BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 90 Q°
INKUNABUŁY

Questionum super .xii. libros Metha phisice a. R. Magistri Domini ci de Flandria ordinis predicatorum.

EX
BIBLIOTH.
GYMN.
PAL. SEBIN.

XVIII, 307

BIBLIOTEKA GŁOWNA
UNIWERSYTETU im. A. MICKIEWICZA
W POZNANIU

Adagium veterum

Qui veritatem [illegible], simul est ei qui [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

A. Gr. II f 7.

Questionum super. xii. libros Methaphisice a. R. Magistri Dominici de Flandria ordinis predicatorum.

EX BIBLIOTH. GYMN. PAL. SEDIN.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
w Poznaniu
Uniw. Im. A. Mickiewicza

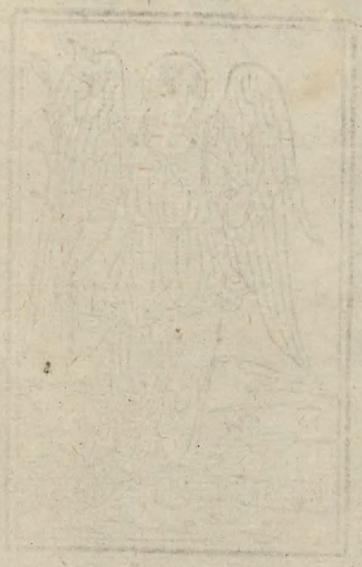

Tabula

¶Tabula questionum super .12. libros Methaphisice Aris. Magistri Dñici de Flandria ordinis predicatoꝝ.

Questio ꝑma.

1 Trum necesse sit vnam scientiam esse: que sit aliarum rectrix.
2 Utruꝫ si talis versaꝫ circa maxime intelligibilia:
3 Utrum an sit talis methaphisica.
4 Utrum an sit vna scientia vel plures:
5 Utrum metb. sit de deo taꝫ de subiecto:
6 Utrum ista sit subiectum methaphisice:
7 Utrũ ens qđ est cõe deo ⁊ creaturis sit sbm metb.
8 Utꝫ ens qđ in metb. diuidit i. x. ꝑdicamẽta sit sbz met.

Questio Secunda.

1 Utrum omnes hoies natura scire desiderant:
2 Utrũ ex hoc sequaꝫ methaphisicã. esse alijs digniorẽ.
3 Utruꝫ sensus visus inter alios magis facit scire:
4 Utrũ sensus visus plures rerꝫ dias nobis demõstret

Questio Tertia.

1 Utrum omnia animalia naturaliter habeant sensum:
2 Utrum habeant omnes sensus:
3 Utrum omnia aĩalia hẽant memoriam
4 Utrũ aĩalia que hñt memoriam possint esse ꝓdẽtia
5 Utrum aĩalia irrõnalia solum memoriam ⁊ auditum hñtia possint esse ꝓdentia ⁊ disciplinabilia

Questio Quarta.

1 Utrum vita aĩaliũ irrationabiliũ ymaginatione ⁊ memoria regantur
2 Utrum in homine tñ sit experimentum: ⁊ si vita hominis experimento regatur
3 Utruꝫ hoĩum genus regatur arte ⁊ rõe vel rõe tñ:
4 Utꝫ in hoĩbus ex memoria generetur experimentum
5 Utrum in hoibus ex experimẽto generetur ars ⁊ scia

Questio Quinta.

1 Utrũ exptus nõ artifex sit certior artifice non experto
2 Utrum actiones ⁊ gnãtiones oẽs sint circa singularia:
3 Utrum artifex non expertus sit certior incogº. in obviando. in sapienº. experto non artifice:

Questio Sexta.

1 Utꝫ scia speculatia sit meliorꝫ ꝑctica ⁊ magꝫ noie sapie.
2 Utrum sapientia sit circa causas:

Questio Septima.

1 Utrũ diffiº sapientis cõplectens. 6. conditiones sapientis sit bene assignata.
2 Utruꝫ ꝓsiderãti primas causas ⁊ maxie vniuersales cõueniant. 6. conditiones sapientis:
3 Utruꝫ vniuersalia sint difficillima ad cognoscendum
4 Utruꝫ metb. sit scia circa cãs primas ⁊ primaꝫ pꝫexistẽs
5 Utrũ ad metb. pertineat considerare omnes quidditates rerum in particulari
6 Utruꝫ sit circa causas primas ⁊ maxime vniuersales

Questio Octaua.

1 Utrum methaphisica sit sapientia
2 Utrum sit pꝫ sciaꝫ suadẽs ⁊ ordinans oẽs alias sciẽtias
3 Utrum sit doctrinalis. ⁊ maxime desiderata
4 Utruꝫ sit sub alternãs respectu aliaꝫ sciaꝫ particulariũ
5 Utrum sit speculatiua vel practica:
6 Utrum sit maxime libera
7 Utrum sit humana possessio an diuina
8 Utrum sit bonoma. ⁊ dea scientiarum

Questio Nona.

1 Utrũ in metb. sit procedendum a causis ⁊ principijs:
2 Utrum sint tñ. 4. cause ⁊ non plures
3 Utrum finis sit causa:

Questio Decima.

1 Utꝫ antiq pbi sufficienter de principijs dixerũt ⁊ si sint pla principia
2 Utrum positio talis ⁊ aliorꝝ de principio fuit bona
3 Utrum positio empedoclis ponentis. quattuor elemẽta esse primũ principiũ materiale rerum sit sufficiens:
4 Utꝫ põ anaxagore ponẽtis põa rerꝫ eẽ infinita sit sufficiẽs

Questio Undecima.

1 Utrum positio phõꝝ de causa efficiente ponentium intelm aut amorem prinm effectm sit sufficiẽs:
2 Utꝫ positio pictagoricoꝝ de principijs sit bona
3 Utrum tñ sit vnum principiuꝫ entis ⁊ immobile:

Questio Duodecima.

1 Utrum opinio platonis de rerꝫ substantijs sit sufficiẽs
2 Utꝫ sit necessarium ponere ydeas separatas:
3 Utrũ sit necessariũ ydeas ponere ad conseruãdas generationes ⁊ eẽ rerum:
4 Utrum numeri sint sbe rerum
5 Utꝫ sint ponenda aliqua mathe. media inter spẽs ⁊ in diuidua ⁊ separata:

Questio Tertiadecima.

1 Utꝫ plato ꝓueniẽter õteriauerit de õncipijs eẽndi rerꝫ
2 Utꝫ plato conuenienter determinauerit de principijs cognoscendi rerum:

¶Questiones secũdi libri Questio ꝑma.

1 Utrũ ꝓsiderº vitatis sit qdãº facilis ⁊ quodãº difficilis
2 Utrum difficultas que est in ꝓsideratiõe vitatis ꝓueniat ex pte intellectꝰ nri: vel ex pte rei tñ. vel ex pte vtriusqꝫ
3 Utꝫ p studiũ speculatiuaꝫ sciaꝫ ex bis q̃ p fantasmata cognoscũt possumꝰ peruenire ad itelligẽdas sbas sepatas
4 Utrũ possumus in pñti statu cognoscere p intelm sbas separatas in habitu informatũ per intelm agentem
5 Utrum aliquoº possibile sit aĩam vnitã corpori cognoscere sbas separatas quantum ad earum quidditates

Questio Secunda.

1 Utrum ad metba. ptineat considerare de veritate:
2 Utrũ ꝓsideratio veritatis ꝑncipaliꝫ ptineat ad metba.
3 Utrũ põa eoꝝ q̃ sp sunt. s. corpoꝝ celestiũ sint verissima
4 Utrum omnia dicãtur vera vna veritate:

Questio Tertia.

1 Utrum in cãis mouẽtibus sit ꝓcedere in infinitum
2 Utrum in cãis mãlibus sit procedere in infinitum

Questio Quarta.

1 Utrum in causis finalibus sit procedere in infinitum.
2 Utrum in cãis formalibus sit procedere in infinitum
3 Utrum inter primam formam. ⁊ materiam primam possint esse infinite forme differentes
4 Utrũ si esset processus in infinituꝫ in causis posset esse aliqua scientia ⁊ certa cognitio de rebus:

Questio Quinta.

1 Utrum ex hoc q̃ ꝓsuetudo vertitur in naturaꝫ ea que sunt consueta sint notiora
2 Utrum vanum sit simul q̃rere sciam ⁊ mõꝫ sciendi
3 Utrum cognitio certissima sit in omnibus inquirenda.

¶Questiones tertij libri Questio ꝑma

1 Utrũ q̃renti veritatis sciam neẽ sit dubitare primuꝫ:
2 Utrum pbis ꝓueniẽter ꝓponat primus dubitatiões pertinentes ad moduꝫ ꝓsiderationis bꝰ scie q̃ dubitationes pertinentes ad res consideratas in hac scientia:

Questio Secunda.

1 Utruꝫ vnius scie aut diuersaꝫ sit oĩa gnã cãꝫ speculari
2 Utrum si diuerse scientie diuersas causas considerent. que sit magꝫ dicta prima pbia ⁊ sapientia
3 Utruꝫ in mathematicis ⁊ in ĩmobilibus sit bonum fine finis ⁊ causa efficiens

Questio Tertia

1 Utrum vnius scientie aut diuersarũ sit considerare prima principia simpliciꝫ ipsius demonstrationis
2 Utrum eiusdem scientie sit considerare ipsa principia ⁊ sbam ⁊ que sit illa:

Questio Quarta.

1 Utruꝫ vnius ⁊ eiusdẽ scientie sit ꝓsiderare oẽs sciẽtias:
2 Utrum vnius ⁊ eiusdẽ scie sit ꝓsiderare. sbas ⁊ accñtia

Questio Quinta.

1 Utrum ponende sint sbe separate fm esse. ⁊ veruꝫ sint eiusdem generis cum istis ⁊c̃.
2 Utrum sint ponẽde medie sbe inter species ⁊ sensibilia .i. mathematica.

Questio Sexta.

1 Utrum genera sint principia ⁊ elemẽta reruꝫ aut ea ex

Zwyf: 2 libri

Zwyf: 3ij libri

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. Im. A. Mickiewicza
Inc. 90
1386886 IN

Tabula

q̄bus in existentibus ⁊ primis ꝓponit vnumquodq3:
2 Utrum gnā gnālma sicut magis ꝑn̄a.q3 spēs specialissime.vel econtra:
3 Utrum ens.possit esse genus
4 Utrum genus possit per se predicari de differentia

Questio Septima.

1 Utrum vlia sint separata a singularibus:
2 Utrum sit aliquot separatū formale ab his que sunt cō posita ex materia ⁊ forma

Questio Octaua.

1 Utrum sit vnū ꝑnm formale oīum que sunt eiusdē spēi
2 Utrum principia rerum sint eadem numero.vel eadē spē.⁊ numero diuersa:
3 Utrum ab vno ⁊ eodem principio possint multa ⁊ diuersa procedere ⁊ ordinari in eundē finem

Questio Nona.

1 Utr3 oīum corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū sint eadē ꝑn̄a
2 Utrum oium corruptibilium sint eadem principia

Questio Decima.

1 Utrum vnum ⁊ ens sint principia rerum
2 Utrum numeri ⁊ que ex numero oriuntur vel consequuntur sint principia rerum
3 Utrū supra magnitudines sint alique species separate que sint principia rerum sensibilium.

Questio Undecima.

1 Utrū principia rerum sunt actu vel potentia
2 Utrum sint vniuersalia vel singularia

¶Questiones quarti libri:Questio ꝟPrima

1 Utr3 necē sit esse aliq3 sciam ad quā pertinet considerare transcendentia maxime ens:
2 Utr3 scia q̄ ꝓsiderat transcen̄a sit aliq̄ ꝑticulam sciarum
3 Utr3 metb̄ sit q̄ ꝓsiderat trāscen̄a maxime ens:

Questio Secunda.

1 Utr3 hui9 scie sit ꝓsiderare tā de sba q3 de accidentibus
2 Utrum ens p̄dicere equiuoce de sba ⁊ accīte:
3 Utr3 ens predicere vniuoce de sba ⁊ accidente:
4 Utrum ens p̄dicere analogice de sba ⁊ accidente:
5 Utrum si analogice.Verum sit dabilis conceptus analogus siue equocus p̄cisus a ꝓceptu sbe ⁊ accīntis:
6 Utrum ens significet vnum ꝓceptū disiunctum:
7 Utrum ens p̄dicetur ydēptitate de sba ⁊ accīte:
8 Utrum priuationes ⁊ negationes possint dici entia
9 Utrum huius scientie sit principaliter considerare de sba ⁊ si de omnibus substantijs

Questio Tertia.

1 Utrū ens ⁊ vnum dicant eandem naturam:
2 Utruz ea que eadē generatione.⁊ corruptione generā tur ⁊ corrumpuntur sint eadem realiter:
3 Utrum illa que vni ⁊ eidez sunt eadem inter se sint eadem realiter:
4 Utr3 in oī ente citra ꝑm esse ⁊ essentia realr distinguntr
5 Utrū esse aduenīat essentie vt accñs eius
6 Utrum esse sit realiter cātum ab essentia vel per creationem a deo:
7 Utrum vnum quod conuertitur cū ente sit realiter idē cum vno quod est principium numeri.
8 Utruz vnum addat aliq3 formalitatem seu quidditatē positiuā supra ens:sicut scotiste volunt:
9 Utrū huius scie sit cōsiderare de vno ⁊ de ptibus vnius.⁊ si ꝑm diuersas partes vnius ⁊ entis distinguant partes phylosophie.

Questio Quarta.

1 Utr3 methaphysice sit considerare negationes priuationes ⁊ contraria:
2 Utrum vnum opponatur multitudini:

Questio Quinta.

1 Utrum de transcendentibus ⁊ partibus eoruz cum suis oppositis habeat phylosophis considerare
2 Utrū ꝑa pbia ⁊ logica cōpent q3tum ad sba.ita q̄ sicut ens nature est sbm metb̄.ita ens rationis logice:
3 Utrum oia contraria reducantur ad vnum

Questio Sexta.

1 Utrum ad phylosophum primum pertinet considerare de primis principijs demonstratiue:
2 Utrum primum principium simpliciter sit non contingit idem simul esse ⁊ non esse:
3 Utrum illud primum sit firmissimum:

Questio Septima.

1 Utrum contradictoria possunt esse simul vera:
2 Utrum contingat plura intelligere
3 Utruz vnum nomen vnum tantum significet
4 Utrum ratio quā significat ipsum nomen sit diffinitio
5 Utr3 rō quā significat nomē:sit ipsum verbū cordis
6 Utrū rō quā significat nomē:sit ipsum verbū cordis
7 Utrū ratio quā significat nomen sit in re extra animaz
8 Utrum in rebus sit aliquid determinate verum
9 Utrum quicquid apparet sit verum

Questio Octaua.

1 Utrū contradictoria possunt esse simul falsa.
2 Utrū inter ꝓdictoria sit dare mediū
3 Utrum omnia sint falsa
4 Utrum negatio que est altera pars contradictionis:dicat aliquam formalitatem ex natura rei:
5 Utrū veritas primi principii sit vera.

¶Questiones quinti libri.Questio ꝟPrima.

1 Utr3 ad metb̄.ptinet determinare de distictionibus nominum multipliciuz
2 Utrum modi quinqz ipsius principii sint sufficienter assignati a phylosopho:

Questio Secunda.

1 Utr3 gnā cār3 sint sufficiēter assignata a phylosopho
2 Utrum finis sit causa causarum.
3 Utr3 eiusdē effectus possint esse plures cause per se
4 Utrum causa particularis in actu simul sit ⁊ non sit cū particulari effectu in actu:

Questio Tertia.

1 Utrum diffinitio elementi sit bene assignata.
2 Utr3 modi ipsius elemēti a ꝓbo sufficiēter assignentur

Questio Quarta.

1 Utr3 ad metb̄.pertineat considerare de natura
2 Utr3 modi nature sint bene assignati:

Questio Quinta.

1 Utrum modi necessarii sint bene assignati
2 Utrum aliqua sint necessaria que habent causam sui esse.⁊ sue necessitatis

Questio Sexta.

1 Utrū modi vnius sint bene assignati
2 Utrum illud q̄ dr vnū.5o.mō.sit maxime vnum
3 Utrū diuisio vnius que dicit logica sit bene assignata

Questio Septima.

1 Utrum modi entis sint bene assignati
2 Utr3 p̄dicamēta distinguant realr.vl ꝑz modū p̄dicādi
3 Utrum tñ.x.sint prima rerum principia.
4 Utrum ens rationis sit ens:
5 Utrū accīa solo numero differētia possit esse ī eodē sbo

Questio Octaua.

1 Utrū modi sbe sint bene assignati:
2 Utrū modi sbe conuenienter reducātur ad vnuz tanq̄ ad primum:
3 Utrū materia sit separata a corporeitate:

Questio Nona.

1 Utrum modi ydemptitatis sint bene assignati
2 Utrum modi diuersitatis sint bene positi
3 Utrum diuersitas sit causa pluralitatis
4 Utrum diuersitas accīntium possit esse causa pluralitatis ꝑm numerum:
5 Utrum varietas siue diuersitas loci facit aliquid ad diuersitatem siue pluralitatem ꝑm numerum:
6 Utrū modi differentie sint bene positi
7 Utrum duo accīa sola spē. vel solo numero differentia possint esse simul in eodem sbo:
8 Utr3 dīa siue distinctio dicat respectū de gnē ad aligd:

Questio Decima.

1 Utrū modi similitudinis sufficienter recitentur

Tabula

2 Utrum diffinitio similitudinis sit bene assignata

Questio Undecima.

1 Utrum modi oppositoꝝ sint bene assignati
2 Utrum ꝺdictio sit prima inter species oppositionis
3 Utrum contraria bene dividantur
4 Utrũ modi diversoꝝ ſm spẽz sint bene assignati:

Questio Duodecima.

1 Utrum cõis rõ prioris sit bene assignata:
2 Utrũ modi prioris ⁊ posterioris sint bene assignati

Questio Tertiadecima.

1 Utrum modi possibile siue potestatis sint bene positi
2 Utrum potentie distinguantur per obiecta:
3 Utrum modi possibilis bene numerentur
4 Utrũ modi in poc. sive impossibilis bene ponantur

Questio Quartadecima.

1 Utrum diffinitio q̃titatis a pẽo sit bene posita
2 Utrum modi ⁊ species q̃titatis sint bene positi
3 Utrum q̃titas sit vna de primis partibus entis
4 Utrum divisibilitas sit propria ratio q̃titatis
5 Utrum ratio mensure sit propria ratio q̃titatis
6 Utrum numerus qui est spẽs q̃titatis discrete sit subiectiue in rebus numeratis oibus simul vel in vna tm̃:
7 Utrum oratio que est species q̃titatis discrete sit subiectiue in proferente vel in aere:
8 Utrum linea superficies ⁊ corpus sint spẽs q̃titatis cõtinue adinuicem realiter distincte
9 Utruꝫ locus sit species q̃titatis cõtinue per se realiter distincta a superficie.
10 Utrũ locꝰ sit ĩmobilis. ⁊ an sit subiectiue in corc locãte
11 Utrum tempus sit species q̃titatis per se:
12 Utrum motus sit species q̃titatis
13 Utrum tempus sit extra animam existens:
14 Utrum tempus sit vnum ⁊ idem omnium temporaliũ. ⁊ an sit in re temporali subiectiue:
15 Utrum sit vnum ⁊ idez nunc in toto tempore realiter dfns ab eternitate ⁊ eu̇ternitate:

Questio Quintadecima.

1 Utrum modi qualitatis sint bene assignati
2 Utr̃ quelibet qualitas accñlis sit realiter distincta a sba
3 Utrum aliqua qualitas possit quacũqꝫ potentia separari a suo subiecto:

Questio Sextadecima.

1 Utrum genus relationis bẽat ꝓprias spẽs ⁊ differentias in proprio genere.
2 Utrum modi relationis sint bene assignati:
3 Utrum super q̃titate possit fundari relatio
4 Utrum super actione ⁊ passione possit fundari relatio
5 Utrum super qualitate de pa spẽ possit fundari relatio
6 Utrum relationes de.3. modo sint reales in vno extremorum ⁊ rationis in altero:
7 Utrum.3.modus relationis ꝓueniẽter distinguatur a duobus primis modis:
8 Utrum relatio ꝓueniẽter dividat̃ in realem ⁊ rationis
9 Utrum idem possit referri ad plura per se primo
10 Utr̃ relationes distinguãtur ad distinctionẽ ꝓncipioꝝ
11 Utrum modi relationum. ſm aliud sint bene positi.
12 Utrum relationes possint ine se suis subiectis sine earum fundamentis
13 Utrum relatio sit ens reale extra animam:
14 Utrum relatio habeat q̃ sit ens reale ſm propriam rationem sui generis:
15 Utrum relatio faciat compositionem cũ suo subiecto:
16 Utrum relatio possit immediate fundari in sba:
17 Utrum relatio possit imediate fundari in mã prima.
18 Utrum relatio distinguatur realiter a suo fundamẽto:
19 Utrum ſm doctrinam. S. D. sit tenendum q̃ relatio distinguatur a suo fundamento
20 Utrum relatio in suo intellectu quidditatiuo includat correlatiuum:

Questio Decimaseptima

1 Utrum modi perfecti sint bene assignati
2 Utrum omnes perfectiones rex sint in primo ꝓncipio

Questio Decimaoctaua.

1 Utrum diffinitio termini bene assignetur
2 Utrum modi termini sint bene assignati
3 Utrũ ea quoꝝ termini sunt diuersa. ipsa sint diuersa sicut res a re:

Questio Decimanona.

1 Utrum modi ipsius ſm q̃ sint bene assignati
2 Utrum modi per se aut ꝓp se sint bene assignati

Questio Vigesima.

1 Utrum modi dispositionis sint bene assignati
2 Utruꝫ dispositio. 2. dicta sit in prima specie q̃litatis distincta ab habitu:
3 Utrum dispositio ſm primum moduꝫ eius accepta sit vnum predicamentum ab alijs distinctum:

Questio Vigesimaprima

1 Utrum modi habitus sint sufficienter assignati
2 Utrum habitus ſm eius secũdã acceptionẽ. seu q̃tum ad ſm eiꝰ modũ sit ꝑma spẽs q̃litatis: ab alijs distincta

Questio Vigesimasecunda.

1 Utrum modi passionis sint sufficienter assignati
2 Utrum actio transiens ⁊ passio sint in eodeꝫ subiective vel actio in agente ⁊ passio in patiente:
3 Utrum actio ⁊ passio ſm q̃ sunt predicamenta sint distincta ſm re sicut res a re:

Questio Vigesimatertia.

1 Utrum priuatio dicat aliq̃ naturam
2 Utrum modi priuationis sint bene assignati
3 Utrum cadat medium inter bonum ⁊ malum

Questio Vigesimaquarta

1 Utrum modi habere sint bene assignati
2 Utrum esse in aliquo dicatur tot modis sicut habere:

Questio Vigesimaquinta.

1 Utruꝫ modi q̃bus aliquid sit ex aliquo sint bñ assignati
2 Utrum ex vnica parte possit fieri aliquid totum:

Questio Vigesimasexta.

1 Utrum modi. partis. sint bene assignati
2 Utrum omnis pars predicetur de suo toto:

Questio Vigesimaseptima.

1 Utrum modi totius sint bene assignati
2 Utrum anime rationali aut alicui forme ſbali conueniat modus totalitatis quidditatiue

Questio Vigesimaoctaua.

1 Utrum colobon opponatur toti
2 Utrum ꝺditiones colobon sint sufficienter assignate

Questio Vigesimanona.

1 Utrum modi generis sint bene assignati
2 Utrum ſm totã virtutẽ ⁊ eius essentiaꝫ sit in qualꝫ spẽ
3 Utrum genus dicat aliquid vnum ex parte rei
4 Utrum quelibet diuersitas formalis faciat distinctionem specificam.

Questio Trigesima.

1 Utrũ modi quibus aliqd dicit falsum sint bñ assignati
2 Utrum in rebus possit esse aliquid falsum:
3 Utrum alicuius rei possit esse aliqua diffinitio
4 Utrum ille homo qui voluntarie dicit falsum sit peior ⁊ imperfectior q̃ ille qui ignoranter dicit falsum:

Questio Trigesimaprima.

1 Utrum modi accidentis sint bene assignati
2 Utrum omne illud quod aduenit alicui post eius esse completum sit accidens:
3 Utrum accidentia causentur a principijs subiecti
4 Utrũ accñs sit illud qõ pmo occurrit itellectui obiective

Questiones sexti libri: Questio ꝑprima.

1 Utrum in hac prima ꝑbia debeant inquiri principia ⁊ cause entis inquantum ens:
2 Utrum hec scientia sola habeat considerare de quidditatibus rerum ⁊ non alie scientie particulares

Questio Secunda.

1 Utrum ꝑbia naturalis sit scientia speculatiua considerans ens mobile tanq̃ proprium sbm eius:
2 Utrum scientia dicatur practica vel speculatiua ex ordine ad finem.

Incip. 6m libri.

Tabula

3 Utrum practicū ⁊ speculatiuū sint dīie essentiales scie

Questio Tertia.

1 Utrum scie speculatiue distinguantur fm diuersuz modum diffiniendi
2 Utr̄ phia nālis sit de ꝑfectis fz eē ⁊ rōnē māe sensibili:

Questio Quarta.

1 Utrum mathematica sit de separatis fm rōnem tm̄ ⁊ non fm esse a materia sensibili:
2 Utrum ꝓprius modus procedendi mathematice sit procedere disciplinabiliter

Questio Quinta.

1 Utrum scientia methaphisice sit speculatiua
2 Utrum metb̄. sit de abstractis fm esse ⁊ rōnem a materia intelligibili ⁊ sensibili tam cōmuni q̄ individuali
3 Utr̄ ꝓpr⁹ modus ꝓcedēdi metb̄. sit ꝓcedē ītellectualr̄

Questio Sexta.

1 Utr̄ sint tm̄. 3. ꝑtes phie speculatiue. ⁊ sit bona diuisio
2 Utrum quelibet illarum partium hēat ꝓprium modū procedendi distinctum ab alijs:

Questio Septima.

1 Utrum hec scīa ꝓnomenter dicatur diuina. ⁊ theologia
2 Utrum hec diuina sapiētia vtatur in sua cōsideratione sensu ⁊ imaginatione
3 Utrū talis diuina sapientia sit scientia aggregata ex plu ribus aut sit vna simplex qualitas:

Questio Octaua.

1 Utrum de ente per accidens possit esse scientia
2 Utrum de ꝓtingentibus ⁊ futuris possit esse scientia

Questio Nona.

1 Utrū ꝓtingens qō est ad vtrūlz sit causa alicuius entis
2 Utrū id qō est vt in pluribus sit causa entis per accn̄s quod vt in paucioribus

Questio Decima.

1 Utrum omniū eoꝝ que sunt sit aliqua causa per se:
2 Utrum omnia que sunt habeant cām qua posita de necessitate ponatur effectus:

Questio Undecima.

1 Utr̄ aliq̄ ꝓtingēter veniunt in reb⁹. vel oīa de nc̄itate
2 Utr̄ aliq̄ fiāt a casu. vel a fortuna respectu coꝝ celestiū

Questio Duodecima.

1 Utrum fatum imponat rebus necessitatem
2 Utrū cum diuina ꝓuidentia stet ꝓtingētia in rebus

Questio Terciadecima.

1 Utrum veritas sit in ꝓpōnibus ⁊ nō ī teris simplicib⁹
2 Utrum veritas sit in rebus aut in sensu sbe:
3 Utrū veritas sit in pa operatione intellect⁹ aut in scōa:

Questio Quartadecima.

1 Utrum verum sit de ꝓsideratione methaphisice
2 Utrum verum sit obn̄ primum intellect⁹:

¶ Questiones septimi libri Questio ꝑma.

1 Utrum sba sit prior accidente:
2 Utrum inherentia accidētis sit de essentia accidentis
3 Utruz aptitudinalis inherentia accn̄tis dicat relationē de genere ad aliquid aut dicat aliquid alteri⁹ generis:
4 Utrum sba includitur in significatione accn̄tis. ⁊ vtruz accidentia possint intelligi sine sba:
5 Utrum sit vnum ⁊ idem esse exn̄tie sbe ⁊ accidentis: ⁊ an esse exn̄tie accidentis sit messe ipsi sbe.
6 Utrum accidens esse sine sba ꝺdictionem implicet

Questio Secunda.

1 Utrum sba sit prior accidente tpe:
2 Utrum sba sit prior accidente: diffinitione
3 Utrum sba sit prior accidente cognitione
4 Utrum ad cognoscendū naturam entis sufficiat determinare de sba. vel requiratur determinatio accidentis

Questio Tertia.

1 Utrum prima diuisio sbe sit bene assignata.
2 Utrum inter predictos modos sbe. primo determinandum sit de sba. prima que dicitur sbm:

Questio Quarta.

1 Utrum subiectum siue sba ptcularis bene diuidat in materiam formam ⁊ compositum
2 Utr̄ foꝝa sit magis sbā q̄s mā ⁊ ꝓpm ⁊ sit ꝑ: vtroqz
3 Utr̄ mā sit sba ens ⁊ si sit maxime sba:
4 Utr̄ sit pr⁹ determinām de mā aut de foāvl de ꝓpo

Questio Quinta.

1 Utrū sba bene diuidat insensibilē. ⁊ insensibilem:
2 Utrum prius de sba sensibili cōsiderandū sit:

Questio Sexta.

1 Utrum ad hoc qō aliquid sit de qdditate alicuius regratur ꝙ predicetur de eo in quid.
2 Utrum. 3. sunt cōdictiones ad pfectionē diffinitionem

Questio Septima

1 Utrū soli⁹ sbe sit qō qd erat esse. siue diffio quidditatiua
2 Utrū vni⁹ sbe sine vni⁹ rei sit tm̄ vna diffio quidditatiua

Questio Octaua.

1 Utrum accidētiū in ꝓprio gnē sit aliq̄ diffio qdditatiua
2 Utrum in gnē accidētiū reperiant ꝓpria gnā ⁊ dīie

Questio Nona.

1 Utruz aliquoꝝ potissime accidentiū sit diffio ꝑ addita
2 Utrum loco cuiuslibet nominis diffiniti liceat ponere suam diffinitionem

Questio Decima.

1 Utrū in his q̄ dn̄r ꝑ se qō qd ē sit idē realr̄ eī eo cui⁹ ē
2 Utrum ipsuz qō qd est sit idē cum eo realr̄ cuius est
3 Utrū qō qd est sit sepatuz fz esse ab eo cuius est
4 Utrum in hijs que dn̄r fm accidens sit idez quod qd est cum eo cuius est:
5 Utrum humanitas sit qō qd est ipsius hominis:
6 Utrum hō ⁊ humanitas sint idem fm rez
7 Utrum singularia habeāt ꝓprium qō quid est:

Questio Undecima.

1 Utr̄ pria diuisio circa rez generationē sit bn̄ posita ⁊ē.
2 Utrum 2a diuisio rerum generatiōis sit valida:

Questio Duodecima.

1 Utr̄ tom ꝓpm ex mā ⁊ forma sit ullō qō generat ꝑ se
2 Utrum quod generat nāliter aut artificialr̄ necesse habeat materiam ex qua fiat
3 Utrum generatiōes eoꝝ dicantur naturales
4 Utrum deus operat in oī generatione nāli
5 Utrū forma ⁊ mā sit termin⁹ generatiōis per se
6 Utrū mā prima per se generat subiectiue:

Questio Terciadecima.

1 Utrū soluz gnatiōes artificiales que sunt alie a gnationibus naturalibus dicant factiones
2 Utrū diuisio factionū ex pte faciētis bene assignet:
3 Utruz oīa aīalia que generant ex spmate possint gnāri per putrefactionē sine spmate aut non
4 Utruz aīalia que generant ex spermate ⁊ sine sperma te sint eiusdem speciei:
5 Utrum aīalia gnāta ex putrefactione sint a casu

Questio Decimaquarta

1 Utrum ꝑn̄m generationis artificialis sit forma aut species in anima artificis existens
2 Utrum artifex semp procedat a posteriori ad prius:

Questio Decimaquinta.

1 Utrum generatio casualis incipit ab eodem principio a quo incipit generatio artificialis.
2 Utrum ipossibile sit aliqd esse factū nisi aliqd ꝑexistat
3 Utrū mā ex qua aliqd fit possit ꝑdicari de eo quod fit

Questio Decimasexta

1 Utrum quid ꝓprie generatur
2 Utrum cā generationis sit spēs separate

Questio Decimaseptima.

1 Utrū oīa que fiunt fm artē possint ñeri a casu
2 Utrū in mā sit aptitudo oīum formaꝝ generabiliuz tā artificialium q̄s naturalium
3 Utrū ante gnationē rei sint ponēde oēs forme ī actu.
4 Utruz ante gnationē rei: sit ponēda forma ī mā fm eē formale formabile que dī ꝑn̄m actiuū generatiōis
5 Utr̄ in mā sit ponenda foꝝa corporeitatis sibi coeterna
6 Utr̄ sint ponēde rōnes seīales ī mā ī qb⁹ foꝝe ꝑexistūt
7 Utrū semē aut vtus seminis ⁊ rōnes semiales coopererentur ad introductionem forme

Quest. 1mi libri

Tabula

8 Utrum agentia nãlia ſoluꝫ habeãt diſponẽ mãm ad introductionẽ formę.
9 Utruꝫ in materia ante oẽm formã ſubſtantialẽ ſint ponende dimenſiones interminate.
10 Utrũ aliq̃mõ in mã ſint ponẽde tales diñſiões ⁊ q̃lr
11 Utrum eedem dimenſiones in numero remaneãt ſub forma introducenda que erant ſub forma abicienda.

Queſtio Decimaoctaua.

1 Utrũ iter foꝫaꝫ gnãntis ⁊ foꝫaꝫ gẽiti regraꝫ aliq̃ ſilitu⁹
2 Utrũ foꝛe genite generentꝫ a formis q̃ ſunt ſine mã:

Queſtio Decimanona.

1 Utrum neceſſe eſt diffinitionem habere partes.
2 Utrum forma totius ⁊ forma ptis ſint idẽ realiter.
3 Utrum diffinitiones rerum naturalium includant materiam ⁊ formam.

Queſtio Uigeſima.

1 Utrũ ptes diffinitionis ſint priores diffinito.
2 Utrũ mã individualis poſſit eſſe pars diffinitionis.

Queſtio Uigeſimaprima.

1 Utrũ individuũ mãle ſit ex nã ſua ſm ſe ĩtelligibile.
2 Utrum ſit a nobis per ſe intelligibile: directe.

Queſtio Uigeſimaſecunda.

1 Utrũ mã ſit ſufficiens ꝑn^m individuationis
2 Utrũ q̃ſtitas ſit ſufficiens ꝑn^m individuationis
3 Utrũ mã q̃ſtitate ſigta ſit ꝑn^m individuationis
4 Utrũ q̃ſtitas ĩtrinſ^e ꝓcurrat ad individuationem
5 Utrum ſeclusa oĩ q̃ſtitate poſſint eſſe individua de genere ſbe mathematice loquendo
6 Utrũ anima rõnalis indiuiduetur per cor^p
7 Utrũ beceytas ſit ꝑn^m individuationis rey.

Queſtio Uigeſimatertia.

1 Utrum mã ſit pars ſpeciei:
2 Utrum in cõpoſitis ex materia ⁊ forma. natura realiter differat a ſuppoſito
3 Utrũ ĩ ſubſtãtijs ſpũalib^p. nã ꝟz rẽ differat a ſuppoſito
4 Utrũ hec ſit cõcedenda hic gabriel eſt gabrielitas

Queſtio Uigeſimaquarta.

1 Utrũ ex gnẽ ⁊ dzia poſſit fieri vnum per ſe
2 Utrũ vnũ ⁊ idẽ poſſit eſſe gen^p diffiniti ⁊ materia
3 Utrũ ex plurib^p dzijs poſſit fieri vnum per ſe
4 Utrę ſint ponẽde plures forme ſbales in eodẽ ꝓpoſito
5 Utrę dzia diuiſiua gñis iferioris ĩcludat foꝫalr ſupioꝛẽ
6 Utrę foꝫalis diſtictio organoꝝ ptiũ aialis ſit pp plures formas ſbales realiter ſiue ſpe^c diſtinctas:

Queſtio Uigeſimaquinta.

1 Utrum vlia ſint ſbe rerum
2 Utrum vlia ſint idem realr cum ſingularibus

Queſtio Uigeſimaſexta.

1 Utrũ vlia ſint ſbe ſeparate a ſingularibus
2 Utrum ſuppoſitoꝝ ſit diffinitio
3 Utruꝫ ptes ex quib^p cõponit totum ſint in actu in toto
4 Utruꝫ elemẽta remaneant in actu ĩ mixto
5 Utrum ens ⁊ vnũ ſint ſbe rerum:

Queſtio Uigeſimaſeptima.

1 Utrum qd quid eſt ſubſtãtiarum materialium habeat rationem principij ⁊ cauſe ſue.
2 Utrũ poſſibile ſit q̃rere idẽ de ſeipſo per qõnẽ qd eſt
3 Utruꝫ totum integrale differat realr a ſuis partibus:

¶Queſtiones Octaui libri Queſtio ꝓma.

1 Utrum oẽs ſbe ſenſibiles includant materiã
2 Utrũ mã rey ſenſibiliũ ſit ſepabilis ſm eẽ a forma:
3 Utruꝫ ſit ſaltẽ ſepabilis ab ea ſm rõnẽ ⁊ intellectum.
4 Utruꝫ mã ſit ſbm generatiõis manẽs idem ſub vtriqꝫ terminoꝝ tranſmutationis
5 Utrum in motu alteratiõis maneat idẽ ſbm ſimplicit ſub vtriqꝫ termino:
6 Utrę ad mãz ſbaꝫ gnãtiõi ſeq̃nt alie mutatões ⁊ ñ eo^
7 Utruꝫ mã dicat aliq̃ entitatẽ diſtinctã realr a forma:

Queſtio Secunda.

1 Utruꝫ res ſenſibiles ꝑ ſuas foꝛas dzant ⁊ ꝓſtituãt ieẽ
2 Utruꝫ vltima dzia que ſumitur a forma ſit formaliter tota diffinitio rerum ſenſibilium.
3 Utruꝫ diuerſarum mãruꝫ ſint diuerſe forme:

Queſtio Tertia.

1 Utrũ noĩa ſpeciey ſignificent formã cum materia
2 Utrum oĩa noĩa ſignificent ſbam cum qualitate
3 Utrum forma ſit aligd ꝑter partes materie:
4 Utrę foꝛe ſint ſepate a ſenſibilibus ſm rõnẽ ⁊ nõ rem

Queſtio Quarta.

1 Utrum numeri ſint forme
2 Utruꝫ numer^p dicat formalr vnus ab vltima vnitate
3 Utruꝫ forme alique poſſint ſuſcipere magis ⁊ minus
4 Utruꝫ ſint ponẽdi plures gradus foꝛarum ſbalium
5 Utrum cauſa ſuſceptionis magis ⁊ min^p ſit acceſſus ⁊ receſſus a contrario
6 Utruꝫ quecũqꝫ ſuſcipiunt magis poſſint ſuſcipe min^p
7 Utruꝫ aliqua forme ĩ abſtracto deſignate poſſint ſuſcipere magis ⁊ minus

Queſtio Quinta.

1 Utrum oĩum generabiliũ ⁊ coꝛruptibiliũ ſit vna mã:
2 Utrum in generatione ⁊ coꝛruptione reꝝ nãlium fiat reſolutio vſqꝫ ad materiam primam.

Queſtio Sexta.

1 Utruꝫ mã ſit ſola cã diſtictionis ⁊ diuerſitas reruꝫ
2 Utruꝫ ad cognitionẽ ei^p qõ quidez de aliquo habẽdaꝫ oporteat cognoſcere omnes cauſas:

Queſtio Septima.

1 Utrum in celo ſit vera materia
2 Urum in celo empyreo ſit vera materia
3 Utrę mã coꝛpoꝝ ſit celeſtiũ ⁊ inferioꝝ ſit vna materia
4 Utrum celum ſit animatum:

Queſtio Octaua.

1 Utrum accidẽtis ſit materia aliqua:
2 Utrum idẽ accidens in numero maneat in materia geniti quod fuit incoꝛrupto

Queſtio Nona.

1 Utrum oĩa tranſmutabilia que tranſmutantꝫ adinuicez habeant materiam:
2 Utrum mã generabiliũ ⁊ coꝛruptibilium: ſit in potentia ad formas oppoſitas ⁊ contrarias:

Queſtio Decima.

1 Utrum ex materia ⁊ forma ꝓſtituatur per ſe vnum
2 Utrę mã ꝑ q̃cũqꝫ potẽtiã poſſit eẽ ſine for^a q̃cũqꝫ ſbali

¶Queſtiones noni libri. Queſtio ꝑma

1 Utrum ad metb. pertineat conſiderare ens ſm qõ diuiditur per potentiam ⁊ actum
2 Utruꝫ ens ꝓſequenter diuidatur per potentiã ⁊ actũ
3 Utrę po^a dicat ō ſuiſ mõis vninoce aut equoce aut ma^ce
4 Utrũ po^a activa ⁊ paſſiua ſint vna ⁊ eadẽ po^a. vel due:
5 Utrum aliquid poſſit pati a ſeipſo per ſe:
6 Utrę ꝓpotẽtia ſint ꝺzia po^c. vel priuatiue ſibi opponat

Queſtio Secunda.

1 Utrum diuiſio potentie ſit ſufficienter aſſignata
2 Utrũ potentie rõnales eedem ſe habeant ad oppoſita.
3 Utrum potẽtie rõnales nõ poſſint ſe bẽre ad oppoſita:

Queſtio Tertia.

1 Utrum nihil ſit poſſibile niſi quando eſt actu:
2 Utrum poſſibile diffiniatur cum dr poſſibile eſt illud quo poſito ineſſe nullum ſequitur in poſſibile

Queſtio Quarta.

1 Utrum verum ſit ꝙ omnia ſint poſſibilia
2 Utrę ſi alicuius cõditionalis añs eſt poſſibile neceſſe ſit conſequens eſſe poſſibile

Queſtio Quinta.

1 Utrum potẽtiã ꝓcedat actus in eodẽ ſbo
2 Utrum ad hoc ꝙ po^a activa exeat in actum ſufficiat a ꝓximatio paſſiui

Queſtio Sexta.

1 Utrum manifeſtatio quid ſit actus ſic conſequens
2 Utrum actus diſtinguatur a potentia

Queſtio Septima.

1 Utrum aligd quãdocũqꝫ ⁊ qualitercũqꝫ ſit diſpoſitũ poſſit dici eẽ in po^a ad id quod fit ex eo
2 Utrum mã ex qua fit mixtum predicet de mixto ingt

Tabula

Questio Octaua.

1 Utrum actus sit p̃ior potẽtia ratione
2 Utrum actus sit p̃ior potentia tempore:

Questio Nona.

1 Utrũ actus precedat potentiã f̃m ſbam ⁊ perfectionẽ:
2 Utrum actio transiens sic in patente subiectiue

Questio Decima.

1 Utrum in sempiternis sit aliqua potentia:
2 Utrum actus rectus. ⁊ reflexus sint vnus actus nũero:

Questio Undecima.

1 Utrum in bonis actus sit p̃ior potentia.
2 Utrum in malis actus sit p̃ior potentia:

Questio Duodecima.

1 Utrum q̃s ad ipsum intelligere po[a] precedat actum:

Questio Tertiadecima.

1 Utrum q̃s ad verum ⁊ falsum actus precedat potẽtiã:
2 Utrũ de substãtijs simplicib[9] itellectu nr̃o possit eẽ fr̃z
3 Utrũ ſbe sepate sit semper actu ⁊ nunq̃ potentia:

¶ Questiones decimi libri. Questio ℙrima.

1 Utrum modi vnius sint bene assignati
2 Utrum vnũ p̃ius intelligat q̃s id qõ dicit vnum:

Questio Secunda.

1 Utrũ vnũ ꝓuenit rõ mensure ei cõuenit sit p[o] i q̃stitate
2 Utrũ sit primo in quantitate discreta vel continua

Questio Tertia.

1 Utrum omnium rerum sit vna mensura:
2 Utrum mensura sit eiusdem generis cũ mensurato

Questio Quarta.

1 Utrum vnum sit ſba rerum.
2 Utrum ens ⁊ vnum idem significent

Questio Quinta.

1 Utrum vnum opponatur multitudini contrarie
2 Utr̃ ꝓueniẽter ꝺ̃teriat hic ꝺ̃ his q̃ ꝓsequũt vnũ ⁊ multa

Questio Sexta.

1 Utrum contrarietas sit maxima differentia rerum
2 Utrum vni sit tñ vnum contrarium:

Questio Septima.

1 Utrum contrarietas sit priuatiua oppositio
2 Utrum sit possibilis trãsitus a priuatione ad habitum

Questio Octaua.

1 Utrum equale opponatur contrarie magno ⁊ paruo:
2 Utrum ꝑeis opponatur vt negatio priuatiua:

Questio Nona.

1 Utrum vnum ⁊ multa opponantur:
2 Utrum vnum ⁊ multa opponantur relatiue:

Questio Decima.

1 Utrũ media sint eiusdem generis cum extremis:
2 Utrũ media ℨrioꝝ componantur ex extremis. i. ℨrijs

Questio Undecima.

1 Utrum differentia que facit differre spẽ sit per se differentia ipsius generis
2 Utrum talis differentia sit contrarietas:

Questio Duodecima.

1 Utrum vir ⁊ mulier differant spẽ:

Questio Tertiadecima.

1 Utrum corruptibile ⁊ incorruptibile differãt genere:
2 Utrum inter formas ſbales sit vera ⁊ ꝓpria ℨrietas:

¶ Questiones vndecimi libri. Questio ℙrima.

1 Utrum hec sapiẽtia. s. methaphysica sit vna scientia
2 Utrum hẽat ꝓsiderare oĩa gña cãrum ſbaruz sensibiliũ
3 Utrum hec scientia considerat de principijs rerum

Questio Secunda.

1 Utrum nc̃e sit aliquid existere preter singularia
2 Utrũ sit vnũ principiũ corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ:
3 Utrum ſba sit principium rerum:

Questio Tertia.

1 Utrum omnia reducantur ad vnum.
2 Utrum vnius ⁊ eiusdem sciẽtie sit de oĩbus reductis ad ens considerare.

Questio Quarta.

1 Utrũ hec scia ꝓsiderat de p̃ncipijs p̃mis ꝺ̃mõstratiõis

Questio Quinta.

1 Utrum duo ꝺ̃dictoria possint simul esse vera:
2 Utrũ aliqua ꝓpositio affirmatiua possit esse vera:

Questio Sexta.

1 Utrum ex ente fiat aliquid
2 Utrum quicquid apparet sit verum:
3 Utrum correlaria que hic sunt sint vera:

Questio Septima

1 Utrum quelibet scientia particularis versetur circa aliquod ſbm de quo presupponit quia ⁊ quid est.
2 Utrũ pbia naturalis hẽat diffinire p̃ materiã ⁊ formaz
3 Utrum ꝺ̃via huius scie ab aliis sciẽtijs sit bñ assignata:

Questio Octaua.

1 Utrum hec scientia considerat de ente per accidens:
2 Utrum verũ debeat remoueri a ꝓsideratiõe hui[9] scie:

Questio Nona.

1 Utrum diffinitio motus sit bene assignata
2 Utrum motus sit idem actus mouentis ⁊ mobilis:

Questio Decima.

1 Utrum sit dabile infinitum in actu.
2 Utrum infinitum possit diffiniri

Questio Undecima.

1 Utrum sit aliqua mutatio de ſbo in ſbm: ⁊ ecõuerso.
2 Utrum talis mutatio fuit in instanti ⁊ non successiue

Questio Duodecima.

1 Utrum solum ad tria predicamẽta sit per se motus:
2 Utr̃ illa que hic sunt ad notificationẽ motus sunt vera.

¶ Questiones. 12. libri. Questio ℙrima.

1 Utrũ ad metꝫ. ꝑcipue ptiner ꝓsiderare de ſba
2 Utrũ p̃ncipaliꝫ ꝓsiderat de ſba ĩmãli vel sensibili

Questio Secunda.

1 Utrum in omni ſba sensibili sit materia vera:
2 Utr̃ taĺ mã ĩ oib[9] ſbstãtijs sẽsibilib[9] sit eiusdẽ rõis ⁊ nãe

Questio Tertia.

1 Utrũ forma que est p̃n[m] rer̃ nãliũ possit generari
2 Utrum quelibet productio sit vniuoca
3 Utrũ forma sit sepata ab eo cuius est forma ⁊ p̃n[m]
4 Utrum forma ſbalis hominis preexistat in embrione formaliter ante eius productionem

Questio Quarta.

1 Utrum eadem sint principia ſbar̃ ⁊ accidentium
2 Utrum effectus cãr̃ debeant iudicari possibile contingentes necessariũ f̃m causas inferiores vel superiores:
3 Utrum ponentes animam intellectiuam esse sepabilez debent ponere aliam essentiam ⁊c̃.

Questio Quinta.

1 Utrũ sit nc̃e esse aliq̃s ſbaz sepatã que sit purus actus:
2 Utrum talis ſba sit eterna ⁊ semper mouens.

Questio Sexta.

1 Utrũ p[m] mouẽs moueat sicut intelligibile ⁊ appetibile
2 Utrũ ex hoc ꝙ talr̃ mouet. ꝓbetur ꝙ sit ſba simplex:
3 Utrũ ex hoc ꝙ mouet vt p̃i[m] bonũ sit purus actus
4 Utrũ ex hoc etiam possit ꝓcludi ꝙ sit immutabile
5 Utrum in primo mouente sit summa delectatio
6 Utrum in deo sit vita ⁊ sit suum vinere
7 Utrũ p̃i[m] mouẽs sit corꝓrea ſba hñs magnitudinẽz:

Questio Septima.

1 Utrũ ſbe ĩmãles sint ponẽde. ⁊ sint in aliquo numero:
2 Utrũ a prima ſba ĩmãli possit ꝓcedeꝛ effective ſba celi
3 Utr̃ ordo ſbar̃ sepatar̃ sit f̃z ordinẽ motuũ ⁊ mobiliũ
4 Utrũ ſbe separate sint in aliquo numero determinate
5 Utrum ſbe sepate sint infinite virtutis f̃m aristo.
6 Utrũ p[m] mobile sit animatũ aĩa informante: f̃m arist.

Questio Octaua

1 Utrũ prima ſba ĩmãl sit suũ intelligere ⁊ sna ĩtelligẽtia
2 Utrum intelligat aliud a se vel solum se ipsam
3 Utrum intelligat discursiue
4 Utrum intelligat cõponendo ⁊ diuidendo: vel soluz per modum simplicis:

Questio Nona.

1 Utrũ bonũ totius vniuersi sit aliquid bonũ extrinsecũ
2 Utrũ bonũ vniuersi sit vnũ tñ nulli ℨriũ. qõ deus est.

f I N I S

Prologus

¶ Pernules atq; preclare Questiones eruditissimi sacre theologie pfessoris fratris Dñici Flandrensis ordinis pdicatoꝝ vite regularis ꝯgregationis Lombardie in duodecim Methaphice libros Aristotelis: fm processum ⁊ expositionem doctoris angelici Thome de Aquino ordinis predicatoꝝ.

¶ Prologus auctoris.

Via catholice vitatis doctor incipit vbi methaphysicꝰ desinit: qui in methaphysica nō fuerit eruditꝰ: nequaq; verus theologus pdicabit. Qui enim in forib⁹ de limine: ad interiora ꝓcedens quō nō errabit? Cōsiderantes igit sacre theologie nouitios ex ignorātia methaphice plurimuꝫ impediri: temptabimꝰ eo ordine quo gl̄iosus doctor sctūs Thomas de Aquino in sua methaphica textuꝫ pbi angelici declarando ꝓcedere dignat⁹ est cū cōfidentia diuini auxilij: fm q̄ mā patiet: ea que ad methaphicalia ptinent breuiter enucleare. Et vt intentio nostra sub aligb⁹ certis limitibus cōprehendatur: in pñti ope duplex occurrit ꝓsideratio.

¶ Primo nāq; occurrit ꝓsideratio de his que ad prohemiū ptinēt. videlz de intentione: dignitate: ⁊ termino hui⁹ scie. ¶ Scōo de his que ptinēt ad tractatū. vz de ꝓsideratiōe eoꝝ que ad hanc sciam ptinēt: qui tractatus incipit ibi. (Q̄m aūt manifestū est.) ¶ Cōsideratio aūt eoꝝ que ad phemiū ptinēt erit bipartita. ¶ Pria erit de extēsione siue q̄ntitate hui⁹ scie. vz. circa que vsat intentio vel ꝓsideratio huius scie. ¶ Scōa erit de q̄litate ei⁹. vz. q̄lis ē ꝓsideratio hui⁹ scie. ibi. (Qz vo ñ actiua.) ¶ Circa q̄ntitatē vo ꝓsiderāda sunt duo. ¶ Primo q̄liter ꝓsideratio hui⁹ scie vsat circa causas. ¶ Scōo circa quas ⁊ quales causas. ibi. (Q̄m aūt sciam.) ¶ Circa primū vo sex occurrūt ꝓsiderāda. ¶ Prio de his que cōcernūt hāc sciaꝫ absolute fm se et in cōi: et hoc in prima lectiōe doctoris sctī. ¶ Scōo de primo ⁊ originali ꝑn° gnātiōis scie: qō est desideriū nāle hois: ex quo sequit dignitas hui⁹ scie in cōi. et hoc in scōa lectiōe. ibi. (Oēs hoies.) ¶ Tertio de ordine cognitiōis q̄ntuꝫ ad bruta aialia. et hoc i tertia lectōe. ibi. (Aialia nāq; nā.) ¶ Quarto de gradib⁹ cognitiōis hūane q̄ntū ad generationē artis et exprimenti. et hoc in quarta lectiōe. ibi. (Aialia qdē igit ymaginatiōib⁹.) ¶ Quinto ō pemine tia artis et exprimēti. ⁊ hoc i qnta lectiōe. ibi. (Ad actū qdē igit.) ¶ Sexto de cōparatiōe artis actiue ad speculatiuā. et in sexta lectōe. ibi. (Primum qdē igit.) Circa primū querunt octo. ¶ Primo vtrū necesse sit vnā esse sciam: que sit rectrix aliaꝝ ⁊ gubernatrix. ¶ Scōo si sit q̄lis sit illa scia: an sit illa que vsatur circa maxime itelligibilia. ¶ Tertio si sit que est illa scia: an vz sit methaphica. ¶ Quarto si sit an sit scientia vna vel plures. ¶ Quinto an methaphica sit de deo tanq; de subiecto. ¶ Sexto an sba sit sbm methaphice. ¶ Septio an ens qđ ē cōe deo ⁊ creaturis sit sbm methaphice. ¶ Octauo an ens qđ imediate diuidit in decem p̄dicamenta: si sit subiectum methaphice.

¶ Ibi in Doc. S. Sicut dicit philosophus.

D primum sic ꝓcedit. Videtur q̄ ñ sit necessarium ponere aliquā sciaꝫ que sit aliaꝝ rectrix ⁊ gubernatrix. Habit⁹. n. qui hz regere ⁊ gubernare alios dicit sapia: quia sapientis est ordinare alios: vt pz in p° hui⁹. Sed nulla scia pōt eē sapientia: q; scia ⁊ sapia sunt duo habitus intellectuales spē distincti. vt pz. 6°. ethy⁹. Ergo nulla scia pōt ordiare ⁊ gubernare alias. ¶ Preterea. Quelibet scia que est rectrix oiuꝫ sciaꝝ: hz eē cōis ⁊ supior ad oēs scias. Sz nulla scia ē cōis ⁊ supior ad oēs scias. ergo ⁊c. ¶ Probatio medie: Quia logyca: cū sit scia rōnis ⁊ methaphica: cū sit scia realis nō hñt aliquā sciaꝫ eis cōeꝫ ⁊ supiorē. ergo ⁊c. ¶ Preterea. Ubi nullus ē ordo: ibi nullū est regimen. 12°. hui⁹. Sed iter scias saltez spē distinctas nullus est ordo: cū ibi nō sit prioritas. ergo ⁊c. ¶ Probatio medie: q; species coeque ordinētur sub genere: vt pz per por^m in p̄dicabilibus. Ergo inter scias spē diuersas nō est prioritas. ¶ Preterea. Illa scia dicit rectrix aliaꝝ ⁊ gubernatrix sub cuius fine aliaꝝ fines cōtinent: vt innuit Doc. S. in phemio primi sniaꝝ. q. 1ª. ar. p°. Sed scie nō hñt diuersos fines: ita q; finis vnius possit ordinari ad finē alteri⁹: q; oium rex est vn⁹ finis: vt pz p° ethy⁹. et pbat Doc. S. 1ª 2ᵉ. q. 1. ar. vltimo. Ergo idez qō pri⁹. ¶ Preterea. Si esset aliq; scia talis ipsa imparet alijs tanq; ancillis eis vtēdo: vt dic Doc. S. p°. sniaꝝ. vbi supra. et ēt plēs in politica. Sz impare cū sit act⁹ itellect⁹: vt dicit Doc. S. 1ª 2ᵉ. q. 17. ar. p°. nō ꝙuenit scie: cū nō hēat intellectū. Ergo videt q; nulla scia sit aliaꝝ rectrix. ¶ Sed contra est Doc. S. in pria lectione methaphice in principio.

Lec. 9. et co. 52.

Lec. 3. et. 5.

Lectio. pª

Li°. pmo.

Lec. 5.

Respondeo dicēdum q; necesse est q; vna sciaꝝ sit aliaꝝ rectrix ⁊ gubernatrix. Hāc cōclusionē ꝓbat Doc. S. in pria lectiōe sue methaphice vna rōne. Nam q̄ aliq; plura ordinant ad vnuꝫ: opz vnū illoꝝ eē regulās siue regēs ⁊ alia regulata siue recta. Oēs aūt scie ⁊ artes ordināt ad vnū. s. ad bois pfectionē que est bītudo. Uñ necesse est: q; vna illaꝝ sit aliaꝝ rectrix. Maiorē ꝓbat auctē ⁊ signo. Auctē gdem pbi in finis politicis. A signo vo ꝓbat: q; in vnione aie ⁊ corpis: aīa nāli impat ⁊ corp⁹ obedit. Silr iter vires aie: irascibilis ⁊ concupiscibilis nāli ordine p rōnē regūt. ¶ Ex hac cōclusione infert Doc. S. vnū correla^m. vz. q; talis scia que est aliaꝝ rectrix: recte sibi vendicat nomen sapie. Cui⁹ rō est: q; sapientis est alios ordiare ⁊ regere: vt pz p pbm p°. hui⁹. ¶ Pro declaratiōe ꝑcedentis cōclusionis est ꝓsiderandum prio q; ad hoc q; aliq; scia sit aliaꝝ rectrix: due ꝓditiones requirunt. ¶ Prima est: vt talis impet oibus alijs tanq; principalis. Et ideo perspectiua nō est rectrix geometrie vel astrologie. ¶ Secunda est q; ipsa vtatur in obsequiū sui: oibus alijs scientijs q̄si vasallis: vt pz in oīb⁹ artib⁹ ordinatis: quarū finis vni⁹ est sub fine alteri⁹: sicut finis pigmentarie artis qui est ꝑfectio medicinaꝫ ordinat ad finē artis medicie qui est sanitas. Uñ medicus impat pigmētario. Et vtit ēt pigmētis ab eo factis ad suū finē: vt dicit Doc. S. p° sniaꝝ. q. 1. ar. p°. ¶ Cōsiderandū est ēt q; duplex est necessitas fm pbm. 5°. hui⁹. et fm Doc. S. in pria parte q. 82. ar. p°. Quedaz est necessitas coactiōis siue ꝓditionata ex ꝓditione agentis. ⁊ illa opponit volūtario. Alia est necessitas nālis. Et hec est duplex. Quia quedaz est absoluta. Alia ꝓditionata. Absoluta est duplex. Quedaz est nō hñs cām sui esse. s. deus. Alia est hñs cāz. Et hec est duplex. Quedā ē mālis: vt omne cōpositū ex ȝrijs: necessario est corruptibile. Alia est formalis: vt triangulus necessario hz tres angulos. Necessitas ēt ꝓditionata ex pte finis siue ex ꝓditiōe finis est duplex. Quedaz est nēcitas ꝓditiōata simplr: fiē si hō hz viuē necesse ē q; comedat. Alia est nēcitas ꝙgruētie. Et solū isto mō necesse est ponē aliquā sciaꝫ eē rectricē aliaꝝ: ⁊ nō aliis modis.

Lec. 2. et co. 6.

Ad primum ergo dicendu q; scia capitur dupliciter: vt pz. 2°. post^m. Uno° cōiter fm q; dicit certam cognitionez. Et sic se extendit ad oēs habit⁹ itellectuales. Et isto mō sapia bñ dicit scia. Alio mō ꝓprie: fm q; ē habit⁹ ꝓclusiōis p demōstrationē acqsit⁹. Et hoc dupliciter. Uno modo per respectū ad cōclusiones ꝓsideratas in illa scia. Et sic sapia nō dicit scia. Alio mō p respectū ad ꝑn^a que ꝓsiderat. Et tunc scia dī ēt sapia: si illa ꝑn^a q̄ ꝓsiderat sint p^a ꝑn^a ⁊ cōmunissima. ¶ Uel dicēdū fm Doc. S. sup Boecio de trini. q. 2. ar. 2°. ¶ Ad p^m dom q; scia ⁊ sapia nō distinguūtur fm diuersas rōnes. Et iō nihil phibet vnū de alio p̄dicari.

Lec. 20.

a

¶Ad scōm dicendū q aliquā scīaz eē regulatricē aliaz pōt itelligi duplr. Uno modo q sit regulatrix oīuz scīarum tam realiū q̄z rōnaliū. Et sic nulla est scīa saltez humana que sit rectrix oīuz aliaz scīaz. Alio mō pōt intelligi: q iter scīas reales vna est que est aliaz rectrix: sicut metha. est rectrix aliaz: et inter scīas rōnales vna est q̄ est oīuz aliaz rectrix: sicut logyca. Et sic itelligit̄ ꝓclusio.

Lec.8. ¶Ad tertiū dicendū q spēs alicuius generis: ut dicit Doc.S.p°.pyer.pñt cōsiderari duplr. Uno mō inter se. Et sic iter eas bñ est ordo ꝓtitatis: sicut pz de q̄ntitate ꝓtinua q discreta: et ō affirmatiōe q negatiōe iter se. Alio mō p respectuz ad gen?. Et sic lz iter eas nō sit ordo: ipsaz tñ ad gen? est ordo: cū gen? sit formale cognoscēdi pñ in spēz: vt pz p porphy m. Scie ergo lz iter se nō hēant ordinē mq̄ntū spēs: tñ oēs ordinant̄ ad vnaz scīam cōem que est supior iter eas: vt postea patebit.

L.3.ca°.2.

¶Ad q̄rtū dicēdū q duplex est finis. Quidaz est vltim? finis pliciter. Et talis pōt duplr ꝓsiderari: vt dicit Doc.S. 1ª2ᵉ.q.1.ar.8. Uno mō p̄o ipso vsu siue adeptiōe finis. Et sic nō oīuz rex est vn? finis. Alio mō p̄o ipsa re in q̄ rō finis īuenit. Et sic oīuz rex est vn? finis vltim?. Et ō tali ꝓcedit arg m. Ali? est finis ꝓxim?. Et de tali nō ꝓceditur q oēs res ordinent̄ ad vnū fines.

Lec.4. et co.23. ¶Et si dicatur ois finis hz rōnem vltimi.2°.phy k.et.5°.hui?. Ergo si oēs res ordinant̄ ad aliquē finē: ordinant̄ ad vltimum. ¶Dicēdū q vltimū accipit̄ duplr. Uno° p̄o vltimo simplr. Et sic nō q̄libet finis hz rōnē vltimi. Alio modo p̄o vltimo in respectu. ſ. per respectū ad p̄cedentia. Et sic verū est q q̄libet finis hz rōnē vltimi. ¶Ad q̄ntū dicendū q radix libtatis impandi vel impare pōt ee act? alicui? triplr. Uno° vt cause et occasionalr. Et sic est act? rōnis. Alio° vtualr subiectiue et añcedenter. Et sic est act? volūtatis: vt dicit Doc.S.1ª2ᵉ.q.17.ar.p°. in corpore et ad.2m. Tertio mō instrmalr. Et sic scīa bñ dicit impare. Medic?.n.hñs scīaz medicine p suā artez imperat arti pigmentarie: vt patuit in corpe hui? articuli. Ad hoc aūt q aliqd sit impans instrmalr: vt ab alio agit̄: nō regrit̄ q sit intelligēs: sed sufficit q dirigat̄ ab intelligēte: vt pz p Doc.S.1ª2ᵉ.q.1.ar.2.ad.2m.

¶Sequit̄ in Doc.S.i plogo ibi. Que aūt sit hec scīa.

a **B secundum** sic pceditur. Uidetur q illa scīa nō sit aliaz rectrix que vsat̄ circa maxie itelligibilia. Illaz maxime itelligibilia sunt illa que sunt ꝓpinqua sensui: q? cognitio itellectiua ortum hz a sensu q fantasia p° post x: que vltra ꝓtinuū se nō extēdit: vt dicit Doc.S.in de po a.q.vlti a.ar.p°.in corpe. Cōtinuū aūt māle est: cū sit de genere q̄ntitatis. Si ergo illa scīa eēt aliaz rectrix que versat̄ circa maxie itelligibilia: sequereť q physica que est de reb? mālibus: esset aliaz rectrix. ꝓns est falsum: q? nō vtit̄ oīb? alijs tanq̄ ancillis: neq; alijs impat. ergo q̄. ¶Ꝑ. Illa sunt magis itelligibilia que sunt notiora nobis et nature simul: q̄z illa que sunt notiora nobis tñ vel nature tñ. Si ergo illa scīa que est de maxime intelligibilib? sit aliaruz rectrix: seq̄t̄ q metha. erit talis cuz mathematicalia sint notiora nobis q nature. ꝓns est falsum: ꝓpter hoc idem qđ dictū est de physica. ergo q̄. ¶Ꝑ. Illa de quibus intellect? certitudinē accipit: videnť esse maxie itelligibilia: vt dicit Doc.S.hic. Unde cum certitudo sbaz separataz per intellectum acgrat̄ a substantijs mālib?: vt pz.7°.q.8°.hui?. Uidet̄ q substantie māles sint maxie itelligibiles. Si ergo illa scīa que vsat̄ circa maxie itelligibilia sit aliaz rectrix q gubernatrix: sequitur q talis erit que ꝓsiderat substātias māles: qđ videť esse falsuz.

F.1.co.p°.

Lec.14. et co.58.

Lec. p°. et co.1.q.2.

¶Ꝑ. Dyaletica est oīum aliaz scientiaz rectrix: cum habeat viam ad omnium scientiaz ꝓncipia: vt pz p° topicoz. Et tamen nō versatur circa maxime intelligibilia: quia est de secūdis intentionibus que sunt minime entitatis: et per cōsequēs minime intelligibilitatis. Ergo q̄.

Cap°.2.

¶Sed ꝓtra est Doc.S.in p ª lectiōe sue metha physice dicens: q illa scīēcia est aliarum rectrix: que est maxime intellectualis. hec autem est que est circa maxime intelligibilia.

Respondeo dicendum q illa scientia est aliaruz rectrix q gubernatrix que versatur circa maxime intelligibilia. Hanc cōclusionē pbat Doc.S. vnica rōne. Nam illa scīētia que est maxime itellectualis: est aliaz rectrix. Sed scīētia que versat̄ circa maxime itelligibilia: est scīētia que est maxime itellectualis. ergo q̄. Maiorem pbat per auctoritatē phi in sua polytica dicentis: q hoīes itellectu vigentes. nāliter alioz sunt rectores q dñi. Homines vo qui sunt robusti corpore intellectu autem deficientes: sunt nāliter serui. Ergo illa scientia que est maxime intellectualis: debet esse aliaz rectrix. ¶Pro declaratiōe hui? ꝓclusionis ꝓsiderandū est: q maxime itelligibilia sunt in triplici genere: sm q ea tripliciter accipe possumus. Primo modo sumuntur ex ordine intelligendi. Secūdo modo ex compatione itellect? ad sensuz. Tertio vo modo ex ipsa cognitiōe intellect?: vt dicit Doc. S. in pñti lectione. Primo modo illa videnť maxime itelligibilia: ex quibus itellectus certitudinez acquirit. Sed itellectus acgrit certitudinē scīētie ex causis: vt pz p° post x. q p° phy x. Ergo cāe sūt maxie itelligibiles. Et per ꝓsequēs cognitio causaz est maxime intellectualis. Secūdo modo cuz sensus singulariuz q intellect? vniuz: et itellectus a sensu differt ex hoc q vniuersalia apprehendit: videť q maxime vniuersalia sicut ens q ea que vniuersaliter ad ens cōsequūtur sint maxime itelligibilia. Tertio modo illa sunt maxie intelligibilia que sunt separata a mā: q? vnaqueq; res eoipso vim intelligibilem hz: q? est imunis a mā. Sed illa sunt maxime a mā separata: que nō solū abstrahūt a mā signata sicut forme māles in vniuersali accepte de qb? est scīa nālis: sed etiā abstrahūt oīno a mā sensibili: nō solū sm rōnē sicut mathematicalia sed ēt sm esse: sicut deus q intelligētie. Ergo videť q substātie sepate sicut deus q itelligētie sint maxime itelligibiles. ¶Ex quo seqtur q illa que sunt maxime in actu: sunt maxime intelligibilia. Et itellectū opz esse ꝓportionatū: et vni? generis cū ipso itelligibili cum itelligibile in actu q intellectus in actu sint vnum: vt pz.3°.de anima.

L.4. co.5. L.p°. co.p°.

L.9. co.15. L.12. co.36.

Ad primū ergo dicendū q triplr aliqua dicunť maxime itelligibilia. Uno° ex parte rei intellecte q sm naturaz. Et sic illa que sunt ꝓpinqua sensui: nō sunt maxime intelligibilia. Alio mō ex parte intelligentis ꝓportionati. Et isto modo ēt talia nō sunt maxime intelligibilia. Alio modo ex parte itellectus humani cōiuncti sm esse corpori. Et sic verū est q illa que sunt ꝓpinqua sensui: sunt nobis magis nota si forsan exponat̄ magis: vt idez est qđ prius: sicut post ea patebit. ¶Ad scōm dicendū q ibi magis pōt accipi duplr. Uno modo sm q dicit cōpationē intelligibiliuz eiusdē generis q nature. Et sic ꝓceditur maior. Alio mō vt dicit compationē itelligibiliū diuersaz naturaz: comparando. ſ. itelligibilia que sunt oīno separata a materia q sm esse q sm rōnem: ad illa que sunt ꝓiuncta materie sm esse. Et sic maior est falsa. imo illa que sunt maxime nota nature: sunt minime nobis nota. Et que sunt maxime itelligibilia sm naturam ꝓpriam: sunt minime itelligibilia quo ad nos: vt ēt postea patebit. q.7.3.c. ¶Ad tertiū dicenduz q certitudo scie pōt accipi duplr. Uno modo a posteriori q sm modū cognoscētis. Et sic ꝓcedit̄ da est minor. Alio modo a priori q sm nām rei cognoscende. Et sic cognitio de angelis nō sumit̄ a reb? mālibus. ¶Ad vltimū dicenduz q aliqua scīa pōt habere viaz ad pncipia oīuz scīaz duplr. Uno modo q̄ntum ad ei? visuz et mīsterialr sicut logyca. Et talis scīa nō dicit̄ rectrix oīuz aliaz scīaz saltez realiū. Alio modo ꝓsiderādo ꝓbando q demōstrando pncipia aliaz scīaz. Et talis scientia dicitur aliarum rectrix. Logyca aūt nō probat neq; demonstrat principia aliarum scientiaz realiū. Igitur argumentum non ꝓcludit.

¶Segtur

BIBLIOTEKA GŁÓWNA U Poznania

¶Segtur in Doc.S. ī xplogo. Mayrie aūt ītelligibilia.

Ad tertium sic pcedit. Videt q methaphica nō sit illa scīa que est aliaꝝ rectrix. Illaꝝ illa scīa que est aliaꝝ rectrix ⁊ gubernatrix: vsaꝫ circa mayrie intelligibilia: vt patuit in supiori articulo. Sed methaphysica nō est hmōi. Cōsiderat.n.māz ⁊ formā: ⁊ ea q̄ ad pn̄m māle ptinēt: vt pz.8°.⁊.9°.hui⁹. Illa aūt fm naturā rei sunt minime ītelligibilia. ergo ⁊c. ¶ Ad q̄ sunt sepata a mā sensibili fm esse ⁊ rōnē simul: sunt mayrime ītelligibilia: vt pz p Doc.S. in p̄a lectione. Sed methaphysica ꝓsiderat ens inq̄ntū ens: qō nō est sepatū fm esse a mā inq̄ntū hmōi. Alias oīa entia essent sepata a mā. Ergo methaphica nō vsaꝫ circa mayrie ītelligibilia. Et per ꝓns nō est aliaꝝ rectrix. ¶ Ad. Quecūq; scīa est aliaꝝ rectrix: vtitur alijs tanq̄s ancillis: vt patuit ī p°. articulo. Sed methaphyca nō vtit oībus alijs. Illō.n. vtit theo⁹. neq; sciētijs moralib⁹ vt videt q; scīa moralis nō continet sub methaphyca. imo est pars phie fm gen⁹ distincta ꝓtra methaphycā. ergo ⁊c. ¶ Ad. Mayrie vlia sūt maxime nobis nota: vt pz p° physicoꝝ. Sz methaphyca est de maxime vlib⁹. vz. de ente ⁊ de alijs trā scēdētib⁹. Ergo methaphyca est de his que sunt nobis maxime manifesta. Sed illa que sunt nobis mayrie manifesta: sunt fm nāz ignotiora: q; eadē nō sunt nobis nota ⁊ nāe: vt pz p° physicoꝝ. Ergo meth^ca est de his que sunt mīme nota fm nāz. Et p ꝓns non est aliaꝝ rectrix. q; illa scīa que est gubernatrix aliaꝝ: vsaꝫ circa maxime ītelligibilia fm nāz: vt patuit ī supiori articulo. Igit ⁊c. ¶ Ad. Meth^ca non differt a physica. Ergo nō ē rectrix phye nālis. pz ꝓna: q; ideꝫ nō est regulatiuuz sui ipsius inq̄ntū hmōi. Aliceōs pbat dupl. ¶ Primo q; methaphyca ⁊ phyca sunt eiusdē generis subiecti. Illaꝝ methaphyca ꝓsiderat subam īmālez et icorporeā: et phyca ꝓsiderat subam mālez et corporeaz. Sed suba corporea ⁊ incorporea sunt eiusdez generis. vz. sube. ¶ Scōo q; phyca ꝓsiderat de mā ⁊ māz hītib⁹: ⁊ de eisdē ꝓsiderat hec scīa. vz. 8°. hui⁹. ergo ⁊c. ¶ Sed dicebat aduersari⁹ q; methaphyca de plurib⁹ ꝓsiderat q̄s phyca: ideo differūt. ¶ Sed ꝓtra: q; physica ēt ꝓsiderat de substantijs sepatis: vt pz. 8°. physicoꝝ: vbi phs pbat esse vnum primū motoꝝ. ergo ⁊c. ¶ Ad. Illa scīa non pōt dici rectrix aliaꝝ: que resolvit vsq; ad indiuidua: cū indiuidua sint mīme ītelligibilia fm nāz rei. Sed methaphyca resolvit vsq; ad indiuidua: vt pz fm Doc.S. 2°. hui⁹. Igit methaphyca nō ē rectrix aliaꝝ scīaꝝ ⁊ gubnatrix. ¶ Sed ꝫ est Doc.S. in p̄sti leōne: si diligēter īspiciaē.

Respondeo dicendū q; methaphyca est illa scīa q̄ ē aliaꝝ scīaꝝ rectrix. Hanc ꝯclusionē pbat Doc.S. in p̄sti lectiōe vnica ratione que talis est. Illa scīa q̄ vsaꝫ circa mayrie ītelligibilia est aliaꝝ rectrix: vt pbatū ē ī supiori articulo. Sz methaphyca vsaꝫ circa mayrie ītelligibilia. ergo ⁊c. Ad primo rem pbat Doc.S. trib⁹ rōnib⁹. ¶ Prima rō est. Illa scīa q̄ ꝓsiderat p̄mas rez cās: vsaꝫ circa mayrie ītelligibilia: q; p̄me rez cāe sūt mayrie ītelligibiles: vt patuit ex ipso ordie ītelligēdi ī p̄cēdēti articulo. Sz methaphyca ꝓsiderat p̄mas rez cās. vz. deū ⁊ ības sepatas: vt pz. 11°. et. 12°. hui⁹. Igit ⁊c. ¶ Scōa rō. Illa scīa que ꝓsiderat mayrie vlia vsaꝫ circa mayrie intelligibilia: q; mayrie vlia sunt mayrie ītelligibilia: vt patuit in articulo p̄cedenti ex cōpatiōe itellect⁹ ad sensuz. Sed methaphyca ꝓsiderat mayrie vlia. vz. ens ⁊ ea q̄ vlr ens ꝓsequūtur: vt pz. 4°. et. 5°. hui⁹. Illaꝝ illa nō debēt ideterminata remanere: cū sine his cōpleta cognitio hr̄i nō possit eoꝝ q̄ sunt ppa alicui generi vel spēi. Nec in aliq̄ scīa pticulari tractari debēt: q; pari rōne ī q̄libet scīa tractarent: cū vnūq̄dq; gen⁹ entiū his ad sui cognitionē idigeat. Unde restat q; ī vna cōi scīa tractent: q̄ dī methaphyca: vt hic dic Doc. S. Igit ⁊c. ¶ Tertia rō. Illa scīa vsaꝫ circa maxime ītelligibilia: que ꝓsiderat maxime sepata a mā: vt patuit supi⁹ ar°. 2. ex ipsa cognitiōe ītellect⁹. Sz methaphyca ꝓsiderat illa que sunt mayrie abstracta a mā sensibili. Cōsiderat.n. de deo. 12°. hui⁹. et de angelis. 11°. hui⁹. que sunt maxie sepata. a mā ⁊ fm esse ⁊ fm rōnē. Igit̄ methaphyca vsaꝫ circa mayrie ītelligibilia. ¶ Ex hac rōne corolarie segtur quarta ratio: Quia etiam elicit hic ex Doc.S. Quia illa scīa q̄ ꝓsiderat ea q̄ sūt mayrie ī actu: vsaꝫ circa mayrie intelligibilia: cū vnūq̄dq; sit ītelligibile fm q̄ est in actu: vt patuit supi⁹. Sed methaphysica ꝓsiderat de his que sunt maxime in actu. s. de deo ⁊ de substantijs sepatis: vt pz vbi supra īmediate. Igit̄ methaphyca vsaꝫ circa maxime intelligibilia. Et sic est maxime ītellectualis. Et per cōsequēs est illa que est aliaꝝ scīaꝝ rectrix ⁊ gubernatrix: vt ꝯcludit hic Doc.S.

Lec. 5. ⁊ co. 29.

Lec. 7.

Ad primum ergo dicendū. s. ad pbationē minoris q; dupl. aliq̄ cōsiderant in aliq̄ scīa. Uno° incidēt al. vz. ad cognitionē alterius bñdaz. Et sic mā et ea que ptinēt ad mām ꝓsiderā tur in hac scīa. Alio° ꝑncipal. ⁊ ad ppriā ipsoꝝ cognitionem bñdam. Et sic forme ⁊ sbe sepate. s. angeli ⁊ deus ꝓsiderant in hac scīa: q̄ sunt maxie ītellectuales fm p;o/ priā nāz: lz nō quo ad nos: vt patebit inferi⁹ in. 2°. hui⁹. q. 1. ar. 5. ¶ Ad 2^m dōm distinguēdo minoꝝ: q; dupl. aliq̄ dr̄r esse sepata a mā fm esse ⁊ rōnem: vt hic dicit Doc.S. Uno° dr̄r esse sepata a mā illa q̄ nunq̄ possūt esse in mā: gb⁹. s. repugnat eē ī mā: sic de⁹ ⁊ sbe sepate. Et isto modo ens in vll ꝓsideratū nō est sepatuz a mā. Alio° dr̄r aliq̄ separi a mā fm eē ⁊ rōnē: q; pōt eē sine mā: lz tn̄ eē ī mā nō repugnet eis. Et sic ens ⁊ alia transcēdētia sunt sepata a mā. Illō.n. est de rōne entis q; sit in mā: lz ei nō repugnat eē in mā: sic nō est de rōne aīalis q; sit rōnale: nō tn̄ ei repugnat ⁊c. ¶ Ad 3^m dicendū distinguēdo minoꝝ q; methaphysicā vti alijs scientijs pōt intelligi dupl. Uno° loquēdo de scientijs diuinitus īspiratis. Et sic illis meth^ca nō vtit nec est rectrix illaꝝ. Alio° loquēdo de sciētijs hūanit⁹ inuētis. Et sic meth^ca vtit illis: ⁊ est illaꝝ rectrix. ¶ Et ō scīa moralis dōm est q; scīa moralis ptinet sub meth^ca nō sic spēs sub genere lz sic minus ꝑncipale sub ꝑncipatiori. ¶ Et si dicat finis scie moralis est būtudo. Sed būtudo est vltimus finis hoīs q nō ptinet sub alio fine: lz oīa alia ad ipm ordinantur: vt pz p° et. 4°. ethyc. ¶ Dicēdū q; būtudo hūana fm q; est a nobis acq̄sibilis p opationē practicā: est minus ꝑncipalis q̄s ipsa ꝓsiderata fm q; ꝓsistit in ꝓtemplatione sūme vitatis. Būtudo.n. ꝓsistit cēntialr in opatiōe intellectus speculatiui: vt pz p Doc.S. 1ª 2ᵉ. q. 3ª. ar. 5. ¶ Ad 4^m dicendū q; mayrie vlia sunt duplicia. Quedaz sunt maxime vlia in causando. Et talia sunt nobis difficillima ad cognoscendū. Alia sunt maxime vlia in pdicando. Et talia pōt dupl. ꝓsiderari. Uno° q̄ntū ad cognitionē ꝓfusam. Et sic sunt nobis facillima ad cognoscēdū. Alio° q̄ntū ad cognitionē determinatā. Et talia sunt nobis difficillima ad cognoscendū: vt inferi⁹ patebit. q. 7. ar°. 3°. ¶ Ad 5^m dicendū distinguēdo assumptū p;me pbatiōis ancedentis: q; duplex est gen⁹. vz. gen⁹ p̄dicamētale. Et sic sba mālis ⁊ ūmālis sūt eiusdē generis sbe. Aliud est gen⁹ scibile. Et sic sba mālis ⁊ ūmālis nō sunt eiusdē generis: sed diuersis rōnib⁹ ꝓsiderant in phyca ⁊ meth^ca. ¶ Ad scōaz pbationē eiusdē ancedētis dōm: q; phyca ⁊ meth^ca ꝓsiderāt ō mā: ⁊ ō his q̄ ptinēt ad pn̄m māle diuersimode. Illā phyca ꝓsiderat ō his fz q; ordinant ad motū ⁊ trāsmutationez. Sz meth^ca ꝓsiderat de ipsis inq̄ntū sunt entia. ¶ Et p hoc pz solō ad replicaz. ¶ Ad vltimū dōm. q; tripl. aliqd dr̄ idiuiduū. Illaz in diuiduū dr̄ q̄si nō diuisuz. Uno° aliqd dr̄ idiuiduū: q; nō diuidit neq; dione foāli neq; māli ī plā iferioꝝ. Et sic Sor. dr̄ idiuiduū. Alio° aliqd dr̄ idiuiduū: q; nō diuidit dione foāli: lz dīdat dione māli. Et sic spēs spālissima dr̄ ididuū. 3° aliqd dr̄ ididuū: q; nō didit ī ptes diffinientes. Et sic gen⁹ gnālissimū ⁊ ēt trāscēdētia dr̄r ididuā: q; cum nō sint spēs: non pōt qdditatiue diffiniri: vt dicit Doc.S. 2°. hui⁹. Et isto vltō mō meth^ca resolvit vsq; ad idiuidua. Et talia nō sūt mīme: lz mayrie ītelligibilia.

Lec. 4.

¶Ubi supra in Doc.S.in prologo: impertinēter ibi. Hec aūt triplex ꝓsideratio.

a **B quartum** sic ꝓcedit. Videt ꝙ methca nō sit scia vna: sz plres. Qz scie accipiūt vnitatē ab obo: ꝑo postz. Sz sōm huius scie qō est ens: non est vnū: vt pz.4o.huio. Ergo hec scia nō est vna. ¶Sz dicebat aduersari: ꝙ lz ens nō sit vnū vnitate vniuocationis: est tñ vnū vnitate analogie. ¶Contra. Maior dz eē vnitas in cā qz in effectu. Si ergo ens sit vnum vnitate analogie: seqt ꝙ hec scia solum sit vna vnitate analogie. Qō est falsum: qz nullū analogū ponit in ꝑdicamēto. Sz methca cū sit habitus: ponit in ꝑa spē q̄litatis. Igit ꝛc. ¶Sed dicebat ꝙ sufficit ꝙ maior sit vnitas vtualis in cā: nō tñ formalis. ¶Contra. Effect' qlibet pfect' i spē: hz cām vniuocā cū qua hz conuenientiā formalē. Sol.n.nō pōt p se gnāre hoiez. Sed methaphyca cuz sit pfectissimus habitus: est pfecta sm spēm: et vna vnitate formali. Ergo seqt ꝙ cā vnitatis ei' dz esse vna formali. Non ergo regrit solū vnitas vtualis in obo: sed ēt formalis. ¶Ꝑ 2o. Illa scia nō dz esse vna sm genus sz diuersa: que ꝓsiderat ea que ad vnū genus nō reducunt: vt pz ꝑo posterioz: et vt ꝓbat Doc.S.sup Boecio de trinitate.q.7.ar.ꝑo. Sed methaphyca est de his que nō pnt reduci ad vnū genus. vz. de deo ꝛ de creaturis ꝛ de trāscēdētibus: que ad vnū genus reduci nō pnt. Igit methaphysica nō est scia vna sm genus. Et p ꝓns nec sm spēm: quia quecūqz dīnt gnē: dīnt spē: vt pz.5o.huio. ¶Sed dicebat ꝙ lz illa que methaphysica ꝓsiderat nō reducant ad vnū genus ꝑdicamētale: reducunt tñ ad vnū genus scibile. vz.ad ens. ¶Sed ꝛa. Illa nō reducunt ad vnū genus scibile: que nō conueniūt i vna rōne formali illius generis. Sed deus ꝛ creatura: sil' et.x.ꝑdicamēta nō conueniūt in vna rōne formali ipsi' entis. Tum ꝑo qz non est dabilis talis rō entis ꝑcisa a rōne ipsius sbe: sm Doc.S. vt ꝓbabit inferius in.4o.q.2.ar.3o.ꝛ.5. Et sic ꝑpria rō entis est rō sbe. Sz ꝑdicamēta nō conueniūt in rōne sbe: cuz accētia nō sint entia p se exītia. Tum scōo: qz si esset dabilis vna rō entis que significaret qd cōe oīb' ꝑdicamētis: ipm ens ꝑdicaret de.x.ꝑdicamētis sm vnū nomen ꝛ vnā rōnē. Et p ꝓns vniuoce. qō ē ꝓtra pbm.4o.huio. ¶Sed dicebat ꝙ illa rō entis est vna vnitate analogie: sic ꝛ ipm ens. Et hoc sufficit. ¶Contra. Illa rō cum sit cōis.x.ꝑdicamētis nō est spālis: sed cōis. Sed ad vnitatem specifica alicui' scie regrit ꝙ ꝓsiderata in illa scientia conueniat in rōne spāli generis scibilis. Alias oēs scie ēnt vna. Ergo saltē methca nō est vna vnitate specifica: sz solus sm genus. ¶Ꝑ 3o. Si oīa ꝓsiderata i hac scia reducerent ad rōnē formalē entis: sequeret ꝙ deus cū ꝓsideret in hac scia: vt pz.12.huio. reduceret ad rōnē entis. Et p ꝓns ꝓtineret sub ente. Et sic ens esset pfecti' et pri' deo que sunt incōuenientia. Ergo ꝛ illō ex q̄ seqt. ¶Ꝑ 4o. Maior: regrit dīa obox ad diuersificandū potentias q̄z bit': vt dicit Doc.S. in plib' locis. Sed vex ꝛ bonum causant diuersas potentias: qz vex est obm intellect' ꝛ bonum volūtatis: que sunt diuerse potentie. Ergo verum ꝛ bonū causant diuersos habit'. Cū ergo vex ꝛ bonū cōsiderent in methaphysica: seqt ꝙ methaphysica nō erit vn' bit' lz plres: sic intellect' ꝛ volūtas sunt plres potentie. ¶Ꝑ 5o. Scie secant quādmodū ꝛ res ō qb' sūt.3o.ō aīa. Sz ens diuidit p actū ꝛ potentiā: et p vnū ꝛ multa: et p sbam ꝛ accīs: que gñe dīnt. Seqt ergo ꝙ methaphysica diuidit in plres scias. Et sic nō erit vna. ¶Sed dicebat ꝙ methaphysica ꝓtinet sub se plres scias nūero distictas. nō tñ spē. ¶Contra. Impossibile est plā accidētia eiusdē spēi simul esse in eodē sbo. Sz ille plres scie que sunt de diuersis ꝛclonib' methaphysicalib': pnt eē in eodē sbo: vt de se manifestum est. Igit si dīnt nūero: dīnt spē. Et sic methaphysica nō erit vna vnitate specifica. ¶Sed dicebat scōo ꝙ ille scie diuersax ꝛclionum methaphysicaliū dīnt spē: sz conueniūt genere. ¶Contra. Impossibile est plā accētia specie distincta ꝛ eiusdē generis: esse simul in eodē sbo: qz cū illa que spē dīnt formaliter dīant: duo formalia opposita essent in eodez sil: qō est ꝓtra pmū pncipiū. Sed diuersax ꝛclionū. imo oīum ꝛclionū methaphysicaliū scie pōt esse actu ꝛ simul in eodē intellectu. Ergo nō differūt spē. Vel si differunt spē: dīnt etiā genere. Et sic methaphysica non erit vna nec spē nec genē. ¶Ꝑ 6o. Dīe p qs dividit sba. vz. corporeū ꝛ incorporeū: plus vel saltē tantū differūt: sic dīe qb' dividit speculabile. vz. p abstractū a mā et nō abstractum. Sed dīe speculabiliū causant distinctionem generica scia: vt ꝓbat Doc.S. super Boetio de trinitate.q.7.ar.ꝑo. Ergo corporeū et incorporeum causant distinctionē generica scia. Sed methaphysica cōsiderat de his: vt pz.7o.8o.et.9o.et.12.huio. Igit methaphysica nō est vna sm genus. ¶Ꝑ 7o. Si methaphysica esset vna scia: vel ergo esset vna simplex q̄litas: vel qualitas aggregata ex specie itelligibili ꝛ lumine intellect' agētis: vt aliq ponūt. Nō scōm: qz sic esset ens p accīs. Et p ꝓns nō poneret in vno ꝑdicamēto sed in diuersis. Nec q̄z p'm: qz hīs scīam vn' ꝛclonis methaphysicalis: hēret totā methaphysicā: cuz simplex forma vbi est: ibi totaliter est: qz est indiuisibilis. Sz hoc est falsum. Ipsōt.n. qs scire alīqs ꝛclones ei': religs ignoratis: vt p expientiaz manifestū est. Relingit ergo ꝙ methaphysica nō ē vna scia vel vn' hit'. ¶Sed ꝫ est ꝓbus q tractat de ea tangz de vna scia. Similiter Doc.S. in pncti lectione.

Respondeo dicendū ꝙ qdaz asserere vident ꝙ methaphysica est scia vna: vnitate analogie: sic ens qō est ei' obm. ¶Sz hoc nō pōt stare: Qz nullū analogū cū nō sit qd vnū essentialiter ponit in ꝑdicamēto: vt tactū est in argumētis. Sed methaphysica cū sit scia ꝛ hit' et ēt hit' realis: ab oībus ponit in pma spē q̄litatis. Igit ꝛc. ¶Alij vo dicunt: ꝙ methaphysica est scia vna vnitate vniuocatiōis: sed sic solum est vna sm genus: ꝛ nō vnitate specifica. ¶Sz hoc ēt nō pōt stare: Qz illud qō ꝑdicat īmediate de plibus differētib' nūero in eo ꝙ qd, est spēs. Sz methaphysica est hmōi: q: īmediate ꝑdicat de methaphysica Sortis ꝛ Platonis que differūt nūero. Igitur est vna vnitate specifica. ¶Alij vo dixerūt: ꝙ est scia vna vnitate specifica: sz tñ ꝓtinet sub se plres methaphysicas nūero essentiali distinctas: et sm ꝙ diuerse sunt ꝛclones in methaphysica: sic diuerse erūt scie. ¶Sz hoc ēt nō pōt stare: ꝑpter cām in argumentis tactam: qz impossibile est ꝙ plura accidētia eiusdem speciei: sint simul in eodez sbo. Sed ꝓstat ꝙ simul vn' homo pōt hēre scias diuersaruz ꝛclionū methaphysicaliuz. Igit ꝛc. ¶Unde verius dicendū est: ꝙ methaphysica est scia vna vnitate specifica. ¶Ad ꝛo cuius declaratione ꝓsiderandum est ꝑo sm Doc.S. super Boetio de trinitate.q.7.ar.ꝑo. ꝙ distinctio scientiax sm genus vel etiam earum diuersitas: attendenda est penes diuersitatem vel vnitatem generis scibilis: sm ꝙ scibile. Ita ꝙ omnes scientie sunt eedem sm genus: quarum obiecta reducuntur ad idem genus scibile. Et ille scientie differunt genere: quarum obiecta non sunt reducibilia ad idem genus subiectiz, sed ad diuersa. Et quia genus obiectum scientiarum speculatiuarum: est speculabile inūntuz speculabile: ideo scientie speculatiue distinguūtur sm genus sm diuersa genera speculabilium. ¶Est autem triplex genus speculabile: vt ibidem subdit et pbus innuit.6o.huio. Nam quoddā est eoꝝ que dependent a materia sm esse et intellectum: sicut entia naturalia: in quoꝝz diffinitionibus ponitur materia sensibilis: vt pz.8o.et.11o.huius.de qbus est phyca. Aliud est genus speculabilium que dependent a materia sm esse ꝛ non sm intellectum: sicut illa in quoꝝm diffinitionibus nō ponitur materia sensibilis neqz cōis neqz signata: de quibus est mathematica. Aliud est genus speculabilium que nullo modo dependēt a materia: neqz sm esse neqz sm intellectum ex parte rei cognite: sicut deus ꝛ substantie separate de quibus est methca. Nō ē aūt possibile ꝙ sit 4m genus speculabiliū

ita ꝙ

Lec.41.et co.40.

Lec. ꝑa. et co.2.

Lect. 3a. et co.4.

Lec. ꝑa. et co.2.

Lect. 5. et co.29.

Lectō.6.et co.39.

Lect. 13. et co.38.

Lib.12. Le.2.4 co.5.

Le.1.6 co.2.

Lib.8. Le.1.6 co.3.

ita q̄ sint aliq̄ res que sint q̄iuncte mãe fm intellectũ ⁊ nõ fm rem: q2 ītellect⁹ noster siue agens siue possibilis de se est ũmãlis. ¶ Ex quo sequit̄ q̄ physica mathematica et methaphysica dr̃nt genere: q2 vsant̄ circa diuersa gnã scibilia. ¶ Inferẽ ẽt quelibet earũ est vna fm gen⁹: q2 q̄libet earũ vsat̄ circa vnũ gen⁹ speculabilium. ¶ Hinc est q̄ in. 6°. hui⁹ elicit̄ hec diuisio phye fm gen⁹: vt ibidẽ patebit. ¶ Nam phya p° diuidit̄ in phyaz realez ⁊ fmocinalẽ siue rõnalẽ. ¶ Rõnalis vo diuidit̄ in logycã grãmaticã ⁊ rethoricã. Sed phya realis diuidit̄ in actiuam factiuã ⁊ theoricã. Actiua diuidit̄ in monasticã yconomicã ⁊ politicã. Factiua aũt diuidit̄ in artes mechanicas septẽ. Theorica siue speculatiua diuidit̄ in physicam mathematicã ⁊ methaphysicã. ¶ Cõsiderandũ est vlteri⁹. 2°. q̄ q̄ hit⁹ dr̃ distingui per oba: nõ est intelligendũ q̄ distinguant̄ p dr̃ias mãles siue accidentales obiectoz. Esse. n. aial vel plantã accidit sensibili iñ̄ntuz hmõi. Et ideo penes hec nõ sumit̄ dr̃ia sensuuz. ¶ Neqz ẽt intelligẽduz est q̄ distinguant̄ p dr̃ias formales nãe. Manifestũ est. n. q̄ homo et asin⁹ dr̃nt p dr̃ias formales nãe: nõ tñ causant distinctionẽ habituũ. Neqz ẽt ītelligendũ est q̄ habit⁹ distinguant̄ p dr̃ias formales generis p̃dicamẽtalis: q2 angelus ⁊ homo dr̃nt genere: quia dr̃nt sic̃ coꝛuptibile ⁊ icoꝛuptibile: et tñ ptinẽt ad eandem sciaz. Sed ītelligendũ est q̄ distinguũtur p diuersas dr̃ias formales alicui⁹ generis scibilis fm q̄ scibile: ita q̄ si tales dr̃ie formales sumant̄ fm diuersas rõnes formales diuersoꝛ generũ scibiliũ: causant distinctionez genericaz. Si vo sumant̄ fm diuersas rõnes formales eiusdẽ generis scibilis: causant distictionẽ specificã: ⁊ nõ genericã. ¶ Ex quo sequit̄: q̄ musica ⁊ arismetrica non dr̃nt gñe. ¶ Cõsiderãdũ est vlteri⁹. 3°. q̄ po⁹ dr̃ in oꝛdine ad possibile q̄ est eius obm. Et sic rõ vel spẽs po⁹ ex obo sumit̄. Sed hit⁹ nõ ẽ nisi q̄dã q̄litas habilitãs potẽtiã siue q̄dã dispõ po⁹ pfectiua in oꝛdie ad suũ obiectũ. Ideo hit⁹ accipit spẽm ab obo. Cũ ergo scia sit quidam hit⁹: sequit̄ q̄ rõnẽ ⁊ spẽm trahit ab obo. Sed in obo vt dicit Doc. S. in. q. de vtutib⁹ in cõi. q. 2. ar. 4. ꝓsideraẽ aliq̄d vt formale ⁊ aliq̄d vt mãle. Formale in obo est id fm cui⁹ rõnẽ obm p se referẽ ad potẽtiã vel hit⁹. Sed mãle in obo est illud in quo hoc formale fundat̄ ⁊ q̄ p accñs referẽ ad hitũ siue potẽtiã. Verbi gra. Si loquamur de obo po⁹ visiue: obm ei⁹ formale est coloꝛ vl̃ aliquid hmõi. Iñ̄ntũ. n. aliq̄d est coloꝛ atũ in tantũ est visibile. Sz mãle in obo visus est coꝛp⁹ cui accidit coloꝛ. ¶ Ex quo pz q̄ po⁹ vel hit⁹ referẽ ad formalẽ rõnẽ obi per se: ⁊ ad illud q̄ est mãle p accñs. Sed illa que sunt p accñs nõ variant spẽm: sed solũ ea que sunt p se. Ideo hinc est q̄ mãlis diuersitas obi nõ variat spẽm sed solũ formalis. Una. n. est po⁹ visiua q̃ videm⁹ lapidẽ boiem ⁊ celũ: que diuersitas visibiliũ est mãlis ⁊ nõ fm rõnez diuersaz visibilis iñ̄ntũ visibile. Gustus aũt differt ab olfatu fm dr̃iaz saporis ⁊ odoris q̃ sũt per se sensibilia. ¶ Considerandũ vlteri⁹. 4°. q̄ hitus fm tria distinguũtur: vt innuit Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 54. ar. 2. ¶ Primo modo fm p̃n⁹: sic̃ physica et astrologia. Sc̃o modo fm obam sic̃ musica ⁊ pspectiua. Tertio modo fm nãz: sicut vtus yconomica ⁊ politica: q2 vna disponit ad actũ q̄uenientẽ nãe singulari: ⁊ altera ad actum q̄ueniẽtez nãe inferioꝛi. ¶ Ex qb⁹ pz q̄ methaphysica est scia vna: nõ solum fm gen⁹ sz ẽt fm spẽm. Qõ. n. sit vna sz gen⁹ pz: q2 illa scia est vna fm gen⁹: q̃ vsat̄ circa vnuz gen⁹ speculabile: vt patuit supi⁹. Sed methaphysica est hmõi. Vsat̄. n. ei⁹ cõsideratio circa abstracta a mã fm esse ⁊ intellectuz. Qõ ẽt sit vna fm spẽm pz: Q2 illa scia est vna fm spẽm: que ꝓsideraẽ aliqõ gen⁹ scibile fm vnã rõnẽ formalez. Sed methaphysica est hmõi. Cõsiderat. n. oĩa iñ̄ntũ q̄uenire in ratione entis: vt postea patebit. L°. 4. q. 5. ar. p°. ¶ Et sz hec triplex ꝓsideratio ptineat ad methaphysicã vz. ꝓsideratio pmaꝝ causaꝝ et ꝓsideratio maxime vniuz et silr ꝓsideratio maxime abstractoꝛ a mã: nihilominus methaphysica dr̃ vna. Qõ ꝓbat Doc. S. i pñti lectiõe.

Quia eiusdẽ scie ⁊ vni⁹ est ꝓsiderare causas ꝑprias alicui⁹ generis: ⁊ gen⁹ ipm: sicut scia nãlis ꝓsiderat p̃ncipia coꝛporis nãlis. Sed sbe separate sunt vles ⁊ prime cause essendi ipsi⁹ entis. Igitur ad eãdẽ sciaz ptinet ꝓsideratio earum ⁊ ipsius entis.

Ad primum ergo dicendum q̄ duplex est vnitas. s. vnitas p̃dicationis ⁊ vnitas causalitatis. Ens ergo lz sit vnũ fm analogiã per compationẽ ad sua inferioꝛa de qb⁹ equoce p̃dicat̄: põt tñ vniuoce ꝯcurrere ad causandũ habitũ vnũ: sicut nihil refert aliq̄d esse vniuoce p̃dicatũ de plurib⁹: q̃ tũ equoce ꝯcurrit ad generationẽ alteri⁹. Sol. n. vn⁹ fm spẽz et vnus vnitate vniuocatiõis est q̃ntũ ad p̃dicationẽ: est tñ causa equoca gnãtiõis Sortis. Et econtra medicina põt dici causa vniuoca sanitatis: lz analogice p̃dicet̄ de diuersis medicinis. Simil⁹ hic dicim⁹ q̄ lz rõ entis sit cõis ⁊ vna fm analogiã q̃ntũ ad p̃dicationẽ. est tñ specialis q̃ntũ ad ꝓsiderationẽ ⁊ informationẽ intellectus ⁊ vniuoce ꝯcurrens ad generationẽ scie in ipso intellectu possibili. ¶ Et per hoc pz rñsio ad. 2ᵐ. et. 3ᵐ. ¶ Est tñ ꝓsiderandũ q̄ vnitas methaphysice ex trib⁹ põt attẽdi. Uno° ex parte vnitatis quã hñt partes entis in ente fm p̃dicationez: vt dictum est. Et sic ibi est vnitas analogie ꝓportionata vnitati sbi eius. Alio° ex parte termini totius analogie: qõ est sba. Et sic ista scia est maxime vna: cum p̃ma substantia sit maxime simplex. Tertio modo ex parte ĩmediatiõis substantiãdi fm q̄ sbm substat suis passionib⁹. Tunc in hac scia est maioꝛ vnitas: q̃ in sciẽtijs ꝑticularib⁹: q2 inter ens ⁊ passiones eius est vnitas realis ⁊ diuersitas rationis tñ. ¶ Huic sñie cõcoꝛdat dñs Albert⁹ p° hui⁹ ca°. 3°. ¶ Ad q̃rtũ. Admitto solutionez posita in obijciẽdo. ¶ Ad q̃ntũ dicẽdũ q̄ oĩa methaphysicalia q̄ueniũt in rõne formali entis que est vna vnitate analogie fm p̃dicationẽ ⁊ cõis: tñ talis rõ vniuoce ꝯcurrit ad causalitatẽ scie: et est specialis q̃ntuz ad ꝓsiderationem q̄ sufficit ad vnitatẽ specifica habitus. Coloꝛ. n. est cõe genus fm p̃dicationẽ: tñ potẽtia visiua que oꝛdinat̄ ad coloꝛez tanq̃ ad obiectũ ꝑprium per ipsuz est vna vnitate specifica: q2 lz coloꝛ sit gñalis q̃ntũ ad p̃dicationem: hz tñ specialẽ modũ ĩmutandi visuz. ¶ Et lz rõ entis nõ sit p2ecisa a rõne substãtie: tñ oĩa q̄ueniũt in rõne entis in recto. In recto. n. nihil est: q̄ rõnez entis subterfugere possit. Cõueniũt ẽt in rõne substãtie in obliquo. Licet. n. accidens nõ sit sba: est tñ ipsius sbe. Et hoc: ideo est: quia ens est cõius fm vocez q̃ sba: vt patebit. 4°. hui⁹. q. 2. ar. 5. et in. 11°. hui⁹. q. 3. ar. 2. et. q. 7. ar. 3. ¶ Et silr dicẽdum est ad. 6ᵐ. ¶ Ad septimũ dicendũ q̄ duplr reducitur aliquid ad aliud. Uno modo sicut inferi⁹ ad suum supi⁹: vel pars ad totuz. Alio modo sicut ꝑncipiũ ad p̃ncipiatũ. Licet. n. illud q̄ reducit̄ ꝑmo modo ptineatur sub illo ad q̄ reducit̄: nõ tñ scõo modo: lz poti⁹ ecõtra. Ens aũt reducitur ad ens q̄ est hic subiectũ: sicut p̃ncipium ad p̃ncipiatum. ¶ Ad octauũ dicendũ q̄ aliqua causant potẽtiaz distinctionẽ: que tamen non causant distinctionez habituuz. Silr aliqua distinctionẽ habituum causant: que tñ nõ causant distinctionẽ potẽtiaz. Manifestum est. n. q̄ ens mobile ens q̃ntuz et ens iñ̄ntuz ens causant distinctionez specificã habituuz: nõ tñ potentiarum. ¶ Physica. n. et mathematica et methaphysica sunt habitus distincti spẽ: et tamen ptinent ad eandem potentiam. vz. ad intellectum. Silr verũ q̄ est obiectũ intellectus ⁊ bonũ q̄ est obiectũ voluntatis causant distinctionem potentiaꝝ: et tamen ptinent ad vnuz habituz: in q̃ntuz q̄ueniũt in vna rõne formali cõsiderandi. Ad hoc enim q̄ aliqua obiecta possint causare distinctionem potentiaꝝ: requiritur q̄ habeant diuersas rationes formales genericas ĩmutandi potentias. Verum ergo ĩmutat intellectũ fm q̄ suscipitur in intellectu. Sed bonum nõ ĩmutat voluntatez fm q̄ suscipitur in voluntate: sed fm q̄ voluntas tendit in bonum: qui sunt modi oppositi: ¶ Hinc est q̄ verum est in intellectu et bonum in re: vt pz 6° huius. Ad hoc autem q̄ aliqua obiecta possint causare

Lec. 4. et co. 8.

distinctionē habitū: requirit̄ q̄ habeāt diuer'as rōnes formales informādi vel ꝯsiderādi: sicut alia est rō ꝯsiderandi entis mobilis: ⁊ entis iñtū huiusmodi. Nō tñ est alia ⁊ alia rō ūmutandi intellectū. Ad.9ᵐ. dicēdū q̄ ille ptes entis: vt dicit Doc. S. sup Boecio de trini. q.7.ar.2ᵘ.d.7ᵐ. exigūt eundez modum ꝯsiderandi cum ente in cōi: ex eo q̄ ēt nō dependēt a mā fm esse aut fm rōnez. Ideo ipsaꝝ nō est alia scia q̄z scia de ente. Alia duo argumēta ꝓcedim⁹. Ad.12ᵐ. dicēdum sicut dicit Doc. S. ūmediate supra: q̄ ille dr̄ie rez quas obiectio tangit: nō sunt dr̄ie per se rez iñtū sunt scibiles. Et iō penes eas nō distinguūtur scie. Sed ⁊tra, Corpoꝛeuz enuz et incoꝛpoꝛeū sunt dr̄ie essentiales diuersas spēs cōstituētes: vt pz i arboꝛe ꝑphyrij. Ergo sūt dr̄ie p se. Dicendū q̄ sunt dr̄ie per se subsātie coꝛpoꝛee ⁊ incoꝛpoꝛee iñtū sunt nāe quedaz: sed nō sunt dr̄ie per se scibiles fm q̄ scibile. Ideo nō diuersificant scias. Ad vltimū dicēdū q̄ methaphysica est vna pura ⁊ simplex qualitas. Et ad obiectionē dicendū q̄ qui hz vnaz ꝓclusionē methaphysicalē sciētifice: hz totaz methaphysicam essentiali: sed impfecte: nō tñ totali ⁊ fm omnē modum essendi: sicut calor in aqua tepida est totus fm essentiaz: sed nō fm omnē modū essendi: sed impfecte. Et de isto inferi⁹ clari⁹ disputabit in.6ᵒ. hui⁹.q.7.ar.3. Et in.11ᵒ. hui⁹.q.1.ar.2ᵘ.ad 2ᵐ. Est tamen sciendū q̄ habitus q̄libet pōt dupl': ꝯsideraꝝ. Uno⁹ pꝛo q̄litate habilitate intellectū ad vtendū fōmis ītelligibilib⁹. Et sic est vna simplex q̄litas: q: vt dicit Doc. S. in.1ª2ᵉ.q.54.ar.4. Habit⁹ est pfectio potētie. Oīs aūt pfectio ꝓportionat̄ pfectibili. Unde sicut poª est vna q̄uis ad multa se extē dat iñtū q̄uenit̄ in vna rōne formali obiecti: ita ⁊ habitus ad multa se extendit fm q̄ hñt ordinez ad aliquid vnū: puta ad aliquā vnaz specialē rōnem obiecti: vel ad vnū ꝓncipiū aut ad vnā nām. Alio⁹ accipit̄ habitus pꝛo aggregato ex specie ītelligibili ⁊ lumine intellect⁹ agentis. Et sic fm aliquos Doc. S. vult q̄ habit⁹ nō sit simplex q̄litas. Quicqd tñ sit: ista est impꝛoprissima acceptio habit⁹: vt infra patebit in.6ᵒ. hui⁹.q.7.ar.3.

Ubi supra in Doc S. in plogo: ibi. Ex qb⁹ apparet.

a **B quintum** sic ꝓcedit. Uidetur q̄ deus sit sbm methaphysice. Naz q̄libet scia dz denoīari a suo sbo: cum ab eo trahat spēm ⁊ entitatez. Sed hec scia dicit̄ diuina ⁊ theologia: vt pz in phemio hui⁹: et per Doc. S. in pñti lectiōe. Ergo de⁹ est sbm in hac scia. Ꝑ 2ᵒ. Perfectissime ⁊ mobilissime scie dz esse nobilissimū sbm: q: scia dignitatē accipit ab obo. Sz methaphysica est nobilissima pfectissima ⁊ dignissima scia: vt pz in phemio hui⁹: et in.11ᵒ. hui⁹. Ergo sbm eius dz esse nobilissimū. Sed deus inter oīa entia est nobilissimum ens: vt pz.12.hui⁹. Igit̄ idem q̄ pꝛius. Ꝑ 3ᵒ. Scia ꝯsiderans aliqua multa attributa ad aliqd̄ vnū pꝛimum: maxime ꝯsiderat illud ꝓmū tanq̄z ꝓpꝛiū sbm: ad qd̄ oīa alia attribuūtur: vt pz.4ᵒ.hui⁹. Sed deus est id ad qd̄ oīa alia entia attribuuntur. Ergo de deo hec scia maxie est tanq̄z de ꝓpꝛio sbo. Ꝑ 4ᵒ. Deus nō est nobis oīno ignot⁹. Ergo de eo ꝯsideraꝛ in aliq̄ scia. Nō in phyſica neq̄z i mathe⁰⁴: cū ille scie sint d̄ ꝑticte mā salez fm ēe. De⁹ aūt oīno ūmālis est.12ᵒ.hui⁹. Ergo de⁹ ꝯsideraꝛ in meth⁰⁴. Et per ꝯns est sbm methaphysice. Ꝑ 5ᵒ. Uidet̄ q̄ gen⁹ sbaꝝ separataꝝ sit sbm meth⁰⁴: vt vult cōmētator. Qꝛ meth⁰⁴ est circa separata a mā fm ēe ⁊ fm rōnē: vt ēt dicit Doc. S. in pñti lectiōe. Sed sbe separate ⁊ de⁹ sūt hmōi. Igit̄ sbe separate ⁊ ꝺus sunt sbz hu⁹ scie. Ꝑ 6ᵒ. Meth⁰⁴ est circa ꝓncipales cās ⁊ circa ꝓn⁸ ꝓncipalissima: vt vult ꝓbus in phemio hui⁹: et ēt Doc. S. in pñti lectiōe. Sed fme ꝓncipales ⁊ vles cause sūt sbe separate. s. de⁹ ⁊ angeli: vt dicit hic Doc. S. Igit̄ genus sbaꝝ separataꝝ est sbm in meth⁰⁴. Ꝑ 7ᵒ. Si nō sint alie sbe nisi māles: ꝓba nāliꝛ erit pª ꝓba: vt dicit ꝓbus 6ᵒ.hui⁹. Sed hoc est falsuz. Ergo ꝓba pª id est meth⁰⁴ est de subsātijs imālib⁹ ⁊ in sensibilib⁹: sic de⁹ ⁊ sbe separate sunt. Ergo idem qd̄ pri⁹. Ꝑ 8ᵒ. Arguit̄ auctē cōmētatoꝛis q dicit pᵒ ꝓbꝝ. ꝓncto vlti⁰. Si qs dicit q̄ pª ꝓba nitit̄ ꝓbare entia separata esse: peccat. Gen⁹. n. entiū separatoꝝ eē nō declarat̄ nisi in scia nāli. Hec. n. entia sūt subiecta ꝓme ꝓbe. Et impossibile est aliquā scias ꝓbare suū sbm esse: sz ꝓcedit ipm: aut q: est manifestuz p se: aut q: est demōstratū in aliq̄ scia. Uñ peccat Auic. q dicit ꝓbaz ꝓmā ꝑdemōstrari p̄ᵐ ꝓnᵐ esse. Hec Cōmētatoꝛ. Ergo videt̄ q̄ gen⁹ sbaꝝ separataꝝ sit sbm i methaphyca. Ꝑ 9ᵒ. Sapia vsat̄ circa altissimas cās ⁊ potissime circa ꝓmā cām: vt pz in pᵒ hui⁹: et.6ᵒ. ethyᵏ. Sed methaphysica dicit̄ sapia: vt dicit ꝓbus i ꝓheᵒ hui⁹. Ergo idē qd̄ pri⁹. Sz ꝫ est ꝓbus.4ᵒ. hui⁹. qui ponit ens hic eē sbm. Sil': Doc. S. in pñti lectione dicens. Ex qb⁹ apparet q̄ q̄uis tria ꝑdicta ꝯsideret hec scia: non tñ cōsiderat qd̄libet ipsoꝝ vt sbm: sed solum ipm ens cōe. Hec ille. Ergo de⁹ nō est hic sbm: q: vni⁹ scie est vnicū obiectū.

Ethy. 1. lect. 5. cap. 2ᵘ. 2. p. 2ª. q. co. 2ᵘ.

Respondeo dicendū q̄ neq̄z de⁹ neq̄z sbe separate sunt sbm adequatū siue attributōis hui⁹ scie: accipiēdo sbm attributōis ꝓ obiecto adequato scie. Qꝛ ad hoc q̄ aliqd sit subiectū in aliq̄ scia: opz q̄ oīa ꝯsiderata in illa scia ꝓtineant̄ sub eo ⁊ reducant̄ ad rōnē formalē ei⁹: hoc est quecūq̄z ꝯsideraṅ in illa scia: opz q̄ ꝯsiderenṫ fm rationē formalē obiecti: vt pz per Doc. S. in pᵒ sñaꝝ. di.2ª.q.1.ar.4. Sed manifestū est q̄ ꝯsiderata in hac scia non cōsideraṅ in rōne deitatis que est rō formalis eius: q: alias methaphysica nō distingueret̄ a theologia diuinit⁹ inspirata. Sil': ēt nō ꝯsideraṅ in rōne sbaꝝ separataꝝ: q: vel hoc esset in rōne vni⁹ sbe: vl' oīuz simul. Nō p̄ᵐ: q: hoc maxie videret̄ de deo: qd̄ improbatū est. Neq̄z 2ᵐ: q: rō formalis obi dz esse spālis: et vni ꝓuenire qd̄ saltē est vnū fm analogiaz. als methaphysica nō esset vna. Itē ad hoc q̄ aliqd sit sbm alicui⁹ scie: requirit̄ q̄ p ipm scia dr̄at a q̄cunq̄z alia. Scie. n. diuidunt̄ per eaz subiecta: vt pz.3ᵒ. d aīa. et est Doc. S. vbi supra. Sz manifestū est q̄ hec scia non dr̄t ab alijs p hoc q̄ ꝯsideret de deo: q: deus ēt ꝯsideraṫ in 8ᵒ. ꝓbꝝ. Si dicat̄ q̄ sub alia rōne formali ꝯsideraṫ i physica ⁊ methaphysica. Contra. Si ꝯsideraṫ in methaphysica sub alia rōne: q̄rit̄ q̄ est illa rō formalis. Nō pōt dici q̄ sit deitas: q: sic est obm theologie btōꝝ. Nec revelabilitas: q: sic ē obm theologie diuinit⁹ inspirate. Nec in rōne cause: q: ꝯsideratio huius scie se extēdit ad sbam ⁊ accētia: actū ⁊ potētiā ⁊ ad vnū et multa: que nō sunt passiōes siue ꝓprietates cāe. Si dicat̄ q̄ in rōne entis. Ergo seq̄t ur q̄ ens erit sbm ⁊ nō de⁹. Albū. n. i mutat visuz in rōne coloris. ergo color est obm visus et nō albū: q: illud est obm alicui⁹: cui ꝓmo et per se quenit ꝓpria rō formalis ꝯsiderādi. Ꝑ 2ᵒ. Illud est sbm in aliq̄ scia cui⁹ cognitio ꝓncipaliṫ: i illa scia q̄rit̄: hñs ꝓtes vt dicit Doc. S. vbi supra. Sed de⁹ vel gen⁹ sbaꝝ separataꝝ nō est hmōi: q: ꝯsideratio dei ꝓncipaliṫ ꝯsideratur in theologia diuina. Igit̄ ⁊c. Ex qb⁹ potest elici: q̄ tres sunt ꝯditiones sbi attributionis: fm Doc. S. vbi supra. Prima est q̄ q̄cūq̄z sunt in tali scia: debēt ꝓtineri sub tali sbo. Scoa est q̄ cognitio eius ꝓncipaliṫ intēdat̄ in tali scia. Tertia est q̄ p tale sbm illa scia dr̄at a q̄cunq̄z alia. Ex qb⁹ seq̄t q̄rta ꝯditio. s. q̄ oīa ꝓncipaliṫ ꝯsiderata i illa scia: debēt hre reductionē ⁊ attributionē ad tale sbm vel in recto vel saltē i obliquo. Ꝑ 3ᵒ. Probat̄ q̄ de⁹ nō est hic subiectū ꝓbatiōe Auic. Quia deū eē est q̄situ in hac scia. Ergo deus nō est sbm huius scie. ꝓbatio cōsequētie: q: de subiecto alicui⁹ scie dz ꝓsupponi q: est: ⁊ dz inquiri passio eius. Antecedēs ꝓbatur: q: deum esse vel est per se notum: vel de se est natuz cognosci: vel est in aliqua sciētia quesituz. Sed nō est dicendū p̄ᵐ. Neq̄z 2ᵐ. q: sic nō esset sbm. Nec stat ergo 3ᵐ. Sz in nulla alia scia queri pōt nec cognosci q̄z in ista. Ergo i ista scia deū esse: est quesitum. Est tamen sciendū: vt dicit Doc. S. in pª parte. q.2.ar.2ᵘ. q̄ cōtingit aliquid esse per se notuz dupl'. Uno modo fm se ⁊ nō quo ad nos. Alio⁰ fm se ⁊ quo ad nos. Ex hoc enim aliqua ꝓpositio est

Lectio. 7.

Lect. 6. et co. 39.

Lec. 2ª. et co. 2.

Lect. 5. et co. 3.

Lect. 6. et co. 41.

Lec. 1. co. 4.

Lec. 1. co. 38. Lec. 12. co. 48.

per se

per se nota: qz predicatū includit in rōe subiecti: vt hō est aīal. Nā aīal est de rōe hois. Si igitur notū sit oīb⁹ z de predicato z de subiecto quid sit: ꝓpositio illa erit p se nota oīb⁹: sicut pz in primis ōmōstrationū ꝓncipijs quoz termini sūt quedā cōia que nullus ignorat: vt ens z nō ens totū z ps z similia. Sed si apud aliquos notū nō sit de subiecto z predicato quid sit: ꝓpō illa quidē quantū in se est erit per se nota: nō tn apud illos qui subiectū z predicatum propositionis ignorant. Hec igit ꝓpō deus est: est per se nota quātū in se est: qz predicatum est idē subo. Sed qz nos nō scimus de deo qd sit nō est per se nobis nota: sed indiget demōstrari per ea que sunt magis nota quo ad nos z minus nota sm nām .s. per effectus. Hoc ille formaliter. Et sic intelligitur p batio Aui. ¶ Sed replicat Auero. qui tenet oppositū ꝓclusionis z arguit sic octauo physicorū ostēsum est deū esse. ergo zc. ¶ Respondet Aui. q hoc est incidentaliter z ad pleniorem noticiā motus habendā z vt augeatur desiderium adiscenti perueniendi ad scientiaz ī qua certius habeat cognosci de⁹ que est ista scia. ¶ Ꝑ 4⁰. ad principale. Consideratio entis inquātū ens videtur esse prior: q̄z consideratio primi entis. s. dei ex parte cognoscentis: qz primuz quod apprehenditur ab intellectu ē ens. Si ergo deus esset hic subiectū vel etiā substantie separate illa scia. que ꝓsideraret ens inquātum ens esset prior ista sciēcia. Et sic oporteret ponē vnā aliā metha physicā priorē ēt que humanitus inueniretur: qō ē absurdū. ¶ Hec valet dicere vt Buridanus dicit in ꝑma questione sue metha. q vz illa consideratio esset prior priozitate originis: sed non priozitate iutentiōis. Sz magis contrarium vez est: qz nihil precedit deū priozitate originis stante fide: sed est prima z vlis cā oium rez Et silr nihil precedit ens sm considerationem z intētionē ipsius entis. ¶ Aeqz etiā pōt euadere p hoc q dicit q ista metha. se haberet ad illā vt ps: sicut si tradere tur cognitio de mā z forma z relinqueret cōpleta noticia de ente naturali: esset physica imperfecta: vt dicit. ¶ Oportet. n. cōcedere vel q diuisio phye speculatiue nō sit sufficienter assignata. 6⁰. hui⁹ vel q metha⁹. ista ē imperfecta z imperfecte tradita a pho: qō est nephas dicere: qz si esset imperfecte tradita: ipse idem Buridanus qui se cōfitetur insolubilia fecisse quare vt ingenio⁹ sus non compleuisset eam.

a 1. 12. et cō. 48.

a 1ª. et cōm .2.

Ad primū ergo dicendū q non semper scientia denoīat a subiecto sed aliquando denoīatur a ptibus subiectinis: sicut scia predicamentorū. Aliqñ a ꝓpzietate: vt scia naturalis. Aliqñ a ꝓncipijs. Et sic ista scia dicitur diuina a deo qui ē primū principiū oīum entiū z oīum sciarū: z potissime in hac scia. Hec cōsideratur in hac scia vt pars subiectiua entis in coī: sed vt principium z finis entis creati vt postea patebit. ¶ Ad secūdū dicēdū q aliqua scia dicitur esse nobilissima dupliciter. Uno⁰ simpliciter. Alio⁰ genere sciaz humanaz. Illa. n. scia que est nobilissima simpliciter sicut est theologia diuina: hz nobilissimū subiectū. s. deū vt pz per do. S. in. pª. p. q. pª. ar. 7. z in ꝓmo sñiaz di. pª. q. pª. ar. 4. Sed illa scientia que est nobilissima in gñe sciaz hūanaz: nō oz q habeat nobilissimuz subiectū simpliciter: sed sufficit q sub ei⁹ subiecto contineant nobilissime creature sicut sūt angeli: z q finis ei⁹ z principiū sit nobilissimū: sicut est deus dūmodo illud principiū nobilissimum reducatur ad subm in rōne cau se huic sñie concordat Albertus primo hui⁹ ca. 2⁰. Ex q̄ pz q hec scia considerat deum tāq̄z primū principium z vltimū finē z sbam tāq̄z partē principalem: z cetera transcendentia tāq̄z passiones: z ens inquātū ens in rōe subiecti vt ifra patebit ꝓlo. ar. 7. 1ᵐ. z in. 6. q. ¶ Ad tertiū dicendū q aliqua reducūtur ad aliud dupliciter. Uno⁰ sicut effectus ad suā causam. Et sic oia considerata in hac scia reducuntur ad deum tāq̄z ad vlem causaz. Alio⁰ aliqua reducuntur ad aliud tāq̄z ad principaliter consideratū in aliqua scia. Et sic non reducunt ad deum sed ad eus inquātū huiusmodi. ¶ Si dicat ergo deus reducit ad ens. z p ꝓns habebit rōnē īperfecti. ¶ Dicēdū q aliqd reducit ad aliud tāq̄z ad ꝓncipalē ꝓsideratū dupliciter. Uno⁰ sicut ps vel passio vel inferi⁹ ad suū totū Alio⁰ sicut cā ad suū effectū. Illud qō reducit p⁰ mō hz rōnē īperfecti. Sz mō. 2⁰. mō. de⁹ ergo reducit ad sbm h⁹ scie in rōe cāe. Ens. n. ē vlissimū in predicādo. Deꝰ vō est vlis in causando. Igit ens est adeqt⁹ effect⁹ ipsi⁹ dei vt innuit versoris in scōa. q. sue metha. ¶ Ad q̄rtū dicendum q de⁹ cōsideraī in metha. nō vt sbm: sed vt primū principiū z vt vltim⁹ finis oīum cōsideratorū in ea. ¶ Ad qntū dicendū q metha. est circa separata a mā nō solū circa ea que in mā nullatenus eē pñt sicut deus z substātie separate: sed ēt circa ea que nō includūt māz qb⁹ tn nō repugnat eē in mā vt pz p do. S. in pñti lcōne Ideo hoc scia nō cōsiderat sbas sepatas tāq̄z subiectū: lz bñ tāq̄z ptes principales sbi vel tāq̄z vltimū finē ꝓsideratorū in ea vt dictuz ē. Et p hoc pz rñsio ad. 6ᵐ. z 7ᵐ. ¶ Ad octauū dicēdū q si ꝓmētator itellexit q sbe sepate sunt sbm. i. ptes principales sbi sicut sbe creature in mā les vt angeli vel sicut ꝑma cā sbi z vltim⁹ finis sicut de⁹: sic cōcedim⁹ auctoritatē ei⁹. Si vō velit loqui ō sbo adequatiōis siue attributiōis: sic do. S. eā nō cōcedit. qz sonat cōtra pbm. 4⁰. hui⁹ Ad vltimuz dd^m sic ad qntum. ¶ Ubi supra in prologo.

Lect. 1. et ꝓmē. prio

Dextum sic pceditur. Uidet q sba sit sbm hui⁹ scie. Qz sbm scie hui⁹ oz ee aliquod vnū qō hēat prio prias passiones. qō sit cōe z ad qō oia alia habeant attributionē. Tuz ꝑmo qz hec scia est vna: vt probatuz est superi⁹. plo. ar. 4. z ꝓbat Albert⁹ primo hui⁹ ca. 3. Tuz secundo. qz ista scia cōsiderat oia entia cum sit vlis sed h⁹i ē sba. vt pz intuēti. Igit sba est sbm eius. ¶ Ꝑ scōo. Illud de quo primo speculanduz ē oz dici sbm ceteris cōditiōib⁹ obseruatis. Sed sba est hmōi vt pz septimo hui⁹ vbi cōcludit pbs sic. Quapp nobis primuz z maxime soluz vt est dicere de sic ente. s. de suba speculāduz ē. Ergo sba ē sbm h⁹ scie. ¶ Ꝑ tertio Pbs dicit in .4. hui⁹ q tot sunt ptes prime phye: qt sunt sbe sed cuz scie diuidāt sm diuisionē obiecti vt q sba sit sbiectuz hui⁹ scie. ¶ Sed ō est pbs z ēt do. S. vbi supra. z Albert⁹ magn⁹ primo hui⁹ ca. 2. Qz vn⁹ scie est vnuz sbm. Sed ens ē sbm hui⁹ scie: sic ipsi dicunt. ergo ñ sba.

Lect. 1. et commē. 6.

Lectō. 2. et cōmen .4.

Respondeo dicenduz q sba nō est sbz h⁹ scie: q̄nis Buridanus visus sit id idē sustinere. Qz illud ē sbm cui⁹ passiones per se principaliter ꝓsideraī in illa scia z sub cui⁹ rōe formali oia alia cōsideranē: vt ex pcedēti articulo apparuit. Sz passiones que hic cōsideranē vz. vez bonuz z aliqd nō sunt passiones ꝓprie sbe: cuz reperiant in aliis predicamētis ¶ Silr oia que hic ꝓsideranē principaliter nō cōsideranē sub rōe foīali sbe qz alias accētia z ēt trāscendētia nō cōsiderarēē principaliter in hac scia: qō est falsuz. Igit sba nō est sbm. ¶ Est tn sciendum q cōiter a doctorib⁹ realib⁹ z specialiter a do. S. z ab Alberto assignat triplex subiectuz in q̄lz scia. vz sbm coīssimuz. Et sic ens in coī qō dividit in deuz z creaturas dr ee sbm in metha. Aliud ē subm cōe siue sbm attributiōis seu adeqtiōis. Et sic ens qō diuidit immediate in. x. predicamēta ē subm i hac scia: vt infra patebit ar. 8. plo. Aliud āt dr ee subm speciale: qō. s. est principalior ps subiectiua sbi attributionis. Et sic bñ cōceditur q sba est subiectuz in hac scientia. Silr z sbe separate: vt vult cōmētator. ¶ Est ēt vlterius sciendum secundo q aliqui. vt Antoni⁹ de Neapoli qdā archyeps. q. p. in sua metha. in prio notādo z alij sibi siles distingunt inter sbm attributiōis z sbm adeqtiōis: vocātes sbm adeqtiōis ee sbz principale scie p q scie denoīationē accipiūt z distingūt. Sbz āt attributionis dicent esse principaliores ptes ꝓsideratas in illa scientia: sicut sunt substātie separate in hac scia. ¶ Sz isti cuz reuerentia ꝓpria vocē ignorant. Ex eo. n. q aliqd ē subiectuz adequationis: ex eodē habet q oia alia attribuun

tur ad ipsum. Et sic idem vocam⁹ sbm adeq̃tionis ⁊ attributiõis: ne fit disputatio fm vocẽ: ⁊ nõ fm rẽ vt dicitur .2°. elenchor̃. Alij vo ponũt vnã aliã distinctionem vz q̃ triplex ẽ sbm vt recitat Albꝰ. vbi supra ca.2. Vnã qõ dã est sbm: qõ subijcit̃ ꝓsideratis in illa scia. Et sic sbm i hac scia est ens: vt ipsi dicũt. Aliõ est sbm: qõ est in illa scia, certi⁹: ⁊ sic dicunt q̃ cã est sbm in hac scia. Aliud vo est sbm qõ est in scia digni⁹. Et sic dicũt q̃ deꝰ est subm in hac scia. ¶ Sed hij more latinor̃ plurima ponũt fm logycas cõuenientias quasi oĉm distinctionẽ verã solutionẽ in quoz ꝓposito reputantes. ¶ Sed ego dicit alber. vbi supra tales logycas cõuenientias in scijs de rebus abhor̃eo. Et vere abhor̃rende sunt: eo q̃ tales ⁊ similes fantastice adductiones: ad multos deducunt errores vt patet.

Ad primum ergo dicendũ q̃ lz oia principalr cõsiderata in hac scia habeãt ordinẽ ⁊ reductiõez ad sbaz tãq̃z ad ptẽ principalioꝛẽ subiectiuã sbi h⁹ scie: nõ tñ tãq̃z ad pmũ ⁊ pcipale cõsideratũ: q⁹ ⁊ ipsa sba nõ cõsideraẽ in hac scia nisi per reductionẽ ad ens inquãtũ hmõi. ¶ Ad scõm dicẽdũ ẽ sic̃ ad primũ .s. q̃ꝑbus pº ⁊ principalr tractat de sba tãq̃z ꝺ principaliori pte subiectiua sbi hui⁹ scie: ⁊ nõ tãq̃z ꝺ sbo nisi accipiẽdo sbm tertiomõ vt patuit in corꝑe articuli. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ ptes metha. nõ distinguũt fz esse tiã: ita q̃ sint plures metha. fm eẽntiã distincte: vt ex supradictis pz: sed solũ fm modũ essendi pfectũ vel impfectũ. Et tõ argm nõ cõcludit q̃ sba sit sbm: sed solum q̃ consideratur in hac scientia sicut pars principalis entis inq̃nantum ens.

¶ Vbi supra in prologo.

a **D septimum** sic pceditr. Vr̃ q̃ ens qõ ẽ cõe deo ⁊ creaturis: sit sbm adeq̃tiõis i hac scia: vt volunt Scotiste ⁊ principalr Antoni⁹ Andree in pºh⁹.q.pª. Qõ ꝓbãt primo sic. Mã pbs dicit in .6° huj⁹ in solutiõe cuiusdã dubitatiõis q̃ de ente inquãtuz ens primo vtiqz erit ꝑspeculari. Sed ens inquãtũ ens ẽ cõe deo ⁊ creaturis. Ergo ⁊c̃. ¶ Ꝑ secũdo ad idẽ. Dicit pbs in .6. q̃ si nõ est sba alia ꝑter nãlẽ: q̃ tũc physica erit prĩa phya: q⁹ physica esset de oĩb⁹ entib⁹: sicut nunc est de oĩb⁹ nãlib⁹. Tũc. n. oĩa entia essent nãlia. Sz hoc est flm vt ꝓbat Auicẽ. r. hui⁹ ca. 2. ⁊ cõmẽ. 4. h⁹ cõm. pº Ergo oz q̃ sbm hui⁹ scie sit quid cõissimũ ad entia nãlia ⁊ ad alia. Sed hoc nõ est nisi ens qõ est cõe deo ⁊ creaturis. ¶ 3°. Metha. cõsiderat oẽs cãs vt ꝓbat in ꝓhemio h⁹. Ergo oz cõsiderare effectũ ꝑ se primaz cãz: q⁹ eiusdẽ scie est cõsiderare cãm ⁊ effectũ. Sed prime cãe effect⁹ per se sunt entia inquãtũ entia. Ergo ens inquantũ ens est sbm in metha. ⁊ ꝑ ons ens qõ est cõe deo ⁊ creaturis. ¶ Ꝑ. 4° ꝓbat auctoritate cõmẽta. q̃ dicit esse in tertio hui⁹ q̃ sbm vtrinsqz scie. s. metha. ⁊ scie disputatiue est ens simplr. ¶ Ꝑ. 5°. Illud est sbm cui⁹ cũqz scie cui⁹ sunt ꝑ se ꝓprie passiões que ꝑ se cõsideraẽ in illa scia. Sed nihil aliõ ab ente qõ est cõe deo ⁊ creaturis est hmõi. Ergo ⁊c̃. Mi nor ꝓbat: q⁹ verũ vnum bonũ ⁊c̃. nõ sunt ꝑ se passiões alicui⁹ iferiorũ entis quia sic nõ cõueniret oi enti: qõ ẽ flm .igit̃. ¶ Ꝑ. 6° Si ens qõ ẽ cõe deo ⁊ creaturis nõ sit sbz h⁹ scie seq̃t q̃ ꝑter istã sciaz dabit̃ alia q̃ cõsiderabit ens qõ est cõe deo ⁊ creaturis. Et sic erit q̃rta ps theorice ꝓbe: qõ est ꝺ ꝓbm. 6. hui⁹. ¶ Ꝑ. 7°. Si ista scia nõ eẽt de ente qõ ẽ cõe deo ⁊ creaturis tãq̃z de sbo: sed de aliq̃ ente deteriato: seq̃ret q̃ aliq̃ alia scia esset ꝑor ⁊ supior: ad istam. Et p ons hec scia nõ eẽt pª ꝓba: qõ ẽ ꝺ Ax. 6. hui⁹ ⁊ pmo de gnatione: ⁊ prio hui⁹ ⁊ i multis alijs locis. ¶ Ꝑ. 8. Maxie scia est circa maxime scibilia fm ꝓbm in ꝓhemio h⁹. Sz metha. est maxie scia: vt ẽt dicit ꝓbs in ꝓhemio h⁹. Ergo vsat circa max scibilia. Sed maxime scibilia sũt ens vez ⁊c̃. sine qb⁹ nihil põt intelligi. Ergo ens qõ est cõe deo ⁊ creaturis ẽ sbz h⁹ scie. ¶ Propter has igit̃ rões q̃s isti demõstratiões putauerũt: cũ tñ sint sophystice: dixerunt ens quod est commune deo ⁊ creaturis esse subiectum hui⁹ scie. ¶ Sz ꝺ ẽ q⁹ illud ẽ sbm in aliq̃ scia cui⁹ ptes ⁊ ꝑn⁹ q̃ sunt in illa: vt pz pº ⁊ 2º posterior̃. sed entis qõ est cõe deo ⁊ creaturis nõ querit̃ ꝑn⁹ in hac scia ⁊ ptes imediate: cũ ꝓbs in. 5°. h⁹ dividat ens in .x. predicamẽta: ⁊ nõ in deũ ⁊ creaturas. Igitur ⁊c̃.

Respondeo dicẽdũ q̃ ens qõ ẽ cõe deo ⁊ creaturis nõ ẽ sbm adeq̃tiõis h⁹ scie: lz sit sbm cõissimũ. Q⁹ illꝺ dr̃ eẽ sbm adeq̃tiõis i aliq̃ scia cui⁹ ꝑn⁹ ⁊ cãs q̃rim⁹ vt pz. 4. h⁹. Sz nõ q̃rimus in hac scia ꝑn⁹ entis qõ ẽ cõe deo ⁊ creaturis q⁹ tale ens nõ lz ꝑn^m in essendo: q⁹ alias ens ĩcreatũ bẽret ꝑn^m. dũ .n. supi⁹ lz ꝓcipiũ neẽe ẽ q̃ inferi⁹ hãt ꝑn^m ꝓcipue dũ illꝺ ꝑn^m cõe sit vniocũ quẽadmodũ aduersarij ponunt. Nec ẽt ens in cõi lz prĩcipiũ i cognoscẽdo q⁹ nihil pri⁹ ente ꝯcipit̃ ab ĩtellectu: vt dicit Aui. ¶ Hec valet dicẽ vt dic̃ Ant. And. vbi supra in solutiõe septimi argumẽti q̃ sbe sepate sũt ꝑn⁹ entis in cõi. Nihil. n. ĩferi⁹ ꝑt eẽ ꝑncipiũ sui supioris inq̃tũ h⁹ i cũ prĩcipiũ ꝓcedat ꝓncipiatũ. ¶ Et si arguat̃. Nulla scia ꝓbat sua ꝓncipia fz suppo nit vt pz primo posterior̃. Ergo in hac nõ q̃rit̃ aliqua ꝓncipia. ¶ Dicẽdũ q̃ lz nulla scia ꝓbet sua ꝑn⁹ inq̃tuz hmõi ꝑt tñ ꝺmõstrare sua prĩcipia eẽ. sic̃ ꝓbat phs. 8. phy. vnũ primũ motor̃ eẽ. Et sic ẽt in. 12. h⁹ ꝓbat vnuz eẽ prĩcipiũ. ¶ Ꝑ 2°. Si ens qõ ẽ cõe deo ⁊ creaturis esset sbz h⁹ scie: pari rõe ens qõ ẽ cõe enti reali ⁊ enti rõnis esset sbm ei⁹ cũ illa mẽbra cadant sub specificatione entis. Sed nullus põt eẽ subiectũ cõe scijs rõalib⁹ ⁊ realib⁹: cũ pl⁹ q̃s gñe dãnt. Igit̃ ⁊c̃. ¶ Vñ sciẽdũ ẽ q⁹. 14. ꝓditiões regrũt̃ ad hoc q̃ aliqd sit sbz adeq̃tũ in aliqua scia. Prima ẽ q⁹ sit ens. vñ de nõ ente nõ ẽ scia. prio posteriorũ. Secunda est q̃ sit ens reale vt ens mobile: in pba nãli vl saltẽ habeat fundamentũ inr̃e vt ens rõnis in logica. Vñ chymera nõ põt eẽ sbm. Tertia ẽ q⁹ sit intelligibile. Vñ mãlia inq̃tũ pure mãlia nõ ꝓñt eẽ sbm. Quarta ẽ q⁹ sit vle. Vñ de singularib⁹ nõ ẽ scia. Quinta ẽ q⁹ sit vnũ vel vnitate vnuocatiõis: vel saltẽ vnitate analogie. Vñ ꝺ equocis inq̃m hmõi nõ ẽ scia. Sexta ẽ q⁹ sit diffinibile eo mõ q̃ ẽ vnũ: q⁹ diffõ sbi ẽ mediũ demõnis p qõ passio demõstr̃at̃ ꝺmõne potissima ĩesse sbo. Et hec ꝓditio potissime regrit̃ ad sbz scie subalternate. Septima ẽ q⁹ sit ĩuariabile ⁊ ꝑ se. Jõ de cãlib⁹ ⁊ fortuitis ĩ q̃tũ hmõi nõ ẽ scia. Octaua ẽ q⁹ hãt passiões distinctas ab eo, saltẽ fm rõnẽ. Nona ẽ q⁹ hãt cãm stãtẽ ⁊ inuariabilẽ vel q⁹ ipsũ sit, cã inuariabilis. Vñ de cõtingẽtib⁹ nõ q̃scia. Decima est q⁹ sit qd ꝑ notũ in illa scia. ⁊ hoc in intẽtiõe ⁊ cognitione saltẽ ꝓfusa. Undecima ẽ q⁹ sit cõissimũ in illa scia cõsideratũ. 12ª. ẽ q⁹ sit adeq̃tũ illi scie cui⁹ ẽ sbm: ita q⁹ in nulla alia scia ꝓsideret̃ sub eadẽ rõe formali. 13ª. est q⁹ oia in illa scia ꝓsiderata hãnt ad ipsuz attributiones vel in recto vel in obliquo. Nõ. n. oz q⁹ oia i recto reducãt̃ ad sbm potissime si sint ptes integrales vel ptes subiectiue vel principia effectiua. Quartadecia est q⁹ de tali sbo ꝑsupponat̃ q⁹ est ⁊ quid nominis.

Ad primum ergo dicẽdum q⁹ ens ꝑ se pª sui diuisiõe dividit̃ in ens reale ⁊ ens rõis. Ens vo reale dividit̃ i ens creatũ ⁊ increatuz. Ens ãt creatũ dividit̃ i. x. ꝓdicamẽta. Sbs ergo loq̃ns ꝺ ente inq̃tũ ens ñ accipit ens i tota sui cõitate: fz solũ ens ꝑ se reale creatũ qõ dividit̃ in. x. ꝓdicamẽta. qõ pz ex hoc q⁹ dicit tale ens. s. h⁹ ⁊ ꝓsequit̃ de ꝑtib⁹ diuidẽtib⁹ ipz. Et primo de sba q̃z de accñte. Et inter sbas ꝑmo de sba mãli vt pz. 7. h⁹. Sic ergo bñ cõcludit argumẽtũ q⁹ ens in cõi: qõ. s. imediate dividit̃ in. x. ꝓdicamẽta ẽ bic sbm. Nõ tñ cõcludit q⁹ ens qõ ẽ cõe deo ⁊ creaturis: ⁊ q̃ñ dr̃ ens iq̃tũ ens ẽ hic sbm ly iq̃tũ nõ accipit reduplicatiue fz specificatiue: ita q⁹ sit sensus. Ens inquãtũ ens. i. ens in rõe entis realis creati ꝓsideratũ: ẽ hz in hac scia. Et p hoc patet rñsio ad fm ⁊ tertiũ. ¶ Ad q̃rtũ dd^m q⁹ cõmunicatur de sbo cõissimo ⁊ nõ adeq̃tiõis. ¶ Ad qntũ dicẽdum negãdo minorem: q⁹ ens reale creatum est illud cuius passiones per se considerantur in hac scientia.

¶ Ad

Lectõ. 1. et comen. 4.

Lectõ. 1. et commẽ. 4

Cõmẽto. 1.

Lectio. 1. cõ. 2.

Lectio. 1. cõmento. 3

primo lec. 18. cõ. 24. ⁊. 25. Lect. 7. cõ. 14.

Le. 1. 6 cõ. 1.

Le. 2. com. Le. 12. com. Le. 5. com.

Le. 4. com.

Le. 7. com. 13

Le. 2. 7. ⁊. 8

¶Ad sextū dicendū negando sequelā: qr in hac scia ꝓsi/derat tam ens creatū q̄ increatū: nō tñ tanq̄ ptes subie ctiue sbi. Sed ens increatū. s. deus cōsiderat vt p̄n^m sbi hui^9 scie. Deus. n. est p̄n^m effectiuum: finale ⁊ formale exemplare cuiuslibet entis creati. Si. n. nō oīa entia cō/sideraret in hac scia: argumētū aliqualr esset apparens ¶Ad septimū dicendū sicut ad sextū. ¶Uel dicendus q̄ bene est aliqua alia scia simplr ꝓr q̄s methaphysica: que tñ nō est eiusdem generis cuz ea: vt dicit Doc. S. in p̄a pte. q. p̄a. ar. p^o. ad 2^m. ¶Ad octauum dicendum sicut ad pr̄imum.

¶Segtur in Doc. S. in prologo: ibi. Quānis aūt ⁊c.

a **Boctauum** sic ꝓcedit. Uidet q̄ ens qđ diuidit i decē p̄dicamēta: nō sit sbm hui^9 scie. Mā vna scia dz hr̄e vnū sbm. Sed hec scia est vna: vt supra patuit in. plo. ar. 4. Ens aūt qđ diuidit in. x. p̄di/camēta nō est vnū: vt pz per porphyrium. Si qs. n. oīa entia uocet: equoce ingt nūcupabit ⁊ nō vniuoce. Ergo ens nō est hic sbm. ¶ p̄ 2°. Subiectū cuiuslibet scictie dz esse diffinibile: qr diffinitio sbi est mediū ad demon/strandū passionē de sbo fm Doc. S. 2. post^r. vel diffini tio passionis que includit diffinitionē sbi fm Albertum. Sed ens nō pōt diffiniri: cū nō hēat aliq̄ porta. Oīs enim diffinitio p porta dat: vt pz. 2°. post^r. Igit ⁊c. ¶ p̄ 3°. Illud qđ est sbm in aliqua scia: dz hr̄e passiones demō strabiles de ipo per p̄n^a ei^9 fm phm. Sed ens nō habet aliq̄s passiones: qr passio cum fluat a sbo reali: dr̄t a sbo. Ubi ēt est ordo p̄incipij ad p̄ncipiatum: ibi est distinctio. Igit ⁊c. ¶ p̄ 4°. Md eth^ca est ō sepatis a mā: vt pz. 6°. hui^9: et in p̄ncti lectiōe p Doc. S. Sed ens inq̄ntum ens diuisus in decē p̄dicamēta nō est sepatum a mā: qr sic: tūc omne ens esset sepatū a mā. qđ est falsum. Igit ⁊c. ¶ p̄ 5°. Subiectū dz esse cōius q̄s ptes subiectiue seor sum ꝓsiderate: vt elicit ex p^o post^r. Sed ens qđ diuidi tur in. x. p̄dicamēta: nō in plus se hz q̄s sba: qr ens nō dic ꝓceptū p̄cisius a ꝓcepto sbe: isz ꝓpri^9 ꝓceptus entis est ꝓcept^9 ipsi^9 sbe: vt patebit. 4°. hui^9. q. 2. ar. 3. et. 5. Igi/tur ⁊c. ¶ p̄ 6°. Scōm Doc. S. in p̄ncti lectiōe sbe se/parate sunt p̄n^a entis qđ est sbm in hac scia. Sed manife stum est q sbe separate. vz. angeli nō sunt p̄ncipia entis qđ diuidit in. x. p̄dicamēta: sed sūt p̄n^a otēta sub sba que est p̄incipalior pars subiectiua entis. Igit ⁊c. ¶ p̄ 7°. Subiectū cuiuslibet scie hūanit^9 inuente: dz otineri sub obo itellect^9 hūani. Alias agens ageret supra ꝓpriaz fa/cultatē. Sed ens inq̄ntū ens diuisus in. x. p̄dicamēta: nō otinet sub qdditate rei mālis: que est obm itellect^9 hūa/ni in p̄nti statu fm scholā Doc. scti. Maz angeli qui oti/nent sub ente inq̄ntū hmōi: nō otinent sub qdditate rei mālis: cū sint imāles. Igitur ⁊c. ¶ p̄ 8°. Difficillime scie obm dz esse difficillimū. Sed hec scia est difficilli/ma: vt pz p^o hui^9. Sed ens nō est difficillime cognitio/nis: imo iter oīa p̄dicata ē notissimū. Igit ⁊c. ¶ p̄ 9°. Illa que sunt supiora in ordine p̄dicationis: sunt impfe/ctissima. Aial. n. est impfecti^9 q̄s homo: et co:p^9 q̄s aial. Sed ens est supremū in ordine predicationis. Ergo est impfectissimū. Cū ergo hec scia sit pfectissima in genere sciaz hūanaz: videt q ens inq̄ntū hmōi nō sit sbm ei^9. ¶ p̄ 10. De sbo opz p̄cognoscere qd est: vt pz p^o post^r. ⁊ patuit in p̄cedenti ar^o. Sed ens diuisus nō hz qd cuz fit analogū siue equiuocū. Igit ⁊c. ¶ p̄ 11°. Si ens eēt sbm in hac scia: sequeret q ipsa esset subalternās respe/ctu oīuz sciaz realiū. ꝓns est fm. Ergo ⁊ añs. pz ꝓna: qr sic se hz sbm ad sbm: ita scia ad sciam. Sed q ꝓns sit falsus: pz: phus. 6°. hui^9. dinidit phyam theoricaz realē in phycam mathematicā ⁊ methaphysicaz: tanq̄ in di/uersas scias genere distinctas. Igit ⁊c. ¶ p̄ 12°. Illud qđ hz ꝓceptū nō precisius a ꝓcepto sbe ⁊ accētis: nō pōt hr̄e passiones demōstrabiles de eo. Sed ens est hmōi saltem fm scholam Thomistaz. Ergo ⁊c. ¶ p̄ 13. Si ens esset sbm in hac scia: oporteret q hr̄et rōnez forma/lem. Uel ergo illa ratio entis esset rō sbe: vel rō alia a ra/tione sbe. Si p̄^m. ergo sba erit sbm. Si 2^m. vel ergo illa rō erit por rōne sbe vl posterior: vl i eodē gradu. Si pri or: ergo ens hēbit ꝓceptū pcisuz. Si posterior: ergo scia de sba erit supior et por ad hāc sciaz. Si i eāli gradu: er/go se extēdet tñ ad illa ad q̄ se extēdit rō sbe. Et sic nō cō ueniet accētib^9. Et p ꝓns accētia erūt nō entia. Hec sunt ipossibilia. ergo ⁊ illud ex q̄ sequūt. ¶ p̄ 14. Prima cā est sbm i hac scia. ergo ñ ens. pz ꝓna: qr vni^9 ⁊ eiusdē scie est tñ vnū obm. Añs pbat dupl̄r. ¶ Primo. Ista scia ꝓsiderat de cāis vltimis ad q̄s reducūt oēs cāe ⁊ i illis stabilit ⁊ fūdāt nec p aliqd aliud stabiliri pñt. ¶ Scdo Scire i scijs pticularib^9 est cū cās cognoscim^9 p^o post^r. sz tales cāe ī scia pticlari stabiliri ñ pñt eo q hūt cāz por/tē se. Opz ergo q i ista scia ꝓsiderent cāe p̄me p q̄s cetere cāe scianz pticulariū stabiliant. Ergo cā est sbm i hac scia ⁊ nō ens. ¶ Sz ꝓ ē: qr scie cōissime dz eē cōissimū sbm. Sz hec scia est cōissima: qr est ō maxie vlib^9: vt pz i p/hemio hui^9. Ens aūt est cōissimū. Nihil. n. est q rōnez entis subterfugē possit. Igit est sbm ei^9. ¶ p̄ 15. Sbm hui^9 scie dz eē cōi^9 q̄s sbm physice: vt pz. 3°. de aia. Sed ens mobile qđ est sbm in physicis se extendit ad oēs res co:pales tñ. Ergo opz q sbm hui^9 scie se extēdat ad res co:pales ⁊ spūales. Sz hmōi ē ens i cōi. ergo ⁊c. ¶ p̄ 16. Arguit aūcte Cōmētator is 4° hui^9. ꝓmento. 2°. qui dicit q logyca et hec scia ꝓueniunt in ꝓsideratis: qr sbm vtriusq̄z est ens. Igitur ⁊c.

Respondeo dicēdū q ens inq̄ntū ens qđ diuidit i. x. p̄dicamēta: ē sbm meth^ce. Qua ꝓclone Doc. S. pbat vnica rōne. Mā illđ est sbm i aliq̄ scia: cui^9 p̄n^a ⁊ cās q̄rimus: vt pz 4° hui^9. Sed i hac scia q̄rim^9 p̄n^a entis iq̄n^m ens qđ dicit i. x. p/dicamēta: vt pz. 5°. 7°. ⁊. 8°. ⁊. 9°. ⁊. 12°. hui^9. Ergo ens qđ diuidit in. x. p̄dicamēta est sbm hui^9 scie. Mdno: q/bat rōne phy. 4°. hui^9. Omne. n. p̄n^m ⁊ cā est q se p̄n^m ⁊ cā alicui^9 nāe. Sed nos q̄rim^9 i hac scia p̄ma rez p̄nci pia ⁊ altissimas cās: vt pz i phe^o hui^9. Ergo talia sūt p̄n cipia q se alicui^9 nāe. Sz nō nisi entis. Qđ pz. Quia oēs antiq q̄rētes elemēta rez fm q sunt entia: q̄rebāt hmōi p^a p̄n^a ⁊ altissimas cās. ergo i hac scia q̄rim^9 p̄n^a entis in q̄ntū ens. Hec. n. rō ē phy 4° hui^9: vt pz ibidē p Doc. S. ⁊ pleni^9 patebit i disputatiōib^9 illi^9 māe. 1°. 4. q. 1. ar. 3. ¶ p̄ 2°. Hec ꝓclo ēt pbat q oīa argumēta posita in p̄cedēti ar^o. q̄ bñ ꝓcludūt q ens dīsuz i. x. p̄dicamēta sit sbm hui^9 scie: isz ñ ꝓcludāt q ens cōe deo ⁊ creaturis sit sbm. ¶ p̄ 3°. Illđ ē sbm i aliq̄ scia cui p̄dicte. 14. ꝓditiōes sbi ꝓueniūt. Sz enti qđ diuidit i. x. p̄dicamēta. oēs ille ꝓditiones ꝓueniunt: vt facillime pz ītuēti. Igit ⁊c. ¶ Ex p̄dictis īfert Doc. S. q hec scia sortit tria noīa. Dicit. n. scia dīna siue theologia: inq̄ntū ꝓsiderat sbas se paratas. Et dr meth^ca: iq̄n^m ꝓsiderat ens: ⁊ ea q̄ ꝓsequū tur ens. Hec. n. trāsphysica ꝓueniūtur i via resolutionis sic magis cōia post min^9 cōia. Dr ēt phya p^a: inq̄ntū p:i mas rez cās ꝓsiderat. Hec ille. ¶ Ex p̄dictis etiā pz q sba separata nō ē sbm hui^9 scie: vt voluit Cōmētator. Nec de^9: vt voluit Buridan^9. Mā sba neqz qdditas rei mā lis: vt qdā modernoz volūt. Naz ens cōe deo ⁊ creatu/ris: vt Anton^9 Andree: et Anton^9 archyep̄s: et Scotus volūt. Neqz cā: vt qdā latinoz ꝓueniētias logycas indu cētiū volūt. Sz ens p se reale creatū qđ imediate dīcit in. x. p̄dicamēta: est sbm hui^9 scie. ¶ Ex inde pz: qr hec scia nō est pticularis: isz cōis: qr cōitatē accipit ab obo. cō munis dico in ꝓsiderādo ⁊ extēsiue: nō i p̄dicādo. Mdani festuz est. n. q methaphysica nō p̄dicat de physica neqz de mathematica. Sicut. n. ista est falsa: homo est asinus: ita ⁊ ista physica est methaphysica. Sz qr q̄cūqz ꝓsiderā tur in alijs scietijs sub ppriis rōnibus ꝓsiderant in hac scia sub vna quadaz vniuersali rōne ꝓsiderandi. vz. in ra tione entis: ideo hec scientia dicit specialis in essendo et p̄dicando: sed dicit cōis ⁊ vniuersalis in ꝓsiderando: qr ꝓsideratio eius se extendit ad omnia cōsiderata in alijs scientijs. ¶ Est tamen sciendus q ens accipitur dupl̄r. Uno modo noiall. vz. vt idez est qđ habens essentiam.

Lec. 6.

Lec. 2.

Lec. 15.

p̄mi po/steriorz. Le. 2. et co. 2.

L. p^a. et co. 2.

L. 41. ⁊ co. 40.

Lec. 2.

Le. 2. et co. 2.

L. p^a. et co. 2.

Lect. 4. et. co. 5.

Lec. p^a. et co. 1.

6°. Le. 1. ⁊ co. 1.

Lectio. 1. ⁊ co. 1.

Alio⁹ ptic̃ialr̃.ſ.vt idem eſt qđ exiſtẽs.Et vtrõqz mõ põt accipi duplr̃.Uno⁹ ſm aliquã rõnẽ ptic̃ularẽ entis. Et ſic ꝓſideraẽ in ſcic̃tijs ptic̃ularib⁹.Alio⁹ ſm cõmunẽ rõnẽ entis.Et hoc duplr̃.Uno⁹ ſm cõiſſimã rõnẽ entis: vt.ſ.diuidiť in ens reale ⁊ in ens rõnis.Et ſic nõ eſt hic ſ̃bm.Alio⁹ ſm cõem rõnem entis realis.Et hoc duplr̃. Uno⁹ ſm q̃ diuidiť in ens creatũ ⁊ in ens increatũ.Et ſic nõ eſt hic ſ̃bm.Alio⁹ ſm q̃ ens creatuz diuidiť in.x. p̃dicamẽta.Et ſic vt patuit:ponim⁹ ens eẽ ſ̃bm ĩ hac ſcia.

Ad primũ ergo dicendũ q̃ ad vnitatẽ ſcic̃tie ſpecificam ſufficit vnitas analogie ſm p̃dicationẽ ſi vniuoce ꝓcurrat ad cauſalitatẽ:vt ex dictis pz.¶Doꝛphyri⁹ vo accipit ibi equoce:vt idez eſt qđ analogice.Analogũ.n.dicit equocũ a ꝓſilio. ¶Et ſi arguatur paſſiones ꝓſiderate in hac ſcia:nõ ꝙuertunť cum ente qđ diuidiť in.x.p̃dicamẽta.Ergo nõ eſt ſ̃bm.pbať añs.Quia nõ oẽ illõ qđ eſt vnũ:eſt ens creatũ.Unũ.n. potiſſime ꝙuenit deo.Et tñ deus non eſt ens creatum. ¶Dicendũ q̃ vnũ nõ ꝙuenit deo ⁊ creaturis niſi equiuocãdo hũc terminũ vnũ.Jn hac.n. ſcia non ꝓſideratur vnũ qđ p̃dicať in diuinis:ſed vnũ creatũ. ¶Ad ſecũdũ dicendũ q̃ lz ens nõ poſſit diffiniri diffinitiõe qdditatiua que datur per verũ gen⁹ ⁊ verã dr̃iaz:vt vult Boecius:põt tñ diffiniri diffinitiõe eſſentiali.vz.per modos intrinſecos ⁊ eſſentiales eius:dicendo.Ens eſt qđ habz eſſentiã diſtinctã ab eſſe.Que quidem diffinitio p̃mo et p̃ncipalr̃ ꝙuenit ſ̃be:cuz ſoli⁹ ſ̃be ſit pfecta eſſentia:acc̃ñti vo ſolũ per ſ̃baz:vt pz.7.hui⁹. ¶Ex quo pz q̃ oĩs diffinitio qdditatiua eſt eſſentialis:nõ tñ econtra. ¶Uel põt dici q̃ lz nõ diffiniať ens diffinitione formali que datur per cãs intrinſecas:põt tñ diffiniri diffinitiõe cauſali que dať per cãm efficientẽ ⁊ finalem:vt dicendo.Ens reale creatũ eſt qđ aptũ natũ eſt ꝓcedere a p̃ma cã:et ad ipſaz ordinabile tanq̃ ad vltimũ finẽ. ¶Uel põt dici:q̃ duplex eſt diffinitio. Quedã eſt analoga q̃ę.ſ.diffiniť aliqđ analogum.Et tũc nõ opz q̃ talis diffinitio conueniat oĩbus analogatis:ſed ſufficit q̃ ꝙueniat ſm ſe totaz p̃ncipali analogato ꝛ:et ſm maiorẽ partẽ alijs analogatis: ſic a ¶Doꝛphyrio dr̃ia in rõne p̃dicabilis diffiniť:q̃ eſt qđ p̃dicať de plib⁹ differẽtib⁹ ſpẽ in eo q̃ quale. Manifeſtum eſt añt q̃ p̃dicari de plurib⁹ differẽtib⁹ ſpẽ:nõ cõuenit dr̃ie oſtituẽti ſpẽm ſpecialiſſimã.Et ſi'e eſt de diffinitiõe ſacramẽti:vt pz ſm Doc.S.in.4°.ſnĩaꝛ.di.¹ª q.².ª.ar.².°.Et ſic iſto modo põt ẽt diffiniri ens. Alia eſt diffinitio vniuoca:qua.ſ.aliqđ vniuocuz diffiniť. Et ſic ens nõ põt diffiniri. ¶Et ſi dicať. Diffinitio indicat qd vnũ. ¶Dicendũ q̃ diffinitio indicat qd vnuz:eo mõ q̃ diffinitũ eſt vnũ.Si.n.diffinitũ eſſet pure equiuocũ:ſic canis:tũc inq̃ntũ hmõi nõ poſſet diffiniri. Sed ſi diffinitum ſit vnũ analogũ:ſic poterit diffiniri. ¶Ad tertiũ dicendũ q̃ lz ens nõ hẽat p̃m⁹ formale:hz tñ ¶modos intrinſecos p quos p̃ñt paſſiões ei⁹ demr̃ari de eo:vt dicẽdo. Omne ens hñs eſſentiaz diſtinctã ab eſſe:eſt vnũ. verum bonũ.Sed omne ens reale creatũ eſt hmõi.¶Simil̃:tale ens hz p̃m⁹ effectiuũ ⁊ finale:vt ex ſup:adictis patet. ¶Uel dicendum vt vult Albertus in ꝓhemio huius cap°.².°.q̃ tales paſſiones p̃ñt demõſtrari de p̃ncipalio ri parte ſubiectiua entis.vz.de ſubſtantia. Qđ ſufficit in ſcia cõi cuius ſ̃bm eſt analogũ per p̃dicationez. ¶Et qñ dicit.¶Paſſio realiter diſtinguiť a ſuo ſubiecto. ¶Dicendũ q̃ duplex eſt paſſio.Quedaz eſt que fluit a p̃ncipijs eſſentialibus ſpẽi in genere cauſe efficiẽtis finalis ⁊ mãlis.Et talis diſtinguiť realiter a ſuo ſubiecto. Alia ẽ paſſio que ſe hz ad ſubiectũ ex quadã additione: et vocatur paſſio notionalis.Et talis nõ diſtinguiť realiter a ſuo ſubiecto:ſed ſolũ ſm rõnez:ex eo q̃ hz quẽdaz modum additiõis ad ens:vt vult Albert⁹ vbi ſup:a.et Doc.S. in de vitate.q.².ª.ar.².°.et pb̃us.4°.hui⁹. ¶Ad quartũ dicendũ q̃ qualiter methaphyſica ſit de ſeparatis a mã: dictũ eſt ſupi⁹. ¶Et quando ſubiungiť. Si ens inq̃ntũ ens eſſet ſeparatũ ꝛc̃.ſequereť q̃ qđlibet ꝛc̃. ¶Dicendũz q̃ verũ eſt:ſi ly inq̃ntũ ſumereť reduplicatiue. Sz nõ opz:ſi ſumať ſpecificatiue. ¶Ad quintum dicendum q̃ ens in plus ſe hz ſm p̃dicationez q̃ſ ſba in recto. De qbuſcũq̃z autez p:edicať ens in recto:de eiſdem p:edicatur ſba vel in recto vel in obliquo:vt ſicut iſta eſt vera q̃ntitas eſt ens:ita iſta eſt vera:q̃ntitas eſt ipſius ſubſtantie.Et ratio huius diuerſitatis eſt:q:z modus p̃dicandi fundatur ſup:a modũ intelligendi mediante modo ſignificandi.Subſtãtia aũt poteſt dupliꝛ ꝓſiderari. Uno mõ ſm q̃ diſtinguitur ab accidente.Et ſic ſignificať nomine ſubſtãtie abſtractiue.Alio modo per reſpectũ ad accidẽtia:ſm q̃ eſt p̃ncipiũ accidẽtis.Et ſic ꝛcretiue ſignificať nomine entis.Quia igiť hoc nomẽ ſubſtãtia eſt rep:reſentatiuũ ad ſignificandũ eſſentiã cui competit eſſe:cuz p:eciſione ad accidẽtia:ideo nõ p:edicať in recto de accidẽtibus.Sed hoc nomen ens eſt impoſitũ ad ſignificandũ hoc idem cũ cõcretione ad accidẽtia:ideo ſm vſum loquẽdi ens p̃dicať in recto de accidentib⁹. Dicit tñ pb̃us 7°.hui⁹.q̃ accidẽs eſt magis entis q̃ſ ens:ad ĩuendum q̃ ens veri⁹ p̃dicatur de accidẽtib⁹ in obliquo q̃ſ in recto. ¶Ex quo põt hr̃i q̃ ens eſt cõius ſm vocez q̃ſ ſba: nõ tñ ſm pp:riũ ⁊ qdditatiuũ ꝙceptũ:ita q̃ ꝙcept⁹ entis p̃cedat ꝙceptũ ſubſtãtie:vt patebit.4°.huius.q.².ar.3. Antoni⁹ archiep̃us tñ nõ valens ſoluere Achillez Scoti ⁊ Antonij Andree cecidit in opinionẽ eoꝝ: dicens eam vaciter ꝛcludere. ¶Sed cũ ſua reuerẽtia nihil eſt.Sed peccat ſz plẽs fallacias:vt ifra patebit. L°.4.q.².ar.3. Midir̃ eſt aũt tantuz viruz qui vt ĩ plib⁹ doctrina Doc. S.ẽ Scotuz ⁊ Antoniũ Andree ſe ꝓſumpſit armare:p:opter has ſophyſticas rõnes cecidiſſe:et a via Doc.ſcti ſe degeneraſſe. ¶Ad ſextũ dicendũ q̃ ſ̃be ſepate dicuntur eſſe p̃ncipia entis creati:nõ q̃ qlibet ſ̃ba ſepata ſit p̃m⁹ talis entis:ſz q:z iter ſ̃bas ſepatas eſt vna p̃ma que eſt vna vlis cauſa oĩum re:z.vz.deus.Ideo arg⁹ non ꝛcludit. ¶Ad ſeptimũ dicendũ q̃ ſ̃bm ſcie cõtineri ſub obo nr̃i ſtellect⁹:põt intelligi duplr̃.Uno⁹ ex pte nãe rei. Et ſic nõ opz.Alio⁹ ex parte cognitionis.Et hoc duplr̃.Uno⁹ per ſe.Et ſic etiam nõ opz.Alio modo reductiue.Et ſic ens qđ hic eſt ſubiectũ:⁊ ſubſtãtie ſeparate ꝙtinent ſub obiecto noſtri ſtellect⁹:q:z in p̃ſenti ſtatu nihil poſſumus ſtelligere niſi per ꝙuerſionem ad fantaſmata:vt pz.3°.de aĩa. ¶Ad octauũ dicendũ q̃ cognitione ꝓfuſa ens p̃mo cognoſcit a nobis:et via cõpoſitiõis eſt impfectiſſimũ. Sed via reſolutiõis eſt pfectiſſimũ.Sed tñ cognitione determinata ⁊ cõpleta ens eſt difficillime cognitionis: vt patebit.².°.huius.q.1.ar.1. ¶Ad nonũ dicendũ q̃ lz ens ſit impfectiſſimuz in ꝛcreto ⁊ ſm vocem:tamen in abſtracto:⁊ ſm rem ſignificataz nil eſt eo pfectius. Licet enim viuens ſit pfectius q̃ſ ens:⁊ intelligens q̃ſ viuens:tamen eſſe eſt pfectius q̃ſ viuere:⁊ viuere q̃ſ intelligere.ſi ꝓſiderenť ſm q̃ rõne dr̃nt:vt ꝓcedit Doc.S. in p̃ma pte.q.4.ar.².°. ¶Uel dicendũ q̃ nõ opz q̃ ſcia cõmunis habeat ſubiectũ qđ ſit difficillime cognitiõis. Sed ſufficit q̃ ea que cõtinentur ſub eo ſint difficillime cognitionis:ſicut ſunt angeli. ¶Prima tamen ſolutio magis placet. ¶Ad decimũ pz ſolutio in ſolutione ad 2ᵐ. ¶Uel dicendum q̃ de ſubiecto opz p̃ſupponere quid nominis:nõ tñ quid rei:niſi forte quid rei ſaltez cõfuſe. ¶Ad vndecimuz.Negať ſequela:q:z ad hoc q̃ aliqua ſcia ſubalterneť alteri nõ ſufficit q̃ ſubiectũ vni⁹ ꝙtineať ſub ſbo alteri⁹.Sed regriť ſcõ q̃ ſ̃bm ſcie ſubalternate ꝙtrahat ſ̃bm ſubalternãtis p dr̃iaz mãlez ⁊ extrinſecaz. Sed nihil eſt qđ ſit extra ens:vt dicit pb̃us.4. huius. Tertio regriť q̃ talis dr̃ia ẽ nõ ſe habeat vt paſſio. Scia.n.de paſſione nõ ſubalternať ſcie de ſbo. Sz vna eſt ſcia ſubiecti paſſionis p̃no⁹ ⁊ ptium: vt pz.².°.poſt⁹. ſm pb̃m et Doc.S. ¶Huic ſnĩe ꝓcedat Albert⁹ ĩ p:oemio hui⁹.cap°.².°.vbi dicit q̃ ad ſubalternationẽ non ſolũ requiriť q̃ ſ̃bm vni⁹ ſit ſub ſbo alteri⁹:ſz q̃ mediũ vni⁹ qđ eſt cauſa ꝓpter qđ ſub alterius medio ꝙtineať. Hec ille. ¶Ad.12ᵐ.pz ſolutio in ſolutione ad tertium. ¶Ad.13ᵐ.dõm q̃ rõ illa formalis eſt ꝓpria rõ ſbe cõſiderate p reſpectũ ad acc̃ñtia:inq̃ntũ.ſ.acc̃ñtia depẽdẽt a ſubſtãtia

Lect.4.et co.15.

Lec.13

Lec.4.et co.5.

a substãtia in triplici genere cause. ¶Hec segtur. Ergo sba est sõm. Sed bene segtur ꝙ substãtia est ꝓncipalio: pars subiectiua subiecti. Ens tñ lz fm ꝛceptũ nõ sit cõi⁹ ꝙ sba: tñ fm vocez ad plura se extendit: vt supra patuit q.2.ar.3°.ꝛ patebit lucidius.4°.hui⁹.q.2.ar.7. ¶Ad 14ᵐ. dicendũ negãdo añcedẽs. Et ad ambas ꝓbationes dicendũ ꝙ cause nõ ꝓsiderant in hac scia in rõne cause: sed in rõne entis. ¶Hec cause scianꝫ ꝓticulariũ stabiliunt ꝛ reducunt in causas hui⁹ scie sicut in sbo: sed magis sic in subiecti quadã dña: vt ẽt vult Albert⁹ in ꝓhe° huius. cap°.2. ¶Et q: tres rõnes facte post oppositũ videnꝫ ꝓcludere ꝙ ens in cõi. s. ad ens creatũ et increatũ sit sõm huius scie: ideo soluende sunt.

Ad primum ergo dicẽdũ ꝙ hec scia est cõmunissima iter scias que sunt de reb⁹ creatis obiectiue. Jdeo subiectũ ei⁹ est cõissimũ inter oĩa creata. ¶Ad scõm dicendum ꝓcedẽdo ꝙ hec scia ꝓsideret oĩa entia tam spũalia ꝙ mãlia: lz tñ non oĩa ꝓsideret vt subiectũ: sed aliq vt cãs ibi: vt ex dictis pz. ¶Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ Cõmẽtato: logẽ õ subiecto cõissimo et nõ de subiecto atributiõis siue adequationis.

¶Questio 2ª. De ꝑmo ꝛ originali principio gnãtionis scie. s. de desiderio sciendi.

Einde ꝓsiderandũ est de ꝑmo ꝛ originali ꝓncipio gnãtionis scie. Ex quo ostẽdit dignitas huius scie in cõi. Jbi. Oẽs hoĩes nã ꝛc. ¶Circa qõ q̃runt q̃tuor. ¶Primo. Utrum omnes homines natura scire desiderẽt.

d

¶Scõo. Si sic: Utrũ ex hoc sequat hanc sciaꝫ esse ceteris dignioꝛẽ. ¶Tertio. Utrum sensus visus inter alios magis faciat scire. ¶Quarto. Utrũ sensus visus plures reruꝫ dñias nobis demonstret.

¶Jbi. Omnes homines natura ꝛc.

a **B primum** sic ꝓcedit. Videt ꝙ nõ oẽs hoĩes nã scire desiderent. ¶Nam desideriũ nõ fert nisi incognituꝫ: vt pz per Augᵐ. 9°. de trinitate. Sed scire nõ est nãl: cognitũ: q: ītellect⁹ noster in ꝓncipio sue cognitiõis seu creatiõis. est tãq̃ tabula rasa: vt dic̃ ꝓbus 3°. de aĩa. Ergo scire non est nãl: ab hoĩe desideratum. ¶Sed dicebat aduersari⁹ ꝙ desideriũ hois nõ ꝑexigit cognitionẽ intellectualẽ hois desiderantis aliqd scire: lz alicui⁹ supiꝛis dirigẽtis nãm: ad quaꝫ sequit tale desideriũ. ¶Sed ꝓtra. Desideriũ hois est intellectuale: et vocat alio° volũtas. Sed volũtas ꝑsupponit cognitionẽ ītellect⁹. Volũtas. n. nihil vult nisi ꝑcognitũ. Ergo idẽ qõ ꝓius. ¶Ꝑ 2°. Omne mouẽs seipm ꝓpter finẽ: ꝓe cognoscit finẽ: vt ꝓbat Doc. S. 1ª 2ᵉ. q. ꝑª. ar. 2°. Sz hõ cuꝫ sit rõnalis creatura hñs dñiuꝫ sui act⁹ est hmõi. Ergo cuꝫ homo moueat se ad sciendũ opꝫ ꝙ ꝑcognoscat finem. Sed nõ ꝑcognoscit ipm scire nãl. Ergo nãl scire nõ desiderat. ¶Ꝑ 3°. Desideriũ nõ ẽ nisi rõne carẽtie. Sed scire est hoĩ ĩnatuꝫ. Jgit ꝛc. ¶Jn oꝛ. ꝓbat: q: ī aĩa humana ab exoꝛdio siue natiuitatis est lumen ītellectus agentis: qõ lumen est actualitas oĩum intelligibilium. Ergo oĩa ītelligibilia sunt recepta in intellectu possibili ab ĩitio siue natiuitatis. ¶Ꝑ 4°. Appetit⁹ est rei nõ habite possibilis tñ hñ. Sed multi hoĩes sciunt ꝛ cognoscũt se scire. Ergo saltem non oẽs hoĩes scire desiderant. ¶Ꝑ 5°. Qõ a tota spẽ tanq̃ finis desideratur a maioꝛi ꝑte dz acquiri. Sed plures sunt hoĩes ignoꝛãtes qõ sciẽtes. Jgit ꝛc. ¶Ꝑ 6°. Si homo nãl: appeteret scire: vl appeteret scire vnã sciaꝫ ꝛ non aliaꝫ: vel appeteret scire omnes scias. ¶Nõ ꝑm. q: nõ videt maioꝛ: rõ de vna scia qõ de alia. Si 2ᵐ. vel simul appetit oẽs scias: vel successiue. ¶Nõ 2ᵐ. q: cũ appetitus sit tendẽtia rei in ꝓpriã pfectionẽ: nõ ꝓꝛ⁹ tendit in vnã qõ in aliaꝫ. Si ꝑm. vel actu: vel potẽtia. ¶Nõ ꝑm: q: impossibile est intellectuꝫ simul repleri diuersis sciẽtijs. Sed appetit⁹ nõ est impossibile. Si 2ᵐ. Uel sine ordine: vel ordine q̃dã. ¶Nõ ꝑm: q: vbi nullus ordo: ibi est ꝓfusio. ¶Negꝫ 2ᵐ. Quia si sic: q̃rit in quã sciaꝫ appetit⁹ ꝑ° ferat. ¶Ꝑ 7°. Jmpossibile est appetitũ ferri i ñia sit. Sz multi sunt nãl: inclinati ad act⁹ bellicosos: q̃ꝫ ꝓsecutio ñiat scie. Jgit tales nõ appetũt scire. ¶Ꝑ 8°. Si sic: vl hoc esset vex de appetitu nãli. Sz hoc nõ. Q: alis oĩa entia pure nãlia: vt lapis terra ꝛc. appeterẽt scire: cũ in eis sit appetit⁹ nãlis. Ul vificaret ꝙ de appetitu aĩali. Sz hoc nõ: q: alis aĩal brutum appetẽt scire: cũ i eo sit appetit⁹ aĩalis. Uel eẽt vex de appetitu rõnali. Sz hoc ñ. Q: appetit⁹ rõnalis ꝑsupponit actũ ītellect⁹. Sed appetit⁹ q̃ oẽs hoĩes nãl scire desiderãt nõ ꝑsupponit actũ ītellect⁹: q: act⁹ ītellect⁹ est scire: et sic scire ꝑsupponẽt scire: ꝛ appetit⁹ eẽt rei iã habite: qõ est fm. Jgit nõ oẽs hoĩes ꝛc. ¶Ꝑ 9°. Nihil appetit nisi ī rõne boni. Ergo appetit⁹ nãl: nõ inclinat ad scire qõ hz rõnẽ veri. Uex. n. et bonũ ꝓtinẽt ad diffinitas potẽtias. ¶Ꝑ 10°. Mã determinat ad vnum. Ergo hoĩes nãl: tñ vnũ volũt scire. ¶Ꝑ 11°. Uolũtas distinguit ꝓ nãm. Ergo si hõ nãl: appetat scire: nõ vult scire. ¶Sed ꝓtra est ꝓbus ī ꝑª ꝓpositione hui⁹. et Doc. S. in. 2ª. lectione eiusdem.

Respondeo dõm ꝙ oẽs hoĩes fm hũanã nãz nãl: scire desiderãt. Hãc ꝓclusionẽ ꝓbat ꝓbus a signo: q: sensus q nob ad duo deseruiũt: vz. ad cognitionẽ rex: ꝛ ad vtilitatẽ vite diligũtur a nob ꝓp seipos: inq̃ntũ sũt cognoscitiui: ꝛ ẽt ꝓp hoc ꝙ ad vtilitatẽ vite ꝓferũt. Ergo signũ ẽ: ꝙ nãl: scire desideram⁹. Añs pz ex hoc ꝙ ille sensus maxie ab oĩb⁹ diligit q magis mãifeste ẽ cognoscitiu⁹. vz. sẽl⁹ visus: quẽ ẽt si nihil agẽ õbem⁹: maxie diligimus. Et hoc iõ q: ille sẽsus iter oẽs facẽ nos magis cognoscẽ: ꝛ plẽs rex dñias nob demñat. ¶Ex hac ꝓclone phy corelarie inferꝫ hic fm Doc. S. et ꝟ. 1. cº. 4. ꝙ penit⁹ ab hũana nã seiꝑz degenerat: q scire ꝛ ītelligẽ nõ affectat: sz vl rõne iduidualis ꝓplexiõis: vl vi subterfugẽ laborat: vl ꝓp voluptates vl nccitates vl ocia secularia: aut ẽt ꝓp pigritiã: qõ esse detestabili⁹ hic a doctoꝛib⁹ cõprobat. ¶Jn ꝓdictã etiã ꝓclonez Doc. S. ꝓbat trib⁹ rõnib⁹ que sumunt a ꝓri. Quaꝝ ꝑª est. Unaq̃qz res nãl: appetit suã pfectionem. Uñ mã dꝫ appetẽ formã sic̃ imꝑfectũ appetit suaꝫ pfectionẽ. Sed ītellect⁹ in se ꝓsideraꝫ a quo homo est id qõ est: dicit esse in potẽtia eoꝝ ad oĩa: nec in actũ eoꝝ reducitur nisi ꝑ sciaꝫ: q: nihil eoꝝ que sunt in actu ītelligibilia est ante intelligere: vt pz. 3°. de anima. Ergo naturaliter vnusqsq ꝺsiderat sciaꝫ sic̃ mã formã. ¶Scõa rõ. Quelibet res nãl: hz ĩclinatiõez ad suaꝫ ꝓꝛiã operationem: sic̃ calidũ ad calefaciẽdũ ꝛ graue vt dꝺ suꝫ moueat. Sz ꝓꝛia operatio hois ꝙ hõ est ītelligẽ: q: ꝑ hoc ab oĩbus aliis dfr. Ergo ꝙlibz hõ nãl: iclinat ad ītelligẽdũ: ꝛ per ꝺns ad sciendũ. ¶Tertia rõ. Uniuscuiusq rei ꝺsiderabile est: vt suo ꝓncipio cõiungatur: q: perfectio vniuscuiusq rei in hoc cõsistit. Unde et motus circularis ꝑbatur esse ꝑfectissimus. 8°. phyſicoꝝ. ex hoc ꝙ finem cõiungit ꝓncipio. Sed homo non cõiungitur ꝓncipio suo. vz. substantijs separatis que sunt ꝓncipia intellectus humani: ꝛ ad que se habet intellectus humanus sicut imperfectum ad perfectuꝫ nisi ꝑ intellectum ꝛ cognitionem. Unde in hoc vltima felicitas hominis consistit: vt hic dicit Doc. S. Ergo homo naturaliter desiderat scientiam. ¶Sed ex hac tertia ratione oriuntur ꝓ ꝓ sentí due difficultates. ¶Jprima est. Nam Doc. S. videtur hic ĩmere ꝙ felicitas hominis cõsistit in cognitione substantiaꝝ separataꝝ. ¶Sed videtur ꝓtrarium ꝓbare. 3°. ꝓtra gentiles. cap°. 20. et cap°. 25. sic. Felicitas enim est vltimus finis hominis. Sed vltimꝰ finis hois est cognitio dei. ¶Jnde est: vt ibidem dicit ꝙ ꝑª phya dicitur scia diuina: q: tota ordinatur ad cognitionem dei sicut ad finem. Notanter dicit sicut ad finez: et non sicut ad obiectum. ¶Item ipse formaliter ꝓbat in. 1ª 2ᵉ. q. 3. ar. 7. ꝙ felicitas hominis non cõsistit in cognitiõe substantiaꝝ separataꝝ. ¶Secunda difficultas est: quia hic

Le. 9. ꝛ co. 14.

Lect. 7. et co. 5.

Lect. 19. et co. 73.

dicit q substãtie separate sunt ꝓncipia intellect⁹ humani. ¶Sed ꝓtra. Intellect⁹ hũan⁹ ꝓducit̃ ineſſe p creationẽ ſicut ꝛ ipſa aĩa itellectiua. Sz creatio imediate eſt a deo ꝛ nõ mediantib⁹ angelis: vt ꝓbat Doc. S. in p⁹ parte. q. 65. ar. 3. ꝛ in pleriſqz alijs locis. Ergo angeli nõ ſunt ꝓn⁹ itellect⁹ humani. ¶Quantũ ad primã difficultatem dicendũz q vt dicit Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. vbi ſupra. duplex eſt felicitas ſiue bitudo hoĩs. Quedã eſt pfecta. Et illa ꝓſiſtit in eo qõ eſt perfectio intellect⁹ ſm eſſentiaz ꝛ non ſm alicui⁹ ꝑticipationẽ. Cum ergo verũ ſit obm ꝛ pfectio itellect⁹: ꝑdicta felicitas nõ ꝓſiſtit in cognitiõe veri creati: q⁹ tale nõ eſt verũ per eſſentiã: ſed in cognitione ꝓmi veri. ſ. ipſi⁹ dei. Et ſic logtur Doc. S. de felicitate in ꝫ gẽti. ꝛ in. 1ª 2ᵉ. vbi ſupra. Alia eſt felicitas impfecta. Et talis bñ ꝓſiſtit in ꝓtemplatiõe ſbax ſeparatax et ẽt i cognitiõe ſciax ſpeculatiuax. Et de hac logt̃ hic Doc. S. ¶Ad ſcõaz dubitationẽ dicendũ q aliq̃ dr eſſe ſba ſepata. q⁹ de rõne ei⁹ q ſit in mã: lz ei nõ repugnet. Et ſic ens vnũ verũ ꝛ alia trãſcẽdẽtia pñt dici ſbe ſepate. Et tales ſbe ſunt ꝓncipia mouẽtia intellectum ipm: nõ q̃dez effectiue ſz obiectiue: ſic obm mouet ſuaz potẽtiã. Alio⁹ aliq̃ ſba dr ſepata. q⁹ de rõne ei⁹ eſt q nõ ſit in mã ſed ſibi repugnat. Et talis eſt duplex. Quedaz eſt creata ſicut angeli. Et tales ſbe ſunt ꝓncipia intellect⁹ humani illuminãdo dirigẽdo ꝛ fortificãdo ipm: vt ꝓz bat Doc. S. in p⁹ pte. q. iii. ar. p⁹. Alia eſt ſba ſeparata increata. vz. ꝓma cauſa. Et talis ſola eſt ꝓn⁹ aĩe ꝛ intellectus per creationẽ. Sic ergo vificat̃ dictũ Doc. ſcti. vz. q ſbe ſeparate quocũq3 modo accipiant̃: ſunt ꝓn⁹ intellect⁹ hũani vel p creationẽ ſicut deus: aut p illuminationem ſicut angeli: aut per motionẽ obiectualẽ ſicut trãſcẽdentia. Et p hoc pz ſolutio ad arg⁹. ¶Dcꝛo et ſi Antoni⁹ Andree in. 2ª. q. methaphyſice: tanq̃ in fortib⁹ ſuis recubans ꝓtra dicta Doc. S. latritet: neq̃q̃ tñ mordet. Dicit. n. q q̃daz expoſitor nititr̃ ꝑdictã ꝯcluſionẽ pbr̃ ꝓbare a cã. Et poſtq̃ reſumpſit tres ꝑdictas rõnes Doc. ſcti lz non formaliꝫ ſubdit q ꝑdicte rõnes eo modo quo valẽt coĩcidũt: q⁹ ex eo q aliquis appetit ſuã pfectionẽ: appetit ſuã operationẽ: q⁹ operatio eſt pfectio. 2ª. Et p talez operationẽ ꝯiungit̃ ꝓn⁹. Ideo ex illis trib⁹ medijs nõ ſumitur niſi vna ꝓbatio oĩa ſimul ꝓtinẽs vt ipſe cõcludit. ¶Sed hoc nullũ eſt mirabile. Male nãq3 intelligere facit male referre. ¶Unde eſt q pbus dicit: qui de facili
2. Zec. 6. ꝛ co. 33. iudicat: de facili errat. Manifeſtuz eſt. n. ſm pbm. 2⁹. et 3⁹. de aĩa. q obm actus ꝛ habit⁹ diuerſimode ꝛ ordine quodã ſe hñt ad potentiã. Et vnum ſpẽm trahit ab alio. ¶Habit⁹. n. diſtinguit̃ per act⁹: ꝛ act⁹ per oba. Similiter po⁹ diſtinguũtur p act⁹ ꝛ oba. Sed appetit⁹ cuz feratur
Zec. 1. c. 1. in bonũ tanq̃ in obiectum: vt pz p⁹ ethy⁹. maxime ferẽ in ſũmũ bonũ qõ eſt rõ oĩs bonitatis. Et idem ſũmũ bo
Zect. 9. et co. 52. num eſt finis oĩuz rez: vt tangit pbus. 12⁹. hui⁹. Cũ igit̃ 3ª ratio ſumat̃ ex parte finis ſiue ex parte obiecti ipſius appetitus: et ſcda ratio ex parte actus ſm quez actu ferẽ in ſuũ obiectũ qui actus eſt intelligere: et ꝓma ratio ſumatur rõne habit⁹. vz. rõne ſcie cuius actus eſt ꝓſiderare ꝛ intelligere extenſo noie intelligere: ꝛ habitus actus ꝛ obiectũ diſtinguunt̃: relinqtur eſſe per ſe notũ q ꝑdicte rõnes eſſentialiꝫ diſtinguũtur. Et gegd Doc. S. accepit cathegorice in ꝑdictis tribus rõnibus: accipit aduerſarius cõpulatiue in vna. Que ſi reſoluat̃ in cathegoricas: repient̃ tres rõnes: vt pz intuẽti. ¶D. ¶Perfectio ꝓma que eſt actus ꝓmus: et pfectio ſcda que dicit̃ opatio: ꝛ obiectũ opationis diſtinguũtur. Cum ergo ꝑdicte rõnes ſumant̃ fz iſta tria: ſeq̃t q ſũt tres rõnes diſtincte.

Ad primum admittim⁹ ſolutionez data in obiectõe. ¶Dcꝛo cui⁹ tñ ꝺela ratiõe ſciẽdũ ẽ q⁹ vt notat hic vſoris cuz alijs doctorib⁹: appetit⁹ ſiue ꝺſiderũ nõ eſt aliud q̃ ĩclinatio ſeu tẽdẽtia rei ĩ ſuũ finẽ ꝓn̄s formã illi⁹ rei. Et q⁹ triplex eſt forma ĩ genẽ. ideo triplex eſt appetit⁹. ¶Quaz q̃dã eſt forma nãlis pure que nõ eſt eleuata ſupra nãm materie. Et ſic appetitus ꝓſequẽs talẽ formaz: dicit̃ nãlis. ſicut eſt inclinatio grauis ad eſſe deorſuz. Alia eſt forma que eſt eleuata ſupra nãm materie: tamen eſt affixa materie tanq̃ organo coꝛporali vt aĩa ſenſitiua. Et ſit appetitus ꝓſequẽs talez formã dicit̃ ſenſitiuus: qui diuidit̃ in cõcupiſcibilem et iraſcibilem. Alia eſt forma que eſt ſimpr̃ eleuata ſupra nãm materie: ita q nõ affigitur organo coꝛporali q̃ntuz ad ſuã opationẽ: ſicut aĩa rõnalis. Et ſic appetitus ꝓn̄s talem formã dicit̃ rõnalis. ¶Sed ꝓſiderandũ eſt: q⁹ hoc qõ iam dictũ eſt: hz vitatẽ in diuerſis. Ita q⁹ in reb⁹ naturalib⁹ appetitus cõſequit̃ formã pure nãlez. Et in rebus aĩatis ſenſitiuis ꝛ nõ intellectiuis: appetitus ſequit̃ aĩam ſenſitiuam. Et in rebus intellectiuis ſequit̃ aiam intellectiuã. Sed cũ in eodẽ compoſito ſm Doc. S. nõ poſſint eſſe plures forme ſubſtãtiales: vt infra patebit: 1ª. 7. q. 24. ar. 4. nõ eſt dicendũ q⁹ in eodez ꝑdicte tres inclinationes ſequãtur diuerſas formas ſed vnã ꝛ eandẽ formã. Manifeſtũ eſt. n. q⁹ in homine eſt appetitus naturalis ſenſitiuus ꝛ rõnalis. ¶Ideo aduertendũ eſt diligenti⁹ ſm Doc. S. in de malo. q. 6. ar. p⁹. q⁹ ſicut in rebus nãlibus inuenit̃ forma que eſt ꝓncipiuz actiõis ꝛ ẽt inclinatio ꝓſequẽs illã formã que dicit̃ appetit⁹ nãlis: ita in hoĩe inuenit̃ forma intellectiua ꝛ inclinatio voluntatis ꝓſequẽs formã apprehenſaz: ex qbus ſequit̃ exterior actio. Sed q⁹ forma nãlis eſt forma indiuiduata p mãm: ideo inclinatio rei ipſaz cõſequẽs eſt determinata ad vnum. Sed forma intellecta eſt vlis: ſub qua multa poſſint comprehẽdi: ideo inclinatio ꝓſequẽs illã formã indeterminate ſe hz ad multa. Siꝫ in aĩalib⁹ bꝛutis reꝑitur aĩa ſenſitiua: ꝛ inclinatio ꝓſequẽs formaz apprehenſam per ſenſum. Sed q⁹ forma apprehenſa per ſenſum eſt indiuidualis ſicut forma rei nãlis: ideo ex ea ſequit̃ inclinatio ad vnũ actũ ſicut in reb⁹ nãlib⁹. Et q⁹ nõ ſemper eadez forma reꝑitur in ſenſu ſicut in reb⁹ nãlib⁹: ſed nũc vna nũc alia: puta nũc forma delectabilis ꝛ nũc triſtis: vnde nunc fugit nũc ꝓſequit̃: ideo ſic ꝓuenit cuz inclinatione forme rõnalis. ¶Ex quo pz q⁹ appetitus intellectualis ꝓſupponit cognitionẽ itellectiuã: cuz ſequat̃ formã apprehenſaz per intellectuz. Et appetitus aĩalis ꝓſupponit cognitionẽ ſenſitiuã: cuz ſequat̃ formã apprehenſaz per ſenſuz. Sed appetitus nãlis nõ ꝓſupponit aliq̃ cognitionẽ ipſi⁹ ꝑticularis appetentis cum nõ ſequatur formã apprehenſaz: ſz ſufficit q⁹ dirigatur ab aliquo cognoſcẽte. ¶Ad ſcõm dicendũ q⁹ aliquis appetit⁹ põt dici intellectualis dupr̃. Uno⁹ q⁹ ſequitur cognitionez intellectualez ipſius deſiderati: inquantũ ſequit̃ formaz apprehenſam. Et hoc modo appetitus ꝓꝓie dicit̃ intellectualis ſm q⁹ diſtinguit̃ ꝓtra naturalez. Alio modo dicit̃ appetitus intellectualis: q⁹ ꝓſequit̃ nãm vel formam intellectiuam ipſius appetentis. Et ſic quilibet appetitus intellectualis in hoĩe dicit̃ nãlis: put nãle diſtinguit̃ ꝯ violẽtuz. ¶Naz nã q̃q3 diuidit̃ ꝓtra rõnez ꝛ voluntatẽ: cũ tñ ipſa ratio ꝛ volũtas ad nãm hoĩs ꝓtineãt: vt pz. 1ª 2ᵉ. q. 51. 1. 1⁹. ¶Primo aũt modo appetit⁹ intellectualis ꝓſupponit cognitionẽ aliquã. Sed ſcõo mõ non ꝓſupponit aliquã cognitionẽ. ĩmo ſine tali cogniti õe nãle deſideriũ hoĩs ad ſcire dicit̃ intellectuale ante oẽm cognitionẽ ipſi⁹ deſiderati actualez. Sed ſecus eſt de cognitiõe potẽtiali. ¶Ad tertiũ dicendũ q⁹ aliqd dr̃ mouere ſeipm ad finẽ triplr̃: vt dic̃ Doc. S. i p⁹ pte. q. 28. ar. 3. Uno⁹ q̃ntũ ad executionez motus tñ. Sed forma per quã agũt ꝛ finis ꝓpter quẽ agunt determinat̃ eis a nã: ſic̃ plãte que ſm formã eis ĩditã a nã mouẽt ſeipſas ſm augmẽtũ ꝛ decremẽtũ. Et ſic homo mouet ſeipſuz ad ſciendũ ante omnẽ cognitionẽ. Et nõ opz q⁹ tale mouens p̃cognoſcat finẽ: ſz ſufficit q⁹ dirigat̃ a p̃cognoſcẽte: vt dictũ eſt. Alio⁹ aliqd mouet ſeipm nõ ſolũ q̃ntum ad executionẽ mot⁹: ſz ẽt q̃ntũ ad formaz que eſt ꝓncipium motus quã per ſe acgrũt ꝛ nõ q̃ntũ ad finem: ſicut aĩalia bꝛuta quoꝝ ꝓncipiũ mot⁹ eſt forma per ſenſuz accepta ꝛ nõ a nã eis indita. Quoꝝ q̃daz ſunt que hñt virtutem ſenſitiuã imperfectã ſolum ad cognoſcendum cõiuncta ſenſibilia. Et talia ſolum ſeipſa mouent motu dilata-

tionis

sionis ⁊ ꝓstrictionis. Alia sunt aīalia sensitiua que habēt virtutem sensitiuā pfectaz: nō solum ad cognoscendum pñtia: sed ēt absentia sicut aīalia bruta pfectaz specierū. Et talia mouēt seipsa motu ꝓgressiuo. Et talia aīalia lz aegrant sibi formā per sensuz que forma est principium motus: tñ per seipsa nō pstituūt sibi finez sue opationis: sed est eis inditus a nā: cui⁹ instinctu ad aliqd agendum mouētur per formā sensu apprehensaz ad quā sequitur appetitus sensitiu⁹. Unde lz ꝓcognoscant finē cognitione sensitiua: nō tñ ꝓportionē mediox ad finē ⁊ ordinationē: qz hoc solius est rōnis. Tertio modo aliquid mouet se ipsuz: nō solū q̄ntū ad executionē motus nec ēt solū q̄tū ad formā: que est pncipiū motus per sensuz apprehensam: sed ēt q̄ntū ad finē quē sibi pstituit per intellectuz ⁊ rōnē: cui⁹ est cognoscere finē ⁊ ꝓportionē mediox ad finez et ordinare vnū ad aliud: sicut est aīal rōnale. Tale aūt mouēs seip̄m psupponit cognitionē intellectiuā. Et sic homo habita cognitiōe impfecta mediāte lumine intellect⁹ agētis ⁊ mediāte cognitione sensitiua mouet se ipsuz ad sciendum pfecte. Aut habita vna scia: mouet se ipsuz ad sciendū aliā. ¶ Ex quo pz ꝙ homo ante oēm cognitionē sensitiuā desiderat scire nāli: appetitu nāli: vt dictū est. ¶ Post vō cognitionē impfectā desiderat scire pfecte appetitu ītellectuali ꝓprie ꝑt distinguī cōtra appetitū nālez. ¶ Ad q̄ntū dicendū negando minorez. Et ad ꝓbationē dicendū ꝙ lumen intellect⁹ agentis eē actualitatē oiuz rez pōt ītelligi dupli. Uno⁰ qz in se hz actu oēs formas intelligibiliū. Et sic nō est admittēdū. Alio⁰ qz intellect⁹ agēs est po⁹ activa potēs facere actu ītelligibilia ea que sunt in po⁹ ītelligibilia. Unde nō sequitur ꝙ scire insit nobis ab exordio natiuitatis nostre. ¶ Sed ꝓtra. Nihil.n. desiderat homo nisi per aliquid simile in eo. Alias equalē desideraret ignorantiaz: sicut sciaz. Ergo sequitē ꝙ si homo ōsideret scire nāli: ꝙ scire insit ei nāli ⁊ imperfecte: qz desideriuz est impfecti ad pfectū. ¶ Dicēdū ꝙ Albt⁹ ponēs inchoationē formax: ꝓcedit in p⁰ tractatu p̄mi hui⁹ ca⁰. 5⁰. ꝙ scia p̄eristit in nobis impfecte a nā formali ⁊ inchoative. ¶ Sed qz Doc. S. negat inchoationē formax formalī. ideo dicēdum ꝙ scire inesse nobis a nā pōt intelligi dupli. Uno⁰ pfecte. Et sic neuter eoz ponit scire inesse a nā. Alio⁰ incōplete ⁊ inchoative. Et hoc pōt intelligi dupli. Uno⁰ formali sicut Albert⁹ vult. Et sic nō ꝓcedim⁹ fm Doc. S. lz ei⁹ positio sit sustinibilis et apparēs. Alio⁰ dispositive mali et effective. Et sic scire inest nobis a nā. Uñ si scire nullo modo inesset nobis a nā: nō magis homo desideraret scire q̄ ei⁹ oppositū sicut argumētū ꝓcludebat. ¶ Ad q̄ntū dicendū ꝙ appetit⁹ est duplex. Quidaz est appetit⁹ complacentie. Et talis nō est rōne carentie: sic auarus hñs pecunias: appetit eas possidere. Ali⁹ est appetit⁹ carentie. Et est rei nō habite. Et sic si ꝓclusio solū intelligit de appetitu carētie. dicendū ꝙ lz aliqui boies sciāt: tñ semp appetūt aliqd aliud scire. Uel idez appetunt pfecti⁹ ⁊ clari⁹ scire ⁊ cognoscere. ¶ Ad sextū dicendū ꝙ lz illud qō a tota spē desideraī a maiori pte p se deberet acquiri: p accidens tñ impediri pōt ēt pluribus de causis: vt tangit Doc. S. in pñti lectiōe. vz. vel ꝓpter difficultatē puenīdi: vel ꝓpter aliqs alias occupationes: aut ꝓpter voluptates: aut ꝓpter indiuidualē cōplexionē: aut ꝓpter necessitatez vict⁹: aut ēt ꝓpter pigritiā. vnde ab executione sui appetit⁹ multi detinent: qz corruptile affectionū ⁊ ꝓsuetudinū a nā deducūt hominē: vt ꝓbaī. 10. ethy⁹. Uñ Albert⁹ in p⁰ tractatu p̄mi hui⁹. ca⁰. 5⁰. dicit: ꝙ qdaz sunt qui violentia passionum oino deducunt a scīdi studio. Quidā vō magis sequētes bonū nāe: ad inq̄sitionē ⁊ studiū pueniūt. Et hi sunt in multiplici dfia. Nam qdaz sunt quox ītellect⁹ imixt⁹ ⁊ purus est et complexio subtilis spirit⁹ ⁊ coloris ⁊ humoris luminosi nō ꝓstantis ꝓpter frigiduz ꝓgelans nec ꝓpter calidū cōmiscens. Et tales student bene ⁊ libenter methaphysicis diuinis magnis ⁊ subtilibus rebus. Quidaz vō sunt qui hñt organū ymaginationis optime ad tenendū figuras: quox intellectus est reflexus ad se ipsuz. Et tales mathematicis doctrinalibus gaudēt studijs. Quidaz vō sunt: quox medulloſuz ⁊ puruz est organū sensus cum spiritu lucido nō cōmixto ⁊ non pigro per frigiduz cōgelans: ⁊ quox organuz ymaginationis cōsequitur et nō est bene tenens figuras et eorum intellectus est reflexus ad sensum. Et tales gratas habent speculationes naturales. Sed quidam sunt quox spiritus sunt cōgelati et non bene clari ꝓpter frigus ꝓgelās ⁊ inspissans. Et tales libenter occupantur circa signa rethorica et detinent in hijs: nec ꝓfundantur in aliqua verbi speculatione. ¶ Ex quo pz ꝙ ratione complexionis et ratione aliox: per accidens homo impeditur ab executione sui appetitus naturalis. ¶ Ad septimum dicendū ꝙ homo natural⁹ appetit scire omnes scientias: sed ordine quodam. Nam loquendo de sciētijs humanitus inuentis: appetit homo magis ⁊ ꝓius scire methaphysicā que tractat de deo qui est causa omnis scire. Et ex ꝓsequēti appetit alias sciētias methaphysice ꝓpinquiores. ¶ Est tamē sciendū ꝙ aliquid est appetibile dupli. Uno⁰ tanq̄z ratio appetendi alia: sicut finis est ratio mediox ad finem. Et sic homo magis ⁊ ꝓius appetit hanc sciam. Alio⁰ tanq̄z mediuz per qō deuenitur ad finez. Et sic in executione nihil refert quin appetitus noster ꝓius ferat⁹ in sciētias logycales ⁊ faciles: q̄z in methaphysicā. ¶ Ad octauū dicendū ꝙ lz multi sint inclinati ad actus bellicosos ratione indiuidualis complexionis et per accidens: nō tamen per se ⁊ fm natura humanā: vt ꝓius tactum est. ¶ Ad nonū dicendum ꝙ homo naturali appetitu desiderat scire. ¶ Sed tamen ꝓsiderandum est: ꝙ appetitus pōt dici naturalis tripli. Uno⁰ qz inest homini a natura. Et sic clarū est ꝙ homo appetitu naturali appetit scire: qz sic etiaz appetitus ītellectualis dicit naturalis. Alio⁰ dicit appetitus naturalis: qz cōsequit formā mere naturalē ⁊ simpli imersaz māe. Et sic homo nō appetit scire appetitu naturali: qz lapis simili appeteret. Tertio modo dicit appetit⁹ naturalis qui cōsequitur formā rationalē que inest homini a natura: nō tamē sequit formā actu apprehensaz ab intellectu. Et sic homo appetit scire nali. Et sic non sequit ꝙ lapis etiā appetat scire: qz in lapide nō est aīa rōnalis ad quā sequat talis appetitus. ¶ Uerū tamē Antonius Andree ī pñti passu. vz. qōne. 2ª. ponit tres ꝓclusiones. Quarū vna est. ꝙ homo nō appetit scire appetitu intellectuali. Que quidem ꝓclusio est vera: si accipiat intellectuale primo modo: vt patuit in solutione ad secundū: Sed si accipiatur intellectualis appetitus 2ᵒ modo: non est verū: vt patuit vbi supra. ¶ Scōa ꝓclusio est: ꝙ homo nō appetit scire appetitu aīali. Que ēt ꝓclusio vā est. Sed ꝓfirmatio eius nulla est. Dicit.n. ꝙ si homo appetitu aīali appeteret scire: sequeret ꝙ aīal bruti etiaz appeteret scire: cum in eo sit appetitus sensitiuus. ¶ Sz hoc nō pōt sequi: qz similiter sequeret ꝙ homo nō appeteret scire appetitu naturali: qz cū appetitus naturalis ꝓueniat lapidi: lapis etiā appeteret scire: qō est ꝓtra suā tertiā ꝓclusionē: que dicit ꝙ homo appetit scire appetitu naturali. Que etiā ꝓclusio vā est: si ītelligat naturale: vt expositū est: fm Doc. S. i p⁰ phy⁹: vbi sic ait. Multi phox secuti sunt veritatem vsqz ad hoc ꝙ ponerent ꝓncipia esse contraria. Quod quidem lz vere ponerent: nō tamen quasi ab aliqua ratione moti hoc ponebant: sed sicut ab ipsa veritate coacti. Uerum enim est bonum intellectus: ad quod naturaliter ordinatur. Unde sicut res cognitione carentes mouentur ad suos fines absq; ratione: ita interdum intellectus hominis quadam naturali inclinatione tendit in veritatem: lz rationem veritatis non percipiat. Unde ille. ¶ Ad decimum dicendum ꝙ omne verum est quoddam bonum. Ideo qz scire est ipsius veri: est etiaz ipsius boni. Appetitus enim fertur in verum inq̄ntum est quoddā bonū. ¶ Ad vndecimuz dicendū ꝙ Scot⁹ hoc argu^m soluēdo in. 2ª. q. hui⁹ p̄mi. dicit ꝙ natura est determinata ad vnū in genere: ⁊ non

Lec. 7. cº. 5.

Lec. 10.

ad idez in spē vel numero: sic̄ graue determinaī ad mo
ueri deo: sūz: sed nō determinaī ad hoc q̄ moueaī ad
hoc deo: sūz vel ad illud. ¶ Sed hec rn̄sio nulla est: q:
ēt po[a] rōnalis siue volūtas determinaī ad vnū ī genē. s.
ad bonū. Et sic nō ēct dn̄a ī ter nāz et volūtatē. Ideo al:
est dicendū. s. q̄ nā est determinata ad vnū oppositoz.
Jnfra. q. 9. ar. 2. 3[m]. q: nō pōt in aliō oppositū. vbi gn̄a.
Lo: p[2] graue nāl: tēdit deo: sūz: ideo nāl: nō pōt moueri
sursūz. Uolūtas autez pōt in duo opposita' ptēta sub suo
obo ambo psequēdo. Et pōt in duo opposita oba: vnuz
psequēdo ⁊ aliud fugiēdo: vt dicit Doc. S. ī. 1[a] 2[e]. q. 8.
ar. p[o] in corpe. Sic ergo lz homo nāl: scire desideret: n̄
tn̄ seq̄t q̄ desideret tn̄ vnū scire. Sed bn̄ seq̄t q̄ nō de
sideret nāl: nō scire. ¶ Et si arguaī. Oppositā nō possūt
nāl: simul stare in eodē respectu eiusdez. Sed aliqs nāl:
renuit scire. Ergo idē nō appetit scire. ¶ Dicendū q̄
appetit[9] nālis sciēdi: ⁊ executio actualis ad n̄ūm nō op
ponunt. Jdeo replica nulla est. ¶ Ad vltimū dicendū
q̄ volūtas accipiī dupl̄. Uno[o] put dicit simpl̄: actum
volūtatis. Et sic distinguiī ꝓtra nāz. Alio[o] vt noīat potē
tiam. Et hoc dupl̄. Uno[o] ſm imperiū ei[9]: hoc est p re
spectū ad media ordinata ad suū obm. Et sic ēt differt a
nā. Alio[o] ſm se: ⁊ per respectū ad vltimū bonū ⁊ vlti[m]
finē. Et sic non differt a nā q̄ntū ad hoc qđ est appetere:
q: quelibet potētia naturāl: fertur in suum obiectuz: vt
in pluribus locis Doc. S. demōstrat.
¶ Jbi in Doc. S. Scie autem dignitatem.

a **D secundum** sic ꝓcediī. Uide
tur q̄ lz oēs ho
mines nā scire desiderēt: nō tn̄ ꝓpter hoc se
quaī q̄ hec scīa sit pfectio: alijs. Illaz q̄libet
hō nāl: scire desiderat quālibet sciaz: vt ꝓcessuz est ī p:e
cedēti ar[o]. Si ergo ex hoc q̄ oēs hoīes scire desiderāt:
sequaī q̄ hec scīa sit dignioz alijs: sequereī q̄ quelibet
scīa eēt dignioz alijs: ⁊ p ons dignioz seipsa: qđ est incō
ueniēs. ¶ ℔. Desiderū hoīs pōt ordinari ⁊ tendere in
malū: sic̄ pz ō latronib[9] ⁊ ō his qui appetūt scire nigro
mantiā. Et sic est abusus. Ergo ex appetitu hoīs nō pōt
ꝓcludi pfectio seu dignitas hui[9] scie. ¶ ℔. Ex appetitu
illi[9] qđ est appetibile ꝓpter aliud: nō pōt ꝓcludi q̄ ipm
sit pfectissimū: q: illud qđ appetiī pp se ⁊ nō pp aliud
Lec. 2. est pfecti[9] eo qđ appetiī pp aliud: vt pz p[o]. et. 2[o]. ethy[c].
Sed hec scīa est appetibilis ꝓpter aliō. vz. ꝓpter deū:
vt. s. p eam ꝓiungamur deo: vt prius dictū est. Ergo ex
hoc q̄ hec scīa est a nobis appetibilis: nō seq̄t q̄ sit pfe
ctissima sciaz. ¶ ℔. Cū q̄libet scīa sit appetibilis: pbus
debuisset ponē ꝑmā ꝓpōnē hui[9] libri ī ꝑn[o] cuiuslibet
scie. Sed hoc nō fecit. Ergo vī q̄ ex illa ꝓpōne nō pos
sit ꝓcludi pfectio ⁊ dignitas hui[9] scie. ¶ Sed ꝫ ē Doc.
S. in pn̄ti lcōne dicens. Scie aūt dignitatē ostēdit p hoc
q̄ nāl: desideraī ab omnibus hominibus tanq̄ finis.

Lec. 2. co. 3. et. 4. **Respondeo** dicendū q̄ cū bonū ⁊ pfectū
idē sint: vt dicit pbus in p[o] de
celo et mūdo: ideo vnūq̄dq̄z q̄nto est bonū: tanto est p
fectū. Sed vnūq̄dq̄z est appetibile tanq̄ bonū. Oīa. n.
Lec. p[a]. bonū appetūt p[o] ethy[c]. Ergo vnūq̄dq̄z q̄nto est appeti
bile: tāto erit pfectū. Illō igiī qđ est maxīe appetibile:
ē maxīe pfectū. Sic̄. n. se hz simpl̄ ad simpl̄: ita max[m]
L[o]. 3[o]. c. 4 ad max[m]: vt dic̄ pbus in topicis. Sed hec scīa est ab hoī
bus nāl: maxīe appetibilis: q: tractat de maxime scibi
libus. vz. de deo et de substātijs ītellectualib[9] sepatis ⁊
trāsc̄dentib[9]: vt ex dictis pz. Cū n. oēs hoīes nāl: scire
desiderēt: maxime desiderāt scire maxīe scibilia. Seq̄t
ergo q̄ hec scīa est maxime pfecta: et per ons alijs no
bilior ⁊ dignior. Qđ ēt ī sequētib[9] pticulariter pbabiī:
cū de q̄litate huius scie ī pticulari tractabiī. q. 8. p totū.

Ad primū ergo dōm q̄ ex hoc q̄ oēs hoīes
ſm nām specificā desiderāt scire
oēs scīas: bn̄ seq̄t q̄ q̄libet scīa hz rōnē pfecti. Sed tn̄ n̄
seq̄t q̄ q̄libet scīa sit pfectissima: q: nō q̄libet scīa tractat
de maxime intelligibilib[9] ⁊ sepatis: vt supi[9] dictū est.
¶ Ad 2[m] dōm q̄ appetitū hoīs ordinari et tēdi in ma
lum pōt ītelligi dupl̄. Uno[o] in rōne mali. Et sic est im
possibile: q: vt dicit Doc. S. in. 1[a] 2[e]. q. 8. ar. p[o] ⁊ et in p[a]
pte. q. 80. 1[o]. 3[m]. nihil inclinaī nisi in aliq̄ sīle sibi ⁊ cō
ueniēs. Appetit[9] aūt nihil aliud est q̄ q̄dā inclinatio ap
petētis in aliō. Ergo appetit[9] ferī ī aliq̄ sīle. Sz oīs hō
et sīl: q̄libet alia res inq̄ntū ens est q̄dā bonū. Ergo ap
petit[9] ei[9] ferī in bonū ⁊ nō in malū: in rōne mali. Alio[o]
pōt ītelligi: q: appetit[9] hoīs ferī in malū: inq̄ntū ē bo[m]
apparēs. Et hoc dupl̄. Uno[o] ſm nām hūanā ⁊ specifi
cam. Et sic ēt nō pōt ferri in malū. Alio[o] ſm nāz hūanā
indiuidualē. Et hoc dupl̄. Uno[o] appetitu ordinato. Et
sic ēt n̄ pt ferri ī malū. Alio[o] appetitu ioꝛdīato et corru
pto. Et sic appetit[9] hoīs pt ferri in malū: sic. vz q̄ aliqui
appetūt malū: inq̄ntū hz rōnē boni apparētis. Et eo mō
quo hz rōnē boni: hz rōnē pfecti. ¶ Et si replicēt. Eadē
est po[a] oppositoz: sic visus est albi ⁊ nigri. Sed bonū ⁊
malū in rōne mali ꝓsideratū: opponunt. Ergo appetit[9]
pōt ferri in malū in rōne mali. ¶ Dicēdū vt dic̄ Doc.
S. vbi supra: q̄ eadem est po[a] oppositoz diuersimode.
Appetit[9]. n. hoīs tēdit ī bo[m] ipm ꝑsequēdo: ⁊ in malus
ipm fugiēdo. ¶ Ad 3[m] dōm q̄ aliqđ pōt dici appetibi
le pp se dupl̄. Uno[o] simpl̄. Et sic solus deus ⁊ eterna
bītudo est hmōi. Alio mō in genē scīaz hūanit[9] inctaz.
Et sic meth[ca] ē appetibilis pp se: ⁊ nō pp aliā scīaz. Sz
oēs alie scīe appetūtur pp ipsā. ¶ Hec tn̄ seq̄t q̄ sit va
num q̄rere hāc scīaz: cū nō acqraī aliq̄ lucrū: q: vt di
cit hic Doc. S. desideriū hūanū n̄ pōt eē vanū ⁊ inane.
De[9]. n. ⁊ nā nihil faciūt frustra. ¶ Ad vltimuz dōm q̄
pbus posuit hāc ꝓpōnē. vz. Oēs hoīes nā ⁊c. magis in
pn[o] hui[9] scie q̄s ī alijs: pp q̄ttuor rōnes ītēr alias. ¶ Pri
mo: q: hec scīa est de ꝑmis ⁊ maxime intelligibilib[9]: in
qb[9] fundaī oē scibile ⁊ oē intelligibile. Unā Eusebi[9] dic̄
q̄ ois cognitio ꝑcipue in eodez exns: cāī a fonte intelle
ctualis cognitiōis: ⁊ q̄ nulla forma p̄n[m] cognitiōis exi
steret sensibīl: vel intellectuāl: nisi a fonte cognitiōis in
telligētie ꝓcedēt. Jdē dic̄ Albtus in p[o] tractatu hui[9] pri
mi. ca[o]. 4[o]. Ad hāc scīaz ergo ptinet ostendere primū ⁊
originale p̄n[m] gnātiōis scie: qđ est nāle sciēdi desideriū.
¶ Seda rō est: vt in hoc hui[9] scie dignitatem ostēdat: ex
hoc. s. q̄ ab omnibus tanq̄ finis desideraī: vt dic̄ Doc.
S. in pn̄ti lectione. ¶ Tertia rō est: vt ostēdat hanc scīē
tiam esse maxime vnā. Quia illud in qđ desideriū hoīs
maxime tēdit: n̄ pōt esse nisi vnū. ¶ Quarta rō est: vt
pbus ostēdat q̄ querere hāc scientiā ꝓpter se ⁊ nō ꝓ
pter aliud: nō est vanū: q: vt dictū est desideriū nāle ho
minis nō pōt esse vanū. Jsꝛopter has igiī rōnes pbus
posuit predictā ꝓpositionē in p[o] huius scientie: magis
q̄ in alijs scientijs. Jn qua ꝓpositione q̄ttuor tangit: que
in omni actione requiruntur. s. id qđ appetit: cum dicit.
Omnes homines. et id quo appetit: cuz dicit. Natura.
et ipsum appetitum: cum dicit. desiderat. et terminum
eius: cum dicit. Scire.
¶ Jbi in pbo. Causa autem est.

a **D tertium** sic ꝓcediī. Uideī q̄
sensus visus inter om
nes alios sensus nō faciat magis scire. Nam
illum sensum maxime diligimus qui maxi
me facit scire: vt pz in lra. Sed non maxime diligimus
visum. Igitur ⁊c. Ad dnor ꝓbaī. Quia illud magis di
ligimus: cuius oppositum magis odimus per regulam
topycam. Sed magis odimus oppositum tactus qđ. s. Li[o]. 3[o]
habet corrumpere vitam animalis: q̄ oppositum visus cap[o]. 4[o]
qđ nō est corruptiuum vite. Ergo magis diligimus ta
ctum q̄ visum. Et sic non maxime diligimus visum.
¶ ℔. Sciēcia est certa cognitio rei. Ergo ille sensus ma
gis facit scire qui est certior. Sed tactus est huiusmodi. L. 19. co. 94.
Dicitur. n. 2[o]. de anima: q̄ sensum tactus certiorem ha
bemus. Igitur ⁊c. ¶ ℔. Ille sensus ex quo magis se
quitur bonitas intellectus: magis confert ad scientiam.
Sed tactus est huiusmodi. Dicitur. n. in. 2[o]. de anima
q̄ habentes bonuz tactum: cōiter sunt boni intellectus.
Jdez dicīt in li[o] de physonomia Ari. Igiī idē qđ pri[9].

¶ ℔.

Lec.2. ¶. ¶Pbus in li°. ō sensu ⁊ sensato. dicit ꝙ ceci nati ꝯ
ditus hītes sunt magis sapiētes ꝙ surdi nati visum ha
bētes. Ergo videt ꝙ audit⁹ magis faciat scire ꝙ visus.
¶. Scia saltem acqsita tradit a doctore in discipulū.
Inde est ꝙ scia vocat doctrina ⁊ disciplina. Sz ad hoc
magis ꝓcurrit auditus ꝙ visus: vt ad sensum pz. Unde
Lec.2. dicit in li°. de sensu ⁊ sensato ꝙ audit⁹ seruit discipline.
Igit ⁊c. ¶Sed ꝯtra est pbus in pñti passu dicēs. Cau
sa aūt est: qz hic maxime sensuum nos cognoscere facit.

Respondeo dicendū ꝙ sensus visus ma
gis cognoscere inter alios sen
sus facit. ¶Hec conclusio dupliciter p̄obatur a Doc. S.
et a pho p° sic. Quāto. n. aliq̄ vis cognoscitiua est spū
lior ⁊ īmālior: tanto pfectior est in cognoscēdo. Unum
quodq3. n. ꝙnto magis est actu: tanto magis est cogno
scibile. Sed visus ceteris sensib⁹ est spūalior. Quod sic
pbatur. Quia manifestū est illū sensum esse spūaliorē in
sua ꝯ opatione: qui spūali⁹ ⁊ īmāli⁹ īmutat ab obo: cum
sensus in actu ꝓsistat in actuali īmutatiōe sensus ab obo.
Sed visus ceteris sensib⁹ spūali⁹ ⁊ īmāli⁹ īmutat a suo
obo. Q̄ō pz: qz obm visus nō īmutat organū nec medi
um nisi spūali īmutatiōe. ¶Nō. n. pupilla nec aer colorā
tur: sed solū spēm colozis accipiūt ꝑ m esse spūale. Oba
vō alioz sensuū īmutāt mediū ⁊ organū sensus: ꝑ m ali
quā nālē īmutationē: vt pz ꝺductiue. Obm. n. tactus im
mutat calefaciēdo ⁊ infrigidādo. Et obm gustus afficiē
do sapore aliquo organū gustus mediante saliua. Obm
vō audit⁹ per motū corpalez. Et obm odoratus per fu
malē euaporationē. Ergo sensus visus spūali⁹ ⁊ īmāli⁹
īmutat a suo obo. ¶. Sensus visus plēs reruz dīas
nobis demōstrat: vt dicit pbs in textu ⁊ in sequēti arti
culo pbabit. Ergo magis facit scire.

Ad primum ergo dicēdū ꝙ illa regula to
pyca itelligit: dūmodo ma
gis eligēdū nō īcludat min⁹ eligēdū: vt dī. 7°. topycoz.
Sz in ꝓposito sensus visus īcludit sensuz tactus. Uñ nō
sequitur: magis odim⁹ nō viuē ꝙ nō bñ videre. Ergo
magis eligendū viuere ꝙ bñ viuere. ¶Ad 2m dicēdū
ꝙ illa auctas itelligit comparando tactū hoīs: ad tactuz
alioz aialiū: ⁊ nō ad alios sensus hoīs. ¶Homo. n. exce
dit alia aialia in tactu: qz est tenerrime complexionis: vt
vult Doc. S. in p̄a pte. q. 92. ar. 3. ¶Ad 3m dicendū ꝙ
bonitas tactus arguit bonitatem sensitiue ptis per se: ex
eo ꝙ est fundamētū alioz sensuū. Et qz intellect⁹ in sua
opatōe ex sensu dependet: ideo tactus arguit per accīs
bonitatē itellect⁹. ¶Nō tn̄ ꝓpter hoc sequit: ꝙ sit magis
cognoscitiu⁹ ꝙ visus. ¶Ad 4m dicendū ꝙ duplex est
scia. Quedā est īuenta. Et ad talē magis cōfert visus ꝙ
audit⁹: de qua maxīe pbus hic loqtur: qz hic fit mentio
de pmo p̄n° gnātiuo scie. ¶Manifestū est aūt ꝙ doctrina
nō recipit in discipulum: nisi postꝙ scia gnāta est in aia
docētis. ¶Hinc est vt dicit Albertus in p° tractatu huius
pmi. ca°. 4°. ꝙ pbus nō fecit hic mentionem de auditu.
Alia est scia acqsita. Et ēt ad talē sciam p se magis cōfert
visus ꝙ auditus. ¶Per accidēs tn̄ auditus magis ꝓfert
ad acqsitionem scie ꝙ visus: ex eo ꝙ vox audibilis que
mouet auditū est significatiua ꝓceptuum mentis. ¶Et
per hoc pz responsio ad vltimuz.

¶Ibi in pbo. Et multas rez differentias demonstrat.

a **B quartum** sic ꝓcedit. Uidet
ꝙ visus nō demō
stret nobis plēs dīas reruz. ¶Nam ex 2°. de
Z.22. et co.107. aīa hr. ꝙ sensus tact⁹ est duaꝝ ꝗrietatū. s. ca
lidi ⁊ frigidi: humidi et sicci. Sed visus est vni⁹ ꝗrie
tatis trī. s. albi ⁊ nigri. Ergo videt ꝙ sensus tact⁹ plu
res nobis rez dīas demōstret. ¶. Ille sensus qui
ad plura se extendit: plēs rez dīas demōstrat. Sz est
aliqs sensus ꝑter sensuz visus qui ad plura se extendit.
Igit ⁊c. ¶Minor pbat: qz extēsio po⁹ attēdit ꝑm extē
sionē obi. Sed obm sensus cōis qō est sensibile cōe ad
plura se extēdit ꝙ obm visus: qō est sensibile ꝑticulare
L.calor. Omne. n. visibile est sensibile: sed non econtra.

Ergo sensus cōis ad plā se extēdit ꝙ visus. ¶. Qua
litas tangibilis in plus se hz: ꝙ ql̄tas visibilis: qz ql̄
tates tāgibiles vocāt ql̄tates ꝑme: ⁊ ql̄tates visibiles
vocant ql̄tates secūde. Ubi aūt est secundū: ibi est pri
muz et nō ecōtra. Sed ql̄tas tāgibilis est obm tactus.
Ergo tact⁹ ad plā se extēdit ꝙ visus. Et p ꝓñs segt idē
qō pri⁹. ¶Sz ꝺ est pbs i textu dicēs: ꝙ hic maxīe sen
suū nos cognoscē facit ⁊ multas rez dīas demonstrat.

Respondeo dicēdū ꝙ sensus visus prē ce
teris plures rez dīas nobis
demōstrat. ¶Hec ꝓclō pbat duab⁹ rōnib⁹ Doc. sancti. Li°. ō sen.
¶. Primo. Ille sensus qui est cognoscitiu⁹ accētiuz in et sensato.
qb⁹ cōicant iferiora cū supioribꝰ: ⁊ in qb⁹ distinguūtur Lec.2.
iferiora a supioribꝰ: plēs rez dīas demonstrat ꝙ ille q
est cognoscitiu⁹ solū accētiuz in qb⁹ iferiora distinguūt
a supioribꝰ. Sed sensus visus nō solū est cognoscitiuus
eoz accētiuz qb⁹ iferiora distinguūtur a supioribꝰ: sed
ēt eoz in qb⁹ cōicant. ¶Nam aliqd visibile est ⁊ fit actu p
lucē in qua cōicāt iferiora cum supioribꝰ: vt dī in. 2°. de Le.15. co.
aīa. ¶Hinc est ꝙ corpora celestia sunt solo visu sensibilia. 72. et. 73.
¶Relingt ergo ꝙ visus cū nō solū se extēdat ad iferiora
sz ēt ad celestia: ꝙ plures rez dīas nobis demonstrat.
¶Scōo. Sensibilia cōia ꝑcipue per visuz ⁊ tactuz co
gnosci vident. Sed adhuc magis per visuz ꝙ ꝑ tactū.
Ergo visus plēs rez dīas demonstrat. ¶Maior pbat:
qz alij tres sensus sunt cognoscitiui eoz que a corpe sen
sibili quodāmodo effluūt ⁊ non in ipso ꝓsistūt: sicut son⁹
est a corpe sensibili: vt ab eo fluēs: ⁊ nō vt in eo manēs.
Similiter fumalis euaporatio cum qua ⁊ ex qua odor
diffundit. Et silr est de gustu. Sz visus ⁊ tact⁹ ꝑcipiūt
illa accidētia que reb⁹ ipsis īmanēt: sicut color ⁊ caliduz
⁊ frigidū. ¶Hinc est ꝙ iudiciū visus ⁊ tact⁹ extendit ad
res ipsas. Judiciū aūt odoratus ⁊ auditus soluz ad ea q̄
a reb⁹ ipsis ꝓcedūt: ⁊ nō ad res ipsas. ¶Hinc est ꝙ figu
ra magnitudo ⁊ hui⁹: qb⁹ res ipsa sensibilis disponit:
magis ꝑcipiunt visu ⁊ tactu: ꝙ alijs sensib⁹. Silr mior
pbat. ¶Dño: qz visus hz maiorē efficaciā ad cognoscen
dum: vt patuit in ꝓcedēti articulo. Scōo: qz ql̄tates et
ea que ad eam sequūtur que vident esse sensibilia cōia
primi⁹ se hñt ad obm visus: ꝙ ad obm tactus. Q̄ō pz
ex hoc: Quia omne corp⁹ nāle hñs ql̄tatē: aliquo mō
sequit obm visus: nō autem obm tactus.

Ad primum ergo dicendus ꝙ hz tactus sit
duaꝝ ꝗrietatū ⁊ visus vnius
solū: nō tn̄ ꝓpter hoc segt ꝙ tact⁹ plēs rez dīas demō
stret: qz obm visus. s. lux ⁊ color in plib⁹ corporib⁹ re
periūtur: ꝙ ql̄tates tangibiles: vt patuit. ¶Repit. n. lux
in corpib⁹ celestib⁹ ⁊ in multis alijs: in qb⁹ nō repitur
ql̄tas tāgibilis. Celū. n. non est calidū frigidū humidū
aut siccū: nisi forte effective. ¶Ad 2m dōm ꝙ fit cōpara
tio ibi sensuū ꝑticulariū iter se: ⁊ nō iter sensuz ꝑticularē
⁊ sensuz cōem. Tn̄ vt dictū est in corpe articuli: sensibi
lia cōia primi⁹ se hñt ad obm visus: ꝙ ad obm cuiuscū
qz alteri⁹ ꝑticularis sensus. ¶Ad 3m dōm ꝙ pri⁹ non
semp in plus se hz ꝙ posteri⁹: sed solū qñ illud pri⁹ est
de itellectu posterioris ⁊ non ecōtra: sicut aīal est prius
hoīe ⁊ nō ecōtra. Qualitates aūt tangibiles non dicunt
ꝑme ql̄tates simplr: sed solū p respectum: vt pz. 2°. de Z.2.t.9.7
generatione ad susceptibile earum.

¶Q̄ō tertia de ordine cognitiōis ꝙntū ad bruta aialia.

Einde ꝓsiderādū restat de ordi
ne cognitiōis ꝙntū ad bru
d ta aialia: ibi. (Aialia qdē igit.) ¶Circa qō q̄rūtur qnqz. ¶Dño. Utruz oīa
aialia nālr bēant sensuz. ¶Scōo. Utrū
sic oīa aialia hñt sensuz tact⁹: nec̄io ēt ba
beāt oēs alios sēsus. ¶Tertio. Utr oīa aialia bēant me
moriā. ¶Quarto. Utrū oīa aialia q̄ mēoriā hñt: possint
eē prudētia. ¶Quito. Utrū aialia irrōnalia solū memo
riā ⁊ auditū hñtia possint eē prudētia ⁊ disciplinabilia.

¶Ibi in pho. Aialia nanqz nã.

a **B primum** sic pcedit. Uidetur q nõ oia aialia habeãt sensuz. Nam oĩs sensus est receptiuus spẽz sine mã. Sic.n. cera recipit formã sigilli sine mã: puta sine auro: sic ⁊ sensus recipit spẽs sẽsibiles sine mã rei sensibilis: vt pz. 2°. de aĩa. Si ergo omne aĩal hãret sensuz: sequeret q oĩal suscipet spẽs sensibiles sine mã. Et sic oĩal esset rõnale: qz ppriuz est ipsi⁹ intellect⁹ recipe spẽs ĩmãl. Hinc est q vocat po[a] ĩmãlis. ¶Ꝑ. Plante nõ hãt sensuz. Ergo nec aĩalia irrõnalia. pz ꝓña. Tum p°. qz plante hãt aĩam ⁊ mouent seipsas. Tum scõ: qz patiũtur a tangibilib⁹ ⁊ gustabilib⁹: qõ videt eẽ q̃ddã sentire: qz sentire est q̃ddã pati. Ergo non est maior rõ de brutis q̃z de plantis. ¶Ꝑ. Omne aĩal hñs sensuz: hz aĩaz sensitiuã: qz ppria passio nõ sepat a suo sbo: sz quertibil: sese ꝙsequũtur. Sz nõ oĩal hz aĩaz sensitiuã. Homo.n. cũ hẽat aĩaz rõnalez: nõ hz aĩaz sensitiuã. Alis oporteret ponẽ plres aĩas ĩ eodem cõposito: qõ est ẽ Doc. S. in de aĩa. q. 9. ar. 2°. c. et in p[a] pte. q. 76. ar. 3°. Sequit ergo q non oĩal hz sensum. ¶Ꝑ. Adam est aĩal: qz illa ppõ est de per se: ⁊ per ꝓns est de oĩ posteriorisꝛico. Et sic pdicatũ vĩficatur de subiecto pro qualibet dria temporis. Quicqd.n. pdicat de aliq̃ supiori p se: pdicat ẽt p se de q̃libet inferiori eius directe sũpto sub eo. Sed tñ Adaz nõ hz sensus: qz po[s] sensitiue cuz sint in toto cõposito subiectiue: corrũpunt ad corruptionẽ cõpositi: vt pbat Doc. S. in p[a] parte. q. 77. ar. vlti°. Ergo idem qõ pri⁹. ¶Ꝑ. Hã nõ abundat in supfluis: neqz deficit in necessarijs. Sed supfluũ est q oĩal hẽat sensus: cũ sensus non sint nccij oĩb⁹: vt pbat phs in de sensu ⁊ sensato. Igit nõ omne aĩal hz sensus. ¶Sz ꝛa est phs in psenti passu dicẽs. Aialia nanqz natura sensuz habentia fiunt.

Respondeo dicendum q omne aĩal nãliter hz aliquẽ sensum. Probatio Doc. S. Illõ.n. q̃ aliqd nãliter ⁊ formaliter ẽ tale: nccio quenit oi tali. sicut homo est homo p aĩaz rõnalẽ. Ideo aĩa rõnalis conuenit oi hoi. Sed aĩal est aĩal ex eo q hz aĩaz sensitiuã. Igit sensus quenit oi aĩali. Ad inor pbat fm eum. Quia aĩa sensitiua est ppria nã aĩalis: sicut forma vniuscuiusq̃z rei ppria: est nã ei⁹. Unũquodq̃z autẽ dr tale p suã formã ⁊ nãm. Igit ꝛc. ¶Item posset aliter pbari. Quia illud p qõ aliqd formaliter distinguit ab oi nõ tali: quenit vlr ei: sicut rõnale oi hoi. Sed aĩal differt formaliter ab alijs ex hoc q hz aĩaz sensitiuã vt dicit 2°. de aĩa. Igit ꝺclusio vã. ¶Ꝺo cui⁹ declaratiõe cõsiderandũ est p°. q sensus accipit q̃druplr. Uno modo pro aĩa sensitiua. Alio modo pro po[a] sensitiua. Et istis duob⁹ modis q̃libet aĩal hz sensuz. Tertio modo accipitur pro hĩtu. Quarto mõ pro opatiõe sensitiue ptis. Et isto vltimo mõ nõ opz q aĩal actu hẽat sensuz p q̃libet dria tpis. ¶Considerãdũ est 2°. q entiuz quedam sũt carctia cognitiõe. Et illa sũt in duplici dria. Hã q̃dã sunt que sunt inaiata: sicut lapis. Quedã vo que sũt aiata: sicut plante. Alia sunt quẽ cognitionez hãt. Et illa ẽt sunt in duplici dria. Quedã hãt cognitionẽ vlem ⁊ intellectiuã: sicut hõ. Alia sunt que hãt cognitionẽ pticularem. s. sensitiuã: sicut aĩalia irrõnalia. Et talia sunt duplicia. Quia quedã sunt que cognitionẽ hãt sensitiuã de ppinquo: sicut aĩalia impfecta. Alia vo que cognitionem hãt de remoto: sicut aĩalia pfecta. Uliter ergo verũ est: q omne animal necessario hz aliquem sensum.

Ad primum ergo dicẽdũ q sensuz esse receptiuuz sine mã põt intelligi dupliter. Uno mõ q sit receptiu⁹ spẽz sensibiliũ sine mã ⁊ sine ꝺditiõib⁹ mãe. Et sic est ipossibile: qz sensus cognoscit singulariter. ergo cognoscit cũ ꝺditionib⁹ mãe q̃ sunt esse hic ⁊ nũc: vt dr in de sensu ⁊ sensato. Alio mõ põt itelligi q sit receptiuus spẽz sensibiliũ sine mã: nõ tñ sine ꝺditionib⁹ mãe. Et sic verũ est q sensus recipit spẽs sensibiles sine mã. Et hoc mõ recipe nõ est ppriũ itellectus. Sz itellect⁹ recipit sine mã ⁊ sine ꝺditionib⁹ mãe.

¶Ad 2[m] dicẽdũ negãdo ꝙsequẽtiã. Tum p° qz hz plãte hẽant aĩaz vegetatiuã: nõ tñ hãt aĩaz sensitiuã ⁊ apprehensiuã. Neqz ẽt mouẽt seipsas q̃ntũ ad formaz que est pncipiũ motus: vt superi⁹ patuit ex Doc. S. hz moueãt seipsas q̃ntũ ad executionẽ motus tñ. Tum scõ: qz hz plante patiant a tãgibilib⁹ et a gustabilib⁹: inq̃ntuz sunt quedã tãgibilia fm nãlez trãsmutationẽ: nõ tñ fm sensationẽ. Ideo argumẽtũ nõ ꝺcludit: vt alias plani⁹ patuit in 2° de aĩa. ¶Ad 3[m] dicẽdũ ad maiorẽ q sensus accipitur dupliciter. Uno mõ pro aĩa sensitiua fm q distinguit ab aĩa rõnali. Et sic nõ est ꝺcedẽda. Alio mõ accipit sensus pro po[a] sensitiua. Et hoc dupliciter. Uno mõ vt fluit ab aĩa sensitiua fm q distinguit ab aĩa itellectiua. Et sic ẽt non ꝺcedim⁹ maiorẽ. Alio mõ fm q fluit ab aĩa rõnali: que ples pfectiões ptinet q̃z aĩa sensitiua seoꝛsuz ꝙsiderata: vel fm q fluit ab aĩa sensitiua fm q distinguitur ab aĩa rõnali. Et sic vez est q aĩal hñs sensuz: hz aĩaz sensitiuã. Homo aũt hz nõ hẽat aĩaz sensitiuã: fm q distinguit ab aĩa rõnali: hz tñ aĩaz sensitiuã: fm q in eodẽ cõposito est eadẽ cũ aĩa rõnali: idest hz aĩaz rõnalẽ q in vtute cõtinet qcqd ptinet aĩa sensitiua ⁊ vegetatiua: vt pz p Doc. S. vbi supra in oppositiõe. ¶Ad 4[m] dicendũ q ista ppõ est verissima. Adam est aĩal. et a deo fieri non posset q Adaz nõ esset aĩal. ¶Et qñ iferẽ q nõ omne aĩal habet sensuz: subdistinguendus est: qz aĩal accipit dupliciter. Uno modo pro aĩali qõ hz esse existentie in rez nã. Et sic oĩal hz sensuz. Alio mõ pro aĩali qõ hz esse ptiale ⁊ non esse subsistentie cõplete. Et sic nõ oĩal hz sensum. Hic aũt in textu fit mentio de aĩali exĩte in rez nã complete et pfecte. ¶Ad vltimũ dicendũ q hz oĩs sensus nõ sint necessarij oĩb⁹ aĩalib⁹: tamen aliqui sensus. s. tact⁹ ⁊ gustus sunt necessarij oĩb⁹: vt patebit in sequenti articulo.

¶Ibi in pho. Quecunqz sonos.

a **B secundum** sic procedit. Uidetur q sicut oĩa aĩalia hãt sensum tact⁹: q nccio hẽant omnes alios sensus. Maz sensus visus ceteris est pfectior: ⁊ magis a nobis dilect⁹: et ad itellectionẽ que est ppria opatio itellectualis creature magis necessarius. Sed nõ oĩs hoies hãt sensum visus: sicut sunt ceci a natiuitate. Ergo nõ oĩs hoies nccio hãt sensuz tactus: qõ est ꝛa suppositũ. pz ꝓña: qz sicut nã pudet de necessarijs: ita sũme dz pudere de maxime necessarijs. ¶Ꝑ. Remoto priori: remouet posteri⁹. Sz sensus visus cũ sit pfectior alijs: vt ꝓcedit Doc. S. in p[a] lectiõe: est põr tactu. Ergo remoto visu: remouet tactus. Sed multa sunt aĩalia que nõ hãt visum. Ergo multa sunt que non hãt tactũ: qõ ẽt est ꝛa suppositũ. ¶Ꝑ. Hã nõ abũdat in supfluis. Sed oĩs sensus insunt aliquib⁹ aĩalib⁹ a nã. Ergo sunt eis necessarij. Alias essent supflui. Et p ꝓns sunt oĩb⁹ necessarij: qz de oĩb⁹ idez est iudiciũ vt videt. Et sic sequet q oĩa aĩalia nccio habẽt oĩs sensus. ¶Ꝑ. Omne aĩal indiget ꝙseruatib⁹ ipsiuz in esse. Sed omnes sensus sunt hui⁹. Ergo idẽ qõ pri⁹. ¶Ꝑ. Ad motũ progressiuũ regrit cognitio a remotis discernẽdi quenies a discõuenieti. Sz aĩalia pfecta mouent motu pgressiuo. Ergo saltez sequit q oĩa aĩalia pfecta: nccio hãt omnes sensus. ¶Sed ꝛa est phs in psenti lectione dicens. Quecũq̃z sonos audire nõ possibilia sunt vt apes: prudẽtia qdez sũt sine disciplina. Ergo aliq̃ sũt aĩalia que nõ hãt auditũ. Et sic ñ ẽ nccium q oĩa aĩalia hẽant oĩs sẽsus.

Respondeo dicendum q q̃uis oĩa aĩalia hẽant sensuz nãliter: nõ tamẽ oĩa aĩalia hãt oĩs sensus: sz solũ pfecta. Oĩa tñ hãt sensuz tactus. ¶Prima pars huius ꝺclonis ꝓbata est in pcedẽti articulo. ¶Scõa ps manifesta ẽ ad sẽsuz. Talpa.n. visu caret: et apes auditu. Sed querere rõnẽ vbi viget sensus infirmitas est intellectus. ¶Tertia pars. s. q aĩalia pfecta hãt oĩs sensus: probatur. Quia aĩalia pfecta que pgressiue mouẽtur: indiget a remotis cognoscere cõuenientia ⁊ discõuenictia: vt quedaz psequãtur ⁊ quedaz fugiant

Lec. 29. et co. 122.

Lec. 6. et co. 31.

Lec. 15.

Lec. 24

2°. de aĩa Lec. 4

fugiant. Sed nō possunt a remotis cognoscere nisi p vi
sū auditū ⁊ olphatū . Ergo illi tres sensus sunt necessa/
rij aialiᵇ pfectis: neccij dico nō absolute sed ex suppositi
one finis ⁊ quo ad bñ ee. Cū ergo predicti tres sensus
neccio psupponāt gustū ⁊ tactū: vt statiz pbabit: relinq̄
q̄ oia aialia pfecta oēs sensus requirūt: vel quo ad eoz
esse vel bñ esse. ¶ Ultimā vo partē cōclusionis .vz. q̄
oia aialia necessario hñt sensum tactus: pbat Doc. S. hic
in lra duabᵇ rōnibus si bñ inspiciaᵗ. ¶ Prima rō ē. Oē
aial nāliter ⁊ necessario hz sensuz: vt pbatū ē in precedē
ti articulo. Ergo oē aial necessario hz primū sensū: quia
remoto primo in aliq̄ ordine: remouēᵗ oia posteriora.
Si ergo aial non hꝫ primū sensuz: nullū sensū hꝫ . hz
sensus tactus est primᵘˢ via generationis: cū sit fundamē
tū aliorū sensuū: ⁊ est cognoscitiuᵘˢ eorū ex quibᵘˢ aial cō
sistit. ſ. calidi frigidi hūidi sicci. Ergo necessario oē aial
hz sensum tactᵘˢ. Secūda rō est. Oē corpᵘˢ cōplexionatū
cōsistit in cōmēsuratiōe debita primaꝝ qualitatū ex q̄ꝫ
excellentia pt corrūpi. Necessariū ē ergo q̄ oē aial vt cō
seruetur inesse: hēat illū sensū qui ē cognoscitiuᵘˢ illaꝝ pri
maꝝ qualitatum: vt cognoscat ex quibᵘˢ cōponiᵗ ⁊ a qui
bus pōt corrūpi. Sed sensus tactus est cognoscitiuᵘˢ pri/
marū qualitatū ex q̄bus aial consistit. ſ. calidi frigidi hu
midi ⁊ sicci : vt hic dicit. D. S. in lra. Igitur necessariū
est simplr q̄ oē aial habeat sensum tactᵘˢ. Et q̄ gustus ē
q̄dā tactus: ⁊ oē viuū indiget nutrimēto vt conseruetur
in esse: vt dicit 2° de aīa ⁊ in ō sensu ⁊ sensato. Igit oē
aial necessario hz gustū. ¶ Ex predictis rōibᵘˢ que bre/
uissime tanguntᵗ in lra Doc. S. infert. q̄ hz visus sit pfe
ctior q̄ꝫ tactᵘˢ ⁊ prior ordine perfectiōis: ⁊ tñ tactᵘˢ ē ma/
gis necessariᵘˢ ⁊ prior via generatiōis. Illō aūt q̄ō est p̄
us via pfectiōis: est posterius via generatiōis respectu
cuiuslibet q̄ō de impfecto ad perfectum mouetur.

Ad primū ergo dicēdū q̄ hz visus sit pfectior
q̄ꝫ tactᵘˢ: tñ tactᵘˢ est magis necessa
rius: q⁊ est cognoscitiuᵘˢ eorū ex quibᵘˢ aial cōstituiᵗ ⁊ cō
seruat inesse. Et hz visus sit magis necessariᵘˢ quo ad bñ
esse. ſ. q̄ꝫ tū ad perfectā cognitionē hūdā: tñ tactus est ma
gis necessariᵘˢ q̄ꝫ tū ad ee ⁊ simplr. ¶ Ad ſm patuit solu
tio in corpore. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ oēs sensus hz in
sint quibusdā aialibᵘˢ necessitate cōditionata. vz. aialibus
perfectis: nō tñ propter hoc segtur q̄ insint oīb⁹ aliis ta
li necessitate. Et hoc iō est: q⁊ q̄dā sunt animalia que mo
uenē motu pgressiuo ad quē requiriᵗ cognitio a remo
tis: que non potest haberi nisi per visū vel auditū vl olphatum . Alia vo sunt que solum mouēᵗur motu dilata
tiōis aut constrictiōis: ad quē motū sufficit cognitio eoz
que sunt cōiuncta. Que cognitio cōpleri pōt per tactuz.
Jō nō est idē iudiciū de oīb⁹. ¶ Et hz talpa sit aial pro/
gressiuū: tñ nō videt q⁊ talpa semp in tenebris viuit sub
terra: ⁊ fodit terrā. Jdeo nō indiget visu: et q⁊ nā recu/
perat in vno quod amittit in alio : iō talpa hz auditū op
timū. Virtus enim sensitiua que mittiᵗ ad visum: mitti
tur ad auditū. Inde ēt est q̄ claudi a nā: hñt brachia ma
gis fortia nō claudis. Et q̄ꝫ ēt plante sint corpora mi
xta ⁊ viuentia: tñ nō hñt tactū: q⁊ ad quēlibet sensum re
quiriᵗ q̄ recipiat sensibile ſm esse intentionale. Sz plā
tē hoc non possunt pp terrā in eis nimiū dominātem.
¶ Ad quartū dicēdū sicut supradictū est. ſ. q̄ oēs sensus
q̄ꝫ tū ad bñ ee possūt cōcurrere ad rei cōseruationē : non
tñ necessario. Ad vltimū patuit solutio in corpe articuli
¶ Ibi in pō. Sed ex sensu quibusdam quidem.

D tertium sic pceditᵘˢ. Vᵗ q̄ oia aialia habeant memo
riam. Memoria. n. vt dicit in tertio de aīa:
segtur fantasiam que ē motᵘˢ factᵘˢ a sensu ſm
actū. Sed in oīb⁹ aialibus est ymaginatio siue fantasia.
Nisi. n. haberent aliq̄ imaginationē: nō mouerentur. vt
satis pz. tertio de aīa. Igitur oē aial hz memoriā. ¶ P̄
2°. In oi eo q̄ō mouet seipsum est aliq̄d cōceptū p q̄ō
inducit ad motū: q̄ō q̄dē manet in eo. Alias motus eiᵘˢ
nō posset cōtinuari. Sed oē aial mouet seipsum. Ergo i
oī aīali est aliquid cōceptum quod remanet in eo. Et p
ꝫs est in eo memoria. ¶ P̄ 3°. oē aial quod mouetur
motu progressiuo hz memoriam: vt ꝫbat Doc. S. hic
in lra. Sed oē aial mouetur motu pgressiuo: q⁊ vt pba
tur. 3° de aīa appetitus ⁊ fantasia sunt p̄ncipia motus p
gressiui. Sed in oi animali sunt appetitus ⁊ fantasia : vt
ibidem patet. Igitur ibidē q̄ō p̄ius. ¶ Ecōtra vero vi
detur q̄ nullum aīal irrōnale habeat memoriam. quia
memoria p̄supponit collationē ⁊ discursum: vt patet
secūdo ⁊ tertio de aīa. Sed in brutis non pōt esse colla
tio siue discursus: q⁊ est actus rōis. Igitur ⁊c. ¶ P̄ 4°
Reminiscentia est passio memorie vt pz in libro de me
moria ⁊ reminiscentia. Sed in brutis non est reminiscē
tia: q⁊ vt dicit phylosophus ibidē reminisci importat p
cessuz a noto ad ignotū oblitum. Igit nullū animal irra
tiōale hz memoriā. ¶ Sed cōtra est pbs hic in textu p
vtraq̄z parte. Dicit enim. Sed ex sensu quibusdā quidē
horū memoria facta est : quibusdā vo non fit.

Respondeo dicendū q̄ hz aialia perfecta
debeant habere memoriam
nō tamē aialia imperfecta probatio Doc. S. quātū ad
primam partem. Oia illa animalia debent habere me/
moriam: que mouētur ad aliq̄ō distans motu progressi
uo . Sed animalia perfecta mouentur motu progressi
uo ad aliquod distans. Ergo talia debēt habere memo
riam. probatio maioris . Jn omnibᵘˢ animalibᵘˢ cognitio
sensitiua est prouisa ad propriam operatiōem ⁊ ad vite
necessitatem: cū natura non deficiat in necessarijs. Sed
talia aialia non possent moueri motu progressiuo ad ali
quod distans: vel saltez motū cōtinuare nō possent quo
usq̄z finem intentum consequerentur nisi apud ea rema
neret per memoriam intentio rei precōcepte ex qua ad
motū inducuntur. Ergo maior est vera. Secundam ve
ro partem conclusionis probat Doc. S. duabus ratio/
nibus: si diligenter dicta eius considerentur. ¶ Prima ra
tio. Memoriā. n. sequitur fantasiam determinatā que ē
motus a sensu factus ſm actum vt habetur. 3° de aīa. hz
in animalibus imperfectis que non mouentur motu p
gressiuo non est fantasia determinata: sed sola ymagina
tio confusa vt ibidem patet . Ergo aialia imperfecta nō
habent memoriam. Secunda ratio. ¶ Natura non habū/
dat in superfluis. Sed animalibᵘˢ imperfectis ⁊ immo
bilibus sufficit ad propias operationes presentis sensi/
bilis acceptio: cum ad distans non moueanᵗ : ad quā ac
ceptionem sufficit ymaginatio confusa ⁊ non requiritur
retentio specierū sensibilium. ¶ Relinquit ergo q̄ aialia
imperfecta non habent memoriā. Et per cōsequens nō
nō oia animalia habent memoriā sed quedā habent me
moriam quedam vero nō. ¶ Per quod patet respon/
sio ad articulum.

Ad primum ergo dicendum sicut dicit in
tertio de anima ⁊ in libro de
memoria ⁊ reminiscētia q̄ duplex est fantasia. vz. dēter
minata ⁊ indeterminata. Fantasia enim determinata est:
q̄ dēterminate apprehendit hoc vel illud in hoc tempore
vel in illo. Talis aūt solum reperitur in aialibus perfe
tis: que habent omnes sensus. ¶ Talis etiā habet de/
terminatū organum in subo. Et ad hanc solum sequit
memoria. Sed fantasia indeterminata est que nihil ap/
prehendit nisi in presentia sensibilis nec ymaginatur ali
quod distans . Et talis fantasia inest animalibus imper
fectis que soluz quadā ymaginatione confusa ymaginā
tur aliquid vel vt nociuū ⁊ sic retrahuntur vel vt con/
ueniens ⁊ sic dilatanᵗ ⁊ se diffundunt super illud. Ad
talem aūt ymaginationem seu fantasiam nō sequit me/
moria. ¶ Et si queratur vtrū talis fantasia imperfecta ⁊
tactus in animalibus imperfectis differunt realiter. Di
cendū q̄ differunt solum rōne: q⁊ inquantuz ille sensus
aliquid apprehendit simpliciter ⁊ absolute: tunc dicit
tactus. Sed inquātū apprehendit idem sub ratione cō
uenientis vel disconuenientis: tunc dr fantasia ¶ Ad se
cundū dicendū q̄ maior est vera de eo quod mouet

seipsum motu progressiuo ad aliquod distans. Nō aūt vlr cōcludit de eo q̄ mouet seipsum motu dilatatiōis. ¶Ad tertiū dicendū ad ꝓbationē minoris q̄ fantasia ō terminata est bene principiū motus progressiui. nō aūt fantasia indeterminata. ¶Ad quartuz dicēdū q̄ duplex est memoria. Quedā est perfecta cui⁹ ꝓprietas ē reminiscentia. Et talis est memoria creature rōnalis. que nō reperit̄ in brutis. Alia est memoria imperfecta ad quā nō segtur reminiscentia. Et talis bñ reperit̄ in brutis. ꝑma quidē presupponit collatiōez ⁊ discursū. scda vo nō sed solū instinctū nālez. ¶Est tñ sciendū q̄ collatio ē duplex. Quedā est discursiua qua ꝓcedit de magis noto ad minus notū. Et hec tñ est in hoīe que ptinet ad memoriā proprie dictā cui⁹ proprietas est reminisci. Alia est collatio in proprie dicta que nō est discursiua fm rōnē sed solū ex instinctu nature. Et talē inueniri in brutis nō ē icōueniens. Et per hoc pz solutio ad vltimum.

¶Ibi in pho. Et pp hoc alia quidē prudentia.

a **B quartum** sic ꝓceditur. Ulr q̄ nō in omnibus aialibus memoriā hñtibus sit prudentia: nā prudentia ē recta rō rerū agibiliuz a nobis vt pz .6°. ethy. Sed in aialibus irrationabilibus memoriam hñtib⁹ nō reperitur rō. Alias essent aialia rationalia. Igit̄ ⁊c. ¶Ꝺ 2°. ¶Prudentia est habitus intellectus a sapientia ⁊ ab alijs: vt patet in .6°. ethy. Sed in brutis nullo° est intellectus. Igit̄ in eis nō est prudētia. ¶Ꝺ 3°. ¶Prudentia includit prouidentiā de futuris ex memoria preteritoꝝ: quod nō pōt fieri nisi conferatur preteritū ad futurū. Cōferre aūt est ipsius rōnis. que nō reperitur in brutis. Igitur ⁊c. ¶Ꝺ 4°. ¶Prudentia ē habit⁹ cōsiliatiu⁹ vt pz .6°. ethy. Sed cōsilium est eoꝝ q̄ possunt esse ⁊ nō esse. ¶Necessarioꝝ enim ⁊ impossibiliū nō est cōsiliū. vt pz .3°. ethy. Ergo cōsiliū reperit̄ in hijs quoꝝ actio non est determinata ad vnuz. Sed actiones brutorū sunt determinate ad vnū. Uñ magis agunt̄ q̄ agant. Ergo cōsiliū nō reperit̄ in brutis. Et per ꝯñs neq̄ prudentia. ¶Ꝺ 5°. Si in brutis esset prudentia: vl hoc esset respectu finis vel respectu mediorꝝ ad finem. ¶Nō primū q⁹ prudentia seu cōsiliū est cōtingentiuz vt iā assumptū est. Sed ea circa que⁹ aliq̄⁹ se habent naturaliter nō sunt contingentia cuius est finis. Igit̄ ⁊c. Nec scōm q⁹: bruta nō cognoscunt media ordinata ad finē cū hoc sit ꝓpriū rōnis. s. cognoscere finē ⁊ media ordinata ad finē. Igit̄ ⁊c. ¶Sed cōtra est pbus in textu dicens. Et pp hoc alia qdē prudentia sunt: alia vo nō ⁊c.

Respondeo dicendū q̄ aialia que memoriā nō hñt nō pñt hre prudentiā: lz illa que memoriā hñt prudentiā hre possint. ¶Primā partem ꝓbat Doc. S. ¶Prudentia. n. ex preteritoꝝ memoria de futuris puidet. Et sic prudentia includit memoriā tāq̄ ptē. Ergo in illis aialibus prudentia esse nō pōt que memoria carent. ¶Ꝺz ꝯña: q⁹ deficientibus ptibus deficit totū. Añs ꝓbat̄ per Tuliū in .2°. retho. q̄ ponit tres ptes prudentie. vz. memoriā prouidentiā ⁊ intelligentiam. Secūdā partem probat sic. Qz prudentia est nālis exstimatio de cōuenientib⁹ prosequēdis ⁊ nociuis fugiēdis. Sed in aialib⁹ memoriā hñtib⁹ ē talis estimatio. Agn⁹. n. sequit̄ matrē ⁊ fugit lupū. Igit̄ ⁊c. ¶Sed ex hac ꝓbatione oriē difficultas. Si enim prudentia que ē in brutis sit nālis estimatio de q̄uenientib⁹ psequendis ⁊c. sequit̄ q̄ aialia iperfecta que memoriā nō hñt: erunt prudētia q⁹ percipiunt nāliter id qō nociuū est ⁊ cōueniens. Et sic ex ꝓbatiōe cōcludit̄ oppositū cōclusiōis. ¶Dicēdū q̄ prudentia dr estimatio determinata de cōuenientibus ⁊ nociuis: nō solū pñtib⁹: lz ēt distantibus: que non reperitur in aialibus imperfectis: vt supra patuit. Ideo nullum sequitur inconueniens ex predicta ratione.

Ad primum ergo dicendū q̄ prudentia ē duplex. Quedā est prudentia ꝓprie dicta: secūdū q̄ diffinitur .6°. ethy. que. s. est recta rō rex agibilium a nobis. Et talis est hītus intellectualis ⁊ nō cōuenit brutis. Alia est prudentia impꝛopꝛie ⁊ transumptiue sumpta: fm q̄ est nālis estimatio determinata de conuenientib⁹ prosequēdis ⁊ nociuis fugiendis. Et talis nō est hītus intellectualis: neq̄z ad rōnez ꝑtinens. Uñ talis bñ ponit̄ in brutis. ꝓpter qō hic dicit Doc. S. in scda lcōne: q̄ aliter dr prudentia in brutis ⁊ alr i hoīb⁹ eē i hoīb⁹ qdē ē prudētia: ꝛz q̄ ex rōe ōlibant qd eos agere oporteat. Sed in brutis prudentia est nāl estimatio de cōuenientibus ꝓsequēdis ⁊ nociuis fugiēdis: vt dictū est: nō qdē ex vi rōnis: sed ex instinctu nature. ¶Huic ēt ssñe cōcordat dictum Alberti in p° tractatu huius primi ca. 6°. Et per hoc pz solutio ad fm. ¶Ad tertiū dicendū q̄ ex memoria ꝓteritoꝝ nō pōt fieri prouidentia de futuris sine collatiōe imperfecta futuri ad ꝓteritum fm q̄ collatio fit quodā instinctu nature q̄ reperitur in brutis vt supra dictū est. Tamen bñ potest fieri sine collatione que est actus rōnis ⁊ hoc accipiendo ꝓuidentiā in proprie sicut de prudētia dictum est. ¶Ad quartū dicēdū primo q̄ pbs ibi logtur de prudentia ꝓprie sumpta. ¶Dicēdū scdo q̄ actiones brutorū sunt ō terminate ad vnū fm vnā apprehensionē. Sed tñ eoꝝ actiones possunt fieri ad diuersa fm diuersas apprehensiones. Apprehenso. n. aliquo cōuenienti: necessario appetitus brutoꝝ tendit in illud. Sed apprehenso disconuenienti nat̄ aliter fugit. ¶Ad vltimū dicēdū q̄ lz cognoscere ꝓportionē mediorū ad finē ⁊ ordinationez eorū in finē similiter ⁊ cognoscere media ordinata vt ordinata sunt sit ꝓpriū rōnis: tñ bruta possunt cognoscere ꝑ sensum finē ⁊ media que ordinant̄ ad finem in sensu diuiso: lz nō possunt cognoscere ꝓportionē mediorꝝ ad finē ¶Ibi in pho. Adiscunt aūt quecūqz.

a **B quintum** sic proceditur. Ulr q̄ nō oia animalia memoriā ⁊ auditū habentia possint esse prudētia ⁊ disciplinabilia. ¶Nā disciplina est acceptio doctrine a magro in discipulū. Inde est q̄ est ꝓprietas intellectualis. Sed in brutis nō est intellectus. Ergo nec disciplina. Et sic supposituꝝ est falsum. ¶Ꝺ 2° Disciplina vt hic accipit̄: est eruditio facta per signa sensibilia que est alicui⁹ artis liberalis. vz. vel mechanice: vt dicit Alber. in 1°. tractatu huius primi ca° 6°. Sz ars nō reperit̄ in brutis. Ars enim est recta rō rerum a nobis factibiliū: vt pz .6°. ethy. ¶Ratio autem in brutis nō inuenitur. Igit̄ ⁊c. ¶Ꝺ 3°. Apes memoriam habent ⁊ auditū. Et tñ nō sunt disciplinabiles vt hic dicit pbs. Igitur ⁊c. ¶Minoꝝ pz. qz apes ex quibusdā sonis exterrentur: quod nō esset nisi haberent auditū. Igitur ⁊c. ¶Sed cōtra est pbs in pñti lcōne dicens. Adiscunt aūt quecūqz vltra memoriā habent hunc sensū. vz. auditū.

Respondeo dicendū q̄ lz animalia q̄ memoriam hñt ⁊ non auditum sint prudētia ⁊ nō disciplinabilia: tñ oia aialia que memoriā hñt simul cum auditu ⁊ prudentia ⁊ disciplinabilia esse possunt. ¶Probatio prime partis Doc. S. est Sola illa aialia sūt disciplinabilia: q̄ ꝑ alteri⁹ istructionē pñt assuefieri ad aligd faciēdū vl vitādū. Sz aialia auditu carētia non possunt per alterius instructionem assuefieri ad aliquid faciendū: qz talis instructio discipline ꝑcipue percipitur per auditū. Unde dicit̄ i libro de sensu ⁊ sen. q̄ auditus seruit discipline. ¶Relinquitur ergo q̄ illa aialia que memoriam hñt ⁊ nō auditū: sicut apes non possunt esse disciplinabilia ¶Probatio secunde ꝑtis ex probatione posita prime parti concluditur qz illa aialia pñt esse disciplinabilia que per alterius instructionē possunt assuefieri ad aliquid agendū. Sed animalia auditum ⁊ memoriam hñtia. sunt huiusmodi: sicut symia canis ⁊ huiusmodi. Igitur cōclusio vera. Ex hac conclusione ⁊ ex precedentibus lectionis presentis: infert Doc. S. q̄ tres sunt grāḍus cognōtiuus. ¶Primus ē eorum que nec memoriam habent nec auditum. Unde talia nec prudentia sunt nec disciplinabilia vt cōchilia.

Lec. 4. Lectio .3. Lectio .4 Lectio .6. Lectio .4 Lec.

Secundus gradus est eorum que memoriam quidez habent ⁊ nō auditū. Unde talia sunt prudentia: sz nō sūt disciplinabilia. Sicut apes. Tertius gradus est eorum que vtrūqz hñt. s. memoriā ⁊ auditū. Et talia sunt prudentia ⁊ disciplinabilia sicut symia. ¶Et si arguat. Sicut est animal quod hz memoriā ⁊ non auditum: ita poterit esse aliquod aīal quod hēbit auditū ⁊ non memoriā. Et sic ponendus est. Quartus gradus. ℜResponder Doc. S. dicens q̄ quartuz mēbrū esse non pōt: vt. s. sit aliquod aīal quod hēat auditū ⁊ non memoriā: qz sensus qui per medium exterius suū sensibile apprehēdūt inter quos est auditus non sunt nisi in aīalib⁹ que mouētur motu progressiuo quib⁹ memoria deesse nō potest.

Ad primū ergo dicēdum q̄ disciplina accipitur dupliciter. Uno⁰ proprie: ⁊ sic sine intellectu esse nō pōt. Alio⁰ accipitur cōmuniter ⁊ impprie vt. s. est eruditio facta per signa sensibilia sicut eruditur canes: vt dicit Albert⁹ magnus in p⁰. tractatu seu in phemio huius tractatu p⁰. ca. 6⁰. Et talis pōt esse sine intellectu. Et hoc modo loquimur hic de disciplia Unde sciendū est q̄ disciplina isto scōo mō accepta dīt a prudentia ſm ea circa que sunt ⁊ ex quibus sunt. quoniā prudentia est sagacitas quedā circa conferentia advitā existens ex memoria conuenientium acceptoz cū sensu ſm actum sensibilis facta. Sed disciplina est sagacitas circa ea de quib⁹ est ars ex memoria sonorū ſm q̄ sunt signa rerum per modū conceptus ⁊ nominū. hec albertus vbi supra. ¶Ad scōz dicēdū q̄ si accipiatur ars proprie: tunc talis eruditio non est alicui⁹ artis precipue ex pte disciplinati. Si tamē accipiatur ars methaphorice sic talis eruditio est alicuius artis: vt dicit Alber. mechanice. vz. vel liberalis plura tñ aīalia vidēt imbui ſm liberales faciles quasdam artes sicut est saltus vel tripudium: q̄z ſm artes mechanicas. Symia tñ quedam mechanicorum imitatur aliqñ propter sui accessum ad hoīs similitudinē. ¶Sed sciendum est q̄ in proposito dicuntur artes liberales: quas propter se ⁊ nō propter aliud volumus. sicut est ars musicorum ⁊ tripudium ⁊ saltus ⁊ cetera. quoz exercitijs solum delectamur. Sz dicuntur hic artes mechanice quas nō propter se: sz pp aliā vtilitatem querimus: sicut ars fabricatoria. non pp fabricare queritur: sed propter ensez siue gladiū. ¶Ad tertiū dicendū q̄ hic discrepat Alber. a sūa Doc. S. alber. n. vbi supra dicit: q̄ contingit dupliciter participare auditum. Uno⁰ ſm coniunctam cū sensu vtilitatez cōferentiū. Sicut sonus vel vox audita quali prodit id circa quod est affectus: sicut videmus aues fugere ⁊ volare ad garritos triſtes vel letos auditus. Alia est participatio ſm q̄ auditus est noīum conceptus rerū significantiuz. Et hoc modo quedā aīalia videmus participare auditū. Et talia sunt disciplinabilia. Sz inter illa aīalia prudentia quedam sunt sine disciplina quecunqz memorantia quidam sunt sed sonos ſm q̄ per modum nominū sunt signa rerum audire non possunt: vt apes: que cum audiant sonos: nō tñ per predictum modū auditū sonos. ℜHec ille. Unde vult alber. q̄ apes hēant auditu primo mō: sz nō scōo modo. ¶Sed Doc. S. in presenti lectione dicit apes auditū nō habere. Et hoc nō repugnat ei q̄ videntur ex quibusdā sonis terreri. Nā sicut sonus vehemens occidit aīal ⁊ scindit lignū vt in tonitruo pz non propter sonum sed ꝓpter cōmotionē aeris vehementis in quo est sonus: ita animalia q̄ auditu carent de sonis iudicia non habentia possunt per sonos aliquos terreri. hec ille. ¶Ex quo patet facilr solutio ad argumentum.

¶Questio. 4ª. De gradib⁹ cognitiōis humane q̄ntum ad generationē artis ⁊ experimenti.

a **Einde** considerandum restat ō gradibus cognitionis humane q̄tū ad generationē artis ⁊ experimenti. Circa quod queruntur qñq̄z. ℜPrimo vtrum vita aīalium irrationabilium ymaginatione ⁊ memoria regatur. Secundo vtrū in hoīe tñ sit experimentuz ⁊ si sic vtrū vita hominis regatur expimento. Tertio vtr̄ hoīum genus regatur arte ⁊ rōne vel rōne tñ. Quarto an in hoīb⁹ ex memoria gñet experimētū. Quito vtr̄ in hoīb⁹ expimēto generetur ars ⁊ scientia.

¶Ibi in pho. Animalia quidē igitur.

a **ℙ primum** sic proceditur. Uidetur q̄ vita animaliū nō regatur ymaginatione ⁊ memoria. Manifestū nihil regitur p id quod est posterius⁹ ⁊ imperfectius. Sed memoria ⁊ ymaginatio sequūtur vitaz aīalis. ℜPrius enim oportet rem esse q̄z ymaginari ⁊ memorari: Uita aūt in viuentibus est esse vt dicitur secundo de aīa. ℜRelinquitur ergo q̄ vita aīaliū non regatur ymaginatione vel memoria. ¶℘ 2⁰. Unūquod dicit regi ab eo quod est principale in eo: vt dicit hic Doc. S. Sed in aīali aīa est perfectior ⁊ principalior ymaginatione ⁊ memoria sicut substantia accidente vt dicitur 7⁰. huius. Ergo vita animalis ēt accepta pro operatione vitali regitur ab ipsa aīa ⁊ non ymaginatione. ¶℘ 3⁰. Si vita animaliū irrōnaliuz regeretur ymaginatione ⁊ memoria: vel hoc esset veruz de omnibus aīalibus ita q̄ vita cuiuslibet regeret ymaginatione ⁊ memoria. vl de aliquib⁹ ita q̄ vita aliquoz regeret ymaginatiōe tñ ⁊ vita alioz memoria. Non primū qz memoria nō reperitur in oībus aīalibus vt ex supradictis pz. ℜNeqz secundum qz vel animalia imperfecta regerentur memoria ⁊ animalia perfecta regerentur ymaginatione vel econtra. Nō primum qz iā dictum est q̄ animalia imperfecta carent memoria. ℜNeqz scōm. qz vel animalia perfecta regerent ymaginatione ⁊ memoria simul vl memoria tñ. ℜNō primū qz vnūquodqz dicitur regi p illud quod est principali⁹ in eo vt dic hic Doc. S. ymaginatio aūt non est illud quod est principalius in animali perfecto. Ergo vita eius nō regitur ymaginatiōe. ℜNeqz secūdū. qz disciplina ⁊ prudentia hñt rōnē magis pncipalis: cū se hēant ex additione ad memoriā vt in precedenti questione declaratum est. ℜRelinquitur ergo q̄ vita animalis non regatur ymaginatione ⁊ memoria.

¶℘ 4⁰. Si vita animalium imperfectoꝝ regeretur ymaginatione quia habent ymaginationem: pari ratione vita perfectoꝝ animalium regeretur ymaginatione: cum ymaginatio perfectus in eis reperiatur quam in animalibus imperfectis. Sed consequens est contra Doc. S. in presenti passu. Ergo antecedēs est flm. ⁊ sic sequitur idem quod prius. ¶Sed cōtra est phs in presenti lectione dicens. Animalia quidē igitur ymaginationibus ⁊ memorijs viuunt.

ℜ Respondeo dicendum q̄ vita aīalium regitur ymaginatione ⁊ memoria ymaginatiōe quidem quātū ad animalia imperfecta. ℳ Memoria vero quātum ad perfecta. ℳanc conclusionem probat Doc. S. vnica ratiōe quo ad vtrāqz partem. ponendo dūtaxat maiorem probationis. Unūqdqz enim dīr regi ab eo quod est principale in animalib⁹ imperfectis ⁊ memoria est id quod est principale ī aīalibus perfectis. Ergo conclusio vera. ¶ℙro cuius declaratione considerandū est q̄ duplex est regimen perfecti animalis. Quoddā est perfectum. Aliud est imperfectum. Uita ergo animalis perfecti regitur secundum regimen perfectum. s. per memoriam aduitam assuefactione ⁊ disciplina: vel quomodolibet alie: sicut vita hominis per rationem artis vita perfecta vt infra patebit. ar. 3. Sed loquendo de regimine imperfecto: vita talium animalium regitur memoria. ¶Et licet vt hic dicit Doc. S. talia animalia habeant ymaginationem tamen vita eorum non regitur ymaginatiōe: qz ymaginatio non est illud quod est principale in eis. Et per hoc patet solutio ad vltimum argumentum. Et si queratur quare pbus magis cognitionem animalium determīat

per comparationem ad regimen vite quam per comparationem ad alia que animali accidunt. ¶Respondet Doc.S. q hoc ideo facit vt detur intelligi q cognitio iest ipsis animalibus non propter ipsum cognoscere: sed propter necessitatem actionis.

2.lec.7.et cõmẽ.37. **Ad primum** ergo dicendum q vivere accipitur dupliciter: vt ponit hic Doc.S. Uno modo esse ipsi viventis: sm q accipitur in libro de anima q vivere in viventibus est esse. Et sic nõ accipitur in proposito. Alio modo huiusmodi vivere animalis: nõ est ex ymaginatione et memoria sed precedit vtrũq; vt voluit argumentum. Alio modo accipitur vivere pro actione vite: sic et cõuersationes hoium vitam dicere solemus. Et isto modo accipitur hic vita. ¶Ad secundum dicendum q duplex est principium alicui operationis. Unum est principium mediatum et remotum: sicut forma substantialis dicitur principium operationis mediatum. Non.n. potest esse immediatum principium opationis vt probat Doc.S. in primo sententiarum. di. primo. q.4. ar.2°. qr.s. oportet effectum et causam immediatam esse eiusdem generis nõ dico predicamentalis. sed eiusdem generis entis: ita q si effectus sit accidens. illud principium immediatum dz esse accens. Cum ergo opatio rei create sit accidens opz q principium immediatum eius sit accidens. Et sic forma substantialis nõ potest esse principium immediatum operationis. Aliud est principium immediatum et propinquum opationis. Et tale est duplex. Quoddam est principale sicut ratio practica accepta pro potentia ratiocinativa est principium operationis pratice. Aliud est principium immediatum coadiuuans. sicut ars in operationibus humanis. Uocamus enim p nũc illud agens principale sine quo effectus nullo modo fieri potest et agens coadiuuans siue minus principale sine q effectus cõgrue et perfecte fieri nõ potest: saltem vt in pluribus. De primo ergo principio directiuo operationis vitalis non est hic mentio. sed de secõdo. Licet ergo anima sit primum principium operationis vitalis: nõ tñ memoria in animalibus perfectis est principium immediatum principale. Disciplina aũt vel prudentia est principium coadiuuans vel minus principale. ¶Ad tertium dicendum q vita animaliũ perfectorum regitur memoria absq; prudentia et disciplina. loquendo de regimine imperfecto. Sed si loquamur de regimine perfecto: vita eorum regitur memoria adiuta assuefactione: vt dictum est et disciplina. ¶Et quando dicebat. Disciplina se hz ex additione ad memoriã ergo ẽ perfectior. Dicendum q dupliciter aliqd se hz ex additione ad aliud. Uno modo sicut differentia additur generi. Et sic illud quod se hz ex additione ad aliud est perfectius. Alio modo sicut accidens additur sibi vel vt minus principale additur magis principali. Et isto modo non oportet q illud quod se habet ex additione: sit perfectius sicut est in proposito: vt pz intuenti. Ad vltim pz solu in corpe articli.

¶Ubi supra. Ad memoriam autem.

a **¶ secundum** sic procedit. Ut q in hoie tñ nõ sit experimentum vel si sic vt q vita hois regatur experimento. Nam phus hic loquẽs de animalibus irrationalibus dicit q animalia quidem igitur ymaginationibus et memoriis viuũt: experictia autem participant: Ergo experimentum cõuenit et animalibus brutis. ¶ 2°. Posita cã ponitur effectus vt patz scdo phy. Sed memoria ẽ cã experimenti qr ex memoria fit experimentum. Cum ergo in animalibus brutis saltem perfectis sit memoria ibi poterit esse experimentum. ¶ 3°. Animalia irrationalia ex multis sensib et memoriis assuescunt ad aliquid psequendum vel vitandum. Hoc aũt videt ad experimentum pertinere. Ergo in eis est experimentum. Et per ons nõ solum in hoie est experimentum. ¶ 4°. Uita hois rõnibus viuit: vt dicit hic phs. Sed experimentum pertinet ad rõnem. Ergo videtur q vita hois etiã regatur experimento. ¶ 5°. Sicut se hz consuetudo ad memoriã in animalibus brutis: ita se hz experimentum ad rõnem: vt dicit hic Doc.S. Sed per cõsuetudinem et memoriã regit vita aliorum animaliũ vt supra patuit. Ergo vita hois regit rõne et experimento et regimine perfecto. ¶Sed cõtra est hic Doc.S. pro vtraq; parte. Dicit enim q experimentum pertinet ad rõnem particularem. Sed in brutis nõ est rõ particularis. Ergo in eis nõ est experimentum. ¶Itẽ dicit q in hoie est rõ vniuersalis per quã viuit sicut id quod est principale in eo. Ergo vita hois regit rõne vniuersali et non experimento.

Respondeo dicendum primo q experimentum accipit dupliciter. Uno modo proprie pz q dicit collectionem plurium singulariũ ũmemoria retentorum. Alio modo accipit improprie p quadã assuefactione ad aliqd psequendum vel fugiendum. Primo modo experimentum solum ouenit hoib. Sed cõuenit brutis quodammodo ¶Primum pz qr q collectio pluriũ singulariũ pertinet ad vim cogitatiuam que rõ particularis dr. Sz solum in animali rõnali est rõ particularis. Igit etc. ¶Secõm pz qr ex multis sensibus et memorijs animalia assuescunt ad aliqd psequendum vel fugiendum: qd aliqualiter ad rõnem experimenti pertinere videtur. Ideo aliqntid experimenti hz pauci participare videntur. ¶Et per hoc pz responsio ad tria prima argumenta ante in contrariũ adducta. ¶ Dicendum secõdo: q vita hoium nõ regit experimento probatio Doc.S. vnde qdq; regitur per illud qd est principale in eo. Sed experimentum nõ est principale in hoie: sed magis rõvlis. relinquitur ergo q vita hois nõ regitur experimento.

Ad primum ergo et 2m et 3m pz solutio in corpore articli. ¶ Ad quartum dicendum q duplex est rõ. s. particularis et vlis. verum est q vita hois regitur rõne vli arte informata: vt patebit in sequenti articulo: nõ aũt rõne particulari. Experimentum ãt pertinet ad rõnem particularem et nõ vlem. Quae aũt sit rõ particularis et que vlis patebit in sequentibus. ¶Et per hoc patet solutio ad vltimum.

¶Ibi in pho. Hoies aũt supra experimentum.

a **¶ tertium** sic procedit. Ut q hominum genus nõ vivat arte et rõnibus. Per finem.n. opz q regulent omnes actus humani: sicut per rationis iudicium regulari debent motus inferioris appetitus: vt dicit Doc.S. in.1ª2ª.q.19.ar.8. in corpore. Ergo vita hominum regitur seu regulatur per finem et non per artem. ¶ 2°. Dicit phus in suis politicis q hoies intellectu vigentes sunt nãti alios rectores et dñi. Ergo videt q intellectus sit principium regulativum hoium et nõ ars. ¶ 3°. Alia est principium viuendi vt dicit phs in.2°. de aia. Ergo hoies viuũt per aiam tm per artem et rõnem. ¶ 4°. agens est nobilius et prestantius passo. et regulans regulato. Sz homo est nobilior q ars: cum ho sit suba ars vo accidens. Ergo ho nõ regitur arte. ¶ 5°. Si hoies regerentur arte et rõnibus vel ergo oes regerentur arte et rõnibus vel aliqui sic et aliqui non. Nõ primum qr multi sunt imbecilles et arte carentes. Neq; secundum quia vel aliq regerentur arte et nõ rõnibus: vel econtra. Nõ primum qr ars psupponit intellectum. Neq; secundum qr sicut se hz consuetudo ad experimentum in animalib: ita se hz ars ad rõnem in hoib: sz regimen animalium nõ complet cõsuetudine: vt patuit in articulo precedenti. Ergo etc. ¶Sz hoc est phs in textu dicens. Sed hoium genus arte et rationibus viuit.

Respondeo dicendum q hominum genus arte et rõnibus viuit. i. vita hominum regitur rõne et arte. Prima pars pbat. Sz Doc.S. Qr hoies sup experimentum quod pertinet ad rõnem particularem habent rõnem vniuersale. Nõ aũt vniuersalis se hz ad rationem particularem: sicut magis principale ad minus principale. go vita hoium regit rõne. Pz 2da: qr vnũqdq; regit p id qd ẽ principale in eo. 2ª ps pbat qr sicut se hz experimentum ad rõnem particularem et consuetudo ad memoriã animalium: ita se hz ars ad rõnem vlem. Sed perfectus regimen vite in animalium est per memoriã adiutã assuefactione et disciplia. Ergo perfectum regimen hois ẽ per rõnem arte perfectã. Et hz qdã sine arte regãt. hoc tñ ẽ ipfecte. et nõ complete vt dicit hic Doc.S. ¶Pro precedentium declaratione

ne ꝓsiderādū,est ꝓ° ꝙ rō diuidit in rōnē ꝑticularē ⁊ rō nē vlem. ℜ rō particularis ē collatiua itētionū idiuidualiū.vt dicit ꝫ Doc.S.⁊ i ꝑª pte.q.78.ar.4. Et talis rō vocat alio nomine vis cogitatiua i hoib⁹ q̄ ꝑ quādā collationē.hmōi itētiões adinuenit.cui medici assignāt deteriatū ogānū.s.mediā ptē capitis: vt dic Doc.S.i ꝑª pte vbi supra. Sꝫ rō vlis q̄ dr rō intellectiua ē collatiua itētiom vliuꝫ. Et hoc diuidit in rōnē supiorē ⁊ inferiorez ℜ rō āt superior vt dic Aug.i .12°. de trinitate:ē q̄ itēdit eternis ꝓspiciēdis aut cōsulēdis. Cōspiciēdis qdē fm ꝙ ea in seipsis speculatur. Cōsulēdis vo fm ꝙ ex eis accipit reglas agendoꝝ. Et huic attribuit sapia vt dic Doc.S.i ꝑª pte.q.79.ar.9. Sed rō inferior vt Aug. dic vbi supra:itēdit tpalib⁹ reb⁹. Et huic attribuit scia,vt dicit Doc.S.vbi imediate supra. Qꝛ igit vnūqōq; dr regi ꝑ illud qō ē ꝑncipale in eo:rō āt vlis ꝑncipalior ē q̄ rō ꝑticularis:sicut intellect⁹ sensu ⁊ rō supior ē ꝑncipalior q̄ inferior qꝛ rō inferior dr regulari a supiori inq̄tū ꝑn cipia qb⁹ vtit rō iferior reducūt ⁊ distinguūt a ꝑncipijs rōnis superioris vt dic Doc.S.vbi supra ad fm relinquit ꝙ potissima vita hois regulat rōe supiori. Utrum aūt rō supior ⁊ inferior sint diuerse potētie nō est ptis speculatiōis. Aug.āt dicit ꝙ nō distinguūt nisi ꝑ diuersa officia actuū. Un Doc.S.eū sequēs in ꝑª pte vbi supra expresse ꝓbat ꝙ nō sunt diuerse potētie qꝛ tpalia q̄z ē rō inferior sunt mediū ad cognoscēdū eterna: q̄z ē rō superior. Sed eadē est poª ad quā ptinet mediū ⁊ vltimū sicut idē est mobile ptransiēs mediū ⁊ pueniēs ad vltm Ergo eadē poª rōnis est rō superior ⁊ inferior. Et si arguatur. Scientificū ⁊ rōcinatiuū sunt diuerse potētie: vt ꝓbat Doc.S.in de veritate .q.15.ar.2°.ad.3m. Ergo ⁊ rō superior ⁊ iferior sūt diuerse potētie. Qꝛ vr ꝙ ꝑs in.6°.ethy. per scientificū intelligat rōnē supiorē ⁊ ꝙ rōcinatiuū intelligat rōnē inferiorē. Dicēdū ꝙ scientificū de q̄ ꝑs ibidē logtur nō est idē ꝙ rō superior: vt dicit Doc.S.in ꝑª pte.q.79.ar.9.ad.3m. Mā ēt in reb⁹ tpalib⁹ inueniuntur necessaria scibilia.de qb⁹.s.ē scia nālis ⁊ mathe. ℜ rōcinatiuū āt in mīb⁹ ē q̄z rō inferior qꝛ est ꝓtingētiū tiū. Et sic nō est sile de rōne supiori ⁊ inferiori: ⁊ ō scientifico ⁊ rōcinatiuo. Unū tiū ꝓp qō ꝑcedēs argm est adductū est diligenter ꝓsiderādū scōo ꝙ Doc.S. vr si bi ipsi ꝓdicere de distinctiōe scictifici ⁊ rōcinatiui. Maz in de vitate.q.15.ar.2°.ad.3m. expresse ꝓbat ꝙ sunt diuerse potētie. Dicit.n.sic. Scictificū āt ⁊ rōcinatiuū diuerse quidē potētie sūt: qꝛ fm rōnē itelligibilis distinguitur. Cū.n.act⁹ alicui⁹ potētie nō se extēdat vltra vtutē sui obiecti: ois opatio q̄ nō pōt reduci in eādē rōnē obiecti oz ꝙ sit alteri⁹ potētie q̄ hēat aliā obiecti rōnē. Obm aūt intellect⁹ ē qō quid ē vt dr in.3°. de aia. Et pp hoc actio intellect⁹ tiū extēdit q̄tū pt extēdi vtus ipsi⁹ qō qd ē. per hanc āt poª ipsa ꝑnª cognita fiunt. Ex qb⁹ cognitis vlteri⁹ rōcinādo peruenit in ꝓclusionū noticiā. Et hāc potētiaz que ipsas ꝓclusiões in qō qd ē nata est resoluere ꝑs scientificū appellat. Sunt āt q̄dā in qb⁹ nō est possibile tale resolutionē facere vt pueniat vsq; ad qō qd ē: ⁊ hoc pp incertitudinē sui eē: sicut est in cōtingentib⁹ ⁊ ꝓtingentia sūt. vñ talia nō cognoscūtur ꝙ ipsū qō qd est qō erat propriū obm intellect⁹: sed ꝙ aliū modū. s. per ꝓiectura quādā de reb⁹ illis de qb⁹ plena certitudo hr nō ꝑt. vñ oz ꝙ ad hoc alia poª reqrat: ⁊ qꝛ hec poª nō pōt reduci re rōnis inquisitionē vsq; ad sinū terminū quasi ad gētē: sed cōsistit in ipsa inquisitiōe quasi in motu opionē soluz inducēs de hijs q̄ inquirit. Jō quasi a termio sue operationis:hec poª rōcinatiuū vel opinatiuū noiatur. ℜ rō āt superior ⁊ inferior distinguūtur penes ipsas nās. Et iō nō sunt diuerse potētie sicut scientificū ⁊ rōcinatiuū. huc usq; formalr Do.S. Ex quib⁹ breuiter colligit tal rō. Ois operatio que nō pōt reduci in eandē rōnez obiecti opz ꝙ sit alterius potentie. Sed inquisitio rōnis de rebus contingentibus nō pōt reduci ad eandem rōnez obiecti per rōcinatiuū sicut inquisitio rōnis de rebus necessarijs per scientificū: vt ꝑz per deductionē Doc.S.

Ergo scientificū ⁊ rōcinatiuū sunt diuerse potentie. Sꝫ Doc.S.in ꝑª parte.q.79.ar.9.ad 3m dicit ⁊ probat ꝙ scientificū ⁊ rōcinatiuū non sunt diuerse potentie. Dicit enim sic. Nec tñ simpliciter dicendū est ꝙ sit alia potentia qua intellectus cognoscit necessaria ⁊ alia qua cognoscit cōtingentia: qꝛ vtrūq; cognoscit fm eandē rōnē obiecti.s.fm rōnē entis ⁊ veri. Unde ⁊ necessaria que habent perfectū esse ⁊ veritatem perfecte cognoscit vtpote ad eoꝝ qdditatem pertingens. per quā ꝓpria accidentia de hijs demonstrantur. Contingentia vo imperfecte cognoscit: sicut hñt impfectū esse ⁊ veritatē. Perfectū aūt ⁊ imperfectū in actu non diuersificant potentiā sed diuersificant actꝰ q̄tū ad modū agendi. Et per ꝓns ꝑmª actiuā ⁊ hitus ipsos. Et ideo ꝑs posuit duas particulas aie scientificū ⁊ rōcinatiuū: non qꝛ sint due potentie: sed qꝛ distinguunt fm diuersam hītudinē ad recipiē dū diuersos hītus: quoꝝ diuersitatē ibi ingrere intēdit. Contingentia .n. ⁊ necessaria ⁊ si dicant fm ꝓpria generā cōueniunt tñ in cōmuni rōne entis quā respicit intellectus ad quā diuersimode se hñt sicut pfectū ⁊ imperfectū. Mouesq; Doc.S.formalr. Ex quib⁹ breuiter colligit talis ꝓbatio. Illa enim que cōuenīt in vna ratione formali obiecti: ptinet ad eādem potētiā. Sed contingētia quoꝝ est rōcinatiuū ⁊ necessaria quoꝝ est scictificum conuenīt in rōne vna obiecti .vꝫ. ipsius entis ⁊ veri fm pfectū ⁊ impfectū que nō variāt spēm. ℜ elinquitur ergo ꝙ scientificū ⁊ rōcinatiuū non sunt diuerse potentie. Et sic vr ꝙ cōtradictoria ꝓbet ⁊ sustineat. ¶ Sed scidū ꝙ aliqui volentes ipsū concordare: dicunt ꝙ in qōnibus de veritate Doc.S. accipit potentiā ꝓ hītu fm ꝙ aliqñ ꝑs .3°.⁊.9°. metha. accipit potētiā qñ dicit ꝙ ea eadem est potentia ꝓriorū sicut eadem est scia sani ⁊ egri. In ꝑma vo parte accipit potentiā: vt distinguit ꝓ hītu ita ꝙ rōcinatiuū ⁊ scientificū pertinent ad vnā potentiaz vt vult in ꝑma parte ⁊ ad diuersos hitus vt vult in de veritate vbi supra. ¶ Sed hoc nihil est. Qꝛ rō etiā superior ⁊ inferior ptinent ad diuersos hītus. vꝫ. ad sapiētiā ⁊ sciētiā: vt dicit Doc.S.in ꝑª parte.q.78. Et tñ in de veritate vbi supra nō vult cōcedere ꝙ sint potentie distincte. ¶ Jō alr dicunt alij.s. ꝙ in de veritate loquit de cōtingentibus vt contingentia sunt. Et sic necessaria ⁊ contingentia ptinent ad diuersas potētias. Sed in prima parte logtur de cōtingentib⁹: vt sunt quedā entia. ⁊ sic necessaria ⁊ contingentia nō pertinent ad diuersas potentias. ¶ Scōm hoc gº est dicendū ꝙ sunt diuerse potentie fm spēm: lz sint vna potentia fm genꝰ. In prima aūt.ꝑte ꝓbat ꝙ nō sunt simplr.i.fm genꝰ diuerse potentie qꝛ conueniunt in vna coī rōne coīs obi intellect⁹ qō ē ens siue verū. Sed in ō veritate ꝓbat ꝙ sint diuerse potentie speciales qꝛ nō cōueniunt in vna rōne ꝓpria ꝓprij obi intellectus qō est qō qd ē. Et iō nulla ē ꝓdictio.

Ad primum ergo dicendū ꝙ vita hois regulatur per finē tāq̄ per primū mouens intētionale ⁊ per primā cām tāquā per ꝑmū mouēs effectiuū. ℜ egulat tñ rōne ⁊ arte: tāq̄ per principiū ꝓprium directiuū rōnis in operatione. ¶ Ad scōm dicēdū ꝙ intellectus comprehendit hic sub rōe. Mā vita hois regulatur rōne ⁊ intellectu tāq̄ per principium principale: ⁊ per artē tāquā per principiū coadiuuās sicut dcm fuit de disciplina i alijs brutis. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ si viuere accipiat pro cē viuētis: sic aīa est principiū proximū viuendi. Si vo accipiatur viuere ꝑ operationē vitalē vel pro principio directiuo operationū vitaliū qō ē ars ⁊ quo ad bene esse: vt hic accipit sic aīa est bene principiū primū viuendi remotū sed nō primū: vt supius dictū est. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ lz hō sit simplr perfectior q̄ ars vel accidēs: tñ q̄tū ad hoc qō ē dirigere hoiem in suis opatiōibus ars ē perfectior hoie. Albedo ēt inquātū informat parietē est pfectio pariete nō tñ simplr. Et ēt nō est itelligēdū ꝙ hō regatur per artē fm sbam hois: sed operatio hois dirigit ꝑ artē cum rōne. ¶ Ad vltimū dicēdū ꝙ loquendo de

Le.1.⁊ cōm.1.

9.l cc.2. et cō.4.⁊.10

Le.11. et co.26.

regimine ꝛcõpleto oēs hoīes regūt rõne ꝛt sine arte. Si vo loquamur de regimīe cõpleto sic oēs hoīes regunt necessario rõne arte formata vt dic um est.

¶Ibi in Doc. S. Memoria.n. sequit fantasiā ꝛc.

a **Quartum** sic ꝓceditur. Uꝫ qꝫ ex sensu nõ fiat memoria ꝛ ex memoria exprimẽtuꝫ. Mã memoª est qdã sensus. Si ergo memoª fiat ex sẽsu: seqt qꝫ ex sensu fiat sensus: qõ est incõuenīs: qꝛ idẽ nõ fit ex seipso. ¶ 2º. Si ex sensu fieret memoria hoc maxime esset accipiendo sensuꝫ ꝓ immutatiõe sensus a sensibili. Sed hoc nõ: qꝛ illud ex quo fit aliqd manet in re facta. Sed in memoria facta nõ remanet talis īmutatio neqꝫ ẽt sensus quocũqꝫ mõ accipiat remanet in memoria tãqꝫ pars eiº. Igit ꝛc. ¶ 3º. Remota cã remouetur effectº. si ergo memoria fieret ꝛ sensu: sequeretur qꝫ sensatiõe remota. nõ haberemº sensũ ꝛ q̃ꝫ nõ hꝫemº sensuꝫ: nõ hꝫemus memoriã. Hec oīa sunt manifestissime flã. Igit ꝛc. ¶ 4º. In brutis est mẽoria. Et tñ i eis nõ põt eẽ exprimẽtũ: cũ experimẽtũ ꝓportet collectionẽ multoꝝ in vnũ qõ est solũ ipsiº rõis aut particularis aut vtis. Ergo exprimẽtũ nõ fit ex memoria. ¶ Sed ꝺ̃ ẽ pbs in textu q̃tũ ad scdaꝫ ptẽ dicẽs. Fit aũt ex memoria hoĩbus exprimẽtũ. Eiusdẽ nãqꝫ rei multe memorie vniº experientie parunt potẽtiã ꝛ fere vꝫ arti ꝛ scie sile eẽ experimentũ. Quãtũ vo ad primã ptẽ in cõtrariũ arguit. Qꝛ memoria sequitur fantasiam. Sed fantasia est motꝰ factus a sensu. Ergo memoria sequitur sensum. Et sic memoria fit ex sensu.

Respondeo dicẽdũ qꝫ ex sensu fit memoria ꝛ ex memoria experimentũ. hanc cõclusionẽ nõ ꝓbat hic Doc. S. sed relinqt eaꝫ ꝓbandã ex scdo posteriorũ. ¶ Prima tñ pars ꝓbat sic. Oẽ hñs formã in actu põt eã vnīoce vel equoce causare in suscepti uo apto. Sꝫ sensus exterior hꝫ in se spẽm repꝛesentatẽ formã sensibilẽ sm eẽ sensatũ vel intentiõale. Ergo põt eã cãre in alio susceptiuo. s. in sensu cõi ꝛ sẽsus cois in fantasia. Et ex specieb⁹ sensatis in fantasia causatis: põt extimatiua elicere spẽs insensatas ꝛ eas causare in memoria. Et sic ex sensu põt fieri memoria. ¶ Secũda pars sic ꝓbat. Mã experimentũ cãtur ex multis: cuꝫ importet collectionẽ multoꝝ in vnũ in memoria retentoꝝ. Sed hoc nõ potest esse nisi hõ hẽat multoꝝ memoriã. Alias ex multis sensatis nõ fieret aliqd vnũ. Igit cõclusio vã. ¶ Ꝓ cuiº declaratiõe cõsiderãdũ est ꝓmo fꝫ Doc. S. in presenti lcõne qꝫ modus causandi experimentũ est iste. Qꝛ ex multis memorijs vniº rei accipit hõ experimẽtũ de aliquo quo potẽs est ad aliquid facile ꝛ directe operandũ. Et si arguat. Si sic est sequit qꝫ experimẽtũ est sile arti: qꝛ per artẽ hõ potẽs est ad aliqd facile opandũ. Rñdet hic Doc. S. dicens. qꝫ in hoc hꝫ experimẽtũ simulitudinẽ ad artẽ ꝛ sciaꝫ. qꝛ vtrobiqꝫ accipitur vna acceptio alicuiº rei. Sed dissimilitudo est qꝛ per artẽ ꝛ scientiã sumũtur vtia: per experimẽtũ vo singularia: vt infra patebit. Et huic sñie ꝓcordat Alber. in pheº huiº tractatu pº caº. 7. ¶ Cõsiderãdũ scdo sm pbm. 5º. huiº qꝫ illa ꝓpositio ex cũ dr qꝫ ex sensu fit memoria ꝛc. põt accipi duplr. Unoº vt dicit ordinẽ sicut cũ dr qꝫ ex mane fit meridies. Et sic nulli est dubiũ: qꝫ ex sensu exteriori fit sensus interior: ꝛ ex sensu interiori fit intellectꝰ ordine generatiõis. Secus est de ordine pfectiõis. Alio mõ accipit ex sm qꝫ denotat hitudinẽ cause. Et hoc dupliciter. vel cause materialis. Et sic nõ est cõcedenda p̃dicta ꝓclusio. Aliomõ vt denotat hitudinẽ quodãmodo cause efficientis. Et sic si debite intelligatur: est vera. qꝛ immutatio sensus exterioris est cã effectiua actualis immutatiõis sensus interioris. ¶ Cõsiderãdũ est tertio qꝫ sensus accipit aliqñ pro potẽtia sensitiua. Et sic memoria nõ fit ex sensu: sm qꝫ ex importata hitudinẽ cause: alio modo ꝓ habitu. Et sic simile est iudiciũ sicut de potẽtia Tertiomõ pro opatiõe sensitiua. Quartomõ pro cognitione sensitiua. Et istis duobꝰ modis manifestũ est ex ꝓ posteriorũ qꝫ cognitio sensitiua interior dependet a cognitiõe sensitiua exteriori. Et cognitio intellectiua terminoꝝ a cognitiõe sensitiua interiori. Et cognitio intellectiua ꝓpositionũ a cognitiõe intellectiua terminoꝝ. Et cognitio itellectiua cõclusionũ a cognitiõe itellectiua pmiſarũ ẽt accipiẽdo ly ex sm qꝫ ꝓportat hitudinẽ cause quo dãmõ efficiẽtis. Uñ q̃ttuor sunt cognitiões aĩe. Prima est cognitio sensitiua q̃ ptinet ad sensus exteriores. Alia est cognitio memoratiua. Tertia ẽ exprimẽtalis. Et hee due ptinẽt ad sensus interiores. Quarta est cognitio itellectiua: q̃ ptinet ad intellectuꝫ. Scda ꝓsupponit primã. Et tertia secũdã. Et quarta tertiã. ¶ Uñ ꝓsiderãdũ est 4º qꝫ sensus exteriores ꝛ potissime visus loquendo de actu cognitiõis ꝓcedũt sensum cõem: q ordinat ad receptionẽ formaꝝ sensibiliũ: vt sensibiles sunt. Et ad earuꝫ retẽtionẽ seu cõseruationẽ ordinat fantasia siue vis ymaginatiua q̃ segtur sensum cõem. Deinde segtur vis estimatiua q̃ ordinat ad recipiendũ seu apꝓhendendũ intẽtiones cõuenientis vel nociui: q̃ ꝓ sensum nõ accipiunt. Et vocat in hoĩe cogitatiua seu rõ particularis. Ultiº se quit vis memoratiua: q̃ ordinat ad conseruandũ illas spẽs. Ipsa.n. est thesaurus huiusmõi intẽtionũ. Hec aũt vis in hoĩe addit supra memoriã in brutis reminiscẽtiã tãqꝫ ꝓpriã passionẽ q̃si sillogistice ingrẽdo ꝓteritoꝝ memoriã: vt expresse dicit Doc. S. in pª pte. q. 78. ar. vltiº. ¶ Ex quo pꝫ: qꝫ si illa ꝓpositio ex dicit ordinez tñ sic ex sensu exteriori fit sensus cois ex sensu coi fit fantasia siue ymaginatiua ꝛ ex fantasia fit extimatiua siue cogitatiua ꝛ ex cogitatiua fit memoria. ¶ Hec valet qõ narrat Ant. And. q. 5º. in pº huiº dicẽs qꝫ idẽ est sensus cõis qꝫ fantasia qꝛ est ꝺ̃ pbm in. 3º de aĩa. Et etiã nihil ꝓbat. ꝛ tõ pro nunc dimittendũ est. Et ly Aui. vocat sensũ cõem fantasiam: ipe accipit fantasiã methaphorice ꝛ silitudinarie.

Lec. 20.

Ad primum ergo dicendũ qꝫ nõ est inconuenīs qꝫ idẽ in gñe fiat ex se ipso ꝛ ẽt in spẽ: sicut ex hoĩe fit hõ. Ly ergo ex sensu fiat sensus hoc nõ est incõuenīs: ꝛ potissime accipiẽdo illã ꝓpositionẽ ex vt dicit ordinẽ tñ vel hitudinẽ cause efficientis mãꝰ ꝓncipalis. ¶ Ad scdm dicendũ qꝫ illud qõ fit ex aliquo mãliter vel formaliter manet in re facta. Mõ aũt effectiue vl ordine tñ sicut qñ ex mane fit meridies nõ remanet mane in meridie. Dictũ est. n. qꝫ ly ex dicit ordinẽ vel hitudinẽ cause efficientis. ¶ Ad tertiũ dicendũ qꝫ de quibuscũqꝫ habemus memoriã habemº sensum vel per se vel ꝓ accẽs actu vel hitu. Et hoc sufficit. ¶ Ad vltimũ dicẽdũ qꝫ experimentũ accipit dupliciter. Unoº pro suo mãli. Et sic bñ est in brutis. Alioº pro suo formali. Et sic nõ reperit in brutis. Mãle. n. experimẽti est spẽs in memoria retente que bñ sunt in brutis. Sꝫ formale eius est collectio illaꝝ spẽꝝ in vnũ ꝛ cõparatio eoꝝ inter se: quod solum pertinet ad rationez. Ideo nõ conuenit brutis. Et huic sententie concordat Albertº in probemio huius tractatu primo capitulo. 6º.

¶ Ibi in Doc. S. ꝛ pbo. hoibº aũt scientia ꝛ ars ꝛc.

b **Quintum** sic procedit. Uꝫ qꝫ in hoibº experimẽto nõ generet ars ꝛ scia. Mã certum ab icerto originem nõ ducit: qꝛ cã pfectior est suo effectu. Sed experimentũ est fallax vt ypocras asserit. Sꝫ ars est certa ꝛ ifallibilis vt pꝫ ꝓ posteriorũ ꝛ. 6. ethyco. Ergo ex exprimento nõ gnãt ars. ¶ Ꝺ 2º. Nullũ agẽs põt vltra ppriã virtutẽ sm pbm ꝓ 8º gñatiõe ꝛ Doc. S. in. 12. q. 19. ar. ꝓ º ꝛ aliꝭ sequentibº. Sꝫ in mãle est supra nãm mãlis. Ergo mãle nõ põt agere in mãle. Sed ars ẽ vñuꝫ q̃ sunt in mãliũ ꝛ experimentũ est singulariũ que sunt mãlia. Ergo experimentũ non est factiuũ artis ꝛ scientie. ¶ Ꝺ 3º Adulti sunt artifices ꝛ scientes: qui nõ fũt experti. Ergo saltẽ non semp ars vel scia cãtur ex experimento. ¶ Ꝺ 4º. pbus innit in textu qꝫ experimentuꝫ multoꝝ est. Ars vo oium. Sed ex multis non põt cõcludi oĩa sed est fallacia accidẽtis. Igit ꝛc. ¶ Ꝺ 5º vnũ oppositoꝝ nõ fit ex reliq. Sed ars ꝛ experimentũ opponũt sicut

ethyco lec. 3. ꝛ. 40 ꝛ. 2. 4

ſic vle ⁊ ſingulare q⁊ ars eſt vniuerſaliū: experimentuz vo ſingulariū. Igit ꝛc. ℂ Ꝑ 6°. Accidētia duo eiuſdez gñis vel ſpēi nō poſſunt eē in eodē. Ergo nō pñt eſſe m' te ſpēs in aliq̄ po⁹ ſeu vtute experimētali. Et ſic ex expi° nō cāt ars. ℂ Ꝑ 7°. Scia ſpeculatiua nō cāt ex expiñ° q⁊ alias eſſet practica. Ergo nō eſt vlr vez ꝙ ars vt ſcia cāt ex expi°. ℂ Ꝑ 8°. De ſbijs ſeparatis ē ſcia. Et tñ de eis nō hētur expi^m cū nō cadāt ſub ſenſu. Igit ꝛc. Sz ꝺ eſt pbs in textu dicens: hoib⁹ āt ſcia ⁊ ars ꝙ experimētū accidit. Experimentum enim artem fecit.

Reſpondeo dicēdū ꝙ ſcia ⁊ ars in hoib⁹ fiūt per expimentū. ℍāc cō cluſionē ꝓbat Doc. S. ſicut ⁊ pbs auctate ⁊ exēp°. Au ctoꝛitate poly. ⁊ homeri dicētis: ꝙ experiētia fecit artez ſed in expiētia caſuz. Q̄ꝺ. n. aliqs ſine expiētia recte ope tur: hoc ē a caſu. ℂ Exēp° ſic. Cū. n. hō accipit in ſua co gnitiōe ꝙ hec medicina ꝓdeſt. Soꝛ. ⁊ pla. tali ifirmitate labo: antib⁹ ⁊ multis alijs: hoc ad expi^m ptinet. Sz cuz aliqs accipit ꝙ hoc ꝓfert oīb⁹ egrotātib⁹ tali egritudine in ſpē deteriata et ſm talē ꝓplexionē ſicut ꝙ ꝓdeſt fleu gmaticis aut colericis febꝛicitātib⁹: hoc iā ad artē ptinet. ℂ Ex quo pz ꝙ ars hoc pl⁹ bz q̄ expi^m q⁊ expi^m vſatur circa ſingularia: ars vo circa vlia. ℂ Itē hec cōcluſio pt ꝓbari rōe. Q⁊ ars ē vlis acceptio. Sed vle accipi nō pt niſi ex multis ſingularib⁹. quoꝝ collectio expimētū dici tur. Ergo ex expimēto fit ars in hoib⁹. ℂ ℐſto cui⁹ de claratiōe ꝓſideā^m eſt p° ſm Doc. S. in preſenti pte le ctiōis ꝙ mod⁹ generatiōis artis ex expi°ē idē cū modo quo expi^m fit ex memoꝛijs. Mā ſicut ex multis memo rijs fit vnū expi^m ſeu vna expimentalis po^a ita ex m'tis expi° appꝛehenſis fit vlis acceptio de oīb⁹ vlib⁹ que dici tur ars. Et huic ſñie cōcoꝛdat Alber. in tractatu. p° ca. 7° huj⁹ primi. ℂ Cōſiderādū eſt tñ ſcōo ꝙ ex dictis ꝺ oꝛiť difficultas. Q⁊ pbs dicit 2°. ethy. ꝙ potētie ſunt a nā. Cū ergo expi^m ſit q̄dā experimētalis po^a vt dcm̄ ē: vī ēē dicē dū ꝙ ſit a mā ⁊ ꝙ nō cauſet ex m'tis memoꝛijs. ℂ Itē ſi expi^m eſſet q̄dā po^a expimentalis. vel illa po^a eēt vna ō potētijs ſenſitiuis exteꝛioꝛib⁹ vel vna de interioꝛib⁹. nō primū: vt de ſe manifeſtū eſt. Neq̄z ſcōm q⁊ nō eſt ſen ſus cōis. ⁊ ſic de alijs. Uel ſi ſic aſſignetur illa potentia. ℂ Dicēdū ꝙ ꝓ pbm i. 9°. huj⁹ po^a accipiť dupliť. Uno mō ꝓpꝛie vt diſtinguiť ꝓ bitum. Et ſic expimentū vt hic accipiť: nō dī po^a. Alio° accipiť po^a cōiter ꝓut bitus ſiue cognitio q̄dā potētia dī. Et ſic expi^m po^a dici poterit vt hic ſumiť. Uñ Doc. S. dicit in. 12. q. 40. ar. 5. ad pri mū ꝙ expientia in opabilibus nō ſolū cauſat ſcia z. ſz ēt cauſat quēdā habitū ꝓpter ꝓſuetudinē qui facit operatio nē facilioꝛē. hec ille. Et per hoc pz ſolutio ad ambas ob iectiones. ℂ Cōſiderandū eſt tertio ꝙ ars accipiť dupli citer. Uno° ꝓpꝛie: vt diſtinguiť ꝓ ſciam. Et ſic nō accipi tur hic in ꝓpoſito. Alio° cōiter vt eſt certa cognitio alicu ius. Et hoc dupliť. Unomō pro ſcia infuſa. Et de tali nō eſt hic ad ꝓpoſitū. Aliomō ꝓ ſcia acquiſita. Et hoc du pliciter. Unomō pro ſcia acqſita per inuentionē. ⁊ ſic pre ſupponit expimētalē cognitionē pfectam vl' imperfectā. Alio° ꝓ ſcia acquiſita per doctrinam. Et illa pōt dupliť cōſiderari. Uno° in ipſa acqſitiōe. Et ſic nō preſupponit expi^m in acquirente. bz bñ in docente. Alio° poſt acquiſi tionē. Et ſic regrit expimentū vt perfecte ſtabiliatur in mente addiſcentis: nō tñ li ſm eſſe eius impfectū cōſide retur. Uñ ſi ſcia ꝓpꝛie ⁊ ſtricte accipiať. vt. ſ. eſt quidaz demōſtratiōis effectus abſolute loquēdo nō preſuppo nit expimētū vlr: ſicut pz in mathematicis.

Ad primum igitur dicendum ꝙ duplex ē expi^m. Quoddā eſt imperfe ctum acceptum. ſ. ex paucis cū ignorantia cauſe. Et tale eſt fallax. Aliud eſt expimētū pfectū acceptū. ſ. ex m'tis cū cognitione cauſe. Tale āt nō eſt fallax. Ex q̄ gñať ars ⁊ ſcia. ℂ Sed ꝺ. Sicut. n. expimētū fit ex multis memo rijs: ita ⁊ ars ex multis experimentis: ſi debeat fieri ex expimento: vt dicit pbs in textu. Sed in doctrinalibus ſcientijs in multis nō oꝛ experiri: qm̄ viſo in vno triāgu lo ꝙ cū ſit rectilineus bz tres angulos equales duobus rectis: per neceſſariā hitudinē habetur cognitio certa in oībus triangulis. ℂ Ꝑ 2°. In quibuſdā nō ſolum mul tis ſed ēt vno ipoſſibile eſt experiri. Sicut ꝙ ſtelle fixe ſup polos oꝛbis ſigno: cū rotate perficiant in triginta ſex milibus annis circulū: cū null⁹ hō tñ vinat. ℍoc tñ cer te per demonſtrationē ſcit aſtrologus. ℂ Dicendū ꝙ ſi accipiať ſcia ꝓpꝛiiſſime vt cognitio certa de neceſſariis acquiſita per demōſtrationē certiſſimā: ſic nō indiget ex perimēto: de qua ꝓcedunt ambe replice. Si tñ accipia tur ſcia ꝓ artificialibus phyſicis medicinis que ſunt de cōtingentibus inquātū ꝓſideāť in ſuis ſingularibus: ſit de talibus maxime vificať ꝓdicta ꝓpō phy. Uñ ante q̄ in moꝛalibus poſſit accipi vlis acceptio ſepe ⁊ diligen ter oꝛ expiri: ꝓp q̄ꝺ dicit pbs p° ethy. ꝙ iuuenes paruz ꝓficiunt in ſcientijs moꝛalib⁹ eo ꝙ ſunt in expti: vt ꝺcla rat hic Alber. ca. 8°. vbi ſupꝛa. ℂ Ad ſecūdū dicēdū ꝙ artē gñari ex expimēto ꝓt intelligi dupliť. Uno° virtute ꝓpꝛia. Et ſic nō eſt poſſibile ſaltē ſi ly ex dicat hitudinē cauſe. Alio° virtute rōnis. Et ſic nihil ꝓhibet artē gñari ex expimento q⁊ rō ē ēt vtus in mālis: ſic ēt ex fantaſma te gnať ſpēs intelligibilis: virtute intellectus agentis. Lectio .3.

ℂ Ad tertiū dicendū ꝙ multi poſſunt eſſe artifices non expti loquēdo de arte p doctrinā accepta ſm moduz in coꝛpoꝛe articuli expoſitū. ℍNullus tñ pōt eſſe artifex non experius loquēdo de arte acquiſita per inuentionē. Sed ꝺtrā. Oīs ars ineſt nobis a nā. Ergo nulla ars eſt per in uentionē. Et ſic nihil eſt reſponſū. Añs probať rōne pla tonis. Q⁊ qui querit expimēto aliqd ſcire aut pōt inueni re ſcitū vle aut nō. Si nō fruſtra eſt inqſitio. Si aūt pōt inuenire: aut ergo qō inuenit ſcit per aliō ſe inueniſſe quā do inuenit: aut neſcit ſe inueniſſe. Si ſcōm tūc nūq̄z ceſ ſabit ab inquiſitione. Si primū cū nō ſciať ſile niſi per ſi mile: oꝛ ꝙ ſimile ei qō inuenit intus hēat. Ergo oīuz q̄ inueniri pñt iam antea intus ſiles bitus ſunt. Duoāt ha bitus p oīa ſiles ⁊ eiuſdē ſpēi qualitatis ⁊ forme exītes nō pñt ſm idē in eodē fieri. Cū ergo in aīa ſit ſilis hītus cū queſito: ꝓ experimētū nihil gñatur in aīa ſed per ta lia excitatur aīa ad reminiſcendum ea que prius nouit.

ℂ Dicendū ꝙ nulla ſcientia ineſt nobis a nā: ſed per in uentionē vel acquiſitionē. niſi forte loquēdo de ſcia infu ſa. Et quādo hō ꝓ expimentū inuenit: ſcit ſeipſum inue niſſe: primo vtute luminis intellect⁹ agentis ⁊ poſſibilis ſcōo virtute ⁊ rōne ſcie que preexiſtebat imperfecte in aīa ī po^a. ſ. ⁊ in vtute: nō aūt formali vt vult Alb. neq̄z ꝓ fecte. Et talis hītus impfecte exīs in aīa ⁊ ī poſſibili bz ſimilitudinē ad ſciam ſm eſſe eius perfectū cōſideraz vnde nō opz ponеť oēs ſcias exiſtere in aīa a nā. ℂ Ad quartū dicendū ꝙ lz ſm formalitatē ꝓſequentie ex plu ribus experimentis nō pōt inferri vniuerſalis ars: niſi cū adiunctione iſtius particule. Et ſic de ſingulis ſicut ſit in inductione perfecta: tñ ꝓpter hoc nō ſequitur ꝙ ars non fiat ex expimento accipiendo ly ex vt dicit oꝛdinē.

ℂ Ad quintū dicēdū ꝙ vnū oppoſitoꝝ bene fit ex reliq̄ ſm ꝙ iſta ꝓpoſitio ex denotat oꝛdinē. ℐDriuatio. n. pre ſupponit habitū ⁊ negatio affirmationē. Si vo accipiať illa prepoſitio ex vt denotat hitudinē cauſe: tunc vnū op poſitoꝝ in ſenſu compoſito non fit ex reliquo lz bñ in ſen ſu diuiſo. ℂ Ad ſextū dicēdū ꝙ duo accidentia eiuſdez generis vel eiuſdez ſpēi nō pñt eſſe in eodez ſubiecto ſz eſſe actuale ⁊ ſm actū perfectū. Bñ tñ pt eſſe ꝙ vnū ſit ſm eſſe actuale ⁊ aliud ſm ēē hītuale. vt infra declara biť in. 5°. huj⁹. q. 9ª ar. 7. ℂ Uel pōt dici ꝙ expimen tū nō accipiť hic pro potētia ſed pro expimentali cogni tione. ℂ Ad ſeptimū patuit ſolutio in coꝛpoꝛe articuli. Uel dicendū ꝙ accipiendo expiuentū largo mō ſm ꝙ expimentū eſt cognitio ſeu collectio multoꝝ ſingulariuz ſic bene reperitur in ſcia ſpeculatiua. Et iſto modo ꝓña nō valet. ℂ Ad octauū dicēdū ꝙ lz ſubſtātie ſeparate non cadant ſub ſenſu per ſe: bene tamen per accidens in quātū cognoſcuntur a nobis cognitiōe q⁊ per creaturas corruptibiles ⁊ per hoc inferiora.

¶Questio.5ª.De preeminentia artis ⁊ experimẽti.

Finde cõsiderãdũ restat de preeminentia artis ⁊ experimenti. Circa qõ q̃runt tria. ¶Primo vtrũ expt⁹ nõ artifex sit certior artifice nõ expto. ¶Secũdo vtrũ actiões ⁊ generatiões oẽs sint circa singularia. ¶Tertio vtrũ artifex non expertus sit certior in cognoscendo in obuiando ⁊ in sapiendo expto non artifice. ¶Ibi in Doc.S.⁊ phylosopho expertos magis proficere videmus.

¶ primum sic pceditur. Vr̃ q expt⁹ nõ artifex nõ sit certior in operãdo q̃ artifex nõ exptus.nã illa q̃ fm actiones nõ dñt:nõ pñt differre in opando ⁊ certitudine circa tales opatiões.Sed expimẽ tũ ⁊ ars sunt huiusmodi qr actiões ambox sũt circa idẽ obm.vꝫ.circa singularia:vt dr̃ in tex.Igit̃ nõ dñt quia vnũ certius cõcurrat ad operationẽ:aliõ aũt incertius. ¶P 2º.Dicit Doc.S.in pn̄o huj⁹ lcõnis q̃ q̃tũ ad actũ ptinet:experientia nihil differre vr̃ ab arte:sed qñ ad actum veniẽ:tollit̃ dꝫia inter experientiam ⁊ artẽ.Idez dicit phs in textu.Ergo vr̃ q in operãdo nõ differãt.sꝫ solum in cognoscẽdo.Et q̃tũ ad hoc.s.in cognoscẽdo artifex est certior nõ expto:vt inferius pbabit̃. ¶P 3º. Ille qui per regulã certiorẽ opatur:certius opat̃.Sed artifex ẽ hmõi qr artifex hꝫ rõnẽ p regula: exptus vero sensum.Igit̃ ⁊c. ¶P 4º.Illud agens est certi⁹ in operãdo qõ hꝫ oĩa pn̄a regulatiua opatiõis sue:q̃ illud qõ nõ hꝫ oĩa principia que requirũt̃ ad directionẽ opationis.Sed artifex nõ expertus hꝫ oĩa principia regulatiua q̃b⁹ operationes hois regũtur.vꝫ.artẽ ⁊ rõnẽ.Dcm̃ est.n.ꝫ.q.4.3. q hoiuꝫ gen⁹ arte ⁊ rõib⁹ viuit.i.opationes hois regulãt̃ rõne ⁊ arte: vt pr̃ius expositũ ẽ.Sed exptus nõ artifex hꝫ altex principiũ tm̃.vꝫ.rõnẽ sine arte.Ergo ⁊c. ¶P 5º Si exptus nõ artifex esset magis certus:sequeret̃ q esset magis sciens.Sed pñs ẽ falsũ. Ergo ⁊c.pꝫ cõsequẽtia :qr scia est certissima cognitio. ¶P 6º Agens per cognitionẽ quãto certius cognoscit tanto certius operatur.Sed artifex certi⁹ cognoscit quã exptus :qr cognoscit propter qd:alter vo solũ qr est.igitur ⁊c. ¶P 7º.Nullus certi⁹ agit circa agibilia q̃ prudens.Ergo nullus certius opatur circa factibilia q̃ artifex.Pꝫ cõsequẽtia:qr sicut prudentia est hꝫtus directiuus hois circa agibilia:ita ars est hꝫtus directiuus hois in factibilibus.Sed ꝓtra est phs in textu dicens. Quantum qdem igitur ad id qõ est agere:⁊ ad actum quidez experiẽtia nihil ab arte differre videt̃.Sed exptos magis proficere videmus:sine experienti rõnem hñtibus. Causa aũt est:qr experientia singulariũ est cognitio.Ars vero vniuersaliũ.

Respondeo dicendũ q expertus nõ artifex certior est in operando q̃ artifex nõ exp⁹.Pꝫ probatio phy.Qr generatiões ⁊ actiones sunt singularium.Ulia aũt neqꝫ agunt neqꝫ patiũtur nisi fm accñs.Sicut medicus nõ sanat hoiem:nisi p accñs:per se aũt sanat Socratẽ:vel aliq̃ aliũ hoiem: cui esse hominem accidit.Sꝫ expientia est cognitio singulariũ.Ars vo vniuersaliũ.Sequit̃ ergo q expertus non artifex:certius operatur quãtũ ad efficaciã opis q̃ artifex nõ expertus.Hinc est q phs subiungit. Si igitur sine experimento quis sic dictoꝝ rõnẽ habeat ⁊ vniuersale qdẽ cognoscat ⁊ in hoc aũt singulare ignoret mlt̃ totiens curatione peccabit.Singulare nãqꝫ magis curabile est.s.per se. ¶Ex declaratiõe maioris orit̃ hic difficultas.Dictũ est.n.q medicus sanat per se Socratez cui accidit esse hoiem. ¶Cõtra.Ista ꝓpositio est per se Socrates est hõ:vt dicit hic Doc.S.Qr si Socra. diffiniretur in ei⁹ diffõne poneretur homo:vt dr̃.7º.⁊.8º huius.Ergo nõ accidit socrati esse hoiem. ¶Itẽ phus ꝓbat illã maiorẽ inducendo in vno tm̃.Sed inductio ex vno singulari fcã dum sint plura singularia causat fallaciam consequentis.Ergo videt̃ q illa probatio causet fallaciam consequentis.Et sic nulla est. ¶Respõdet Doc.S. ¶Ad primum dicens q hꝫ ista sit per se Socrates est hõ:tm̃ ista est p accidẽs.Socrates sanat⁹ ẽ hõ. Sic ergo Socrates põt accipi dupliciter.Uno⁰ sbaliter fm q est iferi⁹ ad hoiem.Et sic ista ẽ p se Socra.est hõ. Alio⁰ accipit̃ So.fm q sanat⁹.Et sic ista est per accñs. Socrates curatus: vt sic est hõ. ¶In sup.Cõsiderãduꝫ est q duplex põt ee differentia inter expientiã ⁊ artem. Una in cognoscẽdo:qr.s.ars est cognitio vniuꝫ: expictia vo singulariũ.Alia in opando.Et hoc dupliciꝫ põt itelligi.Uno⁰ quãtũ ad modũ operãdi.Et sic nõ differũt: qa vterqꝫ circa singularia versatur.Alio⁰ q̃tũ ad efficatiam operandi.Et sic expientia ⁊ ars differunt: vt patuit p cõclusionem iam positam ⁊ probatam. ¶Ad secũdam obiectionez respondet Albertus in tractatu primo huius pmi ca.9º.dicẽs q sufficit inducẽdo pbare in vno quando in omnibus penitus est eadem rõ sicut in posito. Et sic consequentia tenet gratia materie. ¶Ex predictis elicitur q duplex est certitudo.Quedaz est certitudo gnitionis:de qua in sequentibus videbitur.Alia est certitudo operationis.Et illa est duplex.Quedam est certitudo operationis quãtũ ad modum operandi.Alia est quãtũ ad efficaciã operis. ¶Ex supradictis etiam possumus colligere q est differentia ⁊ conuenientia inter expertentiaz ⁊ artẽ: vt pꝫ ex rõnibus earuꝫ.Nam experiẽtia dicitur cognitio singulariũ ex multiplicatis acceptis memorijs circa que est actus accipiendo actum pro actu scdo.s.pro operatione vt hic sumitur.Sed ars est cum certa rõne factiuus hitus: vt pꝫ 6º ethy. Et huic sententie concordat albertus vbi supra. ¶Qr vo vt idez dicit ẽt cognitio experientie:mouet ad opus sicut forma gñata assuetudine ⁊ cognitione ⁊ sic mouet in modũ nature consuetudinis enim forma in naturã trãsponitur vnde dr̃ q consuetudo est altera natura qr vt natura quedaz mouet:sed natura est omni arte certior:ideo expertus vtili⁹ ⁊ certius attingit finem operis q̃ artifex: hec ille.

¶d primum ergo dicẽdũ q aliqua possũt differre fm actiones dupliciter .Uno⁰ quãtũ ad modũ agẽdi.Et sic expientia et ars nõ dñt cũ vtraqꝫ circa singularia vsẽt̃.Alio⁰ q̃tũ ad efficaciã opis.Et sic expientia ⁊ ars dñt fm actiões vt dicit ꝓclusio.Et per hoc pꝫ solutio ad scõm. ¶Ad tertiuꝫ dicẽdũ q aliqua regula pt̃ dici certior dupliciꝫ.Uno⁰ q̃tũ ad cognitionẽ.Et sic ars est regula certior: vt iã declarãtũ est. ¶Ad quartũ dicẽdũ.Ad minorẽ q artifex nõ hꝫ oĩa pn̄a q̃ requirũt̃ ad regulã sue opatiõis:nisi p̃suppositã expientia ⁊ memoria.Unde artifex exptus certior est in operatione:q̃ artifex non expertus.⁊ q̃ expertus nõ artifex:nõ tm̃ ꝓpter hoc opꝫ concedere q artifex nõ exptus sit certior in operando q̃ exptus nꝫ artifex ꝓpter rõnem superius assignatam.Et si arguatur . Ars generat ex experimento vt supra probatum est.q.4.ar.5.Ergo nullus est artifex non exptus. ¶Ad hoc patuit solutio in precedenti articulo qr licet ars per inuentionem presupponat experimentũ in illo qui inuenit.nõ tm̃ ars per doctrinaz acqsita.Ideo p̃t esse artifex nõ exptus.Sicut medici in medicina speculatiua studentes: vocantur artifices inexperti ante quam accedant ad practicam. ¶Ad quintum dicendũ q hoc arg^m^ pceditde certitudine cognitionis de qua nõ est hic ad ꝓpositũ. ¶Ad sextũ dꝫ q quãto agẽs per intellectũ certi⁹ cognoscit operabile.s. singulare:tãto certius operatur. Non autem loquendo de vniuersali.Artifex autem licet certius cognoscat vtrq̃ quã expertus qr cognoscit pp qd ⁊ per se expertus vo quia ⁊ per accidens:tamen exptus certius cognoscit singulare q̃ artifex tm̃:qr cognoscit singulare per se: vniuersale vero per accidẽs.Artifex aũt non cognoscit singulare per se sed per accidens:sine reflexe:aut ẽt in vniuersali ⁊ sophystico modo vt dicitur p⁰ post^x^.Uel dꝫ q q̃to aliq̃ agens certius cognoscit:tanto certius operatur

7.Le.9.et cõmẽ.34.

L.38.4 cõ.40.

loquendo

loquēdo de cognitione practica et nō speculatiua. Licet igit̄ artifex cognitiōe speculatiua certi⁹ cognoscat q̄s expert⁹: ecōtra tn̄ est loquēdo de cognitiōe practica. ¶ Sz ptra. Ars est hit⁹ cognitiu⁹ practic⁹. Ergo ois artifex cognoscit practice. Et sic cū certi⁹ cognoscat q̄s expert⁹: certius opabit̄. ¶ Dicendū q duplex est scire practicū. s. scire opari: et scire aliqd qō est ordinatū ad opari. ¶ Primum scire est simplr et ppie practicuz: qō nō ptinet ad artem. Et nō opz q ois artifex sciat practice illo p⁹ mō. Sed expt⁹ bn̄ scit primo modo. Scia.n. practica p⁹ respicit obm suū: qō est vle fm q est ordinabile ad opus: et secūdario respicit singularia ⁊ operabilia. Expt⁹ vo de directo respicit singulares circūstātias et ꝺditiones rez circa quas versaf̄ sua opatio. ¶ Buridan⁹, aūt̄ p⁹ hui⁹. q. 5. circa finē quē segt̄. imo cui⁹ qōnes recitat Antoni⁹ Andree parū addens vl subtrahēs suis qōnib⁹: facit dificultatē an singulare possit per se intelligi: pbando vnico medio q de intentione phy est dicere q sic. Sed qz illa mā magis ptinet ad septimū hui⁹. q̄s ad pñtē libz̄: ideo pro nūc relinquat̄. ¶ Ad vltimū dicendū q prudentia non gnat̄ nisi ex actib⁹ nr̄is. Ideo nullus certius opabit̄ circa agibilia q̄s prudens Sed ars nō semp generat̄ ex actibus nostris: sed aliqn̄ per doctrinam. Ideo nō est simile de arte et prudentia: vt pz. 6°. ethy^k. ¶ Ibi in Doc. S. et pho. Actiones sunt singulariū ⁊c.

a **B** secundum sic ꝓcedit̄. Videtur q actꝰ ⁊ oēs gnatiōes nō sint circa singularia. Nam vlia ēt corrūpunt̄. Ergo ēt gnant̄. pz ꝑna: qz eiusdez est gnatio et corruptio: qz in omni mutatione est aliquid idem qō est cōmune vtriqz terminoz. Añs pbat̄: Qz illud qō prī⁹ bz existere et postea nō existit: corrūpit̄ nisi annichilet̄ de quo nō est hic ad ꝓpositz. Sed vlia sunt hmōi: vt ad sensuz est manifestū. Igit̄ gnatiōes sunt vlium. ¶ Si dicat̄ q vlia corrumpunt̄ per accidens. s. ad corruptionē suoz singulariū: nō aūt p se. ¶ Contra. Unū ꝓrioz p se corrumpit̄ a reliquo: vt pz p⁹ phy^k. et. 2°. de gnatione. Sed aliqua sūt vlia que sibi inuicē ꝓriant̄. Cō traria.n. sūt que sub eodē gñe ponunt̄ spē dria: vt pz. 10. hui⁹. Ergo p se corrūpunt̄. ¶ ꝑ 2°. Ulia pmo corrumpunt̄. Ergo p se. ¶ Sz ꝑna: qz p⁹ includit p se: sicut iferi⁹ suū supi⁹: vt pz p⁹ post^k. Añs pbat̄: Qz illud qō est p^m via gnatiōis est posteri⁹ via corruptiōis. Et ecōtra illud qō est vltimū via gnatiōis: est p^m via resolutiōis: vt habetur ex. 9°. hui⁹ Sed vle est vltimū via gnatiōis. Ergo est p^m via resolutiōis. Et sic p⁹ corrumpit̄. Et p ꝑns corruptiones sunt vlium p se. ¶ ꝑ 3°. Intelligere diffinire diuidere ⁊ scire sunt actiones. Et tn̄ ꝓstat q nō sunt singulariū p⁹ sed vlium. Igit̄ ⁊c. ¶ ꝑ 4°. Si actiones essent singulariū: vel hoc esset verū subiective vel obiective: hoc est q actus essent singulariū subiectoz vl obiectoz. ¶ Nō p^m: qz actiōes alique sunt subiective in agente vli. s. in celo ficut mouere circulariter. ¶ Nec 2^m: qz cū poc sint vles: opz q actus et obiecta sint vlia: qz poc p actus et actus p obiecta distinguunt̄. ¶ ꝑ 5°. Sensatio et appetit⁹ sensitiu⁹ sunt act⁹. Et tn̄ nō sunt circa singularia: qz alś potētie sensitiue distinguerent̄ per singularia: qō est falsuz: qz sic essent tot potētie visiue in hoīe quot sunt res visibiles. ¶ ꝑ 6°. 2° phy^k dicit̄ q cāe et effectus debēt ꝓportiōari. vz. q cause vli correspōdeat effectus vlis et cause pticulari effectus pticularis. Sequit̄ ergo q actio alicui⁹ cāe termiat̄ ad effectū vlez. Igit̄ ⁊c. ¶ Sz hēc phs in textu dicēs. Act⁹ aūt et oēs gnatiōes circa singlare sūt.

Respondeo dicendū q oēs actiones et generationes sunt singularium. Hanc ꝓpositionē phat̄ phus per inductionē. Hedicus .n. nō sanat hominez: nisi fm accidens. Sed Calliaz aut Socratem p se sanat: cui accidit. i. ꝓuenit esse hominem: et sic de singulis actionib⁹: vt clare pz inducenti. Simil⁹ vlia nō generant̄ neqz mouent̄: nisi inqntū hoc competit singularib⁹. Homo.n. in vli nō generat̄ nisi hoc homine generato: et sic de alijs. Igit̄ omnes actiones ⁊ generationes sunt singulariū. ¶ Ratione ēt pōt sic pbari. Naz quelibet actio terminat̄ ad esse vel accidētale vel substātiale. Ergo ꝓprie illud fit per se qō ꝓprie dicit̄ ee. Sed suppositū ꝓprie dicit̄ illud qō est: vt pz. 7°. hui⁹. q. 12. ar. p⁹. Ergo totū ꝓpositū siue singulare est illud qō proprie agit̄ ⁊ gnat̄. ¶ Quid aūt sit illud qō ꝓprie gnatur vz. an mā vel forma vel totū ꝓpositū: patebit i. 7°. hui⁹. Li°. 7. q. 16. ar°. i. ¶ Ꝓro b: cui tn̄ declatiōe ꝑdicte proꝓpositiōis ꝓsideradū est p⁹ q act⁹ accipit̄ duplr fm phm in. 2°. de aīa. Uno° p actu p⁹: q dr forma. Alio° pro actu 2°. qui dr opatio. Et hec opatio est duplex. Quedaz est opatio īmanēs: sic̄ itelligē velle et hmōi. Alia est trāsiēs. Et illa est duplex. Quedaz est itēctionalis: sic̄ motio finis et obiectoz sensuum. Alia est realis. Et illa est duplex. Quedaz est actio realis cōiter sūpta: sic̄ creatio. Alia est ꝓprie dicta. Et illa est duplex. Quedā. s. equoca: sic̄ ꝓductio aīaliū impfectoz vtute caloris solis. Alia vnivoca: sic̄ calefactio ignis q̄ ꝓducit calorē in aqua. ¶ Predicta aūt ꝓpō phy: ꝓprie itelligit̄ de actione fm q actus est opatio trāsiēs realis ꝓprie dicta: siue equoca fuerit siue vnivoca. ¶ Cōsiderandū 2°. q duplex est gnatio: vt pz fm phm p⁹ de gnatiōe. vz. gnatio simplr: qua acquirit̄ esse sbale: et gnatio fm quid qua acquirit̄ esse accētale. Et quelibet pōt ꝓsiderari ꝑdrupl̄. Uno° p cōpationez ad gnans. Et hoc dupl̄. Uel ad gnans qō: vel ad gnans quo. Sc̄do mō p cōpationē ad terminuz gnationis. s. ad formā. Tertio mō p cōpationē ad fm gnatiōis. s. vl ad mām tn̄ que est fm gnatiōis sbalis vel ad māz subiectā forme sbali que dr fm gnatiōis accidētalis. Quarto modo p cōpationē ad id qō gnatur. ¶ Predicta aūt ꝓpositio intelligitur de gnatione vtraqz cōsiderata per cōparationez ad generans qō: et ad id qō generatur: quod dicit̄ esse ipsuz totuz compositū: vt in. 7°. hui⁹ declarabit̄: lz sustineri possit etiā de gnante quo: et de termino gnationis. ¶ Considerandū est 3°. q singulare accipitur duplr. Uno° cōiter: vt reperitur in quolibet ꝑdicamēto. Alio°, ꝓprie: vt idez est qō supposituz in esse suppositali ꝓsideratum. Et isto secūdo modo ꝓsideratum accipitur hic in ꝓposito. Unde bona est allegatio illorum qui dicunt q actus et generationes sunt suppositorum: quē admodum Doc. S. multotiens assumit: lz Antoni⁹ Archyeptus tales reprehēdere studeat in p⁹ hui⁹. q. 3. Dicit enim q lz ꝑdicta ꝓpositio taliter allegata hēat vitatem in plurib⁹: tn̄ in multis deficit: sicut in aīa intellectiua de q̄ vere ꝓcedit q ipsa intelligit et vult siue exīs in corꝓre siue extra corꝓ⁹. Et tn̄ ipsa nō c̄ suppositū: lz sit subsistēs. Deficit ēt in spēbus in sacramēto altaris que nō sunt suppositalz sint singularia. Albedo.n. illa mouet visuz: et sic de alijs. ¶ Sed iste due instantie nō sunt ꝓ ꝑdictā ꝓpositionē: qz vt dictū est: ꝓpō illa phy intelligit̄ de actionibus trāseuntib⁹ ⁊ realibus: vt ēt ipse idē ꝓcedit in solutione ad 1^m. Intelligere aūt et velle sunt actiones īmanētes. Q̄ aūt albedo moueat visuz: hoc est intentionale: et nō nāle. ¶ Ex quo pz q ꝑdicta ꝓpositio taliter allegata in nullo defectū patit̄. Uñ Doc. S. in p⁹ sñiaz. di. 5. q. 1. ar. p⁹. in corꝓre probando q in creaturis essentia non agit sed suppositus: assumit q actiones sunt suppositoz. Dicit.n. q in creaturis actus sunt suppositoz. Sz essentia nō agit sed est p^m actus in supposito. Nō.n. hūanitas generat: sed Sortes vtute sue nāe. In creaturis aūt essentia realr dr̄t a supposito. Et ideo nulla actio de essentia ꝓprie ꝑdicat̄: nisi causaliter. Hec ille. ¶ Ex quo pz fm Doc. S. q sensus ꝑdicte ꝓpōnis est q actiōes et generationes sunt singulariū. i. suppositoz. ¶ Sz etiaz ex textu Doc. S. nunc adducto falsitas opinionis illorum qui dicunt q predicta ꝓpositio solū intelligit̄ passiue et non actiue: ita q sit sensus actiones sunt singulariū. i. illa que aguntur sunt singularia. ¶ Sed si hoc esset verum: nihil probaret Doc. S. volens ostendere q essentia nō generat. Unde dicenduz est q actiue et passiue intelligitur: ita q illud quod generat et agit est suppositum: et illud qō fit et generatur est suppositum proprie et per se

Lect. p^a. et com. 2.

Lect. 5. et com. 10.

¶ Phy^k. Le. 15. et com. 81. Le. 6. et cō. 14. Le. 11. ⁊ com. 11.

3. ethy^k. Le. 8. ⁊ cō. 6.

Le. 6. cō. 38.

loquẽdo. Secus est p accñs loquẽdo. Uniuersalia. n. bñ
gñant̃ p accidẽs: vt dicit hic phus in textu. s. ad gnãtionẽ
singulariũ ⁊ corrumpunt̃ ẽt p accidẽs ad corruptionem
Z. 4. c°. 6. singulariũ. Uñ dicit̃ in p̃dicamẽtis: q̃ corruptis primis
substantijs impossibile est aliquid alioꝝ remanere.

Ad primuz igit̃ dicendũ sicut dictum est in obiectione. ¶Et ad replicã di/
cendũ q̃ sicut ex vno ō̃rio nõ fit aliud nisi p accñs: vt dr̃
Lect. 11. et com. 5. p° phy*. per se aũt fit aligd ex ꝺbo qõ est in po[a]: vt dicit
Doc. S. in p[a] pte. q. 45. ar. 5. ad. 2[m]. ita vnũ ō̃rium nõ
per se corrũpitur: ſz totuz cõposituz est illud qõ p se cor/
rumpit̃. ¶Per accñs vo accidẽtia corrũpuntur. Illud. n.
qõ per se alterat̃. est ꝺbm alterationis: vt pz p° de gene/
Lect. 10. et com. 23. ratione. ¶Ad tertiũ dicendũ p° q⁹ p° accipitur dupl̃.
Uno° vt dicit ordinẽ trñ. Et sic nõ seq̃t̃ p̃mo: ergo p se.
Alio° accipit̃ p°: vt idẽ est qõ vle siue fm q̃ ipm: vt ac/
cipit̃ p° post*. Et sic bñ valet ꝺña. ¶Primo: ergo per se.
¶Dicendũ scõo ad ꝓbationẽ añtis q̃ illa auctas phy te
net in hijs que gñant̃ et corrumpunt̃ p se. Ulla aũt non
gñant̃ neq; corrũpũtur per se: ſz p accñs: vt dictum est.
¶Et si arguat̃. Sortes p se sanat̃. Sortes p se est hõ.
Ergo homo p se sanat̃. Et sic vlia per se agunt̃. ¶Di/
cendum q̃ maior est dupler. Mã Sortes põt accipi du
pliciter. Uno° mãl. Et sic est falsa. Alio° formal⁹ et in
sensu ꝓposito: vt sit sensus Sortes sanat⁹ per se sanatur:
sicut Sortes alb⁹ per se est albus: vt ũmit hic phus. Et
sic maior est vera: et nõ sequit̃ ꝟclusio. ¶Dicenduz ter/
tio ad minorẽ ꝓbatiõis: q̃ vlia non vltimo generantur.
¶Primus. n. embrio viuit vita plante q̃ aãlis: vt pz p° de
de anima. gnãtione et. 2°. de aĩa. ¶Et si arguat̃. Illud qõ generat̃
Lect. 7. et com. 34. ad gnãtionẽ alteri⁹: posteri⁹ generat̃. Sed vlia generan
tur ad generationẽ singulariũ: vt ꝟcessiuz est. Igit̃ poste/
rius gñant̃ q̃ singularia. ¶Dicenduz q̃ aliqd dr̃ gnãri
ad gnãtionẽ alteri⁹ dupl̃. Uno° tanq̃ ꝓñs ad gnãtũ: sic
accñs gñat̃ ad gñationez subiecti. Et sic maior assumpta
est vera. Alio° sic p̃n[m] aut ratio gnãti: sic calor pri⁹ intel/
ligit̃ in aqua q̃ aqua sit calida. Et isto mõ nõ opz q̃ illõ
qõ gnãt̃ ad gnãtionẽ alteri⁹ sit posteri⁹ eo qõ generat̃.
Et sic est in ꝓposito de vlib⁹. respectu suoꝝ singulariuz.
¶Replice fortiores ꝺ̃ has rñsiones deo ducente in me/
diũ pducent̃ in. 7°. hui⁹. q. 10. ar. 7. et. q. 12. ar. p°. ¶Ad
q̃rtũ dicendũ q̃ itelligẽ velle scire diffinire et diuidere
sunt actiones ũmanẽtes: et nõ trãseũtes. Et ideo nihil ad
ꝓpositũ. Et dato q̃ ꝑdicta ꝓpõ phy itelligeret̃ etiaz de
actione ũmanẽte: manifestum est q̃ illud qõ p° intelligit̃
.s. spẽs intelligibilis est singularis in essendo: lz sit vlis ī
repñtando. De isto actu trñ qui est diffinire Antonius ar
chyepus: vbi supra facit difficultatem: et dicit allegando
Cõmẽtatorẽ p° de aĩa. cõmẽto. 2. q̃ diffinitiões non sunt
vlizz extra aĩaz exñtiũ: sed sunt diffinitiões rez pticula/
riũ extra ũtellectũ. Sz itellect⁹ est qui agit in eis vlitatẽ.
Sed hoc nõ solũ est ꝺ̃ Doc. S. ī. 7°. hui⁹. q. 10. ar°. 7. et
q. 26. ar. 2. et in multis alijs locis. vz. p°. 7. 2°. post*. sed
Lec. 14. et com. 53. ẽt ꝺ̃ phm. 7°. hui⁹. vbi supra: vbi ꝓbat q̃ singulariũ non
põt esse diffinitio. Et hoc qõ assumit pro sua ꝓbatione:
peccat fm fallaciã equocatiõis. De rõne. n. vlis sũt duo
.s. q̃ sit quid vnũ: et q̃ sit in multis. Qꝺ aũt est qd vnuz
ꝟsideratũ per abstractionez a singularib⁹: hoc hz ab intel
lectu. Sed q̃ sit nãl: in multis: nõ hz ab intellectu. Qꝺ
autẽ hũanitas sit in Sorte et ¶Platone: hoc nõ hz ab itel/
lectu: ſz seclusa quacũq; opatione itellect⁹ adhuc huma
nitas in plurib⁹ indiuiduis dst nũero. ¶Ad qntũ dom
q̃ actiones sunt singulariũ subiectinoꝝ agentiũ et patien
tiũ: vt declaratũ est. Et lz celum sit vle in agendo: est trñ
singulare in essendo. ¶Ad sextũ dicenduz q̃ sensatio et
appetit⁹ nõ sunt act⁹ trãseũtes sed ũmanẽtes. Et dato q̃
essent actiones trãseũtes: nõ trñ opz q̃ distinguant̃ ad di/
stinctionez singulariũ: q⁹ po° vel hĩtus nõ distinguuntur
ad quãlibet distinctionẽ obiector̃: sed ad distinctionẽ for
malẽ que est eiusdẽ generis obiecti: vt prius tactum est.
¶Ad vltimũ dicendũ q̃ actio alicui⁹ cause terminatur
ad effectũ vlez ex ꝑti: nõ trñ p se tanq̃ ad id qõ agitur.

Nec valet instãtia de esse. s. q̃ pma rex creatax est esse.
Tum p°: q⁹ creari nõ dicit passionẽ: nisi fm modũ signi
ficandi: vt dicit Doc. S. in p[a] pte. q. 45. ar. 5. Et in de
po[a]. q. 3. ar. 3. Tum scõdo: q⁹ esse nõ creat̃: sed est magis
ratio formalis obiecti creationis: inq̃ntũ vnũq̃dq; creat̃
vt ens: et non vt hoc ens: vt dicit Doc. S. in p[a] pte. vbi
supra. ar. 4. ad p[m].
¶Ibi in Doc. S. et phõ. Deide cũ dicit. Sed trñ scire.

a **Ad tertium** sic ꝓcedit̃. Uidet̃ q̃ artifex nõ expert⁹ non
sit certior in cognoscẽdo obuiando et sapiendo
q̃z expertus nõ artifex. Scia. n. vel sapia non
suscipiũt magis et minus. Ergo artifex non est magis sci
ens vel magis sapiẽs: q̃ expertus. Añs pz. p°. q⁹ scia cũ
sit quedã forma simplex in indiuisibili ꝟsistit. scõdo q⁹ ad
Z. p[a]. c. com. 6. solã tertiã speciez q̃litatis est p se motus: vt ꝓbatur. 5°.
phy*. Ergo solũ q̃litas de tertia spẽ intẽdit̃ et remittit̃.
¶Ꝺ 2°. Ille est sapiẽtior qui certi⁹ iudicat: q⁹ sapientis
est iudicare: vt infra dicit phus. Sed expert⁹ certi⁹ iudi
cat q̃z artifex. Certi⁹. n. cognoscit q⁹ vulnera oblonga ci/
tius sanant̃ q̃z circularia. Igit̃ ꝛc. ¶Ꝺ 3°. Sapia est q̃
ꝟsiderat causas p̃mas: vt dicit Doc. S. in sequẽti lcõne.
Sz nõ ois artifex cognoscit p̃mas cãs. Ergo nõ ois arti/
fex est sapiẽs. et p ꝟñs nõ ois artifex est sapiẽtior expto ñ
artifice: q⁹ cõpatiũ icludit in se suũ positiuz. ¶Ꝺ 4°.
Quicũq; rẽ cognoscit ī pticulari et ī ꝓpria forma: certi⁹
cognoscit q̃z ille q cognoscit rez ī vli. Sz expt⁹ cognoscit
rez in pticulari: q⁹ experientia est cognitio singulariũ. Ar/
tifex vo cognoscit rẽ ī vli: q⁹ ars ẽ cognitio vliuz: vt p:i⁹
dictũ est. ar. 1. 6[m]. Igit̃ ꝛc. ¶Sed ꝺ̃ est phus ī textu di
cens. Sz trñ scire et itelligẽ arte magis q̃z experimento esse
arbitramur: et artifices exptos sapiẽtiores eẽ opinamur.
Hec aũt est q⁹ hij cãm sciũt: illi vo nõ. Expti. n. ipm q⁹
sciũt: ſz ꝓpter quid nescium. Hij autem ⁊ pp qd et cãm
cognoscunt.

Respondeo dicẽduz q̃ artifices non expti
sunt sciẽtiores ⁊ sapiẽtiores ex
pertis nõ artificib⁹. Hũc ꝓpõnẽ ꝓbat phs trib⁹ rõnib⁹.
¶Prima rõ sic format̃ fm Doc. S. Quicunq; sciunt
cãz et pp qd: sũt sapiẽtiores et sciẽtiores illis q ignorant
cãz: ſz solũ sciũt q⁹. Artifices aũt sciũt cãm et pp qd et nõ
solũ q⁹. Expti vo sciũt q⁹ et nõ pp qd. Ergo artifices sũt
sciẽtiores ⁊ sapiẽtiores exptis. Maior: ꝓbat. Quicũq;
.n. sciũt cãm et pp qd cõparãt ad scientes trñ: q⁹ sic artes
archytectonice ad artes artificũ manu opantiũ: q⁹ archy
tectores sciũt cãs factoꝝ. Sz archytectonice artes sũt no
biliores sciẽtiores ⁊ sapientiores artib⁹ artificum manu
opantiũ. Ergo et illi qui sciũt cãs ⁊ pp qd sũt sciẽtiores
nobiliores et sapiẽtiores sciẽtib⁹ trñ q⁹. ¶Scõa rõ est.
Signuz. n. scientis est posse docere. Artifices autem do
cere possunt. Experti vero nõ possunt docere. Unde pz
q̃ artifices sunt magis scientes et sapientes expertis.
Maior: probatur. Quia tunc vnumquodq; dicitur per/
fectum esse in actu suo: quando potest facere alterũz sibi
Z. 4. et có. 18. simile: vt dicit phus. 4°. methauroꝝ. Ergo signuz scien/
tis perfecti est posse docere hoc est in alijs scientiam cau
sare. Sicut signum caliditatis est q̃ aliquid potest cale/
facere: ita signuz scientis est q̃ possit docere. Maior: ꝓ/
batur. Quicunq; causas cognoscunt: ex eis demonstrare
possunt. Sed artifices causas cognoscunt. Experti vero
causas ignorant. Ergo artifices possunt demonstrare et
non experti. Sed demonstratio est syllogismus faciens
Z. 4. et com. 5. scire: vt pz p° post*. Ergo artifices possunt facere scire:
hoc est docere: et non experti qui causas ignorant. ¶Et
si dicatur. Experti ea que experimento cognoscunt alijs
tradunt. Ergo experti docere possunt. ¶Respondet
Doc. S. q̃ illa que tradunt expti nõ recipiunt̃ p modũ
sciẽ: ſz p modũ opinionis vel credulitatis ꝓpter qõ nõ
dicunt̃ docere: q⁹ docere est in alijs scientiam causare.
¶Tertia ratio est. Omnis cognitio singulariuz a sen/
su ꝟgitur. Ergo cognitiones singulariuz sunt magis
ꝓpriẽ sensibus quaz alicui alteri cognoscenti. Sed

tamen

tamen nullum sensum dicimus esse sapientes ꝓpter hoc ꝙ nō cognoscit causam ꝓpter quid ꝫ cognoscat ꝙ. Tactꝰ enim indicat ꝙ ignis est calidus. Non tamen apprehēdit ꝓpter quid. Ergo experti qui habent singularium cognitionem. causas ignorantes sapientes dici non possunt. ¶Et si dicatur. Artifices sunt sapientiores expertis. Ergo experti sunt sapientes sicut ignis est calidior aere: ergo aer est calidus: vt pz per exponentes. ¶Dicendum ꝙ predicta comparatio nō est ꝓprie dicta: sed abusiua: ac si diceremus. Deus est melior dyabolo: vel ignis est calidior aqua: et sic de similibus. ¶In prio precedentium declaratione cōsiderandū est primo fm Doc. S. in pre senti parte lectionis. ꝙ pbus ponit ēminentiam artis ad experimentum q̄ntum ad tria. In primo q̄ntum ad scire. Qō quidem magis esse arbitramur per artem: q̄ꝫ per experimentum. Secō q̄ntum ad obuiare. Quod in disputationibus accidit. Nam habens artem: pōt in disputando obuiare his que ꝓtra artem dicuntur. Non autem habens experimentum. Tertio qz artifices magis accedunt ad rationem sapientie: q̄ꝫ experti tanq̄ omnia scientes: omnia dico. i. vniuersalia et causas primas. ¶Considerandum est 2º ꝙ operationes artificum sunt in triplici differentia. Nam quedam sunt ad disponendum materiam artificij: sicut carpentarij secando ligna et ea complanādo dispōunt materiam ad formam nauis. Quedam vō sunt ad introductionem forme. Sicut cum aliquis ex lignis dispositis et preparatis nauem cōpaginat. Quedam autem est operatio in vsu rei iam constitute. Et talis inter ceteras operationes est p̄ncipalissima: qz ipsa non ordinatur ad aliam sed alie ordinant ad ipsam. prime vō sunt infime: qz ordinant ad alias et nulle ordinant ad ipsas. Sed ille de secūdo gradu medio modo se habent: qz ipse ordinant ad tertiam et prime ad ipsas. Unde ille q facit operationē de scō gradu: dicit archytector respectu illi⁹ qui facit opationes de primo gradu. Et ille qui facit operationem de tertio gradu dicit archytector respectu illius qui facit opationes de scō gradu. Uerbi gra. In prepator lignoꝝ disponit materiam. Manifactor vō inducit formam nauis. Sed nauta vtitur naui iam facta. Nauta igitur dicitur archytector respectu manifactoris qz sibi precipit. Et manifactor respectu ꝓparatoris lignoꝝ qz sibi p̄cipit. ¶Ex quo primo iferturꝙ ars archytectonica est p̄ncipalior et nobilior inter omnes artes manuales. Qō ꝓbat Doc. S. duplr. In primo ex interpretatione nois. Dicit enim archytector quasi princeps artis. Scō prōbat ratione. Nam illa ars est p̄ncipalior: que principalio rem habet opationem: cum habitus distinguant et denominent ab ipsis operationibus. Sed ars archytectonica habet principaliorem operationem: vt patuit in nota bili supraposito. Ergo inter ceteras artes manuales ars archytectonica est principalior et nobilior. Que fuit minor probationis maioris prime rationis superius adducte. Secūdo infertur ꝙ archytectores sciunt causas factoꝝ Quod sic probatur fm Doc. S. Nam manifactor est archytector respectu ꝓparatoris materie: vt ex dictis pz. Sed manifactor scit causam quare ligna debent esse sic disposita: qz cum materia sit ꝓpter formam talis debet esse materia qualis competit forme introducende. Similiter nauta est archytector respectu manifactoris: qz sibi precipit. Sed nauta scit causam q̄re talis debet eē forma nauis: qz cum tota nauis sit ꝓpter vsum ipsius: scit ꝙ propter hoc talis debet esse forma: vt tali vsui cōueniens sit. Sic ergo cum ex forma artificij sumatur cā operationum que fiunt circa dispositionem materie: et ex vsu sumatur causa opationum que sunt circa formam artificij: manifestum est ꝙ archytectores sciunt causas factorum. Que erat maior probationis maioris prime rationis superius adducte. ¶Considerandum est tertio fm Doc. S. ꝙ inter inuenta et manuartifices est similitudo et dissimilitudo. Similitudo est q̄ntum ad hoc ꝙ manuartifices operantur sine cognitione cause sicut et inuenta. Et sicut inanimata operantur vt ordinata ab aliquo superiori intellectu in proprium finem: ita et manuartifices. Sed in hoc est differentia et dissimilitudo: qz inuenta faciunt vnumquodq̄ suorum operum per naturam: sed manuartifices per cōsuetudinem. ¶Et si arguatur. Cōsuetudo ad vnum inclinat determinate sicut natura. Ergo in hoc nō est differentia ab inuentis. ¶Respōdet Doc. S. dicens ꝙ q̄libet cōsuetudo hēat vim nature in q̄ntum ad vnū inclinat determinate: tñ a nā dīt in hoc ꝙ est circa ea que sunt ad vtrūlibet ſ̄z hūanā cognitionem. Multa .n. nō assuescimus. Neq̄ ēt cognitione carētia assuescūt: vt ꝓbatur 2º ethyc. ¶Ex predictis pz ꝙ aliqui nō sunt sapientiores fm hoc qō est practicos et operatores esse qō cōuenit expertis: sed fm hoc ꝙ aliqui habent rationem de agendis et cognoscunt causas agendorum: ex quibus rationes sumuntur: qō cōuenit artem habentibus. Datet etiā ꝙ puri grāmatici alias artes et potissime methaphysicā ignorantes: merito corpora inuenta a sapientibus noiantur: qz sicut inuenta ea que faciunt incognita faciunt sicut ignis comburit absq̄ aliqua cognitione nesciens se comburere: ita ipsi qui causam ignorant nescīt se scire nec aliqd sciūt ſ̄z se scire dicere presumant. Lectio 5ª.

Ad primum ergo dicendum ꝙ scīa suscipit magis et minꝰ in abstracto et in cōcreto. In abstracto quidē per respectū ad suū obm: in q̄ntū. s. ad plures cōclusiones se extēdit vel ad pauciores. Ad maior. n. est scīa Sortis que se extendit ad. 20. cōclusiones: q̄ꝫ scīa Platonis que se extendit ad decem. In cōcreto vō per respectum ad subiectum. s. in q̄ntum aliquis intensius vel remissius sit vnā cōclusionē q̄ꝫ aliam vt pz fm Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 52. arº. pº. Et ſ̄z scīa sit forma indiuisibilis fm essentiam: est tamen diuisibilis fm gradus. i. fm diuersos modos essendi in eodē subiecto. Licet etiā motus qui est actus imperfecti sit solum ad tertiam speciem qualitatis: tñ motus fm ꝙ est actus perfecti ad pfectū etiā per accidens est bñ ad primā speciem qualitatis. ¶Ad scōm dicendū ꝙ ꝓtingit aliquē indicare dupliciter vt dicit Doc. S. in pª pte. q. 1. arº. 6. Unoº p modum inclinationis. Sicut qui habet habitum virtutis recte iudicat de his que sunt fm virtutem agenda m̄ntum ad illa faciendā inclinatur. Alio modo per modum cognitionis. Sicut aliquis instructus in scientia morali: posset iudicare de actibus virtutis etiam si habitum non haberet. Et hoc dupliciter. Uno modo per modum cognitionis qz ē. Et sic expertus certiꝰ iudicat q̄ntum ad opus. Alio modo per modum cognitionis ꝓpter quid. Et sic expertus nō certius cognoscit: et per ꝓs nō certius iudicat. ¶Ad tertium dicendū ꝙ aliqua causa dicit pª duplr. Uno modo prima in genere. Et sic omnis artifex cognoscit causas p̄mas. Alia est causa pª simplr. Et sic nō opz ꝙ omnis artifex cognoscat causas simplr primas. Et similiter dupliciter est aliquis sapiens. Unoº simpliciter. Et sic nō omnis artifex ē sapiēs simpliciter: sed solus deus. Alio modo fm quid et respective. Et sic artifex quilibet dicitur sapiens: qz causam rei cognoscit. ¶Ad quartū dicendū ꝙ cognoscere rem in particulari potest intelligi duplr. Uno modo vt cognoscere in particulari sit cognoscere adequate et in propria forma. Et sic ille qui causam ꝓpriam cognoscit et ꝓpriam passionem rei: rem ꝓcipit in particulari: sicut artifex. Alio mō ꝓut idem est ꝙ cognoscere rem fm ꝙ habet esse in singularibus experimentaliter et nō per cām. Et sic expertus cognoscit rem in particulari. Sed hoc modo non est certiꝰ cognoscere rem in particulari q̄ꝫ in vli: sed ecōtra.

¶Qō. 6ª. De compatione artis actiue ad speculatiuā.

Deinde q̄siderandū est de compatione artis actiue ad speculatiuā. Circa qō querūt duo. ¶In primo. vtrum scīa speculatiua sit melior q̄ꝫ actiua siue practica: et magis noie sapiēdigna. ¶Secō. vtrū sapia sit circa cās.

CIbi in Doc.S.et phō. ¶Primum quidem igitur.

a **D primum** sic procedit. Videt q̄ scia speculatiua nō sit melior q̄z actiua: nec magis noīe sapīe digna. Illud.n.qō est vtili⁹: est melius. Sed sciētia practica est vtilior q̄z speculatiua: q⁹ est magis ad vitam necia. Ergo est melior. CP 2°. ¶Phūs dicit in.3°.topi/cox: q⁹ meli⁹ est ditari q̄z phylosophari. Sed scie actiue faciunt ditari: speculatiue vō non. Igit̄ ꝛc̄. CP 3°. Illa scia est melior p quā efficimur boni et cōiungimur deo. Sz p sciaz practicā pūgimur deo et efficimur boni. Uñ dr̄ p° ethy*. q⁹ scire parū prodest: opari vō multū: vt.s. boni efficiamur. Ergo idē qō pri⁹. CP 4°. Ibidē dicit phūs q⁹ bonū tanto diuini⁹ q̄nto cōi⁹. Sed scia practica plib⁹ prodest q̄z speculatiua: vt de se manifestū est. Igi tur ꝛc̄. CP 5°. Artifex exptus melior ⁊ pfectior est artifice nō expto: vt ꝓcessuz fuit. Sed hīs sciaz practicam est artifex: cū cognoscat cām: et est exptus cum applicat cām ad singulares ꝓditiones. Ille aūt qui hz sciam speculatiuā tm̄: est artifex et non exptus. Igit̄ ꝛc̄. CP 6°. Scia moralis est practica. Et tm̄ est nobilior et melior ceteris sciētijs. Igit̄ ꝛc̄. Ad inor pbat̄. ¶Primo: q⁹ cui⁹ finis bon⁹ est: ipsuz quoq; bonū est. Ergo cui⁹ finis optimus est: ipsuz quoq; optimū est. Sed finis scie moralis est optim⁹. s. sūma bonitas. Ergo scia moralis est optia. Secūdo: q⁹ illa scia que pſistit in ꝓtemplatione sūme felicitatis est optima: vt postea patebit. q.8.ar°.8.o. Sed scia moralis est hmōi: cū ei⁹ finis sit felicitas que cōsistit
L.10.c°.8. in ꝓtemplatione sūme vitatis: vt pz.10.ethy*. Igit̄ ꝛc̄. CSed ẓ est phūs in textu dicēs. ¶Primuz quidem igit̄ ꝓuenīēs est quālibet artem inuenientē vltra cōes sensus ab hoībus mirari: nō solū ꝓpter aliquā inuentoz vtilitatem: sed sicut sapientem et ab alijs differentem.

Respondeo dicendū q⁹ hz scia actiua sit vtlioz q̄z speculatiuā: tm̄ scia speculatiua est simplr̄ melior: et noīe sapīe magis digna. Hec ꝓclusio pbat̄ p̄o scōa pte vnica rōne pby. Nam illi artifices dicendi sunt honorabiliores et meliores et sapiētiores: quoz scie nō sunt ad vtilitatē inuente: fz ꝓpter ipsuz scire. Sed scie speculatiue sunt hmōi. Ergo illi artifices qui sciūt scias speculatiuas sunt meliores et sapiē/tiores his qui sciūt scias actiuas. Et per ꝓns speculatiua scia est nobilior simplr̄: et noīe sapīe magis digna. ¶Probatio maioris. Ille scie sunt honorabiliores et magis digne noīe sapīe in qb⁹ inuenit id ꝓpter qō hoīes scientes p̄calijs hoīb⁹ in admiratione et honore hītur. Sed qlibet inuētor artis dr̄ in admiratione ꝓpter hoc q⁹ hz sensum. i. iudiciū et discretionē cause vltra cōem intellectuz alioz hoīuz: et nō ꝓpter vtilitatē eoz que inuenit. Ergo ille scie sunt honorabiliores: et magis digne noīe sapīe q̄ ꝓpter eminētior sensuz: et nō ꝓpter vtilitatē sunt inuēte. Et p ꝓns artifices hītes tales scias sunt alijs honorabiliores ⁊ sapiētiores. Ad inorez pbat phūs a signo. Quia iam reptis oīb⁹ hmōi que pñt esse vel ad introductionē in sciētijs sicut logyca: vel ad vite necessitatez sicut artes mechanice: vel ad voluptatē sicut artes que sunt ordiate ad hois delectationē: postremo quasi ab alijs occupationib⁹ gescētes: et q̄si de nēcijs abūdātes inuētores sciarū studio cōtemplationis vacabant. Dō pz ex loco in quo scie speculatiue inuēte sunt. Unde circa egyptū p̄mo inuente sūt artes mathematice que sūt artes speculatiue a sacerdotib⁹ qui a republica expensas habebāt: vt studio liberi⁹ vacarēt. Igit̄ ꝛc̄. C¶Predicta tm̄ ꝓbatio ꝓclusionis posset aliter formari. Nam illud est meli⁹ simplr̄: qō ꝓpter se q̄rit̄ et nō ꝓpter aliud: vt pz p° ethy*. Sz scie
L.12.c°.1. et.9. speculatiue ꝓpter se querūtur: et nō ꝓpter aliud. ¶Practice vō ꝓpter aliud querūntur. s. ꝓpter rei vtilitatem. Igit̄ ꝛc̄. CQō aūt scia actiua sit vtilior: pz. Qz ī media/te ordinat̄ ad opus. Ideo magis ꝓfert ad vite ſvtilitatez subleuādo hūanas indigentias. C¶Pro ampliori declaratione p̄dictoz ꝓsiderandū est p° q⁹ sicut triplex est bonum: ita triplr̄ aligd dr̄ melius altero. Est.n.bonū vtile bonū delectabile et bonū honestuz. Cui⁹ ratio est. Quia omne bonū inq̄ntū hmōi ē appetibile: vt pz p° ethy*. Uel ergo est appetibile ꝓpter aliud: et nō ꝓpter se. Sic potio amara ꝓpter sanitatē. Et tale vocat̄ bonum vtile. Uel est appetibile ꝓpter se: et ꝓpter aliud. Et tale vocatur bonū delectabile. Uel est appetibile ꝓpter se tm̄: et nō ꝓp aliud. Et tale vocat̄ bonū honestū. Uñ ē triplr̄ accipit̄ meli⁹. Uno° vt idez ē qō vtili⁹. Et sic practica scia est melior. Alio° ut idez est qō honestius. Et sic scia speculatiua est melior. Tertio mō vt idē ē qō delectabili⁹. Et hoc duplr̄. Uno° loquendo de delectatione simplr̄ regulata recta rōne. Et sic scia speculatiua ē est melior. Alio° loquendo de delectatiōe sensuali vel p accns. Et sic nō obstat q⁹ scientia practica sit melior q̄z speculatiua. CCōsiderādū est 2° fz Doc.S. in pñti lectione: q⁹ scia intellect⁹ et sapia ꝓueniūt in gñe: ⁊ dr̄nt i spē. Cōueniūt enī ī hoc q⁹ ptinēt ad partē speculatiuā quā phūs sciētificū aīe appellat sexto ethy*. Sed dr̄nt in hoc. q⁹ intellectus est hītus ꝑnoz ꝑn°* demonstratiōis. Scia vero est hītus cōclusionis ex causis inferiorib⁹. Sed sapia ꝓsiderat cās primas. Uñ ibidē dr̄ q⁹ sapia est caput sciaz. Similiter prudentia et ars cōueniūt in gñe ⁊ dr̄nt spē. Conue niūt.n.in hoc q⁹ vtraq; est circa ptem practicā q̄ est rōcinatiua de cōtingentib⁹ opabilibus a nobis. Sed dr̄nt in hoc: q⁹ prudentia dirigit hoīez in actionib⁹ q̄ nō trāseūt in exteriorē mām: sed sunt pfectiōes agētis. Uñ dr̄. 6°. ethy*. q⁹ prudentia est recta rō agibiliū a nobis. Ars vero dirigit hoīem in factibilib⁹ q̄ in exteriorem mām trā seūt sicut edificare ⁊ secare. Uñ dr̄ ibidē q⁹ ars est recta rō verū factibiliū. CEx p̄dictis pz q⁹ quinq; sunt hītus intellectuales. s. sapia intellectus sciētia prudentia ⁊ ars. Quoz sic formar̄ suffi⁹. Nam oīs habit⁹ intellectualis aut est circa partez speculatiuā aīe aut circa practicā. Si p̄⁹: hoc est duplr̄. Uel est hītus ꝓclusionis. Et sic ē scia. Uel est habit⁹ principioz. Et hoc est duplr̄. Uel ē cōsideratiu⁹ principioz demōstratiōis. Et sic est intellectus. Uel primaz cāz est ꝓsideratiuus. Et sic est sapia. Si vō scōm. s. si talis hīt⁹ respicit ptez aīe practicā: hoc ē duplr̄. Uel dirigit hoīez in agibilibus. Et sic est prudētia. Uel in factibilibus. Et sic est ars.

Ad primuz igit̄ dicēdū q⁹ scia actiua est me/lior. i. vtilior. Uñ phūs infra dic q⁹ oēs actiue scie sūt necessariores ista: nulla vō dignior. Speculatiua tm̄ scia est melior. i. honestior et delectabi/lior. CSed ẓ. Illaz bonū est nobili⁹ q̄z verū. Sed obm scie practice est bonū: et obm scie speculatiue est verum. Igit̄ ꝛc̄. CDicendū q⁹ bonuz pōt accipi duplr̄. Uno° absolute. Alio° pro bono opis. Licet ergo bonū simplr̄ ꝓsideratū sit meli⁹ q̄z verū: tm̄ verū est nobili⁹ q̄z bonuz opis qō est obm siue finis scie practice. CAd scōm dicēdū q⁹ hz ditari sit meli⁹. i. vtili⁹ fm qd.s. indigentib⁹ q̄z phylosophari: vt ibidē dicit phūs: tm̄ pbari simplr̄ est meli⁹ et honesti⁹. CAd tertiū dicendū q⁹ scia speculati/va facit hoīez simplr̄ bonum: q⁹ ipsa est simplr̄ melior. Bonū.n.honestū est simplr̄ pferendū bono vtili et bo/no delectabili: vt pz p° et.2°. ethy*. CEt p hoc pz solu/tio ad q̄rtū. CEt si arguatur. Theologia est scia simplr̄ practica. Et tm̄ est simplr̄ nobilior et dignior oībus alijs sciētijs. Ad⁹ pz. Q⁹ finis practice scie est opatio: vt pz 2° huius. Sed sacra doctrina ad opationem ordinatur qua homo potest mereri vitam eternam. CDicendum ad hoc p° q⁹ Antonius Andree in penultimo dubio huius primi. sequēs doctorem subtilez in p° snīaz. cōcedit q⁹ theologia est practica: nullaz tm̄ adducens rōnē. CSed ꝑiū tenet Doc.S. in p^a pte. q.1.ar.4. Et in ꝓhe° pmi snīaz. Unde neganda est maior p̄dicte obiectiōis. Et ad pbationē ei⁹ dr̄ q⁹ theologia nō ordinat ad opationem absolute et principaliter: fz per respectū ad deū inq̄ntū per tales opationes ordinetur homo ad perfectaz dei cogni/tionez: vt dicit Doc.S. vbi supra. CDicenduz secūdo q⁹ dato etiam q⁹ esset simplr̄ practica: adhuc nō valeret pñz: quia predicta comparatio intelligenda est ceteris paribus:

L.ec.p°

L.ec.4

L.ec.3.

L.e. co.8.

p°.L.5.

L.e.2. c. com.3.

partibus: hoc est respectu eiusdē obiecti: et eiusdez modi ꝓcedendi. ¶Unde diligenter ꝓsiderandu3 est: vt dicit Doc. S. vbi supra. ar°. 5. in corpore q3 duplex est scia. Quedā speculatiua. Quedā practica. Scia3 speculatiua rum vna est alia dignior ꝑpter duo. s. ꝑpter certitudinē ꝓcedendi: et ꝑpter dignitatē māe: vt dicit in phe° de aia. Scia3 vo practica3 illa dignior est que ad vltimiorem finē ordinatur. sicut ciuilis dignior est militari. Sz scia speculatiua est dignior practica: q3 speculatiua gratia suiipsi2 querit̄: et nō ꝑpter aliud. Uñ nihil refert q3 aliq̄ scia practica sit dignior aliq̄ scia speculatiua: sicut scia moralis que est practica: est dignior q̄z logyca que est speculatiua ꝑm multos. Scia. n. moralis est scia realis: logyca vo est scia rōnalis. Ens. n. reale a toto genere est nobili2 q̄z ens rōnis. Simplr̄ tn̄ et absolute loquēdo scia speculatiua est nobilior practica. ¶Ad qntū dicendu3 q3 ceteris parib9 artifex expertus est dignior artifice nō expto. Unde argumētū nō ꝓcedit. ¶Ad sextū dicendū q3 illō argumētū bn̄ ꝓbat q3 scia moralis in genere scia3 practica3 est dignior et nobilior: nō tn̄ simplr̄. Ad ethaphysica enim est nobilior morali: vt infra dicet̄. q. 8. ar°. 5°. c. ¶Ibi in Doc. S. Deinde cum dicit. Cuius aūt gra.

a **B secundum** sic ꝓcedit̄. Uidetur q3 sapiētia nō sit circa causas et p̄n̄a. Nam sapiētia versatur circa effect2: q3 versat̄ circa omnia: cum sapiētis sit oia cognoscere: vt infra patebit. Ergo sapia nō tn̄ versatur circa causas ⁊ p̄n̄a. ¶ꝑ 2°. Sapientia versatur circa difficillima. Sed p̄a p̄n̄a nō sunt difficillima sed facillima: cum ipsa nullus ignorare possit: vt p3. 4. huius. Ergo ⁊c̄. ¶ꝑ 3°. Si sic: sequeret̄ q3 metha nō diceret̄ sapia. Sz ꝓns est ō pbm̄ i sequētib9. q. 8. ar. 1. Ergo ⁊c̄. p3 ꝓna. Quia illa que p̄supponūtur in qualibet scia: non ꝓsiderant̄ in aliqua scia. Sed p̄a p̄n̄a p̄supponūtur in oi scia. Ergo in nulla ꝓsiderant̄: et per ꝓns methaphysica nō versatur circa p̄a p̄n̄a. Et sic nō dr̄ sapia. ¶Sed ꝑtra est pbus in textu dicens. Cuius aūt gra nūc sermonez facimus. hec est: q3 notiam sapiam circa primas causas ⁊ p̄n̄a existimant omnes.

Respondeo dicendū q3 illa scia que denominat̄ sapia est circa causas. ꝓbatio Doc. S. que fundatur in textu. Unusquisq3 tanto pfectio: est ēnto magis accedit ad cause cognitionem. Ergo ille qui est simplr̄ sapiens causas cognoscit. Et per ꝓns illa scia que est simplr̄ sapia est circa causas. Cōsequētia est manifesta. Est. n. similis modus arguēdi ac si diceret̄. Illud est magis ignitum: qd̄ est magis calidum. Ergo qd̄ est simplr̄ ignis: est simplr̄ calidum. Añs ꝓbatur. Quia vt superi9 ꝓbatū est. q. 5. ar. 3. c. expertus est sapiētior eo qui soluz hz sensuz sine experimento. Et artifex est sapientior expto quocūq3. Et inter artifices architectos est sapiētior mannartifice. Et iter artes ⁊ scias speculatiue sunt magis sapie q̄z actiue. Et hoc ideo: quia magis accedūt ad cognitionē cause. Ideo vnusquisq3 tāto est sapiētior: ēnto magis accedit ad cause cognitionē. ¶Sed hic oritur difficultas. Nam dictū est in ꝓcedenti lectione. q3 maxime aliquis hētur in admiratione ⁊ horore: ex eo q3 habet sensuz vltra cōmunē sensuz aliox hominuz. Unde ꝓcludebatur q3 talis erat maxime sapiēs. Uidetur ergo q3 ꝑpter sensum homo dicatur magis sapiens: q̄z ꝑpter experimentum. Ergo nō videtur veritati ꝓponum q3 expt̄us sapientior: sit eo qui soluz hz sensum. ¶Dicendum q3 sensus accipitur dupliciter. Uno° ꝑprie: vt distinguit̄ ꝓtra intellectum. s. ꝓtra po3 sensitiua. Et sic accipitur hic et in vltima parte precedentis lectiōis: vbi dicebatur q3 nec vnum. i. nullum sensuz dicimus esse sapientiā. Alio° accipit̄ sensus silitudinarie: vt significat iudiciuz rationis et discretionis causax maxime occultax. Sicut dicimus q3 talis homo est boni sensus. Et sic accipitur in p̄a pte p̄ntis lectionis: vt p3 ꝑ expositionē Doc. S. ibidem. sicut etiam supi9. q. 5. ar. 2. qñ dicit pbus q3 sorti accidit esse boiez ibi accidere accipitur: vt idem est q3 ꝙuenire: vt ibidē Doc. S. exponit. Dicit. n. ibidem Doc. S. exponēdo textū. Cui accidit. i. ꝙuenit eē boiez.

Ad primū ergo dōm q3 sapientis est oia cognoscē nō simplr̄ oia: sz vt ꝓtigit. ꝓncipalr̄: tn̄ ꝓmas cās et p̄a p̄n̄a: vt patebit i sequēti q̄one. ¶Ad 2m dōm q3 sz p̄a p̄n̄a cōplexa cognitis terminis. i. cognitis ꝓncipijs incōplexis sint facillima ad cognoscendum: tn̄ p̄a p̄n̄a incōplexa cognitiōe determinata sunt difficillime cognitiōis: vt ēt ifra clari9 patebit. ¶Ad 3m dicendū q3 p̄a p̄n̄a tam complexa q̄z incomplexa supponuntur in qualibet scia particulari. Considerant̄ tn̄ in scientia vniuersali cuius sunt ꝓncipia ꝓpria.

¶Q. 5. 7ª. Circa quas causas et circa qualia ꝓncipia sit sapientia: et per ꝓns hec scia.

Stenso q3 sapia sit quedaz scia circa cās existēs: nunc ꝓsiderādū est circa q̄s cās et circa qualia p̄n̄a sit sapia: et p ꝓns hec scia. ¶Circa qō querunt̄ sex. ¶Primo. vtrū diffinitio sapiētis cōplectēs sex ꝓditiones sapiētis sit bn̄ assignata. ¶Scōo. vtrū ꝓsiderāti ꝓmas cās: et maxie vles ꝙueniāt sex ꝓditiones sapiētis. ¶Tertio. vtr̄ maxie vlia sint difficillima ad cognoscenduz. ¶Quarto vtrū sapia sine hec scia methca sit scia circa cās primas et circa p̄a p̄n̄a existēs. ¶Quinto. vtrū ad sapiaz sine ad hāc sciaz ptineat ꝓsiderare oēs qdditates rex in particulari. ¶Sexto. vtrū methca sit circa ꝓmas cās: et maxie vles. ¶Ibi in Doc. S. Ex quib9 oib9 pōt quedaz sapientie descriptio formari.

a **B primum** sic ꝓcedit̄. Uidet̄ q3 diffinitio sapiētis i sex ptinēs sex ꝓditōes sapiētis nō sit bn̄ assignata: in qua dr̄. Sapiēs est sciens oia: vt ꝓtingit: et difficillima per certitudinē et cām ipsum scire ꝑpter se q̄rēs aliosq3 ordinās et psuadēs. Naz infinita intellectu cōprehēdi nō pōt. Sz singularia sūt infinita. Ergo nō pōt cognosci ab itellectu. Et sic sapiētis nō ē oia scire. ¶Si dicat̄ q3 sufficit ad rōnez sapientis q3 cognoscat oia in vli. ¶Cōtra. De rōne sapiētis est scire oia certitudinalr̄: vt p3 p descriptionē eiusdē. Sz scire oia i vli nō ē scire certitudinalr̄: sz sophystico mō: vt dr̄ p° poster. ¶Cōfirmatur: Q3 si sic: sequeret̄ q3 quilibet hō ēct sapiens: q3 quilibet cognoscit oia i vli. s. in ꝓmis ꝓncipijs ⁊ in trāscendētib9. Lect. 4. et co. 5.

¶ꝑ 2°. Impossibile ē in pñti statu cognoscē sbas separatas: vt ꝓbat pbs 2° hui9. Ergo si dō rōne sapiētis est scire oia: seqū q3 nullus potit eē sapiēs i hac vita. Et sic frustra q̄ret̄ sapia i hac vita: cū ipossibile sit eā adipisci. ¶ꝑ 3° De rōne sapiētis est scire oia. Sz oia nō sūt difficillima. Ergo ō rōne sapiētis nō est scire difficillima. ¶ꝑ 4°. De rōne sapiētis ē scire ꝓmas cās. Sz p̄a eā est facillime cognitiōis cū sit maxie īmunis a mā q̄ ē ipedimētū intelligēdi. Ergo idē q3 pri9. ¶ꝑ 5°. Scire certitudinaliter est scire ꝑ demōstrationē: vt p3 p° post̄. Sed sapientis maxime est scire primas causas quas nō possumus hēre per demōstrationē: cū demōstratio ꝓcedat a priori. Igitur sapiētis nō est scire certitudinalr̄. ¶ꝑ 6°. Sapia nō est eoz que hētur ꝑ demōstrationē: q3 ꝑ hoc dr̄ sapia a scia: vt supi9 dictū ē. Ergo sapiētis nō est scire certitudinaliter: q3 hñs demōstrationē certi9 scit non hñte: vt dr̄ p° post̄. ¶ꝑ 7°. ¶Pbus 2° hui9 reprobat eos qui de singulis querunt causam et rationem. Cum ergo de ratione sapientis sit scire omnia: non erit de ratione eius scire causam rei scite saltez vniuersaliter. ¶ꝑ 8°. Rōni sapie repugnat non ordinare omnia ad vltimum finem. Cum ergo scire non sit vltimus finis: cum finis vltimus sit ipse deus: Ergo sapientis non erit querere ipsuz scire ꝑpter se: sz ꝑpter finem suum. ¶ꝑ 9°. Alios ordinare magis ptinet ad rationē practicaz q̄z ad ptē speculatiuā. Ergo videtur q3 magis sit ipsius prudentis ordinare q̄z ipsius sapientis: cum sapiētia maxime attribuat̄ scietijs

Lect. 4. et co. 5.

Lect. pª. et co. 1.

Lect. 4. co. 5.

Lect. 3. et co. 6.

speculatiuis: vt supra pbatū est. ¶Sz ꝺ̄ est pbus i textu dicens. Quū aūt sciam hanc querim⁹ circa quales cās et circa q̄lia ꝑn⁹ scia sapia sit: hoc vtiqz erit ꝓsiderandū. Si itaqz accipiat aliqs existimationes quas de sapiente habemus fortassis ex his manifesti⁹ fiet. Itaqz primū existimam⁹ sapientē oīa maxime scire: vt ꝓtingit ꝛc̄. ¶In ꝺ̄riuz est ēt Doc. S. in pīmi pte lectionis dicens. Ex qb⁹ oībus pōt quedā sapie descriptio formari: vt ille sapiēs dicatur qui scit oīa et difficilia per certitudinē et causam ipsuz scire ꝑpter se querēs alios ordinans ꝛ psuadens.

Descripcio sapientis hic assignata.

Respondeo dicendū q̄ p̄dicta descriptio sapiēcie ē bñ assignata. ¶Probatio. Quia illa descriptio est bñ data que explicat oīa q̄ ad rationē diffiniti ptinēt ceteris cōditionib⁹ obseruatis. Sed hec est hmōi. Igit ꝛc̄. Mino: pbat. Qz sex sunt cōes hoīuz existimatiōes siue ꝓditiones quas attribuūt sapiēti. Sed oēs sex explicat p̄dicta descriptio. ¶Prīa nanqz cōis existimatio hoīuz que attribuit sapiēti est q̄ sapiens est qui scit oīa: vt eū decet. i. vt ꝺ̄gruit ꝓsiderationi sue. nō q̄ hēat sciam singularez oīuz rex. nō. n. opz q̄ sapiēs hēat sciam oīuz singulariū singulariter: q: singularia sunt infinita et infinita ab intellectu comprehendi nō pōt. ¶Scōa est q̄ ille dicit sapiēs qui pōt virtute sui intellectus cognoscere difficilia: q: cōe est oībus sentire. i. sensibilia et facilia cognoscere. ¶Tertia est q̄ sapiēs dicitur ille qui hz certitudinez de his que scit. ¶Quarta ē q̄ sapiēs dicit ille qui pōt assignare cās eiusdez quesiti: et per eas docere. ¶Quinta est q̄ ille dicit sapiens qui querit ipsuz scire ꝑpter se ꝛ nō ꝑpter vtilitatē tpalē: vel cupiditatem corporis. ¶Sexta est q̄ ille dicit sapiens qui hz ordinare et dirigere alios. Nō. n. ordinari sed sapientem ordinare opz. Neqz sapientem ab altero: sz minus sapientē ab eo suaderi opz. ¶Cum igit tales et tot sint et nō plures existimationes hoīuz de sapientia et sapiente quas explicat predicta descriptio: relinquitur q̄ est bñ assignata. ¶Ex qua ꝑ locū a cōiugatis pōt inferri descriptio sapiēcie: ita q̄ sapiēcia sit scia ꝓsiderans oīa et difficilia per certitudinē et causam ipsum scire ꝑpter se docens alios ordinans et psuadens. ¶Ex vltima etiam ꝓditione sapientis elicitur q̄ duplex est scia. Quedaz est imperans: que alio noīe vocat archytectonica. Alia est famulans que dicit ancilla. Magis aūt ꝓuenit rō sapie sciētijs impantib⁹ q̄z famulantib⁹. Qō pbat pbus p duo que scie famulantes patiunt a sciētijs impantib⁹: vt dicit hic Doc. S. ¶Primo. n. artes famulantes ordinantur in finem supioris artis. sicut ars equestris in finem militaris. Sed sapientez fm cōem opinionē hominū nō opz ordinari ab alio: sz alios ordinare: vt dictuz est. Igit ꝛc̄. Scōo. Artes etiā famulantes psuadent a supioribus: inq̄ntū credūt supioribus artib⁹ imperantibus. Credit enim nauifactor gubernatori docenti qualis dz esse forma nauis. Sed fm cōem hoīuz opinionez sapientis nō est psuaderi ab alijs: sz magis q̄ alios psuadeat. Ideo ratio sapie magis ꝓuenit sciētijs impantib⁹ q̄z famulantibus.

Ad primuz igit dicēdū q̄ nō opz q̄ sapiēs cognoscat oīa pticulariter: sed sufficit q̄ cognoscat oīa p̄ncipalr requisita ad suam sciam a qua induit sapiaz. ¶Et ad replicam dicendū p⁰. q̄ cognoscere aliqd in vli: pōt intelligi duplr. Uno⁰ q̄ntū ad mediū cognoscēdi. Et sic cognoscē in vli est pfectissime et in ppria forma cognoscere: vt dicit Doc. S. in p̄ pte q. 55. ar. vlti⁰ ad. 2ᵐ. ¶Perfectio. n. ē intellect⁹ qui ꝑ vnū vle mediū pōt singula ppria cognoscere: q̄z qui nō pōt. Unde pfecti⁹ cognoscit qui cognoscit ꝑ mediū vle: q̄z q̄ per mediū pticulare. Alio⁰ pōt itelligi q̄ aliqd cognoscatur in vli ex pte rei cognite: vt. s. cognoscat soluz vlis nā rei. Et hoc dupliciter. Uno⁰ ꝓsiderando rem fm q̄ est talis res vel tale ens q̄ntū ad pticularez rōnez entis. Et sic cognoscere rez in vniuersali est impfecte cognoscere. Impfecte. n. cognoscer et hominē qui cognoscer de eo solum q̄ est aīal. Alio⁰ fm q̄ est ens fm cōem rationez entis ꝓsideratum. Et sic cognoscere hominē fm q̄ cōuenit in ente methaphysice loquēdo est cognoscere pfecte et in ppria forma q̄ntū ad ꝓsiderationez scie ꝓsiderantis ens inq̄ntū ens. ¶Dicendū 2⁰. q̄ sapientis nō est cognoscere oīa certitudinalr: sed solum maxime vniuersalia et primas causas et cetera que in sua scia p̄ncipalr ꝓsiderantur. Aliud est. n. cognoscere maxime vlia: et aliud cognoscere singularia in vli. Ulia. n. q̄nto sunt magis vlia: tāto fm se sunt certioza. Cuz igitur sapientis sit cognoscē maxime vlia: dicit q̄ eius est certitudinaliter cognoscere. ¶Ad ꝓfirmationez dicendum q̄ iz quilibet sciat omnia in vniuersali ex pte rei cognite: nō tamen ex parte medij cognoscendi qō est pfectius cognoscere: vt dictū est: qō ppie ptinet ad sapientem. ¶Ad tertiū dicenduz q̄ sbe separate pōt cognosci duplr. Uno⁰ fm ppias ḡdditates et a prioi cognitione ꝑpter quid. Et sic cognoscent in patria. Alio⁰ fm q̄ sunt quedaz ptes entis et cognosci tue cognitione q: est: et a posterioi. Et sicut cognoscuntur a nobis. Licet. n. in pīti statu nō possimus eas cognoscere p⁰ modo: bñ tñ scōo modo. ¶Ad quartū dicendū q̄ q̄uis de rōne sapientis sit scire oīa: potissime tñ eius est inter illa oīa cognoscere difficillima. Ideo vna conditio eius nō excludit aliam. ¶Ad qntū dicendū q̄ aliqd esse facilis cognitionis pōt intelligi duplr. Uno⁰ ex pte rei cognite. Alio⁰ ex pte cognoscentis. Licet igit prima causa sit facilis cognitionis ex pte sue nāe: tñ ex parte cognoscentis. s. ex parte nostri sic est difficillime cognitionis: vt infra patebit in. 2⁰. hui⁹. q. 1. ar. 5. ¶Ad sextū dicendū q̄ in genere demōstrabiliuz scire certitudinaliter est scire per demōstrationē. ¶Principia tñ que nō ꝓtingit demōstrare: certius cognoscunt q̄z ꝓclusiones: vt ꝑ p⁰ post⁸. ¶Uel dicendū q̄ nō est intelligendū q̄ sapientis sit cognoscere causas quaslibet per demōstrationez: sed q̄ sapientis est reddere causas eoz que bñt causas: et p eas docere. ¶Sil dicendū est ad. 7ᵐ. et. 8ᵐ. ¶Ad nonum dicendū q̄ sapientis est querere scire, ꝑpter se ꝛ nō ꝑpter aliud: qō ptinet ad vtilitatez vite vel voluptatē. Querit tñ scire ꝑpter vltimū finē. Unde scire vltimum finē et cōtēplari ipsuz est felicitas vltima hois: vt ꝑ 10. ethy⁸. ad quā sequitur sūma delectatio. ¶Ad vltimum dicendū q̄ dupliciter aliquid dicit ordinare. Uno⁰ tanq̄z exequens. Alio⁰ tanq̄z mouēs. ¶Primo modo ordinare magis ptinet ad prudentiam q̄z ad sapientiam. Sed scōdo modo qō est nobilius et diminus ptinet ad sapientiam. ¶Ibi in Doc. S. et pbo. Istoz aūt hec qdez oīa scire.

Sapientis descripcio

Tercia

Quarta

Quinta

Sexta

Prima

Secunda

Sapiencia ordinatiua

Sapiencia famulatiua

Sapiencia mixta

Ad primum

Conuenit aliquid in vli pfectissime

Aliquid dupliciter

a **Secundum** sic pceditur. Uidetur q̄ ꝓsideranti primas ꝛ vles causas: nō ꝓueniat ille sex cōditiones sapientis. Nam scire aliquid in causis vlibus: est scire aligd in po³. Sz scire in po³: est scire imperfectissimuz. Cum ergo sapientis sit scire perfecte: nō cōsiderat causas vniuersales: Uel oportet dicere q̄ non cognoscit omnia. ¶Ꝺ 2⁰. Maxime vniuersalia sunt facillime cognitionis: vt ꝑ p⁰ pḥy⁸. Ergo ille qui considerat vniuersalissimas causas non est sapiens: cum sapientis sit cognoscere difficillima. ¶Ꝺ 3⁰. Ille qui considerat vniuersales causas: pauciora in sua consideratiōe comprehendit. Cum ergo sapientis sit omnia cognoscere: sequitur q̄ ꝓditiones sapientis non competunt cōsideranti vniuersales et primas rez causas. ¶Ꝺ 4⁰. Sapientis est docere alios. Sed doctrina maxime incipit a singularibus: vt ꝑ p⁰ post⁸. cum omnis disciplina nostra et quelibet intellectiua cognitio ortum habeat a sensu. Sequitur ergo q̄ ratio sapientis non cōueniat considerati maxime vniuersalia. ¶Sed contra est pbus in textu dicens. Istoz autem hec quidem omnia scire vniuersalem sciam maxime habenti inesse: necesse est. Hic enim nouit omnia aliqualiter subiecta ꝛc̄.

Respondeo dicendum q̄ predicte sex cōditiones sapientis conueniunt ei qui cognoscit primas causas et vniuersales. ¶De p⁹ conditione. p⁰ probat pbus tali ratione. Quicunqz scit vniuersalia scit illa que sūt vniuersalib⁹ subiecta. Sz his que sunt

Ꝺ. 4. co. 5.

Ꝺ. 1. co. 8. et

Ꝺ. 1. co. 11.

Ꝺ. p⁰. co. 3.

Ꝺ. 1. co. 8.

Ꝺ. p⁹.

Dauid Köÿng
soluit dictam Cor
die 30 Junÿ.

que sunt maxie vlia: sunt oia subiecta. Ergo qui scit maxime vlia: scit quodāmodo omnia. ¶ Scōo ostendit ei inesse scdaz tali rone. Illa que sunt maxime a sensib⁹ remota: sunt difficillima hominib⁹ ad cognoscendū. Maz ex sensitiua cognitione que est omnib⁹ hominibus cōis omnis humana cognitio initiuz et originez sumit. Sed illa que sunt maxime vlia: sunt a sensibus remotissima: eo q sensus sunt singulariū. Ergo maxime vlia sunt difficillima hominbus ad cognoscendū. Qui ergo ꝑsiderat maxie vniuersalia: cognoscit difficillima. ¶ Tertio ostendit eidē inesse tertiā ꝯditionē tali rone. Quāto alique scie sunt priores nāli: tanto sunt certiores. Sed scie de magis vlibus sunt nāli priores sciētijs pticularibus. Ergo illa scia que est de maxime vlibus: est certissima. Et sic qui ꝑsiderat maxie vlia: certissime cognoscit que fuit tertia ꝯditio sapientis supius posita. ¶ Probatio maioris. Quia ille scie que pauciora in sua ꝑsideratione cōprehendūt: sūt certiores illis sciētijs que addūt ad alias sicut Arismetrica certior est geometria: qz ea que sunt in geometria: sunt ex additione ad ea que sunt in arismetrica. ¶ Punctus. n. qō est pncipiū in geometria: addit situz supra vnitatez que est pncipiū in arismetrica. ¶ Nam ens indiuisibile nō bns positionē rónez vnitatis constituit: et sm q bz rōnē mēsure fit pncipiū numeri. ¶ Punctus aūt sup hoc addit situ. Sed scie de maxime vlib⁹ pauciora in sua ꝑsideratiōe comprehēdūt: q̄z scie de pticularibus que se bñt ex additiōe. Ergo maior vera. ¶ Probatio minoris. Quia illud qō addit aliqd supra aliud: est nāliter posteri⁹ eo cui supaddit. Sed subiecta scientiaz pticularium: addūt aliqd supra subiecta sciētiaz magis vlium: vt ens mobile qō est sbm in physica: addit supra ens inquntuz est ens de quo est methaphysica. ergo minor vā. ¶ Quarto ꝓbat eidem inesse ūrtaz ꝯditionez tali rone. Illi. n. soli docent: qui causas dicūt. Quia docere est in alio sciam causare. Sed qui maxime vlia ꝑsiderat maxime pōt docere. Ergo qui maxime vlia ꝑsiderat: p cāz docet. ¶ Vel sic. Illa scia est magis doctrix: que magis ꝑsiderat causas. Quia docere est sciam in alium causare que per causam acquirit: vt p3 p⁰ post*. Sed illa scia q̄ ꝑsiderat maxime vlia: maxime ꝑsiderat cās: qz ꝑsiderat cās pmas oiuz causaz. Ergo talis scia est maxie doctrix. Et per ꝓns bns talez sciaz: cognoscit causam. ¶ Quinto ostēdit eidez inesse qntā ꝯditionē tali rone. Nam ille scie sui gratia: et nō ꝓpter alia desiderant: que sunt de maxime scibilib⁹. Sed illa scia que est de pmis causis: est de maxime scibilibus. Ergo talis scia sui gra desiderat. Et per ꝓns ꝑsiderans pmas causas: querit scire ꝓpter se et nō ꝓpter aliō que fuit qnta ꝯditio supi⁹ posita. ¶ Probatio maioris. Nam qui desiderat scire: magis desiderat magis scire: et maxime desiderat maxime scire: Qz sicut se bz simplr ad simplr: ita magis ad magis: et maxime ad maxime. Sed maxime scia est de maxime scibilibus. Ergo ille sciētie que sunt de maxime scibilibus sūt maxime desiderate: et per ꝓns querūtur ꝓpter seipsas: Quia illud qō est maxie desideratū: nō est ꝓpter aliud desideratuz: vt p3 p⁰ ethy*. ¶ Probatio minoris. Illa ex quibus q ꝓpter que alia cognoscunt: sunt magis scibilia bis que per ea cognoscunt. Sed per cās et pncipia alia cognoscunt: et nō ecōuerso. Igit q̄. ¶ Sexto probat septaz ꝯditionē eidē inesse: tali ratione. Illa scia se bz ad alias vt pncipalis siue vt archytectonica ad seruilē et famulantem: que ꝑsiderat causam finalez cuius gra agē da sunt singula. Sed illa scia que cōsiderat vniuersales q primas causas: ꝑsiderat maxime causaz finalez oiuz rex. Igitur talis est vt pncipalis q rectrix q gubnatrix aliaz. Et per ꝓns ꝑsiderās primas causas: est regulans et precipiens alijs: qō fuit vltima cōditio sapientis. Declaratio maioris. Nam gubernator nauis ad quem pertinet vsus nauis quiest finis nauis: est q̄si archytector respectu nauifactoris qui ei famulatur. ¶ Probatio minoris. Quia hoc qō est optimum in tota natura: pertinet ad cōsideratiōē illius scie que ꝑsiderat primas et vniuersales causas oium rex. Sed finis oium rex. i. totius vniuersi: est hoc qō est optimū in nā. Igit q̄. Unde relingtur q predicte sex ꝯditiones sapientis: cōuenūt illi qui cognoscit primas et vniuersales causas oium rex.

Ad primum igit dicendū p⁰ q dupl aliquid scitur. Uno⁰ in po^a passiua. Et tale scire est pfectissimum. Alio⁰ in po^a actiua. Et tale scire est pfectissimū. ¶ Dicendū 2⁰. q ad rōnez sapientis sufficit q cognoscat pn^a vlia cās vles subiective et ꝓprias passiones illi⁹ subiecti: et ptes subiectiuas ꝓpinquas per se p⁰. et ptes subiectiuas remotas per se 2⁰. hoc est per altez sm q ueniūt in vna cōi rōne formali subiecti que ratio sit vlis extensiue in predicando. ¶ Ad scōm dicendū q z cognitione cōfusa maxie vlia sunt facillime cognitiōis: nō tn loquēdo de cognitiōe determinata: vt in sequēti articulo declarabit. ¶ Ad tertiū dicendū q scia que ꝑsiderat causas maxie vles pauciora ꝑsiderat in actu: plura tn ꝑsiderat in po^a. Et tanto aliqua scia est certior: q̄nto ad sui subiecti ꝑsiderationē pauciora actu requirunt. Un scie opatiue sunt incertissime: vt dicit hic Doc. S. qz opz q ꝑsiderent multas singularium opabiliū circūstātias. ¶ Ad q̄ tū dicendū q z cognitōe ꝓfusa: et ex pte adiscētis fiat processus in doctrina a singularib⁹ que sunt nobis magis nota cognitione sensitiua q̄z vlia: tn simplr et ordine nāe siue ordine cognitionis determinate pri⁹ occurrūt nobis magis vla sm se q̄z singularia potissime loquēdo de singularibus in respectu: que ꝑsupponūt cognitionē magis vniuersalium. ¶ Ibi in Doc. S. et pbo. fere aūt et difficillima sunt.

a **Ad tertium** sic procedit. Uidet q maxime vlia non sint difficillima nobis ad cognoscendū. Dicit. n. p⁰ phy*. q magis vlia sunt nobis pri⁹ nota. Sed illa que sunt pri⁹ nota sunt magis facilia ad cognoscendū. Igitur q̄. ¶ ꝑ 2⁰. Illa que ad sui ꝑsiderationē pauciora requirūt sunt certiora: vt dicit Doc. S. in prohemio lectione: et per ꝓns magis nota. Sed magis vlia ad sui cōsiderationez pauciora requirunt saltem actu: vt etiam hic cōcedit Doc. S. Ergo magis vlia sunt magis nota. ¶ ꝑ 3⁰. Illud qō prius ab intellectu nostro ꝓcipitur nō est difficillime cognitionis. Sed ens qō est vlissimum ꝓdicatoz prius cadit i itellectu nro: vt dicit Auic. Igit idē qō pri⁹. ¶ ꝑ 4⁰. Substātie singulares separate oiuo a mā sunt difficiliores cognitionis q̄z transcendentia: quibus non repugnat esse in mā: q̄uis non sit de ratione eoz q sint in materia. Sed transcendentia sunt magis vlia q̄z ille sbe separate et sm speciem considerate. Ergo q̄. ¶ Probatio maioris. Quia cuz cognitio nostra ortū bēat a sensu: illa que cadunt sub sensu sunt faciliores cognitionis q̄z illa que non cadunt sub sensu nisi per suos effectus que sunt substantie separate. ¶ ꝑ 5⁰. Unumquodq cognoscit sm q est in actu. Unde materia de se est minime cognoscibilis: vt p3 p⁰ phy*. Sed maxime vlia sunt maxime in actu: vt dens et intelligentie. Igit q̄. ¶ ꝑ 6⁰. Quecunq requirunt ad cognitionez magis vlis: requirunt etiā ad cognitionē minus vlis: cū magis vlia includantur in diffinitione min⁹ vniuersaliū: et aliquid vltra. s. ꝓpria differentia: cum minus vniuersalia se habeant ex additione. Ergo min⁹ vniuersalia sūt difficiliores cognitionis q̄z magis vniuersalia. Et sic idē qō pri⁹. ¶ ꝑ 7⁰. Illa sunt maxime cognoscibilia a quib⁹ intellectus noster certitudinem accipit: vt expresse dicit Doc. S. in p^a lectione huius primi. Sed intellectus noster certitudinem scie accipit ex causis primis: ex quaruz virtute cause scē bñt veritatem et virtutem. Cum ergo cause prime sint maxime vniuersales: segtur q magis vniuersalia sūt magis itelligibilia. ¶ ꝑ 8⁰. Dicit Doc. S. vbi supra. q cum intellectus differat a sensu: ex hoc q sensus est singularium. intellectus vo vniuersaliuum: q maxime vlia: vt ens et ea que cum ente cōuertuntur sunt maxime intelligibilia. Cuz ergo ens et cetera trāscendentia sint maxime vniuersalia: segtur idem qō prius.

Lect. p^a. et co. 3.

Lect. 14. et co. 69.

c. 39. 1. 4. et co. 5. c. 10. 8. c. 11. Le. 9. t c. 8. p. 6. p. 6^a.

Cō 9°. Ibidem dicit Doc. S. q illa sunt maxīe ītelligibilia que sunt maxīe sepata a mā. Sz magis vlia sunt maxīe sepata a mā. Ergo sunt facillime cognitiōis. Cō 10. Totū est notiꝰ suis ptibꝰ: vt dr̄ p° phy°. Sed maxīe vlia: maxime hñt rōnē totiꝰ respectu minꝰ vlium. Ergo maxime vlia sunt notiora; minꝰ vlibꝰ. Et sic nō sunt difficillima ad cognoscendū. Cō 11°. Qualis est ordo sensibiliū talis est ordo intelligibiliū: cū cognitio ītellectiua oriatur a cognitiōe sensitiua. Sed in ordine sensibilium prꝰ sentit indiuiduū alicuiꝰ magis cōis: vt pz p expientiaz. Si qs. n. videt aliquē a remotis: prꝰ sensus iudicat q est aīal q̄z homo. Ergo ēt in ordine intelligibiliū: magis vlia sunt prꝰ ītelleta: et p ꝯs magis nota. Cō 12°. Illud qō est p se: est prꝰ eo qō est p accidēs: vt dicit 2° phy°. Sed vlia sunt p se ītelligibilia: singularia vō p accidēs et reflexe: ſm doctrinā Doc. S. ergo vlia sunt prius nota q̄z singularia. Cō 13°. Pbus dicit. 6°. topicoꝝ q diffinictia sunt magis nota q̄z diffinitum. Sed magis vle se hz ad minꝰ vle: sicut diffinies ad diffinitum. Ergo idē pō prius. Cō 14°. In 2° huiꝰ dicit pbus. In forib⁹ quis delinquet? Ex quo habet ibi a pho. q prima ⁊ vlia pncipia scie sunt notissima. Ergo nō sunt difficillime cognitionis. Cō 15°. Intellectꝰ certiꝰ cognoscit et veriꝰ q̄z sensus. Ergo ītelligibilia sunt certiora q̄z sensibilia. Cū ergo vlia sint ītelligibilia ⁊ singularia sensibilia: sequit q vlia sunt facillime cognitiōis respectu singulariū: et magis vlia respectu minus vlium. Cō 16°. Obm prius et notiꝰ attribuit poc q̄z illa que ptinentur sub obiecto: cū talia nō īmutēt potentiā nisi rōne obiecti. Sed ens siue verū est obm ītellectꝰ: sicut bonū est obm volūtatis. Cum ergo ens et verū sint maxime vlia: segit idem qō prius. Cō 17°. Ad ediū cognitionis qō pōnit ad cognitionē alteriꝰ est notius. Sed magis vle ē mediū ad cognoscendū minꝰ vle. Igit ⁊c. Cō 18°. Illud cuiꝰ spēs prius recipit in intellectu nostro: est nobis notius. Sed spēs magis vlis prius recipit in intellectu nostro: cū minꝰ vle nō possit intelligi nisi intellecto magis vli. Igit ⁊c. Cō 19°. Intellectꝰ qui exit de potētia ad actum: prius intelligit impfectiora: vt dicit Doc. S. p° phy°. et in pª pte. q. 84. ar. 3. Sed vliora sunt impfectiora: cuz sint ꝯfusiora minꝰ vlibꝰ: et habeāt quasi rōnē māe respectu minꝰ vliuz sicut genꝰ sumitur a mā. dr̄ia vō a forma. Igit ⁊c. Cō 20. Prius est a q nō ꝙuertit subsistēdi ꝯsa: vt dr̄. 5°. huiꝰ: et in post p̄dicamētis. Sz magis vlia sunt hmōi in nostra cognitione. Quia magis vle pōt intelligi nō intellecto minꝰ vli. Relinquit ergo q magis vlia nō sint difficillima ad cognoscēdū. Cōtra est pbus hic in textu dicēs. Fere aūt et difficillima sunt hoīb⁹ ad cognoscendū: que maxime sunt vlia: qz a sensibus sunt remotissima.

Respondeo dicendū q duplicia sūt vlia. Quedā sunt vlia in causando sicut deꝰ et sbe sepate. Et talia hz sint maxime cognoscibilia ſm nām: Tum p°: qz sunt maxime in actu. Tum 2°: qz maxime sunt separate a mā: tñ sunt nobis difficillima ad cognoscendū: vt infra in. 2°. huiꝰ patebit. q. 1. ar. 3. Et per hoc pz solutio ad. 5ᵐ. 7ᵐ. ⁊. 9ᵐ. Alia sunt vlia in p̄dicādo: sicut ens bia coꝰ: et sic de alijs. Et talia possūt dupliciter ꝙsiderari. Unoꝰ p respectū ad singularia simpliciter. Et hoc dupliciter. Uel q̄ntū ad cognitionem sensitiuā. Et sic singularia sunt nobis prꝰ nota cognitiōe sensitiua q̄z vlia. Uel q̄ntū ad cognitionē intellectiuā. Et sic vlia sunt nobis prius nota cognitiōe intellectiua q̄z singularia. Cuiꝰ rō est. Quia p se p̄cedit id qō est p accīs: vt dr̄. 2°. phy° Sed singularia sunt per se sensibilia et vlia per accidēs. i. p altez: vt pz. 2°. de aīa. vlia vō sunt per se ītelligibilia: q: directe: singularia vō sunt intelligibilia p accidēs: q: reflexa. Actus aūt directus p̄cedit reflexū. Et per hoc pz solutio ad. 1ᵐ. et. 15ᵐ. Alioꝰ possunt ꝙsiderari vlia p respectū ad singularia in respectu. vz. per respectum ad minus vlia. Et hoc dupliciter. Uel per respectuz ad minus vlia quoꝝ singularia nō cadūt sub sensu nisi per suos effectꝰ: sicut sūt sbe sepate: vt angeli. Et sic magis vlia sunt nobis notiora vt ens q̄z talia minus vlia: qz nr̄a cognitio ortū hz a sensu p̄o pñti statu: hz ſm nām sit ecōtra: cū tales sbe sint in actu et īmāles: vt ēt dictū est de vli in causando. Unū pbus notāter dicit fere: q: vt dicit hic Doc. S. illa que sunt penit⁹ a mā sepata ſm esse: sicut sbe immāles: sunt magis difficillia ad cognoscēdū nobis: q̄z ēt vlia. Hec ille. Et p hoc pz solutio ad 4ᵐ. Alioꝰ pñt ꝙsiderari vlia p respectū ad minꝰ vlia: quoꝝ singularia ſm se cadūt sub sensu: et nō solū p effectꝰ: sicut coꝰ aīal homo: et sic de alijs. Et hoc modo pñt dupliciter considerari. Unoꝰ vt sunt ptes diffiniētes. Et hoc dupliciter. Uel absolute in se: et ſm suā nām. Et sic magis vlia sunt notiora minus vlibus: vt dicit pbus. 6°. topicoꝝ. Uel vt sunt ptes huiꝰ totiꝰ. Et sic minꝰ vlia sunt nobis notiora cū se hēant sicut totū diffinitū. Sed totū est notiꝰ nobis suis partibꝰ vt dī p° phy°. Unde Doc. S. in pª pte. q. 85. ar. 3. ad 3ᵐ. dicit q pars aliqua pōt dupliciter cognosci. Unoꝰ absolute ſm q in se est. Et sic nihil phibet prius cognoscere ptes q̄z totū: sicut lapides prius q̄z domuz. Alioꝰ ſm q sunt ptes huiꝰ totius. Et sic necesse est vt prius cognoscamus totuz q̄z partes. Prius. n. cognoscimꝰ domū q̄dazꝫ ꝯfusa cognitiōe q̄z distinguamus singulas ptes eiꝰ. Sic ergo dicēdū est q diffinictia absolute ꝙsiderata sunt prꝰ nota q̄z diffinitū. Alioquin nō notificaret diffinituz p ea. Sed ſm q sunt ptes diffinitionis sic sunt posteriꝰ nota. Prius. n. hominē cognoscimus quadā cōfusa cognitiōe q̄z sciamus distinguere omnia que sunt de ratione eius. Hec ille. Et p hoc pz solutio ad. 13ᵐ. Alioꝰ magis vlia pñt ꝙsiderari ſm q hñt rōnē totiꝰ. Et hoc dupliciter pōt intelligi. Unoꝰ q sint prꝰ nota hz nāz. Et hoc dupliciter. Uel de vniuersalibꝰ mathematicis. Et talia sunt notiora minꝰ vlibꝰ: qz in mathematicis nō refert eadē esse nota nobis et nāe. Uel de vlibus phycis aut methaphysicis. Et talia nō sunt minus nota ſm nām: cum sint indeterminata et cōfusiora minus vniuersalibꝰ. Alio modo quo ad nos. Et hoc dupliciter pōt intelligi. Uno modo loquēdo de cognitione cōfusa: et via cōpositionis: eo modo quo dicit Porphyriꝰ q a magis vniuersalibus que sunt simplicia deuenimus in minus vniuersalia que sunt cōposita dicens: q descendentē a generalissimis ad specialissima: iubet Plato quiescere. Et sic magis vlia sūt prioza et facillime cognitionis: vt pz p° phy°. Et per hoc pz solutio ad p°ᵐ. 3ᵐ. 8ᵐ. 10ᵐ. 14ᵐ. 16ᵐ. 17ᵐ. 18ᵐ. 19ᵐ. et. 20ᵐ. Unde Doc. S. in pª pte vbi supra ad. 2ᵐ. sic ait. Uniuersale magis cōmune comparat ad minus cōmune vt totū et vt pars. vt totū quidē: ſm q in magis vniuersali non solū ptinet in potentia minus vniuersale: sed ēt alia: vt sub animali non solum homo sed etiā equus. Ut pars autez ſm q minus cōmune cōtinet in sui ratione nō solum magis cōmune: sed et alia: vt homo nō solū aīal: hz etiā rationale. Sic igitur animal in se ꝙsideratum: prꝰ est in nostra cognitione q̄z homo. Sed homo prius est i cognitione nostra q̄z q animal sit pars rōnis eiꝰ. Hec ille. Alio modo loquendo de cognitiōe determinata. Et hoc dupliciter. Uno modo q̄ntū ad cognitionē determinatam in genere. s. ſm simplicem apprehensionē intellectus magis vniuersaliū: vel q̄ntū ad passionē cōmunez et partes cōmunes ⁊ remotas. Et sic adhuc magis vniuersalia sūt nobis facillime cognitionis. Et p hoc pz solutio ad 2ᵐ argumētū. Alio modo loquendo de cognitione simpliciter determinata. vz. q̄ntum ad inuestigationē vliuz q̄ntuz ad pprietates ⁊ causas et oēs partes per se ⁊ per altez ſm rationē formalē subiecti: et periviam resolutiōis. Et sic prius sunt nobis nota minꝰ vlia: eo q per causas pticulares que sunt vnius generis vel speciei: pueninus resoluēdo in causas vniuersales: et sic resoluimus minus vniuersalia vsqz ad ens et ad causas eius. Et isto modo magis vniuersalia sunt difficillime cognitionis quo ad nos: et sunt difficillima ad cognoscendum: qz quecunqz requirunt ad cognitionem inferioꝝ requiruntur etiam ad cognitionem superioꝝ. Et per hoc pz solutio ad sextuz argumētū.

Lec. pª. et co. 4.

Lect. 10. et co. 66.

Lect. pª. et co. 1.

5. Lec. 15. pº. Le. 22.

Lect. 10. et co. 66.

Lect. 12. et co. 60.

Lec. 5 ⁊ cō. 1

Lº. 4 ⁊ cō. 1

Lec. pº. ⁊ co. 4.

Lec. ⁊ cō.

Lec. ⁊ cō.

Lec.

Lec.

Comm

argumentum. ¶Licet ergo magis vniuersalia non sint difficilia ad cognoscendū cognitione confusa: sunt tñ difficilia ad cognoscendum cognitione simplr determinata. ¶Et cum dr in.17°. argumēto q magis vlia sunt medium per qđ minus vlia cognoscunt. ¶Dicendū q p ea cognoscunt tāq̄ per principia cognoscendi ⁊ nō essendi: vt dicit Doc.S. vbi supra ad 4^m vbi sic ait. Vle fm q accipitur cū intentione vltatis est quidem quodāmō principiū cognoscendi: prout intētio vltatis ꝓsequit modum intelligendi qui est p abstractionē. Non aūt est necesse q oē qđ est p̄cipiū cognoscendi sit principiū essendi: vt plato existimauit: cū q̄q̄ cognoscamus causā per effectum ⁊ sba per accētia. Unde vle sic acceptus fm sententiā Aristo.8. methaphysice non est p̄cipiū essendi neq̄ sba. Si aūt ꝓsideremus ipsaz nām generis vel spēi prout est in singularibus: sic quodāmō hz rōnem principij formalis respectu singulariū. Nam singulare est pp materiā. Rō aūt spēi sumit ex forma. Sz nā generis cōparatur ad nām spēi magis per modū mālis p̄cipij q̄ natura generis sumit ab eo qđ ē māle in re. Rō vero speciei ab eo qđ est formale: sicut rō aīalis a sensitiuo: rō vero hois ab intellectiuo. Et inde est q vltima nāe intētio est ad spēm: non aūt ad indiuiduaz neq̄ ad genus: q̄ forma est finis gnationis. Materia vo ē pp formā: hec ille. ¶Et si dicat q in.2°. posteriox dr q quelz ps diffinitionis est in plus ⁊c̄. ergo magis cōmēti sumit ab eo quod est māle in re sed formale. ¶Dicendum q lz magis cōe respectu spēi cuius est p̄cipiū diffiniendi sit q̄si formale: non tñ respectu indiuidui: sed est vt materiale. ¶Si dicatur ꝫ: quia in prio de celo ⁊ mundo dr. Qui dicit celum dicit vle. Qui aūt dicit hoc celū dicit pticulare. i. minus vle: cum qōlz celū differat spē ab alio. Sz maxime vle ē vt indeterminatū ⁊ q̄si māle respectu minus vlis. Igit ⁊c̄. ¶Dicendū q lz magis vle cōparatum ad minus vle cū sua dria sit: vt materiale quia est indeterminatū: tñ si cōparet ad ipsum in rōne p̄dicati fm q oē superius predicat de inferiori sic hz rōnez forme. ¶Ex predictis ergo colligit talis ꝯclusio. Maxie vlia tam in causando q̄z in p̄dicando cōparata ad minus vlia sunt nobis difficilima ad cognoscendum cognitione simpliciter determinata. ¶Argumenta vo oia soluta sūt p p̄cedentē distinctionē: ⁊ etiā per ea que dicent inferius in 5° huj°. q.12. ar.2. ad.5^m. 6^m. ⁊ 7^m. Et i.7°. huj°. q.25. ¶Vbi in Doc.S. ex pho. Ex oibus aūt que dicta sunt.

Zec.5. ⁊ cō.16.

Zec.13.

Zec.19. ⁊ cō.92.

Zec.7.

Zec.5.

B quartum sic procedit. Videtur q sapientia nō sit scia circa causas p̄mas ⁊ principia p̄ma existens. Ad sapientiā. n. ptinet determinare medium in virtutibus moralibus: vt pz per diffōnem virtutis positam in.2°. ethyc. Est. n. virtus hītus electiuus i medietate exīs quo ad nos ⁊ vt vtiq̄s sapiens determinabit. Sed prime ⁊ vles cause nō sunt opabiles siue determinabiles a nobis. Ergo vī q sapia non cōsideret altissimas cās. ¶P̄. 2°. Sapia non pōt esse in aliquo sine gratia: vt probat Doc.S. 2^a 2^e. q.44. ar.4. Sed sciētia primas causas ꝓsiderans pōt inesse alicui sine gra: vtpta methaphysica Aristo. Igitur ⁊c̄. ¶P̄. 3°. Scientia p̄mas causas ꝓsiderans est habitus intellectualis: vt patet sexto ethycox. Sed sapia cum sit de sursum descendens non est habitus intellectualis saltē humano studio acqsitus. Igitur ⁊c̄. ¶P̄. 4°. Opz sapientē esse certissimum de oībus: vt supra patuit. q.6. ar.1.1^m. Ergo sapiētia nō est de altissimis causis ⁊ primis tñ. ¶P̄. 5°. Si sic: sequeretur q nullus medicus posset dici sapiens. Sz ꝓns est contra cōem hoīz opinionē. Igitur ⁊c̄. pz ꝓntia. ga medicus non considerat altissimas cās. ¶P̄. 6°. Si sapientia esset scia p̄mas causas considerans: vel talis sapiē tia ēet subiective in voluntate vel in intellectu: non primum q̄ sapientia stultitie contrariatur vt probat Doctor Sanctus. 2^a 2^e. q.46. per totā. Sed stultitia non est subiective in voluntate. Ergo nec sapia. Neq̄z 2^m: q̄ sapiētia est caritas dei: vt dicit Augu. in libro de gratia noui testamenti. Sed caritas non est subiective in intellectu: vt probat Doc.S. 2^a 2^e. q.24. ar.p°. Igitur videtur q sapientia non sit aliquis habitus cōsiderans causas p̄mas: cum oīs hit° intellectualis sit i aliq̄ pte aīe subiective: quia accidentis eē est ineſſe. ¶Sed cōtra est phs in textu dicens. Ex oībus autem que dicta sunt in eandē cadit scientiam quesitū nomē. Opz. n. hanc primorum principiorum ⁊ causarum esse speculatiuam. Et enīz bonum ⁊ quod cuius gratia vna causarum est.

Respondeo dicendum q sapia est scientia circa causas primas ⁊ prima principia exīs. ¶Probatio phy que sumit ex precedentibus duabus ꝯclusionibus. Quelz scia cui conueniunt predicte sex conditiones sapientis vel cui conuenit predicta descriptio sapientie: necessario dicit sapientia: ⁊ econtra. Qđ pz per locū a descriptione addescriptū. Sz scie vniuersales ⁊ primas rex causas ꝓsideranti ꝓuenit predicta descriptio: vt patuit in 2° articulo huius qōnis. Ergo scientia primas ⁊ altissimas rex causas considerās dr sapientia. Et sic sapia est scia circa primas cās ⁊ pria p̄ncipia exīs. ¶Et q̄ finis qui est bonū quoddā ⁊ cuj° cā sunt alia est vna de numero causarum: ideo infert phūs specialiter q scia que cōsiderat primas causas vles: necessario hz considerare vlem finem oīum qđ est optimū in tota nā. ¶P̄. 2°. Alia rōe ꝓfirmat eadē ꝯclusio. Sapientia. n. fm vsum nois videtur iportare eminentē sufficientiam in cognoscendo. s. vt sapiēs in seipso certitudinem habeat de magnis ⁊ mirabilibus que alijs incognita sunt: vt dicit Doc.S. in 3°. sñiax di.35. ar. prio que stiuncula pria in corpore. Sed talis eminentia certitudinis siue cognitionis nō pōt hri nisi per altissimas causas ⁊ primas. Ignoratis. n. primis: oīa ignorant. Ergo seq tur q sapia versatur circa cās altissimas et p̄mas. ¶P̄. 3°. Ad sapientē pertinet iudicare. Judiciū autem de aliquibus fieri non pōt nisi per ea que sunt lex et regula eorum. Semper aūt opz: vt dicit Doc.S. in 3° sentētiarū vbi supra questiuncula 2^a in corpore: q superiora sint iferioribus lex et regula. ¶Primū. n. in vnoquoq̄z genere est lex vel regula et vt mensura oīum inferiox: vt dicit 2° huius. Opz ergo sapientem de suis inferioribus iudicare p superiora. Inde est q iudiciuz nunq̄z pficit nisi p superiora in que iferiora resoluunt. Necessariū est igit sapientē de altissimis causis cognitionē hre. ¶Consiederandum est tñ p°: vt dicit Doc.S. vbi supra ⁊ i.2^a 2^e. q.45. ar.p° q aliqua cā dr altissima duplr. Uno° simplr. Alio mō in gñe. Ille igit qui cognoscit cām altissimā in aliquo gñe: ⁊ p eam pōt in oībus que sūt illius generis iudicare ⁊ ordinare: dū ē sapiens in illo genere: sic medicus exptus ⁊ artifex exīs dī sapiens in gñe medicabilium. Ille vero q cognoscit cām altissimā simplr que est deus: dī sapiens simplr. ¶Cōsiderandū ē secdo q sapia importat rectitudinē quādā iudicij. Rectitudo aūt iudicij pōt ꝓtingere duplr. Uno mō fm pfectū vsum rōnis. Alio mō p ꝓnālitatez quādā ad illa de qbus est iudicandum. Sicut de his q̄ ad castitatē ptinent p rōnis inquisitionez: recte iudicat ille qui didicit sciam moralē. Sed per quādam ꝓnālitatē ad ipsaz recte iudicat de illis: ille qui habet habitū castitatis. ¶Primū ergo iudiciū ptiet ad sapientiam que est hītus intellectualis: de q̄ est hic ad prio positū. Secdz vero ad sapiam q̄ est donuz spūs scti. Hec Doc.S. i.2^a 2^e. vbi supra ar.2°. Qđ etiā dicit i p̄ma pte q.p^a. ar.6. ad vltimū sub alijs tñ verbis: vbi sic ait. Cōtingit. n. aliquē iudicare vno mō per modū inclinatiōis: sicut qui hz habitū virtutis recte iudicat de his que sunt fm virtutē agenda: inq̄tū ad illa facienda inclinat. Uñ etiam in ethycis dī q virtuosus est mēsura ⁊ regula humanox actuū. Alio mō per modū cognitiōis. Sic aligs instructus i scia morali: posset iudicare de actib° vtutis: etiā si habitū non hēret: ¶Primo igit modus iudicādi de rebus diuinis pertinet ad sapiaz q̄ spūs scti donū ponit: fm illud p°. ad cor.2°. Spūalis hō iudicat oīa. Secdus vero modus iudicādi pertinet ad sapiam fz q̄ per studiū

Zec. ⁊ cō..47.

acquirit. Hec ille. Ex pdictis colligit: q̄ duplex ē sapiē tia. Quedā ē infusa ⁊ de sursū descendēs. Et illa ē donū spūs sancti. Alia est p studiū acqsita. Et illa est habitus ī tellectualis circa pmas cās ⁊ pma pn̄a existens. De qua in p° hui⁹: ⁊ in 6° ethycox pbs loquitur.

Ad primum igitur dōm q̄ sapia accipitur dupliṙ. Uno mō cōiter ſm q̄ hoc nomen sapia translatū est ad significandū prudētiā ⁊ alias virtutes cardinales pp eax excellentiā. Et sic accipitur in illa diffōne vtutis. Alio° accipit ꝑprie: vt distinguitur ꝓ alias vtutes ⁊ hītus itellectuales. Et talis ē duplex. Quedā est icreata: ⁊ est ipse deus. Alia ē creata. Et talis est duplex. Quedā est infusa: vt dictū ē: que dr donum spūs scti. Alia ē acquisita. Et illa est duplex. Quedam est sapia circa pmā cām simpliṙ: qualis est scia theologicalis diuina ī via. Alia est sapia ī gne scia⁊ hūanitus inuenta⁊. Et talē esse circa cās pmas pōt itelligi dupliṙ. Uno mō q̄ sit circa cās pmas solū. Et sic nō ē circa eas. Alio mō q̄ sit circa cās pmas potissime ⁊ pncipāliṙ: scōario vō circa alia ad que cālitas pma⁊ cā⁊ se extendit. Et isto vltimo mō itelligit hic q̄ sapia sit scia circa cās primas ⁊ pn̄a pria exīs. ¶Ad 2^m dōz q̄ sapia que ē donuz spiritus scti non pōt eē in aliquo sine gra: bene tn̄ sapia q̄ est hītus itellectualis pōt eē in aliquo sine gra. ¶Similiter dōm est ad 3^m. ¶Ad 4^m dōm q̄ sapia p° ⁊ prīcipaliṙ est circa cās pmas: scōario tn̄ est circa alia ad que causalitas illa⁊ cā⁊ se extendit: sicut dictuz est in solutiōe ad primū. ¶Ad 5^m dōz q̄ medicus nō pōt dici sapiēs simpliciter: sed⁹ bn̄ in gne. Nō gnalissimo: sz subalterno. ¶Ad vltimū dōm q̄ sapia est subiectiue ⁊ eēntialiṙ ī intellectu. Sed est in voluntate radicaliṙ ⁊ cāliter. ¶Et ad iprobationē huius dr q̄ Augu. logtur de sapia que ē donum spūs scti. ¶Et si dicat. Segtur ergo ad min⁹ q̄ talis sapia sit in voluntate subiectiue. ¶Dicendū q̄ non sequitur: q: Augu. non accipit ibi sapiam eēntialiṙ sz cāliter tn̄: vt dicit Doc. S. in. 2^a 2^e. vbi supra.

¶Ubi supra ex omnibus igitur ⁊c.

a **D quintum** sic procedit. Uidet q̄ ad sapiam siue ad methaphysicaz ptīeat ꝓsiderare oēs qdditates rex ī pticlari'. ¶Dōs. n. dic ī p^o sexti h⁹: q̄ nulla alia scia ab ista facit ꝓsiderationē de ipso qōqd ē. Cū g° qdditates oēs sint note ⁊ nō p alias scias: segtur q̄ ī ista scientia ꝓsiderant que sapia dr. ¶Ꝺ. 1°. Sapiētis ē oia cognoscere: ēt certitudinaliṙ: sicut supius dictū est. Sz cognoscere qdditates rex ī vli ⁊ nō in pticulari: ē cognoscē confuse ⁊ indistincte. Ergo ad sapiam siue ad hanc scia⁊ pertinet cōsiderare qdditates rex in pticulari. ¶Ꝺ. 3°. ¶Potentia supio: pōt oia illa cōprehēdere que pōt potētia inferior. Ergo ⁊ hītus supio: cōprehēdit oia illa que potest cōphēdere hītus iferior. Sed habitus iferior cōprehendit qdditates rex in pticulari. Ergo ⁊ habitus superior. Et sic sapia siue hec scia ꝓsiderat oēs qdditates rerum ī pticulari. ¶Ꝺ. 4°. Quidditas rei ēt ī pticulari cōsiderata est prio: motu ⁊ quātitate. Sed physicus nō cōsiderat qdditates rex sine motu: q: non abstrahit a motu nec ſm rē nec ſz rōnē: vt p⁊. 6°. huius. Mathematicus etiam non ꝓsiderat qdditates rex sine quātitate: ⁊ abstrahat a motu ſm rōnē. Ergo relinquit q̄ methaphysi⁹ cōsiderat qdditates rex in pticulari nō ꝓsiderando motū ⁊ quantitatē: cū non sint plures scie speculatiue reales: nec aliqd debeat remanere incōsideratū. ¶Ꝺ. 5°. Ad eādē scientiā ptinet ꝓsiderare totū ⁊ partes genus ⁊ species. Si ergo ad methaphysicū ptinet ꝓsiderare quidditates rerum in vli: ad eandē ptinebit ꝓsiderare qdditates rex in pticulari. ¶Ꝺ. 6°. Quidditates rex pticulariū ꝓsidrantur in aliq̄ scia. Uel ergo a methaphysica: vel ī aliqua alia scia. Si p^m: habet intentuz. Si 2^m: segtur q̄ illa scia erit subalternata methaphysice. Et sic physica aut methaphysica: non erit alia scia eēntialiṙ a methaphysica: sed tn̄ altera. ¶Ꝺ. 7°. Quicunq⁊ cognoscit aliqd cognoscit illud qō sibi prio ꝟuenit. Sed methaphysicus cognoscit res particulares. Ergo cognoscit quidditates rerū pticularium: cū qdditas sit illud qō prio ꝟuenit rei. ¶Sz contra est. Pcessus pbȳ in tota methaphysica. Qz in toto isto libro non inuenit q̄ alicuius spēi spālissime formā si ne quidditatē spālissimaz ingrat: aut doceat passiōes speciales eius. Sed bn̄ ingrit in gnali de qdditatibus subē et accidentis ex qbus ⁊ qualibus ꝓstitute sūt. Et descendendo ad ptes sbe bn̄ ostendit qūo se hz qōqd est ad id cuius est: tam in substātijs mālibus q̄ ī ūmālibus: vt p⁊ 7° huius. Sed nūq̄ descēdit ad ingrendū dr̄ias specificas spēz spālissimaz. Hoc aūt ingrit in scientijs pticularibus. ¶Ꝺ. 8°. ¶Pbs dixit supius ar. 1. 1^m. q̄ sapientis ē cognoscere oia vt ꝓtingit: ⁊ non simpliṙ. Ad īuenduz q̄ ad sapientē nō ptinet ꝓsiderare oia entia in pticulari cum sint infinita quo ad nos. ¶Ꝺ. 9°. Si sic: sequeret q̄ omnes alie scientie superfluerent.

Respondeo dōm q̄ aliq: vt recitat Scotus. q. penultima huius primi voluerunt dicere pp primā ⁊ tertiā ꝓditiones sapientis q̄ ad methaphysicā ptinet ꝓsiderare oēs qdditates oīuz rerum ēt in pticulari: vz q̄ methaphysicus inq̄tū huiusmodi hz cognoscere qdditatē bois inq̄tum hō: ⁊ sic de alijs spēbus spālissimis. ¶Et ad hoc qō dicebat: q̄ alie scientie supfluerent: rndent dicentes q̄ sapientis ⁊ methaphysici est cognoscere oia nō ſm rnōem cognoscibilitatis: sz ſm rōnē qdditatis non tn̄ in vli: sed ēt in pticulari. Sed alie scie ꝓsiderant qdditates ſz accn̄tia. ¶Et cōfirmant suā positionē quattuor rōnibus vltimis: supius ante in ordine adductis. ¶Qn̄ aūt vlterius eis replicat. Sed si alie scie non ꝓsiderant qdditates in se: sz tn̄ ſz accidentia sibi: cū qdditas cū accn̄tibus sit ens per accns: sequitur q̄ oēs alie scie a methaphysica eēnt de ente p accidens. Sz de ente p accns n̄ ē scia: vt p⁊ 6° h⁹ ⁊ p° post^x cum taliū entiū non sit qōqd ē: nec sint in gne. ¶Rndet dupliṙ. ¶Prio q̄ lz corpus mobile sit ens per accns: non tamen corpus ſm q̄ mobile: q: vna ratio formalis facit vnum cognoscibile eē vnius scie. ¶Scdo dr̄ q̄ pbs in sexto huius negat sciam de ente per accns qō est: vt in paucioribus. s. qō non hz cām determinatā. Non ē autē sic in ꝓposito. ¶Sed ꝟ p^m arguit. Nō est magis vnū corpus ſm q̄ est mobile: q̄z corpus mobile. Qz ītelligēdo corpus ſm q̄ est mobile: aut p̄cise ītelligo corp⁹: aut precise mobile: aut vtrūq⁊. Si 3^m: hētur ꝓpositū. Si primum vel 2^m: segtur q̄ physicus nō ꝓsiderat corpus mobile ſm accn̄tia sibi: sz aut accns tn̄: aut sbm tn̄. ¶Confirmatur. Qz simul pōt stare q̄ physicus cognoscat hoc accidēs qō est mobile: ⁊ tn̄ ignoret corp⁹. Ergo non ē eadē rō formal' cognoscēdi vtrūq⁊: ⁊ sic q̄ cognoscit vtrūq⁊ fil: cognoscit ens p accns. ¶Hec vz dicēt ipsi dr̄ q̄ illa q̄ accidūt sibi nō cognoscunt p se: sz tn̄ ille rōnes cognoscendi qbus cognoscunt illa alia: p se cognoscunt. ¶Cōtra. Si physicus per se cognoscit mobilitatē q̄ cognoscit corpus: aut tūc cognoscit mobilitatē inq̄tū mobilitas: ⁊ inq̄tum quid: aut non. Si inq̄tū qd: tūc habet ꝓpositum. s. q̄ scia particularis ꝓsiderat qdditatē ī rōne qdditatis. Si non inq̄tum qd: ergo non per se sz per accns. Implicat aūt q̄ cognoscat mobilitatē per se: ⁊ nō mobilitatē inq̄tum mobilitas. ¶Un̄ aliter ē dōz q̄ ad sapientē ⁊ ad methaphysicū pertinet ꝓsiderare qdditates oīum rex in vli: nō tn̄ ī particulari. ¶Pria pars sic ꝓbat. Quelz. n. scia hz ꝓsiderare suū sbm ⁊ partes ⁊ ꝓprietates ei⁹. Sz sbm methaphysice ē ens inq̄tū ens: qō sub se cōtinet oia entia realia creata: vt superi⁹ patuit: ⁊ ēt iferi⁹ patebit in 4° hui⁹. q. pria ar. 3°. Ergo methaphysicus hz ꝓsidrare qdditates oīuz rex: ſm q̄ reducunt ī pria prin^a ⁊ cās vles qō ē cognoscē eas ī vli. ¶Scda pars ꝓbat p rōes positas post in ordine. ¶Sz hic orit difficultas. Qz cognoscere qdditatē rei ē cognoscē rē ī pticulari ⁊ ī ꝓpria for^a. Si ergo methaphysicus ꝓsiderat oēs qdditates rex pticulariū: ꝓsiderat res ī ꝓpria for^a ⁊ in pticulari. Et sic pria pars ꝓclonis ꝓtradicit 2^e pti eiusdē. ¶Dōz q̄ qdditas rei pticularis pōt ꝓsiderari dupliṙ. Uno° vt est prop⁊ia quidditas

Lec. p^a. et cō. p°.

Lom. 1. et cō. 2.

Lec. cō. 6.

Lom

6. lec. ⁊ cō.

quidditas illius rei. Alio modo fm q ẽ quidditas vel ens: inq̃tũ. s. q̃uenit in ꝓprietatib⁹ entis. ¶Dño ergo mõ cõsiderare q̃ditatẽ rei: ẽ ꝓsiderare rẽ in ꝓpria forma ⁊ in ꝑticulari: nõ aũt 2° mõ. Methaphysicus vo cõsiderat quidditates rex 2° mõ: ⁊ non p° mõ. Cuius rõ fꝫ Doc. S. in ꝓhemio ꝓmi sniæ. q. p². ar. 2. ĩ corpe est ista q̃ est confirmatiua 2ę ꝑtis ꝓclonis. Illa. n. scia cuius rõ forma lis sbi non ẽ sufficiẽs ad spãlez oĩuz rex cognitionẽ: nõ hz considerare oẽs res in spãli. Sz rõ formalis ipsius entis quod ẽ sbm ĩ methaphysica nõ ẽ sufficiẽs ad spãlez oĩum rerum cognitionẽ: qr rõ entis diuersificata siue multiplicata est ĩ diuersis. Igit̃ methaphysica nõ ẽ descẽdẽs vsq̃z ad ꝓpriã oĩuz rex cognitionẽ. Vñ Doc. S. vbi supra sic ait. Cũ ista scia sit altissima. s. theologia ⁊ ꝑ ipsũ lumẽ diuine inspirationis efficatiã hñs: ipa vnica manẽs nõ multiplicata diuersax rex cognitionẽ hz: nec tñ in cõi sic methaphysica que ꝓsiderat oĩa inq̃tũ sũt entia nõ descẽdẽs ad ꝓpriã cognitionẽ moraliũ vel nãliũ. ℞ō. n. entis cuz diuersificata sit ĩ diuersis: ñ ẽ sufficiẽs ad spãlẽ rex cognitionẽ: ad q̃z manifestationẽ diuinũ lumẽ i se vnũ manẽs fꝫ Btũz Dio^m i p̃n° ce. hyerarchie: efficaciã hz. hec ille.

Ad primũ igit̃ dõz q Buridan⁹ ⁊ Anto. Andree solutes h° arg^m dñt: q pbs ĩ. 6°. huius vult dicere q nulla alia scia a methaphysica ꝓsiderat qdd est ĩ cõi: hz bñ ĩ ꝑticulari. ¶Sed hoc nihil est. Q: scie ꝑticulares accipiũt qdd est sui sbi vel ꝑ suppositionẽ ab aliq̃ alia scia: sicut geometria accipit qdd ẽ magnitudo a p° pbo: vel ꝑ sensũ: sicut scia de aĩalib⁹ accipit quodqd est aĩal ꝑ hoc qđ appet sensui: vt pz. 6°. huius. Com. 2.
¶Ideo aliter ẽ dõz q ad methaphysicũ ptinet solũ cõsiderare qdd ẽ in se formãdo ⁊ ꝓstituẽdo diffñẽ: ostendendo ex qb⁹ ⁊ q̃lib⁹ ptib⁹ ꝓstituit̃ diffñ: cui⁹ significatũ est ipsũ qdd est. Alie vo scie ꝑticulares ꝓsiderãt diffñes ꝑticulares vtẽdo eis ad demfrandũ ꝓprias passiões de subiecto ꝓprio. ¶Ad 2^m dõm sicut dictũ est q sapiẽtis est cognoscere oĩa certitudinali: vt ptingit. i. fꝫ q oĩa conueniũt in rõne entis ⁊ ĩ passionib⁹ eius. Lz. n. cognoscere ꝑticulare ĩ ꝑticulari ⁊ ĩ ꝓpria forma sit pfectius q̃z cognoscere ꝑticulare in vli: tñ cognoscere vlia ĩ ꝓpria forma hoc est p respectũ ad ꝓprias passiones eox ⁊ cognoscere ꝑticularia ĩ vli: est pfectius q̃z cognoscere ꝑticularia ĩ ꝑticulari tñ. Quãto. n. vlia sunt magis abstracta tãto pancio⁹a sunt. i. simplicio⁹a ⁊ certio⁹is cognitiõis: vt supra dictũ est in hac. q. ar. 2. ⁊ 3. ¶Ad 3^m dõm: q methaphysica ad oĩa se extẽdit ad que se extendũt scie ꝑticulares. Non tñ opz q eodẽ mõ: q: scie ꝑticulares considerant res fm q̃ conueniũt ĩ ꝓpria rõne formali sui obiecti. Ad methaphysica aũt fm q̃ vli conueniũt in rõne entis inq̃tum ens: vt dictũ est. ¶Ad 4^m dõm q aliud ẽ ꝓsiderare ꝑticularia: ⁊ aliud ẽ ꝓsiderare ea in ꝑticulari. Ad methaphysica. n. ꝓsiderat oẽs qdditates ꝑticulares rex oĩum. Nõ tñ in ꝑticlari: vt dictũ ẽ. ¶Et ꝑ hoc pz rñsio ad 5^m. ¶Est tñ sciendũ q ad eandẽ sciam ptinet ꝓsideratio totius ⁊ ptis: dũ mõ queniãt in vna rõne formali obiecti: ⁊ respectũ eiusdẽ passiõis. Lz. n. ens mobile ptineat sub ente: nõ tñ ptinet ad methaphysicũ fm q̃ mobile: lz ptineat ad ipsũ fm q̃ hz rõnẽ entis. ¶Ad 6^m dõm q̃ qdditates ꝑticulares rex ꝓsiderant ĩ ꝑticulari i sciẽtijs specialibus. ¶Nec vz ꝓntia. s. q̃ tunc scie spãles. eẽnt subalternate ipsi methaphysice. Q: nullũ hz scia ex specialiũ contrahit ens ꝑ dñaz extraneã: qõ regrit̃ ad subalternationẽ scia ex: sicut dictũ est supius. q. p². ar. 8. ad. xi^m. huiꝰ primi: vt ẽt diceẽ iferi⁹. q. 8. ar. 4. ¶Ad 7^m dõz q methaphysica cognoscit qdditates rex ꝑticulariũ in vli: nõ tamen in ꝑticulari. ¶Est tñ sciendũ q aliud est p̃mũ inesse: ⁊ p° inesse. Ens. n. est p^m q̃ inest rei ꝑticulari: non tamen ẽ illud qõ ꝓmo inest rei ꝑticulari. Econtra diffñ ẽ que primo inest diffinito: non tñ ẽ primũ qõ sibi q̃uenit. ¶Vbi in Doc. S. ⁊ pbo. Opz aũt hãc p̃moz p̃ncipioz.

Bsextũ sic ꝓcedit̃. Videt̃ q methaphysica ñ sit scia circa p̃mas causas: ⁊ vlia p̃n^a exñs. Nã theologia diuinitus inspirata gñe differt a theologia humanitus inuenta que dr metha^ca: vt dicit Doc. S. ĩ pria pte. q. p². ar. p°. ad vltimũ. Sed theologia sacra siue diuinitus ispirata ẽ scientia prima ⁊ altissima cãm ꝓsiderans. Unde diuña ⁊ sacra vocat̃. Cum igit̃ scie gñe diuerse hẽant diuersa ꝓsiderare: vt q theologia hũana: vz metha^ca non hẽat primam ⁊ altissimã cãm cõsiderare. ¶Ꝑ. 2°. fides existit circa primã veritatẽ que est pria cã: vt pz ꝑ Doc. S. in 2ª 2ę. q. p². quasi p totã. Cũ igit̃ methaphysica que est scia humana ⁊ fides differãt: vt pz p̃io ⁊ 2° post^x: segtur q ñ sit circa p̃mã cãz. ¶Ꝑ. 3°. Illa scia que primã cãm cõsiderat nẽcio hz ꝓsiderare illa q̃ sunt ꝓpria illius prie cãe cum ad eandẽ sciam ptineat ꝓsiderare sbm ⁊ ꝓpriaz passionez. Sed methaphysica nõ ꝓsiderat ea que sũt ꝓpria prime cãe. s. gñationẽ eternã creationẽ regenerationez: ⁊ sic de aliis. Igit̃ ⁊c. ¶Sed ℔ ẽ pbs in textu dicẽs. Opz autem hãc primoz p̃in^x ⁊ cãz eẽ speculatiuã. ¶Item inferius dicit pbs. Quã. n. maxie deus hz: dea sciax est. Dicit̃. n. dea sciax: q: cãm primã ꝓsiderat. Igit̃ ⁊c. Lec. 3.

Respondeo dõm q methaphysica est scia circa prias cãs ⁊ pria ꝓncipia existens. ¶Probatio. Illã ad eandẽ sciam ptinet ꝓsiderare sbm ⁊ p̃ncipia siue cãs subiecti. Sz ad methaphysicã pertinet ꝓsiderare ens creatũ tãq̃ ppriũ sbm eius: vt supra pbatũ est. Igitur ad ipsã ptinet ꝓsiderare cãz primã entis. Sed cã pria ipsius entis inq̃tũ ens est ipse deus. Quod sic pz. Q: qualis est ordo effectuum: talis dz esse ordo cãx: vt dicit Doc. S. in de po^a. q. 3. ar°. 4. Sz ens creatum est talis effect⁹ q nullũ aliũ ꝓsupponit: fꝫ ab oĩbus ꝑsupponit̃. Ergo cã entis dz esse talis q nullã aliaz p̃supponat ⁊ q ꝑsupponat̃ ab oĩbus. Sz nulla alia cã est talis ꝑter primã cãm q̃ deus ẽ. ℞elinq̃t ergo q dei est ppria ⁊ pria cã entis inq̃tũ ens: hz enĩ inq̃tũ tale ens: vt pbat Doc. S. in pria pte. q. 45. ar. 4. ad pri^m ⁊ ar°. 5. in corpore. ¶Cõfirmat̃. Q: primũ rex creatax ẽ eẽ: vt dicit ¶Proclus Auctor libri de causis. Sz nulla causa põt creare ꝑter primã cãm: vt pbat Doc. S. vbi supra. ar. 5. ⁊ in de po^a. q. 3. vbi supra. Ergo dei est sola cã ipsius esse ⁊ entis. ¶Ꝑ. 2°. Ad methaphysica ꝓsiderat transcendentia: vt pz. 4. ⁊. 5. huius. Cõsiderat ẽt sbas separatas ⁊ ipsũ deũ: vt pz. 11. huius. Sed talia sunt pria rerum ꝓncipia: ⁊ ĩ essendo ⁊ cognoscẽdo. ℞elinq̃t ergo q methaphysica ⁊ scia circa prias cãs ⁊ pri^a pria exñs. ¶Ex quo segtur q methaphysica est de maxie itelligibilibus de maxime separatis a mã ⁊ de his que sunt maxime in actu: qb⁹ quelibet scia certitudinẽ accipit. Et per ꝓns seqtur q methaphysica est aliax rectrix ⁊ gubernatrix: vt pbatum est superius. q. 1. ar. 3. 4. lec. 1. ⁊ cõ. 1. Lec. 7. ⁊ cõ. 43.

Ad primum igitur dõm: q diuersas scias eadez nõ posse ꝓsiderare: põt intelligi dupl̃r. Uno° eadẽ formal̃. i. fm eandez rõnez formalẽ ꝓsiderãdi. Et sic verũ est q diuerse scie non eadem ꝓsiderant: fꝫ diuersa. Alio° eadẽ mãl̃ fꝫ fm diuersas rõnes ꝓsiderãdi. Et sic nõ est iconueniẽs. Scia. n. nõ distinguunt̃ fm mãlez: fꝫ fm formalez rõnez scibiliuz. Sacra aũt theologia ⁊ hũana siue methaphysica diuersi mode ꝓsiderãt primã cãm. Q: sacra theologia ꝓsiderat primã cãm: vt cognoscibilis est per reuelationem. Sed humana theologia siue methaphysica ꝓsiderat primam cãm fm q est cognoscibilis nãli lumine itellect⁹. ¶Itẽ illa ꝓsiderat primã cãm obiectiue. Ista vero ꝓsiderat eã vt cãm sui subiecti. ¶Et si dicat̃. Theologia diuina est scia acqsita per studiũ ⁊ laborez ĩ plo. o. Ergo nõ est per reuelationez. ¶Dõz q lz sit acqsita q̃stũ ad diuersas cõclusiones: est tñ reuelata q̃stũ ad prin^a que sũt articuli fidei: vt dicit Doc. S. ĩ pri osniax. q. 1. ar. 3. ¶Ad 2^m dõz q fides existit circa primã veritatem: vt reuelabilis est. Hec aũt scia existit circa primã veritatez: vt cognoscibilis est nãli lumiẽ rõnis: vt dictũ est. ¶Ad 3^m dõz: q lz illa scia que ꝓsiderat primã cãm que dei est tãq̃ obm: ⁊ vt reuelabilis est ⁊ cognoscibilis lumiẽ ispiratiõis dine habeat ꝓsiderare creationez ⁊c. nõ tñ opz q hec scia que

considerat primam causam: vt cognoscibilis est naturali a nobis habeat considerare creationē ⁊ similia: sed sufficiē qp cōsideret illa que sunt propria suo subiecto. ſ. enti inq̄tum ens ſm qp superius expositū fuit. q. ista ar. 2. ad p^m.

¶ Qō. 8^a. De qualitate huius scientie.

Ostea considerādū est de qualitate huius scie: p sideratis his que ad quantitatē eius pertinere videbantur. Circa qō querūt. 8. ¶ Primo. Utrū methaphysica sit sapia. ¶ Secundo. Utrū sit pria scia^r suadēs ⁊ ordinans oēs alias scias. ¶ Tertio. Utr̄ sit doctrialis ⁊ maxime desiderata ab oibus: ¶ Quarto. Utrū sit subalternans respectu alia^r scia^r particularū. ¶ Quinto. Utrū sit speculatiua vl̄ practica. ¶ Sexto. Utr̄ sit maxie libera. ¶ Septimo. Utrū sit hūana possessio an diuina. ¶ Octauo. Utrum sit honorabilissima ⁊ dea scientiarum.

Lec. 3. ¶ Ibi in Doc. S. Ostenso circa que versetur ⁊c̄. ⁊ est.

a B primū sic proceditur. Uidet̄ qp methaphysica nō sit sapiē tia. Nam sapia est virtus: vt pbat Doc. S. in 2^a 2^æ. q. 57. ar. 1. Sed metha^ca non est virtus.

Lec. 6. ⁊ 7. c. 5. Q: virtus est habitus opatiu^a: vt p̄z 2° ethy^x. Sed methaphysica cum sit speculatiua scia: vt dicit pbs inferius: non est habitus opatiuus. Ergo matha^ca non ē vtus. Et sit sequit̄ qp non sit sapia. ¶ Ꝑ. 2°. De rōne virtutis ē qp faciat vsum bonū: vt dicit pbs 2° ethy^x: ⁊ Doc. S. vbi supra. Sed methaphysica nō facit vsuz bonū. Ex hoc. n. qp aligs habeat habitū scie speculatiue solū: non inclinat̄ ad vtendū: vt ibidem p̄cedit Doc. S. Ergo methaphysica non est virtus: ⁊ per ꝯs nec sapia: cū sapia sit virt^a: vt dictū ē. ¶ Ꝑ. 3°. In aiaz maliuolā nō introibit sapia: vt dicitur sapie p°. Sed methaphysica, bene intrat i aiaz plenam peccatis: vt manifestū ē. Ergo methaphysica nō est sapia. ¶ Ꝑ. 4°. De rōne sapie ē rectitudo iudicij circa res diuinas ⁊ de aliis ex quadā ꝯnālitate ⁊ vnione ad diuina: vt dicit Doc. S. in. 2^a 2^æ. q. 44. ar. 4. Sz hoc nō conuenit methaphysice: cū pbs vnionē ad deuz ignorasse videatur. Igit̄ idē qp p̄z. ¶ Ꝑ. 5°. Methaphysica est prudentia. Qō p̄z per pbm in pñti lectione dicentē. Nā fere cunctis exñtibus que sūt nec̄ioz ⁊ ad voluptatem ⁊ ad pductionē talis prudētia. ſ. methaphysica ingri cepit. Ergo methaphysica nō est sapia: cū sapia ⁊ prudētia sint habitus distincta. ¶ Sed ꝯ arguit̄. Nam illa sciētia que dr̄ dea scientiaz: dz dici sapia. Sz methaphysica dr̄ dea sciaz: vt p̄z p pbm in pñti lectione. Igit̄ metha^ca ē sapia.

Respondeo dicēdū qp methaphysica ē sapia: ⁊ maxie noie sapie digna. Ueritas huius ꝯclonis clare p̄z ex p̄missis in p̄cedenti qōne ar. 2. Nā illa scia maxie dr̄ sapia cui ꝯueniunt oēs ꝯditiones sapientis supius enumerate. Sed methaphysica est huius. Igit̄ ꝯclusio vera. ¶ Probatio medie. Q: scie ꝯsideranti primas cās ⁊ vltia p̄n^a rex: ꝯueniunt p̄dicte cōditiones: vt patuit in p̄cedēti qōne. ar. 2. Sed methaphysica ꝯsiderat vles ⁊ primas cās: vt patuit in eadē. q. ar. vltimo. Igit̄ ⁊c̄. ¶ Ꝑ. 2°. Sapie rō est qp sit vtus scie circa vltimū vtutis ⁊ maxime scibile exñs: vt dicit Albertus tractatu. 2°. ca°. p°. huius primi. Sed methaphysica ē hmōi: vt supi^a pbatū ē. q. 7. ar. 4. Igr̄ metha^ca ē sapia. ¶ Ꝑ. 3°. Illa scia est vere sapia: que ē p se scia: ita qp sui ipsius ipsa cā ē: hoc est quā gra suiipsius querimus scire vt volumus. Sz methaphysica est hmōi: vt probat pbs in p̄senti lectione. Igitur methaphysica est vere sapia.

Ad primum igit̄ dicēdū qp aligs habitus dr̄ virtus dupl̄r. Uno mō: q: facit facultatē bene opandi. Et isto mō sapia scia ⁊ alij habit^a speculatiui pñt dici vtutes inq̄tū faciunt facultatē bone operationis: q̄ est ꝯsideratio veri. Hoc. n. est bonū opus intellectus. Alio mō aligs habitus pōt dici virtus: q: cū facultate bñ opandi: facit ēt vsum bonū. Et isto mō soluz illi habitus qui pertinēt ad partem appetitiuam dicunt virtutes: eo qp vis appetitiua aie est que facit bene vti oibus potētijs ⁊ hītibus. Cū aūt habitus itellectuales speculatiui. ſ. sapia: scia: ⁊ itellectus: non respiciant neq̄z p̄sciant ptem appetitiuā aie sed solū intellectiuā: iō non pñt dici virtutes 2° mō lz bene p° mō. Hec doc. S. in. 2^a 2^æ. q. 57. ar. p°. in corpe. ¶ Unde ad arg^m primū dicēdū qp sic sapientia est virtus p° mō: ita ⁊ methaphysica. Et q: methaphysica non est hītus operatiuus: ideo bñ seqtur qp nō est virtus scdo mō dicta: sed bñ p̄mo mō. ¶ Ad 2^m dicēdū qp de rōne vtutis 2° mō dicte est qp faciat vsuz bonū: nō tamen p̄mo mō dicte. Unde arg^m ꝯcludit qp methaphysica non sit virtus scdo mō. Qō ꝯcedimus: sicut nec sapia si ꝯsideret̄ vt est habitus intellectualis. ¶ Ad 3^m dicēdum qp illa auctoritas itelligit̄ de sapia, p̄z qp ē donū spūs sc̄i: non aūt de sapia ſm qp est habit^a intellectualis. ¶ Et silr̄ dicēdum est ad 4^m. ¶ Ad 5^m dicēdum: qp in illo textu accipit̄ prudentia p̄ro sapia ex eo qp sicut prudentia dirigit i agibilibus: ita ⁊ sapia i spālibus. ¶ Et si queraē. Quō pōt methaphisica dici sapia ⁊ scia cū sapia ⁊ scia specie distinguantur. ¶ Dicēdum qp aliq̄ dr̄ differre spē dupl̄r. Uno° ex quo sicut rectū ⁊ curuū. Et talia de se inuicē p̄dicari n̄ possūt: nec vnū includit reliquū. Alio° dr̄ differre spē ordine quodā. Sicut aia rōnalis ⁊ aia sensitiua. Et talia de se inuicē p̄dicari p̄nt: si ꝯcretime designent̄: ⁊ vnū includit reliquū. Sicut ista est vera: hō est aial hñs aiam sensitiuam. Unde Doc. S. in. 2^a 2^æ. q. 57. ar°. 2°. dicit. Si qs recte ꝯsideret: iste tres virtutes. ſ. sapia: itellectus: ⁊ scia: non ex equo distinguunt̄ ad inuicē: sz ordine quodā. Sic accidit in totis potētialib^a: quoz vna ps est pfectio: altera: sicut aia rōnalis ē pfectio: q̄s sensibilis ⁊ sensibilis q̄s vegetabilis. Hec enī mō scia dependet ab itellectu sicut a principatiori: ⁊ vtrūq̄z dependet a sapia sicut ad principalissimo: q̄ sub se ꝯtinet itellectū ⁊ sciam tā q̄z diuidēs de ꝯclonibus scia^r ⁊ de p̄cipijs earūdē. ¶ Et si vlteri^a queraē. Quare sapia siue methaphysica nō dr̄ opinio sine suspicio sicut scia ⁊ itellectus dr̄ sapia. ¶ Dicēdum qp hoc ideo est: q: habitus virtutis determinate se hz ad bonū: ⁊ nullo mō ad malū. Cū ergo malū itellectus sit falsū: iō virtutes intellectuales speculatiue nō p̄nt se hīe circa falsuz. Opinio aūt ⁊ suspitio p̄nt eē veri vel falsi: vt dr̄. 6°. ethycoz. Ideo sapia neq̄z aliqua alia virtus intellectualis speculatiua potest dici opinio vel suspicio.

¶ Ubi supra.

a B secundū sic procedit̄. Uidet̄ qp methaphysica non sit p^a scia^r suadens ⁊ ordinās oēs alias scias. Nā illa scia que est de difficilimis ē vltima ⁊ non est p̄ria. Dr̄ enī p° phy^x: qp ināta est nobis via a notioribus nobis p̄cedere. Sed methaphysica cū sit sapientia est de difficilimis: vt ex supradictis p̄z. Igit̄ methaphysica nō est p^a scia^r. ¶ Ꝑ. 2°. Illa scia que hz viaz ad p̄n^a oīum scia^r obuiādo ⁊ diputādo in qualz scia dz esse pria scia^r. Sz dialectica est hmōi: vt p̄z p° topicoz. Igit̄ methaphysica non est p^a scia^r. ¶ Ꝑ. 3°. Illa sciētia dicitur pria scia^r: cuius sbm est p^m iter oia sba scia^r. Sz sbm methaphysice nō est hmōi: cū sit ens creatū diuisū in decez p̄dicamenta: vt supradictū est. q. 1. ar. 8. Ens autez creatū p̄supponit ens increatū qō est sbm i theologia, divina. Igit̄ methaphysica nō est pria scia^r. ¶ Ꝑ. 4°. Inter oēs ptes phye realis phūs vltio de methaphysicalib^a tractat. Ergo signū est qp sit vltia. ¶ Ꝑ. 5°. Ille hīt^a qui dirigitur ⁊ regulatur ab alio non ordinat siue dirigit oēs alios hītus. Sz methaphysica ē hmōi. Igit̄ ⁊c̄. ¶ Probatio medie. Q: methaphysica est scia. Sz sapia ꝯtinet sub se scia^z ⁊ itellectū diuidēs ō p̄cipijs ⁊ ꝯclonib^a scia^r: vt dicit Doc. S. in 2^a 2^æ. q. 57. ar. 2°. ad 2^m. Igit̄ metha/physica dirigit̄ a sapia. Et sic ſ ē ordinās oēs alias scias. ¶ Sz ō arguit̄: Nā metha^ca a phō i plerisq̄z locis pria phia vocat̄. Ergo ē p^a scia^r. Cū ergo primū i vnoquoq̄z ordine sit ordinās oīa q̄ sunt illi^s ordinis: vt p̄z. 4°. hui^s: sequit̄ qp metha^ca sit ordinans omnes alias scientias.

Respondeo

Respondeo dicendū q̄ metha^ca est prima sciarū sūadens ⁊ ordinans oēs alias scias. ¶Probatio huius pelōnis ex p̄cedentib⁹ hr̄. Et prio q̄ sit p^a sciaz. Maz illa scia q̄ prias ⁊ altissimas cās ꝑsiderat: ē simplr̄ p^a sciaz: cū ordo sciaz ex ordie scibiliū sumat̄. Sz metha^ca altissimas rez cās ꝑsiderat: vt ꝓbatū est supr̄. q. 7. ar. 1. Igit̄ metha^ca ē p^a sciaz. ¶Cōfirmat̄ q̄ sapia ē pricipalissim⁹ hit⁹ ⁊ prim⁹ oiuz. Cū g^o metha^ca dicat̄ sapia: vt ꝓbatū ē: sequit̄ q̄ sit p^a sciaz. ¶Ad 2°. Illa scia q̄ dr̄ archytectonica ē pria oiuz sciaz famulātiū respectu quaz dr̄ archytectonica. Cū igit̄ metha^ca sit maxime archytec^ca vt ꝓbatū ē supr̄. q. 5. ar. 3. seq̄t̄ q̄ sit ātiq⁹ ꝑ ⁊ eternior vt ita loq̄r oib⁹ alijs scijs. ¶Ad 3°. Illa scia ē pria sciarū cui⁹ sb̄m ē prim^m ēēndi sboruz aliarū sciarū: ⁊ in qō oēs res aliaz sciaz resoluūt̄. Sz ens qō ē sb̄m metha^phylice ē prim^m via ꝓpōnis ⁊ q̄stū ad ec: oia ēt ꝑsiderata in alijs resoluūt̄ in ipsū ens: vt dic̄ Alb̄. tractatu. 2°. huius primi ca. 2. Seq̄t̄ ergo q̄ metha^phylica sit ātiq⁹ prior ⁊ eternior oib⁹ alijs scijs. ¶Qō āt metha^phylica ordinet oēs alias scias: p3. Qz sapiētis ē ordinare. Cū g^o hec scia sit sapia: seq̄t̄ q̄ ordiet oēs alias scias. ¶Ad 4°. Archytectonice scie ē impare ⁊ p̄ p̄ris ordinare: vt supra probatū ē. Ista āt scia ē archytectonica. Igit̄ hz alias regere gubnare ⁊ ordinare. Un̄ supr̄. ꝓbatū ē q̄ hec scia ē rectrix ⁊ gubernatrix oium aliaz sciaz. Un̄ ꝓclo vera.

Ad primum igit̄ dicēdū: q̄ aliquā sciaz eē primā ꝓsiteligi duplr̄. Uno^o quo ad nos ⁊ ordie cognitiōis. Et sic metha^phylica nō ē prima sed vltia. Alio^o ordie nāe ⁊ simplr̄. Et sic metha^phylica dr̄ pria. Un̄ Doc. S. i p̄cedēti lectiōe dic̄. Et iō illa scia q̄ sapia dr̄ q̄uis sit pria dignitate ē tn̄ vltia i adiscendo. ¶Ad 2^m dōm q̄ lz logyca sit prior metha^phylica q̄stū ad hoc qō ē ex pte adiscētis hoc ē ordie discipline. metha^ca tn̄ ē simplr̄ prior. Un̄ dr̄ cōiter q̄ dyalectica in acqsitiōe sciaz dr̄ eē p̄or. ¶Ad 3^m dōz q̄ aliq̄ scia p̄t dici p^a ordine nāe dupl̄r. Uno^o p̄t dici simplr̄ pria. Et sic theologia sacra ē pria sciaz. Alio^o in gñe sciaz hūanit⁹ inuētaz. Et sic metha^phylica dr̄ eē pria. Et silr̄ dōz ē ad quartū. ¶Ad 5^m dōm q̄ illa scia q̄ nō dr̄ sapia regulat̄ per illaz sciam q̄ dr̄ sapia. Et qz metha^phylica dr̄ scia ⁊ sapientia simul: vt dictū ē sic ḡ hz aiam rōnalē hz oia que pertinēt ad aiam sensitiuā ⁊ vegetatiuā. iō nō seq̄t̄ q̄ metha^phylica regulet̄ ab alia scia hūanitus inuenta. ¶Un̄ considerandū ē diligenter vnū q̄ ēt vz ad declarationez precedentis articli fm Doc. S. in pria scē. q. 57. ar. 2. in corpe. q̄ hitus ītellectualis speculatiu⁹ est vtus p quā intellect⁹ speculatiu⁹ pficit̄ ad ꝑsiderādū vez. Uez āt est est duplr̄ ꝑsiderabile. Uno^o sic p se notū. Un̄ hit⁹ pficiēs intellectū ad hmōi veri ꝑsiderationē vocat̄ ītellect⁹ q est habitus principioz. qz illud qō ē p se notū se hz. vt principiū ⁊ statim pcipit̄ ab ītellectu. Alio^o p̄t ꝑsiderari verum sic p aliud notū. Illud āt qō ē p aliud notū nō ime diate ītelligit̄. ⁊ hz rōnē termini. Un̄ vez hoc mō ꝑsideratū p̄t ītelligi dupl̄r. Uno^o si vltimū in aliquo gñe. Et ad illud pficit ītellectū scia. Inde ē q̄ fz diuersa gña scibiliū sunt diuersi hitus sciaz. Alio^o p̄t ꝑsiderari vez fm q̄ ē vltimū respectu toti⁹ cognitiōis hūane. Un̄ qz illud qō ē posteri⁹ notū quo ad nos ē pri⁹ notū fz nām. vt dicitur prio phy^z: nō illud q̄ ē vltimū respectu totius cognitionis hūane ē illud qō ē magis cognoscibile fz nāz. Et circa hmōi ē sapia: vt dictū ē. Inde est q̄ ꝙuenienter iudicat ⁊ ordinat de oibus: qz iudiciū pfectū ⁊ vle hēri non potest: nisi per resolutionē ad primas causas.
¶Ubi supra.

a **B tertium** sic ꝓcedit̄. Uidetur q̄ metha^phylica non sit doctrialis ⁊ maxie desiderata ab oīb⁹. ¶Nā illa scia dr̄ doctrinalis: q̄ cās ppias ⁊ essentia les de singulis reddit. Docē. n. est sciam p cām ī alio generare: Sz metha^phyca nō reddit de singulis cāz ppriā ⁊ essentialē: quia alias ꝑsideraret qdditates oium reruz in partuculari: qō est supr̄ ꝓbatum. q. 7. ar. 5. Igitur metha^phylica non est doctrinalis. ¶Ad 2°. Obm appetitus siue desiderij ē bonū: vt p3 p^o ethy^z. Ergo illa scia est maxie desiderata ab oīb⁹ cuius obz est bonū. Sz obz siue sb̄m metha^phylice nō ē bonū ī rōne boni ꝑsideratū sed magis vez. Ergo metha^ca nō ē maxime desiderata. ¶Ad 3°. Illa scia dr̄ maxie ōsiderata: q̄ desiderat̄ pp se ⁊ nō pp aliū. Sz metha^ca desiderat̄ pp aliū: qz pp eternā būtudinē. Ergo metha^phylica ñ ē maxie desiderata. ¶Sed ⁊ p p^a pte est phs supr̄ di. q̄ que cāz ē speculatrix: maxie ē doctissima. Et Doc. S. di. Un̄ p3 q̄ ipa. s. metha^phylica ē maxie doctrix. ¶Ad 2ª pte arguit̄ sic. Inter bona illud qō est de nūero bonoz honorabiliū est maxie desiderabile: vt p3 p^o ⁊. 10. ethy^z. Sz metha^phylica ē de gñe bonoz honorabiliū: vt dic̄ phs ī p̄ncio lectione ⁊ vt postea ꝓbabit̄. Igitur ⁊c̄. Ⅎ. lec. 2. ⁊ ar. 8.

Respondeo dōm q̄ metha^phylica est scia doctrinalis: ⁊ maxie desiderata. ¶Probatio p̄^ptis ꝓclōnis ex p̄missis infer̄. Illi enim docent: q cās de singulis dñt. Ergo illa scia est doctrinalis: que cās prias ꝑsiderat: vt dixit Doc. S. supr̄. Sed metha^phylica est scia prias cās ⁊ pria p̄n^a ꝑsideras: vt ꝓbatū est. Igit̄ metha^phylica est scia doctrinalis. ¶Ad 2°. Sapiētis ē docē ⁊ cās de singulis reddē. Ergo sapia ē doctrinalis. Cū ergo metha^phylica sit sapia: seq̄t̄ q̄ ipsa sit scia doctrinalis. ¶Ad 3°. Judiciū pfecte hēri non p̄t nisi p resolutionē ad prias causas: vt supra dictuz ē. q. 7. ar. 6. Alī metha^phylice āt ē iudicare: cum sit sapia. Sapiētis enī est iudicare. Ergo metha^phylica docet resoluere vsq3 ad cās prias ⁊ vles. Et sic ē scia doctrialis. ¶Ad 2° batio āt 2^e p̄tis p̄dicte ꝓclōnis: seq̄t̄ ex pria pte eius. Ex eo. n. q̄ ē maxie doctrinalis: seq̄t̄ q̄ ē maxie desiderata. Mā oēs hoies nā scire desiderāt: vt s. ꝓbatū ē. q. 2. ar. 2. Ergo q desiderat scire pp scire cū scire nō ōtigat nisi per cām: magis scire magis desiderabit ⁊ maxie scire maxie desiderabit. Sz magis scire ē p cām magis doctrinalē: ⁊ maxie scire est p cām maxie doctrinalē. Cū igit̄ hec scia sit magis doctrinalis: seq̄t̄ q̄ maxie desiderat̄. ¶Ad huic probationi ꝓcōdat ista Albti ī p^o hui⁹ tractatu. 2. ca^o. 4. ¶Ex p̄dictis infer̄ q̄ hec scia ē iudicatiua: ⁊ nō solū inuētiua. Qz illa scia dr̄ iudicatiua: q̄ resoluit ꝓclōnes vsq3 ad pria p̄n^a. Cū ergo hec scia sit resolutoria: necio seq̄t̄ q̄ est iudicatiua.

Ad primum igitur dicendum q̄ ad scientiam doctrinalem non requiritur q̄ reddat causas proprias de singulis ꝑticulari. Sz sufficit q̄ reddat cās vt ōtingit: ⁊ vt ogruit cōsideratiōi sue: vt supra declaratū est. q. 7. ar. 5. de qdditatibus rerū particulariū. Si. n. metha^ca redderet de singulis ppias causas ī ꝑticulari: sequeret̄ q̄ ꝑsideraret qdditates oiuz rez in ꝑticulari. Nō āt opz: si ꝑsideret cās ppias ī vli ⁊ vt cōtingit. ¶Ad 2^m dōm q̄ vez ē qōdā bonū. sic ⁊ bonum est qōdā vez. Un̄ obm hui⁹ scie est maximū bonū inter oia sba aliaz sciaz hūanit⁹ inuentaz. Inde est q̄ hec scia maxie desiderat̄ inq̄tū maxie hz ꝙungē hoiem suo p̄n^o ⁊ fini. ¶Ad 3^m dōz q̄ hec scia desiderat̄ pp se ⁊ nō propter aliud scibile in genere scientiarum humanarum: licet ordinetur simpliciter ad scientiam beatorum.
¶Ubi supra.

a **B quartum** sic ꝓceditur. Uī q̄ metha^phylica sit scia sbalternās respectu aliaz sciaz ꝑticulariū. Nā omnis scientia aut est subalternans aut subalternata. Sed metha^phylica non est scientia subalternata alicui: cū sit archytectonica ⁊ cōissima. Ergo est scia subalternās respectu aliaz sciaz ꝑticulariū. ¶Probatio p̄me. Qz vna diuisionū sciaz est q̄ sciaz alia est subalternans: alia subalternata. Cū ergo q̄z diuisio det̄ p oppositā ⁊ iter oppositā nō cadat mediū: seq̄t̄ q̄ metha^phylica sit vl subalternās vel subalternata. Nō est sbalternata. Ergo ē subalternās. ¶Ad 2°. Illa scia dr̄ sbalternās sub cui⁹ sbo aliarum sciaruz sba ōtinent̄. Subalternās enī dr̄ q̄si supra aliud p̄dicatū. Sz sba aliaz sciaz ꝑticulariū ōtinet̄ur

sub ſbo methaphyſice. Ens.n. mobile qđ ẽ ſbm phỹe nãlis ꝓtinet ſub ente qđ eſt ſbz methaphyſice. Siłr ens q̃ tum qđ eſt ſbz mathematice. Igit̃ ꝛc̃. ¶ Sz dicebat q̃ non ſufficit ad ſubalternationem ſcie q̃ ſbm vnius contineatur ſub ſbo alterius: qz alias ſcia de ſpẽ eſſet ſubalternata ſcie de gñe: ſz cũ hoc regrit̃ q̃ ſbm ſupioris ſcie contrahat̃ p dr̃iam mãlẽ non ſe hñtẽ p modũ paſſiõis: alias ſcia de paſſione eẽt ſubalternata ſcie de ſbo qđ eſt ꝺ phm in pº poſtª: qz ad eandẽ ſciam ptiet ꝺſiderare ſbm ꝛ ꝓ pria paſſionẽ eius. Eadẽ aũt ſcia nõ ſubalternat̃ ſibiipſi. ¶ Contra. Ens mobile qđ ẽ ſbm phỹe nãlis: ꝺbit ens p dr̃iaz mãlẽ non ſe hñtez p modũ paſſiõis. Ergo p riõnez datã: ſeq̃t idẽ qđ prius. Añs pbat̃. Ens.n. eſt cõmũ q̃ ens mobile. Ergo opz q̃ ens ꝺbat̃ p aliquã dr̃iaz: cuz magis vłe ꝓtrahat̃ ad miñ vłe p aliquã dr̃iam. Uel igr̃ contrahit̃ p dr̃iam formalẽ: vel p dr̃iam mãlez. Nõ per dr̃iam formalẽ: qz alias ens poſſet eẽ genus: qđ ẽ ꝺ phm 3º huius. Ergo ꝓtrahit̃ p dr̃iaz mãlẽ. Et ſic ibi erit ſbalternatio ꝑpẽ dcã. ¶ Sz dicebat q̃ ens ñ ꝺbit̃ p dr̃iaz extrinſecã ad ens mobile: cũ nihil ſit qđ rõnẽ entis ſbertſugere poſſit: ſed p modos itrinſecos. ¶ Cõtra. Nihil põt i telligi ſine illo qđ ẽ de itrinſeca rõne eiº. Si ergo mobile ſit itrinſecũ enti: ens nõ poterit itelligi niſi itelligat̃ mobile. Hoc aũt ẽ inconueniẽs ꝛ ꝺ oẽs phos. Reliñt̃ gº q̃ mobile ſit qđdã extrinſecũ ab ente. Et ſic nõ p extrinſecũ ſz contrahit̃ p aliqđ intrinſecũ. ¶ Sz dicebat q̃ ad ſbalternationem requiritur q̃ neq̃z genus contractum ſit de itellectu differentie contrahentis: neq̃z differentia contrahens ſit de itellectu ſbi ſine q̃ñis ꝺcti. Ens aũt ẽ de itellectu mobilis. Igr̃ ꝛc̃. ¶ Cõtra. Si hoc eẽt vez: ſequeret̃ q̃ muſica nõ ſbalternaret̃ ariſmetrice. Sz añs ẽ ꝺ phz pº poſtª. ¶ Sz añtia. Qz ſonoz qđ ẽ dr̃ia ꝺbẽs nũez: nõ põt itelligi ſine nũero. Alias accñs poſſet itelligi ſine ſbo: qđ eſt ꝺ phz ꝛ potiſſime ꝺ Doc. S.7º.h9. Igit̃ ꝛc̃. ¶ ℙ. 2º. Illa ſcia dr̃ ſbalternãs reſpectu alteri9 ex cui9 pr̃incipijs prinª alteri9 ĩnoteſcũt: vt pz pº poſtª: q: ſcia ſbalternãs dicit pp qd: ſcia vo ſubalternata dicit qz. Sz p pnª metha. pnª aliaz ſciaz ĩnoteſcũt. Inde eſt q̃ phyſic9 mduẽs hitũ methaphyſici diſputare põt ꝺ negãtes ſna pnª: vt pz pº phyª. Igr̃ ꝛc̃. ¶ ℙ. 3º. Si ad ſbalterctionẽ ſcie regreret̃ q̃ ſbm ſcie ſubalternãtis ꝺbereẽ p dr̃iaz mãlẽ ꝛ extrinſecã: ſequeret̃ q̃ ſacra theologia q̃ hr̃ in via nõ eẽt ſubalternata theologie q̃ hr̃ in patria. Sz añs ẽ falſũ. Igit̃ ꝛc̃. ¶ Sz añtia. Qz de9q eſt ſbm theologie q̃ hẽtur i pr̃ia: non põt ꝓtrahi p aliquã dr̃iaz extrinſecã: cũ nihil accidat ipſi deo. Qđ aũt ſit falſũ: pbat̃. Qz illa ſcia ẽ ſbalternata alteri: cui9 finis ordinat̃ ad finẽ alteri9. Sz finis theologie q̃ hr̃ i via: ordinat̃ ad finẽ theologie q̃ hẽtur i pr̃ia: vt de ſe manifeſtũ eſt. Igit̃ ꝛc̃. ¶ ℙ. 4º. Ens ꝺbit̃ ad ens mobile. Uel ergo ꝺbit̃ p ens: vel p nihil. Nõ 2m: qz nõ ens ñ pt ꝓtrahẽ ens. Si pm: cũ idẽ ñ ꝺbat ſeipſũ: ſeq̃t q̃ illđ erit aliqđ aliud ab ente ꝛ extrinſecũ. Et p añs pbẽa nãlis erit ſubalternata metha. ¶ Sz ꝺ arguit̃. Mã fm pbm pr̃io poſtª ſcia ſubalternata dic̃. qz ẽ tm̃: ſubalternãs vo pp qd. Sed nulla ẽ ſcia pticularis q̃ dicat de aliqb9 qz tm̃: de q9 bus metha. dicit pp qd. ¶ Dhyſica enĩ ꝛ mathe9 nõ ſolũ dicunt qz ſed ꝑpter quid. Ergo nulla eſt ſcia ſubalternata metha. Et per añs metha9 non eſt ſcia ſubalternãs.

Reſpondeo dõz q̃ aliq de ſubalternatiõe ſciaz ſcribẽtes: dixerunt q̃ ad verã ſubalternationẽ ſufficit q̃ ſbm inferioris ſcie ſe hẽat ex additiõe ad ſbm ſupioris: ſicut dicit Joãnes Lapolus ſup pº ſniaz. q. pª. ar. pº. i ſolutiõe ſeptimi argumenti ꝺ ſcdam ꝛclonẽ. Uñ cũ ſbm phỹe nãlis ſe hẽat ex additiõe ad ſbz metha: coact9 dicet ꝑdict9 opinator q̃ pbẽa nãlis erit ſubalternata vã ſubalternatiõe ipſi metha. ¶ Sz ſi fundamentũ ſuũ eẽt vez: ſequeret̃ q̃ ſcia de ſpẽ ẽt reſpectu eiuſdẽ paſſiõis: ꝛ reſpectu eiuſdẽ obi eẽt vẽ ſubalternata ſcie de gñe: cũ ſpẽs ſe hẽat ex additiõe ad gen9. Qđ eſt ꝺ phm pº ꝛ 2º poſtª: vbi vult q̃ eiuſdẽ ſcie ẽ ꝛſidere totũ ꝛ ptes ſbiectiuas reſpectu eiuſdẽ obi ꝛ paſſiõis. ¶ ℙ. 2º. Sequeret̃ q̃ metha. eẽt ſbalternata ſacre theologie: cum ens creatum qđ eſt ſubm in methaphyſica ſe habeat ex addtiõe ad ens increatũ. ſ. ad deũ q̃ eſt ſbm in theologia. Sz añs eſt ꝺ ipſuz q in 2ª ꝛclone. q. pc vbi ſupra dicit. Sz theologia nãli: inuenta nulli ſcie ſubalternet̃: theologia tm̃ p reuelatiõnẽ habita ſubalternatur ſcie dei ꝛ beatoz. Hec ille. Aliq vo alij ad aliud extremũ deſcẽdentes: ſicut Egydi9 pº phyª. q. pª ꝛ ſui ſequaces dñt: q̃ ad verã ſubalternationẽ regrit̃ q̃ ſcia ſubalternata hẽat prinª que nõ ſũt p ſe nota ꝛ q̃ nõ poſſit reducẽ ad prinª p ſe nota in illa ſcia. ſic muſica ariſmetrice ſubalternat̃: qz 2ºnes in ariſmetrica, ꝓbatas ſupponit ab illa ꝛcluſa tãq̃z prinª. Que tm̃ nõ ſũt p ſe plata. Nec in illa ſcia, pñt reduci ad p ſe nota. Quecũq̃z ergo ſcia vtit̃ pr̃incipijs p ſe notis: ſubalterna dici nõ dz. Hec Egydi9 vbi ſupra. ¶ Sed ſi hoc eſſet vez: ſequeret̃ pº q̃ nulla ſcia eẽt ſbalterna alteri. Sz añs ẽ ꝺ phm pº poſtª. ¶ Sz añtia. Qz nulla eſt ſcia q̃ non vtat̃ pr̃incipijs p ſe notis fm nãm. Mã ꝓpõ p ſe nota de cuius ꝑdicatũ ẽ de itellectu ꝛ rõne ſbi: vt dicit Doc. S. i pria pte. q. 2. ar. pº. in corpe. Quelz aũt ſcia vtit̃ talib9 p poſitionib9: vt omnib9 notũ ẽ. Qz i qualz ſcia ſũt ꝑdicata eẽntialia: q̃ eẽntialr̃ ꝑdicant̃ de ſbo. ¶ Seq̃t 2º: q̃ ſcia ꝺ paſſione eẽt ſubalterna reſpectu ſcie de ſbo: qz prinª paſſionis nõ ſũt p ſe nota. Nec pñt reduci ad p ſe nota niſi p prinª ſbi: cũ accñs diffiniri ꝛ itelligi hẽat per ſuuz ſubm. ¶ Aliq vo ad mediũ ſe reducẽ credẽtes Scoteyzantes ſup pº ſniaz dixerũt q̃ ad verã ſubalternationẽ regrit̃ ꝛ ſufficit q̃ notit a prinª cie ſupioris ſit cã prinª ſcie ĩferioris. ¶ Sz hoc nõ põt ſtare: qz ſic nulla ſcia eẽt ſubalternans niſi ſcia practica cũ notitia ſpeculabiliũ nõ ſit cã aliquoz pr̃icipioz ſz ſolũ notitia practica. ¶ Jtez ſequeret̃ idẽ q̃ prinª. vz. q̃ ſcia de paſſõe eẽt ſbalternata ſcie de ſbo cũ notitia pr̃icipioz ſbi ſit cã notitia paſſionũ: vt pz 7º huius. ¶ Uñ p declaratiõe iſti9 difficultatis ꝺſiderãdũ eſt pr̃io q̃ aliq ſcia põt dici ſubalterna alteri tripli ĩ ſbalternatiõe cõiter dicta. Uno9 ex pte finis: inq̃tũ finis vnius ſcie ordinat̃ ad finẽ alteri9. Et ſic oĩs ſcia practica ſubalternatur polytice fm ꝺbm pº ethyª. Alio9 ex pte ſbi: qz ſbz vnius ſcie eſt ſub ſbo alteri9. Et hoc duplr̃. Uel qz ſbm vnius ſcie ẽ ſub ſbo alteri9 directe ꝛ p ſe: ſic hõ ẽ ſub aiali ꝛ corpus celeſte ẽ ſub corpe mobili: ꝛ ſicut oĩa creata ꝓtinent̃ ſub ente. Et ſic metha. diceret̃ ſubalternãs reſpectu oĩum ſciaz realiũ: vt ẽt dicet̃ i 4º hui9. q. pª. arº. 2º. Uel qz ſbm vni9 ſcie ẽ ſub ſbo alteri9 p accñs addẽs aliqđ diffi ctum: qđ p ſe nõ icludit neq̃z diſticte neq̃z idiſtincte ſbm ſupioris ſcie. ſic̃ linea viſualitatẽ nullo mõ icludit p ſe. Linea enĩ ꝛ viſuale realr̃ diſtinguunt̃. Et ſic ſcia pſpectiua ſbalternat̃ geometrie ꝛ muſica ariſmetrice. 3º mõ ex pte pr̃icipioz. vz. qz prinª vni9 ſcie ex pr̃icipijs alteri9 ĩnoteſcunt. ¶ Cõſiderandũ ẽ 2º q̃ ad verã ꝛ ꝓpriã ſbalternationem tres ꝺditiões requrunt̃. Prima ẽ q̃ ſbm ſcie ſubalternate ꝺbeat in ſe ꝺcipiat in ſe ſbm ſcie ſubalternãtis: ſic̃ linea viſualis in ſe ꝺcipit lineã. Secda ẽ q̃ ſbm ſcie ſubalternate ꝺbeat̃ p vnã dr̃iam mãlez alteri9 nãez ſbo ſcie ſubalternantis. Et pp hoc ſcia de ſpẽ nõ ſubalternat̃ ſcie de gñe. Tertia ẽ q̃ forma ꝺbẽs ſbm ſcie ſupioris nõ cauſeẽ a tali ſbo: ſic̃ paº eius. Uñ p hº ſcia de paſſiõe ñ ẽ ſubalternata ſcie de ſbo. ¶ Conſiderãdũ ẽ 3º q̃ ſubalternatio ſcie ꝑ accipi dupliciter. Uno9 gñali put ſbm vni9 ſcie ꝓtinet̃ ſub ſubo alteri9 qualitercũq̃z. Et ſic metha. dr̃ ſubalternãs. Alio9 ꝑprie. vz. ſeruatis trib9 ꝑdictis ꝺditionib9. Et ſic metha. nõ dr̃ ſubalternãs reſpectu alicuius ſcie. ¶ Probatio hui9 2ºnis pz ex pº ꝛ 2º notabili. Mã ad verã ſubalternationẽ requitur q̃ ſubz ſupioris ſcie ꝺbat̃ p dr̃iaz extraneã q̃ p ſe nec actu nec poª icludit̃ i ſubo ſupioris ſcie: vt dictũ ẽ i ſcdo notabili. Sz nihil ẽ extraneũ ad ens: ita q̃ nõ icludat̃ i ente p ſe actu vel poª. Igit̃ metha. nõ dr̃ ſubalternãs. Nec põt dici ſubalternata reſpectu alicuius ſcie: cũ ſit pª pbẽa: pª. n. ſcia ñ ſubalternat̃. Alias pria pbẽa nõ eẽt pª. Igr̃ ꝛc̃.

Ad primum igit̃ dõz q̃ añtia nõ vz. Et ad probationẽ dõm q̃ illa non eſt diuiſio ſciaz i cõi: ſed ſciaz ſubalternatim poſitaz: ita q̃ ſit ſenſus, Oĩs ſcia ſubalternationẽ hñs: aut ẽ ſubalternãs aut

Lect.15.ꝛ com.22.

Lec.8 ꝛ cõ.10.

Lec.20. et cõ.26.

Lec.p' ꝛ cõ.4

Lec. cõ.3 Lec cõ.4

Z.5.ꝛ cõ. 17.

Lec.15.et cõ.22.

Lec.2.ꝛ cõ.xj.

Z.17.ꝛ cõ.23.

pº lec.18.

Lõ.23

aut subalternata. ¶Ad secundum cum duabus replicis sequetibus admittimus solutiones in objicendo positas. ¶Sciendū tñ est q aliq̄d dr intrinsecū alicui dupliciter. Uno°: q̄ est de ītrīseca rōne sine de itellectu qdditatiuo eius. Et sic est vex q nihil pōt intelligi nō intellecto illo qō est intrinsecū ei. Alio° dr intrinsecus alicui illud qō p se. i. non extrinsece ēcludit sine actu sine po[a]. Sicut hō est intrinsecū aīali: q̄ includit ī aīali sicut inferi°ī suo supio/ri: ⁊ q̄ aīa est de itellectu hoīs lz nō ep°. Et sic aliq̄d pōt intelligi nō intellecto illo qō est sibi intrinsecū. Et q̄ ni/hil est extraneū ad ens q̄n ens non ponat ī intellectu ei°: ideo ens non ẽxit ꝑdictione illa que regit ad verā sub alternationē. ¶Ad tertiā replicā dm q nō vz ꝓntia. Et ad ꝓbationē dm q sonox pōt intelligi sine nūero. Nec tamen pp hoc intelligit accūs sine ꝑsō. i. sine sustātia. Nō enī est inconueniēs q aliq̄ō accūs intelligat sine subst̄tia aliqua pticulari: lz n. intelligat sine subst̄tia ī cōi: vt pa tebit in 7° hui°. q. p[a]. ar. 4. ¶Ad 6[m] dm q arg[m] ꝯclu dit de subalternatiōe cōiter accepta. ¶Ad 7[m] dicēdū q theologia vie nō est subalternata theologie patrie subal/ternatione ꝓprie dicta: lz bñ cōiter accipiēdo subalterna/tionē subalterneť. s. aliquo triū modox. ¶Ad vltimum dicendū q ens ꝓtrahit̄ p modos ēntiales intrīsecos si/bi: q̄ sunt entia distincta fz rōnē ab ente ī cōi. ¶Nec ox dicere q sint entia formalr ⁊ non realr: vt Anto. An. dic in. 5°. huius. q. 7. Q̄ illud formale vel est res quedā vl nihil. Si 2[m]: tunc arg[m] ꝯcludit. Si vo sit res: tūc sequit. formalr g° realr. Locedē ergo q sūt entia formalr ⁊ nō realiter: ē ꝯcedē idē ⁊ negare: vt patebit 4° ⁊ 5° huius. ¶Ibi in Doc. S. ⁊ pho. Q̄ non actiua palam. in lec. 3.

a **Quintum** sic ꝓcedit. Uidet q metha. non sit specu latiua sed practica. Nā illa scia est practica: cu/ius finis est opari: vt pz 2° huius. Dr ēt in. 3°. Lec. 2. ⁊ cō. 3. Lec. 15 cō. 49. de aīa: q intellect°sola extensiōe ad opus fit practic°. Sz methaphysica ordinat̄ ad opus tāq̄s ad finē. Ordinat. n. ad scire. Sed scire ē opari cū sit actus secundus aīe ītel/lectiue ⁊ nō ꝑmus. Igit̄ metha. ē scia practica. ¶Ꝑ. 2°. Ois hitus q est directiu°opis: est practicus: vt pz de scia moali. Sed metha. cū sit sapia cui°ē dirigere ē hit° direc tiu°opis. Igit̄. ¶Ꝑ. 3°. Metha. ē scia cōis ad scias spe culatiuas ⁊ practica. Ergo metha. nō dz dici magis spe/culatiua q̄s practica. ¶Ꝑ. 4°. Illa scia que ordīat̄ ad fe licitatē que ē sūmū bonū: est practica. Sz metha. ordinat̄ ad felicitatē tāq̄s ad finē. Igit̄ ꝛc. ¶Ꝑ. 5°. Intellect°dr practicus extēsione ad opus. Sed hoc nō pōt intelligi de operatiōe volūtatis: q: itellect°nō est quātus: ergo non ē extēsiu° ad aliq̄d extra. Intelligit̄ ergo de opatiōe ipsius intellectus. Cū ergo metha. ordinet̄ ad opationē intelle/ctus tāq̄s ad ꝓprīū finē: seq̄t q̄ erit practica. ¶Ꝑ. 6°. Si metha. diceret̄ speculatiua: vel hoc eēt ex pte finis vl ex parte māe. Nō p[m]: q: sic oēs scie eēnt speculatiue: cū or/dinent̄ ad scire ꝑmā vitatē. Neq̄ 2[m]: q: scia illa cui°obz est opabile a nobis: est practica. Sed ens cū sit abstractū a mā fm eē ⁊ rōnez simul hoc hz ab itellectu nro. Ergo methaphysica ex pte uāe est practica. ¶Sz ō est pbs in textu dicens. Quia vero non actiua palaz ex primū phy/losophantibus. Nam propter admirari ⁊c.

Respondeo dm q metha. est scia specula tiua ⁊ nō practica nisi forte fm quid. Probatio pho fm Doc. S. Nulla scia ī q̄ queritur ipsū scire pp se est actiua: sed talis ē speculatiua. Sz me/thaphysica q̄ sapia vel pho a dr est pp ipz scire. Ergo est scia speculatiua ⁊ nō actiua. Media ꝓbat pbs rōne ⁊ a si gno. Rōne sic. Quicūq̄z q̄rit fugere ignorātiā: sicut ī finē tendit in ipsū scire pp seipsū. Sz illi q phylosophant̄ q̄/runt fugere ignorātiā. Ergo q̄runt sciam pp seipsā. Mi/nor ꝓbat̄. Q̄ oēs q p° phylosophati sūt ⁊ nunc phyloso phant̄: incipiūt phylosophari pp admirationē. Sz ostat q dubitatio ⁊ admiratio ex ignorātia ꝓuenit: q: cū vide mus aliquos effect°quox cā nos latet: tūc illos effect°ad miramur. Ergo illi q phylosophāt: querūt fugere igno/rantiam. A signo ꝓbat sic. Nam cuz inquisitorib°pho ye fere cuncta exister̄t ⁊ ꝓuenir̄t q̄ sunt ad necitatē vite ⁊ q̄ sūt ad voluptatē ⁊ eruditionē: tūc a pn° icepit queri pru dētia. i. sapia. ¶Ex quo pz q sapia nō queritur pp aliquā aliā necitatē a se: sed pp seipsā. Nullus. n. q̄rit hoc qō hz. Uñ oībus alijs hītis: q̄sita est ipa metha. q̄ sapia dr nec propter aliq̄d aliō: sed pp seipsā. ¶Et si q̄rat̄ q̄re phs in textu cōparat̄ poete: rñdet Doc. S. q ió est: q: vterq; circa mirāda vsat̄. Nā fabule circa quas vsant̄ poete: ex quibusda mirabilib°ꝓstituunt̄. Ipsi ēt pho ex ipsa admi ratione moti sūt ad phylosophādū. Hic ē q phs dr phy lomites. i. amator fabule: qō ꝓprīus ē poetax. Uñ primi pho qui p modū fabulax de pncipijs rex trāctauerūt di cti sūt poete theologizātes sic fuit Iperi°⁊ qdā alij qui fuerunt añ septē sapientes. ¶Et si vlteri°querat̄ q̄re Ari/sto. p° noīe sapie vteret: nūc ad nomē phie se trāsfert cū tamē p eodē accipiant̄: rñdet Doc. S. q: cū antiq studio pho ye insistētes sapientes vocarent̄: Pythagoras interro/gatus qd se eē ꝓfiteret̄ noluit se sapientē noīare: sic sui p/decessores: q: hoc psūptuosū videbat̄: sz vocauit se phz. i. sapie amator. Et ex inde nomē sapientis mutatū est in nomē phy: ⁊ nomē sapie ī nomē phye. ¶Sz p declara/tione āpliox pdicte ꝯclonis ꝓsiderādū ē p° fz Doc. S. sup. Boetio de terni. q. 5. ar. 1. q theoricus sive specula/tiu°itellect°ī h° ꝑe ab itellectu practico sic dr q: specla tiu° hz p fine vtutē quā ꝓsiderat. Practicus āt vitatē ꝓsi derata ordinat ī opationē tāq̄s in finē. Et ió dicit phs. 3°. de aīa q dr ab iuice fine. Et 2° metha[ce] dr q finis spe/culatiue est vitas: finis aūt opatiue sive practice actio. Cū igitur oporteat māz fini esse ꝓportionata opz practicaruz scias māz esse res illas q̄ a nro ope fieri pōt: vt sic eax co gnitio ī opationē q̄si ī finē ordinari possit. Speculatiuax vero scias māz opz eē res q̄ a nro ope non fiūt. Uñ earū cōsideratio ī opationē ordinari nō pōt sicut ī finez. Hec ille. ¶Ex quo seq̄t q scia speculatiua ꝓprie differt a pra ctica q̄stū ad finē: ⁊ q̄stū ad māz. Nā finis speculatiue est cognitio vitatis. Mā vo eius est res ope sciētis nō opa/bilis inq̄stū hmōi. Sz finis practice ē opatio. Et mā ei° est res opabilis ab hōte sciaz illā practicā. Et q: finis me thaphysice ē scire ⁊ mā eius circa quā vsat̄ nō ē opabilis a nobis: seq̄t q̄ metha. ē scia speculatiua ⁊ non practica. ¶Cōsiderandū ē 1° fz Doc. S. ī p[a] pte. q. 14. ar. vltio: q̄ aliq̄ est scia speculatiua tñ. Aliq̄ practica tñ. Et aliqua fm qd practica ⁊ fm qd speculatiua. Ad cui° euidentiaz sciendū q̄ aliq̄ scia pōt dici speculatiua triplr. Primo mō ex pte rex scitax que ñ sūt opabilis a sciēte: sicut scia hoīs de reb°nālibus ⁊ diuinis. Secdo q̄stū ad modū ꝓsiderā di: vtputa si edificator ꝓsideret domū diffiniendo vel diui dendo ⁊ ꝓsiderādo vtia ꝑdicata ipsi°. Hoc. n. ē opabilia modo speculatiuo ꝓsiderare: ⁊ non fm q̄ opabilia sunt. Opabile. n. ē aliq̄d p applicationē forme ad māz: nō aūt pp resolutionē cōpositi ī vtie pn[a] formalia. Tertio q̄stuz ad finē. Nā intellect°practicus differt a speculatiuo fine: vt dr 3° de aīa. Intellect°. n. practicus ordinat̄ ad finez opationis. Finis aūt speculatiue ē cōsideratio vitatis. Si ergo edificator ꝓsideret qualr posset fieri dom°nō ordi/nans ad finem opationis sed ad cognoscēdū tñ: erit q̄stū ad finē speculatiua ꝓsideratio: de re tñ opabili. Scia igit̄ que ē speculatiua rōne ipsi°rei scite: ē speculatiua tantuz. Que vo ē speculatiua vel fz modū: vel fm finē: ē fm qd speculatiua ⁊ fm qd practica. Cū vo ordinat̄ ad finē ope rationis: ē simplr practica. Hucusq; Doc. S. formalr. Lom. 49. ¶Ex q̄ pz p° q scia que dr speculatiua fz modū ꝓsideradi vel pp finē ꝓsiderādi: pōt eē de re opabili. Et sic aliqua scia pōt dici fz qd practica ⁊ simplr speculatiua: vel ecōtra aliq̄ scia pōt dici simplr practica ⁊ fz qd speculati/ua. ¶Sz 2° q scia nō dr simplr practica ex eo q ē de re opabili a sciēte: fz ex fine simplr practica iudicat̄ 2[m] q or dinat rē ad finē opatiōis. ¶Cōsiderandū ē 3° sez Doc. S. in de vitate. q. 3. ar°. 3. q aliq̄ cognitio dr practica ex ordine ad op°. Qō ptigit dupliciter. Quoz ī actu: dū actualr in opus ordinat̄: sic dū artifex pcōcepta forma ꝓponit eā

in materiam introducere. Et tunc est actu practica cognitio & cognitionis forma. Qñ vo cognitio est ad actū ordinabilis: non tñ actu ordinat. Sicut enim artifex excogitat formā artificij & scit p modū opandi: nō tñ opari intēdit. Et certū est q tūc ē practica vtute vel habitu & nō actu. Qñ vero nullo mō ē ad actuz ordinabilis talis cognitio: tunc ē pure speculatiua. Qđ ēt dupliʳ ꝓtigit. Uno⁰ qñ cognitio est de illis rebus que nō sunt nate produci p sciaz cognoscētis. Sicut cū nos cognoscimus nālia. Qñqz vo res cognita est qdē opabilis per sciam: tñ nō ꝓsideraī vt operabilis. ℜes. n. p opationē in esse ꝓducitur. Sūt aūt aliqua que pñt separi per intellectū: que nō sunt sepabilia fm esse. Qñ aūt ꝓderaī res p intellectū opabilis distinguendo ab inuicē ea que fm eē distingui nō pñt: nō ē practica cognitio nec actu nec habitu: sed speculatiua tñ. Sicut si artifex ꝓsideret domū inuestigādo passiões ei⁹: & gen⁹: & dīas: & alia hmōi que fm eē indistincte inueniūtur in re ipsa. Sed tūc ꝓsideraī res vt opabilis: qñ considerañ in ipsa oīa que ad eius eē regrunt hucusqz Doc. S. formaliʳ. ¶ Ex quo pz clarissime q aliqua sciaz q̄ nō est actu simpliʳ practica: pōt fieri simpliʳ & actu practica: quedā vo non. ¶ Datet ēt q metha⁹ est simpliʳ speculatiua: q: est de rebus illis que nō sunt nate ꝓduci per sciaz cognoscentis: vt ībe sepate & prima cā q̄ est deus. ¶ Cōsiderandū est 4⁰ fm Doc. S. in de vitate. q. 2. ar. 8. ī corpe q artifex de re opabili hz duplicē cognitionē. s. speculatiuā & practicā. Speculatiua quidē siue theorica cognitionē hz: cū rōnes operis cognoscit sine hoc q eas ad operandū p intentionē applicet. Sed tūc ꝓprie hz cognitionem practicā q̄ extendit p intentionē rōnē operis ad operationis finē. Et fm hoc medie na diuidiʳ in theoricam & practicā: vt Auicē. dicit. ¶ Ex quo pz q cognitio artificis practica segʳ cognitionē eius speculatiuā: cū efficiatur practica p extensionē speculative ad opus. ℜemoto aūt posteriori: remanet prius. Hucusqz Doc. S. formaliter. ¶ Ex quo pz ēt illud qđ prius dictū est. s. q aliqua cognitio que nō ē actu & simpliʳ practica: potest fieri actu & simpliʳ practica. s. illa que ē ordinabilis ad finē operis: non tñ ordinat. ¶ Sz hic oritʳ difficultas. Si. n. illa cognitio non est actu practica q̄ nō actualiʳ ordinat ad finē operis: vr sequi q nullus hītus in hoc exīs directe eēt practicus. ¶ Dm q duplex pōt esse actualis ordinatio cognitionis ad actū. Quedā pōt esse ad actū 2ᵐ. Et sic nō intelligiʳ Doc. S. dictū. Alio⁰ pōt eē ad actū p̄ᵐ qui dr virtualis intentio qua. s. aegrens hītū in pn⁰ intēdebat p illum opari. Et sic intelligiʳ dictū Doc. Sctī. ¶ Cōsiderandū est 5⁰ fz Doc. S. in. 2ª 2ᵉ. q. 57. ar. 1. ad p̄ᵐ. q duplex est opus. s. iterius & exteri⁹. Practicuz ergo vl ope ratiuū qđ diuidiʳ ꝫ speculatiuū: dr de ope exteriori ad quod non hñt ordinē hītus speculatiui. Sz tñ hñt ordinē ad opus iterius ītellectus qđ est speculari vez. Hec ille formaliter. ¶ Ex quo pz q hītus nō dr practicus prout punctū diuidiʳ ꝫ speculatiuū ab ope ītēriori qđ remanet in ītellectu: sed ab ope exteriori: put oē opus extra ītellectum dr opus exterius sequens electionē. ¶ Idē pz per Doc. S. vbi īmediate supra. ar⁰. 3. ad 3ᵐ. vbi sic ait: q ēt in ipsis speculabilib⁹ ē aliqd p modū cuiusdā opis: puta cōstitutio syllogismi aut ōrōnis ꝓgrue vel opus nūerādi vel mensurādi. Et iō hītus speculatiui quicūqz ad hmōi opera rōnis ordinant: dr̄ per quādā filitudinē artes speculatiue. s. liberales ad dīaz illaz artiū que ordinant ad opera p cor⁹ exercita: q̄ sunt quodāmō seruiles inq̄tuz corpus seruiliʳ subdiʳ aīe & hō fm aīaz est liber. Ille vo scie que ad nullū hmōi opus ordinaī: simpliʳ scie dr̄ nō autē artes. Hec ille formaliʳ. ¶ Ipz g⁰ clarissime q hīt⁹ qui ordinant ad op⁹ rōnis. s. ad arguere: demōstrare: diffinire: dividere: disputare: sicut logica: sunt hītus speculatiui fm Doc. S. Iz sint artes fm filitudinē nō qdē mechanice sed liberales. ¶ Idē pz. 2ª 2ᵉ. q. 179. ar. 2. vbi sic ait. Intellec⁹ diuidiʳ ī actiuū & ōtēplatiuū: q: finis cognitionis vel ē ipsa cognitio vītatis qđ ꝑtinet ad ītellectū cōtēplatiuū siue speculatiuū. Uel est aliq exterior actio (nota exteriorꝫ quod ꝑtinet ad intellectum actiuum siue practicum. Hec ille. ¶ Datet ergo q habitus non perdit rationem speculatiui ex hoc q habet ordinem ad opus interius ītellectus: sed solū pdit eā ex hoc q hz ordinez ad opus exterius. ¶ Uñ pz q mirabiliʳ deceptus fuit Bratiadeus in pn⁰ siue logice asserēs logicā eē sciam practicaz & nō speculatiuā arbitrās se seq doctrinā Doc. Sancti. Manifestū est. n. ex pdictis q hoc est ꝫ Doc. S. expsse. Et sua pbatio sophystica ē. Probat. n. sic. Scia speculatiua ordinat ad cognitionē vītatis eox circa que versat: non ordinās vlterius veritatē cognitā ad ipsox operationem. Sed logica que versat circa modos argumētandi sic ordinat ad cognoscendū de eis veritatē: q veritatem de eis cognitā ordinat ad taliū modox debitā formationem: que ē quedā ipsox operatio. Uñ pz q ipsa magis ē dicenda practica q̄z speculatiua. Hec ipe formaliʳ. ¶ Sz hec rō peccat fm fallatiā equocationis rōne multiplicitatis huius dictiōis operatio: Illā duplex ē operatio vt patuit fm Doc. S. ī notabilibus superius assignatis. Una est que ipsius ītellectus & intrinseca. Alia ē operatio alterius poc q̄z ītellectus & extrinseca. A pria igiʳ operatione non denoīatur hītus simpliʳ practicus: sed a scda. Logica ergo hz ordiet veritatis cognitionē ad operationē intellectus: non tñ ordinat ad operationē extrinsecā. Unde logyca magis dz dici scia speculatiua q̄z practica. ¶ Itē si sūt motiuū eēt validū: seq̄reī q q̄lz scientia eēt practica: q: q̄lz scia ordinaī ad scire qđ ē qđā opari. ¶ Sigs aūt manifestius voluerit scire q predictū motiuū sit ꝫ Doc. S. soluat argumentū primū qđ Doc. S. facit in. 1ª 2ᵉ. q. 57. ar. primo vbi sic arguit. Uirtus. n. est hītus operatiuus. Sz habitus speculatiui non sunt operatiui. Distinguiʳ. n. speculatiuus a practico. i. operatiuo. Ergo hītus speculatiui non sunt virtutes. Hec ille. ¶ Si qs ergo fatetur se esse discipulum Doc. sctī: soluat hoc argumentū & applicando solutionem Doc. sctī eadem solutiōe soluet predictaz probationem aduersarij. s. gratiadei. ¶ Considerandum est. 6⁰. q ad hoc q talis habitus sit pure practicus & non mixtus: requriʳ q finis illi⁹ hītus vel eius operatio possit acquiri per pncipia mere nālia ipsius scientis. vz. per operationes ipsius voluntatis ex pncipijs mere nālibus procedentes. Unde lz fz aliquos thologia ordinetur ad dilectionē dei que ad voluntatē ꝑtinet tanq̄z ad finem: tñ q: talis dilectio a creatura per pn⁹ eius nālia acgri ñ pōt sed per hītus supernāliter infusus: ideo theologia nō dz dici practica: sed magis speculatiua. Uñ talis hītus regitur q ordinetur ad opus voluntatis nāliʳ & ad extra exercitum & non elicitum tñ. Et hanc ꝓditionē īnuit Doc. S. ī p⁰ sniaz ī prologo. ar. p⁰. ī argumento 2⁰ vbi sic ait. Ois doctrina est ad pfectionē: vel q̄tū ad ītellectū sic speculatiue vel q̄tū ad effectū, pcedentē ī op⁹ sicut practice. Hec ille. Et ibidē ad 2ᵐ sic ait. Dra sufficit ad pfectionem ītellect⁹ fm cognitionē nālē & affect⁹ fm vtutē acgsitam. Et iō opz eē alia scia p quā ītellect⁹ perficiaī q̄tū ad cognitionē infusam & affect⁹ q̄tū ad dilectionē gratuitam. Hec ille. Et idē īnuit Doc. S. Et ī. 1ª 2ᵉ. q. 68. ar. 3. scōm ait. Et hō fm vtutes morales dr simpliʳ bon⁹: non autē fz ītellectuales. Hec ille. Et scda scē. q. 54. ar. 5. Et ibidē. q. 161. ar. 3. p̄ᵐ. ait: q cognitio vītatis ē duplex. Una pure speculatiua. Alia aūt ē cognitio vītatis affectiua. Hec ille. ¶ Et si dicaī. Opatio volūtatis exterioꝫ sit ad extra dr opatio transiens: preter quā ē aliq res operata. Si ergo vt adductū est regriʳ ad hoc q aliq scia sit practica q ordinet ad opus voluntatis exteri⁹ siue ad extra: segʳ q prudentia non erit hītus practicus. Qđ est ꝫ pbm. 6⁰. ethycox. Datet sequela: q: prudentia per hoc differt ab arte: q: ars est de factibilibus a nobis que per operationē transeuntē pducunt. Prudētia vo est de agibilib⁹ que fiunt p actionē īmanentē. ¶ Est ēt ꝫ Doc. S. supra in lectione p⁰. m. fi. huius: vbi dicit q prudentia & ars sunt circa partē aīe practicā que est rōnatiua de contingentibus opabilibus a nobis. Differunt tñ. Ars ꝓtu dentia dirigit in actionibus que non transeunt in materiā extrinsecam

Z cor. 4 & 6.

extrinsecam: sed sunt perfectiones agētis. Unde dr ibidē scilicet. 6°. ethycorum: q prudentia est recta ratio rerū a nobis agibilium. Ars vero dirigit in factibilibus que in materiam exteriorem transeunt: sicut edificare ⁊ secare. Unde ars est recta ratio factibiliū a nobis. Hec ille formaliter. Ergo videtur q praxis a qua habit⁹ dicitur practicus non oporteat q sit operatio volūtatis exterius exercita vel trāsiens: sed q sufficiat q sit operatio alteri⁹ potentie q̄z intellect⁹. s. voluntatis siue sit operatio īmanens siue transiens. ¶ Dicendū ad assumptū q nō omnis operatio volūtatis ad extra dicitur opatio transiens. Sz operatio volūtatis ad extra hic accipit pro quacūq; operatione imperata a voluntate siue sit producibilis ab alijs potētijs ad extra: vt edificare ⁊ secare: siue sit producibilis ab eadem voluntate suis virtutibus naturalibus. Agibilia autem producuntur per operationem a voluntate imperatam per naturalia principia hominis. Unde patet q prudentia que est circa agibilia: est habitus practicus. ¶ Considerandum est. 7°. sm Doc. S. in de vitate. q. 14. ar. 4. q non quelibet relatio ad opus facit intellectum ē practicū: sed aliqua simpliciter speculatio potest esse alicui remota occasio aliquid operādi. Sicut phylosophus speculatur animā esse īmortalē. Et inde sicut causa remota sumit occasionem aliquid operandi. Sed intellectum practicū oportet ē proximaz regulam operis: vtpote q cōsideretur ipsum operabile ⁊ rationes operandi ⁊ cause operis. Constat autē q obz fidei nō est verum operabile sed verū increatum in qō non potest nisi actus intellectus speculatiui. Unde fides ē in intellectu speculatiuo: q̄uis sit occasio remota aliqd operandi. Unde etiā ūbi non attribuitur operatio: nisi mediante dilectione. Hec ille formaliter. Ex quo pz: q nō omnis habitus dicit mere practicus ex quacūq; relatiōe ad opus siue ad praxim: sed opz q sit proxima regula operatiōis. ¶ Idem confirmat Doc. S. in. 3°. sententiaz di. 23. q. 2. ar. 3. q. 2. c. Dicit. n. q intellectus speculatiu⁹ ⁊ practicus in hoc differūt q speculatiuus cōsiderat verū absolute. Practicus vero cōsiderat verū in ordine opus. Contingit autē quādoq; ⁊ ipsum verū qō in se cōsiderabile non potest considerari vt regula operis sicut accidit in matbematicis ⁊ in his que a motu separata sunt. Unde huiusmodi veri speculatio est tm̄ in intellectu speculatiuo. Quādoq; autem verum qō in se consideratur: potest cōsiderari vt regula operis. Et tunc intellectus fit practicus per extensionē ad opus. Hoc autē contingit dupliciter. Uno aliquā do illud verū qō vtroq; mō potest considerari: non habet magnam vtilitatem nisi inq̄tuz ordinatur ad op⁹: quia cum sit contingens: non habet firmam veritatem: sicut est consideratio de operibus virtutum. Et tunc talis consideratio quāuis possit esse practici ⁊ speculatiui intellectus: tamen principaliter est practici intellectus. Quandoq; vo illi⁹ veri cōsideratio bz in seipsa quādā dignitatē ex se et si nūq̄ ordinet ad op⁹: sicut accidit in cōsiderationе diuinorū q̄z cōsideratio dirigit in opatiōe: ⁊ tm̄ vi sio dei ē vltim⁹ finis opatiōis. Illa āt opatio ē principaliter in intellectu speculatiuo. sed secūdario in practico. Cū ergo fidei obm̄ pprium̄ sit vitas prima q̄ inquātū ē finis opis regulat in ope fides principaliter erit in intellectu speculatiuo et secundario in practico. Hec ille formaliter. Ex qb⁹ pz q ad hoc q aligs bitus sit practicus nō requrit q ordinet ad opus remotū: sed oz q talis bitus sit prima regula opatiōis: sicut pri⁹ dictū est. ¶ Cōsiderandū est. 8°. q ex p̄dictis notabilibus pñt elici quattuor ꝺditiones ad hoc q aliquis bitus sit simpliciter practic⁹ fz Doc. S. Prima est q talis habitus ordinet ad op⁹ tāquā ad finē. Hanc cōditionē īnuit pbus. 2° hui⁹ ⁊ Doc. S. ibidē. Secūda cōditio est q talis bitus ordinet ad opus alteri⁹ potē q̄z intellectus. s. volūtatis tāq̄ ad finē. Hāc ꝺditionē īnuit Doc. S. in p̄a. 2ᵉ. q. 57. ar. p°. ad primuz. sicut supra in. 5. notabili adductū est. Tertia ꝺditio ē q talis bitus ordinetur ad op⁹ voluntatis ad extra exercitū ⁊ nō elicitū tm̄. siue sit īmanēs siue transiens: vt patuit supra in. 6°. notabili.

Quarta conditio est q talis bitus sit īmediata regla siue q sit īmediate regulatiuus illius operis exteriozis vt supra patuit in septimo notabili. ¶ Considerandum est no q ex predictis potest elici descriptio praxis secūduz Doc. S. Praxis est operatio extrinseca intellectui: apta nata regulari īmediate per habitum practicum. Scotus vero praxim sic diffinit ⁊ in idem redit pro maiori parte cum predicta dicens. Praxis est operatio alterius potentie q̄z intellectus nata conformiter elici rationi recte vt recta sit. ¶ Aliter diffinit eam Herueus in primo quolibeto dicens. Praxis est operatio īperata ad quā comparatur noticia practica vel actualiter vel aptitudinaliter vt directiuum effectiue inclusum in per se obiecto. ¶ Aliter diffinit eam Lustraz dicens. Praxis est operatio hominis fm electionem. ¶ Aliter diffinit eaz Auicenna dicens. Praxis est operatio voluntatis. ¶ Ex predictis omnibus pz q praxis est in voluntate vt imperante talem actum extrinsecum que sit immanēs siue transiens sicut declaratum est supra in. 6°. notabili. Alias nō oporteret ipz intellectū extēdi q̄z tm̄ sit in ipso intellectu tāq̄ dirigēte: ita q opatio dr praxis eo q̄ conformiter se bz ad appetitū ⁊ op⁹ ei⁹ ⁊ op⁹ īperatū siue ꝺsiliatū circa bonū. ¶ Specu° vo sic diffinit. Speculatio ē opa° intellect⁹ ad nihil aliud extra gen⁹ finaliter ordinata Ex p̄dictis ēt elicitē q̄tuor dr ie iter intellectū speculatiuū et practicū. Quaz pma ē q intellect⁹ speculatiu⁹ bz finē suū intra se. Practic⁹ vero hēt finē suū extra se. Scda dria ē: q: intellect⁹ speculatiu⁹ accipit formā itelligibilē vt principiū cognitiōis: practic⁹ vero vt principiū opis. Tertia dria ē: q: intellect⁹ practic⁹ vtit fortius corporis tāq̄ instrumētis i applicatiōe opis ad extra: sz intellect⁹ speculatiu⁹ formā itelligibilē nō pōit extra se. sed semp intra seipz cōsiderat. Quarta dria ē: q: intellect⁹ practic⁹ p suā opationē est cā eoz q̄ sibi subdūt: sz intellect⁹ speculatiu⁹ nequaq̄: sed potius res est cā intellectōis eius ⁊ nō ecōtra.

Ad primum igitur dicēdū sicut dictum est in corpore articuli īnotabili fm Doc. S. i. 1ª 2ᵉ. q. 57. ar. p°. q bz scire sit opus intellectus: nō tm̄ est opus volūtatis vel opus extrinsecū intellectui vt expositū est ēt in. 6°. notabili pp hoc arg⁹ fuerūt decepti Buridanus in phemio hui⁹ ⁊ grādeus et Auicēna: et petr⁹ Aureoli in p° sniarū et scotus in p° metha. quēadmodū ⁊ grādeus in prin° sue logice pbā es q est praxis et q bz dici scia practica cū tm̄ opatio ei⁹ nō sit opatio alteri⁹ po° q̄z intellectus. Arguūt. n. sic. Logyca ē scia practica. Et tm̄ nō ordinat ad opus alterius po⁸ q̄z intellect⁹. Igit ⁊ ē. Maior ē pbāt triplr primo. Ille bitus qui nō caret respectū cōformitatis prioritatis actiui et directiui: nō vr ē speculatiu⁹ sed practic⁹. Sz logyca ē hmōi. Hēt. n. respectū regulātes i ordine ad act⁹ intellect⁹ aliaz scia: ⁊ dirigit alias scias. Igit. 2°. Null⁹ bit⁹ cui⁹ finis nō est act⁹ ppri⁹ sz actus alteri⁹ bitus: pōt poni speculatiu⁹. Talis. n. nō est gra sui: qō ē vna cōditio speculatiui bit⁹ vt supi⁹ patuit. Sz logyca ñ bz actū ppriū q sit finis ei⁹: sz ordinat ad intrductionē aliaz scia vt supra pbus cōcessit. Igit ⁊ ē. 3°. Ille bit⁹ q extēdit vltra suū actū ē pure practic⁹: cū rō practici i extēsiōe cōsistat. Sz logyca se extēdit vltra suū actū. Igit. ⁊ ē. 4°. Null⁹ artifex diuidit i vtētē ⁊ docētē nisi sit practic⁹. In vtēdo. n. dr qppe practic⁹. Ut pz de medicina. Sz logyca diuidit in logycā vtētē ⁊ docētē. Igit. ⁊ ē. 5°. Null⁹ bitus speculatiu⁹ operat suū obm̄. Sz logyca opat suū obm̄. Igit nō est speculatiua sz practica. 6°. Ille habitus qui hētrōnē virtutis est practicus. Sed pbus dicit rethoricā esse virtutē quādā primo rethorice. Et simile iudiciū est de logyca. Ergo logyca est practica ⁊ non speculatiua. ¶ Dicendum breuiter fm Doc. S. q logyca non est scientia practica: sed speculatiua. Cuius etiam opinionis est Albertus magnus in predicabilibus. ¶ Et ad probationem primam dicendum q maior illius probationis est falsa. Ad dictu respectus non dant sibi q sit practica: sed q sit ars vt patuit in corpore articuli in septimo notabili.

¶Ad secundam probationem dicitur q̄ etiaꝫ maior est falsa: nō enī opꝫ q̄ hītus cuius finis ē actus alteriꝰ hīt ꝰ sit practicus nisi ordinet ad actū exteriorē: illo mō quo expositus est in .6°. notabili: p̄sertim q̄n actus talis hītus q̄ ordinat ad actū alteriꝰ hītus hꝫ ī se notabilitatē posito q̄ nunq̄ ad illū actū ordinaret q̄lis ē logyca. Nō est.n. inconueniēs q̄ vnꝰ hītus speculatiuꝰ ordinet ad finē alteriꝰ hītus tā q̄ ad finē remotū. Silr ergo lꝫ logyca ordinetur ad ītroductionē aliaꝝ sciaꝝ: ꝛ ēt ad hītudinē tā q̄ ad vltimuꝫ finē: nō tñ pp hoc dꝫ dici practica. Tū p°: q: scia dꝫ denoīari practica vel speculatiua a fine p̄rio. Tū 2°: qa dato q̄ finis eius spālis esset ītroductio aliaꝝ sciaꝝ: nō tñ esset aliud finis eius q̄ scire. Sꝫ scire nō facit hītū practicum sꝫ speculatiuū: vt pꝫ 2° huius. ¶Ad tertiā, pbationē dicit silr: vt dictū est ad 2am. Nā maior est falsa: nisi extē sio illa sit ad actum exteriorem: ꝛ nisi tota dignitas in illa extensiōe p̄sistat. Hoc aūt nō q̄uenit logyce: vt dictū est. ¶Ad quartā, pbationē dōꝫ q̄ nō oīs hītus p artē discretiuꝰ reddit hītū directiuū practicū: sꝫ solū vsus exterior. Unde maior est falsa: p̄sertim q̄n talis hītus dirigit actꝰ speculationis sic est logyca. ¶Unde sctūs Thomas ī. 1ª 2ᵉ. q. 180. ar. 3. ad pᵐ dicit q̄ nō solū ad speculationē vel p̄templationē ptinet ipa vitatis p̄templatio: imo multi alij actꝰ. Quoꝝ qdā ptinēt ad p̄mam acceptionē vitatis cuiꝰ cognitio queritꝰ. Alij aūt sūt p̄ceptiones senſuū ad cognoscendū aliquos effectus ꝛ ymaginationes ꝛ discursus rōnis circa diuersa signa vel quecūq̄ pducētia in cognitionē vitatis intente. Hec ille. ¶Ad quintam probationem dicit Caietanus q̄ maior ē falsa de hītu speculatiuo qui est ars. ¶Anto. Andree vō dicit q̄ logyca nō facit suū obm. Et sic soluit arᵐ negādo maiorē. ¶Sꝫ qr Doc. S. dicit q̄ illa scia est speculatiua q̄ non ē de re opabili a nobis: vt supra allegatū est in 2° notabili: ió melius dōꝫ ē q̄ aliq̄d dicitur opabile a nobis duplr: vt ēt dicit Uersoris ī p̄dicabilibus. Unoᵐ p opationē itellectꝰ speculatiui. Aliomo p intellectū practicū ꝛ voluntatē. Illō ergo q̄ō ē opabile a nobis pᵐ mō nō opꝫ dici practicū: sed solū 2° mō. Sm autē logice est opabile a nobis pᵐ mō ꝛ nō 2° mō. Unde ille hītus qui opat suū sm opatione extrīseca volūtatis est bñ practicus. Nō aūt opꝫ q̄ ille hītus sit practicus q̄ operat suū sm opatiōe itellectꝰ: sic ē logica. ¶Uetūtñ licet ēt intellectꝰ opet syllogismū demōstratiuū pticularē. s. hunc vel illū: nō tñ opꝫ q̄ p se opet illū in vtī. Unde talis probatio nō ꝓcludit. ¶Ad sextā pbationē dōm sic dicit Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 57. ar. pᵐ. ad pᵐ: q̄ de rōne vtutis nō est q̄ sit opatiua loquēdo de ope extrīseco q̄ō facit hītū practicū. Sed sufficit q̄ virtꝰ p̄sertim itellectualis sit hītꝰ operatiꝰ loquēdo de ope itrīseco: vt expositū ē ī 5° ꝛ 6° notabili. ¶Ad 1m principale dōm q̄ aliq̄s hītus pōt ee directiuus alicuiꝰ duplr. Unoᵐ in rōne finis. Et sic ipsa metha physice ē dirigere alias scias. Aliomo in rōne efficiētis. Et sic dirigē ptīet ad scias practicā: nō āt pᵐ mō. ¶Nec ista scia stabilit p̄nᵃ sciaꝝ practicaꝝ: nisi inq̄tū ī eis ē aliq̄d speculatiōis. ¶Ad 3m dōm q̄ metha. ē scia cōis ad scias particulares tā speculatiuas q̄ practicas. Nō tñ pp hoc sequit q̄ ipsa nō sit speculatiua. ¶Ad 4m dōm q̄ aliq̄d ordinat duplr ad felicitatē. Unoᵐ pp scire tñ. Et sic methaphysica ordinat ad felicitatē inq̄tū ē cognitio vitatis pure speculatiua. Aliomo ordīat aliq̄d ad felicitatē pp operari aliq̄ alia q̄ ipsuꝫ scire qᵘ mediātibꝰ fiat reductio ad felicitatē. Et sic metha. nō ordinat ad felicitatē. Unde nō ē practica. Ad 5m dōm q̄ intellectꝰ nō extēdit extensione quātitatiua: sed bñ methaphorice sm q̄ aliq̄s cōparat itellectus ad suū actū absolute: aliq̄s sm q̄ p suū actū actus volūtatis exteriores siue ad extra dirigit ꝛ regulat: vt expositū ē ī 5° ꝛ 6° notabili. ¶Ad 6m pꝫ solutio in notabilibus in corpore articuli assignatis. De quo etiam dicet infra in sexto huius. q. 5. ar. primo.

¶Ubi in Doc. S. ꝛ pho. Sed vt dicimꝰ: hō liber ꝛc.

a **Bsertū** sic pcedit. Unde q̄ metha. nō sit mexie libera. Metha. n. subseruit oībꝰ alijs scijs: qr stabilit p̄nᵃ omniū aliaꝝ sciarū. Ergo [illegible] est maxime libera. ¶Ꝺ. 2°. Nullus effectus cāe nālis: ppie dī liber: qr dependet a sua causa ꝛ ineſſe ꝛ in p̄seruari. Sed metha. cū sit scia huiusmodi acqsita ē effectꝰ nālis cāe. s. demōstrationis. Igit ꝛc. ¶Ꝺ. 3°. Si metha. eēt libera: sequeret q̄ eēt scia liberalis. Sꝫ hoc ē falsū. Igit Mdino: pbat. Qr tñ sunt septē artes libales. s. grāmatica: dyalectica: rethorica: musica: arīsmetrica: geometria. ꝛ astronomia: vt patet in his metris. Orā. loquitur. Dya. vera refert. Re. vba colorat. Mdu. canit. Arīs. nūerat. Geo. ponderat. Ast. colit astra. Inter has aūt p̄dictas septē artes nō enumerat metha. Igit ꝛc. ¶Sed ꝫ ē pbs in textu di. Sed vt dicimꝰ: hō liber qui suimet ꝛ nō alterius cā est: sic ꝛ hec sola libera est sciaꝝ. Sola nāq̄ hec suimet causa est.

Z. 2. cō. 3.

Respondeo dōm q̄ methaphysica est scia maxie libera. ¶Probatio pbr. Ille hō ppie dī liber q̄ non ē alteriꝰ cā: sꝫ est cā suiipsiꝰ. Ꝺ pꝫ ex hoc q̄ serui nō sunt sui sed dñoꝝ ꝛ pp eos operantur. Liberi āt hoēs sūt sui ipsoꝝ: vtpote sibi opantes ꝛ acqrentes. Sed sola hec scia ē ppter seipsā. Ergo ipsa sola est libera iter scias. ¶Sꝫ ex hac rōne oritꝰ difficultas. Nā oēs scie speculatiue querunt pp se. s. ppter scire ꝛ non ad aliquā vtilitatē: vt pr̄ꝰ p̄cessū est a pbo. Quō ergo hec scia solū segtur pp seipsā: ꝛ quō sola erit libera ex hoc q̄ queritꝰ ppter seipsaꝝ. ¶Ad hāc dubitationē rndꝫ Doc. S. ibi. Et notādū dī. q̄ hāc sciam solā eē pp seipsā potest itelligi duplr. Unoᵐ q̄ hec dictio sola demōstret in genere oēm sciam speculatiuā. Et tunc vex est q̄ hec sola scia queritur ppter seipsā. Et est sensus q̄ hoc solum genꝰ sciaꝝ. s. speculatiuaꝝ queritꝰ ppter seipꝫ. Unde ille sole artes dñr liberales que ad sciendū ordinantur. Ille vero que ordinantur ad aliquā vtilitatē per actionē hūdā dñr mechanice siue seruiles. Aliomo pōt itelligi q̄ hec dictio sola demōstret hanc sciam spālr: ita q̄ sit sensus. Inter oēs scias liberales: hec sola ē spālr ꝛ maxie libera: qr est circa altissimas cās. Cū aūt cā finalis sit ꝓma inter altissimas cās: vt supra dictū est: opꝫ q̄ hec scia p̄sideret vltimā ꝛ vltimū finē oīum. Et sic oēs alie scie in eam ordinantur sicut in finem. Unde ista sola est maxime. s. specialiter libera inter omnes alias scias. ¶Pro declaratiōe ampliori p̄sentis cōclusionis est considerandū q̄ aliud est scientiam esse liberalem: ꝛ aliud est scientiam esse liberam: vt dicit Albertus in p̄hemio huius tractatu secundo cap°. 7°. Qr liberam sciam esse est nulli in p̄cipijs vel demonstratione esse obnoxiam: ꝛ suiipsius esse cās. Liberalis autem est que quēdā libertatis habet modū sm quem modum facit scire scientem libere: ꝛ dubitationi non est obnoxia. Et hoc modo sunt liberales scietie que dicuntur ee de quadriuio. s. arīsmetrica: musica: geometria: ꝛ astronomia. Similiter dicuntur esse artes siue scientie liberales ille que sunt adminiculantes: sicut sunt logyca: grāmatica. ꝛ rethorica: que dicūtur ee de triuio. Et dicuntur libere: qr libere inuente sunt. Non tamē dicuntur libere qr non p̄opter alium finez inuente sint: vt supra innuit phs. Methaphysica aūt dicitur libera. ¶Primo: qr nulli aliarū scientiarū in p̄cipijs est obnoxia. Secō: qr libere inuenta est. Tertio: qr pp seipsa queritur ꝛ non pp aliud. ¶Et si dicat. Metha. ē necia. Ergo non ē libera: qr libertati opponit necitas. ¶Ꝺōꝫ q̄ libertati opponit necitas coactiōis ꝛ nō necitas ex suppone: quō metha. est necia aut necitate nāli: vt dic. Ꝺ. Si quolibetis quolibeto 1° Et ī p̄ia pte. q. 82. arᵒ. 1. c. Et in de potēcia. q. vltia arᵒ. 2. ad 5m vbi sic ait. Nālis necitas sm quā volūtas aliq̄d ex necitate velle dī vt felicitatē: libertati volūtatis nō repugnat: vt Aug. dic ī 5° li° de ciuitate dei. Libtas. n. volūtatis violētie vl coactiōi opponit. Hec ille. ¶Sꝫ ꝫ. Nā libtas voluntatis dī respectu eoꝝ q̄ nō necitate qs vult: sꝫ p̄pa spōte: vt pꝫ p Doc. S. p̄ma gen. li°. 1. ca. 88. Dic. n. sic. Nā libex arbitriū dī respectu eoꝝ que non necessitate quis vult: sed p̄pria sponte. Unde in nobis liberum arbitriū est respectu eiꝰ quod volumus: sicut currere vel ambulare. Hec ille.

¶Dicendū

¶ Dicendum q liberum potest accipi dupliciter. Uno modo: vt idē est qđ nō coacte. Et sic accipitur cōiter fm q ab eo dr libertas. Alio⁹ accipit libe: vt idē est qđ cō tingēs vel possibile alr se hre. Et isto vltio mō libtas op ponitur tā necitati nāli q̄z coactiōis: q prio mō opponit necessitati coactionis tm̄.

Ad primum igitur dōm q ex eo q metha physica stabilit pncipia alia scia: tāq̄z supior: segtur q nō subseruit fz q est libera: qz querit pp seipsā. Si.n. methaphysica quere re circa pp alias scias: nō esset maxie libera. ¶ Ad 2m. dōm q hec scia nō dr libera q̄tū ad esse: fz q̄tū ad cognitionē: qz cognitio eius querit pp seipsā vt dictū ē. ¶ Ad 3m dōz q aliqua scia pōt dici liberalis duplr. Uno⁹ qz nō alicuius alterius cā querit sed pp sciendū: vt dicit hic Doc. S. i littera. Et isto mō methaphysica q physica dr lībales. Sillr q oēs alie scie speculatiue. Alio⁹ aliq̄ pōt dici libe ralis: qz nō cā alicui⁹ vtilitatis querit q libere facit scire scientē varietati nō obnoxia. Et isto⁹ dr scie liberales q̄ sunt de q̄drīuio: vt arīsmetrica q̄ē. sic dictū ē in corpe ar ticuli. Physica aūt q methaphysica hoc mō nō dr libe rales: vt īnuit hic Alb. qz physicalia sūt obnoxia varieta ti q methaphysicalia pēminēt ītellectū. Jō ñ causāt sciaz libere in nobis. ¶ Quare aūt alique artes dr lībales q q̄re alique mechanice q que sint triuiales aut q̄drīuiales nō ē pñtis speculatiōis. Uersoris tm̄ ponit in pn⁹ logice. ¶ Ibi in doc. S. q pbo pp qđ q iuste non humana q̄ē.

Ad septimū sic pceditr. Ur q me thaphysica ñ sit diuīa sed magis hūana possessio. Maz oīs cognitio q scia acqsita p demōstrationem: est hūana pos sessio q nō diuina. Sz methaphysica est hmōi. Igit q̄ē. ¶ Ď. 2o. Illa scia dr diuina: que habet īmediate p diui nā inspirationē: vt dicit Doc. S. in phemio primi sm̄az q. 1. ar. 3. Sed methaphysica nō habet p diuinā inspira tionez sed p studiū humanū. Igit q̄ē. ¶ Ď. 3o. Illa scia dicitur diuina: quā deus bz q non hō: vt īnuit hic pbs. Sed hanc sciaz bz hō et non solū deus. Ergo ē humana possessio. ¶ Sed ꝫ ē pbs in textu di. Propter qđ et iu ste non humana putet eius possessio. Multipliciter. n. hominum natura serua est.

Respondeo dōm: q methaphysica est di uina et non humana possessio. Probatio phy fz Doc. S. Scia illa que est maxie liba: non pōt esse possessio illius nāe que multiplr ē ministra et ancilla. Sed hūana nā q̄tū ad multa est ministra q an cilla. Ergo methaphysica cū sit maxime libera prout su perius pbatū ē ar⁹. 6. nō pōt eē hūana possessio. Minor declarat. Qz pⁿ nā hūana subijcit multiplr pluribus ne cessitatibus ex pte corpis. Inde est q hō q̄nq̄z ptermit tit id qđ est fm seipsū querendū: pp illa que sunt necia vite. Unde dr 3o topycoz q phylosophari ē melius q̄ ditari: lz ditari q̄nq̄z sit magis eligendū puta indigēti ne cessarijs. Ergo nā hūana ē multiplr serua ex pte corpis. ¶ Ex pte aut ē aie ēt est multiplr serua: qz creata ē absq̄z formis intelligibilib⁹ quas opz a reb⁹ sensibilibus p mi nisteriuz sensuū multiplr mendicare. ¶ Ď. 2o. Illud hr ab hoie vt possessio: qđ ad nutū hō hre pōt: q quo libe re pōt vti. Sed ista scia cū pp seipsā querat: non pōt hō libere vti: cū frequenter ab ea ipediat pp vite necitatē: nec ēt ad nutū subest hoī: cū ad eā pfecte puenire nō pos sit. Illud tm̄ modicuz qđ ex ea hr: pponderat oīb⁹ que p alias scias cognoscunt. Igit q̄ē. ¶ Ď. 3o. Illa scia q tm̄ propter seipsā querit: nō est hūana possessio. Sz metha physica pp seipsā querit q nō pp aliud: vt supra declara tuz est. ar. 6. c. Igit nō est humana possessio. ¶ Ď. 4o. Illa scia dr diuina possessio quā maxie deus bz q q̄ tra ctat de diuinis: vt pbat pbs infra. ar. 8. Sz methaphysi ca est hmōi. Talē aūt sciam aut solus deus: aut maxime deus bz: vt hic dicit pbs. Igit methaphysica ē diuina q non hūana possessio. ¶ Sz cōsiderandū est q circa pre dictam sm̄az errauerūt poete dicētes q de⁹ bz inuidiā: q ex inuidia deus non vult ea que ad honorē suum ptinent ab hoibus acceptari. Et si in alijs rebus īuidiā bz maxie habet in hac scia que pp seipsā querit et que ē honorabi lissima q dea sciaz. ¶ Sz fundamētū eoz est falsissimū. Maq̄z mirz: qz multa mentiunt poete. Nō est. n. conue niens q res diuina siue deus īuidiā hēat. Qz inuidia est tristitia de psperitate alicui⁹ ex eo q bonuz alteri⁹ existi matur ab inuido. pprij boni diminutio. Sed deo nō cō petit tristitia cuz sit infinite bon⁹ q nulli malo subiectus. Maq̄z ēt p bonū alterius suū bonū diminui pōt: quia ex eius bonitate sicut ex indeficiēti fonte oīa bona effluunt. Ergo deo non competit inuidia: nisi forte methaphorice et in bonam partem.

Ad primum igitur dōm: q methaphysi ca non dr hūana possessio nō qz nullo mō ab hoie possit possideri: sed qz nō pōt ī pñti vita cōplete q pfecte acgri ab hoie acquiri p studiū hu manū. Tractat. n. de prima cā et de substātijs sepatis ad quaz cognitionē se bz intellect⁹ noster sicut oculus vespti lionis ad lumē solis: vt pz 2o huius. Qz igit ipsa de⁹ cō plete et pfecte possidet: hō vo incōplete q a posteriori: ideo dr diuina et nō humana possessio. ¶ Ad 2m dōz q dupliciter aliqua scia pōt dici diuina: vt dicit Doc. S. i primo sm̄az. q. 1. ar. 3. i corpe. Uno mō q̄tū ad rē ꝯsideratam tm̄. Et sic methaphysica dr diuina. Alio⁹ q̄tū ad sm̄ q q̄tū ad modū accipiendi. s. p reuelationem. Et sic theologia sacra dr diuia. Dicit. n. ibidē Doc. S. sic. Un doctrina sacra magis dicenda est diuina: qz est diuina q̄ tum ad m̄z et q̄tū ad modū accipiēdi. Methaca ēt q̄tū ad subiectum tm̄. Hec ille. ¶ Ad tertium patet solutio i responsione ad primum. Lom. 5o.

¶ Ibi ī Doc. S. q pbo. Nec tali alia honorabiliorē q̄ē.

Octauum sic pceditr. Uidetur q methaphisica nō sit honorabilissima ac dea sciaz. Dr. n. ī prio de aia q illa scia est honorabilior: que certio rem habet modū procedendi. Sed mathematica bz cer tiorem modum procedendi q̄z methaphysica: qz vtitur demonstrationibus pp quid. Ergo hec scientia nō ē ho norabilissima. ¶ Ď. 2o. Illa sciētia est honorabilior que est magis diuina. Sed hec non est maxime diuina cum sit diuina fm rem consideratam tm̄ et non fm modū ac cipiendi: vt dictuz ē. ar. 7. ad 2m. Igit q̄ē. ¶ Ď. 3o. Illa scia est honorabilior: que est de nobiliori subiecto: vt pz ex primo de anima. Sz scia de aia est huiusmodi. Pro batio. Qz ens viuens pfecti⁹ est q̄z ens tm̄. Luz ergo scia de aia tractet de ipsa aia q̄ est pn⁹ vite: erit honorabilior q̄z methaphysica q̄ ꝯsiderat de ente ī cōi. ¶ Ď. 4o. Quā to aliq̄ scia est de honorabilior: ib⁹ et melior ib⁹: tanto erit honorabilior: cū scia sit de gne bonoz honorabiliū. Sed scia moralis ē hmōi: qz est de bono et honesto ēntialiter dictis. Alie vo scie fz denoīationē et iformationē solum. Igit q̄ē. ¶ Ď. 5o. Si metha. eēt honorabilissima seque retur q nō esset delectabilis: qz bonū honestū et delceta bile adinnicē odiuidunt. Sz oñs ē falsū. Qz alias nō de sideraret nāli ab hoie: qđ est ꝯ pmā ppōnē huius libri. Igit q̄ē. ¶ Ď. 6o. Augu. dicit ī li⁹. 83. qōnū q honestū est qđ pp seipsū est vtile vo est qđ ad referendū ē. Illō ergo qđ querit pp aliō: nō pōt dici honestū. Sz metha. querit pp aliud. Qđ sic pz p⁹ ethyc q felicitas ē pm⁹ vtu tis q finis. Sz metha. cū sit sapia: vt supi⁹ pbatuz ē. ar. i. hebet rōnē vtutis. Ergo q̄rit pp aliud. s. pp vltimū finē. Lec. 4. et cō. 13.

¶ Sz ꝫ est pbs in textu di. Nec tali alia honorabiliorez opz existimare. Maz maxie diuina q maxie honoranda. Talis aūt dupliciter vtiq̄z erit solū. Quā. n. maxie deus bz: dea sciarum est q vtiq̄z si q̄ sit diuinior. Sola āt ista ābo hec fortita ē. Deus. n. videt cā oībus esse q pn⁹ qōdaz. Et talem aut solus: aut maxime deus bz. Necessariores igitur quidem omnes ipsa. Digniores vero nulla.

Respondeo dicendum q methaphysica ē honorabilissima q dea sciarū. Probatio phylosophi fz Doc. S. Illa scia est maxime

honorabiles que est maxime diuina: sicut ⁊ deus est honorabilior oĩbus rebus. Sz ista scia est maxie diuina: vt
ar°.7. ex supradictis pz. Ergo methaphysica est honorabilissima. ℳonstrãdum pbat phs. Quia aliqua scia dr diuina dupliciter. Uno° illa scia dr diuina: quã hz deus. Alio° que est de rebus diuinis. Sed hec scia vtroqz mõ est diuina. Quia cuz hec scia sit ꝑsideratiua primar cãr: opz q sit de deo: quia deus ītelligit hoc mõ ab oĩbus: vt de numero cãr existens. Et talẽ sciaz que est de primis causis aut solus deus hz aut maxime ipse hẽt. ¶Ex quo infert phs ꝙ lz alie scie sint necessiores ad vtilitatẽ vite: ista tñ est ceteris dignior. ¶Pro ampliori declaratiõe pmissis ꝛclonis considerandũ est p° q aliquẽ hre hãc sciaz pot ītelligi dupliciter: vt innuit hic Doc. S. Uno° ꝓhensiue. Et sic solus deus habet hanc sciam. Cõprehensiua. n. cognitio est qua aliqs cognoscit rez fm oẽm modũ quo res cognoscibilis ẽ: vt dicit Doc. S. in p̃a pte. q. 14. ar°. 3. vbi sic ait. Dr aliqd comprehẽdi: qñ puenit ad finez cognitiõis ipsi9. Et hoc est qñ res ita cognoscit pfecte sicut cognoscibilis ẽ: vt positio demstrabilis cõprehẽdit: qñ scitur p demstrationẽ: non aũt qñ cognoscit p aliquã rõnem ppabilẽ. ℌec ille. ¶Cum ergo hec scia sit de deo ⁊ de angelis de qb9 hõ non pot hre cognitionẽ qditatiuã: ideo hõ non hz eam. ¶Et si arguat. Si deus cõprehẽsiue hẽret hanc sciaz: se quereꝛ q'cõphenderet se ipsũ: cũ ipse in hac scia ꝓsideretur. Sed hoc est falsũ: qr oẽ cõphensuz est finitũ. De9 ãt infinitus est: vt pz p Doc. S. in p̃ma pte. q. 7. p totaz: ⁊ per pbm. 12. huius. ¶Odm fz Doc. S. in p̃ma pte. q. 14. ar. 3. Ad p̃m: q cõphendere accipit dupliciter. Uno° p̃: pte: vt idẽ est q aliqd hns ⁊ includẽs altez. Et sic cõprehensum est finitũ sicut oẽ inclusũ. Et isto mõ deus nõ cõprehendit seipsũ: ita ꝙ ītellectus suus sit aliud q̃ ipse: ⁊ capiat ipsuz vel includat. Alio° cõphẽdere accipit cõiter: vt dictũ est q cognoscere rẽ fm modũ quelz q̃ cognoscibilis est. Et sic deus cõphẽdit seipsũ. ſ. negatiue exponẽdo: qr nihil sui est qõ lateat ipsum. Alio° pot intelligi aliquem hre hanc sciaz apphẽsiue ⁊ nõ pfecte ⁊ a priori: fz ab effectibus ⁊ incõplete. Et sic hõ pot hre hanc sciaz: nõ vt hẽatur tãq̃ possessio: sed vt aliqd a deo mutuatũ: vt dicit hic Doc. S. ¶Cõsiderandũ ẽ 2° fm Doc. S. i. 2ª 2ę. q. 45. ar. 3. q bonũ honestũ vtile ⁊ delectabile coincidũt subiecto: sed dfnt fm rõnem. Unũ. n. ⁊ idẽ pot dici bonum delectabile vtile ⁊ honestũ: diuersis tñ rõnib9. Utñ sic ait ibidẽ. Honestũ occurrit in idẽ sbo cũ vtili ⁊ delectabili: a ꝙbus tñ differt rõne. Dicit. n. aliqd honestũ sic dictum est inq̃ntũ hz quãdã decorẽ ex ordinatione rationis. ℌoc aũt qõ est fm rõnem ordinatũ: ẽ nãli pueniens homini. Unũqõqz. n. nãli delectat in suo puenire. Et ideo honestũ est nãli hoi delectabile: sicut de opatiõe vtutis
Iec. 10. et ca°. 9. phs ꝙbat pmo ethy. Nõ tñ oẽ delectabile est honestuz: quia pot ẽt hoi aliqd esse pueniens fm sensũ ⁊ nõ fz rõnem. Sed hoc delectabile ẽ ꝑter hois rõnez q̃ pficit nãz ipsius. Ipsa ẽt vtus que fm se honesta est: referꝛ ad aliõ sicut ad finẽ. ſ. ad felicitatẽ. Et fm hoc idẽ est honestũ ꝙ bonum vtile ⁊ delectabile. Sz rõne dfnt. Nã aliqd dr honestũ: fm q hz quãdã excellentiã dignã honore pp spũalẽ pulchritudinẽ. Delectabile vo inq̃ntũ quietat appetitũ. Utile aũt inq̃ntũ referꝛ ad aliud. ℌec ille formaliter. ¶Licet ergo methaphysica sit de genere bonorum honorabiliũ: nihil refert q sit etiam de genere bonorum delectabilium fm diuersas considerationes. ¶Considerandum est
Com. p°. tertio fm Doc. S. in prima parte. q. 1. ar. 5. ⁊ fm phylosophum primo de anima: q scientiarum speculatiuarum vna dicitur honorabilior ⁊ dignior altera dupliciter. ſ. propter certitudinem ⁊ propter dignitatem materie. Cum ergo methaphysica consideret deum ⁊ substas separatas: quibus nihil dignius reperitur ipsa erit honorabilissima scientiarum q̃ntum ad dignitatem materie. Sed q̃ntum ad certitudinem si consideretur certitudo ex parte rei cõsiderate: etiam est honorabilissima scientiarum: quia res considerate in methaphysica sunt certissime cognitionis fm naturam. Si vero ꝓsideretur certitudo ex parte nr̃i: tunc non est honorabilissima scientiarum. Sed qr dignitas habitum simpliciter ex dignitate obiectorum consideranda est: inde est q methaphysica est simpliciter dicẽda honorabilissima scientiarum humanitus inuentarum. ¶Ex predictis igitur pz qualis sit ista scientia: ⁊ ad que consideratio eius se extendat. ¶Et si quaꝛatur ad qd terminatur. ¶Respõdet phylosophus in textu q finis humanus scientie in qua proficere debemus ẽ: vt causas cognoscentes nõ admiremur de nature effectibus: qr vnusqsqz motus terminatur ad contrariuz eius a quo incepit. Unde cum inquisitio intellectus sit quidam motus ad scientiam: opz q terminetur ad contrarium eius a quo incepit. Inchoata est autez inquisitio huius scientie ab admiratione: vt superius dictum est. Cum ergo admiratio sit propter ignorantiam cause: relinquitur q terminus inquisitionis huius scientie est: vt causas cognoscentes nõ admiremur de nature effectibus.

Ad primum igitur dicendũ q stante equalitate subiecti siue materie: illa scientia est honorabilior que certiorem habet modum procedendi. Sed qr methaphysica versatur circa nobiliorem materiam q̃m methaphysica: qr. ſ. versatur potissime circa sbas imales: ideo simpliciter methaphysica est honorabilior q̃m matheinatica. ¶Ad 2m dicenduz: q loquendo de scientijs humanitus inuentis: hec scientia dicitur maxime diuina: lz sacra doctrina que per reuelationez habetur sit magis diuina ⁊ honorabilior ista. ¶Ad tertium dicendum: q lz ens viuens sit perfectius q̃m ens tñ. ſ. q̃m ens non viuens: tamẽ sbe separate sunt perfectiores q̃m anima etiam rationalis. Cum ergo hec scientia sit de deo ⁊ de substantijs separatis: ideo est simpliciter dignior q̃m scientia de anima. ¶Ad quartum dicenduz: q inter scientias practicas scientia moralis est nobilissima ⁊ honorabilissima. Tamen simpliciter loquendo methaphysica cum sit scientia speculatiua: ẽ honorabilior q̃m scientia actiua: vt superius probatum est. ¶Ad quintuz patuit responsio in corpore articuli i 2° notabili. ¶Ad vltimum dicendum: q methaphysica non queritur ppter aliud in genere. ſ. propter aliam scientiam vel vtilitatez: licet quaꝛat pp aliud extra genus. ſ. ppter vltimuz finẽ. Et hoc non repugnat bono honesto. Qõ pz p Doc. S. i scda scõe. q. 145. ar. p°. ad p̃m. Ubi sic ait. Eoꝛ q̃. ppter se appetunt: q̃dã appetunt solum pp se ⁊ nũq̃ pp aliõ: sicut felicitas que est vltimus finis. Quedã vero appetũtur ⁊ propter se inq̃ntum hñt in seipsis aliquã rõnem bonitatis etiã si nihil aliud boni p ea fieri accideret: ⁊ tñ sũt appetibilia pp aliõ inq̃ntũ pducũt nos i aliqõ bonũ pfectius. Et hoc mõ vtutes sũt p se appetitiue. Utñ Tulius in scõo rethorice dicit: q honestũ est qõ sua vi nos allicit: ⁊ sua dignitate nos attrahit: vt virtus ⁊ sciẽtia. Et hoc sufficit ad rationem honesti. ℌec ille.

¶Qõ. 9ª. De ordine pcedẽdi hui9 scie. Et de cãis i cõi.

Onsideratis in phemio: de his q̃ ad
c intentionẽ dignitatẽ ⁊ terminũ methaptinẽt: ꝓsideradũ restat i ei9 tractatu õ ꝓsideratiõe eoꝛ q̃ ad hãc sciaz ptinẽt. Circa qõ duplex occurrit ꝓsideratio. ¶Prio considerandũ ẽ de his q̃ pexiguntur tãq̃ pabula ad ꝓsiderationẽ entis. Et hoc i p̃a pte hui9 opis: vz. vsq̃z ad 7m librum exclusiue. ¶Scõo ꝓsiderãdũ ẽ de ente p se qõ est extra aiaz de quo ẽ pncipalis ꝓsideratio hui9 scie. Et hoc in scda pte huius sume: vz. i p̃n° septimi libri vsq̃z ad finẽ huius operis. Circa p̃m: triplex occurrit consideratio. ¶Prima ẽ de ordine pcedẽdi hui9 scie ⁊ de causis in cõi. ¶Scõa ẽ de ꝓsideratione cãr q̃tũ ad opiõnẽ ãtiquoꝛ. ¶Tertia est de ꝓsideratiõe eoꝛ q̃ ad hãc sciaz ptinẽt fz veritatẽ hui9 scie. Circa primũ queruntur tria. ¶Primo. Utꝛ in hac scia sit pcedẽdũ a cãis ⁊ pncipijs. ¶Scõo. Utꝛ sint tñ 4. cãe ⁊ nõ plures. ¶Tertio. Utꝛ finis sit cã.

¶Ibi

Cjbi in Doc.S.⁊ phō. Quoniam autem manifestuz est ⁊c̄.⁊ est lectio.4ª.

a **Ad primum** sic proceditur. Videtur ꝙ in metha physica nō sit procedendū a causis ⁊ principijs Lom.2. Dic̄.n.phs.1.phyc ꝙ inata est nob via a notioribꝰ nob ad ignotiora procedē. Sz cāe ⁊ pn̄a q̄ ꝓsiderant in hac scia: non sunt nobis notiores: sed sunt difficilime cognitionis: vt supra pbatū est.q.7.ar.1.ad 5m. Ergo i hac scientia nō debemus procedere a causis ⁊ principijs. C̄ Ꝺ. 2º. ꝓdbs procedit in hac scia a cognitione sbax mālium ad cognitionē sbax sepatax: vt pz per discursū phy in 7º hui⁹ vsq; ad.12m. Sed sbe māles cōparant ad sbas separatas sicut effectus cās. Ergo in hac scia procedendū est ab effectu ad cām ⁊ non eō. C̄ Ꝺ.3º. Cā cognoscit per suū effectum. Ergo effectus nō cognoscit per cās. Alias eēt circulatio in demōstrationibus. Et sic non est procedendū a causa ad effectū q̄tū ad cognitionē effectꝰ hūdam. C̄ Ꝺ. 4º. Si in hac scia procedū eēt a causis: vel hoc esset vex de oībus causis vel de vna tm̄. Non 2m: qr effectus methaphysicus non dependet solū ab vna cā. Neq; p̄m: qr vel hoc esset vex soluz de hac scia: vel ēt de oībus alijs. Non scōm: qr mathematica solā formā ꝓsiderat. Neq; primū: qr non est aliq̄ rō maior de ista: q̄z de alijs ptib⁹ phylosophie realis. Ergo ⁊c̄. C̄ Ꝺ.5º. Illud dz eē pri⁹ in ꝓsideratione alicuius scie: p qd̄ deueniendū est i cognitionem rex ꝓsideratax: ⁊ sine quo nullo mō pōt hēri cognitio rei principalis. Sed in cognitionē prie cāe ⁊ sbax separatax non possumus deuenire nisi p effectus. Ergo i hac scia procedendū est ab effectibus et non a causis. C̄ Sz contra est phūs in textu di. Qm̄ aūt manifestū ꝙ eorum que a pn̄o cāx opz sumere sciam. Tunc.n.scire dicimus vnūq̄dq; q̄n primā cām cognoscere putamus.

Respondeo dīm ꝙ in methaphysica procedendū ē a causis et principijs. C̄ ꝓbatio phylosophi fm Doc.S. Qr tunc scire dicimus vnūq̄dq; cū putamus nō ignorare cām. Vñ scire perfecte est rei causam cognoscere: vt dr̄ pº postc. Cum ergo hec scia sit primax cāx speculatrix: relingē ꝙ ex cognitione cārum deueniendū est in cognitionē illorū que ex causis dependent. C̄ Cōsiderandū tm̄ ē prio ꝙ duplex est processus in scia. Quidā est q attendit fm ordinē generationis scie in nobis. Et hoc duplr. Vel ex parte nr̄i. Et sic non opz sp procedē a causis potissime a causis ad hās sciam ptinentib⁹ cū sint nobis difficiliume cognitionis: vt supra dictū est. Vel ex pte obiecti.i.ex pte rei scite. Et sic bene procedendū est a causis ad effectū in his que a causis dependent. Secus est i his que a cāis nullo mō dependent. Secus est i his que a cāis nullo mō depēdē tiazbnt. In cognitionē.n.dei nō opz procedere a causis cū non hēat cām. Alio⁹ processus in scia attendit fm ordinem perfectiōis ⁊ nāe. Hoc aūt mō itelligit ꝓdicta ꝓclusio. C̄ Cōsiderandū ēt est 2º ꝙ sicut in nālibus aliqs effectus potest causari a cā intrinseca ⁊ extrinseca: sic̄ sanitas aliq̄n causat a calore nāli tāq̄ a cā intrinseca ⁊ aliq̄n a medico tanq̄ a cā extrinseca: vt pz.7º.huius: ita scia que nāz imitatur pōt in nobis gn̄ari ⁊ a cā intrinseca.s.a lumine itel/ lectus agentis ⁊ a cā extrīseca: sicut a doctore extrinsece: vt satis declarat pº posteriox ⁊ pº physicox. Jō q̄tū ad ꝓsens breuiter pertranseundum est.

Ad primū igitur dīm ꝙ fm ordinē gn̄ationis scie ⁊ quo ad nos inata est nobis via ab effectib⁹ procedere ad cās. Sed tm̄ ex parte rei scite ⁊ fm ordinē nāe ꝓtū accidit potissime loquēdo de cognitione pfecta. Unde duplex est cognitio. Quedā est cognitio ⁊ iperfecta: que.s.est per effectus. Alia ē cognitio pp qd ⁊ perfecta. Et illa est duplex. Quedā est pfecta simplr: qua.s.res cognoscitur q̄tum ad oia que ad eius cognitionem requiruntur cognitione determinata. Alia est perfecta in genere: qua.s.cognoscuntur principia pro pria passiones ⁊ partes cognitione determinata: ⁊ principia incomplexa cognitione confusa: vt satis in prio physicorum ostensuz est.q.1.ar.primo ⁊ scdo ⁊ tertio. C̄ Ad secundum dicendum ꝙ phūs in.7º.⁊.8º. huius procedens a cognitione sbax mālium ad cognitionē angelorū ⁊ dei tenet ordinem generationis doctrine: ⁊ nō ordinē nature. C̄ Ad 3m dīm ꝙ cā cognoscitur per suū effectum cognitione: qr ē ⁊ a posteriori. Sed effectus cognoscitur per causam cognitione propter quid ⁊ a priori. Non est autem inconueniens circulationem fieri in cognitionib⁹ fm diuersa genera cognitionum. C̄ Ad 4m dōz ꝙ i hac scientia procedendum est ab omnibus causis in generali. Et non est simile de mathematica. Qr mathematicus solum formam considerat. Sed methaphysicus cōsiderat causam efficientem ⁊ formalem ⁊ finalem: cum effectus quilibet methaphysicus ab illis tribus causis depēdeat. Considerat ēt materiam non absolute: sed fm ꝙ est ens: ⁊ quedam pars entis: vt inferius patebit l º.7.q.4.ar. 3.⁊: lº.9.q.1.ar.1. C̄ Ad 5m dīm sicut ad pm ⁊ 2m. Cjbi in Doc.S.⁊ phō. Cause vero quadruplr dr̄.

a **Ad secundū** sic procedit. Videt ꝙ nō sint tm̄ q̄tuor cāe. Oīs.n.causa est pn̄m ⁊ non econuerso: vt dicit Doc.S. in prinº quinti huius. Sed tm̄ sunt tria principia rerum: vt pz primo physicoruz.s. materia forma ⁊ privatio. Igitur non sunt quattuor cāe. Et p cō sequens non sunt tm̄ quattuor. C̄ Ꝺ.2º. Tm̄ est vnū pm principiū ⁊ vna cā oīum rerum: vt probat Doc.S.i de potentia.q.3.ar.6. Et in 2º sñiax di.1.q.1.ar.1. Et in pluribus alijs locis. Ergo non sunt quattuor cāe rex. C̄ Ꝺ. 3º. Bonum est causa mali: vt probat Doc.S.i de malo q.1.ar.3. Sed bonum non est cā mali formalis neq; materialis cum malum corrumpat bonum. Nullus autem effectus corrūpit suam formam aut materiam. Neq; ēt est causa efficiens: vt pz per Augustinū in enchiridion: q dicit ꝙ malum non habet causam efficientez sed deficiēs. Neq; ēt est cā finalis. Qr malum inq̄tum hui⁹modi ordinatur ad bonum tanq̄ ad finem sed ad eius oppositum. Igit̄ pter istas q̄tuor causas est vna quinta cā p3 q̄ bonū dr̄ cā mali. C̄ Ꝺ.4º. Sunt decē principia pª rex formalia: vt patet per phūz.5º.huius. Ergo non sunt tm̄ quattuor cause. Jp3 ꝓbatio. Qr omne principiū formale Lom.1. habet rōnez cāe. C̄ Ꝺ.5º. Methaphysicus abstrahit a materia fm esse ⁊ fm rōnem: vt p3.6º.huius. Ergo effectus methaphysicus non dependet a quattuor cāis. Et Lom.2. per ꝓns phūs non debuisset hic facisse mentionez de q̄tuor causis a quibus procedendum est in hac scia. C̄ Ꝺ. 6º. Unūq̄dq; sicut se habet ad ēē: ita ⁊ ad cognosci: vt pz scōo huius. Sed materia nō est principiū cognoscendi. Lec.1.⁊ Ergo non est prinm essendi. Et per ꝓns non est cā. Et sic com.4. non sunt quattuor cāe. C̄ Sz ꝫ est phūs i textu di. Cause vero quadrupliciter dicuntur. Quax vnam quidez cām dicimus esse sbam ⁊ quodquid erat esse ⁊c̄.

Respondeo dīm ꝙ tm̄ sunt quattuor cause rerum. Qð enim sint quattuor causc: sic probat phūs in textu fm Doc.S. Qr aliqua est causa efficiēs aliqua formalis: aliqua mālis: ⁊ aliqua finalis: Qð enī sit aliqua causa formalis: sic pbat. Qr quare querit de causa ⁊ principio. Sed illam questionē qua dicitur quare est aliqnid reducimus ad causam formalez incipiendo a formis proximis ⁊ procedēdo vsq; ad vltimas. De materia autem ⁊ efficiente non probat phylosophus ꝙ sint cause: qr omnes antiq phy conceserunt esse aliquaz causam mālem: ⁊ prio maiori parte causam efficientem. Qð autez finis sit causa patebit i sequēti articulo. Ergo sunt quattuor cāe. Qð aūt sint tm̄ q̄tuor: probat p sufficientiā. Qr ois cā cōcurrit ad esse rei. Vel ergo ocurrit intrinsece vel extrinsece. Si prim: hoc ē dupliciter. Vel tāq̄ pa suscipiens actū. Et sic est mā. Vel tanq̄ act⁹ informās potentiā. Et sic est fa. Si vo sit extrīseca: hoc est duplr. Vel est gña cuiꝰ aligd fit. Et sic est finis. Vl ē pm vñ motꝰ a q̄ res sit. Et sic ē efficiēs. C̄ Sz hic oritꝰ q̄daz difficultas. Jdbs.n.dic̄ ꝙ 4ª cā.s. finis est oppositā efficienti. Segt̄ ergo ꝙ efficiens ñ est cā: qr cā non opponit̄ cause. C̄ Videt Doc.S. in littera ꝙ finis

sius cā finalis opponitur cāe efficienti oppōne p̄ncipij ⁊ finis. ℳā motus incipit a cā efficiente ⁊ terminat ad cāz finalē que ē cuius cā fit aliō ⁊ q̄ ē bonū vniuscuiusqz nāe. ¶Ex quo elici potest q̄ duplex est oppositio. Quedam est oppō formalis: qua vnū opponit alteri de directo ali qua spē oppositionis. Alia ē oppō p̄ncipij ⁊ finis. ℑPrimo ergo mō: cā non opponit cāe inq̄ntum cā. Secus est si ꝓsidereť inquantū talis cā. Scdo aūt mō: vna cā opponitur alteri. ¶Sed ex hoc ortť alia difficultas. ℳā mouens non monet: nisi motū a fine. Inde est q̄ finis dr cā

2°.lec.5.⁊ cō.21. causaꝝ.2°.phyᵉ ⁊.5°.huius. Seqtur ergo q̄ motus nō incipit ab efficiente: neq; terminat ad cām finalē sed magis ẽ: motus incipit a fine: ⁊ terminat ad efficientē vel saltem ad mām. ¶Dicendū q̄ motuz incipe ab aliquo potest ītelligi dupl̄r. Uno° effectiue. Et sic vez ē q̄ motus incipit ab efficiente. Alio° obiectiue ⁊ intentionaľ. Et sic motus ĩcipit a fine. Et sic nulla ē difficultas.

Ad primum igitur dōm q̄ p̄nᵐ accipiť dupliciter. Uno modo pro p̄nᵒ intrinseco tm̄. Et sic sunt tm̄ tria p̄nª rez. s. mā forma ⁊ p̄riuatio. Alio mō accipiť p̄nᵐ: vt se extendit ad p̄nᵐ tam ĩ trinsecum q̄z extrinsecū. Et hoc dupl̄r. Uno° vt se extendit tā ad p̄nª p se q̄z p accūs. Et sit sūt plura p̄nª q̄z quatuor. Alio° inq̄ntū se extēdit solū ad p̄nª per se. Et hoc dupliciter. Uel in gñe cāz. Uel in spē. ℑPrio° sunt tm̄ quatuor p̄nª p̄ria. Scdo vo mō sunt plura. ¶Ad 2ᵐ dōz q̄ aliq̄ō p̄rinᵐ dr p̄ᵐ dupl̄r: vt dicit Doc. S. in p̄mo ſniaz di. p̄ª. q. p̄ª. ar. p°. Uno° dr p̄rimū in gñe. Et sic nō ē tm̄ vnū p̄rinᵐ p̄ᵐ sed ĩ quolz gñe cāe est vnū p̄ᵐ p̄nᵐ. Alio° simpl̄r. Et sic est tm̄ vnū p̄rimū p̄nᵐ q̄ō deus ē. In p̄mi ergo passū: loqť phs de p̄rimis p̄ncipijs ⁊ causis q̄ dr p̄ma in gñe: ⁊ nō simpl̄r pª. ¶Ad 3ᵐ dōm q̄ bonū nō est cā p se mali: sed cā p accns: vt dicit Doc. S. in de malo. q. p̄ª. ar. 2°. Et ĩ p̄ria pte. q. 49. ar. p̄mo. ¶Sed ℨ. Lā

2°.lec.8.et cō.52. per accns p̄ducit effectū suū: vt ĩ pauciorib⁹: vt pz p phz scdo physicoz ⁊.6°. huius. Sz malū est: vt̄ĩ plurib⁹: vt dicit phs. 2°. topicoz. Ergo malū nō est effectus boni p accidens. ¶Cōfirmatio. ℳā effectus p accns reducitur

Lec.10.et cō.65. ad cām p se: vt dr. 2°. physicoz. Sed malū nz pōt reduci ad aliquā aliā cām p se q̄z ad bonū. Ergo bonū ē cā per se ipsius mali. ¶Dicendū p°: q̄ Doc. S. ponit duas solutiones ad p̄mā replicā. Quaz p̄ria ē: q̄ nō opz q̄ qlz effectus p accns sit: vt in pauciorib⁹. ℳā ambulās ad forum gr̄a emēdi aliq̄d: inuenit multitudinē gentiuz. Illa multitudo est effectus p accns: q; nō ē p se ītēctus: ⁊ tm̄ vt in pluribus euenit. ¶Hāc solutionē ponit Doc. S. ĩ de malo. q. 1. ar. 3. ad 17ᵐ. vbi sic ait: q̄ nō sp id q̄ō est p accidens est: vt in pauciorib⁹: ſz q̄nq̄z est sp: aut vt ĩ pluribus: sicut vadēs ad fox cā emendi: aut sp: aut vt ĩ pluribus ĩuenit multitudinē hoīuz: q̄z huic nō intēdat. Sīr adulter intendēs bonū cui sp ꝓiungit malū: sp incidit in in malū. Q̄ō aūt accidit ĩ hoīb⁹ q̄ bonū sit ĩ pauciorib⁹: malū aūt vt in plurib⁹: ex hoc ꝓtingit: q; plurib⁹ modis

Lectio.3. ꝓtingit deuiare a medio: q̄z mediū tenere: vt dr. 2°. ethycorum: q; ēt sensibilia bona sunt magis nota apd multos q̄z bona ratiōis. Hec ille formaliť. ¶Alia solutio Doc. S. est: q̄ malū nunq̄z repiť nisi: vt in pauciorib⁹: si referantur effectus ad cās pp̄rias. ℳā in nālib⁹ peccatū: vt in pauciorib⁹ euenit sicut monstra. In factibilib⁹ vo ēt vt in pauciorib⁹: q; ars imitat nām. In agibilib⁹ vo si cōparentur ad appetitū sensitiuū: ēt est malū: vt ĩ pauciorib⁹: q; pseq sensibilia nō est malū fm appetitū sensitiuū: licet sit malū fm appetituz rōnis. Si ēt cōparent agibilia ad appetitū rōnis: ēt vt in pauciorib⁹ est malū. ¶Hanc solutionē ponit Doc. S. in de poª. q. 3. arº. 6°. ad. 5ᵐ. vbi sic ait. ℳalū nūq̄z inueniť nisi: vt ĩ pauciorib⁹: si referāntur effectus ad cās pp̄rias. Q̄ō qdē in nālib⁹ pz. ℳā peccatuz vel malū nō accidit ĩ actione nāe nisi pp ipedimentum supueniēs illi cāe agēti: q̄ō qdē non est nisi ĩ pauciorbus: vt sunt mōstra ĩ nā ⁊ alia hmōi. In volūtarijs aūt magis vf malū ēt: vt in plurib⁹ q̄z tū ad agibilia: ſz nō q̄z tuz ad factibilia inq̄ntū ars nō deficit nisi vt ĩ pauciorib⁹.

In agibilib⁹ aūt circa q̄ sunt vtus ⁊ vitiū: ē duplex appetitus mouēs: sed rōnalis ⁊ sensualis. Et id q̄ō ē bonū fz vnū appetitū: ē malū fm altez. Sicut pseq delectabilia est bonum fm appetitum sensibilem que sensualitas dicitur: q̄z uis sit malū fm appetitū rōnis. Et q; plures sequunť sensus q̄z rōnē: iō plures ĩueniunť mali hoīes q̄z boni. Sed tm̄ seqūs appetitū rōnis ĩ plurib⁹ bñ se hz: ⁊ non nisi vt ĩ pauciorib⁹ male. Hec ille formaliť. ¶Ead̄ē solutionē ponit ipse sub alijs verbis in 2° sniaz di. p̄ª. q. 1. ar. 1. ad 3ᵐ vbi sic ait. Si loquamur de malo nāe: dōz q̄ malū pōt ꝓsiderari vel respectu nāe totiᵗ: vel respectū alicuius ptic̄laris agentis ĩ nā. Si respectu totiᵗ nāe: sic constat malū ee valde: vt ĩ pauciorib⁹: q; nō pōt ee nisi ĩ gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ quoz ꝓgregatio est pne quātitatis respectu totius celi: in quo nullū malū accidit. Si aūt ꝓsidereť respectu alicuiᵗ ptic̄laris agētis ĩ nā: constat q̄ actio eius sp est fm debitū nāe sue nisi aliq̄ ipediatur. Et hoc ē raro. Et ex tali ipedimēto accidit malum ĩ nā: sicut appet in ptib⁹ mōstruosis. Si aūt loq̄mur de malo culpe q̄ō ĩueniť in eo q̄ nō determinat ad vnā actionem: sicut omnia que agūt ex libertate voluntatis: aut hoc est pluriū nāz: aut vnius nature tm̄. Si est vniᵗ nature tm̄: sicut in angelis: sic constat q̄ ĩ pluribus consecuta est operatio recta fm conuenientiam nature: ⁊ peccatum ipsoz fuit: vt in pauciorib⁹. Si autem ē pluriuz naturaz: sicut est homo qui compositus est ex natura intelligibili ⁊ sensitiua potest considerari dupliciter. Uel fm totam naturam speciei. Et sic opz q̄ in plurib⁹ actio eius p̄rocedat fm illam naturam cuius actio est multiplicioꝛ: ⁊ circa bona magis manifesta nobis. Et q; nature sensitiue actio est circa delectabilia sensus que magis multiplicantur q̄z delectabile rationis q̄ō est etiā magis occultum nobis qui cognitionez a sensu accipimus: ideo vt plures sequuntur operationes illas. Et ex hoc contingit malum ipsi homini non inq̄ntum est homo: q; nō est homo fm q̄ habet sensum: sed fz q̄ habet rōnem. Uel potestᵗ ꝓsiderari aliq̄ō ĩdiuiduum illius speciei. Et sic cōgruit q̄ aliqs per voluntatem determinat ad sequendū operationes ipsius rōnis p habitum virtutis. Et tūc vt ĩ pluribus bene operat: ⁊ deficit vt in pauciorbus. Sed quādo adheret alteri nāe: efficitur quasi alius: vt dr. 9°. ethycoz. Uñ tunc est idē iudiciū de ipso: sicut ⁊ de alijs animalibus: ĩ quibus est nā sensitiua tm̄: q; vt in plurib⁹ operatur sibi q̄ntum ad id q̄ō factus est: sicut leo p crudelitatem ⁊ sic de alijs: vt dicit Boetius ĩ lib.o de consolatione. Unde ꝓstat q̄ malū est vt ĩ pauciorbus: siue comparetur ad p̄nᵐ totius nāe siue ad aliq̄ō agens ptic̄lare. Hec ille formaliť. ¶Sz quid dōm erit ad ꝓpōnez phy adductam ex. 2°. phyᵉ. Si sit vera: non dz negari. Si sit falsa: parum hono: erit phō. ¶Dōm sicut ēt dicetur ĩfra in lib.o huius. q. 11. ar. 2. c. ⁊ ad. 7. q̄ q̄ñ phs dicit q̄ effectus per accns ꝓuenit: vt ĩ pauciorib⁹: ītelligendū est per respectū ad ītentionē agētis: q; raro accidit talis effectus fz ītentionē agētis: ſz vt ĩ plurib⁹ p̄ter ītētionē eius. ¶Dōm 2ᵃ ad p̄firmationē p̄dicte replice superi⁹ addūcte: q̄ Doc. S. ponit duas solutiones. Qua p̄ria ē q̄ duplex est effectᵒ per accns. Unᵘ ē q; nō pōt hre cām per se. Alius ē q; pōt hre cāz per se: q; talis effectᵒ lz sit huiᵘ cāe effectᵒ p accns: pōt tm̄ ee alteriᵘ cāe effectᵒ p se. Et de isto 2° effectu p accns ītelligiť ꝓpō phy ⁊ ñ de p̄rio. ¶Hāc solutionē inuit Doc. S. ĩ de poª. q. 3. ar. 6. ad 2ᵐ: vbi sic ait: Dōz q̄ obiectio illa p̄cedit de effectu q pōt p se cām habere. Tale autem non est malum. Unde nec p̄roprie effectus dici potest. Hec ille. ¶Prio cuius declaratione ampliori considerandum est diligēter illud q̄ō Doc. S. dicit in de potentia vbi supra ad sextum vbi sic ait. Duplex est causa per accidens: Una que aliquid operatur ad effectuz: sed dicitur causa eius per accidens: quia p̄ter intentionez ille effectus a tali causa sequitur: sicut patet in eo qui fodiendo sepulchruz inuenit thesaurum. Alia est causa per accidens que nihil opatur ad effectuz: sed ex eo q̄ accidit cāe agenti: cā p accidens noīatur sicut albū

album dr eē cā domus per accidens: eo q̄ accidit edifi/catori. Silr duplex est effectus p accidēs. Unus ad quē potest terminari actio cāe: lz p̄ter intentionē accidat. Sicut inuentio thesauri. Et talis effectus lz sit huius cāe p accidens: p̄t tn esse alterius cāe effectus per se. Hoc ār modo malū non hz cām per accidens: qr sicut iam dictū est non p̄t esse terminus alicuius actionis. Alius effect⁹ per accidens est ad quē non terminat actio alicuius agē/tis: sed ex eo q̄ accidit effectui effectus p accns noīatur: sicut album accidens domui p̄t dici effect⁹ p accns edifi/catoris. Et sic nihil prohibet malum hr̄e causaz p accns. Hec ille formalr & bn̄. ¶Alia solutio ē q̄ id qō ē p accidens p̄t reduci in intellectū ordinantē per se: nō autem in aliquā cām nālem p se. Hāc solutionē ponit Doc. S. in prio phiar. lec. 14. & cō. 4. vbi sic ait. Jd qō est per accidens non potest reduci: sicut in cām p se in aliquā vir/tutem nālem: qr virtus nāe se hz ad vnū. Qō aūt est ens per accidens non est vnū. Uñ hec enuntiatio nō est vna. Sor. est albus musicus: qr non significat vnuz. Et ideo phs dicit in libro de somno & vigilia: q̄ multa quorū si/gna p̄existunt in corpibus celestib⁹: puta in ymbrib⁹ & tē pestatibus nō eueniunt: qr. s. impediunt p accidēs. Et q̄/uis ēt illud impedimentū sm se consideratuz reducat in ali/quam cām celestē: tn cursus hoz cū sit p accidēs nō po test reduci in aliquā cām nāliter agentē. Sed consideran/dum est q̄ id qō est p accidens p̄t ab intellectu accipi vt vnum sicut albū eē musicū: q̄uis sm se non sit vnū: tn in tellectus illud vt vnū accipit imūtū. s. cōponēdo format enuntiationē vnā. Et sm hoc contingit id qō sm se p acci/dens euenit & casualiter reduci in aliquē intellectū p̄ordi/nantem: sicut cursus duoz seruoz ad certū locū est per accidēs & casualiter q̄tū ad eos cū vnus eoz ignoret de alio. Hoc tn per se eē intentus a dño q vtrūq; mittit ad hoc q̄ in certo loco sibi occurrant. Hec ille formalr. Idē dicit Doc. S. 2ª 2ᵉ. q. 43. ar. p̄ᵐ. ad. 3ᵐ. vbi sic ait. Nihil Lec. 7. & cō. 52 prohibet, in qbusdā poni in diffone id qō est p accidens: quia id qō est p accidens vni: p̄t per se alteri euenire: sicut in diffone fortune ponit cā p accidens: vt p̄z 2° phy sicorum. Hec ille formalr. Idē dicit Doc. S. pª. q. 116. primo caᵒ. Et: 2ª 2ᵉ. q. 95. 5. caᵒ. Et p̄. 3. caᵒ. 92. cō. 4. 5. p̄mo. Et Mª. q. 6. 21ᵐ. Et. q. 16. 7. 16ᵐ. ¶Alia solutio Doc. S. est q̄ malū reducit ad effectū p se. s. ad bonuz cui cōiungit. ¶Hanc solutionē ponit Doc. S. i de ma/lo. q. pª. ar. 3. ad. 16ᵐ. vbi sic ait. Sicut p accidens qō est ex parte cāe reducit ad cām per se agentē: ita per accns quod est ex pte effectus: reducit ad effectū per se. Mª/lum, vero cū sit effectus per accidens reducit ad bonum cui coniungit qō est effect⁹ p se. Hec ille formalr. ¶Ad quartū dōm q̄ decē pª rex p̄nª. s. decez p̄dicamenta cō/tinent sub cā formali. Ideo in gne nō sunt plures cāe q̄/quattuor. ¶Ad 5ᵐ dōm q̄ lz effectus methaphysicⁱ vt methaphysicus est nō dependeat a mā: sibi tn̄ non repu/gnat. Ideo phs hic fecit mentionē de mā potissime cum Lec. 2. ex cognitione sūarū māliuz deueniam⁹ in cognitionē sub stātiaz separataz: vt p̄z. 7°. huius. ¶Ad 6ᵐ dōz q̄ hoc argumentū peccat sm fallatiā cōtis. Et lz mā sm se cōsi derata nō sit p̄nᵐ cognoscendi: ipsa tn̄ cōsiderata per ha/bitudinē ad formā est p̄nᵐ cognoscendi & diffiniendi: vt inferius probabitur in. 7°. huius. q. 19. ar. 3.

¶Ibi in Doc. S. & phō. Quartam vero causam.

Com. 1. a **B tertium** sic procedit. Uidet q̄ finis non sit cā. Mā oīs causa est p̄nᵐ: vt p̄z. 5°. huius. Sed finis non est p̄nᵐ: qr hz rōnem termini. Terminus āt & p̄nᵐ opponunt. Igit finis non est cā. ¶Ꝺ. 2°. Illud quod est causatū ab alio: non est cā sed est effectus. Sz fi/nis est causatus ab efficiente. Igit & c̄. ¶Ꝺ. 3°. Cā ē ad cuius eē sequit aliud. Sed ad eē finis nihil sequit: lz ma gis finis segtur ad alias causas. Igit finis non est causa. ¶Ꝺ. 4°. Si finis eēt cā: vel hoc eēt q̄tum ad eē q̄ hēt extra aīam: vel q̄tum ad eē q̄ hz in intentiōe agentis. Nō p̄ᵐ qr sic fini quēit rō vltimi & nō rō p̄ncipij. Neq; secundū: qr nullū ens sm rōnez p̄t esse cā realis alicuⁱ effectus realis: cū cā sit p̄stantior & nobilior suo effectu. Igitur finis non est cā. ¶Sed ꝺ est phs in textu dicēs. Quartā vero cām ei oppositaz q̄ ē cuius causa & bonū. finis. n. generationis et motus hoc est.

Respondeo dicendū q̄ finis est cā. Pro/batio phy sm Doc. S. Nam illud cuius gra fit aliqd est cā: vt p̄z ex diffonez cāe. Sz finis est cuius gra fit aliqd. Qꝺ p̄z ex hoc: qr rndet ad i/terrogationē factā ppter qd: vt p̄z. 2°. physicor. Igit fi/ Lec. 10. & nis est cā. ¶Unde phs in textu per tria notificat cām fi/ cō. 67. nalem. Prio: qr finis est terminus motus & opationis. Et per hoc opponit pn° motus qō est cā efficiens oppo sitione p̄ncipij et termini: vt declaratū est superius artº precedenti. Scꝺo: qr finis est p̄m in intentione. Rōne cu/ius dicit cuius cā. Tertio: qr est per se appetibilis. Ra tione cuius dicit bonū. Naz bonū est qō oīa appetit. ¶Ex quo dicit fz Doc. S in p̄ti parte lectiōis q̄ du plex est finis. s. finis gnationis et finis motus. finis. n. ge nerationis est ipsa forma: que est pars rei. Sed finis mo tus qui dicit alio noīe finis rei genite: est aliquid quesi/tum extra rem que mouet. ¶Pro cuius ampliori de/claratione quibusdam tamen in 2° physicorum suppositis de hac materia causarum: quibusdam vero reserua/tis ad quintum librum huius: breuiter considerandum est q̄ Joānes de Sandano in quodam tractatu quez fe cit de causalitate finis: vt recitat versoris in 2° physicorū dicit. Sanisus est animus meus in repertione causalita tis finis. Quam quidem causalitatem sic asseruit. Quia finis sm esse quod habet i intentione agentis: non habet aliunde modum causandi a causalitate efficientis: ita q̄ fi nis intentus mouet per modum efficientis. Fini autem sm suum esse quod habet extra animam: competit ratio cause distincta a causalitate aliarum causarū. Quod pro bat ibidem tribus rationib⁹. ¶Prima. De ratione. n. finis duo sunt. s. q̄ sit quid vltimum: et quid optimum. Sed hec duo cōpetunt fini sm esse qō habet extra aīam et non sm esse quod habet in intentione agētis. Igit & c̄. ¶Secūda. Illud dicitur finis: quo habito cessat omnis motus & operatio ordinata ad finem. Sed sic est de fine sm esse qō habet extra animam. Igitur & c̄. ¶Tertia. Si quis intendit aliquem finem & illum non sequit sm esse reale extra aīam dr frustrari suo fine q̄uis habeat fi nem in intentione. Sed hoc non esset nisi fz esse reale suū quod hz extra aīam cōpeteret ei rō finis. Igitur dicere oportet: q̄ finis sit cā sm esse qō habet extra aīam & non sm esse qō hz i intentione agentis. Hec ille. ¶Sed sīgs recte consideret: manifestū est q̄ iste doctor pessimo er rore ganisus est. Et fuit deceptus per fallatiam equino/cationis, ppter ignorantiam multiplicitatis huius dictio nis finis: & huius dictionis mouere. finis enī accipitur dupliciter. Uno modo vt finis siue termin⁹. Et sic habet ra tionem vltimi & optimi. Et hoc sm esse qō habet extra animā: i quo esse solū nō hz rōnem cāe: sed rōnez effect⁹ ipsius efficientis qō p̄dicte tres rōnes eius ꝯcludunt: vz q̄ finis hz q̄ sit finis sm esse qō hz extra aīm. Alioº acci pitur finis sm q̄ ꝯsiderat: vt causa. Et sm hoc habet ra tionem p̄incipij & mouendi ipsum efficiens. Qꝺ qdem sibi non competit sm esse qō habet extra animā: lz fz q̄ habet esse in intentione agentis non absolute: lz per respe ctum ad esse reale qō habet extra animam & in executio ne operis. Quod pbat per tres p̄mas rōnes ante oppo situm adductas. ¶Quia igit nesciuit distīguere de fine sm q̄ finis est & fz q̄ causa est: ideo decipiebatur. Hec muruz. Qr significata vocabulorum ignorantes de facili paralogyzant: vt dicit phs p° & 2° elenchorum. ¶Me/sciuit etiam distinguere inter mouere proprie dictum & methaphoricum siue intentionale. Illam mouere pro prie & effectiue: est actus ipsius efficientis: qui quidem actus se habet per modum transeuntis in alterum. Sed mouere spūaliter & intentionalr siue methaphorice tn̄ & Lec. 6. & obiectiue per modū. s. amati & desiderati: vt p̄z. 12. hui⁹ cō. 36.

est ipsius finis. Sic ergo non eodem modo mouet efficiens & finis. Unde motuũ suũ peccat frm fallatiã equiuocationis. Silr & oẽs sue rõnes: que soluunt ex dictis.

Ad primum ergo pncipale dõz: q finis vt terminus & in executione: hẽt rationem termini & vltimi & non pncipij. Et sic finis nõ est cã: sed finis vt cã hz rõnem pncipij frm q ꝓsideratur quantũ ad esse qõ hz in intentione agentis frm qõ eẽ hẽt rationem cãe. Qõ pz per Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. pª ar. pº ad primũ vbi sic ait. Dicẽdũ q finis & si sit posteriº ī executione: est tñ prior in intẽtione agentis. Et hoc mõ habet rationem cãe. Hec ille. ¶ Idẽ innuit ibidẽ ar. 2º. ad 2ᵐ. ¶ Similiter dõz ẽ ad scõm & ad tertiũ. ¶ Ad 4ᵐ dõz q finis hz rõnem cãe frm eẽ qõ hz in intentione agentis per respectuz tñ ad eẽ qõ hz in executione. Et hz ens rõnis qõ est fabricatuz simplr ab intellectu non possit eẽ cã realis alicuius sbe: tñ ens intentionale ꝓsideratũ vt spirituale & p respectuz ad eẽ eius mãle: põt eẽ cã realis: sicut spẽs coloris que intẽtionaliter recipit. i. spualr ī oculo videntẽ: realr imutat visum & euz aliqñ corrumpit: vt patet ī libro de sensu & sensato. ¶ Utr autẽ ille respect⁹ addat aliqd realr supra ipm finẽ vel non: nõ ẽ pntis cõsiderationis: sed forsitã in quinto huius videbit aperti⁹.

Lec. 5.

¶ Qõ. 10ª. De cã mãli q̃stum ad opiniones antiquoꝝ.

Postea considerandũz est de causis q̃stum ad opiniões antiquoꝝ. ¶ Circa qõ tria ꝓsideranda occurunt. ¶ Primo nãqz ꝓsiderandum ẽ de opinionibus antiquoꝝ q̃tuz ad cãm materialẽ. ¶ Scõo de opinionibus antiquoꝝ q̃stum ad cãm efficientẽ. ¶ Tertio de opinione platonis q̃stum ad cãm formalẽ. ¶ Circa pm queruntur quatuor. ¶ Primo vtr antiq pñ ponẽtes tñ vnũ pncipium rex qõ est mã: sufficiẽter de pncipijs reruz tractauerint siue an sint plura pncipia rex vel tñ vnuz qõ est mã. ¶ Scõo vtr positio Thalis & aliorꝝ pñorꝝ ponẽtium tñ vnuz elementoꝝ eẽ pnm mãle rex sit sufficiens. ¶ Tertio vtr positio Empedoclis ponentis q̃tuor elementa eẽ pmum pnm mãle rex sit sufficiens. ¶ Quarto vtrum positio Anaxagore ponentis pncipia reruz esse infinita sit sufficiens.

Lec. 11. ¶ Ibi in Doc. S. Accipiemus tñ & nobis priores &c. & ibi qõcunqz quidem & est.

a D primum sic pcedit. Videt q non sint plura pncipia materialia rex: & q ãtiq pñ ponẽtes tñ vnũ principiũ rex qõ est mã sufficiẽter de principijs rex tractauerint. Et pº tñ arguit ꝟ suppositum. s. probando q pñs non debuisset recitare hic opiniones antiquoꝝ de cãis. Nam in prio & scõo physicoꝝ sufficienter determinatum ẽ de cãis. Ergo supflue de eis hic ꝓsideratur. ¶ Ꝑ. 2º. In qnto huius pñs determinat de causis & de modis cãꝝ. Ergo supflue determinat hic de eisdez. ¶ Ꝑ. 3º. Ad libꝝ. Procedit de causis ptiet cõsideratio de causis. Ergo nõ ad hanc sciam. ¶ Ꝑ. 4º. Arguit ad pmum positum rõnibus antiquoꝝ pñorꝝ. Nam illud videt solum eẽ principiũ rex: cui quattuor proprietates ad rõnem principij ptinẽtes cõueniunt: ꝛ mã est hmõi. Ergo &c. Mino: pbat. Qz illõ ex quo res est: videt eẽ principiũ rei: sed mã est hmõi. Mã ex mã dicimus materiatũ eẽ: vt ex ferro cultelluz. ¶ Itẽ illud ex quo pº fit aliqd cuz sit principiũ generationis rei: videt cã rei esse: q res p generationẽ pcedit inesse. Ex mã aut res prio fit: q mã rerum factioni pexistit & ex mã nõ fit aliquid p accidẽs. Nam ex ctrario vel priuatione aliquid dicimus fieri p accidens: sicut dicimus q ex magno fit album. ¶ Item illud videt esse principiuz in qõ finaliter oĩa per corruptionem resoluunt. Mã sicut pncipia sunt pria in generatione: ita sunt vltima in resolutione. Et hoc ẽt mãe maxime conuenit. ¶ Itẽ. Opz principia manere. Ergo illud videt pnm eẽ: qõ in gnatione & corruptiõe manet. Mã autem manet in oĩ transmutatione: sed passiones mutãt vt forme. Ergo &c. Luz ergo pdicte q̃tuor ꝓditiões ad rationem pncipij ptinentes ꝓuenãt mãe: vr q mã solus sit principium rex: q: pprietas siue diffõ soli cõpetit diffinito. ¶ Sed ctra est pbs in textu dicens. Quicunqz q/dem igit vnuz ipsuz eẽ: & vnã eẽ quãdã nãm & mãz ponunt: & eam corpeam & magnitudinez hñtem: palam q: multiplr delinquunt. Corpoꝝ. n. elemẽta ponunt soluz. Incorporeoꝝ vo non: exñtibus & incorporeis.

Respondeo dicendũz q plura sũt pncipia rerum & non tñ vnuz quod ẽ materia: & qõ pñy ponentes vnũ tñ pnm rex insufficiẽter tractauerunt de principijs rex. Qõ pbat pñs triplici ratione frm Doc. S. Pria rõ pñy est. Maz in toto vniuerso non solũ sunt res corpee: sed ẽt incorporee: vt ex libro de aia pz: sed ipsi non posuerũt pncipiũ nisi corpoꝝ. Ergo &c. Probatio medie: q ipsi posuerunt totũ vniuersum eẽ vnũ frm subam & frm esse: eẽ vnã nãm quasi materiã & eam eẽ corporeã & hñtem dimensionẽ. Sed corpus non põt esse cã nisi rei corporee. Ergo nõ tractauerunt nisi de principijs corpoꝝ. ¶ Secũda rõ pñy est. Quicũqz hz deteminare de motu: opz q ponat cãm vñ principiũ motus. Sed pdicti pñy hẽbant necesse determinare de motu. Igit &c. Mino: pz ex duobus. Primo q gnatio & corruptio reruz sine motu esse non pñt. Sed ipsi conabant dicere cãs generationis & corruptionis. Igitur &c. Scõo q: nãlis ꝓsideratio regrit motum eo q nã est motus & getis principiũ: vt dicitur. 2º. physicoꝝ. Sed ipsi intendebãt tractare de oĩbus nãlib⁹. Igitur debebant tractare de cã que ẽ vnde principium motus. Cum ergo illam cãm auferant nihil de ea dicendo: pz q multipliciter deliquerũt. Et sic pz q minor est vera. ¶ Zª rõ pñy est. Quelibet res nãlis hz sbam. s. formã partis & qõd erat eẽ. s. quiditatez & formã totiº. Ipsi ergo volentes tractare de rebus nãlibus formam omittentes insufficienter tractauerũt. ¶ Pro cuius declaratione ꝓsiderandũ est frm Doc. S. in de poª. q. 3. ar. quinto: q frm ordinẽ cognitionis humane pcesserũt antiqui in ꝓsideratione nãe rex. Unde cũ cognitio humana a sensu incipiens in intellectũ pueniat priores pñy circa sensibilia fuerunt occupati: & ex his paulatim in intelligibilia puenerunt. Et qz accidẽtales forme sunt frm se sensibiles non aũt sbales: ideo pmi pñy oĩs formas accidentales esse dicebãt: & solaz mãm eẽ sbam: q: sba sufficit ad hoc q sit accidentiũ cã que ex principijs sbe causentur. Inde est q primi pñy pter mãm nullã aliã cãm posuerunt. Sed ex ea causari dicebant oĩa que in rebus sensibilibus puenire videnẽ. Unde ponere cogebanẽ mãe cãz non eẽ & negare totaliter cãz efficientẽ. hec ille formaliter.

Ad primũ igitur dicendum q in libro pñs sufficienter determinatum est de causis frm q pertinent ad ꝓsiderationẽ motus. Tamẽ in presenti libro ꝓsiderandũ est de causis frm q ptinent ad ens in rõne entis q̃tũ ad rõnem gnalem cãe hic in pmo huius: & q̃tum ad modos gnales & proprietates cãz ī 5º huius. q. 2. ar. pº. ¶ Et per hoc pz solutio ad 2ᵐ. ¶ Et si queratur. Que vtilitas prouenit ex eo q enumerantur opiniones pñorꝝ in pñti libro. ¶ Rñdet pñs in pñti passu: q duplex vtilitas inde puenit. Prima vtilitas est q opiniones pñorꝝ testimoniũ videnẽ prebere q nullũ genus cause est ponẽdũ: pter quattuor genera cãꝝ supra enumerataꝝ ex eo q pdicti pñy nullũ genus cãe voluerunt supaddere. Scõa est: q: ex inde manifestũ est q pncipia rex sunt querenda in ista scia: aut oĩa que antiq posuerunt: aut aliqua eoꝝ. Inde est q pñs hic dicit q ꝓsideranda est hoꝝ opinio: q aliqõ opine vine. i. nocium sicut opa que sũt ad vite ꝓseruationẽ methaphorice loquẽdo per vite opus qõlibet necessariuz accipiendo. ¶ Ad tertium dõm q cãe pñt cõsiderari duplr. Uno mõ ī ratione cãe. Et sic ptinent ad libꝝ de causis. Alio mõ ꝛ q concurrunt ad pductionẽ & cognitionez effectus. Et hoc

Lec. ī et cõ

triplr. Uel ad effectū nālē. Et sic ad cōsiderationē pbie nālis ptinēt. Uel ad effectū mathematicū. Et sic ad sciaz mathematicā pertinent. vel ad effectū methaphysicum. Et sic pertinent ad ptesentē libz̄. ¶ Ad quartū dicendū q illa ratio efficacissime pbat q mā est principium rerū naturaliū. Sed nō pbat q tñ mā sit principiū rex naturaliū: sed regitur forma ⁊ efficiens: vt infra patebit .q.11.ar.1. Sz quo ꝓsideratio de causis pertineat ad hāc scientiā patebit inferius in.3°. huius.q.2.ar.primo.

¶ Ibi Doc. S. ⁊ pbo tales quidē pbȳ ⁊ ibi ⁊ ad hoc facile esset ⁊c. ⁊ est in lec.11.

a **B** secundū sic ꝓceditur. Uī q opinio thalis pbȳ: ⁊ illoz qui posuerūt tñ vnū elemētorū eē ꝑncipiū māle rex: sic sufficiens. nā illud est ꝑn^m oībus: ex quo aliquid fit. i. per qō aliquid esse cōsequit. Sed aqua est hmōi: qz nutrimētū oīum viuentiū opoztet eē hūidū. Sz per nutrimētū res hñt esse que hñt esse ex illo. Ex eodē. n. viuentia sunt ⁊ nutriuntur. Ergo aq̄ que est humida: est principiū rerū nāliū. ¶ Ꝑ 2°. Illō qō ē subtilis^m elem^ē vī esse principiū. sed ignis est hmōi. Ergo videt q ignis sit ꝑn^m rex. Sed cōtra est pbs in textu dicēs. Et adhuc facile essz quodqz simpliciū coꝛpoꝛ excepta terra nō ꝓsiderantes ⁊c.

Respondeo dicēdū q Thales q princeps pbe speculatiue noiabat posuit aquā eē ꝑn^m oīuz rex. Et mouebat ꝙ druplici signo ⁊ auctoꝛitate antiquoꝛ pboꝛ. Sed tria ꝑ^o signa sumunt ex ꝓsideratione ipsius rei. Quartū vo ex ꝓsideratiōe generatiōis rei. ¶ Primū signū est. Mā nutrimentū oīuz viuentiū oz esse hūidū. Sed ex eodē viuentia nutriunt ⁊ sunt. Ergo videt q humoꝛ sit ꝓncipiū essendi. Secūdū signū est. Calo: .n. ex humoꝛe videt fieri: cū ipe humor sit quasi caloꝛis mā. Sed eē cuiuslibet rei coꝛporee ⁊ maxime viuentis per ꝓpꝛium ⁊ nāle calidū cōseruat. Uz ergo q humoꝛ sit ꝑn^m essendi rebus. Tertiū signū est: qz vita aialis in hūido cōsistit. qz ꝓpter desiccationē nālis hūidi aial moꝛit: ⁊ ꝓpter eius cōsernationē aial sustētatur. Sed viuere in viuentib^9 est esse. Unde vī q humidū sit reb^9 ꝑn^m essendi. Quartū signū est qō sumitur ex signo gñationis rez. qz generatiōes viuētiū que sunt nobilissima in entib^9: fiunt ex semīe. sed semina siue sperinata oīum viuentiū hñt hūidaz naturā. vī ergo q humoꝛ sit gñonis rex ꝑn^m. Sed aqua est hūiditatis ꝑn^m. Sequtur ergo q aqua est ꝑ^m rex ꝑn^m. Mouebat ēt auctoꝛitate antiquoꝛ poetaꝛ theologizantiū: ipsum precedentiū: qui dixerunt q occeanus vbi est maꝛ^9 aquarum ꝙgregatio: ⁊ Thetis que dī dea aquaꝛ: sunt parentes gñonis. ex hoc sub fabulari similitudine dantes intelligere: aquā esse gñonis ꝑn^m. Item dixerunt q sacramentū vel iuramentū deoꝛ erat per aquā q̄ dā aquā vocabāt stigem dictes eā esse aquā infernalē. Et ex hoc q dicebant deos iurare per aquā: dederūt intelligere q aqua erat huiꝛabilissima ipsis diis: qz iuramentū vel sacramentum fit per id quod est honoꝛabilibus. hoc aūt qō est ꝓtius est honoꝛabilius: qz ꝑfectū ꝓcedit imperfectū nā ⁊ tpe simplr̄ iz in vno ⁊ eodē imperfectio ꝓcedat tpe ꝑfectionē. vñ videt aqua ꝑm eos esset poꝛ ipsis diis q̄s dicebāt eē coꝛpa celestia: ⁊ ꝑ ꝓns q aqua eēt ꝑn^m reruz nāliū. ¶ Circa qō ꝓsiderandū est p^o q Thales dicebat ꝓnceps pbie speculatiue: qz iter septē sapiētes q p^o theologos poetas fuerūt: ipse solus ad cōsiderandū rex nās se trāstulit: alijs sapiētibus circa moꝛalia occupatis. noīa aūt illoꝛū septē sapiētū sūt ista: ꝑm^o vocabāt Thales miletus tpe romuli ⁊ achaz regis yſrl. Scōs fuit pyctag^9 mutile^9: apud hebꝛeos regnante sedechia: ⁊ apud Romanos tarqnio ꝓfecto. Alij qnqz fuerūt oēs tpe babilonice captiuitatis. Qui erāt isti. s. Salon atheniēsis Thylon lacedemonius ¶ Perydrus corinthyus Cleobiˢ^9 libius ⁊ Hyes ꝑmenies. ⁊ si queraē q̄re pbus solū tractat ō opiōnib^9 eoꝛ q de scia nāli determiauerūt: cū tñ intēdat hic ꝑmā pbȳā elucidare. Rñdet Doc. S. q hoc nō oz incōueniēs videri qz fm antiqs q nullā sbaz cognouerūt nisi coꝛpoꝛeā ⁊ mobilē oportebat q p^a pbya eēt scia nāl' vt inferius in.6°. hui^9 patebit. q.2.ar.p°. ¶ Cōsideranduz est scōo q apud grecos primi famosi in scia. fuerūt q dā poete theologi: qui dicebāt. theologi qz de diuinis carmina faciebāt. Et erāt tres. s. Oꝛphe^9 Museus ⁊ Linus. Quoꝛ oꝛpheus famosioꝛ fuit. Et fuerūt illo tpe q̄ iudices fuerūt in ꝑplo iudeoꝛ. Uñ ꝑz q fuerūt añ Thalem ⁊ añ Aristotelē qui fuerūt tempoꝛe Alexandri. Considerandum est tertio q Dyogenes ⁊ anaxiemenes posuerunt aerem eē ꝓmoꝛem aqua naturaliter ⁊ ꝑn^m oīuz coꝛpoꝛ simpliciū. s. quatuoꝛ elementoꝛū ⁊ ꝑ ꝓns oīum alioꝛ ꝓpter sciaz rōnē factam vite in contrariū. ¶ Con firmabant etiam suā positionē inter alias istis tribus rōnibus. ¶ Primo qz illud qō est principium rez oz eē simplicissimū. qz compositū non pōt esse ꝓmū principiuz qz partes cōponentes sunt composito simpliciꝛes. Sz aer est simpliciꝛ aqua. Uidetur ergo q aer ⁊ non aq̄ sit principium rerum. Secundo confirmabant. Qz humidū cū frigido non potest esse causa vite: qz frigiditas est qualitas sistens ⁊ tollens motum comꝑimens ad cē trum. Ideo humidum cum frigido non pōt esse ꝓpe ꝑn^m sicut est aqua. Sed calidum cū humido nō est nisi in aere. Ergo aer est principiū. Tertio confirmabant. Oportet enim q aliquod coꝛporum simplicium sit ꝑncipium rerum: cum de ratione primi principii sit simplicitas. Sed nō pōt dici q sit ignis: cū sit consumptiu^9 ⁊ destructiu^9 entiū. Neqz terra cū nō sit simplex ⁊ cum sit moꝛtifera. Neqz silr aqua cū sit humida ⁊ frigida. vita. n. aialis cōsistit in calido ⁊ humido. Relinquit ergo q sit aer. ¶ Sic ergo elicitur q Dyogenes ⁊ Anaximenes vt dicit Albertus magnus in primo hui^9 tractatu. 3° ca°. 5°. Istis ⁊ alijs silibus rōnibus ꝑsuasi posuerūt aerē ꝑncipiū ꝑn^m oīum rex. ¶ Considerādū est. 3°. q isti pbȳ ⁊ precedētes vt ex coꝛ rōnib^9 elici pōt: opinabant mundū esse aial: cū coꝛ rōnes fundentur in conseruatione vite aialis. Et ēt elicit q̄ lz ponerent vnū ꝑncipiuz ponebant tñ illud esse multarū virtutū. ¶ Cōsiderandū est. 4°. vt dicit Doc. S. hic q Anaximenes fuit tertius a Thalete. fuit enim discipul^9 anaximandri qui fuit discipulus Thaletis. Dyogenes vo anaximenis discipulus fuisse dī. Differunt aūt in opinione anaximenes ⁊ Dyogenes. qz dyogenes dixit q aer rex principiuz eē posset nisi: quia compositus erat diuine rōis. Anaximenes vero aerem simpliciter ⁊ absolute posuit reruz ꝑncipium. ¶ Considerandum est. 5° q ypassus Methaponitinus ⁊ Eraclitus ciuis Epollius dixerunt ignem esse oīum rex principium. Et mouebantur ratione facta ante in cōtrarium. Dicebant enim q rarum ⁊ densum non sunt nisi partium coꝛporū positiones. Uidetur ergo q illud debeat eē vniuersi entis ꝑn^m quod in gñe coꝛporū est simplicissimum ⁊ subtilissimū. Sed ignis est huiusmōi. Ergo ignis est ꝑncipiū oīum rex. Et hoc cōfirmabant diuersis rōnibus post dicentes. In oī genere illud quod est maxime tale: est causa omnium aliox. Sicut in genere calidoꝛū illud qō est calidissimum: est ꝑncipium oīum calidorum. Ergo illud qō ē in genere coꝛpoꝛ maxime coꝛporeitatis: est principium oīum. Sed ignis est hmōi. Ergo ⁊c. Ad inoꝛ ꝑz ex hoc qz mā non ē maioris extensionis in aliquo quā in igne. ¶ Ꝑ 2°. Illō qō monet ad esse. est principium. Sed lumen quod de celo descendit. est illud quod mouet ad esse oīa coꝛporalia. Dicebant enim illud lumen esse defluxū coꝛporis q ꝑ indiuisibilia fluit in perspicuo ⁊ per perspicua intricata coꝛpi ⁊ sic ꝓstituit oīa. Nihil. n. est cui lumē se sic nō īterm̄isceat. Et ideo huiusmodi principiuz dixerunt esse lumen. Sed lucem primam vocauerūt ignē. Et sic ignē dixerūt oīuz eē ꝑn^m ¶ Ꝑ 3° de rōe ꝓncipij q posit ī oia alia ⁊ alia nō possint ī ipsū qz principia minima sunt quā

prio lec.9. tate ⁊ maxa vtute sicut pz in lib.o po de celo ⁊ mūdo ⁊
⁊ cō.33. scdo elenchox. Sed ignis incēdio pp nām actuā quā hz
pōt in alia: ⁊ alia nō pnt in ipsū. Ergo ignis ē pnm oium
rex. ¶ Sed sciendū ē. 6o. q istī supposuerūt tres suppo
sitiōes: sicut ⁊ alij precedentes. Quax pma ē: q pnm est
compositiōe primum: ⁊: ⁊ resolutione vltimum qz in
ipso stat resolutio. Secundum est q pnm est simplex: qz
si esset cōpositū: nō posset eē primū ⁊ pnm; z eēt a suis cō
ponētib9 pncipiatū. Tertiū ē q nō ens nō ē entis pnm z
pot9 ens est pnm entis ⁊ nō ens est entis nego. Uñ pp p
mā suppositionē videtes q rax cōponit spissū ⁊ spissum
resoluit in rax ⁊ hec resolutio stat in raritate ignis argu
mentabant ignē eē pnm: ꝓpter scdaz aūt suppōnē viden
tes ignē moueri ad cōcauū circūferēte: psiderabāt ignē
esse simplicissimū. Uñ dicebāt ignē eē pnm simplex: qui
plicādo se ꝓducit ꝓpositū: ⁊ cōpositū explicādo se cōsti
tuit ⁊ restituit simplex. Sed ꝓpter tertiā suppositionem
s. q corpa corpore pncipiari nō pōt sed pncipiat ab eo
qō maxie hz corporeitatē sicut est ignis: cōcludebāt ignē
est primm oium rex. ¶ Sed recte cōsiderantib9 manife
ste appa: et q pdicte positiōes nō pnt stare: sed destruūt
se ipsas. Qō pz ex hoc: qz quelz earū fundat in hoc q p
mū primm vz esse simplicissimū vt ex predictis pz. Sed
manifestū ē q neqz aer aut ignis aut aq sunt simplicissi
ma. Aq.n. est simplicior terra aer aq ⁊ ignis aere. Ergo
due positiōes prime nō pnt esse rōnabiles. Silr ignis cū
sit cōposit9 ex mā ⁊ forma ꝑbali: nō pōt eē simplicissimū.
Igit nullū predicox elementorū pōt esse pm rerū pnm
māle. ¶ Sed cōsiderādū est. 7o q predicti phy opina
bant q nulla esset forma alia a forma accidentali: vt in p
cedenti articulo adductū ē. Jō dicebant q ignis aut alte
rū elintorū eēt prima mā que est primū pnm māle reruz
mālium. ¶ Ꝑ 4o. Illud qō resoluit in aliq prioza nō pōt
esse primū pncipiū. Sed quelz elemēta resoluuntur in
mām ⁊ formā. Igitur nullū elemētox pt est primū pn
cipiū simplr: lz qōlibz eox posit eē primū pncipiū ī gñe
corpox mixtorū. ¶ Ꝑ 5o. Duo requirunt ad hoc q ali
Lec. 10. ⁊ quid sit primū pncipiū. Primū ē q nō fiat ex alijs. Se
cōmē. 42. cūdū est q alia fiant ex eis: vt pz ēt ex primo phy. Sed
manifestū est q elinta fiunt ex alijs. Ergo nō sunt prima
pncipia. Rōnes aūt eox ꝑbant q aliqō elementorū sit
principiū: nō tm q sit primū principiū simplr rex mālium
¶ Cōsiderādū est tm. 8o. q aliquid dr primū principiū
duplr. Uno per respectū ad corpora mixta. Et sic qōli
bet elementox est primū prim. s. in gñe mixtorū vt pre
dictū est. Alio pmū simplr. Et sic nullū elementorū est
primū principiū rex mālium: qz qōlz eorū ꝓponit ex ma
teria ⁊ forma: vt dictum est.

Ad primum ergo dicēdū q argumentum
bñ ꝑbat q aq sit pncipiū cor
poris mixti: sed tm non probat q sit primū pncipiū sim
pliciter. Et similiter dicendū ad scōm ⁊ tertiū.
¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pho. Si qs hec pla pōit ⁊ ēi le. 11.

Ad tertium sic pceditur. Uñ q posi
tio empedoclis qui
posuit q̄ttuor elemēta eē pm pnm māle: sit suf
ficiēs. nā vnūqōqz cōponit ex hijs in qb9 re
soluit. Sed ossa corpora mixta videm9 resol
ui in q̄ttuor elemēta. Ergo q̄ttuor elinta sunt prima rerū
pna. ē ātē sūt efficiētia aut fofalia qo mālia. ¶ Ꝑ 2o. Illd
qō ē pri9 fm nām dr eē primū pnm. Sed terra inter ossa
elinta est hmōi. Ergo ꝑter alia elinta oz ponere terrā. pro
batio minoris. qz illud qō est posterius gñone: pōt esse
pri9 fm nāz: eo q nā i finē gñationis tendit sicut in id qō ē
pri9 ī tētiōe ei9. lz quāto aliqd ē magis densū ⁊ opositū
tāto ē posteri9 gñatione. Cū ergo terra sit magis cōposita
qz cetera elinta vt antiq phy poceserūt: seqt q terra sit po
steriox gñātiōe ⁊ p cōs prioz fm nām. ¶ Szō ē phūs
in lra dicēs. Si qs hec pla ponit velut Empedocles q̄t
tuor dicit esse ⁊c.

Respondeo dōz prio q Emp. posuit pla
pna finita: posuit. n. ꝑdicta tria
elinta sil ⁊ terrā cū eis cōiūctā esse primā pa rex. Ipse. n. si
cut soli dedit multas dīas ipsum esse igneū confitendo
ita dedit terre tot dīas oppositas. Dicebat enim q sic
sol est res alba ⁊ rotūda semp mota pp pnm vite qō ē in
ipso. ita terra est res frigida ⁊ īmobilis ꝓpter vite pri
uationē. Uñ dicebat q terra fm se accepta: nō pōt eē pn
cipiū rex. Sed accepta cū aere ⁊ aq: pōt ē primm māle.
Debebat. n. ad ponēdū terrā esse primm: qz illa q̄ fiunt
retinent figuras ⁊ formas soliditatē hītes. Sed hoci en
tib9 causari nō pōt nisi ex terra: qz hūidū aqueū ⁊ si quaz
dā recipiat formas: tñ nullā prosus retinet figurā. Hūi
dū vo aereū: neqz formā neqz figurā retinet. neqz soli
ditatē prestat. Siccū aūt qō ē ī igne motū hz ad circūfe
rentiā. Et iō nō tñ nō retinet. sed ēt dissipat ⁊ cōfundit
formas que ad ipm perueniūt. Hac igit necessitate co
act9 terrā cū alijs cōiunctaz ⁊ pmixtā ⁊ non p se solā di
xit esse primm māle. Dicebat vlteri9 illa q̄ttuor elinta sem
per manere ⁊ neqz gñari neqz corrūpi: sed per cōgrega
tionē hox ⁊ dīonē fm multitudinē ⁊ paucitatez dixit er
hijs aliq gñari ⁊ corrūpi inquātū ista quattuor per con
gregationē in vnū ⁊ disgregationē ex vno diuidūt. ¶ Ex
positiōe ergo ista apparet q Empedocles fuit de secta
Epycuriorū qz entis principia nō dixit nisi corpalia: ⁊
sola corpa cōfitebat existia: ⁊ ignē celestē pcipue pp lim
pidas flāma sydex entib9 principari ⁊ eē deū vt refert al
bertus in prio hui9 tractatu. 3. ca°. 7o. ¶ Sed sciēdū q p
dicta positio insufficiēs est ⁊ in mō ponendi: ⁊ in se. In
mō. n. ponēdi deficit: qz nō facit mentionē d pno ⁊ cā for
mali. Jō idē incōueniēs sequit ad suā positionē sicut ad
positionē eox qui ponebāt tñ vnū elintox eē primm rerū
positio ēt ista in se falsa est. Qō ꝑbat phylosophus trib9
rationibus. ¶ Primo ē. qu a primā nō gnānt ex se inuicez
eo q oz primā semp manere vt pz po phy. Sed ad sensū
videm9 q q̄ttuor elinta gnānt ex se inuicē: vt ꝑbatū ē ēt
in scdo de gñone. Ergo incōueniēter posuit q̄ttuor ele
menta eē pria pnam rex. ¶ Secunda rō: qz necesse ē pone
re vnū primū pnm rex: vt ꝑbatū est in. 8. phy. ⁊ ꝓbabit
12. hō. q. 4. ar. 1. Cū ergo intēderet probare de pmo pno.
īsufficiēter posuit q̄ttuor pna ōria. ¶ Tertia rō. Qz hec
positio totalr destruit alterationē ergo est insufficiēs. An
tecedēs pz: qz in oi alteratiōe oz esse idē sbm qō patiat
ōria: qz ex vno ōrio nō fit alterox ita q vnū ōrū fiat alte
rū. Ex calido enī nō fit frigidū: ita q calor fiat frigiditas
lz ex calido fiat frigidū: supposito vno sbo tñ qō primo
suberat calori postea subest frigori. Sed Empe. nō po
suit vnū sbm subesse ōriis vno posuit ōria in diuersis sb
iectis sicut calidū in igne ⁊ frigidū in aq: nec itez posuit
istis duob9 vnā māz subiectā. Ergo nullo modo potuit
ponere alterationē. Et sic sua positio est insufficiens.

Ad primum ergo dicendū q corpora sim
plicia. s. q̄ttuor elinta sūt prima
corporis mixti qz mixtū resoluit in elintis. nō tñ sunt pa
pna rex nālium cum resoluāt in aliq prioza. s. in māz ⁊ for
mā. Et si dicat q̄ttuor elinta sunt corpa simplicia. Sed
simplex nō resoluit. cū id q̄ resolutur sit cōpositum.
¶ Dicendū q q̄ttuor elemēta dicūtur corpa simplicia
qz nō sunt cōposita ex alijs elintis. nō tñ dicūt simplicia
qz nō cōponāt ex mā ⁊ forma. ¶ Ad scdm dōz q arg.m
bñ ꝑbat q̄ terra sit primm corporis mixti: nō tñ q sit pm
pnm: vt dictū est. Terra ēt nō est posterior gñone: vno
pcedit alia via gñonis. ¶ Sed cōsiderādum est vt dicit
Doc. S. in superiori pte lectiōis: q differt quere id qō
est prius in vno ⁊ eodē: ⁊ id quod est prius simplr. Si
enim querat quid est prius simpliciter sic oz perfectum
eē pri9 impfecto. Nihil. n. reducit de impfecto ad per
fectū ⁊ de potentia ad actū nisi per aliqd perfectum ens
actu. Et ideo si loquamur de primo principio tot9 vni
uersi oportet ipsum esse perfectissimū: lz respectu vni9
particularis entis quod precedit de potētia in actū im
pfectū ⁊ potētia sunt pri9 tēpore lz sint posterius nā. Cō
stat etiā q primū oium principiū opz esse simplicissimū
eo q cōposita dependeāt ⁊ simplici ⁊ nō ex. Necessa
rium

riũ ergo erat antiquis nãlib⁹ q̃ vtrunq3 attribuerent p̃
mo principio vniuersi. f. summã simplicitatem ⁊ maxi
mã perfectionẽ. ¶Hec aũt duo nõ possunt attribui alicui
p̃n⁹ corporali: nã in gnãbilibus ⁊ corruptibilib⁹ simpli/
cia sunt impfecta. Et iõ cogebãtur quasi a ȝrijs rõnib⁹ ⁊
diuersa p̃n⁹ ponerent. preeligebãt aũt rõnẽ simplicitatis
q: nõ ꝓsiderabãt res nisi ſm motũ ſm quẽ aliqd exit de
po⁹ in actũ. In cuius ordine nõ oȝ q̃ illud qõ est p⁹ fit, p
fectius. ¶Dui⁹ aũt ȝrietas dissolutio hr̃i nõ põt. nisi ponẽ
do primũ principiũ entiũ incorporeũ: vt de eo inferius
Aristo. probabit. ¶Hec ille formaliter.
¶Ibi in Doc. S. ⁊ pbo. Anaxagoram vero.

9 **¶Quartum** sic proceditur. Uf
gore qui posuit infinita esse prin⁹ rerũ: sit suffi
ciens. ¶Nã mã⁹ est prin⁹ cuiuslibȝ rei. Sȝ mã
est infinita cũ sit de se indeterminata ⁊ indifferens ad qõ
libet esse. Ergo prin⁹ rerũ sunt infinita. ¶Ꝺ 2º. Genera
tiões rerũ sunt infinite ⁊ ẽt res q̃ gnantur. Sed ad varia
tiones rerũ sequit̃ variatio suoꝝ principioꝝ. ¶Ergo idẽ
qõ prius. ¶Ꝺ 3º. Qõ nõ bȝ prin⁹ neqȝ finẽ: est infinitũ
Sed p̃n⁹ primũ nõ bȝ prin⁹. Alias nõ eẽt p̃mũ. Neqȝ
terminũ: q: nõ põt corrũpi. Alias ẽt nȝ esset primũ p̃n⁹
vt cõcludit pbs. 8º pȳ. Ergo prima p̃n⁹ sunt infinita. Sȝ
ꝺ est pbs in lra dicẽs. Anaxagorã vo si qs suscepit, elinta
dicere duo maxime secundum rationem quam ille qui
dem non dearticulauit.

¶Respondeo dicendũ q̃ Anaxagoras com
patriota Empedo. natiõe yta
licus qui fuit discipulus Anaximenis ⁊ discipulus Dyo
genis de patria Dagomemenius: dixit prin⁹ rerũ esse in
finita. Mõ enim solũ dixit prin⁹ rerũ esse aquã ⁊ ignez ⁊
alia elinta: sicut Empe. sed oĩa que sunt ꝺsiliuȝ partiũ: vt
sunt caro ⁊ os: quoꝝ infinitas minimas ptes prin⁹ posuit
rex ponẽs in vnoquoq3 infinitas minimas ptes horũ singulorum
esse ꝓpter id q̃ in inferioribus infinicies vnũ ex alio pos
se gnari inuenit: cũ gnõnẽ rerũ nõ dixerit eẽ nisi per sepa
rationẽ a mixto vt satis late apparet in p⁹ pȳ. Dicebat
ẽt oĩa esse permixta in principio mũdi. ¶Sed hec opio
est absurda pp q̃ttuor rõnes q̃s hic tãgit pbs. ¶Prima
rõ est. Qz cũ mundus sit ab eterno ſm ſnĩaȝ pȳ. absur
dũ est dicere oĩa in prin⁹ mũdi fuisse pmixta ⁊ idistincta
¶Scda rõ. Qz impermixtũ se bȝ ad mixtũ sic̃ simplex
ad compositum. Sȝ simplicia preexistunt compositis. ⁊
nõ econuerso. Ergo impermixtũ opȝ preexistere mixtis
Cui⁹ ȝrijs Anaxagoras posuit. ¶Tertia rõ. ¶Nõ. n. qõli
bet natũ est misceri cuilibet corporũ: sed illa sola nata sũt
misceri: que nata sunt adinuicẽ transire per aliquã altera
tionẽ eo q̃ mixtio est miscibilium alteratorum vnio. Sȝ
Anaxagoras posuit quodlibet esse mixtũ cuilibet corpo
rũ. ¶Quarta ratio. Qz eorũdẽ est permixtio ⁊ separa/
tio. Non enim dr̃ misceri nisi que apta nata sunt per se
existere. Sed passiones ⁊ accidentia ſm Anaxagorã sũt
per mixta substãtijs. Ergo accẽtia possunt a substãtijs se
parari qõ est manifeste ſm. Ergo positio eius est absur
da. ¶Sed cõsiderandũ est p⁹ ſm pbȝ q̃ Anaxagoras si
cõsideret id ad qõ intellectus ei⁹ tendebat lȝ exprimere
nesciret: mirabili⁹ ⁊ subtili⁹ locutus est q̃s aliq' preceden
tiũ pbox: pp duo. ¶Pri⁹ qz magis accessit ad vã materie
cognitionẽ. Qõ pȝ ex hoc q̃ in illa permixtione rex qñ
nihil erat ab alio discretũ sed oĩa erant pmixta de illa sb
stantia sic permixta quã ponebat rex materiam: nihil po
terat predicari vere. Non enim de ea poterat predicari
aliq̃ spẽs coloris: q: opȝ illã spẽm esse alijs nõ permixtã
sed distinctã. Silr̃ nec de ea poterit aliqd predicari. qa
de quocũqȝ predicat genus necessariũ est de eo predica
ri aliquã spẽm ipsi⁹ generis: sine sit predicatio vniuoca si
ue sit denoiatiua. Sed nulla spẽs coloris nec alicuius ge
neris sine alicuius trãscẽdentis poterit de tali sba vere
p̃dicari ſm eũ q: oportet illã spẽm esse distinctã ab alijs
⁊ impermixtã. Cuius ȝrijs posuit Anaxa. Sȝ cũ hoc sit
de nã materie. ſ. vt nõ habeat de se aliquã formã sed sit
in potẽtia ad eã vt pȝ primo pȳ. ⁊ similiter ipsũ mixtũ
nõ hẽat aliquid actu eorũ que ad cõmixtionẽ eoꝝ cõue/
nunt: sed po⁹ trñ: pȝ q̃ magis accessit ad verã cognitio/
nẽ materie q̃s alij. Unde pp hanc silitudinez materie⁹ ad
mixtũ videt̃ posuisse na⁹ralẽ materie: tãgendo mixtionẽ
illã. Scdo subtili⁹ locut⁹ ẽ ceteris: q: magis accessit ad co
gnitionẽ primi ꝑncipij agentis: dixit. n. oĩa eẽ permixta
preter intellectum. Et hũc dixit solum esse impermixtũ
⁊ purum. ¶Considerandum secundo secundum Doc/
torem Sanctum in presenti parte lectionis ⁊ secũdum
philosophũ hic ⁊ in primo de generatione q̃ aliter ma/
teria prima est in po⁹ ad formam: ⁊ alr̃ mixtũ ad miscibi
lia seu miscibilia ad mixtũ. ¶Nam miscibilia ⁊ si sint i po⁹
in mixto: nõ tñ in po⁹ pure passiua manent in mixto. qõ
pȝ ex hoc q̃ mixtũ bȝ vtutẽ motũ ⁊ opationes corporũ
miscibiliũ: qõ nõ põt dici de hijs que sunt in po⁹ in mã
prima. Est aũt ⁊ alia differentia. q: mixtũ ⁊ si nõ sit actu
aliqõ miscibiliũ: est tñ aliqd actu: qõ nõ põt dici õ mã.
¶Hec ille formaliter. Qualr̃ aũt elinta ⁊ miscibilia remane/
ant in mixto ꝓbatũ est p⁹ pȝ y. quattuor rationib⁹ vbi ma
gis insudandũ erat de opinionibus antiquoꝝ q̃s in ꝓti
libro. probabitur etiam inferius in septimo huius que
stione. 26. articulo quarto.

Ad primuz ergo dicendũ q̃ infinitũ accipit̃
dupliꝛ. Unomõ vt est⁹ passionis
us determinati generis. ſ. quantitatis. Et isto modo mã
nõ est infinita. Aliomõ accipit̃ vt est passio entis in coĩ.
Et hoc dupliꝛ. Unomodo vt se tenet ex parte forme que
. ſ. nec est recepta nec receptibilis. Et tale ifinituȝ est du
plex. Quoddam est infinitum inferius ⁊ non superius.
Sicut intelligentie dicuntur infinite inferius: quia ea/
rum essentie non sunt receptibiles in alio. Et non sunt
infinite superius: quia esse earum suscipitur ab alio in
essentia. Quoddam vero est infinitum ⁊ superius ⁊ in
ferius: sicut ipse deus. Istis autem modis materia non
est infinita. Aliomodo accipitur infinitum secundum q̃
se tenet ex parte materie p̃inationi admixte. Et tale infi
nitum dicit imperfectionem: ⁊ non est de se cognoscibi/
le. Et hoc modo materia dicitur infinita. Quando au/
tem Anaxagoras posuit infinita principia: loquebatur
de infinito primo modo ponendo scilicet illa principia
esse infinita ⁊ secundum multitudinem: ⁊ secundũ ma/
gnitudinem. ¶Hec autem distinctio alicitur ex Doc.
S. in multis locis ⁊ diuersis ⁊ potissime in de poten/
tia questione prima artĩcu. 4. Ubi sic ait. Infinitum dici
tur dupliciter. Unomodo⁹ priuatiue. Et sic dicit̃ infini/
tum quod natum est habere finem ⁊ non habet. Tale
autem infinitum non inuenitur nisi in quantitatibus.
Aliomodo dicitur infinitum negatiue: quod scilicet nõ
habet finem nec aptum natum est habere finem. Sed in
finitum primo modo acceptum: deo conuenire non po/
test. Tum quia deus est absq3 quantitate. Tum quia
omnis p̃inatio imperfectionem designat que longe est
a deo. Infinitum vero negatiue dictum. conuenit deo
q̃tum ad omnia q̃ in ipso sunt. ¶Hec ille. ¶Ad secun/
dum dicendum q̃ aliquid potest dici infinitum genera
tione dupliciter. Unomodo secundum speciem. Et sic
generationes rerum ⁊ res naturales non sunt infinite.
Aliomodo secundum numerum. Et hoc dupliciter. vel
quo ad nos. Et sic bene generationes rerum sunt infini/
te. Uel quo ad naturam. Et hoc dupliciter. Uel actu
vel potentia. Si primum sic non sunt infinite. Si secun
dum hoc est⁹ dupliciter. Uel q̃ talis potentia possit re/
duci in actum ad hoc q̃ sint infinite actu. Et sic etiam
non sunt infinite actu. Uel q̃ in potentia sunt infinite sci
licet q̃ talis potentia possit reduci in actum: vt sint per
successionem infinite stante sẽpiternitate mundi. Et sic
bene res naturales ⁊ earum generationes possunt dici
infinite. ¶Ad tertium dicendum q̃ primum princi/
pium simpliciter scilicet ipse deus est infinitum for//
maliter nec habet principium nec finem. Non tamen
est infinitum multitudine vl̃ magnitudine vt dictũ ẽ.

Lec. 13. ⁊ cõmen. 69

¶Q.6.xj. De opinionib⁹ antiquoꝝ q̄stū ad cāz efficiēte.

Onsiderandum restat de opinionib⁹ antiquoꝝ q̄stū ad cām efficiēte siue principiū effectiuū: ⁊ aliqua ꝑn⁹ occulta. Circa qō q̄rūt tria. ¶ Primo vtrū positio phoꝝ de cā efficiēte ponentiū intellectū: aut amorē: aut aliquid hmōi primum effectiuū sit sufficiēs. ¶ Scōo vtr̄ positio pytagoricoꝝ de principijs sit sufficiens. ¶ Tertio vtrū tantū sit vnuz ꝑncipium entis ⁊ immobile.

¶ Ibi in Doc.S. ⁊ phō. Isti qdē igit̄ ⁊ est in lec.6ª.

a **D primū** sic ꝓcedit. Uidet q̄ pictagoras ⁊ Empedocles ō ꝑn cipio rerum effectiuo sufficienter tractauerint Dicit.n.Doc.S.i de pō⁹.q.9.ar.vltimo q̄ deus nō accipit sciam suā a reb⁹ sz ꝑ suā sciaz causat res. Sicut ergo se hz intellect⁹ practic⁹ artificis ad artificialia ita intellect⁹ dei ad oīa entia creata. Sed intellect⁹ artificis est prim⁹ effectiuū oīum artificialiū. Ergo intellectus diuinus est prim⁹ effectiuū oīum rerū. Et sic vr̄ q̄ positio eoꝝ sit sufficiens qui dicebāt intellectū esse principiū effectiuū oīum rerū. ¶ Ꝑ 2º. In hijs que ab intelligente aguntur forma effectuū a cōceptiōe intellect⁹ derivatur vt dicit Doc.S. vbi supra. Sed oīa entia nālia procedūt a ꝑmo intelligēte qō est suū intelligere vt ꝓbat phūs. 12. huius ⁊ 8. physicoꝝ. Uſ ergo q̄ intellect⁹ sit ꝑmū prim⁹ effectiuū. Et sic idē pō prius. ¶ Ꝑ 3º. De⁹ intelligendo cōcipit verbū: ⁊ est rō oīum intellectoꝝ per ipsum: ⁊ ex hoc vbo ꝓcedit in amorē oīum. Uñ quidā dixerunt q̄ monos monaden genuit: ⁊ in se suū reflectit ardorē: vt dicit Doc.S. vbi supra. Dicit etiā q̄ de⁹ ex hoc q̄ amat seipsū: oīa quodā ordine ꝓducit: ⁊ in seipsū cōuertit. Uidet̄ ergo q̄ positio eorū qui posuerūt amorem esse prim⁹ effectiuū oīuz rez: sit vā. Sed ⁊tra ē phūs in lra dicens. Isti quidē igit̄ sicut dixim⁹ ⁊ vsqz ad hoc duas cās tetigerūt: q̄s in physicis determinauimus: materiāqz ⁊ id vnde motus obscure quidē ⁊ non manifeste: sed qualr in bellis ineruditi faciunt. Et enim illi circūducti bonas plagas faciunt. Ac nec illi ex scia nec isti sunt assimilati scientib⁹ dicere qō dicūt in hijs enim videnr fere vsi nihil nisi parum.

12. Lec.6.

Respondeo dicēdū q̄ posteriores phy: vt dicit Doc.S. in de pō⁹.q.3. ar.5. in corpore sbales formas aliquaten⁹ cōsiderare ceperunt. Nō tñ puenerunt ad cognitionē viuz: sed tota eoꝝ intentio circa formas speciales vſabatur. Et iō posuerunt aliqui aliquas cās agētes: nō tñ que vſr reb⁹ eē cōferunt: sed que ad hāc vel illā formā mām per mutarent sicut intellectū amicicia ⁊ litē: q̄ū actiōes ponebāt in segregando ⁊ cōgregando. Et iō ētiā ſm ipsos nō oīa entia a cā efficiente procedebant: sed mā actioni cause agentis presupponebat. ¶ Posteriores vō phy vt ¶ Plato ⁊ Arx. ⁊ eorū sequaces peruenerunt ad cōsiderationem ipsius eē vlis. Et iō ipsi soli posuerunt aliquā cāz actiuā vlem rerum que oīa illa in eē ꝓduceret vt pz ꝑ Aug^m 9. de ciui. dei hec ille formalr. Uñ ꝓ ampliori noticia ꝓsiderandū est ꝓmo ſm Doc.S. in ꝓñti lcōne ⁊ ſm Albertū magnū in primo hui⁹ tractatu. 3. ca. 9. ⁊ quattuor sequētibus capitulis q̄ Anaxa. qui habuit aliū cōcitē ⁊ patriotā eiusdem opinionis qui cognomiabat ¶ Hermotimus ciuis clarus meni⁹ posuit intellectū ūmixtū ⁊ puruz esse primū prim⁹ effectiuū qui eēt cā totius vniuersi: ⁊ ordinis oīum formaꝝ: qui ēt lumine suo sic se hz ad res nāles sic ars ad mām arti opatiue subiectā. ¶ Ꝑmenides aūt tēptans monstrare gñonē mūdi ostendendo q̄ mūd⁹ ē fact⁹: ⁊ ñ fuit ab eterno: primū oīum prim⁹ posuit amorē deoꝝ dicēs q̄ amor deoꝝ puidebat oib⁹ ⁊ pordiauit vnūqōqz. Et ſm q̄ ꝓposuit ⁊ ordinauit per amoris puidētiā: sic vnūquodqz pduxit in ordine ⁊ tpe suo. ¶ Hesyodus vō dixit oīum prim⁹ fuisse chaos: qō est vacuū spaciuz in quo mūdus factus est. Deinde vō dixit terrā eē factā pectore latā natantē super aq̄s quā dicebat eē factā amore mouente: qui oīa condocet īmortalia que deos appellauit. Ab hys.n. sicut dixit inuidia relata est longe: ⁊ quicqd faciunt ex puidentia faciunt ⁊ a more. Et hunc amorē influūt inuitum rerū sed cōueniēs sue nature. Ipse.n. diffluens amorem dixit amorē esse mutuā quādam virtutem superiora mouentē ad inferiorū puidentiā. Et diuidit hunc amorem indiuinū intellectualē aialem ⁊ naturalē. Hic igitur amor ſm Hesyodū est cā que mouet aīas ad corporū puisionē: ⁊ mouet nāliter totā materiā. Et in hoc amoris vinculo oīa cōnexa sunt ⁊ seinuicē complectunt. Sed q̄ in nā que toti motui ⁊ mutatiōi subiecta est videnr aliq̄ eē cōtraria quia in nā videnr nō solū ordinatū ⁊ bonū sed ēt aliqñ inordinatū ⁊ turpe: nō aūt pōt dici q̄ malū non habeat cām. sed q̄ a casu accidat q̄ bona sunt plura melioribus ⁊ mala sunt plura bonis vt videtur. que aūt sunt a casu sunt vt ī pauciorib⁹. vnde cū ꝓtrariorū sint ꝓprie cause: visuz est aliquibus antiquis physosophis q̄ nō oportet solum ponere amorem cām rerum ex quo puenunt ordinationes ⁊ bona: sed etiam odiuz ex quo pueniūt ī ordinationes ⁊ mala cui causas ꝓprias habeant. Et huius opīonis videt ēt fuisse Empedocles: si quis considerare voluerit siām eius quā dicere voluit ⁊ nō tñ verba que imꝑfecte ⁊ balbuciendo dixt. Ipse enim dixit q̄ amoris est congregare. ⁊ odij est disgregare. Sed q̄ ꝑ congregationē fit rerum ⁊ gñatio que est via ad esse ⁊ bonū per segregationē vō fit corruptio que est via ad non esse ⁊ ad malum: patet q̄ amorem voluit esse causam bonorum ⁊ odium causam malorū. ¶ Considerandū est secundo ꝑ predicti phy mouebantur ad ponendum cām efficientem ꝓter causam materialē ꝓpter hanc rōnē vt dicit hic phūs: q̄ nulla materia vel subiectū transmutat seipsum. Sicut lignum nō transmutat seipsum vt ex eo fiat lectus: nec es vt ex eo fiat statua. Sed oportet q̄ aliquid aliud sit qō sit cā permutationis rez quod est ipse artifex. Sed ponentes cām materialem vnam vel plures: dicebant ex ea sicut ex subiecto fieri generationem ⁊ corruptionem rerum. Ergo opz q̄ sit aliqua alia causa permutationis rez. Et hoc querere est querere aliqd aliud gratia cause vnde principium motus. Ad hāc igit rōnem phy tripliciter se habuerunt. Qz primi phy dicētes vnam causam esse materialem. non multum se grauabant in solutione huius rōnis. quia erant contenti rōne materie penitus causam motus negantes. Secundi vero dicentes omnia vnum eē quasi per predictam rōnem deuicti non valentes peruenire ad assignandū cāz motus negauerunt totaliter motum. Unde dixerunt q̄ totum vniuersum fuit vnum ens ⁊ īmobile: qui fuerūt sonofanes ⁊ permenides ⁊ Melissus: vt infra patebit ī 1º. ¶ Hij enim non naturaliter locuti sunt. Unde cum motū totaliter negarent: frustra quesiuissent causam motus. ¶ Permenides tñ hz poneret omnia esse vnum ſm rationem: ponebat tamen esse plura ſm sensum. Ideo inquantum plura ponebat cōueniebat ei ponere plures causas quarū vna esset mouens ⁊ alia mota qz sicut pluralitatem ſm sensum ponebat. ita etiaz oportebat q̄ poneret motum ſm sensum. Nam ex vno subiecto non potest intelligi pluralitas constituta: nisi. per aliquem modum motus. Tertij vero qui plures esse asserebant substantia rerum consenserunt predicte rationi: ponētes causam motus. Quorum quidem posuerunt causam efficientem vt principium motus tñ ꝓter predictos superius adductos: vt ignem: aerem: aquam: ⁊ terram: Et igne vtebantur. vt habente naturam motiuaz. Aqua vō ⁊ aere ⁊ terra vt habentibus naturam passiuam. Et sic ignis ſm eos erat causa efficiens. Alij vero posuerunt causam efficientem non solum vt principium motus: sz etiam vt principium boni ⁊ mali quod habet rationez cause finalis licet ab eis non ponatur nisi per accidens: vt ſinferius patebit in ſcōo huius. q.3. ar.1. Et mouebant ꝓpter

ꝓpter hoc ꝙ diuerse dispōnes inueniūtur in animalibus que exigunt habere causas: q̄ nō determinātē ad vnum sicut ignis: aer: aqua: ⁊ terra determinate mouentur ad vnū locū. Ille etiā diuer e dispōnes ⁊ vtilitates non fiunt a casu: cum sint vt in pluribus. Igit̄ opz ꝙ sit aliq̄ cā illarū dispositionum ⁊ vtilitatem que habeat rōnem boni. Sed sciendū 3°. ꝙ licet predicti ꝓpter illā bonaz ⁊ veram rōnem mouerent̄ ꝓter causam mālē ponere causam efficientē q̄uis etiam in genere bñ dixerint ꝙ ꝓter cām materialem opz ponere cāz efficiētē: tñ in specia li: male ⁊ insufficiēter de causis nāliū rerū tractanerūt: qz obscure ⁊ ñ manifeste tradiderunt cognitionē illarum causarum. Illō enim exprimebat ad que genera cāz re ducuntur ille cause quas posuerāt sed simules exītes bel latoribus ineruditis qui ab aduersarijs circūducti faci/unt aliquādo bonos ictus nō per artem: sed a casu: quia hoc nō accidit eis semp aut frequenter: sed raro. Ex quo pz ꝙ Anaxa. vtitur intellectu ad mūdi gnātionē i aliquā aliā cām distinguētē oēs alias res nisi intellectū. Empe/docles āt deficit in duob⁹. ¶Primo qz ñ sufficiēter huius modi causas tradidit. Utiē. n. eis quasi dignitatib⁹ per se notis que nō sunt per se nota. Supponebat. n. quasi ꝓ se notum ꝙ lis in determinato tpe dominabat̄ elementis. Alio aūt tpe determinato dñabat̄ amor. Secundo qz in hijs que ꝙquirit nō inuenit̄ id qō ē ab eo suppositū qua si principium scilicet ꝙ amor congreget ⁊ lis disgreget. ¶Patet ergo ex predictis ꝙ positio eoz qui de ꝑn cipio effectiuo locuti sunt est insufficiens.

Ad primum igitur dicendū ꝙ intellectus diuinus qui non differt a deo est cā efficiens prima omnū rerū. Tamē ꝓdicti phy nō ita accipiebant intellectū. Dicebāt enim intellectū perti nere ad deos ⁊ ad corpora celestia que lucē emittebant. ¶Et silr dicēdū est ad scām. ¶Ad tertium dicendū ꝙ amicicia siue amor diuin⁹ qui est idē ꝙ ipse deus est cā oīum rerū. Sed predicti phy nō accipiebant amorē qui est essentialr ipse de⁹: qui dr de⁹ per essentiā de quo cō cludit phus. 12. hui⁹. Jō insufficienter posuerūt amorez esse primū principiū oīum rerū. ¶Unde sciēdū ꝙ ali/quid dr ens diuinū siue de⁹ dupliciter. Uno mō essen/tialiter. Et sic solū est vn⁹ deus. Alio mō participatiue. ⁊ sic sūt plures dij ⁊ plura entia diuina. Unde ꝓpter igno rantiā huius parūcule distinctiōis decepti sunt illi q di cūt ens diuinū esse sām in theologia sm Doc. S. in ꝓ sitiarū: ⁊ non deum vt ipse vult i prima parte. Si. n. ac cipiatur ens diuinū pro eo quod est diuinū per essentiā ⁊ deus pro deo per essentiam: de quibuscunq̄ predi/catur vnum ⁊ reliquum.

Le.6.⁊ 9m.46

¶Ibi in Doc. S. ⁊ phō. Quicūq̄ vō de oīb⁹ ⁊ ē le. 12

a **D secundum** sic procedit. Uꝝ ꝙ pictagorici sufficienter tractauerint de principijs ponētes numeros esse ꝑncipia rerū. Illā totū vniuersum ꝓsistit in determinata ꝓportiōe ⁊ armonia cū sit ꝓducta a sūmo artifice: ꝓportio aūt maxime consistit in nūeroꝝ vt est ꝓportio tripla q̄dripla ⁊c. Uidet ergo ꝙ nume/rus sit ꝑncipiū rerū. ¶Ꝑ 2°. Quecūq̄ sūt principia ꝓ/ris bñt magis rōnē principij q̄ illa que sūt principia po steriorꝝ. Corp⁹ aūt sm nām precedit corpus mobile. er go prin° corp⁹ magis bñt rōnem principij q̄ prim⁹ cor/poris mobilis que sunt q̄ttuor elīta sm antiquos. ¶Dr̄ cipia āt corpis sm ꝙ corpus videnē esse mathematica/lia: inter que potissime numeri collocāt. Ergo idē qō prius. ¶Ꝑ 3°. Secūdū Euclidē in. 7. geometrie ⁊ sm pictagorā in arismetricis vnitas est qua q̄lz res est vna. Sed q̄lz res est vna nā qua ipsa est hoc qō est: videl. er go ꝙ vnitas sit principiū rei. ¶Ꝑ 4°. Ab eodē res hz esse. s. ꝙ sit: ⁊ ꝙ sit vna. Sed res hz ꝙ sit vna ab vnitate: sicut res alba dr alba per albedinē. Ergo res hz esse per vnitatē. Et sic idē qō pri⁹. ¶Ꝑ 5°. Scām phm primo nō differt sm rem a sua vnitate qz ens ⁊ vnū nō dīnt ꝛz rem. Sicut ergo forma est prin^m rex: ita est vnitas for/me. ¶Ꝑ 6°. Illud est primū prin^m qō est principiū ꝓ suā essentiā: ⁊ nō illud cui aliquid aliud ab ipso confert ꝑncipiare. Sed numerus binarius cōfert materie prin cipiare. Si. n. in mā nō poneret̄ aptitudo quedā ipsius forme faciens dualitatē cū ea: mā non principiaret. Uꝝ ergo ꝙ dualitas sit prin^m sine causa rerū. s. vnitas mate/rialis ⁊ vnitas formalis seu aptitudo ipsius materie ad formā. ¶Sed ꝛ est phus in lra dicens. Quicūq̄z vō de oībus entibus faciunt theoriā ⁊c. Et paulopost subdit. Ex quo tñ mō motus in erit finito ⁊ infinito solū suppo sitis ⁊ pari ⁊ impari: nō dicunt a quo possibile sine mo/tu ⁊ transmutatiōe gñonē ⁊ corruptionem esse aut eorū que feruntur opera circa celum.

Respondeo dicendū ꝙ duo fuerunt phō rū gña vt dic̄ Doc. S. hic nā quidam vocabant̄ ꝙnici qui morabant̄ in illa terra que nūc grecia dr. Et hij sumpserunt originē a Thalete. alij fuerunt ytalici in illa ꝑte ytalie que quōdā magna grecia dicebatur que nūc Apulia ⁊ calabria dicitur: que sunt i regno neapolitano. Quorū phorū princeps fuit pycta/goras. Albertus vō in ꝑmo huius tractatu. 4. ca. p° di/cit ꝙ duo fuerunt gña phoz. Quidam enim erant Epy curi qui cōuenieb̄t i hoc ꝙ posuerunt principia rerum esse corpora. Quorū quidam posuerunt causas manife/stas sicut omnes predicti phy: de quibus superi⁹ deter/minatū est ar. 1. Alij vero posuerunt causas immanife/stas: sicut Leucippus ⁊ amicus ei⁹ Democritus. Illij enim posuerunt plenū ⁊ inane siue vacuū esse principia ⁊ elementa rerū quorū plenū est ens: ⁊ vacuum nō ens. Dicebant vlterius vnūscuiusq̄z corporis magnitudinē esse constitutā ex indiuisibilibus corporibus implentib⁹ indiuisibilia spacia: ⁊ ex quibusdam spacijs vacuis ipsis corporib⁹ indiuisibilibus interiacentibus. que poros dicebant esse. Ex quo patet ꝙ non magis ponebant ens q̄z non ens pertinere ad cōstitutionē rei. Illij autem phy conueniebant cū precedentib⁹ in duob⁹. ¶Primo quia ñ cut primi phy posuerunt vnam mām ex qua alia gñant̄ sm diuersas materie passiones que sūt rarū ⁊ densum: que accipiebant vt principia oīum aliarū passionum: ita isti duo dicebant ꝙ ꝑ aliquas differentias illoꝝ corpo/rū idiuisibilū ⁊ poroꝝ diuersa entia cōstituebāt. Qua rum differentiam vnā dicebant esse sm figurā: que attē ditur ex hoc ꝙ aliqd dicitur circulare: aut rectū: aut an/gulatū. Aliā differentiā dicebant esse sm ordinem que ē sm prius ⁊ posterius. Aliam vō differentiam sm posi tionem que est sm ante ⁊ retro dextrum ⁊ sinistruz sur sum ⁊ deorsum. Sic ergo dicebant ꝙ vnū ens dr ab alio figura ordine ⁊ situ dantes exēplum de litteris gre cis quaz vna dr ab alia in figura: differt etiam ordine ⁊ situ: sicut patet etiam de litteris latinis. Secūdo conue/niebant isti cū alijs: qz sicut precedentes causam ex qua motus inest reb⁹: posuerunt: ita ⁊ isti hz ipsa indiuisibilia corpora dicerent esse mobilia. Unde pz ꝙ sicut precedē tes insufficienter tractauerunt de causis rerum: ita ⁊ isti. Quid ergo Epicuri phy d principijs rerū senserūt: huc usq̄z determinatū est. ¶Considerāndum est autem pri mo ꝙ Stoyci oēs cōueniebant in hoc ꝙ principia reruz naturalium dicebant esse incorporea. Inter quos pycta/gorici tāq̄ principes primi in hac secta floruerunt. Ipse enim primi ꝓdixerunt mathematica. vt ea rerū sensibi lium substantias ⁊ principia dicerent. Quos secuti sunt platonici. Et qz inter mathematica numeri sunt priores ideo conati tsūm speculari similitudines rerum natura/lium ⁊ quātū ad esse ⁊ quātū ad fieri magis in numeris q̄z in in sensibilibus elementis adaptantes proprietates rerum sensibilium ad numeroꝝ passiones dicentes ꝙ aliqua passio numeroꝝ est iusticie causa ⁊ aliqua est causa anime ⁊ intellectus. ¶Considerabant etiam pas/siones armoniarum ⁊ earum proportiōes ex natura nu meroꝝ dicentes motum celestium corporū fieri ꝛz quā dam armoniam. Uꝝ sicut armonia fit ex sonoꝝ cōtrario

2.15.⁊ cōm.77

rū ꝓportione.ſ.grauis ⁊ acuti ſoni:ita ponebant pycta/
gorici .q̄ in celo erat vn⁹ mot⁹ in oppoſitā partem alijs
motibus vt fieret armonia. ¶Poſuit enim Anaxa.q̄ de/
cem erant celi:q̄uis nouē eſſent tm̄ apparentes. Appre
hēderunt.n.ſeptē ex motibus planetaꝝ.Octaua aūt ſpe/
ra apprehendit̄ ex motu ſtellaꝝ fixarū. Nona vō ex mo
tu diurno .¶Preter has aūt posuit decimā.q̄ eſſz in ꝓtrariū ſonans.
¶Cōſiderādū eſt ſcōm q̄ lz pyctagorici oēs cōuenirent
in hoc q̄ ponerent numeꝝ eſſe principiū rerū ꝗſi māz
⁊ paſſiones numeri quaſi paſſiones entiū:tm̄ erant tripar
titi. Quidā .n.ponebāt tm̄ vnā ꝓtrarietatē in principijs.
Dicebant.n.prin⁹ numeroꝝ eē par ⁊ impar:q̄ iſte ſunt
p̄me numeroꝝ dſie. ¶Parem quidē numerū dicebat eē
p̄n⁹ infinitatis imparē vō prin⁹ finitatis q̄ infinitū in re
bus:precipue vł ſequi diuiſionē cōtinui. ¶Par aūt nume
rus eſt apt⁹ diuoni. Sed impar ſub ſe cōcludit par addi/
ta vnitate que indiuiſionē cāt. ¶Numeri ēt impares per ordi
nē ſibi additi ſemp retinēt figurā q̄drati. ¶Pares vō nūe
ri:figurā variant. Trinarius nāq̄ additus vnitati que ē
p̄n⁹ numeri facit q̄ternariū qui eſt prim⁹ quadratus.rur
ſus quaternario q̄narius addit⁹ qui eſt ſcōs ipar nouena
riū cōſtituit. Et ſic de alijs. Si vō binari⁹ qui eſt prim⁹
par vnitati addaē :triāgularē cōſtituit numeꝝ.ſ.trinarū.
Cui ſi addaē quaternarius:qui eſt ſcōs par ſeptangulū
ꝓſtituit numeꝝ qui eſt septēnari⁹. Et ſic deinceps nume
ri pares ſibi inuicem additi vnā figurā variant . ¶Dac igi
tur rōne:infinitū attribuūt pari:finitū vō impari. Et q̄
finitū eſt ex pte forme infinitū vō ex pte materie cui cō
petit vis paſſiua:ideo pares numeros dicebāt eē femi/
nas:impares vō maſculos. Et q̄ vnitas lz nō ſit numer⁹
actu eſt tm̄ numerus par ⁊ impar virtute ſicut ex nume/
ro pari ⁊ impari finitū ⁊ infinitum conſtituebant nume
rū:ita ⁊ vnitas. ¶Alij vō phy nō ſolū poſuerūt tm̄ vnā
ꝓtrarietatē eē in principijs ſicut p̄dicti:ſed poſuerunt de
cē cōtrarietates pro principijs .ſ.finitū ⁊ infinitū par ⁊ i
par vnū ⁊ plurale dextrum ⁊ ſiniſtrū maſculū ⁊ femiaz
curuū ⁊ rectū motū ⁊ quietē lucē ⁊ tenebras bonū ⁊ ma
lū quadratum ⁊ altera pte longius. Quadratū autez vt
dicit hic Doc.S. eſt figura cōſtans ex quattuor laterib⁹
equalibus:cuius quattuor anguli ſunt recti:⁊ cōſurgit ta
lis figura ex ductu alicui⁹ linee in ſeipſam:ſed figura al
tera parte longior dſ:cui⁹ oēs anguli ſunt recti : ⁊ latera
viciſſim ſibi oppoſita ſunt equalia oīb⁹. Et cōſurgit ex
ductu duarū lineaꝝ in vnā. Sicut ergo poſuerunt decez
ex vna parte.ſ.de genere maloꝝ ita ⁊ decem ex alia pte
.ſ.de gñe bonoꝝ. ¶Alij aūt phy poſuerunt indetermi/
nate quaſcūq̄z cōtrarietates quaſi a fortuna narrantes p̄n
cipia eſſe rerum :ſicut Alcheneon de Creatomaria ciui/
tate exortus. ¶Cōſiderādū eſt autē tertio q̄ predicta po
ſitio de principijs rex eſt inſufficiens. Qō .pbat phs tri/
bus rōnibus. ¶Prima rō eſt.q̄ pyctagoras non pote
rat aſſignare qūo mot⁹ aduenieb at rebus:q̄ nō ponebat
principia niſi finitū ⁊ infinitū par ⁊ impar: que ponebat
tāq̄ prin⁹ materialia. Sed determinantē de mā ⁊ gñone
⁊ corruptione rex opz determinare de motu . Qūo.n.
poſſibile eſt ſine motu ⁊ tranſmutatione eſſe gñonē ⁊ cor
ruptionē: ergo pyctagoras inſufficienter locut⁹ē. ¶Se
cūda rō eſt. Q̄ pyctagoras poſuit ex numeris conſtitui
magnitudines.ſed ſiue hoc ipſe .pbet ſiue hoc ſibi conce
datur nō poterit ex numeris aſſignare cām :quare que/
dam ſunt grauia ⁊ q̄dā ſunt leuia:q̄ rōnes numeroꝝ nō
magis aptantur corporib⁹ ſenſibilib⁹:q̄s mathematicis q̄
nō ſunt grauia aut leuia. Inſufficienter ergo pyctagorici
tractauerunt de principijs rerum .pretermittētes cauſas
eorum que ſunt propria ſenſibilibus. ¶Tertia rō eſt:
Q̄ nullū eſt principiū eſſentialiter cōſtitutiū alicui⁹ cor
poris:niſi quod incorporatur illi. Si ergo numerus cō/
ſtituat a principio mundi corpora incorruptibilia ⁊ non
ſit alicuius numerus niſi ille:tunc opz q̄ aut ille nume/
rus excorporetur illis ⁊ illa corrūpanē quod ē abſurdū
aut opz q̄ ſit alius numerus quo illa ⁊ iſta corporalia cō
ſtituant. Sed de tali numero non fecerunt mentionez.
Ergo inſufficienter determinauerūt de rerū principijs.

Ad primum igitur dicendū q̄ lz perfectio vniuerſi cōſiſtat i numero:pō
dere ⁊ ordine vt dicit Boecius tm̄ nō propter hoc ſeq̄t
q̄ numerus ſine ꝓportio ſit p̄n⁹ rex lz q̄ ꝓſeq̄t̄ ꝓductio
nē rerū ab agēte p intellectū ⁊ volūtatē. ¶Ad ſcōz dōm
q̄ vnū ⁊ numer⁹ p̄t accipi dupl̄r. Uno⁰ abſolute vt trā
ſcēdētia. Et ſic ſunt prin⁹ rex eſſentialia ſaltē ſm rōnē. Si
vō accipiant vt ſūt ptes quātitatis:ſic nō ſunt p̄n⁹ rex cō
ſtituentia ipſas res ineſſe. ¶Et ſil̄r dicēdū ē de mathe.
Et ſil̄r dōm eſt ad tertiū ⁊ q̄rtū. ¶Ad qntū dōz q̄ vni
tas que ē ō gñe quātitatis dſt real̄r ab ente. Et ſic vnitas
forme dāt real̄r a forma. Si vō accipiat vnū trāſcēdēter
ſic nō dſt vnitas a foīa ⁊ ſic ē ē p̄n⁹ rei: ¶Pyctagorici aūt
ꝓſiderabāt vt mathematicalia ſunt de gñe quātitatis. Et
ſil̄r dicendū eſt ad vltimū. Utrū aūt ſit inchoatio forme
in materia aut qualiter diximus in p⁰ phy⁹ ⁊ clarius vi
debitur inferius in.7.huius.q.17.ar.4.
¶Ibi in Doc S.nam hec ſcia eſt de coīb⁹ entib⁹ ⁊ē.

B tertium ſic ꝓcedit . Uſ̄ q̄ ſit tm̄ vnum ens ⁊ imo
bile. Nā ens eſt vnū ⁊ vnū eſt ens. Et q̄ vnū
cōuertibiliter p̄dicaē de ente ⁊ nihil aliud ab
vno eſt ens accipiēdo ly vnū trāſcendēter. Ergo tm̄ vnū
eſt ens. ¶P̄ 2⁰. Quicqd eſt eſt ens. Ergo quicqd ē: eſt
vnū: ſi ergo nihil aliud ab ente eſt: ſequtur q̄ nihil aliud
erit ab vno. Et ſic tm̄ vnū erit ens. ¶P̄ 3⁰. Quicqd ē in
finitū :ē vnū tm̄ . Sed ens ē infinitum. Ergo ens eſt tm̄
vnū. Maior ꝑbaē. Q̄ ſi eſſent plura entia:aliqd eſſz ex
tra infinitū qō ē impoſſibile. Minor ꝑbaē. Q̄ qō non
hz p̄ncipiū neq̄z finē eſt infinitū. Sed ens nō hz prin⁹ q̄
nō eſt factū. Ex nihilo .n.nihil fit. Ergo ens eſt infinituz
Sed qō ē infinitū .eſt īmobile. Ergo oē ens eſt infinitū
vnū ⁊ immobile. ¶P̄ 4⁰. Quicquid eſt p̄ter ens ſ̄ē nō
ens. Sed non ens eſt nihil. Ergo qcqd eſt p̄ter ens ē ni
hil .ſed ens eſt vnū .Ergo quicquid ē p̄ter vnū ē nihil: er
go tm̄ eſt vnū ens: ⁊ p ꝓns īmobile: q̄ nō hret locū ad
quē poſſz moueri. ¶Sz ꝓ eſt phs h in lra ⁊ i prio phy.
⁊ expimentalis cognitio: ⁊ ꝓtrariū ēt ad ſenſum patet.

Reſpondeo dicēdū q̄ pmenides ⁊ Meliſſus ꝓpter duas rōnes vlti/
mas ante oppoſitū adductas: dicebāt tm̄ vnū eſſe prin⁹
rex ⁊ id īmobile .Uñ negabāt motū ⁊ cauſalitatē. Leno
fanus .n.qui fuit prim⁹ inter dicentes oīa eſſe vnū cuius
diſcipul⁹ fuit pmenides nihil explanauit qua rōne dice/
ret oīa eſſe vnū neq̄z ſumēdo rōnē aliquā ex pte forme
aut ex pte materie. ¶Permenides vō q̄ apparebat ad
ſenſum aliq̄ moueri dicebat illud vnū ens eē īmobile ꝑz
rōnē ⁊ mobile ſm ſenſū volens vtriq̄z ſatiſſacere .ſ. rōi
⁊ ſenſui. Et inquātū poſuit plura ſm ſenſum: poterat po
nere cālitatē in reb⁹ vt clarius dictū eſt in phyſicis .ſ. in
p⁰ phy⁹. Sed q̄ p̄ns poſitio repugnat ſenſui ⁊ reproba
ta eſt in phyſicis:iō breuiter hic de ea trāſeūdū ē. ¶Ex
predictis ergo patet q̄ aliqui p̄dictoꝝ phoꝝ tetigerunt
cām mālē tm̄. Quidā vō cām mālē ⁊ efficientē. Sz nul
li eorū tetigerunt cām formalē ⁊ finalē per ſe ⁊ expſſe.
¶Platonici aūt primo cām formalē tetigerunt: vt in ſe/
quētib⁹ patebit.q.12.ar.1. Et p̄dictis ēt p̄t colligi breuis
recapitulatio de p̄dictis oīb⁹ opinionib⁹. nā phorū q̄
dam poſuerunt rex nāliū prin⁹ eſſe corporalia ⁊ phyſica
ſicut Epycuri. Quidā vō incorporalia ⁊ mathematica:
ſicut Stoyci. Epycurioꝝ aūt qdā poſuerūt vnū prin⁹
tm̄: quidā plura . ¶Donctiū vnū tm̄ quidā poſuerūt illō
eſſe infinitū ⁊ īmmobile ſicut pmenides ⁊ Meliſſus: ⁊
Lenofanes. Quidā poſuerunt illud eſſe mobile. Quoꝝ
qdam poſuerunt aquam ſicut Thales. Quidā aerem ſi
cut Dyogenes. Et quidam ignem: ſicut yppaſſus. Qui
dam aūt mediū inter aquā ⁊ aerē .ſ. vaporē . Sed ponē
tium plura: qdā poſuerunt finita. Quoꝝ qdā poſuerunt
quattuor eſſenta: ſicut Empe. Quidā āt preter q̄ttuor ele
mēta: poſuerūt ītellectū. Alij autem litē ⁊ amicitiā. Alij
amorē

amorē tñ cū quattuor elementis. Quidā vo posuerūt infinita: sicut Anaxagoras ⁊ Leucippus. Stoycorū aūt q dā posuerunt vnā ctrarietatē. Quidā aūt decē. Alij vero indifferenter oēs cōtrarietates dixerunt eē principia rex. Alij vo ydeas ⁊ spēs separatas ⁊ mathematica media.

Ad primum ergo dicendū q hec ꝓpositio tñ est vnū ens: pōt itelligi dupliciter. Unomō fm q ly tñ accipit cathegorematice: vt. s. significat solitudinē. Et sic illa ꝓpō ē falsa. Alio° accipit syncathegorematice: vt. s. excludit predicatū ab omni eo qō est aliud a subo. Et sic illa ꝓpō pōt intelligi tripliciter. Uno° fm ly ens ponit ꝑ sbō: ⁊ ly vnū ꝑ predicato. Et sic est sensus. Tñ ens est vnū. Et sic est vera q: ens est vnū: ⁊ nihil aliud ab ente est vnū. Secdo mō pōt intelligi q ly vnū sit sbm: ⁊ ly ens ꝑdicatū vt sit sensus. Tñ vnū est ens. Hoc aūt pōt intelligi. vel loquēdo de vno qō est de gñe quātitatis. Et sic ipsa est falsa: q: ē sensus. Unū de genere quantitatis est ens: ⁊ nihil aliud ab vno de gñe quātitatis est ens. qō est falsū. Uel loquēdo de vno qō est trāscēdens. Et sic est vā: terminis equalr acceptis. Tertio mō pōt intelligi q hoc totuz ens ⁊ vnū ponatur a parte subiecti: ⁊ hoc vbū est a parte predicati. Et sic est sensus. Tamē ens vnū ē. Et hoc dupliciter. vel exponendo gra pluralitatis sic dicendo. Tñ ens vnū. i. vnū ens est ⁊ nō plura ab vno. Et sic ē falsa: vl' exponē do gratia alietatis sic dicendo. Tñ vnuz ens est. i. vnuz ens est ⁊ nihil aliud ab vno ente est. Et sic terminis eodē mō sumptis: est vā: hoc ē si fiat locutio de eo qō ens simpliciter ⁊ vnū simpliciter: vel de ente fm quid ⁊ ō vno fm quid. ¶Ex quo pz q illa ꝓpō pōt esse vera multipliciter. Sed q: antiqui pbȳ accipiebant vnū de gñe q̄n titatis exponēdo gra plalitatis: vt esset sensus: vt nō sunt plura entia ab vno vt satis ex narratiōe eoz̄dē pz iō fla iudicanda est illa eoz̄ ꝓpō simplr: vt ꝓpositū deserunt.

¶Et per hoc pz solutio ad scōm. ¶Sed sciēdū est fm doc. S. in prima pte. q. 51. ar. 3. ad scōm q differentia ē inter hāc dictionē solū ⁊ hāc dictionē tñ. Illā hec dictio solū ꝓprie loquendo nō ponit ex pte predicati: qō sumitur formalr. Respicit. n. suppositū inquātū excludit aliō suppositū ab eo cui adiungit. Sed hoc aduerbiū tñ cū sit expluſiuū pōt exponi ex parte subiecti ⁊ ex pte predicati. Possum enim dicere tñ sortes currit. i. nullus alius ⁊ hoc ex pte subiecti. Ex pte vo predicati. Sortes tñ currit. i. nihil aliud facit. ¶Itē sciendū est fm ipsū: vbi supra in corpore: q dictio dr cathegorematica que absolute ponit rem significatā circa aliqō suppositū: vt albuz circa hoiem: cū dr. Hō albus. Dictio vo syncathegorematica dr que importat ordinē predicati ad sbm: sicut hec dictio ois ⁊ nullus ⁊ silr hec dictio solus: q: excludit oē aliud suppositū a cōsortio predicati: sicut cū dicim⁹. Solus Sor. scribit: nō datur intelligi q sortes sit solitarius: sed q nullus sit ei cōsor: sin scribendo multis tñ exñtib⁹ cum illo. hec ille. ¶Sciēdū est ēt fm eūdē Doc. S. vbi supra ad vltimū q dictio exclusiua ūmobilitat terminū cui adiungitur vt nō possit fieri descēsus ꝑ aliquo supposito rum. Hō enim sequitur. Solus hō est aīal rōale. Ergo solus Sor. Hec ille ⁊ silr iudiciū est de dictiōib⁹ exclusiuis. ¶Sciēdū est ēt fm eundem Doc. S. vbi supra. q. 4. ad. 3. q dictio exclusiua nō excludit illa que sunt de intellectu termini cui adiungit si non differant fm suppositū: vt pars ⁊ vle. Hec ille. Hō enim sequtur. Tñ sortes est albus. Ergo manus ei⁹ nō est alba: vel ergo hō nō est albus. Aut ergo aīal nō est albū. ¶Ad tertiū dōz q sola rō Melissi non sillogizat. Peccat. n. fm fallaciā ꝓsitis: ⁊ cōmittit fallaciam equocationis: q: hoc nullum ꝓin^m capit pro principio tēporis ⁊ gñon is ⁊ pro ꝓin^o magnitudinis. Item fm assumit: vt pz primo phȳ^e. q: dicit ens infinitū esse ⁊ ūmobile. Dato. n. q ens esset infinitū: adhuc vna pars posset moueri in suo loco sicut ps aque ⁊ in tota aqua: posset ēt moueri motu alterationis. Dicit etiā infinitū esse tñ vnū. Hoc aūt est fm. Dato enim q ens esset infinitum: adhuc possent esse plura entia rōne: sicut subiectū ⁊ accidens ⁊ sicut substātia que diuiditur per plures partes ipsam diffinientes. ¶Ad quartū dicendū q illa ratio ipsius permenidis etiā fm assumit. Primo enim accipit ens dici vno°: cū tamē dicatur multipliciter. Secundo cū dicit. Quicqd est ꝑter ens est non ens si ibi accipiatur ens: vt diuiditur in deuz ⁊ creaturam: sic verum est. Et tunc ista erit falsa. Accūs est ꝑter ens. Si vo ens accipiat ꝑ sba tñ: sic falsa ē. Itē nō sequit ens est vnum ergo est ūmobile: vt satis deducitur primo physicoz̄. q. 3. ar. 1.

¶Questio. 12ª. De opinione Platonis quantuz ad ꝑncipia essendi rerum.

Einde ꝓsiderandū restat de opinione Platonis de substantijs rerum q̄tū ad cām formalem.

d ¶Circa quod duplex occurrit consideratio. ¶Prima est de opinione Platonis de rerum substantijs. ¶Secūda erit de opinione einsdē de principijs rerū. ¶Circa primū querunt. 5. ¶Primo vtrū opinio Platonis de rerum substantijs sit sufficiens. ¶Secūdo vtrū sit necessariuz sit ponere ydeas separatas. ¶Tertio vtrū necessariuz sit ponere ydeas separatas ad cōseruandas gñones ⁊ eē rex vt Plato posuit. ¶Quarto vtrū numeri sint sbe rerum. ¶Quinto vtrū sint ponenda aliq̄ mathematica media inter species ⁊ individua ⁊ separata.

¶Ibi in Doc. S. ⁊ pbō. Qui vo ydeas posuerunt.

B primum sic proceditur. Ulr q opinio Platonis de rerum substantijs sit sufficiens: qua dicebat: rerum substantias esse ydeas: nam quidditas rei dicitur substantia rei vt patet per pbm in. 5. huius ſz species est quidditas: vt ibidem patet. Cum ergo Plato posuerit ydeas esse species videtur q ydee sint substantie rerū. ¶Sz dicebat q plato posuit ydeas esse separatas: ideo positio eius redditur insufficiens. ¶Sed contra Methaphysica abstrahit a singularibus ⁊ a materia fm esse ⁊ fm rōnem: vt concedit pbs in. 6. huius Si ergo ydee sint species separate ad methaphysice scientie considerationem pertinentes: vt Plato voluit: sequtur q non deficiebat in hoc q posuit eas esse separatas. ¶Sed dicebat q Plato posuit ydeas separatas per se existentes in quo deficiebat. ¶Sed contra Natura vniuersalis si consideretur fm suam essentiam: nihil potest de ea verificari nisi quod est de eēntia eius: vt patet per Doc. S. primo perȳer. Natura ergo speciei sic considerata: non est in singularibus nec est in intellectu. Et si queratur: vbi est respondet Albertus magnus q fatua est questio. videt ergo q Plato non deficiebat in hoc q posuit ydeas per se existere. ¶Confirmatur quia omnis substantia est ens per se existens: vt patet in ꝑdicamētis. Sed Plato posuit ydeas esse substantias. Ergo sunt per se existentes. ¶Ꝑ 2°. Illud quod predicatur in quid: est de substantia rei: vt pz. 7. huius. Sed Plato fm pbm concedit q ydee predicantur in quid de singularibus. Ergo idem quod prius ¶Sed contra est pbus in littera dicens. Qui vo ydeas posuerunt primum quidem horum existentium accipere causas querentes alia hijs equalia numero attulerunt vt siquis numerare volens paucioribus quidem existētibus putet non posse: plures vero faciens numeret.

Respondeo dicendum q Plato diuinus singulariter studiosus ad veri

Lect. 6. ⁊ cōmen. 15.

Lectio. 1. ⁊ cōmen. 2.

Lectio. 2.

Lec. 20. ⁊ cōmē. 20.

Lc. 2. ⁊ cōm. 7.

tatis inquisitionē existens vbiq3 terraru3 pb̄os quesiuit vt eorum dogmatata sciret. Unde ꝛ in ytalia3 Tharentū venit: ꝛ ab Archyta Tharentino pytagore discipulo de opinionibus pytagoricis est instructus. Sed cū consuetus esset audire id quod conueniens videbatur cuidā philosopho nomine Cratulo ꝛ opinionibus Eraclliti Ephesini pb̄y eos sequi voluit. Cū ergo ipsi tāquā poste riores pb̄o ponerent oīa sensibilia esse influxu ꝛ ꝙ de eis non posset haberi scientia: ℣Plato idtidem posuit dicens particularium sensibilium esse scientiam relinquēdam. Quinq3 plato etiam videret ꝙ Socrates qui fuit maior eis ꝛ discipulus Archelay qui fuit auditor Anaxagore propter hanc opinionem que tēpore suo surrexit nollit aliquid de rerum natura perscrutari sed solum circa moralia negociari. primo incipiens immorabilibus querere: quid esset vniuersale ꝛ assisteret ad diffinien dum: ipse ℣Plato tamquam eius auditor existens sūscepit hoc ad inqrendum in rebus naturalibus vt. ſ. in eis vniuersale accipiatur de quo diffinitio traderetur ita ꝙ diffinitio non traderetur de aliquo sensibilium sed de vlibus separatis que conueniret omni contento sub diffinito. Uñ posuit vniuersalia separata: q̄ vocabat ydeas ꝛ spēs. ydeas inquātū erant cā essendi: ꝛ spēs inquātum erāt cā cognoscēdi: volēs ꝙ ydea hoīs eēt natura hoīs q̄ si exīs hō per essentiā. Indiuiduū āt dicebat ꝙ eēt hō p participationē: inquātū. ſ. nā spēi in hac nā designata participatur. Uñ qō totalr est aliqd nō pticipat illud. sed ē p essentiā idē illi. Qō vo nō totalr est aliqd: hīs aliqd aliō adiūctū: ꝓpter pticipare dr: sicut si eēt calor p se existēs nō diceretur pticipare calorē: qr nihil eēt in eo nisi calor. Ignis vo quia est aliquid aliud q̄ calor: dr pticipare calorē. Silr vt dicit hic Doc. S. cū ydea separata nihil habeat nisi ipsā nām speciei: est essentialr ipse hō. Et ꝓpter hoc vocat per se hō. Sortes vo vel plato hīt p̄ter nām spēi p̄m indiuiduatiōis qō est mā signata. Et iō dr ſm platonem nām participare. ¶Sed dicēdū est ergo ꝙ p̄dicta positio platonis est insufficiens. Quod probat pb̄s hic vnica ratione. Quia qui querit causas aliquarum rerum debet ipsas res certificare ꝛ non alias res addere ex quarum positione accrescat necessitas inquisitionis. Sed ℣Plato querens causas rerum ad notificandū res sensibiles multiplicauit rerum gratia quod adiunxit difficultatem accipiens quod est difficilius ad manifestationem faciliorīs. Ergo positio eius est insufficiens. ℣Probatio maioris. Sicut numeratio est quedā rerum certificatio quātū ad numerum: ita inquisitio de causis ireruz est certissima quedam mensura ad certificationem rerum. Sed pauciores res numerate: facilius certificant quantum ad earum numerum q̄s plures. quia numerus tanto est certior quanto minor ꝛ propinquior vnitati q̄ est certissima mensura. Ergo pauciores res facilius cognoscuntur quātum ad earum naturaz q̄s plures. Unde qui querit causas rerum notificare: nō debet aliās alias res addere ex quarum positione accrescat necessitas inquisitionis. sed hoc volens facere: stulte mouetur: quia simile est ac si aliquis vellet numerare res aliquas quas putat se non posse numerare ipsis pauciorib̄ existentibus sed vult res numerare multiplicando eas per additionē aliquarum rerum. ℣Probatio minoris. Quia ydee separate quas ℣Plato adiunxit reb9 sunt equales numero aut non pauciores numero rebus sensibilibus de quib9 platonici inquirentes rerum causas determinauerunt procedētes de hīs sensibilib9 ad predictas species siue ydeas. Quod patet ex ratione qua platonici mouebantur ad ponendum ydeas. Quia enim videbant in omnibus vnuocis vnam esse in multis: ideo illud vnum ponebant speciem separatam. Sed circa substantias omnium rerum aliarum ab ydeis: inuenitur vnum in multis per modum vnioce predicationis non solum in sensibilibus q̄ sunt corruptibilia: sed etiam in mathematicis, que sunt sempiterna. Ergo omnibus speciebus rerum sensibiliū ꝛ mathematicarum correspōdet aliqua ydea. Et sic ydee sunt equales numero aut non pauciores rebus sensibilibus. Quarum ydearum vnaqueq3 est quoddam equiuocum cum rebus sensibilibus quia communicant in nomine cum eis: ꝛ non ratione quia ratio Sortis est cum materia: ratio vero hominis ydealis est sine materia.

¶Considerandū est tamen primo ſm Doc. S. ꝙ ydee dicunt eq̄les aut nō pauciores reb9 sensibilib9 qr ydee vel ponuntur solum esse specierum. Et sic erunt equales istis reb9 sensibilib9 si nūerēt hec sensiᵃ ſm diuersas spēs ꝛ nō ſz diuersa indiuidua q̄ sunt infinita. Uel ponuntur ydee non solum specierum: sed etiam generum. Et sic sunt plures ydee q̄s species rerum sensibilium: quia ydee tūc erunt omnes species ꝛ preter has etiam omnia genera. Uel dicunt etiam non pauciores sensibilibᵃ inquātum plato ponebat eas non solum sensibilium. ſz etiam mathematicarum. ¶Considerandum insuper secundo ꝙ plato hoc nomen participationis a pytagoricis accepit sed tantum transmutauit ipsum nomen. ℣Pytagorici enim dicebant numeros esse causas rerum. sicut platonici ydeas. Et dicebant ꝙ huiusmodi entia sensibilia erant quasi quedam ymitationes numerorū. Inquātum enim numeri qui de se non habent positionem accipiebant positionem: corpora causabantur. Sed tamē qr plato posuit ydeas immutabiles ad hoc ꝙ de eis possent esse scientie ꝛ diffinitiones: non conueniebat eiꝰti nomine immutationis sed loco eius vsus est nomine participationis. Uerū tamen licet pytagorici ponerent participationem ꝛ ymitationem nō tamen perscrutati sunt qualiter species cōmunis participatur ab indiuiduis sensibilibus: qō tamen platonici tradiderunt. Et huic sentētie concordat sententia Alberti in primo huius tractatu. 5. ca. 12. ¶Considerandum est tertio ꝙ si quis positionē ydeaꝝ sustinere voluerit: dicere poterit ad maiorem p̄dicte rationis pb̄y concedendo ꝙ querēs certificare res non debet alias res addere. que non sunt principia essendi aut cognoscendi illarum rerum. ℣Potest tamen illas resoluere res vsq3 ad causas ꝛ elementa ipsarum: vt patet per pb̄m primo ꝛ secundo pb̄y. ꝛ. 7. huius. Dicit enim in primo pb̄. Tunc arbitramur cognoscere vnūquodq3 cum causas cognoscimus primas ꝛ principia p̄ma vsq3 ad elementa. Cum ergo ℣Plato posuerit ydeas principia ꝛ causas rerum: non superflue de eis determinauit. ℣Poterit etiam dicere ꝙ rō Ari. vt iacet peccat secundū fallaciā petitiōis p̄incipij qr assumit id qō dz ꝓbare vt inferius clarius manifestabitur in hoc primo ꝛ in. 7. huius. q. 16. ar. 2.

pbᵘ. 7. ꝛ cō. 1.

Ad primum igitur dicēdū ꝙ ydee dicunt species vel forme rerum.

Sed forma alicui9 rei p̄t dici tripliciter. vt dicit Doc. S. in de vitate. q. 3. ar. 1°. in corpore. Uno mō a q̄ forma tur res. Sicut a forma agentis procedit effectus formādo. Et talis forma proprie non potest dici ydea: qr effectus non de necessitate pertingit ad completam rationes forme agentis. cum frequenter deficiant maxime in causis equiuocis. Aliomodo accipitur forma secundū quā aliquid formatur. Sicut anima est forma hominis ꝛ figura statue est forma cupri. Et quāuis talis forma vere dicatur forma partis compositi. non tamen ei conuenit dici eius ydea. quia hoc nomen ydea videtur significare formam separatā ab eo cui9 ē ydea. Tertio modo dr forma alicui9 de quo aliqd format. Et hoc est forma exemplaris: ad cui9 silitudinē aliqd cōstituit. Et in hac significatiōe ꝓsuetū ē nomē ydee accipi vt idem sit ydea quod forma. Hec ille. Cum ergo talis forma lz sit spēs ꝛ species sit idem ꝙ similitudo rei: nō tñ est species p̄dicabil de indiuiduis vnioce. nec est extra singularia ſm ee existentie vt platonici posuerunt sicut pb̄us asserit. Igitur ydee nō dicūt sbe rez. licet nature specifice non qdē ſm ee qō habent in mēte artificis sed in singularibus sint sb̄stantie ꝛ quidditates rerum. ¶Ad scd̄m dicēdū ꝙ plato nō posuit ydeas ad saluandū methaphysicalia sed ad hoc ꝙ de rebus materialibus ꝛ variabilibus posset ee scientia

scientia ⁊ diffinitiovt infra patebit. Et ideo licet metha physicalia sint abstracta ꝟm esse ⁊ ꝟm rōnem a materia vt supra expositum est.q.8.ar.5.tamen nō ꝓpter hoc opz ponere ydeas separatas extra omnia singularia ⁊ extra oēm intellectū per se existentes. ¶Ad 3m dicendum ꝙ si ꝑplato intellexit sicut multi doctores affirmant ꝙ ydee sunt per se exītes in mente sūmi artificis.ſ. dei: sic verū est ꝙ sunt entia per essentiā sicut ⁊ ipse deus. Sed si intellexit ꝙ sunt forme separate per se exītes ⁊ entia p essentiam extra intellectū diuinū angelicū ⁊ humanum: sic nō bene dixit. ¶Ad 4m dicendū ꝙ si plato intellexit ꝙ nature rex sint spēs vt pie credendū est ꝟm se considerate ꝟm abstractionem ⁊ a singularibus ⁊ ab intellectu: verū dixit ꝙ vt sic nō sunt intellectu nec in singularibus qō aliqui doctores de difficili credere volunt. Sed si intellexit ꝟm ꝙ pbs ⁊ Doc.S. volūt.ſ.ꝙ ꝟm esse existentie existant in rerū natura extra singularia ⁊ extra intellectuz diuinū: sic inter omnes pbos antiquos fatuissime locutus est plato: quod quidam doctores de difficili credere voluerunt. ¶Et ad confirmationē dicit ꝙ aliquid dicitur per se existere dupliciter. Uno⁰ qz non existit p accidens.ſ.ad existentiam alicuius alterius generis. Et sic quelibet substantia per se existit: accidens autem per aliō scz per substantiā. Alio⁰ aliquid dicitur per se existere: quia non per alterū eiusdem generis. Et sic secūde substantie ⁊ similiter ydee non dicunt̄ per se existere. ¶Ad 5m dicendū ꝙ si plato non poneret ipsas ydeas esse naturas ꝑificas ⁊ existere extra singularia: argumentū haberet locum. Sed quia posuit eas separatas vt dicit philosophus: ideo non opz̄tet ꝙ sint substantie rerū formaliter. ¶Unde sciendū est ꝟm Doc.S. ī de veritate vbi supra ꝙ epicurij ponebant omnia a casu accidere. Ideo non poterant ydeam ponere: quia id qō fit vel qō imitatur aliquam formam a casu nō dicitur fieri ad illam formaz que ꝓprie dicitur ydea vt dictuz est. Sed hec opinio est falsa ⁊ a philosophis reꝓbata: quia que sunt a casu: non se habent nisi vt in pauciorib⁹ eodem modo. Sed cursus nature semper eodem modo ꝓgredit̄ aut vt in pluribus. Empedocles vero ⁊ sui sequaces qui posuerunt omnia accidere ex necessitate nature ⁊ non p arbitrium volūtatis: nō potuerunt ydeas ponere: quia id qō fit ad imitationem alterius qō non cōstituit sibi finē: non dicitur exemplatum alterius: sicut non dicim⁹ ꝙ forma hominis generantis sit exemplū siue ydea hominis generati. Sed solū hoc dicimus quando agens ꝓpter finem determinat sibi finem: sicut dicimus formam artis in mente artificis esse exemplar artificiati. ¶Sed etiam eoz̄ motiuū est falsum. Quia si omne agēs ageret ex necessitate nature ⁊ non determinaret sibi finem: sequeret̄ ꝙ deus non determinaret sibi finem: sed determinaret̄ sibi ab alio. Et sic deus non esset ꝓma causa oīum rerū qō est cōtra philosophos ⁊ omnes ꝑytagoricos. ꝑplato igitur volens effugere epicurioz opinionem qui ponebant omnia a casu accidere ⁊ opinionem Empedoclis ⁊ aliorum qui ponebant omnia de necessitate nature accidere: misus est ponere ydeas. Et esset bonum motiuuz ei⁹ si nō poneret eas eē extra mentē ꝓmi artificis.ſ. dei. ¶Ibi in Doc.S. ⁊ pbo. Amplius aūt ꝟm qs modos.

a **Secundum** sic ꝓcedit̄. Uidetur ꝙ sint ponende ydee separate a singularibus ad saluandum rex scientias. Nam omne agens per intellectum: habet rationez sui operis apud se: nisi ignoret qd agat. Sed hō est agens per intellectū ⁊ non semper ignorat quid agat. Ergo apud homines sunt rationes rerum quas ydeas vocamus. Igit̄ necessariū est ponere ydeas. ¶Ꝑ.2⁰. Duplex est modus cognoscendi rem.ſ. p essentiam ⁊ per similitudinē vt dicit Doc.S. in de veritate. q.10.ar.8. Sed homo non soluz cognoscit rem per essentiam: quia sic solum cognoscunt̄ illa que sunt in cognoscente per sui ꝓsentiam: sed etiam cognoscit res per earum similitudinem cum scientiam habeat de rebus. Igit̄ idē qō ꝓius. ¶Ꝑ.3⁰. Tres cause coincidunt in vnam vt ꝓz 2⁰ phy⁹.ſ. forma efficiens ⁊ finis. Sed homo est efficiēs aliquaꝝ rerum. Ergo est etiam causa formalis. ꝑNon aūt informās. Ergo exemplaris. ¶Ꝑ.4⁰. Boetius dicit.3. de consolatione loquens ad deū. Tu cuncta superno ducis ab exemplo mundū mente gerens pulchrū pulcherrimus ipse. Ergo mūdi ⁊ omnū que in mundo sunt exemplū est in deo ⁊ per consequens etiaz ydea. ¶Ꝑ.5⁰. Scientie sunt necessarioꝝ ⁊ incorruptibiliū vt ꝓz ꝓmo posterioꝝ. Sed singularia sunt corruptibilia. Ergo vniuersalium ⁊ nō singulariū est scientia. Sed vniuersaliuz ꝟm ꝙ sunt in singularib⁹ non est scia: cū illud qō in singulari sit etiā singulare: qz qcquid recipit̄ in aliquo recipit̄ ad modū recipiētis. ¶Relinquitur ergo ꝙ vlium sepatoꝝ extra singularia exītium sit scia. Que vlia ꝑplato ydeas appellat. ¶Ꝑ.6⁰. Quidditates ⁊ diffinitiones non sunt singulariū vt ꝓcedit pbs.7⁰. hui⁹ ⁊ p⁰ posterioꝝ. Ergo ad saluandā demōstratōem necesse est ponere vlia separata quoꝝ sunt diffinitōes. Et sic idē qō ꝓi⁹. ¶Ꝑ.7⁰. Ars unitat̄ nām: vt dī 2⁰ phy⁹. Sed artifex ī agendo respicit exēplar separatū ab artificiato. Ergo nā in agēdo ꝑsupponit exēplar. ¶Ꝑ.8⁰. Effect⁹ pticularis nō ꝓducit̄ a causa vlī nisi cā vlis fit ꝓpria vel appꝛopꝛiata. Sz oēs pticulares effect⁹ sūt a deo q est cā vlis oīuz. Ergo opz ꝙ sint ab eo ꝟm ꝙ est cā ꝓpria vniuscuiusqz effect⁹ vel appꝛopꝛiata. Sz hoc nō pōt nisi p rōnes rex ꝓprias in ipo existentes. Ergo opz ī eo rōnes rex.i. ydeas existere. ¶Ꝑ 9⁰. Aug⁹. dicit in de ci.dei ca⁰. Qui negat ydeas eē infidelis ē: qz negat filiū esse. Ergo ⁊c̄. ¶Sed ꝯ est pbs in lra dicens. Amplius aūt ꝟm quos modos oſidim⁹: qz sunt spēs ꝟm nullū intellectū videntē hoꝝ. Ex quibusdaz enim nō est necesse fieri syllogismū. Ex quibusdā vo: sz nō quoꝝ putam⁹: hoꝝ aūt spēs.

Respondeo dōm ꝙ vna rōnum inducētiū ꝑplatonē ad ponendū ydeas: sumebat̄ ex parte scie: qz vz.cū sit de necessarijs: nō pōt esse de sensibilibus bijs: qz sunt corruptibilia. Sz opz ꝙ scia sit de entibus separatis incorruptibilib⁹. Scōm hāc ergo rōnem ex scientijs sumptā sequit̄ ꝟm ꝑplatonem ꝙ spēs siue ydee sunt oīum quoꝝ sūt scientie. ¶Sz hoc improbat pbs sex rōnibus quaꝝ ꝓma est. Qz si omnū essent ydee quoꝝ sūt scie: sequeret̄ ꝙ oporteret ponere negationū eē ydeas. Qō tū plato nō vult: qz posuit ydeas ꝟm qō vnū est ī multis. ꝑSz ꝓña. Qz sicut alique fiūt demonstratōes affirmatiue cōcludētes ꝓclusionē affirmatiuam de qua habet̄ scia: ita sunt alique demōstrationes negatiue ꝓcludentes ꝓclusionē negatiuaz vt ꝓz p⁰ post⁹. ¶Scōa rō. Si sic: sequeret̄ ꝙ corruptibiliū essent ydee qō est ꝟ ꝑplatonē. ꝑSz ꝓña. Quia corruptibiliū est scia. Alias tolleret̄ scia nālis: que est ō corruptibilib⁹. ¶Sz ꝟiuz dicit pbs p⁰ post⁹. Uz. ꝙ corruptibiliū nō est scia. ¶Dōm ꝙ corruptibiliū in eē pticulari ꝓsideratoꝝ nō ē scia. Sz corruptibiliū ꝟm eē icorruptibile ⁊ i vlī ꝓsideratoꝝ bñ est scia ⁊ diffinitio. ¶Ꝟ3ª rō. Terti⁹ bō nō est ꝑter boiem singularē ⁊ boiez p essentiā. Nō.n.ē maior rō ꝙ ponāt̄ media ī aligb⁹ q̄ ī alijs. ¶4ª rō. Quicūqz p suā positionē remouet aliqua q̄ sūt aīo ei⁹ magis nota q̄ ipsa positio: icōueniēter ponit. Sz ꝑdicta rō platonis ⁊ cetere quas posuit de specieb⁹ sepatis auferūt q̄dā ꝓn⁹ que platonici volūt esse magis nota q̄ hoc ipm qō est ydeas eē. Ergo ratio eius est insufficiens. ꝑProbatio medie. Quia ydee ꝟm platonē sunt ꝓiores rebus mathematicis ⁊ sensibilibus. Sed ydee sūt numeri ꝟm ipm. Ergo numeri ꝑcedūt res sensibiles ⁊ mathematicas. Sz cū dualitas sit res mathematica sequit̄ ꝙ nūeri alij ꝑcedūt dualitatez. Cuius ꝓtrarium maxime platonici ponebant.ſ. dualitatē esse ꝓmū in genere numeri. ¶5ª rō. Si oīum quoꝝ sunt scie eēnt ydee: sequeret̄ ꝙ accidentium eēnt ydee cuz de accidentibus sit scientia. Sed consequēs est ꝟ platonē: qz eoꝝ que ꝟm accidens sunt: nō est participatio. Sed opz ydeam in vnoquoqz participari ꝟm platonem. Ergo accidentium non est ydea. ¶Sexta ratio. Res sensibiles

Lect. 11. ⁊ cō. 70.

Lectio. 13. ⁊.16.cō.22

7 Lec.3.⁊ cōmen.12.

Lectio.19.

Lect.16 ⁊ cōm.22.

substantiam significant in his que videtur. Similiter ⁊ ydee separate substantiam significant ſm ꝑplatonez. Ergo opz ponere preter substãtias sensibiles ⁊ ipsas ydeas aliquid cõmune eis qõ sit vnũ in multis. Et per ꝓseqns ydeam preter ydeas. Qõ sic ꝓbat. Aut. n. ydee ⁊ sensibilia que pticipant ydeas sunt vnius speciei aut non. Si pm: tunc opz ponere aliqd cõe ipsis sensibilibus ⁊ ydeis qõ sit separatũ ab vtroqz qz oũm multoz in spẽ ꝙueniẽtium ſm positionẽ ꝑplatonis opz ponere vnã ydeam separatã cõem. ¶Si aũt dicat ꝙ ydee cũ sint spẽs icorruptibiles ⁊ imãles nõ indigent alijs spẽbus supioribus. ¶Cõtra. Mathematica que ponunt a ꝑplatone media inter sensibilia ⁊ species sunt incorruptibilia ⁊ imãlia: tñ qz plura eoz inueniunt vnius speciei ꝑplato posuit eoz vnã cõem spẽm separatã quã etiam pticipant nõ solũ mathematica: sed etiã sensibilia. ¶Si vero 2m. ſ. ꝙ ydee et res sensibiles que participãt ipsas ydeas nõ sunt vni⁹ speciei: tũc sequit ꝙ nomẽ qõ dicit de ydeis ⁊ reb⁹ sensibilibus dicat de eis oũno equiuoce. Illa. n. dicunt equoca quoz solũ nomẽ cõmune est: rõne spẽi existente diuersa. ¶Nec solũ sequit vt dicit hic pbs ꝙ sint quocũqz modo equiuoca: sed ꝙ sint simplr equiuoca: sicut illa qbus ẽ vnũ nomẽ ⁊ vnus respect⁹ ad aliquã cõicationẽ que dr equoca a casu. Sicut si aliqs vocaret aliquẽ hoiez lignũ aut lanã. Qõ ideo addidit pbs vt dicit hic Doc. S. quia aliqs posset dicere ꝙ nõ oino aliqõ nomẽ predicat equiuoce de ydea ⁊ substãtia sensibili: cũ de ydea ꝓdicet esse tialiter de substãtia vo sensibili ꝑ participationẽ: sed tñ talis equocatio nõ esset a casu ⁊ pura: sed ect multiplicitas analogie. Si aũt eãt pure equiuoca a casu ydea ⁊ substãtia sensibilis sequeret ꝙ per vnũ nõ posset alterũ cognosci. Equiuoca. n. nõ semuicem notificãt. ¶Sed ꝓsideradũ est pº ꝑ tertia rõne ꝙ hoc ꝙ sit tertius hõ potest intelligi triplr. Unoº ꝙ sit tertius ab alijs duobus hoibus qui predicationẽ eius suscipiũt. Scõº vt intelligit ꝙ sit cõis hoi ydeali ⁊ homini sensibili. Cũ. n. homo ydealis ⁊ homo sensibilis ꝙueniant in rõne sicut ⁊ duo hoies sensibiles sicut homo ydealis ponit tertius ꝑter duos hoies sensibiles: ita alius homo dz poni terti⁹ ꝑter hoiez ydealem ⁊ hoiem sensibilẽ. Tertioº potest intelligi: qz ꝑplato ponebat in quibusdã rez generib⁹ tria. ſ. qdam sensibilia qdam mathematica ⁊ spẽs. Nõ aũt maior rõ est: qre in qbusdam magis ponunt media qz in alijs. Oportebat ergo in spẽ hois ponere hoiem mediũ qui est terti⁹ inter hoiem ydealẽ ⁊ hoiem sensibilẽ. Et isto mõ intendit pbs ꝙcludere ꝙ sit terti⁹ homo: ⁊ nõ de duob⁹ alijs modis. Quia pº mõ est positio ꝺ quã disputat. Uñ ad hoc nõ inducebat sicut ad incõueniens. ¶Sed ꝓsiderãdũ est 2º ꝙ si disputator cã recreatõis ⁊ exercitij oppositũ tenere presumeret: dicere posset ad predictas rõnes pbr. Et pº ad ꝑm dicet ꝙ negatio sic se hz ad affirmationẽ: sicut malum ad bonũ qz̃tũ ad hoc ꝙ sicut malũ non cognoscit nisi ꝙ ydeam boni vt dicit Doc. S. in de veritate. q. 3. ar. 4. ad. 7m. ita ⁊ negatio nõ cognoscit nisi per affirmationez. Sicut etiã cecitas per visum. Uñ sicut malũ nõ hz ydeaz vt ꝓbat Doc. S. vbi supra: ita ⁊ negatiões. ¶Et qz̃uis de ꝓpositiõib⁹ negatiuis hãmus sciam per reductiõez ad affirmationẽ: vt pz pº posterioz: nõ tñ pº. Ideo non
Lec. 49. opz ꝙ habeat ydeam. ¶Et si dicat. Malũ nõ est bonũ negatio vo põt esse vera vt dictũ est. Ergo nõ ẽ simile de malo ⁊ negatõe. ¶Dicendũ ꝙ sicut nullũ est malũ qõ nõ fundet in bono vt pz per Doc. S. ī de malo. q. 1ª. qz̃si per totã ita ct nulla est negatio vera que nõ fundetur ī affirmatiõe vera. ¶Ad 2am rõnem pbr diceret ꝙ corruptibilũ vt corruptibilia sunt nõ est scia neqz ydea vt voluit ꝑplato. Sed corruptibiliũ vt in corruptibilia sunt. i. in vniuersali ꝓsiderata: bene est scientia ⁊ ydea. ¶Ad 3am rationez pbr diceret ꝙ licet eoz que sunt ad aliquid posit esse scientia per reductionem ad substantiã: nõ tñ absolute ⁊ ſm se ꝓsiderata. Ideo nõ oportet ꝙ habeant ydeã distinctam ab ydeã substãtie. Unde dicit Doc. S. in de veritate. q. 3. ar. 7. in corpore ꝙ quedã sunt accidẽtia pria que causantur a principijs ppijs subiecti que hz eẽ nunqz a suis subiectis separant: ⁊ huiusmodi vna operatione in esse producunt cum suo subiecto. Unde cũ ydea ppie loquendo sit forma rei operabilis inquantũ hmõi: nõ erit talium accidentiũ ydea distincta: sed subiecti cũ oibus suis accidentib⁹ eius erit vna ydea. Sicut domifactor habet vnam ydeã de domo ⁊ oibus que domui accidunt inquantũ hmõi. Nec ille. Cum ergo relatio eadem ꝓductione ducat cum suo fundamento: vt pz. 5º. phy⁹. Lec. 3
relinquit ꝙ eoz que sunt ad aliquid nõ est ydea alia ab ydea fundamenti. ¶Nec etiã opz ponere tertium hoiez abstractum ab homine ydeali: qz licet ad hoc ꝙ de hoie habeat scientia oporteat hominem abstrahere ⁊ ipm separari a sorte ⁊ a conditionib⁹ indiuidũatibus considerãdo ipm ſm suaz essentiã ⁊ nãm ⁊ ſm ꝙ habet esse ī suis principijs essentialibus ⁊ formalibus ſm quã considerationem nõ est nec in singularibus: nec in intellect⁹ licet sibi nõ repugnet: vt supra patuit: nõ tamen opz abstrahi p intellectũ hominem ab homine sic considerato ad hoc ꝙ habeat scientia de homine: cum nulla sit certior cognitio ea qua cognoscit aliqd quidditatiue ⁊ essentialr. ¶Unde hic aliqui doctores notant pbm dicentes ipm abstractiones per intellectum ignorasse quas ingeniosissimus plato profundissime considerabat. Unde Franciscus de Mayronis in pº suaz dicit ꝙ pbs sine ratione ⁊ ex inuidia reprobat platonem imponẽdo sibi id qõ est falsum: sicut etiam ex mala voluntate sibi imposuit ipm dixisse ꝙ melius est ponere omnia cõia etiã ypostases. Qõ tamen nõ est verũ. Licet enim vt dicit pbs fuerit optimus physicus: fuit tñ pessimus methaphysicus: qz nesciuit abstrahere. Ideo pessime methaphysicam suã ꝓposuit. ¶Sz cum predicti doctores reuerentia qz gratiosus potuisset loqui. Si enim tales doctores tacuissent: pbr fuissent. ¶Ad quartã rationem pbr: negaret minorem. Et ad ꝓbationem diceret ꝙ lz dualitas esset pa species numeri ſm esse: nõ tamen repugnat ꝙ aliqua ydea que esset ī numeris precederet dualitatem ſm abstractionẽ. Licet. n. homo non precedat risibile: nihil tamen refert intelligere hominẽ absolute nõ intelligendo hominẽ ſm ꝙ substat risibilitati. ¶Ad quintã rõnem pbr diceret sicut ad tertiam. Quia accidentia nõ possunt intelligi sine sbõ: vt Lec. 4 ⁊ cõ. 1
pz. 7º. huius ideo non habemus scientiam de accicentibus nisi per reductionem ab subiectum: quia vnũqõqz sicut se habet ad esse ita ⁊ ad veritatem vt patet 2º huiº. Lec. 2 ⁊ cõ. 1
Cum ergo plato posuerit ydeas ad saluandas scientias: non oportet ponere aliquam ydeam accidentium preter substãtie. ꝑplato enim vt dicit Doc. S. in de veritate. q. 3. ar. 7. posuit ydeas esse permixtas causas rerum. Unde cui inueniebat causam proximam preter ydeam non ponebat ydeam. Et inde est ꝙ in his que dicuntur per prius ⁊ posterius dicit non esse cõmunem ydeam: sed prius esse ydeam alterius. Cum ergo accidentia ĩmediate causentur a substantia: ꝑplato non posuit ydeas accidẽtium potissime proprioꝝ ⁊ demonstrabiliũ quorum est scientia: quia eadem productione producuntur cum suo proprio subiecto: licet non eodem modo. ¶Ad sextam rationem phylosophi diceret ꝙ ydea ⁊ res sensibiles sunt vnius speciei ſm essentiam: differentes tamen solum ſm diuersum modum essendi. Quia natura considerata ſm essentiam ⁊ in se: dicitur ydea. Ipsa autem cõsiderata vt habz esse in suis singularibus inquantũ hmõi dicitur res sensibilis. Nec oportet ponere aliquam aliaz ydeam abstractam ab ydea ⁊ rebus sensibilibus: quia lz eoꝝ que sunt eiusdem speciei que habent esse per participationem sit cõmunis ydea: non tamen oportet ꝙ eorum que sunt vnius speciei quoz vnum est per essentiaz consideratum ⁊ aliud ſm esse in singularibus sit vna cõmunis ydea. ꝑplato autem considerabat naturam humanam ſm suam essentiam ſm ꝙ habet esse in suis principijs essentialibus ⁊ formalibus quam ydeam dicebat eẽ quidditatẽ singulariũ que includunt in se hãc nãm. ¶Et lz illa nã sic ꝓsiderata nõ habeat esse vt sic in singularib⁹: sibi

sibi tamen nō repugnat. Uñ ꝟplato voluit ꝙ tales ydee sic considerate haberent esse extra intellectū diuinū ⁊ humanū ⁊ extra singularia: qz sic abstrahūt ab omni illo qđ nō est de intellectu quidditatiuo eaꝝ. ¶Ex quib⁹ pz solutio ad rōnem phy. ¶Uerūtamen rōnes phy efficacis/sime demonstrāt: suppositō ꝙ ꝟplato posuerit ydeas habere esse existentie pure separatū ab intellectu ⁊ a singularibus. Forsan. n. ꝟplato interrogat⁹ qualr ille ydee habeant esse in suis principijs essentialibus: rndit ꝙ habent esse existētie. Qđ nō opz. Licet. n. esse effectus sit in suis principijs reale ⁊ actuale ⁊ virtuale: nō tñ est esse actualis existentie in vltimo actu nature ratū. Nec opz ꝙ esse effectus in sua causa sit esse existentie: sed est esse essentie Iz nō pfectū. Res. n. verius habēt esse i suis causis q̄ i se ipsis loquēdo de veritate rei ⁊ nō de veritate ꝓpositōis vt dicit Doc. S. in de veritate. q. 4. ar. 6. ad p^m. ¶Et licet sint in causis in po^a ⁊ in seipsis in actu: tñ po^a actiua semp est potentio: ⁊ potior q̄ actus ꝓductus a tali potētia: vt ibidē dicit Doc. S. ad 2^m. ¶Nec aūt sunt disputatiue adducta nō presumēdo dicere vl indirecte menarabili ingenio Arist. cōtradicere: sed ꝓbabiliter solūere: vt etiā infra dicetur in. 12°. hui⁹. q. 3. ar. 3.

Ad primū ergo dicendū ꝙ ydea fm Doc. S. in de vitate. q. 3. ar. 4. pōt accipi dupliꝛ. Uno^o quasi vt ratio vel rei similitudo. Alio^o ꝓprie: fm ꝙ importat formā que est principiū formationis alicuius rei. Ydea. n. proprie dicta respicit rem fz ꝙ est ꝓducibilis in esse actu vel habitu. Et vtroq3 mō considerata pōt accipi dupliꝛ. Uno^o fm ꝙ hz esse in ītellectu prime nature. Et sic necesse est ponere ydeas separatas a singularibus que hñt eē in intellectu dei. Alio^o ꝙ habēt esse separatū extra ītellectū diuinū ⁊ humanū sicut ꝟplato videtur posuisse. Et sic non est necesse ponere ydeas. ¶Et per hoc pz solutio ad oēs alias rōnes: que concludunt ꝙ ydee sunt ponende in deo sicut theologi ponunt. Non tñ concludūt ꝙ debeāt poni quēadmodū ꝟplatonici posuerunt. ¶De quibus etiam dicitur in. 3°. hui⁹. q. 7. ar. p^o. Et in. 7. huius. q. 26. ar. p^o. ¶Ibi in Doc. S. ⁊ pho.

a **Ad tertiū** sic procedit. Uidet ꝙ necessarium sit ponere ydeas ad saluandas generatōes ⁊ esse rex. Nā ydea respicit rem fm ꝙ est producibilis: vt dictuz est. ar. 1. Ergo ad hoc ꝙ res in esse ꝓducant necessarium est ponere ydeas separatas a rebus: qz exemplar ab exē plato sepat. ¶Ꝺ. 2°. Principiū ꝓductiuū quasi i omni generatiōe vnuoca: est forma vel quidditas: quā ydeaz ꝟplato noīauit. Sed talis forma est separata a re ꝓducta. Igitur ⁊c. ¶Ꝺ. 3°. Agentia nālia nō agunt: nisi per qualitates actiuas ⁊ passiuas. Sed tales forme accidentales nō possunt ꝓducere formā substātialem: cū nihil agat vltra spēm proprią. Ergo opz ponere aliquā formam separatam ad saluandas generatiōes rerū. ¶Sed contra est phūs in littera dicens. Qñ dubitabit aūt aliquis marīe quid conferūt spēs sempiternis sensibiliū ant bijs q̄ fiunt ⁊ corrūpunt. Nec. n. motus nec transmutationes nulli⁹ sunt causa eis. Aut vero ad scientiam nihil auxiliatur eis que est aliorum ⁊ cetera.

Respōdeo dicendū ꝙ ydee a ꝟplatone assignate nō ꝓferūt aliquid sensibilibus neq3 sempiternis sicut sunt corpa celestia: neq3 bijs que fiūt ⁊ corrūpunt sicut sūt corpora elementata. Qđ pbat phūs tali rōne. Qz si ydee a ꝟplatone posite aliqd ꝓferunt rebus sensibilibus ⁊ eis psunt: vel prosunt eis quantū ad motū vel q̄ntū ad sciam sicut exemplaria vel tanq̄ substātie rex: aut sicut cause fiēdi: vt ꝟplato posuit. Sed nullū istoꝝ est dicendū. Ergo nulla vtilitas est ponere ydeas neq3 necessarium. Ad inoꝛem pbat phūs. ¶Primo ꝙ ydee nō possunt ꝓferre rebus sensibilibus ꝙ sint eis causa motus ⁊ transmutationis alicuius. Quia ydee a ꝟplatone introducebant ꝓpter īmobilitatē ⁊ nō ꝓpter motū. Quia. n. omnia sensibilia semp sunt in motu: ꝟplato voluit ponere extra sensibilia aliquid fixū ⁊ īmobile de quo posset esse certa scientia. Ydee ergo non poterant poni ab eo sicut principia motus: sed sicut īmobiles ⁊ īmobilitatis principia. Hanc aūt rōnem phūs hic nō tangit: sed superi⁹ tetigit. ar. 1. ¶Secōo pbat ꝙ ydee nō ꝓsunt rebus sensibilibus quantū ad scīctiā. Cognitio enim vniuscuiusq3 rei phīt ꝑ cognitionē sue ꝑe: ⁊ nō ꝑ cognitionē aliquaꝝ ꝑaꝝ extrinsecaꝝ. Sz ꝑe separate ōs spēs aut ydeas ꝟplato dicebat sunt oīno alie ab istis substantijs sensibilibus. Ergo eaꝝ cognitio nō auxiliatur ad sciaz istoꝝ sensibiliū. ¶Nec valet dicere ꝙ ille ydee sūt substātie rex sensibiliū: qz cuiuslibet rei ꝑa est ī eo cuius est ꝑa. Sed ille ydee nō sunt in istis sensibilib⁹: iz sunt separate: vt ꝟplato dicebat. Igit nō sūt ꝑe rex sensibiliū. ¶Nec etiā valet dicere ꝙ ille ydee adsūt bijs sensibilibus substātijs sicut ptipātib⁹ eas: quēadmodū ꝟplato voluit: qz sequeret ꝙ forme ⁊ accidētia esse possent sine substātijs. Nam ea sola sunt apta nata miscerī: q̄ possunt sepata existere. ¶Tertio pbat ꝙ p̄dicte ydee nō ꝓferūt sensibilib⁹ sicut exēplaria tribus rōnib⁹. ¶Prima rō ē. Nec. n. videt esse vtilitas exēplaris ꝙ artifex respiciens ad exēplar inducit similitudinez forme in suo artificiato. Aut ergo illa similitudo ꝓuenit ī rebus generatis per respectū alicuius agentis ad exēplar: aut nō. Si nō: tūc nulla erit vtilitas ꝙ agens respiciat ad ydeas tanq̄ ad exemplaria. Si sic: tunc nō poterit dici ꝙ causa huius similitudinis in genito sit forma inferioris gñantis. Fiet. n. aliqd simile ꝑ respectū ad exēplar separatū: ⁊ nō per respectuz ad agēs sensibilia. Et sic aliqs generabit similis. Sorti sine posito sine remoto sorte. Qđ videm⁹ eē falsum. Quia nisi sortes agat gñone: nunq̄ gñabit aliqs similis sorti. ¶Considerandū est aūt hic ꝙ ꝑ hanc rōnez nō remouetur diuina sciam esse cām rex exēplarē: qz vt dicit Doc. S. in pñti loco cū res nāles nālr intendant similitudinez suā in res gñales inducere: opz ꝙ ista intentio ad aliqđ principiū dirigens reducat qđ est in finē ordinans vnūqđq3. Et hoc nō pōt esse nisi habēs intellectū cuius ē cognoscere finem ⁊ ꝓportionē rex in finē. Et sic ista assimilatio effectus ad res nāles reducit sicut ī principiū p^m ad aliquē intellectū. ¶Nō tñ opz ꝙ reducat in aliquas alīs formas separatas: qz ad similitudinē predictā sufficit p̄dicta directio in finem: qz virtutes nāles dirigunt a pmo intellectu. Nec ille formaliꝛ: ⁊ precedētia substātialiter. ¶Secōa ratio. Sicut sortes ex hoc ꝙ est sortes addit aliquid supra hoiem: ita ⁊ hō addit aliqd supra aīal. Et sic sortes ptipat hoiem: ita ⁊ homo ptipat aīal. Ergo si ꝑter sortem sensibilē ponit alius sortes separatus quasi exemplaris: ipsius erunt plura exemplaria. ſ. sortes separatus: ⁊ ydea hoīs: Et eadez rōne spēs hoīs habebit plura exemplaria. ſ. animal bipes ⁊ ydeam hoīs. Sed incōueniens est ꝙ vnius exēplati sint plura exēplaria. Igit ⁊c. ¶Tertia rō. Quia sicut se habz spēs ad indiuidua: ita ⁊ genera ad spēs. Si ergo spēs sint exemplaria sensibiliuz ī diuiduoꝝ: vt ꝟplato posuit: etiā ipaꝝ spēꝝ aliqua erūt exemplaria. ſ. genus spēi. Qđ est incōueniēs: qz idem esset exēplar ⁊ exēplatū. ¶Quarto pbat phūs ꝙ ydee nō cōferunt sensibilib⁹ vt sint eoꝝ ſbe ⁊ cause formales. Qz īpossibile est ſbam ⁊ cām formalē separari ab eo cui⁹ est ſba. Sz ydee sunt sepate a sensibilib⁹: vt dicit ꝟplato. Ergo ⁊c. ¶Quinto pbat phūs ꝙ ydee nō ꝓferūt sesibilib⁹ q̄tū ad fieri duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ p^a est. Qz posita cā: ponit effect⁹. Sz existētibus spēbus nō pp hoc fiūt indiuidua ptipātia spēs nisi sit aliqđ motiuū qđ moueat ad spēm. Spēs. n. fm ꝟplatonē semp eodē modo se hñt. Si ergo essent indiuidua ptipātia ipsas: sequeret ꝙ semp essent hmōi indiuidua. Qđ falsum est: vt patet ad sensum. ¶Secōa rō. Sicut se habent artificialia ad causas artificiales: ita se habent nālia ad causas nāles. Sz multa alia a nālibus sicut dom⁹ ⁊ anulus fiunt ī istis inferioribus q̄ ydeas ꝟplatonici nō posuerūt. Ergo etiā contingit aliqs res naturales fieri ab agentibus pmixtis absq3 hoc ꝙ ponant ydee. ¶Ex predictis ergo pz ꝙ ydee nō conferūt

sensibilib⁹ ꝯtum ad motū: nec ꝯtum ad sciaz: neqz sicut exemplaria: neqz sicut substantie rez: neqz etiā sicut cause fiendi. Ergo ydee nō sunt ponende: cū nulla positionis sit vtilitas. ¶Sed disputator diceret p⁹ q ydee cōferūt rebus sensibilibus ad hoc q sint causa motus ⁊ transmutationis. Quia nā est principiū ⁊ cā mouendi ⁊ quiescendi: vt pz in ꝓn⁹ secundi phy⁹. Sed ꝟPlato nām vocabat ydeam ꝓsiderando nām vt habet esse in suis pricipijs essentialibus abstrahēdo eā ab isto qō est esse in hoc vel in illo. ¶Et ad rōnem phy responderet: q nō est inconueniens: id qō est in se īmobile eē principiū mobilitatis in alijs. Immo qō ē mobile: necessario reducit in aliquid īmobile. Alias esset ꝓcedere in infinitū. Nature ergo specifice lz moueāt per alterū. s. fm q sunt in singularibus: tamen si considerent quēadmodū dictū est sic abstrahūt ab omni mutabilitate etiā fm doctrinā phy. ¶Scōo diceret q ydee ꝓsunt istis sensibilibus ꝯtum ad scientiā. Quia scia est sempiternoz: vt pz p⁹ posterioz. Sed sensibilia particularia sunt corruptibilia. Necesse est igit ad hoc q de sensibilibus ⁊ pticis habeat scia q nature eorum considerent in vli fm q habent esse in suis principijs quidditatiuis. Diffinitio.n. est mediū demōstrationis cui⁹ effectus est ipm scire siue scia: vt pz etiā p⁹ posterioz. ¶Et ad rōnem phy diceret primo q maior ē simpliciter falsa. Quia eadē sunt pricipia essendi ⁊ cognoscēdi: vt pz scōo huius: lz nō econuerso. Cū ergo effect⁹ naturales dependeant a quattuor causis: nō sufficit ad pfectam cognitionē habendā q cognoscant cause intrinsece: sed opz cognoscere oēs causas a quibus dependēt effect⁹ quia tunc arbitramur vnūqqz cognoscere: cū causas rei cognoscimus vsqz ad elemēta: vt pz p⁹ ⁊ 2⁹ phy. ⁊ prio ⁊ scōo huius. ¶Diceret etiā q minor est falsa: q: natura specifice nō sunt oīno extrinsece a sensibilibus: q: lz eas ꝟPlato posuerit separatas per abstractionē ab hic ⁊ nunc ⁊ ab hoc ⁊ ab illo: nō tñ posuit eas separatas quātū ad eē ratū actualis existentie vt superius dictū est. ¶Diceret etiā ad ꝓbām q peccat fm fallaciā equiuocatiōis ex multiplicitate hui⁹ termini separatū. Et p hoc pz rñsio ad replicaz primā. ¶Ad 2ᵃᵐ replicā diceret q participare accipitur dupliciter: vt dicit Doc. S. in. 7⁹. hui⁹. Uno⁹ p prie vt est ptez rei capere: sicut pz in mixtiōe. Et sic ꝟPlato nō dicit singularia pticipare ydeas. Alio⁹ accipit communiter vt idē est q aliud includere in suo significato. Et sic spēs pticipat genus ⁊ indiuiduū genus ⁊ spēm. Unde illa 2ª replica peccat fm fallaciam equiuocationis.

Lō.1.

Z.16.⁊ cō.22.

Lec.2.

p⁹ phy⁹. Lō.3.

Lec.3.

¶Tertio dicere q ydee ꝓsunt rebus sensibilibus tanq̄ exemplaria. In oīb⁹.n. que nō a casu generant: necesse est formā esse finē generatiōis: que quidē forma p se existens dicit principiū cognoscēdi ⁊ operādi. Et ideo vocatur ydea ⁊ exemplar diuersis rōnibus. ¶Ad p̄ᵐ autem rōnem diceret q similitudo ꝓuenit in rebus generatis p respectū alicui⁹ agētis ad exemplar. ¶Nec valet ꝓsequtia. Quia nō solū illa similitudo dependet ab ydeis: sed ēt ab agente pticulari effectiue dependet. ꝟDec.n. ratio tātū ꝓcludit ꝯ theologos q̄ntum cōtra ꝟPlatonē. ¶Ad 2ᵃᵐ rationem diceret q nō est oīmoda similitudo. Quia indiuiduū pticipat spēm per diuisionē mālem. Addit.n. supra spēm ꝓditiones indiuiduātes: que sciam tollūt. Spēs vero nō addit aliquid materiale supra genus. Unde non opz q si ꝓter Sortē ponat ydea hois. s. per se homo: q ꝓter se hoiem ponat alia ydea. s. per se aīas. Spēs.n. fm phm in topicis dicit vnū a pte rei. Genus vero nō dic vnum a pte rei. Non igit opz ponere ydeam gñis: sicut ydeam spēi. ¶Et p hoc pz rñsio ad 3ᵃᵐ rōnem. Unde considerandū est q ꝟPlato nō posuit ydeas singulariū inq̄ntum singularia neqz ydeas genez: sed solū ydeas spēruz. Cuius duplex fuit rō: vt dicit Doc. S. in de vitate. q. 3. ar. vltimo. Una q: fm ipm ydee nō erāt factiue mālē: sz forme tm in istis inferioribus. Singularitatis aut pn̄m est mā. Scōm formā vo vnūqqz singulariū collocat i specie. Et ideo ydea nō rñdet singulari inquātū singulare ē: sed rōne spēi tm. Alia eius ratio esse potuit: q: ydea non est nisi eoz que p se sunt intenta. Intentio aūt nature est principaliter ad spēm ꝓseruandam. Unde ꝯtis generatio terminetur ad hūc hoiem: tñ intentio nature est q generet hoiem. Et ꝓpter hoc etiā phs dicit. 18. de aīalibus q in accidētibus spēz sunt assignāde cause finales nō aūt in accidētibus singularibus: sed efficiētes ⁊ māles tñ. Et ideo ydea nō respondet singulari: sed spēi. Et eadē rōne ꝟPlato nō ponebat ydeas gñz. Quia intentio nature nō terminat ad formā generis: siue ad ꝓductionē forme generis: sed solū forme speciei. ꝟDec ille formalr. ¶Patet ergo q ydealis natura considerata vt est principiū formale: est principiū cognoscendi: ⁊ sic vocat ydea. Ipa tñ considerata vt est principiū finale: dicit exēplar. ¶Quarto diceret q ydeale ꝓferūt sensibilibus: vt sint eoruz sbe ⁊ pncipia formalia. Quia illud qō respondet ad interrogationem factā per quid: est principiū formale ⁊ subsantiale eius de quo queritur: vt pz in posterioz. Sed nature specifice predicant in quid de singularibus. Ergo ⁊c. ¶Et ad rōnem diceret q peccat in equiuocatiōe hui⁹ dictionis separatū: vt superius dictū est. ¶Quinto diceret q ydee ꝓsunt sensibilibus quantum ad eoz fieri: vt pz ex dictis. ¶Et ad p̄ᵐ rōnem diceret q posita causa per se sufficienti applicata ⁊ nō impedita: ponit effectus. Non aūt opz q posito ꝓn⁹ formali ⁊ qdditatiuo: ponat effect⁹ nālis: nisi posito principio māli ⁊ efficiēte. ꝟPlato aūt nō voluit q ille ydee essent principia in quolibz genere cause: sed solum q essent principia formalia ⁊ finalia. ¶Ad 2ᵃᵐ rōnem diceret q nō est simile de artificialib⁹ ⁊ naturalib⁹: q: materia est tota subsantia rez artificialiū nō aūt nāliū. ꝟPlato aūt nō posuit ydeam materie prime: vt pz per Doc. S. vbi supra. ar. 5. Sed rez nāliuz tota subsantia nō est materia sola: sed etiā forma siue natura. Jō non est simile. ¶Patet ergo qūo ꝓbabiliter disputator euadere posset in positione ydeaz.

Ad primum ergo dicendū q argᵐ concludit q necessarium est ponere ydeas separatas a sensibilibus nō tñ extra intellectū primi artificis siue prime cause. ¶Ad scōm dicendū similiter q principium ꝓductiuū quo: non est separatū a sensibilibus. Sed vel est in causa ꝓducente: vel in intellectu primi agentis. ¶Ad tertiū dicendū q lz forme accidentales nō possint ꝓducere formā subsantialē in virtute ꝓpria: possunt tamen bene virtute forme subsantialis i cuius virtute agunt. Unde Doc. S. in de po⁸. q. 3. ar. 2. ad 9ᵐ. dicit: q sicut calor ignis agit vt instrumentum forme subsantialis ignis: ita nihil prohibet quin agat vt instrumentum anime sensibilis ad educendā animā sensibilem in actuz nō q ꝓpria virtute hoc faciat. ꝟDec ille. ¶Itē vbi supra. ar. 8. idem dicit. s. q forma accidentalis agit in virtute forme subsantialis quasi instrumentū eius. Sicut etiam in scōo de anima calor ignis dicit instrumētuz virtutis nutritiue. Et ideo nō est incōueniēs si actio forme accidētalis ad formā subsātialē terminet. ꝟDec ille. ¶Jbi in Doc. S. ⁊ pho. Amplius si sint numeri.

Lec. cō.

Quartum sic procedit. Uidetur q ydee sint numeri. Nā sicut se habēt res sensibiles ad ydeas ita se habent res numerate ad numeruz: quia sicut res numerantur formaliter per numerum: ita sensibilia formaliter dependent a naturis sine ab ydeis. Ergo per locum a transmutata ꝓportione: sicut se habent res sensibiles ad res numeratas: ita se habent ydee ad numeros. Sed res sensibiles dicūtur numerate. Ergo ⁊ ydee dicuntur numeri. ¶Ꝑ.2⁹. ꝟRes pluificantur ⁊ diuiduntur per suas formas. Materia autem principiuz distinctionis esse non potest: cum de se sit confusa: vt patet primo physicoz. Cum ergo numerus pluralitatem ⁊ distinctionem importet: sequitur q res numerantur per suas formas. Unde forme que dicuntur ydee dicunt numeri. ¶Ꝑ.3⁹. Illud est numerus: quo res ponit in numero ⁊ constituitur in ꝓportione numeri. Sed nature ⁊ forme quas ydeas ꝟPlato vocabat sūt hmōi: q: ab eodē

Lec. cō.

res

res habet esse vnitatē ⁊ pluralitatem: vt elicitur ex. 7°. et 8°. huius. Igit ⁊c. ¶Sed ꝺ est ꝓbus in littera vbi dicit. Ampli⁹ si sint numeri spēs: quō cause erunt?

Respōdeo dicendū ꝙ vt refert Albert⁹ p° huius tractatu vltio ca°. x°. ⁊Plato nō solū posuit ydeas esse formas rex ⁊ p̄n̄a: sed etiā dixit spēs siue ydeas esse numerū. Non aūt numer illuz q est de genere quātitatis discrete: sed potius illuz qui est spēr ⁊ ydear. Has.n. dixit esse numerū ⁊ numeror ꝓportionibus iunctas ꝓstituere res in armonicis ꝓstitutionibus tam ex pte formē q̄ ex parte materie. Dixit ēt triplicem esse numerū. s. instrumentalē quo mensurat entiū discreta quantitas. Et formalē quo res quelibz ponit in numero: ⁊ ꝓstituit in ꝓportionibus numeri. Et mālē q est rei sensibilis in ꝓportione numeri constitute. hec ille. ⁊Plato ergo posuit ydeas esse numeros. ¶Sed hoc nō pōt esse ꝙsonū veritati. Nō ꝓbat ꝓbs. 6. rōnib⁹. ¶Quarum p⁹ est. Eor.n. que sunt idem fm sbam: vnū nō pōt esse causa alterius. Sz sensibilia fm ⁊Platonicos fz sbaz sunt numeri. Ergo si ydee fm sbam sunt numeri: nō poterūt esse cā sensibiliū. Nō est ꝓtra ⁊Platonē. ¶Si autē dicat ꝙ alij numeri sunt ydee: ⁊ alij numeri sunt sensibilia: sicut hic numerus est hō ⁊ ille alius numerus est sortes: ⁊ alius numerus est Calyas. ¶Sed ꝓtra. Quia eorum que sunt idē fm rōnez: vnū nō pōt esse causa alteri⁹. Sed dato ꝙ alij numeri essent ydee ⁊ alij numeri sensibilia: ydee adhuc ⁊ sensibilia ꝓuenirent in rōne numeri. Ergo ydee nō essent cause sensibiliū. ¶Sed si itez dicatur ꝙ ydee sunt cause sensibiliū ex eo ꝙ illi numeri q sūt ydee sunt sempiterni. ¶Contra. Quecūqz dīnt p causaz ⁊ causatū: dīnt fm hītudinē vnius ad alterz. Sed illa que dīnt per sempiternū ⁊ nō sempiternū dīnt fm suuz esse absolute ꝓsideratū ⁊ nō per hītudinē vnius ad alterum. Ergo diuersi numeri nō differunt p cām ⁊ causatuz per hoc ꝙ quidā sunt sempiterni: quidā vero nō sunt sempiterni. ¶Si vero dicat ꝙ sensibilia sunt quedā ꝓportiōes numeror. Et sic numeri sunt cause rez sensibiliū sicut in musicis numeri sunt cause ꝙsonantiar inquantū ꝓportiones numerales sonis applicate ꝙsonātias reddūt. ¶Contra. Quia si sic: tūc oportebit inter illos numeros in reb⁹ sensibilibus ponere aliqō vnū fm genus cui applicentur aliq̄ ꝓportiōes numerales vt. s. illoz que sunt illi⁹ generis ꝓportiones ꝓstituāt: sicut ꝓter ꝓportiōes numerales in ꝙsonātijs inueniunt soni. Si aūt illud scōm genus cui applicant ꝓportiones numerales in sensibilibus sit mā oportebit dicere ꝙ ipsi numeri separati q sūt ydee sint ꝓportiones vnius ad alterū: q⁹ hic homo similis est hoi ydeali. Et sic sequit ꝙ ydee nō sunt separabiles a sensibilibus. Nō est ꝓtra ⁊Platonem. ⁊Sz ꝓña. Quia nūer⁹ nō est separatus a reb⁹ numeratis. Si ergo ille ydee sūt numeri: nō separabunt. ¶Scōa rō. Si ydee essent numeri: sequeret ꝙ ex multis ydeis fieret vna ydea. Sed ꝓns est impossibile. Ergo ⁊ añs. ⁊Sz ꝓña: quia ex mltis numeris fit vnus numer⁹. Nō aūt ꝓns fit impossibile: ꝓbat. Nam si ex multis diuersar spēr aliqd vnuz ꝓstituatur: hoc fiet ꝓmixtionē in qua p° nō saluant spēs eor que miscent. Sicut si ex quattuor elemētis fiat lapis. Scōo ex hmōi diuersis fm spēm in tali mixtione nō fit aliquid vnū rōne spēr sed rōne individuor que alterāt vt possint ꝓmisceri. Ipe aūt species numeror simul ꝓiuncte numerum cōstituunt. sicut binarius ⁊ trinarius ꝓstituūt quinariū. Et iterū in quinario vterqz numerus remanet ⁊ saluat. ¶Si aūt dicatur ꝙ aligs numerus maior sicut mil lenarius nō cōstituat ex pluribus numeris minoribus: sz cōstituitur ex vnitatibus. ¶Contra. Aut.n. oēs ille vnitates sunt differentes aut cōformes. Si cōformes: tunc sequuntur multa incōueniētia. Sequitur.n. ꝙ diuerse spēs nō dīant fm substantiā: sed solū fm excessum vnius spēi ad alterā. Sequit etiam cū ille vnitates sint enūerate: aliqua erunt multa ⁊ nō diuersa: quod est incōueniēs: quia diuersitas multitudinē sequit. Si vero tales vnitates nō sunt conformes: hoc potest intelligi dupliciter. Uno° ꝙ vnitates vnius numeri sint differentes ab vnitatibus alterius numeri: ⁊ tū vnitates vnius ⁊ eiusdem nūeri sint sibi inuicem cōformes. Alio° vt vnitates vnius ⁊ eiusdē numeri: nec sibi inuicem: nēc vnitatibus alterius numeri conformes existant. Quocūqz aūt modo ponat diformitas inter vnitates: videtur inconueniens: nā omnis diformitas est per aliquam formā aut passionem. Sicut videmus ꝙ corpora diformia dīnt calido ⁊ frigido: albo ⁊ nigro: ⁊ huiusmodi passionibus. Sed vnitates huiusmodi passionibus carēt fm ⁊Platonem cū sint impossibiles. Igitur inter eas nō potest poni talis diformitas sine diferentia. ¶Tertia rō. Sicut mathec⁹ sunt media fm ⁊Platonē inter ydeas ⁊ sensibilia: ita necessariū est ponere aliqō genus numeri qō sit aliud a nūeris qui sūt ydee ⁊ a numeris qui sunt sbe sensibiliū: de quo sit arismetrica tanq̄ de subiecto. Sed hoc ponere videt superfluuz. Nam nulla ratio pōt assignari quare sint numeri medij inter ydeas ⁊ sensibilia: cum tā ydee q̄ sensibilia sint numeri quidā. Maior ꝓbatur: quia illa mathe. intermedia sūt ex numeris simpliciter sicut ex principijs ꝓmixtis aut ex primis. Nam ⁊Platonici vnū dicebant ꝓstituere punctū binariū lineam trinariū superficiez quaternariū corpus. Dicebant etiā corpora componi ex superficiebus superficies ex lineis lineas ex punctis puncta vero ex vnitatibus que ꝓstituunt numeros. vtroqz aūt modo sequebatur numeros esse p̄n̄a aliquor mathematicor. ¶Quarta ratio. Ea que ī sensibilibus sunt causata ex ydeis sunt. Si ergo aliqua dualitas in sensibilibus inueniatur: opz ꝙ vtraqz vnitas huius dualitatis posterioris sit causata ex priōris dualitate que est ydea dualitatis. Sed hoc est impossibile. s. ꝙ vnitas ex dualitate causet. ¶Quinta ratio. Multa nō conueniunt ad vnū constituendū nisi per aliquam causam que potest accipi vel extrinseca sicut agens q coniungit: vel intrinseca sicut aliqō vinculū vniens: vel si aliqua vniant per se ipsa opz ꝙ vnum sit vt po⁹: ⁊ aliud vt actus. ⁊Nullum aūt horz potest dici de vnitatib⁹. ¶Sexta rō. Si ydee ⁊ sbe rerū sint numeri: opz dicere ꝙ vel vnitates sunt differentes: vel cōuenientes. Si p̄m sequit ꝙ vnitas inquantū vnitas nō sit p̄n̄m: qō est contra ⁊Platonem. Sequeret. n. ꝙ numeri non essent sbe rerū. ⁊Numerus.n. non ponitur esse reruz substantia nisi inquantū constituitur ex vnitatibus que dicuntur esse rerum substantie. ⁊Prima sequela patet. Et probatur per similitudinem sumptam a positione philosophor naturalium. Naturales enim posuerunt quattuor elementa esse principia. Et q̄uis sit cōmune hoc qō est esse corpus: nō tamen ponebant corpus illud cōmune esse principium: sed magis ignem aut aerem. Unde a simili. Si vnitates sint differētes quāuis conueniant omnes in ratione cōmuni ipsius vnitatis: nō tamen erit dicendum ꝙ ipsa vnitas sit principium. Si scōm: tunc sequitur ꝙ totū vniuersuz sit aliqō vnum ⁊ idem: ex quo substātia cuiuslibet rei est ipūr: qō est indifferens. Sequitur etiā ꝙ vnū ⁊ idem sit principium omniū: qō est impossibile. Tum ratione positiōis illoz que de se est impossibilis. s. vt omnia sint vnum fz vnam rationem substantie. Tum etiā: quia includit contradictionem. Ex eo enim ꝙ ponit vnam esse substantiaz rex ⁊ ponit illud vnum esse principiū contradictionez ī cludit. ⁊Nam vnum ⁊ idem nō est sui ipsius principiuz. ¶Sed disputator causa recreationis volens tenere positionem ⁊Platonis: ad predictas rationes diceret. ¶Et primo ad primā ꝙ licet eor que sunt idez fm sbam ⁊ rationem simul vnū nō possit esse causa alterius: tñ si dīant fm rōnē lz ꝓueniant fm sbam vnū poterit esse p̄n̄m qddi tatiuū ⁊ ꝓductiuū alteri⁹. Dicim⁹. n. ꝙ aīal rōnale ē p̄n̄m quidditatiuū hoīs: ⁊ tñ est idē fm sbam cū hoīe: lz dīant fm rōnem. ⁊Sī etiā in diuinis est p̄n̄m filij: ⁊ tñ pī ⁊ filius ꝓueniunt in substantia. Unde Doc. S. ī de po⁹. q. 8. ar. 2. ad. 10m. ꝓcedit ꝙ illa que sunt eadem re: ⁊ non ratione: vnum potest esse vbi alterum non est. Dicit enim ꝙ illa que sunt eadem re ⁊ ratione: in quocunqz est vnū est ⁊ aliud. Non aūt hoc est de hijs que sunt eadem re

sed nō rōne. Sicut instans est idez qō ꝑn^m futuri ⁊ finis ꝓteriti. Non tn ꝑn^m futuri dicit esse in ꝓterito sed id qō est futuri ꝑn^m. Hec ille. Et ad primā replicam diceret ꝙ lz ea que sunt eadem fm rationez ꝓpriam vnū nō sit cā alterius: bn tn si ꝙueniāt fm cōem ⁊ differant fm rōnes ꝓprias vnū pōt esse ꝑn^m alteri^9. Pater.n.⁊ filj^9 si māliter sumant ⁊ nō relatiue ꝙueniūt fm cōmunē rationē spēi. Tamē ille qui est pater est cā filij et effectiua. Numeri aūt qui sunt ydee ⁊ numeri qui sunt sensibilia: lz ꝙueniāt in cōi rōne numeri: differūt tn fm rōnes ꝓprias. Ad scōam replicam diceret ꝙ nō soluz differūt ex hoc ꝙ vnū est ꝓpetuū ⁊ aliud sensibile: vel ex hoc ꝙ vnū se hz per habitudinē ꝓncipij ad ꝓncipiatuz: sed etiā differūt realiter ex hoc ꝙ sensibilia includūt aliqd fm rē ꝙ nō includūt ydee. Differūt.n.ydee ⁊ sensibilia particularia: sicut nā ⁊ suppositū. Sed manifestū est ꝙ nā ⁊ suppositū realr differūt in substātijs mālib^9: vt pz per Doc.S. in qnolibetis qnolibeto.2.q.2.ar.2. in corꝓre et in plurib^9 alijs locis. Ad tertiaz aūt replicam diceret ꝙ nō sequitur ydeas nō esse sepatas a sensibilibus in esse qdditatiuo ⁊ eēntiali ꝙsideratas: lz sequaē ꝙ nō sint separate fm esse ꝓfectū ⁊ ratū actualis existentie: vt articulo.2. superi^9 dictū est. Ad scōam rōnez ꝓncipalem diceret ꝙ ex plurib^9 numeris nō fit vn^9 numerus: vt pz ꝑ ꝓbm. 5. huj^9. Dicit.n.ꝙ bis tria nō sunt sex: sed semel sex sunt sex. Unde non opz ꝙ ex pluribus ydeis fiat vna ydea: et dato ꝙ ydee sint numeri. Ad replicam autez diceret ꝙ ille vnitates sunt difformes nō ꝑ aliquā aliam formā sed seipsis. Non.n.opz ꝙ oīs dria siue difformitas sit ꝑ aliquā aliā formā siue passionē: sed quedaz dr̄a seipsis: sic forme simplices: vt pz per Doc.S. in de po^a q.3^a.ar.2.ad.7^m. vbi dicit ꝙ aliquid pōt esse distinctuz duplr. Uno^o ꝑ aliud sibi additū: sicut homo distinguitur per rōnalē dr̄iaz ab asino. Et tale distictū opz esse finitū: qr illud adiunctū determinat ipsuz ad aliquid. Alio^o per seipsuz. Et sic deus est distinctus ab oīb^9 rebus. Hec ille. Ad tertiā rōnez diceret ꝙ ponere mathematica eē numeros: nō est incōueniēs. Un hec ratio ō faculi trāsit. Ad q̄rtaz rōnē diceret ꝙ vnitas si ponat pars dualitatis: nō causatur a dualitate cui^9 est pars sed a dualitate ydeaz: nō quidē vt dualitas est sed vt includit duas vnitates. Natura.n.sine ydea in sensibilibus includit mām et formā: vt pz ꝑ Doc.S. in qnolibetis: vbi supra. Et ēt includit hanc mām et hanc formā particularē. Unde ista pluralitas materie ⁊ forme ipsius nature est ꝑn^m dualitatis que est hui^9 materie ⁊ hui^9 forme: et ꝑ oīs māe ⁊ forme. Materia.n.et forma dualitatem ꝓstituūt. Ad qntā rōnē diceret ꝙ lz vnitates formaliter sumpte nō habeant rationem potētie ⁊ actus: tn si māl: sumantur vna hz rōnez potētie ⁊ alia hz rōnez actus: sicut mā hz rōnez potētie ⁊ forma hz rōnē actus: ex quib^9 cōponit natura .ſ. qdditas sine ydea. Ad vltimā rōnez diceret negando sequelā et similitudinē eius adductā ad ꝓbationē ei^9. Adultum.n.differat vnitas ⁊ corꝓ^9. Silr plūmū diuersificant antiqui pbr ⁊ platonici in positionib^9 eor: vt ex dictis manifestū est. Diceret ēt ꝙ oīa sunt vnum fm sbam: si vnū accipiat trāscēdēter. Qō nō est incōueniēs.

Lectio.4. ⁊mo necessarium est fm pbm.4°.huj^9. vbi ꝓbat ꝙ vnū qnodqz dicit vnum fm substantiam.

Ad primum ergo arg^m dicendum ꝙ ydee compant ad res sensibiles sic cause prime rex fm Platonē: sicut pz per Doc.S. in de vitate.q.3.ar.7. in corꝓre. et ar.11. in corꝓre. Nūerus vo cōparatur ad res nō sicut cā: lz magis sic accidēs ad sbm. Un nō est silitudo sufficiens ad arg^m factū ꝑ locum a trāsmutata ꝓportione. Ad 2^m dicendū ꝙ lz oīs multitudo realis realez distinctionē includat: vt cōcedit Doc.S. in de po^a.q.8.ar.2°. in corꝓre: et ēt lz distinctio sit per formā: nō tn opz ꝙ ille forme sint numeri: sz sufficit ꝙ sint cause formales rex numerataz. Ad 3^m dicendū ꝙ illud quo aliqd hz esse vnū est bn ꝑn^m illius qō dicit vnū: nō tn est ꝑn^m vnitatis de genere q̄ntitatis si vnitas formaliter sumatur.

Ubi in Doc.S. ⁊ pho. Volens aūt substantias.

Quantum sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ sint ponēda mathematica vlia media inter ydeas ⁊ sensibilia separata a sensibilibus. Nam mathematica a motu ⁊ mā sēsibili abstrahūt: vt pz.2°.phy^r.⁊.6°.huj^9. 6°.2 Sed motus ⁊ actiones sunt singulariū: vt pz in ꝓhemio huj^9. Igit mathematicalia sunt separata a sensibilibus. Ꝑ 2°. Oīs scīa habetur permanabilem cām. Ergo opz ponere aliqō ꝑn^m scīe qō sit inuariabile. Cum ergo de mathematicis sit scīa: relinquit ꝙ mathematicalia sūt separata a sensibilib^9 singularibus que sunt ꝑn^a incorruptibilia. Ꝑ 3°. A sensibilibus ⁊ singularib^9 nō est expectāda sincera vītas. Cum ergo scīa sit verox: relinquit ꝙ mathematica sit de veris et vlibus. Nō aūtez est de vlibus vt sunt in singularib^9 que vt sic sunt corruptibilia: qr vnūq̄dqz recipit fm modū recipiētis. Ergo ⁊c. Sed ꝓtra est ꝓbus in lra dicens. Volens aūt sbas ad ꝑn^a reducere. longitudinē quidē ponimus ex ꝓducto et breui ⁊ ex aliquo parvo ⁊ magno ⁊c.

Respondeo dicendū ꝓmo ꝙ Plato posuit tertias sbas ꝓter ydeas et ꝓter sensibilia ⁊ vtraq̄z differētes. Differebant enīz a sensibilibus: qr sensibilia sunt corruptibilia ⁊ mobilia. Ulia aūt mathematica sunt sempiterna ⁊ īcorruptibilia. ⁊ īmobilia. Hoc aūt accipiebat ex ipsa rōne scīe mathematice. Nam mathematica a motu abstrahit. Sed si diligēter rōnes Platonis ꝙsiderent: manifestum est ꝙ ipse errabat credens ꝙ modus rei intellecte sit sicut modus intelligendi ipsam rem. Et qr duplex est abstractio intellect^9 vna qua abstrahim^9 vlia a singularib^9 intelligendo vlia nō itelligēdo singularia: alia qua abstrahim^9 mathematica a sensibilib^9 intelligēdo mathematica vlia nō intelligēdo res sensibiles: ideo ymaginabat ꝙ dupl abstraherent res fm esse. Sed hoc nō est necessarium: vt dicit hic Doc.S. Nam et si intellect^9 intelligat rez ꝑ hoc ꝙ similis est ei q̄ntū ad spēm intelligibilem per quā fit in actu: non tn opz ꝙ eodez modo sit species illa in intellectu quo est in re intellecta. Nam omnia quod est in aliquo: est in illo per modum eius in quo est. Et ideo ex ipsa natura intellectus que est alia a natura rei intellecte: est necessariū ꝙ alius sit modus intelligendi quo intellectus intelligit: ⁊ alius sit modus essendi quo res existit. Licet enim idem in re esse oporteat intellectuz ⁊ qō intellectus intelligit: nō tn eodē modo. Unde q̄nis itellectus itelligat mathematica nō itelligēdo sensibilia ⁊ vlia nō itelligēdo ꝑticularia: non tn opz ꝙ mathematica sint ꝓter sensibilia ⁊ vlia ꝓter singularia. Uidemus.n.ꝙ visus ꝑcipit colorez ꝓter saporem: cum tn sapor et color in sensibilibus simul inueniantur: sicut pz in pomo. Dicendū 2°. ꝙ Platonici volentes rex sbas reducē ad prima ꝓncipia: cū ipsi dicerent magnitudines esse rex sbas. ſ. lineam superficiem ⁊ corpus ipsor ꝑn^a assignantes putant se rex ꝑn^a inuenisse. Dicebant.n. lineas componi ex producto et breui. Et qr linea est prima inter q̄ntitates continuas: ei primum attribuebant magnum ⁊ parvum: vt per hoc ꝙ hec duo sunt principia linee sint etiaz principia aliarum magnitudinum. Et eadem ratione dicebant superficiem componi ex lato ⁊ arto ⁊ corpus ex profundo et humili. Sed hec positio stare non potest ꝓpter duas rationes pbr. Quaruz prima est. Qr quor principia sunt diuersa: opz etiam ipsa esse diuersa. Sed ꝓncipia ꝓdictar magnitudinuz fm ꝓdictam positionem sunt diuersa. Latuz.n.et artum que ponunt ꝑn^a superficiei sunt alteri^9 gn̄is q̄ꝑ ꝓfunduz ⁊ humile que ponunt ꝑn^a corꝓris. Ergo linea supficies ⁊ corꝓ^9 erunt ad inuicem distincta. Et ꝑ oīs supficies nō habebit in se lineam nec corpus superficiem. Adultum aūt et paucū que ponunt ꝑn^a nūeri: sunt ēt alteri^9 generis a longo et breui ꝓfundo ⁊ humili. Unde sicut nūer^9 nō ꝓtinet in ꝓdictis magnitudinibus: ita nec linea in superficie. Nec potest dici ꝙ quedā

q̄ quedā p̄dictoꝝ ꝓtinuoꝝ sūt gnā alioꝝ: Quia sic̄ se habent p̄na ad inuicez: sic et p̄ncipiata. Ergo si latuz sit genꝰ pfundi: superficies erit genꝰ corporis. Et ita corpꝰ erit aliqua spēs superficiei. Quod pz esse falsuz. Igit̄ ꝛc̄. ¶ Secūda ratio est. Cuz. n. pūctus sit terminꝰ linee sicut linea superficiei ꝛ superficies corporis: sicut ꝟplato posuit aliqua p̄na ex quibꝰ cōponunt̄ p̄dicte magnitudines: ita debuit ponere aliqō p̄nm ex quo existerēt puncta: qō tñ p̄eter/missuz est. Nec valet dicere q̄ omnes magnitudines cō ponunt̄ ex lineis indiuisibilibꝰ. Et sic puncta nō sūt p̄na ipsaꝝ: q̄ lineaꝝ indiuisibiliū necesse est esse p̄na. Que nō possunt esse nisi pūcta. Unde ex qua rōne ponit q̄ linea indiuisibilis sit p̄nm magnitudinuz ex eadē rōne et punctum ponit̄ p̄nm magnitudinuz. ¶ Sed disputatoꝛ p̄dictas rones faciliter euadere poterit. Diceret. n. ad p̄maz rōnem pbȳ q̄ nulluz est incōueniēs ponere superficiez ꝓtinere lineaz et corpus ꝓtinere superficiez et lineā: lz ad inuicem distinguant̄. imo sm pbm sunt tres species q̄ntitatis specifice distincte. Et tñ corpus cōtinet realr duas supcies: et superficies duas lineas. linea vo puncta ꝓtinet. ¶ Ad secām rōnez diceret q̄ non est simile de linea et puncto: q̄ punctuz est indiuisibile: ideo nō componitur ex aliquo. Linea vo est diuisibilis: ideo ipsi⁹ p̄nt assignari p̄ncipia: non aūt ipsius puncti.

Ad primuz ergo argm dicendū q̄ lz mathematicalia sint abstracta sm rōnē a sensibilib⁹: nō tñ sm esse quēadmodum ꝟplato voluit. ¶ Et per hoc pz solutio ad alia argumenta.

¶ Q̄ō. 13ª. De positiōe ꝟplatōis q̄ntū ad p̄nª eēndi rex.

Einde ꝑsiderandū restat de opinione ꝟplatonis q̄ntū ad p̄nª essendi rex. Circa quod queruntur duo. ¶ Primo. vtrū ꝟplato q̄nien̄ter ꝺterminauerit de p̄ncipijs essendi rex. ¶ Secō. vtrū ꝟplato q̄nien̄ter determinauerit de p̄ncipijs cognoscendi rex. ¶ Ibi ī Doc. S. et pbo. Oino aūt sapiaz. et est Le. 13ª.

a **D primū** sic ꝓcedit. Videt̄ q̄ positio ꝟplatonis de principijs essendi rex sit sufficiēs. Nam trī sunt q̄ttuoꝛ cause rex sensibiliū: vt pz. 2º. pbȳ. et. 5º. 1º. Le. 11. et 2. 70. huiꝰ. Sed plato de hijs oīb⁹ determinauit. ꝟposuit. n. q̄ttuoꝛ elemēta pro p̄nº et causa mālī. Et ydeaz pro p̄nº formali. Nota ydeam. i. formā totius. ꝟposuit ēt bonitatem pro p̄nº finali. Et deum pro causa effectiua ꝓducente. Dicebat. n. q̄ optimi est optima ꝓducere ꝓpter bonitatem: vt pz per Doc. S. in de poª. q. 3. ar. 16. Ergo positio eiꝰ videtur esse sufficiens. ¶ Sed dicebat q̄ ꝟplato posuit ydeas esse cās formales. Q̄ō trī nō videt̄ vez. ¶ Contra. Cuiuslibet cōpositi nō solū forma partis est causa formalis: sed etiā forma totius que resultat ex vnione forme partis cuz mā: vt pz per pbm. 5º. huiꝰ. q̄ Le. 2. et com. 2. quā nos signamꝰ nomine quidditatis. Igit̄ in hoc positio sua nō reddit̄ insufficiens. ¶ Sed dicebat q̄ ꝟplato posuit ydeas separatas. Sed forma non est separata ab eo cuius est forma. ¶ Cōtra. Quia ꝛ pbus ponit metha Lec. pª. physicalia esse separata sm esse ꝛ sm rōnē: vt pz. 6º. huius. Igit̄ nō est incōueniēs ponere ydeas separatas. ¶ Ꝑ 2º. Eadē sunt p̄nª essendi et cognoscēdi. Sed p̄dicta p̄nª sufficiūt ad cognitionē sensibiliū. Ergo etiā sufficiūt q̄ntū ad esse. ꝟprobatio minoris. Quia tunc effectus perfecte Com. 1. cognoscitur: q̄n cognoscunt̄ q̄ttuoꝛ cause eius ex quibus Lec. 11. dependet: vt pz pº pbȳ. Sed res naturalis solum dependet ex quattuoꝛ causis: vt pz. 2º. pbȳ. Igitur ꝛc̄. ¶ Sed ꝛtra est pbus in littera dicens. Oino aūt sapiam de manifestis inquirentem: hoc quidem p̄termisit. Nihil. n. de causa dicimus: qūo vere ille hoc substantie vacanee dicimus. Nam et participare sicut ꝓius diximus nihil est.

Responḋeo dicendū q̄ ꝟplato insufficienter determinauit de p̄ncipijs essendi rex. Q̄ō ꝓbat pbus sex rōnibus. ¶ Quarū ꝓma est. Cum. n. ex hoc hoīes inceperint phari q̄ causas inquisierūt: necesse est q̄ oīs sapia hēat inquirere causas de his que sensui apparēt. Sz ꝟplatonici p̄nª rex ꝑtermiserūt: q: nihil dixerūt ō cā efficiēte q̄ est p̄nm trāsmutatiōis rex. ꝟpretermiserūt ēt cāz formalē: q: dū putarūt assignare cāz formalē ponēdo ydeas assignauerūt sbas aliq̄s sepatas q̄ rōni foīe repugnat. Forma. n. sīl̄ est cuz suo effectū. ꝟpretermiserūt ēt cāz finalē. Igit̄ insufficiēs ē eoꝝ positio. ¶ Ad hāc rōnē pbȳ dicēt disputato: negan⁹ mīoꝛē. Et adducēt p̄mā rōnē factā ante in ꝓiū. ¶ Secda rō pbȳ est. Illō. n. q̄ ponit cāq̄s rei mā: magis ē sba rei et p̄dicabile ō re q̄z id q̄ ō est sepatū. Sz spēs et ydee sūt sepate a rebꝰ sm platonicos. Ergo sm eosdē mā erit magis sba rex q̄z ydea siue foīa. ¶ Ad hāc rōnē dicēt disputatoꝛ: sic̄ pr̄ꝰ dictū est: vz. q̄ lz mā sit magis sba rei q̄z id q̄ ō ē sepatū fz eē ratū et ꝓpletū actualis exīe: tñ id q̄ ō est sepatū sm eē q̄ ō hz ī p̄ncipijs qdditatiuis est magis sba rei q̄z mā inq̄ntū rei fz eē exīe. ¶ Tertia rō pbȳ. Si ea q̄ sūt in sensibilib⁹ causent̄ a spēb⁹ sepatis: nec̄iuz ē dicē aut q̄ sit ī spēb⁹ ydea motꝰ aut nō. Si p̄m: cū nō possit eē motꝰ sine eo q̄ moueat̄ necesse est q̄ spēs siue ydea moueat̄: Q̄ō est ꝺ platonē ponentē ydeas īmobiles. Si 2m: cū ea q̄ sūt ī sensibilib⁹ causent̄ ab ydeis nō erit assignare cāz. vñ veniat motꝰ ad ista sensibilia. Et sic auferet̄ tota pscrutatio scie nālis q̄ ingrit ō rebꝰ mobilib⁹. ¶ Ad hāc rōnē dicēt disputato: q̄ nō est ponenda ydea motus distincta ab ydea rei mobilis: sic̄ nō est ponēda ydea accīs distincta ꝛ sepabilis ab ydea sbe: vt pz ꝑ Doc. S. in de vitate. q. 3. ar. penulº. Et tñ erit assignare cām motꝰ: Quia mā erit cā mālis motꝰ. ydea erit cā foīalis. Agēs erit cā efficiēs. ¶ Quarta rō pbȳ. Si vnū eēt sba rerum oīuz: sic̄ platonici posuerūt: opoꝛtēt dicē q̄ oīa eēnt vnū: sic̄ ꝛ nāles dixerūt. Sz facile est ostendē q̄ oīa non sunt vnū. Ergo positio que ponit vnū eē sbaz oīuz rex est improbabilis. ¶ Nec valet dicē q̄ ex positiōe platonis nō segit̄ q̄ oīa sint vnū simplr: lz q̄ oīa sint vnū sm aliquid vnū. s. sm genꝰ vl spēz: Q: opz q̄ vnū sit genꝰ oīuz: et ad huc oīa eēnt vnū sbal̄. sic̄ dicimꝰ hoīez et asinum eē aāl sbal̄. Sed hoc est īpossibile. Q: opz dicē q̄ dīa diuisiua huiꝰ gnis n̄ eēt vna: cū dīa sit extra rōnē gnis. ¶ Ad hāc rōnez dicēt disputatoꝛ q̄ sic̄ omnia sunt ens: ita oīa sūt vnū: nō qdē iter se sed in se. Unūq̄dq̄z. n. ens est in se vnū: lz sit distinctū ab alio. Unū. n. q̄ conuertit̄ cum ente vt dicit Doc. S. in de poª. q. 3. ar. 16. ad. 3m. nihil addit supra ens nisi idiuisionē. Et hoc vnū ꝓuat multitudinez: inq̄ntū multitudo ex diuisiōe cātur: nō qdē multitudinē extrinsecā que vnitati opponit. Nō. n. ex hoc q̄ aliquid dī esse vnū: negat̄ q̄n aliq̄d sit extra ipm: q̄ cū eo cōstituat multitudinē. Sed negat̄ diuisio ipsi⁹ in multa. Nec ille. Licet ergo oīa sint vnū ī se: nō tñ ꝓp hoc tollit̄ distinctio rex. ¶ Quinta rō pbȳ. Q: ꝟplato posuit post nūeros longitudies latitudies et soliditates eē sbas rex sensibiliū. Sz nulla rō vī sm platonē ūre debeāt poni nec ī pnti. s. in īmobilib⁹ q̄ semp eodē mō se hēt: nec ī futuro. s. in corruptibilib⁹ que eē hēt post nō esse: q: vel tales lōgitudies eēnt spēs vel ītermedia vel sensibilia. ꝟplato. n. nō posuit plia gnā entiū. Nō p̄m: q: spēs siue ydee sūt nūeri eēntiales. Nec mōi aūt lōgitudines sunt post nūeros. Neq; 2m: q: hmōi ītermedia sūt mathematica a sensibilibus separata: q̄ non pōt dici de illis lineis ꝛ superficiebus ex q̄b⁹ sensibilia ꝟstituūtur. Neq; 3m: Nam sensibilia sūt corruptibilia. Nec mōi aūt sūt incorruptibilia: vt patebit ī. 3º. huiꝰ. q. 5. ar. 2. Ergo hmōi linee ꝛ superficies nō sūt. Uel si sunt: opz ponē q̄ntū genꝰ entiū. Q̄ō trī ꝟplato ꝑtermisit. ¶ Ad hāc rōnē dicēt disputatoꝛ: q̄ ꝟplato posuit lōgitudies et latitudies ꝛ soliditates esse sbas reruz q̄si de necessitate ꝓsequētes sbas rex. Impossibile est. n. q̄ ꝓducat̄ corpus sensibile nisi q̄ntū lōgū latū ꝛ pfundū. Et nō opz q̄ sint ydee vel ītermedia aut sensibiles sbe.

Sed sunt accidētia necessario ꝙsequentia res sensibiles. ¶Sexta ratio phy. Impossibile est assignare distincta ꝑncipia his quibus solū nomē cōe est: nisi existētibus ab inuicem diuersis: q; illa que solo noīe conueniūt et ratione differūt non possunt habere ꝑncipia cōia: cum cuiuslibet rei ratio ex suis ꝑncipijs sumatur. Sed ens multipl̄r dr de substātia et accidēte: et nō vniuoce. Igitur incōueniēter Plato assignauit ꝑncipia existentiū nō diuidēdo entia abinuicem. ¶Nec valet dicere q; aliquis posset aliqb⁹ ratione differentib⁹ quox nomen est cōmune assignare ꝑncipia singulis ꝑncipia ꝓpria coaptādo sine hoc q; multiplicitatez noīs cōis distingueret. Sed Plato hoc non fecit. Non.n. adaptabat singulis ꝑncipia ꝓpria: sed solū de ꝑncipijs substantie tractauit et nō de ꝑncipijs accidētiuz. Non.n. sufficit tractare de ꝑncipijs substantie: q; ēt accidētia hñt ꝓpria ꝑncipia. Nec sunt oībus modis oīuz generū eadez ꝑn̄a: vt ꝓbabit in.12.hui⁹.q.4.ar.1. ¶Ad hanc rationē diceret disputator q; determinādo de causis rex in genere: nō opz determinare de singulis causis omniuz rex. Unde ex hoc positio Platonis non reddit improbabilis.

Ad primuz argm ergo dicendū sicut dictum est in obiectione admittendo solutionez ad primā replicā. ¶Ad scōam replicā dicendū q; iz methaphisicalia sint sepata ſm esse r rōnem a mā: q; eis nō repugnat eē sine mā: nō tn opz ponere formas rex nālium que hñt esse in mā esse sepatas ſm esse. Un Plato insufficiēter posuit ydeas esse formas rex. ¶Ad scōm dicendū q; iz eadē sint ꝑncipia essendi r cognoscēdi: nō tn ecōtra: vt pz p Doc. S. in de vitate. q.3.ar°.3. ad.7m. Ubi sic ait. Pro tanto dicunt eadem esse essendi et cognoscēdi ꝑncipia: q; quecūq; sunt ꝑncipia essendi ēt sunt ꝑncipia cognoscēdi: nō tn ecōuerso: cum effectus sint interdū ꝑncipia cognoscēdi causas. Unde nihil ꝓhibet formas intellectus speculatiui esse tn ꝑncipia cognoscendi: formas aūt intellectus practici esse ꝑncipia essendi et cognoscendi simul. Nec ille. Unde hoc argumētuz peccat ſm fallaciam cōsequentis arguendo a positione ꝑntis ad positionem antecedentis.

¶Ibi in Doc. S. et phō. Quō aūt aliquis dicet.

a **Dsecundum** sic ꝓcedit. Uidetur q; Platonis positio de ꝑncipijs rex cognoscēdi sit sufficiens. Quaz ānto res magis accedit ad īmālitatem que est natura cognoscentis inātum hmōi: tanto efficacius cognoscere facit: vt dicit Doc. S. in de vitate q.3.ar.p°.ad.3m. Sed Plato posuit ydeas īmāles sepatas a sensibilib⁹ que mālia sunt et nō scibilia. Igit videt cautum posuisse ydeas esse ꝑn̄a scie. ¶Ꝑ 2°. Omne qō est necessariuz est incoꝛruptibile. Cuz ergo scīa sit incoꝛruptibilium: scīa erit necessariox. Sed necessariuz singularitati repugnat cum singularia sint coꝛruptibilia. Ergo scīa est vliuum. Non aūt vt sunt in singularib⁹: q; sic sunt singularia. Ergo ſm q; sunt extra singularia que vlia dr ydee ſm Platonez. Igit idem qō ꝓius. ¶Ꝑ 3°. Ad speciem que est medium cognoscendi requiritur repꝛesentatio rei cognite et esse spirituale: vt dic Doc. S. vbi supra.ad.2m. Cum ergo ydee ſm Platonem ponuntur extra singularia: sic magis inducunt in cognitioez q; ſm esse qō hñt in singularibus. ¶Ꝑ 4°. Ydea est sitūdo rei. Sed non possum⁹ cognoscere nisi per similitudinem .s. per spēm intelligibilem. Non ergo possumus cognoscere nisi per ydeas. Et sic necessariuz fuit ponere ydeas esse ꝑn̄m scīe et cognitionis in nobis. ¶Sed ꝫ est phūs in lra dicens. Quō aūt aliquis dicet oīuz elemēta. Sala enīz q; nō est possibile ꝑexistere cognoscentē rē.

Respondeo dicendū q; Plato insufficienter posuit ydeas esse ꝑn̄m scīe in nobis. Quod ꝓbat phūs q̄ttuoꝛ rōnib⁹. ¶Prima ratio est talis. Si ex ipsis ydeis scīe in nobis causant: non ꝓtingeret aliquē adiscere. Sed ꝓns est falsum. Ergo et añs. Probatio ꝓsequētie. Nullus.n. cognoscit qō adiscē debet: sicut geometer r si cognoscit aliqua que sunt necessaria ad demonstrandū: tn ea que dz adiscere non cognoscit. Et sic in alijs scientijs. Sed si ydee sūt cause scīe in nobis opz q; oīuz habeam⁹ scīam: q; ydee sunt rōnes oīum scibilium. Ergo non possum⁹ aliqd aliud adiscere nisi dicatur aliqs adiscere id qō prius nouit. ¶Ad hanc rationē diceret disputato: q; iz ydee sint rōnes oīuz scibilium: nō tn opz q; habeam⁹ oīuz scīam: q; nō oīuz rerū ydeas cognoscim⁹ sicut nō cognoscim⁹ ꝑncipia ꝓpria et essentialia oīuz rex: sed acgrim⁹ cognitionē eoꝛ per studium et exercituz virtute luminis intellectus et virtute magistri docētis. ¶Scōa ratio phy: Si ydee essent eāe nostre scīe in nobis: oporteret nostrā sciam nobis cōālē esse q; sensibilia per hoc nām ipsaz sepatam adipiscunt: q; ydeas pticipāt ſm Platonicos. Sed cognitionis nālis que est potissima cognitio nō possumus obliuisci: sic̄ pz de cognitione primoꝛ ꝑncipioꝛ que nullus ignorat. Ergo nullo⁹ possumus obliuisci scīaz in nobis p ydeas acquisitaz sive causataz. Qō est ꝓtra Platonez qui dixit q; aīa ex vnione eius ad coꝛpus obliuiscit scīe quam nāl̄r habuit de oībus: et postea per disciplinaz adiscit hō id qō pri⁹ nouit: q̄si adiscere nihil aliō sit nisi reminisci. ¶Ad hanc rationē diceret disputato: q; scīaz esse nobis cōnālem pōt intelligi dupl̄r sive tripl̄r. Uno⁹ q; est ſm nām. Et sic scīa est nobis cōnaturalis. Alio⁹ dicit nālis: q; est a natura. Et hoc dupl̄r. Uno⁹ pfecte. Et sic scīe nō sunt nobis cōnāles. Alio⁹ habitual̄: et in virtute sic̄ effectus sunt in suis causis ꝓpriis et proximis. Et sic Plato posuit omnes scīas esse nobis cōnāles. Adiscere aūt nihil aliud est q̄ disciplinaz prius habitam ſm esse impfectum accipere ſm esse cōpletum et pfectū. Prima enīz ꝑn̄a sunt nobis nāl̄: nota ex quib⁹ possunt deduci omnes ꝓclusiones mediante lumine intellectus agentis. ¶Tertia ratio phy. Ad rex cognitionē requirit nō solū forma: sed etiā ꝑncipia mālia: ex quibus res cōponunt. Sed ydeis nō possunt cognosci nisi ꝑncipia formalia rerū: q; ydee sunt forme rex. Ergo ydee nō sunt sufficiētes cause cognitionis rex mālibus ꝑncipijs existentibus ignotis. Assumptum pbat per exemplum: Qz de hac littera Syllaquidam dubitant: vtrum sit composita ex quattuo: lris .s. S. y. m. a. Aut sit vna lra ꝑter ꝓdictas hñs ꝓpriū solum. Contingit ergo dubitationem esse de ꝑncipijs materialibus rex. Unde talia ꝑn̄a requirunt ad cognitionez rex. ¶Ad hanc rōnez diceret disputator q; ydea est forma totius ſm Platonez. Forma aūt totius rex sensibilium includit materiaz et formā partis. Unde diffinitiones rex mālium includunt mām et formā: vt pz p Doc. S. in.2°. phy[x]. et per phm ibidem: et in.10. huius. Un ista tertia ratio videtur supponere falsum. ¶Quarta ratio phy. Si per ydeas sufficiēter in nobis causarent scīez sequeret q; aliquis nō hñs aliquē sensuz posset cognoscē sensibilia illius sensus. Qō pz esse falsum. Maz cecus natus nō pōt habere scīam de coloꝛibus. Pz tn ꝓña: quia ad cognitionē rex opz habere noticiam de sensibilibus: q; sensibilia sunt mālia elementa rex: Sicut voces cōposite et syllabe et dictiones componunt ex ꝓpriis elemētis. Si igit sufficienter per ydeas causet in nobis scīa, opz q; p eas dē causetur in nobis cognitio sensibiliū. Sed cognitio que causat in nobis ex ydeis: est sine sensu accepta: q; per sensum nō habemus habitudinē ad ydeas in cognoscēdo. Ergo sequit q; aliquis nō habens aliquem sensum: possit cognoscere sensibilia. ¶Ad hanc rationez diceret disputato: q; ydee sufficiunt ad cognitionem rex per se: sicut diffinitiones rex seu qdditates. Non tamen ꝓpter hoc sequit q; sensus nō ocurrat ministerial̄: ad cognitionē rex. Nullus.n. diceret q; diffinitio nonsit ꝑncipiū cognoscendi et principiū scīe in nobis: cū diffinitio sit medium demōstrationis cuius effect⁹ est scire: vt pz p° post[x]. Plato aūt posuit ydeas esse naturas et qdditates rex que per diffinitiones significant. ¶Cōsiderandū est antē primo ſm phm ibi. Et vnam sbam q; Platonici et pytagoꝛici ꝓueniebant et differebant in aliquibus.

Conueniebant

Conueniebant.n. in duobus. ¶Primo in hoc q̄ vnum est ſba rerum. Dicebant .n. platonici sicut ꝛ pythagorici q̄ hoc q̄ dico vnū non p̄dicat̄ de aliquo ente sicut accīs de ſbo: sed ipsum vnū significat ſbam rei. Et hoc ideo q̄ non distinguebant inter vnū qđ conuertit̄ cū ente ꝛ vnuz quod est p̄n̄ numeri. Scđo conueniebant in hoc q̄ tā platonici q̄ pythagorici dicebant nūeros esse cāz ſbe oībus rebus. Et hoc ideo q̄ nūerus nihil aliud est q̄ vnitates collecte. Unde si vnitas est ſba rei: opz q̄ numerus sit ſba rerum. Sed differebant in duobus. ¶Primo q̄ pythagoras vt dictū est p̄obat duo p̄n̄: ex q̄bus res ꝓstituebant .s. finitū ex pte forme: ꝛ infinitū ex parte māe. ¶Plato vo posuit vnitatē ex pte forme ꝛ dualitatē. s. magnū ꝛ puuz ex parte māe. Et cā huius dr̄ie est: q̄ oēs numeri gn̄ant naturaliter ex dualitate p̄ter numeros p̄mos. ¶Unde considerandū est 2° ſm Doc. S. hic q̄ numeri illi dr̄ p̄mi: quos nullus nūerus numerat: sicut trinarius: q̄nari⁹: septenarius: nouenarius: vndenarius: ꝛ sic de alijs. Hij .n. a sola vnitate ꝓficiunt. Sed illi nūeri quos aliqs alī⁹ numerus numerat: non dr̄ p̄mi sz cōpositi: sicut t̄ter/narius quē numerat dualitas. Et vl̄ omnis nūerus par a dualitate numerat̄. Q̄z igit̄ nūeri pares māe attribuū/tur: ideo plato posuit dualitatez ex pte māe. Uidebat.n. plato q̄ vnūq̄dq̄z recipit̄ in alio ſz mensurā recipiētis. Una aūt mā est tm̄ vna mensura recipiendi. Unde diuerse acceptiones numeri ꝓuenire debēt ex diuersis materijs recipientiū. Uidit ēt plato q̄ agens qđ introducit spēm: facit multas res hr̄tes spēm: cuz tm̄ sit vnū agens. Et hoc ꝓpter diuersitatez que est in materijs. Et hoc appet in masculo ꝛ femina. Mā masculus se hz ad femīā sicut i/primens spēm ad mām. Sz vn⁹ mas p̄t ip̄regnare multas feminas. Femina autem ip̄regnatur ex vna actione viri. Inde est q̄ plato posuit vnitatē ex pte spēi: ꝛ dualitatē ex pte māe. Scđo dr̄nt: q̄: ¶Platonici posuerūt mathematica sepata que ſm suā ſbam nūeros esse dicebant. ¶Posuerunt ēt ydeas sepatas. Sz pythagorici dicebāt ip sas res sensibiles esse nūeros: ꝛ non posuerunt mathema tica media ꝛ ydeas sepatas. Et huius dr̄ie cā fuit: q̄: platonici pscrutati sunt de diff̄onibus rer̄ quas credebāt nō posse tribui reb⁹ sensibilibus sicut supra dictū est. Jō po fuerunt quasdā res sepatas q̄bus diff̄ones attribuebant. Sed pythagorici q̄ fuerunt p̄iores platone non ptcipauerunt dyalecticā ad quā ptinet ꝓsiderare vtia ꝛ diffēs quaz ꝓsideratio dirit platonē ad introducendum ydeas.

¶Cōsiderandū est 3° q̄ antiq̄ ꝑbyq̄ posuerūt vnitatē ex parte māe ꝛ ḋietatē siue dualitatē ex pte forme: rōna bilius locuti sūt q̄z platonici q̄ posuerūt ḋietatē ex parte materie. Cuius rō ꝑby talis est. Ex vna.n. mā multa fiūt per successionē formaz diuersaz in ipsa: q̄ illa mā q̄ nūc subst at vni forme: postmodū poterit substare multis vno corrupto ꝛ alio genito. Sed vna forma semel ꝓstituit aliquod generatū: q̄ cū aliqđ generat̄: accipit formā. Quidem forma non poterit eadē nūero alteri genito aduenire. Ex quo appet q̄ vna mā ad multas formas est i potentia. Et sic rōnabilius est vnitatē ponere ex pte māe ꝛ pluralitatē siue ḋietatē ex pte forme q̄z ecōuerso. ¶Considerandū est 4° hic ſm Doc. S. q̄ hec diuersitas inter platonem ꝛ nāles accidit pp diuersaz ꝓsiderationē de rebus. Nāles.n. tm̄ ꝓsiderabant que sunt sensibilia ꝑ quę sunt subiecta transmutationi in qua vnū ſbz successiue suscipit contraria. Ideo posuerunt vnitatē ex pte māe ꝛ ḋietatē ex parte forme. Sed plato ex ꝓsideratiōe vlīuz deuenie/bat ad ponendū p̄n̄a sensibiliū. Unde cuz diuisio māe sit causa diuersitatis multoz singulariuz sub vno vl̄: posuit diuersitatē ex pte māe: ꝛ vnitatem ex parte forme.

Ad primum ergo arg^m dōm: q̄ ydee siue quidditates rerum sunt p̄n̄a cognoscendi rez: non tm̄ ſm q̄ sunt separate ſm esse a singularibus: vt plato posuit. ¶Ad 2^m dōm: q̄ scia est vnius que hr̄t esse in singularibus: hz tm̄ vt sic non ꝓsiderent ſz qđ hr̄t in singularibus. Unde plato fuit decep⁹ credens q̄ sicut res se hr̄t ad intelligere: ita ꝛ ad eē. Mō. n. oportet q̄ si intellectus abstrahit vnum ab alio intelligēdo vnum ꝛ non intelligēdo aliud: q̄ ideo vnū sit sine alio ſm esse. Efficaciꝰ n. est operatio intellectus q̄z sensus. Et tm̄ sensus ꝑcipit plura diuisim que tm̄ sunt ꝓiuncta ſm esse: vt pz de sapore ꝛ colore in pomo. Jō intellectus ēt potest diuisim intelligere que sunt ꝓiūcta ſm esse: vt patebit per Doc. S. i. 7°. huius. q. p^a. ar. 4. ¶Ad 3^m dōz q̄ ydee si ponant̄ ſm q̄ theologi ponūt: sunt p̄n̄a cognoscendi. Non tm̄ si ponant̄ separate ſm eē exīstie sicut plato posuit. Ideo arg^m nihil ꝓcludit. ¶Et silr dōm est ad 4^m. ¶Hec igit̄ de opinionibus antiquoz ꝛ de his que ad p̄imum librum methaphysice pertinēt dicta sufficiant.

¶Explicit p̄imus liber methaphysice.

¶Incipiunt perutiles atq̄ p̄clare questiones in secūdo methaphysice Aristotelis.

¶Questio p̄ima. Qualiter homo se habeat ad considerationem veritatis.

p

Qst consideratione eorū que ab antiquis ꝑbys de p̄imis rer̄ p̄incipijs tradita sunt in p° libro huius: accedēdū restat in hoc 2° libro ad determinandū veritatē de rer̄ p̄incipijs ſz mentē ꝑby. Circa qđ duplex occurrit cōsideratio. ¶Prima est de his que ptinent ad ꝓsiderationez vlis veritatis. ¶Scđa est de p̄mis p̄incipijs rerū: ꝛ de omnibus alijs ad que se extendit consideratio huius scie. Et hoc in 3° libro q̄ incipit ibi. Hlecesse ē nobis ꝛc̄. Circa p̄imū tria occurrunt ꝓsiderāda. ¶Primo qualiter se habeat hō ad ꝓsiderationē veritatis. ¶Scđo ad quā sciam pertinet p̄incipali⁹ ꝓsideratio vitatis. ¶Tertio de mō cōsiderandi veritatē ibi. Contingit aūt ꝛc̄. Circa p^m q̄runt quinq̄. ¶Primo vtz ꝓsideratio vitatis sit quodāmō facilis ꝛ quodāmō difficilis. ¶Scđo vtz difficultas que ē in consideratiōe vitatis ꝓueniat ex pte intellectus nr̄i tm̄: vel ex pte rei tm̄: vel ex pte vtriusq̄z. ¶Tertio vtz per studiū speculatiuaz sciaz ex his que p fanta mata cognoscunt̄ possimus ꝓuenire ad intelligendas ſbas separatas. ¶Quarto vtz possim⁹ in p̄nti statu cognoscere p intellectum ſbas sepatas in hītu info:matū p intellectū agentez. ¶Quinto vtz aliquo mō possibile sit aīam vnitaz corpi cognoscere subas sepatas q̄tum ad earum quidditates. ¶Ubi i Doc. S. ꝛ pho. De vitate theorica. ꝛ ē Lec. p^a.

a

D primuz sic procedit̄. Uidetur q̄ consideratio de vitate nō sit quodāmō facilis: ꝛ quodāmodo difficilis. Mā sapiaversat̄ circa difficilima: vt patuit in p:oheimio p̄imi huius. q. 1. ar. 2. Sed cōsideratio vitatis potissime ptinet ad sciaz hanc: que sapia dicitur: vt patebit in sequenti lectiōe. Ergo ꝓsideratio veritatis non ē facilis. ¶Ꝑ. 2°. Illa scia non est difficilis: circa cuius p̄ncipia nō ptingit errare. Sz ista scia que ē circa veritatē ē hmōi. In forib⁹. n. q̄s delīgt: vt hic dicit ꝑbs. Cum ergo ꝓsideratio vitatis ad hanc sciaz ptineat: vr̄ q̄ non sit difficilis. ¶Ꝑ. 3°. Cōsideratio de veritate non est nobis possibilis. Ergo non est nobis quodāmō facilis: ꝛ quodāmō difficilis. Añs ꝓbat̄. Q̄z nos non cognoscim⁹ rer̄ sine cā: vt pz p cōmen. 7°. huius: vbi dicit q̄ nō p̄t cognosci rer̄: nisi cā p̄ia oīum cognoscat̄. Sed p^a causa omniū non p̄t cognosci a nobis nec a p̄iori cū non hēat causā: nec a posteriori p effectū cū nullus sit effect⁹ ei adquatus. Ergo cognitio vitatis non ē nobis possibilis. Et per ꝓns nec est facilis nec difficilis. ¶Ꝑ. 4°. Si posse/ Lectio .9.
m⁹ cognoscere rer̄: hoc eēt p spēz itelligibilez. Spēs.n. intelligibilis est id quo res itelligit̄: vt pz 3° de aīa. Aut ergo illa spēs cognoscit̄ ab intellectu p seipsā aut p aliaz.

non p̃m: qz sic idem esset notius ꝛ ignotius prius ꝛ posterius. Neqz etiã 2m: qz sic esset ꝓcedere in infinitũ. Ur̃ ergo q cognitio v̄itatis nõ sit nobis possibilis. Et sic idẽ quod prius. C Ad .5o. Intellect⁹ noster a pn⁹ siue creationis cũ sit tãq̃ tabula rasa: non hz in se ptem cognitiõis veritatis. Ergo non põt moueri ad cognitionẽ v̄itatis. ¶ Dz ꝓñtia. Qz omne qd̃ mouet̄ ptim est in termino a quo ꝛ partim est in termino ad quẽ: vt pz .5. ꝛ .6o. phy⁸. Ergo idem qd̃ prius. C Ad .6o. Circa intellectũ nõ ẽ alteratio. Ergo intellect⁹ nr̃ non põt moueri de ignorãtia ad sciaz. ¶ Datet ꝓñtia. Qz sic mutaret̄ de ꝓrio in ꝓriũ. ꝛ sic altera retur. Qd̃ est inconueniens. Et sic idẽ qd̃ pri⁹. C Ad .7o. Si ꝓsideratio veritatis eẽt quodãmõ facilis: hoc maxie esset: qz p̃a rez pn̄ sunt nobis nota nãlr: vt dic̃ hic Doc. S. Sed hoc non ẽ vez. Qd̃ sic pz. Qz omnis nr̃a cognitio intellectiua: ortũ hz a sensu: vt pz p⁹ post⁸. Sz cognitio p̃mox pn̄ est intellectiua: cũ habitus illox ponat̄ intellectus: vt pz .6o. ethycox. Ergo cognitio p̃mox principiorum oriat̄ a sensu. Et sic non sũt nobis nota nãlr. Et sic cognitio v̄itatis non ẽ quodãmõ facilis. C Sed ad̃ ẽ pbs in littera di. De v̄itate theorica sic qdem difficilis: sic vo facilis est. Signũ aũt est neqz digne nullũ adipisci ipsam posse neqz omnes exortes esse sed vnumquẽqz aliquid de natura dicere ꝛc̃.

Lectio.1.

Lectio.5.

Respondeo dõm: q cognitio siue ꝓsideratio v̄itatis quodãmõ ẽ facilis: ꝛ quodãmõ difficilis. C ¶ Prima ptez hui⁹ conclonis. s. quod quodãmõ sit facilis pbat pbs duobus signis ꝛ vno exemplo. ¶ Primũ signũ est. Qz hz nullus perfectã possit adipisci cognitionẽ v̄itatis: tamẽ nullus hõ est ita expers veritatis qn aliqd de veritate cognoscat. Unusqsqz enim potest aliqd enũciare de v̄itate ꝛ nã rez. Qd̃ est signum interioris ꝓsiderationis. Signũ ergo ẽ q cognitio de veritate est quodãmõ facilis. Scõm signuz est. Qz hz illud quod vnus hõ põt apponere suo studio ad cognitionem veritatis sit parũ per cõpationem ad totã ꝓsiderationez veritatis: tñ id qd̃ aggregaẽ ex oĩb⁹ coarticulatis ꝛ collectis fit aliqd magnũ sicut appet in singulis artibus que p diuersox studiox atqz ingenia admirabile incrementum inuenerunt. Exemplũ est vulgaris prouerbij. In forib⁹ .i. in ianuis domus qs delinquet. Quasi dicat null⁹. Sic̃ ergo interiora domus difficile est scire: ꝛ circa ea facile ẽ hominẽ decipi: sed circa introitũ domus q omnib⁹ pz ꝛ primo occurrit nullus decipit̄: ita ꝛ in ꝓsideratione veritatis. ¶ Nam ea per que intraẽ in cõsiderationẽ veritatis. s. prĩa rez principia sicut. Oẽ totũ est maius sua parte ꝛ alia hmõi sũt omnib⁹ nota ꝛ nullus decipit̄ circa ea. Circa ꝛclones vero ad quas quasi per ianuã p hmõi prĩcipia introit̄: ptingit multotiens errare. Unde pz q cognitio v̄itatis est facilis q̃tum ad istud. s. q prĩa pn̄ sũt omnibus nota. C Secdam ptem ꝛclonis. s. q sit difficilis p̃bat pbs tali rõne. Illa. n. cognitio est difficilis circa quaz non possumus hr̃e totũ via cõpositionis neqz partez via resolutionis. Sed circa v̄itatẽ ꝓsiderandã non possumus habere totũ neqz partẽ. Qd̃ intelligendũ ẽ distincte ꝛ cõplete. Igit̄ ꝓsideratio de v̄itate est quodãmõ difficilis. C Considerandũ ẽ hic p⁹ fm Doc: S. q duplex est via qua ꝓcedit̄ ad cognitionẽ veritatis. Una ẽ p modũ resolutionis fz quã ꝓcedimus a cõpositis ad simplicia ꝛ a toto ad ptem. Et in hac via perficit̄ cognitio veritatis qñ̃p uenitur ad singulas ptes distincte cognoscendas. Alia est via per modũ cõpositionis: fm quã procedim⁹ a simplicibus ad cõposita. Et in hac via pficit̄ cognitio veritatis quando pueniat̄ a ptibus ad totũ. Ex hoc aũt q hõ in rebus non põt perfecte cognoscere totũ ꝛ partẽ: ostẽdit difficultatem ꝓsiderande v̄itatis ex vtraqz via. C Cõsiderãdum est 2o fm Doc. S. in p̃o lectionis q aliter se hz cõsideratio prime pbye circa veritatez: ꝛ aliter cõsideratio particularũ sciaz. Nam vnaqueqz scia particularis cõsiderat aliquã particularẽ veritatẽ circa determinatũ gen⁹ entiz: vt geometria circa magnitudinẽ Arismetrica circa numeros. Sz pbya p̃a ꝓsiderat vlem veritatẽ entiz. Et ideo hanc sciam pertinet considerare quomodo se habeat homo ad veritatem cognoscendã. C Considerandũ est 3o q p̃a principia esse nobis nãliter nota: põt intelligi dupliciter. Uno⁹ q cognitio eorũ insit nobis a nã. Et sic non sunt nobis nãliter cognita. Alias aĩa nostra non esset in principio siue creationis sicut tabula rasa. Qd̃ ẽ ꝓ pbm in 3o de aĩa. Alio mõ dr̃ nãliter cognita: qz lumine nãli intellectus agentis cognitis terminis statiz cognoscunt̄. Cognito. n. qd significet totũ ꝛ quid pars: statim intellectus assentit huic pn⁹ omne totũ est maius sua parte. Et isto modo dz intelligi q prima pn̄ sunt nobis naturaliter nota. C Ex quo pz: q cognitio primox principioz nõ vocatur cognitio infusa nec ppie acquisita: qz cognitio intellectiua hois acquisita proprie loquendo est illa que acquritur per aliquã deductionẽ vel argumentationẽ. Sz vocatur cognitio nãlis. non q nobis sit inata a nã. sed q: nãli lumine ĩtellectus agentis acgritur cognitis terminis. Et sic intelligitur dictũ Doc. Sctĩ. in p̃a parte. q. 82. ar. p⁹ ꝛ scdo: vbi dicit q sicut intellectus ex necessitate inheret p̃mis principijs: ita voluntas fini.

Ad primuz ergo dõm: q ꝓsideratio de veritate põt ꝓsiderari dupliciter. Uno⁹ q̃tuz ad p̃a ꝛ ꝛclones simul. Et sic est difficillima. Alio⁹ q̃tuz ad prima p̃a tñ. Et sic est quodãmõ facilis: vt dictum ẽ. C Et silr dõz est ad 2m. C Sed ꝫ. Illa cognitio nullo mõ ẽ facilis circa quã non possumus hr̃e nec totuz nec ptez. vt dicit pbs hic. Igit̄ ꝛc̃. C Ad hoc dr̃ alig q predicta ꝓ pbẏ. s. non posse hr̃e nec totũ nec partẽ difficultatem cognitionis oĩdit: dz ĩtelligi disiũctiue. Ideo verificatur pro altera pte tñ. ¶ Non. n. possumus hr̃e totaliter cognitionez de v̄itate. C Sed qz textus copulatiuã conũctionẽ ponit: ideo dr̃ alij q si illa conũctio ꝛ copulat ĩter ppões. sic est ypothetica ꝛ falsa. Si aũt inter terminos: sic ẽ cathegorica de copulato extremo ꝛ vera. C Sed melius dõm est fm Doc. S. q non possumus habere cognitionẽ de veritate distinctã ꝛ determinataz q̃tum ad totũ. i. via cõpositionis non possum⁹ hr̃e i pñti vita pfectã cognitionẽ veritatis. ¶ Neqz q̃tũ ad partẽ. s. fz viam resolutionis. ¶ Possum⁹ tñ hr̃e cognitionẽ indeterminatã de veritate: vt infra patebit. C Ad 3m dõz: q cognitio veritatis ẽ nobis possibilis: qd̃ pz p⁹ per ꝛcloneꝫ huius articuli. Illa nãqz ꝓsideratio ẽ nobis aliqualiter facilis. Ergo ẽ possibilis. 1o. pz. ¶ Nã hõ nãlr scire desiderat: vtĩ ꝓbemio primi hui⁹ dictũ est. Sed scire nihil aliud ẽ q̃z veritatẽ alicui⁹ entis cognoscere. Cũ ergo nãle desiderium frustra eẽ non possit: sequit̄ q cognitio veritatis est homini possibilis. 3o. adhuc pz. Si. n. cognitio veritatis non eẽt homini possibilis: nõ ptingeret aliquẽ hoiem eẽ felicem: cũ tñ hois felicitas maxie in veritatis cognitiõe ꝛ contẽplatione ꝓsistat. vt pz. 10: ethyk⁸. C Et ad ꝓbationem añtis dr̃ q hz p̃a cã in ꝓsenti statu nõ possit cognosci a nobis cognitiõe pp qd: bene tñ cognitione qz. C Et hz nullus effect⁹ assimilet̄ pme cãe assimilatione adequationis: bene tñ sibi assimilat̄ assimilatiõe ꝓportionis. C Ad 4m dõm: q ille spẽs ĩtelligibilis qua intellect⁹ cognoscit rem põt ꝓsiderari dupliciter. Uno⁹ vt res quedã fm se cõsiderata. Et sic põt p aliã spẽm cognosci. Alio⁹ põt ꝓsiderari vt id quo intellect⁹ cognoscit rẽ inẽz hmõi. Et sic intellectus non cognoscit eã p aliã spẽm. Sed ex eo q intellectus reflectit̄ supra seipsũ: intelligit reflexe illã spẽz: vt pz 3o de aĩa. C Ad 5m dõz: q nullus noster añ adiscere nihil hz actu de cognitione veritatis. Sed in ipso adiscere aliqd hz actu de cognitiõe veritatis: hz illud sit ĩperfectũ. Illa tñ auctoritas pbẏ intelligit̄ de motu phyco: ꝛ non de motu rõnis ppie loquẽdo. C Ad 6m dõz: q duplex est alteratio. Quedã est corruptiua. Et talis ẽ circa intellectũ. qz talis alteratio corruptiua si ppie accipiat̄ ẽ inter duas formas positinas mutuo se expellẽtes. Alia est alteratio pfectiua: q̃lis ẽ alteratio de ignorantia ad sciaz. Et talis hr̃ ẽ circa intellectũ ꝛ ẽ in prĩa specie qualitatis. C Ad vltimũ dõm: q solutio eius patuit in corpe artículi. Et si repliceẽ. ¶ Prĩa p̃a sũt difficillime cognitiõis: vt patuit

vt patuit in primo huius.q.7.ar.1.ꝛ.2°.elencoꝝ. Ergo cognitio veritatis non pōt dici facilis rōne p̄nᶻ. ¶ Dōz est q̄ prima p̄nᵃ p̄nt dupliciter considerari. Uno mō absolute: vt sunt quedā enūciationes constitute ex suis terminis sine habitudine ad ꝯclones sub ipsis contentas. Et sic prima p̄nᵃ sūt facilima ad cognoscendū. Alio° p̄nt ꝯsiderari per hītudinē ad ꝯclones sub ipsis cōtentas. Et sic prima p̄nᵃ sūt difficilime cognitionis. Et quanto sūt ꝑora tanto sūt difficiliora: q; sub ipsis plura continent. ¶ Si iterum dicat. Conclusiones cū sint cōpositiones p̄cipijs ꝛ sint sensui propinquiores: vī q̄ sint facilioris cognitionis q̄ p̄ncipia. Ergo ratione conclusionū cognitio vitatis non dz dici difficilis. ¶ Dōm: q̄ cognitione confusa ꝯclones sūt facilioris congnitionis q̄z p̄nᵃ: q; tali cognitione p̄t earū veritas cognosci ante q̄ cognoscant distincte p̄ncipia ꝛ cāe vitatis ipsaꝝ. Sed loquēdo de cognitiōe distincta ꝛ perfecta: sic ꝯclones sūt difficilioris cognitionis: cū ad earum cognitionem regratur cognitio p̄nᶻ. ¶ Ibi in Doc.S.ꝛ pbo. Forsan autem difficultate.

a **D** secundū sic p̄cedit. Videt q̄ difficultas in consideratione vitatis non p̄ueniat aliq̄ ex pte rei ꝛ aliq̄ ex parte intellect⁹ nostri. Difficultas.n.in cognitione vitatis ſbaꝝ separataꝝ est ex parte nostri: q; excedunt facultatem intellectus nostri. Silr difficultas que est in cognitione ſbaꝝ mālīū est ex pte nr̄i tm̄. Q; si talis difficultas esset ex parte rerū: sequeret q̄ hoc esset comparando eas ad quēcūq; intellectū. Q; si detur oppositū. vz. q̄ hoc eis conuenit solū p̄ comparationē ad intellectū nr̄m ꝛ nō per cōparationē ad quēcūq; ītellectū: sequit̄ q̄ difficultas illa ꝓuenit ex pte intellect⁹ nr̄i. Sed manifestū est q̄ talis difficultas non ꝓuenit eis per comparationem ad intellectū diuinū cui nihil ē difficile. Sequitur ergo q̄ tota difficultas sit ex pte intellect⁹ nostri: ꝛ nō ex pte rei. ¶ Ꝑ.2°. Ipbs determinando hic dubitationes dicit q̄ non in reb⁹ sed in nobis est cā istius difficultatis. Ergo ita est. ¶ Ꝑ.3°. Qđ cōuenit alicui fz se: cuicūq; cōparat semp ei cōuenit: vt hic arguit Scotus. Sed talis difficultas non ꝓuenit reb⁹ mālibus si cōparē tur ad intellectū diuinū. Ergo non ꝓuenit eis fz se. Et sic tota difficultas est ex pte nr̄i. ¶ Ꝑ.4°. Arguit̄ pbādo q̄ totaliter ista difficultas ꝓuenit ex pte rei. Q; intellect⁹ noster est in vltima dispōne ad suscipiendā vitatē: cū intellectus noster nihil aliud ꝛ̄iū habeat: ꝛ hēat agens p se sufficiens ꝓportionatū ꝛ debite applicatū. ſ. ītellectū agē tem. Ergo ista difficultas ex pte intellect⁹ nr̄i ꝓuenire nō potest: sed solū ex parte rei. ¶ Ꝑ.5°. Unūqđq; est intelligibile fm q̄ est in actu: vt pz 9° huius. Sed multe sūt res hītes esse potētiale. Ergo difficultas ipsaꝝ ꝓuenit ex parte eaꝝ. ¶ Ꝑ.6°. Sicut se hz mā sūme dispōsita ad susceptionē forme: ita se hz intellect⁹ sūme dispōsit⁹ ad intelligendū rem. Sed q̄ mā est sūme dispōsita ad susceptionem forme: non est difficultas ex parte māe: sicut pz in illuminatione aeris q̄ est sūme dispōsit⁹ ad susceptionē lumīis. Igitur idē qđ p̄ius. ¶ Ꝑ.7°. Cōmentator p° methaphyſice sue dicit q̄ difficultas intelligēdi formas naturales ē ex pte ipsaꝝ formaꝝ ꝛ nō ex pte nr̄i. Igr̄ ꝛc. ¶ Sed ꝛ̄ est pbs in lra di. Forsā aūt difficultate fz duos existente modos: non in reb⁹ supla in mālib⁹ ꝛ p̄ncipalr̄: vt vult Cōmentator sed in nobis est eius causa.

Respondeo dōz p°: q̄ Buridan⁹ ꝛ Antonius Andree ꝓ tres rationes p̄mas ante in ꝛ̄iū adductas: volūt q̄ difficultas cognoscendi veritatū totaliter ꝓueniat ex parte intellect⁹ nr̄i. Et eoꝝ positionē dupliciter ꝓfirmant. ¶ Ꝑio sic. Non.n.est difficultas ex pte rerū in illo qđ immediate consequit̄ rem fm q̄ est res. Sed cognoscibilitas immediate ꝓsequitur ens fm q̄ est ens: q; per idem ens est ens ꝛ cognoscibile: vt pz in 2° huius. Ergo ꝛē. ¶ Scđo sic. Cognitio que p̄t haberi de mālibus rebus: ita faciliter hr̄ fm cognoscibilitatem suā: sicut de reb⁹ imālibus fm earuz cognoscibilitatem: sicut ignis paru⁹ ita faciluter calefacit fm

proportionem sui sicut ignis maior: licet non ita intense. Ergo videtur q̄ difficultas in rebus mālibus nō magis ꝓueniat ex pte rei q̄z in rebus imālibus. ¶ Sed ꝓtra istos. Doc.S. ponit hic vnā ꝯclonem. Que talis ē. Difficultas cognoscendi veritatē p̄t ꝓuenire pp defectuz qui est in rebus: ꝛ pp defectum q est in nobis. Hanc cōclusionez probat duabus rōnibus. Quarū prima talis ē. In oībus que consistūt in habitudine vnius ad alterū p̄t impedimentū duplr̄: vel ex vno vel ex altero accidē. Sicut si lignū non cōburat hoc vno mō contingit q; ignis ē debilis: vel q; lignū n̄ ē cōbustibile. Et silr oculus ꝑdicitur a visione alicuius visibilis: aut q; oculus est debilis: aut q; visibile est tenebrosū. Et sic de alijs. Sz cognitio veritatis cōsistit in hītudine intellect⁹ ad ītelligibile. Ergo p̄t contingere q̄ sit difficultas vel pp defectū qui est in ipsis rebus: vel propter defectū qui ē i ītellectu nr̄o. ¶ Scđa rō talis ē. Unūqđq; ē cognoscibile fz q̄ ē ens actu: vt pz. 9. huius. Ergo illa que hīt eē deficiens: sunt paruz cognoscibilia fm seipsa: sicut mā motus ꝛ temp⁹ propter eoꝝ imperfectionē. Et illa que hīt esse pfectuz: sunt fm seipsa maxime intelligibilia sicut sūt imālia que sunt maxime in actu. ¶ Sed ipsi ad hanc rōnem dicūt q̄ materialia bene sūt minus intelligibilia fm se q̄z imālia. Tamen eque faciliter hr̄ cognitio de mālibus sic ō imālibus: q; ita faciliter mouet intellectū fz cognoscibilitatē suam māle: sicut imāle. ¶ Sed ꝛ̄. Difficultas.n. in operatione ꝓuenit ex resistentia rei agibilis ad virtutē actiuam. Ubi ergo est maior resistentia: ibi ē maior difficultas: sicut lignū viride ꝛ humidū magis resistit virtuti calefactiue ignis q̄z siccum. Ergo maior est difficultas i cōbustione ligni humidi q̄z sicci. Et hoc pp ꝛ̄ietatez ꝛ resistentiam. Sed ens māle ꝛ potentiale magis resistit ītellectioni: cū vnūqđq; intelligat fz q̄ ē in actu. Ergo maior est difficultas in reb⁹ mālibus q̄z in rebus imālibus. ¶ Ꝑ. Responsio eorum deficit etiā in hoc: q̄ lz parvus ignis comparatus ad cōbustibile equaliter calefaciat fz qualitatem suam siue capacitatē: sicut magnus ignis magnum cōbustibile: tm̄ manifestū est ad sensū q̄ sicut ignis idem manens non equalr̄ se hz ad magnū ꝛ paruū combustibile ꝛ ad lignū siccum ꝛ humidū. Et hoc pp diuersitatem rei combustibilis. Ita ꝛ intellectus noster idem manens non equaliter se hz ad ītelligibilia actualia ꝛ potentialia propter diuersitatem rei intelligibilis: cuz vnūquodq; intelligatur fm q̄ est actu. ¶ Et ad p̄mā eoꝝ confirmationē est dicendū: q̄ illa confirmatio magis probat oppositū q̄z propositum: q; ex hoc q̄ cognoscibilitas sequitur ens mā̄tuz ens actu: sequitur q̄ illa que sūt minoris entitatis sunt minus cognoscibilia fm se ꝛ sunt difficiliora: sicut illud qō magis participat de humiditate ꝛ frigiditate: difficilius est calefactibile pp maiorem ꝛ̄ietatem ad formā ignis ītroducendā: q̄z illud qō min⁹ participat de frigiditate ꝛ humiditate. ¶ Ad scđam eoꝝ cōfirmationē dicendū q̄ sicut ab vno igne non ita facilr̄ cōburitur magnum lignum sicut paruū: ita ab vno intellectu non ita faciliter cognoscunt magis mālia q̄z min⁹ materialia propter defectū qui reperit̄ i rebus mālibus: vt dictum est superius. ¶ Dōm 2° p̄cipalr̄ q̄ aliqui antiquoꝝ pboꝝ posuerūt difficultatē cognitionis veritatis totaliter ꝓuenire ex parte rei: eo q̄ ponebant nihil fixum ꝛ stabile i rebus: sed oīa esse i continuo fluxu: vt patebit 4° huius. ¶ Sed pbs hoc excludere volens dicit q̄ q̄uis difficultas cognoscende veritatis posit fm aliq̄ diuersa esse dupliciter. ſ. ex parte nostra ꝛ ex parte rei: tm̄ p̄n cipaliter est ex parte nostra. Qđ si probat. Q; si difficultas p̄ncipaliter esset ex parte rei: sequeret q̄ magis cognosceremus illa que sūt magis cognoscibilia fz naturā suam. Sed hoc est falsū. Q; imālia sunt magis cognoscibilia fm nām suam q; sūt maxie in actu: que tm̄ sunt maxime nobis ignota. Qđ sic pz. Q; sicut se hz oculus noctuę ad lumē solis: ita se hz intellectus aīe nr̄e ad entia imaterialia que sūt manifestissima fm nām suā. Sz oculi noctuę: racū lucē solis videre nō p̄nt perfecte ꝓpter

debilitatem visus. Ergo intellectui nostro propter debilitatem suum imālia sunt maxie ignota. Ex quo patet q̄ ista difficultas potissime prouenit ex parte intellectus nostri: lz aliquando prouenat ex parte rei. ¶Sed ꝓtra hāc similitudinem arguit hic Doc. S. Qz sensus ex eo q̄ est potentia organi corporalis corrumpitur ex vehementia sensibilis. Sed intellectus cum non sit potentia alicuius organi corporalis: non corrūpitur ex vehementia alicui⁹ intelligibilis. Unde post apprehensionem magis intelligibilis magis intelligimus minus intelligibilia: vt dicitur 3° de anima. Ergo similitudo predicta non est conueniens. ¶Ad hoc respondet Doc. S. dicens: q̄ sensus impeditur dupliciter a cognitione alicuius sensibilis. Uno⁹ per corruptionem organi. Et hoc non habet locum in intellectu. Alio modo ex ꝓportione ipsius virtutis sensitiue ad obm: sicut patet de nocticorace. Et hoc bene conuenit intellectui. Et q̄tum ad hoc similitudo tenet. Anima. n. humana cum sit vltima in ordine sbāz intellectualium: minimum participat de virtute intellectiua. Et qz ipsa fm suam naturam est actus corporis lz eius potētia non sit actus organi corporalis: ideo nō habet aptitudinē naturalem ad cognoscendam veritatem materialium nisi per abstractionem a fantasmatibus.

L.7. cō.7.

Ad primū ergo dōz: q̄ difficultas que est in cognitione rex materialiuz eis sp conuenit ēt in comparatione ad intellectum diuinū q̄tuz est de se ⁊ ex parte sui. Sed q̄ ab intellectu diuino tales res māles facilr cognoscantur ⁊ sine difficultate: hoc ē ex parte intellectus diuini qui suam scientiam non mendicat a rebus nec scia eius mensuratur a rebus. Et propter hoc mālia itelligit imāliter composita simplr diuisavnitate ⁊ potentialia actualiter. Qz non intelligit res p lumē acceptum a rebus: sed per lumen suuz quod est causa eē ⁊ veritatis ipsarum rerum: vt pz per Doc. S. i prīa pte q. 14. per totam. Et huic sñie cōcordat Albertus in 2° huius tractatu primo capīo. 2°. ¶Ad 1m dōm: q̄ pbs non dicit q̄ difficultas nullo modo sit i rebus ⁊ totaliter i nobis: cum dicat esse duos modos difficultatis. Sed vult dicere fm Cōmen. q̄ difficultas que est in cognitione rerum imaterialium est in nobis ⁊ non in rebus. Unde ex cōmentatore sic dicit. Cum difficultas comprehensionis entium sit duobus modis: rectum est: vt difficultas i reb⁹ que sunt infinite veritatis. s. in primo principio ⁊ i principijs abstractis a mā sit ex nobis non ex illis: quoniā cū sint abstracta sunt intellecta naturaliter: ⁊ nō intellecta qz nos faciamus ea intellecta esse sicut forme māles. Difficultas. n. in istis est ex se magis q̄ in nobis. Hec ille in 2° huius cōmento p°. ¶Nec valet euasio quando dicunt aduersarij q̄ phylosophus logic̄ dubitatiue dicēs forsan: Sed hoc nihil est. Alia. n. translatio non dicit forsan. Sz dicit sic. Et cū difficultas eius duobus modis est: dignū est vt sit difficilis nō propter res sed propter nos. ¶Ad tertiū dōz: q̄ per hoc arg^m potissime doctor subtilis mouetur ad dicendum q̄ difficultas in cognitione veritatis non est neq̄z ex parte rerum absolute: neq̄z ex parte intellectus absolute: sed ex parte intellectus fz q̄ habet i proportionem ad intelligibile. Qō. n. non sit ex parte rei absolute: probat per hoc 3^m ar^gumentū. Et q̄ non sit ex pte intellectus absolute: sic probat. Qz si itellectus noster fz se sit difficulter cognoscitiuus: tunc omnem rem cuz difficultate cognosceret. Quod est falsum: vt pz de primis pncipijs. ¶Sed dōm est primo: q̄ hec argumenta nō cōcludunt. ¶Primo quando dicit Quicquid conuenit alicui fm se cuicūq̄z comparatur semper ei cōuenit: manifestū est q̄ illa propositio habet veritatem in absolutis ⁊ nō in respectiuis quorum vnum habet proportionē ad aliud. Duo. n. se habent ad vnuz fm se in proportione dupla. Tamen non se habet in eadem proportione cuicūq̄z cōparantur duo vt dictum est. ¶Secundo vt dictum est omnis res que scōm se est difficilis ad cognoscendum ad quēcūq̄z intellectum comparetur: siue diuinum. siue humanum: q̄tuz est de se semp difficilis ēt vt cognoscat.

¶Tertio. Lz intellectus noster sit difficulter cognoscitiuus quantum ad potentialia: tamen facilr cognoscet ea ad que est nāliter dispositus ad firmiter inherendū sicut sunt prīa principia. ¶Ad 4^m dōm: q̄ in itellectu lz nulla sit forma positiua veritati contraria: tamen propter debilitatem sui luminis intellectualis est ip̄proportionat⁹ intelligibilitati sbāz separatarum. Et sic non potest eas directe intueri: sed aliqualr sub vmbra rerum sensibiliuz: sicut habens debilem visum non potest directe itueri lumē solis. ¶Ad 5^m dōz: q̄ illud argumentū bñ probat q̄ in rebus mālibus difficultas se tenet ex parte rei: non tamen probat q̄ totaliter ⁊ in omnibus rebus talis difficultas ex pte rerum proueniat. ¶Ad 6^m dōm: q̄ intellectus noster corpori coniunctus non est sūme dispos⁹ ad hoc q̄ intelligat sbas imāles propter debilitatem virtutis intellectiue: vt patebit in sequentibus. Ideo argumētum non concludit: sed supponit falsum: qō restat probādum. s. q̄ intellectus noster potest quidditatem imālem perfecte cognoscere ⁊ sbas separatas in pñti statu. Qō ē manifestissime ꝑ pbm 7° huius ⁊ contra Dyo^m p°. ca°. de di. no. ¶Ad 7^m dicendum sicut ad quintum. ¶Ibi in Doc. S. Et quia hic modus cognoscendi ⁊c. Lec. cō. 7

a **D tertium** sic proceditur. Uidet q̄ per studium ⁊ exercitium speculatiuaz scīaz ex his que per fantasmata cognoscuntur possit anima nostra corpori coniuncta in presenti statu peruenire ad cognoscendum quidditates sbāz separatarum. Nam illud qō primo per intellectū possibilem intelligitur: est aliqd habēs quidditatem. ¶Possumus itaqz per intellectū possibilez abstrahere quidditatem illius p̄ncipiati. Et si illa qdditas habeat quidditatem: possibile erit iteruz abstrahere quidditatem illius qdditatis. Cum ergo non sit procedere in infinitum: opz q̄ intellectus noster via resolutiōis possit peruenire ad cognoscendum qdditatem non habētem aliam quidditatem. Talis autem est qdditas sbe separate. Ergo intellectus noster potest per cognitionez q̄ est ex fantasmatibus peruenire ad cognoscendum sbas separatas. ¶Probatio prime. Nam intellectus noster aptus natus est cognoscere quālibet qdditatem inq̄ntum qdditas est: cum proprius obm itellectus sit quodqd ē: vt pz in 3° de anima. Ergo actione intellectus possum⁹ abstrahere quidditatem rei cuiusz habentes qdditatē que non est sua quidditas. Et per oñs si illud qō p° intelligit habeat quidditatem: possumus per intellectum abstrahere quidditatez illius. ¶Ꝑ. 2°. Intellectus noster aptus natus est intelligere illud cuius conceptus siue intellect⁹ est vnus apō omnes. Sed talis est quidditas sbe separate. Ergo intellectus noster aptus natus est cognoscere sbas separatas. ¶Probatio prime. Qz ꝺceptus siue itellectus vnius rei: vtputa eq̄ soluz multiplicat⁹ apud me ⁊ te per multiplicationē spēz que sūt diuerse in me ⁊ in te. Ergo opz q̄ ipsū intellectū qō non p̄sentat⁹ in aliq̄ bmōi spē: sit idem apud te ⁊ me. Sed qdditas itellecti quā intellect⁹ noster aptus natus est abstrahere nō hz aliquā spēm individualem neq̄z spūalez: cū qdditas intellecti nō sit qddi tas individui neq̄z spūalis neq̄z corpalis cū intellectū in q̄tum bmōi sit vle. Igit̄ maior est vā. Minor vō de se patet. Igitur ⁊c. ¶Ꝑ. 3°. Sicut se hz oculus agle ad lumen solis: ita se hz intellectus noster bñ dispositus ad cognitionē sbāz separatarz. Sed oculus agle pōt pcipere lumen solis ēt pfecte: vt dicit Albertus i hoc 2° tractatu p° capīo 2°. Igit̄ ⁊c. ¶Ꝑ. 4°. Si ē ꝑsupponit quid ē si nō sit fz accīs: vt pz 2° po^k: vt assumit hic Buridan⁹. Sed de sbijs separatis p exercitiū speculatiuaz scīaz cognoscimus si est. Ergo possumus cognoscere quid ē. ¶Ꝑ. 5°. Omne agens qōcūq̄z pōt ꝑter nām: pōt idē fz nāz a fortiori. Sz nia nostra ꝑter suī nām. s. qñ est separata potest cognoscere sbas separatas qdditatiue. Nia. n. separata ꝑter naturam suam intelligit q̄qd itelligit: vt pz p Doc. S. i prima parte. q. 99. ar. p°. in corpore. Ergo dū intelligit fm suam nām qñ. s. est cōiuncta corpori potuit itelligere

substantias

substantias separatas maxime per exercitium speculati/uarum sciaꝝ. ¶ S. 6°. Illud quod primo itelligitur ab intellectu nostro: potest quidditatiue a nobis cognosci ēt in pñti statu. Sed deus est id qđ prio ab itellectu nostro intelligitur: qr ratio ⁊ causa veritatis alicuius obi primo apprehenditur a potentia sicut pz de lumine respectu coꝛ poris coloꝛati. Deus ăt est causa veritatis cuiuslibet obi ⁊ ratio formalis saltez exemplaris. Igitur ⁊c. ¶ S. 7°. Anima intellectiua potest cognoscere suam quidditatem per exercitiū speculatinaꝝ sciaꝝ. Ergo ēt pōt cognoscere quidditatem sbaꝝ separatarum. ¶ Sed ꝺ arguitur per Doc. S. in presenti lectione qui dicit ꝙ impossibile ē ꝙ anima humana huic coꝛpoꝛi cōiuncta apprehendat sbas separatas in cognoscendo de eis quodquid est. Ergo nō est possibile ꝙ apprehendat quidditatez sbaꝝ separataꝝ per exercitium speculatiuaꝝ sciaꝝ. ¶ S. 8°. Sicut se hz oculus nocticoꝛacis ad lumen solis ita se habet intellectꝰ noster ad cognitionem sbaꝝ separataꝝ. vt dicit hic pbus. Sed impossibile est nocticoꝛacem perfecte apprehende re lumen solis. Ergo impossibile est intellectum nostrū in pñti vita pfecte. i. qdditatiue apprehendere quocunqz modo quidditatem substantiarum separatarum.

Respondeo dōm: ꝙ Arist. hanc questionē promisit se determinaturū in 3° de anima: hz non inueniatur determinata ab ipso in li/bris eius qui ad nos peruenerunt. Unꝺ sectatoꝛibus eius fuit occasio diuersimode procedendi ad huius solutionez questionis: vt dicit Doc. S. in de aīa. q. vnica. arᵗ. 16. in coꝛpoꝛe. ¶ Quidā. n. posuerunt ꝙ aīa humana coꝛpi vni ta per principia phye potest peruenire ad intelligendum sbas separatas quidditatiue: moti pp tres rones positas ante in contrariū. Cuius opinionis fuit Auēpeche: vt di/cit Doc. S. ꝺ gen. lib. 3. ca. 38. Et eiusdem opinionis vr fuisse albertus magnus i 2° huius tractatu. p°. ca. 2°. Di/cit. n. ꝙ sicut triplex est lumen solis: ita triplex est lumen intellectuale ⁊ triplex intellectus. Lux autez solis vt ipe dicit tripliciter se ostendit. s. in rota solis: in sereno aere: ⁊ in aere ymixto tenebris: vt pz in crepusculo diei ⁊ di/luculo. In rota. n. solis lux non aspicitur nisi a visu valde coadunato ⁊ forti: sicut aquile oculus solē videt sm phy losophos. Cuius tamen oculū si diu solem aspiciat: solis spendoꝛ vincit ⁊ excellit. Sed in sereno die multi oculi vident lumen solis ⁊ clare: qui. s. non habent offensiones habentes pupillam mundam ⁊ spūm plenum ⁊ fortem. Lumen autem ymixtum tenebris vident oculi debiles spiritum visiuum obscurum habentes ⁊ pupillā humo ris non coadunatam vt ipse dicit. Similiter triplex ē lu/men intelligibile. Nā quoddā est lumē itelligibile sicut lumē solis in sole. ⁊ tale est lumē intelligibile pme cause Et istud est triplex sicut lumen solis est triplex. s. lumē so lis in sole: soli incoꝛporatū. Et lumē solis a sole existētes sed in sole dictū eo ꝙ fulgoꝛ eius in solis claritate cōsistit. Et lumē solis a sole ꝓcedēs tēperabile qdē: sed nō adhuc tēperatū. ¶ Primū lumē vt dicit est solis natura secūdum solis caracter ⁊ forma. Tertiū prima formalitas cause il luminatiōis ex pte illuminatoꝛū. Similiter triplex est lu/men intelligibile pme cause. Nā quoddā lumē est lux p telligendo. Tertiū lumen est lux ꝓcedēs ab ipsa i in rerū entitate ⁊ substantia añ qꝫ cōtrahat p determinatio nē quātitatis ⁊ ōrietatis ad ymaginata ⁊ sensata. Aliud ē lumē intelligibile sēm qđ triplr se hz sicut ⁊ lumen so lis in sereno aere. Et tale dr lumen intelligibile mathem .s. cū mā sensibili obscura nō ꝓceptū. Et hoc est ēt triplex .s. serenissimū serenū ⁊ minus serenū sicut pz de lumine recepto in aere. Illud ergo qđ est lumē intelligibile sere nissimū: est illud qđ est absolutū ⁊ simplr in seipso exis cū. Illud aūt lumē intelligibile qđ est serenū est illud qđ ex additiōe se hz ad aliud. Sicut theoꝛema geometricū. Sed illud lumē intelligibile qđ est minꝰ serenū: est illud quod magis cōtrahit ad declinationē. vz. qđ vtroqz pre dictoꝛū indiget in determinatiōib⁹ ⁊ in altera pte sui con iungitur rōibus physicis. Et tale est theoꝛema astrono micū. ¶ Sed tertiū lumē intelligibile sine lumē contem platiōis est sicut lumen solis tenebris cōmixtū. Et hec ē theoꝛia phyca cōcepta cū cōtinuo motu ⁊ tpe. Et tale lu/men intelligibile simlr est triplex. Quoddā est enim ac ceptū in vlt. Aliud est acceptū in oꝛdine ad sitū. Tertium vero est acceptū fm ee quod hz ad formā. ¶ Silr ēt tri plex est intellectus. s. diuinus angelic⁹ ⁊ human⁹. Intel/lectus ergo diuin⁹ oīa per seipsum intelligit nūq occum bens. Intellectus vo angelicus sine intelligentie separa/te intelligunt oīa per lumen qđ est cā omniū. Sed intel/lectus human⁹ eo ꝙ est ymaginationi ⁊ sensui cōiunctus incipit a lumine quod est pmixtū tenebris ⁊ per separa/tionē apud se factam tandē venit in intelligibile sincerum ꝓpter qđ est sicut visus nocticoꝛacis in inceptione sua: sz tm in continuatione nō est similitudo fm ipsum: qr pꝛecri stentiū cognitio multū cōfoꝛtat lumen ipsius per studiū acquisitū. venit enim mens aut aīa ab intellectu obscuro: ad sincerum. Et ab intellectu sincero venit ad lumen pri mum ⁊ per gradus ascendēs tandē accipit ipsum in fon/te luminis. sicut agla cōtuetur lumen solis in rota. Hec il le sm alr hz non formaliter. ¶ Sed cōsiderandū est ꝙ si Albertus intellexit ꝙ homo in pñti vita possit peruenire per studiū ad cognoscendū deum ⁊ substātias separatas quidditatiue: tūc sua opinio sicut ⁊ precedens nō pōt sta re. Nō. n. ē possibile ꝙ p exercitiū speculatinaꝝ sciētiaꝝ perueniamus ad cognoscēdas substātias separatas qddi/tatiue. Dō pōt ꝓbari trib⁹ rōnibus. ¶ Primo sic. Luz enim omne intellectū inquantū hmōi sit vle: opz ꝙ qddi tas itellecti sit qdditas alicui⁹ vlis vz. generis vel speciei. Sed quidditas gñis vel speciei hoꝝ sensibiliū compre/hendit in se mām ⁊ formā: vt pz. 7°. hui⁹ ⁊ etiā 2° phyᶜ. 7. Le. 6. Quidditas aūt substātiaꝝ separataꝝ ē simplex ⁊ imālis. Ergo per hoc ꝙ intelligit quidditas rei mālis nō potest intelligi qdditas substātiaꝝ separataꝝ: cum quidditas rei materialis sit oīno dissimilis quidditati rei imaterialiū. ¶ S. 2°. Intelligibilia in quoꝝ cognitionē deuenim⁹ p inquisitionē ⁊ studiū pertinēt ad aliquā sciaꝝ speculatiuaꝝ rū. Si ergo per hoc ꝙ intelligim⁹ quidditates rerū sensi bilium peruenim⁹ ad cognoscendū qdditates substantiarū separataꝝ: opz ꝙ intelligere sbas separatas pertineat ad aliquā sciaꝝ speculatiuaꝝ. Sed nō est aliqua sciaꝝ specu/latiuaꝝ que doceat de aliqua substātiarū separataꝝ quid est: sed solū qr est. Ergo nō est possibile ꝙ per hoc ꝙ in/telligimus sbas sensibiles perueniamus p studiū ad itel ligendū sbas separatas qdditatiue. ¶ Si vero dicat ꝙ ē possibile esse talem scientiam speculatinam qꝫ suis adhuc nō sit inuenta: pz ꝙ hoc nihil est: qr nō est possibile p aliq̄ pn̄ᵃ nobis nota deuenire ad itelligēdū sbas sepatas. Nā pp̄ria pn̄ᵃ cuiuslibz scie depēdēt ex primis pncipijs inde mōstrabilib⁹ p se notis: quoꝝ cognitionē accipim⁹ a sen/sibilib⁹: vt pz p° post ᶜ. Sz sensibilia nō sufficiēter ducūt in cognitionē rerū imāliū vt patuit p ꝺictas rones. Nō ergo est possibile esse aliquā sciam speculatiuā p quā per ueniri possit ad itelligēdū qdditates sbaꝝ sepataꝝ. ¶ S. 3°. Maioꝛ est dria sbe sepate a sensibilib⁹: qꝫ vni⁹ sensibi lis ab alio. Sz itelligere qdditatē vni⁹ sensibilis nō suffic ad intelligēdū qdditatē alteri⁹ sensibilis. Ergo multo ma gis itelligere qdditatē vni⁹ sensibilis nō sufficit ad intelli gendū qdditatē sbaꝝ sepataꝝ. ¶ Probatio medie. Qr cee⁹ nat⁹ p hoc ꝙ itelligit qdditatē soni: nullo mō pōt peruenire ad intelligēdū qdditatē coloꝛis. ¶ Has aūt rones ⁊ plu res alias ponit. S. Doc. ꝺ gent. li°. 3°. caᵒ. 38°. ⁊c.

Ad primū ergo dōm ꝙ illa rō est insufficiēs vt declarat Doc. S. in de aīa. q. vnica. ar. 16. ¶ Pꝛio qđ ꝙ qdditates rex mālium sūt alteri us gñis a qdditatib⁹ sepatis ⁊ hñt aliū modū essēdi. Unꝺ p hoc ꝙ itellect⁹ nr itelligit qdditates rex mālium nō seqt ꝙ itelligat qdditates sepatas. Sed ꝺo qr diuerse qdditates intellecti: specie dfnt. Et inde est ꝙ ille q itelligit qddita tez vni⁹ rei: nō itelligit qdditatē alteri⁹. Nō. n. q itelligit

quid est lapis: intelligit quid est animal. Unde etiam da to q̄ qdditates sepate eēnt einsdē rōnis cū qdditatib⁹ materialibus: adhuc nō sequeret q̄ q intelligit has qdditates rex mālū intelligit sbās sepatas. ℔Dec ille. Unde nō est possibile a deo abstrahere qdditatem a rebus mālib⁹ que sit sufficiens ad rep:esentandū spēm sbax separatax. Unde argumentū pīsupponit falsum. ¶Ad 2m dōm q̄ intellectus noster aptus natus est intelligere qdditatē que potest rep:esentari per spēm a fantasmatibus acceptaz: vt patet per Dyonisium p⁹ ca⁹ cele:yerar. Dicit.n.q̄ ipossibile est nobis lucere diuinū radiū nisi varietate sacrorū velaminum circūuelatū. In tantū ergo aīa nostra corpori vnita pōt ad cognitionē sbax separatax ascendere inq̄ntum potest per spēs a fantasmatibus acceptas ad eas manuduci. Non autē pōt manuduci vt cognoscat quid sunt: q: excedunt ꝓportionē oīuz hox sensibiliū: vt dicit Doc. S. in de aīa vbi supra. Unde lz qdditas cuiuslz sbe separate sit vna in se. tñ ex parte intellectus nr̄i non pōt cognosci non pp defectū qui sit ex parte rei: sed qui est ex parte nostri: vt superius dictū est. ¶Ad 3m dōm: q̄ intellect⁹ noster bñ dispositus se hz ad cognitionē sbax separatarū: sicut oculus aquile ad lumē solis q̄ntum ad hoc q̄ pōt cognoscere de substantijs sepatis q: sunt: non autē quid sunt.

Lectio.2. Unde non est omnimoda silitudo. ¶Ad 4m dōm: q̄ si est bene pīsupponit quid nōis: non tñ pīesupponit qd rei: vt pz p⁹ post⁹ nisi forte saltem ꝓfuse. Unde argm̄ nulluz. ¶Ad 5m dōm: q̄ maio: simplr̄ est falsa. ¶Et si dicat. Anima ꝓiuncta corpi est pfectio: q̄z aīa sepata. Ergo tē. ¶Ad hoc rñdet Doc. S. i de aīa. q. vnica co. xi⁰. ad pm dicens: q̄ aīa vnita corpi est qdāmō non perfectio: q̄z aīa separata. s. q̄ntum ad nām spēi. Sed q̄ntum ad actū intelligibilez pfectionē hz aliquā perfectionē a corpore sepata: quam habere non pōt dū est corpori vnita. ℔Hec hoc ē inconueniens: q: opatio intellectualis cōpetit aīe ꝑm q̄ supergredit corporis ꝓportionē. Intellectus.n.nō est actꝰ alicuius organi corpalis. ℔Dec ille. ¶Ad 6m dōm: q̄ lz deus sit cā efficiens finalis ⁊ formalis. s. exēplaris omniū rerum: non tñ est rō obiectualis. Ideo non sequit q̄ p⁹ cognoscamus deū qdditatiue. Et si dicat deū esse est nobis nāliter insertum. Cū ergo suū esse sit sua eēntia: vī q̄ naturaliter cognoscam⁹ eēntiā dei. ¶Ad hoc rñdet Doct. S. in pma pte. q. 2. ar. 1. ad pm di. q̄ cognoscere deū eē in aliquo cōi sub quadā confusione: est nobis nāliter insertū. s. inq̄ntum deus est bonis btitudo. ℔Nō.n.nāliter desiderat btitudinē. Sed ꝑm q̄ nāliter ab hoīe desideratur: ab homine nāliter cognoscit. Sed hoc nō est simplr̄ cognoscere deum esse: sicut cognoscere venientē non est cognoscere petrū: q̄z sit petrus veniens. ℔Multi.n.pfectū hominis bonū qō est btitudo existimant eē diuitias. Quidā voluptates. Quidā aliqd aliud. ℔Dec ille. ¶Ad vltimū dōm: q̄ aīa intellectiua non cognoscit seipsā directe: lz p spēm a fantasmatibus acceptā que non est sufficiens: vt p eam cognosci possit qdditas sbe sepate: vt dictū ē. ¶Uñ considerandū est ꝑm Doc. S. in de aīa. q. vnica. ar⁰. 16⁰. ad. 18m. q̄ intellectus possibilis non intelligit seipsū directe apprehendendo eēntiā suā: lz per spēm a fantasmatib⁹ acceptā. Unde pbs dicit 3⁰ de aīa: q̄ intellectus possibilis est intelligibilis sicut ⁊ alia. Et hoc ideo: q: nihil ē intelligibile ꝑm q̄ est in po⁹ sed ꝑm q̄ ē actu: vt dr̄. 9⁰. metaphysice. Unde cū itellect⁹ possibilis tñ sit in po⁹ in eē intelligibili nō pōt intelligi nisi p formā suā p quā fit actu que est spēs a fantasmatib⁹ accepta: sicut ⁊ quelz alia res intelligitur per formā suā. Et hoc est cōe oībus potētijs anime q̄ actus cognoscat per obiecta ⁊ potentie p act⁹ ⁊ anima per suas potentias. ℔Dec ille. De hoc tamen vide clarius in de veritate. q. 10. ar. 18. ⁊ ar. 19.

¶Ibi in Doc. S. Unde impossibile. n. est tē.

Lec.9.⁊ cō.15.

Lectio.12.

a **B quartum** sic ꝓceditur. Uī q̄ aīa hūana corpori vnita possit itelligere qdditates sbax sepatax per intellectū in habitu iformatū lumine intellectus agentis. Nam q̄n pficitur gñatio alicuius generis opz q̄ perficiat sua operatio. Sed cū nulla generatio sit in infinitū tendens: necesse est q̄ gñatio intellectus in habitu cōpleat que perficitur ex hoc q̄ nouas spēs acq̄rit. Ergo opatio intellectus in hītu cōplebit que est intelligē omnia intelligibilia tā mālia q̄z imālia. ¶Ꝑ.1⁰. Aīa vnita corpori est vt pficiatur scientijs ⁊ virtutibus. Sed maxima perfectio aīe consistit in cognitione sbax separatax. Ergo sequit q̄ anima corpori vnita possit intelligere qdditates subarum separatarum. Uel seq̄t q̄ frustra vnit̄ corpori. ¶Ꝑ.3⁰. Christus habuit intellectū eiusdem nature sicut ⁊ nos habemus: cum fuerit verus homo. Sz vnio anime eius ad corpus non impediebat eum quin posset videre deum per essentiaz. Igitur tē. ¶Ꝑ.4⁰. Aīa nostra corpori connecta est quodāmō oīa: vt dicit 3⁰ de anima q: sensus ē quodāmodo omnia sensibilia: ⁊ itellectus est quodāmodo oīa intelligibilia. Cum ergo substātie separate sint entia maxime itelligibilia: videtur q̄ aīa corpori vnita possit intelligere substātias separatas ⁊ oīa intelligibilia. sic̄ sensus potest sentire omnia sensibilia tāz superiora q̄z inferiora. ¶Ꝑ.5⁰. Substantie separate sūt magis intelligibiles q̄z substantie materiales. q: materiales sunt intelligibiles inq̄ntum sunt facte intelligibiles p intellectū agentē. Immālia vō ꝑm seipsa sūt itelligibilia Si ergo intellectus nr̄ intelligit hec mālia. multo magis aptus natus est substantias separatas apprehendere. vt vult Themistius. ¶Sed contra arguitur. Q: in eodez 3⁰ li⁰ de aīa dr̄ q̄ anima nostra nihil intelligit sine fantasmate. Sed p fantasmata non pñt intelligi sbe separate: vt patuit in p̄cedenti articulo. Ergo anima corpori vnita p intellectum in po⁹ virtute intellectus agentis non pōt intelligere sbas separatas quidditatiue. ¶Ꝑ.6⁰. Contra ē etiam pbs in pñti lectione vbi dicit q̄ intellectus noster se hz ad cognitionē sbax separatarū sicut oculus vesperti lionis ad lucē solis. ¶Ꝑ.7⁰. Intellectus noster intelligit cum continuo motu ⁊ tpe. vt dicit pbs in. 3⁰. de aīa. Sed substantie separate potissime ipe deus excedunt tempus ⁊ motum ⁊ continuum. Igitur tē.

Lec. ⁊ cō.

Respondeo dōm q̄ Alexander pp rōnes primas ante in contrariū adductas voluit q̄ possumus intelligere substantias separatas per intellectum in habitu inq̄ntū intellectus agens qui ab ipso ponit sba separata fit forma intellectus in habitu ⁊ i nobis ipis. ita q̄ p eū itelligimus tunc sicut nunc intelligimus per intellectum possibilem. Et ꝑm eum p cognitionem que est ex fantasmatibus: puenimus in cognitionez substantiax separatax non q̄ ipsa fantasmata sint mediuz ad cognoscendas sbas sepatas. put accidit in scientijs speculatiuis sicut posuerunt predicte opiniones in superiori articulo allegate: sed inq̄ntum species intelligibiles sunt quedam dispositiones in nobis ad talem formaz que est intellectus agens: qui ponitur ab eo substātia separata. vt innuit Doc. S. ꝯ gent. li⁰. 3⁰. ca⁰. 99. Et Themistius p pter vltimā rōnem coactus idem dicebat: lz nō poneret intellectū agentem esse substantiā separatā. ¶Sed talis positio stare nō pōt: cū impossibile sit in presenti vita animā corpori vnitā aliqua via cognoscere quidditates substantiax separatax vt Doc. S. voluit. ¶Quod sic patet. ℔Primo q: illud qō est eternū: nō pōt esse forma alicui⁹ corruptibilis ⁊ gñabilis hz Alexandrū: q: ipe posuit propter hoc intellectū possibilem gñabilem ⁊ corruptibilez q: vnit̄ nobis corruptibilib⁹ vt forma. Intellectū vero agentem posuit substātiam separataz. Sed intellect⁹ agēs ꝑm ip⁹ uz ponit substātia separata ⁊ eterna. Ergo impossibile est q̄ intellect⁹ agens fiat forma intellect⁹ i habitu. ¶Ꝑ.2⁰. ℔Potētia passiua solū est in po⁹ ad illa in que potest ꝓprium principiū ei⁹ actiuū: q: oī potentie actiue corrñdet potentia passiua: sicut videmus q̄ visus nō est susceptiuus colox nisi eox qui illuminant⁹ per lucem. Sed intellect⁹ possibilis cū sit quodāmodo virtus passiua habet ꝓpriū agens sibi corrīdens. s. intellectū agentē qui ita se habet ad intellectū possibilem sicut lux ad visum. Ergo intellectus possibilis non est in potentia nisi ad illa

intelligibilia

intelligibilia que sunt facta intelligibilia per intellectum agentem. Hinc est q̄ 3° de aīa Arist. describens vtrūq; intellectū dicit q̄ intellectus possibilis ē quo est oīa fieri. Agens vo q̄ ē oīa facere. Cum ergo sbe sepate non sint facte itelligibiles ī actu per itellectū agentē sed solū mālia: ideo ad hec solū se extendit intellectus possibilis ⁊ nō ad sbas sepatas. Non ergo ē pole itelligere qdditates sbax separatax per intellectū in hītu ⁊ per intellectū possibilē. Has rōnes ponit Doc. S. ꝺ gen. lib. 3. ca. 39: ⁊ ca. 42. ⁊ plures alias rōnes. ¶ Considerandū est tn̄ p° ſm Doc. S. in de veritate. q. 10. ar. 2. q̄ aliqua actio pōt cōuenire alicui dupl̄r. Uno° sic q̄ illius actionis p̄n̄m sit ī opante. Sicut videmus in oib⁹ operantibus nālibus. Alio° sic q̄ principiū illius opationis sit a p̄n̄° extrinseco. Sic accidit in motib⁹ violentis ⁊ ī opibus miraculosis que nō fiunt nisi virtute diuina: vt illuminatio ceci ⁊ hmōi. Mēti. n. nostre ī statu vie non pōt ꝓuenire visio dei per essentiaz ſm proprīū modū. Mens. n. nr̄a nāli cognitione fantasmata recipit quasi oba: a qb⁹ spēs itelligibiles accipit: vt dicitur 3° de aīa. Nulla aūt spēs sufficiēs est ad repꝛesentandum diuinā essentiaz vel ēt essentiā cuiuslz alteri⁹ sbe sepate: cū qdditates rex sensibiliū q̄x silitudines sūt itelligibiles spēs a fātasmatib⁹ abstracte sint alteri⁹ rōis ab eīs tijs sbax īnāliū ⁊ creaturax spūaliū. Multo aūt magis ab eīntia diuina. Unde mens nr̄a nāli cognitione quā in statu vie exprimur nec deū nec angelos p eīntiā videpōt. Hec ille formalr. ¶ Considerandū est 2° ſm Doc. S. ꝺ gent. lib. 3. ca. 39. q̄ triplr aliq̄ itelligere dicimur. Uno° ipso intellectu q̄ est virtus a qua egredit talis operatio. Unde ⁊ ipse itellect⁹ itelligere dr. Scdo mō sicut spē intelligibili. Qua qdē dicimur itelligere nō qr ipa itelligat sed qr vis itellectiua p eam pficit in actu: sicut ⁊ vis visiua per spēm coloꝛis. Tertio mō sicut medio p cui⁹ cognitionem deuenim⁹ in cognitionē alteri⁹. Hec ille.

Ad primum ergo dīm: q̄ cū itellect⁹ possibilis ꝓtinue reducat de po⁹ in actum: vt dicit Doc. S. in de aīa. q. vnica. ar. 16. ⁊ sic magis ac magis itelligat: finis tn̄ hui⁹ reductiōis sine generationis erit itelligendo supremū itelligibile qd est diuina essentia. Sed ad hoc non pōt puenire p nālia sed p gr̄az tn̄. Hec ille formalr. Itē illa rō est satis frivola: vt dicit Doc. S. ꝺ gent. lib. 3°. ca°. 39°. ¶ Ꝓdo. Qr qñ pficitur generatio alicui⁹ gr̄is: opz q̄ pficiat sua opatio: sed tn̄ fz modū sui gr̄is: non aūt fz modū alteri⁹ altioꝛis gr̄is. Cū .n. perficit gr̄atio aeris: hz gr̄ationē ⁊ motū cōpletū sursum: non tn̄ q̄ moueat ad locū ignis. Silr aūt cū cōplet generatio itellect⁹ ī hītu cōplebit eius opatio que est itelligere ſm suū modū: nō aūt ſm modū quo itelligūt sbe separate: vt. ſ. intelligat sbas sepatas. Unde ex gr̄atione ī tellect⁹ in hītu non pōt ꝓcludi q̄ hō qñq; itelligat sbas separatas. ¶ Scdo. Ex iusdē virtutis est cōplementū operationis: ⁊ eius cuius est ipsa opatio. Si ergo intelligere sbas separatas sit cōplementū opationis itellect⁹ in hītu: sequit̄ q̄ itellect⁹ in hītu qñq; itelligat sbas sepatas. Dō Alexander nō ponit. Sequeret ēt q̄ itelligere sbas separatas ꝓtigere p scias speculatiuas que ab itellectu ī hītu comprehenduntr. ¶ Tertio. Qr eox que gr̄ari incipiūt complet gr̄atio vt in plurib⁹: cū oēs gr̄ationes rex sint a causis determinatis q̄ sequūt effectus suos vel semper vel ī maioꝛi pte 2° phy⁹. Si igit ad cōplementū gr̄ationis seqtur cōplementū opationis: opz q̄ ēt opatio cōplet sequat ea que gr̄antur vel semp vel ī maioꝛi pte. Sz intelligere sbas sepatas non seqtur ad gr̄ationē itellect⁹ in habitu neqz semp neqz vt ī plurib⁹. Nullus. n. ē pfectus ad hanc se pfectionē pueniſſe. Non ē ergo cōplementū itellectus in hītu siue sue opatiōis: itelligē sbas. Hec ille. ¶ Ad 2m dīm: vt dicit Doc. S. ī de aīa. q. vnica. ar. 17. q̄ vltima pfectio cognitionis nālis aīe humane est vt itelligat sbas sepatas. Sz pfectius ad hāc cognitionē hīdā p uenire pōt p hoc q̄ in coꝛpe disponit̄ ad hoc p studiuz ⁊ maxime per meritū. Unde non frustra coꝛpi vnit̄. Hec ille. Non tn̄ a deo pōt disponi: vt coꝛpi vnita possit itelligere quidditates earum. ¶ Ad 3m dōz: sicut dicit Doc. S. in de vitate. q. 10. ar. 11. ad 3m: q̄ in ꝓpo hoc fuit singulare: vt esset simul viatoꝛ ⁊ cōpꝛehensoꝛ: qō ei cōpetebat ex eo q̄ erat deꝰ ⁊ homo. Unde ī eius potestate erāt oīa que ad nāz humanā spectabāt vt vnaqueqz vis aīe ⁊ coꝛporis efficeret ſm q̄ ipse disponebat. Unde nec doloꝛ coꝛporis ꝓtēplationē mentis ipediebat: nec fruitio mētis doloꝛē coꝛpis minuebat. Et sic itellectus eius luce glie illustratus deū p essentiā videbat: vt tn̄ inde ad inferioꝛes partes glia non deriuaret. Et sic simul erat viatoꝛ ⁊ compꝛehensoꝛ: qō de alijs dici non pōt: in qbus ex supoꝛib⁹ viribus redūdat aliqd de nēcitate ī iferioꝛes: ⁊ a passionibus vehementib⁹ iferioꝛ viriz supioꝛes trahunt. Hec ille formalr. ¶ Ad 4m dōm: sicut dicit Doc. S. ī de veritate vbi supra īmediate q̄ itellectus noster ēt ī statu vie aliquo° essentiā diuinā itelligē pōt non vt sciat de ea qd ē: sed solū qd non ē. Hec ille. ¶ Ad 5m dōm: vt dic̄ Doc. S. in de aīa vbi supra. ar. 16. ad vltimū: q̄ spēs quax est visus receptiu⁹ possūt esse silitudines quarūcuqz coꝛpoꝛ siue coꝛruptibiliū siue non coꝛruptibiliū. Sed spēs a fantasmatibus abstracte; quax est receptiu⁹ itellectus non sūt silitudines sbax separatax. Ideo non est simile. ¶ Ibi in Doc. S. Unde non sequitur ⁊c.

a **B quintū** sic ꝓceditur. Uidetur q̄ aliquo mō sit pole animam coꝛpi vnitā qdditates sbax separatax ī telligere. Nam oēs hoies nā scire desiderant ex primo huius. Ergo maxīmā sciam ⁊ maxime scibilia maxime scire desiderant. Sic. n. arguit pbs ī ꝓlogo p̄mi huius. Maxima aūt scīa est circa marīe scibilia cuiusmōi sunt prie cāe que sūt sbe separate. Igitur scia primax cāx naturaliter maxime desideratur ab hoīe. Sed desideriū naturale nō est ad īpole ex p° hui⁹. Mā alias ēet frustra. Ergo pole est hoī hr̄e sciam de primis causis vt sunt sbe separate. ¶ Ꝺ. 1°. Ꝓbs. 10. ethy⁹: probat q̄ felicitas hominis ꝓsistit in speculatione vitatis. Et concludit ī fine capituli q̄ sapiens vtiq; erit felicissimus. Et fz ipsū ēt ī p° huius ⁊ in 6° ethy⁹ sapīa est circa altissimas cās. Igitur in speculatione altissimax cāx maxime ꝓsistit felicitas hominis. Ad felicitatē aūt cū sit pprius finis hoīs: non ē impossibile ptingere. Mā dr in hoc. 2°. nullus conabitur ad terminuz non futurus venire. Natura ēt dedit nēcia hoī ad attingēdū hūc finē: sicut pbari pōt a simili de stellis de quibus dr 2° de celo ⁊ mundo q̄ si stelle per se moueri possent: nā dedisset eis instrumēta ⁊ oꝛgana ad motum. ¶ Sed dicebat ad has duas rōnes q̄ pole est hoī scire altissimas cās: nō tn̄ in hac vita. Sicut oēs desiderāt beatitudinez ī hac vita ad quā tn̄ non pñt ptingere ī hac vita: vt pz per Augu. 13. de trinitate. ¶ Cōtra. Felicitas hoīs de qua loqtur pbs. 10. ethy⁹: pōt hr̄i in hac vita. Dic̄. n. sic. Quare ⁊ vtiq; felicitas speculatio quedā. Opus autē erit in exteriori ptāte. Et opz coꝛpus sanū ēē ⁊ cibū ⁊ reliquū famulatū existere ⁊c. Sed certū est q̄ ista nō habētur nisi ī hac vita. ¶ Confirmatur. Qr non ē certū ex ītentione pby q̄ ponat aliā vitā: qr in diuersis locis: vt in. 1°. de aīa ⁊. 12. hui⁹ vr̄ loqui dubitative. Sed certū ē fz ipm felicitatē ēē finē hoīs ⁊ p ꝓis possibilē attingi. Ergo hoc debet poni ī aliquo statu quē certū est ipsū certitudinaliter posuisse. ¶ Ꝺ. 3°. Ꝓdctia ipꝛoportionabilis alicui obo non potest per aliquē habitum aduenientem sibi cognoscere per se illud obz. Si ergo potentia itellectiua anime coniuncte sit ipꝛoportionabilis quidditati substantie separate: per nullum habitum quem recipit ipsa anima separata cum eadez remaneat poterit fieri ꝓportionabilis. Ergo intellectus humanus separatus non intelligit illas substantias separatas sicut ⁊ coꝛpoꝛ vnitus. Ꝓbatio maioꝛis. Lz. n. Omnis habitus receptibilis in aliqua potentia aut respicit pꝛo obiecto ꝓpꝛio obiectum illi⁹ potentie: aut respicit pꝛo obiecto ꝓpꝛio aliquod particulare contentum sub obiecto potētie: sicut pz de diuersis habitibus potentie intellectiue. Non tamen habitus respiciens pꝛo obiecto aliqd ipꝛoportionabile potētie poterit

Lectio. x. p° lec. 2. Lectio. 4. ⁊. cō. 56. Lectio. 10.

recipi a tali potentia. ¶ Ꝑ. 3°. Si intellectus separat⁹ cognosceret aliqđ obm per se qđ mō nō potest cognoscere: puta qdditatē taliū ſbaꝝ separataꝝ: sequit̄ q̄ non esset eadem potentia tūc ꝛ nunc: qꝛ eiusdē potētie est idē obm ex

Lectio. 6. ꝛ cō. 8. 2° de anima. ¶ Ꝑ. 4°. ℑPbs ī hoc 2° sic arguit. Si fines essent infiniti: nullū esset agens p̄ ītellectū. Ista aūt ꝓntia pb̄y non valeret: nisi agens per intellectū intenderet non solum finem primū: sed oēs fines eētialiꝝ subordinatos. Nullum aūt agens per intellectū intendit agere pp̄ finez quem non cognoscit. Ergo agens per ītellectū cognoscit non solum finem proximū: ſz ēt oēs essentialiꝝ subordinatos in vltimū. Si ergo homo non pōt illū vltimū finem cognoscere: non erit agens per intellectū. Quod ē absurdum. ¶ Ꝑ. 5°. Jn hoc 2° pbs arguit sic. Si cāe essent infinite: nihil ꝓtingeret cognosci Ista aūt ꝓntia non valeret: nisi ad cognitionē cuiuſlz rei oꝑteret cognoscē oēs eius causas. Ergo si non ꝓtingit cognosci primā cām que ē potissima cā cuiuſlz effectus: nullū effectū cōtingit cognosci siue intelligi. Qđ est contra sensuz. ¶ Ꝑ. 6°. Veritas rei aut est ꝓformitas rei ad primā mensurā aut non est cum illa ꝓformitate. Non est dōm q̄ est sine illa ꝓformitate. Ergo si cōtingit ītelligere veritatē alicuius rei nālis: possibile erit ītelligere ꝓformitatē illius rei ad primā mensuram que est ydea in mente diuina exīs. Conformitatē autem ad ydeā non ꝓtingit intelligere nisi ydea ītelligat̄: cum relatio non intelligat̄ sine termino. Ergo si veritas alicuius rei a nobis cognoscat̄: silr ꝛ ipsa ydea cognoscet̄ que est eadem cū essentia diuina. ¶ Sed dicebat: q̄ predicte rōnes non cōcludūt nisi qꝛ cognoscimus de substātijs sēpatis qꝛ sunt: non aūt quid sūt. Qꝛ effect⁹ deficiēs non sufficit ad dandū notitiā eius qđ qd est cāe. ¶ Dicebat ēt q̄ cognoscimus de substātijs sēpatis q uid nō sūt: qꝛ non sunt aliqua istoꝝ inferioꝝ pp̄ qđ cognoscim⁹ ipsas esse causas excellentes non coꝛpales ꝛc̄. ¶ Cōtra. Scōz

Lec. 13. ꝛ cō. 28. pbz ī. 4°. hui⁹rō quā nomē significat: ē diffō. Diffō āt exꝓmit qd ē res. g° vbicūqz intelligim⁹ rōnē quā significat nomē: ibi possum⁹ intelligē qd ē res. Sz vbicūqz intelligimus id ad qđ nomē est īpositū ad significandū: ibi possumus intelligere rōnez quā nomen significat. Nihil. n. significatur per nomē qđ non intelligat̄. Sed substantijs separatis ꝓponimus noīa ꝓpria significantia ipsas: cū talia nomina non predicent̄ vē de alia nā ab eis. Ergo possumus intelligere qd sunt. ¶ Ꝑ. 7°. Quādo cognoscim⁹

Lectio. 7. si est per se: vt vult exꝓesse pbs 2° post*: tūc ēt cognoscimus quid est: non solū qd nois sed etiam qd rei. Luz ergo cognoscamus de substantijs sepatis si est dm se ꝛ non per accns solū: segt̄ q̄ cognoscam⁹ de eis qd ē. ¶ Ꝑ. 8°. Quando cognoscim⁹ de aliquo illud qđ de eo predicat̄ in quid: de eo cognoscimus qd qdditatiue. Sz possumus cognoscere in presenti statu aliqd qđ predicat̄ in quid de substantijs separatis. s. ens ꝛ ſba. Cognoscim⁹. n. q̄ angelus est ſba incoꝛporea. Igit̄ idem qđ prius. ¶ Ducuqz sunt rōnes Scoti ꝛ Antonij Andree: qbus demonstrare se credunt q̄ pōt sit in pñti statu aīam intellectiuā intelligere quidditates ſbaꝝ sepataꝝ. Que tā rōnes ponūt̄ pro argumentis a Doc. S. in diuersis locis ꝛ ab eo soluunt̄: vt postea patebit in solutionib⁹ eaꝝ. ¶ Ꝑ. 9°. Concipiendū sapientem: concipitur ꝓprietas vt quasi ꝓprietas. Ergo intelligendo sapientem: oꝑtet preintelligere aliquid cui intellecto sapientiam ineſſe dicamus. Et per cōsequens ad conceptum omnium passionuz vel quasi passionum oꝑtet querere aliquem conceptum quidditatiuum: qꝛ in illo non potest eē status. Jgitur ꝛc̄. ¶ Et hec est ratio doctoris subtilis in p° sententiaꝝ. di. 3. q. p̄a. propter quam consentit predicte opinioni. ¶ Ꝑ. 10. Nihil ē frustra in rebus. Frustra autem cenſeretur esse aliquid ītelligibile: si a nullo intellectu intelligeretur. Ergo substātias separatas cum sint intelligibiles intellectus noster ītelligere potest. ¶ Et hec est ratio Cōmētatoris in 2° huius cōmento p°. Dicit. n. q̄ hoc exemplum. s. vespertilionis non demonstrat esse ī impossibile nobis res abstractas intelligere sicut inſpicere solem est impossibile vesperti-

lioni. Qꝛ si ita esset: tunc natura frustra egisset. Qꝛ fecit id quod est naturaliter intellectuz non intellectū ab aliquo: sicut si fecisset solum non comꝓehensū aliquo visu. ℑbec ille. ¶ Ꝑ. 11°. Sicut ens quod de omnibus predicatur ē primuz in cōmunitate: ita ens a quo omnia causantur est primum in causalitate. s. deus. Sed ens quod est primū in cōitate: est prima conceptio nostri intellect⁹ ī statu vie. Ergo ꝛ ens quod est primum in causalitate. s. deus statim per essentiam suam ī presenti statu cognosci potest a nobis. ¶ Ꝑ. 12°. Veritas iñtum huiusmodi cognoscibilis est. Ergo sūma veritas ē sūme cognoscibilis. ℑbec autem est essentia diuina. Ergo idem qđ pri⁹. ¶ Ꝑ. 13°. Difficilius videtur facere separata ea que non sunt sepārata dm se ꝛ ea intelligere: q̄ intelligere ea que ſz se sūt separata. Sed intellectus noster etiam coꝛpori vnitus faē separata ea que non sunt separata dm se abstrahendo species intelligibiles a fantasmatibus ꝛ a rebus materialib⁹ quas tamen res materiales intelligit. Ergo multo fortiꝰ poterit intelligere substantias separatas etiaz coꝛpori adhuc vnitus. ¶ Sed contra arguitur. Nam quidditatem rerum incoꝛruptibilium. s. coꝛporum celestium non possumus cognoscē: qꝛ de eis solum cognoscimus qꝛ sunt ꝛ non quid sunt: sicut phylosophus notificat in primo de celo ꝛ mundo ostendens. s. q̄ talia coꝛpora nō sunt grauia: neq̄ leuia: neq̄ generabilia: neq̄ coꝛruptibilia: neq̄ cōtrarietatem habentia. ¶ Item in contrarium esse videt phylosophus in predicto exemplo vespertilionis. ¶ In contrarium est ēt Doc. S. hic expresse: ꝛ contra Benti. lib. 3. ca. 40. ꝛ 42. Et in de anima. q. vnica. ar. 16. Et in de veritate. q. 10. ar. 11. ꝛ in diuersis alijs locis.

Respondeo dicendū: q̄ Buridanus Scotus ꝛ Antonius Andree dicūt q̄ sex sunt gradus cognitionis ītellectiue sicut ꝛ sensitiue. ¶ Prima est cognitio intuitiua que ē de obiecto pre'enti vt presens est: sicut beati in pria vident deuz. ¶ Secūda est abstractiua que potest eē obiecti qđ pōt absens eē ī sua existentia: sicut cum intelligimus rosam in hyeme. ¶ Tertia est cognitio obiecti oppositi: obiecto p̄e cognitionis: vt cum intelligimus aliquod oppositum cōtrarie vel priuatiue obiecto visui ītuitiue: quando. s. ītelligim⁹ obiectum intuitiuum non visum. ¶ Quarta est cognitio obiecti oppositi obiecto secunde cognitionis: cum. s. intelligimus aliquod obiectum contrarium obiecto abstracti ue cognito: puta cum intelligimus rosam non cognitam abstractiue. ¶ Quinta est cognitio alicuius ex cōceptib⁹ aggregati: cum. vz. intelligimus aliqđ ens infinitū sempiternum. ¶ Sexta est cognitio per accidens: quando. s. intelligimus aliquid per spēm rei que sibi accidit: vt cuz intelligit substantia per speciem accidentis. ¶ Dicunt vl terius q̄ substantie separate possunt a nobis cognosci in p̄senti statu quinto modo: ꝛ aliqualiter sexto modo: ſz non alijs modis. Et exemplum pb̄y de vespertilione q̄ttuor p̄mis modis intelligitur q̄ntum ad impossibilitatem: ſz duobus vltimis modis intelligitur q̄ntum ad difficultatē ꝛ non q̄ntum ad impossibilitatem. Et suam opinionez ꝓbant per rationes primas ante in contrarium adductas. ¶ Sed Cōmentator in. 5. huius cō. p°. dicit q̄ substātie separate possunt intelligi a nobis in presenti statu: ſz cum difficultate. Alias essent frustra: vt dictum est in 3° articulo. ℑposuit. n. Cōmentator intellectum agentem esse quādam substantiā separatam: que nāluer ſbas separatas intelligit. Unde cum intellectus agens fuerit vnitus nobis sic vt per eum intelligamus sicut nunc intelligimus p habitus scientiaꝝ: sequitur q̄ intelligimus substantias sepāratas. ¶ Sed contra hanc ꝛ cōtra supradictas opiniones ponit hic Doc. S. vnam conclusionem. vz. q̄ impossibile est animam humanam coꝛpori vnitam apꝛehendē ſbas separatas: cognoscendo de eis quod quid est. ¶ Hāc cōclusionem probat tali ratione. Illa que naturalia sūt semper manent. Sed modus cognoscendi per abstractionez a fantasmatibus conuenit anime humane naturaliter dm scilicet q̄ est forma coꝛporis. Ergo ipossibile ē q̄ anima

huic

humana huic corpori vnita de veritate rerum primarum nisi quantum potest eleuari per ea que a fantasmatib⁹ abstrahit possit aliquid quidditatiue intelligere. Sed p hoc nullo modo potest eleuari ad cognoscēdū qdditates sbax imaterialiū: q: sunt improportionabiles istis substantijs sensibilibus. Unde ipossibile ē q aīa humana huic corpi vnita apprehēdat sbas separatas cognoscendo de eis qōqd est. ¶Sed dicūt ad hanc rōnem q ista propositio nihil possumus intelligere nisi abstrahendo a fantasmatib⁹ pōt intelligi dupliciter. Uno⁰ q nihil intelligamus nisi cum cognitionē a fantasmatibus accipimus. Et sic ipa ē vera. Sed tunc presuppositum est falsum. vz. q per abstractionem a fantasmatibus non possumus intelligere quiddites substantiax separatax. Alio modo potest itelligi q nihil intelligimus: disi cuius spēs fim se prius fuerit in fantasia. Et sic predicta ppō est falsa: vt ipsi dicunt: quia tunc nihil per se esset itelligibile nisi esset per se sensibile: cum nihil aliud faciat propriam speciez in fantasia nisi p se sensibile. Sed hoc falsū est ct fim viaz Doc. S. sicut asserūt. Nam anima rōnalis intelligit seipsam t suas potentias t suos actus: quorum nullum facit propriā spēm in fantasia. ¶Si ergo dñt ad predictā rōnem Doc. S. pcedēdo p̄dictam ppōnem in primo sensu. Et negant minorez. In 2⁰ vero sensu negant maiorem. ¶Sed hec responsio nulla est. Q: in primo sensu negant minorem que tamen probatur hic a Doc. S. hoc modo. Species abstracte a fantasmatibus non sunt proportionate substantijs separatis. Ergo non possunt causare adequatam cognitionem. ¶Nec valet dicere vt ipsi dicunt q duplex est proportio. Quedam est cōmensurationis. Quedam vero cognitionis ad cognitum. Et hec vltima requirit magis dissimilitudinē q̄s similitudinez. Et talis est inter species abstractas a fantasmatibus t substantias separatas. ¶Sed contra. Nam talis species abstracta que ducit in cognitionez substantiarum separatarum aut est adequata substantijs separatis. vz. non excedens nec excessa: aut inadequata. Non p̄m. Q: tunc cuz species illa sit materialis: sequere tur materiale non excedi ab imateriali in perfectione: qō est absurdum. Si 2m cum inadequatum non possit facere cognitionem adequatam que est cognitio propria qdditatis: sequitur q per illam speciem nō possum⁹ cognoscere propriam dīam specificam t quidditatem sbax separatarum. Nec est simile de sba t accidente. Sunt enim eiusdem generis. s. materialis. Sed sba mālis t sba imālis dñt genere physico. Et similitr gñe cognitionis plurimum dñt. ¶Ad 2⁰. Potentia passiua ad illa solum est in potentia ad que potest proprium actiuum eius: q: omni potentie passiue correspondet potentia actiua i natura. Alias potentia passiua esset frustra: vt pz 3⁰ de anima: cū .s. non possit reduci in actum nisi per potentiam actiuam. Uidemus. n. q visus non est susceptiuus colorum: nisi q illuminatur per lucem. Sed intellectus possibilis cuz sit virtus quodāmodo passiua habet propriū actiuū siue agens sibi correspondens. s. intellectum agentem: qui ita se habet ad intellectum possibilem sicut lux ad visū. Ergo intellectus possibilis non est in po⁹ nisi ad illa itelligibilia que sunt facta in actu per intellectum agentem. Cuz ergo sbe separate non sint facte in actu intellecte per intellectum agentem: sed solum materialia: ideo ad hec sola materialia se extendit intellectus possibilis. Non igit p intellectum possibilem aut agentem possumus intelligere substantias separatas. ¶Hanc rationem ponit Doct. S. contra Gent. lib. 3. ca. 42. ¶Considerandum est autē fim philosophum t Doc. S. i presenti passu: q vn⁹ homo adiuuatur dupliciter ab altero ad considerationē veritatis. Uno modo directe. Alio modo indirecte. Directe quidem adiuuatur ab his qui veritatem inueniunt. Indirecte vero inq̄tum priores laborantes circa veritatez: posteriorib⁹ exercitij occasionem dederunt: vt habita diligenti discussione veritas limpidius appareat. Insuper dignum t iustum est: vt his a quibus adiuti sumus in tanto bono. s. in cognitione veritatis gratias agamus. Nā in

musicis si Thymotheus non fuisset: ad presens paucam vel nullam melodiaz in musicis haberemus. Et si Thymotheus nō fuisset: Tholomeus non fuisset. Et si Tholomeus non fuisset: etiā Boetius nō fuisset. Et si Boetius non fuisset: Gregorius non fuisset t multi alij non fuissent in musicalibus instructi: vt refert Albertus i hoc secundo tractatu primo capl̄o. 3⁰. Et si phrygius non precessisset Thymotheum: ipse Thymotheus non fuisset. Similiter si Plato non fuisset: Aristotiles non fuisset. Si etiam antiqui philosophi nō precessissent Platonē: plato non fuisset instructus in philosophia. Unde antiquis phys lz aliqb⁹ errauerit tñ debēt gratiax actiōes.

Ad primum ergo dicendum: q hoc argumentum ponit Doc. S. in de anima. q. vnica. ar. 6. licet sub alijs terminis quod est primum in ordine. Ad qd respondet dicens: q finis ad quē se extendit naturalis possibilitas anime humane est vt cognoscat substantias separatas fim capacitatem sue nature videlicet per abstractionez a fantasmatibus cognoscendo de eis quia sunt t non quid sunt. Et ab hoc non impeditur per hoc q corpori vnitur. ¶Et similiter in tali cognitione substātie separate vltima felicitas hominis ad quā per naturalia peruenire potest consistit. Hec ille. ¶Sic ergo licet homo maxime desideret scire substantias separatas q̄tum ad quia sunt in presenti vita t q̄tuz ad quid sunt in alio statu: non tamen sequitur q possit in presenti vita cognoscere qdditatiue substantias separatas. ¶Ad secundum dicendum sicut ad primum: quod etiam ponit Doctor. S. in. 2⁰. loco vbi supra. Et etiam dicendum est sicut responsum est in obijciendo: q: felicitas hominis vt dictum est que potest haberi in hac vita consistit in cognitione substantiarum separatarum q̄tum ad qz sunt t nō q̄tum ad quid sunt. ¶Ad tertium dicendum. s. ad replicam: q philosophus logē de felicitate naturali: ad quaz homo p sua naturalia peruenire potest: que. s. potest haberi in hac vita: t consistit in cognitione substantiarum separatum fm modum predictum: vt dictū est. ¶Ad confirmationem vero dicendū cū reuerētia eox. Immo certum est pbm posuisse aliam vitam: vt patet. 12⁰. hui⁹ vbi concludit numex sbax separatax t concludit vnū primū ens qō est suū intelligere suum velle sua vita cuius vita est sempiterna t delectabilis. Similiter etiam in de celo t mundo ponit entia optimam vitam ducentia. Et in pluribus alijs locis innuit aliam vitam fore preter vitaz corporalium t materialium. ¶Et dato q hoc esset incertum: tamen confirmatio eoruz adhuc nulla est. Q: felicitas de qua philosophus loquitur potest haberi ī presenti vita. Nō tamen felicitas simpliciter t vltima. Manifestū est. n. q vnusquisq desiderat vltimam felicitatē: que tamen non potest haberi in hac vita: lz possibilis sit haberi in alia vita. Similiter lz homo desideret scire qd ditates sbax separatarū: non tamen in hac vita sed in alia scire possibile est. Unde desiderium illud non est ad impossibile simpliciter: lz sit impossibile quo ad aliqd ipsi⁹. ¶Et si dicat. Anima separata nō potest cognoscere qd ditates sbax separatax. Cum ergo anima vnita corpi nō possit eas intelligere: videtur q illud desiderium sit ad īpossibile simpliciter. Probatio antecedētis. Q: si anima separata cognosceret substantiam separataz aut cognosceret eam per essentiam: aut per speciem eius. Non p̄m: q: essentia sbe separate nō est vna cū anima separata. Neq; 2m: q: a substantijs separatis cum sint simplices non pōt fieri abstractio speciei. Ergo anima separata nullo mō cognoscit substantias separatas. ¶Et confirmatur. Q: si anima separata cognosceret substantias separatas aut cognosceret eas sensu aut intellectu. Non sensu: quia substantie separate non sunt sensibiles. Neq; intellectu. Q: intellect⁹ non est singularium. Sed substantie separate sūt quedaz substantie singulares. Igitur ꝛc. ¶Dicendum: vt dicit Doc. S. i de anima. q. vbi supra. ar. 17. dicens q anima separata non cognoscit substantiaz separatam p eētiā ei⁹: sed per ipsi⁹ speciez t similitudinem. Est tñ sciendū: q

Lectio. 7ª.

Lec. 10.

non semper species per quam aliquid cognoscitur: ē abstracta a re que per ipsā cognoscit. Sed tūc solū quando cognoscens accipit eam a re. Et tunc hec spēs accepta est simplicior ⁊ īmālior in cognoscente q̄ in re q̄ per eaz cognoscit. Si aūt fuerit ecōuerso. s. q̄ res cognita sit īmālior ⁊ simplicior q̄ cognoscens: tūc spēs rei cognite a cognoscente non dr̄ abstracta: ed magis ūpressa vel infixa. Et sic est in ꝓposito. ¶Hec ille. ¶Ad ꝓfirmationē vo dōz q̄ singulare non repugnat cognitioni intellectus nr̄i: nisi i q̄ntum indiuiduat' per hanc mām. Spēs. n. intellect⁹ nr̄i oportet esse a mā abstractas. Si vero fuerint aliq̄ singularia in q̄bus nā spēi non indiuiduat' per mām: sed vnū quodq; eoz est quedam nā spēi īmāliter subsistens: tunc vnūquodq; eoz intelligibile erit. Et hmōi singularia sūt subsātie sepate. ¶Hec ille vbi supra ⁊ bñ. ¶Ad 4ᵐ dōz negando maiorē. Et ad ꝓbationē eius dōm negando minorem. vz. q̄ nūq̄ habit⁹ respiciens pro obo aliqd ūportionabile ⁊c. ¶Potentia. n. intellectiua pōt elenari aliquo habitu ad aliqd cognoscendū: qō non poterat cognoscere ipsa potentia nuda: vt p; per Doc. S. in prima pte q. 12. ar. vltimo vbi sic ait. Cognitio. n. quam per naturalem rationē habem⁹: ad minus duo regrit. s. fantasmata a sensibilib⁹ accepta ⁊ lumen naturale intelligibile cuius virtute intelligibiles conceptiones ab eis abstrahim⁹. Et q̄ntum ad vtrūq; iuuat' hūana cognitio per reuelationez gratie. Nam ⁊ lumen naturale intellect⁹ ꝓfortat' per infusionem luminis gratuiti: ⁊ interdu; etiam fantasmata in ymaginatione hominis formantur diuinit⁹ magis experientia res diuinas q̄ ea que nāliter a sensibilibus accipimus: sicut apparet in visionib⁹ ꝓphetalibus. Et interdu; alique res sensibiles formant' etiaz diuinit' siue voces ad aliquid diuinū exprimendū. Sicut in baptismo visus est spiritus sanctus in spē colūbe ⁊ vox patris audita ē. ¶Hic est filius meus ⁊c. ¶Hec ille formaliter. Sic ergo p;: q̄ maior principalis est falsa. Et minor ꝓbationis similiter est falsa. Et sic nihil probant. ¶Sed diceret aligs. ¶Hic respondens adducit Doctorem suū. s. sctm̄ Thomā quē tamen negant aduersarij ⁊ dicta ei⁹. Igit' rñsio est nulla contra eos. ¶Dicendū primo q̄ sufficit pro nūc soluere eorum argumenta per dicta Doctoris sctī: que argumēta nihil concludūt: ⁊ tamen ea pro demōstrationib⁹ ipsi aduersarij adducūt. ¶Secūdo dicendū: q̄ cū Doc. S. eos precesserit ⁊ arg⁹ omnia eoz que ipsi pro demōstrationibus adducūt ipse idem Doc. S. i diuersis locis adducat ⁊ ideo soluat: sufficiens est ostendere q̄ vel doctrinam Doc. S. quem mordere cupiūt non intellexerunt: vel illud qō reprobare student seipsos ignorare demonstrant. ¶Ad 5ᵐ dōm negādo ꝓntiam. Ad eadem est potentia intellectiua que coniuncta corpori intelligit sbas separatas q̄tū ad q: est ⁊ que separata intelligit easdē sbas q̄ntum ad qd est. Anima. n. coniūcta corpori habet aliū modu; essendi q̄ ipsa anima separata a corpore. Et ideo habet aliū modū intelligendi: cū modus cognoscendi
Lectio. 10. fundetur super modū eēndi fm cōez sententiā phōr. 7°. huius. ¶Manifestū est aūt q̄ eadem est fm spēm po[a] visina nocticoracis ⁊ aquile. Et tamen diuersimode pcipiūt lumen solis: propter ipedimentū videntis: vt supra dictū est. ¶Ad 6ᵐ dōm: q̄ anima hūana cognoscit sbas separatas inq̄ntum habent rōnem finis ⁊ appetibilis. ¶Non tñ propter hoc cognoscit qdditates eaꝝ. Sicut. n. non seq̄t: Cognosco Choruscū veniētē. Ergo cognosco Choruscū: ita non seq̄t cognosco sbas separatas in rōne finis ergo cognosco sbas separatas quidditatiue. ¶Et sic ꝓntia nulla. ¶Ad 7ᵐ dōz: q̄ aia coniūcta corpori pōt cognoscē deū vt est causa prima. Silr ⁊ sbas sepatas. Non tñ pp hoc sequitur q̄ cognoscat qdditates eaꝝ sicut iaz dictū ē. Unde dicit Doc. S. in de aīa. q. vnica. ar. 16. ad 3ᵐ: q̄ termin⁹ intellectionis ipsius intellect⁹ possibilis est diuina ēntia. Sed ad hūc terminū non potest peruenire per nālia: sed per gr̄am tñ. ¶Ad 8ᵐ dōm: q̄ intellectus noster corpi coniunctus potest intelligere conformitatez rei create ad mensuram. Similiter ipsam mensuram que est ymago.

Non tamen sequitur propter hoc q̄ cognoscat diuinam essentiam quidditatiue. Cognoscit. n. eam in confuso ⁊ in enigmate: ⁊ non cognitiōe determinata ⁊ specifica. Et sic qui cognoscit ymaginē: cognoscit illud cuius est ymago. Unde Doc. S. in pria parte. q. 93. ar. 5. ad 3ᵐ dicit: q̄ si ymago dei esset in homine perfecte repñtans deū: tūc sicut homo per rōnem nālem seipsū cognoscere pōt: ita per nālem cognitionē posset cognoscere trinitatē dei. Sed sic Augu. dicit: 15. de trinitate magna ē dīa hui⁹ trinitatis q̄ est in nobis ad trinitatem diuinam. Et ideo vt ipse ibidē dicit trinitatem que in nobis est videmus potius q̄ credimus. Deum vero esse trinitatem credimus potius q̄ videmus. ¶Sed argūt. Omne qō est in altero est i eo per modū recipientis. Sed de⁹ est i mente nostra p ēntiam. Cū ergo modus mentis sit ipsa intelligibilitas: videtur q̄ deus sine ei⁹ essentia sit in mente nr̄a vt ītelligibilis. Ergo ēntia diuina pōt ītelligi a nobis ēt qdditatiue. ¶Ad hoc respondet Doc. S. in de vītate vbi hoc arg^m adducit. q. 10. ar. 15. ad 6ᵐ di. q̄ mens nr̄a cū intelligibilitate quam habet vt pprīū quoddam hz cōiter cuz alijs esse. Unde q̄uis in ea sit de⁹: non opz tamen q̄ semp sit in ea vt forma intelligibilis sed vt dans esse sicut ē i alijs creaturis. Quāuis aūt oībus creaturis cōiter det esse: tñ dat cuilz creature proprīū modū essendi. Et sic ēt q̄ntum ad hoc q̄ est in oībus per essentiā pñtiam ⁊ potentiā: inuenitur esse diuersimode in diuersis: ⁊ in vnoquoq; fm proprīū modū eius. ¶Hec ille. ¶Et sic p; q̄ predicte rōnes non concludūt nisi q̄ possumus cognoscere de sbijs separatis q: sūt: aut quid non sūt: non autem quid sūt: vt ostensum est in obiectionibus. ¶Ad 9ᵐ. vz. ad replicaz contra predictam solutionem dicendum sicut dicit Doc. S. in de veritate. q. 4. ar. pᵒ. ad 8ᵐ: q̄ nomen dicit ūpositum ab aliquo dupliciter. Aut ex parte imponentis tale nomen: aut ex parte rei cui imponitur. Ex parte rei nomē dicitur ab illo imponi: per quod complēt' ratio rei quaz nomen significat. Et hoc est differentia specifica illi⁹ rei. Et hoc est qō principalr significatur per nomen. Sed q: differentie essentiales sunt nobis ignote: qñq; vtimur accidentibus vel effectibus loco earum: vt p; 2° physicoz: 8. lec. ⁊ 8° huius. Et fm hoc nominamus rem. Et sic illud qō loco differentie essentialis sumitur: est a quo nomen imponitur ex parte imponentis: sicut lapis imponitur ab effectu qui est ledere pedem. Et hoc non opz esse pricipaliter significatum per nomen: sed illud loco cuius hoc ponitur. ¶Hec ille. ¶Unde quicūq; imponit aliq̄ nomen ad significandum ex parte rei cui imponitur: cognoscit p̄ priam differentiam. Non autem ille qui imponit ex parte imponentis: quēadmodum sunt omnia nomina dei ⁊ substantijs separatis attributa ab homine. Et sic non opz q̄ cognoscam⁹ in presenti statu deū aut sbas separatas qditatiue. ¶Arguūt tamē sic adhuc. De deo dant' alique diffōnes. vz q̄ deus est quo maius excogitari nō potest. Ergo possumus cognoscere deū quidditatiue. ¶Dōm negando antecedens. Immo de⁹ non potest diffiniri: vt p; per Doc. S. in de po[a]. q. 7. ar. 3. ad 5ᵐ vbi dic q̄ de⁹ non potest diffiniri. Omne. n. q̄ diffinitur: ītellectu diffrientis comprehenditur. Deus autem est īcomprehensibilis ab ītellectu. Unde cum dicitur Deus est actus purus: hec non est diffinitio. ¶Hec ille. ¶Similiter igitur cum dicitur deus est quo maius excogitari non potest: non est diffinitio. ¶Dicunt insuper. Angeli saltem habent diffinitionem proprīaz: cum habeant genus ⁊ differentiam. Igitur ⁊c. ¶Dicendū q̄ habēt diffōnes qditatiuas: sed illas pncipaliter ītelligere non possumus: cum propas dr̄ias ignoremus: vt dcm̄ est. ¶Ad xᵐ dicendū: sicut supius dcm̄ est q̄ qñ cognoscim⁹ si est: cognoscim⁹ qd nois: sz nō qd rei. nisi forte saltē ꝓfuse. Et sic arg^m ſtim supponit ⁊ stat in equocatione. ¶Ad xiᵐ dōm: q̄ aliud est cognoscere de aliquo illud qō predicatur in quid: ⁊ aliud est cognoscere de eo quidditatem eius: sicut possumus cognoscere q̄ yris est ens: ignorando quidditatem ⁊ diffinitionem eius. Similiter possumus cognoscē aliq̄ predicata

predicata in quid de substantijs separatis: nō tamen possumus eas cognoscere qdditatiue. Cognoscere enīz aliqd quidditatiue: est proprium ꝛ vltimū dīaz eius intellige re. Quod non possumus de substantijs sepatis ppter rō nes superius adductas. ¶ Sciendū est tamen ꝙ qd pōt accipi dupliʒ: vt elicit ex pho. 7°. huiꝰ. Unoꝰ pro oi illo quod predicatur in quid de aliquo sicut sba de hoīe. Et sic nihil refert intelligere sbas sepatas q̄tū ad qd ē. Alio modo accipit quid est vt idem est ꝙ ipsuz qōqd erat eē. Et sic impossibile est intelligere sbas separatas q̄tuz ad quid est. ¶ Ad 12m dōm: ꝙ illud argm bene concludit ꝙ conceptus entis bene precedit conceptū sapientis ꝑz nr̄m modum intelligendi. Non tn̄ ppter hoc sequit ꝙ cognoscamus deū quidditatiue. Et si. n. intelligamus deū esse ens ꝛ deū esse sapientem: non tn̄ intelligimus qdditatez dei qdditatiue ꝑm modū supra expositū. ¶ Ad 13m dōz ꝙ illa rō Lōmen. vt dicit hic Doc. S. ꝛ in de aīa. q. vni/ca. ar. 16. ad 9m. Et ꝺ gen. lib. 3. ca. 4. est insufficiens pro/pter duo. ¶ Primo qdem q: intelligibilia non sūt pro/pter intellectus intelligentes ipa: sed magis intelligibilia sunt fines ꝛ perfectiones intellectuū. Unde nō sequitur. Si esset aliqua sba intelligibilis non intellecta ab aliquo alio itellectu: ꝙ propter hoc esset frustra. Maz frustra dr̄ de eo qō est ad finem quē non pertingit. ¶ Scdo. Quia ꝛ si sbe separate non intelligant̄ ab intellectu nostro ꝑz ꝙ est corpori vnitus: intelligunt̄ tamen a substantijs separa tis. ¶ Hec ille. in de anima vbi supra formalr. ¶ Idez dic primo posteriorz: vbi sic ait. Si qua ergo res, est que nō habeat principia priora ex quibus rō ꝓcedere possit: bu ius nō pt eē scia ꝑz ꝙ scia hic accipit prout est demōratio nis effectus. Unde scie speculatiue non sūt de ipsis essen/tijs sbaꝝ separataꝝ. non. n. per scias demōratiuas possum9 scire quodqd est in eis: q: ipse eēntie haꝝ sbaꝝ sunt ītel ligibiles p seipsas ab intellectu ad hoc ꝓportionato. ¶ Nō autem congregat eaꝝ noticia qua cognoscit quodqd ē ipsaꝝ per aliqua priora. Sz per scias speculatiuas potest sciri de eis an sūt ꝛ quid non sūt ꝛ aliquid ꝑm silitudinē in rebus inferiorib9 inuentā. Et tūc vtimur posteriorib9 vt prioribus ad eaꝝ cognitionē: q: que sunt posteriora ꝑz naturam sūt priora ꝛ notiora quo ad nos. Et sic pz ꝙ illa de quibus habet scia per ea que sunt priora simplr̄ sunt composita ꝑm se ex aliquib9 prioribꝰ. Quecūqz vero co/gnoscuntur per posteriora que sūt prima quo ad nos: ꝛ si in seipsis sint simplicia: ꝑz tm̄ in nr̄a cognitione recipiunt̄ componunt̄ ex aliquib9 primis quo ad nos. ¶ Hec ille for maliter. ¶ Sed sciendū est ꝙ Joānes de Bandano re/prehendit illos q hic reprehendūt Lōmentatorē ꝛ dicit ꝙ talis increpatio Lōmen. procedit ex malo intellectu vboꝝ Lōmentatoris. Lōmentator. n. nō vult dicere ꝙ finis sub stantiaꝝ separataꝝ sit ꝙ intelligant̄ a nobis: sed ꝙ tales sbe sunt apte nate ītelligi a nobis. Talis aūt aptitudo eēt frustra si nūqz intelligerent̄ a nobis. Dō Lōmen. voluit: vt prefatus doctor asserit. ¶ Sz hec excusatio ē nulla. Et ꝺ eam militat rō Doc. S. sicut ꝛ ꝺ rōnē Lōmētatoris. Ar dato ꝙ sbe sepate essent apte nate intelligi a nobis ꝛ etiaz dato ꝙ intellectus nr̄ corpori vnitus nūqz eas intelligat: non tn̄ sequit ꝙ illa aptitudo eēt frustra. Ar lz non redu/ceretur ad actū qñ intellect9 nr̄ est vnitus corpi: reduceret̄ tamen post sepationē aīe a corpe. Aia. n. separata pōt ītel ligere qdditates sbaꝝ separatarū: vt ꝓbat Doc. S. in de anima vbi supra ar. 17. ¶ Ad 14m dōm: sicut dicit Doc. S. in de vītate. q. 10. ar. 11. ad. 10m. ꝙ ens qō ē ꝑm p cōi/tatem cū sit idem p eēntiā cuilz rei: nullius ꝓportionē ex/cedit. Et ideo in cognitiōe cuiuslz rei ipsū ens cognoscit. Sed ens qō est ꝑm cālitate: excedit ꝓportionabilr̄ oēs ali as res. Uñ per nullius alteri9 cognitionē pōt sufficienter cognosci. Et iō in statu vie in quo per spēs a reb9 abstra/ctas intelligim9 cognoscim9 ens eō: nō aūt ens increatū. ¶ Hec ille. ¶ Ad 15m. dōz: sicut dicit Doc. S. ī de vītate vbi supra ad 13m ꝙ sūma vītas q̄tū in se ē: sūme cogno/scibilis ē. Sed ex pte nr̄i ꝓtigit ꝙ sit min9 cognoscibilis. ¶ Hec ille. ¶ Ad vlm dōm: sicut dicit Doc. S. ī de aīa. q. vnica. ar. 16. ad. 4m. ꝙ difficilius est facere separata ꝛ intelligere: q̄z intelligere que separata sūt si de eis agatur. Sed de alijs non ē neciuz. Ar maior pōt esse difficultas in cognoscendo tn̄ aliq̄ sepata: q̄z in abstrahēdo ꝛ intelli/gendo alia. ¶ Hec ille. ¶ Ex ꝓdictis ꝑz debilitas opīonis illoꝝ doctorum qui fuerunt posteriores Doc. S. qm̄ rō nes quibus probant suam conclusionem: sunt argumenta a doctore sancto in diuersis locis adducta ꝛ soluta.

¶ Q. ō. 2a. Qualr̄ ꝓsideratio vītatis ptineat ad hāc sciaz.

Finde considerandum ē restat ad quā sciam principalr̄ pti/neat ꝓsideratio vītatis. Circa qō tria oc/currunt ꝓsideranda. ¶ Primo. Qualr̄ ꝓsi deratio veritatis ptineat ad ꝑmā phyaz. Et q: non ē scia de vero nisi per eam sal/tem de vero creato: ideo cōsiderandū est. ¶ Scdo. De statu in causis mouentib9 ꝛ mālibus: ¶ Tertio. De sta/tu in causis formalib9. Circa pm̄ q̄runt q̄tuor. ¶ Primo. Utr̄ ad hāc sciam ptineat ꝓsiderare de vītate. ¶ Scdo. Utr̄ ꝓsideratio veritatis principalr̄ ptineat ad hāc sciaz. ¶ Tertio. Utr̄ ꝑn9 eoꝝ que semp̄ sūt. s. corporꝝ celestiū sint verissima. ¶ Quarto. Utr̄ oia dicāt̄ vā vna vītate. ¶ Ibi in Doc. S. ꝛ pho. Uocari vo phyaz p̄am: ꝛ ē l. 2.

a D primū sic ꝓcedit. Utr̄ ꝙ ꝓsidera tio vītatis non ptineat ad primā phyam. s. ad hanc sciam. Nā illa scia q̄ considerat ꝑm: ꝺz dici scia falsitatis ꝛ nō vīta/tis: sicut illa scia q̄ ꝓsiderat vez ꝺz scia vītatis: vt dic hic Doc. S. Sz p9 phya. s. hec scia ꝓsiderat ꝑm. vz. opīones antiquoꝝ ꝛ oppositum primi principij: vt pz 4° huius. Lectio. 4. Ergo prima phya. s. hec scia debet dici scientia falsitatis ꝛ non scientia veritatis. ¶ ꝺ. 2°. Uerum cum sit transcē dens: quarūlibet scientiarum considerationem excedit. Ergo consideratio veritatis non pertinet ad hanc sciam. Et sic contra suppositum. ¶ ꝺ. 3°. Si consideratio veri tatis pertineret ad hanc scientiam: vel hoc esset considerā do verum in ratione veri: vel in ratione entis. Non pri/mum: q: sic hec scientia esset dne scie: quarum vna consi/deraret ens inq̄tum ens: altera vero vez ī ratione veri: que sunt due rationes considerandi: ad quarum diuersi/tatem sequitur diuersitas scientiarum: vt supra in primo libro concessum est. q. 1. ar. 8. c. Si scōm: ergo hec scīctia non debet dici scientia veritatis magis q̄z bonitatis: aut vnitatis: sed magis scientia entis. ¶ Sed contra est phy losophus in textu dicens. Uocari vero phylosophiā pri mam veritatis scientiam: recte habet. Nam theorice fi/nis est veritas: ꝛ practice opus. Dubium etenz quomo do se habet intendunt. Non tamen ꝑm se: sed ab aliquid ꝛ nunc speculantur practici.

Respondeo dicendum: ꝙ phylosophia p̄/ma dicitur scientia veritatis. i. ad eam pertinet consideratio veritatis. Hanc conclusio/nem probat phylosophus vna ratione. Que talis ē. Que libet scientia speculatiua intendit considerationem ꝛ co/gnitionem veritatis. Sed prima phylosophia ē maxime scientia speculatiua: vt in primo huius probatuz est. q. 8. ar. 5. Ergo prima phylosophia est scientia veritatis ꝛ ad eam pertinet consideratio veritatis. ¶ Probatio maioris. Ar scientia speculatiua differt a practica ꝑm finem: eo ꝙ finis speculatiue scientie est veritas: sed finis practice est opus. Ergo scientia speculatiua intendit cognitionem ve ritatis. ¶ Et si arguatur practici. i. operatiui intendūt co gnoscere veritatem quomodo se habeat in rebus: ergo p̄ dicta differentia nulla. ¶ Ad hoc respōdet phylosophus dicens: ꝙ ꝛ si practici intendant cognoscere veritatem quomodo se habeat in rebus: non tamen hoc intendunt tanq̄z vltimum finem. Non. n. considerant causam verita tis ꝑm se ꝛ propter se: sed ordinando ad finem operatio nis siue applicando eaz ad aliquod particulare determi/natum ꝛ ꝑm aliquod tempus determinatū. ¶ Qualiter

autem aliqs habitus dicatur speculatiuus ⁊ aliquis practicus: sufficienter declaratū est in primo huius: cū de q̄litate huius scie agerē. ſ. q. 8. ar. 5. in. 5. notabili ⁊ sequētibus. Et. 6°. huius. q. 2. ar. 2. 3. Et. q. 5. ar. p°.

Ad primum ergo dōm: q̄ dupl̄r aliqd cōsideratur ī aliqua scia. Uno° ī eidentaliter. Et sic prima pb̄ya ꝓsiderat falsitatē non qdē ad sciendum: sed ad eā remouendā a ꝓsideratione eius: sicut pri⁹ extirpāda sūt vitia: q̄ ī serende sunt v̄tutes. Alio° ꝓncipal̄r. Et h° dupl̄r. Uno° pp̄ ꝓpriā suipsi⁹ cognitionē habendā. Sicut ſbz attributionis cōsiderat ī aliqua scia. Alio° pp̄ cognitionē alterius. ſ. per cognitionē ſbi adipiscendam: sicut ptes subiectiue ⁊ passiones ꝓncipal̄r considerantur in aliqua scia. Et sic vex considerat in hac scia ⁊ non falsum. Unde magis dz dici scia v̄itatis q̄ falsitatis.

¶ Ad 2m dōm: q̄ lz vex considerationē cuiuslz scie particularis excedat: non tn̄ excedit ꝓsiderationē scie vlis: q̄lis est ista prima pb̄ya. Ulis dico p extensionē. ¶ Ad 3m dōm: q̄ hec scia ꝓsiderat verū vt ens. Et ꝓsiderat id qō est causa oīs veritatis. Et q̄ scia solū vero⁹ est: vt pz p° posterio⁹: iō potissime illa scia dr̄ scia v̄itatis q̄ ꝓsiderat prima vera ⁊ oēs cās veritatis sicut est prima pb̄ya. Lectio. 3.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pb̄o. Nescimus autem verum.

2 Dsecūdū sic procedit. Uidetur q̄ ad primā pb̄yam nō pti neat principal̄r ꝓsideratio veritatis. Illā vex ⁊ falsum sunt in mente ⁊ non in reb⁹: vt pz 6° huius. Sed qō est in mente ⁊ nō in re: est ens rationis. Ergo verum ⁊ falsum sunt entia rōnis. Et sic non ptinet principal̄r ad primā pb̄yam ꝓsideratio veritatis: nec prima pb̄ya erit maxīe scia v̄itatis: lz magis logyca: ad quā pertinet ꝓsiderare principal̄r entia rōnis. Lectio. 4. ⁊ cō. 8.

¶ P̄. 2°. Ipbs in 6° huius remouet a ꝓsideratione huius scie vex ⁊ falsum tanq̄ entia rōnis. Ergo hec scia non ꝓsiderat ꝓncipaliter v̄itatē. Et sic nō dz dici maxīe scia v̄itatis. ¶ P̄. 3°. Ipsūm vex non pōt a nobis cognosci: vt supius pbatū est: cum nulla possit esse ꝓportio inter vex creatum ⁊ increatum. Q̄ ꝓportio est inter quantitates ꝓtinuas vel diseretas: que longe remouent a primo vero. Ergo hec p̄a pb̄ya cum sit humana: non ꝓsiderat pria vera siue primā veritatē. Et sic non principal̄r ad eā ptinet ꝓsiderare veritatem. ¶ P̄. 4°. Quelz scia dr̄ scia veritatis: vt dic̄ hic Doc. S. Ergo ad quālz sciam pertinet ꝓsideratio veritatis. Et per ꝓns non magis ad istā q̄ ad aliam. ¶ Sed ꝫ est pbs in textu di. Nescimus autem verū sine cā. Unūquodq̄z vero maxīe ipsoz alioz fm q̄ alijs vniuocatio: puta ignis calidissimus. Et enim est causa alijs huius caloris. Quare ⁊ v̄issimū qō posterioribꝫ cā vt sint v̄a ⁊c: Lectio. 8.

Respondeo dōm: q̄ cognitio veritatis maxime ⁊ principaliter pertinet ad hanc scientiam. Hanc conclusionem probat philosophus duabus rationib⁹. ¶ Prima ratio est talis. Scia de vero non habetur nisi per causam. Unde apparet q̄ illorum verorum de quibus est scientia aliqua: sunt aliq̄ cause que etiam veritatem habent. Uerum. n. nō potest sciri per falsum: sed per aliquod verū: q̄ demonstratio que facit scientiam ex his est: vt patet p° posterioꝝ. Sz prima philosophia est causarum cōsideratiua: vt probatum est p° huius. q. 7. ar. 4. Ergo pria philosophia maxime est veritatis scientia. ¶ Et si dicatur. Habem⁹ sciētiam de p° vero. ſ. de deo. Non tamen per causam. Igitur maior est falsa. ¶ Dicendum q̄ maior est intelligenda de vero creato. ¶ Et si de primo vero habeam⁹ sciētiam q̄ est. v̄z. per effectus aut per reuelationem: non tamen de eo possumus habere scientiam ꝓpter quid vt supra probatum est. ¶ Secunda ratio talis est. Illa sciētia que considerat ea que sunt maxime vera: est maxime scientia veritatis: cum scientia a rebus consideratis denominationez habeat. Sed prima philosophia considerat ea que sunt maxime vera. Igitur idem quod pri⁹. Ipro batio medie. Q̄ prima philosophia consideratiua ē primarum causarum: vt supra probatum est in p° hui⁹. Sz Lectio. 4. ⁊ cō. 5.

prima causa est maxime vera. Igitur prima pb̄ya considerat ea que sunt maxime vera. Probatio medie. Q̄ vnūquodq̄z iter alia dicitur maxime tale: ex quo causat in alijs aliqō vniuoce predicatum de eis. Sicut ignis est causa caloris in elementatis. Unde cum calor vniuoce dicatur de igne ⁊ elemētatis corporibus: sequitur q̄ ignis sit calidissimus. Et hoc est quod dicitur primo posteriorum: propter qō vnūquodq̄z tale ⁊ illud magis. Sed p̄a causa est illud ex quo causatur verum in alijs: cum sit causa vniuersalis essendi. Unūqōq̄z. n. sicut se habet ad esse: ita se habet ad veritatem. Igitur prima causa est verissima sicut ignis est calidissimus. ¶ Sz ex hac ratione oritur duplex difficultas. ¶ Prima circa maiorem. Nam sol est causa huius caloris in istis inferioribus non tamen est calidissimus. Igitur maior est falsa. ¶ Confirmatur. Nam ignis est causa caloris in ferro: ⁊ tamen ignis non est magis calidus q̄z ferrum ignitum: vt patet ad sensum tactus. ¶ Dicendum q̄ maior illa intelligitur in vniuocis ⁊ per se. Unde philosophus notanter facit mentionē de vniuocatione: q̄ quandoq̄z contingit q̄ effectus nō peruenit ad similitudinem cause fm eandem rationem spēi: ꝓpter excellentiam cause: vt dicit hic Doct. S. Sicut sol est causa caloris in istis inferioribus: nec tamen inferiora corpora possunt recipere impressionez solis aut corporum celestium fm eandem rationem speciei: cum nō cōmunicent in materia. Et propter hoc non dicimus solem esse calidissimum sicut ignem. Sed dicimus solem esse aliquid amplius q̄z calidissimū. Et per hoc patet respōsio ad argumentum. ¶ Ad confirmationem vero dicendum: q̄ aliquod ferrum z̄ sit calidius q̄z aliquis ignis: hoc est per accidens. v̄z. propter impressionez in materia ferri que est multum retentiua caloris. Tamen simpliciter ⁊ per se ignis est magis calidus q̄z ferrum. ¶ Secunda difficultas est ex parte minoris vltime deductionis. Illā si prima causa est illud ex quo causatur verum ī alijs omnibus rebus creatis: aut ergo illud verum quod cōuenit prime cause ⁊ omnibus rebus creatis vniuoce eis conuenit: aut non. Non primum. Q̄ si primū: tunc ergo necessarium est Scoteizare. v̄z. ponere aliquid vniuocum deo ⁊ creaturis. Si 2m: tunc probatio philosophi nulla est: q̄ sicut iam dictum est: maior intelligitur ī vniuocis ⁊ nō in equiuocis. ¶ Si dicatur. Sufficit q̄ illud quod producitur a causa in effectum sit eis cōmune fm nomen ⁊ rationem communem. ¶ Contra. Sol enim ⁊ ista inferiora conueniunt fm nomen ⁊ rationem cōmunem caloris videlicet in ratione entis. Igitur ⁊c. ¶ Item. Secundum Doc. S. hic adhoc q̄ predicta auctoritas hēat veritatem: oportet q̄ effectus perueniat ad similitudinē cause fm eandem rationem speciei. Ergo non sufficit q̄ conueniant in ratione cōmuni. ¶ Dicendum: q̄ verum quod dicitur de p̄ma causa ⁊ creaturis: deo ⁊ creaturis vniuoce conuenit. ¶ Sed considerandum est q̄ aliquid predicari vniuoce de pluribus: potest intelligi dupliciter. Uno modo accipiendo vniuocationē ꝓpr̄ie ⁊ stricte videlicet quando aliquid predicatur fm vnuz nomē ⁊ eandem rationem equaliter participatam. Et sic verū non dicitur vniuoce de deo ⁊ creaturis sicut nec ens: vt innuit philosophus 4° huius. Et Doc. S. contra gent. libro secundo cap̄lo. 15. Alio modo accipiendo vniuocationem large pro analogia: ita tamen q̄ ratio analogi conueniat vtriq̄z formaliter. Et sic verum bene dicitur vniuoce de deo ⁊ creaturis: hoc est nō dicitur pure equiuoce nec pure vniuoce: sed analogice. Et hoc sufficit ad vniuocationem de qua loquitur philosophus hic. ¶ Sed considerandum est: q̄ si illud quod causatur ab aliqua cā in aliquo tertio fuerit nomen speciei: oportet q̄ tam causa q̄z illud tertium conueniant in causato fm eandem rationem specificaz ad hoc q̄ predicta auctoritas pb̄y ī eis habeat veritatem. Uerbi grā. Ignis est causa caloris in vno tertio. ſ. in aqua: oportet q̄ tam calor ignis q̄z calor aque conueniant fm idem nomen caloris: ⁊ fm eandem rationem specificam ipsius caloris. Sed si illud qō cātur

ab aliqua

ab aliqua causa in aliquo tertio sit nomen cōmune ⁊ non nomen proprium alicuius speciei: sufficit ꝙ taꝫ causa q̄ illud tertium conueniant in ratione cōmuni illi⁹ effectus. Cum ergo nomen veritatis non sit nomē propriū alicui⁹ speciei: sed se hēat cōiter ad oīa entia: si illō quod ē causa veritatis in alijs sit causa cōmunicans cum effectu in nomine ⁊ in rōne cōmuni ipsius veri: sequitur ꝙ erit verissimum: Sed manifestū est ꝙ prima causa ⁊ creature cōueniunt in nomine ⁊ in rōne cōi ipsius veri: sicut conueniunt in noīe ⁊ in rōne cōmuni entis. Ideo sufficienter pbatum est ꝙ prima causa est verissima. ¶ Et per hoc pz solutio ad instantias 2ᵉ difficultatis.

Ad primū ergo principale dōm ꝙ vitas pōt accipi dupliʒ. Uno mō fm ꝙ est in enunciatione sicut in signo ⁊ in compositione ⁊ diuisione intellectus formaliter sicut in sbo. Alio mō fm ꝙ est i re sicut in causa vel in effectu. ¶ Primo mō pertinet ad logice considerationē: que docet modū componendi ⁊ diuidendi. Sed scōo mō pertinet ad methaphysicā: qr sic nō dicit aliqd distinctuʒ a nā sine quidditate aut entitate rei. Cum ergo prima pōa hēat cōsiderare de ente: habet ēt considerare de veritate fm ꝙ est in re. ¶ Et per hoc pz solutio ad 2ᵐ. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ prima veritas lz nō possit cognosci a nobis pro pñti statu q̄tum ad quid est: pōt tamen cognosci q̄tū ad quid non ē ⁊ q̄tum ad qr est: imperfecte tñ: vt superi⁹ expositū est. ¶ Ad 4ᵐ dōm: ꝙ pᵃ pōa primas veritates considerat que sunt bases ⁊ fundamentum omniū aliaꝝ veritatum. Sz alie scientie particulares considerant quasdam particulares veritates sic̄ ⁊ particulares entitates considerant. Ideo prima phylosophia magis debet dici scia veritatis q̄ alie scientie.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pbo. Quapropter semper exītiuʒ.

Ad tertium sic proceditur. Uidet ꝙ pn̄ᵃ eorū que semper sunt. ſ. corpora celestiū: non sint verissima. Mā ea que fm nullam complexionēm dicunt: nō sunt vera: vt pz per pbm in antepredicamentis. Sz pn̄ᵃ sunt eorum que semper sunt: sūt incōplexa. vz deus ⁊ sbe separate. Ergo talia pn̄ᵃ non sunt verissima: cū non sint vā. ¶ Ō. 2°. Dō de se non est determinatū ad esse: idifferēs est ad esse ⁊ non esse. Sed illud qō esse suū hz ab aliquo tanq̄ a causa: non est ex se determinatū ad esse. Ergo pōt etiam non esse. Et sic repugnat semper existenti hīe cām sui esse. Et sic suppositum tituli est falsum. Supponit enī ꝙ semper existentia habent pn̄ᵃ ⁊ causas. ¶ Ō. 3°. Dō est ab eterno non habet cām neq̄ principiū. Sz qō semper est: ab eterno est. Ergo qō semper est: non hz causā. Et sic idem qō prius. ¶ Ō. 4°. Dō semper est: semper habet esse. Ergo qō semper habet esse: non accipit eē ab alio: qr nihil accipit illud qō iam habet. Sed qō nō accipit esse ab alio: non hz pn̄ᵐ ⁊ cām. Ergo semper existentia non hīt prinᵃ. Et per ꝓns semper exītiuʒ prinᵃ nō sūt verissima: qr non hīt talia pn̄ᵃ. ¶ Ō. 5°. Dō hz prinᵐ ⁊ causam: est factū ⁊ dependet ab alio. Sed qō dependet ab alio: non pōt eē nec̄iuʒ: ⁊ per ꝓns neq̄ eternū: qr oē eternum est nec̄ium. Ergo seq̄ ꝙ illa q̄ semper sūt: nō hēnt principia. Uel si hīt prinᵃ: nō semp sunt. Et sic sp exītiū principia nō sūt verissima: cū non hēant talia prinᵃ. ¶ Sz contra ē pbs in textu di. Quapp semp exītiū prinᵃ semp esse verissima: est necesse. Nō. n. q̄q̄ vera: nec illis cā aliquid est vt sint. Sz illa alijs. Quare vnūqōq̄ sic̄ se hz vt sit: ita ad veritatem.

Respondeo dōm: ꝙ eoꝝ que semper sūt pn̄cipia esse verissima: est necesse. Hanc cōclusionē probat pbs duabus rationibus. Quaꝝ prima talis est. Illud qō semp est vex ⁊ non aliq̄n verū ⁊ aliquādo non: est verissimū. Sed semp existentium. ſ. corpoꝝ celestiū prinᵃ semp sūt vera: qr semper sūt entia. Alias effectū essent sine cā. Ergo principia semp exītiuʒ sunt verissima. ¶ Scōa rō. Illud quod alijs est causa ⁊ essendi ⁊ veritatis ⁊ eius nihil est causa: est verissimuʒ: vt patuit per maximam superius adductaʒ. Sed primū principium. ſ. deus qui est principiuʒ semper existentiū est hmōi. Ergo ⁊c. ¶ Ex quo pz: ꝙ principia semp existentium transcendunt in veritate generabilia ⁊ corrupti bilia que quandoq̄ sunt vera ⁊ q̄q̄ non. Transcendūt etiam corpora celestia in veritate: que lz semper sint: habent tamen causam sue veritatis non solum q̄tuʒ admoueri: vt quidam dixerunt: sed etiam q̄tum ad suuʒ esse. Quod hic probat Doc. S. Qr necesse ē vt omnia cōposita ⁊ participatiua: in ea reducantur que sunt per eētiaʒ sicut in causas. Sed omnia corporalia sunt entia per participationem: qr sunt entia in actu inq̄tum participāt aliquas formas. Unde necesse est sbam separatam que est forma per suam eētiam: esse principiuʒ sbe corpalis q̄tum ad esse eius. Idem vult pbs in 2° phy°: vbi dicit ꝙ nihil prohibet aliqua que sūt perpetue veritatis: habere causam sui esse. Et exemplificat de illa veritate. ſ. triāgulus habet tres: que est perpetua: ⁊ tamen habet cām sui esse. ¶ Sed tamen considerandū est: ꝙ aliquid semp eē potest itelligi dupliciter. Uno° qō neq̄ hz initiū sue durationis neq̄ causas sui esse. Et hec duo posita cum pbo eternitate mundi: soli deo cōueniunt. Alio° pōt intelligi aliquid semp esse: sic ꝙ non habeat initiū sue durationis neq̄ finem: habeat tñ initiū sui esse: sic ꝙ esse suū ab alio habeat. Et isto mō: etiā posita eternitate mundi cū pbo: celum intelligentie: pᵃ mā tempus ⁊ motus celi dicunt semper existere: sic ꝙ non habeant initiū sue durationis: habeant tamē cāz sui esse qō habent ab alio sicut a causa. Qr vnūqōq̄ per ꝓticipationē nec̄io reducit ad aliqd qō est per suā essentiā vt dictū est. ¶ Ex quo pz fm mentē pby: ꝙ non iplicat ꝺdictionē aliqd distinctū fm essentiaʒ a deo esse semp: nō tñ ꝙ aliqd citra pᵐ ens increatū eternitate mensureť: sed posita eternitate mundi: dicerentur aliqua esse semp qr nō habuisset initiū sue durationis: lz bene initiū sui eē. Sed tñ fm fidē tenendū est ꝙ nihil de facto pter pᵐ ens est qō non hēat prinᵐ sue durationis ⁊ esse: vt pz p Doc. S. in de potētia. q. 3. ar. 13. ⁊. 17. vt formaliter adducet inferi⁹ in. 12. huius. q. 5. ar. 3. ad pmuʒ. ¶ Ex pdictis infert pbs vnū correlariū. vz. ꝙ vnūqōq̄ sicut se hz ad hoc ꝙ sit: ita se hēt ad hoc ꝙ vitatez hēat: qr ea que sunt alijs cā eēndi: sūt maxīe vā. Et ea quoꝝ eē nō semp eodē mō se hz: veritas eoꝝ nō semp manet. Ea. n. quoꝝ esse hēt cām: ⁊ eoꝝ veritas cām hz. Et iō eē rei est causa vē existimatiōis: quā mens nostra habet de re.

Ad primum ergo dōm: ꝙ vex accipit dupliciter. Uno° transcendenter vt quertit cū ente. Et sic incōplexa ēt sunt vā. Et hoc mō accipitur hic vex. Alio° accipit vex: vt est adequatio intellectus cōponētis vel diuidētis ad rē intellectā. Et hoc modo pn̄ᵃ incōplexa non sūt verissima: qr non sunt vera: vt concluditᵃrgᵐ. ¶ Ad 2ᵐ dōm: qō illud qō ex se non est determinatū ad esse: nec q̄tuʒ ad ipsū eē: nec q̄tū ad eius durationē: pōt non eē. Sed illud qō est ex se determinatum q̄tum ad eius durationē: lz non q̄tū ad eē eo ꝙ hēt causam sui eē: non pōt non eē. Et sic est de semp exītibus fm opinionē pby. Secus aūt est fm fidē. ¶ Ad 3ᵐ dōz: ꝙ aliud est eē semp: ⁊ aliud est eē ab eterno. Qr lz mundus semper fuisset: non tamen fuisset eternus aut coeternus deo accipiendo eternitatē proprie. Qr duratio eterni est tota simul. Unde dato etiam ꝙ mundus semp eēt ⁊ fuisset: non tamen esset eternus: vt patet per Doc. S. in de potentia vbi supra. ar. 14. ad pᵐ in contrariū. Ubi dicit ꝙ fm Boetiū in fine de consolatione phylōsophie: si etiam mundus semper fuisset: non esset deo coeternus. Eius enim duratio non esset tota simul: quod ad eternitates rationem requiritur. Est enim eternitas interminabilis vite tota simul ⁊ perfecta possessio: vt ibidez dicitur. Temporis autez successio ex motu causatur: vt patet 4° physicorum. Unde quod mutabilitati subiacet etiam si semper sit: eternum eē non potest. Et propter hoc Augustinus dicit. 8. super geñ. ad lram: ꝙ inuariabilis essentie trinitatis nulla creatura coeterna esse potest. Ilōec ille. ¶ Ad quartum dicendum: ꝙ nihil accipit qō iam hz aī

Z.10.⁊ cō. 69.⁊.8. Lectio.3.

Lectio.20

acceptionem. Bene autez accipit qō non habuit ante acceptionem lz iam hēat. Unde Doc. S. in de poº vbi supra ar. 13. ad 2m. dicit q accipiens aliquid: non habuit illud ante acceptionem. Habet vero illud quando iam accepit. Et si ab eterno accepit: ab eterno habet. Hec ille.

¶ Ad 5m dōm: q illud quod habet esse ab alio tanqz a causa non potest esse eternum. Potest tamen esse semp: vt dictū est qz contradictionem non implicat. ¶ Et si arguatur. Omne illud qō habet esse ab alio tanqz a causa ē creatum. Sed si est aliquid creatū oportet dari instans i quo creatum fuerit. Et ante illud non fuit. Ergo creatura esse semper: est impossibile: cū non fuerit ante illud instans in quo creabatur. ¶ Dicendum negando suppositum: qz ibi non esset ante nisi fm ymaginationem: sicut ymaginamur extra celum esse aliquod spacium. ¶ Similiter esset dabile instans creationis mundi si mundus semper fuisset. Tamen ibi non esset ante. Unde nō esset dabile instans productionis rerum ante qō producte nō sint: nisi propter fidei suppositionem. ¶ Sed cōtra. Uel illud instans in quo mundus creabatur suppositā perpetuitate vniuersi habuit aliud instans ante se: aut non. Si sic: ergo mundus non semper fuit: qz in illo anteriori instanti non fuit. Si vero non: ergo illō instans i quo creabatur fuit primum. Sed inter primum ⁊ vltimum non possunt esse infinita media. Qz determinatis extremis: i
2.7. ⁊ cō. 6. ⁊ le. 34. possibile est media esse infinita: vt pz pº posteriorz. Et sic tempus mundi fuisset finitū. Et sic non perpetuo mūdus fuisset. ¶ Dicendum q illud instans creationis dicitur primum priuatiue: qz. s. ante ipsum nullum aliō instans fuit. Non autem dicitur primuz positiue: qz. s. fuerit primum principium durationis mundi: quia illud instans non habuit principiū siue durationis sic nec mūdº: licet habuerit pnm sui esse. Sed hec mā in sequentibº clarius enucleabitur. s. in. 12. huius. q. 5. ar. 3.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ phō. Principium vero a quo.

a **D quartum** sic procedit. Uidetur q nō omnia dicantur vera vna prima veritate. Nam sicut similitudo est forma similium: ita veritas ē forma verorum. Si plurium similium plures sunt formē sue similitudines. Ergo plurium verorum plures sūt veritates. Et per consequens: nō omnia dicuntur vera vna veritate: ⁊ per consequēs nec vna prima. ¶ Ꝑ. 2º. Unū quodqz dicit verū per vitatem sibi inherentem. Sz veritas prima non inheret rebº. Ergo res non dicuntur ve prima vitate. ¶ Ꝑ. 3º. Fornicatorem fornicari est verū. sed hoc non est a prima vitate. Ergo ⁊c. ¶ Si dicat q veritas signi vel intellectus fm quam aliquid dicitur verum est adeo: non autem fm q refertur ad rem. ¶ Cō tra. Nam preter vitatem primam non solum est veritas signi: sed etiam veritas rei. Ergo si verū non sit adeo pz q verum refertur ad rem: hec veritas rei nō erit a deo. Et sic habetur intentum. Igitur ⁊c. ¶ Sed cōtra ē phylosophus in presenti passu vbi sic dicit. Primum verū a quo dicuntur omnia vera. Unde dicit q verissimū est quod est posteriorib9 cā: vt sint vera. Igē ⁊c. ¶ Ꝑ. 4º. Sicut se habet tempus ad temporalia: ita se habet vitas ad res veras: vt dicit Anselmus in libro de vitate. Sed tempus est vnum numero omnium temporaliuz. Ergo omniū verorum est vna veritas numero qua omnia dicuntur vera. ¶ Ꝑ. 5º. Esse creatum est mutabile. Sed veritas non est mutabilis. Ergo non est creata. Et per cō sequens est vna. Minor probatur. Qz veritas non percipitur sensu corporis: qz est īmutabilis: vt probat Augustinus in libro. 83. questionum. ¶ Ꝑ. 6º. Ueritas est fz quam iudicamus de rebus. Sed talis veritas fm quaz anima de oīb9 iudicat ē veritas pª q ē vna trīa: vt cōcedit Doc. S. in de veritate. q. pª. ar. 4. ad 5m. Igitur ⁊c.

Respondeo dōm fm Doc. S. in de veritate. q. pª. ar. 4. q veritas potest accipi dupliciter. Unoº īproprie. Et sic est in rebus. Alioº proprie. Et hoc duplr. Uno mō proprie ⁊ pmo. Et sic veritas est in intellectu diuino. Alio modo proprie ⁊ secundario. Et sic est in intellectu humano. Si ergo loquamur de veritate proprie ⁊ primo fm quam res proprie ⁊ primo dicunt vere principaliter: sic omnia sūt vera vna prima veritate. s. veritate intellectº diuini. Si aūt accipiatur veritas dicta proprie ⁊ secundario. s. fm quaz res secundario dicuntur vere: sicut plurū verorz plures sunt veritates ⁊ vnius etiam rei possunt esse plures vitates in animalibº diuersis. Sed si accipiat vitas īproprie dicta. s. fm quam res improprie dicuntur vē: sic plurū verorum plures sunt vitates. Sed vnius rei est vna tm veritas. ¶ Ex quo pz: q veritas prio ē in intellectu diuino. Scdo est in intellectu creato. Tertio est i rebus. s. prout accipitur improprie. ¶ Et qz pm in vnoquoqz ordine est cā omniū aliorz eiusdem ordinis: ideo vitas que est in intellectu diuino est cā omniū aliarz vitatū. Et cum illa sit vna ⁊ iuariabilis: segz q oīa dīr vā vna pª vitate.

Ad primum ergo dōm: q argumentuz bñ concludit q plurū verorz sūt plures vitates accipiendo vitatem improprie ⁊ secūdario: non autem accipiendo proprie ⁊ pº. ¶ Sed tñ ē sciēdum q similitudo proprie inuenit in vtroqz simili. Ueritas autem cum sit quedam conuenientia intellectus ⁊ rei: non proprie inuenitur in vtroqz: sed proprie in intellectu. Unde cum sit vnus primus intellectus. s. intellectº diuinus fm cuius ꝓformitatē omnia in esse producunt: omnia dicuntur vera fm vnam primam veritatē: q̄nis in plurib9 similibus sint plures ⁊ diuerse similitudies. Hec Doc. S. vbi supra ar. 4. ¶ Ad 2m dōm q duplex est denominatio. Quedam est intrinseca. Et sic vnūqōqz denominatur a vitate sibi inherente. Alia est denominatio extrinseca. Et sic non oportet q res denominentur vē a veritate sibi inherente sed ab extrinseca veritate. Et sic res dicuntur vere a veritate prima. ¶ Unde Doc. S. i de veritate: ubi supra subdit q res denominantur vere a ueritate que est in intellectu diuino uel in intellectu humano. Sicut denominat cibus sanus a sanitate que est i animali. Et non sicut a forma inherente. Sed a ueritate que est in ipsa re que nihil aliud est q̄ entitas intellectui adequata. denominatur res uera sicut a forma inherente sicut cibus denominatur sanus a sanitate que est sua qualitas. Hec ille. ¶ Ad 3m respondet Doc. S. in de ueritate ubi supra ar. 8. ad pm dicens q cum sic arguit. Omne uerum est a deo. Istum fornicari ē uerum. Ergo ⁊c. incidit in fallatiam accītis. Cum. n. dicimus istum fornicari est uerum: non hoc dicimus quasi ipse defectus in actu fornicationis implicitus includatur in ratione ueritatis. Sed uerum predicat tantum adequationez huius ad intellectum. Unde non opz concludi. Ergo fornicari est a deo. Sed ueritas est adeo. ¶ Ad replicam autez dicit: q deformitas ⁊ alij defectus non habent veritatem: sicut ⁊ alie res. Et ideo lz veritas defectuz sit adeo: tamen non ex hoc cōcludi potest q defectus sit a deo. Hec ille. ¶ Et quia rationes in contrarium adducte videntur concludere q sit tantum vna veritas ⁊ non plures: ideo etiam ipse soluende sunt.

Ad primum ergo dicendum: q phylosophus vult q sit tñ vna prima veritas proprie ⁊ primo: a qua omnia dicunt vā: vt dictum est. ¶ Ad 2m dōm: q sicut idem est tps omnū temporaliū: ita vna est prima vitas q̄ habet rationem mēsure tātū. s. veritas diuina. Unde Doc. S. vbi supra ar. 4º. ad pm dicit q tps comparat ad tpalia sic mensura extrinseca ad mensurata. Unde pz q Anselmº logt de ueritate que est tñ mensura omniū rerū uerarz. Et illa ē una. quia sicut tempus est unuz tñ: ita ⁊ ista est una tantum. Ueritas autem que est in intellectu humano uel in ipsis rebus: non comparatur ad res: sicut mensura extrinseca ⁊ communis ad mensurata. Sed uel sicut mensuratum ad mensuram: ut est de ueritate intellectus humani ⁊ sic oportet eam uariari fz uarietatem rerum. Uel sicut mēsura extrinseca sicut est de ueritate que est i ipsis rebus.

Et has

Et has mensuras etiam opz plurificari ſm pluralitatez mensuratorum: sicut diuersoꝝ corporum sunt diuerse dimensiones. ℍec ille. ¶Unde sciendū est ſm Doc. S. vbi supra ar. 2. q vitas est in intellectu diuino: sicut ī mēsura tō tñ. Et ē in ītellectu hūano speculatiuo sic ī mēsura to tñ. Sz ē in re: sic ī mensurante ⁊ mensurato. ℜes. n. mensurant intellectum speculatiuum. Et mensurant ab intellectu diuino. ¶Ad 3m dōm: q illa veritas īmutabilis: est veritas prima que sensu non pcipit. Et talis ē vna tantum. ¶Ad 4m dōm: q argumentū concludit q veritas prima est vna tñ: non aūt q non sint plures veritates secūdarie. Uñ dicit Doc. S. vbi supra ar. 4. ad. 5m. q sicut a veritate intellectꝰ diuini effluunt in intellectum angelicum species rez ĩnate ſm quas oīa cognoscit: ita a veritate intellectus diuini exemplariter pcedit in intellectum nostrū vitas primoꝝ principioꝝ ſm quā de oībus iudicamus. Et qz per eam iudicare nō possumus nisi ſz q est similitudo prime vitatis: ideo ſm primā vitatē de omnibus dicimur iudicare. ℍec ille. ¶Hec tñ pp hoc sequitur q cognoscamus deum q̄tum ad quid est. Qz p illam vitatem primā iudicamus de omnibus nō distincte: sed in cōmuni virtute primoꝝ principioꝝ.

¶Questio. 3a. De statu in causis mouētibus ⁊ mālibꝰ.

d **Einde** considerandū restat: qualis est status in causis mouēti bus ⁊ mālibus. Circa qō querunt duo. ¶Primo. Utrum in causis mouentibꝰ sit procedere in infinitum. ¶Secundo. Utz in causis mālibꝰ sit pcedere ī infim. ¶Ibi in Doc. S. ⁊ philosopho. Mediorum enim extra. ⁊ est lectio tertia.

a **B primum** sic proceditur. Uſ q in causis efficiētibus sue mouentibus sit processus in infinitū. Mā possibile est mundum semper fuisse: vt pz 8o physicoꝝ: ⁊ probat Doc. S. in de potentia. q. 3. ar. 14. Ergo possibile est infinitas circulationes fuisse: quarum quelibet potuit producere effectū. Et sic in causis in efficientibus est procedere in infinitum. ¶Ꝑ. 2o. Posita pretuitate mundi ſm phm: non est deuenire ad primum alterans. Ergo idem quod prius. ¶Ꝑ. 3o. Posita pretuitate mundi non sequitur. Nō est dabilis prima circulatio: ergo non est dabilis ista scda circulatio. Ergo a simili. Non sequitur. Si nō est dabilis prima causa: ergo nec scda: vt vult phs. ¶Ꝑ. 4o. Intelligens intellectuz: potest intelligere suam intellectionem. Et iterum intelligendo suam intellectionez potest intelligere seipsum per aliam intellectionem. Et sic ī infinitum. Ergo possibile ē abire in infinitum in causis mouentibus. ¶Sed ꝓtra est philosophꝰ in textu dicens. Mediorum. n. extra que est aliquid vltimum: ⁊ ꝑm necesse est esse qō prius est cām quod ꝑm est dicimus. Non. n. qō est vltimum. Nullius enim q finale est. s. nec medium nisi vnius. Nihil. n. dſt vnum aut plura esse media finita aut infinita. Infinitoruz autem ſm modum istuz ⁊ omnino infiniti partes medie sunt: Similiter autez vsq̄z modo. Quare si ex toto nihil est aliqō primum: ex tota causa nulla est ⁊c̄.

Respondeo dicendum: q in causis mouētibus seu efficientibus non est procedere in infinitum. ℍanc conclusionem probat philosophus vna ratione: que talis est. Causa prima est causa omnium. Ergo si tollatur causa prima: tollentur omnes cause. Qz sublata causa: tolluntur ea quoꝝ est causa. Sz si cause mouentes procedunt in infinitum: nulla est causa prima. Ergo nec aliqua alia. Qō est contra sensum. Igitur ⁊c̄. Qō autem causa prima sit omnium causa: probat philosophus per quādam diuisionem. Nam cum oporteat nos dicere q sit causa inter aliqua tria que sunt primum medium ⁊ vltimum: necesse est dicere q primuz sit causa omnium aliorum. Qz illud quod est vltimū nō potest esse causa aliorum. Qz si esset causa: non esset vltimum: cum effectus sit posterior sua causa. Nec etiaz medium potest esse cā omnium. Qz non est causa nisi vnius tñ. s. vltimi. Relinquitur ergo q primuz sit causa oīuz. ¶Sed aliquis posset dicere q medium non habet tñ vnum post se: sed multa. ¶Ideo subiūgit philosophus q nihil refert: vtrū sit tantū vnum medium vel plura: finita aut infinita. Qz omnia illa plura media accipiunt loco vnius inq̄ntum conueniunt in ratione medij: que cum habeāt rationē medij non possunt esse prima cā mouēs. Et qz ante omnem secundaz cām mouentem requiritur prima causa mouens: oportet q ante omnez cām mediā sit causa prima que nullo modo est media: quasi habens aliam cām ante se. Qua remota: tollit causalitas omniuz aliorum. ¶Sed q si cause mouentes essent infinite nulla esset causa prima: sic probat ſm philosophū. Quia sic omnes cause essent medie. Qz aut omnes essent cāe prie aut medie aut vltime. Non prime nec vltime: qz primū ⁊ vltimū repugnant rationi infiniti. Ergo si essent cāe infinite: essent cause medie. ¶Considerandum est autē primo ſz Doc. S. hic q si alicuius finiti sint plures partes medie: non omnes partes simili ratione sūt medie. Naz quedam magis appropinquant principio: quedam magis appropinquant vltimo. Sed infinito quod nō habet primum neq̄z vltimum: nulla pars potest magis vel minus appropinquare principio aut vltimo. Et ideo vsq̄z ad quācūq̄z partem quam signamus: omnes partes sunt medie. ℍec ille. ¶Considerandū est scdo: q causarum quedam sunt per se: quedam per accidens: vt pz 2o phycoꝝ ⁊ 5o huius. Causarum vero per se quedam sunt essentialiter subordinate: sicut deus intelligentie celum ⁊ cause inferiores. Alie sūt accidentaliter subordinate: sicut auus: abauus: pater: ⁊ filius: ⁊ sic de similibus. Et inter tales causas essentialiter subordinatas ⁊ accidētaliter subordinatas est talis differentia. Nam in essentialiter subordinatis: 2a causa inq̄ntum causat dependet a causa prima. Unde non agit nisi in virtute prime. Sed in accidentaliter subordinatis: 2a causa inq̄ntum causat non dependet a causa prima: ꝛz dependeat a prima inesse suo vel ī aliquo altero. Filius. n. potest causare mortuo patre. ¶Itē cāe essentialiter subordinate omnes concurrunt simul ad causandum effectum que ad ipsum requiruntur naturaliter loquendo. Non aūt cāe accidentaliter subordinate. ¶Cōsideradum est 3o ſm Cōmen. in hoc passu cōmento. 6o. q Aristotiles q̄uis vtatur hic demonstrationibꝰ scie nālis: tamen inducit eas vtiles. Qz quanto demonstratio fuerit vtilior: tanto magis propria erit huic scientie. Et Arist. obseruat se in hac respōsione. s. inducendo demonstratiōes naturales alio mō q̄ in scientia naturali. ℍec ille. ¶Cō siderandum est 4o ſm Albertum in isto 2o tractatu ꝑmo capīo. 6o. q dupliciter possumꝰ accipere numez ⁊ ordinez causaꝝ mouentiū. Uno modo per se. Alio modo p accīs. Per se quidem contingit dupliciter. Uno modo vt mouentiū ordo ⁊ numerus accipiatur cum ordine ad situm. Et sic primum mouens est primū celum mouens composituz ex motore ⁊ corpore moto primo. Et media que sūt mouentia ⁊ mota omnia sic sunt composita. Et vltimū motū est ipsū corpus in quo consistit virtus primi mouentis: que est actus eius ſm q est mouens. Alio modo accipit ordo ⁊ numerus mouentiū: ſm q abstrahitur a situ. Et ſm hoc mouens primū est simplex mouens ⁊ non motum. Et mouet motum primū per se ⁊ vniforme: ⁊ postea venit motus per mouētia mota per se vsq̄z ad id qō mouetur tñ. Sed per accidens sumitur numerus ⁊ ordo mouentium ſm q accipitur mouens primū vno modo se habens ad eternum ſm q ipsum mouens semper est in principio ⁊ fine simul non actu ꝛz potentia: sicut patet de motu circulari. Et inde est q accidit motui esse infinitum ſm naturam mouentis: non ſm q mouens ꝛz qz

Ad primū illud quod mouetur est ſpericuz. ergo dōm q in causis accidentalr

.2.lec.5.

subordinatis potest esse processus in infinitum ſm potentiam successionis: nam aūt ſm actū: q3 infinita vni accedere pñt. Circulationes aūt ille sunt accñtaliter subordiate: cum vna possit producere effectū altera non producēte. Jō nihil refert in eisdē esse processū in ifinitū. ¶Hec tñ pp hoc sequit̄ q9 si mundus eēt ab eterno q9 eēnt infinita in actu. Licz.n. quelz circulatio seorsū sumpta potuisset producere effectū: nō tñ simul cū pcedentibus ⁊ sequētibus: q3 hoc repugnat rei factibili: vt clarius patebit i. ii. huius. q. 8. ar. 1. ¶Ad 2m dōm silr: q9 illa circulatio est accñtaliter subordinata. Unde nihil ꝓcludit. Qō aūt in causis accñtaliter subordinatis possit eē processus in infinitū ſm potentiā successionis: p3 per Doc. S. in 1a 2æ. q. 1. ar. 4. ad 2m: vbi sic ait. In his que sūt per se: rō incipit a pncipijs nāliter notis: ⁊ ad aliquē terminū pgredit̄. Unde pbs pbat in 8o post̄ q9 in demōstrationibus attendit̄ ordo aliquox per se adinuicē cōnexorum ⁊ non p accns. In his aūt que per accns ꝓnectuntur: nihil phibet rōnem in infinitū pcedere. Accidit autē quantitati aut nūero ꝑexistenti inēqle hmōi q9 ei addatur quātitas aut vnitas. Unde in hmōi nihil phibet rōnē in infinitū pcedere. Hec ille. ¶Ad 3m dōm: q9 rō pbs procedit in eēntialiter subordinatis in qbus scda cā nō potest causare nisi in vtute prime cāe. Sed predicte circulationes sunt accñtaliter subordinate: vt dictū est. Jdeo non est silr. ¶Ad 4m dōm: q9 multiplicatio actuum intellectus sicut ⁊ voluntatis reflexe supra seipsā se hz per accns. Utl non est icōueniens q9 sit multiplicatio in ifinitū. Quod p3 per Doc. S. in 1a: c. vbi supra ad vltimū vbi sic ait. Illa multiplicatio actuū volūtatis reflexe supra seipsam: per accidens se hz ad ordinem finiū. Qō p3 ex hoc q9 circa vnū ⁊ eundem actum indifferenter semel vel pluries supra seipsaz voluntas reflectit̄. Hec ille. ¶Sed ex hoc oritur hic difficultas. Nam intellectus intelligendo suum obm: intelligit suā intellectionē. Uel ergo alio actu intelligit suū obm ⁊ alio actu suam intellectionē: vel vno actu. Si primū sic in actibus erit pcedere in infinitū: q3 simile iudicium erit de illo alio actu. Si scdm: hoc erit ꝑ Doc. S. in 2a parte. q. 18. ar. 4. ad 2m. ¶Dōm q9 Doc. S. in primo sñiaz di. 3a. q. 2. ar. 2o. ad 2m vult q9 eadē opatiōe anima intelligat suū obm ⁊ suā operationē. Dicit.n. q9 eadem fruitione fruimur fine ⁊ operatione cuius obm ē finis vltim9: sic eadē opatiōe itelligo itelligibile ⁊ itelligo me itelligē. hec ille. ¶Sz i 2a pte vbi immediate s dr dicere oppositū. Dicit.n. q9 in nobis relationes intelligibiles in infinitū multiplicant̄. Q3 alio actu itelligit hō lapidem: ⁊ alio actu intelligit se intelligere. Et sic in infinitū: multiplicant̄ actus intelligendi. Hec ille. ¶Huius autē diuersitatis ꝓcordantiā ponit Doc. S. in 2o sñiaz. di. 17. q. 2. ar. 3. in corpe: vbi dicit q9 in spēm vel ymaginē contingit fieri ꝓuersionem dupliciter. Uel ſz q9 est species talis rei. Et tunc eadē est ꝓuersio in spēz rei ⁊ rem ipsaz. Uel ſm q9 est res quedam. Et sic non opz q9 eadē ꝓuersione conuertat̄ quis per intellectū in spēm rei ⁊ rem. Sic q9 aliquis ꝓsiderat ymaginē ingēqle est corpus lapideum: ⁊ ingēqle est Sortis filius: vl platonis. Hec ille. Idē tangit ibidem ad quartum. Et di. 17. q. 1. ſ. 4m. Et similiter dicendū est de actu: sicut dictum est de specie.

¶Ubi in Doc. S. ⁊ 2bo. At vero neqz in deorsum.

a **Secundum** sic procedit̄. Ut q9 sit processus in infinitum in causis mālibus. Nam diuisio continui est mālis. Sed ptinuū est diuisibile in infinitum: cū sit diuisibile in semp diuisibilia. Igit̄ in cāis mālibus est pcedere in infinitū. ¶P̄. 2o. Gnationes ⁊ corruptiones sunt infinite pp mām. Ergo mae sunt infinite. ¶P̄. 3o. Luilz forme correspondet ppria po[a]: vt p3 7o huius. Sed infinite sunt forme p successionē posita perpetuitate mundi. Ergo infinite sūt mae. ¶P̄. 4o. In generatione rei aut manet eadē mā i genito ⁊ corrupto: aut est alia mā in genito ⁊ alia in corrupto. Si 2m ergo eadē ratione manebunt dimensiones mae: ⁊ p cōs forma substantialis manebit. Et sic quādo est corruptio: nō erit corruptio. Qō implicat. Si vō 2m: cum tales generationes sint infinite per successionē ſm pbz: sequit̄ idem qō pr9. ¶Sed cōtra est pbs in textu dicens. At vero neqz in deorsum possibile est in infinitū ire: ipso sursum habente principium: aut ex igne quidem aqua ex hoc vero terram: ⁊ ita semper aliquid aliud fieri genus.

Respondeo dōm q9 in causis mālibus non est procedere in infinitū neqz sursum neqz in deorsuz. ¶Prima partē huius ꝓclonis no probat pbs hic: sed presupponit eam ex 8o phy[x]. Q3 vt ibi dictū est ex vna mā prima que est ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: nec fit ex aliquo alio: cū fit ſbz vnicuiqz 2m: vt p3 etiā 8o physicox. Ergo est status in materijs i sursum ascendendo ⁊ a parte ante. ¶Sed pro pbatione 2e partis ꝓclonis. vz. q9 non sit processus in infinitū in deorsū descendendo premittit quādā distinctionē. vz. q9 dupliciter dr aliqd per se fieri ex aliquo. Uno[o] impropriē: ſm q9 ly ex dicit ordinez tm̄: sicut dicimus q9 meridies fit ex die ⁊ sicut nos dicimus q9 festū epyphanie fit ex festo natalis: q3 festū epyphanie fit post festū natalis. Sed hoc propriē non dr fieri. Qō sic probat hic Doc. S. Q3 fieri est quoddā mutari. In mutatione vō propriē dicta non solū requirit̄ ordo terminox: sed ēt ſbm idem vtriusqz: vt p3 8o huius. Qō qdem non cōtingit in pdicto exēplo. Sed hoc dicimus ſm q9 ymaginamur tēpus esse: vt ſbz diuersorum festox. Alio[o] dicit̄ aliquid fieri ex alio ppriē: quādo. s. aliqō vnū ſbm mutat̄ de hoc in illud. Et hoc iterū contingit dupliciter. Uno[o] sicut dicimus q9 ex puero fit vir: iqtum. s. puer mutat̄ de statu pueritli ⁊ imperfecto in statū virilez ⁊ perfectū. Alio[o] sicut dicimus q9 ex aqua fit aer per aliquā transmutationē. Et isti duo modi ppriē fiendi dupliciter dr. Q3 in prio mō quo dicim9 ex puero fieri virum sicut ex eo qō est i fieri: fit illud qō factū est. Aut ex eo qō est imperfici: fit illud qō iam factū est. Et hoc iō est: q3 illud qō iam est in fieri vel imperfici est medium inter ens ⁊ non ens: sicut generatio est mediū inter esse ⁊ non esse. Et q3 per mediū peruenit̄ ad extremū: dicimus ex eo qō generat̄ fieri illud qō generatū ē: ⁊ ex eo qō perfici fieri illud qō perfectū est. Et sic dicimus q9 ex puero fit vir. Sed in alio mō quo dicimus q9 ex aqua fit aer: vnū extremox non se hz: vt via: vel vt mediū ad alterū: sic fieri ad factū esse: ſz magis vt terminus a quo recedit̄ vt ad alium terminū perueniat̄. Unde ex vno corrupto fit alterum. Scōo dr. Q3 illa que dr fieri primo mō hñt naturalem ordinē ad inuicem. Et ideo non reflectunt̄ ad inuicem. Non.n. dicimus q9 ex viro fit puer sicut ecōuerso. Cuius rō est. Q3 illa duo ex quox vno ſm istū modū fiendi dr fieri alterox: nō se hñt ad inuicez sicut duo termini mutationis: vt dictū est sed solum sicut ea quox vnū ē post alterum. Sed puer ⁊ vir sunt hmōi: vt p3. Jō ⁊c. Sed inter illa que fiunt ſm aliū modū: inuenit̄ reflexio. Sicut.n. ex aq̄ generat̄ aer: ita aqua generat̄ ex aere corrupto. Et hoc ideo: q3 se hñt: vt duo termini mutationis ⁊ non habeāt naturalem ordinē adinuicem. ¶His suppositis probat Doc. S. scdam partē ꝓclusionis ſm pbm hic vna ratione. Que talis est. Si esset procedere in infinitum in causis mālibus deorsum descendendo: hoc eēt ſm aliquem predictox modox propriē fiendi: q3 non dicimus fieri propriē aliqd nisi illis duobus modis. Sed ſm nullum illox modox est procedere in infinitum. Igitur ⁊c. ¶Probatio medie. Non.n. pōt esse processus i infinitum ſm 2m modū quo dicimus ex puero fieri virum. Nam illud ex quo aliqd dicimus fieri illo mō se habet: vt medium inter duo extrema. s. inter esse ⁊ non esse: sed positis terminis impossibile est media esse infinita: q3 extremuz rōni infiniti repugnat. Silr non est procedere infinitum ſz 2m modū. Q3 in illo modo inuenit̄ reflexio extremorum adinuicem propter hoc q9 alterius corruptio est alterius generatio. Ubicūqz autem est reflexio: redit̄ ad primum: ita. s. q9 illud qō primo fuit primū postea fit terminus: qō in ifinitis nō pōt ꝓtingere i qbus nō ē 2m neqz

Lectio .7.

Lectio .8.

neqz finis. Ergo nulla modo ex aliquo pōt fieri aliquid i ifinitum: quod est deorsum descendere in causis materialibus. ¶Considerandum est autem primo fm Doc. S. in precedenti lectione qp procedere in sursum vel deorsum in causis: pōt exponi dupliciter. Unomō qp procedere in agēnb⁹ est sursum ascendere: cū patiens subijcia tur agenti. Et procedere in patientibus est deorsum descendere. Sicut aūt agere attribuit cause mouenti: ita ꝛ pati attribuitur materie. Unde processus causarum mouentium est in sursum. Et processus cāz materialiū ē in deorsū. Et qz ostēderat qp non est processus in infinitū in causis mouentibus: quasi in sursum ascendendo: subiungit qp nec etiam possibile est ire in infinitū deorsum fm .s. processuz causarum mālīū: supposito qp in sursum ex parte causarum mouentium inueniatur aliqō principiū secundo modo pōt exponi aliter: vt intelligatur in causis mouentibus in quibus manifesti sunt ad sensum vltimi effectus: qui non mouent. Ideo non queritur si proceda tur in infinitum inferius: fm illud genus sed ī trīs procedatur in infinitum superius. Sed in genere causarū materialiū ecōuerso supponitur vnum primum qō sit fundamentum ꝛ basis aliorum. Et dubitatur vtrum in infinitū procedatur in deorsum fm processum eoruz que generantur ex mā. Hec ille. ¶Hec autem secunda exposi tio cōmunior est in scola. Doc. S. q̄z prima fm qp sonat exemplum phy. ¶Considerandum est scdo fz pbm qp ex primo materiali principio fit aliquid sicut ex imperfecto ꝛ in potētia existente: quod est medium inter purum nō ens: ꝛ ens actu: non aūt sicut ex aere fit aqua. Qō probat pbs duo supponendo in quibus omnes antiqui conueniebant: ¶Primum supponit qp sit aliquod primū pn cipiū materiale: ita qp in generationibus rerum non procedatur in infinitum ex pte superioris ei⁹ ex quo generatur. Secundum supponit qp prima materia sit sempiterna. Quibus suppositis manifestum est ex secunda suppositione qp nihil fit ex materia prima: secundo modo fiendi sicut ex aere corrupto fit aqua. Quia illud quod ē sempiternum nō pōt corrumpi. Sed prima materia fm secundam suppositionem est sempiterna. Igit ꝛē. ¶Et si dicatur qp primum principium materiale non ponitur a phys sempiternum propter hoc qp vnuz numero manens sit sempiternum: sed qz est sempiternum per successionem: sicut si ponat humanū genus ē sempiternū. ¶Ad hoc respondet pbus qp quia generatio nō est infinita in sursū sed est deuenire ad aliquod primū principiū materiale: vt pz per primū suppositionem: necesse est qp si aliqō sit primū principiū materiale ex quo fiunt alia p ei⁹ corruptionez: qp nō sit sempiternū de quo pbi dicūt. Non enim posset esse illud primū principiū materiale sempiternum: si eo corrupto alia generarent. Ex eo pz qp ex primo principio materiali non fit aliquod scdo mō sed primo modo sicut ex imperfecto fit perfectū.

Ad primuz ergo dicendum qp in causis materialibus essentialiter subordinatis non est procedere in infinitum: sicut etiam dictum est de causis mouentibus. In causis aūt materialibus accidentaliter subordinatis potest esse processus in infinitum. Unde ille cause materiales dicūtur essentialiter sb ordinate: quādo vna subijcit invirtute alteri⁹ sicut mixtū subijcit in virtute elementi ꝛ elementum in virtute prime materie. Sed ille cause materiale dicunt accidentaliter subordinate: qñ vna non subijcit in virtute alterius. Sicut est de materia sortis ꝛ platonis ꝛ de partib⁹ continui acceptis per diuisionē. Unde fm potentiam diuisionis ꝛ successionis contingit ire in infinitū in causis materialib⁹ accidentaliter subordinatis. Nunquā trī erunt simul infinite partes materie ꝛ infinite partes continui. ¶Et per hoc patet solutio ad secundū ꝛ tertiuz. ¶Ad quartū dicendū qp materia prima pōt dupliciter considerari. Uno modo fm suam essentiam. Et sic de vna in genito ꝛ corrupto: qz sic in ea nulla est diuersitas. Alio modo potest considerari fz esse in actu quod habet a forma

Et sic non est eadem numero ingenito ꝛ corrupto vt argumentum voluit. ¶Qualiter aut in materia ponantur dimensiones ꝛ qualiter remaneant in ipsa: non est presentis considerationis sed in sequentibus determinabit in. 7. huius. q. 17. ar. 9. ꝛ. 10. ꝛ. 11.

¶Questio q̄rta De statu in causis finalib⁹ ꝛ formalib⁹.

Deinde cōsiderandum restat qualiter est status in causis finalibus ꝛ formalibus. ¶Circa quod queruntur quattuor. ¶Primo vtz sit procedere in infinituz in causis finalib⁹. ¶Secūdo vtrū sit procedere in infinitū in causis formalibus. ¶Tertio vtrū inter ipsam formam primam ꝛ ipsū nihil. s. materiam primaz possint esse infinite forme differentes specie. ¶Quarto vtruz dato qp esset procedere ī infinitum in causis rez possz ee aliqua scientia ꝛ certa cognitio de rebus.

¶Ibi in Doc. S. ꝛ pbo Ampli⁹ aūt ꝛ qō est. ꝛ ē lec. 4.

a **D primum** sic procedit. Uidet qp sit procedere in infinitū in causis finalib⁹. Naz omne generās intendit sibi finem. Sed infinita sunt generantia cū infinite sint generatiōes. Ergo infiniti sūt fines. ¶Ꝑ 2°. Bonum producit bonū. Sed bonū est sui ipsius diffusiuū. Unde q̄sto cōmun⁹ tanto diuin⁹ vt pz p° ethy. Lec. 2. Ergo bonū qō procedit ab alio producit aliō bonū ꝛ sic illō aliō: ꝛ sic in infinitū. Ergo idem qō prius. ¶Ꝑ 3°. Quantitates mathematice in infinitū multiplicari possūt ex eo qp ea q̄ sūt rationis possūt in infinitū multiplicari. Sz desiderū finis sequit apprehensionem rationis. Igit ꝛē. ¶Ꝑ 4°. Finis cum habeat rationem boni est obiectū volūtatis. Sed volūtas infinities potest reflecti supra se ipsam. ¶Possū enim velle aliqd ꝛ velle me velle illō ꝛ sic in ifinitū. Ergo infinib⁹ est processus in infinitū ¶Sed contra est phylosophus in textu dicens. Amplius autem ꝛ qō est cui⁹ cā finis. Tale vero qō non alteri⁹ cā sed alia illi⁹. Quare si qdem fuerit tale ipsū vltimū: nō erit infinitū. Si vo nihil tale non erit qō cui⁹ cā. Sed qui infinitū faciūt latent auferentes boni naturaz. Et nullus conabit aliō facere ad terminū non futur⁹ venire. ¶Neqz vtiqz erit practic⁹ intellect⁹ in talib⁹. ¶Nam causa alicui⁹ facit semper qui intellectum habet. ¶Hic enim est termin⁹. Finis enim termin⁹ est.

¶Respondeo dicendum qp in causis finalib⁹ non est procedere in infinituz ꝛ hoc in essentialiter subordinatis. ¶Hanc conclusionē probat phylosophus quattuor rationibus. Quarū prima talis est. ¶Illud quod est cui⁹ causa. habet rationem finis. Sed finis dicit illud qō non est propter alia sed alia sunt propter ipsum. Aut ergo est aliquid tale: aut non. Si primū tūc illud erit vltimū in hoc genere cause. Et sic non est procedere in infinitum. Si vero nihil inueniat tale tūc non erit finis. Et sic tolletur hoc gen⁹ cause quod dicitur cuius causa. ¶Sciendū est trī circa hanc rationem: qp finis pt accipi dupliciter. Uno° in rōe finis. Et sic hz rōez vltimi. Alio° vt hz rōnem medij. ¶Per respectum ad sequentia ꝛ rationem finis per respectū ad precedentia. ꝛ de tali non fit hic mentio inquātū huiusmodi. ¶Secūda ratio. Si esset procedere in infinitum in finibus. non esset causa finalis. vt patuit per precedentem rationem. Sed remota causa finali: remouetur natura ꝛ ratio boni qz eadem est ratio boni ꝛ finis. Nam bonum est quod omnia appetunt: vt dicit primo ethy. Illi ergo qui ponunt infinitū in causis finalibus: auferunt totaliter naturā boni licet trī ipsi non percipiant. ¶Tertia ratio est. Si sit procedere i ifinitum in causis finalibus null⁹ poterit puenire ad vltimū terminū. qz infinitoz nō est vltimus termin⁹. Sed null⁹ conat ad aliqd faciēdū: nisi per hoc qp existimat se venturuz in aliqd aliud sicut ad vltimuz terminū. Ergo ponētes pcessuz in infinitū in causis fina

lib⁹ exclud̃t oẽm conatũ ad operãdñ ẽt rex nãliũ: quia nulli⁹ rei nãlis motus est nisi ad id ad qđ apta nata est p uenire. ¶ Quarta rō talis est. Qui ponit infinitũ in cau sis finalib⁹: excludit terminũ ⁊ p ons finẽ: cuius cã fit ali qd. Sed oẽ agens per intellectũ: agit gr̃a alicui⁹ finis. seq tur ergo qđ inter cãs opatiua nō sit intellect⁹. Et ita tollit intellectus practic⁹. Cum igitur hec sint inconuenientia: oportet remoueri: illud ex quo sequuntur scilicet infini tum in causis finalibus.

Ad primum ergo dicẽdũ qđ in finibus ac/ cidentaliter subordinatis bñ est ꝓcedere in infinitũ: sicut ẽt superi⁹ dictũ est de causis monẽtib⁹ ⁊ materialib⁹: qđ argumẽtũ cõcludit ⁊ nihil aliud. ¶ Ad scđm dicẽdũ qđ de rõne boni est qđ aliqd ab ipso effluat. Nõ tñ qđ ipsum ab alio ꝓcedat. Et iõ cũ bo nũ hẽat rõnẽ finis ⁊ primũ bonũ sit vltimus finis: rõ illa nõ ꝓbat qđ primũ bonũ nõ sit vltim⁹ finis: sed qđ fine pri mo supposito ꝓcedat in infinitũ inferi⁹ versus ea que sũt ad finẽ. Et hoc quidẽ cõpeteret: si cõsideraretur sola vir tus primi boni que est infinita. s. qđ ab ipso ꝓcederent in finita. Sed qz primũ bonũ hz diffusionẽ p intellectũ cui⁹ est fm aliquã certã formã ꝓfluere in creata: iõ aligs cer tus mod⁹ adhibet bonorũ effluxui a primo bono a quo oĩa alia bona participant virtutem diffusiuã. Et iõ diffu sio bonorũ nõ ꝓcedit in infinitũ. sed sicut dr̃ sapientie. xi. deus oĩa disposuit in numero pondere ⁊ mẽsura siue or dine. ¶ Hoc Doc. S. formaliꝫ. i. 2ę. q. p⁹. ar. 4. ad primũ ¶ Ad tertiũ dicendũ qđ in hijs que per accĩs ad inuicẽ cõnectunt̃: nihil ꝓhibet rõnem in infinitũ ꝓcedere. Ac cidit aũt quãtitati ꝑexistẽti ĩquãtũ hmõi qđ ei addat̃ alia ẽtitas. Vñ in hmõi nihil ꝓhibet rõnẽ in infinitũ proce dere vt pz per Doc. S. vbi supra ad scđm. Et per hoc pz solutio ad vltimũ argumentũ.

¶ Jbi in Doc. S. ⁊ phō. Sed nõ qđ quid erat esse.

g **D secũdũ** sic ꝓcedit. Vt̃ qđ sit pro cedere in infinitũ in cau sis formalib⁹. ¶ Aã infinite sunt spẽs numero rũ: cũ numerus sit augmentabilis in infinitũ: Sz forme sunt sicut numeri vt pz. 8. hui⁹ Ergo infinite sunt forme. ¶ ꝑ 2°. Supposita eternitate mũdi cũ phō
Z.3.co.10 ifiniti hoĩes ꝓcessissent: ⁊ fine numero essent futuri. er go infinite fuerunt aie: Sed aĩa rõnalis est in corruptibi lis. ergo infinite eẽnt actu forme. Et sic idẽ qđ pri⁹. ¶ ꝑ 3°. Materia est in po⁹ ad infinitas formas vt pz p° phy. circa finẽ. Ergo in causis formalib⁹ est ꝓcedere ĩ ifinituz ¶ ꝑ 4°. Oĩs differentia alicui⁹ generis hz oppositã dif ferentiã sibi correspondẽtẽ. Sed finitũ actu est differẽtia quãtitatis. Ergo infinitũ in actu erit opposita differẽtia. Et ita sicut inueniunt̃ finite forme ita inuenũtur etiã in finite forme: vel saltẽ possibile est ⁊ sic idem quod pri⁹. ¶ Sed cõtra est phūs in textu dicẽs. Sed nõ qđ qđ erat esse cõuenit reduci ad aliã diffinitionẽ mltiplicatẽ rõnẽ. Semp enim que ante est magis est: Et que posterior ẽ: nõ est: Cuius aũt primũ nõ est: nec hũ est. Ampli⁹ scire destruũt qui ita dicunt. Nõ enim possibile scire pri⁹ qz ad indiuidua perueniatur.

Respondeo dicẽdũ qđ in causis formalib⁹ nõ est ꝓcedere in infinitũ. Qđ ꝓbat phūs ẽttuor rõnibus. ¶ Quar ꝓma talis est. Jn multitudine formaꝝ seu rõnũ semp illa q̃ prior est ma gis est. Ergo si primũ nõ est: nec hũ. i. ꝓsequẽs erit. sed si in infinitũ ꝓcedat in rõnibus nõ erit ꝓma forma vel rõ diffinitiua. Ergo ꝓsequẽtes oẽs excludũtur. et sic nul la erit diffinitio: ⁊ per ons neqz demõstratio. ¶ Scđa rõ. Jmpossibile est aliqd sciri. prius qz puenĩat ad indi uidua. i. ad ꝑpones ĩmediatas: vl̃ species specialissimas aut vo ad gr̃a gr̃alissima. Sed si ꝓcedatur in infinitum in diffinitionib⁹ in sursum: nulla erit ꝑpo ĩmediata ⁊ p ꝓsequens nulla erit scia. qz scientia est de cõclusionibus deductis ex principijs ĩmediatis. ¶ Tertia rõ. Unum qđqz cognoscitur per intellectũ forme sue. Sed si in for mis ꝓcedat in infinitũ. nõ poterũt intelligi: qz infinitũ in quãtũ huiusmodi nõ cõprehendit̃ ab intellectu. Et sic ista positio totaliter destruit oẽm cognitionẽ. ¶ Quarta rõ. Jn oi eo quod mouet̃: necesse ẽ intelligere materiaz qz omne qđ mouetur est in potentia. Sed qz po⁹ ẽ mã. Jpsa aũt mã hz rõnẽ infiniti: qz materia fm se intelligitur absqz omni forma. Et ipsi infinito quod est materia cõ uenit ipsum esse nihil. s. priuatio. Ergo per oppositum ipsi finito cõuenit ipsum esse. Sed esse est per formam ergo non est infinitum in formis. ¶ Pro ampliori aũt noticia ꝑdictarũ rõnũ phy arguitur sic cõtra eas. ¶ Pº sic. Non enim sequitur. Si nõ sit procedere in infinitum in diffinitionibus qđ nõ sit ꝓcedere in infinitũ in formis. Quia hz quelibet diffō sit forma: non tamẽ q̃libet forma est diffinitio. Et sic videt̃ qđ prima rõ peccet fm fallatiã consequẽtis a destructione ãtis ad destructionez ons. ¶ Pº. 2°. Forme specifice que sũt posteriores: sũt magis complete ⁊ pfecte q̃z forme generice: cũ determinentur vltima determinatione formali. Ergo in p⁹ rõne male as sumit: qđ in multitudine formaꝝ semp illa que prior est magis est. ¶ Pº. 3°. Scia non est singulariũ: vt pz p° po/ steriorum. Sed qlibet indiuiduũ est singulare: vt pz i predicamentis. Ergo indiuiduoꝝ non est scia. Hic est qđ species non ponit̃ predicatũ a phō p° thopycoꝝ: qz indi uidua nõ cadũt sub arte. Si ergo ipossibile est aliqd sciri prius q̃z pueniat̃ ad indiuidua: vt assumebat̃ in 2ª rõne: sequitur qđ de nullo habeat̃ scia: cũ de indiuiduis non sit scientia. ¶ Pº. 4°. Linea põt cognosci a nobis. Et tamen linea in infinitũ diuidit̃ sicut qlz continuũ. Ergo qlibet potest cognosci a nobis ⁊ infinitũ. Cuius contrariũ assu/ mebatur in 3ª rõne. ¶ Pº. 5°. Materia cũ sit ens ĩ pura potentia: non põt intelligi absqz forma que actuat ipsam: quia vnũquodqz est intelligibile fm qđ est actu: vt supe rius expositũ est in p° huius. q. 1. ar. 2. Ergo male dictuz est in 4ª rõne: qđ mã fm se intelligit̃ absqz omni forma. ¶ Ad primã rõnem dõm fm Doc. S. i pñti lectiõe: qđ vnũquodqz ꝓstituit̃ ĩ spẽ propriã formã. Jnde ẽ qđ diffō speciei marie significat forma rei. Ergo opz accipe pro/ cessum in formis fm processum in diffõnibus. Jn diffõni/ bus aũt vna pars est prior altera sicut genus est pri⁹ dzia. Et vna dzia est prior altera. Jdẽ ergo est qđ procedat̃ in infinitũ in formis: ⁊ qđ in infinitũ procedat̃ in ptib⁹ diffõis. Et ideo phūs volens oñdere qđ non sit procedere in infini tum in causis formalibus: ꝓponit non esse infinitũ in par tibus diffõnis. Hec ille. Et hz quelz forma non sit diffō: quelibet tñ forma põt esse pars diffõnis vel formalis vel virtualiter. ¶ Unde ꝓsiderandũ ẽ: qđ ille qui diffinit ho minem: in diffõne eius ponit aĩal. Diffō ergo hoĩs redu citur ad diffõnem aĩalis: que vlterius reducit̃ ad diffõnẽ corporis animati: ⁊ illa reducit̃ in diffinitionẽ corporis. Et sic rõ diffinitiua multiplicat̃. Sed hoc nõ cõtingit in infinitũ ꝓcedere. ¶ Sed hic oritur difficultas: nã si rõ nes diffinitiue multiplicãtur sicut dictũ est: videt̃ cũ rõ siue diffinitio sit forma qđ in vno ⁊ eodez indiuiduo sint plures forme. ¶ Ad hoc rñdet hic Doc. S. dicens. nõ aũt hoc dicimus quasi in vno ⁊ eodẽ indiuiduo multipli centur forme fm numerũ genez ⁊ dzarũ: vt. s. i hoĩe sit aliq̃ fo⁹a a qua est hō: ⁊ aliq̃ a qua ẽ aĩal ⁊ huiusmodi. Sed qz necesse est qđ in rex nã tot gradus formaꝝ inue/ niantur: quot inueniuntur gr̃a ordinata ⁊ dr̃ie. Est. n. in rebus inuenire aliquaz formaz q̃ est sba et nõ est forma corporis: ⁊ aliquã q̃ est forma corporis hz nõ est forma corporis aĩati et sic de aliis hec ille ⁊ laudabiliꝫ. Ex quo pz qualr̃ Doc. S. cõcedit plures gradus formaꝝ in eo/ dẽ cõposito: hz pluralitatẽ formaꝝ efficaciter destruat in diuersis locis. De qbus gradibus formaꝝ in sequẽtib⁹ ptractan⁹ restat. s. i. 7°. hui⁹. q. 17. ar. 3. et. 4. Et. q. 24. ar. 4. Et in. 8°. h⁹. q. 4. ar. 3. et. 4. Et in. 4°. h⁹. q. 2. ar. 5.

¶ Ex ꝑdicto textu Doc. S. clare inferri põt qđ hz ista sit p° vera hō est ens q̃z ista hō est rõnalis qz ens est ꝓmus gradus pfectionis: tamen ista est primo vera aĩa rõnalis mest hoĩ: q̃z ista hō est ens. Quod sic pz. Nam ab vna et eadẽ forma hō hẽt qđ sit ens sba aĩal et hō vt pz hic per D. S.

Doc.S. Sed homo nō videt eadē forma.s.ab aīa rōnā
li3 q3 sit ens substantia corpus aīal ⁊ homo: vt p3 p eū
dē. Sequit̄ ergo q aīa rōnalis ineſt hoī: añ q3 ista sit ve
ra homo eſt ens: q2 hō h3 q3 sit ens ab aīa rōali. ¶ Hec
vadit argumentū dū dicit̄. In illo priori in quo eſt ens
sibi ineſt aīa rōnalis. ¶ Ergo in illo priori homo eſt
rationalis. ¶ Q2 hoc predicatum rationalis sumitur ab
aīa rationali ſm vltimum gradū eius ⁊ nō quātū ad pri
mū gradū. Impossibile eſt enim intelligere hoīem eſſe
ens niſi aīa rōnalis inſit hoī cū ab ea hēat homo q sit ens
ſm Doc.S. Tñ possibile eſt intelligere hoīem eē ens:
absq3 hoc q homo sit rōnalis loquendo semp de priori
tate nature ⁊ nō tpis. ¶ Propter qō quedā accidentia pre
cedūt formā substantialē quantum ad aliquos grad⁹ ei⁹:
l3 nō precedant essentiā forme quātū ad primū gradum
in numero. Vñ Doc.S. in prima pte.q.77.ar.6.ad p̄
mū sic ait. Forma perfectior virtute cōtinet qcqd eſt in
ferioꝝ formarū. Et ideo vna ⁊ eadē ēntis perficit māiam
ſm diuersos perfectionis gradus. Una enim ⁊ eadem
eſt forma per essentiā per quā homo eſt ens actu p quā
eſt corpus: per quā eſt viuū: per quam eſt aīal: ⁊ p quā
eſt homo. ¶ Manifestū eſt aūt q vnūquodq3 gen⁹ conse
quūtur propria accidentia. Sicut ergo materia p̄intelli
gitur perfecta ſm essentiam ante intellectum corporeita
tis ⁊ sic de alijs: ita p̄eintelliguntur accidentia que sunt
propria entis ante corporeitatem. Et sic p̄eintelliguntur
dispositiones in māiam ante formam nō quātū ad oēm eius
effectum: sed quātū ad posteriorem. ¶ Hec ille ⁊ egregie
¶ Ad secundā rōnem dicendū q in multitudine forma
rū: illam que prior eſt magis esse ſm Doc.S. hic pōt i
telligi dupl̄r. Uno⁰ q talis forma sit magis.s.q sit com
pletior. Et sic nō eſt intelligēdū. Q2 forme specifice sūt
magis cōplete vt cōcludebat arg⁹. Alio⁰ pōt intelligi q
talis forma dr̄ magis esse: q2 eſt in plus q3 illa que ē po
sterior: q nō eſt vbicūq3 eſt prior. Nō enim vbicūq3 eſt
rō aīalis: ibi eſt rō hois ⁊ huiusmodi. Et sic pōt intelligi
hic. ¶ Ad tertiā rōnē dicēdū q indiuiduū accipit̄ ēdru
pliciter ſm Doc.S. in presenti lcōne. Uno⁰ p singulari
simplr̄. Et sic ñ accipit̄ hic. De quo p̄cedebat arg⁹: alio
mō p rōne spēi specialiſſime: que nō diuidit̄ vlteri⁹ p
differentias essentiales. Et ſm hoc intelligit̄ q nō habe
tur pfecta scīa de re quousq3 perueniat̄ ad indiuidua. i.
ad spēs specialiſſimas. Q2 ille qui scit aliquid in gñe nō
dū h3 pfectā scīam de re: sed sophystico mō: vt p3 p⁰ po
sterioꝝ ⁊ scdo priorꝝ. Alio⁰ pōt dici indiuiduū p priuatio
nē diuisiōis qua aliqd diuidit̄ in ptes diffinientes. Et sic
indiuiduū dr̄ cui⁹ diffinitio non resoluit̄ in aliā diffinitio
nē. Et sic genus gñaliſſimum dr̄ indiuidū. Et sic esset sen
sus q nō erit scīa de aliqua re per diffōnē: niſi perueniat̄
ad suppr̄ema gña quib⁹ ignoratis impossibile eſt aliquid
sciri. Quarto⁰ ppositio īmediata dr̄ indiuiduū: ex eo q ñ
eſt resolubilis in aliqua priora. Et sic esset sensus q si p
cederetur in infinitū in diffinitionib⁹ in sursum nulla eſſ3
ppositio īmediata ⁊ per cōsequēs nulla esset scīa: q2 sci
entia eſt hītus p̄clusionis que ex principijs īmediatis de
ducit̄: vt p3 p̄cio posterioꝝ. ¶ Sciendū eſt tñ q indiui
duū dicit̄ illud quod eſt indiuisum. ⁊ sic dicitur indiui
duū per priuationē diuisionis. Unde cū quadruplex p
nūc sit diuisio: v3. diuisio per differentias māles tñ. si
cut spēs specialiſſima diuidit̄ in indiuidua. Alia per dif
ferentias formales cōstituentes spēs: sicut gen⁹ diuidit̄ i
spēs. Alia per partes essentiales diffinientes. Sicut totū
diffinitū diuidit̄ in ptes diffinientes. Quarta per resolu
tionē in aliqua īmediata. Sicut propositio mediata divi
ditur. i. resoluit̄ in īmediatā: ideo quadruplex eſt indini
duū. s. primū qō dicit̄ indiuidnū per priuationez prime
diuisiōis. Sicut Sortes. Secūdū qō dr̄ indiuiduū per
priuationem secūde diuisionis. Sicut species specialiſſi
ma. Tertiū qō dr̄ indiuiduū per priuationē tertie divi
sionis. Sicut genus gñaliſſimū. Quartū qō dr̄ idiuiduū
per priuationē quarte diuisionis. Sicut ppō īmediata.
¶ Ad quartā rōnē dicendum ſm p̄3 hic q linea inquā
tū ꝓsideraī vt eſt finita actu: sic intelligitur a nob⁹ vt. s. sta
tuitur per termios suos. Si vero consideretur ſm q nō
statur in eius diuisione hoc eſt inquātū infinita ē sine po
tētia sine actu: sic nō pōt sciri. Unde null⁹ pōt numerare
diuisiones linee ſm q in infinitū p̄cedūt. Infinitū aūtē
in formis eſt infinitū in actu si esset ⁊ non in potentia tñ.
Et ideo si essent infinite forme: nullo mō esset aliqd sci
tū vel motū vt in sequenti articulo pleni⁹ patebit. ¶ Ad
vltimā rōnē dicēdū q materiā ſm se intelligi potest itel
gi dupl̄r. Uno mō q intelligitur vt distincta ab alio. s. a
forma. Et sic materia potest intelligi ſm se absq3 omni
forma. Alio⁰ q intelligaī vt distincta ab alio. s. a forma.
Et sic mā pōt intelligi ſm se absq3 oī forma. Alio mō q
intelligaī ſm se absq3 oī forma intellecta saltē in coi. Et
sic mā nō pōt intelligi sine forma. Et huic solutiōi cōcor
dat Egidius in suis quolibetis.

Ad primuz ergo principale dicēdū q in for
mis accītaliter subordinatis: bñ
eſt p̄cedere in infinitū: vt dictū eſt ēt de alijs causis. Hō
aūt in formis per se ⁊ essentialr̄ subordinatis. Et l3 nume
rus sit augmentabilis in infinitū in po⁸ ſm apprehēsiōez
nūq3 tñ dabilis eſt in actu numerus infinitus quo dato ñ
sit addibile aliquid aliud. ¶ Et sic p3 rñsio ad secundū.
¶ Ad tertiū dicit̄ versoris q ſm veritatē mundus ince
pit̄ esse. Et ita fuit vnus primus homo: ⁊ vna prima
anima tenendo tñ q mundus corporeus sic desinet esse
q non manebit in statu in quo eſt. Et ita cessabunt gene
rationes ⁊ corruptiones. Quare aīe rationales erūt nu
mero finite: hec ille. ¶ Sed hoc nihil eſt. Quia l3 ſm si
dem anime erunt finite. tñ posita perpetuitate mundi a
parte ante ⁊ a parte post ⁊ q quilibet homo posſ3 gene
rare alium: sequitur ſm phylosophum q esset p̄cede
re in infinitum in animabus. Et sic videtur q p̄dicta so
lutio sit quedam euasio. ¶ Et ideo aliter dicunt Buri
daniste. v3. q dato q homo fuisset a perpetuo: tñ ani
me humane que fuerūt posita perpetuitate in generatio
ne. s. perpetua generatione a parte ante non essent infi
nite actu coniungendo infinitatem cum actu. Unde for
te posset concedi q actu essent infinite in potentia. s. acci
piendo vnā animam post aliā. Non tñ essent infinite actu
q2 nō essent tot quin possint esse plures. Sed infinita in
actu sunt tot q non sunt plura possibilia. Unde ibi eſt fal
lacia cōpositionis ⁊ diuisionis: eo q ly infinita potest cō
iungi cū ly actu: ⁊ tunc eſt falsum. Uel potest separi ab
ipso ⁊ sic concessis premissis: non valet consequētia. ¶ Hec
Buridanus in hoc scdo. q.6. ¶ Sz q2 hec respōsio ma
gis eſt logica q3 methaphyſica: iō respondent aliter Avi
cenna ⁊ Algazel in sua methaphyſica dicentes q non eſt
inconueniens ponere infinitas animas in actu per accīs
Et quando phylosophus loquit̄ in tertio p̄hy. vbi pro
bat non esse infinitum in actu loquitur de infinito per se
⁊ non per accidens. ¶ Sed contra hanc responsionem
Doc.S. in prima parte.q.7.ar.vltimo in corpore addu
cit duas rationes. Quarum prima eſt. Oportet enī mul
titudinem esse in aliqua specie multitudinis. Species
autē multitudinis sunt ſm species numerorum. Nulla
autem species numeri eſt infinita quia quilibet numer⁹
eſt multitudo mensurata per vnum. Ergo impossibile
eſt multitudinem esse infinitam actu sine per se sine p ac
cidens. ¶ p̄ 2⁰. Omnis multitudo in reruz natura crea
ta eſt. Sed omne creatum sub aliqua certa intentiōe creā
tis comprehenditur. Non enim in vanuz aliquod agēs
operatur. Unde necesse eſt q sub certo numero omnia
creata comprehendātur. Impossibile eſt igitur esse mul
titudinem infinitam actu etiam per accidēs. Hec ille for
maliter. ¶ Unde aliter dicendum eſt ſm Doc.S. i pri
ma parte.q.46.ar.2.ad.8⁹. q ad hanc rationem ponen
tes eternitatez mundi multi multipliciter effugiūt. Qui
dam enim non reputant impossibile esse infinitas aīas
actu: vt p3 in metha. Algazelis dicentis hoc infinitum p
accidens. Sed hoc improbatum eſt superius. Quidaz
vero dicunt animam corrumpi cum corpore. Quidam

Lec.25.

Lec.5.

Lec.6. ⁊ cōm.37.

vero dicunt q̄ ex omnibus animabus remanet vna anima tm̄. Alij vō vt Augu. dicit posuerunt propter circuitus animarum. vt. f. anime separate a corporibus per determinata tempor curricula: iterum redirent ad corpora. De quibus omnibus in sequentibus est agendum.

¶ Considerandum est tm̄ q̄ hec ratio particularis ē. Vtm̄ posset aliquis dicere q̄ mūdus fuit eternus vel saltē aliquam creaturarum vt angelus: non aūt homo. Hec ille formaliter. ¶ Et dato q̄ homo fuisset a deo creatus ab eterno: tm̄ produxisset filium suū tempore determinato. Inter quod tēpus ⁊ hodiernum diem esset determinatum tēpus: q: determinatis extremis impossibile est medium esse infinitū. Et si queratur. Si homo fuisset p̄ductꝰ ab eterno ⁊ produxisset filium suū in tēpore determinato: an inter productionem primi hominis ⁊ generationem filij sui fuisset tempus finitum vel infinitum. ¶ Dicēdū q̄ de hoc habebimus in. ii. huius ad longum. q. 10. Jō pro nunc relinquendum est. ¶ Ad quartum dicendum sicut ad primum ⁊ secundum. ¶ Ad vltimum dicendū q̄ differentia quantitatis non est finitum actu tantum: sed finitum actu vniuersali infinitum in potentia sub divisione vt patet primo physicorum.

¶ Vbi in Doc. S. Sed q: formalis divisio ⁊c.

a **Tertium** sic proceditur. Vt̄ q̄ inter primam formaz ⁊ ipsum nihil. vz inter deum ⁊ materiaz primam possint esse infinite forme specie differētes. Nam species substantiarum separatarū cōsistunt in ordine quodam sicut ⁊ species numeri: ita q̄ vnus numerus presupponit aliz: vt vult Doc. S. ⁊ elicitur ex pbo. 8. ⁊. 9. huius. Vel ergo potest produci vnus angelus qui sit in alio priori gradu quā nunc est primus angelus vel in posteriori vel inequali. Si in equali gr̄ erūt plures angeli in eadem specie: cum nō differant specie nisi per diuersos gradus fm Doc. S. Si altiori: ergo p̄mus angelus mutabit speciem q: cū prius fuerit in primo gradu: postea efficietur in secundo gradu. Si in posteriori: ergo similiter primꝰ angelus non retinebit spēm q: vbi fuerat primus in gradu primo ⁊ proximo ad secundum efficietur et tertius. Sequitur ergo q̄ impossibile est produci aliquam aliam formam preter formas productas que sunt finite actu ⁊ potentia. ¶ 2° productio ad actum ⁊ ad perfectionē non est ad infinitum. Sz processus in nobiliorem creaturam est processus ad illō quod habet rationem actus. Igitur ⁊c. ¶ 3°. In essentialiter subordinatis non est abire in infinitum, Ergo inter primum actum ⁊ vltimam potentiam non p̄t esse infinite species. ¶ Confirmatur per pbm in presenti parte: qui probat impossibile esse q̄ sint infinite spēs cārū. Igitur ⁊c. ¶ 4°. Sicut se habet vnitas respectu numerorū: ita ⁊ deus respectu oīum formaruz creaturarū siue specierū. Sed videmus in numeris q̄ ē dare numerū qui est propinquus vnitati ita q̄ nullus alius potest esse propinquior. Ergo ⁊ respectu prime vnitatis qui est deꝰ p̄t esse aliqua nā ita ꝓpinquinqua: q̄ nulla alia poterit esse propigor. ¶ 5° Determinatis extremis: opz ⁊ media esse determinata. Si ergo prima causa ⁊ mā prima sint extrema determinata: impossibile erit q̄ media sint infinita. Et sic impossibile est ponere infinitas species inter primū ens ⁊ nihil. s. materiam primaz. ¶ Sed contra est quod sepe allegatum est. s. q̄ in causis accidentaliter subordinatis potest fieri processus in infinitū. Igitur ⁊c. ¶ 6°. In speciebus numeri in potētia non est peruenire ad vltimum. Igitur ⁊c. ¶ 7°. Deus est infinite potentie. Ergo potest producere effectum meliorem quocunqz existente ⁊ priorem. Ipotest ergo producere vnum angelum ante primum angeluz: cum hoc non implicet contradictionem. ¶ 8°. Non est impossibile illud quod est in potentia reducibile ad actū Sed numerus est in infinitum multiplex. Ergo non est impossibile multitudinem formarum in actu etiam esse infinitam. ¶ 9°. Quilibet speciei possibile est esse aliquod individuum in actu. Sed species figure sunt infinite. Ergo possibile est esse figuras infinitas in actu.

Respondeo dicendum q̄ impossibile est esse infinitas species causarū seu formarum in actu. Hanc conclusionem probat physicus vna ratione que talis est. Quia tunc putamus nos scire vnumquodqz: quando cognoscimus oēs cās: vt patet primo ⁊ etiam secūdo phyc. Sed si sint infinite cause per adiunctionem vnius speciei ad aliam: nō erit pertransire illam infinitatē ita q̄ possint omnes cause cognosci. Ergo etiam per istum modum excluditur cognitio rerum. Unde patet q̄ nō sunt infinite species causaz actu. nihil tm̄ refert esse infinitas species formarum in potentia: ¶ 2°. Cuius declaratione considerandū est q̄ aliquid dicitur possibile dupliciter vt vult pbs. 5. ⁊. 9. huius ⁊ Doc. S. in de poa. q. p̄a. ar. 3. in corpore. Uno modo fm aliquam potentiā sed fm se. Sicut dicimus possibile quod nō est impossibile eē. Et impossibile dicim⁹ qō necesse est nō eē. Et breuiter q̄ nō est repugnātia terminoz: tūc dr̄ possibile isto mō. Alio modo aliqd dr̄ possibile fm aliquā potētiā. Et hoc dupliciter. Uel fm potētiā actuā Sicut dicr̄ hoī possibile eē ambulare fz poam gressiuā. Uolare vō ipossibile. Alio modo fm aliquā potētiā passiuā. Sicut aqua potest calefieri: ⁊ terra p̄t moueri sursum: ⁊ ignis deorsum. Si ergo accipiatur posse primo mō: sic p̄t deus ꝓducere infinitas formas in poa specie differentes. Hoc est ꝓducta quacūqz ſba potest aliā ea per fectionē ꝓducere: q: de⁹ p̄t facere oē illud qō nō implicat ꝓdictionē de potētia absoluta. Sed si accipiatur possibile secūdo mō: sic deus p̄tꝫdē facere: q: potentia que est infinita nō iamittatur ad effectū determinatū q: tā nō esset infinita. Sed potētia dei est infinita vt ꝓbat Doc. S. in de poa. q. p̄a. ar. 2. Unde ibidē cōcludit q̄ nunqz deus tot effectus facit: qn plures facere possit. Hec virtus ita intense operatur: qn intensiꝰ operari possit: ⁊ hoc per respectū ad effectū. Sic. n. a deo quedā moueri efficacius: quedam nimꝰ efficaciter. Hec ille. ¶ Et si arguatur. Optimi fm platonem est optima producere. Optimū. n. dr̄ in supremo gradu. Cum ergo deus sit optimus artifex ꝓducet res in optimo gradu. Et sic nō p̄t ꝓducere creaturas meliores hijs que producte sunt. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. i de potētia vbi. s. ar. 5. ad. 15. dicēs q̄ illud quod deꝰ facit est optimū per ordinē ad dei bonitatem. Et ideo qcqd aliud est ordinabile ad eius bonitatē: fm ordinem siue sapientie est optimum. Hec ille ¶ Idem innuit in prima parte. q. 47. ar. 3. ad primum vbi sic ait. Optimi agentis est producere totuz effectum suū optimū: nō tamen quālibet ptē totius facit optimaz simpliciter: sed optimam simpliciter sed optimam fm ꝓportionem ad totū. Tolleret enim bonitas animalis: sed quelibet pars eius haberet oculi dignitatē. Sic igit̄ ⁊ deus ipsum vniuersum constituit optimum fm modum creature nō singulas creaturas: sed vnam alia melioratē. Hec ille. Utrū autem deus posset producere totū aliud vniuersum melius isto nihil ad presens. Sed forsan in. ii. huius locum habebit. Si vero accipiatur possibile tertio modo: sic etiam possibile est creaturam melioratē ꝓduci quacunqz alia data quia non repugnat creature. Et sic simpliciter concedendum est q̄ possibile est infinitas formas produci inter primuz ens ⁊ nihil in poa tm̄ ⁊ non in actu. Nec ꝓpter hoc sequitur q̄ deus q: potest meliorē creaturam producere quacūqz alia data q̄ possit producere creaturā infinite perfectiōis. Qz eē infinite perfectiōis repugnat creature facte: vt pz per Doc. S. in de poa vbi supra ar. 2. ad. 4m. vbi sic ait. Ipsa rō facti vel creati repugnat ifinito. Nā ex hoc ipso q̄ fit ex nihilo hz aliquē ōfectū ⁊ ē i poa ⁊ nō actꝰ pur⁹. Jō nō p̄t eūri ifinito ꝓmo vt sit infinitū. Hec ille formaliter.

Ad primum ergo dicendum q̄ deꝰ p̄t producere vnū aliuz angelū priorem ⁊ ⁊ digniorem primo angelo. Nec tamen sequitur q̄ ille qui fuit ꝓmus angelus variet speciem suam: q̄ semper

semp manebit in eadē distātia pfectiōis ad p̄mū ens: dato q̄ multi alij angeli pfectiores pducerent. Et ꝛ esset secūdus: vbi prius erat prim⁹ q̄tū ad modū numerādi: tñ realiter remaneret in suo gradu pfectiōis. Jō nō mutaret spēm. ¶Ad scōm dicendū q̄ productio ad actū nō est ad infinitū actu: pōt tñ esse ad infinitū in po⁸. ¶Et similiter dīm est ad tertiū. ¶Ad cōfirmationē aūt tertij argumenti p̄z solutio in corpore articuli. ¶Ad q̄rtū dicēdū q̄ ly sicut nō dicit oīmodā silitudinē: sed similitudinē ꝓportionis. Nā sicut numeri variāt spēm per hoc q̄ remotius: vel ꝓpinquius se hāt ad vnitatē: ita spēs rerū creatar̄ variant̄ fm diuersitatē appropinquatiōis ad p̄mū ens. Sed in hoc est dissimile: q̄ vnitas siue vnū est determinate perfectiōis: de⁹ vō est infinite perfectiōis ꝛ in infinitū distat a perfectiōe creaturar̄. Jō nō est simile ¶Ad quintū dicēdū sicut ad fm ꝛ tertiū. ¶Uerūtamē Alexander ꝓpter aliquas rōes post oppositū: videt̄ vel le q̄ possint esse infinite forme actu: inter primū ens ꝛ p̄mam materiā. Et confirmat: q̄ libet forma creata ē q̄dam imitatio p̄me forme. Et q̄ prima forma est in infinitū imitabilis ꝛ infinitis modis: iō spēs ꝛ forme iterme die possunt infinite accedere ad illā primā formā. ¶Ꝺ 2°. dicere q̄ nō possunt eē infinite spēs: ē dicere q̄ ydee que sunt in intellectu p̄me cause: sunt finite. Ideo tenēdū est dicit ipse q̄ infinite possunt esse forme specifice. ¶Sed cōsiderandū est q̄ si ipe Alexāder intelligat: q̄ possint esse forme fm spēm infinite in potentia sicut expositū est: bene dicit ꝛ probat. Si vō intendat dicere q̄ sint aut possint esse actu infinite fm spēm: hoc est ꝺ pbm in p̄ti passu vt patuit in p̄n° articuli. Et sue confirmationes nihil aliud pbant. ¶Q̄ tñ rōnes post oppositū vident̄ cōcludere: q̄ forme possint esse actu infinite fz specie: ideo dicēdū est ad primā q̄ ly in accidētaliter subordinatis possit esse processus in infinitū nūquā tñ erit dabile infinitū actu: q̄ facto repugnat vt dcm̄ est. ¶Ad secūdā rōnez dicendū q̄ in potētia bñ sunt dabiles forme infinite fm spēm differentes. Ad tertiā rōnē p̄z solutio ī corpore articuli. ¶Ad quartā rōnē dicēdū q̄ nō est impossibile illud quod est in potētia reduci ad actū eo mō q̄ est in po⁸. Et q̄ partes numeri sunt infinite in potētia nō ad hoc q̄ sint simul: sed successiue: sicut partes mot⁹ sunt in potētia ꝛ reducūtur in actū nō q̄ simul sint: sed successiue. Alias nō esset motus vt p̄z per Doc. S. in p° sentētiar̄. di. 45. q. p². ar. p°. ad vltimū vbi sic ait. Nullus effectus producit̄ per aliquā potētiam per modū qui est ꝺ rōnē ipsius. Sicut potētia matiua nō facit oēs ptes mot⁹ esse simul. Jam. n. nō esset motus: cū de rōne motus sit successio. Et talis actus est infinitus fm pbm in. 3° pby. q̄ .s. semper est permixtus potētie. Et ideo nō reducitur in actum nisi successiue. Et iō nō sequit̄ q̄ deus posset facere esse in actu oīa infinita que prius iam infinita essent finita. Hec ille. ¶Ad vltimā rōnem p̄z solutio ex dictis. Licet enim species figurarum sint infinite in potentia nō tamen in actu.

¶Ibi in Doc. S. ꝛ pbo. ꝛ cognoscere non est.

Ad quartum sic proceditur. Uī q̄ dato q̄ esset processus in infinitum in causis non tolleret̄ processus ꝓpter hoc scientia ꝛ certa cognitio. Nam si processus in infinitū in causis impediret cognitionem ꝛ scientiam. hoc maxime esset q̄ infinitū non posset cognosci a nobis vt innuit pbus. Sed hoc non est vex: cū infinitus possit cognosci a nobis. Igitur ꝛc. Quod autem infinitū possit cognosci a nobis: patet. Quia illō quod potest diffiniri potest cognosci a nobis: cum diffinitio sit potissimū principium cognitionis vt patet secundo posteriorum. Sed infinitum diffinitur vt patet tertio physicorū. Igit̄ ꝛc. ¶Ꝺ 2°. Illud quod est maxime in actu: est maxime cognoscibile: Unumquodq̄ enim cognoscitur fm q̄ est in actu. Sed prima causa est maxime in actu. Ergo est maxime cognoscibilis. Sed tamen prima causa est infinita. Igitur idem quod prius. ¶Ꝺ 3°. Tunc putamus nos scire vnūquodq̄: cū cognoscimus omnes causas eius vt patet primo ꝛ secūdo physicorum ꝛ etiam in hoc secundo. ¶Sed prima causa est vna inter omnes causas. Ergo possumus cognoscere primam cām que tñ est infinita actu. Igitur ꝛc. ¶Ꝺ 4°. Quicquid potest virtus inferior. potest virtus superior. Sed per ymaginationez possumus ymaginari infinitum in actu. Ergo per intellectum possumus intelligere infinitum in actu: quia virt⁹ intellectiua est superior ꝛ perfectior q̄ virtus ymaginatiua. ¶Ꝺ 5°. Qui asserit hanc propositionem. Infinitus in actu non est ponendum: aut intelligit eam: aut non. Si non ergo asserit quod non intelligit. Si autem intelligit eam ergo intelligit terminos illius propositionis: q̄ qui terminos ignorat: propositionem que est ex illis necessario ignorabit. Sed infinitum est terminus ꝛ subiectum predicte propositionis. Ergo intelligit infinitum in actu. Et sic idem quod prius. ¶Sed cōtra est pbs vbi supra dicens. Et cognoscere non est. Nam infinita quō contingit intelligere. p°.le.1. 3.phy.le.6

Respondeo dicendum q̄ fm phylo^m ꝛ fm Doc. S. in de potētia. q. prima ar. 3. Infinitum potest accipi dupliciter. Uno mō negatiue: quod .s. non habet finem nec aptum natum est habere finem. Et sic deus dicit̄ infinitus. Alio modo dr infinitum p̄rnatiue quando .s. non habet finem: aptum natum tamen est habere finem. Quod soli quantitati cōgruit. Et tale est triplex. Nam quoddaz est infinitū per appositionem: sicut numerus. Quoddam vero per diuisionem: sicut quantitas continua. Quoddā autem vtroq̄z modo: sicut tempus. Sed quocunq̄z modo accipiatur infinitum non potest ab intellectu numero cognosci: nec actu nec habitu: ꝛ bene in potentia. ¶Primaz partē huius conclusionis probat Doc. S. in prima parte. q. 86. ar. 2. duabus rationibus. Quarum prima est talis. Nam soz q̄ hoc modo se habeat intellectus noster ad infinitum: sicut se habet eius obm quod est quidditas rei materialis cū potentia proportionetur suo obiecto. Sed in reb⁹ materialibus non inuenit̄ infinitum actu: sed soluin in potētia fm q̄ vnum succedit alteri: vt patet tertio physicor Et ideo in intellectu nostro nō inuenitur infinitū. ¶Secunda ratio: quia intellectus noster non potest actu intelligere: nisi quod per vnam spem cognoscit. Sed infinitum vnam spēm nō habet. Alias haberet rōnem totius ꝛ perfecti. Ergo infinitum non potest cognosci nisi accipiendo partem post partem. Et sic infinitū actu nō pt cognosci: nisi oēs partes eius numerentur. Quod ē impossibile. Igitur ꝛc. ¶Secundam vō partem predicte cōclusionis probat Doc. S. ibidem vna ratione que talis est. Nam hūmalis cognitio causatur in nobis ex actuali consideratione. Nam intelligendo efficimur scientes: vt patet secundo ethycorum. Sed non possumus cognoscere actu infinita. Ergo nec habitu. ¶Tertiam vō partez predicte conclusionis probat Doc. S. ibidem vna rōne que talis est. Q̄: nunquā intellectus noster tot intelligit: quin possit intelligere plura. Unde patet q̄ intellect⁹ noster non potest actu: nec habitu intelligere infinita vt infinita: sunt sed in potētia tñ. Hec Doc. S. vbi supra ꝛ nō formaliter. ¶Consiederandum ē autem primo q̄ Antonius Andree in vltima. q. huius secundi dicit q̄ opinio Doc. S. non cogit nec quantum ad rōnes probātes nec quātū ad solutiones seu responsiones argumentorum. Uadat ergo viam suam: quia non facit casum. Hec ille Et ad primam rationem superius adductam: respondet dicens. Cum dr q̄ obiectum intellectus nostri est quidditas rei materialis: dico q̄ falsum est. Quod sic patet. Nam nullus habitus potentie habet pro obiecto aliqd cōmunius obiecto illius potentie: q̄ nūq̄ hītus excedit potētiā cuius est hītus. Sed hītus intellectus hz pro obiecto ens inquantū e⁹s: vt ipsemet concedit qui est alterius opinionis: nam ens inquantū ens: vt est cōmun⁹ q̄ quidditas rei materialis. ¶Pz igitur q̄ quidditas rei mālis nō erit adequatum obiectum intellectus. ¶Ad se Lec. 16. ꝛ. 10. ꝛ cō. 63. Lecto. 3. ꝛ cōmē. 56. Lecto. 1.

eūdā vo rōnē sic respondet: q infinitū pōt intelligi vnica intellectiōe ⁊ per vnā spēm: nō tn genitā ab eo sicut pba tio cōcedit. Uel dato q gignet vnā spēm nō segr ex hoc q infinitū esset terminatū: q forma terminat id in quo est. Sed ista spēs genita ab infinito: nō erit in infinito sed in intellectu finito ipsius cognoscētis. ¶ Cōtra id ēt quod Doc. S. assumit. vz. q nihil intelligitur a nobis vnica in tellectiōe nisi per vnā speciem: arguit dupliciter. ¶ Prio sic. Omne qō potest esse vnū extremū propositiōis, pōt intelligi vnica intellectione simplici. Sed possibile est q aliqua duo quoz due spēs sint in intellectu esse vnū ex/ tremū cōpositionis seu ppōnis: vt adducit exemplū de monte aureo. ¶ Scōo sic. Multa possum⁹ scire in actu ergo multa possum⁹ simul intelligere: pz cōsequētia. Q⁹ cuiuslibet sciti in actu: est spēs in actu in intellectu. Hec ille ſbaliter. ¶ Sed dicendū est q iste doctor cū sua re uerentia incidit in foueā quā fecit. In prima enim rōsio ne sua negat vez. ſ. q quidditas rei mālis sit obm intel lectus nostri p pnti statu. Quod sic pz. Nam oīs nostra Lect. 1. et cō. 1. intellectio: o: tū hz a sensu vt pz pmo posterioz. Nihil ergo pōt adequate intelligi ab intellectu nro: nisi qō ca/ dit sub sensu nostro ⁊ ymaginatiōe. Sed illud qō cadit sub sensu ⁊ ymaginatiōe est ens māle ⁊ nō ūmāle. Ergo ens māle siue quodquid est rei mālis qō idē est: est illud quod adequate ab intellectu nro p pnti statu intelligit. Et sic pprium obm intellectus nostri est quidditas rei mālis. Quod ad longū probabit in. 5. huius. q. 31. ar. 4 ⁊. 6. huius. q. 14. 2. 8m. Et hoc est quod Doc. S. innuit i prima pte. q. 85. ar. 5. Ad tertiū vbi sic ait. Intellect⁹ ät humani pprium obm est quidditas rei mālis que sub sen su ⁊ ymaginatiōe cadit. Hec ille. ¶ Et ad pbationē suam qua aduersarius pbat oppositū: dicēdū primo negando suppositū suū falsum. Supponit. n. q qdditas rei mālis sit obm proprium intellectus nostri absolute cōsiderati. ſ. p quocūqz statu. Hoc aūt nō vult Doc. S. Sed loquit de obiecto ppio intellectus cōiuncti. ¶ Dicēdū secūdo negādo maiorē. Fides. n. est habitus cuius obm est prima vitas: vt pbat Doc. S. in. 2a. 2æ. q. pa. quasi per totā. Et tn prima veritas nō est obm pprium intellect⁹ nostri cōiū cti. ¶ Dicēdū tertio q pbatio illa peccat fm fallaciam equiuocatiōis: ex pte illius termini po⁹. Hā potentia in tellectiua pōt cōsiderari dupliciter. Uno⁰ absolute fm omnē modū ⁊ statum essendi. Et sic nō solū se extendit ad qd/ ditatem rei mālis: sed ad ens inquātū ens etiā obiectine sicut suus habitus. Alio⁰ pōt cōsiderari fm determinatum modū ⁊ statū essendi. vz. fm q est corpori vnita. Et sic nihil refert hābz ad cōius obm se extendere q̄z potētiam inquātū huiusmodi. Et qn dicit q ēt opinio Doc. S. est q ens sit obm intellectus pprium hoc nō est vez. Sed bn vult Doc. S. q ens sit obm cōe intellectus nostri: nō ät adequatū ⁊ pprium vt ex dictis pz. ¶ Cōtra secundā suaz respōsionē in qua dicit q infinitū potest intelligi vna itel lectiōe fm suā spēm sic arguit. Uel illa spēs est finita vl infinita. Si finita: ergo nō facit cognoscere infinitū inquā tū infinitū est. Nihil enim agit vltra proprium suū gradum. Si aūt sit infinita: aut ergo intelligitur tota simul: aut n̄ Si primū tūc infinitū esset finitū: cū simultas finitatē iclu dat vt pz. 5. phy⁸. Si vo nō simul sed successiue: seque Lect. 5. retur q intellectus posset infinita pertransire numerādo vnū post aliud. Quod est impossibile ⁊ ōtra phz in pre senti passu. ¶ Similiter cōtra illud quod dicit. vz. q in finitum intelligitur per spēm vnam nō tn genitā ab infi/ nito queritur a quo cauſatur illa spēs. Uel ab ente creato vel increato. Hō scōm q⁹ intellectus agēs nō abstrahit species nisi a fantasmatibus: vt pz. 3⁰. de aīa. Si aūt pri/ Lectiō. 12. mū sequit q per illā spēm nō pōt intelligi infinitū infini te: vt. ſ. infinitū est sed solū vt finitū ⁊ comprehensum sb certis limitibus. Unde aliud est intelligere infinitū vt infinitū est ⁊ aliud est intelligere infinitū vt aliqualr est finitū. Possumus. n. itelligere infinitū. ſ. deū p creatu/ ras in pnti statu: tamen sub certis limitibus ⁊ terminis: ⁊ non infinite ⁊ per essentiam: vt supra probatum est.

¶ Ad primum autem argumentum quod adducit contra dicta Doctoris Sancti dicendum concedendo maiorem ⁊ distinguendo minorem. Quia illa plū/ ra que possunt habere rationē vnius extremi ppositiōis pōt considerari dupliciter. Uno mō secūdum q cogno/ scuntur quadam cognitione distincta. videlicet magnum cognoscuntur p propriaz speciez. Et sic nō cognoscūtur p vnaz itellectuz ⁊ p vnaz speciem neqz simul sed succes siue. Hec vt sic hnt rōnē vni⁹ extremi ppōnis. Aliomō pōt cōsiderari inquātū cognoscuntur per vnā formā toti us ppōnis vel vnionis. Et sic cognoscuntur simul non p plures spēs sed per vnā tn vñ Doc. S. in pa parte vbi supra ar. 4. ad tertiū loquēdo de partib⁹ toti⁹ dicit q par tes pōt intelligi dupliciter. Uno⁰ sub quadā cōfusiōe put sūt in toto. Et sic cognoscunt per vnā formā toti⁹ ⁊ sic simul Aliomō cognitione distincta fm q quelz pars cognosci tur per suā spēm. Et sic non simul cognoscunt. Hec ille Subdit ēt ibidē ad quartū dicens q cū intellectus intelli git differentiā vel cōparationē vnius ad alterum: cogno scit vtrūqz differentiū vel cōparatoꝝ sub rōne ipsius cō parationis vel differentie sicut dictū est q cognoscit par tes sub rōne totius. Hec ille. ¶ Ex quo pz q predictus argumentū peccat fm fallaciā equiuocationis ⁊ fz plu res interrogatiōes vt vnā. ¶ Ad tertiū ei⁹ argumētū di cēdū q pbus. 2⁰. Thopicoz dicit q intelligere est vnuz solū: scire vero multa. Unde cōcedēdū est añs. sed negā da est ꝓa. ¶ Et ad probationē dicendū q nō est simile de ipso scire ⁊ intelligē. Q⁹ itelligē ppe iporta actū itelli gēdi i sua significatiōe ex vi nois. Scire vo magis ipor tat cognitionē habitualem. Ideo predicta ppositio pbz in telligitur q cōtingit tn vnū itelligere actu: plura vo sci re. ſ. habitu. Uel ēt pōt intelligi illa ppositio sic q⁹ scia ē cōclusionū ad quarū cognitionē requrūtur multa. ſ. co/ gnitio principioz. Sed intellectus est principio: ū q nul lam aliā cognitionē presupponit in illo genē. Ideo dicit pbus q cōtingit vnum tn intelligere: scire vo multa vñ predicta duo argumenta tantū cōcludūt ōtra pbm: sicut ōtra Doc. S. Manifestū est enī q impossibile est plura per modū pluriū intelligere: vt pz expresse ⁊ pbm. 4⁰. huius. 4. q. 7. 2. ⁊. 3. vbi dicet q nō vnū intelligē: nihil ē intelligere: ⁊ quod nō vnū significat nisi significat. Unde pōs mā ibi latius aperiet. ¶ Cōsiderandū est tn scōo fz Doc. S. in prima parte. q. 58. ar. 2. q cōtingit aliqua ac cipi vt plura ⁊ vt vnū. Sicut partis alicui⁹ cōtinui: sive queqs per se accipiat: plures sunt. Unde nō vna opera/ tione nec simul accipiūtur per sensū ⁊ intellectū. Aliomō accipiūtur fm q sunt vnū in toto. Et sic simul ⁊ vna opa tione cognoscunt tā per sensum q̄z per intellectū duz to tū cōtinuū ꝓsiderat vt dr i tertio de aīa. Et sic etiā intelle ctus noster simul intelligit subiectū ⁊ pdicatū put sunt p tes vnius ppōnis ⁊ duo ꝓparata fm q cōueniunt i vna ꝓparatiōe. Ex quo pz q multa fm q sunt distincta: non possunt simul intelligi. Sz fm q simul vniuntur in vno intelligibili: sic simul intelligunt. Unūquodqz aūt est in/ telligibile actu: fm q ei⁹ similitudo est in intellectu. Que cūqz aūt per vnam spēm intelligibilem cognosci pōt: co gnoscuntur vt vnū intelligibile. Et ideo simul cognosci tur. Quecūqz vo per diuersas species cognoscuntur: sp vt diuersa intelligibilia capiuntur. Hec ille.

Ad primuz ergo dicendū q illud argumen tū pbat q⁹ possum⁹ intelligere i finitū in po⁸ fm q finitū est actu. nō aūt inquātū hmōi. ¶ Uel dicendum q infinitū cognoscit privatiue. ſ. per privationē finiti: ⁊ nō positiue. Sicut silentiū percipitur ab auditu privatiue. Uel dicendū q infinitū diffinit dif finitione quid nois: ⁊ nō diffinitiōe quid rei. ¶ Ad scōz respondet Doc. S. in pma pte. q. 86. ar. 2. ad primū di cens q deus dicitur infinitus sicut forma que nō est ter/ minata ad aliquā materiā. In rebus aūt materialib⁹ dr infinitū per privationē formalis terminationis. Et quia forma per se nota est materia autem sine forma ignota inde est q infinitum materiale est secundum se ignotuz;

Infinitū

Infinitum aũt quod est deus ꝑm se notũ est: ignotũ aũt quo ad nos ꝓpter defectum intellectus nostri: qui ꝑm statum ꝓsentis vite hz naturalẽ aptitudinẽ ad mãlia cognoscenda. Et iõ in ꝑsenti statu deũ cognoscere non possumus: nisi per mãles effectus. In futuro aũt statu: tollet defectus intellectus nostri per gloriã. Et tũc ipsũ deum in sua essentia videre poterim⁹ tñ absqz cõprehensione. ℍec ille. ¶ Sed ꝑsatus Antonius And. hanc solutionẽ volens destruere: arguit ꝓtra eã dupliꝛ. ¶ ℙrimo sic. Nos intelligimus deũ vt creatorem. Sed vt creator est infinit⁹: qr potẽtia creationis est infinita. Igitur cognoscimus deuz vt infinitus est: ⁊ nõ solum per cognitionem a rebus mãlibus abstractam. ℳaiorẽ ꝓbat. Qr omne agens per intellectũ cognoscit vltimũ finẽ ꝑm qꝫ vltim⁹ est. Sed deus vt vltimus finis est bonũ infinitũ. Alias possemus intelligere aliud qõ esset maius bonũ deo. qõ est absurdũ ⁊ hereticũ. ¶ Secũdo sic. Oĩs noticia complet ꝑsupponit noticiã terminozũ. Sed infinitũ attribuimus deo ⁊ remouemus a creatura dicendo qꝫ deus est infinitus ⁊ non creatura. Ergo cognoscimus ipsum infinitum vt sic quod est alterum extremũ ꝓpositionis: qa vt sic a creatura remouet ⁊ attribuit deo. ¶ Ad primã replicam dicendum primo qꝫ replica illa nõ est cõtra solutionem datam. ℳon enim Doc. S. innuit qꝫ deus non possit intelligi a nobis lz dicat qꝫ nõ ꝓt intelligi nisi per materiales effectus: ⁊ hoc in ꝑsenti statu. ¶ Dicẽdũ scõdo qꝫ illa replica peccat ꝑm fallaciã accidentis. Ac si diceret cognosco chorũscum vt veniens est. Sed chorũscus vt veniens situatur in certa distantia que est inter polũz articum ⁊ centrum corꝓris. Ergo cognoscendo chorũscum vt veniens est: cognosco illam certam distantiam vñ negãda ẽ ꝓpa ⁊c. Dicẽm. 3º. qꝫ cũ dr cognoscim⁹ deũ vt creatorem. ly vt põt accipi specificatiue. Et sic verum est assumptũ ⁊ nõ valet consequentia: qr arguitur a sensu diuiso ad cõpositũ. Alioꝛly vt põt accipi reduplicatiue. Et hoc dupliꝛ. Qr vl illa reduplicatio cadit supra modũ cognitionis ex parte rei cognite. Et sic verũ est ẽt assumptũ: qr illud qõ est deus est creator. Alioꝛ ꝑm qꝫ illa reduplicatio cadit supra modũ cognitionis ex pte medij cognoscendi vel ex parte cognoscentis. Et sic falsum est qꝫ cognoscamus deũ vt creator est. Creatio enim non ẽ medium quo intellectus noster cognoscit deũ. Et in illo sensu etiã non cognoscimus deũ vt infinitus est: qr sic cognoscẽ deũ vt infinit⁹ ẽ: ẽ cognoscere deũ infinite. Null⁹ intellectus creatus potest cognoscere deũ ifinite. Qõ patet per Doc. S. in prima parte. q. 12. ar. 7. in corꝓre vbi sic ait. Unũquodqz cognoscibile est: ꝑm qꝫ est ens actu. De⁹ igitur cuius eẽ est ⁊ infinitũ: infinite cognoscibilis ẽ. Nullus aũt intellectus creatus põt deũ infinite cognoscere. In tñ enim aliquis creatus intellectus diuinam essentiã perfectius vel minus perfecte cognoscit inquantũ maiorẽ vl mĩorẽ lumĩe glie ꝑfũditur. Cũ ergo lumen glie creatum in intellectu creato receptum non possit esse infinitum: impossibile est qꝫ aliquis intellectus creatus deum infinite cognoscat. ℍec ille. ¶ Item si deus in finite cognosceretur ab intellectu humano: ipse de⁹ comprehenderetur ab intellectu viatoris. Quod est contra Doc. S. vbi supra ar. 2. ¶ Ad secundam autem replicã dicendum qꝫ infinitum potest cognosci priuatiue ⁊ finite. ¶ Et si arguatur. Intellectus noster aptus natus est cognoscere genera ⁊ species. Sed quorundam generꝫ ⁊ figure. ⁊c. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. in prima parte. q. 86. ar. 2. ad secundum dicens qꝫ intellectus noster natus est cognoscere species per abstractionem a fantasmatibus. Et ideo illas species numerozum vel figurarum quas quis non ymaginatus est: non potest cognoscere nec actu nec habitu: nisi forte in genere ⁊ in principijs vniuersalibus quod est cognoscere in potentia ⁊ confuse. ℍec ille. ¶ Sed sciendum est ꝑm Doc. S. in prima parte. q. 7. ar. 3. ad secũdũ qꝫ licet infinituz non sit contra rationem magnitudinis in cõi est tñ cõtra rõnem cuiuslibet spẽi eius. ſ. contra rõnem magnitudinis bicubite ⁊ tricubite ⁊ sic de alijs. Et similiter triangularis ⁊ circularis. ℳon aũt est possibile in genere quod in nulla specie est. Unde nõ est possibile esse in gñe quod ĩ nulla est specie. Unde non est possibile esse aliquaz magnitudinem infinitam: cum nulla species magnitudinis sit infinita. ℍec ille. Unde patet qꝫ minoꝛ illius ſtantie adducte est falsa. ¶ Ad tertium argumentuz principale dicendum qꝫ cognoscimus primam causam que est infinita actu: quantũ ad si est: ⁊ quid non est. ℳon autem quãtũ ad quid est ⁊ infinite vt dictum est: vnde argumentuz non concludit. ¶ Et si dicatur. ℳihil prohibet diuersa corꝓora etiam infinita esse in eodem loco si vnum corpus non impediret aliud ab existendo in vno ⁊ eodem loco. Cum ergo vna species intelligibilis non prohibeat aliaz ab existendo simul in intellectu: quia ꝓtingit mlta scire in habitu nihil prohibebit intellectum nostrum infinitorum scientiam saltẽ in habitu habere. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. in prima parte. q. 86. ar. 2. Ad tertũ dicens qꝫ si duo corꝓora vel plura essent in vno loco: nõ oporteret qꝫ successiue subintrarent locum vt sic per ipsã subintrationis successionem numerentur loca. Sed spẽs intelligibiles subintrant intellectum nostrum successiue: quia non multa simul actu intelligũtur. Et ideo oportet numeratas ⁊ non infinitas species esse in intellectu nostro. ℍec ille. Unde argumentum soluitur negando similitudinem. ¶ Ad quartum dicendum negando minorem. Cuius rationem assignat Doc. S. in prima parte q. 7. ar. 3. in corꝓre dicens qꝫ si ymaginemur corp⁹ mathematicum actu existens: oportet qꝫ ipsũ ymaginemur sub aliqua forma quia nihil est actu. nisi per suam formã ¶ Unde forma quanti inquantum huiusmodi si sit figura oportebit qꝫ habeat aliquam figuram. Et sic erit finitum. Est enim finiti figura que termino vel terminis clauditur. ℍec ille. ¶ Ad vltimum patet solutio ex dictis.

¶ Questio quinta. ¶ De modo cognoscende veritatis.

f **Finaliter** considerandus restat de modo cognoscende veritatis. ¶ Circa quod queruntur tria. ¶ ℙrimo vtrum ex hoc consuetudo vertitur in naturam: ea que sunt consueta sint notiora. ¶ Secundo vtruz vanum sit simul querere scientiam ⁊ modũ sciẽdi. ¶ Tertio vtrum Acromologia. 1. cognitio certissima sit in omnibus inquirenda.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ phylosopho. Contingunt autem auditiones ⁊ est lec. 5.

a **ℙ primum** sic proceditur. Uidetur qꝫ ex hoc qꝫ consuetudo vertitur in naturam: non oporteat qꝫ ea que sunt consueta sint notiora. Et primo arguitur cõtra suppositum probando qꝫ consuetudo non vertitur in naturam. Nam naturalia non possunt ad oppositum assuesci: vt patet secundo ethycoꝝ. Quantũcũqz. n. lapis proijciatur sursuz nunqz potest assuesci moueri sursum. Sed ea que sunt consueta possunt ad oppositum assuesci. Alias ex consuetudine incontinens: non posset fieri continens. Ergo ea que sunt consueta non sunt naturalia. Et per consequens consuetudo non vertitur in naturam. ¶ ℙ 2º. Quod natura dedit: nemo tollere potest. Unde ea que sunt naturalia non possunt remoueri. Sz ea que sunt inducta ex ꝙsuetudine possunt remoueri ꝙbo remanente. Ergo idem qꝫ prius. ¶ ℙ 3º Illud quod vertitur in materiam alicuius: nõ potest esse contra nãz eius. Sed consuetudo peccandi est contra naturam hominis: cum omne peccatum sit contra naturam hominis qui est rõnis capax vt probat Doc. S. in 1ª. 2. q. 71. ar. 6. Ergo consuetudo nõ vertitur in nãm. ¶ ℙ. 4º. Uex est notius falso: cum verum per se ⁊ directe apprehen- Lectio. 1.

dat ab intellectu: fm vo p accis. Sed magis cōsueta vt in plūbus sunt falsa. Ergo illa que sunt magis cōsueta nō sunt notiora. Igit̄ ꝛc. ¶ Sed ꝓtra est pbs in textu dicēs Cōtingunt aūt auditiones fm cōsuetudinē de entib⁹. Nā vt cōsueuimus: ita dignamur dici. Et que ꝓter ea nō filia vident. Sed ꝓpter in consuetudinē min⁹ nota ꝛ magis extranea. Nam consuetum est notius.

Respōdeo dicendum q̄ q: consuetudo causat habituz ꝓsimilez nature: nō cōtingit q̄ ea que sunt consueta sunt notiora. ¶ Prima ps huius cōclusionis probatur a pbo ꝛ rōe ꝛ signo. ¶ Rō ne sic hītus. n. qui inclinant per modū nature: ex consuetudine generantur vt patet secundo ethycoꝝ. Ergo cō suetudo vertitur in naturam. i. inclinat per modū nature. Unde dr̄ in libro de memoria ꝛ reminiscentia: q̄ cōsuetudo est altera natura. ¶ A signo aūt sic probatur. Nam leges ab hominibus posite ostendunt per experientiam: quātā vim habeat cōsuetudo in quibus propter ꝓsuetudinem magis valent quedam fabulariter ꝛ puerili ter dicta. ad hoc q̄ eis essentiatur: q̄ cognitio veritatis. Unde pbs hic dicit. Quātā vim hēat quod cōsuetū est: leges ostendunt: in quibus fabularia ꝛ puerilia magis q dem valent cognitionem de eis ꝓpter cōsuetudinem. ¶ Secunda pars conclusiōis sic probat scōm Doc. S. Ad quālibet enim cognitionē requiritur determinata ꝓportio cognoscentis ad cognoscibile. Sed ex hoc q̄ aliqs habet talem naturā. Habet ꝓportionē determinataz ad hoc vel ad illud. Ergo fm hoc q̄ aliquis hz talē naturaz habet determinatam cognitionem. Unde videmus: q̄ fm diuersitatez naturaꝝ ꝛ hītuū accidit diuersitas circa cognitionem. Videmus. n. q̄ oībus fm naturam humanam sunt innata prima principia. Et fm hītum virtutis apparet vnicuiq̄ bonum quod congruit illi virtuti. Sicut gustui videtur aliquid conueniens ꝓz eius dispositionem. Cum ergo dispositio vertatur in naturam. sequit̄ q̄ fm hoc q̄ aliqs habet cōsuetudinē talē habeat determinatam cognitionem. ꝛ sic q: cōsuetudo causat habitū consimilem nature: ideo cōtingit q̄ ea que sunt consueta sunt notiora. ¶ Ex quo infertur q̄ ea que sunt consueta: libentius audiuntur ꝛ facilius recipiunt̄. Unde dignū videtur nobis de vnoquoq̄ sicut consueuimus audire. Et si qua dicuntur nobis de vnoquoq̄ sicut cōsueuim⁹ audire. Et si qua dicunt̄ nobis ꝓter ea que cōsueuim⁹ audire: nō vident̄ nobis similia in veritate hys que consueuimus audire: sed vident̄ nobis magis extranea a rō ne. ꝓpter qō bene dicit̄ in thopicis libro scōo q̄ loquendum est vt plures: sentiendum vero vt pauci. ¶ Sz circa predicta oriuntur quedam dubitationes. Naz omnis falsitas: legi repugnat: cum lex ordinet hominem ad verā felicitatē. Ergo male adductū est superius q̄ in legib⁹ ꝓpter ꝓsuetudinē magis valent fabulariter dicta: q̄z cognitio veritatis. ¶ Ꝑ 2°. ꝓportio est eoruz que sunt eiusdem generis: ꝛ non eorum que sunt diuersorum genez vt pz. 10. h⁹. Sed cognoscēs ꝛ aliqd cognoscibile sunt diuersoꝝ generū ꝛ nō eiusdē generis vt de se manifestū ē. Ergo male dictū est q̄ ad quālibet cognitionē requirit determinata ꝓportio cognoscētis ad cognoscibile. ¶ Ꝑ 3°. Cognitio primoꝝ principioꝝ dependet a cognitiōe sensitiua: cū oīs cognitio intellectiua ortū hēat a cognitione sensitiua: vt pz primo posterioꝝ. Male ergo assumptū est q̄ omnibus fm humanā naturā sunt innata prima principia. ¶ Dicēdū ad primā vt hic dicit Doc. S. q̄ duplex est lex. Quedā est diuinitus inspirata: que ordinat hoīem ad veram felicitatem. Et tali legi oīs falsitas repugnat. Unde in lege dei nulla falsitas continetur. alia est lex ab hominibus inuenta: que ad societatem ciuilem tāq̄z ad vltimum finem ordinatur. Et tali legi non omnis falsitas repugnat. Sed inuentores talis legis omnia quibus bonum animi retrahebant a malis ꝛ ꝓuocabantur ad bonū secundum diuersitatem gentium ꝛ nationū in suis legibus tradiderunt q̄ibus multa eoꝝ essent vana ꝛ friuola: que homines a puericia audientes magis approbant q̄z veritatis cognitionem. ¶ Dicēdū ad scōm q̄ duplex est ꝓportio. Quedam est ꝓportio adequationis. Et talis est eorum que sunt eiusdem generis. alia est ꝓportio assimilationis. Et talis bene est eorum que plus q̄z genere differunt: dum modo tm̄ in aliquo analogo assimilentur. Et sic intellectus human⁹ ꝓportionatur deo. Un̄ Doc. S. in prima pte. q. 12. ar. p°. ad quartum dicit q̄ ꝓportio dicit̄ dupliciter. Uno modo certa habitudo vnius quantitatis ad alteram fm q̄ duplum: ꝛ triplum ꝛ equale sunt species ꝓportionis. Alio modo quelibet habitudo vnius ad alterum ꝓportio dicitur. Et sic procedit ꝓportio creature ad deum: inquantū se habet ad ipsum vt effectus ad causam. Et fm hoc intellectus creatus ꝓportionatus esse potest ad cognoscendum deum. Hec ille. ¶ Dicendum ad tertiam q̄ ꝓia principia sunt nobis innata a natura: q: cognitis terminis intellectus naturaliter eis assentit: non q: nullatenus presupponat cognitionem sensitiuam: vt superius declaratum est.

Ad primuz ergo principale dicendum q̄ cōsuetudinem verti in naturaz: potest intelligi dupliciter. Uno modo fm essentiam: ita q̄ essentialiter consuetudo efficiatur natura. Et sic consuetudo non vertitur in nām. Alio⁹ fm modū essendi: q: ꝓsuetudo inclinat per modū hītus ꝛ nature vt innuit hic Doc. S. Et sic ꝓsuetudo vtitur in nāz. ¶ Et per hoc pz solutio ad scōm ꝛ ad tertiū. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ licet verū sit notius simpliciter ꝛ fm naturā q̄z falsum: tm̄ falsum pōt esse noti⁹ q̄ ad nos ꝛ fm qd. Nihil. n. refert q̄dā falsa qbusdā veris eē ꝓbabiliora vt dicit pbs. 8. thopicoꝝ. ¶ Ubi in Doc. S. ꝛ pbo: ꝓpter qō opz erudiri.

Ad secūdū sic proceditur. Uīr q̄ nō sit vanum simul quere re sciam ꝛ modum sciendi. Logica enim est modus sciendi cum logyca doceat modū procedēdi in oīb⁹ scientijs: vt dicit hic Doc. S. ꝛ pbs in p°. thopicoꝝ. Et ēt logyca ē scia quā querim⁹ fit. Ergo non ē vanū fit querere sciam ꝛ modū sciendi. ¶ Ꝑ 2°. Modus sciendi se hz ad sciam vt mediū ad finē. Sed simul possumus appetere ipsuz finē ꝛ media ad finē. Ergo fit possimus querere sciam ꝛ modū sciendi. ¶ Ꝑ. 3°. Ubi vnū ꝓp aiterū: ibi vnū tm̄. Sed mod⁹ sciendi ē ꝓpter sciam. Ergo modus sciendi ꝛ scia sunt vnū tm̄ ꝛ idē. Luz igit̄ vnum ꝛ idē vnico actu querere possim⁹: videt̄ q̄ nō sit vanum simul querere sciam ꝛ modū sciēdi. ¶ Sz cō pbus in textu dicēs. ꝓpter qō oz erudiri quo singula sūt recipienda. Et absurdū est simul querere sciam ꝛ modū sciendi. Est autem neutrum facile appetere.

Respondeo dicēdū q̄ vanū est simul querere sciaz ꝛ modū sciendi. in illa scia. Qz cū homo ad duo intendit: neutrū perfecte capere potest. Nā plurib⁹ intētus minor fit ad singula sensus. sed modus sciendi in aliq̄ scia ꝛ ipsa scia plā sunt ꝛ diuersa. Igitur absurdum est ꝛ vanū q̄ hō fit querat sciam ꝛ modum sciendi qui competit illi scictie. ¶ Ex quo infertur primo q̄ oportet prius adiscere logycam: q̄z alias scientias quia logyca tradit communem modū ꝓcedēdi in oīb⁹ scictijs ꝛ ab ea alie depēdēt. ꝓpter qō. ēt ꝓpri⁹ mod⁹ singulariū sciaꝝ in singulis scientijs circa principium tradi debet. ¶ Secundo inferē q̄ quia diuersi fm diuersos modos veritatē inquirunt: oportet q̄ semper homo instruatur per quem modum in singulis scientijs sint accipienda ea que in ea dicuntur. ¶ Consideranduz est aūt ꝓmo fm pbm ꝛ Doc. S. Hoc elicitiue q̄ triplex in genere reperitur impedimentuz in cognitione veritatis. Unum quidē quod est ex modo nature. Aliud quod est ex natura. Tertiū qō est ex ignorantia modi sciēdi. Impedimētū igit̄ primū qō ē ex mō nature: ē ꝓp ꝓsuetudinem ex eo. s. q̄ aliquis est consuetus considerare vel audire falsa: multotiens errat circa cognitionem veritatis: quia ea que sunt consueta sunt magis nota vt dictum est. ¶ Secunduz impedimētū qō ē ex

parte

Lect. 1.

Lect. 5.

Lectio. 5.

Lectio. 1.

parte nature indiuidualis: prouenit ex diuersitate cõplexionis ⁊ ex bonitate vel malicia intellectus. Nam aliqui sunt qui habent fortem ymaginationẽ. Et tales nõ volũt audire nisi mathematicalia. Qõ etiã eis puenire põt p pter ꝯsuetudinẽ audiẽdi ea. Alij sunt qui habent debilez ĩtellectũ. Et tales nihil volũt recipere nisi ꝓponat eis aliqõ grossum ⁊ materiale exemplũ. Quidã sunt qui nihil dignum esse reputant vt aliquid eis inducat absqz testiº poete vel alicuius alterius. Et hoc est ꝓpter defectũ iudicij: qz nõ possunt diiudicare vtrũ ratio ꝓpter certudinem ꝓcludat. Et ideo quasi nõ credentes suo iudicio: requirũt iudiciũ alicuius noti. Sunt insuper ⁊ alij qui oĩa volũt sibi dici per certitudinẽ. i. per diligentẽ inquisitionem rationem. Et hoc prouenit propter bonitatẽ intellectus iudicantis ⁊ rõnem inquirentis dũmodo nõ quera tur certitudo in hijs in qbº certitudo haberi nõ põt. Quidam aũt sunt qui tristant si aliquid per certitudinẽ cũ diligenti inquisitõe inquirat. Qõ quidẽ põt ptingere dupliciº ꝓpter debilitatẽ rõnis. Unde nõ sufficiũt ad ꝓsiderandũ ordinẽ complexionis priorũ ⁊ posteriorꝫ. Aliomõ ꝓpter micrologycam. i. ꝓpter paruoꝫ rõcinationez. Uidetur enim eis ꝙ nõ est necesse vsqz ad minima discutere. ¶ Tertiũ impedimentũ in cognitione veritatis puenit ex ignorantia logyce: cuius est docere modũ sciendi ⁊ ꝓsiderãdi veritatẽ in qualibet scĩa. Unde qui querit logycam simul cũ alijs scientijs vel modũ sciendi ⁊ ipsam scientiam simul vt dicit Cõmentator in hoc 2º cõmẽto. 15. similis est ei qui docet hoĩbus viam dũ etiã adiscit eam aut qui intendit medicari hoĩem: ⁊ itez adiscit medicinã ficut de quodã dicitur: qui cũ ad infinitũ accessit ⁊ ꝓpinauit ei medicinã: inspexit post in libro ⁊ mortuus est in firmus ille. Hec ille. ¶ Considerandũ est 2º ꝙ ꝫ ꝓdicta impedimenta Arist. ponit duo remedia. ponẽdo modum ꝓsiderande veritatis. ꝓximũ remediũ est ꝙ opz pº eruditi qõ singula sint recipienda in qualibz scĩcia: qz vanũ est querere sciam simul ⁊ modũ sciẽdi vt dictũ est. Aliud est ꝙ acribologia mathematica. i. certa demonstratio nõ est querenda in oĩbus vt patebit in sequenti articulo.

Ad primũ ergo dicendũ ꝙ duplex est logyca. s. logyca vtens que valet ad arguendũ ⁊ rñdendum in alijs scientijs. Et talis logyca est modus sciendi in alijs scientijs. Alia est logyca docens: q̃ considerat per respectũ ad principia sua ⁊ causas. Et talis logyca est scientia ⁊ nõ modus sciendi. Querimus ergo pº logycam vtentẽ ꝑm ꝙ est modus sciendi in alijs scientijs qz alias scientias. ¶ Nõ tñ dicendũ est qd alius ꝑm rem sit habitus logyca vtens ⁊ logyca docens sit alius: ꝫ differant ꝑm diuersas ꝓsiderationes. De quo alias diximus scz in principio dyaletice ⁊ etiã in primo posteriorꝫ. q. 3. ar. pº ad 2am̃ instantiam. ¶ Ad 3m dicẽdũ ꝙ ꝫ nostra intentione simul possimus velle finem ⁊ media ordinata ad finẽ: tamen in executione operis opz ꝙ media ꝓcedãt adeptionẽ finis. Similiter in acquisitiõe sciarꝫ opz ꝙ modus sciendi ꝓcedat ipsam sciam. ¶ Ad 3m dicẽdũ ꝙ ꝫ vbi vnũ ꝓpter alterũ ibi sit vnũ tñ vnitate intentionis ⁊ ordinis: nõ tñ vnitate essentie saltem quantum ad acquisitionem rei.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pho. Acribologya vero.

a **Ad tertium** sic procedit. Uidet ꝙ in oĩbus scientijs sit inquirenda acribologia mathematica. i. certa demonstratio. Nã illud est inquirendũ in aliqua scientia: qđ pertinet ad rõnem scie. Sed acquisitio scie p demonstrationẽ ptinet ad rõnem scie vt ꝑz pº posteriorꝫ. Igit ⁊c. ¶ Đ. 2º. Si in aliqua scĩa nõ esset certa demonstratio inquirenda: hoc maxie esset in scĩa naturali vt hic phylosophus ĩnuit. Sed hoc nõ est. Igit ⁊c. ꝓbatio medie. Qz illa demõstratio vel scientia que procedit per oẽs causas: est certissima. Sed phycus habet demõstrare ꝙ omnes causas: vt ꝑz 2º phyc. Ergo demõstratio naturalis ⁊ physica est certissima. Igit. ⁊c. ¶ Sed ꝓtra est phus in textu diceus. Acribologia vero mathematica nõ in oĩbus est expetenda: sed in nõ habentibus mãm. ꝓpter qõ nõ naturalis est modus. Omnis enim forsan natura materiam habet.

Respondeo dicendũ ꝙ nõ opz ĩ omni materia querere acribologiã mathematicã. i. certaz demõstrationẽ. ꝓbatio ꝑm Doc. S. Quia in omnibus est certitudo querenda ꝑm exigentiam ⁊ modũ ppriũ rei cognoscibilis. Nam sermones sunt inquirẽdi ꝑm materiã subiectã: vt ꝑz pº ethyc. Sz ĩ aliquibus res cognoscibilis nõ põt cognosci per certissimam demonstrationẽ. Igit ⁊c. ꝓbatio medie. Illaz ea que sunt subiecta motui ⁊ variationi: nõ possũt cognosci per certissimã demõstrationẽ siue cognitionem. Queritur. n. in eis nõ semper qd sint ex necessitate: sed quid sint vt in pluribus. Sed ea que hñt materiã: sunt subiecta motui ⁊ transmutationi. Ergo nõ possunt cognosci p certissimam demõstrationẽ. Sed ex hac rõne oritur hic difficultas. Nam videt sequi per oppositũ ꝙ in separatis a materia semp res cognoscibilis possit cognosci per certissimã demonstrationẽ: cum illa nõ sint subiecta trãsmutationi. Sed hoc est falsum. Quia substantie separate non possunt cognosci per certissimam demõstrationem: vt superius declaratum est. ¶ Ad hoc rñdetur ꝑm Doc. S. in ꝓsenti passu: ꝙ duplicia sũt entia separata a materia. Quedam sunt separata ꝑm esse ⁊ ꝑm rationẽ simul: ita ꝙ eis repugnat esse in materia sicut sunt substãtie separate. Et talia entia ꝫ sunt certissima ꝑm seipsa cũ sint ĩmobilia: qz tamen excedunt facultatẽ nostri intellectus nõ sunt certissima nobis ꝓpter defectum intellectꝰ nostri. Uñ in talibus nõ est inquirenda certissima demonstratio. Alia sunt entia separata a materia ꝑm rõnem tñ ⁊ nõ ꝑm esse. Sicut entia mathematicalia. Et talia entia non sunt excedentia intellectũ nostrum. Sicut. n. intellectus noster est coniunctus corpori ꝑm esse ⁊ nõ ꝑm operationem: ita illa mathematicalia sunt coniuncta materie ꝑm esse ⁊ non ꝑm rationem. Ideo sunt maxime proportionata intellectui nostro. Unde in eis est inquirenda certissima demõstratio. ¶ Ex predictis ergo ꝑz ꝙ iste modus certissime cognitionis seu demonstrationis non pertinet ad naturalem phylosophũ: quia forsan tota natura est circa materiã: vt dicit hic phylosophus. Et dicit forsan ꝑm Cõmentatorem ⁊ Albertum ꝓpter intellectũ. Intellectus enim qui est postrema perfectio hominis est abstractus a materia. ¶ Uel dicit forsan ꝑm Doc. S. propter corpora celestia: quia non habent eodem modo materiam sicut inferiora: quia non habent materiam subiectam transmutationi. ¶ Uel quia etiam mathematicalia licet ꝑm esse includant materiam non tamen in sui ratione materiam cõstituunt: ideo dicit. forsan tota natura est circa materiaz. ¶ Ex predictis patet vlterius: ꝙ cum scientie naturali non conueniat iste certissimus modus rationis: primo in scientia naturali ad cognoscendum modũ quementem illi scie perscrutandũ est qd sit nã: qz sic manifestũ erit de quibus sit scĩa nãlis. ¶ Et itez ꝓsiderãdũ erit: vt dicẽ hic phs si vnius scie. s. nãlis sit oẽs causas ⁊ principia ꝓsiderare: aut si diuersarum sciarꝫ. Quem modũ seruat Arist. in 2º physicorum. Sic. n. poterimus scire quis modꝰ demonstrandi conueniat scientie naturali.

Ad primum ergo dicendum: ꝙ ꝫ ad completam rationem scientie requ ratur ꝙ habeatur per demonstrationem: tñ qñqz multa traduntur in aliqua scientia que solum habent cognosci p experientiam vel per exemplum vel per inductionẽ vel per consuetudinem: sicut ꝑz in scientia morali. Ideo nõ opz in qualibet scientia q̃stum ad omnia scientia querere certam demonstrationem. ¶ Ad 2m dõm: ꝙ cãe nãles non semp producunt suos effectus de necessitate: sed vt ĩ pluribus. Uz ergo demonstratio phyca ꝓcedat p omnes causas nõ tñ opz ꝓp hoc ꝙ sit certior demõstratio q̃ mathematica que ꝓcedit p vnã cãm tñ. ꝓbatissime. n. demonstratio mathematica procedit ex his que sunt notiora nobis ⁊ nãe. Et hec de 2º liº methaphysice dicta sufficiãt.

¶Incipit liber tertius methaphysice.

¶Questio pma. De dubitatiõibus quas philosophus premittit ad veritatis determinationem.

Visis hijs que pertinent ad considerationẽ vniuersalis veritatis tam ex parte considerãtis q̃ ex parte modi considerandi: ꝛ hoc in 2° libro huius: consequenter procedendum est circa veritatis considerationes in speciali. Et primo ꝓcedemus modo disputatiuo. Et hoc in 3° libro huius. Deinde modo demonstratiuo. Et hoc in 4° li° huius qui incipit ibi. (Scientia quedam ꝛc̃.) Quantum ad primũ duo occurrunt consideranda. ¶Primo de dubitationibus quas philosophus premittit ad veritatis determinationẽ. ¶Secõ de causis dubitationum: inducendo rationes pro vtraq; parte ad dubitationes inductas. ¶Circa primũ querũtur duo. ¶Primo vtr̃ ãrenti veritatis scientiã: necesse sit dubitare pm. ¶Secõ vtr̃ philosophus conuenienter proponat prius dubitatiões pertinentes ad modũ considerationis huius scientie: q̃ dubitationes pertinentes ad res consideratas in hac scia. ¶Ibi in philo opho. Necesse est ad quesitam scientiã: ꝛ est lectio prima.

a Primum sic proceditur. Videtur querẽti veritatis cognitionem: non sit necesse primo dubitare. Nam cognitis principijs: simul tempore cognoscuntur conclusiones: vt ꝓz p° posterior. Ergo ꝑncipia prima que sunt homini naturaliter nota potest homo statim cognoscere secundaria principia: ꝛ per illa deuenire ad conclusiones ꝛ per consequens potest scientia aquiri absq; dubitatione. ¶Ꝑ.2°. Impossibile est idẽ simul cognoscere ꝛ dubitare. Sed inquirẽs veritatis cognitionem cognoscit eam. Alias nõ moueretur ad querendum cum nõ moueat nisi per appetitum qui fertur in cognitũ. Igitur idem qõ prius. ¶Ꝑ.3°. Illud qõ impedit progressum mentis ad acquirendum scientiam veritatis: nõ expedit inquirenti ipsam scientiam. Sed per dubitationem ligatur mens inquirẽtis: vt hic philosophus innuit. Igitur ꝛc̃. ¶Ꝑ.4°. In mathematicis nulla cadit dubitatio: cum sit scientia certissima. Et tamen in mathematicis acquiritur scientia. Igitur inquirenti veritatis scictiaz non est necesse primo dubitare. ¶Ꝑ.5°. Ille qui habet considerare ꝛ cognoscere dubitationes alioꝝ circa veritatem: non habet dubitare sed solutus est ab omni dubitatione. Inquirens aũt scientiam veritatis necesse habet considerare ꝛ cognoscere aliorum dubitationes circa veritatis cognitiones vt hic probat philosophus quattuor rationibus. Igitur idem qõ prius. ¶Sed cõtra est philosophus in textu in principio huius tertij dicens. Necesse est ad quesitam scientiam nos aggredi primuz de quibus nos primũ dubitare oportet. Hec autem sunt quecunq; de ipsis aliter fuscepcrunt quidem. ꝛ si quid econtra hoc est pretermissum. Inest autem inuestigare volentibus preopere bene dubitare. Posteriorꝝ enim copiaz inuestigatio prioꝝ sunt solutio dubitatoꝝ.

Respondeo dicendum ꝙ necesse est inquirentem scientiã veritatis apud se primo dubitare ꝛ dubitationes circa veritatem considerare ꝛ cognoscere. ¶Prima pars huius conclusionis ꝓbatur sm Doc. S. vnica ratione. Quia inquirens scientiam veritatis in sua inquisitione ab aliquibus sibi notis ad ignota procedit. Ergo dubitat. ¶Patet consequentia. Quia dubitans dicitur qui de re aliqua aliquid scit: ꝛ aliquid ignorat. Qui enim de re aliqua nihil nouit: nihil dubitat. Hinc est ꝙ philosophus in predicamentis in capitulo de ad aliquid dicit: ꝙ dubitare de singulis non erit

Lec.3. ꝛ cõ.3.

inutile. ¶Secunda pars conclusionis probatur a philosopho sm Doc. S. quattuor rationibus. ¶Prima ratio talis est. Dubitatio de aliqua re hoc modo se habet ad mẽtem: sicut vinculum corporale ad corpus. Nam sicut ille qui habet pedes ligatos non potest ad anteriora procedere sm viam corporalem: ita ille qui dubitat quasi habẽs mentem ligatam non potest ad anteriora procedere sm viam speculationis. Sed ille qui vult soluere vinculum corporale: oportet ꝙ prius respiciat vinculum ꝛ nodum ligationis. Ergo ꝛ ille qui vult soluere dubitationem: oportet ꝙ prius respiciat ꝛ speculet difficultates ꝛ omnes causas earum. ¶Posteriorũ enim inquisitio non est nisi solutio prius dubitatoꝝ. ¶Secõa ratio. Illi qui volũt inquirere veritatem non considerando prius dubitationem: assimilantur illis qui nesciunt quo vadant. Quia sicut terminus vie est id qõ intenditur ab ambulantibus: ita exclusio dubitationis est finis qui intenditur ab inquirente veritatem. Sed manifestum est ꝙ ille qui nescit quo vadat non potest directe ire nisi forte a casu. Ergo nec aliquis potest directe inquirere veritatem: nisi prius videat dubitationem. ¶Tertia ratio. Illi qui volunt inquirere veritatem non considerando prius dubitationes assimilantur vt dictum est illis ambulantibus qui nesciũt quo vadant. Sed ex hoc ꝙ aliquis nescit quo vadat: sequitur ꝙ quando iam peruent ad locum quo ire intendebat: nescit vtrum ibi sit quiescendum vel vlterius eundum: quia nescit vtrum ille sit locus ad quem ire intendebat. Ergo a simili quando aliquis nõ precognoscit dubitationem cuius solutio est finis inquisitionis: nõ potest scire quando inuenit veritatem quesitam ꝛ quando non quia nescit finem sue inquisitionis. ¶Quarta ratio. Audito:em oportet iudicare de auditis. Sed nullus potest bene iudicare nisi audiat rationes vtrinsq; partis. Ergo necesse est auditorem phye rationes aduersariorum vbi tantum audire: vt melius se habeat in iudicando. Et sic necesse est inquirenti veritatis scientiam preopere dubitare. ¶Unde propter rationes predictas cõsuetudo Aristotelis fuit fere in omnibus suis libris: vt ante determinationem veritatis premitteret dubitationes emergẽtes. Sed quare in alijs libris sigillatim ad singulas determinationes philosophus premittat dubitationes in hoc autem libro simul premittat omnes dubitationes ꝛ postea sm ordinẽ determinet veritatẽ: patebit i seqnti articulo.

Ad primũ ergo dicendum ꝙ licet cognitis ꝑncipijs debite subsumptis ꝛ applicatis ꝛ etiam cognita ipsa subsumptiõe ꝛ applicatione sit necesse simul tempore cognoscere conclusiones: possum9 tamen cognoscere prima principia: ignorando secũdaria principia saltem quantũ ad subsumptionem ꝛ debitam applicationem. Et ideo non est necesse simul cognoscere conclusionem: vt patet per Doc. S. in primo periermenias vbi sic ait. Quedam enim ex necessitate consequuntur ex principijs: ita silicet ꝙ non possunt esse falsa principijs existentibus veris sicut sunt omnes conclusiones demonstrationũ. Et hmõi veris ex necessitate intellectus assentit postq̃ percepit ordinem eorum ad principia: nõ autem prius. Hec ille. ¶Sciendum tamen ꝙ ly necesse positũ in ꝑn° articuli nõ dicit necessitatẽ simplr̃ sz necessitatem congruentie. ¶Et per hoc ꝑz solutio ad 4m. ¶Ad 2m dõm ꝙ impossibile est idem ignorare ꝛ cognoscere idem ꝑz idẽ ꝛ eodẽ modo. ¶Possumus tñ aliqd scire i vli ꝛ ignorare illud in ꝓpria forma: vt ꝑz in 2° prioꝝ. Ideo argm nõ concludit: qz dubitando aliquo mõ cognoscim9 ꝛ aliquo mõ ignoram9. ¶Ad 3m dõm ꝙ q̃uis dubitãs alligatus sit: tñ cũ iaz dubitat ꝛ veritatẽ inquirit est i via ad solutionẽ sui vinculi: qz iam aliqd cognoscit de re ꝛ aliquid ignorat. Uñ reddit in admiratõem ꝛ ꝙ ꝓns ad pfectam inquisitionẽ: qz ꝓpter admirari ceperũt hoies philosophari vt patuit in p° hui9. q. 8. ar. 5. ¶Ad 4m dõm sicut dictũ ẽ ad pm. ¶Ad 5m dõz ꝙ q̃ hz ꝓsiderare dubitatões alioꝝ nõ ẽ solut9 ab oi dubitatiõe. Sz dubitãdo ꝙ ecedit ad cognitionẽ vitatis. Uñ argm falsum assumit.

¶Ibi

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ phylosopho. Est aũt dubitatio prima. ⁊ est lectio secunda.

Dubitatur secundum hic procedit. Videtur ꝙ pbs nõ conuenienter prius ꝓponat dubitatiões ptinentes ad modũ ꝓsideratõis hui⁹ scie q̃s dubitationes ptinẽtes ad res ꝓsideratas in hac scia. Qz qualis ẽ ordo rex ꝓsideratax in aliqua scia: talis est ordo dubitationum q̃ mouent de rebus ꝓsideratis: cũ seinuicẽ ꝓsequantur. Sz res ꝓsiderate precedũt modũ ꝓsiderandi: sicut accidens ꝓcedit a substantia. 7°. huius. Ergo dubitatiões respicientes res ꝓsideratas debent precedere dubitatões respicientes modũ ꝓsiderandi hui⁹ scie. ¶ Ꝑ. 2°. ꝓbus in alijs suis libris figillatim ad singulas veritatis determinatiões ꝓmittit dubitatões. Ergo hic supflue ꝓmittit simul oẽs dubitatiões añ eax determinationẽ: cũ non videat maior rõ de vno q̃ ō alio. ¶ Ꝑ. 3°. Ista qõ. s. vtrx sint ponẽde trñ sbe sensibiles aut ꝓter eas sint ponẽde substãtie imãles: est q̃stio seu dubitatio ptinẽs ad res cõsideratas in hac scia. Et trñ hic enumerat inter eas que respiciunt modũ ꝓsiderandi. Ergo inter has dubitationes seu questiões nullus est ordo sed ꝓfusio. Qõ est ꝑ suppositũ. ¶ Sed ꝑ est ꝓcessus pbx in pñti passu vbi dicit. Est aũt dubitatio prima de quib⁹ in phemiali dictis dubitam⁹ vtrũ vni⁹ aut multax est scientiarum causas speculari ⁊c.

Respondeo dõm ꝙ queniẽter pbus ꝓmittit dubitatiões ptinẽtes ad modum ꝓsiderãdi prius q̃s ꝓmittat dubitationes respicieteſ res ꝓsideratas in hac scia. ꝑbatio Doc. S. Mã vanuz est simul querere sciam ⁊ modũ sciẽdi. Sed prius opz q̃ rere modũ sciendi q̃s ipam sciam vt in 2° li° huius habuz est. q. 5. ar. 2. Ideo queniẽter pbs p° premittit dubitationes ad modũ ꝓsiderandi ptinentes: deinde vo premittit dubitatiões ptinẽtes ad res ꝓsideratas in hac scia. ¶ Sz ꝓsiderandũ est p° ꝙ q̃tum ad modũ ꝓsiderandi pbs qua druplr multiplicat dubitationes seu questiones ex eo ꝙ q̃ttuor reperiunt in ꝓsideratiõe alicui⁹ scibilis. vz. causę ꝙ quas fit demõstratio. Ipa scia in se que causat ex deductione causax ad ꝓclusiones. Ipm sbm de quo fit demonstratio. Et ꝓprietas que demõstrat. ¶ Unde p° premittit dubitatiões pertinẽtes ad modum ꝓsiderandi causax. ¶ Scõd dubitatiões multiplicat ex pte ipsius scie in se. ¶ Tertio ex pte modi ꝓsiderandi ipsius subiecti. 4°. mr multiplicat dubitationes seu q̃stiones ex parte modi cõsiderandi ꝓprietatũ ⁊ accidentiũ. ¶ Quantũ ad p'm premittit vnã dubitationẽ que talis est. Utrũ cõsideratio quattuor causax ptineat ad vnam sciam aut ad multas ⁊ diuersas scias. Hoc est querere vtrũ vnius scie ⁊ precipue huius sit demõstrare ex oibus causis: aut magis diuerse scietie ex diuersis causis demõstrent. ¶ Quantũ vo ad 2'm ponit tres dubitationes. Quax prima est. Supposito ꝙ ad hanc sciam pertineat ꝓsiderare prima prin⁹ vt p°. 1°. hui⁹ dictũ est. q. 7. ar. 4. vtrũ trñ habeat ꝓsiderare prin⁹ substantie: vel etiã habeat cõsiderare de primis principijs demonstratiõis ex qbus oẽs scie demonstrãt. vz. vtrũ cõtingat idem simul affirmare ⁊ negare: vel nõ. Scõa est vtx hec scia que est cõsideratiua substãtiax sit vna scientia cõsiderans oẽs substãtias: vel sint plures scientie de diuersis substantijs. Tertia dubitatio est. Si sunt plures scientie de diuersis substantijs an sint oẽs cognate. i. vnius generis vel nõ. ¶ Sed q̃tum ad 3'm premittit duas q̃stiones. Quax p⁹ est. Utrũ sint solũ ponẽde substãtie sensibiles: vel vtrũ ꝓter eas sit ponere substãtias imateriales. Scõa questio est. Si sũt alique substãtie mãles: vtrum sint vniuoce. i. vni⁹ generis trñ: vl an sint plura gña taliũ. ¶ Quantũ vero ad 4'm ponit tres questiones. Quax p⁹ ē. Utrũ specnlatio hui⁹ scie sit solũ circa substãtias: vel etiã circa ea que per se substãtijs accidũt. Scõa vtrum hec scia consideret de qbusdam que videnť esse accidentia ꝙ se entis que sequunť ad oia entia. vz. de eodẽ ⁊ diuerso simili ⁊ dissimili ⁊ sic de similib⁹ an nõ. Tertia questio. Utrũ ad hanc sciam ptineat circa vnũqõqz transcendentium solũ cõsiderare quid est: aut etiã illa que sequũť ad ipsa puta vtrũ vnũ vni sit ẽiũ. Iste igiť sunt dubitatões mote a pbo circa modũ cõsiderandi: que sunt nouem in numero. Restat vlterius videre dubitatiões respiciẽtes res cõsideratas in hac scia. ¶ Consideradũ est ergo 2° ꝙ qz ista sciẽtia cõsiderat de primis principijs vt patuit in p° hui⁹. q. 7. ar. 4. ꝑn⁹ aũt rex ponebant duplicia a Platone. vz. species ⁊ mathematica: ideo pbs hic p° mouet questiones ptinẽtes ad species separatas. Scõo q̃stiones pertinentes ad mathematica. Mouendo autem questiones pertinentes ad species siue ad vniuersalia: p° mouet questiones quantũ ad substantiam principiorũ: querẽdo que sint. Scõo quantũ ad qualitatem eorum: querendo qualia sint. Querendo vero de substãtia principiorux p° multiplicat questiones ratione vniuersaliũ separatorũ. Scõo ratione separationis rerũ. ¶ Quantum ad p'm ponit tres questiones. Quarũ prima est. Utruz genera sint principia ⁊ elementa rerũ. aut ea in que sicut ī vltima diuiditur vnũqõqz singulare existens. Scõa questio. Supposito ꝙ genera sint principia rerũ: vtrum species specialissime sint principia quedam. Hic aũt pbus speciem appellat sm Platonicox consuetudinem illud qõ continet sub se plura idiuidua: sicut genus plures species: aut magis sint principia prima genera generalissima. ¶ Quantum ad 2'm. vz. ratione separationis rerum mouet phylosophus q̃ttuor qõnes. Quarũ pria est. Utrũ aliquid preter materiam sit causa sm se: aut non. Scõa questio. Utx supposito ꝙ aliquid ꝓter materiam sit causa rerum hoc sit separabile a materia an nõ. Tertia questio. Utrum si sit aliquid separabile a materia: hoc sit vnum tantuz sicut posuit Anaxagoras: aut plura numero sicut posuit plato. ¶ Quarta questio. Utrũ sit aliqd ꝓter sinolon. i. simul totũ: aut nihil: aut in quibusdã sit aliquid ⁊ in quibusdaz nõ. ¶ Circa qualitatem vero principiorũ p° mouet questiones quantũ ad vnitatem ⁊ pluralitatẽ. Scõo quantũ ad actũ ⁊ potentiam. ¶ Quantũ ad p'm mouet quattuor questiones. Quarũ prima est. Utrũ principia rerum sint determinata q̃tum ad numerũ: aut sm ſpẽm. Scõa questio. Utrũ corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ sint eadem principia an diuersa. Et si sint diuersa vtrũ omnia sint incorruptibilia: vel p'n⁹ corruptibilium sint corruptibilia ⁊ incorruptibiliũ incorruptibilia. Tertia questio. Utx vnuz ⁊ ens significent rex substantiam: ⁊ nõ aliquid aliud sup additum ad substãtiam sicut dicebãt platonici: vel non significent rerũ substantiam: sed aliquid superadditum vt antiqui naturales posuerunt. Quarta questio. Utrum ea que ponũtur principia rerũ habeant rationem pncipij q̃z rationem vlem: vel sm ꝙ vnũqõqz eox est hoc aliquid ⁊ singulare. ¶ Quantũ ad 2'm ponit duas dubitationes. Quarũ prima est. Utrũ p'm principium mãle sit aliquod corpus in actu. vt ignis vel aer vel aliqõ existens in potẽ vt plato posuit. Scõa questio. Utrũ principia sint cãe rex solũ sm motũ sicut antiqui nãles posuerũt: aut etiaz sint principia aliter q̃ per motũ: sicut plato posuit ꝙ quandam participationem hmõi sensibilia ab imaterialibus causari. ¶ Quãtũ ad mathematica mouet duas questiones. Quarũ prima est. Utrũ numeri ⁊ longitudines sint quedã substãtie vl non. Scõa questio. Si sint substantie vtrum sint separate a sensibilibus: vt platonici posuerunt aut sint in sensibilibus vt posuerunt pytagorici. Hee igr dubitationes sunt quas mouet pbs circa ꝓsiderata in hac scia: que sunt nouem in numero. Que si ꝓpũgant cũ ceteris faciũt numerũ decem ⁊ octo. Quas dicit pbs ideo se mouisse: qz in eis non solũ est difficile vitatem inquirere sed etiã nõ ẽ facile bene dubitare de eis: inueniẽdo. s. probabiles rationes dubitationis.

Ad primũ ergo dõm ꝙ lz res simplr ⁊ ex diuiné nature ꝓcedat modũ rei: ex pte tñ nr⁹i ꝓ⁹ est q̃rere modũ sciẽdi q̃s ipam sciam: cũ modus sciẽdi se habeat vt ianua ad acqsitionẽ scie: vt ex dictis manifestũ est. ¶ Ad 2'm dicendũ ꝙ pbus in hac scientia premittit dubitatiões simul ⁊ nõ in alijs scientijs ꝓpter

duo fm Doc.S.⁊ Albertū. ¶Primo q̄ scientie alie cō/ siderant ptialiter de veritate. Unde ad eas particula/ riter ptinet circa singulas vitates dubitare. Sed ista scīē/ tia sicut habet vlem ꝓsiderationem de veritate: ita etiaz ad ipsam pertinet vlis dubitatio de veritate. Et ideo nō ptialiter: sed simul vlem dubitationē ꝓsequit. Scōo q̄ dubitabilia que tangit hic pbus sunt principalia illa de quib⁹ phy aliter opinati sunt. ¶Nō aūt eodē ordine ipe ꝓcedit ad inquisitionē veritatis⁊ alij phy. Nam ipse in cipit a sensibilibus⁊ manifestis⁊ ꝓcedit ad separata vt infra patebit in.7°.hui⁹.q.5.ar.2. Alij vero phy intelli/ gibilia⁊ abstracta volnerūt sensibilib⁹ applicare. Unde q̄ ipse nō erat eodē ordine determinaturus quo ordie ꝓ cesserunt alij phy ex quoz opinionibus dubitationes se/ quunt: ideo ꝓelegit p° ꝓponere dubitatiōes oēs simul ⁊ postea suo ordine determinare. ¶Hec Doc.S.in p⁹ le ctione hui⁹ tertij. ¶Aliam vero rōnem assignat Cōmen tator.vz.ppter ꝓuenientiā methaphysice cū logyca: cui⁹ modus est disputatiue ꝓcedere circa hmōi dubitatōes: ⁊ postea determinare demōstratiue. Unde Cōmentator fic ait in hoc.3°.Cōmēto p°. Et forte ille ordo est melior in doctrina hui⁹ scientie: q̄ cōmunicat scientie disputatie in vniuersitate ꝓsiderationis. Subiectū.n. vtriusq; scien tie est idem.s.ens simplr. Et q̄ natura sermonū disputa toz facit vt ꝓponat in ordine sermonibus demōstrati/ uis: vidit Arist.q̄ ille modus ꝓsideratiōis dz poni pars per se in hac scia sicut fecit in noibus significantibus inten tiones hui⁹ scientie ecōtrario ei qd fecit in alijs scientijs sc̄z q̄ in alijs scientijs exponit noia apud ꝓpriā ꝓsideratio nem in vnaquaq; scientia. In hac aūt scientia exponit no mina in vno tractatu nō ad distinguēdū nomē equinocū: sed numerando intētiones de quib⁹ cōsiderat ista scīētia. ¶Hec ille. ¶Alia etiā ratio potest assignari ex p° hui⁹.q. 7.ar.2. Q̄r sapiēs qui oia nouit⁊ cui⁹ est docere omnia: non dz celare aut occultare intentū suū. Ideo oia que pñt esse dubitabilia circa veritatem: tangere debet⁊ aperire. ¶Ad vltimū dicendū q̄ illa questio magis ē de modo ꝓsiderandi substantias: q̄z de substantijs absolute. Jō nō remouet ordo inter ꝓdictas questiones.

¶Questio 2ª. De consideratione huius scīētie q̄tuz ad causas per quas demonstrat.

Einde considerandū est de rōni/ bus quas pbus adducit ꝓ vtraq; parte circa ꝓdictas dubitatōes. ¶Circa qō tria occurrunt considerāda. ¶Primo de rōnibus questionū que p tinent ad ꝓsiderationē hui⁹ scie. ¶Scōo de hijs que pertinēt ad substātias. ¶Tertio ō hijs que pertinēt ad principia substantiaz. ¶Circa primū occur/ rit triplex consideratio. ¶Prima est de cōsideratione huius scientie quantū ad causas per quas demonstrat. ¶Scōa quantū ad principia demōstrationis. ¶Tertia q̄tum ad ipsas substantias. ¶Quantū ad p^m q̄runt tria. ¶Primo vtrū vnius scientie aut diuersaz sit omnia ge nera causaz speculari. ¶Scōo si diuerse scīētie diuersas causas considerent: que illaz debet habere magis nomē sapientie⁊ prime phye. ¶Tertio vtrū in mathematicis ⁊ in īmobilibus sit bonū siue finis⁊ causa efficiens. ¶Ibi in Doc.S.⁊ phylosopho: primū ergo de quib⁹ nō.⁊ est lectio quarta.

a **D primum** sic ꝓcedit. Videt q̄ diuersarū scīētiarū ⁊ nō vnius sit oia genera causaz speculari. Et primo arguit duab⁹ rōnibus textus. Nam q̄ cunq; diuersa pertinent ad eandē scientiam si nō sint vni⁹ rōnis: necesse est illa esse ꝑia: q̄ vnū contrariū est bene principiū cognoscendi reliquū. Sz quattuor genera cau/ saz nec sunt eiusdem rōnis nec sunt ꝑia. Ergo considera tio causaz nō pertinet ad eandem scientiā. ¶ꝑ.2°. Que cunq; diuersa considerant in aliqua scientia eadē q̄ncūq;

illa scientia cōsiderat vnū illoz: necesse est q̄ ⁊ oia alia cō sideret. Sed mathematica speculat formam ⁊ non alias causas. Ergo consideratio oium causaz vni scīe compete re nō potest. ¶ꝑ.3°. Si oia genera causaz ptinerent ad eandem sciam: vel illa talis scientia esset scīa naturalis vel mathematica vel methaphysica. Nō p^m: q̄r scientia natu ralis de principio fm spēm hoc est de forma nō bz consi derare: vt ꝓbat p° ⁊ 2° phy^e. Neq; 2^m ⁊ 3^m q̄r vtraq; abstrahit a motu cuius subiectū est materia ⁊ principiuz efficiens ⁊ terminus finis. Ergo solam formā considerat vt videt. Et sic idem qd ꝓius. ¶ꝑ.4°. Si methaphy sica haberet considerare oia genera causaz sequeretur q̄ ꝓsideraret mām. Sed hoc nō. Quod sic pz: q̄r ad metha physicam pertinet ꝓsiderare illa que pertinent ad cōem rōnem entis. Sed mā nō est cōiter causa totius entis: iz alicuius particularis entis. Unde Doc.S. in ꝓsenti ca pitulo ꝓcludit q̄ materia fm seipsam nullo mō pertinet ad ꝓsiderationem methaphysice. Igit⁊c. ¶ꝑ.5°. Di uersa illa que pertinēt ad eandem sciam habēt reduci ad aliqd vnū. Sed genera causaz cum sint prima rez prin/ cipia nō pñt reduci ad aliqd vnū. Alias nō essent prima. Igit⁊ idem qd ꝓius. ¶Sed ꝯ est pbus in textu fm quē fic arguitur. Q̄r si alterius ⁊ alteri⁹ scie esset considerare quattuor genera causaz: sequeret⁊ q̄ non posset assignari ratio quare aliqua scientia diceret⁊ prima phya ⁊ sapiētia cū sapiens dicat⁊ qui causas cognoscit. Sed hoc est cōtra determinata in p° lib⁹ hui⁹.q.7.ar.4. Igit⁊c. ¶ꝑ. 6°. Cuius perfecte est scire aliquid: eius est oēs causas p se cognoscere. Sed multa sunt entia que habēt quattuor causas per se. Ergo eoz perfecta scientia haberi non pōt absq; cognitione quattuor causaz. Et sic ad eandem sciaz pertinet ꝓsideratio q̄ttuor causaz. ¶ꝑ.7°. Illa scīētia q̄ per oēs causas demonstrat: habet oia genera causaz cōsi derare. Sed phycus per omnes causas demonstrat: cuz effectus physicus a quattuor causis dependeat: vt patet 2° physicoz. Ergo ad vnā⁊ eādē sciam pertinet conside rare oia quattuor genera causaz.

Respondeo dōm q̄ Arist.vt hic dic̄ Doc. S.nō videt exp̄sse soluisse p/ sentem questionē in sequentibus. ¶Potest tn eius solutio ex hijs que ipse inferius in diuersis locis determinat: fa/ ciliter colligi. Un dicendū est q̄ ad eandem sciam bene spectat oia genera causaz speculari: nō tamen ad quālibz. ¶Prima pars ꝓbat fm Doc.S. Tribus rōnibus. Et p° de methaphysica sic. Nam methaphysica bz conside rare de ente inquantū ens: vt pz 4° hui⁹. Ergo eius est ꝓsiderare ꝑmas ꝑtes. Omnis aūt substantia vel est ens p seipsam⁊ sic est forma. Uel est ens p suā formā⁊ sic est cōposita ex materia⁊ forma: Ergo hec scīa inquantuz est cōsideratiua entis: ꝓsiderat cām formalē. Et q̄r ipse sub/ stantie prime lz sint īmobiles fm seipsas sunt tamen cau sa motus alioz p modū finis: ideo hui⁹ scientie cuius est precipue ꝓsiderare cām finalem⁊ aliquali cām mouen/ tem eius est cōsiderare finē⁊ cām efficientem. Materiā vo bz ꝓsiderare inquātū sub ente ꝓtinet lz nō pz ipsaz Ergo ad methaphysicā ptinet ꝓsiderare oēs cās. ¶ꝑ. 2°. Eadē est rō boni⁊ finis: vt pz 2° phy^e. Sed metha physici est ꝓsiderare vltimū bonum: vt patet.12. huius. Ergo ei⁹ est ꝓsiderare vltimū finē. Sz oēs cause attribu/ tionē hnt ad finē. Ergo methaphysicus bz oēs causas cōsi derare. ¶ꝑ.3°. Cause pri⁹ sunt p̄n^a essendi q̄s mouēdi. Ergo methaphysicus q ꝓsiderat ens inquantū ens ꝓside rat oēs cās. ¶Scōo ꝓbat idez similr de physica. Quia sm ei⁹ formalr acceptū: ex q̄tuor causis dependet. Er/ go physicus oēs causas vt sunt causantes per motum: ha bet considerare. Et sic ad eandem scientiaz bene pertinet consideratio omniū quattuor causarū. ¶Scōa pars con clusionis ꝓbatur. Quia aliqua est scientia particularis sicut mathematica que abstrahit a motu⁊ a materia sen sibili: considerans aliqd ens sub ratione aliqua speciali. Ergo talis scientia non habet considerare omnes causas: sed illam solaz a qua dependet ratio formalis sui subiecti.

¶Cōsiderādum

¶Considerandū est tamen ſm Albertū in hoc 3°. tractatu. 2. ca°. p°. circa finem: q̄ ꝓsideratio oīum causaꝝ eque ꝓncipaliꝫ accepta de q̄libet cā diuersaꝝ ē sciaꝝ. Uñ sic ait. Quap: opter videbit alterius esse scie hāc causaꝝ singulas speculari principaliꝫ: qm̄ physicus principaliꝫ ꝓsiderat q̄dam mouens ⁊ mām: ⁊ secundario formā ⁊ finem. Hec considerat nisi quādam formā cū motu ⁊ mā cōceptam: ⁊ quēdam finem qui est vltimū transmutatiōis ⁊ motus. Mathematicus aūt principaliꝫ ꝓsiderat quādam formā cum quantitate conceptam: ꝛz a motu ⁊ a materia sensibili separatam. Primus aūt phūs simpliꝫ considerat finem et eam que est simpliꝫ forma. Principaliꝫ etiā considerat mouens īmobile ⁊ mām ſm q̄ est aliqua substā tia. Consideratio ergo causarū principaliter de qualibet causa accepta: diuersaꝝ est sciaꝝ. Sz si principaliꝫ ⁊ secūdario accipiaꝫ: tūc est sapientie prime ⁊ phyce ſm q̄ndā modū: vt pz ex inductis. Hec ille formaliꝫ.

Ad primū ergo dōm ſm Doc. S. in presenti lectione: q̄ illa que sunt diuersa ⁊ nō ꝛria sunt in duplici differentia. Iſtā quedā sunt que nō reducunt ad aliq̄ cōmune in vna scientia cōsideratū. Et talia nō pertinēt ad ꝓsiderationem vnius sciētie. Alia sunt que ꝛz sint diuersa ⁊ nō ꝛria: reducunt tñ ad vnū. Et talia bene ꝓsiderant in eadem scientia. Uñ quattuor gña causaꝝ ꝛz sint diuersa ⁊ nō ꝛria: q: tñ reducunt ad vnū. s. ad ens: nihil prohibet ea cōsiderari in eadem scīa ⁊ precipue in ista q̄ considerat ens inquantū ens. ¶Ad 2m dicendū q̄ nihil phibet si aliqua scīa ⁊ si nō quelibet considerat oēs causas vt dictū est in deductione cōclusionis: inquantū. s. reducunt ad aliquod vnū. ¶Ad 3m dicendus q̄ physicus habet cōsiderare oēs causas: similiꝫ ⁊ metha physicus ꝛz diuersimode. Et ꝛz phycus nō habeat cōsiderare formā que est separata a materia vt aliqui phy posuerunt: habet tñ cōsiderare formā que est principiū motꝰ ⁊ quietis. Similiꝫ ꝛz methaphysica abstrahat a materia: q. s. materia nō est de rōne entis in cōmuni: nō tñ abstrahit a materia sic q̄ materia sit ꝛ rōnem entis ꝛz nō ſm se ipsam: vt dicit Doc. S. hic. ¶Et per hoc pz solutio ad 4m. ¶Ad 5m dicendum q̄ ꝛz quattuor genera causaruꝫ nō habeant reduci ad vnā cām priorem oibus: reducūt tamen ad vnū p predicationē. s. ad ens sicut satis declaratum est in corpore articuli. ¶De quibus cansis dictum est aliqualiꝫ in p° huius. q. 10. per totā. Et inferius plenius dicet in. 5°. hui°. q. 2. ar. p°.

¶Ibi in Doc. S. ⁊ pbo. Igit̄ ex dudū determinatis,

a **Ꝺ secundum** sic procedit. Uidetur q̄ illa scientia que habet ꝓsiderare finem nō maxime debeat dici sapia ⁊ prima phya. Iſtaz sapia dicit aliquo cognoscere quid est: q̄z cognoscere quid non ē aut ꝛz aut quale. Forma aūt est rō eius q̄ qd erat eē: vt pz 2° post. ⁊. 7°. hui°. Ergo scientia habita per formam vt mathematica est certissima ⁊ per ꝑns noīe sapientie digna. ¶Ꝺ. 2°. Uidemus q̄ circa gñones ⁊ corruptiones ⁊ vliter circa oēm trāsmutationē maxime dicimur aliqd scire: q̄n̄ cognoscimus principiū motus: eo q̄ motus nihil aliud sit q̄z actus mobilis a mouente: vt pz 3° phyco. Ergo dicet q̄ illa scientia que habet considerare de causa efficiente sit maxime nomine sapie digna. ¶Sed ꝛra est pbus in textu qui sic arguit. Illa scientia que est principalis ⁊ ordinatiua aliaꝝ scientiaꝝ subditarū: dicit maxie sapientia: vt pz p° huius. q. 8. ar. 2. Ergo illa scientia que est ipsius boni ⁊ finis est maxime digna noīe sapientie. Patet ꝛia. Quia finis est quodāmodo causa oīum aliarum cāz: cū omnia alia sint ꝓpter finem. Qd etiaz pz 2° phyc. Et sic scientia que ꝓcedit per causam finalē: est ꝑncipalis ⁊ ordinatiua aliaꝝ. Cuius signuz est. Quia artes ad quas ptinent fines: principant ⁊ precipiūt artib⁹ aliis. Sic̄ gubernatiua nauifactiue: vt pz p° ethyc ⁊ 2° phyc.

Respondeo dōm q̄ philosophus in ꝓti nō determinat hāc questionē sed ex predictis rōnibus concludit q̄ cognitio cuiuslibet cause per se requiritur ad cognitionē pfectam effectꝰ habentis omnes causas per se. Ex quo vlterius cōcludit q̄ mathematicus dicit sapiens ⁊ q̄ cognitionem habet perfectissimā: ⁊ per oēs causas habet cōsiderare vt in precedenti articulo deductū est. ¶Dicendū tamen est ad questionem q̄ ꝯuis ſm quadruplicem causaꝝ ꝓsideratōem quelibet scientia possit dici sapientia ⁊ prima phya in genere: tamen simpliciter loquendo illa scientia que est ꝑcipue consideratiua cause finalis dicit simpliciter sapientia ⁊ prima phya: cū finis sit prima causaꝝ. Prima tamen partem huiꝰ conclusionis pbant duo argumenta ante in ꝓrium adducta. ¶Secūdaz vō ptē ꝓclusiōis pbat rō post in ꝓriū adducta. ¶Considerandū est tñ ſm Doc. S. in ꝑti lectione elicitiue q̄ quadruplex est modus sciendi. Iſtam quidam est modus sciendi quo scimꝰ aliqd non esse qui est p demōstrationē negatiuā. Secūs modus est quo scimus aliquid esse. Et iſte est duplex. Iſtam qdam est quo scimus qd ē res: vt q̄n̄ scimus q̄ homo est aial rōnale. Alius est modus sciendi quo scimus qualis est res aut quanta. Et hic modus diuidit in nouem predicamēta accidentiū. Alius aūt modus sciendi quo scimus quid est res est duplex. Istaz qdam est quo scimus quid est res absolute. Sicut dū scimus quid est substantia. Alius est quo scimus qd est res nō absolute: sed cū additione alicuiꝰ extrinseci: sicut cum scimus quid est accidens per additamentū sui ſbi. Unde sic dicit Doc. S. hic. Quia inter diuersos modos sciēdi magis dicimus scire illū qui scit aliquid esse q̄z illū q scit aliquid nō esse vnde ⁊ in posteriorib⁹ phylosophus probat q̄ demonstratio affirmatiua est potior q̄z negatiua. Inter eos aūt qui sciunt aliquid affirmatiue magis dicimus vnū alio scire. Sed inter eos maxie dicimus scire illum q cognoscit quid est res: q̄z enim qui cognoscit q̄ntā aut qualis est ⁊ qd possit agere vel pati. Sic igit̄ cognoscendo ipsam rem absolute perfectissimū est scire quid ē res qō est scire quid est substātia rei. Sed in alijs etiā cognoscendis puta ꝓprietatibus rei magis dicimus singula scire de quibus fiunt demōstrationes q̄n̄ etiam de ipsis ꝓprietatibus vel accidentibus scimus qō quid est: q: qō quid est nō solū inuenit in substantijs: sed etiā accidētibus. Hec ille. ¶Ex p̄dictis ergo pz q̄ hec scīa methaphysice est certissima ⁊ digna noīe sapie ⁊ est pa phya: q: est consideratiua cause formalis que est qdditas rei. Et ē princeps aliarū: q: etiam est consideratiua ipsius finis: q̄ inter ceteras causas principatum obtinet. ¶Huic sententie concordat Albertus in hoc 3°. tractatu. 2. ca°. p°. circa medium. ¶Ad argumēta aūt pz solutio in corpe articuli. ¶Ibi in Doc. S. ⁊ phylosopho. Amplius autem multis existentium.

a **Ꝺ tertium** sic proceditur. Uidet̄ q̄ in īmobilibus siue mathematicis sit bonum sine finis. Iſtam mathematicalia sunt entia realia: vt pater. 6. huius: ⁊ in. 5°. huius etiam patet. Ergo etiam ē. ¶Ꝺ. 2°. In 2° ethycor dicit̄ q̄ omnis scientia est de bono ⁊ de difficili. Ergo cum mathematica sciētia sit certissima erit de bono. ¶Ꝺ. 3°. In quantitate est per se motus: vt patet. 5°. physicor. Sed mathematicus considerat quantitatē. Ergo considerat finem quantitatis: ⁊ non solū materialiter: sed ſm q̄ est finis motus. ¶Ꝺ. 4°. Sbe separate habent causam efficientem ⁊ finem. Sed substantie separate sunt magis abstracte a motu q̄z entia mathematicalia. Ergo idem qō prius. ¶Ꝺ. 5°. In mathematicis est certissima demonstratio: vt superius dictum est. Sed principia demonstrationis sunt cause conclusionis efficientes ⁊ materiales: vt pz p° posteriox ⁊ 2° physicox. Igitur ⁊c. ¶Sed contra arguitur. Iſtam mathematicus abstrahit a motu: cuius materia est ſbm ⁊ efficiens ꝑn̄m ⁊ finis est terminus. Ergo mathematicus nō habet cōsiderare materiā efficiens ⁊ finem. ¶Ad idem videtur esse phylosophus in textu dicens. Amplius autē multis existentium non insunt omnibus omnia. Quo nanqz mo-

6. Lect. 1.

Lectio. 6.

X. 4. cō. 18

post. X. 4

Mathematicus dupliciter considerat

Finis est prima causa

Quadruplex modus sciendi

Demonstratiua est potior negatiua

Metaphysica est tota considerans Formalis vt finalis est

finis est ꝛia alius cause,

An in immobilibus sine mathematicis sit bonum sine finis

do possibile est motus principium esse immutabilis aut boni nām. Si quidem omne qđ bonum est bonum fm se ⁊ per suā nām finis est ⁊ ita: ꝙ illius causa ⁊ fiūt ⁊ sūt cetera. Finis aūt ⁊ cuius cā actus cuiusdā est finis. Sz actus oīs cum motu. Quare in imobilib⁹ nō contingit hoc esse p̄ncipiū: nec esse aliquod anthoagathon. i. p se bonū.

Respondeo dōm ꝙ in mathematicis non reperit bonū i rōne boni: nec finis sub rōne finis. Considerat tn̄ in eis id qđ est bonuz ⁊ finis. i. esse ⁊ ipm qđ quid est. Prima parte hui⁹ conclusionis ꝓbant rōnes facte ante in ꝓrium. Scōam vero partem ꝓbant rōnes adducte post in ꝓtrariū. ¶ Considerandū est aūt p⁹ pro ampliori declaratione fm Doc. S. elicitiue hic i littera ꝙ finis pōt ꝯsiderari dupliciter. Uno⁹ fm id qđ est. s. fm ꝙ est qōdam ens. Et sic finis reperit in mathematicis. Alio⁹ ꝯsiderat in rōne finis. Et hoc dupl̄r. Uno⁹ in rōne finis ⁊ termini motus. Alio⁹ in rōne termini alicui⁹ operatōis sine motu. Et isto vltimo modo reperit finis i imobilibus nō mouctib⁹ habentib⁹ intellectū ⁊ volūtatem. ¶ Considerandū est 2⁹ fm eūdē Doc. S. ꝙ triplicia sunt entia imobilia. Nam q̄daz sunt imobilia: ⁊ tn̄ sunt mouctia sicut sūt prime sbe. Et in talibus bn̄ est ꝯsiderari principiū ⁊ finis mot⁹. Alia sunt imobilia nō mouctia. Et talia sunt duplicia. Quedā sūt q̄ habent intellectū ⁊ volūtatez. Et in talib⁹ licet nō reperiat finis in rōne termini mot⁹: reperit tn̄ finis in rōne termini alicui⁹ oponis sine motu: vt dictū est. Opz. n. in eis ponere bonū qđ est obm volūtatis. Alia sunt imobilia non mouctia nō hntia intellectū ⁊ volūtatem: sicut sūt mathematicalia. Et in talibus nō ꝯsiderat finis in rōe finis. Lō siderat tn̄ in eis id qđ est bonū: vt dicit hic Doc. S. ⁊ ēt patebit in. 12. hui⁹. q. 6. ar. 3. ¶ Considerandū est tn̄ 3⁹ ꝙ mathematica p̄nt ꝯsiderari dupl̄r. Uno⁹ fm esse. Et sic in eis reperit bonū sicut hic innuit Doc. S. Alio⁹ fm ꝙ sunt abstracta fm rōnem. Et sic nihil refert in eis non eē bonū: qz rō entis pōt p̄escindi a rōne boni. Unde Doc. S. in prima pte. q. 5. ar. 3. ad 4.^m sic ait. Mathematica nō subsistunt separata fm esse: qz si sic subsisterent: esset in eis bonū. s. ipm esse ipoz. Sūt aūt mathematica separata fm rōnez tn̄: put abstrahunt a motu ⁊ a materia. Et sic abstrahunt a rōne finis qui habet rōnez mouctis. Nō est aūt inc̄ueniens ꝙ in aliquo ente fm rōnem nō sit rō boni: cū rō entis sit prior q̄ ratio boni. Hec ille. ¶ Unde ex hoc pz ꝓcordantia inter dictū Doc. S. i pñti lectōe ⁊ inter textū eius nūc adductū. Dicit. n. hic ꝙ falsum est ꝙ in mathematicis nō sit bonū sicut infra ꝓbs in 5⁹ ꝓbat. Hec ille. ¶ Considerandū est aūt 4⁹ ꝙ motus triplicit pōt esse in aliquo. Uno⁹ sicut efficiente. Et sic est in deo. Alio⁹ sicut in sbo. Et sic est imobili: vt pz in 3⁹ phy^e. Alio modo sicut in termino ad quē. Et sic albefactio esset in albedine ⁊ augmentatio in magnitudine. ¶ Considerādū est 5⁹ ꝙ sicut duplex est efficiens. vz. vnum qđ est principiū ipsius esse: ⁊ aliud qđ est p̄n^m motus: ita duplex est finis. Quidā. n. est finis qui est terminus ipsius esse. Ali⁹ est finis qui est termin⁹ motus ⁊ mutationis ⁊ quietis. Unde quidā ꝓcedunt ⁊ bene ꝙ lz in mathematicis nō sit finis 2⁹ modo: est tn̄ bene in eis finis p⁹mō qui corrīdet efficiēti p⁹ modo dicto. ¶ Ad argumēta aūt pro vtraq; parte pz solutio per notabilia superi⁹ adducta. ¶ Sciendum est tn̄ ꝙ Antoni⁹ Andree in hoc. 3⁹. q. p^a ad 2^m solvendo p^m argumentū in presenti articulo adductū: dicit ꝙ non oē bonū habet rōnem finis: nisi illud ad qđ alia ordinant. Mathematica aūt lz aliqua possint dici esse ad finem extrinsecum: tamen in eis non est finis ad quez aliud ordinatur ita ꝙ vnum sit finis alterius proprie loquēdo. Hec ille. ¶ Sed hoc est contra phylosophū p̄mo ethycorum ⁊ scōo physicoꝝ: vbi vult ꝙ omne bonum inātum bonum habet rationem finis. Unde est multa repro batione dignum.

¶ Questio tertia. Ad quam scientiam pertineat considerratio primoꝝ principioꝝ.

Einde ꝯsiderandū est de ꝯsideratione primoꝝ p̄ncipioruꝫ demōstratōis. s. ad quā sciam pertineat. ¶ Circa qđ q̄runt̄ duo. ¶ Primo vtr̄ vnius scie aut diuersaꝝ sit considerare p⁹ principia simplr ipsius demōstrationis. ¶ Scōo. Si est vnius: vtrū eiusdē scie sit ꝯsiderare ipsa principia ⁊ ībam: ⁊ si sic: que ē illa scia q̄ hmōi ꝯsiderat. ¶ Ibi in Doc. S. ⁊ phō. At vo si scientie eaꝝ tē.

D primum sic procedit. Videt ꝙ vnius scie nō sit cō siderare p̄ma p̄n^a simplr ipsius demōstratōis. Nam oēs scie vtunt̄ hijs primis principijs. Una ergo rōne vna scia ꝯsiderat illa prima principia: eadem ratione ⁊ altera. ¶ P. 2⁹. Duplex est modus quo de aliquibus est cognitio in scientijs. Unus est quo ō vno quoq; cognoscit quid est. Ali⁹ est quo cognitio p demōstrationez acquirit: vt pz 2⁹ post^e. Si ergo scia aliqua p⁹ p̄ncipia demōstratōis ꝯsiderat: vel cōsideraret ea diffinitiue vel demōstratiue. Nō primū: qz talia principia sunt complexa. Complexoꝝ aūt nō ē diffinitio: vt pz 2⁹ post^e. ⁊. 7⁹. huius. Neq; 2^m: qz ad demōstratiōem tria requirunt̄. s. sbm passio ⁊ dignitas: vt pz p⁹ posterioꝝ. Si ergo prima p̄n^a cognoscerent̄ p demōstratōem: opoteret ꝙ haberent p̄ncipia prioza. Et sic prima pricipia nō eēnt prima pricipia: vel esset ꝓcedere in īfinitū in demōstrationibus. Igit̄ tē. ¶ Sed cōtra arguit̄. Quia si in diuersis scientijs cōsiderarent̄ prima principia: sequeretur ꝙ idē esset i diuersis scientijs cōsideratū. Et sic esset supfluitas in scientijs.

Respōdeo dicēduz ꝙlz nullius scientie particularis sit prima pricipia cōsidera re: alicuius tn̄ ⁊ vnius scie cōmunis ⁊ tn̄ diuersaꝝ est ipsa cōsiderare. ¶ Prima pars huius cōclusiōis sic patet. Nam illa que ꝓstituunt ex terminis trāscēdētib⁹ sbm scie particularis: nō debent cōsiderari in aliqua scia particulari: qz transcenderet metas. Sed prima principia ponunt̄ ex terminis transcendētibus sbm cuuslibet scientie particularis. Ergo nullius scie particularis est ea cōsiderare nec ea negātibus ꝓdicere. ¶ Scōa pars. s. ꝙ alicuius scientie cōmunis sit ea considerare: probatur sic. Nam illa non debent remanere in considerata: per quorum cognitionem omnia in scientijs particularibus considerata euidentiaz accipiunt. Sed prima principia sūt huiusmodi: quia ipsis ignoratis: omnia alia ignorantur: ipsis tamen scitis omnia alia sciuntur. Ergo oportet ꝙ considerentur in aliqua scientia cōmuni. ¶ Aliam rōnem addūcit vers⁹ hic. Nam circa talia principia contingit errare ⁊ recte se habere. Ergo alicuius scientie est huiusmōi principia considerare. ¶ Sed hec ratio est contra phm i 4⁹ huius: qui vult ꝙ circa prima p̄ncipia non contingit errare: nisi intelligatur voce ⁊ non mente. Cognitis enim terminis impossibile est intellectum eis non assentire. ¶ Tertia pars scilicet ꝙ vnius scientie cōmunis ⁊ non diuersarum sit ea considerare: patet per rationez post oppositum. ¶ Considerandum est tamen ꝙ fm duplicem operationem intellectus: duplicia sunt principia demonstrationis. Quedam enim sunt principia incomplexa. Sicut ens qđ clauditur in conceptione cuiuslibet entis. Alia sunt principia complexa. Et illa sunt duplicia. Quedam sunt que componuntur ex complexione terminoꝝ trāscendentium: sicut: Impossibile est idem simul esse ⁊ nō esse. Et talia vocantur hic fm phylosophum in textu cōmunes opiniones ex quibus omnes demonstrant: inātum scilicet singula principia conclusionum propriarum demonstrationum habent firmitatem virtute horum p̄n cipioꝝ cōmunium. Sed fm aliam translationem vocantur prime propositiones vniuersales ex quibus queritur demonstratio super omne quid. Unde cōmentator in hoc. 3⁹. cōmento. 5⁹. sic ait. Dico principia demōstrationis. i. primas ꝓpositiones vles ex qbus adaptat̄ nob sup hoc omne querere demonstrationem cuius cognitio est q̄reda.

est querenda. Alia sunt principia complexa q̃ ex terminis specialib⁹ constituunt: que positiones appellant: qr ī demonstratiõibus specialib⁹ que fiũt in scientijs particularibus: tanq̃ p̃missę ingrediunt demonstratiõem vt pz p⁹ posteriox. Titul⁹ aũt hui⁹ qõnis intelligit de principijs complexis p⁹ modo sũptis ꝛ nõ de alijs: qr intelligit de principijs complexis que sũt ex terminis transcendentibus ꝛ non de alijs. Lec.16.

Ad primũ ergo dõm q̃ scientie particulares vtunt primis principijs tanq̃ quibusdam suppositionib⁹. Non tñ sequit q̃ de ipsis determinent sicut nec determinãt de ente in cõi ſm rõnem cõmunẽ eius. Cõsiderãdũ est tñ q̃ principia cõia cõplexa ꝓ̃t dupliciter ꝓsiderari. Uno⁰ vt sunt in sua cõitate remanentia. Et sic de eis nõ fit mentio in aliqua scia particulari. Alio⁰ vt sunt appropriata. Et sic bene ꝓsiderantur in scientijs particularib⁹. Ad 2m dicendũ vt dicit hic Doc. S. q̃ pbs nõ ꝓsiderat hmõi principia tanq̃ faciens ea scire diffiniẽdo vel absolute ea ꝓsiderando ꝛ demonstrando: sed solũ elenthice. i. ꝺicendo disputatiue negantibus ea: vt in 4⁰ dicet. q. 6. ar. 1. Hec ille. Huic sententie accedat Albert⁹ in hoc 3⁰ tractatu. 2⁰. ca⁰. 3⁰. sic dicens. Est tñ hec scia nõ per viã demõstratiõis ostensiue certificans de ipsis: sed potius deducens ad impossibile eũ qui ponit hoꝝ ꝓ̃ia principioꝝ. Hec ille.

Cjbi in Doc. S. ꝛ pbo at vo ꝛ de pricipijs: ꝛ ẽ lec. 5.

a **D secundum** sic pcedit. Uidetur q̃ nõ vnius ꝛ eiusdẽ scie ꝛ potissime hui⁹ sit ꝓsiderare ꝓ̃ma ꝓn⁹ ꝛ sbam p⁹. Nam ꝓ̃ma ꝓn⁹ simplr ꝛ ipsa substantia ꝓ̃ma nõ videnť in aliquo vno q̃nire. Ergo nõ cadunt sub ꝓsideratione vnius ꝛ eiusdem scie. Qr q̃li bet scia est vnius ꝛ eiusdẽ generis scibilis: vt pz p⁰ post*. Lc.41.

C ꝺ. 2⁰. Prima principia ptinent ad ꝓsiderationẽ logyce: cũ logyca doceat demonstrare. Sba vo prima ptinet ad hanc sciam: vt pz ex deductione Arist. in sequẽtib⁹ libus. Ergo vnius ꝛ eiusdẽ scie nõ est ꝓsiderare ꝓ̃ia ꝓn⁹ ꝛ ꝓ̃mã substantiã. C Sed ꝺ arguit. Qr si alteri⁹ scientie est ꝓsiderare hmõi principia ꝛ alterius ipsam ꝓ̃mã substantiã: remanebit dubitatio q̃ eax erit principalior. Mã dignitates sunt maxie vtes ꝛ principia oium que traduntur in qbusdã scientijs. Ergo videt q̃ scientia ꝓsiderans ipsas dignitates: sit principalissima. C Econtrario vo videtur q̃ illa scia q̃ cõsiderat ꝓ̃mã sbam: sit p⁹ pbya ꝛ ꝓncipalissima. Manifestũ est. n. q̃ p⁹ pbya est consideratiꝝ prime sbe: cũ substantia sit p⁹ ꝛ principale ens. Ergo si diuersax sciax sit considerare prima ꝓn⁹ ꝛ ipsam ꝓ̃mã sbam: difficile erit assignare que illax sit principalior ꝛ ꝓ̃ma phylosophia.

Respondeo dõm q̃ vnius ꝛ eiusdẽ scietie ꝛ potissime hui⁹ est considerare prima ꝓn⁹ demonstratiõis ꝛ ipas primas substantias. Cuius rõ est. Qr substãtia est primũ ꝛ principale ens: vt pz. 7⁰. hui⁹. Ergo vltime ꝛ prime scie est ꝓsiderare primas substãtias. Et cũ ad vltimã sciam pertineat cõsiderare hmõi ꝓ̃ma ꝓn⁹ demonstrationis cũ constituant ex terminis vltimis: sequit q̃ vnius ꝛ eiusdẽ scietie ꝛ potissime hui⁹ sit ꝓsiderare prima ꝓn⁹ demõstratiõis ꝛ substantias primas: cũ hec scia sit vltima vt patuit in primo hui⁹. q. 7. ar. 2. ꝛ lec. 5. C Hanc tamen qõnem cũ precedenti vt dicit hic Doc. S. determinat pbus in. 4⁰. hui⁹. Et dicit q̃ ad primũ pbm pertinet ꝓsideratio dignitatuꝝ inquantũ ad ipm pertinet ꝓsideratio entis in cõi: ad quaꝝ per se ptinent hmõi principia prima vt maxie apparet in eo qõ est maxime p⁹ ꝓn⁹. s. q̃ impossibile est simul idẽ esse ꝛ nõ esse. Unde omnes scie pticulares vtunt hmõi principijs sicut vtuntur ipso ente: qõ tamen cõsiderat primus phylosophus. Hec ille. Lc.16. Cõm.1.

Ad primum ergo dõm q̃ hmõi prima ꝓn cipia demõstratiõis rõe suox terminoꝝ cõiuꝝ ꝛ ipsa sba ꝓ̃ia q̃nictiaꝝ hñt ī ente in sui cõitate ꝓsiderato: qr ꝓn⁹ cõplexa reducũt ad ꝓn⁹ icõple-

xa ex quibus ꝓstituunt ꝛ per que habent intelligi: qr eorum posita cognoscunt per extrema: ꝛ principia cognoscũtur inquantũ terminos cognoscim⁹ vt dicit p⁰ post*. C Ad 2m dõm q̃ predicta p⁹ ꝓn⁹ ptinent ad ꝓsiderationẽ logyce ſm q̃ habent respectũ ad terminos 2⁹ intentiõis vt. s. valent ad discernẽdũ verũ a falso. Ad primũ aũt pbm ptinent ſm q̃ sũt p⁹ ꝓn⁹ eoꝝ q̃ ꝓsiderant in scientijs particularibus: ꝛ etiam ſm q̃ ꝓstituunt ex terminis transcendẽtibus que transcendentia principaliter considerãtur ī prima phylosophia vt pz. 4. huius. Lectio.8. ꝛ cõm.6. Lect. 1.

C Questio. 4⁹. De consideratione huius scientie per respectũ ad ipsas sbas ꝛ accidentia.

Einde tractandũ est de consideratione huius scientie: q̃ntum ad ipsas substantias ꝛ accidentia. C Circa qõ queruntur duo. C Primo vtrum vnius ꝛ eiusdẽ scie sit cõsiderare omnes substãtias. C Scõo vtrum vnius ꝛ eiusdem scie sit considerare substantias ꝛ accidentia.

C Ubi in Doc. S. ꝛ pbo totaliter que sbarum vtrum vna omniũ: ꝛ est lectio sexta.

a **D primũ** sic pcedit. Uidet q̃ nõ vnius ꝛ eiusdẽ scie sit cõsiderare oẽs sbas. Nam eiusdẽ scie est ꝓsiderare sbm ꝛ p se accidẽtia eius. Ergo si vnius et eiusdem scientie est considerare omnes substantias: ipsa etiã considerabit omnia p se accidẽtia ipsax. Et sic nõ erit in rex nã nisi vna scia. Qõ est ꝺ pbm potissime. 6⁰. hui⁹. Adaio: pz in p⁰ post* ꝛ 2⁰ phy*. C ꝺ. 2⁰. Illa q̃ ptinẽt ad diuersas scias: nõ sunt eiusdẽ ꝓsideratõis. Sz diuerse sbe ptinent ad diuersas scias vt pz de corpore mobili et de corpore ẽnto. Nam scie secant quãdmodũ ꝛ res de quibus sũt vt dr. 3. de aia. Alias etiã phyca ꝛ mathẽca silr ꝛ astronomia nõ essent diuerse scie. Igit idez qõ prius. C Sed ꝺ arguitur. Qr omnes sbe conueniunt in cõi rõne substãtie. Ergo cuius est ꝓsiderare substãtiã in cõi eius ẽ ꝓsiderare oẽs substãtias. Sed hui⁹ scie est ꝓsiderare substantiã in cõi: cũ ei⁹ sit ꝓsiderare ens inq̃tũ ens cuius ps principalis est substãtia. Igit eius ẽ ꝓsiderare oẽs sbas. C ꝺ. 3⁰. Non vr maior rõ: quare prima pbya ꝓsiderat plus vnam sbam q̃s aliam ſm q̃ conueniunt in cõi ratiõe substantie. Igitur ipsa considerat omnes substantias. Lec. 13. ꝛ cõmẽ. 38.

Respondeo dõm: q̃ vt hic dicit Doc. S. Hec qõ determinatur a pbo quarto hui⁹: vbi ondit̃ q̃ ad p⁹ pbya⁹ ad quã ptinet considerare ens inq̃tũ ens est: ptinet ꝓsiderare de sba in q̃tum sba est. Et sic ꝓsiderat oẽs sbas ſm cõez rõnẽ sbe. Et per ꝺns ad eã ptinet cõsiderare cõia accñtia sbe. Ipsa ticularia vero accñtia quarũdã sbax: pertiet ꝓsiderare ad scias pticulares que sũt de pticularibus substãtijs. Sicut ad scias nãles ptinet ꝓsiderare accñtia sbe mobilis. Uerũtamẽ in ꝓdictis sbijs est ordo. Mã prime sbe imãles. Uñ ꝛ eax ꝓsideratio ꝓprie ptinet ad p⁹ pbm. Sic si nõ essent alique sbe priores sbijs mobilib⁹ ꝛ corpalib⁹: scia nãlis essz p⁹ pbya: vt dicẽ infra in. 6⁰. Hec ille. C Cõsiderandũ est tñ: q̃ sba põt dici p⁹ dupliꝛ. Uno⁰ p⁹ a substando: qr. s. pluribus accñtib⁹ mãlib⁹ subsstat sicut id qõ substat. Et sic p⁹ sba non dr imãlis sz magis mãlis. Alio⁰ dr sba pria ordine pfectiõis: qñe pfectior ꝛ pfecti⁹ ꝛ magis accñs ad ꝓmã cãm ſm grad⁹ sue nãe. Et sic sbe p⁹ dñr imãles sbe: de qbus ꝓncipaliꝛ ẽ ꝓsens scia. C Ex quo pz: q̃ sbe ꝓ̃t ꝺsiderari dupliꝛ. Uno⁰ ex ꝓprias rõnes. Et sic pertinẽt ad diuersas scias. Alio⁰ ex cõem rõnẽ sbe. Et sic pertinẽt ad ꝓmã pbyaz sz ex magis ꝛ min⁹. Silr accñtia per se ipsax sbax sũt duplicia. Mã q̃daz sũt cõia. Et talia pertinẽt ad ꝓsiderationẽ eiusdẽ scie sic ꝛ sbe ex cõez rõnẽ ipsax ꝓsiderate. Alia sũt accñtia ꝓpa vniuscuiusq̃ sbe. Et talia non pertinent ad considerationem eiusdem scie: sicut nec substantie ſm pticulares rationes cõsiderate. C Unde patet solutio ad argumenta pro vtraq̃ parte. Lectio.1.

Sutor dicit ꝓma dr. L.1.cõ.3.

Sutor Considerandũ dupliciter.

An Unius scie sit considerare omnes substantias

¶Ibi in Doc.S.t phō. Una vero omniū nō est ñc. t est in lectione sexta.

a **D** secundum sic procedit. Uidetur q nō vni⁹ t eiusdem scie sit considerare substātias t accidentia. Nam sbe t accidētis nō est idez modus sciendi. Ergo nō pertinēt ad eandem scientiā. Antecedens probat. Quia accidentiū est scientia demōstrati
Lectio.2. ua. Substātie vero non est demonstratio: vt pz 2° postᵉ. Igit vnius t eiusdem scie nō est ꝓsiderare substantias t accidentia. ¶Ꝺ.2°. Nulla scia considerat ens per accīs:
Lectio .2. vt pz 2° phyᵉ. Immo relinquit ab arte: vt dicit .6°. hu/
t cō.4. ius. Sed accidentia sunt entia p accidēs: vt pz p° postᵉ t
7. lectio.1. 7°. huius. Igit nulla scientia ꝓsiderat accidētia. Et sic idē qđ prius. ¶Sed ꝺ arguit. Qz omnis sciētia considerat per se accidentia circa subiectū: vt obiectū est. Si ergo alterius scientie esset considerare substantiā: t alterius accidens: nō est assignare que scientia speculet accidētia circa subiectū. Qđ tñ est contra rōnem scientie que habetur per demōstratōem. ¶Ꝺ.3°. Accidens scit per hoc q ꝺ subiecto demōstrat. Ergo impossibile est aliquod accidens in aliqua scientia speculari in qua nō speculet suum subiectū. Et per ꝓns eiusdem scientie est specularī sbam t per se accidētia eius.

Lectio.1. **Respōdeo** dōm q hanc questiōem vt dicit hic Doc.S. determinat phus in 4°. huius: dicens q ad eandem sciam ad quā spectat cōsiderare de substātia t de ente: pertinet etiā ꝓsiderare de per se accidentibus sbe t entis. Nō tamen sequit q eodem modo consideret vtrūqz. s. demōstrando substātiaz sicut demonstrat accīs: sed diffiniēdo sbam t demonstrādo accidens inesse vel nō inesse. Et hoc plenius habet in
p°. lect.13. fine .4. huius. Hec ille. ¶Manifestum est aūt ex libris posteriorꝫ q scia est effectus demōstratōis. Sed in qualibet demonstratōe ꝑpter quid t affirmatiua demōstrat aliqua ꝑpria passio de aliquo sbo p ꝑpria ꝑn⁹ subiecti vl passiōis: vt ex eisdez libris pz. Reliquit ergo q ad eandem sciam pertinet considerare substātiam t per se accidentia illius sbe: sicut supra expositū est.

Ad primū ergo dōm q illa que sunt eiusdē ꝓsiderationis: nō opz hꝺe eundez modū sciēdi: vt patuit i corpe articuli. Uñ lz accītia p se sciāt demōstratiue t sba diffinitiue: nihil tñ refert vtriusqz ꝓsiderationem ad eandē scientiā pertinere. ¶Ad 2ᵐ dicē dum q duplex est accidēs. Qđdam est ꝑpriꝫ t per se: quod causat ex principijs subiecti. Et tale non vocat ens per accidens imo per se cadit in consideratione scie. Aliud est accidens cōe: habens cām variabilem. Et tale potest dupliciter ꝓsiderari. Uno° sm esse particulare. Et sic accidens dū ens p accidens: nec cadit sub arte. Alio° pōt considerari per respectū ad suam cām i vniuersali t sm eē vniuersale eius. Et isto modo etiā bene cadit sub arte: t de eo bene est scientia: sicut pz de motu t de sono t sic de similib⁹. ¶Nec valet obiectio aliquoꝝ se fingentium esse de scola Doc.S. qui dicūt q accidēs p se t p prium non causat a principijs subiecti saltē in genere cāe efficientis: cū in instanti producat ad productionē sui sbi. Tales.n. decipiunt p fallaciam equocatiōis. Qz duplex est causa efficiens. Quedam est que ꝑducit suū effectuz per nālem transmutationem. Et tale efficiens producit suū effectum non in instanti sed in tempore. Aliꝺ est efficiens p quādam nālem resultationē siue emanationez sic lux ꝑducit colorem. Et tale efficiens bene ꝑducere pōt suū effectū in instanti. Uñ Doc.S. in pª parte.q. 77.ar. 6.ad 2ᵐ sic ait. q sbm est causa proprij accidentis t finalis: t quodāmodo actiua et etiā vt mālis inq̄ntum est susceptiuū accītis. Ex hoc pōt accipi q essentia aīe est causa oīum poª sicut finis t ꝑnᵐ actiuū: quarūdā autē sicut susceptiuū. Hec ille. ¶In solutiōe vo ad 3ᵐ vbi supra: subdit q emanatio ꝑpriorꝫ accidentiū a sbo: nō est p trās mutatōem aliquā: lz p nālem ꝓcomitātiā: sicut ex vno naturaliꝫ resultat aliud: vt ex luce color. Hec ille formaliꝫ.

¶Questio. 5ª. De qōnibus ptinētibus ad ipsas substantias de quibus principaliter.

p **Ost** considerationem q̄stionū pertinentiū ad considerationē huius scientie: tractandū est de hijs que ptinēt ad ipsas substantias de qbus principaliꝫ considerat ista scientia. ¶Circa qđ q̄runtur duo. ¶Primo vtrū ꝓter sensibiles substātias t singulares sint ponende alie sbe separate sm esse ꝓdicabiles ō ipsis singularibus: t supposito q inueniant aliqne sbe ꝑter sensibiles: an tales sbe sint eiusdem generis cū istis aut magis sint plura genera sbarū. ¶Scdo vtrum sint ponende medie sbe inter spēs t sensibilia: scilicet mathematica.

¶Ibi in Doc.S. t phylosopho. Multis autem modis: t est in lectione septima.

a **D** primum sic procedit. Uidet q ꝑter sensibiles substantias t singulares sint ponende sbe separate sm eē vniuersales t ꝑdicabiles de ipsis singularibus. Nam intellectus noster intelligit vlia ꝑter singularia. Cū ergo intellect⁹ noster nō sit falsus sequit q vlia sint preter singularia. ¶Ꝺ.2°. Omne qđ est tale p participationem: reducit ad aliquid tale per essentiā. Sed singularia sunt sbe per ꝑticipatōem. Ergo reducunt ad substantiam que est sba per essentiam: vt sortes ad p se hoiez sicut plato posuit. Igit ñc. ¶Ꝺ.3°. Uñones singulariū sunt ꝑpetue t continue. Ergo preter singularia q̄ sūt corruptibilia: opz ponere aliquid ꝑpetuū qđ vnifor:miter se habeat. Et sic idem qđ prius. ¶Sed cōtra est phs i p°
hui⁹ t hic dicens. Multis aūt modis habētibus difficultatem nihilom in⁹ absurdū quidē dicere alias eē naturas preter ea que sunt in celo. Nas aūt eadem dicere in sensibilibus nisi qz hec quedaz sempiterna: illa vo corrupti bilia. Nam per se hoiem dicunt hoiem esse t equū t sanitatem. Aliud autem: nihil simile faciētes deos esse dicē tibus t humane speciei.

Respondeo dicendū q platonici ꝑpter duplicem abstractionē rez vt patuit i p° hui⁹. q.12.ar.5. posuerūt spēs separatas t mathēa media. Nam ꝑpter abstractionem intellect⁹ qua dicitur abstrahere vno modo vle a particulari: posuerūt species separatas p se existētes. Et per abstractionē qua alio mō forma abstrahit a materia in cuius. s. diffinitiōe nō ponitur materia: quēadmodū circulus ꝺbstrahit ab ere: posuerunt mathematica abstracta. ¶Sed qz hec positio in p°
hui⁹ sufficiēter discussa fuit: ideo pbs ad pns vnam solaz rōnem adducit quo ad primā partem. s. ꝓbando q non sint ponende spēs separate a sensibilibus eiusdē spēi cum eis. Que ratio talis est. Absurdū est dicere illud qđ sm suam nām ē corruptibile: esse eiusdem spēi cū eo qđ sm suā naturam ē incorruptibile: cū corruptibile t incorruptibile dfant spē vt patebit. 10. hui⁹. q.13.ar.1. Sz ex positione predicta sequit hoc inconueniēs. Mā platonici ponentes spēs separatas: posuerūt eas esse incorruptibiles t predicabiles de sensibilib⁹ t eiusdem spēi. Ergo positio eoꝝ est irrōnabilis. ¶Sed disputator volens sustinere positionē ꝑplatonis posset rndere ad hanc rōnem: q lz illud qđ est incorruptibile t sm esse exītie ratū in nā rez t sm esse essentie nō sit eiusdem spēi cū corruptibili tñ illud quod est incorruptibile sm esse qđditatiuū corruptibile tñ sm esse qđ habet in singularib⁹: est eiusdē speciei cū corruptibili. Sicut humanitas que est incorruptibilis t inuariabilis cū sit essentia t forma totius: t sortes sunt eiusdem speciei.

Ad primū ergo dicendū q lz intellect⁹ nr intelligat vlia ꝑter singularia q primaz operationem intellectus: nō tamen intelligit vniuersalia esse ꝑter singularia. Unde nō valet consequentia. ¶Nec tamen sequit q intellectus sit falsus: qz in prima operatione intellectus non est veritas neqz falsitas: vt pz
3° de aīa

tertio de aïa. vnde Doc. S. in pª pte. q. 85. ar. primo ad
ꝑm dicit ꝙ abstrahere ꝓtingit dupliꝛ. Uno⁰ ꝙ modũ com
positiõis ꝛ diuisiõis. Sicut cũ intellectus intelligit aliqd
nõ esse in alio: vel separatũ eẽ ab alio. Alio⁰ per modum
simplicis ꝛ absolute cõsideratiõis. Sicut cũ intellectus i
telligit vnũ: nõ considerando de alio. Abstrahere igit ꝙ
intellectũ ea que ſm rem nõ sunt abstracta ſm primum
modũ abstrahendi: nõ est absq; falsitate. Sed scõo mõ
abstrahere per intellectũ ea que nõ sunt abstracta ſm rẽ
nõ hz falsitatem: vt in sensibilib⁹ manifeste apparet. Si
enĩ intelligim⁹ vel dicim⁹ colorẽ nõ ineſſe corpori colora
to vel separatũ ab eo: erit falsitas in opĩone ꝛ oĩone. Si
vo cõsideremus colorem ꝛ ꝓprietates ei⁹ nihil ꝓsiderã
do de pomo colorato: ꝛ qõ sic intelligimus voce expri
mamus: erit absq; falsitate opinionis ꝛ oĩonis. Ipsum
enim nõ est de rõne coloris. Et ideo nihil phibet intelli
gi colorẽ nihil intelligendo de pomo. Silr dico ꝙ ea q̃
ꝑtinent ad rõnẽ spẽi cuiuslibet rei mãlis puta lapidis aut
bois: aut equi ꝑñt ꝓsiderari absq; principijs indiuidua
tionis que nõ sunt de rõe spẽi. Et hoc est abstrahere vle
a particulari vel spẽm intelligibilẽ a fantasmatibus. ꝓside
rare. s. nãm spẽi absq; cõsideratione indiuidualiũ ꝓnci
piorũ que per fantasmata repꝛesentãtur. Cũ ergo dicit:
ꝙ intellectus est falsus: q intelligit rẽ aliter esse q̃ sit: vez
est si ly aliter referat ad rẽ intellectã. Tunc enim intelle
ctus est falsus: qñ intelligit rẽ aliter eẽ q̃ sit. Unde falsus
intellectus eẽt si sic abstraberet spẽm lapidis: vt intellige
ret eã nõ esse in mã. vt plato posuit: nõ est aũt vez qõ ꝙ
ponitur si ly aliter copiat ex pte intellect⁹. Est enĩ absq;
falsitate vt alius sit mod⁹ intelligentis in intelligendo: q̃
rei modus in exĩstendo: qꝛ intellectũ est intelligente in
mãliter per modũ intellect⁹: nõ aũt materialr per modũ
rei mãlis. Hec ille ꝛ egregie. Idẽ sñialr ponit a Doc.
S. in ꝓsenti lcõne circa finẽ. Et est sumptũ a pho in pn
cipio huius. Quod ẽt pz in scõo phy. ¶ Ad scõm dicen
dũ omne qõ est ꝙ participationẽ: reducit ad illud qõ est
per essentiaz: vt ad primũ effectiuũ ꝛ finale ꝛ exemplare
.s. ad primũ ens qõ est ens per essentiã. Sed nõ opz qõ
oẽ qõ est tale formalr per participationẽ. s. alicui⁹ forme
reducat ad formã talẽ per essentiã seꝑatũ ab eo ſm eẽ
ymo repugnat ꝙ aliqd sit tale formalr ꝛ ꝙ forma ꝙ quã
est tale sit subsistens extra ipsum. ¶ Ad tertiũ dicendum
ꝙ motus solis sub aliquo circulo est causa cõmunitatis ꝛ
indeficientie gõnis: qꝛ raro hz diuersitatem in suis par
tibus. Et recessus ꝛ accessus ei⁹ ad nos: est cã: quare ge
nerationi corꝛuptio succedat ꝛ econuerso. Unde ꝓpter
hoc nõ opz ponere spẽs ꝛ ydeas separatas.
¶ Ibi in Doc. S. ꝛ pho Amplius aũt si quis species.

a **B secundum** sic ꝓcedit. Uꝛ ꝙ sint ponenda ma
thematica media inter spẽs ꝛ sensibilia. Nam
de rõne scie est ꝙ sit verorũ vt pz primo po
steriorũ. Hoc aũt nõ esset nisi esset de reb⁹ put sunt. opz
ergo res de q̃bus sunt scie tales eẽ: quales traduñt in sci
entijs. Sz sensibiles linee nõ sunt tales quales dicit eas
gulã. i. rectã lineã solũ i pũcto: vt pz tertio Euclidis. hoc
aũt nõ inuenitur verum in circulis ꝛ lineis sensibilibus.
¶ Ꝺ 1⁰. Reuolutiones celestes nõ sunt tales q̃les astro
logus tradit. vꝺ. n. ei repugnare ꝙ ponant motus corpo
rũ celestiũ per ecẽtricos ꝛ epyciclos. Silr etiã nec quan
titates corꝓz celestiũ sunt tales q̃es ꝺscribũt astrologi
Utunt. u. Astris vt punctis: cum tñ sint corpora magni
tudinem hñtia. Unde videt ꝙ neq; geometria sit de sen
sibilibus magnitudinibus: neq; astrologia de celo sensi
bili. Relinquit ergo ꝙ sint de aliquibus alijs medijs.
¶ Ꝺ 3⁰. particularium non est scientia: vt pz primo po
steriorꝛ. Ergo astrologia nõ est ꝺ hoc celo: nec de celo se
parato. Alias oporteret ponere ydeas separatas. Ergo ẽ
de aliquo medio inter vtrũq;. Et sic idem quod prius.
¶ Sed ꝛra est pbus in textu dicens. Amplius autem si
quis spẽs ꝛ sensitiua intermedia ponat: multas habebit
dubitationes: palam enim si similiter linee ꝓter ipsa
ꝛ sensibiles erunt ꝛ vnũquodq; aliorũ gñum ꝛc.

Respondeo dicendũ ꝙ non sunt ponenda
mathematica media. Qꝺ sic ꝙ
bat pbus. Quia si ponerent aliqua mathematica media
vel essent abstracta ſm esse a sensibilibus vel ponerent
in ipsis sensibilibus. Nõ primũ: ꝓpter tres rões. Qua
rũ prima est talis. Mã sicut q̃dã scia mathematica ẽ circa
lineas ita ẽt sunt quedã mathematice scie circa alia subie
cta. Si ergo sint quedam linee ꝓter lineas sensibiles ꝺ
quibus geometria tractat: pari rõne in omnibus alijs ge
neribus ꝺ eq̃bus alie scie mathematice tractant: erunt q̃
dam ꝓter sensibilia. Sed hoc est incõueniẽs. Ilã astro
logia que est vna scia⁊ mathematicarũ ꝓsiderat celũ tã
quã sbm ꝛ celestia corꝓa. ¶ Sequit ergo ſm predi
cta ꝙ esset celum ꝓter hoc celũ. Sed hoc est incredibi
le q: aut illud celũ eẽt mobile aut immobile. Nõ ĩmo
bile: qꝛ nãle est celo vt semp moueat. Unde astrologus
ꝓsiderat aliquid circa motũ celi. Dicere aũt ꝙ celum sit
mobile ꝛ ꝙ sit seꝑatũ: hoc est impossibile. qꝛ nihil se
paratũ a materia ꝑt esse mobile. Similiter musica ẽ cir
ca sonos. Sed impossibile est sonos eẽ intermedia. Qꝛ
si sic sequeret ꝙ sensus eẽt intermedi⁹. Et cũ sensus nõ
sit nisi in aïali sequeret ꝙ ẽt aïalia essent intermedia. Qꝺ
est oĩno absurdũ. ¶ Secunda rõ. Si in illis gñibus de
quib⁹ sunt mathematice scie inuenitur triplex gradus re
rum. s. sensibilia species ꝛ intermedia cũ de oĩbus sensi
bilibus ꝛ specieb⁹ videat similis rõ: videtur sequi ꝙ in
ter quelibet sensibilia ꝛ suas spẽs sint intermedia. Et sic
erit medicinalis intermedia inter medicinalẽ que est ꝺ
sensibilibus ꝛ medicinalem que est de spẽb⁹. Sed hoc ẽ
impossibile. Qꝛ cũ medicina sit circa sanatiua: sequeret
ꝙ essent quedam sanatiua intermedia ꝓter sensibilia
sanatiua. Qꝺ est manifeste flm. Igit ꝛc. ¶ Tertia rõ.
Qꝛ predicta rõ. ꝓsunt ꝙ esset aliqua scia circa magnitu
dines sensibiles. s. geodosia aut geosophya. Sed hoc est
cõtra rõnem positionis eorum. Quia vt etiam ipsi dice
bant. de rõe scie ẽ ꝙ sit incorruptibilũ ꝛ ꝙ ipsa sit nãcia
ꝛ incorruptibil. Sz magnitudines sensibiles sunt corru
ptibiles. Si ergo aliqua scientia esset de magnitudinib⁹
sensibilibus: scientia illa corrumperet. Scia enim vide
tur corrumpi. corꝛuptis rebus. Quod habebant ꝓncõ
uenienti. ¶ Posset tñ hec rõ ad oppositũ duci ꝛ melius
vt dicat sic. Nulle scie sunt de corꝛuptibilibus ꝛ sensibi
libus. Ergo oẽs scie sunt de specieb⁹ vel intermedijs. Et
sic ꝙ has tres rõnes phy pz ꝙ nõ potest dici primũ. s. ꝙ
illa intermedia sint abstracta ſm eẽ a sensibilib⁹. Neq;
ẽt põt dici scõm. vz. ꝙ sint ponenda mathematica inter
media in ipsis sensibilib⁹ ꝓpter quattuor rõnes phy. qua
rum prima talis est. Eiusdem rõnis videtur esse ꝙ ꝓ
ter sensibilia ponant spẽs ꝛ mathematica intermedia: qꝛ
vtraq; poni dicuntur ꝓpter duplicem abstractionẽ intel
lectus. Si ergo ponant mathematica eẽ in sensibilibus
pari rõne videt cõgruũ ꝙ ipe etiã spẽs sint in sensibilib⁹
Qꝺ est ꝺpositionẽ ponentium species. Ipsum enim eẽ
eas: ꝛ nõ eẽ alicubi. ¶ Secũda rõ. Si mathematica sũt
alia a sensibilibus ꝛ tñ sunt in eis cum corꝓ⁹ sit quoddaz
mathematicũ: simt est in eodẽ corꝓre solido. Ergo duo
corꝓa erunt in eodem loco. Quod non solum est im
possibile de duobus corꝓribus sensibilibus: sz ẽt ꝺ cor
ꝓre sẽsibili ꝛ mathematico: quia vtrũq; habet dimen
siones rõne quarum duo corꝓra ꝓhibentur esse in eo
dem loco. ¶ Tertia rõ. Motꝺ enim aliquo: mouet id
qõ est in eo. Sed sensibilia mouent. Si ergo mathema
tica sunt in sensibilib⁹. sequit ꝙ mouent. Quod est con
tra rõnẽ mathematicorꝛ: que non solũ abstrahunt a mate
ria: sed ẽt a motu. ¶ Quarta rõ nihil est rõnabiliter po
sitũ. nisi ꝓpter aliquã cãm ꝛ precipue si ex tali positio
ne ipsius causę sequit inconueniens. Sed ista positio po
nitur sine causa. Eadem enim incõuenientia sequũt po
nẽtibus mathe. media in sensibilib⁹ que sequũtur ponen
tibus ea extra sensibilia ꝛ adhuc quedam alia maiora vt

ex dictis pz. Ergo hec positio est inconueniens. ¶ Qualiter aũt predictas rõnes quis posset probabiliter euadere: patet ex hijs que dicta sunt in primo libro circa hanc mãm. q. 12. ar. 5. ¶ Cõsiderãdũ est aũt vt dicit hic Doc. S. q̃ has questiones ptractat pbs infra in. 13. ⁊. 14. huj⁹ ostendens non esse mathematicas sbas separatas: neq; ẽt spẽs. Et rõ que sumitur ab abstractiõe intellectus solũt in principio. 13. huius quẽadmodũ soluta est in precedenti articulo ad primũ ⁊ secũdum.

Ad primum ergo dicendũ q̃ predicte scientie sunt verorũz: ⁊ ẽt sunt de corporibus ⁊ magnitudinibus nõ fm q̃ cõsiderãtur in suo esse particulari: sed fm q̃ cõsiderant in suo esse vniuersali per respectum ad suas causas ⁊ ppria pn̄a ⁊ propias passiones. ¶ Et silr dicẽdũ est ad scõm ⁊ tertiũ.

¶ Questio sexta. Qualiter vniuersalia sint principia rerum creatarum.

Consequenter cõsiderandũ est de questionibus motis de principijs rerũz ¶ Circa quod duo occurrunt considerãda. ¶ Primo cõsiderandũ est de questionibus motis de substantia principiorum: hoc est quibus querebatur que essent principia rerum. ¶ Secundo de questionibus motis de qualitate principiorũ quib⁹. s. querebatur qualia essent principia rerum. ¶ Quantũ ad primum: duo sunt consideranda. ¶ Primo de vniuersalibus an. s. vniuersalia sint principia rerũ. ¶ Secundo de separatis a materia an. s. separata a materia sint principia rerũ. ¶ Circa primũ querunt quattuor. ¶ Primo vtrũ genera sint principia ⁊ elemẽta rerum aut ea ex quibus in existentibus ⁊ primis componit vnũquodq;. ¶ Secũdo vtruz gña gñalissima sint magis principia q̃s spẽs specialissime: vel potius ecõtra. ¶ Tertio vtr̃ ens cũ sit gñalissimum: possit eẽ genus. ¶ Quarto vtr̃ genus possit per se p̃dicari de differẽtia. ¶ Jbi in Doc. S. ⁊ phylosopho. Et de principijs vtrũ opz genera: ⁊ est lec. 8.

a **¶ Primum** sic proceditur. Uidetur q̃ genera non sint principia rerum: sed ea ex quibus in existentibus ⁊ primis componitur vnũquodq;. Et hoc rõib⁹ pbr. p⁹ q̃. pr̃i m̃ẽ aliõ ab eo cui ẽ pn̄m. nihil. n. ẽ pn̄m sui ipsius. Sed genus nõ est aliud ab eo cuius ẽ gen⁹: vt aĩal nõ dr̃ essentialiter ab hoie. Igit ⁊c. ¶ p̃ 2⁹. Sicut se hz vox litterata ad sua principia: ita ⁊ res ad sua gña. Sed pr̃i m̃ ⁊ elementũ vocis litterate nõ dr̃ eẽ cõe qõ est vox litterata: sed magis illa ex quib⁹ in existentibus ⁊ primis ꝓponũtur dẽs voces litterate que dr̃ litterare: Igitur gña que sunt cõia non sunt pn̄a ⁊ elinta rez: sz sunt illa ex quibus ⁊c. ¶ p̃ 3⁹. In dyagramatibus: hoc est in demonstratiuis descriptionibus figurarũ geometricaz nõ dicunt eẽ elementa ⁊ principium hoc cõe qõ est dyagrama sed magis theoremata quoz demõstrationes insunt demonstratiõib⁹ alioz theorematũ geometricaliũ. Unde liber Euclidis dr̃ liber elintoz q̃ in eo. s. demonstrãtur prima geometrie theoremata ex quibus alie demõstratiões ꝓcedunt. Ergo a simili principia ⁊ elinta rerũ nõ est aliquid cõe: sed magis ex quibus ⁊c. ¶ p̃. 4⁹. Hec empedocles nec alij phy naturales dicebant q̃ gña rerum essent eaz principia ⁊ elinta: sed magis ea ex qb⁹ ierist̃ẽtib⁹ ⁊ pmis vnũqodq; cõpõebat. Igit idẽ qõ pri⁹. ¶ p̃ 5⁹. Sicut ẽ in artificialib⁹: ita ⁊ ĩ nãlib⁹: sz ĩ artificialibus pr̃i⁹ eaz nõ sunt genera eaz: sed magis ea ex quibus componũtur. Si. n. quis vult cognoscere lectũ: opz considerare ex quib⁹ cõponitur ⁊ modũ cõpositionis eius: ⁊ sic cognoscet naturam lecti. Ergo ita est in alijs reb⁹. Et sic genera nõ sunt ꝓncipia ⁊ elinta rez: sz ea ex quib⁹ in existentib⁹ ⁊ primis cõponit vnumquodq;. ¶ Sed ꝯ arguit hic pbs in textu. Primo qr idẽ est ꝓncipiũ essendi ⁊ cognoscẽdi. Sed vnũquodq; cognoscit̃ per suã diffõnẽ. Opz ergo q̃ illud qõ est principiũ diffõnis sit etiã pr̃i m̃ rei diffinite. Sed gña sunt principia diffinitionũ qr ex eis primo diffiniones cõstituũtur. Ergo gña sunt principia rerũ que diffiniuntur. ¶ p̃ 6⁹. Per hoc accipitur scia de vnaquaq; re q̃ scitur species eius p quã res est. Nõ. n. ꝓt cognosci Sortes nisi per hoc q̃ scitur q̃ est homo. Sed gña sunt principia spẽz: qr spẽs cõstituũtur ex gñe ⁊ differentia. Ergo ⁊ẽ. ¶ p̃. 7⁹. Platonici posuerunt vnũ ⁊ ens esse principia rez. Similiter magnũ ⁊ paruũ quib⁹ vtebant̃ vt gñibus. R elinquitur ergo rõnibus ⁊ auctoritate gña esse principia rerũ. Nec valet dicere q̃ tã gña q̃s ea ex quibus in existentibus primis cõponitur vnũqõq; sint principia. Qr vni⁹ rei ẽ vna rõ diffinitiua: sicut ⁊ vna est sba vniuscuiusq;. Sed non est eadẽ rõ diffinitiua que datur per gña ⁊ que dat̃ per partes ex quib⁹ res cõponit̃. Ergo nõ põt esse vtraq; diffinitio indicans sbam rei. Sed ex principijs rei põt sumi rõ diffinitiua significans sbaz eius. Impossibile est ergo q̃ principia rerum sint simul genera ⁊ ea ex quib⁹ res componuntur.

Respondeo dicẽdũ q̃ gña ⁊ spẽs fm hoc vlia principia ponebant̃ fm platonicos: inquãtũ ponebantur separata. ¶ Sed nõ sũt separata ⁊ per se subsistentia fm esse. vt pz. 7⁹. huius: sz solũ fm rõnẽ. Jdeo gña ⁊ spẽs nõ sũt pr̃i⁹ rerũ fm esse sed solũ fm rõnẽ. Ea vo ex qbus in existẽtib⁹ primis vnũquodq; cõponitur sunt pr̃i⁹ rez fm rem. ¶ Ordo cuius amplioꝛi declaratiõe cõsiderãdũ est q̃ pr̃i⁹ rerũ sunt duplicia. Nã quedã sunt extrinseca: vt efficiẽs ⁊ finis. Et ista non ꝓprie dicũtur principia. Alia vo sunt intrinseca. Et ista vt sufficit ad pns nõ ẽ ad ꝓpositũ. Alia sunt principia intrinseca. Et ista vt sufficit ad pns sunt in duplici differentia. quedã. n. sunt principia fm rõnẽ: que. s. dicunt eandem essentia cũ principiatis ⁊ differunt ab inuicẽ ⁊ a principiatis rõne tñ. Et hoc mõ differentie ⁊ gña dicũt̃ principia rerũ. Alia sunt pn̄a fm esse: quorũ. s. nullũ dicit totã essentiã rei: sed aliquã ptem solũ: ⁊ sunt realr inter se ⁊ a ꝓncipiatis distincta. Et talia sunt duplicia. Quedã. n. sunt q̃ dicũtur partes essentiales: vt sunt mã ⁊ forma. Alie vo sunt ptes integrales: vt carnes ⁊ ossa. Et partes organice: vt manus ⁊ pedes. Et elinta in cõstitutiõe mixti. Illa ergo ex quib⁹ in existẽtibus pmis componit̃ realiter res. sunt principia realia: vt materia ⁊ forma que sunt principia realia simplicium corpoz. Et elinta cũ forma mixtionis sunt pr̃i⁹ corporũ mixtoz. Et dr̃ notanter in existentibus fm Doc. S. ad dr̃iam ar̃ij ⁊ priuationis: ex qb⁹ aliquãdo dr̃ aliqd fieri: q̃ tñ nõ insunt rei facte. Sicut albũ dicitur fieri ex nigro vel ex nõ albo: que tñ nõ insũt albo. Uñ nõ dicũtur elinta eius. ¶ Dicit̃ ẽt primis ad differẽtiam cõponentiũ secũdoz. Sunt. n. corpora aliquoz elintoz ex carnibus ⁊ neruis que tñ nõ dicũtur elinta aĩalis: lz ei insint: qr hec nõ sunt pn̄a ex qb⁹ primo cõponit̃ aĩal: sed magis ignis aer aqua ⁊ terra dr̃ elemẽta ex quib⁹ consistunt carnes ⁊ nerui. Ex hijs patent due ꝓditiones elementi. Prima est q̃ sit illud ex quo primo cõponit̃ res. Secunda est q̃ insit rei composite.

Ad primũ ergo dõm q̃ lz gña nõ dr̃ant realiter a suis spẽb⁹. dr̃nt tñ fm rõnẽ Jõ vt dictũ est nõ ponũtur esse pn̄a realia: sed fm rõnem tñ. ¶ Alie vo rõnes ante in ar̃iũ adducte bñ ꝓbant q̃ ea ex quib⁹ in existẽtib⁹ primis nõ cõponit̃ res illa nõ sũt principia ⁊ elinta fm rẽ. ¶ Rõnes vo incõtrariũ adducte: pbãt q̃ gña sint principia rez fm rõnẽ. nõ aũt q̃ sint pn̄a rerum fm esse ⁊ pbẽ ea: ⁊ sic pz solutio ad rõnes vtriusq; ptis. Questio aũt hic mota. vz. an gña magis dicant elinta q̃s species soluitur in. 5. huius. q. 3. ar. 2.

¶ Jbi in Doc. S. ⁊ pho adhuc aũt maxie pr̃i⁹ sũt ⁊c.

a **¶ Secũdũ** sic ꝓcedit. Uia q̃ magis vlia nõ sint magis pn̄a q̃s minus vlia puta gña gñalissima q̃s spẽs specialissime. Qr si sic: sequeret q̃ ens ⁊ vnũ q̃ sunt maxime cõia essent maxime principia. Et cum fm platonicos

platonicos principia rerum sint gña: segtur q ens ⁊ vnū maxie essent gña. Sed ꝓns est flūn: nā si ens eēt gen⁹: cū gen⁹ predicet de dīa: vt in sequētibus declarabit: seque ret q ens nō hret differentiā: cū p̄dicaret de oīb⁹. Et sic nō esset gen⁹. Dō implicat: vel si hret dīam: ipsa eēt nihil: vel nō ens: qr nihil ē qō pōt rōnē entis subterfugere. Igit maxie vlia nō sunt maxume prīa. ¶ Ꝑ 2°. Si genera dicerent principia qr sunt cōia cū oīa que sunt inter gñalissimū ⁊ singlaria sint cōia: sequeret q oīa ista eēnt ꝑa ⁊ per ꝓns essent gña: qr ꝑm platonicos principia sūt gña. Et sic spēs specialissime essent gña cū sint cōes pluribus. Sed ꝓns est flūn. Ergo ⁊ illud ex q̄ sequit. ¶ Ꝑ 3°. Si gña essent ꝑa essendi q: sunt principia cognoscendi vt dicebat plato: multo fortius dīe essent ꝑa essendi. Qr differentie sunt principia formalia cognoscendi. Sed inconueniēs erat apud platonē dicere dīas esse rex prīa qr rerum infinite sunt dīe: nō ꝑm earum naturā: ꝫ quo ad nos. Nō ergo prima gña sunt ꝑa. Et sic nō sunt magis ꝑa q̄ species specialissime. ¶ Ꝑ 4°. Unū ꝑm platonē videt hre rōnē principij ex hoc q hz indiuisibilitatē: qr vnū nihil aliud est q̄ ens indiuisum. Sz dupliciter aliquid est indiuisibile: vel ꝑm quātitatē sicut pūctus ⁊ vnitas. Uel ꝑm spēm: sicut spēs specialissima. Inter hec aūt duo indiuisibilia: prius ⁊ principali⁹ est quod est indiuisibile ꝑm spēm: sicut spēs rei est prior q̄ quantitas eius. Ergo illud qō est indiuisibile ꝑm spēm: ē magis prīm⁹ rei. Sed spēs specialissime sunt hmōi: ⁊ nō genera gñalissima. Relinquit ergo q spēs specialissime sūt magis ꝑa rerū q̄ magis vlia. ¶ Ꝑ 5°. Qñ vnū eorum de quibus aliqd cōmune predicat est altero prius tūc nō est possibile: in hijs esse aliqō separatū ꝑm platonicos. iō enim plato nō posuit ydeas in hijs que se hnt ꝫ prius ⁊ posterius. Sed gña predicant de plib⁹ se hntib⁹ ꝑm prius ⁊ posterius. Spēs. n. gñis vident differre ꝑm perfectū ⁊ min⁹ perfectū. Sed inter indiuidua vni⁹ spēi: nō est vnū prius altero ꝑm naturā. Uf ergo nō esse ponendū genus separatū. Sed spēs ponūtur separate ꝑm platonicos. Ergo cū cōia sint ꝑa inquātū sunt separata: sequitur q magis sunt principia species q̄ gña. ¶ Ꝑ. 6°. In quibuscūq; vnū inuenitur melī⁹ altero: semp illō qō est melius est prius ꝑm nām. Sed eox que sic se hnt: nō potest poni aliquid cōmune separatū. Ergo eorū quox vnum ē melius altero nō pōt poni aliqō cōmūe sepatū. Sed species rex sunt hmōi. Ergo spēx nō est ponendū gen⁹ separatū. Et sic idē qō prius. Unde videt cōcludendum vlterius q spēs specialissime sunt magis prīa q̄ gña generalissima. ¶ Sed cōtra arguit pbs in textu. Nā prīm est preter res quarum est principiū ⁊ possibile est ab eis separari: cum nihil sit ꝑm⁹ ⁊ cā sui ipsius. Quod aūt separatū est sēdm Platonem est vniuersale ⁊ magis separatū est magis vle. Ergo prima gña que sunt magis vlia ⁊ magis separata sunt magis principia.

Respondeo dicendū q pbus in .8. huius ostendit q principia rex sunt mā ⁊ forma. ad quox silitudinē se hnt gña ⁊ spēs: seu differentia. Nā gen⁹ sumit a mā: dīa vero a forma. vt ibi dem manifestat. Uñ cum forma sit magis prīm⁹ q̄ mā: differentias cōstitute sunt magis principia q̄ gña. ⁊ hoc ꝑm rem. Si tñ loquamur de principijs ꝑm rōnem: vt in precedenti articulo dictū est magis vlia sunt magis ꝑa principia ꝑm rationem: si fiat comparatio ꝑm ordinem gñorme eo q sūt determinationes sunt perfectiores. Et sic habent magis rōnem principij etiā ꝑm rōnem: saltem ex pte rei rationabilis. ¶ Pro cuius declaratione cōsiderā dū est primo ꝑm Doc. S. In prima pte. q. 85°. ar. 3. Ad primū q vle pōt dupliciter cōsiderari. Uno⁰ modo q nā vniuersalis cōsideratur simul cū intentiōe vlitatis: vt. s. vnū ⁊ idē habitudinē ad multa. Et cū hoc pueniat ex abstractione intellectus: opz q scōm hūc modū vle sit posterius. Uñ in p° de aīa dicit q vle aut nihil est: aut posterius est. Sed ꝑm platonē qui posuit vlia sbsistētia ꝑm hāc ꝓsiderationē vle eēt prius qr particularia ꝑm eū nō sunt nisi per participationē vniuersaliū subsistentiū que dicūtur ydee. Alio vo mō pōt ꝓsiderari q̄tū ad ipsā nām. s. vlitatis ꝑut inuenit in particularibus. Et sic dicēdū est q duplex est ordo nature. Unus ꝑm viā gñonis ⁊ tpis: ꝑm quā viā illa que sunt imperfecta ⁊ in potētia sūt prior a. Et hoc mō magis cōe est prius ꝑm nām. Qō apparet manifeste in gñone aialis ⁊ hois. Nā pri⁹ gñat aīal q̄ hō: vt dicit in libro de gñone aialium. Alius est ordo perfectionis siue intentionis nature. Et sic actus simpliciter est prior ꝑm naturam q̄ potentia ⁊ perfectum ē prius q̄ imperfectū. Et hoc mō minus cōe est pri⁹ ꝑm nām q̄ magis cōe: vt hō q̄ aīal. Nature enim intentio nō sistit in gñone aialis sed intendit gñare hoiem. Hec ille formalit. ¶ Cōsiderandū est 1° ꝑm eundē vbi supra ad quartū q vle ꝑm q accipit cū intentiōe vlitatis: est q dem prīm⁹ cognoscendi quodāmō ꝑut intentio vlitatis cōsequitur modū intelligendi q est per abstractionē: nō est aūt necesse q oē quod est ꝑm⁹ cognoscendi: sit p̄cipiū essendi vt plato estimauit: cū qñq; cognoscamus cām p effectū ⁊ ꝑa per accītia: qñq; ecōuerso. Uñ vle sic acceptū ꝑm sm̄am Ax. nō est principiū essendi nec substantia vt dī. 7°. huius. Si aūt ꝓsideremus ipsā nām generis ⁊ speciei ꝑut est in singularib⁹: sic quodāmodo hz ordinez principij formalis respectu singulariū. Nā singulare est ꝓpter mām. Ratio aūt spēi sumitur a forma. Sed natura generis comparatur ad naturam spēi magis per modum materialis principij: qr natura generis sumit ab eo qō est māle: nā vo spēi ab eo quod ē formale. Sicut rō animalis a sensitiuo: ratio vo hois ab itellectiuo. Et inde est q vltima nature intentio est ad spēm. Nō aūt ad indiuiduū neq; ad genus: quia forma est finis generatiōis. Materia vo est ꝓpter formam. Non aūt oportet q cuiuslibet cause vel principij cognitio sit posterior quo ad nos: cum quandoq; cognoscamus per sensibiles causas effectus ignotos: quandoq; vero econuerso. Hec ille formaliter. ¶ Ex quibus patet qualiter respondendum sit ad rationes pro vtraq; parte adductas: si ea que adducta sunt diligenter considerentur hic ⁊. 7°. h⁹. q. 25. ⁊. 26 ¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pho. Non est possibile genus existentium. ⁊ est in lec. 8.

a **D tertium** sic proceditur. Uf q ens possit esse genus. Nam pbus in quarto huius probat q primi phylosophi est considerare de omnibus substantijs: quia omnia entia sunt vnius generis. Sed manifestum est q omnia entia nō sunt vni⁹ generis. nisi sint ipsius entis. Ergo videtur q ens sit genus ad omnia entia. ¶ Ꝑ 2°. Genus generalissimum est supra quod non est aliud superueniens genus. Ergo ens est genus generalissimum. Patet consequentia per locum a diffinitione ad diffinitum. Et sic per consequens ens est genus: qr omne genus generalissimum est gen⁹. ¶ Ꝑ 3°. Illō qō immediate predicatur de pluribus differentibus spē in eo q quid est genus: vt patet per diffinitionē generis. ꝫ ens est huiusmodi quia p̄dicatur de decem predicamentis. Igitur ⁊c. ¶ Ꝑ 4°. Unitas scientie ex vnitate generis subiecti dependet: vt patet primo posteriorū. Sz metaphysica que est de ente est vna scientia. Ergo sequit q ens est vnum genus. ¶ Ꝑ 5°. Illud quod contrahit per differentias est: est gen⁹. Sed ens cōtrahitur ad substantiam ⁊ accidens per se esse ⁊ non in alio: ⁊ per esse in alio. Igitur ens est genus. ¶ Ꝑ 6°. Sic ens non esz genus hoc eēt qr non dicit vnam nām. Sed hoc non requritur ad rōnem generis: cum gen⁹ nō dicat aliquid vnuz ex parte rei qui quia in genere latēt multa vt p3. 7°. phy. Igitur ens est genus. ¶ Ꝑ 7°. Ens dicit vnum conceptum lz confusum ꝑm scolam Scotistarum. Ergo saltez ꝑm eos ens erit genus. ¶ Ꝑ 8°. Potentie distinguunt per obiecta vt p3. 2°. ⁊. 3°. de anima. Sed intellectus habet p̄o obiecto ens. Cum ergo intellectus sit vnus gñe

Lectio. 13.

Lectio. 1.

Lectio. 41.

Lectō. 8. ⁊ commē. 31

.2. lec. 6. ⁊ cōmen. 33.

opz q ens sit vnū genere. Et sic ens erit genus. ¶ P. 9°. Si ens nō esset genus vel in gñe: hoc eēt rōne illimitatiōis. Sed hoc nō obstat: q: ēt deus nō est limitatus. Et tñ est in gñe: vt pz per phm in. 10. huj° ⁊ in p° ethy*. ¶ P 10. Ens est vle respectu predicamentorū. Sz ens nō est spēs dzia ppriū neqz accns. Ergo est genus: pz consequētia: per locū a sufficiēti diffōne. ¶ P 11°. Ens dicit ab actu essendi. Sed actus essendi quenit sbe ⁊ accnti. ergo ens vniuoce dr de pdicamentis. Pz ꝓña. Qz illō qō pdicat fm idem nomen ⁊ eādē rōnē: predicat vniuoce: vt pz in predicamētis. ¶ P 12°. Ens predicat de substātia ⁊ accidēte. Et nō pdicat de eis accntaliter. Ergo essē tialiter. Et nō pdicat vt spēs vel vt dzia. Ergo pdicat ō eis vt genus. ¶ Sed ꝫ est pbs in textu dicens. Mō est possibile genus existentiū vnū esse neqz ens. Mā necesse est dzias cuiuslibet generis eē ⁊ vnā esse quālibet. ¶ P 13°. Porphyrius dicit sic. Neqz. n. vnū cōe genus oīuz ens est: nec oīa vnius gñis sunt fm vnū supremū genus Idē phm allegās dicit. Si qs oīa entia vocet: equoce ea nuncupabit ⁊ non vniuoce.

Respōdeo dicendū q ens nō pōt eē genꝰ. Quod pbat rōne phy fz Doc. S. in pñti passu. Qz cū dzia addita gñi ꝓstituat spēm: differētia nō poterit predicari neqz genus neqz spēs. qō enim spēs nō possit predicari per se de differētia: sic pz. Nam differentia in plus se hz q̄z spēs vt porphyrius tradit. Et cū dzia ponat in diffōne spēi: nō posset spēs per se pdicari de dzia: nisi vt intelligat vt dicit hic Doc. S. q dzia esset subiectum spēi: sicut numerus est sbm paris in cuius diffōne ponitur. Sed sic non est de differentia: sed magis dzia ē quedā forma spēi. Nō ergo posset species pdicari de dzia: nisi forte p accns. Silr neqz genꝰ posset per se pdicari de dzia: vt in sequēti articulo pbabit. Cū ergo ens pdicet de quocūqz: relinquit q ens nō pōt eē genus. ¶ Ad idē sic arguit. Nam genꝰ semp est vniuocū ad suas spēs: vt pz per porphyriū: ⁊ ēt per phm in p̄mo thopicorū elicitiue. Sed ens nō est vniuocū ad deē predicamenta vt pbabit. 4. huj°. q. 2. ar. 2. ⁊. 4. ⁊ est textus phy ibidē. Igitur ens nō est genꝰ. ¶ Amplꝰ. Oē genus ꝓtrahitur ad aliqs spēs per aliquas dzias extra ipsum existentes: q: genus cū habeat rōnē determinabilis est extra rōnē dzie que hz rōnē determinātis. Sed nihil est quod rōnē entis subterfugere possit vt Aui. dicit. Ergo ens nō pōt hre dzias formales extra ipsum existētes. Et sic ens nō pōt esse genꝰ. Unde Doc. S. in tractatu de nā generis: sic ait. Ens aūt genus esse nō pōt. Nulla. n. differentia participat genus. q: genꝰ sumitur a mā: differentia vō a formā: sicut rōnale a natura intellectiua: aīal vō a sensitiua. Forma aūt nō includitur actu in mā sed in poꝰ cū silr nō pertineat ad mām. Sed genus cōtinet differentiam potestate. Et ideo dzia nō participat genus. ⁊ per ꝫ genus nō est de intellectu differentie. Illud aūt qō participatur est de intellectu participantis. Sed nulla differentia pōt accipi de cuius ītellectu nō sit ens. Unde manifestum est q ens nō pōt hre differentias sicut genꝰ habet. Et ideo ens genus nō est. Sed est cōmuniter ō oībus predicabile analogice. Simile aūt est de omnibus transcendentibus. Hec ille formaliter. ¶ Huic sententie concordat Alber. in hoc tertio tractatu. 2°. ca°. 5. breuiter dicens. Si vnū aut ens gña esset: nulla differentia diuidens vnum aut ens esset fm sui naturam. Quod fīm est. Quia vnum ⁊ ens indistincta predicatione predicantur de omnibus. Si aūt nō sunt genera: tunc non entiuz seu rerū principia gña esse ponuntur. Hec ille. ¶ Similiter huic sñie concordat sñia Alexandri: qui probat ens nō eē genus. Qz vel ens sumeret ab esse essentie. vel existentie. Si primū tūc nō poterit esse genus ppter tria. Primo q: tūc hret differentias. Et per cōsequens ille differentie essent nō entitates ppter rōnes superius adductas fm sñiam phy. Scōo q: oporteret q ens hret vnū conceptū cōem ⁊ vniuocū decem predicamentis. Sed hoc est falsū. vt in. 4. huius probabitur. q. 2. ar. 6. cū oīs conceptus sit vel cōceptus sbe vel conceptus accidētis. Tertio q: que cōueniunt in gñe: partim cōueniunt ⁊ partim dfnt. Sed predicamēta sunt primo diuersa vt pz. 5. huj° Ergo nō partim cōueniunt ⁊ partim differunt. Et p cō sequens nō cōueniunt in ente tāq̄z in gñe. Silr si scōm: tunc ens non poterit esse genus. Quid quod est de principali significato generis dz eē de cōceptu spēi. Sed eē existentie est extra cōceptum predicamentorū ⁊ spēy. ¶ P 2°. Illud quod immediate cadit sub esse existentie: respicit qōnē an sit ⁊ quid nō est. Sed genus dicit quid est vt pz primo thopicoz. Igitur ens fm q sumit ab actu existendi nō potest esse genus. ¶ Sed cōsiderandū est: q Antonius Archy. reprobat precedentem rationem in q stione vltima huius tertij propter hoc q videt negare: ens hre cōceptum cōem decem predicamentis adductis q verior est opinio: que dicit q entis est cōceptus cōis ⁊ precisus: vt pz fm Auicē. primo sue metha. ca°. 5. dicentē: q ens ⁊ res prima impressione imprimuntur ī intellectu. Et subiungit dicens. Miror enim q illam rōnē Alexander adduxit: cū oīs cōceptus vel est entis in se: vt entis in alio. Nam manifestū est: q sba neqz est corporea neqz incorporea. Et sic ens fm se velut aliqui dicunt in primo signo nec est creatum nec increatuz: nec sba nec accns. Hec ille. ¶ Sed si diligenter considerent dicta p fati Antony Archyepy apparet manifeste q ipse in minimo est infidelis: ⁊ per ꝫns in maximo infidelissimus. Manifestum est enim fm Doc. S. cōtra gen. li. primo ca°. 34 q entis ad sbam ⁊ accns: nō est cōceptus cōmunis precisus. Dicit. n. sic. Sic igitur patet ex dictis q ea que de deo ⁊ alijs rebus dicuntur: neqz pure equinoce neqz pure vniuoce: sed analogyce: hoc est fm ordinē ad aliquid vnum dñr. Quod quidem dupliciter contingit. Uno modo fm q multa habent respectum ad aliquod vnum. Sicut fm respectū ad sanitatem animal dr sanū: vt eius sbm. Medicina vt eius effectiuū. Cibus vt conseruatio: vrina vt signū. Alio modo fm q duoz attenditur ordo vel respectus: nō ad aliquid alterū: sed ad vnū ipōrū. Sicut ens de sba ⁊ accidente dr: fm q accidens ad sbam respectum hz nō fm q sba ⁊ accidens ad aliqō tertiuz referantur. Hec ille formaliter. ¶ Nec valet rō sua adducta ppter quā mirat de opinione predicti Alexandri. Qz hz substantia in cōi nec sit corporea nec incorporea: sed precindat: non tñ valet similitudo q ens non sit sba vel accidens sed aliquid precisum: q: vt dictuz est fm phm extra rationem substantie est bene aliquid scilz sba corporea ⁊ incorporea. Sed extra rationem entis nihil est. Unde ppter rōnem phy superius adductam sua similitudo in dissimilitudinem: ⁊ sua admiratio in admirationem vertitur.

Ad primū ergo dicendū q omnia entia esse vnius generis pōt intelligi dupliciter. Uno modo q sint vnius generis predicamentalis. Et sic omnia entia non sunt vnius generis. Alio° q sint vnius generis scibilis. Et sic bene oīa entia sunt vnius generis q: cōueniunt in consideratione vnius scie. Unde non dz q ens sit genus predicamentale seu predicabile: de quo nunc loquimur: hz ens bene sit vnum genus scibile vt superius satis declaratum est cum de vnitate huius scientie ageretur in primo huius. q. p°. ar. 4. ⁊. 8. Ad secūdū dicendū q in diffinitione generis gñalissimi subintelligitur p gñe diffiniti ipsum genꝰ: ita q sit sensus. Genus gñalissimū est suple genus supra qō genus nō est aliō genus superueniens. Unde q: ens nō est genus: hz supra ipsum nō sit aliud genꝰ superueniens: nō tñ sequit q sit genus gñalissimū: q: genꝰ diffiniti sibi non quenit. Ad tertiū dicendū q ad hoc q aliquid sit genus opz q sit vniuersale pprie dictū ⁊ vniuocum qō immediate pdicat de pluribus differentibus spē in eo q quid est. Unde hz ens predicetur de pluribꝰ differentibus spē: q: tñ nō predicat vniuoce: sed equinoce: ideo non oportet q sit genus. ¶ Ad quartum dicendum q ad vnitatem specifice scientie non requiritur vnitas generis predicabilis: sed

lis: sed sufficit vnitas generis scibilis vt superius dictuꝫ est cū de vnitate scie huiꝰ ageret in pᵒ huius. q. pª. ar. 4. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ ens nō cōtrahit ad ſbam ⁊ ad accidēs per aliq̄s dr̄ias: sed per quosdā modos intrinsecos: qui sūt esse p se ⁊ esse in alio. Uñ Doc. S. in tracta/tu de nā generis dicit. Cū aūt ens ꝓtrahi nō possit sic̄ genus ꝓtrahitur p dr̄iam vt dictū est: opꝫ ꝙ ens cōtrahat ad predicamēta per diuersum modū p̄dicandi. Eoꝝ aūt que predicantur quedam significant quid: quedaꝫ quan tū quedā quale ⁊ sic de alijs. Ideo non opꝫ ꝙ vnicuiq; modo predicandi eē idē significet vt cū dr̄ homo est aīal: esse significat ſbam. Cum vo dr̄ homo est albꝰ esse signi ficat qualitatem ⁊ sic de alijs predicamentis. ¶ Item in alio loco vbi supra sic subdit. Ad cuius euidentiā sciendū est ꝙ eedē sunt dr̄ie cōstitutiue spēꝝ ⁊ diuisiue generuꝫ. Ens aūt nō p̄t habere dr̄ias aliq̄s diuisiuas: vt supra, p batum est. Sed quosdam modos distinctiōis hꝫ. Et iō in ſba fm ꝙ est primū predicamētū: vt dr̄. 7. huiꝰ rō en tis perfecta reperitur: ⁊ nō constituit̄ per aliquā differē tiā cōstitutiuā. Et ideo sic est genus: ꝙ nullo mō spēs eē p̄t. Ex quo ostendi p̄t ꝙ nulla forma reddat esse in ſb stantia fm ꝙ est genus primuꝫ: qꝛ ex qualibet forma sub stantiali: differentia aliqua trahi potest. Hec ille. ¶ Ad sextū dicendū ꝙ licet in genere lateant multe equinoca/tiōes physice loquendo: tn̄ genus est quoddā vniocum logyce loquendo. Ens aūt non est vniocum: loquendo de vniocatione logyca fm ꝙ distinguntur cōtra analo/gam predicationem: vt patebit. 4. huius. q. 2. ar. 1. 2. 3. iō nō est simile de ente ⁊ de genere logyco. ¶ Ad septimū dicēdū ꝙ hꝫ ens dicat vnū conceptū vnitate analogie nō tn̄ vnitate vniuocationis: Ideo argumentū nullū. ¶ Ad octauū dicendū sicut ad quartū. ¶ Ad nonū dicēdū ꝙ rō generis nō tollit̄ ab ente eo ꝙ ens est illimitatum cuꝫ cō trahatur per aliquos modos intrinsecos: sed qꝛ non con tra rōnē generis vt dictū est. ¶ Et quando subiungit̄ de ius loquitur phūs de mensura intrinseca que est eiusdeꝫ generis cum mēsurato. Et in primo ethycoꝝ accipitur deus fm opinionē gentiliuꝫ pro corpore aliquo celesti. Si enim deus esset in aliquo gñe predicamētali compo neret̄ ex actu ⁊ potētia. Unde Doc. S. in tractatu de ge nere sic ait. Quartꝰ modꝰ quo diuidit̄ ens est per actuꝫ ⁊ potētiā. In omni aūt predicamēto aliquid reperit̄ i actu ⁊ aliquid in potētia. Et ideo. Hec diuisio entis est in sua cōitate: cū reperiatur in oī gñe entis sine qua nihil ē in ge nere entis. Et ideo deus in gñe nō est: cū nō sit in eo pª ⁊ actus. Illud. n. in gñe est: quod determinatū ⁊ limita/tū est ad aliquem specialē modū entis. Sed determina ri est potentie per actū. Uñ oē illud in gñe est in quo est potentia ⁊ actus. Oē aūt quod est in gñe natū est habere aliquid prius se: qꝛ in diuersis actus est prior potentia hꝫ nō in eodē. Et vbi reperitur pª ⁊ actus: necessārio erit ibi genus. Cū igit̄ in oībus extra primū ens sit potētia ⁊ ſbm prime phȳe nō sit genus: neqꝫ in gñe vt dictū ē: tn̄ nobiliores ptes entis. s. substantie separate necessario sūt in genere. Hec ille. ¶ Sꝫ hic oritur difficultas in Doc. S. an deus ponatur in genere reductiue sicut primꝰ. Et videt̄ ꝙ sic. Dicit. n. ipse in de potentia. q. 9. ar. 3. ad ter tiū ꝙ deus hꝫ nō sit in gñe ſbe tāq̄ species: pertinet tn̄ ad genus substantie sicut ſbe principium. Item ibidē. q. 7. ar. 8. ad scōm sic ait formaliter. Nihilominus tamē quā uis deus in eodē genere non sit cū creaturis sicut conten tum in genere: tn̄ est in oībus generibus sicut principiū rā ⁊ deum. Et ex hoc potest esse aliqua relatio inter creatu ram ⁊ deum sicut inter principiata ⁊ principium. Hec ille ¶ Sed contrarium videtur innuere in prima parte. q. 3. ar. 5. in corpore sic dicens ꝙ aliquid est in genere du/pliciter. Uno modo ꝓprie ⁊ simpliciter: sicut species ⁊ que sub ipsa continentur. Alio modo per reductionem: sicut principia ⁊ p̄rinationes: vt punctū ⁊ vnitas reducū tur ad genus quantitatis: sicut primª. Lecitas aūt ⁊ oīs p̄ natio reducitur ad genus sui habitus. Neutro autez mo do: deus est in genere. Hec ille. ¶ Quod autem deꝰ nō sit in genere per reductionem vt principium. dicit manifestum esse ex eo ꝙ principium cum reducitur in aliqd genus: non se extendit vltra genus illud: sicut punctū nō ē principium nisi quātitatis continue ⁊ vnitas quantitatis discrete. Deus aūt est primᵘᵐ totius esse. Unde nō continetur in aliquo gñe sicut principium. Hec ille formaliter. ¶ Pro concordantia aūt huius sciendū est ꝙ aliquid vt principiuꝫ ponitur in genere reductiue dupliciter. Uno modo sicut principiū adequatū ⁊ intrinsecum sine ꝓpriū Et sic deus non reducitur ad genus substantie sicut prin cipium quia se extendit vltra genus ſbe. Aliomodo sicut principium remotū ⁊ effectiuū. Et sic deus bñ reducit ad predicamentū ſbe sicut principiū. Unde nulla est con tradictio in Doc. S. Sed contra qꝛ illud quod est ī gñe sicut punctus est in genere quātitatis continue ⁊ vnitas ī genere quantitatis discrete est sicut primᵘᵐ intrinsecum illi us generis. Sed deus est vltomō in gñe: Igitur concor dantia nulla. Ad mor pꝫ per Doc. S. in de potētia. q. 7. ar. 3. Ad vltimū vbi sic ait. Licet deus non pertineat ad genus substantie quasi in genere contentū sicut spēs vel indiuiduum sub genere cōtinetur: potest tn̄ dici ꝙ sit in genere substantie per reductionem sicut principium: ⁊ sicut punctus est in genere quantitatis continue ⁊ vnitas in genere quantitatis discrete siue numeri. Et per hunc modū est mensura substantiaꝝ oīum sicut vnitas numeroꝝ. Hec ille formaliter. ¶ Unde adhuc remanet con tradictio in Doc. S. Dicit enim hic ꝙ deus ponitur re ductiue in gñe sicut punctum ⁊ vnitas. In prima autem parte sicut supra adductum est dicit ꝙ non ponitur sicut vnitas ⁊ punctus. ¶ Sed dicendum est ꝙ quando vbi supra dicit in de potentia ꝙ deus ponitur in genere sicut punctus ⁊ vnitas ly sicut non dicit oīmodam similitudi/nem ⁊ ydemptitatem modi siue similitudinem adequa tionis: sed similitudinem proportionis. vꝫ. solū ēntū ad reductionē. ⁊ quo ad rōnem cōmunē principij ⁊ nō quo ad rōnem limitati vel intrinseci principij alicuius ōter minati generis. Unde in aliquo est simile: ⁊ in aliquo ē dissimile. Est enim simile in hoc ꝙ sicut punctus ponit̄ reductiue in genere sicut principium ita ⁊ deus. Est aūt dissimilitudo in hoc qꝛ punctus ponitur reductiue in ge nere quātitatis cōtinue sicut principiū intrinseeum deus aūt sicut principiū remotū excedens ⁊ effectiuū. Unde Doc. S. in primo sentētiaꝝ. di. 8. q. 4. ar. 2. ad tertū cir ca finem dicit ꝙ in genere ſbe illud quod hꝫ esse perfe/ctissimū ⁊ simplicissimum dicit̄ mensura oīum substan tiaꝝ sicut deus. Unde nō opꝫ ꝙ deus sit in genere substā tie sicut contentum: sed solū sicut principiū hñs in se oēꝫ perfectionē generis: sicut vnitas in numeris. Sed tn̄ di uersimode. Quia vnitate nō mēsurant̄ nisi numeri. Sed deus est mensura nō tn̄ substantialium perfectionū: sed oīum que sunt in omnibus generibꝫ: sicut sapie ⁊ virtu tis ⁊ huiusmodi. Et ideo quānis vnitas contineatur sub vno genere determinato non tamē deꝰ. Hec ille. ¶ Ad decimū dꝛ ꝙ hꝫ ens sit p̄dicabile cōiter sumptuꝫ nō tn̄ est predicabile ꝓprie sumptū ad quod requiritur ꝙ sit quid reale limitatū vnū vniuoce predicatū ⁊ immedia/te de multis. Unde nō valet cōsequentia. Qꝛ sicut nō cō tinetur sub diuiso. s. sub predicabili ꝓprie sumpto: ita nō cōtinetur sub membris diuidentibus. s. sub quinq; p̄ dicabilibus. ¶ Ad vndecimū dicendū ꝙ actus essendi nō equaliter cōuenit ſbe ⁊ accidenti. ¶ Sꝫ per prius cō uenit ſbe: ⁊ per substantiam conuenit accidenti vt infra patebit in quarto huiꝰ. q. 2. ar. 4. Unde nō valet cōsequē tia. ¶ Ad duodecimū dicendum ꝙ ens predicat̄ de de cem predicamentis nō tn̄ predicatione generis. Qđ sic probat Arabes. Qꝛ bene sequitur. Si homo est: aīal ē. Et si animal est: corpus est. Et sic corpus est: substantia est. Sed non sequitur. Si substantia est: ens est. Quare sequitur ꝙ ens non predicatur de substantia predicatio

ne generis. Qz sine aliqd sit ens sive non sit ens: semper genus sequitur ad positionem speciei: quia semper intelligitur genus in specie: ⁊ non potest intelligi species: nisi intelligatur genus. Sed posita substantia: nō ꝓpter hoc ponitur ens. Unde cum dicit ens absolute: non intelligitur nisi actu existens. Ideo non sequitur. Substantia est: ergo ens est. Qz omni enti creato: accidit actu esse: vt dicit Auicē. Est tamen hic sciendū: vt hoc dictū hēat veritatem ꝙ ens potest accipi dupliciter. Uno modo participaliter: vt ens idem est ꝙ existens. Et sic procedit ꝓbatio predicta. Alio mō accipit ens noialiter: sm ꝙ significat essentiam cui accidit esse in actu. Et tunc bene sequit. Si substantia est: ens est etiam dato ꝙ non existeret actu. ⁊ si queratur. Qñ ens predicat de substantia si noialiter accipiatur. ¶ Dicendum ꝙ predicatur de sba non essentialiter neqz accidentaliter. sed ydemptice sm nām: lz in plus se habeat sm vocem q̄z sba: vt infra in. 4°. huius latius patebit. q. 2. ar. 7. ¶ Quando aūt ens predicatur de cōtentis sub sba: predicatur vt idem cum substantia. Et similiter dicendū est de alijs predicamentis. ¶ Et si dicat: ens predicat analogice de substantia ⁊ accidente. Ergo nō vt idē. Qz oē analogū in plus se habet q̄z aliquod analogatorū. ¶ Dicendū ꝙ duplex est analogia ꝑz Doc. S. in contra gen. vbi supra. Quedā est duorum ad vnū tertium. Et tale analogum bene in plus se habet sm cōceptū: q̄z aliquod analogatorū. Alia est analogia duorum non ad vnum tertium sed vnius ad alterum. Et tunc nō oportet ꝙ analogum in plus se habeat sm conceptū: q̄z principale analogatorū. De quo inferi⁹ perserutanduz restat in. 4°. huius vbi supra.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pho. Impossibile autez predicari.

a **B quartum** sic procedit. Ur ꝙ genus possit per se predicari de differentia. Sicut enim ex necessarijs: nō sequitur nisi necessariū: ita ex his que sunt per se nō sequit nisi cōclusio per se. Sed expre missis per se sequit hec cōclusio: rōnale est aīal sic arguē do. Homo per se est aīal. Sed homo per se est rōnalis Ergo rōnale est aīal etiaz per se. Et sic genus potest predicari de differētia per se. ¶ Ꝑ 2°. Propositio necessaria cōuertit in necessariā: vt ꝑz primo prior. Ergo ꝓpositio per se conuertitur in illam que est per se. Valet ergo hec ꝯsequentia. Homo per se est rationalis. Ergo rōnale p se est homo. Tunc sic. Homo per se est aīal rationale. ergo rōnale per se est aīal. ¶ Ꝑ 3°. Si genus nō predicaretur per se sed predicaret per accidens de differentia: ēt per accidens predicaret de spē. Sed ꝯns est flm. Igitur ⁊ añs. patet cōsequentia. Qz qñ aliquid predicat per accidens de aliquo: predicat etiā per accidens de oī eo in quo formalr illud includitur sicut dulce per accns predicatur de albedine ⁊ per ꝯsequens de re alba. Differentia aūt formalr inuenit in spē. Igit ⁊c. ¶ Ꝑ 4° Differē tia predicat de gñe. Et non per accns. Ergo per se. Consequentia nota est qz per se ⁊ per accidens diuidunt ens. Minor ꝓbatur. Qz si differentia predicaretur de genere per accidens tunc posset adesse ⁊ abesse. vt ꝑz per diffinitionem accidentis primo thopicoꝝ. Sz hoc est impossibile. Igitur ⁊c. ¶ Ꝑ 5°. Genus sumitur a materia: ⁊ differentia a forma: vt ꝑz. 7. ⁊. 8. huius. Sed ista est per se. Forma cū materia ⁊ mā subiecitur forme. Igitur ista est per se. Rōnale est aīal. ¶ Ꝑ 6°. Rōnale est per se substantia. Uel ergo est substantia corporea vel incorporea Non incorporea vt manifestum est. Si aūt est corporea vel est aīata vel inanimata. Non inanimata: cum habeat sensum. Si aūt est aīata: vel ergo est sensibilis vel insensibilis. Non insensibilis: qz sic illud quod est rōnale nō sentiret. Si aūt est sensibilis: est aīal etiam per se. ¶ Ꝑ. 7°. Minus differt differentia a genere: q̄z subiectum ab accidente proprio: cū genus ⁊ differentia sint eiusdem predicamenti: subiectum vō ⁊ proprium sint diuersoruz ꝑdicamentorū. Sed propriū predicatur per se de sbo: vt 2. lect. 10. ⁊ ꝑz primo posteriorū. Ergo ⁊ genus de differentia. ¶ Ꝑ. 8°. Quicquid predicatur per accidens aut ꝑdicat sicut accidens de sbo: aut sicut subiectū de accidente aut sicut accidens de accidente: vt ꝑz primo posteriorū. ⁊. 7. huius. Sed qñ genus predicatur de differentia non ꝑdicat aliquo ꝑdictorū trium modoꝝ. Ergo nō predicatur per accidens. Et sic per cōsequens predicatur per se. ¶ Ꝑ 9°. Si genus non predicatur per se de differentia: sequit ꝙ predicat denoiatiue. Sz in genere sbe nulla ē denoiatio cū sbe non sit cōcretio ad subiectū. Igitur ⁊c. ¶ Ꝑ. 10°. ꝓprietas indiuidui caderet per se in diffinitione indiuidui: si indiuiduū diffiniret: vt ꝑz satis in. 7°. huius. Sz magis conuenit genus cū dīa q̄z proprietas cum indiuiduo de gñe substantie. Relinquitur ergo ꝙ genus predicatur per se de differentia. ¶ Sed �contra est ꝓbus in tertio dicēs. Impossibile aūt predicari aut spēs aut genus de ꝓprijs differentijs generis: aut genus sine suis spēb⁹ Quare si vnum genus aut ens: nulla differentia nec vnū nec ens erit.

Respondeo dicēdū ꝙ genus ꝑ se sumptū nō potest predicari de differētia predicatione per se. Quod sic ꝓbat Doc. S. in presenti lectione. Illaz qcquid predicatur per se de aliquo aut est de diffinitione illius de quo predicat: sicut ꝑz de primo modo predicandi per se. Aut econuerso. ſ. ꝙ subiectū est de diffinitione predicati sicut ꝑz de scōo mō dicendi per se. Sed genus nō ponit in diffinitione differētie: qz differentia non participat genus: vt dr in. 4. thopicoꝝ. Nec etiā dīa ponitur in diffinitiōe generis. Ergo nullomodo genus predicat per se de dīa. Predicatur tñ per se de eo qō hz dīam. ſ. de spē que hz differentias in actu. Et ideo conuenienter textus dicit ꝙ de propijs differentijs generis non predicat species neqz genus sine speciebus: qz. ſ. genus predicatur de differentijs ſz ꝙ sūt in spēb⁹. ¶ Aliter ꝓbari ꝑt sm plm in thopicis. Qz si gen⁹ predicaret ꝑ se de dīa: tūc oporteret ꝙ ꝛcludere tur in ꝛtellectu qdditatiuo ipsi⁹ dīe. Et sic seqret ꝙ vnū aīal eēt duo aīalia. Sed ꝯns ē flm. Igit ⁊ añs. Pz tñ cō sequētia. Qz aīal ⁊ rōnale includunt in intellectu qdditatiuo hois. Aut ergo per aīal inclusum in rōnali qdditatiue ⁊ per rōnale importat idē aīal: aut aliud. Si primuz ergo erit nugatio in diffōne. Si scōm ergo hētur intentū .ſ. ꝙ vnū aīal erit duo aīalia. Quod est inconueniens. Relinquit ergo ꝙ genus non predicatur per se de differentia sm se considerata ⁊ absolute. Secus autem si consideretur differentia prout est in specie vt dictum est. ¶ Ꝛsiderandum tñ est primo ꝙ predicari per accidēs potest accipi dupliciter. Uno mō ꝓprie: qñ. ſ. predicatur aliqd aliquo illoꝝ triū modoꝝ: quos adducit philosophus in p°posteriorū ⁊. 7°. huiꝰ. ſ. vel quando predicat accidens de sbo vel sbm de accidēte vel vnum accns vez de accidēte. Et sic genus nō predicatur ꝑ accns de dīa. Aliomō cōiter. ſ. ꝑ omni illo quod nō est ō intellectu alteri⁹: aut de diffinitione. Et sic genus predicatur per accidens de dīa. ¶ Considerandū est scōo ꝙ triplex est ōnominatio Quedam est sm rem tñ. Alia est sm vocem tñ. Alia vero sm vocem ⁊ rem simul. Denominatio sm rem tñ est quando verum accidens predicatur de aliquo subiecto: alterius nature ab eo. Quod tamen nō cōuenit ꝑncipio dictionis cum forma denoiante. Sicut studiosus ꝓdicatur denominatiue de hoīe qui denominatur studioſus a virtute. Sed denominatio sm vocem tñ est qñ illud qō predicat habet conuenientiam in ꝑn°dictiōis ⁊ differt in fine dictionis cū foīa denoiante. Nō tñ differt realiter ab eo de quo predicatur. ſ. a subiecto denominato. Et sic homo denominatur human⁹ ab hūanitate. Denominatio vō sm vocem ⁊ sm rem simul est qñ illud quod denominat differt realiter a sbo denoiato ⁊ habet cōuenientiam in principio dictionis ⁊ differt in fine dictionis cum forma denominante. Sicut homo denominatur albus ab albedine. Unde gen⁹ nō predicatur denominatiue ꝓprie de dīa aliq̄ istoꝝ triū modoꝝ. Sed bene predicatur de ea denominatiue sumēdo largo modo denoiationē.

7. lectio. 12.

2. lect. 4.

denominationem .ſ. pro omni illa ꝓdicatione in qua predicatur aliquid de altero qꝫ non eſt de diffone alterius ſiue habeat cum eo conuenientiam in principio dictiõis ſiue non. ¶ Conſiderandũ eſt .3°. ꝙ triplex eſt abſtractũ. Similiter ⁊ triplex eſt concretũ ꝓ oppoſitũ. ℞ Mã aliqd ẽ abſtractũ a ſbõ tm̃. Aliꝺ ẽ abſtractũ ab iferiorib⁹ tm̃. Aliꝺ ẽ abſtractũ ab iferiorib⁹ ⁊ a ſbo ſiĺ. Exm̃ ꝑmi. Ut color dr̃ abſtractũ a ſbo ⁊ non ab inferioribus. ℞ Humanitas vero eſt abſtractũ ab inferioribus ⁊ non a ſbo. Sed coloreitas eſt abſtractum a ſbo ⁊ ab inferioribus. Iz ergo in genere ſubſtantie non reperiatur abſtractũ a ſbo: reperitur tm̃ abſtractum ab inferiorib⁹. Et ſiĺr ibi reperit̃ concretum huic abſtracto oppoſitum. Sicut eſt homo: aĩal: corpus: ſba: ⁊ ſic de alijs. Unde in genere ſbe ſicut ſunt concreta largo modo ſumpta: ita poteſt eẽ denoiatio extenſo noie denominationis. ¶ Quibus notatis rñdendũ ẽ ad arg⁹.

Ad primuz ergo dõm: ꝙ Iz ex neĉijs nõ ſequat fit ſequi niſi neĉium alias antece dens poſſet eſſe verum cõſequente exñte falſo: tamen ex premiſſis per ſe: poteſt ſequi aliquid per accidens: dum tamen illud per accidens ſit neceſſariũ: vt dicit Scot⁹ in 3° huius. q. vnica. Cuius rõnem aſſignat. Qr ſbm poteſt habere cauſam quare predicatũ ſibi ineſt. Sed non ſem per econuerſo. Alioquin vt ipſe dicit. Uniuerſalis affirmatiua conuertereť ſimplr: qr per ſe ſupponit de omni. ¶ Idem dicit Anto. Andree in eodem .3°. ¶ Et dũ arguitur. In prõ poſt⁹ dr̃ ꝙ ſequitur. Si aliquid ſit p accidens: ergo non neceſſariũ. ¶ Reſpondent ꝙ illud intelligitur de accidentibus cõparatis ad ſbam de quibus loquitur pbs 5° poſt⁹ adducendo tres modos predicationis per accidens: vt ſupra dictũ eſt. Et in his bene ſeqť. Si per accidens: ergo non neĉium. Sed dr̃ia non ẽ prõ prium accidens generis: ſed ſolum extenſo nomine accidentis prout oĩ illo quod eſt extra conceptũ quidditatiuuz alterius. Et talis predicatio per accñs põt ſtare ſimul cũ neceſſario vt ipſi dñt. Sed ꝫ hoc arguit̃. ℞ Nam oĩs ꝓpõ neĉeſſaria eſt in materia nãli: cũ non ſit in mã contingenti nec remota: vt ꝓz per diffones eaz. Et omnis ꝓpõ neĉia de mã naturali eſt cuius predicatũ eſt de eſſentia ſbi vel proprium eius. Cũ ergo genus non ſit de eſſentia differẽtie nec proprium eius: ſequitur ꝙ iſta propoſitio rõnale eſt animal: non poterit eſſe neceſſaria. ¶ Nec valet dicere ꝙ aſſumptũ eſt vez de illis ꝓpõnibus neceſſarijs que per ſe ponuntur in mã nãli: non autem de illis que ponũtur in mã nãli reductiue. ſicut ſũt iſte. Aĩal eſt homo: ſba eſt corpus: ⁊ ꝙ ſimiliter eſt in ꝓpoſito. ¶ Sed ꝫ. ℞ Nam dum genus predicatur de dr̃ia: non põt reduci per ſuaz conuertẽtem: ſicut fit de illa propoſitione aĩal eſt homo. Aut per ſubſumptionẽ. vz. qr aliquid eſt ꝑtentum ſub rationali. ſ. ſortes: de quo per ſe ⁊ neceſſario predicat aĩal. Quia eodẽ modo reduceret illa de per ſe. Et idem eſſet dicere ꝙ ex hijs que ſunt per ſe ſequeret aliqua ꝓpoſitio de per ſe nõ formalr: ſed reducit: ſicut ex per ſe ſeqť neceſſaria non ꝙ ſit formalis neceſſaria: ſed reductiue. ¶ Unde q̃uis predicta rñſio ſit ſuſtinibilis: tm̃ poſſet aliter ſi placeat rñderi. vz. ꝙ ex premiſſis per ſe nunq̃ ſeqť concluſio niſi per ſe: ſi debite cõcludat̃. Et nõ valet ꝫ ña. ℞ Homo per ſe eſt aĩal. Et homo per ſe eſt rõnalis. Ergo rõnale p ſe eſt animal. Qr per ſe eſt determinatio mediĳ. Sed manifeſtũ eſt ꝙ ſicut mediũ non ponit̃ in concluſione: ita nec determinatio eius debz poni. ¶ Sed contra. ℞ Nam põt ſic reduci ad formam in p° tertie: ponẽdo ly p ſe ſupra predicatũ: dicẽdo ſic. Oĩs homo eſt animal p ſe. Omnis homo eſt rõnalis per ſe. Ergo rõnale per ſe eſt animal. ¶ Dicendũ ꝙ male concludit̃. Sed dz ſic ꝛclu di. ergo rõnale per ſe eſt animal p ſe. Et eſt ſenſus. ℞ Illud qõ eſt rõnale per ſe. ſ. homo eſt animal p ſe. ¶ Põt etiã dici ꝙ Iz ly per ſe ponat̃ ſm ſitz ſupra predicatũ: nõ tm̃ ſm ſenſum. Quia in ſbo eſt querenda cauſa inherentie p dicati: ⁊ nõ ecõuerſo: vt ꝓz p° poſterioz. ¶ Ad 2m dicẽdum ſm primã viam ꝙ nõ valet illa cõuerſio. Sed eſt fallacia accidentis. Licet.n. propoſitio neceſſaria cõuertatur in neceſſariam: nõ tm̃ ꝓpter hoc ꝓpoſitio que eſt p ſe conuertit̃ in illam que eſt per ſe. Et hoc ideo eſt qr ſuperius nõ habet cãm quare inferius ſibi meſt: Iz bene econtra. ¶ Sed ſm aliã viam dõm eſt ꝙ propoſitio p ſe bene cõuertit̃ in illam de per ſe vliter. ¶ Et quãdo dicit. ℞ Bona eſt illa cõuerſio homo per ſe eſt rõnalis. Ergo rationale per ſe eſt hõ. ¶ Negať. Sed dz ſic ꝙuerſio fieri. ℞ Homo per ſe eſt rõnalis. Ergo illud qõ eſt rõnale ẽ per ſe homo. Et hoc ideo: qr rõnale nõ predicat̃ de homĩe: niſi ſm ꝙ eſt in hoie. ¶ Et ſimiliter aĩal põt per ſe ꝑdicari de rõnali ſm ꝙ rõnale eſt in hoie vt innuit hic Doc. S. ¶ Et qñ dicitur. Seq̃reť ꝙ ꝓpoſitio vlis affirmatia conuerteret̃ ſimplr. ¶ Dicendũ ꝙ gratia materie oĩs ꝓpoſitio vlis affirmatiua Iz nõ gratia forme: vt ꝓz exẽpla cõſideãti. ¶ Ad 3m dõm Iz illud qõ per accidẽs predicatur de aliquo ꝑprie accipiendo per accidens predicet̃ etiam per accidẽs de illo in quo formalr inuenitur ſicut argumentũ procedebat: nõ tm̃ opz ſi accipiatur predicari per accidens largo modo ſicut ſupra expoſitum eſt. Genus aũt predicat̃ de differẽtia p accidens largo modo: ⁊ nõ ꝑprie. ¶ Uel dicendũ vt dicit Scotus vbi ſupra: ꝙ illud ꝙ predicatur per accidens de aliquo ex quo fit vnũ p accidẽs cum illo in quo formalr inuenitur: etiã predicat̃ ꝑ accidẽs de eo. Sicut dulce p accidens ꝑdicatur de albo: predicat̃ etiaz p accidens de re alba: qr ex albo ⁊ dulci fit vnũ per accidens. Sed ſi aliqd predicat̃ p accñs de aliquo qõ reperitur in aliquo formalr ex quib⁹ ambob⁹ fit vnũ per ſe: tũc nõ opz ꝙ ẽt ꝑdicet̃ per accñs de illo in quo illud ſecũ dũ formaliter inuenit̃. Sicut in ꝓpoſito animal predicatur per accidens de rationali: ⁊ rationale formaliter inuenit̃ in hoie: nõ opz ꝙ aĩal predicet̃ per accñs de homine: qr ex rõnali ⁊ hoie fit vnũ per ſe ⁊ nõ ꝑ accñs: prima tm̃ rñſio eſt magis methaphyſicalis. ¶ Ad quartum dicẽdũ ꝙ ſi accipiat̃ accñs ꝑprie ꝑ accñte predicabili: ſic bñ põt adeſſe ⁊ abeſſe vt ꝓz per porphyrium ⁊ pbm p° thopicoꝝ. Secus aũt eſt accipiẽdo accñs largo modo vt dictũ eſt in corpore articuli. ¶ Sciendũ tm̃ ꝙ dr̃ia ꝑt adeſſe generi gñe remanẽte. Sicut accidẽte corrupto remanet ſubiectum. Eſt tm̃ inter ea talis dr̃ia. Quia accidẽte corrupto: remanet idẽ ſbm in numero. Dr̃ia vo ablata a genere: non remanet gen⁹ idẽ numero: vt ꝓz ꝑ Doc. S. in de po⁸. q. 8. ar. vltimo ad quintũ vbi formalr ſic ait. Sicut igitur in diffinitionibus ſubſtantiaz remotis differentijs remanet genus: ita in diffinitione accidẽtiũ remoto accidente quod ponitur loco differentie: remanet ſubiectum. Aliter tm̃ ⁊ aliter. ℞ Remota enim dr̃ia: remanet genus ſed nõ idem numero. ℞ Remoto.n. rationali: non remanet idem numero animal quod eſt animal rationale. Sed remoto eo quod ponitur loco differentie in diffinitionib⁹ accidẽtiũ: remanet idem ſbm numero. ℞ Remoto enim curuo vel cõcauo remanet idẽ naſus numero. Et hoc eſt: quia accidens non complet eſſentiam ſubiecti: ſicut differentia complet eſſentiam generis. hec ille formaliter. ¶ Idem dicit in 1ª 2ę. q. 67. ar. 5. in corpore vbi ſic ait. ℞ Non enim remota differentia alicuius ſpeciei remanet ſubſtantia generis eadem numero. Sicut remota differentia conſtitutiua albedinis: non remanet eadem ſubſtantia coloris numero: vt idem color numero quandoq; ſit albedo et quandoq; nigredo. ℞ Non enĩ cõparatur genus ad dr̃iam: ſicut mã ad formam vt remaneat ſba generis eadez numero: dr̃ia remota: ſicut remanet eadẽ numero ſba materie remota forma. Genus.n. et dr̃ia nõ ſignificãt partes ſpẽi. Aliogn nõ ꝑdicarentur de ſpẽ. Sed ſicut ſpẽs ſignificat totum. i. compoſitum ex mã et forma in rebus mãlibus: ita et dr̃ia ſignificat totum. Similiter et genus. Sed genus denominat totum ab eo quod eſt ſicut materia. Differentia vero ab eo quod ẽ ſicut forma. Species vero ab vtroq; Sicut in homine natura ſenſitiua materialiter ſe habet ad intellectiuam. Animal autem dicitur qõ hẽt nãm ſenſitiuam. ℞ Rõnale aũt quod habet nãm intellectiuã. ℞ Homo vero

quod habet vtrūqz. Et sic est idem totum qō significatur per hec tria: sed non eodem modo. Unde pz q cuz dīa non sit nisi designatiua generis: remota dīa non pōt substantia generis eadem numero remanere. Non.n. remanet eadem animalitas si sit alia differentia cōstituēs aial. Hec ille formaliter ⁊ egregie. ¶ Sed circa predicta ad propositum oritur difficultas. Nam dictum est in adductione textus Doc. sctī: q dīa est que complet essentiaz generis. Tunc arguit sic. Illud qō complet essentiaz alterius: non est extra essentiā ⁊ intellectuz eius. Sicut rationale complens essentiam hominis: non est extra conceptum quidditatiuū ⁊ essentiam eiusdem hominis. Ergo opz dicere: q dīa est de eēntia generis. Et sic dīa p̄dicabitur per se de genere. ¶ Confirmatur ēt. Nā Doc. S. in 2° sñiaz di. 3. q. p̄a. ar. 5. dicit: q dīa est determinatio generis. Sed determinatio p̄dicat̄ ō determiābili per se: qz determinabile est de diffōne determinationis: si sit determinatio accidentalis. Uel eō si sit determinatio essentialis. Igitur idem quod prius. ¶ Dicendum ad primū q duplr aliquid complet essentiā alterius. Uno° sicut contrahens. Et tale non opz q sit de diffinitione cō trahibilis siue de essentia eius. Alio mō sicut specificans ⁊ declarans eēntiam contracti. Sicut rationale ē dīa cōpletiua hominis ⁊ de tali pcedebat argumentū: qz semp tale completiuū essentie alicui⁹ est de intellectu ei⁹. Secus aūt est de dīa respectu generis. ¶ Et ad confirmationem dōm: q duplex est determinatio. Quedam est i cui⁹ diffinitione cadit determinabile. Et sic non refert aliquando determinabile per se predicari de determinatione. Sicut homo p̄dicatur de risibili. Alia est determinatio que non est de diffōne determinabilis nec eō. Sicut differentia respectu generis. Et talis non opz q predicetur per se de determiabili. ¶ Ad 5ᵐ dōz: q dato q ista sit per se forma est in materia qz vnum est de diffōne alterius: non tamen propter hoc sequitur q genus predicetur per se de dīa cuius genus sumatur a mā ⁊ dīa a forma. Qz genus non sumitur a materia ita q sit vera materia nec dīa a forma ita q sit vera forma: lz proportionabiliter: vt patuit in textu Doc. S. adducto superius i precedenti articulo ⁊ patebit. 8°. huius. q. 2. ar. 2. ¶ Ad 6ᵐ dōm: q ſba potest accipi duplr. Uno modo pro forma totius generica: que est genus generalissimū siue principium coordinationis predicamentalis. Et sic ista non est per se. Rationale est substantia: sicut nec ista. Rationale est animal. Alio mō accipit̄ substantia vt se extēdit ad oē illud quod ponitur in predicamēto ſbe siue per se: siue reductiue: vel directe: vel a latere. Et sic potest cōcedi ista: q rationale per se est substantia. Sed tunc non valet consequentia. Ergo est substantia corporea vel incorporea p se. Anima.n. rationalis est substantia 2° modo dicta: non tamen est corporea vel incorporea: accipiēdo illa mēbra diuisionis sm q sunt forme totius predicabiles de suis inferioribus. ¶ Ad septimum dicendum: q licet simpliciter subiectum ⁊ propria passio plus differant q̄z genus ⁊ differentia: quia tamen subiectum est de diffinitione proprie passionis: genus autem non est de diffinitione differentie nec econtra: ideo ⁊ si ſbz predicetur per se de propria passione: non tamen opz q genus predicet̄ p se de differentia. ¶ Ad 8ᵐ: pz solutio in corpore articuli in primo notabili. ¶ Ad 9ᵐ: similiter patuit solutio in corpore in 2° notabili. ¶ Ad vltimum dicendum: q ppietates indiuiduales per se nō predicantur de indiuiduis: sed per accidens si indiuiduum methaphysice accipiatur videlicet pro composito ex materia ⁊ forma substantiali precise. Sed autem acciperetur indiuiduum phyſice: videlicet pro eo quod est compositum ex conditionibus indiuiduantibus inquantum huiusmodi: tunc proprietates predicarentur per se reductiue tamen. Sicut phyſice loquendo ista est per se: homo albus est albus: non tamen methaphysice. ¶ Et qualiter distinguantur inter se proprietates indiuiduales ⁊ in sensu composito ⁊ diuiso: patebit īferius.

Octaua.

¶ Questio septima Qualiter separata a materia possint esse principia ⁊ qualiter non.

d **Deinde** considerandum est de separatis a materia an. s. separata a materia sint principia rez. ¶ Circa quod querūtur duo. ¶ Primo vtrū vniuersalia sint separata a singularibus. ¶ Secundo vtrum sit aliquod formale separatum ab his que sunt cōposita ex materia ⁊ forma. ¶ Ibi in Doc. S. ⁊ phylosopho. Sunt autem hīta. Et est Lectio. 9ª.

a **¶ Primum** sic proceditur. Uī q vniuersalia sint separata a singularibus. Naz singularia: vt arguit textus sunt infinita. Sed infinita non possūt cognosci nisi reducantur ad aliquod vnū quod est vniuersale. Ergo scientia de singularibus non habetur nisi inq̄ntum sciuntur vniuersalia. Sed scientia non est nisi veroz ⁊ existentium. Ergo vniuersalia sūt per se existentia preter singularia. ¶ P̄. 2°. Uniuersale est incorruptibile ⁊ incorporale. Singularia autem sunt corruptibilia ⁊ corporalia. Ergo nō est idem esse singularis ⁊ vniuersalis. Et per consequēs vniuersale est preter singulare. ¶ Sed ō arguit phylosophus in p̄senti passu. Si.n. necesse sit vniuersalia esse preter singularia: oportet q genera sint preter singularia. Sed hoc est impossibile: vt ex precedenti articulo pz. Ergo vniuersalia non sunt a singularib⁹ separata.

Respondeo dicendum: q q: phylosophus hanc dubitationem in 7° huius soluit. q. 26. probando multis rationibus vniuersalia non esse a singularibus separata ⁊ etiam eadem materia tractata est in p° libro huius. q. 12. ar. 2. cuz de ydeis agetur: ideo pro nunc breuiter dicamus q vniuersalia nō sunt sm esse separata a singularibus: lz bene sm rationē. Nam vnūquodqz est in illo in quo naturaliter aptum nātum est esse: nisi per accidens impediatur. Sed vle aptitudine sue nature est in singularibus. Ergo vniuersale nō est separatum sm esse a singularibus. ¶ P̄. 2°. Si sic: sequeretur q vle esset hoc aliquid: ⁊ per consequens non predicaretur de singulari nisi forte sm nomen solū. Sed consequens est falsum. Patet consequentia prima. Naz vniuersale esset per se subsistens indiuisum in se ⁊ diuisū a quolibet alio. Ergo esset hoc aliquid: ⁊ per consequens non esset vniuersale. Que sunt incōuenientia. Et sic pz ēt seda consequentia. s. q vle non predicaret̄ de singulari nisi forte sm nomen solum. Ergo vlia sm esse non sunt separata a singularibus. ¶ Considerandū est tamen q vniuersalia possunt dupliciter considerari. Uno mō sm actū ⁊ completam rōnem vītatis. Alio mō q̄tum ad id qō est vle. Si ergo primo mō loquamur de esse vlis. s. sm actum ⁊ completam rationem vītatis: sic vle est separatum a singularibus ⁊ est in intellectu. Nam vle sm actū ⁊ comletam rōnem vītatis acceptum: dicit aliquid vnū in multis ⁊ de multis. Hoc autem non conuenit ipsi nature: nisi inq̄ntū est in ipso intellectu ⁊ ab ītellectu cognoscente ipsū per abstractionē a singularibus ⁊ cōpante ipz ad multa singularia per modū vnius i quo illa multa cōueniunt. Ergo ⁊c. ¶ Minor probatur. Qz ipsa natura que vniuersale dicitur non est a parte rei realiter vna in multis singularibus: sed est plures realiter. Unde Auicē. in hoc bene dixit: q humanitas de se non ē vniuersalis nec particularis: sed est in potentia ad vtrūqz. Qz si de se eēt vniuersalis: non posset particularizari. Et si de se eēt particularis: non posset vniuersalizari. Et ita tam ratio vlis q̄z ratio particularis ipsi nature accidentaliter per istellectum attribuitur. Si autem loquamur de esse vniuersalis secundo modo scilicet q̄tum ad id quod est vniuersale: sic vniuersale non est separatum a singularibus: vt etiā infra dicetur in. 7°. huius. q. 26. p°.

Ad primum ergo dicendum: q scientia nō est nisi verorum ⁊ existentiū.

Non

Questio Septima

Non tamen oportet q̄ vniuersalia de quibus est sciẽtia: existant p̄ter singularia. Unde non oportet sicut iã multotiens dictum est: ⁊ vt dicit hic Doc. S. q̄ aliquid eũdem modum essendi habeat in rerum natura: per quez modum per intellectum scientis comprehenditur. Illaz intellect⁹ imaterialiter cognoscit materialia. Et similiter naturas rerum que singulariter in rebus existunt: intellectus cognoscit vniuersaliter. i. absq3 consideratione principiorum ⁊ accidentium indiuiduantium. Propter hoc enim errauerunt antiqui philosophi: vt dicit Doc. S. i de veritate. q. 2. ar. 2. qui posuerunt simile simili cognosci: volentes fm hoc q̄ anima que cognoscit omnia ex oĩbus materialiter constitueretur: vt terraz terra cognosceret aquam aqua: ⁊ sic de alijs. Putauerunt. n. q̄ perfectio rei cognite in cognoscente esse habeat fm q̄ habet eẽ determinatum in p̄pria natura. Non autem ita recipitur forma rei cognite incognoscente. Unde Cõmentator dicit in. 3°. de anima: q̄ non est idem modus receptionis⁹ quo forme recipiuntur in intellectu possibili ⁊ ī materia prima. Qz 3 in intellectu cognoscente recipi aliqd imaterialiter. Et ideo videmus q̄ fm ordinem imaterialitatis in rebus: in eis natura cognitionis inuenitur. Plante .n. ⁊ alia que ita sũt: nihil imaterialiter possunt recipere. Et ideo omni cognitione p̄uantur: vt p3. 2°. de anima. Sensus autem recipit species sine materia: sed tamen cũ conditionibus materialibus species depuratas recipit. Hec ille formaliter. Et si arguatur. Scientia est assimilatio scientis ad scitum. Si ergo illõ de quo est scientia sit singulare extra intellectum ⁊ materiale: videtur q̄ similiter recipiatur in intellectu scientis materialiter. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. in de veritate. q. 2. ar. 13. ad p̄mũ vbi sic ait: q̄ assimilatio scientis ad scitum non est fm cõformitatem nature: sed fm representationem. Sed non oportet q̄ rerum variabiliuz sit scientia variabilis. Hec ille. ¶ Idem Lucidius tangit. q. eadem ar. 3. ad 9ᵐ vbi sic ait: q̄ similitudo aliquorum duorum ad inuicem põt dupliciter attendi. Uno modo fm conuenientiam in natura. Et talis similitudo non requiritur inter cognoscẽs ⁊ cognitum. Immo videmus quandoq3 q̄ quanto talis similitudo est minor tanto cognitio est perfectior ⁊ perspicacior. Sicut minor est similitudo similitudinis que ẽ in intellectu de lapide: q̄z illius que ẽ in sensu: cum sit magis a materia remota. Et tamen intellectus perspicacius cognoscit q̄z sensus. Alio modo q̄tum ad representationem. Et hec similitudo requiritur inter cognoscens ⁊ cognitum. Hec ille formaliter. ¶ Et si iterum arguat. Abstractio forme a materia non aufert a re particularitatez: quia in mathematicis que sunt a materia abstracta ẽ considerare particulares lineas. Cum ergo intellect⁹ noster cognoscat abstrahendo formam a materia: non tollit per illam abstractionem particularitatem. Oportet ergo q̄ vniuersalia de quibus est scientia: sint abstracta fm eẽ: ⁊ non solum fm intellectum. Uel oportet concedere q̄ singularium ⁊ materialium sit scientia. ¶ Ad hoc dicendũ q̄ intellectus abstrahendo formam a materia p̄ primaz operationem intellectus: licet non tollat singularitatem a re: q̄tum ad esse quod est in rebus: tollit tamen singularitatem q̄tum ad ipsam intellectionem: q: intellectus itelligit naturam que est in singularibus: non tamen fm q̄ ẽ in singularibus. Unde Doc. S. in de veritate. q. 2. ar. 6. ad p̄mum pulchrum dictuz ponit. Uplex est materia a qua fit abstractio: scilicet materia sensibilis ⁊ materia itelligibilis: vt patet. 7°. methaphysice. Et dico intelligibilem que consideratur in natura ꝓtinui. Sensibilem autem sicut est materia naturalis. Utraq3 autem dupliciter accipitur. s. vt signata ⁊ vt non signata. Et dico signatam fm q̄ consideratur cum determinatione dimẽsionum harum vel illarum. Non signatam autem que sine determinatione dimensionum consideratur. Secũdũ hoc igitur sciendum est. q̄ materia signata est principiuz indiuiduationis: a qua abstrahit omnis intellectus fm q̄ dicitur abstrahere ab hic ⁊ nunc. Intellectus autez naturalis non abstrahit a materia sensibili non signata. Cõsiderat. n. carnem ⁊ os hominis: in cuius diffinitiõe cadit sensibilis materia non signata. Sed a materia sensibili totaliter abstrahit intellectus mathematicus: non autem a materia intelligibili non signata. Unde patet q̄ abstractio q̄ est cõmunis omni intellectui: facit formam vniuersalez. Hec ille formaliter. ¶ Ad secundum dicendum sicut dicit Doctor. S. in de veritate. q. p̄ª. ar. 5. ad decimũ tertium vbi sic ait. Hoc quod dicitur vniuersale esse perpetuum ⁊ incorruptibile. Auicen. exponit dupliciter. Uno modo vt dicatur perpetuum ⁊ incorruptibile ratione particularium que nunq̄z inceperunt nec deficient secundum tenentes eternitatem mundi. Generatio enim ad hoc ẽ secundum philosophos: vt saluetur perpetuum eẽ ī specie: quod in indiuiduo saluari non potest. Alio modo: vt dicatur perpetuum: quod non corrumpitur per se ſz per accidens ad corruptionem indiuidui. Hec ille. ¶ Sed posset hic argui difficultando materiã. Nã de illo quod est simpliciter corruptibile: non est scientia: vt patet primo posteriorum. Sed vniuersale in particularibus existens dicitur simpliciter corruptibile in hoc ⁊ in illo: vt Doc. S. dicit in de veritate vbi immediate supra ad decimumquartum circa finem. Ergo de vniuersali simpliciter loquendo non est scientia nisi secundũ eẽ separatum a singularibus. ¶ Dicendum q̄ de vniuersali quod est in singularibus est scientia vt dictum est: non quidem secũdum esse quod habet in singularibus: sed secundũ quod habet esse in suis principijs quidditatiuis ⁊ essentialib⁹. ¶ Sed ad intelligendum quomodo vniuersale dicitur simpliciter corruptibile in hoc vel ī illo singulari ad quorum corruptionez vniuersale per accidens corrumpitur ⁊ per se est incorruptibile: cum tamen magis denominetur ab eo quod est per se q̄z ab illo quod est per accidẽs: ideo considerandum est illud quod dicit Doc. S. in de veritate vbi immediate supra ad decimũquartum vbi sic ait. Aliquid attribuitur alicui dupliciter. Uno modo positiue. Sicut igni attribuitur ferri sursuz. Et a tali per se magis denominatur aliquid q̄z ab illo quod est per accidens. Magis enim dicimus ignem ferri sursum esse p se de numero eorum que sursum feruntur: q̄z eoruz que deorsum mouentur: q̄uis ignis per accidens aliquando deorsum feratur: vt patet in ferro ignito. Quandoq3 autem attribuitur aliquid per se alicui ratione remotionis: per hoc scilicet q̄ remouentur ab eo illa que nata sũt contrariam dispositionem inducere. Unde ⁊ si per accidens aliquid eorum adueniat: illa dispositio simpliciter enuntiabit contraria sicut vnitas per se attribuitur materie prime non per positionem alicuius forme vnientis: sed per remotionem formarum diuersificantium. Unde quãdo aduenient forme distinguentes materiam magis simpliciter dicimus esse plures materias: q̄z vnã. Et sic ẽ ī proposito. Non enim dicitur vniuersale incorruptibile quasi habeat aliquam formam incorruptionis: sed q: non cõueniunt ei secundum se conditiones siue dispositiões materiales que sunt causa corruptionis in indiuiduis. Unde vniuersale in rebus particularibus existens simpliciter dicitur corrumpi in hoc vel in illo. Hec ille formaliter ⁊ difficulter. Vide in. 7. huius. q. 25. ⁊. 26.

¶ Ibi ī Doc. S. ⁊ philosopho. At vero si hoc ẽ necesse ⁊ oportet ⁊ cetera.

a **Ad secundum** sic procedit. Uidetur q̄ aliquid sit separatum ab his que sũt composita ex materia ⁊ forma quod sit principium formale rerum. Nam composita ex materia ⁊ forma sunt singularia: ⁊ non intelligibilia sed sensibilia. Si igitur nihil est preter singularia compositum ex materia ⁊ forma: nihil erit intelligibile: sed omnia entia erunt sensibilia. Qz scientia non est nisi intelligibilium. Sequitur ergo q̄ nullius rei erit scia. Nisi forte quis dicat q̄ sensus ⁊ scia sunt idẽ

Lec. 5.

Lec. 10. ⁊ cõ. 35.

Lect. 16. ⁊ com. 22.

sicut antiqui phy posuerunt. Sed vtrūq; eorum est incō ueniens. Ergo ꝛ illō ex quo sequit. ℂ P. 2°. Omnia sen sibilia cōposita ex mā ꝛ forma corrūpunt ꝛ in motu sūt. Si igit nihil sit preter hmōi entia: nihil erit sempiternū ꝛ īmobile. Qō est inconueniens. Qō sic patet. Maz si ni hil sit sempiternū: ipossibile ē esse generationē. Qō pro batur dupl'r. ¶Primo ex parte māe. Nam in omni gene ratione necesse estesse aliquid quod fit ꝛ aliquid ex quo fit. Vel ergo illō ex quo fit: itez generat vel non. Si nō: ergo opz ponere aligd ingenitū: ꝛ per ꝑns sempiternū. Si sic: ergo in generationib⁹ erit procedere in infinitum ex parte māe. Et sic nūq; poterit compleri generatio: cū infinita non sit pertransire. Opz ergo vel ponere aliquid ingenitū materiale principiū vel ipossibile ē esse aliquaz generationez. ℂ Si dicat q illa materia generat ex non ente. Unde non sequit q sit procedere in infinitū in ma terijs: hoc non valet. Qz cōis conceptio omniū phoz est
Z. 9. 9. 33. q ex nihilo nihil fit: vt pz p° phy^x. ℂ Idē pz ex pte foꝛ^c dupliciter. ¶Primo qz oīs generatio ꝛ motus necesse est q habeat aliquē finē: qz nullus motus est infinit⁹. Nulla .n. generatio pōt esse infinita: q: non potest aliquid gene rari: quod impossibile est peruenire ad finē gnationis cu
Lectio. 4. ius finis est factuz esse. Sed forma est finis gnationis: vt
ꝛ cō. 23. patet 2° physicoꝝ. Ergo non ē procedere in infinitū i foꝛ mis: sed opz q aliqua sit forma vltima cuius non sit aliq generatio. Et per ꝑns aligd est ingenitū ꝛ sempiternuz. ℂ Secūdo pz de eodem. Maz si mā aliqua esset prima qz est ingenita: multo rōnabilius est q sit aliq forma īge nita: cū per formam res habeat esse: mā vo magis sit ge nerationis sbm ꝛ transmutationis. ¶Patet ergo q ipossi bile sit q non sit aliqd ingenitū. Necesse est igitur ponere aliquid preter molez. i. simul totū. i. preter singularia cō posita ex mā ꝛ forma. ℂ Sed cōtrā arguit phs in textu. Nam si aliquis ponat aliquam formam separatam a cō positis ex mā ꝛ forma: vel hoc est verum in omnib⁹: vel in aliquibus non ꝛ in aliquib⁹ sic. Non 2^m: qz non videt maioꝛ rō de vno q̄ de alio. Neq; p^m: q: est ipossibile q sit aliqua domus preter hanc domū sensibilem composi tam ex mā ꝛ forma. Uidet ergo q nō sit ponendū aliqd separatum preter composita ex materia ꝛ forma.

Respōdeo dōm: q hanc qōnez soluit phs: vt dicit hic Doc. S. ptim i. 12°. huius: vbi dicit quasdaz esse ꝺas a sensibilib⁹ separatas: que sunt ſm seipsas intelligibiles: partim vero in. 7°. hu
Lec. 13. ius: vbi ostendit formas ꝛ spēs rez non esse a materia se paratas. ℂ Nec tamen sequit: q de rebus sensibilibus non possit haberi scia: aut q scia sit idem q sensus. Non .n. opz vt dictū est in precedenti articulo q eundē modū habeant res in seipsis: quem habent in cōsideratione scie tis. Que .n. in seipsis mālia sūt: ab intellectu īmāliter ītel liguntur. ℂ Nec etiam opz q si forma non est separata a materia: q generetur. Qz formaꝝ non est gnatio: sed cō positoꝝ: vt i. 7°. huius ostendet. q. 19. ar. 1. ℂ Patet ergo in quibus opz ponere formas sepatas: ꝛ in qb⁹ nō. Nam omnium eoꝝ que sunt ſm suam nāz sensibilia: forme non sūt separate. Sed illa que ſm suam naturā sūt intelligibilia: sunt a materia separata. Non .n. substātie se parate sunt nature horum sensibilium: sed sūt altioris na ture habentes alium ordinem in rebus. Hec Doct. S. i presenti lectione circa finem.

Ad primum ergo dōm: q si preter singula ria non esset aliquid separatuz ſm rationem ꝛ ſm rem: tunc nullius esset scia. Sed qz p ter singularia est aliquid separatum ſm rationem in istis sensibilibus: ꝛ aliquid ſm rem: vt patuit de intelligibili bus substantijs: ideo tam sensibilium q̄ intelligibiliū po potest esse scientia. ℂ Ad ſcōm dōm: q aliqua sunt sepa rata ſm rem preter sensibilia. Et talia sunt sempiterna ꝛ perpetua: vt patet de angelis. ℂ Uerūtamen ꝛ materia sit ingenerabilis ꝛ incoꝛruptibilis naturaliter loquendo: non tamen oportet dicere q sit sempiterna ꝛ perpetua: qz ꝛ non habuerit esse per generationem: habuit tamen esse per creationem. Unde ſm veritatem nō oportet po nere materiam esse perpetuam. ℂ Ad argumentū vero post oppositum patet solutio in corpore articuli. Alia est .n. ratio de sensibilibus substantijs ꝛ alia de intelligibili bus vt supra iam declaratum est.

ℂ Questio octaua. De vnitate vel pluralitate principio rum eorum que sunt eiusdem speciei.

Onsequenter consideꝛ
c rāduz est de qualitate principioꝝ. Circa q du plex occurrit consideratio. ℂ ¶Prima est de vnitate ꝛ multitudine principioꝝ. ℂ Secunda est de actualitate ꝛ potentia litate principioꝝ ꝛ de vniuersalitate ꝛ singularitate ip soꝝ. Circa p^m duo sunt consideranda. ℂ ¶Primo qua liter principia se habeant ad vnum ꝛ ad vnitatez. ℂ Se cundo qualiter vnum ꝛ multa se habeant ad rationē prin cipij. Circa p^m duo occurrunt consideranda. ℂ ¶Primo de vnitate principij eorum que existūt eiusdē speciei. ℂ Se cundo vniuersaliter de vnitate principij tam coꝛruptibi lium q̄z icoꝛruptibiliū. Circa p^m querunt tria. ℂ ¶Primo. Utrum sit vnum principium formale omnium que sunt eiusdem speciei. ℂ Secundo. Utrum principia rerum sint eadem numero: vel sint eodem specie ꝛ numero di uersa. ℂ Tertio. Utrum ab vno ꝛ eodem principio pos sint multa ꝛ diuersa procedere: ꝛ ordinari in eundē finem. ℂ Ibi in Doc. S. ꝛ phō. Adducaūt vez. ꝛ est Lec. 10.

a D primū sic procedit. Uidetur q nō sit vna forma omniū exi stentium in vna specie: puta omniū hominū. Et pō duabus rationibus phy. Nam ea q sūt in vna specie sunt multa ꝛ differentia. Si ergo omnium existentiū in vna specie sit vna substantia. s. vna forma: se quitur ex hoc q ea quoꝝum substantia est vna sint multa ꝛ differentia. Quod est irrationabile. ℂ P. 2°. Illud qō est in se vnum ꝛ indiuisum: non componit cū alio diui so ad constructionem multoꝝ. Sed materia diuidit i di uersis generibus. Ergo si forma substantialis sit vna ꝛ ea dem: tūc ex forma substantiali ꝛ mā nō poterit compoi singulare: ita q singulare habeat simul mām ꝛ formaz. ℂ P. 3°. Anima intellectiua comparat ad coꝛpus sic for ma ad mām: ꝛ vt motoꝛ ad instrumentum. Sed omnis forma requirit determinatam materiaz: ꝛ omnis motoꝛ determinata instrumenta. Impossibile est ergo q ſm vna anima intellectiua in diuersis hominib⁹. Et per ꝑns non omniū existentiū eiusdem speciei est vna forma. ℂ Sed contra est: q Augu. in lib. de quantitate anime sic ait. De numero animaꝝ nescio quid tibi respōdeam. Si. n. dixe ro vnam esse animam: conturbaberis q in altero bea a ē ꝛ in altero misera. Nec vna res simul beata ꝛ misera ee potest. Sed si vnam simul ꝛ multas dicaz: ridebis. Nec facile mihi suppetit: vnde tuum risum comprimam. Si multas tū modo dixero esse: ipse me ridebo. Uidet er go derisibile i pluribus hominibus plures esse animas. ℂ P. 4°. ¶Phs dicit i 3° de anima q aīa est locus spēz. Sed locus est cōis diuersis qua in loco sūt. Ergo anima non multiplicat ſm diuersos homines. ℂ P. 5°. Doc. S. in de anima. q. vnica. ar. 3. in p^no coꝛporis dicit. Que ſm esse sūt separata a coꝛpore: nullo modo per multipli cationem coꝛporum multiplicari possunt. Sz aīa huma na habet sunm esse per se subsistens ꝛ per consequens se paratum: vt pz per eundem Doc. S. in prima parte. q. 61. ar. 2. ꝛ. q. 66. ar. p°. Ergo pz q omnium hominū est vna anima etiam ſm numerum. ℂ Sed forte dici pote rit q anima humana non per se subsistit subsistentia com pleta: vt dicit Doc. S. vbi supra. ℂ Sed contra. Nam illud quod subsistit per se sicut i completa specie existēs: subsistit subsistentia completa. Sed anima humana subsi stit tanq̄z aliquid completum in specie: cuz ponatur i ge nere substantie sicut species: ꝛ non solum sicut principiū: vt pz

vt ꝓz per Doc.S. in.2°. sñiaꝝ.di.3.q.ꝑ[a].ar.6. in corꝑe. Ergo anima humana subsistit subsistẽtia cõpleta.

¶ In cõtrariuꝫ huius questionis nõ arguit hic pbus: qr rõnes que ad sequentes rõnes ꝓponuntur: ad oppositũ predictaꝝ rationuꝫ sunt: ⁊ etiam ille que supra adducte sunt de separatione vniuersaliuꝫ.

Respondeo dicendũ ꝙ omniũ existentiũ eiusdẽ speciei est vna suba. i. vna forma ſm speciẽ: plures vo ſm numeꝝ: ¶ Primã partem huius ꝯclusionis ꝓbant rõnes post oppositum adducte. Scdam aũt partem ꝓbant rõnes ante in contrariũ posite. ¶ Tamen possunt ambe partes diuersis alijs rõnibus et pluribus ꝓbari: vt ꝓz per Doc.S. in de anima.q.vnica.ar.3. Et in de spiritualibus creaturis q.vnica.ar.9. Et in ꝑ[a] parte.q.66.ar.2. Et in ꝓma geñ. li°.2°.ca°.73. vbi de vnitate intellect⁹ possibilis agitur. Quia tamen veritas huius questionis determinat̃.7°. huius.q.10. vbi etiã ostendit̃ ꝙ ipsuꝫ qõ qd est.s. essentia cuiuslibet rei non est aliud ꝙ ipsa res nisi per accñs: vt ibi declarabit̃: ideo ꝓ ꝓsenti discussio eius relinquit̃. ¶ Considerandũ tamen est: vt dicit Doc.S. in ō anima. vbi supra: ꝙ multiplicatio anime sic considerari põt. Nam si aliqõ cõmune naturale multiplicationẽ recipiat: necesse est ꝙ illud cõmune multiplicet̃ ꝓz numerum eadem spẽ remanẽte. Sicut de rõne animalis sunt carnes ⁊ ossa. vnde distinctio animaliuꝫ que est ſm has et illas carnes: facit diuersitateꝫ in numero: non autẽ in specie. Manifestum est autẽ ꝙ de rõne anime humane est ꝙ corꝑi humano sit vnibilis: cum nõ habeat in se speciem completam sed speciei complementũ habet in ipso composito. Unde ꝙ sit vnibilis huic vel illi corꝑi: multiplicat animaꝝ ſm numeruꝫ: nõ aũt ſm spẽm. Sicut et hec albedo differt ab alia numero per hoc qõ est esse huius vel illius subiecti. Et sic de similib⁹. Sed in hoc differt anima humana ab alijs formis: qr esse suũ non dependet a corꝑe. Unde nec individuatiõ dependet a corꝑe. Unũquodq; enim iñtũ est vnuꝫ: est in se indiuisuꝫ ⁊ ab alijs distinctum. Hec ille formaliter. Sic ergo sicut omniuꝫ hominuꝫ existentiuꝫ eiusdẽ spẽi est vna substãtia. i. vna forma ſm speciẽ et diuerse ſm numerum: ita vniuersaliter omniuꝫ rerꝫ que sunt eiusdẽ speciei est vna forma ſm speciem: multiplex autem ſm numerum.

Ad primum ergo dicendũ ꝙ ea quorum multa sunt ſm numeꝝ. Et hoc nõ est incõueniens nec irrationabile. ¶ Ad scõm dicẽdũ ꝙ illud qõ est in se vnũ vnitate numerali tanq̃ per se subsistens subsistentia cõpleta: nõ potest componi cum alio diuiso a cõstructione multoꝝ. Si aũt sit vnum ⁊ indiuisum vnitate specifica: multiplex aũt ſm numeꝝ: tunc bene potest componi cũ alio diuiso ad ꝙstructionẽ multoꝝ. Sicut est de anima rationali: ⁊ de quacunq; alia forma specifica. Unde aia põt multiplicari ſm numeruꝫ: eadem specie remanẽte. ¶ Sed ꝓra: Quia nulla substãtia imaterialis multiplicatur ſm numeꝝ in eadẽ specie ſm Doc.S. in de spiritualibus creaturis.ar.8. Et in ꝑ[a] parte.q.5.ar.5. Sz anima humana est suba imaterialis. Nõ.n. est composita ex materia et forma: vt ꝓbat Doc.S. in ꝑ[a] parte.q.75.ar.5. Ergo nõ sunt multe aie in vna specie. ¶ Dicendũ ꝙ duplex est materia. Quedaz ẽ materia ex qua. Et sic angeli et anima rõnalis dr̃ substantie imateriales per ꝙuationẽ talis materie. Alia est materia in qua. Que etiã nõ reperit̃ in angelis. Anima autem rõnalis bene hz materiaꝝ in qua nõ cui inhereat ꝓprie loquẽdo sed quaꝫ informet. Sic ergo illa substãtia que dicit̃ immaterialis per priuationẽ vtriusq; materie: nõ potest multiplicari sub vna specie: vt ꝓz de angelis ſm Doc. S. vbi supra. Bene tamen potest multiplicari sub vna specie illa substãtia que dicit̃ imaterialis per priuationem materie ex qua et nõ in qua. Et hoc est quod dicit Doc.S. in ꝑ[a] parte.q.76.ar.2. ad primũ. vbi sic ait. ꝙ hz anima intellectiua nõ habeat materiaꝫ ex qua sit sicut nec angeli: tamen est forma alicuius materie qõ nõ cõuenit angelo. Et ideo per diuisionẽ materie sunt multe anime vnius speciei. Multi autẽ angeli vnius spẽi esse nõ possunt. Hec ille. ¶ Ad tertium dicendũ ꝙ diuersaruꝫ materiaꝝ sunt diuerse forme ſm numeꝝ: non aũt ſm speciem: vt dictum est. ¶ Sed qr rõnes in ōrium adducte videntur ꝓbare ꝙ non sint plures anime siue plures forme ſm numeꝝ in plurib⁹ individuis hz vna tñ aia: ideo ad eas respondendũ est. ¶ Ad primã ergo dicendũ: vt dicit Doc.S. in de anima. vbi supra: et in de spiritualib⁹ creaturis vbi supra: ꝙ Augustin⁹ se derisibilez ꝓfitetur nõ si dicat multas esse animas: sed si dicat multas esse aias ita.s. ꝙ sint multe ſm spẽz ⁊ ſm numerũ. ¶ Sed ꝯ sic posset argui. Si aie essent plures ſm numeꝝ in diuersis suppositis: hoc esset qr multiplicarẽtur ad multiplicationẽ corꝑoꝝ. Sed hoc nõ est ꝓ duo. ¶ Primo qr aia humana nõ individuat̃ per ipm corꝑus: vt per textũ Doc.S. adductũ est in corꝑe. Uñ nõ opz ꝙ multiplicent̃ ad multiplicationẽ corꝑoꝝ. ¶ Secũdo qr remota cã remouet̃ effect⁹. Si ergo ad multiplicationẽ corꝑoꝝ multiplicarent̃ anime: videt̃ ꝓgruuz ꝙ remotis corꝑib⁹ multitudo aiaꝝ nõ remaneret. Sz hoc est hereticum. ergo ⁊c̃. ¶ Dicendũ ꝓmo ꝙ aia rationalis nõ individuat̃ per corꝑus sic ꝙ totaliter suũ eẽ habeat in corꝑe: et nullo modo esse per se subsistens: sicut vult ille textus adductus Doc.S. Individuat̃ tñ per corꝑus iñtũ. s. hz habitudinez: vt sit forma huius corꝑoris: vt dicit idem Doc.S. in de spiritualib⁹ creaturis vbi supra ad.15[m]. ¶ Qualiter aũt aia individuat̃ et qualiter põt remanere destructo corꝑe: inferi⁹ declarabit̃. in.7°. huius.q.22.ar.6. ¶ Dicendũ scdo ꝙ hz anima intellectualis multiplicet̃ ad multiplicationẽ corꝑoꝝ: non tñ opz ꝙ destructis corꝑoribus destruat̃ multitudo animaꝝ. Et hoc ideo: vt dicit Doc.S. in ꝑ[a] parte.q.76.ar.2.ad.2[m]. qr vnũquodq; hoc modo hz vnitatem: quo habet esse. Et per ꝓñs idem est iudiciuz de multitudine rei ⁊ de esse eius. Manifestũ est autẽ ꝙ anima intellectualis ſm suuz esse vnitur corꝑi vt forma: et tñ destructo corꝑe remanet anima intellectualis in suo esse. Et eadez rõne multitudo animaꝝ est ſm multitudinem corꝑoꝝ: et tamen destructis corꝑoribus remanent anime in suo esse multiplicate. Hec ille. ¶ Ad secundam patet solutio in solutione replice ad secundũ argumentũ. ¶ Sed tamen ꝓ solutione replice occurrit difficultas. Nam Doc.S. in prima parte q.75.ar.7.ad vltimum. vult ꝙ anima humana ꝓprie non sit in specie. Ait enim ꝙ corꝑus non est de essentia anime: sed anima ex natura sue essentie habet ꝙ sit corꝑori vnibilis. Unde nec ꝓprie anima est in specie: sed compositum. Hec ille. Sed in.2°. sententiaꝝ.di.3. vbi supra videtur ĩnere oppositum. s. ꝙ anima rationalis sit ꝓprie in specie: quia ponitur in genere substantie: non solum sicut principium: sed sicut species. Dicit enim sic. Quidam enim dicunt ꝙ anima nõ est in genere substantie sicut species: sed sicut principium cum sit forma. Unde non ꝓprie dicitur animam differre spẽ vel conuenire cum alia substantia: sed magis ꝓprie dicitur ꝙ ſm animam compositum conuenit vel differt specie cũ alia vel ab alia substantia. Sed hoc non videtur necessarium: Quia vt Auic̃. dicit in sua methaphysica. ad hoc ꝙ aliquid sit ꝓprie in genere substantie requiritur ꝙ sit res quidditatem habens: cui debetur esse absolutuz: vt per se esse dicatur vel subsistens. Et ideo duobus modis contingere potest ꝙ aliquid ad genus substantie pertinens non sit in genere substantie sicut spẽs. Uel qr res illa non habet quidditatem aliam a suo esse. Et ꝓpter hoc deus non est in genere substantie sicut spẽs: vt ipse Auic̃. dicit. Uel qr res illa non habet esse absolutum: vt ens per se dici possit. Et ꝓpter hoc materies et forme materiales non sunt in genere substantie sicut species: sed solum sicut principia. Alia autez rõnalis

habet esse absolutum nō dependens a materia qō etiaz est aliud a sua quidditate: sicut ꝛ de angelis dictum est. Et ideo relinquit ꝙ sit in genere substantie sicut spēs et nō solum sicut principiū inquantū est forma huius corporis. Et inde venit illa distinctio: ꝙ formaꝛ quedā sūt materiales que non sunt species substantie. Quedaz vero sunt forme ꝛ substantie: sicut anima rōnalis. Hec ille formaliter. ¶ Videtur ergo contradictio. Qz per ꝓmuz textū habetur ꝙ anima subsistit sicut pars speciei. hic vero sicut species. ¶ ℙro cōcordantia igitur huius sciēdū est ꝙ aliquid poni in genere substantie sicut species pōt intelligi dupliciter. Uno⁰ cōiter ꝟz ꝙ omne illud qō habet esse distinctum a sua essentia ꝛ esse per se subsistens siue subsistentia completa siue subsistentia incōpleta: ē sicut species substantie. Et sic anima humana ponit in genere substantie sicut species. Qō dat intelligere textus Doc. S. vltimo adductus. Alio⁰ ꝓprie ꝑm qō aliqd per se subsistens subsistentia completa cuius esse non est sua quidditas siue essentia ponit in genere. Et sic anima rōnalis nō ponitur in genere ſbe sicut species: considerētur vt forma siue vt anima. Qz si poneretur isto modo i genere substantie: vel esset species substātie incorporee. Et sic nō differret ab angelis. Uel esset species substātie corporee. Et sic componeret ex materia ꝛ forma. Qō ē contra Doc. S. vt ex supradictis ꝑz. Et ideo notāter dicit ꝓprie in pª parte. ¶ Alij vero aliam dant ꝓcordantiam. Et dicunt ꝙ aīa rōnalis potest dupliciter considerari vt dicitur ex textu Doc. S. vltimo adducto. Uno⁰ vt forma. Et sic nō collocat ꝓprie i genere sicut species. Aliomodo vt aīa. Et sic cum sit per se subsistens proprie collocatur in genere vt species. ¶ Et quando eis arguitur. Illud ꝙ ꝓprie collocat in genere siue in specie: est cōpositus vt dicit Doc. S. in pª parte. q. 76. ar. vltō ad 3ᵐ. Sed anima humana etiā considerata vt anima: nō ē composita ex materia ꝛ forma: vt idē Doc. S. ibidē dicit. Ergo ꝛc̄. ¶ Dicunt ꝙ ꝛz anima humana nō sit cōposita ex materia ꝛ forma: est tn̄ composita ex esse ꝛ essentia que nō est suū esse. Et ideo bene ponit ꝓprie i genere sicut species. ¶ Et cum eis arguit. Si sic: vel esset spēs substantie corporee vel incorporee. ¶ Dicunt ꝙ ē species substātie incorporee. ¶ Et quādo vlteriº arguitur. Si esset species substātie incorporee: sequeretur ꝙ nō differret specie ab angelis. ¶ Negant sequelam. Qz sicut angeli differrūt specie inter se ꝓpter diuersuz gradum perfectionis: ita ꝛ anima humana differt specie ab angelis qz est imperfectior oībus angelis ꝑm suaz naturam vt dicit Doc. S. in pª parte. q. 76. vbi supra ad vltimū. Dicit. n. ꝙ hoc ipm ꝙ anima quodāmodo idiget corpore ad suam operationem: ostendit ꝙ aīa tenet inferiorē gradum intellectualitatis ꝙ angelus qui corpe nō vtitur. Hec ille. ¶ Et q̄uis hec ꝓcordantia sit rōnabil': prima tn̄ apparet rationabilior mihi ꝛ magis de mente Doc. S. ¶ Que etiam sic pōt cōfirmari instando cōtra 2ᵃᵐ ꝓcordātiā. Impossibile est enim aliquid vnius generis esse de constitutiōe essentiali siue esse partē essentie alicuius alterius generis oppositi. Impossibile est enim ꝙ lapis sit de constitutione essentiali ꝛ formali ipsiº hominis: cum lapis sit species substantie inaīate homo vō substantie animate. Sed substātia incorporea cuius species est angelus differt genere ꝛ plus ꝙ ḡne ꝛ substātia corpora cuius species est homo. Ergo si aīa rōnalis ect̄ specie substātie incorporee: nō posset esse pars essentialis ipsius hois. Qō est falsum. Igit̄ 2ª concordātia non videt̄ stare. Si dicat ꝙ anima rōnalis est spēs substātie incorporee improprie. ¶ Nō valet. Qz sic sequeret ꝙ aīa rōnalis nō ꝓprie poneret̄ i genere vt spēs. Igit̄ ꝛc̄. ¶ Ibi in Doc. S. ꝛ phylosopho. Amplius autez ꝛ de principijs. ꝛc̄.

a ℬ secūdū sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ omniū rerū saltē corporalium sit idem principiū ꝑm numerū. Et hoc tribus rōnibus phylosophi. ℙrimo qz nihil inuenitur in principiatis: nisi qō est ex principijs. Si ergo in principijs nō inueniatur vnū principium numero sed solū vnū specie: nihil erit in principiatis vnuz numero sed solū vnū specie. ¶ ℙ. 2º. Id qō est ipsum vnū aut ipm ens: opz ꝙ sit vnum numero. Si ergo principiū rex nō sit vnū numero: sed solū vnū specie: sequit ꝙ nihil sit ipm vnū aut ipm ens. i. ꝙ ens ꝛ vnum non p se existant ꝛ ꝙ nō sint principia rex. Qō est contra platonicos. ¶ ℙ. 3º. Scientia habetur ō rebus ꝙ hoc ꝙ vnū reperitur in multis. Ista. n. est scientia de singularibº: ꝛz de vno vli qō inuenit in eis. Omnis aūt scia vel cognitio principiatoꝛ dependet a cognitione principioꝛ. Si ergo principia nō sunt vnū numero sed solū vnū spē: sequitur ꝙ nō sit scientia de rebus. ¶ Sed contra arguit pbus in textu. Nam sicut se habent principia sensibiluz ad sensibilia: ita principia entiū ad ipsa entia. Sed principia sensibiliū nō sunt vnum principiū numero ꝛ eadem sed solū in specie. Sicut nō sunt eedem littere ꝛ sillabe. Quare nō sunt eadē prinª in oībus entibº ꝑm numer.

Respondeo dōm ꝙ duplicia sunt principia. Quedā intrinseca ꝛ qdaz extrinseca. ℙrincipia intrinseca in compositis sunt materia ꝛ forma. In simplicibus vō est forma tn̄ que enim sunt vnigenea principiatis: opz ꝙ eius qō est vnū numero. Cōuenientiū vero specie ꝛ differentiū numero: principia sunt eadē specie ꝛ diuersa numero. Et eoꝛūdē genere: principia sūt eadē genere. Eoꝛūdē aūt ꝓportione: principia intrinseca sunt eadem ꝑm analogiam ꝛ proportionē. ¶ Sed ꝑmª extrinseca sunt efficiēs ꝛ finis. Et talia sunt duplicia. Quedam sunt ꝓprima siue adequata: ꝛ quedam remota siue excedentia. ℙrincipia extrinseca ꝓprima sunt vnigenea principiatis. Et vnūqdqz qō fit ab agente determinato: sit ꝓpter finem determinatū. Et propter hoc ista principia nō sunt eadez numero oīum sed diuersa. ℙrincipiū vero efficiens remotum qō est primū est vnū numero oīum simplr: nō solū ꝑm spēm: sed etiā ꝑm numerū. Et similiter finis vltimus simplr est vnus numero oīuz ad quem oia ordinant. Similiter quelibet intelligentiarū mouentiū orbes que sunt principia rex inferioꝛ p motum celi: est vna numero. ¶ Et ꝛz deus sit forma exemplaris oīum: nō tn̄ est forma informans ingrediens: ſcz compositionem rerum formalr: ꝛz bene virtualr. ¶ Ex quo ꝑz quid sit respondendum ad quesitum. ¶ Ad aūt questionem vt dicit hic Doc. S. soluit pbus in. 12. huius. q. 3. ar. 1. vbi ostendit ꝙ principia que sunt intrinseca rebus. s. mā ꝛ forma ꝛ priuatio ꝛ si sint eadem i singulis numero: tamen nō sunt eadē numero oīum: sed solum analogia siue ꝓportione. ℙrimª aūt extrinseca siue separata. s. substātie intellectuales quaꝛ suprema ē deus sunt vnū numero: si loquamur de eis ꝑm se ipsa. Illud autem qō est ipm pᵐ ens ꝛ vnum est ipse deus ꝛ ab ipso deriuatur vnitas ꝑm numerū in rebus oībº. Sciēdū autem est de rebus non ꝙ vnum sit vnū numero in oībus: sed quia est vnū in multis ꝑm rōnē. Hec ille. ¶ Et per hoc soluit̄ 3ᵐ argᵐ ante in ꝓtrarium.

Ad primū ergo dicendū ꝙ in principijs bene reperitur vnitas numeralis: ita ꝙ sunt eadē numero si ꝑm se ꝓsiderent. Non tn̄ opz ꝙ sint vnū simul numero in oībus. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ ipm vnuz ꝛ ipm ens est vnū numero i vno ꝛ eodē. Non tn̄ opz ꝙ sit vnum numero in omnibus entibus vt sepius dictum est. ¶ Sciendū est tn̄ vt dicit Doc. S. in 3º. sententiaꝛ. di. 5. q. pª. ar. 5. ad 4ᵐ. ꝙ dupliciter dicit̄ aliqd vnum numero. Uno⁰ vnū numero. s. numero numerositate essentie. Sicut diffinitio ꝛ diffinituz. Alio⁰ aliqua dēr vnū ꝛ idem numero numerositate suppositi. Sicut albū ꝛ dulce i lacte dēr vnū nūero numerositate suppositi: dēnt tn̄ nūero numerositate essentie: cū sint diuersoꝛ generaꝛ ꝛ spēꝛ. ¶ Ad 3ᵐ patuit solutio ex dictis in corpore. ¶ Ratio autem que adducebat̄ ad oppositum vt dicit hic Doc. S. verificatur in principijs essentialibus: nō aūt

non autem in principijs separatis ꝛ extrinsecis que sunt agens ꝛ finis. ¶Multa enim possunt produci ab ipso vno agente ꝛ ordinari ad vnum finem. ¶Hec ille.
¶Ibi in Doc.S. ¶Multa.n.possunt produci.

a ¶D tertium sic procedit. Videt ꝙ ab vno agente non possint produci multa et ordinari ad vnum finez. ¶Nam vnum semper aptum natum est facere vnum. Si ergo agens sit vnuz: videt ꝙ ab eo nō possint produci multa ꝛ distincta. ¶Ꝺ 2°. Ea que ordinant ad aliquez finem: debent esse ꝓportionata illi fini. Si ergo finis ad quez effectus ordinant sit vnus: opz dicere ꝙ illi effectus sint vnuz. Et sic multa ꝓducta ab vno agente nō ordinant ad vnum finem: vel opz dicere ꝙ illa ordinata nō sunt multa. ¶Ꝺ 3°. Sicut bonū cōuertit cum ente: ita et vnū. Sed a bono inq̄ntū bonum est nō ꝓcedit nisi bonū. Ergo ab vno inq̄ntū vnū est nō ꝓcedit nisi vnum. Et sic idem qđ prius. ¶Ꝺ 4°. Uniuscuiusq3 effect⁹ est aliquā ꝓpriaz cām assignare. Sed impossibile est vnum esse ꝓprium multoꝝ. ergo ꝛc. ¶Ꝺ 5°. Opz esse cōformitatē inter effectum ꝛ causam: vt pz.2°.phy⁹. Si ergo agens erit vnū: effectus erit vnus. Et sic ab vno agēte nō possunt ꝓduci multa: ꝛ ordinari ad vnū finem: vt videt.
¶Sed ꝺ est Doc.S. in pñti lectione circa finem sic dicens. ¶Multa.n.possunt ꝓduci ab vno agente ꝛ ordinari ad vnum finem.

¶Respondeo dicendū ꝙ agens est duplex. Qđdam est agēs naturale. Et tale nō producit nisi vnum. Cuius ratio est. Quia agens per naturam agit per suam formam per quā est: que vnius est tm̄ vna. Ergo non agit nisi vnum. Aliud est agens voluntarium: qđ ſ. agit per voluntatem ꝛ intellectum. Et tale nō determinat ad vnū: sed pōt producere multa. Cuius ratio est: qz agens voluntariū agit per formam intellectā que nō est vna tm̄ ꝛ vnius oppositoꝝ: sed vtrūq3 oppositoꝝ pōt intelligi ab intellectu. Igit̄ non repugnat ꝙ tale agens possit producere multa. Et hoc est ꝙ Doc. S. innuit in p⁹ parte.q.7.ar.p°.ad p^m. vbi sic ait. Agens ꝙ naturā agit per formā per quā est: que vni⁹ est vna tm̄. Et ideo nō agit nisi vnū. Agens aūt voluntariū quale est deus vt supra ostensum est agit per formā intellectā. Cū igitur deū multa intelligere nō repugnet sue simplicitati relinquit̄ ꝙ licet sit vnus ꝙ possit plura facere. ¶Hec ille.
¶Sed hic occurrit dubiū qualr intelligitur ꝙ agens naturale non agit nisi vnū. Uel.n. intelligit̄ de vno ſm numerū vel ſm spēm vel ſm genus. Si p^m: tunc sequit̄ ꝙ vnus homo nō poterit generare plures filios. Qđ est absurdum. Si ſm tunc sequitur ꝙ celum nō posset producere plures effectus diuersos ꝛ distinctos specie. Qđ falsum est. Nec pōt dici 3^m: ꝓpter eandem rōnem: quia a corꝓore celesti producūtur plures effectus genere distincti sicut lux ꝛ planta. ¶Dicendū ꝙ agens naturale ꝓducit vnum oppositoꝝ: qz ē determinatum ad vnū ita ꝙ nō potest in suū oppositum. Agens vero volūtariū nō est determinatum ad vnū oppositoꝝ. sed indifferenter potest in vtrunq3 oppositoꝝ: vt patebit clari⁹ in.9.hui⁹.q.2.ar.2.ꝛ.3.

¶Ad primum ergo dicendū ꝙ patuit eius solutio in principio corꝓoris artificiali. ¶Ad 2^m dicendū ꝙ duplex est mediū ordinatū ad finem ſm Doc.S. in p⁹ parte vbi supra ad 2^m. Qđdam est qđ adequat vt ita loquar ipm finem. Et tale mediuz est vnum tm̄. Alia sunt media ordinata ad finem que nō adequant ipm finem. Et talia nihil refert esse multa. Unde ibidem sic ait. Sicut in speculatiuis mediū demōstrationis qđ perfecte demonstrat conclusionē est vnū tantū. Sed media probabilia sunt multa. Et similiter in appetitiuis quando id qđ est ad finem adequat vt ita dixerim finem: nō sequitur vt sit nisi vnum. Sed creatura non sic se habet ad finē qui est deus. Unde oportuit creaturas multipliari. ¶Hec ille. ¶Ad 3^m dicendū ſm Doc.S. in de potentia.q.3.ar.16.ad p^m vbi sic ait: ꝙ sicut deus est vnus ita ꝛ vnum producit: nō solū qz vnūqq̄3 est vnum: sed etiam quia omnia quodāmodo sunt vnū perfectum totū que quidem vnitas diuersitatem requirit partium. ¶Hec ille. Sic ergo ab vno agente non procedūt multa vt multa sunt sed ſm ꝙ sunt vnum totalitate vel continuitate vl ordine ꝛ sic de similibus vt probabit̄ in.12.hui⁹.q.9.ar. primo. ¶Ad 4^m dicendū ꝙ duplex est appropriatio. Quedam est per assimilationē. Alia vero per adequationem. Et verum est ꝙ causa debet appropriari suo effectui per assimilationem: non autem per adequationem.
¶Et quando dicitur ꝙ idem non potest esse proprium plurium: dicit Doc.S. ꝙ hoc intelligendum est quādo fit appropriatio per adequationem. Qđ in proposito nō contingit. ¶Hanc distinctionem innuit Doc.S. in de potentia vbi supra ad.5^m. vbi sic ait. Appropriatio cause ad effectum attenditur ſm assimilationez effectus ad causam. Assimilatio autem creature ad deum attēditur ſm hoc ꝙ creatura implet id qđ de ipsa in ītellectu est ꝛ voluntate dei. Sicuti artificiata assimilantur artifici inquantum in eis exprimitur forma artis: ꝛ ostenditur volūtas artificis de eorum constitutione. ¶Nam sicut res naturalis agit per suam formam: ita artifex per suum intellectuz et voluntatem. Sic ergo deus est causa propria vniuscuiusq3 creature: inquantum intelligit ꝛ vult vnamquāq3 creaturam esse. Qđ autem dicit idem non posse esse proprium plurium: intelligendum est quando fit appropriatio per adequationem. Quod in proposito non contingit. ¶Hec ille. ¶Unde tunc bene oportet ꝙ si agens sit vnuz ꝙ etiam producta sint vnum. ¶Ad vltimum dicendū ꝙ licet effectus ad suam causam sit quedam conformitas ꝛ similitudo: non tamen est adequatio sicut dictum est. Unde non oportet ꝙ si principium productiuum sit vnum ꝙ producta sint vnum: vt innuit Doc. S. vbi supra ad 7^m. ¶Ex quo etiam elicitur ꝙ duplex est conformitas. Quedam est conformitas similitudinis. Alia ē conformitas adequationis. Inter effectum autem ꝛ causam debet esse conformitas similitudinis. Et sic intelligitur dictum phy in 2° physicoꝝ. ¶Non tamen oportet ꝙ effectus ꝛ cause sit conformitas adequationis: ita ꝙ sit omnimoda similitudo inter causam ꝛ effectum. Alias nulla esset causa efficiens alicuius effectus: cum causa efficiens realem habeat differentiam a suo effectu: ꝛ cause conueniat ratio causandi ꝛ effectui non. Econtra vero effectui conuenit ratio producti: cause vero non inq̄ntum hmōi.

¶Questio nona. De vnitate principiorū rerū corruptibiliū ꝛ incorruptibilium.

¶Einde considerandus est vniuersaliter de vnitate vel pluralitate principiorū tam corruptibiliū q̄3 incorruptibilium. ¶Circa quod quer-
d runtur duo. ¶Primo vtrum omnium corruptibilium ꝛ incorruptibilium sint eadem principia. ¶Secōo vtrū omniū corruptibiliū sint eadem principia.
¶Ibi in Doc.S. ꝛ physopho. ¶Non autem minor ꝛ dubitatio ꝛc. Et est lectio vndecima.

a ¶D primū sic proceditur. Uidetur ꝙ sint eadē principia omniuz corruptibilium ꝛ incorruptibiliū. ¶Nam corruptibiliū ꝛ incorruptibiliū principia sunt incorruptibilia. Ergo eorum sunt eadem principia. Antecedens probatur. Quia omne qđ corrumpitur: in aliꝺ prius eo resolubitur. Si ergo principia corruptibiliuz essent corruptibilia: ipsa corrumperentur in alia priora. Et sic vel esset procedere in infinitum: vel oportet dicere ꝙ principia corruptibilium sunt incorruptibilia. ¶Ꝺ.2°. Quecunq3 habent idem genus: habent eadem principia illius generis: vt arguit Auicebron. Sed corruptibiliuz ꝛ incorruptibilium similiter corꝓoreoꝝ ꝛ incorꝓoreoꝝ est idem genus. ſ. substantia. Ergo habent eadē principia

7°. Tex.12.

illius generis que sunt materia et forma. ¶ Ꝑ 3°. Gen⁹ sumitur a materia: dꝛia vo a forma: vt pz.7°.t.8°.hui⁹. Sicut ergo se habet genus ad differentias: ita se hz materia ad formas. Sed idem est genus qꝫ diuidit in corporeum t incorporeū. Ergo est eadē materia corporee t incorporee substantie. Et sic omniū corruptibiliū t incorruptibilium est eadem materia. Et sic per consequēs idē qꝫ prius. ¶ Ꝑ. 4°. Corruptibile t incorruptibile habēt esse distincta. Ergo conueniūt in vno distinguibili. Sed tale nō est nisi materia. Igit t̄c. ¶ Ꝑ. 5°. Ideedem pro prietates que conueniūt substātijs corruptibilibus. s. substare t suscipere conueniūt etiā substantijs incorruptibilibus. Ergo ille substātie tam corruptibiles q̄ꝫ incorruptibiles conueniūt in aliquo cōi a quo fluūt ille ꝓprietates. Igit corruptibiliū t incorruptibiliū eadem sunt prīn⁹. ¶ Sed ꝓtra est pbus qui arguit sic. Nam ex eisdē principijs sequit idem effectus. Ergo si corruptibiliū t incorruptibiliū sunt eadez prīn⁹: omnia erunt corruptibilia vl̄ incorruptibilia. Quod est falsum t contrarium sensui. ergo t̄c.

Respondeo dōm q̄ sic dictū ē. q. 8. dupli/cia sunt principia .s. extrinseca t intrinseca. Principia aūt extrinseca. s. motiua t actiua sunt eadem oīum: sed tñ quodam ordine: Nam prīn⁹ p⁹ sunt simplr incorruptibilia t īmobilia. s. celestia corpora vt dicit hic Doc. S. que per sui motū causant generationem t corruptionē in rebus. Sed prīn⁹ intrinseca nō sūt eadem numero corruptibiliū t incorruptibiliū: sed solū fm analogiam: vt pz.8. huius. q. 7. ar. 3. vbi pñs questio soluitur t ibi latius enucleabit̄. ¶ Cōsiderandū tñ est p° q̄ Auicebron in libro fontis vite posuit mām in substantijs separatis: distinguendo de quadruplici materia. Dicit enim q̄ est quedā materia subiecta quātitati t motui locali t ad formā. Et talis in corporibus inferioribus inuenitur. Alia aūt est materia subiecta quantitati t motui locali: sed nō ad formā. Et hec in celestibus inuenit̄ vsqꝫ ad celum empyreum exclusiue. Alia est materia subiecta quantitati t nō motui. Et hec i celo empyreo reperitur. Alia est materia que nec motui nec quantitati subijcitur. Et talis in substantijs separatis inuenitur: vt ipse ibidem asserit. ¶ Unde pz q̄ de intentione eius est dicere q̄ oīm corruptibiliū t incorruptibiliū sit eadem mā. ¶ Sz q̄uis tria membra illius distinctionis sint vera: quartuz tñ membrū est contra cōem doctrinā t potissime contra Doc. S. in diuersis locis t potissime in prīa pte. q. 50. ar. 2. vbi sic ait. Sed p° aspectu apparet impossibile esse vnam esse materiā t spūalium t corporaliū. Non. n. est possibile q̄ forma spūalis t corporalis reperiat̄ in vna parte materie. Q̄ sic vna t eadez res numero esset spiritualis t corporalis. Uñ relinquit̄ q̄ alia pars materie sit que recipit formā corporalē: t alia que recipit formam spūalem. Materie aūt diuidi in partes nō q̄uenit: nisi fz q̄ intelligit̄ sub quantitate. Qua remota: substantia remanet indiuisibilis: vt dicit̄ p° phy⁹. Sic ergo relinquit̄ q̄

Tex.14. materia spūalium sit subiecta quantitati. Ꝺ̄ est impossibile. Ergo est impossibile q̄ vna t eadem materia sit spiritualiū t corporaliū. Hec ille. ¶ Considerandū est 2° vt dicit hic Doc. S. q̄ apud grecos ante naturales philosophos fuerūt quidā sapientie studentes qui de diuinis se i tromiserunt occultantes veritatē diuinoꝝ sub quodā tegmine fabularū. Sicut Orpheus t Yſiodus sicut ēt Ipla to postmodū occultauit veritatem pbye: vt dicit Simplicius in cōmento predicamentoꝝ. Hij. n. Yſiodiste prīa rerum principia deos nominauerūt. Et dixerunt q̄ illi ꝺ numero deoꝝ qui non gustauerūt de quodam dulci cibo qui vocatur nectar siue manna: facti sunt mortales. Qui autem gustauerunt facti sunt īmortales. Sed lz hij veritatem quam ipsi intellexerunt nobis totaliter nō tradiderint que eis solis potuit esse nota: quando enim veritas sub fabulis ostenditur seu traditur non potest sciri qd sub fabulis lateat nisi ab eo qui fabulas finxit: tamen sub hac fabula potuit aliquid veritatis occulte latere: vt. s. per ne ctar siue mānā intelligat̄ ipsa superna bonitas primi principij. Nam omnis dulcedo dilectionis t amoris ad bonitatem refertur. Omne autem bonum a primo bono deriuatur. Potuit ergo esse intellectus eoꝝ q̄ ex participatione propinqua bonitatis summe aliqua incorruptibilia redduntur. Sicut perfecte participātia diuinū esse. Quedam vero ꝓpter longe distare a primo principio qꝫ est nō gustare mānā siue nectar: nō possunt perpetuo conseruari fm idem numero: sed fm idem spē: vt dicit physosophus in 2° de generatione: t tangitur etiam in 2° de aīa in capitulo de vegetatiuo circa finem. 2.c. cō. 2.c.

Ad primū ergo dicendū q̄ vt dicit hic Doc. S. circa finem lectionis principia corruptibilium sunt corruptibilia: nō quidem per se sed per accidens solum. Sic enim corrūpitur materia t forma corruptibilium: vt pz p° phy⁹: t 7°. huius patebit. Unde nō est ꝓcedere in infinitum. Secus autem esset si p se corrūperent̄. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ nihil refert corruptibilia t incorruptibilia hꝫe eadē prīa logycalia t fm rōnē. Non tñ possunt habere eadem principia methaphysica/lia t fm rem. Licet enim conueniant in genere logyce: differunt tamen in genere physico. ¶ Hanc distinctionē tangit Doc. S. in 2° sen⁹. di. 3. q. pª. ar. p°. ad 2ᵐ. vbi dicit q̄ aliqua sunt vnius generis logyce loquendo: que naturaliter non sunt vnius generis sicut illa que cōmunicāt intentiones generis quas logycus inspicit: t dicunt diuersum modum essendi. Unde in. 10. methaphysice dicitur q̄ de corruptibilibus t incorruptibilibus nihil cōmune dicitur nisi cōmunicatio noīs. Et ideo nō opz angelos cū corporalibus eadem principia cōmunicare: nisi fm intentionem tñ: put in omnibus inuenit̄ potētia t actus analogice tamen put in. 11°. metha^cc dicit̄. Hec ille. ¶ Sed ꝓtra. Nam videt̄ q̄ neqꝫ genere logico q̄ueniant: Quia genus logicuz equalr dicit̄ de suis inferioribus: vt dicit porphyri⁹. Sed manifestū est q̄ sba per prius fm nām dicit̄ de substantijs incorruptibilib⁹ et incorpalib⁹ q̄ꝫ de corporalib⁹. Ergo videt̄ nō esse ꝓcedendū q̄ q̄ueniāt in genere logico. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. in. 2°. sñiaꝝ: vbi supra. ar. 5. ad. 3ᵐ. vbi sic ait: q̄ gen⁹ ꝑdicat̄ equaliter de suis specieb⁹ q̄ntū ad intentionē: sed nō semp q̄ntū ad eē. Sicut in figura t numero: vt dicit̄ in. 3°. methaphysice. Sed hoc in speciebus non contingit: vt ibidem dicitur. vnde ex hoc sufficienter probari potest q̄ angeli non sunt vnius speciei. Non autem q̄ non sint vnius generis: cuz cōmunicent in eodem genere ad quod se habent omnes angeli sicut diuerse species numeroꝝ se habent ad numerum: quarum vna est prior alia fm esse. Hec ille. ¶ Et simile iudicium est de corruptibilibus et incorruptibilibus. ¶ Sed vlterius hic oritur difficultas in hoc qꝫ dictum est q̄ hoc non contingit in speciebus. vz. q̄ species non dicantur fm esse per prius et posterius de suis indiuiduis. Nam sicut est in effectib⁹ ita est in p̄cipijs q̄ntū ad ordinez. ¶ Sed videmus q̄ vnus homo promptior est ad intelligendum q̄ꝫ alius. Ergo videtur q̄ natura humana que est principium intellectionis: perfectius reperiatur in vno hoīe q̄ꝫ in alio. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. in. 2°. sñiaꝝ. di. 3. q. pª. ar. 3. in corpore: vbi sic ait. Natura autem ipsa potest dupliciter cōsiderari. Uel q̄ntum ad rationem speciei. Et sic equaliter in omnibus indiuiduis inuenitur. Uel inq̄ntum redundat perfectio nature in perfectionem indiuidui per moduz quo ex principijs speciei sequuntur operationes indiuiduoꝝ. Et fm hoc videtur vn⁹ homo esse perfectior alio in explendis operationibus speciem cōsequentibus. Unus enim homo promptior est ad intelligendum vel ratiocinandum. Et sic de singulis. Hec ille. ¶ Ad tertium dicendum q̄ lz in rebus materialibus ab alio sumat̄ genus et ab alio ꝺ̄ia: q̄ genus sumitur a materia: differentia vero a forma inquantum materia est fundamentum totius: et inq̄ntum forma est perfectio totius: tamen in simplicibus genus et differentia non sumuntur a diuersis: sed ab vno et eodem sēm diuersam tamen rationem. Quod patet per

Doc.

Doc.S.in p^a parte.q.5.ar.2.ad p^m. vbi sic ait. Differē/tia est que constituit speciem. Unumqōq3 autem con/stituit in specie ſm q̄ determinat ad aliquē specialē gra dum in entibus. Quia species rex sunt sicut numeri qui dr̄nt per additionē ⁊ subtractionē vnitatis: vt dicitur i. 8. methaphysice. In rebus aūt mālibus aliud est qō deter minat ad specialez gradū. Sicut forma. Aliud est qō de terminatur. s. materia. Unde ab alio sumitur genus. s. a materia. Et ab alio differentia. s. a forma. Sed in rebus i materialibus nō est aliud determinans ⁊ aliud determi/natū. Sed vnaqueq3 eax ſm seipam tenet determinatuz gradum in entibus. Et ideo genus et differentia in eis ac cipitur nō ſm aliud ⁊ aliud: sed ſm vnuz ⁊ idem: qō tñ differt ſm consideratiōnē nostram. Inquantū enim intel lectus eox cōsideraē vt indeterminate accipitur in eis ra tio generis. Inquantū vero ꝑsideraē vt determinate: ac cipitur ratio differentie. ¶Hec ille. ¶Sed posset aliquis dicere. Ex ipa quidditatis possibilitate vliter in omnib⁹ substantijs tam spūalibus q̄z corporalibus trahitur ratio generis: ⁊ ex cōplemento trahitur ratio differētie: vt con cedit Doc.S.in 2° sen^x. di.3.q.p^a.ar.5. in corpore. Sz possibilitas est ex parte materie: ⁊ cōplementuz ex parte forme: vt pz. 5°. ⁊ 7°. hui⁹. Igit̄ vliter loquēdo ab alio sz a materia sumitur rō generis: ⁊ ab alio. s. a forma su/mitur rō differētie. ¶Hanc obiectionē soluit Doc.S.i 2° sen^x. vbi immediate supra dicens. Ex ipsa quidditatis possibilitate trahitur rō generis. Ex cōpleméto vero qd/ditatis trahit̄ ratio differentie ſm q̄ appropinquat ad eē in actu. Sed hoc differenter ꝓtingit in substātijs compo/sitis ⁊ simplicibus. Qz in cōpositis possibilitas est ex par te materie: ⁊ complementū ex pte forme Et ideo ex pte materie sumit̄ genus: ⁊ ex parte forme differentia. Non aūt ita q̄ materia sit gen⁹ aut forma differētia: cū vtrūq3 sit pars ⁊ neutrū ꝓdicet̄ de toto. Sed qz materia ē fun damentū totius ⁊ nō solū forme ⁊ forma est perfectio to tius ⁊ nō solū materie: ideo totū pōt designari ex mā et forma ⁊ ex vtroq3. Nomen aūt designās totū ex forma: est differentia. Et nomen designās totū ex materia est no men generis. Et nomē designās totū ex vtroq3 est nomē speciei. Et hoc pz si cōsideret̄ qūo corpus est gen⁹ corpo ris animati: ⁊ animatū est drfferētia. Semp aūt inuenit̄ genus sumptū ab eo qō est māle: ⁊ differētia ab eo qō ē formale. Et inde est q̄ differētia determinat genus sicut forma mām. In simplicibus aūt naturis nō sumit̄ gen⁹ ⁊ differētia ab aliquibus ꝓtibus: eo q̄ complemētuz in eis ⁊ possibilitas nō fundatur supra diuersas partes qd/ditatis: sed supra illud simplex quod hz possibilitatē ſm q̄ de se nō habet esse: ⁊ complementū ꝓout est quedaz similitudo diuini esse ſm q̄ appropinquat magis vel mi nus ad participandū diuinū esse. Et ideo quod sunt gra/dus complemēti: tot sunt differētie. ¶Hec ille. ¶Qualit̄ aūt sumat̄ genus ⁊ differētia in spūalibus latius videbit̄ in sequētibus. ¶Ad 4^m dōm q̄ sicut dictum est corpo/reum ⁊ incorporeū presupponūt ante se vnum distingui bile ⁊ determinabile qō est vnum vnitate logyca. Non aūt presupponūt vnum qō est vnum vnitate physica. ¶Ad 5^m dicendum q̄ predicte ꝓprietates. s. substare rē. Non cōueniunt vniuoce substātijs separatis ⁊ istis i/ferioribus: sed equiuoce: vt pz per Doc.S. in p^a pte.q. 50.ar.2°.ad 2^m. vbi sic ait. Illa ratio ponitur in libro fon tis vite. Et esse necessaria: si idem esset modus quo reci/pit intellectus ⁊ quo recipit materia. Sed hoc pz esse fal sum. Materia.n.recipit formā vt per ipsam cōstituatur in esse alicuius speciei vel aeris vel ignis vel cuiuscunq3 alterius. Sic aūt intellectus nō recipit formā. Alioquin verificar̄ positio empedoclis q̄ terram terra cognosci mus: ⁊ igne ignem. Sed forma intellectualis est in ipso intellectu ſm rōnem forme. Sicut.n. cognoscitur ab ītel lectu. Unde talis receptio nō est receptio materie: sed re ceptio substātie imaterialis. ¶Hec ille. ¶Et si dicat̄. In simplicibus est potētia. Sed potētialitas ꝙuenit materie sicut ꝓpria passio: vel essentia ipsius. Ergo in eis inue nitur materia. ¶Ad hoc respondet Doc.S.in 2°. sen^x. di.3.q.p^a.ar.p° in corpore dicens. Si ista potentia voca tur materia: angelus erit compositꝰ ex materia ⁊ forma q̄z hoc sit oīno equiuoce dictum. Sapiētis.n. non est curare de noibus. ¶Hec ille.

¶Ibi in Doc.S. principia aūt extinseca: ⁊c. in fine lec.

a **Bſecūdū** sic proceditur. Uidetur q̄ oīum corporaliuz sint eadem principia. Mā oīum corporaliū princi/pia sunt materia ⁊ forma. Corpus.n. vliter cō ponitur ex materia ⁊ forma. Ergo oīum corporaliuz ea/dem sunt principia. ¶Ꝑ.2°. Quorūcunq3 forma ē vni⁹ rōnis: eox est vna materia cōmunis: eo q̄ proprius act⁹ est in propria potētia. Sed forma corporeitatis est vnius rōnis in oībus corporib⁹. Igit̄ ⁊c. ¶Ꝑ.3°. Quorūcūq3 est resolutio vel actu vel intellectu in vnū ⁊ idem sicut in subiectū primū vel actu vel intellectu: eox est vna mate/ria. Sed oīa corpora sunt huiusmodi. Ergo ⁊c. ¶Proba/tio medie. Nam illud in quo stat resolutio: est mā ꝑma: vt pz p° phy^x. ⁊ p° de generatione. Sed in materia ꝑma phy.cō.8: que est sine omni forma nō est aliqua diuersitas: qz ꝑn^m distinctionis materie est a forma. Igit̄ idem qō prius. ¶Ꝑ.4°. Natura est principiū mouendi: vt pz 2° phy^x. 2.1.⁊ cō. nō solum in corporibus corruptibilib⁹: sed in corporib⁹ i corruptibilibus. Sed oīum corporaliū est vnū principiū ⁊ idez. s. natura que dicit̄ de mā ⁊ forma: vt pz 2° phy^x. Lectio.2.⁊ Igit̄ ⁊c. ¶Ꝑ.5°. Arguit̄ auctoritate Auic̄.q ponit vnā Cōmē.12. materiā esse oīum corpox: argumentū ex rōne corporei tatis assumens: que cum sit vnius rationis: vna sibi mate ria debetur. Igitur ⁊c. ¶Sed cōtra est qz principia cor ruptibiliū ⁊ incorruptibiliuz nō sunt eadem vt pz per ꝑ. cedentem articulū. Sed corporaliū quedam sunt incor/ruptibilia. s. corpora celestia: ⁊ quedam corruptibilia. scz ista inferiora admixta priuationi ad formā. Igit̄ ⁊c.

Respondeo dicēdum q̄ resp̄sio ꝓsentis difficultatis cōcludit̄ ex prece dentibus: ⁊ etiā inferius in. 8. huius manifesti⁹ ostendet̄. Manifestum est enim q̄ oīnīū corporalium tam cele/stium q̄z inferiorum non sunt eadem principia numero: sed solum ſm analogiam ⁊ proportionem. ¶Et licet in omnibus reperiatur materia: tamen non est eiusdem ra/tionis in omnibus. Qō sic patet. Quia materia istorum inferiorum est admixta priuationi ad formam substātia/lem. Unde sunt generabilia ⁊ corruptibilia. Materia ve ro celestium non est admixta priuationi ad formam: sed ad vbi tantum. Ergo materia in eis non est eiusdem ra/tionis. ¶Ꝑ.2°. Quorum materia est vna illa sunt adin/uicem transmutabilia. Sed corpora celestia ⁊ ista inferio ra non sunt adinuicem transmutabilia. Ergo eorum ma/teria non est vna. ¶Ꝑ.3°. Unitas materie sumit̄ ex ana logia ad formam. Sed materia corporum inferiorum et superiorum non habet analogiam ad eandem formam. Unde relinquitur q̄ eorum non est vna materia: niſi ſm quandam proportionez. ¶Et licet omnia corporalia cō ueniant in vno genere logyco: non tamen conueniunt in vno genere nature: sicut dictum est de substantijs spiritu alibus articulo precedenti ⁊ corporalibus. Unde Doc. S. super Boetio de trinitate. q. vltima. ar. 3. in corpore sic ait. Et q̄uis logyce considerando substantias imateria les creatas ipse conueniant cum istis inferioribus in gene re remoto qō est substantia: naturaliter tamen loquendo non conueniunt in eodem genere: sicut nec corpora cele/stia cum istis inferioribus. Corruptibile enim ⁊ incorru ptibile non sunt vnius generis: vt dicitur in. 10. metha/physice. Logycus autem considerat absolute intentiones: Lectio. 13. ſm quas nihil prohibet conuenire imaterialia materiali ⁊ cōmē.16 bus ⁊ incorruptibilia corruptibilibus. Sed naturalis ⁊ physicus primus considerant entias ſm q̄ habent esse in rebus. Et ideo ſm diuersum modum essendi: di/cunt esse diuersa genera. ¶Hec ille. ¶Et si dicatur: Oiuz corporum inferiorum materia est vna. Ergo pari ratiōe oīum corpox materia est vna. ¶Dicendū q̄ nō est. sim

le. Quia omnia corpora inferiora sunt adinuicem transmutabilia. Et oium adinuicez trãsmutabiliũ est materia vna. Jdeo opz q̃ oium inferiox sit vna materia nõ qdez vnitate actuali: sed habituali: aut per carentiã & indifferẽtiam distinguentis vt vult Egydius. Aut fm esse ad qõ est in potentia. Quia ad quãcunqz formã est in potentia materia vnius gñabiliũ & corruptibiliũ: ad eandẽ formã est in potẽtia materia alterius. De quo inferius perscrutandum restat.

Ad primũ ergo dicendũ q̃ lz omnia corpora lia cõponant ex materia & forma: tamen illa nõ sunt eiusdẽ rõnis in celestibus & in istis inferioribus: vt dictũ est. Unde ratio nõ cõcludit. ¶ Ad 2m dicendũ q̃ formã corporeitatis esse eiusdem rõnis in oibus: põt intelligi dupliciter. Uno° fm intẽtionẽ logycã. Et sic conceditur. Alio° fm esse & naturã. Et sic non põt esse eiusdẽ ratiõis: vt pz per Doc. S. in 2°. sen^k. di. 12. q. p^a. ar. p° ad p^m. vbi p̃dictũ arg^m soluendo sic ait: q̃ corporeitas fm intentionem logycam in oibus corporibus inuenit. Sed fm esse considerata: nõ potest esse eiusdez rationis in materia corruptibili & in corruptibili. Qz non similiter se habet in potentia essendi: cũ vnum sit possibile ad esse & nõ esse: alterũ vero nõ. Et per modũ vtuz dicit phus in. 10. methaphysice q̃ de corruptibili & incorruptibili nihil cõmune dicit: nisi cõitate nois. Et per hoc cõmentator ibidem hanc rõnem soluit. ¶ Hec ille. ¶ Jdẽ dicit in p^a parte. q. 67. ar. 2. ad 2^m vbi sic ait. Si gen^s consideretur physice: corruptibile & incorruptibile nõ sunt i eodem genere ꝓpter diuersum modũ potentie in eis: vt dicit in. 10. methaphysice. Scõm aũt logicalem considerationem: est vnũ genus oium corporaliũ: propter vnaz rõnem corporeitatis. ¶ Hec ille. ¶ Unde pz q̃ Auic. non debite concludit qui propter vnitatem rationis logyce concludebat vnitatem materie: volens q̃ sicut illa forma est vna: ita & materia debet esse vna. ¶ Et per hoc patet solutio ad .5^m. ¶ Ad 3^m dicendum q̃ materia generabiliũ & corruptibiliũ in qua stat resolutio eoz: & materia corpoz celestiũ dñt numero seipsis: fm tñ analogyaz ad diuersos actus: vt pz p Doc. S. in 2° sen^k. vbi ĩmediate supra ad 2^m: vbi soluendo põs argumentũ sic ait. Non est querenda differentia per aliquos act° nisi in illis que in vna potẽtia conuenũt. Species enim que cõuenunt in vna potentia generis: distinguũtur differẽtijs specificis. Sed ipse differentie que nõ conuenũt in genere sic q̃ genus sit pars essentie earz: seipsis distinguũtur. Similiter genera generalissima nõ distinguuntur aliquibus differentijs: sed seipsis. Similiter cõposita que conueniunt in aliqua materia: distinguunt̃ per formas diuersas. Sed diuerse materie seipsis distinguunt̃ fm analogiam ad diuersos actus: p̃ont in eis diuersa ratio potẽtialis inuenitur. ¶ Hec ille. ¶ Idem dicit in p^a parte vbi ĩmediate supra ad vltimũ. ¶ Ex quo pz q̃ lz in materia fm se considerata nõ sit differentia formalis: bene tamen vna materia distinguit̃ ab alia quẽadmoduz dictum est. ¶ Ad 4^m pz solutio ad primũ: qz illa materia nõ est eiusdẽ rationis in celestibus & in generabilibus & corruptibilibus. ¶ Ad 5^m pz solutio ad 2^m.

¶ Questio decima. Qualiter vnum & ens se habeant ad rationem principij.

Deinde considerandũ est qualiter vnum & ens se habeãt ad rationem principij. ¶ Circa qõ querũtur tria. ¶ Primo vtrũ vnuz & ens sint p̃incipia rex. ¶ Scõo vtrũ numeri & cetera que ex numero oriunt̃ vel ipm consequunt̃ sint principia rex. ¶ Tertio vtrũ supra magnitudines sint alique species separate: que sint principia rerum sensibilium.

¶ Ubi in Doc. S. & philosopho Omnũ autem ad considerandum difficillimum: & est lec. 12^a.

Primum sic procedit. Uidet̃ q̃ vnuz & ens sint p̃incipia rerũ. Nam a primo principio derivat̃ omnis entitas & vnitas in rebus: vt pz. 12. huius. Sed tale primũ principiũ est ens & vnum in supremo gradu vnitatis & entitatis. Ergo ens & vnũ sunt principia rerũ. ¶ P̃. 2°. Ens & vnũ predicant substantiã cuiuscunqz rei. Ergo sunt principia oium rerum. ¶ P̃. 3°. Opz ponere ipm vnũ separatum vel esse substantiam & principiũ rerũ: vel nõ. Si dicat̃ 2^m: sequunt̃ duo inconuenientia. Primo q̃ nullũ vle separatum esset. Et ita nihil esset in rebus nisi singularia. Qõ videt̃ esse falsuz. pz tñ ꝓsequentia. Quia ens & vnum sunt maxime vniuersalia inter omnia. Si ergo ens & vnum nõ sunt separata ita q̃ vnũ & ens sint substantia & principiũ rex: sequetur q̃ nullum vniuersale erit separatum. Scõo qz si ipm vnuz nõ sit separatum ita q̃ sit substantia rerũ: sequit̃ q̃ numerus nõ erit natura quedã separata ab hijs que sunt in materia. Quia numerus nõ est aliud q̃ vnitas. Et vnitas nihil aliud est q̃z ipm vnum. Sed hoc est inconueniens fm platonicos. Jgit̃ nõ est dicendũ q̃ vnuz nõ sit p̃incipiũ rerũ ab eis separatũ. Si vero dicat̃ p^m. s. q̃ vnuz & ens sit aliquid separatũ existens: necesse est q̃ ipm ens & vnũ sit substantia oium de quibus dicit̃. Qz omne separatuz existens qõ de pluribus predicat̃: est substantia eorũ de quibus predicatur. Sed nihil aliud ita vlter predicatur de oibus sicut vnũ & ens. Ergo vnũ & ens sunt principia & substatie rerũ. ¶ Sed cõtra est qz si vnũ & ens sunt separata: opz q̃ illud qõ est vnũ: sit ipm ens. Et per consequens quicquid est diuersum ab vno opz q̃ non sit ens. Et sic sequit̃ fm rõnem Permenidis q̃ quicquid est p̃ter vnũ: est nõ ens. Et sic necesse est omnia esse vnũ. Qõ est absurdũ. ¶ P̃. 4°. Si ipm vnum separatũ sit indiuisibile vt platonici posuerũt: sequit̃ fm suppositionem Zenonis q̃ nihil sit. Supponebat. n. Zeno q̃ illud q̃ est additum & nõ facit maius & ablatum nõ facit minus: nõ est aliquid existentium. Sed indiuisibile additũ indiuisibili nõ facit ipm maius. Sed ergo vnũ & ens sit separatũ est indiuisibile: nihil erit. Et sic nõ erit p̃in^m rerum. ¶ P̃. 5°. Accidentia nõ sunt p̃in^a substantialia rex. Sed ens & vnuz predicant̃ de accidentibus substãtie sicut de substantijs. Jgit̃ ens & vnũ nõ sunt p̃n^a substantialia rex.

Respondeo dicẽdũ breuiter: q̃ ens & vnũ est duplex. Qõdam est ens & vnum qõ est snũ esse & sua essentia & sua vnitas. Et tale ens & vnum est separatum ab omni re substãtialiter. Et est p̃in ipsũ effectiuũ finale & formale exemplar oiuz rerũ. Sed nõ est substãtia rerũ. Nec predicat̃ de rebus in recto. Aliud est ens & vnũ qõ predicat̃ de rebus. Et tale ẽ duplex. Qõdam est vnũ qõ conuertit̃ cum ente. Et tale vnum nõ est separatũ a rebus fm esse: sed solũ fm rõnẽ. Hec est principiũ fm rem: sed solũ fm rõnem. Sicut õ vlibus superius dictũ est. q. 7. 1. c. Aliud est vnuz qõ est principiũ numeri fm q̃ significat rõnem mensure. Et tale lz sit principiũ numeri: nõ tñ est principiũ & substãtia oium rerũ saltem substantialiũ. Unde Doc. S. in plenti lectione circa finem sic dicit & laudabiliter. Huius aũt dubitationis solutio ab Arist. in sequẽtibus traditur. Qõ. n. sit aliquid separatũ & qõ sit ipm vnũ & ens: infra in. 12. p habit. q. 4. ar. 1. ostẽdens vnitatem p̃mi principij oino separati: qõ tñ nõ est substãtia oium eoz que sunt vnum vt platonici putabant. Sed oibus vnitatis est causa & p̃incipium. Unũ aũt qõ de alijs rebus dicit̃: dupliciter dicitur. Uno° dicitur qõ conuertitur cum ente. Et sic vnaquaqz res est vna per suam essentiam: vt infra in 4° huius p° habit̃. q. 3. ar. 1. & 8. Nec aliqd aliõ addit vnũ supra ens nisi solam rõnem indiuisionis. Alio° dicit̃ vnum fm q̃ significat rõnem p̃me mensure: vel simplr̃ vel i aliquo genere. Et hoc quidẽ si sit simplr̃ indiuisibile: est vnum qõ est p̃incipiũ & mensura numeri. Si autem nõ sit simpliciter vnũ & indiuisibile: sed fm positionẽ erit vnum & mensura: vt as in ponderibus & yesis & melodijs & mensura

sura pedalis in lineis. Et ex tali vno nihil phibet ꝓponi magnitudinē. Et hoc determiabit in .10. huj⁹. q. 2. Sz qr platonici existimauerūt idē eē vnū qđ ē ꝑm^m numeri et vnū qđ ꝙuertit cū ente: iō posuerūt vnū qđ ē ꝑn^m nūeri eē sbām cuiuslibet rei ⁊ ꝑ ꝙns numeros: iquātū ex pluribus substantialib⁹ principijs rerū cōpositax sba constat. Hec ille. Que vba formaliꝝ in hoc articulo adduxi: qꝝ i sequentibus plurimū ad ꝓpositū valebunt.

Ad primū ergo ⁊ scōz pz solutio in principio corꝑis articuli. ¶Ad tertiū dicendū qꝫ non opz ponere ipsū vnū separatū fm rem: sed solū fm rōnē si de vno loquamur quod p̄dicat de reb⁹. ¶Nec est inconueniens qꝫ in rerum natura secluſa omni operatione intellectus solum sint singularia ⁊ non vniuersalia fm completam rationem vniuersalitatis vt supra dictū est. lib. p°. q. 12. qꝝ intellect⁹ vltatē facit in reb⁹. Et lz illd qđ sbali predicat de rebus: sit separatū fm rōnē ⁊ sit ꝑn^m rex fm rōez: nō tn ꝓp hoc oz qꝫ ponatur separatū ⁊ ꝑm^m fm rem: ꝓpter rōnes in superioribus adductas cū de vltate principiorum ageret. q. 8. ⁊. q. 9. ¶Alias aūt rōnes post incontrariū adductas concedimus. Uerumtamē Doc. S. respondet in presenti lcōne ad suppositionē Zenonis falsaz dicens qꝫ lz vnū additus alteri non faciat ipsum maius: facit tn ipsum plus. ⁊ hoc sufficit ad rōnē entis qđ facit ipsum maius in continuis ⁊ plus in discretis. Hec ille. Quod diligenter memorie cōmendandū est. Ex quo pz qualiꝝ intelligit a pbo qꝫ in diuisibile additū indiuisibili nō facit ipsum maius ¶Ibi in Doc. S. ⁊ pbo hoꝝ autem habita est dubitatio: ⁊ est lectio. 13.

a **Ad secūdū** sic ꝓceditur. Ufꝫ qꝫ numeri vel consequuntur sint principia rerū. Mā nihil est in intellectu quod nō fuerit primo in sensu. Sed nihil est in sensu nisi vt sensibile ꝓpriū vl cōe ergo nec intellectu. ⁊ per ꝙns oportet qꝫ quidquid ē rei quod est obiectū nostri intellectus: sit sensibile ꝓprium vel cōe. Non ꝓpriū qꝫ tale est accīs sensibile. Igit est sensibile cōe. quod est numer⁹ magnitudo: figura ⁊ ges ⁊ sic de alijs ⁊ ita numerus ⁊ magnitudo sunt principia ⁊ substantie rex. ¶Ad 2°. Nihil eoꝝ que non significant hoc aliquid ⁊ per se subsistens seu aliquid absolutū: pōt eē principiū ⁊ substantia rerū. Sed illa que sunt prēter quattuor elementa. s. ignē: aerem: aquam: ⁊ terram aut sunt qualitates actiones passiones motus orationes: que voce ꝓferuntur: aut relationes: ⁊ sic de alijs accidentibus: quoꝝ nullum significat aliquid absolutū ⁊ per se subsistens: ergo nullum eoꝝ est substantia ⁊ principium rerum. Si ergo aliquid sit substantia rerum oportet qꝫ sint quattuor elementa aut aliquod aliorum. Sed in elementis inueniuntur quedam dispositiones. s. calor ⁊ frigus ⁊ alie huiusmodi passiones que non sunt substā tie. Unde relinquitur qꝫ solum corꝑus sit substātia. ¶Ad 3°. Id per quod aliquid diffinitur: est substantia ei⁹. Mā diffinitio significat substantiam vt patet. 7°. huius. Sed corꝑus diffinitur per superficiem ⁊ superficies per lineam ⁊ linea per punctum ⁊ punctus per vnitatem fz pla tonicos qui dicunt qꝫ punctus est vnitas positionē habēs ergo superficies est substantia corꝑis: ⁊ sic de alijs. ¶Ad 4°. Id quod est ꝓius videtur magis esse principium ⁊ substantia rerū. sed superficies naturaliter est ꝓior corꝑe: quia superficies potest esse sine corꝑe ⁊ nō econtra. Ergo superficies est magis principium ⁊ substantia ꝙs corꝑus ⁊ sic de alijs ꝓioribus superficie relinquitur ergo qꝫ magnitudines ⁊ numeri que vnitate oriuntur trahunt sint substantie ⁊ principia rerum. ¶Sz contra arguit phylosophus quattuor rationibus. ꝓprio si longitudines ⁊ puncta sunt magis substantie quā corꝑora: sequitur qꝫ si huiusmodi longitudines non sunt substantie qꝫ neqz corꝑora erunt substantie ⁊ per consequens qꝫ nihil erit substantia. qꝝ accidentia corꝑorum nō sunt substantie. Sed manifestuz est qꝫ longitudines ⁊ numeri non sunt substantie quia nominantur per modum aliorum accidentium circa idem subiectum. ¶ Ꝑ. 5°. Longitudines superficies ⁊ linee sunt quedam dimensiones corꝑoris vel secundum latitudinem vt superficies vel secundum longitudinem vt linea vel secundum profunditatem vt corꝑus sed dimensiones corꝑoris non sunt substantie. Igitur ⁊c. ¶Ꝑ 6°. Substantia actu est in eo cuius est substantia. Si superficies ⁊ linee non sunt actu in corꝑore. Igitur ⁊c. ꝓbatio medie. quia que libet figura que potest pertrahi ex corꝑore solido simili modo est in corꝑore solido. Sed manifestum est qꝫ in quodam magno lapide nundum secto nō est forma mercurij actu sed solum in potentia. Ergo similiter in cubo in corꝑore habente sex superficies non inest medietas cubi actu que est in alia qualibet figura. Sed omnis pertractio noue figure in solido exciso fit secundum aliquaz superficiem que terminat figuram. Ergo manifestum est qꝫ neqz talis superficies est actu in corꝑore sed solum in potentia. Quia si quelibet superficies ꝓeter exteriores essent actu in corꝑore solido: pari ratione essent ibi in actu superficies que determinant figuram medietatis ergo ⁊c. ¶Ꝑ 7°. Omnis substantia que ꝓius non fuit ⁊ postea est: vel que ꝓius fuit ⁊ postea non est: est generabilis ⁊ corruptibilis sicut manifeste apparet ex omnibus his que per motum causantur. Sed puncta linee ⁊ superficies quandoqz non sunt. ¶ Et tamen neqz generantur neqz corrumpuntur ergo non sunt substantie rerum. ꝓbatio ꝓme partis medie. Quia contingit corꝑora ꝓius diuersa copulari in vnum: ⁊ ꝓius copulata diuidi. Sed quando corꝑora ꝓius diuisa copulantur fit vna superficies duorum corꝑorum ex eo quod partes corꝑoris copulantur ad eundem terminum communem qui est superficies. Et quando vnum corꝑus diuiditur in duo: efficiuntur due superficies. Ergo relinquitur qꝫ superficies ⁊ linee quandoqz esse incipiunt ⁊ quandoqz esse desinunt. ¶Secunda pars patet: quia omne qꝫ generatur ex aliquo generatur ⁊ omne qꝫ corrumpitur in aliquid corrumpitur sicut in materiam. Sed non est dare aliquam materiam ex qua ista generantur ⁊ in quam corrumpuntur ꝓpter eorum simplicitatem. Ergo non generantur neqz corrumpuntur. ¶Confirmatur: quia ita se habet nunc in tempore sicut punctus in linea. Sed nunc non potest generari aut corrumpi: qa si generaretur aut corrumperetur oporteret qꝫ generatio aut corruptio eius vel mensuraretur aliquo tempore vel instanti. Et sic mensura ipsius nunc esset vel aliō nec in infinitum vel tempus quod est impossibile. Et lz nec non generetur neqz corrumpatur tamen videt semper esse aliud ⁊ aliud nunc non quidem qꝫ differat secundum substantiam: quia substantia ipsius nūc correspondet subiecto mobili. sed secundum esse quia variatio ipsius materie secundum esse respondet variationi motus. Ergo etiam punctus in comparatione ad lineam nō generatur neqz corrumpitur tamen aliter ⁊ aliter se habet secundum esse ⁊ sic quandoqz quidem est: ⁊ quandoqz quidem non est quod fuit ꝓbandum.

Respondeo dicendum qꝫ veritas huius questionis vt dicit Doctor S. hic est qꝫ huiusmodi mathematica non sunt substantie rerum sed sunt accidentia superuenientia substantijs. Deceptio autem quantum ad magnitudines prouenit ex hoc qꝫ non distinguitur de corꝑore secundum qꝫ est in genere substantie ⁊ secundum qꝫ est in genere quantitatis. In genere enim substantie est secundum qꝫ componitur ex materia ⁊ forma. In genere vero quantitatis secundum qꝫ ipsum consequūtur dimensiones in materia corporali. Ipse autem dimensiones pertinēt ad genus quantitatis que non sunt substantie sed accidentia quibus subijcitur substantia composita ex materia ⁊ forma sicut etiam supradictum est qꝫ deceptio ponentiuz nume

ros esse substantias rerum proueniebat ex hoc q̄ non distinguebant inter vnum quod est principium numeri ⁊ vnum quod conuertitur cum ente. Hec ille. Quod autem predicte dimensiones non sunt principia substantialia rerum: preter rationes quattuor adductas post oppositum potest sic probari: quia operatio facit scire formaz substantialem rei. Sed quantumcunqz assignetur alteri aliquid in dimensionibus: non propter hoc oportet q̄ attingat operationem eius sicut quantumcunqz statua assimiletur homini: nunquam attingit actum rationandi. Igitur dimensiones non sunt forme substantiales rerum. Nec sunt materia rei. quia materia semper manet sed dimensiones transmutantur substantia remanente. Ergo non sunt materia rei. Exquo sequitur q̄ non sunt compositum ⁊ per consequens q̄ non sunt substantie rerum. ¶Sed pro ampliori declaratione eorum que dicta sunt in principio corporis articuli. Considerandum est: q̄ corpus dupliciter potest considerari. Uno modo pro eo quod dicit trinam dimensionem idest longitudinem latitudinem ⁊ profunditatem. Et sic est in genere quantitatis. Alio modo pro eo quod habet talem naturam vt in eo possint inueniri tres dimensiones. Et hoc dupliciter vno modo cum precisione vt scilicet ex illa natura seu forma nulla alia perfectio sequatur. Et sic est pars animalis. Alio modo potest accipi corpus vt significat talem formam seu naturam. Ex qua possunt in eo tres dimensiones designari non cum precisione: sed siue sit talis forma q̄ ex ea possit prouenire. Ulterior perfectio siue nō ⁊ sic corpus est genus animalis. Et hoc patet per Doc. S. in de ente ⁊ essentia: vbi sic ait. hoc ergo nomen qō est corpus multipliciter accipi potest. Corpus enim secundum q̄ est de genere substantie dicitur ex eo q̄ habet talem naturam. Ut in eo possint designari tres dimē siones. Ipse vero tres dimensiones designate sunt corp⁹ secundum q̄ est de genere quantitatis. Contingit autez in rebus vt quod habet vnam perfectionem adulterio rem etiam perfectionem pertingat: sicut patet in homine qui animam sensitiuam habet: ⁊ vlterius intellectiuā. Similiter autem super hanc perfectionem que est habere talem formam vt in ea possint tres dimensiones designari potest alia perfectio adiungi: vt vita vel aliquid huiusmodi potest ergo hoc nomē corp⁹ significare rez quādam que habet talem formam ex qua sequitur de signabilitas in re ipsa trium dimensionum cum precisione: vt scilicet ex illa forma nulla vlterior perfectio sequatur. Sed si quid aliud superadditur. sit preter intentionē corporis sic dicti. hoc modo corpus erit integralis ⁊ materialis pars animalis: quia scilicet anima erit preter id quod significatum est nomine corporis ⁊ erit superueniens ipsi corpori ita q̄ ex ipsis scilicet ex anima ⁊ ex corpore. Sicut ex partibus constituatur animal. Ipotest ⁊ hoc nomen corpus hoc modo accipi vt significet rez quādam que habet talem formam ex qua possunt in ea tres dimensiones designari quecunqz forma sit illa siue ex ea possit prouenire aliqua vlterior perfectio siue non. Et hoc modo corpus est genus animalis quia in animali nihil est accipere quod non incorpore implicite contineat. Non enim anima est alia forma ab illa per quam possunt tres dimensiones designari. hec ille ⁊ feliciter.

Ad primum ergo dicendum q̄ licet nihil sit in intellectu quod non fuerit in sensu aut per se aut in suo simili seu per speciem p̄priam seu per speciem alterius. Non tamē propter hoc sequitur q̄ sensibile commune sit proprium obiectum itellectus idest quidditas rei materialis quia quidditas rei non fuit nec est in sensu per propriam speciem. Sed per accidens. vz. per speciem alterius ⁊ in suo simili vt declaratum est in primo ⁊ secundo posteriorum. ¶Ad secundum dicendum q̄ corpus secundum q̄ est de predicamento quantitatis: non est principium substantie rerum. Sed secundum q̄ est de predicamento substantie: sic est principium secundum rationem. Si autem accipiatur prout est genus animalis. sic est principium materiale omnium corporalium secundum tamē diuersos gradus proportionis. ¶Ad tertium dicendum q̄ licet corpus de predicamento quantitatis diffiniatur per superficiē corp⁹ dō gñe sbe: ⁊ lz corp⁹ de genere quantitatis diffiniatur per superficiem diffinitione materiali: non tamen diffinitione quidditatiua. Hec enim non est predicatio essentialis corpus est superficies: sed magis est predicatio materialis: ita q̄ sit sensus q̄ ex fluxu superficiei in profundum causatur corpus vt patebit. ⁊c hu⁹ius. ¶Ad vltimum dicendum q̄ licet superficies sit prior corpore ordine generationis loquendo de corpore quod est de genere quantitatis: tamen nec superficies nec corpus est principium substantie rerum vt ex dictis patet. Unde argumentum presupponit falsuz scilicet q̄ corpus de genere quantitatis sit principium ⁊ substantia rerum quod est negandum. ¶Alias autem rationes post incontrarium adductas concedimus. Uerumtamen circa vltimam rationem oritur difficultas. Utrum. vz. sit vnum ⁊ idem nunc realiter in toto tempore vt videtur hic innuere Doc. S. ¶Et videtur q̄ non quia illa dicuntur simili que sunt in eodez nunc vt dicitur quarto physicorum ⁊ in post predicamentis. ¶Si ergo idez sit nunc in toto tempore: sequitur q̄ illa que fuerunt vltra mille annos ⁊ illa que sunt hodie sunt. Simul quod est absurdum: ergo ⁊c. ¶Preterea 2°. Nunc correspondet motui. Sed non est idem motus in toto tempore. ergo non est idem nunc. ¶Preterea. 3°. Cuilibet continui sunt duo termini sed termini temporis sunt ipsa nunc ergo ipsa nūc sūt distincta. ¶Preterea 4°. In successiuis dum aliquid est: verum est dicere immediate ante hoc non fuit ⁊ postea non erit: quia successiuorum, eo do fiunt sunt. Sed nunc est de genere successiuorum, ergo illud nunc quod in presenti est ante non fuit ⁊ statim postea non erit. Et sic non potest esse vnum ⁊ idem nūc in toto tempore. ¶Sed dicendum q̄ idez nunc eē in toto tempore secundū rem potest intelligi dupliciter. vno modo q̄ idem secundum substantiam ⁊ secundum rem corrñdet variationi motus ⁊ per hoc patet solutio. Et sic non est idem ad secundam obiectionem. Aliomodo q̄ idem nunc secundum substantiam. differens autem secundum esse. Et sic est idem nunc in toto tempore: quia substantia ipsius nunc correspondet subiecto mobili quod est vnum ⁊ idem secundum substantiam: vt patet de corpore celesti. Quod etiam aliunde patet. Nam sicut se habet punctus ad lineam ex cuius fluxu causatur linea: ita se habet nunc ad tempus ex cuius fluxu imaginario causatur tempus. Sed punctus qui suo fluxu causat lineam manet idem secundum substantiam ⁊ variatur tantum secundum esse. Ergo ⁊ ipsum nunc. Hinc est q̄ dicitur in quarto physicorum q̄ nunc est numerus eius q̄ fertur secundum q̄ fertur. ¶Uerumtamen Antonius Andree tertio huius questione vltima dicit q̄ nunc est aliud ⁊ aliud secundum substantiam in toto tempore. sicut est aliud ⁊ aliud punctum in tota linea. qui mouentur propter rationes adductas in capite dubij. Et dicit q̄ non est intentio phylosophi hic dicere licet prima facie appareat q̄ sit idem nunc in toto tempore sed q̄ vnū nunc consideratum secundum se est idem. Et hoc est dicere esse idem secundum substantiam. Consideratum autem in ordine ad tempus preteritum ⁊ futurum cum sit terminus preteriti ⁊ principium futuri distingui dicitur secundum esse quia alia est ratio termini ⁊ alia principij. Unum ergo nunc habet ydemptitatem secundum substantiam hoc est ad se ⁊ habet distinctionem secundum esse respectu partium temporis. Et non est tanta ydemptitas in toto tempore cum illa sit infinita quanta est ydemptitas vnius instantis. Ergo in toto tempore necesse est esse aliud ⁊ aliud nunc fm substantiam. Hec ille. ¶Sed hoc de directo est contra textum phi

phi in presenti passu. Dicit enim hic phylosophus. At tamen aliud nunc videtur semper esse non substantia ali qua existens: est ēt contra phylosophum in quarto phy sicorum vbi ex proprietate ipsius nunc habetur tempo re vnum in toto secundum substantiam ⁊ subiecto. qō probatur per eum ibidem: quia sicut motus insequitur magnitudinem ita tempus insequitur motum. In vtro q3 enim reperitur prius ⁊ posterius. Et sicut se h3 mo bile ad motum: ita nunc ad tempus. Sed mobile quod fertur est idem subiecto in toto motu siue sit punctū qō in toto fluxu causat lineam. Et tamen est alterum ratione ⁊ secundum esse inquantum fluit de priori in posterius ⁊ secundum renouationem situs ipsius mobilis quod in spacio fertur de priori in posterius sicut latius patet per Doc. S. In tractatu de tempore ⁊ nunc circa finem.

¶ Ad primam autem rationem dubij dicendum est q̄ illa dicuntur simul que sunt in eodem nunc secundum substantiam ⁊ secundum esse. non autem illa que sunt in eodem nunc secundum substantiam: diuerso tamen sēs esse. ⁊ per hoc patet solutio ad tertium. ¶ Ad secundū patuit solutio ex dictis.

¶ Vbi in Doc. S. ⁊ phylosopho. Omnino vero dubita bit aliquis quare o3 ponere quedam p̄ter sensualia: vt q̄ sunt intermedia quas ponimus species. Nam si ideo ga mathematica a presentib⁹ in aliquo quoddam specie dif ferūt: esse vero plura simili non erūt eo3 principia nume ro determinata: quemadmodū nec principiū litterarum numero quidem omniū non principia determinata sed specie: nisi quis sumat bui⁹ syllabe aut huius vocis harū enim erunt ⁊ numero determinata. Similiter autem ⁊ in eis que sūt intermedia. infinita enim ⁊ illic sunt q̄ eiusdem speciei: q3 si nō p̄ter sensibilia ⁊ mathematica alia quedā qualia dicunt species ipsas qdā nō erit vna nume ro ⁊ specie substantia nec principia entium numero exi stunt ēsta alia sed specie. ergo si hoc esset necessarium ⁊ species necessarium est propter hoc esse. etenim si non bene dearticulatum dicentes: sed hoc est quod volunt ⁊ eos ea necesse est dicere: q3 speciez singula substantia q̄ dam est: sed nō secundum accidens. At vero si ponim⁹ species esse ⁊ vnum numero principia ⁊ nō spē dixim⁹ q̄ cōtingere necesse est impossibiliter. ⁊ est lec. 14.

a **D tertium** sic proceditur videtur q̄ supra mathematica sint alique species separate que sunt principia ⁊ substantie reruz sensibiliū. ¶ Primo ratione phylosophi. Nam si nihil esset p̄ter sensibilia ⁊ mathe matica sequeretur q̄ principia rerum non essent deter minata aliquo numero sed solum secundum speciem. ſz necessarium est q̄ principia sint determinata secundum numerum. Alioquin esset principia infinita numero er go sequitur q̄ necesse est esse species p̄ter sensibilia ⁊ mathematica prima sequela sic patet. Nam sicut se habēt principia sensibilium ad sensibilia: ita se habēt principia mathematicalia ad mathematica quia tam in sensibilib⁹ quā mathematicis sunt plura individua vnius speciei. ſz manifestum est q̄ in sensibilibus propter hoc q̄ sunt plu ra individua vnius speciei specialissime principia sensibi lium non sunt determinata secundum numerum sed so lum specie. Nisi forte accipiantur propria principia hu ius individui que sunt etiam numero determinata ergo eadem ratione in mathematicis principia non poterunt esse determinata numero sed solum secundum speciem quia sunt plura individua eiusdem speciei. Si vero non ponantur alique alie species p̄ter species sensibiles ⁊ mathematicas principia reruz non erunt determinata se cundum numerum sed solum secundum speciem. quod fuit probandum. ¶ Preterea 2°. Angeli sunt species se parate a sensibilibus ⁊ mathematicis: vt patet .6°.7°. ⁊ 8. huius ⁊ tamen sunt principia rerum: vt patet in p̄n cipio primi huius secundum Doc. S. ergo principia re rum sunt species separate. ¶ Preterea 3°. Rationes re rum quibus res producuntur in esse sunt separate a reb⁹ quia sunt in mente artificis. Sed ratio substantia ⁊ for ma ⁊ species idem sunt: vt patet quinto huius ergo spe cies que dicunt esse principia rerum sunt species separa te. ¶ Preterea. 4°. Mathaphysicalia sūt separata scōm rem ⁊ rationem a sensibilibus ⁊ mathematicis. ⁊ tamē talia sunt principia rerum etiam formalia cum de omnib⁹ formaliter predicentur. ergo idem quod prius.

¶ Preterea. 5°. Uniuersale ante rem precedit id cuius est vniuersale. ergo est ab eo separatum: sed aliqua spe cies potest dici vniuersale ante rem secundum esse quod habet in suis causis consideratum. ergo species est sepa rata a rebus ⁊ cum vniuersale sit principium sequit̄ q̄ aliquid separatum a sensibilibus ⁊ mathematicis sit p̄n cipium ⁊ substantia rerum. ¶ Sed incontrariū arguit phylosophus: quia si ponatur species separatas esse ⁊ q̄ principia non solum sunt determinata specie sed etiaz numero: illa inconuenientia sequuntur que adducta sunt superius: videlicet q̄ principium formale erit separatū ab eo cuius est principium ⁊ q̄ erit celum p̄ter hoc celum. ergo ⁊c̄.

Respondeo dicendum q̄ veritas huius questiōis est vt dicit hic Doc. S. q̄ sicut mathematica ⁊ sensibilia non sunt p̄ter⁹ sensi bilia ita nec species reruz separate sunt p̄ter mathema tica. Principia autem rerum efficientia ⁊ mouentia sūt determinata numero. Sed principia formalia rerū quo rum sūt multa individua vnius speciei non sunt determi nata numero: sed solum specie. Hec ille. ¶ Est tamen primo aduertendum quod duplex est separatio. quedaz est realis. ⁊ sic species rerum non sunt separate a rebus loquendo de rebus sensibilibus. Alia est separatio ra tionis que fit per intellectum. ⁊ talis est duplex quedaz est per primam operationem intellectus secundum quā intellectus intelligit superius non intelligendo inferi⁹ sim plici conceptu. ⁊ sic species rerum sensibiliuz sunt abstra cte a sensibilibus individuis inesse individuali considera tis. Alia est abstractio rationis per secundam operationē intellectus intelligendo scilicet vniuersale esse p̄ter sin gularia. Et sic abstrahentium non est mendacium vt di citur secundo physicorum. Unde species rerum sensibi lium isto modo non sunt abstracte ab individuis. Spe cies autem rerum separatarum a materia sunt in dupli ci differentia: quedam enim sunt de quarum ratione est q̄ sint sine materia sicut angeli: ⁊ tales sunt separate a ma teria seclusa quacunq3 operatione intellectus. Alie sūt de quarum ratione non est materia: non tamen est cōtra ea3 rationez sicut sunt transcendentia ⁊ entia alia mathe maticalia talia aūt sunt separata secundum rationem ⁊ se cundum esse non quidez q̄ esse non habeant in materia sed quia eis non repugnat esse sine materia. Sed cuz in tellectus noster ortum habeat a sensu ⁊ nihil intelligat nisi quod cadit sub sensu. Oritur hic difficultas quomo do possimus intelligere ista transcendentia ⁊ substantias separatas que sunt abstracta a materialibus q̄ solū cū sint sensibilia cadunt sub sensu. ¶ Sed pro amplioꝛ intelle ctu huius est considerandum secundo secundum Doc. S. Super boetio de trinitate questione vltima ar. scōo in corpore: quod in qualibet cognitione est duo conside rare. s. principium ⁊ terminum. Principium quidem ad apprehensionem pertinet: terminus autem ad iudi cium. Ibi enim cognitio perficitur: principium ergo cu iuslibet nostre cognitionis est in sensu quia ex apprehen sione sensus causatur apprehensio fantasie que est motus factus a sensu. Ut phylosophus dicit aqua iteruz oritur apprehensio intellectiua in nobis cum fantasmata sint in tellectiue anime vt obiecta: vt patet tertio de anima. sed terminus cognitionis non semper ē vniformiter quādo q3 autem est in sensu quandoq3 in ymaginationez quan doq3 autem in solo intellectu quandoq3 proprietates ⁊ accidētia rei que sensu demonstrantur: sufficienter ex

Lec. 13. ⁊ com. 18.

primunt naturam rei: tunc oportet iudicari de rei natura quod facit intellectus vniformiter his que sensus demonstrat de re. Et huiusmodi sunt omnes res materiales que sunt determinate ad naturam sensibilez. Et ideo in scientia naturali terminari debet cognitio ad sensum. scilicet hoc modo iudicemus de rebus naturalibus secundum q̄ sensus eas demonstrat: vt patet in tertio celi ⁊ mundi ⁊ qui sensum negligit in naturalibus cadit in errorem. Et hec sunt naturalia que sunt concreta cum materia sensibili ⁊ motu ⁊ secundum esse ⁊ secundum considerationem. quedam vero sunt quorum iudicium non dependet ex his que sensu percipiuntur que quāuis secundum se sint in materia sensibili tamen secundum rōnem diffinitiuam sunt a materia sensibili abstracta. Iudicium autem potissimum de vnaquaq̄ re fit secundum eius diffinitiuam rationem. ¶Sed q̄ secundum rationem diffinitiuam non abstrahunt a qualibet materia sed solum a sensibili ⁊ remotis conditionibus sensibilib⁹ ad huc remanet aliquod ymaginabile: ideo oportet in talibus q̄ iudicium sumatur secundū id quod ymaginatio demonstrat. huiusmodi autem sunt mathematicalia in mathematicis autem oportet iudicium seu cognitionez terminari ad ymaginationem non ad sensum: quia iudicium mathematicum superat apprehensionem sensus. Unde non est idem iudicium de linea mathematica q̄ñ q̄z quod est de sensibili. sicut in hoc q̄ linea recta tangit speram solum secundum punctum quod conuenit recte linee separate: non autem recte linee in materia vt dicitur in primo de anima. ¶Quedam vero sunt que excedunt ⁊ id quod cadit sub sensu ⁊ id quod cadit sub ymaginatione. sicut illa que omnino a materia: non dependet neq̄z secundum esse neq̄z secundum considerationem. At vero talium cognitio seu iudicium non debet terminari neq̄z ad ymaginationem neq̄z ad sensū. Sed tamen ex his que sensu vel ymaginatiōe apprehēduntur in horum cognitionē deuenim⁹ vel per viaz cālitatis cū ex effectu causa cognoscitur que non est effectui commensurata sed excellens vel per excessum. vel per remotionem quando omnia que sensus vel ymaginatio apprehendit de his rebus sunt separata. quos modos cognoscendi diuina ex sensibilibus ponit Dionysius in libro de. di. no. Uti ergo possumus in diuinis sensu ⁊ ymaginatione sicut principijs nostre considerationis: sed non sicut terminis: vt scilicet iudicemus talia esse diuina qualia sunt que sensus ⁊ ymaginatio apprehendit: deduci autem ad aliquid est ad illō terminari. ⁊ ideo in diuinis neq̄z ad ymaginationem neq̄z ad sensum habem⁹ deduci. In mathematicis autem ad ymaginationem ⁊ non ad sensuz in naturalibus vero etiam ad sensum ⁊ propter hoc peccant q̄ in his que sunt partis speculatiue vniformiter procedere nituntur. Hec ille formaliter. Beatus vir qui intelligit. Et idem est iudicium de mathematicis sicut de diuinis vt ex dictis eiusdem Doctoris Sancti manifeste eliceret.

Lect. 12. ⁊ cōm. 60.

Ad primum ergo dicendum q̄ principia effectiua ⁊ finalia siue motiua p̄ma sunt determinata secundum numerum: sed principia intrinseca sunt determinata secundum speciem ⁊ non secundum numerum saltem quo ad nos secus ex parte rei sicut enim indiuidua sunt finita secundum naturam infinita autem quo ad nos: ita ⁊ principia intrinseca eorum sūt determinata secundum naturam sed indeterminata ex parte nostre cognitionis. ¶Ad secundum dicendum q̄ licz angeli sint principia rerum sensibilium quodammodo actiua seu motiua non tamen sunt principia formalia predicabilia de sensibilibus de quibus platonici loquebanē ponendo species separatas a sensibilibus vt in primo dictum est cūm de platonis positione agebatur. ¶Ad tertium dicendum q̄ si accipiatur ratio pro exemplari vel ydea: sic rationes rerum sunt separate a sensibilibus. Sz tales rationes non sunt species predicabiles de eis vt satis manifestum est igitur nihil ad propositum. Et si dicitur: idem est modus quo de⁹ cognoscit se ⁊ alias res sed cognoscit se per suam essentiam ergo cognoscit alias res per suas essentias cognoscit autem alias res per rationes ydeales: ergo ille rationes sunt essentie rerum. ¶Ad hoc respondet Doc. S. in de ueritate. q. 3. ar. primo adultimum. vbi sic ait. q̄ deus eodem modo cognoscit se ⁊ alia si accipiatur modus cognitionis ex parte cognoscentis non autem si accipiatur ex parte rei cognite: q̄ creatura que adeo cognoscitur nō est idem secundum rem cuz medio quo deus cognoscit sed ipse est idem re cum eo. Unde nulla multiplicitas in eius scientia sequitur. Hec ille. ¶Ad quartum dicendum q̄ methaphysicalia illa q̄ formaliter predicantur de sensibilibus sunt quedam principia sm rationem sed non secundum rem vt supra expositum est ar. 1. c. de vniuersalibus ⁊ de ente ⁊ vno. Et licet methaphysicus consideraret proprias species omnium rerum: non tamen eas considerat secundum proprias rationes sed secundum communem rationem entis. Ut patet per Doc. S. Super boetio de trinitate questione penultima ar. vltimo ad sextum vbi dicit q̄ methaphysicus considerat etiam de singulis entibus non secundum proprias rationes per quas sunt tale vel tale ens sed secundum q̄ participant communem rationem entis. Et sic etiam pertinet ad eius considerationez materia ⁊ motus. Hec ille. Idem dicit in prohemio sententiaruz ar. secundo in corpore. Ubi sic ait methaphysica que considerat omnia inquantum sunt entia non descendit ad propriam cognitionem moralium vel naturalium. Ratio enim entis cum diuersificata sit in diuersis non est sufficiens ad specialem rerum cognitionem. Hec ille. ¶Ad vltimum dicendū q̄ vniuersale ante rem secundum eē quod habet in principijs suis ⁊ causis effectuis precedit singulare natura. Non tamen propter hoc oportet q̄ tale vniuersale consideratum vt est natura predicabilis ō sensibilibus sicut platonici ymaginabantur. Sic separatū secundum esse a singularibus sed solum secundum rationem. Quod autem sit aliquod vniuersale ante rem in re ⁊ post rem patet per Doc. S. secundo sententiarum di. 3. q. 3. arti. secundo ad primum vbi dicit q̄ triplex est vniuersale quodam est in re scilicet natura ipsa que ē in particularibus quamuis in eis non sit secundum rationē vniuersalitatis in actu. Et est etiam quoddam vniuersale a re acceptum per abstractionem: ⁊ hoc quidem posterius est ⁊ hoc modo forme angelorum non sunt vniuersales. Et est etiam vniuersale ante rem quod est p̄i⁹ ipsa re. sicut forma domus in mente edificatoris. ⁊ per hunc modum sunt forme vniuersales rerum in mente angelica existentes non ita q̄ sint operatiue sed quasi operatiuis similes. sicut aliquis speculatiue scientiam operatiuam habet. Hec ille.

¶Questio. 11ª. De actualitate ⁊ potentialitate ⁊ singularitate principiorum ipsarum rerum.

Inaliter considerandum restat de actualitate ⁊ potentialitate principiorum ipsarum rerum sensibilium. ¶Circa quod querūt duo. ¶Primo vtrum principia rerum sint actu vel potentia. ¶Secundo vtr̄ sunt vniuersalia vel singularia.

¶Ibi in Doc. S. ⁊ phylosopho. His autem affine est quarevtrum potestate sunt elementa aut aliquo alio modo. Nam si aliter prius aliquid erit principijs aliud prior erit potestas causa illa: sed possibile non est necessarium illo modo se habere. Si vero potestate sunt elementa nihil entium esse conuenit: nam possibile est esse quod nō dum est ens: fit enim non ens. nihil autem fit impossibile esse. bas igitur dubitationes querere necesse est.

Ad primuz

Primum sic proceditur. Videt q̄ principia sunt ī potentia ⁊ non in actu. Nam si principia rerum essent in actu sequeretur q̄ aliquid esset prius primis principijs. Sed hoc est inconueniens q̄ aliqd sit prius primo principio. ergo impossibile est q̄ principiū sit aliter q̄ in potentia. Sequela prima patet q̄ potentia est prior actu. quod patet ex hoc q̄ prius est a quo nō cō uertitur essendi cōsequentia. sed potētia est huiusmodi re spectu actus. Sequitur autem si est q̄ possit esse. non autem ex necessitate sequitur. Si est possibile q̄ sit in actu: ergo ⁊c. ¶ Ď. 2°. Ex duobus existentibus in actu non potest fieri. Vnum tertium quia distinctorum inquantuz huiusmodi non fit vnio: oportet ergo q̄ alterum sit in potentia ⁊ alterum in actu ex quibus fit vnum: non ergo omnia principia sunt in actu. ¶ Ď. 3°. res producuntur e. 2. ⁊ in. 6. inesse per motum: sed motus est actus entis in potētia vt patet tertio physicorum. ergo idem quod prius. ¶ Sed contrarium arguit philosophus: nam si principia sint tantum in potentia erunt non entia ⁊ per consequens effectus nihil erunt. ⁊ sic nihil erit in entibus quod est in conueniens. Assumptum probatur. quia illud quod est possibile esse nondum est ens. quod sic patet nam quod est non fit ergo id quod fit est non ens: sed nihil fit nisi qō possibile est esse. ergo omne quod est possibile esse est non ens. ⁊ sic in principia essent in potentia tantum esset non entia quod fuit probandum.

Respondeo dicendum q̄ in eo quod mouetur de potentia ad actuz potentia est prior actu: vt patebit. 9°. huius. q. 5. ar. 1°. simpliciter tamen actus est prior: potentia quia id quod mouetur de potentia ad actuz non potest moueri nisi per aliquid in actu: ⁊ sic oportet primum principium eē in actu hec Doc. S. in presenti lectione. ¶ Pro cuius declaratione considerandum est q̄ antiqui non considerantes differentiam inter ens actu ⁊ purum nihil posuerunt materiale principiuz esse ens actu de se. Aristo. vero inter ens actu ⁊ purum nihil posuit medium. s. ens in potentia. ꝛō posuit principium materiale esse de se ens in potētia tm̄. Et quia potētia pura nō pōt se ipsam reducere ad actum ideo posuit principiū efficiens in actu quod materiam ducit ad actū: sed quia huiusmodi efficiens est principiū extrinsecum ⁊ cū materia vt dictum est de se non ē ens actu sed in potentia ideo philosophus posuit aliud principium intrinsecum quod est actus materie. ⁊ hoc ē forma a qua materia habet esse formaliter. Sic ergo in rebꝰ compositis vnum principium intrinsecum de natura sua est potentia tantum. s. materiam alteruz est actus scilicet forma. In simplicibus vero ipsum principium intrinsecum cum est ipsa forma: que licet componatur ex quo est ⁊ quod est: non tamen componitur ex materia ⁊ forma. Vnde in ipsis forma est actus: ⁊ tota substantia ipsoruz: Sed quantum ad principia extrinseca principium efficiens est actus. Similiter ⁊ vltimus finis simpliciter. Sz finis propinquus quantum ad esse reale est potentia tantum. Quantum vero ad esse intentionale est actu. ¶ Ex quo patet responsio ad titulum questionis ⁊ ad argumē ta: si diligenter ea que dicta sunt considerētur.

¶ Vbi in Doc. S. ⁊ pbo. Et vtrum vniuersalia sint ⁊c.

a Secundum sic procedit. Videtur q̄ pncipia rerum sunt vniuersalia ⁊ non singularia. Naz si essent singularia eorum non esset sciētia neqz intellectus: cum singularium non sit scientia: sed ꝺsequēs est falsum. q. ꝓdicamentoꝝ que sunt vniuersalia ē scia. Igitur ⁊c. ¶ Ď. 2° effectus ad causaz debet esse proporc. 6. ⁊ tio vt patet secundo physicorum. Sed aliquis est effectus vniuersalissimus scilicet esse. ꝺPrimum enim rerū com. 8. creaturarum est esse ergo ꝺprimm eius ē vniuersalissimū. ¶ ꝺPretera. 3° que inueniuntur in pluribꝰ pñt̄dici vniuersalia: cū propter ea aliqua dicant esse vīa q. predicā tur de pluribus: ⁊ ideo predicent de pluribus q. inueniunt in pluribus: sed principia rez. s. materia ⁊ forma inueniuntur in pluribus immo in omnibus materialibus: q. huiusmōi omnia sūt ꝺposita ex materia ⁊ forma. Vnde phylosophus in primo physicorum ponit tria eē pncipia rerum naturalium scilicet materiam ⁊ formā que sunt principia per se ⁊ priuatione: que est principium p accidens ergo ⁊c. ¶ Sed incontrarium arguit phylosophus. Nam nullum cōmuniter predicatum de multis significat hoc aliquid sed significat quale secundum qualitatem substantialem. Sed substantia significat hoc aliqd vt patet in predicamentis. Si ergo principia sunt vniuersalia sequitur q̄ principia non erunt principia substantiarum neqz substantie rerum. Maior probatur q. quod significat hoc aliquid est per se subsistens. quod autem ī se subsistit non potest esse in multis. quia id quod est in mltis non est in se subsistens: nisi ipsum esset multa. quod ē extra rationem communis. Nam commune est vnum in multis. ⁊ sic videtur q̄ principia rerum. Sunt singularia ⁊ non singularia.

Respondeo dicenduz q̄ hec questio solvitur in. 7°. huius. q. 25. ar. 1. vbi ostenditur q̄ principia ⁊ substantie rerum non sunt vniuersalia si loquamur de principijs secunduz q̄ subsistūt in re extra animam sed sunt singularia. quod sic patet. nā sortes ꝼm q̄ subsistit in rerum natura extra animam non componitur ex ossibꝰ ⁊ carnibus in communi nec ex sanguine in communi. Sed ex his carnibus ⁊ ex his ossibꝰ ⁊ hic homo non generatur esse abhomine in communi: sed ab aliquo homine. Verumtamen huiusmodi principia apud intellectum vniuersaliter accipi possunt que dicerentur principia hominis in commun. Sed quia hic queritur de principijs essendi que quāuis sint realiter eadem cum principijs cognoscendi differunt tm̄ scōz rōnē ideo magis dicenduz est ad presens principia singulariū esse singularia q̄ vniuersalia: quāuis illa eadem principia vt sunt principia cognoscendi secundum quemmodum oportet esse in intellectu in materialia sunt vniuersalia sicut idez est re quod est vniuersale ⁊ singulare diuersum tamen ꝼm rationem. ¶ Consiederandum est etiam q̄ si vniuersalia haberent esse secundum modum ꝺPlatonis ⁊ ponerentur principia entium sicut ꝺPlato posuit: adhuc non posset saluari q̄ prima essent vsalia quamuis hoc dixerit plato quia omne quod per se subsistit est hoc aliquid. Sed hoc aliquid est singulare. nō ergo potest dici q̄ principia que p se subsistunt vt dicit ꝺPlato sint vniuersalia. ¶ Adhuc si necesse sit huiusmodi principia esse separata ⁊ esse hoc aliquid ⁊ cum eē vniuersalia predicata de singularibus predicatione essentiali ⁊ quidditatiua sicut plato dixit sequitur q̄ vna res esset plura hoc aliqd verbi gratia sortes esset primo hoc ipsum aliquid quod est res: ⁊ iteruz eēt homo quod est hoc aliquid ⁊ animal quod similiter esset hoc aliquid ⁊ sic de alijs vniuersalibus. ꝺHoc autem est inconueniens. Sic ergo non potest sustineri positio platonis exposita sicut exposuit eam aristotiles quia ponit principia non esse principia.

Ad primum ergo dōm vt dicit hic Doctor S. q̄ non pp hoc sequit̄ si pncipia ⁊ sbe rez sint singularia q̄ eoz nō posset esse scia: tū quia res materiales ⁊ si sint singulariter subsistentes sunt intelligibiles tm̄: tum etiam q. de singularibus est sciētia ꝼm vles eoz rōnes per intellectū apprehēsas. ꝺHec ille. ¶ Ex quo pz qualr. s. de singularibus ē scia obiectiue. s. non tm̄ quantū ad rōnem sciendi nisi in vli ⁊ per altez: vt clarius patebit inferius in. 7. huius. q. 21. ar. 2. ¶ Et si dicatur res scibiles sunt in aīa. Si ergo de singularibus eēt scientia cū sint variabilia: sequeret̄ q̄ scia esset variabilis. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. in de vitate. q. 2. ar. 13. ad 8. dicendū q̄ propriꝰ modus sciendi ē in ipo sciente: non aūt ipa res scita ꝼm suā nām est in ipo sciente: ⁊ ideo varietas modi sciendi facit sciam variabilē: non aūt variatio rei scitaz.

Hec ille. Unde bñ dictū ē q̄ de singularib⁹ obiectiue. i. quantū ad rez scitā est bñ scia: non aūt q̄tū ad rōnē & modum sciendi. ¶Et si vlterius q̄rat. Si de singularib⁹ nō est scia quantū ad modū sciendi vel hoc eēt: q: singularia sunt: aut q: mālia sunt. Non p^m: q: sic ō ꝺbis separatis nō esset scia. Neq; 2^m: q: tunc de mālibus nō esset scientia. ¶Dicendū breuiter: q̄ hoc est q: mālia sunt: vt satis pz per Doc. S. in de vitate. q. 3. ar^o. 1. ad 3^m: vbi sic ait. In cognitione ē duo ꝓsiderare. s. ipsā māz cognitiōis: & hoc segit sp̄z fm ꝓpationē quā hz ad itellectū i quo ē: & determiatio cognitiōis ad cognituz. & ꝺ segit relōnē spēi ad ipz rē. vñ q̄nto ē filior spēs rei cognite p modū repñtationis: tāto ē cognitio ꝺtermiatior: & q̄nto magis accedit ad imālitatē q̄ ē nā cognoscētis inq̄ntū hmōi tāto efficatius cognoscē fac. Hec ille. Qꝺ si ita⁹ arguat. Quicquid pōt virt⁹ iferior pōt supior cū supior sit potior inferior. Sed sensus q est virt⁹ seu po^a iferior itellectu pōt cognoscere singlāre māle nec ipediet pp singlaritatē nec pp mālitatē ipsi⁹ obi: ergo & itellect⁹ poterit cognoscē ipm singulare māle: nec ipediet pp singularitatē: neq; pp mālitatē: vt nūc rñdēdo dicebat. ¶Ad hoc rñdet Doc. S. in p^a pte q. 86. ar^o. p^o ad 4^m. q̄ virt⁹ supior pōt illud qꝺ virt⁹ inferior: sz eminētior: mō. Uñ id qꝺ cognoscit sensus mālr & ꝓcrete: qꝺ est cognoscē singulare directe: hoc cognoscit itellect⁹ mālr & abstracte. qꝺ est cognoscē vle. Hec ille. Qꝺ ē alijs vbis dicē. Intellect⁹ pōt cognoscē: qcqd cognoscē pōt sensus sz alio^o: q: qꝺ sensus cognoscit cū cōditionib⁹ idiuiduātib⁹: itellect⁹ cognoscit idem abstrahēdo ab ipsis. qꝺ ē cognoscē p modū vlis & q̄si reflexe. ¶Prio cui⁹ maior: declatiōe. D. S. allegata. q. & ar. in corpe dic. Singlare in reb⁹ mālib⁹ itellect⁹ nr directe & p^o cognoscē ñ pōt. Cui⁹ rō est: q: pn^m singlāritatis in reb⁹ mālib⁹ est mā idiuidualis. Intellect⁹ aūt nr itelligit abstrahēdo spēz itelligibilē ab hmōi mā. Qꝺ āt a mā idiuidualī abstrahit est vle. Uñ itellect⁹ nr directe nō est cognoscitiu⁹ nisi vlioz. Indirecte āt et q̄si p quādā reflexionez pōt cognoscē singlare: q: ēt postq̄z spēs itelligibiles abstrahit: nō pōt fm eas actu itelligē: nisi quertendo se ad fantasmata in q⁹ spēs itelligibiles itelligit: vt ꝺ in li^o ꝺ aīa. Sic igit ipm vle p spēz itelligibilē directe itelligit: idirecte āt singlaria quor sūt fantasmata. Ꝺ ille ibi fatal:. ¶Ad 2^m dicēdū q̄ duplex est vle. Qꝺdā est vle in pdicādo. Aliud est vle in cāndo. Sicut. n. eē est vltim⁹ effectus: ita prima cā cui⁹ ē ppr⁹ effect⁹: ē vltima in cāndo & mouendo: hic āt fit mentio de vlib⁹ in pdicando q̄ pdicātur de reb⁹ sensibilib⁹. Et si dicat eē ē vltimuz in pdicādo. ergo sua cā que ē de⁹ ꝺz eē vltima in pdicādo. Alias inter cām & effectū nō eēt ꝓportio. ¶Dicēdū negando ꝓñaz: q: ad hoc q̄ effect⁹ ꝓportionet sue cause: nō requritur oīmoda similitudo. Sufficit. n. q̄ sit ꝓportio silitudis. ñ āt requrit q̄ sit ꝓportio ydēptitatis vt sepi⁹ supra dcm ē. ¶Ad tertiū ꝺz q̄ huiusmōi pn^a. s. mā & forma pñt cōsiderari duplr. vno mō q̄tū ad rōnē cōez i quo cōuenūt vel que cōuenit oīb⁹. alio mō q̄tū ad eē reale qꝺ hñt i rerū nā. Si ꝓsiderent p^o mō sic cōcedit q̄ pñt dici vlia ex hoc q̄ rō q̄ cōuenit istis cōuenit & alijs huiusmōi sz hoc nō sufficit ad mētē ¶Platonis q̄ volebat ipse q̄ ipsa pn^a essent vlia nō solum hoc mō: sed ēt q̄tū ad esse qꝺ hñt in rerū nā: quo qdē m ꝺ si ꝓsiderēt: nullo pacto pñt eē vlia. Vle eniz est vnū in multis. Sed mā & forma q̄tū ad eē reale: est vna sed nō in multis: nō. n. inuenit aliqua forma que sit in multis: silr nec materia. Quo āt mā & forma & alia principia sint eadē vel diuersa in diuersis declarabit in. 12°. lec. 4. & in q̄stione q̄rta eiusdem. 12. articulo p̄mo. ¶Et hec de his que tertiuz librum cōcernunt dicta sufficiant: in quo plura notabilia dicta. D. S. adducta sunt vt lectoribus prebeatur occasio: ne vt consueuerunt saltū faciant sed fiducialiter ipsum legant & exponant.

¶Explicit liber tertius.

¶Incipiunt acutissime atq; p̄clare qōnes Magistri Dñici Flandrensis super quartum Methaphysice.

¶Questio prima. De stabilimento subiecti huius scientie diuine.

Is disputatiue considerationis que in hac diuina et honorabilissima scientia cōsiderari debent de eisdem in hoc quarto modo demōstrativo restat considerandum. Et quia prius oportet cognoscere modum scientie quā procedere ad ea de quibus est scientia: vt in scō habitum est. Ideo circa presentem materiam triplex occurrit cōsideratio. ¶Prima consideratio est de quibus est consideratio huius scientie. ¶Secunda de rebus que sub consideratione huius scientie cadunt. & hoc in quto li^o. ¶Circa primum duo occurrunt consideranda. ¶Primo de stabilimento subiecti huius scientie. ¶Secūdo de questionibus motis de consideratione huius scientie. ¶Circa primum queruntur tria. ¶Primo vtrum ne cesse sit esse aliquam scientiam ad quam pertinet considerare trāscendentia et potissime ens. ¶Secundo vtrum illa scientia que considerat illa transcendentia sit aliq̄ particularium scientiarum. ¶Tertio vtrum hec scientia sit illa que cōsiderat transcendentia talia & potissime ens inquantum huiusmodi.

¶Ibi in Doc. S. et p̄b^o. Est q̄dā scia: et est Lectio p^a.

a Ꝺ primum tur q̄ non sit necesse sic ꝓceditur. Uide esse aliquam scientiam que habet considerare transcendentia et potissime ens. Maz illa que considerantur in aliqua scientia: debent esse alicuius generis determinati: vt pz primo posterior. Sed transcendentia non sunt alicuius generis determinati. Alias non eēnt trāscēdentia: cuz ipsa trāscēdentia reperiant in omnibus generibus. sequit ergo q̄ consideratio eorum non pertinet ad aliquam vnam scientiam. ¶Ꝺ 2°. Si sic: vt omnia ꝓsiderarent i aliq̄ scia obiectiue: ita q̄ quodlibet esset obiectum illius scientie: vel vnum obiectiue & alia vt passiones. non primum: quia vnius scientie nō sunt diuersa obiecta neq; sēm: q: passio est extranee nature a subiecto fm scolam Doc. S. sed alia transcendentia ab ente nō distinguūtur ab eo. ergo &c. ¶Ꝺ 3°. Illa que pertinent ad cōsiderationē vnius scictie debent puenire in vna ratione formali obiecti: cum scientia dicatur vna ab vnitate formali obiecti. Sed trāscēdētia nō cōueniūt in vna ratione formali cum causent distinctas potentias: vt pz de bono & vero. ergo idē q̄ prius. ¶Ꝺ 4°. Illa que ꝓsupponunt in omni scictia nō cōsiderant in aliqua scictia: cuz nihil sit quesitū & suppositū: sed trāscendentia cuz sit prima principia incōplexa ꝓsupponunt in omni scientia. ergo in nulla scia cōsiderant. ¶Sed contra est phylosophus in lra di. Est quedā scia que speculat eus inq̄ntum ens & que huic insunt fm se.

Respondeo dicēdū q̄ necesse est eē aliquā sciam que habeat considerare ens inquantū ens & per se accidentia eius. s. alia transcēdētia que sūt vnum verum bonum aliquid & res quod sic probat Doc. S. Nam illa ex quor cognitione alior cognitio dependet non debent ignota remanere: q: ignoratis prioribus oīa posteriora ignorarent: ꝑsertim si illa q̄ sunt priora quo ad cognitionē nr̄az ignorent qualia sūt trāscēdentia potissime ipm ens cū sit pmū qꝺ ab intellectu nro apprehendit. Sed ens inquantū hmōi & ea que insunt ei per se sūt hmōi. Sic. n. ex cognitiōe cōium: q⁹ ignoratis oīa ignorant. Ꝺpēdet cognitio rer ppriar: ita ex cognitione terminor trāscendētiū ꝺpēdet cognitio terminor ppriorꝫ

proprioꝝ qui in suo Intellectu quidditatiuo istos ter
minos cōmunes complectunt: relinquitur ergo ꝙ talia
debent in aliqua sciētia considerari ne ignota remaneant.
¶Sed posset dici ꝙ quelz scientia considerat ens cū sba
omnium sciaꝝ sunt entia ergo entis considerātio non per
tinet ad aliquā sciam determinataz. ¶Ad hoc respōdet
Doc.S.ꝙ lz ad quālz scientiā pertineat considerare de
ente propter rōnem adductam: non tamen quelz scientia
considerat de ente ſm ꝙ est ens. Sed ſm ꝙ ē hmōi ens
vtputa vel numerus vel linea vel ens mobile aut aliqd
huiusmodi. Unde notanter in conclusiōe ponebatur ens
inquantum ens. ¶Dicebatur ēt notanter. vt dicit Doc.
S. hic ꝛ que huic insunt per se accidētia entis ꝛ non sim
pliciter que huic insunt ad significandum ꝙ ad scientiaz
non pertinet considerare de his que p accidēs insunt suo
subiecto lz solum de his que per se insunt. Geometria
.n. non considerat de triangulo vtrū sit cupreꝰ vel ligne
us sed ꝙ hz tres angulos equales ꝛc. Sic igitur sua cu
ius ens est sōm non opz ꝙ consideret que insunt enti per
accidens q: sic ꝓsideraret accidentia quesita in oībus sciē
tijs cum omnia accidentia insunt alicui enti: non tamē ſz
ꝙ est ens. Que. n. sunt per se accidentia inferioris per ac
cidens se habent ad superius. Sicut per se accidentia ho
minis non sunt per se accidentia aīalis. Hec ille. ¶Pos
set etiam dici ꝙ ad aliquam scientiam pertinet considera
re de ente ꝛ ad aliaz de passionibus entis q: passio ꝛ sbz
genere dſnt. ¶Sed dicenduz ꝙ ad eandem scientiā pti
net ꝓsiderare sbz ꝛ passiones: q: vnius demonstrationis
est vnus effectus. ſ. vna scientia. Sed ad vnaz demōstra
tionem pertinēt sōm principia subiecti ꝛ proprie passio
nes: ergo ad eandem scientiam pertinet eoruz considera
tio. ¶Et licet passiones fluentes a principijs specierum
differant realiter ab eorum subiectis etiam genere predi
camentali: non tamen differunt in genere scibili. ¶Sed
pro ampliori notitia transcendentium ꝛ eorum sufficien
tia cum diligentia: considerandum est id quod gloriosus
Doc.S. adducit in de veritate. q. p̄a. ar. p̄o. in corpe vbi
sic ait. sicut in demōstrationibus oportet fieri reductionē
in aliqua principia per se intellectui nota: ita in inuestigā
do quid est vnumquodqz. Alias vtrobiqz in infinitū ire
tur. Et sic periret omnis scientia ꝛ cognitio rerum. Illud
autem ꝙ primo Intellectus concipit quasi notissimuz ꝛ
in quo conceptiones omnes resoluit est ens. Ut Auicen.
dicit in prio sue methaphysice. Unde oportet ꝙ omnes
alie conceptiones intellectus accipiantur ex addictiōe ad
ens. Sed enti non potest addi aliquid quasi extranea na
tura per modum quo differentia additur generi vel acci
dens subiecto: quia quelibet natura essentialiter est ens.
Unde etiam probat phyloſophus in 3° methaphysice ꝙ
ens non potest esse genus. Sed ſm hoc aliqua dicuntur
addere supra ens inquantum exprimunt modum ipsius
entis qui nomine ipsius entis non exprimitur quod du
pliciter contingit. Uno modo vt modus expressus sit ali
quis modus specialis entis. Sunt enim diuersi Grad⁹
entitatis ſm quos accipiūtur diuersi modi essendi: ꝛ iux
ta hos modos accipiuntur diuersa genera rerum: sba. n.
non addit supra ens aliquam differentiam que significet
aliquaz naturam super additam enti. Sed nomine substā
tie exprimitur quidam specialis modus essendi. ſ. per se
ens: ꝛ ita est in alijs generibus. Alio modo ita ꝙ modus
expressus sit modus generaliter consequens omne ens.
Et hic modus dupliciter accipi potest. Uno modo ſm
ꝙ consequitur omne ens in se. Alio modo ſm ꝙ conseq
tur vnumquodqz ens in ordine ad aliud. Si primo mo
do: hoc est dupliciter vel q: exprimit ī ente aliquid affir
matiue: vel aliquid negatiue: non autem inuenitur aliqd
affirmatiue dictum absolute quod possit accipi in omni
ente nisi essentia eius ſm quam esse dicitur: ꝛ sic imponi
tur hoc nomen res quod in hoc differt ab ente ſm Auicē
na in primo methaphysice ꝙ ens sumitur ab actu essen
di: sed nomen rei exprimit quidditatem ꝛ essentiam en
tis: negatio autem que est consequens omne ens absolu
te ē indiuisio: ꝛ hāc exprimit hoc nomen vnum: nihil enī
aliud est vnum q̄z ens indiuisum. Si autem modus en
tis accipiatur secundo modo. ſ. ſm ordinez vnius ad alte
rum: hoc potest esse dupliciter. Uno modo ſz diuisionē
vnius ad alterū. Et hoc exprimit hoc nomen aliquid: di
citur. n. aliquid quasi aliud quid. Unde sicut ens dicitur
vnum inquantum est indiuisum in se: ita dicitur aliquid
inquantum est diuisum ab alijs. Alio modo ſz conuenie
tiam vnius entis ad aliud: ꝛ hoc quidem non potest esse
nisi accipiatur aliquid quod natum sit conuenire cum om
ni ente. Hoc autem est anima que quodammodo est om Lec.13.ꝛ
nia sicut dicitur in tertio de anima. Anima autem ē vis com.37.
cognoscitiua ꝛ appetitiua. Conuenientiam ergo entis ad
appetitum exprimit hoc nomen bonū. Unde in p̄o ethy
corum dicitur: bonum est quod omnia appetunt: conue
nientiam vero entis ad intellectum exprimit hoc nomen
verum. Omnis autez cognitio perficitur per assimilatio
nem cognoscentis ad rem cognitam: ita ꝙ assimilatio dā
est causa cognitionis sicut visus per hoc ꝙ disponitur per
speciem coloris cognoscit colorem. Hec ille formaliter.
¶Idem dicit quasi formaliter in tractatu de genere cir
ca principium ex quo patz que sunt trāscendentia ꝛ quid
significent: similiter qualiter conceptus eorum ꝛ.10. pre
dicamentorum addit aliquid supra conceptum entis: qd
diligenter pro his que inferius tractabūtur memorie cō
mendandum est.

Ad primum ergo dicendum: ꝙ illa que cō
sideranter ī aliqua scientia de
bent esse eiusdem determinati generis scibilis: non autē
vt dictum est requiritur ꝙ omnia sint eiusdem generis
predicamentalis seu nature. Alias subiectuz ꝛ passio que
deriuantur de eo non pertinerent ad considerationē vnⁱ⁹
scientie. ¶Ad secundum dicendum: ꝙ duplex est passio
quedam est realis. Alia est notionalis: sicut proprietates
substantie a phyloſopho in predicamentis adducte dicū
tur passiones notionales substantie: ꝛ tales passiones non
oportet ꝙ distinguantur realiter ab his quorum sūt pro
prietates. Sed passio realis est duplex: quedam est spe
cialis. ſ. que fluit a principijs subiecti: ꝛ talis realiter dif
fert a suo subiecto: sicut risibile differt ab homīe. ¶Alia
est passio cōmunis que non fluit realiter a principijs sub
iecti. Sed secundum rationem addit aliquid supra subie
ctū: ꝛ conuertibiliter predicatur de eo: talis autem non
semper realiter distinguitur a subiecto. Unde cetera trā
scendentia ab ente vocantur passiones generales que non
distinguuntur ab ente: ideo argumentum non concludit.
¶Ad tertium dicendum: ꝙ licet verum ꝛ bonum habe
ant diuersas rationes in mutandi potentias: conueniunt
tamen in vna formali ratione considerationis. ſ. in ratione
entis inquantum huiusmodi. Unde eorum consideratio
ad eandez pertinet scientiam ad quam consideratio entis.
Nam vt dicit Doc.S. in 1ª 2ᵉ. q. 54. ar. 2. ad primuz ꝙ
in distinctione habituum vel potentiarum non est consi
derandum ipsum obiectum materialiter: sed ratio obie
cti differens specie ꝛ etiam genere: quamuis autem con
traria specie differant diuersitate rerum. Tamen est ea
dem ratio cognoscendi vtrūqz: quia vnum per aliud co
gnoscitur: ꝛ ideo inquantum conueniunt ī vna ratione co
gnoscibilis: pertinent ad vnum habitum cognoscitiuuz.
Hec ille. Nec oportet si causant distinctas potentias: ꝙ
propter hoc causent distinctos habitus propter ea que di
cta sunt superius libro primo. Aliud enim requiritur ad
distinctionem potentiarum: ꝛ aliō ad distinctionem ha
bituum. ¶Sed tamen pro ampliori notitia habituum
ꝛ potentiarum considerandum est primo illud quod di
cit Doc.S. in prima secunde. Ubi supra in corpore. Di
cit enim ibi ꝙ habitus est forma quedam ꝛ est habitus.
Potest ergo distinctio habituum secundum speciem at
tendi: aut secundum cōmunem modum quo forme spe
cifice distinguuntur aut secundum proprium moduz di

stinctionis habituz. ¶ Distinguuntur si quidē forme ad inuicem secundum diuersa principia actiua: eo q̄ omne agens facit simile secundum speciez. Habitus aūt iportat ordine ad aliud. Oiuz āt que dicuntur secundū ordinem ad aliquid distinguuntur secundum distinctionem eorū ad que dicuntur. Est autem habitus: dispositio quedam ad duo ordinata: scilicet ad naturam ⁊ ad operationem consequentem naturam. Sic ergo secundum tria habitus distinguuntur specie. Uno quidem modo secundum principia actiua talium dispositionum. Alio vero modo secundum naturam. Tertio vero modo secundum obiecta specie differentia. Hec ille. ¶ Considerandum etiaz secundo illud quod adducit in prima secunde vbi supra articulo primo ad primum: vbi sic ait. Sicut in rebus naturalibus diuersitas specierum est secundum formam diuersitas autem generum est secundum materiam: vt dicitur in quinto methaphysice. Ea enim sunt diuersa genere quoꝝ materia est diuersa. Ita etiam diuersitas obiectoꝝ secundum genus facit distinctionem potentiarum. Unde phylosophus dicit in sexto ethycoꝝ: q̄ ad ea que sunt genere altera sunt etiam anime alie particule. Diuersitas autem obiectoꝝ secundum speciem facit diuersitatem actuum secundum speciem ⁊ per consequens habituum: quecunq; autem sunt genere diuersa sunt etiam specie diuersa sed non conuertitur: ⁊ ideo diuersaꝝ potētiaꝝ sūt diuersi actꝰ spē ⁊ diuersi hītꝰ: nō āt oportet q̄ diuersi habitus sint diuersarum potentiaruz: sed possunt esse plures vnius. Et sicut sunt genera generum ⁊ species specierum: ita etiam contingit esse diuersas species habituum ⁊ potentiarum. Hec ille. ¶ Sed ex his occurrit maxima difficultas ad corroborationem argumenti presentis. Nam si vt dictum est diuersitas secundum genus obiectoꝝ faciat diuersitatem potentiarum: oportet q̄ diuersarum potentiarum obiecta sint genere distincta: ⁊ per consequens specie: quia dictum q̄ quecunq; differunt genere differunt specie: sicut etiam dicit phylosophus quinto huius. Et cum diuersitas obiectoꝝ secundum speciem sicut etiam dictum est faciat diuersitatem habituum secundum speciem: necesse erit dicere q̄ quecunq; obiecta faciunt distinctionem potentiarum faciant etiam distinctionem habituum. Cum ergo verum ⁊ bonum faciant distinctionem potentiarū. Uidelicet intellectus ⁊ voluntatis: causabunt etiam distinctionem habituum. Et sic non pertinebūt ad eandem scientiam: cum scientia sit habitus intellectualis. ¶ Dicēdum q̄ sicut diuersitas obiectoꝝ secundum speciem nature: vt dictum est non facit distinctionem habituum secundum speciem: sed solum diuersitatem rationis cognoscendi: ita diuersitas secūdum genus nature non semper facit distinctionem potentiarum sed diuersitas secundum genus īmutandi. Et quia non refert quedam obiecta differre secundum rationem īmutationis ⁊ conuenire in vna ratione formali considerandi sicut patet de vero ⁊ bono licet illa que differunt genere nature vel etiaz logico specie differunt. Manifestum est enim q̄ verum ⁊ bonum non differunt genere: cum inseparabiliter inueniatur in omni genere: habent tamen diuersam rationem īmutandi cum verum moueat intellectum secundum q̄ suscipitur in intellectu: bonum vero mouet voluntatem secundum q̄ voluntas tendit ad extra non autem secundum q̄ bonum recipitur in ea. Hinc est quod phylosophus dicit sexto huius q̄ verum est in intellectu ⁊ bonum in re. ¶ Ad quartum dicendum: q̄ licet transcendentia presupponantur in qualibet scientia particulari: non tamen presupponuntur: sed queruntur in scientia vniuersali.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ phylosopho· Hec autē nulli in pte. dictarum eadem: aliarum enim nulla intendit vniuersaliter de ente inquantum est ens: verum partem eius abscidentes aliquam: circa quidem hanc speculantur ipsum accidens: veluti scientiarum mathematice.

Lec. 21. ⁊ cō. 33.

Lectio. 1.

Lectio. 10.

Lectio. 4.

a Dsecundū sic proceditur. Uidetur q̄ ad scientiaz aliquam particularem pertinet consideratio entis ⁊ aliorum transcendentium. Nam omnis scientia est vniuersalium ⁊ non singularium: ergo omnis sciētia est vniuersalis quia habitus capit denominationem ab obiecto. Si ergo predicta transcendentia cōsiderentur in aliqua scientia sicut probatum est: oportet q̄ considerentur in scientia vniuersali cum eorum nulla sit sciētia particularis. ¶ Preterea. 2°. Si esset aliq̄ sciētia particularis: vel hoc esset quia subiectuz eius particulariter subijcitur predicato scilicet proprie passioni: vel quia predicatum inest particulariter ⁊ non vniuersaliter subiecto. Non primum: quia vniuersaliter subiectum subijcitur proprie passioni que est predicatum conclusiōis in demonstratione. Neqz secundum: quia passio vniuersaliter conuenit subiecto: loquendo etiam de vniuersali posteriorístico: vt patet primo posteriorum: ergo nulla est scientia particularis. Et per consequens idem quod prius. ¶ Preterea tertio. Ad eandem scientiam pertinet consideratio superioris ⁊ inferioris: potissime dum inferius non addit aliquam naturam extraneam ad ipsū superius. Hinc est q̄ genus ⁊ species ad eandem scientiam pertinent: sicut principium ⁊ principiatum. Sz ens est superius ad omnia entia particularia que non addūt aliquid supra ipsum quod sit ab eo extraneum vt superius multotiens concessum est. Igitur consideratio entis pertinet ad particulares scientias que habent considerare partes entis. ¶ Preterea quarto. Ad eandem scientiam pertinet considerare totum vniuersale ⁊ partes eius subiectiuas. Sed scientie particulares considerāt partes subiectiuas entis. Physica enim considerat ens mobile: methaphysica autem ens quantum que sunt partes subiectiue entis. Igitur consideratio entis pertinet ad particulares scientias. ¶ Sed contra est phylosophus in presenti lectione sic dicens. Hec autem nulli in parte dictarum eadem. Aliarum enim nulla intendit vniuersaliter de ente inquantum est ens. Uerum partem eius abscidentes aliquam circa hanc velut scientiarum mathematice speculantur accidens.

Respondeo dicendum: q̄ aliqua scientia ad quam pertinet consideratio entis ⁊ aliorum transcendentium. Non est aliqua scientiarum particulariuz: quod sic ostendit Doctor Sanctus. Nam nulla scientia particularis considerat ens vniuersale inquantum huiusmodi: sed solum aliquam partem entis diuersam ab alijs: circa quam speculatur per se accidens. Sed scientia communis considerat ens inquantuz ens q̄ per se accidentia eius: vt in precedenti articulo declaratum est: ergo scia considerans ens inquantum ens ⁊ cetera transcendentia non est eadem alicui scientiarum particularium maior: patet inductiue: quia scientia mathematica considerat aliquod ens scilicet ens quantum. Similiter physica cōsiderat aliquod ens scilicet ens naturale: ⁊ sic de alijs scientijs: particularibus ergo nulla scientiarum particularium considerat ens. Uniuersaliter inquantum ens est. Unde antiqui phylosophi scientiam nature primam phylosophiam: putauerunt sicut putabant primum ens esse corpus: vt dicit Doctor Sanctus in tractatu de natura generis in capitulo nono. Sed phylosophus in sexto methaphysice docet de naturali phylosophia sicut de quodam particulari ente habente in se principiuz motus ⁊ quietis. Unde ⁊ materiale ens est quia materia est in omni eo quod per se mouetur. Subiectū enim naturalis phylosophie est ens mobile: ⁊ ideo sua consideratio secundum phylosophum ibidem est circa ea que sunt in materia: vt in plurib⁹: quod dicit propter animam humanam que pertinet etiam ad physicum in quantū

quantuꝫ est forma corporis: licet per se esse possit. Ideo scientia naturalis subalternata est methaphysice. Hec ille. ¶ Ex quo patet ꝙ scientie particulares addunt aliquid supraens cum sim scientie subalternate se habet ex additione ad subiectum scientie subalternantis. Unde scientie particulares non considerat ens secundum vniuersalem eius considerationem sed secundum aliquam rationem superadditam. Sed hic oritur difficultas. Nam superius in primo libro questione octaua articulo quarto ostensum est ꝙ scientia naturalis non subalternat methaphysice. Hic autem dicitur oppositum secundum Doctorem Sanctum. Nec valet concordantia vt videtur cum dicebatur ꝙ scientia naturalis est subalternata methaphysice communiter accipiendo subalternationem sed nō prout secundum ꝙ subiectum scientie subalternate contrahit subiectum subalternatis per differentiam materialez: quia enti nihil est extraneum. ¶ Contra hoc est Doctor Sanctus in tractatu de natura generis vbi supra sic subdens. Ad cuius euidentiam considerandum est ꝙ dupliciter conuenit vnam scientiam alteri subalternari. Uno modo quando subiectum vnius est species subiecti alterius: sicut homo est species animalis ⁊ animal est species corporis naturalis. Ideo scientia de animalibus subalternata est scientie naturali. Alio modo quando subiectum inferioris scientie non est species subiecti superioris scientie sed se habet ad illud: vt materiale ad suum formale per quem nomen perspectiua se habet ad geometriam. Geometria enim agit de linea ⁊ alijs dimensionibus absolute ⁊ formaliter ad nullam materiam applicando: nō enim agit de linea in ligno vel ere. Sed perspectiua agit de linea secundum ꝙ est in aliqua materia in qua videri possit. Unde agit de linea visuali. Linea enim visualis non est species linee: sicut triangulus ligneus non est species trianguli: differentia enim non sumitur a materia: ⁊ hec est ratio quare nō est aliqua specialis scientia alia de linea recta vel circulari. Isto modo naturalis scientia quia applicat naturam entis ad materiam sensibilem est subalternata methaphysice que considerat de ente absolute quia: ens mobile non est species entis cum ens non est genus: vt dictum est. Hec ille formaliter. ¶ Ex quo videtur: ꝙ de mente Doct. sit ꝙ scientia naturalis sit proprie subalternata methaphysice sicut pspectiua geometrie. ¶ Sed considerandum est ꝙ tripliciter potest dici subalternari alteri. Uno modo ꝓmunissime accipiendo subalternationem quando scilicet subiectum inferioris scientie continetur sub subiecto alterius. Et sic scientia de specie dicitur subalternari scientie de genere. ¶ Alio modo communiter: quando scilicet subiectum inferioris scientie addit aliquid materiale supra subiectum scientie superioris: siue illud materiale additum sit extranee nature a natura illi? cui additur siue non: ⁊ sic scientia naturalis dicitur subalternari scientie methaphysicali. Tertio modo proprie sicut quando subiectum inferioris scientie addit aliquam differentiam materialem contrahentem subiectum superioris scientie que est extranea a natura subiecti scientie superioris alijs conditionibus ad proprium subalternationem requisitis debite reseruatis que in primo libro questione octaua articulo quarto adducte sunt. Et sic scientia naturalis non subalternatur methaphysice. Unde supra dictus Doctor Sanctus: notanter concludit ꝙ naturalis scientia est sub methaphysica sed non ꝙ sit proprie ei subalternata. ¶ Et quando dicitur sicut se habet perspectiua ad geometriam: ita se habet naturalis scientia ad methaphysicam: hoc aduerbium sicut non dicit omnimodam similitudinem sed solum similitudinem proportionis: vt satis patet ex dictis si diligenter considerent.

Ad primum ergo dicendum: sicut dixit Albertus in hoc quarto tractatu primo capitulo. ¶ primo circa finem: ꝙ scientia dicitur particularis que considerat naturam determinatam per formam vnam generis aut speciei. Et dicit scientia vniuersalis que est entis indeterminati secundum se ⁊ secundum sui communitatem. Unde ibidem sic ait. Non dicimus autem hic scientiam particularem: ideo ꝙ particulariter subijciatur predicato: aut ideo ꝙ predicatum particulariter ⁊ non vniuersaliter insit subiecto. Hoc enim modo omnis scientia vniuersalis ⁊ vniuersalium est. Sz dicimus scientiam particularem que considerans naturam determinatam per formam vnam generis aut speciei aut passiones que scōm illam naturam illius forme illi enti determinato conueniunt ſm ipsam naturam per quam determinatur. sicut est corpus phisicum ⁊ quantitas mathematica per oppositum autem dicimus scientiā vniuersalem que est entis indeterminati ſm se ⁊ ſm sui communitatem. Sic igitur patet ꝙ scientia vniuersalis nō est aliqua particularium speculatiuarum. ꝙ autez hec scientia vniuersalis non sit sibi subalternās particulares speculatiuas: ⁊ ꝙ ista habita adhuc necesse sint alie: iam dudum in scia primi libri determinauimus. Hec ille. Et ꝙ hoc patet solutio ad secundum. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ superius ⁊ inferius pertinet ad eandem scientiā si considerentur ſm vnam ⁊ eandem rationem cognoscendi ⁊ respectu eiusdem passionis. vnde scientia naturalis considerans ens mobile considerat etiam ens per respectū ad mobilitatem. sed tamen superius ⁊ inferius si considerētur ſm diuersas rationes formales cognoscendi ⁊ in ordine ad diuersas passiones: sic pertinet ad diuersas scientias: sicut patet de ente mobili ⁊ de animalibus: sed ens in scientia vniuersali consideratur ſm communem rationem entis. In scientijs autez particularibus non consideratur ſm cōmunem eius rationem vnde vt sic non oportet ꝙ consideretur in scientijs particularibus. Simile est iudicium de alijs transcendentibus: ⁊ per hoc patet solutio ad quartum argumentum.

¶ Ibm Doc. S. ⁊ philosopho. Quoniam autem principia ⁊ extremas querimus causas palam quia cuiusdaz eas nature secundum hanc esse necesse est: si ergo ⁊ entū elementa querentes ea quesierunt principia: necesse ⁊ entis elementa esse non secundum accidens: sed inquantuz sunt entia: vnde ⁊ nobis entis inquantum est ens prime cause sunt accipiende.

Ad tertium sic procedit. Uidetur ꝙ ad hanc scientiam que diuina dicitur ⁊ sapientia non pertineat considerare de huiusmodi transcendentibus precipue de ente tamq̄ de subiecto. Nam hec scientia est perfectissima vt superius ostensum est. ergo perfectissima habet considerare cum habitus perfectionez sumant ab obiectis. Sed ens vtrum ⁊ cetera transcendentia sunt imperfectissima: cum sint confusissima. Unumquodq; enim quantum accedit ad confusionem tantuz accedit ad imperfectionem. ergo hec scientia non habet considerare predicta transcendentia. ¶ Preterea 2°. Id non pertinet ad considerationem alicuius scientie cuius partes subiectiue non pertinet ad considerationem eiusdem cum eiusdem scientie sit considerare dē subiecto ⁊ de partibus eius subiectis in ordinē ad eandem passionem vt superius concessum est. Sed ens per accidens est pars subiecti una entis: cum ens diuidatur in ens per se ⁊ ens per accidens. ⁊ tamen ens per accidens non est considerationis huius scientie. Ut patet sexto huius vbi philosophus excludit ipsum a consideratione eius. ergo nec ens pertinet ad considerationem huius scientie. L.2.cō4. ¶ Preterea 3°. De ente non potest esse scientia. ergo hec scientia non considerat de ente tamq̄ de suo subiecto. Antecedens probatur quia omnis scientia est alicuius passionis que sic est in subiecto ꝙ in numero est cum subiecto sed dria est causa

numeri: ergo vbi nulla est differentia ⁊ nulla diuersitas nullus erit numerus: ⁊ sic nulla scientia: sed passiones entis non differunt ab ipso ente. Igitur de ente non est scientia ℂ Ꝑ. q̄rto. Ens est creatum primum ⁊ non est ante ipsum creatum aliud: vt patet per auctorem de causis: ergo ens nulli est subicibile: vt videtur ꝯ predicabile de omnibus: quia illud quod subijcitur alteri presupponit ipsum: ⁊ sic scientia non videtur esse de ente vt de subiecto: ⁊ sic idem quod prius. ℂ Ꝑ. 5°. Si ens considerare tur in ista scientia tāq̄ proprium obiectum haberet rationem formalem obiecti: cū a ratione formali obiecti scientia habeat denominationem. Vel ergo illa ratio est ratio propria ipsius substantie: vel cōmunis ad substantiam ⁊ accidens si sit propria: sequitur q̄ substantia erit subiectū huius scientie cum illud dicatur subiectum sub cuius formali ratione omnia considerantur in scientia: si non sit propria ratio substantie sed cōmunis ad substantiā ⁊ accidēs ⁊ propria entis: sequitur q̄ illa ratio erit precisa a ratione substantie ⁊ sic dabilis erit conceptus precisus: entis etiā vnus: cum vnius scientie sit vna ratio formalis. ℂ Sed contra est philosophus in littera dicens. Quoniam aūt principia ⁊ extremas querimus causas: palam quia natu re cuiusdam ipsas secundum se esse est necesse. Si ergo ē entium elementa querentes hec quesierunt principia: necesse est: elementa esse non secundum accidens sed inquātum entia. Unde ⁊ nobis entis inquantuꝫ est ens prime cause sunt accipiende. Hec textus. Cum ergo illud sit subiectum cuius cause queruntur: sequitur q̄ ens erit subiectum huius scientie.

Respondeo dicendum: q̄ hec scientia que methaphysica dicitur considerat ens tanq̄ proprium obiectum: quod sic probat philosophus. Nam omne principium ⁊ causa est per se principium ⁊ causa alicuius nature. Sed nos querimus in hac scientia prima rerum principia ⁊ altissimas causas sicut in primo dictum est: ergo sunt cause per se alicui⁹ nature. Sed non nisi entis: quod ex hoc patet: quia omnes philosophi querentes elementa entiuꝫ secundum q̄ sūt entia querebant huiusmodi principia scilicet prima ⁊ altissima: ergo in hac scientia querimus principia entis inquantum est ens: ergo ens est subiectum huius scientie: quia quelibet scientia est querens causas proprias sui subiecti. Hec Doc. S. formaliter in presenti lectione circa finem. Ex predictis sequitur q̄ transcendentiam alia pertinent ad considerationeꝫ huius scientie: quia consideratio eorum nō debet indiscussa remanere: vt patuit per primum articulum presentis questionis: nec eorum consideratio ptinet ad aliquaꝫ scientiam particularem: vt patuit per secundum articulum. Ergo consideratio eorum pertinet ad hanc scientiam que vniuersalis dicitur propter rationem superius adductam. ℂ Sed diceret aliquis ens non habet aliquam causam cum causa precedat suum effectum: Sed enti nihil est prius: nec quo ad nos nec etiam secundum naturā. Igitur ratio philosophi supponit falsum. ℂ Ad hoc dicendum sicut dictum est ī primo libro. q. prima articulo. 8. q̄ ens creatum de quo est hic ad propositum. s. quod dīuiditur in deceꝫ predicamēta habet aliquid prius se secundum naturam scilicet creatorem qui est causa efficiēs ⁊ finalis. Similiter ⁊ formalis exemplaris cuiuslibet entis creati licet ens quod dicitur in deū ⁊ creaturas non habet aliquid prius secundum naturam vt postea declarabitur. Sed quereret aliquis. Ad quam scientiam pertinet consideratio substantiarum separatarum secundum propriam earum rōneꝫ. Videtur q̄ non ad methaphysicam: quia vt sepe dictuꝫ est methaphysica considerat omnia sub ratione entis inquantum ens ⁊ non sub ratione talis entis: ergo substantie separate secundum propriam earū rationem non pertinent ad considerationem huius scientie. Non etiaꝫ pertinent ad aliquam scientiam particularē: cū non subijcian tur motui neqꝫ quantitati. Nec potest dici q̄ ad nullam scientiam pertineant. Sequeretur enim q̄ scientie quei tellellectui humano subiacent non essent sufficienter ab Aristotele enumerate cum tales substantie cognoscibiles sint ab intellectu viatoris. ℂ Dicendum q̄ predicte substantie non possunt considerari in aliqua scientia secundū propriam rationem cum earum ratio ⁊ natura propria pro presenti statu ab intellectu hūano itelligi nō possit: pti nent tamen proprie ad considerationem huius scientie: quia perfectius ratio entis in eis salvatur quam methaphysicus querit. Unde in scientijs particularibus nō possunt considerari: quia in particulari earum natura occulta est sicut dictum est: vt patet per Doctorem Sanctum in tractatu de natura generis cō. sexto. Ubi sic dicit. Licet enim methaphysici sit de omnib⁹ sub ratione entis: precipue tamen ad ipsum pertinet tractare de rebus separatis: tum quia perfectius ratio entis in eis salvatur quam methaphysicus querit: tum quia in particulari eoruꝫ natura occulta est. Unde non potest de eis scientia particularis esse sicut est de rebus particularibus quarum quidditatem apprehendimus. Unde de entibus particularibus scientie particulares sunt. Hoc autem non contingit in substantijs separatis: quia de eis quodq̄d est scire non possumus. Theologi tamen de eis multa per reuelationem nouerunt. Hec ille. Sed posset vlterius obici: principia non tractantur nisi in scientia pertractat de principiatis: sicut vnitas consideratur in scientia que considerat de numero ⁊ punctus in qua cōsideratur de linea: similiter materia ⁊ forma que sunt principia corporis considerantur in physica: sed substantie separate ⁊ immateriales sūt principia substantiarum corporaliuꝫ. Videtur ergo q̄ debeant considerari in scientijs particularibus que considerant huiusmodi entia materialia. ℂ Sed diligenter cum gratiarum actione considerandum est id quod gloriosus doctor sanctus dicit super boetio de trinitate q̄stione pe/ nultima articulo vltimo. Ubi sic ait principio: uꝫ duo sūt genera: quedam enim sunt que sunt in seipsis quedaꝫ natura complete ⁊ sunt nihilominus principia aliorum: sicut corpora celestia sunt quedam principia inferiorū corporum: ⁊ corpora simplicia corporum mixtoruꝫ: ⁊ ideo ista non solum considerantur in scientijs. vt principia sūt: sꝫ ēt vt sūt ī seipsis res q̄dā ⁊ h⁹ tractat de ipsis ī scia: nō solū q̄ ꝑsiderat principiata: sed habent etiam per se scientiaꝫ sepatā: sicut pꝫ de corpibus celestibus de quibus est quedam pars scientie naturalis: preter illam in qua determinatur de corporibus inferioribus: ⁊ de elementis est scientia preter illam in qua tractatur de corpor⁹ mixtis: quedam autem sunt principia que non sunt nature cōplete in seipsis sed solum sunt principia naturarum: sicut vnitas numeri ⁊ punctus linee ⁊ forma ⁊ materia corporis physici. Unde huiusmodi principia non tractantur nisi in scientia que tractat de principiatis. Sicut autem vniuscuiusq̄ determinati generis sunt quedam principia cōmunia que se extendunt ad omnia principia illius generis: ita ⁊ omnia entia secundum q̄ in ente conueniunt: habēt quedam principia que sunt principia communia omnium entium. Que quidem principia possunt dici communia dupliciter secundum Auicennam ī sua sufficientia. Uno modo per predicationem: sicut hoc quod dico forma est quoddaꝫ commune ad omnes formas: quia de qualibet predicatur. Alio modo per causalitatem: sicut dicimus solem vnum numero esse principium ad omnia generabilia. Omnia autem entium communia principia sūt nō solum secundum primum modum quod appellat philosophus in vndecimo methaphysice omnia entia habere principia secundum analogiam: sed etiam secundum 2ᵐ modū: vt sunt quedam eēntie numero existētes omnium rerum principia prout. s. principia accidentium reducuntur in principia substantie: ⁊ principia substantiaꝝ corruptibilium in substantias incorruptibiles: ⁊ sic quodam gradu ⁊ ordine in quedam principia omnia principia entium reducuntur. Et quia id quod est principium

essendi

lec.2. essendi omnibus oportet esse maxime ens: vt dicitur.2°. methaphysice. Ideo huiusmodi principia oportet eē cō/
pletissima: ⁊ propter hoc oportet ea esse maxime actu:
lec.9. 6.15. vt nihil vel minimum habeant de potentia: quia actus ē
prior potentia: vt dicitur in.9°. methaphysice: ⁊ propter
hoc oportet ea esse absqz materia que ē potentia: ⁊ absqz
lect.1. motu qui est actus existentis ī potentia ⁊ huiusmodi sūt
res diuine: quia si diuinū alicubi existit in natura tali ma
terie in imateriali: īmobili existit: vt dicitur.6°. metha
physice. ¶Huiusmodi ergo res diuine quia sunt princi/
pia omnium entium ⁊ sunt nihilominus in se nāe com/
plete dupliciter possunt tractari. Uno modo prout sūt pn
cipia omnium entium. Alio modo prout sunt in se res q̄
lec.1. dam. Quia autem huiusmodi principia quāuis in se sint
maxime nota: tamen intellectus se habet ad ea: vt oculus
noctue ad lucem solis: vt dicitur ī.2°. methaphysice: per
lumen naturalis rationis peruenire nō possumus in ea:
nisi fm q̄ in ea per effectus ducimur. Et hoc modo ī ea
philosophi puenerunt: vt pz ad ro.1. Inuisibilia dei ⁊c.
Unde ⁊ huiusmodi res diuine non tractātur a philoso/
phis nisi vt sunt rerum omnium principia: ⁊ ideo pertra
ctantur in illa doctrina in qua ponuntur illa que sunt cō/
munia omnibus entibus: que habet subiectuz ens inquā
tum ens. Et ideo apud eos hec scientia diuina dicitur.
¶Est autem alius modus cognoscendi ipsas res non so
lum secundum q̄ per effectus manifestantur: sed secun/
dum q̄ seipsas manifestant. Et hunc moduz ponit apo
stolus prime ad cor. secundo. Que autem dei sunt: nemo
nouit nisi spiritus dei. Nos autem non spiritum hui⁹mū
di accepimus sed spiritum qui ex deo est vt sciamuz ⁊c.
Et ibidem subdit. Nobis autem reuelauit deus per spi
ritum sanctum: ⁊ per hunc modum tractantur res diuine
secundum q̄ in seipsis subsistunt ⁊ non solum prout sunt
rerum principia in sacra theologia. Est igitur theologia
siue diuina scientia duplex. Una in qua considerantur res
diuine non tanq̄ subiectum scientie sed tanq̄ principium
subiecti. Et talis est theologia quam philosophi prose/
quuntur que alio nomine methaphysica dicitur. Alia vo
est que ipsas res diuinas ꝓsiderat propter seipsas: vt sub
iectum scientie. Et hec hec est theologia que in sacra scri
ptura traditur. Utraqz autem de his est que sunt separa
ta a materia ⁊ motu secundum esse sed diuersimode secū
dum q̄ multipliciter potest aliquid a materia ⁊ motu se
paratum esse. Uno modo q̄ de ratione rei que separata
dicitur sit q̄ nullo modo in materia ⁊ motu esse possit: ⁊
sic deus ⁊ angeli dicūtur a materia ⁊ motu separati. Alio
modo sic q̄ non sit de ratione eius q̄ sit in materia ⁊ mo
tu: sed possit esse sine materia ⁊ motu: quāuis inueniant
quandoqz in materia. Et sic ens ⁊ substantia potentia ⁊
actus sunt separata a materia: quia secundum esse a mate/
ria ⁊ motu non dependet: sicut mathematica dependent
que nunq̄ nisi in materia esse possunt: quāuis sine mate/
ria sensibili possint intelligi. Theologia igitur philoso/
phica determinat de separatis. Secundo modo sicut de
subiectis. De separatis autem primo modo sicut de pn/
cipijs subiecti. Theologia vero sacre scripture tractat de
separatis. pmo modo: sicut de subiectis: quāuis in ea tra/
ctentur aliqua que sunt ī materia ⁊ motu secundum q̄ re
quirit rerum diuinarum manifestatio. Hec ille formalit.
¶Sed ex dictis oritur dubitatio. Nam si (vt ait Doct.
Sanctus) Methaphysica speculatur substantias separa/
tas inquantum sunt principia subiecta cuz subiectum me
thaphysice sit ens inquantum ens (sicut dictum est in pri
mo) sequitur q̄ substātie separate seu angeli sicut Theo/
logi appellant sint principia entis: ⁊ cum nō sint materia/
lia nec formalia (vt patet) nec finis sequitur q̄ sint prin/
cipia effectiua rex. Tunc vltra. Sunt effectiua non per ge
nerationem: cum non generent: ergo sequi videt q̄ sint
principia rex per creationem. ¶Ad hoc dicitur q̄ sub/
stantie separate seu angeli nullo modo possint creare. Cu
ius ratio est: quia creatio requirit potentiam infinitaz: cū
creare sit aliquid ex nihilo facere. Facere autem aliquid
ex nihilo: nihil presupponit ex quo fiat. Nihil in sui actio
ne presupponere requirit potentiam infinitam: ergo crea
re requirit potentiam infinitam. Sed preter deum nulla
substantia separata habet potentiam infinitam cum: eius
essentia sit finita. Nam si esset infinita: comprehenderet in
se omnem perfectionem: ⁊ sic esset deus: ex quo seque/
retur q̄ multi essent dij quod est manifeste falsum: ⁊ con
tra omnes philosophos recte sentientes: presertim con/
tra Aristotelem qui duodecimum huius sapientie libz̄
concludendo dicit. Unus ergo princeps. Relinquit itaqz
q̄ preter deum nulla substātia separata seu angelus crea
re possit. Quod optime declarat Doctor Sanctus.2.di.
prima questione prima articulo tertio ⁊ ī de potentia.q.
tertia articulo quarto: ⁊ in pluribus alijs locis sue doctri
ne: presertim antez i prima.q.45.articulo quinto vbi sic
ait. Satis apparet in primo aspectu q̄ creare nō pōt esse
propria actio nisi solius dei. Oportet enim vniuersalio/
res effectus in vniuersaliores ⁊ priores causas reducere.
Inter omnes autem effectus vniuersalissimum est ipsuz
esse. Undet oportet q̄ sit proprius effectus prime ⁊ vni/
uersalissime cause que est deus. Unde ⁊ dicit in libro de
causis q̄ neqz intelligentia vel anima nobilis dat esse: ni/
si inquantum operatur operatione diuina. ¶Producere au
tem esse absolute non inquantum est hoc vel tale pertinet
ad rationem creationis. Unde manifestum est q̄ creatio
est proprie actio ipsius dei. ¶Contingit autez q̄ aliquid
participat actionem alicuius alterius: non virtute propria
sed instrumentaliter inquantum agit in virtute alterius:
sicut aer per virtutem ignis habet calefacere ⁊ ignire: ⁊
secundum hoc aliqui opinati sunt q̄ licet creatio sit pro/
pria actio vniuersalis cause: tamen aliqua inferiox causaz
inquantum agit in virtute prime cause potest creare. Et
sic posuit Auicennas: q̄ prima substātia separata creata a
deo: creat aliā post se ⁊ sbaz orbis ⁊ aīaz ei⁹ ⁊ q̄ sba orbis
creat māz inferiox corpoꝝ. Et secundum hunc etiā mo
dum magister dicit in quinta di.4.sentētiaz q̄ deus po/
test creature communicare potentiam creandi: vt creet
per ministerium non propria auctoritate. Sed hoc esse
non potest quia causa secunda instrumentalis non partici
pat actionem cause superioris nisi inquantuz per aliquid
sibi proprium dispositiue operatur ad effectum principa
lis agentis. Si igitur ibi nihil ageret secundum illud q̄d
est sibi proprium frustra adhiberet ad agendū: nec opor
teret esse determinata instrumenta determinataz actio/
num. Sicut enī videmus q̄ securis scindendo lignum:
quod habet ex proprietate sue forme producit scāni for/
mam que est effectus proprius principalis agentis. Il/
lud autem quod est effectus dei creantis est illud quod
presupponitur omnibus alijs scilicet esse absolute. Un/
de non potest aliquid operari dispositiue ⁊ instrumenta/
liter ad hunc effectum cum creatio non sit ex aliquo pre/
supposito quod possit disponi per actionem instrumenta
lis agentis. Sic igitur impossibile est q̄ alicui creature
conueniat creare: neqz virtute propria: neqz instrumenta
liter seu per ministerium. Hec ille formaliter. ¶Ad ra/
tionem autem in contrarium: respondet concedendo pri
mam substantiam scilicet q̄ substantie separate sint prin/
cipia entium. Nec hoc est inconueniens: nec contra Do/
ctorē Sanctū. Nam ipse in probemio methaphysice ex/
presse dicit. Substantie separate sunt vniuersales ⁊ pri/
me cause essendi. Eiusdem autem scientie est considera/
re causas proprias alicuius generis ⁊ genus ipsum sicut
naturalis considerat principia corporis naturalis. Unde
oportet q̄ ad eandem scientiam pertineat cōsiderare sub
stantias separatas: ⁊ ens commune quod est genus: cu/
ius sunt predicte substantie communes ⁊ vniuersales cau
se: hec ille ibi formaliter. Conceditur etiam secunda illa
tio scilicet q̄ sint principia effectiua rerum. Sed nega/
tur assumptum in.3ª. q̄ non sint effectiua per generatio
nem. Ad probationem dicitur q̄ aliquid potest esse effe/

etiuum per generationez dupliciter. Uno modo imme
diate ꝛ sic conceditur ꝙ non sunt principia effectiua sicut
proceditur ratio. Alio modo mediate: ꝛ sic negatur. Luz
enim illud sit causa mediata alicui⁹ effect⁹ quod est causa
cause ipsius ex qua directe ꝛ per se: sequitur ipe effectus
necessario potest dicere substantias separatas seu ange/
los esse causas mediatas generationis rerum. Mouent
enim celum ex cuius motu sequitur generatio ꝛ corru/
ptio rerum. Hinc Doctor Sanctus in Opusculo.11°.
quesitus an angeli sint causa omniuz que generant ꝛ co:
rumpunt in hoc mundo respondens ait. Hoc ex necessi
tate sequit si sunt causa motus celi qui est causa genera/
tionis ꝛ corruptionis in istis inferioribus corpoꝛib⁹: vt
Dionysius dicit quarto capitulo de diuinis nominibus
Quodenim est causa cause: est causa causati. hec ibi.

Ad primum ergo dicendum ꝙ ens potest
cõsiderari dupliciter. Uno mo
do quantum ad suas partes subiectiuas ꝛ principia. Et
sic est perfectissimum: quia sub ente cõtinẽtur perfectissi
me substantie sicut dictum est. Alio modo potest conside
rari ꝑm se. Et hoc dupliciter. Uno modo in concreto. ꝛ
sic est impfectissimũ mãntuz cõfusissimũ est. Alio modo
in abstracto: vt accipitur pro esse ꝛ sic est pfectissimum:
quia simplicissimũ: vt pz per Doc. S. in de potentia. q.
7. ar. 2°. ad quartũ. ꝙ hoc ꝙ dico esse est inter omnia pfe
ctissimũ. quod ex hoc pz: quia actus est semper pfectioꝛ
potentia. quelibet autem forma signata non intelligit in
actu nisi per hoc ꝙ esse ponitur. Maz hũanitas vel ignei
tas potest cõsiderari vt in potentia mãe existens: vel vt
in⁹ virtute agentis aut etiam vt in ⁹intellectu. sed per hoc
ꝙ habet esse efficit actu existens. Unde pz ꝙ hoc quod
dico esse est actualitas oĩuz actuũ: ꝛ ꝓpter hoc est perfe/
ctio oĩuz pfectionũ. hec ille. Et paulopost subdit. Unde
non sic determinat esse per alia sicut potentia per actum
sed magis sicut actus per potentiaz. Nam si in diffinitiõe
formaꝝ ponunt mãe loco differentie: sicut cum dicitur
ꝙ anima est actus coꝛporis physici oꝛgani. Et per hunc
modum hoc esse ab alio distinguit inquantũ est talis vel
talis nature. Hec ille. ¶ Ad secunduz dicendum ꝙ ens
per accidens dicitur dupliciter. Uno modo dicitur ens
per accidens: vt distinguit contra ens per se. Et tale ens
per accidens bene cadit sub ꝓsideratiõe huius scientie.
Alio modo ens dicitur per accidens: qz est casuale ꝛ foꝛ
tuitum. Et tale potest dupliciter considerari: vt dicit
Lectio p^a. Docto: Sctus super de memoria ꝛ reminiscẽtia. Uno
modo per respectuz ad sua principia ꝛ causas. Et sic ꝑm
eum bene cadit sub cõsideratione alicuius scientie. Alio
modo potest ꝓsideraꝝ in sensu composito. videlicet vt ꝙ
accidens est ꝛ foꝛtuituz. Et sic nõ cadit sub ꝓsideratione
alicuius sciẽtie. ꝛ lz ꝓtineat sub ente ꝑm ꝙ ꝓsideraꝝ per
respectũ ad sua pncipia. nõ tamẽ habet rationez entis in/
quantũ ꝓsideratur tale ens vt casuale ꝛ foꝛtuitũ: vt clariꝰ
6° huius declarabit. q. 8. ar. ꝓ°. ¶ Ad tertium dicendũ
ꝙ in sciẽtia speciali passio ponit in numeꝝ ꝓtra subiectũ.
Et sic facit numerum realem cum subiecto. Sed in sciẽ/
tia cõmuni sufficit ꝙ passio ꝑm rationez differat a subie/
cto: ꝛ tali modo ponat in numero cum subiecto: Luz igi
tur hec scientia sit cõmunis cuius subiectuz est analogũ:
non oportet ꝙ ipsuz subiectuz ꝛ passio ei⁹ faciant nume/
rum realem. Unde Albertus magnus in hoc 4° tracta/
tu p̃°. cap°. 2°. sic ait. Ista sunt obiecta sophistaꝝ. ens est
subiectum habens accidẽtia multa que accidunt ei per se
que lz realem non habeãt differentiaz: habent tamen dif
ferentiam in modo qõ pz per hoc: qz cum ens nihil ha/
beat ante se pz ꝙ non ꝓcedit in esse sicut forma alicui pre
cedenti addita: sed sicut subiectuz ⁹in quo informata sunt
omnia sequẽtia. Uita enim ex additione cuiusdaz forme
se habet ad ens: ꝛ similiter substantia ꝛ sensus ꝛ ratio ꝛ
intellectus. Hec ille. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ subiectuz
capitur dupliciter. Uno modo ꝓ eo qõ subijcitur alicui
sicut generi. Et sic ens nõ subijcitur alicui. Alio modo ac
cipitur subiectum ꝓ eo quod ꝑsupponitur omnib⁹ se/
quẽtibus ꝛ eis omnib⁹ substat. Et sic ens ⁹bene subijcit
alicui. Unde Albertus vbi supꝛa sic ait. Hec dicitur esse
subiectũ sicut species que subijcitur generi differẽtia cõ
stitutiua. Sed dicitur subiectum sicut id quod ꝑsuppo/
nitur omnibus sequẽtibus ꝛ substat omnibus eis. Et sic
patet ꝙ licet sequentia realem ad ipsuz non habeant dif/
ferentiam: habet tamen ad ipsuz differentiaz in modo ꝛ
hec differentia sufficit scientie prime phyloſophie. Hec
ille formaliter. ¶ Ad vltimum dicendum ꝙ ꝓpria ra
tio formalis ipsius entis creati diuisi in decem ꝓdica/
menta qõ hic assignatur ꝓ obiecto est ꝓpria rõ ipsius
substantie. Nec valet cõsequẽtia ꝙ substantia erit subie/
ctum huiꝰ scientie: quia hoc nomen substantia cũ abstra/
ctiue designetur in ordine ad accidentia nõ est impositus
ad significandũ illam rationem formalem ꝑm ꝙ cõpetit
ipsi substantie ꝓprie ꝛ accidentibus attributiue. Sed
hoc nomen ens cum cõcretiue designetur est impositus
ad significandũ eandem rationem formalem: non solum
vt est ipsi ꝓpria sed etiaz vt ꝓuenit accidentibus per at/
tributionem tantũ. Igitur nõ valet ꝓsequẽtia. Ens signi
ficat ꝓpriam rationẽ substantie. ergo substantia est subie
ctum huius scientie: qz non significat eodem modo sicut
ipsa: vt clarius in sequẽtibus patebit:

¶ Questio scda. De solutione questionis mote in prece
denti libro qua querebatur. vtrũ huius scientie sit cõ
siderare substantias ꝛ accidentia ipsarum.

d **Einde** considerandũ restat de so
lutione questionũ que in
ꝓcedenti libro mouebant de cõsidera/
tione huius scientie. ¶ Circa qõ triplex
occurrit cõsideratio. ¶ Primo de solu
tione questionis qua querebatur. vtruz
huius scientie esset cõsiderare de substantia ꝛ accidenti/
bus. ¶ Secũdo de solutione questionis qua querebat⁹
vtrum huius scientie sit cõsiderare de istis cõmunibus
que sunt vnum ꝛ multum: idem ꝛ diuersum opposituz
ꝓtrarium ꝛ huiusmodi. ¶ Tertio de solutione questio/
nis qua querebatur. vtrum huius scientie sit cõsiderare
prima principia demonstrationis. ¶ Circa primũ que/
runtur nouem. ¶ Primo vtrum huius scientie sit con/
siderare tam de substantia qz de accidentibus. ¶ Secõ
vtrum ens predicetur equiuoce de substantia ꝛ accite.
¶ Tertio vtrum ens predicetur vniuoce de substantia
ꝛ accidente. ¶ Quarto vtrum ens predicetur analogice
de substantia ꝛ accidente. ¶ Quinto. Si ꝑdicetur analo
gice. vtrum sit dabilis conceptus siue analogus siue eq/
uocus precisus a cõceptu substantie ꝛ accitis. ¶ Sexto
vtrum ens significet vnuz cõceptuz disiunctũ. ¶ Septi
mo vtrum ens predicetur ydemptice de substantia ꝛ ac
cidente. ¶ Octauo vtrum prinationes ꝛ negationes pos/
sint dici entia. ¶ Nono vtrum huius scientie sit princi/
paliter cõsiderare de substantia: ꝛ si sic vtrum huius scie
sit cõsiderare de omnibus substantijs.

¶ Ibi in Doc. S. ꝛ phõ. Sed quẽadmodum salubre
omne ad sanitatem: hoc quidem ad conseruationem: id
vero in actione: aliud quia est signum vt vrina sanitatis:
hoc autez quia illius est susceptibile ꝛ medicinale a me
dicina: hoc enim habendo medicinas dicitur medicina
le illud vero susceptibile ad eam: aliud vero per actus
existentium medicine. Similiter autem alia sumemus
his dicta ꝛc̃.

a **B primum** sic proceditur. Uide
tur ꝙ huius scientie
non sit cõsiderare tam de substantijs qz accidẽ
tibus. Nam hec scientia abstrahit a materia
ꝛ a motu. Sz accitia ꝓsequũtur mãm: vt pz de ũntitate
actione ꝛ passione. ergo huiusmodi nõ ptinẽt ad ꝓsidera
tionem huius scie. ¶ Ꝓ 1°. Sube coꝛpoꝛee ꝛ incoꝛpoꝛee
non

nō cōueniūt in vna ratione formali: vt probat Doc. S. in tractatu de natura generis. ergo a fortiori nec substā/tia ⁊ accidens: cum plus differant substantia ⁊ accidens q̄s substantia corporea ⁊ incorporea. Cum ergo illa que non conueniunt in vna ratione formali non pertineant ad eandem scientiam: sequitur q̄ hec scientia non habet considerare substantias ⁊ accidentia. ¶ Preterea 3°. Sexto huius dicitur q̄ hec scientia versatur circa īmo/bilia. Sed accidentia sunt variabilia: cum possint adesse ⁊ abesse subiecto preter eius corruptionez: vt dicit phy losophus p̄mo topicorū. ergo ꝛc̄. ¶ Preterea 4°. Mo bilissima scientia est de nobilissimis entibus. Sed me/thaphysica est nobilissima scientiarū: vt dicitur p̄mo hu/ius. Cum ergo inter omnia entia ipsa accidentia sint im/perfectissima. Videtur q̄ eorum consideratio non per/tineat ad hanc scientiam. ¶ Preterea 5°. Scientia est de necessarijs: vt patet primo posteriorum. Sed ac/cidentia non sunt necessaria: sed potius contingen/tia. ergo idem quod prius. ¶ Preterea 6°. Omnis creatura est mutabilis: cuz natura immutabilis soli deo conueniat: vt Augustinus dicit. Si ergo hec scientia cō/sideraret substantias et accidentia: sequeretur q̄ non ab/straheret a motu: quod est contra philosophuz. 6°. hui⁹ ergo ꝛc̄. ¶ Sed cōtra est philosophus in littera dicēs. Quemadmodum ergo et salubrium omnium vna est scientia: ita hoc ⁊ in alijs: non quidam solum eorum que secundum vnum dictorum est vnius scientie speculari: sed ⁊ dictorum ad vnam naturam. et enim hoc modo quodam ad vnum dicuntur.

Respondeo dicendum q̄ ad hanc scien/tiam pertinet considerare sub stantias et accidentia: et vniuersaliter omnia entia. quod sic probat philosophus secundum Doctorem sanctū in presenti passu. Quecunq; enim communiter recipiunt predicationem alicuius: ꝛ illud non vnivoce sed analo/gice de eis predicetur: pertinent ad vnius scientie consi/derationem: Sed ens hoc modo predicatur de omnib⁹ entibus. ſ. analogice. ergo omnia entia pertinent ad con/siderationem vnius scientie que considerant ens inq̄ntū ens. Cum ergo hec scientia consideret ens inquantum ens: vt supra probatum est. q. 1. ar. 1. relinquitur q̄ ad hanc scientiam pertineat considerare omnia entia: et per consequens substantias et accidentia. ¶ Innotem probat per duo exempla. sicut enim se habet sanatiuum ad om/nia sana et medicatiuum ad omnia medicatiua: ita ens se habet ad omnia entia sed sanatiuum non dicitur vnivo/ce nec equiuoce sed analogice de omnibus sanis: quia secundum eandem rationem diuersimode participataz. Omne enim sanatiuum dicitur ad eandem sanitatem. Eadem autem sanitas est quam animal suscipit: ⁊ vrina significat medicina facit ⁊ dieta conseruat: licet diuersi/mode participetur. Nam ratio sani secundum q̄ dicit de dieta consistit in conseruando sanitatem. secundo vo quod dicitur de medicina in faciendo sanitatem. ⁊ scōm q̄ dicitur de vrina: inquantum est signum sanitatis. se/cundum vero quod dicitur de animali ratio eius est: se/cundum q̄ est susceptiuum. similiter aliquid dicitur me dicatiuū. Vel quia habet artem medicine sicut peritus medicus. Vel quia est bene aptum ad habendam artez medicine sicut homines bene dispositi ad illam artem. Vel quia est instrumentum ipsius medicine. tamen est eadem ars medicine quā medicus peritus habet: ⁊ ad quā aliqui bene sunt dispositi ⁊ ad quā aliqua instrumē/taliter concurrunt. Unde patet q̄ huiusmodi analogice predicantur quia non secundum rationem penitus ean/dem neq; penitus diuersam. Sed secundum vnam ra/tionem diuersimode participataz. Cum ergo ens simi/liter se habeat ad omnia entia: sequitur q̄ analogice pre dicabitur de omnibus: vt clari⁹ postea patebit. ¶ Sed aduertendum est q̄ non est omnimoda similitudo de en/te ⁊ predictis exemplis: vt innuit hic Doctor sanctus: quia in predictis exemplis illud primum ad quod cete/ra reducuntur: est finis vel efficiens. Sed ens ad quod cetera reducuntur non se habet vt finis vel vt efficiens: sed magis vt subiectum. Est tamen simile in hoc: quia sicut in predictis exemplis illud primum ad quod cete/ra reducuntur: non conuenit alijs secundum rationem penitus eandem neq; penitus diuersam sed analogice: ita eodem modo ens dicitur de omnibus entibus: vt di ctum est.

Ad primum ergo dicenduz q̄ duplex est ens. ſ. per se ⁊ per accidens: vt dicitur. 5°. huius. ens per accidens dupliciter dicit. Uno modo ens casuale ⁊ fortuitum. Et tale ens per ac/cidens non consideratur in aliqua scientia inquantuz hu/iusmodi: vt sepe dictum est. Alio modo dicitur ens per accidens quod habet esse per aliud sui generis. Et sic quodlibet accidens dicitur ens per accidens. Et tale est duplex. Nam quodam est quod fluit a principijs spe/ciei adequate: sicut propria passio: ⁊ tale bene proprie pertinet ad considerationem alicuius scientie. Aliud est quod fluit a principijs indiuidui: quod alio nomine vo/catur accidens predicabile: ⁊ tale potest dupliciter con/siderari. Uno modo secundum esse suum reale ratum in rerum natura existens. Et sic ad nullam scientiam per tinet eius consideratio. Alio modo secundum rationem eius vniuersalem secundum q̄ habet principia essen/tialia sui generis: ⁊ hoc dupliciter. Uno modo potest considerari secundum propriam eius rationem specifi/cam. Et sic pertinet eius consideratio ad scientiam parti cularem. Alio modo secundum rationem eius vniuer/salissimam inquantum. ſ. conuenit in ratione entis. Et sic eius consideratio bene pertinet ad hanc scientiam. Un/de Doctor sanctus super Boecio de trinitate. q. 5ª. ar. vltimo ad. 6m. Sic ait. Methaphysicus considerat etiā de singulis entibus non secunduz proprias rationes per quas sunt tale vel tale ens: sed secundum q̄ participant cōmunem entis rationem: ⁊ sic etiam pertinet ad eius considerationem materia ⁊ motus. Hec ille. ¶ Ad se/cundum dicendum q̄ substantiam corpoream ⁊ incor/poream non habere conuenientiam in aliqua ratione for mali potest intelligi dupliciter. Uel in vna ratione for/mali considerationis que. ſ. eis conueniat methaphysice loquendo: ⁊ sic negandum est: Uel quia conueniant in vna ratione formali nature: que. ſ. est vna secundum rez ex natura rei in substantia corporea ⁊ incorporea. Et sic verum est q̄ substantia corporea ⁊ incorporea non con/ueniunt in vna natura. Q̄ autem hoc sit de mēte Doc. S. patet per dicta sua in eodem tractatu vbi sic dicit. Uniuersale enim dicitur dupliciter. Uno modo ipsa na tura: cui intellectus rationem vniuersalitatis propter ali quid in ea inuentum attribuit. Et sic vniuersalia rerum naturas significant ⁊ predicantur in quid. Animal nāq; dicit substantiam illius de quo predicatur: similiter et homo. Et isto modo non est vnum in multis. īmo natu ra predicamentorum multiplicatur semp subiectis mul tiplicatis. quot enim sunt homines tot sunt animalia. Alio modo dicitur vniuersale natura illa considerata sub in/tentione vniuersalitatis sibi attributa: ⁊ sic ꝓpter vnifor mitatem rationis intentam in intentione que fit per re/motionem a materialibus conditionibus ⁊ omni diuer sitate est vnū in multis. Sic enim omnes homines sunt vnus homo ⁊ vnum animal. In re igitur nihil commu ne est multis: quia quicquid est in re est singulare nulli cōmunicabile. quod autem cōmune est: agitur per intel lectum. Intellectus enim facit vniuersalitatem in rebus vt dicit Cōmentator super liº de anima. potest enim in/tellectus actionem suam extendere ad omne ens: quia ens rationis in equo est cū ente nature: vt dictū est. Uñ cū de intellectu sube que est genº primū nō sit ꝓpositio materie ⁊ forme nec eius oppositus vtrunq; potest sibi accidere sicut pz de substantijs separatis et compositis.

Lect. 7. et com. 13.

remanet igitur de intellectu generis substantie cōmune per se esse: quod tamen esse est differens ab essentia illius generis. Et hoc solum cōmune est vtriqz substantie mobili. s. ⁊ īmobili seu īmateriali. Cum in omni re mobili necessario sit materia: vt dicitur in. 8°. methaphyce. Lectio p̄ª. Et ideo hec rō substantie logica est. nihil. n. cōe pōt esse subē corruptibili et incorruptibili nisi nomen que est logica consideratio cum nomina sint note vel signa intellectus: vt dicitur primo peryermenias. Ex quibus manifestum est q̄ substantie separate ⁊ materiales non conueniunt nisi in genere logico solum. hec ille. ¶Ad tertium dicendum q̄ licet accidentia cōsiderata inesse reali rato sint variabilia: tamen rationes vniuersales eorūz sunt necessarie ⁊ invariabiles: cuz sint īmateriales: principaliter enim est scientia de vniuersalibus rationibus rerum super quas fundatur. Unde Doctor. S. super Boecio de trinitate. qōne. 5. ar°. primo ad. 4ᵐ. Sic ait Scientia de aliquo est dupliciter. Uno modo primo ⁊ principaliter: ⁊ sic scientia est de vniuersalibus rationibus super quas fundatur. Alio modo est de aliquibus secundario ⁊ quasi per reflexionem quandam. Et sic est de rebus illis quarum sunt ille rationes. Inquantum illas rationes applicat ad res etiam particulares: inquantum sunt adminiculo inferiorum virium. ratione. n. vniuersali vtitur sciens ⁊ vt re scita: ⁊ vt medio sciendi. per vniuersalem enim rationez possum iudicare de hoc vel illo. rationes autem ille rerum omnes sunt īmateriales. Et ideo quantum ad hoc omnis scientia est de necessarijs. Sed rerum quarum sunt ille rationes: quedā sunt necessarie ⁊ īmateriales: quedam cōtingentes ⁊ mobiles: et quantum ad hoc de rebus cōtingentibus ⁊ mobilibus dicuntur esse scientie. Hec ille. ¶Patet ergo qualiter de accidentibus ⁊ cōtingentibus ⁊ mutabilibus posit esse scientia: ⁊ per hoc patet solutio ad quintū. ¶Ad quartum dicendum q̄ methaphysica non considerat ex equo substantias ⁊ accidentia: sed principaliter considerat substantias inter quas principalissime cōsiderat substantias separatas: vt inferius patebit. igitur argumentū non concludit. ¶Ad quintum dicendum sicut ad tertiū. ¶Ad vltimum etiam satis patet ex dictis solutio. ¶Aduertendum tamen vt dicit Doc. S. super Boecio vbi supra. ad vltimum q̄ mutabilitas illa que competit omni creature non est scōm aliquem motum naturalem: sz scōm dependentiā ad deum a quo si desererentur: deficerent ab eo q̄ sunt. Dependentia autez ista pertinet ad cōsiderationez methaphysici potius q̄z naturalis. creature. n. spirituales non sunt mutabiles nisi fm electionez. Et talis mutatio non pertinet ad naturalem: sed magis ad diuinū. Hec ille.

¶Ibi in Doc. S. et pbo. Ens autem multis quidem dicitur modis: sed ad vnum ⁊ ad vnam naturā aliquā: ⁊ non equiuoce ⁊c̄.

a ¶ Ad secundum sic proceditur. Uidetur q̄ ens predicetur equiuoce de substantia ⁊ accidente. Nam vt supra adductum est ar°. precedēti. ad scōm. eterno ⁊ temporali nihil est cōmune nisi nomen. Sed substantie saltem spirituales sunt eterne ⁊ accidentia temporalia. ergo substātie ⁊ accidentibus nihil erit cōmune nisi nomen. ⁊ sic nihil predicabitur de eis nisi pure equiuoce. ¶Preterea 2°. Quando aliquid p̄dicatur fm nomen ⁊ non fm rationem aliquaz: predicatur pure equiuoce. Sed sapientia predicatur de deo ⁊ creaturis scōm nomen ⁊ non scōm aliquaz rationem. Quod sic patet: nam remoto genere remouetur ratio significata per nomen: vt si remoueatur substantia: remouetur ratio animalis. Sed sapientia que reperit in creaturis est qualitas que remouetur a sapientia que attribuitur deo. ergo nulla ē ratio eadē que cōueniat vtriqz. Cum ergo idem sit iudicium de sapientia sicut de ente quantum ad predicationem: sequitur q̄ ens predicabitur purē equoce de deo ⁊ creaturis: ⁊ similiter de substantia ⁊ accidente: cuz eadē ratio sit de vtroqz. ¶Ꝑ 3°. Quecunqz in vno cōueniunt sunt transmutabilia adinuicem: sed substantia et accidens non sunt trāsmutabilia adinuicem: cum ex substantia non fiat accidens nec ecōuerso. ergo substantia ⁊ accidens in nullo cōueniunt nisi in nomine. Et sic idez quod prius. ¶Preterea 4°. Ubi nulla est similitudo: ibi nihil potest cōmuniter predicari nisi equiuoce. Sed inter substantiam ⁊ accidens nulla est similitudo: cum similitudo sit rerum differentium eadem qualitas. ergo ⁊c̄. ¶Preterea 5°. Maior est differentia inter substantiam et accidens q̄z inter numerum ⁊ albedinem. Sed stultum est dicere numerum assimilari albedini. Ergo stultius est dicere accidens assimilari subiecto. Et stultissimum erit dicere q̄ aliqua creatura erit similis deo. ¶Preterea 6°. Plus differunt substantia et accidens que in nullo genere conueniunt q̄z canis latrabilis et piscis marinus que conueniunt in vno genere: cum sint species substantie. Sed tamen canis latrabilis et piscis marinus pure equiuocantur in cane eo q̄ non conueniunt in vna propria ratione canis. ergo a fortiori substantia et accidens erunt pure equiuoca equiuocata ipsius entis. ¶Preterea 7°. Porphirius dicit. Si quis omnia entia vocet: equiuoce nuncupabit ⁊ non vniuoce. ergo idem quod prius. ¶Sed cōtra est phylosophus in principio huius dicens. Ens autē multis quidem dicitur modis: sed ad vnum ⁊ vnam aliquā naturam ⁊ non equiuoce. Sed quemadmoduz salubre omne ad sanitatem: hoc quidem in conseruatione aliud vero in actione: aliud q̄ est signū sanitatis.

¶Respondeo dicendum q̄ vt hic dicit Doctor sanctus: aliquid predicatur de diuersis multipliciter. Quandoqz quidem scōm rationem omnino eandem. Et tunc de eis dicitur vniuoce predicari. Sicut animal de homine ⁊ bone: Quoqz vero scōm rationes omnino diuersas: et tunc dicitur de eis equiuoce predicari. sicut canis de sidere et animali. Quandoqz vero scōm rationes que partim sunt diuerse et partim vna. diuerse quidem scōm q̄ diuersas habitudines important. Una autem scōm q̄ ad vnum aliquid: et idem iste diuerse habitudines referuntur. Et hoc dicim⁹ analogice predicari. i. pportionabiliter prout vnumquodqz secundum suam habitudinem ad illud vnum refertur. Hec ille. Quibus suppositis impossibile est asserere q̄ ens mere equiuoce predicetur de substantia ⁊ accidente: Accipiendo .s. equiuoce predicari: vt distinguitur contra vniuoce et analogice predicari. quod sic pz. ¶Primo quia si ens mere equoce predicaretur de substantia ⁊ accidente: tunc de eo nō esset vna scientia que diceretur methaphysica. patet consequētia: quia omnia que considerantur in aliqua scientia: oportet q̄ conueniant in vna ratione formali obiecti: Cum ergo equiuoca secundum q̄huiusmodi non conueniant in aliqua ratione formali: sequitur q̄ si ens dicatur pure equiuoce de substantia et accidente q̄ substantia et accidens non erunt cōsiderationis huius scientie. Cuius tamen oppositum probatum est in precedentibus ar. 1. Hanc autem rationem innuit Cōmentator in hoc. 4°. cōmento. 2°. in principio. Cum dicit. Cum autem declarauit q̄ vna scientia debet considerare de ente secundum q̄ ens: vult declarare q̄ hoc nomē ens dicitur multis modis ⁊ non equiuoce sicut canis de cane latrabile ⁊ marino. Neqz vniuoce vt animal de homine ⁊ asino: sed sicut est de nomibus que dicunt de rebus attributis eidē ⁊ sunt media inter vniuoca ⁊ equiuoca. Hec ille. Cui etiam concordat Albertus in li°. 4°. tractatu primo cap°. 3°. dum dicit. Et ideo non equiuoce dicitur fm veram equiuocationem fm quam solum nomen est cōmune. Et ratio subē ⁊ nature diuersa est ⁊ ad vnam naturam non depēdet ipsa diuersitas. Hec ille. ¶Ꝑ 2°. In pure equiuocis que pbus notat equiuoca a casu non dicitur aliquid

aliquid de vno per respectum ad aliud. Sed ens quod predicatur de substantia ⁊ accidente predicatur de substantia per respectum ad accidens vel econuerso. ergo idem quod prius. ¶Hanc autem rationē tangit Doc. S. contra gen. li°. pmo. ca°. 33°. ⁊ in de potētia. q. 7. ar. 7°. ad idem. Substantia est causa accidentis: vt p3. 7°. huius. Causatum autem oportet esse aliqualiter simile cause. Unde ens non potest pure equiuoce predicari de substantia ⁊ accidente. Unde Doc. S. contra gen. Ubi supra dicit q̄ vbi est pura equiuocatio: nulla similitudo in rebus illis attendit̄: sed solū vnitas nominis. Cū igit̄ accidētis ad substantiā fit aliqua similitudo: reliq̄ret q̄ de eis mere equoce non predicabit̄ p̄ter q̄ huiusmodi. ¶Item q̄ vnum de pluribus predicat̄ p̄ter meram equiuocationem: ex vno eorum non possumus duci in cognitionem alterius: quia cognitio rerum dependet ex nomīum ratione ⁊ non ex vocibus. Sed ex accidentibus deuenimus in cognitionem substantie: vt p3 p̄mo de anima: Ubi dicit̄ q̄ accidentia magnam partem cōferunt ad cognoscendum quod quid est. ergo idem qō prius. ¶Preterea 3°. Si nihil diceretur de substantia ⁊ accidente nisi mere equiuoce nulla argumentatio posset fieri procedendo de accidente ad substantiam vel econuerso: quia equiuocatio nominis processum argumentationis impedit. Sed contrarium videmus in discursu phyloſophi quasi per omnes suos libros. relinqtur igit̄ q̄ ens non dicitur mere equiuoce de substantia ⁊ accidente: neq3 de deo ⁊ creaturis.

P. p°.

P. p°. et com. 11.

Ad primum igitur dicendum q̄ duplex est cōmunitas: vt superi9 dictum est. ar°. 1. ad. 2m. quedam est cōmunitas nature. Alia est cōmunitas logica. Unde licet eterno ⁊ temporali nihil sit cōmune nisi nomen loquendo de cōmunitate nature: habent tamen aliquid cōmune loquendo de cōmunitate logica: vt p3 per Doc. S. in de potentia. q. 7. ar. 7°. Ubi sic ait. phyloſophus loquitur de cōmunitate naturaliter ⁊ non logice. Ea vero que habent diuersum modum essendi: non cōmunicant in aliquo secūd3 esse quod considerat naturalis. possunt tamen cōmunicari in aliqua cōmuni intentione quam considerat logicus. ⁊ propter hoc scōm naturalem corpus elementare ⁊ celeste non sunt vnius generis tamen scōm logicum sunt nihilominus phyloſophus non intendit excludere analogicam cōmunitatem: sed solum vniuocam. Ult. n. ostendere q̄ corruptibile ⁊ incorruptibile non conueniant in genere. Hec ille. ¶Ad secundum dicendum: vt dicit Doc. S. in de potentia vbi supra. ad secundum q̄ licet ablatio siue diuersitas generis tollat vniuocationem: non tamen tollit analogiam. quod sic patet. Sanus n. scōm quod dicitur de vrina est in genere signi. secūdū vero q̄ dicitur de medicina est in genere cause. Hec ille. ¶Ad tertium dicendum q̄ illa que cōueniunt in vna materia que est eiusdem rationis sunt ad inuicem transmutabilia: sicut omnia entia materialia generabilia et corruptibilia: non autem illa que conueniunt in vno genere logico. Unde Doctor. S. in de potentia vbi supra ad vltimum dicit q̄ ratio illa procedit de his que communicant in genere vel in materia: qualis conditio non est dei ad creaturas nec accidentis ad substantiam. Hec ille. ¶Ad quartum dicendum q̄ similitudo capit̄ dupliciter. Uno modo proprie ⁊ sic substantie ⁊ accidentis nulla est similitudo: cum similitudo sit rerum differentium eadem qualitas vt assumptum est. Alio modo accipitur cōmuniter p3 omni cōuenientia in aliqua cōmuni ratione. Et sic substantie ⁊ accidentis bene est aliqua similitudo. s. causati ad causam. Et hoc est quod dicit Doctor. S. in de potentia vbi supra ad quartu3. vbi sic ait. scōm accidens non potest esse aliquid simile substantie similitudine que attenditur scōm formam vnius rationis: sed similitudine que est inter causatum et causam nihil prohibet. Nam primam substantiam oportet esse causam omnium accidentium. Hec ille. Unde aduertendum est scōm Doctorem. S. in prima parte. q. 4ª. ar. vltimo in corpore: vbi sic ait. Cum similitudo sic attendatur scōm conuenientiam in forma: multiplex est similitudo scōm modos multos cōmunicandi in forma. quedam. n. dicuntur similia quia cōmunicant in eadem forma scōm eandem rationem ⁊ secūd3 eundem modum. Et hec non solum dicuntur similia: sed equalia in similitudine. sicut duo equaliter alba dicuntur similia in albedine. Et hec est perfectissima similitudo. Alio modo dicuntur similia que cōmunicant in forma scōm eandem rationem: sed non scōm eundem modum sed scōm magis et minus: vt minus album dicitur esse simile magis albo. Et hec est similitudo imperfecta. Tertio modo dicitur aliquid simile alteri: quia cōmunicat in forma: sed non scōm eandem rationez: vt patet in agentibus non vniuocis. Hec ille. ¶Ad quintum dicendum q̄ albedo non est in genere numeri: neq3 est principium numeri. Et ideo nulla similitudo vnius ad alterum attenditur: vt dicit Doctor. S. in de potētia vbi supra ad 7m. substantia autem est principium accidentis. similiter et deus est principium omnium creaturarum. Et ideo eorum aliqua est similitudo l3 deficient. ¶Contra de similitudine ⁊ de eo cuius est similitudo nihil nisi secundū nomen cōmune est: vt patet in ante predicamentis. ergo quomodocūq3 capiat̄ similitudo nihil erit nisi secundū nomen commune substantie ⁊ accidenti deo ⁊ creaturis ⁊ sic equiuoce. ¶Ad hoc respondet Doc. S. de veritate. q. 2. ar°. 11°. ad. 8m. dicēs q̄ hoc nomen animal imponitur non ad significandum figuram exteriorē in qua pictura imitatur animal verū: sed ad significādu3 naturam in qua non imitatur. Et ideo nomen animalis de vero ⁊ de picto equiuoce dicitur: sed nomen scientie conuenit creaturis ⁊ creatori secūdū id in quo creatura creatorem imitatur. Et ideo non equiuoce dicitur omnino de vtroq3. Hec ille. Et similiter dicitur de quocūq3 alio dicto de deo ⁊ creaturis per similitudinē. ¶Ad sextum dicendū q̄ quia substantia et accidens plus differunt q̄ canis latrabilis ⁊ piscis marinus: propter hoc q̄ non continentur sub aliquo genere: sequitur q̄ in nullo vniuocantur. Sed conueniunt in aliquo analogo. Et licet canis mere equiuoce dicatur de eis propter hoc q̄ non conueniunt in vna ratione canis vniuoce neq3 analogice: substantia autem ⁊ accidens cōueniunt in ratione entis analogice tantū: vt infra patebit. ar. 3. igit̄ nulla est similitudo. ¶Uel dicendum secundū Doctorē. S. in de veritate. q. 2. ar. 11°. ad septimū dicendu3 q̄ q̄ inter duas species substantie sit maior cōuenientia q̄ inter accidens ⁊ substantiam: tamen possibile est vt nomē non imponatur illis speciebus diuersis scōm considerationē alicuius cōuenientie que sit inter ea. Et tūc erit nomen pure equiuocum. Nomen vero quod conuenit substantie ⁊ accidenti potest esse impositum scōm considerationē alicuius cōuenientie inter ea. vñ nō erit equiuocum sed analogū. Hec ille. formaliter ⁊ pegregie. ¶Ad vltimū dicendū q̄ predicari equinoce potest accipi dupliciter. Uno modo cōmuniter: vt distinguitur ꝓtra vniuoce p̄dicari accipiēdo p̄dicationē vniuoca3 pro prie. Et sic verū est q̄ ens p̄dicat̄ equiuoce: Cum non p̄dicet̄ p̄ter vnam rationez penitus eandē: vt dictum est. Et sic intellexit porphiri9 ⁊ ceteri pby qui asserunt ens equiuoce predicari de decem predicamentis. Alio modo accipitur equinoce proprie sicut in corpore articuli dictum est. videlicet prout distinguitur contra vniuoce analogice ⁊ denominatiue predicari. Et sic ens non predicatur equinoce. Alias dum argueretur a substātia ad accidens vel econtra mediante ipso ente: semper esset fallacia equocationis. ex quo p3 q̄ inter vniuoce ⁊ equiuoce predicari terminis proprie sumptis mediat aliqd videlicet analogice ⁊ denominatiue predicari: vt infra clarius demonstrabitur. ar. 4°

¶Vbi supra in Doc.S. Sed sciendū q̄ aliqd ꝛc̄.

a **B tertium** sic ꝓceditur. Videt q̄ ens predicetur vniuoce de deo ꝛ creaturis: similiter de substātia ꝛ accidente. Nam sicut se habent multa ad vnum ita equiuocum ad vniuocum. Cum ergo multa reducant ad vnū: necesse erit q̄ agēs equiuocū reducatur ad agens vniuocum. ℔Primum igitur agens qđ est deus est vniuocū. Sed de agente vniuoco ꝛ effectu eiꝰ ꝓprio aliquid vniuoce predicat. Igit ꝛc̄. ¶Si dicat fm q̄ dicit Doc.S. in prima parte.q.13.arº.5º.ad primum q̄ hꝫ in predicationibus oporteat equiuocum ad vniuocum reduci: tamen in actionibus agens non vniuocum ex necessitate precedit agens vniuocum. ¶Contra Agens nō vniuocum non potest producere effectum sibi simile: vt dicit Doc.S. vbi supra. Sed primum agens ꝓducit creaturas que ei assimilantur. ergo primū agēs erit agens vniuocum ꝛ nō equiuocum. ℣ 2º. Oportet in predicationibus equiuocum reduci ad vniuocum: vt cōcessum est. Sed substantia predicatur equiuoce de substantia reali ꝛ substantia picta. ergo illa reducunt ad vnum vniuocum. non aūt nisi ad ens: cum illud predicatum in quo illa cōueniant sit ens. ergo ens predicabit vniuoce. ℣ 3º. Inter ea que sunt diuersoꝝ generum nō pōt esse compatio: vt pꝫ.10.hui.ꝰ.7. physicoꝝ. Sꝫ inter deum et creaturas attenditur aliqua comparatio. dicitur.n. sūme bonus et creatura bona. ergo deus ꝛ creatura sunt vnius generis: ꝛ per cōsequens aliquid potest de eis vniuoce predicari. ℣ 4º. Nihil cognoscitur nisi per speciem vnius rationis: non enim albedo que est in pariete per speciem que est in oculo cognosceret: nisi esset vnius rationis. Sed deus per suam bonitatem cognoscit omnia entia. ergo bonitas dei ꝛ creaturaꝝ est vnius rationis: et sic idem quod prius. ℣ 5º. Omnes creature ꝓcesserunt a deo sicut artificiata ab artifice. ergo bonitas que est in deo est eiusdem rationis cum bonitate que est in creaturis. q̄ domus que est in mente artificis ꝛ domus que est in materia sunt vnius rōnis: vt pꝫ.7º.huius. ꝛ sic idem quod prius. ℣ 6º. Mensura et mensuratum sunt vnius rationis: sed diuina bonitas est mensura omnis bonitatis create. ergo ꝛc̄. ℣ 7º. Similia sunt que cōmunicant in forma. Sed creatura potest deo assimilari: hꝫ non econtra. ergo creature est ad deum aliqua cōmunicatio in forma: sed de omnibus cōmunicantibus in forma potest aliquid vniuoce predicari. ergo ꝛc̄. ℣ 8º. Maius ꝛ minus non diuersificant speciem: sed deus dicitur melior q̄ creatura ꝛ creatura dicitur bona. ergo bonitas dei ꝛ creature nō diuersificantur fm speciem: et per consequens bonum vniuoce predicatur de deo ꝛ creaturis: ꝛ per cōsequēs de substantia ꝛ accidente: q̄ etiam ab aduersarijs cōceditur q̄ eodem modo predicatur de substantia ꝛ accidēte sicut predicatur de deo ꝛ creaturis. ℔Ducusq̄ sunt argumēta Doc. sancti ad litteram in de potentia. q.7.arº.8º.ꝛ in prima parte.q.13.arº.5º. pro parte. ℣ 9º. Omnis intellectus certus de vno cōceptu ꝛ dubius de diuersis in quibus ille certus quidditatez includitur habet conceptum illū de quo est certus aliū a conceptibus de quibus est dubius vniuocum illis: q̄ impossibile est eundem conceptum eidem intellectuo esse certum ꝛ dubium: Sed intellectus hominis potest esse certus de aliquo q̄ sit ens dubitando vtrum sit deus vel creatura: vt pꝫ de antiquis phys. Cum cōcesserunt vnū primū principiū: sed alig posuerūt aerem alig ignē ꝛc̄. Et similiter de substātia ꝛ accidente. Nam alig sunt qui cōcedūt de luce q̄ sit ens: tamen dubitant an sit suba vel accidens. ergo ens dicit vnū cōceptū vniuocū substātie ꝛ accidēti: ꝛ per ꝓsequēs ꝑdicabit vniuoce. ¶Si dicatur q̄ qlibet talis habuit duos cōceptꝰ in intellectu suo ꝓpinquos qui ꝓpter ꝓpinquitatez analogie videt esse vnꝰ cōceptꝰ: ꝛ videt esse certus de vno hoc est de illis duobus dubijs cōceptib⁹. ¶Contra: q̄ ex ista euasione videt destrui oīs via probandi vnitatez vniuocam alicuius cōceptꝰ. Si enim dicis hominez habere vnū conceptū de Sorte ꝛ ℔Platone: negabit tibi ꝛ dicet q̄ sūt duo ꝓceptꝰ: sed videt vnꝰ ꝓpter magnam ꝓpīquitatem ꝛ similitudinez. ℣ 10. Omnis conceptꝰ predicabilis de pluribꝰ fm idem nomen ꝛ fm eandem rationez est vnꝰ vnitate vniuocationis. Nec.n. est descriptio vniuoci in ante ꝑdicamentis. Sed cōceptꝰ entis est huiusmōi. predicat.n. in quid ꝛ includit qdditatiue in entibus inferioribꝰ: ꝛ per ꝓsequēs predicat fm nomen ꝛ rōnem eandem. Et sic ꝓceptꝰ entis erit vniuocꝰ. ℣ 11º. ℔Prima dignitas nō est multiplex. ergo nec ens: ꝛ per consequens vniuocū. Antecedens pꝫ: q̄ primū principiū nō est distinguendū: cū sit notissimū ꝛ firmissimū. vt pꝫ.4º huiꝰ. Consequētia probat: q̄ primū principiuꝫ ꝓstituit ex ente. ergo si primū principiū non sit multiplex: ergo nec ens ex quo ꝓstituit. ℣ 12º. Si ens nō est vniuocū specialiter subē ꝛ accidēti: sequit q̄ intellectꝰ nō poterit habere proprium ꝓceptū de substātia. Cōsequēs est euidēter falsum: ergo ꝛ antecedēs. ℔Probatio ꝓsequentie: quia substātia nō ĩmutat ĩmediate intellectū nostrū ad intellectū sui: cū non intelligat pro statu isto nisi per speciez accidentis sensibilis. Sed nullus ꝓceptus substātie potest haberi per ĩmutationez accidētis sensibilis nisi ille posset abstrahi a conceptu accidentis: ꝛ ille necessario sic abstractus est vniuocꝰ. aliter nō esset abstrahibilis. Talis aūt ꝓceptꝰ maxime videt conceptꝰ entis. nam nullus alius esset qdditatiuꝰ. maior pꝫ: q̄ qcqd ꝓsens ĩmediate ĩmutat intellectū: illi⁹ absentia pōt ab intellectu nāl⁹ cognosci quando non ĩmutat sicut apparet.2º.de aīa. q̄ visus est perceptiuꝰ tenebre: quando. s. lux nō est ꝓsens. ergo si intellectus noster nāliter ĩmutat a substantia ĩmediate ad actū: sequit q̄ quādo substantia nō esset ꝓsens: vt in hostia cōsecrata potest cognosci nō esse substātiam panis qđ est manifeste falsum: Nullus ergo cōceptus qdditatiuꝰ habet naturaliter de substantia ĩmediate a substantia causatus: sed tm̄ causatꝰ vel abstractꝰ primo ab accidēte. Et talis nō ē nisi ꝓceptꝰ entis. Igit ꝛc̄. ℣ 13º. Signū distributiuū non distribuit terminum equocū pro suis significatis: q̄ terminꝰ equocus non hꝫ vnū ꝓceptū qui sit distribuibilis in plures. Sed signum distributiuū additū enti distribuit ipsum ens pro omnibus suppositis. ſequitur.n. omne ens. ergo substātia. ergo ens nō est equocū. ℣ 14º. Unius potentie est vnum primū obiectū. Sed primū intellectꝰ obiectū est ens vt est cōe omnibꝰ. ergo ens cōmune est ad vnū. Et per cōsequēs vniuocū. Maior pꝫ: q̄ potentia mouet ab obiecto fm formā obiecti. nisi ergo habeat vnaz formā: non mouebit. Et ideo dicit.4º.huiꝰ. q̄ intellectꝰ qui nō intelligit vnuz: nihil intelligat. minor probat: q̄ illud est primū obiectū intellectꝰ sub cuiꝰ rōne omnia alia intelligunt. Sicut pꝫ de obiecto visus: sed nec ratio substātie nec rō accidētis reperitur in omnibꝰ intelligibilibꝰ. ergo ens erit primū obiectū intellectus: ℣ 15º. Illud qđ dicit aliquaz vnam realitatez vel primā intentionez conceptam sub aliqua intentione logica: est vniuocum saltē vniuocatione logica: hꝫ ens cōiter sumptū est hmōi. Igitur ꝛc̄. Maior pꝫ per diffinitionez vniuoci. Minor est euidens: q̄ hꝫ ens cōiter sumptū nō sit ꝓceptū sub intentione generis: est tamen ꝓceptū sub intentione vniuersalitatis. Videt ergo multipliciter q̄ ens sit vniuocū subē ꝛ accidēti. ℔Ducusq̄ sunt rōnes Antonij Andree assumpte a Doc. subtili in hoc.4º.q.ꝑª.ꝛ in pº sniaꝝ.di.3º. ꝑ parte quas recitat predictꝰ Antoniꝰ in prima sua qōne huius q̄rti. ꝓpter quas ipse cū omnibꝰ aliis eiusdē scole ꝓbant ꝛ demōstrare intendūt ens eē cōmune vniuocū deo ꝛ creaturis substantie ꝛ accidenti. ℣ 16º. Quod dicitur tale ab aliquo cōmuni vnꝰ rationis est vniuocū: Sed ens est huiusmodi: q̄ ens videtur esse id quod est ab esse vnius rationis. ergo ꝛc̄. ℣ 17º. In equiuocis ipsum

10.ℓ.6. et com.13.

ℓect.6. et com.23.

ℓec.1.

ℓec.1.

ℓec.6.

Questio Secunda

ipsum equinocum potest negari de quolibet conteintorũ ratione alterius significati. Unde ista est vera canis non ẽ canis. Nam canis latrabilis non est canis q est piscis ma rinus vel sydus celeste. Sed ens non põt negari de ente nature. Unde phs primo physicor contra pmenidez ha bet p inconuenienti q ens nõ est ens. Igitur ꝛc̃. ¶ P̃. 18°. Quãtitas est ens vnius rationis: sed de quãtitate põt sciri q est ens existente dubio vtrum sit sba vel accñs: vt patet 7° huius multi dubitauerunt an q̃stitas sit accñs ꝛ haberet aliqd prius se in quo esset sicut in sbo. Igit̃ idez quod prius. ¶ P̃. 19°. ¶ Passiones cões debent conueni re alicui cõi vnius rationis. Sed quedã sunt passiones q̃ consequuntur ens inquantũ ens: ergo ens cõmune dicit vnam rem ꝛ per consequens vniuocũ. Minor est phy ī hoc 4° ꝛ 5° huius. Maior ꝑz. Qz passiones cõmunes conueniunt illis quibus conueniunt per vnam cõez cãz. ¶ P̃. 20. Ens dicit magis aliquid vniuocũ ꝛ vnum cõe predicabile de multis predicamentis q̃z aliquid aliõ: cũ sit eis magis essentiale ꝛ intrinsecum. Sed accñs dr̃ vni uoce de omnibus accidentibus: qz predicatur de eis ſm vnam rõnem que est posse adesse ꝛ abesse ꝛc̃. Igit̃ idez vt supra. ¶ P̃. 21°. Unũ vt vnum est cõe diuersis predi camentis. Sed vnum vt vnũ est vnius rõnis: qz dicit ra tionem indiuisionis. Igitur ꝛc̃. ¶ P̃. 22°. Questio si est est questio vna. Sed non esset questio vna si ens non eẽt vnius ratiõis. Igit̃ ꝛc̃. ¶ P̃. 23°. Si ens nõ diceret vnã rationem cõem: tunc non differet qõ si est: ꝛ questio qz ẽ Sed hoc est falsum: vt ꝑz per phm 2° post*. Igitur ꝛc̃. Assumptum probat. Qz si ens non dicit vnã rem ſz plu res: tũc idem erit querere si hõ est: ꝛ si homo est sba vel accidens. Sed querere si hõ est sba vel accidens est que stio qz est: cũ ibi sit tertiũ adiacens. Ergo ꝛc̃. ¶ P̃. 24°. Si idem est dicere: oĩs homo est ens ꝛ omnis homo est substantia: tunc ita vere negaret homo de aliquo per nõ esse ens sicut per non esse sbam. Sed hoc est falsum. Qz homo negat de albedine per hoc q albedo non est sba: non autem per hoc q albedo sit nõ ens: qz albedo ẽ ens. Ergo ꝛc̃. ¶ Hec argumenta cũ quibusdã aliis supra apo sitis adducit ¶ Herueus in suis quolibetis quolibeto. 2. q. 3. ar. 2. ¶ P̃. 25°. Oẽ quod diffinit est vniuocũ: qz equi uocũ non diffinit. Sed ens diffinit. Ergo ꝛc̃. ¶ P̃. 26°. Contradictio non est nisi inter vniuoca. Sed in ente fun datur contradictio. Ens. n. ꝛ non ens ꝓtradicũt. Igit̃ ꝛc̃. ¶ P̃. 27°. Omnis predicatio vel ẽ vniuoca vel equoca. Sed predicatio entis non põt esse equoca: vt supra pba tum est. q. 2. ar. 3. Ergo est vniuoca. Maior probat. Qz diffinitio vniuoci ꝛ equiuoci dant̃ per ꝺ̃ria ĩmediata. vz. esse per vnam rõnez ꝛ plures. ¶ P̃. 28°. Si ꝓpter pre dicationem que est prioris ꝛ posterioris ens dr̃ predica ri analogice: sequit̃ q predicatio animalis de hoĩe ꝛ asi no erit predicatio analoga. Sed pñs ẽ falsũ. ¶ Pz tñ pña. Quia inter hoĩem ꝛ asinum est ordo. ¶ P̃. 29°. Sicut se habet ordo cãlitatis inter sbam ꝛ accidens: ita se hz ordo cãlitatis inter corpus celeste ꝛ corpus terrestre. Sz respe ctu corporis celestis ꝛ terrestris datur vniuocatio. Ergo ꝛ respectu sbe ꝛ accidẽtis. ¶ P̃. 30. Quod ẽ maxie vnuz causat effectũ maxime vnum. Sed prima rez creataruz est esse: vt ꝑz ex lib2o de cãis. Ergo ens est maxie vnuz. Et per pñs vnius rõnis. ¶ Hec argumẽta preter alia su perius adducta: adducit Antonellus in hoc. 4. q. prima. ¶ Sed contra est phs in pñti lectione innuens q ens dr̃ de oĩbus entibus sicut sanum de sanis. Unde dicit. Sed quẽadmodũ salubre oẽ ad sanitatẽ hoc quidẽ in conserua tione: aliud vero in actione: aliud qz est signum sanitatis. Sed manifestũ ẽ q salubre nonsr̃ mere vniuoce de dictis. Igit̃ ꝛc̃. ¶ P̃. 31°. Si ens esset vniuocũ sbe ꝛ ac cidenti: sequeret̃ q ens eẽt vle: cũ de rõne vlis soluz sit q vnum vniuoce põdicatum de multis distinctis ſm eẽ. Ergo ens vel eẽt accidẽs: vel ꝓpriũ: vel ꝺ̃ria: vel spẽs: vel genus. Sed non est accidens: nec ꝓpriũ: nec ꝺ̃ria: nec spẽs. Ergo eẽt genus. Et sic sba non eẽt genus genera lissimũ cum supra ipsam eẽt aliud genus superueniens.

¶ Ad hoc respondet Ant. An. in prima questione sua hu ius quarti di. q porphyrius ordinat librũ suum ad predi camenta Aristo. sicut ipemet premittit in phemio. Logt̃ ergo de illis vniuersalibus que aliquo mõ inueniunt̃ in ordine põdicamentali. Sed preter illa est aliud vle trãscẽ dens predicatũ in quid. Nec tñ est gen?: neqz spẽs: neqz ꝺ̃ria: neqz ꝓpriuz: neqz accidens. ¶ Sed ille formaliter. ¶ Sed contra hanc responsionẽ arguit̃ quadrupliciter. ¶ Primo. Qz propria rõ predicabilis quod diuidit̃ a ¶ Porphyrio: ipsi enti conuenit. ¶ Predicabile. n. de quo tra ctat porphyrius est vle quod aptũ natum est vniuoce di ci de multis ſm eẽ distinctis. Ergo cõtinetur sub mẽbris diuidentibus illud vniuersale quod a porphyrio conside ratur. Alias aliquid contineret̃ sub diuiso: quod tamẽ nõ contineretur sub mẽbris diuidentibus. Quod est ꝓ phm 2° posteriorum. Sequitur q si ens sit vle siue predica bile q erit: vel genus: vel spẽs: vl̃ differentia: vl̃ ꝓpriũ: vel accidẽs. ¶ Secundo. Ad rationem predicati de quo tractat phs ꝓ° thopycorum solum requiritur: q possit p dicari vniuoce de multis de quibus possint terminari cõ sideratione thopyce. Cum ergo ens ſm aduersariuz sit vniuersale vniuoce dictum de pluribus de quibus pñt terminari consideratione thopyce: relinqtur ad minus q ens erit predicatum. Non autem est ꝓpriũm: vel ac cidens: vel diffinitio. Ergo erit genus: per locum a suffi cienti diuisione. Non. n. sunt nisi quattuor predicata ſm doctrinam phylosophi. ¶ Tertio. Scõm Auicẽnam ad hoc q aliquid reponatur in predicamento: requiritur q sit quid vniuocum habens essentiam distinctam ab esse. Sed ens creatum quod diuiditur in decem predicamẽ ta habet essentiam distinctaz ab eẽ. Si ergo sit vniuocũ: relinquitur q ens sit vniuersale in genere ꝛ non transcen dens. ¶ Quarto. Mirabile est: q ¶ Porphyrius dans diffinitionem vniuersalis ignoraret de vniuersali trãscẽ dente nullam faciendo mentionem. Et si esset aliquod ta le vniuersale transcendens: phylosophus in aliquo loco de eo in ratione vniuersalitatis ꝓsiderato determinasset. Unde oportet dicere: q tale vniuersale transcendens sit monstruosum. Uel phylosophus ꝛ porphyrius dormi ens minus sufficienter de natura vniuersalis sub ratione vniuersalitatis determinauerunt. ¶ P̃. 32°. Arguitur ad principale. Si ens esset vniuocum ad omnia entia: ergo ens esset genus. Sed consequens est falsum ꝛ cõtra phy losophum in. 3°. huius. Igitur ꝛc̃. ¶ Patet consequentia. Quia ens tunc predicaretur de pluribus differentib9 spe cie in eo q quid. Ergo esset genus. ¶ Ad hanc autez ra tionem respondet Antonius Andree negando consequẽ tiam. Et ad probationem dicit q procedit ex insufficien ti. Nam aliquid deficit enti: ratione cuius non potest esse genus: qz vz. ens predicatur de aliquibus differẽtijs de quibus nõ potest predicari genus: vt patet tertio huius. ¶ Sed contra. Nam cui competit diffinitio: eidem con uenit ꝛ diffinitum. Sed diffinitio generis conuenit enti si est vniuersale. Igitur ꝛc̃. Minor probatur. Qz genus est predicabile quod predicatur de pluribus differenti bus specie in eo q quid. Sed ſm doctrinam aduersarij ens est predicabile vniuoce de pluribus differentib9 spe cie quidditatiue. Ergo erit genus. ¶ P̃. 33°. Que sunt primo diuersa: in nullo conueniunt. Sed deus est primo diuersus a creatura ꝛ vnum predicamentum ab alio. Er go substantia ꝛ accidens non conueniunt in aliquo vno vniuoco. Maior est euidens. Minor probatur pro pria parte. Nã alias deus hret aliquid quo cõueniret ꝛ quo differret. Et sic non esset pure simplex. Unde relinqt̃ q nihil est cõmune vniuocum deo ꝛ creaturis.

Respondeo dicendum: q aliqui dicunt ens mere equiuoce põdicari de sba ꝛ accñte. Sicut fuit rabi Moyses: vt ꝑz per Doc. S. in de po[a]. q. 7. ar. 7. Alij vero dñt ipsũ ens põdicari vniuoce ꝛ non solũ analogice de sba ꝛ accñte: sicut Scot9 ꝛ sui se quaces: vt ꝑz p ipm in ꝓ° sñiaz di. 3. q. 1. ꝛ. 5. silr di. 8. q. 4. ꝛ in prima. q. huius quarti. Alij vero: vt phs ꝛ Doc.

Lec. 1.
Lec. 1.
Lec. 6.
Lec. 15.
Lectio. 8. ꝛ cõ. 10.

Sanctus Albertus ⁊ ceteri doctores reales volũt ꝙ nõ
predicetur mere equiuoce neq; vniuoce sed analogice:
de primo visum est in articulo precedenti de tertio vide
bitur in articulo sequenti: de secundo vero in presenti ar
ticulo perscrutandum est diligenter: ne fiat disputatio se/
cundũ vocem ⁊ non secundũ rẽ. ¶ Aduertendus ẽ ꝙ vni/
uocum potest accipi tripliciter. Uno modo communissi/
me vt scilicet distinguitur contra equiuocum a casu ita ꝙ
vniuoce predicari sit idez quod predicari non mere equi
uoce. Et sic ea que predicantur denominatiue: predican/
tur vniuoce. Et isto modo se extenderet ad denominati/
uum ⁊ ad analogum ⁊ vniuocum proprie dictum. Alio
modo accipitur cõmuniter: vt scilicet distinguitur contra
equiuocum tam a casu q̃ a consilio. Et sic vniuoce predi
cari idem est quod non analogice neq; equiuoce predica
ri. Tale autem vniuocum requiritur ad rationem predi
cabilis. Et isto modo se extendit ad denominatiue ⁊ me/
re vniuoce predicari. Denominativa enim predicantur
vniuoce de prima substantia isto modo aliter accidẽs cõ
mune non esset predicabile: cuz ad hoc ꝙ aliquid sit pre/
dicabile requiratur ꝙ sit vniuocum. Tertio modo acci/
pitur vniuocum proprie sicut accipitur a phylosopho in
antepredicamentis: vt scilicet distinguit̃ contra pure ana
loga equoca ⁊ denominativa. Talis autem vniuocatio
non requiritur ad rationem predicabilis. Si enim acci/
piatur vniuocum primo modo a respondente. ⁊ secundo
modo vel tertio modis ab opponente: vel econtra: dispu
tatio stabit in equiuocis: ⁊ erit disputatio ad vocem ⁊ nõ
ad rem. Manifestum est enim ꝙ ille respondens qui di
cit ꝙ ens predicatur analogice de substantia ⁊ accidente
concederet ꝙ predicatur vniuoce primo modo: cum pre
dicari vniuoce pio mõ se extendat ad predicari analogi
ce sicut magis cõmune ad minus cõmune. ¶ In presen
ti autem disputatione loquimur de vniuoco tertio modo
accepto pro eo scilicet quod predicatur de multis secun/
dum vnam ⁊ eandem rationem equaliter participatam:
que ratio est tota essentia vel pars essentie eorum de qui
bus predicatur ita ꝙ talis ratio non conueniat. Secundo
per primum. Sicut ratio animalis non conuenit asino p̃
hominem: licet ⁊ natura rei homo sit perfectior ⁊ prior
asino. ¶ Isto supposito dicendum ꝙ ens non est vniuo/
cum deo ⁊ creaturis neq; substãtie ⁊ accidenti quod sic
probatur. ¶ Primo. Omnis effectus non adequat⁹ vir
tute cause agentis: recipit similitudinem agentis nõ secũ
dum eandem rationem sed deficienter: vt patet per phy
losophuz 7° huius. Sed nulla est perfectio creature q̃que
adequet virtutem dei cum sit infinita: ergo sequitur ꝙ nul
la perfectio conuenit deo secundum eandem rationẽ. Cũ
igitur nomina que attribuuntur deo ⁊ creaturis signifi/
cent aliquam perfectionem procedentez a deo in creatu/
ris: vt patet per dionysium in primo de diuinis nomini/
bus: sequitur ꝙ nullum nomen dicitur de deo ⁊ creatu/
ris secundum eandem rationem: ⁊ per consequens neq;
vniuoce. Hanc rationem tangit Doctor Sanctus in pria
parte questione. 13. articulo quinto in corpore. Et in de
potentia questione. 7. articulo septimo in corpore. Et cla
rius contra gentiles libro primo. c. 32°. vbi sic ait. Nam
effectus qui non recipit formam secundum speciem simi
lem ei per quaz agens agit nomen ab illa forma sumptũ
vniuocam predicationem recipere non potest: non enim
vniuoce dicitur ignis generatus a sole calidus ⁊ sol. Re
rum autem forme quarum deus est causa ad speciem di
uine virtutis non perueniunt: cum diuisim ⁊ particulari
ter recipiant illud quod in deo simpliciter ⁊ vniuersali/
ter inuenitur: patet ergo ꝙ de deo ⁊ alijs rebus nihil vni
uoce dici potest. Hec ille. Et simpliciter dicendum de
substantia ⁊ accidente. ¶ Preterea secundo. Dato ꝙ ef
fectus aliquis ad speciem cause pertingat predicationem
vniuocam non consequetur nisi secundum eundem mo/
dum essendi formam eandem specie recipiat. Non enim
vniuoce dicitur domus que est in mente artificis ⁊ i ma/
teria propter hoc ꝙ forma domus habet esse dissimilẽ;

Lectio .8.

vtrobiqz: sz manifestuz est ꝙ creature non psequũtur fõ
mam sm eundem modum essendi quem habet in deo:
nam nihil est in deo quod non sit ipsum esse diuinuz: qõ
in alijs rebus nõ accidit. Similiter substantia esse per se
subsistens quod non conuenit accidentibus. Igitur idem
vt prius. Hanc ẽt rõnẽ ponit Doctor Sãctus in de potẽ
tia ⁊ contra gentiles vbi supra. ¶ Preterea tertio. Uni/
uocatum se habet ad vniuocum ex additione vt de se ma
nifestum est. Si igitur ens esset vniuocum ad deuz ⁊ ce/
teras creaturas: sequeretur ꝙ deus haberet se ex additio
ne ad ens. Et per consequens deo esset aliquid simplici?
quod non solum est falsũ: sz hereticuz. ¶ Preterea. 4°.
Uniuocatum participat vniuocum. Sed deus nihil par
ticipat: quia id quod participat determinatur: ad modus
participati. Et sic particulariter dicitur ⁊ non secundum
omnem perfectionis modum quod deo repugnat. Igit
idem vt supra. ¶ Preterea quinto. Id quod dicitur de
aliquibus secundum prius ⁊ posterius non potest vniuo
ce predicari de eis accipiendo vniuoce predicari. Tertio
modo sed nihil predicatur de deo ⁊ creaturis aut de sub
stantia ⁊ accidente eodem ordine: vt etiam aduersarius
contendit. Igitur impossibile est ꝙ ens sit communi:
uniuocum deo ⁊ creaturis aut substantie ⁊ accidenti.
¶ Has etiam rationes assignat Doctor Sanctus contra
gentiles vbi supra: quas credo insolubiles: si uniuocum
accipiatur: ut superius dictum est. ¶ Sed diceret aduer
sarius: ꝙ ens non predicatur mere uniuoce loquendo sci
licet de uniuoco tertio modo accepto: sed si accipiatur
uniuocum ut se extendit ad analoguz pro omni eo quod
potest esse medium in syllogismo: tunc ens bene dicitur
vniuocum sicut innuit Scotus in primo sententiaruz di/
stinctione. 3. q. prima. dicit enim ibi: secundum. n. quod
dico sine assertione eo ꝙ non consonat opinioni commu/
ni: quod non soluz in cõceptu analogo sibi ⁊ creature de/
concipitur. Sed etiam in conceptu vniuoco. Et ne fiat cõ
tentio de nomine vniuocationis: uoco conceptum vniuo
cum qui ita est vnus ꝙ eius unitas sufficit ad cõtradictio
nem affirmando ⁊ negando idem de eodem: que etiam
sufficit ad unitatem medij in syllogismo ut extrema unita
in tali medio: sine fallatia equiuocationis concludantur i
se uniri. Hec ille quasi formaliter. ¶ Sed contra. Si
scotus accipiat sic uniuoce predicari: segtur ꝙ opinio ei?
⁊ doctoris sancti erit eadem secundum rem: ⁊ soluz erit
discrepatio in uoce quantum ad hoc ꝙ est esse uniuocuz.
Secus de precisione conceptus. Manifestum enim ẽ ꝙ
Doctor sanctus loquitur de mera predicatione uniuoca.
¶ Primo contra gentiles ubi in. c°. 32°. probat ꝙ non pre/
dicatur uniuoce in c°. uero. 33°. probat ꝙ predicatur analo
gice in c°. 31. probat ꝙ nõ p̃dicatur pure equiuoce. Sup/
posito ergo ꝙ opinio scoti sit eadem secundum sententiã
cum opiniõe doctoris sancti: sequitur primo ꝙ propriaz
opinionem improbare studet. Et sic sequetur ꝙ uel pro
pria sua opinio sit falsa uel uerum est quod reprobat: aut
certe id quod reprobare conatur ignorat: patet consequẽ
tia: quia ille doctor cuius opinio non differt sententialiter
ab opinione alterius reprobando opinionem alteri? quã
impugnat propriam opinionem suam reprobat cum ea/
dem siẽ cuz alterius opinione. Et sic opinio sua est falsa:
uel si sit uera reprobat id quod uerum est uel saltẽ id qõ
reprobare studet: penitus ignorat: uidelicet positionem
alterius ⁊ positionis modum. Sed manifestum est ꝙ p̃
dictus Doc. subtilis in primo sententiarum distinctione
octaua. q. 4. reprobat inquantum potest opinionẽ Doc.
Sãcti ⁊ aliorum qui negant uniuocationem entis addu
cendo aliquas eorum rationes ⁊ improbando easdem:
dicit enim ibidem. ¶ Circa istam questionem sciendum
ꝙ ista materia fuit tractata supra distinctione. 3. q. prima
⁊. q. quinta ⁊. q. ultima: ubi ostensum est qualis est enti
uniuocatio. Tamen obmissa sunt aliqua ibi que hic die
tur. ¶ Et facienda sũt quattuor. ¶ Primo autem ponam
quãdam opinionem cũ suis motiuis. ¶ Secũdo obiciã
contra eam: ⁊ soluaz motiua. ¶ Tertio excludã qualiã

tiones in ista materia. 4°. soluam rationes principales ꝛ quoddam dubiuꝫ incidens. Hec ille sialiter ꝛ quasi for maliter. ¶ Inter ceteras autem rationes adducit vltimã suprapositam in probatione conclusionis quaꝫ soluit: stãdo in equiuocis: dicendo ꝙ vnitas attributionis non concludit vnitatem vniuocationis que maior est: tamen cõpatitur vnitatem vniuocationis: q̃uis non sit illa formaliter. ꝛ dat exemplum de speciebus. Species enim vt dicit habent essentialem attributionem ad primum illius generis: vt patet decimo huius ꝛ cum hoc stat vnitas vniuocationis ꝛc. Ex quibus patet: ꝙ intendit reprobare ꝛ reprobat inquantum potest opinionem Doctoris. Scĩ que tamen non differt a sua nisi in voce. sicut aduersarius concessit.

Ad primum igitur dicendum vt dicit Doctor Sanctus in de potentia: questione septima articulo septimo ad septimum: ꝙ agens equiuocum oportet esse prius: q̃ agens vniuocum: quia agens vniuocum non habet causalitatem supra totam speciem. Alias esset causa suiipsius: sed solum supra aliquod individuum speciei. Agens autem equiuocum habet causalitatẽ supra totã speciem. Unde oportet primum agens esse equiuocum. Hec ille. Idez dicit in prima parte questione. 13. articulo quinto ad primum sub aliis verbis. ¶ Ad secundum dicendum: ꝙ vt dicit Doctor sanctus in prima parte vbi supra: ꝙ primũ agẽs scilicet agens vniuersale licet non sit vniuocum: nõ tamẽ est omnino equiuocum: quia sic non faceret sibi simile: ꝛ potest dici agens analogum: sicut in predicationibus omnia vniuoca reducuntur ad vnum primum non vniuocũ: sed analogum quod est ens. Hec ille. ¶ Et quãdo dicit oportet in predicationibus equiuoca ad vniuocum reduci: ibi accipitur vniuocum pro analogo primo modo: vt idem est quod non equiuocum a casu. Sic enim omnes predicationes reducuntur ad ens quod est analogum ad omnia entia diuersarum naturarum. Et per hoc patet solutio ad tertium. ¶ Ad quartum dicendum: ꝙ duplex ẽ comparatio: quedam est proprie dicta: ꝛ talis non est eorum que sunt diuersorum generum. Alia est comparatio communiter sumpta scilicet pro quacunqꝫ proportione: ꝛ sic non obstat esse comparationem inter deũ ꝛ creaturas. Unde Doctor Sanctus in de potentia: vbi supra dicit: ꝙ deus non comparatur creaturis in hoc quod dicitur melior quasi participans naturaꝫ eiusdem generis cum creaturis: sicut species alicuius generis: sed quasi principium generis. Hec ille. ¶ Ad quintum dicenduꝫ: ꝙ nihil cognoscitur nisi per speciem aliquã: que est eiusdem rationis: dum modo illa species non sit eminentior modo in cognoscente q̃ in cognito: quãdo tamen species est eminentior: tunc perfectior relinquitur cognitio: sicut per speciem lapidis in intellectu perfectius cognoscitur: lapis q̃ per speciem eius que est ĩ sensu: vt patet per doctorem sanctum in de potentia vbi supra dicentem quantum species intelligibilis eminentior est in aliquo: tanto ex ea relinquitur perfectior cognitio: sicut ex specie lapidis in intellectu q̃ ĩ sensu: vnde per hoc deus potest perfectissime cognoscere res per suam essentiam: inquantuꝫ sua essentia est super eminens similitudo rerum ꝛ nõ aequate. Hec ille. ¶ Ad sextum dicenduꝫ: ꝙ licet domus que est in mente artificis ꝛ que est in materia sint eiusdez rationis: non tamen habẽt eundem modum essendi: vt ex dictis patet: diuersus enim modus existendi impedit predicationem vniuocam. Unde dato per impossibile ꝙ eiusdem rationis sit bonitas in deo ꝛ creature: non tamẽ vniuoce de eo simpliciter predicaretur cum id quod est in deo ĩmaterialiter ꝛ simpliciter: in creatura sit materiali ter ꝛ multipliciter. ¶ Sed tamen aduertendum est: vt dicit Doctor Sanctus in de potentiam libº vbi supra ad sextuꝫ: ꝙ inter creaturam ꝛ deum est duplex similitudo vna que est creature ad intellectum diuinum. Et sic forma intellecta per deum est vnius rationis cum re intellecta: licet non habeat eundem moduꝫ essendi: quia forma intellecta est tantum in intellectu: forma autem creature: est in re. Alio modo secundum ꝙ ipsa diuina essentia est omnium rerum. Similitudo super excellens: ꝛ non vnius rationis. Et ex hoc modo similitudinis cõtingit quod bonum ꝛ huiusmodi communiter predicantur de deo: ꝛ creaturis: non autem ex primo: non enim ex ratione dicti cum dicitur deus est bonus: quia bonitatem creatam intelligit: cum iam ex dictis patet ꝙ nec etiam domꝰ que est in mente artificis cum domo que est in materia: vniuoce dicantur domus. Hec ille. ¶ Ad septimum dicendum: ꝙ duplex est mensura decimo huius: quedaꝫ est intrinseca. Et talis est eiusdem rationis cum mensurato. Alia est mensura extrinseca: que non potest coequari per ipsum mensuratum. Et talem non oportet esse eiusdem rationis cum mensurato: vt innuit Doctor sanctus in prima parte questiõe decima tertia articulo quinto ad vltimum vbi dicit ꝙ Deus non est mensura proportionata mensuratis. Unde non oportet ꝙ Deus ꝛ creatura sub vno genere contineantur. Hec ille. ¶ Idez innuit in libro de potentia vbi supra ad primum dicens ꝙ ratio illa procedit de mensura cui mensuratum potest adequari vel commensurari. Talis autem mensura non est Deus: cum in infinitum omnia excedat mensurata. Hec ille. ¶ Ad octauum dicendum: ꝙ licet de omnibus communicantibus in forma eadem ꝛ secunduꝫ eundem modum essendi potest aliquid vniuoce predicari: Non autem oportet ꝙ si sit ibi diuersa participatio eiusdem rationis: vel diuersus modus participandi: vt dictum est. Unde Doctor Sanctus in de potentia vbi supra ad ꝟz dicit: ꝙ filitudo creature ad deũ deficit a filitudine vniuocorꝫ in duobꝰ pº qz non ẽ per participationem vnius forme: sicut duo calida per participationem vnius caloris. Hoc enim quod de deo ꝛ creaturis dicitur: de deo predicatur per essentiam: de creatura vero per participationem: vt sic talis similitudo creature ad deum intelligatur: qualis est calidi ad calorem: non qualis est calidi ad calidius. Secundo: quia ipsa forma in creatura participata deficit a ratione eius quod deus est: sicut ignis deficit a ratione virtutis solaris per quam calorem generat. Hec ille. ¶ Ad nonum dicendum: sicut dicit Doctor Sanctus in de potentia vbi supra ad tertium ꝙ magis ꝛ minus tripliciter potest considerari: ꝛ sic predicari. Uno modo secundum solam quantitatem participatam: sicut nix dicitur albior pariete: quia perfectior est albedo in nive q̃ in pariete. Sed tamen vnius est rationis. Unde talis diuersitas secundum magis ꝛ minus non diuersificat speciem. Alio modo secundum ꝙ vnum participatur: ꝛ aliud per essentiam dicitur. Sicut si diceremus ꝙ bonitas melior est quam bonum. Tertio modo secundum ꝙ modo eminentiori competit idem aliquid vni quam alteri: sicut calor soli quaꝫ igni. Et hij duo modi impediunt vnitatem speciei ꝛ vniuocam predicationem: secundum hos aliquid predicatur secundum magis ꝛ minus de deo ꝛ creaturis: vt ex dictis patet. Hec ille. Idem innuit Doctor Sanctus in prima parte questione quinquagesima articulo quarto ad secundum: vbi dicit ꝙ magis ꝛ minus secundum ꝙ causantur ex intensione ꝛ remissione vnius forme non diuersificant speciem: sed secundum ꝙ causantur ex formis diuersorum graduum: sic diuersificant speciem. Sicut si dicamus ꝙ ignis est perfectior aere. Hec ille. Idem tangit in de anima questione vnica articulo septimo ad sextum. ¶ Ad decimum dicendum: ꝙ predicta ratio multipliciter deficit. Primo maior est pars falsa. Nam mãifestum est ꝙ aliquis potest esse certus ꝙ canis curat: ꝛ dubitare de quo cane intelligatur: an de pisce marino vel sidere celesti. Si ergo predicta maior esset vera. Sequeretur ꝙ necessario canis significaret

Lectio. 2.

vnum conceptum :quod est contra ipsos ꝛ omnem virtutem cum sit equinocum a casu . ¶ Adhuc si esset vera sequeretur : ꝙ quantitas diceret vnum conceptum communem vnius rationis substantie ꝛ accidenti .quod est manifeste falsum :patet consequentia q; mlti habẽtes certum conceptũ de quantitate ꝙ est trina dimẽsio:ignorauerunt vtrum eĉt aliquid prius quantitate cui quantitas inhereret: sicut patet per phylosophum septimo methaphysice. Item multi certitudinem habuerunt ꝙ deꝰ esset prima causa:sed dubitauerunt an essꝫ causa finita.vl infinita ꝛ tñ non opꝫ ponere conceptum vnuocum ad esse finitum vel infinitum. Et sic de pluribus alijs. Unde p̃ dicta maior est falsa. ¶ Preterea.2º. Laborat in equiuocatione:primo ex parte huius dictionis vnum nã vnũ dicitur multis modis: vt patet quinto huius. ¶ Sed ad propositum duobus modis .primo modo pro vno vnitate proportiõis. Dato enim ꝙ oportet ponere virtute assumpti preter conceptus proprios substantie ꝛ accidentis conceptũ vnum entis vnitate analogie non tamen oportet ꝙ talis conceptus sit vnus vnitate vnuocationis .Similiter ex parte huius termini communis .quia aliquid dicitur cõmune dupliciter. Uno modo communitate abstractionis Alio modo communitate proportionis.¦ Concesso enim ꝙ ponatur vnus conceptus entis:non tamen oportet propter hoc concedere ꝙ talis conceptus sit comm unis cõmunitate abstractionis vt infra patebit in sequenti articulo:licet sit communis communitate attributiõis ita ꝙ talis conceptus proprie ꝛ primo attribuitur substantia:secundario vero accidenti . Peccat etiam predicta maior secundum plures interrogationes vt vnam .quia petit ỏ diuersis in singulari numero propositis dari vnam respõsionem. Probatio autem maioris peccat secundum fallaciam ignorantie elenci. Nam sicut non valet iste videt secundum oculos ꝛ non videt secundum aures :ergo videt ꝛ non videt :ita non valet . Iste est certus de conceptu entis secundum totum ambitum siue significationis videlicet accipiendo ens pro eo quod non est nihil : vl accipiendo ens reale predicamentale pro primario ꝛ secũdario significato:ꝛ est dubius de conceptu entis accipiendo ens pro suo primario conceptu ꝛ proprio qui est substantia. Non est ergo impossibile eundem conceptuꝫ ꝛ diuersas eius conceptiones esse eidem intellectui certum ꝛ dubiũ. Similiter mino: peccat secundum fallaciã equinocationis ex parte entis. Nam ens secundum ipos vt patet per boetium in primo libro siue mathaphysice: potest considerari dupliciter. Uno modo vt est impositũ ad significandum omne illud quod est extra nihil: siue sit ens reale siue rationis. Siue sit extra predicamentũ vel in predicamento per se siue reductiue. Alio modo accipitur ens prout est impositum ad significandum vnã determinatam rationem siue quidditatem connumeratam cõtra alias rationes . Primo modo intellectus noster potest esse certus de aliquo ꝙ sit ens:ignorando an sint substantia vel accidens determinate. Sed tale ens non dividitur in decem predicamenta neqꝫ in deum ꝛ creaturas nec est vere ens etiam sm eos. Si vero loquamur de ente quod immediate diuiditur in .x. predicamẽta vel ỏ ente quod diuiditur in deũ ꝛ creaturas.hoc põt intelligi dupliciter. Uno modo accipiẽdo ens pro suo proprio ꝛ primario significato tantum non simul intelligendo significatum secundarium. Ens enim quod predicatur de deo ꝛ omnia alia noĩa significant primo ꝛ proprie diuinaꝫ essentiã participatiue vero perfectiones creaturarum. Similiter ens reale creatum quod diuiditur in .x. predimenta significat primo ꝛ principaliter ꝛ immediate ipsam substantiam. Et ex consequenti siue secundario ipsum accidens. Sic autem impossibile est ꝙ intellectus noster nõ sit certus de aliquo ꝙ sit ens ignorando an sit substantia cognitis significationibus terminorum. ymo contradictionem implicat. Aliomodo possumus loqui de ente secundꝫ ꝙ extendit se ad suum secundarium significatum extensione proportionis non abstractionis. ¶ Et sic intellectus potest esse certus de aliquo ꝙ sit ens videlicet substantia vel accidens ignorando tamen determinate an eĉt substantia determinate vel accidens . ¶ Non tamẽ propter hoc opꝫ ponere conceptum vnũ vnitate vnuocationis: sed solum vnum vnitate proportionis .Conceptus enim substantie ꝛ conceptus accidentis sunt vnus vnitate analogie qui importatur nomine entis non ꝙ ex illis duobꝰ conceptibus constituatur vnus tertius conceptus compositus. Ex illis duobus qui sit abstractus ab ambobus ¶ Aliqui tamen ponunt conceptuꝫ disiunctum entis de quo concedunt ꝙ intellectus potest esse certus ipso existente dubio de substantia ꝛ accidente sigillatim sumptis vt patet per herueum in suis quolibetis quolibeto. secũdo. ¶ Ubi sic dicit conceptus disiunctus potest esse certus dubia veritate cuiuslibet partis disiuncte per se accepte. Unde possim esse certus ꝙ sor. stat vel sedet ꝛ ignorare que illarum partium sit vera ꝛ tamen stare vel sedere non dicit vnum conceptum simplicem essentialiter alicui rei conuenientem. Hec ille. Idem sententialiter thomas anglicus primo sententiarũ di. tertia questione prima. De isto aliquid inferius ar. 6. latius manifestabitur. ¶ Similiter probatio minoris peccat secundꝫ fallaciã petitionis principij .probat enim ignotũ per eque ignotum :vt de se notum est. Qui enim negaret minorem negaret ꝛ probationem . ¶ Peccat similiter predicta minor secundum fallaciam figure dictionis ꝛ accidẽtis mutando essentiale in accidentale . Nam habere certum conceptum de ente vt dicit Herueus vbi supra ꝛ ignorare vtrum sit substantia vel accidens:non est habere vnum conceptum essentialem ad diuersa contenta sub eo. Sed est habere certum conceptum vnum de aliquo absolute ꝛ ignorare aliquas eius conditiones accidentales accipiẽdo formale pro eo quod est extra formalitatem alicuiꝰ. Unde inherere se habet ad accidens sicut quedam habitudo:non autem sicut id quod est de essentia accidentis: vt ipsimet asserunt. Similiter etiam non inherere se habet ad substantiam.quia negatio inherentie non potest eĉ de formalitate alicuiꝰ positiui. Sed tamẽ talis ꝛceptꝰ certus respectu inherendi vel non inherendi non solum potest haberi de ente communiter sumpto concesso ꝙ tale ens possit habere vnum conceptuꝫ. ¶ Sed de hoc ente speciali puta de terna dimensione potest haberi cõceptus certus ignorando vtrum inhereat vel non inhereat. Et sic ibi est variatio conceptus essentialis in accidentale.nõ enim sequitur.ens habet vnum conceptum.ergo vnum cum .sicut non sequitur est animal ergo est homo. vnuꝫ enim in plus se habet q̃ vnitate vnuocationis: vt patet quinto huius. Ex quo patet ꝙ ratio predicta que apud eos difficilis reputatur ꝛ achilles: debilis ꝛ nulla est quid sit de conclusionis veritate. ¶ Ad vndecimum dicendum ꝙ non est simile de sor. ꝛ Platone respectu hominis sicut est de substantia ꝛ accidente respectu entis: quia Plato non habet esse humanuꝫ ab homine mediãte Sorte. Sed accidens non habet eĉ nisi mediante substantia:neqꝫ creatura participat rationem entis nisi habeat hoc a creatore . Argumentum enim a simili vt dicit Antonius Andree . Ubi supra non currit supra quattuor pedes. vnde ex dictis eius habetur ꝙ illa ratio nulla est. ¶ Ad duodecimum dicicendum ꝙ id quod predicatur de pluribus secundum vnum nomen ꝛ eandem ratio nem equaliter participatam :predicatur vnuoce. Non autem id quod predicatur secundum vnam ratio nem diuersimode participatum : sicut est de ente. Unde argumentum procedit ex suppositione falsa. ¶ Supponit enim quod omne id quod dicitur secundum vnam rationem sit vnuocum. ¶ Quod falsum est accipiendo vnuocum . vt prius expositum est.

Lectio.2.

Lect .6. ꝛ comen.7.

Lect.8.

¶Sed instabat discipul⁹:nã illud quod equalr predica
2.4. tur de oib⁹ generib⁹ predicat vniuoce:sed ens ⁊ vnũ pre
⁊ cõ.7 dicant equalr de oib⁹ generib⁹:vt pz per Doc.S.i.10.
hui⁹ fm phz:vt patebit ibidẽ.q.3.ar.p⁰.ergo ⁊c. ¶ Di
cendũ q illa ppõ ens ⁊ vnũ predicant equalr de oibus
gñibus est duplex:naz illa cõiunctio ⁊ põt cõiungere in
ter ppões:vt sit sensus.Ens põdicat eqliter de oib⁹ gene
ribus ⁊ vnũ predicat eqliter de oib⁹ generib⁹.Et sic ga
ambe ppositiões ille cathegorice sunt false:iõ tota copu
latiua est falsa.Aliomõ põt cõiungere inter terminos:vt
sit sensus.Ens ⁊ vnũ põdicant equalr de oib⁹ gñibus:⁊
sic itez est duplex:nã illa determinatio equalr põt deter
minare hoc verbum põdicant.Et sic est vã.Et est sensus
q ens ⁊ vnum predicãtur equaliter.i.eodẽ modo de oi
bus generibus:ita q si vnum eoz predicat vniuoce:⁊
alterum.Si vnũ eorum nõ vniuoce:neq; ⁊ alterũ.Alio
modo põt determinare illam particulam de oibus gene
ribus:vt sit sensus.Ens ⁊ vnũ põdicantur de oibus gene
ribus equalr q nõ per prius de vno q̃z de altero.Et sic
est falsa.Unde ibi cõmittit falla diuisiõis.Nec valet di
ctũ eoz quãdo dicunt q diuersa participatio rationis fz
prius ⁊ posterius variat vniuocationem.Aliter nume/
rus nõ diceret vniuoce de suis specieb⁹ q̃ binarius pre
Zec.8. cedit trinariũ.fz enim binarius precedat trinariũ si consi
derent fm propzias eoz rões.Nõ tñ si considerentur
fm participationẽ rõnis illi⁹ numeri cõis vt innuit Doc.
S.in primo peryermenias vbi sic ait.vnũ diuidentium
aliqd cõe põt prius altro esse duplr.vno mõ fm ppzias
rões aut naturas diuidẽtiũ.Aliomõ fm participatiõez
rationis illius cõis quod in ea diuidit.¶Primũ aũt non
tollit vniuocatiõem gñis vt manifestũ est in numeris:in
quib⁹ binarius fm ppziã rõnẽ naturalr prius est trinario
sed tñ eandẽ participant rõnem cõis numeri.Ita.n.ẽ tri
narius multitudo mensurata per vnum.Sicut binari⁹.
¶Sed secundum tollit vniuocationem ⁊ propter hoc
ens non potest esse genus.Substantie ⁊ accñtis:q; in ip
sa rõne entis prioritatẽ hz substantia que est ens per se re
spectu accidentis:qõ est ens in alio ⁊q aliud.hec ille for
maliter.idẽ dicit in prima pte.q.77.ar.4⁰.Ad primum
vbi sic ait.q alicui⁹ generis spẽs se habent sicut prius ⁊
posterius sicut numeri ⁊ figure quãtũ ad esse:hz simul eẽ
dicant inquantũ suscipiunt cõis generis põdicationez.hec
ille.Itẽ dicit secundo sñarũ di.3.q.p³ar.1.5⁰.ad tertium
Idẽ etiam dicit⁹m de veritate.q.2.ar.11.in corpore.Ubi
sic ait ũ possibile est aliquid vniuoce predicari de deo
⁊ creatura.In omnibus enim vniuocis cõis est rõ nois
vtriq; eorum de qbus nomẽ vniuoce põdicat.Et sic q̃z tũ
ad illius nois rõnem vniuocata in aliqua rõne sunt equa
lia q̃uis fm esse vnum altero possit esse prius vel poste
rius:sicut in rõne numeri oẽs numeri sunt equales:quã
uis fm nomẽ rei vnus altero post sit.hec ille. Si dicat
sicut Bonetus in pmo sue methaphysice dicit q rõ sue
formalitas eque perfecte saluat in creatura sicut in crea/
tore.¶Contra illa formalitas sicut quidditas q̃ conuenit
creature aut est ens dependẽs ad eo aut nõ.si nõ ergo non
oĩa entia alia a deo dependent a deo.quod est hereticuz.
si sic:ergo per prius cõuenit deo q̃z creaturis ⁊ cõuenit
creaturis per deũ.Et sic nulla erit ibi vniuocatio.quod ẽ
probandũ.¶Ad.13ᵐ.dicendum q sicut ens nõ est mul
tiplex multiplicitate equiuocationis sed analogie:ita pri
mum principiuz nõ est multiplex multiplicitate equiuo
catiõis sed analogie.analogum.n.quod sufficiens ẽ ad
ꝓtradictionẽ saluandã ⁊ ad mediũ sollogisticũ semp ẽ di
minoz poterit decipi.¶Ad.14ᵐ.dicendũ q illõ argᵐ
q̃uis sit prolixũ nihil tñ cõcludit.Et si aliquid cõcludat
nihil aliud cõcludit:nisi q ens habet cõceptũ vnũ vnita
te analogie:quod cõcedimus.nõ autem vnitate vniuoca
tionis.Uerumtamen vt dicit thomas anglicus.primo
sen.di.3.q.5.hoc argumentum videt etiam probare q
de substantia:nõ habemus quidditatiuũ cõceptũ nisi tñ
conceptũ entis.Ideo dicẽdum q ab accidente abstrahi
tur cõceptus subẽ:non tñ virtute propria ipsius acciden
tis:sed virtute ipsius subẽ.sicut enim calor agit ad formã
carnis inquãtum est instrumẽtũ aĩe.Et ẽt in virtute for/
me agit ad introductionẽ forme substantialis.In oi gene
re.Ita etiam fantasma accidentis in virtute substantie cu
ius est illud accñs vel natum est accñs eẽ imprimit in in
tellectu sub.representatione substantiã primo ⁊ accñs ex
cõsequenti.¶Dec ille.¶Si ẽt argᵐ diligenter cõsideret
laborat in equiuocis.q; procedit de cõceptu ex parte cõ
cipientis:non autem de cõceptu ex parte rei concepte.ꝺ
quo inferius mentio fienda est.Et adductuz de sacramẽ
to altaris non concludit:quia deus supplet miraculo/
se virtutem forme substantiali:ita q accidens habet om
nino cõsimilem actionem sicut haberet si esset ibi panis.
¶Item maioz probationis maioris ẽ falsa simpliciter ⁊
presertim quando est immutatio ab aliquo agente quod
agit vniformiter:sicut aliquid agebat.Si enim duo al/
ba equalis quantitatis ⁊ figure mouerent visum successi
ue:non oporteret q visus discerneret inter ea nec appre
hendet vnius absentiam si alterum in eodem loco esset.
¶Ad.15ᵐ.dicendum q licet signum distributiuũ non
distribuat terminum mere equiuocum cui iungitur põt
tñ distribuere terminum analogum.Argumentum er
go nihil concludit nisi q ens non.Sit mere equiuocum
quod superius cõcessum est.¶Unde Albertus magn⁹
huic sententie cõcordat in prima summe.q.34.1.Ubi sic
ait Analogum enim confundi ⁊ distribui potest etiam si
gno vniuersali distributiuo:maxime respectu predicati
quod per eandem analogiam reducitur cum partibus
distributi:vt est hoc predicatũ est.¶Dec ille:addit etiam
q termino cui fit exceptio:sufficit q sit cõis fz analogiã.
Ut cũ dicimus.oẽ intellectuale habet intellectum deifor
mẽ preter boiem.¶Dec ille.¶Ad.16ᵐ.dicenduz q ad
vnitatem potentie sive habitus vt in primo dictũ est.q.
.4.ar.5.sufficit vnitas analogie obiecti.Et precipue dũ
illa scientia sit cõmunis.Et dum obiectum habeat vnuz
primũ ⁊ principalem conceptum simplicem.Sicut ẽ de
ente vt dictum est:huius sententie est etiam hereus in
quolibetis.Ubi supra ⁊ quando dicitur si sic sequeretur
q demonstrationes procederent in equiuoco.¶Respondet
q aliquam demonstrationem procedere ex equoco po
test intelligi dupliciter.Unomodo q; ignorata distinctõ
ne equiuoca ex vno sensu alterum concludatur. Et sic p
cedere in equoco est deceptio falle equiuocationis.Alio
modo q nota equiuocatione ostenditur illud quod con/
cludit de equiuoco cõuenire sibi secundum cõem sensuz
quem potest habere.⁊ maxime vbi est cõnexio inter rõ
nes plures significatas per terminuz analogum. Et sic p
cedere in equiuocis non est decipi per fallaciaz equino
cationis.Sed est demonstrare ⁊ generare scientiam ve
ram hz illa demonstratio non sit ita simpliciter vna sicut il
la que procedit in vniuoco.¶Dec ille.¶Ad.17ᵐ.dicen/
dum sicut dictum est q hz dicat vnam intentionem logi/
cã:illa tñ non equalr participat a substantia ⁊ accidente.
Jõ argumentũ peccat fm fallaciam consequentis ⁊ sup
ponit falsum sicut in solutione primi argumenti satis di
ctum est.¶Ad.18ᵐ.dicenduz q illud esse a quo ens di
citur tale hz sit vnius rationis analogice in substantia ⁊ ac
cidente:non tñ est vnius rationis vnitate vniuocationis.
Sicut dictum est.¶Ad.19ᵐ.dicendum negando maio
rem quia non est simpliciter concedendum q canis non
est canis vel q ens non sit ens sine distinctione. Unde
argumentum ex falsa ymaginatione procedit.¶Ad.20ᵐ.
dicendum q quantitas nõ se habet ad substantiam ⁊ ac/
cidens sicut vnũ cõmune vniuocum essentiale sicut deũ
est.Unde argumentum puerile est.¶Neq; responsione
dignum.¶Ad.21ᵐ.dicendum q duplex est passio que
dam est que realiter est distincta a subiecto. Et forsan ta
lis passio sequitur vnam rationem.Alia est passio que nõ
realiter distinguitur a subiecto ⁊ cetera. Et talem non
oportet habere vnam rationem vniuocam in subiecto;
sed sufficit vnitas analogie.¶Ad.21ᵐ.dicendum negan'

do minoꝛē: quia accidens dicitur analogice de nouem p̄dicamentis accītiuꝫ: vt patebit. 5°. hui⁹. q. 7. ar. 3. ¶ Ad 23^m. dicēdum q̄ vnū ⁊ vnum ly sit vni⁹r ꝺnis: tñ illa vna ratio nō eq̄liter participat. Vñ nō opꝫ q̄ vnuoce dicat de ſba ⁊ accidente vel de deo ⁊ creaturis. ¶ Ad. 24^m. dicendum quod queſtio. Si eſt queſtio vna ſimpliciter loquendo de eſſe in hoc vel in illo particulari. Sꝫ ſi loquamur de eſſe in cōi qō ſi eſt non eſt vna niſi vnitate analogie. ¶ Ad. 25^m. dicēdum q̄ queſtionē ſi ē ⁊ qꝛ eſt differre p̄t intelligi dupl̄. vnomō quātū ad modum vl̄ formam interrogandi. Et ſic differunt vel quantū ad realitatē queſitam. Et ſic non oꝫ q̄ differrāt. ⁊ precipue dū p̄dicatū nō differt a ſbō niſi ſm rōnē querendo. ſ. an hō ſit aīal. Et ſic ē in ꝓpoſito ſi ens accipiat noīal̄r. ¶ Ad. 26^m. dicendū q̄ nō eſt idē dicere ſm rōnem oīs hō eſt ens ⁊ oīs homo eſt ſubſtātia qꝛ ſubſtātia ſignificat ipſam entitatē abſolute. Ens vō ſignificat eandē entitatē de ꝓpꝛio ⁊ primario ſignificato ⁊ ex cōſequenti ſignificat ipſum accidēs q̄ nō facit ſubſtantia ideo argumentū ſupponit ſm. ¶ Ad. 27^m. dicendum q̄ ly equiuocuꝫ purum. ſ. equinocuꝫ a caſu nō poſſit diffiniri: tñ equiuocum a cōſilio. ſ. analogū bñ p̄t diffiniri ſaltem diffinitione deſcriptiua: vt ſatis pꝫ per Doc. S. in. 4. ſniarum di. 1. q. 1. ar. p^a. in. 3°. dubio in ſolone vltimi argumēti. Vbi dicit q̄ analoguꝫ bene diffinit̄ per differentiā conſtituentē principale analogatoꝝ. ¶ Ad. 28^m. dicendum q̄ contradictio non eſt inter equiuoca a caſu: poteſt tñ ee inter analoga accipiendo analogum ſicut dictuꝫ eſt. ¶ Ad. 29^m. dicendum q̄ oīs predicatio ordinata eſt vniuoca vel equinoca: comprehendendo ſub equinoca predicatione analogā predicationē. ⁊ ſub vniuoca denominatiuā ſicut dictum eſt. ¶ Ad 30^m. pꝫ ſolutio in ſolutiōe poſita ad. 12^am. ¶ Ad. 31^m. dicendum q̄ ſuba ⁊ accidens hñt cōnexionē adinuicem. iō inter ipſa eſt analogia. nō autem ad talem cōnexionē que facit analogiā: ſufficit cōnexio in ee reali ſm cauſalitatem aliogn corpus diceret̄ analogice de corporib⁹ ſuperioribus ⁊ inferioribus. quod falſuꝫ eſt ſed regit̄ cōnexio q̄ſtum ad rōnē ſignificandi ⁊ impoſitionē noīs. Ita q̄ analogum debet ſignificare vnum principaliter ⁊ aliud ſecundario. Vnā impōne exꝑte ipſius imponentis: quod nō conuenit corpori reſpectu corpoꝝ ſuperioꝝ ⁊ inferioꝝ. ¶ Ad vltimum dicēdum q̄ licet deus ſit maxime vnus: nō tamen ꝓpter hoc opꝫ q̄ effect⁹ eius ſit vn⁹ in diuerſis: vt ſatis ſupra expoſitum eſt cuꝫ querebat̄ an ab vno agēte poſſit ꝓcedere multitudo ī. 3°. h⁹. q. 8. ar. 3. ¶ Vbi ſupra in Doc. S. ⁊ pho.

2 **D quartū** ſic ꝓceditur. Videt̄ q̄ ens nō predicet̄ analogice de ſubſtantia ⁊ accīte. Mā analoguꝫ impedit mediū ſillogiſticū: cū cauſet fallaciā. Similiter ⁊ cōtradictionē impedit. Ridere enim dicit̄ analogice de riſu hois ⁊ prati. Et tñ manifeſtum eſt q̄ ſic accipiendo cauſat fallaciam equinocationis in ſecundo mō ⁊ per cōſequens deſtruit formam ſillogiſticā. Sꝫ ens nō eſt huiuſmodi vt cōceſſuꝫ eſt in precedenti articulo ergo nē. ¶ ℙ. 2°. Mdinor eſt vnitas analogie q̄ vnicationis. dicit enim Doc. S. in preſenti lcōne q̄ illud vnū ad qō diuerſe habitudines referuntur in analogicis eſt vnū numero ⁊ nō ſolū vnam rōnem: ſicut eſt vnum illud quod per nomē vniuocū deſignat. Idem innuit tex. phy ſegt̄ igitur q̄ nō predicat̄ analogice. ¶ ℙ 3°. Jd quod predicatur analogice predicatur ſm vnum nomen ⁊ ſm eandem rōnem: ly diuerſimode participatā. ſed hoc nomen ens non ſignificat vnam rōnem. ſed diuerſas. Significat enim deum ⁊ creaturaſ: ſbam ⁊ accidens: quorū non poteſt ee vna conceptio: ⁊ per ꝺns neq; ratio cuꝫ ipſoꝝ ſint diuerſe diffinitiōes. Igit̄ idē quod ꝓprius. ¶ ℙ 4°. qcqd predicat̄ vel predicat̄ vniuoce vel equoce vel denominatiue vt patet per pōm in ante predicamentis. Sed ens non predicat̄ equiuoce nec vniuoce vt ſupra ꝓbatuꝫ eſt in precedenti ar°. ergo p̄dicat̄ denominatiue. ⁊ per ꝺns nō analogice. ¶ ℙ 5°. Jd quod predicat̄ analogice de aliquibuſ includit̄ in cōceptu quidditatiuo analogatorum vt oēs concedunt. ſed ens non includitur ī conceptu quidditatiuo ſubſtantie aliaſ non poſſem⁹ intelligere ſubſtantiā non intelligendo ipſam exiſtere. Ens enim idem eſt quod exiſtens quod falſum ergo nē. ¶ Sed cōtra eſt pōs in textu dicens q̄ ens non predicat̄ equoce ſed ſicut ſanatiuū de ſanis. Sed manifeſtum eſt q̄ ſanatiuū predicatur de ſanis analogice. Igitur nē.

Reſpondeo dicendum q̄ duplex eſt analogia quedam eſt ipſoꝝ cōceptuum ad ipſum nomen tm̄: qō. ſ. ſignificat vnum conceptū ex impoſitiōe ⁊ ſignificat aliū ꝓpter quādā ſimilitudinē nō tm̄ ex impoſitiōe ſicut ridere ſignificat riſuꝫ hois ex impoſitione: ſed tm̄ ex quadā ꝓpoſitione ſignificat floriditatē prati. Et talis analogia cauſat fallaciam: Alia eſt analogia ipſarum rerū ad vnū cōceptum ſeu cōceptuū ad vnū nomē quod ipoſitū eſt ad ſignificandū illos cōceptus ordine tm̄ quodam. ⁊ talis analogie triplex eſt gradus vt innuit pōs hic ⁊ in primo ethy^c. Nam quedam eſt analogia aliquoꝝ ad vnum principium effectiuū: alia ē analogia aliquoꝝ ad vnū finē. Tertia vō eſt aliquoꝝ ad vnū ſubiectum exemplū primi eſt de medicatiuis exemplū ſecundi eſt de ſanatiuis exemplum tertij eſt de entibus. ¶ Dicēdum eſt ergo q̄ ens predicatur analogice ꝺ deo ⁊ creaturis ⁊ ſimiliter de. x. predicamentis. quod ſic pꝫ primo. ¶ Nam illa que dicunt̄ de aliquib⁹ ordine quodam per reſpectum ad aliquod vnum: predicant̄ analogice: ſed ens predicatur de deo ⁊ creaturis. Ordie quodam. Nam per pri⁹ conuenit deo ſecundum rem ſignificatam: ⁊ ex cōſequenti cōuenit creaturis: ly ſm impoſitionem noīs ſit contrarius ordo. Unde relinquit̄ q̄ predicatur analogice. Et ſilr dicendum eſt de ente in ordine ad ſubſtantiam ⁊ accidens. Mā accidens nō habet ee niſi a ſba. q; accidens eſt magis entis q̄ſ ſit ens: vt dicit. 7°. ℙ 2. ¶ ℙ. 2°. Ens predicatur de ſubſtantia ⁊ accidente non vniuoce neq; mere equiuoce vt ſupradictum eſt. ergo p̄dicatur analogice. Analogica enim predicatio media eſt inter puram equiuocationem ⁊ ſimplicem vniuocationē vt dicit Doc. in prima parte. q. 13. ar. 5. c. vbi ſic ait. Me q; 3. n. in his que analogice dicunt̄ eſt vna ratio ſicut in vniuocis: neq; totaliter diuerſa ſicut inequiuocis: ſed nomē qō ſic multipliciter dicit̄. Significat ꝓportiones ad vnū ſicut ſanum de vrina dictum ſignificat ſignum ſanitatis. ō medicina vero dictum. Significat cauſam eiuſdem ſanitatis. Hec ille. ¶ Sed hic oritur difficultas. Si ita ſit q̄ ens dicat̄ analogice de deo ⁊ creaturis. Similiter de ſubſtantia ⁊ accidente: quare eſt q̄ ens per prius dicitur ō deo ſecundū naturam: q̄ſ de creaturis ⁊ prius de creaturis: quo ad nos: q̄ſ de deo. Et tamen ens per prius dicitur de ſubſtantia ſecundum naturam ⁊ quo ad nos q̄ſ de accīte loquēdo de cognitiōe deteriata: cuꝫ ſubſtantia ponatur in diffinitione accidentis. ¶ Ad hoc reſpondet Doc. S. contra gen. libro primo. ca. 34. Ubi ſic ait. In analogica predicatione ordo attenditur idem quandoq; ſecundum nomen ⁊ rationem. quandoq; vero non idē. Nam ordo nominis ſequitur ordinem cognitionis quia eſt ſignum intelligibilis conceptionis. quando igit̄ illud quod eſt prius ſecundum rem inuenit̄ etiaꝫ prius cognitione: idem inuenit̄ etiam prius ⁊ ſecunduꝫ nominis rationem ⁊ ſecundum rei naturam. ſicut ſubſtantia eſt per accidente natura: inquantum ſubſtantia eſt accidentis cā ⁊ cognitione in quantum ſubſtantia in diffinitione accidentis ponitur. Et ideo ens prius dicitur de ſubſtantia quaꝫ de accidente ⁊ ſecundum naturaꝫ ⁊ ſecundum nominis rationem. Quando vero id quod eſt prius ſecundum naturam ⁊ poſterius ſm cognitionem: tunc in analogis nō eſt idem ordo ſecundum rem ⁊ ſecundum nominis rationem. Sicut virtus ſanandi que eſt in ſanatiuis prior eſt naturaliter ſanitate que eſt in animali ſicut cauſa effectu. Sed quia hanc virtutem per effectum cognoſcimus ideo etiam ex effectu nominam⁹. Et inde eſt. q̄ ſanatiuū eſt prius ordine rei. ſed animal per prius ſanum dicitur

ſcūs

4. lec. 2.
1. ethy.
Lec. 6.
1. phy.
Lec. 6.

secundum nominis rationem. Sic igitur quia ex rebus alijs in, dei cognitionem peruenimus res nominum de deo ⁊ de alijs rebus dictorum per prius est in deo scōz modum suum sed ratio nominis per posterius: ⁊ ide dicitur nominari a suis causatis. ¶Hec ille formaliter. Orit etiam alia difficultas. ¶Nam sicut est analogia multorum dictorum ad vnum finem ⁊ causam efficientem. Simili ter ad subiectum quare non est modus analogie eorum que sunt ad vnam formā ⁊ ad vnam materiam. ¶Ad hoc respondet Albertus in hoc quarto tractatu primo capitulo. 30. dicens. simile vero istorum multiplicit dictorum ad vnam formam vel ad vnam materiam dictorum non est possibile inuenire. quia multa respicientia vnum secundum formam: sunt vniuoca. quando autem est vna materia secundum genus multorum. hec non tota est in aliquo ipsorum. Et ideo sicut ad vnum ad materiā vnā multa non dicuntur. ¶Hec ille. Considerandum est tamē ꝙ equiuocorum duplex est genus. ¶Nam quodam est equiuocum quod significat res nullam cōnexionē habentes inter se secundum illud quod formaliter important. Et tale vocatur equiuocum a casu. Aliud ē equiuocū quod significat diuersas rationes ordine quodaz vel vnā diuersimode participatam secundum prius ⁊ posterius Et tale vocatur analogum. Ex quo patet ꝙ omne analogum potest dici equiuocum. Quod autem analogum a philosopho vocetur equiuocum: patet in multis locis p̄ sertim infra in hoc quarto. in primo ethicorum. primo phy sicorum ⁊ secundo elenchorū. Ubi dicit ꝙ in aliquibus ē equiuocatio magis latens: sicut in ente ⁊ vno. Boetius etiam super porphirio dicit in principio ꝙ predicamenta omnibus differentijs distincta nihil debent habere cōmune nisi ꝙ omnia predicant eēvna tamē natura vel substantia non est eis communis: sed nomen tm̄: nec est necessarium licet contrarium velit heruеus vbi supra ꝙ ad verum analogum requiratur diuersitas rationum immediate significatarum per terminum analogum. alias non posset dari analogia aliquorum ad vnum conceptum tertium quod est contra Doc. S. in de potentia. q. 7. ar. 7°. ⁊ contra gen. libro primo ca. 43. ⁊ in diuersis alijs locis: Sed sufficit ꝙ per terminum analogum significet vna ratio que tamen diuersimode participetur ab analogatis Et huic sententie concordat Albertus magnus in prima summe. q. 34.

4. lec. 2.
1. ethy. lec. 6.
1. phy. lec. 6.

Ad primum igit patet solutio in capite corporis articuli. ¶Ad. 2m. dicendum ꝙ maior vel minor vnitas in predicationibus: non attenditur sm̄ vnitatem alicuius rei significate p ipsum vniuocum vel analogum: sed attenditur ex parte vnitatis rationis. Licet enī analogata reducantur ad vnum primū analogatū. quod possit esse vnum numero: tamē ipsa analogata non importantur per ipsum analogans fz rationē totalis vnā sicut accidit in vniuocis: ideo argumentum procedit ex falsa suppositione. Sed tm̄ difficile est videre quomodo oia entia nō habeant habitudinem ad substantiā in cōi: sed ad substantiā vnam in numero. Quia si non habeant habitudinem ad substantiam in communi: videtur ꝙ necessarium erit ponere substantiam determinatam secundum numerū in diffinitionibus accidentium. ¶Unde considerandum est ꝙ sicut in exēplis dictis a philosopho est eadem sanitas in numero que est in animali ⁊ quā representat urina ⁊ quam conseruat dieta ⁊ sic de alijs sic est vna ⁊ eadem substantia in numero q̄ est quanta qualis relata agens ⁊ patiens ⁊c. Et generalit in eodem subiecto numero reperiuntur accidentia oium generū. Et si hoc non esset possibile oportet ponere in ordine entiuz duas analogias ⁊ duo prima. ¶Hec ex hoc sequitur ꝙ in diffinitionibus accidentium debeat poni vna substantia determinata sm̄ numerum: qz non diffinitur accidens singulare hoc vel illud: sed accidens i cōi ideo melius ponitur in eius diffinitione substantia in communi: ⁊ non hec vel illa. ¶Et ad denotandum ꝙ i analogia requiritur vnitas dicit philosophus ꝙ ens dicit de multis: sed ad vnū ⁊ ad aliquam naturam. Et si dicatur vniuocum similiter est vnum numero in individuo ergo sequitur ꝙ tale vnum ad quod cetera reducuntur in analogis: non est magis vnum q̄z vniuocū. ¶Dicendum negando cōsequentiam: quia in vniuocis illa que sunt vniuocata non reducuntur nec habent reduci ex eorum ratione ad tale individuum quod est vnum numero. sed reducuntur ad ipsum vniuocum vniuocans in cōmuni: sicut individua ad speciem vel species ad genus. ⁊ sic de similibus vnde non est simile. ¶Posset etiam dari alius sensus licet predictus sit sanus. ¶Manifestum est. n. ꝙ accidentia reducuntur ad substantiam. Et inter substantias substantie corporales corruptibiles reducunt ad substantias corporales ⁊ incorruptibiles. Et tales reducuntur ad substantias i materiales sicut imperfectum ad perfectum ⁊ effectus ad cām. Et omnes substantie immateriales ordine quodam reducunt ad primam intelligētiam creatam que nūc est: vel que esset in primo gradu infra deum si daretur. Et talis est substantia vna numero vel inter cetera entia creata maxīe vna. Inde est ꝙ Doc. S. hic dicit ꝙ omnia analogata reducuntur ad aliquam vnam naturam que est magis vna q̄z secundum rōnem. ¶Ad tertium dicendum ꝙ lz substantia ⁊ accidens considerata vt inter se sunt distincta non possint habere vnuz conceptum ⁊ rationem vnam vnitate vniuocationis. Si tamen considerentur secundum dependentiam vnius ad alterum possunt habere conceptum vnum qui erit vm̄ vnitate proportionis: sicut dictum est. ¶Ad quartum dicendum ꝙ sub predicatione equiuoca in ante predicamentis continetur predicatio analoga: cum analogum dicatur equiuocum a consilio sicut dictum est. Ens enim predicatur equiuoce de substantia ⁊ accidente: nō mere equiuoce lz analogice. Ex quo patet ꝙ Scotus abutitur illo termino vniuoce dicendo illud esse vniuocum: quod alij vocant analogum: cum analogum magis debeat dici equiuocum quam vniuocum. ¶Ad quintuz dicendum ꝙ si ens accipiatur participialiter vt idem est ꝙ existens sic non includitur in conceptu formali substātie. Nec sic diuiditur in. 10. predicamenta. Sed si accipiatur ens nominaliter: vt impositum est ab actu essendi. Sic includitur in conceptu substantie: nec possumus intellige re substantiam non intelligendo ipsaz esse ens: quamuis possumus intelligere substantiam non intelligēdo eā existere. Et sic argumentum laborat in equiuocis.

¶Ubi supra in. D. S. ⁊ philosopho.

a **B quintum** sic proceditur. videtur ꝙ sit dabilis cōceptus aliquis entis siue analogus siue vniuocus qui sit precisus a conceptu omnium entium ⁊ communis per abstractionem. Nam vbi est inuenire vnum modum essendi cōmunis ibi est vnus cōmunis conceptus. Sed in substātia ⁊ accidente est inuenire vnum modum essendi vtriqz communem. Igitur ⁊c. Maior patet quia ab vno modo essendi sumitur vna ratio. Sine vnus conceptus minor probatur quia habere esse formale per se conuenit vtriqz. ¶Substantia enim non habet esse formaliter ab accidente nec accidens a substantia. Quia essentie predicamentorum sunt imperfecte primo posteriorum. ¶Preterea ista est inter ea rationale est ens. Uel ergo ly ens accipitur pro ratione substentie: vel pro ratione accidentis: vel pro ratione communi. ¶Non primum. Quia substantia cum sit genus non potest per se de differentia predicari vt supra probatum est libro. 3. q. 6. 3. Sed ens vere ⁊ per se predicatur de differentijs: cum nihil sit extraneum enti quod eius rationem subinterfugere possit. ¶Nec potest dici secundum: quia sic illa propositio esset falsa relinquitur ergo tertium ꝙ alia sit ratio entis a ratione substantie ⁊ ac

Lecti. 62.

idētis. ¶ Preterea. 2°. Si ens non haberet conceptuz cōmuniorem quam substantia: sequeretur q̄ substantia vt deus diceretur obiectū primuz intellectus sicut ⁊ ens sed ens dicitur obiectum primum intellectus ⁊ nō substantia vt patet per auicennam in sua methaphysica ⁊ p Doc. S. in diuersis locis. igitur idez quod prius. ¶ 3°. hec est prius vera homo est ens q̄ hec homo est substantia loquendo etiam de prioritate perfectionis nature Nam primus gradus perfectionis alicuius forme est eē. Inde est q̄ primo esse cadit in apprehensione intellect⁹ ⁊ non substantia: ergo in illo priori concipimus ens non concipiendo substantiam: ⁊ per consequens ens habz cōceptum priorem conceptu substantie. ¶ Preterea. 4°. quando duo sic se habent q̄ ratio formalis considerationis alicuius scientie est propria vni ⁊ conuenit alteri per ipsum: id quod alteri conuenit habet conceptum priorez distinctum a conceptu alterius: sed ens ⁊ substantia sic se habent q̄ ratio formalis considerationis methaphysice ē propria enti inquantum ens: quia omnia considerantur in methaphysica in ratione entis ⁊ non in ratione substantie inquantum substantia, sicut ⁊ accidentia considerantur inquātum conueniunt in ratione entis: igitur idem quod prius. ¶ Preterea 5°. quandocunqz demonstratur propria passio alicuius subiecti de vna parte subiectiua vel de omnibus simul aut diuisim sumptis tanquam de proprio subiecto: est error in demonstrationibus: vt patet p̄mo posteriorioꝝ vt si quis demōstrat habere tres ⁊ē. de ysoscele est error q̄ ysoscheles non est proprium subiectuz hui⁹ quod est habere tres cum per prius conueniat triangulo. ergo si demonstretur passio methaphysicalis seu passio entis de substantia tamq̄ de proprio subiecto: erit error sed hoc non contingit nisi quia subiectuz ⁊ partes subiectiue differunt scōz diuersas rationes ⁊ per consequens secundum diuersos conceptus: ergo ens in quantum ens habet alium conceptum etiam priorem a conceptu substantie. ¶ 6°. Quando vnuz potest saluari inesse sine alio: habet cōceptim distinctum a conceptu alterius: cum ratio nō possit separari a diffinito: sed ens potest saluari absqz substātia inesse existentie: vt patet in sacramento altaris. ¶ 7° quando duo contradictoria verificantur de duobus: oportet q̄ illa duo distinguantur. Alias duo contradictoria verificarentur: de eodem quod est contra primuz p̄n cipium. Sed duo contradictoria verificantur de ente ⁊ de substantia. Igitur ⁊ē. Minor probatur. quia hec est vera ens diuidit̄ in. x. predicamēta. Similiter hec ē vā substantia non diuiditur in decem predicamenta sed diuidi ⁊ non diuidi contradicuntur. ergo ⁊ē. ¶ Si dicat q̄ ad hoc q̄ contradictoria verificari possint de eodem sufficit distinctio rationis: vt dicit Doc. S. in diuersis locis presertim inde potentia. q. 7. ar. primo ad quintum. ¶ Sed contra ille rationes sunt conceptus. Si ergo ens ⁊ substantia differunt fm rationem differunt fm conceptus. ⁊ sic habetur intentum. ¶ Preterea. 8° hec est vera. Ens est analogum ad decem predicamenta: vel ergo ly ens accipitur pro substantia vel pro accidente vel pro inferiori ad substantiam vel superiori. Non primum q̄ sic substantia diuideretur in decem predicamenta. quod est falsum. Neqz secundum. quia accidens non diuidit̄ in decem predicamenta: neqz tertium quia nullum inferius ad substantiam est commune ad decem predicamēta relinquitur igitur quartum ⁊ sic idem quod prius.

¶ Preterea. 9°. Quando aliquid verificatur de aliquo quod non continetur in ambitu decem predicamentoꝝ illud habet conceptum alium a conceptu ipsoꝝ predicamentoꝝ. sed ens est huiusmodi quia verificatur p prijssime de deo qui non continetur in aliquo predicamento sicut satis supra tactum est ar. 3. igitur. ¶ Preterea. 10°. Oportet ponere tot gradus formarum in rerum natura sicut sunt predicamenta formalia essentialiter subordinata vt patet per Doc. S. in secundo huius. sed ens est primum predicatum formale. ergo oportet ponere vnam formam entis in rerum natura preter naturam substantie vel oportet dicere q̄ due forme substantiales sint in eodem composito quod est contra Doc. S. ¶ Preterea. 11°. Ista est vera substantia est ens prius accidente septimo huius. Vel ergo accipitur ibi ens pro substantia vel pro accidente aut pro aliquo alio. Non primum quia sic esset sensus. Substantia est prius substantia quā accidens ⁊ sic propositio esset derisibilis: nec secundum quia sensus esset. quia substantia esset prius accidens ipso accidente quod falsum est. relinquitur ergo tertium q̄ accipitur pro aliquo alio. Et sic habet conceptum distinctum. ¶ Preterea. 12. Illud quod potest intelligi sine alio ⁊ non econuerso habet conceptum precisum. Sz possumus intelligere ens: non intelligendo substantiam quod sic patet. Quia secundum Doc. S. in de veritate. questione prima ar. primo. Possumus intelligere ens: non intelligendo vnum aut verum sed verum in plus se habet q̄ substantia. ergo possumus a fortiori intelligere ens non intelligendo substantiam. ¶ Preterea. 13°. Intellectus potest esse certus de aliquo q̄ sit ens: ignorando an sit substantia: igitur entis est conceptus precisus saltem analogus. ¶ Preterea. 14°. Illud quod ē cōtrahibile per aliquid: dicit conceptum precisum: sed ens contrahitur ad substantiam ⁊ accidens per modos aliqs intrinsecos. Igitur ⁊ē. ¶ Preterea. 15°. Conceptus entis: aut est idem cū conceptibus inferioꝝ: aut non. ¶ Si non habetur propositum. Si sic aut est idez alteri: aut idē vtriqz. Si alteri: ergo de reliquo non predicatur: cum illa sint se totis distincta. Si idem vtriqz. ergo illa erūt idē inter se: per regulam communem quia que vni ⁊ eidem sunt eadem: inter se sunt eodem: ergo ⁊ē. ¶ Preterea. 16. Prius est a quo non conuertitur subsistendi cōsequē tia secundum philosophum in post predicamentis ⁊ gto huius. Sed ens est huiusmodi respectu substantie. ergo est prius substantia ordine nature. Et sic dicit conceptum priorem naturaliter conceptu substantie. ¶ Preterea. 17°. Inter conceptus quidditatiuos concedendus est primus conceptus: ne sit procedere in infinitum: sed talis conceptus non potest esse nisi conceptus entis. Vel dei. Sed non dei quod sic probatur. quia conceptuz dei non est resolubilis conceptus creaturarum cum se totis sint distincti. Ergo conceptus entis est ille in quem fit resolutio oīuz alioū ꝯceptuū. Et p ꝑs inter oēs ꝯcept⁹ ipe ꝯcept⁹ entis ē simplr simplex ⁊ prim⁹ ⁊ sic precisius a ꝯceptu sube. ¶ 18°. Intellect⁹ intelligēs ens cōe deo ⁊ creature cōtrahibile ad ipsa per differētias vel modos aut intelligit verum aut falsum. ¶ Si verum: habetur propositum: si falsum: sequitur deum non esse ens. qđ nullus sane mētis dixit vnquam. ¶ Preterea. 19°. Impossibile est aliqua pura in vno ⁊ eodem actu fine cōceptu conuenire ⁊ differre. Sed deus ⁊ creatura ⁊ omnia entia particularia conueniunt in conceptu entis. quia oia sunt vere entia. Et tamen differunt proprijs rationibus. Non enim omnia sunt substantie aut deus. Sicut omnia sunt entia: Igitur ⁊ē. ¶ Preterea. 20°. Omnis conceptus qui sic se habet ad omnes alios conceptus ita quod est alius ab eis alietate non conuenientie est abstrahibilis ab eis abstractione precisiua. Sed conceptus entis sic se habet ad conceptum omnium entium specialium. vt est euidens de se. ergo conceptus entis est precisibilis ⁊ abstrahibilis a ꝯceptu cuiuslibet entis specialis. ¶ Preterea. 21°. Si propria ratio entis esset propria ratio: requireretur q̄ de quocunqz predicatur ens: de eodem predicaretur substantia consequens est falsum. Nam ista est predicatio vera: accidens est ens. Non autem hec accidens est substantia vt omnes concedunt. Igitur idem quod prius. ¶ Preterea. 22°. Quod se habet ex additione ad aliud presupponit id cui aliquid addit. ¶ Sed

Lectio .12.

Lect.

substantia se habet ex additiõe ad ens. vt patet per Doctorem Sanctum in de veritate. questione prima articulo primo. Ergo ꝛ cetera. ¶ Preterea vigesimo tertio. Ratio sapientie que conuenit primo enti et hominibus: non habet differentiam nisi per finitum et infinitum. Sed finitum ꝛ infinitum non impediunt rationem vniuocationis aut rationem abstractionis alicuius conceptus. Alias linea finita ꝛ linea infinita nõ vniuocarentur in ratione linee. ꝛ sic linea non esset species de genere quantitatis. quod est contra phylosophum. Igit ꝛc. ¶ Necessarium videtur dicendum ꝙ ipsi⁹ entis est aliquis cõceptus precisus ꝛ cõmunis deo ꝛ creaturis: similiter substantie ꝛ accidenti. ¶ Sed ꝓtra. Ente simpliciter primo nihil est prius ex natura rei: sed deus est ens simpliciter primum. ergo nihil est prius ſm naturam. Secus est ex parte nostri modi intelligendi. ¶ Ꝑ 24°. Causa precedit suum effectum. sed deus est causa vniuersalis ꝛ propria cuiuslibet entis realis. Cum ergo quilibet conceptus ex parte rei conceptibilis sit ens reale de quo loquimur hic: sequitur ꝙ sit posterior deo. ergo ꝛc.

Respondeo dicendum ꝙ circa hanc materiam duę sunt opiniones in genere. Quidam enim posuerunt vnum conceptum entis precisum ꝛ abstrahibilem a conceptu suorum inferiorum. Et hi bipartiti sunt. Quidam enim sicut Scotiste vniuersaliter omnes ponunt illum conceptum precisum esse vniuocum ad omnia cõtenta sub eo: vt patet in quęstionibus Scoti in hoc. 4°. q. 1. ꝛ in primo huius. ꝛ ꝑmo sententiarum di. 3. q. 3. ꝛ. 4. ꝛ di. 8ª. Similiter patet per Antonium Andree. 4°. huius. q. 1. ꝛ per Bonetum ꝑmo li° sue methaphysice. Et per Johãnem canonicum primo physicorum. Et per franciscũ de mayronis ꝑmo sententiarum in prologo. q. 2. ꝛ sic de alijs. Alij vero sunt qui ponunt vnum conceptum precisum: qui tamen conceptus est vnus vnitate analogie ꝛ non vnitate vniuocationis. sicut sunt buridaniste: qui ponunt ꝙ cõceptus entis seu accipiatur ſm se: est vniuocus. si vero accipiatur ex parte rei conceptibilis: est analogus precisus tamen. ¶ Similiter ꝛ Albertiste ponunt illum conceptum precisum analogum tñ vt ꝓz per Albertum magnum in prima parte sue sume. q. 341. Ubi expresse ponit analogiã substantie ꝛ accidentis. dicit enim sic. ideo videtur dicendum ꝙ nec vniuoce neq; penitus equiuoce: idem dicitur de deo ꝛ creaturis: sed ſm cõmunitatem analogie: hoc est ſm proportionem habitudinis ad vnum cõmune ſm rationem. Hec ille. ¶ Illud enim quod est commune ſm rationem ad accidens non est ista ipsa substantia. relinquitur ergo ꝙ sit ens quod est cõmune ſm rationem ꝛ conceptum. Idem innuit in primo methaphysice tractatu ꝑmo ca°. 3. Si diligenter consideretur. Uñ non valet dictum aliquorum dum asserunt. ergo nõ videtur in Alberto ꝙ poneret conceptuz analogum cõmunẽ. ergo non posuit: sicut non vidi regem francie in francia. ergo non fuit. ¶ Et eiusdem opinionis est Antonius archiepiscopus qui ꝓpter sophisticam rationem Scoti ſtarum conuictus ponere coactus est tertiũ conceptum precisum: licet non vniuocum: vt patet ꝑmo sue methaphysice. q. 1. ꝛ in hoc. 4. q. 1. Alij vero in genere posuerunt vnum conceptum entis ad deum ꝛ creaturas. Similiter ad decem ꝑdicamenta: vnum in quã vnitate analogie: non tamen precisum a conceptibus suorum inferiorum sicut sunt hi qui vere sunt de scola Doc. S. Alaz Doc. S. non vult ꝙ sit analogia duorum ad vnum 3ᵐ. ſ. ad ens: sed vnius ad alterum: vt patet per ipsum in pleriſq; locis precipue ꝓtra Gentiles. li°. ꝑmo. cap°. 34°. Ubi sic ait. Ea que de deo ꝛ rebus alijs dicunt: neq; pure equoce dicuntur: neq; vniuoce: sed analogice: hoc est ſm ordinem vel respectum ad aliquid vnum. quod quidez contingit dupliciter. Uno modo secundum ꝙ multa habent respectum ad aliquod vnum: sicut secundum respectum ad vnam sanitatem. aliquid dicitur sanum vt eius subiectum: sicut aīal. medicina vero vt eius causa effectiua: cibus vt conseruatiuus. urina vt signuz. ¶ Alio modo ſm ꝙ duorum attenditur ordo vel respectus non ad alterum: sed ad vnum ipsorum. sicut ens de substãtia et accidente dicitur ſm ꝙ accidens ad substantiam respectum habet non ſm ꝙ substantia ꝛ accidens ad aliquid 3ᵐ referuntur. huiusmodi enim noīa de deo ꝛ de alijs rebus non dicuntur analogice scõm primum modum. Oporteret enim aliquod deo prius ponere: sed secundo modo. Hec ille formaliter. Idem innuit in prima parte q. 13. ar. 5. in corpore. Ubi sic ait. ꝙ huiusmodi nomina dicuntur de deo ꝛ de creaturis ſm analogiam. i. ꝓportionem. quod quidem dupliciter contingit in nominibus: vel quia multa habent proportionem ad vnum. Sicut sanum dicitur de medicina ꝛ urina: inquantum utrumq; habet proportionem ꝛ ordinem ad sanitatem animalis. Cuius quidem hoc est signuz. illud vero causa: vel ex eo ꝙ vnum habet proportionem ad alterum. Sicut sanum dicitur de medicina ꝛ animali inquantum medicina est causa sanitatis que est in animali: ꝛ hoc modo aliqua dicuntur de deo ꝛ creaturis analogice: ꝛ non equiuoce pure: neq; vniuoce. Hec ille. ¶ Idem dicit in scdo sententiarum. di. 16. q. unica. ar. ꝑ°. ad tertium. soluendo hoc argumentum in ymagine importatur conuenientia quedam in aliquo vno. Unde dicit Hylarius ymaginem esse speciem indifferentem eius rei ad quaz ymaginatur: sed quecunq; conueniunt in aliquo vno: habent aliquid prius ꝛ simplicius se siue sit conuenientia analogie siue vniuocationis. non enim est prius ens substantia ꝛ accidente sicut animal homine ꝛ equo. deo. n. nihil est prius ꝛ simplicius. ergo non potest esse ymago in creatura. ¶ Dicendum dicit ipse ꝙ conuenientia potest esse dupliciter. Aut duorum participantium ad vnũ ꝛ talis conuenientia non potest esse deo ꝛ creaturis vt obiectum est. aut ſm ꝙ vnum per se et simpliciter ꝛ alterum participat de similitudine eius quantum potest. vt si poneremus calorem sine materia ꝛ ignem conuenire cum eo ex hoc ꝙ aliquid caloris participat. Et talis conuenientia potest esse creature ad deum. quia deus est ens hoc modo quod est ipsum suum esse. Creatura vero non est ipsum suum esse: sed dicitur ens quasi esse participans. Hec ille formaliter ꝛ egregie. ¶ Idez dicit ad longum in de veritate. q. 2. ar. 11°. in toto corpore. et vbicunq; loquitur de ista materia. ¶ Patet igitur ꝙ de mẽte Doctoris sancti est non ponere vnum conceptum tertiũ preter conceptum substantie ꝛ accidentis: aut preter conceptum dei ꝛ creature: quia alias esset ꝓportio duorum ad vnum 3ᵐ. cuius contrariuz ostendit textus Doc. S. iam adductus. ¶ Pro cuius declaratione ne disputatio in equiuocis laboret. Aduertendum est cum diligentia: primo ꝙ conceptus secundum Scotistas accipitur sex modis. Uno modo pro potentia cõceptiua siue intellectiua. Secũdo modo pro ratione concipiendi siue specie intelligibili. Tertio modo pro actu concipiendi. Quarto modo pro aliquo ꝓ actũ ītelligẽdi formato. Quinto modo pro obiecto cõceptibili. Sexto modo pro obiecto iam concepto: vt actu terminat actuz intelligendi seu concipiendi. Hec Johãnes canonicus primo physicoꝝ. q. 1. ¶ In proposito autez sumitur cõceptus pro re conceptibili siue pro quidditate ad quam terminatur actus intellectus: vt vult franciscus primo sententiarum in ꝓlogo. q. 2ª. ¶ Aduertendum vlterius 2° ꝙ conceptus isto modo acceptus ſm ꝙ cõcurrit ad ꝓpositum: capitur dupliciter vt dicit Thomas anglicus ꝑmo sententiarum. di. 3ª. Uno modo vt est in se res quedaz. Alio modo vt est representatiuꝰ rerum cõceptaruz per quem modum est ratio earū. Et dicit ratio sũbe noīs. Et sic capitur in proposito. Unde patet ꝙ querere an sit ꝛceptus entis precisus est: querere an sit aliqua ratio formalitatis aut quidditas entis precisi a ratione dei

ℭ creaturaꝝ aut substantie ℭ accidentis. ℭ Aduertendū est vlterius. 3°. ꝙ ens, vt supra dictum est potest accipi dupliciter. Uno mō pro omni eo qō nō est nihil. Alio° vt significat aliquem conceptum siue rationez que competit deo ℭ creaturis. Ordine tamen quodam. Ens autem in proposito accipitur secūdo modo ℭ nō primo mō. ℭ Aduertenduz est etiaz quarto ꝙ ens vno modo dividitur in ens reale ℭ in ens rationis. Ens vero reale dividitur in ens illimitatū ℭ limitatū: hoc est in deuz ℭ creaturas. Ens vero limitatuz reale. s. ens creatum reale habens essentiaz distinctam ab esse: diuiditur in. x. predicamenta. ℭ Nos ergo in proposito logmur de ente quod ymediate dividitur in deum ℭ creaturas: vel qō ymediate dividit in decē pdicamēta. ℭ His suppositis dicēdū ꝙ impossibile est esse conceptuz qdditatiuū entis precisum ℭ abstractū a conceptu dei ℭ creaturaꝝ. et similiter dicenduz est de ente per respectuz ad substantiā ℭ accidens. qō sic pz. primo qz si ens diceret quidditatez precisam a suis inferioribꝰ: vel pcederet: vel sequeretur: vel esset in eodem gradu. Si scōm ℭ tertiū: habet ppositū. Si primū: sequit ꝙ deus nō erit simplr ens primum. quod nō soluz est falsuz: sed etiā hereticum. Sed dicunt ad hoc ꝙ talis cōceptus nec est prior nec posterior. sed prescindit ab vtroqz. ℭ Contra illud fm naturam est prius a quo nō conuertit subsistendi ꝙsequētia fm phm in post pdicamētis: ℭ. 5°. huiꝰ. Sed ens si habeat cōceptū precisum est hmōi. Licet enim deus sit ens: non tamen omne ens est deus. Igit ens in sua cōmunitate sumptū est prius deo. ℭ 2°. Bonuz ℭ ens cōuertunt: vt ipsi cōcedunt ita ꝙ omne ens est bonuz: ℭ ecōuerso. Si ergo conceptus dei psupponeret supza se quidditatez entis ab eo precisaz: sequeret ꝙ deus psupponeret aliqō bonum. Et sic nō esset primū simpliciter bonum. Et cū bonum ℭ pfectum idem sint: sequit ꝙ ipse deus nō eēt primo pfectus: sed psupponeret aliquā pfectionem. que omnia sunt falsa: ℭ ptra ipsuz phylosophuz. 12°. huius. Non enim poterunt dicere ens esse illuz conceptuz: cū sic ens nō esset bonū. Alias ens ℭ bonū nō cōuerterent. ℭ 3°. Suplatiuꝰ psupponit compatiuuz sed ꝙcptꝰ entis ille precisus fm eos est sūme primꝰ: vt pbat Jo. canonicus vbi supza. Ergo ꝙceptus est prior qz deus. ℭ sic deus non erit sūme pēminens inter entia: qō omnes sane mentis abhorrent. ℭ 4°. Quando aliqua duo sic se habent ꝙ quicquid pfectiōis est in vno sicut in alio ℭ nō ecōuerso. id in quo est perfectio alterius dicit esse perfectius. Sed quicquid pfectionis est in deo cōtinet in ente: sed nō ecōuerso fm eos. Nam ens dicit illam pfectionem pcisam: quaz deꝰ excludit. ergo ℭ. ℭ 5° In omni illo reperitur compositio saltem logica in quo reperitur vnio ptrahibilis ℭ ptrahentis. Sed si ens dicat cōceptuz precisuz: erit ptrahibile ad deum per aliqō ptrahens que vnite reperient in deo. sequitur ergo ꝙ in deo non est omnimoda simplicitas. ℭ Sed dicebat ꝙ qncplex est simplicitas. Prima que opponitur mixtioni. Scōa que opponit cōpositioni. Tertia que opponitur compossibilitati. Quarta que opponit pluralitati. Quinta que opponit nō omnimode idemptitati. Deus enim est simplex omnino quattuor primis modis: nō aūt 5°. ℭ Contra. Jam conclusum est ꝙ in deo erit vnio contrahibilis ℭ contrahentis que vnio dicitur compositio saltem methaphysicaz. Non enim possibile est ꝙ sint in deo vt distincta. ergo sunt in deo vt vnita. Alias deus esset ens per accidens. ℭ Confirmat. Bene sequit. non idem: ergo diuersum. Si ergo in deo non sit omnimoda idemptitas: ibi erit aliqua diuersitas: sed in deo non possunt eē diuersa absoluta nisi sint vnita ℭ vnite: vt vult Dionysiꝰ in. 2°. de diuinis nominibus ℭ omnes doctores catholici. Cum ergo compositio sit diuersoꝝ vnio: relinquitur ꝙ in deo esset cōpositio. Ponere enim in deo non omnino ydemptitatem ℭ remouere compositionē: est idem cōcedere ℭ negare: vt satis pz per diffinitionez

5°. Le. 11. et com. 16.

Lectio. 6.

compositionis iam adductam. ℭ 6°. In deo ppriē nō est nisi essentia ℭ relatio. omnia ergo nomina absoluta dicta de deo proprie significant essentiam diuinam: cū nō significēt relationē. Sed ens est nomen quod proprie dicitur de deo. Unde hoc nomen qui est: est nomen pprissimū dei. Relinquit ergo ꝙ ens qō pdicat de deo significat essentiaz eius: ℭ nō aliquaz aliam essentiam seu quidditatem. ℭ 7°. Ubicunqz est dare aliquod vnuocum essentiale cōmune pluribus habens conceptum precisuz: oportet in ratione illoꝝ plurium aliquid includi extra cuius intellectuz est illud cōmune: vel saltē ecōuerso. Sed impossibile est ꝙ ens contrahat ad diuersa per aliquid qō sit extra rationem entis: cum nihil sit qō rationez entis subterfugere possit. Igit ℭē. Maior probatur: quia nomen vnuocum non comparatur ad suas partes subiectiuas sicut ad ppria significata: Unde non significat rationez propriaz vniuscuiusqz subiectoꝝ sub ipso alioquin ymediate significaret plures res. Uñ oportet ꝙ aliqua pars rationis inferioris sit extra intellectuz superioris quod patet primo exēplo. Nam animal qō est vnuocuz homini et equo nō ymediate significat totā rationem hominis. Rationale enim est extra rationem animalis: quā animal significat. Patet etiaz ratione: qz illud cōmune aut ymediate significat totam rationez propriaz vtriusqz cōtenti: aut non. Si sic: ergo ymediate significat plures rationes: ℭ per ꝙsequēs nō est vnius rationis. Et sic non est vnuocū. Si non: ergo aliquid continetur in ratione inferioꝝ ptentoꝝ: quod nō est de ratione superioris. Patet igit ex predictis ꝙ non est aliquis cōceptus quidditatiuus vnuocus neqz analogus precisus a conceptu dei ℭ creaturaruz: ℭ simile iudicium de ente est ad substantiaz ℭ accidens: vt pariformiter omnes cōcedunt. ℭ Sed hic oritur difficultas in Doc. S. Nam in diuersis locis videtur dicere ꝙ analogia substantie ℭ accidentis est analogia duoꝝ ad vnuz tertium. ℭ per cōsequens substantia ℭ accidens psupponunt vnū conceptuz tertiū. dicit enim in primo sniaꝝ. q. 1. ar. 2. ad 2m. ꝙ creator ℭ creatura reducunt in vnum nō cōmunitate vnuocationis: sed analogie. Talis autem cōmunitas potest esse dupler. Aut ex eo ꝙ aliqua duo participant aliquod vnum fm prius ℭ posterius: sicut potētia ℭ actus rationem entis: similiter substantia ℭ accidens. Aut ex eo ꝙ vnum esse ℭ rationem ab altero recipit: et talis est analogia creature ad creatorez. Hec ille: Unde expresse innuit ꝙ substantia ℭ accidens reducunt in ens tanqz in vnum 3m. ℭ Itē in tractatu de natura generis. cap°. primo idem dicit. Ubi sic ait. Sciendum est ꝙ quia tota ratio analogi in altero de quo predicatur reperitur sicut tota ratio entis absolute reperitur in deo: tunc non erit predicatum cōmunius vtroqz: cum predicatum non excedit subiectum. Cuz vero tota ratio predicati in neutro subiectoꝝ est. Necesse est predicatum esse vtroqz cōmunis. sicut tota ratio entis non saluatur in substantia que est genus primum. Cum ens diuinū non includat. Hec ille formaliter. Idem dicit in. 3°. sententiaꝝ. di. 1. q. 1. ar. primo in principio corporis: vbi sic dicit. ꝙ vnio aliquoꝝ duoꝝ vel trium pōt esse tripliciter. Uno modo scōm ꝙ aliqua non sibi vniuntur adinuicem nisi per coniunctionem eorum in aliquo vno: Quedam vero econtra vniuntur per cōiunctionem eorum in aliquo vno quod ex eorum cōiunctione constituitur. quedam vero per coniunctionem adinuicem eorum sed non in aliquo vno: quia ex eorum constitutione nihil resultat. Primū horum contingit quattuor modis: quia vel illud vnum in quo coniunguntur est idem numero sicut duo brachia cōiunguntur in pectore vel duo rami qui se non tangunt nisi in vno trunco. Uel vnum fm speciez sicut Sortes ℭ Plato in homine: vel vnum in genere. sicut homo ℭ asinus in animali: vel vnum analogia seu ꝓportione: sicut substantia ℭ qualitas in ente: qꝰ sicut se habet suba ad esse sibi debitum: ita ℭ qualitas ad esse sibi

ſibi ꝓueniēs. Hec ille. ¶Sed ſciendū eſt: vt elicitur ex textu Doc. S. iam adducto. q; ens capit dupliciter. Uno modo pro eo qđ diuidit in deum ⁊ creaturas. Et ſic ſubſtantia ⁊ accidēs referunt ad ens tanq̄ ad vnum tertiū. q; ratio entis quod predicat de deo: cum ſit diuina eſſentia ſm Doc. S. in de po⁹. q. 7ª. ar°. 6°. prior eſt ſimpliciter ratione entis creati qđ diuidit in ſubſtantiaz ⁊ accidēs. Et hoc īuit Doc. S. cuz dixit q; tota ratio entis nō ſaluat ī ſubſtātia: cū ens diuinū nō includat. Unde manifeſtū eſt q; loquit de compatione ſubſtantie ⁊ accidētis ad ens vt ſe extendit ad ens creatuz ⁊ increatum. Alio modo accipit ens pro ente creato: qđ īmediate diuidit in deceꝫ p̄dicamēta. Et ſic ſubſtātia ⁊ accidēs nō referunt ad ens tanq̄ ad vnū 3ᵐ. ſz eſt reductio vni⁹ ad alterū: ſi loquamur de accidēte abſolute. ſi aūt loquamur de ſubſtātia ⁊ accidēte tali ⁊ tali. ſ. de q̄ntitate ⁊ q̄litate: tunc erit reductio duoꝝ ad 3ᵐ. ſ. q̄ntitatis ⁊ q̄litatis ad ſubſtantiā: non autē ad ens. Et hoc eſt quod vult Doc. S. in de po⁹. q. 7ª. ar. 7°. in fine corporis: vbi ſic ait. ¶Huius autez analogice p̄dicatiōis duplex eſt modus. Unus quo aliquid predicatur de duob⁹ per reſpectum ad aliqđ 3ᵐ. ſicut ens de q̄ntitate ⁊ q̄litate per reſpectum ad ſubſtantiā. Alius eſt quo aliquid predicatur de duobus per reſpectuz vnius ad alterꝫ. Sicut ens de ſubſtātia ⁊ q̄ntitate. In primo autem modo p̄dicationis oportet aliquid eſſe prius duob⁹. In ſecōo autē non: ſed neceſſe eſt vnum prius eſſe altero: ⁊ ideo cuz deo nihil ſit prius: ſed ipſe ſit prior creatura competit in diuina p̄dicatiōe ſecūs modus analogie ⁊ nō p̄m⁹. Hec ille formaliter. Unde pz ſenſus ⁊ ꝓcordantia in Doc. S.

Ad primum igitur dicendū p̄mo ad minorem qđ aliquis modus eſſendi p̄t dici cōmunis dupliciter ſicut dictū eſt. Uno mō cōmunitate abſtractionis. Alio modo cōmunitate ꝓportionis. Licet ſubſtātia ⁊ accidēs habeant vnum modum eſſendi analogū qui eſt cōmunis vtriqz cōmunitate proportionis: nō tamen eſt cōmunis cōmunitate abſtractionis. Et ad p̄bationē dicendū q; ſz accidēs nō habeat eſſe formale a ſubſtātia formali: ſz tamen eſſe formale a ſubſtantia effectiue. Eſſentie. n. p̄dicamētoꝝ dicunt ipmixte nō quia vna non dependeat ab altera effectiue: alis actio nō eſſet cauſa paſſionis qđ eſt contra philoſophum: ſed quia vna nō dependet ab altera in genere cauſe formalis: Et quia habere eſſe formale diſtinctum ab eſſentia maxime ⁊ propriſſime ꝓuenit ſubſtātie: accidenti vero ſecūdario: ⁊ per ipſaz ſubſtantiā: ideo ille modus vocat cōmunis vtriqz cōmunitate ꝓportiōis: q; cōuenit vtriq; tamen ꝓprie ⁊ p̄mo: ⁊ alteri ſecūdario: nō tamē eſt cōmunis cōmunitate abſtractiōis: ita q; ille modus ſit qdditatiuus ⁊ ꝓprius enti in cōmuni abſtract⁹ a ſubſtantia ⁊ ab accidēte. ¶Ad ſecundū dicendū q; quando dicitur rationale eſt ens: ibi ens accipitur ſcōm q; p̄mo ⁊ p̄ncipaliter ſignificat rationē ſubſtantie nō abſolute ſed ſm habitudinez ad accidēs inq̄ntū accidēs cauſat a ſubſtantia. Inde eſt q; ſecūdario ſignificat ipſum accidens. Ens enim ſignificat ſubſtantiā primo ⁊ p̄ncipaliter ⁊ accidens ſecūdario vnico conceptu: nō q; diſtincte ⁊ ſeparatim intelligant: ſed ſm q; ꝓueniunt in ꝓportione ſeu habitudine vnius ad alterum. Et ſz ſit incōueniēs plura p modum pluriuz intelligere ſimul hoc eſt vnico ꝓceptu: poſſumus tamen intelligere plura per moduz vnius. i. inquantuz ꝓueniunt in aliquo. Sicut poſſumus ſimul ēt vnica intellectione intelligere patrez ⁊ filiuz: accidens ⁊ ſubiectuz eius partes ⁊ totuz: ⁊ ſic de alijs. Et q̄uis ſubſtantia ſz: vt eſt genus. Ens tamen ſi accipiat vt diſtinguitur contra nihil: bene per ſe predicat de differentia ꝓpter diuerſum modum ſignificandi: vt infra patebit. ar°. ſequēti. vel dicendū q; ens ibi nō accipitur pro ſubſtantia tm̄ vel accidēte tm̄: ſed prout ſignificat. x. predicamenta decem ꝓceptibus diuerſis: ⁊ nō prout ſignificat vnaz rationez cōmunez. Unde nō ſequit q; oporteat ponere vnum cōceptum entis preciſuz: ſed q; ens ſignificat decem cōceptus. ſubſtantia vero vnuz tantuz. Uel dicendū ſm q; dicit Herueus in ſuis quolibetis: q; ibi accipitur ens: put vno ꝓceptu diſiuncto ſignificat ſubſtātiam vel accidens. Ita q; ſit ſenſus rationale eſt ens. i. rationale eſt ſubſtātia vel accidēs. Qualitas eſt ens. i. qualitas eſt ſubſtantia vel accidens. Unde nō oportet ponē vnum ꝓceptuz preciſuz: ſed vnuz diſiunctū: qui cōuenit ſubſtantie ⁊ accidēti: ſm q; habent ꝓportionē adinuicē. ¶Ad tertiū dicendū q; ſi ens accipiat pro omni eo qđ nō eſt nihil: ſic bene eſt p̄mū obiectuz cōmune intellect⁹ ⁊ tale ſignificat vnum cōceptum preciſum a ꝓceptu ſubſtantie ⁊ accidētis: non tamē a ꝓceptu dei. Si vero accipiatur ens put īmediate diuidit in decem p̄dicamenta: tunc nō eſt primū obiectum intellectus. Et dato q; eſſet primū: adhuc nō valet cōſequentia. ſ. q; ſubſtantia eſſet primuz obiectuz intellectus. quia ſz ens tale diuiſum in decem predicamenta. Significet primo proprie ⁊ īmediate ipſam propriam rationez ſubſtantie. Significat tamen ſecūdario ipſum accidens: nec ſignificat eſſentiam ſubſtantie abſolute: ſed cum dependentia ⁊ habitudine ad accidens. Subſtantia autem ſignificat eandem rationez abſolute et abſtractiue. Unde licet ens eſſet primum obiectum intellectus: non tamen ꝓpter hoc ſequitur q; ſubſtantia eſſet: quia licet vterqz ideꝫ ſignificet primo ⁊ p̄ncipaliter: non tamen ſecundario ⁊ ſm eundem modum ſignificandi. ¶Uel dicendū ſm alias duas vias: q; quia ens ſignificat decem conceptus aut conceptū diſiunctum. Subſtantia vero ſignificat vnum cōceptuz tantū ⁊ abſtractiue: ideo ens poteſt dici primū obiectuz intellectus: non autez ſubſtantia. ¶Ad quartum dicendum q; ſi ens accipiat in tota ſua cōmunitate: tunc iſta eſt prius vera. ſor. eſt ens: q̄z ſor. eſt ſubſtantia: priorita te nature: ſed ſi accipiatur ens ſm q; īmediate diuidit in decem p̄dicamēta: tunc iſta nō eſt prius vera priorita te nature aut ex natura rei. ſor. eſt ens: q̄z ſor. eſt ſubſtātia: vt etiā ſupra dictū eſt in. 2°. hui⁹. q. 4. ar. 2. c. ¶Ad quintum dicenduz q; ratio formalis entis differt a ratiōe formali ſubſtantie ſm moduz ꝓcipiendi: non aūt q; ratio formalis entis ſit ſupra rationez formalez ſubſtantie: ita q; de primario ſignificato ens ſignificaret illam rationem ⁊ de ſignificato ſecūdario ſignificet ſubſtantiam: ſicut nomen vnīuocuz īmediate ſignificat rationez cōmunez: ⁊ ex conſequēti ſignificat partes ſubiectiuas: vt pz de animali per reſpectuz ad hominez ⁊ aſinuz. Sed q; ens ſignificat ſubſtantiaz ꝓprie p̄mo ⁊ īmediate ſecūdario vero accidēs vnico tantū ꝓceptu qui dicit vnus vnitate proportionis. Subſtātia vero ſignificat ſuam rationez abſolute: vt dictum eſt. Unde bene ſtat q; ens ſit ſubiectum in methaphyſica ⁊ nō ſubſtātia. ſic ergo ratio entis ⁊ ratio ſubſtantie non differunt ſicut ſuperius et inferius: ſz quia propria ratio entis eſt propria ratio qdditatiua ſubſtantie ſignificata tamen per hoc nomen ens cuz habitudine ad accidens. quā rationē ſz hoc nomen ſubſtantia ſignificet: non tamen eam ſignificat cuz tali ꝓportione ad accidens. Unde ens de ſecūdario ſignificato ſignificat accidens: non autē hoc nomen ſubſtantia. ¶Ad ſextuz dicendū q; ad hoc q; paſſio aliqua demōſtret de vno tāq̄ de ꝓprio ſubiecto ⁊ nō de alio: non requirit diuerſitas rationis ſignificate: ſz ſufficit diuerſus modus ꝓcipiēdi cōcretiuus vel abſtractiu⁹. ¶Aut eſt dicendū q; conceptus entis eſt alius a ꝓceptu ſubſtātie: non quidem preciſus nec alius alietate eſſentiali aut formali ⁊ p̄ciſionis: ſed alietate totalitatis: hoc eſt ens: non ſolum ſignificat ſubſtantiam: ſed etiam ipſum accidens. ipſam quidem ſubſtantiam de proprio ⁊ primario ſignificato: accidens vero ſecūdario ſicut dictuz eſt pluries. ¶Uel id quod ſubſtantia ⁊ accidens ſignificant ſeparatim ⁊ diuiſim: ens ſignificat vt vnum vno ꝓceptu diſiuncto. Et ſimiliter conceptus entis eſt alius a conceptu entis increati ⁊ a conceptu entis creati: alius dico alietate continentie: non autē alietate preciſionis ⁊ ex parte rei cōceptibilis.

Ad 7m dicendū q accidens vel ens licet possit saluari sine substātia: ⁊ntuz ad actuale esse exīstie: nō tamē pōt saluari sine habitudine ad subam: loquēdo de ente semp qō īmediate diuidit in .x. p̄dicāmēta. diffinitio .n. nō potest separi a diffinito: Sed accīs hz diffiniri per aptitudinez ad subam. accidēs. n. est qō significat essentiā que apta nata est esse in subo. Unde nō possum⁹ cōcipe accidens sine subiecto: ⁊ p ons neqz diffinire. Uel dicendum q hz ens possit saluari sine substātia ⁊ntū ad secundariū eius significatū: nō tamē pōt saluari sine substātia: ⁊ntū ad primariū ⁊ p̄ncipale significatū eius. Uñ nō sequit q ens hz ceptū p̄cisuz: sed bñ sequit q ens aliqd secūdario significat qō nō significat suba per se aut accīs per se. Ad 8m dicendū q ad saluandā ctradictionem sufficit distinctio modi significandi aut cōcipiendi. nō. n. semp requirit distinctio fm rem aut fm rōnē rei rōcinabilis nā albū. Et albedo eandē formam significant: ⁊ eundē ceptuz: sed fm diuersuz modū cōcipiendi. quia albū significat illā qualitatē cuz habitudine ad subiectū: Albedo aūt abstractiue: sed manifestū est q de albo et albedine verificant duo ctradictoria. Nam hec est va. albū est cōcretū: ⁊ albedo nō: cōcretū aut albuz denoīatiue p̄dicat de subiecto: albedo nō denoīatiue p̄dicatur. Ens. n. ⁊ suba hz dicāt eūdē ceptū loquēdo de p̄ncipali significato entis: significat tamē illū effectū fz diuersum modū cōcipiendi ⁊ significandi sicut dictuz est: et p hoc pz solutio ad nonū. Ad decimū dicendū q ibi sic dictū est: nō tātū accipit p̄o substātia absolute: sed accipitur p̄o substātia p̄prie ⁊ p̄mo: secūdario vo p̄o accidente: in⁊ntū substātia ⁊ accidens significant noīe entis vnico ceptu qdditatiuo qui dicit vn⁹ vnitate analogie sicut dictū est. Ad vndecimū patuit solutio i corpore. Nam ens qō diuidit in deū ⁊ creaturas: dicit cōceptū priorē priozitate nature ⁊ pfectiōis rōne entis creati qō diuidit in decē p̄dicāmēta. Ad duodecimū dicenduz q hz ens acceptū in sui cōitate dicat gradum pfectionis p̄cisum: videlicet diuinā essentiam: ens tamen īmediate diuisuz in decē p̄dicāmēta nō dicit qdditatiue gradū pfectionis supra gradū subē: īmo p̄prie ⁊ īmediate significat esse substātiale: nō quidē absolute ⁊ abstractiue: sed fm q esse accidētale dependet ab esse subali in genere cause efficientis sicut supra dictū est. Manifestū est enim q lumē solis est cōmune soli ⁊ alijs stellis cōitate p̄portionis ⁊ nō abstractionis. Nam lumen solis est p̄prium soli: ⁊ cōmune alijs stellis. capiunt. n. omnes lucē a sole ⁊ nō oportet ponere lumē aliud supra lumē solis quod sol ab alio accipiat. similiter qdditatiuū ⁊ p̄priuz ⁊ principale significatū ipsius entis est ipsa substātia: secūdario vero per p̄cipationē est ipsuz accidēs. Unde nō oportet ponere pfectionē entis supra subam: sed illa p̄prie cōuenit subē: sicut iam sepe repetitū est. Idez pz ex modo nostro intelligendi. Cum. n. cōceptū nostruz per nomen signam⁹ ⁊ ratio quā nomen significat est ipsum qō quid est: Oportet si supra subaz sit ceptus cōmunis ex parte rei cōceptibilis q supra quidditatē substantie sit qdditas cōmunis: sed qualis est ordo quidditatis: talis est ordo naturalis pfectiōis. igit si supra substantiā vel deum sit quidditas: oportet q in natura sit quedam forma entis creati que reperiat vbi nō reperitur suba: sicut repit corpus: vbi nō reperitur aīal. ⁊ substātia vbi nō repit corp⁹ sed hoc nō pōt esse: q: quicquid est creatuz: vel est suba vel in suba. Nec obstat de sacramēto altaris: p̄pter cām superi⁹ assignatam. Ad 13m patet solutio ex dictis: quia accipit ibi ens p̄o suba cuz habitudine ad accīs. Et est sensus. Substātia est p̄rius ens ipso accidēte. ens primo ⁊ p̄prie significat substantiā: secundario vero accidens. Ad 14m dicendū q si loquamur de ente qō īmediate diuidit in decē p̄dicāmēta nō possum⁹ ens intelligere nō intelligēdo suam cū habitudine ad accidēs: cū suba sit primariū eius significatū: ⁊ licet possimus intelligere ens nō intelligēdo verum: quātū ad formalē rōnē veri: non tamen p̄pter hoc sequit q possim⁹ intelligere ens: nō intelligēdo substantiā ⁊ accidens: inquantū conueniunt in quadam p̄portione: q: neqz possimus intelligere verū qō cōuertitur cuz tali ente: non intelligēdo substantiam cōceptu cōfuso: sicut dictuz est de ente. Ad 15m dicendum q per hoc argumētū deceptus est Antonius archyepus dicens q ⁊ si nō ꝺcludat vnuocatiōe entis: tamen eius p̄cisionē demonstrat: salua tamen reuerentia Doc. Sed salua sua reuerētia: q: nullatenus demonstrat: sed est quedaz friuola ratio pluribus fallacijs corrupta: sicut supra expositum est. Licet ēt intellectus noster poteſt esse certus de aliquo q sit ens. i. substātia vel accidens: ⁊ ignorare de quolibet membro determinato. an sit substantia: nō p̄pter hoc oportet ponere cōceptum p̄cisuz: sed bene op3 cōcedere q ens significat suo vni cō cōceptu: non soluz substantiā: sed substantiā cum accidente: vnū quidez p̄mario: ⁊ aliud secūdario: sicut dictū est q maior subintellecta est falsa: patebit duabus rationibus alijs ab his que supra posite sunt. Nam aliquis intellectus est certus de relatione q sit ens: ⁊ ignorat an sit ens reale vel rōnis. Similiter de numero ⁊ de tempore. ergo si regula eoz est vera: sequit q ens dicat cōceptum vnuocuz p̄cisuz ad ens reale ⁊ ens rōnis. qō est ꝺcta Francisci in prologo primi sñaz. q. 4a. in p̄mo p̄ncipali. Ubi probat ⁊ntuor rationibus q ens non pōt esse vnuocū ad ens reale ⁊ ens rōnis. Ad 2o. Aliqs intellectus pōt esse certus q ens dicat cōceptū tertiū p̄cisum: ⁊ tamen multi dubitant an sit vnuocus an analogus. Si ergo eoz regula esset vera: sequeret q ceptus entis esset vnuocus ad conceptū vnuocū ⁊ analogus ⁊ sic cōceptus analogus esset vnuocus. vnde patet q regula eoz est falsa. Ad 16m dicendū q illa ctractio est solū fm modus cōcipiendi: ⁊ nō fm rem cōceptam. loquendo de ente qō īmediate diuidit in .x. p̄dicamenta. Ad 17m dicendū q ille cōceptus est idez vtriqz si simul sumant idemptitate p̄portionis. Et illa regula intelligit q illa que sunt eadem eidem singulariter ⁊ fm pliciter tento ⁊ fm eundē modū significandi: sunt eadez inter se: ⁊ nō aliter: vt infra patebit in hoc. 4. q. 3. ar. 3. Ad 18m dicenduz q illud dicit p̄rius fm naturam a quo non cōuertit cōsequētia subsistendi: si sit p̄rius fm conceptū ⁊ vocez simul. non autē si sit p̄rius fm vocem tm̄. Manifestum est. n. q omnis canis latrabilis est canis: non tamē quodlibet de quo verificatur canis: est canis latrabilis. p̄pter hoc tamen nō sequitur q canis precedat p̄oritate nature ⁊ fm cōceptum eanē latrabilem: q: nō esset equinocū. licet igitur hoc nomen ens fm vocem sit cōmunius q3 substantia: non tm̄ fm cōceptū p̄cium et qdditatiuū ⁊ primariū. Cum eius p̄prius ceptus qdditatiu⁹ sit p̄prius cōceptus substantie. Et hz etiam fm cōceptum hoc nomen ens ad plura se extendat q3 substantia: tamen hoc est fm diuersum modum cipiendi aut significandi. Ad 19m dicenduz q ille ceptus ad quem omnia resoluunt est conceptus entis: fm q ens distinguit ctra nihil. Dicendum vlterius q omnis conceptus creaturaz resoluitur in conceptum dei: fm q significatur nomine entis: cum habitudine ad men ad creaturas: fm q dependet creature a deo. Ad 20m dicendum q intellectus intelligens ens commune cōmunitate attributionis aut p̄portionis deo ⁊ creaturis: intelligit vez: non tm̄ sequitur q entis est p̄cisus conceptus: vt satis declaratum est. Ad 21m dicenduz q hz plura nō possunt differre ⁊ conuenire in vno cōceptu fm eundem modum concipiendi: differunt tamen fm diuersum modum concipiendi. Dictum est enim q ens significat p̄priaz rationem substantie de principali significato cum habitudine ad accidens: vnde significat accidens secundario ⁊ terminatiue. Substantia vero significat eandem rationez absolute. Inde est q ens p̄dicatur in recto de accidente: secundario tamen: substātia vero in obliquo. Ista enim est vera: accidēs est ens. Ista tamen est falsa. Accidens est substantia: p̄prie tm̄ loquendo. Sicut enim accidens non est ens sed magis

entis

entis: vt pz. 7°. huius: ita accidēs est ipsius substantie: lz non sit substantia. ¶ Ad vigesimū secundū negat maior sed sufficit q̄ sit diuersus modus cōcipiendi: vel q̄ vnuz significet plura vno conceptu analogo: aliud vero q̄ significet plura disiuncte. ¶ Ad vigesimū tertiū dicenduz q̄ pz solutio in solutione ad vigesimū. ¶ Ad vigesimuz quartum dicendū q̄ lz illud quod se habet ex additione quantum ad rem significatam p̄supponat aliud: non tamen illud quod se habet ex additione q̄ntum ad modū significandi vel ꝯcipiendi. ¶ Ad vltimuz dicitur q̄ ratio sapientie que cōuenit deo ꝛ hominibus non solum differt fm finitum ꝛ infinitum: sed etiam fm diuersum moduz essendi: quia cōuenit deo fm eius essentiaz: hominibus vero participatiue.

¶ Vbi supra in Doc. S. et philosopho.

a **Dextum** sic ꝓceditur. Videt q̄ ens non possit significare conceptum disiunctuz: ita q̄ conceptus entis esset significare substantiam vel accidens. Nā fm Dionysium est perfectius q̄ vluere: q̄ simplicius. ens ergo quod significat esse habet conceptuz simplicissimum: sed cōceptus disiunctus non est simplicissimus. re linquitur ergo q̄ ens non significat cōceptuz disiunctuz. ¶ Preterea 2°. Omnis cōceptus disiunctus comprehēdens in se duos cōceptus simplices virtualiter resolubilis est in cōceptuz priorem. Si ergo ens dicat cōceptum disiunctū: necesse erit ponere vnum cōceptuz priorez cōceptu ipsius entis. et sic ante ens erit ens. quod est absurdum. Igit ꝛc. ¶ Preterea 3°. Simplicis operationis debet esse simplex obiectum: sed operatio intellectus est simplicissima. ergo eius obiectuz dz esse simplicissimū. Cum ergo ens sit obiectū intellectus: sequit q̄ sit simplicissimuz: et sic idez quod prius. ¶ Preterea 4°. Jd qō significat cōceptuz disiunctuz: non prius significat vnum q̄s aliud. Si ergo ens significaret substantiam ꝛ accidens disiunctim: sequeret q̄ non significaret substantiaz p̄mo: ꝛ accidens secūdario quod est cōtra cōmunem rationez analogi. Igitur ꝛc. ¶ Preterea 5°. Unūquodq̄z nomē determinatuz est impositus ad significandum vnuz determinate: quia quod non vnuz determinate significat nihil significat: vt patebit in hoc. 4°. q. 7. ar. 3. Sed id quod significat duo disiunctim: non significat vnū determinate. Ergo ens nō esset vnum nomen: sed plura. Uel oportet dicere q̄ significat vnū determinate. ¶ Sed contra. Si ens nō significaret substantiaz ꝛ accidens disiunctim: videtur q̄ oporteret ponere conceptū tertiū p̄ter conceptum substantie ꝛ accidētis: cum intellectus pōt esse certus q̄ aliquid sit ens: ignorando an sit substantia vel accidens. ¶ Ad idem est Herueus in suis quolibetis quolibeto scōo. Et Antonius archyepiscopus in hoc. 4°. q. 10ª. Et plurimi alij moderni. Igitur ꝛc.

Respondeo dicendum q̄ in presenti scola Doc. S. hodiernis temporibus est triplex modus dicendi fm diuersos Doc. in doctrina Doc. sancti pitissimos negantes tertiū conceptuz p̄cisiuz. Quidam enim dicunt q̄ ens significat ꝯceptuz disiunctuz: qui cōceptus est vnus vnitate ꝓportionis siue analogie. Ens enim fm eos significat substantiaz vel accidens: ita q̄ sit sensus. substantia est ens. i. substātia est substātia vel accidens. Et dicunt q̄ intellectus potest esse certus de aliquo q̄ sit ens. i. substantia vel accidens ignorando vtrum esset substantia determinate vel accidens determinate. Et huius opinionis est Herueus vbi supra qui plures habet sequaces. dicit enim ibidem sic. q̄ dicitur q̄ de aliquo potest esse certuz q̄ sit ens ꝛ dubiū vtrū sit determinate q̄ntitas hoc nō est: q̄ ens dicat vnā rationem simpliciter vniuocā. essentialez istis p̄dicamentis: sed hoc est quia cōceptus disiunctus potest esse certus dubia veritate cuiuslibet partis per se accepte. Uñ possum esse certus q̄ sor. stat vel sedet. Et ignorare que illarum partium sit vera. Et tamen stare vel sedere nō dicit aliquem cōmunē ꝯceptū simplicē essentialē alicui rei cōuenientē. Nec ille formaliter. Ex quo pz q̄ negat intellectum simplicē entis. ¶ Alij vero sunt qui dicunt q̄ ens non significat vnum conceptuz disiunctum: sed significat decem ꝯceptus īmediate: fm q̄ sunt. x. p̄dicamēta: vt pz per versorez in hoc. 4°. q. p°. dicūt enim q̄ tot sunt ꝯceptus entis: quot sunt genera prima. ꝛ ex illis fit cōceptus vnus dumtaxat vnitate analogie ꝛ proportionis ad primū quod claudit in conceptibus alioꝝ. Alij vero dicunt q̄ ꝯceptus entis est aliqualiter vnus ꝛ aliqualr diuersus. Unus quidem q: alioꝝ est attributio ad primū: quod claudit in conceptu alioꝝ. Aliquo modo diuersus quia de primo ente dicit ens fm se: ꝛ de alijs vero fm ordinē ad ipsuz: ꝛ isti volunt q̄ ens significet vnico cōceptu ꝛ vnica impositione substantiā ꝛ accidēs. Significat enim substantiaz cum habitudine ad accidens. habitudo autē non potest significari cum nō possit intelligi sine eo. Ad quod terminatur. ideo significat secundario accidēs. ꝛ talis conceptus entis nō est precisus a conceptu substātie: sed est proprius conceptus substantie: cum alio modo significandi et cōcipiendi: videlicet cum cōcretione ꝛ habitudine ad accidens. Unde isti dicunt q̄ cōceptus entis potest capi dupliciter: vt pz per Thomā anglicuz in p° sñaꝝ. di. 3. q. 1. Uno modo vt est res quedaz. ꝛ sic est vnus numero. Alio modo per respectum ad res cōcipibiles: vt. s. est representatiuus reruz cōceptarū: per quez modum est ratio eaꝝ ꝛ dicitur ratio substantie nominū: ꝛ sic est vnus vnitate ꝓportionis: inquantuz accidens hz ꝓportionez ad substantiaz. Unde pbs videtur dicere in pluribus locis: presertim in hoc. 4°. ꝛ in p° ethicoruz q̄ ens multa significat et nō fm vnam rem seu vnam rōnez simplicē cōez ipsis: lz mlta significat ad vnū. i. fm q̄ habent attributionez ad vnum: que tamen omnia significat vnica impositione: ꝛ per cōsequēs vnico cōceptu. Licet enim duo modi p̄dicti videant pluribꝰ ꝓbabiliores: hic tamen tertius videt esse verisimilior ꝓpter rationes ante in cōtrarium deductas. Quia tamen prima opinio est famosa ꝛ venerabilium doctoꝝ circa scolā Doc. S. in sudantiū dicendum est ad argumenta. 4°. Lec. 1. p°. Lec. 6.

Ad primum igitur dicendum q̄ ens quod diuidit in. x. p̄dicamenta. ꝛ si impositū sit ab actu essendi: significat tñ essentiā cui cōpetit esse: a qua dependet esse accidētis. Unde licet esse sit simplicissimū: nō tñ oportet q̄ ens sit simplicissimū. imo est confusissimū: cum de omnibus vniuersaliter p̄dicet. ¶ Ad scōm dicendū negando maiorem: sed sufficit q̄ sit resolubilis in vnum principalem: qui est prior cōceptu minus principali. non autem oportet q̄ resoluatur in cōceptum priorem vtroqz: sed sufficit q̄ sit habitudo vniꝰ ad alterum: non amboꝝ ad vnum tertium: sicut supra dictum est. ¶ Ad tertium dicendum est q̄ lz operatio intellectꝰ sit simplex fm essentiā. Est tñ multiplex fm virtutē. ꝛ ideo ens est simplex fm primariū eiꝰ ꝯceptuz: lz scōm importet fm diuersuz modū ꝯcipiēdi: vt expositū est. ¶ Ad q̄rtū dicendū q̄ si illud q̄ō significat cōceptuz disiunctū significet sine ordine aliquo verus est illud q̄ō assumit: sed ens significat substantiā vel accidēs: ordine tñ q̄dā inq̄ntū accidēs hz ꝓportionē ad subaz. ¶ Ad vltimum dicendū q̄ nomē vniuocū q̄ō est vnū vnitate vniuocatiōis: est ipositū ad significādū vnū determiate. Ad quēdo de īmediato significato eiꝰ: lz nomē analogū ē ipositū ad significādū vnū p̄cipalr. Aliō vo scōario. Uñ sic nomē analogū nō ē simplr vnū: lz vnū vnitate ꝓportiōis: ita suffic q̄ significatū eiꝰ sit vnū vnitate ꝓportiōis: que importatur per ipsum nomen: sub disiunctione quadaz. ¶ Vbi supra in doctore sancto ꝛ philosopho.

a **Dseptimum** sic procedit. Uidetur q̄ ens non predicetur ydemptice de substantiā ꝛ accidente. Nam illud quod predicatur analogice: nō

predicatur ydemptice de analogatis seorsum sumptis: cum cõueniat omnibus: sed ens predicatur analogice de substantia ⁊ de predicamentis accidentium: videtur igitur ꝙ non predicetur ydemptice. ¶ Preterea secundo. Illud quod predicatur ydemptice de aliquo: conuertibiliter predicatur de eo sicut sor. est sor. homo est homo: ꝫ ens non predicatur conuertibiliter de substãtia: ergo ⁊c. ¶ Preterea tertio. Nulla est propositio uera: ꝫ illa ĩ quã idem predicatur de seipso. Sed ista propositio relatio est ens reale: non est uerissima: cum aliqui dubitent: igitur ⁊c. ¶ Preterea quarto. Illud quod ponit in numerum contra substantiam: non predicatur ydempti / ce: sed ens ponit in numerum contra substantiam. Addit enim accidens in sua significatione: quod non includit ipa substantia: ergo ⁊c. ¶ Preterea quinto. Si non poneret in numerum sequeretur substantia est: ergo est ens: sed hec ꝓñtia non valet: rosa enim in hyeme est substantia: ⁊ tamen non est ens. Cum non existat in rerum natura: sed solum in anima: igitur idem quod prius. ¶ Sed contra. Illud cuius proprium significatum est significatum alterius: predicatur de alio ydemptice: sicut sortes est sortes: homo est homo: sed propria ratio entis est ratio substantie: vt supra concessum est articulo precedenti igitur ens predicatur ydemptice de substantia.

Respondeo dicendum: ꝙ ens potest accipi dupliciter. Uno modo participialiter: vt idem est quod existens ⁊ sic ponit ĩ numerum contra substantiam: ⁊ non predicatur ydemptice. Alio modo accipitur nominaliter: vt idem est ꝙ habens essentiam: cui competit esse per se primo ⁊ principaliter. Et hoc modo dupliciter potest considerari. Uno modo secundum communitatem vocis. Et sic non predicatur ydemptice nec conuertibiliter. Alio modo secundum significatum eius: ⁊ sic quidam dicunt ꝙ predicatur ydemptice de substãtia: ita ꝙ sit sensus: substantia est ens: idest substantia est substantia: ⁊ quantitatis est ens idest quantitas est quantitas. Et hoc secundum viam illorum qui ponunt ens immediate significare. x. conceptus secundum proportionem tamen quam habent adinuicem: quod sic probant: quia illud quod non ponit in numerum contra subiectum: predicatur ydemptice: sed ens nominaliter sumptum ĩmo facit propositionem de est secundo adiacente secundum ꝙ doctores volunt secundo peryhermenias ⁊ questio an est nõ ponit in numerum: vt patet per philosophum secundo posteriorum: sequit̃ ergo ꝙ ens non ponit in numerum contra subiectum. Et sic erit hec propositio ydemptica substãtia est ens. ¶ Uel aliqui dicunt etiam famosi Doc. Adhuc etiam viuentes: ꝙ ens predicatur ydemptice de quolibet subiecto. Concedunt enim ꝙ ista sit ydemptica. sor. est ens: ⁊ est sensus. sor. est sor. plato est ens. i. plato est plato. Alij tamẽ dicunt ꝙ predicatur ydemptice de decem generibus immediate contentis sub ente: non autem de inferioribus. x. generum. ⁊ dicunt ꝙ quando dicitur sor. est ens: sensus est sor. est substantia. Albedo est ens. i. albedo est qualitas. Nullo modo volunt ꝙ ens significet aliquem conceptum supra conceptum decem generum. Licet tamen hee opiniones sint subtiles: tamen communio: opinio est ꝙ non predicatur ydemptice de substantia ⁊ accidente. ⁊ licet non dicat aliquem conceptum precisum quidditatem: significat tamen illum conceptum ſm alium modum concipiendi ꝫ ipsa substantia vt ex dictis patet. Unde licet non ponat in numerum contra substantiam quantum ad rem principaliter significatam: ponit tamen in numerum quantuz ad modum significandi ⁊ significatum secundarium.

Ad primum ergo dicendum ꝙ illud quod predicatur analogice de duobus que habent ordinem ad vnum tertium sic verum est ꝙ non predicatur ydemptice. si tamen predicetur analogice de duobus quorum vnum habet respectum ad alterum ⁊ non ipsa duo ad vnum. Tertiuz hoc est, dum analogum non dicat conceptum precisum: bene potest predicari ydemptice. Cum ergo ita sit de ente ꝙ non dicit conceptum precisum: vt probatum est: argumentum non cõcludit. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ illud quod predicatur de aliquo ydemptice si non sit communius ſm vocem: predicatur conuertibiliter de eo. non tamen oportet si id predicatum sit communius ſm vocem: ⁊ preferatum dum habet alium modum concipiendi ⁊ significandi. sicut est de ente ⁊ substantia. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ nulla est verior ista: Substantia est ens ſm significatum similiter relatio est ens: cognitis significatis terminorum. Licet enim aliqui dubitent an relatio sit ens reale: hoc est ex ignorantia significati huius termini relatio ⁊ modorum eius significandi ⁊ propter communitatem huius termini entis qui est communis ſm vocem propter concretionem quam importat ad accidens. ¶ Ad quartum dicendum: ꝙ ens nominaliter sumptum quantum ad principale eius significatum non addit aliquid supra substantiã sed solum quantum ad modum concipiendi ⁊ intelligendi: ⁊ quantum ad secundarium significatum eius. ¶ Ad vltimum patet solutio. quia licet non valeat consequentia: rosa est substantia: ergo ens: capiendo ens participialiter: valet tamen rosa est substantia: ergo est ens: capiendo ens nominaliter.

¶ Ibi ĩ Doctore Sãcto ⁊ philosopho. Ita vero ⁊ ens multipliciter dicitur.

Lectio. 1.

Octauum sic proceditur. Uidetur ꝙ priuationes ⁊ negationes aut motus similiter ⁊ dispositiones nõ possint dici entia. Illã omne ens creatum vel est substantia vel accidens: sed negatio non est substantia: cum non habeat esse per se subsistens: neque est accidens: cum non causetur a principijs subiecti: cum etiam non insit alicui subiectiue. Igitur ⁊c. ¶ Preterea secundo. Quod ẽ destructio siue negatio entis: non ẽ ens. Sed negatio ẽ priuatio entis. Similiter ⁊ priuatio ẽ carentia entis: igitur nõ sũt entia. ¶ Preterea tertio. Malum ẽ priuatio: ⁊ tamen non ẽ ens. Alias deus esset causa mali. cum de⁹ sit vniuersalis causa entis: igit̃ ⁊c. ¶ Preterea quarto. Illud quod ẽ via ad non esse non ẽ ens: sed motus ⁊ mutationes capiunt denominationem a terminis ad quos: sed terminus corruptionis ẽ non ens: ergo corruptio ẽ non ens: ergo nõ est ens. quia si vnum cõtradictorium verificabitur de aliquo alterum remouebitur. ¶ Preterea quinto. Si negatiões esset entia. Sequeretur ꝙ nihil esset ens. qz nihil ẽ negatio quedam. ⁊ sic nihil est aliquid quod contradictionem implicat. Uidetur ergo ꝙ priuationes ⁊ negationes sint non entia. ¶ Preterea sexto. Si sic sequeretur ꝙ ambo extrema contradictionis essent entia ⁊ sic contradictio esset oppositio inter ens ⁊ ens. quod est contra philosophum in hoc. 4°. ꝓñtia. quia vnum extremum ẽ ens. alterum vero est negatio entis. sicut sedere non sedere. ens ⁊ non ens. Si ergo negatio sit ens. ambo extrema contradictionis erunt entia. quod ẽ absurdum. igitur ⁊c. ¶ Sed contra ẽ philosophus in textu dicẽs. Ita vero ⁊ ens multipliciter dicitur. sed omne ad vnum principium. hoc. n. qz substãtie entia dicuntur illa vero qz passiones substantie. alia vero qz via ad substantiam. vt corruptiones. aut priuationes. aut qualitates. aut effectiua. aut generatiua substantie. aut ad substantiam dictorum. aut horum cuiusdam negationes aut ẽ. quapropter ⁊ non ens esse nõ ens dicimus.

Respondeo dicendum ꝙ multipliciter aliqua dicuntur entia. Nam alia dicuntur entia. vt dicit hic Doc. S. qz per se habent esse. sicut substantie que principaliter ⁊ per prius dicuntur entia. Alia vero que sunt quedam passiones siue proprietates substantie sicut per se accidentia vnicuiusq; substantie. Quedam autem dicuntur entia. quia sunt via ad substantiam. sicut motus generationis. Alia aũt dicunt entia quia

quia sunt corruptiones substantie: corruptio enim est vna ad non esse: sicut generare est via ad substantiam: ⁊ quia corruptio terminatur ad priuationem: sicut generare ad formam: conuenienter etiam ipse priuationes formarum substantialium esse dicuntur. Et iterum qualitates ⁊ accidentia quedam dicuntur entia quia sunt actiua ⁊ generatiua substantie: vel eorum que secundum aliquam habitudinem predictarum ad substantiam dicuntur: vel secundum quācunq; aliam. Item negationes eorum que ad substantias habitudinem habent: vel etiam ipsius substantie esse dicuntur. Unde dicimus non ens esse non ens quod non diceretur: nisi negationi aliquo modo esse cōpeteret. ℍec ille. Ex quibus patet ꝙ negationes priuationes motus ⁊ corruptiones dicūtur entia quod potest sic probari: quia illud per quod potest affirmatiue bene responderi ad interrogationem factam per an est: dicitur ens sed predicta sunt huiusmodi: dum enim queritur an priuatio sit: bene respondetur ꝙ est: ⁊ sic de alijs ergo sūt entia. ¶Unde aduertendum primo est secundum Doctorem Sanctum in secundo sententiarū distinctione. 34. questione prima articulo primo in corpore ꝙ ens multipliciter dicitur. Uno modo dicitur ens quod diuiditur in decem genera: ⁊ sic significat aliquid in natura existens siue sit substātia vt homo: siue accidens vt color. Alio modo dicitur ens quod significat veritatem propositionis: prout dicitur ꝙ affirmatio est vera: quando significat eē de eo quod est: ⁊ negatio quando significat non esse de eo quod non est. Et hoc ens compositionem significat: quaz intellectus componens ⁊ diuidens adinuenit: quecunque ergo dicuntur entia primo modo. Sunt entia secundum primum modum: quia omne quod habet esse naturale in rebus potest significari per propositionez affirmātiuam esse: vt cum dicitur homo est vel color est: nō autē omnia que sunt entia q̄ ad secundum modum: sunt entia quantum ad primum: quia de priuatione ⁊ de cecitate formatur vera affirmatiua predicatio: cum dicitur ceci/ tas est priuatio visus. Nec tamen cecitas est aliquid in rerum natura: sed est magis alicuius remotio entis. Et ideo priuationes ⁊ negationes dicuntur esse entia quantum ad secundum modum: sed non quantum ad primum. Ens autem secundum vtrunq; istorum modorum diuersimode predicatur: quia secundum primum modum acceptū: est predicatum substantiale: ⁊ pertinet ad questionem qd est. Sed quantum ad secundum modum est predicatum accidentale: vt Cōmentator dicit quinto metaphysice: ⁊ pertinet ad questionem an est. ℍec ille. Idem sententialiter perhibet in primo sententiarum distinctione. 9. questione quinta articulo primo. Et in quolibet questione. 9. 2. ar. 2. in corpore. ¶Et si arguatur ab eo quo res est vel non est: dicitur oratio vera vel falsa: videtur ergo ꝙ veritati cuilibet propositionis debeat correspondere aliqd esse in re. Cum igitur priuationes non habeant esse in rerum natura. Uidetur ꝙ de eis non possit formari propositio affirmatiua vera. Ad hoc respondet Doctor Sanctus in primo sententiarum vbi supra ad quintum dicēs: ꝙ secundum Auicennam de eo quod nullo modo est nō potest aliquid enuntiari. Ad minus enim oportet ꝙ de quo aliquid enuntiatur: sit apprehensum ⁊ ita habet aliquod esse: ad minus in intellectu apprehendēte: ⁊ ita cōstat ꝙ veritati semper respondet aliquid esse. ℍec oportet ꝙ semper correspondeat sibi esse in re extra animam cum ratio veritatis compleat in ratione anime. ℍec ille. Et si iterum arguatur: omne ens dicitur res: cum res cōuertatur cum ente: ergo si negationes ⁊ priuationes dicūtur entia: oportet ꝙ sint res quedam. Sed res dicitur ꝙ habet esse ratum ⁊ firmum in natura. Ergo negationes ⁊ priuationes habent esse ratum ⁊ firmuz in natura. Sz hoc est falsum: ergo non debent dici entia. ¶Ad hoc respondet Doctor Sanctus in secundo sententiarum distinctione. 37. questione prima articulo primo in corpore: dicens ꝙ nomen rei dupliciter sumitur. Simpliciter enim dicitur res quod habet esse ratum ⁊ firmum in natura: ⁊ dicitur res hoc modo accepto nomine rei: secundum ꝙ habet quidditatem vel essentiam quādaz. Sed quia res per suā essentiam cognoscibilis est: transumptū est nomē rei ad omne illud quod in cognitione vel in intellectu cadere potest secundum ꝙ res a reor reris dicitur ⁊ p hūc modū dicuntur res rationes que in natura rerum esse ⁊ non habent: secundum quem modum etiam negationes ⁊ priuationes res dici possunt: sic̄ ⁊ entia rationis dicantur. ℍec ille. Eandez rōnem ponit primo sententiarum distinctione. 25. questione vnica articulo quarto in principio corporis. ¶Aduertendum est vlterius 2° secunduz Doctorem Sanctum in presenti lectione ꝙ predicti modi entium ad quattuor genera reduci possunt. Nam vnū eorum quod est debilissimū est tantum in ratione scilicet priuatio ⁊ negatio: que dicimus in ratione esse: de eis. n. ratio negotiatur quasi de quibusdam entibus: dum de eis affirmat vel negat aliquid. Aliud autem huic proximum in debilitate est secundum ꝙ generatio ⁊ corruptio ⁊ motus entia dicuntur. ℍabēt enim aliquod admixtum de priuatione ⁊ negatione. Nam motus est actus ī perfectus: vt dicitur tertio physicorum. Tertium autez est quod quidem nihil habet de non ente admixtum: habet tamen esse debile: quia non per se sed in alio: sicut sūt quantitates: qualitates: ⁊ proprietates substantie: quartū autem genus est quod est perfectissimum: quod scilicet habet esse in natura atqz admixtiōe priuationis: ⁊ habet esse firmum ⁊ solidum: quasi per se existens: sicut sūt substantie: ⁊ ad hoc sicut ad principale ⁊ primuz: omnia alia reducuntur. Nam qualitates ⁊ quantitates dicuntur eē: inquantum insunt substantie: motus autem ⁊ generationes: inquantum tendunt ad substantiam vel aliquid predictorum: priuationes autem ⁊ negationes: inquantum remouent aliquid trium predictorum. ℍec ille formaliter. ¶Ad argumenta autem solutio sufficienter ⁊ clare patet ex dictis Doc. S. in corpore adductis. 2.2.cō.6.

¶Ibi in Doctore Sācto ⁊ philosopho. Ubiqz vero prope primi ⁊c̄.

a **Bonum** sic proceditur. Uidetur ꝙ huiꝰ scientie non sit cōsiderare principaliter de substantia: nec etiam habeat considerare de omnibus substātijs. Nam scientia diuina principaliter habet considerare de deo: sed deus non est substantia cum non contineat in genere substantie: ergo hec scientia cum sit diuina: non habet principaliter considerare de substantia. ¶Prete rea secundo. ℍec scientia cum sit perfectissima: vt supra habitum est. liº. 1. q. 2. 2. ⁊ liº. 3. q. 2. 2. habet considerare de perfectissimis: sed beatitudo est perfectior q̄ sit substantia creata: cum felicitas sit perfectio ⁊ finis creature: ergo videtur ꝙ hec scientia principalius habeat considerare beatitudinem: ⁊ per consequens principalius accīs q̄ substantiam quia beatitudo saltez humana est accidēs ⁊ operatio perfectissima hominis: vt patet. 10. ethycorū. Lectio. 10. ¶Preterea tertio. Quod cōsideratur in aliqua scientia propter alterius cognitionē acquirendam: non principaliter consideratur in illa scientia. Sed substantia consideratur in methaphysica propter cognitionem entis acquirendam: ergo substantia non principaliter consideratur in hac scientia. ¶Preterea quarto. Si hec scientia considerat de omnibus substantijs: sequeretur ꝙ alie scientie superfluerent ⁊ ꝙ hec scientia esset scientia specialis: nec differret ab eis. ℍec sunt inconuenientia: igitur. ¶Sed contra est philosophus in littera dicēs. Ubiqz vero prope primi est scientia: ⁊ ex quo alia procedunt: ⁊ propter quod dicuntur: ergo si est hec substantia substantiarum: oportet principia ⁊ causas habere philosophum ipsum: omnis autem generis ⁊ sensus vnius: vnus est ⁊ scientia vt grammatica vna ens omnes speculatur voces: quapropter entis inquantum ens quascunq; species speculari vnius est scientie genere: species autem specierum.

Respondeo dicendum primo: ꝙ licet huiꝰ scientie sit considerare omnia entia: tamen eius est principaliꝝ considerare ſbaꝫ: quod sic probat pbs fm Doc. S. in littera. Omnis scientia que ē de pluribus que dñr ad vnum primū: est proprie ⁊ principaliter illius primi: ex quo alia dependent fm esse: ⁊ pter quod dicunt fm nomen: ⁊ hoc vlr verum est. Sꝫ ſba est hoc primū inter oīa entia: vt ex supradictis patet ar. 4. ⁊ 5. ergo pbs primus qui considerat oīa entia prio ⁊ principaliter bēt considerare principia ⁊ cās ſbaꝝ: ⁊ p consequens eius considerato primo ⁊ principaliꝝ est de substantijs. ¶ Dicendū 2°: ꝙ huius scie est considerare de omnibus ſbijs: quod sic probat pbs. Nam oīuꝫ eoꝝ que sūt vnius gñis: est vnus sensus ⁊ vna scia: sicut visus de omnibus coloꝝibus: ⁊ grāmatica ꝓsiderat omnes voces: sed oīa entia sunt vnius gñis aliquo mō: ergo opꝫ ꝙ omnes ſpēs eius pertineant ad considerationē vnius scie que est gñalis: ⁊ ſpēs entium diuerse ptineant ad species illius diuersas. ¶ Unde aduertendū est primo fꝫ Doc. S. ꝙ non opꝫ ꝙ vna scia consideret de oībus speciebus vnius gñis fm proprias rōnes singularū specieꝝ: ſꝫ fm ꝙ conueniunt in gñe: fm autem proprias rōnes ptinent ad ſpāles scias. Ideo pbs dicit ꝙ vnius scie gñe. i. gñalis est considerare de oībus ſpēbus entis ⁊ speꝝ ſpāliuꝫ scietiarum diuersas ſpēs: sicut pꝫ in proposito. Nam inquātum sunt entia vel ſbe pertinent ad considerationeꝫ huius scientie. Inquantū autē talis vl talis ſba: vt leo vel bos: pertinent ad scias ſpāles: ⁊ per hoc pꝫ solutio ad vltimū argumentum. ¶ Sed sciendū 2° ꝙ licet hec scia sit generalis quantū ad consideratoꝝ extensionē q: considerat oīa entia: est tamen scia vna vnitate specifica quantū ad rōnē formalem considerandi. Considerat.n. oīa inquantū conueniunt in vna rōne entis que lꝫ sit vīs quātū ad attributionem: est tn propria quantū ad informationem. ¶ Ex predictis aūt oriuntur alique difficultates. ¶ Primo nāqꝫ si omnia entia haberent ordinem ad ſbam. Sequeret ꝙ accidentis ad ſbam eēt comparatio. Et per cōs ens diceretur vnīoce de ſba ⁊ accidente: cū compatio non sit: nisi in vnīocis: vt pꝫ. 10. huius. Secūdo si oīa que sūt vni⁹ generis sit vnus sensus: sequit ꝙ sonoꝝ ⁊ coloꝝ sit vn⁹ sensus: cum sonus ⁊ color sint eiusdem generis. s. qualitatiꝰ. ¶ Ad p^m respondet Albertus i prima pte sūme. q. 34. 1. Ubi sic ait ꝙ cōparationes duobus modis fiunt. Uno° per intensionem forme que vna rōne inest. Utriqꝫ cōparatoꝝ: ⁊ sic verꝝ est ꝙ fundant super pure vnīocū: vt albus albioꝝ albissimus. Alio° fundant super vnam formam: que secundū gradus maioris aut minoris pfectionis est i comparatis: ⁊ sic sufficit cōitas analogie: sicut dicimus ꝙ intellectualis est homo: itellectualioꝝ angelus: intellectualissimus Deus. Et hic est sensus Arist. Uñ dic: qui crediderūt aliq vnīoca eē pp hoc ꝙ apparant: non sufficienti crediderūt signo. Compationi.n. sufficit ꝙ vna aliqua forma sit incōparatis vel fm intēsionē ⁊ remissionem: vel fm gradus diuerse pfectionis. Et sic dicit de⁹ iustissimus: sapientissimus: ⁊ i ſba: ⁊ eētia pstantissim⁹: Hec ille formaliter. ¶ Idem innuit Doc. S. in de potentia. q. 7. ar. 7. ad 14^m. Ut supra adductū est. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ licet sonus ⁊ color sint eiusdem generis prædicamentalis remoti: differunt tamen genere obiectuali hoc est fm diuersas rōnes obiectuales īmutant diuersimode potentias: vt ex supra dictis pꝫ: ideo eoꝝ sūt diuerse potentie. ¶ Unde aduertendū est 3° fm Doc. S. i p^a secunde. q. 54. ar. 2. ¶ Ad p^m ꝙ in distinctione potētiaꝝ vel habituū non est cōsiderandū ipsum obiectū māliter: sed ratio obiecti differens spē vel gñe. Quānis autē cōtraria spē differant diuersitate rerum: tamen eadē est rō cognoscendi vtrūqꝫ: vnum cognoscit per reliquū. Hec ille. Idem habet Doc. S. i prima parte. q. 1. ar. 3°. i corpore ⁊. q. 77. ar. 3. ad secundum ⁊ tertium: ⁊ ita econtra quecunqꝫ differunt in ratione cognoscendi aut monendi licet conueniant in genere. Nature tamen pertinēt adnexos vel potentias.

Ad primum igitur dicendum: ꝙ in illo termino ſba potest principaliter intelligi duplex comparatio. Una ſba ad entia creata: ⁊ sic intelligitur questio. s. ꝙ methaphysicus pncipaliter hꝫ considerare de ſba: lꝫ habeat considerare oīa alia entia creata vel potest esse comparatio ſbe indifferenter ad ens creatum ⁊ ad ens increatū: ⁊ hoc duplr pōt intelligi. Uno° loquendo de contentis sub vno obiecto: ⁊ sic methaphysica principaliter bēt considerare de ſba vel de pncipijs: ⁊ sic pōt concedi ꝙ methaphysicus principaliꝝ considerat de deo tanqꝫ de principio sui obiecti: ⁊ de ſba tāqꝫ de pncipaliori parte subiectiua. ¶ Et qñ dicit ꝙ deus non est substantia: dōm: vt dicit Doc. S. in de potentia. q. 1. ar. primo: ꝙ licet in deo non ponamus ſbam rōne subsistādi: ponimus tamen in deo ſbam rōne subsistentie: qr tamen substantia que est primū predicamentū significat aliquid subsistens ⁊ alteri ſbm: deus autem nulli subiicitur: ideo deus non est ſba loquendo de ſba predicamentali: sed est substantia eminentiori modo. ¶ Ad 2^m dicendum: ꝙ duplex est beatitudo: vt pꝫ p Doc. S. in 1^a 2^æ. q. 3. 2. 4. quedam est beatitudo per cōtiā ⁊ talis est diuina essentia: ⁊ talis est perfectior qꝫ ſba creata. Alia est beatitudo participata. Et talis pōt duplr considerari. Uno mō vt est accidens: ⁊ sic est imperfectior qꝫ ſba quantuꝫ ad rōnē entis: cum non sit ens nisi in subiecto. Alio mō potest considerari prout est quedam opatio īmanens perficiens intellectum: ⁊ sic bene pōt esse perfectior ipsa ſba: nihil.n. prohibet aliquid esse perfectius fm aliquid. ⁊ imperfectius fm aliquid. ⁊ simpliciter: loquendo de perfectione priaria ⁊ cōtiali. ¶ Ad 3^m dicendum: ꝙ lꝫ ens principalius consideret ꝝ hac scia qꝫ ſba: tn inter contenta sub ente principalius cōsideratur substantia qꝫ alia entia que dicunt entia per attributionem ad ipsam ſbam. Dictum est.n. superius: ꝙ omnia genera entium cuiuscunqꝫ gradus fuerit reducimur ad ipsam ſbam. ¶ Ad vltimum patuit solutio in corpore articuli.

¶ Q. 3ª. Qualiter ad hanc scientiam pertinat considerare de vno quod convertit cū ente: ⁊ de pribus vnius.

Consequenter restat videre qualiter ad considerationē huiꝰ scie pertineat considerare vnum ⁊ multa: idē ⁊ diuersum. Circa qō duo occurrunt considerada. ¶ Primo qualiter fm proprias rōnes pbs ostendat ꝙ predicta ad huius scie considerationē pertineant. ¶ Secundo qualiter idem ostendat per quasdam cōes rōnes. Quantū ad primum occurrit duplex cōsideratio. ¶ Prima qualiter ad hanc sciam pertineat considerare de vno ⁊ de spēbus vnius. ¶ Secunda qualiter ad hanc sciam pertinet ꝛsiderare de oībus oppositis. Circa primū queruntur nouem. ¶ Primo. Utꝝ ens ⁊ vnū dicant candem naturā. ¶ Secō. Utrū ea que eadem generatione generant ⁊ eadē corruptione corrūpunt: sint eadem realiter. ¶ Tertio. Utrū illa que vni ⁊ eidē sūt eadem: inter se sint eadem realiter. ¶ Quarto. Utrū in omni ente citra primū esse ⁊ essentia realiter distinguant. ¶ Quinto. Utrum esse adueniat essentie vt accidēs eius. ¶ Sexto. Utrum esse sit realiter causatum ab essentia: vt sit solum productum per creationē a deo tāqꝫ propꝛ? et? effectus. ¶ Septimo. Utrum vnum quod convertit cū ente sit idē realr cū vno qō est principiū numeri. ¶ Octauo. Utrū vnū addat aliquā formalitatē seu qdditatē positiuam supra ens: sicut scotiste volūt. ¶ Nono. Utꝝ huiꝰ scientie sit considerare de vno ⁊ de partibꝰ vnius: ⁊ sic vtꝝ fm diuersas partes vnius: ⁊ entis distinguantur partes phylosophie.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pbo. Si igit ens ⁊ vnū. ⁊ ē lec. 1ª.

a B primum sic procceditur. Uīdetur ꝙ ens ⁊ vnuꝫ nō dicāt vnam naturam sed ꝙ differant realiter. Nā si dicerēt vnā nāꝫ: sequeret ꝙ ista ꝓpō cētya: tn vnum

Z. 5. cō. 11.

Z. e. 1. ⁊ com. 3

Lect.6. vnū ens est: consequens est falsū: ⁊ probatū a pho primo phys. Ubi disputat. Cōtra permenidem: pz ät ꝓña: quia quando aliqd predicat de aliquo cōuertibiliter: predicatur de eo cū dictiōe exclusiua: sic si hō est risibilis querit̄ sequit̄ q tū hō est risibilis. C Ꝑ.2°. Diuidens nō significat vnā naturam cū diuiso. sed vnū ⁊ multa diuidūt ens. Igit̄ ⁊c. Maior ꝓbat: qr si diuidēs significaret vnā naturā cū diuiso: tūc cōdiuidēs nō participaret diuisiz: sic si rationale diceret eandem naturā cum animali irrationale non participaret aial: ⁊ sic in proposito multa non essēt ens. quod est manifeste falsum. igitur ⁊c. C Ꝑ.3°. Unū ē dēterminati generis. Ens aūt nō est determinati gn̄is g° vnū ⁊ ens nō dicunt eādē nām ꝓña pz qr illud qō est in aliquo genere determinato: addit aliquid reale in sui trā scēdentia cōsideratū. ⁊ hec est rō Auicēne. C Ꝑ.4°. Si ens ⁊ vnū essent idē realiter. Sequeret̄ q quecūqz oppone ret̄ vnū eidē opponeret̄ ens. sed hoc est fūm qr vnū opponit̄ multo: ens vo nō opponit̄ multo. C Ꝑ.5°. Quā do duo sic se hnt: q vnū corrūpit̄ altero remanente: differūt realiter: sed vnū pōt corrūpi: ente remanente. qō sic ꝓbatur: qr: priuatiue opposita hnt fieri circa idē: ita q ꝑua tio corrumpit habitū: subiecto remanente: vt pz in post p dicamentis: sed vnū priuatiue opponit̄. Ergo corrūpit: suū oppositum ente remanente. C Ꝑ.6°. Unūquodqz dicitur vnū per suā essentiā. sed vnūquodqz creatum dicitur ens per aliquid sibi superadditum. s. per esse quod realiter differt ab essentia vt probabitur postea ar.4. ergo ⁊c. C Si dicat̄ q si accipiat̄ ens participialiter: sic verum est q vnūquodqz dicit̄ ens ꝑ aliquid superadditū: non ante si accipiat̄ nominaliter. C Cōtra eē ens per essentiaz soli deo cōuenit. ergo nullū ens creatum dicit̄ ens ꝑ eēntiā: quocunqz modo accipiat̄ ipsum ens. C Ꝑ.7°. Oē illud quod est ens. est sed non esse quod est est vnuz: quia multitudo est: ⁊ tñ nō est vnū oppositoꝝ verificaret̄ de reliquo in abstracto. ergo ⁊c. Et hec est ratio Antonij andree in hoc. 4. q. 11. per quā probat q si vnum accipiatur ꝓprie ⁊ stricte nō dicit vnā nām cum ente. C Ꝑ.8°. Nomina que significant eandē nām sunt synomina: sed vnuz ⁊ ens nō sunt synomina: qr tunc eēt negatio dicendo ens est vnum: igitur ⁊c. C Ꝑ.9°. Quorū vnuz significat positiuū ⁊ alterū priuatiuū: nō significant eādē nām: cū negatiuū ⁊ positiuū plus differant q̄ duo positiua: sed ens significat aliquid positiuum: vnū vero priuatiuū. igit̄ ⁊c. C Ꝑ.10°. Subiectū ⁊ ꝓpria passio nō significant vnā ⁊ eādem naturā. Cū sint diuersoꝝ predicamentoꝝ. sed ens ⁊ vnū se hnt sicut subiectum ⁊ ꝓpria passio. igit̄ ⁊c. C Ꝑ.11°. Ens ⁊ vnum nō dicūt nām. ergo nō dicunt eandē naturā. Antecedens ꝓbatur qr si sic: sequeret̄ q vbicunqz esset ens: esset principiū mouendi ⁊ quiescendi. cum nā fit talis: vt patet secundo phy. cōsequens est falsum. quia in duo reperitur ens: ⁊ tñ in eo nō reperit̄ talis nā. C Ꝑ 12°. Non differt minus vnū ab ente: q̄ bonum dicit aliā naturā ab ente. qr bonū dicit ordinē ad voluntatem: qr ordo videt̄ esse realis: cū sit esse nā rei: ⁊ sic distinctū realr ab ente. C Sed cōtra est phs in lra di/cens. Si igit̄ ens ⁊ vnum idē ⁊ vna nā. eo q se adinuicē ꝓsequūtur sicut prin^m ⁊ cā: sed nō vt vna rōe ostēsa: nihil ät differt nec si silr suscipiam^r: sed ⁊ popere magis. Idē enim sunt vnus hō ⁊ hō ⁊ ens homo ⁊ homo: ⁊ non diuersum aliquod ostendunt fm dictionem repetitaz hō ⁊ ens hō ⁊ vnus hō: palam enim quare non separantur. Neqz generatione neqz corruptione.

Lect.4. com.3.

Respondeo dicendum q ens ⁊ vnum differant rōne. quod probat phūs duabus rōnib^9 quārum ad primam partē: quaꝝ prima talis est quecunqz duo addita vni nullā diuersitatē afferunt: sunt penitus idē sz ens ⁊ vnum addita alicui nullā diuersitatē afferunt: ergo ens ⁊ vnum sunt penitus idē. Maior ꝓbat. q: quecunqz vni vno tertio cōueniunt ⁊ ei nullā diuersitatez afferunt: eādē sunt eadē. illa inter se sunt eadē. Illa ergo que in eruūt inter se mino: ꝓbatur. Nam idē est dictu hō ⁊ vnus homo ⁊ similiter idem ē dictu ens homo ⁊ homo quod sic probat phs. Nā idem est hominem gn̄ari ⁊ id qō est hō. Cum enim gn̄atio sit via ad esse: nunqnā gn̄atur hō: qn generetur ens hō: que autem simul generant̄ ⁊ corrūpuntur sunt idem. Et similiter apparet de vno nā cuz generatur homo: generat̄ vnus homo. Uñ pz q quando apponit̄ homini ens vel vnum. nō intelligit̄ addi aliqua natura supra hoiem: ⁊ sic ens ⁊ vnū sunt eadez vni. Tertio .s. hoi. ergo sunt eadem^r inter se. Secunda rō est que cunqz duo predicant̄ de substantia alicui^9 rei per se ⁊ nō per accidens: illa sunt idem fm rem sed vnum ⁊ ens sūt huiusmodi. Nam substantia cuiuslibet rei est vnum per se ⁊ nō scōz accn̄s. ⁊ silr substantia cuiuslibet est ens per se ⁊ nō secunduz accidēs. ens ⁊ vnum significant idē fm rē. Mino: pōt sic ꝓbari. si enim ens ⁊ vnum predicarentur de sba alicuius rei per accn̄s ei adduntz: de illo addito iterum necesse est ens predicari. ⁊ p ꝓña vnum qr vnuz quodqz est ens ⁊ vnum. Aut ergo de hoc predicant̄ per se aut per aliquid ei adduntz. Si fm itez est questio ō illo addito. ⁊ sic est procedere in infinitum. Hoc ät est impossibile. g° necesse est stare in primo. s. q substātia rei sit vnum ens per se ipsaz ⁊ non per aliquid sibi superadditum. Scōa pars conclusionis sic ꝓbat̄ a Doc. S. Naz si vnum ⁊ ens non differunt fm rōnē essent noia penit^9 synonima: synonima enim dicunt̄ que significant idez scōz eandē rōnem. Si ens ⁊ vnum nō sunt noia penitus synonima: qr alias esset negatio dicere ens homo ⁊ vnus hō aut ens vnum. qō est falsuz. C Aduertendum est primo elicitue ex ꝓbo fm Doc. S. in presenti lectione q noia plura significare eandē nām pōt intelligi dupl̄r. quedaz enim sunt unuz: quia se cōsequunt̄ adinuicem conuertibiliter. sicut principium ⁊ causa. Quedam uero non solum conuertunt̄ ut sunt idem subiecto: sed etiam sunt unuz fz rōnem. sicut uestis ⁊ indumentum. Unuz. n. ⁊ ens significant vnā nām fm diuersas rōnes. Unde sic se hnt sicut prin^m ⁊ cā: sed non sicut tunica ⁊ uestis que sunt nomina penitus synonima. Hec ille. C Sz ex his oritur difficultas. Nam principium in plus se hz q̄ cā: ut Doc. S. dicit in prohemio phycoꝝ: ⁊ spāl̄r in. 5. hui^9. Si ergo ens ⁊ unum se hz sicut principium ⁊ causa sequitur q nō conuertibiliter se habeant inter se. C Dicenduz q cā capit dupliciter uno mō pro cā que aliquo mō influit i affectuz ⁊ sic principium in plus se hz q̄ cā qr principium a quo fit motus est ꝓncipiuz: nō tñ est causa hoc modo accepta. Alio modo accipitur causa communiter: ut se extendit ad causam per se ⁊ per accidens quocunqz modo accidentis ⁊ sic principium ⁊ causa conuertuntur: ⁊ sunt idem subie co differunt tamen rōne: ut infra patebit in. 5. huius. q. prima ar. 2. ad secundum. Et si arguatur. ratio nature diffinitio quidditas idem sunt: ut patet quinto huius. Si ergo unum ⁊ ens differant rationem uidetur sequi q differant natura ⁊ quidditate. Et sic non dicunt eandem naturam: dicenduz q ratio siue conceptio intellectus est triplex fm Doc. S. in primo sententiaꝝ di. 30. ar. 30. c. quedam est que nō habet fundamentum in re: neqz primū neqz remotū sicut conceptio chimere. quia neqz est similitudo alicuius rei extra animam: neqz consequit̄ ex mō intelligendi rē aliquā nature. ⁊ talis ratio siue conceptio est falsa: ⁊ uocatur chimera alia est ratio que nō habet fūdamentum proximum in re ad extra. sed remotū: qr mediante opatione intellectus ferē ad rem. ⁊ talis uocat̄ ratio rei rōcinantis. sicut rō generis aut speciei. ⁊ secunde intentiones. alie id enim quod significant non est immediata similitudo rei extra animam existentis: sed est aliquid quod cōsequitur ex modo intelligendi rem. que ē extra aniā. C Alia est ratio siue conceptio que est similitudo rei extra sicut hoc qō cōcipitur per hoc nomen homo: est similitudo rei ad extra. ⁊ talis uocatur ratio rei ratiocinabilis. Et habet immediatum fundamentum in re: inquātum res ipsa ex sua conformitate ad intellectum facit q intellectus sit uerus: ⁊ q nomen significans illuz intellectum proprie de re dicatur. hec ille ibidem. ⁊ idem in

Lectio.6. ⁊ cō.11

nuit in de potentia.q.7.ar.6.ꝛ.q.p⁸.ar.primo licet non formaliter .Nō autē tertio modo accepta est duplex ſm Doc.S.in de potentia.q.7.ar.5.in corpore elicitiue.nā quedam est que causatur ab intellectu informato specie intelligibili .que quidem spēs est perfecta similitudo rei ad extra ipsam adequans in assimilando:ꝛ talis vocatur ratio dicens quodquid erat esse.Alia est ratio siue conceptio que causatur ab intellectu nr̄o informato specie intelligibili que quidem non est oīmoda similitudo rei ad extra ipsum adequans in assimilando:sed imperfecte repreſentans .ꝛ talis vocat̄ ratio dicens quid:sed nō quod qd erat esse. ¶Dicendum est ergo ꝙ illa que differunt rōne rei ratiocinantis:ꝛ rōne rei rōcinabilis primomō: non oꝫ ꝙ dicant diuersam nām :ꝛ ꝙ differant realiter:licet illa que differunt rōne rei rōcinabilis:scōmō que est ratio dicens quod qd erat eē.Explicite differant realit̄ vni⁹ enim rei est tantū vna essentia completa.Ens aūt ꝛ vnū differunt rōne non solum ex parte rei ratiocinātis:ſz etiā ex pte rei rōcinabilis'primomodo:nō autem scōmodo Unde argumentū laborat in equiuoco. ¶Aduertenduꝫ est vlterius secundum Doc.S.in presenti lectiōe ꝙ hoc nomen homo imponitur a quiditate siue a natura hominis.ꝛ hoc nomen res imponitur a quiditate in cōi:ſz hoc nomen ens imponit̄ ab actu essendi:hoc vō nomen vnū imponit̄ ab indiuisione est enim vnū ens inditisum .idē autem est quod hꝫ essentiā ꝛ quiditatem per essentiā illā ꝛ quod est per se diuisum.Unde ista tria res vnū ꝛ ens significant oīno idem:sed ſm rōnes diuersas:hec ille formaliter .¶Sed considerandum est diligentius tertio ꝙ vnū dupl̄r accipit̄.vno mō pro vno qō principium ē numeri .Alio modo pro vno quod conuertit̄ cum ente.quidā enim vt dicit Doc.S.in prima parte.q.11.ar.primo ad primum putauerunt idem esse vnum qō conuertitur cū ente :ꝛ vnū quod est principium numeri. ¶Sz diuisi sunt in contrarias opiniones :quaꝝ neutra vā est.Naꝫ pictagoras ꝛ plō videntes ꝙ vnū quod conuertitur cum ente non addit aliquam naturam supra ens sed significat substantiam entis prout est indiuisa:estimauerūt sic se habere de vno quod est principium numeri omnium eēnt substantie sicut de vno quod conuertitur cum ente. ꝛ ga numerus cōponitur ex vnitatibus crediderunt ꝙ numeri rerum.que opinio superius improbata est.Sed econtra Auicenna considerans ꝙ vnum quod est principium numeri addit rem aliquā super substantiam.Alias numerus compositus ex vnitatibus:non esset species quantitatis :credidit:ꝙ vnum quod conuertitur cum ente addat rē aliquā supra substantiam entis :sicut album supra hominē tū primo quia alias esset nugatio dicere ens vnuꝫ. tū secundo quia vnum denominatiue predicat̄ de substātia:sed denoīatiuū est aliqnā a re denoīata.tum tertio qr vnū de genere quantitatis addit aliquid vt dictum est.ſz hanc opinionem reprobat commentator in hoc .4. commento.3.Cuius rōnem etiā adducit Doc.S. in prima parte .Ubi immediate supra quam equiualentur facit in presenti lectiōe.ꝛ tacta est in probatione maioris secunde rationis in presenti corpore.Que talis est.Nam quelibet res est vna per suam substantiā.Si enim per aliqd aliud esset vna quelibet res :cum illud additum iterum sit vnū:ſi illud iterū eēt vnū per aliquid aliud:eēt procedere in ſinitū.quod est inconueniens:ergo standum est in primo.ſ.ꝙ vnaqueqꝫ res est vna per suam essentiam. Unū cōmentator dicit vbi supra.ꝙ Auicenna peccauit in hoc multū ꝛ estimat ꝙ vnum ꝛ ens significant dispositiones additas essentie rei.ꝛ mirum est de isto hoīe: q̄modo errauit tali errore.Et iste audiuit loquentes etiā in nostra lege.Cum quoꝝ sermonibus adimiscet scientiā suā. Hec ille .p hoc volens innuere:ꝙ in hac materia Aui.in secutus est extraneum hoīeꝫ.Quidam autē ad fabulas se cōuertentes:veritatē aūt derelinquentes:arguunt contra aueroim:dicentes ipsum forte emulum :ꝛ anicē. ipugnare appetitu contradicendi magis q̄ amicicia veritatis.
Dicit enim Antonius Andree in hoc.4.q.2.sequens scotum ꝛ eadem questione secūda ꝙ cōtra Aui.Arguit eius emulus cōmentator sic.Si vnū non dicit eandem nām ꝛē.Et paulo post subdit.quicqd sit de pclusiōe illa:tū rō cōmentatoris nō cōcludit:sed peccat dupliciter.ſ.per fallaciā figure dictionis ꝛ equiuocationis.Hec ille. ¶Iuxtā dē sñe est Antonius archiepūs in eodē.q.2.Ubi dicta scoti ꝛ Antonij Andree quasi formali adducit ꝓ se ex ignorantia pessime dispositionis obnubilatus :nesciens predictorum doctorum sophisticas rōnes soluere: easdem adducit: ¶Et reprobat Doc.S.nimia presumptione ꝛ cōmentatorem: velut melius fatear nimia fecilitate contemnit.postq̄ enim recitauit rōnem cōmentatoris: sic ait.hec est ratio in summa cōmentatoris quā explicat allegāder eam approbans.Sed ego intendo ponere rationem icōtrarium ꝙ illa argumentatio ꝛ consequentia non valet ſz Doc.S.in prima parte.q.11ª.ar.1.ad primum eandē ꝓbationem ponat.Hec ille.Iste aūt cum precedentib⁹ doctoribus probat ꝙ dupliciter peccat predicta rō. Primo per fallaciam figure dictionis:mutando quo inquit.sicut hic homo est albus ergo per se vel per accidens.ſi p accidens.ergo per aliud tunc queritur de illo alio:an sit albū per se vel per aliquid aliud.Si per aliud iterum queritur de illo.ꝛ sic est procedere in infinitum.Stādū ergo est in pⁿ.vz.ꝙ homo sit albꝰ per se.Iste enī mod⁹ arguēdi non valet.Quia mutatur quo in quid.Albedo enim ē quo hō est albus.Non tū hꝫ rōnē quod qr albedo nō est alba.Similiter in proposito.Aliud est vnum ipla vnitate que non dicitur vna:sed est id quo aliquid dicitur vnuꝫ. ¶Secundo peccat per fallaciam equiuocationis. Nam sicut per se dicitur dupl̄r primo ꝛ secundo modo.ita per accidens dicitur dupliciter.vno mō vt opponit̄ per scip mo modo.Alio mō vt opponit̄ per se secundo modo. Ens ergo denoīatū:ab vno est vnum per accidens:vt opponitur per se primomō:nō tū vt opponitur per se:fo⁰. Nam vnū cū sit passio entis:predicat̄ de ente p se. scōo modo.Si ergo vltra inferatur ſi per acciāēt.ergo p aliō. ¶Respondetur ꝙ per aliud dicit̄ dupliciter. Uno mō per aliud ab vtroqꝫ extremorum.Alio mo per aliud ab altero extremo tantū. Ens enim est vnum per aliud non primo⁰.sed secūdo modo sicut homo est risibilis nō per aliud ab ipso hoīe.sed per aliud a risibili ꝛ non per aliud ab hoīe.ita diceretur in proposito.hec ipsi vnanimiter. ¶Sed isti nō bene dicunt:adducunt enim dissimilitudinem pro similitudine .ꝛ incidunt in errorem. Manifestum est enim ꝙ aliud est loqui de terminis transcendentibus.Et de terminis spālib⁹:in terminis enim' trāscēdentibus concretum verificat̄ de abstracto.Ista enim est vera entitas ebens.veritas est quodam verum. ꝛ sic ō alijs In terminis aūt specialibus:non oportet ꝙ concretum verificetur de abstracto.Ista enim non est vā:albedo est alba.Unū ſz albū non verificet̄ de albedine :tamen cum cōmentator arguat in terminis transcendentibus: necessariū est dicere:ꝙ vnitas sit ens vnum.Nam ens ꝛ vnum cōuertibiliter se hñt ſm predicationem.Ergo de quocū qꝫ predicatiōe ens predicabit̄ vnū.sed ens predicat de vnitate dicēdo:vnitas est ens ergo ꝛ vnum predicabitur de vnitate dicendo vnitas est vnū:ꝛ sic vnitas non solū ē quo aliqd est vnū.sed ēt est ens quod est vnuꝫ.Unde eorum solutio peccat ſm fallaciam equiuocatiōis.que ē in multiplicitate terminoꝝ trāscendentiū ꝛ specialiuꝫ.vtoꝫ dicere ꝙ cōcedāt ꝙ vnū nō p̄dicat̄ de quocūqꝫ predicat ens. ¶Cōtra hāc autē solutionē adducit predictus archiepūs aliud exemplū in terminis trāscendentibus.Naꝫ in oi ente creato essentia differt realiter ab esse ſm cōem doctrinam .sed qñ arguit eis essentia est per esse:sed esse est ens.Uel ergo per aliqd aliud.Uel per nihil. Dicunt ꝙ esse non est id qō est:sed quo aliqd est .p̄prie loquendo.ſi cut ergo illi dicunt argumentum hoc non valere pariformiter videt̄ dicendū ꝙ argm̄ cōmentatoris nō valet.Sz dōm ꝙ iste Doc.p̄supponit falsuꝫ.presupponit enim ꝙ esse existētie quo aliquid est.sit terminus transcendens. Hoc enim falsum est.Non enim oīa entia hñt eē existētie

tie in rerum natura: nec esse predicat de quocūqz predicat ens. ¶Nec enim est vā: rosa est ens. ¶Non tñ ista est vera rosa est ens existens in rerū nā. Unde pz per hoc q ex emplū nō habet similitudinem cū exēplo cōmentatoris: qz vnū predicat in recto ⁊ in cōcreto de quocunqz predicat ens: vt postea patebit. ¶Similiter instantia: qua p bant predictā rōnem peccare per fallaciā equiuocatiōis: nō valet. qz ō vnaquaqz natura positiua vere dī q sit ens ⁊ vna nā. Et ideo oz q sit ens ⁊ vnū ⁊ vna nā ⁊ idē vel per diuersa: ⁊ q ab eodē habeat q sit ens ⁊ vna vel a diuersis. Et si dicat de aliqua nā q ab eodem habeat q sit ens ⁊ vna natura: ita dicendū est de oīb⁹ naturis. Et hec ē intentio auerois que cōformis est Aristo. Et sic isti nō intendere intentionē auerois cōmentatoris ignorantes. ¶Sz cōtra hoc quod dictū est. vz. q ens ⁊ vnū predicant de oīb⁹: qō quidē Auicē. cōcedit: arguit Antonius Andree vbi supra: volens melius reprobare dicta ipsius Auicē ne qs cōmentator auerois. Arguit enim sic. Si ens ⁊ vnū predicarent de oībus: aut predicātur vniformiter de oībus: aut diffōrmiter: nō primū qz vnū semp predicat denoiatiue. Cū sit passio. Ens aūt predicat quidditatem. nec sēm sic intelligendo q ens predicat de oīb⁹ quidditatiue ⁊ vnū denoiatiue. Illaz ens nō predicat ō vltimis differentijs: qz si predicaret de vltimis differentijs quditatiue: sequeret q vltime ille differentie nō essent primo diuerse: sed differentes: ⁊ sic differēt aliquibus alijs differentijs. ⁊ per ꝓns nō essent vltime. Ut ergo q Auicen. materiale dicit ōō q ens ⁊ vnū de oīb⁹ predicent nō solū cōtra Auicēnam. sed vlr cōtra oēs eorū aduersarios. ¶Ad hanc rationē dicendum est q hec ratio mirabiliter ⁊ multiplr peccat: falsum enim assumit: falsum supponit: male sūbsumit: pessime cōcludit: ⁊ in quadruplici equiuocatiōe laborat. Assumit. n. q si ens ⁊ vnum ꝑdicarent de oībus: vel hoc esset vniformiter vel diffōrmiter: sed hoc nō est necesse: imo falsum est: posset enim stare q ens ⁊ vnū predicarent de aliquib⁹ vniformit. ⁊ de aliquib⁹ diffōrmiter ⁊ non de oībus vniformiter vel de oībus diffōrmiter: vt nō solū doctis: sed ēt pueris manifestum est. ¶Supponit enim q quelibz passio predicatur de noiatione de suo sūbo: vt denoiatiua ꝑdicatio excludit essentialē. Hoc aūt est falsū: nisi fiat locutio de passione accidentali de genere actiōis que fluit a principijs sui subiecti quod adhuc apud multos phos nō est necessariū. Dicimus. n. q ista est eēntialis predicatio ens est: vnū. Dicimus enim q ista est eēntialis. hō est humanus ⁊ tñ ambe pñt dici denoiatiue: largo⁹ accipiendo denoiationez. ¶Assumit etiā q vnū semp predicat denoiatiue sed hoc nō est vez. sed semp predicat essentialr: loquendo trāscendēt. ¶Assumit ēt q si ens ⁊ vnū predicarent diffōrmiter: oporteret q ens predicaret de oīb⁹ qdditatiue ⁊ vnū denoiatiue: sed etiā hoc nō est necesse: qz posset stare q ens ꝑdicaretur de oībus quidditatiue: ⁊ ō aliquibus denoiatiue: ⁊ similiter vnū. ¶Cōcludit aūt ex quattuor terminis cū pbs nullibi posuerit nisi tres terminos in vo ⁊ bono sillogismo: vt pz primo ⁊ secūdo priorū. q aūt concludat per quattuor terminos: pz per quadruplicē fallaciā. Equiuocationis: in quib⁹ laborat. primo in illo termino denoiatiue. quia aliqd predicat denominatiue dupliciter: vno modo loquendo de denominatiōe fm rem. qñ. s. denoiatiuū differt realiter a denoiato ⁊ sic non oportet q semp denoiatiue predicet. Alio mō loquendo de denoiatiōe fm modum seu fm nostrā rōnem. ⁊ sic bene passio predicatur denoiatiue de sūbo suo sed talis denoiatio secum cōpatit eēntialē predicationem secūdo in illo termino vnū: qz vnū pōt accipi dupliciter. vno modo vt est principiū numeri de genere quantitatis ⁊ sic bene predicat denoiatiue ēt fm rem de substantia: alio⁹ accipitur pro eo quod cōuertitur cuz ente: ⁊ sic nō oz q predicetur denominatiue de ente: nisi secundum moduz vt dictum est tertio in illo termino passio. Illā duplex est passio: quedā notionalis est ⁊ transcendēs. ⁊ talis non sp predicat denoiatiue. alia est passio realis predicamentalis que fluūt a principijs realibus sui subi. Et talis si cōsideretur per habitudinē ad sua principia essentialia ⁊ cās intrinsecas sic predicat quidditatiue de suis inferioribus. sed si consideret per habitudinē ad suas causas extrinsecas: predicat denoiatiue de suo sbo. Unū aūt est passio notionalis ⁊ transcendens igitur argumentū nō est ad ꝓpositum. quarto in illo termino vnū i cōitate acceptū. Illā aliquid dicit vnū vnitate vniuocationis. Alio mō vnitate analogie: licet enim ea que conueniunt in aliquo vnitate vniuocationis non sint primo diuersa sed differentia: sed tamen illa que cōueniunt in aliquo vno vnitate analogie bñ, sūt se ipsis primo diuersa: sicut patet de. x. predicamētis. ex quo pz q ꝑdicta rō est nulla: sz pure sophistica. Deinde idē arguit cōtra aliud dictū Auicē. dū dicit: q ens ⁊ vnū nō dicunt eandem nām. Arguit enim sic: quecūqz sunt idē realiter: dicunt vnā naturā. sed ens ⁊ vnū subiectum ⁊ ꝓpria passio sunt idem realiter ergo dicūt vnā nām. probatio maioris qz sicut ex possibili separatione aliquoz ꝓbatur distinctio realis eoz. Aliqn idē posset simul eē ⁊ non eē: quod est oppositū primi principij: ita ex oppositio ex impossibili separatiōe aliquoz ꝓbat eoz ydemptitas realis: probatio minoris: qz separatio sūbi ⁊ passionis cōtradictionē includit. ¶Sed lz cōclusio auicē. sit fla: ⁊ lz ꝑdicta rō verū cōcludat. tñ nihil ꝓbat. ⁊ falsum assumit: lz. n. es veris non sequatur nisi vt verū: ex falsis tñ pōt cōcludi verū pz per phm sēdo priorum. Manifestū est aūt q mino: est falsa vlr. s. q subiectum ⁊ ꝓpria passio sunt idē realiter: vt infra clarius determinabit: alias substantia ⁊ qualitas eēnt vna eēntia: quod est ꝓtra cōem logicorū ⁊ phoz sūiam: dicentiū eēntias predicamentoz saltez absolutoz eē impermixtas. Et ꝓbatio minoris est nulla qz lz subiectum ⁊ ꝓpria passio non possint abinuicē separari: tñ nō ꝓpter hoc oz q sint idē realiter: sed sufficit q habeant necessariā hitudinē adinuicem ⁊ h sufficit. ¶Qualiter aūt ꝓpō phy de eadē gñone ⁊ corruptione intelligatur: insequentibus videbit. Ex quib⁹ pz q predict⁹ doctor volens reprehendere cōmentatorem in hoc q male arguerit ꝑ auicē. incidit in foueam quā fecit.

Ad primum ergo dicendū q si accipiatur vnū transcendenter fm q vniformiter se hz ad ens: bene valet ꝛ̄a predicta sed pernicides accipit vnum particulariter: ⁊ nō in sua transcendētia: contra quem bene valet ꝓbatio phy. Qualiter autez cōcedenda sit hec propositio: tantū vnum ens est ⁊ qualiter negāda. pz ex supradictis. ¶Ad secundū dicendum q duplicia sunt diuidētia: quedā sunt que ex equo ⁊ simpliciter diuidunt diuisum: ⁊ talia eandem nām non important cū diuiso: sicut probat argumentū. Alia sunt diuidentia que nō ex equo diuidunt. sed vnū diuidit simpliciter ⁊ aliud fm quid vnū p prius: ⁊ aliud posterius. tūc illud quod simpliciter diuidit: potest dicere eandem nāz realiter cum diuiso. Unum vo diuidit ens simpliciter: multa vo fm quid vt pz per Doc. S. in prima ptc. q. ii. ar°. p°. ad sēm vbi sic ait. Nihil prohibet id quod est vno modo diuisum: esse alio modo indiuisum. sicut quod est diuisum numero: eē indiuisum fm speciem. ⁊ sic contingit vnū aliquid: vnomodo vnū eē aliomodo multa: sz tñ si sit indiuisum simpliciter vel hoc est qz est indiuisuz fm illud quod pertinet ad esse rei: licet sit diuisum quantum ad ea que sunt extra eēntiam rei: ⁊ ita indiuisum simpliciter. Sicut quod est vnum subiecto: ⁊ multa fm accidentia: vel qz indiuisum in actu diuisum in potentia: sicut quod est vnū toto. Et multa fm partes: huiusmodi erunt vnum simpliciter: ⁊ multa fm quid. Si vero econuerso aliquid sit indiuisum fm quid ⁊ diuisum simpliciter: vtpote qz est diuisum fm eēntiam ⁊ indiuisum fz rōnem vel secundum principiuz siue causaz: erit multa fm pliciter ⁊ vnum secundum quid. sicut que sunt multa numero: ⁊ vnum specie vel vnum principio. Sic igit ens diuiditur per vnum ⁊ multa quasi per vnum simplicit

ꝛ multa fm quid :nã ꝛ ipsa nõ cõtinẽtur sub ente: nisi fz
ꝙ aliq° cõtinẽtur sub vno. dicit enim Dyo. Ulti° caplo
de diuinis no. ꝙ nõ est multitudo nõ participans vno: fz
que sunt multa ptib⁹: sunt vnũ toto: que sunt multa acci/
dentib⁹: sunt vnũ subo: ꝛ que sunt multa ꝑcessibus sunt vnũ ge
nere: ꝛ que sunt multa ꝑcessibus sunt vnũ prin°. Hec il
le. ¶ Propter aũt ignorantiã huius distinctiõis fuit de
ceptus Anto. Andree. qui cõcedere coactus est: ꝙ vnum
qõ diuidit ens nõ est vnũ quod cõuertit cũ ente: sed est
vnũ sumptũ fm quid ꝛ determinate: qõ nõ dicit eandẽ
naturã conuertibiliter cũ ente: nec ꝑdicat de multitudine
vt pz in. q. sua scda huius quarti in solutiõe ad fm. ¶ Ad
tertium qõ est vnũ de rõnib⁹ Auicẽ dicendũ vnũ qõ est
prim⁹ numeri est determinati generis ꝛ necessario addit
aliquã nãm supra ens. Sed vnũ transcendẽs nõ est õter/
minati generis. sed in oi genere inuenit: sicut ens. ꝛ tale
vnũ dicit eandẽ naturã cõuertibiliꝫ cũ ente. ¶ Ad quartũ
dõm ꝙ lz ens ꝛ vnũ dicant eandem naturã fm rem dif
ferunt tñ rõne: ideo non oz ꝙ cuicunqz opponitur vnum
opponatur ꝛ alterum. Uex est tñ ꝙ quãto multitudo ꝑ
uatur vnitate tanto priuat entitate ꝛ quãto accedit ad vnũ
tanto accedit ad ens simplr loquẽdo. ¶ Ad quintum di/
cendũ ꝙ duplex est priuatiua oppositio quedã est forma
rũ spãliũ. sicut visus ꝛ cecitas priuatiue opponunt. Alia
est ꝑuatiua oppõ que est inter terminos trãscẽdentes: sic
vnum opponũtur multitudini: loquendo ergo de priua
tiue oppositis primo mõ. Sic vnũ corrumperit alterum
subo remanente codẽ: nõ aũt secundomõ: vt pz p Doc.
S. in prima pte. Ubi supra ar. 2. ad primũ vbi dicit: ꝙ
nulla priuatio tollit totaliter eẽ qz priuatio est negatio in
subo fm pbm Sz tñ oĩs priuatio tollit aliqõ eẽ: ꝛ iõ in
ente ratiõe sue communitatis accidit ꝙ priuatio entis fun
detur in ente. quod non accidit in priuatione formaꝝ spe/
cialiũ vt visus vel albedinis vel alicui⁹ huiusmodi. ꝛ sic
est de ente: ita est de vno ꝛ bono que conuertuntur cum
ente. ¶ Ad. 6m. qõ est etiã vna de rõnib⁹ Aui. dicẽdum
vt dicit Doc. S. in pñti lcõne ꝙ eẽ rei quãuis sit aliõ ab
eius essentia: non tñ est intelligendũ ꝙ sit aliquid ei super
additũ ad modũ accidẽtis: sed quasi constitutũ per prim⁹
essentie. ꝛ ideo hoc nomen ens quod imponit ab ipso eẽ
significat idẽ cũ noie qõ ipõit ab ipsa eẽntia. Hec ille. nõ
enim semper idem est id a quo nomẽ imponitur: ꝛ id ad
quod nomẽ est impositum ad significandũ: vt pz p Doc.
S. in p⁹ parte. q. 13. ar. 2. ad 2m. ꝛ in primo sentẽtiaꝝ di.
4. q. 1. ar. 1. c. Et inde vitate. q. 4. ar. 1. ad 8m. ¶ Ad. 7m
dõm ꝙ eẽ ens per essentiã suã in oĩ gñe cause: soli deo cõ
uenit eẽ tñ ens formaliꝫ p suã essentiã: bene competit crea
ture: maxime si ens nosaliter sumat. ¶ Ad. 8m. dicenduz
ꝙ vnum bene ꝑdicat de multitudine: nõ tñ fm ꝙ oppo
sita sunt: vt pz per Doc. S. in prima pte. q. 11. artº. 2. Ad
primũ vbi hijs que adducta sunt in solutione ad quintuz
subiungit dicens. ꝛ exinde contingit ꝙ multitudo est qõ
dam vnũ ꝛ malũ est quoddã bonũ: ꝛ nõ ens est quoddã
ens. nõ tñ oppositũ predicatur õ opposito. qz altez ẽ fim
pliciter ꝛ altez fm quid. qõ enim est fm quod ens idest
in potentia: est nõ ens simplr. i. actu vel quod est ens sim
pliciter in gñe substantie: est non ens fm quid quãtuz ad
aliquod eẽ accidentale. Similiter ergo quod est bonum
fm quid: est maluz simplr. vel econuerso. ꝛ similiter qõ
est vnũ simplr est multũ fm quid ꝛ econuerso. hec ille.
¶ Ad. 9m. dicendũ ꝙ lz noĩa que significant eandem na
turã, fm vnã⁹ rõnem sint sinonima: nõ tñ illa que significãt
idẽ fm rem: diuersis tñ rationib⁹: sicut ens ꝛ vnũ. ¶ Ad
. 10m. dicendum ꝙ hoc nomen vnũ non significat indini
sionem solum: sed significat ens indiuisum: vt patet per
Doc. S. in diuersis locis: ꝓsertim inde po⁹. q. 9. ar. 7.
Ubi sic ait. Unum vo quod conuertitur cum ente nõ ad
dit supra ens nisi negationem diuisionis: non ꝙ significet
ipsam indiuisionem tantũ: sed subiectum eius cũ ipsa. est
enim vnũ idẽ quod ens indiuisum. Hec ille. Et si quera
tur vtrum vnum fm ꝙ in suo significato includit in divi
sionem differat realiter ab ente videtur ꝙ sic: qz nõ ens
differt realiter ab ente: vnum aũt dicit nõ ens. vt argi⁹m
assumpsit. ¶ Dicendũ ꝙ vt dicit Doc. S. in quolibetis
quolibeto questio. 4. ar. 2°. aliquid distinguitur per for/
mam suam ab alio dupliciter. vno modo fm directam
oppositionez forme ad formam. ꝛ hoc mõ distinguitur
vnaqueqz res naturalis ab oĩbus speciebus sui generis
que habent formas oppositas fm ꝙ genus diuidit op/
positis differentijs. Sicut saphirus distinguit sua forma
ab omnibus alijs speciebus lapidum. Alio° distinguitur
res naturalis per suã formam fm habere ꝛ nõ hre. Et
hoc modo quod hz aliquã formã nãlem: distinguit ab
oĩbus non habentibus illã formã: sicut saphirus per suã
formã nãliter distinguitur nõ solũ ab alijs generibus la
pidum: sed a speciebus animalium ꝛ plantarum. Hec
ille. Sic ergo dicendum ꝙ vnum includens in diuisio/
nem de decõnotato: non distinguitur ab ente primomo
qz eandem naturam significat cũ ad rõnẽ completaz qua
vnũ est idẽ qõ ens indiuisum lz de suo principali signifi
cato importet indiuisionẽ cũ tũ ad rõnẽ ꝓpriã qua distin
guit ab alijs trãscendẽtib⁹ quã non importat hoc nomen
ens: vt ẽt infra patebit in hac questione ar. 8. Et in. 10. hu
ius. q. 4. ar. 2. ad primum. ¶ Sed secũdo modo nõ di
stinguit ẽt ab ente per hre aliqd positiuũ qõ ens nõ ha
beat: sed per hre aliqd priuatiuũ qõ nõ est hre: nisi aliqd
rõnis: qz priuationes nõ dicunt entia nisi rõnis vt supra
dictũ est. q. 2. ar. 8. igitur nullo modo vnũ distinguit rea
liter ab ente. sicut res a re. ¶ Ad. 11m. dicendũ ꝙ passio ꝑ
dicamentalis de gñe qualitatis que fluit realiter a prin/
cipijs sui subiecti: differt realiter a suo subo: qz oĩs causa
differt realiter a suo effectu: cũ nihil possit esse causa sui:
vt Augustinus dicit primo detrinitate: passio tñ notio
nalis siue transcendens non differt realiter a suo subiecto:
sed rõne tantũ. ¶ Ad. 12m. dicendũ ꝙ natura põt accipi ꝙ
pñti duob⁹ modis. Uno mõ vt est principiũ monẽdi rẽ. Sicut accipit scdo physicoꝝ ꝛ sic ens ꝛ vnũ non dicunt
aliquã nãm. Alio modo accipitur natura ꝑ aliqua entita
te seu quidditate sicut a boetio i diuersis locis. ¶ Et isto
mõ ens ꝛ vnũ dicũt aliquã nãm. ¶ Ad. 13m. dicendum
ꝙ bonũ nõ distinguitur realr ab ente: si accipiaꝫ bonum
transcendẽt. Et lz addat ordinem ad voluntatẽ. ille tñ or
do nõ differt realiter ab ipso bono. sed ex sua natura ha/
bet immutare ipsam voluntatẽ. Sicut enim potentia ma
terie que apta nata est perfici: ẽ ipsa essentia materie: ita
potẽtia forme que apta nata est pficere primaria perfe/
ctione est ipsa essentia forme. Sic etiam sicut potentia vo
luntatis que apta nata est moueri a bono: est ipsa volitiua
potẽtia: ita potentia siue habitudo boni q̃ bonũ aptum
natum est immutare voluntatem est natura ipsius vt in
fra clarius patebit.

¶ Ibi in Doc. S. ꝛ pbo. Palã aũt qz non seꝑatur.

a) **D** secundum sic ꝓceditur. Uide
tur ꝙ ea que eadem
gñone gñantur ꝛ eadem corruptione corrum
punt nõ sint eadẽ realiter. Hã sbz ꝛ ꝓpria pat
sio eadẽ gñone gñant ꝛ eadẽ corruptiõe corrũpũt: fz tñ
nõ sunt idẽ realr: cũ sint diuersoꝝ gñuz. igit ꝛc. ¶ Ꝑ. 2°
forma ꝓis ꝛ forma toti⁹ eadẽ gñone gñant ꝛc. ꝛ tñ non
sunt idẽ realiter fm Doc. S. ergo idẽ qõ pri⁹. ¶ Ꝑ. 3°.
nã ꝛ suppositũ in substãtijs mãlibus eadẽ gñone gñant
ꝛ corruptiõe corrũpunt. ꝛ tñ differunt realiter fz Doc.
S. igit ꝛc. ¶ Ꝑ. 4°. eẽ ꝛ eẽntia nõ sunt idẽ realiter scdz
Doc. S. vt in sequentibus apparebit. sed tñ eadẽ gñone
gñant ergo ꝛc. ¶ Sed cõtra est pbs in hra, pbans ꝙ hoc
ꝙ ens ꝛ vnũ sunt idẽ realr. Uñ subdit. Palã aũt qz non
seꝑat nec in gñone nec in corruptiõe. Silr aũt ꝛ i vno
quare palã qz additio in his idem ostendit vt nihil aliud
vnum ꝓeter ens.

Respondeo dicendũ ꝙ illa q̃ eandẽ nũero
gñatione gñant ꝛ eadẽ nũero
corruptiõe corrupunt: sũt eadẽ realr: si eodẽ modo gene
rent ꝛ corrũpũtur. Uñ sciendũ est primo ꝙ aliqd dr gene
rari tripliciter. vnomõ ꝙ accidens. Sicut accẽs ad ge
nerationem

neratiñe sui subi. Alio° per altex. Sicut vlia ad gñonē sup positox. Tertio° per se: ⁊ hoc duplr. Uno° proprie siē id qō gñatur: vt cōpositū. Alio° sicut id quo ⁊ sic essentia vel esse dicuntur gñari. Si aūt sunt aliq̄ que eadē gñone gñantur diuersimode: puta vnū per se ⁊ aliud per accns. Unū primo aliud cōcomitatiue: vnū vt quod; aliud vt q̄ nō oz q̄ talia sint eadē realiter: sed si eadē gñone gñant ⁊ eodē mō ita q̄ vnū nō supponit aliud illa erūt eadē realr vt vult pbs hic. Ex quo pz q̄ propter hāc ppōez pbi nō est necesse concedere q̄ sbm ⁊ ppria passio sint idez realiter: vt quidā scotiste volunt: iz enim sbm ⁊ passio eadē gñone gñent: nō tñ eodē mō. q: vnū gñat per se: ⁊ pri°. Aliud vo per accns ⁊ cōcomitatiue. ¶ Sed aduertēduz est secōo q̄ Antonius Andree in hoc. 4. q. 11. propter pre dictā ꝓpōnē: cōcedit q̄ ens ⁊ vnū sint idez realiter. tamē dicit q̄ non sunt idē quiditatiue ⁊ formalr. quod sic ꝓbat primo q: si sic: tunc esset nugatio dicendo ens vnū: sicut dicendo hō aīal. ¶ Secōo q: si sic tunc predicarent in ab stracto de seinuicē: ⁊ sic ista esset vā: entitas est vnitas. q̄ō est falsum: pz ꝓña q: illa que sunt eadē quiditatiue: ꝑdicā tur de se inuicem in abstracto. Sicut humanitas ⁊ aīali tas. Tertio q: ens ⁊ vnū non predicant de seinuicem in quid: ergo nō dicunt eādē nām quiditatiue. añs pz: quia vnū q: cū sit passio entis: predicat q̄ se de ente in secūdo° ens aūt de vno nullo mō per se predicat: iz per accns. q: 3m pbm primo posteriox: predicatiōes per se nō con uertuntur. Quarto si vnū includeret ens quiditatiue: vl includeret ipsum precise vel cū eo aliquid aliud: nō ꝑmū q: tunc ens esset passio sui ipsius. Si scōm sit illud a vl a primo. Si nō includat ens: sequit q̄ vnum nō ens est passio entis. Unde videt q̄ ens ⁊ vnū quāuis dicant eandē nām: tñ non sunt idē quiditatiue ⁊ formaliē. ⁊ huius ēt opinionis est Antonellus in hoc. 4. q. 2. i suis ꝯclusionibus. ¶ Considerandū est āt tertio q̄ si predicti doctores velint dicere q̄ ens ⁊ vnū distinguit quiditati ue ⁊ formalr. i. 3m rōnē: obtendo terminis. sic bene di cerent. Si aūt velint innuere q̄ differant quiditatiue. i. es sentialiter: q:. s. dicunt diuersas quiditates: manifestum ē hoc esse falsum: nā quiditas ⁊ nā idē sunt: vt pz per pbm quinto huius. Si ergo dicerent diuersas quiditates: dice rent diuersas nās ⁊ sic nō dicerent eandē nām. q̄ō est cō tra ipsos ⁊ cōtra pbm in ꝓnti passu. ¶ Et ad primā rōnē dicendum negādo ꝓñam: q: ad euitandū nugationez: nō oz ponere q̄ differant quiditatiue: sed sufficit sicut dictuz est q̄ differant 3m rōnē. ¶ Ad 3m dicendū negādo con sequētiā. Nō enim ⁊ aīal sicut idē essentialr in eodē ⁊ tñ hec est falsa. humanitas est aīalitas 3m Doc. S. in mul tis locis. Itē hec ē vā ꝑdicatio entitas ē vnitas ⁊ vnitas ē ens ⁊ entitas est vna pp cōitatez terminox: sicut supradi ctū est. ⁊ sic ꝓña nō valet. ⁊ cōsequens est vex. ¶ Ad tertiā negat assumptū: ⁊ iz vnū sit passio natiōalis ⁊ tran scendens que pōt quiditatiue predicari ō suo subo: ⁊ ecō quiditas nō tñ est passio spālis ⁊ predicamentalis. ¶ Pbs aūt loquitur de passionibus spālibus ⁊ predicamentalib9 vnde rō in equiuoco laborat. ¶ Ad quartū dicendum q̄ vnū includit ipsum ens ei superaddēs indiuisionē vt infra patebit in questione. ar. 8. ⁊ in. 10. hui9. q. 4. ar. 2. ad p̄m. Et q̄ñ dicit: idē nō potest eē passio sui ipsius. Uerū est il lud quod est idē 3m rē ⁊ rōnē. idē tñ 3m rem diuersum aūt 3m rationē pōt esse passio alicui9 trāscendētis. Uñ pz q̄ predicte rōnes nullū hñt vigorem ad ꝓbandū q̄ ens ⁊ vnū differant quiditatiue: nisi ipsi intelligant quiditati ue differre id quod intelligimus per differre 3m rōem sicut supra per vniuoce predicari intelligunt illud qō in telligimus per analogice predicari. vtendo terminis vt pauci ⁊ nō vt plures ꝓtra pbm ꝓñam ⁊ alioꝝ doctorum ꝓsuetudinē: vt ad rē disputare nō valentes ad minus 3m vocem disputare videantur. ¶ Ad argumenta oia patet solutio in corpore articli.

¶ Ibi in Doc. S. Ex quo mānifeste apparet.

a **Dtertium** sic procedit. Uī q̄ illa que vni ⁊ eidez sunt ea dem: nō sint inter se eadem. Nam rōnes in diuinis sunt eadē vni tertio. s. essentie diuine. Et tñ distinguunt realiter inter se: alias non essent tres persone indiui nis qō est hereticum: igit ⁊c. ¶ Ꝑ. 2°. Nō et asin9 sūt eadē in aīali. q: illa que differunt spē cōueniunt gñe vt pz quinto huius. sed tñ hō ⁊ asinus differunt realiter. Ergo idē quod prius. ¶ Ꝑ. 3°. Si sic sequeret q̄ valet sillus ex puris affirmatiuis in scōa figura. quod est cōtra pbm primo priox: pz cōsequentia. q: bene sequeret: si predicta regula eēt vā: omnis hō est aīal asinus est aīal: ergo asinus est hō. ¶ Ꝑ. 4°. Actio ⁊ passio sunt eadem vni tertio. s. motui: vt pz tertio physicox. Et tñ nō sunt eadez inter se: vt ꝓbabit quinto huius. q. 22. ar. 3. Illā causa ⁊ effectus differunt realiter: cū idē non possit esse cā sui ipsi us igitur ⁊c. ¶ Sed ꝓtra est Doc. S. in ꝓnti lectiōe di cens. Ex quo manifeste apparet q̄ vnū nō est aliud ꝑter ens q: quecūq3 vni ⁊ eidē sunt eadē: sibi inuicem sunt ea dem. ¶ Incōtrariuz est ēt pbs primo priox: q̄ predictā regulā probās suas cōbinationes esse vtiles.

Lectio'. 10. Lap. 4. Lecti. 4. ⁊ cōmen. 20.

Respondeo dicendum q̄ illa que sunt ea dem 3m rem ⁊ rationem vni tertio singulari singulariter tanto: illa sunt eadem inter se quod patet per maximā sillogisimi expositorij qui certis simus est sillogismus: vt pz primo priox in quo q̄si oēs cōbinatiōes sillox fundantur. ¶ Sed aduertendū est q̄ predicta regula tripliciter pōt exponi 3m Doc. S. primo modo vt intelligatur tñ habere vitatē in illis que sunt eadem vni tertio non solū re sed etiam rōne vel saltez q̄ vnū in ratione alterius includatur: vt q: homo ⁊ aīal sūt idem realiter sorti: ⁊ animal ⁊ hō includunt in ratione sortis ideo homo ⁊ aīal sunt idem inter se. Si autem ali qua sunt idem realiter eidem rei singulari: ⁊ tñ non sunt de ratione illius: immo adinuicem differunt ratione: ⁊ ab illa re cui sunt eadem realiter: non oportet illa eē idez sibi inuicem: presertim si ratio vnius opponatur rōni al terius aliquo modo oppositiōis. Et isto modo exponit Doc. S. istam maximam prima parte. q. 28. ar. 3. ad pri mum: vbi sic ait. ¶ Secundum phylosophum argumē tum illud tenet que vni ⁊ eidem sunt eadem sibiinuicem sunt eadem in his que sunt idem re ⁊ rōne sicut tunica ē indumentū. nō aūt in hijs que differunt rōe. Unde ibidē dicit: q: iz actio sit idē mot9 ⁊ silr passio ñ tñ seqt q̄ actio ⁊ passio sint idem: quia in actione importat respectus vt a quo est motus in mobili: in passione vero vt que est ab alio. Et similiter iz paternitas sit idem 3m rem cuz essen tia diuina ⁊ similiter filiatio: tamen hec duo in suis ratio nibus proprijs important oppositos respectus: vnde di stinguuntur adinuicem. Hec ille formaliter. ¶ Secun domodo vt sit sensus: q̄ illa que sunt eadez vni tertio sint eadē inter se: isto modo: q̄ vnum illoꝝ est reliquum: vel saltem id quod est idem vni illoꝝ est reliquum. ⁊ sic cum dicit q̄ pater ⁊ filius sunt idem eēntie diuine: nō sequitur q̄ pater sit idem filio: aut q̄ pater sit filius. sz q̄ aliquid idem patri est ipse filius. s. eēntia diuina que ē eadem patri. Hanc autem expositionem innuit Doc. S. inde potentia. q. di. q. ar. 11. ad. 10. Ubi sic dicit: q̄ quecū qz sunt eadē re ⁊ rōne: opz q̄ in quocunq3 sit vnū sit aliō. Non autem hoc est de his que sunt eadem re ⁊ nō rōne Sicut instans est idē quod est principiū futuri ⁊ finis p teriti nō tñ principiū futuri dicitur eē in preterito: sed id quod est futuri principium. ⁊ similiter non dicitur q̄ pa ternitas est in filio iz id qō est. s. eēntia. Hec ille. Tertio mō vt sit sensus q̄ñ dr illa que sunt eadē vni ⁊ eidem int se sunt eadē quātū ad id in quo sunt eadez illi tertio. sicut pr ⁊ filius sunt idem diuine eēntie 3m esse iō bene seqni tur q̄ sunt idem inter se 3m eē. ¶ Hunc aūt sensuz īnuit Doc. S. in primo sñiax di. 33. q. 1. ar. 1. ad 3m sic dicens. Si aliqua duo sunt idem: 3m q̄ idez sunt in quocunq3 est vnū est ⁊ alterum: paternitas aūt ⁊ essentia diuina sūt

idem ſm esse: ⁊ ideo sicut in filio ē eē essentie: ita ⁊ in filio est eē paternitatis: quia in diuinis nō est nisi vnum eē. Sed paternitas hz aliquid in quo nonvnit cū eēntia scilz rōnē paternitatis: que est alia a rōne essentie. Unde per illā rōnē respectus pōt eē in patre ⁊ non in filio. Hec ille. Idē innuit sub breuibus verbis in de po^a. q. 7. ar. 8. ad 3^m. dicens. Sicut bonitas ⁊ sapientia sunt vnū ſm rē cuz diuina essentia. ita ⁊ ad inuicem. Cū trī rōnes hoz noluz admuicē differant: vt dictum est. Hec ille. Uerūtn vt mihi vſ oēs tres predicti modi coincidunt in hanc ſniaz q̄ quecunqz sunt eadē ſm rem ⁊ rōnem vni tertio singulari singulariter tento: illa necessario sunt eadem inter se. Et isto modo ab hac regla sic intellecta nulla datur exceptio. ¶ Ad rationes autem patet clarissime solutio ex dictis.

¶ Ibi in Doctore Sancto. Sed in primo non videtur recte dixisse.

a **B quartum** sic p̄ceditur. Uidetur q̄ esse ⁊ essentia in omni ente creato non distinguant realiter. Lectio.2. Nam ſm phm .7. huius si sit substantia aliq̄ que sit forma trī siue materia. ipsaz statim ē p se ipsā ens. Cū ergo substantie separate non habeant mām sequitur q̄ in eis non differant esse ⁊ eēntia. ¶ Ꝓ. 2°. Illa que eadē gñone gñantur ⁊ eodē mō sunt idem realiter. vt cōcelsū est: sed eē ⁊ eēntia eadem generatione generant ⁊ eodem modo. quia sicut quo. ergo ⁊c. ¶ Ꝓ. 3°. Illa que conueniunt alicui per se secundūz eius substantiam: sunt eadem realiter sed eē ⁊ eēntia sunt huiusmodi manifestū est enim de substantia. Esse autem non conuenit alicui superadditum: vt supra concessum est. igitur ⁊c. ¶ Ꝓ. 4°. Effectus cause formalis ⁊ sua causa inquantum huiusmodi nō differunt realiter. Sicut albū ⁊ albedo sed eē est effectus essentie in genere cause formalis: igit ⁊c. ¶ Ꝓ. 5°. recipere p̄supponit eē: sicut agere: ergo essentia nō potest recipere aliquid: nisi sit. Et sic nō differt ab eē alias eēt anteq̄z reciperet esse. ¶ Ꝓ. 6°. Si esse distingueret ab essentia: aut creatio ūmediate ⁊ per se terminetur ad esse: aut mediate ⁊ per accidens: si per se: sequitur q̄ sint due Creatiōes vna qua creatur essentia. ⁊ alia que creat esse. Si per accidēs terminetur ad esse: hoc est impossibile: cū eē sit terminus creationis ſm oēs Doc. ¶ Ꝓ. 7°. Substantia est ens per se. ergo nō est ens per aliud superadditū. ⁊ sic idē erit substantia quod est ens. Et per ꝓns essentia erit idē quod est esse. ¶ Ꝓ. 8°. Si eē non sit idez cū essentia: sequitur q̄ aduenit essentie. ⁊ sic erit accīs. qđ est falsū. Cū sit termin^s gñationis subalis: que ē adesse substantiale. ¶ Ꝓ. 9°. In vno ⁊ eodē potētia procedit actuz vt p̄z. 9°. huius ⁊ tertio de aīa. Si ergo essentia angeli ñ sit idē qđ suū eē: sequit q̄ angel^s prius erit in potentia q̄ esse in actu: ⁊ sic angelus fuit in mā p̄teiacente quod est absurdū. ¶ Ꝓ. 10°. Sicut se hz mā ad formam: ita potentia ad actuz. sed mā est idē realiter cū actu. Cū ergo essentia sit forma: ⁊ actus eius sit eē: relinquit q̄ eēntia ⁊ esse sint idem realiter. ¶ Ꝓ. 11°. Si eē eēt aliquid superadditū eēntie: vel eēt aliud vel nō. si non ergo suba per se nihil est. si sit aliquid aliud ergo per aliqd aliud erit. Et sic erit procedere in infinitū: qđ est ipossibile. igit ⁊c. ¶ Ꝓ. 12°. Inter subam ⁊ accīs nō est dare mediū. sed eē non pōt eē accidens. q⁹ tūc accīs eēt magis ens q̄z suba ⁊ suba eēt ens per accīs relinquitur ergo q̄ eē sit substātia. ⁊ sic nō differt ab essentia: q⁹ suba eēntia qdditas idē sunt: vt p̄z quinto hui^s ergo ⁊c. ¶ Ꝓ. 13°. Per articulū parisiēsez: qñ cūq̄z sunt aliqua duo que sunt distincta realr: deus potest vnū separare ab alio ⁊ sepatim conseruare: sed deus nō pōt sepatiz p̄seruare essentiā sine esse q⁹ essentiam eē sine eē. implicat cōtradictionē. ergo vſ q̄ eēntia ⁊ eē nō distinguant realr. Lectio.6. ¶ In oppositū est Doc. S. in p̄senti lectione dicens. Sed in p̄mo nō vſ recte dixisse. eē enim rei quāuis sit aliud ab eius eēntia: nō trī est intelligendū q̄ sit aliqd superadditū ad modū accīntis ⁊c. ¶ Ꝓ. 14°. In tractatu de esse ⁊ eēntia sic dicit: quiegd enim nō ē dē intellectu essentie vel qdditate: hoc est aduenies extra ⁊ faciens compositionē cum eēntia: cuz nulla eēntia sine hiſ que sunt ptes essentie intelligi possit: oīs aūt eēntia vſ qdditas pōt intelligi sine hoc q̄ aliqd intelligat de esse suo. possum enim intelligere quid hō est: vel fenix: ⁊ trī ignorare an habeat eē in rerum nā. ergo patet q̄ eē est aliud ab eēntia vel quidditate. ¶ Ꝓ. 15°. Aūicē. in primo sue methaphysice dicit q̄ certitudo rei non est ei^o eē. Certitudo autem rei est eius eēntia ergo eēntia ⁊ esse non sunt idē ¶ Preterea. 16°. Algazel in primo sue methaphysice dicit q̄ interpretatio substantie est q̄ non sit eius eē. sed interpretatio est eius essentia. Ergo eē ⁊ essentia non sunt idem.

Respondeo dicendum q̄ esse sicut supra dictum est. q. 2. ar. 7. potest accipi tripl^r vno^o pro eē propositionis secundum q̄ illam vel illam propositionem dicimus eē veram. ¶ Secūdo modo accipitur eē pro eē potentiali ⁊ confuso: qđ alio nomine vocatur eē eēntie. Istis autem duobus modis nō distinguitur eē realiter ab eēntia. ¶ Tertiomodo accipit eē pro eē existentie in rerum natura: ſm q̄ aliqua essentia est in eē actuali. de isto autem eē varie sunt opiniones principaliter in scolis occurrentes. Nam quidam dicunt eē supra eēntiam solum addere respectum ad deum ⁊ istius opinionis fuit henricus de gandauo doctor parisiensis: qui solemnis tunc temporis vocabat. Et mouebatur tali rōne. Esse sicut ⁊ ipsa eēntia nō est factum: ſz eternum. ergo eē non differt ab eēntia. patet consequentia: q⁹ si ambo sunt eterna: eē non potest eē sine eēntia. Et sic realiter distingui non possunt. Antecedens patet. Nam exēplar ⁊ exēplatū ydea ⁊ ydeatum sunt relativa: ⁊ p. ꝓns simul nā ⁊ tpe: sed exemplar ⁊ ydea ipsius eē sunt eterna liter in mente diuina: ergo suum ydeatū ⁊ suū exemplatum. s. eē debet eē eternum. ¶ Sed hec opinio stare nō potest. tum primo: quia si sic creatio terminaretur solum ad respectum: vel saltem ad compositum ex absoluto ⁊ respectiuo. quod absurdum videtur. Tum secundo quia nulla relatio est de integritate entis absoluti. Cum ergo sit eē de integritate entis compositi relinquitur q̄ non dicit solum respectum ad deum. Tum tertio quia respectus realis qui est inter creaturas ⁊ deum: oportet q̄ fundetur super creaturam existentem actu in rerum natura vt refert beruens in quolibetis suis. quemadmodū etiā refert Antonius archiepiscopus in hoc. 4. q. 3. ¶ Ad argumentum autem eiusdem dicunt quidam q̄ licet ydea ⁊ exemplar essentie sint eternaliter in mente diuina: non tamen exemplar. Et exemplatum ydea ⁊ ydeatum sunt relativa: sed exemplar ⁊ exemplabile: ydea ⁊ ydeabile bene sunt relativa: ⁊ per consequens argumentum non p̄cedit: cum fundetur super falso fundamento. ¶ Sz hec solutio non euacuat argumentum ⁊ est contra sententiam Doc. S. primum patet. Nam dato q̄ ydea non referatur ad ydeatum: sed ad ydeabile: ⁊ cum eē sit ydeabile: si eēntia sit ab eterno eē erit ab eterno: cum relativa sint simul natura: quod voluit argumentum. secundum patet. nam ydea secundum Doc. S. in prima parte. q. 15. ar. 3. tertio vt in mente diuina ponitur eē principium factionis rerum sic exemplar dici pōt ad practicā cognitionem ptinens. Scōm autem q̄ est principium cognoscitiuum rerum: sic p̄prie rō dicitur. ⁊ pōt etiam ad sciam speculatiuam pertinere. hec ille. Cum ergo principij ad p̄ncipiatū sit relatio ⁊ cognoscentis ad cognitū: necessariū est ponere ydeā ⁊ ydeatū exēplar ⁊ exēplatū eē relativa: cū ipsa creatura sit ydeatū qōdā ⁊ inter deū ⁊ creaturā sit relatio quedam vt probat Doc. in de potentia. q. 7^a. ar. 8. Unde aliter dicendum est q̄ duplicia sunt relativa. quedam sunt relativa secundum dici. ⁊ talia nonⁱ oportet eē simul natura. Alia sunt relativa ſm eē ⁊ talia sunt duplicia. Nam quedam sunt que non eodem ordine adinuicē referūt inter que. s. est rō real ex pte vni^o extrēoz: ⁊ rō nis ex pte alteri^o: sicut est relatio creatoris ad creaturam ydee

ydee ad ydeatuz: ⁊ talia similiter non opz ꝙ sint simul natura. Alia sunt relatiua ſm ee: que ex equo referuntur ad inuicem: inter que. ſ. est relatio realis ex pte vtriusqz extremoꝝ. Et talia possunt dupliciter considerari. Uno mo ratione fundamenti: ⁊ sic ea nō opz ee simul nā. Alio mo vt relatiua sunt. Et hoc dupliciter. vel vt vnuz est principium intelligendi reliquū. Et sic adhuc nō sunt simul natura: sed vnuz p̄cedit aliud: cum vnuz diffiniat̄ per aliū. Alio modo vt stant sub forma relationis. ⁊ sic sunt simul natura: vnde ydea ⁊ ydeatū. Exemplar et exemplatuz: sunt relatiua que nō ex equo referunt̄ adinuicē. sicut nec creator et creatura. Unde ñ oportet ꝙ sint simul natura. Hanc responsionē breuius innuit Doc. S. in de po⁹. q. 7ª. arº. 8º.

Ad primum Ubi sic ait: ꝙ illa relatiua sūt simul natura que pari ratione mutuo referunt̄: sicut pater ad filium: dñs ad seruū: duplum ad dimidiuz. Illa vero relatiua in qbus nō est eadem ratio referendi ex vtraqz parte: nō sunt simul natura: sed altera est prius nāliter: sicut etiaz pbus dicit de sensu ⁊ sensibili: sciēs ⁊ scibili: ⁊ sic pz ꝙ non opz ꝙ deus ⁊ creatura sint simul natura: cū nō sit eadem ratio referēdi ex vtraqz parte. nihilominus aūt non est necesse in illis ⁊ relatiuis que sunt simul natura ꝙ subiecta sint naturaliter simul: sed relationes sole. Hec ille. Et simile argumentū facit in de po⁹. q. 3. ar. 7º. Ubi sic arguit. deus est causa rerum per scientiā suam. scientia autem relatiue dicitur ad scibile. Cum ergo relatiua sint simul natura ⁊ scientia dei sit eterna: videt̄ ꝙ res sint ab eterno p̄ducte. ¶ Ad quod sic respondet ibidem dicens: ꝙ sicut se habet scibile ad scientiaz nostraz: ita se habet scientia dei ad creaturas. Nam scientia dei est cāusa creaturaꝝ: sicut ⁊ scibile est causa sciētie nostre. Unde sicut scibile potest eē scientia nostra nō existente: vt dicitur in p̄dicamentis: ita dei sciētia esse potest scibili nō existente. Hec ille. Et sic dicendū est de ydea ⁊ ydeato seu ydeabili. Ex quo patet ꝙ ꝓbatio añcedētis p̄dicte rōnis est falsa. et similiter suppositū est falsuz. ⁊ ꝯsequētia nō valet. Dato enim ꝙ essentia ⁊ esse essent ab eterno: nō tamen ꝓpter hoc seqtur ꝙ eēnt idem realr. Manifestum est enim ꝙ relatiōes in diuinis sunt ab eterno: ⁊ tamē nō sunt idem realiter. Si enim ponerētur homo ab eterno ⁊ sua risibilitas: adhuc homo ⁊ risibilitas realiter distinguerētur. Uñ p̄dicta positio nulla. Quidam vero posuerunt essentiaz ⁊ eē non distingui realiter: sed tantū formaliter. ſ. penes modos significandi per modum nominis ⁊ verbi: sicut lux ⁊ lucere ⁊ luciduz. Eadē enim est realitas: vt dicunt vtrobiqz: sed in modo significandi est diuersitas. Illa. n. realitas vt per modum habitus significat̄: dicit̄ essentia. vt autem per modū actus: dicit̄ esse ipsius. Hi. n. tali pacipue mouebant̄ ratione. Ab ente simpliciter nihil reali ter differre potest: sed esse est ens simplr. Nam esse est id qō oībus cōuenit sine diminutione. ergo esse a nullo realiter differt. Huius autez opinionis fertur fuisse ¶ Speusippus Heruеus Albertus Magnus: ⁊ Aleāder de alexandria. qui sup alios addit ꝙ eadē realitas inquātum est obiectum intellectus diuini vocat̄ eēntia ⁊ iquātum est terminus operationis diuine vocat̄ esse. ¶ Alij vero sunt qui dicunt essentiam ⁊ esse: neqz realiter neqz formaliter differre. Qō autem non differant formaliter: sic probant: qr quandocunqz aliqua duo eandem diffōnē hñt: illa formaliter nō distinguūt̄: sed eēntia ⁊ eē sīt hmōi: Eadē. n. ē diffō hoīs i po⁹ ⁊ hoīs i actu. Itē id quod non pertinet ad diffinitionē alicui⁹ neqz de se est rō formalis: distinctionis formalis fundamētuz eē nō potest. sz existē tia nō pertinet ad diffinitionē nature: neqz in se formależ rōnem dicit. ergo ipsa existentia ab essentia formaliter differre nō p̄t. huius aūt opinionis vr fuisse Franciscus de Mayronis primo sententiaz vbi dicit ꝙ essentia differt ab esse: sicut quiditas a suo modo intrinseco: que est distinctio ex natura rei aūt nō differant: realiter probant per argumenta adducta ante incontrarium. ¶ Sed hec due opiniones stare non possunt: primo qr si essentia eēt suuz esse sequet̄ ꝙ sicut aliqua essentiā vt puta essentia: subaz separatarum est p se subsistens: ita ⁊ earuz eēt per se subsistens. sed tale esse est eē purum: quod cōpetit soli deo: cuius esse est increatum: ergo ⁊c. ¶ Ꝺ. 2º. ¶ Per boetium in de ebdomadibus esse ipsum non hz aliquid extraneum permixtuz. vt sit in eo cōpositio accidentalis. ⁊ ideo ipsum eē non est cōpositum. Sed manifestuz est ꝙ in essentia. pōt esse compositio accidentalis: p̄sertim spālis: igitur esse ⁊ essentia non sunt idem formalr. ¶ Et ad argumentuz p̄e ppositionis dicendum ꝙ si ens accipiatur participialiter. sic maior est falsa. Si vo accipiatur noialiter ſm ꝙ significat essentiā cui cōpetit eē distinctum: Ab ea tunc maior ē vera: sed minor est falsa: qr hz eē sit ens accipiendo ens vt distinguitur contra nihil: nō tñ est ens quod diuiditur in .x. predicamenta loquēdo essentialiter: sed bñ est actꝰ eēntie a quo ens predicamentale est impositum vt supra dictum est. q. 2. ar. 7. ¶ Ad p̄m argumentū alterius opinionis negat̄ minor. Et ad ꝓbationē dicendū ꝙ licet eadem diffō sit hoīs in actu ⁊ hoīs in potētia. nō tñ sequit̄ ꝙ eadem sit diffō essentie ⁊ eē. sed bñ sequitur ꝙ sit eadē diffinitio eēntie in potētia ⁊ eēntie in actu. ¶ Ad 2m dōm negando minorē. Quia exñtia dicit realitatē quādā que est alia a realitate essentie. Unde illa rō petit p̄ncipiū. ¶ Dicendum ergo aliter ſm Doc. S. ꝙ eē exñtie ⁊ eēntia nō solum formaliter. sed etiā realiter distinguuntur ī oī ente creato. Quod sic ꝓbat̄. Mā qcquid inest alicui ⁊ nō ē de intellectu quidditatis seu eēntie ipsius: hoc est aduenies extra ⁊ faciens cōpositionē cū ipsa essentia. sicut pz de albedine. Sed sic se hz esse ad essentiā. ¶ Possumus. n. itelligere rosam in hyeme: ipa non exñte: ergo ⁊c. ¶ Ꝺ. 3º. Illa sba que est suū esse: non pōt eē nisi vna tñ: sz substātie create sunt plures: ergo nulla eēntia creata est suuz eē. Maior sic ꝓbat̄. Mā illud plurificari non pōt: in quo nō potest eē aliqua cā plurificationis. sed in tali re cuius qditas est suū eē. nō pōt esse aliqua rō plurificatiōis. ergo ⁊c. minor silr ꝓbat̄. qr ꝙ aliquid vnū plurificet̄. hoc potest eē tribus modis. Uno⁹ p additionē alicuius dīe. sic multiplicat̄ nā gñis in spēs. Et isto mō res cuius eēntia est suū esse subsistens sicut sua eēntia non pōt multiplicari quia iā non eēt eē tñ sed eēt p̄ter hoc alia forma qō est ꝯ suppositū. Alio mō per receptionē forme in diuersa pte māe. sicut multiplicat̄ nā spēi ī multis idiuiduis. Et isto modo etiā talis res subsistens non est multiplicabilis. qr iam non eēt in suo eē subsistens. sed in materia receptuz. Tertio modo qr vnu: est absolutum ⁊ aliud eēt ī aliquo respectiuum. sicut calor: separatus differret a calore ī ibo sua separatione. ⁊ etiam isto modo talis res nō pōt multiplicari. quia supponitur habere esse subsistens ⁊ absolutum solum. Unde relinquitur ꝙ nullo modo pōt multiplicari: ⁊ sic esset vna tantum: has duas rationes ponit Doc. S. in tractatu de esse ⁊ essentia. Secundam etiam tangit super Boetio edomadibus. Ubi sic ait. Hoc aūt quod sit suum esse subsistens: non potest esse nisi vnum: quia si ipsum esse nihil aliud habet admixtum p̄ter id quod est esse. impossibile est ipsum esse multiplicari per aliud diuersificans. ⁊ quia nihil aliud p̄ter esse habet adiunctum consequens est ꝙ nullius accidentis susceptiuum sit. hoc autem simpliciter ⁊ sublime est ipse deus hec ille. ¶ Ꝺ. 4º. Necesse est in omni composito qualicunqz compositione potentiā actui cōmiscerī. sz oīs sba creata ē ꝓposita gº ī oī re creata ē ꝓpō poc ⁊ actꝰ. Sz realis compositio requirit componibilia realiter distincta. Cum ergo in substantijs simplicibus non sit quod habeat rationem potentie nisi ipsa essentia ⁊ rationez actus nisi esse relinquitur ꝙ essentia differat realiter ab esse eius. Hanc rationem tangit Doc. S. in de potentia. q. 7ª. ar. primo in corpore. Ubi sic ait. In omni autem composito: qualicunqz compositione. oportet potentiam actui cō miscerī: incompositis enim vel vnum eorum ex quibus est compositio est in potentia ad alterum: vt materia ad

formam ſm̃ ad accidens: genus ad differentiaz. Vel ſal tem omnes partes ſunt in potentia ad totum: nam partes ad materiã reducuntur: totum vero ad formã: vt pz i. 2°. phyſicoꝝ. Et ſic nullũ compoſitũ poteſt eẽ actus purus. Hec ille. ¶ p̃. 5°. Omne illud quod eſt ſuum eẽ non hz eſſe acquiſitum ab alio: q; illud quod res hz ex ſua quid ditate: ex ſe habet: ſed oẽ quod eſt preter deũ: hz eſſe acq ſitum ab alio: ergo in ſolo deo ſuum eẽ eſt ſua nã ſeu qd ditas. ¶ Hanc rõnem tangit Doc. S. in quolibetis quo libeto. 9. q. 10. ar. 1. in corpore. Et precipue i 2° ſñiaꝝ di. 3. q. 1. ar. 1. in corpore vbi ſic ait. De rõne autem quiddi tatis inquantum quidditas non eſt q; ſit cõpoſita: q; nũq; reperiretur ſimplex nã: quod ad minus in deo falſuz eſt. Hec eſt de rõne eius q; ſit ſimplex: cum quedã inueniat compoſita vt humanitas. Eſſe autem ſm̃ qõ dicitur eẽ i actu: inuenitur ad diuerſas nãs ſiue quidditates diuerſi mode ſe hr̃e: quedam. n. nã eſt de cuius intellectu non e ſuum eẽ quod pz ex hoc qõ itelligi põt cum hoc q; igno retur an ſit: ſicut feniceꝝ eclipſim aut aliquid huius. Alia autem nã inuenitur de cuius rõne eſt ipſum ſuũ eẽ. Im mo ipſum eẽ eſt ſua nã. Omne aũt quod hmõi eſt: nõ hz eſſe acquiſitum ab alio: q; illud qõ res ex ſua quidditate habet: ex ſe habet. Sed omne qõ eſt preter deum hz eẽ acquiſitum ab alio: ergo in ſolo deo ſuũ eẽ eſt ſua quiddi tas vel nã. In oĩbus autem alijs eẽ eſt preter quidditatẽ cui eẽ acquiritur. Sed cum quidditas que ſequit cõpoſi tionem dependeat ex partibus: opz q; ipſa nõ ſit ſubſiſtẽs meſſe qõ ſibi acquiritur: ſed ipſũ compoſitũ q; ſuppoſitũ dicitur. Et ideo quidditas cõpoſitum non eſt: ſed eſt quo aliquid eſt: vt humanitate eſt hõ. Sz quidditas ſimplex cum non fundetur in aliquibus ptibus: ſubſiſtit ineẽ qõ ſibi a deo acquiritur. Et ideo ipſa quidditas ãgeli ẽ quod ſubſiſtit ſuo eẽ quod eſt preter ſuam qdditatem. Et eẽ eſt id quo eſt. Sicut motus eſt id a quo aliquid denominat moueri. Et ſic angelus cõpoſitus eſt ex eẽ q; qõ eſt: vl ex quo eſt q; qõ eſt: q; propter hoc in libro de cauſis dicitur: q; intelligentia non eſt ſuum eẽ tm̃: ſicut cauſa prima: hz ẽ in ea eẽ q; forma que eſt quidditas ſua. Et q; omne quod non habet aliquid ex ſe ſed recipit illõ ab alio eſt poſſibi le vel i potentia reſpectu eius. Ideo ipſa quidditas eſt ſi cut potentia q; ipſum eſſe acquiſitum eſt ſicut actus: q; ita per conſequens eſt ibi cõpoſitio ex actu q; potentia. ¶ Et ſi iſta potentia vocetur materia: erit compoſitum ex ma teria q; forma: quamuis hoc ſit oĩno equiuoce. Sapiẽtis. n. non eſt curare de nominibus. Hec ille. ¶ p̃. 6°. Il lud. n. quod eſt habens eẽ ab alio: non eſt ſuum eẽ p eẽn tiam: ſed dr̃ ens per participationem: ſed illud qõ cõue nit alicui per participationẽ opz ibi aliquid eſſe preter id quod participat: ergo in qualibet creatura eſt aliud ipſa creatura que habet eẽ q; ipſũ eẽ: cum igitur in ſubſtãtijs ſimplicibus eẽntia eſt que hz eẽ: relinquitur q; eſſentia q; eſſe differant realiter. ¶ Hanc rõem tangit Doct. S. ſu per Boetio de edomadibus q; ꝺ̃ gent. lib. 1. c. 22. q; in p̃a parte. q. 3. ar. 4. in corpore: preſertim in quolibetis quo libeto. 2. q. 2. ar. 1. vbi ſic ait. Dupliciter aliqd de aliquo predicatur. Uno modo eẽntialiter. Alio modo per parti cipationem. Lux. n. predicatur de corpe illuminato par ticipatiue ſz ſi eẽt aliqua lux ſeparata: predicaretur de eo eſſentialiter: ſm̃ hoc ergo dicendum eſt q; ens predicat de ſolo deo eẽntialiter: eo q; eẽ diuinum eſt eẽ ſubſiſtens q; abſolutum: de qualibet autem creatura predicatur per participationem. Nulla. n. creatura eſt ſuum eẽ: ſz eſt ha bens eẽ: ſicut q; deus dicitur bonus eẽntialiter q; eſt ipſa bonitas creature aũt dicuntur bone per participationez: quia habent bonitatem vnũquodq; z. n. inquantum eſt: bo num eſt: ſm̃ illud. Auguſtinus in li. 1. de doctrina xp̃iana q; inquantum ſumus: boni ſumus. q̃cunq; autez aliqd predicatur de altero per participationez: opz ibi aliquid eẽ preter illud quod participatur. Et ideo in q̃libet crea tura eſt aliud ipſa creatura que habet eẽ: q; ipſum eẽ ei⁹. Et hoc eſt quod boetius dicit in libro de edomadibus: q; in omni eo quod eſt citra primuz: aliud eſt eẽ q; qõ ẽ. Hec ille. Et ſic ſubiungatur: ſed in angelis quod eſt ẽ ipſa eẽntia: relinquitur ergo q; eẽntia eſt aliquid aliud abeſſe eius. ¶ p̃. 7°. Id quod eſt ex principijs alicuius cauſa tum differt realiter ab eo: quia cauſa q; effectus differunt realiter. ¶ Sed vt dicit Doct. Sanc. in preſenti lectio ne: eẽ eſt ex principijs eẽntie cauſatum. ¶ Igitur mani feſtum relinquitur q; eẽntia q; eẽ differant realiter in om ni ente creato. Et huius opinionis eſt Egidius de roma: q; Armandus in de eẽ q; eẽntia q; q̃ plures alij Doct. ſa moſi. ¶ Quod autem in deo ſit idem eẽ q; eẽntia: patet: quia neceſſe eſt proprium effectum aſſimilari ſue cauſe i natura. Ita q; natura producentis ſit tale ſimpliciter: vt natura ignis calidi producentis calorem: eſt ipſe calor: ſi militer producens aſinitatem: eſt ipſa aſinitas: natura q; ducens humanitatem: eſt ipſa humanitas. Sed eẽ eſt pri mus effectus dei: vt infra patebit. ar. 6. q; dicitur in libo de cauſis: ergo natura dei eſt eẽ: non quidem productuꝝ ſed producens. ſicut nã ignis phyſice loquendo eſt calor non quidem productus ſed producens. Hanc rationem tangit Doc. in de potentia. q. 7. ar. 2. i corpore vbi ſic ait. Proprius autẽ effectus cuiuslibet cauſe procedit ab ipſa ſm̃ ſimilitudinem ſue nature: oportet ergo q; hoc quod eſt eẽ ſit ſubſtãtia vel natura dei. Hec ille poſt plura alia. ¶ Id idem probat Doc. S. ꝓtra gen. libro ꝓmo. c. 22. 6. rationibus: q; in prima parte. q. 3. ar. 4. 3. rationibus. Et in diuerſis alijs locis diuerſis rationibus. ideo pro nunc dicta de iſta ſufficiunt. tum primo quia non eſt ad propo ſitum queſtionis. tum ſecundo q; inferius ſpecialis mẽ tio fienda eſt. ¶ Sed circa predicta oriunt ſeptem dubi tationes in Doc. S. ¶ Prima q; reprobata eſt illa opi nio que dicebat eẽ q; eẽntiam diſtingui ſolum ſecundum modum ſignificandi. Sed eiuſdem opinionis videtur eẽ Boetius in libro de edomadibus q; Docto. S. ibidem vbi ſic ait. Id quod eſt ens quãtis ſit cõmuniſſimuz: Ta men concretiue dicitur. q; ideo participat ipſum eẽ. non per modum qua magis participat minus cõmune. ſed participat eẽ per modum quo concretuz ſignificat abſtra ctum. Hec ille. videtur ergo innuere q; ens q; eẽ differit ſicut concretum q; abſtractum que differentia eſt ſolum ſecundum modum ſignificandi. quia concretum q; abſtra ctum eandem rem ſignificant. ſicut album ſignificat ſola qualitatez ſicut q; albedo. vt pz in predicamentis. ¶ Se cunda q; dictuz eſt in prima ratione cõcluſionis principa lis q; eẽ eſt extrinſecus aduenies. q; nõ de intellectu eẽn tie. ¶ Sed contra. Si ſic ſequeretur q; eẽ eẽt accidens. q; per cõſequens quelibet generatio que terminatur adeẽ. q; eẽt accidentalis. quod eſt contra phm primo de gñatione q; Doc. S. in diuerſis locis q; 7°. huius q; in preſenti le ctione. q; preſertim in primo ſententiarum di. 3. q. 1. ar. 2. vbi dicit. q; eẽntia huius anime. eſt etiam principiũ ope randi. ſed mediante virtute ſed eſt prĩcipium eẽndi ſine diate. q; eẽ non eſt accidens. Hec ille. ¶ Tertia quia di ctum eſt q; in ſimplicibus ſbijs non eſt idem eẽ q; eẽntia. ¶ Sed contra. Uidetur eẽ Doc. S. ſuper boetio de e/ domadibus vbi ſit ait. In ſimplicibus neceſſe eſt q; ipſũ eſſe q; id quod eſt ſint vnum q; idem realiter. Si. n. eſſet aliud realiter ipſum qõ eſt q; ipſum eẽ: iam non eẽt ſim plex. Hec ille. ¶ Quarta q; in quinta rõne dictum eſt q; id quod participat aliquid. eſt aliõ ab eo qõ participat. ¶ Sed ꝓtra eſt Doc. S. in quolibetis quolibeto 2° vbi ſupra ſic dicens. q; genus participatur a ſpecie quaſi extis de ſubſtantia participantis. Illud. n. eſt de ſubſtantia rei qõ cadit in ei⁹ diffinitiõe. Hec ille. Unde ſequitur q; eſt neceſſe participatum differre a participãte. ¶ Quinta q; dictum eſt in eadez ratione vbi adducebatur dictũ Doc. S. in quolibetis q; ens ſolum predicatur de deo eẽntia liter. ¶ Sed contrarium huius determinatum eſt ſupe rius. q. 2. articulo. 5. cum de entis vniuocatione ageret. ergo q; eẽ. ¶ Sexta quia ſi in angelis eẽntia q; eẽ diſtinguã tur realiter neciũm erit q; i eis erit compoſitio. Et ſic nõ erunt ſubſtantie ſimplices. Et cum in eis ſuppoſitum q; eẽntia non differant realiter vt infra patebit in. 7°. huius q. 2.

.q.23.ar.3.ipsa ēntia erit composita.quod tamen est con
tra rationem ēntie earum . cum eē non sit pars essentie.
¶Septia q: dictū est ēt:q ī deo est idē eē ⁊ eēn[a]. Lōtra
p ēntiaz q̄libet res differt ab alia:ergo de[o] p suā essentiā
distinguit ab oīb[o] alijs:sz p eē nō distinguit:q: oīa in eē
conuenīt:igit ⁊c. ¶Ad primū aūt dubiū dicendū: vt di
cit ibidē Doc.S.q eē ⁊ id qō est.pñt ꝓsiderari dupl̄r.
Uno[o] ſm intētionē siue rōnē significādi. Et sic ens ⁊ esse
differūt sic cōcretū ⁊ abstractū. Alio[o] pñt ꝓsiderari secū
dum q̄ referunt:ur ad rem siue realiter:⁊ sic non solū dif
ferunt secundum modum significandi: sed etiaz realiter:
vt ibidem probat boetius ī rebus creatis: secus autem
in deo:vt dictum est. ¶Sed considerandus est : vt dicit
ibidem Doc.S. q circa quodcūqz abstractum hoc ha
bet veritatem q̄ non habet in se aliquod extraneū quod
.s.sit preter essentiam suam:sicut humanitas ⁊ albedo:⁊
quecūqz hoc modo dicuntur cuius ratio est:quia huma
nitas significatur vt quo aliquid est homo:⁊ albedo vt q̄
aliquid est album:non est autem aliquid homo formali
ter loquendo nisi per id quod pertinet ad rationez ho
minis: neqz album. Nisi per id quod pertinet ad ratio
nem albi:⁊ ideo huiusmodi abstracta nihil alienum ī se
habere possunt. Aliter autem se habet ī his que significā
tur in concreto. Naz homo significatur vt quod habet hu
manitatem ⁊ album vt quod habet albedinem. Ex hoc
autem q̄ homo significat humanitatem ⁊ album albedi
nem:non prohibentur habere aliquid aliud quod nō per
tinet ad rationem horum nisi solum quod est oppositum
his. Et ideo homo ⁊ album possunt habere aliquid aliō
q̄s humanitatem ⁊ albedinem. Et hec est ratio quare hu
manitas ⁊ albedo significantur per modum partis:⁊ nō
predicantur de ꝓcretis:sicut nec aliqua pars de suo toto.
Quia igitur sicut dictum est ipsum esse significatur vt ab
stractum ⁊ id quod est vt concretum:consequens est ve
rum esse quod hic dicitur.s.q̄ id quod est potest aliquid
habere ꝓter q̄s quod est ipsum.i.ꝓter ēntiam: ipsuz
vero esse nihil habet admixtum ꝓter suam essentiam.
Hec ille. ¶Considerandum est etiam: vt dicit ibi Doc.
S.q participare est quasi partem capere. Unde quando
aliquid particulariter recipitur quod ad alterum ptinet.
Utr̄ dz ꝑticipare illud:sic̄ hō dz ꝑticipare aīal: q: nō hz
naturam animalis ſm totam eius cōmunitatē. Et eadem
ratione sor. participat hominem sīr subiectum participat
accidens:⁊ mā ⁊ forma:q: forma substantialis vel acci
dentalis que in sui ratione cōmunis est determinatur ad
hoc vel aliud subiectū: ⁊ similiter etiam effectus dicitur
participare suam cām ⁊ precipue quando non adequat
virtutem sue cause:puta si dicamus q̄ aer participat lucē
solis:q: non recipit eam in ea claritate qua ē in sole. Ꝑre
terminō autem hoc tertio mō participandi : impossibile
est ſm duos primos modos ipsū esse participare aliqd:
non.n.esse participare potest aliquid per modū quo ma
teria vel subiectum participat formaz vel accidens:quia
vt dictum est ipsum esse significatur vt quoddam abstra
ctum. Similiter etiaz non potest participare aliquid per
modum quo particulare participat vniuersale: sic enim
etiam que in abstracto dicuntur participare aliquid pñt:
sicut albedo colorem:sed ipsum esse est communissimum.
Unde ipsum quidem participatur in alijs:non autez par
ticipat aliquid aliud. Sed id quod est ens quanuis sit co
munissimuz: tamen concretiue dicitur:⁊ ideo participat
ipsum esse non per modum quo magis comune partici
pat minus comune:sed per modum quo concretum par
ticipat abstractuz. Hec ille. ¶Ex predictis patet q̄ si lo
quamur secundum intentionem ⁊ rationem significandi:
ens ⁊ esse non differunt nisi sicut abstractum ⁊ concretuz.
Sed si loquamur de eis secundum rem significatam rea
liter differunt: vt ex dictis patet. Unde illi qui ex modo si
gnificandi argumentantur ad rem significatam decipiun
tur per fallatiam figure dictionis ⁊ accidentis. ¶Ad se
cundum dicendum q̄ esse est accidens non per accidens
vt patebit in sequētibus: sed large accipiendo accidēs .s.
pro omni eo quod non est de essentia aut intellectu quid
ditatiuo alterius: vñ dicit Doc.S. in q̄libetis q̄libe:o.
2°.q.2ª.ar°.p°.ad vltimū q̄ eē est accidēs nō quasi p ac
cidens se habēs:sed quasi actualitas cuiuslibet substātie.
Unde ⁊ ipse deus qui est sua actualitas ē suum esse hec
ille. ¶Ad 3m dōm:sicut dicit Doc.S.ibidē q̄ cuz Sim
plex dicatur aliquid ex eo qō caret cōpositione: nihil p
hibet aliquid esse ſm aliud Simplex inquantū caret cō
positione aliqua:quod tamē nō ē oīo simplex. vñ ⁊ ignis
⁊ aqua dicunt simplicia corpora inquātū carēt cōpositio
ne que est ex cōtrarijs:que inuenit in mixtis . Quorū tñ
vnūqōqz ē cōpositū tā ex partibus quantitatis: q̄s ex mā
⁊ forma. Si ergo inueniant alique forme nō in materia
vnaquaqz eaz est quidez simplex q̄ntum ad hoc q̄ caret
materia:⁊ per ꝓsequens q̄ntitate que est dispositio ma
terie:q: tamen quelibet forma est determinata ipso esse
nulla eaz est ipsuz esse:sed est habēs esse. Et sic nulla eaz
est nā simplex. Hec ille. Unde pz q̄ ibi Boecius loqui
tur de simplici substantia que est simplex in fine simplici
tatis.s.de deo in quo esse ⁊ eēn[a] nō distinguūtur. ¶Ad
quartam vero dubitationē respondet Doc.S.in quoli
betis ibidem sic dicens. Sed sciendus est q̄ aliquid par
ticipat dupliciter. Uno modo quasi existens de substan
tia participantis:sicut gen[o] participat a specie. Hoc aūt
modo esse non participat a creatura. Illud enim est de
substantia rei:quod cadit in eius diffinitione. Ens autem
non ponitur in diffinitione creature:q: nec est genus nec
differentia. Unde participat sicut aliquid nō existens de
substantia rei.⁊ ideo alia q̄stio est an est ⁊ quid est. Hec
ille. ¶Ad quintum dicendus ſm Doc.S.in quolibetis:
vbi supra.q̄ ens si sumatur nominaliter non solus predi
catur de deo per essentiaz:sed de decez predicamentis.
sed si accipiat participialiter:sic solum de deo predicat
essentialiter. Unde ibidez subdit dicens. Sed verus est
q̄ hoc nomē ens ſz q̄ ipo:tat ēntiā cui ꝓpetit hmōi eē:
significat essentiā rei:⁊ diuidit p.x.gña:ñ tñ vninoce: q:
eadē rōne ꝓpetit oīb[o] eē:subijs qdē p se:alijs vo alr. hec
ille. ¶Ad sextā dubitationē dōz sic dic Doc.S.ī q̄libe
tis q̄libeto 2°:vbi.s.q in angelo ē cōpō ex eē ⁊ eēn[a]:nō
tñ ē cōpō sic ex ptib[o] subē:sz sic ex suba ⁊ ex eo qō adhēt
sbe.h ille.⁊ subdit ī solone ad p[m] q̄ ex his q̄ sil iungunt
relingtur aliqñ vna res 3ª.sicuti ex aīa ⁊ corpe cōstituit
hūanitas que est hō. Unde hō cōponit ex aīa ⁊ corpore
sicut vna res tertia:aliquādo aūt ex his qne simul iungun
tur nō resultat res tertia:sed resultat quedā rō cōposita:si
cut rō hois albi resultat ī rōnē hois ⁊ rōnē albi:⁊ ī talib[o]
aliqd cōponit ex seipso ⁊ ex alio:sicut albū ꝓponit ex eo
qō est albū:⁊ ex albedine. Hec ille. ¶Ad vltimā dubi
tationē rñdet Doc.S.in de po[a].q.7.ar.2°.Ubi sic ait q̄
eē diuinū qō est eius suba nō est esse cōe:sed est eē distin
ctū a quolibet a io esse. Uñ per ipsū suū eē de[o] differt a q̄
libet alio ente. Hec ille. ¶Sed ꝓtra ei cui nō fit additio
est eē cōe oibus.sed si deus sit suum eē erit ens cui non fit
additio:ergo erit omnibus cōe. ¶Item si eē dei essz dif
finitum ⁊ distinctum ab alio esset limitatuz. Cum vnum
quodqz differt ab alio aliqua differentia ꝓpria. ¶Ad
primam replicam respondet Doctor.S. in de potentia
vbi supra ad sextū dicens q̄ ens cōe est ens cui non fit ad
ditio. De cuius tñ ratione non est vt ei additio fieri non
possit. ¶Sed eē diuinum est esse cui non fit additio : ⁊
de eius ratione est vt ei additio fieri non possit. Unde eē
diuinum non est esse commune hec ille. Idē dicit in pri
ma parte.q.3.ar. quarto ad primum. ¶Ad secundam
replicā rñdet Doc.S.in de po[a].q.1.ar.2°.ad.7m. dicēs
q̄ aliqd pt eē distinctū duplr.vno mō p aliō sibi additū
sicut hō distinguit p rōalez dziaz ab asino.⁊ talē distinctū
opz eē finim:q: adiūctū determīat illud ad aliqd.alio mō
p seipsū ⁊ sic deus est distinct[o] ab oībus alijs reb[o].⁊ hoc
eo ipso q̄ nihil ei addere est possibile. Hec ille. Ex pre
dictis elici pñt mlta ⁊ solēnia dcā Doc.S.q̄ vtilia sī his
q̄ in seq̄ntib[o] tractabūt ī seq̄nti ar° ⁊ ī.7°.hui[o].q.13.ar.3.

Ad primum ergo dicendū q̄ illa res que ē
forma tñ est ens p se sic q̄ nō
formalr dependet ab alio.sicut intellexit pbus . bene tñ

est ens ab alio effective: sicut oē ens creatuz hīt esse depē/dens a prima causa. Unde Doc. S. in pº sñiaz di. 8. q. 1. ar. 2º. ad 3m dicit: q esse creatum non ē per aliquid aliud si per dicat cām formalem intrinsecā. Immo ipa forma est creatura. Si aūt dicat cām formalem exemplarez vel cām effectiuam: sic est per diuinum eē: nō p se. ¶Hec ille. Unde per hoc pz solutio ad 8m. ¶Ad 2m dōm: q eē et essentia non generant ppric. Et si generent ad gñationez alterī tñ adhuc vnū p̄cedit nāliter reliquū. Nā ꝓstituēs precedit ꝓstitutū. Sed eē dr quasi ꝓstitutū per principia essentie: vt dicit Doc. S. in pñti lectiōe: igit arg̃m nō cōcludit vt ex predictis pz. ¶Ad 3m dōm: q qñ aliqua cōueniunt alicui fm sbam: ita q sunt de intellectu et quidditate illius: sunt idem realr: non tñ opz si conueniunt alicui per additū aliqd 3m si illud additū non sit de ītellectu eī? cui additur: sicut est esse. ¶Ad 4m dōm: q esse non solū est effectus eēntie in genere cāe formalis: sed ēt finalis et causalis aliquo mō: vt infra patebit. Utrum aūt effectus cause formalis et forma differāt realr ifra patebit. ¶Ad 5m dōm: q dicit Antonellus archiep̄s q recipere p̄supponit esse eēntiale: non aūt esse exīstie: dicit enim q recipere p̄supponit esse: non eē qđ recipit: sz aliud vt sic eē actuale recipiatur in eēntia et sic esse eēntie fm nostrū modū intelligendi preintelligit. ¶Hec ille. ¶Sed vī hec respon/sio nulla nam esse eēntie est idē q ipsa eēntia vt ipemet cōcedit: ideo cū recipere p̄supponat eē: essentia non potest recipere nisi sit actu quod voluit arg̃m. ¶Dicendū est ergo q aliqd dicitur recipere aliud duplr. Uno mō sicut subiectū accns vel perfectū impfectū aut agens actualem causalitatē: et tale recipere p̄supponit eē actualis existētie: saltem priozitate nālis originis. Alio mō aliquid dr recipere suam pfectionē sicut mā formā vel potentia actualitatem et tale recipe non p̄supponit eē existentie sed simul sunt et non sunt proprio gradu existendi. ¶Ad 6m dōm: q creatio proprie terminat ad totuz cōpositū tanq̄ ad id quod creatur: ad eē vero tanq̄ ad id quo aliqd creat: vt dicit Doc. S. in pma pte. q. 45. ar. 4. ad pm. ¶Ad 7m dicendū: q ens pōt capi duplr. Uno mō noīaliter. Et sic substantia est ens per se. Alio mō ptcipialr. Et sic solum primū ens per suā eēntiā: et non per aliqd superadditū: sicut dictū est. ¶Nec valet instantia de vnitate: veritate: et bonitate: qr vnitas addit solū in diuisionē enti: et bonitas solum addit respectū ad voluntatē: et veritas ordinē ad ītellectum. Sed eē supra eēntiā non solū addit relationem aut priuationē: sed actū efficienter: qui realiter distinguit ab essentia. ¶Est tñ aduertendū q eēntia capitur duplr. Uno mō pro illo qđ capit eē. Et sic accipit semper in p/posito a Doc. S. Alio mō pro illo actu eēndi quo in alio recipitur: et quo aliqd īmediate dicit ens: et sic credo q accipiatur ab Alberto in diuersis locis. ¶Aduertenduz tamen est q ¶Paulus de venetijs in pn̄o vltime partis sūme sue methaphysice probat q essentia nō distinguit realiter ab esse tribus medijs. ¶Primo sic. Mā si essentia distingueret realr ab esse: illō eē haberet eē ab aliq̄ aliō: et illud aliud hz eē formalr per aliud eē: et sic in infinituz: probat ꝓntiam: qr si eē est non per aliud eē: per idē eēntia est et non per aliud esse. ¶Secūdo si essentia distingue/retur realr ab eē: vnū eōrt altero prius. sed illud qđ est al/tero prius: stat eē absq̄ suo posteriori: sine contradictiōe: ergo stat eēntiam eē sine eē vel ecōuerso qđ est ipossibile. ¶Tertio. Si esse distingueretur realr ab eēntia: vel illō esse eēt forma accidentalis: vel sbalis non accidentalis: qr substātia nō hz eē p accns: nec forª sbalis: qr ex pluribus existentibus in actu non fit vnū tertiuz. ¶Sed dōm: q iste venerabilis sophista male fallatia equocationis subterfugere studuit. Incidit. n. cecus in foueam quaz fecit. ¶Ad pm. n. argm dōm: q eē non hz eē ab aliquo formaliter: sed est id quo aliqd hz eē: licet tñ dependeat a prima causa effective: sicut dictū est ad primuz argumentum ar. ¶Ad secundū dōm: q eē p̄cedit eē ordine inherentie: sz q̄tum ad actualitatē eē p̄cedit eēntiaz: vt in articulo sequēti patebit. ¶Ad vltimū dōm: q ex duobus existentibus in actu: vt sic non fit vnum tertium: tamen ex duobus in actu existentibus inquantū vnū est potentia respectu alterius: bene fit vnū tertium: vt supra dictū est. Unde quia essentia est potentia respectu esse: non est inconueniens q ex eis constituat vnū tertiū. Unde pz q rōnes eius pueriles sunt et minime solutiōe digne. ¶Ad 8m pz solutio ex dictis ad pm. ¶Ad 9m dōm: q duplex est potentia: q/dam est que est admixta priuationi ad formā. Et sic verū est assūptū. Alia est potentia ad actualitatē. Et sic nō oportet q potentia p̄cedat actum: nisi fm eē q habuit in potētia actiua producente. ¶Ad 10m dōz: q sicut mā nō est suus actus sed forma: ita essentia non est suum esse. Et sic argumentū magis concludit propositum q̄ oppositum. ¶Ad vndecimū dicendum: q esse est aliquid. sz non est aliquid p aliquid super additū. qr non est id quod est: sed est id quo aliquid est. Unde Argumentū non concludit. ¶Ad duodecimū dicendū. q duplex est accidēs. quod/dam est predicamentale. Et sic inter substantiā et accidēs non est mediū: capiendo subam pro oīa illo quod ponit in predicamento sube per se vel reductiue: et similiter accidens. Aliud est accidēs predicabile: quod fluit a primi pijs indiuidui. Et inter tale accidens et subam bene cadit mediū. et licet esse sit suba accipiendo subaz: vt dictuz est non tñ est suba capiendo subam vt idem est cum essentia et quidditate: sicut in quinto huius patebit. q. 8. ar. 1. hāc autem solutionem innuit doc. in prima parte. q. 77. arº. primo ad quintū. ¶Ad vltimum dicendū: q ille articulus parisiensis intelligitur dūmodo illa quem sunt distincta realiter: nō hīt necessariā habitudinem adinuicez. sed in proposito essentia et esse habent necessariam habitudinem adinuicem: ita q vnuz non potest actu esse sine alio. ¶Ibi ī Doc. S. Esse. n. rei. q̄tus sit aliō ab eius eē nē.

a **¶Quintum** sic procedit. Uidet/tie sicut accns. Nam Doc. S. dicit in quolibe/tis quolibeto. 2º. q. 2. ar. 1. Unde cum oē qđ ē preter eēntiā rei dicat accns: eē qđ ptinet ad qōnē an est: est accns. ¶Hec ille. Ergo de mente Doc. S. vz esse q eē sit accidens. ¶Ꝑ. 2º. Ibidē dicit q eē accns ptcipat sic aliquid non exns de essentia rei. Et ideo alia est qō an ē: et questio qd est. ¶Hec ille. Sed oē tale est accns: q: oē id quod est de sba rei: est de eēntia eius: igit idem qđ pz. ¶Ꝑ. 3º. Cōmentator 5º huius dicit q ista ppō for. ē de accidentali p̄dicato fm q iportat entitatē rei vel veritate propositiōis: igit vī q esse sit accns. ¶Ꝑ. 4º. Doc. S. in de nā generis dicit: esse aūt cuiuslibet rei citra primū: accidens est: cum qcqd sit de essentia rei: cadat ī eius diffinitione: esse aūt non pertinet ad diffōnem rei: cum res diffiniri possit et si esse non hēat. ¶Hec ille. ergo est accns. ¶Ꝑ. 5º. In quolibetis vbi supra dicit Doc. S. ad vm q esse est accns: q̄si actualitas cuiuslibet: ergo ꝛē. ¶Ꝑ. 6º. Id quod pōt adesse et abeē alicui: est accns alicuius: vt pz pmo topicoz: sz esse pōt adesse eēntie vt de se manifestum est: silr pōt abesse: vt pz de esse aīe rōnalis post separationē a corpore: quod quidē manet idez exns: et tñ essentia. s. humanitas non remanet: cum corrūpat corpz: ex quo cū aīa componit humanitas. Igitur ꝛē. ¶Ꝑ. 7º. Id quod aduenit alicui ab extrinseco: et non est de intellectu eius: est sibi accītale: vt supra assumptum est. sed esse est huiusmodi. ergo ꝛē. ¶Ꝑ. 8º. Esse participat ab eēntia. sicut abstractum a concreto. vt dicit Boetius et Doc. S. in libro de edomadibus. Sed abstracta reperiuntur in genere accidentis dumtaxat. igitur ꝛē. ¶Ꝑ. 9º. ¶Preterea primum est accidentis inherere. sed esse inheret essentie. et sibi accidit: vt dicit Doc. S. in de potentia. q. 7. articulo secundo: ergo idem quod prius. ¶Ꝑ. 10. ¶Preterea esse est substantie per se esse: vt patet in predicamentis sed eē creatum est susceptum in alio. s. essentia: vt ex supradictis patet: igitur ꝛē. ¶Sed contra est Doc. S. in prefentione dicens: esse. n. rei quātus sit aliud ab eius essentia: non tamen est intelligendum q sit aliquid superadditū ad modū accītis. hec ille. ¶Ꝑ. 11º. In pº sñiaz di. 3. q. 4ª. articulo

ar°.2.ad secundum.sic dicit q entia ipsius anime est pn cipiuz operandi:sed mediante virtute:pncipium autem essendi est imediate:q: esse non est accidens.¶Hec ille. ¶Ď 12°.Doc.S.in prima parte.q.77.ar°.primo in cor pore:ꝛ in primo sniaz: vbi supra.Et phus in 3° phycoz dicunt q ad idem genus pinet po[a] ꝛ actus: ita q si act? fit accidens:oportet q potentia sit accidēs:sed esse com paratur ad essentiam sicut actus ad potētiaz: vt dic Doc. S.in de potēta.q.7.ar°.2°.igit ꝛc̄. Si esse esset accidēs oporteret dicere q entia eēt accidēs.qđ falsuz est ď en tia subē:de qua hic loquimur.

Respondeo dicendum q accidēs accipitur tripliciter. Uno modo pro ac cidente pdicabili:quod.s.fluit a principijs individui. Et talia sunt duplicia:vt dicit Doc.S. in de anima.q.vni ca.ar°.12.ad.7[m].¶Iam quedaz habent causam pmanen tem in subiecto.Et hec sunt accidentia insepabilia: sicut masculinū ꝛ femininuz.Alia sunt que habent causam nō pmanentē in subiecto.Et hec sunt accidētia sepabilia:sic sedere ꝛ ambulare.Inter autem accidēs predicabile ꝛ subiectum est mediuz.s.accidens ppriuz:qđ fluit a prin cipijs speciei:vt dicit Doc.S.in prima parte.q.77.ar°. primo ad 5[m].Alio modo accipit accidēs pro accidente pdicamentali:quod se extendit ad accidens ppriuz ꝛ cō mune.Et dicit accidēs quod distinguit ꝙtra substantiā. Inter tale vero accidēs ꝛ substantiaz:nihil cadit mediuz accipiendo substantiaz pro omni illo quod ponit in pre dicamento substantie per se siue reductive. Et tale acci dens est de genere accidētis.Tertio modo accipit acci dens generaliter.s.pro omni illo quod nō est de essentia et de intellectu quidditatiuo alterius. Isto autē vltimo mō accipiendo accidens nō oportet q quodlibet accidens sit de genere accidētis:sed aliqđ accidēs sic acceptum est de genere substātie.Species.n.accidit generi:ꝛ individuū speciei.¶Unde dicendū q esse non est accidēs duobus modis primis: sed bene tertio modo sicut etiam dicit Doc.S.in primo sniaz.di.8.q.2[a].ar°.3°.sup littera.Et Albertus in pma parte summe.q.8[a].¶Secdam partem huius cōclusionis pbant omnes rōnes ante oppositū ad ducte.Sed primā partez pbant rōnes post mōtrarium adducte.¶Ď 2°.¶Potest sic pbari.Si eē est accidēs de genere accidētis:sequit q nulla erit generatio substātia lis.Cōsequēs est falsuz:ꝛ ꝙtra pbm p° de generatione. patet ꝛ ña:q: generatio fm quid distinguit a generatiōe simpliciter:sic accidētalis a substātiali fm pbm pmo de generatione:q: generatio simplex siue substantialis ter minatur ad esse simpli: siue substātiale. Et generatio fm quid siue accidētalis terminat ad esse fm quid siue acci dētale.Si ergo esse quodlibet esset accidens de genere accidētis:nullum esset esse simpliciter:cum esse acciden tale sit esse fm quid.¶Hec valet dicere q vocat genera tio substantialis:q: terminat ad formā substantialem:ꝛ nō ad eē substātiale:qđ tamen si dicat.¶Contra genera tio est ꝓgressio de nō eē ad eē:vt pz.5°.phycoz.Quis enim est sane mentis qui diceret q terminus generatio nis nō sit esse.¶Item de rōne forme est dare esse.voca tur ergo forma substātialis q: dat esse substātiale:ꝛ dicit forma accidētalis:q: dat esse accidentale.Si ergo forma quelibet dat esse de genere accidentis: nulla erit forma substantialis que dabit eē simpliciter.igit non solū pue rile est: sed fatuum est dicere ipsuz esse substantiale esse de genere accidentis pdicamentalis vel pdicabilis:puta q esse humanuz sit de pdicamento accidentis. cōstat.n. q esse ītum est esse de genere quātitatis esse quale de genere qualitatis.ꝛ sic de alijs.Sed quare esse huma num degenerabit seipsuz quod nō in pdicamento substā tie locabit saltem reductive sicut actus ꝛ potentia redu cuntur ad suum ppriuz genus:forsan tales pueri ponēt vndecimū pdicamentū:in quo esse humanum locabunt. ¶Aduertenduz est tamen primo q duplex est esse.s.sub stantiale ꝛ simpliciter:sicut eē animatum. Aliud est esse accidentale:sicut est eē album.Esse autez accidentale bn est in pdicamento accidentis.sed eē substantiale est de ge nere substantie reductive tamen. ¶Unde etiam est ad uertendum scdo q tripliciter aliquid ponitur in predica mento substantie.Uno modo per se:sicut genera ꝛ spe cies.Et illa que ponuntur in recta linea predicamentali. Alio modo per alterū:sicut differentie que a latere po nuntur.Tertio modo per accidens.s.reductive. Et hoc tripliciter.Uno modo sicut motus reducitur ad suum pdicamentuz cum suo termino ad quē.Alio modo sicut priuatio ad habituz.Tertio modo sicut imperfectū ad pfe ctum.Quarto modo sicut pncipiū ad pncipiatū.Quinto modo sicut actus ad potentiaz:vel ecōuerso. ¶Sed vl terius pro diuersaruz ꝓpositionuz in diuersis locis ad ductarū maiori cōcordantia. ¶Aduertendum est tertio diligenter:vt dicit in tractatu de cōcordantijs qui attri buuntur Doc.S.a quibusdam q eē habet comparatio nem ad pncipium essendi ꝛ ad ipsuz quod est.vnde esse nō se habet accidentaliter ad ipsum pncipium essendi.s. ad quod est si non sit suum esse.quod in deo solus locum habet.Et hoc patet:quia esse albuz nō est accidens habi to respectu ad albedinem:que est principiuz esse albi in quo solum essentialiter est albedo.Ad ipsuz vero subie ctuz comparatuz esse albuz est accidens.per quē moduz esse rei animate habito respectu ad principium:vt est ta lis eē principiuz:eē non est accidens:quia natura eius vt pncipium est in hoc octauo eē saluatur.¶Primuz enim formale eēndi pncipiuz est eē:per quod quelibet forma dicitur causare eē:vnde forma nō dat eē sue materie qđ dicitur actus:nisi ipsuz eē quod est etiaz actus ipsius for me.quod tamen dicitur sequi formaz:q: in ordine vnio nis ita se habet:quia eē absolutum nulli materie vnitur: cum in nullius compositionez cadat:ꝛ ideo per formaz necesse est tribui mātē ꝛ non per se.Inde est q respicien do ordinem inherentie:forma est principium ipsius eē. respiciendo vero ad ipsius actualitatez ipsius materie si ue ipsius compositi:esse est prius q̄z ipsa forma. Sic igi tur si fiat respectus ad ipsuz pncipium essendi in compo sito:esse non erit accidens.si vero fiat respectus ad ipsuz quod est vt ad angelum vel quodcunqz aliud:esse erit ac cidens:quia ipsum quod est potest intelligi ꝛ diffiniri p orationem indicantem quod quid est:etiam si non sit nec per aliquam ꝓpositionez dici posset ipsum esse:cum suū esse non sit ipsum ens.Unde licet in angelo sit idem id quod est:suppositum.s.ꝛ principiuz essendi: non tamen ꝓpter hoc q accidētaliter se habet respectu vnius:est ac cidens respectu alterius.Differunt enim in angelo essen tia ꝛ suppositum fm rationez ꝛ hoc sufficit ad propositum.¶Hec ibi formaliter. Que omnia intelligenda sunt sane accipiendo.s.accidens sicut supra expositum est:pro omni illo quod non est de intellectu alterius.

Ad primum ergo dicendum q eē est acci dens:capiendo accidens pro omni eo quod non est de quidditate alterius:sicut dictū est:non autem est accidens de predicamento accidentis. Et per hoc patet responsio ad scdm ꝛ tertium. ¶Ad quartum dicendum q Doc.S.ibidem dicit q eē est ac cidens non per accidens:sed quasi actualitas cuiuslibet substantie:volens innuere q eē non est accidens de pre dicamento accidentis:sed q non est de intellectu eēntie vel substantie:vt iam sepius dictum est.¶Ad quintum dicendum q illud quod potest adesse ꝛ abesse subiecto preter subiecti corruptionem:est accidens pdicabile.sed eē nō potest separi ab essentia:ipsa essentia remanente in actu existentie.Et qñ ꝓducit in mediū de esse aīe rōna lis:dicendū q qñ eē exīstie aīe rōnalis sepatur a ꝓposito: ipsa eēntia seu forma totius quod dicit humanitas non corrumpit fm eēntiaz:sed solū fm modū eēndi:vt infra declarabit.Et qñ dicitur ibi:nō remanet corpus. ergo neqz humanitas.¶Dicendū q ꝛ nō remaneat corpus: remanet tamen in aīa eēntialis habitudo ad corpus. Un̄ humanitas manet ī esse habituali ꝛ realī:ꝛ nō actuali: ꝛ fm omnē moduz essendi. ¶Ad sextū dōm sic ad p[m].

Le.8.ꝛ cō.18.

Le.2.et com.7.

¶Ad septimum dicendū q triplex est abstractū.qđ̄ dam est abstractū a subiecto ꝓprie sumpto: vt albedo est abstracta a subiecto. Et sic in genere substantie nō sunt abstracta. Aliud est abstractū ab inferioribꝫ: sicut humanitas abstrahit a sorte. Et sic in genere substātie reperitur abstractū. Aliud est abstractū et ab inferioribꝫ ⁊ a subiecto: sicut albedo. Et tale etiaꝫ reperit solū in genere accidētis. Esse enꝫ est abstractū ab inferioribꝫ. Nō quidem ſm rem: sed ſm modū significandi. ¶Ad octauū dicendū q esse nō inheret essentie sicut forma accidentalis: sed sicut actus potentie. Unde ibi a Doc. S. accipit inherere largo modo. ¶Ad nonū dicendū q ꝓprium est substantie per se esse. ſ. q nonsit in subiecto a quo accipiat stabilimentū essendi. Iꝫ igitur esse creatuꝫ sit receptum in potentia: nō tamen est receptuꝫ sicut accidens in subiecto: sed sicut actus in poª. Eodem modo cōcludebatur: q forma substantialis esset accidens. procedit ergo argumentum ex falsa ymaginatione.

¶Ubi supra in Doc. S. ibi. Non tamen intelligendū est q sit aliquid supadditum ⁊c̄.

a **¶Sextum** sic ꝓcedit. Uidetur q esse sit creatuꝫ: ⁊ non ab aliquo ente creato ꝓductuꝫ. Nam dicit in liº de causis q primū rerum creatarꝫ est esse. ergo esse est creatum: ⁊ per ꝓsequēs a nullo alio agente ꝓductū. ¶Ꝑ 2º. ¶Proprius effectus attribuit ꝓprie cāe: sed esse est ꝓprius effectus dei: vt dicit Doc. S. i de potentia. q. 7. ar. 2º. in corꝑe: ⁊ in prima parte. q. 45. ar. 5º. ergo esse nō ꝓducit per actionē alicuius actionis particularis: sed solum a deo. ¶Sed dicebat q esse attribuitur etiā secūdarijs agentibꝫ. ¶Contra ꝓprius cōuenit vni soli ⁊ semp. Si ergo sit proprius effectus dei vt Doc. S. cōcedit: sequitur q non causatur a secundarijs agentibus. ¶Ꝑ 3º. Si esse flueret ab aliqua forma vel flueret a forma totius vel a forma partis. nō a forma partis: q: tunc res nō posset intelligi sine esse existentie. cōsequens est falsum. pz ꝑa: q: illud quod ūmediate fluit a forma partis: est de quidditate totius cuiꝰ est forma. ergo si esse existentie ūmediate flueret a forma partis: esset de quidditate totius. ⁊ per ꝓsequēs totuꝫ nō posset ūtelligi sine eo neqꝫ a forma totius: q: esse fluit ab illo quod actuat materiā: sed forma totius nō actuat materiā: cum ipsaꝫ materiā eēntialiter includat. igit̄ ⁊c̄. ¶Ꝑ 4º. priꝰ nō causat a posteriori: sed eē est priꝰ forma: cuꝫ sit actualitas cuiuslibet forme. igit̄ eē nō causat ab essentia: neqꝫ ab aliqua forma. ¶Ꝑ 5º. Si esse flueret ab essentia: vel hoc esset in genere cause formalis: vel efficientis: mālis: aut finalis: non formalis: q: forma est pars effectus. Si ergo essentia esset causa formalis ipsius esse: esse componeretur ex essentia. Et sic esse nō esset simplicissimū neqꝫ materialis: cum ipsa essentia sit forma. neqꝫ efficiētis aut finalis: q: efficiens prius habet esse. Et sic oporteret q essentia haberet esse anteqꝫ produceret esse. Causa vero finalis hꝫ posterius esse. ⁊ sic oporteret q essentia bēret eē post eē. qđ̄ est incōueniēs. ¶Ꝑ 6º. A diuersis agentibus ꝓducunt diuersi effectꝰ. si ergo esse ꝓducat a deo: nō poterit idē in nūero ꝓduci ab alijs agētibꝫ. ¶Ꝑ 7º. Si esse ꝓduceret a forma aliqua: vel ūmediate a forma partis vel a forma totius vel mediate nō ūmediate: quia impossibile est q vnus effectus ꝓcedat ūmediate a diuersis formis quaꝝ vna ꝑsupponat aliam: sed forma totius ꝑsupponit formā partis: cum ex ea componat. neqꝫ mediate: q: sic esse in instanti nō crearet. qđ̄ est incōueniēs. ¶Ꝑ 8º. ¶Primus effectus attribuit prime cause: vt pz 2º physicoꝝ. sed esse est primus effectus: ⁊ non est ante ipsum creatum aliquid: vt dicit in liº de causis: ⁊ vt dicit Doc. S. in de potª. q. 7. ar. 2º. in corꝑe. igit̄ idez qđ̄ prius. ¶Ꝑ 9º. Si esse causaret a secūdarijs agentibus: nō ꝓduceret ūmediate a deo: sed mediantibus illis secūdarijs agentibus: sed eē cuiuslibet rei et cuiuslibet partis eius: vt dicit Doc. S. primo sniaꝝ. di. 37. q. 1. ar. primo. est ūmediate a deo: eo q nō ponimus ſm fidem aliquez creare nisi deum. Creare autem est dare esse. igitur ⁊c̄. ¶Ꝑ 10. Illud quod est causa esse: non potest cessare ab operatione qua eē dat: vt formaliter dicit Doc. S. in primo sententiaꝝ: vbi ūmediate supra. Sed quelibet causa creata saltem particularis cessat ab operatione eius: vt videmus per experientiam. ergo nulla causa particularis potest causare eē. igit̄ ⁊c̄. ¶Ꝑ 11º. Ut ipse ibidez dicit: ſm Auic. Nec est differētia inter agens naturale ⁊ agēs diuinum. quia agens naturale est causa motus tantuꝫ. ⁊ agens diuinū est causa eē. videt̄ ergo q de mente Doc. S. q sit eē nullo modo causetur ab agēte nāli. ¶Ꝑ 12º. Qualibet causa efficiente remota: remouetur suus effectus: vt ipse ibidem adducit. sed remota causa creata nō remouetur eē. ideo remoto edificatore. non remouetur eē domus sed fieri: cuius causa erat: sed remoto agente naturali non tollitur eē effectus. igit̄ videtur omnimode dicendum q eē non causetur ab agente naturali: iꝫ tantū a deo ꝓprie et ūmediate. ¶Ꝑ 13º. Doc. S. dicit ibidē ad 3ᵐ. q eē rei non potest cōseruari sine causa eēndi: sicut nec motus sine causa mouente. Unde si sine aliquo agēte eē rei cōseruaret: illud agens non erit causa eēndi: sed fiendi tantū. sicut sigillum est causa figure. vnde remoto sigillo remanet figura: sicut etiaꝫ de edificatore dictū est. Nec ille formaliter. Sed manifestuꝫ est q eē rei potest cōseruari sine agente naturali: ⁊ sine agēte quotcūqꝫ creato. igitur idem quod prius. ¶Ꝑ 14º. Ibidem dicit ad primū q eēntia diuina est intra rem ⁊ſi operans ⁊ agēs eē vniuscuiusqꝫ rei. ergo videtur velle q solus deus sit causa ipsius eē. ¶Ꝑ 15º. Doc. S. in ꝑma parte. q. 45. arº. 5. in corꝑe dicit. Illud autem quod est ꝓprius effectus dei creantis est id quod ꝓsupponitur omnibꝫ alijs. ſ. eē absolute. Unde nō potest dici aliquid operari dispositiue ⁊ instrumētaliter ad hunc effectum cuiꝰ creatio non sit ex aliquo ꝑsupposito quod possit disponi per actionem instrumentalis agentis. Nec ille. Uidet̄ ergo velle q esse non solum non causetur ab agente creato principaliter sed neqꝫ instrumētaliter. ¶Ꝑ 16º. Doc. S. in de potª. q. 3. ar. 7. in corꝑe dicit sic. Ipsum enim eē est cōmunissimus effectus primus ⁊ intimior omnibꝫ alijs effectibus. Et ideo soli deo competit ſm virtutem ꝓpriam talis effectus. Unde ⁊ in liº de causis dicit q intelligentia non dat esse nisi ꝓout est in ea virtus diuina. Nec ille. Ergo idem quod prius. ¶Ꝑ 17º. ¶Potª creandi nō est cōicabilis creature. Ergo illud qđ̄ creatura non ꝓducit a creatura. Sed eē creatur: vt dicit in liº de causis. ergo ⁊c̄. Assumptum ꝓbat Doc. S. in de potª. q. 3. ar. 4º. quattuor rationibus. possent etiaꝫ adduci diuersa dicta Doc. S. in diuersis locis adducta ad idem ꝓbandum: que tamen de facili soluerentur si ea que adducta sunt debite declarentur. ¶Sed contra est Doc. S. in ꝓsenti lectione dicens q eē non est aliquid superadditum ad modum accidentis: sed quasi constitutuꝫ per principiuꝫ eēntie. ¶Ꝑ 18º. Scōm Doc. S. et philosophū primo physicoꝝ. ria sunt principia reruꝫ naturaliū duo quantuꝫ ad esse. ſ. materia ⁊ forma. 3ᵐ quantum ad fieri. ſ. priuatio. Relinquitur ergo q forma est causa ipsius eē. ¶Ꝑ 19º. Scōm Boetium in suis topicis forma est que dat eē rei ⁊ conseruat rem in esse. ergo ⁊c̄. ¶Ꝑ 20. Doc. S. in de potentia. q. 3. arº. 8º. dicit q forma est principium essendi. ergo ⁊c̄. ¶Ꝑ 21º. In ꝑma parte. q. 45. arº. 5. ad primum dicit sic: nullum igitur ens creatuꝫ potest producere aliquod ens absolutum: nisi inquantuꝫ eē causat in hoc: sed agens creatum producit ens. ergo causat in eo esse. ¶Ꝑ 22º. In de potentia. q. 7. arº. 2. in corꝑe sic dicit. Omnes autem cause create cōmunicant in vno effectu: qui est esse: licet singule ꝓprios effectus habeant: in quibus distinguatur. conueniunt igitur in hoc q causant esse. Nec ille. ¶Preterea vigesimo tertio. In tractatu de natura materie. capitulo octauo dicit quandoqꝫ vero esse est effectus create quando. ſ. agens ꝓcedit ex suppositione subiecti. Nec ille. ergo ⁊c̄. ꝓbatum agit ex suppositione subiecti. Nec ille. ergo ⁊c̄. sequitur ergo q eē non solum causet a deo: iꝫ ab agētibꝰ particularibus

Lect. 6. et com. 38.

Lect. 10

particularibus: ꝫ tamen in virtute prime cause.

Respondeo dicendū ꝙ quidam se de scō/la Doc. S. firmiter asserentes dicunt esse de mente Doc. S. ꝙ esse solū a deo ī media/te creatur: ⁊ nullo modo producit ab agente creato: qui mouent rationibus ante incōtrariū adductis. Et dicunt agentia naturalia introducere formas ad quas seqtur eē creatum. ¶Sed contra hoc arguitur. Nam ad introdu ctionem forme: necessario sequit esse: cum primus gra/dus pfectionis ipsius forme sit facere rem in actu quod non potest fieri nisi introducatur esse. Si ergo esse particulare quodlibet crearet. Sequeret ꝙ creatio necessita retur per agens naturale qđ est absurdū: qr impossibile est actionē eius qui maxime liber est sicut dicit in creatione necessitari. ¶ 2°. Sic creatio pōsupponeret aliqd pz ꝓña: qr agens naturale producit formā substantialē non solum disponēdo: sed etiā attingendo essentiā eius. Sed introducta forma: necessario est ibi esse actu: vt probat Doc. S. in ꝑma parte. q. 90. ar. 2. ergo esse nō creat. vel si creatur ipse deus non poterit nō creare ipsum esse: cum necessario sequat: ⁊ sic necessitabit. ¶ 3°. Materiam S. ꝓpter hoc ꝙ esse habet a forma. relinquitur ergo ꝙ forma dat esse. ¶ 4°. motus ⁊ mutationes capiūt de nominationē a termino ad quē: sed terminus ad quem generationis est esse: vt pz primo de generatione ⁊. 5°. physicoꝝ. Si ergo esse sit creatum ⁊ nō naturali: produ/ctum: nulla generatio erit naturalis: sed quelibet erit sup naturalis sicut est generatio hominis: ⁊ adhuc magis. Alij vero dicunt ipsum esse nullo modo creari: sed producti totaliter a ꝓprio agente in virtute tamen primi agentis: ⁊ hoc esse de mente Doc. S. qui mouentur rationibus post incōtrariū adductis. ¶Sed ꝓtra hanc opinionē est auctor de causis sicut dictum est qui dicit ꝙ primū rerū creatarū est esse: tanq̄ ratio formalis creatiōis. ¶ 5°. In omni actione agētis particularis aliquid pōsupponit. Sed esse absolutum nihil pōsupponit: sed ab omnib⁹ pre/supponitur. ergo creatur. ¶Hec etiā opinio est contra Doc. S. in de po[a]. q. 3. ar°. p°. ⁊. 5°. ⁊. 7°. ⁊ in multis alijs locis. ¶Unde ꝓ declaratione pōsentis difficulta/tis aduertendū est primo ꝑm Doc. S. in de po[a]. q. 3. ar. 7°. in corpore ꝙ actionis alicuius rei res aliqua pōt dici causa quadruplr. Uno modo qr tribuit ei virtutē opandi sicut dicit in. 8°. physicoꝝ ꝙ generans mouet graue ⁊ leue: inquantū dat virtutem per quā ꝓsequit talis motꝰ. Et hoc modo deus agit omnes operationes nature: qr dedit rebus naturalib⁹ virtutes per quas agere possint. 2do modo cōseruans virtutem dicit facere actionē: sicut dicitur ꝙ medicine cōseruantes visum: faciunt videre. Et sic etiā deꝰ est cā cuiuslibet actiōis nālis: inq̄ntū conseruat virtutē nālem in esse. Tertio mō dr vna res esse cā actiōis alteri⁹ inq̄ntū mouet eaꝝ ad agendū. In quo non intelligit collatio aut ꝓseruatio virtutis actiue: sed applicatio virtutis actiue ad actionē: sicut homo est causa incidendi cultelli: ex hoc ipso ꝙ applicat acumen cultelli ad incidendum mouēdo ipsum. Et isto modo deus est etiam cā actionis cuiuslibet rei nālis: vt mouēs ⁊ applicās virtutē ad agendū. Quarto mō vnū est cā actiōis alteri⁹ sicut ꝑncipale agens est cā actionis instrī. Et hoc ēt mō deus est cā oīs actiōis rei nālis. q̄nto n. aliq̄ cā est altior tanto est cōior ⁊ efficatior. Et q̄nto est efficatior: tanto pfundi⁹ ingredit in effectū: ⁊ de remotior po[a] ipsum reducit in actuꝝ. Sic ergo deꝰ est cā actiōis cuiuslibet inq̄ntus dat virtutē agendi: ⁊ inq̄ntus ꝓseruat eam: ⁊ inq̄ntū eam applicat actioni: ⁊ inq̄ntū eius virtute ois alia virtus agit. Hec ille q̄si oia formaliter. ¶Aduertendus est vlterius 2° 33. q. 1. ar. 2°. ad 2m. Uno° dicit ipsa gdditas vel nā rei: sicut dicit ꝙ diffinitio est oro dicēs: qd est esse. diffinitio enim gdditatē rei significat. Alio mō dicit esse ipse actus essentie: sicut viuere est esse in viuentib⁹: ⁊ est actus aie nō actus scōdus qui est opatio: sed actꝰ ꝑm⁹. Tertio mō dicitur esse qđ significat veritatem compositionis in ꝓpositionibus: ꝑm ꝙ est dicit copula. Et hoc eē est in ītelle/ctu cōponēte ⁊ diuidēte q̄ntū ad suum complementum: ꝫ fundat in esse rei qđ est actus essentie. Hec ille. In ꝓpti autem loquimur de esse scōdo mō qđ alio nomine vocatur esse existētie. Et tale esse est duplex. Nam quoddam est absolutum siue vniuersale: nō quidem per ꝓdicationem sed per existentiam. qđ dicit esse totius nature nihil pōsuppo/nens in eius ꝓductione. Extra. n. naturam vniuersalem to talem nihil est in rerum natura. Et tale esse sic acceptū solū est a deo per creationem: vt vult Doc. S. in de potentia q. 3. ar°. p°. in corpore: vbi sic ait. Unde deus ꝓducit to/tum ens subsistens nullo supposito: vtpote qui est totius esse ꝓncipium ⁊ ꝑm se totum. Et ꝓpter hoc ex nihilo aliquid facere potest. Et hec eius actio vocat creatio. Et inde est ꝙ in li° de causis dicitur ꝙ eē est per creationē: viuere vō ⁊ cetera huiusmodi per informationem causa/litatis entis absolute reducunt in primā causam vniversalem. Hec ille. Eandē sniam habet in. 2°. snīarum di. 1. q. 1. ar. . in corpore. Et de isto modo loquimur. Manifestū est enim ꝙ in prima rerum creatione tale esse fuit ꝓcreatum: ⁊ nō ab agente naturali productum. ¶Aliud est eē non totius nature: sed esse huius vel illi⁹. Et tale est duplex. quoddam est esse accidētale: ꝑm ꝙ aliquid dicitur esse ali quale vt q̄ntum vel quale. De isto ctiam hic loquimur: qr manifestum est ꝙ nō creatur: sed ꝓducit ab agente naturali: sicut ignis ꝓducit calidum esse ꝓducendo caloꝝ. ¶Aliud est esse existente subsātiale: ꝑm ꝙ aliquid dicitur esse simpliciter. de quo est hic ad ꝓpositum. ¶His ergo suppositis dicendum ꝙ esse ꝓducit nō solum a ꝑma causa: sed ab agentib⁹ secūdarijs: nō ꝓpria virtute: sed a virtute primi agentis. qđ primo patet auctoritate Doc. S. dicit enim in de potentia. q. 3. ar°. primo in corpore. Causalitas vero aliorum que ad esse supadduntur: vel quib⁹ esse specificat: pertinet ad causas secundarias: que agunt per informationem: quasi suppositio effectu cause vniver/salis. Et inde est etiam ꝙ nulla res dat esse: nisi inq̄ntum est in ea participatio diuine virtutis. ꝓpter quod etiam dicitur in li° de causis qđ anima nobilis habet operationem diuinam: inq̄ntum dat esse. Hec ille. Idem dicit clarius. q. eadem. ar°. 4. in corpore: vbi sic ait. Impossibile est autem ꝙ causa sēda ex ꝓpria virtute sit ꝓncipiū esse inquantum huiusmodi. hoc enim est ꝓpium cause prime. Nam ordo effectuum est ꝑm ordinem causarum. primꝰ aut effectus est ipsum esse: qr omnibus alijs effectib⁹ pre/supponitur: ⁊ ipsum non pōsupponit aliquem alium effectū. Et ideo oportet ꝙ clare esse inquantum huiusmodi sit effectꝰ prime cause solius ꝑm ꝓpriam virtutem. Et quecūq; alia causa dat esse: hoc habet inquantū est in ea virtus ⁊ opatio prime cause: ⁊ nō per ꝓpriam virtutem. sic ⁊ instrumentum efficit actionem instrumentalē nō per virtutem pro/prie nature: sed per virtutem mouentis: sicut calor naturalis per virtutem anime generat carnem viuā: per virtutem autem ꝓprie nature solūmodo calefacit ⁊ dissolut. Hec ille. Ex quibus manifeste apparet: ꝙ esse causatur ab agentibus secūdarijs: non tamen virtute ꝓpria: ꝫ virtute prime cause. Idem dicit. q. eadem. ar. 7°. in corpe: vbi sic ait. In qualibet autem re naturali inuenimus ꝙ est ens ⁊ ꝙ est res naturalis: ⁊ ꝙ est talis vel talis nature. quorum primum cōmune est omnib⁹ entibus. Scōm oī/bus rebus naturalibus. tertium in vna specie. et quartū si addamus accidētia est ꝓpium huic indiuiduo. Hoc igitur indiuiduū agendo nō pōt ꝓstituere aliud in simili specie nisi ꝓut est instrumentum illius cause que respicit totā spēm: ⁊ vlteri⁹ totū eē nāe īferioris. Et ꝓp hoc nihil agit ad spēm in istis inferiorib⁹ nisi per virtutē corporis celestis. nec aliqd agit ad eē nisi p virtutē dei. Ipm. n. eē est cōissim⁹ effectꝰ ꝑm⁹ ⁊ intimior oīb⁹ alijs effectib⁹. Et ideo soli deo cōpetit ꝑm virtutē ꝓpriā talis effectꝰ. vnde vt dr in li° de cāis. ītelligētia nō dat esse nisi ꝓout est ea virtus diuina. Sic igitur est causa omnis actionis ꝓout quodlibet agens est instrumētum diuine virtutis opantis.

Hec ille. que in diuersis alijs locis adducit Doctorem sanctum volens innuere q̄ eē ꝓducitur a causa creata instrumētaliter: in virtute tamen ꝑme cause: et q̄ creare nō potest creatura aliqua nec ꝑncipaliter nec instrumentaliter: īmo deus nō potest cōmunicare virtutem creādi creaturis vt creent instrumentaliter: vt ipse ꝓbat in de potentia. q. 3. ar°. 4. in corpore. 5. rationib⁹. Relinquit ergo q̄ esse hoc vel illud nō est creatuz: sed magis ꝑducitum: nisi intelligat sicut idem Doc. S. dicit in de potē tia. q. 3. ar°. 8. ad 19ᵐ. Vbi sic ait. esse per creationez dicit inquantū omnis causa scōa dans esse: hoc hz inq̄ntū agit in virtute prime cause creantis: cuz esse sit prim⁹ effect⁹ nihil aliud ꝓsupponens. Hec ille. ¶ Ratione sic ꝓbatur q̄ntuz ad ꝑmam partē. videlicet q̄ esse ꝑducit ab agēte naturali. Nam illa que necessario simul sunt sicut vnum ꝑducit: ita z reliquū. Sed forma naturalis et esse ex ne cessitate simūl sunt: q̄ esse cōsequit formaz. Illa aūt que per se se ꝓsequūtur: simūl sunt. Cum ergo forma naturalis ꝑducat ab agente naturali: ita et esse suū ꝓcomitative. Hanc rōnez innuit Doc. S. in ꝑma parte. q. 9. ar. 2. ad ꝑm: vbi sic ait. In aīa est sicut māle ipsa essentia. formale autē in ipsa est esse ꝓticipatuz: qō quidez ex necessitate est simul cum essentia anime: q̄ esse per se ꝓsequitur ad formā. Hec ille. ¶ ꝑ 4°. Sicut se hz bonū cōmune regni ad regem ducem et militē: ita se hz esse ad primaz causaz z agentia nālia: sed bonū cōmune ciuitatis nō solum acquirit per regē: sed per militē z ꝓsternentem hostes: z per ducē ordinantez exercitū in virtute tamen regis igit esse ꝑducitur ab agente secūdario: z nō solum a ꝑma causa. Hanc rationē innuit Doc. S. in de po⁹. q. 7ª. ar. 2°. ad 8ᵐ. Vbi sic ait: qō est bñ notandū. Secundum ordinē agentiū: est ordo finiū ita q̄ ꝑmo agenti respondet finis vltim⁹: z ꝓportionbiliter per ordinem alij fines alijs agentibus. Si enim ꝓsiderēt rector ciuitatis z dux exercitus z vnus singularis miles. Constat q̄ rector ciuitatis est prior in ordine agentiū: ad cuius imperium dux exercitus ad bellū ꝓcedit: z sub eo est miles qui fm ordinationē ducis exercitus manibus pugnat. finis aūt militis est ꝓsternere hostez: qō vlterius ordinat ad victoriam exercit⁹ qō est finis ducis: z hoc vlteri⁹ ordinat ad bonū statum ciuitatis vel regni: qō est finis rectoris vel regis. Esse igit qō est primus effectus z finis in opatione primi agentis: oportet q̄ teneat locuz vltim⁹ finis. Finis autez licet sit ꝑmū in intētione: est tamen postremū in operē: z est effectus aliaz causaz. Et ideo ipsum esse causatū qō est ꝓprius effectus respondens ꝑmo agenti: causatur ex alijs ꝑncipijs: q̄uis esse causans ꝑmuz sit ꝑncipium. Hec ille. Et notabiliter valde. vbi expressissime habetur q̄ esse est effectus aliaz causaz: z nō solum ipsi⁹ dei. ¶ ꝑ 5°. Illud qō facit esse simpliciter: est causa ipsius eē. Sed forma substātialis facit eē simpliciter: q̄ per hoc differt a forma accidētali. igit z eē. Hanc rationez innuit Doc. S. in ꝑma parte. q. 77. ar°. 6. in corpore. Vbi sic dicit: q̄ forma substātialis z accidētalis partim cōueniunt z partim differunt. cōueniunt quidez in hoc: quia vtraq̄ est actus: z fm vtranq̄ est aliquid quodāmodo in actu: differunt autez in duobus. ¶ Primo quia forma substantialis facit esse simpliciter: z eius subiectum est ens in po⁹ tantum. Forma autez accidentalis nō facit esse simpliciter: sed eē tale aut tantū aut aliquo modo se hñs: subiectum autez eius est ens in actu. Hec ille. ¶ ꝑ 6°. Illud dicitur creari: cui cōpetit eē per se subsistens. Sz eē creatuz non est eē per se subsistens sed receptuz i alio. ergo non dicitur ꝓprie creari: sed cōcreari ad creationez subsistentis. Si ergo eē cuiuscunq̄ entis sit concreatum: sequitur q̄ qōlibet suppositu⁹ erit creatuz: z nullum naturaliter productū. qō est cōtra sniam oīuz doctoꝝ. Hāc rationem innuit Doctor. S. in ꝑma parte. q. 45. ar°. 4°. in corpe: vbi sic ait. Qō creari est quoddā fieri. fieri aūt ordinantur ad eē rei. Unde illis ꝓprie cōueniunt fieri z creari: quibus cōuenit eē: quod quidem proprie conuenit subsistentibus: siue sint simplicia: sicut substantie separate siue composita sicut substantie materiales. illi enim ꝓprie cōuenit eē quod habet esse per se z quod est subsistens per se in suo eē. Forme autem z accidentia z cetera huiusmodi non dicuntur entia quasi ipsa sint: sed q̄ aliquid eis est. Unde fm phylosophū accidens magis ꝓprie dicitur entis: q̄ ens. Sicut igitur accidētia z forme et huiusmodi que nō subsistunt magis sunt coexistentes q̄ entia: ita magis debent dici cōcreata q̄ creata. ꝓprie vero creata sunt subsistentia. Hec ille. Luz igitur eē creatum nō sit per se subsistēs: debet dici cōcreatuz ad creationem. s. suppositi per se subsistentis. Idem innuit in de potentia. q. 3. ar. 2°. ad. 12ᵐ. ¶ Secunda vero pars ꝓbatur. s. q̄ eē non ꝑducitur ab agente naturali virtute ꝓpria: sed virtute ꝑme agentis. ꝑmo. oportet. n. si aliquid vnuz in pluribus inuenit q̄ ab aliqua vna causa in illis causet ꝑ posteriorē. Non enim eē potest q̄ illō cōmune vtriq̄ ex seipso cōueniat: cum vtrunq̄ fm q̄ ipsuz est ab altero distinguat. Et diuersitas causaz diuersos effectus ꝑducit. Cum igitur esse inueniat omnibus reb⁹ cōmune que fm id q̄ sunt abinuicez distincte sunt: oportet q̄ de necessitate non eis ex seipsis: sed ab aliqua vna causa tribuatur. ¶ ꝑ 7°. Cum aliquid inuenitur a pluribus diuersimode participatū: oportet q̄ ab eo in quo ꝑfectissime inuenitur attribuat omnibus illis in quibus imperfectius inuenitur. Nam ea que ponitue fm magis z minus dicuntur: hoc habent ex accessu remotiori vel ꝓpinquiori ad aliquid vnum. Si enim vnicuiq̄ eorum esset ipso illud cōueniret: non eēt ratio cur perfectius in vno q̄ in alio inueniret. sicut videmus q̄ ignis qui est in fine caliditatis: est caloꝝ principium in omnibus calidis. Sz est ponere vnuz ens qō est ꝑfectissimū z verissimuz ens quod ex hoc ꝓbatur. quia aliquod est mouens oīno immobile z perfectissimū: vt a phylosophis est probatuz. Oportet ergo q̄ omnia alia minus perfecta ab ipso esse recipiant. ¶ ꝑ 8°. Illud qō est per alterum: reducitur sicut in causaz ad illud quod est per se. Unde si eēt vnus calor per se existens: oportēt ipsuz eē causam oīuz calorum que per modum participationis calorem habent. Sed est ponere aliquod ens quod est ipsuz suuz esse qō ex hoc ꝓbatur: quia oportet esse aliquod primuz ens qō sit actus pur⁹ in quo nulla sit compositio. Unde oportet q̄ ab illo ente omnia alia sunt quecunq̄ non sunt suum esse: sed habent esse per modum participationis. Has tres rationes ponit formaliter de verbo ad verbum in de potentia. q. 3. ar. 5°. in corpore. prima fertur eē ꝑ 1ª tonis. secūda Aristotelis. tertia Auic. vt ipse ibidem dicit. Ex predictis igitur patet: q̄ esse etiā particulare: ꝓducitur a deo principaliter: z producitur a causis ꝓpijs instrumentaliter.

Ad primum ergo dicendum q̄ prima rerum creatarum est eē absolutum: quod est eē totius nature create. Et si fiat mētio de eē hoc vel illo. Expositum est qualiter intelligatur sēm dicta Doctoris sancti. ¶ Est tamen aduertenduz: vt dicit Doctor sanctus in prima parte. q. 45ª. articulo 4ᵗᵒ ad primum. q̄ cum dicitur primuz rerum creatarū est eē: ly eē non importat creationis subiectum: sed importat propriam rationem obiecti creationis. Nam ex eo dicitur aliquid creatum quod est ens: non ex eo quod est hoc ens: cuz creatio sit emanatio totius esse ab ente vniuersali: vt dictum est. Et est similis modus loquendi: sicut si diceretur q̄ primum visibile est color: quāuis id quod videtur proprie sit coloratum. Hec ille. ¶ Ad 2ᵐ dicendū q̄ aliquis effectus dicitur proprius alicui dupliciter. Uno modo quia non conuenit alteri nec virtute ꝓpria nec virtute alterius: sicut creatio conuenit proprie deo: quia non conuenit alteri a deo nec virtute dei nec virtute proprie: et sic esse non est proprius effectus dei. Alio modo dicit effectus proprius alicui⁹ agentis q̄ virtute ꝓpria sibi soli ꝙuenit: virtute tñ eius potest alteri cōuenire: sicut id quod baliu⁹ facit auctoritate regis: dicitur rex proprie facere: licet baliuus ꝑsonaliter faciat in virtute

in vtute tñ ipsius regis. Et sic esse dr̃ ppr⁹ effectus dei. qđ tñ pducit ab agente nãli: in virtute tñ prime cause: vt pbatũ est. ¶Ad.3m. dđz q aliqd dr̃ ẋpriũ duplr. Uno mõ p adequationẽ. Et tale ẋpriũ ꝙuenit vni soli. Aliõ ẽ ẋpriũ p attributionẽ siue assimilatiõez. Et tale põt plib⁹ ꝙuenire: vni ppie: alteri vo participatiue. vt sepius su pra dcm̃ est. ¶Ad.4m. dđz q eẽ fluit a forma partis nõ imediate: sed mediante fo3a toti⁹. iõ nõ oz q sit de intelle ctu toti⁹. ¶Ad.5m. dđz. q esse p̃cedit essentiã siue fo3az ⁊ sequit diuersimode tñ: sic̃ supra dcm̃ ẽ in precedẽti arti culo. ¶Ad.6m dđz q esse fluit ab essentia nõ per trãsmu tationẽ nãlẽ neqz per informationẽ ita q essentia sit forma ipsi⁹ eẽ: sed per quãdã nãlẽ ꝯcomitãtiã. Unde essentia hz modũ cause mãlis: inquãtũ est in po⁹ ad eẽ: ⁊ suscipit esse nõ tñ est va mã. ¶Ad.7m. dõm q a diuersis agentibus subordinatis p̃cedũt diuersi effectus: sed ab agẽtibus subordinatis bñ p̃cedit idẽ effect⁹: vt inuit. D. S. in primo sniaz. di.37.q.1.ar.1.ad.4m. vbi sic ait respectu eiusdem opatiõis nõ põt eẽ duplex cã prima eodẽ mõ: sed diuersi mode. qđ sic pz. Operatio reducit sicut in primm in duo: i ipsum agẽtẽ ⁊ i virtutẽ agentis qua mediãte exit optio ab agente: quãto ãt agẽs est magis ꝓximũ ⁊ imediatũ: tãto virtus eius est magis imediata ⁊ primi agẽtis vtus est i mediatissima. Qđ sic pz. sint. a. b. c. tres cause ordiate: ita q. c. sit vltima que exercet opationẽ suã: cõstat tũc q. c. ex ercet operationẽ per vtutẽ suã: ⁊ q p virtutẽ suã hoc pos fit: hoc est per vtutẽ. b. ⁊ vlterius p vtutẽ. a. vnde si q̃rat quare. c. opatur. ¶Respondet per virtutẽ suã: ⁊ q̃re per v tutẽ suã per vtutẽ. b. ⁊ sic quousqz reducat in vtutẽ cause prime: in qua docet pbus qõnes resoluere in posteriori bus ⁊ in.2o. physicoz. Et ita pz: q cũ de⁹ sit cã prima om nĩ: sua vtus est imediatissima oib⁹. ¶Hec ille. ¶Ad.8m dicẽdũ q eẽ fluit imediate a forma totius: ⁊ a forma par tis mediate: sicut dcm̃ est. ¶A.9m. dõm q duplex est i mediatio. s. virtutis ⁊ suppositi. Uerũ est q eẽ imediate pducit a deo imediatiõe vtutis vt iam declaratũ est: sed tñ imediatione suppositi eẽ a ppria cã imediate produci tur: virtute tñ prime cause. ¶Ad.10m. dõm q duplex ẽ cã ipsius eẽ: quedã est cõseruatiua. Et tali remota: remo uet esse. Alia est productiua. ⁊ talis est duplex: quedaz est qui pducit esse virtute ppria: sicut de⁹. Et tali remota remouet ẽt effect⁹. Alia ẽ cã pductiua instrumẽtalis: ⁊ nõ virtute ppria. tali ãt remota nõ oz q effect⁹ ei⁹ remouea tur: vt in pñti occurit. ¶Ad.11m. ⁊ ad oĩa alia argumẽta dicẽdũ q. ẽ fluit imediate a forma totius: ⁊ a forma par tis mediate: sicut dcm̃ est. ¶A.9m. dõm q duplex est i mediatio. s. virtutis ⁊ suppositi. Uerũ est q eẽ imediate pducit a deo imediatiõe vtutis vt iam declaratũ est: sed tñ imediatione suppositi eẽ a ppria cã imediate produci tur: virtute tñ prime cause. ¶Ad.10m. dõm q duplex ẽ cã ipsius eẽ: quedã est cõseruatiua. Et tali remota: remo uet esse. Alia est productiua. ⁊ talis est duplex: quedaz est qui pducit esse virtute ppria: sicut de⁹. Et tali remota remouet ẽt effect⁹. Alia ẽ cã pductiua instrumẽtalis: ⁊ nõ virtute ppria. tali ãt remota nõ oz q effect⁹ ei⁹ remouea tur: vt in pñti occurit. ¶Ad.11m. ⁊ ad oĩa alia argumẽta dicẽdũ q e

qđ cũ ente cõuertũr. Scđa rõ est talis. qđlz accidẽs p̃ priũ cãtur ex principijs sui subiecti. Sed vnũ qđ cũ ente cõuertit est ppriũ ⁊ per se accñs entis. ergo oz q̃ causet ex principijs entis inquãtũ ens. Sed ex principijs cõib⁹ entis inquãtũ ens nõ intelligit causari aliqđ particulare ens sufficienter. Unde nõ põt eẽ qđ aliqđ ens determinati generis ⁊ speciei sit accidẽs ppriũ oĩs entis. Unũ ergo qđ est principiũ numeri cum sit determinate spẽi: nõ ẽ p priũ accidẽs entis: ⁊ sic aliud est ab vno qđ cũ ente cõuertitur. Tertia rõ est. vnũ qđ cũ ente cõuertit: solũ addit supra ens rõnem indiuisionis: que cũ sit priuatio vel negatio nõ ponit aliquã naturã supadditã. nã negatio nõ ẽ res nature: sed rõnis: vt supra dictũ est. Sed vnũ qđ est p̃n cipium numeri. Addit supra ens determinatã nãm. s. rõnez mensure: que est ppria quãtitati: ⁊ primo inuenitur in vnitate. ⁊ dicit per priuationẽ diuisionis: q̃ est fm quantitatẽ cõtinuã. Nã numer⁹ ex diuisiõe cõtinui cãt. g⁹ vnũ qđ est p̃n̄ numeri est aliud ab vno qđ cũ ente cõuertitur. ¶ Quarta rõ est vnũ qđ cũ ente quertit: ẽ sepatũ fz esse a mã: quod in reb⁹ imãlib⁹ ẽt reperit. Unñ a metha. qui abstrahit a mã fm eẽ ⁊ rõnẽ cõsiderat. Sed vnũ qđ est p̃n̄ numeri: nõ sepat a materia fm eẽ: lz a metha. p̃sideret fm q̃ abstrahit a materia sensibili fm rõnẽ. ide est q̃ numer⁹ ⁊ vnũ qđ est principiũ numeri cõsiderant a metha. qui abstrahit fm rõnẽ a materia sensibili ⁊ non fm esse. relinquit ergo q̃ vnũ qđ est principiũ numeri ñ est idẽ cũ vno qđ cũ ente cõuertitur. Hec oĩa Doc. S. in presenti lectione substãtialiter. Idẽ b:eui⁹ tãgit in de po⁹. q. 9. ar. 2. Ubi sic ait. Nã cũ diuisio multitudinẽ causet. In diuiso vo vnitatẽ oz fz rõnẽ diuisiõis de vno ⁊ multo in dicitũ summi. Est ãt quedã diuisio q̃ oĩno gen⁹ quãtitatis excedit: que. s. ẽ per aliquã oppositionẽ formalẽ: que nulla quãtitatẽ cõcernit. Unñ opz q̃ multitudo hãc diuisionez p̃ñs ⁊ vnũ qđ hanc diuisionem priuat sint maioris cõitatis ⁊ ambitus q̃ gen⁹ q̃tãtitatis. Est aũt ⁊ alia diuisio quãtitatis que gen⁹ quãtitatis nõ trãscẽdit. Unde ⁊ multitudo p̃ñs hãc diuisionẽ ⁊ vnitas eã priuãs: sunt in genere quãtitatis. qđ quidẽ vnuz aliqđ accidẽtale addit supra id õ q̃ dr̃ qđ lz rõnem mensure. Alias numer⁹ ex vnitate cõstitutus nõ esset aliqđ accidẽs: nec alicui⁹ generis spẽs. vnuz vo qđ cõuertit cũ ente nõ addit supra ens nisi negationez diuisionis. Hec ille. ¶ Sed ad videndũ vtr vnuz qđ ẽ principiuz nũeri distinguat realiter ab vno qđ cõuertit cuz ente aut fm rõnem tãtũ. ¶ Cõsideranduz est primo. vt dicit Doc. S. in tractatu fallaciar. q̃ aliqua sũt q̃ oĩno sunt idez fm rõnem sbe: vt vestis ⁊ indumentũ. ⁊ in istis est solummodo per se ⁊ nullo mõ per accidẽs. Quedam aũt sunt quor vnuz est oĩno extraneum a rõne alteri⁹: sic albũ ⁊ homo. ⁊ in istis est soluz mõ perr accidens: ⁊ nullo modo per se. Quedã vo sunt quor vnum quodãmõ ptinet ad rõnez alteri⁹: lz nõ sint eadez fm diffõnez. ⁊ sic se hñt inferius ⁊ superius. Nã superius ponit in diffõne inferioris: sed nõ tñ oĩno est eadem diffõ superioris ⁊ inferioris: vt aĩalis ⁊ hois: cum diffinitio inferioris addit supra diffinitionez superioris. Et simile est de ppio ⁊ õ specie. Nã spẽs ponitur in diffinitiõe ppij: nõ tñ spẽs ⁊ ppium oĩno sunt idez in diffõne. Et in his quodãmodo est per se ⁊ quodãmodo per accñs: inquãtuz ptiz fm diffinitiouez cõueniunt: ⁊ partim differunt. In his autem q̃ primo modo se hñt necesse est vt quicquid sit vex õ vno sit verum de altero. Eo q̃ talia sunt penitus eadem fz rõnem: ⁊ differunt fm nomẽ soluz. Unde in his nõ ẽtingit esse fallacia accidentis. Sed in oĩb⁹ aliis nõ est necessariũ q̃ qcqd est vex de vno: sit verum de alio. Et iõ si ex hoc q̃ aliquid est vex de vno cõcludit esse verum de altero: est fallacia accidentis. Cõtingit ãt aliquando vt qđ est verum de vno sit vex de alio: q̃. s. aliqd attribuit vni fz q̃ est idem alteri. tunc enim ⁊ alteri inerit. Si vo attribuat alteri fm q̃ est ab altero diuersuz: nõ inerit alteri. Nam si album attribuatur aĩali inquãtum est idem hoi: tũc oz q̃ conueniat homini. Si autem vt est diuersum ab hoe: non conueniet homini. sed si concludatur inesse hominis

Lectio. I.

est fallacia accidẽtis. Hec ille formaliter. ¶ Aduertendum scđo fm Doc. S. in de vitate. q. 3. ar. 2. ad. 3. q̃ pluralitas rõnis q̃q reducit ad aliquã diuersitatez rei: sicut sor. ⁊ sor. sedens differunt rõne. Et hec differentia reducit ad diuersitatem substantie ⁊ accidentis. Silr aĩal ⁊ hõ rõne differunt. ⁊ hec differentia reducitur ad diuersitatem forme ⁊ materie: q̃ genus sumitur a materia differentia vo specifica a forma: vnde talis differentia fm rõnez repugnat maxime vnitati vel simplicitati. q̃q vo dña fz rõnez nõ reducit ad aliquã diuersitatem: sed ad vnitatez rei que est diuersimode intelligibilis a nobis: ⁊ sic ponimus pluralitatez rõnuz in deo. Unde hoc nõ repugnat maxime simplicitati. Hec ille. ¶ Aduertenduz est vlterius. q⁹ fz q̃ elici potest ex predictis q̃ eox que differunt: quedam differunt re q̃dã vo rõne. Ea ãt que differunt realiter sunt i duplici differentia. Nã quedã differunt realiter ⁊ māliter tñ. Sicut due albedines in diuersis subiectis. q̃da vo differunt realiter formaliter. Et talia sunt in duplici differentia. Quedã differunt realiter accidentaliter sic sor. sedens differt realiter ab eo nõ sedente: accidentaliter tñ. Quedã vo differunt realiter essentialiter: sicut vlr illa q̃ sic se hñt q̃ essentia vnius non est essentia alteri⁹: nec vnum includit essentialiter in diffõne alterius. Et talia sunt in duplici differentia. Nã quedã differunt sicut res ab alia re: sicut celum ⁊ terra differunt. hõ ⁊ asin⁹ ⁊c. Alia vo differunt re fm q̃ res imponit ad significanduz essentiã. Et sic dicim⁹ q̃ superficies linea ⁊ corp⁹ differunt realiter. i. essentialiter: lz sint idez realiter. i. māliter. Ea ãt que differunt rõne sunt in duplici differentia. Nã quedã sunt q̃ solum differunt fz rõnẽ rei rõcinantis. Et sic tunica ⁊ indumentuz bñ differũt rõne. Nã tunica est feminini gñis ⁊ indumentuz est neutri gñis. Et hec distinctio nõ secuz dicit distinctionez realẽ. Alia distinguunt rõe ex parte rei rõnabilis. Et talia sunt in duplici differentia. Nã quedam differunt fz rõnẽ dicẽtẽ qđ qd erat esse: que. s. hñt diuersas diffinitiões qdãmtenus: nec vnum quidditatiue includit in diffinitiõe alterius sicut hõ ⁊ asinus. Et talis distinctio rationis sp̃ secuz ducit distinctionem realẽ. Alia vo sunt que distinguuntur fz rõnẽ sbe: non tñ dicentẽ qđ qd erat esse: lz dicat qd. Et talia sunt in duplici differentia. Nam sunt quedã que differunt ratione que sic se habent q̃ diffinitio vnius non est tota diffinitio alteri⁹: vnum tamen ponit in diffinitione alterius per additamentum: sicut subm ⁊ ppria passio: ⁊ talis distinctio ẽt secum ducit distinctionem realem. Alia vero sunt que distinguuntur fm rationem: quando ratio vnius non est tota diffinitio alterius: tamen ponitur in ratione alterius: sicut aĩal in ratione hois ponitur. Et talia sunt duplicia. Quedam sunt quoruz vnum addit aliquid p̃natiuum super aliud tñ. ⁊ sic ens ⁊ vnuz distinguunt ratione. Et talis distinctio nõ secum ducit distinctionem realem. Alia vero sunt quox vnuz addit aliquid positiuũ super aliud: quod non includitur in rõne alterius: sicut rõ hominis super aĩal addit rõnale. Et talia sunt duplicia. Nam quedam sunt que sic se habent q̃ vnuz addit aliqđ positiuũ sup aliud qđ altex non includit actu: non tamen excludit: sicut sor. includit cõditiones indiuiduantes quas non includit homo: eas tamen non excludit. ⁊ talis distinctio similiter non secum ducit distinctionem realem. Alia vero sunt que sic se habent q̃ vnum includit aliud i sua ratione qđ alterum nõ includit actu: ⁊ ipsum excludit i suo modo significandi: sicut sor. ⁊ humanitas. ⁊ talis distinctio secum fert distinctionem realem. Cum vero vnum qđ connertitur cũ ente includat in intellectu vm⁹ quod ẽ p̃incipium numeri. Sicut superius in inferiori nec vnũ excludat reliquũ in sua significatione: relinquitur q̃ non distinguit realiter sed ratione tñ: nisi extendendo distinctionem realem ad omnia illa que sic se habent quoz vnũ addit aliqd reale sup aliũ: sicut hõ ad animal addit rationale. Sed hoc est abuti nomine distinctionis realis. Unde simpliciter dicendum q̃ distinguit rõe ⁊ nõ realiter. lz vnum qđ est principium numeri distingnat realiter a substantia: sicut quãtitas a suo subiecto. ¶ Ad rões ergo

ergo incõtrariuz adductas pz solutio. Nam cõcludũt q vnum qđ est principiuz numeri ꝛ vnuz qđ cõuertit cuz ente nõ differunt realiter. qđ ꝓcedim⁹. ¶ Rõnes vero post opposituz: ꝓcludũt q nõ sunt oĩno idez: ꝛ qđ plus differant inter se: q̃ vnũ ꝛ ens: qz vnũ qđ cõuertit cum ente nõ addit aliquã determinatã nãm supra ens. Unuz vero qđ est principiuz numeri: addit supra vnũ qđ conuertitur cum ente: nãm positiuã determinate speciei: sic dictum est de distinctione multiplici etiaz dicet infra in 5°. huius. q. 29. ar°. 4.

¶ Ibi in Doc. S. Unum. n. qđ cum ente cõuertitur.

Boctauũ sic ꝓcedit. Uidetur q vnũ qđ cum ente ꝙuertitur addat aliquã nãm positiuam super ens. Nam vnuz dicit pfectionez simplr: cum vnitas attribuat pmo enti: cui nulla ꝙuenit impfectio. Sed negatio vel priuatio nõ dicit pfectionẽ simplr: cum habeat rationem mali. ergo vnũ nõ dicit formaliter negationez: sed quid positiuuz. ¶ 2°. Munq̃ in priuationibus reducunt aliqua ad primũ tale: qz nõ est dare summum malum: sed omnia vna reducunt ad summũ vnũ. ergo vnum nõ habet formalẽ rationez priuationis. ¶ 3°. Nulla priuatio suscipit magis ꝛ minus: sed vnũ suscipit magis ꝛ minus: qz simplex est magis vnuz q̃ cõpositum. ergo vnũ non dicit priuationẽ. ¶ 4°. Oportet mensuraz esse positiuã. ergo priuatio non habet rationez mensure. sed vnuz habet rationẽ mẽsure in quolibet genere. ergo idem quod prius. ¶ 5°. Impossibile est aliquod positiuuz componi inrinsece ex priuationibus. Sed numerus qui est aliqđ positiuuz componit intrinsece ex vnitatibus. ergo ꝛc̃. ¶ 6°. Nulla negatio est idem realiter cum suo positiuo: sed per te vnuz est idem realiter cum ente. ergo ꝛc̃. ¶ 7°. Si vnum supra ens addat solum negationez: vel illud additum est vnuz vel non. si non: ergo nõ erit aliquid: cuz aliquid et vnuz conuertant. si sit vnuz: Uel est vnum per se: vel per aliquid superadditum. Si primuz: pari ratione ens erit vnũ sine aliquo addito. Et sic erit vnum absqz vnitate. qđ est absurdum. Si scõm tunc queret de illo addito: an sit vnuz per aliquid aliud. ꝛ sic vel ꝓcederet in infinitũ: vel stabitur in aliquo qđ erit vnuz absqz tali negatiõe. Et sic vnũ non addit negationez ex sua formali rõne. ¶ 8°. Unũ est prius multitudine natura: vt dicitur. 10. huius. prima autem non potest esse prio: habitu. ergo ꝛc̃. Sed dicebat q vnum non solum negationez dicit: sed dicit aliquid positiuũ ratione fundamenti. s. ipsuz ens: ꝛ aliquid negatiuũ. s. ipsuz indiuisionez. ¶ Contra. Unuz est vere passio entis. vel ergo ratione sui fundamenti: vel ratione alterius supadditi. nõ primũ: qz tunc idem esset formaliter passio suiipsius. Si scõm: vel illud additum est positiuum: vel priuatiuuz. Non scõm: tum primo: qz nulla negatio vel priuatio est idem realiter cum suo positiuo: vt argutum est: qz idem esset realiter priuatiuũ ꝛ positiuum: sed vnũ est realr idẽ cũ ente: vt supra ꝓcessum est. Tum 2°: qz priuatio vel negatio realr est nihil: ꝛ sic non ens esset passio entis. Relinquit ergo primũ. v3. q illud supadditũ sit aliquid positiuũ. ¶ Ducuscz sunt rationes Scotistaz: quib⁹ nituntr destruere opiniones Doc. S. ꝛ ꝓbare q vnũ dicit formalr aliqd positiuuz: qđ addit supra ens. Quas adducit Antoni⁹ And. in hoc. 4°. q. 2. circa finem quasi ad litterã. ¶ 9°. In relatiue oppositis vtrũqz dicit positiue. Sed vnũ ꝛ multa se hãt sicut relatiue opposita: vt patebit. 10. huius. q. 9. ar°. 2. cũ se habeant sicut mensura ꝛ mẽsuratũ. igit ꝛc̃. ¶ 10. Lũ multitudo dicat priuationẽ si vnũ diceret priuationez: sequeretur q vnum remoueret multitudinẽ ꝛ multitudo vnitatem. Hoc autez est incõueniẽs. qz sequeretur circulus vnius ꝛ multi: vt dicat q vnũ nõ est multa: et multa sũt que nõ sunt vnuz. ¶ 11°. Si vnum diceret aliqd priuatiuũ: oporteret q aliquid remoueret: sed nõ nisi multitudinez. qđ est falsuz: qz nõ sequit. si est vnus homo: q nõ sunt plures. ergo vnuz nõ dicit aliquid priuatiuũ tãtũ.

¶ Sed contra est Doc. S. in presenti lectione sic dicẽs. vnum enim quod cum ente cõuertitur: ipsum ens designat supaddens in diuisionis rõnez. que quidem cum sit negatio vel priuatio: nõ ponit aliquã nãm enti supadditam. ꝛ sic in nullo ab ente differt fm rem sed solum fm rationez. Nam negatio vel priuatio nõ est res nature: fz rationis: sicut dictum est. Hec ille.

Respondeo dicendum fm q dicit Doct. S. in de po[a]. q. 9. ar. 7°. i corpore. q vnum quod cõuertit cum ente: non addit supra ens nisi negationem diuisionis: nõ q significet ipsam indiuisionez tñ: sed subiectum eius cum ipso. est enim vnũ idem q ens indiuisum. et similiter multitudo corrñdẽs vni: nihil addit supra res multas: nisi distinctionez earuz que in hoc attenditur q vna earũ non est alia: qđ quidez nõ habent ex aliquo supaddito: sed ex propꝛijs formis. pz igit q vnũ quod cõuertit cum ente: ponit quidẽ ipm ens: sed nihil supaddit: nisi negationez diuisionis. Multitudo autem ei correspondens addit supra res que dicũtur multe q vnaqueqz earũ sit vna: ꝛ q vna eaz non sit altera in quo cosistit ratio distinctionis. Et sic cum vnuz addit supra ens vnam negationẽ fm qđ aligd est indiuisum in se: Multitudo addit duas negationes: put. s. aliquid est per se indiuisuz: ꝛ put est ab alio diuisuz. quod quidez diuidi est vnuz eoz nõ est alterum. Hec ille. Ex quo pz q vnuz põt tripliciter cõsiderari. Uno° q̃ntum ad id quod supaddit ad ens. Et sic dicit primatiue. Alio modo q̃ntum ad subiectum: qđ in sua significatione ꝛcludit. Et sic dicit positiue. Tertio° quantũ ad vtrunqz. Et sic dr̃ positiue ꝛ primatiue: diuersis tñ rationibus. Et qz sicut dictum est de virtute significationis vnum non solum significat indiuisionẽ sed ens indiuisuz. Ideo simplr dicenduz est: q vnuz nõ addit aliqd positiuũ supra ens. Qđ põt sic ꝓbari. Nam si vnum addit aliquid positiuũ supra ens: vel illud positiuũ supadditũ est vnuz: vel nõ. Non potest dici q sit vnuz: qz vnuz supadderet aliquid positiuum: supra id supadditũ pari ratione sicut supaddit ad ens. Et sic ꝓcederet in infinitum. Nec põt dici q nõ sit vnuz: cum vnum de omni ente predicet. ¶ Sed ad hoc respondet aduersarius dicens q illud supadditum nõ est vnũ: sed est quo aliquid est vnuz. ¶ Contra. vel illud supadditum est ens: vel nõ. nõ põt dici q nõ sit ens: qz per te est aliquid positiuũ. si sit ens. ergo erit vnuz: qz ens et vnuz cõuertunt q̃ntuz ad suppositа: vt tu nobiscuz concedis: ita q de quocũqz predicat ens: predicatur et vnũ. ¶ 2°. Quecunq in creaturis formaliter distinguũtur ꝛ quodlibet est positiuum: distinguũtur realiter q̃ntũ ad existentiaz rei. Si ergo vnum diceret qđ positiuum: sequeret q distingueret realiter ab ente: cum distinguatur formaliter. qđ est ꝓta pm̃: vt ex supradictis pz. ¶ Ad hoc etiaz respondet dictus aduersarius dicens q non hz pro incõuenienti q distinguat realiter. ¶ Cõtra. Nam hoc est contra seipsuz. dicit enim in. q. 2. huius quarti in tertia ꝓclusione q ens ꝛ vnũ dicunt eandẽ naturam realiter: lz distinguant formaliter. ¶ 3°. Supono q de quocunqz predicatur ens: predicat vnũ. tũc sic ens vt est distinctũ fm formalẽ eius rõnem ab vno. vel est vnum vel non. si dicas q nec est vnũ nec nõ vnũ: sed prescindit ab vtroqz. ¶ Contra. est ens. ergo vnum: per suppositionez factam. si dicas q sit vnuz: vel est vnũ positiue per seipsuz: vel per aliquid aliud. Si pmo. ergo pari rõne dicendũ q ens dicit vnum per se ꝛ nõ per aliud positiuuz. Si per aliqd aliud: tũc queret de illo. ꝛ sic erit ꝓcedere in infinitũ. qđ est absurduz. ¶ 4°. Necessariũ est q illud qđ vnũ supaddit ad ens: nõ cõtrahat ipm ens. Als vnũ nõ esset trãscẽdens. Hoc aũt esse non põt: nisi addat aliqd fm rõnez tñ. Ergo vnum addit aliquid fm rõnez tñ supra ens. et p ꝓns nihil positiuum. Hanc rõnez inuit Doc. S. in de po[a]. vbi supra ad. 6[m]. vbi sic ait. q inter ista q̃tuor. pma. s. ens vnuz vez bonũ maxime primuz est ens. ꝛ ideo opz q positiue ꝑdicet. Negatio enim vel priuatio nõ pz ec̃ p[m]: qđ itellectu cõ-

Lectio.1.

eipiť:cum semp id qō negať vel priuať sit de intellectu negationis vel priuationis.oportet aūt q alia tria addāt aliquid supra ens:qđ ens non ꝓtrahat. Si.n.ꝓtraherent ens:iaz nō essent prima. ¶Hoc autē esse nō potest nisi addant aliqđ fm rōnez tm̄. ¶Hoc autez est vel negatio quā addit vnuz sicut dictuz:vel relatio ad aliud qđ natum sit referri vl̄ ad ens. Et hoc est vel intellectus ad quez importat relationē vex:vel appetitus ad quē importat relationez bonuz. ¶Maz bonuz est qđ oīa appetūt:vt dicit pō ethicox.hec ille.

Ad primum igiť dōm fm q dicit Doct. S.in de potentia. Ubi supra ad.11m.q priuatio tribus modis diciť. Uno modo prōprie:qñ remouet ab aliquo id qō natuz est hr̄e:t in quo tempore natuz est hr̄e:sicut caret visuz est priuatio visus in homine. Alio modo cōius:qñ remouet ab aliquo qđ ipsuz quidez non est natum hr̄e:sed genus eius. Sicut si nō habere visuz:dicatur priuatio visus in talpa. Tertio modo cōissime:qñ remouet ab aliquo illud qō a q̄cūqz alio natum est haberi:nō tm̄ ab ipso nec ab alio sui generis.sicut si nō habere visuz:dicatur esse priuatio visus in planta. Et hec priuatio mediū est inter priuationē verā:t simplicē negationē:hās cōe aliqd cum vtroqz:cuz priuatione quidē vera in hoc ꝓuenit q est negatio in aliquo subiecto. Unde nō competit simplr̄ nō enti. Cum negatione vero simplici in hoc q nō requirit aptitudinem in subiecto.per hunc autē moduz vnuz priuatiue diciť. Et pōt simili modo p̄dicari in diuinis:sicut t alia que simili modo p̄dicanť in diuinis:vt inuisibilis:imensus:imortalis. ¶Hec ille. Sic ergo lz priuatio pura:t negatio dicant imperfectionē: priuatio tamē tertio modo dicta rōne sui subiecti dicit pfectionem.vñ deo atribui pōt. Unde Doc. S.in prima parte.q.11a.arō.3ō. Ad vltimuz dicit t lz in deo non sit aliqua priuatio:tm̄ fm moduz apprehēsionis nostre nō cognoscit a nobis nisi per moduz p̄uationis t negationis.t sic nihil phibet aliqua priuatiue dicta de deo p̄dicari:sicut q est incorporeus t infinitus.t similiter de deo dicit q sit vnus. ¶Hec ille. ¶Ad 2m dicenduz q argum pcedit de p̄uationibꝰ ppre dictis. Oīa.n.reducunť ad vnū:inq̄ntū significat ens indiuisuz. ¶Ad 3m dicendū sicut dicit Doc. S.in prima pte.q.2.arō.4ō.ad primū.q lz p̄uatio fm se nō suscipiat magis t minꝰ: tm̄ fm qō opposituz eius recipit magis t minus t ipsa priuatiua dicunť fm magis t minꝰ.fm igiť q aliquid est magis diuisuz vel diuisibile vel minus vel nullo modo: fm hoc aliquid diciť vel magis vel minus vel maxime vnum. ¶Hec ille. ¶Ad 4m dicendum sicut rñdet Doc. S.in de poa. vbi supra ad.17m.q vnum qō est p̄ncipiū numeri:comparať ad multitudinē sicut mensura ad mēsuratuz.qđ quidē vnuz aliqd positiue supra substantiam addit sicut dictū est. ¶Hec ille. ¶Ad 5m dicendum sicut dicit Doc. S.in de poa. vbi supra ad.10m.q vnum non ꝓstituit multitudinez ex parte priuationis:sed ex pte illa qua ponit ens. ¶Hec ille. Idem ibidem ad.14m.innuit dicens:q vnuz pōt cōsiderari duplr̄. Uno ōntū ad id qō ponit.t sic ꝓstituit multitudinē. Alio modo ōntuz ad negationez quā supaddit. Et sic vnuz opponiť multitudini priuatiue. ¶Hec ille. Idem argm solut etiam Doc. S.in primo sñaz di.24.q.1.arō.3ō.ad.4m.vbi sic dicit. Nec vnum est priuatio illius multitudinis quam ꝓstituit:sed multitudinis que negať esse in ipso qō diciť esse vnum. Non.n.vnuz de rōne sua p̄uat omnē diuisionem:sed sufficit ad rōnem eius quecūqz diuisio remoueať. Et inde esse pōt q vnuz est pars multitudinis:t q ipsa multitudo diciť quodāmodo vnum: put fm aliquid nō diuiditur ad minus fm intellectum aggregantem. Sicut etiaz ipsuz maluz nō est omnino expers boni:qr non priuatur quodlibet bonuz per malū. ¶Hec ille. Idem etiam soluit in prima parte.q.11a.arō.2ō.ad pm.vbi sic ait. Inquantū ergo pars multitudinis nō hz formā totiꝰ multitudinis: componitur multitudo ex vnitatibus:sicut domus ex nō domibꝰ nō q vnitates cōstituant multitudinem fm id qō hńt de rōne indiuisionis:lz fm id qō hńt de entitate: sicut t partes domus ꝓstituūt domū p hoc q sunt q̄dam corpora:nō p hoc q sunt nō domus.hec ille. ¶Ad 6m dicēdū q lz pura negatio differat a positiuo sicut nō ens ab ente:vnuz tm̄ nō sic differt ab ente:sed est ipm ens indiuisuz: ꝓpter hoc q p suā formā res hz q sit indiuisa sicut dictū est. Est tm̄ aduertenduz fm Doc. S.in pōsñaz di.14.q.1.arō.3ō.ad.2m.q vnuz nō iportat negationem nisi in rōne. Uñ fm rez magis se hz ad positionē:q̄ multitudo in qua importať realis negatio:fm q̄z res a re distinguiť. Et ideo vnuz in intellectu est prius q̄z multitudo in qua iportať realis negatio:quāuis fm sensum vel ymaginationē sit ecōuerso:vt dicit phs:qr sic ꝓposita sint priora simplicibꝰ t diuisa indiuisis. Et ideo in diffinitione vni nō cadit multitudo:sed illud qō est prius fm intellectuz vnitate. ¶Primū.n.qō cadit in apprehēsione intellectus est ens t nō ens:et ista sufficiāt ad diffinitionez vnius:fm q intelligim vnuz esse ens in quo nō est distinctio per ens t non ens. Et hec.s.distincta per ens et non ens nō hz rōnez multitudinis:nisi postq̄z intellectus vtriq̄z attribuit intentionē vnitatis. Et tunc diffinit multitudinē id qō est ex vnis:quoz vnū non est alterum. Et sic in diffinitiōe multitudis cadit vnitas t nō ecōuerso.hec ille:t p hoc pz solo ad 8m. ¶Ad 7m dōm q quia illud supaddituz nō est ens nisi fm rōnē:ideo nō diciť vnum nisi fm rōnē:de quo nunc nō loquimur:sed soluz de vno reali ꝙuertibili p̄dicato de ente reali. ¶Ad 8m patuit solutio in solutione ad.6m. Idem argum solut Doc. S.in prima pte.q.11a.arō.2ō.ad.4m.vbi sic ait q vnū opponitur p̄uatiue multis:inq̄ntuz multa sunt diuisa. Uñ oportet q diuisio sit prius vnitate nō simplr̄ sed fm rationez nr̄e apprehēsionis. Apprehendimus enim simplicia per ꝓposita. Uñ diffinimus punctuz cuiꝰ pars non est. Sed multitudo fm rationē ꝓsequēter se hz ad vnuz:q diuisa nō itelligim habere rōnez multitudinis:nisi per hoc q vtriq̄z diuisoz attribuimus vnitatem: vñ vnuz ponit in diffinitiōe multitudinis:nō autem multitudo in diffinitione vnius:sed diuisio cadit in eius intellectu ex ipsa negatione entis:ita qō pmo cadit in intellectu ens.scdo q hoc ens nō est illud ens. Et sic apprehēdim diuisionez. tertio vnuz.q̄rto multitudinē. ¶Hec ille. Idez dicit in de poa:vbi supra ad.15m. ¶Ad 9m dōm q vnuz est passio entis rōne vtriusq̄z. Et lz non differat ab ente:differt tm̄ ab eo fm rōnē.qō sufficit ad rōnē passionis trāscēdentis: sicut ex supradictis pz. ¶Ad 10m dicenduz sicut ad.4m. ¶Ad 11m pz solutio per ea que dicta sunt in solutiōe ad 6m.t.8m. ¶Ad vltimuz dicenduz sicut dicit Doc. S.i de poa.q. vbi supra ad.9m.q vnum oppositoꝰ nō excludit aliud:nisi ab eo de quo predicať. Non enim sequitur q si sortes sit albus:q nihil sit nigruz:sed q ipse non sit niger. ¶Hec ille. Sic ergo sequiť q si sortes sit vnus:q ipse nō sit plures:lz nō sequať q nō sint plures hoīes. ¶Ibi in Doc. S.et phylosopho. Quare quotcūqz vni

a us sunt species.

Bonum sic pcedit. Uideť q huius scientie non sit ꝓsiderare de vno t de partibus vnius: neqz q tot partes huius scientie sint quot sunt partes entis t vnius. Maz si partes phye prime distinguantur fm partes entis. Sequereť q methaphyfica nō esset vna scientia:sed plures. Cuius tamen oppositum supra probatum est pō hui. q.1.arō.4.cōsequētia patet: quia plures sunt partes entis specie:non solum fm naturam sed etiam secunduz rationem cognoscibilitatis distincte. ¶Ꝑ 2ō. Quecūqz sunt et nullo modo differunt:sunt penitus idem:sed ens siue partes entis.s.decē predicamenta sunt t nullo modo differunt:cum nō cōstituantur per aliquas differentias. Alias essent spēs t non ġsalissima. ergo nō dñt.t sic fm diuersitatē ptiū entis nō diuersificanť ptes phye. ¶Ꝑ 3ō. Illa que ꝓsideranť de omnibus predicantur: sed vnum non predicatur de omnibus.ista enim est falsa. vnitas est vna: sicut ista

est falsa

est falsa: color est coloratus: ⁊ similiter ista: albedo ē alba ⁊c. ¶ Ď. 4. Unū est cōiunctū fm esse materie sensibili: inde est q̄ ad mathematicū pertinet ergo nō cōsiderat ī hac scia: cū hec scia sit de abstractis a mā fm esse ⁊ rōnez vt sepius dictum est. igit̄ idē quod prius. ¶ Sed contra est pbs in presenti lectiōe dicēs. quotcūq3 vn9 sunt spēs tot ⁊ entis de quibus qō quidē est eiusdem scie gñe specialiter. Dico aūt vt de eodē ⁊ simili ⁊ alijs talib9. fere autē oīa reducunt cōtra in principiū hoc speculata aūt sunt a nobis ⁊ in egloga cōtrariorum ⁊ tot partes philosophie sunt quot substantie.

Respondeo dicendum primo q̄ huius scientie est cōsiderare vnū ⁊ partes vnius .s. idem equale ⁊ simile. ¶ Nam vnius ⁊ eiusdem scientie .s. huius prime pbye est considerare ens ⁊ oēs partes entis: sicut suprādictū est. q. 1. ar. 2. ergo vnius ⁊ eiusdē ⁊ spāliter huius est cōsiderare vnū ⁊ partes vnius: q3 vnū ⁊ ens eādē significant nām: ⁊ quod sunt spēs vnius: tot sunt spēs entis. ¶ Ď. 2°. Passio ⁊ subiectū ad eiusdem pertinet scie cōsiderationem: vt p3 primo poste riorum. Sed vnū est passio entis vt sepius dictū est: ergo ad cōsiderationē huius scie pertinet vnū cū suis partibus ¶ Et si querat: quare pbs magis pbat de vno quod pertinet ad considerationē huius scie q̄3 de bono ⁊ vo ⁊ alijs ⁊ de oībus: quod probatur de vno intelligitur de omnibus esse probatum: sicut cū probatur de vno triangulo ō monstrato q̄ habeat tres angulos ⁊c. De omnibus intelligitur esse probatum. Cum ergo sit simile de omnib9 transcendentibus: sufficienter ⁊ quasi per locum a maiori relinquit probatum esse de ceteris transcendentibus: qñ probauit sufficienter de vno ⁊ eius partibus. ¶ Est autē fm pbm aduertendum q̄ cum in oībus contrarijs alterā bēat priuationem inclusam: oportet fieri reductionez ad prima priuatiua: inter que primū est vnū. ⁊ iterū multitudo que ex vno cātur: est causa diuersitatis differentie ⁊ contrarietatis: vt infra patebit. Unde necesse est q̄ oīa cōtraria reducantur ad vnū. Cum ergo contraria ad eandē scientiam pertineant: partes vnius ⁊ ipsum vnum quod opponitur multo pertinēt ad considerationē vnius ⁊ eiusdem scientie. ¶ Dicendū secundo q̄ partes pbye diuersificari fm partes sube vel entis: pōt dupl̄r intelligi. vno modo de pbia in cōi. Et sic fm tria genera entium: diuersificanē partes pbie speculatiue: que sunt physica: mathematica ⁊ metha. vt patebit. 6. huius. ¶ Alio mō pōt intelligi de prima phia. s. de metha. s. q̄ tot sunt partes scie dupliciter: vel loquendo de omnibus partibus entis: ⁊ sic nō potest stare q3 infinite essent ptes huius scientie vel de partibus spālibus ipsius sube que est principalior pars entis. Et hoc dupl̄r. Uno9 loquendo de partib9 subiectiuis scie: ita q̄ sicut sba diuidit̄ in subam mālem de q̄ considerat hec scia vsq3 ad. 10m. librū huius ⁊ in subaz imāneret sub se duas scientias spē distinctas quaz vna consideraret subam materialē ⁊ alia imaterialē: ⁊ hoc etiā nō pōt stare: tū primo propter rōnem primam ante incōtrariū adductā. Tum secōo q3 si sic: sequeret̄ q̄ vn9 hō nō poset hr̄e totā methaphysicā: q3 ille due partes sine sint distincte numero ⁊ eiusdē spēi: sine distincte specie ⁊ eiusdē generis nō poterunt esse simul in eodem subiecto. Si aūt dicatur q̄ sunt diuersorū generum: sequit̄ q̄ metha. non erit vna scia: sed simpl̄r plures. Aliomō pōt intelligi q̄ sunt diuerse partes considerationis: que se habent sicut perfectum ⁊ imperfectū: ita q̄ id quod considerat̄ in vna pte consideret̄ propter cognitionē habendam eorum que considerantur in altera parte. Et sic tot sunt partes metha physice quot sunt partes principales sube. Et hoc est qō innuit hic Doc. S. dicens. q3 partes substantie sunt ordinate adinuicē. Nā suba immālis est prior substantia sensibili naturaliter. Necesse est inter partes pbie eē quandā primam. Illa tñ que est de sba sensibili: est prima in ordine doctrine: q3 a notioribus nobis oportet incipere disciplinam. ¶ Et de hac determinatur in. 7. ⁊ .8. huius scie. Illa vō que est de suba imateriali: est prima dignitate ⁊ intentiōe huius scie: que tradit̄ ⁊ in. x. huius. Et tamen quecunq3 sit prima: necesse est vt sit continua alijs partibus: quia omnes partes habent pro gñe vnū ⁊ ens. Uñ in consideratione vnius ⁊ entis diuerse partes hui9 scie vniuntur: quāuis sit de diuersis partibus substātie: vt sic sit vna scientia inquantum diuerse partes predicte sunt consequentes vnum ⁊ ens: sicut subiectum commune. Hec ille. Et si dicatur philosophus dicit hic in textu: q̄ pbs primus est sicut mathematicus dictus ⁊ ptes habet sicut mathematicata hz diuersas partes ⁊ quasdā principalr: sicut arismetrica ⁊ ḡdā. Secūdario sicut geometria Uidet̄ ergo velle q̄ sub metha. sint diuerse scie. sicut sb mathema. ¶ Dicēdū q̄ ly sicut dicit similitudinē ppositionis: ⁊ nō oīmodā idemtitatem: q3 si esset oīmoda idētitas: non esset similitudo cū similitudo sit rerū differētiū eadem qualitas.

Ad primum ergo patet solutio ex dictis.

¶ Ad secundū dicendū sicut dicit Doc. S. in de potentia. q. 7. ar. 3. ad scōm q̄ differens ⁊ diuersum differūt vt dicit philosoph9 .10. metha physice. Nā diuersum absolute dicitur qō nō est idē differens vō dicit̄ ad aliquid. Nam omne differens aliquo differt. Si ergo proprie accipiamus hoc nomen differēs sic hec propositio est falsa. s. quecunq3 sunt ⁊ nullo modo differunt: sunt eadem. Si autem hoc nomē differens: large sumat̄: Sic ipsa est vera. Hec ille. ¶ Et sic concedenda est ista q̄ ens ⁊. 10. predicamenta inter se differunt. nō tñ sequitur q̄ aliqua differentia differant: sed q̄ differant a se inuicem per suā substātiā. Uñ Doc. S. ibidem subdit. Hoc enim necesse est in primis ⁊ simplicib9 dici hō enim differt ab asino rationali differentia. Rationale autem vlterius non differt ab asino aliqua differentia: quia sic esset abire in infinitum. sed seipso. Hec ille. Eandem habet Doc. S. sententiam primo sentētiaz di. 8. q. 1. ar. 2. ad. 3. ⁊. 2. sententiaz di. 17. q. prima ar. primo ad. 5m. ⁊ prima parte. q. 3. ar. 8. ad tertiū. Et idem tāgit primo cōtra gentiles. c. 17. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ vnū predicat̄ de omnibus ⁊ de se ipso. quod ostēdit Doc. S. in ō potentia. q. 9. ar. 7. circa finem. Ubi sic ait. Considerandum est q̄ huiusmodi prima .s. essentia vnitas veritas ⁊ bonitas denominant seipsa: ea ratione quia vnum verū ⁊ bonum cōsequuntur ad ens. Cum autem ens sit primuz quod in intellectu cadit: intelligatur vt ens: ⁊ per consequens ⁊ vt vnum verum ⁊ bonum. Unde cū intellectus comprehendat essentiam vnitatem veritatem ⁊ bonitatē in abstracto: oportet q̄ de quolibet eorum predicēt̄ ens ⁊ alia tria concreta. ⁊ inde est q̄ ista tria denominant se ipsa: non autem alia que non conuertuntur cum ente. Hec ille. Unde non est simile de formis specialibus ⁊ transcendentibus vt etiam innuit Doc. S. in secundo sententiarum di. 17. q. prima. ar. secundo ad primum. Ubi sic ait: aliter est in nominibus illis que exprimunt formas generales: ⁊ que exprimunt formas speciales. Forma enim specialis que informat subiectum aliquod non informatur alia forma eiusdez rationis: sicut color non informatur colore: sed forte luce. Unde non potest dici coloratus sed forte clarus: nec similiter albedo colorata. Contingit autem q̄ illud quod est perfectio vnius fm vnam rationem: sit perfectum. Ab alio secundum aliam rōnem: sicut lux perficit colorem. Et color perficit superficiem: ⁊ superficies corpus cuius est terminus. ⁊ ideo perfectio potest dici perfecta. ⁊ similiter in omnibus alijs que exprimunt perfectionem in cōmuni: sicut est hoc nomen bonum. ¶ Et inde est q̄ virtus que dicitur bonitas animē quod secundum perficit: etiam potest dici bona secundum q̄ est perfecta quodam alio in ordine ad finem ⁊ regula rationis: a quibus formam habet ⁊ in speciem trahitur. Hec ille. ¶ Ad vltimum dicendum q̄ argumentum procedit ūe vno quod est principium numeri

Lecti. 5. ⁊ cōmē. 12.

ꝛ non de vno quod conuertitur cum ente: de quo nunc est ad propositum.

¶ Questio. 4. Qualiter ad hanc scientiam pertineat considerare de oppositis.

d **Einde** considerandum restat qualiter hec scientia habz considerare de omnibus oppositis. ¶ Circa quod queruntur duo. ¶ Primo vtz huius scientie sit considerare negationes ꝛ priuationes ꝛ contraria. ¶ Secundo vtrum vnum opponatur multitudini.

¶ Ibi in Doc. S. ꝛ phylosopho. Quoniam autem vnius. ꝛ est lec. tertia.

a **B primum** sic ꝓceditur. Videꝫ ꝙ ad hanc scientiã nõ pertineat considerare negationes priuationes ꝛ contraria. Nam bonum ꝛ malum sunt genera contrariorum oĩum qꝫ alterũ cõtrariorum pertinet ad bonum: ꝛ reliquum ad malum. Dicitur enim in primo phisicorũ ꝙ omnia contraria hoc mõ se habent ꝙ alterum est nobilius. Alterum vilius. sed bonum ꝛ malũ non pertinet adhanc scientiaz cum scientia moralis ꝺ eis specialem faciat mentionem. Igitur cõtraria nõ pertinẽt ad huius scientie considerationem. ¶ Ꝑ. 2º. Malum est non ens. Similiter est negatio siue priuatio ergo non pertinent ad considerationẽ huius scientie. Cuius subiectum est ens. qꝫ oĩa que considerantur in aliqua scientia reduc/cuntur ad subiectum per predicationez: vt albertus vult in suis predicabilibus. ¶ Sed dicebat ꝙ priuationes ꝛ negationes sunt entia rationis. propter quod ad huiꝰ scientie pertinent considerationem. ¶ Contra ens rationis nõ est ens quod est subiectum in hac scientia: qꝫ sicut supra concessum est: ens reale quod diuiditur in. x. predicamẽta est hic subiectum ergo argumentuz stat. ¶ Ꝑ. 3º. Scientie secãt quẽadmodũ ꝛ res de quibus sunt vt ꝺr. 3º. ꝺ anima: ergo oppositorum opposite sũt scientie ẽria sunt opposita. ergo ad diuersas scientias eorum pertinet consideratio. ¶ Preterea quarto. Principia ꝛ principiata pertinent ad eandem scientiam sed priuatio est principium rerum naturalium: vt patet primo physicorum. ergo pertinet ad considerationem scientie naturalis: ꝛ p consequens non ad hanc sciam. ¶ Sed contra est phylosophus in presenti lectione dicens. Quoniam autẽ vnius est opposita speculari. Uni autem opponitur pluralitas negationem autem: ꝛ priuationem vnius est speculari: ꝓpter vtroqz modo speculari vnum cuius negatio aut priuatio.

Respondeo dicendum primo ꝙ huius scientie est considerare de negatione ꝛ priuatione. quod sic ꝓbat phũs fm Doc. S. Nã ad vnam scientiam pertinet considerare opposita: sicut ad medicinam considerare sanum ꝛ egrum: ꝛ ad grammaticum congruũ ꝛ incongruũ. Sed vni opponit multitudo: de cuius rõne est negatio ꝛ priuatio. Nam vnum dicit vnã negationẽ: multitudo võ duas sicut supradictum est ergo illius scientie est speculari negationẽ ꝛ priuationẽ. Cuius est speculari vnum ꝛ multitudinez. sed ad hãc scientiam pertinet considerare de vno ꝛ multitudine. vt supra ostensum est. q. 3. ar. 8. Relinquitur ergo ꝙ ad hãc scientiam pertinet considerare negationes ꝛ priuationes ¶ Sed aduertendum est hic fm phũm ꝛ Doc. S. ꝙ duplex est negatio. Quedam est negatio simplex per quaz absolute dicitur ꝙ hoc non ens est illi. Alia autem est negatio in genere: per quam absolute aliquid non negatur: sz infra metas alicuius generis sicut cecum ꝺr quod nõ hz visum nõ tñ oẽ nõ hñs visuz: sed infra genꝰ aĩalis: qõ natũ est hr̃e visum. Prima ãt negatio vocat negatio negãs ꝛ dicit tñ absentiã vel remotionẽ alicuiꝰ rei. Sine hoc ꝙ determinet subm. Unũ põt verificari tam de ente quod ẽ natũ hr̃e ꝛ nõ hz qꝫ de non ente qõ nõ est natũ hr̃e. Naz nõ videns põt dici tã chymera qꝫ lapis qꝫ etiã hõ. ¶ Sz scõa negatio vocat negatio priuãs. Et nõ dicit tñ absentiã rei: sed includit determinatã naturã de qua dicit/uatio. Unde nõ põt verificari tã de ente qꝫ de non ente. Nõ enim oẽ non videns põt dici cecũ: sed solum quod natũ est hr̃e visum. ¶ Negatio aũt que in rõne vnius includitur est negatio in subo alias non ens vnũ dici posset ex quo patet ꝙ differt a negatione simplr ꝛ magis trahit se ad naturã priuationis: ut patebit. 10. huius. q. 7. ar. 1. secundo dicendũ ꝙ huius scientie est considerare contraria quod sic ꝓbatur fm phm. Nã vnius scientie est opposita considerare: sed adhanc scientiam pertinet cõsiderare vnũ idẽ equale ꝛ simile. ergo necesse est ꝙ consideret opposita his. s. multum alterũ siue diuersum inequale ꝛ dissimile ꝛ quecũqz alia reducunt ad illa ꝛ ad vnum ꝛ pluralitatẽ. Sz contraria reducũtur ad ꝑdicta. Nam cõtrarietas est quedã differẽtiã eorũ. s. que maxime differunt in eodẽ gñe: differentia aũt est quedã diuersitas siue alteritas: vt habẽt. 10. huius. Igit cõtrarietas pertinet ad cõsiderationẽ huius scie. ¶ Et si dicat. Oĩa predicta dicuntur multipliciter. s. vnum simile equale ꝛ eoꝝ oppositaz vt patebit in libro de quotiens. videlicet quinto huiꝰ. q. 6. Sed ea que multipliciter dr̃ nõ conueniunt in aliq̃ vna rõne. Igit nõ possunt pertinere ad vnius ꝛ eiusdẽ scie ꝓsiderationẽ. ¶ Ad hoc rñdet phũs hic. nã si non significent plura fm vnã rõnem vniuocã nec fm rõnem analogam: ita ꝙ diuerse rationes nõ haberent habitudinez. Ad vnũ sicut in analogicis: tunc non considerarent in eadẽ sciẽtia: sed in diuersis: sicut pz de equocis. Nã sydus celeste qõ ẽ canis ꝓsiderat astrologia: nãlis aũt canẽ marinũ ꝛ terrestrẽ: sz oĩa predicta referũt ad vnũ primũ: sicuti enim ea que significãt ꝓ hoc nomẽ vnũ lz sint diuersa reducũtur tñ in vnũ primũ significatũ: sic̃ est in oĩbus alijs que sunt idẽ diuersum equale ꝛ inequale: vt patebit. 5. huiꝰ. q. 8. ar. 2.

Ad primum igitur dicendũ ꝙ bonũ ꝛ malũ pñt dupliciter considerari. Uno mõ moraliter: fm ꝙ in moribꝰ reperiũtur ꝛ sic cõtrariant ꝛ pertinent ad moralẽ sciẽtiã fm spãles eorũ rões: lz ẽt ꝓsiderẽt in hac scia fm ꝙ sunt entia. Alioꝰ pñt ꝓsiderari transcẽdẽter: ꝛ sic priuatiue opponũntur ꝛ dicunt/gña ẽrioꝝ que adhãc sciaz pertinẽt. ¶ Et si dicat: genus vniuoce predicat de suis inferioribus. sed bonũ trãscendẽs nõ dr̃ vniuoce: sicut neqz ens ꝛ vnũ: gº bonũ ꝛ malũ nõ debẽt dici gña. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. i scõo sententiaz di. 34. q. 1. ar. scõo ad pm. Ubi sic dicit: ꝙ genꝰ dupliciter põt capi. Unoº ꝓprie: put predicat de pluribꝰ univoce eo ꝙ quid. ꝛ sic neqz bonũ: neqz malũ gña sunt qꝫ ens ꝛ bonũ cõuertunt. ¶ Alioº cõiter genus dicitur. oẽ illud qõ sui cõitate multa ambit ꝛ cõtinet ꝛ sic bonũ ꝛ malum dicunt gña oĩum ẽrioꝝ: qꝫ vt in primo phũ ẽrioꝝ dicit oĩa cõtraria hoc mõ se hñt ꝙ alterũ est nobilius ꝛ alterum vilius ꝛ illud qõ est vilius priuationẽ in se includit: sicut nigrũ in respectu ad albũ: ꝛ frigidũ in respectu ad calidũ ꝓpter qõ in. 12. de aĩalib ꝺr ꝙ frigus est ꝑuatio caloris. ꝛ ꝙ hunc modũ sp alterum ẽrioꝝ ptinet ad bonũ ꝛ reliquũ ad malũ. Hec ille. Eãdẽ solutionẽ ponit in de malo. q. 1. ar. 1. ad 11. Ubi sic ait ꝙ bonũ ꝛ malũ dicunt gña contrariorũ inquãtuz vnũ cõtrariorum est defectus reliquum alterius: sicut nigrum respectu albi ꝛ sic oĩa ẽrioꝝ reducuntur quodãmodo ad bonũ ꝛ malũ ꝓut oĩs defectus ptinet ad rõnẽ mali: vnde ꝛ in ꝓmo phy. ꝺr ꝙ semp ẽrioꝝ cõparant admiscẽ vt melius ꝛ peius hec ille. ¶ Ad scõm dicendũ ꝙ lz illud qõ est malũ per se ꝛ abstractiue nihil ponat in re: est tñ ens apprehẽsuz. malũ autẽ per accẽs ꝛ cõcretiue sumptũ: bñ aliquid ponit lz nõ inquãtũ malum. ¶ Ad ro cuius ampliori intellectu considerandũ est illud qõ dicit Doc. S. in scõo sñiaꝝ di. 34. q. paª. ar. scõo i corpore. Ubi sic ait. malum aliqd dicit dupliciter. vel per se vel per accidens. per se malum dicit ipsa priuatio perfectionis prime qua aliquid malum est: que etiã a quibusdam malum abstractiue sumptum ꝺr. Hoc autem ẽ duplex

plex: qr illa priuatio vel est priuatio perfectiõis: que ẽ ne cessaria rei in esse primo: ⁊ illa priuatio in oib⁹ est maluz vt priuatio pedis aut manus ⁊ vel est priuatio alicui⁹ per fectiõis scõe vt priuatio geometrie ⁊ huiusmodi ⁊ talis priuatio nõ semp cuilibet ẽ malũ: sed ei tñ qui ad eam habẽdã operam dedit vel etiã hãe debet. Malũ aũt p ac cidens dicitur dupliꝛ. Uel illud quod est subiectum talis priuationis. Uel illud quod talem priuationem in alte ro cãt. ⁊ vtrum istoꝝ est malũ cõcretiue sumptũ. Illud aũt qõ ẽ sbm priuationis: põt capi q̃druplꝛ qr vel ẽ actio vel habitus vel passio: vel subsantia: actio quidẽ: si priua tionẽ debiti finis vel debite circũstantie hãt: rõnẽ mali culpe habebit ⁊ qr ex similib⁹ actibus silẽs habitus gñan tur: unde cõungit q̃ habit⁹ ipsi qui ex talib⁹ actibus relin quũtur mali sunt sicut habitus vitioꝝ. Passio aũt priua tionem hz per quam aliquid in paciente corrũpit: ⁊ ta lis passio malũ pene dicit vel defect⁹ nature in illis in q bus nõ põt eẽ culpa ⁊ pena: ⁊ qr nullũ accidẽs põt eẽ sub iectũ alicui⁹ qõ vel positiue vel priuatiue dicat nisi gra sube que eis subijcitur: nõ oportet q̃ vlterius intelligat sbm huius priuationis que per se malũ ẽ sbam esse: hz q̃ dr homo malus vel aĩa mala. Si aũt dicat malũ per ac cidẽs: qr causat talẽ priuationẽ: hoc põt esse duplꝛ. qr cau sa priuationis debite perfectiõis vel est ex parte materie que: nõ est disposita ad perfecte suscipiendũ virtutẽ agen tis sicut est defectus in monstris ⁊ in alijs q̃e ex defectu materie contingũt: Aut est ex parte agentis. ⁊ hoc est du pliciter. qr agens vel est cõiunctũ agens incõtrariũ perfe ctiõis debite. sicut ignis adurens ⁊ gladius secans. ⁊ ex hoc sequit malum quod dicit pena sensus in sensibus: in quibus culpa ⁊ pena esse possunt: qr tale agẽs qõ priuat perfectionẽ debitã: eo q̃ cõiunctũ est sentiẽ. Aut est agẽs nõ cõiunctũ impediens influentiã cause perficis sicut di cũtur nubes male: qñ impediunt lumen solis: ne ad nos q̃eniat ⁊ qr talẽ cã nõ sẽtit ex ipsa perfectiõis sbstractõe cũ nõ tollat perfectionẽ agendo in id quod priuat sed ma gis impediendo agentẽ hz forte sentiat aliquo modo per accidẽs sicut qñ nubes videnꝛ: nõ malũ quod ex hoc seq tur nõ dicit pena sensus: sed pena dãni: in illis tñ que pe na dãni suscepti ua sunt. In malis ergo hoc mõ dictis est talis ordo q̃ illud quod per se est malũ: prime malũ dici tur: ⁊ oĩa per relationez ad illud. Et sm gradũ tenet ma lum per accidens: quod est subiectum mali: quod dicitur malum ex hoc: q̃ priuationem que per se malum est hz. In tertio gradu est illud quod dicitur maluz per accidẽs sicut causa inducens malum. Hec enim non in se de ne cessitate habet priuationez: sed facit aliquid esse priuatio nem habens. Unde primũ dicitur absolute malũ ⁊ secũ dum in ordine ad primũ: ⁊ tertiuz in ordine ad scõm. di cendum est ergo q̃ malum nominat non ens. Unde illõ q̃ per se malum est: non ponit aliquid: sed dicit eẽ vt põ natio. malum vero quod est subiectum priuationis: ẽ ali quid positiue: sed nõ ex eo malũ est: sicut oculus est ali q̃ si sicut negatio visionis. Quod aũt dicitur malũ vt causa mali: in se quidem consideratum aliquid est: sed in ordi ne ad effectũ rõne cuius malũ dr etiã priuatiue dr. dr. n. malum: ex hoc q̃ priuationem inducit: ⁊ sic etiam rõ nõ entis in ipsum redicadat causaliter: sicut ⁊ ratio mali. Hec ille formaliter: ex quibus patet: quid est malum p se ⁊ per accidens: ⁊ quot modis accipiantur: patet etiaz quid dicatur malum absolutũ ⁊ relatum: patet etiaz qd dicatur maluz abstractiue ⁊ quid coneretiue: patet etiaz qualiter malũ hz rõnem entis ⁊ qualiter rationem nõ en tis ⁊ qualiter habet rationem priuationis. Ad tertiuz dicendum q̃ licet ens rationis non reducatur ad ens rea le sicut pars subiectiua aut passio eius: reducitur tamẽ ad ipsum sicut imperfectum ad perfectum. Unde non opz q̃ ens reale de eo predicetur potissime cum huiusmodi entia rationis non considerentur principaliter in hac sciẽ tia. Ad quartum dicendum q̃ hz oppositoꝝ obiecto rum formaliter non quidem opp̃sitione nature sed op positione sm diuersas rationes cognoscibilitatis differe sint scientie: oppositа tamen op positione nature q̃z cõue niunt in vna formalia ratione obiecti: pertinẽt ad eandez scientiam: sicut superius satis declaratum est. Ad quin tum dicendum q̃ licet priuatio forme specialis sit princi pium rei naturalis ⁊ pertineat ad considerationem phy losophie naturalis: priuatio tamen in cõmuni sm q̃ ba bet ordinem adhabitum ⁊ ad ens in communi non consi deratur a phisico: sed pertinet ad consideratiõnem huius scientie potissime priuatio que consistit in priuari: ⁊ non in priuatum esse: que aliquando contrarium dicitur: vt dicit Doc. S. in de malo. Ubi supra de quo in sequenti articulo videbitur.

Ubi in Doc. S. ⁊ phylosopho. Uni autẽ pluralitas.

a **Secundum** sic procedit. Uidetur q̃ vnuz nõ opponatur multitudini. Nam vnum opponi tur vni. ergo non opponitur multitudini: ante cedens probatur. Quia tantum vnũ vni opponit̃ per se: vt patet primo per Yeremias. ergo vnum vni opponit̃: Lec. 12.
per regulas expombilium. Bene enim sequitur. tantum homo est risibilis: ergo homo est risibilis patet cõsequẽ tia per eandem propositionem. Ꝓ. 2°. Oppositа nõ in sunt eidem: sed vnum ⁊ multitudo insunt eidem. s. deo ⁊ a fortiori creature vt probat Doc. S. in de potentia. q. 9. ar. 5.. ergo vnum ⁊ multa non opponuntur. Ꝓ. 3°. Unum oppositoꝝ non constituit reliquum: sed vnum constituit multitudinẽ quia multitudo est ex unitatibus: vt patet. 10. huius igitur ⁊c. Ꝓ. 4°. Unum oppositoꝝ
non verificatur de reliquo sed vnum predicatur de mul Lec. 15.
titudine. qr multa sunt quodãmodo vnum. qr sunt ens. igitur idem quod prius. Ꝓ. 5°. Si vnum opponeret̃ multitudini: maxime opponeret̃ ei vt priuatio sed hoc non: quia si sic: sequeretur q̃ vnum naturaliter esset po sterius multitudine: ⁊ q̃ multitudo poneretur in diffini tione vni⁹: vt dicit hic Doc. S. sed hoc est inconuenies: ⁊ contra sensum: igitur ⁊c. Ꝓ. 6°. Sicut se habet maluz ad bonũ: ita vnum ad multa sed malum non opponitur bono priuatiue. Ergo vnum non opponitur multo pri natiue. ⁊ sic non dicit priuationem. Sed contra ẽ phy losophus in presenti lectione dicens. Uni autem pluralitas opponitur ⁊c.

Respondeo dicendum q̃ multitudo potest cõsiderari dupliciter: vnomo do in ratione multitudinis. ⁊ sic vnum non opponit̃ mul titudini vt priuatio. Tum primo quia cum priuatio: vt dicit hic Doc. S. sit posterior naturaliter eo cuius priua tio est: sequeret̃ q̃ vnum esset naturaliter posterius mul titudine. Tum secundo quia sequeretur q̃ multitudo po neretur in diffinitione vnius. nam priuatio diffiniri non potest nisi per suum habitum: vt cecitas est priuatio vi sus. Unde cum in diffinitione multitudinis ponat̃ vnũ. Nam multitudo est aggregatio vnitatum sequeretur q̃ sit circulus in diffinitionibus. Alio modo potest conside rari multitudo: inquantum includit in se diuisionem. ⁊ sic vnum opponitur multitudini: quia importat priuatio nem diuisionis. Sed attendendum est primo q̃ du plex est diuisio quedam est que est sm quantitatem. alia est diuisio formalis per affirmationem ⁊ negationem. Unum enim vt dicit hic Doc. S. importat priuationez diuisionis. Non quidem diuisionis que est secundũ quã titatem. Nam ista diuisio determinatur ad vnum parti culare genus entis ⁊ non possz cadere in diffinitione vni⁹ sed diuisionis formalis: que fit per opposita. cuius pri ma radix est oppositio affirmationis ⁊ negationis. Hã illa diuiduntur ad inuicem: que ita se habent. q̃ hoc non est illud. Primo igitur intelligitur ipsum ens: ⁊ ex con sequenti non ens: ⁊ per consequens diuisio: ⁊ per conse quens vnum: quod diuisionem priuat: ⁊ per consequẽs multitudo in cuius ratione cadit diuisio. sicut in ratione vnius in diuisio: quãuis aliqua diuisa modo predictõ ra tionem multitudinis habere non possint: nisi prius cui

libet diuisoz rō vni⁹ attribuat. Hec ille. Idē dicit in de potentia glōsus ⁊ lucidi⁹. q. 9. ar. 7. ad. 15ᵐ. vbi sic ait. Nam p̄riatio est posterioz simpliciter ſm rationē. cum de intellectu p̄riationis sit ens oppositus per qō diffinitur: nisi forte referatur solum ad nominis rationez: put hoc nomen vnuz significat p̄riatiue. Nomen vero multitudinis positiue. Nomina enīz imponunt a nobis ſm qp cognoscimus res. Unde ad hoc qp aliquid signiſicetur per nomen vt p̄riatio: sufficit qualitercūqz sit posterius in nostra cognitione: quāuis hoc non sufficiat ad hoc qp res ipsa sit p̄riatiua: nisi qp sit posterius ſm rationez. Et ideo potest melius dici qp diuisio est causa multitudinis ⁊ est prior ſm intellectum q̄z multitudo. Unum autem dicitur ꝓpriatiue respectu diuisionis: cuz sit ens indiuisuz: nō autem respectu multitudinis. Unde diuisio est prior ſm rationem q̄z vnuz: sed multitudo posterius. quod sic p̄z. Primuz enīz qō in intellectu cadit: est ens. Secūdū vero est negatio eius. Ex his antez duobus sequit̄ 3ᵐ. s. intellectus diuisionis. Ex hoc enīz qp aliquid intelligitur ens: ⁊ intelligit̄ nō esse hoc ens: sequit̄ in intellectu qp sit diuisuz ab eo. Quarto autez sequit̄ in intellectu rō vni⁹ p̄riat. s. intelligitur hoc ens nō esse in se diuisuz. Quinto autem sequitur intellectus multitudinis: put. s. hoc ens intelligitur diuisuz ab illo: ⁊ vtrūqz ipsoz esse in se vnū. Quātūcūqz enīz aliqua intelligant̄ diuisa: nō intelligere tur multitudo nisi quodlibet diuisoz intelligat̄ esse vnū: ⁊ sic etiaz patet qp non erit circulus in diffinitionib⁹ vni⁹ ⁊ multitudinis. Hec ille: et laudabliter. Idem dicit in pluribus alijs locis: sicut patuit in p̄cedentibus. et p hoc patet solutio ad qntuz: Aduertendum est etiam secūdo ſm Doc. S. in primo ſnīaz di. 24. q. 1. ar°. 3. ad. 4ᵐ. qp vnum dicitur dupliciter. s. quod est principiuz numeri: ⁊ quod cum ente cōuertitur. Loquendo enīz de vno qō est principiuz numeri: vt dictum est. q. 3. ar°. 8. ponit aliquid addituz supra ens: quod dicit̄ vnum ſm rationem mensure. Unde hoc vnuz potest dupliciter considerari. Aut ſm id quod est. aut ſm id quod cōsequit̄ ad intellectum. s. relationez q̄ndam. Si scōo modo sic opponitur multitudini numerali relatiue: sicut p̄rincipiuz ad p̄rincipiatum: ⁊ punctus ad lineam: ⁊ pars ad totuz: ⁊ magis ꝓprie sicut mensura ad mensuratuz. Si p̄mo modo: tūc dupliciter. q: vel consideratur ipsuz vnuz cum p̄cisione nec: ſm qp est tm̄ vnitas: ⁊ sic habet disparatam oppositionem mensure ad alios numeros. Quilibet enim numerus habet ſm quidditatem siue speciei specialez rationem mensure: sicut species oppositę sunt disparate: ⁊ talis oppositio reducitur ad ꝓtrarietatez: sicut p̄rincipiuz: Quia species disparate distinguūtur differētijs ꝓtrarijs quibus primo diuiditur genus: vt probatur. 10. metha/physice. Uel sine p̄cisione. ⁊ sic vnitas nullam oppositionem habet ad numez: sed est cōstituens ipsuz. Si autez loquamur de vno qō cōuertitur cum ente: sic vnū habet rationem p̄riationis: vt dictum est respectu diuisionis que soluatur in multitudine: ⁊ ita opponit̄ multitudini: sicut p̄riatio habitui: vt dicit phūs. 10. methaphysice. Unde ⁊ equale opponitur magno ⁊ parno: sicut p̄riatio. nec est vnum p̄riatio illius multitudinis que negat̄ esse in ipso. Hec ille: et glorioſissime. De quo tamen videbitur clarius in. 10. huius. q. 5. ar°. 1. Et ꝓpter hoc p̄z solutio ad tertium.

Lect. 5. et com. 8.

Ad primum ergo dicenduz qp vnū pōt capi dupliciter. Uno modo absolute. ⁊ sic vnum nō opponitur vni. Alio modo ſm qp adiungitur alicui. Tertio. s. vni oppositoz. ⁊ sic vnū vni opponit̄ per se: ita qp sit sensus. vnuz opponit̄ tantuz vni oppositoz. Unde argumentū sophisticū est: ⁊ nō metha physicum ⁊ laborat in equiuoco. Ad secundū respondet Doctor Sanctus in de potentia qōne nona articulo septimo ad tertium. Dicens qp vnitas ⁊ pluralitas attribuuntur deo non secundum idem: sed vnitas secundum essentiam pluralitas scōm personas: vel vnitas scōm absoluta: pluralitas ſm relationes. Hec ille. Similiter dicendum est de creaturis: qp ſm diuersas rōnes vnditi ⁊ multa attribuuntur vni: vt superi⁹ adductuz est. Ad tertium patuit solutio ex dictis. Cōsideranduz tamen est qp opposituz potest cōsiderari dupliciter. Uno modo in sensu composito. videlicet vt oppositum est: ⁊ sic non cōstituit altez oppositū: sicut allegatum est. Alio modo potest cōsiderari in sensu diuiso ⁊ māliter ⁊ nō vt alteri opponit̄. Et sic bene cōstituit suuz oppositum: sicut vox incomplexa est pars vocis complexe inde est: vt ibi dicit Doctor Sanctus. q. 9. ar°. 7. ad. 14ᵐ. qp vnuz potest cōsiderari dupliciter. Uno modo q̄ntuz ad illud qō ponit. Et sic cōstituit multitudinez. Alio modo quantuz ad negationez quā supaddit: ⁊ sic vnum opponitur multitudini priuatiue. Hec ille. sicut etiaz superius allegatū est. et per hoc patet solutio ad. 4ᵐ. Ad qntum patuit solutio ex dictis. Ad sextum dicendū sicut dicit Doc. S. in de malo. q. 1. ar°. pᵒ ad. 2ᵐ. qp bonum ⁊ maluz ꝓprie opponuntur vt p̄riatio ⁊ habit⁹: quia vt simplicius dicē in cōmēto p̄epicamentoz: illa ꝓprie dicunt̄ contraria: quoz vtrunqz est aliquid ſm naturaz. sicut caliduz ⁊ frigidum: humidum ⁊ siccum: album ⁊ nigrum. Sed illa quoz vnum est aliud ſm naturaz ⁊ aliud recessus a natura: nō opponunt̄ ꝓprie vt cōtraria: sed vt p̄riatio ⁊ habitus. Sed duplex est p̄riatio. Una quidem que est imp̄riatū esse: vt mors ⁊ cecitas. Alia vero que est imp̄riuari: vt egritudo que est via in mortem ⁊ obtalmia que est via in cecitatez: ⁊ huiusmodi p̄riationes interduz dicuntur contrarie: inquantuz adhuc aliquid retinēt de eo qō p̄riatur. Et hoc modo maluz dicitur cōtrarium: qp non p̄riat totuz bonum: sed aliquid de bono remanet. Hec ille: ⁊ optime. Aduertēduz tamen est ſm Doc. S. in. 2°. sententiarū. di. 34. q. vnica. ar°. 4°. ad. 4ᵐ. qp oppositio mali ad bonum potest considerari dupliciter. Uel ſm determinatam rationem huius boni ⁊ illius mali. ⁊ sic non fallit in istis bonum ⁊ malum dyaleticoz regula que p̄hibet cōtraria simul esse non posse. Quia vt dictum est: sic accipiendo oppositionem boni ⁊ mali: maluz non opponitur illi bono in quo est sic in subiecto. Potest etiam considerari oppositio mali ad bonuz ſm rationem cōmunem vtriusqz. Et sic malum simpliciter opponitur bono simpliciter: sicut huic bono hoc maluz. Et per hunc modum regula dyaletico:um fallit in istis contrarijs: quia malum est in bono. Et ratio quare fallit est ista: Quia bonum non imponitur ab aliqua determinata perfectione: sed a perfectione in cōmun. Unde qcquid perfectionis res habet cōmunem rationem boni consequitur similiter et quacunqz perfectione simpliciter p̄riatur: cōmunem rationem mali incurrit. Contingit autem qp aliquid habeat primam perfectionez: ⁊ p̄riatur secūa. Et ita etiam habebit rationem boni ⁊ mali: sed ſm diuersa: ⁊ ex hoc non sequitur cōtradictoria esse simul vera. Hec ille. Et similiter dicendum est de vno ⁊ multo: si diligenter ea que dicta sunt consideraretur. Qualiter autem vnum opponatur pauco diuersimode ⁊ multo patebit. 10. huius. q. 9. ar°. primo. Sicut iam dictum est.

Lec. 8.

¶ Questio quinta. Qualiter phylosophus ostendit per rationes cōes qp ad hanc sciam ꝑtineat ꝓsiderare vnū et multa idem et diuersum: et sic de alijs.

Onsequenter considerandum restat qualiter phylosophus probat rationibus communibus qp ad hanc scientiam pertineat considerare de vno et multitudine eodez et diuerso ⁊ de alijs partibus vnius cum suis oppositis. ¶ Circa quod tria queruntur. ¶ Primo vtrum de transcendentib⁹ ⁊ partibus eoz cum suis oppositis habeat phūs ꝓsiderare. ¶ Scōo vtrū p̄a phūa ⁊ logica eqparent̄ q̄ntū ad subiectum ita qp sic ens nāe est subm methaphysice: ita ens rōnis ē

c

subiectum logice. ¶Tertio Utrum omnia contraria reducantur ad vnum ⁊ ens.
¶Ibi in Doc.S. et phylosopho. Et phylosophi est de omnibus. Et est lectio. 4ª.

a **¶ Primum** sic procedit. Videt q̄ hec scia nō habeat cōsiderare transcēdentia cum suis oppositis ⁊ partibus eorūdē. Mā prima philosophia ē de abstractis a materia secundum esse ⁊ rationem. Quibus .s. nō repugnat esse sine mā. Sed contraria que sub prędictis cōtinent nō sunt sepata a mā ſm esse: ymo de eorū rōne est q̄ sint in mā: Quia ſbe immāles nō cōponuntur ex cōtrarijs vt hic dicit Doc.S. Alias essent corruptibiles. Igit̄ ⁊traria non ptinēt ad cōsiderationē huius scie. ¶ Ꝑ 2º. Logicus ꝓsiderat de oībus illis vt pz i ꝓdicamē tis. Ergo nō metaphysicus quia diuersi artifices habent diuersa cōsiderare. ¶ Ꝑ 3º. In hac scia cōsiderāt ea tātū que valent ad cognitionē ſbarū sepatarū acquirendā. Sz cōtrarie opposita non sunt huiusmodi: cū in ſbijs sepatis nō repiat ⁊trarietas sicut dictuz est. Igit̄ nō. ¶ Ꝑ 4º. Principia ⁊ pricipiata sunt vnius cōsiderationis: vt dicit hic Doc.S. sed vnū est principiū numeri. qui ptinet ad cōsiderationē mathematicā ⁊ nō ad hāc sciam. ¶ Ꝑ 5º. Uer et falsum opponunt ⁊ sunt de trāscendentibus: sed tñ falsum nō cōsiderat̄ in hac scia: sed excludit̄ a cōsideratione huius scie vt pz. 6º. huius. Igit̄ nō. ¶ Sed cōtra est ꝓbus in littera dicēs. Et ꝓbi est de oībus posse speculari nā si nō ꝓbi: quis erit qui inuestigabit si idē Socrates ⁊ Socrates sedēs: aut si vnū vni ⁊trariū: aut quid est cōtrariū aut quotiens dicit̄: Similr aūt ⁊ de alijs talib⁹ Q̄m ergo vnius inquātū est vnū ⁊ entis in quātum est ens eedez ſm se passiones sunt: sed nō inquātum numeri aut linee aut ignis: palam quia illius scientie ⁊ quid sunt cognoscere ⁊ accidentia ipsa.

¶ Respondeo dicēdū q̄ de oīb⁹ p̄dictis ꝓbus primus hēt ꝓsiderare. Qđ phi losophus ostendit tribus rōnibus. Quarū prima talis ē. Nam oēs dubitatōes que possunt moueri: sunt in aliqua scia soluende. Sed de p̄dictis cōmunibus mouent̄ quedā dubitatiōes: sicut de eodē ⁊ diuerso mouet̄ ista q̄stio Utrū sortes ⁊ sortes sedens sit idē. Et de ⁊trarijs mouet̄ ista q̄stio. Utrū vnum vni sit cōtrariū ⁊ quid est cōtrariū ⁊ quot modis dicit̄. Ergo oportet q̄ ista in aliqua scientia soluant̄ que ꝓsiderat de eodem cōtrario ⁊ alijs prędictis Sed ad hanc sciam ptinet cōsiderare de his. patet. Quia cuius est cōsiderare ens ſm q̄ ens ⁊ vnum: eius est cōsiderare ꝓprias passiones entis. Sed p̄dicta oia sunt per se accidentia entis ⁊ vnius ſm q̄ huiusmodi. Mā sicut inmerus inquātum huiusmodi hēt ꝓprias passiones vt superfluū ⁊ cōmēsuratū ⁊ huiusmodi quoz quedā insunt alicui numero absolute: vt par ⁊ impar: quedā vni p cōparationez ad alterū: vt equale ⁊ alia huiusmodi. Et sicut ſba hz ꝓprias passiōes: sicut firmū. i. corpus ⁊ alia huiusmodi: similr ⁊ ens inq̄ntum ens hz quedā ꝓpria q̄ sunt p̄dicta cōtraria. Ergo cōsideratio eoz ptinet ad primum phz. ¶ Secūda rō talē. Mā dialetici ⁊ sophiste q̄si similitudinē quādā hītes cum primo phō: induunt eādē figurā cum eo. Sed dyaletici ⁊ sophiste disputāt de istis p̄dictis igitur ⁊ primus phus habet disputare de eisdem ⁊ cōsiderare. Quod autez primus phus similitudinē habeat cum dyaletico: sic probat phus: qz dyaletici est disputare de oīb⁹ vt patet primo topicoz. Sed hoc esse nō posset: nisi dyaleticus cōsideraret oia ſm q̄ in aliquo vno cōueniunt cū vnius scientie vnū sit ſbm: ⁊ vnius artis vna mā sed oēs res nō cōueniunt in aliquo nisi in ente. Ergo mā dyaletice est ens ⁊ ea que sunt entis de quibus etiā primus cōsiderat: vt iā ꝓbatuz est. Ergo primus phus habet similitudinē quātū ad ꝓsiderationē cum dyaletico: qa vtreq; considerat ens ⁊ ea que sunt entis. Sed q̄ primus phus hz apparentiā alicui⁹ rei: hz quādā similitudinē cum illa. Sz sophistica scia cū sit apparēs sapia ⁊ nō existēs: hz apparentiā prime phie q̄ summa sapia dicit̄: igitur hz quādā similitudinē cū ipa. ¶ Tertia rō est talis. Quecunq; reducunt̄ in vnum ⁊ ens: debēt ꝓsiderari a phō cuius est ꝓsiderare vnum ⁊ ens: sed oia ⁊traria reducunt̄ ad vnuz ⁊ ens: vt patebit in sequēti. 3º. ar º. Ergo oia ⁊traria sunt de ꝓsideratiōe phi: primi cuius est ꝓsiderare vnū ⁊ ens. Qđ aūt p̄mi phi sit ꝓsiderare ens: sic ꝓbat. Mā oia entia reducunt̄ ad ⁊traria: quia vel sunt cōtraria vel ex contrarijs ſm opinionē antiquoz. Contraria aūt reducūtur ad vnū ⁊ multitudinē: quia vnū ⁊ multa sunt principia contrariorū: vt insequentibus ꝓbabitur. Sed vnū ⁊ multa sunt cōsiderationis hui⁹ scie. Ergo eius est ꝓsiderare ens inquantum ens: hec omnia Doc.S. in presenti lectione quasi formaliter.

¶ Ad primum ergo dicendum q̄ licet prima phia hēat ꝓsiderare principaliter illa q̄ sunt abstracta ſm esse a mā. s. ſbas separatas: qz tamen a sensibilibus ad immālia ꝓcedimus pro ꝑsenti statu: ideo etiā ꝓsiderat de ſbijs mālibus vt patet. 7º. ⁊. 8º. huius: quibus inest ⁊trarietas. Uerūtamen triplex est gradus ⁊trarietatis primꝰ est repugnātia poꝰ ⁊ actus sine etiā habitus ⁊ priuatiōis. Secundꝰ est repugnātia duaz differentiaz idē genꝰ diuidētiū: ⁊ hij duo gradus cōtrarietatis bñ repiunt̄ in ſbijs sepatis. Tertiꝰ ē repugnātia duaz formaz accidētaliū mutuo se expellentiū ab eodē ſbo: q̄ actiue ⁊ passiue sunt adiuicē: ⁊ talis reperit̄ solum i cōpositis ex mā ⁊ forma. Et p hoc pz solutio ad tertiū. ¶ Ad ſm dicēdū q̄ logicꝰ ꝓsiderat p̄dicta ſm q̄ a rōne cōcipiūt̄: ⁊ ſm q̄ secūdis itētiōibus subijciunt̄: sed primus phus cōsiderat ea q̄ntū ad esse qđ habent in natura. Unde logicus est artifex rōnis: methaphysicus vero realis. ¶ Ad tertiū iā respōsum ē: in solutiōe ad primuz. ¶ Ad quartū dicendū sicut dicit Albertus in hoc quarto tractatu primo. cº. 5º. Ubi sic ait: qđ aūt dicit̄ q̄ vnū est principiū numeri: dupl̄ accipi pōt propter equiuocatiō nē principij. Est.n. pricipiū generale ei cuius est pricipiū ⁊ reductū ad genꝰ principiati. Et hoc est quasi principiuz intra. Sicut punctꝰ est principiū ptinui: ⁊ nūc temporis. Et est principiū qđ est cā nō intrās in genus causati: sicut ſba est causa accidentis: ⁊ ſbm passionis. Et hoc mō duplex est vnitas: quaz vna est terminus ſbe ⁊ entis ⁊ hec est cā vnitatū nō de genere vnitatū existens. Alia est vnitas que est indiuisibilitas causata et abstracta ab hoc vno: ⁊ hec est accidēs: cuiꝰ collectio facit numez. Sz hoc vnū nō est q̄uertibile cū ente. hec ille. Idē dicit Doc.S. vt ex supradictis pz breuius. s. q̄ vnū qđ ē principiū numeri: ptinet ad mathematicā sciam. Unū vero qđ q̄uertit̄ cū ente: ptinet ad ꝓsiderationē huius scie. ¶ Ad vltimuz dicendum q̄ si accipiat̄ falsum formaliter tātum: sic nō est de ꝓsideratiōe hui⁹ scie. Sed si accipiat̄ rōne sui fundamenti ⁊ vt aliqualiter habet rōnem entis: sic pertinet ad hanc scientiaz: vt. 6º. huius patebit. q. 13ª.

¶Ibi in Doc.S. ⁊ phylosopho. Dyaletici nāq;.

a **¶ Secundum** sic ꝓcedit: videt q̄ prima phia ⁊ logica nō equipent̄ in ſbo: ita q̄ sicut ens natureē ſbm metha^cc ita ens rōnis sit ſbm logice. Mā logica est scia mōſtrās ⁊ docēs q̄liter p notū de nemat̄ de notitia noti ad notitiam ignoti. Ergo necesse ē q̄ logica habeat illud ꝓ subiecto quod est instrumentum rationis: p quod deuenire pōt ad noticia: cuiuslibet ignoti p notū. Hoc āt ē argumētatio: qa ē rōcinatio argumens ⁊ cōuincēs mētē ex bitudie noti ad ignoti noticiā. Ergo argumētatio est ſbm logice: ⁊ nō ens rōnis. Et sic nō equipant̄ in ſbo. ¶ Ꝑ 2º. In logica nō ꝓsiderat̄ de ente rōnis sub eiꝰ formali rōne: sz soluz de aliquo ente rōnis quod est argumentatio. Ergo ens rationis non est ꝓ prie ſbstantium logyce. Et sic idem quod prius. ¶ Ꝑ 3º. Ens rationis ad multa alia se extendit: de quibus non tractat logica. s. ad congruum ⁊ incongruum: ornatum ⁊ inornatum. Ergo ens rationis non est ſbiectum adequatum logice. ¶ Ꝑ 4º. Illud est ſbiectum scientie

eui competunt condictiones requisite ad ipsum subiectuz quas Doc.S.recitat in primo sententiarum.q.p^{a}.sicut supradictum sed argumentatio est huiusmodi igitur ꝛc̄. Hee sint rationes versoris in predicabilibus porphirij. q.4^{a}.quibus nititur demonstrare ꝙ argumentatio est subiectum attributionis logice: ꝛ non ens rationis: vt patet ibidem per suas conclusiones. ¶ Ꝺ 5°. Illud est subiectum in aliqua scientia : cuius partes subiectiuas ꝛ passiones querimus sed in logica querūntur partes argumẽ
po.lcc.20. tationis: vt patet primo ꝛ secundo priorum ꝛ primo topicorum ꝛ primo posteriorum ꝛ non entis rationis. Nul libi enim inuentur ꝙ ens rationis diuidatur in logica: vel ꝙ aristoteles de ente rationis in communi faciat mẽtionem.igitur ꝛc̄. ¶ Sed contra est phylosophus in littera dicens. Dyaletici nãqz ꝛ sophiste eandez subinduūt formam phylosopho quia sophistica apparens solum est sophistica : ꝛ dyaletici de omnibus disputant omnibus autem commune ens est disputant autem ꝛ de hijs. Videlicet que phylosophie sunt ipsa propria. Nã circa idez genus versatur ꝛ sophistica ꝛ dyaletica cū phylosophia ¶ Ad idem est Doc.S.in presenti lectione dicens . Et huiusmodi ens rationis est proprie subiectum logice huiusmodi autem intentiones intelligibiles: entibus nature equiparantur . hec ille . Idem dicit in tractatu de natura generis.c^{o}.4°. ¶ Ad idem est etiam commentator in p̄senti passu. Igitur ꝛc̄.

Respondeo dōz ꝙ logica ꝛ metha. eqpe/rantur in subiecto : ita ꝙ sicut ens nature creatum est subiectum methaphysice ita ens rationis est subiectum adequatum logice: quod secundū aliquos vocatur subiectum attributionis. ¶ Ꝺ cuius declaratione cōsiderandum est primo secunduz Doc.S. in presenti passu: qz duplex est ens.ſ.rationis ꝛ ens nature ens rationis est duplex: quoddam est quod non habet fundamentum in re sicut chymera ꝛ de illo nō fit hic mẽtio. Aliud est ens rationis quod habet fundamentum in re mediante tamen intellectu: vt supra expositum est.q.4.ar.p̄^{o}.ꝛ tale ꝓprie dicitur de illis intentionibus quas ratio adinuenit in rebus cōsideratis: sicut intentio generis ꝛ speciei ꝛ similium: que quidez non inueniuntur in rerum natura: sed cōsiderationem rationis cōsequuntur. Et huiusmodi ens rationis est proprie subiectum logice. Nam logica disputat de omnibus: vt patet primo topicorum ꝛ hic secundum philosophum . Sed non potest disputare de omnibus nisi secundū ꝙ conueniunt in vno formali subiecto: cum vnius scientie sit aliquod vnuz subiectum. Hoc autem est ens rationis: ꝛ non argumentatio non enim omnia entia conueniunt in argumentatione: ita ꝙ omnibus attribuatur intentio argumentationis . Ergo ens rationis est subiectum logyce . Ꝺ 2°. omnia entia nature sub consideratione rationis cadunt. Ideo id quod est subiectum logice: ad omnia se extendit de quibus ens nature predicatur: sed ens nature non soluz predicatur de hijs quibus attribuitur argumentatio: sed etiam de hijs quibus attribuitur diffinitio ꝛ compositio igitur ens rationis ꝛ non argumentatio debet esse subiectum ꝛ qz sicut dictum est entia nature sub consideratione rationis cadunt: oportet huiusmodi intentiões logicales entibus nature equiperari: ꝛ quia oportet ꝙ subiectū logice ad omnia se extendat de quibus ens nature predicatur bene cōtingit ꝙ logice subiectum equiparētur subiecto phylosophie quod est ens nature. Idez dicit. S. Doc. gloriosus in tractatu de natura generis. Ubi sic ait: sciendum est autez ꝙ sicut in quarto methaphysice dicitur: logicus ꝛ methaphysicus circa omnia operantur : differenter tamen. Sicut enim primi phylosophi est loqui de ente in cōmuni: ita ꝛ logici. Aliter non esset circa omnia eorum consideratio: nisi haberent pro subiecto ens in cōmuni . Cum enī vnius scientie vnum sit subm idē erit subiectuz vtriusqz. Sed differunt: quia phylosophus procedit ex certis demonstrationibus. Et hoc ideo est: quia ens dupliciter dicitur: nature.ſ.ꝛ rationis. Ens autem rationis ꝓprie dicitur de illis intentionibus: quas ratio in rebus adinuenit sicut est intentio generis ꝛ speciei: que nō inueniuntur in rerum natura: sed sequuntur actionem intellectus ꝛ rōis ꝛ huiusmodi ens est subm logice ꝛ illud ens equiperat enti nature: quia nihil est in rerum natura de quo ratio nō negocietꝫ: inde est ꝙ circa idem dicuntꝫ negociari logicꝰ ꝛ metha hec ille. ¶ Sed ꝓsiderādū est secūdo ꝙ ly dyaletica sophistica ꝛ prima phia equiparentur in cōsiderationis : differenter tñ se hñt circa cōsiderata: vt dicit in presenti passu . Differt ãt primꝰ phūs a dyalectico fm posse/statē. Nã maioris vtutis est cōsideratio phi: qz cōsideratio dyaletici. Primus.n.phylosophus de predictis eōi bus ꝓcedit demōstratiue ex principijs ipsius entis ad.p handū ea que sunt ꝓsideranda circa hmōi cōia accidẽtia entis .ꝛ ideo eius est hꝫe sciam de predictis.ꝛ est cognitiu^{s} eorū per certitudinē. Nã certa cognitio sine scia est effectus demonstrationis. Sed dyalecticus circa oia predicta procedit probabiliꝫ ꝛ ex probabilib^{9} ad eadē considerauda ex intentionib^{9} rōnis. Que sunt extranea a rerum natura: ꝛ ideo dicitur ꝙ dialectica ē temptatiua. Et tēptatiue proprīū ē ex principijs extraneis procedere. Vñ nō facit sciam: sed solum opinionē. A sophista vero differt p̄ mus pūs probereſi. i. electione vel voluptate desiderio vite. Ad aliud enim ordinat actionem vel vitā suā primꝰ pūs ꝛ ad aliud sophista: pūs namqz ad considerandā veritatem. sophista autem adhoc ꝙ videat scire quāuis nesciat. ¶ Sed hic oritur difficultas. Dictum est enim ꝙ dialecticus non est sciens neqz sophista. ergo vī ꝙ dialectica nō est scientia. qz sicut se hz cōcretū ad cōcretū: ita abstractū ad abstractum. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. dicens . Licet aūt dicat ꝙ phia sciēs est: nō aūt dialectica ꝛ sophistica: non tñ ꝓpter hoc removeꝫ: cū dialectica ꝛ sophistica sint scientie : dialectica enim potest considerari fm ꝙ est docens: ꝛ fm ꝙ est vtens: fm enim ꝙ est docens : hz considerationem de ipsis intentionib^{9} instituens modum quo eis procedi possit ad conclusiones in singulis scientijs probabiliter ostendendas. ꝛ hoc demonstratiue facit. ꝛ fm hoc est scia. Utens vero est: hz ꝙ modo ad inuento vtitur ad concludendū probabiliter in singulis scientijs ꝛ sic recedit a modo scie. ¶ Et similiter dicēdū est de sophistica: qz prout est docens: tradit per necessarias ꝛ demonstratiuas rōnes moduz arguendi apparenter: sed cūdū vero ꝙ est vtens: deficit a processu vere argumẽtationis. Sed in parte logice que dicitur demōstratiua: doctrina pertinet ad logicam: visus vero ad philosophiam : ꝛ ad alias particulares scientias : que sunt de rebus nature: ꝛ hoc ideo qz vsus demonstratiue cōsistit in vtendo principijs rerū de quib^{9} fit demonstratio que ad scientias reales pertinet non in vtendo intentionib^{9} logicis ꝛ sic apparet ꝙ quedam partes logice hñt in ipsa logica ꝛ doctrinam ꝛ vsum. Sicut dialectica temptatiua. Sophistica quedam autem doctrinam ꝛ nō vsum: sicut demonstratiua. Hec ille.

Ad primum ergo dicendum ꝙ licet argumentatio sit illud per qō principalr deuenim^{9} de noticia noti adnoticiā ignoti: ñ tñ solū ꝙ argumẽtationē: hz etiā pervia diuisiōis ꝛ diffinitiōis vt pz scōo posteriorū: possum^{9} deuenire de noticia noti ad ignoti noticiā. ad que se extendit ens rōnis. Unde cōcedi posset ꝙ argumentatio est sbm principale ꝛ proprīū: ens vō rōnis subiectū attributiōis. ¶ Ꝺ cuius intellectus ꝓsiderandū est ꝙ ens rōnis dicitur illud quod rō ad inuenit in rebus consideratis per opationē ei^{9}. Est ãt triplex opatio intellectus seu rōis. vz. simpliciū apprehensio simpliciū apprehensoꝝ cōpō vel diuisio: ꝛ discursus de vna ꝓpositione ad aliā. ꝙ primam ergo opōm intellectus apprehendimus terminos simplices. ꝙ secūdā ꝓponem: ꝙ tertiā argumentationē : de his aūt que apprehendūt per primā operationē rōnis inquātū huiusmōi est liber predicamentoꝝ aristo. De his vero que per scōaz operationē eius apprehendūtur. est liber perihermenias sed de his que per tertiā apprehenduntꝫ est tota noua logica: ꝙ ē

de argumentatiõe

de argumētatiōe ⁊ de spēbus eius: sicut vltia ps metha. est de subijs separatis: prima aūt operatio ordinatur ad secūdā. secunda vero ad tertiā: ideo melius ens rōnis po nit subiectū in tota logica: q̄ argumētatio: sicut in metha phisica ens reale ponit subiectū. ⁊ nō sba. lz ⁊ nouē gña ac cidentiū ⁊ cetera entia reducantur ad sbaz sicut ad princi palē partem entis: sicut supradictū est. q. 2. ar. 5. ¶ Ad se cūdū iā patuit solutio: q: lz in noua logica cōsideret ō ar gumentatione tanq̄ de subiecto: nō tñ in logica: lz in tota logica principalius cōsideret de argumentatiōe: sicut in tota metha. de sba suomodo. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ cō gruū ⁊ incōgruū ⁊ similia lz nō cōsiderent in logica sm eor ppias rōnes. considerant tamē in ea sm q̄ a rōne apprehendunt per aliquā ei⁹ opationē: sicut ens mobile ad quod se extendit sūbm metha. nō cōsiderat in metha. sm propriā rōnē eius considerat tñ in ea sm q̄ conuenit in rōne formali ipsius entis. ¶ Ad quartū dicendū q̄ ar gumentatio non est quid cōiūctū in logica consideratuz ⁊ primo intentum sed ens rōnis: ideo ⁊ ei non compe tunt oēs cōditiōes subiecti attributiōis: nisi sicut ipāli sub iecto. ¶ Ad vltimū dicendū q̄ licet in noua logica. vz. secūdo priorū ⁊ primo topicoz querant partes subiectiue argumentationis vnde bene argumentatio est ibi sub iectū: tñ partes subiectiue entis rōnis considerant in tota logica secundū tres operationes intellectus: rōne quarū attenditur ordo partiū logice: vt suprā dictū est. Uñ me lius videt ⁊ sanius sm opinionē Doc. S. q̄ ens rōis sit ppie sbm logice: ⁊ nō argumentatio. Et si in aliquo lo co reperiatur q̄ dicat argumentationē eē sūbm: loquitur de logica noua ⁊ non de totali logica. Unde vsoris oppo sitā partē tenens in suis predicabilibus albertizabat ma gis q̄ sequeretur Doc. S. Luius opinionis plurib⁹ an nis fateor me fuisse. propter introductionē a iuuentute mihi traditam.

¶ Ubi supra in pho. Ibi amplius cōtrariorum.

a **D tertium** sic proceditur. Uñ q̄ nō oia contraria reducan tur ad vnū ⁊ ens. Illā relatiue opposita nō re ducuntur ad ens ⁊ non ens. neq; ad vnum ⁊ multa. Alias contradictoria vel priuatiua oppositio ic̄lu deretur in relatiue oppositis. ⁊ sic vnū diceret imperfe tionē respectu alterius: quod est contra Doc. S. exprel se in de potentia. q. 7. ar. 8. Ad quartū igit̄ contraria non reducūtur ad ens ⁊ vnū: p3 ꝑña a simili. ¶ Ꝑ. 2⁰. Si cō traria oia reducerent ad ens ⁊ nō ens: scq̄ret̄ q̄ sicut int aliqua contraria est dare mediū: q̄ inter ens ⁊ non ens esset dare mediū: quod est cōtra phm primo posteriorum: ⁊ cōtra primum principium: vt infra patebit: igitur ⁊c̄. q. 8. ar. 2. ¶ Ꝑ. 3⁰. Si oia cōtraria reducēnt ad ens: hoc eēt quia principia ⁊ principiata sunt vnius cōsiderationis. ⁊ q̄ principia oium entiū sunt cōtraria vel ex cōtrarijs sed hoc nō est verū. Manifestū est enim q̄ substātie separate non cōponūtur ex contrarijs: igit̄ ⁊c̄. ¶ Sed cōtra ē phs losophus in tertia rōne articuli precedentis dicens. Am plius cōtrariorū altera coelementatio priuatio ⁊ oia refe runt̄ ad ens ⁊ non ens ⁊ ad vnū ⁊ pluralitatē vt stat⁹ vni⁹ ⁊ motus pluralitatis. entia vo sunt sbm confitentur ex cō trarijs fere omnes cōponi. Omnes enim principia con traria dicunt. hi namq; par ⁊ impar: illi vero calidum ⁊ frigidū. Alij finitum ⁊ infinitū. Alij amorem ⁊ odiū. oia vo alia videntur reducta ad vnum ⁊ pluralitatez.

Respondeo dicendum q̄ oia contraria re ducuntur ad ens ⁊ non ens ad vnum ⁊ pluralitatē: ⁊ vlr ad ens ⁊ vnū. Quod aūt redu cantur ad ens ⁊ nō ens: philosophus ostendit dupliciter primo per naturam priuationis. ¶ Illam inter duo cō traria semp vnū quod est alteri coordinatū: est vt prius ⁊ posterius sicut cōtrariorū est vt imperfectū respe ctu alterius sicut suprādictum est. q. 2. ar. 8. sed priuatio ē negatio quedā vt ex suprādictis p3: ⁊ ita est non ens. vn de patet q̄ oia contraria reducunt̄ ad ens ⁊ nō ens. ¶ Se cundo idē ostēdit. p hoc q̄ cōtraria sunt ꝑn⁹. Illā prin⁹ ⁊ principiata sunt vnius cōsiderationis. Sed phi cōfitent̄ ꝑn cipia esse ꝓria. oēs enim dicunt entia ⁊ substātias entiuz cōponi ex cōtrarijs. Sed ens est principiū rerū: vt ipsi di cunt. ergo cōtraria reducūt̄ in cōsiderationē entis. ¶ Sz q̄ cōtraria reducantur ad vnū ⁊ pluralitatē: ostendit du pliciter primo exēplo. Illā status siue quies reducitur in vnitatem. Illud enim quiescere dicim⁹ q̄ eodē mō se hz nunc ⁊ prius sicut patet. 6. physicorum motus autem ad multitudinē ptinet: q: quod mouet̄ diuersimode se ha bet nūc ⁊ prius. Cū igitur motus sit de cōtrario incōtra riū: relinq̄t̄ q̄ cōtraria reducunt̄ ad vnū ⁊ multa. ¶ Se cundo idē ostendit inductione. Illā ꝑitas aliquid vni tatis hz pp suā indiuisionē: paritas aūt ad nām multitu dinis ptinet. Similiter aūt finitū ad vnitatem pertinet. q̄ est termin⁹ resolutiōis. Sed infinitū ad multitudinē per tinet quē in infinitū augetur. ꝯcordia etiā maxime est vni tatis. discordia vo multitudinis. Calor etiā ad vnitatem pertinet inquātū hz vnire omogenea: frigus vo ad mul titudinem. inquātū habet ea separare. Et sic de alijs con trarijs. Igitur oia cōtraria reducunt̄ ad vnum ⁊ multi tudinem. ¶ Deinde ostendit vlr q̄ oia contraria reducū tur ad vnum ⁊ ens. Nam omnia aut sunt principia. aut sunt ex principijs. sed oia principia ⁊ principiata incidūt in ens ⁊ vnum tanq̄ in genera: non q̄ sint vera genera. sed rōne sue communitatis quādam similitudinem gene rum habent. vt dicit hic Doc. S. ergo oia cōtraria redu cunt̄ ad ens ⁊ vnū ex predictis infert philosophus vnū correla⁹ videlicet q̄ geometrice nō est speculari de ente vno ⁊ accidētib⁹ eorum: ostendendo. s. quid est cōtrariuz aut quid est perfectum aut huiusmodi. Sed si cōsideret hoc erit ex suppositione: quasi supponens ea a primo phi losopho a quo sumit quantum est necessarium ad suam materiam. Et idem dicendum de quacunq; alia scientia particulari.

Ad primum ergo dicendum q̄ Doc. S. in de potentia. q. 7. ar. 8. ad. 14⁹⁹ dicit q̄ oppō relationis in duob⁹ differt ab alijs oppōni bus: quoz primum est q̄ in alijs oppositis vnuz dr̄ alteri opponi ꝛquātuz ipsuz remouet. negatio. n. remouet affir mationez: ⁊ sm hoc ei oppōit̄. oppō vo priuatiōis ⁊ ha bitus ⁊ ꝓrictatis includūt oppōnez ꝑdictiōis vt i. 10. me tha. dr̄. nō āt est hoc ī relatiuis. nō. n. p hoc ꝓponit̄ filiuz pr̄i q̄ ip̄s remoueat. sed pp rōnez habitudis ad ipsuz. ⁊ ex hoc causat̄ scōa differentia. q: in alijs oppositis sp alte rum ē impfectū qđ accidit rōe negatiōis q̄ includit̄ in p uatiōe ⁊ altero contrariorū. Illoc autem in relatiuis non oportet. immo vtrumq; potest considerari vt perfectū. sicut p3 maxīe in relatiuis equiperantie ⁊ in relatiuis ori ginis. vt equale silē pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ iō relatio magis pōt attri bui deo q̄ alie oppōnes. Illec ille. Unde p3 q̄ nō est si mile de relatiue oppositis ⁊ de alijs. p3 etiā q̄ in relati ue oppositis non includit̄ ꝓtradictoria oppō. Sed in pri mo sententiaz di. 5. q. prima ar. primo ad primuz vide tur cōtrarium innuere. Ubi sic ait. Affirmatio ⁊ negatio dicuntur maxime opponi. quia in eis non importatur cō uenientia aliqua. in priuatiue enim oppositis importat conuenientia quantum ad subiectum. Quia nata sunt fie ri circa idem. ¶ In contrarijs autem ⁊ relatiuis etiam quantum ad genus. Quia scilicet sunt in eodem genere. Unde in vtraq; oppositione vtrumq; extremorum si gnificat per modum entis ⁊ nature cuiusdam. ¶ Illud autem in quo inuenitur aliquid non per mixtum contra rio. est maximum ⁊ primum in genere illo. ⁊ causa om nium aliorum. Et ideo oppositio affirmationis ⁊ nega tionis cui non admiscetur aliqua conuenientia: est pri ma ⁊ maxima oppositio ⁊ causa omnis oppositionis ⁊ distinctiōis. Et ideo oportet q̄ in qualibz alia oppositio ne includatur affirmatio ⁊ negatio sicut primum in po steriorum. Unde plura requiruntur ad alias oppositio nes q̄ ad oppositionez ꝑdictionis. quia se hñt ex additio ne ad ipsam. Unde non oportet q̄ si contrarietas non

Lecti. 5ª cōmē. 32.

Lectio. 6.

lectio.8.

ueniturnisi ſ diuersis realiter: q affirmatio ⁊ negatio inueniat in diuersis realr imo sufficit etiã distinctio rõnis ad affirmationẽ ⁊ negationẽ: cuz qlibet distinctio vt dictuz est icludat affirmationẽ ⁊ negationẽ. Hec ille: exqbus pz q in relatiue oppositis includit ꝓtradictio cui⁹ opposituz tã dixit ī de po⁸ vbi supra: ⁊ dicit in primo sñiaz di.26.q. vltima.ar.2⁰.in corpore: vbi sic ait. In oĩbus autez oppositionibus altez est: vt pfectuz alteruz: vt imperfectũ ꝑter rẽlationẽ: qõ patet q se in affirmatione ⁊ negatione ⁊ priuatione habitu: patet etiã in ꝓtrarietate quia ſm pbm primo phicoz ſp altez cõtrarioz est sicut nobilius ⁊ altez sicut vilius ⁊ sicut priuatio: vt albuz ⁊ nigruz caliduz ⁊ frigiduz ⁊ oĩa huiusmodi. Ideo nulla talis distinctio pót eẽ in diuinis vbi ẽ oĩmoda pfectio. In relatiuis aũt neutruz est sicut priuatio alterius: vel defectuz aliquẽ importans cuius rõ est: qa in relatiuis nõ est oppositio ſm id qõ relatiuuz est in aliquo sed ſm q ad aliud dicitur. Hec ille.

¶Sed dicẽduz q relatiue opposita possiunt duplr ꝓsiderari. Uno⁰ ſm rõnẽ sue oppositiõis ⁊ sic neutrũ includit negationẽ: sed vnũ ponit altez qa sic nõ habent fieri circa idẽ sbm vno fieri hñt in diuersis subiectis sicut pater est in eo qui est pater: ⁊ filꝰ in eo qui est filꝰ ⁊ repugnat ea esse in eodẽ subo actu ⁊po⁸ etiã successiue. Et lz aliquãdo vnus ⁊ idẽ sit pater ⁊ filius: tñ paternitas ⁊ filiatio in illo nõ opponunt relatiue: vt de se patet. Alio⁰ pñt ꝓsiderari p respectuz ad idẽ subm. Et sic vnuz includit negatiõem alterius in eodẽ subo. Si enĩ aliquis est filius: segtur q in eo nõ est paternitas illi filiationi opposita ⁊ isto mõ in eis includit ꝓtradictoria oppositio. Hanc ꝑcordãtiã innuit Doc. S. ī primo sñiaz vbi ĩmediate supra si diligẽter eius dicta ꝓsiderent duz subiungit dicens: vnde quãuis vna relatio hẽat annexã negatiõem alterius relationis in eodẽ supposito: nõ tamen ista negatio ĩportat aliquẽ defectũ: quia defectus nõ est nisi ſm id qõ in aliquo natuz est esse: vnde cum illud qõ hz oppositum relatiõis ad ipsuz ſm rõnem oppositionis nõ ponet aliqd sed ad aliud: nõ segtur imꝑfectio vel defectus ⁊ ideo sola talis oppositio cõpetit distinctioni pſonaz. hec ille. ¶Ad ſm dicendum q lz ſm se inter cõtradictoria nõ possit esse mediuz: bene tamen p accedens põt inter ea cadere mediũ: sicut postea patebit. ¶Ad tertiũ dicit hic Doc. S. q pbus nõ ponit hoc ſm suã opinionẽ: sed accipit ꝗsi opinionẽ pbozuz antiquoz nã entia immobilia nec sũt ꝓtraria nec ex cõtrarijs.

¶Questio.6ª. De consideratione primi principij.

Onsequenter considerãduz restat de ꝓsideratiõe primi principij. Circa qõ triplex occurrit consideratio. ¶Primo de ꝓsideratiõe primoz principioz: ⁊ potissime primi principij in se. ¶Secundo de disputatione pbi ꝓtra negãtes primuz principiũ. ponẽtes ꝓtradictoria simul esse. ¶Tertio de disputatione eiusdẽ ꝓtra negãtes primum ꝑncipium ponentes cõtradictoria simul esse falsa ⁊ medium iter ea. Circa primũ queruntr tria. ¶Primo vtruz ad pbm ptineat ꝓsiderare de primis principijs demonstratiue ⁊ potissime de primo principio. ¶Secundo vtruz primuz principiuz simpliciter sit nõ ꝓtingit idem simul esse ⁊ nõ esse. ¶Tertio. Utrum illud primũm sit firmissimum. ¶Ibi in phylosopho. Dicẽdũ aũt vtruz ⁊ est lectio.5ª.

a **B primum** sic proceditur. Uidetur q ad primũ pbm nõ ptineat ꝓsiderare de ꝑmis prĩcipijs: ⁊ potissime de ꝑmo. Ac saltẽ si hẽat de eis cõsiderare habet eadẽ demonstrare. Sed primus philosoph⁹ cuz sit sapiens versatur circa difficillima: vt patuit primo huius.q.7.ar.3. Sed prima principia sunt facillima ⁊ oĩb⁹ p se nota: igit ⁊c. ¶Ꝑ 2⁰. principioz nõ est scia. qz aliter ipsoz esset demõstratio ⁊ sic ꝓcederetur in infinituz. Ergo nõ debẽt ꝓsiderari in aliqua scia. ¶Ꝑ 3⁰. Si primꝰ philosophus hẽat cõsiderare prima principia: vel cõsiderat de eis soluz supponendo: vel demonstrãdo. Non prius de eis soluz supponendo: quia quelibet particularis scia idez facit. Si ſm ergo primuz ꝑncipiũ est a metha⁰⁰ demonstrabile. Si ergo primus philosophus habeat ꝓsiderare de primis principijs: habebit eadez demonstrare. ¶Ꝑ 4⁰. In ꝓpositionibus in quib⁹ est ordo prioris ⁊ posterioris. posteriorꝰ potest determinari p priorez. Sed inter prima principia est vnuz simplr primuz. ſ. nõ ꝓtingit simul esse ⁊ nõ esse. Ergo q illud alia poterũt demõstrari ⁊ sic idẽ qõ prius.

¶Sed contra est phylosophus in littera dicens: dicendum autem vtruz vnius aut diuerse scie de dignitatibus aut de suba palã autez qa vnius est ⁊ eius que est phylosophi q de hijs pscrutatio: oĩbus eni insunt existentibus.

Respondeo dicendũ q primi phylosophi est determinare de oĩbus primis principijs ⁊ potissime de principio simplr primo: lz non demonstratiue. Primã partẽ pbat phylosophus duplr: primo rõne. Illã qcumqz insunt oĩbus entib⁹ ⁊ nõ soluz insunt alicui generi entium sepatim ab alijs: hec pertinẽt ad ꝓsiderationẽ phylosophi: sed ꝑdicta principia sunt huiusmodi. Ergo ⁊c. Ad minorẽ pbat sic. Illa qbus vntur oẽs scie sunt entis inquãtuz ens. Sed prima principia sunt huiusmodi. Ergo ptinent ad ens inquãtum ens. Illa tionẽ ãt q̃re oẽs scie eis vtunt assignat phylosophus: quiaunũquodqz genus subm alicuius scie recipit ꝑdicationẽs entis. hec Doc. S. formaliter in lra. ¶Et si dicaẽ si oẽs scie particulares de eis ꝓsideret ergo non ptinent magis ad sciam hãc q̃ ad scias particulares: sicut in.3⁰. etiã adductuz est. ¶Ad hoc rñdet hic Doc. S. dicens vntur autez ꝑdictis principijs scie particulares non ſm suã cõitatem prout se extendunt ad oĩa entia: sed inq̃tum sufficit eis: ⁊ hoc est ſm ptinentiã generis qõ in scia subijcit de quo est ipsa scia demonstrationis sicut phylosophia nãlis vtit eis ſm q se extẽdunt ad entia mobilia: ⁊ nõ vltra. hec ille. Cum igit hec scia ꝓsideret de eis vt ⁊ vt remanent in sua vltate ⁊ non vt appropriata ⁊ applicata: sequitur q non eodẽ mõ ptinent ad ꝓsiderationẽ hui⁹ scie ⁊ ad ꝓsiderationẽ pticulariuz sciaz. Et si q̃rat qõ illa principia ꝓsideranr in scia pticulari ſm ptinentiã generis qõ in ea subijcit cuz de rõne generis non sit subijci sed ꝑdicari vt dicit porphir⁹. ¶Ad hoc multotiẽs iã rñsum ẽ. Quia lz de rõne generis ꝑdicamentalis sit ꝑdicari: ⁊ non subijci: tñ de rõne generis ſbi siue generis scibilis est subijci ꝑdicari vel passiõis: vt pz ꝑmo poste⁰. Secũdo idẽ ꝑbat aligno. Nulla null⁹ itendẽs tradere sciam alicui⁹ pticularis entis: conat⁹ est aliqd dicere de ꝑmis principijs: vtrum sint vera aut nõ: neqz geometra neqz arismetric⁹ cuz tñ istis principijs plurimi vtant. Unde signuz est q cõsideratio dictoz principioz ad hanc sciam ptinet. ¶Secundã partez probat phylosophus. videlicet q ad primum phylosophuz potissime ptinet ꝓsiderare primuz principiuz simplr: tali rõne. In vtroqz genere ille est magis cognoscitiuus qui certissima cognoscit principia. Quia certitudo cognitionis ex certitudine principioꝝ dependet. Sed primus phylosophus est maxime cognoscitiuus ⁊ certissimus in sua cognitione. hec enim erat vna ex conditionibus sapiẽtis: vt in prohemio hui⁹ libri patuit. q.7.ar⁰.1. secundum q est certissimus cognitor causarum: ergo primus phylosophus debet considerare firmissima: sed ômium firmoꝝ firmissimum est primum principium simpliciter: vt postea probabitur ar⁰. sequenti igitur ⁊c.

¶Tertiam partem predicte conclusionis videlicet q primus phylosophus non habet demõstrare prima principia: probat phylosophus tali ratione. Si enim principia omnia possent demonstrari: cum idem per seipsum non demonstraretur sed per aliud: Oporteret vel esse circulum in demonstrationibus quod esse non potest: quia sic esset nocius ⁊ minus notum vt patet primo posteriorꝝ vel oporteret procedere in infinitum: sed hoc non potest esse quia sic non esset demonstratio: quia quelibet demõ

strationis conclusio certa redditur per reductionem eius in primum principium demonstrationis. quod non esset si infinitum demonstratio in sursum procederet. Oportet ergo q nō omnia sint demonstrabilia ⁊ quod primus principium non sit demonstrabile. ¶Sed aduertendus primo q aliqui philosophi intromiserunt se ad determinandum de huiusmodi principijs: ad quos tamen nō ptinebat. Aliqui vero ad quos pertinebat determinare de eis male tractauerunt. Nam quidam naturales se intromiserunt determinare de primis principijs ⁊ hoc ideo quia oppinabantur non esse aliquam substantiam: preter substantiam mobilem ⁊ corpoream de qua physicus tractat. Unde credebant q ipsi determinarēt de tota natura: ⁊ per cōsequēs de ente ⁊ ita de primis principijs que sunt simul consideranda cum ente sed hoc est falsum. Nam aliqua scientia ē superior scientia naturali ipsa enim res naturalis habens principium motus in seipsa: est determinatum genus entis: ⁊ non est ens vle. Non enim omne ens est huiusmodi: cuius sit aliquod ens immobile: vt probatur. 7°. ⁊. 8°. phy. ⁊ hoc. ens immobile est superius ⁊ nobilius ente mobili de quo considerat naturalis. Ideo ad aliā scientiam quam ad naturalem pertinet consideratio entis communis ⁊ per consequens principia communia: cum ad eandem scientiam pertineat considerare de ente communi ⁊ de principijs communibus: ad aquam pertinet considerare de primo ente. Unde patet q physica ē pars philosophie: ⁊ non prima. Aliqui vero eorum ad quos pertinebat determinare de primis principijs: male tractauerunt de eis: quia volebant ea demonstrare. Isti autem hoc fecerunt vel propter ignorantiam ipsius demōstrationis: vel propter hoc q non erant bene instructi in illa arte: vt patuit in probatione tertie partis predicte conclusionis. ¶Sed propter euidentiā prime partis conclusionis sciendum est secundo vt dicit hic Doc. S. q propositiones per se note sunt que statim cognitis terminis cognoscuntur: vt dicitur primo posteriorum. Hoc autem contingit in illis propositionibus inquibus predicatum ponitur in diffinitione subiecti vel predicatum est idem subiecto: sed contingit aliquam quantum in se est esse per se notam: non tamen per se esse notam omnibus. Quia ignorant diffinitionem predicati ⁊ subiecti. Unde boetius dicit in libro de edomadibus q quedam sunt per se nota sapientibus: que non sunt per se nota omnibus. Illa autem sunt per se nota omnibus quorum termini in conceptione oīum cadunt. Huiusmodi aūt sunt communia: venit: vt dicit in primo physicorum. Et iste propositiones sunt prima demonstrationum principia: que componuntur ex terminis communibus: sicut totum ⁊ partes: vt omne totum est maius sua parte: ⁊ sicut equale ⁊ inequale: vt qūe vni ⁊ eidem sunt equalia: sibi invicez sunt equalia ⁊ eadem ratio est de similibus. Et huiusmodi termini communes pertinent ad considerationem primi philosophi. Hec ille in presenti lectione formaliter.

¶Aduertendum tantum est vlterius tertio p ampliori declaratione tertie partis eiusdem conclusionis: q demonstrare aliqd potest capi dupliciter. Uno modo simpliciter: ⁊ sic non contingit demonstrare primum principium: quia videretur petere principiuz. Alio modo quo ad nos siue elentice siue disputatiue ⁊ sic contingit primū philosophum primum principium demonstrare. Unde dicit hic Doc. S. q contingit primum principiuz demonstrare argumentatiue. In greco habetur elentice qō melius transfertur quam argumentatiue. Nam elencus est syllogysmus ad contradicendum. Unde inducitur ad redarguendum aliquam falsam positionem. Et propter hoc isto modo ostendi potest idem simul esse ⁊ non esse impossibile esse: si soluz ille qui ex aliqua dubitatione negat istud principium aliquid nomine significet. Si vero nihil dicit derisibile est querere aliquam rationem ad illud qui nulla vtitur ratione in loquendo: talis enim similis est plante. nam animalia bruta etiam aliquid significant per naturalia signa. Differunt aūt demonstrare simpliciter primum principium ⁊ demonstrare argumentatiue ⁊ elentice. Quia si aliquis vellet demonstrare simpliciter predictum principiū: videretur petere principium: quia non posset assumere ad eius probationem nisi aliqua que ex veritate huius principij dependerēt: vt ex predictis patet sed quando demonstratio non erit talis. s. simpliciter: tunc erit argumentatio siue syllogysmus elencus: ⁊ non demonstratio. hec ille.

Ad primum ergo dicendū q primus philosophus non dicitur sapiens solum propter hoc quia versatur circa difficillima principia: sed circa difficillimas conclusiones ⁊ circa difficillimas partes que ptinentur sub eius obiecto. s. circa substātias separatas. ¶Aduertendum inde est q licet prima principia sint per se nota: nō tamen oportet q sint nota omnibus: nisi cognitis terminis: quorum cognitio ex sensu dependet: vt supra dictum est in secundo huius. q. 1. ar°. 1. ¶Ad secundum dicendum q scientia capitur dupliciter vno modo proprie: vt distinguitur contra alios habitus intellectuales. s. contra intellectum prudentiam sapientiam ⁊c̄. Et sic primorum principiorum non est scientia. Alio modo accipitur pro omni habitu scientifico: ⁊ sic intellectus dicitur scientia: similiter ⁊ sapientia. Unde isto modo primorum principiorum est scientia. Nec oportet accipiendo scientia isto modo q acquiratur per demonstrationem. ¶Ad tertium dicendum q primus philosophus non solum considerat de primis principijs ea supponendo sicut scientie particulares: sed etiam demonstrando. Nec tamen propter hoc oportet q demonstret ea simplr: sz sufficit q demōstret errores circa ipsa arguendo ex minus notis ⁊ cōcessis ab aduersario ⁊ notificando terminos: qō non pertinet ad particulares scientias. ¶Ad vltimum patet solutio ex dictis.

¶Ibi in pho. Congruit autem maxime ⁊ est lectio. 6ª.

a **D secundum** sic procedit. Uidetur q primus principium non sit ista propositio: impossibile est idem simul esse ⁊ non esse respectu eiusdem. Nam primum principium debet esse notissimum vt dicitur hic in littera. Sed ista propositio non est notissima: cum sit negatiua: que presupponit affirmatiuam in eius cognitione: sicut priuatio habitum igitur ⁊c̄. ¶Ꝑ 2°. ¶Primum principium debet eē primum: ⁊ nihil aliud pſupponēs: sz pdicta ꝓpō cū sit negatiua: nō est pª: cū q̄libet negatiua pſuppōat suā affirmatiuā: igit ⁊c̄. ¶Ꝑ 3°. Illa propositio est notissima: in q̄ idem pdicatur de seipso: vt dicit boetius in libro de edomadibus. Et secundum eundem boetium nulla ꝓpositio est verior illa in q̄ idem predicatur de seipso. Sed in predicta propositione idez non predicatur de seipso: igitur non est notissima: ⁊ per consequens non est primum principium. ¶Ꝑ 4°. Circa predictaz propositionē contingitur hoiem errare: vt patuit de antiquis phis. Ergo non est naturaliter hoi nota ⁊ per consequens nō est primū principiū. ¶Ꝑ 5°. Omne compositū resoluitur in ea ex quibus componit: vt patet primo physicorum: sed pdicta propositio est cō posita. Ergo resoluitur in principia priora ⁊ sic nō est primum principiū simpliciter. ¶Ꝑ 6°. Ista propositio nō contingit idem simul affirmare ⁊ negare: est primū principiū simpliciter. Ergo nō pdicta propositio: quia contradictionē: ꝑplicat esse plura prima ꝓncipia simplr prima. ¶Ꝑ 7°. ¶Predicta ꝓpō est modalis: sed modalis pſuppōit illā ō ieſſe. Ergo idē qō pri°. ¶Ꝑ 7°. ¶Propositio resolubilis nō ē ꝓma: sz pdicta ꝓpositio ē resolubilis: vt ō se pz. ergo ⁊c̄. ¶Ꝑ 9°. Lōcept? icludēs ꝓceptū absolutū ⁊ respectiuū: nō ē ita ꝓmus sicut cōceptus nō includēs sed cū dico ens est ens: dico ꝓceptū nō icludēt̄ absolutū ⁊ respectiuū: sz vnū tm̄. Cū āt dico nō ꝓngit idē simlr eē nō eē: dico vtrūqz. igit ⁊c̄. ¶Ꝑ 10. ¶Primū ꝓnm debet ꝓtinere ꝓcept? vniuocos vt volūt scotiste: sz pdicta ꝓpō

Lect. 9. ⁊. comē. 40.

non est huiusmodi: vt superius probatum est. igitur ꝛc̄.
C̄ 10. Id non est primum principium qđ potest probari. Sed predicta propositio potest probari. Nam bene sequitur de quolibet est vez esse. Ergo de quolibet est vez eē vel nō eē a pte diuīctiue ad suū totū. ergo ꝛc̄.
C̄ Sed contra est philosophus in littera dicens. ꝯgruit autem maxime cognoscentem circa vnūquodq; genus habere dicere firmissima rei principia. Firmissimū autez principiuz est: circa qđ mentiri impossibile est. qđ vero sit illud: post hec dicamus. Idem enz simul inesse ꝛ nō inesse eidem ſm idem impossibile est: et quecunq; alia determinare ni⁹ vtiq; sicut sunt determinata ad logicas difficultates. hoc autem est firmissimū principioꝝ.

Respondeo dicendū ꝙ ista propositio: nō cōtingit idem inesse ꝛ non inesse eidem ſm idem ad idem similiter ꝛ in eodem tempore: est primum principium simpliciter. C̄ Pro cui⁹ intellectu considerandum est primo ꝙ tres conditiones ſm Doc. S. ꝛ philosophum in littera requiruntur ad hoc ꝙ aliquid sit primum principium ꝛ firmissimum. prima est ꝙ circa illud non posset idez quis mentiri siue errare quod ex hoc patet: qz cum homines non decipiantur nisi circa illa que ignorant. Illud circa qđ aliquis nō potest decipi: oportet esse notissimum. Secūda cōditio est ꝙ oportet ꝙ illud primum ꝛ firmissimum principiū sit per se notum ꝛ non cōditionale. quod ex hoc pz: quia ex quo hoc est necessarium ad intelligendum quodcūq; cum sit primum: oportet ꝙ qōlibet cognoscetis ipsum cognoscat. Tertia cōditio est ꝙ tale principium non acqratur per demonstrationez vel alio modo simili: sed adueniat quasi per naturam habenti ipsum: vt naturaliter cognoscatur ꝛ non per acquisitionem. Nam ex lumine naturali: vt dicit hic Doctor Sanctus ipsius intellectus agentis: prima principia fiunt cognita: nec acquirunt per demonstrationez: sed solum per hoc ꝙ eoruz termini innotescunt. quod quidem fit per hoc ꝙ a sensibus accipit̄ tur memoria ꝛ a memoria experimentum: ꝛ ab experimento cognitio illoꝝ terminoꝝ. quibus cognitis cognoscuntur huiusmodi propositiones cōmunes que sunt artium ꝛ sciaruz p̄n⁹. Hec ille formaliter ꝛ multum laudabiliter. Quibus suppositis patet ꝙ predicta propositio sit primum principiū simpliciter. Nam illud cui predicte tres conditiones cōueniunt. Est primuz principiū simpliciter. Sed predicta propositio est huiusmodi. ergo ꝛc̄. Minor probatur. de prima ſm philosophum. Quia impossibile est cōtraria esse in eodez subiecto. sed opiniones ꝓtradictoꝝ sunt ꝓtradictorie: ꝛ per consequens contrarie: vt habetur p̄mo perhiermenias. Et in isto passu. ergo opiniones cōtrarie nō possunt simul esse in eodem intellectu: ꝛ per cōsequēs non cōtingit errare circa predictam propositionem cum cōtrarias opiniones includat. Et si dicatur ꝙ eraclitus oppositum dicit. ergo cōtra predicta. C̄ Ad hoc respondet philosophus ꝙ nō est necesse ꝙ quicquid aliquis ore dicit: ꝙ hoc mēte apprehendat. Et ita licet eraclitus hoc voce dicebat: mente tamen non capiebat. C̄ De secunda conditione probaꝫ. Quia predicta propositio constituitur ex terminis entis ꝛ oppositis eius qui sunt primi termini simpliciter qui includuntur in intellectu cuiuslibet entis. ergo predicta propositio non est cōditionata. i. non supponit aliam propositionem priorem ex qua veritas eius dependeat: sicut neqz termini eius sunt resolubiles in priores terminos.
C̄ De tertia conditione patet. Nam intellectus procedit naturaliter de communibus ad specialia: vt patet primo physicoꝝ. sed predicta propositio est constituta ex terminis generalibus et cōmunibus. ergo predicta propositio naturaliter est homini nota et nō per demonstrationem. C̄ Ad cuius tamen euidentiam considerandum est secundo: vt dicit hic Doctor Sanctus ꝙ cum duplex sit operatio intellectus. Una qua cognoscit. quod quidez vocatur indiuisibilium intelligentia. Alia qua componit ꝛ diuidit: in vtraq; est aliquid primum. In prima quidem operatione primum est quod cadit in conceptione intellectus est hoc quod dico ens. Nec aliquid hac operatione intelligibili potest mente concipi nisi intelligatur ens. Et quia hoc principium impossibile est esse ꝛ non esse: Simul dependet ex intellectu entis sicut hoc principium. Omne totum est maius sua parte dependet ex intellectu totius et partis: ideo hoc principium est etiam naturaliter primum. In secunda operatione intellectus .s. componentis et diuidentis. Nec aliquis potest sēm hanc operationez intellectus aliquid intelligere: nisi hoc principio intellecto. sicut enim totum et pars non intelliguntur nisi intellecto ente: ita nec hoc principium. omne totum est maius sua parte: nisi intellecto predicto p̄ncipio firmissimo. Nec ille formaliter.

Ad primum ergo dicenduz ꝙ predicta propositio licet sit negatiua sēm vocem: equinalet tamen vni affirmatiue. videlz isti ꝙ necesse est idem non simul inesse ꝛ non inesse eidē. C̄ Et per hoc patet solutio ad secundum. C̄ Ad tertium dicendum ꝙ licet nulla propositio sit verior illa in qua idem predicatur de seipso loquendo de his que possunt predicari de illo eodem: tamen simpliciter loquendo predicta propositio est certissima ꝛ notissima. imo veritas propositionis in qua idem predicatur de seipso. sumitur ex veritate ipsius primi principij. C̄ Ad quartum patuit solutio ex dictis. C̄ Ad quintum dicendum ꝙ duplex est p̄ncipium. s. incomplexum et complexum. predicta propositio non est principium primum vniuersaliter loquendo: sed est principium primum inter complexa. Unde Doctor Sanctus in prima parte. q. 33. dicit ꝙ sicut in incomplexis est dare vnam causam simplicem a qua sunt omnia alia entia: ita etiaz in complexis oportet dare primam propositionem a qua omnia alia complexa habēt firmitatem. C̄ Aduertenduz tamen est secundum Doctorem Sanctum in secundo sententiaꝝ distinctione prima. qōne p̄ma articulo primo in corpore. ꝙ primuz dupliciter dicitur. s. primum simpliciter: vel primum in genere aut ordine aliquo. si secundo modo sic secundum genera plura causarum sunt plura prima principia: vt materiale principium quod est prima materia: ꝛ primum formale quod est esse: ꝛ sic de alijs. et sic vlterius descendendo ad diuersa genera rerum: inueniuntur diuersa principia in diuersis etiam secundum idem genus cause. Sicut in liquabilibus prima materia est aqua: et aridis terra: ꝛ in animalibus semen vel menstruum. Sed primū principium simpliciter impossibile est esse nisi vnum tantum. Hec ille. C̄ Ad sextum dicendum ꝙ illa propositio non differt ab alia nisi secundum vocem tantum. igitur sicut vna est prima: ita et alia. C̄ Ad septimum dicendum ꝙ licet predicta propositio supponat aliam quantum ad simplicitatez terminoꝝ: tamen non presupponit aliam: quantum ad veritatem demonstrandi ꝛ probandi: quia omnes alie quantum ad veritatem dependent ab illa: sicut dictum est. C̄ Aduertendum tamen est ꝙ p̄ncipium complexum potest quadrupliciter accipi. Uno modo pro eo cui intellectus assentit ex sola noticia terminoꝝ: vt est predicta propositio: ꝛ talis est simpliciter primum principium demonstrationis. Alio modo pro illa propositione cui intellectus assentit presupponendo tamen cognitionem contrariorum terminoꝝ. sicut est omne totum est maius sua parte. ꝛ si ab equalibus equalia demonstratur ꝛc̄. Et tales propositiones non sunt prima principia simpliciter: licet nō possint demonstrari nisi illi vel illi. Tertio modo pro illa propositione cui intellectus assentit ex demonstratiuo discursu: sicut ꝙ continuum est in infinitum diuisibile. Quarto modo extenditur principium ad premissas demonstrationis que et si non sint demōstrabiles: vt premisse sunt: possunt tamen accipi vt conclusiones. Sicut omne animal rationale est risibile et sic de similibus. C̄ Et p hoc patet solutio ad octauum et nonum. Unde patet ꝙ Antonius Andree in p̄mi passu pp p̄dictas tres rōnes pro-

Lec. 9.

Lec. 25.

Lec. 5.

Lectio. 1.

bans

bans ꝑdictam ꝓpositionem non esse primum principiuz in vanum laborauit: q; laborauit in equinocis. ¶Ad de cimum dicenduz ꝙ ad primū principiuz sufficit ꝙ termi ni sint analogi: ⁊ non vninoci mere: non enim oportet ꝙ sint mere vninoci: sicut supra dictum est. dum de entis vninocatione ante actum est. q. 2. ¶Ad vltimum patet solutio in corpore articuli: q; aliqualiter potest probari primum principium: lz nō possit simpliciter demonstrari. ¶Ibi in pho. Firmissimū autem omnium.

a **¶ Btertium** sic ꝓceditur. Videtur ꝙ ꝑdictum primū ꝑn cipiuz non sit firmissimuz. Nam illud qđ non tenet in omnibus: non est firmissimū. Sed ꝑdictum ꝑncipiuz nō tenet in omnibus: q; nō tenet ī deo. Nam distinctio rationis non potest saluare distinctionez realem vt videt. Sed distinctio rationis solum est inter attributa: distinctio vero realis in cōtradictione includi tur ergo ⁊c̄. ¶ꝑ 2°. Ista sunt simul vera. deus generat ⁊ deus nō generat. ⁊ tamen sunt ꝓtradictoria: q; negatio ꝑz ꝑmo ꝑihermenias. igit ⁊c̄. ¶ꝑ 3°. Scientia ⁊ non scientia verificantur de eodez: ⁊ tamen sunt ꝓtradictoria. igitur ⁊c̄. Maio; patet. Nam virtus est quedā nō scia. ⁊ tamen virtus et sciētia verificant de eodez. ergo et scia et non scia. ¶ꝑ 4°. Scientia dei ſm Scotistas in ꝑmo signo nec est bona nec nz bona: sed bonū ⁊ nō bonū. Op ponūt ꝓtradictorie igit idem qđ prius. ¶ꝑ 5°. Logni tio nostra intellectiua ortū habet a sensitiua: sed circa oēm cognitionem sensitiuā cōtingit creare. ergo ⁊c̄. Lognitio nem intellectiuaz: sed istud primuz ꝑncipiuz cognoscitur cognitione intellectiua. ergo circa ipsuz cōtingit errare. ⁊ sic non est firmissimū. ¶ꝑ 6°. Aliqd est noti⁹ in falsita te opposito primi principij. ergo aliquid est notius in ve ritate ꝑmo ꝑncipio: ⁊ sic non est firmissimū neqz notissi mum. ¶Probatio añcedētis. Quia in sillogismo ex oppo sitis ꝙcto debet ee notior ꝑmissis in falsitate sed in ꝑmis sis accipiunt opposita ꝓtradictorie: in cōclusione autem negatur idem a seipso: vt ꝑz 2° prioz. igit ⁊c̄. ¶ꝑ 7°. Cōtingit scire in vniuersali: ⁊ ignorare in particulari: ex ꝑ° postz. ita ꝙ cōuenit oppinari in particulari oppositz vniuersalis. Sed illud particulare est oppositum ꝓtradi ctorium vniuersalis: vt omnis mula est sterilis: aliq mu la nō est sterilis. ergo ꝓtingit cōtradictoria simul oppina ri. ⁊ per cōsequēs predictuz ꝑncipiū non est firmissimū. ¶Sed contra est ꝓbus in lra dicens. Firmissimū autem omniuz ꝑncipiuz est: circa qđ menturi impossibile est. no tissimū enim esse tale est necesse. nam circa ea que ignorāt omnes decipiunt.

¶Respondeo dicendum ꝙ predictuz ꝑncipium in qđ. s. omnes demon strationes reducunt suas demonstratiōes sicut in vltimā opinionez omnibus cōmunē est firmissimū. qđ sic patet. Nam ipsuz est notissimū nō ꝙditionale nō acquisitū per demonstrationez aut alio modo simili: vt in ꝓcedenti ar ticulo ꝓbatum est. igit est firmissimū. ꝑz ꝙsequētia: quia tres ꝙditiones que requirunt ad firmissimuz princi pium: sibi ꝙpetunt: vñ ꝑz ꝙ ipsuz est nāliter ꝑmū ꝑn m ⁊ dignitas oiuz dignitatū. ¶ꝓ cuius ampliori decla ratione aduertendū est ꝙ sicut in voluntate datur actus qui est velle ⁊ actus qui est electio: sed electio est eorum que sunt ad finem. Voluntas vero ipsius finis: vt ꝑz ꝑm. 3°. etdicoz. Et ſm Doc. S. in. 1ª 2ª. q. 13. ar°. 3. ⁊ ī ꝑma parte. q. 82. ar. ꝑ° ad vltimū: ita in intellectu est du plex actus. s. intelligere ⁊ scire siue discurrere: ita ꝙ ītel lectus est respectu eoz que simplr apprehendit: vt sunt maxime ꝑma ꝑncipia de quibus loquimur. scōario vo cuius est discurrere est respectu eoz in quibus discurrit quoz est scia. ¶Sed si queratur quare intellect⁹ sine in telligere sortitur nomen siue po⁹ ⁊ nō scire. ¶Ad hoc re spondet Doc. S. in ꝑmo sñiaz di. 1. q. 1. ar. ꝑ°. ad. 7ᵐ. di cens ꝙ qñ aliquis actus est absolute alicui⁹ po⁹ denoiat ab illa: sicut intelligē ab intellectu. Sed quando est actus vnius po⁹ ſm ordinem ad alteram a nulla denominat. Sicut scire est actus rationis ſm ordinez ad intellectum inquantū ꝑncipia deducit in cōclusiones. ¶Hec ille.

Ad primum ergo dicendū ꝙ distinctio ra tionis sufficit ad saluandaz cō tradictionem: vt adductum est prius ſm Doc. S. in de po⁸. q. 7. ar°. ꝑ°. vbi sic ait. ¶Plura requirunt ad alias op positiones q̄z ad oppositionez ꝓtradictionis: q; se hñt ex additione ad ipsam. Unde nō oportet ꝙ si ꝓtrarietas nō inueniatur nisi in diuersis realiter ꝙ affirmatio ⁊ negatio inueniat in diuersis realiter. ímo sufficit distinctio rationis ad affirmationez ⁊ negationez. ¶Hec ille. Et plura alia ſm ꝙ supra adductum est: sicut etiaz dicet. 5°. hui⁹ ca°. diuersuz ⁊ differens. q. 9. ar°. 2. ¶Ad scdm dicēdū ꝙ ista falsa est deus nō generat. Et si dicatur spūs sanct⁹ est deus: et spūs sanct⁹ nō generat. ergo deus non gñat: est fallacia accidētis. Ac si diceretur. so;. est indiuisuz. so;. est homo. ergo homo est indiuiduū. ¶Unde aduerten dum est sicut dicit Doc. S. in ꝑmo sñiaz di. 4ª. q. 1. ar° 2° ad. 3ᵐ. ꝙ hoc nomen deus proprie loquēdo neqz est vniuersale neqz est singulare. sed habet aliquid de rōne vniuersalis: ex hoc. s. ꝙ predicatur essentialiter de pluri bus suppositis: ⁊ inde habet ꝙ ea que predicant de sin gulis suppositis: predicant de ipso. ¶Habet autem de ra tione singularis hoc ꝙ non multiplicat ad multiplicatio nem suppositoz. dicimus enim ꝙ pater ⁊ filius sunt vn⁹ deus: sed so;. ⁊ plato sunt plures homines. et ex pte ista habet hoc nomen deus ꝙ affirmatio ⁊ negatio dicte de ipso: opponunt cōtradictorie. Unde sicut iste simul vere esse nō possunt. so;. currit ⁊ so;. nō currit: sic nec iste de⁹ generat ⁊ deus nō generat. ¶Hec ille. Antonius antē ante ii hoc. 4°. q. 6ª. in solutione ad 3ᵐ. miratur de Doctore Sancto ꝓpter dictum precedens. dicit enim sic. ⁊ sic mi roz quare Doc. S. in ꝑmo sententiaz di. 4ª. q. 1. ar°. 2°. ponit ꝙ predicte ꝓpositiones sunt cōtradictorie: quia sic potest ꝓbari secūda. Ista hoc nō gentit: ⁊ hoc est de⁹. ergo deus non genuit. ¶Hec ille. ¶Sed manifestuz est ꝙ sua admiratio in deriſum vertitur: quia in sua ꝓbatione cōmittit fallaciaz accidentis: sicut dictum est in ꝑn° ꝑsentis solutionis. ¶Ad tertiuz dicendum ꝙ licet scia ⁊ non scientia contradicant: tamen hec scientia ⁊ nō hec scīē tia non cōtradicunt: sicut homo et nō hic homo. s. sortes non cōtradicunt. Unde argumentuz non valet: sed deri sorium est. ¶Ad quartuz dicendum negando suppositum: quia non sunt ponenda signa. et dato ꝙ ponerent: licet essentia diuina in primo signo nec sit bona nec non bona: consequētia tamen non valet. videlz ꝙ essentia di uina nec est bona nec non bona. Quia cum illa determi natione in illo signo non cōtradicunt: sicut nec iste so;. in quantum homo est albus et so;. inquantum homo non est albus. licet iste cōtradicant. so;. est albus ⁊ non so;. est albus. Iste autem bene contradicunt essentia diuina est bona in primo signo: ⁊ essentia diuina non est bona in ꝑ mo signo. prima secundum eos est falsa. secunda vera. ¶Ad quintum dicendum ꝙ licet circa cognitionez sen sitiuam cōtingat errare per accidens: non tamen per se. Quia proprius sensus circa suum proprium obiectum non decipitur per se. Similiter circa cognitionem intel lectiuam particularium obiectorum cōtingit errare: vt inferius videbitur. Circa tamen cognitionem primi ꝑn cipij non cōtingit errare cognitis terminis. ímo impossi bile est ei non assentire corde: licet aliqui ore ipm negaꝫ uerint. ¶Ad sextum dicendum ꝙ in sillogismo ex op positis non accipitur pro premissa predictum principiuz formaliter. Unde argumentuz procedit ex falsa suppo sitione. Antoni⁹ tamen Andree in prelenti. 4°. aliter sol uit dicens ꝙ ignotius est predictum primum principiuz q̄z ipsa ꝓpositio. Impossibile est idem in esse sibiipsi ⁊ nō idem que includitur in cōclusione sillogismi ex op positis. Sed hoc directe est cōtra ꝑhm qui vult ꝙ predi ctuz ꝑn° sit notissimū quo ad nos ⁊ simplr: iter principia a qb⁹ alia virtutē demōstrādi accipiūt: sic supra dcm ē. vñ

Lec. 9.

Lec. 10.

Lec. 25.

Lec. 5.

solutio nulla. ¶Ad vltimū dicendū q̄ si aliq̄is actu sci/at vtruz omnis mula est sterilis. Et cuz hoc opinet actu istaz: nulluz habens ventrē magnū est sterile. ¶Hoc ꝓtin/git: q: vero ꝓsiderat actu q̄ hec mula habens magnum ventrē est mula: ⁊ sic ignorat actu hanc particularem esse sub illa vniuersali: ⁊ hoc modo vt pz 2° poz. ¶Bene pos/sibile est simul opinari ꝓtraria: ⁊ simul idez scire ⁊ igno rare. ¶Non tamen vt opposita sunt ꝓtrarie aut ꝓtradicto/rie sed per accidens: sicut ibidem determinatum est.

¶Questio septima. De disputatione ꝑpria ꝓbȳ contra negantes primū ꝓncipiuz ponētes ꝓtradictoria esse si/mul vera.

Einde restat ꝓsiderādū de disputatione pbȳ ꝓtra negātes primū principiuz ponentes ꝓtradictoria simul eē vera. Circa q̄ querunt̄ nouē. ¶Primo vtrū ꝓtradictoria possunt si/mul esse vera. ¶Secūdo vtrū ꝓtingat plura intelligere. ¶Tertio vtruz vnuz nomen vnū tan/tum significet. ¶Quarto vtruz ratio quā significat nomē sit ipsa diffinitio. ¶Quinto vtruz ratio quā nomen signi ficat sit idem q̄ intentio seu ꝓceptio. ¶Sexto vtruz ra/tio quā nomen significat sit ipsuz verbū cordis. ¶Septi mo vtrum ratio quā nomen significat sit in re extra aiaz. ¶Octauo vtruz in rebus aliqd sit determinate verum. ¶Nono vtrum quicquid apparet sit vez.
¶Ibi in pbo. ¶Principiū vo ad oīa t̄c. et est lec. 7ª.

d

a **¶ primum** sic ꝓcedit. Videtur q̄ ꝑdictoria possint si mul esse vera. Nam iste sunt simul vere: qui libet homo aial est: ⁊ aliquis homo aial non est. ⁊ tamen sunt ꝓtradictoria. igit̄ t̄c. Maior probatur. Nam ista est vera: quilibet homo aial est. q̄ autē sc̄a sit vera. pbatur: q: tu aial nō es. ⁊ tu es aliqs hō. ergo q̄ aūt tu aial non sis. pbatur: q: tu equus nō es. ⁊ ois equ⁹ est animal. ergo tu aial non es. ergo sunt vere. ¶Ꝑ 2°. Iste due ꝓtradicūt infinitū cōrpus deus pōt ꝑducere: ⁊ deus nō pōt infinitū co:p⁹ ꝑducere: et tamen sunt simul vere: cū nō sit cō:pus ita magnū quin deus possit maius ꝑducere. igitur t̄c. ¶Ꝑ 3°. Due subcontrarie possunt simul esse vere: vt pbatur p° perihermenas. ergo due ꝓtrarie: ⁊ ꝑ ꝓns due ꝓtradictorie. pz ꝓna: q: ad positio/nem partis: sequtur positio totius: sicut posito hoīe: ponit aial. subcōtrarie aūt se habent ad cōtrarias sicut pars ad totū. igit̄ t̄c. ¶Ꝑ 4°. Alterū ꝑdictorioz de necessitate est vez: sed q̄libet extremoz ꝑdictorioz est alterū ꝑdi/ctorioz. ergo q̄libet extremū ꝑdictorioz de necessitate est vez. ¶Ꝑ 5°. Cuiuslibet hois asinus currit: ⁊ alicui⁹ hois asinus nō currit: videnē esse ꝓtradictorie: cū se ha/beant sicut affirmatio ⁊ negatio: et tū possunt simul eē ve re. igit̄ t̄c. ¶Ꝑ 6°. Una ꝑdictoriaz est vera. ergo ⁊ al/tera: q: ex opposito ꝓsequētis infertur oppositū antece/dentis. s. neutra est vera: ergo nō vna est vera. ¶Ꝑ 7°. Iste sunt simul vere. forte sor. currit: forte non currit: et tamen ꝓtradicunt cum sint due singulares eiusdem subie cti ⁊ ꝑdicati ⁊ vna affirmatiua ⁊ alia negatiua. igit̄ t̄c.
¶Sed contra est pbus in textu dicens. ꝓncipiū vero ad omnia talia nō velle aut dicere aut esse aut non esse. ¶Hoc enim forsan quis opinabitur q̄ a ꝓncipio petere sed si/gnificare quidem aliquid ⁊ ipsi ⁊ alij. hoc enim necesse est si dicat aliquid. Si eniz nō: cum tali vtiq̄z nō erit ser/mo nec ipsi ad seipsuz nec ad alterū. Si autem quis hoc dederit erit demonstratio. Jam. n. erit aliquid diffinitū: sed tamen non demonstrans: sed sustines. Interimeres eniz rationem sustinet rationez.

Respondeo dicendū q̄ impossibile est cō tradictoria simul esse vera: ita q̄ possibile sit idem simul esse ⁊ nō esse. q̄ꝫ pbatur pbus dupl̄r. ¶Primo singulariter in vno. nam nomen aut signi ficat aliquid aut nō. si dicas q̄ non: tecum non erit dispu tandum: quia non intelligis id quod audis aut dicis. sed dicas q̄ sic: sequitur q̄ ista ꝓpositio est vera. s. q̄ no/men aliquid significat: ⁊ oppositum eius est falsuz: cum ipsum negas: quia non velles veruz negare. igit̄ ad mi/nus habemus q̄ non omnis affirmatio ⁊ negatio sunt si/mul vere. Secundo probat idem vniuersaliter de om/nibus septez rōnib⁹. ¶Primo ꝑma rōne supponit tria. Pri mum q̄ vnū nomen tantū vnuz significat. Scōm q̄ hoc nomen homo significat vnum. s. id quod est hominē eē. Tertium q̄ homo ⁊ non homo non significant vnum. Qualiter autem probat q̄ vnum nomen tantum vnum significet: patebit in tertio articulo huius questionis. Sz q̄ homo significet id quod est hominez esse ⁊ non id q̄ꝫ est idem homini esse: sic probat. vnuz enim nomen tantū vnum significat: sed homo est vnum nomen. ergo tantuz vnuz significat: sed nomen significans vnuz non solum si/gnificat vnuz subiecto quod ideo dicitur vnuz: non quia dicit̄ de vno: sed ideo dicitur significare vnum: quia est vnum simpliciter: sed rationez: sed id quod est homini esse est ratio hominis: cum sit quidditas ⁊ diffinitio ei⁹. igit̄ t̄c. Si enim vellemus dicere q̄ nomen significat vnum: quia significat ea que verificantur de vno. sic se/queretur q̄ musicum album ⁊ homo significarent vnuz quia verificant̄ de vno. Et ex hoc sequeretur q̄ omnia essent vnum: quia si album dicitur de homine: ⁊ ꝓpter hoc est vnuz cum eo cum dicatur etiaz de lapide sic erit vnum cuz lapide. ⁊ que vni ⁊ eidem sunt eadem. Sibi inuicem sunt eadem. Unde sequeretur q̄ homo ⁊ lapis sunt vnum. Si ergo homo significaret non esse hominis ⁊ esse hominis: oporteret q̄ idem esset non eē hominis ⁊ eē hominis re ⁊ ratione. Sed hoc est falsuz: quia plus differunt eē hominis: ⁊ non esse hominis ſm rationem. q̄ꝫ homo et album. ergo si homo non significet ex se ho/minem ⁊ album ꝓpter rationis distinctionem: sequitur q̄ non significat eē hominem ⁊ non eē hominem: nisi di/ceretur q̄ illa significaret ſm equinocationem: puta id quod vocam⁹ hominez in vna lingua. Alij vocarent nō hominez in alia lingua. Sed hoc non est ad ꝓpositum: quia ꝓsens disputatio non est. Si idem sc̄ōm nomen possit in esse ⁊ non in esse: sed sc̄ōm rem. ¶Ꝑ 2°. Si ho/mo significaret eē hominez. s. animal bipes: ⁊ simul signi ficaret non eē hominez. s. non animal bipes. Cum maior sit distinctio inter hominem ⁊ oppositum eius sicut di/ctum est q̄ꝫ sit inter esse hominem ⁊ lapidem ⁊ equum ⁊ generaliter omnes negationes omniuz ⁊ omnia ani/malia ⁊ cum nomen debeat significare vnum ſm ratio/nem: sequetur q̄ omnia eēnt vnum simpliciter ſm ratio/nem: quod tamē aduersarij habebāt ꝓ inconuenienti. Et quo pz q̄ non omnia significant vnuz ⁊ q̄ hoc nomē ho/mo significat quidditatez siue quod quid est hominis: ⁊ non significat non eē hominis. Sed q̄ homo ⁊ non ho/mo non significant idem q̄ fuit tertium suppositum: pro bat phylosophus tali ratione. Nam homo significat hoc q̄ est eē hominez: non homo autez significat non eē ho/minem. Si ergo homo ⁊ non homo non significant ali/quid diuersuz: tunc id quod est eē homini: non est diuer sum ab hoc q̄ꝫ est non eē hominez: ⁊ ita vnum eoz ꝓ/dicabitur de altero: ⁊ erunt vnum ſm rationem. Sed ostensum est q̄ sint diuersa: q: ostensum est q̄ hoc nomē homo significat quid est eē homini ⁊ non significat quid non est eē homini. Non sunt ergo vnum ſm rationem. Et sic homo ⁊ non homo non significāt idem. Semper autem hic accipitur eē homini aut quid est eē hominem aut eē hominis ꝓ quidditate hominis: ⁊ in alijs simi/liter: vt dicit hic Doc. S. Quibus suppositis sic formā/tur prima ratio que sumit̄ ex parte significationis nominis. Nam necesse est q̄ homo significet animal bipes: quia hec est ratio quā significat hoc nomē homo. Sed quod necesse est eē. non cōtingit nō eē. ergo impossibile est ho/minem non eē animal bipes: ⁊ per cōsequēs non ꝓtingit vtrunqz esse verum. s. hominem eē animal bipes: et ho/minem non eē animal bipes. ¶Sed si aduersarius di/ceret

Lec. 11.

Le. 11. ⁊ om. 11.

ceret q̄ non est necesse q̄ tantuꝫ homo sit animal bipes: sed necesse est q̄ sit animal bipes ꝛ q̄ non sit animal bipes. ¶Hanc cauillationeꝫ remouet phylosophus hic dicens predictam conclusionem sequi: vt dicit hic Doctor Sanctus. dummodo velit respōdere ad interrogationem simpliciter. Si autem interrogatus simpliciter de affirmatione velit addere negationem in sua responsione: vt dictum est: non responderet ad interrogatum: quod sic probat phylosophus. Contingit enim vnam ꝛ eādem rem esse hoiem ꝛ album ꝛ mille alia huiusmodi. Et tamen si queratur vtrum homo sit albus. ℞espondendum est tantum quod vno nomine significatur ꝛ non sunt addenda alia omnia. verbi gratia: si quer̄: vtrum hoc sit homo. respondendum est simpliciter: q̄ est homo: ꝛ non est addendum q̄ est homo ꝛ albus ꝛ magnus ꝛ similia. Quia aut oportet oīa que accidunt alicui respōdere: aut nullū sed oīa simul nō pōt: cum sint infinita. ℳā infinita eidē accidunt ad minus fm relationeꝫ ad infinita antecedentia ꝛ sequētia ꝛ infinita nō est p transire: in respōdendo. ergo nullū eoꝝ que accidunt quesito est respōdendū: sed solū qō querit̄. Licet ergo supponat militēs q̄ sit idē homo ꝛ nō hō: cū tamē queritur de homine nō est respōdendū de nō hoie: nisi respōdeant oīa que possint hoi accidere: si enī hoc fieret nō esset disputādum: quia nunq̄ cōpleretur vna responsio: cum impossibile sit infinita pertrāsire. hec ille formaliter. ¶Secūda ratio quaꝫ ponit Doc. S. ibi. Deinde cum dicit: oio ve ro que sumit̄ ex ratione p̄dicati subalis ꝛ accidentalis ducit ad incōueniēs. Et est talis: si affirmatio ꝛ negatio ve ficarentur de eodē: sequeret̄ q̄ nihil p̄dicaretur in quid si ne subalt̄: sed solum p accidēs ꝛ sic in p̄dicatione per accidēs esset p̄cedere in infinitum. ℳā si aliqd p̄dicat̄ de illo p accidēs: itez aliqd de illo p̄dicabitur p accidēs: ꝛ sic in infinitū: qō est impossibile. Sequeret̄ etiā q̄ nullum eēt p̄dicatuꝫ vniuersale. quia illud dicit̄ p̄dicatū vniuersale qō p̄dicatur p se de oī ꝛ q̄ ipsum: vt patet primo posterioꝝ dētia: tamē vnius res est tantū vna suba: qō tamē nō contingeret: si negatio ꝛ affirmatio verificarent̄ de eodē: cuꝫ negatio ꝛ affirmatio non sint vnū tātum: sicut supra ꝓba tum est: q̄ autē sit impossibile abire in infinitum in p̄dicationibus p accidēs: patet vt dicit hic Doc. S. quia p̄dicatio accidētalis nō complectit̄ nisi p duos modos. Unus modus est fm q̄ accidēs p̄dicatur de accidēte p accidēs. Et hoc ideo quia ambo accidunt vni tertio sicut album p̄dicatur p accidēs de musico: quia ambo accidunt homini. Alius modus ē quo accidēs predicatur de subiecto sicut sor. dicit̄ musicus: nō quia ambo accidūt alicui alteri subo: sed quia vnū accidit alteri. Cum igitur sint duo modi p̄dicationis p accidēs: in neutro contingit esse p̄dicatio accidētalis nō complectit̄ nisi p duos modos. Unus modus est fm q̄ accidēs p̄dicatur de accidēte p accidēs. Et hoc ideo quia ambo accidunt vni tertio sicut album

negatio erit vera. Et si nihil sit verum: nihil poterit dici aut intelligi. ¶ Scdo sequeret̄ q̄ oīa essent vnū: quia si affirmatio ⁊ negatio simul dicāt̄ de vnoquoq; tūc nihil differt vnū ab alio. Et sic oīa sunt vnū .si.n. vnuz ab alio differret: oporteret q̄ aliqd diceret̄ de vno q̄ nō dicere tur de alio: ⁊ sic aliqd eēt vez determinatū ⁊ ꝓprie huic rei: qō nō ꝑ uēiret alteri: ⁊ sic nō ō quolibet verificaret̄ affirmatio: sed cōstat q̄ illa q̄ nullo mō differūt: sūt vnū. Uñ seq̄ret̄ q̄ oīa eēnt vnū: si detur p̄mū sequūtur ālia inconuenientia. ¶ Primo q̄ oīa eēnt vnū: sicut tā dictū est. Secūdo q̄ oēs verum dicerent: quia quilibet dicit affirmationē vel negationē ⁊ vtraq; est vera: ⁊ sic oēs mentirent̄: qa cōtradictoriū eius qō quisq; dicit: erit verū ⁊ sic idem hō se ipsum falsum dicere cōfiteret̄. Quia cum dicit negationē esse verā dicit se dixisse falsum cuz dixit affirmationē. Tertio sequit̄ q̄ ad talē nō erit disputatio nā nō pōt esse disputatio: cū illo qui nihil cōcedit: quia nec dicit absolute q̄ ita ē: nec q̄ nō ita ē: sed dicit q̄ ē ita ⁊ nō est ita. Et ambo iterū negat dicēs q̄ nec ē ita nec nō ita. Quarto sequit̄ ex diffinitione veri ⁊ falsi q̄ nō cōtingit idē simul negare ⁊ affirmare. ¶ Mā verū est cum dicit̄ esse qō est: vel nō esse qō nō est: falsum autē cū dicit̄ esse qō nō est: vel nō esse qō est. ergo qñ affirmatio est vera: sua negatio erit falsa cū dicat nō esse de eo qō ē. ¶ Quin tā rōnē q̄ sumit̄ ex rōne veritatis tāgit ibi amplius āt ha bere. Et est talis q: aut ille qui dicit ambo cōtradictoria simul esse vera dicit verū ⁊ qui dicit alterā esse verā ⁊ al terā falsam mētitur: aut ecōtra: aut certe vterq; mentit̄ ⁊ vterq; dicit verū. Si p̄imū vel secūdū seq̄ret̄ q̄ ipsum qō dicit̄ erit aliqd determinatū in rebus. Et sic aliqd de terminate erit verū qō est simul non verū patet sequela quia verū est qñ ita est in re: sicut in opinione vel sicut si gnificat̄ in voce. Si aliqs dicat tertiū. s. q̄ oēs predicti. s. ⁊ illi qui dicunt alterā tantū mentiunt̄: ⁊ oēs verū dicūt cum tali nō est disputandū: nec aliquid dicendum vt dis putetur cū eo: quia talis nunc asserit aliqd nec affirmat ⁊ sic ipse sicut affirmat ⁊ negat exterius ita ⁊ similr interi us opinat̄ ⁊ nihil suscipit quasi determinatū verū in nul lo videt̄ differre a plantis quia etiā bruta aīalia habēt cō ceptiones determinatas. ¶ Sextā rōnē tangit ibi: deide cuz dicit. Uñ ⁊ maxime que sumitur ab electiōe ⁊ fuga Et est talis. Si negatio ⁊ affirmatio verificarentur simul de vnoquoq; sequeret̄ q̄ hō nō magis eligeret ⁊ fuge ret vnū q̄ reliquū si. n. idē esset hoiem ire ⁊ non ire: vel idē esset ire in ignē ⁊ nō ire in ignē: aut ire in flumē ad sub mergendū aut nō ire ad flumē: vel bibere aut nō bibere aquā: ⁊ sic de alijs: hō nō magis eligeret nō ire in ignē q̄ ire: ⁊ nō bibere aquā q̄ bibere: ⁊ sic de singulis. ¶ Relin quit̄ ergo q̄ affirmatio ⁊ negatio nō simul verificantur: de, eodē. Uadat ergo talis opinans ad ignē ⁊ videat si sit idē sit esse in igne ⁊ nō esse in igne. ergo ⁊c. ¶ Sed aliquis posset dicere q̄ hoies q̄dam cōsiderant tanq̄ bonū ⁊ que dā fugiunt tanq̄ nō bonū: nō quasi scientes sed quasi opi nātes q̄ nō idē sit bonū ⁊ nō malū: licet idē sit ſm rei ve ritatē. ¶ Hoc remouet p̄bus. mā si hoc esset vnū q̄ hoies nō sunt sciētes sed opinātes: multo magis deberēt curare vt addiscant veritatē. Quia infirmus magis curat de sani tate q̄ sanus: sed talis se habet ad sciētē sicut infirmus ad sanū. ¶ Mā defectus scie est opinio falsa: sicut egritudo sani tatis. Et sic patet q̄ hoies debent curare de veritate inue niēda: qō nō esset si nihil esset verū determinate: sed simt̄ esset aliqd vez ⁊ nō verū. ¶ Septimā rōnē ponit ibi de inde cuz dicit. Amplius si qua q̄ sumit̄ ex diuersis gradi bus falsitatis. Et est talis. ¶ Mā in natura entiuz opo tet q̄ aliqd sit magis ⁊ minus vez. constat. n. q̄ nō similr se ha bet ad mēdatium dicere q̄ quatuo: sunt quinq; ⁊ q̄ sunt mille. ergo vnū est altero minus falsum. ⁊ p̄ ꝓseques ma gis vez. Sed in positiuis vbicunq; est magis ⁊ minus tale: est reperire simplr tale. ergo est dare aliqd simplici ter vez: ⁊ sic non oīa sunt vera ⁊ falsa: eodē mō sicut ipsi volebāt ex p̄dictis. ergo patet q̄ cōtradictoria nō sunt si mul vera. ¶ Primo rōne significatiōis. Secūdo rōne p̄e dicationis subalis. Tertio rōne vnius ⁊ diuersi. Quarto rōne certitudinis cognitōis. Quinto rōne veritatis. Sex to rōne electionis. Septio rōne graduū falsitatis. ¶ Ad uertēdum tamē est q̄ illi qui posuerūt oppositā mouebā tur ex sensibilibus inquibus apparet gñatio ⁊ corruptio ⁊ motus. videbāt. n. q̄ ex aliquo vno fiebāt cōtraria: sicut ex aqua fit aer: qui est calidus ⁊ terra que est frigida: sed dē qō fit: fit ex p̄i⁹ existēte. qō. n. nō est nō cōtingit fie ri: q: ex nihilo nihil fit: oportet ergo q̄ res p̄ius fuerit in se simul habēs cōtradictionē: quia si ex vno ⁊ eodē fit cali dū ⁊ frigiduz: fuit p̄ cōsequēs calidū ⁊ nō calidum. Sed hāc rōnem solvit pbs in littera: q: ens dicit dupliciter. s. ens actu ⁊ ens potētia. Cum ergo dicunt q̄ ens fit ex non ente: quodāmodo vez dicūt: ⁊ quodāmodo nō. ¶ Mā ens fit ex nō ente actu: ente aūt in po⁹. Uñ ex nihilo simpliter ni hil fit ex nihilo aūt in actu qō est aliquid ī po⁹ bene fit ali quid. Uñ etiā aliquo mō idē pōt ēe simul ens ⁊ nō ens. Contingit. n. q̄ idē sit cōtraria in po⁹ ⁊ non in actu sicut te pidum est calidum ⁊ frigidū in potentia: non actū.

Ad primum ergo dicēdum q̄ antonius ar chiepiscopus i penultia. q. hu ius. 4. in solutione ad tertiuz dicit q̄ p̄dicte due propositi ones sunt simul vere: ⁊ nō cōtradicunt: quia vt ipse di cit terminus cōis non distributus in vna debuit distribui in altera qō nō est in ꝓposito: sed cōtradictoriuz illi⁹ cuz dicit quilibet hō animal est: est istud aliqs hō nullus aīal est. Et in hoc sequitur pauluz de venetijs. ¶ Sed predi ctus Doc. lz in hoc casu cū quibusdā alijs modernis cō cedet: tñ vna cū eis mirabiliter decipit̄ ex ordinatiōe ⁊ cōstructiōe termino⁹. ¶ Mā in ista ꝓpositione quilibet hō aīal est similiter in sua opposita data vel ly aīal determi nat ly hō negatorie faciendo punctū inter aīal ⁊ est: vt sit sensus: quilibet hō aīal est ⁊ aliquis hō aīal nō est: sic ma nifestū est q̄ contradicunt licet ambo sint negatorie ⁊ di stributio cadit supra totū ſbm qō est hō aīal sicut dicere mus: quilibet hō alb⁹ est ⁊ aliquis hō albus nō ē: ſm q̄ albus determinat ĩmediate hoiez vel ly aīal sequit̄ copu lā verbalē ſm ꝓstructionē licet ſm vocē aſponat. Et sic determinat hoc verbum est: ⁊ nō hunc terminū hō sic ēt contradicunt: quia vna est vniuersalis affirmativa: ⁊ alia particularis. ¶ Negatiua eusdē subi: ⁊ p̄dicati terminis eo dē mō se habētibus. Et est sensus quilibet homo est ani mal: ⁊ aliquis hō nō est aīal: nec est necesse q̄ terminus positus a parte p̄dicati distribuatur in vna nisi rōne nega tiōis. Unde ſm reales dicenduz est q̄ p̄dicte due contra dicunt. Et prima est vera ⁊ secunda falsa: ⁊ ad ꝓbationē eius dicenduz q̄ peccat virtualiter ſm fallatiā cōsequen tis: quia ꝓcedit si reducat̄ ad formā: mio⁹ existēte. Ne gatiua in prima figura. Ac si argueret̄ sic. Omnis equus est animal tu non es equus. ergo tu non es animal, con sequentia non valet. Si autem non reducatur ad formā ꝓcedit ex puris singularibus. vnde etiaz ꝓma nō vs. et sic erit fallacia figure dictionis ⁊ accidētis. ¶ Ad 2m di cendū q̄ p̄dicte ꝓpones ꝓtradicunt de vtute sermonis. ⁊ ista est vera. s. deus pōt infinitū pducere: si accipiat̄ infi nitū in po⁹. Si autē accipiat̄ infinitū in actu: tunc altera est vera. s. deus nō pōt infinitū nec pducē variat cōtradictio nē siue termini ſm vocē ponant̄ ante copulā: siue postpo nant̄: vt patet primo ⁊ secundo peribermenias nec facit etiā ad veritatē vel falsitatem. Simplr loquēdo neqz ali ter exponant̄: licet aliqui friuole ⁊ pueriliter contrarium introduxerunt. Manifestum est enim q̄ siue termini postponātur siue nō: illa ꝓpositio que est cōposita semp erit cōposita ⁊ illa que est diuisa semp erit diuisa ſm vir tutē sermonis: licet ſm virtutē intelligendi possit aliter fieri: sicut diximus q̄ nomen infinitum nō pōt esse subm enunciationis ꝓprie dicte ſm virtutem sermōis: vt vult pbs ⁊ Doc. S. in p⁹ pihermenias. pōt tamen ēe subm enunciationis ꝓprie dicte virtute itellect⁹ in quātū q̄ nō hominez intelligeremus asinum aut equum. ¶ Ad 3m dicendū q̄ lz due subcōtrarie possint simul esse vere: nō tamen ꝓpter hoc sequit̄ q̄ due ctrarie possint simul esse vere

vere. Et ad probationē dicendū q̄ duplex est pars: quedā est pars totius vniuersals. Alia est pars totius integralis. Licet. n. ad positionē partis totius vniuersalis sequat positio totius: bene enī sequitur homo ergo aīal: tamen nō enī sequit̄ paries ē ergo dom⁹ est. Sed bñ ad destructionē partis integralis sequitur destructio totius propositiones autē particulares que subcontrariantur sic se hñt sicut partes totius integralis respectu contrariorū. Unde nō oportet q̄ si sint vere: q̄ ꝯtrarie sint vere: licet oporteat q̄ si sint false: q̄ cōtrarie sint false: sicut de parte integrali dictū est. ¶ Ad quartum dicēdū q̄ alterū pōt capi dupliciter. Uno mō particulariter seu indefinite: tunc nō ē verū q̄ alterū ꝯtradictoriū semper est verū: sed est verū sic q̄ quodlibet contradictoriū est alterū extremū. Alio mō accipitur alterū indiuisiue: vt est relatiuū diuersitatis nō sic alterū cōtradictoriū semper est verū. Et isto modo nō est verū q̄ quodlibet extremū ꝯtradictionis sit alterū extremoꝝ. ¶ Ad quintū dicendū q̄ ambe ille ꝓpositiones sunt particulares cū subm̄ sit cuiuslibet hois asinus q̄ nō distribuit̄ loquendo de subo locutionis qđ reddit suppositū verbo. Unde nō cōtradicunt licet aūt ex parte subiecti distributiōis prima est vniuersalis. s. cuiuslibet hois asinus currit tamen simplr est particularis. Et est sensus asinus cuiuslibet hois currit: quia dictio recta debet sequi dictionē regentez: sicut determinatio suū determinabile. ¶ Ad sextum dicendū sicut ad quartum. ¶ Ad vltimuz dicendum q̄ predicte due propositiones nō contradicūt cum negatio non precedat in vna hoc aduerbium forte. Unde equalēt duabus affirmatiuis de cōtingenti: ac si diceret cōtingēter sor. currit: ꝛ cōtingēter sor. nō currit.

¶ Ibi in philosopho. Nihil enim contingit intelligere.

a **Bsecundum** sic procedit. Uidetur q̄ cōtingat plura intelligere simul. Illā cōtingit simul plura scire. ergo ꝯtingit plura intelligere tenet cō sequētia quia scire nō est sine intelligere. ¶ p̄ 2°. Usus simul videt colorē ꝛ figurā: ꝛ similiter sensus cōis cognoscit simul plura sensibilia diuersoꝝ sensuuz: cū inter ea ponat distinctionē. ergo a fortiori intellectus simul plura cognoscit. ¶ p̄ 3°. Intellect⁹ noster cognoscit totū ꝛ eius partes simul. igit̄ cognoscit plura. ¶ p̄ 4°. Intellect⁹ noster pōt cōuenientia ꝛ differētiaz inter aliqua. ergo simul plura cognoscit similr cognoscit relatiuū ꝛ correlatiuuz ꝛ argumētationē ꝛ sic de singulis igit̄ ꝛē. ¶ p̄ 5°. Uolumtas nr̄a pōt plura velle simul. s. finē ꝛ media ordiata ad ip̄m igit̄ pōt itellect⁹ plura ītelligere: cū volūtas ꝓsuponat itellectū in sui opatiōe. ¶ p̄ 6°. Intellect⁹ nr̄ cognoscit ꝓmissas applicatas ad ꝯclusionē simul tpe: vt pz p̄° posterioꝝ: vel ergo cognoscit eodē hītu ꝛ actu: vel diuersis: si diuersis seqtur q̄ cognoscit simul plura p modū pluriū. ga cognoscere plura p diuersas rōnes ꝛ hītus. Si eodē hītu ꝛ actu: segtur q̄ hītus ꝓncipioꝝ nō erit intellect⁹: sz scia: q̄ ē hītus cōclusio seipsam p suā essentiā vt supra cōcessum ē: ꝛ simul intelligit intelligibile ad extra per speciem: ergo intelligit plura per modū pluriū: quia vnū per spēm: essentiā suā non q.10.ar°.8. igit̄ idē qđ prius. ¶ Sz ꝓtra ē plus in lras dicens. Nihil. n. contingit intelligere: nō intelligentē vnū.

Respondeo dicēdū q̄ ipossibile est plura simul ītelligere p modū pluriū nā itellect⁹ noster ē tāq̄ tabula rasa: in qua nihil ē depictū vt dicit̄ tertio de aīa. Sz tabula rasa nō pōt simlr ꝛ semel informari nec diuersis figuris figurari. ergo ītellect⁹ noster nō pōt simul ꝛ semel fm actū informari diuersis spēbus ītelligibilib⁹. Et sic nō pōt plura ītelligere p modum pluriū. ¶ p̄ 2°. Intellect⁹ noster ē vna po[a] finita ꝛ limitata. ergo ei⁹ actio erit vna finita ꝛ limitata circa vnū obm ipm terminans ꝛ limitans: igit̄ ꝛē. ¶ Et si dicat q̄ spēs ī telligibiles similr: ꝛ sic plura p modū pluriū ītelligere.

¶ Dicēdū q̄ spēs ītelligibiles post actuale ītelligere bñ remanēt habitualiter tātuz siue in esse ipfecta vt in somno: ꝛ hoc nō ē incōueniēs. Nec tñ inde segt̄ q̄ actu simul intelligat plura qa dū actu p vnā spēm ītelligibilē intelligit: talis spēs ē forma intellect⁹ nō solū p modū habitus aut actus ipfecti: sed p modū act⁹ pfecti ꝛ exerciti. hec versoris in. 4°. huius. ¶ Sed. p lucidiori declaratione p̄ sentis q̄stionis aduertēdum ē fm Doc. S. in de veritate. q 8. ar. 14. in corpore q̄ intellect⁹ oē qđ intelligit intelligit p aliquā formā: ꝛ ideo ex formis ītellect⁹ qbus intelligit oportet ꝓsiderari an simul angelus possit multa ītelligere: sciēdū est igit̄ q̄ formaꝝ q̄dā sunt vnius generis. Quedā autē diuersoꝝ generaꝝ: forme quidem que sunt diuersoꝝm generum diuersas potentias respiciunt: cum vnitas generis ex vnitate materie siue potētie ꝓcedit fm p̄bum. Uñ ipossibile ē vnū subm simul pfici diuersis formis diuersoꝝ generaꝝ: qa tunc vna po[a] nō determinabitur ad diuersos actus sed diuerse. Sicut si aliqd corpus est simul album ꝛ dulce: albedo inest ei fm qđ participat dena dyaphani: dulcedo aut fm naturaz humidi forme vō q̄ sunt vnius generis vnā potētiā respiciunt: siue sunt ꝓtrarie vt albedo ꝛ nigredo: siue nō: vt triāgulus ꝛ q̄dratus. Hec igit̄ forme ī subiecto tripliciter eē dicunt̄. Uno mō in po[a] tātuz. Et sic sunt simul: qa vna po[a] ē ꝓtrarioꝝ ꝛ diuersaꝝ formaꝝ vni⁹ generis. Alio mō fm q̄ sunt in actu ipfecto: vt cuz sunt in fieri. Et etiā simul esse possunt: vt cum aliqs dealbatur: tunc enī toto dealbatiōis tpe. Albedo inest vt in fieri: nigredo vero vt in corrumpi. Tertio° vt in actu pfecto: vt cum iā albedo est in termino dealbatiōis. Et sic ipossibile ē duas formas vnius generis eē simul in eodē subo. Oportet. n. eādē potētiam ad diuersos actus simul terminari: qđ est impossibile. Sicut ꝛ vnā lineā ex vna parte terminari ad diuersa puncta. ¶ Sciendum igit̄ est q̄ oēs forme intelligibiles sunt vnius gñis q̄tūcūq; res quarū sunt sint generū diuersoꝝ. oēs enim eandem potentiaz intellectiuā respiciūt: ꝛ ideo in potentia omnes simul esse pñt ī itellectu. ꝛ sīl in actu icōpleto q̄ est medi⁹ iter potētiā ꝛ actū pfectū. et hoc ē spēs eē in habitu: qui est medi⁹ inter potētiā ꝛ opationē. Sz ī actu pfecto plurium spēruz intellect⁹ subm simul esse nō pōt. Ad hoc autē qđ actu intelligat oportet q̄ sit in actu pfecto illius spēi fm quā intelligit. Et ideo impossibile est q̄ simul ꝛ semel fm diuersas formas actu intelligat. Omnia igit̄ diuersa que diuersis formis intelligit nō pōt simul ī telligere. Illa vero que intelligit p eādē formā simul intelligit. Hec ille formal: ꝛ q̄ glioſe. Ex quo pz q̄ intelligere plura per modū pluriū: est intelligere plura per plures spēs seu formas intelligibiles. Idē vt supra dicit ꝓtra gētiles. li° p° cap°. 55. in pma rōne. vbi sic ait. ꝛ est aliq̄l declaratiuū pdictoꝝ. Intellectus. n. noster multa actu simul intelligere nō pōt: q: cuz intelligere in actu sit intellectū in actu: si plura simul actu intelligeret: sequeretur q̄ simul intellectus esset plura fm vnū genus qđ est impossibile. dico autem scōm vnum genus: qz nihil prohibet idē subiectū informari diuersis formis diuersoꝝ generū: sic idē corp⁹ ē figuratū ꝛ coloratū. spēs aūt ītelligibiles qbus intellectus informatur ad hoc q̄ ipsa sint intellecta in actu oēs sunt vnius generis. Habent enī vnam rōnē essendi fm eē intelligibile: licet res quoꝝ sunt spēs nō ꝙueniāt in vna rōne essendi. Uñ nec ꝓtrarie sunt p cōtrarietatē rez q̄ sunt extra aīam. ꝛ inde est q̄ quando aliqua multa accipiunt̄ quocunq; mō vnita: simul ītelliguntur. hec ille. De quo dictū ē etiā supra. 2°. huius. q. 4. ꝛ dicit̄ et infra in. 5°. huius. q. 9. ar°. 7.

Ad primum ergo dicēdū vt dicit Doc. S. in de veritate vbi supra ad 7[m] q̄ scia noīat habituz intelligere vero actuz: forme aūt plures possunt esse simul in intellectu vt in habitu: non autē vt in actu perfecto: vt ex dictis pz. Et ideo ꝓtingit simul multa scire: nō sīl multa intelligē. Hec ille. ¶ Et si dicat intellect⁹ ꝛ intelligibile simul adinuicē referunt̄: sed vnū intelligibile pōt simul intelligi a diuersis intellectibus.

Ergo ꝛ vnus intellectus pōt simul intelligere diuersa in telligibilia. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. vbi supra ad. 5m dicēs: ꝙ nihil intellect⁹ est in intelligibili: sed aliqd eius qō intelligit̄ est in intellectu. Et sic nō ē eadē rō intelligendi simul multa ab vno intellectu: ꝛ intelligēdi vnum simul a multis intellectibus. ¶ Ad 5m dicēdum ꝙ visus ꝛ sen sus cōis simul ꝓcipiunt plura: 5m ꝙ quodāmō sunt vnū vnde Doc. S. in de veritate vbi supra dicit. Sciēdū tn̄ ꝙ aliqd est vnum quodāmō ꝛ multa. Alio⁹ sicut ꝓtinuū vnum est in actu ꝛ multa in po⁹ ꝛ in huiusmodi si intelle ct⁹ vel sensus ferat̄ vt ē vnum: simul videt̄. Si āt 5m ꝙ est multa qō est ꝓsiderare vnāquāq3 partē p se: sic nō pōt totum simul videri ꝛ sic etiā intellect⁹ qñ ꝓsiderat ꝓpositionē: ꝓsiderat multa vt vnum. Et tō inquātum sunt vnū simul intelligunt̄ duo intelligit̄ vna ꝓpositio q̄ ex eis cō stat. Sed inquātum sunt multa: nō possunt simul intelligi vt. s. intellect⁹ simul ꝑtransire se ad rōnes singulo3 5m se i tuendas. Nō enī simul intelligunt̄ inquātum hñt ordinē distinctiōis adinuicē: sed inquātum vniunt̄ in vna ꝓpositione. Hec ille: idē dicit ꝓtra gētiles vbi immediate supra. ¶ Et p hoc p3 solutio ad 3m. ꝛ 4m. argumētum. ¶ Et si arguat̄ plures formę accidētales nō ꝓtrarie ponunt̄ eē in eodē subo. ergo a fortiori plures formę intelligibiles: cū sint pfectiores formis accidētalib⁹ ꝛ cuz nō sint cōtrarie. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. in de veritate vbi supra ad 14m ꝙ formę accidētales ꝛ nō contrarie pñt esse simul i eodē ſbo si potētias respiciunt diuersas: nō āt si sint vnius generis eādem potētiā respiciētes: sicut p3 de triāgulo ꝛ quadrato. hec ille. ¶ Cōtra. musica ꝛ grāmatica sunt for me in vno genere ꝛ tamē aīa simul p eas informat̄. Igit̄ formę accidētales nō ꝓtrarie ꝛ eiusdē generis nō ꝓtrarie etiā eiusdē generis possunt eē in eodē subo. ¶ Ad hoc rñ det Doc. S. vbi supra ad. 15m ꝙ musica ꝛ grāmatica cū sint hītus nō sunt actus cōpleti: sed formę q̄dā mediē iter potētiā ꝛ actū. hec ille. ¶ Ad. 5m dicēdum ꝙ ꝓpossibile ē voluntatē hoīs in plura fieri sicut in vltimos fines: vt p/ bat Doc. S. i 1a 2æ. q. ꝑma ar⁹. 5⁹. tribus rōnibus. ¶ Et 3 voluntas simul ferat̄ i media ad finē ꝛ in ipm finē: hoc tn̄ ē eodē actu: ꝛ vt media ordinata sunt ad finē: a quo spe cie trahunt: vt pbat Doc. S. 1a 2æ. q. 8. ar. vltimo. ¶ Et si dicat̄ voluntas est solum ipsius finis: sicut supra cōcessum est. electio vero mediorū ad finē: vt dicit pbus 3⁹. ethicor⁹ ergo male hic ꝓcedit̄ ꝙ voluntas sit mediorū ad finem. ¶ Ad hoc dicēdum ꝙ dicit Doc. S. in prima 2æ. vbi im mediate supra ar⁹. 2⁹. in corpe ꝙ volunt̄as qñq3: dicitur ipsa po⁹: qua volum⁹: qñq3 autē ipe volūtatis actus. Si igit̄ loquamur de voluntate 5m ꝙ noīat potētiā sic se extendit ad finē ꝛ ad ea q̄ sunt ad finem. Ad ea. n. se extendit vnaquaq3 po⁹: in qbus inueniri pōt quecunq3 mō rō sui obiecti sicut visus extendit se ad oīa quocunq3 participāt quocunq3 mō colorē. Rō āt boni qō est obm potētie vo luntatis: inuenit̄ non solum in fine: sed etiā in hijs q̄ sunt ad finē. Si āt loquamur de voluntate 5m ꝙ noīat actu3 sic ꝓpꝛie loquendo est ipsius finis tātu3. Ois. n. actus de noīatus a po⁹ noīat simplicē actū ipsius potētie: sicut ītel/ ligere: noīat simplicē actū intellect⁹: simplex āt act⁹ po⁹ ē i id qō ē p se obm po⁹. Id āt qō ē pp se bonū ꝛ uolitū est finis: vñ voluntas ꝓpꝛie est ipsius finis. Ea autez q̄ sunt ad finē: nō sunt bōa āt volita pp seipa: sed ex ordīe ad finē vñ voluntas in ea nō fertur nihil inquātu3 fertur ad finē. Vñ hoc ipm qō in eis vult: est finis: sicut etiā intelligere est ꝓpꝛie eoꝝ q̄ 5m se cognoscunt̄. s. principioꝝ. Eoꝝ aūt q̄ p principia cognoscunt̄: nō dicunt̄ esse intelligibilia ni/ si inquātum in eis ipsa principia ꝓsiderant̄. Sic. n. se hēt finis in appetibilib⁹: sicut principium in intelligibilibus sicut dicit̄. 6⁹. ethicoꝝ. hec ille. ¶ Ad 6m. dicēdum ꝙ in tellectus eodē hītu cognoscit principia applicata ad ꝯclusio nē: ꝛ ipsam ꝯclusionē. s. scia ꝛ 3 hītus principioꝝ 5m se ꝛ absolute ꝓsideratoꝝ sit intellectus: tn̄ 5m ꝙ 3 applicata sunt cognoscunt̄ scia cōiter tn̄ sumpta. Et enī nō sequitur ꝙ simul plura cognoscat p modum pluriu3: qr cognoscit p̄missas ꝛ ꝯclusiones 5m ꝙ vniunt̄ in vno medio. Et sic

Lectio. 5.

in rōne vnius. ¶ Ad vltimum dicēdum ꝙ aīa nōstra nō semp actualiter se itelligit. Ipsa tn̄ vt dicit Doc. S. in de veritate vbi supra: forte quodāmō intelligit p intentionem dum. n. duo sicut se hñt ꝙ vnuz sit rō intelligendi aliud: vnum est q̄si māle: ꝛ aliud formale: ꝛ sic sunt quodāmō vnum. Vñ cum aīa nostra intelligat se intelligendo rē ex/ teriorē p spēm siue similitudinē rei: nō intelligit p modū plurium: 3 p modum vnius. ¶ Ad intelligendum tamē qualiter aīa itelligit sua essentiā ꝓsiderāduz est 5m Doc. S. in de veritate. q. 10. ar. 8. in corpe ꝙ de aīa duplex co gnitio hr̄i pōt ab vnoquoq3: vt Augustin⁹ dicit in nono de trinitate. Una qdem qua vniuscuiusq3 aīa se cognoscit quantum ad id qō est sibi ꝓpꝛium alia qua cognoscit aīa q̄n tum ad id qō est oībus aīalibus cōe. Illa. n. cognitio que cōiter de oī aīa hr̄: est qua cognoscit aīe natura cōmu vero quā qs hz de aīa q̄ntum ad id qō est sibi ꝓpꝛium: est cognitio aīe 5m esse qō hz in tali/ indiuiduo. Vñ p talem cognitionē cognoscit̄ an est aīa sicut cum ꝓcipit aliquis se hr̄e aīam p aliā vero cognitionē scit̄ qd est aīa ꝛ q̄ sint ꝓ se accidētia aīe. Quātum igit̄ ad primā cognitionē primet distinguendum est: qa cognoscere aliqd ꝓtingit ꝛ hītu ꝛ actu: q̄ntū igit̄ ad actualem cognitionē q̄ aliqs ꝓsiderat se in actu aīam hr̄e: sic dico ꝙ aīa cognoscit̄ p actus suos in hoc. n. aliqs ꝓsiderat se in actu aīam hr̄e ꝛ vinere ꝛ ēe: qa ꝓcipit se sentire ꝛ itelligere ꝛ alia huiusmodi vite opa ex ercere. Vñ dicit pbus in. 9⁹. ethicoꝝ sentim⁹ aūt qñ sen/ tim⁹ ꝛ intelligimus qñ intelligim⁹. Et q̄ hoc sentimus intelligim⁹ qñ sum⁹ nullus āt ꝓcipit se itelligere nisi ex hoc ꝙ aliqd intelligit q̄ prius est intelligere aliqd q̄ in/ telligere se intelligere. Et tō puenit aīa ad ꝓcipiendum actualiter se esse p id qō intelligit vel sentit. Sz q̄ntum ad cognitionē hītualē: sic dico ꝙ aīa p essentia sua est sibi ꝑsens: potens est exire i ex hoc ipso ꝙ essentia sua est sibi ꝑsens: potens est exire i actū cognitōis suiipsius: sicut aliqs ex hoc ꝙ hz aliquas scie hītus: ex ipa ꝑsentia hītus est potens sapere illa que subsunt illi hītui. Ad hoc aūt ꝙ ꝓcipiat aīa se esse: ꝛ qd in seipsa agat̄ attēdat: nō req̄rit̄ aliqs hītus sed ad hoc sufficit sola essentia aie q̄ mentis est pñs. Ex ea. n. actus ꝓgre/ diunt̄ in quib⁹ actualr ipsa ꝓcipit̄: sed si loquamur de co gnitiōe aīe qua mens humana spāliter aut generali cognitio ne diffinit̄: sic itez distinguendum. Ad cognitionē. n. duo cōcurrē opz. s. apphensionē ꝛ iudiciū. Et ideo cognitio q̄ nā aie cognoscit̄ ꝑt ꝓsiderari dupliciter. Et ideo cognitio q̄ nā aie cognoscit̄ ꝑt ꝓsiderari dupliciter. Si ergo cōsi derez q̄ntum ad apphensionē: sic dico ꝙ nā aīe cognoscit̄ a nobis p spēs q̄s a sensibilibus abstrahimus. Alia. n. no/ stra in genere intellectualium tenet vltimū locū sicut mā ꝑma in genere sensibilium: vt p3 p cōmentatorē. 3⁹. de aīa. Sicut. n. mā ꝑma est in po⁹ ad oēs formas nāles: ita ꝛ intellect⁹ ad oēs formas intelligibiles: vñ inordine in/ telligibiliu3 est sicut po⁹ pura: vt mā in ordine sensibiliū. Et ideo sicut mā nō est sensibilis nisi per formā superue nientē: ita intellectus possibilis nō est intelligibilis nisi p spēm supinductā. Unde mens nostra nō pōt seipsam in/ telligere ita ꝙ seipsaz immediate apꝛehēdat. Sed ex hoc ꝙ apꝛehēdit alia: deuenit in cognitiōe sui: sicut ꝛ nā ma terie ꝑme cognoscit̄ ex hoc ipso ꝙ est taliū formaz rece ꝑtiua. qō p3 ituēdo modū quo pbs nāz aīe inestigauerūt. Ex hoc. n. ꝙ aīa būana vīes rez nās cognoscit: ꝓcipit ꝙ spēs q̄ intelligim⁹ est immālis: alias esset indiuiduata: ꝛ sic nō duceret icognitionē vīs. Ex hoc āt ꝙ spēs intelligi bilis est immālis: intellexerunt ꝙ itellectus est res q̄da nō dependens a mā: ꝛ ex hoc ad alias ꝓpꝛietates intellect⁹ ue potentie ꝓcesserunt: ꝛ hoc est qō pbus dicit in. 3⁹. de aīa ꝙ intellectus est intelligibilis sicut alia intelligibilia: qō exponens cōmētator dicit ꝙ intellectus intelligit p in tentionē in eo sicut alia itelligibilia: que qdē intētio nihil aliud est nisi spēs intelligibilis: 3 hec intētio est in itelle/ ctu vt itelligibil̄ actu: i alijs aut reb⁹ nō: 3 vt itelligibilis in po⁹. Si vero cōsideret̄ cognitio quā de nā aīe hēmus q̄ntū ad iudiciū: sic noticia aīe hētur inquātum intuemur immobilē vitatē. Ex qua ꝓfecte q̄ntuz possum⁹ diffinire non qualiter

nō qualr̄ sit vniuscuiusq; hois mens: sed q̄le esse sempi/
ternis rōnib⁹ habeat: ut Augustin⁹ dicit. 9°. de trinitate.
sic igit̄ pz q mēs nr̄a cognoscit seipsam quodāmō p eēn
tiā suā vt Augustinus dicit: quodāmō p itōnē siue per
spēs vt phs ⁊ cōmētator dicūt: quodā vero mō intuēdo
imobilē veritatē vt ēt Augustin⁹ dicit. hec ille. felix āt ⁊
q accipit. Ex quo breuiter colligi pōt: q aīaz se itelligere
pōt dupl̄r itelligi vel q̄tū ad an ē: aut q̄tū ad qd ē: si p°
mō: hoc ē dupl̄r vel actualr̄: ⁊ sic cognoscit seipsaz p opa
tiōes vel bitualiter: ⁊ sic cognoscit se p essentiā suā: si 2°°.
hoc ē dupl̄r vel q̄tū ad appēhēsionē: ⁊ sit itelligit seipsam
per species. vel quantum ad iudicium de re apprehensa
⁊ sic intelligitur se intuendo primam veritatem.
¶ Ibi in phylosopho. Nam non vnum significare.

a **¶ Tertium** sic procedit. Videt q i
possibile sit vnū nomē
plura significare. Mā phs probat i p° electoz q
necesse sit vnū nomē plura significare: qa noīa
sunt finita res vero infinite. ergo nō ē iposibile vnū nomē
plura significare. ¶ Ō 2°. Ens ē vnū nomē alias nō posi/
set eē mediū syllogismi alicui⁹. Et tñ pla significat: signi/
ficat. n. decez pdicamēta q̄ essentialr̄ sunt plura: ⁊ in nullo
accepto priori posteriori. ergo ⁊c. ¶ Ō 3°. Cōtingit vnū i
tellectū fil̄ plura itelligere ēt p
spēs. ergo ꝯtingit vnū nomē plura significare ēt p moduz
pluriū. s. fm diuersas rōnes. Antecedēs pz. nā itellect⁹ ē
multo spūalioz q̄s sit aer q ē cōpositⁿ ex mā ⁊ forma sz in
aere pp sui spūalitatē pōt eē simil diuerse forme vt albi ⁊
nigri sicut si a diuersis videtib⁹ albū ⁊ nigrū videant̄ tali
interseccēt in vno pūcto: p q̄ oportebit simil ⁊ semel spēz
albi ⁊ nigri deferri. egro multo fortⁱ itellectus pōt infor
mari diuersis formis: ⁊ ita poterit fil̄ plura itelligere ēt p
modū pluriū. ¶ Cōfirmat multa inquātū sunt vnū pōt i
telligi. Sz oīa itelligibilia sunt vnū inquātū sunt intelligi
bilia. ergo oīa itelligibilia pōt ab itellectu simul itelligi.
Et sic ꝯtingit itellectu simul plura itelligere: ⁊ p ꝯsequēs
vnū nomē poterit plura significare: qa noīa īponim⁹ ad si
gnificādū fm q itelligim⁹. ¶ Ō 4°. Si sic seq̄ret̄ q oīs
ppō eēt singlaris. Hoc ē falsū: vt pz p° piberm enias. g°
id ex quo seqtur: pz ꝯña: qa ex quo subm cuiuslibet ppo/
sitiōis significat et vnū tātū: p vno solo supponeret. ergo
⁊c. ¶ Ō 5°. Cōcretū de genere accidētis significat subm
ra significare. ¶ Ō 6°. Canis significat plura ēt p moduz
⁊ accidēs: ⁊ ē vnū nomē tātū. ergo vnū nomē pōt fil̄ plu/
pluriū: ⁊ tñ ē vnū nomē cū sit vox vna. ergo idē q̄d prius
¶ Sz ꝯtra ē phs in littera dicēs nā nō vnū significare: ni
hil ē significare nō significātib⁹ āt noībus: auferet̄ admiricz
disputare fm veritatē ⁊ ad seipm. Nihil. n. ꝯtingit intel/
ligere non intelligentem vnum

¶ Respondeo dicendū q vnū nomē plura si
gnificare pōt itelligi dupliciter.
Uno° fm eādē rōnē ⁊ p modū vni⁹ siue vnitate vniuoca
tōis siue analogie. Et sic vnū nomē pōt plura significar̄ si
mul: sicut vn⁹ itellect⁹ plura itelligere: quēadmodū in su
prioti ar°. declaratū ē. Alio° p diuersas rōnes: ⁊ p modū
pluriū. Et tūc distinguēdū ē de vnitate nois: qr vel loqui
mur de vnitate māli: q̄ ē vox nuda. Et sic ēt ꝯtingit vnuz
nomē vnitate māli simil plura significare p modū pluriū
hoc ē fm diuersas rōnes ⁊ ipositiōes. Sicut nomē equo
cū rōnib⁹ diuersis ⁊ ipositiōib⁹ plura significat q̄d ē vnū
vnitate māli: vel loqmur de vno noīe q̄d ē vnū simplr̄ ⁊
vnitate formali. Et tūc subdistinguēdū ē de noīe qa vel
accipit̄ nomē p dictiōe nuda. Et sic ꝯtingit ēt nomē vnuz
formalr̄ plura significare ēt p modū pluriuz qa fōa nois
vt vox nuda ē de articulatio siue ordinatio lr̄aruz q̄ ē vna
vt in noīe equoco vel decipit̄ nomē p noīe iā iposito ad
significādū inquātū huiusmodi. Et sic significatio ē forma
nois q̄ nō pōt variari nō variato noīe cū nō ꝯtingat varia
re formā nisi variato illo cuius est forma vt in nālib⁹ pz.
Et isto mō nō ꝯtigit vnū nomē formaliter significare plu
ra p modū pluriū: sz bñ p modū vnius. s. fm vnā rōnez
q̄ āt nomē formalr̄ vnū nō possit significare plura p mo/
dū pluriū: sic pbat phs fm Doc. S. Mā noīa significant
itellect⁹. ergo si nihil itelligit̄: nihil significat̄. Sz si nō in
telligit̄ vnū: nihil itelligit̄ fm modū supius expositū qa
opz q̄ itellect⁹ hoc q̄d itelligit ab alio distinguat. ergo si
nomē nō significat vnū: nihil significat. ¶ Ō 7°. Si nomē
plura significat aut significat finita aut infinita. Si āt finita
nihil differt ab eo q̄d ponit̄ significare vnū: qa si significat
multas rōnes diuersaz rez finitas: singulis eoz adaptari
pōt diuersa noīa: cū sint finite. Si āt significat infinitas rō
nes: manifestū erit q nulla erit locutio siue disputatio qz
tale nomē nihil significabit: vt pbatū est: igit̄ ⁊c. ¶ Ad/
huc arguit̄ extra lr̄az vni⁹ rei ē vna forma tātū. vñ varia
ta forma: variat̄ id cui⁹ est forma: sed significatio ē forma
nois vt nomē: ⁊z nō vt vox: vt pz p° periheremias. ergo no Lectio. 4.
mē formalr̄ vnū nō pōt plura significare p modū pluriū:
hoc est diuersas rōes sicut iā dictū ē. Sz q vnū nomē pōt
plā significare p modū vni⁹: pz de noīe vniuoco ⁊ analo
go. ¶ Pro cui⁹ declaratione p° aduertēdū est: q i signifi
catiōe nois tria sunt ꝯsiderāda. s. id cui nomē īponit̄: ⁊ id
a quo nomē īpōit̄: ⁊ id ad qd̄ nomē īpōit̄ ad significādū
id āt cui nomē īponitur: est suba: accipiēdo subam pro oi
essentia. Illud āt ad qd̄ īponit̄ ad significādū: est rō siue
diffinitio nois. Sz illud a quo nomen īponit̄ est duplex.
Mā quoddā ē ex parte īponētis. Et tale dicit̄ q̄litas acci
dētalis: qa accidētia vt in plurib⁹ sunt nobis notiora. Ali
ud est ex parte rei īposite. Et tale dicit̄ q̄litas siue dr̄ia es
sentialis. Et istud fm est idē cū eo ad qd̄ īponit̄ ad signi
ficāduz: sicut innuit Doc. S. in de veritate. q. 4. ar° p°. ad
8ᵐ vbi sic ait. q nomen dr̄ ab alio īponi dupl̄r. aut ex par
te īponentis nomen: aut ex parte rei cui īponit̄ ex pte aūt
rei nomē dicit̄ ab alio īponi: p q̄d cōplet̄ rō rei quā no/
men significat. Et hec est differentia specifica illius rei.
Et hoc est q̄d p̄cipaliter significat̄ per nomen. Sed qz
differētie essentiales sunt nobis ignote: vtruz q̄nq; acci/
dētib⁹ vel effectibus loco earū: vt in. 7°. methaphysice Lect. 12. ⁊
dicit̄. Et fm hoc noīamus rem. Et sic id q̄d loco essen/ com. 43.
tialis differētie sumit̄: est id a quo imponit̄ nomē ex pte
imponētis: sicut lapis imponit̄ ab effectu qui est ledere
pedez. Et hoc nō oportet eē p̄cipalr̄ significatū per no/
men: sed loco cui⁹ hoc ponit̄. Hec ille. ¶ Considerandū
est etia 2°. q sicut dictū est nomē pōt dupl̄r considerari.
Uno modo pro voce nuda. s. ante impositionem eius ad
significandū: Et sic forma substātialis est eius declaratio
siue ordinatio lr̄az: ⁊ syllabaz: ⁊ forma ei⁹ accidētalis est
significatio. Alio° accipit̄ nomē formalr̄. s. pro eo q̄d ē tā
impositū ad significandū. Et hoc dupl̄r. Uno° in sensu di
uiso. Et sic ēt significatio est ei⁹ forma accidentalis. sicut
albedo est forma accidētalis parietis albi i sensu diuiso.
Alio° in sensu cōposito. ꝯsiderādo. s. nomē significatiuuz
inq̄ntū hmōi. Et sic significatio est ei⁹ forma substātialis.
Et hoc mō accipit̄ in ppposito. ¶ Aduertēdū est ēt 3° q
nomen dicit̄ q̄si notamen. i. nota cōceptis mētis. vñ opz
q sicut mens cognoscit: ita ⁊ nomen habeat exprimere: ⁊
significare q̄ si mens vno actu itelligere nō possit nisi vnū
vel plura vel modū vnius: sequit̄ q nomen vnū nō pos/
sit exprimere siue significare nisi vnū vel plura p modum
vni⁹. Et si sit aliq̄d vnū q̄d diuersis noīb⁹ possit diuersa
repsentare aut ab eis proferri vt diuersa exprimat: vni ta
mē hoi simul ⁊ semel diuersa repsentare nō pōt: neq; ab
eodē hoie proferri vt signū expssiuū diuersoz cōceptuū.
Et hoc est illud q̄d solū dici q oīone semel posita nō cō
tingit equoce vti. ¶ Cōsiderādum est in sup 4° q oē no
mē ē vle vel singulare extēsis terminis vlitatis ⁊ singlari
tatis sicut grāmatici dicūt q oē nomē est appellatiuum
vel pprium. Si vero fuerit singulare. Manifestū est q
tantū vnum significat. Si fuerit cōmune tūc dicūt aliqui
q significat vnum: quia per hoc q significat plura signi/
ficat vnū q̄q̄d plura ꝯtinet vnū ꝯtinet. Et ita volunt q i
auctoritate phi dū dictt q nomē vnū significat vnum: q
ibi nō debet pōi tātū: qa sic eēt falsa ppō: sed hec opinio
falsa ē: ⁊ manifeste ꝯtra phm. Alij dicūt q vnuz accipit̄

prout quiditē cum ente. Et tunc dicunt q̄ oē nomē significat vnū: qa significat ens. Et hec opinio ē etiā ꝓtra textū qa alias nihil ꝓbaret ꝑbus ꝓtra negātes primum principium: vt de se manifestū est: si rōnes ꝑbi debite ꝓsiderentur. ¶Considerādum est ēt ſm Doc. S. in prima parte. q.13ª.ar°.1°. elicitiue q̄ duplex est nomē. s. ꝓcretum ⁊ abstractum. Noia āt ꝓcreta sunt ipposita ad significādū aliqd cōpletum subsistēs: prout cōpetit suppositis. Sed noia abstracta ponunt ad significādum formas simplices: q̄ non sunt p se subsistētes: sed sunt quo aliqd est: sicut albedo id quo aliqd est album: ⁊ nō id qō est album. ¶Aduertendum est insup 6° q̄ oē nomen significare subam cuz qualitate: est ipsum significare suppositum cū nā: vt dicit formaliter Doc. S. in ꝑma parte. q.13. ar°. p° ad 3m ⁊ i. 3°. sentētiaꝝ di. 6. q. prima. ¶Sed tñ notādū est 7° q̄ ipse dicit in p° sentētiaꝝ di. 12. q. 1ª. ar°. primo ad 3m q̄ cū dicit nomē significat subam cum q̄litate: nō intelligit q̄litas ⁊ suba ꝓprie ſm q̄ logicus accipit ꝑdicamēta distingui: sed ſm q̄ grammaticus accipit subam ſm modum significandi: ⁊ similiter q̄litatē ⁊ qa id qō significat p nomen significat vt aliqd subsistēs: ſm hoc pōt aliqd de eo ꝑdicari: quāuis ſm rē nō sit subsistēs: sicut albedo significat substātiā: ⁊ ad differentiā verbi qō nō significat vt aliqd subsistens vel qa inquolibet noie est cōsiderare id a quo ipsum nomē qō est q̄si ꝓncipiū innotescendi rē: ⁊ iō q̄tū adhoc habet modum q̄litatis ſm qualitas vel forma est
Lectio.17. ꝓncipiuz cognoscēdi rē: vñ ſm ꝑbum. 5°. methaphysice forma subalis vno mō q̄litas dicit: nec refert q̄tum ad significationē noīs vtrū ꝓncipium innotescendi sit idez re cum eo qō significat in abstractis: vel diuersuz: vt in hoc nomen homo. hec ille formaliter.

Ad primum ergo dicēdum q̄ necessitate cōditionata ⁊ nō simplr̄ ē q̄ vnū nomen plura significet p modum vnius: si sit vnū unitate formali: vel q̄ plura significet p modū pluriū: si sit vnuz māliter plura tñ formaliter. Nomen ergo equocum est plura p modum plurium: sed nō est vnum nomē simplr̄ ⁊ formaliter loquēdo ex quo segtur q̄ ista ꝓpositio canis currit nō est vna formaliter: sed sunt tres ꝓpositiones for
Lectio.8. maliter: vt satis pz̄ p ꝑbm ꝓmo ꝑihermenias. ¶Ad 2m dicendū q̄ hoc noīe ens ⁊ similiter quodlibet analoguz significat plura p modum vnius nō vnitate vnuocationis sed vnitate analogie: qō nō est significare plura p modū pluriū: sed p modum vnius. ¶Ad tertiū dicendū q̄ dicit Doc. S. in de veritate. 4. 8ª. ar. 14. ad 8m q̄ forme ille nō sunt in aere nisi vt in fieri sunt: sunt. n. vt i medio deferente. hec ille. Dictum est āt supra q̄ nō est inconueniēs q̄ diuerse forme eiusdem generis sint in eodē subo simul ⁊ semel in esse ꝑfecto ⁊ in hītu: vt patebit etiā infernis in. 5°. huius. q. 9. ar. 7. ¶Ad ꝓfirmatiōem dicendū sicut dicit Doc. S. in de veritate vbi īmediate supra ad decimum q̄ sicut oīa sunt vnum inquātuz intelligibilia ita simul intelliguntur inquātum sunt intelligibilia ⁊ hoc est dū ipsa intelligibilitas intelligit. hec ille. ¶Ad 4m dicēduz q̄ licet quodlibet subm ꝓpositionis significet vnū māliter nō tñ formaliter ⁊ hoc est significare plura p modum vnius vñ pōt supponere p pluribus indeterminate si sumatur sine signo vlī: significat illa plura idistincte ⁊ indeterminate: ⁊ non ſm ꝓprias rōnes: si ſm q̄ ꝓueniunt in vna rōne formali cōi: vt supradictum est dum de vnuocatiōe agerē. q. 2. ar. 3. Est tñ aduertēduz q̄ nā pluribus cōicabilis pōt accipi dupliciter. Uno° ſm se ⁊ absolute. Et sic significat noīe cōi: qō qdē nomē distributū nō dicitur significare suppositā: sed bñ supponere vt dicit Doc. S. in 3° sentētiaꝝ di. 6. q. 1. ar°. 3. c. Nā distributio ē quedā spēs suppositionis. Et iō si sit ꝓpositio in qua subijcitur nomen distributū cōe: adhuc erit vna eo q̄ illud nomen cōe significat illa plura ſm q̄ ꝓueniunt in vna rōne cōi. Et sic nō significat plura vt plura sunt. ¶Ad 7m dicē dū q̄ duplex est significatū noīs. s. ꝓncipale ⁊ secūdariū. ꝓcretum āt signicat accidens de primario significato ⁊ significat subm de secundario significato ⁊ de cōnotato sique ex ꝓsequēti. Et sic significat plura p modum vnius: sicut hō significat hūanitatē ⁊ aliqd hñs humanitatis: vnuz determinate ⁊ aliud indeterminate ⁊ sic p modū vnius inquātum vnuz se hz vt māle: ⁊ aliud vt formale. ¶Ad ꝓ ampliorī huius declaratiōe aduertēdū est ſm Doc. S. in de vnione verbi incarnati. q. vnica. ar. 3°. ad. 5m. q̄ in hoc nomine album intelligitur albedo ⁊ subm albedinis sed albedo determīate subm āt albedinis indeterminate. Nā cū intelligim⁹ album: intelligimus aliqd albedine informatuz. Nō āt determinatē illud qd sit: sicut determinatē forma simlr̄ etiā cum dico hoiez vel aliqd aliud subalr̄ dictuz itelligit hñs humānitatē. Sed qa aliqd determinatē ad spēm p suā essentiā vel rōnē: nō āt p suū accidēs in hoc noīe hō magis intelligatē habens humanitatē q̄ in hoc noīe album intelligatē hñs albedinē ⁊ qa id qō p nomen determīate intelligit est ꝓprie nois significatū: magis hoc nomen hō significat suppositum humanitatis: q̄ hoc nomen album subm albedinis: q̄uis nec hoc nomē hō significet humanitatis suppositum ſm q̄ est determinatum in sua singularitate: sed solum ſm q̄ est determinatum in natura speciei. Hec ille formaliter ⁊ laudabiliter que etiam prosequentibus maxime valebunt. ¶Ad vltimum dicendum q̄ licet hoc nomen canis sit vnum māliter: est tamen tria noīa formaliter: sicut iā declaratū est. 7ª. ¶Ibi in pho. Amplius autez si hō ⁊c. ⁊ est in lectio. 7ª.

a **Quartum** sic ꝓcedit. q̄ rō q̄ nomen significat nō sit idē q̄ diffinitio. Nā in deo sunt diuerse rōnes: tñ nō sunt diuerse diffinitiones cum in eo nō sit cōpositio ex genere ⁊ differētia ex ḡbus diffinitio ꝓstituit. igitur rō quā nomen significat non est diffinitio. ¶Ꝑ 2°. Rō est nomen secunde intentionis: vt dicit Doc. S. in p° sententiaꝝ di. 8. ar°. 3°. in corpore sed diffinitio rei cum sit rei essentia non ptinet ad secundā intentionez. ergo rō quā nomen significat non est diffinitio ¶Ꝑ 3°. Rō est virtus intellectiua: vt pz̄ per Doc. S. in prima parte. q. 79. quasi p totum ⁊ p ꝑbm 7° ethico rum. Sed diffinitio rei non est virtus ipsius intellectus: alias lapis significaret virtutē intellectiuā qō est falsum: igit ⁊c. ¶Ꝑ 4°. Causa formalis dicit rō: vt pz̄ secundo phicoꝝ ⁊ 5° huius: sed cā formalis nō est diffinitio saltez rei mālis q̄ māle etiā, cōprehendit ſm scolā Doc. S. vt infra patebit igit ⁊c. ¶Ꝑ 5°. Unius rei est vnica diffinitio ⁊ essentia: sed vnius rei possunt eē plures rōnes sicut supra patuit de vno ⁊ de ente. ergo rō nō est idē q̄ diffinitio. ¶Sed ꝓtra est ꝑbus hic in lra dicens: amplius āt si hō significat vnum hoc aīal bipes dico āt vnum significare hoc si hoc est hoc sit. Aliqd hō hoc est bonum esse: qō exponit Doc. S. in lra dicens q̄ si hō significat aliqd vnum: sit hoc vnuz animal bipes. Hoc enim vnuz dicit nomen significare quod est diffinitio rei significate p nomen: vt si est homini animal bipes. i. si hoc est q̄ quid est homo hoc erit significatū per hoc nomen homo. Hec ille. Ñ pz̄ q̄ ratio quā significat nomen est diffinitio.

Respondeo dicendum q̄ ratio quam nomen significat est diffinitio. ¶Pro cui⁹ declaratione sciendum est primo, secundo Doc. S. in primo sententiaꝝ di. 33. q. 1ª. ar°. primo ad 3m q̄ rō sumit dupliciter: qñq̄ enim rō dicitur id qō est in ratiocināte. s. ipsius rōnis actus vel po[a]: q̄ est rō quādoq̄ autem rō est nomen intentionis sive ſm q̄ significat diffinitionem rei: put ratio est diffinitio: sive put ratio dicit argumentatio. Dico ergo cum dicit q̄ est alia rō paternitatis et eēntie in diuinis: nō accipit rō ſm q̄ est in rōcinante tantuz: sed ſm q̄ est nomen intentionis ⁊ significat diffinitionem rei. quāuis enim in diuinis non ponit esse diffinitio nec genus nec differentia nec cōpositio: tñ si intelligat ibi aliqd diffiniri: alia erit diffinitio paternitatis ⁊ alia diffinitio essentie. In oībus āt intentionibus hoc cōiter verū est q̄ intentiones non sunt in rebus sed in aīa tñ sed habent aliqd in re rñdens ei. s. nāz cui itellect⁹ huiusmodi intentiones attribuit sicut intentio generis nō est in

est in asino: sed natura asinal' cui p intellectū hec intentio q̄ attribuit dicit genus. Et ita etiā ista rō q̄z dicimus aliaz ⁊ alia in diuinis nō est in re: sed in re est aliquid rādēs ei in quo fundatur. s. vnitas eius cui talis intentio attribuit est etiā in deo. hec ille. ¶ Considerandū est etiā 2° q̄ triplex est rō vt supra dictū est. q. 3. ar°. p°. quedā est rō cōmuneria: que nullū hz fundamētū in re nec ꝓpinquū nec remotū. Alia est rō rei rōcinantis que hz fundamētū in re non immediatū sed mediante opatione intellectus que fundatur sup re vt intellecta est ⁊ nō vt est extra aiam existens vt sunt rōnes secūdaꝝ intentionū. Et huiusmodi secunde rōnes nō sunt diffinitiōes que noīa significāt. Tertia ē rō in re ⁊ talis ē duplex ſm Doc. S. i de po^a. q. 7^a. ar°. 5°. quedā ꝑfecta: que. s. cōcipitur ab intellectu informato spē bus intelligibilibus que nō adequāt rez ad extra in assimilando ipsam: sicut sunt rōnes diuinoꝝ attributorū. Alia est ꝑfecta: que. s. cōcipit ab intellectu informato spē bus intelligibilibus que nō adequant res ad extra in assimilando ipsam: sicut aial rōnale est ꝑfecta ratio hois. Et hec rō in habētibus diffinitionē est diffinitio quā nomē significat. ¶ Unde notandū est 3° illud q̄ dicit Doc. S. in de po^a. q. ar. p°. ad. 10^m. q̄ in intellectu cōrespōdet alt q̄d in re duplr. Uno mō immediate: q̄ videlicet intellect⁹ cōcipit formaz rei alicuius extra aiam existentis: vt hois vel lapidis. Alio mō mediate: quando videlicet aliq̄d se quitur actū intelligendi ⁊ intellectus reflexus supra seipsum cōsiderat illud. Uñ res respōdent illi considerationi gratia intellectus intelligit naturā aialis in hoīe ⁊ equo ⁊ in multis alijs spēbus. Ex quo sequitur q̄ intelligit eā: vt genus: ⁊ nō rādet aliqua res extra immediate que sit gēus sed intelligentie ex qua sequitur ista intentio respōdet alicui res. hec ille. Idē dicit in primo sententiaꝝ di. 2. q. p̄. ma. ar°. 3°. in corpore ⁊ in de po^a. q. 7. ar. 6°. in corpore. ¶ Aduertendum est vlterius 4° q̄ rō pōt accipi multis modis. Uno° ꝑ virtute ipsius aie ⁊ sic est idez q̄ intelligere dicit rō cōplexū quoddā ab intellectu fabricatū ⁊ vocatum ꝑ enunciationem sicut dicimus q̄ oratio ē quasi oris rō. 3°°. rū 4°°. accipitur ideo pro forma partis sicut p̄z. 5°. huius ⁊. 2°. phico accipitur pro medio syllogistico siue pro argumentatione ſm q̄ dicimus q̄ argumentatio est rō rei dubie fidē faciens. Et iſtis modis nō est illa quā significat nomē. 6°°. accipitur rō pro diffinitione. Et hec dupliciter. Uno mō pro habentibus talē diffinitionē rō q̄nā significat nomē est ipa diffinitio. Alio° etiā pro diffinitione dicēte q̄d q̄d ē sed tm̄ mūs ꝓprie q̄. s. pro oī illo q̄d pertinet ad diffinitionez licet nō sit tota diffinitio. Et sic etiā pōt intelligi q̄ rō quā significat nomē sit diffinitio. 7°° accipit rō pro eo q̄d apprehendit intellectus de significatiōe. Alicuius nominis. Et sic cōiter accipitur cuz de rōmbus noīum loquimur: vt p̄z per Doc. S. in primo sententiaꝝ di. 2^a. q. 1. ar°. 3°. in corpore: ex q̄bus p̄z q̄ in habentibus diffinitionē rō q̄z significat nomē est diffinitio: quia rō nihil aliud est q̄z id q̄d apprehendit intellectus de significatione alicuius nominis. Sed id q̄d apprehendimus de significatione alicuius noīs habentis diffinitionem est ipsa diffinitio: ergo cuius noīs habentis diffinitionem est ipsa diffinitio: ergo ⁊c. In his aūt que nō habent diffinitionē sicut sunt. 10. p̄dicamēta rō quā significat nomē nō est diffinitio dicēs q̄d erat esse: sed est id q̄d q̄d qualitas hēt q̄ sit qualitas.

Ad primum aūt p̄z solutio ex dictis in principio corporis articuli: sed ꝓ ampliori cōfirmatione dictoꝝ: sciēdū sicut dicit Doc. S. in primo sententiaꝝ di. 2^a. q. prima ar°. 3°. in corpore q̄ rō nihil aliud est q̄z id q̄d apprehendit intellectus de significatione alicuius noīs. Et hoc in hijs que habēt diffinitio nē est ipa rei diffinitio: ſm q̄ pbus dicit in 4.° methaphysice rō quā significat nomē est diffinitio. Sed quedā dicūtur habere rōnē ⁊ sicut dictū est quia nō diffiniuntur: sicut quantitas qualitas ⁊ huiusmodi: que non diffiniūtur: quia sunt genera generalissima ⁊ tñ rō qualitatis ē illud q̄d significatur noīe qualitatis. Et hec est rō ꝓ quā qualitas hz q̄ sit qualitas. Uñ nō refert vtrū illa que dicūtur habere rōnē hēant diffinitionē aut nō. Et sic p̄z q̄ ratio sapie que de deo dicit est id q̄d cōcipitur de significatione huiusmodi nominis: q̄uis ipsa sapia diuina diffiniri nō possit. hec ille. ¶ Ad 2^m dicēdū q̄ rō pōt capi dupliciter. Uno mō. s. intentionaliter pro noīe secunde intentionis. Et sic nō est res significata p nomen. Sed ipsa conceptio significat ī media te p nomen. Alio mō accipit ratio prime intentionaliter. s. pro eo q̄d est rō ⁊ sic dicit res significata p nomē sicut genus potest accipi dupliciter. Uno mō pro termino secūde intentionis. Et sic non est genus hois: ga non p̄dicatur de hoīe. Alio mō accipitur prime intentionaliter. Et sic genus hois p̄dicatur de hoīe id est id q̄d est genus hois. s. aial p̄dicatur de hoīe in qd: hoc innuit Doc. S. in primo sententiaꝝ vbi ī mediate supra vbi subiungit. Nec tamē hoc nomē rō significat ipsaz cōceptionē: ga hoc significat p nomē sapie vel p aliud nomē rei: sed significat intentionē huius conceptionis: sicut ⁊ hoc nomen diffinitio ⁊ alia noīa secunde ipositionis. Hec ille. Manifestū est. n. q̄ hoc nomē diffinitio nō significat essentiā hois. s. aial rōnale: quia illā significat hoc nomē hō. Nihilominus tātū diffinitio. i. hoc quod est diffinitio hois est aial rōnale: simlr hoc nomē rō nō significat ipsaz ꝓceptionē siue essentiā rei cū sit nomē secūde intentionis sicut diffinitio: rō tamē. i. id q̄d est ratio rei est eius conceptio que representant essentiam rei ad extra: vnde ꝓsiderandū est q̄ duplex est significatū noīs etiā principale. Illā quoddā est primariū ⁊ est cōceptio. Aliud est secūdariū ⁊ est res ad extra. Uñ noīa primo significant conceptus anime: mediātibus quibus representant res ad extra: vt patet primo perihermenias. Lectio. 1.
¶ Ad alias rationes omnes patet solutio ex dictis.
¶ Ubi supra in phylosopho. Sunt aūt ⁊ alie plures ⁊c.

a **Quintum** sic ꝓcedit. Uidet q̄ rō quam nomē significat: non sit idē q̄ intentio seu cōceptio. Illaz sicut dictū est ſm Doc. S. in primo sententiarū di. 33. q. 1. ar°. primo: in omnibus intentionibus hoc cōiter verū est q̄ intentiones ipse non sunt in rebus: sed ī aia tātū: si ergo rō siue diffinitio esset idē q̄d ꝓceptio vel intentio sequeret q̄ rō rei solū esset in intellectu: ⁊ nō in re q̄d est absurdū: quia alias diffinitio non verificaretur de diffinito cū dici de ꝓsupponat esse in. ¶ ꝑ 2°. Conceptio nō p̄dicatur de re: vnde hec est falsa: homo est conceptio intellectus: ratio tamen p̄dicatur de re. Illā hec est vera. homo est animal rationale: que est ratio siue diffinitio hominis. igit ⁊c. ¶ ꝑ 3°. Quedaz est ratio subesse intentio siue conceptio cum sit accidens: non est ratio subē. ergo saltē rō subē nō est idē q̄d ītētio siue cōceptio. ¶ ꝑ 4°. Intentio siue cōceptio est silitudo rei ad extra: ⁊ per ꝓns est spēs intelligibilis cum spēs sit similitudo rei: sed ratio quā nomē significat nō est spēs intelligibilis vt ꝓbat Doc. S. in de po^a. q. 6^a. ar°. 1°. in corpore igitur idem q̄d prius. ¶ Sed contra est Doc. S. in diuersis locus ⁊ p̄serti in de po^a. q. 7. ar. 5°. vbi sic ait. Si aūt ītelligibilis spēs nostri intellectus diuinā essentiā adequaret in assimilando ipsam comprehenderet. Et ipsa conceptio intellectus esset perfecta dei ratio: sicut aial gressibile bipes est perfecta ratio hominis. Hec ille. Ex quo patet q̄ ratio est ipsa conceptio.

Respondeo dicendum q̄ sicut dicit Doc. S. Ratio nominis prime intentionaliter accepta. s. pro eo quod est ratio rei est ipsa intentio seu conceptio intellectus. quod sic patet. primo secundum dicta eius in de potentia. q. 7^a. articulo sexto in corpore: vbi sic ait. Sicut est quedā conceptio intellectus vel ratio cui respondet res ipsas que est extra aiam ita est quedā conceptio vel ratio: cui respondet res intellecta: sicut rōni hois: vel conceptui hois respondet res extra aiam. Ratiōi vero vel conceptui generis aut spēi re-

Lectō. 1.

spondet solū res intellecta. Hec ille: vnde pz q̄ pro eodē hz rōnē ⁊ cōceptionē siue intentionē. Itē contra gen. libro primo. c°. 53. dicit vlterius aūt considerandū est q̄ intellectus p spēm rei formatus intelligendo format in seipo quādam intentiōem rei intellecte: que ē rō ipsius quam significat diffinitio. Hec ille: vnde pz q̄ p eodem habet rōnem: ⁊ ipsam intentionē. C̄ 2°. Idē pz primo sñay di. 2. q. 1. ar. 3. Ubi sic ait. Unde sciēdum q̄ conceptio ipa intellect⁹ triplr se hz ad rem q̄ est extra aiam: sicut hoc qđ ꝯcipit de hoc noīe hō ⁊c̄. sicut superi⁹ dctm est. Ibi āt loquit de rōnibus noīum: vt ad longū pz in illo articlo. ergo rō idē ē q̄ conceptio: si prime intentionalit sumat. pz āt rōne. Nam rō vt supradictum ē ppie dī id qđ apprehendit intellectus de significatō alicui⁹ nois est ipm significatū īmediatum. Et significatū primū nois est cōceptio siue ꝯceptus. Ut pz p° peri ber. ergo ratio ppie est conceptio siue intētio. C Aduertendū ē tn q̄ sicut duplex ē noīe. s. pme intentionis siue prie impōnis ⁊ secūde intētionis siue scde impōnis: sicut genus ⁊ spēs ⁊c̄. Ita duplex est intētio. nam quedā est pmaria que significat per nomen intentiōis prime: qūe. s. hz immediate fundamentum in re sicut conceptio quā significat hoc nomen homo hz īmediate fundamētū in re extra aiam. Alia ē secundaria que significatur noīe scde intentionis que. s. non habz īmediatū fundamentū in re: loquimur āt hic ppie d rōne que dicitur ꝯceptio pmaria. Licet ēt conceptio secundaria dicat rō secūdaria siue intentio. Scda ē aūt prima intentio siue prima ꝯceptio pmarius cōceptus quā habemus de re. scda vero intētio est scdarius cōceptus: quez hēm⁹ de re. Ex hoc enīz q̄ primo concipio nām hois: p reflexionē opationis. Intellect⁹ supra seipsum concipio ipam nām eē in plurib⁹ differentibus numero. Et iō sibi attribuit nomē scde intentiōis. s. spēs ex quo pz q̄ hō nō est prima intētio: sed ē terminus significās īmediate primā intentiōem. Silr spēs nō est scda intentio: sed est terminus significās scdam cōceptiōem siue intētionē. vt pz in logicalibus ⁊ q̄ hoc magis ad logicos pertinet: q̄s ad phm. iō pro nūc relinquēdū est.

Ad primum dōm q̄ doc. S. loquitur ibidem de scdis intentionib⁹ rō aūt que attribuit rei ad extra. Non est secunda intentio: sed prima: vt supradctm ē. Unde argumētū nullum: qualiter aūt intentio prima siue scda sit in intellectu ⁊ in re patebit in sequētib⁹. C Ad scdm dōm. q̄ si conceptio accipiatur scde intentionalr: sic ⁊ rō: sic non predicatur d re nec ēt ipsa rō. Si vero accipiatur prie intentionaliter: hoc est duplr: vel in abstracto: ⁊ sic ēt non predicat de re. hō enīz non ipsa ꝯceptio vel in concreto: ⁊ sic bene predicatur. quia homo est id quod ꝯcipitur. s. aīal rōnale. ⁊ ē id quod ē rō. C Ad tertiū dōm: q̄ hz ipsa conceptio sit accidens: tn sicut ē quedam rō substātie: ita ē quedā ꝯceptio subē: nō q̄ ipsa conceptio sit suba: sed q: primum significatum conceptiōis. s. res qđ extra ē suba. C Ad vltimuz dōm q̄ duplex ē silitudo rei ad extra: quedā ē informās. Et talis est spēs intelligibilis. Alia est formata per operationē intellectus informati per spēm intelligibilē. Et talis similitudo bene est ꝯceptio que differt a specie intelligibili quia spēs intelligibilis ē principium intellect⁹: ipa conceptio est magis finis siue terminus: vt infra patebit ī sequenti articulo.

C Ubi supra in pho. Hec sic contingit hoīem ⁊c̄.

a **B sextum** sic pceditur. Uidetur q̄ rō quā significat nomen non sit ipm verbum cordis. Nam verbum ē per opatiōem intellectus formatum ⁊ impressum. Ut pz per doc. S. in de veritatis. q. 4. articulo primo. Sed ipsa conceptio non est formata ab opatione intellectus: sed ē ipamet intellectio. ꝯceptio aūt ⁊ intellectio vidēt idē significat. ergo ꝯceptio non est idē qđ vbū C̄. 2°. Uerbum hz esse in perfecta intellectione rei in actu. Sed conceptio non respicit semper perfectam intellectionem. dum enim aliquis cogitat: concipit aliquid: ⁊ tamen non format adhuc verbum. igitur idem qđ p°. C̄ 3°. Conceptio enim ab alio oritur: ⁊ aliud repraesentat. oritur enī ab intellectu per suum actum: ⁊ representat: illud. s. rem ad extra. Unde alterius est propago ⁊ similitudo: qđ tudo: sed verbum eiusdē est propago. ⁊ similitudo: qđ .s. intellectus intelligit se ipsum: oritur ab intellectu ⁊ representat ipsum intellectū: vt dicit doct. S. Inde potētia q. 8. ar° primo. igitur ⁊c̄. C̄ 4°. Uerbum non est extrinsecum ab ipso intelligere intellectus: cum ipse intellectus compleri non possit sine verbo: vt dicit doc. S. vbi supra. sed conceptio est quoddam extrinsecū ab ipsa operatione intellectus cum realiter ab eo distinguatur: vt ibi dem probat. igitur ⁊c̄. C̄ 5° verbum dicit quasi verberans aerem: sed conceptio non dī sm illā rōnem. igitur non sūt omnino idem. C̄ 6°. Uerbuz ē qđ significat agere aut patialias ipsum verbum non ēt conceptio quod ē contra predicta. igitur ⁊c̄. C̄ 7°. Uerbum est formale predicatum ppōnis vt pz primo peribier. Sz Ita. conceptio non est predicatum principale in ozone. Cum sit nomen. igitur ⁊c̄. C Sed contra est doc. S. in pluribus locis presertim contra gentil libro primo cap. 53. vbi sic dicit. Hec autem intentio intellecta cum sit quasi terminus intelligibilis operationis: ē aliud ab ipsa spē intelligibili: que facit intellectum in actu: quā opz considerari: vt intelligibilis operationis principiū: hz vtrunqz sit rei ad extra: similitudo. hec ille. sed terminus intelligibilis operationis dicitur ipsum verbū vt statim patebit. igit ⁊c̄. C̄ 2°. Rō est idem q̄ conceptio: sed conceptus dicit verbum vt pz per doc. S. in quodlibetis quoli. 5. q. 2. ar° primo ad vltimum vbi sic dicit: q̄ cum verbuz sit conceptus mentis: nihil qđ contradictionem implicat vbuz dici pōt: quia non cadit in conceptu mentis. Ut probat. 4° metapbice. Hec ille idē dicit in de potentia. q. 1. ar. 3. C̄ 3°. Doc. S. in quodlibetis quodlibeto. 4°. q. 4ª. ar°. 10. in corpore: sic ait verbum intellectus nostri nihil aliud est quē quedam conceptio actualis nostre noticie. Cum enim id quod scimus actu considerando cōcipim⁹. Hoc verbum nostri intellectus est: ⁊ hoc est qđ verbo exteriori significam⁹. Hec ille relinquit. ergo q̄ ꝯceptio sit idem qđ verbum. Cum ergo ratio sit idē qđ cōceptio sequitur q̄ ratio sit idem quod verbum.

Respondeo dōm q̄ conceptio siue intētio. rō ⁊ verbum idem sunt scdm rem: hz differant sm rōnem. C Pro cuius declaratiōe sciēdū ē p° sm doc. S. ī de potentia. q. 8. ar° primo ī corpore: q̄ intellectus nr̄ intelligendo ad quatuo: pōt hēre. Ordinē. s. ad rem que intelligitur ad spēm intelligibilez qua fit intellectus in actu: ⁊ ad suum intelligere: ⁊ ad cōceptionem intellectus: que quidem conceptio a trib⁹ predictis differt a re quidem intellecta: quia res intellecta ē interdum extra intellectum. Conceptio aūt intellectus non est nisi in intellectu: ⁊ iterum conceptio intellectus ordinatur ad rem sicut ad finem. Propter hoc enim intellectus conceptionem in se format: vt rem intellectam cognoscat. Differt aūt a spē intelligibili. Nam spēs intelligibilis qua fit intellectus ī actu: consideratur vt principium actionis intellectus cum omne agens agat sm q̄ ē i actu: actu autem fit per aliquam formam quā opz ee actionis pncipium. Differt autem ab actione intellectus: quia dicta consideratur vt terminus actionis: ⁊ quasi quoddā p ipsam constitutū. Intellectus enim sua auctoritate format rei diffōnem vel ēt ppōnem affirmatiuam vel negatiuā. Hec aūt ꝯceptio ī nobis ppie dī verbū. hec ille. qđ pbat p hoc qđ subdit. Nam verbuz ē ppie id in nobis quod verbo exteriori significat. nam vox exterio: neqz significat ipsum intellectū: neqz spēm intelligibilē. neque actū intellectus. sed intellectus ꝯceptionē qua mediante fertur ad rem. hec ibidē. Sic ergo sm doc. S. conceptio ppie in nobis est verbū. Cū igitur rō ⁊ intētio sint idez qđ cōceptio: vt pbatū ē in alio articulo: relinquit q̄ oīa illa sint idē qđ verbū sm rem: differunt tn sm diuersos modos significandi: vt manifestū ē considerantib⁹. C Sz dicat

ñ dicatur ꝙ doc. S. ꝛ̄ñ dicit in ꝓlio sñiaꝝ di. 27. q. 2ª ar ti. 2º. In corꝑe vbi dicit ꝙ cõceptio intellect⁹ vl' ẽ ope/ ratio que est ītelligere: vel ẽ spẽs ipsa ītellecta. Unde sic ait. Si querat̃ quid sit illud verbum dcm̃ quo aligs sibi loquit̃: nõ inuenitur ee nisi ꝯceptio intellectus. Cõceptio aũt intellectus ẽ vl' operatio ipsa que est ītelligere: vl' spe cies que ẽ similitudo rei intellecte. Idẽ videtur dicere ī quolibetis. 5º. ar. 2º. Ubi dicit ꝙ verbum põt dici spe/ cies vel forma ītelligilis. Cum ergo conceptio nõ sit ver bum: Et qr rõ ẽ idẽ quod cõceptio: sequit̃ ꝙ rõ nõ sit idẽ qõ verbuꝫ. Ad hoc respõdet doc. S. ibidẽ ꝙ quãuis verbum possit dici for ma vel spẽs ītelligibilis nõ qdẽ informãs de qua ꝓce/ dit obiectio: sed sicut per intellectum ꝓstitutã: ꝓout for/ ma artif. quã intellectus adinuenit dicit̃ quedam spẽs ī telligibilis. Unde ibidem sic ait ꝙ fm Aug. 15. de trini tate verbum cordis ĩportat quoddam ꝓcedẽs a mẽte siue ab intellectu aliqd inquãtum ẽ cõstitutũ per operationeꝫ intellectus: ẽ autẽ duplex operatio ītellectus fm pĥm in 3º de anima. vna quidẽ que vocatur indiuisibilium intel ligentia: per quã intellect⁹ formatꝫ in seipso diffõnem vel cõceptum alicuius ĩcomplexi. Alia ẽ opatio intellect⁹ cõ/ ponẽtis ꝛ diuidentis: fm quã formatꝫ enunciatiõem. Et vtrunqꝫ istoꝝ per operatiõem intellectus ꝓstitutoꝝ vo catur verbũ cordis quoꝝ primum significatur per termi num simplicẽ fm vero ꝙ oĩonem. Manifestum est aũt ꝙ oĩs operatio ītellectus ꝓcedit ab eo fm ꝙ ẽ factus in actu per spẽm intelligibilem: qr nihil opatur nisi fm ꝙ ẽ in actu. vnde necesse ẽ ꝙ spẽs intelligibilis q̃ ẽ ꝓncipium opationis differat a verbo cordis quod ꝙ opationẽ intel lectus formatur: quãuis ipm verbum possit dici forma: vel spẽs intelligilis: sed sicut per ītellectum cõstituta: ꝓ ut forma artis quã adĩuĉit intellectus. dicitur quedã ipe cies intelligibilis. hec ille. Que coincidunt cuꝫ predictis quo ad partẽ. Ex qbus pꝫ conco:dãti ɔ dictoꝝ a doc. S. Si diligẽter dcã eius consideret̃ur. ¶ Et si vlterius di/ catur verbum est id qõ ẽ per se intellectum: vt dicit doc. S. in de potẽtia. q. 9. ar. 5. in corꝑe. Sed id qõ ẽ per se intellectum ẽ res ad extra. Res enĩ ad extra dicitur id qõ intelligit̃. igitur si vbum ẽ res ad extra vt ꝓbatum ẽ: relinqtur ꝙ conceptio non sit idẽ quod verbum ꝛ percõ sequẽs neqꝫ rõ. ¶ Dicẽdum ꝙ res ad extra non ẽ id qõ per se est intellectum. cum qñqꝫ sit intellecta in potentia tñ: sed id quod ẽ per se intellectũ est id qõ intellect⁹ for/ mat per suam opationẽ. vnde ibidẽ dicit que coincidunt cum his que dcã sunt vbi ait de rõne ei⁹ quod ẽ intelli/ gere ẽ ꝙ sit itelligens ꝛ intellectum. id aũt quod ẽ per se in lellectum nõ ẽ res illa cuius noticia ꝙ intellectũ hẽt: cuꝫ illa qñqꝫ sit ītellecta in potẽtia tñ: ꝛ sit extra intelligentẽ. Sicut cum hõ intelligit res mãles: vt lapidẽ vel aĩal aut aliquid hmõi cum tñ oporteat ꝙ intellectum sit intelligẽ te ꝛ vnum cũ ipso. Neqꝫ ẽt intellectum per se ẽ similitu do rei intellecte ꝙ quã informatur intellectus ad intelligẽ/ dum. Intellectus enĩ non põt intelligere nisi fꝫ ꝙ sit actu in potẽtia: sed fm ꝙ fit ꝙ aliã formã. Hec igit̃ silitudo p hanc similitudinẽ sicut nihil aliud põt opari fm ꝙ est se hꝫ ī intelligẽdo sicut ītelligẽdi ꝓnci[m] vt calo: ẽ ꝓncipiũ calefactionis nõ sicut intelligendi terminus. hoc ergo est primo ꝛ per se intellectũ: quod intellectus in seipso con/ cipit de re ītellecta: siue id sit diffõ: siue aliqua enunciatio fm ꝙ ponũtur due opationes intellectus in 3º de anima Hoc aũt sic ab intellectu ꝯceptũ dr̃ verbum mentis. Hoc enim est qõ significat̃ ꝙ vocẽ nõ enim vox exterior signi ficat ipm ītellectũ: aut formã ipsius ītelligibilẽ: aut ipm intelligere. sed cõceptum intellect⁹ quo mediante signifi cat rẽ: vt cum dico homo vl' hõ ẽ aĩal. Et q̃tũ ad h ñ dif fert vtꝝ ītells itelligat se vl' itelligat aliõ a se fiĉ. n. ñ ītelli git aliõa se format ꝯceptũ illi⁹ rei qõ voce signifiat̃ ita cũ itelligit se ipꝫ format cõceptũ sui qõ ẽt voce põt exprĩere. hec ille. Ex quibus pꝫ ẽt ꝙ fm doc. S. opꝫ dicere ꝙ cõ ceptio sine ꝙ se ꝯceptum aut intellectum sit idẽ qõ vbũ. ¶ Sed ꝓ declaratione vbi aduertendum est scõo fm doc. S. inde veritate: q. 4ª ar. 1. In corꝑe ꝙ sicut in ar tifice tria consideramus. s. finem artificij ꝛ exemplar ipsi us ꝛ ipsum artificiũ iã ꝓductum. ita ẽt in loquẽte triplex verbũ reꝑitur. s. id qõ per intellectum cõcipit̃ ad quod significãdũ vbum exterius ꝓfertur: ꝛ hoc est vbuꝫ cor/ dis voce ꝓlatũ. Item exemplar exterioris verbi: ꝛ h dicit̃ vbũ intellect⁹ quod habꝫ imaginatiõem vocis. Et vbum exterius expressum qõ dicit̃ vbum. ꝛ sicut in ar/ tifice ꝓcedit intentio finis ꝛ deinde sequitur excogitatio forme artificiati ꝛ vltimo artificiatũ in esse ꝓducit̃. ita vbum cordis in loquente est ꝓius vbo qõ habꝫ imagi/ natiõem vocis. Et postremũ est vbum vocis. Hec ille quod intelligendũ ẽ de ꝓioritate nature: qr vt ipse ibidẽ in capite articuli ꝓbat. qr cum vbũ exterius sit nobis magis notũ: qr est sensibile: quã vbum interius �fꝫ nois imponem ꝑ ꝓius vocale vbum dicit̃ verbum: q̃ vbuꝫ interius: quãuis vbum interius sit nãliter ꝓius. ¶ Ad uertendũ est vlteri⁹ 3º ꝙ necessitas ponendi in nob tri/ plex vbum. s. mentis vocis. ꝛ qõ hꝫ imaginationem vo cis fm doc. S. in ꝓio sñiaꝝ di. 27. q. 2ª ar. ꝓimo in cor/ ꝑore. Et ista ꝙ cum locutio nra sit quedã corꝑalis opera tio. Opꝫ ꝙ ad ipsam concurrant oĩa que ad oẽm motuꝫ corꝑoralem exiguntur. opꝫ ãt adhoc ꝙ sit motus cor poralis hois vt hois q. s. ẽ ꝑdeliberationem: ꝓio ꝙ ꝓcedat deliberatio ꝛ iudicium in parte intellectiua. Sed qr intellect⁹ est vñum. opationes vero singularium. Ut dr̃ in tertio de aĩa. ideo scõo opꝫ esse quãdã virtutẽ ꝑticu Lectio. 16. larẽ que apꝓhendat ꝑticularem intentionẽ rei circa quaꝫ ẽ opatio. Et 3º opꝫ ꝙ sequatur motꝰ in corꝑe ꝑ vtutes motiuas affixas neruis: vt quasi videat̃ ee quidã sillogis mus cuius in parte intellectiua hẽatur maior: ꝛ in pte sensitiua minor ꝑticularis: deinde sequat̃ quasi ꝓclo ope rationis ꝑticularis ꝑ vtutem motiuã impatam. Ipsa. n. opatio se hꝫ in opabilibus: sicut ꝓclo in speculatiuis: vt pꝫ 7º ethicoꝝ. Si ergo accipiat̃ locutio fm ꝙ est in par/ Lec. 3ª te intellectiua tñ sic est verbũ cordis qõ ẽt ab aliꝫ dicit̃ verbum rei qõ est ĩmediata silitudo ipsius rei ꝛ a dama sceno dicit̃ ꝙ est nãlis intellect⁹ mot⁹ velut lux ei⁹ ꝛ splẽ dor ꝛ ab augustio dr̃ vbũ aĩe est inq̃tum fm aũt ꝙ est ī imaginatione: qñ. s. quis imaginatur voces qb⁹ intellus ꝯceptũ verbũ ꝑferre valeat: sic est vbũ ꝙ hꝫ imagina/ tionem vocis: qõ ab aliꝫ dicit̃ vbum spẽi vocis ꝛ a da masceno dr̃ vbũ in corde cogitatũ: ꝛ ab augustino dicit̃ vbum cum syllabis cogitatum fm aũt ꝙ iam est in cor ꝑore actiõe per motũ lingue ꝛ alioꝝ corꝑoralium instru mentorum: dr̃ vbum vocis ꝛ a damasceno vbum ꝙ est angls. i. nuncius. intellectus ꝛ ab augustino verbũ cum syllabis enunciatum: hec ille formaliꝫ. ¶ Aduertendum est insup 4º fm doct. S. in de veritate vbi supra ar. 2º ī corꝑore ꝙ verbum intellect⁹ duo hꝫ in nobis de sua rõe. s. ꝙ est intellectũ ꝑ se: ꝛ ꝙ est ab alio expressuꝫ. dicit. n. ibidem ꝙ verbũ intellectus nr̃i qõ est ipsum intellectũ qõ dicit̃ ꝯceptio intells sine sit ꝯceptio signabilis per vocẽ ĩcom plexã vt accidit quãdo intellectus formatꝫ quiditatẽ rerũ siue ꝑ vocem ꝓplexã qõ accidit qñ intellectus cõponit ꝛ diuidit. Oẽ aũt intellectũ in nobis ẽ aliquid realiꝫ progre diens ab altero vl' sicut ꝓgrediũt̃ a principijs concepti ones conclusionis: vel sicut conceptiones quiditatis rerũ posterioꝝ a qditatibus ꝑozum: vel saltem sicut cõceptio actualis ꝓgredit̃ ab actuali cognitione: ꝛ hoc videt̃ ve rum ee de oĩ qõ a nobis intelligit̃: sine ꝑ eẽntiam ītel ligat̃ sine ꝑ silitudinem. Ipsa enĩ conceptio ẽ effect⁹ act⁹ intelligendi: vnde ẽt qñ mẽs intelligit seipsam eius con ceptio nõ ẽ ipsa mẽs: sed aliqd expressũ a noticia mentis. Ita ergo verbũ intellus in nobis duo hꝫ de sua rõne. s. ꝙ est intellũ: ꝛ qõ ẽ ab alio expressum: hec ille ex qbus ẽt pꝫ formaliꝫ qõ conceptio ꝓprie vbum dr̃.

Ad primum ergo dõm. ꝙ cõceptio potest dici dupliꝫ. vno mõ actiue: vt descẽdit ab illo verbo cõcipio. Et sic cõceptio vocat̃ ope ratio ipsius intellect⁹. Alio mõ accipitur passiue ꝓ eo

.s.qđ cõcipitur. Et hoc mõ id qđ p se cõcipitur dī ipsuz verbũ: ⁊ nõ opatio ipsi⁹ intellis: nisi accipiẽdo opationez p opato. ¶Ad 2ᵐ dõm qp ꝓceptio sicut ⁊ vbũ cõsistit i perfecta intellectiõe ipsi⁹ intellis inq̃tum actu ẽ id quod p se intelligit. qñ ãt aliqd ipfecte suscipit in ītellectu: magis intellis dī ipm ꝓsiderare q̃ concipere. ¶Et si dicatur verbũ ẽ id quod p se ẽ ītellectu vt dcñ ẽ. Sed cõceptio ẽ id quo aliqd itelligit: vt dicit doct. S. in de vitate vbi supra: ¶Sed dõm ẽ fm doc. S. ibidẽ ad 3ᵐ: qp conceptio intellect⁹ ẽ media inter intellectũ ⁊ rẽ intellectã: qz ea mediãte opatio intellectus ptingit ad rẽ. Et ideo conceptio intellectus nõ solũ ẽ id quod intellectũ ẽ: sed ẽt id quo res itelligit: ꝛz possit dici res ipsa ⁊ conceptio intellectus hec ille. Et silr dõm ẽ de verbo. vñ dicit doc. S. in quolibetis quolibeto 5°. q. 5. ar. 2° ad primũ: qp intellectus intelligit aliquo duplr. vno mõ formalr. Et sic intelligit spẽ intelligibili qua fit ī actu. Alio mõ sicut instrõ quo vtitur ad aliqd intelligẽdũ. Et hoc mõ verbo intelligit quia format vbũ vt intelligat rem. Hec ille. ¶Ad 3ᵐ dõm: qp qñ intellectus intelligit aliquid aliud a se: tũc sicut verbum alteri⁹ est ꝓpago ⁊ alterius similitudo: silr ⁊ conceptio: quãdo aũt intelligit intellect⁹ seipm: tunc vbuz silr ⁊ conceptio eiusdem ẽ similitudo ⁊ ꝓpago: vt dicit doc. S. inde potẽtia. q. 8. ar. primo. In corpore. ¶Ad q̃rtuz dõm qp sicut vbũ nõ dī extrinsecũ ab ipsa opatione intellectus quãus tñ differat ab ea: ita nec ꝓceptio. Et ꝛz nullum distinctũ sit eẽntiale alicui⁹ ptinet tñ ad distinctionez specificã ⁊ entitate in his que capiũt spẽm ab obiectis vl a terminis sicut actio. Qz igitur actio intellectus completur ⁊ terminaf in ipsa cõceptiõe ⁊ in ipso verbo. ideo dī ibidẽ qp verbũ non ẽ extrinsecum ab opatione intellectus sicut nec terminus motus a motu. ¶Ad qntũ dicẽduz qp ꝛz fm impõnẽ nois exparte iponẽtis. hoc nomẽ vbũ ipositũ fit a vberatiõe vel ab actu: nõ tñ ex parte rei imposite. vñ nõ opz qp illud significet: sed illud loco cui⁹ ipone/baf id expte iponẽtis: vt in de vitate. vbi supra doct. S. dicit ⁊ ī prio sñaz di. 37. q. 2. ar. 1. Et si dicaf vbũ ex pte rei ipposite ẽ noticia mẽtis: ꝛz noticia mentis ẽ habitus vl act⁹ ipa vo ꝓceptio nec ẽ hit⁹ nec act⁹ sicut dcñ ẽ. igit nõ sunt idẽ. ¶Ad hoc rñdit doc. S. ī prīa pte. q. 84. ar. prio ad 2ᵐ. vbi sic dicit. Cũ dicit qp vbuz ẽ noticia nõ accipit prio actu itellect⁹ cognoscẽtis vel p aliquo ei⁹ habitu: ꝛz p eo qđ itellect⁹ ꝺcipit cognoscẽdo. ℔ ille: vñ cõceptio erit vbum ¶Ad sextũ dõm qp vbũ põt accipi dupliꝛ. vno mõ grãmaticalr: vt ẽ ps ozonis distincta ab alijs. ⁊ sic ꝓceptio nõ sp ẽ vbũ. Alio mõ accipit p eo qđ itellecto ꝺcipit cognoscẽdo ⁊ exprimit. ⁊ sic accipit ℔ vbũ. Et si dicat id ẽ vbũ qđ vbo efficit sic cũ dī: ℔ ẽ vbũ regis: ⁊ tñ concepti o nõ ẽ hmõi. gº ⁊c. ¶Ad hº dõm qp sicut ipzopẽ id vbũ dicitur: ita dī ⁊ ꝓceptio: vñ aduertẽdũ ẽ fm doc. S. in prīa pte vbi supra qp vbũ dupliꝛ accipit vno modo ꝓpe. alio mõ figuratiue accipit aũt figurat ine qñ dī vbũ id quod vbo ꝓplet vel efficit sicut deñ ẽ supra vbũ mentis vbũ imaginis ⁊ verbũ vocis. hec ille ꝛz nõ formaliter. ¶Ad vltimum pz solutio ex dictis.

¶Ubi supra in doc. S. ⁊ pbo.

a **D septimũ** sic ꝓceditur. vī qp rõ quã nomẽ significat ñ sit ī re extra aiam. Mã rõ idẽ ẽ qp ꝓceptio: sicut supra dcñ ẽ: ꝛz ꝓceptio ẽ in aia subiectiue cuz sit acceñs formatũ p opatiõez imanẽtẽ ab intellectũ. gº non ẽ in re extra aiam. Et sic nõ dz attribui re ad extra. ¶Sz dicebat qp illa rõ sine ꝓceptio attribuit rei: qz fundamentaliter est in re fm quãdã corrñdentiã. ¶Cõtra si hoc sufficeret vt rõ attribueret ei ꝺz qp ꝛz fũdamẽtũ in re: seqret ẽt qp cõceptio scđa sine ītẽtiõe scđe attribueret rei ad extra cũ hẽant fũdamẽtũ ī re qđ ẽ ꝺz supra: adcã. igit ⁊c. ¶D. 2° passiões aie sũt ī aia: vt pz 3° ethycoz: ꝛz rões noium sũt passiones aie: vt pz ꝑ° piher. gº sũt in ania ⁊ cũ idem acceñs numero nõ possit eẽ ī diuersis seqt qp nõ sunt in re extra aiaz. ¶D. 3° si rões eẽnt ī re extra aiam: seqret qp seclusa q̃cũqz opatiõe ītellis ẽt remaneret ꝛz rõ cum sit cõ

Lectio .I.

ceptio formata ab intellectũ p suã opatiõez actualẽ nõ põt eẽ in re seclusa opatiõe ītellis. igr ⁊c. ¶D. 4°. Si rões eẽnt ī reb⁹ fm correspõdẽtiã vt doc. S. innuit inde po³. q. prīa ar. ꝑ°: ⁊ in prī..o sñaz di. 2ª ar. 2°. ⁊ in alijs locis qs plurib⁹: seqret qp nõ eẽt dīa rez creataz ⁊ rõnũ que attribuunt deo q̃tũ ad hoc. s. q̃ntũ ad corrñdẽtiã: sed hoc ẽ falsum qz rões q̃ attribuũt deo nõ repñtant pfecte ips deũ ꝛz rões q̃ attribuunt reb⁹ creatis repñtant perfecte rẽ creatam. pz tñ ꝓña: qz rões attribuunt deo pp hoc qp aliqd ẽ ī deo qđ corrñdet oīb⁹ pfectiõib⁹ attributalib⁹. vt pz per doc. S. vbi supra igit rõ nõ dz attribui rei ad extra. ¶Sz ꝺ ẽ doc. S. ī primo sñaz di. 2. q. 1. ar. 3. vbi sic ait. Uñ pz qp rõ dī ẽ in re q̃tum significatuz nois cui accidit eẽ rõnem est in re: ⁊ hoc cõtingit ꝓpe qñ ꝺceptio intellectus est silitudo rei. hec ille. Idez ibidẽ dicit qp rõ dī ẽ in re inq̃tum in re extra aiam est aliqd qp rñdet cõceptui aie sicut signatũ signo.

Respondeo dõm qp rõ põt dupliꝛ accipi sicut supradcm est. Uno modo scđe intẽtionaliꝛ ⁊ sic mãifestũ est qp est in aia: qz scđe intẽtiones nõ attribuũt rei ad extra. Ut sic nisi fm qp hñt ẽ in intellectu. alio modo accipit prīe intentionaliter. ⁊ tunc ipam ẽ in aligb⁹ põt intelligi dupliꝛ. vno mõ formaliꝛ ⁊ subiectiue. Et sic est i intellectu: vt pbant rões aiã in contrariũ adducte. Alio mõ fundamẽtaliter ⁊ fm correndentiam. ⁊ sic est in re extra aiam fm qp pbat doct. S. in de potentia. q. 7. ar. 6. in corpore. Nam si nõ eẽt aliquid in re extra qđ correspondẽt pdictis conceptiõib⁹ siue rõnibus per viã silitudinis: nõ eẽnt ve ꝺceptões: sed vere cõcipimus de hoīe qp est aīal rõnale: ⁊ sic de alijs rebus. ergo predicte rões sunt in rebus ad extra fundamentaliter. ¶D. 2° quandocũqz intellectus per suã formam intelligibilem alicui rei assilaf: tũc id qđ concipit ⁊ enunciat fm illã spẽm intelligibilem verificatur de re illa cui⁹ spẽm suam similatur. Nã scia est assimilatio intellectus ad rem scitã. ītellect⁹ ãt noster informat⁹ spẽbus intelligibilibus assimilatur rei ad extra. ergo illa que intellectus illarum perfectionibus informatus de re cogitat vel enũciat sunt vere in re ad extra que hmõi speciebus correspondet. hec doc. S. supra inde potentia ar. 5. ico: pore. Idem tãgit. q. 1. ar. 1. ad 12ᵐ dicens qp diuersis rõnib⁹ correspõdet aliqd in re diuina. s. vnum ⁊ idez qz rẽ simplicissimã que deus est pp eius incõprehẽsibilitatem intellectus nr cogitur diuersis formis repñtare ⁊ ita ipse diuerse forme: quas de deo concipit intellectus sũt qdez in deo sicut in cã vitatis inq̃tum ipsa res que deꝰ ẽ repsentabilis ẽ p oẽs istas formas: sũt tñ in intellcũ nro sicut in subiectio. hec ille. Idem innuit doct. S. ī prīo sñaruz di. 2ª. q. 1. ar. 3. ad 4ᵐ. vbi sic ait qp rõ hois nõ dicit eẽ in hoīe q̃si res q̃dã in ipso: ꝛz est sicut ī subo i ītellectu: ⁊ est in hoīe sicut i eo qđ prestat fulcimẽtuz ipsius vitati. Hec ille. De diuersitate ãt rõnuz attribũtaliũ in diuinis ⁊ cã illi⁹ diuersitatib⁹ ptinet ad theologos. iõ p nũc relinq̃⁹.

Ad primum igr dõm qp cõceptio sicut ī aia sicut in subo: ꝛz sunt in re extra aiam sicut i fũdam̃to. ¶Ad 2ᵐ dõm: qp scđe intẽtiõis nõ fundaf sup re extra aiam fm pprium eẽ qđ hñt in aia: ideo non dicunt esse nec subine nec fundamentaliter i re extra aiam: sed in aia: quia prīum fundamẽtũ eaz est opatio ītellectus: ⁊ remotũ ẽ res ad extra ꝛz eẽ tñ qđ hz in ītellectu: vnde non ẽ simile. ¶Ad 3ᵐ dõm si cut ad prīm. ¶Ap 4ᵐ dõm cõsequẽtia qz ꝛz sunt in re extra animam fundamentaliter ⁊ fm correspondentiã sunt tamen in intellectu subiectiue ⁊ formaliter: ideo non remanẽt formaliter seclusa operatione intellectus. ¶Ad vltimum dicẽdum qp non est dīa inter rationes que attribuuntur deo q̃tum ad existentiam: quia oẽs sunt in aia vt in subo sicut dictũ est: sed est dīa in hoc: qp ille rationes que attribuuntur deo: non pfecte pñt repñtare diuinã cẽntiam. sed rões que attribuũt reb⁹ creatis saltem corpalibus pñt pfecte eas repñtare: sicut supra expositum est. ¶Ubi

¶ Vbi in pho. Nos aũt ad hanc qõnez rõ. et est lec. 12ª.

a **Boctauum** sic p:procedit. Videt qꝫ nihil sit determinate verũ in rebus: ꝛ hoc rationib⁹ antiquoꝝ phoꝝ. Nam qbusdã hoibus videt dulce: qõ alijs videt amaruz: ꝛ multa alia alia ꝓtraria iudicãt de sensibilib⁹ nobis. Jd.n.qõ videt sapidum asino: mali sapo tpib⁹ diuersimode iudicat de sensibilib⁹. quod.n. nũc si ꝑ bi videt dulce: postea videt sibi amaꝝ. Sed nõ põt assignari rõ certa per quã sit manifestuz que opinio istoꝝ sit vera: aut que sit falsa: qꝫ nõ magis vna videt vni qꝫ alteri altera ergo oportet qꝫ nihil sit determinate verum: vel si sic opz qꝫ qcqd apparet sit veruz. qõ postea improbabit. ¶ Ď 2º. Cognitionẽ.n. rerũ accipim⁹ per sensuz. Judicium autez sensus nõ est certuz: cuz nõ semp eodẽ modo iudicet. Unde nulla certitudo videt nobis esse de reb⁹: vt possim⁹ dicẽ qꝫ hec opinio est determinate vera: ꝛ alia falsa. Et sic nihil est veꝝ determinate. he due rõnes probant qꝫ qcqd appet sit verũ. ¶ Si dicat qꝫ põt dari aliq̃ regula per quã distinguí poterit inter ꝺrias opiniones q̃ earũ sit vera: vt videlicet dicam⁹ qꝫ illud iudiciũ est veꝝ de sensibilib⁹ qõ dant sani non qõ egrotantes. ꝛ de vitate hoc est veꝝ iudiciũ qõ dant sapientes ꝛ intelligẽtes: non aũt qõ dant stulti ꝛ insipiẽtes. ¶ Contra. Judiciũ.n. certum de veritate sumi nõ põt ex multitudine ꝛ paucitate vt sic dicat verũ quod multis videtur: ꝛ falsuz qõ videtur paucis. Cum qñqz id qõ est plurib⁹ opinabile nõ sit simplr verũ: sed sapiẽtia ꝛ stulticia siue sanitas ꝛ egritudo nõ vꝺ differre nisi ꝑz multitudinẽ ꝛ paucitatẽ. igit ꝛc. ¶ Ď 2º. Esse reruz sensibiliũ nõ est determinatũ: sed ad diuersa se hz. Nam in reb⁹ sensibilib⁹ multum est de nã indeterminati ꝛ infiniti: q: in eis est mã que q̃ntũ est de se nõ terminat ad vnũ: sed est in po⁹ ad multas formas. ergo nõ ingerũt sensibilib⁹ determinatã cognitionẽ: ꝛ p ons in reb⁹ nihil est determinate veꝝ: cuz nõ videanꝫ eẽ alia entia a sensibilib⁹. ¶ Ď 3º. Oia sensibilia videnꝫ esse in motu: sed de eo qõ mouet nihil veꝝ dicit inq̃ntũ mutatur: q: qõ mutat ab albedine in nigredinẽ nec est albũ negz nigrũ. ergo in reb⁹ nõ erit aliqd determinate veꝝ. ¶ Sed ꝓtra est phus in lra dicẽs. Nos aũt ad hanc qõnem dicem⁹: q: ꝓmutans qñ ꝓmutat hz q̃ndã in eis veram rõnez nõ estimari esse. Et qdez est dubitatissimum. abijciẽs.n. hz aliqd qõ abijcit: ꝛ ei⁹ qõ fit iam necesse aliquid esse oio: q: si corrũpit: existet aliqd cns. Et si fit ex quo fit ꝛ a quo gñat necesse est eẽ: ꝛ hoc nõ eẽ in infinituz.

Respondeo dõm qꝫ eraclitus ꝓpter predictas rõnes ex nã sensibiliũ sũgis quicquid apparet dicebat eẽ veꝝ: et finaliter ad tantã dementiaz puenit: qꝫ opinatus est qꝫ nõ oporteat aliquid verbo dicere: sed ad exprimendũ qõ volebat solũ monebat digituz. Et hoc ideo: q: credebat qꝫ veritas rei quaz volebat enũciare ꝓmus trãsiret qꝫ oio finiret: ꝑz breuiori spacio digitũ mouebat. Dixit.n. qꝫ nõ põt homo bis intrare in idem flumen: q: añqz intraret 2º: ꝓma aqua que erat fluminis iam defluxit. Ipse aũt existimauit qꝫ nec semel põt hõ intrare in idẽ flumẽ q: ante etiaz qz hõ semel intraret aqua fluminis defluit: ꝛ alia supuenit. Jta ẽt non solũ nõ põt homo bis loqui de eadẽ re anteqz dispositio mutet: sed ẽt nec semel. ¶ Sed ꝓtra hanc opinionẽ ponit phus vnã ꝺclusionẽ. ſ. qꝫ aliquid determinate est veꝝ in reb⁹ quã ꝓbat sex rõnib⁹. Quaꝝ ꝓma talis est. Quicquid estimaꝝnõ esse de eo qõ nõ est: verã opinionẽ habet ꝛ veram ꝺzonẽ ꝓferẽ. Si hoc enũciat: sed hoc qõ mutat duz mutat nõ est: nec id ad qõ mutat nec illud ex quo mutatur. ergo aliqd põt dici vere de eo qõ mutat. sic ergo data q: oia eẽnt in ꝓtinuo motu: adhuc eẽt aliqd determinate verũ in reb⁹. ¶ Ď 2º. Scda rõ in omni eo qõ gñatur est aliqd de termino ad quez: q: vt ꝓbat. 6º. phyſicoꝝ. qõ mutat dum mutat partiz est in termino a quo et partim est in termino ad quẽ. Similiter in eo qõ corrũpitur est aliqd de termino a quo: q: si nihil esset iam esset i corrupto esse ꝛ non in corrũpi. In oi ẽt gñone ꝛ corruptione oportet ponere aliqd ingenitũ ꝛ imobile ex parte materie ꝛ ex pte agẽtis. Cũ nõ sit ꝓcedere in infinitũ in causis mãlib⁹ neqz in agentib⁹. ergo de omni eo qõ mouetur põt aliqd vere enũciari. Et sic aliqd est determinate veꝝ in rebus. ¶ Ď 3º. Tertia rõ. dato ꝺm eos qꝫ motus ꝺm q̃ntitatez sit ꝓtinuus in rebus ꝛ qꝫ oia hoc motu semp insensibiliter moueanꝫ: nõ tñ est idem motus ꝺm q̃ntitatẽ ꝛ ꝺm q̃litatẽ et formã: vñ nõ oportet qꝫ pp hoc oia semp moueanꝫ: ꝛ ita poterit haberi de reb⁹ ꝺterminata cognitio cũ res magis cognoscanꝫ per suã spẽz qz ꝑ suã q̃ntitatem. ¶ Unde hic aduertẽdũ ẽ qꝫ ꝓdicti phi qui dicebãt oia sensibilia eẽ i cõtinuo motu: mouebanꝫ ad hoc dõm: ex his que augenꝫ. viderũt. n. qꝫ aliqd ꝑ vnũ annuz crescit ꝺm modicã q̃ntitatez: ꝛ crediderũt qꝫ mot⁹ augumẽti eẽt ꝓtinu⁹: ita qꝫ q̃ntitas ꝺm quã attenditꝫ augumẽtuz: diuidereꝫ ꝓportionabil: ꝺm ptes tpis: ita qꝫ in qualibet pte tpis fieret alicui⁹ q̃ntitatis: cui⁹ ꝓportio eẽt ad totaz q̃ntitatẽ: sicꝫ ꝓportio ptis tpis ad totũ tpꝰ vnũ cũ iste motus sit ꝺnsibil: estimauerũt sil: qꝫ oia q̃ videnꝫ gescẽ moueanꝫ ꝛz motu ꝺnsibili. Supponũt.n. ꝺm: q: nõ est idez mot⁹ ꝺm q̃ntitatẽ: ꝛ ꝺm formã: vt pz i phisicis. ¶ Ď 4º. Quarta rõ ꝛz oia sensibilia que sunt hic circa nos in spera actuoꝝ ꝛ passinoꝝ sũt in gñatione ꝛ corruptiõe: cõstat tñ qꝫ coꝝpora celestia sensibilia que sũt i maiori numero nõ sũt mobilia ad formã: ꝛz sint mobilia ad vbi. gº stultũ est indicare de nã sensibili ꝑ ista pauciora. imo tollerabili⁹ eẽt qꝫ tota nã sensibil fuisset diiudicata ad modũ celestiuz coꝝpoꝝ q̃ multũ excedũt alia in q̃ntitate. ¶ Ď 5º. Quita rõ: est q̃dã nã ꝓmi motoꝝis imobilis: vt ꝓbatũ est cõtra eos. 8º. phycoꝝ. qõ ipsi dicunt credẽ: q: alꝫ eẽt ꝓcessus in infinitũ. gº nõ oia sũt in cõtinuo motu. ¶ Ď 6º. Sexta rõ. ista positio repugnat ꝓme eoꝝ positioni: q: ponũt ꝺdicto: ia sil vificari de eodẽ. Illã si aliqd sil est ꝛ nõ est: magis seqt qꝫ oia gescãt: q̃ qꝫ oia moueanꝫ. Nihil.n. ꝓmutat ad hoc qõ iã mest. Et sic qõ iã est. albũ nõ ꝓmutatur ad albedinẽ. Si idẽ ꝓtingit sil eẽ ꝛ nõ eẽ: oia insunt oib⁹: vt supra ꝓbatũ ẽ: q: oia sic sũt vnũ. Et ita nõ erit i qõ possit aliqd ꝓmutari. hec oia Doc. S. q̃si fozal: i ꝑti passu.

Lect. 12. et com. 46.

Ad primũ ergo dõm qꝫ bñ põt assignari rõquare vna ẽ va ꝛ reliq nõ. Maz si qs dubitat vtrum aliq̃ talia sint q̃lia videnꝫ sanis aut q̃lia videnꝫ laborantib⁹. Manifestũ est qꝫ verũ iudiciũ sanoꝝ de sensibilib⁹. Mã sani hñt organa sensuũ bñ dispositã. Et iõ ꝑfes sensibiliũ in eis recipiũtur ꝓut sũt: ꝛ indicant ꝓut sũt: vñ veꝝ est iudiciũ sanoꝝ. Sed organa infirmoꝝ sunt indispositã: vñ nõ ꝙueniẽter imutant a sensibilib⁹. et ꝓp hoc eoꝝ iudiciũ nõ est verũ: vt pz in gustu infirmi. Cui⁹ organũ est ifectũ colerico ꝛ amaro humoꝛe. Infirmis.n. coꝛrupt⁹ humoꝛib⁹ ea que sũt boni saporis insipida ꝛ amara videnꝫ. Et simile est si qs dubitat vtrũ coloꝛes sint tales q̃les de longe videreꝫ. Uel q̃les a ꝓpinquo. Cõstat.n. qꝫ virt⁹ agẽtis q̃nto pl⁹ in remotũ porrigit agẽdo tanto deficiẽtio: iuenit effect⁹. Ignis.n. minus calefacit q̃ distãt: q̃ q̃sunt ꝓpinqua. Uñ ꝛ coloꝛ coꝛpoꝛis sensati nõ ita mutat pfecte i remoto: sicꝫ in ꝓpinquo ꝺyaphanũ. Et ꝓp hoc veri⁹ ẽ iudiciũ sẽsus ꝺ coloꝛib⁹ i ꝓpinquo: q̃ i remoto. et sil̃e iudiciũ ẽ si q̃rat vtrũ põdera sint ita grauia sicꝫ videnꝫ debilib⁹: vl sicꝫ videnꝫ robustis. Cõstat.n. qꝫ robusti de põderib⁹ iudicãt ꝺm qꝫ sũt. Mõ ẽ aũt ita i debilib⁹: i qb⁹ difficultas ad sustinẽdũ põdus nõ solũ ꝓuenit ex magnitudie põderis quẽad modũ i robustis: ꝛz ẽt ex paucitate vtutis. Uñ ẽt pua põdera eis magna videnꝫ. sil̃e ẽ ẽt si aliq dubitãt vtrũ vitas sic se hz sicꝫ vꝺ dormiẽtib⁹ aut sicꝫ vꝺ vigilãtib⁹. In dormiẽtib⁹. n. ligati sũt sẽsus. Et ita iudiciũ eoꝝ ꝺ sẽsibilib⁹ ñ ẽ libeꝝ. sicꝫ iudicium vigilantium quoꝝ ꝙsensus sunt soluti. Et idem est de alijs de quibus potest assignari ratio certa quare magis vna opinio est vera q̃ altera. ¶ Et per hoc patet solutio ad 2ᵐ ꝛ 3ᵐ. ¶ Ad 4ᵐ dicendũ qꝫ aliquid est determinatum in rebus sensibilib⁹. Nam hz materia q̃ntuz

UNIVERSYTETU Poznań BIBLIOTEKA

est de se indeterminate se habeat ad multas formas: tñ p formã determinat ad modum essendi. Unde cum res cognoscant magis per suam formã q̃ per mãm: nõ est dicendum q̃ nõ possit haberi de rebus determinata cognitio. Hec tamen est dicenda q̃ si omnia sunt imobilia & necessaria q̃ oĩa per certitudinem sciant: sicut dixit epiphanius ad Zenophanẽ. ¶ Ad vltimum patuit solutio in duabus primis rationibus in corpore positis.

¶ Ibi in pho. De vitate aũt ẽ. et est lec. 13ª.

a **Bonum** sic pceditur. Videt q̃ quicquid appet: sit verum. Nam sensus & intellectus nõ decipiunt circa obiecta eor: vt p̃z. 2º. & 3º. de aĩa. ergo omne qđ apparet sensui et intellectui oportet q̃ sit verũ. ¶ Ꝑ 2º. Ens & vnũ cõuertunt: sicut supra dictum est. sz omne qđ apparet est ens & nõ nõ ens. ergo omne quod apparet est verũ & non falsum. ¶ Ꝑ 3º. Non ens non est aptum natum aliquã potentiã imutare. sz falsum est qđdam non ens. ergo nõ potest imutare sensum aut intellectum. Et sic quicquid apparet est verum. ¶ Ꝑ 4º. Arguitur ratione antiquor. cognitio. n. sensus fit per aliquã alterationẽ sensus a sensibili ergo q̃ sentit puenit ex impressione rei sensibilis in sensum. Et sic semp cognitio sensus respõdet nature rei sensibilis vt videt. ergo oportet fim eos q̃ id quod videt fm sensum sit de necessitate verum: sed omnis cognitio est sensitiua vt supposuerũt. ergo oportet q̃ id qđ apparet alicui quocũq; modo sit verum. Alie autez rones eor adducte sunt in pcedenti arº.

2º. Z. 13. et com. 63. 3º. Z. 4. et com. 152.

¶ Sed contra est phus in littera dicens. De vitate autẽ q̃ nõ est omne apparens verum. primum quidem quia neq; sensus falsus ꝓpij est: sed fantasia non idem sensui: deinde dignum mirari. Si hoc dubitabant. vtrum tante sint magnitudinis & colores tales quales a remotis videtur aut quales de prope &c.

Respondeo dicendum q̃ ponentiũ nihil determinate verum in rebus: sz quod apparet sensui esse verum: quidam hoc posuerũt nulla ratione moti: sed ex ptinatia & supbia susceperunt. Alij vero idem dixerunt moti rationib⁹ aliqbus. quorum aliqui monebant rõnibus sumptis ex parte rei sensibilis vt p̃z in pcedenti articulo. Nam illi qui posuerunt nihil determinate verũ: etiã posuerunt quicquid apparet esse verum. Alij vero monebant rõnibus sumptis ex parte sensus: non ponẽtes differentiam inter sensum & intellectum. Unde posuerunt omnẽ cognitionez esse cognitionẽ sensitiuam. ¶ Sed phus cõtra eos qui posuerunt q̃ oẽ quod apparet est verum moti aliq̃ rõne: adducit septem rones. Quarum prima talis est. Nullus sensus de proprio obiecto decipit: sicut visus nõ decipit de coloribus. ergo iudiciũ de sensibili ꝓprio est determinatũ. Et sic opz determinatã vitatez esse in reb⁹ & nõ ex eo q̃ aliq̃ sensui apparent. Et si obiciat q̃ aliqñ circa proprια obiecta error accidit. ¶ Ad hoc respõdet phus q̃ hoc nõ est ex sensu: sed ex fantasia: per cuius dispositionẽ aliqñ cõtingit q̃ id quod per sensum accipit: aliter ad ipsam ptineat q̃z a sensu pcipiat: vt p̃z in freneticis: in qbus organũ fantasie est lesum. ¶ Scõa ratio talis est. si omnia iudicia eẽnt equaliter vera: sequeret q̃ vigilãs equaliter iudicaret sicut somniato: sed hoc est falsum: vt patebit. ergo miratione dignũ est si dicti phi dubitant. Utrum magnitudines tante & tales sunt quales vident a remotis vel quales vident a ꝓpinquis: Aũt vtrũ veritas sic se habeat sicut videtur dormientibus aut sicut videtur vigilantibus. Adirandũ est etiam q̃ estimauerunt omnia iudicia esse vera: q: ex eor actibus apparet q̃ nõ dubitant neq; q̃ estiment oĩa iudicia equaliter esse vera. Nam si aliquis existens venetijs videt in somnis se esse parisi⁹: a somnis surgens non talia operatur qualia oparet si in vigilia hoc percepisset. Iret enim forte ad vicum brunelli si in vigilia se parisius esse videret qđ nõ facit. Si hoc somniauit. ergo p̃z qđ nõ putant similiter esse verum qđ videt dormiẽti & vigilãti. Et similiter potest dici de alijs questionib⁹ similib⁹. Licet autem oretenus de talibus querant: tamen de eis mente nõ dubitant. Ex quo etiã p̃z rõnem eor esse nullam: per quã ponebãt omne qđ videt ee verum. ponebãt. n. hoc q: diuersarum opinionum non pot accipi que verior: sit qđ est falsum: vt patuit in pcedenti articulo in solutione ad primum. Unde sequit q̃ positio eor sit nulla: que ponitur ꝓpter rõnem pdictam. ¶ Tertia ratio est si omnes opiniones equaliter essent vere: sequeret q̃ opiniones medici piti et medici ignorantis medicinam de hoc futuro qđ est infirmũ sanari vt nõ sanari: eẽnt equaliter vere. Sed hoc est falsum: vt de se p̃z. Nam medicus qui scit causam sanitatis: pot aliqua signa sanitatis future pcipere que nescit artis medicine ignar⁹. Unde apparet q̃ stulta est opinio que credit omnes opiniones equaliter veras. ¶ Quarta ratio est. Si oĩa iudicia eẽnt equaliter vera: sequeret q̃ visus eque iudicaret de aliquo alio sensibili sicut de suo: & de cõi sic de ꝓprio. Hoc aũt est falsum. nam visus nõ sibi iudicat de coloribus & saporib⁹. sz credẽdus est iudicio visus õ coloribus & iudicio gust⁹ de saporib⁹. Tum si visus iudicat aliqd ee dulce & gust⁹ pcipit ee amarum: credẽdũ e magis gustui q̃z visui. Silr visus magis decipit circa sensibilia cõia: q̃z circa sensibilia ꝓpria: minꝰ tñ q̃z circa sensibilia alteri⁹ sensus: & magis decipit circa sensibilia p accns. gº stultũ e oĩa iudicia eq̃lr ee vã. ¶ Quarto ẽ. si sensus semp vex dicet & oĩa iudicia eẽnt vã: sequitur q̃ õ nccitate aliqd eet õtemiate vex i reb⁹: & q̃ ꝺdictoria nõ eẽnt sibi vã qđ ẽ õ ipsos. p̃z seq̃la, q: nullus sensus i eodẽ tpe sibi dicit circa idem ita se hre & nõ hre. In eodem. n. tpe visus nõ dicit aliqd ee albũ & nõ albũ. Et gustus i eodẽ tpe nõ dicit aliqd ee dulce & amarũ. Et si in diuersis tpib⁹ faciat illud: hoc nõ est ex iudicio sensus circa passionẽ sensibilẽ sz circa passiõis subm: sicut qñ õ eodẽ vino. Gust⁹ dicit qñq; ẽ dulce: & qñq; q̃ est amar: puenit ꝓp mutationẽ vini vl organi qđ ẽ infectũ humoribus amaris. gust⁹ aũt nũq; mutat iudiciũ suũ qn ipsaz dulcedinez talẽ ee iudicet q̃lez ꝓcedit in dulci: qñ iudicauit eaz esse dulcẽ: sz de ipsa dulcedine semp eodẽ mõ & semp verus dicit: vñ si iudiciũ sensus semp ẽ vex sic ipsi dicũt: sequit q̃ et nã dulcis ex nccitate sit talis. et sic aliqd erit determinate vex i reb⁹ & q̃ nũq; affirmatio & negatio sint sibi vere: q: nũq; sensus sibi dicit aliqd ee dulce & nõ dulce: vt dictus est. ¶ Sexta rõ ẽ. q: si oẽ qđ ẽ sic & alr fim q̃ ipsi dicunt ex eo q̃ ponũt õdictoria ee sibi vã. Sequit q̃ nihil erit necessariũ i reb⁹. q: nec̃z ẽ qđ nõ ctingit alr se hre. Et sic hec opinio nõ solũ remouet oẽz pdicationẽ subalez sed et remouet pdicationẽ nec̃az. ¶ Septima rõ ẽ si nihil ẽ vex nisi ex hoc ipso qđ ẽ appens sensui: sequit q̃ nihil sit nisi in ãntu ẽ sensibile in actu: sz hoc ẽ flm. gº flm ẽ dicẽ hoc q̃ sint aliq̃ va: q: sensui appent qđ ponunt illi: q: ponũt oĩa appentia ee va. Adinor: p̃z. Nã si solũ aliqd est: q: ẽ actu sensibile. sequit q̃ nihil sit si nõ sit sensus: & p ons si non sit aĩal. hoc aũt ẽ qđ passio sentiẽtis q̃ ẽt ñ pt ee si sentientia nõ sũt. Adio: p̃z: q: si sic: seq̃ret q̃ remoto sensu nullꝰ remanẽt sensibile qđ ẽ flm: q: remoto posteriori: ñ opz motueri pus. Sz sensus ẽ posterior sensibili. Nam res. n. faciẽs passiones i sensu: nõ ẽ ipsem et sensus: q: sensus nõ ẽ summ: sz alt⁹ qđ opz pus ee sensu nat⁹ sic mouẽs moto. visus. n. movidet se: sz colorẽ. et sz sensus & sensibile i actu sint sil. Sensibile tñ i poª ñ refert ad sensum: nisi fim q̃ sensus refertur ad ipz. vt i. 5º. hui⁹ patebit. ¶ Sed õ illos q idẽ direxerũt ex ꝓteruia ñ moti aliq̃ rõne: p̃z adducẽ duas rones. Quarª tal ẽ. Si oẽ appens eẽt vex: neẽe est ponẽ oĩa ad aliqd ad opionẽ & sensum. Ex quo seq̃t q̃ nihil sit neq; fiat nullo opinãte qđ ẽ flm. Adulta. n. sũt & fiũt i pfndo maris vt viscerib⁹ terre õ qb⁹ nulla ẽ opio. igit & cẽ. ¶ Scõa rõ est talis vnũ nõ refert nisi ad vnũ: & ñ ad qđcũq; vnum: sz ad vnũ õtemiatũ: sic p̃z: q: et si sint idẽ subẽ eq̃le & dimidium. eq̃le num: nõ tñ eq̃le dicet ad duplum: sz magis dimidium. eq̃le vo dicet ad eq̃le. Et silr si ipe hõ q̃ opinãs sit ẽt opinatus. Si gº oĩa entia in ãntu huius referunt ad opinãs in ãntum huiusmodi: sequit q̃ hoc q̃ dico opinans non sit vnum: cum ad vnum non referatur nisi vnum. Sed infinita

Lec. 4.

Lec. 2. et com. 4.

nita fm speciez cuz infinita referantur ad ipsuz quod est impossibile. igit̃ ꝓdicta positio est irrationabilis ⁊ falsa. ¶Sed aduertendum est fm pbum ꝓ°. q predicti decipiebant̃ ꝑpter infirmitatem mentis. Uoluerunt enim predicti sophiste q omniũ veroꝝ possint accipi rationes demonstratiue. Unde querebant accipere aliquod principium quod eis esset quasi regula ad discernenduz iter infirmuz ⁊ sanuz: ⁊ inter vigilantem ⁊ dormientez. Nec erant cõtenti hanc regulam qualitercũqz scire: sed volebant eam per demonstrationez accipere. ¶Manifestũ est enizq querere rationez demonstrationis eorum quoꝝ nõ est demonstratio: est infirmitas mentis. Naz ꝓncipij demõstrationis non est demonstratio. ratio enim demõstratiua ꝓbat q non omnia demonstrari possunt: qz sic esset abire in infinitum. ¶Aduertendũ est etiã 2°. q ista positio ponit duo contradictoria esse simul vera: vt dicit pbus. nam multi homines opinant̃ sibiinuicem ꝓtraria: et putant q illi quinõ eadem opinantur que ipsi opinantur: q mentiant̃ et ecõuerso. Si ergo quicquid alicui videtur sit verum: sequit̃ q vtriqz mentiant̃ et veruz dicant: ⁊ q idem sit et non sit. Et sic ad opiniones sequetur q ꝓtradictio simul verificatur. ¶Ex predictis autez oĩbus infert pbus vnum corelariuz. vz q qꝛ ꝓtradictoria nõ possunt simul esse vera: ideo etiã ꝓtraria nõ possunt simul esse vera: nec inesse eidem: qꝛ manifestuz est q non minus in ꝓtrarijs alterꝝ eoꝝ est priuatio q̃ in alijs oppositis: ly vtrũqz ꝓtrariorꝝ sit natura aliqua qõ nõ est in affirmatione et negatione vel in priuatione et habitu. Alterũ enizq ꝓtriorꝝ est imperfectũ respectu alteriꝰ: sicut nigrũ respectu albi et amarũ respectu dulcis. Et sic habet priuationez quandaz adiunctaz. Sed priuatio est aliqua negatio substantie. i. in aliquo subiecto determinato et etiaz in aliquo genere determinato. Est enim negatio infra genus. ¶Non enizq omne nõ videns dicitur cecum: sed solum in genere videntiuz. Sic igit̃ pz q ꝓtrariuz includit priuationez: et priuatio est quedaz negatio. Si igitur impossibile est affirmare et negare simul ipossibile est cõtraria simul inesse eidez simpliciter. Sed vel ambo insunt quo ad. fm quid. s. quando vtrunqz est in potẽtia: vel fm partes: vel vnuz fm quid et alterꝝ simplr. s. quando vnuz est in actu: et alterꝝ in potentia: vel vnum fm plures principales partes: alterꝝ tñ fm aliquaz partez: sicut ethyops est niger simpliciter: et albus fm quid: puta fm dentes. Hec omnia Doc. S. in presenti passu.

Ad primum ergo dicenduz q neqz sensus neqz intellectus circa ꝑpriuum obiectum decipitur per se: sed bene per accidens: sicut sensus visus decipitur aut ꝑpter indispositionez obiecti: qꝛ est nimis debile vel nimium excellens: aut propter indispositionẽ medij vel orgaꝝ Sed suppositis debita dispositione orgaꝝ obiecti et medij et debita applicatione sensibilis ad sensuz: sensus nõ potest decipi circa ꝑpriuz obiectum. Et similiter intellectus nihil intelligit nisi per ecõuersionez ad fantasmata. Et in sua cognitione procedit de potentia ad actum. Ideo per accidens decipi potest circa ꝑpriuum obiectum. s. circa diffinitionez dicentez qõd quid erat rei: vt pz. 6°. huiꝰ. Nunqz tamen per se decipitur circa ꝑpriuum obiectum. ¶Ad secundũ dicenduz q omne qõ apparet est ens. Sed non est illud ens qõ apparet. Et ideo nõ sequitur q omne qõ apparet est verũ: Quia ly ab eodem res habeat q dicatur ens ⁊ veruz: nõ tamen habet denominationez veri nisi per habitudinem ad intellectum nostrum. Quaz habitudinez addit nomẽ veri supra nomen entis: vt dicit Doc. S. in de veritate q. 1. ar°. p°. Unde etiã dictũ est in. 2°. huiꝰ. q sicut se habet res ad esse: ita ⁊ ad veritatem. ¶Ad tertium dicendum q falsum se habet ad ens et verũ: sicut malum ad ens et bonuz. Et ideo sicut omne maluz necessario est in aliquo bono vt in subiecto: qꝛ non est dabile malum per essentiam: ita omne falsum necessario est in aliquo vero vt in subiecto: qꝛ non est dabile falsum per essentiam: qꝛ seipsum frustrare non potest: vt infra patebit. Unde ly falsum formaliter sit non ens: tamen quantuz ad materiale fundatur in aliquo subiecto sicut malum in bono. Et sic est quodãmodo ens et veruz. Ideo potest mouere quodãmodo potentiaz apprehensiuaz. Unde ratio non includit. ¶Ad quartũ dicendũ q illa ratio: vt dicit hic Doc. S. non soluz deficit in hoc q ponit sensuz idem esse ⁊ intellectum: sed etiã in hoc q ponit iudiciũ sensus nunqz falli de suis sensibilibus. fallitur enim sensus de suis sensibilibus cõmunibus ⁊ de sensibilibus per accidens: ly non de suis sensibilibus proprijs: nisi forte ex dispositione orgaꝝ. Nec etiam oportet q q̃uis sensus alteretur a sensibili: q iudiciuz sensus sit verꝝ de ꝺdictione rei sensibilis. Non enizq oportet q actio agentis recipiatur in patiente per modum agentis: sed per modum recipientis. Et inde est q qꝛ sensus non est quandoqz dispositus ad recipiendum formam sensibilis fm q est in ipso sensibili: q aliter quandoqz iudicat q̃ rei veritas hꝫat. hec ille.

¶Questio octaua. De disputatione phy ꝓtra negantes primum ꝓncipium: ex hoc q dicebant ꝓtradictoria eẽ simul falsa.

Ultimo ꝓsiderandũ restat de disputatione phy ꝓtra negantes ꝑmum ꝓncipium ex hoc q dicebant ꝓtradictoria esse simul falsa. ¶Circa qõ querunt̃ quinqz. ¶Primo vtruz ꝺdictoria possint eẽ simul falsa. ¶Secũdo vtrum inter ꝺdictoria sit dare medium. ¶Tertio vtrũ omnia sint falsa. ¶Quarto vtrum negatio que est altera pars ꝓtradictionis dicat aliquã formalitatẽ ex natura rei. ¶Quinto vtrum veritas ꝑmi ꝓncipij sit eterna. ¶Ibi in phylosopho. Uerum nec inter contradictiones ⁊c. et est lec. 15ª.

1 Primum sic ꝓcedit. Uidet̃ q ꝺdictoria possint eẽ simul falsa. Nam duo ꝓtrarie possunt eẽ simul false: vt omnis homo est bonus: et nullus hõ est bonus. Ergo et ꝺdictoria possunt esse simul falsa: quia ꝺdictoria includunt̃ in ꝓtrarijs: vt supra dictuz est. ¶ꝑ 2°. Si due ꝓtrarie possunt eẽ simul false. ergo et due subcõtrarie: qꝛ ad destructionez totius seqtur destructio partis. Et per ꝓsequẽs etiã due ꝓtradictorie. Cum igit̃ aĩs sit possibile: ꝓsequens etiam erit possibile. ¶ꝑ 3°. Iste due ꝓtradicunt. Omnis homo currit. Sortes nõ currit. Et tamen possunt simul esse false: posito q solus Sortes currat. Ergo due contradictorie possunt simul esse false. Maior patet. Quia ad istam Sortes non currit: sequitur ista. homo non currit. Sed ista homo non currit cõtradicit illi. Omnis homo currit. Ergo ⁊ ista Sortes nõ currit: Quia quicquid cõtradicit cõsequenti: contradicit et antecedenti. Minor probatur. Quia si solus Sortes currat: ista est falsa. Omnis homo currit: cum signum distributiuum distribuat pro pluribus. Si aũt solus Sortes currit et non plato. Manifestum est q ipsa est falsa. Similiter alia vt patet. ¶Preterea 4°. Transmutetur Sortes de nigro in album: et detur vltimuz instans nigredinis. Uel ergo in illo instanti Sortes est niger: vel albus: vel neutrum illorum. Si dicatur tertium: sequitur q Sortes nec est niger nec non niger. Et sic contradictorie erunt simul false. Nec potest dici q fit albus tantum: quia tunc illud instans non esset vltimum instans nigredinis. Nec potest dici q sit niger tñ: quia post illud instans cum sit vltimum non esset amplius niger. Et sic in instanti corrumpetur nigredo. Quod est impossibile: cum sit qualitas coꝛruptibilis per motum. Si autem dicatur q in illo instanti est niger et albus: sequeretur q esset simul albus et non albus. Et sic due contradictorie essent simul vere: qõd est superius improbatũ. q. 7. ar. 9. ¶ꝑ 5°. Iste due cõtradicunt. Omne animal si est rudibile est asinus. et quoddã animal rationale si est rudibile nõ est asinꝰ. Et tamen possunt simul esse false. Nam ista

Z ec. 4.

Z e. 2. et com. 4.

est falsa quoddã aïal si est rudibile:nõ est asinus: vt de se pz. Qõ autẽ ꝓ̃a sit falsa.sic pz:qz ex ea cũ vna vera sequtur falsa ꝓpositio.Ergo ipsa est falsa.Quia ex veris nõ segt̃ nisi vex:vt dicit.2°.poꝛ.Añcedẽs pz:qz bene sequitur. Omne animal si est rudibile est asinus. Sed Sortes est animal si est rudibilis.Ergo Sortes est asinus. Que est falsa.Et minoꝛ est vera.Ergo maioꝛ est falsa. ¶Sz ꝫ̃ ẽ pb̃us in textu dicens.At vero neqz ꝯtradictionis mediũ nihil esse ꝓtingit:sed necessariuz aut dicere aut negare verum de vno quodcunqz.

Respondeo dicendum ꝙ impossibile est cõ tradictoꝛia simul eẽ falsa. Qõ sic ꝓbatur ꝑm pb̃um. Nam si ꝯdictoꝛia possent eẽ simul falsa:sequeret ꝙ inter ꝯdictoꝛia eẽt dare mediũ. Sz hoc est impossibile:vt ꝓbabit̃ in articulo sequẽti septẽ rõnib9 pb̃y.Ergo ipossibile est ꝯdictoꝛia simul eẽ falsa. ¶Ꝫ 2° Si ꝯdictoꝛia essent simul falsa:sequeret̃ ꝙ oia essent sit falsa:ꝛ nihil eẽt verũ. Sed hoc est fl̃m.Qz dicẽs aliquid asserẽdo credit se dicere verũ.Dicẽs ẽt idẽ de seipso:dicit verũ.Nam verũ aliqs dicit:qñ dicit ita esse sicut est. Sed manifestũ est ꝙ aliqs dicit eẽ aliqd sicut ẽ.igit̃ ꝛc̃. ¶Ad hãc ẽt opinionẽ destruendã:ꝑñt adduci rõnes oẽs adducte ad ꝓbandũ ꝙ ꝯdictoꝛia nõ ꝑñt esse simul vere. ¶Ꝫ 2° cui9 declaratiõe ꝙsiderandũ est ꝙ triplex est cõtradictio.Quedã est terminoꝛ:sicut sedere ꝛ nõ sedere. Alia est ꝯdictio ꝓpõnz.Et ista est duplex.Quedaz est ꝑm rem ꝛ modũ simul:qñ.ſ.due ꝓpõnes repugnant in ũitate ꝛ q̃litate simul:vt oĩs hõ currit et quidã hõ non currit.Alia est ꝯdictio ꝑm rem tm̃:ꝛ nõ ꝑm modum:vt due ꝓpõnes singlares eiusdem subi ꝛ ꝑdicati:quaꝝ vna est affirmatiua et alia negatiua.Qualitercũqz aũt ꝯdictio sumat̃ ipossibile est ꝯdictoꝛia simul eẽ falsa:reseruatis cõditionib9 ad ꝯdictionẽ requisitis:qz ad idẽ ꝑm idẽ silr̃ ꝛ i eodẽ tpe. ¶Sed posset aliqs dicere. Cõtraria magis repugnãt q̃s ꝯdictoꝛia.Ergo si ꝯria ꝑñt simul esse falsa: videt̃ ꝙ ꝯdictoꝛia poterũt simul esse falsa.Añcedẽs pz per Doc.S.in.2ª2æ.q.79.arº.vltº in coꝛpoꝛe vbi sic ait.Cõtrarietas ẽ maxia distãtia:vt dr̃.10.methꝯ. Uñ vnũ cõtrariũ magis distat a reliquo:q̃s simplr̃ ei9 negatio:vt nigruz magis distat ab albo q̃s simplr̃ nõ albũ:qz oẽ nigrũ est nõ albũ:nõ tm̃ eẽ.Hec ille. ¶Dicendũ ꝙ ꝛz ꝯria maxime distent sub vno genere:nõ tm̃ simplr̃.Et ꝛz ꝯria magis distent rõne subi aut rõne suppositoꝛ q̃s ꝯdictoꝛia:qz nõ albuz ad plura se extẽdit q̃s nigrũ:tm̃ ꝯdictoꝛia simplr̃ plus distant:vt patebit.10.huiꝰ.q.7.arº.1. ¶Si itex dicatur.Si ꝯdictoꝛia nõ possent simul eẽ falsa : sequeret̃ ꝙ intellectus magis declinaret ad vnaz partez ꝯdictiõis q̃s ad aliã.Sed hoc est falsuz:cũ intellect9 possibilis equalr̃ se hãt ad vtranqz partez ꝯdictionis: vt pz ꝑ Doc.S.in de vitate.q.10.arº.pº in coꝛpoꝛe.Igit̃ ꝛc̃. ¶Ad hoc dicendũ ꝙ aliqñ itellect9 indifferẽter se hz ad ambas ptes ꝯdictionis.Aliqñ vo magis inclinat̃ ad vnã partez q̃s ad aliã. ¶Ꝫ 2° cuius declaratione sciendũ est sic diẽ Doc.S.in de vitate vbi supra:ꝙ intellect9 possibilis cuz ũtũ est de se sit in poª respectu oĩuz intelligibiliũ formaꝝ sic et materia ꝓma respectu oĩuz sensibiliũ formaꝝ:ẽt ũhtuz est de se nõ magis est determinatus ad hoc ꝙ adhereat compositioni q̃s diuisioni aut ecõuerso.Omne autem qõ est indeterminatũ ad duo:nõ determinat̃ ad vnuz illoꝝ nisi per aliqõ mouens ipsuz.Intellect9 aũt possibilis nõ mouet̃ nisi a duobus.ſ.a ꝓpꝛio obiecto qõ est forma intelligibilis.ſ.qõ qd est:vt dr̃ in.3°.de aïa. Et a volũtate que mouet oẽs alias vires. Sic ergo itellect9 nr̃ possibil̃ respectu ptiuz ꝯdictiõis se hz diuersimode.Uñqz.n.non magis inclinat̃ ad vnũ q̃s ad aliud:vl̃ ꝓp defectũ mouẽtium:Sicut in illis ꝓblematib9 de qb9 rõnes nõ habemus:vl̃ ꝓp apparentẽ eq̃litatẽ eoꝝ que mouẽt ad vtrãqz partẽ.Et ista est dubitantis dispositio:q fluctuat iter duas ptes ꝯdictionis.Uñqz vo itellect9 possibilis inclinat magis ad vnũ q̃s ad altex:ꝛz tm̃ illud inclinãs nõ sufficienter mouet itellectũ ad hoc ꝙ determinet ipm̃ ad vnam ptez totalr̃.Uñ accipit quidẽ vnaz ptez:ꝛz tm̃ semꝑ dubitat de oppoſita.Et hec est dispositio opinantis qui accipit vnaz partem ꝯtradictionis cum formidine alterius. Uñqz vero intellectus possibilis determinat̃ ad hoc ꝙ totalr̃ adhereat vni ꝑti. Sed hoc ẽ qñqz ab intelligibili qñqz a volũtate.Ab itelligibili qdẽ qñqz mediate qñqz ĩmediate.Immediate quidez qñ ex ipsis itelligibilibus statim veritas ꝓpositionis intelligibiliũ appet.Et hec dispositio intelligẽtis ꝓncipia que statim cognoscunt̃ cognitis terminis:vt ꝑb̃us dicit.Et sic ex ipso qõ quid est intellectus ĩmediate determinat̃ ad huiusmodi ꝓpositiones.Mediate vero qñ cognitis diffinitionib9 terminoꝝ intellect9 determinat̃ ad alterã partez ꝯdictionis virtute ꝓmoꝝ ꝓncipioꝝ.Et ista est dispositio sciẽtis. Uñqz vero intellect9 nõ põt se determinare ad alterã partẽ ꝯdictionis neqz statim per ipsas diffinitiones terminoꝝ sicut in ꝓncipijs:neqz ẽt vtute ꝓncipioꝝ sic̃ est in ꝓclusionib9 demõstratiuis.Determinat̃ aũt ꝑ volũtatẽ q̃ eligit assentire vni parti determinate ꝛ ꝑcise ꝓp aliud qõ est sufficies ad mouendũ ipsaz volũtatẽ:nõ aũt ad mouendũ itellectuz:vtpote qz videt̃ bonũ ꝛ ꝓueniẽs huic ꝑti assentire. Et ista est dispositio credẽtis:vt cuz aliquis credit dictis alicuius hois:qz vr̃ decens et vtile. Hec ille ꝛ feliciter.

Ad primum igit̃ dicendum ꝙ ꝛz ꝯtradictio virtualiter includat in contrarijs:qz tm̃ plura requirunt̃ ad ꝯriam oppositionez q̃s ad ꝯdictoꝛiam:vt supra dictũ est:ꝛ etiã qz inter ꝯria põt dari mediuz nõ aũt inter cõtradictoꝛia:ideo nõ sequit̃ ꝙ si cõtrarie ꝑñt simul esse false ꝙ cõtradictoꝛie possint simul esse false. ¶Et si dicat̃.Iste due cõtradicũt. Omnis hõ est albus.et quidaz homo non est albus. Et tm̃ quelibet eaꝝ nunc põt esse simul falsa.Igit̃ ꝛc̃. ¶Dicẽdũ ꝙ hoc aduerbiũ nũc et simul determinare põt hoc verbuz põt: vel hanc dictionẽ falsa.Si determinet hoc verbuz põt: sic est ꝓpositio composita et vera.Et est sensus ꝙ cõtradictoꝛia simul hñt potentiã ad hoc ꝙ possint eẽ falsa. Si autẽ determinet hanc dictionez falsa:sic est diuisa et falsa. Et est sensus ꝙ cõtradictoꝛia possunt esse simul falsa.Tm̃ pz ꝙ ibi est fallacia diuisionis. ¶Ad 2m dicẽdũ ꝙ ꝛz ad destructionẽ totiꝰ vniuersalis sequatur destructio partis subiective sicut ad destructionez aïalis sequit̃ destructio hominis:nõ tm̃ ad destructionez totius integralis sequitur destructio cuiuslibet partis:sicut ad destructionẽ domus nõ sequit̃ destructio fundamenti. Quia igitur ꝓpositio vlis se hz sic̃ totũ integrale respectu ꝓpõnis ꝑticularis:ideo nõ segt̃ ꝙ si cõtrarie que sunt due vles sint false ꝙ due subcõtrarie que sunt dne ꝑticulares sint false. ¶Et si qratur.Quare ꝓpositio vlis magis hz rationẽ totius integralis:q̃s totius vlis. ¶Dicendũ ꝙ rõ huius est:qz totum integrale cõtinet actu suas partes:Totuz vo vle solum in poª.Et qz ꝓpositio vlis virtute signi actu cõtinet suas ꝑticulares q̃ntũ ad veritatez:ideo magis habet rationem totius integralis q̃s totius vlis. ¶Ad tertiuz dicendũ ꝙ iste due omnis homo currit Sortes non currit non cõtradicunt formaliter.Et ꝛz ista Sortes non currit includat cõtradictionez alterius:tamen aliquid addit vltra.Quare plus regritur ad veritatem ipsius:q̃s ad veritatem vnius ꝑticularis. ¶Ad quartum dicendum ꝙ in his que incipiunt et desinunt esse per motum:ex parte desinitionis non datur vltimum instans:nec ex parte inceptionis datur primuz nisi esse:et ex parte inceptionis datur vltimum non esse.Et ob hoc non debent exponi propositiones in talibus de incipit et desinit per positiones de ꝓsenti:sed per negationem.scilicet ille de desinit per negationem de ꝓsenti et per positionem de ꝓterito: et ille de incipit per negationem de ꝓsenti et per positionem de futuro. Et ratio huius est: Quia in nunc nõ potest esse motus.Quod tamen ponerẽtur ꝛz per positionem de ꝓsenti exponerentur. ¶Ad vltimum dicendum primo ꝙ ille due non cõtradicunt:Quia ad dandũ contradictionem in conditionalibus:debet ꝓponi negatio: vt destruat quicquid affirmatio affirmauerat.

¶Dicendum

Lectõ.6.ꝛ com.13.

Lec.3.

¶Dicendū 2°. ꝙ ista Sortes est asinus non sequit̄ virtute falsitatis istius. Omne animal si est rudibile est asinus: sed virtute alterius ꝓpositionis false que subintelligitur. Unde si debite arguatur: opz sic arguere. Si omne animal est rudibile: est asinus. Sed omne animal est rudibile. Ergo omne animal est asin⁹. Sed Sortes est animal. ergo ꝛc̄. ¶Manifestuz est. n. ꝙ minor ꝛ cōclusio primi syllogismi sunt false. ¶Ratione cuius falsitatis seq̄t falsitas vltime cōclusionis. ¶Nec valet illud qđ sophyste dicunt ꝙ predicta ꝓpositio nō est hipothetica ꝑditionalis: qz cōiunctio nō ꝓponit̄. Licet enim cōiunctio nō ponatur fm sytum terminoz: ꝓponit̄ tamen fm constructionez ꝛ veritatem. Sic ergo in talibus ꝑmo reducere oportet eas ad formā hipotheticaz: et deinde ꝓcedere a positione antecedētis: vel a destructione ꝓsequētis: vt pz in logicalibus.

¶Ibi in Doc. S. ꝛ pbo. At vero neqz ꝺictionis ꝛc̄.

a **¶Secundum** sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ inter cōtradictoria sit dare mediuz. ¶Nam inter relatiua semper est media relatio. Sed ꝓtradictoria sunt relatiua. Ergo inter ea est aliqđ mediū. ¶ꝑ 2°. Quanto extrema plus distant: tanto sunt inter ea plura media. Ergo si in infinitum distant: infinita erunt media inter ipsa. Sed ꝓtradictoria in infinitum distant. Et inde est ꝙ creatio soli deo atribuit̄. igit̄ ꝛc̄. ¶ꝑ 3°. Esse et nō esse ꝓtradicūt. Sed tamen inter ea cadit mediū. s. generatio. Igit̄ ꝛc̄. ¶ꝑ 4°. Inter terminos generationis cadit mediuz. s. materia prima seu ens in po⁹. Et tamen termini generationis sunt ꝓtradictorij: vt pz. 3°. phycoz. Igit̄ ꝛc̄. ¶ꝑ 5°. Scutū cuius medietas est alba ꝛ medietas nigra nec est albuz nec nō albuz. Sed albuz ꝛ nō albuz ꝓtradicūt. Ergo saltez inter ꝓtradictoria cadit medium per abnegationez. ¶ꝑ 6°. Inter albuz ꝛ nigruz cadit mediū per ꝓticipationē. Sed ad nigruz sequit̄ non albuz. Ergo inter albuz ꝛ nō albuz cadit medium. ¶ꝑ 7°. Illa plus distant inter que cadit medium ꝙz illa iter que nō cadit mediuz. Sed ꝺictoria plus distāt ꝙz ꝓtraria. Ergo cuz inter ꝓtraria sit mediuz videt̄ etiā ꝙ inter cōtradictoria erit dare mediuz. ¶ꝑ 8°. Si inter ꝓtradictoria nō cadit mediuz: sequeret̄ ꝙ de quolibet esset veraffirmatio vel negatio. Sed ꝓsequēs est falsuz. Nam iste ambe sunt false. Omnis homo est albus ꝛ oīs hō nō est albus. Igit̄ idem qđ ꝑius. ¶Sed ꝓtra est ꝑbus in textu dicens. At vero neqz ꝓtradictionis medium nihil esse ꝓtingit: ꝙz necuz aut dicere aut negare vnū de vno.

¶Respondeo dicendum ꝙ impossibile est ꝙ inter ꝓtradictoria sit medium per se: cum ꝓtradictio sit cuius fm se nō est dare mediū. Qđ ꝑbat ꝑbus septez rōnibus. ¶Quarum prima est. Quicūqz dicit aliqd inesse alicui: dicit verum vel falsum. Si dicit verum: opz ita esse: vt pz per diffinitionem veri. Nam vez nihil aliud est ꝙz esse qđ est. Si aūt dicat falsum: opz illud nō ee: qz falsuz nihil aliud est ꝙz nō ee qđ est. Silr si dicit hoc nō ee si dicit falsuz opz esse: si verum opz nō ee. Ergo de necessitate aut affirmatiua aut negatiua est vera. Sed ille qui ponit mediū inter ꝺictoria dicit ꝙ nō necesse est alterā esse verā. igit̄ ꝛc̄. ¶Secūda rō ē talis. Si inter ꝺictoria esset mediū: vel eet mediuz per ꝓticipationē extremoz: qđ est mediū eiusdez generis sic̄ pallidū mediat iter albuz et nigruz: Uel eet mediū p abnegationē: qđ est mediū alteri⁹ gn̄is. Si sed̄m: tūc tollit̄ oīs mutatio: qz quelibet mutatio est de nō bono in bonū aut ecōuerso. Qđ aūt tollat̄ talis mutatio positione supposita: sic ꝑbat̄. ¶Nō. n. pōt esse mutatio: nisi inter ꝺria et media que sunt vni⁹ generis. ¶Nec itez pōt esse mutatio de vno extremo in alterum: nisi per mediuz. Si igit̄ sit medium inter ꝓtradictoria per abnegationē. i. alteri⁹ generis: nulla poterit ee mutatio ab extremo ad mediuz: et p ꝓsequēs nec de extremo ad extremuz. Si vo ꝑmo mō: sequit̄ hoc incōueniens. s. ꝙ sit generatio aliqua que terminat̄ ad albuz ꝛ nō fiat ex nō albo: qz ab vno extremo nō fiet tm̄ mutatio ab altero extremo: sed ēt a medio. igitur ꝛc̄. ¶Tertia rō. Intellect⁹ in oī sua ꝺceptiōe q̄ aliqd intelligit: aut affirmat aliqd aut negat. Sed ex diffinitiōe falsi et veri appet ꝙ sine affirmet sine neget opz vt verū dicat aut mētiat. Qz qñ ītellect⁹ sic cōponit affirmando vel negādo diuidit sicut est in re: dicit vez. Qñ aūt nō sit tunc mētit. Et sic opz ꝙ semp affirmatio vel negatio sit vera. Et p ꝑns nō est mediuz iter affirmationez ꝛ negationē. ¶Quarta rō. Si ꝺictiōe dat̄ mediuz: opz ꝙ ponatur mediuz in oīb⁹ ꝺictionib⁹ nisi poneret qs mediū inter ꝺictoria absqz oī rōne: ꝙz soluz qz placet ita ponē. Sed manifestuz est ꝙ hoc nō pōt ee vez in oīb⁹. Nam vez ꝛ nō vez sunt ꝺictoria inter que nō cadit mediuz. Alꝫ sequeret̄ ꝙ eet aliqs qui nec vez nec falsuz diceret: Qđ est ꝓtra diffinitionē veri et falsi. Silr inter ens ꝛ non ens nō cadit mediuz. Alꝫ sequeret̄ ꝙ aliqd eet ꝑter ens aut nō ens: et ita esset quedā trāsmutatio ꝑter ḡnēz et corruptionez. igit̄ ꝛc̄. ¶Quinta rō. Si iter affirmationē et negationē eet mediuz: sequeret̄ ꝙ in oībus istis ꝺriis eet mediuz. s. inter par ꝛ impar: inter iustuz ꝛ iniustuz. Sed ꝓsequēs est falsuz: vt pz per diffinitionē paris ꝛ imparis. Naz par est qđ pōt diuidi in equalia. Impar vo qđ nō pōt. ¶Patet ꝺna: qz negatio implet ꝺriuz cuz altez ꝺrioz rōnez negationis habeat. ¶Sexta rō est. Si sic: sequeret̄ ꝙ sicut ponit̄ vnuz medium inter ꝺictoria ꝙ pari rōne ponant̄ infinita. ¶Nam omne qđ ꝓtingit affirmare: cōtingit et negare. Sed ꝓtingit affirmare fm aduersariuz hec tria ee. s. affirmationē negationē ꝛ mediuz. Ergo ꝓtingit ista tria negare. Si ergo inter affirmationē ꝛ negationē cadit mediuz: inter affirmationē ꝛ negationem istoz triuz ēt cadet mediuz. Et sic erit quartum. Et deinde in infinituz ꝓcedendo sicut ꝑius. Qđ est incōueniens. Igit̄ ꝛc̄. ¶Septima rō est. Si aliqs interroget. vtruz homo sit albus: opz ꝙ respondens vel affirmet vl nō. Si affirmat: planum est qđ dicit affirmationez veram esse. Si autez nō affirmet respōdēdo nō: cōstat ꝙ negat. ¶Nec negat aliquid aliud ꝙz illud esse qđ ille interrogauit. Et ipsa negatio est nō esse: qz est negatiua. ¶Relinquitur ergo ꝙ respondens ad istam questionez de esse: habet cōcedere affirmatiuaz vel ꝑferre negatiuam. Et ita inter hec duo nō est mediuz. Et per cōsequens ꝓdicta positio nulla. ¶Considerandum est hic ꝑmo fm ꝑhm: ꝙ ꝓdicta opinio euenit quibusdaz sicut et alie opiniones inopinabiles ex duplici causa. Quarum prima est. Quia sunt qui non possunt soluere rationes cōtentiosas. i. litigiosas sine sophisticas eis ab alijs vel a seipsis factas. Sed cōsentiunt rationi ꝑbanti et cōcedunt conclusionez dicentes verum esse qđ syllogizatum est. Et vlteri⁹ ipsam cōfirmare nituntur aliquas alias rationes adinueniendo: Sicut etiam hodiernis temporibus accidit quibusdam Thomistis fictis: qui non ponunt distinctionez realem ꝑdicamentoruz: contra sanctam et sinceram intentionez Doctoris Sancti: vt ostendetur in qnto huius. q. 7. ar°. 2. Alia causa est ꝓpter hoc ꝙ quidaz volunt inquirere rationez ꝑbantem de omnibus. Et ideo que ꝑbari non possunt nolunt cōcedere: sed negant. ¶Prima autem principia que sunt communes animi cōceptiones: ꝓbari nō possunt. Ideo ea negant per hoc in opiniones inopinabiles mādens. ¶Considerandum est etiam sēdo. fm phylosophum in ꝓsenti lectione: ꝙ ꝓtra huiusmodi opinantes: ꝓcedere oportet ex diffinitione veri vel falsi vel aliquoꝝ alioꝝ nominum: sicut ex superioribus rationibus patuit. ¶Necesse est enim eis cōcedere diffinitionē rez si ponant ꝙ nomina aliquid significant. Nam ratio quam nomen significat est diffinitio. Et hec est auctoritas que communiter allegatur in hoc quarto que ponitur hic a phylosopho sub alijs verbis quibus sic ait. ¶Ratio nanqz cuius nomen est signuz: diffinitio sit. Si autem non concedant nomina aliquid significare: tunc non differunt a plantis: sicut supra dictum est. ¶Hec omnia Doctor Sanctus quasi formaliter in ꝓnti lectōe. Lom. 28.

Lectio.5. ¶Cõsiderandum autem est tertio pro ampliori declaratione p̃dicte cõclusionis ſm Doctorem Sanctum in p̊o posteriorũ. q̃ ꝯtradictio est cuius non est dare medium ſm se. Quãuis enim in p̃uatione et habitu: ⁊ in ꝯtrarijs ĩmediatis non sit mediuz circa determinatuz subiectuz: tamen est medium simpliciter. Nam lapis nõ est cecus neqz videns. Et albedo neqz est par neqz impar. Hoc etiam qõ habent de ĩmediatione circa determinatũ subiectum: habent iñqntuz aliquid ꝑticipant ꝯtradictionis. Nam p̃uatio est negatio in subiecto determinato. Alteruz etiã ꝯrariox est aliqd habens p̃uationis. Sed cõtradictio in omnib⁹ simpl̃ caret medio. Et hoc nõ hz ab alio: sed a seipsa. Et ꝓpter hoc pbus dicit. Cuius non est mediuz ſm se. Hec ille. ¶Considerandum est vlterius 4° q̃ quadruplex est mediuz. ſ. mediũ forme. Et sic pallidum mediat inter album ⁊ nigruz. Aliud est medium subiecti. Et sic lapis mediat inter sanuz ⁊ egrum. Aliud est mediuz tẽporis. Et sic catulus ante nonuz diem mediat inter visuz ⁊ cecitatez. Et aliud est mediuz motus. et sic motus mediat inter sanum ⁊ egrum ſm medicos. Inter ꝯtradictoria autez nulluz predictox mediox cadit per se: hz bene per accidens. ¶Verũtamẽ Antonellus ⁊ Antonius Andree eodez titulo dicunt q̃ quãdo dicitur. Cõtradictio est cuius ſm se non est mediuz: illa negatio ibi posita nõ debet cadere super ly ſm se: q; sic conueniret p̃uatiue oppositis et ꝯrarijs immediatis inter que non cadit mediuz per se sed per accidens. Sed ly per se debet manere affirmatuz. Et est sensus. Cõtradictio est cuius ſm se non est medium. ¶Sed hz iste sensus sit sustinibilis: tamen magis videtur esse de intentione Doc. Sancti q̃ illa negatio cadat super ly ſm se: vt patet per ipsuz in. 4°. ſñax. di. ii°. q. 1. ar°. 3. ad. 3m. Vbi sic ait. Aliqua vero mutatio est inter cuius terminos nõ potest accipi medium in eodem subiecto: nisi forte per accidens: sicut inter affirmationez ⁊ negationez: q; ꝯtradictio est oppositio cuius non est mediuz per se: vt dicitur in primo posterioꝝ. ¶Per accidens autez potest ibi accipi mediuz ex parte negationis cui aliquid adiungitur qõ magis vel minus distat ab affirmatione: siue illud sit cõtrarium in eodem genere directe: siue dispositio cõtraria sicut inter non album et album accipitur per accidens medium ex parte coloris cui adiũgitur negatio albedinis qõ magis vel minus distat ab albedine. Et inter ignem et nõ ignez accipitur medium ſm qõ aliquid est magis vel minus frigidum aut humiduz. Hec ille formaliter.

Lectio.5. **Ad primum** ergo dicenduz q̃ si accipiant̃ contradictoria vt sunt relatiua ſm dici: sic inter ea est mediuz: sed vt sic non cõtradicãt. Si vero accipiantur cõtradictoria in se: pro illis. ſ. que cõtradicunt: sic inter illa nõ cadit medium per se. ¶Ad secundũ dicenduz q̃ inter illa que magis distant positiue: ita q̃ ambo distãtia sint entia positiua: sunt plura media q̃ inter ea que minus distant. Cõtradictoria autez non sic distant: ita q̃ vtrunq; contradictoriox sit ens positiuum sicut contraria. Ideo non est simile. ¶Est tamen sciendũ q̃ duplex est distantia. Quedam. ſ. est dimensiua: qua. ſ. vnum distat ab alio dimẽsionaliter. Alia est distantia formalis. Et illa est dupler. Maz quedaz est positiua. ſ. qua cõtraria distant. Alia est p̃uatiua. ſ. qua p̃uatiua et cõtradictoria distant. ¶Ad tertium dicendum q̃ inter ens ⁊ non ens: vniuersaliter loquendo nõ est medium: quia ipsa generatio est ens: cum sit via ad ens: vt supra dictuz est. Tamen inter ens et non ens in actu: bene est mediuz. ſ. ens in potẽtia. Unde sicut dictum est per accidẽs bene est medium inter cõtradictoria. ¶Et similiter dicenduz est ad. 4m. ¶Ad quintuz dicendũ q̃ scutum pro media parte album ⁊ pro media parte nigrum: nec est album nec nigrum. Sed dicendum est q̃ sit pro media parte album ⁊ pro media parte nigruz: Sicut demõstrato sorte et vno asino: si tunc aliquis querat an hi duo sint homies vel non: nõ est dicendum q̃ sic. Quia tunc inferretur q̃ asinus esset homo. Nec est dicenduz q̃ non: Quia tunc Sortes nõ esset homo. ¶Et si dicatur. Scutum est coloratum. Ergo ꝓceditur q̃ aliqua specie coloris est coloratum. ¶Dicenduz q̃ est coloratuz duabus speciebus coloris ſm duas partes eius. Non enim est inconueniẽs q̃ duo accidentia cõtraria aut disperata sint in eodez subiecto ſm diuersas partes eius. Ex quo pz q̃ multiplicatio verboꝝ quã Antonius hic adducit: nisi est ad propositum. ¶Ad sextum patet solutio ex dictis. ¶Ad septimum dicendum q̃ hz illa plus distent distantia locali et dimensiua inter que cadit mediuz q̃ illa inter que nõ cadit medium sicut dictum est: non tamen loquendo de distantia formali siue de distãtia oppositionis de qua est hic ad propositum. ¶Pro ampliori tamen declaratione ⁊ intelligẽdum q̃ ens et non ens: sciendum est ſm Doc. S. in de veritate. q. 27. ar°. 3. ad. 3m. vbi sic ait: q̃ duox adinuicem distantia potest tripliciter se habere. Uno modo q̃ sit ex vtraq; parte infinita. Sicut si vnus haberet albedinem infinitam: et alius nigredinem infinitam. Et hoc modo est distantia infinita inter esse diuinum et nõ esse simpliciter. Alio modo q̃ sit ex vtraq; parte finita: Sicut cũ vnus habet albedinez finitam ⁊ alius nigredinem finitam. Et sic esse creatum a non esse ſm quid distat. Tertio modo ita q̃ sit ex vna parte finita et ex alia parte infinita: vt si vnus haberet albedinez finitaz: et alius infinitam nigredinem. Et talis est distantia inter esse creatum ⁊ non esse simpliciter: Quia esse creatuz est finituz simpliciter. Nõ esse autem simpliciter est infinitum: iñqntum omnẽ defectum qui excogitari potest excedit. Hec igitur distantia trãsiri põt ex pte illa qua finita est iñqntuz ipsuz esse finitum vel acquiriť vel deperdiť: non autem ex parte illa qua infinita est. Hec ille formaliter. Quod etiam multũ valet ad solutionez predicti tertij argumẽti. Idem dicit. i. 4°. ſñax. di. 5. q. 1. ar°. 3. q. 3. ad 5m. vbi sic ait. vt dictum q̃ non est distantia infinita inter ens et non ens ex parte ipsius entis: nisi ens sit infinitum: Quia tantum distat aliquid ab vno oppositorum: quantum participat de alio. Unde non distat in infinituz a non esse nisi quod esse infinituz habet. ſ. deus: cui quanto reliqua entia sunt proximiora tanto magis a non esse distant: sicut Augustinus dicit in li° cõfessionum: q̃ angelus est factus prope deitatem prope nihil. Sed veruz est q̃ talis distantia est quodãmodo ex parte nõ entis simpliciter: eo q̃ neqz determinata distantia vel determinato transcendit q̃ nihil magis potest distare ab ente q̃ non ens. Contingit enim aliquam distantiam esse infinitam ex vna parte et finitaz ex alia parte: sicut quãdoq; fit comparatio infiniti ad finitum. Nisi enim aliqua talis distantia esset finita: non distaret minus vna creatura a deo q̃ altera. Et nisi esset aliquo modo infinita posset intelligi aliquid magis distans a creatura q̃ sit deus. Hec ille: et multum subtiliter. ¶Ad vltimum dicendum q̃ illi nõ ꝯradicunt sed ꝯrariant̃: q; negatio postposita signo facit equipollere suo cõtrario.

¶Vbi in Doc. S. et pho. Diffinitis his ⁊c.

a **Ad tertium** sic ꝓceditur. Uidet̃ q̃ omne quod apparet sit falsum. Nam verum est adequatio rei ad intellectum diuinum. Sed rei ad intellectum diuinum nõ potest esse adequatio aliqua. Licet. n. sit similitudo proportionis: nulla tamen est similitudo adequationis inter creaturas et deum: vt supra dictum est. q. 2. ar°. 2. Ergo rei nulla est veritas. Et sic quicquid intelligitur est falsum. ¶Ꝺ 2°. Quicquid intelligitur aliter q̃ est false intelligitur: quia ibi est falsa adequatio. Sed quicquid intelligitur: intelligitur aliter q̃ est: quia intelligitur immaterialiter. Et tamen habet esse materiale loquendo de sensibilibus. Igitur saltem in rebus materialibus nihil est verum. ¶Preterea 3°. Quicunq; rei intellecte plus attribuit vel minus q̃ natura rei habeat: errat et non vere intelligit. Sed inter cognoscentes aliquid: vnus alio magis cognoscit: secundum modus

modus vni⁹ excedit modū cognitionis alteri⁹. Ergo nihil vere ītelligīt. Et sic nihil ē vex: cū vex dicat ordinez ad intellectū. ¶ 4°. Si aliqd vere ītelligeret: maxīe sequeret q essentia diuina a deo intelligeret vere. Sed hoc videt ee falsuz. Igit ⁊c. ¶Probatio minoris. Qz cū aliqō infinituz finite: falsuz est ītelligē. Et sic idē qō pz⁹. ¶ 5°. Scōm Augustinū falsum est qō est ad silitudinem alicui⁹ rei accomodatū: ⁊ nō ptingit ad illud cuius silitudinē gerit. Sed oīs creatura gerit silitudinez dei: et nō ptingit ad ipsuz deuz per modū idēptitatis. Ergo sequit q oīs creatura est falsa. Cum igit qcqd intelligitur intelligīt sit falsuz. ¶ 6°. Omne corpus est vere corpus: ⁊ falsa vnitas ꝑm Augustinū i li° de vera religiōe. Et hoc ꝓ tanto dicit q unitat vnitatez: ⁊ tñ nō est vnitas. Luz ergo quelibet creatura ꝑm quālibet sui pfectionem diuinaz vnitatē unitet: et ab ea in infinitū distet: videtur q quelibet creatura sit falsa. Et sit idem qō prius.

¶Sed ꝓtra est pbus in textu dicens. Determinatis aūt esse sicut quidam dicunt: hij quidē nihil dicētes vex esse nihil ꝓhibere dicūt sic oīa esse: Sicut dyametruz cōmensurabilem esse: illi vero oīa vera ⁊c.

Respondeo dicendum q qz omnia ꝓncipia singulariuz sciaz: vt notat hic Doc. S. firmantur sup hoc ꝓm⁹ q affirmatio ⁊ negatio nō sunt simul vera: ⁊ q nihil est mediū inter ea: iō pbus ꝓmus habet disputare ꝓtra negātes ꝓn⁹ singulariū sciaz. Sunt. n. ꝓpinquissima ⁊ ꝓpria hui⁹ scie: cum sequant rationez entis: qō est pbye prime subm. Uerū aūt ⁊ falsum ꝓprie ptinent ad ꝓsideratiōnē logyci: cum ꝓsequant quies sunt ꝓprie de ꝓsideratione nālis pbye: cuz natura ens in rone entis de quo ꝓsiderat logycus. Modus vo ⁊ per hoc diffiniaē q sit p⁹m mot⁹ et quietis. Cum ergo ad eē errorez qui accidit circa esse ⁊ nō esse ꝓsequaē error qui est circa verū ⁊ falsuz: naz p esse ⁊ nō esse verū ⁊ falsuz diffiniunt: vt supra patuit: ad quē ēt errorez sequit error qui est circa moueri ⁊ quiescere: naz qō mouet mānz bmōi nōdū est: ⁊ qō qescit est: sequit q pbus ꝓm⁹ conuenienter hic disputat ꝓtra errantes circa veritatē ⁊ falsitatem: ⁊ circa motum ⁊ quietē destruentes ꝓn⁹ nāe. Et hoc ideo: qz destructis errorib⁹ circa esse et non esse: ex quo ad ꝓm ꝓsideradū est ꝑ° q antiquoz pboz quidam dixerūt nihil esse verū: sed oīa falsa. Alij vero dixerunt q oīa sunt vera ⁊ nihil falsuz. Et lz cōiter ponat has duas opiniones est tertia que ponit. s. q oīa sunt simpl: vera ⁊ omnia falsa. Hanc tñ nō reprobat hic pbus: Quia si due prime sunt false: tertia erit falsa. Copulatiua. n. ꝓpositio est falsa: ambabus ptibus falsis existētib⁹. Uñ cōtra duas ꝓmas opiniones ponit pbus ꝛclusionē. s. q non omnia sunt falsa: sed aliqō est verū et aliqō falsuz. Quaz Hlam ꝓstat quasdā ꝛdictiones esse: quas nō est possibile simul esse veras aut simul falsas. Sicut verū ⁊ nō verū: ens ⁊ nō ens: vt ex supradictis pz. Igit nō oīa sunt vera neq oīa falsa: sed aliqua vera et aliqua falsa. ¶Secūda vero ratio supponit terminos aliqd significare. s. diffinitiones vex: et supponit diffinitionez veri et falsi. Que rō talis est. Nam veruz nihil aliud est q affirmare id quod est. Et falsuz est negare et ecōuerso. Sil falsuz nihil aliud est q affirmare id qō verū est negare ⁊ ecōuerso: vt pz p diffinitiones veri ⁊ falsi. Nam vex nihil aliud est q dicere esse qō est vel nō esse qō nō est. Falsuz aūt est dicere nō esse qō est: vel esse qō nō est. Ergo impossibile est q oīa sint falsa: sed necesse est vel affirmationez vel negationem veraz esse. ¶Tertia ratio est talis. Nullum mediuz est inter affirmationē ⁊ negationez: vt supra pbatum est. q. 2. ar°. 8. Ergo necesse est de quolibet aut affirmare aut negare. Et sic impossibile est oīa falsa esse. ¶Quarta ratio est talis. Predicte positiones seipsas destruūt. Ergo sunt false ⁊ irrationabiles. Antecedēs pbaē. Nam ille q dicit ꝓtraria simul esse vera: dicit ꝓtrariaz sue opinionis esse verā. Sed ꝓtraria sue opinionis est q sua opinio nō sit vera. Ergo qui dicit oīa esse vera: dicit suā opinionez nō esse veraz. Et sic destruit suā opinionē. Sil qui dicit oīa esse falsa: dicit etiā seipsuz dicere falsuz: cum ipse aliquid dicit. ¶Sed forte aliqs diceret q dicens oīa esse vera: excipit suam ꝓtrariaz. Et qui dicit omnia esse falsa: excipit suam opinionē. Ideo ratio nulla. ¶Hanc cauillationē ostendit pbus dicēs: q si dicens oīa esse vera excipit ꝓtrariā sue opinionis cōcedens ipsam esse falsam: et dicens omnia esse falsa excipit suam opinionez quā cōcedit esse veraz: necessariū habebūt cōcedere quasi infinitas ꝓpositiones esse veras et infinitas falsas. Nam si ista est vera Sortes sedet: ista erit vera Sortez sedere est verum: et ista verum est Sortez sedere esse verū: et sic de alijs. Et simile iudicium est de falsa ꝓpositione. Igitur cauillatio siue responsio illa nulla est. ¶Sed quo ad 2ᵐ. s. q̄ntuz ad errantes circa motuz et quietez ꝓsiderandum est 2°. q pboz aliqui posuerūt omnia quiescere. Alij vo posuerunt omnia esse in cōtinuo motu. Contra primam igit opinionez adducit pbus vnam rōnem que talis est. Nam si omnia quiescant: tunc nihil mouet a dispositiōe in qua aliqñ erat. Et sic quicquid est verū semper est verum: et quicquid est falsuz semper est falsum. Quod est cōtra sensuz. Nam transmutatur veritas ⁊ falsitas propositionis. ¶Contra vero secundā opinionē adducit physicos tres rationes. Quaruz prima talis est. Nam si omnia mouentur ⁊ nihil est quiescens: nihil erit verum in rebus. Quia quod veruz est iam est. Quod autē mouetur nōdum est. Ergo oportet omnia esse falsa. Qō est impossibile: sicut ostensum est. ¶Scōa ratio talis est. Omne qō pmutat: necesse est esse ens. Quia omne qō permutat: ex aliquo in aliquid mutatur: manens idem sub vtroq terminoz. Unde non oportet dicere q quicquid est in re mutata mutetur: sed q aliquid sit manens. Et sic non omnia mouent. ¶Tertia ratio. Sunt q̄dam mobilia que semper mouētur: sicut corpora celestia que nunq̄ quiescunt: sicut ad sensum pz. Et est quoddam mouens penitus imobile quod nunq̄ mouetur. Alia esset ꝓcedere in infinitū in mouentibus: vt probatur. 8°. physicoz. Ergo non omnia semper mouentur: neq omnia quandoq mouentur et quandoq quiescunt. ¶Considerandum est tamen ertio ꝓ maiori declaratiōe quēstionis ꝑm Doctorez Sanctuz in de veritate. q. 1. ar°. 10. in corpore q sicut veritas cōsistit in adequatione rei ⁊ intellectus: ita falsitas cōsistit in earum inadequatione. Res autem comparatur ad intellectum diuinuz et humanuz. Intellectui autem diuino comparatur vno modo sicut mensuratuz mensurē: q̄ntuz ad ea que in rebus positiue dicuntur et inueniuntur: quia omnia huiusmodi ab arte diuini intellectus ꝓuenuunt. Alio modo sicut cognitū ad cognoscens. Et sic etiaz negationes et defectus intellectui diuino adequantur: q: omnia huiusmodi deus cognoscit q̄uis ea non causet. patet ergo q res qualitercūq se habeat et sub quacunq forma existat vel priuatione vel defectu: intellectui diuino adequatur. Et sic patet q res quelibet in comparatione ad intellectum diuinuz vera est. Unde Anselmus dicit in li° de veritate. Est igitur veritas in omnibus que sunt entia: quia hec sunt q in veritate sūma sunt. Unde per comparationez ad intellectum diuinum nulla res potest esse falsa. Sed p cōparationem ad intellectum humanuz inuenitur interduz inequalitas rei ad intellectum: que quodāmodo ex ipsa re causatur. Res enim sui noticiam facit in animam per ea que exterius de ipsa apparent: quia cognitio nostra initium a sensu sumit: cuius per se obiectum sunt sensibiles qualitates. Unde et in pmo de anima dicit q accidētia magnam partem cōferunt ad cognoscendum qō qd est. Et ideo qñ in aliqua re apparēt sensibiles qualitates demōstrantes nām que in eis nō subest: dicitur res illa esse falsa. Uñ pbs dicit. 6°. methaphyce. q illa dñr falsa

Lect. 12. et com. 46.

Lectō. 1. ⁊ com. 11.

Lectio. 4.

que nata sunt videri aut qualia nō sunt aut que non sunt: Sicut aurum dicit falsum in quo exterius apparet color auri ⁊ alia huiusmodi accidētia: cum tamen interius natura auri nō substat. Hec tamen res est ex hoc causa falsitatis in anima q̄ necessario falsitatē causet: q̄ veritas et falsitas p̄cipue in iudicio existunt anime. Anima enim inq̄ntum de rebus iudicat non patitur a rebus: sed magis quodāmodo agit. Unde res nō dicit falsa: q̄ semp faciat de se falsū appr̄ehēsionē: sed q̄ nata est eū facere per ea que de ipsa apparēt. Sed q̄ vt dictū est comparatio rei ad intellectū diuinū est essentialis: ⁊ fm eam per se dicit vera: sed per comparationē ad intellectū humanum est accidētalis fm quā non dicit absolute vera: sed quasi fm quid ⁊ in potētia: ideo simplr̄ loquēdo ois res est vera: ⁊ nulla res est falsa. Sed fm qd ⁊ in ordine ad intellectū nostrum alique res dicuntur false. Hec ille.
Qualiter aūt differēter se hēant res vera ⁊ verū in intellectu ⁊ cetera que ad hanc materiā ptinent: patebit. 6°. huius. q. 13. ar°. 3.

Ad primum ergo dicendū q̄ dum dicitur q̄ vītas est adequatio rei: non accipit ibi adequatio p̄r̄o omnimoda ydemptitate: sz̄ p habitudine siue ꝓportione que bene est inter creaturas ⁊ deum: cuī creature dependeant a deo in esse ⁊ ꝓseruari.
¶ Ad 2ᵐ dicendū sicut dicit Doc. S. in de veritate. q. 2. ar. 2. ad vltᵐ. q̄ si ly aliter sit modus rei cognite: tūc nullus intellectꝰ intelligit rem aliter esse q̄z sit. Si autem sit modus cognoscētis: sic intellectꝰ intelligit rez aliter q̄z sit: q̄ res que habet esse mālr̄: īmāl: solum intelligit. Hec le. Idem dicit in p̄ma parte. q. 85. ar°. p°. Unde cōiter dicitur q̄ intellectꝰ intelligēs rem aliter q̄z sit per secūdā opationez intellectꝰ. s. intelligēs rem aliter esse q̄z sit: est falsus. Sed intellectꝰ intelligēs rem aliter q̄z sit per p̄mā opationez intellectꝰ: nō est falsus. ¶ Ad 3ᵐ dicendus fm Doc. S. vbi īmediate supra. q̄ cuī alium plus ītelligere dicimꝰ: duplr̄ pōt intelligi. Uno modo vt ly plus ptineat ad modū rei cognite: et sic nullus intelligentium plus alio intelligit de re intellecta fm q̄ intellecta est. Quicūq̄z. n. rei intellecte plus attribuit vel minus q̄z nā rei habet: errat et nō intelligit. Alio modo pōt referri ad modum cognoscētis. Et sic vnus alio plus intelligit fm q̄ vnus alio pspicatius ītelligit: sicut angelus homine ⁊ deus angelo. Et hoc ꝓpter potentiorez vim intelligēdi. Hec ille. Idem dicit in prima parte. q. 85. ar°. 7. in corpore. ¶ Ad 4ᵐ dicendus sicut dicit Doc. S. vbi supra ad 9ᵐ. q̄ cum dicit deus seipsum finite cognoscere: dupliciter pōt intelligi. Uno modo vt modus referat ad rem cognitam: vt. s. cognoscat se esse finitum. Et fm hunc intellectum est falsum: q̄ sic cognitio sua esset falsa. Alio mō vt modus referatur ad cognoscentem. Et sic adhuc duplr̄ pōt accipi. Uno modo vt ly finite nihil aliud sit q̄z pfecte vt dicat finite cognoscere qui peruenit ad finem sue cognitionis. Et sic deus finite seipsum cognoscit. Alio modo vt ly finite ptineat ad efficatiaz cognitionis. Et fm hoc infinite cognoscit se: q̄ eius cognitio est in infinitum efficax. Ex hoc aūt q̄ sibiipsi est finitus modo p̄dicto nō pōt cōcludi q̄ se finite cognoscat nisi eo modo quo dictum est. Hec ille. Uerūtamen vt ipse ibidem dicit ad . si fiat vis in verbo: deus ꝓprie loquendo nec alijs nec sibi finitus est. Sed p̄r̄o tanto dicit finitus: q̄ hoc modo a seipō cognoscitur: sicut aliqd finitum ab intellectu finito. Sicut enim intellectꝰ finitꝰ pōt puenire ad finez sue cognitionis in re finita: ita intellectꝰ eius puenit ad finem cognitiōis suiipsiꝰ. Hec ille. Et si dicat. Infinitum nō est ptrāsibile. Ergo intellectꝰ eius non puenit ad finem cognitionis sui ipsiꝰ. ¶ Ad hoc respōdet ibidē cum subdit. Illa tñ ratio infiniti qua dicit intransibile: est īfiniti priuatiue accepti. de quo nihil ad p̄positum. Hec ille. ¶ Ad 5ᵐ dicēdū sicut dicit Doc. S. in de veritate. q. 1. ar°. p°. ad p̄m incōtrarium vbi sic ait. Non ex qualibet similitudine nata est anima decipi: sed ex magna similitudine in qua dissimilitudo inueniri non pōt de facili. Et ideo ex similitudine maiori vel minori decipit anima fm maiorez vel minorem perspicacitatē ad similitudines inueniendas. Rectum simpliciter enunciari debet aliqua res falsa ex eo q̄ quēcūq̄z in errorez ducit: sed ex eo q̄ nata est plures sapientes fallere. Creature aūt q̄z̄uis aliquaz dei similitudinez habeāt in seipsis: tamen maxima dissimilitudo sub est: vt non nisi ex magna īsipiētia cōtingat ex tali similitudine: vt mens decipiatur. Unde ex predicta similitudine vel dissimilitudine creaturaꝝ ad deum: nō sequitur q̄ omnes creature sint false vel debeāt dici false. Hec ille.
¶ Ad vltᵐ dicendū sicut ibidem dicit ad 2ᵐ. q̄ quidā existimauerūt deum esse corpus. Et cuī deus sit vnitas qua omnia sunt vnum: per cōsequēs existimauerūt corpus esse vnitatez ipsaz ꝓpter ipsam similitudinez vnitatis. Scōm hoc ergo corpus falsa vnitas dicit: inquantum alios in errorem cōduxit vel inducere potuit: vt credere tur vnitas. Hec ille.
¶ Ubi supra in Doctore Sancto et phylosopho.

a **¶ quartum** sic p̄cedit. Uidet q̄ negatio que est altera pars ꝓtradictionis: aliquā formalitatē affirmationis per se: dicat ex natura rei p̄eter formalitatē affirmationis. Nam illa dicūt diuersas formalitates et distinctas ex natura rei quoꝝ alteruz manet in aliquo altero nō remanente. Sed affirmatio potest remanere in aliquo nō remanēte eius negatione. Igit̄ ⁊c. ¶ Ꝑ 2°. Illa quoꝝ vnuz dicit pfectionez simpliciter ⁊ alteruz imperfectionem: ex natura habent distinctas cōceptiones ⁊ formalitates. Sed hominē nō esse asinum dicit pfectionem simplr̄: et sua affirmatio quā excludit dicit imperfectionez simpliciter. s. hominez esse asinuz: et hoc ex natura rei sic ꝓz. Igit̄ ⁊c. ¶ Ꝑ 3°. Illud qō non est idez alteri in primo modo dicēdi per se: distinguitur formaliter ab alio: et per ꝓsequēs habet distinctaz formalitatez. Sed negatio est huiusmodi respectu affirmationis. Igit̄ ⁊c. ¶ Ꝑ 4°. Ad quecunq̄z se extendit obiectū alicuius habitꝰ: ad ea se extendit poª illiꝰ habitus. Sed obiectuz methaphysice se extendit ad negationes ⁊ priuationes: vt ex supradictis ꝓz. Ergo et intellectus ad eadez se extendit. Et sic intellectus intelligit negationes: et per ꝓsequēs negationes habent formalitates quasdaz p̄eter formalitates affirmationis. Igit̄ ⁊c. ¶ Sed ꝓtra arguitur. Quia quod nō habet distinctaz ꝓceptionez ex natura rei nō habet distinctaz formalitatez: sicut ꝓcedunt aduersarij in hoc. 4°. s. Scotus et Antoniꝰ Andree et Antonellus archyēpūs. Sed negatio nō habet distinctam ꝓceptionez a ꝓceptione affirmationis. Qō ꝓz. Quia illud qō subterfugit rationem entis: nō est cōueniens obiectum intellectꝰ. Sed negatio que est altera pars ꝓtradictionis: est nō ens simpliciter. ergo ⁊c. ¶ Sed dicit aduersarius ad illaz ꝓbationez vbi supra q̄ ens fm totuz suum ambitus est obiectum intellectus: vt vult plus in hoc. 4°. vbi ponit subiectum methaphysice ens inquantuz ens: sub quo comprehendit negationes ⁊ ꝓuationes: vt ex supradictis ꝓz. q. 2. ¶ Contra. Quia si negationes sunt entia: aut sunt entia extra animam: aut in anima. Si scōm: clarum est q̄ non cōtinētur sub ente qō est subiectum methaphisice. Si vero sunt entia extra animam. ergo negatio que est altera pars ꝓtradictionis est ens extra aiaz. Et sic ꝓtradictio erit inter ens et non ens extra animaz. Quod est absurdum et contra phm.

Respondeo dicendus q̄ negatio non dicit aliquā formalitatem distinctā a formalitate affirmationis per se: ly bene per accidens. ¶ Ꝑ̄o cuius declaratione ꝓsiderandū est primo q̄ formalitas potest accipi tripliciter in ꝓposito. Uno modo cōmunissime: vt formalitas rei denominatur a forma sicut materialitas a materia. Et sic sicut vnius rei est vna forma: ita vnius rei est vna formalitas tantū. Alio modo cōiter. s. ꝓ quadam formalitate siue modo essendi rei. Et sic diceremus q̄ album et albedo dicunt plures formalitates. Tertio modo ꝓprie. s. fm q̄ sumuntur cōiter a doctoribus.

doctoribus. vz. pro quidditate rei: siue sit res diffinibilis sine nõ. Et sic accipit a scotistis: duz diffiniunt formalitatez dicentes. Formalitas est ratio obiectiualis existens in re ex natura rei apprehensa ab intellectu: quã nõ oz semp mouere intellectuz: dummõ actuz intellectus possit terminare. Hec illi. Uel fm alios accipitur formalitas pro cõceptione intellectus siue rõne quam nomen significant que immediate fundatur in re extra animam: siue sit perfecte rem representãs extra aiam siue perfecte sicut dictũ est: cum de rõne ageret supra. q. 7. ar. 7. quod est coincidere cum diffinitione predicta. Sic ergo accipitur in presenti formalitas: ne fiat disputatio in equiuoco. ¶ Considerandum scõo q triplex est negatio. s. negans priuans ꝛ infinitans. Negatio negans negat totuz quicquid affirmatio affirmat: nec respicit determinatum subiectũ in genere siue extra genus neqz bitudinẽ aliquã ipsi⁹ subiecti. negatio vo priuãs determinat sibi subiectum. Et est triplex sicut supra dictum est. q. 4. ar. 1. Negatio vero infinitans negat qualitatem determinatam siue actum specialem ꝛ reliquit substantiam siue esse in cõmuni: vt pz primo perihermẽias. Hic autem fit mentio de pura ꝛ simplici negatione que est altera pars ꝺdictionis. ¶ Consideranduz est in super tertio q duplex est contradictio. Una. s. propositionũ que est repugnantia duarũ propositionuz vtro qz termino participantium eodem ordine in qualitate ꝛ quantitate simul. Alia est contradictio terminorum: que est repugnantia terminorum inter quos nõ est dare medium fm se. Sicut sedere ꝛ non sedere: stare ꝛ non stare ar. 2. Manifestum est enim q alia est ꝺdictio propositionum que presupponit cõtradictionem terminoꝝ ꝛ alia ẽ contradictio terminorum que non presupponit aliam cõtradictionem. Ideo sed probatum fuerit q negatio que est altera pars cõtradictionis terminoꝝ nihil dicat: habebitur vlr intentũ simplr ꝛ per se loquendo. s. q idem erit dicendum in ꝺdictionib⁹ ppositionum. ¶ Quib⁹ suppositis probatur propositum. ¶ Et primo quãtuz ad primã partem sic. Nam illud qõ nihil ponit ex natura rei in re extra animam: nõ dicit aliquã formalitatem: vt patet per diffonem aduersarioruz. Sed negatio negans que est altera pars contradictiõis nihil ponit in re sed negat quicquid est in re: non solum ipsum subiectum sed vlr oĩa. alter negatio negans non differret a negatione priuante. igit ꝛc. ¶ ꝺ. 2º. Si negatio negans poneret aliquid in re ex natura rei: vel illud esset affirmatio vel negatio. Si affirmatio ergo vnum cõtradictorium poneret reliquũ. Oõ est ꝺ primum principium. Si vero sit negatio: cuz negatio nihil sit ex natura rei quia non dicit nisi negationez cõcesso secundo membro assumpti sequitur q non dicat aliquã formalitatem: cum fm aduersarios vt expresse per scripta eoruz patet formalitas sit quid positiuũ. ¶ ꝺ. 3º. Illud quod concipimus. per noĩa significamus ꝛ exprimim⁹ vt patet primo perihermenias ꝛ in hoc. 4. Si ergo non ens quod est altera pars contradictionis concipiretur positiue sicut ipsi dicunt: oporteret quod non ens significaret aliquid positiuum. Uel ergo sicut dictum est illud est ens: vel non. Si sit ens: non possumus ergo ĩtelligere non ens nisi ratione entis. Et sic non habebit distinctam formalitatem. Si vero sit nõ ens: quod significat illud quod intellectus cõcipit per illud nomen erit nõ ens. Et sic nulla erit formalitas: cum fz eos formalitas sit qd positiuuz in re: ex natura rei existẽs. ¶ ꝺ. 4º. Ens ꝛ nõ ens ꝛadicunt: vt dicit pbus in fine huius quarti ꝛ vez ꝛ non veruz. Si ergo non ens diceret quãdam formalitatem que est in re ex natura rei: vel ergo esset ens vel non ens vel medium non primum: qr sic sicut dictum ẽ vnuz contradictoriorum poneret siue significaret reliquum. Nõ etiam tertium: cum inter affirmationem ꝛ negationẽ nõ sit dare medium. Si vero scõm: tunc nihil dicit positiuũ ꝛ sic nulla erit formalitas. ¶ ꝺ. 5º. Nul⁹ act⁹ realis seu positiuus potest terminari ad non ens: cum act⁹ suscipiãt diffinitionem ab obiectis. Sed actus intellectus, est positiu⁹. Ergo nõ terminatur ad nõ ens quod est altera pars ꝺdictionis negatiua. ¶ Sed ad hoc dicit aduersarius q lz actus distinguantur per obiecta nõ tamen specificantur per obiecta. Quia nõ specificatur per illud qõ est sibi extrinsecuz. ¶ Sed cõtra nam eadem sunt prinᵃ pstituendi ꝛ distinguendi: vt scola scoti cõcedit. Si ergo obiecta sint principia distinguendi potentiaꝝ: erunt ꝛ principia constituendi ꝛ essendi potentia. ¶ Ad hoc autem quod adducunt. s. q nihil specificatur per id quod est sibi extrinsecuz respondet Doc. S. in prima parte. q. 77. ar. 3. ad primuz vbi sic ait q licet actus sit posterior potentia in esse: est tñ prior in intentione ꝛ fm rationem sicut finis agente. Obiectum etiam lz sit extrinsecum: est tñ principium vel finis actionis. ¶ Principio autem vel fini proportionantur ea que sunt extrinseca rei. Hec ille. Idem dicit in prima parte. q. 1ª. ar. 3. ad primum. ¶ Ex predictis ergo pz q negatio nõ dicit formalitatem aliquã distinctam positiue ab affirmatione opposita per se: lz bene per accidens. qõ autem dicat illam per accidens: hoc manifestum est in propositionib⁹ cõstitutis ex terminis contradictionis particularibus ratione propositionis affirmatiue quaz includunt Nam ista ppositio negatiua: homo non est asinus qr includit istam affirmatiuaz homo est homo vel aliquã aliã ideo potest intelligi nõ ĩtellecta sua affirmatiua opposita. Unde negatiua dicit formalitatem distinctam ab affirmatione sibi opposita: nõ tñ vt negatiua est sed vt includit affirmatiuã. Unde dicit eam per accidens. ¶ Consideranduz est tamen quarto q in presenti libro quarto. Scotus ꝛ Antonius Andree ꝛ Antonell⁹ cum eis cadens dicunt q negatio comparatur ad duas affirmationes. Quarum vnam supponit ꝛ includit. Aliã destruit ꝛ excludit. Uerbi gratia. Ista negatiua homo nõ est asinus: respicit istaz affirmatiuam: homo est asinus: ꝛ istam homo est homo. ¶ Primam destruit: ꝛ aliam includit virtualiter ꝛ supponit. Unde dicunt q negatio dicit formalitatem distinctã ab affirmatiõe quã excludit: qõ ꝓbãt p rões fcãs añ iꝫ riũ. Sed negatio non dicit formalitatem distinctam ab affirmatione quam includit virtualiter ꝛ supponit. Sed manifestuz est q sicut probatum est prima pars sui dicti est falsa. Secunda autem pars lz sit vera si intelligatur p accidens sicut determinatuz est: tñ rones quas adducunt ad probandum illam partem nihil valent. Quarum prima est. Illud quod non hz distinctam conceptionẽ ex natura rei a conceptione alterius nõ hz distinctaz formalitatem a formalite alteri⁹. Sed negatio est huiusmodi respectu affirmationis quã includit. ergo ꝛc. ¶ Sed hec ratio non valet. Nam similiter probaretur q animal ꝛ homo nõ haberent distinctas formalitates. Quia homo non potest concipi sine animali. Quod tamen est falsum fm ipsos. ¶ Si vero dicat aduersarius q lz hõ nõ possit concipi sine animali: tamen aĩal põt cõcipi sine hoĩe. Jõ hñt distinctas formalitates. Tunc similiter dicam q licet negatio non possit concipi sine affirmatione: tñ affirmatio potest concipi ꝛ intelligi sine negatione vt etiam ipsi concedunt. Similiter relatiuũ ꝛ correlatiuuz nõ habẽt distinctas conceptiones: hoc est vnum non potest intelligi sine reliquo nec econtra. si ratio eorum valeret sequeretur q pater ꝛ filius nõ haberent distinctas formalitates. Oõ tñ est falsum ꝛ contra aduersarium. ¶ ꝺ. 6º. Ad idẽ arguunt sic. Quia impossibile est intelligere istam negatiuã homo non est asinus: nisi intelligatur homo qui subijcit in ista negatiua. Intelligendo autem hoiem: intelligitur virtualiter ista q homo est homo. ergo ꝛc. ¶ Nec ista confirmatio valet: qr nos intelligimus hominem per primã operationem intellectus. Uñ nõ opz ex hoc q nos ĩtelligamus ppositionẽ qua apprehenditur homo eẽ per secundam operationem intellectus: licet econuerso sit verum vt de se manifestum est. Igitur positio eoruz nulla. ¶ Consideranduz etiã est quto q correlariuz q inferũt vnanimiter ex sua positione est falsum. s. q subiectuz methaphisice ꝛ obiectum intellect⁹ ꝛ formalitas sunt equalis ambitus extendentia se ad omne ens positiuum ꝛ ne

gatiuuz. Quod autem sit falsum: pz ex supra determinatis .q.p^{a}.ar.p^{o}.⁊.3°. in hoc quarto ⁊ in primo huj^{9}.q.1.ar.7. Dicituz est enim supra q ens reale diuisum in decē predicamenta: est subiectū metha. Sub quo non cōtinentur negatiōes sicut partes subiectiue sed reducunt ad ipz sicut reducitur imperfectū ad perfectū. ¶ Similiter ipsi ꝺicunt sibi ipsis. Concedunt. n. q affirmatio ⁊ negatio: oppositе cōcipiūtur per eandē speciē. Et tñ dicunt q vnū potest intelligi sine reliquo ⁊ ecōuerso. Hoc enim mirabile est q illud quod nō potest concipi: sine specie alteri⁹ q possit sine eo concipi. Hoc enim dicere est vnuz posse concipi sine alio: ⁊ non posse concipi: vt infra patebit.

Ad primum ergo dicendū q hoc argumētū cōcꝺeret: si ambo extrema essent positiua. Supponit enim hoc argumētū q negatio sit ens positiuū. Quod tñ est probandū. ¶ Unde sciendū est q sicut se hz affirmatio ad ens: ita ⁊ negatio ad nō ens Et vnumquodqz sicut se habz ad ens: ita se hz ad affirmationē. Sed sicut supra dictum est. le.2.q.2.ar.2. negatiōes nō sunt entia: nisi fm rōnem. Ideo non hñt formalitates nisi fm rationem: inquantum participant aliquid de rōe entitatis. Et per hoc patet solutio ad secundū ⁊ tertium. ¶ Ad vltimum dicendum q sicut dictuz est obiectū methaphisice quod dicit subiectum attributionis. ſ. ens reale limitatū non se extendit ad negationes: plus q̄z se extēdat ad ens rationis. Sed manifestum est q ens quod est subiectum metha. Sicut non se extendit ad ens rationis tamq̄z ad partem subiectiuam: sed solum inquantum participat aliquid de ente ratione sui fundamenti: ita non se extendit ad negationes: nisi inquantum participant aliqd de ratione entis. Et hoc ratione affirmationis: sicut ⁊ priuatio ratione sui habitus. Negationes autem ⁊ priuationes non sunt entia nisi secundū q hñt esse in intellectu. vt supra multotiens Docto. S. determinauit. Nec valet q dicunt. ſ. q formalitas attenditur penes ipsum concipi quod est positiuū. Iz illud subtractum huic quod est concipi sit priuatiuuz. Qz vel illud quod tu concipis exprimis per negationem vel non: si sic sequitur q illud subtractum significat aliquid positiuum qz significat illud qō tu concipis quod est positiuū per te. Si vero non. ergo sequitur q oportet vt tu moueas sicut eraclitus digitum ad illud exprimendum cū non possit exprimi per negationem vt dicis: neq̄z per affirmationem. cum affirmationi contradicat. Igitu r ⁊c̄.

¶ Ubi supra in Doc. S. ⁊ pho. Sed necessarium aliqd dicere aut negare.

a **D quintum** sic proceditur. Uidetur q veritas primi principij complexi non sit eterna. Nuz nullum creatum est eternum. Sed omnis vitas preter primam veritatem que est deus est creata. Igit̄ sola veritas prima. ſ. deus est eterna ⁊ non veritas huius prime propositionis: impossibile est simul idem eē ⁊ nō esse. ¶ p̄. 2°. Ens ⁊ verus conuertunt̄ vt ex supradictis patet. Sed solum vnum est ens eternum. Ergo sola vna veritas est ab eterno. Et sic idem quod prius. ¶ p̄. 3°. Omnis veritas creata est mutabilis: quia mutatis causis mutantur effectus. Res autem que sunt causa veritatis: mutantur. Ergo ⁊ propositionum veritas mutatur. Et per consequens non est eterna: cum eternū non sit mutabile. ¶ p̄. 4°. Omnis veritas a prima veritate depēdet sicut omnis bonitas ⁊ vnitas a prima bonitate ⁊ vnitate. Sed tñ est vna prima bonitas que est eterna. Ergo ē tñ vna prima veritas que ē eterna. ſ. deus. ¶ Sed cōtra arguitur. Nam omne necessarium est eternum: cum necessarium sit quod est impossibile non esse: sed predictuz p̄mum principium complexum est propositio necessaria. Ergo est perpetuo veritatis.

Respondeo dicendum q predictuz primū principium complexū est eternum idest perpetue veritatis. Quod sic pz. Nam vbicunqz est habitudo necessaria terminorum veritas illius propositionis est perpetua ⁊ eterna. Sed habitudo terminoz p̄mi principij complexi est necessaria: cum predicatum per se conueniat subiecto. Ergo est perpetue veritatis. ¶ p̄. 2°. Illud quod impossibile est non esse verum: de necessitate semper est verum. Sed impossibile est primum principium complexum non esse verum: vt supra probatum est: cum sit firmissimum in veritate a cuius veritate alie veritates corroborantur. Igitur ⁊cetera ¶ Ista cuius ampliori declaratione considerandum est primo q aliquid potest denominari verum dupliciter. Uno modo a veritate extrinseca. ſ. a veritate prima. Et sic veritas omnium rerum ⁊ omnium enunciatiouz est eterna. Alio modo a veritate intrinseca inherente vel rebus: vel intellectui. Et hoc potest intelligi dupliciter. Uno modo considerando aliqua creata secundum se. Et sic nulla veritas creata est eterna. ¶ Alio modo quantum ad habitudinem terminorum significantium res creatas adinuicem. Et sic eorum veritas potest dici eterna. Unde q positiones essentiales dicuntur perpetue veritatis: quia predicatum non repugnat subiecto sed est de essentia subiecti. Unde nunquam fuit nec erit verum dicere q homo non est animal. Et sic semper fuit ⁊ erit verum dicere etiam ab eterno: si aliquis enuncians fuisset ab eterno q homo est animal necessario. ¶ Unde secundo considerandum est hic illud quod dicit Doc. S. in de veritate q.p^{a}.ar.5°. in corpore vbi sic ait. Ueritas adequationes ⁊ commensurationem importat. Unde secundum hoc aliquid denominatur verum: sicut ⁊ denominatur aliquid commensuratum. Mensuratur autez corpus ⁊ mē sura intrinseca sicut linea vel superficie aut profunditate: ⁊ mensura extrinseca: sicut locatum loco motus tempore ⁊ pannus vlna. Unde ⁊ potest aliquid verum denominari dupliciter. Uno modo a veritate inherente. Alio modo ab extrinseca veritate. Et sic denominantur omnes res vere a prima veritate. Et quia veritas que est in intellectu mensuratur a rebus ipsis: sequitur q non solum veritas rei sed etiam veritas intellectus ve enunciationis aue ritate prime cause denominetur. In hac autem adequatione vel commensuratione intellectus aut rei: non requiritur q vtrumqz extremorum sit ens in actu. Intellectus enim noster potest his adequari que in futurum erunt: nunc autem non sunt. Alias non esset hec vera Antichristus nascitur. Unde hec denominatur vera a veritate q̄ est in intellectu tantum: etiam quando non est res ipsa. Similiter etiam intellectus diuinus adequari potuit ab eterno: his que ab eterno non fuerunt: sed que in tempore facta sunt. Et sic ea que sunt in tempore denominari possit vera ab eterno a veritate prima. Si autem accipiamus veritatem verorum creatorum eis inherentem quam inuenimus in rebus in intellectu creato: sic veritas non est eterna nec rerum nec enunciationum: cum ipse res vt intellectus quibus veritates inherent non sint ab eterno. Si autem accipiatur veritas verorum creatorum qua denominantur omnia vera sicut extrinseca mensura que est veritas prima: sic omnium ⁊ rerum ⁊ enunciabilium ⁊ intellectuum veritas est eterna. Hoc ille formaliter. Sed posset dicere aliquis: q illa veritas prima est veritas primi principij. ¶ Ad hoc dicendum q si loquamur de primo principio simpliciter in complexo quod est deus: sic verum est. ¶ Sed si loquamur de primo principio complexo demonstrationis: vt hic in proposito sic illa veritas prima eterna a qua omnia alia denominantur vera tanq̄z amensura extrinseca non est veritas primi principij. Quia talis veritas non potest esse nisi vna. Quod sic manifestat Doc. S. vbi supra dum subdit. In intellectu enim nostro non diuersificatur veritas nisi dupliciter. Uno modo propter diuersitatem cognitorum de quibus diuersas habet conceptiones quas diuerse veritates in anima consequuntur. Alio modo ex diuerso modo intelligendi. Cursus enim sortis est res vna. Sed anima que

¶ Et

Le.4.⁊ cōmē.8.

Le.6.et 40.40.

componendo ꝛ diuidendo cointelligit tempus vt dicitur in tertio de anima diuersimode intelligit cursuz sortis vt presentem preteritum ꝛ futurum. ¶Et secundum hoc diuerse conceptiones formantur: in quibus diuerse veritates inueniuntur. Neuter autem diuersoꝝ modoꝝ diuersitatis inueniri potest in diuina cognitione. Non enim de diuersis rebus diuersas cognitiones habet. Sed vna cognitione cognoscit omnia: quia per vnū scilicet per essentiam suam cognoscit. Similiter eius cognitio non concernit aliquod tempus: cum mensuretur eternitate que abstrahit ab omni tempore omne tempus continens. Unde relinquitur ꝙ non sunt plures veritates ab eterno: sed vna tantum. Hec ille. ¶Cōsiderandus est tertio ꝙ prima principia cōplexa non sunt: nisi intellectus esset formans ea. Sed intellectus ea formans nō est ab eterno. Ideo non debent dici esse perpetue veritatis secundum substantiam: sed sicut dictum est: vel ratione habitudinis terminoꝝ que est necessaria: vel quia denominatur vera a veritate prima que est eterna. Et licet talia principia cōplexa sint in ītellectu diuino qui est eternus: tamen non sunt in eo complexe: cū non intelligat componendo ꝛ diuidendo: vt in duodecimo huius patebit questione octaua articulo quarto. ¶Ex predictis ergo patet ꝙ primum principium complexum esse eternum potest intelligi dupliciter. Uno modo secundum habitudinem terminoꝝ. Et sic est eternum: quia nulla in eo est repugnantia terminoꝝ. Aliomodo fm substantiaz propositionis. Et hoc dupliciter. Unomodo fm esse qđ habet extra intellectum. Et sic non est eternum. Aliomodo secundum esse quod habet in intellectu. Et hoc dupl'r vel in intellectu humano. Et sic etiam non est eternum. Uel secundum esse quod habet in intellectu diuino. Et sic est eternum. Et hoc est quod dicit Doc. S. in prima parte .q.10.ar.3.ad tertium vbi sic ait: ꝙ necessarium significat quemdam modum veritatis. Uerum autez fm phm in sexto methaphysice est in intellectu. Secundum hoc vera ꝛ necessaria sunt eterna: quia sunt in intellectu eterno: qui est intellectus diuinus solus. Unde non sequitur ꝙ extra intellectum diuinum aliquid sit eternum. hec ille. ¶Idem dicit in primo sententiarum .di.8.q.2.ar.2.ad vltimuz. ¶Ad rationes ergo patet solutio ex dictis. ¶Sed tamen pro ampliori declaratione tertij argumenti considerandum est quarto qualiter veritas dicatur mutabilis: ꝛ qualiter non. Unde secundum Doc. S. in de veritate questione prima ar.6. in corpore aliquid dicitur mutari dupliciter. Unomodo quia est subiectum mutationis. Sicut dicimus corpus esse mutabile. Et sic nulla forma est mutabilis. Et sic dicitur ꝙ forma est invariabili essentia consistens. Unde veritas cum significatur per modum forme: non est hoc modo mutabilis. Aliomodo dicitur aliquid mutari: quia secundum ipsum fit mutatio. Sicut dicimus albedinem mutari: quia secundum ipsam corpus alteratur. Et sic videndum est de veritate an sit mutabilis. Ad cuius euidentiam sciendum est ꝙ illud secundum quod est mutatio: quandoqz quidem mutari dicitur: quandoqz autem non. Quando enim est inherēs ei quod mouetur secundum ipsum: tunc ꝛ ipsum mutari dicitur: sicut albedo ꝛ quantitas mutari dicuntur: quando aliquid secundum ipsa mutatur: eo ꝙ ipsa secundum hanc mutationem succedunt sibi inuicem in subiecto. quando autem illud secundum quod mutari dicitur est extrinsecum: tunc in illa mutatione non mouetur: sed immobile perseuerat. Sicut locus non dicitur moueri quādo aliquid secundum locum mouetur: vt etiam in .4°physico habetur. Locus est immutabilis terminus continēs. Sed formarum inherentiuz que mutari dicuntur ad mutationem sui subiecti duplex est mutationis modus. Aliter enim dicuntur mutari forme generabiles ꝛ aliter forme speciales. Forma enim specialis post mutationez nō remanet eadem nec secundum rem nec secundum rationem. Sicut albedo facta alteratione nullo modo nec fm rē nec fz rōnez remanet. Sed forma generalis facta mutatione remanet eadem secundum rationem: sed non fm esse. Sicut facta mutatione de albo in nigrum remanet idem color secundum communem rationem coloris: sed non eadem coloris species. Dictum est autem superius ꝙ aliquid denominatur verum veritate prima q̄si mensura extrinseca: sed veritate inherēte quasi mensura intrinseca. Unde res create variantur quidem in participatione veritatis prime. Ipsa tamen veritas prima secundum quam dicunt vera: nullo mō mutatur. Hec ille. ¶Hec autem veritas prima est ipse deus gloriosus qui est benedictus in secula. Amen. Et hec de his que ad librum quartum pertinent: dicta sufficiant.

¶Explicit quartus liber methaphysice.

¶Incipiunt preclare atqz accutissime questiones Magistri Dominici Flandrensis super quintum Aristotelis methaphysice.

¶Questio prima de distinctione nominum ꝛ precipue huius nominis principium.

d **Eterminatis** his in precedēti libro que ad consimilitudinem huius scientie pertineant: determinānduz restat de rebus quas ista scientia considerat. ¶Circa quod occurrit duplex consideratio. ¶Primo nāqz cōsiderāduz est de distinctionibus noīum multiplicium. Et hoc ideo qz ea que in hac scientia considerantur sunt omnibus entibus cōmunia: nec dicuntur vnioce: sed fm prius ꝛ posterius de diuersis: vt in q̄rto huius habitum est. ¶Secundo determinandum ē de rebus que sub consideratione huius scientie cadunt. Et hoc in.6.huius. ¶Et qz cuiuslibet scientie est considerare tria. vz. principia siue causas subiecti: ipsum subiectuz ꝛ passiones subiecti: iō quātū ad primū tria sunt consideranda. ¶Primo enim oportet considerare de distinctionibus nominum que pertinent ad principia ꝛ causas subiecti. ¶Secundo de distinctionibus nominum que significant subiectum huius scientientie ꝛ partes eius. ¶Tertio de distinctionibus nominum que significāt passiones entis inquantum est ens. ¶Circa primum autem occurrit quintuplex cōsideratio. ¶Prima erit de distinctione huius nominis principium. ¶Secūda erit de distinctione huius nominis causa. ¶Tertia de distinctione huius nominis elementum. ¶Quarta de distinctiōe huius nominis natura. ¶Quinta de distinctione huius nominis necesarium quod de necessitate sequitur causam. ¶Circa distinctionem huius nominis principium queruntur duo. ¶Primo vtrum ad methaphysicum pertineat determinare de distinctionibus nominum multiplicium. ¶Secundo vtrum modi quinque ipsius principij sint sufficienter assignati a phylosopho.

¶Ibi in phō ꝛ Doc. S. ¶Principium autez dicitur. ꝛc.

a **B primum** sic proceditur. Uidetur ꝙ ad primuz phylosophuz non pertineat considerare de distinctionibus noīuz multipliciuz. nā talia nomina p tinēt ad sophistaz: vt pz scō elenchoꝝ. Ergo nō pertinēt ad hanc scientiā: cū diuersi artifices diuersa habeant considerare. ¶Þ.2°. Scientie speciales noīa multiplicia distinguunt. sicut in scō de aīa phs distinguit hoc nomē passio ꝛ in scō phyloso. hoc nomen natura. Ergo nō. ¶Þ.3°. In alijs scientijs phs nō fecit mentionem de distinctione noīum multipliciū ad illas scientias ptinentiuz. Ergo nec etiam in methaphysica debeni considerari pari ratione. Lectō.11.ꝛ cōm.57. Lec.13.ꝛ cōmē.51.

Le.4.ꝛ cōmē.8. Le.6.et 10.40.

Cp̃ 4°. ¶Sꝛia pbia ẽ scia certissima vnde ꝛ sapia nũcupata est vt patuit primo huius.q.2.ar.1.Ergo nõ dz considerare ea que confusionem faciunt ꝛ audientẽ decipiũt. Sed multiplicitas dictionũ parit cõfusionẽ: vt pz primo elenchoꝝ.¶Hinc ẽ q dr. vbi multitudo.ibi cõfusio videt ergo q prim⁹ phs nõ hẽat cõsiderare de distinctiõibus terminoꝝ multipliciũ.Cp̃ 5°Scientis est distinguere dr enĩ prio elenchoꝝ q significata vocabuloꝝ ignorãtes ɔ facili paralogizãt:sed prima phya nõ ẽ scia:sed ẽ sapia q̃ distinguunt ɔ sciam.ergo prima phya nõ hz distinguere. CSz ɔ ẽ phs in toto isto libro quinto:qui de quotiens ex hoc noiãt:qꝛ in eo phus ɔsiderat ꝛ distinguit multiplicitates terminoꝝ.

¶Respondeo dõm q ad metaphz ptinet cõsiderare de distinctionib⁹ nominũ multipliciũ que cadũt sub sua ɔsideratõe. cuius rõ ẽ:nã noium multipliciũ cõium oĩb⁹ reb⁹ distinctio:nulli alteri scie pticulari ɔpetit:cum in nulla aliaꝝ sciaꝝ talia noia in sua cõitate ɔsiderent.ſz multiplex indistinctũ parit cõfusionẽ primo elenchoꝝ.Ergo prim⁹ phs habz cõsiderare de distinctionib⁹ predictoꝝ noium . Alias non eẽt certissima. Cp̃ .2°.¶Hec scia hz considerare prima p̃n⁹ demõstrationum: vt supra in 4° hui⁹.q.6.ar.2.pbatuz est: sed p̃n⁹ nõ cognoscunt nisi inq̃tum termios cognoscim⁹ vt pz prio posterioꝝ.Ergo ad notificãdũ p̃n⁹ oz p̃m phm termios eoꝝ notificare:ſz termini multiplices nõ possũt alr notificari:nisi p distinctionẽ siue dionẽ: cum oẽ multiplex sit p⁹ diuidẽduz cꝫ diffinĩendum.igr ꝛc̃. CSed de ordine pcedẽdi quẽ tz phs i b lib° distinguẽdo pdcã noia ɔsiderãdũ ẽ p° fm doc.S.q phus primo distinguit nomina ptinẽtia ad p̃n⁹ ꝛ cãs:scõdo distinguit noia ptinentia ad subm ꝛ ad ptes ei⁹.3° distinguit noia ptinẽtia ad passiones entis.Cui⁹ ordinis rõ ẽ manifesta.cũ p̃n⁹ subi precedant subm:ꝛ ipsum subm precedat passiones ordie nãe. ꝛ pfectionis.Sz distinguẽdo noia ptinentia ad p̃n⁹ ꝛ cãs primo facit b.scõdo distinguit quoddã nomẽ qõ cõsequit cãm. ſ.hoc nomẽ necium:qꝛ cã ẽ ad cui⁹ eẽ sequit aliũ õ necitate:si sit sufficiens nõ ipedita ꝛ debito mõ applicata Distinguẽdo ãt noia pertinentia ad p̃n⁹ siue cãs.prio distinguit illa que ptinẽt in vñ ad predcã.2° distinguit qõdam nomẽ spãle ptinẽs ad predcã.ſ.ipsam nãm.Et quia p̃n⁹ precedit cãm ꝛ cã entũ:sicut magis cõe pcedit minus cõe vt infra patebit.q.2.iõ prio distinguit hoc nomẽ p̃n⁹.scõdo cãm.3° elemẽtum.vñ pz ordo pcedendi quo ad p̃mã ptẽ h⁹ libꝛi in spãli.CConsiderãdũ ẽ scõdo ad sciendum que intelligunt p ptes ꝛ passiones in scia aliqua fm doc.S.sup Boẽtio de trinitate.q.2.ar.2.ad 3m.vbi sic ait.p ptes subi i scia ꝛ solũ sunt intelligẽde ptes subine vel itegrales.ſz ptes subi sunt oĩa illa quoꝝ cognitio requritur ad cognitionẽ subi.cuz oĩa hmõi nõ tractent in scia nõ inq̃tũ hẽant ad subm ordinari . ¶Passiões ẽt dicuntur quecunq̃ de aliquo ꝑbari pñt:siue negões siue hitudines ad aliquas res.Hec ille ꝛ bene.

Lectio .8.ꝛ comen.6.

Ad primum igitur dõm q distinctio quorundã noium ptinet ad sophystam ad videndũ modum soluẽdi palogysmos peccãtes penes aliqõ multiplex.Sed metaphus distinguit suos terminos.vt lucide saluãtur qõnes formate de rebus q̃s ɔsiderat in cõi in rõne entis.Vñ alr ꝛ alr ɔsiderarãt sophysta ꝛ metaphysic⁹ de distinctiõib⁹ terminoꝝ. Qõ nõ est inconueniens. CAd secm dõm pcedẽdo q quelibet scia pticularis põt distinguere suos termios spãles si sint multiplices: ꝛ si ex eoꝝ distinctione dependeat solo alic⁹ q̃stionis ad talẽ sciam ptinentis.Jõ nõ dicitur q hec scia hẽat oẽs terminos distinguere:ſz soluz suos terminos et solum eos ex quoꝝ distinctionib⁹ dependẽt solones q̃stionum q̃ mote sunt in libro 3° h⁹:vel que moueri possũt i hac scia. CAd 3m dõm q non ẽ sile de hac scia ꝛ aliis scijs spãlib⁹.vt supra in 3° h⁹ dcñ est.q.2.qꝛ hec scia est cõis q̃tũ ad ɔsideratiõem. Jõ rõne siue cõitatis hz simul in vno libro determinare de distinctionib⁹ noium cõiuz ꝛ multiplicium:nõ ãt alie scie spãles. CAd 4m dõm q duplex ẽ multiplex.nã quoddã ẽ multiplex vniuocãz sicut dicit phs i pñtis q ẽntias ẽ de numero eoꝝ que multiplr dicunt. Et tale multiplex nõ parit ɔfusionẽ. Aliud ẽ multiplex equocũ siue analogum. Et tale multiplex pt duplr ɔsiderari. vno° añ distinctiõem: vt.ſ.ẽ indistinctum Et tale multiplex bñ parit ɔfusionẽ. Alio° p⁹ distinctiõem Et sic nõ fac ɔfusionẽ in scia. vñ hz multiplex tale indistinctum faciat ɔfusionẽ: multiplex tñ distinctũ innuat ad sciam CAd 5m dõm q metaphysica ẽ scia ꝛ sapia:sic in primo h⁹ patuit.q.8.ar.1.Sapia ãt ꝛ scia nõ opponunt formaliter:ſz se hñt ex additiõe ex eo q vnuz supaddit aliquid sup aliud. Vñ ɔsiderãdũ ẽ hoc qõ dicit doc.S.sup boetio de trinitate.q.2.ar.2.ad p̃m vbi sic ait.q sapia nõ distinguit ɔ sciam sicut oppositũ ɔ oppositum : hz q: se hñt ex additiõe ad sciam.Est enĩ sapia vt dict phs.6° ethi° ea put oĩum sciaꝝ ꝛ regulas oẽs alias:inq̃tuz de altissimis pncipijs ẽ ꝛ pp qõ ẽt dea sciaꝝ dr i prio metaphyce sapientis enĩ est ordinare: ꝛ iõ illa scia altissima q̃ oẽs alias regulat ꝛ ordinat.sapia dr:sicut i artib⁹ mechanicis sapientes dicim⁹ illos q alios regulãt ꝛ architectos. scie vo nomen alijs iferioꝝib⁹ relinq̃t.ꝛ fm hoc scia diuiditur contra sapiam:sicut ꝑtium ɔ diffõnem.hec ille formaliter.

Lec.20 ꝛ cõ.15.

CIbi i doc.S.ꝛ phs p̃n⁹ ãt dr.ꝛ est lec.1.

a **Dsecũdũ** sic ꝓceditur.vñ q modi pncipij a phs posit:non sunt sufficiẽter assignati. ¶Nã phus nõ distinxit nomẽ auctoris.Ergo pari rõne nõ debuit distinguere multiplicitatẽ pncipij:cum vtrunq̃ ad ɔsiderationem h⁹ scie ptineat. Cp̃ .2m.¶Prim⁹ ꝛ cã idẽ sunt: vt dic hic doc.S.Sz plures sunt modi cãꝝ q̃s modi principij ꝑ enumerãt.Ergo illi modi insufficiẽter enumerantur Sz dicebat vt hic dicit doc.S.q cã ꝛ prim⁹ sunt idẽ ꝑ dfnt tñ rõne:qꝛ prim⁹ ordinẽ quẽdã prioritatis importat. CCõtra.nã si prim⁹ iportaret ordinẽ seq̃ret q nõ posset poni in dũs:qꝛ cã nõ ɔpetit in dinis pp ꝑ q ois cã hz prioꝛ dinez pncipij ad eã cãti qõ p ipm ɔstituit : vt doc. S.in prio sniaꝝ.di.21.q.1.ar.prio in corpe.Si g° prim⁹ dicꝛet ordinẽ prioritatis:seq̃ret q ẽt nõ posset poni in dinis qõ ẽ ɔ doc.S.vbi supra.igr ꝛc̃.Cp̃ 2°.¶Prim⁹ mõus sumit penes ordinẽ q attendit i magnitudie ſz prius esteri⁹:pp hoc q prim⁹ dr qõ ẽ i aliquo ordie.ſz h ẽ falsũ qꝛ prim⁹ ꝛ pncipiatuz sunt sil: vt pz ꝑ doc.S.i prio sniaꝝ di.29.q.2.ar.primo ad 3m.igit ille modus suppõit falsũ Cp̃ .3°. Adane,est prim⁹ dici vt pz ꝑ phm 5° h⁹ ꝛ per doc.S.in prio sniaꝝ di.29.vbi supra.Et tñ ille modus nõ enumerat hic a pho.q° pdci mõi insufficienter positi sunt. CSz ɔ est phs i prio h⁹ quinti:ibi prim⁹ dr aliud q̃ ordinez vñ vtiq̃ aliqd rei mouebit prim⁹.vt lõgitudis ꝛ vie huic qdez h prim⁹ ex oppõito iter alteꝝ ꝛc̃.

¶Respondeo dõz q qnq̃ mõis accipit pnm hic ꝛ a pho. C¶Prio° pnm dr illud qõ est pnm i magnitudie supra qnã fit mot⁹.Et ꝑ quentr pria ps motus ꝛ pria ps tpis isto° dicunt prim Cto° dr prim vñ res facili⁹ ꝛ magis oportune dr mouri.nõ.n.ſp mot⁹ icipit a pri° magnitudis simplr:ſz iterdum icipit ab ea pte q̃ est vnicuiq̃z ipõ ptm magis ꝛ ideo mouear sic pz i disciplinis in qb⁹ nõ ſp incipit aliqs addiscere ab eo qõ est prim⁹ addiscendi simplicit prim ꝛ ꝓpriuz fm nãz:ſz ab eo vñ aliqs facili⁹ vel opoꝛtune dr valz addiscere.ſ.ab his q̃ sunt magis nota quo ad nos q̃ q̃z sunt posteriora fm nãm. Cto dr prim⁹ illõ ex quo prio gnãto rei icipit ipo ẽxrñte:sic i naui prio fit carina q̃ est ãſi naui fundamẽtuz sup qõ q̃si oĩa ligna nauis ɔpaginant:silr qõ prio fit i domo est fundamẽtuz. Et i aniali prio fit cor fm quosdã:fm alios vo cerebꝝ.C4°° dr prim⁹ illud ex q° icipit gñatio rei ipo tñ nõ inexrñte.Et hoc triplr . Vel in nãlib⁹:sic puer dr esse ex pre ꝛ mre.vel in agibilib⁹ sicut ꝓceps vel impator aut tyrãn⁹ i cui⁹ voluntate aguntur ea q̃ i ciuitate fiunt.vel i artificialib⁹:sicut ars architectonica iter ceteras artes: marie hz rõnez pncipij . Cto° dr pncipium illud vñ res est cognoscibilis prio.ꝛ hoc mõ dignitat es ꝛ põnes dicuntur prim⁹ demõstrationuz sic

Questio

patet prio posterior. ¶ Sed diceret aliquis. nā ⁊ elintū forma ⁊ finis silr intellis ⁊ volūtas dicūtur pn̄a: ⁊ tñ non enumerāt hic a pho. igit ē insufficiens. ¶ Ad hoc rndet doc. S. in pñti lectione circa finē diēs q̄ quedā sūt pr̄a i trinseca ⁊ quedā extrinseca. Et iō ēt nā pōt ee prin^m ⁊ elementū q̄ sūt intrinseca nā qdem sicut id a q̄ incipit motus. Elintū āt sicut pria ps i gnatione. Et mēs. i. itellis ⁊ pno/luntas. i. ppositū dicūt prin^a q̄si extrinseca. Et itex suba rei. i. forma q̄ ē prin^m i eēndo: cum fin eā res sit in esse. Et fin ēt pdcā finis cui⁹ cā aliqd fit dī ee prin^m bonū eni qđ hz rōnem finis in ꝓsequendo: ⁊ malus in vitando: in multis sunt principia cognitiōis vel mot⁹: sicut in oībus q̄ agunt. pp finē. In nālib⁹ eni ⁊ mortalib⁹ ⁊ artificialibus: pcipue demōnes ex fine sumunt. hec ille formalr. Vñ hz predcā nō enumerent hic formalr. virtualr tamē ptinēt sub predictis modis vt iam patuit. ¶ Cōsiderā dū ē āt prio q̄ pdictor modor sic ꝑt formari sufficientia. Nā oē principiū dicit ordinē: sicut dicit hic doc. S. vl g⁹ dicit ordinē cognitiōis. ⁊ hic ē qntus modus. vel dic ordinez rei. Et hz triplr: vel dicit ordinez q̄tum ad moueri vel q̄tū ad ee vel q̄tū ad fieri. Si primus h ē duplr: vel simplicit: ⁊ sic ē prim⁹ modus vel q̄tū ad ꝓmptitudinē ⁊ sic ē sēds mod⁹: si 2^m: sic ē tert⁹ modus. Si 3^m sic ē q̄rt⁹ modus: q dicit ī tres gradus sicut dcm̄ est. s. vel fin q̄ aliqd ē pr̄^m mouēs in nālib⁹ vel in agibilib⁹ vel ī factibi. vñ pz q̄ pdcī modi sūt sufficienter positi: q̄ nihil sup pñtū neq; diminutū ꝓtinēt. ¶ Cōsiderādū ē 2° ꝓ decla/ratiōe primi mōi fin doc. S. in pñti lcōne q̄ hoc nomē prin^m ordinē quēdā ipōrtat. Ordo āt prioris ⁊ posterioris fin id qđ nobis ē prio motū: iuent⁹ est primo i motu locali. Sūt āt triū rer⁹ ordines sese ꝙsequētes. s. magnitudinis mot⁹ ⁊ tpis. nā fin pri⁹ ⁊ posteri⁹ i magnitudine ē pri⁹ ⁊ posteri⁹ in motu: ⁊ fin pri⁹ ⁊ posteri⁹ in motu: dr qđ ē in aliq⁹ ordie ⁊ ordo q̄ attendit fin pri⁹ ⁊ posterius i magnitudie ē nobis pri⁹ mot⁹: iō hoc nomen prin^m fin primā ⁊ ppriā sui ipōnem signāt id qđ ē primum in magnitudie sup quā trāsit mot⁹: q̄ res a nobis noiantur notat hic doc. S. q̄ 2° modus differt a prio q̄tū ad h^o q̄ in prio mō ex prim^o magnitudinis designat principium motu. fz in scdo mō ex prim^o mot⁹ designat principium magnitudie. Et iō ēt in illis motib⁹ q̄ sūt sup magnitudines circulares nō hntes prin^m: accipit aliqđ prin^m a quo oportune mouet mobile fin suā nām: sicut i motu primi mobilis prin^m ē ab oriēte. In motib⁹ āt nr̄is hō nō semper icipit motū a prim^o vie. hz q̄q; a medio vel a quocūq; termio. vñ ē ei magis oportunū prio moueri. hec ille. ¶ Notat vlter⁹ doc. S. circa 3^m modū: q̄ aīal distīgui/tur a nō nāli sensu ⁊ motu prin^m āt mot⁹ appet ee ex cor/de: fz opatiōes sensus maxīe apparēt in cerebro. Et ideo q̄ siderauerūt aīal ex pte mot⁹: posuerūt cor ee p^m pr̄^m in gnatiōe aīalis. Qui āt siderauerūt solū aīal ex pte sen/sus: posuerūt cerebr ee prin^m q̄tus ēt ipse sensus primū prin^m sit ex corde. hz opatones sensus pficiant in cerebro. Qui āt siderauerūt aīal inq̄tū agit vel fin alias ei⁹ opa/tiones posuerunt mēbr adaptatū illi opationi vt epar vt pria ps ē cor. q̄ a corde oēs vtutes aie per corp⁹ diffun/dunt. hec ille. ¶ Finalr oñdit pbs fin q̄ hic dicit doc. s. q̄liter oēs predcī modi reducūt ad aliqđ cōe. Oīb⁹ eniz eis cōe ē. vt dicat prin^m id qđ ē pri^m: aut in esse sicut pria pars rei dī prin^m. Aut in fieri: sicut primū mouēs dicitur prin^m. aut in rei cognitiōe: sicut dignitates dicunt prin^a sc. ad. subaz: dubitaret forte aliquis an modi principii ēt q̄tū ad ipōnem nois ⁊ quo ad nos oēs mōi principij reducūt ad vnū primū. ⁊ si sic q̄rit ad quē. ¶ Dicēdū ⁊ simplr: reducūt ad vnū modū. s. ad primū: hz q̄tū ad rē signataz primū inouēs qđ ē prin^m effectiuum ⁊ finalem oīum: ē pr̄^m prin^m simpliciter.

Prima

Ad primū igitur dō m: q̄ ex distinctiōe facta h⁹ nois prin^m satis pz distīctio auctoris. Qr vt dicit doc. S. in prio sniar di. 29. q. pria ar. prio circa fnē corpis hoc nomen auctoris. addit supra rōnem principij h qđ ē nō ee ab alio. hec ille. vñ pz q̄ auctor sub 4° oꝑtinet. ¶ Ad 2^m dōm q̄ prin^m ⁊ cā hz sint idē subo dfnt tñ rōne ⁊ hoc qntuplicit. prio dfnt sicut cōmun⁹ ⁊ min⁹ cōe: vt hic dicit doc. S. nā primū est cōi⁹ q̄s cā: sicut cā q̄s elintū. Aliquid. n. ē prin^m qđ nō ē cā sicut termin⁹ a quo dī principiū mot⁹. Et silr cā in plus se hz q̄s elintū. ista sola cā intrinseca ꝑt dici elintū. 2° dfnt q⁹ h nomē principiū ordinē quēdā ipōrtat. hoc nomē vo causa ipōrtat influxū ad cāta. 3° dfnt: q⁹ ois cā vel est extra eēntiam rei sicut efficiēs ⁊ fin is vel est ps rei sicut mā et forma sed aliqđ ē principiū qđ nō ē extra cēntiam rei: nec est ps ei⁹ sicut pūct⁹ ē prin^m linee. 4° dfnt. q⁹ cā quilibet hz influentiā ⁊ hz ordinē prioritatis ad ee sui causate qđ p ipm ostituit: sed aliqđ ē prin^m qđ nō hz aliquā influentiam ad ee cāti: sicut mās ē prin^m diei: ⁊ termin⁹ a quo ē prin^m mot⁹: nec prin^m dicit ordinē prioritatis. vlr loqn̄do nisi in creaturis: hz dicat ordinē originis. 5° dfnt 2 q⁹ hoc nomen cā ipōrtat diuersitatē subē. nā in oīb⁹ gnibus cāx semp inuenit dria iter cām ⁊ id cuius est cā fm aliq̄ pfectiōem aut virtutē. sed noīe principij vtimur ēt in his q̄ nullā h⁹ driam hnt. sed solum ordinē. pz ergo q̄ prin^a ⁊ cā qntuplir dfnt scdam āt ⁊ 3^am dfiam ⁊ silr q̄rtaz tāgit doc. s. in prio sniar vbi imediate supra: vbi sic ait. ois cā vel est extra eēntiam rei sicut efficiēs ⁊ finis vel est ps eēntie sicut mā ⁊ forma: so ois cā hz ordinem principij ad esse cāti qđ per ipm cōstituit. pī āt in dīnis nō hz ordinem aliquem principij ad eē filij: sicut nec ad esse suū: cū vnū ⁊ idē sit esse vtrinsq;. vñ pī nō est cā filij: sed prin^m: prin^m eni dicit ordinem originis absolute ⁊ non distīguendo aliquem modū q̄ ab origine pson̄ alicui⁹ sit inueniēs tur eni aliqđ prin^m qđ nō est extra essentiā principiati sicut punctus a quo fluit linea. Et aliqđ qđ non hz aliquā influentiā ad esse principiati: sicut terminus a quo ē principium motus: ⁊ sicut mane dr prin^m diei: hec ille. Duas āt primas dr̄ias ponit doc. s. in pñti lec. ¶ Et easdez cū quinta tāgit doc. s. in pria pte. q. 33. ar. 1. ad primū vbi sic ait principiū est cōins q̄s cā. sicut cā est cōior elinto. primus eni terminus vel etiā pria ps rei dī principiuz. sed nō cā. Et paulo post ait. vñ hoc nomen cā vr importare diuersitatem subē ⁊ dependentiā alicuius ab altero qđ nō ipōrtat nomen principij. In oīb⁹ āt cāe generib⁹ semper inuenit distātia inter cām ⁊ id cui⁹ est cā fm aliquā pfectionem aut vtutem. sed noīe principij vtimur etiam in his que nullā hmōi dr̄iam hnt: sed solū quendā ordinem sicut cū dicimus pūctū esse prin^m linee: vel etiā cū dicimus primā ptem linee esse principiū linee. hec ille. ¶ Sed hic orit difficultas: nā doc. s. in 4° metaphi. lc. 2° in prin dicit. q̄dā sunt vnū: q⁹ se inuicem cōnertibilr cōsequūtur: sicut prin^m ⁊ cā. sed ergo prin^m ⁊ cā conuertibiliter se inuicē cōsequūt. sequtur q̄ principiū nō est cōmun⁹ q̄s cā. ¶ Dicendū q̄ cā accipit dupliciter. vno^o ꝑprie. vz p cā q̄ aliquo modo influit in effectum. Et sic principiū est cōius q̄s cā: quia principiū a quo fit motus est principium: nō tñ est cā hoc mō accepta. ⁊ sic accipit hic. Alio^o accipit cā cōiter. s. vt si extendit ad omnez cāz vel p se vel accns quocūq; mō accntis: ⁊ sic accidit doc. S. in 4° lib. vbi supra: ⁊ sunt idem sbo: sed dfnt rōe vt dictum est hic ⁊ in 4° huius. q. 3. ar. primo no. primo. ¶ Ad 3^m. s. ad replicā dōm q̄ principiū ꝑt considerari duplr. vno^o q̄tū ad id a quo nomen ipōnit. ⁊ sic bñ dicit ordinem prioritatis. alio^o q̄tū ad id ad qđ h nomen principium est ipositū ad significādum: ⁊ sic hz significet ordinem originis non tñ signāt prioritatem: sed originē neq; ordinem prioritatis sicut cā facit. vnde nō est simile: hāc solutionem tangit doc. s. in prima pte. q. 33. ar. primo ad vltimū vbi sic ait q̄ licet hoc nomen principium q̄tum ad id a quo ipōnit ad significādū videatur a prioritate sūptum: non tamen signāt prioritatem sed originem. Nō

.n. semp idz est qđ significat nomẽ: ꝛ id a quo nomẽ imponitur: sic supra dictũ est. Hec ille. Idez ponit i pº sniaz vbi supra ad pm. vbi sic ait. ꝙ q: nomẽ pncipij impositũ est fm ꝙ iuenit i creaturis vbi pncipiũ est prius aliquo modo pticipiato: ideo a prioritate iponit: sz tñ ponitur ad significãdũ illud a quo est aliqd: vñ ꝯuis ꝯntum ad modũ significãdi diuinis nõ cõpetat sicut ꝛ alia noia que a nobis sũt iposita: tñ ꝯntũ ad rem significatã xpuissime diuinis ꝓpetit. Hec ille. ¶Ad 4m dom ꝙ iz pnm ꝛ pncipiatuz sint simul nãsi sub forma relatiõis ꝓsiderent: nõ tñ si ꝓsiderent ꝯntuz ad id qđ sunt: sicut dicit Doc. S. in pº sniaz. di. 29. q. 2. ar. pº. ad. 3m. vbi sic ait. ¶Principium põt dupliter ꝓsiderari. Uel illud qđ est pnm. Et hoc modo est pri nãliter eo cuius est pnm. Uel fm relationẽ pncipij. Et sic est sil'nãliter cũ pncipiato. Hec ille. Sed hic orit difficultas. Nam dictũ est ꝙ pnm ꝯntũ ad id qđ est. s. ꝯntũ ad id qđ significat nõ dicit prioritatez. Hic autez dicitur ꝙ pnm nãliter est pri pncipiato. Tñ appet ꝙ in diuinis sit pioritas isto accipiẽdo pnm. ¶Dicendũ ꝙ in creaturis verũ est ꝙ pnm fm id qđ est: est pri nãliter pncipiato: iz sit sil'cũ eo: vt relatũ est. Nõ aũt in diuinis. Qui rõnẽ ibidez Doc. S. assignat dicens. Si igit esset aliqs ab eodem bñs ꝙ sit qs et ꝙ sit ad aliqd: esset oio sil'nãliter cũ eo ad quez diceret. Et qr in diuinis pater ab eodez bz ꝙ sit qs et ꝙ sit pater: iõ pr est sil'nã cuz filio: nõ solũ ꝯntum pr: sed simpliter. hec ille. ¶Ad 5m pz solutio ex dictis.

¶Qõ. 2a. De multiplicitate ꝛ distinctiõe hui nois cã.

f **Asuper** ꝓsiderandz restat de distinctione hui nois cã: que segit pncipiũ sic mur cõe segit magis cõe: sicut dictum est. ¶Circa qđ querũtur ꝯtuor. ¶Primo vtz gña cãrũ sint sufficienter assignata a pbo. ¶Scõdo vtrũ finis sit cã cãruz. ¶Tertio vtruz eiusdez effect pos sint eẽ plures cãe p se. ¶Quarto vtrũ cã particularis in actu simul sit et nõ sit cum particulari effectu in actu.

¶Ubi in Doc. S. et pbo. Causa vo dicit. et est lec. 2a.

a **B primum** sic pcedit. Uidet ꝙ pbs nõ sufficiẽter assignet gña cãz. Maz ois cã est nobilior suo effectu: sic pncipiũ principiato. Sz mã nõ est nobilior suo effectu. s. ꝓposito: vt pz. 7º. hui. Ergo mã nõ bz poni genus cãz. ¶Ꝓ 2º. Scõo physicoz dr ꝙ efficiẽs et finis coincidũt in idez spẽ ꝛ forma et finis in idez nũero. Ergo vr ꝙ nõ sint ꝯtuo: gña cãz distincta. ¶Ꝓ 3º. Subiectum est cã accidẽtiũ: vt pz. 7º. hui. ꝛ per Doc. S. pº sniaz. di. 17. q. 1. ar. 2. Sed subm nõ põt esse cã formalis neqz mãlis accẽtiuz: qr mã et foza sunt ptes effectus intrinsece. Accẽtia aũt nõ ꝓponunt ex mã et forma: vt pz. 8º. hui. Sil'r et subm nõ põt eẽ cã efficiẽs accẽtiuz cuz efficiẽs et effect obeãt eẽ eiusdẽ gñis: vt pz. 1º. phy. Sil'r nõ põt eẽ finis: cuz foza et finis coincidãt: vt dictuz est. Segit ergo ꝙ pla sũt gña cãz qz quattuoz. ¶Ꝓ 4º. Efficiens est effect cãe finalis: vt pz. 2º. hhy. et in pncipio passu. Ergo efficiẽs nõ est vnuz genus cãz. ¶Ꝓ 5º. Si efficiens esset vnuz gen cãz: sequeret maxie ꝙ pria cã esset cã efficiens: cuz pm in vnoquoqz gñe sit maxie tale: vt patuit. 2º. hui. q. 2. ar. 4. Sed pria cã nõ põt dici efficiens. Maz efficiẽs dr pnm vnde mot: vt dr hic in textu. Sed de nõ agit cũ motu. Alias esset relatio realis inter deuz ꝛ creaturas: vt pz p Doc. S. in de pa. q. 7. ar. penultimo in corpore. Ergo idẽ qđ pri. ¶Ꝓ 6º. ¶Posita cã: de necitate ponit effect: sic posito sole: de necitate ponit illuminatio aeris. Sed posita cã efficiẽte: nõ ponitur de necitate effect. ¶Posito. n. domificatore: nõ ponit domus. Igit idez vt supra. ¶Ꝓ 7º. Effect bz hre eẽ in cã p sui similitudinẽ. Sz effect nõ peristit in cã efficiente p sui similitudinẽ: qr necesse est aliqñ effectũ distingui spẽ ab agẽte: vt dicit Doc. S. 2º. sniaz. di. 18. q. 2a. Igit efficiẽs nõ bz dici genus causaz. ¶Ꝓ 8º. Effect bz esse nobilius in sua cã qm in seipso: vt pz p Doc. S. i pria pte. q. 18. ar. 4. Sed effect nõ bz esse nobilius in mã qm in seipso: cuz mã sit pura pa. Igit mã nõ bz poni vnũ genus cãz. ¶Ꝓ 9º. Lãre est agẽ. Sz mãe cuz sit pa nõ ꝓpetit agẽ. Igit emz vnũqõqz fm ꝙ est actu. Neqz ꝓpetit forme: cũ actio fit suppositoz: vt patuit pº hui. q. 5. ar. 2. igit ꝛc. ¶Ꝓ 10. Lãlitas ipsi finis est mouẽ volũtatẽ ad amandum finem fm ꝙ bz rõnez boni. Sed bonuz siue finis mouet volũtatez effectiue. Ergo cãlitas finis nõ differt a cãlitate agẽtis. Et sic nõ debẽt poni distincta gña cãe. ¶Ꝓ 11º. Ipterimisse dr cãe ꝓclonis. Sz nõ dr cause formales: vt dicit pz. Neqz finales: eũ fm esse pcedant ꝓclonem. Neqz efficiẽtes: cuz ꝓclo ponat ex pmissis. Neqz mãlis: cum inferat ꝓclonez. Inferre aũt ꝓclonez est agẽ fm rõnem. Agere vo non ꝓpetit mãe. Igit pter pdicta ꝯtuo: gña: opz ponẽ alia gña cãz. ¶Ꝓ 12º. Causa coadiuuans et cã ꝓseruãs sil'r et ꝓsiliãs: sunt cãe p se. Et tñ nõ enumerant hic a pbo. Ergo idez qđ pri. ¶Ꝓ 13º. Est aliq cã q dr cã sine qua nõ: vt pz p Doc. S. in 4º. sniaz. di. 1. q. 1. Et tñ illa nõ ꝓtinet sub pdictis gñibus. Igit ꝛc. ¶Ꝓ 14º. Qualitates prime sunt cãe aliquoz effectuũ: vt pz. 1º. de aia. Et tñ nõ bñt rõnez alicui pdictaz cãz que enũerant hic a pbo: vt pz inductiue. Igit ꝛc. ¶Ꝓ 15º. Sol bz rationẽ cãe respectu illuminatiõis. Et tñ in nullo gñe dictaruz cãz repit. Nõ. n. est cã efficiẽs: cuz actio cãe agentis sit corporalis ꝛ mot sint idez subo: vt pz. 3º. phy. Adaĩ festuz est et ꝙ nõ bz rõnez aliaz cãz. ¶Sil'r sensus et cognitiõis itellectue. Et tñ nõ cõprehendit sub pdictis. Ergo gña cãz sunt insufficiẽter a pbo posita. ¶Sz sic est pbus in textu ibi. Causa vo dr. Uno modo ex quo fit aliquid inexñte: vt es statue et argentum fiale: et hoz gña. Alio modo vero spes et exemplar: hoc autem est ipsius qđ quid erat esse: et horum genera.

Respondeo dicẽdũ suppositis his que dicta sunt in pº hui. q. 9. per totam de hac mã: ꝙ cã p se in genere dr quattuoz modis. ¶Primo mõ cã dr ex quo fit aliqd ipso inexñte: sic es est cã statue: et argentuz fiale: et hoz gña. Et hoc modo cã mãlis ex q fit aliqd cuz insit: dr causa. Dicit aũt notanter ipso inexñte: vt hic dicit Doc. S. ꝓpter priuationes vel ordinez. Nam ex ordio vel priuatiõe dr aliqd fieri sicut ex nõ inexñte vt album ex nigro vel album ex non albo. ¶Scõo mõ dr cã spes et exemplar que est rõ ipsi qđ qd erat esse. Et hoc modo cã formalis dr cã et ei genus. Sicut dyapason cã formalis est ꝓportio duoz ad vnuz. Et qr nũerus est genus dualitatis: ideo numerus dicitur etiã forma ipsi dyapason. ¶Tertio modo dicit causa. vñ est principiuz ꝓmutationis et quietis. Et hoc mõ cã efficiens siue mouẽs est causa. Et dicit notanter: vt dicit hic Doc. S. principiuz motus aut quietis: qr motus naturalis et quies naturalis in eãdem causam reducitur. Similiter et motus violentus et quies violenta. Et eadem euz causa qua mouetur aliquid ad locum: quiescit in loco. Et sic ꝓsiliator est causa eorum que fiunt per cõsilium: et pater filij. Similiter faciens facti. In his autez exemplis pbus tangit duo principia ex quib omnia fiunt. s. ꝓpositum in cõsiliatore: et naturaz in patre. Omne enim agens aut est agens naturale aut agens per intellectum et voluntatez. ¶Quarto modo dicit cã ipse finis cuius cã. s. fit aliqd: vt sanitas dicit cã finalis deambulationis post cenaz. Sil'r attenuatio purgatio et alia intermedia dicunt cã finalis ipsius sanitatis. Non. n. solũ vltimum ꝓpter qđ efficiens opatur dicit finis: sed et oia intermedia que sunt inter primũ agens et vltimũ finẽ dr finis respectu pcedentiuz. Et eodẽ modo dicunt cã. Sic iter medicinaz que est primũ agens et sanitatem que est vltimus finis sunt ista intermedia. scilicet attenuatio que est sanitati propinquissima in his que superadundant in humoribus: et purgatio per quam acquiritur attenuatio: et medicina laxatiua ex qua causatur purgatio: et instrumenta quibus medicina laxatiua prepara-

tur. Hec enim omnia sunt propter finem vltimũ. Unuz tamen

ns est finis alterius sicut dictuz est. Ideo vnuz pōt eē causa alterius. ¶ Pz g° ex predictis q quattuor sunt modi cāx in genere: quox sufficientia posita est in p° huius vbi supra .f.q.9.ar.2. per quā patuit q nihil pōt hre rōnem cause per se: qō nō contineat sub pdictis modis. Igit pz q sunt sufficienter positi. ¶ Cōsideāduz pmo q circa p muz moduz notat Doc.S. q statua fit ex ere ꝛ fiala ex argento sic ex inexistente. Mā cū fit statua ex ere: nō tollitur rō eris. Nec cū fit fiala tollit rō argenti. Jō ex ꝛ argē tuz sunt cā statue ꝛ fiale per moduz materie. ꝛ hoc gna: q cuiuscunqz rei mā est spēs aliq mā ei° est genus ei°: sic mā statue est es: etiā mā eius est metalluz: ꝛ cōmixtuz ꝛ corpus ꝛ sic de alijs. Nec ille. Notat vlterius circa scōz moduz q forma pōt dupliciter cōparari ad rez. Uno° sic forma intrinseca rei. Et sm hoc dicit species. Alio° sicut ex trinseca a re: ad cui° tm similitudinez res fieri dicit. Et sm hoc exemplar rei dicit forma: per quez moduz ponebat plato ydeas esse rex formas: Et q vnumqōqz sequitur naīm gnis vel speciei p formā suā: natura āt generis vel speciei est quā significat diffinitio dicens quid est res: iō forma est rō ipsius quod qd erat esse. Nec ille. ¶ Et si arguat. Alique partes māles ponunt in indiffōe rei mā lis. Luz ergo nō soluz tota diffō cōpareꝫ ad diffinituz vt forma sed ēt partes eius. Mā partes diffinitionis forme sunt: sequit q mā debet dici qōqd erat esse sicut ꝛ fōa. ¶ Ad hoc rndet hic Doc.S. dicens q āquis i diffōne potest natur aliqe partes māles ꝛ hoc in obliquo: tm id qō est principale in diffōne: oz q sit ex parte forme. et ideo hec est rō quare fōa est cā: q pficit essentiaz. Licet g° partes pncipales diffōnis que .s. ponunt in recto sint forme. Mō tamen ille que ponuntur in obliquo sicut materia. ¶ Cō siderādū est scōo sm Doc.S. circa tertiū modū: q vt dicit Aui. qttuor sunt modi cause efficientis. .s. pficiēs dispones adiuuans ꝛ cōsilians. Perficiens āt dr cā efficiens: q vltimā rei pfectionē causat: sicut qui iducit fōaz nālē i rebus nālibus: vt artificialē in reb° artificialib° vt domifica tor domus. Sed disponēs est q non inducit vltimā fōaz pfectiuā: sed tm mō preparat māz ad formā: sicut ille qui dolat ligna ꝛ lapides dicitur domū facere. Et hic nō proprie dr efficiens domū: q id qō ipse facit: nō est domus nisi in po^a. Magis tm pprie erit efficiens si inducat vltimā dispositionē ad qz de necessitate sequit fōa: sicut hō generat hoiem: nō causans intellectū qui est ab extrinseco. Sz adiuuans dr cā sm q coopat ad principalē effectum. Jn hoc tm differt ab efficiente pncipali: q pncipale agēs agit ad finē pprium: adiuuās aūt ad finē alienū: sicut qui iuuat remad pmā. Mā cā scda agit ppter finē pme cause in oīb° agē tibus ordinatis: sicut militaris pp finē ciuilis. Cōsilians aūt differt ab efficiente principali: inquātū dat ei finem ꝛ fōaz agendi. Et hec est hītudo primi agētis p intellectuz ad oē agens sm siue sit nāle: siue intellectuale. Mā pmuz agens intellectuale in oīb° agentib° dat finē ꝛ fōaz agendi scōo agenti. Et ad hoc gen° cause reducit qcqd facit aliqd quocunqz mō esse: nō solū sm esse sbale: sed ēt sm eē accidētale qō cōtingit in oi motu. hec ille ꝛ gloriose. ¶ Pro tio sm Doc.S. in prima parte. q.23.ar.8. ad sm q aliqs dr adiuuari per aliū dupliciter. Uno° inquātū ab eo accipit vt intelligit illud ad Ro.ij. Quis adiuuit spiritū domini. Alio° dr qs iuuari per aliquē per quē exequit suā opatiōnē: sicut domin° per ministz. Et hoc mō ūeus adiuuat p nos inquātū exequimur suā ordinationē. Nec ille. Unde hec est dispō cause scōe ad primam. Idem etiam innuit i de vnione verbi incarnati. q. vnica. ar. vlti° vbi sic ait. aliquid agit virtute alterius dupliciter. Uno° inquātū mouet a virtute illius: sicut calor nālis agit in vtute aīe. Alio modo inquātū aliqō agēs principale vtitur vtute alicui° instrumenti: sicut aīa videt virtute oculi. Et hoc modo sup positū eternū agebat virtute humane nature. Nec ille.

¶ Considerādū est quarto' sm Doc.S. circa q̄rtū modū cause: q qz fine videbat q minus esset causa ppter hoc q est vltimū in esse vnde etiā ab alijs phūs pretermissa est ideo phylosophus specialiter probat de fine q sit causa per hoc q questio quare vel propter qd querit de causa. Sed cum aliquis querit quare: vel propter qd aliqs ambulat: cōuenienter respondet: vt sanetur opinando redde re causam. Sequitur ergo q finis sit causa.

Ad primum igitur dōm q duplex est causa. Quedā est actiua. ꝛ talis ē nobilior suo effectu etiam simpliciter. Alia est passiua sic materia. ꝛ talē non oz esse nobiliorem suo effectu: sicut pz .7°. hui°. ¶ Ad scōm dicendū q causas coincidere i idez specie vel numero: pōt intelligi dupliciter. Uno° materialiter ꝛ subiecto. ꝛ sic verū est. Alio modo formaliter .s. sm q cause sunt. ꝛ sic non coincidunt: sed formaliter ꝛ specifice distinguūtur. ¶ Ad tertiū dicendū q sm est causa materialis in qua oīum accidentiū: nō aūt ex qua. Similiter subm est causa efficiens ꝛ finalis accidentiū ppriorum nō qdez q sit efficiens p transmutationem realē: sed per nālē concomitantiā. Unde cōsiderandū est pz Doc.S. in primo sententiax di.17.q.p^a.ar.2.ad scōm q suba diuersimode se hz ad diuersa accidentia. Quedā enim sunt accidentia naturalia que causant ex principijs subi. Et hoc dupliciter. Uel causantur ex principijs speciei. Et sic sunt ppie passiōes que cōsequūtur totā speciem. vel ex principijs indiuidui ꝛ sic sunt cōia accidētia pña principia naturalia indiuidui. Sunt ēt quedā accidentia per violentiaz inducta: sicut calor in aqua. Et ista sunt repugnantia principijs subiecti. Quedā vero sunt que quidē ab extrinseco causantur non repugnantia principijs subiecti: sed magis perficientia ipsum: sicut lumen in aere. ¶ Est tm sciendū q in omnib° accidentibus cōiter loquendo subiectum est causa quodammodo .s. inquātum accidentia in esse sustentat: non tamē ita q ex principijs subiecti omnia accidentia educantur. Nec ille. ¶ Ad quartum dicendum q hz efficiens sit effect° cause finalis: i gne cā finalis ꝛ tm cā ipsi° finis i genere cause efficientis. Non enim repugnat q cause sint sibiinuicem cause in diuersis generib° causarum vt infra patebit. Ut pro ampliori declaratione istius ꝛ aliorum que ad hanc mām occurrunt considerandū est sm Doc.S. in.4. sententiax. di.17. ad. p^a ar.4.q.p^a. in corpore q omnis prioritas sm ordinem nature: aliqō mō reducit ad ordinez cause ꝛ causati: q principiū ꝛ causa sunt idē. Jn causis. n. otingit q idē sit causa ꝛ causatuz sm diuersum genus cause: vt patet in scōo physi. ꝛ in qnto metha. Sicut ambulatio est causa efficiens sanationis: ꝛ sanatio est causa finalis ambulationis. Et silr est de habitudine que est inter materiaz ꝛ formam. Q: sm genus cause materialis mā ē cā forme quasi sustentans ipsam. Et forma est causa materie quasi faciens eam esse actu sm genus cause formalis. Ex parte aūt cause materialis se tenet sm quādaz reductionē oē illud p quod efficitur mā. ppria huius forme sicut dispositiones ꝛ remotiones impedimentoꝝ. Et iō in generatione naturali qñ gnatio vnius est corruptio alterius ꝛ ecōuerso per hoc q forma vna inducitur ꝛ alia expellit: remotio forme precedentis: se tenet ex parte cause materialis precedit naturaliter introductionez alterius forme. Sed sm ordinem cause formalis est econtra. Et q: fōa finis ꝛ agens coincidunt in idem numero vel specie: ideo etiam in ordine cause efficientis introductio fōe prior est q: forma introducta est similitudo forme agētis per quaz agens agit. Et similiter in ordine cause finalis q: natura intendit principaliter introductionem forme ꝛ ad hāc ordinat expulsionem oīs eius cū quo nō potest stare forme ītētio: hec ille. Hoc ēt innuit i p^a scōe. q.113.ar.8.ad primū vbi sic ait. Recessus a termino ꝛ accessus ad terminum possunt considerari dupliciter. Unomodo ex parte mobilis. Et sic naturaliter recessus a termino precedit accessuz ad terminum. Prius enim est in subiecto mobili oppositum quod abijcitur: ꝛ postmoduz est id quod per motum assequitur assequitur mobile. Sed ex parte agentis

est ecõuersõ. Agens enim per formam que in eo preexistit agit ad remouendum ꝓriuz sicut sol per suã lucez agit ad remouenduz tenebras. Et ĩ ex pte solis prius est illuminare ꝙ̃ tenebras remouere. Ex pte ãt aeris illuminandi ꝑius est purgari a tenebris ꝙ̃ cõseq lumen ordine nẽ: lz vtrunqz sit simul tpe. Hec ille. ¶ Ad. 5m. dõz ꝙ deus est cã efficiens sine motu ⁊ transmutatione. Et est cã finalis ⁊ formalis exemplaris. ¶ Dbs ãt describit cãm efficientez ex nonoꝛib9 nobis. Mã sicut dictũ est: cõsiliãs est cã: nõ tñ cũ motu. Silr obiectũ visus cõparatur ad visuz sic efficiens: nõ tñ agit cũ trãsmutatiõe. ¶ Sed diceret aliqs Si deus esset cã efficiens vel eẽt cã equinoca: vel vniuoca. Nõ primũ q: sic ꝓ effect9 nõ possem9 hãe cognitionez de deo: vt supra patuit. Neqz sm q: null9 effect9 cõuenit noie ⁊ rõne cũ deo. Ergo non est cã vniuoca. ¶ Ad hoc dicẽdũ est sicut dicit Doc. S. in p9 sniaz di. 8. q. pa. ar. 2. in corpore vbi sic ait. Inuenim9. n. duos modos cause agentis. s. cãm equinoce agentẽ. Et hoc est qñ effect9 non cõuenit. cũ cã: nec noie nec rõne: sicut sol facit calorẽ: q tñ nõ est calid9. Itẽ cãm vniuoce agẽtez qñ effect9 conuenit noie ⁊ rõne cũ cã: sicut hõ gñat hoiez: ⁊ calor facit calorez ⁊ neutro istoꝛ modoꝛ deus agit. Non vniuoce: q: nihil vniuoce cõuenit cũ ipso: nõ equinoce: cũ effectus aliquo modo cõueniant noie ⁊ rõne: sed sm prius ⁊ posterius sicut de9 sua sapia facit nos sapientes: ita tñ ꝙ sapia nostra deficit a rõne sue sapie: sicut accidens a rõne entis sm ꝙ est in sba. Unde est tertius modus cause agentis analogice. Et ideo esse diuinũ dr eẽ cã oĩum rez: a quo oẽ esse creatũ effectiue ⁊ exemplariter manat. Hec ille. ¶ Ad 6m. dõm ꝙ posita cã sufficiens ꝑ se in actu ꝓprie applicata ⁊ nõ impedita. ponit suus effect9: nõ ãt oz de aliis causis quib9 predicta nõ cõueniunt. ¶ Unde cõsiderãdum ẽ sm Doc. S. ꝯ gẽ. li. 2. cõ. 22. vbi sic ait: ꝙ ãt effect9 aliqs nõ subsit potẽtie alicui9 agẽtis: põt ex trib9 cõtingere. vno mõ ꝑ hoc ꝙ nõ hz cũ agẽte affinitatẽ vel similitudinẽ. oẽ enim agens agit sibi sile alioquo mõ. Unde virtus que ẽ in semine hois nõ põt ꝓducere plãtã vel brutum: hoiem: aũt põt: qui tñ predicta excedit. Alio9 ꝓpter excellentiam effect9 qui transcẽdit ꝓportionẽ vtutis sicut vt9 actiua corporalis nõ põt ꝓducere sbaz separatã. Tertio9 ꝓpter materiã determinataz ad effectũ in quã agẽs agere nõ potest sicut carpentari9 nõ põt facere serrã: q: sua arte nõ potest agere in ferrũ ex quo fit serra. Hec ille. ¶ Ad. 7m. dõm ad maiorẽ sm Doc. S. in de vitate. q. 27. ar. 7. in corpoꝛ ꝙ effectus dr esse in cã dupliꝛ. Uno9 sm ꝙ cã hz domiñũ supra effectuz: sicut actus nr̃i dicunt esse in nobis. Et sic null9 effect9 est in cã instrumẽtali q̃ nõ mouet nisi mota. Alio9 ꝑ sui silitudinẽ sm ꝙ cã ꝓducit effectũ sibi silez: Et hoc cõtingit ãttuoꝛ modis. Uno9 qñ silitudo effectus est in cã sm eẽ nãle ⁊ sm eãdẽ rõnez: sicut est in effectib9 vniuocis. ¶ Per quẽ modũ ꝑt dici ꝙ calor aeris est in igne calefaciente. Scõo9 qñ silitudo effect9 est in cã sm eẽ nãle sed nõ sm eãdẽ rõnez. vt pz in effectib9 equocis. ꝑ quez modũ calor aeris est in sole. Tertio9 qñ silitudo effectus est in cã nõ sm eẽ nãle: sed spũale tñ quietuz: sicut silitudines artificiatoꝛ sunt in mente artificis. Forma. n. dom9 in edificatore nõ est nã quedã sicut virtus calefactiua i sole vel calor in igne: sed est quedã intentio intelligibilis in ãia quiescens. Quarto9 qñ silitudo effectus nõ sm eãdez rõnem: neqz vt nã quedã: neqz vt quiescẽs: lz per modũ cuiusdã influxus est in cã: sicut silitudines effectuz sunt i instrumẽtis: quib9 mediãtibus defluunt foꝛe a causis ꝑncipalib9 in effect9. Hec ille. Sic ergo ꝓcedẽda est maior si intelligat sm adducta. Et ad minorẽ dicẽdũ ꝙ lz oporteat aliqñ effectum distingui spẽ a sua cã. hz tñ aliquã silitudinem lz nõ specificã cuz sua cã. ¶ Unde ꝓsiderãdum est sicut dicit Doc. S. in. 2. sniaz di. 18. q. 2. ar. p9. in corpoꝛe ꝙ dupler est agẽs sm Aui. vnuz quod hz causalitatez respectu toti9 spẽi vt sol ⁊ cã gñabiliuz ⁊ corruptibiliũ aliud autez qđ est cã vnius idiuidui tñ sicut ꝙ hic ignis est cã huius ignis. Neutro ãt mõ aia vni9 põt eẽ cã aĩe alterius. In causis enim que essentialr̃ hñt ordines ad totã spẽz: opz ꝙ cã ⁊ causatuz nõ sint eiusdẽ ordinis ⁊ eiusdẽ spẽi. q: hz directe causalitatẽ suã sup essentiã spẽi inquantuz hmõi. Utñ sm hoc nõ ocs aĩe rõnales essent eiusdem speciei. Silr nõ põt esse per aliud moduz quo aliqd in una specie est causa alterius in eadem spẽ q: hoc non contingit nisi sm hoc ꝙ agens mouet mãm ad formã. Hec ille. ¶ Ad. 8m. dõz ꝙ effect9 non hz nobilius esse in sua cã materiali q̃ in se ipso: hz tamen nobili9 esse in sua causa efficiente ⁊ potissime in prima cã. vnde dicit Doc. S. in ꝑma parte. q. 18. ar. vltimo ꝙ si de rõne rex nãliuz nõ esset mã sed tñ forma: oĩb9 modis veriori modo essent res naturales in mente diuina per suas ydeas: q̃ in seipsis. pp qõ ⁊ plato posuit ꝙ hõ separat9 est verus homo. Hõ autez materialis est hõ per participationez. Sed q: de rõne rex nãlium est mã ⁊ nõ solum forma. dicendũ ꝙ res nãles verius hñt esse ĩmpliciter in mente diuina q̃ seipsis: q: in mente diuina habent eẽ increatum. In seipsis autez hñt esse creatuz. Sed esse hoc vtputa homo vel equus: veri9 hñt esse in ꝓpria nã q̃ in mente diuina q: ad veritatem hois pertinet eẽ materiale: qõ nõ hz in mente diuina. sicut dom9 que est in materia hz verius eẽ q̃ dom9 que est in mente: q: hec est dom9 in actu: illa est domus in potentia. Hec ille. ¶ Idẽ tangit b: euiter in. 2c. q. 83. ar. p9. ad secundum vbi sic ait. Non autez oportet ꝙ aliquid sit ꝑncipalius in cã instrumentali q̃ in effectu: sed solum in causa ꝓncipali. Hec ille. ¶ Ad. 9m. dicendum ꝙ causare in gñe cause efficientis est agere: sed causare in alijs generibus cause non oportet quod sit agere nisi accipiatur agere pro actu imperfecto. Unde sciendum est sm phm in ho de aĩa: ꝙ act9 accipit dupliꝛ. Uno9 pro actu imꝑfecto. Et talis hñ competit ipsi moueri ⁊ pati. Alius est actus perfectus. Et talis actus debet ipsi agenti. ¶ Ad. 10m. dicenduz ꝙ aliquid dicit̃ moueri aliud dupliꝛ. Uno mõ realiter ⁊ nãliter. Et sic mouere est agere effectiue. Alio9 intentionaliter ⁊ obiective. ⁊ tale mouere nõ est ꝓprie agere sm ꝙ pertinet ad causam efficientez. ¶ Ad. 11m. dõz sm ꝙ dicit Doc. S. in prefenti icõne ꝙ ꝓpones dicuntur eẽ mã cõclusionis nõ quãt sm ꝙ sub tali forꝛa exĩstunt vel sm virtutez eaz sic. n. magis se hñt in rõne cause efficientis: sed q̃tuz ad terminos ex quib9 cõponunt. Nam ex terminis premissaz compo nit̃ cõclusio ideſt ex maiori ⁊ minori extremitate. Hec ille. ¶ Ad 12m patuit solutio in corpoꝛe articuli: q: causa le. ¶ Ad 12m patuit solutio in corpoꝛe articuli: q: causa coadiuuans cõtinetur sub causa efficiente. ¶ Ad. 13m. dõz ꝙ causa sine qua nõ: nõ dr causa per se ꝓpie si nihil oĩno faciat ad inducendũ effectum vt̃ disponendo vel meliorando vel huiusmodi de qua solum ẽ hic ad ꝓpositum. ¶ Ad 14m dõm ꝙ ũlitates ꝑme q̃ agunt ĩ virtute formalis sbalis habent rõnem cause agentis: lz sm eaz substantiã ꝓsiderate sint cause formales respectu sbi in quo est ũlitas. ter autem forma accidentalis extendat se vltra suum subiectum: nihil ad ꝓpositum. ¶ Cõsiderandũ est tñ ꝓ hoc si placet sm ꝙ dicit Doc. S. in p9 sententiaz di. 8. q. p9. ar. 2. ad ꝑmuz ꝙ accidens nunq̃ extendit̃ vltra suuz subiectum ideſt vt sit in alio sicut in sbo. Sed bene extenditur vltra suum subiectum sicut ad obiectum opatiõis: sed diuersimode in opatione actiua ⁊ passiua: q: in actiua extenditur ad oĩm extrinsecum: imprimẽs silitudinẽ forme sue in ipso sicut ꝑz ꝙ calor ignis actiue ꝑ aerez calefacit aliũ corpus ⁊ est actiua operatio: silr etiã qñ est passiua operatio extendit̃ in aliquod oĩm extrinsecum cui9 silitudo in ipso recipitur. Et ita anima per hñtũ scie scit ea que sunt extra ipsam. Hec ille. ¶ Ad vltimuz dicendum ꝙ lz illuminatio vt sic non sit motus sed terminus motus: illuminare tñ est actio accipiendo actionez ꝑ oĩ introductione forme in aliquo ab efficiente vnde dupliꝛ est actio. Quedaz est actio physica. Et talis nõ fit sine motu: alia est actio metaphysica: ⁊ talis bene est sine motu. Uel dicendum ꝙ lz illuminare sit agere sm modũ significandi: tñ realiter nõ est agere sicut gñare lz sit agere sm modum significandi: nõ tñ realiter est agere si accipiatur ꝑ vltima introductiõe forme que fit in instanti ⁊ ꝓprie. ¶ Prima tñ rõio magis

magis placet: sensus etiam ad gñonem scientie concurrit effective: per accidens tñ. Jō nihil ad propositum.
¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pbo. Nam quod cuius causa ⁊c.

a **B** secūdū sic ꝓcedit. Uī ꝙ finis non sit causa causarum. Nā illud quod causat ab alio: non est cā cāx. Sed finis causatur ab agente: sicut forma domus que est finis domificatoris producitur a domificante. Ergo finis non est causa cāx. ¶ Ꝑ. 2°. Illud qō solum est in potētia: nō est cā cāx sed magis illud qō semp est in actu. Sed finis nō est nisi in poīquātū finis. Agēs vero est semper in actu. Ergo agēs magis est cā cāx ꝙ finis. ¶ Ꝑ. 3°. Prima cā ē cā cāx. Sed ꝑma cā est causa efficiens: igit ⁊c. ¶ Ꝑ. 4°. Illud vī magis bīe rōnem cause a quo magis esse rei dependet: cū ipsi⁹ cause sit dare esse: vt ꝓz per diffōnem eius. Sed a causis intrinsecis que sunt mā: esse rei magis dependet ꝙ a fine. Igit finis non ꝓz dici cā cāx. ¶ Ꝑ. 5°. Illud a quo res accipit spēz magis ꝺz dici cā cāx: ꝙ illud quod est extrinsecū rei. sed forma res accipit spēm. Finis aūt est extrinsecus ipsi rei Igitur idem qō ꝓius. ¶ Ꝑ. 6°. Illa causa que dicit cā cāx est prima inter alias. Sed materia est prima cāx. ergo est cā cāx. Mīnor ꝓz. Q: materia est ꝓpinquissima effectui: vt dicit Alber. magn⁹ in. 2°. phy. Igit ⁊c. ¶ Sz cōtra est pbus in textu dicens. Mā quod cuius causa optimum ⁊ finis aliorum vult esse.

Respondeo dicendū suppositis bijs q̄. adarti. vltimo ꝙ finis est cā causax. Qō sic probat hic Doctor. Mā illud qō est causa causalitatis in oībus causis: ē cā causax. Sed finis est hmōi. Quod sic ꝓz. Nam efficiens est cā inquātū agit: Non autem agit: nisi motuz a fine. ergo finis est cā causalitatis efficientis. Efficiens aūt est cā causalitatis materie ⁊ forme: Inde est ꝙ possitime denominationes sumuntur a fine in illis in quibus aliquid agit ꝓpt finem: sicut in naturalibus moralib⁹ ⁊ artificialibus. ¶ Ꝓz ergo ꝙ finis est cā causax. ¶ Et lz fm propinquitatē ad rem causatam mā sit prima cā ⁊ quantū ad esse ipsum efficiens sit prima cā ⁊ quātum ad rōnem principij mouentis forma sit prima cā: tñ intentio cause primo cōuenit fini ita ꝙ prius sibi competit causare ꝙ alijs causis. Et causalitas eius preuenit causalitatem oīum aliarum causaruz. ¶ Unde ꝑ hoc ꝺiderādū est primo fm Albertū magnū in. 2° phy. ꝙ quadruplex ordo ꝑt inueniri in causis. ¶ Primo⁰ ꝑt ordinari fm ꝓpinquitatē ad suū effectum. Et hoc modo materia est prima cā. Q: in nālib⁹ res causantur ꝓpter motū: cuius materia est subiectum. Et q: forma intrinsece terminat ad mām q: cōplet ⁊ perficit ipsam: ideo fz hunc ordinem forma est scōa causa. Et q: efficiens est illud quod ducit māz ad formam ꝓpter finem: ideo efficiens est. Tertia cā ⁊ finis vltima. Scōo⁰ possunt ordinari ꝙtuz ad cāe. sic ꝙ causē ꝙtū ad intentionem ⁊ actum causandi. Et sic illa dicitur prima. cui primo cōpetit causare. Et q: materia nō ducit seipsam ad formam sed ducitur ab efficiente efficiens aūt nō mouet nisi p̄remotum a fine: nō fm hunc ordinem finis est prima secunda efficiēs forma tertia ⁊ materia vltima. Tertio⁰ possunt ordinari ꝙtuz ad cāe. sic ꝙ illa dicatur prior cui prius competit esse extra animaz. ⁊ hoc ordine prima cā est efficiens scōa materia tertia forma ⁊ vltima finis. Quarto⁰ possunt ordinari quantū ad rōnē principij mouendi. Et sic q: oē mouens mouet per formā que est sibi principiū et rō mouendi: ideo fm hunc ordinem forma est prima efficiens scōa finis tertia ⁊ vltima mā. ¶ Considerandum est scōo fm Albertum in quinto hui⁹ tractatu p° ca. 3. ꝙ duplex est finis. Quidā est finis operationis. Et talis finis ꝺr forma. Alius est finis rei operate siue ipsius operantis: sicut finis domus ex pte opantis est conseruari a pluuia. Idem dicit Doc. S. in scōo sentētiax ꝺi. p⁸. q. 2. ar. p° in corpore vbi sic ait. Agere ꝓpter finē dict⁹ dupl̄r: vel ꝓpter finem operis vel ꝓpter finem operantis. Finis operis est id ad quod op⁹ ordinatū ē ab agente. Et hoc dicit rō operis: finis vo operantis est quem principaliter operans intendit. Unde finis operis potest esse in alio. Finis vo operantis semper est in ipso. sicut ꝓz in edificatore qui lapides cōgregat ad cōponendum eos. Et ita cōpositio in qua consistit forma domus est finis operis. Tamen vtilitas que puenit ex hoc operanti: est finis ex parte agētis. Cū aūt omne op⁹ diuinū in quēdā finem ordinatū sit stat ꝙ ex parte operis deus ꝓpter finē agit. Sed q: finis operis semp reducit in finem operātis: iō oz ꝙ ēt ex parte operātis finis actionis cōsideret qui est bonū ipsius in ipso. Hec ille. ¶ Sz hic oritur difficultas. Dictum est enim ꝙ cōpositio ē forma domus. Sed contra: nam compositio nō est nisi quedā relatio. Sz rlo nō potest eē fōa alicui⁹ sbe vel absoluti: ergo ⁊c. ¶ Dictuz est ēt ꝙ deus agit pp finem. cōtra nā desiderium est rei non bīte. deus autem nulla caret perfectione. Igitur non agit propter desideriuz finis.

Ad primum rñdet doc. S. in presenti lcōne dicens. Sciendū aūtē ꝙ qñqz vna res simpliciter alicui⁹ est mā: sicut argentū fiale. ⁊ tūc forma tali mē correspondens pōt dici spēs. Qñqz autem plures res adunate adinuicez sunt mā alicui⁹ rei. Quod quidez cōtingit dupliciter. Qñqz enim coadunātur fm ordinez tm: sicut hoīes in exercitu vel domus in ciuitate. Et sic ꝓ forma correspondet totū qō designatur noīe exercitus vel ciuitatis. Qñqz autem non solum adunantur ordine sed cōtactu ⁊ colligatione: sicut apparet in partib⁹ domus. Et tunc rñdet ꝙ forma cōpositio. Qñqz aūt supadit alteratio cōpositorū quod cōtingit in mixtione. ⁊ tūc forma est ipsa mixtio: que tñ est quedā cōpositionis spēs. Ex quolibet āt istorum triuz sumit: quodqd est rei. s. ex toto cōpositione ⁊ specie eius: sicut apparet si diffiniatur exercitus domus ⁊ mixtuz. Hec ille. ¶ Ad secunduz respondet doc. S. in scōo sententiax vbi supra dum subiungit sciendum est ergo ꝙ agere ꝓpter finem operātis: dupliciter cōtingit. Uel propter desiderium finis: vel ꝓpt amorem finis. desiderium enim est rei nō bīte. Sz amor est rei que habetur vt Aug. dicit. Et iō omni creature agere cōpetit ꝓpter desideriuz finis qz vnicuiqz creature acquirit bonum ab alio quod ex se nō habet. sed deo cōpetit agere propter amorez finis: cuius bonitati nihil addi pōt. Ipse enim bonitatem suā perfecte amat. hec ille. ¶ Considerandū est tertio fm albertuz vbi supra ꝙ finis potest dupliciter cōsiderari. vz. fm esse: ⁊ fm ꝙ mouet efficiens ⁊ materiaz. Finis autem non est causa fm ꝙ accipitur in esse: sed potius est finis cause licet multi dicant cōtrarium. Non enim est causa omnium sed potius vt ē in intentione. hec ille: idem innuit doc. S. in secundo sentētiax: vbi supra ar. 2. ad tertiuz vbi sic ait. Finis nō est cā rei: nisi fm ꝙ est in voluntate agentis. Et ideo ipsa bonitas diuina fm moduz ⁊ ordinem quo est ab ea volita: ē finis rerum. Hec ille. ¶ Considerandum est quarto ꝙ duplex est finis. Quidam est finis proportionatus ei cuius est. Alius est proportionabiliter excedens. Et sic de⁹ est finis creaturarum sunt innuit. doc. S. in secundo sententiarum vbi supra ar. 2°. in corpore vbi sic ait. Finis ⁊ agens proportionantur adinuicem sicut materia ⁊ forma vnde secundam differentiaz agentis est differentia finis. Est aūt duplex agens. Quoddam est quod suscipienti suū effectum proportionatum est. vnde ⁊ formā speciei vel rationis in effectum inducit: sicut in omnibus agentibus vniuocis. vt ignis generat ignem. Et domus que est in mente artificis causat domum que est in materia. Quoddā vero est agens quod non est proportionatuz recipienti. vnde effectus non cōsequitur spēz agētis sed aliquā similitudinem eius inquātū pōt: sicut ē in oīb⁹ agentibus equocis. sicut sol calefacit: ita etiā est duplex finis: Quidā enim est qui est proportionatus ei quod est ad finem ⁊ talis finis acquiritur vt perfectio in eo qō ē ad finez: sicut sanitas fm operationem medicine. Est etiam quidam finis in proportionabiliter excedens illud quod est ad finem. Et hec non requiritur vt perfectio inhe/rens ei quod est ad finem: sed aliq̄ similitudo eius. Et

talis finis est diuina bonitas .Hec ille .¶Et si dicatur. Si deus imp̃portionabiliʒ excederet creaturas : sequeꝛ ꝙ nō esset aliqua relatio dei ad creaturas :ꝛ ꝓñs ē ꝫ Doc.S.igit̃ ꝛc̃.¶Ad hoc ꝛñdet Doc.S.in de poª .q. 7.ar.penul.ad.9.dicens ꝙ si ꝓp̃ortio itelligaꝛ aliqs t̃ terminatus excessus :nulla est dei creaturas ꝓp̃ortio. Si ãt ꝓ ꝓp̃ortionē intelligatur hūtudo sola:sic pꝫ ꝙ rīo est iter creatoꝛē ꝛ creaturā. In creatura qdē realr:nō aũt in creatoꝛe.Hec ille .¶Cōsiderandū est.5.fm Doc.S.in.2o. sententiaꝝ vbi supꝛa ar.3.in coꝛpoꝛe:ꝙ finis alicuiꝰ rei dr̃ dupliꝛ .Uel in quē res tendit nāliter : vel ex eo ꝙ ad ipm sicut ad finē oꝛdinari dr̃ aliqd ex quo vtilitatem aliquam cōsequitur fm intentionē ꝛ oꝛdinē agentis.Et vtroqꝫ mō hō dr̃ finis creaturaꝝ .¶Primꝰ qdē ex pte operis:ꝫ secundus ex pte agentis.Hec ille.Et si dicaꝛ: diuina bonitas est finis creaturarū .Ergo nō hō.¶Ad hoc ꝛñdet ibidē cū subiungit dicens.Differenter tñ hō dr̃ finis ꝛ diuina bonitas.Qꝛ ex parte agentis diuina bonitas est finis ꝛeꝝ sicut vltimū intentū ab agēte.Sed nā humana,nō est intē ta a deo quasi mouens voluntatem eius:ꝫ sicut id ad cuius vtilitatē oꝛdinaꝛ est effectꝰ ei .Hec ille foꝛaliꝛ.¶Cō siderandū est.6.ꝙ duplex est finis rei.ſ. vltimꝰ siue cōis ꝛ ꝓp̃riꝰq est ꝓp̃ria opatio rei vt innuit Doc.S. in sēdo sñiaꝝ di.38.q.p.ar.pº.in coꝛpoꝛe vbi sic notabiliter ait.eo dē oꝛdine res referūtur in finē quo ꝓcedunt a ꝑnō : eo ꝙ agēs vnusquisqꝫ oꝛdinat effectuꝫ suū in finem aliquē. Et ideo fm oꝛdinem agentiuꝫ est oꝛdo finiuꝫ.In pꝛogressu aũt reꝛ a pꝛinº inuenit̃ vnū reꝛ ꝑmū ꝓncipiū qđ cōe est oi.Sub quo inueniuntur alia ꝓncipia ꝓp̃ria:que diuersis sunt diuersa.Ita ēt in referendo res ad finem inuenit̃ finis vnꝰ oꝛdꝫ cōis qui est vltimꝰ finis .Sed inueniunt̃ diuersi fines ꝓp̃rij fm diuersitatez entiū.Bonū enim inuenit̃ in rebꝰ fm duplicem oꝛdinē: vt in.12.metha.dr̃.ſ.fm oꝛdinē vniꝰ rei ad rem aliam.Qui ordo similis est oꝛdini quē partes exercitus adinuicē hñt .Et alius est oꝛdo rū ad finē vltimū:qui est similis oꝛdini exercitus ad bonū ducis .Et qꝛ res referuntur ad finē vltimū cōem mediante fine ꝓp̃rio:nō fm diuersitatē finis ꝓp̃rij efficit̃ diuersa rīo rei ad vltimū finē.Hec ille. Idē innuit ibidem ar.2.in coꝛpoꝛe.Et in pª2ª.q.1.quasi p totū.¶Cōsiderandū est.7.fm Doc.S.in de poª.q.1.ar.2.ad sedꝫ ꝙ finis accipiť dupliꝛ .Unoº essentialiꝛ.Et sic deꝰ nō dr̃ finis q̃si finitus.Unde ibidē sic dicit .Finis cū sit pfectiōis:deo nobilissimo mō attribuit̃.ſ.vt ipse essentialiꝛ sit finis:nō denoiatiue finitus.Hec ille.¶Considerandū est.8.fm pñz in .2o.de aīa:ꝙ finis est duplex.ſ.finis cuiꝰ ꝛ finis quo finis cuius est id cuiꝰ cā aliquid fit directe:sicut sanitas dicitur finis medicine.Sꝫ finis quo est duplex.Quidā.n.est finis in quo .Aliº est finis mediante quo finis in quo dr̃ ſbm hñs finē cuius.ſ.id cuius causa aliqd directe agitur. vt coꝛpus hñs sanitatez dicit̃ finis quo.i.finis in quo.Sꝫ finis mediante quo dicit̃ illud mediante quo ꝓncipalis finis.ſ.finis cuiꝰ acquiꝛit̃.sicut calefacere coꝛpꝰ dr̃ finis medicine.Unde ibidē Doc.S.sic ait .Sed intelligendū est ꝙ illud cuius cā agit̃:dupliꝛ dr̃ Unoº id cuiꝰ cā agit̃ directe :sicut sanitatis cā agit medicus.Alioº sicut quo.Quod pōt intelligi dupliciť .Unoº vt intelligamus ꝙ finis dr̃ esse subiectū hñs id cuius cā agit̃.vt si dicamꝰ ꝙ finis medicine est nō tñ sanitas sed coꝛpꝰ hñs sanitatem. Alioº vt dicamus ꝙ finis est nō tñ ꝓncipale intentū :sed ēt id q̃ illud adipiscimur.vt si dicamus ꝙ finis medicine est calefacere coꝛpus :quia ex calefactiōe habeť equalitas complexiōis qne est sanitas .Hec ille.¶Cōsiderandū est.9. ꝛ vltimo ꝙ finis potest accipi dupliꝛ.Unoº fm rōnē finis Alioº fm id i q̃ finiť rō inuenit̃.Hāc idiuisionē innuit Doc. S.i pª2ª.q.1.ar.7.vbi sic ait.De vltimo fine possumꝰ log dupliꝛ.Unoº fm rōnē finis vltimi.Alioº fm id in quo finis vltimi rō inuenitur.Quātū ergo ad rōnem finis vltimi oēs cōueniunt in appetitu vltimi finis :qꝛ oēs appetunt suā perfectionem adimpleri .que est rō vltimi finis Sed quātū ad id in quo ista ratio inuenit̃ :nō omnes conueniunt in vltimo fine.Hec ille.¶Ex pꝛedictis ergo q̃ tū ad pꝛopositum sufficit :patet multiplicitas huius termini finis.

Lecti.6.ꝛ cōmē.36.

Ad pꝛimum ergo dicendū sicut dictū fuit i primo huiꝰ.q.9.ar.vlº. ꝙ si finis ꝓsidereť q̃tū ad esse qđ hꝫ extra animā: sic causatur ab agente effectiue.Si vō cōsideretur fm ꝙ est in voluntate agentis:sic hꝫ rōnē cause vt dictuꝫ est.Et iſtoº nō cauſať ab agente inquātū hmōi.¶Ad fm dm̃ sicut dictuꝫ est ꝙ hꝫ finis q̃tuꝫ ad eē sit in poª ꝛ hēat rōnē vltimi tñ fi/nis fm ꝙ est in voluntate agentis est actu ꝛ actualiť mouet ipsum agens ad operandū .Qualiť aũt aliqđ ſpāle .i. tentiōale possit realiter vel obiectiue mouere . ꝛquo motu dictū est in pꝛimo huiꝰ.q.9.ar.vl.ad .4.ꝛ in coꝛpoꝛe articuli in fine.¶Ad tertium dm̃ ꝙ pꝛima causa quę deꝰ est: est cā effectiua ꝛ finalis :sicut dictū est .Jō argm nullum.¶Ad alias rationes :patet solutio ex dictis per distinctionem Alberti de oꝛdine causarum.

¶Jbi in Doc.S.ꝛ phō.Accidit autem multotiens ꝛc̃.

a **Ad tertium** sic ꝓcedit. Tiꝫ ꝙ eiusdem effectꝰ nō possint esse plures cause per se.Nā diuersificatis causis diuersificant̃ effectꝰ:cū eadē sint prinª essendi ꝛ distinguendi .Ergo vniꝰ effectꝰ nō pñt eē plures cause per se.¶P̄.2º.Uniꝰ effectꝰ ē vna mā tñ:ꝛ vniꝰ effectꝰ est vna forma ꝛ vnꝰ finis ꝓp̃rius.Ergo a sili vnius effectus est vnū efficiens.sicut vnius filij est vnꝰ pr̃:ergo ꝛc̃. ¶P̄.3º.Causa per se est sufficiēs ad ꝓducendū suos effectus.Ergo relique supfluūt respectu eiusdē effectꝰ.¶P̄ 4º:Ad vnuꝫ operatuꝫ terminať vna opatio ꝓcedens ab vno agēte.Ergo duo agētia nō pñt imediate opari ad eūdē rē.Et sic vniꝰ effectus nō pñt esse pl̃es cause efficientes per se.¶Sed ꝫ est phs in textu dicens .Accidit aũt multotiens dictis causis ꝛ multas eiusdē esse cās :nō fm accidens vt statuefactiua ꝛ es nō fm aliqđ aliud:sed inquantum est statua sed nō eodem modo .Hoc quidem vt mā illud vero vt vnde motus.

Respondeo dm̃ ꝙ pñs in textu assignat tres ꝓp̃rietates causaꝝ:quaruꝫ pma est ꝙ vniꝰ ꝛ eiusdē effectꝰ pñt eē plēs causę vt statue causa p se est statue factor: ꝛ es.Sed es est causa mālis:sed statuefactor est cā efficiens.¶Secūda ꝓp̃rietas est ꝙ cause sunt sibiinuicē cause.i diuersis gñib̄ cause vt sanitas est cā de ābulādi :ꝛ deābulatio ē cā sanitatis.Ex hoc ē in diuersis gñib̄ cause:qꝛ sanitas ē cā finaliť deābulationis :deābulaº vō ē cā efficiēs sanitatis. Impoſe ē aũt ꝙ i eodē gñe cause:aliq̃ cause sint sibiinuicē cause.¶Tertia ꝓp̃rietas ē ꝙ eadē pōt esse cā ꝛioꝝ vniꝰ p se ꝛ alteri ꝓ accidens.Sic nauta p sui pſentiā est cā p se saluatiōis nauis ꝛ p sui absentiā ē cā per accns pditiōis nauis.ꝛ hec ꝓp̃rietas vificať nō soluꝫ in diuersis gñib̄ cause:ꝫ ēt i eodē gñe cause.¶Sed ꝓsiderādū ē ꝑmo p ꝺclaratione ꝑme ꝓpe tatis elicitiue fm Doc.S.in pñti lcōne:ꝙ cāꝝ q̃dā sunt eiusdē gñis:sic due foꝛe ſbales.q̃dā vō est diuersoꝝ gñm: sic cā fofalis ꝛ mālis:ſt diuersoꝝ gñm cālitatis:sec̄ē loco de gñe nē.Causaꝝ āt q̃ sunt eiusdē gñis cālitatis q̃dā sunt eiusdē ordīs:ille.ſ.q̃ sunt in eodē gñe cāe eq̃ pꝛio:q̃ nō se hñt fm pri⁹ ꝛ posteri⁹.Alie sunt q̃ sunt alteri⁹ ordīs q̃ue.ſ. sunt eiusdē gñis q̃ tñ ordinate sunt fm pri⁹ ꝛ posteri⁹.sed cāꝝ q̃ sunt eiusdē ordīs:q̃dā sunt per se sufficientes siue totales.Quedā vō fm se ñ sunt sufficientes sed ꝓiunctim:q̃ dicunt̃ ptiales.sicut duo hoīes trahētes nauez. Si ꝙ loqmur de causis p se que sunt eiusdez gñis ꝛ eiusdē ordinis q̃ ēt sunt fm se sufficientes:ipoſe est ꝙ vniꝰ effectꝰ sint plures cause per se :qꝛ effectꝰ posset eē sine illis causis seoꝝ tuꝫ acceptis. Si vō loquamur de causis diuersoꝝ gñuꝫ vl̄ dē causis eiusdē gñis nō tñ eiusdē oꝛdinis vel de causis eiusdē gñis ꝛ eiusdē oꝛdīs nō tñ totalibꝰ aut fm se sufficientibus tunc poſe est ꝙ eiusdē effectꝰ sint pl̃es cause per se:ꝛ hoc est qđ innuit Doc.S.in pñti lōne cuꝫ dicit :hoc.n. ē impoſe ꝙ eiusdē fm idez genꝰ cāe sint multe cāe p se eoꝝ ordine:ꝫ possint pl̃es eē cause hoc mō ꝙ vna sit pri/ma ꝛ alia remota:vel ita ꝙ neutra sit cā sufficiēs ꝫ vtrūqꝫ cōiunctim

pficitm: sicut pz in multis qui trahunt nauem. Hec ille. ¶Et si dicaꝫ. Deus et homo pducētes hoiem sunt cāe eiusdem gñis cālitatis: qr efficiētes et fm se sufficiētes ⁊ eiusdem ordis cuz quelibet earū sit prima effectu et immediata: et sic nō se hñt fm prius ⁊ posteri⁹. Ergo videꝫ q eiusdē effect⁹ possint esse plēs cāe p se eiusdez gñis et eiusdez ordis fm se sufficiētes siue totales. ¶Ad hoc respōdet Doc. S. in pⁿ sniaꝝ. di. 37. q. 1. ar. 1. ad. 5ᵐ. vbi sic ait. Eiusdē opationis nō pōt esse duplex cā prima eodez modo sz diuersimode. Qō sic pz. Nam opatio reducit sicut in pⁿᵐ ad duo. s. ad ipsuz agentez et ad vtutez agentis qua mediante erit opatio ab agente. Hec ille. Unde de⁹ et homo sunt cause subordinate fm subam et ēt fm virtutez. Licet. n. homo sit cā imediata effectuū suoꝝ loquēdo de imediatione suppositi: deus tñ est cā imediata imediatione vtutis. Uñ nō eodē modo se hñt ad eundez effectuz: vt ēt infra diceꝫ in. 7°. hui⁹. q. 12. ar. 4. ad pᵐ. Et in. 12°. hui⁹. q. 6. ar. 3. 5ᵐ. ¶Cōsiderandū est 2° pro declaratione ampliori hui⁹ qō dictuz est. s. q̄d vn⁹ effectus pōt pduci a cā pᵃ et scōa imediate: fm Doc. S. ꝯ geñ. li°. 3°. ca°. 91. vbi sic ait. In quolibet agēte est duo pside rare. s. rem ipsaz que agit: et vtutē qua agit: sic ignis cale facit per calorez. Uirtus aūt iferioris agētis dependet a vtute supioris agētis inq̄ntuz superi⁹ agens dat vtutē suā inferiori agenti p quā agit: vel pseruat eaz aut etiā applicat eam ad agendum: sicut artifex applicat instrm ad prium effectuz: Cui tñ formā iterduz nō dat p quā agit instrumentuz nec pseruat: sed dat ei soluz motum. Oportet ergo q actio iferioris agentis nō soluz sit ab eo per virtutem ppriaz sed per virtutem oiuz superioꝝ agentiuz. Agit. n. in virtute oiuz. Et sicut agens inmunz inuenitur imediatuz: ita virtus primi agentis inuenit imediata ad pducendū effectū. Nam vtus infimi agentis non hz q pducat hūc effectuz ex se: sed ex vtute supioris primi agentis q̄ cuius q̄si cā imediata. sic pz in pncipijs demōnuz quoruz primū est imediatū. Sicut ergo nō est incōueniēs q vna actio pducat ex aliquo agente et ei⁹ vtute: ita non est inconueniēs q pducat idem effectus ab inferiori agente et a deo: ab vtroq; tñ imediate: lz alio et alio modo. Hec ille. ¶Et si dicaꝫ. Causa pticularis illuz effectuz pducit. Ergo supflue deus pcurrit. Et ecōtra deus sufficienter pducit illuz effectum. Ergo cā pticularis est superflua. ¶Ad hoc rñdet Doc. S. ibidez cuz subdit. Patet etiā q et si res nālis pducit ppriuz effectuz: nō est supfluuz q illum deus pducat: qr res nālis nō pducit ipsum nisi virtute diuina. Hec est ēt supfluuz si deus per seipm pōt oēs effect⁹ nāles pducere: q per quasdaz alias cās pducit. Non. n. hoc est ex insufficiētia diuine vtutis: sed ex imensitate bonitatis ipsi⁹: per quā similitudinē suā reb⁹ cōicare voluit nō solum ad hoc q essent sed etiā q̄ntū ad hoc q alioꝝ cause essent. In hijs. n. duobus modis creature cōiter oēs diuinaz similitudinē psequuntur: per hoc etiam decor ordinis in rebus creatis apparet. Hec ille. ¶Si iteruz dicaꝫ. Uel actio vtriusq; terminaꝫ ad eādē pⁿ: qr sic deus ppararet mām ad introductionez aīme sequr q nō erit vnus effect⁹: cuz terminet diuersas operationes. ¶Ad hoc rñdet Doc. S. ibidem cum subiungit dicens. Patet aūt q nō sic idem effectus cause naturali et diuine virtuti attribuit q partim a deo et partiz a naturali agente fiat: sed totus ab vtroq; fm alium et alium modum: sicut idem effectus attribuit instrō et pncipali agenti etiā totus. Hec ille. Hec est absurdum q virtute diuina aliq̄s agens pparet mām ad introductionez formē nālis. ¶Cōsiderandū est 3°. circa secundā pprietatē causaꝝ fm Doc. S. in pñti lectione: q cuz quattuor sint cause supius posite eaꝝ due sibiinuicez corrident: et alie due similiter. Nam efficiēs et finis sibiinuicez corrident: qr efficiēs est pnᵐ mot⁹: finis vero termin⁹. Et similiter mā et forma. Nam forma dat esse: materia vero recipit esse. Est igit efficiens cā finis: et finis cā efficiētis. Efficiens aūt est cā finis q̄ntū ad esse in qbusdaz: qr mouendo efficiens pducit ad hoc q sit finis. Finis aūt est cā efficiētis nō q̄ntuz ad esse: sed q̄ntuz ad rōnem cālitatis. Nam efficiens est causa inq̄ntuz agit. Non aūt agit nisi cā finis. Unde ex fine hz suaz cālitatē ipsius efficiens. Forma autē et materia etiā sibiinuicez sunt cause: q̄ntuz ad eē. forma quidez materie inq̄ntuz dat sibi esse in actu: Materia vo forme: inq̄ntuz sustentat ipsaz formaz. Hec ille. ¶Ad rationes igit pz rñsio per ea que dicta sunt.

¶Ibi in Doc. S. et pbo. Differūt aūt in tantuz ꝛc.

a **B quartum** sic pceditur. Uidet q causa particularis in actu nō simul sit et nō sit cuz suo effectu in actu. Naz effectus in potētia et causa in potentia nō simul sunt. Ergo effectus in actu et causa in actu nō simul sunt et nō sunt. pz ꝓña: qr sicut cā in actu relatiue dicit ad effectum in actu: ita causa in potentia ad effectum in potentia. ¶Ꝑ 2°. Prius nō pōt simul esse cum posteriori. Sed omne agens siue mouens est priⁿ moto. Ergo cum causa particularis sit mouens et effect⁹ sit q̄dam motum: sequit q nō sunt simul. ¶Sed diceret aliquis q mouens et motuz sunt simul tempore: lz non simul natura. ¶Contra. Nam omne agens per motuz: tē pore pcedit suū effectū: qr motus nō pōt fieri in instanti. Ergo saltem causa particularis physica in actu que agit p motuz: nō erit simul cum effectu in actu. ¶Ꝑ 2°. Deus est semper causa in actu. Ergo si effectus in actu et causa in actu simul sunt et nō sunt: segtur q effectus dei semp fuisset in actu. Cum ergo deus fuerit ab eterno: segtur q omnes creature fuerunt ab eterno. q̄d est hereticum et non solum falsum. ¶Ꝑ 3°. Scitum in actu: est causa scie in actu. Sed scitum in actu pōt esse sine scientia in actu cum non dependeat a scientia. Alias referret ad scibile relatione reali q̄d est ꝓpria Doc. S. in de pot. q. 7. ar. pe nultimo. et ꝓpria phim in pñti li°. Igitur ꝛc. ¶Ꝑ 4°. Si sic: sequeret q in pⁿ mot⁹ cessaret motus. Sed ꝓña ad sensuz est manifeste falsuz. ergo ꝛc. pz ꝓña: Quia effectu exīte in actu: cessat motus. Sed manifestuz est q in pⁿ motus cā mouens est actu. Ergo si effectus sit simul in actu cuz sua cā in actu: in pⁿ motus effectus erit. Et sic cessabit motus. ¶Sed ꝫ est pbus in textu dicens. Differunt aūt in tantuz q agentia quidem et singularia simul sunt et nō sunt et ipsa et hoꝝ cause. vt hic medens cū hoc qualescente: et hic edificator cuz hoc edificio. Qō autem fm potestatem: non semp. Corrumpuntur enim nō simul domus et edificator: ꝛc.

Respondeo dicendū q modi causaꝝ sunt 12. quos manifestat pbus per q̄tuor diones fm q dic hic Doc. S. Quarū prima est. Causaꝝ q̄dā est pōr sine vlis. Alia est posterior sine pticularis: sic medic⁹ ē cā pticularis ⁊ posterior: artifex vo vlis et pōr. ¶Scōa dio est. Causaꝝ q̄dā est p se: alia est p accns: Sicut statuefactor est cā p se ipsi⁹ statue: ⁊ polyclet⁹ est cā p accns ipsi⁹. Et q̄libet earū pōt dīidi in vlez et pticularē. ¶Tertia dio est. Causaꝝ q̄daz est in actu: et q̄dā est in po⁸: sic respectu edificatiōis edificator est cā in po⁸: et edificās est cā in actu. ¶Quarta dio est. Causarū quedā est cōplexa: quedā incōplexa: vt statuefactor ē cā simplex siue incomplexa: sed polycletus statuefactor est causa complexa ipsius statue. Sic ergo pz: q sex sūt modi causaꝝ. s. singulare et vniuersale siue prius ⁊ posteri⁹ quod idem est: per se et per accidēs: cōplexū et simplex. Quoꝝ quilibet potest dīidi per actū et potentiā. Et sic sunt duodeciz modi causarum. ¶Et si dicatur. Est alius modus complexionis causaꝝ quez pbus non enumerat. vz quando plures cause cōcurrunt ad vnius rei ꝓstitutionem: sicut plēs boies ad trahendum nauem: vel plures lapides vt sint materia domus. ¶Ad hoc respondet hic Doc. S. dicens: q philosophus hoc ptermisit: qr nullū illoꝝ est causa sed pars cause. ¶Considerandum est aūt primo fm q notat Doctor Sanctus hic: circa predictas

dīones cāz: q alia ē distinctio cāz p spēs ⁊ alia p modos. Maz distinctio cāz p species est penes diuersas rōnes causandi. Et iō est q̄si dio p dīas essentiales spēs ꝓstituētes. Dio aūt p modos est penes diuersas hītudies cause ad cātuz. Et iō est ī his q̄ hñt eādez rōnez cāndi: sic p se ⁊ p accīs: remotuz ⁊ ꝓpinquū. Uñ est q̄si p dīas accītales spēs nō diuersificātes. Hec ille. ¶ Cōsiderandū est 2° hz q notat Doc. S. circa primā diuisionē cāz q pri⁹ ⁊ posteri⁹ in causis inuenit duplr. Uno⁰ in causis diuersis nūero adūicez ordinatis: quaz una est p̄a ⁊ remota: et alia 2ª et ꝓpinqua: sic in causis efficiētib⁹ hō gñat hoiem: vt cā ꝓpinqua ⁊ posterior: sol autē vt cā prior ⁊ remotā. Sic pōt ꝓsiderari in alijs gñib⁹ cāz. Alio⁰ in una ⁊ eadez cā nūero: ⁊ sm ordinē rōnis q est iter vlē ⁊ pticulare. Maz vlē nāt est pri⁹: pticulare posteri⁹. ¶ Pretermittit āt pbs ꝑmuz moduz: ⁊ accipit 2m: q: in 2°° imediate effect⁹ erit ab vtraq cā. s. priore ⁊ posteriore: qō in p°° nō ptingit. Uñ dic̄ q sanitatis cā est medic⁹ ⁊ artifex in gñe cāe efficiētis. Hec ille. ¶ Cōsiderādū est 3° sic notat Doc. S. circa scdaz dīonez q aliqd pōt dici cā p accīs alteri⁹ duplr. Uno⁰ ex pte cāe: q: s. id qō accidit cāe dr cā alteri⁹ p accidēs: sic si albuz in edificatore dicat cā domus. Alio⁰ ex pte effect⁹: vt. s. aliqd dicat cā p accīs alicui⁹: q: accidit ei qō est effect⁹ p se. Qō qdez pōt esse triplr. Uno⁰ quia hz ordinē nec̄iuz ad effectuz. Uñ remouēs ꝓhibēs dicer̄ cā p accidēs siue illud ꝓhibēs sit ẓrū siue nō sit ẓrū sicut qui remouet colūnaz dr p accīs mouē lapidē supra posituz. Alio⁰ q̄ accīs hz ordinez: nō tñ nec̄ium ad effectum neqz vt in plurib⁹: hz vt in pauciorib⁹: sicut inuentio thesauri ad fossionez in terra. Et hoc modo fortuna ⁊ casus dicunt esse causa per accidēs. Tertio mō q̄ñ nullum ordinē hz nisi forte sm estimationez: sicut si aliqs dicat se esse cām terremot⁹. Hec ille. Idez p̄o maiori pte inuit in de malo. q. 1. ar. 3. ad. 14m. Idez ēt inuit ī p° sñaz. di. 46. q. vnica. ar. 2°. ad. 3m. vbi sic ait. Est. n. quedaz cā per accīs que nihil opat ad effectuz: sicut musica edificatoris ad domū. Est ēt quedaz cā per accīs cui⁹ opatio attingit vsqz ad effectuz: quē tñ p̄ter intentionez inducit. Et talis cā p accīs est casus vel fortuna sicut fodiens sepulcruz ad sepeliendū: inuenit thesauruz p̄ter intentionez. Quedaz vo est cā p accīs que aliqd opat: nō tñ ptingit ei⁹ opatio vsqz ad effectuz sed ad aliud effectui ꝓiūctuz. Et sic mala fieri est cā p accīs boni. Hec ille. ¶ Cōsiderandū est 4° q aliqñ accīs alicui⁹ effect⁹ ꝓiungit ei vt in pauciorib⁹ et raro. Et tūc agēs dum itendit effectuz per se: nō opz q aliquo modo intendat effectuz p accīs. Aliqñ vo hmōi accidens ꝓcomitat effectuz p̄cipalē intentum semp vel vt in plurib⁹. Et tūc accīs nō sepat ab intentione agētis. hec Doc. S. in de malo vbi supra ad. 15m. ¶ Cōsiderandum est. 5°. sm Doc. S. ibidez ad. 16m. sicut etiaz supra adductū est in p° hui⁹. q. 9. ar. 2. ad. 3m. Ad scdaz replicā q sicut per accīs qō est ex parte cāe reducīt ad cām per se agentez: ita per accīs qō est ex parte effect⁹ reducitur ad effectuz per se. Maluz vo cū sit effect⁹ p accīs: reducitur ad bonū cui ꝓiungit qō est effectus per se. Hec ille. ¶ Consideranduz est. 6°. sm q notat hic Doc. S. circa tertiaz diuisionē: q ideo opz p̄dictos modos causaz per actū ⁊ potentiā diuidere: q: po ⁊ act⁹ diuersificāt habitudinez cause ad effectū. Nam cause pticulares in actu simul sunt ⁊ tollunt cū effectib⁹ suis: sicut hic medicās cuz hoc qualescēte: et hic edificans cū hoc edificio. Non enīz pōt aliqd edificari in actu: nisi sit aliqd edificans in actu. Sed cāe sm potentiā nō semp simul remouent cuz suis effectib⁹: sicut dom⁹ et edificator: nō simul corrumpunt. In qbusdā tñ ptingit q remota actiōe efficientis: tollitur suba effect⁹: sicut in his quoz esse est in fieri: vel quoz cā nō solum est effectiua cā fiendi: sed etiā essendi: vt remota illuminatione solis: tollitur lumen. Hec ille. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe ꝓsiderandū est. 7°. sicut dicit Doc. S. in p̄a pte. q. 104. ar°. p° in corpore: q aliqō agens est cā sui effect⁹ sm fieri tñ: et nō sm ei⁹ eē directe. Qō quidem ptingit in reb⁹ artificialibus et nālib⁹. Edificator. n. est cā domus q̄ntuz ad eius fieri: non aūt directe q̄ntuz ad eius esse. Manifestū est. n. q esse dom⁹ ꝓsequitur formā ei⁹. Forma aūt dom⁹ est compositio ⁊ ordo. Que qdē forma segtur virtutez nālez quarūdaz rez. Sicut. n. coquus coquit cibuz adhibendo sibi virtutez quandaz naturalē actiuam. s. ignis: ita edificator facit domū adhibendo cementum et lapides et ligna que sunt susceptiua ⁊ ꝓseruatiua talis compositionis et ordinis. Unde esse domus dependet a naturis harum rerum sicut fieri domus dependet ex actione edificatoris. Et simili rōne ꝓsiderandū est i rebus naturalib⁹ q si aliqō agens nō est causa forme inq̄ntum hmōi: nō erit per se causa esse qō ꝓsequit ad talem formaz: sed erit causa effectus sm fieri tñ. Manifestum est autez q q̄ñ aliqua duo sunt einsdez spēi: vnuz nō pōt per se esse causa forme alteri⁹ inq̄ntuz est talis forma: q sic esset causa forme ꝓprie: cuz sit eadem ratio vtriusq;. Sed pōt esse cā huius forme sm q est in hac materia: ita q hec materia acq̄rat hanc formaz et hoc esse sm fieri sicut cuz homo generat hoiez: et ignis ignez. Et ideo qui cunq; effectus naturalis est aptus natus recipere impressionem agentis sm eandez rōnez sm quaz est in agente: tunc fieri ipsius effectus dependet ab agente: nō aūt esse ipsius. Sed aliqñ effectus nō est aptus natus recipere impressionez agentis sm eandez rōnez sm quā est in agente: sicut pz in omnibus agentib⁹ que nō agunt similiter sm speciez: sicut corpora celestia sunt causa generationis inferiorum corpoz dissimiliuz spēz. Et tale agens pōt ee cā forme sm rōnez talis forme: et nō solū sm q acquiritur in hac materia. Et ideo nō soluz est causa fiendi: sed etiaz essendi. Sicut igitur fieri rei non pōt remanere cessante actione agentis qō est causa effectus sm fieri: ita nec esse rei pōt remanere cessante actione agentis qō est causa ēe non soluz sm fieri sed etiaz sm esse. Et hec est ratio qre aqua calefacta retinet calorem cessante actione ignis: non autez aer remanet illūminatus nec ad momentuz cessante illuminatione solis: q: s. materia aque susceptiua est calozis ignis sm eandez rationez sm quaz est in igne. Uñ si aqua perfecte perducatur ad formaz ignis: retinebit calorem semper. Si autem imperfecte participet aliquid de forma ignis sm quandaz inchoationez: calo: nō semper remanebit sed ad tempus sm debilem participationem principij calozis. Aer autem nullo modo aptus natus est recipere lumen sm eandem rōnez qua est in sole: vt. s. recipiat formam solis que est principium luminis. Et ideo q: non habet radicem in aere: statim cessāt lumē cessante actione solis. Hec ille. et multuz subtiliter. Que omnia faciunt ad ea que dicta sunt: dum de productione ipsius esse ageretur supra in. 4. huius. q. 3. ar. 6. ¶ Consiederandū est. 8°. q causa particularis in actu est duplex. Quedaz est insufficiens et impedita. Et talis causa ī actu non est simul cum effectu in actu. Alia est causa particularis in actu per se sufficiens debito modo applicata ⁊ non impedita. Et illa est duplex. Quedam est cuius effectus habet esse in transitu. Et sic causa particularis in actu hz ēe in actu simul cuz suo effectu in fieri et esse simul: sicut lux in aere. Alia est causa particularis cuius effectus causatur in successione. Et sic causa et effect⁹ simul sunt in fieri tñ et non q̄ntum ad esse. Et sic pz rñsio ad quesitus.

Ad primum igitur dicendum negando cō sequentiaz: quia non est similis de causa in actu et de causa in potentia: quia dicitur causa in actu inquantuz actualiter causat: quod non potest fieri nisi aliquid sit in quo causalitas terminatur. Sed causa dicitur in potentia: q: potest aliquid facere. Unde nō requiritur q si causa sit in reruz natura q eius effectus sit. Sicut existente domificatore non oportet q domus sit fieri. Sed si domificans sit: oportet domum esse in fieri. An autem sint simul causa ⁊ effectus sm q relatiua sunt: nihil ad propositum. ¶ Ad secunduz admitto solutionē. ¶ Ad replicam dicendum q hz agens per motum tempore precedat suum effectum q̄ntum ad complementuz effectus: nō tamen opz q agens per motum: vt est actu agens

ãgens p̃cedat tpe ſuũ effectuũ q̃ntũ ad fieri: ſicut ſi ponatur aqua ſuper ignẽ: ignis imediate agit in aquaz: lz nõ in inſtanti introducat calorẽ ſm eſſe pfectuz. ¶Ad 4m dõm q̃ deus eſt agens p intellectũ ⁊ volũtatez: vñ põt pducẽ effectũ qñ placet. Uerũtñ lz de⁹ ſit cã in actu reſpectu totius vniuerſi: et ſm ſuã eſſentiaz: non tñ itelligit actualiter hoc. ¶Nõ. n. dicim⁹ q̃ de⁹ actu cãt antixp̃z: Qz ſi ſic: ne ſcia in actu nec ecõtra: cuz ſint relatiua ſub forma relationis ꝓſiderata. Uñ negãda eſt minor. ¶Necuz eſt. n. q̃ relatiua ſimul ponant: lz nõ eodẽ mõ: vt dicit Doc. S. i. Et ad pbationẽ dõm q̃ effectu exiſte in actu cõpleto: ceſſat mot⁹. ¶Nõ tñ ſi effect⁹ exiſtat in moueri vel fieri. Uñ arg̃m ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. Supponit. n. idez eẽ effectuz eẽ i mutato eẽ ⁊ i mutari. De poſitione cauſe ⁊ effectus dicet ẽt inferi⁹ in. 6. hui⁹. q. 10. ar. 2.

¶Qõ. 3ª. De multiplicitate hui⁹ termini elementum.

r **Eſtat** inſup ꝓſiderandũ de diſtinctione multiplicitatis hui⁹ nois elementuz. ¶Circa qõ queruntur duo. ¶Primo vtrũ diffinitio elementi ſit bñ aſſignata. Jn qua dicit q̃ elemẽtũ eſt ex quo componit̃ aliquid primo ⁊c̃. ¶Sedo vtz modi ipſi⁹ elẽti a pbo ſufficiẽter aſſignent̃. ¶Jbi in Doc. S. et pbo. Elementũ dr̃ ⁊c̃. et eſt lec. 3ª.

s **B primum** ſic ꝓcedit. Uidet q̃ diffinitio elẽti non ſit ſufficiẽs in qua dr̃. Elementũ eſt ex quo componit̃ aliqd p̃mo in exiſte indiuiſibili ſpẽ i aliã ſpẽm. ¶Naz celuz dr̃ elẽtuz. Et tñ non inexiſtit. nec ex eo aliqd cõponit̃. Ergo ⁊c̃. ¶P̃ 2º. Materia p̃ma dicitur elementuz: vt pz p̃ phyſicoz. Et tñ nõ eſt ſpẽs indiuiſibilis in alias: cũ ſpẽm nõ hẽat. ergo ⁊c̃. ¶P̃ 3º. Simplicia corpora dicunt̃ elẽnta: vt pz. 3º. celi ⁊ mundi. Et tñ ex ipſis nõ cõponit̃ res p̃º: qz reſolubilia ſunt in mãz p̃maz ex qua cõponũtur cuz foza. Jgit̃ ⁊c̃. ¶P̃ 4º. Maxime nihil componit̃: cuz res extra aiam exiſtẽs nõ cõponat̃ niſi ex bis ⁊ ſingularib⁹. Jgitur predicta diffinitio nõ videt̃ eſſe ſufficiens. ¶Sed contra eſt pbus in textu dicens. Elementuz dicitur ex quo ꝓponitur aliqd primo i exiſte indiuiſibili ſpẽ in aliã ſpeciez: vt vocis elementa ⁊c̃.

Reſpondeo dõm: vt dicit Doc. S. in pñti lectiõe. q̃ ñttuz ſunt de rõne elẽti. Quoz p̃m eſt: vt ſit cã ſic ex quo. ¶Per qõ pz q̃ elementuz ponit̃ in gñe cãe mãlis. ſcõm eſt q̃ ſit p̃m ex quo fit aliqd. Lup: uz. n. eſt ex quo fit ſtatua: nõ tñ eſt elẽtum: qz bz aliquã aliã mãz ex q̃ fit. ſ. aquã vel aliqd hmõi. terciũm eſt q̃ ſit inexiſtens ſiue intrinſecuz. ¶Per qõ differt elementuz ab omni eo ex quo fit aliqd ſic ex tranſeunte: ſiue ſit p̃uatio aut ꝛriuz ſiue mã ꝛrietati ⁊ priuationi ſubiecta que eſt mã tranſiens: vt cũz dicim⁹ q̃ hõ muſic⁹ fit ex hoc nõ muſico: vl muſicũ ex nõ muſico. Elẽnta. n. opz manere in his que ſunt elẽntata. q̃ñtũ eſt q̃ hẽat aliquã ſpẽciez que nõ diuidat̃ in diuerſas ſpẽs. ¶Per qõ differt elementuz a mã prima que nullã ſpẽz bz: et ẽt ab oĩb⁹ materijs que i diuerſas ſpẽs reſolui pñt ſicut ſanguis ⁊ hmõi. ¶Hec ille. ¶Ex qb⁹ pz q̃ p̃dicta dſcriptio ẽ bñ aſſignata. Nam exp̃rimit q̃uertibiliter oĩa que requrunt̃ ad rationem elementi. vz. p̃dicta q̃ttuor. Nam p̃m exp̃rimit cũ dicit̃. Ex quo aliqd ꝓponit̃. ſcõm cuz ſubiungit̃: p̃mo. tertiuz cuz ſubdit̃: Inexiſte. quartuz cuz addit̃. Indiuiſibili ſpẽcie q̃ p̃dicta deſcriptio p̃mo ⁊ p̃ncipaliter ꝓuenit materie p̃me: ⁊ ſcõario ꝓuenit q̃ttuor elemẽtis: pp tertiuz arg̃m ſacuz in cõtrariuz. Et qñ eis arguit̃. Mã p̃ª nõ eſt ſpẽs: vt dicit hic Doc. S. ergo ⁊c̃. ¶Ñdent q̃ in diffinitione elemẽti nõ accipitur ſpẽs pro ente ꝓpleto ⁊ pfecto in nã q̃ ponitur ſub aſſignato gñe: qz hoc mõ mã nõ eſt ſpẽs: ſed accipit̃ ſpẽs p rõne rei. Et ſic mã hz ſpeciez. i. rõnez indiuiſibilez i diuerſas ptes diuerſar rõnuz. ¶Nõ vo cor poz ſimpliciuz diuidit̃ i diuerſas ptes ſiue diuerſar rõnuz. Uñ dicũt q̃ dicta diffinitio ꝓprie ⁊ p̃º ꝓuenit mãe p̃me. Et hãc opinionez dicit vlozis eẽ verioreꝛ in. 5º. huius. Sed, cuz ſua reuerentia hoc nõ eſt verũ. Sed de directo eſt ꝟ Doc. S. in pñti lectiõe. Dictum eſt. n. q̃ ñttuz qõ regritur ad rõnez elẽti excludit mãz primã: et oẽs alias mãs q̃ pñt diuidi i diuerſas ptes ſiue ſpẽs. Etiaz vſ eſſe ꝟ pbm. 3º. celi ⁊ mũdi. vbi diffinit elẽntuz ſub alijs vbis dicens. Elẽntuz eſt ad qõ oĩa corpa reſoluũtur intus exiſtẽs poſſ vel actu. Et lz pbus dicat corpa ſimplicia vocata elementa qz nõ ſunt ſimplicia in fine ſimplicitatis: nõ tñ hoc dicit p̃o tanto q̃ nõ ſint elẽnta ꝓprie. Uñ dicenduz q̃ elementuz põt ſumi q̃druplr. Uno⁰ ſtricte. vz. p̃o eo qõ in ꝓpoſitione corpoz eſt p̃m: ⁊ in reſolutione vltimũ. Et ſic ſola mã prima diceret̃ elementuz. Alio⁰ ꝓprie et vt plures illo noie vtunt̃. vz. p̃o eo ex quo aliqd ꝓponitur p̃º i exiſte ⁊c̃. Et ſic q̃ttuor corpora ſimplicia dicunt̃ elẽnta. Et hoc modo vtitur Doc. S. noie elẽnti i. 2º. ſñaz. di. pª. q. 2. ar. 5. ad. 4m. vbi dicit q̃ elẽnta q̃ntũ plus hñt de ſpecie ⁊ q̃litatib⁹ actiuis tanto plus hñt de vtute agendi. Silr di. 14. q. 1. ar. 5. ad. 3m. vbi ſic ait: q̃ ñto aliqõ elẽntũ eſt ſubtiliꝛ: tanto eſt maius in q̃ntitate. Et ideo aer eſt maior q̃ aqua: et aqua q̃ terra. Silr ibidez ad. 5m. dicit q̃ oĩa elẽnta in loco vbi ꝓtingunt ſe: alterantur a ſua nã. Tertio modo accipitur elementuz cõiter. ſ. p̃o oĩ p̃º q̃ ſe intrinſeco. Et ſic ſm Albertuz in plogo pbycoz: ſic ſe extendit ad mãz et formã. Quarto modo accipit̃ elẽntuz cõiſſime. vz p̃o oĩ corpe ſimplici qõ vel ſubaliter vel vtualiter ingredit̃ ſubaz mixti. Et ſic celuz dicẽtur elementum. Sic ergo accipiẽdo elementuz ꝓprie et vt plures vtunt̃ ſm q̃ pbs etiã logt̃ i. 2º. de gñone. et. 3º. celi ⁊ mundi: diffinitio elẽti ꝓprie et p̃º ꝓuenit q̃ttuor corpib⁹ ſimplicib⁹. Et lz illa q̃ttuor corpa non ſint p̃ia ſimplr et vlr: ſunt tñ prima in gñe corpoz gñabiliuz ⁊ corruptibiliuz. Si aũt accipiat̃ elementuz trãſumptiue. tunc bñ dicitur de vlr̃bus. vt infra patebit in articulo ſeq̃nti. ¶Ad rõnes igit̃ oẽs pz ſolutio p diſtinctionez elementi ſuperiꝰ adductaz. ¶Jbi in Doc. S. et pbo. Et vocis elementa ⁊c̃.

Lect. 8. et com. 31.

Lect. 13.

Le. 11. ⁊ có. 52.

Lect. 4. et com. 14.

s **B ſecundum** ſic ꝓceditur. Uidet q̃ modi elẽntoruz ñ ſint ſufficiẽt poſiti a pbo. Naã lignũ dr̃ elẽntuz. Et tñ ñ ꝓprehendit̃ ſub modis a pbo aſſignatis. igitur ⁊c̃. Maior ꝓbatur. Qz lignũ eſt ex q̃ aliqd fit ipſo inexiſte idiuiſibili ſpẽ i alias ſpẽs. Mã q̃libet ps ligni eſt lignuz. Silr q̃libet ps carnis eſt caro. ſic̃ q̃libet ps aeris eſt aer. Jgitur ⁊c̃. ¶P̃ 2º. ¶Pria p̃ª dñr̃onuz nõ ſolualiter ingrediũtur demſtrationez. Ergo ex eis non fit aliqd ipſis ineñtib⁹. Et q̃ ꝓñs nõ debẽt dici elẽnta. Et ſic q̃rtus modꝰ eſt inſufficiens poſit⁹. ¶P̃ 3º. Terminꝰ eſt elemẽtuz ꝓpõnis: cuz in ipm ꝓpõ reſoluatur: vt pz p̃º prioꝛ. Sz tñ nõ ꝓtinetur ſub p̃dictis: cuz poſſit reſolui in diuerſas ſpẽs. vz. i diuerſas ſyllabas q̃ ſunt diuerſe ſm ſpeciez vocis: vt dicit hic Doc. S. ergo ⁊c̃. ¶P̃ 4º. Nullum vniuocuz eſt diſtinguenduz. Sz elementuz eſt vniuocũ: cum diffiniatur. Solins. n. vniuoci eſt diffinitio: vt pz 2º poſterioꝛ. Relingtur ergo q̃ male diſtinguitur elemẽtũ. ¶Sz ꝟ eſt pbus in textu ibi. Et vocis elementa ex qb⁹ voꝛ ꝓponitur: ⁊ in que diuiditur vltima. Illa vo nõ adhuc i alias voces ab ipſis ſpecie diuerſas. Sed et ſi diuidãtur ꝓticule eiuſdez ſpeciei vt aliqua particula ſed non ſyllabe. Similiter autem et corpoꝛ elementa ⁊c̃.

Lectio. 14

Reſpondeo dõm q̃ elementuz dr̃ duob⁹ modis. Uno⁰ ꝓprie. Alio⁰ trã ſũptiue. Elẽntũ ãt ꝓpe acceptũ dr̃ qttuor mõis. ¶Prio mõ dr̃ elemẽtũ illõ ex q̃ ſm aliquez ordinez aliqd ꝓponitur p̃º. Et ſic lre ſunt elementa dictionis ⁊ ñ ſyllabe: qz oẽs voces reſoluũtur in lras ſic̃ in vltima. Qõ autem eſt vltm in reſolutione: opz eſſe p̃m in ꝓpoſitione. ¶Et ſi dicatur. Lre diuiduntur ſm tpa prolationis: prout littera longa dicitur habere duo tpa prolationis: b: euis vero

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA w Poznaniu Dział Im. A. Mickiewicza

vnum tẽpus. Ergo vi q̃ lr̃e non sunt elemẽta: q̃ vltima ꝓticula posita in diffone elementi eis non ꝓuenit. ¶Ad hoc rñdet doc. S. fm pbm i ꝓñti lectiõe: q̃ lr̃e nõ resoluũt vlteri⁹ i aliq̃s voces spẽ diuersas. Sed si aliquo mõ diuidãt: ꝓticule in q̃s fit diuisio erunt vnius speciei sicut pticule aque sunt aqua. Sed non est ita de syllaba quia partes eius sunt diuerse fm spẽm vocis. Alius enim sonus fm speciem est quem facit vocalis: ⁊ alius quem facit consonãs: ex quibus cõponit⁹ syllaba. ¶Scõdo modo dr̃ elementum illud qõ cum altero per nãlem generationẽ ꝓmo componit rẽ. Et sic quodlibet corpus recte motũ simplex respectu mixti dr̃ elementũ. s. ignis: aer aq̃ ⁊ terra. Et talia non diuidũt in alia corpora specie diuersa: sed in partes consimiles: sicut quelibet pars aque ẽ aq̃. ¶Tertio mõ dr̃ elementuz illud quod fm situ primo cũ alio rẽ ꝓstituit. Et sic descriptionibus geometralibus linee cõstituentes figuram dicuntur elementa. ¶Quarto modo dicitur elemẽtum illud qõ fm vtutem soluz ⁊ non fm subam ꝓstituendo rem ingreditur. Et sic celum posset dici elementum respcũ istorum inferiorum que p virtutem eius generantur. Et ꝓma ꝓncipia dicũtur elementa aliaz demonstrationũ ptcularium. Sic igitur pz q̃ elemẽtum ꝓpr̃e dr̃ quatuor modis. Sz elemẽtũ trãsũptiue sumptũ dicit duobus modis. Primo mõ dr̃ elementũ illud qõ ẽ primũ inq̃tum simplex ⁊ indiuisibile in diuersa fm q̃titatẽ ⁊ ad multa vtile. Et sic pũctus diceret elemẽtũ linee. Scõo mõ elemẽtũ dr̃ illõ qõ ẽ vnũ simplex fm diffonẽ ⁊ ad multa vtile. Et sic gña ⁊ magis vlia dicerentur elementa spẽz. ¶Considerandũ ẽ tñ p⁰ fm doc. S. in littera q̃ isti duo modi transũptiue dicti dimunt a vera rõne elemẽti: q̃ vlia non sunt mã ex quib⁹ ꝓponunt singularia: sed predicãt eoz subam. silr̃ punct⁹ non est mã lineaz. Non enim linea ex punctis ꝓponitur sed quidã ex predicta descriptione elemẽti transtulerunt hoc nomen elementũ ad significãdum aliq̃d qõ est vnuz ⁊ simplex ⁊ ad multa vtile. Ex eo enim q̃ elementum ẽ indiuisibile in diuersas spẽs: acceperunt q̃ sit vnũ ex eo vo q̃ ẽ pmũ acceperunt q̃ ẽ simplex. Ex hoc autẽ q̃ ex elemẽtis alia componunt: acceperunt q̃ sit ad ad multa vtile. vñ pp hãc rõnem elemẽti cõstituter ũt q̃ elemẽtuz dicẽtur oẽ illud qõ ẽ parnum in q̃titate ⁊ simplex quasi ex alijs non cõpositũ ⁊ indiuisibile in diuersa. ¶Considerandũ ẽ scõo fm doc. S. in littera ⁊ ẽt innuit pbs in textu q̃ per modos elementi trãsumptiue dictos soluitur vna
Lectõ .3ª ⁊ com.10 questio mota in 3º lib. hui⁹. s. vtz genera magis dicãtur elemẽta q̃z spẽs. Pz enim ex predictis q̃ genera sũt magis elemẽta: q̃ genera sunt magis vlia et mãgis indiuisibilia. Eoz enim non est diffõ quã oporteat componi ex gñe ⁊ dr̃ia. Sz diffinitiones ppr̃ie dãt de spẽb⁹. Et si aliqõ gen⁹ diffiniat: ñ diffinit inq̃tũ gen⁹: sz inq̃tũ ẽ spẽs. Et spẽs diuidit i diuersa: pp qõ nõ hz rõnẽ elinti. Gen⁹ ãt nõ diuidit i diuersa: pp hoc dicim⁹ gña magis eẽ elinta q̃z spẽs. Et simil̃ magis ẽ gen⁹ elintũ q̃z dr̃ia: q̃ hz dr̃ia sit simplex: gen⁹ tñ ẽ vlius. q̃ cuiuscũq; ẽst dr̃ia: ẽst gen⁹ ⁊ nõ eꝫ. Ex pdictis igit̃ pz q̃ sex sunt mõi elinti. Quorũ modoz sic põt formari sufficiẽtia fm Albtũ i 5º hui⁹ tractatu pº. caº. 4º. Mã oẽ illud qõ ẽ elintũ vl ẽ ꝓpr̃ie dictũ: vl trãsumptiue. Si trãsumptiue: hoc ẽ duplr̃. Uel ẽ indiuisibile fm q̃ntitatẽ. Et sic ẽ qnt⁹ mod⁹. Uel fm diffinitionẽ. Et sic ẽ sext⁹ mod⁹. Si ãt ꝓpr̃e: hoc ẽ duplr̃. Uel formalr̃ igredit̃ cõpõnẽ rei: vel virtualr̃ tñ. Si 2ᵐ: sic ẽ q̃rt⁹ mod⁹. Si ãt pᵐ: hoc ẽ triplr̃. Uel dispõit̃ cũ alio ad rei ꝓstitutionẽ fm ordinẽ tñ. Et sic ẽ pm⁹ mod⁹. Uel fz alterationẽ physicã. Et sic ẽ secũdus mod⁹. Uel fm sitũ. Et sic ẽ tert⁹ mod⁹. Uñ pz q̃ nõ sũt pr̃es nec pauciores. Et p ꝓñs bñ assignant̃ a pbo. Quib⁹ modis vlr̃ oib⁹ cõe est: vt dicit textus: esse in vnoquoq; primum.

Ad primum igit̃ dõm q̃ duplex ẽ diuisio. Quedã ẽ diuisio q̃ fit p alterationẽ: sicut corp⁹ mixtũ resoluit̃ i corpa simplicia. Et isto⁰ lignũ nõ ẽ idiuisibile. Uñ Doc. S. i ꝓñti lectiõe ait. Sciẽdũ ẽ ãt q̃ cũ i diffinitiõe elinti põat̃ q̃ nõ diuidit̃ i diuersa fz ẽt q̃ i diffinitiõe elinti põat̃ q̃ nõ diuidit̃ i diuersa fz specie: nõ ẽ itelligẽdũ de ptib⁹ i q̃s aliq̃d diuidit̃ fm q̃titatẽ diuisiõe q̃ntitatis. Sic. n. ⁊ lignũ eẽt elintũ: q̃ q̃libet pars ligni ẽ lignũ. Sz de indione q̃ fit fm alterationẽ: sic corpa mixta resoluũt̃ i simplicia. hec ille. ¶Ad 2ᵐ dõm q̃ hz priª pnª demõstrationũ nõ formalr̃ igrediãt̃ demõstrationẽ: igrediunt̃ tñ virtualr̃. Uerũtñ ꝓme demõstrationes aliqualr̃ fz sbaz igrediũt̃ demõstratões iferiores: ex eo q̃ ꝓclusio ꝓme demõstratiõis efficit̃ ꝓmissa 2ª demõstratõis. Et ꝓclusio 2ª efficit̃ ꝓmissa 3ª. Et sic deiceps illa gº demõstratio cui⁹ ꝓmisse nõ sunt ꝓclusiões supiores demõstratiõis: vocant̃ elinta: q̃ quodãmõ sbalr̃ igrediũt̃ alias. ¶Ad 3ᵐ dõm q̃ termin⁹ dr̃ elintũ i gñe vocũ significatiuaz: q̃ nõ ẽ vlteri⁹ resolubil̃ i ꝓzes voces significatiuas eiusdẽ sensus capaces. Et sic ꝓtinet sub pº mõ. Mõ tñ ẽ elintuz vlr̃ ⁊ simplr̃ loquẽdo: q̃ resoluit̃ in sillabas ⁊ lr̃as. ¶Ad vltiᵐ dõm q̃ elintũ nõ ẽ vnuocuz neq; mere equocũ: fz analogũ. Uñ bñ põt diffiniri: nõ q̃ dem diffinitione quidditatiua sed descriptiua

¶Qõ 4ª. De distictiõe multiplicitatis hui⁹ termiñã.

Hanc ꝓsiderãdũ restat ẽ differẽtiõe multiplicitatis hui⁹ termini
n nã. ¶Circa qõ q̃rũt̃ duo. ¶Primo vtrũ ad methaphysicam ꝓtineat ꝓsiderare de nã. ¶Secũdo vtrũ modi nature sint sufficienter assignati a pbo.

¶Ibi in Doc. S. ⁊ pbo. Mã vo dr̃ ⁊c. ⁊ est lec. 4.

a **Q primum** sic ꝓcedit. Ur̃ q̃ ad metha. ñ pertineat cõsiderare de nã. nã pbs nãlis sufficienter determinat de nã diffiniendo distinguendo ⁊ dividendo. gº superflue metha. cõsiderat de nã. ¶Pº 2º. Mã est prinᵐ motus ⁊ transmutationis. Sed metha. abstrahit a motu ⁊ trãsmutatione nõ solũ fm rõnẽ. sed ẽt fz esse vt sepedictum est. Igit̃ ⁊c. ¶Pº. 3º. Qui hz cõsiderare de nã hz cõsiderare de ptib⁹ subiectiuis nẽ. Sz pm⁹ pba nõ cõsiderat de partib⁹ subiectiuis ipsi⁹ nature. Mõ enim determiat de mã neq; de priuatiõe fz eaz nãm. Igitur idẽ qõ prius. ¶Sz ꝓ ẽ pbs in textu dicẽs. Mã vo dicit vno quidẽ mõ nascentiuz gñatio.

Respondeo dõz q̃ nã põt accipi dupliciter Uno⁰ q̃z ad rõnẽ nois. ⁊ sic ñ ptinet ad metha. q̃ sic sumit̃ a nascẽdo. Alio⁰ accipit̃ q̃z tuz ad rõnez rei significate. Et hoc duplr̃. vno⁰ put significat pnᵐ motus inquãtuz hmõi. ⁊ sic ẽt nõ ptinet ad metha. Alio⁰ cõiter vt se extẽdit ad oẽm suã significationes. ⁊ sic ipsã nãm esse ad cõsideratiõez metha. pt itelligi dupliciter. Uno⁰ fm ppriã ei⁹ rõnez q̃z ad passiões ⁊ ppr̃iates eius. Et sic ẽt non ptinet ad considerationem eius. Alio⁰ fm q̃ nã dr̃ de oi sba q̃z ad quãdã cõem sui acceptionem ⁊ sic natura cadit sub cõsideratiõe metha. sicut ⁊ suba. Et hoc est q̃ inquit Doc. S. i principio huius tẽ ctionis: q̃ hz consideratio nature nõ videat̃ pertinere ad pmuz pbm sed magis ad naturalez: ideo tamen hic hoc nomen distinguit̃: q̃ nã secundum quãdam sui acceptionem de omni substantia dicit̃ vt patebit. Et per ꝓsequẽs cadit in cõsideratiõe primi phy sicut ⁊ substantia materialis. Hec ille. ¶Considerandum est autez primo q̃ hoc nomẽ nã sumit̃ a nascẽdo sicut dictum est. Hõ patet per Doc. S. in de vnione verbi incarnati questione vnica ar. primo in corpore. Ubi sic dicit. Sciendũ est ãt q̃ nomẽ nature a nascendo sumit̃. Uñ primo dicta ẽ nã quasi natura ipsa natiuitas viuẽtiuz. s. animalium ⁊ plantaz. Deinde tractum est nomẽ nature ad pnᵐ predicte natiuitatis q̃z huiusmõi natiuitatis pnᵐ intrinsecuz est: vlterius ꝺriuatũ est nomẽ nẽ ad significanduz interius pnᵐ motus fz q̃ dicitur in scõo phy. q̃ natura est prinᵐ motus nãlis precipue est per se nõ fm accidẽs. Et quia motus nãlis precipue in generatiõe terminatur ad essentiam speciei: iõ vlterius essentia

essentia spēi q̄s significeat diffō nā uocat. Unde Boetius dicit in li. de duab⁹ nāis. q̄ nā est vnūqdq̄ informās speeifica dīa. Hec ille. Uerū ē tñ q̄ p̄dicte acceptiones naturę ponūtur hic a pbo vt patebit in sequēti articulo. Idem ponit Doc. S. in. 3. sñiaz. di. 5. q. p^a. ar. 2. in corpe supadens hoc ꝛ dicens. Sed q̄ gñatio nō solū terminat ad formā sed ad sbam cōpositā: nō trāslatū est ad significādū q̄s libet subaz: ꝛ ad significādū qdlz ens. sicut dic boe. i lib. d duab⁹ nāis: sba autē p̄eter significatiōes qb⁹ forma ꝛ mā dr sba: dr duob⁹ modis fm pbm. 5. metha. Uno⁰ sbz ipz qđ dr hoc aliqd ꝛ de altero nō p̄dicat: vt hic hō sz qđ sba signīcat nōie ypostasis. Et fm hanc significatiōem sba dr nā sz q̄ nā est qđ pōt agere ꝛ pati vt di. boe. i li. p dicto. Alio⁰ dr sba qđquid erat esse. Et sic ēt sba dr nā. Hec ille. Et si dicat. Ex materia ꝛ forma fit vna nā. g⁰ mā ꝛ forma nō debent dici due nē. Ad hoc rñdet Doc. S. in. 3. sñiaz vbi supra ad tertiū dicēs: q̄ aīa ꝛ corp⁹ fm q̄ sunt partes hois: pprie loquēdo nō sunt due nē. put ō nā in ꝓposito loqmur. Sed vtrūq̄z est pars nature: alterius autē vt mā. hec ille. Hoc aūt ītel ligendū est de nā: fm q̄ qdditas rei dr nā. Sed ad sci endū q̄liter ex duab⁹ nāis pōt fieri vna nā: fm q̄ ibidem dicit Doc. S. in corpore q̄siderādū est scō: q̄ vna nām cōponi ex duab⁹ pōt intelligi dupl̄r. Uno⁰ q̄ tertia nā cō ponat ex duab⁹ nāis nō manentib⁹: sicut ex q̄ttuor elīntis cōponūtur mixtū. Alio⁰ q̄ cōponat ex duab⁹ nāis manentib⁹. Et hoc dupl̄r. Uno⁰ fm cōmassationē cōtinuitatis vel contiguitatis sicut dom⁹ ex lapidibus ꝛ lignis. Alio⁰ fm informationē: sicut ex aīa ꝛ corpore fit vnū. Hec ille subaliter. Licet ergo ex duabus naturis in actu existē tibus non possit fieri altera tertia: si vna illarū sit in po^a ad alteram: tñ pōt fieri altera tertia: sicut mā ad formā: vt etiam ibidē innuit Doc. S. Ad rōnes igitur pz solutio ex dictis.

Ibi in Doc. S. ꝛ pbo vbi supra.

a Secūdū sic p̄cedit. Uk q̄ modi signati a pbo. nē nō sint sufficienter assignati a pbo. Mā natura a p̄fectis sumit exordiū: q: imp̄fecta nō reducunt ad p̄fectiones: nisi p aliqua p̄fecta p̄existētia. vt dic Doc. S. 2^a 2^æ. q. 1^a. ar. 7. ad. 3^m. Et sic cā efficiēs dz dici nā. Et tñ nō enumerat nec cōtinet hic sub modis nē ppie dicte. Igit ꝛc. Ꝑ. 2°. Ois motus nālis dr a nā. sed motⁱ aq̄ maris dr nālis: cū nō sit ꝛ nām eius vt innuit D. S. in. 2^a 2^æ. q. 2. ar. 3. in corpore. Ergo est a nā. nō autē a nā que est mā ꝛ forma: q: sic motⁱ eius esset deorsum: cū sit grauis. ergo a cā efficiente. ꝛ sic idē quod p̄i⁹. Ꝑ. 3°. Op⁹ nature ē op⁹ intelligētie: vt pz p Doc. S. in de po^a. q. 2. ar. 3. Ergo intelligētia siue intellect⁹ erit nā. Qđ tñ est flz: q: ē ens cōdistinctū ꝛ nām sicut pz. 2. phy. vbi dr q̄ agēs nāle est mēbrū cōdistinctum ꝛ agens p intellectū. Igit ꝛc. Ꝑ. 4°. Null⁹ motⁱ bñs p̄in^m ab extrinseco dr nālis vt pz p Doc. S. in questionibus de vitate. q. 2. ar. 5°. Sed cā efficiens est principiuz extrinsecuz. Ergo nō dz dici natura S. in de malo. q. 5. ar. 5. Et in. 2^a 2^æ. q. 85. ar. 6. Ergo sūt aliqua nā. Sed nō illa que hic exprimit a pbo. Igit ꝛc. Ꝑ. 6°. Oēs modi alicui⁹ multiplicitatis debēt reduci ad vnū cōez: vt ex dictis pz: alias tale multip ex nō cade ret sub cōsideratiōe alicui⁹ scie: cū esset pure equocū. Sz modi nē assignati a pbo nō reducūtur ad aliquē vnū primū. Q: vel reducerent ad natiuitatez: vel ad formā. Nō primū: q: natiuitas cum sit motⁱ. est ipfectissimū inter cetera nālia. Neqz ēt fm q: hoc nomē nā nō est sumptū a forma. Relinquit ergo q̄ dicti modi nō sunt sufficienter a pbo traditi. Sed ꝛ est pbus in textu vbi supra: qui octo modos nature assignat.

Respondeo dicendū q̄ natura dr octo modis. Primo mō dicit natura ipsa natiuitas: siue nascētiuz gñatio. Alio⁰ natura dr principiuz vnde res fit ab intrinseco sicut virtus formativa in semine: dr nā. Et isti duo modi inueniuntur soluz in viuētib⁹. Tertio⁰ nā dr p̄im^m mouendi ꝛ quiescēdi ei⁹ in quo est primū p se ꝛ nō secūdū accns: ꝛ sic accipit nā in scō phy. Quarto⁰ nā dr illud ex quo aut est aut fit aliqđ entiuz nāliter: in ordinato exīte. i. absqz forma ꝛ īmutabili a sua ptāte ppria idest qđ moueri nō pōt fm suā ptātē: sed fm potestatē exterioris agētis. ꝛ hoc mō materia dr nā. Mā mā nō mouet seipsaz ad formā: sed mouet ab exteriori agēte. Quinto⁰ nā dr ipsa fōa rez exīntiuz fm nām. Sexto⁰ mā dr nā: nō q̄cunqz mā sed p^a. p^a āt vt hic dicit Doc. S. pōt intelligi dupl̄r. Aut p^a in gñe aut p^a ex toto ꝛ simpliciter. Sicut opez artificialium que fiunt ex ere: p̄ia mā fm illud gen⁹ ē es. sed p̄ma simplicit est aqua. Mā oīa que liquescunt calido ꝛ indurāt frigido sunt aque magis: vt dr. 4°. methau^r. Septimo⁰ dicit nā ipsa forma nō solū forma ptis sed ēt forma totius: sic ñ solū aīa dicitur nā hois. sed etiā humanitas. Octauo⁰ dicit nā fm quādaz methaphorā oīs sba: q: nā que ē generatōis termin⁹ sba est quedā. Et ita cuz eo qđ nā dicit oīs substātia similitudinē hz. Ꝑz g⁰ q̄ nā octo modis dr. Uno⁰ methaphorice ꝛ septez modis pprie. Unde p̄siderāduz est p̄mo fm q̄ elicit ex Doc. S. in p̄ñi lcōe ꝛ ex alberto in hoc quinto tractatu p⁰. ca. 5. q̄ predictoꝛ modoꝛ sic pōt formari suffi^a fm etiā q̄ eam formatⁱ versoris. Mā natura dicit de aliqđo dupl̄r vel proprie methaphorice. Si scōm sic est octau⁹ modus. Si ppie cuz nomen nature aliquā p̄fectionē indicet ꝛ perfectio cuiuslibet rei in trisⁱ cōsistat. s. in suba virtute ꝛ operatione: sic natura tripl̄r sumit vel p̄o ipsa operatiōe. ꝛ sic est p̄m⁹ modus. Uel p virtute que est primuz principiuz operādi. Et sic est secund⁹ mod⁹. Uel p̄o substātia. Et hoc est dupl̄r. Q: vel dicit de mā ꝛ forma simul. Et sic est tertius modus. vel de altero tm̄. Et hoc est dupliciter. Uel dicit de materia vel de forma. Si de mā hoc est dupl̄r vel de mā simpliciter prima. Et sic est sext⁹ mod⁹ vel de quacunqz mā indifferenter. Et sic est quartus modus. si de forma: hoc est dupl̄r. vel de forma totius. ꝛ sic septimus mod⁹: vel indifferenter de quacunqz forma. ꝛ sic est quint⁹ modus. Unde pz q̄ predicti modi nature sunt sufficienter assignati ꝛ adinuicem distincti: saltē scōm rationem. Considerāduz est scō scōm Doc. S. ꝛ pbm in presenti passu: q̄ generatio viuentiuz differt a generatiōe inātoꝛ. Quia inanimatuz generat nō vt cōiunctuz siue vnituz generāti: sicut ignis ab igne: ꝛ aqua ab aqua. In viuentib⁹ autez generatio est per quādaz vnionē ad gñonis principiuz. Et quia additio quāti ad quātuz facit augmentuz: ideo in gñone viuentiuz videt esse quoddā augmentuz sicut ex arbore nascitur fructus aut folium. Hec Doc. S. formalr. Et si arguatur. In augmento aliquid augetⁱ in seipso per hoc q̄ id quod additur. transit in substantiā eius quod nō fit in generatione viuentium. ergo ibi non est augmentuz. Ad hoc respondet Doc. S fm phylosophum dicens. Differt autez hoc augmentuz generatiōis a specie motus que augmentuz dicit q: moueturⁱ iam nata. Nam in augmentum aliqd dicitur augere in seipso per hoc q̄ id quod additⁱ transit in substantiā eius cui additur sicut nutrimentum in substātiā nutriti. Id autem qđ nascit: apponit ei a quo nascitur tanquā alterum ꝛ diuersuz non sicut in eius substantiam transiens. Hec ille. Considerāduz est tertio secunduz Doc. S. in littera q̄ appositio augmentum faciens potest intelligi dupliciter. Unomō per cōtactum solum. Aliomodo per hoc q̄ aliqua duo simul ꝓducunt adinuicē coaptata sicut brachium ꝛ humerus. In generatiōe autem animatium nō soluz fit appositio per contactum. Sed ētiā per quādā coaptationē siue connascentiaz: ut patet in embrionibus que non solum tangunt matricē sed alligantⁱ in p̄ncipio sue gñonis. Differt autem colligatio siue connascentia a cōtactu quia in cōtactu non est necessarium ēe aliqđ preter tāgentia que ea faciat unuz. In colligatis autem siue coaptatis aut ad natis: oportet esse aliquid unum in ambobus. quod faciat ea esse simul coaptata uel colligata siue simul nasci. Hec omnia Docto. Sanc. in littera.

ec. 17.

ec. 1. ꝛ cōm. 3.

ec. 9. ꝛ cōm. 36.

¶Et si dicat. Si esset aliquid quod faceret coaptata esse vnū. sequeret q̄ illa coaptata alterarent: sicut dū ex albo ⁊ nigro fit medius color. sed hoc est flm: vt pz de se. Mā ligamentuz nō alterat ligata. ¶Ad hoc respondet Doc. S. in littera dicēs. Intelligendū ē aūt q̄ id qō facit ea eē vnū: facit esse vnum flm quātitatē ⁊ ꝓtinuitatem: nō fz q̄litatem: q: ligamentū non alterat ligata a suis dispōnibus hec ille. ¶Si aūt vlterius dicat: si illud qō nascit semp esset cōiunctuz ei ex q̄ nascitur: sequeret q̄ natura nūq̄z diceret prim̄ extrinsecum. Sed ꝓns est ꝫ octauū modū ipsius nature. Igitur ⁊c. ¶Dicendū q̄ accipiendo nām ꝓpe q̄tū ad oēs suos modos dr̄ de ꝑn̄o intrinseco: ⁊ nūq̄z de ꝑncipio extrinseco. Unde. Doc. S. hic subdit. Ex hoc aūt q: quod nascit semp est ꝓiunctū ei qō nascit: iō nā nū quā dicit principiū extrinsecum: sed fz oēs suas acceptiones dicit prim̄ intrinsecum. Hec ille. Quod est intelligēdum de acceptionib⁹ nature ꝓpie dicte. ¶Cōsiderāduz est. 4°. flm Doc. S. in lra circa quartū modū nē: q̄ in oībus que ex materia sunt vel fiunt vnūqōq̄z eoꝝ fit ex mā sua ea saluata. Sed dispositiōes ⁊ forme nō saluant ī gōne rerū: Una enim forma introducit: altera abiecta: ⁊ ꝓp hoc forme videbant quibusdā eē accidentia ⁊ sola mate
Lect. 2. ria sba ⁊ nāvt dicit secūdo physi. Et hoc iō q: silr existīabant formā ⁊ mām in rebus nālibus: sicut in rebus artificialibus in quibus forme sunt accidentia. ⁊ sola mā sub ꝯstantia. Unde isto modo primi naturales dixerunt elemēta esse materiā existentiū flm naturā: vt terrā vel aerem: sicut in primo huius habituz est. Hec ille. ¶Sed ad po
Lectio. 4. nendum formam esse naturū vt subdit Doc. S. circa qn tuz modū nature: aliqui antiquoꝝ hac rōne inducebant. Q: q̄cūq̄z fūt vel fiunt naturaliꝫ: nōdum dicuntur habere naturam existente materia ex qua nata sunt fieri vel esse nisi habeant spēm propriā ⁊ formā per quā spēz cōsequūtur. Ergo forma est natura: ⁊ per ꝑns cōpositū ex materia ⁊ forma dicit eē flm nām ⁊ habens naturā. ¶Cōsiderandū est quinto q̄ triplex est materia. Quedā est materia ex qua sicut lapides ⁊ ligna sunt materia ex qua fit domus. Alia est materia in qua sicut paries est materia in q̄ albedinis. Tertia est mā circa quā: sicut color est materia circa quā versatur visus. Materia vō ex qua est duplex quedam est subiecta priuationi ad vbi: ⁊ non ad formaz substantialē: sicut materia corpoꝝ celestium. Alia est materia subiecti priuationi ad formā: sicut mā istoꝝ inferioꝝ Et illa est duplex: quedā est materia transiens: sicut farīa est mā panis: que nō remanet in pane sed trāsit ī aliā sbaz alia est materia ꝑmanens: sicut ferrū est mā gladij. ⁊ q̄lz istarū pōt esse duplex. Quedā ē mā prima. Alia ē materia actu informata vltima forma ⁊ disposita. Mā aūt p̄a est duplex. Quedā est mā ꝓma fz genus: sicut es est mā prima artificialiū que fiunt ex ere. Alia est mā pria simpliciter: sicut aqua est mā prima oīum que fiūt ex ere: vt dicitur hic in textu. Q̄n ergo dr̄ q̄ mā est nā: intelligit ō materia ex qua: ⁊ de mā in qua vel circa quā. ¶Cōsiderādū est sexto q̄ duplex est forma. Quedā est accidentalis. Sicut albedo. Alia est substantialis: ⁊ illa ē duplex. Quedā est forma partis: sicut aīa rōnalis est forma hominis. Alia est forma totius: ⁊ illa est duplex: quedā est per modum totius .i. cōcretiue designata: sicut hō ⁊ forma sortis. Alia est per modū ptis. i. abstractiue designata: sicut humanitas. Et quelibet istaꝝ est duplex. Quedā est cōis: sicut aīalitas siue anima est forma cōis sortis. alia est ꝓpria: sicut anima rōnalis siue humanitas est forma ꝓpria hominis. Quando ergo dicit q̄ forma est nā: ly posset intelligi de oī forma potissime tamen intelligit de forma sbali totius: a qua res spēz trahit. ¶Consideranduz ē 7°. q̄ aliquid dr̄ eē a nā ⁊ flm nām ꝓter naturaz ꝯ nāz ⁊ supra naturam. Mā illud dicit esse fz naturā: qō ē fz naturalem inclinationem eius sicut motus grauiū deorsū ⁊ leuium sursuz. Illud āt dr̄ esse preter naturā: qō nō est flm naturalē inclinatiōnē eius: neq̄z est de directo contra nālem inclinationem eius sicut fluxus ⁊ reflux⁹ maris. fz illud dr̄ esse cōtra nām: quod est ꝯ nālem inclinationem ei⁹ sicut motus grauiū sursuz. fz aliquid dr̄ eē a nā. ⁊ hoc dupliciter. Uno⁰ q: inest a nā: sicut ecōtra dicim⁹ q̄ virtutes bñ dicūtes acq̄site nō sunt a nā. i. nō sunt nobis innate a nā. Alio⁰ q: est causatum a principijs nālib⁹. Et sic vtutes bñ dicūtur a nā. ¶Sed cōsiderandum. 8°. flm Doc. S. in de vitate. q. 13. ar. p°. ad scōm q̄ duplex est nā. s. particularī q̄ est ꝓpria vniuscuiusq̄z rei. Et nā vlis que cōplectit totū ordinē cāz nālū. Et ex hoc duplr dicit aliqd esse fz nāz vel cōtra nām. Uno⁰ q̄tū ad nām particularē. Alio⁰ q̄tū ad nām vlem: sicut oīs defectus ⁊ corruptio ⁊ semp est ꝯ naturam particularē: sed tñ est materiale fz naturā vlez vt oē compositū ex ꝯrijs corrumpat. Q: igit ordo vlis cāz hoc fz: vt inferiora a suis superioribus moueant: oīs motus in inferiori nā ex impressione superioris siue in corporalibus siue in spiritualibus est quidē naturalis flm nām vniuersalē: nō autez flm naturam particularem: nisi quādo a nā superiori sic imprimitur in inferiori: vt ipsa impressio sit eius natura. Hec ille. ¶Consideradū est nono flm Doc. S. in de veritate. q. 24. ar. 10. ad scōz q̄ duplex est nā particularis. Quedā est corporalis: ⁊ q̄dā spūalis. Aliter est enim vt ipse dicit ō nā corporali ⁊ spirituali. nā enim corporalis ē determinate vnius generis. Et ideo nō potest sibi effici aliquid naturale: nisi nā eius totaliter corrūpatur. sicut aqua non potest fieri calor nālis: nisi corrumpatur in ea species aque. Et inde ē q̄ aq̄ redit ad nāz suā remoto prohibente. Sed nā spūalis est facta fz eē imā determinata ⁊ oīum capax: sicut dr̄ tertio de aia q̄ aīa est quodāmodo oīa. Et per hoc q̄ alicui inheret: efficit vnū cuz eo: sicut intellectus efficit quodāmodo ipsum intelligibile intelligendo. Et voluntas fit quodammō ipsū appetibile amando. Et sic q̄libet inclinatio voluntatis siue nāliter ad aliud tñ eius contrarium potest per amorez ei effici naturale in tantuz q̄ non reuertatur ad pristinam dispositionem. Hec ille. ¶Consideranduz est. 10. fz Doc. S. in scōo sententiaꝝ. di. 2. q. 2. ar. 2. ad vltimū q̄ natura rale pōt dupliciter sumi. Uno⁰ put diuiditur cōtra ens in anima. Et sic dicit nāle omne illud quod hz eē fixuz in nā. Et sic celum empyreuz ⁊ angeli dicunt nālia. Alio⁰ dr̄ naturale flm q̄ diuiditur cōtra ens diminuz: quod abstrahit a materia ⁊ motu. Et sic nāle dicit solum id qō mouetur ⁊ est ordinatum ad gñonem ⁊ corruptiones in rebus. Et hoc modo celum empyreum nō est ens naturale: sed diuinuz quod ordinatuz est ad gloriaz bōrum. Hec ille. ¶Consideradū est. 11. q̄ naturale scōo⁰ supūz pōt dici dupliciter flm Doc. S. in de veritate. q. 24. ar. 10. ad primum. Uno⁰ illud cuius prim̄ sufficiens habet ex quo de necessitate illud consequit: nisi aliquid impediat. Sicut terre est naturale moueri deorsum ⁊ de hoc intelligit phs q̄ nihil quod est cōtra nām est perpetuum Alio⁰ dr̄ aliquid alicui nāle: q: hz naturalez inclinationez ad illud quāuis in se nō habeat prim̄ illius sufficiens ex quo necessario cōsequatur illud. Sicut mulieri dr̄ naturale cōcipere filiuz: quod tñ non pōt nisi semine maris ꝯcepto. Illud āt qō est cōtra hoc naturale: nihil prohibet esse perpetuum. sicut q̄ aliqua mulier perpetuo absq̄z semine remaneret. Hec ille.

Ad primum igit dicendum q̄ natura nō dicitur sumere exordium a perfectis ex eo quod illud quod perfectius est dicitur naturaliꝫ precedit imperfectum. Unde Doc. S. ibidem dicit: q̄ ad gñonem naturalem due cause pertinguntur. s. agens ⁊ materia. Scēm ergo ordinem cause agentis naturaliter prius est quod est perfectius. Et sic natura a perfectis sumit exordium: q: imperfecta non ducuntur ad perfectionem nisi per aliqua perfecta preexistentia. Scōz ordinem vero cause materialis: pri⁹ est qō est imperfecti. Et flm hoc natura procedit ab imperfecto ad perfectuz. Hec ille. Un̄ nō oz q̄ cā efficiens dicat nā ꝓprie: ly ma thaphorice possit dici natura: sicut supra dictū est. ¶Ad scōm dōm q̄ ille motus aque maris vt deūm est ꝓprie nālis neq̄z cōtra nām: sed est magis preter naturā particularem

2.16.⁊ 16.38.

ticularē lz sit nālis ſm nāz vlez q̄ est nā corpoz celestiū. Que lz sint efficiēcia: icludūt tñ mām ⁊ formā: de quibus nā ꝓprie dicit vt ex dictis pz. Uñ Doc. S. in. 2ª 2ᵉ. q. 2. ar. 3. in corpore dicit q̄ ī oīb⁹ naturis ordinatis īuenit q̄ ad pfectionē nature iferioris duo ocurrūt. Unū qdē q̄ē ſm ꝓpriū motū. Aliud āt q̄ē ſm motū suprioris nature sicut aq̄ ſm ꝓpriū motū mouet ad cētrū. Scōm āt motū lamē mouet circa cētrū ſm fluxū ⁊ refluxū. Similr oz bes planetaz mouent ꝓpriis motib⁹ ab occidēte in oriē te: lz motu primi orbis mouent ab oriēte in occidētē. hec ille. Dicit ēt in de poª. q. 1ª. ar. 3. ad p̄m. Sic. n. ī reb⁹ nāli/ bus vī q̄ q̄ñ aliq̄d corp⁹ iferi⁹ a supiori mouet: ē ei ille mot⁹ nālis: q̄uis nō videat ꝓuenire motui quē nālr hēt ex se ipso. Sicut mare mouetur ſm fluxum ⁊ refluxum a luna. Et hic motus est ei nālis: vt ꝑmentator dicit in 3º celi ⁊ mūdi: lz aque ſm seipsam motus nālis sit ferri de oriūm. Et hoc mō oēs creature quasi ꝓto nāli habent: q̄ō a deo in eis fit. Et ꝓpter hoc in eis distinguit duplex po tentia. Una nālis ad ꝓprias operationes ⁊ motus. Alia que obedientie dicitur ad ea que a deo recipiūt. hec ille.

¶ Ad 3ᵐ dōm ſm Doc. S. in de poª. q. 2. ar. 3. ad quīn/ tū q̄ opus nature dum opus intelligentie q̄tū ad ea tātū ad que ꝓpria principia nālia nō se extēdunt ⁊ nō ꝓpter hoc q̄ operationes nāles fiunt ab intelligentia tanq̄ a prī cipio intrinseco. Unde ibidez sic dicit: q̄ ad ea ad que nā pōt se extendere ſm ꝓpria principia ⁊ essentialia: nō indi get vt ab alio determinet: sed ad ea tantū ad que propria principia nō sufficiūt. Unde philosophi nō sunt ducti vt ponerēt opus nature opus intelligentie ex operationibus que cōpetunt calido ⁊ frigido ſm se ipsa: q̄r in bas etiam ponentes res nāles ex necessitate materie accidere oīa na ture opera reducebant. Ducti sunt aūt ex alijs operationi bus ad quas nō possunt sufficere virtus calidi ⁊ frigidi ⁊ aliaz similiū qualitatū sicut ex membris ordinatis in cor poze aīali tali mō q̄ nā soluatur. hec ille.

¶ Ad 4ᵐ dicē dum q̄ causa efficiens nō debet dici nā ꝓprie. Bene tñ dicitur nā extenso noīe nature ⁊ transumptiue: q̄r sicut di ctū est nā q̄tuz ad oēs suos modos dicit de principio in/ trinseco: ⁊ nunq̄ de principio extrinseco. ¶ Sed dicret aliquis causa efficiens equiuoca. s. celū ingreditur cōposi tionē istoz inferioz: vt concedit Doc. S. in 2º sententiaz di. 17. q. 3. ar. p̄º. in corpore. Ergo causa efficiens est prin cipiū intrinsecū rei. Et sic poterit dici nā ꝓprie dicta q̄ē est contra Doc. S. in presenti lectione. ¶ Ad hoc respon det Doc. S. in 2º sententiaz ibidez dicens: q̄ aliquid ve nire in cōpositionē alicuius contingit dupliʒ. Aut per essen tiā suam p modū principij nālis aut formalis. Et sic nul lo mō aliquid de nā corporis celestis venit in cōpositio nē humani corporis: q̄r q̄ plura corpora veniant in cōpo sitionē vnius: hoc nō pōt esse nisi tribus modis. Uel per simpliceē aggregationē: sicut ex lapidibus fit aceruus. Uel per cōpositionē que est cum ordine partiū determinato: sicut ex lapidibus ⁊ lignis fit domus. Uel per mixtionez sicut ex elementis efficitur mixtum. Nullo autē istoz mo dozū pōt aliqua pars de nā corporis celestis in cōpositio nē humani corporis venire. Quia in primis duobus mo dis oportet vnāquāq̄ partiū distinctā esse ſz situ ab alia. Mō autem videmus hoc in cōpositione corporis huma/ ni q̄ sit ibi aliq̄d de nā corporis celestis ab alijs. s. elemē tis ſm situ distinctū. Sed in 3º mō oportet adesse altera/ tionē cōponentiū: q̄r mixtio est miscibiliū alteratoz vnio vt in primo de generatione dicit. Natura aūt celestis in alterabilis est. Alio⁹ venit aliquid in cōpositionē alterius per effectū virtutis sue. Et hoc modo natura corporis ce lestis venit in compositionem corporis humani ⁊ oium mixtorum corporum: q̄r nihil consequitur formam sub/ stantialem: nisi per virtutem celestē: eo q̄ corpus celi est primum alterans cuius virtute omnes alterationes regu lantur ⁊ ad proprios fines perducūtur. hec ille. Unde li/ cet celum ⁊ causa efficiens ſm virtutem compositionem aliorum ingrediantur: nō tamen substantialiter. Unde nō oportet q̄ causa efficiens dicatur natura ꝓprie: sed tran

sumptiue solum. ¶ Ad quintuz dicendum q̄ sicut dictū est. mors ⁊ alij defectus sunt homini naturales secunduz naturam vniuersalem non tamen sunt naturales secundū naturam ꝓpriam. Et q̄ sint naturales hoc est secunduz inclinationem materie que est natura ⁊ non secundum in clinationem forme que est principiuz essendi ⁊ perfectio nis. Unde sciendum secundum q̄ dicit Doc. S. in 1ª 2ᵉ. q. 85. ar. vltimo in corpore q̄ de vnaquaq̄z re corruptibi li dupliciter loqui possumus. Uno modo secundum natu ram vniuersalem. Alio modo secundum naturam par ticularem. Natura quidem particularis est propria vir tus actiua ⁊ conseruatiua vniuscuiusq̄z rei. Et secundum hanc: omnis corruptio ⁊ defectus est contra naturam vt dicitur in 2º de celo: q̄r huiusmodi virtus intendit esse ⁊ conseruationez rei cuiuscunq̄z. Natura vero vniuersalis est virtus actiua in aliquo vniuersali principio nature: pu ta in aliquo corporum celestium vel alicuius superioris sbe secundum q̄ a quibūsdam etiam deus dicitur natura naturans. Que quidem virtus intendit bonum ⁊ conser uationem totius vniuersi. Ad quod quidez exigitur alter natio generationis ⁊ corruptionis. Et secundum hoc cor ruptiones ⁊ defectus rerum sunt naturales non quidem secundum inclinationem forme que est principium essen di ⁊ perfectionis: sed secundum inclinationem materie: que proportionaliter attribuitur tali forme secundum di stributionem vniuersalis agentis. hec ille. Lec. 9. ⁊ com. 37.

¶ Ad sextum dicendum q̄ reductio aliorum modorum nature ad vnū primum: vt dicit Doctor sanctus in presenti lectione cir ca finem potest fieri dupliciter. Uno modo secundum or dinem rerum. Alio modo secundum ordinem qui atten ditur ad nominis impositionem. Nomina enim impo nuntur a nobis secundum q̄ res intelligimus: q̄r nomi na sunt signa intellectuz. Intelligimus enim quandoq̄z priora ex posterioribus. Unde aliquid per prius apud nos sortitur nomen aliquando: cui res nominis per poste rius conuenit. Et sic est in proposito. Quia enim forme virtutes rerum ex actibus cognoscuntur: per prius ipsa generatio vel natiuitas nomen nature accepit: ⁊ vltimo forma. Sed secundum rerum ordinem ratio nature per prius conuenit forme: q̄r vt dictum est nihil dicitur ha bere naturam: nisi secundum q̄ habet formam. Unde pa tet ex dictis q̄ id quod primo ⁊ proprie natura dicitur ē forma rerum habentium principium huiusmodi in se. Materia enim dicitur natura: q̄r est susceptibilis forme. Et generationes habent nomē nature: q̄r sunt motus pro cedentes a forma: ⁊ iterum ad formam. Et id ipsum. s. forma est principium rerum existentium secundum natu ram aut actu aut in potentia. Forma enim non semper fa cit motum in actu: sed quandoq̄z in potentia tantum: sed quando impeditur motus naturalis ab aliquo exteriori: vel etiam quando impeditur factio naturalis ex materie defectu. Hec ille formaliter ⁊ gloriose.

¶ Questio quinta. De distinctione multiplicitatis huius termini necessarium.

v **Uterius** considerandum est de distinctione multipli/ citatis huius termini necessariuz: q̄ō pti net ad rōnē cause: lz nō sit causa. Mā cau sa est ad quaz de necessitate sequit aliud.

¶ Circa q̄ō queruntur duo. ¶ Primo vtrū modi ipsius necessarij sint sufficiēter assignati a phy losopho. ¶ Secundo vtruz aliqua sint necessaria que ha bent causam sui esse ⁊ sue necessitatis.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ phō. Necessariū dr. ⁊ est lectio. 5ª.

a **B primum** sic proceditur. Uidet q̄ philosophus non sufficienter modos necessitatis assignauerit. Maz impossibile dividitur in plures modos. Ergo necessariū non dividitur in plures modos. Patet consequentia: q̄r sicut oppositū in oppositō: ita propositus

in ꝓpoſito: ꝙ maximã topicã. Igitur ꝛc̃. C Ꝑ. 2°. Mo dus oppoſitus 2°° neceſſarij: nõ eſt ipoſſibilis ſꝫ ꝙ ꝑꝫ in textu. Ergo nõ eſt modus neceſſarij: qꝛ ipoſſibile ⁊ neceſ ſariũ opponunt̃. C Ꝑ. 3°. Unũquodq; accipit ſuã neceſſi tatẽ a ꝓiori. Sed finis nõ eſt ꝓior in eſſe hijs q̃ ſunt ad fi nẽ. Ergo nulla eſt neceſſitas finis. C Ꝑ. 4°. Deus pater neceſſario ꝓducit filiũ. Sed nullo modo⁹ a pbo poſito⁹ Igitur ꝛc̃. ¶Probatio minoris. Qꝛ ſi ibi eſſet neceſſitas aliqua a pbo aſſignata: maxime eẽt 4°°. ſ. neceſſitas abſo/ luta. Sed hoc nõ: qꝛ ſic libere nõ ꝓduceret filiũ: qõ ẽ he reticũ. Mã neceſſariũ ⁊ libe⁹ videnꝫ oppoſitionẽ include re. C Ꝑ. 5°. Quedã eſt neceſſitas conſequẽtie: vt ꝑꝫ primo ꝓio⁹. Et tñ illa hic nõ enumeratur. Igit̃ idẽ qõ prius. C Sed cõtra eſt pbs in textu dicens. ¶Neceſſariũ dicitur ſine quo nõ ⁊ngit viuere: vt reſpirare ⁊ cibus aĩali ẽ ne/ ceſſarium nam ſine hijs eſſe impoſſibile eſt.

Reſpondeo dicendũ ꝙ neceſſariũ dicit̃ q̃/ tuor modis. C ¶Prio mõ ne/ ceſſariũ illud ſine quo res nullo mõ põt eſſe: ſicut reſpira re neceſſariũ eſt aĩali reſpirãti. Et cui⁹ neceſſarius ẽ aĩali. Et neceſſariũ hoc mõ dictũ ly nõ ſit cã principalis eſt tñ cũ cã quoddãmõ: ſicut reſpiratio ly nõ ſit cã vite aĩalis reſpi rãtis eſt tñ cũ cauſa: inq̃ntũ coopatur ad tẽperamẽtũ calo ris nãlis ſine quo nõ eſt vita. C Secundo mõ dr̃ neceſſa riũ illud ſine quo res bñ ⁊ cõmode eſſe nõ põt aut ẽt ſine quo malũ facilr̃ vitari nõ põt. Et talis neceſſitas alio noĩe vocat̃ neceſſitas ꝙgruẽtie: ſicut bibere medicinã laxatiuã dicimus eſſe neceſſariũ: nõ qꝛ ſine hoc aĩal viuere nõ poſ ſit: ſꝫ qꝛ nõ debite ⁊ ꝙgrue põt viuere ſine illa medicina. C Tertio mõ dr̃ neceſſariũ qõ violẽtiã infert: qñ. ſ. aliqd cogitur ⁊ neceſſitatur ꝓtra nãlẽ eius inclinationẽ: ſicut dñ lapis mouet̃ ſurſum. Et talis vocat̃ neceſſitas coactiõis. C Quarto mõ dicit̃ neceſſariũ illud ꝙ non ⁊ngit aliter ſe habere. Et hoc eſt neceſſariũ abſolũte: ⁊ vocatur neceſ ſitas abſoluta. Et ſic demõſtrationes ⁊ ꝛcluſiones eaꝝ di cunt̃ neceſſarie. C Conſiderãdũ eſt autẽ primo: ꝙ predi/ ctoꝝ modoꝝ talis eſt ſufficientia ſm Doc. S. in littera. ¶Mã oẽ neceſſariũ vel eſt neceſſariũ abſolute vel ſm qd: ſi primũ: ſic eſt quart⁹ modus. Qui ſubdiuidit̃ ſm duos modos. Quoꝝ primus dicit̃ neceſſitas materie: ſicut oẽ cõpoſitũ ex ꝓtrarijs eſt corruptibile neceſſario. Alius mo dus vocat̃ neceſſitas forme: ſicut omẽ aĩal rõnale neceſſa/ rio eſt aĩal ⁊ ſenſibile. Si 2ᵐ: hoc eſt duplr̃. Uel eſt neceſ ſariũ ex ꝛditione finis vel ex ꝛditione efficientis: extrinſe ci mouẽtis rẽ ꝓtra eius nãlẽ inclinationẽ. Si 2ᵐ: ſic eſt ter tius modus. Si primũ: hoc eſt duplr̃. Uel eſt neceſſariũ q̃ntũ ad eſſe. Et ſic eſt primus modus. Uel q̃ntũ ad bene eſſe. Et ſic eſt ſecũdus modus. ¶Poſſet ẽtaliter formari ſufficientia. Qꝛ oĩs neceſſitas vel eſt neceſſitas abſoluta. Et ſic eſt quartus modus. Uel cõditionata. Et hoc eſt tri pliciter. Uel eſt neceſſitas finis. ſ. ſimplr̃ ipſius finis q̃tũ ad eſſe eius. Et ſic eſt primus modus. Uel neceſſitas con gruentie. Et ſic eſt ſecundus modus. Uel neceſſitas coa/ ctionis. Et ſic eſt tertius modus. C Conſiderãdũ eſt 2°. ſꝫ Doc. S. in lra circa 3ᵐ modũ ꝙ in nãlibus ẽ ipetus ſiue inclinatio ad aliquẽ finẽ: cui rñdet volũtas i rõnali creatu ra. ¶Uñ ⁊ ipa nãlis inclinatio appetit⁹ dr̃. Utrũq; ãt. ſ. ap petitũ nãlẽ ſiue ipetũ nãlis iclinationis ⁊ ꝓpoſitũ volũta tis ⁊ngit ipediri ⁊ phiberi. Impediri qdẽ in ꝓſecutio ne motus iã incepti. ¶Prohiberi ẽt: ne mot⁹ incipiat. Uñ ergo dr̃ violẽtũ eſſe qõ eſt ꝑter nãlẽ inclinationẽ rei nãlis ⁊ eſt ipediẽs ꝓpoſitũ in ꝓſecutione motus voluntarij iaꝫ incepti: ⁊ phibens ẽt ne incipiat. Uñ violẽtia eſt ſm ipe tũ vim faciens. hec ille. C Conſiderãdũ eſt 3° ꝙ pbus ex p̃dicta diffinitione violẽti vt dicit hic Doc. S. duas ꝛclu ſiones inducit. Quarum prima eſt ꝙ oẽ violẽtuꝫ ẽ triſte ſi ue flebile. Qõ ꝓbat ꝑ dictũ cuiuſdã poete dicẽtis ꝙ oĩs res neceſſaria ſiue violẽta eſt triſtis ſiue lamẽtabilis. ¶Ne. ceſſitas. n. eſt quedã violentia: vt qdã poeta atteſtatur di/ cẽs: vis me facere coegit. i. neceſſitas. Dictũ eſt. n. ꝙ vio lentia eſt ipediens voluntatẽ. Sed ꝑ ea que ſunt ꝓtraria voluntati ꝓtriſtamur. Triſticia. n. eſt de hijs q̃ nobis no/ lentibus accidũt. Secunda cõcluſio eſt ꝙ neceſſitas rect dicit̃ eſſe nõ culpabilis vel increpabilis. Dicit̃. n. ꝙ ne/ ceſſitas magis meretur veniã q̃ increpationẽ. Et hoc ꝛ qꝛ nõ culpamur niſi de hijs q̃ voluntarie facimus. ¶Neceſ ſitas ãt violentie eſt ꝓtraria voluntati ⁊ excogitationi. Et iõ rõnabiliter dicimus ꝙ violẽta nõ ſunt culpabilia. Ne/ qꝫ ĩcrepabilia. hec ille. De quo magis in 3° ethyᶜ diſcuti endũ eſt. C Cõſiderãdum ẽ 4° ſm Doc. S. in littera cir ca 4ᵐ modu⁹: ꝙ neceſſariũ abſolute differt ab alijs neceſ ſarijs. Qꝛ neceſſitas abſoluta cõpetit rei ſm id qõ eſt inti mum rei ſiue ſit forma ſiue mã ſiue ipſa rei eſſentia ſicut dicimus aĩal neceſſario eſſe corruptibile: qꝛ hoc ſequitur eius mãm inq̃ntũ eſt ex ꝓtrarijs cõpoſitum. Dicimus ẽt aĩal neceſſario eſſe ſenſibile qꝛ hoc ꝛſequit̃ eius formaꝫ. Et dicimus aĩal neceſſario eſſe ſbam aĩarũ ſenſibilẽ. quia hoc eſt eius eſſentia. Sed neceſſariũ ſm qd ⁊ nõ abſolu/ te eſt cuius neceſſitas dependet ex cã extrinſeca. Cauſa ãt extrinſeca eſt dupex. ſ. finis ⁊ efficiẽs. Finis ãt eſt vel ipm eſſe abſolutum. Et ſic ab hoc fine neceſſitas ſumpta per/ tinet ad primuꝫ modum. Uel eſt de bene eſſe: ſiue aliqõ bonum habere. Et ſic ab hoc fine ſumitur neceſſitas ſecũ di modi. ¶Neceſſitas que eſt ab exterioꝝ agente: eſt ad id ad quod ex ꝓpria nã⁹ res aptitudinẽ nõ habet. Si. n. ſm ſuã naturã ordinet̃ ad hoc ꝙ motum recipiat ab exterio/ ri agente: tunc motus eius nõ eſt violentus ſed nãlis: ſi/ cut ꝑꝫ de motu celeſtium orbium a ſubſtãtijs ſeparatis ⁊ de motu inferioꝝ corpoꝝ a ſuperioribus. hec ille. C Conſi derãdum eſt 5° ꝑ ampliorẽ declaratione p̃cedentium id qõ Doc. S. dicit 2° ꝓtra gent. ca°. 29. Aut. n. ibidẽ ſic. In primis diuinis effectibus producendis: debitu⁹ nõ inue/ nitur ſiue neceſſitas. In poſterioꝝ vero ꝓductione inue/ nitur debitũ ordine tñ diuerſo. Mã ſi illa que ſunt priora nãlr̃ ſint etiã priora in eſſe: poſteriora ex prioribus debi/ tuꝫ trahunt. Debitũ. n. eſt vt poſitis cauſis: habeant actio nes ꝑ quas producũt effectus. Si vero illa que ſunt priora nãlr̃ ſint poſteriora in eſſe tunc ecõuerſo priora debitũ trahunt a poſterioribus: ſicut medicinã debitum eſt ꝑce dere ad hoc ꝙ ſanitas ſb ſeqũtur. Utrobiq; ãt hoc cõe eſt ſtit ꝙ debitum ſiue neceſſitas ſumit̃ ab eo qõ eſt prius nãlr̃ circa id qõ eſt nã poſterius. ¶Neceſſitas ãt̃ que eſt a poſteriori in eẽ: ly ſit prius nã nõ eſt abſoluta neceſſitas: ſed ꝛditionalis: vt ſi hoc debet fieri: neceſſe eſt hoc prius eſſe. Secundũ ergo hanc neceſſitatẽ in creaturaꝝ ꝓdu/ ctione debitu⁹ inuenitur triplr̃. ¶Primo mõ vt ſumatur cõditionatum debitum ſiue neceſſitas ꝛditionis a tota re rum ꝓductione ad quãlibet eius partem q̃ ad ꝑfectionẽ requirit̃ vniuerſi: ſi enĩ tale vniuerſum deus fieri volui⁹ debitum fuit vt ſol ⁊ aquam faceret ⁊ alia huiuſmodi: ſi ne qbus vniuerſum eſſe nõ põt 2° vt ſumatur cõditionis debitũ ex vna creatura ad aliã cõparata. vt ſi aĩalia ⁊ plã tas deus facere voluit: debitũ fuit vt celeſtia corpoꝝ face ret ex qbus ꝓſeruanꝫ. Et ſi hoĩem eſſe voluit: oportuit fa cere plantas ⁊ alia aĩalia ⁊ alia huiuſmodi qbus hõ indi/ get ad eſſe ꝑfectũ: ꝛ̃nis hec ⁊ alia ex mera deus fecerit voluntate. 3° vt in vnaquaq; creatura ſumatur cõditiona le debitũ ex ſuis partibus ⁊ ꝓprietatibus ⁊ accidẽtibus ex qbus dependet creatura q̃ntum ad eſſe: vel quantum ad aliquam ſui perfectionẽ. Sicut ſuppoſito ꝙ deus ho minem facere vellet: debitum ex hac ſuppoſitione fuit ꝙ animam ⁊ corpus in coniungeret ⁊ ſenſus ⁊ alia hu/ iuſmodi adiuntam intrinſeca quam extrinſeca ei prebe/ ret. In quibus omnibus ſi recte attendatur: deus creatu re: debitor non dicitur ſed ſue diſpoſitioni implende. Inuenit̃ autez ⁊ alius neceſſitatis mod⁹ in rez nã ſm ꝙ aliquid dicitur neceſſariuꝫ abſolute. Que quidem neceſ/ ſitas dependet ex cauſis prioribus in eſſe ſicut ex princi/ pijs eſſentialibus ⁊ ex cauſis efficientibus ⁊ mouentib⁹. hec ille. C Sed hic oritur difficultas. ¶Nam in precedẽ ti notabili dicit Doc. S. ꝙ neceſſitas abſoluta conuenit rei ſecundum id quod eſt ei intimum. ¶Neceſſitas autem ſecundum quid competit ei a cauſa extrinſeca que eſt vel finis: vel efficiens. ¶Hic autem dicit ꝙ neceſſitas abſoluta eſt etiam

est etiam a causis efficientibus ⁊ mouentibus'. Undevi/
detur q ibi sit cõtradictio in dictis Doc.sancti. ¶Sed
dicendus q duplex est cã efficiens siue mouens. Quedã
est que mouet cõtra nãlem inclinationem rei. Et talis nõ
causat necessitatẽ simplr: sed fz quid. Alia est que mouet
fm nãlem inclinationem rei: sicut deus oẽs mouet creatu
ras cum nã vt dicit Doc. S. in de po[a].q.1[a].ar.3.ad pri/
mum. Et a tali efficiente bñ põt simul necessitas absoluta.
Et hec concordantia tangit a Doc. S. in presenti lectiõe
vt patuit in precedenti notabili circa finem: si debite ⁊ at
tente consideretur verba eius. ¶Et si dicatur. Nihil qõ
est possibile aliter se habere: ẽ necessariũ quarto mõ sum
ptum. s. necessariũ absolute: cum necessarium sit quod est
impossibile aliter se habere. Sed q mouens seipsum cõ
ponatur ex vna parte mouente ⁊ ĩmobili: ⁊ ex alia parte
mota tantum ⁊ ex necessitate nõ mouente est possibile ali
ter se habere enim adhuc illa pars mota possit mouere la
pidem. ¶Dicendum sicut dicit. Doc. S. super octauũ
phyſicoꝝ in principio vbi sic ait. Dicit ergo primũ q cũ
mouens diuidatur in duo quoꝝ vnum monetur etiã ab
alio aliud vero mouens est ĩmobile ⁊ itez mobile diui/
datur in duo ẽ. n. quoddã mobile quod etiã mouet quod
daz vero est mobile quod nihil mouet: oportet dicere q
mouens seipsum componatur ex duabus partibus quaꝝ
vna sic sit mouens q tñ sit ĩmobilis alia vero sic mouea
tur q tñ non moueat. Quod autem subdit ex necessitate
duplr põt intelligi: q si intelligatur q pars mota mouẽ
tis seipsum primo non moueat aliquid quod sit pars mo
uentis seipsum: sic legenda est littera q necessitas rema/
neat affirmata cadens sup hoc q dicit nõ mouente. ¶Pro
habet. n. statim impossibile esse q eius qõ primo mouet
seipsuz sit tertia pars que moueatur a parte mota. Si ve
ro intelligatur q pars mota nõ moueat aliquid extrinse/
cuz: sic hoc q dicit ex necessitate cadit sub negatione. Nõ
enĩ est de necessitate mouentis seipsum q pars eius mo
ta moueat aliquid extrinsecũ. Nec tñ est ipossibile. Hec
ille ex quibus pz q necessitas absoluta in aliqua ꝓpositio
ne aliquando remanet affirmata: ⁊ sic impossibile est ali/
ter se habere. Aliquando aũt remanet negata vt quando
cadit sub negatiõe. Et sic non est impossibile aliter habe
re: vt ex predictis pz. ¶Considerãdum est 6° fm Doc.
S. in presenti lectione: q oẽs predicti quattuoꝝ modi re/
ducuntur ad vnũ. s. ad vltimuz. Quod ostendit phus pri
mo de tertio mõ vt dicit Doc. S. Illud. n. quod vim pa
titur dicitur de necessitate aliquid facere vel pati: ꝓpter
hoc q non contingit secũdum ꝓprium impetum aliquid
agere ꝓpter violentiã agentis quasi hec sit necessitas pro
pter primo ⁊ 2° mõ in quibus necessitas sumit ex causis
de primo ⁊ 2° mõ in quibus necessitas sumit ex causis
viuendi vel eẽndi simplr ĩntum ad primũ moduz. Uel
ex causis boni ĩntum ad 2[m] modũ. Sic. n. in illis modis
necessarium dicebatur sine quo non poterat eẽ ex vna par
te bonũ: ex alia parte viuere ⁊ eẽ. Et sic illa cã sine qua nõ
contingit esse siue viuere: vel bonũ habere aut malo care
re: dicitur necessitas quasi hec sit prima rõ necessarij: quia
impossibile est aliter se habere. hec ille. ¶Considerãdũ
est 7° fm Doc. S. in littera: q phus ex predictis modis
necessarij concludit tres cõclusiones se mutuo consequẽ
tes. ¶Quaꝝ prima est q ex quo in demonstrationibus
premisse sunt cause conclusionis ⁊ vtraq est necessaria: se
quitur q aliqua sunt necessaria dupliciter. Quedã qdez quo/
ruz est causa necessitatis. Quedã vero quoꝝ nulla cã sit ne
cessitatis: sed alia sunt necessaria ꝓpter ipsa. Et hoc est cõ/
tra Democritũ qui dicebat q necessarioꝝ non sunt querẽ
de cause: vt habetur 8° phyſicoꝝ. ¶Secunda conclusio
est q cum oporteat eẽ vnũ primum necessariũ a quo alia
necessitatẽ habeant q in causis nõ est procedere in infini/
tũ sicut in 2° huius ostensum est. q. 3. opz q hoc primum
necessariũ qd etiã maxime ⁊ ꝓprie est necessarium q est
oibus modis necessarium: q ipsum sit simplex. Nam ea
que sunt cõposita: sunt mutabilia. Et ita pluribus modis
possunt se habere. Que aũt plurib⁹ modis se hñe possunt
aliter possunt se hñe ⁊ aliter qd est contra rõnẽ necessarij.
Nam necessarium est q impossibile est aliter se habere.
Unde opz q primũ necessariũ nõ aliter ⁊ aliter se habe/
re possit ⁊ p consequens nec pluribus modis. Et ita opz
ipsum eẽ omnino simplex. ¶Tertia conclusio est q: cuz
violentũ sit qd moueat ab alio exteriori agente ꝓter nãm
ꝓpriaz prima aũt necessaria sint simplicia ⁊ ĩmobilia vt
dictum est: necessariũ est vt si sint aliqua sempiterna ⁊ im
mobilia sicut sunt sbe separate q in illis nõ sit aliqd violẽ
tum: neq ꝓter nãm. hec ille. Quod quidem phus ad
ducit ne fiat deceptio in noie necessitatis cum dicit de sub
stãtijs ĩmãlibus: ne. s. q hoc intelligatur aliqua violentia
in eẽ eis. ¶Considerandum est 8° fm Doc. S. in de ve
ritate. q. 22. ar. 5. in corpore: q duplex est necessitas. s. ne/
cessitas coactionis: ⁊ necessitas nãlis inclinationis. Quã/
uis autẽ quadã necessaria inclinatione voluntas velit vlti
mũ finẽ: nullo tamen mõ cõcedendũ est q ad illũ volẽdũ
cogatur. Coactio. n. nihil aliud est qz violentie cuiusdam
inductio. Violentum ãt fm phum in 3° ethy[x] est cui⁹ ꝑn
cipium est extranihil cõferente vim passo. Sicut si lapis Lectio.1.
sursum proijciat: qui nullo mõ ĩntum est de se ad hunc
motum inclinatur. Sed cum ipsa voluntas: sit quedã in
clinatio eo q est appetitus qdam: nõ põt cõtingere q vo
luntas aliqd velit ⁊ inclinatio eius non sit in illud. Et ita
nõ põt contingere q voluntas aliqd coacte vel violenter
velit etiã si aliqd nãli inclinatione velit: pz igitur q volũ
tas nõ necessario aliqd vult necessitate coactiõis. Uult tñ
aliqd necessario necessitate nãlis inclinatiõis. hec ille.

Ad primum igitur dicẽduz fm Doc. S. in
de malo. q. 4. ar. 6. ad. 6[m]. q
modus ille arguendi tenet ĩntũ ad id qd cõuenit oppo/
to mãntũ oppositũ. Nõ aũt ĩntum ad id qd est cõe vtri/
qz oppositoꝝ. Sequitur. n. si nigrũ congregat visum: q
album disgregat. Nõ autẽ segtur q album sit inuisibile:
si nigrũ sit visibile: q hoc conuenit ei fm colorẽ qui ẽ ge/
nus vtriusqz. hec ille. Uñ iz necessariũ ⁊ impossibile op/
ponãtur non tamẽ ꝓpter hoc sequitur q ipossibile diui
ditur in plures modos q necessariuz nõ diuidatur: q di
uidi nõ ꝙuenit ipossibili fz q opponit necessario. ¶Ad
2[m] dõm q ipossibile dicit trib⁹ modis vt dicit Doc. S.
in ve po[a].q.1[a].ar.7.in corpore. Idez dicit phus inferius
in hoc quinto. ¶Primo mõ dicit ipossibile ꝓpter defectũ Lec.11.ꝛ.
actiue po[x] siue in transmutãdo mãz siue in quocũqz alio. com.17.
Alio⁹ ꝓpter aliqd ꝛresistens vel impediens. Tertio mõ
ꝓpter hoc q illud qd dr impossibile fieri nõ põt eẽ ter/
minus actionis. Et hoc dicitur impossibile ratione disco
herentie terminoꝝ quod. s. necesse est non eẽ. hec ille.
Impossibile autem 3°° ⁊ necessarium 4°° dictum oppo
nuntur cõtrarie: vt patet 2° phiermenias de modalibus.
Necessarium autem in communi non opponitur impos/ Lectio.6.
sibili. Unde non est necesse q quilibet modus necessarij
opponatur impossibili 3° modo accepto. ¶Ad 3[m] dicen
dum q licet finis non preexistat quãtum ad eẽ: preexistit
tamen secundum intentionez nature vt patuit in corpore
articuli. Unde a fine non sumitur necessitas absoluta: sed
necessitas secundum quid. s. conditionata. ¶Sed diceret
aliquis. hoc videtur eẽ contra Doc. S. in prima parte. q.
82. ar. primo in corpore vbi vult q necessitas que proue/
nit ex principio intrinseco vt puta omne compositum ex
contrarijs est corruptibile necessario sit naturalis ⁊ abso/
luta. Dicit enim ibidem sic q necessitas multipliciter di
citur. Necesse est enim quod non potest non eẽ. Quod q
dem conuenit alicui dupliciter. Uno modo ex principio
intrinseco sine materiali: sicut cuz dicimus q omne com/
positum ex contrarijs necesse est corrumpi: sine formali
principio sicut cum dicimus q necesse est triangulum ha
bere tres angulos. Hec est necessitas naturalis ⁊ absolu
ta. Alio modo conuenit alicui q non potest non eẽ ex ali/
quo principio extrinseco vel fine vel agente. Fine quidez
sicut cũ aliqs nõ põt sine hoc neq bñ cõsequi finẽ suũ: vt
cib⁹ dr necessari⁹ ad vitã. Et hec vocatur necessitas finis
q iterdũ ẽt vtilitas vocatur. Ex agẽte ãt hoc ꝓtingit: cum

aliquis cogit ab aliquo agente: ita q̄ nō possit ꝓtrariū age
re. Et hec vocat necessitas coactionis: q̄ repugnat volun
Lec.15.ꝛ com.89. tati. hec ille. Uñ pz q̄ Doc. S. vult q̄ necessitas nālis sit
necessitas absoluta. ¶ Sed in 2° physicoꝝ dicit pbus q̄
necessitas nālis a fine sumit. ℜ elingtur g° q̄ necessitas fi
nis sit absoluta: ꝛ nō solū fm qd. s. cōditionata. ¶ Sed di
Lectō.15. cendū vt innuit Doc. S. in 2° physicoꝝ circa finē q̄ necessi
tas nālis bñ est ex mā ꝛ forma. Uñ quoddā mō absolu
ta dr. Ipsa tñ rōne finis sumit. Ideo pōt dici necessitas
fm qd rōne finis. Et sic dr absoluta ꝛ cōditionata respe
ctu diuersoꝝ. Dicit n. ibidē sic. In rebꝰ nālibus est neces
sariū ex suppositōe sicut ꝛ in artificialibus: sed nō ita q̄ id
qō est necessariū: sit ipse finis: qz illud qō est necessariuꝫ
ponit ex parte mē. sed ex parte finis ponit rō necessitatis
hec ille. ¶ Ad 4m dōm q̄ illa necessitas qua deus neces
sario ꝓducit filiū: ꝓtinet sub 4° mō: qz ipossibile est eum
nō producere filiū. Hec tñ cogitur: sed libere producit:
libertas nō repugnat necessitati nālis inclinationis aut ne
cessitati 4° mō sumpte vt dicit Doc. S. in prima parte.
q. 82. ar. primo ad primū. Sed repugnat necessitati coa
ctionis: q̄ necessitas cōtinet sub 3° modo vt ex dictis pz.
Uñ Doc. S. in de poa idē dicit. q. 10. ar. 2. ad 5m vbi sic
ait. Nālis necessitas fm quā volūtas aliqd ex necessitate
velle dr vt felicitatē: libertati volūtatis non repugnat: vt
Augustinꝰ docet in 5° libro de. ci. dei. Libertas. n. volun
tatis: violentie vel enactioni opponit. Nō est aūt violen
tia vel coactio in hoc q̄ aliqd fm ordinē sue nature moue
tur. Sed magis in hoc q̄ nālis motus eius ipeditur sicut
cū ipeditur graue ne descendat ad medium. Uñ volūtas
libere appetit illā. Sic autez ꝛ deus sua voluntate libere
amat se ipsum: lz de necessitate amet se ipsum. Et neces
sariū est q̄ tātum amet se: q̄ntū bonus est: sicut tantū intelli
git se ipsum: q̄tū est libere ergo spūs sanctus ꝓcedit a pa
tre nō tñ possibiliter sed ex necessitate. hec ille. ¶ Et si di
catur libex dicit q̄ aliquis hz in sua ptāte ad vtrāqz par
tē ꝓtradictionis: sicut dicimus. Iste libere ambulat: quia
pōt ambulare ꝛ nō ambulare. ¶ Dicēdū q̄ libex pōt ac
cipi dupliciter. Unoꝰ vt oppōit necessitati cuicūqz. Et sic vex
est. Et sic vocatur libertas possibilitatis: vt. s. libex idē est
qō possibile ꝓtingens. Alioꝰ vt libex opponit necessitati
coactionis. Et sic nō opz q̄ se hēat ad vtrāqz partē ꝓtradi
ctionis p respectuz ad oīa. Uñ Doc. S. in 1a parte. q. 19.
ar. 10. ad vltimū sic ait. Manifestū est q̄ ipossibile est de
um malū culpe velle. Et tñ ad opposita se hz inq̄ntū pōt
velle hoc esse vel nō esse: sicut ꝛ nos non peccando possu
mus velle sedere ꝛ non velle. hec ille. ¶ Ad vltm dōm
q̄ necessitas consequentie sicut ꝛ necessitas consequentis
ꝓtinetur sub quarto modo: sicut necessitas demonstratio
nis ꝛ necessitas ꝯclusionis demōstrationū sicut dictū est.
¶ Ibi in Doc. S. ꝛ pho. Horum quidem itaqz.

3 **B** secundum dr q̄ nō sint ali
qua entia necessaria: que hēant cām sui eē sine
sine necessitatis. Nā quicqūid est ab alio: ē pos
sibile esse: cū si obum potētie actiue. Sed possibile ꝛ ne
cessariū opponūtur: cū possibile sit id qō pōt nō eē: neces
sariū vero qō impossibile est nō eē. Ergo nullum necessā
Lectio.4. rium pōt habere cām sui eē. P. 2°. In 3° huius dictū est
q̄ in imobilibus nō est cā finalis nec efficiens. Sed talia
imobilia q̄ sunt necessaria: nō possunt eē nisi intelligentie.
Sequitur ergo q̄ non habent causam efficientem sui eē.
¶ P. 3°. Quāto aliqd est nobilius: tāto dependet a pau
cioribus causis. Sed prima intelligentia est nobilioꝝ cete
ris: ꝛ cetere sunt nobiliores coꝝpoꝝibus celestibus. Ergo
si coꝝpora celestia dependeāt solū a quatuoꝝ causis: intelli
gentie inferiores dependent a tribus: ꝛ p cōsequens pri
ma ab vna tātum q̄. s. est forma. Igitur ꝛc. ¶ P. 4°. Il
lud qō est ab alio effectiue: nō semp est. qz quilibet effe
ctus sequitur suā cām. Sed necessariū semp est: qz impos
sibile est ipsum non eē. Ergo nō pōt habere causaz sui eē.
¶ P 5°. Si necessarium haberet cām sui eē: fieret actu
postez fuisset possibile fieri ꝛ sic educeret de poa ad actuz
ꝛ p consequens includeret mām. Quod imobilius repu
gnat. Igitur ꝛc. ¶ P. 6°. Illud qō nō est ꝓducit. Ergo
illud qō semp est nunqz ꝓducitur: qz illud qō ꝓduci
tur: oportet aliquādo nō eē. Sed necessaria semp sunt. er
go ꝛc. ¶ P. 7°. Necessariū est eternū. Sed nullū eternū
pōt eē ab alio. g° ꝛ nullū necessariū pt eē ab alio. ¶ P. 8°
Si aliquod necessariū sit ab aliqua cā ꝓductiua: oportet
dare instans in quo ꝓductum sit. Sed ante illud nō fuit.
Ergo si necessarium fuisset ꝓductum nō semp fuisset.
Quod est contra diffinitionem necessarij. ¶ P. 9°. Om
nis creatura est variabilis: qz si relinqueretur: in nihiluz
deuideret. Sed necessarium est inuariabile. Ergo neces
sarium nō potest eē creatura. Sed quicquid habet causaz
sui eē: est creatura. Igitur ꝛc. ¶ P. 10. Auicēna dicit pri
mo methaphysice: q̄ necessaria nō habent causam sui eē.
Igitur ꝛc. ¶ Sed contra est pbus in textu dicens. Ho
ruz qdem itaqz altera cā eēndi necessaria: horꝫ autē nulla
sed ꝓpter hec alia sunt ex necessitate. Quare primum ꝛ
ꝓprie necessariū qō simplex est. Hoc. n. nō ꝓtingit plu
ribus modis habere q̄re nec aliter ꝛ aliter. Jam. n. pluri
bus modis vtiqz haberet. Ergo si qua sunt sempiterna ꝛ
īmobilia: nihil illis est violentū nec ꝓter naturaz.

Respondeo dicendum q̄ necessariū est du
plex. Quoddā est necessarius
cōplexum sicut ꝯclusio ꝛ premisse demōstrationū. Et ta
le necessariū si sit ꝯclusio: habet cām sui. Illā in demōstra
tionibus premisse sunt cause ꝯclusionis vt supra dictū est.
arº. precedēti no. 7°. Si vero fuerit premissa: tunc nō ha
bebit cām sue necessitatis inq̄ntum premissa: sed alia erūt
necessaria ꝓpter ipsam. Aliud est necessariū incōplexū.
Et tale est duplex. Nā quoddā est qō necesse est ipsum
fuisse eē ꝛ fore pro omni differentia temporis ꝛ mēsure.
Et tale non hz cām sui eē: q: est idem qō eternum: quod
ipse deus est solus. Aliud est necessariū quod habet pote
tiam ad eē: ꝛ nō habet potentiam ad nō eē. Et tale est qō
in oi tēpore fuit: ꝛ est ꝛ erit: nō tamē fuit ab eterno: sicut
sunt angeli ꝛ coꝝpora celestia. Et tale necessarium habet
cām sui eē etiam dato q̄ nō haberet principiuz sue dura
tionis vt pbus vult. 8. physicoꝝum. Tale etiam necessa
rium se extēdit ad omne illud quod nō includit in se pnm
cipium coꝝruptionis. Idem est. n. sic accipiendo necessa
rium quod incoꝝruptibile. Et licet Aristo. ponerit mun
dum eē ab eterno: posuit tamen primam causam eē pnm
cipium ipsius non solum q̄ntum ad eius motum sed etiā
q̄ntum ad eius eē vt pz etiam in 2° huius vbi dicit q̄ ve
rissimū est cā posteriorib⁹ vt sint vera. Quapropter ex co
stentiū principia semp eē verissima necessariū est. Nō. n.
quādoqz vera sunt: neqz illis cā aliq̄ vt sint: sed illa aliqs.
Quare vnum quodqz sicut se hz vt sit: ita ad veritatem.
Unde ibidem Doc. S. dicit eē de mente phylosophi q̄
sba separata que est forma per eēntiam: est principiū ee
coꝝporalis: non solum q̄ntuz admoueri in coꝝporibus ce
lestibus: sed etiā q̄ntum ad eē. Ibidem etiaz dicit Doc.
S. in. 8. physicoꝝ. Ubi notat q̄ sicut aliqua sunt semper
vera ꝛ tamen habent cām sue veritatis: ita Aristo. intelle
xit q̄ eēnt aliqua semper entia. s. coꝝpora celestia ꝛ sic le
parate: ꝛ tamen haberent causam sui eē. Ex quo pz q̄ ēs
uis Aristo. poneret mundum eē eternum: non tamen cre
didit q̄ deus non sit causa eēndi ipsi mundo sed causamo
tus tantum vt quidaz dixerunt. hec ille. ¶ Et si dicatur.
Necesse esse est per se esse. Ergo nō ab alio: q: per se esse
ꝛ ab alio esse repugnant. Dicendum q̄ per se esse accipi
tur dupliciter. Uno mō vt distinguitur cōtra ab alio esse
in oi gñe cause. Et sic solus deus p se est. Alioꝰ vt distin
guitur cōtra eē ab alio tanqz a mā admixta primationi. Et
sic necesse eē celi est p se eē. Et tale p se eē: nō excludit eē
ab alio effectiue: ymo necesse ē q̄ ab alio sit si fuerit eres
tū. Nā oē ens qō sibi derelictū est nō ens: est dependens
ab alio. Sed oē ens creatū est huiusmodi. Igit ꝛc. Nec
valz dicere q̄ depēdet ab alio ī gñe cause finalis ꝛ nō effi
cietis. Nā finis nō agit nisi inq̄ntū mouet agēs ad ꝓducī
dū effectū. ¶ Cōsiderādū ē ät q̄ duplex est necessariū. s.
simpliciter

simplr ꝛ extra gen⁹ ꝛ vocaꝫ eternū .s. de⁹. Aliud ē necessa
rium in gñe .s. creature incorruptibiles. ꝛ tale nō est eter
nū dato ēt ꝙ semp inerit: qr duratio ei⁹ nō cēt tota simul:
qđ tñ requiriꝫ ad rōnē eternitatis: vt dicit Doc. S. in de
pbȳe ēt si nūd⁹ sp fuisset: nō esset deo coeter⁹. Ei⁹. n. du
ratio nō esset tota simul qđ ad eternitatis rōnē requiriꝫ. ē
enim eternitas interminabilis vite tota simul ꝛ perfecta
possessio: vt ibidē dicit. Temporis āt successio ex motu
causaꝫ: vt pz per pbm. 4°. phy. Uñ qđ mutabilitati sub
iacet ēt si semper sit eternum esse non pōt. Et ꝓpter hoc
Augu. dicit ꝙ in variabilis essentie trinitatis nulla coeter
na cē potest: hec ille. Qualr āt pole sit aliquid hȳe cāz
fm mentem Doc. S. in. 12. hui⁹. q. 5. ar. 3. ad pmū. ꝛ
vt ēt supi⁹ declaratū ē i. 2. h⁹. q. 2. ar. 3. ꝛ. q. 4. ar. 2. ad. 3ᵐ

Ad primū igit dōm ꝙ possibile accipit du
plr. Uno⁰ vt idē est ꝙ cōtingens ñ
necessariū. Et tale pōt ee ꝛ nō esse ꝛ repugnat necessario
Alio⁰ accipit pole ꝓ possibili alto⁰ vt diuidit in necessariū
ꝛ non necessariū. Et sic nō repugnat necessario sicut inuni
bile ad qđ oīpotentia dei se extendit nō est accipienduꝫ
solum pro contingenti: qr etiam necessaria sunt per diui
na potētiā ad esse producta. Et sic nihil phibet gñē filii
cōputari inter possibilia diuine potentie. Hec ille. Ad
scām dōm ꝙ ꝓ tāto dr ꝙ immobilib⁹ nō est efficiēs ne
qz finis: qr in his que neqz mouent neqz mouēt nō est cō
siderātio ꝓncipij motūs neqz finis sub rōne finis mot⁹ q̄
nis ibi ponit cōsiderari finis sub rōe finis alicuius opera
tionis sine motu: sicut si ponantur esse substantie intelligen
tes nō mouentes: vt platonici posuerunt: nihilomin⁹ tñ
inquātū hñt intellectum ꝛ voluntatem oz in eis ponere
finem ꝛ bonum quod est obiectum voluntatis. Mathe
matica aūt neqz mouentur neqz mouent neqz hñt volun
tatez. Uñ in eis nō ꝓsideraē bonū sub rōe boni ꝛ finis. cō
sideratur tñ in eis id qđ est bonuz ꝛ finis. s. esse ꝛ qōqđ ē
vnde falluz est quod in mathematicis nō sit bonum. hec
Doc. S. in. 3. huius lec. 4. Ad tertiū dōm ꝙ illa ppo
sitio est intelligenda in diuersis generibus causarum: ita
ꝙ quanto aliquid est nobilius: dependet a paucioribus
causis: qr non a causa materiali. Non tñ est intelligendū
ꝙ a nulla causa dependeat sit sit ens creatum: qr cōtradi
ctionem implicat. Simplr tñ loquendo illa maior est fal
sa: ꝛ ideo neganda. Ad q̄rtū dōm ꝙ si accipiaē necessa
riū proprie vt ampliat pro oī differentia temporis: sic
semper est. Si vero accipiatur necessariū ꝓ oī eo qđ nō
hz potētiā ad nō esse vt. s. idē est qđ incorruptibile: sic nō
oz necessariū semp fuisse: dato ēt ꝙ effect⁹ näliter sequaē
suā cām: nō tñ oz ꝙ tpe causa precedat suū effectū: vt pa
tet de illuminatiōe aeris a sole. Ad qntū dōm sicut di
cit Doc. S. in de po⁸. q. 3. ar. 17. ad. 10ᵐ. ꝙ illd qđ fit p⁹
q̄ possibile fuit fieri: educitur de po⁸ actiua agentis: non
aūt de po⁸ passiua mē: vnde ibidē dicit ꝙ ante q̄z mūd⁹
esset possibile erāt mūdū fieri: nō qdē aliqua po⁸ passiua
sed solū per potētiā actiuam agentis. Uel pōt dici ꝙ
fuit possibile nō quidem per aliquā potentiā sed qr ter
mini hui⁹ ꝓpōnis mundus est nō sunt adinuicem disco
herentes. Sic enim dr aliquid possibile fm nullā poten
tiā vt pz per pbm. 5. metha. hec ille. Ad sextū dōz ꝙ
necessariū creati nō semp fuisse: lz semp est ꝛ erit qr non
hz potētiam ad nō ee vt dictū est. verūtñ angeli dicuntur
semp fuisse vt dicit Doc. S. i ō po⁸. q. 3. ar. penul. ad. 20.
nō qr ab eterno fuerunt sed qr oī tpe fuerunt: qr q̄cūqz
fuit tempus fuerunt angeli. Et per hunc ēt modū creatu
re corporales semp fuerunt. hec ille. Ad. 7ᵐ. dōm ꝙ
eternum accipitur dupliꝛ. vno⁰ ꝓprie pt est mēsura dei.
Et sic non oē necessariū est eternū: sed solū necessarium in
creatuz. Alio⁰ accipit eternū ꝓ eo qđ in oī tpe fuit sic cuz
dicimus mundū fuisse ab eterno. Et hoc modo omne ne
cessariū est ab eterno si fuit creatum in prima rez erea
tionē. Ad. 8ᵐ. ꝙ non opz assignare aliquod instās p

ductiōis rerum antequam ꝓducte sunt loquendo de pri
mis creaturis: qr simul cum tempore fuerunt producte
vt dicit Doc. S. in de po⁸ vbi supra ar. 14. Ad alias
duas rationes patet solutio ex dictis qr procedunt de ne
cessario increato ꝛ primo. s. de deo.

Qō. 6ª. de distinctione multiplicitatis h⁹ termini vnū.

Omnibus distinctionibus assi
gnatis noīum perti
nentiū ad causas ꝛ principia huius scien
tie distinguere restat nomina que signifi
cant id quod est sbm aliquo modo i ista
scia. Circa quod duo occurrunt cōsi
deranda. Primo. n. considerandū est de distinctioni
bus noīum que significant sbm hui⁹ scie. Scōo que si
gnificant partes sbi hui⁹ scie. Et qr duplex est sbm i ali
qua scia. s. cōe ꝛ ꝓpriuz quod est specialis ꝛ ꝑncipalis ps
subiectiua subiecti attributiōis qđ. s. est substantia in hac
scientia: ideo circa primū duplex occurrit cōsideratio. nā
primo cōsiderandū est de distinctionibus noīum pertinē
tiū ad subiectū cōe qđ est subiectū attributiōis. Scōo
de substantia. Circa ꝑmuz duo sunt cōsideranda. Pri
mo de distinctione hui⁹ noīs vnum. Scōo de distinctio
ne huius noīs ens. Circa primuz querunt tria. Pri⁰
vtrū modi vnius sint bene assignati a pbo. Scōo vtrum
illud qđ dicitur vnum qnto⁰. vz. cui⁹ intelligentia est indi
uisibilis loco tempore ꝛ ratione: sit maxime vnum. Ter
tio vtrum diuisio vnius que dicit logica sit bñ assignata.
Ibi in Doc. S. ꝛ pbo. vnum dr aliud ꝛ est lec. 6.

a **D primum** sic ꝓcedit: vr ꝙ modi
vnius nō sint a pbo bñ
assignati: nā ens precedit vnuz sicut sbz ꝓpriā
passionez: possum⁹ enim intelligere ens non in
telligendo vnuz vt dicit Doc. S. in de veritate. q. primā
ar. ꝑmo. Ergo pbs pri⁹ debuisset distinguere ens q̄z vnū
Ꝑ. 2°. Ens per se precedit ens per accīs: ergo ꝛ vnū
per se dz ꝑcedere vnum per accidens. Sed pbus primo
distinguit vnum p accīs q̄z vnuz per se. Ergo in ordina
te ponit distinctionem horum noīuz. Ꝑ. 3°. Quot mo
dis dicit idē: tot modis dr vnuz. Sed aliqua dicunt ea
dem proprio. Ergo aliqua dicuntur vnum ꝓprio. Sz ta
lis modus vnius nō cōtinetur hic. Non enim cōtinetur
sub vno per accidens. cum ꝓpria passio predicetur per se
de subiecto. Nā cōtinet sub modis vni⁹ per se: vt satis
pz discurrenti per eos. Igitur ꝛc. Ꝑ. 4°. Illa que di
cunt vnuz cōtinuitate: dicuntur vnum per accidēs cum
cōtinuitas sit de genere accidentis: ergo vnum cōtinuita
te nō dz dici vnum per se. Et sic idē qđ pri⁹. Sed con
tra est pbs in textu dicens. vnuz dr aliud fm accīs: alid
fm se. fm accidens quidem: vt chorꝛuscus ꝛ musicum
ꝛ chorꝛiscus musicus. Idem enim est dicere currusc⁹ ꝛ mu
sicum: ꝛ corꝛuscus musicus. ꝛ musicum ꝛ iustuz. ꝛ mu
sicus iustus chorꝛuscus. Omnia enim hec vnum dñr fm
accidens iustuz quidem ꝛ musicum: qr vni substantie ac
ciderunt. Musicum vero ꝛ chorꝛuscus quia alterum al
teri accidit.

Respondeo dōm ꝙ vnuz dr dupliꝛ. vno⁰
p accidens. Alio⁰ per se. Per
accidens dicitur trib⁹ modis. Primo⁰ qñ vnum accidit
alteri: vt sortes musicus. Scōo⁰ qñ duo accidunt vni ter
tio: vt Albertus musicus dicuntur vnum quia ambo ac
ciduntillisciliceet qui est albus ꝛ musicus. Terti⁰ quando
duo insunt duobus: lz non eodem modo: sicut Sor. ho
mo ꝛ musicus dicuntur vnum: qr musicum ꝛ homo in
sunt Sorti: sed non insunt eodem modo sorti quia homo
inest sorti. sicut superius in suo inferiori. ꝛ musicuz inest
sorti: sicut accīs in suo subo. Inter istos āt modos: primꝰ
est min⁹ p accīs q̄z secund⁹ ꝛ secund⁹ q̄z terti⁹. Sz unū
p se dr dupliꝛ. Uno⁰ näliꝛ: fm ꝓditiōes. s. in reb⁹ inuctas
Alio⁰ logyce. s. fm intentiones logycas. De quo i sequē
ti articulo uidebit: unuz āt p se ꝛ naturaliter dicitur du-

pliciter. Uno⁰ ꝓprie. Alio mō silitudinarie. Sed vnū ꝑ se ⁊ ꝓprie dicit qnqz modis. ¶Prim⁹ modus est qñ aliqua dicunt vnū ꝯtinuitate. Et hoc dupl̄r: qa q̄dā dicunt vnū ꝯtinuitate p aliud: quedā p se. Aliqua vero dicūtur vnū ꝯtinuitate p aliud. s. p vinculū: sicut onus lignoꝝ dicit vnū rōne ligaminis. Qd̄ ꝯtingit dupl̄r. Uno⁰ p artē. Alio⁰ p nām. Et vtroq3 mō ꝯtingit dupl̄r. Uno⁰ qñ continuatio illa fit p lineā rectā. Alio⁰ p lineā indirectaz sicut est linea reflexa angulū continēs qui fit ex contactu duarū lineaꝝ in vna supficie: quaꝝ applicatio nō est directa. Et p hūc modū partes aīalis dicunt vnū cōtinuū: sicut tybia que hz reflexionē ⁊ angulū cōtinuat ad genu ⁊ dicit vna ⁊ continua. Simil̄r ⁊ brachium. Sed illa dicunt vnum continuitate p se: que nō dicunt vnum p cōtractuz: vt. s. continuū distinguit cōtra contiguū. Et talis modus subdiuiditur: q3 quedā sunt continua p se secundū lineā rectā alia vero secundum lineā reflexā: vt satis manifestū est p sensum. Et talia continua dicunt vnū ist̄o mō: quoꝝ vltima sunt vnū secundū nām. Secundus modus vnius p se ⁊ ꝓprie est quo aliqua dicunt vnū ex eo q̄ sb̄m totū est vnū indifferēs forma secundū spēm: siue sit primū sb̄m siue vltimū: sicut oēs liquores dicunt vnuz in vno vltimo subiecto. Nam oleuz vinum ⁊ similia resoluuntur vltio in aquā vel aerē: in qbus est radix humiditatis. Tertius modus vnius est qñ dicimus aliqua eē vnū quoꝝ genus est vnū oppositis differētijs diuisum: sicut hō ⁊ vos dicūtur vnum in aīali. Et iste mod⁹ videt eē ꝓpinquissim⁹ precedēti ꝓpter similitudinē gñis ⁊ materie cum genus sumat ab eo qd̄ hz modū materie. Quartus mod⁹ vni⁹ est quo aliqua dicunt vnuz q̄ ita se hñt q̄ diffinitio vnius q̄ est rō significās qd est eē rei nō diuidit a diffinitione alterius: q̄ significat etiā qd est esse eius: sicut tunica ⁊ indumētum dicunt vnum: Quintus modus vnius est qñ aliqua dicunt oīno maxime ⁊ pfecte vnum: quoꝝ. s. intellectus intelligēs quidditatē eoꝝ: est oīno indiuisibilis: sicut sunt simplicia q̄ nō cōponunt ex principijs materialibus ⁊ formalibus. Uñ intellectus accipiens quidditatē eoruz nō cōprehendit ea quasi cōponens diffinitionē eoꝝ ex diuersis principijs: sed magis per moduz negationis: sicut punctus est cuius pars nō est. Uel etiā per modum habitudinis ad cōpositā: sicut si dicatur q̄ vnitas est principiū numeri. Unum autem p se ⁊ similitudinarie dicitur etiā quinqz modis. ¶Primo mō aliqua dicuntur vnum ex eo q̄ faciunt aliqd vnum: sicut plures boīes dicunt vnuz ex hoc q̄ trahunt nauē. Secundo mō aliqua dicunt vnū ex eo q̄ aliqd̄ vnum patiunt: sicut multi boīes sunt vn⁹ populus ex eo q̄ ab vno rege reguntur. Tertio modo aliqua dicuntur esse vnum ex eo q̄ habent aliquod vnum: sicut multi possessores vni⁹ agri sunt vnuz i dominio ei⁹. Quarto mō aliq̄ dñr vnuz p hoc q̄ sunt vnuz aliqd: sicut multi boīes albi dñr vnuz: q: qlibet eoꝝ ē alb⁹. Quinto mō aliq̄ dñr eē vnuz totalitate ⁊ pfectiōe ⁊ nō solum ꝯtinuitate. Qd̄ qdē ꝯtingit qñ aliqd, hz aliquā vnā spēm nō quodāmō: sicut sb̄m omogeneum dicit vnum spē: sed secundum q̄ spēs in quadā totalitate consistit requirens determinatum ordinē partium: sicut pz q̄ non dicimus aliquod vnum artificiatum quando videmus partes calciamenti qualitercunqz compositas: nisi forte secundum q̄ accipitur vnuz p̄o cōtinuo. Sed tunc dicimus esse vnuz omnes partes calciamenti quando sic sunt composite q̄ fit calciamentum ⁊ habeat vnam speciem: scilicet calciamenti. Ex quo infertur q̄ linea circularis est maxime vna: q: non solū habet ꝯtinuitatez sicut linea recta: sed ēt habet totalitatem ⁊ perfectionem: quod non habet linea recta. ¶Perfectum enim est ⁊ totum cui nihil deest. Qd̄ quidem conuenit linee circulari. ¶Non enim potest sibi fieri additio sicut linee recte. Et licet iste modus videat pertinere ad modos vnius per se ⁊ ꝓprie sumpti: tamen sumitur non ex ratione indiuisionis sicut quinqz predicti modi ꝓprie dicti: sz magis ex rōne diuisionis: ideo ceteris oīb⁹ postponit: cū indiuisio sit de rōne vni⁹ q̄ntū ad rōnez ꝓpriaz sm q̄ distinguit ab alijs transcendenti bus. ¶Sz p maiori declaratiōe modoꝝ p̄eđictū cōsiderandū est p⁰: vt dic̄ Doc. S. in p̄ti passu circa p^m^m dum vm⁹ p se ⁊ ꝓprie dicti: q̄ illa que sunt cōtinua per nāz: sūt magis vnū q̄s illa que sūt ꝯtinua p artez. Quod pbat pbus sic: Qz in his que sūt ꝯtinua p nāz illud vnuz p. qō fit ꝯtinuatio: nō est extraneuz a nā rei que per ipm ꝯtinuat: sic̄ accidit in his que sunt vnuz per artificium in qb⁹ vinculū vel vitcus aut aliqd aliud tale est oīno extraneum a nā colligatoꝝ. Et ita ea que sunt nāliter colligata plus accedūt ad ea que sunt sm se ꝯtinua que sūt maxie vnū. ¶Unde ad euidentiā p̄dictoꝝ et eoꝝ que dicentur ꝓsiderandū est 2⁰ q̄ pbus diffinit hic ꝯtinuū dicēs: q̄ cōtinuū est illud cui⁹ est sm se mot⁹ vn⁹ tm̄ et nō est possibile eē al̄. Nō. n. est possibile in ꝯtinuo vt diuerse ptes diuersis motib⁹ moueant. Sz totū ꝯtinuuz mouet vno motu. Dicit aūt sm se: q: possibile est vt ꝯtinuū moueatur vno motu p se: et vno alio vel plurib⁹ per accēs. Ad hoc aūt q̄ sit vn⁹ motus opz q̄ sit indiuisibilis sm tp̄s: vt vz simul duz mouet vna pars ꝯtinui: moueat ⁊ alia. Non enim ꝯtingit in ꝯtinuo q̄ vna pars qescat ⁊ alia moueat: vt sit mot⁹ diuersaz partium ꝯtinui: sit in diuersis ptibus tp̄is. ¶Et si quer̄at quare pbus diffinit hic continuū per motū et nō per vnitatez termini ad quez ptes copulant sicut in p̄dicamētis facit: neq3 per diuisibilitatē in infinitū sicut facit in 6⁰ phy^ce. ¶Ad hoc respondet hic Doc. S. dicens. Ideo aūt diffinit hic pbus ꝯtinuū per motū ⁊ non per vnitatez termini ad quē ptes copulant sicut in p̄dicamētis ⁊ in libro phy^corꝝ: q: ex ista diffinitione pōt sumi diuersus gradus vnitatis i diuersis ꝯtinuis nō ät ex diffinitione ibidē data. ¶Sed diceret aliqs. In 6⁰ physicoꝝ pbat pbus q̄ tēpus motus diuidit sm partes mobilis. Ergo hic male dicit q̄ vnus ꝯtinui motus est indiuisibilis sm tēpus. ¶Ad hoc rñdet hic Doc. S. dicēs. Sciēdū est etiā q̄ hoc q̄ dicit q̄ vnus ꝯtinui motus est indiuisibilis sm tempus nō est ꝯtrariuz ei q̄ pbat in 6⁰ physicoꝝ q̄. s. tēpus mot⁹ diuidit sm partes mobilis. ¶Dic. n. loqtur pbs q̄ntū ad motū absolute q̄. s. ante nō ĩcipit moueri vna pars ꝯtinui q̄s alia. Ibi ät loquitur referēdo ad aliqd̄ signuz q̄d signat in magnitudine p quā fit mot⁹. ¶Illud. n. signuz p̄ior pars ꝯtinui in p̄ior trāsit tpe: hz etiā in illa p̄iori parte tp̄is alie partes mobilis ꝯtinui mouent. ¶Cōsiderandum est 3⁰: q̄ illa que sunt sm se ꝯtinua sunt magis vnum q̄s illa q̄ sunt cōtinua sm ꝯtactum. Et inter ea q̄ sunt cōtinua sm se sunt magis vnum illa q̄ sunt cōtinua sine reflexione: q̄s illa q̄ sunt ꝯtinua cum reflexione. ¶Primum sic pbat pbus. Mā illa q̄ se tangunt vt duo ligna nō dicunt vnum lignum neq3 vnum corpus neq3 vnum aliqd aliud qd̄ tm̄ ptinet ad gēnus cōtinui. Et sic pz q̄ alia est vnitas cōtinuoꝝ: ⁊ alia ſe tāgētium. Que. n. sunt tāgētia nō hñt vnitatē cōtinuitatis ꝑ se ipsa: sed p aliqd̄ vinculum qd̄ ea cōtingit. Sed ea q̄ sunt cōtinua dicunt vnum sm se: q̄s nis hēant reflexionē. Que. n. linee reflexe cōtinuāt̄ ad vnuz terminū cōem q̄ est punctus in loco vbi cōstituit angulus. ¶Secundū sic pbat pbus. Mā linea recta non pōt habere nisi vnum motuz in partibus suis oībus. Linea vero reflexa pōt habere vnum motum ⁊ duos motus. ¶Pōt. n. intelligi linea reflexa tota moueri in vnam partem. Et iteruz potest intelligi q̄ vna eius parte quiescente: alia pars q̄ cum parte quiescēte continet angulum appropinquet p suum motum partem quiescentem: sicut quando tybia vel crus applicatur ad coxaz que hic dicitur femur: vnde vtrunq3 eoruz sunt magis vnum q̄s compositum ⁊ quaz tybia ⁊ coxa. Ex quo patet q̄ ille textus qui habet curuitatē loco reflexionis: est falsus. Constat enim vt dicit hic Doc. S. q̄ partes curue angulum non continentes: oportet q̄ simul moueantur ⁊ simul quiescant sicut ⁊ partes linee recte. Quod non accidit in reflexa vt dictum est. ¶Consideradum est quarto secundum Doc. S. circa secundum modum vnius p̄prie ⁊ per se dicti q̄ quedaz possunt esse continua que tamen secundum subiectum sunt diuersa secundum speciem: sicut si continuetur aurum ar

vel aliqua alia huiusmodi. Et tunc talia duo erunt vnuz si attendat sola quantitas: non aut si attendatur nā subiecti. Si vo totuz sbm cōtinuū sit vnius forme: erit vnū t fm rōnem quātitatis: t fm rōnez nē. Subiectū aut dr indifferens fm spēm quando eadē spēs sensibilis non diuidit ita q sint diuerse forme sensibiles in diuersis partib⁹ subiecti: sicut quando contingit q vnius corporis sensibilis vna pars est alba: t alia nigra. Hoc autem subiectum in differens potest accipi dupliciter. Uno modo sbm pmū Alio⁹ sbm finale siue vltimū ad quod vltimo puenit in fine diuisionis. sicut patet q totū vnum dicit esse vnum qz partes eius cōmunicant in vno primo sbo quod est in dū est qnto fm Doc. S. circa tertiū moduz vnius eodez modo accepti: q predictus terti⁹ modus hz aliquā silitudinē cū mo precedenti. s. cū so mo. Nam ibi dicebantur aliqua eē vnū qz subiectū est vnū. Hic etiā. s. in tertio mo aliqua dicunt eē vnū: qz eorum genus est vnū qō est sbm differentijs: sicut hō equus t canis dicuntur esse vnū: qz cōicant in animali quasi in vno gñe subiecto differentijs. Differt tñ hic modus a pdicto: qz in scdo⁰ subiectuz erat vnū respectu diuersaruz formaz. Sed in tertio⁰ subiectū est subiectū respectu diuersaz differentiaz. Et cum gen⁹ sumat a materia t differentie a formis: iste tertius modus videt esse propinquissimus secundo mo. Licet enim genus non sit materia quia alias nō predicaret de specie cum materia sit pars eius: tamen ratio generis sumit ab eo qō est materiale in re sicut t rō differentie ab eo quod est formale. Non enim aia rationalis est differentia hois cum de hoie non predicetur: sed habens animaz rationale quod significat hoc nomē rōale. Et silr natura sensitiua nō est genus hois sed pars. Habens aut nām sensitiuaz qō hoie aialis significat. est genus hois. C Cōsiderandū est. 6⁰. circa eūdez modū fm Doc. S. q vnū rōne gñis dicit dupliciter. Quinq. n. aliqua ita dicūt vnuz genere sic di cum est: qz. s. eoz est vnuz gen⁹ qualitercunq. Quando vo nō dicunt esse aliqua vnū gñe: nisi in genere remoto qō vel cuz additione vnitatis vel ydemptitatis predicat de vltimis spēb⁹ gñm quando sunt aliq alie spēs superiores supremi generis i quaz vna infime spēs cōueniunt. si cut figura est vnuz genus supremū cōtinens sub se multas spēs. s. circulum quadratū t triangulum t hmōi. Triangulus ēt cōtinet diuersas spēs. s. equilatez qui dr ysopleur⁹ t ysochelem. Igitur isti duo triāguli dicunt vna figura: quod est gen⁹ remotuz. sed nō vnus triangul⁹ qō est gen⁹ ppinquū. Cui⁹ rō est. Qz hi duo triāguli nō differunt p differentia quibus diuidit hoc genus figura: differunt āt p differentia quibus diuiditur triangulus. C Cōsiderandū ē 7⁰. sicut notat hic Doc. S. circa ūltuz moduz q ipsa diffinitio fm se oz q sit diuisibilis: cū cōstet ex gñe t differentia. Sed potest esse q diffinitio vnius sit indiuisibilis a diffōne alteri⁹ quando duo hnt vnā diffōnem sine ille diffinitiones significent totū hoc est quod est in diffinito: sicut tunica t indumentuz. Et tūc simplr sunt vnuz quoruz diffinitio est vna. Siue illa diffinitio cōis nō totaliter comprehendat rōnē duoz que in ea cōueniunt. Sicut bos t equus cōueniunt in vna diffinitione animalis. Unde non oz q sint vnum simpliciter sed fm quid inquantum sciz vtrumq eorum est animal. Et similiter augmentatuz t diminutuz cōueniunt in vna diffōne generis: qz vtrūq monetur fm quantitatem. Similiter in oibus superficie bus est vna diffō superficiei inquātum est superficies. C Cōsideāduz est. 8⁰. fm Doc. S. circa qntuz moduz q qz talia quoruz intellect⁹ intelligens quidditatez eoz est oino indiuisibilis. ea autem que sunt quocunq mō diuisa pñt intellectu separari: ideo sequitur q hmōi sunt inseparabilia t scōm tempus t fm locuz t fm rōnē. t p pter hoc sunt maxime vnū: t precipue illud qō est indiuisibile in gñe substantie. Nā illud quod est indiuisibile in genere accidentis t si ipsuz eē nō sit compositum: tñ est alteri⁹ compositum. s. subiecto in quo est. Sed indiuisibilis substātia neqz scōm se composita est neqz alteri componi

tur. Hec dia Doc. S. quasi formalr in presenti lectione C Sed hic oritur difficultas. Nam si illa que quocunqz modo sunt diuersa possunt intellectu separari: sequit q intellectus possit intelligere rlm nō intelligendo correlatiuuz. Similiter q possit intelligere propriā passionem nō intelligendo sbm quod est ō pbm in predicamentis t 7.b⁹. igitur t ē. C Dicēduz q predicta ppositio intelligitur de his que non hnt dependentiā seu rlōnē adinuicem fm q hmōi: sicut accidit in predictis duabus instantijs: vt infra in. 2⁰. huius. q. 1. 4. t. q. 9. declarabit. Unde nulla est difficultas. 7. Lec. 13.

Ad primū igit dōm q hz ipsuz vnū sequatur ens ordine intelligendi: tñ qz vnū hz quodāmō ordinē principij vt hic dicit phs: nō pri⁹ distinguit vnuz qz ens. Uerumtñ intellectum pri⁹ intelligere ens qz vnū potest intelligi dupliciter. Uno⁰ per secundam operationez intellectus intelligendo. s. aliquid esse ens q nō sit vnum. Et sic impossibile est vere intelligere ens ñ intelligendo vnum. Alio⁰ per primaz operationem intellectus: intelligendo. s. ens non intelligendo rōnē formalē vnius. s. indiuisionem. Et sic intellectus potest primus intelligere ens non intelligendo vnuz: vt innuit Doc. S. in p ma parte. q. 16. ar. 3. ad tertiū vbi sic ait. Cum dr q ens nō potest apprehendi sine ratione veri: hoc hz itelligi dupliciter. Uno⁰ ita q non apprehendatur ens nisi rō veri cōsequatur apprehensionez entis. Et sic locutio hz veritatem. Alio⁰ posset sic intelligi q ens non possit apprehendi: nisi apprehendat rō veri. Et sic est flz. Sed verum ñ potest apprehendi: nisi apprehendatur rō entis: qz ens cadit in rōne veri. Et est simile sicut si comparem⁹ intelligibile ad ens. Non enim potest intelligi ens quin ens sit intelligibile. Sed tñ potest intelligi ens ita q non intelligatur intelligibilitas eius: t similiter ens intellectum ē verum: nō tñ intelligendo ens intelligitur verum. Hec ille Et similiter est de ente t vno quātū ad intellectionez eorum. C Ad secundum dicenduz q licet ens per accidens secunduz naturā sequatur ex per se: tamen qz ens per se ppie pertinet ad considerationem huius scientie. non āt ens per accidens vt infra patebit. li⁰. 6. q. 8. ar. 1. ideo p⁹ distinxit phus ex per accidens vt excludat ipsum ab hac scia: qz distinxerit ens per se. C Ad tertiuz dōm q vnum ppio cōtinetur sub vnitate numerali: vt pz primo topicoz. C Ad vltimum dicēduz q illa que dicuntur vnū cōtinuitate nō dicunt vnuz per illaz formam accidētalez eis inherentem que est continuitas: sed qz vltima sunt vnum fm naturam quoz vnus est motus per se indiuisibilis secunduz tēpus vt ex dictis patet.

C Ibi in Doc. S. t pho. Omnino vero quorum.

a **B secundum** sic pcedit. Uz q illa que dicuntur vnuz gnto⁰. s. qz intelligentia est indiuisibilis loco tpe t rōne: non sint maxime vnum. Nā illud qō est tali modo vnuz vel est creatuz vl increatuz. Si sit increatuz: manifestū est q plib⁹ t varijs conceptionibus ocipitur: cū ei diuersa attributa ab intellectu attribuantur. Si vero sit creatuz: vel illud est in genere vl extra genus. C Quodcūqz istorum dicatur: tale erit ppositum ex actu t po⁹. Ergo nihil est cuius intelligentia seu cōceptus sit penitus indiuisibilis. Et sic suppositum ē flm. C Ō. 2⁰. Illa quoz rō cōpleta est eadē nullā penitus mē se hnt distinctionem: vt sunt tunica t indumentuz. Ergo hnt maxiaz vnitatez. Et sic ea que sunt vnuz gnto⁰ nō sunt magis vnuz qz ea que sunt vnum ūrto⁰. C Ō. 3⁰. Nulla pōt esse diffō ex vno termino vt pbat phs. 7⁰. hui⁹. Ergo quelibz diffō potest diuidi in duas partes. Sed partes diffōnis correspondent diffinito: vt ibidē patet. Ergo nihil est cuius ratio sit indiuisibilis nec intelligentia. Et sic cōtra suppositum. C Ō. 4⁰. Illa que sunt vnum totalitater t perfectione sunt magis vnū qz illa que sunt vnuz cōtinuitate sine indiuisibilitate vt patuit in precedenti articulo. Sed illa que sunt vnum. gnto⁰ sunt vnuz indiuisibilitate. ergo illa que sunt vnum pfectiōe: sunt magis vnuz. Lectio. 8. t cōmen. 23.

¶Sed ꝫ est ꝓbus in textu dicens. Oīno vo quoꝝ intelligētia indiuisibilis ītelligens quid erat esse ⁊ nō pōt separari neqꝫ tpe neqꝫ loco neqꝫ rōne: maxime hoc vnum: ⁊ horum quecūqꝫ ſba. Ulr enīꝫ quecunqꝫ non hñt diuisionē inquātuꝫ nō hñt sic vnuꝫ dicuntur: vt si inquātū hō nō hꝫ diuisionē: vn⁹ hō: si vo inquantum aīal: vnum animal. Et si inquātuꝫ magnitudo: vna magnitudo.

¶Respondeo dīm ꝙ illa que sunt vnū ꝓ se ⁊ ꝓprie gnto⁹: sunt maxīe vnū Qđ sic ꝓꝫ: qr in ipſis est maxīa indiuisibilitas. Ergo maxima vnitas. ¶Pꝫ ꝓsequentia. Mā vt ꝓbs hic dicit: eodez mō se hꝫ aliqd ad eē vnū sicut ad eē indiuisuꝫ: vt si hoīes inquātū hō nō hñt diuisiōez: sunt vn⁹ hō. ⁊ si aīalia inquātū aīal nō hñt diuisionē: sunt vnuꝫ aīal. Et si magnitudines inquātuꝫ magnitudo nō hñt diuisionē: sūt vna magnitudo. Et sic de alijs. Unde ꝓ⁹ ꝯnis ꝙtinuū sit actu īdiuisum pōt tñ diuidi. Et sic est iā in po⁹ multa. Que etiā sunt vnū fm mām: diuidū ur fꝫ formas. Et que sunt vnuꝫ genere differunt ispē: ⁊ que sunt vnū q̄rto⁰. ſ. ratione adhuc dipi dunt inquātuꝫ rō eoꝝ ꝙstituť ex gñe ⁊ differentia: vl ex materia ⁊ forma. Sed in his q̄ sunt vnuꝫ gnto⁰ est oīno da indiuisibilitas: qr neqꝫ scđm tps neqꝫ fm locuꝫ: neqꝫ fm rōnem reperiť ibi ſeparatio. Igiť ⁊c. ¶Ex quo ꝓꝫ ꝙ omnes alij modi vni⁹ reducuntur ad hunc gntūmodū cuꝫ vlr vez sit ꝙ quecunqꝫ diuisionem nō hñt secundum hoc unum⁹ dicunť inquantuꝫ diuisionē nō hñt. ¶Cōsiderandum est autē ꝑmo ꝙ predicto: uꝫ gnqꝫ modoꝝ vnius per se ⁊ ꝓprie sumpti sic formať sufficiētia secundū doc. S. in littera. Mā vnumquodqꝫ dr vnuꝫ fm ꝙ est indiuisibile vt ex supradictis ꝓꝫ ar. 1. Aut ergo est indiuisile. simplr: aut fm quid: si primuꝫ sic est vltimus mod⁹ qui ē principalis. Si scđm hoc est duplr. Aut secunduꝫ q̄ntitatez tñ: ⁊ sic est primus mod⁹. Aut fm nām. Et hoc ē dupliciter. aut q̄tum ad subm: aut q̄tuꝫ ad indiuisionē que se tenet ex ꝑte forme. Si fm sic est quartus mod⁹. Si q̄tuꝫ ad subm: hoc est duplr. vel q̄tuꝫ ad subm reale. ⁊ sic secund⁹ modus. vel q̄tuꝫ ad sbm rōis. ⁊ sic est terti⁹ modus. ¶Cōsiderandum ē ꝯo ꝙ ex ꝓdictis modis vni⁹ ꝓbus infert vnaꝫ ꝓprietatē vni⁹ q̄ est ꝙ vnum est prin^m numeri alicui⁹. Qđ ex hoc patet: qr vnuꝫ est ꝑma mensura nūeri quo oīs numer⁹ mensurať. Sed mēsura hꝫ rōnē ꝓncipij Ergo vnuꝫ hꝫ rōnē ꝓncipij. Ad edita sic declarať. Mā res cognoscunť ꝑ ꝑn^a sua. Sed res cognoscunť ꝑ suā mēsurā Ergo illud qđ hꝫ rōnē mensure: hꝫ rōnē ꝓncipij. Ex quo ꝓꝫ ꝙ vnuꝫ est ꝑn^m oīs cognoscibilis circa qđlꝫ ⁊ est in oībus ꝑn^m cognoscendi. Iꝫ nō sit idē in oīb⁹: vt ꝓꝫ. 10. hui⁹. ¶Cōsiderandum est tñ tertio vt dicit hic Doc. S. ꝙ esse mensura est ꝓpria rō vnius fm ꝙ est ꝑn^m numeri. Ad hoc ār vnuꝫ nō est idē cuꝫ eo qđ cōuertiť cuꝫ ente. vt supra in q̄rto hui⁹ declaratū est. q. 2. ar. 1. Rō enīꝫ illi⁹ vni⁹ in sola indiuisione cōsistit: hui⁹ ār vni⁹ in mensuratione. Sed tñ hec rō mensure lꝫ cōueuat ꝑmo vni qđ est ꝑn^m numeri: tñ ꝑ q̄dā ſilitudinē dūuať ad vnuꝫ alijs gñib⁹. ⁊ fꝫ hoc rō mensure ꝙpetit vni in qlꝫ gñe. Aui⁹ ār rō mensure cōsequiť rōnē indiuisionis sicut habituꝫ est. Et iō vnuꝫ non dr equinoce oīno de eo quod cōuertitur cuꝫ ente ⁊ de eo quod est ꝑn^m numeri sed fm pri⁹ ⁊ posteri⁹. ¶Cōsiderāduꝫ est q̄rto fm pbꝫ ꝙ multa dicunť ꝑ opposituꝫ ad vnuꝫ Quot enīꝫ modis dr vnuꝫ: tot modis dicunť multa: qđt modis dr vnuꝫ oppositoꝝ: tot modis dī reliquuꝫ. vñ aliqua dñr multa ꝓpter hoc ꝙ nō sunt ꝙtinua. Qđ ē ꝙ opposituꝫ ad ꝑmuꝫ moduꝫ vni⁹. Alia dñr multa ꝓp hoc ꝙ hñt mām diuisaꝫ fm speciem: siue intelligamus de ꝑma mā. i. prima aut de finali siue vltima in quā vltima fit resolutio. Qr per diuisionem ꝓprie mē aliq dñr multa vt vinuꝫ ⁊ oleuꝫ. ¶Per diuisionē autē materie remotevinuꝫ ⁊ lapis. ⁊ si mā accipiat tā ꝙ mā nē q̄ꝫ ꝓ⁹ mā rōnis. ſ. ꝙ gñe qđ hꝫ ſilitudinē materie hic mod⁹ multitudinis sumitur ꝙ opposituꝫ ad 2^m ⁊ 3^m moduꝫ vni⁹. Alia dñr multa: qr hñt rōnes dicentes qđ qd est eē plures. ⁊ hic modus sumiť ꝙ opposituꝫ ad q̄rtuꝫ moduꝫ vnius. Qđ ār opponitur gnto⁰ vnius: nō hꝫ rōnez pluralitatis: nisi fm ꝙ est ī po⁰. Mō enim ex hoc ꝙ aliqd est indiuisibile ꝓpter hoc est multa mſi in potēcia. Hec oīa Doc. S. quasi formaliter in ꝓsenti passu. ¶Cōsiderāduꝫ est gnto ꝙ vnius rei eē ples cōceptiōes: pōt intelligi duplr vno⁰ ex ꝑte rei concepte. ⁊ hoc duplr: vel mbesiue ⁊ formaliter. ⁊ sic vnius simplicis ⁊ ĩcreati nō possunt esse ples cōceptiōes. vl fundamentaliter ⁊ fm corrñdentiam. ⁊ sic entis increati possunt esse plures ꝓceptiōes vt in. 4° h⁹. q. 9. ar. 4. declaratum est: cuꝫ de rōne quā nomē significat agereť. Alio⁰ ex ꝑte intelligentis. Et hoc duplr: vel quātum ad modum suuꝫ intelligēdi. Et sic etiā vnius simplicis nō sunt ples ꝓceptiōes: vel ex ꝑte obiecti vt monens intellectuꝫ. ⁊ sic vni⁹ simplicis ꝑhť esse ples cōceptiones ⁊ rōnes. Et per hoc ꝓꝫ rñsio ad p^m argu^m. ¶Cōsiderāduꝫ est. 6°. ꝙ cum ens ⁊ vnuꝫ cōuertantť fm ꝙ res se hꝫ ad esse: ita se habet ad vnitatē. Est autem ꝓsiderare in re duplex esse. ſ. eē qđ est ipsius rei fm se quod est esse primuꝫ ⁊ substantiale ⁊ esse superueniens quod est esse fm ⁊ accidētale. ⁊ iō contingit ꝙ aliquid fm se cōsideratuꝫ est vnuꝫ: ⁊ fm illō qđ est sibi accñtale quādā pluralitatez hꝫ. v. g. Lignuꝫ continuuꝫ cum vna ps est alba ⁊ alia nigra: ipsum qđē in se inquātum est lignuꝫ est vnuꝫ. Sed fm illud esse quo est coloratum: est multa ⁊ nō vt cōtinuum. Hec Doc. S. in scđo ſniarum. di. 40. q. p^a. ar. 4. in co: po: e. ¶Cōsideradum est. 7°. fm Doc. S. vbi immediate supra ad scđm ꝙ aliquid dr vnum duplr. Uno⁰ in genere nature. Alio⁰ in gñe moris. Bene stat ꝙ aliqua sint vnum in gñe nature: qđ tñ sunt diuersa in genere moris ⁊ ecōuerso. vnde ibidem ait ꝙ actio q̄ꝫ nis sit vna in gñe nature: cōsiderata tñ fm ꝙ ad genus moris refertur est alia ⁊ alia fm ꝙ diuersa intentione ⁊ voluntate exerceatur: hec ille.

Ad ꝓmum igiť ⁊ ad alia argumēta patet solutio ex dictis.

¶Ubi in Doc. S. ⁊ pbo. Amplius autem alia.

a. B tertium sic ꝓcediť. Uľ ꝙ dicit vni⁹ q̄ dr logyca. ſ. que est fm intentiones logycas nō sit sufficiēs. Nam quint⁹ modus hui⁹ diuisionis coincidit cuꝫ tertio mō vnius per se dicti: vt ex dictis patet. Ergo ista diuisio est insufficiens. ¶P̄. 2°. Uel ista diuisio est alicuius vniuoci vel analogi. Non ꝓmuꝫ q: nō esset necesse ꝙ multum sibi opposituꝫ tot modis diceret sicut ⁊ vnum. Sicut non est necesse ꝙ rationale tot modis dicatur sicut ⁊ irrationale. Sed multuꝫ tot modis dicitur sicut ⁊ vnum qr tot modis dicitur vnum oppositoꝝ sicut ⁊ reliquum vt dicit hic textus. Neqꝫ est dicenduꝫ fm ga sic quelibet ꝓpositio in qua poneretur vnuꝫ: esset distinguenda. Quod est falsum. Igitur ⁊c. ¶P̄. 3°. Si illa dicerentur vnuꝫ numero quoꝝ materia est vnuꝫ numero: sequeretur ꝙ in substātijs separatis non essent aliqua vnuꝫ numero: cuꝫ in eis nō sit mā: sed ꝓns est falsum. Igitur ⁊c. ¶P̄. 4°. Si illa essent vnuꝫ nūero quoꝝ mā ē una numero: sequeret ꝙ ȝria essent unum numero. Sz ꝓns est manifeste fm: cuꝫ ȝria dīant specie: igitur ⁊c. ꝑz cōsequentia: qr idē est sbm numero ȝrijs vt ꝓꝫ in ꝓdicamentis. ¶P̄. 5°. Si ista diuisio esset logyca: sequeretur ꝙ daretur fm fundamenta intentionalia. Sed ꝓns ē fm qr alias tot essent modi unius quot sunt intentiones logycales: quod est falsum: igitur ⁊c. ¶Sed ȝ est ꝓbs in textu dicens. Amplius autem alia fm numeruꝫ: sunt unuꝫ alia fm speciem alia fm genus alia fm analogyaꝫ. Mā/mero qdem quoꝝ materia ē una. Spē quoꝝ rō est una. Genere quorum eadem figura predicationis. Scđm ꝙ portionem quecunqꝫ se hñt ut aliud ad aliud.

¶Respondeo dꝫ ꝙ unuꝫ logyce sumptum dr q̄tuor modis: ꝑmodo ali qua dicunť unuꝫ numero: quoꝝ. ſ. mā est una. Mā materia fm ꝙ stat sub dimensionibus terminatis: est ꝑn^m in diuiduationis forme. Et propter hoc ex materia hꝫ singulare ꝙ sit unum numero ab alijs diuisum ut hic dicit. Doc. S. Scđo⁰ aliqua dicunť unum spē: quoꝝ um. ſ. una est rō. i. diffinitio. Mā cum omnis diffō cōsistat ex gñe ⁊ differēcijs

nihil ꝓprie diffinit nisi species. Unde si aliqꝯ genꝰ diffinit: hoc est inquātū est spēs. Tertioꝰ aliqua dicunt vnū gñe: que cōueniunt in figura predicatiōis. vz. que habēt vnum modū predicandi. Nam alius est modus predicandi q̄ predicat substantia ⁊ aliꝰ quo predicat quantitas ⁊ q̄litas. Sz oēs sbe habēt vnum modū p̄dicādi inquantū p̄dicant nō vt in sbo existētes. q̄rtoꝰ aliqua dñr vnū proportione siue analogya: quecūb. s. in hoc cōuenūtꝙ hoc modis. Primoꝰ in eo ꝙ aliqua duo diuersas hñt habitudines ad aliqꝯ vnū. Et hoc triplr. vel ad aliqꝯ vnū tāq̄ ad finē sicut diuersa sanatiua. Uel ad vnū efficiens sicut medicatiua. vel ad vnum subm: sicut accidentia ad subaz. 2oo. in eo ꝙ est eadē ꝓportio duoꝝ ad diuersa. sicut tranquillitas ad mare: ⁊ serenitas ad aerem. Tranquillitas. n. est quies maris: ⁊ serenitas est quies aeris. Ex quib⁹ patēt modi vnius ꝙz diuisionē logycā in quib⁹ dicit textus sem per posterius sequitur ad precedens ⁊ nō cōuertitur. nā quecūq; sunt vnū numero: sunt vnū spē ⁊ gñe sed nō ecō uerso. Et idē ꝓz in alijs modis eiusdem diuisiōis. ¶ Lō fiderandum est āt ꝙ predictoꝝ modoꝝ vnius potest sic formari rō ⁊ sufficientia. Nam intellectus intelligens aliquid sub rōne vnius aut intelligit illud sub ratione mcōi cabilis: aut sub rōne cōicabilis. Si primū sic sunt aliqua vnuz numero. Si secm hoc est dupliciter. Aut intelligit illud sub rōne cōicabilis in pluribus differentib⁹ numero solum. Et sic sunt vnum specie. Aut in plurib⁹ differentibus specie. Et hoc est duplr. Aut illud est cōicabile fm idem nomen ⁊ fm eandē rōnē eq̄lr ptcipatā. ⁊ sic sē unū gñe: aut ꝙz idē nom̄ ⁊ ꝙz eādē rōnē diuersimode ptcipatā. ⁊ sic aliqua sunt vnum ꝓportione. ¶ Ex quo ꝓz ꝙ p̄dicta diuisio est bene assignata cum nihil diminutū neqz superfluū cōtineat. ¶ Et si dicat sunt plura predicata intentionalia ꝙ illa quattuor. s. differentia ꝓprium ⁊ accñs. Igitur predicta diuisio est insufficiens: vel non est diuisio logyca. ¶ Ad hoc respondet hic Antonius Andr. q. 6. ꝙ ista diuisio vnius datur fm ꝙ vnitas intētionalis fundat in quocunqz ꝑsiderato vt quid: sed predicabilia lz sint qn tā: tñ nō sunt nisi duo in quid. ¶ Sed forsan melius est dicendū sicut dr primo topicoꝝ ꝙ vnū ⁊ idē numero dicit quattuor modis. s. noīe ꝓprio diffōne ⁊ accidente. Uñ illa que sunt vnū quoprio ⁊ accidente: sunt vnū numero nūero subiecti: illa vo que sūt vnū noīe ⁊ diffōne ꝓpria sunt vnuz numero numerositate essentie. Si vo aliq̄ sint que cōueniunt in diffinitione cōi ⁊ differentia specifica: illa dñr vnū secdo. s. spē vt ex dictis patet.

Ad primum igit dōz ꝙ predicti modi differunt fm rōnē ⁊ fundamenta liter. Nā isti modi positi in pīti diuisiōe sumunt respectu intētionū logycaliū. Alij vo modi alteri⁹ diuisiōis sumunt respectu nāe. vñ argumētū nō cōcludit. Sed ꝝ: nā passio fundata in aliquo: est minoris entitatis ꝙm subm fundamentū. Si ergo vnitates huiꝰ diuisiōis fundant sup entia rōnis erūt nihil: cū ente rōnis nihil sit minoris entitatis. ¶ Dicēdū ꝙ cōsequentia nō valet: qz lz vnū ens rōnis sit minoris entitatis ꝙm aliud nō tñ opz ꝙ aliqd sit ens rōnis quod ē nihil: qz ꝓdictionē implicat: sicut lz de⁹ possit facere creaturā meliorē quacunqz data: nō tñ oz ꝙ possit facere creaturā infinite bonitatis: cum hoc creature repugnet vt dicit Doc. S. in de poa. q. 3. ar. 14. ¶ Ad 2m dicēdū ꝙ nec est diuisio vniuoci neqz mere equiuoci sed est diuisio analogi in sua analogata: vnuz enim per prius dr de vno mō vnius ꝙm de alio: vt patet per sufficientiaz supra positam. ¶ Ad tertiuz dōm ꝙ pbus loquit hic de vnitate numerali māli ⁊ non formali. Quecunqz. n. dñnt numero formalr dñnt spē. Et quecūq; cōueniunt specie: ꝙz sunt vnū spē nō sunt vnū numero lz ecōtra. Qd̄ in substantijs inālib⁹ nō accidit: qz quecunqz in ipsis sunt eadē cōueniunt numero: ⁊ econtra: cum impossibile sit eas plēs esse eiusdem spēi. Sic ergo hoc argm nō est ad propositum. ¶ Ad q̄rtuz dicendū ꝙ lz illa cōtraria differant spē ⁊ per ꝑñs numero numerositate essentie: qdlibz tñ ipsoꝝ pōt esse vnū numero numerositate subiecti cum suo subiecto successiue tm: qz ōria in eodem subo esse non possunt. ¶ Ad vltimum ꝓz solutio ex dictis.

¶ Questio .7a. de distinctiōe multiplicitatis ipsi⁹ entis.

Ane cōsiderādum restat de multiplicitate ipsius entis: quod assignatuz est supius ꝑ subo huius scientie. ¶ Circa quod querūt qnqz. ¶ Primo vtrum modi ipsius entis sint bene a pbo assignati. ¶ Secdo vtrum predicamenta distinguantur realiter vel solum fm modū predicandi. ¶ Tertio vtrū tm̄ decem sint prima rerum ꝑn. ¶ Quarto vtrum ens rationis sit ens. ¶ Quinto vtrum accidētia solo numero differentia: possint eē in eodē subo.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pbo. Ens dicit. ⁊ est lec. 7.

a **B primū** sic ꝓceditur. Uī ꝙ modi entis a pbo non sunt sufficienter assignati. Nā prima diuisio entis que ē in ens secm se ⁊ in ens per accidens coincidit cum secda que est entis per se in substantiam ⁊ accidens. Nā substātia ⁊ ens per se idē sunt. Silr accidens ⁊ ens ꝑ accidēs idem sunt vt videt. ergo ille diuisiones nō sunt sufficientes. ¶ Ꝑ. 1o. Ens ⁊ vnum cōuertunt. Ergo tot modis dr ens sicut ⁊ vnum. Sed vnuz per accidens dr tm̄ duob⁹ modis: vt ex supradictis ꝓz. Ergo ens ꝑ accñs nō dr trib⁹ modis. qd̄ est ꝛ ꝑbm: igitur ꝛc. ¶ Ꝑ. 3o. Ens in aīa se extendit ad nō entia. Ergo diuisio entis ꝑ se ī ens extra aīaz ⁊ in aīa non est sufficiens: cum diuisum nō verificet de oīb⁹ cōtentis sub membris diuidentib⁹. falsuz enim est dicere non ens est ens. ¶ Ꝑ. 4o. Ens in poc nō ens. Ergo illa diuisio entis in potentiā ⁊ actuz est insufficiens ꝓpter eādem rōnem. ¶ Ꝑ. 5o. Sicut ens diuidit ī actum ⁊ potētiaz: ita diuidit in totuz cōposituz vt ꝓz. 7o. hui⁹. ¶ Sed hoc membruz nō cōnumeratur hic. Igit idem quod prius. ¶ Ꝑ. 6o. In tertio pby. pbus pr⁹ diuidit ens in actuz ⁊ potētiā: q̄z diuidat ipsam in decem ꝑdicamenta. Hic autem facit cōtrarium. Igit ꝛc. ¶ Ꝑ. 7o. Illa diuisio que est per actum intellectus: nō est diuisio entis fm se. Sed diuisio entis in decē predicamenta ē diuisio ꝑ actum intellect⁹: cuz predicamentuz sit nomen scē intentionis. Ergo nō est diuisio entis fm se. Cui⁹ oppositum ꝓz pbs in textu. Igit ꝛc. ¶ Ꝑ. 8o. Prima causa est ens in se supremo gradu perfectatis. Et tm̄ nō continetur sub diuisione entis per se cum non sit in aliquo gñe vt supra cōcessum est. Igitur ꝛc. ¶ Ꝑ. 9o. Gratia sacramētalis est ens per se creatum ⁊ limitatuz cū sit accidens anime inherens. Et tamen non continetur sub aliquo modorum entis per se. Nam si sic maxime contineretur sub qualitate in prima specie que est habitus. Sed hoc non quia habitus causatur ex dispositionibus prenijs. ut patet in predicamentis: sed gratia talis nō causatur ex dispositionibus precedentib⁹. Igitur ꝛc. ¶ Sed ꝛ est pbus in textu dicens. Ens dr hoc qdē fm accidēs: illud vo ꝙz se fm accidens qdē istuz musicum esse dicim⁹ ⁊ hoīez musicum ⁊ musicum hoīem ꝛc.

Respondeo dicēduz ꝙ ens creatuz de quo est hic ad ꝓpositum diuidit primo in ens per accñs ⁊ in ens per se. Ens āt per accñs dr tribus modis. Quorū primus modus est quando accidens ꝑdicatur de accidente: vt album est musicum. ⁊ dicit ꝑdicatio ꝑ accidens: quia ambo accidunt vni tertio sēbus mod⁹ est: qñ accidens predicat de subo: vt cuz dr: homo est musicuz. Et dicit per accidens: quia vnuz accidit alteri. Tertiꝰ modus est: quādo subm predicatur de accidente: vt cum dr. Musicum est homo. Et dicitur ꝑ accñs qz subm accidit predicato: vel quia subiectum accidit alicui de quo predicatur ipsum predicatuz. Ulteri⁹ diuiditur ens per se in ens extra aiam ⁊ in ens in anima

Lec. 1.

Ens autem extra animā diuidit in substantiā et accidens sed ens in anima est qđ significat cōpositiōez ꝓpōnis quā facit intellectus componens et diuidens Cum .n. dicitur aliquid esse significatur quod illa propositio est uera In sup diuiditur ens in actum et potētiā In oībus .n. ꝓntis aliqd dicit esse in actu ⁊ aliqd in po⁹. Et ex hoc accidit ꝙ vnūquodqz predicamētū per actuz ⁊ potentiā diuidit .⁊ sicut in reb⁹ extra aīaz vt dicit hic Doc. S. aliquid dr in actu ⁊ aliqd in po⁹ita in actib⁹ aīe: ⁊ in ꝓuatiōib⁹ que sunt res rōis tm̄. Dr enīz aliquis scire: qz pōt vti scīa: ⁊ qz vti tur ea. Et sīr quiescēs: qz tā ineſt ei quies ⁊ qz pōt quiesce re. Et sīr in substantijs est vt medium linee dr esse in linea in po⁹cū quelz pars cōtinui sit in suo toto potentialr. Linea autem hic ponit inter sbas fm opionē ponentiū mathe. esse subas: quā pbs nōdū reprobauerat. Ex predictis igi tur pz: ꝙ qnqz sunt diuisiōes entis. ¶Prima est in ens per se ⁊ in ens per accns. Scōa est entis per accns ī tres mo dos. Tertia est entis per se in ens in aīa ⁊ ī ens extra aīaz Quarta est entis extra aīaz in decē predicamenta. Quinta est entis in actuz ⁊ potētiā. Que diuisiones sunt sufficient assignate: qz cōtinent oēm modū entis: nec vna coincidit cū alia. Qđ sit potest probari per sufficientiā. Ens .n. dici tur aut per accns: aut per se. Si per accns: hoc est tripli citer. Aut ex accntib⁹ duob⁹ cōib⁹ vt albū ⁊ musicū .⁊ sic est primus modus per accns. Aut ex sbo ⁊ accidēte a parte predicati posito: vt homo alb⁹. Et sic est secundus modus per accns. Aut ex sbo ⁊ accidēte a pte subiecti po sito. vt musicus est homo. Et sic est terti⁹ mod⁹ per acci dens. Si aūt sit ens per se: hoc est dupliciter aut motu aut po tētia. Si primuz hoc est duplr. vel fm rem ⁊ extra aīaz Et sic primus modus entis per se. Qui subdiuiditur in .x. predicamenta: quoz sufficientia in sequentibus mon strabitur. Uel est ens in aīa. s. cognitione ⁊ intellectu: vt vez scituz ⁊ cognitū. Et sic est secundus mod⁹ entis p se. Si aūt sit ens in po⁹: poterit diuidi tot modis: sicut ⁊ ens in actu. ¶Cōsiderandū est ātz Doc. S. in presenti pas su: circa fm moduz entis per se. s. fm qđ esse significat vi tatez ꝓpositiōis qđ ille mod⁹ se hz ad primū modum en tis per se. s. ad ens extra aīaz sicut effect⁹ ad suā cāz. ex hoc enim qđ aliquid est in rez natūra: sequit veritas vel falsi tas in ꝓpositiōe quā intellectus significat per hoc verbū est prout est verbalis. Et quia aliqd quod est in se ñ ens illectus accipit vt ens sicut negationes ⁊ huiusmōi: ideo qñqz esse dr de aliquo hoc secundo⁰ ⁊ nō primo⁰. Dicit enim qđ cecitas est scōo⁰ ex eo qđ vera est ꝓpositio q̄ dici tur aliqd esse cecū. Nō tm̄ dr qđ sit primo⁰. Illā non hz⁹ ali qđ eē in reb⁹: sed magis est priuatio alicui⁹ eē. Accidit ātz vnicuiqz rei qđ aliquid de ipsa affirmet. Haz res non re fertur ad scīaz sed ecōuerso. Esse vo qđ vnaquecqz res in sua nā hz est ei sbale. Et iō cuz dr Sortes est: si p⁹mō eē accipiat est de predicato sbali. Nā ens est superi⁹ ad vnū quodqz entiū: sicut aīal ad hoīez. Si autez accipiat secun domō: sic est de predicato accidentali. Hec ille. ¶Et si dicat. Si esse scōdomō acceptum sit de predicatiōe acci dentali: sequitur qđ ille secund⁹ mod⁹ nō sit mod⁹ entis p se: sed entis per accns. Quod tm̄ est ꝟ ꝓdicta. ¶Dicēduz qđ diuisio entis fm se ⁊ fm accns: vt dicit hic Doc. S. at tendit fm qđ aliquid ꝓdicatur de aliquo per se vel p acci dens: ⁊ non fm qđ aliquid in nā sua est accidens. Sz iste secund⁹ mod⁹ attendit ex eo qđ aliqd accidit rei ad extra. s. qđ intelligat ab intellectu: vel qđ de ea aliquid voce exp matur. Unde nō opz qđ ꝓtineatur sub diuisione entis per accidens vt clari⁹ patebit in solutiōe ad p̄mū argumentū. ¶Sed diceret vlterius aliquis qđ Doc. S. in tractatu fallaciaz ponit septem diuisiones entis: fm quas sumun tur septem fallacie extradictionez. Quaz prima est: entis aliud per se aliud per accidens .⁊ sic sumit fallaciaſacci dentis. Secunda est: entis aliud est ens fm quid aliud ē ens simplr. Scōm quā sumit fallacia fm quid ad simpli citer. Tertia est entis aliud est oppositū aliud nō. Scōm quā sumitur fallacia ignorantie elenchi. Quarta est. En tis aliud est idem: aliud diuersum. Scōm quā sumitur fallacia petionis principij. Quinta est: entis aliud est pa⁹ aliud posteri⁹. fm quā sumitur fallacia ꝙ̄tis. 6ª est: entis aliud est cā: aliud cātuz. Scōm quā sumit fallacia fm nō cāz vt cām. 7ª est: entis aliud est vnuz: aliud multa. Secū cūduz quā sumit fallacia fm plures interrogationes: vt vna. ¶Cuz ergo hic ponant solum quinqz diuisiōes en tis: vr qđ insufficienter hic enumerent a pbo. ¶Dicēdū ad hoc qđ oēs predicte diuisiōes cōtinent sub diuisio/ bus enumeratis hic a pbo. vt de facili apparet discurren ti per eas. ¶Uel posset dici qđ ille diuisiōes sumunt pe nes diuersos modos accidētales significandi ipsius entis Sed hic pbs ponit diuisiones entis que sumūt penes re significatā magis qz fm modū accidentalē significandi.

Ad primum igit dōm sicut dicit hic Doc. S. qđ ista prima diuisio entis n est eadē cū illa diuisione q̄ diuidit ens in sbaz ⁊ accidens Qđ ex hoc pz. Ipse enim post diuisionē entis ens fm se diuidit in decem predicamenta: quoz nouē sunt de gene re accidentis. ens igitur dr suba vel accns fm absolutaz entis cōsiderationez: sicut albedo in se considerata dicitur accidens ⁊ homo substantia. Sed ens fm accidens aut sbz hic sumitur opz accipi per cōparationez accntis ad sbz que qdē cōparatio significat hoc verbo est cum dicitur. hō est albus. vnde hoc totuz homo albus est ens per ac cidens. vnde pz qđ diuisio entis in ens fm se ⁊ fm accns attenditur fm qđ aliquid predicatur de aliquo per se vel per accidens. Diuisio vo entis in sbaz ⁊ accidens atten/ ditur fm hoc qđ aliquid in natura sua est sba vel accidens hec ille. ¶Ad secundum dōm sicut dicit hic Doc. S. qđ est quasi similis rō predicandi cum subiectum predicat de accidente ⁊ accidens de accidente. Sicut enim subie/ ctum predicatur de accidente ea ratione qua predicatur subiectum de eo cui accidit accidens in subiecto posium ita ⁊ accidens predicatur de accidente qnia predicatur ō subiecto accidentis .⁊ propter hoc sicut dicitur musicum est homo: similiter dicitur musicum est album. Terminus ergo modus entis per accidens. s. quo subiectum compa rat ad accidens continetur sub primo modo vni⁹ p acci quo accidens ꝓparat ad subiectum. ¶Ad tertiū dōz qđ ens ī aīa sicut dictuz est ly se extendat se ea que in scipsis nō sunt entia: ipsa tm̄ non entia fm qđ ab intellectu appre hendūntur sunt entia vt ex supradictis patet. Attamen p ampliori declaratione qualiter talia entia possint dici en tia per se. considerandus est scōm Albertum in hoc quo tractatu primo ca. vltimo qđ ens scōm se dicitur hic quo do vnum attribuitur alteri gratia sui ⁊ non gratia alteri ita qđ ipsum est de natura illius. Hoc autem variabile est dupliciter. s. scōm rei principia ⁊ scōm esse quod est i aīa a rebus extra. Et si quidem est scōm ipsa entis principia illa dupliciter est accipere. s. aut scōm qđ sunt diffinitiua vlr accepta. Sic enim dicunt esse quod determinatur figuris predicamentorum. Et quid quidem hīt acciden tia dicunt per hoc probatur qđ quando denoſatiue predi cantur de substantia esse quoddā dicunt. Et illius ē opz accipe pncipia scōm diffōnem scōm primum modū dici di per se: ⁊ hoc esse scōm se cōuenit figuris predicamen torum. Alio⁰ accipiuntur rei pn̄a scōm qđ ipsaz rem cōsti tuunt .⁊ hec sunt po⁹ ⁊ actus in omni genere. Qz vo ex i herentia predicati cū subo causatur eē veritatis secūdus se ⁊ catarum in oratione ⁊ hec est causa veritatis secūdus moduz non scōm accidens: alio⁰ ꝓpter hoc inter primuz modū entis scōm se qui accipitur ex ipsis rez principijs ⁊ istum scōm quem ēt accipitur ens scōm se ex eiusdem pncipijs scōm aliū modum esse consideratis interpositis mo duz esse scōm se quo veritas rez demonstrat. Hec ille. ¶Et si dicatur. ¶Pater non est effabilis nec habet diffini tionem nisi per actum. Ergo non est pars entis per se. ¶Ad hoc respondet Albertus ibidem dicens qđ hoc ar gumentum non est ad propositum. Qz licet non sit diffi nibilis nisi per actum: tamen est diffinibilis ⁊ effabilis. Et hoc modo significat modum quendam ēe. quēs mo dum non significat actu ens. Et cum dicitur. Dividens

non

nō relinquit diuisum. Uerum est ī diuisiōe vniuoci. Hic autez diuiduntur analoga. Et ideo dividentia non simpliciter relinquunt diuisum: sed relinquunt ipsum secundum modum quēdā. Hec ille. Et per hoc pz responsio ad. 4m

Lec.2. CAd. 5m dicēdum qp in. 7o. huius dividit ens mālē ī materiā ⁊ formā ⁊ totū ⁊ positum ⁊ quēlibet. Loquitur enim ibidez de substantijs mālib9. hic autez dividit ens in cōi in actum ⁊ potentiā: quo reperitur in quolibet gñe predicamētali. Qđ nō cōperit toti cōposito. Unde nō est simile. CAd. 6m. dōm qp Burle9 in. 3o. phy. dicit qp in. 3o. phy. accipitur ens actu p actu p participante formā predicamenti. Et sic sba ⁊ qualitas accipiunt ibi stricte. Sed in quanto huius ens actu sumit communius. s. pro ente cui non repugnat existere. Et sic substantia ⁊ qualitas accipit hic cōius. Cui responsioni adhe ret ēt Antonius Archyeps in pñti libro dicens qp responderi pōt clarius ad hoc argm. s. qp ens in actu divisum in

Lec.3 decē predicamenta in. 3o. phy. accipitur pro ente cui non repugnat esse existentie: sed hz esse quidditativū sine diffinibile: ⁊ tale ens distinguit. Qz aut hz ēcactu existētie aut hz esse in poz respectu illi9 existentie: sicut rosa in hyeme. ⁊ sic nulla apparet repugnantia distinctionum. Aliaz assit responsionē adducit Burleus sm qp hic dicit predictus Antoni9 videlicet qp ens actu quod actu existit dividit in. x. predicamenta. Et tm decē predicamenta ēt dividuntur in ens actu ⁊ in ens in poa. Sed hec rnsio irrōnabilis est nisi aliud dicat. qz sic idem esset divisum ⁊ dividens totū ⁊ pars respectu einsdē. Actus enim dividet predicamēta ⁊ divideretur ab eis. CSp:me ēt solutio phy. divisio entis in actuz ⁊ potētiā pponit divisiōi entis in decem predicamenta. Hic vō fit ecōtra. Unde aliter dicendū ē. s. qđ pbs in. 3o. phy. volens inuestigare diffōnem motus. primittit quasdā divisiones entis. Et qz in ei9 diffōne. primo loco ponitur actus scōo ens in poa: nō bñ premittit divisionē entis in actuz ⁊ potentiā deinde addit divisiōez entis in decem predicamēta. Hic vō dividit ens in cōi sm rōnem entis in decez predicamenta: ⁊ postea subiungit divisionez entis in actuz ⁊ potentiā. CAd 7m dōm qp predicamēta pñt dupliciter considerari. Uno modo vt substant secundis intentionibus. Et sic nō sunt hic dividenda ipsum ens. Alio modo sm eorum naturas ⁊ proprietates. Et hoc modo non habent esse per intellectum hz realis est eorum divisio. Unde argm laborat ī equinoco. CAd 8m. pz solutio in pno corporis articuli. qz hz deus sine prima causa sit ens: tm non est ens creatum de quo est hic ad positum. CQualiter autē deus cōtinet in genere ⁊ qualiter reducitur ad quodlibet genus predicamētale: ex suprādictis manifestū est in. 3. huius. q. 6. ar. 3. C Ad. 9m. dicendum qp gratia sacramentalis ponitur reductive ī eo dē predicamento sicut habitus acquisit9: nō tm pprie. Unde Doc. S. in 1a 2e. q. 110. ar. 3o. ad vltimū sic ait qp gratia reducitur ad primā spēm qualitatis. Hec tm est idem quod dicendum ⁊ radix. Hec ille. CEt si dividentia ipsum ens. Et hoc modo non habent esse per intellectum hz realis est eorum divisio. Unde argm laborat ī equinoco. CAd 7m dōm qp predicamēta pñt dupliciter considerari. Uno modo vt substant secundis intentionibus. Et sic nō sunt hic dividenda ipsum ens. Alio modo sm eorum naturas ⁊ proprietates. Et hoc modo non habent esse per intellectum hz realis est eorum divisio. Unde argm laborat ī equinoco. CAd 8m. pz solutio in pno corporis articuli. qz hz deus sine prima causa sit ens: tm non est ens creatum de quo est hic ad positum. CQualiter autē deus cōtinet in genere ⁊ qualiter reducitur ad quodlibet genus predicamētale: ex suprādictis manifestū est in. 3. huius. q. 6. ar. 3. C Ad. 9m. dicendum qp gratia sacramentalis ponitur reductive ī eo dē predicamento sicut habitus acquisit9: nō tm pprie. Unde Doc. S. in 1a 2e. q. 110. ar. 3o. ad vltimū sic ait qp gratia reducitur ad primā spēm qualitatis. Hec tm est idem quod

Doc.S.in .xj.huius adducit dicens. Sed sciendum q̄ predicamenta diuersificant fz diuersos modos p̄dicādi: vñ idē fz q̄ diuersimode de diuersis p̄dicat: ad diuersa p̄dicamenta ptinet. Locus enz fm q̄ predicat de locāte ptinet ad genus quātitatis: fz aūt q̄ predicat denoiatiue de locato. ꝓstituit predicamentū vbi. Silr mot⁹ fm q̄ p̄dicat de subo in quo est: est in p̄dicamento passiōis. fz āt q̄ p̄dicat de eo a quo est: cōstituit predicamentū actiōis. hec ille. ¶ Scdo mouent pp hoc q̄ dicit Doc.S.in.3° phy.lec.4.q̄ actio ⁊ passio sunt vnus mot⁹ fm rē: nō fiē tunica ⁊ indumentū: sed dfnt fm rōnē. Dicit enz ibidez Doc.S.q̄ nihil ꝓhibet vnū actuz eē duoz: ita tñ q̄ non sit vn⁹ ⁊ idem fm rōnē sed fm rem: sicut eadez est distantia duoꝝ ad vnuz ⁊ vnius ad duo: ⁊ ei⁹ qđ est in po⁹ ad agens ⁊ ecōuerso. Sic enz idē act⁹ fm rē est duoz fz diuersam rōnē. Agentis quidē fm q̄ est ab eo: patientis āt fm q̄ est in ipso. hec ille. Item ibidem soluendo argu^m quo arguitur. Si actio ⁊ passio sunt vnus mot⁹ fm rē: sequitur q̄ non debent esse duo p̄dicamēta distincta: dicit Ad hoz igit euidentiā sciendū q̄ ens diuidit in decē predicamēta nō qdē vniuoce sicut gen⁹ in spēs. sed fm diuersuz modum essendi. Modi āt essendi sunt ꝓportionabiles modis p̄dicandi. Hec ille. Unde idē innuens in p̄ti leō / ne cōcludit q̄ ideo ea in que ens p̄mo diuiditur dicuntur predicamenta esse: q⁹ distinguntur fm diuersuz modum p̄dicandi. Videt ergo velle duz soluit p̄dictuz arg^m: q̄ nō distinguantur fm rē. Mouent ēt ex eo q̄ relatio nō distinguitur a suo fundamento realr. Alias in diuinis nō ēet relatio. igitur ⁊c. ¶ Propter has aūt rōnes ⁊ illas que ponuntur ante in cōtrariū Antonell⁹ Archyepus in hoc q̄to cōcludit q̄ ad distinctionem predicamentoz sufficit distinctio rōnis. Mā in tertia cōclusione septime questiōis sic ait. Ad distinctiōez p̄dicamentoz sufficit inter ea distinctio rōuis. Probat de actiōe ⁊ passiōe que sunt duo predicamenta. Et tñ fm verā Doctrinaz nō distinguūt realiter sed fm rōnez. Unde sufficit q̄ habeant distinctā formalitatez. Hervеus enz ⁊ Egidi⁹ adducūt ad hoc arg^m de rone ⁊ fundamento que ptinent ad distincta predicamenta. Et fm eos nō distinguuntur realr. Sed hoc fm Doc.S. si bñ inuestigēt nō est vez: hec ille. ¶ Ex quo pz q̄ ille dicit doctrinaz Doc.S. esse falsaz sine aliqua reuerentia. Dicit enim in fine q̄ nō est vez fm doctrinam Doc.S. ⁊ pri⁹ dixit q̄ secundum veram doctrinam est uez q̄ actio ⁊ passio non distinguūtur realiter. Dicit ēt q̄ fm hervеuz relatio ⁊ fundamentū nō distinguūt realr ¶ Sed hoc est falsissimū: vt pz per hervеū in suis quolibetis quolibeto p̄mo.q.8.ar.2. vbi ꝓbat q̄ oīa predicamenta distinguūtur realr. Similiter relatio ⁊ suū fundamentū: vt infra patebit .q.16.ar.18. ¶ Unde ꝑ huius dubij decisione cōsiderādū est q̄ predicamenta p̄nt ꝓsiderari dupliter. Uno° logyce fm q̄ substant secundis intentionibus. Et sic de eis nō est p̄ns speculatio sed pertinet ad logycam cōsiderationem. Alio° possunt cōsiderari metha/physice. vz. ꝑ naturis p̄dicamentoz extra aīam existentib⁹ vt cōsiderant in proposito. Et isto° predicamenta distingui realr pōt intelligi dupliter. Uno° ex parte nr̄i modi itelligendi: qui pcedit a notioribꝫ nobis ⁊ a posteriori fz naturā. Et sic predicamēta distinguūtur ꝑ diuersos modos p̄dicandi a posteriori tñ ⁊ quo ad nos. Alio° fm naturaz rei ⁊ a priori. Et sic distinguūtur realr seipsis ⁊ fz diuersos modos essendi: qui secluſa quacunq; opatiōe intellectus sic se hñt q̄ vn⁹ nō est alter. Qđ aūt distinguātur realiter: pōt intelligi dupliter. Uno° fm q̄ res dr̄a ratus rata ratuz quasi māliter sicut suppositum a supposito. Et sic nō intelligitur hic q̄ distinguāt realr. Alio° fm q̄ res dr̄a reoꝝ reris. vt. s. res significat essentiā rei. Et sic distinguūtur realiter. i. essentialiter: ita q̄ essentia vnius nō est essentia alteri⁹. Quod sic pz. Nam illa quoz diffō est vna que significat totū qđ est in diffinito: sunt simplr vnū vt dicit phūs ⁊ Doc.S. superi⁹ ca.de vno.q.6.ar.p°.⁊.2. Ergo illa quoz diffōnes ꝓplete dicentes qđ qd erat eē sunt diuerse: illa simplr, ⁊ realr dfnt: q⁹ multuz dr̄ p oppositum ad vnū vt ibidē dicit phūs: sed diuersaz spēz diuersoz p̄/dicamētoz diuerse sunt diffōnes vt pz per phūm.7°.huius. Ergo spēs diuersoz predicamentoz sunt realiter ⁊ essen. ⁊ co/tialr diuerse ⁊ p ꝓns gña: cū nō coordinent in eadem ordinatiōe. Diuersoz ēt p̄dicamentoz sunt diuerse essentie. Igit dānt eēntialr. ¶ ℙ.2°. Quecūq; dānt gñe dānt spē: vt tapi⁹ dixit phūs. Sed decē p̄dicamēta dānt gñe. q⁹ dānt spē: sed quecūq; differunt spē dānt essentialr ⁊ diffō ne cū dānt differentijs specificis que faciūt maxie differre .s. essentialiter: vt pz per porphm in p̄dicabilib⁹. Igit ⁊c. ¶ Nec valet dicere q̄ accidentia accipiūt dias extra genus q⁹ lz ex parte nr̄i eo q̄ ꝓprie dr̄ accidentiaz sunt nobis ignote circūloquamur dr̄as eoz per sbaz vel per aliquid hmōi: tñ fm nām rei dr̄a cōstituens spēz essentialr ⁊ diuidens genus cōtrahens ipsuz ad spēm: est in genere accidentis intranea ⁊ extrinseca specie: vt innuit Doc.S. in tractatu de natura generis dicens. Aliquādo aūt pro ꝓria ꝓncipia accidentis que sunt loco differentie sue latent Et tunc loco eoz ponimus eorum effectus: sicut lucis effectus est disgregare cuz intensa fuerit que est principium albedinis. Ideo ponimus aliqñ disgregatiuuz in ei⁹ diffinitiōe. Hec ille. ¶ ℙ.3°. Si p̄dicamenta differunt solū fm modū predicandi ⁊ fm rōnem: non autem fm rem sequitur q̄ differentia generis faciat vnum predicamentum distinctum a specie cum habeat aliuz modum predicandi distinctum a modo predicandi speciei. ¶ Nec valet dicere q̄ non habet moduz generalem predicandi: q⁹ si non haberet modum generalem predicandi distinctum ab alijs: non faceret vnuz predicabile distinctuz ab alijs. ¶ ℙ.4°. Si illi modi predicandi causent distinctionem predicamentoꝝ: vel ipsi sunt distincti realiter: vel secundum rationem. Si primum habetur intentum. Si secundum sequitur q̄ quasi infinita erunt predicamenta: cū quasi infinita sint entia que distinguuntur secundum rationem. ¶ Sequitur etiam q̄ concretum ⁊ abstractuz cuius habeant diuersum modum predicandi faciant distinctum predicamenta. Et sic vnum predicamentum erit duo predicamenta. Et sic in quolibet predicamento accidentium erunt duo predicamenta. ¶ Si dicatur q̄ non quelibet distinctio rationis sufficit ad distinctionem predicamentorum. ¶ Assignetur ergo illa distinctio que est sufficiens ad predicamentoꝝ distinctionem ⁊ baptizetur. Et si non potest baptizari: dicemus loco eius abrenuncio. ¶ ℙ.5°. Illa que seipsis sunt diuersa secluſa omni operatione intellectus: realiter distinguuntur. Sed decem predicamenta cum sint minima sunt huiusmodi: vt patet per Doc.S. in de potentia.q.7.ar.3.ad secundum. Et in secundo sententiarum di.12.q.prima ar.primo ad tertium ⁊ in alijs plerisq; locis. Igitur ⁊c. ¶ Confirmatur: plus enim differunt illa que in nullo vniuocantur q̄s illa que in aliquo vniuocationem habent in quo essentialiter conueniunt. Sed celum ⁊ terra conueniunt vniuoce in substantia. Decem autem predicamenta in nullo vniuocantur. Ergo plus differunt q̄s celum ⁊ terra que constat realiter differre. ¶ ℙ.6°. Illa per que res diuersorum generum realiter distinguuntur illa inter se distinguuntur realiter. Sed decem genera rerum sunt huiusmodi: vt innuit Doc.S. in tractatu de natura generis dicens. naz licet res vnius generis non differant ab inuicem per suum genus sed potius conueniant: res tamen diuersorum generum suis generibus diuersificantur: sicut rationale differat ab irrationali que tamē cōueniunt in animali: homo tamen differt a non animali per animal. Et ideo in generibus accidentium inuenitur diuersitas alia ab illa que est per differentias generum inter res eiusdem generis. Hec ille. ¶ Ergo predicamenta inter se distinguuntur realiter. Loquitur enim ibi Doctor Sanctus de differentia essentiali: ⁊ non rationis tantum: vt patet considerāti. ¶ Sed per hoc quod hic ⁊ in vndecimo huius vt in tertio physicorum dicit Doc.S.q̄ predicamenta distinguuntur fm diuersum modum predicandi non datur intelligi q̄ non distinguantur realiter: licet aliqua

aliqua eor ꝓueniant ſm ſubſtantiaz.i.mālr. Nam vt dictum eſt nō qlibet modus ꝑdicandi gñalis ſufficit ad diſtinctionez ꝑdicamentor. Sed illi modi debent fundari ſuper modis eſſendi diuerſis ⁊ gñe diſtinctis. Non etiā qulibet modus eſſendi ſufficit ad diſtinctionez ꝑdicamētor. Alias eſſe corporeuz et incorporeum ſufficeret ⁊ faceret diſtinctionez ꝑdicamētor cum talia diſtinguanť generare. Sed opz q tales modi ſint gñaliſſimi ⁊ realr abinuicem diſtincti: ita q vnus nō eſt alter ſeclusa quacunqz operatione intellectus. Manifeſtum eſt enim q eſſe per ſe nō eſt eſſe in alio. Neqz eſſe ql̄tum eſt eſſe quale. Neqz eſſe quale eſt agere aut eſſe in loco. ¶Sed forſan dicēt aduerſarius: q aliqua ꝑdicamēta diſtinguūtur realiter: aliqua vero non. Sed hoc nihil eſt. Non.n. eſt alia ratio aſſignanda quare aliqua diſtinguanť realiter et aliqua nō niſi ignorantia ēntie ꝑdicamētor. Aliqua.n. ꝑdicamenta ſunt minime entitatis: et per ꝓns minime cognoſcibilia tis. Unde eis indulgendum eſt aliqualr ſi entitatem ⁊ diſtinctionez ꝓntor ignorent: cuz itellectus eor vſqz ad diſtinctionem realem ratam ⁊ eſſentialez nō poſſit extendi. ¶Qd autem vlterius. 3°. pby dicunt de actione ⁊ paſſione. ſ. q ſunt idem ſm rem hoc non vult dicere Doc. S. Licet.n. dicat q ſunt vnus motus ſm rem.i.mālr: non tamen ſequitur q ſint idem realiter inter ſe: vt ibidē inuit dicens. Finaliter dicendum q ſi actio et paſſio ſunt vnus motus: nō ſequitur q actio ⁊ paſſio ſint idem: ſz q motus cui ineſt vtrūqz iſtor eſt idem. hec ille. De quo poſtea clarius diſputabiť. q. 22. ar. 3. ¶Idem dicit in p^a parte. q. 28. ar°. 3. ad p^m. loquens de diſtinctione reali et nō rōnis. Qd autē ē ⁊ relatio diſtinguať realr a ſuo fundamento: patebit inferi° in cap° de ad aliqd. q. 16. ar. 18. o. ¶Adirabile eſt. n. et nō intelligibile dicere ēntias gñe diſtinctas ⁊ nō diſtingui ēntialr: ſiue ſpecifice: quā noīat pbus hic diſtinctionez ſimplr. Nam vt vult Doc. S. in de po^a. q. 8. ar. p°. vbi eſt multitudo realis: ibi eſt diſtinctio realis. Sed manifeſtum eſt q realiter ſunt. x. ꝑdicamenta cuz ſint entia realia. Numerus.n. denarius multitudinē importat. Ergo ꝑdicamēta diſtinguūtur realiter. ¶ꝑ 7°. Ubi eſt ordo nāe realis: ibi eſt diſtinctio realis: vt pz ꝑ Doc. S. in de po^a. q. 10. ar°. 3. in corpore vbi ſic ait. Ordo abſqz diſtinctione nō eſt. Uñ vbi nō eſt diſtinctio ſm rem ſed ſoluz ſm modū intelligendi ibi nō pōt eſſe ordo niſi ſm modū intelligendi. Diſtinctio autē ſm rem in diuinis nō eſt niſi ꝓſonar adinuicem ⁊ oppoſitar relationuz. Unde in diuinis nō eſt ordo realis: niſi ql̄tuz ad ꝓſonas inter quas eſt ordo nāe. Hec ille. Sed manifeſtum eſt: q inter ꝑdicamēta eſt ordo realis: cauſe. ſ. ad effectuz. Ergo inter ea eſt diſtinctio realis. ¶ꝑ 8°. Ea que ſoluz diſtinguūtur ſm rōnem: nihil pbibet alterō ꝑdicari. Dicit.n. Doc. S. in de po^a. q. 8. ar. p°. in corpore ſic. Hec aūt diſtictio in diuinis nō pōt eſſe rationis tm̄: q ea que ſunt ſolum rōne diſtincta: nihil pbibet de ſe inuicem ꝑdicari: ſicut dicimus ꝑn^m eē finez: q tm̄ ille. Sed vnuz ꝑdicamentū nō pōt in abſtracto ꝓdicari de alio. Alias duo ꝑdictoria eſſent ſimul vera: cuz vnum ꝑdicamētū vlr ⁊ negatiue ⁊ ūmediate ꝑdicer de reliquo: vt pz in p° poſt^r. Relinquiť ergo q ꝑdicamēta ſunt realiter formaliter ⁊ ēntialiter diſtincta. ¶ꝑ 9°. Quecūqz dicunt diuerſos gradus entitatis realis: ſunt realr diſtincta. Uñ angeli ſunt ſpē diſtincti pp diuerſos gradus pfectionis. Sed ꝑdicamēta ſunt hmōi: vt pz per Doc. S. i de vitate. q. 1. ar. p° in corpore vbi ſic ait. Sunt.n. diuerſi gradus entitatis ſm quos accipiunť diuerſi modi ēndi. Et iuxta hos modos accipiunť diuerſa rer gña. hec ille. ergo ⁊c. Ex quo pz quales ſunt modi ēndi qui cauſant diſtinctionē ꝑdicamētor: illi. ſ. q ſumunť a diuerſis gradibus entitatis. Et ſi dicať corporeū et incorporeū figurant diuerſos gradus entitatis. Ergo faciūt diuerſa predicamenta. ¶Dicendum q corporeuz et incorporeum vnuocanť in vno gradu entitatis qui eſt per ſe eſſe. Et ideo nō ſunt genera generaliſſima: ſed ſubalterna. Unde non cauſant diſtinctionem ꝑdicamentor.

Ad primum igiť diceudū q idem mālr diuerſum tamen eſſentialiter ponit i diuerſis ꝑdicamētis. Uñ corp^s pōt ꝓſiderari dupliciter: vt vult Doc. S. in de eſſe ⁊ eēntia. Uno modo vt dicit trinaz dimenſionē. Et ſic eſt ſpēs q̄ntitatis. Alio° ꝓ eo q̄ ſubijciť illis tribus dimēſionibus. Et hoc dupliciter. Uno° ꝓteſcindendo omnes pfectiones iferiores. Et ſic eſt altera pars cōpoſiti. Et ſic ponit in ꝑdicamēto ſube reductiue. Alio° vt dicit pfectionez corporeitatis includendo in po^a rōnabilitatez ⁊ ſenſibilitatem. Et ſic eſt forma gñica directe poſita in ꝓdicamēto ſube ſub ſubar: vt ſupra adductū eſt ſm Doc. S. in 3°. hui°. q. 10. ar. 2. ¶Ad ſcōm ſilr eſt dicendū q oratio pōt accipi multipliciter. Uno° ꝓ iſto termino ſcōe intētiōis oratio. Scōo modo ꝓ voce cōplexa de qua agit in p° ꝓiermenias. Et iſtis duobus modis in nullo ponit ꝑdicamēto. Alio° ꝑme intentionaliter. Et hoc ḡdrupl̄r. Uno° ꝓ mēſura vocis plate. Et ſic ponit in ꝑdicamento q̄ntitatis. Alio° ꝓ voce plata. Et ſic ponit in ꝑdicamēto q̄litatis in tertia ſpecie. Tertio modo ꝓ actione pferētis ſiue ſm q pcedit a pferente. Et ſic eſt in ꝑdicamēto actiōis. Quarto modo ꝓ receptione vocis plate in aere. Et ſic eſt in ꝑdicamēto paſſiōis. ¶Ad 3^m dōm ſilr q calefactio ē triplex. ſ. calefactio actio calefactio paſſio: ⁊ calefactio motus. ¶Dria ponit in ꝑdicamēto actiōis. Scōa i ꝑdicamēto paſſiōis. Tertia reductiue i ꝑdicamēto q̄litatis: q̄r terminat ad calorez. ¶Ad 4^m patuit ſolō ex dictis. ¶Ad 5^m dōm q ipſuz vbi nō eſt locus neqz locatū nec eſt circūſcriptio actiua neqz paſſiua: ſz neutralis: q̄ nō importat rōnē de gñe ad aliqd: ſz cū ſuo ſignificato includat quēdā reſpectū. Nō.n. qlibet reſpect^s realis eſt de gñe ad aliqd: vt infra patebit. q. 16. 14. ¶Ad 6^m dōm ēt q ipſum q̄n nō eſt tpus nec res tpalis: ſz ē adiacētia neutralis ipſi^s tpis. Quid aūt ſit talis adiacētia tpis aut qd ſit circūſcriptio loci nō eſt pñtis ſpeculatiōis. Sz ſufficit p nūc: q ſz ipſū vbi et loc^s ſint idē mālr: dr̄nt tñ realr ſic effect^s ⁊ cā. Qd ēt manifeſtū eſt ex hoc q ipſuz vbi eſt ſubiectiue in corpe locato: et loc^s in corpe locāte. Silr ipſuz q̄n eſt effectus tpis. Et ēt ipſuz q̄n eſt ſubiectiue in re tpali: vt pz ꝑ diffinitionē ei^s: tpus vo eſt i motu pmi mobilis. Impoſſibile ē.n. q vnū accns realr ſit i diuerſis ſubiectiue. Uñ pz q nō ſunt idē realr. ¶Ad alia duo pz ſolō ex dictis. ¶Ibi in Doc. S. Sciendū eſt. n. q nō pōt ⁊c.

a **D tertium** ſic procedit. Uideť q ens nō ꝓbať ad. x. ꝑdicamēta ꝑ diuerſos modos eſſendi: ſz dr̄as. Naz ſūt tm̄ duo modi predicādi. ſ. in qd et in quale. Ergo ſunt tm̄ duo modi ēndi: cum modus predicandi fundeť ſup modo ēndi. Si ergo ens ꝓbať ad predicamēta per diuerſos modos eſſendi: ſequiť q nō erūt niſi duo predicamēta. Qd eſt ꝓ pbm. ¶ꝑ 2°. Modus rei nō variat rez formalr: vt cōiter dr̄. Si g° ad iſta predicamēta ꝓbať ens p diuerſos modos: ſeqť q predicamēta nō erūt realr diſtincta. Cui^s ꝓriuz iam ꝓbatū ē ar°. ꝑcedēti. igiť ⁊c. ¶ꝑ 3°. Cōtrahēs aliqd cōe precedit id ad qđ ꝓbiť: ſic rōnale ꝓtrahens aial: precedit pfectione hoiem. Si ergo ens ꝓheretur ad ſubſtantiaz per eſſe per ſe: ſequeretur q eſſe per ſe precederet ſubſtantiam. Qd tamen eſt falſum: cuz ſit paſſio ſubſtantie ſicut eſſe in alio eſt paſſio accidentis. ¶Sed dicebat q eē per ſe ſm rationem intelligendi precedit ſubſtantiam. ¶Contra. Si hoc eēt verum: ſequeretur q aliquis eſſet conceptus entis prior conceptu ſubſtantie. Cuius contrariuz ſuperi^s ꝓbatū eſt. q. 2. 5. Igitur reſponſio falſa. ¶ꝑ 4°. Idez eſt diuiſiuum ſuperioris et cōſtitutiuum inferioris. Si ergo eſſe in alio diuideret ens contrahendo ipſuz ad accidens: ſequeretur q conſtitueret accidens ſicut rōnale conſtituit hominem contrahendo animal ad homines. Sed hoc non poteſt eē quia eē in alio non pōt q̄cūqz potentia ſeparari ab accidente: cum contradictionez implicet. Contradictionem enz implicat rationali ſeparı

Lce. 6.

Lce. 26.

ab homine ipo remanēte. Sed ꝓstat q in sacro altaris eē in alio separat ab accīte. igit ꝛc. ¶ Ꝓ 5°. Si ens ꝺbat ad. x. ꝑdicamēta ꝑ diuersos modos: aut imediate ꝺbitur per illos modos aut mediate. ¶ Non ꝑm: qz pri⁹ ꝺbit ad finitū ⁊ infinitū: qꝫ ad. x. ꝑdicamēta. Si 2m: sequit q illa ꝓpositio qua vnuꝫ ꝑdicamētuꝫ negat de alio: nō erit imediata: ꝫ q poterit demōstrari. Cuius ꝺrariuꝫ habet
Lectio. 5. ꝑ° post⁹. igit ꝛc. ¶ Sed ꝺra est Doc. S. in lectione dicens. Sciendū est. n. q ens nō pōt hoc mō ꝺbi ad aliqd determinatū sic gen⁹ ꝺbit ad spēs ꝑ dīas fm diuersum modū ꝑdicādi qui ꝙsequit diuersuꝫ modū essendi ꝛc.

Respondeo dōm q ens per diuersos modos essendi ꝺbit imediate sup quibus fundant diuersi modi predicandi qb⁹ mediantibus ꝺrahit ad decē ꝑdicamēta ⁊ nō ꝑ aliꝰs dīas. ¶ Naꝫ dīa cuꝫ nō ꝓticipet genus est extra essentiam gn̄is. Sed nihil pōt esse extra essentiaꝫ entis: qō per additionem ad ens aliquam spēm entis ꝙstituat. ¶ Nam qō est extra ens: nihil est. Sed qō nihil est: nō pōt esse dīa ꝓpter qō pbs
Lect. 8. et com. 10. in. 3°. huj⁹. ꝑbauit q ens genus esse non pōt. Ergo ens nō ꝺrahit per aliquas dīas. Sed opꝫ q contrahat per diuersos modos ꝑdicandi qui cōsequūtur diuersos modos essendi. ¶ Idem ꝑbat Doc. S. quasi eodem modo in. 3°. pbꝫ. et in tractatu de natura generis. et in. 3°. huj⁹ et in hoc gnto in pīti lectione. Uerūtī Anton⁹ Andree in pīti passu nititur reprobare opinionē Doc. S. q̄ntum ad hoc q dicit ens ꝺrahi ad decem ꝑdicamēta ꝑ diuersum modū ꝑdicandi et per eosdeꝫ distingui adducens diuersas rōnes. Quarū prima ratio est ante in cōtrariū adducta. ¶ Scōa rō. Cum esse qō significat predicationem alicui⁹ de aliquo significet totiens quotiēs sunt ꝑdicamēta: sequit q in omni ꝓpone est nugatio: qz cōpositio se tenet ex parte ꝑdicati. ¶ Tertia rō. Esse significat quandaꝫ cōpositionē quā fine extremis nō est intelligere: vt habet ꝑ° ꝑihermenias. Sed ista cōpositio causat ab intellectu. Ergo et illud esse. Et per ꝑhs eē significat aliqd 2e intentionis. Sed ens scōe intentionis non diuersificat per res prime intentionis nec ecōuerso. Ergo ꝑdicamēta que sūt prime intentiones nō distinguūtur per intentiones taliuꝫ modoꝝ ꝓpicandi: que sunt res scōe intentionis. ¶ Sꝫ diceret fositan Thomista q duplex est modus predicādi. Quidaꝫ intentionalis. Alius per se tenet ex parte rei. ¶ Non. n. quilibet modus intētionalis ꝑdicandi distinguit ꝑdicamēta. Sed illi soluꝫ qui sunt modi ipsarū reruꝫ: qz alium modū ꝑdicandi habet ipsa q̄ntitas et alium q̄litas ex natura rei: qz q̄litas formaliter predicat per modum informationis: q̄ntitas vero per modū mēsure. ¶ Cōtra et est q̄rta rō. Si diuersus modus predicandi ex pte rei ponat distinctionē predicamentoꝝ: in quolibet gn̄e erunt duo genera: qz alius est modus predicandi abstracti et alius cōcreti. Alias abstractuꝫ verificaret de ꝺcreto dicēdo album est albedo. Qō est falsum. igit ꝛc. ¶ Quinta ratio. Si diuersi modi predicandi distingnerent gn̄a cō trahendo ens ad ipsa: aut illa distinctio sufficit aut regrit diuersitas eoꝝ que predicant. ¶ Non ꝑm: qz sic predicamēta nō essent diuersa entia per se. Si 2m: sequit q diuersitas predicamentoꝝ per diuersos modos predicandi non erit ꝑa. igit ꝛc. ¶ Propter has rationes igit dicunt predicamēta nō distingui per diuersos modos predicandi: sed per diuersos modos essendi distinctos ex natura rei quoꝝ quilibet hꝫ rōnez ꝺractiti respectu entis: et constitutiui respectu alterius. ¶ Sed isti cum coū reuerentia aut id qō reprobare student penitus ignorant: aut certe ꝓpriaꝫ eoꝝ opiniones falsificant. ¶ Nam id qō ipsi cōcludunt. vꝫ q predicamēta distinguūtur per diuersos modos essendi qui cōtrahunt ens idem sustinet Doc. S. vt
Lectio. 4. pꝫ in. 3°. pbꝫ ꝙbi sic dicit. Ad hoꝝ autez enidentiaꝫ sciēdum q ens diuidit in decem ꝓdicamēta nō sicut gn̄a i species: sed fm diuersum modum essendi. Modi autez essendi sunt ꝓportionabiles modis predicādi. Hec ille. Idem dicit sub alijs verbis in presenti lectione dicens. Unde opꝫ q ens ꝺrahat ad diuersa genera hꝫ diuersuꝫ modum ꝑdicandi: qui ꝙsequit diuersuꝫ moduꝫ essendi. Hec ille. Idē ostendit in tractatu de nā gn̄is. Idem innuit in de vitate. q. ꝑ⁸. ar. ꝑ°. in corꝓre dicens. Sunt. n. diuersi gradus entitatis fm quos accipiunt diuersi modi eēndi: ⁊ inxta hos modos accipiunt diuersa rez gn̄a. Hec ille. Et ꝫ in. 11°. huj⁹ et in pīti lectiōe supficiat: videat velle q predicamēta distinguūtur ꝑ diuersos modos predicandi: tamē sua intentio nō est q̄ soli distinguātur fm diuersos modos ꝑdicādi: sed ꝑ° fm diuersos modos essendi sumptos a diuersis gradib⁹ entis in cōi: supquib⁹ fundant diuersi modi ꝑdicandi: vt supra dictū est. Et sic ens ꝺrahit ab ipsa per illos modos intrinsecos q exprimunt per diuersos modos ꝑdicandi. ¶ Ñ pꝫ q isti opinionē Doc. setī supficiat: ñ videtes eam penit⁹ ignorauerūt: quā ñ reprobare studuerūt vel ꝓpriaꝫ eoꝝ opinionē falsificant. ¶ Rōnes autez eoꝝ nihil aliud concludunt: q̄ꝫ q ꝑdicamēta nō solū distinguūtur per diuersos modns ꝑdicandi: sed per diuersos modos essendi. Ad ꝓcedim⁹ fm Doc. S. Si tamen aliquis vellet ꝺra eos gn̄a exercitij sustinere q ꝑdicamēta soluꝫ distinguunt ꝑ diuersos modos ꝑdicandi: facile eēt solueꝛe eoꝝ rōnes. ¶ Ad primā. n. posset dici q si accipiat quale vt est cretuꝫ q̄litatis: sic sunt plures modi essendi q̄ꝫ quid ⁊ q̄le. s. q̄ntuꝫ agere ꝛc. Si vero accipiat quale ꝓ omni predicamento accidētali: sic subdiuiditur in nouem modos eēndi: sicut accidens in nouem genera accidentiuꝫ. ¶ Et si queratur. Quare quale nō ꝙstituit vnū ꝑdicamentuꝫ i gn̄e: sicut quid. ¶ Dicenduꝫ q rō illius est qz quale nō vninoce ꝓuenit oīb⁹ sub eo cōtentis. Ideo nō facit vnuꝫ ꝑdicamentū accītis. Quid vō vninoce cōuenit omnib⁹ substantijs. igit ꝛc. ¶ Ad scōam diceret negādo ass̄am. Et ꝫ cōpositio se teneat ex pte predicati formalis: non tñ magis ex pte predicati mālis q̄ꝫ subi cum compositio componibiliuꝫ amboꝝ vnio. ¶ Ad tertiā admittit solutio ibidez posita. ¶ Ad quartaꝫ diceret sicut supra dictū est: q nō quelibet diuersitas modoꝝ predicādi: facit distinctionē ꝑdicamētoꝝ. Uñ arg^m ꝓcedit ex falso supposito. ¶ Ad vltimā dicētur q illa distictio sufficit ad distinctionē ꝑdicamētoꝝ. ¶ Et ad ꝓbationē dōz negādo seq̄laz: q illi diuersi modi ꝑdicādi nō tollūt imediatā ꝑdicationez si ꝙsiderent rōne sui fūdamēti: sic nec dīa tollit imediatam ꝑdicationē gn̄is de spē. Ista. n. est imediata ꝓp. hō ass̄ rōnale: ꝫ hō icludat eē p se. ¶ Posset tñ aliqs dicere: q in pīti articulo est qō de ꝛctione entis ad predicamēta: et sit disputatio de distictiōe. Uidet ergo q locutio nō sit ad ꝓpositu. ¶ Sed dicendū q eadez sunt principijs distinguendi predicamentoꝝ: habentur principia cōstituendi et contrahendi ens ad ipsa.

Ad primum igit pꝫ soluo ex dictis. ¶ Ad scōm dōm q duplex est modus. Quidā est accītalis. Et talis nō diuersificat speciez. Ali⁹ modus ē eēntialis ⁊ ītrinsecus. Et talis bñ variat ⁊ distiguit rez. ¶ Et si dicat. Predicamēta sūt ꝑ° diuersa vt dicē pbs. 10. huj⁹. Ergo seipsis sūt diuersa dos. ¶ Dicēdū q ꝑdicamēta distīguūt ꝑ modos nō realiter distictos ab ipsis: ꝫ fm rōnē trī. ¶ Ad 3m dōm q esse p se nō ꝓcedit ipsaz subaz nisi fm modū nr̄m ītelligendi. Nec ꝓp hoc opꝫ ponē ꝓceptū ꝑcisuꝫ a ꝓceptu subē. si possit ꝓcipi. Uni⁹. n. rei pīt eē diuersi modi ꝓcipiēdi ex pte cōcipiētis: vt supra dictū est cuꝫ de vninocatione entis agerē in. 4°. huj⁹. q. 2. ar. 5. et. 6. ¶ Et per hoc pꝫ solutio ad 4m. ¶ Ad 5m dōm q eē i alio ⁊ actu sine actu liter bñ pōt separi ab accīte: nō tñ posse eē i alio sen eē in alio aptitudinal: pōt ab accīte separi: qz diffinitio ñ ꝺ separi a diffinito. Et hoc 2° eē i alio est ꝓpri⁹ modꝰ accidētis: vt ꝛferi⁹ dicet. q. 15. ar. 2. 3m. fi. et i. 7°. huius. q. 1. ar°. 6. ¶ Ad 6m rñdet Antonellus Archyepus in ꝑsenti passu: q diuisio entis i. x. ꝑdicamēta: ñ ē ꝑa diuisio et immediata. Sꝫ pri⁹ diuiditur in finituꝫ et in infinitū. Sed hoc nihil est ad ꝓpositum. Quia loqmur hic de ente creato per se.

per se: qđ gdem ĩmediate diuidit̃ per diuersos modos .s. p esse p se ⁊ p esse in alio: lz ens in tota sui cõitate acce/ ptum prius diuidat̃ in ens creatum ⁊ increatũ. Hic aũt fit mentio de ente qđ est predicamẽtale: sub quo nõ ꝓtine tur dens: vt supra dictum est in .3°. hui⁹. q. 6. ar°. 3.

¶ Ibi in Doctore Sancto ⁊ pho vbi supra.

Quartum sic ꝓcedit̃. Videt̃ qꝫ non sint tñ decẽ partes entis per se. Maz tot modis dicit̃ vnũ oppositoꝝ quot modis dicit̃ et reliquũ: vt di cit phus in hoc. 5°. cap° de vno. Sed suba et accñs oppo nunt̃. Ergo sicut sunt nouẽ predicamẽta accidentium: ita erunt nouẽ predicamẽta sube. Uel sicut est vnuz predica mentum sube tñ: ita erit tñ vnuz predicamẽtuz accñtis. ¶ 2°. Substantia ⁊ qualitas sunt tñ duo. Ergo predicamẽta sunt tñ duo. ¶ 3°. Omne tñ duo. Ergo predicamẽtuz est predicabile. Sed tñ qnqz sunt predica bilia. Ergo sunt tñ qnqz predicamenta. ¶ 4°. Sunt tñ ꝙttuor predicata. Ergo sunt tñ ꝙttuor predicamẽta. ꝓz ꝓña: Quia non videt̃ maior ratio de vno ꝙz de alio. ¶ 5°. Qđ per supabundantiã dicit̃: vni soli cõuenit. Sed predicamẽtuz dicit̃ ꝑ supabundantiã. Dicit̃ enim gñalissimũ. Ergo est tñ vnum predicamẽtuz. ¶ 6°. Predicamẽta dñr ꝑma rerũ ꝓncipia. Sed tñ est vnuz ꝑ ꝑn; vt pbat̃ ꝑ° huius. ergo ⁊c. ¶ 7°. Sicut ql/ tas est predicamẽtũ: ita ⁊ quale: vt ꝓz ꝑ phm in predica mẽtis ca° de ql. ergo ⁊c. ¶ 8°. In predicamẽto ꝙnti tatis sunt duo minima. s. ꝙntuz ⁊ quotuz. Ergo sunt duo predicamẽta ꝙntitatis: Quia in quolibet predicamẽto est vnũ minimũ tñ: qđ est metrũ ⁊ mẽsura oĩuz in illo gñe ꝓtentoꝝ. Ergo sunt plura predicamẽta qꝫ decẽ. ¶ 9°. Respect⁹ qui est de rõne ser ꝓncipioꝝ est de gñe relatio nis. Ergo illa sex ꝑdicamẽta nõ sunt distincta a rõne. Er go ꝑdicamẽta sunt tñ ꝙttuor. ¶ 10. Oĩa ꝑdicamẽta ac cidẽtiuz bñt eãdẽ rõnẽ formalẽ vn⁹ spãlis ꝑdicamẽti. s. re lationis. Mã oĩa includũt inherentiaz ad subm: q̃ est q̃dã ne agẽtis ad patiẽs sumũtur duo predicamẽta: ita ex or/ dine rei tpalis ad tpus poterũt sumi diuersa predicamẽ ta. Et sic erũt plã qꝫ decẽ. ¶ 12°. Creatio est ens limi/ tatũ reale. Et tñ nõ ponit̃ in aliquo predicamẽto. Mõ. n. ponit̃ in predicamẽto passionis: cũ sit sine motu. Nec re latiõis: eũ nõ hẽat fundamẽtũ sup quo fundet̃: qđ regrit̃ ad rõnez rlonis predicamẽtalis. igit̃ ⁊c. ¶ 13°. Ordi natio ꝑdicamẽtoꝝ ẽ fm rõnẽ. Ergo entia rõnis ꝑñt ponι in ꝑdicamẽto. Mõ ãt ī aliq̃ istoꝝ decẽ. Ergo opz ponẽ vn decimũ ꝑdicamẽtũ ī q̃ locabunt̃ 2ᵉ intẽtiões. ¶ Cõfirma tur: Q: ꝑdicamẽtũ ẽ coordinatio plũz ꝑdicabiliũ fz sub ⁊ supra. Sz 2ᵉ ĩtẽtiões sunt hmõi. cuz se hẽant sic̃ gen⁹ ⁊ spẽs: vt dic̃ Doctor. igit̃ ⁊c. ¶ Sz ꝺ̃ est phus in textu: diuidẽs ens i .x. gña rez tñ dicẽs. Scõm se vo esse dñr q̃libz significãt figuras ꝑdicatiõis. Quotiẽs. n. dr: totiẽs ql̃e alia ꝙntũ alia ad aliqd alia facẽ alia pati alia vbi alia qñ: hoꝝ vniciqz significat eẽ idẽ. Nihil. n. refert: hõ cõ ualescẽs est: aut homo qualescit aut homo vadẽs est aut secans. Similiter autem ⁊ in alijs.

Respondeo dõm qꝫ tñ .x. sũt ꝑme partes entis. Qđ pbat Doc. S. ꝑ suf ficiẽtiã. Mã ꝑdicamẽta distiguũtur ꝑ diuersos modos ꝑ dicãdi: vt dictũ ẽ. ar°. ꝓcedẽti. Uel g° id qđ ꝑdicat̃ est id qđ est subin: vt cũ dr Sortes ẽ aial. Mã Sortes ẽ id qđ est aial. Et sic sumit̃ ꝑdicamẽtũ sube. Uel ꝑdicatũ sumit̃ ab eo qđ inest subo. Et hoc dupl̃r. Uel inest subo nõ ab solute fz respectiue. Et sic est ꝑdicamẽtũ ad aliqd. Uel in est subo absolute. Et hoc dupl̃r. Uel est ꝑñs formã. Et sic est ꝙntitas. Uel est ꝑñs mãm. Et sic ꝑdicatũ sumit̃ ab eo qđ est extra subm. Uel id a q̃ sumit̃ ꝑdicatũ fz aliqd ẽ ī subo ꝺ̃ q̃ ꝑdicat̃. Si ꝑm: hoc ẽ dupl̃r. vl̃ illꝺ̃ a q̃ sumit̃ tale ꝑdicatũ hz rõnẽ mẽsure: vel nõ. Si nõ: sic est habit⁹. Si sic: hoc est dupl̃r. vl̃ dic̃ ordinẽ ꝓtũ in loco ⁊ toto. Et sic est sit⁹. vel nõ: Et hoc dupl̃r. vel est mẽsura duratiõis sic̃ est tps. Et sic est qñ. vel est mẽsura ꝙtinẽtie sic̃ loc⁹. Et sic est vbi. Si vo 2ᵐ. s. qꝫ tale ꝑdicatũ sumit̃ ab eo qđ fm aliqd est in subo de quo ꝑdicat̃: hoc est dupl̃r. vel se hz sicut ꝑnᵐ. Et sic est actio. vel sic̃ termi nus. Et sic est passio. Solet ẽt assignari aliter fm vsorez ꝑdicta sufficiẽtia. Maz oẽ ens limitatuz fm se vel est ens per se vel in alio. Si ꝑᵐ. sic est suba. Si 2ᵐ. hoc ẽ dupl̃r. vel est absolutũ: vel respectiuũ. Si absolutũ: hoc est du pliciter. vel sumit̃ a mã. Et sic est ꝙntitas. vel a forma. Et sic est q̃litas. Si vo est respectiuũ: hoc est dupl̃r. vel est simpl̃r respectiuũ. Et sic est ad aliqd. vel est includẽs aliqd de absoluto: et aliqd de respectiuo. Et hoc est du pliciter. vel dicit respectuz sube alicui⁹ ad aliqd extrinse cum: vel respectũ alicui⁹ extrinseci ad subam. Si ꝑᵐ. hoc est dupl̃r. vel est ꝑ modũ ꝓncipij. Et sic est actio. vel per modũ termini. Et sic est passio. Si 2ᵐ. hoc est dupl̃r. vl̃ illud dicit rõnẽ mẽsure: vel nõ. Si 2ᵐ: hoc est dupl̃r. vel dicit ordinẽ ptiuz in loco ⁊ toto. Et sic est situs. vel non. Et sic est habit⁹. Si vo ꝑᵐ: hoc est dupl̃r. vel hz rõnem mẽsure duratiõis. Et sic est qñ. vl̃ ꝙtinẽtie. Et sic est vbi.

¶ Sed ꝓtra ꝑdicta ozit̃ instantia. Nam multe sunt pre dicationes in quibus nõ ponitur hoc verbum est. Ergo ille fm predicationez nõ pertinent ad predicationes en tis: vt cum dicit̃. Sortes ambulat. Sortes sedet. ¶ Ad hoc rñdet textus qꝫ lz ibi nõ ponat̃ illa copula verbalis est expresse: ponit̃ tñ subintellecte. Nam qõlibet aliud verbuz: vt dicit hic Doc. S. resoluitur in hoc verbũ est et suuz participiũ. Quãdo eniz dicitur Sortes ambulat: sensus est Sortes est ambulans. Sortes sedet. i. Sortes est sedens. ¶ Et si queratur. predicata accidẽtalia signifi cant accidens et subam. vtrum principalius significẽt sub stantiã q̃z accidẽs vel econtra. Quodcunqz dicatur videt̃ sequi qꝫ cõtinent̃ sub ente per accidens. Nam hoc totuz homo albus est ens per accidens. ¶ Ad hoc respondet Anic̃. in sua methaphysica dicens qꝫ predicata que sunt in genere accidentis: ꝓncipaliter significant substantiaz: ⁊ per posterius significãt accidẽs. ¶ Sed hoc nõ est vez: vt dicit hic Doc. S. Nam si sic: tunc predicata accñtalia nõ ponerent̃ a pho sub ente fm se: lz sub ente fm accñs. Nam hoc totuz qđ est homo albus: est ens fm accidens vt dictum est. ¶ Item in predicamẽtis dr̃ qꝫ albuz solã q̃litatez significat. Consignificat autez subm ex ꝓsequenti: inq̃ntum significat albedinẽ per moduz inherentis. vnde opz qꝫ ex ꝓsequẽti includat in sua significatione subiectũ. Maz accñtis esse est ineſſe. Albedo aũt et si significet acci dens: nõ tñ significat accñs ꝑ modũ accñtis. s. inherentis: sed per modũ sube. vnde albedo nullo modo cõsignificat subiectũ. vnde aliqui decepti sunt: credentes qꝫ concreta possint poni in predicamẽto fm suũ cõsignificatũ: Quia si sic: sequeret̃ qꝫ albũ poneret̃ in predicamẽto substãtie: et sil̃ oĩa alia accñtia ocretine designata: Qđ est ꝺ̃ oẽs lo gycos ⁊ ꝺ̃ cõem phoꝝ doctrinaz veraz. ¶ Cõsiderandũ est aũt ꝑ° qꝫ aliqs sic posset instare ꝺ̃ sufficientiã predica mẽtoꝝ Doc. S. Mã ibidẽ dicebat̃ qꝫ q̃litas sũit a foꝛa. ¶ Cõtra: Q: ꝙrta spẽs q̃litatis q̃ ẽ foꝛa et figura: sumit̃ a mã. ergo ⁊c. ¶ 2°. Figura est que termino vel ter minis clauditur. Ergo illa species non distinguitur a ꝙn titate: quia quantitas est illa que termino vel terminis clauditur. Et per consequens qualitas et quantitas sunt vnum predicamentum. ¶ Sed dicendum ad primũ qꝫ q̃litas a toto genere sumit̃ a forma: lz ꝙntuz ad aliqd su matur a mã. vz. ꝙntuz ad ꝙrtã eius speciẽ. Quantitas vo a toto gñe sumit̃ a mã. ¶ Uñ ꝓsiderandũ est 2°. qꝫ figu ra põt accipi dupl̃r. vno modo materialiter: pro eo. s. qđ termino vel terminis clauditur. Et sic est quãtitas. Alio modo pro ipsa terminatiõe angulorꝝ. Et hoc dupliciter. vel fm qꝫ illa terminatio refertur ad extra. Et sic dicitur figura. vel ad intra. Et sic vocatur forma. vnde patet solu tio ad scõam instantiam. ¶ Consideranduz est tertio fm Albertum in primo tractatu huius gnti ca° vltio. qꝫ ens diffinitionem descriptionem vel interpretationem seu quãcunqz assignationem habere nõ põt: Quia per qcqd

notificaret: hoc esset ens: et esset minus notum et simpliciter & quo ad nos q̄s ens ipsum. Et hoc qdez ꝓz ex hoc q̄ nobis nihil notum est penitus: nisi ipsuz esse suppona/mus. Et quo ad nos ens notius est omni eo per qđ posset inuestigari. Simplr autem notius esse ꝓbatur ꝙ hoc q̄ est simplicissimuz et primū. ¶Hec ille. Quod intelligi debet de ente vt distinguitur ꝓtra nihil: nō autez de ente creato q̄ ūmediate diuiditur in decem p̄dicamēta. ¶Cō siderandum est 4°. q̄ ipsa prima reruz genera vocantur p̄dicamenta a philosopho in logyca. Et vocant̄ p̄incipia ab auctore sex p̄incipioꝝ. Et prime partes entis a methaphysico: ꝓpter triplicem eoꝝ ꝓsiderationez. ¶Possunt. n. ꝓsiderari p̄dicamenta nō per respectuz ad aliquam cām extrinsecam: sed ſm q̄ dicunt ordinez aliquoꝝ ſm sub & supra. Et sic vocant̄ p̄dicamēta in logyca pñ: qz ibidem ꝓsiderat pñs de eis ſm q̄ huiusmodi. ¶Alio modo pñt ꝓsiderari per respectum ad aliquam cām extrinsecaz vel effectum. Et sic vocant̄ p̄incipia. Unde auctor sex p̄incipioꝝ ꝓsiderans ea per respectuz ad aliquid extrinsecū: vocat ea p̄incipia. Tertio modo possunt cōsiderari ſm q̄ sunt entia primo cōtenta sub ente. Et sic ꝓsiderantur a methaphysico. Unde ab eo vocant̄ prime partes entis. ¶Cōsiderandum est 5°. q̄ sex ꝓditiones requirunt̄ ad hoc q̄ aliquid colloceť in genere aliquo. ¶Prima est q̄ sit ens. Unde nō entia nō ponunt̄ in genere. Scđa est q̄ sit ens reale. Unde entia rationis nō ponunt̄ in ꝓdicamēto. Tertia est q̄ sit ens reale limitatuz: habens essentiam distinctaz ab esse. Ideo deus nō ponitur in p̄dicamento. Quarta est q̄ sit vniuersale vel particulare: que coincidit cum tertia. Quinta est q̄ sit vnuocuz. Ideo equiuoca nō ponunt̄ in p̄dicamēto. Sexta est q̄ sit incōplexū ſm rem vel ſm rem & vocez simul. Ideo cōplexa nō ponunt̄ in p̄dicamēto. ¶Considerandū est 6°. q̄ ad hoc q̄ aliquid sit p̄dicamentuz: q̄ttuor cōditiones regrunt̄. ¶Prima est q̄ sit aliqua natura realis extra animā exīs actu vel aptitudine: vt ꝙz hic per pñm. Scđa est q̄ habeat modum essendi et p̄dicandi distinctū. Tertia est q̄ habeat aliquā ꝓprietatem ab omnibus sub se ꝓtentis equaliter partici pabilem. Quarta est q̄ inter ea que habent similem modum predicandi: ipsuz sit generalissimum.

Ad primum igitur dicendum q̄ opposita sunt in duplici differētia. ¶Naz quedaz sunt opposita formaliter ſm ꝓprias rationes aut differentias. Et sic tot modis dicit̄ vnuz oppositoꝝ sicut et reliquū. Alia vo sunt opposita sicut imperfectuz oppo nitur perfecto: aut sicut illa que se habent ex additiōe. Et ista perfectuz et imperfectuz ſm esse nō varient speciem: vt magis albuz & minus album: tamen pfectuz & impfe ctum ſm essentiā bene variant spēm. Unde dicit Doc. S. in po^a. q. 7. ar°. p°. ad. 7^m. Diuisoꝝ ex opposito ſm rationez impfecti ad pfectuz: vnuz disponit ad alterum: non autez opposita ſm essentiaz. Et in. 1^a 2^e. q. 49. ar. 2. ad 3^m. sic ait. ¶Habitus & dispositio pñt distingui sicut diuer se species vnius generis: vt dicunt̄ dispositiōes ille qualitates prime speciei quibus competit ſm ꝓpriā rōnem vt de facili amittantur: qz hñt causas trāsmutabiles sicut egritudo et sanitas: habitus vo dicunt̄ ille qualitates que ſm suam rōnem habent q̄ non de facili transmutent̄: qz habent causas ūmobiles: sicut scientie & virtutes. Et ſm hoc dispositio non fit habitus. Et hoc videť magis ꝓ/num intentioni Arist. hec ille. Et sic nō opz q̄ tot modis dicatur vnuz oppositoꝝ sicut & reliquuz. Suba autem & accīs opponunt̄ scđo modo sicut impfectuz pfecto. Uñ arg^m ex falso supposito ꝓcedit. ¶Uel dōm ꝙz Doc. S. i 2^a 2^e. q. 92. ar. 2. ad p^m. q̄ illa regla tenet tm̄ in suppositis in quibus est eadem ratio multiplicationis. ¶Ad scđm negat̄ ꝓña: Quia sensus huius ꝓpositionis tm̄ sunt duo p̄dicamenta est. Sunt duo p̄dicamenta. Et nō sunt plura ab illis duobus si exponat̄ gratia pluralitatis. Uel duo sunt p̄dicamenta. Et nō sunt alia ab illis duobus si expo/natur gratia oblectatis. ¶Ad 3^m negat̄ ꝓña: Quia predicabilia distinguūtur per diuersos modos p̄dicandi spe/ciales et per diuersa subiscibilia. ¶Nam omne p̄dicabile vel p̄dicatur in quid vel in quale. Si in quid: hoc est dupliciter. Uel de pluribus differentibus specie. Et sic est genus. Uel de pluribus differētibus numero. Et sic est species. Si in quale: hoc est dupliciter. Uel in quale cōmutiale. Et sic est differētia. Uel in quale accidētale. Et hoc est duplr. Uel conuertibiliter. Et sic est ꝓpriuz. Uel nō cō uertibiliter. Et sic est accidēs. ¶Predicamenta vo distin/guunt̄ per diuersos modos predicandi qui fundant̄ sup diuersos modos essendi qui sumunt̄ a diuersis gradib entis. Unde non est simile. Omnia enim p̄dicamēta sue/munt in vna rōne predicabilis. s. generis. Differūt tamē predicamētaliter. ¶Ad 4^m negat̄ ꝓña: Quia predicata sumuntur ſm q̄ de ipsis possunt ꝓblemata terminari ſm artem dyaleticam: non autem ꝓdicamēta neq; pre dicabilia. Unde species nō est predicatū: qz speciei nihil subiscitur de quo possit formaliter aliquid terminari per artem dyaleticam: cū singularia sint corruptibilia. Ad quintū dicendū q̄ generalissimū pōt exponi dupliciter. Uno modo negatiue. Et est sensus. Hoc est generale: et nihil eo est generalius vniuocum. Et sic omnia predica/menta dicunt̄ generalissima. Alio modo affirmatiue. Et est sensus. Illud est generale. Et est omnibus aliis gene ralius. Et hoc dupliciter. Uno modo simpliciter. Et sic nullum predicamentuz dicitur generalissimuz. Uel in ge nere. Et sic quodlibet predicamentuz dicitur generalissi mum. Quod autem dicit per supabundantiā omnibus modis & simplr: vni soli ꝓuenit. Non autez qđ dicit per supabundantiaz in genere. ¶Ad sextum dicendū q̄ du plex est p̄incipiū. s. effectiuuz & formale. Licet igit̄ oēs rerum sit vnuz primū p̄n^m effectiuum qđ est simplr p^m. tamen earuz sunt plura p̄incipia formalia. ¶Predicamēta autem sunt prima reruz p̄incipia formalia: & nō effectiua. Et ideo argumētuz nō ꝓcludit. ¶Ad septimū dicendū q̄ quale nō facit predicamentuz distinctū a qualitate ſm rem: sed soluz ſm modum significandi ex eo q̄ quale con cernit suū subiectuz: qualitas vero ſm modum significā candi abstrahit a subiecto lz realiter sit in subiecto. ¶Ad octauū dicendū q̄ in predicamēto q̄ntitatis esse duo mi nima potest intelligi dupliciter. Uno modo q̄ sint ſm. s. pliciter prima. Et sic nō est veruz: sed est ibi vnum tm̄. s. q̄ntum. Alio modo q̄ ibi sint duo prima in genere ſ̄balterno. Et sic sunt ibi duo minima. s. q̄ntū et quotū. Et si dicatur. Quotuz nō est q̄ntuz. Ergo nō est dicendū q̄ q̄ntuz sit p^m minimuz in genere q̄ntitatis. ¶Dicendū ad hoc q̄ quando aliq̄ superi^r diuidit in duo inferiora quoꝝ vni nō est nomen impositum: tunc nomen cōmune diuisuz attribuitur illi inferiori cui nō est nomen impositum. Sicut ꝙz p° topicoꝝ per pñm qui diuidit ꝓprium in diffinitionez & ꝓpriuz. Quātuz autē diuidit inquantū et quotuz: ita q̄ illi inferiori diuidenti nō est nomen im/positum: sed significat̄ per q̄ntum. Et sic in predicamento q̄ntitatis est vnuz minimū simplr: primū. s. q̄ntuz. Et sit ibi duo minima in ꝑdicamento q̄ ille respectus qui includit̄ in rōne sex p̄incipioꝝ non est de genere ad aliquid: qz positis extremis nō ponit relatio. qđ requiritur ad relationez de genere ad aliqd. Ma nifestuz est enim q̄ posito agente et patiente: non ponitur actio neq; relatio inclusa in actione. ¶Non autē loquor de relatione agentis ad patiens: sed de respectu imposito in nomine actionis qui nō distinguit̄ ab ipsa actione nisi ſm modum significandi. Similiter positis tunica et ho mine: nō ꝓpter hoc ponitur habitus. Et ideo argumēn supponit falsuz. ¶Et si queratur quid est ille respectus. ¶Dicenduz q̄ est ipsa essentia predicamētalis non di stincta realiter a predicamēto: sed soluz ſm modum ꝑ specialē: vt dictuz est. De quo latius in materia sex p̄n cipioꝝ determinatum est. ¶Uerūtn Antonellus archy/ episcopus in pñti passu adducit multas doctoꝝ opinio nes quas pretermitto: cum nō pteneant ad hāc materiā. Uidere eas poterunt illi quibus placet. ¶Ad decimuz dicendū q̄ illa inherentia accidentis ad subiectum: nō est

relatio

relatio de genere ad aliquid: vt infra patebit. 7°. huius. q. 1ª. ar. 3. sed est realr eadez cum ipso accedente: sicut habitudo materie ad formã cum ipa eẽntia mẽ. ¶Ad. 11m. negatur consequentia: qr ex parte agentis ꝛ patientis possunt sumi modi eẽndi a diuersis gradibus entitatis sufficientes ad distinctionem ꝓdicamẽtoꝝ. ¶Non aũt a tempore ꝛ re temporali: aut ab habitu ꝛ coꝛporibus. ¶Ad. 12m. dicendum qꝫ creatio actiue sumpta q̃ntum ad rem significatam fundatur super potentia actiua creandi: ꝛ ponitur in ꝓnto relationis: vt probat Doctor. S. in de poa. q. 3. ar. 3. vbi sic ait. Nam in omnibus que ſm respectum ad inuicem referuntur quoꝛum vnum ab altero dependet ꝛ non econuerso: in eo quod ab altero dependet relatio realr inuenitur: in altero vero ſm rõnem tantuz: sicut patet in scientia ꝛ scibili vt dicit pbus in. 5°. methaphysice. Creatura autem ſm rem refertur ad creatoꝛem. Deus autẽ creatura a creatoꝛe ꝛ non econuerso. Unde oporet qꝫ relatio qua creatura ad creatoꝛez refertur sit realis: sed in deo est relatio rationis tantuz. Et hoc exꝑresse dicit magister in primo sententiarum. di. 30. Et ideo dicenduz est qꝫ creatio põt sumi actiue ꝛ passiue. Si sumatur actiue: sic designat dei actionem que est eius essentia cum relatione ad creaturam que non est realis relatio: sed rõnis tantum. Si autez sumatur passiue cum fit iam supra dicta cum est creatio ꝓprie loquendo non sit mutatio nõ põt dici qꝫ sit aliquid in genere passiõis: sed est in gẽne rõnis. hec ille. ¶Et si dicatur. Relationis sequitur suum fundamentũ: sed creatio ꝓcedit creaturã sicut generatio generatum. Igitur ꝛc. ¶Dicenduz ſm qꝫ dicit Doc. S. ibidẽ ad 3m. qꝫ illa relatio est accidens ꝛ ſm suũ eẽ considerata ꝓout inheret ſbo posterius est q̃ res creata sicut accidẽs ſbo intellectu ꝛ nã posterius est: q̃uis non sit tale accidẽs qõ causetur a principijs ſbi. Si vero cõsideretur ſm suã rõnem ꝓout ex actione agentis innascitur ꝓdicta relatio: sic est quodãmodo ꝓꝛioꝛ ſbo sicut ꝛ ipsa diuina actio q̃ est eius cã ꝓxima. hec ille. ¶Et si itez dicatur. Generatũ nõ est fundamentuz sine ſbm generationis sed magis termini. Ergo creatura nõ erit ſbm creationis sed magis terminus. ¶Ad hoc rñdetur ſm Doc. S. ibidez ad 4m qꝫ in generatione est mutatio ꝛ relatio qua refertur generatũ ad generans. Rõne ergo mutationis non hz ꝓꝛioꝛ ſbo neratũ. In creatiõe vero est rlo ꝛ nõ mutatio ꝓꝛie vt dictũ est. Ideo nõ est simile. hec ille. ¶Ad. 13m. dõm qꝫ 2e ꝛentiões ꝛ entia rõnis nõ sunt entia realia extra aĩam existentia actu vel poa: qõ regritur ad hoc qꝫ aliqd ponatur in predicamẽto: vt dictũ est. Ideo nõ opz ponere vnuz predicamẽtũ signi: sicut Buridanꝰ posuit. Et hz ordinem tamen hoc sufficit ad coordinationem predicamentoꝝ sicut dictum est. ¶Et sic patet solutio ad confirmationez. ¶Ibi in Doc. S. ꝛ phylosopho vbi supra.

a

Quantum sic ꝓceditur. Uide tur qꝫ ens rõnis nõ sit ens. Nã illud qõ est ens hz cãm sui eẽ: nisi eẽt intellectus ꝓcticus vel speculatiuus. Nõ primũ: qr intellectꝰ ꝓcticus est cã singulariũ tãtũ. Neqz 2m. qr in sit de. Sed ens rõnis nõ hz cãm sui eẽ: qr vel intellectꝰ speculatiuus se hz ad suũ obm sicut effectꝰ ad cãm ꝛ nõ sicut cã ad effectũ. Uidet ergo qꝫ ens rõnis in vlt nõ sit ens. ¶Ꝺ. 2°. Si ens rõnis eẽt ens: vel eẽt de numero primaꝝ intẽtionũ vl secũdaꝝ. Nõ ꝑm: ut de se manifestũ est. Neqz 2m: qr si eẽt de numero secũdaꝝ intentionuz ex eo qꝫ sequit rem ꝓnio intellectaz pari rõne ponerentur tertie intentiones que sequerent rem 2° intellectaz ꝛ q̃rto ꝛ quinte intentiones ꝛ sic in infinitũ. Qõ est absurduz. igit ꝛc. ¶Ꝺ 3°. Si entia rõnis hẽrent eẽ: hoc eẽt ꝓ tanto qꝫ haberent eẽ in anima. Sed hoc est impossibile: quia eodẽ modo sequeret qꝫ species intelligibilis ꝛ actus itel ligendi qui sunt in anima eẽnt entia rationis: qõ est ſm. ¶Ꝺ 4°. Si sic: hoc esset qr ab intellectu fabricant. Sed hoc est falsum: Quia vniuersale cum moueat ipsuz intellectum: precedit operationez intellectus. Et tamen vniuersale est de numero secũdaꝝ intentionuz. Ergo nullus est ens rationis. ¶Ꝺ 5°. Nõ maioris entitatis est sciẽtia q̃ suum subiectuz: cum scia sortiat specificationem a suo subiecto. Sed logyca est ens reale de prima specie qualitatis: cuius subiectum est ens rõnis. Ergo ens rõnis erit ens reale. Et sic nullus erit ens rõnis qõ est ꝓtra suppositum. ¶Ꝺ 6°. Si ꝓpter operationẽ intellectꝰ ponerent aliqua entia rõnis: sequeret qꝫ tempus ꝛ relatio ꝛ motꝰ eẽnt entia rõnis: sed ꝓns est falsuz. Igit ꝛc. ¶Patet ꝓna: qr illa hñt eẽ ab intellectu. ¶Ꝺ. 7°. Si eẽnt aliqua entia rõnis vel eẽnt ſba vel accidens. Nõ ſba: vt de se pz. Si dicatur qꝫ sint accidens: q̃ritur in quo predicamento ꝛ in qua specie. Nõ. n. põt dici qꝫ ens rõnis sit ens respectiuũ qr nõ fundatur sup aliquo fundamento enumerato a pho in presenti libro ca° de aliquid. ergo ꝛc. ¶Sed ꝓtra est coĩs diuisio pboꝝ qua ens diuidit in ens reale ꝛ ens rõnis. ¶Itẽ si nõ eẽnt aliqua entia rõnis: seq̃retur qꝫ logica grãmatica ꝛ rethorica non eẽnt scie: ꝛ qꝫ nulla eẽt phylosophia sermocinalis. Que omnia sunt falsa. Igitur.

Respondeo dicendum qꝫ aliquid põt dici ens rõnis triplr. Uno° qr hẽt esse in rõne: sicut cognitũ in cognoscẽte. Et sic oĩa entia in telligibilia eẽnt entia rõnis. Alio° qr hñt esse soluz in rõne ꝛ a rõne que nullũ fundamentũ habent in re: sicut chymera. Et de istis duobus modis nõ est hic ad ꝓpositum. Tertio mõ qꝫ hz eẽ a rõne complectiue: sed tñ hz fundamentũ in re: nõ ſm qꝫ res in nã sua cõsideratur sed in re vt itellecta est sicut sunt 2e intentiones siue termini secũdarũ intentionũ vt genus spẽs quas intellectus attribuit rei ſz eẽ qõ hz in intellectu. Et sic loquimur hic de ente rõnis. Quod qdem qꝫ sit ens pz: qr non entis nõ est scia vt patet primo posterioꝝ ꝛ 6° huius: sed de ente rõnis est scia. s. logyca. Que hz sit scia rõnalis: est tñ ens reale de ꝑma spẽ qualitatis. Ergo ens rõnis est ens: non qdem extra aĩam sed in aĩa. ¶Sed ꝓsiderãdum est primo qꝫ Antonius archyepus in presenti libro mouens hãc questionem ꝛ predicta argumenta adducens ꝛ aliqua alia argumenta dicit in 2° notabili: qꝫ ens rõnis formalr dicit respectum ꝛ relationẽ: sicut genus species: predicamentũ ꝓdicabile. Nã ois intentio 2a vt ipse dicit est habitudo rei itellecte ad intellectum: vel rei intellecte ad rem intellectam. Sed hoc cõiter non tenetur in scola Doc. sancti. Nam 2a intẽtio nõ est nisi secundaria conceptio quã habemus de re: que causatur ab intellectu ex eo qꝫ intellectus intelligẽdo, reflectit supra se ipsum: que significatur ꝑ terminos 2e intentionis sicut prima intentio est primarius conceptus quem habemus de re qui causatur ab intellectu ex eo qꝫ intellectꝰ informatus spẽ intelligibili que est similitudo ĩmediata rei ad extra intelligit ꝛ intelligendo formatꝫ sibi conceptionez siue rõnem primã sicut supra declaratuz est in. 4. huius. q. 7. ar. 5. Uerũtamen predicti termini secundaruz intentionum de cõnotato possunt ꝓportare relationem rõnis: sicut genus ꝛ species relative dicunt. Uñ dicit poꝛphyriꝰ qꝫ necesse est in vtrisqz vtrorũqz rõnibꝰ vti. Et hz ens reale denoietur ab huiusmodi intentionibꝰ: nõ tñ ꝓp hoc ꝓdicte intentiones sunt in re ad extra: sed in itellectu: qr nõ denoiant rẽ ad extra nisi ſm qꝫ hñt eẽ in intellectu nostro. sicut cum dicit. Aial est genus: ly genus non denoiat aial nisi ſm qꝫ intelligit eẽ in pluribus differentibus spẽi eo qꝫ qd: sicut pz in logyca. Unde ꝓꝛio nunc omittamus.

Ad primum dicendũ qꝫ predicte intentiões secunde ab intellecte possibili speculatiuo causant. Et hz itellectꝰ speculatiuꝰ nõ causet suũ obm extra aĩam existens: causat tñ suã opationez ĩmanentez mediãte q̃ causat verbũ ꝛceptionũ ꝛ rõnũ. ¶Ad 2m dõm qꝫ ens rõnis est de numero secũdaꝝ intentionũ. Nec opz põere tertiã itẽtionẽ: qr oẽs itẽtiões vel ĩmediate fundant in re. Et sic sunt prime itẽtiões. Uel mediante ꝛceptiõe itellectꝰ. Et sic sunt secũde. Et sic nõ opz põere tertias neqz quartas. ¶Ad 3m dicẽdũ qꝫ nõ est simile de specie intelligibili aut actu intelligendi ꝛ de ente rõnis:

Quia ꝫ causentur ab intellectu: tñ imediate hñt correspõ
dentiã ꝛ fundamentũ in re existente extra aiam. Secũde
vero ītentiones sunt ꝓsequentes actũ ītelligendi ꝛ nõ fun
dant in re extra aiaꝫ vt sic: sed vt ītellecta: ꝛ hoc mediate
ꝛ nõ imediate vt dicit Doc. S. i de poª. q. 1ª. ar. ꝑº. Ut
ibidẽ. q. 7. ar. 9. subdit dicens. ¶Pria. n. intellecta sunt res
extra aiam in q̃ primo ītellectus intelligendo fertur. Sed
2º intellecta dicunt intentiones 2ᵉ ꝓsequentes modũ itel
ligendi. ¶Nec. n. 2º intellect⁹ intelligit: inq̃ntũ reflectit su
pra se ipsum intelligens se intelligere ꝛ modũ quo intelli
git: sicut sunt intentio gñis ꝛ spẽi. hec ille. ¶Ad 4ᵐ dõm
q̃ vl̃e põt dupliꝛ ꝓsiderari. Unoº fm suã nãm: vt. s. obie
ctiue ocurrit ad ītellectionẽ. Et sic vl̃e precedit ītellectio
nẽ ipm intellectũ obiectiue mouendo. Et vt sic etiã est di
gnius fm qd ipso ītellectu: ꝫ intellect⁹ sit simpliꝛ nobilioꝛ
q̃ nã vlis. Nihil. n. prohibet vt dicit Doc. S. in 2º sen
tentiaꝝ. di. 19. q. vnica. ar. 4. ad 3ᵐ: illud qõ est nobilius
simpliꝛ esse minus nobile fm qd: sicut caro humana q̃ est
qdem fm nãm sue spẽi nobilioꝛ gladio: fm tñ ꝓprietatẽ
duriciei ꝛ molis est ignobilioꝛ: qꝛ durũ nomiat poten
tiã nãlem respectu illius cuius molis dicit impotentiaꝝ.
Est etiã eodem mõ aer ignobilioꝛ q̃ ignis: cũ habeat in
poª calorem quẽ ignis hꝫ actu. Actus vero semp poª no
bilioꝛ est. Et ideo contingit corpus nobilius ab ignobilio
ri pati fm nãm: vt corpus aãlis ab igne. hec ille. Alioº
põt vl̃e considerari fm nãm vniuersalitatis ꝛ 2º intentio
naliter. Et sic sequitur actũ intelligendi. Et isto mõ causa
tur ab intellectu. ¶Uñ considerandum est fm Doc. S.
in 2º sententiarum. di. 3. q. 3. ar. 2. ad primũ: q̃ triplex est
vniuersale. Quoddã est quod est in re. s. nã ipsa que est in
particularibus: q̃uis in eis non sit fm rõnem vlitatis in
actu. Et etiã est quoddam vniuersale post rem: quod est
a re acceptum per abstractionem. Et hoc quidem poste
rius est. Et est etiaꝫ vniuersale ante rem: quod est prius
re ipsa sicut forma domus in mente edificatoris. hec ille.

Lectio. 10. ¶Pro cuius ampliori declaratione ꝓsiderandũ est fm
Doc. S. in primo perihyermenias q̃ de vlī aliquid enũ
ciatur quattuoꝛ modis. Nam vl̃e põt vno mõ considera
ri quasi separatuꝫ a singularibus siue sit p se subsistens vt
plato posuit: siue fm Aristo. sententiaꝫ sit separatum fm
eẽ quod hꝫ in intellectu. Et sic põt ei aliquid attribui du
pliciter. Unoº attribuitur ei sic considerato aliquid perti
nens ad solam actionẽ intellectus: vt si dicatur q̃ homo
est predicabilis de multis aut vl̃e aut genus aut species.
¶Huiusmodi. n. intentiones format intellectus attribuens
eas nature fm q̃ cõparat eã ad res que sunt extra aiam.
Quandoqꝫ etiã attribuitur aligd vlī sic cõsiderato qõ. s.
apprehenditur ab intellectu vt vnũ: tñ id quod attribuit̃
ei non pertinet ad actũ intellectus sed ad esse quod hꝫ nã
apprehensa in rebus que sunt extra aiam: puta si dicatur
q̃ homo est dignissima creaturaꝝ. ¶Hoc. n. conuenit natu
re humane fm q̃ est in singularibus. ¶Nã quilibet hõ sin
gularis est dignioꝛ oibus irrationabilibus creaturis: sed
tamen oẽs homines nõ sunt vnº extra aiam: sed soluꝫ in acce
ptione intellectus. Et per hunc moduꝫ attribuitur ei pre
dicatum. s. vnitas realitas. Alio autem mõ attribuitur ali
quid vniuersali prout est in ipis singularibus. Et hoc du
pliciter. Quãdoqꝫ qdem rõne ipsius vlis nature: puta cũ
attribuitur ei aliquid quod ad essentiaꝫ eius pertinet vel
consequitur principia essentialia eius: vt cuꝫ dico: hõ est
aiãl: hõ est risibilis. Quandoqꝫ autem aliquid attribuitur
ei rõne singularis in quo est: puta cum attribuitur ei ali
quod accidens indiuiduale: vt cum dicitur: hõ ambulat.
Singulari autem attribuitur aliquid tripliciter. Uno mõ
fm q̃ cadit in apprehensione intellectus: vt cum dicitur
sortes est singulare: vel predicabile de vno solo. Quando
qꝫ autem rõne nature cõis vt cum dicitur. sor. est animal.
Quandoqꝫ autem rõne ipsius singularis vt cum dicitur.
Sortes ambulat. hec ille. ¶Ad 5ᵐ dõm q̃ logyca est
scia rõnalis: licet sit ens reale. Ab alio. n. capit entitatẽ na
ture: ꝛ ab alio rõnem cognoscibilitatis siue scientie. Dici
tur. n. ens reale rõne subiecti inhesionis quod est aia. sed
dicitur scia rõnalis rõne subiecti attributionis: qꝛ. s. cõsi
derat ens rationis vt supra dictum. est in. 4º. huius. q. 5.
ar. 2. Et in primo posterioꝝ. q. 3. ar. 3. ¶Ad 6ᵐ dicendũ
q̃ tempus põt cõsiderari dupliꝛ. Similiꝛ ꝛ motus. Uno
mõ fm actualeꝫ numerationẽ prioris ꝛ posterioris in mo
tu vel motu. Et sic hñt esse a rõne. Alioº fm suas natu
ras. Et sic secluſa quacũqꝫ opatione intellectus sunt enti
realia. Similiꝛ relatio potest cõsiderari dupliꝛ. Uno mõ fm
actualem referibilitateꝫ. Et sic hꝫ eẽ a rõne. Alioº fm hu
modi
bitualem relationem q̃ntum ad fundamentuꝫ ꝛ terminũ
ꝛ fm suã cẽntiam. Et sic est ens reale extra aiam existens
vt infra patebit. q. 16. 15. o. ¶Ad vltimũ dicendũ q̃ hu
iusmodi ītẽtiones 2ᵉ seu entia rõnis nõ sunt subãneq̃ ac
cidẽs: qꝛ ens qõ diuidit̃ i sbãz ꝛ accidẽs ẽ ens reale extra
aiam existẽs: ꝛa q̃ vinidit̃ ens rõnis. Uerũtamẽ pdicte
2ᵉ intentiones habent modũ accidentis fm q̃ sunt in aia
sicut in subiecto quodãmodo ꝛ similitudinarie.

¶Questio. 8ª. De multiplicitate substantie.

Portet insup ꝓsiderare de mul
tiplicitate substãne. ¶Circa qõ q̃runt tria. ¶Primo
o vtruꝫ modi sbe sint sufficienter assignati a
pbo. ¶Secũdo vtrũ oẽs modi sbe cõue
nienter reducãtur ad vnum tanquam ad
primũ. ¶Tertio vtrũ materia sit separata a corporeitate.
¶Ibi in Doc. S. ꝛ pbo. Sba dicit. ꝛ est lectio 8ª.

a Dprimum sic ꝓcedit. Uidet q̃ 2.
pbus nõ bñ enumera
uerit modos sbe. Nã mã est sba: vt pz. 7º. hu
ius. Et tñ de ea pbus nõ facit hic mentionẽ. Et cõ
go insufficienter enumerauit ꝛẽ. ¶P. 2º. Numeri ꝛ pũ
cta sunt de genere q̃ntitatis. Ergo nõ debent dici partes
sbe. Et p pbus tertiꝰ modus est falsus. ¶P. 3º. Forma ꝛ
ẽntia idẽ sunt fm rẽ. Ergo secundus modus ꝛ quartus
coincidunt. ¶Nã forma 2º mõ dicit sba ꝛ essentia 4º mo.
¶P. 4º. ¶Pro: iũ est sbe p se ẽ vt pz in predicamẽtis.
Sed forma partis nõ est p se. ¶Neq; mã: vt de se pz. Er
go nõ debent dici sbe. ¶P. 5º. Si forma partis est sba:
vel eẽt 2ª sba vel 1ª. ¶Nõ 2º: cũ nõ sit genꝰ nec spẽs. ¶Neq;
1ª: cũ nõ sit hoc aliquid qõ requiritur ad rõnẽ prime sbe.
¶Sed cõtra est pbus in textu dicens. Sba dicit ꝛ sim
plicia corpoꝛa: vt terra ignis aqua ꝛ quecunq; talia ꝛ uni
uersaliter corpoꝛa ꝛ ex hijs consistentia ꝛẽ.

Respondeo dicendũ q̃ sba dicit quattuoꝛ
modis. Tribus quidẽ modis
fm veritatem: ꝛ quarto modo fm opiniones antiquoꝝ.
¶Primo modo dicit sba que neq; est in subo: neq; de
sbo dicitur. Uidelicet particulares sbe: siue sint simplicia
corpoꝛa vt aer ignis aqua ꝛ terra: siue nõ simplicia vt lũt
mixta vt lapis sanguis caro ꝛ silia. Que etiaꝫ componun
tur ex hijs: dicũtur sbe: vt sortes plato ꝛ manus ꝛ pedes
ꝛ demonia. Quod exemplum adducit phylosophus se
cundum opinionem antiquoꝝ. Nam per demones in
telligit animalia rationalia. Demones. n. fm platonicos
sunt animalia corpoꝛe aerea mente rationalia non passiua
tempoꝛe eterna. ¶Secundo mõ dicitur sba q̃ est causa
eẽ nisi predictis substantijs q̃e nõ dicunt de sbo: nõ quã
extrinsecũ sicut efficiens ꝛ finis sed intrinsecũ sicut aia dici
tur sba aialis: ꝛ quelibet forma partis est sba totius cõpo
siti. ¶Tertio mõ dicitur sba nõ fm veritatẽ sed fm opi
nionẽ antiquoꝝ quã pbus nõdũ reprobauerat quedã par
ticula existens sba primo mõ dicta ipsam determinãs ꝛ
hoc aliquid significans: sine qua nõ põt eẽ sba primo mo
do dicta. Et hoc modo secundum pictagoricos ꝛ platoni
cos numeri predicamenta linee ꝛ superficies dicuntur
sbe rerum. ¶Sed iste modus vt dicit hic Doc. S. non
est verus. Nã hoc quod inuenitur communiter in omni
bus ꝛ sine quo res eẽ non põt nõ oportet q̃ sit sbãz rei: sed
põt eẽ aliqua ꝓprietas ꝓsequẽs sbãz rei vel ꝓncipia sbe.
¶Prouenit aũt erroꝝ iste ꝑ specialiꝛ q̃ntũ ad vnũ ꝛ innumeri
quia nõ

qz nō distinguerēt .inter vnū qō quertit cū ente ⁊ vnum qō est ꝑn̄ numeri .hec ille. Quarto° dr̄ sba quidditas rei quā significat diffō: ⁊ sic fo:a toti⁹ dr̄ sba rei: sic hūanitas dr̄ sba sortis: aialitas aūt sub aīalis. ¶ Cōsiderandū ē aūt primo qꝑdicto⁹ modo⁹ sbe pōt sic sumi rō ⁊ sufficiens cidens in sbo. Uel ergo significat hoc aliqd perfecte: vel nō. Si ꝑmū: sic est primus mod⁹. Si scōm hoc ē dupl'r. vel est tota essentia: vel ps essentie: si ꝑmū sic est quartus mod⁹. si scōz sic est secund⁹ mod⁹. Tertiū vo modū relinquimus: qz nō est substantia ſm veritatē vt dcm̄ est. Sz posset aliqs dicere. Co:p⁹ ē sba. Et tm̄ nō cō:prehendit sb predictis modis. Igit ⁊c. ¶ Ad hoc dicendū qꝑ corpus si accipiatur ꝑ eo qō subijcitur trib⁹ dimensionib⁹ cū ꝑcisione inferio:ū ꝑfectionū sic est sba: qz pars substantie cō:prehēdit sub ꝑmo modo. Si vo accipiat ꝑ ꝑfectiōe corpo:eitatis ſm qꝑ in potentia includit inferiores ꝑfectiōes sic est genus sbe vt sup:a dictū est: ⁊ cō:prehendit sub q̄rtomodo. ¶ Unde ꝑ ampliori declaratione isti⁹ cōsiderādū est scōm qꝑ triplex est dimensio. s. longitudo latitudo ⁊ ꝑfunditas: qz omnis dimensio sumitur ī ter duas dīas situs ⁊ deo:sum ante ⁊ retro dextrū ⁊ sinistrū: inter sursum ergo ⁊ deo:sum sumit longitudo. Inter dextrū ⁊ sinistr̄ latitudo. Et inter ante ⁊ retro profunditas. Lōgitudo āt ſm Albertum in hoc .ſ. tractatu scōo ca. 2. sumit sex modis. Uno° longitudo dr̄ linea ducta in cōtinuo: quocūqz mō ducta fuerit. Et ſm hoc linea ⁊ longitudo est vna species q̄ntitatis. Aliqñ ēt longitudo dicit maio: linearū simensio extenta in quāto quocūqz mō extendantur ⁊ sine perficiē cōtinentiuz. Aliqñ etiā dicit longitudo maio: dimensio extenta in quāto quocūqz mō extendantur ⁊ sine sint linee sue sint aliquid aliud cui⁹ quātitas mensuratur. Aliqñ etiam dr̄ longitudo spaciū qō est inter caput ⁊ pedes hois: ⁊ inter caput ⁊ caudam aīalis alterius. Aliquā do aūt dr̄ longitudo mūdi spaciū quod est inter sursum ⁊ deo:sum. Aliqñ ēt dr̄ longitudo climatis ⁊ habitatiōis arcus qui interiacet inter punctaz o:ientis ⁊ punctum meridiani cuinſlabet hois. hec ille. ¶ Cōsiderandum est ter tio ſm eundē ibidem qꝑ latitudo dicit q̄ttuo:modis. Mā latitudo dr̄ aliqñ ipsa superficies. Et dr̄ latitudo mensura minor duar̄ dimensionū. Et dicit latitudo spaciuz o:bis arcus qui est inter o:iens ⁊ occidēs. Et dr̄ latitudo climatis nostri. Hec ille. ¶ Cōsiderandum est q̄rto ſm eundē ibidē qꝑ ꝓfunditas dyametri: que cōtinuat duas superficies. Et hz duo noīa. A supremo enim ad ymum mensurando dicit ꝑfundū. Ab ymo aūt ad supremuz dr̄ altū siue altitudo. Et dr̄ ēt ꝑfundum qō est inter ante ⁊ retro aialiuz: ⁊ dr̄ etiā ꝑfunduz o:bis qō est ab austro in aglonez que sunt ante ⁊ retro ī mundo. Et dr̄ ꝑfundū climatis mediuz ipsius in quo sicut in centro figitur dyameter ⁊ bene ſm viam eius. ¶ Ex predictis cōcludit ipse Al⁹ pyramidis luminis celestis. Isti autez sunt modi cōiores quib⁹ ꝓuntur pbȳ noibus istaruz dimensionuz. Hec ille bertus qꝑ co:poris esse nō dependet ex hīe tres dimēsiones actu. sed potius co:pus est: qō aptū natum est tribus dimensionibus mensurari. Ita qꝑ tres dimensiones o:to gonaliter ad vnū angulum cōiuncte mensurabunt ipsum. ¶ Nec plures possunt esse in ipso o:togonaliter īs vno angulo cōuenientes Iz plures ⁊ infinite possent o:togonaliter cōiuncte penetrare per ipm. Forma āt b⁹ aptitudinis facit co:pus esse co:p⁹. Sed mēsure ſm actuz in ipso accepte cōsequūtur eē ipsi⁹ ⁊ sbaz. Et succedunt sibi: sba ei⁹ manēte vna ⁊ eadē. Si enīz accipiat cera ⁊ cō:pumat mutaf in ea dimensiōes que sunt actu in ea: ⁊ tm̄ manet idē corpus. Hec oia ille formalr.

Ad ꝓmū ergo dōm ſm Doc. S. ſm in prē est sba ꝑter nittit a pbo qz nō est sba in actu. Includit tm̄ senti leōne circa finem: qꝑ mā que in ꝓmo°: qz sba ꝑticularis nō hz qꝑ sit sbm ⁊ qꝑ sit indiuidua in rebus mālib⁹: nisi ex mā. Hec ille. ¶ Sed ꝑam pliori declaratione huius difficultas considerandū est diligenter ſm Albertum Magnum in ꝓmo lib. vbi sup:a. ca. p°. qꝑ esse aut est ꝑ essentiā aut est ꝑ accn̄s. Esse autem per accn̄s est infinitū: eo qꝑ non sunt finita que per accidēs cōueniunt. Esse vo ꝑ essentiā est per essentialia que sunt finita ⁊ fines esse rei. Inter oia aūt que sunt per essentiaz substantia est primum esse ſm se: vt pz ex prima diuisione quā in precedenti cap'o induximus. Esse enim ſm se est duob⁹ modis in gñe. Unum quidē est esse cui⁹ esse est nā acqsita ex suis essentialibus. Sed cū ipsuz sit in aliquo nō est in eo sicut quedā pars ⁊ impole est ipsuz eē sine eo in quo est. Et hoc est accidens: ⁊ est in sbo. Aliud autem est esse quod est essentia acquisita ex principijs essentialibus: sed ſm esse non est in alio hoc modo: eo qꝑ nō ē subiecto. Et hec est substātia. Si enim daretur qꝑ substantia esset in sbo. tunc enim quereretur de illo subiecto an hoc itez ēet in subiecto: vel non. Et si daretur qꝑ esset in subo tunc itez quereretur de illo ⁊ abiret hoc in infinituz. Et ideo oportet vt primum accidentis sbm non sit in aliquo. Et ideo dicit Aui. qꝑ suba est ꝓstitutiua accidentis: nō cōstituta ab illo. Et ideo est esse sube aut esse accidentis. Ex hoc tm̄ nō negatur accidens esse aliquādo in accidente: vt velocitas in motu ⁊ rectitudo in linea ⁊ figura in superficie. ¶ Sed ⁊ accidentia dicuntur multa ⁊ vnū. Et huiusmodi plura inueniuntur: propter qō opz qꝑ ambo accidētia talia sint in aliquo quodā quod est sbm amboruz qz accidens non substat accidenti nisi prius accidens staret in sba que ipsum esse facit. Et ideo nō sufficienti crediderunt signo quicunqz dixerunt materiā esse omne quod substat. Fuerunt etiā quidā qui dixerunt aliqua esse ⁊ substantiā ⁊ accidens: sicut primas elementoz q̄litates dixerunt in ipsis elēntis esse subas: ⁊ in alijs dixerunt esse accidentia qō ē ipole: qz qō in sed est substātia nō pōt eē accidēs, respectu alicuius. ¶ Ex in ductis aūt pz qꝑ sbm est ens per se perfectum quod in se in esse cōstituit altez. Unde qō ē in altero: dupl'r est in ipso. Aut est in eo quod facit ipsum esse ⁊ est causa quare ipsum est in actu. Et hoc est in alio sicut pars compositi ⁊ pars esse rei. Et hoc ē forma essentialis ⁊ non accidens. Aūt est in eo nihil conferens ad eē sed potius cōstitutum in esse per hoc quod est in alio. Et hoc est accidens. Et illud quod priori modo est in alio: ñ est vt in subiecto: q̄uis sit mā subiecta. Sed qō scōo° est in alio est vt in sbo. Unde mā subiecta nō est in alio vt in sbo: ideo est sba. Sed oē qō est in alio vt in subiecto est in mā subiecta. Sed nō cōuertitur: quia subiectuz substare nō hz nisi gīa materie ꝓprie loquendo: sed materia habz illud a se ipsa. Hec ille. Qō intelligendū est de subiecto in reb⁹ materialib⁹ respectu accidentium materialium.

¶ Ex quibus cōcludit quādā diuisionez substātie dicēs. Ex inductis autem est accipere quādā diuisionem substātie. qz suba aut est co:pus: aut non co:pus: ⁊ si est nō corpus: aut est pars co:poris aut non est pars co:poris. Et si non est pars co:poris: aut habet cōiunctionem motoris ad mobile co:pus: aut non: ⁊ sic co:pus est substantia cōposita. ¶ Pars co:poris vna quidem materia: altera forma. Non pars co:poris cōiuncta co:pori mobili intellectualis aia: siue celi siue hois. Non cōiuncta co:pori: intelligentia. Hec ille. ¶ Ad scōm patuit solutio ex dictis: qz ille modus non est modus substantie ſm rei veritatē sed ſm opinionem antiquoruz quā pbus nōduz reproba uerat sicut dictum est. ¶ Ad tertiū dicendum qꝑ Iz forma totius ⁊ essentia idem sint ſm rem: tm̄ forma partis ⁊ forma totius realiter distinguunt vt infra patebit. Differūt tm̄ forma partis ⁊ forma totius: vt hic dicit Doc. S. naz quidditas siue forma totius sine rei substantia cuius diffinitio est ratio que dicitur substantia. Quartomodo differt a forma quam dixit esse substātiam secundo modo sicut differt humanitas ab anima. Nam forma est pars essentie vel quidditatis rei. Ipsa autē quidditas vel essentia rei includit omnia principia essentialia rei. Et ideo genus ⁊ species dicuntur esse substātia eoz de quibus pre dicantur: hoc vltimo modo. s. q̄rto modo. Nam genus ⁊ species non significant tantum formā sed totaz rei essen

tiã. hec ille ⁊ diligenter notanda. ¶ Ad q̃rtũ dicendũ q̃ aliquid esse per se põt intelligi duplicit̃. Uno° per prima tionẽ cuiuscũq; modi essendi in alio. Et sic non est ꝓpriũ cuilibet substantie per se eẽ: qz scõe sbe similiter forma p tis ⁊ forma totius sunt in alio ⁊ non per se. Alio° accipitur esse per se: per priuationẽ modi essendi in alio sicut accñs in sbo. Et sic forma partis ⁊ forma totius silr mã per se ẽ Unde arg^m laborat in equiuoco. ¶ Ad vltimum dõm q̃ substantia accipitur dupl̃r. Uno° proprie pro eo q̃ ponitur in recta linea predicamentali. Et sic forma partis non est illa prima neq; secũda qz sic non est sba: sed principiuz sbe. Aliomodo accipitur substantia cõiter ꝓ omni illo qõ ponitur in predicamento substantie siue per se siue reductiue. Et sic forma partis est substantia: nec tñ oportet q̃ sit prima vel secunda substantia: qz illa diuisio sbe in substantiã primã ⁊ secundã est diuisio sbe proprie accepte.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pho. Accidit neq;.

a **B secundum** sic ꝓcedit̃. Uꝫ q̃ modi sbe non debite possint reduci ad vnũ modum primũ. nã oẽ vniuocum: equaliter dicit̃ de vniuocatis: ⁊ nõ scõm prius ⁊ posterius: vt ex supradictis pz. Sed substantia cũ sit genus gñalissimũ est quoddã vniuocũ. Ergo nõ dicit̃ de suis modis fm prius ⁊ posterius. ⁊ sic modi substãtie nõ hñt reduci ad vnũ tãq; ad primum. ¶ ℙ. 2°. Substantia dr a per se existere. Sed hoc maxime conuenit forme eo q̃ per se existere nõ hz ab aliq̃ alio ⁊ alia q̃ per se existunt habent ab ipsa forma per se existere. ergo si reducantur modi substantie ad aliquẽ modum: habebunt reduci ad scõm vel quartum modũ. Qõ tñ est contra phm qui reducit eos ad primũ modũ tãq; ad principaliorẽ. ¶ ℙ. 3°. Sba dicit̃ a substando. Ergo illud qõ principaliter substat maxime dz dici sba. Sed mã est huiusmodi. Dicit enim hic Doc. S. q̃ substantia particularis nõ hz q̃ sit subm accidentis in reb^9 mãlib^9 nisi ex mã. Ergo videt̃ q̃ modi substantie debeant reduci ad mãm tãq; ad principaliorẽ modũ sbe. ¶ ℙ. 4°. Aliqua est substantia que abstrahit a prima ⁊ scõa vt dicit Doc. S. in ꝑmo sententiaꝝ di. 25. q. prima ar. ꝑmo. Et tñ illa non reducitur ad ꝑmũ modũ tãq; ad principaliorem. Mã phus de ea nullam facit mentionẽ. ergo ⁊c. ¶ Sz cõtra ẽ phs in textu dicens. Accidit neq; fm duos modos subam dici sbm vltimum quod non adhuc de alio dicitur ⁊ quod cunq; hoc aliquid ens ⁊ superabile fuerit. ¶ Tale vero vniuscuiusq; forma ⁊ species.

Respondeo dicẽdũ q̃ phs reducit oẽs modos substantie ad duos: quoꝝ vnus est fm q̃ substãtia dr illud q̃ vltimo ita subijcitur ꝛ ꝓpositionibus: q̃ de alio nõ predicat̃: sicut est substantia prima. Et hoc est qõ est hoc aliquid quasi per se subsistẽs ⁊ quod est sepabile: qz est ab oĩb^9 distinctũ ⁊ non est communicabile multis. Secundus mod^9 est quo forma ⁊ species vniuscuiusq; rei dr sba. In quo modo includit philosophus scõm ⁊ q̃rtũ modũ. Essentia. n. ⁊ forma in hoc cõueniunt q̃ fm vtrãq; aliquid dr esse id quod est: vt dicit hic Doc. S. Sed differunt in hoc q̃ forma refert̃ ad mãm quã facit esse actu. Quidditas aũt refert̃ ad suppositũ quod significatur vt habens talem essentiam. Unde sub vno modo substantie comprehenditur forma ⁊ spẽs .i. essentia rei. ¶ Ex quib^9 pz q̃ oẽs modi substãtie reducunt̃ ad istos duos. ¶ Sed vtrũ isti duo modi sint eque principales aut vnus eoꝝ reducatur ad alium: manet difficultas. Uidet̃ enim quibusdaz propter scõm arg^m ante in cõtrariũ adductum q̃ secundus mod^9 sit principalior modus ad quem ceteri omnes habeant reduci. Et huius opinionis est albertus in hoc quto tractatu scõo ca. 5. vbi sic ait. Est autem hic non pretereũdũ q̃ si accipiatur ipsa nã generis substãtie hoc nõ ab actu substandi dr: sed potius per appositionẽ ad accidens. Et sic suba est per se existens siue non ca°. Et qz fm hoc ostendim^9 in ante habitis q̃ maxime ens per se existens est forma: eo q̃ per se existere nõ hz ab aliquo alio ⁊ alia que per se existunt habent ab ipsa forma per se existere: ideo primo ⁊ principaliter forma est substantia. ¶ Et hoc cõcorditer oẽs hactenus dixerunt peripatetici: hz quidam modernoꝝ huic cõtradicant propter illud qõ in predicamẽtis dicit̃ q̃ prima substantia est que primo ⁊ principaliter ⁊ maxime ẽsita re dr. Sed hec dicitur in coordinatiõe predicabilium ⁊ subijcibilium ⁊ nõ vbi natura substantie ꝑncipaliꝫ cõsideratur. Hec ille. ¶ Ex dictis eius etiã pz q̃ aliqui alij dicunt q̃ primus modus est principalis qz in predicamentis dicit̃ q̃ prima suba est magis substantia q̃s scõa: ⁊ inter secundas species sunt magis substãtie q̃s gñã. ¶ Sed ꝑsiderandum est primo q̃ substãtia põt dupliciter ꝑsiderari. Uno° q̃s ad actuz substandi: sicut illud quod substat. Et sic prima substantia est magis q̃s scõa. Et isto modo ꝑmus modus sube est principalior. Alio° põt cõsiderari quãtũ ad rõnem subsistentie. Et sic essentia est magis sba q̃s substãtia particularis. Et isto° secundus modus substãtie est principalior. ¶ Et ꝛ forma non habeat suum esse ab alio formaliter: habet tñ suuz existere in alio in istis materialibus qz ꝓprie forma nõ est id quod existit sed totũ cõpositũ. Ideo totũ cõpositum hz q̃ cõpetat sibi principaliter per se existere. ¶ Consideradũ est scõo fm Doc. S. in primo sñiaꝝ di. 23. q. 1ª. ar. ꝑmo in corpore vt ly mat̃ differentia horũ noĩum. s. substantia essentia subsistẽtia fm significationem actuũ a quib^9 imponunt̃. s. esse subsistere et substare q̃ esse quoddã cõe ⁊ nõ determinat aliquẽ modum essendi. Subsistere aũt determinat modũ essendi. put. s. aliquid est ens per se non in alio sicut accñs. Substare autem est quasi sub alio poni. Unde pz q̃ esse dicit id quod est commune oĩbus generibus. Sed subsistere ⁊ substare dicũt id quod est ꝓprium primo ꝓdicamento fm duo que sibi cõueniunt: q̃. s. sit ens in se completũ ⁊ iterũ q̃ oĩbus alijs substernatur accidentib^9 que in suba esse habent. vnde dico q̃ essentia est cuius act^9 est esse. Subsistentia cuius act^9 est subsistere. Substantia aũt cuius actus est substare. ¶ Et paulo post ait. Subsistere autem dr dupliciter. Est enim actus alicui^9 vt quod subsistit. vel vt quo subsistit. Cum autem subsistere dicat̃ determinatuz ⁊ tota determinatio essendi ꝓsequat̃ fõzs que termin^9 est: ꝓstat q̃ aliquid denoĩatur subsistens per primam formaz que est in genere sbe: sicut albũ per albedinem: ⁊ sicut animatum per aĩam. Et iõ in predicamentis dicit Boe. q̃ subsistentia est forma: accipiens substãtia ꝓ eo quo subsistitur. Si autem accipiatur subsistentia illa ꝓ eo quod subsistit: sic ꝓprie dicitur subsistentia illa in quo ꝓius inuenit̃ talis natura hoc modo essendi. vt ea ꝓius inueniatur in substantia fm q̃ substãtia est ⁊ ꝑ inceps in alijs fm q̃ propinquius se habent ad subam ⁊ ꝑfectius stat q̃ nomen subsistẽtie ꝑ ꝓius cõuenit gñibus ⁊ ꝑticularibus q̃ substãtie in genere substantie vt dicit Boe. in libro de duab^9 naturis. Et indiuiduis nõ cõuenit hñe tale esse: nisi inquantum sunt sub tali nã cõi. Quãuis enim genera ⁊ species nõ subsistant nisi in indiuiduis quoꝝ est esse completũ determinatio essendi sit ex natura vel quidditate superiori. ¶ Similiter sba dr dupliciter vel id quo aliquid substat. Et qz primum ꝓpri^m subsãdi est mã: ideo dicit boe. in predicamentis q̃ ypostasis siue substantia est materia. vel est illud qõ substat. Et hoc est indiuiduũ in gñe substantie ꝑ ꝓius. Genera. n. ⁊ spẽs substantie nõ subsistunt accidentibus nisi rõne indiuiduoꝝ. Jõ sube nomẽ primo ⁊ principaliꝫ cõuenit ꝑticularib^9 substantijs fm ꝑfectius et boe. in lib. de duab^9 naturis. Hec ille. ¶ Ex predictis elicitur breuiter q̃ suba põt accipi dupliciter. vno° quãtuz ad actuz substandi. Et hoc dupl̃r. vel ꝓ eo quo aliquid substat. Et sic prima substantie nomẽ primo cõuenit materie. vt ꝓ eo quod substat. Et sic ꝓius cõuenit ꝓximis. s. q̃ntijs q̃s secũdis. Alio° accipitur sba ꝓ subsistentia. s. q̃ntus ad actum subsistendi. ⁊ hoc dupl̃r: vel ꝓ eo q̃ subsistit. ⁊ sic forma dicit̃ substantia. vel ꝓ eo q̃ subsistit. ⁊ sic ꝓius cõuenit secundis substãtijs q̃s ꝓximis. ¶ Si ergo Alb. accipit subaz ꝓ actu sussistendi sic concordat cũ Doc. S. Si vo accipiat q̃tum actum sustandi: sic discre
pat

pat. ¶Sed ꝛriuz videt dicere Doc. S. in p^a pte. q. 29. arti. 2. ad. 4^m. vbi sic ait: ꝙ boc. dicit genera subsistere in quãtuz indiuiduis aliquib^9 competit subsistere ex eo ꝙ sẽ sub generibus ꝛ spẽb^9 ī pdicamento sbe cõprehensis non ꝙ ipse spẽs vel genera subsistant nisi fm opinionem pla.. qui posuit spẽs rerum seperatim subsistere a singularib^9 Substare do cõuenit eisdem indiuiduis in ordine ad accidentia que sunt preter rõnem generum ꝛ spẽz. Hec il le. ¶Idem innuit in de potentia. q. 9. ar. primo ad qntũ soluens hoc argumentuz. Illud quod soluz existit in alio non subsistit. Sed genera ꝛ species sunt solum ī alio. Er go nõ. Ubi sic ait: ꝙ boetius loquitur fm opinionẽ pla. qui posuit genera ꝛ species esse quasdam formas separatas subsistentes ab accidentibus denudatas. Et fz hoc po terant dici subsistentie ꝛ nõ sbe. vel dicenduz ꝙ subsiste re attribuitur generibus ꝛ spẽbus nõ qz subsistant: sed qa indiuidua in eorum naturis subsistunt ẽt omnib^9 accidentibus remotis. Hec ille. ¶Idem ibidem subdit ad q̃r tia que ypostasis dicit: tñ nõ eadẽ rõne dicit subsistere ꝛ substare. Sed subsistere inq̃ntuz nõ est in alio. substare vo inquãtũ alia insunt ei. vñ si aliq̃ sba eẽt que per se existeret ꝛ nõ tñ esset accidentis alicuius sbm posset ꝓprie dici subsistentia ꝛ non substantia: hec ille. Ex quibus elicitur manifeste ꝙ subsistere cõuenit indiuiduis ꝛ ꝓmis subsistãtijs ꝛ non cõuenit secundis nisi in primis. ¶Ex eius declaratione cõsiderandũ est tertio fm Doc. S. in de potentia. q. 9. ar. 1°. in corpore ꝙ ypostasis siue suba ꝛ subsistentia differunt rõne: sed sunt idem re. Unde ibidẽ sic ait: ꝙ sba que est subiectum duo hz propria: quoz primũ est ꝙ nõ indiget extrinseco fundamento in quo sustentet sed sustentatur in se ipsa. Et iõ dicitur subsistere quasi per se ꝛ nõ in alio existere. Aliud vo est quod est fundamentũ accidentibus sustentans ipsa: ꝛ ꝓ tanto dr substare: sic ergo sba que est subiectũ inquãtũ subsistit dr subsistentia. Inq̃ntũ vo substat dr ypostasis fm grecos vel sba fm latinos patet ergo ꝙ ypostasis ꝛ subsistentia dr rõne sed sunt idẽ re. hec ille. ¶Ex quo pz ꝙ eadem res numero ẽ gere sbe dr subsistentia ꝛ substantia: diuersis tñ rõnibus. ¶Pz ẽt ꝙ illud quod aliqui ꝓ cõcordantia pdictoz assignant nihil est. Dicunt enim ꝙ subsistere dicit duplicem habitudinẽ. Una adesse essentie. Et sic prius cõuenit secundis substantijs q̃ primis. Et sic loquitur Doc. S. in p^o sententiaz vt ipsi dicunt. Aliam bitudinẽ dicit ad esse existẽtie. Et sic per pri^9 cõuenit primis substãtijs q̃ secũdis Et sic loquitur Doc. S. in prima pte. ¶Sed manifestũ est ꝙ talis concordantia non euacuat difficultatem. Nam in primo sentẽtiaz vt ex adductis pz loquitur de subsistenia fm ꝙ ab actu subsistendi hoc nomen impositũ est. ꝓ se. enim subsistere est esse existentie. Unde predicta locutio magis est discordantia q̃ cõcordantia: ꝓpter quod alij dicunt ꝙ subsistentia põt cõsiderari dupliꝛ. Uno^o q̃tũ ad id a quo nomen impositũ est ad significandũ. s. q̃tuz ad actũ subsistendi. Et sic subsistãtijs secũdis primo cõuenit quã substantijs primis. Et illo modo loquit Doc. S. vt ipsi dicunt in primo sniaz. Alio^o q̃tũ ad rẽ significatam. vz. ꝓ re illa que subsistit. Et sic per prius ꝓuenit primis substa tijs q̃ secundis qr secunde non habent subsistere nisi in ꝓ mis. Similiter hec cõcordantia: hz tñ sit rõnabilior q̃ pa tẽtiaz vbi supra ad scõm ꝙ subsistere duo dicit. s. esse ꝛ determinatum modum essendi. Esse enim simpliꝛ non est nisi indiuiduoꝝ. Sz determinatio essendi ẽ ex natura aut gdditate generis aut spẽi. Et ideo q̃tuis genera ꝛ species non subsistant nisi in indiuiduis: tñ subsistere ꝓprie eoruz est ꝛ subsistentie dicuntur: quãuis ꝛ particulare subsistẽ tia dicatur: sed per posteriꝰ: sicut ꝛ spẽs substantie dicuntur. sed scõe. hec ille. ¶Unde aliter dicendum est ꝙ subsistere alicui cõuenire etiã sicut illud quod subsistit: ꝓt intelligi dupliciter. Uno^o quantum ad rõnem causam sue principium subsistendi aut eius terminatum. Et sic sb sistere primo attribuit secundis substantijs: qr vt dictum st determinatio essendi est ex natura vel gdditate superioꝛ qr determinatio essendi sequitur formaz que est terminus. Alio^o quãtũ ad esse subsistendi subiective ꝛ tñ soluz nquãtũ ad modũ subsistendi ꝛ quãtũ ad prim^m. Et sic sb sistere per prius cõuenit primis substantijs q̃ secundis. Hanc aũt concordantiã innuit Doc. S. in primo sniaruz vbi supra ad scõm sicut pz ex adductis. ¶Similiter etiã eã innuit in de po^a. q. 9. ar. 1°. ad vltimũ vbi sic ait. Scien dũ ꝙ boecius aliter accipit ista noia in comento ꝓdicamẽ toꝝ: q̃ sit cõis vsus eoꝝ ꝓut expouit ea in lib. de duab^9 naturis. Attribuit. n. nomen ypostasis materie que pri^o ẽ est principium substandi ex qua hz substantia prima ꝙ sb stet accidenti. Nam forma simplex subiectũ esse nõ põt. Et sic dicit idem Boe. in li. de trinitate. Nomẽ aũt subsistẽtie Boe. tribuit forme: quasi essendi principio nota ꝓpcipio: per ipsam enim est res in actu. Nomen vo essentie tribuit cõposito. Unde oñdit ꝙ in substãtijs mãlibus tã forma q̃ mã sunt principia essentialia. Hec ille. ¶Ex quo pz qvtraq̃ opinio predicta tam alberti q̃ Doc. S. est sustentabilis: fm diuersam sbe cõsideratiõem. Et hz dictũ sit ꝙ vna sba est magis sba q̃ alia q̃tuz ad actũ substandi: nõ tñ ꝓpter hoc cõcedendũ est sbam suscipere magis ꝛ minus: qr suscipere magis ꝛ minus ꝛ remitti ī ꝓprio esse specifico: quod non competit substantie: cui^9 esse in indiuisibili cõsistit: vt patet in predicamentis. ¶Considerandum est quarto fm Doc. S. in littera ꝙ sba vlis dr tripliciter a sba particulari: primo qr sba particularis nõ ꝓdicat de aliquo inferiori sicut vlis. scõo qr substãtia vlis nõ subsistit nisi in rõne singularis que per se subsistit tertio qr sba vlis est in multis: nõ autem singularis: sed ẽ ab oĩbus separabilis ꝛ distincta. hec ille. Ex quo patet ꝙ duplex est sba. s. vniuersalis est singularis. ¶Cõsiderandũ est qnto fz Doc. S. in ꝓmo sentẽtiaz di. 25. q. prima ar. p^o. ad. 7^m. ꝙ sba dicitur quattuor modis. Uno^o substãtia idem est ꝙ essentia. Et sic sba inuenit in oĩbus gñibus sicut et essentia. Sicut cũ queritur quid est albedo vel color. Et hec a quibusdã dr substantia logyca ꝛ est quid cu iuslibet predicamenti. Alio^o significat indiuiduũ de genere sbe qõ dicit suba prima vel ypostasis. Tertio^o dr suba scõa. Quarto^o dr suba cõiter: ꝓut abstrahit a sba prima ꝛ scõa. Et talis ꝓ indiuiduũ quasi ꝓ dãiam trahitur ad standũ ꝓ sba prima. Sicut cũ dr aial rõnale mortale significat nãm aialis ꝓut abstrahit ab oĩbus spẽb^9: ꝛ per differentiã additã trahitur ad determinatam spẽm. Hec ille. ¶Ex quo patet ꝙ sbarum quedam est prima quedam secunda quedam que abstrahit ab vtraq̃. ¶Cõsiderandum est. 6°. fm Doc. S. in de po^a. q. 7. ar. 5° ad primũ ꝙ in substãtia pticulari est tria cõsiderare. Quoz vnuz ẽ natura generis ꝛ speciei in singularibus existens. scõm ẽ modus existendi talis nature: qr in singulari substãtia existit nã generis ꝛ speciei vt ꝓpria huic indiuiduo ꝛ non vt multis cõmunis. Tertium est prim^m ex quo causat talis modus existendi. Sicut aũt nã in se cõsiderata cõis ẽ: ita modus existendi nature. Nõ enim inuenit nã hominis existens in rebus nisi aliquo singulari indiuiduata. nõ enim est homo qn^sit aliquis homo nisi fm opinionẽ pla. qui ponebat vniuersalia separata. Sed principiuz tal^mo di existendi quod est principiuz indiuiduationis nõ est cõmune. Sed aliud est in isto ꝛ aliud in illo. Hoc enĩ singulare indiuiduatur per hanc materiã: ꝛ illud per illam. Sicut igitur nomen quod significat nãm est cõe ꝛ diffinibile: vt homo vel aial ita nomen quod significat naturã cũ tali modo existendi: vt ypostasis vel persona. Illõ vo nomen quod in sua significatiõe includit determinatum indiuiduationis ꝓncipium: nõ ẽ cõe nec diffinibile vt sor. ꝛ pla. Hec ille ꝛ bene. ¶Cõsiderandũ ẽ. 7°. fm alber^m in hoc. 5. tractatu scõo ca. 5°. ꝙ sbm vltimum qõ de nullo alio dr substãtia vocat. Et hoc sbm dicit dupliꝛ. subiectum. vz. accidentium tñ. Et sic subiectum vltimuz comprehendit tã primam substãtiã q̃ secundã. Si primũ subiectuz ab actu substandi sumat quod. s. maxime substat ꝛ de nullo dr sed oĩb^9 subijcitur tũc primũ sbm adhuc du-

pliciter dr. Est enim qđ substat ⁊ ab eo cui substat actu efficitur: ⁊ gia cuius substat oē quod substat alicui. ⁊ hoc pmũ subiectũ est natura. Est ēt quod substat primo ens in se perfectũ. Et hoc est prima sba. hec ille. ¶ Cõsiderandũ est. 8°. fm Doc. S. in quolibetis quolibeto. 8. q. 3. arto vnico: qp ista nõ est vera diffo substantie. Sba est que p se est. Unde ibidẽ sic dicit: qp fm auicẽ. in sua metha. esse non põt poni in diffinitione alicui⁹ generis vel speciei: qr oia particularia vniuntur in diffinitione generis vel speciei: cũ tñ genus vel species non sint fm vnũ esse in oibus ⁊ ideo hec non est va diffo sube. Sba est que per se est. Uel accidens est quod est in alio: sed est circũlocutio vere descriptiõis: que talis intelligitur. Sba est res cuius nature debetur eẽ ⁊ non in alio. Accidens est res cui⁹ nature debetur esse in alio. hec ille. ¶ Cõsideranduz est nono fm Doc. S. in de vnione vbi incarnati. q. vnica. ar. 2. in corpore qp suppositũ ypostasis sba prima persona individuũ singulare differunt inter se. Nam quedã eoz reperiunt̃ in omni predicamento. Quedaz vo solum in genere sbe. Quedã aũt solũ in nã rõnali. Unde ibidẽ sic dicit qp noium ad individuationẽ pertinentiũ siue sint noia prime impositiõis sicut pona ⁊ ypostasis que significant res ipsas: siue sint noia secũde impositiõis sicut individuũ suppositũ ⁊ huiusmodi que significant intentionẽ individualitatis: quedã eoz pertinent ad solum genus sbe sicut ypostasis suppositũ ⁊ persona in rõnali nã: que de accidentibus nõ dicunt̃ ⁊ etiã res nature fm acceptionem hyllarij. Quedã vo pertinẽt ad individuatiõem in quocunqz gñe sicut individuũ particulare ⁊ singulare: que ẽt in accidentibus dicunt̃. Est aũt sbe ppriũ: ut per se ⁊ in se subsistat. Accidentis aũt est in alio esse. Et ideo illa noia que pertinent ad individuationẽ substãtie: in illis solũ locum habent que per se ⁊ in se subsistunt. Et propter hoc ẽt de ptibus substantiaz non dicunt̃: qr non sunt in seipsis sed in toto q̃uis nõ sint in sba de quib⁹ tñ possunt dici noia ad individuationẽ pertinentia cõiter tã in substãtijs q̃ in accidentibus. Non enim põt dici qp hec manus sit persona: vel ypostasis: aut suppositum: q̃uis possit dici qp sit aliquod particulare vel singulare vel individuũ. Adam⁹. n. ⁊ si pertineat ad genꝰ sbe: qr tñ nõ est sba cõpleta in se sbsistens non dicitur ypostasis aut suppositũ vel pona. hec ille. ¶ Idez dicit in tertio sniaz di. 6. q. p⁹. ar. p°. ¶ Idẽ innuit in p⁹ parte. q. 29. ar. 2. in corpore dicens qp sbm vel suppositũ qđ subsistit in gñe sbe cõiter accipiendo noiari põt ẽt noie significante intentionez. Et sic dr suppositũ nominat etiã trib⁹ noib⁹ significantib⁹ rem. Que quidẽ sũt res nature subsistentia ⁊ ypostasis fm triplicẽ cõsideratiõnẽ substãtie sic dicte. Scõm enim qp per se existit ⁊ non in alio: vocat subsistentia. Illa enim subsistere dicim⁹: que nõ in alio sed in seipsis existunt. Scõm vo qp supponit alicui nature cõi: sic dr res nature. sicut hic hõ est res nature humane. Scõm vero qp supponit accñtibus: dicit ypostasis vel substãtia. Quod aũt hoc tria noia significãt cõmuniter in toto gñe subaz: hoc nomẽ pona significat ī gñe rõnaliũ substantiaz. hec ille. ¶ Ex quib⁹ elici põt qp nouem sunt noia que reperiunt̃ in gñe sbe. vz. pona suppositũ ypostasis: siue prima substãtia quod idẽ est res nẽ subsistẽtia hoc aliquid individuũ singulare ⁊ particulare Quoruz sufficientia sic potest formari. Nã noium ad genus substantie pertinentium: quedã pertinent solum ad genus substantie: quedã vo ad oĩa genera. Si scõm hoc est tripliciter. vel dicit indiuisionem. Et sic est individuum vel dicit incõicabilitatez absolute. Et sic est singulare. vel dicitur per respectũ ad vle. Et sic est particulare. Si p⁹: hoc est dupliciter. vel est nomen scõe intentiõis. Et sic est suppositũ. vel est nomen prime intentionis. Et hoc dupliciter. Uel solus reperitur in natura rõnali. Et sic ẽ persona. vl reperitur in oi substantia. Et hoc est quadrupliciter. Uel fm qp in se existit ⁊ non in alio. Et sic est subsistentia. vel fm qp supponitur nature cõi. Et sic est res nature. Uel fm qp substat accidentibus. Et sic est sba prima siue ypostasis. vl fm qp est ens per se exñs subsistentia completa tribuens aliis stabilimentum essendi. ⁊ sic est hoc aliquid.

Ad primum igitur dõm qp substãtia põt accipi dupliciter. Uno° scõe intẽtiõaliter. Et sic nõ est genus sed bene analogice dr ꝺ suis inferioribus. Alio° p° intẽtionaliter. Et hoc dupliciter. Uno modo fm qp est prim⁹ coordinationis sbe. Et sic est genus gñalissimũ ⁊ vnuoce predicat̃ de suis inferioribus. Alio° p tota coordinatione. Et sic non est genus gñalissimum: sed cõprehendit sub se secundas sbas: ⁊ primas. Et ito° nõ opz qp sit quid vnuocũ: sed per prius dr de vna sba q̃ de alia: vt ex dictis pz fz diuersas acceptiones sbe. vñ Doc. S. in de po[a]. q. 9. ar. 2. ad. 6[m]. sic dicit. Cũ dividit substantia in primaz ⁊ secũdã: nõ est diuisio generis in speties: cũ nihil ptineat sub sẽa sba quod non sit in p⁹. Sz est diuisio generis fm diuersos modos essendi. Nã secũda substantia significat nãm generis absolutã fm se. Prima vo substantia significat eam vt individualiter existentem. ¶ Unde magis est diuisio analogi q̃ generis. Hec ille. ¶ Ad vltm ¶ Ad secundũ ⁊ tertiuz pz solutio ex dictis. ¶ Ad vltm dicendũ qp illa sba que abstrahit ab vtroqz. f. tam a prima q̃ a secunda substantia continetur sub substantia: quarto modo dicta. vnde argumentum parum querit. ¶ Ibi in Doc. S. vbi supra.

a **D tertium** sic pceditur. Uz qp materia possit separari a corporeitate ⁊ ecõuerso. Nã Doc. S. in pmo sniaz di. 8. q. 5. ar. 2. in corpore similiter in pte. q. 77. ar. 4. Similiter in questionibus de alia ⁊ in plibus aliis locis probat qp in vna mã nõ pñt esse plures forme. Sed si corporeitas nõ esset separabilis a materia: sequeret̃ qp in eodẽ essent plures forme. f. forma corporeitatis ⁊ forma specifica. Igitur ⁊c. ¶ Ꝑ. 2°. forma specifica adueniente vel remanet corporeitas vel non. Si habetur intẽtũ. Si sic sequitur ergo qp illa forma specifica erit accidentalis cũ aduenerat enti in actu. Et sic cõpositũz ex forma specifica ⁊ materia erit ens per accidens ⁊ non per se. ¶ Sed dicebat qp illud quod aduenit enti in actu specifico est accidens: nõ autem illud quod aduenit enti in actu gñico. forma autem corporeitatis dat esse generico ⁊ non specificũ. ¶ Cõtra. 3°. Cũ nihil possit contineri in genere vt dicit Doc. S. in de po[a]. q. 4. ar. 1° corpore qđ p aliquã differentiã generis ad ipm non determinet: mã nõ posset esse ens: ⁊ per ꝑns nõ haberet eẽ generis ⁊ per ꝑns constituet hoc aliquid. vnde necesse erit qp alia forma sibi aduenientes sit accidentalis. Quod est inconueniens. Igitur videtur dicenduz qp corporeitas sit separabilis a materia. ¶ Sed ꝯ est Alber. in hoc. 5°. tractatu 2°ca. 3. dicens: lz autem corp⁹ sit cõposituz ex mã ⁊ forma ⁊ corporeitas que est substantialis forma prima corporis nõ sit nisi cõtinuitas apta penetrari trib⁹ dimensiõibus: tñ nõ est separabilis ab huiusmodi forma prima ita qp realiter existat actu sine ipsa. Hec ille ¶ Similiter ẽ Doc. S. in primo sniaz di. 8. q. 5. ar. 2. in corpore dicens. Uniaũt perfectibili debeẽ vna perfectio. Igit̃ opz qp pria forma substantialis perficiat totã mãz. Sed prima forma q̃ in mã recipit̃ a qua nũq̃ diuidit̃ est corporeitas: hec ille. ¶ Ad idẽ est cõmẽ. in primo phy. Relinquitur ergo qp corporeitas non est separabilis a materia.

Respondeo dõm qp presens questio non ẽ an mã sit vel possit esse sine forma aut ecõuerso qr hec pertractanda sunt inferius in 8°. huius. q. p⁹ ar. 2. ⁊ 3°. sed dubiuz est de corporeitate an materia

mā sit separabilis ab ea ⁊ ecōuerso. ¶Pro cuius dubij decisione cōsiderandū est ꝓmo breuit ꝙ corporeitas pōt dupliciter considerari. Uno⁰ vt significat formā substātialem: que dr forma corporeitatis. Et hoc mō est separabilis, a materia aduenīente: forma specifica: vt probant argumētā ante in ōrium adducta. Alio⁰ pōt accipi corporeitas ꝑ gradu perfectiōis alicuius forme substantialis: ⁊ sic nō cōtingit materiam denudari a tali corporeitate nec econtra. ¶Primū patet quattuor rōnibus Alberti quas ad ducit in ca⁰ iam allegato. Quaꝝ prima est. Si enim mā posset separari a corporeitate: detur hoc. ¶Posito enī pos sibili nihil accidit impossibile. Separata igitur mā: aut ē diuisibilis actu aut non. Si sit: cuī diuisio sit propria pas fio continui ipsa materia est continua. Et cum non habeat nisi continuitatem corporis: sequit ipsam esse corpus. qđ est ō datum. Datum enim erat ipsam separatā esse a forā corporis. Si autem est indiuisibilis: aut illa indiuisibili tas est ei essentialis aut accidentalis. Si autem est ei nālis nihil, vnō pōt recipere ei cōtrariū. s. diuisionē. Quod fīs est qz susceptibilis est forme corporis ⁊ per cōsequēs est susceptibilis diuisionis. Si autem nō est ei naturalis: tūc esset ei accidentalis. Et sic accidentale esse erit quod non cōstituetur per subiectum in se perfectuī. Quod eē non pt. ¶Scda rō. Si materia separatur a corporeitate aut est designabilis in loco: aut non. Si est designabilis ī lo co: cū omne id quod realiter in loco designatur sit diuisi bile sequitur materiā diuisibilem esse. Si autem nō est ō signabilis in loco: aut hz situm: aut non. Si sic: tunc est pū ctus. Et cum ad omne punctum possit duci linea: ducē linea ad ipsam. Si autem non habet situm ⁊ est indiuisi bilis aut acquirit formam corporis subito: aut successiue: si successiue: tunc erit diuisibilis: quia omne quod moue tur est diuisibile. Si autem accipiat subito: aut accipiet eam in omni loco subito aut in nullo: aut in vno ⁊ non in alio. Si primum: cū nō sit cā quare accipiat eam in oī lo co nisi quia est in omni loco ⁊ quod est in omni loco est diuisibile ⁊ quantum: ergo forma corporis inuenit ma teriam sub forma corporis quando venit in eam. Nō āt potest dici ꝙ nusqꝫ inueniat eam forma corporis: quando accipit eam: qz hoc est impossile apud quelibet. Si autez dicatur in vno ⁊ non in alio: hoc erit irrationabile etiam fingere volenti. ¶Tertia rō. Si mā sit separabilis a cor poreitate cōstat ꝙ separata erit indeterminata. Quod pāt maē sepate ⁊ simplici conuenit: quēit essentialiter. Igitur materie essentiale est esse indeterminatum. ¶Palam aūt est materiam fieri determinatam per continuitatis ⁊ mē sure acceptionem. Igitur id quod est substantiale ⁊ essen tiale est sibi annullabile per assumptum. Quod omnino esse non potest. ¶Quarta rō si separabilis est materia a corporeitate: ponamus ꝙ aliquid eius separetur primo ⁊ postea ab alia corporeitate separetur aliud. Ille due igi tur materie aut sunt per omnia idem aut diuerse. Si sunt per omnia idem vniantur. Cum ergo vnite sunt aut totū quod ponunt est equale parti quod in materialibus est inconueniens. Aut altera pars destruitur. ⁊ non erit assi gnare quid destruat eam. Aut vtraqꝫ destruitur: ⁊ iterū illius nulla est ratio. Aut oportet dicere ꝙ habundet sup alteram: ⁊ iterum illius nulla existente mensura nullam erit assignare rationem. ¶Ex oīb⁹ āt his manifestum ē materiam a corporeitate nullo modo posse separari. Qđ autem materia sit maioris vel minoris spacij vel rara vl densa vel figure huius vel illius. hoc habet a forma phy sica: que separabilis est ab ipsa. hec omnia Albertus vbi supra formaliter. Que omnia maximam habent effica ciam contra scotistas dicentes materiā posse creari absq; omni forma substantiali vt etiam infra dicetur in octauo huius vbi supra. q. 1. ⁊. arti. 2. ⁊. 3. ¶Sed hic nullaten⁹ pretereundum est ꝙ Albertus nō solum predictas rōes vult ꝓbare materiam non posse separari a corporeitate se cundum ꝙ corporeitas significat gradum pfectionis for me substantialis alicuius: sed etiam scōm ꝙ significat for mam substantialem quam ponit coeternam materie sibi essentialem: vt infra patebit in. 7. huius. q. 17. ar. 2. 3. 4. ⁊ 5. ⁊ in. 8. huius. q. 10. ar. 2. Ideo ad predictas rationes eius respondendum est.

Ad primam ergo rationem suam dicendus ꝙ separata forma corporeitatis a materia: remanente gradu perfectionis forme specifice que cōtinet virtute quicquid cōtinent forme superiores ⁊ aliquid vltra: illa materia esset diuisibilis per continuitatem corporis. ⁊ ipsa esset corpus non quidem per formam corporeitatis: sed per formam specificam q̄ cōtineret perfectionez corporeitatis cū alijs inferioribus ꝓz diuersitatez spēx. vnde infra in. 10. huius sic ait Doc. S. sciendum est ꝙ cum ōria differant scōm formam vt infra dicetur: quando dicimus aliqua esse contraria accipiēdū est vtrūqꝫ eorum scōm ꝙ hz formam: non autem sm ꝙ est pars habentis formam. Corpus enim sm ꝙ absqꝫ alia accipitur vt formam habens opponitur animali: ⁊ inaīa tum animato: scōm vō ꝙ accipitur vt q̄si imperfectuī nō formatum: sic non opponitur animali: sed est pars materialis ipsius: sicut ēt videmus in numeris: nam binarius sm ꝙ est quoddam totum: speciem ⁊ formam determinatā habens: est diuisus specie a terminario: ⁊ sic ei opponitur. Si vero consideretur absqꝫ hoc. ꝙ sit perfectus ꝑ formam est pars trinarij. Hec ille. Et sic illa ratio alberti supponit falsum: sicut ⁊ oēs alie. vꝫ. ꝙ ab alio individuū habet ꝙ sit corpus: ⁊ ab alio. s. a forma substantiali ꝙ sit hoc corpus. ¶Quod non cōcedit Doc. S. in plerisqꝫ locis sed hoc negat ⁊ destruit vt infra patebit vbi supra. vt etiam adductum est supra in secundo huius questione quarta ar. 2⁰. c. Et in quarto huius. q. 2ª. articulo. 5. 4ᵐ. Lec. 4. ⁊ comē. 3.

¶Ad secundam rōnem eius dicendum ꝙ materia separata a forma corporeitatis stans sub forma specifica est ō signabilis in loco ⁊ diuisibilis ⁊ quanta non quidem per quantitatem que sequitur formam corporeitatis: sed per formam specificam sm illum gradum perfectionis q dr corporeitas: sicut iam dictum est. ¶Ad tertiā rōnem eiꝰ dōm similiter. s. ꝙ materia separata a tali forma corporeitatis est determinata: non quidem per formam illam genericam sed per propriam formam. ¶Ad vltimam rationē eius dicendum ꝙ ille due materie erunt diuerse ꝑ formas diuersas specificas continentes virtualiter gradum corporeitatis quam consequuntur quantitates ⁊ cetere dimensiones. ¶Unde patet ꝙ predicte rōnes vniuersaliter omnes supponunt falsum: sicut dictum est in solutione ad primam. ¶Uerumtamē ille rationes concludunt de necessitate: ꝙ materia nō potest separari a corporeitate sm ꝙ corporeitas significat gradum perfectionis quem includit forma specifica sicut dictum est. Quod concedimus sm doctrinam Doc. S.

Ad rationes igitur in oppositū adductas ꝓz solutio ex dictis: quia cōcludunt ꝙ materia est separabilis a corporeitate sm ꝙ corporeitas significat formam ⁊ non gradus forme.

¶Questio 9ª. De multiplicitate huiꝰ termini ideptitas.

Postea consideratis distinctionibꝰ nominum multipliciꝫ q̄ ꝑ significant subiectum huius scientie: considerandum est de nominibus que significant partes eorum que sunt subiecta huius scientie. ¶Circa quod occurrit duplex consideratio. ¶Nam primo considerandum est dē distinctionibus noium que significant partes vniꝰ. ¶Secundo de distinctionibus noium que significāt partes entis. ¶Circa primū duo sunt considerāda. ¶Primo considerandum est de distinctionibꝰ noium que significant veras partes vnius. ¶Secundo de distinctionibꝰ noium que significant aliquid consequens rōnem vnius. s. prius ⁊ posterius. Nam sicut superius dictum est: vnum esse est principium esse. Quantū ad primum duplex occurrit cōsideratio. ¶Primo de multiplicitate ⁊ distinctiōe no

minū que significant p̄mas partes vnius ⁊ oppositi ei⁹ .s. multitudinis .¶ Scdo de distinctiõe noium significatiū q̄sdā partes secundarias vni⁹. ¶ Circa p̄m duo sūt considerāda. ¶ Primo de multiplicitate illox noiuz q̄ ptinēt ad id qđ est vnū in substātia qđ est esse in se: ⁊ nō esse in alio. ¶ Scdo de his que pertinēt ad id qđ ē vnū in q̄litate qđ est simile. ¶ Quātū ad p̄m querūtur. 8. ¶ Primo vtrū modi ydēptitatis sint bñ assignati a pho. Scdo vtz modi diuersitatis ab ipso sint sufficienter positi. Tertio vtrū diuersitas sit causa pluralitatis. Quarto vtz diuersitas accidentiū possit esse causa pluralitatis fm numeruz. Quinto vtrum varietas siue diuersitas loci facit aliquid ad diuersitatem siue pluralitatē fm numez. Sexto vtruz modi differentie sint a pho bñ assignati. Septimo vtrum duo accidētia sola spē: vel solo numero dīa possint eē sil in eodem subiecto. Octauo vtrum differentia siue distinctio dicat respectuz de genere ad aliquid.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ pho. Eadē vo dicūt. ⁊ ē lec. 9.

a **¶ Primum** sic ꝓcedit. Ui q̄ modi ydemptitatis non cōuenienter assignent a pho. Mā sicut vnū in sba facit idē: ita vnū in quantitate facit equale. Sed pbs nō ponit multiplicitatē hui⁹nois equale. Ergo nō deberet ponere modos ydēptitatis. cū vtrūq̄z sit multipler. ¶ Ꝑ. 2°. Unū ⁊ idē sunt idē fm rem. Ergo positis modis vnius: superflue addunt modi ydemptitatis. ¶ Ꝑ. 3°. Idē semp causatur per se ab vno. Ergo lz vnuz dicat per accidens: vr q̄ idem semp dicat per se. Et sic superflue dr idē per accidēs. ¶ Ꝑ. 4°. Idē dicit quendā rōnē. Mā aliq̄ est relatio eiusdē ad seipsū: vt hic dicit pbs ⁊ Doc. S. Ergo modi ei⁹ debuissent cōnumerari in ca° de ad aliqd. ⁊ nō hic. ¶ Sed ꝺ est pbs i textu dicēs. eadē vo dicūtur hec quidē fm accīs: vt albū ⁊ musicū idē ga eidē accidūt: ⁊ hō ⁊ musicū: q⁹ altez alteri accidit. Musicuz aūt ⁊ hō: quia musicum homini accidit. Utriq̄z aūt homo ⁊ horū vtrūq̄z illi. Et enim homini musico ⁊ homo ⁊ musicum idem dicitur.

Respondeo dicēdū q̄ idē dr dupliꝛ. vno° p accidens. Alio° mō p se. ¶ Per accīs aūt dr dupliꝛ. Uno° qñ simpler de simplici p̄dicat. Alio° qñ cōpositū de simplici: vel eꝫ predicat. Si p̄mo° tunc idē per accīs dr tribus modis. Uno° quādo accīs ꝺ accidēte p̄dicat: ut albū est musicū. Secundo mō qñ accidens de subiecto predicatur. vt homo est musicus. Tertio mō qñ subiectū de accidente predicatur: vt musicum est homo. Si scdo°. vz. quando cōpositum de simplici p̄dicat vel ecōuerso: hoc est duobus modis. ¶ Primo° qñ cōpositus predicat de simplici: vt Sortes est homo musicus. Scdo° qñ simpler ꝺ composito predicatur vt homo musicus est albus. ¶ Ex quibus infert phus q̄ in oibus modis quibus aliquid dicitur idē per accidens vniuersaliter vez est q̄ nō predicat aliquid vez vlr. Mō enim est verum dicere q̄ ois homo sit idem musico. Quod sic pz q⁹ ea sola de vlib⁹ predicanē vlr: que fm se insunt eidez. Sed accidēcia nō predicantur fm se de vniuersalibus: sz solū rōne singulariū. Ideo nō predicanē de vniuersalib⁹ vlr. Sed de singularibus predicanē simpliciter: vt dicit hic Doc. S. q⁹ idem videt esse subiecto Sortes ⁊ Sor. musicus. Non tñ predicatur de singulari vniuersaliter. q⁹ de nullo potest predicari vlr quod non est vniuersale. sortes autem nō est vniuersale. Non enim est in multis. Et ideo non predicat aliquid vniuersaliter de sorte vt dicat ois Sortes sicut dicimus ois homo. ¶ Sed idem p se dicitur dupliciter in genere. Uno° illa dicunē eadē quox mā est vna. Et hoc dupliꝛ. Uel illa mā est eadē siue vna fm spēm. Et sic sortes ⁊ pla. sunt idem. Uel est vna scdm numerum. Et hoc dupliciter: q⁹ vel est vna numero numerositate subiecti. vz. quando aliqua duo cōueniūt i vna materia que tñ in se dīnt: sicut duo accidentia conueniunt in vna materia numero: vt dicitur ēt in sexta ꝓprietate substantie. Uel q⁹ sunt in vna materia eadem numero numerositate essentie ex eo q⁹ vnum ⁊ idē est fm esse. Et sic aliquid dicit idē sibiipsi. Alio° aliqua dīr eadē per se quox suba est vna. Et hoc dupliꝛ: vel rōne cōtinuitatis. Ut ꝓpe vnitatem ⁊ indiuisibilitatem rōnis sicut patuit in modis vnius per se. ¶ Ex quibus patet multiplicitas modoruz ydemptitatis. Quox sufficientia facilr potest sumi ex his que dicta sunt superi⁹ in modis vni⁹. ¶ Cōsiderandū est aūt primo fm Doc. S. q⁹ aliqua dīr eadē ex eo q⁹ sunt unū secunduz esse: sed intellectus vtitur illo vno vt pluribus ad hoc q⁹ rōnem intelligat. Nam non potest relatio intelligi nisi inter duo extrema: sicut cum dicitur aliquid idem esse sibi ipsi. Tunc enim intellectus eo quod est vnū fm rem: vtitur vt duobus. Alias eiusdem ad seipsuz relatio assignari non posset. Unde pz q⁹ relatio semper tria rit duo extrema. Et in huiusmodi rōne non sunt duo extrema fm rem: sed fm intellectum solum. Relatio enim ydemptitatis non est relatio realis: sed rōis tñ. fm q⁹ aliquod dicitur idem simplr. Secus aūt est: quando aliqua duo dīr esse idem vel genere vel specie. Si .n. ydemptitatis rō esset res aliqua preter id quod dr esse idem illa etiam res que relatio esset cum sit idez sibi pari ratione habere aliam relationez. qua sibi idem esset: ⁊ sic in infinitum. Non est autem possibile in rebus in infinitum procedere. Sed in his que sunt fm intellectum: nihil p hibet. Nam cum intellectus reflectatur supra suū actum intelligit se intelligere: ⁊ hoc ipsum pōt etiā intelligere: ⁊ sic in infinitum. Hec ille. De quo clarius postea videbitur. ¶ Considerandum est autem scdo fm eundē Doc. S. in de potentia. q. 8. ar. vltimo ad. 5ᵐ. q⁹ aliquid potest remanere idem genere: lz non remaneat idem numero. Aūt enim ibidem sic. ¶ Sicut igitur in diffinitionib⁹ bipedis remotis differentijs remanet genus: ita in diffōne accidē tium remoto accidente quod ponitur loco differentie remanet subiectum: aliter tñ et alr. Remota enim dīa remanet genus sed nō idem numero. Remoto enim rōne li: non remanet idem aīal numero. quod est aīal rationale sed remoto eo quod ponitur loco differentie in diffinitionibus accidentium remanet idem subiectum numero. remoto enim curuo remanet idez nasus numero. ⁊ hoc est ideo quia accidens nō complet subiecti essentiaz sicut differentia complet essentiam generis. Hec ille. ¶ Idem dicit gloriose ille idem Doct. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 67. articulo. 5. in corpore. ¶ Considerandum est. 3°. scōm eundem Doc. S. in primo sententiaꝝ. di. 5. q. 1ª ar. 5°. q⁹ idem ⁊ diuersuz sufficiēter diuidūt ens creatum propter hoc q⁹ vbicunq̄z in creaturis ē diuersitas suppositox est diuersitas essentie. ¶ Hec ille ⁊ notabiliter si quis intelligat. ¶ Pauca autem verba: sed multiplicitas ⁊ profunditas sententie.

Ad primum igitur dicēdum sicut dicit hic Doc. S. q⁹ de equali ⁊ ei⁹ opposito pbs non facit hic mentionem quia in eis multiplicitas nō est ita manifesta. Hec ille. Unde non valet ꝓsequentia. ¶ Sed pro aliquali declaratione equalitatis sciendum est. fm Doc. S. in prima pte. q. 42. ar. 3°. q⁹ cum vnum in quantitate faciat equale: duplex potest assignari equalitas secundum q⁹ duplex est quantitas. Nam quedam est quantitas modis. Alia est quantitas virtutis: vbi ergo attenditur equalitas secundum quantitatem virtutis vt dicit ibidem Doc. S. equalitas includit similitudinem ⁊ aliquid plus quia excludit excessum. Quecunq̄z enim communicant in vna forma: possunt dici similia & si inequaliter illam formam participant. sicut si aer dicat similis igni in calore. ¶ Sed non possunt dici equalia: si vnum altero perfectius formam illam participat. Hec ille. ¶ Ad secundum dicendum q⁹ licet idem ⁊ vnum sint idem secundum rem: differunt tñ fm rationem: quia idem supra vnuz addit solam rōnem quantū ad modum significandi. Ideo quibusdam posset videri q⁹ unū dicit pluribus modis q̄z idem: uel econtra. ¶ Ad tertiuz dōs sicut dicit Albertus in hoc. 5. tractatu. 2. ca. primo q⁹ idē sicut supra dictum est supra unuz nō addit nisi relationē. Et relatio in extremis in eandez diuisionē cadit eo qđ est causa

est causa relationis. Et ideo sicut vnū dicitur ſm accidens
tis: ita ſm dicit idē. Relationis enī esse debile est ⁊ nul
tū habēs de ratiōe. hec ille. ¶Ad vltimū dicēdū q̄ licet
idē ſz cōnotatū dicat quādā relationē. ī ſm id qđ ē dicit
aliq̄s nāz positiuā ⁊ absolutā. Vñ arg^m pcedit ex equoco
¶Ibi in Doc. S. ⁊ pbo. Diuersa vo dicūt. ⁊ ē lec. 10.

a **B secundū** sit proceditur. Videt
nō sint bene assignati a pbo. ¶Nā aliqua ē diuer
sitas generis: ⁊ aliqua continuitatis. Et tñ illi
modi nō enumerant hic. Igitur ⁊c. ¶Ꝑ 2°. Diuersuz
⁊ differens sunt idē. Ergo positis modis differētie: suffi
cienter ponuntur modi diuersitatis. Et sic superflue enu
merantur hic modi eius. ¶Ꝑ .3°. Aliqua est diuersitas
formalis modalis ⁊ essentialis ſz diuersos doctores. Et
tamen tales non ponuntur hic a pbo. Igitur idez q̄ prius
¶Ꝑ .4°. Uel isti modi essent reales vel rationis tantuz.
Si secūdū sequitur q̄ illa que sūt diuersa specie differāt
ſm rationē tñ. Si p̄mū sequitur q̄ actio ⁊ passio sint di
uersa realiter: cū distinguantur specie. Quod tamē videt
esse cōtra Doc. S. in tertio physicoꝝ. Igit ⁊c. ¶Sed ꝺ̄
est pbs ī tertu dicēs. Diuersa vo dicunt quoruz aut spēs
sūt plures aut mā aut rō subst̄ātie. ⁊ oīno opposite eidem
dicitur diuersum.

Respondeo dicendū q̄ diuersum dicit tri
bus modis ī genere. Uno° ali
qua dicunt diuersa specie quoꝝ. ſ. spēs sunt plures: sicut
homo ⁊ asinus. 2° mō aliqua dicūt diuersa numero: q̄
differūt ſm materiā: sicut duo idiuidua eiusdē spēi: vt Sor
tes ⁊ plato. 3° mō dicūtur aliqua diuersa ſz rōnē substā
tie. i. ſm diffinitionē declarantē substātiā rei: sicut homo
⁊ albedo que est ī eo. ¶Etsi dicat. Illa que diuersificā
tur ſm diffinitionez: diuersificant ſm spēm. Ergo p̄mus
⁊ tertius modus coincidunt. ¶Ad hoc rñdet Doc. S.
dicens. Contingit enī quedā esse idē nūero. ſ. subiecti sed
diuersa ratione: sicut soꝛtes ⁊ hoc albū. Accidēs enī ⁊ suū
subiectū sunt idē numero numerositate subiecti diuersa
tamē sunt numero numerositate essentie. ¶Et ſz nō po
nit tamē subintellecte: q̄ vt dicit hic Doc. S. diuersi
tas generis ī cluditur in diuersitate speciei: diuersitas vo
continuitatis in diuersitate materie eo q̄ partes quātita
tis se habent p̄ modū materie ad totū. ¶Cōsiderādū est
aūt primo ſm Doc. S. in primo sniaꝝ. di. 8. q. prima ar.
2°. ad tertū. Et in de potētia. q. 7. ar. 3. ad 2^m q̄ differēs ⁊
diuersum differūt. ¶Nā vt ibi dicit diuersum est absolutū
sed differens est relim ſm pbm. 10. metha. Omne enī qđ
ferēs aliquo differt: sed nō omne diuersum aliquo diuer
sum est. ¶Hec ille. ¶Uerūtamē differens pōt accipi du
plicit. Uno mō cōiter. p oī distinctiōe. Et sic se extēdit ad
diuersum: q̄ sic illa que sunt ⁊ nullo° dīnt sūt penit° idez
vt dicit Doc. S. ī de po^a vbi supra. Alio° accipit ꝓpe: vt
illa dr̄ differre que aliqb° differētijs differūt. Et sic dif
ferēs ⁊ diuersū distinguūt. ¶Cōsiderādū ē. 2°. ſm Doc.
S. in de po^a vbi supra q̄ aliqd diuersū gn̄e ab alio dicit
dupliciter. Uno° qñ ī gn̄e exīstēs: sicut hō ⁊ albedo dr̄
diuersa gn̄e: q̄ ſb diuersis gn̄ib° ꝓtinēt. Alio° aliqd dicit
diuersū gn̄e ab alio nō q̄ñ ī gn̄e exīs: ſz q̄ oīno ē exīs ex
tra oē gen°. Et sic de° dr̄ diuersus gn̄e ab alijs creaturis.
Dicit enī ibidē sic ad ⁊tū q̄ de° dr̄ diuersus gn̄e ab alijs
creaturis nō q̄ñ in alio gn̄e exīs: ſz oīno exīs extra gen°.
¶Hec ille. ¶Cōsiderādū ē. 3°. ſz Doc. S. ī de po^a. q. 1^a.
ar. 2. ad. 7^m. q̄ aliqd pōt ee diuersū duplr. Uno° p aliud
sibi adiunctuz: sicut homo diuersificat ab asino p rōnabi
le. Et tale diuersum oportet esse finitū: q̄ illud adiunctū
determinat ipsum ad aliud. Alio modo p seipsum. Et sic
diuersificantur ab omnib° rebus. ⁊ hoc eo ipso q̄ nihil ei
addi est possibile. Hec ille quasi formaliter. ¶Cōsidera
dum est quarto ſm Doc. S. in. 1^a 2^e. q. 8. ar. 2. ad secūduz
q̄ diuersa genere sunt duplicia. Quedā sunt ex equo
se habentia. Et talia ordinantur ad diuersas potentias. si
cut sonus ⁊ color sunt diuersa genere sensibilū. Alia sunt
diuersa genere que non ex equo se habent sed sicut quod
est ſm se ⁊ quod est ſm alterū. Et sic bonum vtile ⁊ ho
nestuz sunt diuersa genere. Et talia non ordinantur ad di
uersas potētias. Hec ille elicitine ibidē vbi sic ait. Ad ea
que sunt diuersa genere ex equo se habentia ordinant di
uerse potentie: sicut sonus ⁊ color sunt diuersa genere sen
sibilium ad que ordinantur auditus ⁊ visus. Sed vtile
⁊ honestum non ex equo se habent sed sicut quod est se
cundum se ⁊ quod est secundum alterū. hec ille. ¶Con
siderandum est. 5°. secundum Doc. S. in de ueritate. q.
5. ar. 1. nonuz q̄ diuersa genere ex equo se habentia sunt
duplicia. Nam quedam sunt diuersa genere cognosci
bilitatis sicut verum ⁊ bonum. Et talia possunt esse eius
dem generis nature. Alia sunt diuersa genere nature: si
cut necessariuz ⁊ contingens: albedo ⁊ homo. Et talis di
uersitas non sufficit ad distinctionem potentiarum. hec
Doc. S. elicitiue ibidem. ¶Considerandum est. 6°. se
cundum Albertuz in presenti libro tractatu secundo ca°.
7°. q̄ eidem propter duo que in se habet duo sunt oppo
sita. ¶Habet enim vnitatem suppositi quo tamen in eo qđ
simpliciter est idem necesse est vt duobus vti vno. Et
gratia huius opponitur ei diuersum. ¶Habet etiam vni
tatez forme. Et gratia huius opponitur ei differens. hec
ille ⁊ bene. ¶Per hoc enim soluitur difficultas qualiter
diuersum ⁊ differens opponuntur eidem cum vnum
vni tantum opponatur.

Ad primum igitur patuit solutio ex dictis
quia diuersitas generis vt dic
tum est continetur sub diuersitate species ⁊ diuersitas
continuitatis sub diuersitate materie. ¶Sed hic oritur
difficultas in Doc. S. Nam genus sumitur a materia.
Ergo videtur q̄ diuersitas generis cōtinetur sub diuersi
tate mā̄e ⁊ nō spēi q̄ est diuersitas formalis. Qđ̄ videtur
innuere Doc. S. in. 1^a 2^e. q. 60. ar. p°. ad p^m vbi sic ait. si
cut in reb° nālibus diuersitas spērū est ſm formā diuer
sitas aūt generū est ſm mām. vt dicit in. 5°. metha. Ea
enī sunt diuersa genere: quorum mā est diuersa. hec ille. Lectio. 10.
¶Male ergo videt hic Doc. S. ponere distinctionem
generica sub distinctiōe formali specie. ¶Ad quod di
cendū q̄ gen° pōt dupliciter ꝓsiderari. Uno mō q̄tū ad
id qđ est. Alio° q̄tū ad modū eius a quo sumit. Mani
festū est aūt q̄ genus est vera forma totius. Alias nō p̄dī
caret de specie. Et ſz illud a quo sumit habeat modū ma
terie tñ est vera forma vt infra patebit. 7°. huius. q. Un
de primo mō ꝓsiderādo genus diuersitas eius collocat
sub diuersitate specie vt dicit hic Doc. S. 2°. vero mō
sub diuersitate mā̄e: vt dicit in. 1^a 2^e. vbi supra. ¶Ex qui
bus potest faciliter elici sufficiētia modoruz diuersitatis.
¶Nam oīa que sunt diuersa. vel sunt diuersa ſm mām vel
ſm formā. Si primū hoc est dupliciter. vel ſm materiā
indiuidualē. Et sic est primus modus. vel ſm materiam
cōmunē. Et sic est quartus modus subintellectus sub di
uersitate spēi. ſ. diuersitas ſm genus. vel ſm id quod cō
sequitur materiā. ſ. ſm continuitatem. Et sic est quintus
modus subintellectus sub diuersitate ſm materiā. ſ. di
uersitas ſm continuitatem. Si secūdū hoc est dupliciter
vel illa sub eiusdē generis. Et sic est secādus modus. vel
vnū est de genere substātie: ⁊ aliud de genere accidētis.
Et sic est tertius modus. ¶Ad secundū pz solutio ex di
ctis. ¶Ad tertiū dicēdū q̄ diuersitas essentialis ⁊ forma
lis sub diuersitate specie ꝓtinent. Diuersitas vo moda
lis sub diuersitate numerali. ¶Sed diceret quis q̄ essct
aliqua diuersitas suppositionis. Et tñ illa non ꝓtinet sub
predictis modis vt videtur. ¶Dicendū q̄ talis diuersi
tas reducitur ad diuersitatem significationis: cuius modi
hic nō assignantur. ¶Ꝑro cuius declaratione sciendum
est ſm Doc. S. in de potentia. q. 9. ar. 4. ad. 6^m. q̄ du
plex est diuersitas. Quedā est diuersitas significationis: ⁊
alia est diuersitas suppositionis. Diuersitas autem sup
positionis non tollit vniuocationem. Sed diuersitas si
gnificatiōis bñ tollit vniuocationē. Hec ille ibidez elicit
vbi sic ait: q̄ b̄ qđ̄ ꝓsona aliud̄ significat ī do ⁊ ī hoc: ptinet

Lec. 4.

Lec. 5. ⁊ com. 12.

ad diuersitatem ſappoſitionis magis q̃ ad diuerſaz ſignificationẽ huius nominis qđ eſt pſona. Diuerſa aũt ſuppoſitio nõ facit equiuocationẽ: ſed diuerſa ſignificatio. Hec ille. ¶ Idem innuit in de vnione verbi incarnati. q. vnica. ar. 2. ad. 4m. vbi ſic ait: q vniuocatio et equiuocatio attẽditur ſm q ratio nominis eſt eadez vel nõ eadem. Ratio autez nominis eſt quaz ſignificat diffinitio. Et iõ vniuocatio et equiuocatio ſm ſignificationẽ attendit: nõ aũt ſm ſuppoſitionẽ. Hec ille. ¶ Uerũtñ nõ quelibet diuerſitas ſignificationis facit equiuocationẽ: vt innuit Doc. S. in ꝑma ꝑte. q. 29. ar. 4. ad vltm vbi ſic ait: q diuerſa ratio minus cõis nõ facit equiuocationẽ in magis cõmuni. Licet. n. equus ⁊ aſinus ſit alia ⁊ alia ꝓpria ratio: tñ vniuocãtur in noĩe aĩalis: qz cõis diffinitio aĩalis cõuenit vtriqz. Hec ille. ¶ Ad vltm dõm q prędicti modi ſunt reales: ita q quecũqz ſunt aliquo illoꝝ modoꝝ diuerſa: realr diſtinguũtur. Unde argm verũ ꝓcludit. ſ. q actio ⁊ paſſio realiter diſtinguũtur. Quod ꝓcedimus: vt infra patebit in hoc. 5o. q. 22. ar. 2.

¶ Ibi in Doc. S. et pho vbi ſupra.

a **B tertium** ſic ꝓcedit. Uidet q diuerſitas nõ ſit cauſa pluralitatis. Nam ꝓrio: ꝓrie ſunt cauſe. Sed idẽptitas ⁊ diuerſitas ſunt oppoſita. Ergo hñt oppoſitas cauſas. Sed vnitas eſt cã ydemptitatis: vt pz. Ergo pluralitas vel multitudo eſt cã diuerſitatis ⁊ nõ ecõuerſo. vz. diuerſitas nõ eſt cã pluralitatis. ¶ 2o. Nõ eſt in oĩbus in qb9 eſt pluralitas. Non. n. in oĩb9 in quib9 eſt pluralitas inuenit diuerſitas. Nam quedaz ſunt que i nullo ꝙueniũt. Ergo diuerſitas nõ eſt cã pluralitatis. ¶ 3o. Pluralitas vel circuit oĩa gña ſm q diuidit ꝙtra vnuz qđ cõuertit cũ ente vel eſt in genere q̃ntitatis ſm q diuidit ꝙtra vnũ qđ eſt ꝑnm numeri. Sed diuerſitas eſt in genere relationis. Relationes aũt nõ ſunt in gñe q̃ntitatis: ſed potiꝰ ecõuerſo: vt infra patebit. q. 16. ar. 1. igit ⁊c. ¶ 4o. Cauſa eſt ꝓrior ſuo effectu. Sz multitudine nõ inuenit aliqd priꝰ niſi vnũ et ens. Ergo diuerſitas nõ pot eſſe cauſa pluralitatis ſine multitudine. ¶ Sed ꝫ arguitur. Nam pluralitas nõ ꝙſtituit niſi per receſſum ab vnitate. Sed ab vnitate nõ recedit aliqd niſi per diuiſionez: cum ex hoc dicatur vnũ qđ eſt indiuiſum: vt dr. 10. huiꝰ. Ergo diuerſitas ſiue diuiſio pluralitatẽ ꝙſtituit.

Lect. 1. et com. 2. et Lec. 5.

Reſpondeo dõm q qcqd eſt cã diuiſiõis: eſt cã pluralitatis: qz plura aliqd

Lectio. 5.

dr ex hoc q eſt diuiſibile ſiue diuiſum: vt dicit pho. 10. huiꝰ. Sed in cõpoſitis cauſa diuiſionis eſt diuerſitas ſimpliciuz et ꝑncipioꝝ qđ pz in diuiſione q̃ntitatis. Diuidit enim vna pars linee ab alia per hoc q diuerſum hñt ſitũ: qđ eſt quaſi formalis dña q̃ntitatis poſitionẽ hñtis. Idẽ etiã pz i diuerſitate ſubaꝝ. Differt. n. homo ab aſino per hoc q hñt diuerſas dñas ꝙſtitutiuas. Ergo diuerſitas ẽ cauſa pluralitatis in cõpoſitis. ¶ Sed vtrum diuerſitas ſit cauſa pluralitatis in ſimplicibus: manet difficultas. Nam diuerſitas que eſt in compoſitis preſupponit pluralitatem ſimpliciuz. Ex hoc. n. homo ⁊ aſinus hñt diuerſitatez: qz rõnale ⁊ irrõnale non ſunt vna dña ſed plures. Nec põt ſemꝑ dici q illius diuerſitatis cauſa ſit diuerſitas aliqua priꝰ et ſimplicioꝝ: qz ſic eſſet abire in infinituz. Opz ergo priꝰ ⁊ ſimplicioꝝ cauſam pluralitatis alioꝰ aſſignare: q̃ aſſignata ſit in compoſitis ⁊ poſteriorib9. ¶ Ad cuius declarationẽ ſciendũ eſt q nõ pot eſſe q ens diuidatur ab ente niſi ꝓtineat ſub ente inq̃ntũ eſt ens. Nihil. n. diuidit ab ente niſi nõ ens. Similiter ab hoc ente nõ diuidit hoc ens niſi per hoc q in hoc ente icludit negatio illius entis. Unde in ꝑmis terminis negationes ſunt immediate: q̃ſi negatio vni9 ſit in intellectu alteri9. Ex quo pz q ratio prima pluralitatis ſumit ex affirmatiõe et negatione: vt talis ordo originis pluralitatis intelligat q ꝑm ſunt intellligenda ens et nõ ens: ex quib9 ipſa prima diuiſa ꝙſtituunt ⁊ per hoc ſunt plura. Unde ſicut ꝑm ens inq̃ntum eſt indiuiſuz ſtatiz inuenit eſſe vnuz: ita per diuiſionem entis et nõ entis ſtatim ĩuenit pluralitas primoruz ſimpliciuz. Hanc autem pluralitatem ſequit ratio diuerſitatis ſm q manet in ea. Ideo enim vnum alteri comparatum eſt diuerſum: qz nõ eſt illud. ¶ Ex quibus pz vlterius q q̃uis diuiſio precedat pluralitatem priorum: nõ tamen diuerſitas: qz diuiſio non requirit vtruqz cõdiuiſoꝝ eſſe ens q̃ diuiſio fit per affirmationez et negationem. Sed diuerſitas regrit vtruqz eſſe ens. Unde diuerſitas ꝑſupponit pluralitatez ſimplicium. Quare neceſſe eſt q pluralitatis priorꝰ et ſimpliciũ nullo modo cauſa ſit diuerſitas: niſi diuerſitas prio diuiſione ſumat.

Lec. 7.

Ad primuz igit dõm ſic dicit Doc. S. ſup Boecio de trinitate. q. 4. ar. 3o ad 4m. q omnẽ diuerſitatez ꝓcedit aliq̃ pluralitas. Sed diuerſitas nõ omnẽ pluralitatez ꝓcedit ſed aliquã pluralitatem ꝓcedit diuerſitas. Unde ⁊ vtruqz ꝓncipiũ eſt. i. q multitudo diuerſitatem faciat cõiter loquendo: vt ꝑbus dicit: ⁊ q diuerſitas in compoſitis faciat pluralitatem: vt Boeciꝰ dicit. Hec ille. ¶ Ad 2m dõm q diuerſitas ꝓt accipi dupliciter. Unoꝰ prio diuerſitate que ꝙſtituit ex aliquibus dñijs ſiue ſint accĩtales ſiue ſubales. Et ſic in aliqb9 reperit pluralitas: in quibus non reperitur diuerſitas. Alioꝰ accipit diuerſitas cõiter: vt ſe extendit ad diuerſitatem ꝓprie dictam et dñam. Et iſtoꝰ in compoſitis in quibus eſt diuerſitas: ibi eſt pluralitas. Hanc aũt ſolutionem innuit Doc. S. ſup Boecio d trinitate vbi ſupra ad 5m dicens q Boecius accipit alteritatem prio diuerſitate que ꝙſtituit ex aliqb9 dñijs ſiue ſint ſubales, ſiue accĩtales. Illa autez que ſunt diuerſa et nõ ſunt dña: ſunt prima. Hec ille. ¶ Ad 3m dõm ſicut dic Doc. S. vbi ſupra ad 3m q ſicut vnũ et multa: ita idem et diuerſum nõ ſunt ꝓpria vnius generis: ſed ſunt paſſiones entis inq̃ntum eſt ens. Et nõ eſt inc̃ueniens ſi aliquoꝝ diuerſitas: aliorum pluralitatez cauſet. Hec ille. ¶ Ad vltm dõm ſicut dic Doc. S. ibidem ad 2m q pluralitas ꝓprie loquendo immediate ſequitur ens: nõ tñ dr q omnis pluralitas poſtet ipſum ens. Et ideo nõ eſt inc̃ueniens ſi pluralitas priorꝰ cauſet ex diuerſitate priorꝰ. Hec ille. ¶ Sed pro. Nam Boeciꝰ dicit in ſua ariſmetrica oĩa quecunqz rerũ natura ꝙſtructa ſunt: vident numeroꝝ rõne ee formata. Hoc enim fuit ꝑncipale in animo conditoris exemplar. Uidet ergo q pluralitas ſit cauſa diuerſitatis: et nõ ecõuerſo. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. vbi ſupra ad 2m dicens q in verbis illis numerus oſtendit eſſe priꝰ alijs rebus creatis: vt elemẽtis et hmõi: nõ aũt alijs intentionib9: vt pote affirmatione et negatione. Nec tñ quilibet numerus eſt priꝰ rebus creatis omnibus: ſed nũerus qui eſt exemplar omnis rei. ſ. ipſe deus qui ſm Auguſtinũ eſt numerus omnis rei. hec ille ⁊ omnia predicta cuz argumẽtis predictis quaſi formaliter. Que cum in paucis locis ſiterapera Doc. S. reperiantur: addũximus ⁊ adducere plura intendimus ad laudem et gloriam eius.

¶ Ibi in Doc. S. et pho vbi ſupra.

a **B quartum** ſic ꝓcedit. Uidet q diuerſitas accidentium nõ poſſit eſſe cauſa pluralitatis ſm nũerum. Nã nũero ſunt vnũ: quoꝝ mã eſt vna materia. vt ſupra dixit pho. Ergo nũero ſũt plura quoꝝ materie ſunt plures. Igit diuerſitas accidentiuz nõ facit diuerſitatem ſm numeruz ſed magis diuerſitas mãe. ¶ 2o. Ens ꝑbus. 10. methaphyce dicit q idem eſt rebus cã ſbe. Ergo ⁊ vnitatis. Sed accĩtia non ſunt indiuiduo cã ſbe. ¶ 3o. nec vnitatis. Et per ꝙs nec pluralitatis. Sz nũeri. ¶ 4o. Aliqua ſunt ſm numeꝝ diuerſa inquantuz ſua indiuidua tione diuiduntur. Sed accidentia nõ ſunt indiuiduationis ꝑnm: cũ ſint formꝫ cõicabiles. Forma. n. cõicabilis nõ pot eſſe ꝑnm incõicabilitatis. Igit idem: qđ priꝰ. Aliqua dñr diuerſa gñe vl ſpẽ ſm id qđ eſt in gñe ſbe. Ergo ſilr aliqua dñr diuerſa nũero ſm id qđ eſt in gñe ſbe. ⁊ nõ p accĩtia. Sz ꝙa: Dr ſic ea que dfnt ſm genus et ſpẽm dfnt ſm ſubam: ita ea que dfnt ſm numerũ dfnt ſm ſubam. ¶ 5o. Si accidens eſſet ꝑnm diuerſitatis ſm numerũ: ꝓtingeret qñqz aliqua eſſe vnuz ſm nũerũ qñqz

qñq3 diuersa vel actu vel cogitatione. Nam remota cā remouet effectus. Sed omne accidens contingit a subo remoueri vel actu vl cogitatiõe. igit ꝛc. ¶ Ꝑ 6°. Ipo/ steri9 nunq3 est cā pōris. Sz ñntitas iter oia accñtia tenet pm locū fm Boeciū in cõmẽto pdicamentoꝝ. Sed inter ñntitates nũer9 est prior: cũ sit simplicior et magis abstra ctus. Ergo impossibile est q aliqō aliud accidẽs sit pnm plalitatis fm nũeꝝ. ¶ Ꝑ 7°. Eadẽ sunt pn3 ꝓstituendi et distinguẽdi. Sz accñtia nõ ꝓstituũt idiuidua de gñe sbe. Ergo ẽt nõ distinguũt. Et sic diuersitas accñtiuz non põt esse cā plalitatis fm numeꝝ. ¶ Sed ꝯ arguit. Nam il/ lud qđ est pnm indiuiduatiõis est pnm et cā plalitatis fm numeꝝ. Sed collectio accñtiũ q̃ i alio repiri nõ põt: facit indiuiduũ: vt dic porphyri9 i pdicabilib9. Ergo diuersi tas accidentiũ est causa pluralitatis fm numeꝝ. Lec.7.

Respondeo dicendũ q accidẽs põt dupl accipi. Uno° indifferenter pro quocũq3 accñte cuiuscũq3 gñis accñtiuz. Et sic accidentia nõ sunt oia pnm et cā diuersitatis fm numeꝝ sed põt esse pnm cognoscẽdi diuersitatẽ fm numeꝝ. Alio° põt accipi accidẽs soluz pro dimensionib9 de gñe ñntitatis. Et hoc dupl. Uno° pro dimẽsionib9 terminatis fm determi/ natam mẽsuraz eaꝝ ꝛ figuraz. Et sic ẽt tales dimẽsiones nõ sunt pnm diuersitatis indiuiduoꝝ fm numeꝝ: qr cuz talis dimẽsionũ terminatio frequẽter varietur circa indi/ uiduũ: vt pz in augmẽto pueri: sequeret q indiuiduũ nõ remaneret idẽ numero. Alio° põt ꝓsiderari accidens sine ista determinatione in nã distinctionis tm: ẽjus nunq3 fine alicꝝ determinatiõe esse possit: sic nec nã coloris sine terminatione albi vel nigri. Sic autem tales dimẽsiones collocanꝫ in gñe ñntitatis sic impfectuz. Ex quib9 est hec nã signata. Et isto° põt adhuc dupl ꝓsiderari. Uno° ab solute. Et sic ẽt nõ sunt pnm sine cā diuersitatis fm nũeꝝ. Quod pz p argumẽta ante in cõtrariũ adducta. Alio° fz q sunt in nã. Et sic diuersitas accñtiũ. i. diuersitas dimẽ sionũ interminataꝝ fm q hñt esse in nã p ipsas signata est cā plalitatis fm numeꝝ. Qđ sic pz. Naz in idiuiduo nõ sunt nisi nã forma ꝛ accñtia. Sz diuersitas formę nõ facit diuersitatẽ fm numeꝝ sed fm spẽm: vt pz. 10. huj9. Diuersitatez vo fm gen9 facit diuersitas materie. Dicit enim phus. 10. huj9 q gñe dfnt quoꝝ nõ est nã cõis nec gñatio aduniceꝝ. Ergo nã non est pnm diuersitatis fm numeꝝ. Et sic plalitatez fm numeꝝ nõ põt facere nisi di uersitas accñtiũ. Lec.5.ꝛ com.12.

¶ Ꝑ 2°. Diuisio gñis in ispẽs pcedit di uisionẽ spẽi in indiuidua. Ergo illud qđ inuenit cõe in plu ribus spẽ dfntib9: nõ est cā plalitatis fz numeꝝ. Sz nã est hmõi: qr eadẽ nã formis ꝛriis subjcit. Alis illa que haberẽt formas ꝛrias nõ trãsmutarent aduniceꝝ. Ergo nã nõ est cā plalitatis fm numeꝝ: neqz ẽt forma. Reli/ quit ergo q hec nã. s. nã signata p dimẽsiones interminatas fit cā diuersitatis ꝛ plalitatis fm numeꝝ et pnm in diuiduationis de quo latiꝰ disputabit in. 7°. huj9. q. 22. ar. 3. et. 4. ¶ Ipo ampliori aut declaratiõe pdictoꝝ cõ siderandũ est p° fm Doc. S. sup Boecio ð trinitate. q. 4. ar. 2. vbi monet pdictã gõnẽ: q diuersitas fm genus reducit in diuersitatez mãe. Diuersitas vo fm spẽm in diuersitatẽ formę. Sed diuersitas fm numeꝝ partim in diuersitatẽ mãe et partim in diuersitatez accñtiuz. Sz cũ nã aut sit signota: nõ põt fm se ex ea accipi diuersitas fz genus sed solũ illo modo quo est cognoscibilis. Est autẽ cognoscibilis dupl. Uno° p analogiã siue p cõpationez ad formã: vt dr p° phyc. hoc est vt dicam9 illud eẽ mãz qđ hoc mõ se hz ad res nãles: sic lignũ ad lectum. Alio° cognoscit p formã: p quã hz eẽ actu. Unũqõq3. n. cogno scit fm q est actu: et nõ fm q est in po: vt dr. 9°. huj9. Et scdm hoc sumit dupl diuersitas gñis. Uno° ex pte diuersaz formã. Et sic penes mãm distinguũtur pma rez gña. Illud. n. qđ est in gñe subẽ: tis nõ hz mãz vt ad partez sui. Qđ vo est in gñe ñntita/ tis hz mãz vt ad partez sui: sed compat ad ipsaz sicut mẽsu/ ra. Et ñlitas est dispositio. Et ex his duob9 generib9 oia alia gña distinguũtur scdz diuersas compatiões ad mãz que est pars sbe. Ex qua sba hz rõnẽ subiecti scdm quam ad accñtia cõparat. Alio° sumitur diuersitas gñis penes mãz: scdm q mã est pfecta p formã. Cum. n. mã sit po pura et deus sit act9 purus: nihil est aliud mãm perfici i actu p formã q̃ q pticipat aliquã filitudinez puri act9: lz imperfecte: vt. s. illud qđ est iam cõpositum ex mã ꝛ fo: ma ex omni parte recipit similitudinez actus puri: sed a quibusdam imperfecte a quibusdam vo pfecte: vtpote q̃dã pticipãt diuinã similitudinez scdm hoc tm q subsistunt: Quedaz vo scdm q viuũt: Quedaz vo scdm q cogno/ scunt: Quedaz aut scdm q intelligũt. Ipsa igit similitu/ do primi actus in ẽjcũq3 mã exis est forma eius. Sed for ma talis in quibusdã facit esse tm. Jn quibusdaz esse ꝛ vi/ vere. et sic de aliis. Una. n. et eadem filitudo pfectioz hz oẽ illud qđ hz filitudo minus pfecta et adhuc amplius. Aliqd igit inuenit cõe in vtraq3 filitudine qđ in vna sub sternit pfectioni in alia imperfectioni: sicut mã substerne batur actui et primationi. Et ideo mã accepta cũ hoc cõi: est adhuc mãlis respectu perfectionis pdicte. Et ex hoc mãli sumitur genus. Dfie vo ex pfectiõe et impfectiõe pdicta: Sicut ex hoc cõi mãli qđ est hẽre vitam sumitur hoc gen9 aiatuz corpus. Ex pfectione vo supaddita hec dfia sensibile. Ex impfectiõe aut hec dfia insensibile. Et sic dfia taliuz mãliuz inducit diuersitatẽ gñis: sicut aial ꝛ planta. Et pp hoc dr mã esse pnm diuersitatis scdm ge/ nus. Et eadez rõne forma est pnm diuersitatis scdm spe/ ciem. qr a pdictis formalib9 que hñt addita mãlia: vnde gña sumunt per compationẽ forme ad mãm sumuntur dfie que ꝓstituũt spẽs. Hec ille et valde notabiliꝫ. ¶ Sz posset aliquis querere. Cum diuersitas gñis reducat in diuersitatez mãe quo potest esse q aliqua sint diuersa ge nere physice loquendo que tm ꝙueniant genere logyco. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. ibidem dicens. Sciendũ tamen est q lz illud mãle vnde sumitur genus habeat in se mãm et formaz: logycus tamen cõsiderat soluz genus ex parte eius qđ est formale. Unde diffinitiones ei9 di/ cunt formales. Sed nãlis ꝓsiderat gen9 ex pte vtriusq3. Et ideo ptingit q̃q3 q aliqua cõicant in genere scdm lo gycuz: que tm nõ cõicant fm naturaleꝝ. Cõtingit. n. q̃q3 q illud qđ de filitudine primi actus cõsequit res aliqua in mã tali: aliud cõsequit sine mã. Aliud in alia mã oino diuersa: sicut pz q lapis in mã que est in po ad esse per/ tingit ad hoc q subsistat. Ad qđ idem pertingit sol scdm mãm ad vbi et nõ ad cẽ: et angelus omni materia carẽs. Unde logycus inuenies in omnibus his illud ex quo ge nus sumebat ponit oia hec in vno genere substantie. Illa turalis vero et methaphysicus qui cõsiderant principia rerum omnia non inuenictes cõuenientiam in materia: dicunt ea differre genere. Et scdm hoc dicitur. 10. metha physice q corruptibile et incorruptibile differunt gene/ re: et q illa habent genus vnum que habent vnam ma/ teriam. Sic igitur pz quomodo materia facit diuersita/ tem in genere: et forma in specie. Hec ille. ¶ Conside/ randum est 2° scdm Doc. S. ibidem q inter indiuidua eiusdem speciei hoc modo consideranda est diuersitas scdm physosophum. 7°. methaphysice. Sicut partes ge neris et speciei sunt materia et forma: ita partes indiui/ dui sunt hec materia et hec forma. Nulla autem forma inquantuz huiusmodi est hec seipsa. Dico autem inqñ/ tum huiusmodi ꝓpter animaz rationalem que quodam modo ex seipsa est hoc aliquid: sed non inquantũ forma. Intellectus vero quãlibet formaz que nata est recipi in in aliquo sicut in materia vel sicut in subiecto. natus est at tribuere pluribus: quod est contra rationem eius quod est hoc aliquid. Unde forma fit hec per hoc q recipitur in materia. Sed cum materia in se considerata sit indistin/ cta: non potest esse q formam in se receptam indiuiduet nisi scdm q est distinguibilis. Non enim forma indiui/ duatur per hoc q recipitur in materia: nisi ꝙtenus recipi tur in hac mã vel in illa distincta et determinata ad hic ꝛ nũc. Mã aut nõ est diuisibilis nisi per ñntitatem. Unde Lec.13. et com.26. Lect.7. et com.28.

pbus dicit in p° pby^x. q subm̃ota ẽntitate remanet suba indiuisibilis. Et ideo mã efficit hec ꝛ signata per hoc q est sub dimensionib⁹. Hec ille. Nõ qdez terminatis: vt dictum est: sed interminatis. Relinquitur ergo q mã ꝯz se nec accidens ſm se sit p̃n^m diuersitatis siue pluralitatis ſm numex: sed mã signata que est p̃n^m indiuiduationis: vt infra patebit. li°. 7. q. 22. ar. 3°. Et isto mõ diuersitas accidentiũ in mã signata nõ quozũlibet ꝯz dimẽsionũ interminatax est causa diuersitatis siue pluralitatis ſm numerum in substantijs mälib⁹ potissime phyſice siue näliter loquẽdo: vt infra patebit in. 7. hui⁹. q. 22. ar. 3. et. 4.

Ad primum igit̃ rñdet ibidez ad p^m Doc. S. dicens q cũ pbus dicit q numero sunt vnuz quox mã est vna: intelligendũ est de mã signata q̃ subest dimensionib⁹. Als oporteret dicẽ q oĩa gñabilia ꝛ corruptibilia sunt vnũ numero: cuz^a eox sit mã vna. Hec ille. Ad 2^m rñdet ibidez ad 2^m Doc. S. dicens q dimensiones cũ sint accidẽtia per se nõ p̃nt esse p̃n^m vnitatis indiuidue subẽ. Sed mã ꝑput talib⁹ dimensionib⁹ subest: intelligit̃ esse p̃n^m talis vnitatis ꝛ multitudinis. Hec ille. Ad 3^m dõm sicut dicit Doc. S. ibidẽ ad 3^m q de rõne indiuidui est q sit in se indiuisum et ab alijs diuisum vltima diuisione. Nullũ aũt accꝰs hz in se ꝑpriam rõnez indiuisionis nisi ẽntitas. Unde dimensiones ex seipsis hñt ẽndaz rõnẽ indiuiduationis ſm determinatuz situz ꝑut situs est dr̃ia ẽntitatis. Et sic hz duplicem rõnez indiuiduationis. Unaz ex subiecto sicut et qõlibet aliud accidẽs. Aliam ex seipsa inq̃ntũ hz situz: rõne cuius in abstrahendo a mã sensibili: ymaginamur hãc lineam ꝛ hunc circulũ. Et ideo recte materie q̃uenit indiuiduare oĉs alias formas ex hoc q subdit̃ illi forme que ex seipsa hz indiuiduationis rõnem: ita q ẽt ipse dimensiones terminate que fundant̃ in subiecto iam completo indiuiduantur quodãmodo ex mã indiuiduata per dimẽsiones interminatas ꝓintellectas in materia. hec ille.

Ad 4^m rñdet ibidem ad 4^m Doc. S. dicens: q illa que dr̃nt numero in gñe subẽ: nõ solũ dr̃nt accidẽtibus: sed ẽt forma ꝛ mã. Et si querat̃ quare hec forma differt ab illa: nõ est alia ratio nisi q ꝛ est in alia mã signata que facit eam differre numero. Nec ꝟuenit alia rõ q̃re hec mã sit diuisa ab illa: nisi ꝑpter ẽntitatez. Et ideo mã subiecta dimensionib⁹ intelligit̃ eẽ p̃n^m hui⁹ diuersitatis. hec ille.

Ad 5^m rñdet Doc. S. ibidez ad 5^m dicens q ratio illa ꝓcedit de accidẽtib⁹ cõpletis: que sequũtur eẽ formez i mã: nõ aũt de dimensionib⁹ interminatis que ꝓintellegunt̃ ante ipsaz formã in mã. Sine hijs. n. nõ põt intelligi indiuiduũ sicut nec sine forma. hec ille.

Ad 6^m dicẽdum sicut dicit Doc. S. ibidez ad 6^m dicens q nũerus formaliter loquẽdo est ꝓrioꝛ q̃ ẽntitas ꝓtinua. Sed mãliter loquẽdo ẽntitas ꝓtinua est prioꝛ: cum numerus ex diuisione cõtinui relinquatur: vt dr̃. 4°. pby^x. Et hz hãc viam causat diuersitatem ſm numeruz diuisio mãe ſm dimensiones. hec ille.

Ad vlt^m pz solutio ex dictis.

Vbi in Doc. S. et phylosopho. Vbi supra.

Lectio. 7.

a **B quintum** sic ꝓcedit. Uidetur q varietas siue diuersitas loci nõ faciat aliqd ad diuersitatẽ siue pluralitatẽ ſm numerũ. Causa. n. diuersitatis ſm numerũ est in ipsis que numero differunt. Sed locus est extra locata. Ergo ex varietate siue diuersitate locox nõ põt causari diuersitas siue pluralitas ſm numex. Ꝓ 2°. Res nõ est cõpleta in esse nisi per hoc q est ab alijs distincta. Sed locus aduenit rei post eius esse completuz. Igitur ꝛẽ. Ꝓ 3°. A causa variabili non ꝓcedit effectus inuariabilis. Ergo cum locus varietur circa locatuz: nõ põt esse q diuersitas ſm locuz sit causa diuersitatis ſm numex. Ꝓ 4°. Diuersitas ſm numex repit̃ non solũz in corporeis: sed ẽt in incorporeis. Sed diuersitas locox nõ põt esse causa distinctionis ſm numerũ in substantijs incorporeis: cum locus solum corpori debeatur. Ergo saltem vniuersaliter nõ est verum q varietas siue diuersitas loci sit causa diuersitatis siue pluralitatis ſm nũex. Sed ꝺ arguit̃. Haz ea q̃ dr̃nt ſm numerũ dr̃nt accidẽtibus. Sed nulli⁹ accñtis diuersitas ita inseparabil̃: se hz ad diuersitatẽ i nũero sic̃ diuersitas locox. ergo ꝛẽ. Ꝓ 2°. Sicut tp̃us est mẽsura mot⁹: ita locꝰ ẽ mẽsura corporis. Sed mot⁹ diuidit̃ nũero ſm tp̃us: vt dicitur. 5°. physicorum. Ergo et corpus diuidit̃ nũero ſm locum.

Sec. 8.

Respondeo dõm q varietas siue diuersitas aliox accñtiuz ꝓter dimẽsiones interminatas sic̃ dcm̃ est nõ facit ad diuersitatẽ ſm numerũ sic̃ cã: ꝯz dr̃ facere sic̃ signũ de mõstrãs. Cũ ergo diuersitas loci sit ꝓpinqui⁹ signũ ceteris accñtib⁹ q̃uum ad diuersitatẽ ſm nũex cuz duo corpa nũero distincta nõ possint esse in eodẽ loco ꝯz diuersa corpa i diuersis locis: relinquit̃ q ipsa varietas siue diuersitas locox in se cõsiderata facit aliqd ad diuersitatẽ ſm numex sicut signũ representat suũ signatũ. Sed tñ varietas siue diuersitas locox si ꝓsideret̃ ſm suã cãm: planũ est q diuersitas loci nõ est cã diuersitatis ſm numex. Consideranduz aũt est ꝓ q diuersitas nũeralis est triplex. Quedã est accñtalis. Sic hõ alb⁹ diuersus est a seipso nigro accñtali: idez aũt sibiipsi essential̃. Et sic accñtia oĩa causant diuersitatez numeralez in suis subiectis. Unã in ꝓdicamentis dr̃ q suba cuz sit vna et eadez nũero. s. nũero numerositate essentiez ſm sui mutationẽ. s. accñtalez est susceptibilis ꝛiox. s. licẽ illõ qõ suscipit. Alia est diuersitas nũeralis ꝟppositalis. sicut Sortes et plato dr̃nt nũero. Et talis ẽ duplex. Quedam est pbyca: ſm. s. q indiuidua ꝓsiderant̃ in sensu cõposito. s. vt indiuidua substãt accñtib⁹ seu ꝓditionib⁹ indiuiduantib⁹ q̃ sũt̃ foꝛa figura locus stirps nomen patria tp̃us. Et sic dimẽsiones interminate causant diuersitatez ſm numex: reliq̃ vo accñtia sunt signa illi⁹ diuersitatis sic̃ dictũ est. Alia est methaphysicalis ꝯz. s. q duo idiuidua de gñe subẽ ꝓsiderata seclusis oĩb⁹ accñtib⁹ adhuc remanent distincta p suas formas diuersas: que seipsis formaliter distinguũtur. Et isto modo nulla accñtia sunt cã diuersitatis ſm numex. Tertia est distinctio numeralis ẽntialis: sic̃ duo angeli dr̃nt nũero et due spẽs. Talis aũt distinctio numeralis est distinctio specifica. hui⁹ ẽt distinctionis accidẽtia nõ sunt cã nisi in ꝓprio gñe. Album. n. et musicum dr̃nt nũero ẽntial̃: suis dr̃ijs. Et dr̃ie eox differũt seipsis ẽntial̃. Als eẽt abire in ĩfinitũ. Cõsiderandũ est 2° ꝯz Doc. S. sup. Boecio de trinitate. q. 4. ar. 4. vbi adducit istuz articulũ ꝛ argumẽta ꝓdicta q diuersitas ſm nũerũ cãt̃ ex diuisione seu diuersitate mãe sub dimẽsionib⁹ existentis. Ipsa. n. mã ſm q sub dimẽsionib⁹ exist̃: probibet duo corpa esse in eodẽ loco inq̃ntũ duox corpox opz esse distinctas mãs ſm situm. Et sic pz q ex eodez causat diuersitas ſm numex: ex quo causat̃ necessitas diuersitatis locox in diuersis corporibus. Et ideo ipsa diuersitas locox in se ꝓsiderata: est signũ diuersitatis ſm nũex: sicut et de alijs accñtib⁹ ꝓter dimẽsiones ꝓmas interminatas dictuz est. Sed si diuersitas loci ꝓsideret̃ ſm suã causaz: sic planum est q diuersitas loci est causa diuersitatis ſm numex. Et ideo Boeci⁹ q varietas accñtiuz facit diuersitatez ſm numex oĩb⁹ alijs remotis in locox diuersitate hoc ineuitabiliter verificari cõstituit: q. s. nullum aliud accidentiuz que exterius apparent in re completa est ita ꝓpinquum ad causam diuersitatis ſm numerum: sicut diuersitas locorum. Hec ille.

Ad primũ igitur dicendum q argumentuz beuersitatis indiuiduorum sc̃m se cõsideratorum. Non tamen per hoc remouetur quin causa diuersitatis locorum sit causa diuersitatis ſc̃m numerum: vt ibidem ad primum dicit Doctor Sanctus. Et per hoc patet solutio ad secundum et tertium. Ad quartum dicendum q in substantijs incorporeis diuersitatem ſc̃m numerum sequitur diuersitas secunduz speciem excepta anima rationali que sequitur diuisionem materie sibi dispositе. Dic autem sit mentio de diuersitate numerali eoruz que sunt eiusdez speciei.

Vbi

¶Ibi in Doc.S.ꝛ pbo.Differentia vero.

a **B sextum** sic procedit.Videtur ꝙ modi dicte non sint bene assignati.Nam aliqua dicunt differre gñe specie ꝛ ꝓportione.Et tñ illi modi nō enūerātur hic.igit ꝛc.¶Ꝑ 2°.Illa que sunt dicta:in aliquo cō/ueniunt.Per hoc.n.dicta distinguit a diuersitate. Ergo male assignat scōs modus dicte in quo habet ꝙ illa etiā dicunt differre que hnt diuersū genꝰ et in nullo ꝙueni/unt.¶Ꝑ 3°.Porphyrius assignat tres modos dicte:vt ꝓ in hº ꝑdicabilium.Assignat etiaꝫ diuersas diuisiones dicte.Quedaꝫ.n.est que facit aliud:Quedaꝫ alteratū tñ. Quedaꝫ est separabilis.quedā non.et sic de alijs. Ergo ꝑbus insufficiēter assignat duos modos dicte tñ.¶Ꝑ 4° Duo habit:vtputa sapia ꝛ prudentia existentes in eo/dem subiecto dicnt.Non tñ eadem numero:cum sint i eodē subo:vt infra patebit in sequēti articulo.Neqꝫ ēt gñe:cuꝫ ad eandeꝫ potentiaꝫ ptineant. Cōtinent.n.sub eodē gñe in prima specie q̄litatis.Ergo alius est modꝰ dicte preter hos qui assignant hic a ꝑbo. ¶Sed ꝫ est ꝑbus in textu dicens.Differentia vō dicū/tur quecūqꝫ diuersa sunt vt idem aliquid entia ꝛ nō so/lum numero sed aut spē aut gñe aut ꝓportione.Amplꝰ quoꝫ diuersum genus et ꝓtraria ꝛ quecunqꝫ habent in subsantia diuersitateꝫ.

Respondeo dicendū ꝙ differens dr duo/bus modis in gñe.Primus modus est quo aliqua dicunt differre que ꝙueniētia sūt in aliquo.Et hoc q̄drupl̄.Qr vel illa sunt ꝙuenientia in aliquo vno fm numerꝫ.vt Sortes sedens est differens a seipso nō sedente.Uel ꝙueniūt in aliquo vno fm spēm sicut Sortes et plato differētes numero ꝙueniūt in hoie. Uel ꝙueniunt in aliquo gñe:sic̄ homo ꝛ asinus differen/ꝓportionaꝫ:sicut q̄ntitas et q̄litas differētes gñe ꝙueniūt in ente.¶Ex quo infert hic Doc.S.ꝙ omne differens est diuersū:sed nō cōuertit.Nam illa diuersa que i nul/lo cōueniūt:nō ꝑnt ꝓprie dici dicta:qr ñ dicnt aliquo alio sed seipsis.Sed differēs dr qō aliquo alio differt. Hec ille.Sēdus modus dicte est quo aliqua dicūt differre etiā illa que habent genus diuersum et in nullo cōicāt.Et sic differens cōiter sumit ꝓ diuerso.¶Sed ꝑsiderandū est hic pº fm Doc.S.circa pm modū dicte ꝙ illa q̄ differ/runt et cōueniūt in aliquo vno fm numerū:differūt solū accitalibꝰ differētijs:Sicut Sortes iustus ꝛ albus ꝛ pla/to niger ꝛ musicus.Que vero cōueniūt in spē sed differ/runt numero:sicut Sortes et plato:illa differūt differen/tijs mālibꝰ.Sed illa que dicnt spē ꝛ ꝙueniunt in genere: illa dicnt dicjs formalibꝰ ꝛ eētialibꝰ.Illa.n.que ꝙueni/unt in gñe ꝛ sunt diuersa fm species ꝓprissime dicunt differre.Omne aūt genꝰ diuidit in ꝓtrias spēs.Colonis.n.ꝛ species ꝛ disgregatio visus.Aialis vō solus dicte sunt cōtrarie.s. sp̄s ꝓtrarie sicut albus ꝛ nigrus.Uel sunt spēs vni⁹ ge/neris nō ꝓtrarie sed habentia ꝓtrarietatē rōne ꝓtrariaꝝ dicta ꝝ que sunt de suba spēy.Hec ille.¶Considerandū est 2° ꝙ modoꝝ dicte sic pōt formari sufficiēcia. Nam ea que dicnt vel dicnt cōiter accipiēdo differre.s. vt se extēdit ad diuersus.Et sic est secūdus modus. Uel differūt ꝓ/prie.Et hoc dupl̄.Uel accitaliꝫ sicut Sortes sedēs dicit a seipso nō sedente.Et sic est ꝓtiꝰ modus. Uel subalis. Et hoc est tripl̄.Uel illa que dicnt:ꝙueniūt in eodeꝫ fm spēm sic̄ Sortes et plato.Et sic ē secūdus modus. Uel cō/ueniūt soluꝫ in eodeꝫ gñe sicut hō ꝛ asinꝰ.Et sic est tertiꝰ modus.Uel ꝙueniūt in analogo sive in quadaꝫ ꝓportio/ne.Et sic est q̄rtus modus. Ex quo ꝑz ꝙ ꝫ sint tñ duo modi dicte in gñe:sub ꝓmo tñ modo ꝓtinent q̄ttuor mo/di sicut ex dictis manifestū est.¶Considerandus est aūt 3° fm Doc.S.in de poª.q.9.arº.8.ad 2m ꝙ dicta ꝛ di/uersitas ꝙueniūt in hoc:ꝙ vtrunqꝫ importat distinctionē aliquā fm formā.Sed in hoc distinguunt:qr q̄liscunqꝫ formaꝝ multitudo facit dicta. Sed diuersitas fit solū per formas subales.Un̄ diuersitas magis ptinet ad eētialē diuisionē q̄ dicta.Distinctio autem est cōis ad vtrunqꝫ. ¶Sed hoc videt eē ꝫ illa q̄ hic dr.Dicit.n.hic Doc. S.ꝙ quecūqꝫ sunt dicta:sunt diuersa:et nō ecōuerso.Sz si dicta importat distinctionē q̄liūcūqꝫ formaꝝ diuersitas vō soluꝫ formaꝝ subalinꝫ:videt ꝙ quecūqꝫ sunt diuersa sint dicta:ꝛ nō ecōuerso.¶Dicendū ꝙ Doc.S.in ꝑti lectione accipit dictaꝫ ꝓprie ꝛ diuersū cōmuniter.In ō poª vō accipit dictaꝫ cōiter ꝛ diuersitateꝫ ꝓprie.Un̄ nō est ꝓtradictio.

Ad primam scōam ꝛ tertiam rōnes in cō/trarium ꝑz solutio ex dictis.

¶Et si dicat.Tres ꝓsone in diuinis differūt realr ꝛ nō rōne tñ:vt ꝑz per Doc.S.in de poª.q.8.ar.ꝑº.Et i ꝑª pte.q.28.ar.3.Sed non dicnt aliquo ꝑdictoꝝ modoꝝ:vt ꝑz clare discurrēti.Igit ꝛc.¶Ꝑ 2°.Abstractum et con/cretum differūt sicut albedo et albus.Non autez genere spē nūero analogia:neqꝫ diuersificant fm subaz.Igitur idem vt ꝓtius.¶Dicendū ad pm hoc ꝙ ꝓsone in diui/nis nō differūt nisi accipiēdo dictaꝫ ꝓ distinctione. Un̄ argm illud transcendit methas huius scie.Dicit.n.Doc. S.in de poª.q.9.ar.8.ad 2m.ꝙ ꝫ a ꝙbusdaꝫ doctoribus eccle inueniatur nomē dicte circa diuina:nō tñ est cōiter vtenduz nec amplianduz:qr dicta importat distinctionez aliquā fm formā que non pōt esse in diuinis:cuꝫ forma dei sit diuina natura:vt Augustin⁹ dicit. Sed exponēda est dicta:vt ponat ꝓ distinctione que minimuꝫ distin/ctionis importat:cuꝫ etiam fm relationes vel fm aliquam rōnem aliqua distingui dicantur.Sic etiā exponenda est si inueniat diuersitas in diuinis:vtpote si dicatur ꝙ diuer/sa est ꝓsona patris a ꝓsona filij.Accipiendū est.n.diuersū ꝓ distincto.Magis tñ cauendum est nomen diuersita/tis in diuinis q̄ dicte:qr diuersitas magis ptinet ad essen/tialem diuisionē.Nam q̄liscunqꝫ formaꝝ multitudo fa/cit differentiaz.Diuersitas autez fit soluꝫ per formas sub/stantiales.Hec ille.¶Dicendum ad scōm ꝙ abstractū et ꝯcretuꝫ nō differunt realiter:sed soluꝫ fm modū signi/ficandi.Et ꝫ cōcretuꝫ importet aliqd de ꝓnotato qō non importat abstractuꝫ:nō tñ de ꝓncipali significato. Albuꝫ enim vt ꝓbus dicit in ꝑdicamentis solam q̄litatez signifi/cat.Paternitas ēt ꝛ ꝑ solū dicnt fm modū significandi et nō fm reꝫ:vt dicit Doc.S.i de poª.q.8.ar.3º.ad.20m. ¶Ad q̄rtā rōnē dom ꝙ duo accitia nūero ꝛ spē distincta in hīu sive fm eē incōpletū pnt esse in eodē subiecto: vt in sequēti articulo declarabit.Sapia aūt ꝛ prudentia sūt duo habitus:ideo ꝫ sint in eodē subiecto:differunt tamē specie ꝛ numero numerositate essentie:ꝫ non numerosi/tate suppositi dum sunt in eodem subiecto. Lec.17.

¶Ibi in Doc.S.Docet aūt cōueniat esse ꝛc.

a **B septimum** sic ꝓcedit.Videtur ꝙ duo accitia sola spē vel solo nūero dicta:possint eē in eodē subo.Naz due spēs itelligibiles diuersoꝝ in/telligibilū sūt sil̄ i memoria itellectiua que ab intellectu nostro non distinguit potentialiter. Sed tales spēs dicnt specie ꝛ sunt eiusdē gñis.Igit duo accitia diuersaꝝ spe/cieꝝ eiusdem gñis possunt esse in eodē subiecto.¶Ꝑ 2° Calidum ꝛ frigidus essentialiter sunt in aqua tepida. Et tamen distinguunt specie ꝛ sunt eiusdem generis. Igit idem qō ꝓtius.¶Ꝑ 3°.Due paternitates pnt esse i eo/deꝫ hoie hnte duos filios.Sed talia sunt accitia solo nu/mero dicta.Igit ꝛc.¶Ꝑ 4°.In eadem pte aeris sunt plures ꝛ diuerse spēs coloꝝ.Alias diuersi hoies nō pos/sent simul videre diuersos colores:aut vnꝰ homo in eo/dem loco existens non posset successiue videre diuersos colores.Qd est cōtra sensum.Et tamen ille species di/uerse sunt eiusdē generis.Igit ꝛc.¶Ꝑ 5°.Intellectus intelligens hanc propositionem homo non est asinus ha/bet duas itellectiones:cum vnica itellectione nos

possit simul plura intelligere. Sed ille due intellectiones sūt i eodē subo dīntes solo nūero. igit̄ nō. ¶ Ꝑ 6°. Plures forme subales pñt esse in eodē sbo: sic forma toti⁹ et forma ptis sūt i eodē subo. Que tñ realr distiguūt et sūt eiusdē gñis. Ergo a fortiori duo accīntia eiusdē gñis pñt esse in eodē subo. ¶ Ꝑ 7°. In eodez subo simul aliqñ est calor ꝓduct⁹ a sole ⁊ calor ꝓduct⁹ ab igne. Sed isti duo calores sūt eiusdē spēi et solo nūero dīntes. Alis nō essent diuersa agētia respcū illox calox. igit̄ nō. ¶ Ꝑ 8°. Unū accīns numero pōt esse in diuersis subiectis. Ergo a fortiori duo accīntia solo nūero distincta eiusdē spēi pñt esse in eodē subo. pz ꝓña: Qz magis videt impossibile q̄ vnū accidēs numero sit in duob⁹ subiectis q̄s duo accīntia in eodem subo. Añs pz: Qz numer⁹ vn⁹ et idē in numero est subiectiue in reb⁹ numeratis que sunt diuersa subiecta. igit̄ nō. ¶ Ꝑ 9°. Duo agētia calida pñt calefacē idē subiectuz: et p ꝓns ꝓducē diuersos calores in eodē subiecto: q: variata cā variat effect⁹. ¶ Ꝑ 10. Ponat q̄ duo calefactiua. s. ignis et sol calefaciāt aquā vnam. Uel ergo illa duo ꝓducūt vnū calorē: vel duos. Si 2^m: habet intētuz. Nō p^m: q: si sol per se ꝓduceret calorē: aut ꝓducēt eūdē calorez quē ꝓducūt sol et ignis simul: aut alium. Si p^m: tūc effect⁹ ignis posset ꝓduci sine igne qō est incōueniēs. Si 2^m: hoc nō est nisi q: ignis semp aptus natus est ꝓducere alium calorem q̄s sol. Ergo q̄n sol et ignis ꝯcurrunt in ꝓductione caloris ꝓducūt aliuz et aliuz calorem. Et sic cum illi duo calores sint eiusdez spēi hēbit̄ q̄ duo accīntia eiusdē spēi pñt esse in eodē subo. ¶ Sed ꝫ videt esse phūs hic in ca° de dīa dicēs. Quecūqz diuersa sunt vt idez aliqd entia nō solū numero sed aut specie aut gñe aut ꝓportione. ¶ Ꝑ 2°. Remota cā remouet effectus. Sed distinctio subiectox est cā distinctionis numeralis accidentiuz. Ergo nō pñt esse duo accīntia nūero in eodē.

Respondeo dicendum q̄ duo accīntia solo numero dīa nō pñt eē simul in eodē subiecto actu: ꝫ bñ aliq̄ que sunt eiusdez generis specie dīa. ¶ Ꝓ cui⁹ declaratiōe ꝓsiderandū est p°. q̄ accīntia sunt in duplici dīa. Nam quedaz sunt accīntia intētionalia: sicut sunt spēs obiectox sensibilium. Et talia pñt esse in eodē subiecto ēt dato q̄ sint eiusdez gñis. Alia sunt accīntia realia. Et illa sunt duplicia. Nam quedam sūt que hñt esse i hitu. Et illa silr pñt esse in eodem subo dato etiā q̄ sint eiusdē gñis: sicut due scientie speculatiue distincte spē. Alia sunt accidētia realia que habēt vnuz in po^a ⁊ aliud hz eē in actu. Et illa sunt duplicia. Naz q̄daz sunt quox vnū hz habilitatē nālez subiecti ad actū ⁊ aliō hz eē in actu incōpleto: siue in fieri. Et talia ēt si sint eiusdem gñis pñt eē in eodē subo: sicut calidum ⁊ habilitas nālis ipsi⁹ aque ad frigidū in aqua tepida. Uel sic albedo duz est in fieri ⁊ nigredo in corrumpi. Alia sunt que hñt esse pfectū actu in subo et cōpletū. Et talia ipossibile est eē sil in eodē subo si sola spē differant. Quia autē duo accidētia solo nūero dīa nō possint eē in eodē: pz. Nam sicut in omni actione pter illud qō facit aliquid effectiue opz ponere aliqd intrinsecuz quo fit tale formali: ita etiā pter illud qō facit alia esse distincta effectiue ex pte facti opz dare aliqd intrinsecū quo sint distincta formali. Sz due forme accītales solo numero dīntes nō hñt aliquid intrinsecuz quo sint due nisi q: vel nate sunt esse in diuersis subiectis vel in eodē successiue i diuersis tpib⁹. Ergo due forme solo numero dīntes nō pñt esse in eodē subo. Similiter nec duo accīntia dīa spē eiusdē gñis pñt eē sil in eodē subo: Qz si sic: sequeret q̄ duo ꝟria possent eē sil in eodē subo. Qd est ꝓtra diffinitionem ꝟriox. 10. huius. Igit̄ nō. ¶ Patet ꝓña: Qz diuerse spēs accidētiū vel contrariant vel saltem ꝓstituunt sub illo gñe diuersis dīis ꝟriis aliquo gradu ꝓtrarietatis sicut superius dictum est ar. 5. Si quis diceret q̄ in xp̄o sunt due filiationes reales vna. s. qua refert ad deuz patrē: ⁊ vna qua refert ad virginē matrez. Ergo cuz ille due relationes dīant cum vna sit tpalis alia vero eterna: nō quidem specie aut gñe: ergo solo numero dīnt. Et sic ꝓtingit duo accidentia solo numero dīa esse in eodē subo. ¶ Dicendū ad hoc q̄ filiatio qua filiꝰ dei refert ad virginē gloriosam nō est relatio realis sed rōnis tñ. Uñ non opz ꝓpter hoc ponere duo accidētia solo nūero dīa realia de quibus est ꝓsens questio esse in eodē subo. Qd aūt talis relatio nō sit relatio realis: pz p Doc. S. in quolibetis quolibeto p°. ar°. 2°. vbi sic ait. Doc. n. vliter est tenenduz q̄ nulla relatio dei ad creaturaz realiter in deo existit: sed est respect⁹ rationis tñ: q: deus est sup omnē ordinem creature: et est mensura omnis creature a qua dependet oīs creatura ⁊ nō ecōuerso. multo magis q̄s hoc ꝙueniat scibili respectu scie in quo ꝓpter hāc cām nō est relatio realis ad scientā. Est aūt ꝓsiderandū q̄ subiectuz filiationis non est nā vel nāe aliqua ps. Nō. n. dicim⁹ q̄ hūanitas sit fili⁹ vel filia aut caput aut oculus. In xp̄o aūt nō ponim⁹ nisi vnū suppositum ⁊ vnaz ypostasim sicut et vnaz ꝑsonaz quod est supposituz eternuz in quo nulla relatio realis esse potest: vt iam dictum est. Unde relinquit̄ q̄ filiatio qua xp̄us refert ad matrez: est respectus rationis tñ. Hec ꝓpter hoc sequit̄ q̄ xp̄us non sit realiter filius virginis. Sicut enim deus realiter est dñs ꝓpter realem potentiaz que competit creaturas: sic realiter est filius virginis ꝓpter realem naturaz quaz cepit a matre. Si autem esset in xp̄o plura suppositā: oporteret ponere in xp̄o duas filiationes. Sed hoc reputo erroneum ⁊ in cōciliis inuenitur dānatum. Unde dico q̄ in xp̄o est vna relatio realis tñ qua refert ad patrem. Hec ille. Idem dicit quolibeto. 8. q. 2. ar. 3. in corpore. Et ꝫ sit alia generatio qua filiꝰ ꝓcedit a patre ab eterno a generatione qua ꝓcessit ex virgine: tamen q: deficit subm talis relationis q: in xp̄o nō est aliquod suppositū creatuz: ideo nō ponit̄ in eo filiatio realis relatio: vt ibidem subdit. Eadem dicit in tertia parte q. 35. ar. 5. Et in. 3°. sñiaz. di. 8. ar. vltimo. ¶ Confidentā est autem 2°. ꝓ ampliori declaratione articuli. ꝫ dum Doc. S. in de veritate. q. 8. ar°. 14. in corpore q̄ forme que sunt vnius generis vnam potentiam respiciunt: sunt ꝓtrarie vt albedo ⁊ nigredo siue non: vt quadrangulus ⁊ quadratus. Hec igit̄ forme in subiecto triplicitet esse dicunt. Uno modo in potentia tñ. Et sic sunt simule: q: vna potētia est ꝟrioz ⁊ diuersaz formaz vnius generis. Alio modo sm q̄ sunt in actu imperfecto: vt cū sunt in fieri. Et sic etiaz simul esse possunt: vt ꝑz cum aliquis dealbatur. Tunc. n. toto dealbatiōis tempore albedo est vt in fieri: nigredo autem vt in corrumpi. Tertio modo vt sunt in actu perfecto: vt cum albedo est in termino dealbationis. Et sic impossibile est duas formas eiusdem generis esse simul in eodem subiecto. Oporteret. n. eam dem potentiaz ad diuersos actus simul terminari. Quod est impossibile sicut et vnaz lineam ex alia parte terminari ad diuersa puncta. Hec ille. Et plura alia que addūcta sunt supra in. 4°. huius. q. 7. ar. 2.

Ad primum igit̄ dicēdū vt dicit Doc. S. in de vitate vbi supra ad. 9^m, q̄ spēs multe sunt in itellectu: sed non vt in actu cōpleto. Hec ille. Uñ nihil refert eas esse eidē. Hec tñ ꝓp hoc segit̄ q̄ accīntia solo nūero dīa sint in eodē: q: ille spēs spē dīnt nō qdez spē nāli: sed intētionali. ¶ Si aut̄ dicatur. Ille qui hz vnaz ꝯclusionē in methaphysica p demōstrationē hz hituz methaphysice qui est effectus demōstrationis. Dum vo acgrit aliam sibi ꝯclusionez vel duas aut tres acgrit sibi aliū hituz. Alis acgrēt qō iaz hēret. Sz illi duo hitus sunt eiusdē spēi: aut saltez eiusdē gñis vel spēi nō est inconueniens. Ergo duo accīntia eiusdē gñis vel spēi nō est inconueniens esse i eodē sbo. ¶ Dicen^m q̄ ille nō acgrit sibi nouū hitum essentialr: sed ille hitus quē ꝑi⁹ hēbat pficit̄ sic ēt dictuz ē de logyca in p° post^a. q. 2. ar. p°. ad p^m. Qd pz p Doc. S. i. 1^a 2^e. q. 54. ar. vlt° ad vlt^m vbi sic ait: q̄ ille qui in aliq̄ scia acgrit p demōnē sciam ꝯclonis vni⁹: hz quēdā hituz: ꝫ impfecte. Cuz vo acgrit p aliā demōstrationem sciam ꝯclusionis alteri⁹ nō generat in eo alius habitus: sed habitus qui ꝑius inerat fit pfectior: vtputa ad plura se extendens ex eo q̄ ꝯclusiones et demonstratiōes vni⁹ scie

Lectio .6.

Lec. 15.

Lec. 16.

scie ordinate sunt: et vna derivatur ex alia. ¶Hec ille. Un̄ scia accipit tripl̄. Uno⁰ p̄o collectione pluriū spēr ordinatar ad cognoscendū ea que cadūt sub tali scia que tñ māt: se hz ad habilitatē que est q̄litas ꝛ q̄si anticedenter: vt inuit Doc.S.in.3⁰. sniar.di.14.ar.p⁰.q. .que tamē scia vt sic est habit⁹ impfect⁹ ꝛ fit pfect⁹ occurrēte lumine intellect⁹ agētis: vt inuit Doc.S.in de vitate.q.20.ar.2. Alio⁰ accipit scia p̄o q̄daz facultate seu hābitudine intellect⁹ ad ꝓsiderandū p spēs receptas intellectu possibili: vt inuit Doc.S.in.3⁰.de aīa.et in prima pte.q.89.ar.5. Tertio modo accipit scia p̄o respectu seu hābitudine ad scibile: vt inuit Doc.S.in.5.hui⁹ in ca⁰ de ad aliqd. Et sic scia vt scia refert ad scibile: sed vt accīs refert ad scientem. vi. q.3.ar.3.Et.q.4.ar.5.Et dato q̄ illi essent duo habit⁹: possent tñ simul esse in eodē subo: qz nō sunt in actu completo: vt inuit Doc.S.in de vitate.q.8.ar.14.ad.15ᵐ. dicens: q̄ musica ꝛ grāmatica cū sint habit⁹: nō sunt act⁹ cōpleti: sz q̄daz forme medie inter potentiaz et actuz. hec ille. ¶Contra. Sicut corpus informat per figuram: ita posa per habitū. Sed vnuz corp⁹ nō pōt simul informari diuersis figuris. Ergo nec vna po⁹ pōt simul informari diuersis habitib⁹. ¶Ad hoc rñdet Doc.S.in.1ᵃ2ᵉ. vbi supra.ar.p⁰.ad.3ᵐ. dicens q̄ corpus format per figurā sicut per ꝓpriam terminationez. Habitus aūt nō est terminatio po⁹: sed est dispositio ad actuz sicut ad vltimum terminū. Et ideo nō pōt esse vn⁹ po⁹ simul plures act⁹: nisi forte fm q̄ vnus cōprehendit sub alio sicut nec vn⁹ corporis ples figure nisi fm q̄ vna est in alia sicut trigonuz in tetragono. Hec ille. ¶Ad 2ᵐ pz solutio ex dictis. Nam calidū et habilitas nālis aque ad esse frigidum in aqua tepida: hōt esse diuersimode: vt ēt infra declarabit in.10.hui⁹.q.10.ar.2.qꝛ caliditas est fm esse remissuz et formaliz in aqua tepida: sed frigiditas nō est ibi formaliz: sed solus per nāles habilitatez aque ad frigiditatem quaz nō hz aqua ad caliditatez dum est frigida. ¶Sed aligs fortificando argumētū posset sic arguere. Sicut se habēt duo subiecta ad duo accīntia: ita se hz vnuz subiectum ad vnum accidens. Ergo per locum a transmutata ꝓportione sicut se hōt duo subiecta ad vnuz accīs: ita se habebit vnum subiectuz ad duo accidētia. Sed in duobus subiectis pōt esse vnū accīs eiusdez gn̄is. Ergo ēt in vno subo potērit esse duo accīntia eiusdē gn̄is. ¶Ad hoc dicendū sicut dicit Doc.S.in quolibetis quolibeto p⁰.q.vltima ar.vltimo ad p̄m. q̄ ꝓportione cōmutata sic est vtenduz sicut se hz p̄m ad 2ᵐ: vt duo ad tria: ita se hz 3ᵐ ad 4ᵐ: vt q̄tuor ad sex. Ergo cōmutatim sicut se hz p̄m ad 3ᵐ: vt puta duo ad q̄tuor: ita 2ᵐ ad 4ᵐ: vt puta tria ad sex. hec ille. Et fm hoc argumentuz deberet sic ꝓcedere. Sicut se hōt duo subiecta ad duo accīntia: ita se hz vnū subm ad vnū accīs. Ergo cōmutatim sicut se hōt duo subiecta ad duo accīntia ad vnū accīs. Et sic nō segīt subiecto. ¶Ad 3ᵐ dicenduz q̄ ꝓpter hoc argumentum Scotus et Antoni⁹ Andree in pīti li⁰ dicūt q̄ accidentia realia respectiua eiusdē speciei dīa solo numero pōt esse in eodem subiecto simul sicut in patre habēte duos filios sunt due pīnitates solo numero dīntes. Quibus magis adheret Antonellus archyepūs in eodez li⁰ q̄ō Doc. sctō dicens ad p̄m q̄ fm viam cōiorem non incōuenit hmōi accidētia respectiua simul esse in eodez. Et in 3⁰ notando dicit q̄ facilius est sustinere duas esse pīnitates in patre ad duos filios: q̄ō q̄ non. ¶Sed hec expositio videtur esse ꝺra pbīm: qui vult q̄ accīntia eiusdē spēi non possint multiplicari: nisi per receptionez eoz in diuersis subiectis. Hinc est q̄ dicitur cōiter q̄ accidētia numerant ad numerositatē subiectoz. Duo ergo esse accidētia eiusdez spēi solo numero distincta fm esse pfectum in vno subo: videt implicare ꝺdictionem. ¶Unde dicendū est fm Albertū in p̄dicamētis ꝛ fz Doc.S.in tertia pte.q.35. ar.5.in corpore. q̄ in patre habente duos filios non est nisi vna pīnitas et vna relatio in numero: que terminat ad diuersos filios. Sed ibi sunt diuersi modi eēndi eiusdem relationis. Cum enim gn̄atur secūdus filius nō acquiritur noua pīnitas sed nouus modus denoīandi illi⁹ paternitatis. Unde Doc.S.in tertia parte vbi supra sic ait. Contingit aūt q̄nq̄z q̄ aliquis hz relationez ad plures fz diuersas causas eiusdez tñ spēi: sicut cuz aliquis est pater diuersoz filioz fm diuersos gn̄onis actus. Unde paternitas nō pōt specie differre cum actus gn̄onis nō sint idē. Et qꝛ plures forme eiusdez spēi nō pōt simul inesse eidē subiecto: non est possibile q̄ sint plures pīnitates in eo q̄ est pater pluriuz filioz gn̄atione nāli. Secus autem esset si esset pater vnius gnātione nāli: et alteri⁹ p adoptionē. Hec ille. ¶Sed ꝓtra hoc arguit Antonius Andree vbi supra dicens. Qō nō est: nō pōt esse fundamentū sine cā alicui⁹. Sed actus generandi est in transitu et nō est duz pīnitas remanet in patre. ergo ꝛē. ¶Sed hec ratio non nullitat. Quia eodem modo ꝓbaret q̄ calefactio nō esset causa caloris in aqua qui remanet in aqua cessante calefactione. Etiā eodē modo ꝓbaret q̄ domificator non esset causa domus: cum ipso mortuo remanet domus. Supponit.n.q̄ actus generandi sit causa intrinseca relationis ingrediens cōpositionē eius sicut mā ꝛ forma. ¶Unde dicendū q̄ actus generandi est causa pīnitatis non totalis sed vna cū potētia actiua generantis effective causat relationez: que causa pōt corrumpi effectu remanente. Un̄ ponenda est vna sola pīnitas in habente diuersos filios. imo qō fortius est ponenda est vna filiatio in vno filio q̄ refertur ad patrez et ad matrez. Dicit.n. Doc.S.in tertia pte vbi supra. Sed recte ꝓsideranti apparet eadez relatione referri vnūquēq̄z ad suuz patrez et matrē: ꝓpter vnitatez cause. Eadem.n.natiuitate homo nascitur ex patre et matre. Unde eadē relatione ad vtrunq̄z refertur. Et eadem ratio est de magistro qui docet multos discipulos eadez doctrina. Et de dño qui gubernat diuersos subiectos eadē ptāte. Hec ille. Sz hic oritur difficultas. Nam ibidez Doc.S. videt inuere q̄ due relatiōes spē differētes eiusdem generis possent esse in eodē subiecto. Dicit.n.ibidem sic. Si vo sint due cause specie differentes: ex ꝓsequēti vident relationes specie differre. Unde nihil ꝓhibet tales relationes eidem inesse: sicut si aliquis esset aliquoz magister in grāmatica et alioz in logyca: alia est ratio magisterij vtriusq̄z. Hec ille. Sed manifestum est q̄ lz sit alia ratio magisterij vtriusq̄z: ille tamen relationes sunt eiusdē generis. Igit ꝛē. ¶Ad hoc rēspōdent aliqui q̄ sicut duo accidentia spē dīa ēt absoluta fz esse impfectuz vt albedo duz est vt in fieri et migredo dū est vt in corrupi: ꝛ si sint eiusdem generis possiunt esse in eodem subiecto ꝓpter impfectionez in esse: ita due relationes eiusdem generis spē differētes possunt esse in eodem subiecto: qꝛ relationes sunt minime entitatis inter cetera entia imperfectius esse habentia. ¶Alij vo dicūt q̄ ille relationes specie differentes: differunt etiā genere ꝓximo nobis inominato: lz cōueniant in eodem genere remoto. ¶Alij aūt dicunt q̄ dīnt gn̄e physico ꝛ nō logyco solum. qō videt inuere q̄ntum ad accidentia tam absoluta q̄z respectiua. Doc.S.in p̄ma pte.q.85.ar⁰.4. in corpore vbi sic ait. Impossibile est idem subiectuz simul perfici pluribus formis vnius generis et diuersaz speciez: sicut impossibile est q̄ idem corpus fm idez simul diuersis coloribus coloret vel figuret diuersis figuris. Omnes aūt spēs itelligibiles sunt vnius generis: qꝛ sūt pfectiōes vni⁹ itellectiue po⁹ lz res quarū sūt spēs sint diuersoz genez. Impossibile est g⁰ q̄ idē itellect⁹ actuꝑ phciat diuersis spēb⁹ itelligibilib⁹ ad itelligendū diuersa in actu. Hec ille. Que oīa pōt itelligi nō soluz de gn̄e logyco sz ēt physico: vt dictū est. Et sic nō est incōuenīs q̄ due rōnes genere physico dīntes sint in eodem subo simul. Relatio autez magisterij in logyca dīt gn̄e pbyco a rōne magisterij in grāmatica fm Doc.S.eo q̄ si sint diuerse cause specie dīntes: ex cōsequēti vident ēt relationes specie differre: sicut si aligs est aliquoꝝ magr in grāmatica et aliquoz in logyca ꝛ alia est ratio magisteriū vtriusq̄z. Et ideo diuersis rōnibus vnius et idem homo

Lec.15.

Lec.16.

potest esse magister diuersoꝝ vel eorũdem ſm diuersas doctrinas. Nec Doc. S. in tertia parte .q.35.ar.5. i corpore: sicut etiã inferius adducet .q.16.ar.10. in corpore. ¶ Ad 4m dõm q diuerse species colorꝭ. ſ. albi et nigri sunt in eadem parte aeris nõ quidez ſm esse perfectum: sed tanq̃ in medio deferẽte: vt dicit Doc. S. in de vita te vbi supra ad 8m. Unde non est impossibile eas inesse eidem medio: lz sint eiusdem generis: et tamen differãt specie. Nec tñ ꝓpter hoc sequit q duo accidẽtia solum numero differẽtia eiusdem speciei sint in eodem subiecto simul: q nõ sunt ſm esse completuz in subiecto: nec pfecte imutant sensuz cum ad actualem imutationẽ requirat actualis intentio ad hoc q pfecte ꝓpiat obiectũ et diſtincte ꝛ nõ cõfuse. ¶ Et si dicat. Species diuersaꝝ albedinum ex opposito situataꝝ sunt in eadez parte aeris: Et tñ sunt multe numero eiusdez speciei. ergo ꝛc. ¶ Dicendũ q ꝓpter hanc rõnez Scotus et Antoni9 Andree vbi supra. dicunt q duo accidẽtia intentionalia solo nũero dſia eiusdem spẽi sunt simul in eodem subiecto. ſPonunt. ii. qnqz ꝓclusiones. Quaꝝ prima est. q accidẽtia intẽtionalia soluz numero differẽtia eidem subiecto inesse: ꝺdictionem nõ implicat sed actu ita est. ¶ Scõa est q nõ est impossibile duo accidentia realia respectiua solum numero differẽtia in esse eidem subiecto: sicut patuit in solutione ꝑcedentis argumẽti. ¶ Tertia est. ſNon est impossibile duo accidentia absoluta soluz numero differẽtia si nõ sint educta de potentia materie esse in eodem simul. ꝺ̃ pro
Lectio. i. bant. Quia per pbũm in p° huius. ex multis memorijs generat vnuz expimentũ. Sed ille multe memorie sunt diuerse cognitiones eiusdem speciei. ergo ꝛc. ¶ Quarta ꝓclusio est q nõ est impossibile duo accidentia absoluta educta de potẽtia materie si non per motũ educant̃ solo numero differentia esse in eodẽ subiecto. ꝺ̃ ꝓbant sic. ſNam duo lumina distincta sunt accidẽtia realia absoluta educta de potentia materie nõ per motũ. Et tamen sunt in eadem parte medij. igit̃ ꝛc. ¶ Quinta cõclusio est q impossibile est duo accidentia realia absoluta educta de potentia materie per motũ naturalez esse in eodez subiecto si soluz numero differant. ¶ Sed ꝓsiderandũ est q inter istas qnqz ꝓclusiones soluz vna. ſ. qnta veritatez includit sicut ex dictis pz. Quas tamẽ sustinere nititur Antonellus archyepiscopus: vt pz in solutionib9 argumẽtorum quas adducit vbi supra. ¶ Manifestuz est. n. q sicut se hz mã ẽntitate signata ad formas nãles: ita subm ad formas accñtales. Sed forme nãles non ꝑñt plurificari numero ita q sint plura indiuidua per eas informata nisi plurificet̃ materia et cetera ꝓncipia indiuiduantia. Ergo nec accñtia ꝑñt esse plura numero nisi illa per que indiuiduant̃ sint plura. Unde sicut dictuz est ponere plura accidentia solo numero diſſicta in vno subiecto: est ponere ipsa esse plura numero et nõ plura. ꝺ̃ ꝺdictionẽ implicat. Unde Doc. S. in plurib9 locis dicit. Si ẽct albedo separata: ẽct vna tñ. ¶ Unde ad rõnez ꝓme ꝓclonis eoꝝ dicenduz q species diuersaꝝ albedinuz in vna pte aeris est vna tñ numero ẽntialr ꝛ ſm se ꝓsiderata: lz sit plres obiectiue. i. repñtans diuersas albedies solo numero diſtinctas ꝓpter diuersitates subiectoꝝ. ¶ Ad ꝓbationem autem secũde ꝓclusionis: respõsum est superius ad 3m. ¶ Sed ad rõnez tertie ꝓclusionis dicendũ q si per cognitiones intelligant actus cognoscendi: sic nõ sunt simul in eodem: vt pz ex his que adducta sunt ex dictis Doc. S. Si vo intelligant diuersos habitus accipiendo. ſ. cognitionez ꝓ habituali cognitione: tunc ibi est vna tñ sic de scia vnius ꝓclusionis ꝛ postea duaꝝ aut trium dictuz est. ¶ Ad rõnez autem quarte ꝓclusionis dicendum q si due candele ponant̃ ex opposito nõ ꝓducunt in aere duo lumina numero distincta: sed efficitur vnum lumen ꝓ ductuz ex duobus ꝓducentib9: qꝺ̃ est maioris efficatie q̃ si ab vno ꝓduceretur. Unde nõ opz q alterũ ꝓducens sit frustra. ¶ Ex quo pz q rõnes ipsoꝝ minime cõcludũt. ¶ Sed ꝓ ta solutionez ꝑme rõnis replicant. ſNã si efficitur vna species duaꝝ albedinũ illa species erit intensior q̃ altera seoꝝ suz accepta. Et sic erit ꝓportionabilis vtriqz albedini seoꝝ suz accepte. ſNõ ergo repñtabit aliquã illaꝝ albedinũ sed aliaz intensiorez ꝛ pfectiorẽ vtraqz illaꝝ. ¶ Confirmat̃. Distincta actio est distincti entis. Si ergo repñtat duo distincta: erũt due species distincte. Nec ipsi. ¶ Ad qꝺ̃ dicenduz q species coloꝝ in medio deferente ex hoc q suscipit̃ lumen extrinsecũ ſm magis vel minus in aere: magis vel minus repñtant ſna obiecta. ¶ Et dato q illa spẽs sit intensior q̃ ꝙlibet p se seoꝝ suz accepta: nõ tñ erit ꝓportionabilis vtriqz albedini. Unde argm ꝓcedit ex falso suppposito: q extrinseci lumen nõ causat ꝓportionem speciei ad obiectuz lz aliqñ ad potentiaz. ¶ Ad ꝓfirmationem dicenduz q est vna repñtatio ex parte speciei repꝛesentãtis lz sint due ex parte repñtati: sicut vna est calefactio qua ignis calefacit aquam et hominez ex parte calefaciẽtis: lz sint due ex pte suscipientiuz caloꝝem. ¶ Ad 5m dicenduz q intelligens hanc ꝓpositionẽ homo nõ est asinus: eam intelligit vnica intellectione et nõ intelligit illa plura per modum pluriũ: sed per modum vnius sicut supra dictum est in 4o huius q.7.ar.2. ¶ Ad 6m dicẽdũ q impossibile est plures formas substãtiales totius eẽ in eodem subiecto si sint eiusdem gradus: vt infra patebit in.7.hui9.q.24.ar.4.7.6. Nec est simile de formis substantialibus ꝛ formis accidentalib9: cum accidentia habeant eẽ a subiecto et in subiecto: non autez forme substãtiales. ¶ Ad 7m dicendum q plurificata causa intrinseca: plurificat̃ effect9. ſNon aũt plurificata causa extrinseca. ſ. efficiente: dũmodo illa plura efficientia ordinationez hñt adinuicem. Duo. n. ignes possunt ꝓducere eundem calorẽ in numero: ꝛ ecõuerso. vnus ignis põt ꝓducere diuersos calores in diuersis subiectis numero distinctis: sicut inuit Doc. S. in de vitate vbi supra ad 2m. qꝺ̃ in cõtrariuz obijcit̃ vbi sic ait. Virtus põt diuersis applicari ſm cõparationes ad diuersa: dũmodo sit pfecta virtus ĩ actu: sicut ignis simul vndiqz calefacit diuersa corpora. Et ita etiã intellectus p formã põt ferri in diuersa simul: ad que extendit se repñtatio illius forme. Et erunt multe intentiones ex parte eius in qꝺ̃ fertur intellectus: sed vna ex vnitate intellectus ꝛ forme. Nec ille. ¶ Ad 8m dicendũ q vnuz accñs numero nõ põt eẽ in diuersis subiectis. Numerus autez non est subiective in omnibus rebus numeratis: sed in vltima per comparationez tñ ad ꝑcedentia: vt infra patebit in hoc qnto. q.14.ar.6. caꝰ. de ẽntitate. et in.8.hui9. q.4.ar.2. ¶ Et si dicat̃. Duo corpora ꝑñt eẽ simul in eodẽ subiecto ẽt solum numero dſia. ¶ Dicendũ ad hoc negando ꝓñam: q lz duo corpora possint eẽ miraculose ſm diuinam potentiam simul in eodem loco ꝓpter hoc q causa ꝓxima põt ꝓseruare effectuz in eẽ absqz causa ꝓxima: vt ꝓbat Doc. S. in quolibetis quolibeto pꝰ. q. vltus. ar. vltiº. nõ tamen duo accidentia solo numero distincta ꝑñt eẽ simul in eodem subiecto: cum distinctio numeralis accidentiuz sicut dictum est sit ex distinctione subiectoruz. Et si deus separaret duas formas accñtales a subiecto q se subsistentes eiusdem speciei: non eẽnt due sed vna tñ. Que tamen sit differẽtia inter ẽntitatez et ẽntitatẽ siue alia accñtia ẽntuz ad indiuiduationez inferi9 declarabitur in hoc qnto. q.15.ar.3. ¶ Ad alias duas rõnes pz solutio ex dictis si diligenter considerentur.

¶ Ibi in Doc. S. et pbo vbi supra.

a **B octauum** sic procedit̃. Uidet̃ q distinctio siue differentia non dicat respectuz de genere ad aliquid. Nam ydemptitas est vnitas: vt pz per pbm in ꝑñti passu. Sed vnitas ptinet ad absoluta. Ergo ꝛ ydemptitas. Sed ydemptitas ꝛ diuersitas siue dſia sunt eiusdem generis. Igit̃ distinctio vel diuersitas siue dſia dicit quid absolutum. ¶ ꝑ 2o. Omnis relatio ꝓsupponit distinctionez extremoꝝ. Sed distinctio nõ ꝓsupponit aliam distinctionez: q alias esset ꝓcessus in infinitum. Igit̃ ꝛc. ¶ ꝑ 3o. Omnis relatio habet aliquod fundamentuz

fundamentuz: Sed distinctio nō hz aliqō fundamentuz. vt pz de se. Alias assignet illud. Igit ꝛc. ¶ Ꝺ 4°. Dria sine distinctio circuit oēm cathegoricā ꝑdicamētalez. Sed ois relatio realis est in ꝑdicamēto rlonis. Ergo idem qō pri°. ¶ Ꝺ 5°. Si distictio dicat realē rlonē: sequit q di/ stinctio eētialis dicat eētialez rlonē. Qō est absurdum: cuz relatio sit accis. Igit ꝛc. ¶ Ꝺ 6°. Aut talis relatio eet relatio equiparantie aut disequiparantie. Nō p^m: vt de se manifestuz est. Neqz 2^m: qz inter Sortem ꝛ platonem distinctos nulla est disequiparantie. Ergo ꝛc. ¶ Hec sūt argumēta que adducit Antonellus archyepus in presenti passu. ¶ Sed in ꝟnuz sic arguit. Nam illud qō, fm suaz rōnez formalez dicit ad aliud: est respectiuū. Sed distin ctio est hmōi. Nam omne distinctū nēcio est ab alio disti ctum. ¶ Ꝺ 2°. Quecūqz opposita que pñt esse simul per compationē ad diuersa: sūt respectiua. Sed idez et diuer sum distinctuz ꝛ indistinctuz sunt hmōi. Igitur ꝛc.

Respondeo dicenduz q quadruplex est di stictio sine dria. s. eētialis rea lis formalis ꝛ rōnis. Que sic se hñt q vna includit reli/ quā: ꝛ nō ecōuerso. Naz quecunqz distinguūtur siue dif ferunt eētialr: dfnt realr formalr ꝛ fm rōnez. Sed non ecōtra. Naz q̄daz distiguūtur realr: que tñ nō distinguun tur eētialr: sic duo indiuidua eiusdem spēi. Silr q̄cūqz dfnt realr: dfnt formalr. Sed nō ecōtra. Nam vex ꝛ bo num differūt formalr: cuz respiciant distinctas potentias: nō tñ dfnt realr. Silr quecūqz dfnt formalr: dfnt fm ra/ tionem nō tñ ecōuerso: vt de se pz. ¶ Distictio aūt rōnis est duplex. Nam quedaz est fm rōnē rei rōcinabilis: vt supra dictuz est in. 4. hui°. q. 3. ar. 1. notabili p°. ¶ Sed distinctio fōalis ēt est duplex. Nam quedaz est formalis realis: sicut homo ꝛ asin° distī guūtur distictiōe formali reali. Quedam vō est formalis rōnis: sicut vex ꝛ bonū distinguūtur distinctione formali dam est que est per diuersas formas nō indiuiduatas per habitudinē ad māz sicut duo angeli distinguunt formalr. Et talis distinctio formalis est distinctio specifica ꝛ essen tialis. Alia est distinctio formalis que est p diuersas fōas includens tñ distinctionē mālem. Et talis nō semper est distinctio specifica et eētialis. Manifestuz est enz q due rie separate distinguūtur formalr realr: non tñ specifice. ¶ Unde falsuz est dictuz aliquox Thomistax asserentiū q̄ois distictio formalis est distinctio specifica. Et ēt illud qō dicit Antonellus archyepus q quedaz dfnt realiter: nō tñ formalr: sicut duo indiuidua eiusdez spēi. ¶ Uerum est tñ q ois distinctio essentialis stricte accepto vocabulo est specifica. ¶ Silr distinctio realis est triplex. Naz que dam est realis mālis: que est qua dfnt aliqua fm cē eēn tie ꝛ exītie: fm q res venit a ratus rata ratum. Et sic hō ꝛ asinus distinguuntur realr. Alia est realis eētialis: qua .s. aliqua dfnt fm eē essentie. Tertia est realis per oppo sitionē: Quax vna est per ꝺictionez. Et sic ens ꝛ nō ens dfnt realiter: nō qdem sicut res a re: sed sicut ens a nō en te. Alia est per ꝑuatiuaz oppositionez: sicut cecitas a visu. Tertia est per relatiuaz oppositionē. Et sic in diuinis po nitur distinctio realis. Illa autē distinctio realis que est p oppositionez ꝟrietatis est distinctio realis eētialis. ¶ Si militer distinctio essentialis est duplex. Nam quedaz est qua vnuz hñs vnaz essentiaz: differt ab alio hñte aliā eēn tiam totalem: ita q vnuz nō includit in diffinitiōe alteri° nec eō. Et ista dr differre mere essentialr. s. qdditatiue. Alia est qua aliqd distinguit ab alio nō fm totalem essen tiam sed vnuz includitur in essentia alteri°: iz nō econtra. Et sic homo ꝛ risibile distinguūtur essentialiter. ¶ Con siderandum est aūt p° fm q dicit Antonellus archyepus: q distinctio essntialis pōt assignari q̄druplr. ¶ Primo mō rōne gñationis ꝛ corruptionis: q. s. illa duo que sic se hñt q vno gñato alteruz nō gñatur ꝛ q vno corrupto alteruz nō corrumpit distinguūtur essentialr. Scōo modo rōne separationis. vz. illa duo que sic se hñt q vnuz pōt separi ab alio: distinguūtur essentialr. Tertio modo rōne depē/

dentie. Qñ. s. vnuz accipit esse realr ab alio: illa duo disti guūtur essentialr. Quarto modo per viaz genex ꝛ spēx: ita q illa que distinguūtur gñe aut specie: distinguuntur essentialiter. ¶ Consiꝺerandū est 2° q distinctio realis in uestigari potest quattuor modis. ¶ Primo modo qz vnuz originat alterū. Et sic in diuinis ponitur distinctio realis. Alio° per viaz gñationis. Tertio modo p viā corruptio nis. Quarto mō p viā separationis. ¶ Pōt ēt inuestigari per viā genex ꝛ spēx: qz sic dictū est: quecūqz dfnt essentialr dfnt realiter: iz nō ecōuerso. Ideo oīb° modis qb° aliq distinguūtur essentialr: distīguūtur realr: iz nō ecōuerso. Naz illa que dfnt rōne originis: vt pz in diuinis: dfnt q/ dem realiter sed nō essentialiter fm fidem. ¶ Consideā/ dum est 3°. q distinctio formalis pōt inuestigari sex mo/ dis specialibus aliis a predictis. ¶ Primo. vz. modo per viam diffinitionis. Scōo per viam diuisionis. Tertio p viam descriptionis. Quarto p viā demōstratiōis. Quito per viā iformatiōis: vt pz in obiectis distinctox bituum. Sexto per viam īmutatiōis: sicut pz in obiectis distictax potētiax. ¶ Sed ꝓsiderādū est 4°. q Antonellus archy epus in pñti quto adducit fm alios doctores aliaz spēm distinctionis que dicit distinctio modalis. Que inuestiga tur q̄ttuor modis. ¶ Primo quando modus distinguitur a qdditate cui° est modus sicut humanitas ꝛ finitas eius. Scōo quando opposita distinguūtur: sicut finituz ꝛ infini tum. Tertio qñ aliqua eiusdem speciei distinguūtur: sicut Sorteytas vni° a Sorteytate alteri°. Quarto qñ aliqua distinguūtur p modos alteri° rōnis: sicut Sorteytas ꝛ in finitas. ¶ Si tñ que dicta sunt diligenter inspiciant: clare videbit q distinctio modalis ꝓtinet sub predictis ꝛ nō addit aliquid ad ꝑdictas nisi fm vocem. Manifestuz est enz discurrenti q q̄libet pars illi°. distīctionis est realis. ¶ Uerūtñ predictus venerabilis opinator: dicit in 2° ꝛ 3° notando q modus seu existētia rei: nō differt a qdditate. ¶ Sed hoc est manifeste falsum ꝛ ptra doctrinam Doc. S. qui vult q in omni ente creato esse differt ab essentia: vt infra patebit in. 7°. huius. q. 23. ar. 2 ꝛ 3. ꝛ ideo p nunc relinquitur. ¶ Si autem fiat mētio de distinctione ex nā rei: fm opinionez vox Thomistax dicendū est q illa di stinctio includit in omni distinctione preter q̄s in distin ctione rōnis ex parte rei rōcinantis: ita q secluſa q̄cunqz opatione intellectus: vbi est aliqua ꝑdictax distinctionuz preter ꝓnominataz: ibi est distinctio ex natura rei vel for/ maliter vel fundamentalr. Dico enim fundamentaliter: ꝓpter distinctionem attributox in diuinis que distinguū tur in deo secluſa quacunqz opatione intellectus nostri ex na ura rei: nō quidez formaliter sed fundamentaliter: ita q essentia diuina corrndet oībus noīb° attributalib° sup/ eminēter tñ. Et qz ille rōnes attributales sunt formaliter in aīa nāa que īmediate significant per noīa attributalia: vt pz p° phiermenias: noīa. n. significant īmediate conce/ ptus mediantib° quibus significant rem ad extra: hinc est q attributa distinguūtur formaliter fm q significant ra/ tiones diuersas formaliter exītes in intellectu nostro: et distinguūtur fundamētaliter fm q eētia diuina realiter corresp̄det omnibus predictis rōnibus siue ꝛceptioni/ bus. Unde si sane materia intelligatur: potest cōcedi fm Doc. S. q distīguūtur ex natura rei. Et sic nō erit discre patio iter Scotistas ꝛ nos nisi in voce: ꝛ nulla disputatio quo ad rem. De quo superi° dictum est in. 4°. hui°. q. 1. ar. 3. Et clarius inferi° dicet nisi impedimentū ꝓueniat. ¶ Consiꝺerandum est 5° p̄o decisione questionis pñtis articuli: q distinctio sine dria aut diuersitas pōt accipi du pliciter. Uno° p̄o termino secūde intentiōis. Et sic signi ficat relationē rōnis: sic ceteri termini secūdax intētionuz: sic gen° ꝛ spēs. Alio° pōt ꝓsiderari dria ꝓme ūtentionalr .s. p̄o eo qō est dria. Et hoc dupliciter. Uno° p̄o eo qō fac differre: sic rōnale facit differre hominem ab asino. Et sic dria nulla rlonē dicit ex pncipali significato. Alio° p̄o ha bitudine vnius dissinctox ad aliud. Et hoc dupliciter. Uno° in cōmuni sine transcēdenter. Et sic dria sine distinctio di cit respectum. Sed ille respectus prescindit ab vtroqz

Lec. 1.

respectu tam reali q̄ rōnis. Et dicit solū respectum cōceptum ⁊ non exercitum. Alio⁹ in speciali siue ꝓtracte. Et hoc tripl̄r. Uel fit mentio de distinctione eox que sunt in gñe subē vel in gñe q̄ntitatis vel ī gñe q̄litatis. Si p̄m: sic aliq̄ dicit rlonez realez si vtraq; p aliqd positiuū sit dzia. Si vo talis dzia sit p aliquā carentiaz siue p nō bīe sic dic relationē rōnis vt sic: q; lz aliq̄ que sunt in gñe subē dfant realr: nō tn̄ opz q illa dzia sit realis: sic̄ lz aligs sit sibiipsi idē realiter: nō tn̄ opz q talis relatio ydēptitatis sit relatio realis: vt vult Doc. S. in de po⁹. q. 7. ar. vlti⁹ vbi sic ait: q sicut aliquis est idem sibiipsi real: ⁊ non solum fm rōnez: lz relatio sit fm rōnem tn̄ ꝓpter hoc q relationis cā est realis. ſ. vnitas subē quā itellect⁹ itelligit sub rlone: ita potestas cohercendi subditos est in deo realiter quaz itellect⁹ itelligit in ordine ad subditos ꝓpter ordinē subditox ad ipsuz. Et ꝓpter hoc dicit dns realr: lz relatio sit rōnis tn̄. Hec ille. ¶ Silr lz in gñe subē quedā sint que differūt realr: nō tn̄ opz dicere q relatio differentie siue relatio diuersitatis in oībus sit realis: cuz vnuz differētiū vt sic nō semp depēdeat ab alio. De quo tn̄ infra restat latior declaratio ī ca⁹ de ad aliqd. q. 16. ar. 14. o. Sed si fiat mentio de distictione que est in q̄ntitate: sic vocabit talis dzia siue distinctio inequalitas. Uel si fiat mentio de distinctiōe que est in q̄litate: sic vocabit dissilitudo. Et sic tales distictiones sunt relatiōes reales: qbus cōpetūt condiciones requisite ad relationē realem: quas Doc. S. addu cit in de po⁹. q. 7. ar. penulti⁹ ⁊ ar. vlti⁹: vt infra patebit ī ca⁹ de ad aliquid. q. 16. ar. 14. o.

Ad primum igit̄ dōm q vnitas in gñe subē est ydemptitas: sicut vnitas in genere q̄ntitatis est equalitas ⁊ vnitas in gñe q̄litatis est silitudo. Unde accipiēdo vnitatē sic̄ accipit diuersitas: vt dictuz est: eodē modo significat respectū sicut diuersitas. ¶ Sed nō valet rnsio predicti opinatoris dicentis q illa p̄dicatio qua dicit q vnitas est ydemptitas vl ecōuerso: est causalis q: vnitas est fundamentū et cā ydemptitatis. Nam vel logtur de vnitate in cōi: vel de ea que est in genere aliquo. Si p̄m: manifestuz est q illa vnitas transcendens nō predicat solum causaliter de his que ponunt in p̄dicamēto sed ēt essentialiter sicut et ens: vt ex dictis pz 4⁰ huius. q. 3. ar. p⁰ ⁊ 8⁰. Unuz. n. qd cōuertit cuz ente: p̄dicat de omnibus essentialiter sicut et ipsum ens noīalr sumptuz. Si vo fiat mentio de vno qd est in predicamento q̄ntitatis: manifestuz est etiā q nō est causa siue fundamentuz ydemptitatis in genere substantie. Nam in substantijs separatis ⁊ etiā in deo est ydemptitas realis et ēt distinctio realis: que tn̄ nō fundatur sup q̄ntitate discreta. Alias deus esset q̄ntus. Qd nō soluz est falsum sed hereticum. Nullus enim pōt sane dicere q illa distictio realis que ponitur in diuinis: sit relatio realis. Alias plures relationes realiter distincte repirent in diuinis q̄z tres. Et sic essent plures psone q̄z tres. Qd falsum est: vt pz in sacra theologia. Unde nō est dicenduz q ista sit p̄dicatio causalitatis tn̄ ydemptitas est vnitas sed magis essentialis sic̄ et ista ydemptitas est ens. ¶ Ad 2m dōm q sicut relatio nō presupponit aliam a se relationez qua refert ad extrema: ita nec distinctio presupponit aliā distinctionē qua refertur ad ea que distinguūtur. Unde nō est ꝓcedē in infinitum. ¶ Nec valet dicere sicut dicit Antonellus archyepiscopus ad illud argumentuz. ſ. q omnis relatio p̄supponit distinctionez: nō formalez sed fundamentalez: Qz omnis distinctio fundamētalis relationum distinctax est distinctio formalis. Ideo videt implicare ꝺictionez q sit distictio fundamētalis relationū ⁊ nō formalis: formalis dico nō qdē realis sz rōnis sicut dictū est. ¶ Ad 3m dicendū q distictio in cōi hz fundamētū plalitatē transcēdentem: ⁊ nō plalitatez de gñe q̄ntitatis. Alis in diuinis oporteret ponere q̄ntitatē: cuz ibi sit distictio nō fm rōnē soluz sed etiā realis: cū ibi sint tres psone realr distincte. ¶ Un̄ male hoc argumētū soluit p̄dictus opinator: dicens ad 3m. ſ. q imo hz fundamētū qd est q̄ntitas. Naz ydemptitas fundat in vnitate: ⁊ distinctio fundat in nūero distinctox. Nec ille. Mirabile. n. est cū ipse ꝓcedat distinctiones in diuinis ⁊ in substantijs separatis q ipse asserat predictas distinctionez fundari sup q̄ntitate sine aliqua limitatione. Seclusis etiā substantijs imālib⁹ due aie rōnales separate realiter distinguūtur ⁊ tn̄ in eis nulla est q̄ntitas. Ideo q̄. ¶ Ad 4m dōm q nō ois relatio realis est in p̄dicamēto rlonis sic̄ pz de rlonib⁹ in diuinis. Nec ēt distinctio i cōi dicit relationē realē: vt ex supradictis pz. ¶ Un̄ Alexander de Alexādria in p̄nti. 5⁰. falsuz sustinet dicēs q relatio distictionis est in p̄dicamēto rlonis. Nam sic oporteret dicere q increatū esset creatū: cū in p̄dicamēto nihil ponat nisi ens limitatuz ⁊ creatū. Uerū est tn̄ q p̄dictus opinator cū illa opinione coīcidit: se excusans a ꝺictiōe. Ad 5m dōm q dato q distinctio realis diceret relationē essentialē: cuz nō sit terminꝰ vsitat⁹ i mā de rlonib⁹. ¶ Ad rabilo minꝰ tn̄ nō volo ꝓcedere q distinctio realis sit rlo realis: absq; alia limitatiōe ⁊ alijs ꝺitionib⁹ reseruatis ad relationez realem requisitis sicut dictum est. ¶ Ad 6m dōm q talis relatio dr relatio diſequiparantie fm Franciscuz de Mayronis in p⁰ sñiax. Quia ois relatio que est inter extrema alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rōnis est neūtio relatio diſequiparantie. Sed distinctio est hmōi. ergo ꝛc̄. Media pz. Minor illa que sunt eiusdē rōnis inq̄ntū hmōi non distinguunt. ¶ Et si q̄rat in quo p̄dicamēto est distinctio in cōmuni. ¶ Dicendū q in nullo est p̄dicamēto: sed circuit oē p̄dicamētū. ¶ Et q̄n p̄dict⁹ Doctor dicit ꝓcedādo opinionem Francisci que dicit q est trāscēdēs oē p̄dicamētū ⁊ opinem Alexandri que dicit q est in p̄dicamento rlonis. sz denoiatiue circuit oē q formalr est in p̄dicamēto rlonis sz denoiatiue circuit oē ens: nam illud qd est formalr in p̄dicamēto est ens limitatuz. ergo si distictio est formalr in p̄dicamēto de ad aliqd. segr q distinctio realis nō repiet in diuinis cū diuina nō sint limitata: pz q ꝺicit sibiipsi. Naz in 2clone 3ª dicit q distinctio indifferēter se hz ad subam ⁊ accīs ⁊ abstrahit ab vtroq; q: pōt eē in deo ⁊ erit sba ⁊ pōt eē in aīa ⁊ erit accīs. Hec ille. Ad 3m vo argm dicit q distictio hz fundamētū qd est q̄ntitas. Nam ydēptitas fundamentuz hz in vnitate ⁊ distictio fundat in nūero distinctox. Hec ille. Dicere ergo distictionē fundamētū hr̄e in q̄ntitate p̄o fundare eam esse in diuinis: est dicere eam hr̄e q̄ntitatē p̄o fundamēto sine aliqua limitatione. Un̄ ei tanq̄z vacillanti nullaten⁹ adherenduz est cuz ei⁹ tn̄ benigna supportatione. ¶ Utrū aūt diuersitas sine distinctio specifica in gñe subē aut distinctio gñica sit relatio realis ⁊ sup quo fundamēto fundatur inferius declarabitur in ca⁹ de ad aliquid in hoc gnto. q. 16. ar. 16.

¶ Qō. 10a. De multiplicitate hox nominuz simile ⁊ dissimile ⁊ de cox distinctione.

Amodo ꝓsiderādū est de distinctione multiplici

a tatis illox noīuz q̄ ptinent ad id qd ē vnū in q̄litate. ſ. silis ⁊ dissilis. ¶ Circa quod q̄runt duo. ¶ Primo vtrū modi silitudinis sufficiēter recitent a pbō. ¶ Secundo vtrū diffinitio q̄ cōiter dat de silitudine sit bn̄ assignata. ¶ Ibi in Doc. S. et pbō. Similia dicunt.

B primum sic ꝓcedit. Uidet q

a sint sufficiēter assignati. Nam ois bona divisio modi silitudinis non dz eē bimēbris: cū sit p oppositas dfias. Sed ista divisio silitudis nō ē hmōi: cū tres enumerent modi silitudis. igit̄ ꝛc̄. ¶ Nec valet dicē q pōt reduci ad bimēbrē ⁊ hoc sufficit. ¶ Contra. et 2⁰. Divisio aliqua fit p dnas tn̄ dfias: quax q̄libet ostituit vnā spēm tn̄. Ergo nō suffic̄ q reducat: sz opz q formalr sit bimēbris. ¶ Ad 3⁰. Aliq̄ dnr silia q̄ conueniūt i eadē q̄litate fm eandē rōnez ⁊ fm eūdē modū essendi: vt duo eq̄lr alba. Et aliq̄ cōueniūt in vna forma fm eandē rōnē ⁊ nō fm eundē modum essendi:

essendi: vt magis ⁊ minꝰ albuꝫ. Et tñ illi modi hic nō enu
merantᵉ. igitᵘ ⁊c. ℂ Ꝺ 4°. Unuꝫ in q̄litate facit sile. Sed
passio nō est q̄litas: cū sit aliud p̄dicamētuꝫ ab ea formaliꝫ
distinctū. Ergo male dicuntur aliq̄ silia ex eo qꝺ idez pa
tiūtur. ℂ Ꝺ 5°. Sic aliq̄ dr̄ silia ex eo ꝙ eadē patiūtur
pari rōne aliq̄ dr̄ silia: qꝛ idē agunt. Sed de his nō facit
pbus mentionē. Ergo nec de alijs oꝫ facere. ℂ Sed ꝰ est
ra idez passa aut diuersa et quoꝝ q̄litas est vna et ſm que
cūq; altari ꝓtigit ꝺr̄ioꝝ hoꝝ qꝺ plura hꝫ aut magis ꝓpa
huic est ꝓprie simile. Oppositᵉ vꝺ similiꝫ dissimilia.

Respondeo dicendū ꝙ simile p̄t dici ali
qd duplr̄. Unoᵐ absolute. Alio
modo ſm magis ⁊ minꝰ. ſ. ſm ꝙ aliq̄ dr̄ magis vel mi
nus silia. ℂ Ꝺ° dr̄ aliqd sile trib⁹ modis. Unoᵐ aliq̄ dr̄
silia ex eo ꝙ patiūtur idē: Sic duo ligna ex eo ꝙ cōburū
tur: p̄t dici silia. Scꝺo mō aliqua dr̄ silia ex hoc solo ꝙ
patiūtur aliq̄ siue illa sint eadē siue diuersa: sic duo hoīes
quoꝝ vnⁿ suffocat ⁊ aliⁿ carcerat dr̄ similes in patiēdo.
Tertio modo aliq̄ dr̄ similia quoꝝ est vna q̄litas: sicut
duo hoīes albi dr̄ similes vel duo sydera hñtia eundem
splendoꝛē vel eādē vtutē. Sic ergo simile absolute sūptuꝫ
dr̄ trib⁹ modis. Quoꝝ modoꝝ sic p̄t formari sufficiētia.
Maz oīs similitudo vel attendit penes q̄litatē: vel penes
id qꝺ est ei affine. Si pᵐ: sic est tertiⁱ modus. Si 2ᵐ: hoc
est dupliciter. Uel sumit talis similitudo ex pte passiōis
ipsi⁹. Et sic est ꝑmⁱ mod⁹. Uel ex pte eiⁱ ad qꝺ passio ter
minat. Et sic est scꝺus mod⁹. ℂ Sꝰ vꝺ accipiat simile ſz
ꝙ aliqd dr̄ magis vel minꝰ simile: hoc ꝓtingit dupliciter.
Unoᵐ qñ sūt ꝑtes ꝺr̄ietates ſm quas attendit alteratio: il
lud qꝺ ſz ꝑtes ullaꝝ q̄litatū alicui est simile dr̄ magis ꝑ
prie sile: Sic alliū qꝺ est calidū et siccū dr̄ magis ꝓprie
simile igni: q̄z zucharū qꝺ est calidū et humidū. Alioᵐ in
ter duo quoꝝ vtrūq; est simile alicui tertio ſm vnā quali
tatē tm̄: illud qꝺ est simile illi tertio ſm qualitatez magis
ꝓpriā sibi magis ꝓprie dr̄ ei simile: Sic aer magis ꝑpe
est similis igni q̄z terra. Aer. n. assimilatur igni in calore q
est qualitas magis sibi ꝓpria q̄z siccitas ī qua assimilatur ſi
bi terra. Hec oīa Doc. S. in p̄nti lcōne ⁊ q̄si formaliter.
ℂ Cōsiderandū est aūt ꝓᵐ ſm Doc. S. ibidē ꝙ vnuꝫ in
qualitate facit simile. ℂ Passio autē est affinis q̄litati: eo ꝙ
ꝓpriue passio in īmutatione q̄litatis que est alteratio attē
ditur. Uñ ⁊ q̄dā spēs q̄litatis est passio ⁊ passibilis quali
tas. Et ꝓꝑ hoc similitudo nō solū attendit ſm queniētiaz
in q̄litate: sed ēt ſm queniētiā in passione. Que qdez p̄t eē
dupliciter. Aut ex pte passiōis: aut ex pte eiⁱ ad qꝺ passio
terminatur. Hec ille. ℂ Et ꝙ hoc pz solutio ad penultimū
argm. ℂ Cōsiderāduꝫ est 2° ſm Doc. S. in prima pte. q.
4. ar. 3. et bñ notandum ꝙ aliq̄ dr̄ similia multipliciter.
Quedā. n. dr̄ similia: qꝛ cōicant in eadē forma ſm eādē
rōnez ⁊ ſm eundez modū essendi. Et hec nō solū dr̄ si
milia: sed eq̄lia in similitudine: Sicut duo equaliter alba
dr̄ similia in albedine. Et hec est pfectissima similitudo.
Aliᵒ dr̄ similia que cōicant in forma ſm eandez rōnez
sed nō ſm eundez modū: ſz ſm magis ⁊ minꝰ: vt minus
albuꝫ dr̄ simile magis albo. Et hec est similitudo impfe
cta. Tertio modo dr̄ aliqd simile alteri: qꝛ cōicat in forꝺ
ſz nō ſm eādez rōnez: vt pz in agentib⁹ nō vniuocis. Luꝫ
eniꝫ omne agens agat sibi simile inq̄ntū est agens. agit. n.
vnūqdq; ſm suā formā: necesse est ꝙ in effectu sit simili
tudo forme agentis. Si ergo agens sit cōtentuꝫ in eadem
spē: erit similitudo īter faciēs ⁊ factuꝫ ſm eandez rationē
eadē spē: erit similitudo sed nō ſm eandē rōnez spēi: Sic
militudinē solis: nō tñ vt recipiat formā solis ſm simili
tudinē spēi. Si igitur sit aliqꝺ agens ꝙ nō in gñe cōtinea
tur: effectⁱ ei⁹ adhuc magis remote accedēt ad similitudi
nem agentis: nō tñ ita ꝙ ꝑticipēt similitudinez forme agē
tis ſm eandē rōnez spēi aut gñis: sed ſm aliqualez analo
giam: Sicut ipm esse est cōe oīb⁹. Et hoc modo ea que
sunt a deo: assimilantur ei inq̄ntū sunt entia: vt ꝓmo ⁊ vl̄
ꝓnᵒ totiⁱ eē. Hec ille. ℂ Ex qb⁹ pz sufficientia. ſ. ꝙ gntu
plex est similitudo. ℂ Ꝓria est pfectissima. ſ. eoꝝ que cōue
niunt in aliq̄ forma ſm eandē rōnez ⁊ ſm eundē modū
essendi. Scꝺa est eoꝝ que ꝙueniūt in aliq̄ forma ſm ean
dem rōnez sed nō ſm eundē modū eēndi. Et hoc dupliꝫ.
Uel eoꝝ que cōueniūt in eadē foꝛa ſm eādez rōnē speci
fica. Uel eoꝝ que ꝙueniūt ī eadē foꝛa ſm eandē rationez
gñica. Uel eoꝝ que ꝙueniūt in eadē forma ſm eādē rōnē
ꝓportionis siue analogie. ℂ Cōsideranduꝫ est 3° fz Doc.
S. in de vtate. q. 2. ar. 3. ad. 9ᵐ. ꝙ silitudo aliquoꝝ duo
rum adinicē: pōt dupliꝫ attēdi. Unoᵐ ſm cōueniētiā i nā.
Et talis silitudo nō requirit inter cognoscēs ⁊ cognituꝫ.
Alioᵐ q̄tuꝫ ad repntationē. Et talis regrit iter cognoscēs
⁊ cognituꝫ. Hec ille. ℂ Et ibidē ar. 2. ad. 3ᵐ. īnuit ꝙ du
plex est silitudo. Quedā est que est relatio realis. Quedā
est que est relatio rōnis. Dicit. n. ibidē sic ꝙ silitudo q̄ est
relatio realis: distinctionē rex requirit. Sed ea que ē rl̄o
rōnis tm̄ sufficit in similiⁱ distinctio rationis. Hec ille.
ℂ Ex quiⁱ oīⁱ ꝓdictis pōt elici ꝙ duplex est silitudo.
Quedā est silitudo rōnis. Alia est silitudo realis. Et talis
est q̄druplex. Quedā est similitudo nāe. Alia est similitu
do informatiōis. Alia eq̄litatis. Et alia ꝓportiōis. ℂ Cō
sideranduꝫ est 4°. ꝙ similitudo est in duplici dr̄ia. Nam
quedā est que ponit ꝓpōnez in vtroq; extremoꝝ. Et hoc
est qñ similia ambo ꝙueniūt in vna forma eaꝝ ꝑticipādo.
Et talis similitudo nō pōt esse ītᵉ creaturas ⁊ deū. Alis
deⁱ nō esset oīno simplex. Alia est silitudo q̄ ponit ꝓpōnē
in vno sili ⁊ simplicitatē in altero: Sic qñ aliqd dr̄ simile
alteri ex eo ꝙ cōcomitat alteruꝫ. Et sic mixtuꝫ dr̄ simile
igni. Isto aūt modo nihil refert esse similitudinē ītᵉ crea
turas ⁊ deuꝫ: que similitudo dr̄ ꝓformitas non eq̄litatis:
sed ꝓportionis sicut dictuꝫ est. Hec Doc. S. in pᵒ sniaꝝ.
di. 48. q. 1. ar. pᵒ. in corpe dicēs. Cōtingit aūt aliq̄ dici si
milia dupliꝫ. Unoᵐ ex eo ꝙ ꝑticipāt vnā formā: Sic duo
alba albedinē. Et sic omne simile opꝛ esse cōposituꝫ ex eo
in quo ꝙuenit cuꝫ alio simili ⁊ ex eo ī quo differt ab ipo:
cuꝫ similitudo nō sit nisi differentiuꝫ ſm Boetiuꝫ. Et sic
nihil simile pōt deo esse nec cōueniēs nec cōforme: vt fre
quēter a phis inuenit dictuꝫ. Alioᵐ ex eo ꝙ vnuꝫ qꝺ par
ticipatiue hꝫ formā imitat illud qꝺ essentialiⁱ hꝫ: Sicut si
corpⁱ simile dicat albedini sepate: vel corpⁱ mixtum ipsi
igni. Et talis similitudo que ponit compositionez in vno
et simplicitatē in altero: pōt esse creature ad deuꝫ ꝑticipā
tis bonitatem vel sapientiaz vel aliⁱ hmōi. Hec ille.

Ad primum igit̄ dicendū ꝙ duplex est di
uisio alicuiⁱ. Nam quedaz est
alicuiⁱ in spēs īmediatas. Et talis diuisio nō soluz dz esse
bimēbris reductiue: sed ēt formaliter ꝓpter rōnez in ar
gumēto deductā. Alia est diuisio alicuiⁱ in spēs remotas.
Et talis diuisio ad hoc ꝙ sit bona sufficit ꝙ reducibilis sit
ad aliqꝺ bimēbre: Sicut pz de q̄litate que diuidit in q̄t
tuo: spēs. Et talis est ꝑsens diuisio. ℂ Et per hoc pz solu
tio ad 2ᵐ. ſ. ad replicam. ℂ Ad 3ᵐ ꝺm ꝙ oīa illa q̄ dr̄
illis modis similia: cōtinentur sub q̄rto modo. ℂ Ad 4ᵐ
patuit solutio in corpore articuli. ℂ Ad vltimuꝫ ꝺm ꝙ
non est similis ratio de actione ⁊ passione: qꝛ passio consi
stit in quadam alteratione: que est ſm q̄litates ꝺr̄ias. Uñ
passio ē affinis qualitati sicut dictum est. Actio vero non
semꝑ fit cum alteratione: vt infra patebit. Ideo nō est in
ea similitudo. ℂ Uel posset dici ꝙ sub illo modo cōtine
tur similitudo eoꝝ que idem agunt. Et hec est facilio: so
lutio: sed prima melior est.

ℂ Ibi in Doc. S. et pho. vbi supra.

a **Ꝺ secundum** sic ꝓcedit. Uide
tur ꝙ silitudo nō
sit rex dr̄ntiū eadē q̄litas. ita ꝙ sit bona diffini
tio silitudis. Maz ista diffinitio nō competit oī
ꝓtento sub diffinito. Nō. n. ꝓpetit his q̄ sunt silia ex eo ꝙ
ꝙueniūt in aliq̄ passione. Ergo non est bona. ℂ Ꝺ 2°. Si
silitudo eēt rex dr̄ntiuꝫ eadē q̄litas: sequeret ꝙ ītᵉ crea
turas et deum non esset similitudo: cum non cōueniant in
aliqua qualitate. Sed hoc est ꝰ ꝓdeterminata. Igitᵘ ⁊c.

C̄ 3°. Unum in q̄litate facit simile. Sed illa que dr̄nt nō sunt vnuz. Igit illa diffinitio p̄dictionē implicare vr̄.
C̄ 4°. Intellect⁹ ad intellectuz est similitudo. Et tñ talis nō est reruz dr̄ntiuz: q: itellect⁹ et intellectū sunt vnuz:
Lect. 9. et com. 15. vt dr̄. 3°. de aīa. Igit ꝛc̄. C̄ 5°. Silitudo est relatio. Luz ergo relatio differat ab alijs p̄dicamētis: non poterit dici q̄ similitudo sit q̄litas. Maz vnuz p̄dicamētuz abstractiue nō pōt p̄dicari de aliquo alteri⁹ p̄dicamēti vt videt. Igit ꝛc̄. C̄ 6°. Sub vno cōtinet similitudo. Sed distinctio opponit vnitati. Ergo vbi est similitudo non opz q̄ sit distinctio. Als vnuz oppositoꝝ includeret reliquuz. Et sic idez qđ pri⁹. C Sed ꝫ est pb̄us et Boeti⁹ in p̄nti passu: sicut supra ex adductis pz.

Respondeo dōm breuiter q̄ silitudo pōt accipi tripl̄. Uno° cōissime. vz vt se extēdit ad ydēptitatē eq̄litatez ꝛ similitudinē. Et isto° hic non diffinitur. Alio° cōiter. vz. vt se extendit ad oēs modos similitudinis pri⁹ assignatos. Et sic ēt nō cōgrue diffinitur hic. Tertio mō p̄prie. vz. pro tertio mō hic assignato in textu a pb̄o. Et sic pōt dupl̄ adhuc considerari. Uno° relatiue. Et sic p̄dicta diffinitio nō est essentialis sz cālis. q: q̄litas est fundamentū et cā similitudis q̄ est relatio. Alio° fundamētalr. Et sic p̄dicta dscriptio poset dici essentialis p additamentuz tñ: sicut de alijs accidē
Lect. 1. et com. 4. tibus dr̄. 7°. hui⁹. Sic ergo si accipiatur similitudo tertio modo p̄dicta descriptio est bñ assignata. Qđ pōt p̄bari
Lec. 4. et com. 15. p ꝓditiōes bone diffinitiōis assignatas a pb̄o in. 2°. post⁹. C Considerandū est aūt p° sicut ex p̄dicta descriptione elicitur q̄ vbicūq; est similitudo ibi est distinctio. Illaz si nulla eēt distinctio: nō esset similitudo sz eēt mera ydēptitas.
Lec. 14. Et hoc idē innuit Doc. S. in p° sniaz. di. 7. q. 2. ar. vltimo ad. 2m. dicēs: q̄ vbicūq; est similitudo: opz q̄ ibi sit aliq̄ distinctio: q: fm Boetiuz similitudo est reruz dr̄ntiū eadem q̄litas. Als nō eēt similitudo. Uñ inter patrē ꝛ filiū seruatur pfecta similitudo inq̄ntū remanēte distinctione in oib⁹ attributis ꝓuenūt. Hec ille. C Considerandū est 2° fm Albertuz in p̄nti libro tractatu 2° ca° 8°. q̄ comparatio ꝛ ꝓportio sunt inter similia que non sunt nisi eorū que pticipāt idez vniuoce vel analogice. Similitudo tñ nō est ꝓprie cause ad causatuz sic̄ dicit magn⁹ Dionysi⁹: preciꝑue cāe illi⁹ q̄ excellet cātuz: sicut est p̄ma cā et intelligentie. Et hui⁹ sunt due rationes. Quaꝝ p̄ncipalis est: Quia cātuz in talib⁹ non adequat cām: ꝛ pticipat de lumine cāe quandā resultationē. Et ideo non pticipat cū cā aliqd vniuoce. scd̄a ratio est. Q: cū similitudo sit quedā imitatio cā aūt ñ imitatur cātū nec ad hoc infundit lumen vt imitet: q: sic imitaret vili⁹ se: qđ non p̄t fieri fm nāe ordinez: ió cā nō dr̄ filis cāto: nisi in his in qb⁹ pfecte assimilat sibi cātum: ꝛ adhuc pfecte nō dr̄ filis sibi ꝓpter defectū secūde rōnis. Econuerso aūt cātuz dr̄ file cāe in talib⁹. Cui⁹ sunt due rōnes. Una gdez: Q: nihil est et nihil bz esse nisi per assilationē sui ad cātuz inq̄ntuz potest. Alia autez ratio est: Q: imitat illā q̄ntū potest. Hec ille. C Idez innuit Doc. S. in de po⁹. q. 3. ar. 4. ad. 9m. dicēs: q̄ inter creaturas et deū non potest eē silitudo gr̄is vel spēi: potest tñ eē silitudo analogie: sicut iter potentiā ꝛ actuz ꝛ iter subz ꝛ accidens. Et hoc dupliciter. Uno° inq̄ntū res create imitant suo modo ydeā diuine mentis: sicut artificiata formā que est i mente artificis. Alio° fm q̄ res create ipsi diuine nature quodāmodo assimilant ꝑut a p̄mo ente alia sunt entia. C Considerandū est 3° q̄ cuz dicit q̄ silitudo est rez differentiū eadē q̄litas: non est intelligendū de eadē qualitate in gr̄e tñ: q: sic corp⁹ albuz ꝛ corpus nigruz dicerētur similia. Nec de qualitate eadez in numero: q: sic duo subiecta nunq̄ posset dici silia. cuz vna qualitas nūero ñ possit esse in duob⁹ subiectis. Sed est intelligendum de eadem qualitate in specie. Qđ satis pz fm Doctores in p̄dicamētis. Qđ ēt innuit Doc. S. in p° sniaz dist. 19. q. 1. ar. p° vbi sic ait. Equalitas vo ꝛ silitudo que important vnitatez quātitatis vel qualitatis fm esse vel essentiā q̄stū est de sui significatione non important vnitatez quātitatis vel qualitatis in numero: sed sufficit q̄ sit idem spē. Hec ille. C Cōsiderandus insup est 4°. fm Doc. S. in p̄ma parte. q. 93. ar. vltimo. q̄ similitudo non distinguitur ab ymagine fm cōmunē rōnez similitudinis: q: sic includit in ratione ymaginis: sed fm q̄ aliqua similitudo deficit a ratione ymaginis. Et hoc dupl̄. Uno° fm q̄ est preambula adipsam ꝛ in pluribus existens. Alio° fm q̄ significat ymaginis expressionez ꝛ pfectionez. Unde vt ibidem dicit articulo. 2°. nō quelibet similitudo etiā si sit expressa ab altero: sufficit ad rationez ymaginis: sed requirit similitudo fm speciem: vel ad minus fm accidens aliqđ proprium speciei. Hec ille sed nō formaliter. C Considerandum vlterius est 5°. fm Doc. S. in de veritate. q. 2. ar°. qnto. Et precipue in p° sniaz di. 19. q. 1. ar. 2. et est declaratiuum dicti Alberti in p̄senti articulo adducti in 2° nota bili: q̄ esse simile alteri: nihil aliud est q̄ habere qualitatem illius. Qualitas aūt alicuius dicit: quaz ꝓprie ꝛ plene habet. Contingit autez quandoq; q̄ qualitas illa perfecta est in vtroq;. Unde vtriusq; pōt dici. Et fm hoc intalibus potest dici vtrunq; alteri simile. Quandoq; aute qualitas que est ꝓprie ꝛ plene in vno: in alio autez est imquedam imitatio illius fm aliqualez participationez. Et tunc illa qualitas nō dicitur vtriusq;: sed eius tñ qđ ea plene possidet. Et tunc illud qđ eam nō plene possidet dicitur habere qualitatem similē illi qđ eam plene habet: et nō ecōuerso: vt si dicamus q̄ pictura est similis homini: nō aūt ecōuerso dicit q̄ homo sit similis ymagini ꝑpe loquēdo. hec ille. C Et subdit ibidem q̄ esse alicui simile et assimilari eidem: nō est omnino idem. Maz assimilari supra illud qđ est esse simile addit quēdaz motuz ꝛ accessiuz ad similitudinez qualitatis. Inde est q̄ in diuinis filiū dicimus esse similez patri: non autez ei dicimus assimilari. C Considerandū insup est 6°. fm p̄bm 2° topicoꝝ. q̄ duplex est aduc hic modus similitudinis. Unus qui inuenitur in diuersis generibus. Et hic attendit fm ꝓportionez vel ꝓportionabilitatez. vt qñ alteruz se habet ad alterū: sicut aliqđ ad aliquid: vt ipse ibidem dicit. Alius est in his que sunt eiusdem generis: vt quando idem diuersis mens. Primus ergo modus similitudinis nō requirit cōparationem fm determinataz habitudinez: sed solū secūdus modus. Uñ primus modus similitudinis bene cōuenit creaturis i ordine ad deum. Hec Doc. S. in de veritate. q. 2. ar. 5. ad 2m. C Et si dicatur. Infinita distantia remouet similitudinem. Sed deus in infinituz distat a creaturis. Ergo ibi nō pōt eē similitudo. C Ad hoc rñdet Doc. S. in de veritate ibidez ad 4m. dicens: q̄ similitudo que attendit er eo q̄ aliqua duo participant vnuz vel ex eo q̄ vnū habet habitudinem determinataz ad aliud diminuit distantiaz. nō autem similitudo que est fm ꝓueniētiaz ꝓportionis. Talis. n. similitudo inuenitur in multum et parum distantibus similiter. Hon enz est maior similitudo ꝓportionalitatis inter duo ꝛ vnuz ꝛ sex ꝛ tria q̄z inter duo ꝛ vnum. C Ex quibus pōt elici sicut etiaz ibidez in corpore dicit Doc. S. q̄ similitudo dupliciter attenditur. Uno modo inter ea quoꝝ est adinuicem ꝓportio eo q̄ habent determinatam distantiaz vel aliquā habitudinez adinuicez: sicut binarius cuz vnitate eo q̄ est eius duplum. Alio modo attenditur inter ea quoꝝ nō est ꝓportio aliqua: sed magis ꝓportionabilitas: Sicut senarius est similis quaternario: ex eo q̄ sicut senarius est duplus trinarij: ita ꝛ quaternarius binarij. Prima ergo similitudo est similitudo ꝓportiōis: alia vero dicit similitudo ꝓportionabilitatis. Hec ille formaliter quasi. C Considerandus ꝛ 7°. q̄ duplex adhuc est modus similitudinis. Illam qdaz est qui causat amorez amicitie. Alius est qui causat amorez cōcupiscentie sicut tangit Doc. S. in. 1a 2æ. q. 27. ar°. vlto. dicens. Sed sciendum est q̄ similitudo inter aliqua pōt attendi dupliciter. Uno modo ex hoc q̄ vtrunq; hz idez in actu: Sicut duo hoīes habentes albedinez dicuntur similes. Alio modo ex hoc q̄ vnum habet in potentia ꝛ in quadam inclinatione illud qđ aliud habet in actu: Sicut si dicamus q̄ corpus graue existens extra suum locum hz similitudinē cum corpore graui in suo loco existente. Uel etiam

etiam secundum q potentia habet similitudinez ad actuz Naz i ipsa potĕtia quodāmodo est actus. ¶Primus igit modus similitudinis causat amorem amicitie seu benuo lentie. Ex hoc enim q aliqui duo sunt similes quasi habē tes vnam formaz sunt vnuz iforma illa. Sicut duo boues sunt vnum i specie humānitatis ⁊ duo albi in albedine. Et ideo affectus vnius tēdit i alterum sicut i vnuz sibi ⁊ vult ei bonū sicut ⁊ sibi: sed secundus modus similitudinis causat amorem concupiscentie quia vnicuiq existĕti i potentia ineſt appetitus sui actus inquātuz hmōi ⁊ in eius consimili delectatur. ¶Hec ille. ¶Cōsideraduz vlterius est 8°. q illa que differunt nō sunt idez i eo q differūt: sed differunt in vno ⁊ cōueniūt in alio: sicut duo parietes dīnt sup positalr: ⁊ cōueniunt in albedine. Qñ ergo dr q silitudo est rez differentiū eadē qualitas: ibi differens ⁊ ydēptitas non sūt refereuda ad idē: sed ad diuersa. Uñ predicta descriptio ꝺictionē nullā includit. Et qñ dr q intellectus ⁊ intellectū sunt vnū: hoc est intelligendū cālr ⁊ nō ecĕntialiter: ita q sit sensus. Ex intellectu ⁊ intellecto fit vnuz: sicut ex po⁹ ⁊ actu fit vnum. Et per hoc pz solutio ad obiecta.

¶Q. ū⁹. De distinctione multiplicitatis oppositoꝝ ⁊ ꝓrioꝝ que dr secundarie partes pluralitatis.

Andem considerandum est de distinctione multiplicitatis illoꝝ noium que pertinent ad secundarias partes pluralitatis que .s. cōtinentur sub differenti ⁊ diuerso que sunt prime partes pluralitatis. ¶Circa quod q̄ runtur quattuor. ¶Primo vtrū modi oppositoꝝ sint bñ assignati a pbo. ¶Scōo vtrū ꝺictio sit prima inter spēs oppositiōis. ¶Tertio vtrū cōtraria bñ ditidāt a pbo. ¶Quarto vtrū modi diuersoꝝ fm spēz sint bñ assignati. ¶Vbi in Doc. S. ⁊ pbo. Opposita aūt dicuntur.

B primum sic ꝓcedit. Uī q modi oppositoꝝ non sufficienter hic enumerent a pbo. Mā omnia opposita relatiue dr. Ergo est solū vnus modus oppositionis .s. relatiuoꝝ. Oppositū .n. alicui⁹ est oppositū. ¶Ꝺ. 2°. Unū oppositoꝝ excludit reliquū. Sed relatiue oppositoꝝ vnū nō excludit reliquū sed ponit ipsū: tñ simul nā ergo. ¶Ꝺ. 3°. Nullus est mod⁹ relatiue oppositoꝝ. Nō enim opponunt ꝺrie neq ꝓuatiue: neq relatiue: neq ꝺictorie: vt pz discurrenti. Ergo spēs oppositionuz male assignātur. ¶Ꝺ. 4°. Aliqua est oppositio sub cōtraria ⁊ subalterna: vt pz primo peryherme. Et tñ ille oppositiones hec nō enumerāt: neq ēt subintelligunt: cū sint oppositiones entiū rōnis ⁊ cōplexoꝝ. Ergo idē qō prius. ¶Ꝺ. 5°. Si sic: vel oppositio per prius diceret de ꝺictoria vel de ꝺria. Non p̄m qz contraria sunt maioris entitatis ⁊ per ꝑfectionis q̄s ꝺictoria. Neq scōm qz ꝺictoria magis repugnāt cū inter ea sit repugnātia sic̄ iter ens ⁊ nō ens: q̄s ꝺria ĩter que est repugnātia sic̄ inter ens ⁊ ens. Igitur ⁊c. ¶Sed cōtra est pbs in textu dicēs. opposita aūt dicūtur ꝺictio ꝺria ad aliquid ⁊ priuatio ⁊ habitus ⁊ ex quibus ⁊ ad que vltima vt gñones ⁊ corruptiones ⁊ quecūq vo nō cōtingūt simul adesse ambobus susceptibili: hec opponi dicuntur aut ipsa aut ex quib⁹ sunt. Nam palidum ⁊ album simul eidem non insunt propter quod ex quibus sunt opponuntur hijs.

Respondeo dōz q oppositio dicitur quattuor modi. Nam quedā ē oppositio ꝺictoria quedam ꝺria quedam priuatiua ⁊ quedā relatiua. Exemplū p̄me: vt ens ⁊ nō ens: sedere ⁊ nō sedere. Exēplū scōe: vt albū ⁊ nigrū. Exēplū tertie: vt visus ⁊ cecitas. Exemplū q̄rte vt p̄ ⁊ fili⁹. Quoꝝ modoꝝ sic formatē sufficientia fm Doc. S. in pñti lcōne. Mā quod opponitur alteri aut opponit rōe dependentie qua alter dependet ab ipso: aut rōne remotionis. Si primuz sic est relatiua oppositio. Si secūdū hoc est tripliciter. aut .n. totaliter remouet nihil reliquēs. Et sic est negᵒ siue ꝺictio. Aut relinquit sbm. Et sic est priuatiua oppositio. aut relinquit subiectuz ⁊ genus forme. Et sic est ꝺria oppositio. Nam ꝺria nō solū sunt in eodē subiecto sed ēt in eodē gñe. Ex quib⁹ pz q modi oppositiōis sunt sufficienter assignati. ¶Sed ꝑsiderādū est primo q illoꝝ modoꝝ solet assignari ēt alia sufficientia que talis est. Mā oppositio ē repugnantia quedā. Aut ergo est repugnantia inter ens ⁊ nō ens: aut inter ens ⁊ ens. Si primū: hoc est duplr. Aut inter ens ⁊ non ens simplr. Et sic est ꝺictoria oppositio. Aut inter ens ⁊ non ens fm quid. Et sic est priuatiua oppositio. Si secundum: hoc est duplr. Aut inter ens ⁊ ens que non permittunt se esse in eodem subiecto nec respectu eiusdem nec respectu diuersoꝝ nec actu nec po⁸. Et sic est relatiua oppositio. Aut inter ens ⁊ ens que se pmittūt esse in eodē subiecto in po⁸: ita q vnū oppositoꝝ actu ineſt alicui subiecto ⁊ alterꝝ pōt sibi ineſſe in po⁸. Et sic est ꝺria oppositio. ¶Nec est instantia de relatiuis. .s. de pr̄e ⁊ filio q possint esse in eodē sbo. Qz pr̄ ⁊ filius fm q relatiue opponuntur non pñt neqz simul: neqz successiue ineſſe eidem subiecto sicut supra dictū est. q. 9. ar. 7. huius qnti. Nam lz sortes possit esse pater platonis ⁊ filius Aristotilis: tamen paternitas illa ⁊ filiatio nō relatiue opponuntur. Sed pñitas que est in sorte: opponitur filiationi que est in platone ⁊ filiatio que est in sorte opponit̄ paternitati qae est in Aristotile. ¶Consideradū est scōo fm pbm in pñti lcōne ⁊ fm Doc. S. in eadē q duob⁹ modis contingit cognosci q aliqua sunt opposita. Uno⁹ p comparationē ad motū. Nā in quoꝝ motu vel mutatiōe terminꝰ a quo opponitur termino ad quem. Et ideo ea ex quib⁹ est motus ⁊ in que est motus sunt opposita: vt pz in gnationibus. Nam gnatio albi est ex nō albo: ⁊ gnatio ignis ex non igne. Scōo modo per cōparationē ad sbm. Nam illa que nō pñt ineſſe eidē suscepti bili oz q ad inuicez opponant vel ipsa vel illa ex quibus sunt. Nō. n. pōt idem corpus esse simul albū ⁊ nigrū: q albū ⁊ nigrū sunt cōtraria. Homo vero ⁊ asinus nō possiunt de eodē ꝑdicari qa bñt in suis rōnibus oppositas dīas. .s. rōnale ⁊ irrōnale. Et sil palidū ⁊ albū: q palidū cōponit̄ ex nigro qō ē oppositū albo. Et notādū est q signāter dicit pbs eidem susceptibili: qr quedā nō pñt alicui subiecto eidē simul ineſſe nō ꝓpter oppositiōez quā bēant adinuicem: sed qr subiectum nō est susceptibile vtriusq. Sicut albedo ⁊ musica nō pñt simul ineſſe asino: pñt tñ sil ineſſe hoi. ¶ Doc. S. in presenti passu ad Nam. ¶Cōsideradū vlteri⁹ ē tertio q duplex est oppositio. .s. ꝓpositionū ⁊ terminoꝝ siue rez. Oppositio ꝓpōnū est duplex. Quedā est fm rez tñ. Quedā vo fm rem ⁊ modū simul. Et talis est quadruplex. .s. ꝺictoria ꝺria sub ꝺria ⁊ subalterna: vt pz primo peryherm enias. Sed oppositio rez significataꝝ p terios simplices de q̄ est ħ ad ꝓpositū p̄t duplr ꝑsiderari. Uno⁹ cōiter p oi repugnantia. Et sic disperata dicūtur opponi Alio⁹ ꝓprie p repugnantia. .s. duaꝝ formaꝝ nō se permittentiū in eodē sbo respectu eiusdem. Et hec dr quattuor modis vt dictū est in p̄n⁹ corporis articuli. ¶Consideranduz insuper est q̄rto q aliqua dñr opponi dupliciter. vno mō directe qñ. .s. vnum opponitur alteri fm q hmōi. sic nigredo parietis opponit̄ albedini parietis. Alio⁹ indirecte qñ. .s. vnū opponitur alteri non inquātuz hmōi ꝛz simplr: vt puta nigredo manus opponitur albedini parietis nō inquātuz est albedo huius vel nigredo: sed inquātum albedo ⁊ nigredo simplr. hec Doc. S. in p⁹ sen. di. p⁸. q. p⁸. ar. ꝓio ad p̄m vbi sic ait. Et dico aliqd directe opponi alteri qñ opponitur ei fm q hmōi: sicut nigredo manus opponit̄ albedini manus directe. Sed indirecte etiā opponitur albedini parietis nō inquātuz est nigredo b⁹ vel albedo b⁹ ꝛz inquātū albedo ⁊ nigredo simplr: p quē modū cuilibet bono qōlz maluz opponit̄ nō sēm ꝓpriam rōnem hui⁹ vel hui⁹: sed fm cōem rōnem boni ⁊ mali. ¶Hec ille. ¶Cōsideradū vlteri⁹ ē. 5°. Fm Doc. S. in de veritate. q. 28. ar. 6. q oppositoꝝ q̄s m ad hoc attendenda ē ꝺria. nā q̄dā opposita sunt q̄z vtrumq; ponit natura aliquā vt albū ⁊ nigz. Et in talibus oppositis negᵒ vtriusq

Lectio. II.

est negatio realis. i. alicui⁹ rei. Et ideo cum affirmatio nō sit negatio: q⁹ esse albuz nō est idem qō nō esse nigruz sed realiter differūt: ideo corruptio nigri cuius terminus est nō esse nigrū ⁊ gnatio albi cuius terminus est esse album sunt realiter diuerse mutationes: q̄uis sit vn⁹ motus: vt dictū est. Sed quedā opposita sunt quoz altez est natura quedā: reliquū vo nō est nisi remotio vel negatio ipsius: Sicut pz in oppositis fm affirmationē ⁊ negationez: vel fm priuationē ⁊ habitū. Et in talib⁹ negatio oppositi qō ponit nām aliquā est realis: q⁹ est alicuius rei. Negatio vo alteri⁹ oppositi nō est realis: q⁹ non est alicui⁹ rei. Est enīz negatio negatiōis que est negatio alteri⁹ oppositi qō nihil differt fm rem a positione alteri⁹. Unā fm rem idez est gnatio albi ⁊ corruptio nō albi. Sed q⁹ negatio q̄uis nō sit res nāe est tn̄ res rōnis: ideo negatio negatiōis fm rōnez est aliqd aliud a positione affirmationis. Et sic corruptio nō albi est aliud fm modū intelligendi q̄ gnatio albi. ¶Hec ille. ¶Ex quibus pz quō qōlibet oppositoruz hz rōnez entis ⁊ quō nō. ¶Patet ēt quō gnatio vn⁹ oppositi est idez qō corruptio alteri⁹ ⁊ quō nō. ¶Sed hic oritur difficultas. Nam Doc. S. in tractatu de oppositionibus dicit q⁹ idem est homo niger et homo non albus. Albuz. n. ⁊ nigrū sunt albuz ⁊ nō albuz. Sed in his que iam supra adducta sunt dicit ꝺrium. ¶Dicendū est q⁹ in illo tractatu loquit̄ per reductionē vn⁹ ꝺtrarij in negationem alteri⁹. Unum enīz ꝺrioz includit negationē alteri⁹. Ideo dicit albū ⁊ nō nigruz idez esse sicut albū ⁊ non album. Sed in de vitate vbi supra loquit̄ fm naturaz contrarioz. Ideo nulla est ꝺdictio. Qō aūt loquat̄ in ꝓdicto tractatu fm reductionē: pz per ea que ibidez subdit cap⁹ 2⁹. cum dicit. Ex dictis ergo manifestū est q⁹ ꝺdictio fm q⁹ ꝺdictio est nihil negat in genere: sed simpl⁹ extra gen⁹. Sed q⁹ ꝺdictorie ꝓpones cōiter accipiant̄ in gne: vt puta homo albus homo nō albus: hoc nō est per nām ꝓtradictionis simplr̄ sed per resolutionē ꝓpositionū ꝺriarū in ꝺdictorias ex quibus nām oppositionis accipiunt. Idem enīz est homo niger ⁊ homo nō albus: homo nō currens ⁊ homo stans. Et ideo omnes tales ꝺdictiones hn̄t extrema in gne. Inde est q⁹ sophyste decepti sunt putantes alterum extremū ꝺdictionis. s. nō esse in gne ꝓtineri: q⁹ viderunt ꝓpōnez vnaz nō esse alteri ꝺdictoriaz nisi de eodez subiecto idem re uere affirmet ⁊ false negetur ⁊ hoc in eodem tpe. qō acceperunt in ꝓdictis ꝺrijs resolutis tn̄ i ꝺdictorijs. ¶Hec ille. ¶Posset etiā aliqs dubitare de priuatiua oppositione an. s. priuatio opponatur habitui ꝓmo q̄ alicui esse aut ecōuerso. Priuatio. n. dicit non esse non simpliciter sz in gne. Oportet ergo q⁹ opponat̄ alicui eē. Et dicit etiā carentiā forme. Ideo opz q⁹ opponat̄ alicui eē. Et alicui esse ⁊ ipsi forme siue habitui. Sed remanet ergo dubium cui ꝓmo. Et videt̄ q⁹ ꝓmo opponat̄ alicui eē. Illaz illud qō opponit̄ duob⁹ ordinatis fm prius ⁊ posteri⁹: pri⁹ opponit̄ priori deinde posteriori. Sed esse iter oēs actus est primus actus ⁊ ꝓma pfectio. Et sic p̄cedit alias formas ⁊ habituz. Ergo videt̄ q⁹ priuatio prius opponatur ipsi esse alicuius q̄ forme siue habitui. ¶Ecōuerso aūt videt̄ q⁹ pri⁹ opponat̄ forme: Quia forma alicui⁹ compositi prius est in eo q̄ habeat esse: cuz esse eius procedat a forma. ¶Sed dicendū fm Doc. S. in predicto tractatu ca⁹ p⁹ q⁹ esse alicui⁹ cōpositi ⁊ forma pn̄t dupl̄r ꝺsiderari. Uno⁹ q̄ntū ad ordinez actuū siue ꝓncipioz formaliuz. Et sic esse p̄cedit formā. Illaz in ordine ꝓncipioz formaliū primū est esse: q⁹ nihil designat̄ in actu nisi per esse. Illō. n. aliquis habet sanitatē nisi in eo ponat̄ esse. Et sic oēs forme sequūtur esse. Unde isto modo ꝓuatio pri⁹ opponit̄ ipsi esse alicuius ⁊ ex ꝺsequēti habitui siue forme. Alio⁹ pn̄t ꝺsiderari fm inherentiā seu informationem subiecti. Et sic ecōtrario est. Illam forma per prius inheret: et per ipsaz ipsuz esse. Et sic ipsuz esse sequit̄ formam. Et isto modo priuatio pri⁹ opponit̄ habitui: ⁊ ex ꝺsequēti ipsi esse. Et q⁹ priuatio illud qō hz de oppositione ꝑticipat de ꝺdictione cuius extremuz. s. nō esse directe opponit̄ ipsi esse: ideo ꝓuatio q̄ntū ad id qō hz de oppositione sine de ꝺdictiōe opponit̄ directe ipsi esse ⁊ ex pn̄ti opponit̄ ei ad qō eē segt̄. Scōm vo q⁹ deficit a ꝺdictiōe: q⁹ accipit̄ i subo p modū inheretis: p⁹ repugnat hūi. hec ille q̄si formalr̄. ¶Contra. Si hoc esset vez: sequeret q⁹ oppositio ꝓuatiua aliqd adderet supra oppositionē ꝺdictoriā: cum plura regrant̄ ad oppositionē ꝓuatiuā q̄s ad ꝺdictionē: vt ex dictis pz. Et sic eēt maioz oppositio ꝓuatiua q̄s ꝺdictoria. qō est ꝺ ea q̄ ddr̄. 10. hui⁹. ¶Ad hoc videt Doc. S. vbi supra dicēs. Ex dictis manifestuz ē: q⁹ plus regrit̄ ad oppōnē ꝓuatiuā q̄s ad ꝺdictoriā. Sed tn̄ id qō oppositio ꝓuatiua addit supra ꝺdictionē: nō auget oppositionē sz minuit: q⁹ cū mediū ondit distantiū q̄enientiaz minuit rationem oppositionis. Hec ille.

Ad primum igit̄ dōm q⁹ oppositio potest ꝺsiderari dupl̄r. Uno⁹ formaliter: siue scde ītionalr̄. Et sic bñ dicit rōnē. Alio⁹ fz id qō est ⁊ realr̄ ⁊ ꝑme ītionalr̄. Et sic oppositio nō semp dicit rōnē. Unā lz opposita si ꝺsiderent̄ q̄ntuz ad ītiones cōem oppositi vel ꝺrij sint relatiua iter se: tn̄ si ꝺsiderent̄ q̄ntū ad res subiectas ītioni sic nō semp opponunt̄ relatiue sz q̄nq⁹ ꝺrie ⁊ q̄nq⁹ ꝓuatiue ⁊c. Et q⁹ oppositio accipit̄ hic q̄ntū ad id qō sūt: ideo nō oīa relatiue opponunt̄. ¶Ad 2ᵐ dōm q⁹ relatiue opposita pn̄t ꝺsiderari dupl̄r. Uno⁹ p ꝺpationē ad idē sbm. et sic i eis est q̄enientia cum sbo: vt dicit Doc. S. i ꝓdicto tractatu ca⁹ p⁹. Idē nō est pr ⁊ fili⁹ fm q⁹ pr̄ refert̄ ad filiū. Alio⁹ p ꝺpationē ad diuersa subiecta. Et sic vnū ponit aliud: vt ēt dictū est in p⁹ notabili. ¶Ad 3ᵐ ⁊ 4ᵐ patuit solutio ex dictis. ¶Ad vltimuz dōm q⁹ oppositio pōt dupl̄r ꝺsiderari. Uno⁹ fz entitatē extremoz fm q⁹ extrema oppositiōis sunt maioris vel minoris entitatis. Et sic oppositio ꝺria est ꝓma. 2ª est relatiua. Deinde ꝓuatiua. Et vltimo ꝺdictoria. Alio⁹ fm vtutē vocabuli. s. in rōne repugnātie: fz. s. q⁹ extrema ita ⁊ magis vel min⁹ repugnāt. Et sic q⁹ maioz repugnātia ē iter ens ⁊ nō ens simplr̄: iō oppositio ꝺdictoria est ꝓma ⁊ maioz. Deīde ꝓuatiua. 3⁹ ꝺria. ⁊ vlt⁹ relatiua. vt pz clarius me p Doc. S. i tractatu ꝑallegato i ꝓmis trib⁹ ꝯapitulis. ¶Ibi in Doc. S. ⁊ ꝑbo. vbi supra.

Ad secundum sic ꝓcedit. Videt̄ q⁹ oppositio ꝺdictoria iter spēs oppositiōis nō sit ꝓma. Illam oppō nō est nisi elōgatio po⁹ ab actu: sic calor facē potētiā sui subiecti distare a frigido. Cū ergo priuatio oīno a suo sbo remoueat potētiā ad hūz q⁹ ipossibile est a ꝓuatiōe fieri regressuz ad hūz vł q⁹ priuatiua oppō nō sit maioz q̄s ꝺdictoria rōne repugnātie. Et sic vna nō ꝓcedit aliā. ¶Ꝑ 2⁹. Illa oppō cui⁹ extrema realr̄ distinguunt in rōne repugnātie: ꝓcedit illas q̄rū extrema nō realr̄ distinguunt̄: stinguūtur. Sed extrema ꝺdictiōis nō realr̄ distinguunt̄: vt pz p Doc. S. i ꝓdicto tractatu ca⁹. 3⁹. vbi sic ait. In ꝺdictorijs vo absolute nō sūt realr̄ diuersa: q⁹ nō ens nō est aliq̄ res. Hec ille. Ergo vł q⁹ ꝺdictoria opposito non sit prior in rōne repugnātie q̄s ꝺria ⁊ relatiua. ¶Ꝑ 3⁹. Illa magis repugnāt que nō pn̄t esse in subo nec simul nec successiue: q̄s illa que pn̄t esse in eodem successiue. Sed ꝺria pn̄t esse in eodē susceptibili successiue. Illaz eadez est ꝺria ꝺrioz. Relatiue vo opposita nō pn̄t eē in eodē nec sit nec successiue: vt satis supra declaratū est. Igit̄ vł q⁹ relatiua oppō nō sit vlt⁹ iter spēs oppositiōis. ¶Sz ꝺ est ꝓbus in pn̄ti leōne. et Doc. S. i eadē ⁊ i tractatu ꝺ oppositiōib⁹.

Respondeo dicēdū fm Doc. S. vbi supra inter alias. Cuius rationez assignat ꝑbus in lic posteriozum. Quia ꝺdictio est oppositio cuius fm se non est dare medium. Medium enīz ostendit distantiuz cōuenientiam. Et ideo minuit rationez oppositionis. Qz ergo in oībus aliis oppositionibus a ꝓtradictoria est mu̇enire mediuz: Ideo omnes diminuunt de rōne oppositionis ꝺdictorie. Hec ille. Et sic ꝓtradictoria oppositio est prima. ¶Ꝺsiderandū est primo fm eundem ibidez: q⁹ post oppositionē ꝺdictionis: sequūtur alie oppositiōes ordine quodaz. Et ideo fm magis et minus repit̄ in eis oppositio.

Priuatiue

¶Priuatiue aũt opposita cum non habeant mediuz sui generis sicut aliqua ꝺria hñt: nec dependẽtiã adinuicẽ sic̃ relatiua: pmũ locũ tenent post ꝺdictionẽ. In hijs aũt alterũ .s. priuatio de se nihil ponit. vñ de se negatio est ⁊ nõ ens Mã ꝓpationes fm pbm sunt de gñe nõ entiuz. Sed qz ñ est negatio absolute. sed est negatio talis habitus q regrit sbm: ideo ꝓpatio est negatio in subiecto. ¶Priuatio. n. ꝺ se tanꝺ altez extremũ ꝺdictõis. Sed tñ rõne hitus quẽ segtur: determinat ad subiectũ ⁊ ad genꝰ. Et ideo priuatio est negatio in gñe ⁊ ẽt in subiecto vt dictũ est. Sed tñ ꝑsiderãdum est q nõ ꝓueniũt oĩno cum ꝺrijs ĩ subiecto. Qz ꝓpatio cũ sit aufert a sbo rõnẽ cõmutatõis priꝰ hite cum habitus postea induci nõ posit. Unꝺ manifestũ ẽ ꝓpatiue opposita maxime opponi ⁊ maxime attingere oppositionẽ ꝺdictiõis. ¶Hec ille. ¶Cõsiderãdum insup est 2º fm eundẽ ibidẽ: q post priuationẽ segtur oppositio ꝺria in qua reperit maioꝛ ꝓueniẽtia ꝓdictis. Est tñ in ea gdez accessus ad ꝓdictas oppositões. Et qcqd in ea oppositionis est totũ efficit ꝑ participationẽ oppositionis priuatiue ⁊ ꝺdictoꝛie. Quedã nãqz ꝺria nõ hñt mediũ sue natu re sicut est sanũ ⁊ egrũ fm pbm. Cõueniunt tñ in subiecto. Et in illis vbi nõ fit reditio ab egritudine ad sanitatẽ: magis accedunt ad nãm priuatiõis ⁊ hitus. In illis vero vbi fit reditio: minus accedit. Semp tñ in ꝺrijs oĩbꝰ alterum extremũ est vt priuatio ⁊ alterꝛ vt hitus. ¶Priuatio oões ꝺrietates reducũtur ad habitũ ⁊ priuationẽ tãq̃ in pmã oppositionẽ simplr. ¶Hec ille. Qꝺ intelligẽdum est in primã simplr. .s. iter oppositiões que respiciũt subiectuz. ¶Cõsiderãdũ insup est. 3º. vbi supra q oppositio relatiua minimũ hz de ꝺdictione: non qz hẽat mediũ nature sue subiecti sine generis que in alijs minuũt rõnẽ oppositionis: sed qz nõ regrit extrema realr diuersa. Sunt. n. ꝺsim rõnes q̃ inſequũtur actionez intellectus: sicut est de rõne ideptitatis ⁊ de gñe ⁊ specie ⁊ hmõi: in qbus nulla est diuersitas nisi quã facit itellectus. In illis vero relatiuis que fundãtur sup quãtitate vel actiõe: lz sit diuersitas realis: tñ pp dependẽtiã eoꝝ ad se mutuo minus est de ꝺdictione q̃s in alijs oppositõib⁹ quaꝝ extrema non includunt se inuicẽ nec ponũt. imo cum vnũ insit: reliquũ ẽ possibile inesse. ¶Hec ille. ¶Cõsiderãdũ vlterius est 4º fm eundẽ ibidẽ. ca. 2º. q sic oões res q̃ sunt in gñe reducuntur ad ens qꝺ nõ est ĩ gñe: ita oões oppositiões rez in gñe existentiũ est resoluere in oppositionẽ illã cuius termini non ꝓticipãt de ente sicut sba ꝑfectioꝛes sunt q̃sto magis ꝑfecta rõ entis: ita oppões rez: tãto ꝑfectioꝛes sunt ĩ genere oppositiõis q̃sto magis accedũt ad ꝓticipãdum oppositionẽ cuiꝰ extremũ est ens. Et hec repitur in priuatõ ne ⁊ habitu q̃ sunt extrema prime oppõnis ptinentis ad sbm. ¶Hec ille oĩa in ꝓdicto tractatu ve oppositõibus foꝛ maliter. Ex ꝓdictis ergo pz que sit maioꝛ ⁊ ꝑma spẽs oppositionũ que 2ª que 3ª ⁊ que 4ª. ⁊ oꝛdo eaꝝ iter se.

Ad primum igitur ꝺz fm Doc. S. ibidẽ q aliqꝺ ꝺuplr elongat potentiam ab actu. Uno⁹ ipsam potẽtiaz remouẽdo: ita q nihil ei⁹ relinquat. Et istomõ in oppõne ꝺdictoꝛia elõgat⁹ potẽdo obstaculũ ne poꝰ ducat ad actũ. Et hoc ꝓtingit ꝺuplr. Uno⁹ ad tps ⁊ mobiliter. Sicut albedo facit sbm sum distare a nigredine ⁊ sicut caloꝛ positus in aqua facit ⁊ mobilr. Alio⁹ ꝑpetuo ⁊ imobiliter. Et sic ꝓpatio remouet potẽtiã subiecti sui ad hitum: nõ q̃ poꝰ ipsa oĩno aufertur: sed qz obstaculũ indelebile ponitur in ipso sbo. Et ideo ꝺz q̃ priuatio aufert potẽtiã ad actũ. Unꝺ maiꝰ miraculũ est in quolibet die aĩas creare lz hoc minus mirent hoies: q̃s cecũ illumiare. Qꝺ tñ qz rarius mirabiliꝰ puta tur. ¶Hec ille. Ex quo pz q̃ cuz totalr ⁊ sbm ⁊ potẽtiaz ꝺ dictio tollat ꝓpatio vo nõ tollat sbm nec oĩno potẽtiaz auferat q̃ maioꝛ est oppõ ꝺdictoꝛia ꝓpatiua. ¶Ad 3z ꝺm sicut dicit Doc. S. ibidẽ q̃ lz in ꝺdictoꝛijs absolute non sint extrema realiter diuersa qz nõ ens nõ est res aliqua sunt tñ extrema ꝺdictionis semp realr nõ eadẽ. ¶Hec ille. Ex qꝰ elicitur q̃ extrema ꝺdictionis non differũt realr sicut res a re: differunt tñ realr qz vnũ nõ est aliud sed nõ idem alteri. ¶Ad vltimũ ꝺm fm eundẽ idem q̃ relatiue opposita dñr hre minimuz de oppositione nõ pp eẽ vel nõ esse in eodẽ subiecto: sed qz in aliqꝰ nõ regrit̃ distinctio extremoꝛ. Et in illis in qꝰ regritur distinº extremoꝛ vnuz ponit aliud: inq̃tum ꝓsiderantur vt opposita sunt: Qz sic respiciũt diuersa subiecta. Et sic ponũt se mutuo ⁊ perimũt vt ꝺx in pñtis. ¶Hec ille. Unꝺ relingtur q̃ ꝺdictoria oppositio est maioꝛ ⁊ prima que includit in oĩ alia specie oppositionis sicut ꝑmũ in posterioꝛi. De quo tñ prius dcm̃ est ⁊ posteriꝰ dicetur ĩ. 10. huius. q. 7. ar. 1. ¶Ubi in Doc. S. ⁊ pbo. Contraria dicuntur.

B tertium sic ꝓceditur. Uidet q̃ modi ꝺrietatis nõ sint sufficienter assignati hic a pbo. Nam virtus ⁊ vitium ꝺriantur etiam ꝓprie. Et tamen non continentur sub eodez genere. sed sunt ipsamet diuersa genera. Ergo modi ꝺrioꝛ proprijs nõ sunt sufficiẽter assigna ti. ¶Ꝑ. 2º. Medium ꝓprie ꝺriatur extremis. Et tñ non maxime distat ab extremis. Ergo male dicitur. q̃ cõtraria sunt que maxime distant sub suo genere ¶Ꝑ. 3º. Si ꝑmus modus ꝺrioꝛ esset bene assignatus: seq̃retur q̃ in genere substãtie esset ꝺrietas cum ignis ⁊ aqua sint de genere substãtie. sz hoc ẽ ꝓtra pbz in ꝓdicamẽtis. Igit̃ ⁊c. ¶Ꝑ. 4º. Malum ꝺriatur bono. Non tñ aliquo ꝓdictorũ modoꝛ vt videtur. Quia quodlibet contrarioꝝ dicit naturã aliquam. Sed malum non dicit nãm aliquã. Ergo non ꝺriatur bono ꝑm modus aliquẽ assignatum hic a pbo. ¶Ꝑ. 5º. ¶Pbs non assignat hic modos ꝺdictorioꝝ neq̃ priuatinoꝝ. Ergo pari rõne non debuisset assignare modos ꝺrioꝝ. ¶Sed ꝓtra est pbs̃ textu dicens. Cõtraria dicuntur quecũq̃ non pñt simul adesse eidẽ differentium fm genus ⁊ que plũmum differũt eoꝝ que sunt in eodem genere: ⁊ que plũmum differunt eo q̃ in eodẽ susceptibili ⁊ que plũmum differũt eoꝝ que sunt sub eadẽ potestate ⁊ quoꝝ differentia maxima aut simpliciter aut fm genus aut fm speciem.

Respondeo dicendũ q̃ fm pbm ꝺria dicũtur ꝺuplr. Uno modo ipꝛope que .s. non pñt eidem ẽsse: lz differunt fm genꝰ. Alio modo ꝓpe .s. illa que sunt vniꝰ generis. Et hoc ꝺupliciter vz ꝑmario. s. fm ꝓuenientiã: ⁊ scꝺario. ¶Primario aliqua dicuntur ꝺria tribꝰ modis. Uno modo illa dicunt̃ ꝺria q̃ plũmũ differũt eoꝝ q̃ sunt sub eodẽ genẽ: sicut albuz ⁊ nigrũ ĩ genẽ coloꝛis. Alio mõ illa dicuntur ꝺria q̃ plũmum differunt in eodem susceptibili exñtia: sicut sanum ⁊ egrũ in aĩali. Tertio mõ illa dicuntur ꝺria que plũmum differunt sub eadẽ ptãte ꝺcta: sicut egrum ⁊ ĩcongruũ sub grammatica. ¶Sdtãtes. n. rõales ad oppositã sunt. ¶Ex quo pz q̃ lz media iter ꝺria ꝓueniãt in eodem genẽ in eodez sbo ⁊ in eadem ptãte: non tñ ꝺriantur sibi ĩuicem neq̃s extremis si in rõne medij ꝓsiderentur: qz non plũmum differunt. Ulis. n. ratio ꝺrioꝝ est q̃ maxie differant vel simplr vt dicit pbs vel in eodem genẽ vel in eadez spẽ. Simplr qdem sicut in motu locali extrema sunt maxie distãtia: vt punct⁹ orientis ⁊ punct⁹ occidentis que sunt extrema dyametri totiꝰ orbis. In eodez ãt genẽ sicut specifice ꝺie que diuidunt genꝰ. In eadem vo specie sicut accidẽtales ꝺie ꝺrie per q̃s differunt idiuidua eiusdem speciei. Sz scꝺario aliq̃ dicuntur ꝺria ex eo. s. q̃ hñt habitudinem ad ea q̃ sunt vere ꝺria. Et hoc sex modis. s. qz vel hñt ꝺria ĩ actu: sicut ignis ⁊ aqua dicuntur ꝺria: qz alteruz est calidum ⁊ alterum frigidum. Uel qz sunt susceptiua contrarioꝝ in potentia. sicut sanatiuum ⁊ egrotatiuum. Uel qz sunt actiua aut passiua contrarioꝝ in potentia: vt calefactiuum ⁊ infrigidatiuum calefactibile ⁊ infrigidabile. Uel quia sunt agentia ⁊ patientia contrarioꝝ in actu: vt calefaciens ⁊ infrigidans calefactum ⁊ infrigidatum. Uel qz sunt expulsiones sine abiectiones ⁊ receptiones ꝓtrarioꝝ: sicut

gnãtio ⁊ corruptio eoꝝ fm se: vel q; sunt hꝫtus ⁊ ꝑuatio nes eoꝝ. Maz ꝑuatio albi ꝫriaꝫ ꝑuation nigri sicut ⁊ ha/bit⁹ habitui. ¶Ex ꝑdictis ergo pz ꝙ sũt decẽ modi ꝫrio ruz. Quoꝝ sic ex ꝑdictis pȯt colligi sufficiẽtia. Mã contra ria dñr ꝓpe vel ipꝛope. Si 2ᵐ: sic est ꝑmus modus. Si ꝑᵐ: hoc ẽ duplr. Uel ꝑmario. s. fz ꝙueniẽtiã: vel sc̃dario .s. fm hꝫtudinem ad ꝫria vera. Si ꝑᵐ: hoc est triplr. Uel fm ꝙuenientiã in eodez gñe. Et sic est scõs modus. Uel fm ꝙuenientiã in eodez subo: ⁊ sic est tertius modus vel fm cõuenientiã in eadez ptãte. Et sic est q̃rt⁹ modus. Si secũdario. s. fm hꝫtudiem ad ꝫraria vera: hoc est triplr. Uel fm hꝫtudinez que est subiecti: vel q̃ est passiui ⁊ acti ui: vel que est gñonis ⁊ corruptionis. Si ꝑᵐ: hoc ẽ dupli citer. Quia vel tale sbm hz actu ꝫraria: vel poª. Si ꝑᵐ: sic est qntus modus: Si 2ᵐ: sic est sextus modus. Si ve/ro talis hꝫtudo circa cõtraria sit ipsius actiui vel passiui: hoc est etiã duplr. Quia vel tale est actiuz actu: vel poª. Si 2ᵐ: sic est septim⁹ modus. Si ꝑᵐ: sic est octauus mo/dus. Sed si talis hꝫtudo sit gñatiõis aut corruptiõis: hoc est etiã duplr. Uel est ipius gñatiõis siue corruptiõis fm se. Et sic est nonus modus. Uel q̃ntum ad eoꝝ terminos q sunt hꝫtus ⁊ ꝓuatio. Et sic est decimus modus. ¶Cõ sideranduz est ãt pº fm pbum in textu ꝙ rõ quare ꝑdicta noia dicunt multipliciter: est ista. Qz ens ⁊ vnum dicun tur multiplr: Ergo opz ꝙ omnia q̃ dicunt fm ea: dicant multiplr. Sed ibidẽ ⁊ diuersum ⁊ ꝫraria q̃ sub diuerso ꝫtinent: cõsequunt vnuz ⁊ multa. Igit opz ꝙ multiplr dicant. Et ita opz ꝙ diuersuz dicidat fm decẽ ꝑdicamẽ ta sicut ens ⁊ vnuz. hec Doc. S. in lectione. ¶Cõsiderã dum insup est 2º ꝙ ꝫrioꝝ quedã sunt mediata: sicut al bum ⁊ nigruz. Quedã vero imediata: vt sanitas ⁊ egritu do. Ueruntñ nulla dicunt ꝫraria imediata p carẽtiã cu iuscunqz medij: qz oia ꝫraria hñt medium sbi: sed dicun tur imediata p carẽtiam medij eiusdẽ gñis: vt pz p Doc. S. in tractatu de oppõnib⁹ caº ꝑº vbi sic ait. Cõuenire ãt in medio est duplex. Aliqua. n. cõueniunt i medio eiusdẽ generis ⁊ itez in medio materie: sicut album ⁊ nigruz in medio colore: ⁊ itez in sbo. Aliqua vero cõueniunt i me dio sbi tantuz: sicut contraria imediata ⁊ hꝫtus ⁊ ꝓuatio. Cõtraria nãqz imediata sbm cõe hñt: ⁊ silr hꝫtus ⁊ priua tio. Sed in hijs est dña: qz in qbusdã priuatiue oppositis seruaꝫ ordo respectu sbe. Et iõ nõ fit regressus de priua/tione ad hꝫtum. Silr est de qbusdã cõtrarijs imediatis: sicut est de qbusdã infirmitatib⁹ q̃ sunt incurabiles. Et tã in hijs q̃s in priuationib⁹ nõ relinquit aliqua virtus i sbo ad hꝫtuz. Alia aũt ꝫraria imediata sicut est sanitas ⁊ egri tudo indifferẽter lz ordie quodã respiciunt suũ sbm: tñ p vnũ eoꝝ nõ auferẽ poª ad reliquũ. In relatiuis vero nul lo mõ est cõueniẽtia. Mõ. n. in sbo. Idẽ. n. nõ est pr̃ ⁊ fili us: fm ꝙ pr̃ referẽ ad filiũ. Hec cõstituũt mediũ sui ge/neris: cũ nõ sit in relatiuis magis ⁊ minus. Tamẽ habẽt quẽdã spãlẽ modũ conueniẽdi: qz vnuz eoꝝ fm id quod est dependet ad alterꝝ. Relatiua. n. mutuo se includunt ⁊ ponunt ⁊ perimunt fm pbum. In cõtradictorijs vero ni hil hoꝝ reperiẽ. Mõ. n. habẽt mediuz sui gñis. Nec i ali quo sbo cõuenire possunt: cum nõ ens sbm hr̃e nõ possit. Neqz etiã illud in quo seruaꝫ pfecta rõ entis. s. sba. Nec etiã cõueniunt fm dependentiã suoꝝ itellectuum sicut re latio. Ens. n. nõ ponit suum oppositum. s. nõ ens: sicut pr̃ ponit filiũ. Et iõ ꝫradictio fm se ⁊ simplr nõ hz mediũ. Uñ cõtradictorie opposita minime ꝙueniunt ⁊ maxime opponunt. hec ille. ¶Cõsideraduz vlteriº est 3º secũdũ
Lectio.13. Doc. S. i. 1ª 2ᵉ. q. 35. ar. 4. ꝙ sicut dr̃ in pº methaphysice cõtrarietas est dña fm formã. Forma ãt est gñalis ⁊ spã lis. Uñ cõtingit aliqua eẽ ꝫraria fm formã gñis: sicut vi tiuz ⁊ virtus. Et aliqua fm formã spẽi: sicut iustitia ⁊ in/iustitia. Est ãt cõsiderãdum ꝙ quedã specificant fm for/mas absolutas sicut sbe ⁊ qualitates. Quedã vero specifi cant fm cõparationẽ ad aliqd extra: sicut passiones ⁊ mo tus accipiunt spẽm ex terminis siue ex obis. In hijs ergo quoꝝ spẽs cõsiderãtur fm formas absolute cõtingit quas dã spẽs q̃ cõtinẽtur sub cõtrarijs generib⁹ nõ eẽ cõtrarias fm rõnẽ spẽi. Mõ tñ contingit ꝙ hẽant aliquã affinitatẽ im vel conuenientiã adinuicẽ. Intemperãtia. n. ⁊ iustitia que sunt in contrarijs generib⁹ virtute. s. ⁊ vitio: nõ contrariã tur adinuicẽ fm rõnẽ spẽi. Hec tñ habent aliquã affinita/tem vel conuenientiã adinuicẽ. Sed in hijs quoꝝ spẽs iu munt fm habitudinez ad aliqd extrinsecum: contingit ꝙ spẽs contrarioꝝ generũ nõ soluz nõ sunt contrarie adinui cem: sed etiã habent conueniẽtiã in affinitate: eo ꝙ eodez mõ se hr̃e ad cõtraria contrarietatẽ inducit: sicut accedere ad album ⁊ accedere ad nigrum habent rõnẽ contrarietã tis. Sed contrario mõ se habere ad contraria: hz rõnez si militudinis: sicut recedere ab albo ⁊ accedere ad nigruz. Et hoc maxime apparet in contradictione que est princi pium oppositionis. Mã in affirmatione ⁊ negatione eiusdẽ consistit oppositio: sicut album ⁊ nõ albuz. In affirma tione aute vnius oppositoꝝ ⁊ negatione alterius attendit conuenientia ⁊ similitudo: vt si dicã: nigrum ⁊ nõ albuz. hec ille. ⁊ bene. ¶Considerãdum vlterius est 4º ꝙ con trarietas pȯt attendi dupliciter. Uno mõ fm accessuz ad contrarios terminos: sicut albefactio ⁊ nigrefactio contra riant. Alioº p accessum ⁊ recessum eiusdez termini: sicut desperatio cõtrariat spẽi. Hanc distinctionẽ innuit Doc. S. i. 1ª 2ᵉ. q. 40. ar. 4. vbi sic ait. In mutationib⁹ inuenit duplex contrarietas. Una fm accessum ad terminos con trarios. Et talis cõtrarietas sola inuenitur in passionibus concupiscibilis: sicut amor ⁊ odium contrariantur. Alioº p accessum ⁊ recessum termini eiusdem. Et talis contra/rietas reperitur in passionibus irascibilis. hec ille. ¶Cõ siderandum vlterius est. 5º. ꝙ triplex est gradus contra/rietatis vt pz primo phyſicoꝝ sicut etiã supra dictum est. ¶Primus est repugnantia priuationis ⁊ habitus. Secun dus est repugnantia duaꝝ differentiaꝝ diuidentiũ vnum genus. Et isto mõ in quolibet ꝑdicamento reperitur con trarietas. Alius est repugnantia formaꝝ mutuo se expel/lentium ab eodem sbo: nisi alterꝝ insit a natura: que mari me differunt sicut supra expositum est. Et sic contrarietas ꝓprie ⁊ primo solũ reperiẽ in generibus accidentium licet secũdario reperiatur in genere sbe sicut etiã ex dictis patet. ¶Considerandũ est vlterius sexto ꝙ contrarietas potest dupliciter considerari. Unoº cõiter ꝓ omni repu gnantia aliquoꝝ extremoꝝ. Et sic contrarietas se extendit ad priuatiuã oppositionẽ. Aliomõ ꝑprie ꝑ repugnãtia ex extremoꝝ absoluto: rũ aliquid in natura ponentiũ. Et sic se cludit ꝓuatiuã oppositionẽ. Hac distinctionẽ innuit Doc. S. i. 2ᵉ. q. 1. ar. 1. ad. 5ᵐ. vbi sic ait. ꝙ teneb⁹ nõ ẽ/ malo. q. 1. ar. 1. ad. 5ᵐ. vbi sic ait. ꝙ teneb⁹ nõ ẽ/ria lumini: fz priuatio. Sz Ari. frequẽter vtit noie cõtra rij ꝓ priuatiõe: qz ipse dicit ꝙ priuatio quodãmõ est cõ trariũ. ⁊ ꝙ prima ꝫrarietas ẽ priuatio ⁊ forma. hec ille.

Ad primum igitur dicẽdũ ꝙ virtus ⁊ vitiũ lz sint diuersa genera moꝝ: cõ tinẽtur tamẽ sub eodẽ gñe logyco vt methaphysico. s. sub qualitate: de quo genere intelligit phus in ꝓsenti pass. Uno ¶Ad scõm dicẽdũ ꝙ mediũ pȯt accipi dupliciter. Uno modo iq̃ntũ includit aliqd de vtroqz extremoꝝ. Et sic consideret vt includit aliquid de vno: contrariatur alteri extremo. Et vt sic maxie distat sub suo genere. Alio mo/do pȯt cõsiderari in ratione medij. Et sic nõ contrariat ex tremis contrarietate dico perfecta. Secus si fiat mẽtio de contrarietate imperfecta. ¶Ad tertiũ patet solutio ex di/ctis. ¶Ad quartũ dicẽdũ ꝙ duplex est malũ. s. malũ trã/scẽdẽs. ⁊ malũ moꝛis. Malũ igit trãscẽdẽs opponit bo no priuatiue nõ quidẽ vt in priuari vt patet per Doc. S. in de malo vbi supra ad secundũ. Ma lũ vero moꝛis opponitur bono contrarie. Et magis i mo ralibus malũ dicit contrariũ bono q̃s in naturalib⁹ vt ibi dẽ subdit Doc. S. ad quartuz dicens: qz moralia ex vo/luntate dependent: voluntatis autem obiectũ est bonuz ⁊ malũ. Omnis aũt actus denoiaꝫ. ⁊ speciẽ recipit ab obie cto. Sic igitur actus voluntatis inquãtũ fertur in malũ: recipit rationẽ mali. Et hoc malũ cõtrariatur proprie bo no. Et hec contrarietas ex actibus in habitus transit: iquã tum actus ⁊ habitus similantur. Hec ille. ¶Et si quera/tur

tur. vel ipa sunt contraria mediata vel immediata. ¶Ad hoc respondet Doc. S. ibidē ad septimuz dicens q sicut simplicius dicit in cōmento predicamentoruz inter malum ⁊ bonum secunduz q in moribus accipiuntur inuenitur aliquod mediuz sicut actus indifferens est mediuz inter actum virtuosum ⁊ actuz vitiosum. Hec ille. ¶Si etiaz aliquis querat de repugnātia corporis ⁊ aīe: aut de eoz ꝓuenientia. ¶Dicendum est q non ꝓriauē: sed maximaz habent cōueniētiaz: Quia ex eis maxime fit vnuz: sicut ex actu ⁊ potentia. ¶Uerūtñ ꝓsiderandum est illud qđ dicit Doc. S. in 2°. sñiaz. di. 1. q. vlti[a] ad. 4[m]. vbi sic ait. Considerandum est ergo q cōueniētia aliquoz potest attendi dupliciter. Aut ſm ꝓprietates nature. Et sic aīa ad actum. Et sic aīa ⁊ corpus maxime cōueniunt. Et ista cōueniētia exigitur ad hoc q aliquid alteri īmediate vnia ⁊ relationis ⁊ entis: ex quibus faciliter possunt sumi modi relatiue ꝓpatiue ⁊ ꝺictorie oppositoz: infra ꝑbus distinguit. Ideo hec instantia paruā adducit difficultatem. ¶Ibi in Doc. S. ⁊ ꝑbo. Diuersa vero specie.

a **B quartum** sic ꝓcedit. Uideť q modos diuersitatis ſm speciem. Nam pari ratione deberet assignare modos diuersoruz ſm genus. Sed nō assignat modos diuersoz ſm genus. Ergo nō. ¶Ꝑ 2°. Supius declarauit modos diuersoz. Ergo ibidem debuisset enumerare modos diuersoz ſm speciem: ⁊ non hic. ¶Ꝑ 3°. Si omnia accidētia que sunt in eodem subiecto differrent specie: vt dicit in qnto mō: sequeretur q due species intentionales duaz albedinuz ex opposito positaz nō possent esse in eadem parte aeris: cum ille non differrent specie. Sed ꝓsequens est falsum. Nam illa que sic se habent qđ vnum corrumpit altero remanente: distinguunť realiter ⁊ numero. Sed sic est ꝺ illis speciebus duaruz albedinuz. ¶Ponať. n. q asinus ⁊ equus sunt albi ⁊ species illaz duaz albedinuz sint in eadez parte aeris ⁊ species albedinis asini vocetur. a. ⁊ species albedine corrumpatur: et asinus maneat: manifestum est q. a. que est species albedis asini remanet: ⁊. b. que erat species albedinis equi corrumpitur. Et sic pz: q differūt numero. ¶Sed ꝓtra est ꝑbus in textu dicens. Diuersa vero specie dicunť quecunqz eiūsdem generis existentia nō sub inuicem sunt. ⁊ quecunqz in eodem genere exñtia ꝺriaz habent: ⁊ quecunqz in subſtantia ꝺrietatez habent. Et ꝺria sunt spē diuersa: aut oia aut ꝺria p[m]. Et quoruncunqz in finali generis specie rōnes diuerse: vt homo et equus ꝺiuidua genere ⁊ rōnes eoz diuerse: ⁊ quecūqz i eadē ſba entia ꝺriaz hñt. Eadē vo spē opposita his dcā.

Respondeo dicendū q diuersuz specie dicitur quinqz modis. ¶Quoz primus est qñ aliqua sunt in eodem genere ⁊ nō sunt sub alterna adinuicem: Sicut scia ⁊ albedo sub qualitate differunt specie: Iꝺ ꝓtra se nō diuidunť ꝓtarijs differentijs. ¶Secundus modus est qñ aliqua sunt in eodez genere ⁊ diuidunť cōtra seinuicem per aliquas ꝺrias: siue ꝺrie sint ꝓtrarie siue nō: Sicut bipes ⁊ quadrupes sub aīali. ¶Tertius modus est qnando aliqua duo continenť sub aliquo genere ⁊ diuidunť ꝓtra seinuicem per ꝺrias contrarias siue ipsa sint ꝓtraria sicut album et nigruz que diuidunť per disgregatiuuz ⁊ ꝙgregatiuū: siue non: sic homo ⁊ asinus que diuidunť per rōnale ⁊ irrōnale. Cōtraria enim opz esse diuersa specie vel oia vel illa que principaliter dicūtur ꝓtraria: vt dicit hic textus. ¶Quart⁹ modus est qñ alique sunt diuerse species specialissime i aliquo genere: vt homo et equus. ¶Quintus modus est quando aliqua accidentia sunt in eodem subiecto: et tamē differunt adinuicez specie: q impossibile est plura accidētia ꝙtia vnius speciei esse in eoē subiecto. Hec oia Doc. S. in ꝓñti lectione. ¶Ex quo pz q qnqz sunt modi diuersoruñ specie. Quoz modoz sic pōt formari sufficientia. Naz illa que ꝺrnt spē: aut cōueniūt in ſubo eodē aut nō. Si p[m]: sic est qnt⁹ modus. Si 2[m]: hoc est dupl̄. Uel diuidunť ꝑ se ꝺrijs aliqb⁹ vel nō. Si 2[m]: sic est p[m]⁹ modus. Si p[m]: hoc est dupl̄. Uel diuidunť ꝑ ꝺrijs ꝺrijs vel non. Si 2[m]: sic est scōus modus. Si p[m]: hoc est itez dupl̄. Uel sunt spēs spālissime: vel non. Si 2[m]: sic est tertius modus. Si p[m]: sic est q̄rt⁹ mod⁹. ¶Per oppositū aūt ad diuersum tot modis ꝺr idē spē: q: tot modis dicit vnū oppositoz sicut ⁊ reliquū: vt supra dixit phus. ¶Consideranduz est autez p° ſm Doc. S. in lectiōe q illa magis ꝓprie dicunť differre specie que soluz specie ꝺrnt: q̄z que spē ꝺrnt ⁊ gñe. ¶Sed ꝑ hoc posset instare aliquis. Nam illa magis differūt: que min⁹ cōueniūt. Sed illa que ꝺrnt tm̄ spē: conueniūt in gñe. Illa aūt que ꝺrnt gñe ⁊ sp ecie: nō cōueniunt in gñe. Ergo minus cōueniūt q̄z illa que ꝺrnt spē tm̄. Et sic magis ꝺrnt. ¶Dicendū ad hoc q ꝓprie accipiendo differre: ipm ꝑsupponit aliquā cōuenientiaz. Et p hoc ꝺrns differt a diuerso: vt supra dictum est. q. 9. ar°. 2. Uñ magis ꝓprie ꝺr̄ differre specie illa que cōueniūt in gñe: q̄z illa que ꝺrnt gñe: q: illa magis ꝺr̄ diuersa. ¶Uerū tamen Doc. S. dicit nō q magis ꝺrant: ita q ly magis determinet hoc verbuz ꝺrnt: sed magis ꝓprie dicuntur differre specie: vt ly magis determinet hoc adnerbium ꝓprie. Uñ est fallacia diuisiōis. Hec valet ꝓña. Illa que ꝺrnt spē ⁊ gñe magis ꝺrnt q̄z illa que ꝺrnt specie tantuz. Ergo magis ꝓprie ꝺr̄ differre spē. ¶Considerandum vlterius est 2° ſm Albertū i hoc qnto tractatu 2°. ca°. 10. q spēs specialissime ꝺr̄ spēs vltime: q: nō pñt ſm diuisionez generis vlterius diuidi. Non. n. diuiduť vlteri⁹ diuisione forme: sed māe: q: idiuidua que sunt sub ipsis: nō ꝺrnt nisi per mām. Et spēs est totuz esse ipsoz. Et si diuiderentur per formaz: tunc spēs nō esset totū esse ipsoz. Sed oporteret q speciei ꝺria ꝓstitutiua aduenireť. Et sic species spālissima esset genus: et nunq̄z staret diuisio generis descēdendo. Ideo descendentē a gñalissimo ad specialissima: iubet Plato gesere. Hec ille. ¶Et si dicať. Materia est p̄n[m] cōueniētie cuz in fundamento nāe nulla sit ꝺria. Quō ergo dicit q indiuidua differunt per mām. ¶Dicendum q duplex est materia. Quedaz cōmunis: ⁊ quedam signata. Indiuidua nō differunt per materiaz cōmunez. Differunt tamen per materiaz q̄ntitate signata ꝺria materiali: vt patebit infra cum de indiuiduatione tractabitur in. 7°. huius. q. 22. ar. 3.

Ad primum igitur ꝺz q illa que differūt genere sunt illa que ꝓtinentur sub diuersis gñib⁹ vel ipsamet sunt diuersa gña. Qz igit nō ita multipl̄: ꝺr̄ diuersuz gñe sic diuersum specie: ideo nō est silis rō vtroqz. ¶Ad 2[m] ꝺm q superius ꝑbus declarauit modos diuersoz in cōmuni. Hic aūt assignat modos diuersoz ſm speciem. Unde nulla remanet superfluitas in assignatis. ¶Ad 3[m] dicendū q ille due species duaz albedinum non possunt esse simul in eadem parte aeris: ita q ille species sint due ſm numez distincte eiusdem speciei: vt supra dictum est. q. 9. ar. 7. ad. 4[m]. Et qñ albedo equi corrūpit remanente albedine asini: illa spēs essentialiter nō corrūpitur que erat spēs albedinis ipsius equi sed quidam modus essendi siue repꝛesentādi eiusdē speciei corrumpitur: sicut etiam dicimus de relatione paternitatis vnius ad plures filios que est vna ⁊ eadem numero vt supra dictum est ſm Doc. S. Et tñ manifestuz est q corrupto vno filio alijs remanentibus non corrumpitur paternitas patris: sed quidam partialis respectus ad illum filium siue qūdam modus essendi eiusdem relationis corrumpitur. ¶Difficile tamen est videre quo modo duarum albedinum quarum vna est vt quattuor et alia vt duo sit vna species numero in eadem parte aeris. Sed de hoc satis supra dictuz est. Unde pro nunc relinquatur. ¶Doc. tamē sanctus in presenti lectione vult q duo accidentia eiusdem speciei non possint esse in eodē subiecto. Inde est q illa accidentia que sunt in eodē ſubo quotquot sunt differūt specie qnto modo: vt patuit in assignatione modoz diuersoz ſm speciem in corpe articuli.

¶Questio.12ª. De distictiõe multiplicitatis ꝓris ⁊ posteriorꝭ que consequuntur rationem vnius.

Estat deiñ ꝓsideranⁿ ꝺ distinc mltiplicitatis aliq̃ꝫ noiuꝫ̃ signi
r ficãt aliqd ꝓñs ad rõnẽ vni⁹.ſ.de distictio
ne ꝓris ⁊ posteriorꝭ.Unuꝫ.n.ordinem quendã iportat: eo ꝙ vnuꝫ esse est ꝑcipi
um esse.¶Circa qꝺ q̃runt duo.¶Pri
movtrũ coĩs ratio ꝑioris sit bñ assignata a pho: in qua dr
Prius est id qõ est ꝓpinquꝰ alicui determinato prince.
¶Scẽdo vtruꝫ modi ꝑioris ⁊ posteriorꝭ sint sufficienẽ
a philosopho assignati.
¶Ibi i doc.S.⁊ pho. Prioꝛa et posteriora .⁊ c̃ lec.11ª.

a **B primum** sic ꝓcedit. Videt ꝙ ratio siue descriptio i
qua dr pri⁹ est id qõ est ꝓpinqui⁹ alicui deter/
minato ꝑcipio non sit sufficiẽ data. Naꝫ vt
arguit Antoni⁹ Andree silr ⁊ Scotus in ñti passu silr ⁊
Antoni⁹ Archyeps. In tpe est pri⁹ ⁊ posteri⁹: cum tps sit
numer⁹ mot⁹ fm prius ⁊ posteri⁹: vt dr 4º phyc. Sed i
tpe non est prinm. fm opiones Ari. qui posuit munduꝫ et
tps fuisse ab eterno. Ergo male dr ꝙ pri⁹ est qõ est ꝓpin
quus alicui ꝺterminato prinº. ¶Ꝑ.2º. Jn gñonib⁹ ꝓpa
gationes vnuꝫ gñans ⁊ pri⁹ alio dato ꝙ gñatio fuerit sine
prinº ⁊ ab eterno. Ergo pri⁹ male diffinit ꝙ est prinº ꝓpin
qui⁹. ſꝺz gñtia: qr ibi nullus esset prinm posita ypothesi.
Añs ꝓbar: qr adhuc auus esset pri⁹ gñans q̃ꝫ pr: ⁊ pr q̃ꝫ fi
li⁹. ¶Ꝑ.3º. Si pri⁹ est id qõ est p̃nº ꝓpinqui⁹: ergo p̃nm
ñ erit pri⁹ ꝑcipiato. Sz ꝓns vr esse falsuꝫ. Conseq̃ntia tr̃
ꝓbar: qr si prinm esset pri⁹: hoc esset respectu ꝑcipij: qr
ſ. esset ꝓpinqus determiato prinº fm rõnem ꝓris. Et sic
principij erit prinm qõ est mãifeste falsuꝫ. Alias esset ꝓce
dere in ĩfinituꝫ. Igit̃ r̃c. ¶Ꝑ.4º. pho inuit i textu ꝙ ali
quid dr pri⁹: qr remoti⁹a ñti nũc vt in ꝑterito. Et tẽ vti
mur ñti nũc vt prinº. Ergo non oẽ pri⁹ est prinº ꝓpinq⁹
¶Ꝑ.5º. Jpri⁹ ⁊ posteri⁹ sunt correlatiua. Ergo prinm ñ
ꝓcedit ꝑcipiatuꝫ: nec pri⁹ ꝓcedit posteri⁹. Et sic pri⁹ non
est id qõ est ꝓpinqus alicui determiato prinº. ¶Sz ꝫ est
pho in textu dicẽs. Jprioꝛa ⁊ posterioꝛa dr̃ q̃dã tãq̃ exi
stẽte aliq̃ ꝑio ⁊ prinº in vnoq̃q; gñe qõ ꝓpinqui⁹ qdem
prinº determiato aut simplr ⁊ nã: aut ad aliquid aut vbi
aut ab aligb⁹ et hoc quidẽ fm locũ in exñdo ꝓpinqui⁹ aut
nã⁹ alicui loco determiato vt medio aut vltº aut fic̃ euenit
qõ non remotius posterius. Alia fm tempus

Respondeo dõm ꝙ aliq̃ dr̃ prioꝛa duplir
Mã q̃dã sunt eẽntialr subordi/
nata. Quedã vo sunt accñtalr subordiata: alr igit̃ ꝺcã de
scriptio coĩs ꝑioris ꝙuenit ꝑioribꝰ essentialr subordina
tis: ⁊ alr accñtaliter subordinatis. Mã i eẽntialiter subordi
natis est vã dependẽtia posteriorisad ꝑm simplr. Unde eis
est aliqd pri⁹ ⁊ depositꝰ p ꝓparatiõez ad aliqd pm simplr
Nihil.n.põt causare i eis sine illo qõ est ꝑm simplr. Sed
in accñtaliter subordiatis aliqd dr̃ pri⁹ ⁊ posteri⁹ p respe/
ctuꝫ ad aliqd pm nõ simpliciter ſz fm qd: vt respectu illi⁹
ꝙ pri⁹ esse sibi accidit: sicut pz de revolutionib⁹ celi. Acci/
dit.n.huic revolutioni celi: ꝙ eã alia p̃cesserit. Mã potuiſ
set fuisse ẽt si p ipossibile alia ñ fuisset. Unde pz ꝙ in vtriſq
est pri⁹ et posteri⁹ i ꝓparatione ad aliqd pm vel simplr vel
fm quid. Et sic ĩtellecta ꝙuniens est ratio sine descriptio
ꝑioris. Hunc sñe ꝓcordãt ꝑdicti doctores notati supi⁹ in
arguendo. ¶Cõsiderãduꝫ est ãt pº fm Doct.S. in ñti
lcõne ⁊ fm pbm i textu ꝙ ordo ꝑcipij ⁊ ei⁹ ꝙ est ꝓpin
quus ad prinm p̃t attẽdi multiplr. Aut.n.aliquid ẽ prinm
⁊ pm simplr fm nãz: sicut pr̃ est prinm filij. Aut est prinm
ad aliqd. i. p ordiem ad aliqd extrinsecuꝫ. Et sic illud ꝙ est
posteri⁹ fm nãm dr̃ eẽ pri⁹ q̃tuꝫ ad aliqd aut q̃tuꝫ ad co
gnitionẽ vel dignitatẽ aut pfectõez aut aliq̃ tali mõ: aut ẽt
dr̃ aliquid eẽ ꝑcipiũ ⁊ pri⁹ q̃tuꝫ ad vbi: aut ẽt aligb⁹ ali
is modis. Hec ille. ¶Cõsideranⁿ ẽt est 2º fm Doc.S.
i q̃libetis. q̃libeto. 5º. q.10. arº. pº. ꝙ pri⁹ et posteri⁹ dr̃
i q̃libꝫ ordine p ꝓparatõez ad prinm illi⁹ ordis: sicut i loco
p ꝓparatiõez ad p̃nm loci: et i disciplinis p cõparatiõez ad
prinam discipline. Sic igit̃ et in ordie nãe dr̃ aliquid eẽ pri
us p cõparationez ad nãe prinam: q̃ quidẽ sunt q̃ttuor: cause.
Unũ fm vnũqdq; genꝰ cãe pri⁹ in ordie nãe est ꝙ ꝓpinq
us est cause. Quãuis ãt cause sint q̃ttuor: tres tñ eaꝝ ꝺnr
rũt in idẽ. Unde relinq̃t ꝙ ordo nãe sit duplex. Unꝰ quidẽ
fm rõnez cause mãlis: fm quez ipfectum est pri⁹ pfecto:
⁊ potẽtia actu: aliꝰ est ordo nãe fm rõnez aliaꝝ trium cauſaꝝ
fm quez pfectũ est pri⁹ ipfecto: ⁊ actꝰ potẽtia. Unde ⁊ phs
dicit in.5º. Methc. ꝙ alia sunt ptãte ꝓra: ⁊ alia pfectio
ne. Et qr forma est magis nãe q̃ꝫ mã vt ꝓbat 2º phyc. cõ
uenienti⁹ dr̃ pri⁹ nã actꝰ que est prior substãtia ⁊ spe vt dr̃
in.9º. Methc. q̃ꝫ potẽtia q̃ in vno ⁊ eodẽ est prior gnãtõe
⁊ tpe. Unde ⁊ phs dicit in 2º pyermenias ꝙ in his quib⁹ cõ
petit esse in actu ⁊ i potentia: ea q̃ sunt actu sunt nã priora
tpe posteriora. Hec ille. Que ẽt valẽt ꝓ determiatione
eoꝝ que dicẽda sunt in seq̃nti articulo. Jdẽ inuit Doc.S.
in.1ª2ª. q.62. ar. vltº. vbi sic ait. ꝙ duplex est ordo. i. gña/
tionis ⁊ pfectõis. Ordine quidez gñonis nã est prior for
ma ⁊ iperfcñ pfecto. Sz ordine pfectionis forma ꝑcedit
mãm: ⁊ pfectuꝫ prius est iperfecto. Hec ille.

Ad primum igit̃ dõm ꝙ fm opiones Ari. ꝺs
tñ põt esse p̃nm pm fm assignationẽ actiã nr̃az. Jpri⁹.n. ⁊
posteri⁹ in tpe fm actuale numeratõez prioris ⁊ posterio
ris bñt esse ab aĩa. Secꝰ si ꝓsiderent fm bitualez ordinem
iter se. Unde Doc.S. in.4º. phyc. cº. vltº. sic ait: ꝙ positis
reb⁹ numeratis: necesse est ponẽ numeruꝫ. Unde sic res nu
merate dependẽt a numerãte: ita ⁊ numer⁹ eaꝝ. Esse ãt
rez numerataꝝ ñ dependet ab ĩtellectu: nisi sit aliquis in
tellect⁹ qui sit cã rez sicut est ĩtellect⁹ diuin⁹. Mõ antez de
pendet ab ĩtellectu aĩe. Unde nec numer⁹ rez ab aĩa depen
det: ſz soluꝫ ipsa numeratio que est actꝰ aĩe ab ĩtellectu aĩe
dependet. Sicuti ergo ñti esse sensibilia sensu nõ exĩte ⁊
ĩtelligibilia ĩntellectu nõ exĩte: ita ñti esse numerabilia ⁊
numer⁹ non exĩte numerãte. Hec ille. Et paulopost sub/
iungit dicẽs. Si mot⁹ hẽret esse fixuꝫ in reb⁹ sicut lapis: pot
set absolute dici ꝙ sicut aĩa ñ exĩte est esse lapidis: ita aĩa
nõ exĩte est numerus mot⁹ qui est tps. Sz mot⁹ non hz eẽ
fixuꝫ in reb⁹ nec aliquid ĩuenit actu in rebus de motu nisi
q̃ddã ĩdiuisibile mot⁹ ꝙ est mot⁹ diuisio. Sz totalitas mo
tus accipit ꝙ ꝓsiderationez aĩe cõparãtis prima dispões
mobilis ad posteriorem. Sic igit̃ ⁊ tps non hz esse extra
aĩaz: nisi fm suuꝫ indiuisibile. Ipsa ãt totalitas tpis accipi
tur p ordinationez aĩe numerãtis pri⁹ ⁊ posteri⁹ in motu.
Hec ille. Ex qbus pz: ꝙ actualis nmeratio prioris ⁊ po
steriorꝭ in tpe est ab aĩa. Jõ sufficit in tpe assignare aliqd
pm fm qd ⁊ non pm simplr. Hoc etiã solonem ponit An
toni⁹ Andree in ñti liº. q.9. ¶Sz ctra ꝑdicta solonem
põt sic argui. Mã si pri⁹ ⁊ posteri⁹ in tpe depẽderet ab aĩa
⁊ ab assignatione nr̃a: seq̃ret ꝙ tps esset ens rõnis. Et sic
tps nõ ponerẽt in ꝑdicamẽto q̃titatis: cuꝫ entia rõnis non
ponãtur in ꝑdicamẽto aliq̃. ¶Ꝑ.2º. Seq̃ret ꝙ prinm⁹ mo
tus esset sine tpe: vel ꝙ primus mot⁹ dependeret ab aĩa.
Quoꝝ vtrũq; est falsuꝫ. Mã passionẽ pt esse sine suo sbo
nec ecõtra. Sz tps est passio motus primi mobilis vt pz
4º. phyc. Et sic pm est falsum. Et silr fm: qr mot⁹ primi
mobilis fecluſa q̃cũq; opatione ĩtellect⁹ nr̃i: adhuc hz esse
in rez nã. ¶Ꝑ.3º. Si in tpe est aliquod primũ vel est in
eo aliquod principiuꝫ fm se: vel respectu alicuius partis
eius respectu alterius. Si fm se: ergo non ab assignatio/
ne nr̃a. Hon z̃m: qr sic tempus non haberet fm se prius ⁊
posterius: ſz solum respectu aliquaruꝫ partiuꝫ. Quod est
inconueniẽs: qr diffinitio ꝙuenit toti per se: partibus ante
per accedens: sed diffinitio tpis est ꝙ tempus est nume/
rus motus fm prius ⁊ posterius vt patet. 4º. physicoꝝ.
Igitur r̃c. ¶Ꝑ.4º. Tempus est quoddam continuum
Ergo non est ibi aliquod nunc in actu de se quod sit prius
respectu cuius alia pars dicatur posterior: ſz solum in po
tentia quãtum est ex parte temporis. Alias enim tempus
esset de se discontinuuꝫ. ¶Dicenduꝫ ꝙ ad primum ĩto/
ruꝫ respondet Antoni⁹ Andree vbi supra dicens: ꝙ ꝓdꝫ
sunt

Y.17.⁊ co. 101.⁊ co. 114.⁊.119.

Ac.23.

Ac.1.⁊ com.3.

sunt entia pure realia: vt sunt entia nature. Alia sunt entia pure rationis: vt secunde intentiones. Quedam autē sunt partim realia et partim rationis: vt vniuersalia que includunt aliquid rationis ⁊ aliquid ipsius rei. Et tale ens est motus māliter qui est ens reale: cuius sit idem ꝙ rationis ſm ꝙ habet rationez numeri ſm prius ⁊ posterius: q: hoc hz ab aīa numerante. ¶Sed ꝓtra hanc solucionē arguit. Nam tempus ſm ꝙ distinguitur a motu sicut mensura realis a mensurato: vel est ens reale vel nō. Si nō: sequit ergo ꝙ nō erit realis mensura motus p̄mi mobilis: qđ est ō p̄bum. 4°. ph̄y⁹. Si vero sit ens reale: sequit ꝙ includit aliam realitatem ⁊ essentiam a realitate motus. ¶Confirmatur. Nam motus primi mobilis cuz sit localis nō est species q̄ntitatis: nec terminat ad speciez q̄ntitatis. Tempus aūt ſm suam essentiaz ꝑsideratuz est species q̄ntitatis. Ergo aliquid aliud realiter est tempus qđ q̄ntuz ad suuz māle. s. q̄ntuz ad motū. Unde p̄z ꝙ predicta solutio nō euacuauit arg^m. ¶Dicendus est ergo ꝙ cum dicit ꝙ tempus est numerus ⁊c. Hoc ꝑ̄t intelligi dupl̄. Uno⁰ q̄ntuz ad habitualez numerationez. Et sic tē⁹ est posteri⁹. Alio⁰ q̄ntuz ad actualez numerationez ⁊ actualem assignationem prioris ⁊ posterioris in motu. Et sic hoc habet ab anima effectiue. formaliter vō a seipso: materialiter aūt a motu primi mobilis: vt infra clari⁹. q. 14. ar. 13. manifestabit. Tempus igitur ponit in p̄dicamēto q̄ntitatis q̄ntuz ad habitualez numerationez et assignationem: nō aūt q̄ntuz ad actualē. Unde arg^m laborat in equinoco. ¶Et per hoc pz solutio ad oīa alia argumēta cōtra solutionez primi argumēti adducta. ¶Ad 2^m p̄ncipale dicendū ꝙ hoc argumentuz bene cōcludit ꝙ in illis gñationibus nō est p̄^m simpl̄: supposito ꝙ mundus fuisset ab eterno. Est tñ bñ ibi p̄^m in respectu. Nam tres generationes accidētal̄: subordinate hñt aliaz p̄cedentē eas ꝓ p̄ncipio respectu cuius dr̄ priores ⁊ posteriores inter se. ¶Ad 3^m dom ꝙ predicta diffinitio nō datur de p̄ncipio simpl̄ 3°: sed de priori qđ ꝑsupponit aliquid ante se. Argumētū aūt p̄cedit de p̄ncipio simpl̄ p̄°: et nō de priori qđ ꝑsupponit aliqđ p̄^m. ¶Ad 4^m dom ꝙ in preteritis illud non dicit prius qđ est remotius a presenti nunc absolute: nisi per respectū ad nunc preteritū respectu cui⁹ est prius ſm naturaz: hz quo ad nos dicat prius respectu presentis nūc: qr. s. est ab eo remotius. ¶Ad vlt^m dom ꝙ si prius ⁊ posterius formaliter ꝑsiderent ſm. s. intentiones eoz: sic sunt relativa. ¶Sed si ꝑsiderent ſm id qđ sunt: sic vnuz p̄cedit aliud: vt infra patebit: cū ō rlonib⁹ aget. q. 16. ar. ¶Ibi in Doc. S. ⁊ ph̄o. Ut hec quidem.

¶Secundum sic p̄cedit. Uideris ⁊ posteriozis nō sint bene assignati a ph̄o. Nam in post p̄dicamētis nō ponunt nisi quinq; modi: hic autez enumerant nouez modi in genere. Ergo hic est superfluitas. ¶Ō 2°. ¶Ph̄us hic dicit ꝙ in vnoquoq; ſm generationē prius est totuz q̄ partes: et ſm illaz viā partes sunt pfectiores. Sz hoc manifeste est ꝓtra sensuz. Uidemus enim ꝙ via generationis fundamentuz ⁊ lapides qui sunt partes dom⁹ sunt priores q̄ totū. Igit ⁊c. ¶Ō 3°. In omnibus modis prioris est prioritas ſm ordinem. Ergo prioritas ordinis nō est modus specialis distinctus ꝓtra alios. ¶Ō 4°. Aliqua est ꝓpositus originis: sicut materia precedit formaz. Et tamen ille modus non assignat hic a philosopho: vt videt. Igit ⁊c. ¶Ō 5°. Illud qđ est prius ſm pfectionez: est posterius ſm intellectum: q: eadem non sunt nobis nota ⁊ nature p° ph̄y^x. Sed magis vniuersale est perfectius minus vñ. ¶Minor ꝓbatur: Quia illud qđ est abstractius: est simplicius. Et illud qđ est simplicius est pfectius. Cum ergo magis vniuersalia sint magis abstracta: sequitur ꝙ sunt simpliciora. Et sic vniuersale nō est prius ſm intellectum q̄ particulare. ¶Ō 6°. Quanto aliqd magis est in potentia: tanto magis distat ab intellectu: cum vnūquodq; sit ītelligibile ſm ꝙ est in actu. Sed magis vlia sunt magis in po^a: cuz sint magis cōfusa. Ergo magis distant ab intellectu. Et sic vle nō est pri⁹ ſm intellectuz q̄ particulare. ¶Ō 7°. In diuinis est aliqua prioritas: vt plures ꝓcedunt. Et tamen illa nō tangit hic a ph̄o. Ergo minus bene p̄dictos modos prioris enumerauit. ¶Sed ō est ph̄us in textu dicens: vt hec quidez ſm locum in existendo ꝓpinquius aut natura alicui loco determinato vt medio aut vltimo aut sicut euenit. Quod vō remotius: posterius. Alia ſm tempus. ¶Hec quidem enim eo ꝙ remotiora a nunc: vt in factis. ¶Priora nanq; Troyca medis: q: remotiora a nunc. ¶Hoc aūt eo ꝙ ꝓpinquius nūc in futuris ⁊c.

¶Respondeo dicendum ꝙ sicut dictum est: prius ⁊ posterius dicuntur in ordine ad aliqđ principium. ¶Principiuz autez est triplex. s. principiū in fieri qđ est quoddam moueri: et in cognoscendo: ⁊ in essendo. Ideo aliqd dicitur prius tripliciter in genere. Uel q̄ntuz ad fieri. Uel q̄ntū ad cognosci. Uel q̄ntuz ad esse. Et q: fieri est quoddam moueri: ⁊ prius ⁊ posterius in motu: sequūtur prius ⁊ posterius in magnitudine que est quedaz q̄ntitas: ideo prius in fieri dicitur illud qđ est prius ſm q̄ntitatez. Et hoc dicit dupliciter. Uel ſm quantitatez ꝓtinuaz: vel ſm quantitatez discretā. Sēm vero quantitatez ꝓtinuaz aliqd dicit prius tripliciter. ¶Primo modo ſm ordinez in loco: illud. s. quod est ꝓpinquius alicui loco determinato siue ille locus determinatus accipiatur vt medium determinatū in aliqua magnitudine: sive accipiat vt extremuz. Nam centrum mundi ad quod feruntur grauia p̄t accipi vt principiuz in ordine locali. Et sic terra esset primuz elementuz. ¶Potest etiaz accipi vt principium ipsiuz celuz. Et sic ignis diceretur primū elementū. Et q: ꝓpinquitas ad principium in loco p̄t esse dupl̄. s. vel ſm naturaz vel ſm artem: ideo hic modus prioris subdiuidit. Nam aliquid dicit prius qđ est ꝓpinquius alicui loco determinato ſm nām: sicut aqua prior est aere. Alio⁰ aliqd dicit prius ſm locū eo ꝙ est ꝓpinquius alicui loco determinato ſm artem aut alio quo alio modo: Sicut in lapidibus suppositis sibimuicez in aliquo acerue supremus est prior in vno ordine: et in alio ordine inferior est prior. ¶Sēdo modo aliqd dicit prius ſm quātitatez ꝓtinuā qđ est prius ſm tempus. Et hoc dupl̄. Uel in preteritis vel in futuris. In preteritis quidez aliqua dicunt priora: eo ꝙ sunt remotiora a p̄senti nunc: Sicut bella Troyana dicūtur priora bellis medis. In futuris vō aliqua dicūtur priora que sunt ꝓpinquiora p̄senti nunc: Sicut cras pri⁹ est q̄ post cras. ¶Tertio mō aliquid dicit prius ſm quātitatē ꝓtinuā. qđ est prius ſm motum siue ſm ordinez in motu: illud. s. qđ est ꝓpinqui⁹ primo mouēti. Et hoc dupl̄. Uel in nālib⁹: Sicut puer est prius viro: q: est ꝓpinquior primo mouenti. s. gñanti. Illud. n. mouens. s. generans est qđaz principiū nō qualitercūqz sicut in loco accidebat: sed simpl̄ ⁊ ſm naturaz: vt dicit hic Doc. S. Uel in volūtarijs. s. ſm ꝙ aliqua dicuntur priora ſm ptātē: Sicut hoīes q sūt i ptāte ꝓstituti. Ille. n. qui excedit alios in ptāte ⁊ est potētior: dicitur eē prior. Et talis ordo vocatur ordo dignitatis siue ptātis. ¶Sed diceret aliqs: ꝙ hic ordo nō est ſm motū. Ergo mala est subdiuisio. ¶Ad hoc respondet Doc. S. hic dicens: ꝙ talis ordo etiā est ſm motuz: q: potentius et potestate excedens est ſm cuius prevoluntatē necesse est sequi aliud qđ est eo posterius in mouendo ita. s. ꝙ nō mouente illo. s. potentiori non moueatur etiam posterius: ⁊ ipso mouente moueatur: Sicut se hz princeps in ciuitate. Nam ex eius imperio mouentur alij ad exequendum imperata. Eo vero non mouente: non mouentur. ¶Patet etiam ꝙ hoc dicitur pri⁹ per ꝓpinquitatē ad aliqđ p̄n^m. Nam ꝓpositum imperantis hic accipitur vt principium: cui ꝓpinquiores: et per ꝙsequens priores sunt per quos ꝓpositum ⁊ imperium principis ad subditos defertur. Hec ille. ¶Sed ſm quātitatē discretā aliqd dr̄ pri⁹ ſm ordinez qui inuenitur in rebus aliqb⁹ solū mō quodā or-

dine sibi sociatis ⁊ non per continuitatem sicut sunt ea que distant ad aliquod vnum determinatum ſm aliquam rō nem determinatam. vt parastata: qui. ſ. stat iuxta aliquez puta iuxta regem p̄cedit tricostatam .i. qui stat tertius a rege. Sīr paranite sicut priores nitis .⁊ hic est q̄rtus modus prioris gn̄alis. ¶ Considerandū est ät p° ꝓ declaratione huius q̄rti modi ſm Do. S. in lra i q̄ cordis ypate dn̄r ille corde que sunt graues: nite vero dn̄r ille que sunt acute. Sed mediocres vocātur mese. ¶ Paranite aūt dn̄r ille que sunt iuxta nitas mesis propīquiores. ¶ Cō siderandum est 2° ſm ipsum: q̄ ſm hunc modū prioris dr̄ aliquid esse prius ſm propinquitatem ad aliquod p̄n cipium. Sed dr̄nter in vtroq; p̄dictorum exemplorū: q̄ inter parastata ⁊ tricostata accipit vt principium illō qō vere est principiū ⁊ extremū. ſ. ille qui est supremus in ter alios: vt rex vel aliquis talis. Sz in cordis accipit vt principiuz media corda que dr̄ mesa: cui propinquiores sunt paranite ⁊ per hoc priores sunt nitis. hec ille. ¶ Sz prius cognitione siue ratiōe dicitur aliquid dupliciter. ſ. vel ſm cognitionem intellectiuā. vel ſm cognitionē sensitiuam. Scō aūt cognitionem intellectiuā aliquid dicit prius alio tribus modis. ¶ Primus modus est fz quē vlia sunt priora singularibus: lz in cognitione sensitiua accidat ecōuerso: ¶ Scōus modus est ſm quē accīs est p̄ us in cognitione q̄z compositū ex ſbo ⁊ accidente: vt musicum q̄z homo musicus. Tota. n. ratio hominis musici. non potest sine ratione huius partis quod est musicū. Et vlr quecūq; simpliciora priora sunt compositis isto mō ¶ Tertius modus est ſm quem passiones priorū sunt priores passionibus posteriorum: sicut rectitudo dr̄ pri or lenitate. Rectitudo. n. est per se passio linee lenitas ät est per se passio superficiei. linea aūt est prior superficie simpliciter. ¶ Sed prius ſm cognitionem sensitiuaz dr̄ aliquid tribus modis oppositis predictis. ¶ Primus
Le. io. cō. 48. modus est quo singularia sunt priora. Nā ratio ē vniuersus aūt singulariū vt pz primo phy⁹. Unde sensus nō cognoscit vlia nisi per accīs inquatum. ſ. cognoscit singularia de quibus vlia predicantur. cognoscit. n. hoiem per accīs inquantum cognoscit sortem qui est homo. Econuerso aūt intellectus intelligit per accīs sortem: inquātū intelligit hominem per se. semper aūt qō est per se est p̄ us eo quod est ſm accīs. Lū ergo singularia cognoscā tur per se cognitione sensitiua vlia aūt per accidens: relinquitur q̄ ſm sensum singularia p̄cedunt vlia isto modo. ¶ Secūdus modus est quo cōpositoria precedunt simpliciora. Nam composita primo sensui offerunt. ¶ Tertius modus est quo passiones magis cōpositoz sunt priores ſm sensum passionibus magis simplicium. ¶ Ex quo pz: q̄ ſm ordinem cognitionis sunt duo modi. prioris in genere ⁊ sex in speciali. ¶ Scōm autē ordinem in essendo aliquid dr̄ prius ſm ſbam hoc est ſm naturalez ordinem in essendo. Et hoc tribus modis. ¶ Primus modus attenditur ratione communitatis aut dependentie: ſm q̄ priora dn̄r que p̄nt esse sine alijs ⁊ alia non p̄nt eē sine eis. Et est prius a quo non cōuertit subsistendi p̄nia
Lec. 22. vt dr̄ in post predicamentis. ¶ Secund⁹ mod⁹ attēdit ſm ordinem ſbe ad accīs. Quia .n. ens multipliciter dr̄ ⁊ non vniuoce: opz q̄ oēs significationis entis reducūtur ad vnam primā ſm quaz dr̄ ens: qō est ſbm alioꝝ entiū per se exīs. Et pp hoc p̄mū ſbm. ſ. ſba dr̄ esse prius accīte. ¶ Tertius modus attenditur ſm diuisionez entis in actum ⁊ potentiam. nā ſm potentiam pars est prior toto ⁊ materia est prior q̄z sit forma: ⁊ vlr imperfectum p fecto. Secundum actum vo econuerso accidit. Naz predicta non dn̄r esse vel fieri in actu: nisi per resolutionem. Resoluto .n. toto: ptes incipiunt esse in actu. ¶ Hec oīa quasi formaliter Doc. S. ¶ Ex predictis ergo pz q̄ sūt tres modi prioris in genere: ⁊ nouem in specie: ⁊ sedeciz in specialissimo. ¶ Quoz modoz pōt sic breuiter colligi sufficientia. Nam oē prius dicit ordinem ad aliqō p̄n cipiū determinatū. Uel ergo tale principiū est principiū quātū ad moueri siue fieri: vel quātū ad cognosci: vel q̄z tum ad esse Si primū: hoc est dupliceꝝ. vel talis ordo sumitur ſm quātitatē continuā: vel ſm quātitatē discretaz si primum. hoc est tripliter. Uel quantū ad locū: vel quā tum tempus: vel quantum ad motum. Si p^m: hoc est dupliciter. Uel naturaliter. Et sic est primus modus. vel ſm artem. Et sic est secund⁹ modus. Si ſm: hoc est dupliciter. vel in preteritis. Et sic est tertius modus. Uel in futuris. Et sic est quartus modus. si 3^m: hoc est dupliciter. vel i nālib⁹. Et sic est 5° mod⁹. vel i volūtarijs. Et sic est 6° mod⁹. si aūt talis ordo sūat ſm q̄titatē discretā sic est septim⁹ modus. Sz si tale p̄nci^m sit p̄nci^m ſm cognitionē: hoc est dupliciter. Uel ſm cognitionē intellectuaz vel ſm cognitionē sensitiuā. si p^m: sic est tripliciter vel ſm mīe ratione vūtatis. Et sic est octauus modus. vel rōne simplicitatis. Et sic est nonus modus. vel ratione ordinis subiectorum. Et sic est decim⁹ modus. si aūt sit p̄n^m ſm cognitionem sensitiuā: hoc est triplr. vel ſm q̄ singularia precedūt vniuersalia. Et sic est vndecimus modus vel composita simpliciora. Et sic est duodecimus modus. vel passiones cōpositorum passiones simpliciū. Et sic est tertius decimus modus. Si autē tale p̄n^m sit p̄n^m in essendo: hoc est triplr. vel talis ordo attendit rōne cōtatis. Et sic est quartus decimus modus. vel ratione ⁊ accītis. Et sic est quintus decimus modus. vel ratione sextus modus. ¶ Considerandū est ät 3° ſm pbm in textu vt dicit ēt hic Doc. S. q̄ oēs modi prioris ⁊ posterioris p̄nt reduci ad hos vltimos modos ⁊ p̄cipue ad illum prout prius dr̄ q̄ō p̄t esse sine alijs ⁊ nō ecōuerso. Quedā. n. p̄nt eē sine alijs p gn̄ationē p quē modū totū ē prius ptib⁹: q: qn̄ iā totū gn̄atū ē: ptes nō sūt i actu. Sz i po^a. quedā vo cōtingit eē sine alijs ſm corruptionē: sicut ps sine toto: qn̄ iā totuz corruptuz ⁊ resolutuz ē i ptes. ⁊ sīr enīg alij modi prioris ⁊ posterioris ad hunc modum reduci p̄nt cōstat. n. q̄ prior n̄ dependēt a posteriorib⁹: sz ecōuerso. vn oīa priora aliquo mō eē p̄nt sine posteriorib⁹: lz nō ecōuerso. hec ille formalr. ¶ Cōsideran^m. insup ē 4° ſm Doc. S. in de vtutib⁹. q. 4. ar. 3. q̄ aliqd dr̄ prius ſm rōnē alicui⁹ p̄ncipij: vt p̄n° ꝓpinquus. sīr ät duo p̄n^a intrinseca alicuius rei: mā. ſ. ⁊ forma. Et ſm hoc dr̄ iaz aliqd dr̄ dupliciter prius. Uno qdē mō ē aliqd prius altero pfectōe: sicut actus po^a: ⁊ pfectuz īpfectuz īpfecto. q̄ qdē p̄ritas rīdet p̄n°. formali. Alio vo mō ē aliqd p̄us i via gn̄onis ⁊ tpis. Et sic po^a ē p̄or actu i eodē ⁊ īpfectuz pfecto. simplr tn ⁊ vr ēt tpe pfectuz ē prius īpfecto: q: īpfectuz ñ mouet nisi ab aliq̄ existēte pfecto. hec ille. ¶ Et lz hec ex p̄ceditb⁹ manifesta sint: tn̄ ad corroborationē p auctez auctētica. m'in inuat filis adductio. ¶ Idē inuit Doc. S. i d malo. q. 4. ar. 3. Ubi sic ait. Duplex ē ordo. ſ. nāe ⁊ tpis: ordīe qdez nāe pfectuz ē p̄us īpfecto: ⁊ act⁹ po^a. ordīe vo gn̄onis et tpis ecōuerso īpfectuz: ē p̄us pfecto ⁊ po^a actu. hec ille. ¶ Sz diceret aliqs. q̄ aliqd ē p̄n^m multiforme q̄ posteri⁹ p̄n° vniformi ordīe pfectōis qō ē cōpositus. q° maledictuz ē q̄ ordīe pfectōis siue nāe pri⁹ ē pfectus ipfecto: cuz oē p̄n^m sit pfecti⁹ p̄ncipiato. ¶ Ad hoc rīdet Doc. S. i de vitate. q. 5. ar. 2. ad 2^m. dicēs q̄ p̄n^m aliq̄ p̄t dici multiforme dupliciter. Uno° quātuz ad essentiā p̄ncipij: inquātuz. ſ. ē cōpositus. ⁊ sic multiforme p̄n^m oz esse posteri⁹ vnoformi Alio° ſm respectuz ad effectuz. vt dicat illō p̄n^m multiforme: qō ad mūa se extēdit ⁊ sic multiforme ē pri⁹ vniformi q: q̄to aliq̄ p̄n^m ē simplicior: tanto se extēdit ad plura. ⁊ ſm hūc modū volūtas dr̄ p̄n^m multiforme: nā ät vniforme: hec ille. ¶ Cōsiderandū vl teri⁹ ē. 5°. ſm Doc. S. i de vitate. q. 28. ar. 7. q̄ i quoꝝ gn̄e cāe: cā nālr ē p̄or causato. Cōtigit ät ſm diuersa cāx idē respectu eiusdē eē cām ⁊ causatū: sic purgatio ī gn̄e sanitatis i gn̄e cāe efficiētis: sanitas vo ē cā purgatōis i gn̄e cāe finalis. sīr mā ē cā forme aliq̄ mō iquātū sustinet formā. ⁊ foia ē aliq̄ mō cā māe iquātū dat māe eē actu ⁊ posterius ſm nihil p̄hibet aliquid altero esse prius ⁊ posterius simpliciter dicē diuersum genus cause. Sed tamen illus simpliciter dicē dū est esse prius ordine nāe: qō est prius ſm gen⁹ ultimū

cause

cause que est prior in rone causalitatis: sicut finis que dicitur cā cāz: qr a fine oēs alie cause recipiunt q̄ sint cause: qr efficiens nō agit nisi ꝓpter finem: et ex actione efficientis forma perficit mām ⁊ mā sustinet formam. Hec ille. ¶Sed posset aliquis querere. An illud qđ est ꝓpter alterū sit prio eo aut posteri⁹. Videt̄ .n. q̄ sit posteri⁹. Mā vestimenta sunt ꝓpter hoiez. Et tñ sunt posteriora hoie. ¶Ex altera parte videt̄ q̄ sit prius. Nam corpus est pp aiam. Et tñ corpus p̄cedit aiaz tpe: aut saltez generatiōe. ¶Ad hoc rñdet Doc. S. ꝺ gentiles. li⁰. 2⁰. ca⁰. 88. circa finez dicens: q̄ aliquid est ꝓpter alterū dupl̄. Uno modo ꝓpter eius operationez siue ꝓservationē vel quicquid hmōi est qđ cōsequit̄ ad esse. Et hmōi sunt posteriora eo ꝓpter qđ sunt: sicut vestimenta pp hominez: ⁊ instra sunt. Et sic qđ est ꝓpter alterꝫ est prio tpe ⁊ nā posterius. Hec ille. ¶Sed ꝺ hoc diceret aligs. Nam forma est pp esse māe sicut dictū est. Et tñ forma nō est prio tpe mā ꝛ dimēsiue. Ergo sm mēbrum distinctionis est male positū. ¶Dicendū ad hoc q̄ illa ꝓpositio ꝓpter pōt ꝓicere duplicez hitudinē cause. s. habitudinē cause materialis. Et sic illud qđ est ꝓpter alterꝫ sm esse est prius tpe. s. gñone: ⁊ posterius natura: vt infra ēt declarabit̄ in. 7⁰. hui⁹. q. 2. ar. 3⁰. Uel ly ꝓpter pōt dicere habitudinez cause formalis. Et sic instantia veritatem̄ concludit.

Ad primum igit̄ dm q̄ in post ꝓdicamentis aput modi eoꝝ valent ad cognitionē ꝓdicamētoꝝ. Hinc est q̄ ꝑsus ibi nō posuit̄ nisi quinq̄ modos prioris magis famosos qui sue intentioni sufficiūt. Sed in ꝑti libro generaliter accipiunt̄ prio ⁊ posteri⁹ aput sequūtur vnuz qđ cōuertit̄ cū ente. Ideo oēs modi ꝓris ⁊ posterioris hic assignant̄. ¶Posterioris dico per oppositū ad modos ꝓris. Uñ non est aliq̄ ratio silitudinis. ¶Ad 2m dm sicut dicit versoris in ꝑti passu q̄ gñatio ⁊ corruptio possunt accipi dupl̄. Uno⁰ vt dicunt mutatiōes. Alio⁰ vt dicūt terminos mutationuz. Si igit̄ dicant mutatiōes: sic bene ꝓcedit obiectio: qr qñ totum adhuc est in fieri siue gñari: ipm totū nō est nisi in po⁸ ⁊ ptes bñ sunt actu: ⁊ qñ totuz est in corrumpi totū est in actu et ptes nō sunt nisi in po⁸ per destructionez totius efficiunt̄ in actu. Si vō dicant terminos mutationis: sic est econtrario ordo. Nam qñ totū est in esse genito totū est in actu et ptes in po⁸. Qñ vō totum est corruptū ptes bñ sūt in actu ⁊ totū in po⁸. ¶Ibus aūt hic accipit gñationē ⁊ corruptionez: vt dicunt genitus esse ⁊ corruptū esse. s. vt dicūt terminos mutationū. Hec ille. ¶Ad 3m rñdet Albertus in hoc. 5⁰. tractatu. 2⁰. ca⁰. 5⁰. dicens. Attendendū est aūt q̄ in oibus dictis modis ⁊ aliquo modo prio ⁊ posteri⁹ dictuz sm ordinē quibusdā non videtur facere aliqd additur ordini qđ facit prius ⁊ posteri⁹. In prioribus aūt ⁊ posteriori sm ordinem nihil est nisi ipse ordo qui facit prius ⁊ posterius: sicut prior em ⁊ posterior dicimus in ordine sedentiū. Hec ille. ¶Ad 4m dm q̄ mā est prior forma origine. i. gñatiōe: sicut imperfectū perfecto. Uñ cōtinet̄ sub vltimo modo sicut p̄z ex dictis. ¶Nec valet qđ hic dicit Antonellus archyepus in solutione isti⁹ argumenti. p̄z. q̄ prioritas materie reducit̄ ad primum modum. Nam manifestum est q̄ materia nō p̄cedit formam sm locū: cum de se nō sit q̄nta nec in loco ante eius ꝓformationez: vt infra patebit i. 7⁰. hui⁹. q. 17. ar. 5⁰. ⁊. 9⁰. ¶Ad 5m dm q̄ illud qđ est magis abstractuz a potentialitate et cōfusione: illud est simplicius et perfectius: Sic̄ est vle in causando. Sed illud qđ est abstractius a singularibus sm vlitatez ꝓdicationis nō aūt a potētialitate sm rōnem essendi: nō p̄z q̄ sit simplici⁹ et perfecti⁹: sicuti sunt magis vlia. Unde loquendo de cognitione confusa sicut supra habituz est in ꝑo hui⁹. q. 7. ar. 3. magis vlia in ꝓdicando sunt priora sm ꝓsiderationez ⁊ intellectuz. Secus aūt est de vlibus in causando: et etiā de vlibus in predicando si loquamur de cognitione determinata. ¶Ad 6m dm q̄ illud qđ magis distat ab actu magis distat ab intellectu: hoc verū est ex pte rei itelligibilis. Ex pte tñ intellect⁹ q̄ p̄cedit de po⁸ ad actū ⁊ de imperfecto ad perfectū illud qđ magis distat ab actu minꝰ distat ab itellectu loquēdo de cognitiōe ꝓfusa ⁊ ꝓpando vnā cognitionē itellectiuā ad aliā itellectiuā: vt declaratū est in ꝑo hui⁹ vbi supra. ¶Ad vltm dm q̄ in diuinis esse prioritatē pōt intelligi dupl̄. Uno⁰ sm nostrū modū intelligendi. Et sic in diuinis bñ ponit̄ prioritas: vt p̄z ꝑ Doc. S. in de po⁸ q. 10⁸. ar. 3. vbi sic ait. Si ꝓsideratur relatio vt relatio: presupponit p̄cessionē in intellectu. Si aūt ꝓsideret̄ vt distinctiua ꝑsone: sic relatio que est ꝓstitutiua persone a qua est p̄cessio est prior sm intellectum q̄z p̄cessio: sicut paternitas inq̄ntum est ꝓstitutiua persone patris. sic est prior sm intellectuz q̄z gñatio. Hec ille. Alio⁰ pōt intelligi q̄ ibi sit prioritas originis sm rem. Et sic in diuinis nō est prioritas: sed est ibi ordo nature absq̄ prioritate: vt p̄z ꝑ Doc. S. in p⁸ pte. q. 42. ar. 3. vbi sic ait. In diuinis aūt dicitur pn̄m sm originē absq̄ prioritate. Unde opz ibi esse ordinem sm originem absq̄ prioritate. Et hic ordo vocatur ordo nature sm Augustinū. nō q̄ alter sit prius altero iz q̄ alter est ex altero. Hec ille. ¶Sed dicēt aligs. Ordo nature includit rationez prioris ⁊ posterioris. Ergo si ibi sit ordo nature: ibi erit prioritas: cuz species nō separetur a genere. ¶Dicēdū q̄ ordo nature pōt dupl̄ ꝓsiderari. Uno⁰ q̄ntū ad eius differentiā. s. q̄ntū ad rōnez originis. Et sic ponit̄ in diuinis. Alio⁰ q̄ntū ad id qđ importat sm genus. s. q̄ntū ad ꝑioritatez. Et sic non ponitur in diuinis: Sicut sapientia attribuit̄ deo ratione dr̄ie specifice: non autē rone generis eius. s. accidentis. ¶Hanc solutionez innuit Doc. S. in p⁸ sniaꝝ. di. 20⁸. ar. vlti⁰. dicens: q̄ ordo in rōne sua includit tria. s. rōnez ꝑoris ⁊ posterioris. Uñ sm illos modos pōt dici ordo aliquoruz sm quos aliqd altero prius dicitur et sm locuz ⁊ sm tempus ⁊ sm oia huiusmodi. Includit etiaz distinctionē: quia nō est ordo nisi distinctoꝝ aliquoꝝ. Et hoc magis presupponit ordinis nomen: q̄z significet. Includit etiaz tertio rōnem originis: ex qua etiaz ordo in speciem trahitur. Unde est vnus ordo sm locuz alius sm dignitatem alius sm originem: et sic de aliis. Et ista species ordinis. s. originis conuenit diuinis personis. Unde dico q̄ ordo originis significat: cum dicit̄ ordo nature sm q̄ dicit̄ natura a pho. 5⁰. metha. phisice. ex q̄ pullulat pullulās p⁰. Uñ nomē nature importat rōnez originis. Et sic ista duo noia ordo nature sunt̄ in vi vnius nominis ad significanduz speciez ordinis que quidem saluatur in diuinis personis q̄ntum ad rōnez dr̄ie. s. originis: et nō q̄ntum ad rationez generis. s. prioritatem ⁊ posterioritatem. Hec ille. ¶Sed diceret insuper aliquis. In p⁸ sniaꝝ. di. 9. q. 2. ar. p⁰. dicit Doc. S. q̄ pater nullo modo est prior filio nec duratione nec natura nec dignitate nec intellectu. In patre enim ⁊ filio nō possumus nisi duo cōsiderare. Uel id qđ absolutum est: et hoc vtriq̄ cōmune est. Unde ex hoc vnus non habet prioritatem ad aliuz cuz essentia diuina non sit diuisibilis. Uel id quod ad aliquid est. Relatiuoꝝ autem esse est simul natura sm ꝑm et etiam tempore: quia posita se ponunt et perempta se perimunt. et etiam intellectu: cum vnum per alterum diffiniatur. Hec ille. Ergo male dr̄ in de po⁸ vbi supra sicut ex adductis p̄z q̄ paternitas inq̄ntū cōstitutiua ē prior gñone qa si sit prior gñone: erit prior filio sm intellectum. Et sic videtur ꝓtradictio esse. ¶Si dicatur q̄ pater potest dupliciter cōsiderari. Uno modo sub forma relationis. Et sic non est prior sm intellectum. Alio modo sm id quod est. Et sic potest intelligi absq̄ filio. ¶Sed contra hoc est Doc. S. in p⁸ sniaꝝ vbi ime: diate supra: dum subdit dicens. Quānis enim in hominibus ille qui est pater sit prior illo qui est filius vt Sortes ꝙ Platone: nihilominus tamen ista duo relatiua inq̄ntum relatiua sunt pater et filius simul sunt omnibus modis predictis. Unde patet q̄ pater nullo modo potest esse prior filio neque secundum id quod absolutum est:

Lectio. 4.

neqz ſm id qđ eſt ad aliqd. ℔ec ille. ¶ Ad qđ đm q aliqd eſſe pri⁹ altero ſm intellectū pōt ītelligi dupliciter. Uno⁰ ſm nāles intelligentiaz ex pte rei ītellecte. Et ſic in diuinis nō eſt prioritas neqz q̄ntū ad abſoluta neqz q̄ntuz ad reſpectiua. Alio⁰ poteſt intelligi ex pte ipſius intelligē tis. Et hoc dupl̄r. Uel q̄ntuz ad reſpectiua ſub forma rela tionis ꝯſiderata. Et ſic ēt ibi nō eſt prioritas ſm ītellectū. Alio⁰ q̄ntum ad abſoluta ſup qb⁹ fundant reſpectiua. Et ſic ſm intellectuz ibi bene eſt prioritas. ℳanifeſtum eſt enīz q intellectus pōt cōcipe ly impfecte ex creaturis deū eſſe nō intelligēdo ipſuz eſſe pr̄em filij in diuinis: ſicut pz de pbis gentilibus. Uñ et in p⁰ ſnīaz Doc. S. logtur de intellectu ex parte rei intellecte. Jn de po⁸ vero de intel lectu ex parte intelligentis. Unde nulla eſt ꝯdictio. Et ſic pz reſponſio ad replicam.

¶ Qō. 13ª. De diſtinctione potentie poſſibilis ⁊ impotē tie ſiue impoſſibilis.

1 ℕ Super ꝯſiderandū eſt ō diſti ctionib⁹ noīuz ſignificā tiuz ptes entis: poſtq̄z ꝯſideratum eſt de diſtinctiōe multiplicitatis noīuz ſignifica tiuz ptes vni⁹. ¶ Circa qđ occurrit du plex ꝯſideratio. ℑPrima erit de diſtinctiōe noīuz ſignificantiū ptes entis ſm q ens dīuidit in actum ⁊ potentiā. Scōa put ens dīuidit in .x. p̄dicamēta. ¶ Cir ca primū querunt q̄ttuor. ¶ ℑPrimo vtruz modi potētie ſiue ptātis ſint ſufficienter aſſignati. ¶ Scōo vtrū potētie diſtinguant per obiecta. ¶ Tertio vtrū modi poſſibilis bene numerent a pbo. ¶ Quarto vtruz modi impotētie ſiue impoſſibilis bene ponant ab Ariſto.

¶ Jbi in Doc. S. et pbo. ℑPoteſtas dr̄. et eſt lec. 12ª.

2 ℬ primum ſic p̄cedit. Uidet q modi po⁸ ſiue ptātis nō ſufficiēter hic aſſignent a pbo. ℳam pbus nō diſtiguit hic multiplicitatez hui⁹ noīs act⁹. Ergo nec debuiſſet diſtinguere hoc nomen po⁸. ℳam ſic po⁸ eſt nomen multipler: ita et nomē act⁹. ¶ ℘ 2⁰. ℑPo⁸ ⁊ impotētia ptinēt ad ſcōaz ſpēz q̄litatis. Ergo ad caplm de q̄litate ptinet diſtinctio eoz. Et ſic male aſſignant hic modi ipſoz. ¶ ℘ 3⁰. ℑPo⁸ nō eſt pars entis: cuz ſibi non cōpetat eſſe ſm q hmōi. Ergo nō debent modi potentie enumerari inter modos alioz noīuz que ſignificant ptes entis. ¶ ℘ 4⁰. Aaliqua eſt potentia obialis: vt pz per Doc. S. in de po⁸. q. 1. ar. 3. ad p̄m. Et tñ illa hic nō enūe rat. Ergo inſufficiēter enumerant modi potētie. ¶ ℘ 5⁰. Jn angelis eſt po⁸ motiua qua mouent celuz. Sed talis po⁸ nō eſt intellect⁹ neqz volūtas: cuz ille ſint potētie paſ ſiue. Ergo eſt vna 3ª po⁸ i angelis que hic nō enumerat. ergo ⁊c: ¶ Sed ꝯ eſt pbus in textu ſdicēs. ℑPoteſtas dr̄ hoc qdem p̄n⁹ motus aut mutationis ant in altero aut in q̄ntuz altez: vt edificatiua ptās eſt que nō exiſtit in edifi cato: ſed ars medicinalis ptās ens exiſtit vtiqz in ſanato: ſed nō inq̄ntū ſanatuz eſt. Ergo totalr̄ p̄n⁹ mutationis aut motus dicit ptās in altero aut inq̄ntum altez: hoc aūt ab altero aut inq̄ntuz altez. Scōm quā eniz patiens patitur aliqd aliud qñqz quidem ſi ſm quodcunqz pati ſit poſſi bile: dicimus eſſe anthopathen: qñqz autem non ſm oēz paſſionem ſed ad melius. Adhuc aūt ⁊c.

℟ Reſpondeo dīm q po⁸ ſiue ptās dr̄ duo bus modis in gñe. Uno⁰ pro prie. Alio⁰ tranſumptiue ſiue improprie. ℑProprie qdez po⁸ dicit q̄ttuor modis. ℑPrimo modo po⁸ dicit p̄ncipi ſm mutationis in alio inq̄ntum eſt aliud. Et talis dr̄ po⁸ actiua que eſt in alio ab eo qđ mouet. Sicut po⁸ edifica tiua nō eſt in edificato: ſz magis in edificatore. ¶ Sz ſi di catur q ars medicinalis eſt po⁸ actiua. Et tñ nō ſemp eſt in alio ab eo qui ſanatur. ℳam cōtingit vnuz ſeipſuz ſana re per artem medicine. ¶ Ad hoc reſpondet Doc. S. in lra dicens: q ars medicinalis q̄uis ſit po⁸ actiua qz p eaz medicus ſanat: ptingit tñ q eſt in aliquo ſanato nō inq̄ntū eſt ſanatū: ſed p accēs inq̄ntū accidit eundē eſſe medicum et ſanatuz. ℑDec ille. ¶ Cōſiderandus eſt p⁰ pro declara tiōne iſti⁹ p̄mi modi ſm q hic notat Doc. S. in lra. vs. q quodđ eſt p̄n⁹ motus vel mutationis in eo q mu tatur ipſa. ſ. mā: vel aliqđ p̄n⁹ formale ad qđ cōſequit mo tus: Sicut ad formā grauis vl leuis ſequit mot⁹ deorſus vel ſurſum. Sed hmōi p̄n⁹ nō pōt dici po⁸ actiua ad quā ptinet modus iſte. ℳam omne qđ mouet: ab alio mou tur. ℑDec aliqd mouet ſeipſuz per partes: niſi inquantum vna pars mouet aliam: vt pbat. 8⁰. phy⁹. ℑNatura igitur ſm q eſt p̄n⁹ motus in eo in quo eſt nō cōprehendit ſub po⁸ actiua ſed magis ſub paſſiua. ℑDec ille. ¶ Scōo mo dr̄ po⁸ p̄n⁹ mutationis vl motus ab alio inquantū aliud. Et hec dr̄ po⁸ paſſiua: ſm quā patiens patitur aliqd. Sic eniz oē mouēs aliud a ſe mouet ⁊ oē agēs in aliud a ſe agit. ita omne patiens ab alio patit ⁊ omne motū ab alio mo uetur. ¶ Tertio modo dicit po⁸ ſiue poteſtas id qđ eſt p̄n⁹ faciendi aliqd ſiue patiendi nō quocūqz modo ſicut dictū eſt in aliſs modis: ſed bñ ⁊ faciliter aut ad placituz ſm q homo diſpoſuit. ℳam qñ aliqui ambulant vel lo quunt ſed nō bene aut nō ſm q ipſi volunt: dicunt non poſſe ambulare aut loqui. Similiter eſt in pati. Ligna. n. que de facili nō p̄nt comburi: dr̄ īcōbuſtibilia. ¶ Quar to modo dicit po⁸ quelibet forma vel diſpoſitio: qua ali qua reddunt oīno impaſſibilia ⁊ īmobilia aut nō ō facili mobilia ad peius. Et ſic in p̄dicamētis dicit q durum ⁊ ſanatiuū ſignificant potentiā nāles nō patiendi a corrupti bilib⁹. ℳolle vo ⁊ egrotatiuū impotentia. Unde vt dic hic Doc. S. qñ aliqua in peius mutant ſic q franguntur vel curuent aut cōterant ſeu q̄lcūqz corrūpant: nō inest alicui⁹ p̄ncipij: quo corrūpēti reſiſtere nō p̄nt. ℳunās. n. aliqđ corrūpit niſi per victoriā corrūpētis ſupra ipm: qđ cōtingit ex debilitate ꝑprie vtutis. Jlli aūt qui oīno non p̄nt tales defectus pati aut vix aut tarde vel modicuz pa tiunt: accidit eis ꝑpter potētiā vt nō ſupent a contrarijs. ¶ Ex p̄dictis ergo pz q q̄ttuor ſunt modi po⁸ ſiue ptātis ꝑprie dicte. Quoz ſic pōt formari ſufficientia. ℳam oīs po⁸ aut eſt p̄n⁹ ad eſſe: aut ad bñ reſiſtendū. Si 1ᵐ: ſic eſt q̄rtus modus. Si p̄n⁹: hoc eſt dupl̄r. Uel eſt po⁸ ſeu p̄n⁹ ad eſſe ſimpl̄r: vel p̄n⁹ ad bñ eſſe. Si 2ᵐ: ſic eſt tertius modus. Si p̄n⁹: hoc eſt dupl̄r. Uel eſt p̄n⁹ actiuus. Et ſic eſt p̄mus modus. ſ. po⁸ actiua. Uel eſt p̄n⁹ paſſiuū. Et ſic eſt ſecūdus modus. ſ. po⁸ paſſiua. ¶ Sed po⁸ transumptiue ſiue methaphorice ⁊ improprie ſumpta dr̄ po⁸ i geome tricalib⁹: Sicut po⁸ linee dr̄ q̄dratuz linee baſiſimilis. Q: ſic ex eo qđ eſt i po⁸ ſit id qđ eſt actu: ita ex ductu alicui⁹ linee i ſeipſaz reſultat q̄dratū ipſi⁹: Sic ñ dicerem⁹ q ternari⁹ pōt i nouenariū: qz nouenari⁹ ꝯſurgit ex ductu ternarij i ſeipm: ℳā ter tria ſūt nouē. ¶ Cōſiderādū ēt 2° ſm Doc. S. i lra: q poſſe pati ab aliquo: dicit⁹ dupl̄r. Aliqñ. n. qcqd ſit illđ qđ aliqd pōt pati: dicim⁹ potētiale ad aliqd patiēdū ſiue ſit bonū ſiue malū. Aliqñ vo nō dr̄ aliqs potēs ex hoc q pōt pati aliqđ malus: ſz ex hoc q ſit pati aliqd excellēti⁹: Sic ſi aliqs pōt vinci: nō dicim⁹ eū potētē. Sz ſi aliqs pōt doceri vel adiuuari dicim⁹ eūs potentē. Et hoc iō eſt q: poſſe pati aliquē defectū aliq̄ attribuit ipotētie. Et poſſe nō idez pati attribuit potentie. hec ille. ¶ Cōſiderandū vlteri⁹ eſt 3° ſm ipm ibidem q paſſio dr̄ dupl̄r. Uno⁰ cōiter. Alio⁰ ꝑprie. Cōiter qđ pa ti dr̄ qcqd recipiat aliquā pfectionē ab aliquo: Sic intelli gere dr̄ qđđā pati. ℑProprie aūt pati dr̄ qđ recipit aliqd cū ſua trāſmutatiōe ab eo qđ eſt ei nāle. Uñ paſſio dr̄ eſſe po⁸ abijciēs aliqd a ſba. ℑDoc aūt nō pōt fieri niſi p aliqd ſ̄riuz. Uñ qñ aliqd patit id qđ eſt ſ̄riuz ſiue nāe vel cōdi tioni: ꝑprie dr̄ pati. Scōm qđ ⁊ egritudines paſſiones quedā dr̄. Qñ vo aliqd recepit hoc qđ eſt ei cōueniens ſm ſuam nām: magis dr̄ perfici q̄ pati. ℑDec ille. Cōſiderandū vlterius eſt 4° q dupler eſt potētia ſm Doc. S. in diuerſis locis. Quedaz eſt potentia increata que nō addit aliquid ſupra eſſentiam diuinaz: niſi ſm rōnez tñ. Alia eſt potētia creata. Et hec ē q̄drupler. ſ. po⁸ ſupnālis obediētialis

obediētialis artificialis ⁊ nālis. ¶Poª autez nālis est duplex. Quedā est inālis siue itellectualis. Alia est mālis. ¶Potētia inālis est duplex. Quedā actiua: sicut intellectꝰ agēs. Quedā vero passiua. Et illa est duplex. Quedā est apphensiua: sicut itellectꝰ possibilis. Quedā vero appetitiua: sicut voluntas. ¶Mālis āt poª ē etiā duplex. Quedā est pure nālis: sicut poᶜ inaīatorꝝ: vt poª ignis. Quedā vero est poª aīalis. Et illa ē duplex. Quedā actiua: sicut poª vegetatiua in animali. Alia est passiua. Et illa est duplex. Quedā est apphensiua: sicut poª sensitiua. Alia est appetitiua sicut appetitus sensitiuus. Apprehēsiua āt est duplex. Quidā est gīalis: sicut sensualitas. Alia est particularis: sicut sunt sensus particulares. Quorꝝ qdā est iterior. Aliꝰ āt exterior: vt pz in libris de aīa. ¶Hec oia Doc. S. in diuersis locis. ¶Cōsiderāduz vlteriꝰ est. 5º. fm Albertū in ꝓsenti libro tractatu. 2º. caº. 12. q̄ in veritate ens poª est radix poᶜ passiue: ⁊ ens actu radix est poᶜ actiue. Et si nō sit ens in poª ⁊ ens in actu: nō erit aliꝗ distinctio modorꝝ potentie. Qz ens in poª est ꝑn̄ᵐ potentie passiue: ⁊ ens in actu est ꝑn̄ᵐ potentie actiue. Et illa q̄ dicit nālis poª siue ad esse siue ad bñ esse ꝓuenit ex victoria forme sup māz. Ecōtra āt oppositi illi. s. nālis impoª ꝓuenit ex victoria materie supra formā vel ex destructiōe alicuiꝰ principij formalis. Et iō qñ diuidit ens in actuz ⁊ potentiā est diuisio analogi. Et ens in poª dicit quendā modum entis ⁊ nō simplr ens. Sed ens in actu nō dicit modum entis sed simplr ens. Sicut etiā qñ ens diuidit in substām ⁊ accidēs eadez est determinatio entis simpliciter q̄ est determinatio subste in actu existentis. In talibꝰ igit nō opz q̄ cōe diuisum de diuidentibus simplr ꝑdicet sed ꝑdicat sub determinatione modi quem importat. Et iō ens in poª est ens ⁊ est qō nō ens simpliciter. hec ille ⁊ bene. Idez innuit Doc. S. in de poª. q. 1ª. ar. ꝓmo maiori parte. ¶Cōsiderādum vlterius est 6º fm eundem Albertum ibidē q̄ potestas differt a poª in hoc q̄ potestas est poª stans sub cōplemento actus vel habitus. Et iō actiua est potestas. ¶Potentia āt est interminata ⁊ incōpleta. Et iō ꝓpue mālis poª poª vocat. hec ille. Quod intelligenduz est stricte sumptis vocabulis ⁊ ꝓprie. ¶Cōsiderādum insuper est. 7º. fm eundem ibidez caº. 16. q̄ posteriores peripatetici quedā addiderunt in consideratione potestatis. Dicunt. n. nomen potestatis esse ꝓprie nomen valoris virtutuz aīalium ex qbus sine impedimento operationes faciunt aiales que motus aiales vocant: cuius summum augumentum vocat virtus: ⁊ decrementuz vocat debilitas. Et iste est vnº modus potestatis vt dicunt Auicenna ⁊ algazel. Secundus āt modus est q̄ potestas dicit ex qua aliqd facile agit facilia: ⁊ difficilia patit. Si enī faciliter pateret: retraheret ab opere difficilium sentis ex qua est nō pati facile: licet nō sit alicuius actionis su laboris ⁊ doloꝛe. Juxta hunc āt modum dicitur potestas in habentibus appetitum ⁊ voluntatē. hec ille. ¶Sed si dicat principiuz nō agendi nō hz rōnem potestatis. Sed fortitudo moralis est principiū actionis quo quis agit qñ vult ⁊ nō agit qñ nō vult. Ergo est ꝑn̄ᵐ non agēdi ⁊ perpetuum ꝑn̄ᵐ illius actionis. Sed nō agit nisi electione ⁊ appetitu accidentibus ꝓpter libertatē. Uñ q̄ nō eligit hoc faciendū. ¶Consideraduz vlterius est. 8º. fm ipsum ibidē q̄ potestates sunt diuerse. Quarꝝ quedā ꝓueniunt ex nā quedā ex artificio quedā ex cōsuetudine ⁊ quedā a casu. Ex artificio autē est ars que ꝓuenit vsu ⁊ experimento indiget ⁊ tempoꝛe. Usum autē voco motū instrumentorꝝ. Et forma ꝓueniens in actu p talē motum est potestas que vocat ars. Ex consuetudine autē in actibus voluntarijs ꝓuenit forma cōsuetudinis que est potestas agendi tales actiones quales sunt ille que sunt vsitate in opere ⁊ sunt absqz cōcupiscentia vel irascentia elicite. hec ille. ¶Consideradū insuper est. 9º. fm eundez ibidem: q̄ oē corpus a quo ꝓuenit actio aliqua nō p violentiā neqz p casum: hz in se potentiā nālem qua agit illā actionem. Et hec quidem actio si conueniret ei inq̄ntum est: corpus cōueniret oī corpori qō falsum est. Conuenit ergo ei inq̄ntuz est hoc corpus. Non est aūt hoc corpus: nisi per formā nālem. ¶Naturalis igit forma est ꝑn̄ᵐ omnium potestatum a qbus ꝓgredit actio. hec ille. ¶Cōsiderādum vlterius ē. 10. fm eundē ibidē: q̄ hanc ptātez corpus aut semp hz a se: aut acquirit eā per generationē. Si quidem semp hz: tūc ē ex imutabilibus ⁊ necessarijs: quorum potestates sunt tales ex quibus semper sue ꝓueniunt actiones. Si aūt ē nō semper habēs eā: tunc opz q̄ acquirat eaz. Et tunc aut acquirit a se ipso: aut ab alio. Non a seipso: qz tunc semper acquireret. Si autez acquirit ab eo quod separatum ē ab ipso: tunc illud separatum non largietur ipsam formam nisi per hoc q̄ istud alio quo modo recipiendi se habet ad illud aliud: qz aliter generans non daret isti formam plus q̄z alij: sequetur necessario q̄ illud sit in potentia recipiendi ad aliud. Aliter. n. aut violenter reciperet aut casu. Casu autem non recipit: qz ea que casu sunt: rara sunt. Istud autem est de hijs que fiunt frequenter. Uiolentia autem non fit: qz hoc fit per accidens ⁊ non semper neqz frequenter. Oportet igitur q̄ id quod est in potentia sit inclinatum ad ipsum per aliquam similitudinez quam habet ad id quod dat formā. Ipsa autem inclinatio aut est res in se completa: aut non. Si ē in se completa: tunc ē sba in se existēs. Substātia autem ē absolutum ab esse ⁊ non esse comparationis. Jam diximus q̄ esse istius potentie est esse non absolutum sed comparatum ad actum. Oportet ergo q̄ sit in alio quodam. ¶Habemus igitur q̄ id in quo ē: sba quedam ē. Et hec vocatur materia. Idipsum autez quod habet esse cōparatiuum: ē quedam inchoatio forme que ē in materia. hec ille. Que quidem concedenda non sunt: si intelligantur vt verba sonant ⁊ fm opinionem Albertistaruz. Si tamen intelligatur q̄ talis inchoatio forme sit non formaliter sed dispositiue materialiter ⁊ quodāmodo effectiue sic bene secundum Doc. S. concedenda ē ⁊ ponenda in choatio forme vt infra patebit in. 7º. huiº. q. 17. ar. 2º. 3º. ⁊. 4º. ¶Consideradum ē vlterius. 11º. fm Doc. S. in de potentia. q. 1ª. ar. primo q̄ potentia dicitur ab actu. Actus autez ē duplex. s. primus qui ē forma: ⁊ secundus qui ē operatio. Et sic vt videtur ex communi hominum intellectu nomen actus primo fuit attributum operationi. Sic enim quasi omnes intelligunt actum. Secundo autem exinde fuit translatum ad formam: inquantuz forma ē principiuz operationis ⁊ finis. Unde ⁊ similiter duplex ē potentia. Una scilicet actiua cui respondet actus q̄ est operatio. Et huic primo nomen potentie videtur fuisse attributuz. Alia ē potentia passiua cui respondet actus primus qui ē forma: ad quam similiter videtur secundario nomen potentie deuolutum. Sicut autem nihil patitur nisi ratione potentie passiue: ita nihil agit nisi ratione actus primi qui ē forma. hec ille. ¶Consideradum est vlterius. 12º. secundum eundez ibidem q̄ duplex est potentia. Quedam ē que ē principium effectus ⁊ non operationis: sicut potentia dei ē principium effectus non autem principium sue operationis que est eius essentia loquendo fm rem. Alia ē potentia que ē ꝑn̄ᵐ operationis ⁊ effectus: sicut potentia creata. Unde ibidem sic dicit q̄ potentia non solum ē operationis ꝑn̄ᵐ: sed etiaz effectus. Unde non opz q̄ si in deo poª ponatur q̄ sit effectus ꝑn̄ᵐ q̄ essentie diuine que est eius operatio sit aliquod ꝑn̄ᵐ. hec ille. ¶Uerūtamen vt ibidem Doc. S. subdit: licet essentia diuina nō habeat aliquod ꝑn̄ᵐ nec re nec rōne: tñ operatio diuina hz aliquod ꝑn̄ᵐ fm rōnem. Idem vult Doc. S. i ꝓma parte. q. 25. ar. ꝓº. ad. 3ᵐ. ¶Cōsiderādū est vlterius. 13º. fm Doc. S. ibidem ad. 13ᵐ. elicitiue q̄

duplex est po^a. Quedam est que est ꝑpter suos effectus: Sicut est po^a artificialis. Alia est po^a que nō est ꝑp suos effectus: Sicut po^a solis respectu impfectoꝝ ab eo ꝓducꝝ. Ridiculosuꝫ eniꝫ est dicere ꝙ po^a solis sit ꝑp vermes qui eius vtute gñant. ¶Considerandū est insuper 14°. fm Doc. S. in de aīa. q. vnica. ar. 13. ꝙ duplex ē po^a passiua. Quedā est que ad actuꝫ substantialeꝫ. Et talis est in gñe subē: ⁊ non differt ab essentia: sed est sua essentia. Alia est que est ad actuꝫ accidētaleꝫ. Et talis est in genere accidētis: et differt ab essentia. ¶Dicit eniꝫ ibidē sic. De po^a vero passiua manifestuꝫ est ꝙ po^a passiua que est ad actū substantialeꝫ est in gñe subē. Et que est ad actum accidentalē est in gñe accidētis per reductionē sicut ꝓncipiū ⁊ nō sicut spēs cōpleta: qz vnūquodqꝫ genꝰ diuidit̄ per potentiaꝫ et actum. Vñ po^a homo est in gñe subē: et po^a albuꝫ est in gñe q̄litatis. Hec ille. Et subdit ibidē ad. 11^m. ꝙ ipsa aīa est in po^a ad formas intelligibiles. Sꝫ ista po^a nō est essentia aīe: sicut nec po^a ad statuam que est in ere ē essentia eris. Esse. n. actu ⁊ po^a: nō sunt de essentia rei q̄ actus nō est essentialis. Materia vō ꝓma est in potētia ad actuꝫ substaleꝫ qui est forma. Et ideo ipsa po^a mäe est ipsa essentia ei^9. Hec ille. ¶Ex quo pꝫ ꝙ inclinatiō q̄ habet mä ad formā: nō est aliqd formale ipsius forme sicut Albert^9 voluit: sed est ipsa essentia mäe dīns ab ea soluꝫ ſz rōneꝫ. ¶Considerandū est insup. 15°. fm Doc. S. in p^a pte. q. 25. ar. p°. ꝙ po^a actiua nō diuidit̄ ꝓtra actum: sed fundat̄ in eo. Nam vnūqōqꝫ agit fm ꝙ est in actu. ſpo^a vero passiua diuidit̄ ꝓtra actuꝫ: qz vnūquodqꝫ patit̄ fm ꝙ est in potentia. Unde hec potentia excludit̄ a deo. Nō autem potentia actiua. Hec ille.

Ad primum igitur dīm fm Doc. S. in littera ꝙ phūs nomen actus hic pretermittit: qz eius significationē sufficienter explicare nō poterat nisi prī^9 noīa formaꝝ essent manifestata. qō facit. 7°. et. 8°. huius. Unde statim in. 9°. determinat simul de po^a ⁊ actu. Hec ille. Unde nō est similis ratio de po^a ⁊ actu. ¶Ad 2^m dīm ꝙ ſz po^a fm specialē rōneꝫ seu acceptionem eius ptineat ad ḡen^9 q̄litatis: tñ po^a transcendenter ꝓsiderata: vt. s. diuidit ens cuꝫ actu in quolibet genere reperit̄. Unde multiplicitas debuit manifestari: vbi distinguūtur noīa que significant ꝓtes entis. Dictum est eniꝫ supra ꝙ po^a et actus diuidunt ens: ⁊ qōlibet genus entis. ¶Ad 3^m dīm ꝙ sicut dictum est ſz po^a nō sit ens simplr̄: est tñ ens tale: Sicut accīs ſz nō sit ens simplr̄: est tñ ens in alio. Unde potius dicit̄ entis q̄ ens: vt pꝫ. 7°. huius. Nō enim est necesse sicut dictuꝫ est ꝙ in diuisione analogi ipsuꝫ analoguꝫ simplr̄ verificetur de oībus analogatis. Sed sufficit ꝙ verificet̄ simplr̄ de p° ⁊ principali membro. ¶Ad 4^m dīm ꝙ po^a obedientialis cōtinetur sub ſdō modo potētie. ¶Et si quer̄at vtruꝫ potētia obedientialis sit alia a naturali. ¶Dicendū ꝙ vna ⁊ eadem potētia que dicit̄ naturalis respectu illoꝝ que sibi competere p̄nt fm nām: dicitur obedientialis respectu eoꝝ que sibi cōuenire p̄nt: nō qdeꝫ fm naturaꝫ ꝓpriam: sed supra naturaꝫ: Sicut po^a naturalis qua aqua mouet̄ deorsum fm naturā: dicit̄ obedictialis qua mouet̄ sursum respectu lune que ſz dīnuꝫ super fluxuꝫ ⁊ refluxum maris: vt infra patebit in. 9°. huius. q. 2. ar. 3. ¶Ad vlt^m dīm ꝙ potentia motiua in angelis cōtinetur sub ꝓmo modo potentie: que nō est alia a voluntate angeli fm quosdam: qz angelus mouet per imperium voluntatis. ¶Et quando dicit̄. Voluntas est potentia passiua cuius actus est īmanens. ſpotentia aūt motiua est actiua. Igit̄ ⁊c. ¶Dicendum ꝙ voluntas per respectuꝫ ad suuꝫ obiectuꝫ est potētia passiua. Sed per respectuꝫ ad suū effectuꝫ est potentia actiua. ¶Et quando dicit̄. Alia separata mouet seipsam localiter. Et tamen nō per intellectuꝫ ⁊ voluntateꝫ. Ergo in anima separata est ponenda tertia potētia. Et sic eadeꝫ ratione in angelis. ¶Dicenduꝫ ꝙ anima separata nō mouetur naturaliter: sed supnāliter et miraculose. Unde in ea ponitur potentia obedientialis: que non differt a potētia naturali sic dictū est. Anima enim separata naturaliter non pōt monere festucam: cum eius instrumentuꝫ sit corpus: sicut vult Doc. S. in ꝓma pte. q. 17. ar. vlt^o dicens: ꝙ anima separata sua nāli vtute nō pōt mouere aliquod corpus. Manifestum est eniꝫ ꝙ cū est corpori vnita: non mouet corpus nisi viuificatuꝫ. Unde si aliqō membrum moritur nō obedit anime ad motuꝫ. Manifestuꝫ est aūt ꝙ ab anima separata nulluꝫ corp^9 viuificatur. Unde nullum corpus obedit ei ad motuꝫ localeꝫ q̄ntuꝫ est ex vtute sue nāe supra quā aliqd pōt ei cōferri vtute diuina. Hec ille. Uerūtamen An virtus motiua sit distincta realiter in angelis a voluntate vel non: infra manifestabitur clarius cum de substantijs sēpatis tractabit̄ i. 9. hui^9. q. 13. ar. 3. ¶Ibi in Doc. S. et pho vbi supra.

a **Ad secundū** sic ꝓcedit̄. Uidet̄ ꝙ potētie nō distinguantur per obiecta. Nam scientificū ⁊ rōcinatiuuꝫ sunt diuerse potētie: vt dicit Doc. S. in de aīa exp^{re}esse. q. vnica. ar. 12. circa finē in corpore. Et tñ nō distinguunt̄ per eoꝝ obiecta: cuꝫ se habeant sicut pfectuꝫ et imperfectuꝫ que nō variant spēm. Igit̄ potētie nō distinguūtur per obiecta. ¶Ꝺ 2°. Si distinctio obiectoꝝ causaret distinctionē potentiaꝝ: sequeret̄ ꝙ illa que maxime dīnt maxime causarent eaꝝ distictiones. Sed ꝓxima est falsum: qz ꝓxia maxime distant: vt supradictis pꝫ. Et tamen nō causant distinctionē potentiaꝝ. Alias albuꝫ ⁊ nigrum nō ptinerēt ad eandeꝫ potentiaꝫ visiuaꝫ qō est manifeste falsuꝫ. Igit̄ ⁊c. ¶Ꝺ 3°. Homo et lapis gñe dīnt et substantialr̄. Et tñ nō causant distinctas potētias. Ergo nec leonus ⁊ calor: vel alia hmōi q̄ accidētaliter dīnt. ¶Ꝺ 4°. Decem p̄dicamēta gñe distinguūtur ⁊ magis distinguuntur q̄ sonus ⁊ color: qui ꝙueniunt in aliquo genere vniuoco. Et tñ decem p̄dicamēta nō causant distinctas potētias vt videt̄. Igit̄ ⁊c. ¶Ꝺ 5°. ſperfectibilia distinguūtur per pfectiones. Sed habitus sunt pfectiones potentiarū. Ergo po^c distinguūtur p habitus ⁊ nō per obiecta. ¶Ꝺ 6°. Nihil determinat ad spēm p id qō est posteri^9 vel per extrinsecuꝫ. Act^9 aūt est posterior po^a: obm aūt est extrinsecū. Ergo p ea potētie nō distinguūtur. ¶Ꝺ 7°. Si sic sequeret̄ ꝙ obo nō exīte vna po^a nō distingueret̄ ab alia. Et sic colore nō exīte: po^a visiua nō eēt distincta a potētia auditiua. qō est falsuꝫ. Igit̄ ⁊c. ¶Ꝺ 8°. Intellect^9 possibilis ⁊ intellect^9 agēs sunt diuerse po^c. Et tñ eoꝝ est idē obm. Nō ergo po^c distinguūtur p obja. ¶Sꝫ ḡ est ꝓpositum in hoc. 5°. elicitue: Qz pfectibilia distinguūtur p pferentes: vt ex dictis in ca^o de diuersis et differētijs eius pōt. Sed obiecta sunt pfectiones potētiaꝝ. ergo ⁊c. Similiter in. 2°. de aīa: et in. 9°. huius.

Respondeo dꝺꝫ ꝙ duplex pōt ee distinctio obiectoꝝ. Quedam est mālis. Alia est formalis. ſpo^c igit̄ nō distinguūtur p distinctionē mäleꝫ obiectoꝝ: sed p formaleꝫ. Distinctio aūt formalis obiectoꝝ est duplex. Quedaꝫ est specifica. Et talis nō sufficit ad distinctionē potētiaꝝ: ſz sufficit ad distictionē bīnū vt pꝫ ꝙ Doc. S. i. 1ª 2ª. q. 54. ar. p°. Alia est distictio ḡnica. Et talis est duplex. Maꝫ qdā est distictio fz gen^9 nāe. Et talis nō sufficit ad distictionez potētiaꝝ: vt dicit Doc. S. in de vītate. q. 15. ar. 2. ad. 5^m. Alia est distictio fm gen^9 cognoscibilitatis. Et talis est duplex. Quedam est realis. Et talis regrit̄ ad distictionē potētiaꝝ que organo corporali nō sūt infixe. Alia est distictio fm rōnē rei rōcinabilis. Et talem distinctionē obiectoꝝ opꝫ distinctionē attendi inter potētias īmāles: vt ibidem ūnit Doc. S. Nam potētias fm id qō est dicit̄ ad actū. Uñ opꝫ ꝙ potētie distinguant p actus. Actus aūt ex obiectis spēm hnt. Maꝫ si sint actus passiuaꝝ potētiaꝝ fm ꝙ dicit Doc. S. i de aīa. q. vnica. ar. 13. obiecta eaꝝ sunt actiua. Si aūt sint act^9 actiuaꝝ ꝓsiderantur obiecta eaꝝ sunt vt fines. Scōm aūt vtrunqꝫ ꝓsiderantur spēs opationuꝫ. Maꝫ calefacere ⁊ frigefacere e distinguūtur fm ꝙ huius pn^m est calor: ⁊ illi^9 frigus. Relinquitur ergo ꝙ fm distinctionē obiectoꝝ: distictio potētiaꝝ aīe attendit̄. ¶ſpro cui^9 declaratiōe ꝓsiderādū est p^o fz Doc. S. in de vītate vbi supra in corpore: ꝙ pars anime que nō vtitur organo

organo corporali in actu suo remanet non determinata sz quodāmodo infinita inquātū est immālis .⁊ sic eius virtus se extēdit ad oēm cōe oībus entibus. vnde cōe obm intellectꝰ dī esse qcquid in oībꝰ generibꝰ entiū inuenit. Unde ⁊ plūs dicit ꝙ intellectus est quo est omnia facere ⁊ quo est oīa fieri. Unde impossibile est ꝙ in parte intellectiua distinguantur diuerse potētie fm diuersas nās obiectoꝝ sed solum fm rōnem diuersam obiecti puta .s. fm rōnem diuersam in vnam ⁊ eadem rem qñqz actus anime ferūt. Et sic bonum ⁊ verum in parte anime diuersificant potē tias .s. intellectum ⁊ voluntatem: nam in vez intelligibile intellectus fertur vt in formaz: cū oporteat intellectum eo quod intelligitur esse informatū: in bonū aūt fertur vt in finem. Unī ⁊ a pho. 6°. metha. dicitur vez esse in mente ⁊ bonū in rebꝰ cū forma sit intus: ⁊ finis extra. Non āt eadē rōne forma ⁊ finis perficit. Et sic bonum ⁊ verum nō habent eandē rōnem obiecti. Sic etiaz circa intellectū agens ⁊ possibilis intellectus distinguunt. Nō enim eadem rōe obm est aliquid inquātū est ī actu ⁊ inquantuz ē in potentia: aut inquātū agit ⁊ patitur. Intelligibile enim in actu est obm intellectus possibilis agens quasi in ipsuz aut eo exit de potentia ad actum. Intelligibile vero ī potentia est obm intellectus agentis prout fit per intellectuz agentem intelligibile actu. Sic ergo pz qualiter in parte intellectiua que non est affixa organo corporali potētie distingui possunt. Hec ille ⁊ quā gloriose. ¶ Consideranduz pars sensitiua anime vtitur organo in operādo duo ipsam cōsequuntur. s. ꝙ non potest ei attribui aliqua potentia re quiriens cōmune obm oībus entibus. Sic enim transcenderet iam corporalia. Et iterum ꝙ possibile est in ea inueniri diuersas potentias fm diuersas naturas obiectoꝝ propter conditionem organi que aptari potest huic vel illi nature. Cum autem potētie que sunt actus determinatorum organoꝝ non possint se extendere vltra suoꝝ organoꝝ dispositionem non autem potest esse organuz corporale vnum ⁊ idem omnibꝰ naturis cognoscendis ac comodatum: oportet de necessitate ꝙ potentie que sunt organis affixe circa quasdam naturas determinate sint .s. circa naturas corporeas. Hec ille. ¶ Consideranduz est vlterius tertio secundū eundem ibidem .ad. 13ᵐ ꝙ sic aui cen. in. 6. de naturalibus dicit diuersitas actuum quando qz indicat diuersitatem potentiarum: quandoqz non. qz enim modis in actibꝰ aie diuersitas inueniri potest: vno mō fm fortitudinem ⁊ debilitatem: sicut opinari ⁊ credere. Alioꝰ fm velocitatem ⁊ tarditatem sicut currere ⁊ moueri. tercioꝰ fm habitum ⁊ priuationem vt quiescere ⁊ dē generis: vt sentire album ⁊ nigrum. Quartomodo fm comparationem ad ōnia eiusdē generis: vt sentire album ⁊ nigrum. Quintoꝰ qñ actus sunt diuersoꝝ genez vt apprehendere mouere vel sentire. Diuersitas ergo primi ⁊ secūdi modi diuersitatem potentiaz non indicant. qz sic oporteret tot eē potentias aie distinctas: quot gradus fortitudinis ⁊ debilitatis vel velocitatis ⁊ tarditatis inueniuntur in actibus. Similiter nec diuersitas tercij ⁊ quarti modi: cuz eiusdem potentie sit cōparari ad vtrumqz oppositoꝝ. Sola autem diuersitas quinti modi indicat potentie diuersitatem: vt dicam⁹ actus genere diuersos: qui in ratione obiecti non conueniunt. Hec ille. ¶ Cōsiderandū est insuper quarto fm eundem in de veritate .q. 10. ar. 3. ꝙ potentie nō diuersificātur ex diuersitate obiectoꝝ: nisi diuersitas obiectorū sit ex his que per se accidunt obiectis: fm ꝙ sunt talū potētia ruz obiecta. Unde calidū ⁊ frigidū que colorato accidūt inquātum huiusmodi non diuersificant potentiam visiuā Eiusdē enī potentie visiue est videre coloratū calidum ⁊ frigidū dulce ⁊ amarus. Quānis enim intellectꝰ aliquo⁹ possit cognoscere preteritū tm̄ cū indifferenter se hēat ad cognoscendum preterita presentia ⁊ futura: differentia p sentis ⁊ preteriti accidentalis est intelligibili inquantum huiusmodi: vnde q̄uis in intellectu aliquomodo possit esse in memoria: non tamen pōt esse vt poꝰ distincta ab intellectu. Hec ille. ¶ Considerandum vlterius est. qnto ꝙ duplicia sunt obiecta gñe distincta. Quedā sunt ex equo se hñtia. Et talia ptinent ad diuersas potentias: si differāt fm rōnem generica cognoscibilitatis: Alia sunt que non ex equo se hñt sz vnū se hz ppter se. ⁊ aliud ppter aliud Et talia hñ ptinent ad eādē potētiā sicut supra dictum est: vt pz de bono vtili laudabili ⁊ honesto. Unde pz in gñali quo potētie distinguunt ꝙ oba. Sed qualr distinguāt ī speciali hoc ptinet ad libros de aīa. vñ hic relinquēdū ē.

Ad primum igit dōm ꝙ sicut supra patuit poꝰ accipit dupliciter. vnoꝰ cō muniter ꝙ quocunqz hītu seu forma. Et sic scientificuz ⁊ rōcinatiuū hñ sunt diuerse poᶜ: Alioꝰ accipit poꝰ ppie ꝙ ut distinguuntur ꝺ hītum. Et sic non sunt diuerse potētie. ¶ Sz ꝺ. Distinctio gñica obiectoꝝ fz ppriā rōnē cognoscibilitatis causat distinctionē potētiaz. Sz oba scientifici ⁊ rōcinatiui sunt distincta gñe fm rōnē cognoscibilitatis: vt dicit Doc. S. in de vitate. q. 15. ar. 2. ad. 5ᵐ. vbi sic ait ꝙ obiecta scientifici ⁊ rōcinatiui sunt altera gñe q̄tū ad ꝙ priū genꝰ cognoscibilis: cuz fm rōnez diuersaz gñe cognoscantur. Sed eterne res ⁊ tpales sunt diuerse gñe nē: nō autez q̄tuz ad rōnez cognoscibil fm quā opz similitudinez attendi inter potētiā ⁊ obm. hec ille. ¶ Cōfirmat ēt ꝙ dicta eius ibidem ad tertium vbi sic ait. Nā rō superior ⁊ inferior distinguuntur penes ipsas nās. Et ıō non sunt diuerse potentie sicut scientificum ⁊ opinatiuū. Hec ille. sz manifestum est ꝙ ratio supior ⁊ inferior dicunt diuersos hītus eiusdē potentie. Ergo intentio Doc. S. nō est dicē ꝙ scientificum ⁊ opinatiuū sunt diuerse potētie accipiēdo potētiaz ꝙ habitu. Unde aliter posset dici ad argᵐ ꝙ contingētia circa que vsat opinatiuū pōt dupliciter cōsiderari. Unoꝰ in rōne cōtingentie. Et sic pertinēt scientificuz ⁊ opinatiuuz ad diuersas potentias. i. opinatiuuz dicit aliaz potētiā a potētia scientifica. Alioꝰ pōt cōsiderari cōtingentia in rōne entis: inquātuz aliquā entitatem includunt. Et sic se habent ad necessaria sicut ipfectū ad pfectū. Et istoꝰ scientificū ⁊ opinatiuū nō sunt diuerse potētie: sed sunt diuersa officia eiusdē potentie. ¶ Et si dicatur. Sequit ergo ꝙ erunt plures potentie apprehensiue immāles ī aīa q̄ vna. ¶ Dicendū ꝙ hoc nō est incōueniēs. s. ꝙ sint plures potentie fz spēm distincte: q̄ tm̄ cōtineant sb vno gñe potētiaz: sicut sub vegetatiua cōtinent plures potentie specifice distincte .⁊ ēt sb poᵃ sensitiua: vt pz scōo de aīa. ¶ Ad fm dōm sicut dicit Doc. S. in de aīa. q. vnica. arᵒ .12.ᵐ ꝙ ꝺria maxime dīnt sub eodē genere. Diuersita aūt obiectorū fm genus cōgruit diuersitati potētiaz: qz ⁊ genꝰ quodāmō in potētia est: ⁊ idem ꝺria referūtur ad eādem potētiaz. Hec ille. ¶ Idē innuit in. 1ª 2ᵉ. q. 54. ar. 2. ad ꝑmū dicens ꝙ in distinctiōe potētiaz vel hītuuz: nō ē considerandū ipsuz obm māliter sed rō subiecti dīns spē vel gñe q̄uis aūt ꝺria dīant specie diuersitate rez: tm̄ eadem est rō cognoscendi vtrūqz: qz vnū per aliud cognoscitur. Hec ille. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ lz hō ⁊ asin⁹ per se dīant dīa nē: nō tm̄ per se dīnt fm ꝙ sunt obiecta alicuius potētie nō. n. differūt fm rōnem generica cognoscibilitatis sic dictuz est. Sonus aūt ⁊ color vt dicit Doc. S. in de vitate vbi supra lz sint diuersa accidētia tm̄ per se dīnt q̄tum ad ūmutationē sensus vt dcm̄ est: nō aūt hō ⁊ lapis: quia eis eodem mō immutat sensus. Et ıō hō ⁊ lapis dīnt ꝙ accidēs inquātuz sentiunt lz differant per se inquātuz sūt sba. Nihil enim ꝓhibet dīam aliquam eē per se cōparatā advnuz genꝰ: cōparatā vo ad aliud esse per accīs: sicut albū ⁊ nigz per se dīnt in gñe colorus: nō āt in gñe subē. hec ille. ¶ Ad 4ᵐ pz solutio ex dictis. ¶ Ad 5ᵐ. dōm sicut dicit Doc. S. in de vitate vbi supra ad qntū ꝙ hītus nō sunt pfectiones potētiaz ꝓpter quas sint potentie sed sicut quibus aliqualr se hñt ad ea ꝓpter que sunt. i. ad oba Unde potentie nō distinguūtur penes hītus sed penes obiecta sicut nec artificialia penes accīa sed penes fines hec ille. ¶ Ad 6ᵐ dōm ꝙ aliquid esse posterius ⁊ extrinsecum pōt intelligi dupliciter. Unoꝰ fm esse. Et sic actus est posterior potētia: ⁊ obm est extrinsecum. Alioꝰ fm intentionē ⁊ in rōne mouendi. Et sic actus fm ītentionez natur

r

re est prior poª. Et obm̃ in rõne mouendi ẽt intrinsece cõ
currit ad ipãs potẽtia: nõ quidẽ q̃ sit pars componẽs: sed
q̃si p̃nm actiõis vel finis ei⁹. ¶ Hanc aũt solutionẽ innuit
Doc. S. in prima parte. q. 77. ar. 3. ad primũ vbi sic ait:
q̃ actꝰ lz sit posterior poª in eẽ est tñ prior in ũtẽtione ⁊ fz
rõnẽ sicut finis agẽte. obm̃ ẽt sit extrinsecũ: est tñ p̃nm vel fi
nis actiõis. prin⁹ aũt ⁊ fini proportiõant ea que sunt extrĩ
seca rei. Hec ille. ¶ Ipso cuius declaratiõe sciendũ ẽ fz
Doc. S. in. 1ª 2ª. q. 53. ar. p⁹ q̃ aliqua sunt q̃ accipiũt spẽz
fm seipsa vel fm aliquid sui: sicut color albedo ⁊ alia en
tia absoluta. Et talia necesse est fm se ꝯsiderata hẽ õter/
minatã rõnẽ. que nec in plus excellere nec in min⁹ defice
re põt. Alia vo sunt que recipiũt spẽm ab aliquo extrinse
co ad q̃ ordinant: sicut motus ⁊ potẽtie actiões ⁊ passiões
⁊ sic de silib⁹. Unde cũ potẽtie nõ sint nisi quedã hitudines
dicere potẽtias distingni formaliꝫ per seipsas ⁊ nõ p hitu
dines: est implicatio ꝺictiõis. Est enim dicere q̃ distin/
guuntur per seipsas ⁊ nõ per se ipsas. Distinguũt ergo p
diuersas hitudines. Diuerse aũt hitudines distinguũt ex
eo q̃ ad diuersa referunt que sunt eoꝝ oba. necessariũ est
ergo dicere q̃ specificant potẽtie per obiecta. ¶ Ad .7m
dõm q̃ si remoueant oba q̃ztũ ad esse actuale ⁊ hituale si
ne aptitudinale sil: de necessitate remouebunt potentie. si
aũt remoueãtur oba q̃ztũ ad actuale esse existẽtie vel q̃z
ad actualẽ ĩmutatiõez sed remanet tñ quãtũ ad eẽ aptitu/
dinale: sic remanebunt potentie. Uñ potentie nõ regrunt
actuale esse existentie obiectoꝝ nisi q̃ztũ ad ĩmutari actu: sz
solum esse aptitudinale. vñ si non esset color nec posset eẽ
nec vmq̃ poꝫ fuisset ipsũ eẽ. nulla eẽt poª visiua distin/
cta ab alia potẽtia distinctiõe specifica. ¶ Ad vlm. pz solu
tio ex dictis. q; idẽ obm̃ alit. s. intelligibile in actu com
pararat ad ĩtellectũ agẽtẽ vt factũ ab eo in actu. Ad intel/
ctũ vo possibilẽ vt mouens ipsuz. ⁊ sic pz q̃ nõ fm eãdez
rõnez idẽ cõparatur ad intellectum agentem ⁊ possibilez
Hec Doc. S. vbi supra ad vltimum.

¶ Ibi in Doc. S. ⁊ phõ. Dicta vo potestate.

a **D tertium** sic ꝓcedit. Uꝫ q̃ mo/
di possibilis: non sint
sufficienter assignati a phõ. Nã aliquid dr̃ pos
sibile fm nullã potẽtiã. Sic triãgulũ poꝫ hẽ
tres angulos: ergo male assignant modi possibilis. cum
nulla sit hic mẽtio de predicto modo. ¶ Ꝺ. 2º. Ipoꝫ eẽ
deũ illuminare cecum. sed hoc nõ potest fieri aliquo pre
dictoꝝ modoꝝ in textu. Ergo idem quod pri⁹. ¶ Ꝺ. 3º.
Possibile ⁊ necessariũ opponunt: cũ possibile possit esse
⁊ nõ eẽ. necessariũ vo impossibile est nõ esse. Sed aliqd
est agens quod põt agere necessario. Ergo possibilitas
nõ bene distinguitur: q; modi eius ⁊ modi necessarij co/
incidunt. ¶ Sed cõtra est phs in textu dicens. Dicta vo
potestate totiens ⁊ potens. Uno quidem mõ dicere qõ
habet motus principiũ ⁊ mutationis. Et enim statiuũ ⁊
sistitiuũ potens aliquid in altero, aut inquantum alteruz.
Uno vo si quid ab ipso aliud potestate hz talem. Uno aũt
si hẽat ptãtem permutari in quodlibet siue in melius siue
in peius ⁊ cetera.

Respondeo dõm q̃ poꝫ siue potẽs dr̃ q̃z/
tuor modis corresponden tib⁹
ꝺictis q̃ttuor modis potentie ꝓprie dicte siue potestatis
¶ Primo⁰ dr̃ aliqd potens siue poꝫ agere q; hz poten/
tiã actiuã ad aliquid agẽdũ. Et hoc duplr̃. Uel q; habet
p̃nm ad ĩmediate agendũ in seipso. Uel quia hz p̃nm me/
diante quo non potest ĩmediate operari: sed aliquid alĩ
ab eo talẽ hz potestatem: vt possit ĩmediate agere. ¶ Se
cũdo⁰ aliqd dr̃ poꝫ siue potens. s. illud qõ põt mutari in
aliud: quicquid sit illud siue. s. possit mutari in melius si
ue in peiꝰ. Et fm hoc aliquid dr̃ corruptibile q; põt cor/
rũpi. Et hoc est in peius mutari. Uel nõ corruptibile q;
põt ñ corrũpi si sit poꝫ ipsuz nõ corrũpi. ¶ Tertio⁰ aliqd
dr̃ possibile vel potens inquãtũ nõ hz potestatẽ vel p̃nm
aliquod ad hoc q̃ corrũpat. Et hoc dico in aliud inquan
tuz est aliud: q; fm hoc aliquid dicitur potens ⁊ virtuo/
sum: q; ab alio exteriori vinci nõ põt vt coerũpiꝫ. Quar/
to⁰ aliqd dr̃ poꝫ siue potẽs vel ex eo solũ q̃ accidit aliqd
fieri vel nõ fieri: vel ex eo q̃ accidit hñ fieri. Sicut ẽt dr̃
potens agere: quod põt hñ ⁊ facilr̃ agẽ ⁊ quod põt simpli
citer agere. Et iste modus potestatis reperiꝫ ẽt in rebus
aiatis, vt in organis ⁊ instrumentis musicis. Dr̃. n. q̃
aliqua lyra põt sonare: q; hñ sonat. Et aliqua nõ põt sona
re: q; nõ bene sonat. ¶ Est aũt hic ꝺsiderãduz p⁰ fz Doc.
S. in lra q̃ primus mod⁹ possibilis corrñdet primo⁰ ptãs. s.
tis. s. potentie actiue. secund⁹ vo corrñdet scdo⁰ ptãtis. s.
potẽtie passiue. Terti⁹ autẽ corrñdet: quarto⁰ potentie fz
q̃ potentia dicebat ineẽe alicui qõ nõ põt corrũpi vel in
peius mutari. Sed q̃rt⁹ modus corrñdet: tertio⁰ potẽtie
fm q̃ potentia dicebatur alicui ineẽe ad hñ agendũz vel
patiẽdum. ¶ Ex quib⁹ pz q̃ttuor sunt modi possibilis in
gñe. Quoꝝ modoꝝ sufficientia põt facili; accipi ex sufficie
tia modoꝝ potentie supius adducta. ¶ Cõsiderãdum est
vlteri⁹ scdo fm Doc. S. ibidẽ q̃ opz illud qõ est possi/
bile ad aliquid patiendũ hẽ i se quãdã dispositionẽ q̃z
que sit cã ⁊ p̃nm talis passionis. Et illud prin̄m vocat⁹ po
passiua. Prin̄m autez passiuuz põt ineẽe alicui possibili
dupliciter. Uno⁰ per hoc q̃ hz aliquid ineẽe: sicut hõ est
possibilis pati ifirmitatẽ propter abundantiã alicui⁹ inor/
dinati humoris in ipso. Alio⁰ est aliquis potẽs pati q̃ hoc
q̃ priuat aliquo per qõ posset repugnare passiõi. Sicut
si homo dicat posse infirmari ꝓpter subtractionem forti/
tudinis virtutis naturalis. Et hec duo opz esse in quolibz
potente pati. nũq̃. n. aliquid pateretur nisi esset in eo sfz
qõ est receptiuuz dispõnis vel forme que per passionem
inducitur ⁊ nisi esset debilitas virtutis in patiente ad resi/
stendum actioni agentis. hij autẽ duo modi ꝓncipali⁹ pa
tiendi: p̃nt reduci in vnum: q; ꝓnatio põt significari vbz
bitus. Et sic seq̃tur q̃ priuatio erit hẽ ꝓnationez. Et ita
vterq; modus erit in hẽ aliqd. hec ille. ¶ Cõsiderãdus
est in sup tertio fm eundẽ ibidẽ: q̃ hoc q̃ priuatio possit
significari vt hitus ⁊ vt aliquid hitum cõtingit ex hoc q̃
ens equinoce dr̃. Et fm vnum moduz ẽt priuatio ⁊ ne/
gatio dicitur ens. vt hituz est i p̃mo quarti. q. 2. ar. 8. Et sic
sequet̃ q̃ priuatio ⁊ negatio possint significari vt hitus. ⁊
ita poterimus vlr dicere q̃ aliqd sit possibile pati ꝓpter
hoc q̃ hz in se quẽdam hituz ⁊ quoddã p̃nm priuationis:
cum etiam priuari sit habere aliquid si contingat hẽ e pri
nationem. Hec ille. ¶ Cõsiderandum est vlterius quar/
to fm Doc. S. vbi supra ⁊ fm phm in textu q̃ possibilia
que dicunt fm potẽtiaz oia dr̃ per respectuz ad vnaz po
mã potẽtiã que est potẽtia actiua de qua supra dictuz est
q̃ p̃nm mutatiõis in alio inquãtuz est aliud. Omnia enim
alia possibilia dr̃ per respectuz ad illã potẽtiã. Aliquid
enim dicit possibile per hoc q̃ aliqd aliud habet potentiã
actiuã in ipsum: sicut quod dicitur possibile fm potentiã
passiuã. Quedã vo dr̃ possibilia in non hñdo aliqd ali⁹
talem potentiã in ipsum: sicut que dicunt potentie: q; nõ
p̃nt corrumpi ab exterioribus agentib⁹. Quedã vo dicit
possibilia in hoc q̃ habent potentiã vt bene aut faciliter a
gant vel patiant. Hec ille. ¶ Ex quo pz reductio modo
rum possibilis ⁊ modoꝝ potentie ad vnum primum
moduz. ¶ Considerandum est insup. 5º. fm Doc. S. in
de poª. q. pª. ar. 3. vt etiam patet ex predictis q̃ aliquid
dicit possibile tripliciter. Uno⁰ fm aliquam potentiam
actiuã vel passiuam: sicut dicitur hoi possibile ambulare
fm potẽtiam gressiuã. Alio⁰ nõ fm aliquã potẽtiã: sed fz
seipsum sicut dicimus poꝫ q̃ est impossibile eẽ. Tertio
mõ dicit possibile fm potentiam in causa que est in geo/
metricis prout dr̃ linea poª cõmensurabilis: q; quadra/
tum ei⁹ est cõmensurabile. hec ille. ¶ Idem ⁊ clarius di
cit ibidem. q. 3. ar. 14. ¶ Considerandum est vlterius. 6º
fm Doc. S. in primo sentẽtiaꝝ di. 8. q. 2. ar. 2. q̃ duplex
possibilitas reperitur in creaturis. vna. vz. que considera
tur fm id quod creatura habet. Altera vero que attendi
tur secundum id quod nata est habere. Prima sequitur
creaturam fm q̃ habet esse ab alio. Omne enim quod hẽ
suum habet ab alio: non est per se necesse esse. vt ista pos
sibilitas
Auicẽ. vnde inquãtum est in se est possibile. Et ista pos/
bilitas

bilitas dicit dependentiã ad id a quo est. ¶Hec aũt possibilitas est duplex. Quedã est ſm dependentiaz totius esse: ad id a quo est res ſm totũ esse suũ quod est de⁹. Alia est possibilitas q̃tũ ad dependẽtiã rei ſm partẽ sui esse. ſ. formã presuppositã mã vel eo qđ est loco mẽ. Et hanc possibilitatẽ sequit̃ variatio mutabilitatis. ¶Hec ille. ℂCõside alto: vt pz primo priorũ: ꝟ qđ possibile diſtiguitur ꝛ ipo sibile. Et sic possibile diuiditur ipossibile necessariũ ⁊ possibile cõtingens. Et isto⁹ deuz esse est possibile: ⁊ holem esse aial est possibile. Et omne necessariũ sic est possibile ꝛ nõ ecõuerso. Alio⁹ accipit̃ pole: vt distinguitur ꝛ necessariũ: p eo. ſ. qđ põt esse ⁊ nõ esse. Et tale pole est triplex .ſ. pole raz pole natũ ⁊ possibile ad vtrũlibet sicut dicitur de contingenti. ¶Possibile aũt rarũ est qđ magis se hz ad nõ esse q̃ ad esse. Sed pole natum est quod magis se hz ad esse q̃ ad nõ esse. ¶Possibile aũt ad vtrũlz est quod eq̃ liter se habet ad esse ⁊ ad non esse. Sicut sortez esse albũ vel nigz. Ex quibus pz q̃ duz dicit: hoc ẽ pole: ergo nõ est neſſariũ nõ valet cõsequẽtia. Ac si diceret. ¶Hoc ẽ aial ergo non est hõ. Sed bñ valet. ¶Hoc est pole cõtingens: ergo nõ est necessariũ. Ac si diceret. hoc est aial rõnale: ergo nõ est aial irrõnale. ℂSimiliter cõtingens põt accipi dupl̃r. Uno⁹ vt cõuertitur cũ possibili ako. ſ. p cõtingẽti accepto pro oi eo qđ nõ est impossibile. Et sic contingens se extẽdi ad necessariũ ⁊ñ neciuz. Et isto⁹ hoiez eẽ aial rõnale ⁊ deuz esse est cõtingens. Alio⁹ accipitur cõtingens: vt distinguit̃ ꝛ necessariũ. Et sic vocatur nõ necessarium cõtingens. Et tale cõtingens est triplex. ſ. cõtingẽs natum cõtingẽs rarũ ⁊ cõtingens ad vtrũlibz. sicut ẽt dictũ ẽ de possibili qđ põt esse ⁊ nõ eẽ. ¶Hinc est qđ pole ⁊ contigẽs in ppositionibus modalibus cõuertibiliter se hñt quãtuz ad affirmatiõez ⁊ negationem. Silr q̃tũ ad oppositionẽ ⁊ equipolentiã: ⁊ quãtũ ad cõuersionem ⁊ extensionẽ vt dicimus in tractatu de modalib⁹. ℂCõsiderãdũ est vlterius .3°. qđ aliquis effect⁹ põt iudicari cõtingens seu possibilis dupl̃r. Uno⁹ ex pte iudicantis. Alio⁹ ex parte nature cuius de quo iudicat. Effectus igit̃ scõo⁹ debent iudicari cõtingentes seu possibiles ſm cãs primas: cũ actio cã rũ remotaz ſm cãs primas determinet̃: quas precipue effectus imitant̃. Ex parte aũt iudicantis põt esse dupl̃r. Uel q: ille qui iudicat est phs: vel theologus. Si sic phs tunc effectus debent iudicari ſm eius iudiciũ possibiles ſm causas inferiores. Si vero sit theologus: tunc effectus iudicabuntur possibiles ab eo ſm causas superiores: vt in nuit Doc. S. in de potentia. q. p⁹. ar. 4. Cuius diuersitatis rationem assignat Doc. S. ibidem q: si sint due scientie quaz vna cõsiderata causas altiores ⁊ alia minus altas iudicium in vtraq; nõ eodem mõ sumetur: sed secundũ causas quas vtraque considerat. vt patet in medico ⁊ astrologo. Nam astrologus considerat causas supremas medicus aũt causas proximas. Unde medicus dabit iudicium de sanitate vel morte infirmi ꝟ causas proximas .ſ. ſm virtutẽ nature ⁊ virtutẽ morbi. Astrolog⁹ vero ſm causas remotas. ſ. ſm ꝓportionem syderum. Eodem⁹ ẽ in ꝓposito. Est enim duplex sapientia. ſ. mũdana que dr̃ ſm eas iudicat. Alia ẽ diuina que dicitur theologya que cõsiderat causas superiores. i. diuinas ſm quas iudicat q̃ dicuntur diuina attributa vt sapientia bonitas ⁊ volũtas diuina ⁊ hmõi. Ꝟ ille. Ut ẽt adducit in .12. h⁹. q. 4. ar. 2. c

Ad primum igitur dicendum q̃ possibile tiaz cõtinetur sub tertio modo: qr nõ hz ī se prin⁹ ad hoc quod dicitur ſm nullã potentiã qđ corrũpatur: ex eo q̃ predicatũ est de essentia subiecti. ℂAd scõm dicendũ q̃ aliquid dicit̃ possibile ſm causaz superiorem: qđ nõ est possibile ſm cãm inferiorem. Uñ posse illuminare cecum est possibile ſm primam causaz. Et dr̃ possibile ſm potentiam actiuã ex parte illuminatis ⁊ ſm causam inferiorem nõ est possibile ſm potentiam actiuã illuminati sed solum ſm potẽtiam passiuam obedientialẽ ex parte ceci illuminati. ℂAd tertiũ dõm sic di/

ctum est q̃ pole nõ necessariũ ⁊ ipsum necessariũ distinguuntur siue admixtem cõdividunt̃. ¶Possibile tñ altuz vt diuiditur in possibile nõ necessariuz ⁊ in ipsuz necessariuz nõ distinguitur cõtra necessariũ nisi sicut superius cõtra suũ ĩferi⁹. vñ nõ est ĩcõueniẽs q̃ necessariũ cõtineatur sub possibili: sicut ĩferi⁹ sub suo superiori: ut pz 2° pierme. ℂIbi in Doc. S. ⁊ phõ. Impotẽtia aũt est priuatio.

a **B quartum** sic ꝓceditur. Uꝟ q̃ modi impotẽtie ⁊ modi impossibilis nõ sint a phõ sufficienter enumerati. Nam tot modis dicit̃ vnũ oppositorũ sicut ⁊ reliquũ. Unde phus superius nõ curauit recitare modos multitudinis siue modos multorũ: qr iam recitauerat modos vni⁹ qđ opponit̃ multitudini. Ergo cũ potẽtia ⁊ impo⁹ ⁊ silr possibile ⁊ ipossibile opponãt̃ positis modis potentie ⁊ possibilis supflue ponũtur modi ī potẽtie ⁊ ipossibilis. ℂꝑ. 2°. Impossibile est qđ necesse est nõ esse: sicut necessariũ est qđ ipole est nõ esse. sed illđ qđ dr̃ impossibile ꝓ⁹ ⁊ scđo⁹ possibile ẽ eẽ. Nã puer generare dr̃ ipossibile ⁊ tñ possibile ẽ eẽ. ergo. ⁊c̃. ℂꝑ. 3° Oẽ ipossibile ꝟdictionẽ iplicat: vt cõcedit Doc. S. in de po⁹. q. 1⁹. ar. 3. Sed claudus ãbulare nõ iplicat ꝟdictionẽ Ergo nõ est ipole. ⁊ sic terti⁹ ⁊ q̃rt⁹ mod⁹ ipossibilis non sunt sufficienter assignati. ℂꝑ 4°. Aliqđ ẽ ipossibile per accidẽs vt ꝓcedit Doc. S. in de po⁹ vbi supra. Sed tale ipossibile nõ continetur sub ꝑdictis modis. Igitur idem qđ prius. ℂSed ꝟ est phs in textu dicẽs. Impo⁹ aũt est priuatio potẽtie ⁊ talis ꝓncipii sublatio q̃dã qualis dcã ẽ Oino aũt apto nato hr̃e aut q̃ aptũ natũ est iã hr̃e. Nõ enim silr dicunt impole gñare puerꝝ ⁊ viꝝ eunuchuz. amplius aũt ſm vtraq; potẽtiã ẽ impotẽtia opponit̃ ei que solũ motiue ⁊ ei que bene motiue.

Respondeo dicẽdũ primo q̃ ipotẽtia in genere dr̃ dupl̃r. Uno⁹ aliqđ dr̃ impotẽs ſm potẽtiã actiuã: sicut hõ dr̃ ipotẽs ad volãdũ. Alio⁹ dicit̃ aliqđ ipotẽs ſm potẽtiã passiuã: vt lignũ viri de dicit̃ ipotẽs ad cõburẽdũ. Et vtroq; mõ dr̃ aliquid ī potẽs dupl̃r. Uno⁹ aliqđ dr̃ ipotẽs ad aliquid: qđ simplr ⁊ nullo⁹ põt: sicut asinus est ipotẽs ad itelligendũ. Alio⁹ aliquid dr̃ impotẽs: qr non potest bñ aliquid agere vel bene pati: sicut hõ claudus dr̃ ipotens ad ambulandũ qa nõ põt bñ ambulare. ℂEx gb⁹ pz q̃ quattuor sunt modi ipotẽtie. Quoꝝ sic facilr põt formari sufficientia ex Doc. S. Nã ipotẽtia dicit ꝓpationẽ potẽtie. Uel ergo dicit ꝓpationẽ potẽtie actiue: vel potẽtie passiue. Si ꝓm hoc est duplicit̃. Uel dicit ꝓpationẽ potentie actiue ad aliqđ ſm plicit̃ agẽdũ. Et sic est ꝑm⁹ modus: vel dicit priuationem potẽtie actiue ad aliqđ bñ operãdũ: ⁊ aliquid bñ facien⁹. Et sic est scõus modus. Si vo ſm hoc ẽt est duplicit̃. vel dicit ꝓpationẽ simplr potẽtie passiue: qr. ſ. nullo⁹ põt pati. Et sic est terti⁹ mod⁹. vel dicit ꝓpationẽ po⁹ passiue ad aliquid bñ ⁊ faciliter patiendũ. Et sic est q̃rtus modus. ℂDicẽduz scõo q̃ ipole ẽt dr̃ dupl̃r in gñe. Uno⁹ dr̃ impole ſm se. vz. ꝓp repugnãtiã termiꝝ: vt ipole ẽ hoiez eẽ aial irrõnale. Alio⁹ dr̃ aliqđ ipole ſm aliquã potẽtiaz. Et hoc dupl̃r. Uno⁹ ſm potẽtiã actiuã. Et hoc dupl̃r. vl qr nullo⁹ habet potẽtiã actiuã ad operãdũ illud. vel qr nõ hz potẽtiã actiuã ad bñ operãdũ sicut patuit in modis impotẽtie. Alio⁹ aliquid dr̃ ipole ſm potẽtiã passiuã. ⁊ hoc ẽt dupl̃r. Ul qr nullo⁹ hz potẽtiã passiuã ad patiẽdũ. vl qr nõ hz potẽtiã passiuã ad bñ ⁊ facilr patiendũ vt ex dictis manifestũ est. ℂEx quo pz q̃ qnqz sunt modi ipossibilis Quoꝝ modoꝝ de facili põt formari sufficiẽtia ex dictis: si diligenter cõsiderentur. ℂCõsiderãdũ est ãt primo ꝟ Doc. S. i de potẽtia. q. 3. ar. 14. ⁊ ꝑcipue. q. p⁹. ar. 3. vbi ꝑdictam distinctionẽ ipossibilis recitat q̃ ipossibile qđ dicit ſm ullã potẽtiã sed ſm se dr̃ impole rõne discoherẽtie terminoꝝ. Oĩs aũt discorentia terminoꝝ: ẽ rõne alicui⁹ oppositiõis: i oi ãt oppositiõe includitur affirmatio ⁊ negatio: vt pbat̃ q̃rto metha. vñ in oi tali ipossibili ipli/cat affirmationẽ ⁊ negationẽ esse simul. ¶Hoc aũt nullius potẽtie actiue est: qr actiua potẽtia termiat̃ ad eẽ. hec ille

Lecti .3.

¶ Cõsiderãdũ est vlteri⁹ so ꝙ ez eũdẽ ibidẽ ꝙ ipole qõ dr ꝼm aliquã potẽtiã põt attẽdi duplr. Uno⁰ pp defectũ potẽtie ipsius ex seipsa: qz. vz. ad illũ effectũ nõ põt se extẽdẽ vtpote qñ nõ põt agẽs nãle trãsmutare aliqz mãm. Alio⁰ ex extrinseco vtpote cũ po⁸ alicui⁹ ipedit vl ligat. sic gⁿ aliqd dr fieri ipossibile trib⁹ modis. vno⁰ pp defectũ actie potẽtie: siue in trãsmutãdo mãz siue quocũqz alio⁰. Alio⁰ ꝓpter aliqõ resistẽs: vel ipediens. tertio⁰ pp hoc ꝙ id dr ipole fieri: qõ nõ põt esse termin⁹ actiõis. Ea aũt q̃ sunt ipossibilia nẽ: p⁰ aut scõ⁰. de⁹ facere põt: qz ei⁹ po⁸ cũ sit infinita in nullo defectũ patit: nec est aliq̃ mã quã trãsmutare nõ possit ad libitũ. Ei⁹. n. po⁸ nihil resistere põt. Ez id qõ tertio⁰ est ipole: de⁹ facere nõ põt: cũ deus sit max⁸ ⁊ pncipale ens: ei⁹ actio nisi ad ens terĩari nõ põt pncipali: ⁊ ad nõ eẽ ꝓpr. Et iõ nõ põt facere ꝙ affirmatio ⁊ negatio sint sil va nec aliqõ eoz in qb⁹ hoc ipole icludit: nõ qdem pp defectũ sue po⁸ sed ꝓpter defectũ possibil qz a rõe possibilis deficit. Hec ille. ¶ Cõsiderãdũ ẽ tertio ꝼm Doc. S. in pñti lcõne: ꝙ ipo⁸ est ꝓuatio po⁸. Ad rõnẽ ãt ꝓnationis duo requirũtur. Quoz p⁹ est remotio hit⁹ oppositi. Id aũt qõ opponit ipotẽtie ẽ po⁸. scõz est ꝙ ꝓuatio requirit si sit ꝓprie dicta determiatũ ẽz ⁊ determiatũ tps: im ꝓprie aũt sumit abstraz determiatie tpis. nõ enĩ cecũ ꝓprie dr nisi qõ aptũ natuz est hre visuz ⁊ qñ aptũ natũ ẽ hre visuz. Impo⁸ silr dicit ꝓuationẽ po⁸ aut simplr vt. s. ois diminutio po⁸ ipo⁸ dicat que sit aptũ natũ hre siue nõ. Qñqz ãt dr remotio potẽtie in eo qõ aptũ natũ est hre. qñqz ãt solũ tũc qñ aptũ natũ est hre. Hõ enĩz silr accipit ipo⁸ cũ dicimus puez ipole gnare: ⁊ eũ q ẽ vir ⁊ eunuch⁹ sit. puer enim dr impotẽs gnare: qz ẽm ei⁹ aptũ natuz est gnare: sed ñ ꝓ illo tpe. Sed vir eunuch⁹ dr impotẽs ad gnandũ nõ qdẽ nisi ꝓ illo q tñ ez qz ẽe nõ ẽ dispositũ ad gnandũ. Lapis ãt dr ipotẽs ad gnandũ: qz in eo nõ est aptitudo ad gnandũ ẽm et operãte. Hec ille. ¶ Cõsiderãdũ ẽ 4⁰ ꝼm Doc. S. ibidẽ ꝙ pole qõ opponit ipossibili scõ⁰ dicto. s. illi qõ dr ipole ez discoherentiã termioz est cui⁹ꝫ trinz nõ deteriate est ẽlin. sicut hoiez sedere est pole qz nõ sedẽ qõ est ei⁹ oppositũ nõ est determiate falsuz. Ex quo pz ꝙ iste mod⁹ possibil in tres modos diuidit. Dr. n. vno⁰ possibile qõ est falsuz: sed nõ ex necessitate. Sic hoiez sedere duz nõ sedet: qz ei⁹ oppositũ nõ ẽ vez: ex necessitate. alio⁰ dr possibile qõ est vez: sed nõ ex necessitate: qz ei⁹ oppositũ nõ est falsum ex necessitate. Sicut sortẽ sedere duz non sedet. tertio⁰ dicitur possibile quod nondum est verum: sed tñ cõtingit i proximo esse verum. Hec ille.

Ad primum igit dõm ꝙ phs breuit se expedit de modis ipotẽtie ⁊ impossibilis positis modis po⁸ ⁊ possibil: sicut ẽt fecit õ modis multitudis. ¶ Uez tñ ipz ipole pp multiplicitatẽ eq uocatiõis magis idiget distinctiõe: q̃z multitudo: vt satis ex dictis manifestuz est. ¶ Ad ꝼm dõm ꝙ ipole ez ꝙ distinguit ꝺ pole: neẽe est nõ eẽ. Sed ipole ez ꝙ distinguit ꝺ neciuz: nõ est neẽe nõ eẽ. Sed põt eẽ nõ qdẽ inquãtum est ipossibile sed qz ñ priuat simplr rõnẽ possibilitatis. Ut dõm ꝙ ipossibile qõ dr ꝼm discoherentiã terioz dr illõ qõ necesse est nõ eẽ. Sed impole qõ dr. ꝼm aliq̃z potẽtiã nõ est necesse nõ esse: sed põt eẽ. vñ arg⁹ laborat i equiuoco. ¶ Ad tertiũ dõm ꝙ ipossibile põt accipi dupliꝛ. Uno⁰ in sensu cõposito: inq̃z⁹. s. est ipole ⁊ sic in quolz ipossibili iplicat affirmationẽ ⁊ negationẽ eẽ sil. Alio⁰ accipit ipossibile in sensu diuiso. Hoc est ꝓ eo qõ est ipole. Et hoc ipossibile põt dupliꝛ ꝺsiderari. Qz aut ipz est ipossibile ez seipm: ⁊ sic ẽt ꝺdictionẽ implicat. aut est impossibile ꝓpt defectuz alicui⁹ po⁸ nãlis. Et tũc ipsuz iplicare ꝺdictionez põt intelligi dupliciter. Uno⁰ ꝼm seipm. Et sic nõ est ꝺcedẽ duz ꝙ implicet ꝺtradictionẽ. alio⁰ ꝼm cõparationẽ ad potẽtiã nãlẽ cui est ipossibile. Et sic iplicat ꝺdictionẽ. Hanc ãt solutionẽ inuit Doc. S. in de po⁸. q. 1. ar. 3. ad ꝼm. vbi sic ait. In q̃lz ipossibili implicat affirmationẽ ⁊ negationẽ esse simul ꝼm hoc qõ est ipossibile. Sed ea que sunt impossibilia ꝓpter defectuz potẽtie nãlis: vt cecum videntẽ fieri vel aliqd hmõi cũ nõ sint ipossibilia ꝼm seipsa nõ implicant hmõi ipossibilia ꝼm se ipsa sed ꝼm cõparationem ad potẽtiã nãlẽ cui sunt ipossibilia vt si dicam⁹. Hmõi põt ecuz facere videtez: iplicat per dcm ipossibile qz nec potentia terĩata est ad aliqd vltra q̃z ad id qõ ei attribuit. Nec ille. ¶ Ad quartũ dõm ꝙ ipossibile p accns cõtinetur sub ipossibili ꝼm se: qõ. s. dr ipossibile ꝼm discoherentiaz terminoz reductiue tñ. ¶ Utñ sciẽduz est ꝼm Doc. S. in de po⁸ vbi supra ad nonũ ꝙ Sortẽ nõ cucurrisse si cucurrerit dr ipole ꝓ accns: eo ꝙ sortẽ currere vel nõ currere q̃z h⁹ qõ est tum est in se est contingens. Sed per iplicationẽ ꝙ apteritum nõ fuisse. fit ipossibile. Et iõ dr ipossibile ꝙ accidẽs quasi per aliud aduenies: hoc autez aduenies qõ ẽ cidẽs quasi per aliud aduenies: hoc autez aduenies. Dicẽ impossibile ꝼm seipsuz: plane implicat ꝺdictoria. Quod enĩz ꝙ aliquid fuit ⁊ non fuit: est dicere ꝺdictoria. Quod sequit si fiat ꝙ preteritum non fuit. Hec ille. ¶ Et si quera vtrum sicut illud qõ est possibile ꝼm cãs inferiores: est possibile ꝼm cãs superiores: ita illud qõ est ipossibile ꝼm cãs iferiores: sit ẽt ipossibile ꝼm cãs supiores. ¶ Ad hoc respõdet Doc. S. in de po⁸ vbi supra ar. 4. ꝙ ñ vbi sic ait. Ez id qõ est possibile ꝼm cãs iferiores sit pole ẽtia ꝼm cãs superiores: nõ est tñ sic de ipossibili imo magis ecõuerso. Unde nõ segtur ꝙ iudiciuz vte ꝺbeat sumi vlr ꝼz cãs iferiores de possibili ⁊ ipossibili. Hec ille. De q iudicio ẽt deteriabit in. 12. h⁹. q. 4. ar. 2. o.

¶ Qꝺ. 14. De distinctiõe multiplicitatis ipsi⁹ quantitatis ⁊ specierum eus.

f **Finita** cõsideratiõe noiuz significatiũ ptes entis ꝼm ꝙ ens dividit in actũ ⁊ potẽtiã: ꝓpr ꝺsideraⁿ est de distinctiõe multiplicitatis noiuz significatiuz ptes entis ꝼm ꝙ ens dividit i. x. ꝓdicamẽta. ¶ Circa qõ occurrit triplex ꝺsideratio. ¶ Prima est de distinctiõe q̃titatis. ¶ Secunda est de distinctiõe q̃litatis. ¶ Tertia ẽ de distinctione ipsi⁹ ad aliqd. ¶ Circa p⁹ querũtur. 15. p⁰ vtz diffone q̃titatis sit a pbo in textu bñ assignata. 2⁰ vtz modi ⁊ spẽs q̃titatis sint sufficienter positi in textu. 3⁰. vtz quãtas sit vna de primis ptib⁹ entis. 4⁰. vtz diuisibilitas sit ꝓpria rõ quãtitatis. 5⁰. vtz rõ mẽsure sit ꝓpria rõ q̃titatis. 6⁰. vtz numerus q est spẽs quãtitatis discrete sit subiectiue i reb⁹ numeratis oib⁹ sit vel in vna tñ. 7⁰. vtz oratio que est spẽs quãtitatis discrete sit subiectiue i ꝓferente vel audiente. 8⁰. vtz linea superficies ⁊ corp⁹ sint species q̃titatis discrete. 9⁰. vtruz locus sit species quantitatis ꝺtinue per se realiter distincta a supficie. 10⁰. vtruz locus sit imobilis ⁊ an sit subiectiue in corpe locate. 11⁰. vtruz tps sit species quãtitatis per se. 12⁰. vtruz motus sit species quãtitatis. 13⁰. vtrum tps sit extra aiaz extis. 14. vtruz tps sit vnuz ⁊ idez oium tpalium ⁊ an sit in re tpali subiectiue. 15⁰. vtruz sit vnum ⁊ idem numer⁹ in toto tpe realiter dñs ab eternitate ⁊ euiternitate.

¶ Ubi in Doc. S. ⁊ pbo. Quãtũ vo dr ⁊ est lec. 13ª.

a **Ad primum** sic ꝓcedit. vr ꝙ diffo q̃titatis posita i textu bñ assignata a pbo in q dr. Quã nõ sit sufficienter assignata a pbo in ea q̃ insunt quoz tuz est qõ est indiuisibile in ea q̃ insunt quoz vtrũqz ⁊ singuluz vnũ aliqd ⁊ hoc aliqd natuz est esse. ⁊ primo arguit ꝺ supposituz. Quã vnumqõqz multiplex p⁹ us dz diuidi q̃z diffiniri: cuz diffo indicet qd vnum. Sed quãtas siue q̃m est multiplex: vt pz in textu. Ergo hic nõ dz diffiniri sed diuidi tñ. ¶ Ꝺ. 2⁰. Phs in ꝓdicamẽtis determinãs de quãtitate ⁊ specieb⁹ ei⁹ tãq̃ logic⁹ non diffinit quãtuz neq̃ quãtitatẽ: sed soluz diuidit. Ergo pari rõne neq̃ methaphysicus. ¶ Ꝺ. 3⁰. Dicta diffo puer mixto cuz mixtuz diuidat in ea que insunt quoz vtrũq̃ natuz est eẽ aliquid ⁊ hoc aliqd. Ergo ꝓdicta diffo est insufficiens. ¶ Ꝺ. 4⁰. p⁹ edicta diffinitio conuenit toti composito ex corpore ⁊ animali. Nam tale compositum dicit in ea que insunt actu quorum alterũ. s. anima rationalis natuz est esse hoc aliquid cum aĩa rõnalis separata sit per se subsistens

se subsistẽs vt cõcedit Doc. S. in p^a. pte. q. 75. ar. 2°. silr
ect. 4. pbs idẽ procedit in scõo de aia. Ergo idẽ qõ pri^o. ¶ Ꝑ. 5°
Si ꝓdicta diffinitio esset bñ posita: sequeret q diuisibili-
tas esset ppria t eẽntialis rõ quãtitatis. Sed hoc est fm
vt patebit infer^o in. 4°. articulo presentis qõnis. Ergo dif
finitio mala. ¶ Sed ꝛ est pbs in textu dicẽs: Quãtũ vero
dicit qõ est diuisibile in ea que ĩsunt quox vtrũqz aut sin
gulum vnũ aliquid t hoc aliquid natum est esse.

Respondeo dõm q duplex ẽ q̃ntitas. s. q̃-
titas vtutis que attendit fm p
fectionẽ alicui^o nature vel forme: t quãtitas molis siue di
mẽsiua: vt vult Doc. S. i plibus locis. Et ꝑcipue in p^a p/
cõgruit: de qua est hic ad ꝓpositu. Que põt dupliciter ꝓsidera
rari: vno^o fm rõnez mensure fm. s. q a logyco cõsidera
tur. Et sic nõ dz diffiniri: sed poti^o diuidi: quẽadmodũ pz
in predicamẽtis. Alio^o cõsiderat fm eẽ q̃ntitatis: sicut hic
ec. 13. ꝓditiones bone diffõis positas a pho. 2°. poste. Et pon-
dit^o bñ de ea dat pñs diffõ. Quod põt pbari faciliter p
tur in hac diffõe vt hic dicit Doc. S. diuisibile in ea q ĩ
sunt: ad differentiã diuisiõis mixtox. Nam corpus mixtũ
resolnitur in elemẽta: que nõ sunt actu in mixto: sed vir//
tute tñ. Unde nõ est ibi tñ diuisio quãtitatis: sed opz q
fit aliqua alteratio p quã mixtũ resoluat in eẽnta. Et ad
ditur q vtrũqz aut singuluz est natuz eẽ aliquid t hoc; ali
qd demõstratiũ: ad remouendũ diuisiõez in ptes essentia
les: que sunt mã t forma. Mã neutr eorum aptuz natum
est esse vnũ aliquid per se. hec ille. ¶ Sed hic dubitaret
aliqs. An in predicta diffõe intelligat q quãtuz sit diuisi
bile in ea que insunt actu: aut in ea que insunt potẽtia. Si
scõm sic ꝓueniet diuisioni mixtox: cũ miscibilia sint ĩ mi/
xto in po^a t virtute vt dictuz est. Nõ põt dici p^m qr ptes
exites in toto nõ sunt actu. sed soluz post diuisionẽ. ¶ Ad
b dicẽdũ fm Doc. S. in tractatu de nouẽ gñib^o accitiuz:
q quãtuz est diuisibile in ea que insunt que dicuntur esse
actu: quia sunt ꝓpinqua actui. ita q per solã vnicã diui t
sionẽ t nõ per aliquã alterationez adiunctã reducuntur in
actũ. Nõ aũt sic est de bijs in que mixtũ diuidatur. Dicit
enĩz ibidẽ Doc. S. sic q quãtitas fm eius rõnẽ cõez que
ponitur in. 5. metha. est diuisibilis in ea q̃ sunt in actu. qõ
d nõ est ideo dictum: quasi partes in q̃s quãtũ est diuisibi
le essent in actu in toto ĩ quo sunt indiuisibile. Sz hoc dcm̃
est ad differentiã mixtox que nõ sunt diuisibilia in misci/
bilia nisi p alterationẽ per quam altera forma inducit. sz
in diuisione quãtitatis sine alteratione aliq̃ sola diuisione:
fit pars actu. Unde qñ est in toto: actu esse dr: qr qõ ꝓpe
est nihil abesse fere videt. Et iõ statum subiungit: q que
libet pars nata est esse vnũ aliquid demonstrabile. Quod
nõ cõuenit ptibus essentialibus vt materie t forme. quia
post diuisionẽ neutrũ manet per se exĩs: nisi forte fuerit
forma t hoc aliquid simul: sicut est humana aia. hec ille.
¶ Considerandũ est ãt primo ꝓ declaratiõe distinctionis
que est inter quãtitatẽ vtutis t q̃titatẽ dimensiuã q quã
titas virtutis siue perfectiõis vt vult Doc. S. in pria pte
.q. 42. ar. primo põt attẽdi dupliciter. Uno^o in ipsa pfectiõe
forme vel nẽ. Et sic dr magnitudo spũalis. Alio^o in effe-
ctibus forme. Et hoc est dupliciter secundum q duplex
ẽ effect^o forme. s. esse t operari. Uno^o fm esse inquãtuz ea
que sunt perfectionis nature sunt maioris duratiõis. Alio
mõ fm operationẽ: inquãtũ ea que sunt perfectionis natu
re vel forma sunt maioris potentie ad agendũ. vñ Doc.
S. ibidẽ ad primum dicit sic. Homõi autem q̃titas vtua
lis attendit primo quidẽ in radice. i. in ipsa pfectiõe for
me vel nature. Et sic dr magnitudo spũalis: sicut dr ma/
gnus calor ꝓpter suã intensionẽ t perfectionẽ. Et iõ dicit
Aug. 7°. de trinitate q in his que non mole magna sunt:
hoc est maius eẽ quod est melius esse. Nam melius dr
quod est perfectius: scõo ãt attenditur q̃titas virtualis ef
fectiũ forme. ¶ Dicim^o aũt effectus forme est esse. Nã oĩs
res hz esse fm suã formã. Secund^o ãt effect^o est opa^o. naz
oẽ agens agit per suã formam. Attendit ergo q̃titas vir/
tualis t fm esse t fm operationem. Scõm eẽ qdez inq̃-
tuz ea que sunt perfectionis nẽ: sunt maioris duratiõis fz
operationẽ ãt inquãtum ea que sunt perfectionis nẽ sunt
magis potentia ad agendum. Hec ille. ¶ Cõsiderandũ
est ẽt scõo fm Doc. S. in primo sentẽtiax di. 19. q. 4. ar.
p^o ad p^m. q q̃titas virtutis nõ attendit fm diuisionem vi
tutis intrinsecus: sed attendit ei^o diuisio respectu exterio/
rũ: vel fm numex obiectox vel fm intẽsionẽ actus vl fz
modos agendi. vñ pz q in quãtitate vtutis nõ est rõ toti^o
t ptis integralis qr partes integrales sunt intra sunz totũ
Hec ille. ¶ Cõsiderandum est tertio fm Doc. S. in de
po^a. q. p^a. ar. 2. elicitiue: q duplex est quantitas. Quedaz
est quãtitas extensiue: que attendit fz q ad plura vl pau
cioza se extendit. Et vocat alio noie quãtitas arismetrica:
super quã fundat ꝓportio arismetrica. Alia est q̃titas in
tensiua: que attenditur fm q est maioris vel minoris vir
tutis. Et vocat q̃titas virtutis que alio noie vocatur quã
titas geometrica: super quã fundatur ꝓportio geometri/
ca. Manifestũ est. n. q aux mensure dm^i digiti t eiusdez
ponderis est minoris quãtitatis p^o^o quã argentuz mensu
re vnius pedis eiusdẽ ponderis. Sed tñ est maioris quã
titatis scõo^o cũ sit maioris valoris t vtutis. Uñ Doc. S.
ibidez sic subdit q quãtitas potentie attendit fm q se ex
tendit in multa vel pauca obiecta. Et hec vocat quãtitas
extensiua. Attendit etiã in hac q remisse vel intense agit.
Et hec vocat quantitas intensiua. Hec ille.

Ad primum igit dõm q nulluz multiplex
equocuz est diffiniendũ inquã
tuz hmõi est: cũ vt sic nullo^o vnũ significet. Multiplex tñ
analoguz bñ põt diffiniri: nõ quidem inquãtũ multiplex
est: sed inquãtum oĩa analogata habent ordinem ad vnuz
cui diffõ ꝓprie t primo cõuenit secundario aũt ceteris
analogatis. Uerũ cuz q̃ntitas sit genus gñalissimuz scien/
duz est q quãtitas põt dupliciter ꝓsiderari. Uno^o fz suaz
essentiã. Et sic est quoddã vniuocum. Alio^o põt considera
ri in rõne mensure. Et hoc dupliciter. Uno modo absolute. t
sic ẽt vniuoce cõuenit oĩbus suis spẽbus. Alio mõ per re
spectuz ad pmã substantiam quam habet mensurare. Et
sic analogice conuenit suis speciebus. ¶ Et quia logy/
cus cõsiderat quãtitatẽ solũ in rõne mensure sicut dictum
est t nõ fm suã essentiã: ideo logycus nõ diffinit quãtita
tez sicut methaphysicus. Et per hoc pz solutio ad scõm.
¶ Ad tertiuz dõm q mixtuz non diuidit in ea que ĩsunt
actu: aut ẽt in po^a proxima actui que per vnicã diuisionez
reduci possit in actuz sicut dictum est. vñ predicta diffõ
ei nõ cõuenit. ¶ Ad q̃rtuz dõm q aia rõnalis põt cõside
rari dupliciter. Uno^o vt forma. t sic nõ est hoc aliqd. Alio mõ
vt aia rõnalis t vt per se subsistẽs. Et sic est hoc aliqd. Et
isto^o totum cõpositum vt sic non diuidit in animã rõnalẽ.
¶ Uel aliter dõm est t melius: q hoc aliquid põt acci
pi dupliciter. vt dicit Doc. S. in prima pte ibidez ad pri
muz. vno^o p quocunq subsistente. alio mõ p subsistẽte cõ
pleto in nã alicui^o speciei. Primo mõ excludit inherentiã
accidentis t forme mãlis. Secõo mõ excludit etiã imper
fectionẽ partis. Unde man^o posset dici primo^o hoc aliqd:
sed nõ secundo^o. Sic ergo cum aia humana sit pars spẽi
humane: põt dici hoc aliquid: primo^o quasi subsistens: sed
non secõo^o. Hec ille. Unde iz aia rõnalis subsistat subsistẽ
tia incompleta inquãtum rationalis: nõ tñ subsistit subsi/
stentia completa etiã dum est separata. Non ergo opz q
predicta diffinitio conueniat composito ex anima ratiõna
li t corpore. ¶ Ad vltm dõz q ꝓdicta diffio ñ ẽ diffio qd
ditatiua que datur per essentialia t per priora. Sed est õ
scriptio quedã que datur per posteriora t notiora q̃ ad
nos. vnde nõ oportet qõ si datur per diuisibilitatez quod
diuisibilitas sit prioria t essentialis ratio ipsius quãtitatis.
¶ Ibi in Doc. S. t pho. Multitudo autem.

a **Ad secundum** sic ꝓcedit. Ur q
modi t spẽs quã
titatis nõ sint in textu sufficienter assignati. naz
numerus reperitur in omni predicamento: cũ
sit transcendens. Ergo male ponitur hic pro specie quan
titatis. ¶ Ꝑ. 2°. Locus t superficies fm esse quãtitatis

nō dīnt :sed sunt vnū ⁊ idē vt dicit Doc. S. in tractatu de .9. generib⁹ accidentiū. sed locus nō ponitur hic spēs q̄ titatis .ergo nec superficies dz poni spēs eius. ¶ P̄. 3°. Magnum ⁊ parū sunt in predicamento relatiōis. ergo nō debent poni spēs quātitatis qr diuersorum generū ⁊ nō subalternatim positor diuerse sunt species ⁊ dīe : vt pz in añ predicamentis. ¶ P̄. 4°. Graue ⁊ leue sunt passiones rei nālis. Ergo nō debent enumerari inter passiones quātitatis. ¶ P̄. 5°. Phs nō distinguit modos aliorum predicamentorum. ſ. vbi qñ sytus ⁊c̄. Ergo pari rōne nō deberet distinguere quantitatem ⁊ modos eius. ¶ P̄. 6°. Quedam sunt quantitates hñtes positionem in ꝓti°. quedā vō sunt que nō hñt. Et tñ phs de his hic mētionē non facit. Igitur ⁊c̄. ¶ Sed ꝓ̄ est phs in textu Ibi. Multitudo aūt quātū aligd sit numerabil' fuerit. Magnitudo aūt si mensurabilis fuerit. Dicitur aūt multitudo q dē diuisibile potestate in non cōtinua. Magnitudo autez qdē incontinua. Magnitudinis vō que quidem ad vnuz cōtinua longitudo. Que aūt ad duo : latitudo. Que autē ad tria profunditas. Horum aūt pluralitas finita quidem numerus. Sed longitudo linea ⁊ latitudo superficies ⁊ profundum corpus. Amplius alia dicuntur secundum se quāta quidem : alia fm accidens. vt linea quātū aligd fz se. Musicuz vō fm accidēs. Eoꝝ aūt que fm se sūt aut fz sbam sunt vt linea quātū quid ⁊c̄.

Respondeo dicēdū primo q due sunt spēs quātitatis. ſ. multitudo ⁊ magnitudo. Qd̄ aūt iste sint spēs quātitatis ꝓbat Doc. S. i littera. Maz illud quod habet rōnē quanti est species q̄ titatis. Sed tā multitudo inquātū est numerabilis q̄ magnitudo inquātuz est mensurabilis habet rōnē quanti. numeratio enim ⁊ mensuratio ꝓprie pertinent ad q̄titatem Ergo multitudo ⁊ magnitudo sunt spēs quātitatis. ¶ Sz magnitudo diuiditur in tres spēs. ſ. in lineā superficiez ⁊ corpus. Nam magnitudo est id qd̄ est diuisibile in partes ꝓtinua: sicut multitudo est id qd̄ est diuisibile in partes ñ cōtinuas. Aut ergo ē diuisibile fm vnaz tñ dimensionez Et sic est linea. aut fm duas vtpote fm longitudinem ⁊ latitudem. Et sic est superficies. Aut fm tres. ſ. fm longitudinez latitudinez ⁊ ꝓfunditatem. Et sic ē corpus siue ꝓfunditas. ¶ Ex predictis pz que sunt spēs quātitatis per se. Quarum sufficientia clare potest colligi ex his q̄ Doc. S. dicit in tractatu de nouē generibus accidentiuz: vbi sic ait. Quātitatis aūt prime differentie sunt continuum ⁊ discretū. Ex quibus due species cōstituūtur magnitudo. ſ. ⁊ multitudo. Magnitudo per cōtinuū: ⁊ multitudo per discretum. Unde magnitudo dr quātitas diuisibilis in ptes cōtinuas. Sed multitudo dr q̄ntitas diuisibilis nō in partes cōtinuas. ymo adinuicem discretas. Dīe aūt secū de ꝓtinui sunt intraneū ⁊ extraneū. qr qdā sunt mensure ītra vt linea ⁊ hmōi. Quedā extra vt temp⁹. Has aūt differentias vocat Alexander pmanens ⁊ transiens: qr tempus est mensura transiens: linea vō permanens. Sed tertie differentie cōtinui pmanentis siue intranei sunt vel fz vnam dimensionem vel duas vel tres. Quia vel quantitas intranea est diuisibilis in partes cōtinuas fm vnam dimensionem tñ. Et tunc est linea. vel fm duas. Et tunc ē superficies. vel fm tres. Et tunc est corpus. ¶ Sed differentie secunde discreti : sunt cōe ⁊ proprium. Cōe causat numeruz hoiuz ⁊ equoꝝ : ymo ⁊ oīum numerabiliū. Hz enim diuersitas sit in numero aptato diuersis rebus: ī numero tñ formal̄ nulla diuersitas pōt esse. potest enim numerus qui in se discretus est formaliter a re numerata cōtinuitatez habere sicut tempus a motu : ⁊ vna a panno. fz ꝓprium facit orationem: que non potest plurib⁹ aptari: fz solum voci prolate cuius ipsa oro mensura est cū qua est vt dr in predicamentis. Ipsa enim cum voce ꝓfertur. qr idē est causa ⁊ prin̄ⁱ sbi ⁊ per se passionis ei⁹. Hec ille ⁊ q̄ gloriose. ¶ Cōsiderandū est aūt primo fm Doc. S. in littera q̄ qñ pluralitas vel multitudo est finita: dicitur numerus. Longitudo autem finita dr linea. Latitudo finita dicitur superficies. Et profunditas finita dr corpus

Si enim esset multitudo infinita: nō esset numerus: qa q infinitum est numerari nō potest. Sil̄r si eēt longitudo infinita nō esset linea. Nam linea est longitudo mensurabilis. Et propter hoc in rōne linee ponit q eius extremitates sunt duo puncta. Similiter est de superficie ⁊ corpore. Hec ille. ¶ Dicendū scōo q quātitatis sunt duo modi in genere. Nam quedam sunt quanta per se. Sicut linea ⁊ quedam sunt quanta per accidens: sicut musicum. Quāta āt per se sunt in duplici differentia. Nam quedā significanē per modū sbe ⁊ subiecti: sicut linea superficies vel numerus. Quodlz. n. istorum sbaliter est quātū: cuiuslibet diffōie ponatur quantitas. Nam linea est quātitas cōtinua fm longitudinem diuisibilis finita. Et sil̄r de alijs. Alia sunt que significantur per modū passionis vt bitus. Et talia sunt in duplici differentia. Nam quedam sunt que sunt passiones cuiuslibet quātitatis cōtinue. Sic magnum ⁊ paruum: maius ⁊ minus siue dicantur fm se siue respectiue. Alia sunt que significanē vt passiones alicuius determinate q̄titatis. Et talia sunt in quadrupli differentia. Nam quedam significanē vt passiones numeri : sicut multū ⁊ paucū. Quedā vō vt passiones superficiei : vt latum et strictum. Quedā etiam vt passiōes corporis vt profundum ⁊ altum. Et q̄uis graue ⁊ leue ponantur passiones corporis fm opinionem illorum q dicebant multitudinem superficiez vt athomorum esse causis grauitatis corporuz paucitatem vero eorūdē esse cām leuitatis : tñ secundū rei veritatem vt dicit hic Doc. S. grauue ⁊ leue non pertinent ad quantitatē: sed magis ad qualitatem vt infra patebit. Quantoꝝ autem per accidens duo sunt modi. Naz quedam dicunē quāta per accīs ex hoc solo q accidunt alicui quod est quantū per se. Sicut album ⁊ musicum dicuntur quanta per accidens ex hoc q sūt accidentia alicuius subiecti qd̄ est quātū per se. Et talia dīr quanta per accidens: vt per accidens distinguit̄ ꝓ per se et mo ⁊ per se per alterum. Alio° dīr aliqua quāta per accidens. i. p alteꝝ nō rōe subiecti in quo sunt: fz ex eo q ꝓ dicidunt quantitatem ad diuisionē alicuius alterius quantitatis: sicut motus ⁊ tempus que dicuntur quedā quanta ⁊ continua propter hoc q ea quoꝝ sunt passiones sunt diuisibilia ⁊ ipsa diuiduntur ad diuisiones eorum. Tam pus. n. est indiuisibile cōtinuū propter motum. Motus aūt ꝓpter magnitudinem. ¶ Sed diceret aliquis. Si motus esset quātus ⁊ diuisibilis propter magnitudinem sequitur q si corpus mobile esset bipedalis quātitatis q ille motus ei⁹ esset eiusdem quantitatis. Quod videt esse fz vt patet de hoīe ambulante per multa itinera. ¶ Ad hoc respondet fm Doc. S. in littera q duplex est magnitudo in qua aliquid mouetur. alia est magnitudo eius quod mouetur. Motus autem habet quantitatez : aut dimensionem magnitudinis eius quod mouet vt voluit arist. sed ꝓpter magnitudinez in qua fit mot⁹. Dicit enī Doc. S. ibidē sic. Tempus enim est diuisibile cōtinuum ꝓpter motum : mot⁹ aūt propter magnitudinē: non quidē propter magnitudinez eius quod mouetur: sed ꝓpter magnitudinē in qua aliquid mouet. Ex eo enim q illa magnitudo est quanta: motus est quantus. Et propter hoc q motus est quātus : sequitur tempus esse quātū. Unde ⁊ hec nō solum per accidens quāta dici possent sed magis per posterius inquātū q̄titatis diuisionem ab aliquo priori sortiuntur. Hec ille. ¶ Ex predictis pz q modi quantitatis sunt vndecim. Quoruz oīum sic potest formari sufficientia. Nam quantum est diuisibile in ea que insunt: quorū qdlz aptū natū est esse vna natura vt ex supradictis pz aut ergo est diuisibile per se: aut per accīs. Si sedm hac est dupliciter. Uel est disibile p accīs vt p accīs distinguit̄ ꝓ p alteꝝ. ſ. ex eo solum qr alteri accidit. Et sic est decimus modus. Uel per accidens vt per accidēs distinguit̄ contra per se ꝓmo. Et sic est vndecimus modus. Si vero sit diuisibile per se: hoc est dupliciter. Uel significantur per modū subiecti, vel p modū passionis. si per modū subiecti

cti: hoc est dupliciter. vel est de gñe discretoꝝ: vel de genere cõtinuoꝝ. Si primus sic est prim⁹ modus. s. multitudo. Que cõtinet etiã duos modos sub se. Qr vl tale discretũ hz partes permanentes. Et sic est numerus: vel hz partes trãscendentes. Et sic est oro. Et lz pbs nõ faciat expressaz mentionem de oꝝone: tñ oratio continetur sub mltitudinez: cum sit de genere discretoꝝ vt infra patebit. si vero scõm. s. si sit de genere cõtinuoꝝ: hoc est tripliciter. qr vel est diuisibile fm vnaz dimensionem tñ. Et sic est secundus modus. s. linea. vel fm duas. Et fic est tertius. s. superficies. vel fm tres. Et sic est quartus modus. s. corpus. Si vero significat p modum passionis: hoc ẽ dutitatis continue. Et sic est nonus modus. Uel per modum passiõis cuiuslibet quãpassionis alicuius determinate quãtitatis. Et hoc est quadruplr. qr vel per modum passionis ipsius numeri. Et sic est quintus mod⁹. Uel ipsi⁹ linee: ꝛ sic est sext⁹ mod⁹. vel ipsius superficiei. Et sic est septim⁹ modus. vel ipsi⁹ corporis ꝛ sic est octau⁹ mod⁹. ¶ Cõsiderãdũ est aũt scõo hz Doc. S. in littera: qꝺ illa noĩa que significãt passiões quãtitatis per se: transferunt̃ et ad alia q̃z ad quãtitates. Dicit enim albedo magna vel parua: ꝛ et alia huiusmõi. Hec ille. Et si dicatur. In alijs predicamentis accidentiũ nonnes: ita qꝺ abstractuz possit verificari de concreto vel ecõtra: vt dicendo qꝺ albedo est alba: sicut dicimus qꝺ linea ẽ quanta vel lineata. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. in prelecti lectione dicens. Sciendum aũt est qꝺ quantitas inter alia accidentia est ꝓpinquior substãtie. vnde ꝛ quidam quantitates sbas esse putauerunt. s. numerꝝ lineam superficiez ꝛ corpus. nam sola quãtitas hz diuisionẽ in partes proprias post substantiã. Albedo. n. non põt diuidi. Et per pñs nõ intelligitur indiuiduari nisi per sbm. Et inde est qꝺ in solo quantitatis genere aliqua significantur vt subiecta alia vt passiones. Hec ille. ¶ Et inde est qꝺ cõcretuz verificatur de abstracto ꝛ ecõtra in genere quantitatis: ꝛ non in alijs predicamentis accidentium.

Ad primum igitur dõm qꝺ numerus ẽ duplex. Quidã est nũer⁹ trãscẽdẽs fm qꝺ cõstituitur per vnũ quod cõuertitur cum ente. Et talis numerus nõ est species quãtitatis. Consistit enim in diuisione formali que in omni predicamento reperitur ꝛ et extra vt ex supradictis patet. Alius est numerus qui cõstituitur ex vnitatib⁹ de genere quantitatis: qui causatur p diuisionem quãtitatiuã. Et talis solũ ponitur in predicamento quantitatis: vt infra patebit ar. 6. ¶ Ad scõm dõz qꝺ locus ponitur species quantitatis sicut ꝛ superficies. ꝛ pbs sub superficie comprehendit locũ qz non distinguũt̃ inter se secundum eẽ q̃titatis ꝛ mãliter lz tamen differãt formaliter. qualr ãt locus ꝛ superficies dfant: infra patebit in presenti questione ar. 9. ¶ Ad tertiũ dõz qꝺ magnũ ꝛ paruũ similiter multũ ꝛ paucũ põt dupliciter cõsidera. Uno⁰ absolute. Et sic non ponuntur in predicamẽto relatiõis: sed quantitatis. Alio⁰ vt dicunt excessum vel recessum in quãtitate. Et sic sunt relatiua fm dici. ꝛ isto⁰ ẽt nõ ponuntur in predicamento relationis per se: sed solum reductiue: inquãtũ super eis fundantur quedã relationes ꝺ genere ad aliquid vt infra patebit. ¶ Ad quartũ patuit solutio ex dictis. ¶ Ad quintũ rñdet Doc. S. in principio presentis lectiõis dicens qꝺ alia vero pdicamẽta pbus pertermittit qr sunt determinata ad aliquod genus rex nãliũ vt patet precipue de agere ꝛ pati ꝛ de vbi ꝛ qñ. hec ille. ¶ Ad sextum dõm fm qꝺ dicit Doc. S. in tractatu de nouẽ generib⁹ accidentium: qꝺ illa diuisio coincidit cũ illa in qua dicit qꝺ quãtitatum quedam hñt partes discretas quedã cõtinuas. Qr hñe partes habentes positionẽ in cõmunẽ: quod est cõtinuũ cõstituere. ¶ Hñe vo partes non hñtes positionẽ in cõtinuo: est hñe partes discretas adinuicẽ: quod est numerꝝ cõstituere: lz non omne cõtinuum habeat ptes hñtes positionẽ adinuicẽ. Sicut tps qꝺ ẽ cõtinuũ mãliꝛ: lz sit discretũ formaliꝛ. Est. n. numerꝰ motꝰ: vt dr in 4⁰. pb. ¶ Hec ille. ¶ Et si dicat hñe positionẽ ptinet ad aliud predicamẽtũ a quãtitate. s. ad predicamentũ q̃ntitatis. Ergo illa mẽbra nõ coincidũt: ꝛ p pñs nec pdicte due diuisiones. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. ibidẽ dicẽs: qꝺ hec positio i q̃ntitate differt a positiõe que ẽ pntuz. qr positio pdicam dicit ordinẽ ptiũ totiꝰ locati ad locũ. Sed positio hic dicit ordinẽ partiuz in toto existẽtium ad inuicem. Hec ille. ¶ Ibi in Doc. S. ꝛ pbo vbi supra. Lec. 17. ꝛ cõmen. 101

8 **Ad tertiũ** sic pcedit. Uñ qꝺ quãtitas non sit vnum primũ pn̄m rerum siue vna de primis ptibus entis. Mã pncipiatũ: nõ est pn̄m. alias idẽ esset prius ꝛ posterius. Sed quãtitas est qꝺdã pncipiatuz. Causat̃ enĩ a sba: in gñe cause efficientis mãlis ꝛ finalis. Ergo quãtitas nõ est vnũ primuz pn̄m rex. ¶ P. 2⁰. Illud qꝺ est primum non presupponit aliquid ante se: cum pmum superlatiue dicat̃. sed quãtitas presupponit aliquid ante se. s. sbaz: vt pz. 7⁰. huius. Igitur ꝛc. ¶ P. 3⁰. Illud quod presuppo/ nit aliquid prius eo in genere cause formal̃ vel saltẽ in rõe pncipij formal: nõ est primũ pn̄m. Sed quãtitas est hmõi. psupponit. n. ens qꝺ qdditatiue pdicat̃ nõ solum de quãtitate: sed de omni eo qꝺ est. Ergo idẽ qꝺ prius. ¶ P. 4⁰ Si quãtitas esset vna de primis partibus entis vel hoc esset verꝝ de quãtitate ꝓtinua vel de q̃ntitate discreta. Neutrum est dicendum: qr neutꝝ eoꝝ est p⁹ pn̄m formale i aliqua coordinatione. alias vtraq; essent gña gñalissima. igit̃ ꝛc. ¶ P. 5. Quotuz nõ est vnũ p⁹ pn̄m rex. Ergo nec q̃tum. ¶ Dz pña: qr sicut q̃tuz ponitur vnum minimum in gñe quãtitatis: ita ꝛ quotuz vt patebit in logicis. Igit̃ ꝛc. ¶ Sed ꝺ est pbs in textu determinãs de quãtitate ꝛ spẽb⁹ ei⁹ tãq̃z de vna pncipali pte entis. silr i oppositũ ẽ et Doc. S. in pn̄o huius lcõnis cõtinuando eã ad pcedẽtes. Lc. 1.

Respondeo dõm breuit̃: qꝺ q̃ntitas est vna de pmis ptibus entis: siue vnũ de primis principijs rex. Mã illud qꝺ est pmuz pn̄m alicuius coordinationis entiuz: est vnuz de primis pncipijs rex. Sed quãtitas est hmõi. dicit. n. p⁹ pn̄m oĩuz illoꝝ q̃ ordinant̃ in gñe quãtitatis. Hec hz aliqꝺ pn̄m formale añ se. Relinquit̃ ergo qꝺ quãtitas est vnuz de primis pncipijs rex. Ex quo sequit̃ qꝺ est pdicamentuz: qr pdicamẽtuz est pn̄m alicuius coordinatiõis: vel ipa tota coordinatio. ¶ Segtur ẽt qꝺ est genus gñalissimum. qr nullum hz genus siue pn̄m formale supra se. ¶ Sed arguunt qdã qꝺ inter species quãtitatis est ordo prioris ꝛ posterioris iter se ergo quãtitas nõ est genus gñalissimũ vt videt̃. ¶ Ad hoc dicẽduz qꝺ species q̃titatis. s. quãtitas ꝓtinua ꝛ quantitas discreta: possunt dupliꝛ cõsiderari. Uno⁰ fm qꝺ comparant̃ inter se. Et sic vna precedit aliam. Et talis prioritas non impedit vniuocationẽ: sicut dic Doc. S. in pº peryher. vt ex supradictis pz. alio⁰ pñt cõsiderari per respectuz ad quãtitatẽ in cõi. Et hoc dupliꝛ. Uno⁰ absolute. Et sic de eis predicat̃ quãtitas vniuoce. Hec inter eas vt sic est ordo prioris ꝛ posterioris. alio⁰ pñt considerari fm qꝺ cõparãtur ad quãtitatez nõ quidẽ absolute sed per respectum ad primã sbam quã hñt mensurare. Et sic quãtitas analogyce cõuenit eis. Hec vt sic est predicamentuz siue genus gñalissimuz: hinc est qꝺ quidam dicunt qꝺ logycus non considerat quantitatem vt est genꝰ gñalissimum: sed vt hz notificare ꝛ mensurare sbam. ¶ Sed tñ pro ordine qui est inter quãtitatem cõtinuã ꝛ discretam cõsiderãdũ est pmo qꝺ inter eas põt attendi duplex ordo. s. ordo naturę ꝛ perfectiõis: ꝛ ordo nature gñonis ꝛ fm cognitionẽ nostram. Si igitur attendat̃ ordo nature ꝛ perfectionis: sic quãtitas discreta pcedit quãtitatem cõtinuam. Cuius rõ est: qr simplicia sunt priora ordine nature ꝛ perfectionis vt supra dictum est. Sed principium quantitatis discrete quod est vnitas est simplicius q̃z prin̄m q̃ntitatis cõtinue qꝺ est punctus: cũ punctus sup vnitatem addat positionẽ in cõtinuo. Igit̃ ꝛc. Si vo attendat̃ inter eas ordo gñonis: ꝛ quo ad nos sic q̃titas ꝓtinua pcedit q̃ntitatem discretã: cuiꝰ rõ est: qr fm illuz ordinẽ cõpositio. ꝛ.

Lectio. 1.

ꝛ confusiora sunt priora. Cuꝫ ergo prīm⁹ q̄ꝫtitatis cōtinue sit cōpositus ſm rationem q̄ꝫ prīm⁹ quantitatis discrete: vt dictuꝫ est: relinquitur q̄ quantitas continua tali ordine
Lectio .8. precedit quātitatez discretaꝫ. Et ad ostendendū hunc duplicem ordinem phūs in predicamentis diuidēdo quātitatem preposuit continuū discreto: sed diffiniendo membra diuidentia: preposuit discretū continuo: vt ex pceſſu eius ibidem pꝫ. ¶Si aūt querat aliquis quare phūs magis expreſſit ordinē cognitiōis vel generatiōis p viā diuisionis ꝛ ordinē nature ꝛ pfectiōis per viā diffinitiōis q̄ꝫ eꝫ. ¶Dicenduꝫ q̄ rō huius est q: diffō indicat esse: diuiſio vero posse. Sed eē ordine nāe p̄cedit posse ꝛ simplīr.
Lectō.8.ꝛ cōmen.13. Lectio.1. lꝫ in vno ꝛ eodē qō p̄cedit de po⁸ ad actū posse p̄cedat eē vt pꝫ. 9. h⁹. ¶Posse aūt p̄cedit eē quo ad nos: q: nāa cog⁹ p cedit de ipfecto ad pfectū: ꝛ de po⁸ad actū: vt elicit ex p̄mo phy. Inde est q̄ ordo nē magis exprimitur per diffinitionez q̄ꝫ per diuisionē: ꝛ ordo quo ad nos magis p diuisionē q̄ꝫ per diffōnē. ¶Cōsiderādū est scdo q̄ in q̄ꝫtate lꝫ sint duo minima in gñe subal. erno. s. q̄ꝫtū ꝛ quotum tñ est vnū minimū simplīr primū qō est metrū ꝛ mensura oīum illoꝝ que sunt in predicamento quātitatis. s. q̄ꝫm. ¶Et si dicat quantū distinguit ꝛ cōdiuidit ꝫ quotum. Ergo non se extendit ad quotū. ¶Ad hoc sepius respondeo sum est q̄ quantum pōt cōsiderari duplīr. Uno⁹ in sui cō munitate vt est cōcretum de quantitate. Et sic se extendit ad quotū ꝛ ad quantitatem cōtinuam ꝛ discretam. alio⁹ pōt cōsiderari ꝛ accipi p̄o quanto continuitatē habente. Et sic cōdistingnitur contra quotum. ¶Et quia minimo quantitatis cōtinue nō est nomen impositum sicut minimo quantitatis discrete: ideo atribuitur nomen cōe illi
Lectio.5. speciali minimo cui non est nomen impositum: sicut patet per pīm in primo chopico. in capi. de proprio: qui diuidit proprium in proprium ꝛ diffōnē. Ita ꝛ quantuꝫ diuiditur in quantum ꝛ quotum.

Ad primum dōm q̄ aliquid pōt dici principiatū duplīr. vno⁸ in genere cause efficientis. Et sic quātitas est quoddā principiatum Alio⁸ in gñe cause formalis. Et sic quātitas nō dependet ab aliquo priori: qō sit principiū formale eius: nisi loquēdo de forma exēplari ꝛ nō de forma informante. Non ē enim inc̄ueniens q̄ vnū ꝛ idem sit principiū ꝛ principiatū causa ꝛ causatuꝫ in diuersis generibus cause: vt supra dictum est. ¶Ad scōm dicendum similiter q̄ lꝫ quantitas presupponat aliquid ante se in genere cause efficientis. s. ſbam: nō tñ presupponit aliquid ante se in gñe cause formalis. ¶Et lꝫ presupponat ens tamquam aliquid communius ſm vocem non tamen presupponit ipsum in genere cause formalis ſm conceptum aut rationem principij: vt supꝫ patuit cū de vniuocatiōe entis ageret li. 4. q. 2. ar. qnto. Et p hoc pꝫ sol⁹ ad tertiū. ¶Ad q̄rtum dicendum q̄ quantitas inquantum huiusmodi que est primū principium: nec est quantitas discreta nec cōtinua: sed p̄scindit ab vtroqꝫ: sicut genus a suis speciebus sicut animal inquantuꝫ est animal vt dicit Doc. Sanc. in de anima questione vnica articulo .xj. ad. 19. neqꝫ est rationale neqꝫ irrationale. Sed ipsum animal quod est rationale: ē homo. animal vero irrationale est animal brutum. ¶Nec ille. Unde ibi committitur tacite fallacia accidentis. Ac si diceretur sortes non est species neqꝫ plato ꝛ sic de alijs Ergo homo non est species. ¶Ad vltimum patuit solutio ex dictis.

¶Ubi supra in phylosopho ꝛ Doctore. Sancto.

a **D quartum** sic proceditur. Uidetur q̄ propria ratio quantitatis sit diuisibilitas. Nam illa ratio ſm q̄ꝫ est distinctio specifica: videtur esse essentialis generi. Sed diuisibilitas est huiusmodi vt patet hic in littera. Nam secundum vnam diuidi dimensionem vel duas aut tres distinguuntur species quantitatis per se. Igitur ꝛ cetera. ¶Preterea secundo. Quantitas continua est cuius partes copulantur ad aliquem terminum communem qui est principium vni⁹ partis ꝛ finis alterius. Et quātitas discreta ē cui⁹ ptes nō copulant. ꝛc̄. Ergo de rōne vtriuslꝫ est hīe ptes. Sed oē hīs ptes est diuisibile. Igit ꝛc̄. ¶Ꝑ. 3⁰. Illud qō ineſt alicui per se pīmo: est cūius ppria rō. Sed diuisibilitas ineſt q̄ntitati ſm seipsā ꝛ per se pīmo: q: ineſt oī quātitati. vꝫ. ipsi quidē quātitati per se primo: spēb⁹ vo ei⁹ p se scōo. Igit ꝛc̄. ¶Ꝑ. 4⁰. Equale vel inequale presupponit finitū vel infinitū. Sed finitū vel infinitū presupponit diuisibilitatem Diuisibilitas āt nullam aliam presupponit rōnē. ergo vi/ detur q̄ diuisibilitas sit propria rō quantitatis. ¶Ꝑ. 5⁰ Diuisibilitas ponitur in diffōne quantitatis a posteriori sicut passio ꝛ non sicut pars essentie. Et sic habetur ad minus q̄ diuisibilitas sit prima passio quantitatis: q: cum vnius rei sunt plures passiones nobis note: circuloquimur differentiā eius essentialem per illā passionez que est por ceteris. Si ergo differentiā essentialē quātitatis circuloquimur per diuisibilitatē ꝛ nō per alias passiones: videt q̄ diuisibilitas ad minus sit prima ꝛ propria passio quantitatis. ¶Sed incontrariuꝫ arguitur. Nam si diuisibilitas esset prima ꝛ propria ratio quantitatis: sequeretur q̄ partes posit diuisionez differrent inter se. Sed cōsequens est falsum. Naꝫ aut differrent formalī aut per accīs. Nō q̄ accīs: q: tunc quātitas esset diuisibilis per accidens: nam idem est principium diuisionis ꝛ distinctionis diuersarū partium: non etiam formaliter: q: dīa formalis est specifica. ¶Ꝑ. 2⁰. Propria ratio generis equalī cōuenit oīb⁹ spēb⁹. Sed diuisibilitas nō cōuenit equalī quātitati cōtinue ꝛ discrete: q: quantitas continua est diuisibilis in po⁹ Sed discreta ē diuisibilis in actu. Dī. n. in li. 6. Euclidis q̄ oīs numerus minor: est pars maioris. Et in prelem li bro dicitur de colobon q̄ est numerus qui hꝫ ptes diuisibiles. s. quinarius hꝫ trinariuꝫ ꝛ quaternarium: que sunt partes eius diuisibiles. ¶Ꝑ. 3⁰. Si sic sequeret q̄ diuisibilitas competeret omni quanto. Sed consequens est flꝫ Nam est dabilis minima caro: vt pꝫ p̄o phy. ¶Ꝑ. 4⁰ Si sic sequeretur q̄ cuicunqꝫ ineſſet diuisibilitas: illīs eēt species per se quantitatis. Sed cōsequens est falsum. nā locus tempus ꝛ motus habent diuisionem. Et tñ non ponuntur inter species quantitatis per se: vt ex predicis patet. ¶Ꝑ. 5⁰. Cuius est potentia eius est actus: vt dicitur in li⁰. de somno ꝛ vigilia. Si ergo diuisibilitas eēt p̄pria rō quantitatis: conueniret omni quantitati etiā actus diuidendi: sicut ꝛ potētia diuidi conuenit oī quantitati: sed hoc est manifeste falsuꝫ. Non enim oīs quantitas ē actualiter diuisa. Igitur ꝛc̄.

Respondeo dōm q̄ quadrupler est diuisibilitas: vt ad pīs deseruit. quē dā est diuisibilitas alicui⁹ī ptes essentiales. Et talis vt manifestū ē: nō ē ppria rō quātitatis: q: quelibet q̄ntitas cōponitur ex mā ꝛ forma. Et sic non cōpetit q̄ꝫtitati: vñ nō est sibi ppria. Alia est diuisibilitas in ptes integrales: que etiā non competit quātitati nisi per accidens. s. ad diuisionem sui subiecti. Alia est diuisibilitas in partes potestatiuas: que etiam non cōpetit quantitati nisi per accidens. Sed alia est diuisio in partes quantitatiuas eiusdem rationis. Et talis est dupler. Quedam ē actualis. Et talis non est propria ratio quantitatis: cuꝫ nō conueniat quantitati semper. Alia est diuisio aptitudinalis. Et talem esse propriam rationez quantitatis: potest intelligi dupliciter. vno⁸ accipiendo rationem p̄o ratione essentiali. Et sic non est propria ratio eius. Quia quod sequitur ad aliud quasi concomitans ipsum: non est de essentia eius. Sed diuisibilitas consequitur quantitatem cum quantitas sit principium talis diuisibilitatis. Igitur ꝛ cetera. ¶Aliomodo accipiendo rationem p̄o ratione descriptiua qua circūloquimur aliquid per aliqua accidentia propria. Et sic diuisibilitas est propria ratio quantitatis. Quia conuenit omni quantitati per se soli ꝛ semper. ¶Hec est instantia de vnitate ꝛ puncto. ¶Quia non sunt quantitates in actu: sed in potentia solum: vt

inferius latius declarabitur. ¶Verum tamen Antonius Andree. in presenti passu ponit tres conclusiones Quarum prima est: quod diuisibilitas in partes eiusdez rationis: non est essentialis ratio quantitatis. secunda est q̄ disibilitas inptes eiusdē rōnis est ꝓpria rō q̄titatis. 3ª ē q̄ disibilitas ē pª rō q̄titatis. ¶Primā āt conclusio nem que licet sit vera: tamen probat eam aliquibus rationibus que nullius sunt roboris. ¶Prima enim eius ratio talis est. ¶Nam nullus respectus formaliter est ratio essentialis alicuius absoluti: vt patet per philosm quarto. huius vbi ponentes omnia apparentia esse vel fieri: ducit ad hoc in conuenies: quod tunc omnia formaliter essent ad aliqd. Sed diuisibilitas est formaliter respectus. qz dicit quādā aptitudinē ad dionez. Igitur ꝛc. ¶Sz manifestū est q̄ pdicta rō peccat ꝛ in minoꝛ. In maioꝛi qdē: qz lz ille respectus q ē de gñe ad aliqd non sit de essentia absoluti: tñ respectus q nō est de gñe ad aliqd: pōt esse de essentia absoluti: sicut aptitudo poª ad actum primū est rō essentialis pc̄ siue materie. cū q° disibilitas nō dicat respectū de gñe ad aliqd alias eēt lis qō est absurdū: relinquit q̄ maioꝛ laborat in equoco nā eius cōclusionē. Mā manifestū est q̄ absolutū p̄cedit respectiū. Si ergo disibilitas sit formaliter respectus ꝛ alie passiones sint q̄dā absoluta: sicut. s. finitū ꝛ infinitū eē sequeť q̄ disibilitas non sit prima rō quātitatis: cuius ꝓ/ riū asserit pdicta tertia cōclusio eius. ¶Secda āt rō eius est talis. ¶Poª ꝛ actus sunt eiusdē gñis: qz diuidūt oē ens Sz actu diuidi nō est essentialis rō quātitatis qz tūc oīs quātitas esset diuisa actu: qō est falsuz. Ergo nec poª di/ tis. ¶Sz manifestū est q̄ ēt hec rō nō valet. Et ꝓcedit ac si argueret sit actus ꝛ poª sunt eiusdē gñis. Sz actu rō natū rōcinari. Qō tñ est falsum. ¶Sz sua tertia cōclusio ēt nō est bona vt in articulo sequenti pbabit. ¶Nec p batio sua valet. Sz minoꝛ eius est falsa. s. q̄ rō mensure ꝑsupponit disibilitatē. manifestū est. n. q̄ vnūqōq; tēdit ad disibilitatē sz q̄ tēdit ptalitatē: cū ptalitas i disibilc cāet ꝛ vnū qōq; tēdit ad rōnē mēsurē sz q̄ tēdit ad vnitatē cū vnitas sit pncipiū mensure: vt ipse assumit ꝓ sua ꝓte ibi dem. vnū āt precedit multitudinē. Ergo rō mensure precedit rationem disibilitatis saltem sm rōnem. falsum est ergo dicere q̄ rō mensure ꝑsupponit diuisibilitatem. vt in probatione secunde conclusionis innuere voluit. licet cum difficultate exprimere potuit. ¶Considerandum ē autem primo ꝓ declaratione tituli presentis articuli. s. huius termini diuisionis sm Doc. S. in prima parte. q. 10. ar. 3. in corpore: q̄ duplex est diuisio. Quedam ē materialis: que fit sm diuisionez continui. Et hanc sequitur numerus qui est species quantitatis. Unde talis numerus non est in rebus nisi habentibus quantitatem. Alia ē diuisio formalis. s. que fit per oppositas vel diuersas formas. Et hanc diuisionem sequitur multitudo que non ē in aliquo genere sed est de transcendentibus sm q̄ ens dicitur per vnum ꝛ multa. Et talem multitudinem cōtingit esse in rebus immaterialibus. hec ille. ¶Idem in 2. de potentia. q. 9. ar. 7. ¶Ex quo patet solutio argumēti dū arguitur. Si diuisibilitas esset ꝓpria rō quātitatis: solis quantitatem habentibus q̄ueniret vt pz per diffinitionem ꝓprij: Sed tñ competit solis quātitatem hñti bus: qz q̄uenit substantijs imaterialibus. Igit ꝛc. ¶Cō sideradum est 2° sm Doc. S. in 2° sententiarum di. 30. q. 2. ar. prīo q̄ duplex est indiuisibilitas. Quedam est in diuisibilitas per negationem totius generis quantitatis. Et sic materia prima dicitur indiuisibilis. alia est indiuisibilitas qua principium quantitatis dicitur indiuisibile situm tamen habens. Et sic punctus dicitur indiuisibilis. Unde pz q̄ aliter dicitur materia prima indiuisibilis ꝛ aliter punctus: vt innuit Doc. S. ibidem sic dicens materia. n. dicitur indiuisibilis per negationem totius generis quantitatis. ¶Punctus autem est indiuisibilis sicut q̄/ titatis principium situm habens determinatum. Unde ex materia res quanta efficitur non per extensionem loquendo de materia prima: cum extensio non sit nisi eius q̄ aliquid quantitatis erat. sed per quantitatis susceptionem. hec ille. ¶Considerandum est in super tertio q̄ duplex est adhuc diuisibilitas. Quedam est qua aliqua corpora in infinitum possunt diuidi: vt sunt corpora mathematicha: quibus non repugnat diuidi in infinitum saltē in potentia ꝛ in partes diuersarum rationum. alia est diuisibilitas corporum naturalium: que non possunt diuidi in infinitum. vt innuit Doc. S. in secundo sententiarum. distinctione quartadecima questione prima articulo primo ad vltimum dicens q̄ corpora naturalia in infinitum diuidi non possunt: quia omnium natura constantium vt dicitur secundo de anima est certus terminus magnitudinis non in argumento tantum sed etiam in diminutione. ¶Ideo est inuenire minimam carnem ꝛ minimam aquam: vt in primo physicorum dicitur. ¶Et ideo in qualibet specie oportet esse terminum quendam rarefactionis. ¶Ultra quem species non saluatur. hec ille. ¶Considerandum est insuper quarto sm Doc. S. in primo sententiarum. dist. 19. q. 4. ar. primo ad primū elicitiue: q̄ diuisio dupliciter potest attendi. Uno modo sm id quod est intra rem. Et secundum talem diuisionem non attenditur quantitas virtutis. Alio modo secundum id quod est extra rem scilicet secundum numerum obiectorum vel intensionem actuuz aut secundum modos agendi. Et secundum talem diuisionem attenditur quantitas virtutis: sicut patet ex adductis in presenti. q. ar. primo in secundo notabili. ¶Considerandum est etiā. 5°. q̄ duplex est diuisio Quedam est diuisio alicuius secundum se. alia est diuisio per accidens. Diuisio autem alicui non conuenit secundum se: nisi ratione illius quod cōpetit sibi secundum suum genus: vt dicit Doctor Sanctus. in quarto sententiarum distinctione. quarta questione prima articulo secundo. ¶Sicut animal diuiditur per rationale ꝛ irrationale: non autem per album ꝛ nigrum. hec ille.

Te. 8. ꝛ 9. 41.

T. 9. ꝛ 9. 38.

Ad primum Ergo dōm q̄ duplex est ratō per quam attenditur differentia specifica. Nam quedam est que datur per differentias essentiales ꝛ formales nominatas ꝛ nobis manifestas. Et talis ratio per quam est distinctio specifica: ē essētialis vt concludebat argumentum. Alia est rō que datur per dīas circumlocutiuas per accidentia ꝓpria. qbus circumloquimur differentias essentiales nobis ignotas: Sicut cum numerus par diuiditur ab impari per passiones ꝛ non per differentias essentiales. Et talis ratio per quam fit distinctio specifica: Non est semper essentialis. Sicut animal risibile non est ratio essentialis hominis nisi circumlocutiue. Et sic est in proposito. Quia per diuidi secundum vnam aut duas aut tres dimensiones: circumloquimur differentias essentiales speciem quātitates nobis ocultas ꝛ ignotas. ¶Huic autem solutioni concordant Scotus ꝛ Antonius andree ꝛ Antonellus in presenti passu dicentes q̄ duplex est diuisio generis. Quedam est per differentias ꝓprie dictas: sicut cum animal diuiditur per rationale ꝛ irrationale. alia est per passiones circumloquentes differentias formales que sūt ignote nobis: sicut numerus diuiditur per par ꝛ impar que non sunt differentie sed passiones. Et sic est in proposito hec ipsi. ¶Ad secundum dicendum q̄ licet hoc argumentum concludat q̄ de ratione quantitatis sit posse habere partes ꝛ q̄ possit diuidi: non tamen concludit q̄ diuisibilitas sit ratio essentialis quantitatis. ¶Verumtamen Antonius Andree vbi supra dicit q̄ hīe partes est essentiale quantitati. non tñ diuisibilitas que sequitur habere partes vt passio est rō essentialis quantitatis.

Ꝯz hoc a veritate dissonum vr. Nam cum partes nō sint actu ⁊ diuerse inter se nisi per diuisionez pz ꝙ diuisibilitas precedit ⁊ non sequitur habere ptes. Uñ vr esse dicendū ꝙ habere partes sequit̄ diuisionem magis q̄ ei̇̄ sicut vult Doc. S. in quolibetis quolibeto. 9. q. 4. ar. p⁰ vb sic ait. Diuersitas ptium non pōt intelligi nisi intellecta diuisione. nec diuisio nisi intellecta dimensione: q: subtracta quantitate: sba manet indiuisibilis vt pz p⁰. phy⁹. hec ille. Et idem vult Docto. S. in de po⁹. q. 9. ar. 7. ad 15. vbi sic ait. ꝙ diuisio est cā multitudinis. Et sic ē prior fm intellectū q̄z multitudo. hec ille. Habere aūt partes multidinē includit. Si ergo hr̄e partes sit essentiale quātitati: a fortiori diuisibilitas esset ei essentialis. Qđ tñ ab ipso aduersario negatur. Unde solutioni eius nō est acquiescendū. Ad 3^m dōm ꝙ illud qō ineſt alicui per se primo aut p se 2⁰ in 2⁰ mō dicendi p se: nō oz sit de essentia eius: sicut pz de ꝓpria passione. Et sic est in proposito z. n. diuisibilitas conueniat per se p⁰ quantitati i 2⁰ mō dicendi p se: non tñ in prio mō. Uñ arg^m. non cōcludit alīd q̄ ꝙ diuisibilitas sit ꝓpria rō quātitatis: ⁊ non ꝙ sit essentialis. Ad 4^m. cōceditur ꝙ diuisibilitas est propria rō quantitatis: non tñ ꝙ sit essentialis rō aut prima: q: diuisibilitas presupponit rōnem mensure vt dictum est i corpore articuli in principio. Ad 5^m. admittitur solutio. Ad replicam vero dōm ꝙ dum mō prima passio sit nobis magis vel eque nota: sic certe melius circūloquimur differentiam per priorem passionem q̄z per posteriorem. Sed ratio mensure nō est nobis ita nota sicut rō diuisibilitatis. Ideo magis differentiam ⁊ rationez quātitatis essentialem circūloquimur per diuisibilitatem q̄z per rationem mensure. Sed quia rationes adducte post in contrarium nō solum videnť probare ꝙ diuisibilitas nō sit ratio essentialis quātitatis sed ēt ꝙ nō sit rō ꝓpria ipsius qō est ꝑ predicta ideo ēt ipse soluende sunt.

Ad primam Ergo dōm ꝙ ille ptes diuise si sint in diuersis ptibus sbe subiectiue. distinguntur per accīs. s. ad distinctionem subiectorum ⁊ formaliter siue per propria principia indiuiduantia. Quantitas. n. in proprio genere habet propria principia indiuiduantia: qō non conuenit alijs generibus accīdium: vt in sequenti questione declarabitur ar. 3. Et inde est ꝙ due quantitates eiusdem speciei existentes sine subiecto. possunt differre numero. Non aūt est verū ꝙ omnis dr̄ia formalis sit specifica. Sed solum illa que est indistinguibilis que nullam habet habitudinē ad materiam: vt infra patebit. q. 29. ar. 4. Manifestū est. n. ꝙ aīa Ade dr̄t ipsa forma formaliter a forma sancti petri nō tñ differt specie: Quia ambe habent hitudinem ad diuersa corpora. Qñ. 8. Doc. S. in diuersis locis dicit ꝙ dr̄ia formalis est dr̄ia specifica: intelligit de illa dr̄ia formali que nullam distinctionem materialem includit aut presupponit. Ad 2am dōm ꝙ propria rō generis cōuenit speciebus eius eo mō quo ipsum genus eis cōuenit. Quātitas aūt si consideret fm intentionem quantitatis. s. fm ꝙ est genus: sic equaliter conuenit oībus spēb⁹ ei⁹ Si vero cōsideret fm esse nature eius sic nō opz ꝙ conueniat equaliter suis spēbus. Et sīr dōm est de ꝓpijs eius passionib⁹. Nec hoc mirum videri dz. Illā sba si cōsideret fm esse nature eius non equaliter sed analogice conuenit sbe corporee ⁊ in corporee: cuz eis nihil possit vnīoce conuenire loquendo de vnīocatione physica aut methaphysica que naturas rerum habent considerare. Si tamen sba consideretur fm intentionem sbe sic eq̄liter eis conuenit ⁊ vnīoce de ipsis predicatur vt innuit Doc. S. in primo sententiarum dist. 19. q. vltima arti. 3. vt infra patebit. Uz etiam verum est ꝙ quātitas discreta sit actualiter diuisa. Quia sic ex aliquib⁹ actu ⁊ specie distinctis ficret vna species. Quod a philosophys nullatenus conceditur. Neque etiam duo ternarij sunt actu partes senarij. Nam bis tria non faciunt sex. Sed semel sex sunt sex. Et quando dicitur ꝙ numerus minor est pars maioris: intelligendum est ꝙ partes numeri minoris materialiter sumpte sunt partes materiales numeri maioris ⁊ in potentia ⁊ non in actu: vt etiam predicti doctores concedunt. Ad tertiam dicendum ꝙ materia caro potest accipi dupliciter. Uno modo vt quanta. Alio modo vt res naturalis. Si accipiatur primo modo sic ei non repugnat posse diuidi in infinitum mathematice. Si vero secundo modo accipiatur: sic non est actu diuisibilis. Unde non oportet ꝙ sit dabilis caro minor minima vt dicitur primo physicorum. Et sic patet ꝙ diuisibilitas conuenit omni quantitati ⁊ soli. Et si dicatur. Substantia habet partem extra partem etiam dato q̄ñ haberet quantitatem. Ergo diuisibilitas non conuenit soli quantitati. Dicendum ꝙ sba absq̄z quantitate nō habet partem extra partem actu: vt patet ex primo physicorum vbi probatur ꝙ sola existente sba: ipsa non est per se diuisibilis in partes eiusdem rationis: de qua diuisione est hic ad propositum: Unde licet totum compositum resolusa quantite diuisibile sit in partes diuersarum rationum scilicet in materiam ⁊ formam: non tamen est diuisibile in partes eiusdem rationis. Si vero iterum dicatur. Quicquid est causa cause: est causa causati. Sed substantia materialis est causa quantitatis: que est per se diuisibilis. Ergo etiam substantia materialis est per se diuisibilis. Quia quicquid conuenit cause ⁊ causato: per prius conuenit cause q̄z causato. Dicendum ꝙ predicta prima habet veritem vt recitat verso⁹ in primo physicorum quando effectus dependet a causa secunda per illud a quo causata est scilicet a causa prima. Diuisibilitas autem non dependet a quantitate secundum ꝙ quantitas dependet a substantia materiali: sed conuenit ei secundum propriam suam naturam: ⁊ non conueniunt sbe nisi per quantitatem que sibi accidit. Ad quartum dicendum ꝙ illud cui competit diuisibilitas per se: est species quantitatis per se. Sed loco tempori ⁊ motui non competit per se. Unde argumentum nullum. Sed procedit ex falsa quadam suppositione. Ad vltimam patet solutio ex dictis. Sciendum est tamen ꝙ duplex est potentia. Quedam est abiściens actuz. Sicut corruptibile dicit potentiam ad corruptionem que non est simul cuz ipsa. alia est stans sub actu. Sicut dum actu homo ridet: adhuc dicitur risibilis. Si igitur accipiatur potentia primo modo: tunc cuius est potentia eius est ⁊ actus successiue ⁊ non simul Si vero accipiatur potentia 2⁰ mō: tūc eius ēt ē potentia cuius est actus simul aut successiue.

Ubi supra in philosopho ⁊ Doc. S.

a **Quintum** sic procedit. Uidetur ꝙ rō mensure non sit propria ⁊ prima ratio quantitatis. nam ratio generis eque primo ineſt omnibus speciebus. Sed ratio mensure non ineſt omnibus equaliter continuis ⁊ discretis: sed magis discretis continuis aūt non nisi inquantum participant rationez discreti sicut dicitur in 4⁰. huius ca. 2⁰. Ergo ratio mensure non est propria ⁊ prima ratio quantitatis. Ꝑ 2⁰. Si sic: sequeret ꝙ illud quod maxime hz rationem mensure maxie habet rōnem quantitatis. Sed vnū maxie hz rōnem mensure vt pz in. 10⁰. huius. Si ergo rō mensure ē ꝓpria rō quātitatis: necessariū erit dicere vnū esse spēm quātitatis. qđ est absurdum. Igit̄ ⁊c. Ꝑ 3⁰. Rō mensure cōuenit omni gñi gñalissimo q: in oī gñe est vnū p^m ⁊ pz 2⁰ ⁊. 10^m huius. Ergo rō mensure non est propria quantitati. Sz dicebat ꝙ duplex est mensura. Quedā est mensura per replicationem que aliquotiens ducta reddit suum totū. alia est mensura fm perfectionem ⁊ cognitionū prius ⁊ posterā est mensura fm perfectionem ⁊ cognitionū ꝓpria ⁊ mensura est propria quantitati nō aūt 2ª. de qua ꝓcedebat arg^m. Ad 1^m. Contra 4⁰. nam adhuc stat argum. Ad talis ratio mensure non equaliter conuenit cōtinuis ⁊ discretis. nā in discretis est simpliciter minima mensura: que per replicationem reddit suum totū. Non aut ita est in continuis vt pz. 10. huiꝰ. Igit̄ ⁊c. Sz in ꝓriuz arguit̄ Qui-

Quia ꝑbs in ꝑdicamẽtis probat oꝝnez eẽ quãtitatẽ per hoc ꝙ sibi cõuenit rõ mensure. Ergo rõ mensure est prio pria rõ ⁊ prima ipsius quãtitatis. ¶ Ꝑ 2°. Sicut se hz dispositio ad qualitatem: ita se hz rõ mensure ad quantitatem. Sz dispositio dr ppria ⁊ prima rõ qualitatis. g° Illud ex cuius distinctione assignaꝯ distinctio essentialis speciẽꝝ: est rõ propria ⁊ prima illius generis. Sz ꝙ rõ ꝑdicamentis. ergo idem vr̃ qõ prius.

Respondeo dõm ꝙ rõ mensure est prima ⁊ prioria rõ quãtitatis vt vult Doc. S. in tractatu de nã loci: vbi sic ait. ꝙ dimissis oibus que sunt circa hoc propria rõ quãtitatis que cõpetit quantitati ſm ꝙ quãtitas: est rõ mensure. pp qõ dic̃ aue rois ꝙ quãtitates sunt dr̃ie mensurarũ. alia est rõ mensurandi in rinsece. hec ille. Quicquid. n. conuenit alicui ſm ꝙ tale propie ⁊ per se sibi conuenit ⁊ p°o vt pz ex prio posteriorũ. Cum ergo rõ mensure conueniat quantitati ſm ꝙ quantitas relinquit ꝙ est propria ⁊ per se ⁊ ꝓma locutiue tñ primũ locum inter proprietates quantitatis obtinens. Hinc est ꝙ dicit in presenti lectione idẽ Doc. .S. in 4° huius lec. 2ª. circa finem sic ait. vnum. n. quod est prim̃ numeri ꝙ si longitudo esset infinita: non eẽt linea ⁊ hic p° Scotus ⁊ Anto. Andree. in presenti lib.o pp rõ qz linea ⁊ longitudo mensurabilis. ¶ Sz considerandũ nes factas ante in ordinũ volunt ꝙ rõ mensure non sit prio pria rõ quãtitatis ſz rõ dr̃isibilitatis. Quibus assentit an toniellus ibidẽ. Et dicunt ꝙ quantitati insunt ſm pbum quatuor passiones. prima est dr̃isibilitas in ptes eiusdẽ rõnis. 2ª est finitum vel infinitum ⁊ hec presupponit pri mã. 3ª est equale vel in equale. ⁊ hec presupponit scõaz. 4ª est rõ mensure que presupponit tertiam. De prima ioquit̃ hic pbus ī littera ⁊ 3°. pb̃y ẍ. De scõa hr̃ p° pb̃y ẍ vbi dr̃ ꝙ finitũ ⁊ infinitũ soli quãtitati cõgruit. De tertia hr̃ in vltima proprietate quãtitatis posita in ꝑdicamẽtis .s. ꝙ rõ mensure p̃supponat alias proprietates quantitatis sz magis ipsa p̃supponit ab alijs: pp rõnez in pcedẽti ar° assignatam: maxie si cõsidereꝯ quãtitas q̃tũ ad id qõ hz ipsam notificare p respectũ ad sbam: a qua hz esse ⁊ q̃ hz denotare ⁊ notificare. Rõnes ẽt eoꝝ multipliciter pec cant vt patebit in solutionibus arg°ẍ. ¶ Considerandum est ãt 2° ꝙ quãtitas ſm propriã rõnez generis dicit im fectionẽ p cõparationẽ ad sbam. alias quãtitas ſm rõnez ghis posset in diuinis ꝑdicari. Unde Do. S. in p° sñaz di. 8. q. 4. ar. 3. in corpe sic dicit. Si ãt cõsiderem⁹ ꝓpam rõnem cuiuslibet ghis: qõlibet aliorũ ghnz ꝑter ad aliqd iportat ipfectionẽ. Quãtitas. n. hz rõnẽ ꝓpaz in cõparatione sbe. Et sit pz in oibus alijs. Unde eadẽ rõne remouent̃ a ꝑ dicatione diuina ſm rõnez generis. Sicut remouentur secundum rationem accidẽtis. hec ille. vbi manifeste in nuit ꝙ rõ mensure est propria rõ quãtitatis. ¶ Cõsiderã dũ est vlterius. 3°. ſm Doc. S. ibidem ar 2°. 3ᵐ. ꝙ men sura proprie dr̃ in quãtitatibus. Dicit̃. n. mẽsura illud p qõ inotescit quãtitas rei. Et hoc est minimũ in ghe quan titatis vel simpliciter vt in numeris q mensurantur vni tate que est minimũ simpliciter: aut ſm rõnem nr̃am: si cut in continuis in qb⁹ non est minimũ simplr. Un̄ poni mus palmũ loco minimi ad mensurandum pãnos. Uel stadiũ ad mensurandũ viã. ⁊ exinde trãsumptũ est nomẽ mensure ad oia ghã. vt illud qõ est primũ in quolibet ge nere ⁊ simplicissimũ ⁊ pfectissimũ: dicat̃ mensura oiuz q̃ sunt in ghe illo eo ꝙ vnũqõqz cognoscit̃ habere de ve ritate ghis plus vel minus ſm ꝙ magis accedit ad ipsuz vel recedit: vt albũ in genere colorꝝ. Ita ẽt in genere sbe illud qõ hz esse perfectissimum ⁊ simplicissimũ dr̃ men sura oium sbarꝝ. Sicut deus. Unde non opz ꝙ sit in ghe sicut contentum: sed sicut principium hñs in se oẽm per fectionẽ generis. sicut vnitas in nũeris. Sz diuersimode tñ. q: vnitate non mensurantur nisi numeri. Sed deus ẽ mensura non tñ sbarum pfectionum: sed oiuz que sunt in oibus ghibus. hec ille. ¶ Et p hoc pz solutio ad 3ᵐ. argu. ¶ Idem innuit pro parte in de po. q. 7. ar. 3° ad vltimũ. Et in prima parte. q. 3. ar. 5. ¶ Cõsiderandum est vlterius 4°. ſm Doc. S. in primo sñiarum dist. 19. q. 2. ar. p°. ad 2ᵐ ꝙ in omnibus illis in quibus inuenitur diuersa ratio mensurandi: opz esse diuersas mensuras p prias. Non. n. eadem mensura mensurantur panni ⁊ vi num. Unde cum diuersa rõ mensurandi sit in actibus di uersis: opz ꝙ respondeant eis diuerse mensure. Uerum tñ vna earum potest ordinari ad aliam sicut ad vnam mẽ suram excedentem. Unde sicut diuinum esse est mensu ra omnis actus: ita eternitas est mensura omnis duratio nis. hec ille. de quo clarius infra determinabit̃. ¶ Con siderandum est insuper ghto ꝙ duplex est mẽsura. Que dam est proportionata. Et talis est omogenea. alia ẽ mẽ sura excedens. Et talis non est semper omogenea. Hãc distinctionem innuit Doc. S. in prima parte. q. 3. ar. 5. ad vltimum dicens ꝙ rõ illa qua dr̃ ꝙ vnũquodqz mẽ suratur per aliquid sui generis. procedit de mensura ꝓ portionata. hanc. n. opz esse omogeneam mensurato. De us aũt non est mensura proportionata alicui dicitur tamẽ mensura omnium ex eo ꝙ vnũquodqz tantum habet eẽ: quantum ei appropinquat. hec ille. ¶ Considerandum ẽ in super. 6°. ſm Doc. S. in secundo sententiarum dist. secunda. q. prima. ar. 2°. ad primum ꝙ duplex est men sura. Quedam est intrinseca que est in mensurato sicut ac cidens in sbo. Et hec multiplicaꝯ ad multiplicationem mensurati sicut plures linee sunt que mensurant longitu dinem plurium corporum equalium. Est etiam quedaz mensura extrinseca. Et hanc non est necessarie multiplica ri ad multiplicationem mensuratorum. Sed est in vno si cut in subiecto: ad quod mensurantur multa: Sicut mul ta pãni mensurantur ad longitudinem vnius vlne. ⁊ hoc modo multi motus mensurantur ad numerũ primi mo tus qui numerus est tempus. hec ille.

Ad primum igitur dõm ꝙ rõ illa nõ plus concludit q̃ ꝙ rõ mensure ñ sit rõ quãtitatis. Quã tñ rõnez in q̃stione Antonius An dree. soluit. Un̄ nihil concludit ẽt ſm ipsum: si debite di cta eius considerentur. ¶ Sciendu tñ est ꝙ nihil refert aliqõgen⁹ õ ſ aliq̃ vnoce ꝑdicari vnocatõe logyca q̃ suffi cit ad rationem generis: quod tamen predicatur de suis speciebus analogice physice aut methaphysice loquen do. Quc tamen analogia non tollit rationem generis: vt pz per Doc. S. in primo sententiarum dist. 19. q. vltima ar. 2°. vbi sic ait. aliquid dr̃ ſm analogiam tripliciter. vel ſm intentionem tantum. ⁊ non ſm esse. ⁊ hoc est: qz illa intentio refertur ad plura per prius ⁊ posterius: que tñ non habet esse nisi in vno. Sicut intentio sanitatis non est in animali: vel ſm esse: ⁊ non ſdm intentionem Et hoc contingit quãdo plura participantur in intentione alicui⁹ rei communis: sed illud commune non habet esse vnius rationis in omnibus: Sicut omnia corpora participantur in intentione corporeitatis. Unde logycus qui considerat intentiones tantum dicit hoc nomen corpus de corpori bus omnibus vnuoce predicari. Sed esse nature corpo ris non est eiusdem rationis in corporibus corruptibili bus. Unde quantum ad methᵐ ⁊ naturalem qui consi derant res secundum suum esse nature: hoc nomen cor pus neqz aliqd aliõ dr̃ vnuoce de corruptibilib⁹ ⁊ ī cor ruptibilib⁹ vt pz. 10. methᶜ ex pbo ⁊ Lmẽtatore. Uel hz ẽ ⁊ intentionẽ. ⁊ hoc est quando neqz participantur in ītẽ tione communi: nec in esse: Sicut ens dicitur de substantia ⁊ accidente. ⁊ in talibus oportet ꝙ natura communis habe at esse aliquod in vnoquoqz eorum de quibus dicitur. hec ille. Manifestum est. enz ꝙ substantia est genus: cuius ratio eius non conueniat substantie corporee ⁊ ī cor poree vnuoce vnuocatione physica aut methaphysica ¶ Ita poterit dici in proposito de quãtitate. ¶ Ad scõz dicendum ꝙ ẽt ꝑter hoc argᵐ. Egidius in questioni

Tecti. 3.

bus de mensura angelorum reprobat q rõ quãtitatis cõ
sistat in cõmensuratione. Et confirmat predictam ratione
qr si rõ quãtitatis cõsisteret i cõmensuratione: nõ esset da
re aliqd infinitũ. ꝫ infinitũ eẽt de genere quãtitatis. Qd ẽ
Lecti.14. ꝫ phim. i p° phy² vbi dr q rõ ifiniti ꝯtitati ꝓgruit. g° rõ
7.cõ.15. mensure non est propria passio quãtitatis. ¶ Sed ad ei²
arg^m dõm q rõ quãtitatis maxie conuenit vnitati ⁊ pũ
ctis tanq̃ꝫ principijs eius. Non ãt opꝫ q eis maxime cõ
ueniat tanq̃ꝫ speciebus cõpletis ptentis sub genere. ¶ Ad
confirmationem vo eius etiã est dõm q nõ est dabile in
finitum in actu: sed bene in po^a: nõ quidẽ p se ꝫ p accẽs:
vt dicit Doc. S. in quolibetis quolibeto. 9. q. 1. ar. 1. Et
tale infinitum eo mõ quo est: eo mõ est mensurabile. vñ
cõcedimus q infinitũ in actu non congruit quãtitati. ꝫ ẽ
in p̃dicamento quãtitatis: sed infinitum in po^a tñ. ¶ Ad
tertium ⁊ similiter ad replicam patet solutio ex dictis in
decimotertio notabili.
¶ Ibi in pho ⁊ Doc. S. Adultitudo aũt quãtũ.

a **B** sextum sic proceditur. vr q nũe
rus qui est spẽs quãtita
tis discrete non sit subiectiue in rebus nume
ratis. Et p° arguit ꝫ suppositũ. nã illud qõ p̃
dicat de pluribus dr̃ntibus specie: nõ est species ꝫ ma
gis genus. numerus aũt p̃dicat de pluribus dr̃entib²
specie. ¶ Predicat .n. de numero binario ⁊ trinario qui
dr̃nt spẽ. ergo numerus nõ est spẽs. ¶ p̃ 2°. Species p̃
dicat de cõtentis sub ea equaliter ⁊ nõ fim pri² ⁊ posteri².
Sed numerus q prius dr̃ de numero binario q̃ꝫ de tri
nario vt pz de se. ergo idem qõ prius. ¶ p̃ 3°. Ex non
quãtis non fit quantum: sicut ex nõ ente non fit ens. Sed
numerus causat ab vnitate q̃ nõ est quãtitas. Ergo nũe
rus non est quãtitatis species. ¶ p̃ 4°. Si numerus eẽt
species quãtitatis: maxime causaret ex vnitatibus vt pz p
diffinitionẽ eius. nã nũerus est multitudo ex vnitatib² ag
gregata. Sed vnũ nõ põt esse principiũ nũeri cũ sibi op
Lec.5. ponat privatiue vt pz. 10. huius. Igit ⁊c. ¶ p̃ 5°. Nũe
rus reperit i angelis vt pz p Doc. S. i de po^a. q. 9. ar. 5.
vbi ꝓbat angelos differre specie. Sed quantitas procul
est ab angelis. cũ sint sbe in corporee vt probat Doc. S. i
pria pte. q. 50. ar. p°. Ergo numerus non est quantitas.
¶ p̃ 6°. Illud qõ circuit oẽ p̃dicamẽtũ nõ est spẽs quã
titatis. Sz multitudo est hmõi. Unũ .n. ⁊ multa dimidũt
ens ⁊ qõlibet genus entis sicut ⁊ actus ⁊ po^a: vt supra di
ctũ est. Igit idem qõ prius. ¶ p̃ 7°. Illud qõ est spẽs
quãtitatis hꝫ rõnem mensure cũ rõ mensure sit ꝓpa rõ
quãtitatis: vt in ꝓcedenti ar° dictũ ẽ. Sed nũerus nõ est
mensura: sed magis res mensurata: vt pz per Doc. S. i
de p^a. q. 9. ar. 7. ad 17. vbi dicit q vnũ qõ est principiuꝫ
numeri cõparat ad numerũ sicut ad multitudinẽ vt men
sura ⁊ mensuratũ. Hec ille. Igit ⁊c. ¶ p̃ 8°. Numer²
dicit rõnem mensure ad mensuratũ. Ergo magis ptinet
ad p̃dicamẽtũ rõnis q̃ꝫ quãtitatis. ¶ p̃ 9°. Tempus ẽ
numerus. ⁊ tñ tps nõ est spẽs quãtitatis discrete: sed ma
gis cõtinue. Ergo vr nõ est verum q numerus sit spẽs
quãtitatis discrete. ¶ p̃ 10. Arguit 2° q numerus non
sit subiectiue in rebus numeratis. nã idẽ accẽs nũero ñ
pt esse in diuersis subiectis. Sed res numerate sunt res
diuerse vt puta decem equi vel decem hoies. ergo nũe
rus denarius non est subiectiue in rebus nũeratis. ¶ Sz
dicebat q numer² nõ est in illis rebus diuisis: sed simul
sumptis vt sunt vnum ens aggregatione. ¶ Contra. 11°.
si sic: seqret q numerus nõ esset forma essentialis ꝫ esset
vnum accẽs aggregatione cõpositũ ex multis accẽtibus.
¶ p̃ 12° Nullũ accidens absolutuꝫ põt remoueri aut in
troduci in aliquo sbo nulla mutatione facta in eo. Sz po
nant tñ nouẽ equi simul. nondum est nũerus denarius.
Postea adducat decimus equ²: fit ibi numerus denari
us. Et tñ nulla est ibi mutatio in nouem equis prioꝛib²
Ergo ille numerus nõ est subiectiue in oĩbus rebus nu
meratis. ¶ Sed dicebat q numerus est subiectiue i vl
tima re numerata: ⁊ nõ in oĩb² simul. ¶ Contra 13°. si re
moueat ꝑma res numerata vltia remanente corrumpit
numerus denarius. ⁊ tñ nulla mutatio fit in vltia re nũe
rata. Ergo illud accẽs absolutũ non fuit ibi subiectiue.
¶ Sz dicebat q numerus est subiectiue in vltia vnitate
formali sumpta. ¶ Contra 14. si sic. sequeret q quãtitas
esset subiectiue in quãtitate ⁊ mensuratum in mẽsura: q
vt dictum est numerus cõparat ad vnitatem sicut men
suratum ad mensurã. ¶ Sz dicebat q numer² est subie
ctiue in vltia re numerata non absolute sumpta: ꝫ per cõ
parationem ad ꝓrem res numeratas. ¶ Cõtra 15. Quo
libet res numerata pt esse vltima fim diuersam inchoati
onez numerationis vt pz. in numero denario decẽ equo
rum. Indifferenter .n. possum incipere numerare ab vna
quoq3 eorum. ergo numerus erit subiectiue in quilibet re
numerata. ⁊ sic idem accẽs numero erit i pluribus subie
ctis. Qd implicat. Igit vr q numerus in nullo sit subie
ctiue. ⁊ sic numerus nõ erit accidens. ⁊ p ꝓns nõ erit spe
cies quãtitatis. ¶ Sed in ꝓrium est pro prima pte pbus
in textu dicens. Adultitudo ãt quãtum aliquod si nume
rabilis fuerit. magnitudo autem si mensurabilis fuerit.
¶ In ꝓrium autem pro secunda parte arguit. nã accẽs
est subiectiue in eo qd denominat denominationẽ intrin
secã. Sz numer² p̃dicat denoiatiue de rebus numeratis
etiã denominatione ẽtrinseca. ergo numer² est i eis sbiue.

Respondeo dõm p°. q numerus est spẽs
quãtitatis discrete. Qd ãt sit
spẽs: pz. Nã ponit sub assignato genere. s. sub quãtitate.
ergo est spẽs. nõ qdẽ specialissima ꝫ subalterna. Qd etiã
sit spẽs quãtitatis: patet. nã illd est quãtitas cui cõpetit rõ
mensure cum rõ mensure sit rõ quãtitatis. Sz rõ mensu
re conuenit numero. hꝫ .n. numer² mensurare ꝑmã sbam.
Igit ⁊c. Sz q sit spẽs quãtitatis discrete. pz. nam quãti
tas discreta est cuius ptes nõ copulant ad aliquẽ termi
nũ cõez q est prim^m vni² ⁊ finis alteri². hꝫ hꝫ ptes discre
tas ⁊ separatas. numerus ãt est hmõi. ergo numerus est
quãtitas discreta. ¶ Dicẽdũ 2° q numerus est subiecti
ue in vltima re numerata ꝓsiderata per hitudinẽ ad pce
dentes. Qd sic pz. nã accẽs est subiectiue illud a quo spẽz trahit si sit tale accẽs quod for
subiectiue illud a quo spẽz trahit si fit tale accẽs quod for
titur spẽm fim se ipsum ⁊ non ab aliquo extrinseco. Sed
numerus sortitur speciem ab vltima vnitate. Abstracta
enim aut addita sola vnitate. variatur species in numeris
Cum ergo vltima vnitas sit subiectiue in vltima re nu
merata: relinquitur q numerus sit subiectiue in vltima
re numerata non quidem absolute sed per habitudinem
ad precedentes. Alias numerus corrumpetur nulla mu
tatione facta in subiecto. ¶ Sed pro ampliori declara
one precedentium considerandum est primo fim Doc.
.S. in de po^a. q. 9. ar. 7. in corpore q multitudo siue nu
merus sequitur diuisionem. est autem duplex diuisio. nã
quedam est que omnino genus quantitatis excedit: que
scilicet est per aliquam oppositionem formalez: que nul
lam quantitatem concernit. Unde oportet q multitudo
hanc diuisionem consequens sit maioris ambitus ⁊ co
munitatis: quam genus quantitatis. est autem ⁊ alia di
uisio fim quantitatem que genus quantitatis non tranſce
dit. Unde ⁊ multitudo consequens hanc diuisionem et
vnitas eam priuans sunt in genere quantitatis. Quod q
dem vnum aliquid accidentale addit super id de quo di
citur inquantum habet rationem mensure. Alias nume
rus ex vnitatibus constitutus non esset accidens nec alicu
ius generis species. hec ille. De multitudine ergo secũ
do modo dicta est hic ad propositum. Cuius passiones
sunt perfectum ⁊ diminutum multiplicatio ⁊ diuisio vt
patet per Doctorem Sanctum ibidem ar. 4. ¶ Consi
derandum est secundo secundum Docto. San. in de po
tentia vbi supra articulo quarto ad octauum q numer²
qui est species quantitatis: causatur ex diuisione continui
Unde sicut quantitas continua est quid mathematicum.
qr est quid separatum a materia sensibili fim rationem.
⁊ non fim esse: ita ⁊ numerus qui est species quãtitatis
qui est etiam sbm arismetrice cuius principiuꝫ est vnũ
qõ est prima mensura quantitatis Unde pz q hic nume
rus non

rus non potest esse in rebus in materialibus sed est in eis multitudo que opponitur vni quod conuertitur cum ens te. Que quidē causatur ex diuisione formali que est per quasdam formas oppositas vel absolutas vel relatiuas. hec ille. ¶Idem innuit Doc. S. in de spūalibus creaturis. q. vnica. ar. 8. ad. 15m. dicens q numer9 qui causatur ex dione opinui est spēs quātitatis. Et est tm̄ in substā tijs ī mālib9 sz ī sbstātijs mālib9 ē multitudo q ē d trāsce dētib9 sz q vnū ⁊ multa didūt ens. Et hec multitudo segt distinctionē formalem. hec ille. ¶Et per hoc pz solutio ad 5m argumentū. ¶Idē ēt innuit in 2o sniaz dist. 3. q. 1. ar. 3. Et in plerisq alijs locis. ¶Cōsiderandū est vlteri9 plex est numeris. s. numerus numerās numerus forma ⁊ numerus numeratus. ¶Numerus numerans dicit rus aūt absolutus siue formalis est multitudo aggregata ex vnitatibus absolutis. vt vnū duo tria ⁊c. Sed numerus numeratus est multitudo aggregata ex rebus numeratis: vt vnus equus duo equi ⁊ tres equi ⁊c. ¶Numer9 aūt absolutus siue simplr vt ibidē innuit Doc. S. est vn9 idē diuersorū numeratoz. s. centū hoiuz ⁊ centū equo rorū. Sed numerus numeratus est alius diuersorū numera. Centū. n. hoies sunt aliud a centum equis. ¶Hec ila. ¶Predictam etiam distinctionem pro duobus membris vltimis innuit Doc. S. in de po. q. 9. ar 5. ad. 6m. vbi sit ait: q vnitates semp sunt numeri ptes si loq̄mur de numero absoluto quo numeram9. Si aūt loquamur de numero qui est in rebus: tūc nō ē rō totius ⁊ ptis ī nu mero sm q inuenīē totū ⁊ pars ī rebus numeratis. hec ille. ¶Sed diceret aliquis: q in numero ē inuenire minimū: q linee sunt diuisibiles in infinitū. ¶Ad hoc respondet Doc. S. in 4o. pbȳe vbi supra dicens. In numero autē simplr est inuenire aliquē minimū numerū simplr. s. duo litatem. Sed si accipiamus numerū quēdā. s. numerū alicuius rei continue: quodāmō est inuenire minimū ⁊ quo dāmō nō: Quia sm multitudinē est inuenire minimū: nō aūt sm magnitudinē: Sicut in multis lineis est inuenire minimū sz multitudinē: vt vna linea vel due linee. Una quidē: si accipiatur id qō est minimū simplr in numero Due aūt: si accipiat illud qō est minimū ī genere numeri habens rationē numeri. Sed in lineis nō est inuenire minimū sm magnitudinē. Non est. n. inuenire aliquā lineā minimā: q semper cōtingit diuidere vlterius quāgz lineā. hec ille. ¶Dubitaret insuper aliquis rōne eorū q dicta sunt ⁊ spāliter in probatione 2e ptis conclusionis. Dictū est. n. ibidem q numer9 ab vnitate vltima fortitur spēm. Sed hoc nō vr verum. Mā si sic: sequeret q vnitas esset forma numeri. Sed pns est flm. Ergo et pns. Falsitas āt pns pz. ¶Prio. q. 2 qñcūq3 aliq̄ sē eius dē rōnis: impossibile est q vnū illorū sit forma respectu alterius trahens ipsum ad certā spēm. Sed sic est in vnitates oēs q̄ sunt in numero sunt eiusdem rōnis ⁊ oēs sunt equales in perfectione. Ergo vr q forma numeri nō sit vltima vnitas. ¶Scdo. ad idē. Si. n. vltia vnitas eēt forma numeri: sequeret q numerus deberet diffiniri cum adiunctione illius vnitatis sic dicendo. Quaternarius est numerus cōstās ex tribus ⁊ vno. Et quinarius est numerus cōstās ex q̄tuor ⁊ vno. Et sic de alijs numeri specie bus. Sed has diffinitiones oñdit Aui. in sua metha. esse inconuenientes. Ergo inconueniens est vltima vnitate esse propriam ⁊ essentialē formam numeri. ¶Consideradū est autē 4o q Ofadens in pdicamentis capło de quātitate pp pdictas duas rōnes certitudinaliter asserit q vltima vnitas nō est forma numeri: q: oēs vnitates que sunt in numero: sunt eiusdem rōnis: ⁊ sunt mā propinq ⁊ essentialis numeri: tendūtq3 oēs in rōnez materie. Forma aūt numeri pōt dici certa adunatio eaz: vt vz. ordinata adunatio q̄tuor vnitatū: vel ipsa q̄ternaria replicatio q tuor vnitatū sit forma quaternarij. Et sic de ceteris. Hec ille. ¶Et duz sibi arguit. Id in quo cōsistit vltia perfectio rei: est forma eius. Sed vltia perfectio cuiuslibz numeri cōsistit in vltia vnitate. Sicut vltia quinarij pfectio cōsistit in quinta vnitate. Ergo ⁊c. ¶Rñdet q ab vltio qō est alterius rōnis a pcedentibus: sortitur res perfectionē suā: q: forma a qua est pfectio rei: est alterius rōnis a mā. Sed vltima vnitas in numero non est alterius rationis ab vnitatibus pcedentibus. Ideo argm nō cōcludit. hec ille. ¶Et dū cōfirmat pdictū argm. Unaqueq3 res a propria forma sortitur p propriā denominationē. Ergo numerus sortitur propriam denominationem ab vltima vnitate. Sicut quaternarius denominatur a quarta vnitate que est vnitas vltima in quaternario. Similiter ⁊ quinarius denoīatur a qnta vnitate: que est vltima vnitas in quinario. ¶Respondet vbi supra q numerus nō sortitur denominationē ab aliqua vnitate sed a certa vnitatis replicatione: Sicut numerus q̄ternarius sortit denominationē suā a quaternaria replicatiōe vnitatis. hec ille. ¶Sed si diligenter pscrutet presens opinio: tamq̄z ī rōnabilis cōdemnabit. Manifestū est. n. q vnitates q̄ sunt in numero: non sunt eiusdē rōnis ex eo q vna magis appropinquat vel recedit a prima vnitate q̄ alia. Ultima enim vnitas quarij magis recedit ab vno qō est principiuz numeri q̄ vnitas vltima quaternarij: vel ēt q̄ vnitas penultima quinarij. Unde manifeste falsum est vnitates q̄ sunt in numero esse eiusdem rōnis: loquendo de numero absoluto de quo hic est ad propositū ⁊ nō de numero numerato. Ult. n. Doc. S. q sint in substātijs spūalib9 Ex eo. n. q vna magis distat a primo ente q̄ alia vel recedit: causatur varietas spēz. Et similiter ex eo q vnus numerus magis distat ab vno qō ē pm primm numeri q̄ alius: causatur distinctio specifica ī numeris: illa tm̄ dria reseruata. vz. q in substātijs immālib9 illa sba q̄ ē ppinquior po primo est perfectior alijs. Sed in numeris ille q ē remotior a po primo numeri est perfectior in essentia numeri. Sic go pdicta positio in falso fundamento fundat. ¶Similiter replicationē vnitatū esse formā numeri: nō est verisimile. Mā replicatio vnitatū vr esse operatio intellectus vel anime replicātis. Sed actionem intellect9 sine īmanentem siue trāseuntem esse formā alicui9 accītis absoluti ⁊ pmanentis nullus sane mentis opinari poterit, Ergo absurdum est dicere replicationē esse formā specificā ipsius numeri. ¶Confirmatur. nam forma specifica nō exīte: species nequaq̄ esse poterit. Si ergo replicatio vnitatū sit forma numeri: tunc cessante ipsa replicatione āmodo nō erit numer9. Et sic hoibus dormientibus decem equis exītibus in vno stabulo nō erit ibi numerus denarius: nisi forte quis diceret muscas vnitates ordinater replicare. ¶Pō 2o. Ipsa replicatio vel ē actio replicantis vel passio derelicta ex actiua replicatione ipsi9 replicantis: vel aliqd aliud. Si sic actio: vel est actio anime vel actio totius coniuncti. Si primum: sic erit ens fabricatum a ratione. Si autem sit actio transiens aūt passio nullatenus erit forma specifica quātitatis. Quia illud qō est res vnius predicamenti: non potest esse forma specifica rei alterius predicamenti: presertim si sit res absoluta: nz denominationem essentialem ab ea recipere poterit. ¶Ex quo patet q solutiones quas ipse adducit ad predictum argumentum ⁊ ad eius confirmationem nullius sunt momenti. ¶Similiter rationes eius nullo modo concludunt. minor enim prime rationis que dicit q omnes vnitates numeri sunt eiusdem rationis ⁊ perfectionis est falsissima vt ex dictis patet. ¶Secunda etiaz ratio supponit falsum scilicet q numerus absolutus de genere quantitatis componitur ex materia ⁊ forma hoc. n. nephas ē dicere. Et dato q locutio esset de numero numerato: adhuc non esset diffinitionem eius predicto modo assignare: Sed diceremus q numerus quinarius est multitudo ex quinq̄z vnitatibus aggregata: quemadmodum dicimus q numerus est multitudo ex vnitatibus aggregata. ¶Dicendum est ergo q vltima vnitas non quidem mālr sed formaliter sūpta: ē forma specifica numeri. Qō sic probatur sm Docto. S. Non illud a

quo aliquid accipit speciem: est forma specifica eius: vt ꝓz ꝙ Doc. S. in prima pte. q. 76. ar. p° in corpore vbi sic ait opz ergo ꝙ homo ſm id speciem sortiatur: quod est eius operationis principium. Sortitur autem vnum quodqz speciem per propriam formam. hec ille. Idem innuit in de spūalibus creaturis. q. vnica ar. 8. ad 3ᵐ cum dicit ꝙ cum inquiritur de dſia vel conuenientia spēi: est consideratio de rebus ſm naturas ipsarū. Et paulo post ad 3ᵐ. ait sed in naturis compositis species non sumitur ab ipso esse: sed a forma: qz species predicatur in quid. eē autem pertinere videtur ad questionem an est. Uñ nec i substantijs angelicis species sumitur ſm esse sed ſm formas subsistentes. quarū dſia est ſm ordinem perfectionis vt dictum est. hec ille. Sed numerus accipit speciem ab vltima vnitate ex eo ꝙ se habet ſm supabūdātiā vel defectum vl ſm perfectum ⁊ imperfectū: vt ꝓz ꝙ Doc. S. in pluribus locis ⁊ precipue i prima parte. q. 76. ar. 3°. in corpore vbi sic ait. Inueniuntur enim rerum spēs ⁊ forme differe ab inuicem ſm perfectum ⁊ minus perfectum: sicut in rerum ordine animata sunt perfectiora i animatis: ⁊ homines animalibus brutis. Et in singulis horum generum sunt gradus diuersi. Et ideo Arist. in 8. methᶜ assimilat species rerum numeris. qui dſiunt spē ſm additionem vel subtractionem vnitatis. hec ille. ꝓz ergo ſm Doc. S. ꝙ numerus sortitur speciem ab vnitate qua subtracta variatur species. Idem etiam innuit i de spūalibus creaturis. q. vnica ar. 3. vbi sic ait. Inuenitur aūt in speciebus rerum vna superhabundare aliam: sicut etiam in speciebus numerorum. hec ille. In numero aūt vna species non superhabundat super aliam nihil qz vltima vnitas vnius magis distat a prima vnitate sicut denī est. Relinquitur ergo ꝙ numerus accipit speciem ab vltima vnitate. Et per consequens vltima vnitas est forma eius. Et huius signum est qz abstracta vl remota vltima vnitate variatur species numeri: sicut adducit Doc. S. i pluribus locis: quēadmodum manifestum est omnibus thomistis pusillis ⁊ maioribus. ¶ Sed tamen considerandum est 5° ꝙ franciscus de maironis in p° smarum videtur velle inuere ꝙ numerus est forma respectiua vt ipse ibidem concludit. ¶ Et ad idem sic arguit: qz omnē formam absolutam accītalem potest deus a sbo separare. Sed non capit intellectus ꝙ numerus possit a sbo separari. ergo idem quod prius. ¶ Ꝑ 3°. Angelus nō pōt facere seu causare formam absolutam. Sed numerū pōt causare. Igitur dicit ꝙ numerus est forma respectiua. cuius fundamentum sunt principia distinctiua eius. ¶ Sz hec opinio stare non potest si loquamur de numero qui est species quātitatis: Nam ex hoc sequeretur ꝙ quantitas non esset predicamentum absolutum. vel ꝙ numerꝰ non esset species quātitatis. Sed vtrunqz est ꝛ̄ ꝑbm. ergo ꝛ̄. ¶ Confirmatur. qz si numerus esset forma respectiua: aut esset realis respectus aut rationis. Si 2ᵐ. sic nō eēt in aliquo p̄dicamēto. Si pᵐ. tunc sequit ꝙ numerus poneret in p̄dicamēto rōnis aut saltē in sex vltimis p̄dicamētis q̄ quēdā respᵐ iportāt. ¶ Hec vz dicere ꝙ ponit in p̄dicamēto relationis cōparando relationē ad genꝰ quātitatis ⁊ nō ad sex vltima p̄dicamenta: qz ēlitercūqz ponat in p̄dicamento rōnis nō poterit eē species quātitatis ſm suam formā cōsideratus. Uñ ꝓz ꝙ p̄dicta opīo nō est verisilis. ¶ Nec rōnes eius aligd probant. nā minor p̄me rōnis est falsa. Quā tñ nō probat: lz ꝑbet ꝙ aliquis est numerus similitudinem: non tñ probat ꝙ ille numerus fundat in silitudinibus. Sz ille numerus dat ex dīone alicuius cōtinui: ad cuius dīonē secunt aliqne relationes in actu q̄ prius fuerāt in poᵗ. ¶ Similiter maior ⁊ minor 2ᵉ. rōnis sunt falsē. Falsum. n. est ꝙ deus possit facere quālz formā absolutā sine suo sbo primo. Nō. n. pōt fieri ꝙ albedo ſm suū esse indiuidnale cōsiderata separetur a quantitate. Quia si seperaretur iam non esset in diuiduū: cum in qualitate nō sint principia indiuiduantia proprij generis: vt ꝓz per Docto. S. i quolibetis quolibeto. 7. q. 4. ar. 3. ⁊ probabitur inferius in hoc quinto q. 15. ar. 3. Similiter minor est falsa: si intelligat de sbo. i. de sba. Manifestū est. n. ꝙ in sacramento altaris in diuersis hostijs est numerus realis: qui tñ non est subiectiue in aliqua sba: sicut nec ille quātitates. Igit ⁊c. ¶ Similiter 3ª rō magis est cōtra se ipsum qꝫ pro se. Nā relatiōes producunt ꝑ productionē absolutorū. i. suo fundamentorū. Si ergo angelus nō posset producere absolutum, nō posset producere rōnes. Cū ergo vt ipse ꝛcludit angelus possit producere numerum sequitur ꝙ numerus nō sit forma respectiua. Igitur ⁊c.

Lec. 3. cō. 16.

Ad primum gº dōm ꝙ numerꝰ nō ē spēs spālissima vt arᵐ ꝛcludebat sed ē spēs subalterna. cuius eē est pmanens. per hoc. n. ꝓ stingūit ab oſone. Unde replicatio vnitatum que hz eē in transitu nō pōt esse forma eius specifica ⁊ essentialis. ¶ Ad ſm dicendum ꝙ si spēs numeri consideretur ma trialiter aut inter se: sic vna precedit alias. Nec talis ordo tollit rationem generis aut ēt speciei aut rationē vnionis vt ꝓz ex adductis superius a Doc. S. ex primo physicorum vt dictuz est in 3°. articulo. Sz si consideretur per respectum ad numerum in cōi: sic numerus binarius non precedit trinarium nec econtra. Unde secundū arᵐ laborabat in equiuoco. ¶ Ad tertiz dicendum ꝙ sicut ex non ente in actu ex ente tamē in poᵗ bene fit ens vt ꝓz per philosophū in pº philosophorum ⁊ in quarto ⁊ quinto huiꝰ. ita ex non quanto in actu ex quāto tñ in poᵗ bene fit quātitas Unitas vero aut punctus lz nō sint quātitates in actu: sunt quātitates in poᵗ Nam ex fluxu puncti in lon go causatur linea. Et ex reiteratione eiusdē vnitatis causatur numerus. ¶ Ad 4ᵐ dōm ſm Doc. S. in de poᵗ. q. 9. ar. 7° ad. decimū ꝙ vnum non constituit multitudinem ex parte priuationis: sed ex parte illa qua constituit ens. hec ille. ¶ ꝑo quo sciendum est secundum ipsum ibi dē ad decimūqnartum. ꝙ vnū pōt dupliciter considerari Uno° quātum ad id quod ponit. Et sic constituit multitudinē. Alio° quātū ad negationē quā superaddit. Et sic vnum opponit multitudini priuatiue. Hec ille. Sicut ēt supra adductū est in 2° notabili. ¶ Ad quintz ⁊ ad sextum patuit solutio i corpore articuli in pº. notabili. ¶ Ad primum dōm ꝙ numerus si consideret ꝑ respectus ad res numeratas: sic hz rōnez mensure. Si vero cōsideret ꝑ respectum ad vnum qō est prinᵐ numeri: sic hz rōnez mensurati. Non. n. est incōueniens ꝙ vnum ⁊ idē scōm diuersas considerationes vel respectu diuersorum habeat rōnem mensure ⁊ mensurati. Hinc est vt supra dictum est ꝙ quātitas p̄dicat de suis spēbus in concreto ⁊ abstracto: vt numerus est quātitas ⁊ numerus est quātus. Et corpus ē quantitas ⁊ corpus est quantum. Non aūt sic est in alijs generibus accītium. hec enim non est vera. Albedo est qualis. ¶ Ad octauum. dicendum ꝙ numerus de principali suo significato non dicit relationem mensure ad mensuratum: sed dicit fundamentum super quo fundatur relatio mensure vt infra patebit per philosophum in capitulo de ad aliquid. q. 16. Non enim opz relationem ⁊ fundamentum esse in eodem predicamento. Sed potius contradictionem implicat vt infra patebit in. questi. 16. ar. 3. 18. 19. ¶ Ad nonum dicendum ꝙ tempus licet sit numerus materialis nō tamen est numerus absolutus siue formalis: vt dicit Doc. S. in tractatu de tempore quēadmodum inferius declarabitur in articulo. 11°. ⁊ 12°. ¶ Alia quīqz argᵗ. i. 10ᵐ. 11ᵐ. 12ᵐ. 13ᵐ. et 14ᵐ. concedimus. ¶ Ad. 15ᵐ. vero dicendum ꝙ licet quelibet vnitas materialis. i. quelibet res numerata ſm se sumpta possit dici vltima: non tamen si cōsideretur ſm bitudinē ad precedentes vnitas. Et si fiat vis in replicis dici poterit ꝙ i rebus numeratis pñt esse plures numeri numero distincti: vnus tamen erit in specie.

¶ Ubi supra in pho Doc. S.

a **D septimū** fic pcedit. Uñ ꝙ oſo q̄ē spēs q̄titati dicere nā oſo ē tmin⁹ 2ᵉ ītētōis cū de ea ꝓsideret in te. ñ sit sbiectiue i aere. ⁊ pº arguit ꝫ suppoᵐ

primo per terminias. ergo non est species alicuius ꝑti: cū termini secundarum intentionum sine entia rationis non ponātur in aliquo ꝑdicamēto: nisi forte ponat ꝑdica mentū signi ſm Buridanistas. ℂ Ꝺ 2°. Oratio ē vox: vt pz ꝓ diffinitionē oſonis. Sed vox est quedā spēs qua litatis: vt pz 2° de aīa. Ergo oſo ñ ē spēs quātitatis vt pz ꝓ secundā regulā antepntalē. ℂ Ꝺ 3°. Oſo nō ponit ꝓo spē quātitatis hic a pho. ergo ñ ē spēs eius. Alias phus esset diminutus. ℂ Ꝺ 4°. Illud qō est de genere succes sionum: ptinet ad quātitatē cōtinuā. Nā cōtinuū diuidi tur in ymanens ⁊ successiuū. Sed oſo ē de genere succes sionū vt pz in ꝑdicamentis. ergo magis est species quā titatis cōtinue q discrete. ℂ Ꝺ 5°. Quātitas discreta can satur ex reiteratione aut replicatione vnius indiuisibilis: vt pz de nūo. sed sic nō est de oſone. Quia qō semel ē di cū manet inreuocabile vbū: vt pz in ꝑdicamētis. g° ⁊c. ℂ Ꝺ 6°. arguit° 2° ꝙ oſo nō sit subiectiue in aere. Nam oſo videt ee ꝓlatio ꝓferentis. sed actio ē subiectiue ꝛ agente: aut saltē in patiente ſm aliquos: ergo oſo non est subiectiue in aere. ℂ Ꝺ 7°. Oſo est quedā eleuatio mē tis in deum. Sed eleuatio mentis cū sit actio immanens est subiectiue in eleuante. ergo idē ꝙ pri°. ℂ Ꝺ 8°. Mē sura ē subiectiue in mensurato. sed oſo nō est mensura ae ris. ergo oſo nō est subiectiue ī aere. ℂ Sed dicebat ꝙ oſo est subiectiue in voce. ℂ Contra. nā Qualitas nō ꝑt esse ſbm quātitatis. Alias accidentis esset accidens. E sic nere qualitatis: sequit ꝙ oſo non est subiectiue in voce. ℂ Sed dicebat ꝙ oſo ē subiectiue ī aere ⁊ i voce. ℂ Cō tra nā vnius accīs est vnū ſbm. Si ergo oſo sit subiecti ue in voce: non erit subiectiue in aere. ℂ Sed in contra/ riū arguit. nā multitudo ponitur hic a pho species quan titatis discrete. Sed oſo est quedā multitudo ex ptibus indiuisibilib⁹ aggregata. ergo ⁊c. ℂ Ꝺ 2°. Luicunq; cō cōpetit rō mensure: ē quātitas vt ex predictis pz. Sz oſo cōpetit rō mensure: vt pz ꝓ phm in ꝑdicamētis. ergo ⁊c.

Respondeo dōm ꝙ oſo pōt accipi multi pliciter. Uno⁹ ꝓo termino 2ę intentōis. ⁊ hoc triplr. Uno° vt oſo valet ad discernēdū cōgruum ab incōgruo. Et sic oſo ptinet ad gramaticum. Alio° ꝑt oſo valet ad discernendū verū a falso. Et sic pertinet ad logicū. 3° mō vt oſo valet in audientibus ad puocandū mentis affectū. Et sic ptinet ad retoricum. Et istis trib⁹ modis in nullo ponit ꝑdicamēto: cum sit ō nu mero secūdarū intentionū: vt probauit ꝑmum arg^m añ in ꝓriū adductū. Alio° pōt accipi oſo ꝓ eo qō significat ꝑt oſo ꝓ quodā cōplexo sine aggregato ex plurib⁹ vo cibus. ⁊ sic ēt nō ē alicuius generis spēs: cū sit quid com plexū. Complexa. n. nō ponunt in aliquo ꝑdicamēto. Ut accipit oſo ꝓoipsa voce ꝓlata. Et sic ē spēs qualitatis vt volunt 2^m arg^m 3° mō pōt accipi oſo ꝓo actione ꝓ ferentis. Et sic oſo ponit in ꝑdicamēto actionis 4°. mō ꝓo receptione vocis ꝓlate in aere. Et sic est spēs passio nis. 5° mō accipit oſo ꝓ eleuati one mentis ad deum. ⁊ sic ēt reducitur ad ꝑdicamētū qualitatis si accipiat ꝓ virtute seu habitu. Uel ꝓo principio actionis 6°. mō acci pit oſo ꝓo mēsura vocis ꝓlate: ſm ꝙ vna sillaba lon ga h⁹ duo tempora in qb⁹ ꝓfert: ⁊ sillaba brevis vnū tēpus. Et sic oſo ſm Albertū ⁊ Themixtiū in ꝑdicamē tis ē mēsura platōis vocū ꝑz multitudinē rex discretaꝝ sibi iuicē succedētiū: ⁊ isto mō nō ē spēs quātitatis discre te eēs subiectiue in aere mediante voce plata. Qō aūt sit spēs quātitatis discrete eodem mō probari pōt: sicut in ꝓcedenti articulo probatū est de numero. Sed ꝙ sit subiectiue in aere mediante voce ꝓlata cuius ē mensu ra: sic pz. Nam mensura ⁊ mēsuratū: sūt in eodē subiecti ue si mensuratū fuerit accīs. Sed oſo est mensura ꝓo/ lationes seu vocis ꝓlate: vt pz ꝑ phz in ꝑdicamētis ⁊ ꝑ Doc. S. in tractatu de nouem gñibus accīdentium cap. 2°. vt ēt supadictū est. Dicit. n. ibidem sic. ¶ Proprium vo fa cit oſonem que nō pōt pluribus adaptari sed solū oſoni

ꝓlate cuius ipsa oſo mensura est cū qua ē: vt dr̄ in ꝓe dicamentis Ipsa. n. cum voce, ꝓfertur: Quia idem est cause ⁊ principium subiecti ⁊ per se passionis eius. hec ille. Et huic sñie cōcordat Albert⁹ ⁊ themixtius in ꝑdica mentis. ℂ Ex ꝑdictis aūt manifeste apparet falsitas opi nionis Antonelli archyepiscopi circa hanc mām. Dicit. n. i ꝑsēti li. q. 16. in 2ª conclusione ꝙ oſo nullo modo est quātitas per se. Quod sic ꝓbat. nam in ꝑdicamētis ꝓo batur ꝙ oſo mensurat sillaba longa vel brevi. ergo oſo magis h⁹ rationē mensurati q̄ mensure. Et sit non est p se quātitas. ℂ Scōo idem probat auctoritate Doc. S. ī primo posteriorum in ca. de erroꝛe vlium. Ibi opz aūt non latere ⁊c. vbi dicit ꝙ oſo est quantitas per accīs. Et qñ sibi adducitur ꝓbus in ꝑdicamētis dicit adherens Burleo ⁊ talibus venerabilibus sophystis: ꝙ ꝓbus loq tur ſm opionē antiquorū ibidē: ⁊ ñ ſm sniam ꝓpriā: si gnū sumens a pho hic ex eo ꝙ hic nullam facit mentōez de oſone. ℂ Sed hec opinio vt ex supadictis pz contra dicit opinioni phy Doc. sancti alberti themixtij ⁊ Brito nis ac filium doctorū. Mz verū est qō assumit in proba/ tione nā in ꝑdicamentis. ñ ꝓbat ꝙ oſo sit mensurata. sz ex eo ꝙ sibi competit rō mensure probatur ꝙ ē quātitas Et qr ptes eius nō copulantur ad aliquē terminū cōem qui sit ptin^m vnius partis ⁊ finis alterius. ideo probatur ꝙ est spēs quātitatis discrete. Dato ēt ꝙ haberet rationē mensurati. non tamen pp hoc sequitur ꝙ non sit mensura respectu diuersorum. Idem. n. potest esse mensura ⁊ mē suratū. non tamen respectu eiusdem. sicut supadictū est. Qō in sup dicit ꝙ Doc. S. dicit in primo posterioꝛum oſonem esse qnātitatem per accidens: cum reuerentia ñ est verum. Sed dicit ꝙ quātitas ē cōis ad plura alia q̄ ad lineas superficies corpora ⁊ tēpus ⁊ ad oſones ⁊ ad quedā alia que sunt quātitates ꝑ accidens non ꝙ ly ꝑ ac/ cidens sit referendū ad oſonem sed ad id quod sequitur ita ꝙ sit sensus. quātitas est cōis ad oſonem: ⁊ est cōis ad quedā alia que sunt quātitates ꝑ accidens. Unde pz ꝙ ex malo intellectu ⁊ ex mala punctuatione verborum Do. sancti ꝓcedit falsitas predicte opinionis: vt pz per Doc. S. in scōo de aīa capit° de vocc circa prin^m: vbi innit oſonem esse spēm quātitatis: sic dicens. Manifestum est. n. ꝙ humana locutio non est continua. Unde ⁊ in libro predicamentorum oratio que in voce ꝓfertur ponitur species quantitatis discrete. hec ille. ℂ Et licet philoso/ phus hic expresſam non faciat mentionem de oratione: comprehendit tamen eam sub multitudine que differt a numero per se: Quia nūs causatur ex reiteratione einsdē indiuisibilis. oſo aūt nō: Quia qō semel est dictum: ma/ net in reuocabile. Irreuocabile dico in numero: non āt in specie. ℂ Nec oz ꝙ oſo licet sit de genere successiuoꝝ ꝙ sit de genere continuorum. Quia non omne succesſiuū est continuum: nec econuerso. licet omne continuum suc cessium sit continuum. Sicut omne discretum successiuū est discretum. Continuum. n. diuiditur in continuum ꝑ/ manens: ⁊ cōtinuum successiuum. Similiter discretum diuiditur in permanens ⁊ successiuum: sub intelligendo semper diuisum in membris diuidentibus. Alias diuer sorum generum essent eadem membra diuidentia. ℂ Ad arg^a ergo pz faciliter solutio ex hijs que dcā sunt si diligenter considerentur.

ℂ Ibi in pho. ⁊ Doc. S. Magnitudinis vero.

Octauum sic ꝓceditur vide tur ꝙ linea superfi/ cies ⁊ corpus non sint species quātitatis conti tinue realiter ab inuicem distincte. ⁊ primo arguo contra suppositum. Nam vnius generis sunt tantum due species. cum quelibet earum constituatur ꝑ aliquam differentiam. Que differentie tantum sunt due sunt due sub vno genere. Ergo non debent poni tres species quātitates contiue. ℂ Ꝺ 2° arguitur secūdo ꝙ ñ sint ab inuicem distincte. Nam pars non est species di/ stincta contra totum quando sunt eiusdem. ℂ Sed li/ nea est pars superficiei: similiter ⁊ superficies est pars

Lecti. 18.

corporis.ergo ꝛc̄. ¶ 3° Una species non causatur ab alia: sicut asinus nō causatur ab homine. Sed superficies causatur a fluxu in latum. similiter corpus causatur ex superficie. ergo ꝛc̄. ¶ 4°. ¶ Possunt esse due superficies ꝛ due linee solo numero distincte eiusdem spēi sine sba. Ergo superficies ꝛ linea nō sunt accīa. Añs pz in sacramento altaris. Consequentia probatur. q: multiplicatio accīūm fit numerum sub una specie est ex parte sbōz Unde si esset albedo separata: esset una tm̄ numero: ꝛ dicit Docto. S. in prima parte. q. 15. ar. vltimo. ergo ꝛc̄. ¶ 5°. Sbm quātitatis non est quantitas. Sed corp⁹ est sbm trium dimensionum. ergo corpus non est quātitas. ¶ 6°. Illud quod primo sbstat accīi ē sba: vt pz per pbm in pntis. Sz superficies ē huiusmodi. Igit ꝛc̄. ¶ 7°. Dimensiones non ponuntur species quātitatis continue. Alia essent plures species q̄z pbus assignet. Ergo pari ratione nec linea aut superficies erunt species ei⁹ Non.n. videtur mato: rō de vno q̄z de alio. ¶ 8°. Linea non habet partes. ergo non est quantitas continua pz ꝑña per diffinitionem quātitatis continue. Quātitas .n. continua est cuius partes copulantur ꝛc̄. Añs probat: q: si haberet partes. maxime essent puncta: Sed punctū non est pars linee: cum sit indiuisibile. partes autē linee sunt diuisibiles: cum linea sit quoddam continuum qđ ē diuisibile in semper diuisibilia. ergo ꝛc̄. ¶ Sed contra est pbus in textu dicens. Magnitudinis vero que quidē ad vnum: continua longitudo: Que vero ad duo: latitudo. Que autem ad tria: profunditas. Sed longitudo est linea latitudo: superficies ꝛ profunditas corpus ꝛc̄.

Respondeo dōm q̄ cum ratio mēsure cōueniat p se linee supficiei ꝛ corpori. necessarium est dicere eas esse quantitatis species. Et cum partes earum copulentur ad aliquem terminuz comunem qui est finis vnius partis ꝛ prim⁹ alterius vt partes superficiei ad lineam partes corporis ad superficiem ꝛ partes linee ad pūctuz. ideo necesse est dicere q̄ sint species quātitatis continue. Sed q̄ sint abinuicez distincte: potest intelligi dupliter Uno⁰ mālr. Et sic non distinguuntur: cum sint in eodem subiectiue. Et vbi est corp⁹ ibi est superficies ꝛ linea ꝛ non ecō. Alio⁰ formaliter. s. fm diuersas rationes formales mensurandi. Et sic distinguuntur abinuicem. Nam alia est ratio mēsurandi vnū alia alterius. Linea.n. mensurat fm vnam dimensionem in longum. superficies autem fm duas. s. i longuz ꝛ latū corpus autem fm tres. s. in longum latum ꝛ profunduz Hec autem distinctio formalis cum sit fm diuersas rationes specificas: est realis ꝛ specifica siue essentialis. Uñ relinquitur q̄ sunt species ab inuicem realiter distincte. ¶ Considerandum est aūt hic primo q̄ linea est longitudo sine latitudine ꝛ profunditate: cui⁹ extrema sunt duo puncta. Superficies autem est latitudo cum longitudine sine profunditate: cuius extrema sunt due linee. corp⁹ aūt est profunditas cum longitudine ꝛ latitudine. cui⁹ extrema sunt due superficies. Quod sic est intelligendum: ita q̄ corpus est sua profunditas cum lōgitudine linee ꝛ cū latitudine superficiei: ita q̄ prima predicatio. est essentialis: due vero vltime predicationes sunt causales. corpus .n. est profunditas que causatur ex longitudie linee ꝛ latitudine superficiei. ꝛ silr intelligendum est de superficie dum dicitur q̄ superficies est latitudo. s. propria. cum lōgitudne. s. linee. ¶ Considerandum est insuper 2° q̄ in quolibet corpore locato sunt due superficies. s. conuexa ꝛ concaua: superficies conuexa est que mensurat partes exteriores corporis locati intrinsece. Sed superficies cōcaua est que mensurat partes interiores corporis circa centrum exītes: ¶ Et si dicatur. superficies concaua corporis cōtinentis. s. locus mensurat partes exteriores corporis locati. Et cum vnius sit vna mensura: sequitur q̄ superficies conuexa corporis locati non mensurabit eaſdez partes exteriores eius. Uel oportebit dicere q̄ est vna ꝛ eadem superficies. s. superficies conuexa corporis locati ꝛ superficies concaua corporis continentis. Quod manifeste est fm: vt pz ad sensum. q: alias remoto corpore continente non remaneret superficies corporis contenti. ¶ Dicendum q̄ aliter mensurat superficies cōuexa corporis contenti ipsum contentum: ꝛ aliter superficies concaua corporis continentis. Nam prima superficies mensurat intrinsece. 2ª autez mensurat extrinsece: vt infra clarius dicetur. ¶ Si iteruz dicatur. In corpore solido aut rotundo est tantum vna superficies. Ergo non sunt due superficies in quolibet locato. ¶ Dicendum q̄ ꝛ in corpore rotundo sit tantum vna superficies actu: ideo tñ sit due in po⁴ non quidem distante: sed propinqua actualiter q̄ fm solam diuisionem reduci potest ad actuz. diuiso. n. corpore p mediū: efficiuntur due superficies in actu. de vltima autem spera nulla est questio: cum non sit corpus locatum sed locans tm̄ fm se to⁹ aut continens. ¶ Considerandum est insuper 3° q̄ linea superficies ꝛ corpus pñt duplr considerari. Uno⁰ vt significant quādam perfectionem quātitatis cuz precisione ꝛ carentia alteri⁹ perfectionis quantitatiue: sicut linea significat longitudinem sine latitudine: superficies autem latitudinem sine profundi tate. Et isto⁰ cōsiderate non accipiuntur vt termini alterius quantitatis. Sed vt habentes in se ipsis ceramde/ terminatam rationem quātitatis. Unde vt sic: causant diſtinctas spēs. Alio⁰ pñt considerari fm q̄ vnum classum est in alio: sicut punctum in linea: linea in superficie ꝛ superficies in corpore. Et sic nō sunt diuerse spēs quātitatis Sz q̄ huiusmodi: sed mālr concludunt se in inuicem. ¶ Sz dubitaret qs vtrum predicte quātitates sint species subalterne: vel sint species specialissime. Et videt q̄ sint species subalterne. Nam linea recta ꝛ linea circularis sunt sub linea contente. Sed ille linee sunt due species specifice distincte. ergo linea est species subalterna. Similiter superficies quadrata ꝛ superficies triangularis continentur sub superficie. ꝛ tamen sunt due superficies specifice distincte. ergo superficies est species subalterna. Similiter corpus spericum ꝛ corpus planum sunt due species contente sub corpore: cum predicentur de pluribus differentibus numero in eo q̄ quid. ergo corpus est species subalterna. ¶ Ad hoc dubium respondet gradeus in pmis dicens: q̄ de quantitate loqui possumus dupliciter. Uno⁰ fm rem ꝛ naturam suam. Alio⁰ fm rationem mēsure que quātitati congruit. Si ergo loquamur de quātitate fm rationē mensure: tunc opz sumere species quātitatis continue fm spēs numerorum. Et sic linea bicubita ꝛ linea tricubita dīnt specie. Et p consequens fm illā considerationem ipsa linea ponit speciem quātitatis sub alterum ꝛ non speciem specialissimam. Sz si loquamur de quātitate fm rem ꝛ naturam suam: ꝛ tunc dicere oz q̄ linea superficies ꝛ corpus ponūt spēs specialissimas quātitatis continue vt ipse dicit. Quod sic probat. Nam si quis accipiat ceram ꝛ prius extendat eam ad quātitatē bicubiti: deinde ad quātitatem tricubiti: aut si ipsam primo figuret figura sperica deinde figuret eam figura rectilinea: stante cera stabit vna natura numero quātitatis diuersa tantum figuratione ꝛ extensione ꝛ esse nūerali. Una autem numero quātitas dicet vnam tantum speciem quātitatis. Necesse est ergo dicere lineam superficiem ꝛ corpus esse spēs specialissimas ꝛ non subalternas. ¶ Confirmat autem idem sic: Quia diuersitas figurarum causat diuersitatem qualitatis fm spēz. Ergo ñ variat spēs quātitatis. Et sic linea circularis ñ debēt dici differre specie fm quātitatem sed fo:sitan fm qualitatem. ¶ Sed hec opinio non videtur posse stare. Nam quātitas continua fm esse nature ꝛ fm rationem mensure considerata: aut est vna spēs quātitatis aut diuerse. Si sint diuerse: sequitur q̄ inter aliquātitatem discretam ꝛ quātitatem continuā mediabit aliquod genus subalternum. Quia impossibile est tres spēs subalternas imediate contineri sub vno genere. Et sic quātitas discreta ꝛ continua fm rationem mensure considerata nō erūt ꝛ quantitas continua fm esse nature cōsiderata q̄ imediate contenta sub quātitate. Quod est contra

ꝛ contra

¶ contra oēs veros eius expositores: nisi quis vellet dicere q̄ quātitas fm esse nature cōsiderata quantitas fm rationem mensure considerata essent duo genera generalissima. Si aūt sint vna spēs quantitatis: sequitur q̄ linea superficies ¶ corpus siue illis duob⁹ modis semp cōsiderent siue altero illoꝝ modoꝝ: semp eodē mō se habebūt ad rōnē spēi vel specialissime vel subalterne. Mō enīz est assignanda rō quare rō mēsure ¶ rō nāe quātitatis causarent variationē circa lineā superficiē ¶ corpus magis quā circa quātitatē continuā que ēt vtroq̄z modo pōt cōsiderari. ¶ P.2°. Impossibile est diuersitatē ppriā passionum variare spēm subiectoꝝ nisi ille passiones fluāt a diuersis principijs essentialibus subiecti ¶ proprie passionis: vt dicit Doc. S. in tractatu subiecti ¶ proprie passionis. Qz eadē sunt principia de nouē gēnibus accidentiū: ¶ colligit ex pho. 7. hui⁹. Cū ergo rō mensure nō arguat diuersitatez essentialē spērum quātitatis nisi sit diuersitas in principijs essentialib⁹ hoc ē in natura ipsius quantitatis: ideo ponere lineaz superficiē ¶ corpus esse diuersas species subalternas fm rōnē mensure: est dicere esse ipsas diuersas spēs subalternas fz eēntiā ¶ nāz quātitatis. Sicut enim sor. ¶ pla. cōueniunt aut dīnt secundū rōnem risibilitatis ita conueniūnt aut differunt fm ppria principia essentialia hoīs potissime si per rōnē risibilitatis circūloquerem̄ rōnē hoīs: sicut accidit in posito de quātitate. ¶ Dicēdū est ergo q̄ linea supficies ¶ corpus sunt spēs subalterne quantitatis cōtinue cū sub se habeant plures alias spēs. ¶ Et idem est eas considerari fm rōnem mensure: si accipiatur rō mensure circūloquendo: ¶ ipsa cōsiderari fm rōnem nature quantitatis. sicut si circūloquerem̄ rōnale per risibile: idem eēt cōsiderari hoīem in rōne risibilitatis sicut in ratione animalitatis. ¶ Ad rōnē autem eius quā adducit de cera ē dicēdū q̄ ille quātitates sunt eedē fm esse numerale ¶ mā le: non autem formaliter ¶ specifice. Nec pōt esse in eodē subiecto: nisi successiue: cū sint eiusdem generis. Distinctio enim specifica nō sumit fm distinctionem numeralē ¶ materialē: sed fm illā que est fm diuersam rōnē formalē specificam vt innuit Doc. S. in scōo Ꝫ gentiles ca. 79. vt infra addu cetur. q. 29. ar. 4. ¶ Ad cōfirmationē aūt eius dicēdum: sicut eadem figura attestatur idemptitatē speciei: ita diuersitas figurarum attestat diuersitatem speciex. Cū ergo loquamur eas per diuersas figuras spē distinctas: signum est q̄ ille quātitates dīnt spē. Unde predicta cōfirmatio eius magis cōcludit oppositū q̄ ppositū ipsius. ¶ Dubitaret insuper aliquis scōo cū cōmutata pportio ¶ proportionalitas ac etiaz pportio cōueniant ei fm q̄ quātitas aut fm q̄ quātitas cōtinua. Non videtur primū esse dicendū. Mā si sic: sequeretur q̄ cōueniret oi quātitati. Quod est falsum. Nō enīz cōuenit oratioi. Neqz etiam scōm videt esse dicendum. Maz cōmutata pportio reperitur in numeri. ¶ Ad hec respondet Doc. S. in primo posteriox in cap. de ordine vniuz dicens q̄ cōmutatim proportionari: nō cōuenit quātitati inquātuz est quātitas: sed inquātū est cōparata alteri quantitati fm pportionalitatem quādā. Hec ille. Unde vt ibidem notat: pportio est hitudo vnius quantitatis ad aliam: vt sex se habent ad tria in proportione dupla. Proportionalitas vero est collatio duarum pportionum inter se: vt hic. Sicut se habent quattuor ad duo: ita sex ad tria. Ergo sicut se hñt quattuor ad sex: ita se habent duo ad tria.. ¶ Et hec est duplex. Quedā est proportionalitas cōiuncta: ¶ est illa que habet quattuor terminos: vt pz in exemplo predicto. Quedā vō est proportionalitas disiuncta. Et est illa que habet tres terminos: vt hic si cut se habent octo ad quattuor: ita quattuor ad duo. Ex q̄ patet q̄ in proportionalitate duo termini se hñt vt antecedentia ¶ duo vt cōsequentia: vt in isto exemplo. Sic. se hñt quattuor ad duo: ita sex ad tria. Ibi quattuor ¶ duo sunt antecedentia: ¶ sex ¶ tria sunt cōsequentia. Est ergo cōmutata proportio: quādo antecedentia se inuicem cōsequuntur: ¶ pña filr: vt si dicam. Sicut se hñt quattuor ad duo: ita se habent sex ad tria. Ergo sicut se habent q̄ttuor ad sex: ita duo ad tria. Hec ille. ¶ Qualiter aūt diuidat proportio: infra patebit cum de relationibus tractabitur questione. 16. ar. 3°.

Ad primum ergo dicendum q̄ vnius generis sunt tm̄ due species imediate sicut ¶ due differentie imediate. Eius tm̄ possunt plures species mediate: dum mō illa diuisio generis fiat p differentias mediatas: vt sepius supra dictum est sicut accidit in proposito. ¶ Ad scōm dōm q̄ pars aliquādo distinguit essentialiter cōtra totā: vt pz de partibus potestatiuis ¶ integralibus. Uerūtm̄ linea lz materialiter sumpta sit pars superficiei: ¶ ex fluxu eius causetur superficies: tm̄ si consideret linea formaliter ¶ fm eius rōnem specificam: sic non est pars superficiei. Et filr dicendū est de superficie respectu corporis. ¶ Et per hoc pz solutio ad tertiuz. ¶ Ad quartuz dōm negando pñaz. Et lz aliqua alia accidentia a quantitate non possint esse plura numero distincta eiusdem speciei a subiecto separata vt infra patebit. q. 15. ar. 3. tamen due quantitates eiusdem speciei fm numerum distincte possunt esse separate a substantia: vt pz in sacramento altaris. Et eius rō est: quia quantitates non solum intelliguntur individuari per substantiā: lz ēt ī proprio genere: ppter diuersitatem situs. Unde non sequitur q̄ non sint accidentia: lz miraculose possint separari a subiecto. Qz non separantur a principijs individuātibus proprij generis: vt innuit Doc. S. in quolibetis quolibeto. 7. q. 4. ar. 3. ¶ Ad quintuz dōm q̄ corp⁹ sicut etiā supra dictum est potest tripliciter considerari fm Doc. S. in tractatu de esse ¶ essentia. Uno° potest accipi pro altera parte totius cōpositi ex anima ¶ corpore. Et sic corpus bene est subiectum dimensionuz. ¶ sic nō est species quātitatis: sed reductiue ponitur in predicamento substantie Scōo modo accipitur corpus pro forma totius fm q̄ significat perfectionem corporeitatis: inquātum includit in potentia gradus perfectionis inferiores. Et sic etiam ē in genere substantie ¶ per se. Tertio modo accipitur corpus pro ipsa trina dimensione: vt dictum est. supra. q. 8. ar. p°. Et sic est species quantitatis. ¶ Ad sextum dōz q̄ aliquid substat alicui dupliter. Uno° sicut id quod substat. ¶ sic dicitur substantia proprie substare. Alio modo sicut q̄ ¶ sic superficies est subiectum coloris: non quidem subiectum quod sed quo ¶ primum. ¶ Primum quidez idest proximum: ¶ nō primū idest principale. ¶ Primuz enīz aliquando accipitur vt idem est quod proximum: aliquādo vt idez est q̄ principale: vt patet per Doc. S. in. 1ª 2ᵉ q. 6. i. 1ᵐ. ¶ q. 9. 4. 1ᵐ. ¶ Ad septimuz dicēdū q̄ si dimēsiones accipiantur fz id qō sunt: sic sunt spēs quātitatis cōtinue. Sic enim sunt tres dimēsiones. Quaꝝ quelz attenditur inter duas differentias positionis. Nam inter sursū ¶ deorsum attenditur longitudo. Inter dextruz ¶ sinistruz latitudo. Et inter ante ¶ retro pfunditas. Longitudo autem hic in textu vocatur linea. Latitudo vero superficies Et profunditas corpus. Ex quo patet q̄ si considerentur fm id quod sunt ponuntur spēs quātitatis cōtinue. Sed si considerent fm modos essendi: sic magis dicuntur modi qddā spēꝝ quātitatis continue: q̄z ipsius spēs. ¶ Et lz vnicuiq̄z quantitati cōtinue possit fieri additio: tamen talis additio non tollit dimensiones: sicut nec quantitatis essentiam: vt elicitur ex Doc. S. in quolibetis quolibeto. 9. q. prima ar. vnico. vbi sic ait. Unaqueqz enim quātitas specificatur per certam eius terminationem. Sicut multitudinis species sunt impar ¶ par. Et magnitudinis sunt bicubitum ¶ tricubitum. Unde impossibile est inuenire aliquā quantitatem in actu que non sit proprijs terminis limitata. Hec ille. ¶ Et si dicatur. Alique sunt dimensiones interminate scōz pbos. Ergo non omnis quātitas specificatur per certam eius terminationem. ¶ Ad hoc respondetur q̄ duplex est terminatio quantitatis. q̄dam est per terminos intrinsecos. Et sic omnis dimensio

est terminata terminis proprijs. Alia est terminatio p terminos extrinsecos. Et sic sunt dimensiones interminate: q̄ sunt in subiecto aliquo q̄ nūdū stat sub forma vltima que in eo dz introduci vt infra patebit cū de preexistentia formaꝝ in mā determinabitur in. 7. hꝰ. q. 17. ar. 9. ꝛ. 10°. ¶ Ad vltimū dōm q̄ ptes linee in quas diuidit sūt ptes linee. Nam quelz pars linee est linea. Nō aūt oz q̄ quelibet pars linee sit indiuisibilis simplr: ymo potꝰ requiritur q̄ quelibet eius pars sit diuisibilis in potentia cuz sit de genere continuorum.

¶ Ubi supra in philosopho ꝛ Doctore Sancto.

a **B** nonum sic procedit. Uidetur q̄ locus nō sit spēs quantitatis per se realiter distincta a superficie. Primo arguit cōtra suppositū. Nam locus nō est forma: vt patet in principio. 4. phy. Ergo locꝰ nō est vlē Et per ꝓns nō est spēs. Consequentia patꝫ. Q̄ ad rōnē vniuersalis requirit q̄ sit forma totius per modū totius designata: vt logici vnaniter asserunt. ¶ Ꝑ. 2°. Differentie loci non sunt de genere quātitatis. s. sursuz deorsuz ante ꝛ retro ꝛc. sed sunt magis de genere positionis. Ergo locꝰ non ē species quantitatis. ¶ Ꝑ. 3°. Uis cōseruatiua locati pertinet ad genus qualitatis. Sed locus est vis cōseruatiua locati: vt patet per Doc. S. in tractatu de loco. Ergo locus non est species quantitatis sed qualitatis. ¶ Sed dicebat q̄ locus includebat vim cōseruatiuā locati in sui rōne. ¶ Cōtra si locus includit vim cōseruatiuā locati in sui rōne ꝛ ipse sit essentialiter quantitas ꝛ vis sit qualitas: sequitur q̄ locus erit quoddā ens per accidens: includens in sua rōne res diuersorum predicamentorum. s. quantitatis ꝛ qualitatis. Et per ꝓns nō erit spēs. ¶ Ꝑ. 4°. Locus non ponitur hic a pho inter spēs quantitatis p se: neq̄ per accidens. Ergo non est quantitas per se neq̄ per accidens. ¶ Sed dicebat q̄ si locus consideret ꝑz rōnem mensure: sic est species quātitatis per se: si vō consideret ꝑm esse quantitatis: sic non est species quātitatis: vt dicit hic Doc. S. ¶ Contra. Mā methaphysicus loquitur de quantitate hic ꝑm esse quantitatis: logicus vero ꝑz rōnem mensure. Ergo saltem ꝑz metha. locus nō est species quantitatis. Et cum variatis speciebus varient gña: sequitur q̄ non erit vnum predicamentum quātitas in rōne mensure considerata: ꝛ q̄ntitas methaphysice cōsiderata: cū alia sit ordinatio specierum in vtrisq̄z. ¶ Ꝑ. 5°. Locus est superficies corporis continētis immobilis primū vt pz ex. 4°. phy. Ergo locus nō est species q̄ntitatis specifice distincta a superficie. ¶ Ꝑ. 6°. Quecūq̄z eode mō mensurant nō distinguuntur in rōne mensure. Sed locꝰ ꝛ superficies hñt eandem rōnē mensure. Ergo ꝛc. Probatio medie. Q̄ sicut superficies mensurat ꝑm duas dimensiones: ita ꝛ locus. ¶ Ꝑ. 7°. Partes loci copulant ad eundem terminū sicut ꝛ partes corporis vt dicit in p̄dicamentis. Ergo locus saltē nō est species distincta a corpore. Quoniā illa que specie diuersa sunt: diuersos habēt terminos. ¶ Ꝑ. 8°. Si locus ex eo q̄ habet rōnem mē sure esset species quantitatis: sequeret q̄ quicquid hz rōnem mensure esset species quantitatis. Sed hoc est fl̄m vt cōcludere se credit Antoniꝰ andree in p̄senti passu. Mā vnitati congruit rō mensure. Et tñ vnitas non est quantitas: sed potius quātitatis principium. Igit videt dicēdū q̄ locus nō sit quantitas. ¶ Ꝑ. 9°. Quantitas mouet ad motionem rei quāte. Motis enim nobis mouent omnia que in nobis sunt. Sed locus est immobilis ꝛ per se ꝛ per accīs: vt cōcedit Doc. S. in plibꝰ locis: ꝛ presertiz in de veritate. q. 1. ar. 8. Igitur idem quod prius. ¶ Ꝑ. 10°. Angeli sunt in loco: vt probat Doc. S. in prima pte q. 52. ar. pō. Sed in angelis non est quantitas: cū sint substā nō composite ex mā: vt patet idem Doc. S. ibidem. q. 50. ar. 8. Igitur locus non est quantitas. ¶ Sed in ꝓriū arguitur. Nam illud cui cōuenit rō mensure etiam distincta a ratione mensure aliarum speciez est species quantitatis distincta ab alijs speciebus quantitatis. Sed loco cōuenit rō mensure etiam distincta a rōne mensure aliarum speciērum quantitatis: vt patet in predicamētis. Ergo locus est species quātitatis etiā per se: cum talis rō per se ei conueniat. ¶ In cōtrarium est etiā phs in p̄dicamētis.

Respondeo dicendum q̄ locus potest dupliciter considerari: vt innuit Doc. S. in presenti lcōne circa finem in tractatu de nouem generibus accidentium cap. scdo. Uno modo in rōne mensure. Et sic est species quantitatis distincta a superficie. Alio modo locatū extrinsece. Superficies vero intrinsece. Alio modo pōt considerari locus ꝑm esse suū. Et sic nō ponit species distincta a superficie: cum ipse sit superficies corpōis continentis. Et q̄ logicus considerat quātitatem in rōne mensure: ideo locus ibidē ponitur species quātitatis: methaphysicus aūt cōsiderat quātitatez ꝑm ee: ideo h̄ pho non ponitur species distincta a superficie: vt in tractatu p̄dicto manifeste innuit Doc. S. Dicit enim ibidem sic. Jō in predicamentis locus ponitur species quātitatis: non autem in methaphy. q̄ locus habet aliā rōnem mensure. Locus enim mensurat locatum: in quo locus non est: vt in subiecto. Superficies vero mensurat rem in qua ē vt in subiecto. Sed locus non habet aliud esse a superficie. ymo est ipsa corporis continentis superficies sine vltimo vt dicitur in q̄rto phy. Hec ille. Idem innuit Doc. S. exp̄esse in tractatu de loco circa finem. ¶ Sed hic remanet difficultas an locus sit species quantitatis metha. hoc est ꝑm essentiam suā distincta a superficie. Et predicētis enim pz q̄ non. Tum primo: q̄ est ipsa superficies vt dictum est. Tum scdo: q̄ non ponitur hic spēs a pho. Ꝓpio cuius declaratiōe cōsiderandū est primo q̄ locus: vt pz ex q̄rto phy. ꝛ vt adducit etiā Doc. S. in tractatu de loco: nō est materia nec forma locati. Quia mā ꝛ forma nō leparantur a re. Locus aūt separabilis est a locato. Magnus enim est spacium dimensionatum infra terminos corporis continentis existens. Q̄ nihil est infra terminos corporis continentis circūscripta magnitudine corporis contenti. Cuius rō est. Quia si circūscripta magnitudine corporis cōtenti esset aliquod spacium infra terminos corporis continentis: tale spacium esset dimensionatum longitudine: latitudine ꝛ profunditate. Dimensiones aūt sunt accidentia: cum sint quantitates. Ergo non possent esse in subiecto: nisi in corpore. Si ergo esset spacium aliquod infra terminos corporis continentis p̄ter magnitudinem corporis contenti: sequeretur q̄ esset aliquod accidens sine subiecto. Quod est impossibile. Locus ergo neq̄z est materia neq̄z forma neq̄z spacium inter terminos contentis cōtentum. Hec ille formaliter. Et subdit: q̄ ex quo locus non est materia neq̄z forma. neq̄z spacium: sequit q̄ sit quartum. s. terminus corporis continentis immobilis ¶ Considerandū est vlterius scdo q̄ vltimū: aut terminus siue superficies corporis cōtinentis. pōt cōsiderari dupliciter Uno modo materialiter ꝛ absolute ꝑm q̄ est superficies huius vel illius corporis cōtinentis. Et sic non habet rōnem loci. Alio modo per comparationem ad situm quē habet ad totum corpus primum celi qō est primū continens. Et sic superficies corporis continentis habet rōnem loci. Hanc distinctionem innuit Doc. S. in tractatu de loco: vbi sic ait. Est igitur accipere locum ꝓpriū situs: nō ꝑm hanc aquam que fluit ꝛ mouetur: sed ꝑm ordinem ꝛ situm quem hz ad totum fluuiū. Qui quidē ordo ꝛ situs idem manet in aqua succedente: qui erat in aqua recedente respectu totius fluuij. Quāquā enim aqua materialiter fluat: tamen q̄ manet idem ordo ꝛ situs respectu totius fluuij manet etiam idem locus. Et ꝑm hunc modū intelligere debemus q̄ extremitates corporū naturaliū sunt locus scilicet per comparationem ad ordinem ꝛ situm quem habent ad totum corpus primum celi. quod est q̄mum continens conseruans ꝛ locans. Hec ille. ¶ Ex p̄dictis ergo manifeste concluditur q̄ ꝑm Doc. S. dicendum est locum differre essentialiter a superficie huius vel illius corporis continentis: ꝛ sit idem materialiter. Quod patet etiam ratione duplici. Si enim essentialiter locus esset

esset superficies corporis illius continentis: sequeretur q̄ diuisibilitas superficierum impediret vnitatem loci. Sz cōsequens est falsum. Ergo ꝛc. ¶Patet ꝓña: qz vnūqōqz sicut se habet ad esse: ita ad esse vnum. Et ab eodē res hz .q.76.ar.2.ꝛ.3.ꝛ.4. Ergo si locus esset essentialr superficies: variata superficie variaret locus. Sed falsitas ꝓñtis ꝓbatur per Doc.S. in tractatu de loco vbi sic ait. Qō aūt diuersitas superficierum non impediat vnitatem loci ꝑ patet sic: qz vni locato ꝑm numerꝫ respondet vnus locus ꝑm numerum simul ꝛ semel. Sed baculus vnus dimidius existens in aqua ꝛ dimidius in aere est aliquod vnū locatū ꝑm numerꝫ. Ergo est in aliq̄ vno loco ꝑm numerum. Sed est in diuersis superficieb⁹ aeris ꝛ aque. Ergo diuersitas superficierꝫ non impedit vnitatem loci. Unitas ergo loci accipienda est ꝑm ordinem ꝛ situm ad primum locans. ¶Hec ille. ¶Si ergo adiunxerimus q̄ ab eodem accipit essentiam a quo accipit vnitatem: cōcludet de necessitate q̄ essentia loci est attendenda ꝑm ordinē ꝛ sitū ad primū locans. Et cum essentia superficiei: non sic accipiatur: sequitur q̄ differunt essentialiter ꝛ p ꝓñs dīnt species. ¶Sed diceret aduersarius q̄ locus nō est hec vel illa superficies huius vel illius continētis: vt innuit Doc. S. vbi supra; sed est superficies inquātū illum determinatuz situm ꝛ ordinem habet. ¶Cōtra: q: nō est aliquid in genere: quod nō ponat in aliqua specierum eius ꝛ aliquo individuo. Si ergo superficies sit locus: opz q̄ hec superficies huius continentis sit locus huius corporis locati. Sed talis superficies que stat sub determinato situ: non est essentia loci. Alias cum illa superficies corrumpi posset corrupto locante. ſ. isto aere vtputa dum hic aer conuerteretur in ignem: sequeretur q̄ locus corrumperetur. Quod falsum est. Quia si lapis ponatur in aere ꝛ postea in illa parte aeris: fiat ignis aer cedet vel corrumpetur. Et tamen lapis manebit in eodem loco. Igitur respō sio nulla: hz valeat ad concludendū q̄ superficies sit materiale loci. Secundo ꝓbatur eadem cōclusio. Nam illa que constituunt diuersis rationibus formalib⁹ ꝛ essentialibus: distinguūtur specie: cum diuersitas essentie sit distinctio specifica. Sed locus ꝛ superficies sunt hmōi vt ꝓz per Doc. S. in eodez tractatu de loco circa finem: vbi sic ait. Sed iuxta hec que dicta sunt post solutionem rematis dicatur locus quomodo locus ꝛ superficies dicant eē diuerse species quantitatis. ¶Sed dicēdū ad hoc dumtis opinionibus que sunt circa hoc q̄ propria ratio quantitatis que competit omni quantitati est ratio mēsure. ¶Pro quod dicit Auerois q̄ quātitates dicunt differentie per mensurarum. Alia aūt est ratio mensurādi aliquid extrinsece: ꝛ alia intrinsece. Et ideo vltimuz continentis vt mensura est intrinseca continentis: dicitur superficies. Ut autē mensura contenti ꝛ locati est extrinseca: dicitur locus. Et ideo locus ꝛ superficies hz sint vnum materialiter quātū ad id q̄ quodlibet eoz est vltimum continentis: tn̄ sunt diuerse species constitute per diuersas rationes formales ar. vltimo. Doc. S. videtur velle cōtrariū: vbi sic ait. Sz tamen est alia rō de tempore ꝛ loco. Q: locus est idem p essentiam qō superficies corporis locantis. Tempus aūt nō est idem numero cū aliquo accidente in subiecto fundato. ¶Hec ille. Ergo locus essentialiter est superficies. ¶Dicendū q̄ ibi accipit locū ꝓ suo mālī: nō autem p suo formali. Unde nulla est cōtradictio. Sed hz sint idez materialiter: dīnt tn̄ formalr. ¶Hus aūt non facit hic mētionem de loco: nō q: locus nō sit vera species quantitatis: sed ad denotandum q̄ non eodem modo species q̄n titatis a ꝓo considerantur ꝛ a logyco. ¶Hec ēt Doc. S. dicit q̄ locus non sit species quātitatis realiter: ꝑm q̄ nō ponitur a methaphysico species ꝓpter rōnem iaz dictā

Ad primum ergo dicēdum q̄ locus hz non sit forma aut materia corporis locati cum non sit subiective in corpore locato: est tn̄ simpliciter forma cum sit accidens de gñe quantitatis. ¶Sz ꝓ hoc aliqui arguunt: ꝛ potissime Alexander de Alexandria. ¶Haz ꝑm Doc. S. in q̄rto phy. māle loci est superficies: formale vo vt dicit est īmobilitas. Sed vnūquodqz magis collocatur in genere per suū formale q̄z per suū māle. Cum ergo immobilitas sit magis qualitas: quia ē passio quanti de quarta specie qualitatis: videt q̄ locus non sit species de genere quātitatis. ¶Sed dicenduz q̄ immobilitas non est formale loci vt infra dicetur in sequēti articulo: sed est quoddam cōcomitās formale loci. vñ arg^m ꝓcedit ex falsa ſuppositione. ¶Et concesso etiā q̄ immobilitas esset rō formalis loci: nō tamen sequitur q̄ locus esset in genere qualitatis. Quia neqz īmobilitas est in quarta specie q̄litatis. Nec alique passiones intrinsece cōsequentes quantitatē de quibus superius facta est mētio. ¶Ad sēm dicendū q̄ sursum ꝛ deorsum reducunt ad genus quantitatis: hz esse sursum ꝛ esse deorsum sint in genere vbi. ¶Manifestum est enim q̄ aer est in predicamento substantie. Sed esse in aere non est in gñe sbe: sed in genere vbi. ¶Ad tertium dōm q̄ locus aliquādo accipitur ꝓ virtute conseruatiua locati. Et sic est qualitas. Aliquando aūt accipitur locus ꝓ suo materiali ſ. ꝓ superficie. Et sic locus est species quantitatis. non tn̄ distincta a superficie. Aliquando vero accipitur formaliter: cuius essentiam cōcomitatur quedam vis conseruatiua locati. Et sic locus est species quātitatis distincta ab alijs. ¶Non enim est dicendum q̄ locus in sui essentia includat virtutem conseruatiuam: sed cōcomitanter tn̄. Et sic intelligitur dictum Doc. S. in tractatu de loco quando sic ait. Locus autem naturalis non nominat soluz aliquid cōtinens: sed etiam conseruans ꝛ formans locata. ¶Propter quod vnūquodqz corpus naturale naturaliter mouetur ad locū suum: tāqz ad conseruationem sue nature. ¶Hec ille. ¶Et postea subdit. ¶Nihil autem habet rōnem conseruantis aliud: nisi per virtutem ꝛ influentiam corporis celestis quam recipit ꝑm q̄ est in determinato situ ꝛ determinata distātia. ¶Hec ille. Et per hoc patet solutio ad .4^m ¶Ad .5^m.6^m.7^m.ꝛ.8^m. ꝓz solutio ex dictis in corpore articuli in sēo notabili. ¶Ad .9^m. dicēdū q̄ si locus eēt spacium dimensionatum: infra terminos corporis continentis: necessariū esset q̄ partes loci copularent ad eundem terminum sicut ꝛ partes corporis locati: vt ex supra adductis ꝓz. Et sic loquebatur phūs in lib. predicamēto/rū q: nūdum illaz opinionem reprobauerat. Sed ꝑm rei veritatem: non oz q̄ partes eius copulentur ad eundem terminum sicut ꝛ partes corporis nisi materialiter ꝛ grosse loquendo. ¶Hic sententie adheret verſoris in quarto phy. q.5. conclusione prima. ¶Ad .10^m. dicendū q̄ rō mēsure dupli attendi potest ꝑm q̄ duplex est mensura. Mā quedam est mensura que mensurat aliquod q̄ntum ꝓ sui adequationem ad ipsum. Et talis necessario est quantitas. Alia est que mensurat aliquod quantum per sui replicationem: ꝛ non per sui adequationem. Et talis mensura: nō est necessario quantitas: sed sufficit q̄ sit principium q̄ titatis sicut vnitas. Unde argumentum laborabat in equiuoco. ¶Hic aūt ſñe aderet gratia deus in predicamentis. ¶Ad .11^m. dicendū negando suppositū: q: nō omnis res complexa ꝛ quanta est mobilis. ¶Primum enim celum nō est mobile. neqz etiam primū locans est mobile ſz se totum. vt ꝓz .4°. phy. ¶Non ergo necesse est q̄ locus moueatur: cū nō dicatur locus formaliter nisi ꝓ comparationem ad primū locans sicut dictum est quod tn̄ est immobile: vt infra patebit in sequenti articulo. ¶Ad vlt^m dicendum q̄ angelus ꝛ corpora equinoce dicunt esse in loco: vt dicit Doc. S. in prima parte. q.52. ar. Nam corpus est in loco per hoc q̄ applicatur loco ꝑm cōtactuz dimensiue quantitatis. Que quidem in angelis non est. Sz est in eis quantitas virtualis. ¶Per applicationem ergo vtutis angelice ad aliquem locum dicitur esse in loco corporeo. ¶Hec ille. ¶Idem innuit in eadem .q.ar.2. circa finem vbi subdit. ¶Patet ergo q̄ diuersimode conuenit esse in loco corpori angelo ꝛ deo. ¶Nam corpus dicit eē

in loco circũscriptiue: qz cõmensurat loco. Angelus antẽ nõ circũscriptiue cũ nõ cõmensuret loco: sed diffinitiue. Qz ita est in vno loco: qz nõ est in alio. Deus aũt neqz est circũscriptiue neqz diffinitiue: qz est vbiqz. Hec ille.

¶ Vbi supra in phylosopho ⁊ Doctore Sancto.

a **¶ D decimũ** sic ꝓceditur. Vꝫ qz locus nõ sit immobilis. Nã locus est vltimũ corporis cõtinentis. Sz cõtinens mouetur: ergo locus mouetur. ¶ Ꝑ 2°. Omne accidẽs mouetur ad motionẽ sui subiecti: si suũ subm fuerit mobile. Sed locus est accidens: vt cõcessum est: cuius subiectũ est mobile. Qõ sic ꝓbatur. Nã subm eius est aut corpus cõtinens: aut cõtẽtũ. Nõ cõtentũ: cuz mensuret cõtentum extrinsece: sicut supra dictũ est. Ergo est cõtinens. Sed corpus cõtinens est mobile. vz. aer aut aqua aut etiam celum infimũ. Ergo ꝛc̃. ¶ Ꝑ. 3°. Mensura variatur saltem numero ad variationem numeratez mẽsurati. Sed locus est mensura locati. Ergo mutato corpore locato: mutabitur ⁊ variabitur locus. Cum ergo locatum corpus sit variabile: relinquitur qz etiã locus ẽ variabilis ⁊ per ꝓns mutabilis. ¶ Ꝑ. 4°. Loc⁹ aut est superficies corporis cõtinentis: aut situs: aut virtus cõseruatiua locati. Si dicaꝫ primum: sequitur qz mouebit̃ ad motuz corporis cõtinentis. Si vo secũm cum situs sit quoddam accñs: mouebitur ad motum sui subiecti: si tale ſz sit mobile. Ille ergo situs vel est subiectiue in medio vel in locato vel in celo. Quodcũqz dicatur: semper erit mobilis cũ quodlibet illorum sit mobile. ¶ Et sili⁹ argueret si dicatur qz sit virtus actuata. cum talis vtus sit quedam forma accidentalis: ⁊ non possit esse sine subiecto. ¶ Sz forsan diceret aduersarius qz talis situs est subiectiue in centro terre: quod est immobile. ¶ Cõtra. Qz tunc locatum quod non est circa centrum terre: nõ eẽt in loco: cũ dimẽsiones locati ⁊ loci non se excedant nisi in indiuisibili: qõ non facit excessum: vt pz ãrto phy. ergo ꝛc̃. ¶ Sed dicebat qz est subiectiue in polis celi: qui non sunt mobiles.

Lectio .7.

¶ Cõtra. Qz diuisibile nõ põt esse in indiuisibili. Sz poli celi sunt indiuisibiles. Locus autem cũ sit quantitas cõtinua est diuisibilis. ergo idem quod prius. ¶ Sed ī ꝺ⁹ rium est dicẽdũ loci posita in. 4. phy. in qua habetur qz locus est immobilis.

Lec.16.

¶ Respondeo dicendũ qz locus põt cõsiderari dupliꝛ. Uno⁹ quantũ ad suuz mãle ⁊ ꝓ superficie corporis cõtinentis huius vl illi⁹. Et sic locus est mobilis ad motionem sui subi. vt aliqua ꝓbauerunt argumenta ante mꝰrium adducta. Alio⁹ põt cõsiderari locus q̃tum ad suum formale quod est certus ordo ⁊ situs per respectum ad primũ locans quod est celum. Et sic locus est simpliꝛ immobilis ⁊ per se ⁊ per accidens. Quod sic probat Doc. S. in tractu de loco. Hec circa aliquod contentum manẽs immobile: puta circa domũ vel arborem contingit mutationem fieri cõtinentis: puta aeris. Si ergo locus moueretur motu cõtinentis: sequeretur qz idem manens immobile fieret in diuersis locis. Quod est impossibile. Locus ergo non solum ẽ immobilis motu locati: sed etiam motu locantis. ꝓpt̃ qõ dicit phs qz si nauis sit in aqua que mouet: mouet magis ea tãq̃ vase q̃ loco cõtinente. Hec ille. ¶ Ꝑ. 2°. Maiorem immobilitatem opz dare loco nãli q̃ vasi. Quia phs dicit qz sicut vas est locus mobilis: ita locus est vas immobile. Cum igitur vas sit immobile motu eius quod est in vase: ⁊ locus sit magis immobilis q̃ vas: sequitur qz locus non solum sit immobilis motu locati: sed etiam motu locantis ⁊ continentis. Hec ille vbi supra. ¶ Ex q̃ pz falsitas opinionis illorum qui intelligunt immobilitatem loci esse tantum respectu locati. ¶ Sed pro ampliori declaratione precedentium cõsiderandum est primo secũdũ Doc. S. vbi supra qz cum de natura loci sit qz sit immobilis: totus fluuius qui ſz se totũ est immobilis magis dz dici locus nauis q̃ hec aqua que fluit ⁊ mouetur. Sed totus fluuius nõ est locus ꝓprius nauis: sed cõmunis. Et ideo ꝓprium locũ nauis in fluuio oz accipere ꝓ cõparationem ad totũ fluuiũ qui est immobilis. Est igit locuz ꝓprium accipere in fluuio nõ fm hanc aquaz que fluit ⁊ mouetur: sed fm ordinem ⁊ situm quez hz ad totũ fluuium. Qui quidem ordo ⁊ situs idem manet in aq̃ sic succedente: qui erat in aqua recedente respectu totius fluuij. Unde manet ẽt idem locus. Hec ille. ¶ Consideꝛandũ insuper est scõo fm eundem ibidem: qz q̃tus mouetur superficies aeris vel aque fm qz est vltimum buius corporis vel illius: tũ succedit aliud corpus quod eius corporis vel illius: tũ succedit aliud corpus quod eidem ordinem ⁊ situm fm numez hz ad primũ ordinem ⁊ situm fm qz est celum. ꝓpter quod manet idẽ locus siue locans quod est celum. ꝓpter quod manet idẽ locus in numero. Unde cessãt obiectio quam aliqui faciunt sic. Locus est vltimum corporis cõtinentis. Sed cõtinens mouetur. Ergo locus mouetur. Hec enim rõ bene procederet: si vltimuz continentis fm qz est huius vel illius continentis esset locus. Hoc autem non est verum. Quia nihil hz rõnem loci vel locantis nisi ꝓ cõparationẽ ad ꝓm̃ locans. Hec ille. ¶ Et per hoc pz solutio ad ꝓm̃ argum̃. ¶ Et si quaꝛat. Quare vnitas siue rõ formalis loci accipienda est fm ordinem ⁊ situm ad primũ locans. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. ibidez dicens qz causa istorũ omniuz est: qz locus non solum est continens: sed est cõtinens ⁊ conseruans. Nihil autem hz rõnem conseruantis aliqd nisi per virtutem ⁊ influentiaz corporis celestis quaz recipit fm qz est ī determinato situ ⁊ determinata distãtia. Et hec est causa quare aliquid habet rõnem loci per cõparationem ad primum locans. Et qz locus est immobilis: ꝓpter hoc medium celi quod est centrum: ⁊ vltimum versus nos corporis circularis quod est celum: sic se habet qz hoc dicitur esse deorsum: ⁊ illud sursum: que sunt differentie loci. Hec enim maxime manent immobilia. centrum enim semper est immobile. Celum autem ls semper moueatur: tamen semper est in eadem distantia quo ad nos. Hec ille ⁊ bene. ¶ Sed diceret aliquis. Illud dicitur mutari: secũdum qõ aliquid mutatur. Sicut dicimus albedinem mutari: qz fm ipsam fit mutatio. Luz ergo fm locum fiat mutatio: videtur qz locus aliquo mo sit mutabilis. ¶ Ad hoc dicendũ qz duplex est forma fz quã est mutatio. Una est inherens. Sicut albedo inherens ei quod mutatur ad albedinem. Et talis forma dicitur aliqualiter moueri. Alia est forma non inherens ei quod mutator ad ipsam: sicut est locus. Unde non opz qz locus moueatur ¶ Hanc responsionem innuit Doc. S. in diuersitate. q. ꝑ⁹. ar. 6. in corpore: vbi sic ait. Aliqd dicit mutari dupliꝛ. Uno⁹ q: est subm mutationis: sicut dicimus corpus esse mobile. Et sic nulla forma est mutabilis. Alio⁹ dicitur qz forma est inuariabili essentia consistens. Sic dicitur aliquid mutari: qz fm ipsum fit mutatio: Sicut dicimus albedinem mutari: qz fm eã corpus alteratur. sed tamen sciendum qz illud fm qõ est mutatio: quandoque dicit mutari: quandoqz vero non. Quando enim est forma inherens ei quod mutatur fm ipsam: tunc ⁊ ipsa mutari dicitur: sicut albedo vel quantitas dicuntur mutari quando aliquid secundum ipsa mutatur eo qz ipsa sedm hanc mutationem succedunt sibi inuicem. Quando autem illud fm quod est mutatio est ei extrinsecum: tunc illa mutatione non mouetur: sed immobile perseuerat. Sic locus dicitur non moueri quando aliquid fm locum mouetur. Unde ⁊ in quarto physicorum dicitur qz locus est immobilis: eo qz per motum localem non dicitur ẽ successio locatorum cessio locorum in vno locato: sed magis successio locatoꝝ in vno loco. Hec ille. Et quã gloꝛiose. ¶ Consideꝛandus vlterius est tertio fm Doc. S. in quolibetis quolibeto 6. q. 11. ar. 11. ⁊ coincidit cum hijs que adducta sunt: qz locus est superficies corporis cõtinentis nõ quidem inquãtum est huius corporis quod immediate cõtinet: alioqn sequeretur qz corpus quiescens nõ semper esset in eodẽ loco puta si homo staret in medio fluuio per cuius decursum continue renouarentur diuerse superficies aque ea ipsum. Sed superficies corporis immediate continentis: habet quod sit locus ex ordine ad primum continens. Unde accipitur idem locus fm eundem situm ad primum

primum cõtinens: Et propter hoc locus est immobilis fm phm. Unde patet q necessitas existendi in loco conuenit corpori ex hoc q dependet de primo cõtinente. hec q si locus naturalis corporis locati sit superficies corporis continentis cum superficies concaua aque cõtineat terram: sequitur q proprius locus terre: sit superficies aque cum proprium: naturaliter terra mouebitur ad concauũ aque. & aqua ad concauum aeris. Et sic grauia non mouentur ad medium sed a medio: non deorsum: sed magis sursum: non ad centrum: sed potius ad circumferentiam. Quod videtur esse & de facto est cõtra philosophũ in pluribus locis & precipue in q̃rto de celo & mundo. C̃ D. 3°. Si terra a moueretur a loco suo: aqua descende ret vt vult phus. 4. celi & mundi. Et similiter aer in loco aque: si a moueretur aqua. Ergo locus aque non est superficies concaua aeris nec locus aeris est superficies concauа ignis. C̃ Ad hoc dicendũ fm Doc. S. in tractatu d lo co circa medium q motus locati non est ad ipsaz superficiem locantis propter superficiem: sed propter virtutem conseruatiuam & formatiuam ipsius. Et ideo cuz virtus formatiua terre sit frigiditas que causatur ex materia distante ad primum calefaciens quod est celũ. Et incobatio huius virtutis est in cõcauo aque: perfectio autem ei? in centro. Ideo terra mouetur ad centrum & nõ ad superficiem aque. Et inde est q terra est simpliciter grauis. virtus aũt formatiua ignis est caliditas perfecta: que est completa in concauo orbis lune: & deficiens in quero eius. Et hinc est q ignis nõ solum mouetur ad cõuexum ignis: sed ad cõcauuz orbis lune. ¶Propter quod ignis simplici ter est leuis. Uirtus autem formatiua aeris incipit in cõcauo ignis: & est deficiens in cõuexo aque: perfecta autez in medio. Et sic etiaz est de aqua suo modo. Et ideo motus aque est a terra: & ab aere ad medium eius. Et motus aeris fm naturam est ab aqua & igne ad medium locum propter quod aer & aqua non sunt simpliciter leues neqz graues: sed in respectu. Sic ergo patet causa quare terra monetur deorsum simpliciter: & non ad concauũ aque: ilz fit locus eius: quia hoc facit virtus formatiua que est in loco: propter quod vnumquodqz monetur ad locũ suũ. Hec ille. C̃ Unde patet solutio ad primam instantiam. C̃ Ad aliam aũt instantiam vt ipse dicit ibidem respondet Alpharabius q motus aeris ad locum terre non est naturalis motus aeris aut aque: sed est violentus: quia corruptiuus est vtriusqz. Nam cum aqua mouetur ad locum terre: inspissatur a frigiditate ipsius loci inspissatione maiori qs requiratur ad formam aque. Unde cõuertit i terram. Similiter cum aer descendit ad locum aque: infrigidatur a frigiditate loci illius & cõuertitur in aquam. Hec ille. C̃ Ulterius circa superius dicta oritur alia difficultas. Nam dictum est q manet idem situs fm numerum in corpore succedente qui erat in corpore recedente Unde remanet idem locus in numero. Et sic successiue i eodem loco numero possunt esse diuersa locata etiam fz diuersas superficies diuersoruz corporum cõtinentium. Sed circa hoc restat dubium non parũum pusillis & mistens in corporibus continentib⁹ quorũ corpor vnuz succedit alteri vel non. Si sic sequitur q non erit idem situs in numero: cum accidentia numero varientur ad variationem subiectorum. Et per cõsequens non erit idem locus in numero. Si vero non sit subiectiue in illis corporibus succedentibus: nõ etiam erit in eorum sursum: qz non est assignanda ratio quare magis sit in vno quã i alio etiam non sit subiectiue in corpore locante. Et cũ quo sit subiectiue. C̃ Ad hoc respondent quidam dicentes: q ille determinatus sit? est subiectiue in corpore hoc locante: inquantum locans. i. inquantum habet determinatum situm ad primum locans. C̃ Et dum eis arguit̃ Si locatum hoc sit in aere erit situs in aere subiectiue. remoueatur aer ipso locato quiescente & succedat aqua: tũc vel manet idem situs in numero vel non. C̃ Respondẽt q manet idem situs in numero qui est subiectiue in aqua succedente: non inquantum aqua sed inquantum continẽs est & in certa distantia ad primum locans. C̃ Sed hec responsio non videtur q possit stare: qz aut aer recedens & aqua succedens sunt vnum subiectum numero: aut duo. Non potest dici q sint vnum numero: cum sint diuersa. individua diuersarum specierum. Si dicatur q sint duo sequitur q non erit idem situs: & per cõsequens neqz idẽ locus. C̃ Sed ad hoc dicunt q licet aqua & aer & sic de similibus sint diuersa corpora fm esse nature considerata: tñ cõueniunt in hoc q sunt vnum locans fm qđ sũt successe siue in eodem situ & in eadem distantia ad centruz mũdi: & ad circũferentiam celi. C̃ Cõtra: qz aer recedẽs & aqua succedens non sunt vnum essentialiter nec vnum subiectũ numero. Ergo nec accidens quod suscipitur in eis ẽ vnũ numero. C̃ ¶Propter quod alij dicunt aliter. s. q ille situs siue ordo cum sit quedam relatio siue respectus: est subiectiue in suo fundamento. s. in centro mundi. C̃ Sed hoc nihil est. Tum primo qz respectus non potest esse forma alicuius speciei de genere absolutorum. Tum scõo qz eẽ respectus fundaretur in illo quod situaretur. Cum ergo corpus locatum situetur in loco: ipse situs esset in locato. C̃ Quod omnes negant. C̃ Dicunt ergo alij q ille situs est subiectiue in primo locante. Sed est in locatis: sicut in mensuratis. Et in alijs locantibus sicut in mensuris secundarijs. Et dant exemplum de tempore: qz tempus est subiectiue in motu primi mobilis. Et est in omnibus temporali sicut in mensurato. Et in alijs motibus localibus sicut in mensuris proximis non absolute sed per respectuz ad primum tempus. s. primi celi. Et licet sicut dictum ẽ celum sit mobile fm partes: tamen fm se totum fm q est locans & conseruans. C̃ Et dum adducitur eis Doc. S. in scõo sententiaz di. 12. q. vltima ar. vltimo vbi dicit q locus est subiectiue in corpore locãte. C̃ Dicũt q Doc. S. accipit ibi locum pro suo materiali tñ: & non pro suo formali. Unde videtur q hec opinio sit securior & probabilior. Qua supposita facillime pz responsio ad argumentum dubij. C̃ Et per hec patet etiam responsio ad argumenta facta in oppositum per ea que adducta sunt.

Nec oportet q mensure varientur ad variationem mensuratorum: si sint extrinsece. Est enim idem tempus omnium temporalium: vt infra patebit in sequenti articulo & tamen diuersa sunt entia que tempore mensurantur.

C̃ Ubi supra in philosopho & Doctore Sancto.

a **Undecimum** sic proceditur Uidetur q tẽpus non sit species quantitatis per se extra animam existens. Et primo arguitur cõtra suppositum probando q tempus non sit. Nam illud quod cõponitur ex partibus que non sunt. Uidetur non esse. Nã entitas totius videtur consurgere ex entitate partium. sed tempus componitur ex preterito & futuro q̃ non sũt: preteritũ enĩ fuit & nõ est. futurũ aũt nũdũ ẽ. Ergo vñ q tps non sit. C̃ Sed dicebat q aliqua pars temporis est scilicet ipsum nunc. C̃ Contra. Quia nunc non est pars temporis. Ergo responsio nulla. Antecedens probatur. Quia omnes pars aliquotiens accepta vel mensurat totum vel saltem omnis pars cadit in compositione totius Sed ipsum nunc multotiens acceptum non mensurat tẽpus. Nec etiam componit tempus: vt pbatur sexto phy sicorum eo q ex indiuisibilibus non componitur aliqđ continuum. Ergo nunc non est pars temporis. Et nihil quod est pars temporis de tempore existit. C̃ Ꝑ .2°. ¶Philosophus hic ponit tempus inter quantitates per accidens. C̃ Ergo tempus non est species quantitatis per se. Alias falsus esset textus philosophi. C̃ Ꝑ .3°. Tempus est numerus motus. Numerus autem non est species quantitatis continue. Ergo neqz tempus. C̃ Ꝑ. 4°. Tempori non conuenit ratio mensure. Ergo tem- 2.11.7.76

pus non est quantitas. Antecedens probatur. Quia aut mensurat secundum tres dimensiones: aut secūduz duas aut secundum vnam. Si secundum tres: tunc non distinguitur a corpore. Si secundū duas: sic non distinguitur a superficie. Sed si secundum vnam: sic non distinguitur a linea. Ergo quodcūqz detur: sequitur q tempus nō est quantitas vel saltem species distincta ab alijs speciebus quantitatis. ¶ Sed in contrarium arguitur. ℔ Nam si tempus non esset nulla esset res temporalis sed quelibet res esset eterna. Cuius oppositum omnes concedunt catholici. ¶ Ad idem arguitur sic. Nam cui competit ratio mēsure est quantitas secundum modum supra expositum. Sed tempori competit ratio mensure. Omnes enim res temporales: tpe mensurant. ℑ Igitur ꝛc.

Respondeo dicendum primo q tempus est vt probat Doc. S. in tractatu de tempore: alijs relictis probationibus eius ꝛ phylosophi in quarto physicorum. Nam omnia generabilia ꝛ corruptibilia tempore mensurantur. Accipiunt enim p̄n cipium ꝛ finem sui esse in tempore: vt vult phylosoph⁹. in quarto physicorum. Si ergo tempus nō esset: nihil eēt generabile ꝛ corruptibile. Quod est inconueniens. Ergo tempus est. ℔ Hec ille. ¶ Dicendū scdo q tempus ē species quantitatis vt patet per philosophum in predicamētis ꝛ hic in presenti lectione. Sibi enim competit rō mensure respectu motus primi celi: ꝛ omnium rerum generabilium ꝛ corruptibilium. Ergo tempus est quantitas. Lectio. 8.

¶ Sed vtrum sit quantitas per se aut per accidens ē difficultas. ℔ Nam Doc. S. dicit in presenti lectione q phylosophus posuit tempus in predicamentis quantitatez p se. Et tamen ponit hic ipsum quantitatem per accidens. Quia ibi distinguūtur species quantitatis fm diuersas rōnes mensure. Aliam enim rōnem mensure habet temp⁹ quod est mensura extrinseca ꝛ aliam magnitudo que est mensura intrinseca. Et ideo ponitur ibi: vt alia species q̄ titatis per se. Sz hic ponitur inter quātitates per accidēs vt tempus ꝛ motus. ℔ Hec ille. ¶ Idem dicit Doc. S. in tractatu de nouem generibus accidentium capō scdo q̄si formaliter. ¶ Unde videtur q tempus non sit species quātitatis per se methaphorice loquendo. ¶ Dicēdum q aliquid conuenit alicui per accidens dupliciter. Uno⁰ vt per accidens distinguitur cōtra per se primo ꝛ per se per alterum: sicut album dicitur quantum per accidens: quia accidit alicui quāto. Alio modo cōuenit aliquod alicui per accidens vt per accidens distinguit cōtra per se primo solum ꝛ vt per accidens idem est quod per alterū Sicut risibile conuenit sorti per accidens. i. per alterum .s. per hominem. i. per se scdo. ℑ Primo ergo modo tempus non dicitur quantitas per accidens. Alias non esset species quantitatis: cum genus per se predicetur de suis speciebus lz non semper per se primo. Ista enim est per se: sed non primo homo est substantia. Sed scdo modo bene tempus est quantitas per accidens idest per alterū siue per se non primo: sed per se secundo. ¶ Hanc autem responsionem innuit Doctor. S. in presenti lectione dicens. Unde ꝛ hec non solum per accidens quantitates dici possunt: sed magis per posterius: inquantum quantitatis rationem ab aliquo priori sortiuntur. ℔ Hec ille. ¶ Sed diceret aliquis. Si ratio quantitatis per prius conuenit magnitudini quam tempori: sequitur q quantitas non vninoce predicabitur de eis: cum ratio poris ꝛ posteriozis vniuocationem tollat ꝛ analogiam adducat. ℑ Propter q antonius andree in presenti passu seq̄ns scotum ibidem dicit q motus ꝛ tempus sunt formaliter quanta se ipsis non quantitate magnitudinis nisi effectiue Unde sicut non sequitur musca lz sit per aliud musica effectiue: non tamen formaliter. Ergo musca per se nō est in genere substantie: ita ꝛ in proposito non sequitur tempus ꝛ motus sunt quantitates per aliud effectiue ꝛ non formaliter Ergo non sunt quantitates per se. ¶ Quod autem sint quantitates per se formaliter: probat tribus rōnibus. Quarum prima est talis. ℔ Nam illud quod habz partes eiusdem rationis distinctas realiter a partibus alterius. ℔ Habet rationem propriam diuisionis distinctam realiter a diuisione alterius. Sed motus ꝛ tempus ꝛ magnitudo sunt huiusmodi. Ergo ꝛc. probatio medie. quia partes temporis ꝛ motus sunt fm prius ꝛ posterius. Sz partes magnitudinis sunt omnes simul. ¶ D. 2⁰. Dicitur hic in littera q propria passio quantitatis est maius ꝛ minus. Tunc sic. ℑ Illud quod habet propriū maius ꝛ minus: aliud a maiori ꝛ minori alteri⁹: habet propriā diuisibilitatem distinctam a diuisibilitate alteri⁹. Sz motus est huiusmodi respectu magnitudinis. Quia magnitudine existente tanta: pōt motus effici maior si trāsit mobile tarde. Uel minor si transeat mobile velox. ¶ D. 3⁰. Cuius partes copulantur ad alium terminum cōmunes. habet aliam quātitatem. Sed ad aliud copulantur partes motus ꝛ magnitudinis: vt ex se pz. Ergo habent rōnes quantitatis distinctas. ¶ Confirmatur. ℔ Nam si esset quanta per aliud: aut illud aliud esset mobile: aut terminus motus aut spacium. Non ipsum mobile: vt dicit plane in littera. Nec terminus motus: quia tunc alteratio nō posset esse continua: cum terminus alterationis qui ē forma indiuidualis non posset esse quanta nisi per accidens. Nec est spacium: vt dicitur gnto physicorum. Ergo conc. ¶ Et cludit q tempus ꝛ motus sunt quantitates per se. ¶ Et dum eis arguitur. ℑ Phylosophus dicit hic q sunt quantitates per aliud. ¶ Respōdent q de ratione cōmuni sūtitates per aliud. Aliud est duo. Unum est diuidi in semper diuisibilia. Aliud est q habeat vnitatem ex hoc q partes copulantur ad aliquem terminum cōem. Quo ad primum potest dici q motus consequitur magnitudinez ꝛ tempus motum. sed quo ad vnitatem: non oportet. Hec omnis ille quasi formaliter. ¶ Sed licet predicta in aliquibus veritatem habeant: tñ in multis deficiunt: ꝛ propositam difficultatem non euacuant. Nam licet predicte rōnes verum concludant in hoc q tempus in genere cause formalis non habet aliam rationem quantitatis a magnitudine: similiter neqz motus: tamen non concludunt q rō quantitatis conueniat vni per alterum saltem effectiue. Quod sufficit ad hoc quod argumentum habeat vigorem. Nam si ratio alicuius quantitatis conueniret alicui inferiorū per primo etiam effectiue: tolleretur ratio speciei ꝛ ratio vniuocationis: vt si ratio animalis conueniret asino per hominem considerando ipsum asinus proprie non diceretur species animalis: sed magis analogatum eius. Unde nō cessat difficultas. ℑ Predicte etiaz rationes eorum tantum probant q motus esset species quantitatis sicut probant d tempore. Quod tñ est falsum ꝛ p̄ō pm qui nullo mō vult: q motus sit spēs quātitatis. Alteratio enim non ponitur i predicamento quātitatis: sed qualitatis cū motus reducatur ad illud predicamentum ad qō reducit terminus ei⁹ ad quē. ¶ Hec sua similitudo valet de musca. Nam lz musca ab alio habeat esse effectiue: nō tñ habet q sit musca ab alia specie sibi opposita sub eodem genere ꝛ primo. vñ non est similitudo ad ꝓpositū. ¶ Silr quando ad auctoritatem pbȳ dicunt q si quātitas cōsideret ā tum ad hoc qō est diuidi in semp diuisibilia hoc lz ab alio ꝛ non a se: cōtradicunt sibi ipsis. ℔ Nam in probationibus suis dicunt ꝛ cōcludunt q predicta nō habent rōnem diuisibilitatis ab alio: cum sint quātitates formaliter per se: ꝛ ratio quantitatis sit rō diuisibilitatis fm ipsos. Dicere ergo q habent ab alio hoc. s. q sunt diuisibilia in semper diuisibilia ꝛ dicere q non habent ꝓpriam rationem quantitatis ab alio sed a se: est repugnare in adiecto: posito q ratio ꝓpria quantitatis sit ratio diuisibilitatis: vt ipse supponit vbi luit. ¶ Dicendum est ergo ad dubium q lz ratio mensure siue quantitatis per prius conueniat magnitudini q̄ tempori si fm eē consideretur ꝛ inter se que prioritas nō tollit rationem speciei ꝛ vniuocationis vt ex supradictis pz: tñ si considerent p respectum ad ipsam quantitatem in cōi sic rō quantitatis non conuenit vni p alterz. ¶ Hec autem solutionem innuit Doc. S. in prima parte. q. 77. ar. 4. ad primum vbi sic ait. q alicuius generis species se hñt

R. 3. q. 4.

Lec. 7.

se hñt fm prius ⁊ posteri⁹ sicut numeri ⁊ figure q̃tuz ad esse: lz simul esse dicũtur inquãtũ sũscipiũt cõis gñis predicationẽ. ¶Hec ille. ¶Et qz metha. ꝓsiderat spẽs quantitatis fm esse sicut supra dictũ est: ideo pbs ĩ metha. ponit tps esse quantitatem per aliud. ¶Sed diceret insup aliquis. Species diuerse alicuius generis opponuntur. Sed vnum oppositorum non habet esse ab alio opposito. Ergo tempus non habet esse quantum a magnitudine. ¶Ad hoc respondet Doc. S. in prima parte. q. 77. ar. 7. dicens ꝙ illa que opponũtur ad inuicẽ oppositiõe p fecti ⁊ imperfecti: sic se habent ꝙ vnũ põt causari ab alio: sicut accidit in spẽb⁹ numeroꝝ ⁊ figurarũ. ¶Hec aũt oppositio nõ ĩpedit in ꝓposito. Unde dicit ibidez ad tertiũ. ¶Potẽtie aie opponũtur ad inuicem oppositiõe perfecti ⁊ ĩperfecti. sicut ⁊ spẽs numeroꝝ ⁊ figurarũ. ¶Hec aũt oppositio nõ ĩpedit originez vni⁹ ab alio: qz imperfecta nãlr a perfectis ꝓcedunt. ¶Hec ille. ¶Sic ergo licet tempus sumat a magnitudine rõnez quantitatis q̃tũ ad esse ⁊ mãlr: nõ tñ ꝓpter hoc sequitur ꝙ temp⁹ nõ sit species quantitatis ẽt per se ⁊ essentialr loquendo: sicut ẽt dictũ est de loco. ¶Pbs autez ponit tempus inter quantitates per accidens: ad denotãdum differentiam modi considerandi: inter logicum ⁊ methaphysicum.

Ad primum igitur dicendũ sicut dicit Doc. S. ĩ tractatu de tpe circa fin̄m ꝙ preteritum ⁊ futurũ non sunt sit vt simul sint. ¶Nec hoc requiritur ad esse tempis: cũ sit successiuuz. ¶Hñt tamen esse per aliquid indiuisibile sui qõ continet ea. s. per ipsũ nunc. ¶Hec ille. ¶Scõm cõcedim⁹. ¶Ad tertiũ pz solutio ex dictis. ¶Ad quartum dicendũ ꝙ tps põt cõsiderari duplr. Uno⁹ fm id quod est. Et sic est ordinũ simpliciter. Alio⁹ q̃tũ ad actum numerandi motũ. Et sic habet modũ discreti. Unde tps non est numerus simplr sz numerus motus. ¶Et si dicatur: tempus similr diuidit: sicut ⁊ magnitudo: vt pz. 6. phy. Ergo saltẽ nõ est quantitas distincta a magnitudine. ¶Dicendũ ꝙ ly silr dicit si militudinem ꝓportionis ⁊ analogie: nõ aũt similitudinẽ equalitatis aut ydemptitatis. Unde nõ oportet ꝙ sint vna quantitas per se. ¶Ad vltm̃ dõm ꝙ temp⁹ mensurat fz tres dimensiones. Nec tñ propter hoc sequit ꝙ sit corpus Qz corpus mensurat intrinsece fm tres dimensiones: tẽpus vẽ extrinsece. ¶Et lz locus ẽt mensuret extrinsece: fm duas dimensiones: mensurat tñ fm cõtinẽtiã. Tẽpus vero fm durationem. Unde nõ sunt vna mensura. ¶Ibi in Doc. S. Motus aũt nõ hz aliam.

a

¶ duodecimum sic ꝓcedit. Uf ꝙ motus sit spẽs quantitatis per se. Nam rõ diuisibilitatis cõuenit motui: sicut ⁊ tempori vt ex predictis pz. Ergo sicut tps ponitur species quãtitatis per se: ita ⁊ motus. ¶Ꝓ. 2°. Motui competit rõ mensure. Mensurat. n. tempus: vt pz ex quarto phy. Ergo est quãtitas per se. ¶Sed dicebat ꝙ motui cõpetit rõ mensure a posteriori ⁊ per accidens. Unde est q̃ntitas per accidẽs Cõtra. Nã mot⁹ ꝓcedit tps nãlr: cuz tps sit ſbiectiue ĩ motu primi mobil. Sed qñ aliquid conuenit põri ⁊ posteriori pz⁹ quãt prius ꝺ posteriori q̃s posteriori. Segl g° ꝙ rõ mẽsure cõuenit a priori motui: ⁊ nõ tpi. ¶Cõfirmat. Nã tempus est cõtinuum ⁊ diuisibile per motum ⁊ motus per magnitudinem. Rõ ergo diuisibilitatis ⁊ continuitatis p prius cõuenit motui q̃s tempori: ⁊ per cõsequens ratio quãtitatis: cum per rõnem diuisibilitatis circũloquamur rõnem quantitatis. ¶Ꝓ. 3°. Motus non differt realiter a tempore si pariformiter accipiatur. vz. motus primus ⁊ tempus cõe: vt vult antoni⁹ andree in presenti passu. Ergo si tempus sit spẽs quãtitatis: ita ⁊ motus. ¶Confirmatur. Nam nõ est assignanda rõ quare tempus sit magis spẽs quãtitatis q̃s motus: cum vtriqz cõueniat rõ quãtitatis per accidens. ¶Sed in cõtrarium est Doc. S. in prẽsenti lcõne dicens. Motus aũt nõ hz aliã rõnem mensure q̃s tempus ⁊ magnitudo. Et ideo nec hic nec in predicamentis. ponitur species quantitatis. ¶Hec ille.

¶ Respondeo dicẽdũ ꝙ anto. and. in presenti passu dicit ꝙ tempus est idez realr cũ motu: ⁊ nũc est idem realiter cũ mutato eẽ. Tñ cũ ista ydemptitate reali stat alia distinctio ex nã rei: vel saltem fm rõnez: per quã diuersa noia sortiunt. ¶Pro cuius declaratione ponit tres dimensiones. Quarũ prima est ꝙ duplex est motus. s. cõis ⁊ primus: vt motus primi mobilis. Alius est motus specialis ⁊ secũdari⁹: puta oẽs alij motus a primo. ¶Scõa distinctio est. Tẽpus ẽt est duplex. s. cõmune ⁊ speciale. De prio tractat. 4. phys. cap. de tpe vbi dicit pbs ꝙ idem est tps oium in celo ⁊ in terra ⁊ in mari. Et illud respondet motui primo ꝓ mensura. De scõo intelligitur ꝙ tempus ẽ numerus motus fm pri⁹ ⁊ posterius: lz sit hoc cõe vtriqz tempori. ¶Tertia distinctio est ꝙ duplex est mensura. Quedam intrinseca: quedam extrinseca. Exemplũ primi: sicut superficies Exemplũ secũdi. Sicut locus: quib⁹ suppositis dicit ꝙ si motus ⁊ tps vniformiter accipiatur. s. mot⁹ primus ⁊ tps cõe: motus inferior ⁊ tps speciale: sic tps ⁊ mot⁹ sũt idem realiter. ¶Et dum sibi arguit. Mensura ⁊ mensuratum sunt relatiua realia. Sed relatiua realia realiter differunt. Cũ ergo tẽpus sit mensura mot⁹: sequit ꝙ realiter differt a motu. ¶Respondet ꝙ mensura extrinseca ⁊ mensuratũ referuntur admuicem realiter. Et sic comparando tempus ad motus inferiores quoꝝ est mensura extrinseca: differt vtiqz realiter ab eis. Et dum vlteri⁹ sibi arguitur. Oĩs motus est formalr de se successiuus. Sed non oĩs successio hz in se tempus: sed solum primus motus. Ergo successio cuiuslibz motus nõ est temp⁹. ¶Respondet ꝙ lz non omnis motus habeat in se temp⁹ commune sed solum prim⁹: nihilominus tñ quelz motus hz suum tempus proprium qõ est ꝓpria ⁊ intrinseca mensura. Sed vt pz multipliciter hec opinio deuiat a veritate: suppositis maxime doctrina phy. Nam mensura realis: siue intrinseca: siue extrinseca: si realiter mensurat: distinguitur realiter a mensurato. Alias idẽ esset notius ⁊ ignotius: prius ⁊ posterius sibi ipsi fm rem secluſa quacunqz operatione intellectus. Sed tempus cõe est mensura realiter mensurans motum primi mobilis etiaz a priori: vt pz per pbm in .4°. phy⁹. Ergo tempus realiter nõ ẽ motus primi celi. Manifestum est enim ꝙ nihil mensurat: realiter ⁊ etiam intrinsece se ipsum. ¶Ꝓ. 2°. Hec opinio est de directo cõtra pbm in quarto phy. vbi ꝓbat ꝙ tempus nõ est motus. Nam si tempus cõe esset motus primi celi cũ ille motus sit circularis: sequeret⁹ ꝙ tẽpus commune esset circulatio. Sed hoc est cõtra pbm. Quia quelz pars temporis est tempus. Sed quelibet pars circulatiõis nõ est circulatio. ¶Cõfirmatur: qz cum motus multiplicetur ad multiplicationem mobilium multiplicaret⁹ etiam ⁊ tempus: cũ accidens multiplicetur numeraliter ad multiplicationem subiectoꝝ. Si ergo essent plures primi celi fm ponentes plures mundos: sequeretur ꝙ essent plures motus primi. Si ergo tempus cõmune esset motus primus: sequeretur ꝙ essent plura tpa cõia simul quoꝝ vnum nõ esset pars alterius. Quod est cõtra rõnem temporis. Igitur rẽ. ¶Ꝓ. 3°. Arguitur cõtra suppositũ suũ. Uel enim tps ꝓprius ⁊ cõmune sunt vnuz ⁊ idem tempus: vel non. Si primum sequitur ꝙ motus primus qui differt realiter a tempore proprio ꝙ etiam differat realiter a tempore communi. Si secundum secundum sequitur ꝙ erunt duo tempora simul quoꝝ vnũ non erit pars alterius. Nam si vnum esset pars alterius: iam ẽt preteritũ vel futurum. ¶Sed forsan ipse diceret ꝙ non est inconueniens plura tempora esse simul quorum vnum est cõe ⁊ alterum ꝓprium: lz sit inconueniens ꝙ plura tempora ꝓpria sint simul quorum vnuz nõ sit pars alterius. ¶Sz cõtra hoc est pbus in quarto phy⁹ vbi ducit ad hoc inconueniens illos qui dicebant tempus esserã primo mensu cuiuslibet motus. ¶Confirmatur etiam ratione. Nam si tempus proprium esset realiter idem cum motu secundario ⁊ proprio vputa si tempus motus alterationis esset idẽ cum alteratione ⁊ tempus motus augmentationis idem

Lec. 6.

Lectio. 23. ⁊ cõmẽ. 33

Lectio. 16. ⁊ cõmẽ. 97

Lectio. 17.

eum augmentatione realiter: sequeretur q̄ esset plura tē pora etiā ꝓpria simul quorum vnū nō esset pars alterius nec illa tempora eēnt subordinata. ꝙ consequentia. Quia plures ⁊ diuersi motus sunt simul: sicut plures alteratio nes plures augmentationes ⁊ plures proprij motus lo/cales. Si ergo tempus ꝓprium esset idem cū motu scōa rio: vt ipse dicit: de necessitate oporteret cōcedere: illud predictum inconueniens. Quod tamē pbus habet ꝑ ma primo inconuenienti .s. q̄ essent plura tempora simul. Om nia enim tempora que sunt simul: sunt vnū numero. ℣ Do nere ergo esse plura tempora simul: est ponere plura tē/pora: ⁊ non plura. Quod implicat. ¶ Ad idem arguit. si sic sequeretur q̄ tempus calefactionis: ⁊ tempus frigefa ctionis different specie: cum calefactio ⁊ frigefactio diffe rant specie. Et sic non solum essent plura tempora simul distincta fm numerum: sed etiam secundum speciem: mi rabile enim est dicere q̄ tempus proprium sit mot⁹ par ticularis: cum illi motus particulares reducantur vel ad genus qualitates vel vbi: ⁊ tempus sit species quantita/tis. Quomodo enim illud quod est vera quātitas: potest esse vera qualitas. ℜ Relinquit ergo q̄ positio eius in se ē erronea ⁊ cōtra intentionem phy. ¶ Nec solutiones sue ad duas predictas instantias: euacuant eas. Nam si tem pus proprie dictum esset mensura intrinseca rei: sequere tur q̄ tempus esset corpus: cum corpus mensuret scōm tres dimensiones intrinsece: ⁊ tempus etiam mensuret scōm tres dimensiones. Si ergo mensuraret intrinsece: sequeretur q̄ non differret specie a corpore logice loquē do. Quod est cōtra phylosophum in predicamentis vbi ponit tempus speciem quantitatis per se. Sed dicebat: q̄ tempus mensurat fm durationem. Corpus autem nō sed scōm substantiam. ¶ Contra. Nam ponere tempus mensurare tantum scōm durationem est ponere tempus mensurare extrinseca: quia duratio rei accidit sibi: ⁊ est si bi extrinseca: cum non sit de essentia rei neq; proprium eius. Et sic eius solutio concedit propositum nostrum. ¶ Similiter ipse adducit alias duas rationes contra se q̄s missus est soluere ipsas tñ nō soluit ⁊ cōtra ipsuz realiter cōcludunt. Quaꝝ prima est. Illud cuius partes copulan tur ad alium terminuz cōem: habet realiter aliam conti/nuitatem ⁊ quantitatem. Sed ad alium terminum com/munem copulantur partes motus ⁊ partes temporis. Igitur probatio medie. Quia partes temporis copulan tur ad nunc. ℣ Partes vero motus: ad mutatuz esse. ¶ Ad hanc rationem respondet negando minorem ⁊ dicit q̄ realiter est idem ipsum nunc ⁊ mutatum esse. ¶ Sz hoc Lec.18. est falsum: ⁊ contra phylosophum in 4° phy⁊. vbi dicit q̄ nūc est numerus eius quod fertur fm q̄ fertur. Sed manifestum est q̄ mutatum esse non est numerus ei⁹ qō fertur fm q̄ fertur. Ergo nunc non est idem q̄ mutatuz esse. ¶ p̄. 2°. Mutatum esse semper est in termino ad quem ipsius motus: vt probat phylosophus in. 6°. phy⁊ Sed nūc temporis proprij: non semper est in termino Z.7.9.40 tēporis: sed est principium futuri ⁊ terminus preteriti. er go nē. ¶ Scōa rō quaz adducit est talis: Illud quod ha bet ꝓprium magis ⁊ minus distincta a maiori ⁊ minori alterius hz propriaz rōnem quantitatis distinctam realr a q̄titate alteri⁹. Sed sic est de motu ⁊ tpe. g° nē. ℣ Pro batio medie. Qr in tpe minori est maior mot⁹ si sit mo bile velox: ⁊ maiori maior mobile si sic tardi⁹. ¶ Ad hāc rōez dicit q̄ minor est falsa: si tempus ⁊ motus vnifor/miter accipiantur. s. motus inferior ⁊ tempus speciale. ¶ Contra. Nam accipiatur tempus speciale ⁊ sit a ⁊ mo tus localis proprius ⁊ sit b mobile velox sit c ⁊ mobile tarde sit d. Vel ergo c faciet illum motum localem. s. b. in minori parte q̄s d vel non. Si non: sequitur q̄ non erit mobile velocius. Si sic: tunc rō non solum concludit de motu proprio ⁊ tempore cōmuni: sed etiam de eis si pa riter formiter accipiantur cuius oppositum ipse dixit. Di cēduz est ergo q̄ tempus qualitercūq; accipiatur differt realiter a motu quocunq; sicut mensura realis a mensura to. ¶ Et non est ponendum tempus ꝓprium aliud a tem/pore cōmuni quod est subiective in primo celo mediate suo motu. Quod tñ diuersimode est in celo ⁊ in istis i ferioribus: q: tempus est in primo celo sicut accidens in subiecto ⁊ sicut mensura in mensurato. Sed est i istis ife rioribus sicut mensura in mensurato ⁊ non sicut accidens in subiecto sicut infra patebit. ¶ ℣ Probationes autez pre dicte positionis non sunt soluende. Opinator enim ille ant causa breuitatis: aut q: tunc sibi nulle occurebant proba tiones adducere noluit pro se: sed ꝫ se aliquas adduxit q̄ concludebant. Nec tamē ab ipso solute sunt: vt ex dictis manifestum est.

Ad primum ergo dicendum q̄ ratio men/sure nō conuenit motui per se Z.23. sicut cōuenit tempori. Ideo motus non ponitur species quātitatis nec in logica nec hic: species dico per se. ¶ Ad scōm dicēduz q̄ motus mensurat tempus a posteriori ⁊ Lec. non a priori: sicut patet per phylosophum in quarto phy. ¶ Et licet motus precedat tempus fm esse sicut substan tia precedit quantitatem: tamen tempus precedit mo tia in ratione mensure. Unde cū tempus vt sic precedat mo tum: ideo ratio mēsure per prius attribuitur tempori q̄s motui. ¶ Ad alias rationes patet solutio ex dictis. ¶ Si autem confirmationez precedentium in Doc. S. inueni re volueris: respicias eum in. 4°. 6° ⁊ 7°. phy⁊. Et si ibi dem pulsaueris: hec oia tibi aperientur.

¶ Ubi supra in phylosopho ⁊ Doctore Sancto.

a **Decimumtertium** sic q̄/ceditur. Videtur q̄ tempus non sit aliqd extra animam existens. Nam tempus est numerus motus: vt patet in quarto phy. Aut ergo tempus erit in materia numerabili aut in anima numerante. Nō potest dici primum. Quia materia numerabilis per tempus: non est nisi prius ⁊ posterius in motu in quibus nihil p̄t esse cum ipsa sint non entia. Relinquitur ergo q̄ tempus sit solum in anima numerante. ¶ p̄. 2°. Si tempus esset in re extra animaz tāquā numerus exterioris motus: nūc sequeretur q̄ qui non apprehenderet motum exteriorez non apprehenderet tempus. Cuius tamen oppositū vult phylosophus in quarto physicorum. Quia dicit q̄ si sumus in tenebris ⁊ nihil percipiamus per visum ab ex/terioribus visibilibus: nec sentiamus aliquem motum ex/teriorem per corpus: dum tamen fiat aliquis motus in anima per successionem cognitionuz aut ymaginationuz: semper sentimus tempus. Ex quo sequitur q̄ tēpus sem per sequitur motum qui est in anima. Et sic sequitur q̄ solus tempus sit in anima. ¶ p̄. 3°. Si impossibile ē nu/merātez esse: impossibile est numerabile esse: ⁊ per ꝑs Z.23. merātez esse: impossibile est numerabile esse: ⁊ per ꝑs Lec.9. numerū. Sed nihil pōt numerare nisi anima intellectiua. Ergo tp̄s nō pōt ee nisi in aīa. Et sic idez quod prius. ¶ p̄. 4°. ℣ Pbus dicit. 4°. phy. q̄ si non est aīa: non erit tp̄s. Vel si sic erit vt qualitercūq; ens. Videt ergo phs velle q̄ tp̄s sit in aīa (saltez ꝙ suuz esse formale ⁊ specifi/cuz. ¶ p̄. 5°. Extra aīaz de tpe nō est nisi nunc indiuisibile. Sed nunc indiuisibile nō est tempus neq; pars tem/poris vt pbat pbus. 4°. phy. Ergo tp̄s nō est extra aīaz. ¶ Sed incōtrariū arguit. Nā accidēs corporale hz esse reale in suo sbo. Sed p̄mū celū mobile mediāte suo mo tu est subz temporis ⁊ non anima. Alias tempus non eēt quātitas: cū in aīa nihil sit quantuz ymo aīa nō pōt dici quāta nec per se nec per accidēs: vt pz per Doc. S. in pri ma parte. q. 76. ar. vlti°. Ergo tēp⁹ hz ee reale extra aīaz in motu p̄mi mobilis. ¶ p̄. 6°. Si tempus eēt in aīa ex eo q̄ partes ei⁹ sunt pri⁹ ⁊ posteri⁹: sequeret q̄ motus eēt in aīa: cum partes eius sint prius ⁊ posterius in mo/tu. Sed hoc est falsum. Ergo nē.

Respondeo dōz q̄ Galienus fuit illi⁹ opi/nionis q̄ tp̄s eēt in aīa ens ext/stēs. cui ēt cōmē. Auerroys i tñ ꝓsentit vt dicit Doc. S. in tractatu de tpe q̄ dicat tp̄s fm quid esse extra aīaz: hz vo cōplementū sui esse solum esse in anima. ¶ Sed istud non potest habere veritatem vt dicit ibidem Doc. S. q. cum

cū tempus sit numer⁹ mot⁹: ⁊ sit numer⁹ numerat⁹ sic ne
cesse est esse tempus sicut ⁊ motum. Contingit autem
q̄ motus est in re extra aiam. ¶ Item q̄ntitas ptinua est
vere res extra aiaz. Sed tps est vere q̄ntitas ptinua. Er
go impossibile est q̄ sit in aia: sed est res extra aiaz. Hec
ille. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe ꝓsiderādū est p⁹ fm Doc.
S. ibidē q̄ cuz nūerus sit in reb⁹ numeratis sicut depen
det esse rex numerata ab ītellectu numerante: ita ⁊ nūe
rus. Sed esse rex numerata nō dependet ab intellectu
nr̄o: sed ab intellectu qui est causa rex sicut est intellectus
diuinus. Ergo nec numerus rex dependet ab ītellectu no
stro. Temp⁹ aūt est nūerus mot⁹. Et ideo sicut mot⁹ nō
dependet ab itellectu nr̄o: ita nec tēp⁹. Hec ille. ¶ Idem
Ubi sic ait. Positis reb⁹ nūeratis: necesse est ponē nume
rum. Unde sicut res nūerate dependēt a numerante: ita et
numer⁹ eay. Esse aūt rex nūerataz nō dependet ab intel
lectu: nisi sit aliqs intellect⁹ qui sit causa rex sicut est intel
lectus diuinus. Nō aūt dependet ab ītellectu aīe. Unde
nec nūerus rex ab ītellectu aīe dependet. hec ille. ¶ Sz
dicunt quidam: vt dicit Doctor Sanctus in tractatu de
tempore q̄ esse motus dependet ab anima. Unde nō est
minuz q̄ esse temporis ab anima dependeat. Assumptū
probant. Nam cum motus sit quoddaz successiuuz: par
tes eius que sunt prius et posterius non habent esse in
re extra animam: sed solum in anima comparante prio
rem dispositionez mobilis ad posteriorez. Et ideo soluz
habet esse in anima simpliciter quantuz ad suuz esse per
fectum. In re autem extra animaz habet esse solum fm
aliquid indiuisibile sui. Et istud est esse imperfectum et
esse fm quid. Et idem de tempore cōcludunt. Hec ille.
¶ Sed istud vt dicit Doctor Sanctus ibidem non po
test stare: Quia illud in quo motus est scōm esse suum
completum et perfectum: necessario mouetur. Si ergo
motus scōm esse suum completum esset in anima neces
sario anima moueretur. Quod est inconueniens. ¶ Ad
probationem autem eorum dicendum q̄ prius et poste
rius in motu non habere esse nisi ab anima potest intelli
gi dupliciter. Uno modo quantum ad actualem compa
rationem. Et sic verum est. Alio modo quantuz ad esse.
Et hoc dupliciter potest intelligi. Uno modo quantum
ad esse perfectum sine permanens. Et sic non habet esse
extra animam. Alio modo quantum ad esse imperfectuz
sine successiuum. ¶ Et licet esse successiuuz sit esse imperfectuz si compa
retur ad esse permanens: tamen est esse perfectum si com
paretur ad motum. Et similiter dicendum est de prio
ri et posteriori in tempore. ¶ Pro cuius declaratione ſcō
sideradum est 2° fm Doctorem Sanctum in tractatu
de tempore dicentem sic. Et ideo intelligendum est q̄
omne esse est ab actu. Actus autem est duplex: vt vult
philosophus. 9°. methaphysice. Est enim actus quidaz
totius simul existens: sicut anima et albedo. Est et alius
actus successiuus: vt dies et annus: de numero quorum
sunt motus et tempus. Cum ergo esse sequatur actum
et modus essendi sequetur modum actus. Illud ergo
esse quod est ab actu primo: est esse simul. Et tale est esse
completum quod debetur rei perfecte fm actuz primū.
Esse vero quod est ab actu secundo. ſ. ab actu successiuo:
est esse successiuum. Et tale est esse perfectum quod de
betur tali actui vel rei perfecte per talem actuz. Et ideo
esse perfectum ipsius motus et temporis quod debetur
vtriqz scōm rationem proprie speciei non est esse simul
existens sicut ipsi dicunt: sed est esse in successione quod
est esse fm aliquid indiuisibile ipsorum. Hec ille et mul
tum gloriose. ¶ Sed hic oritur difficultas. Nam ex pre
dictis colligitur manifeste: q̄ tempus habet esse perfe
ctum extra animam quod debetur ei secundū rationem
proprie speciei sicut ⁊ motus. ¶ Sed contrarium vide
tur velle Doc. S. in quarto physicoy: vbi supra vbi sic
ait. Si motus haberet esse fixum in rebus sicut lapis vel
equus: posset absolute dici q̄ sicut anima non existente
est numerus lapidum: ita etiam anima non existente eāt
numerus motus qui est tempus. Hec ille. ¶ Sed mo
tus non habet esse secundum eum in rebus nec aliquid
aliud inuenitur in rebus de motu nisi quoddam indiuisi
bile motus quod est motus diuisio. Sed totalis motus
accipitur per ꝓsiderationem anime comparantis priorez
dispositionem mobilis ad posteriorez. Sic igitur ⁊ tem
pus non habet esse extra animam: nisi fm suum indiuisi
bile. Ipsa autem totalitas temporis accipitur per ordi
nationez anime numerantis pri⁹ ⁊ posterius in motu: vt
supra dictū est. Et ideo dicit signanter phūs q̄ tp̄us non
exīte aīa est vtrūqz ens. i. impfecte: Sicut ēt si dicat q̄
motū ptingit esse extra animaz impfecte. ¶ Patet ergo
ex p̄dictis q̄ tps nō hz extra aiaz esse pfectū sicut nec mo
tus. Hec ille formal̄. ¶ Idez innit in p° sniaz. di. 19. q.
2. ar. p°. dicens. Inuenit aūt in actu qui motus est succe
sio prioris ⁊ posterioris. Et hec duo. ſ. pri⁹ ⁊ posterius
fm q̄ numerant̄ p aiaz: hñt rōnē mensure p modū nūe
ri qui tps est. Un dicit phūs q̄ tps est nūer⁹ motus fm
pri⁹ ⁊ posteri⁹: ⁊ est numer⁹ numerat⁹ ⁊ non numerus
simpl̄r. Ita ēt nūerus prioris ⁊ posterioris in motu: est
numerus numeratus qui est temp⁹. Ex quo pz q̄ illud
qō est de tpe q̄si māle: fundat̄ in motu. ſ. pri⁹ ⁊ posteri⁹.
Qō aūt est formale: cōpletur in ꝓpatione aīe numerātis.
Propter qō dicit phūs q̄ si nō esset aia: nō eāt tempus.
Hec ille. ¶ Idē dicit in. 2°. sniaz. di. 12. q. vlti⁹. ar. vlti°:
vbi sic ait. Aliud est de loco et tpe: Qz locus hz totū cō
plementū suū in re. Sed tpis rō aliquo modo cōpletur
ex actiōe aīe numerantis. Unde magis hz rōnē extrīseci
q̄ locus. hec ille formal̄. ¶ Uidet ergo Doc. S. inuere
q̄ tps nō hz esse pfectū extra aiaz neqz mot⁹. ¶ Et tamē
Doc. S. in tractatu de tpe adducēs eadem verba q̄si for
maliter: idem reprobat vt ex supradictis pz precipue cū
dicebatur in p° notabili huy⁹ articuli ibi. Sed dicūt qui
dam ⁊c. ¶ Sed dicendū est q̄ tēpus pōt cōsiderari du
pliciter. Uno° q̄ntū ad actualē numerationē prioris ⁊ po
sterioris in tpe ⁊ in motu. Et sic tēpus hz esse cōpletum
ab aīa. Et hoc est qō in. 4°. phy⁹. vult ostendē Doc. S.
vt pz per verba sua ibidē duz dicit. Unde nec numerus
rex ab actu aīe dependet: sed solū ipsa numeratio que est
actus aīe: ab actu aīe dependet. Hec ille. Alio° pōt ꝓside
rari tēpus fm esse suū specificū qō sibi debetur ex natura
sue speciei. Et hoc dupl̄r. Uno° fm q̄ esse temporis cō
parat̄ ad esse rex pmanētiū. Et sic tēpus nō hz esse com
pletuz et pfectū extra aiaz nec ēt in aia: cū suū esse non sit
pmanēs sed successiuū. Alio° comparando esse tempo
ris ad esse alioy successiuoy. Et sic tempus hz esse pfectum
⁊ cōpletū extra animaz illud. ſ. esse qō cōpetit nature sue
speciei. Et hoc est qō phūs voluit exprimere cum dixit.
Si aia nō sit: tempus erit vtcūqz ens. i. hēbit vtcūqz esse
successiuū. Qō quidez esse hz fit cōpletuz ⁊ pfectū fm q̄
ꝓpetit tempori et motui ⁊ alijs reb⁹ successiuis: tñ est eē
imperfectū ⁊ incōpletū per cōparationē ad esse pmanens:
vt dictū est. Et sic ꝑcordat̄ dictū Doc. S. in tractatu de
tpe ⁊ in alijs locis superi⁹ adductis. ¶ Uerūtñ versoris
qz forsan nūduz viderat Doc. S. vbiqz: dum suas qne
stiones physicales cōposuit: attribuit Doc. sancto q̄ est
eiusdez opinionis cū Aueroys: vt exp̄esse dicit: ⁊ Alber
tus et Auicēna sunt eiusdez opinionis. ¶ Sed venia sibi
debetur fm phm. 3°. ethy⁹: q: ex ignorantia fecit non ex
malicia. Manifestuz est enim ex supradictis q̄ Doc. S.
Aueroym reprobat ⁊ illos qui sunt illi⁹ opinionis. Iz in
4° physicoy videat̄ sibi assentire fm vocem: nullatenus
tñ sibi assentit fm sniam. Unde in hac pte nullū est pro
blema inter Doc. S. et dñm Albertū vt predictus ver
soris fingit: salua semp sua reuerentia: supposita tñ verita
te et doctrina Doc. S.

Ad primum ergo dicendū sicut dicit Doc.
S. in tractatu de tpe vbi supra
q̄ tps hz eē in priori et posteriori mot⁹. ¶ Et qñ dicit.
Sed pri⁹ ⁊ posteri⁹ in motu nō sunt. ¶ Dicēdū q̄ verū
est sub esse pmanēti. hñt tamen esse successiuū. Hec ille.

¶Ad 2m respõdet Doc. S. ibidez dicens: q tps sequit motum exteriorem aliquem. s. pmum motum. ¶Nec obstat hoc q apprehenso quocũqz motu: tempus cõprehendit: Quia comprehenso quocunqz motu: comprehẽditur motus pmus saltem virtualiter: eo q est causa oĩs trãsmutabilitatis. Hec ille. ¶Ad 3m dõm fm Doc. S. in. 4o. phy. q illa ꝺditionalis est vera. Si ipossibile est esse aliquẽ numerantẽ: impossibile est esse aliqꝺ numerabile: Sicut hec est vera. Si impossibile est esse aliquem sentientẽ: impossibile est eẽ aliqꝺ sensibile. Sensibile. n. est qꝺ põt sentiri. Et si põt sentiri: põt esse sentiens aliqꝺ lz nõ sequat q si est sensibile q sit sentiens actũ. Et simiꝫ sequit si est aliqꝺ numerabile: q possit esse aliqꝺ numerans. Sed nõ sequit si sit aliquid numerabile: q est aliqꝺ numerãs: nec si nõ sit numerãs q nõ sit numerabile. Hec ille. Et illo modo obiectio phy procedebat. ¶Vel facile posset dici sicut dictũ est. q lz actualis numeratio prioris z posterioris in tpe sit ab aĩa: nõ tñ esse temporis ꝓpter hoc est ab aĩa. ¶Ad alias duas rõnes: pz solutio per ea que adducta sunt in notabilibus.

¶Ubi supra in phylosopho et Doctore Sancto.

a **Quartũdecimũ** sic ꝓceꝺit. Uꝺetur q nõ sit vnũ et idem tempus oĩuz temporaliuz: in motu pmi mobilis subiective exiſtens. Nam variatis rebus numeratis variat numerus: cum numerus sit in rebus numeratis. Sed tps est nũerꝰ ipsius motus. Ergo variato motu: variat tps. Sed non est vnus tñ motus. Ergo nõ est vnuz tps oĩuz tpalium. ¶Ꝑ 2o. Uariato subiecto: variatur accidens eius. Sed tempus est subiective in aĩa: cuz tps nõ sit aliud nisi nũe z ratio siue cõparatio prioris ad posterius: que cõparatio est subiective in aĩa comparante. Cum ergo aĩe sint plures: plura erunt tpa. ¶Ꝑ 3o. Tempus insequitur motuz: vt passio eius. Sed passio multiplicatur ad multiplicationẽ subiectoꝝ. Ergo idem qꝺ prius. ¶Ꝑ 4o. Non est idem euiternuz oĩuz euiternoꝝ. Ergo nec est idem tps omniũ tpalium. Antecedẽs pz: Quia euiternitas est subiective: vt videt in lucifero: cum inter subas spũales fuerit pfectissimus. Et est ẽt subiective in pmo angelo beato: vt pbat Doc. S. in quolibetis quolibeto. 5. q. 4. ar. 1. c. Ergo sunt plura euiterna. ¶Ꝑ 5o. Tempus quo mensuratur Sortis duratio aut est idem quo mensuratur duratio platonis: aut nõ. Si 2m: habet intentum. s. q nõ sit vnum z idem tempus. Non põt ꝺici primũ: qz alias sequeret q duratio platonis nõ posset esse longior aut breuior duratione Sortis. Qꝺ est ꝓtra sensum. ¶Ꝑ 6o. Si tempꝰ esset subiective in motu primi mobilis: sequeret q accidentis esset accidens: cum motus sit qꝺdam accidens. Et sic esset ꝓceꝺẽ in infinituz. Sz ꝓñs est ipossibile. ergo tc. ¶Ꝑ 7o. Si sic: sequeret q eodem modo tempus esset in celo sicut et pmus motus. Sed ꝓñs est falsum: Quia ille motus est extensus in celo fm omnes eius ptes. Et sic plures partes tpis essent simul. Qꝺ est ꝓtra rationem tpis. ¶Ꝑ 8o. Si sic: sequeret q plura accidẽtia eiusdem generis essent in eoꝺẽ subiecto. Sed ꝓñs est superi9 improbatũ. ergo tc. ¶Ꝑ 9o. Si tempus esset subiective in motu primi mobilis: sequeret q nihil mensurareꝫ tempore nisi illud qꝺ subijceret motui primi mobilis: cum accidens nõ excedat suuz subiectuz. Sed ꝓñs est falsum: Quia vltima spera. s. celuz empyreum nõ subijcit motui cum sit penitus imobilis. Et tñ mensuraꝫ tempore: cum sit quedã res tpalis q̃nta z corporea. ergo tc. ¶Sed in cõtrariũ arguit: Quia vnius subiecti numero nõ pñt eẽ plura accidẽtia numero distincta: vt superi9 ꝓbatum est. q. 9. ar. 7. cum accidẽtia numeraꝫ ad numerositatẽ subiectoꝝ. Sed est vnus solus motus primus in quo est tẽpꝰ subiective: Quia tps insequit motuz: vt passio fm pbm 4o phyz. ¶Relinquitur ergo q sit tantum vnuz tempus omniuz temporaliuz.

Lect. 23. et com. 130.

¶Respondeo dõm primo q tñ est vnũ tps oĩuz tpaliuz. Nam accidẽs nõ multiplicaꝫ nisi ad multiplicationẽ sui subiecti. Sed tps solum est subiective in motu primi mobilis: vt statiz probabit qui est vnus. Ergo tempus est vnuz z idem oĩum temporaliuz. ¶Confirmat: Qz si tempus multiplicaretur ad multiplicationẽ motuũ inferioꝝ: cuz simul sint plures motus equales quoꝝ vnus nõ est pars alteri9: sequeretur q simul essent plura tpa equalia quoꝝ vnuz nõ est pars alterius. Qꝺ est inconueniẽs. ergo tc. ¶Dicendus 2o q tempus est subiective in pmo mobili mediante suo motu: Qz numerus est subiective in eo qꝺ numeraꝫ pmo et ĩmediate. Sed temp9 est numerus primi motu9 pmo z principaliter. Ergo est in eo subiective. ¶Pro cuius declaratione maioꝛi ꝓsideranduz est pmo fm Doc. S. in 3a q. 10. ar. vlto. q quidam dicunt vnum esse tempus oĩuz tpalium ꝓpter hoc q est vnus numerus oĩum numerabiliuꝫ: cum tempus sit numerus fm pbm. ¶Sed hoc nõ sufficit: Quia tempus nõ est numerus vt abstracti9 extra numeratuz: sed vt in numerato existens. Alioquin nõ eet ꝓtinuum: Quia decem vlne pãni ꝓtinuitatez hñt non ex numero: sed ex annumerato. Nam numerus aũt in numerato existens nõ est idem oĩuz: sed diuersus diuersoꝝ. ¶Alii autez ꝓpter hoc assignant causam vnitatis tpis ex vnitate eternitatis que est pnm omnis durationis. Et sic omnes durationes sunt vnum. si ꝓsideret earum pnm. Sunt vo multe: si ꝓsideretur diuersitas eoꝝ que recipiũt durationem ex influxu primi principij. ¶Alij vo assignant cãm vnitatis temporis ex parte materie prime que est fmuz subiectuz motus cuius mensura est tempus. ¶Sed nec tra assignatio sufficiens videtur: Quia ea que sunt vnum pncipio vel subiecto: et marime remoto non sunt vnum simpliciter: sed fm quid. ¶Est ergo vera ratio vnitatis temporis: vnitas primi motus fm quez cuz sit simplicit/ simus: omnes alij mensurant: vt dicitur in. 10. methaꝫ. ¶Sic ergo tempus ad illuz motuz comparatur sicut mensura ad mensuratuz: sed etiaz vt accidens ad subictum. Et sic ab eo recipit vnitatez. Sed ad alios motus comparatur soluz: vt mensura ad mensuratuz. Unde fm eoꝝ multitudinez nõ multiplicat: qz vna mensura sepparata multa mensurari possunt. Hec ille. ¶Idem dicit in secũdo sententiaꝝ. distin. 2. q. 1. articulo. 2. quasi foraliter. ¶Et si dicatur. Illa quoꝝ vna est mensura videntur dependere ab vno. Sed omnia temporalia nõ dependent a seinuicem et ab vno. Ergo tc. ¶Ad hoc respondet Doctor Sanctus ibidem dicens. Ad hoc q aliqua mensurentur per aliquod vnum: non requiritur q illud vnum sit causa omnium eorum: sed sufficit q sit simplicius. Hec ille. ¶Uerũtamen omnium temporaliũ quodãmodo causa est primus motus: qui primo tempore mensuratur: vt tangit ibidem Doctor Sanctus in obijciendo. ¶Si vero iterum dicatur. Si tempus esset vnum ꝓpter hoc q motus celi est vnus in ee subiective existens: sequeretur q nullus posset percipere tempus non percipiendo motum primi mobilis. Quod ps esse falsum in dormientibus: quoꝝ fantasia laborat. ¶Percipiunt enim temporis successionem. Sed non videnꝫ motuz celi neqz percipiunt. ¶Dicendum ad hoc fm Doctorem Sanctum in primo sententiaꝝ. distin. 19. q. 2. articulo primo ad q̃rtum. q percipimus tempus ex hoc q percipim9 nos esse in esse variabili ex motu celi. Unde dicit ibidem sic: q tempus est per se mensura motus primi. Unde esse rerum temporaliuz non mensuratur tempore: nisi prout subiacet variationi primi celi ex motu. Unde dicit Cõmentator. 4o. phyſicoꝝ. q sentimus tempus secundũ q percipimus nos esse in esse variabili ex motu celi. Et inde est q omnia que ordinantur ad motum celi sicut ad causam cuius prima mensura est tempus mensurantur tempore. Et quicunqz sentit quandacunqz variabilitatem que consequitur ex motu celi: sentit tempus q̃uis non videat ipsum motuz celi. Hec ille. ¶Si insuper dicatur. Tempus denominat res tpales: et non solum motum primi mobilis. Ergo tempus est etiam subiective in rebus temporalibus: cuz accidens sit subiective

Lect. 2.

subiective in eo qđ denominat. ¶Dicendū q aliquid denominat aliud dupliciter. Uno° denominatione intrinseca. Et sic illud est in eo qđ denominat. Alio° denoīatione extrinseca: Sicut locus denominat locatū. Et tale nō opz q sit in eo qđ denominat sicut accidens in subiecto: sed forsan bene sicut mensura in mensurato. ¶Hanc aūt solutionem innuit Doc. S. in 2°. sñiaz. di. 12. q. vltª. ar°. vlti°. vbi sic ait: q accidentia quedam denominant illud in quo sunt: Sicut albedo. Quedam etiam denominant illud in quo non sunt sicut in subiecto: Sicut locus nō est locus corporis q̄tētis in quo est vt in subiecto: sed est locus corporis cōtenti. Et tempus est numerus omniū motuum: sed primo eius in quo est vt in subiecto. s. motus primi mobilis per quē omnes alij numerant: vt dicitur in. 10. metha. Hec ille. ¶Considerandum vlterius 2.ec.2. est 2° fm Doc. S. in tractatu de tempore. q aliter comparatur tempus ad motū: et ad alias res. Cum. n. motus essentialiter sit cōtinuus et successiuus: ideo nō solū mensuratur tempore q̄ntum ad suum esse et successionē et durationem: sed etiā q̄ntū ad id qđ sunt: sicut homo aut lapis: non mensurant tpe: prius aut posterius siue successionez. Unde his correspōdet nunc temporis: et nō tempus. Mensurant aūt tempus q̄ntum ad suū esse et q̄ntum ad suam durationez: qz duratio eoz non est tota simul: Sicut ergo motus eē in tempore est ipsius mensurari tempore q̄ntū ad id qđ est: et q̄ntum ad suam durationem: ita et alias res esse in tempore, est ipsas mensurari tempore nō q̄ntū ad id qđ sunt: sed quantum ad suam durationez. Et hoc q sit verum pz. Nam esse in tempore aut est esse dum tempus est: aut est esse sicut in numero. Esse autem in tēpore non est esse dum tempus est: sicut nec esse in loco est esse q̄ loco: cum omnia sint quando vnus locus est. Sic etiā sequeretur q omnia essent in eodez loco: cum omnia sint quando vnus locus est. Sic etiā sequeret q celum esset in grano milij: qz celum est quādo granum milij est. Sed esse in tempore est mensurari et cōtineri a tempore: sicut esse in loco est cōtineri et mensurari loco. Propter qđ esse in tempore est esse sicut eē in numero. In numero autem aliquid est dupliciter. Aut qz est aliquid ipsius numeri sic vnitas par et impar. Aut qz numerus est aliquid eius sicut rei numerate. Sic etiā cum tempus sit numerus alia dicuntur esse in tempore: qz sunt aliquid ipsius temporis sicut nunc prius et posterius. Alia autem sunt in tempore: non qz sunt aliquid tēporis: sed qz cōmensurant tempore et cōtinentur sub tpe sicut ea que sunt in numero: ptinentur sub numero. Hec ille formaliter. ¶Considerandū vlterius est 3° fm eūdē ibidem: q qz esse in tempore est sicut esse in numero. oi autem eo qđ est in numero est dare maiorem numerū: inde est q est dare tempus maius omni eo qđ est in tēpore. Et hec est prima ꝓditio omniū eoz que mensurātur tempore. Secūda ꝓditio est: q quecūq; sunt in tempore patiuntur a tempore: Sicut ꝓsueuimus dicere q tempus calefacit et corrumpit ea que sunt in tempore. Ex quo sequitur q ea que sunt semper nō sunt in tempore. hec ille. ¶Sz hic oritur difficultas. Si enim ea que sunt semper nō sunt in tempore et omni eo qđ est in tempore sit dare maius tempus: sequitur q motus primi mobilis cum sit sempiternus fm phm nō erit in tempore nec mensurabit tempore. Et sic tempus nō erit mensura motus primi mobilis. Quod est contra ꝓdicta. ¶Ad hoc respondet Doc. S. in p° sñiaz. di. 19. q. 2. ar. p°. vbi sic ait. Ex quo pz q tempore nō mensura nisi illud qđ includit in tempore fm ꝓncipiū et finē. Hoc. n. celi et si ponat semp fuisse fm phm: tamē vna queq; reuolutio vel pars reuolutionis que mensuratur tempore fm prius et posterius accepta in ipsa hz p̄n^m et finē: q nō est mēsura nisi habētis ꝓncipiū et finē. hec ille. ¶Idem dicit in prima parte vbi supra. ar. 4°. in corpe.

Ad primum igit̄ dom q variatis reb° numeratis variatur numer° qui est in ipsis sicut in subo: nō aūt si sit in ipsis sicut in mēsurato soluz. Hūc aūt tempus est mensura mot° p̄mi mobilis. p̄mo et ꝓncipaliter in quo est subiectiue: Scdario vo est numerus alioz que motus celi ambitu cōtinent. ¶Et si dicat. Uariatis mensuratis variatur mensura. Si ergo tempus sit in rebus temporalibus sicut in mensuratis solum que sunt plures et distincte: videtur q non erit vnum tempus. ¶Ad hoc responsum est superius. Et respondet Doc. S. in 2°. sñiaz. di. 2. q. 1. ar°. 2. ad p^m dicens: q duplex est mensura. Quedā est intrinseca que est in subiecto sicut accidens. Et hec multiplicat ad multiplicationem mensurati: sicut sunt plures linee que mensurant longitudines corporum equalium. Est etiaz quedam mensura extrinseca. Et hanc nō est necesse multiplicari ad multiplicationez mensuratoz. Sed est in vno sicut in subiecto ad quod mensurant multa: Sicut multi pāni mensurantur multitudine vnius vlne. Et hoc modo multi motus mensurantur ad numerum vnius p̄mi motus: qui numerus est tempus. Hec ille formaliter et multum glorioſe. ¶Ad 2^m et 3^m patet solutio ex dictis. ¶Ad 4^m dicenduz q est vnuz euum omniuz que mēsurantur euo: vt cōcedit Doc. S. in prima parte. q. 10. ar. vlti°. Et in quolibetis quolibeto. 5. q. 4. ar°. p°. Et est subiectiue in simplicissimo euiterno. ¶Sed sciendum est fm eundem in quolibetis vbi supra: q spirituales substantie mensurant euo: non soluz q̄ntum ad earum substantiaz: sed etiā q̄ntum ad earum operationez ꝓpriam. Unde in libro de causis dicitur q sunt in momēto eternitatis fm operationem et substantiā. Et sic opz q ille angelus qui est subiectum eui sit simplicissimus non solum q̄ntuz ad essentiam: sed etiam q̄ntum ad operationem. Talis autē est supremus beatoz angeloz cui° operatio maxime est vna: qz deo est vnita. Unde supremus beatoz angelorū est subiectuz eui: non autem Lucifer. Hec ille. ¶Unde hz Lucifer fuerit supremus angeloz omniuz: vt Gregorius dicit sicut dicit Doc. S. ibidem ad p^m. tamen sua operatio est auersa ab vno p̄mo et cōuersa ad multitudinem inferioz rerum: quaz p̄matuz appetijt. Et fm hoc omnes demones deciderunt a summa simplicitate. Hec ille. ¶Ad 5^m dom q est vnum et idez tempus quo mēsuratur duratio Sortis et duratio platonis. Non tñ pp hoc sequitur q tantū duret vita Sortis q̄ntum vita platonis: vt innuit Doc. S. in p̄ma parte. q. 10. ar°. vlti°. vbi sic ait: q nec temporalia omnia simul incipiunt: et tamen omniuz est vnum tempus ꝓpter p̄mum qđ mensuratur tempore. Et sic oīnia euiterna habent vnū primū euuz ꝓpter primū: et si non omnia simul incipiant. ¶Ad 6^m dicendū q accidentis bene potest esse accidens in quo est subiectiue sicut in subiecto quo. Manifestum est. n. q albedo est in superficie sicut in subiecto. Sed est subiectiue in pariete sicut in subiecto qđ mediante tñ superficie. Et sic accidentis pōt esse accidens. ¶Ad 7^m dom q non opz q tempus sit eodem modo in celo sicut et motus sicut dicit Versoris in. 4°. phy^z. q: plures partes motus possunt eē simul q̄ntū ad ptes extensionis mot° quas hz in mobili. Sed loquēdo de ptib° durationis quas hz in reuolutiōe mobilis quo ad situm in spacio illo sic non pōt esse simul. ¶Ad 8^m dom q plura accidentia eiusdem generis remoti esse in eodem subiecto: nō incōuenit. Tamen tps et motus nō sunt accidētia eiusdē generis per se. Et dato q essent eiusdē gñis p se. tñ nō ꝓueniūt in genere ꝓpinquo. ¶Dato et q essent eiusdē gñis ꝓpinqui: adhuc ipsa possent esse in eodē subo: qz hñt esse impfectuz et incōpletuz in nā: vt albedo dum est in fieri et nigredo in corrumpi. ¶Ad vltm dom q primū celuz simplr est imobile. Et nō mensuratur tempore ptinuo. Sed mensurat euiternitate. ¶Et hz differat ab angelis in nā: ꝓuenit tamen cum eis in ꝓpetuitate: vt dicit Doc. S. in 2° sñiaz: vbi supra. Et in p° sñiaz: vbi supra. ¶Quid autem sit tempus discretum: et quid tempus ptinuz et quō differunt he mēsure adinuicem. s. eternitas euiternitas et tempus. forsan in vndecimo huius declarabitur.

¶Ubi supra in phylosopho ⁊ Doctore Sancto.

a **¶ Quintumdecimum** sic ꝓcedit. Videt ꝙ nō sit vnū ⁊ idez nūc in toto tēpore. Nam cuiuslibet ⁊tinui finiti sunt duo termini ad minus. Sed nūc est terminus tpis: ⁊ est accipe tps finituz. Ergo ad min⁹ sunt duo nūc in tēpore. ¶Sed dicebat ꝙ vnū et idez nūc ſm rem potest terminare aliqō tps ex vtraqz parte differēs ſm eē. ¶Cōtra: Quia illa esse accidūt illi nunc eidez ſm substantiā ⁊ ſm rem: Qz per ꝓcessum. Illud nūc met idem ſm substātiā est sub diuersis esse. Et per ꝓns illa duo eē accidūt sibi. Ergo nūc tpis nō per se sed per accidens esset terminus tpis. Qō est falsuz. Nam omne indiuisibile de gne q̄ntitatis: per se terminat q̄ntitatez. ¶Confirmatur: Quia illa duo esse quero cuius generis sint. Si sunt indiuisibilia de genere q̄ntitatis: ergo sufficiūt ad terminandū ꝓpriū ⁊tinuū absqz illo nunc ſm ſbam. Qō nullus diceret. Si aūt sunt alicuius alteri⁹ generis: puta q̄litatis: ergo qualitas erit per se rō terminādi q̄ntitatez. Qō est incōueniēs. ¶ Ꝑ 2°. Illa dñr simul esse: que sunt in eodez nunc tpis. Si ergo nō essent plura nūc in tpe sed vnuz tm̄: sequeret ꝙ illa que fient post millesimū annuz simul essent cū his que sunt vel fiunt hodie. Hoc aūt est ipossibile. ergo ⁊c̄. ¶Sed dicebat ꝙ omnia pñt esse in eodē nunc ſm ſbaz: differēti tm̄ ſm esse ⁊ rōnez. ¶Cōtra: Quia vniformitas simultatis accipiēda est pariformiter ydēptitati ipsi⁹ nūc: vt que sunt in eodē nunc realiter sit simul realiter: ⁊ que sunt in eodē nūc ſm rationē sint simul ſm rōnem. Si ergo in toto tempore est idem nunc realiter et alterum ſm rōnem: sequit ꝙ illa que fient in millesimo anno: ⁊ illa que sunt nunc sint realiter simul. Qō nullus sane mentis diceret. ¶Ꝑ 2°. Si esset vnuz ⁊ idem nunc in toto tpe: sequeret ꝙ nihil p̄cederet aliud tpe. Hec eēt dare aliud ⁊ aliud instans in tpe. Sed hoc est ꝓ quotidianas admissiones pbox: qui dicunt ꝙ in alio instanti tpis causa efficiens per trāsmutationē hz esse: ⁊ in alio instanti suus effectus. ergo ⁊c̄. ¶Ꝑ 3°. Si sic: sequeret ꝙ Adam ⁊ antixps simul nascerent. Sed ꝓns est ꝓ fidem. Cōsequentia ꝓbat: Qz nascerent in eodem nunc: cum sit tm̄ vnū nūc. Ergo simul essent. ¶Ꝑ 4°. Impossibile est ꝙ inter aliquā entitatez ſm ſbam ⁊ simplr indiuisibilem: cadat aliq̄ entitas diuisibilis. Sed inter quelibet duo nūc cadit tps mediū. Ergo nūc nō est idem ſm ſbam. ¶Ꝑ 5°. Quecunqz sunt simul in diuersis partib⁹ tpis que partibiliter distinguūtur: nō sunt idem ſm ſbam. Sed instātia in tpe sunt simul in diuersis partibus tpis. Igit ⁊c̄. ¶Ꝑ 6°. Instans qō ⁊tinuat partes tpis. vz. ꝑteritū ⁊ futurū: vel q̄ pars futuri transit in ꝑterituz aut tale instans ſm substantiā corrūpit aut remanet. Si p̄m: habet ꝓpositū. Si 2m: seqtur ꝙ trāsibit de subiecto in subiectū. Qō est incōueniēs. ¶Ꝑ 7°. Sicut se hz punctus ad lineā: ita nūc ad tempus. Sed nō est vn⁹ p̄ctus in tota linea. Ergo neqz vnū nūc in toto tempore. ¶Ꝑ 8°. Si esset vnuz nunc in toto tpe: sequeret ꝙ inter duo nunc nō esset tempus: cuz in tempore nō sit nisi vnum nunc. Sed ꝓns est ꝓ pbm in 6°. phyx. Igit ⁊c̄. ¶Ꝑ 9°. Uel illud nūc in quo Adam fuit creatus adhuc est: vel est corruptuz. Si est: sequitur ꝙ erit de genere ꝑmanētiuz ⁊ nō successiuox. Si nō est: sequit ꝙ nunc ꝓsens nō est illud: qz vnum ⁊ idem nō p̄t esse ⁊ nō esse simul ⁊ semel. ¶Ꝑ 10. Sicut se habet tempus ad tempus: ita nunc temporis vni⁹ ad nūc tpis alterius. Sed tempus discretuz nō est idem cum tēpore ⁊tinuo. Ergo nūc tpis discreti nō est idem nunc cuz nunc temporis ⁊tinui. Et sic nō erit vnum et idez nunc in toto tempore. ¶Sed in ꝓriuz arguit: Qz nūc est mēsura ei⁹ qō fertur: vt ꝑz. 4°. phyx. Sed illud qō fertur est vnuz et idem ſm substantiam in toto motu. Ergo etiā est vnū ⁊ idem nunc in toto tempore.

Lectio. 1.

Lect. 18. et com. 105.

Respondeo dōm ꝙ Jo. Canonicus ⁊ Antonius Andree ꝓpter rōnes ante in ꝓrium adductas: ꝯcludūt assertiue ꝙ est aliud et aliud nunc ſm substantiam in toto tempore: sicut est aliꝰ ⁊ alius punct⁹ in tota linea. ¶Sed hec opinio repugnat dictis pbz: ⁊ nō est ꝑsona veritati. ¶Ad ꝓ cuius declaratione ꝓsiderandū est ꝓ° ſm Doc. S. in tractatu de tpe ꝙ esse successiuox in hoc ꝓsistit: vt existat ſm aliqō indiuisibile sui. Qō sic pōt manifestari: Qz quelibet pars cuiuslibet successiui: diuisibilis est in diuersas ptes. Si igit aliqō successiuū existeret nō soluz ſm aliqō indiuisibile sui: sed ſm aliquā sui partem: sequeret ꝙ multe partes alicui⁹ successiui essent simul. Qō est ꝑ rōnem successiuorum. ¶Specialius aūt potest hoc ꝓbari de tempore: Qz quelibet pars tpis est tempus. si ergo aliqua pars sit ꝓris existeret: sequeret ꝙ tempus ſm se existeret. Qō est falsuz. Existit ergo tempus ſm aliqd sui indiuisibile. Illud aūt est nunc. hec ille. ¶Quo suppōsito manifeste potest ꝓbari ꝙ est vnum ⁊ idem nunc in toto tempore ſm substantiam ⁊ differens ſm esse ⁊ rationez. ¶Nam ipsi nūc qō est in tempore aut secedit aliud nunc: vt dicit Doc. S. ibidem aut aliqua pars temporis. Non aliud nunc: qz vnum nunc non potest cōtinuari ad aliud nunc. Nec aliqua pars temporis: Quia nulla pars temporis ſm se existere p̄t: vt ꝓbatuz est. Impossibile ergo est ꝙ vnum nunc succedat alteri nunc in tempore. Et sic erit vnum ⁊ idem nunc in toto tempore. Hec ille. ¶Ꝑ 2°. Sicut se habet illud quod fertur ad motum: ita nunc ad tempus: Quia sicut per id qō fertur cognoscimus motū: et ꝓius et posterius in motu iñtuz videmus id quod mouetur aliter et aliter se habere: ita per ipsuz nunc determinatur ꝓri⁹ ⁊ posteri⁹ in tempore. Sed ita est ꝙ id qō fertur est vnuz ⁊ idem ſm substantiam in toto motu: sed aliud et aliud ſm esse iñtuz est alibi et alibi. Ergo et ipm nūc est vnuz ⁊ idem in toto tempore ſm ſbam sed aliud ⁊ aliud ſm esse iñtum. vz. ꝓsideraē in alio et alio successu temporis. Hec ille ibidem. ¶Idem innuit Doc. S. in p° sñiax. di. 19. q. 2. ar°. 2. Et in prima pte. q. 10. ar. 4. ad. 2m. ¶Ꝑ 3°. Sicut impossibile est duas partes temporis esse simul nisi vna cōtineat aliam: ita impossibile est duo nunc in tempore simul esse: cum vnum nō contineat alterum. Si ergo essent duo nunc in tempore: ꝓius non posset simul esse cum posteriori: Quia necesse est ꝙ precedens nunc qñqz fit corruptuz. Sed omne qd est corruptum: corruptuz est in aliquo nunc. Illud ergo nunc quod corruptum est aut est corruptuz in seipso: aut in aliquo nunc posteriori. Non in seipso: quia tunc est. Hec in aliquo nunc posteriori: quia aut hoc esset in nunc mediato aut imediato. Non in nunc immediato: q: vnū nunc non est continuū alteri nunc imediato: sicut nec punctus puncto: vt probatur. 6°. physicorum. Nec potest corrumpi in nunc mediato: quia inter quelibet duo nunc est tempus medium: sicut inter quelibet duo puncta est linea. In quolibet autem tempore sunt infinita nunc. Si ergo nunc ꝓius corrumperetur in nunc posteriori mediato sequeretur ꝙ haberet esse cum infinitis nunc interiacentibus. Quod impossibile est. Impossibile est ergo esse duo nunc in tempore. Hec Doc. S. in tractatu suptradicto. ¶Sed dicit Jo. Canonicus ꝙ tale nunc corrumpitur in tempore. ¶Contra: Quia vel in tempore preteritum vel futuro. Non p̄m: neqz scōm: qz nullum eorum est. Ergo non corrumpitur in tempore. Unde relinquit ergo ꝙ sit vnum et idem nunc ſm substantiam: ⁊ differens scōm esse ⁊ rationem. Quod concedimus. ¶Consideradum est autem secundo secundum Doctorem Sanctum in secundo sententiax. distin. p°. a. q. 1. articulo quinto ad sextū. ꝙ nūc nunq̄ intelligitur vt stans: sed vt fluens. Non autem vt fluens a ꝓriori nisi motus precedat: sed in posterius. Hec iterum in posterius a ꝓriori: nisi motus sequatur. Unde si nunquam sequeretur vel precederet motus: nunc non esset nunc. Et hoc patet in motu particulari qui sensibiliter incipit cuius quodlibet momentum est fluens. Et tamen aliquid est p̄m et aliquid vltimum ſm terminum a quo et in quē. Hec ille et bene. ¶Qō autem dictum est ꝙ nunc nunquam intelligitur vt stans sed

sed semp vt fluens: intelligendum est de nūc tpis: vt tempus distinguit̄ ꝓtra euiternitatez: et non de nunc eternitatis: vt pz per Doc. S. in ꝑma parte. q. 10. ar. 2. ad p^m: vbi sic ait: q nunc stans dicit facere eternitatē fm nostrā apprehensionem. Sicut enim causatur in nobis apprehēsio temporis eo q comprehendimus fluxum ipsius nūc: ita causatur in nobis apprehensio eternitatis inq̄ntum apprehendimus nunc stans. Hec ille. ¶ Contra hoc instat Antonius Andree. Nam si idem nūc fm substantiā fluret in toto tempore: ergo totus eius fluxus componeret̄ ex indiuisibilibus: ⁊ per cōsequens tempus: Quia nunc fluens causat tempus. Sed ꝓsequēs est manifeste falsum. Patet tamen ꝓnia: Quia nunc illud non fluit: nisi fm diuersa ēe: q necessario sunt indiuisibilia. ¶ Cōfirmat̄: Quia omnis mutatio habet aliquam mensuram. Si ergo idem nunc fm substantiam mutetur fm diuersa esse: opz q ei⁹ et suoz esse sit aliqua mensura. Et sic erit ꝓcessus in infinitum. Quod est incōueniēs. ¶ Dicendum ꝑmo negādo fm esse: tamen non propter hoc componitur ex diuersis uisibilibus. ¶ Presupponit etiam illa ratio falsum. Non enim partes successiue sunt ꝑmanentes sicut partes continui sunt permanētes: vt dictum est. ¶ Ad ꝓfirmationem dicendum q nunc nō dicitur mutari sicut id qō mutatur: sed magis sicut mensura in qua aliquid mutatur. Unde ratio ꝓpponit falsum. ¶ Et si arguat̄. Nullum indiuisibile potest fluere neq; moueri: vt dicit. 6°. physicoz. Igit̄ ꝛc̄. ¶ Dicendū q nunc fm substantiam eius cōsideratum nō fluit fluxu physico: sed magis methaphysico. Nec etiam mutat̄ sicut subiectum mutationis. ¶ Et si diceretur tempore: cum in eo nō sit successio. Sed ꝓsequēs est ꝓtra Doc. S. in ꝑma parte. q. 10. ar°. 5. ad p^m. ¶ Ad hoc dicendum q angelus pōt tripliciter ꝓsiderari. Uno° q̄ntum ad suas intellectiones. Et sic mensurat̄ tempore: cum in eo sit successio cogitationum. Alio° q̄ntum ad suum esse naturale. Et sic mensurat̄ euo. Tertio modo q̄ntum ad visionem glorie. Et sic participat eternitatem: vt ibidē dicit Doc. S. in eadem solutione vbi sic ait. Creature spirituales q̄ntum ad effectus ⁊ intelligentias in quibus est successio mensurant̄ tempore. Unde Augustinus dicit q per tempus moueri est per affectiones moueri. Quātum vero ad eoz esse naturale mensurantur euo. Sed q̄ntum ad visionez glorie participant eternitatē. Hec ille. ¶ Si militer Jo. Canonicus sicut ⁊ Antonius Andree vult q nunc non potest dici fluere neq; causare tempus per eius fluxum. ¶ Qō sic ꝓbat. Nam si instans est causa temporis suo fluxu: aut est materialis: aut formalis vel efficiēs vel finalis. Non p^m: q: subiectum temporis qō est ꝑmū mobile: est causa eius materialis. Neq; scōm. Qō certū est: Quia instās nō est forma temporis neq; efficiēs: aut finis. Igit̄ ꝛc̄. ¶ D 2°. Aut ille fluxus erit motus: aut tē pus. Non p^m: q: motus est fluxus mobilis. Neq; scōm qz tunc tempus causaret tempus. Qō est inconueniens. ¶ D 3°. In quolibet fluente est fluxus. Sed instans nō pōt esse subiectum fluxus. Igit̄ ꝛc̄. ¶ Si dicatur q iste fluxus est fm ymaginationez ⁊ non fm rem. ¶ Contra: Quia aut ista ymaginatio habet fundamentum in re: aut non. Si 2^m: est chymeriaca. Si p^m: habet intētum: ¶ Sz dicendum ꝓ° q fm Lōmentatorē. 4°. physicoz. in tēpore possumus duo ꝓsiderare. s. substantiā temporis ⁊ priori tatem ⁊ posterioritatez in tempore. Tota enim substantia temporis est ipsum nunc fm eius substantiā ꝓsideratum. Quod quidem intelligitur fluere a priori ad posteri⁹ non absolute: sed per respectum ad motum precedentē ⁊ subsequentez: vt dictum est. Quod quidez nūc causat tēpus q̄ntum ad certificationez prioris ⁊ posterioris: non aūt q sit causa essentie temporis. Sed est ipsa entia temporis. Et habet modum cause materialis. Et iste fluxus intelligitur esse ab vno esse ipsius nūc ad aliud esse eiusdē nūc. ¶ Dicendum 2° q ille fluxus nō est motus naturalis: ⁊ magis ymaginarius q̄ntum ad certificationez nostram: vt dictum est. ¶ Et per hoc pz responsio ad tertiam rōnem eius. ¶ Dicendum 4° q illa ymaginatio habet fundamentum in re que res fundat̄ super ipso nunc fm diuersa esse ꝓsiderata per respectum ad motum.

Ad primum ergo dicendum fm Doc. S. in tractatu de tempore q cuiuslibet cōtinui finiti pmanētis sunt duo termini differentes fm rem. Continui vero finiti successiui nō opz q sint duo termini fm substantiam: sed soluz fm rationē. ¶ Et iteruz falsum supponit ratio in hoc q ponit q est dare tēpus finitum. Non enim est accipere aliqō tempus actu finitum et terminatum per nunc nisi per nostram ymaginationez vel per relationem ad aliquez motū qui in tempore mesuratur. Totum enim tempus fm se ꝓtinuū est. Nec est actualiter vna pars diuisa ab alia. hec ille. ¶ Sz hic oritur difficultas. Nam si nō sit accipere aliquod tempus actu finitum: sequitur q erit actu infinitum: Quia finitum ⁊ infinitum diuidunt q̄ntitatez ꝓtinuam. Cum ergo tempus sit q̄ntitas ꝓtinua: opz q tempus sit finitum actu vel infinitum in actu. Sed 2^m nō est dicendum: quia nō est dabile infinitum in actu. Ergo tempus erit finitum actu. ¶ Sed dicendum q tempus esse actu finitum: potest intelligi dupl̄. Uno° q sit finitum ⁊ determinatum nullo tempore succedente. Et sic nullum est tempus finitum actu: ita q sit actu diuisum ab aliquo tēpore altero sibi non succedente. Alio° potest intelligi q tempus nō sit actu finitum: q. s. actu se extendit ad infinitam durationē. Et sic nō intelligit̄ q non sit dabile actu finitum tempus. ¶ Si dicatur insuper. Nunc non est tempus: neq; pars tēporis. Ergo nō est dicendum q sit nūc in tempore. Et p cōsequens q non sit idem pz. ¶ Dicendum q nūc accipit̄ dupliciter. Uno° pro indiuisibili quodam temporis fm se. Et sic non est pars temporis fm se neq; temp⁹. Alio° accipitur nunc fm q est nunc fluens. Et sic est tota substātia temporis. ¶ Ad 2^m dōm q illa duo esse nō sunt duo termini actu existentes ipsius temporis: q: partes temporis non sunt nisi fm aliquid indiuisibile eius: vt dictū est. Sed ipsum nunc idem subiecto est terminus temporis cōtinui qui est vnus fm rem ⁊ duo fm rationē. Qō sufficit. Et illa diuersa esse sunt de genere q̄ntitatis reductiue: sicut esse album in predicamento qualitatis. ¶ Et per hoc pz respōsio ad 3^m. ¶ Ad 4^m dicendū fm Doc. S. in tractatu de tempore q dicūtur esse simul fm tempus quecunq; sunt in eodem nunc fm substantiam vel subiectum. Illa autem que fient post millesimū annum: ⁊ que sunt hodie lz sint in eodem nunc fm subiectum: nō tamen fm esse. Ideo non opz q dicant̄ esse simul. Hec ille. ¶ Ad 5^m dōm q quia illa diuersa esse sunt diuersa realiter: lz ipsa substantia ipsius nunc sit vnum: inde est q illa que fuerunt in millesimo anno: ⁊ nunc non dicuntur esse simul. ¶ Et per hoc pz solutio ad. 6^m. ⁊. 7^m. ¶ Ad 8^m dicendū q nō ponūtur duo nunc in tempore: nisi fm diuersa esse. Unde inter duo nunc hoc est inter diuersa esse eiusdem nunc mediat tempus. Non autez inter nūc fm substantiam cōsideratum. Unde ratio falsum ꝓsupponit. ¶ Et per hoc pz solutio ad. 9^m. ¶ Ad. 10^m. dicendum q illud nunc fm substantiam non corrumpit̄: neq; tranfit de subiecto in subiectum. ¶ Ad vlt^m dicendum q tempus discretum ⁊ ptinuum nō sunt eiusdem rationis. Unde non opz q nunc temporis discreti ⁊ nunc tēporis continui sint vnum fm substantiam. Questio enim est de nunc temporis qō est mensura rerum corporaliuz inq̄ntum huiusmodi. Unde tempus discretum quo aliquando mensurat̄ motus angeli: est quedam successio diuersoz nunc. Et non est eiusdem rationis cum tempore qō est mensura rerum temporaliuz seu corporalium: vt pz expresse per Doc. S. in prima parte. q. 53. ar°. 3. ad p^m: vbi dicit. q si tempus motus angeli non sit cōtinuū: sed successio quedam ipsorum nunc: non habebit proportionem ad tempus motuum corporaliuz quod est continuum: cum non sit eiusdem rationis. Hec ille.

¶Questio.15ª.de multiplicitate ipsius qualitatis.

r

Estat consequenter cõsiderandũ de multiplicitate ipsi⁹ qualitatis. Que licet sit perfectio⁹ ⁊ spũalio⁹ quantitate q⁹ tñ quantitas ĩmediatius ſbe ĩhereı:ıõ post distinctionez q̃titatis de qualitate perscrutandum est. ¶Circa qõ querũtur tria. ¶Primo vtrum modi qualitatis sint sufficienter a pho hic assignati. ¶Secũdo vtruz que libz q̃litas accidẽtalis sit realiter distincta a ſba. ¶Tertio vtrũ aliqua q̃litas possit quacunqz po⁸ seperari a suo ſbo. ¶Ibi in phõ ⁊ Doc.S.Quale aũt dr̃.Et est lec.14.

a

D primum sic proceditur. Vr̃ q modi q̃litatis nõ sint sufficienter assignati hic a phõ. Nam species vnius predicamenti nõ põt esse spẽs alterius predicamenti vt pz per scdaz regulã antepredicamẽtalẽ. Sed dr̃ia substãtialis vt rationale est spẽs substãtie. Ergo male ponitur hic ꝓma species qualitatis. ¶P.2º. Numerus figura ⁊ superficies ptinent ad genus quantitatis vt ex supradictis pz. Ergo male recitanť hic in scdo mõ q̃litatis. ¶P.3º. Habitus ⁊ dispositio ponit̃ ꝓma spẽs qualitatis in p̃dicamẽtis a phõ. Ergo male ponit̃ hic q̃rtus modus eusdez. ¶P.4º. Mãlis po⁸ vel impo⁸ est species qualitatis vt pz per phz in p̃dicamẽtis. Et tñ hic nõ ponitur inter modos qualitatis. Ergo.ꝛc̃. ¶P.5º. Nihil dz poni in aliqua spẽruz:nisi cui rõ gñis conuenit: cum genus vnuoce predicet̃ de suis speciebus. Sed rubedo ex verecũdia cõtinet̃ sub tertio modo qualitatis: ⁊ tñ nõ est q̃litas:q⁹ fm eã nõ denominamur quales. Nã enim ille est rubeus:qui est rubeus ex verecũdia. ¶Et similiter arguent̃ de calore qui est ĩ aqua tepida que nõ denominatur calida per illum calorẽ. Igit̃ ꝛc̃. ¶P.6º. Calidum ⁊ frigidum cõtinent̃ sub tertio modo qualitatis. Et tñ nõ sunt forme accidentales. Quod sic pz: Quia nihil agit vltra suam spẽm. Sed calidum ⁊ frigidũ concurrunt ad pductionez formę substãtialis. Ergo sunt substãtie ⁊ nõ accñtia. ¶Sed in̾rium est phus in textu dicẽs. Quale aũt dr̃ vno quidem mõ dr̃ia substãtie: vt q̃le quidẽ homo aĩal q⁹ bipes: equus vero quadrupes. Alie vero vt ũmobilia ⁊ mathematica sicut numeri quales quẽ admodũ cõpositi: ⁊ nõ solũ ad vnũ entes.ſ.quorũ mutatio superficies ⁊ solidum.

Lec.16.

Respondeo dd̃m q̃ ẽrtuor sunt modi qualitatis. ¶Primus modus ẽ fm q̃ q̃litas dr̃ dr̃ia per quã aliquis differt ab altero ſbaliter: que intrat diffinitionẽ substãtie: que.ſ.p̃dicatur in q̃le quid.i.essentia. Vt si queratur quale animal est homo: rñdet̃ q̃ est bipes. ¶Et si dicatur. Iste modus non ponit̃ spẽs qualitatis in predicamẽtis. Ergo hic nõ debz poni. ¶Ad hoc respõdet Doc.S.in psenti lectione dicẽs. Hũc aũt modũ q̃litatis phus ĩ p̃dicamẽtis ptermisit: q⁹ ñ ꝓtinet̃ sub p̃dicamẽto q̃litatis ꝺ q̃ ibi agebat. Hic aũt agit de significationib⁹ hui⁹ noĩs q̃litas. hec ille. ¶Secũdus mod⁹ q̃litatis vt q̃lis ẽ fm q̃ ũmobilia ⁊ mathematicalia dr̃ q̃lia. Mathematica.n.dr̃ numeri ⁊ magnitudies q̃ abstrahũt a motu ĩ qb⁹ vtemur noĩe q̃lis. Dicẽ.n.numerũ eẽ supficiale vt solidũ siue q̃dratũ aut cubitũ significat eũ eẽ q̃lẽ. Et iste mod⁹ q̃litatis ẽ q̃rta spẽs posita ĩ p̃dicamẽtis. ¶Tertⁱ mod⁹ q̃litatis ẽ fm quẽ passiões ſbaruz mobiliũ fz q̃s corpa p alterationẽ mutant̃: dr̃ q̃litates: vt calidũ frigidũ ⁊ sic de alijs. Et iste mod⁹ ponit̃ tertia spẽs q̃litatis ĩ p̃dicamẽtis. ¶Quartⁱ mod⁹ q̃litatis siue q̃les ẽ fz quẽ illõ dr̃ q̃litas fz qõ aliqd disponit̃ p virtũ ⁊ virtutẽ vel q̃litercũqz p bonũ vel malũ: Sicut p sciam ⁊ ignorãtiã sanitatẽ vel egritudinẽ ⁊ sic de alijs. Et iste modus ponit̃ ꝓma spẽs q̃litatis ĩ p̃dicamẽtis vt ĩnuit Doc. S.ĩ pñti lcõne. ¶Pz ergo ex p̃dictis q̃ q̃ttuor sũt mõi q̃litatis. Quoꝝ sic põt formari sufficiẽtia. Naz oĩs q̃litas dic̃ q̃le. vel ergo dic̃ q̃le qd siue eẽntiale: vel q̃le accñtale. Si p̃m:sic est ꝓmus modus. Si ꝛm:hoc est duplr̃. vel talis q̃litas ꝓuenit substãtijs tã spũalib⁹ q̃ corpalib⁹:vel cõuenit solũ corpalib⁹. Si p̃m:sic ẽ q̃rtus mod⁹. Si ꝛm.hoc ẽ duplr̃. vel cõuenit tã mathematicis q̃ nãlib⁹. Et sic̃ le cũd⁹ mod⁹. vel cõuenit nãlib⁹ tñ inq̃tũ hmõi. ⁊ sic ẽ tertⁱ mod⁹. ¶Cõsiderãdũ ẽ ãt p⁹ fm Doc.S.ĩ pñti lcõne q̃ phs ptermittit ĩter hos mõs tertiã spẽz q̃litatis positaz ĩ p̃dicamẽtis:q⁹ magis ꝓpriẽdit̃ sub po⁸ cũ nõ significet̃ nisi p p̃m passiõi resistẽs. Sz pp spãles modus mouẽdi ponit̃ ĩ p̃dicamẽtis ĩter spẽs q̃litatis. fm aũt notã dũ eẽndi magis ꝓtinet̃ sub po⁸. hec ille. ¶Idẽ dic̃ ĩ tractatũ de nouẽ gñib⁹ accñtiũ. vbi sic ait.2ª tñ spẽs q̃litatis:hz po q̃ ẽ nãlis po⁸ nõ numerat̃ a phõ p⁹ ĩter spẽs q̃litatis ponit̃ q̃dã po⁸ passiõi resistẽs. Jn p̃dicamẽtis vero ponitur pp modũ denoĩandi quẽ hz q ꝓuenit q̃litati. Et hoc ad logicũ ptinet. Hec ille. ¶Cõsiderãdũ ẽ vlteriꝰ.2º fz doc. S.ĩ pñti lcõne q⁹ nũeri dicuntur quales inquantum sunt compositi dicuntur autez numeri cõpositi qui cõicant in aliq̃ nũero nũerãte ⁊ mẽsurãte eos:sic̃ senarⁱ⁹ ⁊ nouenarⁱ⁹ mẽsurant̃ trinario. Et nõ solũ hñt cõpationẽ ad vnitatẽ sic̃ ad mẽsurã cõem. Et tales nũeri dr̃ q̃les fm ĩnitationẽ vl supficiei:inq̃tũ nũer⁹ ducit̃ semel ĩ nũez eũdẽ vl aliũ: vt cũ dr̃ bis tria vel ter tria. vel corpis q̃ ẽ duplex duct⁹ vnⁱ⁹ nũeri vel se ipm vel ĩ aliũ: vt cũ dr̃ ter tria ter vel bis tria bis vel bis tria q̃ter. Considerand̃.n. sic in numero q̃si tres dimẽsiones ad mõz corpis. Et ĩ hac ordinatiõe nũeroꝝ aliqd ꝓsiderať p modũ ſbe ⁊ aliqd per modũ q̃ntitatis ⁊ aliqd per modum qualitatis: vt cum dicit̃ bis tria binarius significatur per modum q̃titatis mensurantis ⁊ trinarius per modum substãtie mensurate ordinatio siue dispositio eorum p modũ qualitatis. ¶Cõsiderãdum est ĩsup tertio fm phm ⁊ Doc. S. in pñti lcõne q⁹ predicti modi qualitatis reducunt̃ ad duos principales modos. ¶Quoꝝ ꝓmus est: fm quẽs dr̃ie ſbales dr̃ quales:q⁹ fm hunc modum aliqd dicitur informatum ⁊ q̃lificatuz. Ad hũc autẽ modum reducitur ille modus secundum quem virtus ⁊ infrigidari secundum calidum ⁊ frigidum. Et ad hunc modum reducitur ille modus secundum quem virtus vitiumq̃z dicuntur qualitates. Hic enim modus est quasi quedam pars illius. ¶Dico cuius declaratione considerandũ est quarto secundũ q⁹ notat Doc.S. ibidem q⁹ virtus ⁊ vitium ostendunt quasdam dr̃ias motus ⁊ actus secundum bene ⁊ male. Nam virtus est per quã se aliquis habet bene ad agendum ⁊ patiendum. Vitium autem secundum quod male. Et similiter est de alijs habitibus siue intellectualibus vt scientia: siue corporalib⁹ ut sanitas. Sed tamen bonum ⁊ malum maxime pertinent ad qualitatem in rebus animatis ⁊ precipue hñtib⁹ electionem. Et hoc ideo:quia bonuz habet rõnem finis. Ea autem que agunt per electionem agunt ꝓpter finẽ. Sed agere ꝓpter finem maxime competit animatis rebus. Res.n.inanimate non agunt nec mouentur pp finẽ neqz tanq̃ cognoscentes finem neqz tanq̃ se agentes ad finem.sed potius ab alio in finem aguntur qui eis naturalem inclinationem dedit:sicut sagitta dirigitur in finem a sagittante. Res autem irrationales animate cognoscunt quidem finem:⁊ appetunt ipsum appetitu aĩali ⁊ motuent seipsa localiter ad finem tanq̃ aliquod iudicium habentes de fine. Sed appetitus finis ⁊ eorum que sunt ad finem determinatur eis ex naturali inclinatione.ꝓpter quod sunt magis acta q̃ agentia. Unde nec in eis est iudicium liberum. Rationalia vero in quibus solis est electio:cognoscunt finem ⁊ proportionem eorum que sunt in finem ipsum. Et ideo sicut se ipsa mouent ad appetendum ea que sunt ꝓpter finem.ex quo est in eis electio libera. Hec ille.

Ad

Ad primum igitur dd^m q̄ qualitas p̄t accipi tripliciter. Uno^o cōiter: vt se extēdit ad qualitatē ſm modū tm̄ & ad qualitatē ſm rem. Et ſic accipitur hic. hoc. n. modo p̄t ſe extēdere ad dīas de gñe ſbe que p̄dicātur in quale essentiale: Dicunt. n. quale ſm modū & nō ſm rem. Alio^o accipit q̄li se extēdit ad omnia nouē gña accēntium. Alio^o accipit q̄li ſpēs eius nullo mō p̄t esse ſpēs ſbe loquēdo vniuoce: vt infra patebit in sequenti articulo. ¶ Ad 2^m dd^m q̄ numerus figure & ſuperficies possunt dupliciter ꝓsiderari. Uno^o ſm eoz essentiā: inquātū eis cōpetit rō mensure & dīsibilitatis. Et ſic sunt ſpēs quātitatis. Alio^o p̄nt ꝓsiderari ſm terminos eorū extrinsecos. Et ſic dīe eorū que a nobis sumūtur ponunt in p̄dicamēto qualitatis. Sz ſecūdus q̄ per eas circūloquimur dīas ſpērū quantitatis: ſic reduci p̄nt ad genus quantitatis. Unde cōiter dr̄ in p̄dicamētis q̄ figura p̄t accipi dupliciter. Uno^o p eo q̄ termino vel terminis claudit immediate. Et ſic est ſpēs q̄litatis. Alio^o accipit p̄o terminatione dimensionū. Et hoc dupliciter. Uno^o p̄o terminatione illaz dimēſionuz relata ad extra. Et ſic vocat figura. Alio^o p̄o eadē termi natione relata ad itra. Et ſic dr̄ forma. Un̄ arg^m laborat i equiuoco. ¶ Ad 3^m dd^m q̄ nō est ſilis ratio de ꝓsideratione logici & methaphyſici: Quia logicus ꝓsiderat ſpēs qualitatis ſm modū denominandi ſbam. Methaphyſicus vero ſm esse. ¶ Ad 4^m p̄z ſolutio ex dictis in p^o no tabili. ¶ Ad 5^m dd^m q̄ licet rubedo ex verecundia non denominet ſbam qualem ſimpliciter: denominat tm̄ eam qualē ſm quid. Et hoc ſufficit. Ad hoc aūt q̄ aliqua qualitas possit ſimplr denominare ſbm ſuū in quo est denominatione intrinseca: p^o requirit q̄ hēat esse in toto. Jō le accēs partis nō denominat ſuū ſbm ſimpliciter nisi ſit tōtibus nō denominat hoiem album ſimpliciter: ſed ſm quid. Criſpus aūt denominat hoiem criſpum ſimplr: q̄ determinat ſibi certā partē hois. ſ. capillos. 2°. requiritur q̄ hēat esse pfectuz. Ideo calor in aqua tepida non denominat eam calidam ſimpliciter. 3°. requiritur q̄ hēat nō mē ſibi impoſitū ſm qō habeat esse in tali ſbo. Ideo lucus nō denominat corpus ꝓtinens esse in loco. Similiter & pugilator & curſor ſm q̄ ſunt in. 2^a. ſpecie q̄litatis non denominant ſuū ſbm in quo ſunt vt p̄z in p̄dicamentis. ¶ Ad vltimū dd^m q̄ qualitates actiuas agere ad productiones forme ſbalis p̄t intelligi dupliciter. Uno^o in virtute forme ſbalis cuius ſunt p̄prietates. Et ſic nō agūt. Alio^o in virtute forme ſbalis cui ſunt p̄prietates. Et ſic bene agūt ad productionē formē ſbalis: vt dicit Doc. S. in. 2°. ſniarū. di. 18. q. 2. ar. 5. ad. 2^m vbi ſic ait: q̄ ex actione qualitatū elemētorū ſequit aliquid dupliciter. Uno modo ſequitur aliquid ex ipſis ſm ſe: Sicut ſapor & odor durū & molle. Et ſic neq̄z tam anima ſenſibilis ex actiombus earum conſequitur: q̄ ſequeretur q̄ forme ſbales ex neceſſitate materie inducerē tur vt empedocles dixit. Alio^o conſequitur aliquid ex eis ſicut ex inſtrumentis: vt dicit p̄bus in. 2°. de aīa q̄ ignis in motu augumenti est ſicut inſtrumentum regulatum. Sed principaliter agens & regulans est virtus anime dirigens in determinatam quantitatez. Et ſimiliter dico q̄ ex actionibus qualitatum actiuarum ſequitur anima ſenſibilis & alie forme ſbales ſm q̄ in eis vt in inſtrumentis manet virtus anime aut alicuius alterius forme ſbalis vt ipſius celi. Et ideo non opz cuz nō agant in virtute ſua tm̄ q̄ ex actionibus earum nihil ſequatur vltra earuz ſpeciem: q̄ ex motu inſtrumenti ſequitur effectus ſm rōnē principalis agentis. Hec ille. ¶ Idez innuit in de po^a. q. 3. ar. 11. ad. 9^m. vbi ſic ait q̄ ſicut calor agit vt inſtrumentum forme ſbalis ignis: ita nihil p̄hibet quin agat vt inſtrumentuz anime ſenſibilis ad educendum animam ſenſibilem in actum licet non a p̄pria virtute hoc poſſit. Hec ille. ¶ Et licet accidens non excedat ſuum ſbm in eſſendo: excedit tm̄ in agēdo. Un̄ calor ignis exteriora calefacit. Hec Doc. S. in de aīa. q. vnica ar. 12. ad. 5^m. ¶ Ubi ſupra in philoſopho & Doc. S.

a Secundum sic p̄cedit̄r. Uidet̄ q̄ non q̄libet qualitas accēntalis de genere q̄litatis ſit diſtincta realiter a ſba. Un̄ ſbm & p̄pria paſſio nō realiter diſtinguunt̄. Sz p̄pria paſſio est qualitas. Ergo nō oīs qualitas diſtinguit̄r realiter a ſbo. Ad maior p̄batur: Quia eadem generatione generātur: & eadem corruptione corrūpuntur. Ergo nō realiter diſtinguūtur. p̄z ꝓna p pbm 4° huj^9 vt ſupra patuit. ¶ Ꝑ. 2°. Si ſbz diſtingueret̄ realiter a p̄pria paſſione cum ſbm p̄cedat paſſionem ſequeretur q̄ deus poſſet ſeparare ſubiectū a p̄pria paſſione. Sed potentia intellectiua est p̄pria & nālis paſſio anime intellectiue. Ergo deus poterit facere hominem ſine po^a intellectiua. Et ſic erit homo & non intellectualis. Quod videt̄ inconueniens. Ergo &c. ¶ Confirmatur: Quia ſi ſubiectū ſit aliquid realiter diſtinctuz a paſſione p̄pria & p̄cedat ipſam deus ſicut aſſumptuz est poterit facere ſubiectuz ſine paſſione: Quia illa que ſunt diſtincta realiter deus poteſt ea ſeparare & ſeparatiz conſeruare per articulum pariſienſem. Quo ſuppoſito: demonſtratio potiſſima p̄cedet ex maiore & concluſione per accidens. Nam in maiori & concluſione p̄dicatur p̄pria paſſio. Luz ergo paſſio poſſit ſeparari a ſbo: vtraqz illarum p̄ponum erit ꝓtingēs. Ꝑ. 3°. Si deus hominez nō poſſet creare ſine riſibilitate: ſequeretur q̄ illo caſu ſtante homo non poſſet corrugare faciem. Quod bene est deriſione dignum. Igitur illud ex quo ſequitur est irrationabile. vz. q̄ p̄pria paſſio diſtinguat̄ a p̄prio ſubiecto realiter. ¶ Ucuſqz ſunt rationes Scotiſtarum qui volunt pp eas q̄ p̄pria paſſio non diſtinguat̄ a ſbo: neq̄z po^a ab aīa realiter. ¶ Ꝑ. 4°. po^e anime nō diſtinguuntur ab eſſentia anime. Ergo nō quelibz qualitas diſtiguitur realiter a ſbo. ꝓbatio añtis. Nam fruſtra fit per plura quod fieri p̄t per pauciora. Sed poſſumus ſaluare omnes opationes aīe ponendo eſſentiam aīe esse eādem cū ſuis potēt̄ijs. Ergo &c. ¶ Ꝑ. 5°. Si po^e anime diſtiguunt̄ ab e^9 eſſentia ſequeretur q̄ eſſet p̄ceſſus in īfinitū in potentijs. Sed ꝓna est ꝓtra platonē. Ergo &c. Probatio ſequele. Qz aīa eſt in po^a ad ſuas potēt̄ias. Uel ergo illa po^a qua ē i po^a ad ſuas potēt̄ias ē eēntia aīe. vel nō. Si nō: ſequit̄ q̄ erit p̄cedēdū in īfinitū: q̄ aīa ect in po^a ad illā & per illā ad aliā & ſic in īfinitū. Si ſic: ergo ſtādū ē in p^o. ſi q̄ aīa eſt ſue potēt̄ie. Et ſic nō oīs q̄litas realiter differt a ſubſtātia. ¶ Et hec due rationes ſunt Ochaniſtarum qui dicūt potēt̄ias non diſtingui ab anima realiter. ¶ Sed ī cōtrariuz arguit̄. Un̄ vbi ē ordo realis ibi ē diſtinctio realis q̄ ordo diſtinctionem includit: etiā ſm rōnem eius ſpecificam. Sed inter ſbam & qualitatem eſt ordo realis: non ſolū dico tpis ſz nature: vt p̄z p pbm. 7°. huj^9. Ergo &c.

Respondeo dicendū q̄ oīs q̄litas de gñe qualitatis differt realiter a ſba. q̄ ſic p̄batur. Naz ſi qualitas realiter eſſet ſba: ſequereꝛ q̄ duo contradictoria eſſent ſimul vera. Quod eſt maximū inconueniens. ꝑz ꝓna. Non omnis ꝓpoſitio immediata est vera & de ſecundum q̄ ipſum vt p̄z p^o poſteriorū. Sed iſta eſt ꝓpoſitio immediata. Nulla qualitas eſt ſubiecta: cū vnū p̄dicamentuz remoueatur ab alio. Et ſic neuter terminorū ꝓtinet̄ ſub aliquo toto: vt p̄z etiā p pbz p^o poſteriorū. ymo nulla ꝓpoſitio eſt verior q̄ illa ī qua vnum p̄dicamentum remouetur ab alio: vt vult pbus in p^o de anima. Ergo iſta eſt vera: Nulla q̄litas eſt ſba. Si ergo iſta Qualitas eſt ſubiecta ſit vera vt aduerſarius dicit cum ſit ꝯtradictoria p̄me: ſequitur q̄ duo contradictoria ſunt ſimul vera. ¶ Si dicatur q̄ illa non eſt cōtradictoria alterius ſed iſta Quedam qualitas eſt ſubiecta que eſt falſa. ¶ Contra: Quia ad veritatem vnius particularis ſufficit veritas vnius ſingularis. Si ergo hec ſit vera hec qualitas eſt ſubſtātia: iſta erit vera quedā qualitas eſt ſubāſtia & non erit falſa. Et ſic idem inconueniens quod p̄ius. ¶ Ꝑ. 2°. Si qualitas eſſet realr eadez

Lec. 1. & 3. & 13.

Lec. 5.

Lec. 7. 26. cō. 30.

Lec.5.ꝛ com.27.

cum ſba vt puta ꝓpria paſſio cum ſbo: ſequeretur ꝙ ꝓ
pria paſſio nulli accideret: nec eſſet accidens. Qz qđ vni
eſt ſba nulli eſt accidens: vt pz ꝑ⁹ phyſicoꝝ. Et ſic ſba nō
eſt qualitas: cum qualitas ſit accidens ſuppoſita doctrina
pboꝝ ꝛ veroꝝ theologoꝝ. Uerūtamen ochaniſte ꝓpter
duas vltimas rōnes ante incōtrarium adductas volunt:
ꝙ alique qualitates ſint idez nāliter ſeu ex nā rei cuz ſba.
Dicunt.n.ꝙ potentie aīe ſunt nāliter ꝛ formaliꝫ ipa eſſen
tia aīe. Scotus vero cum ſuis ſequacibus etiā voluit ꝓp
primas rōnes etiā ante incōtrarium adductas ꝙ quedaz
qualitates. ſ. ꝓprie paſſiones nō diſtinguerent a ſba. Et
cum potentie aīe ſint eius nāles ꝓprietates ex cōſequēti
dicit ꝙ potentie aīe nō diſtinguuntur realiꝫ ab aīa: ꝓp tñ
duas rōnes in corꝓre articuli poſitas nō voluit ꝙ ſoluz
diſtinguerent ſm rōnē: ſed formaliter ꝛ ex nā rei: vocās
diſtinctionez formalem qua aliqua diſtinguunt ꝑ diuer/
ſas diffinitiōes: ita ꝙ diffinitio vnius nō ſit diffinitio alte
rius. ¶ Sed qz de potentijs aīe ꝛ de diſtinctionibus ea
rūdē a ſba ad. 9ᵐ. buiꝰ. q. 1ª. arᵗ. 4. ptiet ptractare: iō ꝓſs
mā ꝓ maiori parte ad illū locuz reducta ꝓ nunc dua
bus rōnibus duxtarat falſitas vtriuſq opinionis ꝑdicte
probabiē. ¶ Prima igitur rō talis eſt. Quādocūq ali/
qua duo ſic ſe hñt ꝙ vno corrupto altez remanet: illa di/
ſtinguunt realiter: qz idem in numero nō pōt fieri eſſe
ꝛ nō eſſe. Sed potentie ſenſitiue poſſunt corrumpi: aīa re
manente: vt pz ꝑ ꝓbm potētie 2° de aīa: vbi vult ꝙ excel
lentia ſenſibiliuz corrūpat ſenſum. ¶ Patet etiā ad ſenſuz.
ergo ꝛc. ¶ Đ. 3°. Quādo aliqua duo ſunt idez realiter
dummō ſint abſoluta: vnū nō pōt multiplicari ſm ſpēm
ꝛ genus altero remanente eodem in numero. Sed potē
tie ſunt ſpecie plures ꝛ etiā genere diſtincte in aliquo: aīa
exiſtente vna in numero in eodē. Ergo idem qđ ꝓius.
Confirmaꝫ: qz quādo ꝓnᵐ opationis īmediatuz eſt redu
ctum ad actum: ab eo ꝓcedit operatio. Et ſi ſemp eſſet
reductum ad actum ſemp operareꝫ. Sed aīa cum ꝑ ſuā
eſſentiā ſit actus ſemp eſt reducta ad actuz ꝛ eſt ſemp in
actu. Si ergo aīa eſſet realiꝫ ipa poª ꝛ ꝑ ꝑs ꝓnᵐ īmedia
tū ipſius operationis: ſemp operareꝫ opera vite. Quod
tamē eſt cōtra diffinitionem aīe ꝛ cōtra ſenſum. ergo ꝛc.

Lect.29.ꝛ com.123.

Ad primum igitur dōm ꝙ hoc argūm con
cludit tā de quātitate q̄ de q̄/
litate: cum q̄ntitas etiā ꝓducatur eadē ꝓductione cum
ſba quāta. Uñ negaꝫ maiorē. Et ad ꝓbationem dicēdū ꝙ
illa q̄ generātur cadē gñone ꝛ eodē mō: ſunt idē realiꝫ vt
vult ibidem ꝓbus. Mō autē ſi vnuz ꝓducaꝫ ſicut id qđ
ꝓducit ꝛ aliud ſicut id quo: vel ſi vnum ꝓducatur vt
principalia ꝓductum: ꝛ aliud concomitanter: ſicut eſt
in ꝓpoſito. Mā ꝓpria paſſio ꝓſupponit ſbm ꝛ cōſequi/
tur ſbm ꝙ nālem concomitantiā qz ꝓducit cōcomitāter
ad ꝓductionē ſui ſubiecti. Et ſimiliter dicendum eſt ad
2ᵐ ꝛ 3ᵐ videlicet: ꝙ lz ſbm ꝓcedat paſſionē ꝛ realiꝫ diſtin
guaē: nō tñ ꝓpter hoc ſequit ꝙ deus poſſit ea ſeparare
ꝛ ſeparatim cōſeruare: quia habent neceſſariā habitudi/
nem ad inuicem. Articulus autē ille pariſienſis: intelligit
dūmō illa realiter diſtincta nō habeāt neceſſariā habitu/
dinem ad inuicē ꝛ dūmō vnum nō cōcomiteꝫ aliud ne/
ceſſario. Manifeſtuz eſt. n. ꝙ deus nō pōt creare creatu
rā ſine rōne ad ipm: qa iā nō eſſet creatura ſi nō depende
ret a deo. Et hoc ꝓp neceſſariā cōcomitantiā vnius ad al
terū. ¶ Hoc tñ nō derogat diuine potētie: ſed arguit impoſ
ſibilitatez facti. ¶ Hoc autē falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ deus poſſit
facere ſbm ſine ꝓpria paſſione: ꝓcedunt ille due vltime
rōnes ſcoti. Que tñ nihil cōcludunt. ¶ Nec hoc mirū eſt: qz
vno incōueniēti dato: plura cōtingunt. ¶ Uerūtamē qui
dā queſtionator nouus qui comentatus eſt ſup libros de
aīa noīe cādianus Bolanus venetus in 2° de aīa vbi ꝓtra
etat hanc mām lz coincidat cum Doc. ſancto in opinione
ꝓtra ſcotum ꝛ ocham: repꝛehendit tñ thomiſtas ꝓp ſolu
tionez iā datā. Et hoc ſine cā. Uñ ſi tacuiſſet: ꝓbus in hac
parte ꝑdicareꝫ. Vult.n.ꝙ cōcedatur cum aduerſario ꝙ
deus pōt facere ſbm ſine ꝓpria paſſione. ¶ Poſtquā.n. ibi
adduxit rationes primo ocham: ꝛ 2° ſcoti ſupra poſitas:
dicit ſe velle reſpōdere ordine retrogrado ad eas. Et re
re quaſi ꝓpheta exiſtens: bene reſpōdet ordine retrogra
do: ꝛ nō recte neqz bene ſaltua tñ ſua pace. Dicit.n. ibiē
fic. Sed reſpōdenduz eſt ad hec ordine retrogrado. Uñō
autē vt thomiſte negantes poſſe ꝓduci ſbm non ꝓdu
cta paſſione: q̄uis hoc ſit ꝓius ꝛ illa poſterior. Et can
ſam huius dicunt eſſe dependentiam ſubiecti a paſſione:
ſen coexiſtentiā aut neceſſariā cōcomitantiaz paſſionis ad
ſbm. Sed hec reſponſio eſt voluntaria: qz quero cauſam
huius neceſſitatis: aut hoc eſt ex parte cauſarum ꝓdu/
centium. Et hoc non. Qz vt ſupponitur ille mere libere
cōcurrunt ad ꝓductionem duoꝝ quoꝝ vnum eſt reali/
ter diſtinctuz ab alio ꝛ independens ab ipſo. Aut hoc eſt
ꝓpter neceſſitatez naturaꝝ aut terminoꝝ. ſ. ꝙ poſito igne
ponatur calor. Et huius experiēciā habent cōtrariam in
ſacra ſcriptura de pueris i fornace poſitis. hec ille. Et
ad argumenta ſcoti ſic reſpōdet: ꝙ deus pōt facere ſubie
ctum abſqz ꝓpria paſſione ꝛ aīam abſqz potentia intelle
ctiua. Et tamē ipſa anima caſu poſito eſſet intellectiua fun
damētaliter ꝛ nō formaliter: ſicut ſi eſſent duo alba a qui
bus eſſent ablate ſimilitudines: tunc in illo caſu ſunt ſimi
lia fundamentaliter ꝛ non formaliter. Et ad illa argumē
ta dicit negando conſequentiam: qz vt dicit ſtante caſu ad
huc anima eſſet intellectiua: quia ꝓpoſitiōes de ꝓmo
ꝛ 2° modo dicendi per ſe non dicunt actum: ſed aptitudi
nem: ſicut quelibet aqua eſt guttatim cadens de nube: q̄
te caſu dicit ꝙ homo poſſet facē cōrugare: ſed illud nō
eſſet videre. hec ille. ¶ Sed predictus opinator ſi eius debite conſiderentur nihil ꝓbat nec argumēta ſo
ti ſoluit ꝛ ſibi ipſi cōtradicit. Manifeſtum eſt enim ꝙ ra
tio ſua per quā videtur velle ꝓbare ſbm poſſe ꝓduci
a deo abſqz paſſione: nō concludit. Quod.n. ſbm nō poſ
ſit ꝓduci abſqz paſſione hoc non eſt ex parte cauſe ꝓ/
ducētis: ſed eſt ex parte neceſſarie habitudinis vnius ad
alterum ſicut dictum eſt. Et quando incontrarium addu
cit de calore ignis in fornace qui tūc remouebat ab igne
ex hoc nihil ꝓbat. Maz ſi accipiatur calor ignis ꝓ ef/
fectu vel ꝓ ipſa actione ignis: ſic manifeſtum eſt ꝙ ſet
paratur ab igne: qz deus fecit ꝙ ignis ille actu nō ageret
in pueros. Et hoc non ſolum deus poteſt facere ſed eti/
am natura. ſ. per obſtaculuz ꝓhibens. Et iſto modo ca
lor non eſt ꝓpria paſſio ignis: cuz ꝓpria paſſio hoīs: ſed ac
ciens ſeparabile. Quis.n. dubitat hoiem poſſe ꝓduci abſqz ridere. Sed ſi accipiatur calor ignis vt noīat po
tentiam in igne ad hoc ꝙ ignis habeat aptitudinez ad ca
lefaciendum: ſic deus in fornace nō remouit calorem ab
igne. Et iſto mō calor ponitur ꝓpria paſſio ignis. Quod
enī deus faceret aliquid potens calefacere abſqz poten/
tia: contradictionē implicat. Et ſic deceptus eſt ſm falla/
ciam equiuocationis: ꝛ falſum ſuppomit. Ex quibus pa/
tet ꝙ quelibet perfectio que cauſatur ab aliquo in aliquo
ſubiecto per nālem tranſmutationē: pōt ꝑ virtutem dei
nam remoueri ab eodē ſubiecto ſi ſit perfectio accidenta/
lis nō ꝓpria. Sed illud quod cauſatur ab aliquo ꝙ quan
dam nālem cōſequentiā vel neceſſariā cōcomitantiā ſine
nālem reſultationem ſicut quādo ex vno nāliter reſultat
alind vt ex luce calor: ſic nō pōt formaliter remoueri ab
eo talis perfectio: qz licet ſm effectum ꝛ operationez ali
quando remoueatur: nō tamen ſm nālem aptitudinem.
Unde ſicut ignis ille trium pueroꝝ q̄ntum ad effectuz ꝛ
actionem nō eos comburebat: ſic ꝛ ab anima remouetur
etiā naturaliter. ſ. ꝙ actu ꝛ q̄ntum ad effectum ꝛ actionē
actu nō ſentiat vel intelligat: vt patet in dormientibus ꝛ
actibus veneris in quibus ſm ꝓbm in ethycis tollit ali/
quādo totaliter vſus rōnis ꝛ abſoꝛbeꝫ q̄ntum ad effectū
ꝛ actionē. Sed ſi cōſidereꝫ calo: illius ignis q̄ntū ad apti
tudinē ad operandū: ſic nō potuit etiā ꝑ virtutē diuinā ſe
parari ab eo nālis aptitudo ad cōburendū lz tunc actu nō
eos cōburet vt dictū eſt. Sili. dōm ē de potētijs aīe ꝛc.

¶ Nec etiaz

¶Nec etiã argumẽta Scoti ꝓdict⁹ opinator soluit. Duz enĩ dicit ad argumẽtũ ꝑmũ ꝙ si de⁹ ꝑduceret aiaz sine potentia ītellectiua adhuc aia esset ītellectiua fundamẽtaliter ⁊ nõ formaliter: hoc nihil est. ¶Nam posito casu: aut põt aia casus iplicat. ¶Nihil. n. põt facere: nisi hẽat potẽtiã ad faciẽ cũ rõcinari sit actus intellectus. Et sic non erit rationalis: cũ illud sit rõnale qõ aptũ natũ est rõcinari. Et ꝙ ons homo erit absqz rõne. Et sic separabile diffinitio a diffinito. Qõ oino impossibile est. Vñ argumẽtũ Scoti adhuc stat in vigore nisi aliter soluat. ¶Unde dicẽdũ sicut dicit Doc. S. i. 1ª. 4ª. q. 110. ar. 4. ad. 4ᵐ. vbi sic ait. Cũ potẽtie aie sint nales ꝓprietates spẽm ꝙsequentes: aia nõ põt sine his eẽ. Dato tñ ꝙ sine his eẽt: adhuc tñ aia diceret fm spẽm suã itellectualis vel rõnalis: non qz actu hẽt has potentias: qz pp spẽz talis eẽntie ex qua nate sũt hmõi potẽtie effluere. Nec ille. ¶Nec etiam scõm argumentum soluit ꝙ hoc ꝙ dicit ꝙ ꝓpositiones de primo ⁊ secũdo modo dicendi per se dicunt aptitudinẽ. In hac. n. responsione ẽdicit sibi ipsi. Nã risibile fm ꝙ dicit aptitudinẽ ad ridẽdũ aut posse separari ab hoc aut nõ. Si sic: seqr̃ icõueniẽs a Scoto illatũ. vz. ꝙ ꝙlo ⁊ maior in demõstratione potissime erunt ptingẽtes. vz. ifẽ. Oẽ aial rõnale est risibile. Et hõ est risibilis: cũ illa ꝓpositio dicat ptingens cui⁹ ꝑdicatum põt separari a subiecto eo remanẽte. Si vero nõ: hẽbitur itentum. s. ꝙ subiectũ nõ põt ꝑduci a deo absqz ꝓpria passione: cũ ꝓpria passio aptitudinẽ dicat ⁊ nõ actum. Sic ergo ꝓtingẽtẽ⁹. Qõ est ꝓtra pbm. Uel ꝙ ꝙclusio eius erit necessaria: ⁊ ꝙ ꝓdicatum eius sit inseparabile a subiecto. Cuius tamen oppositum cõcedit. Et sic ꝓtradicit sibiipi. Nec argumẽta alteri⁹ ꝓtis quã reprobare nititr̃ euacuat. Uñ nõ sine cã ꝑmisit se ordine retrogrado in suis dictis pcedere. ¶Ad 4ᵐ dõm ꝙ aia ꝑducit opatiões suas tãqz ꝓncipiũ qõ ⁊ nõ tãqz ꝓncipiũ quo ⁊ ĩmediatũ qõ est potẽtia aie. Et potẽtia ꝓpinqua est eiusdem generis accẽtis cum opatione sua: vt dictum est. Et patuit etiaz supra. q. 13. arᵒ. ꝑmo notabili. 14. ¶Ad quintum dicendum ꝙ si anima esset sua potentia: non posset producere aliquas opatiões: cũ ꝓncipiũ opatiõis primum debeat esse accidẽs. Alias effect⁹ ⁊ causa non proportionarent̃. Aliquis tamen effectus vt dictum est: pcedit ab aliqua cã prima duplr̃. Uno mõ ꝙ nãlem trãsmutationẽ: sicut calor ĩ ligno cãtur a calore ignis: ⁊ sicut Sortes gnãns cãt platonẽ. Et sic effectus est in eodẽ ꝑnto cũ sua cã prima. Alio mõ ꝙ nãlem resultationez seu ꝙsequẽtiaz siue ꝙcomitantiam: sicut cum ex vno nãlr̃ resultat aliud vt ex luce calor. Et sic non opz ꝙ effectus vtputa potẽtie anime sint in eodẽ ꝑdicamẽto cum sua causa prima. s. cũ aia: lz aia sit ĩmediatũ ꝓncipiũ potentiaz eius: fm ꝓportionez que est inter subam ⁊ accidẽs. ¶Non. n. requirit oĩmoda ꝓportio: nec reqrit ꝓportio ydemputatis: sed ꝓportio assimulatiõis sicut etiã dicimus in. 2ᵒ. de aia. in ꝑmo dubio ad tertiaz rationem dubij. ¶Ad vltimũ dõm ꝙ aia est in poª passiua ad suas potẽtias sicut subm eaz ⁊ non sicut forma ad actũ secũdũ: que poª nõ differt realiter a sua essentia. Et talis poª non est ꝓnᵐ ĩmediatũ ⁊ primũ alicui⁹ opationis que ꝑcedit per trãsmutationẽ nãlez vt dictuz est ⁊ etiã infra dicetur: lz sit ꝓnᵐ ĩmediatũ ⁊ primũ alicui⁹ accidentis qõ ꝑcedit per naturalez resultationez siue ꝙcomitantiã. Et sic nõ est ꝑcedere in infinituz. Unde poª mãe est ad actuz accẽtalẽ. Et illa poª est idez cum ipsa anima ⁊ nõ est alia ab essentia eius. Sicut etiã rõ refert ad aliã relationẽ ꝑ seipsaz ⁊ nõ ꝑ aliã relationẽ. Et dria ẽt essentialis est qua differt vnũ ab alio: ⁊ ipsamet differt ab alia dria ꝑ seipsaz et nõ ꝑ aliquã aliã driaz vel magis ꝓprie loquendo vna dria est diuersa ab alia per seipsaz: vt pz in hoc. 5ᵒ. caᵒ. ỏ diuersis. Sicut rõnale ab irrationali. Et similiter materia ꝑma est in poª ad formaz seu ad actũ primũ per seipsaz ⁊ nõ per potentiã que sit alia ab eẽntia materie. Et sic in potentijs nõ est ꝑcedere in infinitum.

¶Ubi supra in phylosopho et Doc. S.

a **¶Tertium** sic ꝑcedit. Uidetur ꝙ aliqua qualitas possit separari a suo subiecto. Naz ĩntitas põt separari a subiecto suo. Ergo ⁊ aliqua q̃litas. ¶Probatio ꝙsequẽtie: Quia ĩntitas magis dependet ⁊ ꝓpinquius a suba q̃ qualitas. ¶Ꝑ 2ᵒ. In sacramento altaris albedo est ibi sine subiecto: cum ibi nõ sit suba. Ergo idẽ qõ prius. ¶Si dicat ꝙ est subiective in ĩntitate. ¶Cõtra. ¶Nam accis subm esse nõ põt: cum accẽtis nõ sit accidens saltem per se. Ergo ĩntitas nõ põt esse subm q̃litatis per se: lz bñ in respectu ⁊ per accidẽs: Sicut pz de superficie respectu albedinis que est subm albedinis sed nõ per se. ¶Ꝑ 3ᵒ. ¶Hoc a deo põt fieri: qõ nõ implicat ẽdictionez. Sed qualitatẽ separari a subiecto ⁊ per se eẽ cõtradictionẽ nõ implicat vt videt. Igitur põt fieri a deo. ¶Sed in cõtrariuz arguit. ¶Nam accidens magis depẽdet a suba q̃ ecõuerso. Sed deus nõ põt facere substãtiã absqz omni accidẽte. ¶Non. n. põt facere substantiaz creatam sine relatione eius ad ipsuz. Ergo etiam nõ potest facere qualitatem sine substantia.

¶Respondeo dõm ꝙ qualitatẽ aliquã posse separari a subiecto põt ītelligi duplr̃. Uno⁰ cum corruptione einsdem qualitatis. Et sic manifestum est ꝙ qualitas omni die separat̃ a subiecto. Alio⁰ põt intelligi ꝙ separet̃ a subiecto ipsa remanente. Et hoc põt intelligi duplr̃. Uno⁰ ꝙ separet̃ a subo ĩntuz ad esse existentie ⁊ ĩntuz ad habitudinez essendi in subo simul. Et sic nulla qualitas põt separari a subiecto: qr̃ diffinitio nõ põt separari a diffinito nec ecõtra. Accidẽs aũt quodlibet diffinit̃ per posse esse in subiecto. Unde a nullo accidente põt separari posse esse in subiecto: vt pz per Doc. S. in. 4ᵒ. sñiaz. di. 12. q. 1. ar. 1. Alio⁰ põt ītelligi ꝙ q̃litas sit separabilis a subiecto quãtuz ad esse tm̃. Et hoc itez põt intelligi duplr̃. Uno⁰ a subiecto primo. s. a suba. Et sic per virtutez diuinaz põt separari: vt pz in sacro altaris. Alio⁰ a subiecto quocũqz. s. tam a substantia q̃ a ĩntitate. Et hoc modo itez põt intelligi duplr̃. Uno⁰ accipiendo q̃litatez fm nãm specificam. Et sic deus posset facere albedinez separatã a substantia ⁊ a ĩntitate. Sed talis albedo nõ esset de natura albedinis istoz inferioz: vt dicit Doc. S. in quolibetis quolibeto. 7. q. 4. Alio⁰ põt intelligi ꝙ separetur albedo siue q̃litas ĩntuz ad esse indiuidual̃e: ita ꝙ q̃litas esset indiuidua. hec. s. vel illa. Et sic nulla q̃litas põt separari a suo subiecto ꝓximo. vz. a ĩntitate si sit corporalis qualitas: aut a substantia si sit spũalis. Qõ sic pz. Nam nulla accidentia dicunt̃ indiuidua absqz aliquo subiecto. Ipsa ergo ponẽ indiuidua absqz aliquo subo est ea ponẽ indiuidua ⁊ nõ indiuidua. Qõ implicat ẽdictionẽ. Ergo nõ põt fieri a deo: Quia illud qõ ẽdictionem implicat rõnem entis hr̃e nõ põt: vt pz ꝑ Doc. S. in de poª. q. 1. ar. 4. ¶Nec est simile de ĩntitate ⁊ q̃litate: ꝓpter q̃ttuor rõnes quas ponit ¶Henricus in. 11ᵒ. quolibeto. q. vltª de ĩmobilibus. ¶Ꝑmo. Quia cũ ĩntitas ĩmediati⁹ sequat̃ substantiã q̃ qualitas vel aliud accidens: magis põt ꝑticipare modũ substantie q̃ qualitas. ¶Scõo. Quia ĩntitas nullaz formã mãlem sibi determinat sed indeterminate respicit omnẽ formam mãlem. Qualitas aũt sibi determinat. Unde magis videt q̃litas dependere a ĩntitate: q̃ ĩntitas a substantia: puta albedo nõ põt inueniri nisi in supficie: ĩntitas aũt in omni suba. ¶Tertio. Quia q̃litas nõ est sensibilis sine ĩntitate: Sic̃ lux ñ ẽ visibilis sine dyaphano. ¶Quarto. Qz ĩntitas ĩ diuiduatur ex se. s. ex situ q est de rõne ĩntitatis diuisiue. ¶Ꝓ intellectu clariori huius ꝓsiderandũ est illud qõ Doc. S. dicit in quolibetis vbi supra. arᵒ. 3. Ubi sic ait. Sciendũ est ꝙ in albedine ⁊ in qualibet alia corporali q̃litate est duo ꝓsiderare. s. ipsam naturaz albedinis ꝑ quaz speciem sortitur. Et indiuiduationẽ eius per quaz est hec albedo sensibilis ab alia albedine sensibili distincta. ¶Posset ergo fieri diuino miraculo: vt nã albedinis subsisteret absqz omni quantitate. Tunc illa albedo non esset sicut

hec albedo sensibilis: sed esset quedã forma intelligibilis ad modũ formaꝝ sepataꝝ ꝙs plato posuit. Sed ꝙ hec albedo ect sensibilis sine ẽntitate fieri nõ põt: ꝙuis fieri possit ꝙ ẽntitas individuaet nõ solũ ex subo sic alia accẽtia: sz ẽt ex situ qui est de rõne ẽntitatis dimensiue que est ẽnti/tas ptiũ positionem hñs. Et ideo possibile est ymaginari duas lineas eiusdẽ speciei sepatas numero diuersas: ꝑm situz diuersuz. Alias linea non esset diuisibilis ex rõne sui generis. Nõ.n. diuidit linea nisi in lineas. ¶Plures aũt albedines eiusdẽ spẽi ymaginari sine subo: ipossibile est. Et sic pz ꝙ albedo nõ indiuiduaet: nisi ex subo. Et pp hoc nõ posset esse indiuidua: nisi esset in aliquo subo adminus in ẽntitate. Sed ẽntitas hz vñ indiuidueet ẽt absqz subo. Sicut pz in corpore xpi. hec ille. ¶Ad argumẽta ergo ante in ꝓriũ adducta: pz solutio ex dictis. ¶Ad illud vo argm qõ post in ꝓriuz adducit: rñdet idẽ Doc. S. in quolibetis vbi supra ad. 4m. dicens: ꝙ ex hoc ipso ꝙ suba creata cõparat ad ipsuz creatorez: ꝓsequit ipsaz aliqd accẽs: sic ipsa relatio creationis aut seruitutis aut alia similis relatio. Vñ sicut de9 nõ põt facere ꝙ creatura nõ dependeat ab ipso: ita nõ posset facẽ ꝙ esset absqz hmõi accidẽtibus. Accidẽs aũt sbm nõ hz ex hoc ꝙ cõpatur ad deuz. Unde nihil phibet ꝙ de9 nõ possit facere aliqõ accẽs sine subo. hec ille. ¶Qõ intelligẽdũ est ꝑm modũ supra expositũ. ¶Et si dicat ꝙ Doc. S. dicit in. 4o. sñiaꝝ. di. 10. ar. 2. q. 3. 3m. ꝙ de9 põt facere subiectuz esse sine ppriis accidẽtibus: cuz tñ oppositũ dicat in. 8o. phyc. ¶Dicendũ ꝙ accidens dr ppriũ dupl'r. Uno9 individuale. i. qõ cõuenit soli pticulari: sz nõ semp. Alio9 specificatuz. i. qõ fluit ex pncipijs ppriis speciei: t ꝓuenit oi t soli t semp. Logẽ ergo Doc. S. in. 4o. sñiaꝝ. de ppria ẽntitate co:pis xpi. Ideo addit ibi. Ad minus in aliquibus. Sed in. 8o. physicoꝝ accipit accidens prõpriũ secundo modo: qr in hoc esset ꝺdictio.

Lectio. 21. col. 4.

¶Qõ. 16a. De multiplicitate t distinctione relationis.

a **Bhuc** ꝙsiderandũ restat de multiplicitate t distinctiõe relationis. Que cuz sit minime entitatis: cõueniẽter post ẽntitatẽ t ẽlitatez de ea fit ꝙsideratio. ¶Circa quod queruntur. 20.

¶Primo vtruz gen9 relationis habeat ꝓpas spẽs t dr̃as in ppio gñe. ¶Scõo vtruz mõi rõnis sint sufficiẽter assignati a pho. ¶Tertio vtruz sup ẽntitate possit fundari relatio. ¶Quarto vtruz sup actione t passione possit fundari relatio. ¶Quinto vtruz sup ẽlitate de ꝑma spẽ possit fundari relatio. ¶Sexto vtruz relationes de 3o modo sint reales in vno extremoꝝ t rõnis in altero. ¶Septimo vtruz tertio9 modus rõnis ꝓueniẽter distinguaet a duob9 primis modis. ¶Octauo vtrum relatio ꝓueniẽter dividaet in realẽ t rõnis. ¶Nono vtrũ idẽ possit referri ad plura per se ꝑmo. ¶Decimo vtruz rõnes distinguanẽ ad distinctionẽ pncipioꝝ. ¶Undecio vtruz modi rõnuz ꝼz aliud: sint bñ positi a pho. ¶Duodecimo vtruz rõnes possint inesse suis subiectis sine eaꝝ fundamẽtis. ¶Decimotertio vtruz relatio sit ens reale extra aiaz exñs. ¶Decimoquarto vtruz relatio hẽat ꝙ sit ens reale ꝑm ppriaz rõnem sui gñis. ¶Decimognto vtruz relatio faciat realẽ ꝓpositionẽ cuz suo sbo. ¶Decimosexto vtruz relatio possit ĩmediate fundari ĩ substãtia. ¶Decimoseptimo vtruz relatio possit ĩmediate fundari in mã pa. ¶Decimooctauo vtrũ rõ distinguaet realiter a suo fundamẽto. ¶Decimonono vtrũ ꝼz doctrinã Doc. sci sit tenẽdũ ꝙ relatio real' distinguaet a suo fundamẽto. ¶Uigesimo vtrum relatio in suo intellectu qũidditati eius inclndat correlatiuum.

¶Ibi in pho t Doc. S. Ad aliquid dñr. et est lec. 15a.

a **B** primum sic pcedit. Uidet ꝙ genus relationis non hẽat ppriaz spẽs t dr̃as in ppio gñe. Nam relatio nõ differt realr a suo fundamento: cuz nihil sup ipm addat vt videt. Ergo spẽs relationum non dñrunt a speciebus suoꝝ fundamentoꝝ que nõ ponunt in gñe relationis: Ergo videt ꝙ relatio nõ hẽat ppriaz spẽs t dr̃as in ppio gñe. ¶ P. 2o Si in gñe relationis esset aliqua dr̃ia cõstituẽs spẽz vel illa dr̃ia specifica esset realiter eadẽ cũ suo fundamẽto vel nõ. Si ꝑm: sequitur ꝙ non erit in ppio gñe relationis: qz dr̃ia essentialiter cõstituẽs vnã spẽm vnius generis: non potest esse dr̃ia essentialiter cõstituens spẽm alterius gñis nõ subalternatim positi. Si vero nõ sit eadẽ sed differt: sequitur ꝙ faciet realem cõpositionẽ cũ suo fundamẽto. Quod videtur esse cõtra doctores sacre theologie: qr si relatio faceret realem cõpositionẽ cũ suo fundamẽto: nõ posset relatio poni in diuinis. ¶ P. 3o Illud qõ hz realitatem ab alio: non hz speciem neqz dr̃ias ppriaz qr eadẽ sunt ꝑna essendi t distinguendi. Sed relatio hz realitatem a suo fundamento. Lompatur. n. ad suũ fundamentũ sicut effectus ad causaz: vt pz per Doc. S. in de potẽtia. q. 7. ar. penulto. Ergo idẽ qõ prius. ¶ P. 4o. ¶Dbus hic assignat dr̃ias relationũ secũdum dr̃as absoluto: uz. Dicit. n. ꝙ aliqua dicuntur relative rõne numeri alia ratione mensure ẽtc. ¶Sed contra est pbus in presenti capo qui ponit distincta nomina spẽi t dr̃arum relationis. ¶Confirmatur. Maz quodlibet genus habet sub se species constitutas per differentias diuidentes t contrahentes genus. Sed ad aliquid est vnum genus generalissimum. Igitur ẽtc.

Respondeo dicenduz ꝙ relatio hz ppriaz spẽs t differẽtias ĩ ppio gñe. Cuius ratio est: Quia diuersoruz generũ t nõ subalternatoruz positorũ: diuerse sunt species t differẽtie. Sed relatio facit vnum genus gñalissimum t non subalternatur alijs nec alia sibi: nõ hz etiã aliud genus ad ipsum. Ergo habz spẽs essentialiter distinctas a spẽbus alioruũ: t ꝙ ois dr̃as cũ differentia sit qua alterum differt ab altero differentia specificata ꝑm porphiriũ. ¶ P. 2o Si relatio nõ haberet aliquas dr̃ias in ppio gñe: sequeret ꝙ relationes differrent per aliqd extra gen9 relationis. Sed hoc nõ põt esse. Qz si sic: maxime hoc esset ꝑ fundamẽta. Quod non põt dici. Quia sup eodez fundamẽto in numero fundant diuerse relationes specie distincte verbi gra. Sup albedine sortis fundat ei9 similitudo ad platonẽ albũ: t dissimilitudo ad petrũ nigrum: que relationes dñr specie. Et tñ fundamẽtũ est vnuz specie t numero. Igit ẽtc. ¶ P. 3o Quidditas respectiua est alia a quidditate absoluta vt sic. Ergo etiã spẽs relatiuoꝝ sunt alie a speciebus absolutoruũ essentialiter t diffinitiue: lz mãliter t subiectiue aliquando cõueniant. Ergo idẽ qõ prius. ¶Sed cõsiderandum est hic ꝙ spẽs t differẽtie relationum ĩotescũt nobis per spẽs t differẽtias absoluto:ũ. Mã ea que habẽt excellenter esse vt sbe separate: vel esse deficiẽs vt mã: subterfugiunt cognitionẽ nostrã vt supra in scõo huius pauit. Sz relatio habz multũ debile esse: vt dicit Lõmentator: etiaz in 2o huius. Unde aliqui putauerũt ipsaz esse de numero relũdaꝝ intẽtionũ. Ideo parũ cognoscit a nobis. Et sic per dr̃as absolutoꝝ tanqz p differẽtias nobis magis notas circũloquimur spẽs relationũ. ¶ Et per hoc pz solutio ad vltm argm. ¶Et si dicatur. ¶Relationes distinguuntur ꝙ diuersa ꝑna a quibus sunt: sicut paternitas t dñium vt pz per Doc. S. in. 3a. pte. q. 35. ar. 5. Lũ ergo illa ꝑna diuersoꝝ relatiuoꝝ sint alterius gñis: sequit ꝙ spẽs relationũ distinguanẽ per aliqd alterius gñis: cũ eadẽ sint ꝑna distinguendi t ꝓstituendi. ¶Dicendũ ꝙ differẽtie relationũ ĩmunt effectiue mãliter t finaliter ab extrinseco formaliter tñ t essentialiter nõ depẽdẽt ab aliquo alterius generis.

Ad primum ergo dm negãdo maiorez ꝙ relatio supra suũ fundamẽtũ addit naturã realem nõ quidem absolutam sed respectiuã: que etiaz realiter t essentialiter differt a suo fundamẽto vt infra patebit. ar. 18. t. 19. ¶Ad 2m dm ꝙ rõ dr̃ia realr a suo fundamẽto: t facit cõpõez realẽ si fit realis cũ suo sbo nõ qdẽ absoluti cũ absoluto: ꝼz respectiui cũ absoluto. Omne. n. accẽs reale facit cõpõez cũ suo sbo. Lum ergo

ergo relatio sit accidēs reale: facit ꝓpositionē realē cū suo ſbo. ℜ Relatio tñ nō accidit ſuo fundamēto tanq̄ ꝓpꝛio ſubiecto. Sz dr̄ ſibi accidere qꝛ ambo accidūt vni tertio: ſic albedo ⁊ ſupficies vni tertio. ſ. ſbe ordie tñ quodā. ℭ Ad 3m dōm qꝛ relationē nō bn̄ realitatē niſi a ſuo fundamento ꝓparat̄ rīo ad ſuū fundamētū ſicut effectus ad ſuā cauſaz. Sz ex hoc nō ſequit̄ qꝛ rīo non bēat ꝓpꝛias ſpēs ⁊ dr̄as diſtictas a ſuo fundamēto. Alio⁹ formaliter. Et ſic relatio habz ſuā realitatē a ſuo fundamēto. Et qꝛ eſſentie predicamētoꝝ ſunt unꝑmixte ſm coēm phoꝝ ſñiam: ideo alia eſt q̄dditas relationis a quidditate ſui fundamēti: habz bēant idē eſſe māle ⁊ ſubiectiuū. Et qꝛ ordo ⁊ diſtinctio p̄dicamētoꝝ ſumit̄ a q̄dditate rei ⁊ nō ex eſſe eius ꝑ eſſentiaz eni vnūq̄q̄z collocatur in ꝓpꝛia ſpē: ideo relatio habz alias ſpēs in ꝓpꝛio gñe a ſpēbus fundamētoꝝ diſtinctas realiter formaliter ⁊ eſſentialiter ſicut res a re nō q̄dem ſicut res abſoluta aut mālis: ſz ſicut eſſentia ab eſſentia. Eſſentia n. relationis res quedaz eſt: de quo latius inferꝰ ꝑ ſcrutabitur. ℭ Ad vltimū patuit ſolutio ex dictis in nota bili: Quia pbus hic diſtinguit ſpēs relatiuoꝝ ꝑ ſpecies abſolutoꝝ: non qꝛ hec ſint ille ſed quia iſte innotescunt nobis ꝑ illas ſicut iam dictum eſt.

ℭ Ibi in phyloſopho ⁊ Doc. S. Ad aliquid dicuntur.

D ſecundum ſic ꝓcedit. Uſ qꝛ ſe nō ſint ſufficiēter aſſignati a pho. ℳā illi modi relationis fundāt̄ ſup diuerſa p̄dicamēta. Ergo non ſunt modi vnius generis: et ſic non ſunt modi relationis. patet conſequentia: Quia vel relatio differt a ſuo fundamēto vel non: Si non: ſicut fundamenta diſtinguūtur gñe ita ⁊ illi modi. Si vero dr̄ant realiter: cum rīones ſpecificent̄ ꝑ ſua fundamēta q̄ dr̄nt gñe: ſequitur qꝛ et illi mōi rīonis differāt gñe: qꝛ tāta eſt diſtinctio i diſtis ꝛo. Aliqua ſunt relatiua ſm gen⁹: ſicut muſica referꝛ: qꝛ ſcia referꝛ. Et tñ illa nō cōtinent̄ ſub p̄dictis modis. Ergo ⁊c. ℭ Hec duo argumēta p̄dicta recitat Anton⁹ Andree i ſine huius libri. ℭ D. 3o. hītudo materie ad formā eſt relatio realis. Et tñ nō ꝓtinet̄ ſub p̄dictis modis. ℳon eni fundat̄ ſub q̄ſtitate neq̄z actiōe paſſiōe ⁊ vtute actiua aut paſſiua q de gñe q̄ſtitatis ſunt. Ergo ⁊c. Sz dicebat qꝛ talis nō eſt relatio de gñe ad aliqd: qꝛ illa relatio nō differt a mā. ℭ Cōtra: qꝛ extrema eiꝰ ſunt realia ⁊ realiter diſticta ⁊ eiuſdē ordinis. Ergo eſt relatio de gñe ad aliqd qꝛ ꝓditiones relatiōis poſite i gñe ad aliqd ſibi ꝓueniunt. ℭ Sz dicebat qꝛ nō ſunt eiuſdē ordinis: qꝛ mā dependet a forma: ſz nō ecōtra. ℭ Cōtra: qꝛ ad min⁹ erit relatio realis ſcie ad ſcibile. Et ſic relatio māe ad formā erit ad min⁹ realis ex parte materie ⁊ ſic ponet̄ in gñe ad aliquid. ℭ D 4o. ℜ Relatio creature ad deū. eſt relatio realis: vt pz ꝑ Doc. S. in de poa. q. 7. ar. Et tñ nō fundat̄ ſup q̄ſtitate neq̄z actione aut paſſiōe neq̄z virtute actiua aut paſſiua vt videt̄ ergo ⁊c. ℭ Sz dicebat qꝛ fundat̄ ſup eſſe creatū: ſequitur qꝛ modi pbi nō ſint ſufficiēter aſſignati: qꝛ cē creatū nō eſt q̄ntitas neq̄z actio aut paſſio vel vtus actiua vel paſſiua. Igit̄ ⁊c. ℭ D 2o. ℜ Relatio ſimilitudinis eſt relatio realis de gñe ad aliqd. Et tñ non fundat̄ ſup aliq̄ p̄dictoꝝ modoꝝ. nō. n. ſup q̄ſtitate. ℳō ⁊ ſup vtute actiua ⁊ paſſiua loquēdo de ſimilitudine q̄ at tēdit̄ iter duas albedines. ℳeq̄z ⁊ ſup actiōe ⁊ paſſiōe. Igit̄ ⁊c. ℭ D 3o. In ſubſtātijs ſepatis repiunt̄ relationes eq̄litatis ⁊ ſimilitudinis. ⁊ tñ nullū p̄dictoꝝ fundāmētoꝝ eſt ibi. Igit̄ ⁊c. ℭ Sz cōtra eſt pbs i tertu dicēs. ꝓtinēs ad ꝓtētū. Alia vt calefactū ad calefactibile ⁊ ſectūz ad ſecabile: ⁊ omne actiuū ad paſſiuuz. Alia vt menſura/bile ad mēſurā ⁊ ſcibile ad ſcientiā ⁊ ſenſibile ad ſenſum.

Reſpondeo dōm qꝛ tres ſunt modi relationū ꝑ ſe. ℭ Primus modꝰ eſt ſm numerū ⁊ q̄ntitatē: ſicut duplum ad dimidium ⁊ triplum ad tertiam ꝓtez ⁊ continens ad ꝓtentuz. ℭ Secūdus modus eſt ꝓout aliqua dr̄ ad aliqd ſm actionē ⁊ paſſionē vel potētiā actiuā ⁊ paſſiuā: ſicut calefactiuum ad calefactibile: qđ ꝓtinet ad actiones naturales ⁊ gñaliter omne actiuū ad paſſiuū. ℭ Tertiꝰ modus eſt ſm qꝛ mēſurabile dicit̄ ad mēſurā: ſicut ſcia ad ſcibile ſenſus ad ſenſibile ⁊ ymago ad id cuius eſt ymago. ℭ Sed dicet aliquis. ℳā ratio mēſure eſt ꝓꝑia ratio q̄ntitatis vt ex ſupradictis pz: Ille ergo modus relatiōis quo aliqua referunt̄ ſm qꝛ mēſurabile referꝛ ad menſurā: nō differt a primo modo. ℭ Ad hoc reſpondet Doc. S. in littera dicens qꝛ accipit̄ hic in tertio modo mēſura ⁊ mēſurabile nō ſm q̄ſtitatē hoc. n. ad primū modū pertinet in quo vtrūq̄z ad vtrūq̄z dicitur nā duplum dicitur ad dimidiū ⁊ dimidiū dr̄ ad duplū: ſz hꝰ mēſurationē eſſe ⁊ veritatis veritas. n. ſcientie menſuratur a ſcibili. Ex eo. n. qꝛ res eſt vel nō eſt oratio ſcita dicit̄ vera vel falſa: ⁊ nō ecōuerſo. Et ſimiliter eſt de ſenſibili ⁊ ſenſu. Et ꝓꝑ hoc nō mutuo dicūtur mēſura ⁊ mēſurabile ⁊ ecōuerſo ſicut i aliꝭ modis: ſed ſolū menſurabile ad mēſurā. Et ſimiliter ymago dr̄ ad id cuius eſt ymago tanq̄ menſurabile ad menſurā veritas. n. ymaginis menſuratur ex re cuius eſt ymago. ℳec ille formaliter. ℭ Conſiderandum eſt primoiq̄ duplex eſt cōtinens. ℳā quoddam eſt cōtinens quod excedit contētum in indiuiſibili ſolum: ſicut ꝓpriꝰ locus excedit locatum. Aliud eſt continens quod excedit contentū ſecundū quantitatē: ſicut quinqz excedunt quattuor. De ſcō aūt continente intelligitur primus modus relatiōis ⁊ non de primo cōtinente: vt innuit hic Doc. S. dicens. Accipitur autem hic cōtinēs ꝓ eo quod excedit ſecūduz quantitatem. Omne enim excedēs ſecūdū quātitatem cōtinet in ſe illud quod exceditur. Eſt eni hoc ⁊ adhuc amplius: ſicut quinqz cōtinent in ſe quattuor. Et tricubitum continet in ſe bicubitum. ℳec ille. ℭ Conſiderandū vltrius eſt 2o ſm Doc. S. in littera qꝛ ratio ſine ſufficientia predictoꝝ modoꝝ hec eſt. Cū enim relatio que eſt in rebus conſiſtat in quodam ordine vnius rei ad aliam: oportet tot modos relationis eſſe quot modis contingit vnam rem ad aliam ordinari. Ordinatur autem vna res ad aliam vel ſecūdū eſſe: ꝓout eſſe vnius rei depēdet ab alia. Et ſic eſt tertius modus. Uel ſecūdum virtutez actiuam ⁊ paſſiuā: ſm qꝛ vna res ab alia recipit vel alteri cōfert. Et ſic eſt ſecundus modus. Uel ſm qꝛ quantitas vnius rei pōt menſurari per aliaz. Et ſic eſt primus modus hec ille. ℭ Sed quereret aliquis. Quare qualitas abſolute nō dicit̄ fundamētum relationis: ſicut quantitas. ſed ſolū ſecūdū qꝛ habet rationez poe actiue vel paſſiue. ℭ Ad hoc reſpōdet Doc. S. in lra dicens qꝛ qualitas rei inquātū hmōi non reſpicit niſi ſbm in quo eſt. Unde per ipſam vna res non ordinatur ad aliam: niſi ſm qꝛ qualitas accipit rationē poe paſſiue vel actiue ꝓout eſt principiuz actionis vel paſſionis vel ſm rationē q̄ntitatis vel alicuius ad quātitatē ptinentis: ſicut dicitur aliquid albius altero. Et ſic dicitur ſimile. quod habz vnā qualitatem. Alia vero genera magis cōſequūtur relationē: q̄z poſſint relationē cauſare. ℳā ipſum quando conſiſtit in aliqua relatione ad tēpus. Ubi vero ad locum. ſ. Poſitio autē ordinem partiuz ꝓportat. ℳitus aūt relationē habētis ad habitum. hec ille.

Ad primum igitur dōm qꝛ duplicia ſunt ꝓncipia diſtinguentia. Nam quedam ſunt extrinſeca primo modo non oportet qꝛ ſit tanta diſtinctio in diſtinguēdis: quanta eſt in diſtinguentibus. Sicut anima ⁊ vermis diſtinguuntur inter ſe: nō tñ ſicut ſol ꝓducens vermes effectiue ⁊ deus creans animam. Sed ſecundo modo bene eſt tāta diſtinctio: ſed non eſt talis: qꝛ illa que ſunt diſtinguentia formaliter non diſtinguuntur aliꝭ differētijs: ſed ſe ipſis vt patet de differentijs conſtituentiuꝰ ⁊ diſtinguentibus diuerſas ſpecies. ℭ In hanc autem ſolutionem conciduṅt Antonius Andree. ⁊ Antonellus. ℭ Ad 2m dicunt quidam qꝛ ls illa que referunt̄ hꝰ genus nō cōtineant̄ directe ſub predictis modis

elationis tamen reducuntur ad eos. ¶Sed melius dicē dum ſm Doc. S. in preſenti lectione q̄ pbus in p̄n° bu/ius capituli recitat modos relationis per ſe. ¶Poſtea ve/ro in fine ibi. Illa vero ſi ipſorum genera enumerat mo/dos quibus aliqua dicūtur ad aliquid nō ſm ſe ſed ſz ali ud: ſicut infra patebit. ¶Et huic ſolutioni concordat ſolu tio Scoti ⁊ Antonij andree dicentis q̄ pbs hic loquitur de relatiuis per ſe p°. Illa vero que referuntur rōne ge/neris non referūtur p°: ſed ſolū per ſe. ¶Ad 3m dōm q̄ illa habitudo materie ad formaz eſt realiter ipſa materia: q̄ habitudo alicui⁹ potentie ad actum p̄m eſt eſſentialiter ipſa po⁹: vt dicit Doc. S. in p̄a parte. q. 77. ar. 1. Unde talis habitudo nō eſt relatio de genere relationis. ¶Et li cet extrema illius habitudinis ſint realia ⁊ realiter diſtin cta: tamen habitudo illorum extremorū diſtinctorum nō eſt accētalis. Quod tamē requiritur ad hoc q̄ aliqua ha bitudo ſit de genere relationis. Omne. n. genus includit in ſuo inferuit. Unde oportet q̄ accidens includatur in illa habitudine que eſt in genere ad aliquid. Et ſi Doc. S. in aliquib⁹ locis dicat vt infra patebit q̄ reſpectus eſt aliud a po⁹ materie: hoc intelligendū eſt ſm rōnem ⁊ nō ſm rem: q̄ alia eſt ratio cōſiderandi materiam ſm ſe: ⁊ alia cū habitudine ad formā. ¶Et per hoc pz ſolutio ad 4m ⁊ 5m. ¶Ad 6m dōm q̄ illi qui dicūt relationem eē eandē realiter cū ſuo fundamento: nō habent cōcedere q̄ creatio fundetur ſuper eſſe exiſtentie aut ſup eſſentia: niſi velint dicere ⁊ concedere q̄ ſba ⁊ añs ſit idem realiter. ¶Nec etiā dicendū eſt ſicut dicit Antonellus in preſen/ti paſſu q̄ creatio fundatur ſuper eſſentia ſub eſſe recepto cū ſuper ſubſtantia nullos modos aſſignauerit. ¶Sz ma gis dicendū eſt q̄ creatio fundatur ſuper po⁹ paſſiua cre andi: Sicut ēt generatio paſſiua ſm q̄ notat relationem fundat ſuper po⁹ paſſiua generandi. ¶Et per hoc patet ſolutio ad. 7m. ¶Ad. 8m. dōm ſicut ex adductis patz in preſenti lectione ſm Doc. S. q̄ quantitas ⁊ actio ⁊ paſ/ſio poſſunt conſiderari dupliciter. Uno° proprie. Et ſic nō oportet q̄ omnis relatio fundeť ſuper quantitate aut actione ⁊ paſſione. Alio° accipiūtur cōmuniter pro omni illo q̄ hz modū quantitatis aut rationē principij actiui ⁊ paſſiui actionis ⁊ paſſionis. Et ſic accipiuntur hic a pbo. ¶Unde licet albedo non ſit quātitas: hz tñ ſimilitudinē quantitatis in hoc q̄ eſt vna qualitas. Sicut. n. vnum in quantitate facit equale: ita vnuz in qualitate facit ſimile. Unde notanter (quod notandum eſt diligenter) ⁊ non ſi ne cauſa dicit Doc. S. q̄ ēqlitas non ſm rōnē ēqlitatis ſz ēqtitatis aut principij actiui ⁊ paſſiui eſt fundamētū relatio nis. ¶Ad 9m dōm q̄ licet etiam in angelis non ſit quā titas diſcreta de genere quantitatis eſt tamen aliquid in eis habens modum quātitatis diſcrete. ſ. numerus tran/ſcendens ⁊ vnitas ſibi correſpondēs. Similiter in eis re periuntur qualitates que habēt rōnem principij actiōis. De qb⁹ oib⁹ lati⁹ determinabiť inferi⁹ ſi deo placuerit. ¶In phyloſopho ⁊ Doc. S. Dicūtur aūt prima.

a **¶ Et tertium** ſit procedit. Uidetur q̄ ſuper quantitate nō poſſit fundari relatio. Nam ſi ſic: hoc maxime videreť de equalitate. Sed hoc nō. Quod ſic pz: q̄ eqlitas fundatur ſuper vno. Sed vnum eſt in om/ni genere. Alias in ſba nulla eſſet ydēptitas: nec in quali/tate ſimilitudo. Ergo ⁊c. ¶Ꝓ 2°. Si ſic: ſequereť q̄ re/latio poſſet aduenire ſbo ſine aliquo fundamento. Sz cō ſequēs ē falſz vt infra oñdetur. ar. 12. Ergo ⁊c. pz ꝓña: q̄ vnus numerus non minus refertur ad alium q̄ ipſe res numerate ſz duplū ſiue duplicitas nō ineſt numero medi ante fundamento aliquo. Alias eſſet proceſſus in infinitū. Ergo ēt non erunt in rebus numeratis mediante aliquo medio. Et ſic: ſi alique relationes fundantur ſuper nume ro erunt immediate in ſubo ſine aliquo medio. ¶Ꝓ 3°. ſi ſic: ſequereť q̄ idem poſſet referri ad plura. Sed hoc eſt falſum: q̄ idē pluries diceret. pz ꝓña: Quia ſi aliqua relatio fundetur ſup quantitatē: relatio continentis ad contentum fundabitur in quantitate. Sed idem cōtinens refertur ad plura contēta. Ergo ⁊c. ¶Ꝓ 4°. Super ſba non fundatur relatio vt pz hic per pbm qui de talibus re lationibus hic non facit mentionem. Ergo nec ſuper q̄n titate q̄ non videtur maior ratio de vno q̄ de alio. ¶Ꝓ 5°. Super vbi non fundatur aliqua relatio vt pz hic per pbm. Ergo nec ſup q̄ntitate: pp eandē rationem iam di/ctā. ¶Sed cōtra eſt pbus in textu dicens. Dicūtur autē p̄a ſm numerū aut ſimpliciter aut determinate ad ipſas/ aut ad vnum: vt duplū quidē ad vnū: ſicut numerus de terminatus. Multiplex vero ſm numerū ad vnū nō de/ terminatum aūt vt hunc aut hūc. Trimidium autem ad ſbe medium ſm numeꝝ ad numeꝝ determinatum. Su perpticulare ad ſub ſuperparticulare ſm determinatos ⁊ multiplex ad vnuz cōtinens aut ad contentum omnino determinatum ſm numerum.

¶Reſpondeo dōm q̄ ſuper quantitate pōt fundari relatio realis de gene/re ad aliquid. Nā relatio ſicut dictum eſt conſiſtit in quo dam ordine vnius rei ad aliaz. Ergo illud poteſt eſſe fun damētum rōnis ſm quod vna res pōt ordinari ad aliā. Sed ſm quantitatem vna res pōt ordinari ad aliam: q̄ vna res per aliā poteſt menſurari vt ex ſupradictis patet q. 14. ar. 12. Igit̄ alique relationes poſſunt fundari ſuper quantitate. ¶Sed pro diſtinctione relationum que ſup quantitate fundanť conſiderandū eſt p° ſm pbz ⁊ Doc. S. in preſenti lectione q̄ primus modus relationis fun/datus ſup q̄ntitate ſm numerū diſtinguitur hoc mō: Q̄ vel eſt ſm cōparationem numeri ad numeꝝ vel numeri ad vnū. Et vtrūq; dupliť: q̄ vel eſt ſm cōparationem numeri indeterminate ad numeꝝ aut ad vnuz vel determi/nate. Hec ille. ¶Si diceret aliq̄s: q̄ aliq̄ eſt relatio que fundať ſup q̄ntitate ꝓtinua: cuz ſit aliqua cōmēſuratio ſm. q̄ntitatez cōtinuam. Ergo male pbus ſolū determinat hic de bijs rōnib⁹ que fundanť ſup numero. ¶Ad hoc re/ſpōdet. Doc. S. in pñti lcōne dicēs q̄ oīs mēſura que eſt quantitatibus ꝓtinuis: aliquo mō derivat a numero. Et ideo rōnes que ſunt ſm q̄ntitates cōtinuas: ēt attribuun tur numero. Hec ille. ¶Cōſiderādū eſt vlterius 2° pro ampliori declaratione pcedētiuz ſm Doc. S. in pñti le/ctione q̄ ꝓportio numeralis dividit p° in duas. ſ. equa/litatē ⁊ inequalitatē. Inequalitatis ſunt due ſpēs. ſ. exce/dēs ⁊ exceſſum vel minus aut minus. Inequale aūt ex/cedēs ⁊ exceſſum vel minus dividit i q̄nq; ſpēs. Que ſunt multiplex ſuppartiens. multiplex ſuperpartiēs multiplex ſupparticulare multiplex ſuppartiēs. Quaz ſpēruz ſic pōt hr̄i ſufficientia. Nā om/nis numerus inequalis excedēs cōtinet numeꝝ exceſſuz. Uel ergo cōtinet ipſum numerū totū exceſſum aliquoti/ens ⁊ nō cū additione alicui⁹ ptis. Et ſic eſt ꝓportio mul tiplex: ſicut ſex cōtinet quattuor tria duo. Si aūt cōtineat ipſum numerū bis: tunc vocatur duplum. Si ter: triplū. Si q̄ter: q̄druplum: ⁊ ſic deinceps. Uel continet ipſum numeꝝ minorē totuz cū additione alicui⁹ partis. Et hoc eſt dupliť. vel continet ipſum totū minorē ſemel cū addi/tione alicuius ptis: vel pluries. Si p̄m: hoc eſt dupliť: q̄ vel numerus maior talis totū cōtinet minorē ſemel ⁊ in ſuper aliquā ptem eius. Et ſic eſt ſuperparticularis. Et ſi qdem cōtinet totū ⁊ mediā partē eius: vocať ſexquialte ra: ſicut tria ad duo. Si tertiā ptem: ſexquitertia: ſicut q̄/tuor ad tria. Si quartaz ptez: ſexquiquarta: ſicut quinq; ad quattuor. Et ſic deinceps. Uel talis numerus maior cōtinet totū minorē ſemel ⁊ inſuper nō ſolū vnā partem ſed plures ptes eius. Et ſi eſt ſuppartiens. Et ſi quidēs cōtineat duas ptes: vocatur ſuperbipartiēs: ſicut quinq; ſe hr̄it ad tria. Si tres dr̄ ſuptripartiens: ſicut ſeptez ſe ha bent ad quattuor. Si quattuor: dr̄ ſupquadripartiens: ſi/cut ſe habēt nouē ad quinq;. Et ſic deinceps. Si vero ſm hoc eſt ſe numerus maior cōtineat totū numerum mino rem pluries cuz additione alicuius ptis: hoc ēt eſt dupli/ciť: q̄ vel cōtinet totū numerū minorē pluries ⁊ inſuper ali/quam partem eius. Et ſic eſt multiplex ſuper particula/ris. Et ſi quidē contineat ipſum bis ⁊ mediam ptez eius dicitur multiplex ſuperparticularis ſexqualtera: ſicut

quinq;

quinqz ad duo. Si ter ꝛ mediam partem eius vocabit triplū sexqualtera: Sicut se hñt septez ad duo. Si quater dicit q̃druplū sexqaltera: Sic̃ nouẽ ad duo. ¶ Iſpñt ẽt hui⁹ ꝓportionis spẽs sumi ex ꝑte sup ꝑticularis: vt duplus sexquitertiū qñ maior numer⁹ hz minorẽ bis ꝛ tertiaz ꝑtẽ ei⁹: sic̃ septẽ se hñt ad tria. Uel duplū sexquiquartum: sic̃ nouẽ ad q̃tuor. Et sic deiceps. Uel qñ maior numerus ꝓtinet minorez plures ꝛ ẽt ꝑtes ei⁹ plures. Et sic est ꝓportio suppartiens. Et hec ꝓportio filr diuidit fm species multiplicis ꝛ fm spẽs suppartictis: vt dicat duplus suppartiẽs q̃ ꝓtinet totuz minorẽ bis et duas ꝑtes ei⁹: vt octo se hñt ad tria. Uel ẽt duplū suptripartiens: sicut vndecim se hñt ad q̃tuor. Habet.n. totū minorẽ nūeruz ꝛ ꝑtes tres ei⁹. Hec oĩa Doc. S. q̃si formalr. ¶ Considerandū ẽt 3° fm eundẽ ibidez q inequale excessuz hz ad equale excedẽs. Illaz numerus minor dr submultipler subsuppartialis subsuppartiens: submultiplex subsuppartialris et submultipler subsuppartiens. Quaꝝ speciez facilr pōt sufficiẽtia elici ex p̃cedenti: vt clare pz diligenter ꝓsideranti. ¶ Cōsiderandū insup est 4°: vt dicit hic Doc. S. q̃ prima spẽs ꝓportionis. s. multiplicitas ꝓsistit in ꝓpatione numeri ad vnitatez. Quelibet enim species eius inuenit p° in aliquo nūero respectu vnitatis. Duplus.n. p° inuenit in binario respectu vnitatis. Et filr ꝓportio tripla in trinario respectu vnitatis. Et sic de alijs. Iſpãmi aũt termini in quibus inuenitur aliqua ꝓportio dant spẽm ipsi ꝓportioni. Unde in quibuscunqz aliis terminis inueniat: inuenit in eis fm rõnez primoꝝ vnuz. Uñ et hoc ꝓportio recipit nomẽ ꝛ rõnẽ. Dicit.n. ꝓportio dupla ꝓportio duoꝝ ad vnũ. Et ꝓpter hoc si ẽt fm q̃ minor numerus accipit rõnẽ vnius: et maior nũerus rõnez duoꝝ. Sex.n. se hñt in dupla ꝓportiõe ad tria: inq̃nuz tria se hñt ad sex: vt vnuz ad duo. Et simile est in tripla ꝓportione: et oĩbus alijs specieb⁹ multiplicitatis. Et ideo dicit pbus q̃ ratio dupli est per hoc q̃ nūerus determinatus. s. duo refertur ad vnuz. Sed hoc q̃ dico multiplex importat relationẽ numeri ad vnitatez: sed nõ alicuius determinati numeri: sed numeri in vniuersali. Naz si determinatus numerus accipiat vt binarius vel ternarius: iam esset vna spes multiplicitatis: vt dupla vel tripla. Sicut aũt duplū se hz ad duo et triplū ad tria qui sunt numeri determinati: ita multiplex ad multitudinez q̃ significat numeꝝ indeterminatũ. Hec ille. ¶ Ex quo pz q̃ multiplicitas siue multiplex ꝓsistit in ꝓportione numeri ad vnitatẽ. Et hoc duplr. Uel in ꝓportiõe numeri indeterminati. Et tale significat nomẽ cõmune. s. multiplex. Uel in ꝓportione numeri determinati. Et tale significat nomen speciei. s. duplus triplus: et sic de alijs. ¶ Cõsideranduꝫ insuper est 5° fm eundem ibidem q̃ alie spẽs ꝓportionis videlicet ꝓportio superparticularis ꝛ ꝓportio superpartiens multiplex superparticularis ꝛ multiplex superpartiens non possunt attendi fm numeruz ad vnitatem: q̃ omnes hee proportionis species attenduntr fm q̃ maior numerus continet minorem semel vel aliquoties: ꝛ insuper continet vnaz vel plures partes ei⁹. Sed vnitas partes habere non potest. Ergo nulla harum proportionum attenditur fm comparationem numeri ad vnitatem: sed fm comparationem numeri ad numerum. Et hoc etiam dupliciter. Uel fm numerũ determinatũ: vel fm numeꝝ indeterminatũ. Si fm numerũ determinatum: sic est emiolium hoc est subsexquialterum. Iſproportio.n. sexqualtera p° consistit in hijs terminis. s. binario ꝛ trinario: ꝛ sub ratione eorum in omnibus alijs inuenitur. Unde hoc quod dicitur emiolum vel subsexquialterum importat relationem determinati numeri ad determinatum numerum. s. trium ad duo. Sed quod dicitur superparticulare refertur ad subsuppartículare non fm determinatuz numerum sicut multiplex refertur ad vnũ fm numerum indeterminatum. Et sic prime species inequalitatis superius enumerate sumuntur fm indeterminatos numeros. vt multiplex superparticulare superpartiens ꝛc̃. Sed species istarum accipiuntur fm numeros determinatos. vt duplum triplum sexqualterum sexquitertium ꝛ sic de alijs. Hec ille. ¶ Considerandum insuper est 6° fm eundem ibidem q̃ contingit aliquas quantitates continuas habere proportionem ad inuicem sed non fm aliquem numerum determinatum neqz indeterminatum. Omnium .n. quantitatum finitarum est aliqua proportio non.n. omnium est proportio numeralis. Cuius rationem assignat: q̃ quorumlibet numerorum duorum est vna mensura cõis. s. vnitas: que aliquotiens sumpta quemlibet numerum reddit. Sed non quarumlibet quantitatum continuarum inuenitur esse vna mensura cõis. Sed sunt quedam quantitates continue incõmensurabiles: sicut dyameter quadrati est incõmensurabilis lateri. Et hoc ideo: q̃ non est proportio eius ad latus: sicut proportio numeri ad numerum vel numeri ad vnum. Cum igitur dicitur in quantitatibus continuis q̃ hec est maior illa vel se habet ad illam vt continens ad contentum: non solum hec relatio non attenditur fm aliquam speciem determinatam numeri sed nec etiam fm aliquid determinatum quod sit fm numeruz: q̃ omnis numerus est alteri commensurabilis. Omnes enim numeri habent vnam cõmunem mensuram. s. vnitatẽ. Sz continens ꝛ contentum non dicuntur fm aliquam cõmẽsurationem numeralem. Continens.n. ad contentum dicitur eo q̃ est tantum ꝛ adhuc amplius. Et hoc est indeterminatum vtrum sit commensurabile. Quantitas enim qualiscunqz accipiatur: est equalis vel inequalis. Unde si non sit equalis: sequitur q̃ sit inequalis. Et continens etiam quantitas si non sit commensurabilis: erit incõmẽsurabilis. Hec ille. ¶ Considerandum vlterius est vltimo fm eundem ibidem ꝛ fm phylosophum in textu q̃ aliq̃ sunt relatiua q̃ accipiũtur fm vnitatẽ absolute ꝛ nõ p cõparationẽ ad numeꝝ. s. eq̃le silr ꝛ idẽ que dicũtur ad aliqd fm vnitatem. Mã idẽ sunt quoꝝ sba est vna: silia q̃ruz qualitas est vna: eq̃lia quorum quãtitas est vna. Hec ille. ¶ Sed diceret aliqs. Unũ ẽ p̃m numeri ꝛ mensura eius vt dictuz est. Ergo ꝓdicte rõnes sumũtur fm numerum. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. vbi supra dicens: q̃ cũ vnuz sit principium numeri ꝛ mensura: ꝓdicta dicunt ad aliquid fm aliquid ad gen⁹ numeri ptinẽs: nõ tñ eodẽ modo sicut p̃cedentia. Illã p̃me relatiões erant fm numerũz ad numeꝝ: vel fm numeꝝ ad vnum. Hec aũt vltime fm vnum absolute. Hec ille. ¶ Ex quibus patet q̃ omnes rõnes que fundatur super quantitate: fundantur aut super vno absolute sicut similitudo ydemptitas equalitas aut super numero per respectũ ad numerũ ꝛ ecõtra: sicut multiplex super particulare ꝛ sic de alijs spẽbus supradictis: quarum quedam fundant sup numero determinato quedã aũt super numero ideterminato: aut super passiones numeri que sunt cõmensuratio ꝛ ꝓportio aut aliqd hmõi. Quaꝝ alique dicunt fm ꝓportionẽ absolute: aliq̃ vero fm ꝓportionẽ numeralẽ. ¶ Sed diceret aliqs. ydẽptitas nõ est relatio realis. Alias eẽt ꝓcedere in infinituz Ergo male pbs enumerat ydẽptitatẽ inter spẽs relatiuorũ realium. ¶ Diceret etiam aliqs q̃ idẽ pōt eẽ cõtinẽs ꝛ contentum: ꝛz respectu diuersoꝝ: sicut idẽ dicit magnũ ꝛ paruuz. Ergo cõtinẽs ꝛ cõtentum non sunt opposita relatiue. Et sic non sunt relatiua realia. Igitur idem quod prius. ¶ Respondet ad primum antoni⁹ andree sequẽs scotum q̃ ꝛz ydemptitas numeralis sit relatio rationis: tamen ydemptitas generis speciei aut analogie est relatio realis. Quod autem ydemptitas numeralis sit relatio rationis vult Doc. S. in de po⁸. q. 7. ar. vltimo ad tertium vbi sic ait q̃ sicut aliquis est idem sibi ipsi realiter ꝛ non solum fm rationem ꝛz relatio sit fm rationem tantuz ꝓpter hoc q̃ relationis cã est realis. s. vnitas substantie quã intellectus sub relatione intelligit: ita potestas cohercẽdi subditos est in deo realiter: quã intellectus intelligit in ordine ad subditos. Et propter hoc dicitur dominus realiter. Hec ille. ¶ Utrum autem ydemptitas speciei ge-

neris: aũt analogie sit relatio realis: inferiũs declarabitur ar.13.t.14. ¶ Ad aliud respondent predicti doctores t bene: q3 13 relative opposita formaliter nõ possint eẽ i eodem tñ si cõsiderent mãliter possunt esse in eodem. Dicũt.n.q3 relativa cõsiderant duplr. Uno⁹ vt comparata ad se mutuo. Alio⁹ vt idem cõparat ad diuersa. ¶ Prio modo sunt oppsita. Scõo modo non. Habens enim filium t patrem nõ refert ad se ipsum patrem sed ad patres suũ: vt filius t ad filium suũ vt pater. sic etiam dicẽdũ est de eo qõ est simul cõtinẽs t cõtẽtus. ¶ Ad p^m igitur dõm q3 licet vnũ repiatur in omni pdicamẽto: tamẽ equalitas si ppie accipiat fundat sup vno de genere q̃ntitatis aut per se aut reductive. ¶ Et tñ sciẽdũ q3 sba põt accipi duplr. Uno⁹ pro eo qõ est determinati generis. s. pro sba que distinguit cõtra accns. Et sic nõ est intelligẽdũ q3 vnũ in sba facit idẽ: q3 alias in alijs pdicamẽtis nõ esset ydẽptitas specifica aut gñica. Alio⁹ accipitur sba pro essentia que est in omni pdicamẽto. Et sic vnum in sba facit ydẽ. ¶ Ex quo p3 q3 vnũ sup quo fundat ydẽptitas ẽ trãscendẽs: nõ aũt ppie est de genere q̃ntitatis. ¶ Quãtitas ẽt põt cõsiderari duplr. Uno⁹ ppie pro quantitate dimẽsiua. Et sic non est intelligẽdũ q3 vnũ in quãtitate facit equale. Alias in angelis nõ reperiret equalitas. Alio⁹ cõiter pro quãtitate virtutis t molis. Et sic vnũ in quantitate facit equale. Et similiter dõm est de qualitate dz dicit q3 vnũ in qualitate facit simile. ¶ Ad 2^m rñdet Reuerẽdus in xp̃o pr t dñs dñs dominicus de dñicis episcopus Torcellanus nũc vero epũs Burrien̄sis in tractatu scõo de rõnibus q: 13 duplicitas nõ insit numero mediãte aliquo alio fundamẽto: inest tñ sbe mediãte suo primo fundamẽto. s. mediãte quãtitate. Dicit.n. sic q3 arguit q3 duplicitas inest immediate t nõ mediãte aliquo alio q: tũc esset pcessus in infinitũ cõceditur. Sed pp hoc arg^m nõ cõcludit q3 ad hmõi rõnes nõ requiratur fundamentũ: q: intelligimus q3 ad sb3 pncipale qõ est sba si debeant inesse tales rõnes. s. dupli t dimidij aut equalis t inequalis: requiritur fundamẽtũ qõ est quãtitas. Hec ille t gloriose. ¶ Prio cuius declaratione notat ibidẽ q3 ille rõnes que fundant sup quãtitate. s. duplũ dimidium equale t inequale nõ solũ denominant sua subiecta principalia: sed etiã ipsos numeros t lineas. Uñ dicit q3 vn⁹ numerus relatus est ad aliũ t vna linea relata est ad aliã q: quãtitas põt denominari ab accñtib⁹ que in ea sunt. Cuius rõnem assignat que ẽt superi⁹ adducta fuit. q.15. ar.3. q: ipsa quãtitas de natura sua 13 situm sine positionem in partib⁹ sũ vnũ genus suũ subalternum. Ideo põt per se stare sine sbo: vt p3 in sacro altaris. Et ideo põt esse sbm alioꝝ accñtium. Alia enim accñtia sunt immediate in quãtitate vt dicit Doc. S. in 3ª pte. q.77. ar.2. Et propterea nullũ accidẽs denominat a se ipso vel a gñe suo sicut quãtitas. Hõ.n. dicimus q3 albedo est alba aut colorata sicut dicimus q3 linea vel superficies est quãta: q: alia accñtia nõ põt hre rõnem subiecti per se sicut quãtitas. ¶ Et si dicat. per se stare est ppr̃ius modus sbe. Ergo nõ põt cõpetere alicui accidẽti. Et sic falsum est q3 dictũ est. ¶ Ad hoc rñdet dicẽs q3 per se existere. i. nõ esse in sbo nec aptũ natũ esse in sbo est modus ppr̃ius sbe. Sz quãtitas 13 posit actualiter esse sine sbo: tñ semp nata est esse in sbo. Dicit.n. q3 accñtis esse est inesse: nõ quidẽ actualiter: vt p3 in scro altaris: 13 aptitudinaliter qõ ab accidẽte remoueri non põt. Hec ille. Idẽ dicit. 12^e. q.110. 4. 4^m. Ad 3^m rñdet antoni⁹ andree in fine huius quinti dicẽs q3 idem referri põt ad diuersa p se: 13 nõ per se p^o. Continẽs tamẽ põt cõsiderari duplr. Uno⁹ mãliter t subiective. Alio⁹ formaliter. ¶ Primo modo ptinẽs põt referri ad plura cõtenta: sicut idẽ pater põt referri subiective ad multos filios. Sz idez cõtinens formaliter nõ refertur nisi ad vnũ cõtentuz per se p^o. Hec ille. ¶ Uerũtñ 13 apparenter verũ dicat tñ pr nõ solũ mãliter sed formaliter hoc est vna pñitate in numero refert ad plures filios ẽt per se p^o: t nõ ita q3 referat ad vnũ p aliũ vt superius dictũ est. ¶ Et similiter nõ est inconueniẽs q3 vnũ cõtinens referat ad plura formaliter simul per se etiaz p^o: vt forsitan inferi⁹ declarabit. ¶ Ad 4^m dõm q3 licet super sba per modũ sbe designata nõ fundetur aliqua relatio: tñ sup sba hñte se per modũ quãtitatis bene fundat relatio: sicut ydẽptitas specifica sup vnitate specifica que qdem est vnitas de gñe sbe: hñs aũt modum quantitatis. ¶ Quare aũt super quantitate fundet relatio t nõ sup sba aut super vltimis pdicamẽtis p3 ex supradictis. ¶ Uñ p3 solutio ad vltimũ. q: q̃tuor vltima pdicamẽta magis sequũtur rõnẽ q̃ causent vt dictuz est. ¶ Ibi in pho t Doc. S. Actiua vero t passiua.

a **B quartum** sic proceditur. Uidetur q3 super actione t passiõe aut sup virtute actiua vl passiua nõ possit fundari relatio: pp hoc q3 quattuor vltima predicamenta 13 includãt rõnẽ tñ in eis nõ fundatur relatio: q: magis cõsequuntur relationẽ q̃s q3 eam causent vt dicit Doc. S. in pñti lcõne. Cũ ergo actio t passio quãdã relationẽ includant: videtur q3 pari rõne super eis nõ possit fundari relatio. ¶ P^o. Relatio nõ fundat sup relationem. Sed actio de suo formali quãdã relationem importat: vt p3 per Doc. S. in 3° phy^x. Ergo idẽ qõ pr⁹. ¶ P^o 3°. Potentia actiua t passiua referũtur ad immeus. ¶ P^o 3°. Potentia actiua t passiua referũtur ad intellectum: Cum po^a sit pn̄^m operationis pn̄^m. n. dicit relationẽ ad principiatũ. Ergo relatio aliqua nõ põt fundari super vtute actiua t passiua. ¶ P^o 4°. Relatio est subiective in po^a actiua suo fundamẽto. Sz nulla relatio est subiective in po^a actiua vel passiua. Ergo t cẽ. ¶ Probatio medie: Quia cõis denominat sbm in quo est: Sed po^a nõ denominat referre aut q3 po^a itelligẽdi ẽ itellect⁹. Igit cẽ. ¶ P^o 5°. Rones q̃ fundant sup actiõe vel passiõe remanẽt destructa actiõe t passione. Manifestũ est. n. q3 aligs manet pater cessante generatione t filius cessante ppagatione. Ergo videt q3 nulla relatio possit fundari sup actione vel passione eoꝝ relatio habeat totũ suũ esse a fundamẽto t in fundamẽto. ¶ P^o 6°. Actio est subiective in patiẽte maxime actio tñ fies: vt p3 p phm. 9. huius: cũ pfectio sit in eo cuius est p. Lꝛ fectio. Ergo si relatio fundet sup actione trãseũte erit rõ subiective in patiẽte: cũ fundamẽtũ t relatio sint in eodez subiective. Et sic pñitas nõ erit in patre: 13 in filio subiective. Et sic pñitas nõ erit in patre: 13 in filio subiective. Qõ est absurdũ. Igit cẽ. ¶ Sed dicebat q3 pñitas fundat sup po^a activa gñandi que est subiective i pñe. ¶ Cõtra: q: aut pñitas fundat immediate sup virtute actiua: aut mediate. s. mediante actione. Si p^m, sequitur q3 puero hodie nato sit pñitas. Et sic erit pater nũdus hñs filiũ: q: eadẽ pductione in numero pduci⁹ fundamentum t relatio. Alias esset motus qui terminaret q3 ad rõnem cõtra phm. 5° physicoꝝ. Si vero 2^m sequit q3 actio t relatio erunt in eodez subiective: q: fundamẽtũ proximũ t relatio sunt in eodẽ. ¶ Sz dicebat q3 tales rõnes fundant sup actione mediate eo qõ ex actione relinquit qõ est vis aliq̃ aut hitus vel dispositio. ¶ Cõtra: q: si sic sequeret q3 nulla relatio fundaret immediate sup actione sed mediãte q̃litate. Qõ videtur esse contra phm in pñi cap. Igit cẽ. ¶ Sz cõtra est phus in textu dicẽs. Actiua vero t passiua fm potentiã actiuã t passiuã sunt t actiones potẽtiaꝝ vt calefactiuũ t calefactibile q: põt t iterus calefaciens ad id quod calefacit: t secans ad id quod secatur tanquam agentia t cẽ.

Respondeo dõm q3 sup actiõe t passiõe similiter t super virtute actiua t passiua fundant rõnes de scõo modo: q: ficut dictũ est ꝑcedẽtib⁹ rõ põt fundari sup illo fm q3 res vna põt ordinari ad aliã: cũ rõ cõsistat in ordine siue dependẽtia vnius rei ad aliã. Sz fm actionẽ t passionẽ t fz virtutẽ actiuã t passiuã vna res põt ordinari ad aliã 13 dependentias. Ergo sup ipsis fundat relatio. ¶ Prio cuius declaratione cõsiderandũ est p^o fm pbm t Doc. S. in pñenti lcõne: q3 relatiua de scõo modo relatiuoꝝ sunt duplicia. quedam. n. dicunt relatiua fm potentiam actiuã t passiuam: Quedam vero fm actionem vel actus harum potentiarũ qui sunt agere t pati: Sicut calefactiuum dicitur ad calefacti-

bile

bile ſm potentiam actiuam ꝛ paſſiuam. Mā calefactiuꝫ eſt quo pater calefacere: calefactibile vero qō pōt calefieri. Sed calefaciens ad calefactionē ꝛ ſecans ad id qō ſecatur dīr relatiue ſm actus predictarum potentiarꝫ. Hec ille. ¶ Cōſiderandū vlterius eſt 2° ſm eoſdem ibidez q̄ iſte modus relationū differt a p̄emiſſis qui ſunt ſm numerū: qz in hijs qui ſunt ſm numerū nō ſunt alique actiones niſi ſm ſimilitudinē ſicut multiplicare diuidere ꝛ huiuſmodi: vt dictū eſt in 2° phyꝫ. vbi dicit q̄ mathematica abſtrahunt a motu ꝛ ideo in eis nō p̄nt eſſe actiones q̄ ſunt ſm motū. Hec ille. ¶ Cōſiderandū inſup eſt 3° ſm actiuā ꝛ paſſiuam attendiē diuerſitas ſm diuerſa tēpora. Quedā.n. dicunt relatiue ſm tp̄us p̄teritū ſicut id qō fecit ad id qō factū eſt. vt p̄ ad filiū. qz ille genuit: iſte genuit facturus referꝫ ad faciēduꝫ. Et hoc genus relationū reducunt ille relationes que dīr ſꝫ p̄uationem potentie vt impoſſibile ꝛ inuiſibile. Dī.n. aliqd ſpoſſibile huic vel illi. Similiter inuiſibile. Hec ille. ¶ Sed hic oritur difficultas. Mā ex p̄edictis videt velle Doc. S. q̄ p̄ſmi tas fundaꝫ ſup virtute actiua ꝛ ſup actione vt egiſſe. Sed hoc nō videtur verū. Mā vna relatio ſm ſpēm nō pōt habere diuerſa fundamēta nō ſolū ſpecie ſed ēt genere diſtincta. Sed poª generatiua cū ſit qualitas ꝛ actio ſunt genere diſtincta. Igit ꝛc. ¶ Ad hoc p̄dictus dñs Torcellanus epūs brixienſis adducit tres reſponſiones dicēs. ſ. q̄ veritas fundamētū paternitatis. ſ. qō ex actione relinquitur vel dīm eſt q̄ poª actiua ꝛ actio hīt rōnē vnius fundamēti: qz poª nō fundat relationē niſi mediāte actione ab ea emanante. Et licet dīant genere generaliſſimo quo ad eſſentiā: tamē cōueniunt in ratione fundamenti. Itē p̄t dici q̄ non ſit inconueniens eſſe plura fundamenta ep̄i non eque immediate ſed ordine quodā inuicē ſe habēt. Hec ille. ¶ Sed tamē qz ex actione tranſeunte nō relinquitur aliqd in agente: nō dicitur perfectio patiētis magis q̄ſ agentis niſi forte quidā habitus aut diſpoſitio quedaz ſuper quibus nō fundant relationes de ſcō modo: ſed potius de tertio modo. Et qz etiam ex diuerſis p̄dicamētis magis tertie ſolutioni eius adherēdus eſſe iudico q̄ſ duabus p̄mis: ſaluo tñ ſaniori iudicio. ¶ Diceret inſuper aliquis. Deus p̄t annichilare paternitatem ꝛ filiationez poſita ḡtione actiua ꝛ paſſiua nō ſunt fundamēta illarum relationum. Cuius cōtrariū dictū eſt in corpore huius articuli. p̄z ꝓña: qz poſito ſbo fundamento ꝛ termino ponit relatio. Sicut poſitis p̄ncipijs rei ſufficientibus: de neceſſitate opz vt res ſit. Deus.n. nō poſſet annihilare parem ꝛ impar ſtāte numero. Añs patet ratione Aureoli. Quia cū ꝑpria relatione paternitatis. Et hoc nō: qz ponit diſtinctio realis ſaltem per te inter relationem ꝛ fundamentū. Ac etiam qz generatio trāſit relatio vero manet. Aut hoc eſſet quia ḡnans de neceſſitate originat illum relationez. ſed hoc non: qz certū eſt q̄ deus potentior eſt ad annihilādum q̄ſ generās ad originandū ſiue ipſa generatio. ¶ Et ſi dicatur q̄ generatio ſeu poª generatiua non originat relationem paternitatis effectiue ſed tm̄ fundamentaliter. ¶ Cōtra: qz ſi nō originat effectiue: non erit dandum efficiens ibi. Hon.n. p̄ producit eā. alias ageret in ſeipſum. ¶ Ad hoc reſpondet p̄dictus dominus Torcellanus negando aſſumptuꝫ. ſ. q̄ illis poſitis poſſit annihilari p̄nitas ꝛ filiatio non quia iſte relationes ſint idem cum generatione ꝛ poª generatiua: ſed quia de neceſſitate originant ab illis. Et ſic non poteſt annihilari ſimilitudo ſtantibus duobus ſimilibus. Et ad probationem dico q̄ deus eſt in infinitum potentior ad annihilandum relationez: q̄ creatura ad cauſandum illam. Sed deus non poteſt annihilare relationem ponendo eam. Cum aūt ponit ex ea quibus de neceſſitate ſequitur relatio: tunc ponit ipſaz relationem. Sicut poſita albedine ſub duplici eſſe: de neceſſitate ponitur ſimilitudo. Et poſita ḡneratione actiua ꝛ paſſiua: cum alijs requiſitis ad hoc q̄ producant aliquaz relationem: de neceſſitate ponitur paternitas ꝛ filiatio. ¶ Dicit vlterius q̄ efficiens paternitatem eſt ipſum ſup poſitum pater qui per ſe ꝛ directe producit filium ꝛ conſecutiue producit in filio filiationem ꝛ in ſe paternitatem mediante ipſa generatione. Que generatio terminatur p ſe ad abſolutum ꝛ conſecutiue ad reſpectiuum: eo q̄ ad relationem non eſt per ſe motus. 5°. phyꝫ. ¶ Et cum dicitur. pater ageret in ſe. ¶ Uerū eſt ille qui eſt pater producit aliquod reſpectiuum in ſe. ¶ Et cum dicitur Jn illo alio acquiſito in patre relatio in eo produceretur. Ei ſic relatio eſſet per ſe terminus productionis. Dicitur negādo conſequentiam: quia ſufficit q̄ per ſe producatur aliquid abſolutum in aliquo vt filius: ad quod conſequitur relatio. Jdeo relatio nō eſt per ſe terminus generationis vel motus. Hec ille. ¶ De quo latius inferius determinandum erit.

Ad p̄imum igitur dōm q̄ non eſt ſimile ō actione ꝛ paſſiōe: ꝛ de alijs q̄t tuo: vltimis p̄dicamētis. Tum p̄imo quia actio ꝛ paſſio non conſequūtur relationem ſm q̄ huiuſmodi: ſꝫ magis eam cauſant vt dictum eſt Tum ſcōo quia ſm actionem ꝛ paſſionem vna res poteſt ordinari ad aliam nō autē per illa quattuor. Unde non eſt ſimile. ¶ Ad 2m dōm q̄ actio poteſt accipi tripliciter. Uno modo materialiter ſcz p̄o eo quod ab agente in paſſo introducitur. Et ſic nō importat relationem. Secundo modo poteſt accipi eſſentialiter. ſ. p̄o ipſa introductione forme ex parte introducentis. Et ſic etiam actio non ſignificat relationem: ſed p̄incipiū relationis. Tertio modo poteſt accipi ꝑnotatiue ſeu conſecutiue. Et ſic actio ſignificat aliquam relationem quia. ſ. ad ipſum conſequitur quedam relatio. ¶ Et licet actio de connotato importet reſpectum ad agens tamen eſſentialiter non ſignificat vel vllum reſpectum vt infra patebit. ¶ Ad 3m dōm q̄ potentia actiua non refertur ad potentiam paſſiuam ſi formaliter conſiderentur. Et licet p̄nm importet relationem: tamen id quod eſt p̄incipium non ſignificat de principali ſignificato illam relationem. Potentia enim eſt id quod eſt p̄incipium non autem reſpectus importatus per p̄incipium vt innuit Doc. S. in de potentia. q. 1. ar. 1. ad 3m. vbi dicit q̄ potentia dicit p̄incipium non quia ſit ipſa relatio q̄ſ ſignificat nomē p̄incipij: ſed quia eſt id quod eſt p̄incipiuꝫ. Hec ille. ¶ Ad 4m dōm q̄ omne accīs denominat ſbz p̄incipale in quo eſt ſi habeat eſſe perfectum ꝛ ceteras conditiones ſuperius adductas. Non autez oportet q̄ denominet ſbm quo ¶ Et hoc idem innuit ipſe p̄dictus dominus Torcellanus dicens q̄ non opz q̄ omne accidens denominet ſbm in quo eſt ſi ſit ſbm immediatum. ſed ſufficit q̄ denominet ſbm p̄incipale: ſicut licet intelligere immediate recipiatur in potentia intellectiua tamen ipſa potēcia ſiue intellectus non dicitur intelligens: ſed anima vel homo per intellectuꝫ. Hec ille. ¶ Et ſꝫ ſuperficies que eſt ſbm immediatuꝫ coloris denominet colorata: tamen hoc eſt p̄opter rationem ſingularem: qz. ſ. quantitas cum de natura ſua habeat ſitum determinatum in p̄opio genere p̄t eſſe ſbm alicuius accītis ſicut ſupra dictum eſt. ¶ Nec etiam opz q̄ omne accīs denominet ſbm ſuum p̄incipale niſi ſibi nomen impoſitum fuerit ſm q̄ eſt in tali ſbo vt intelligere non p̄opie denominat animam intelligentez ſꝫ hominem: qz intelligere non conuenit anime cōiuncte niſi cum fantaſmatibus que corpus reſpiciūt. Jdeo magis p̄opie dicitur q̄ homo intelligit per animam q̄ſ q̄ anima intelligit vt innuit Doc. S. in pª parte. q. 75. ar. 4. ad 2m. vbi ſic ait. Operationes ptium attribuunt toti p partes. Dicimus.n. q̄ homo videt per oculuꝫ ꝛ palpat per manum aliter q̄ſ caliduꝫ calefaciat per calorem: qz calor nullo modo calefacit p̄opie loquendo. Poteſt igitur dici q̄ anima intelligit ſicut oculus videt. ſed magis p̄opie dicitur q̄ homo intelligit p animaꝫ. Hec ille. ¶ Ad 5m dōm q̄ actionez ꝛ paſſionem corrūpi poteſt intelligi dupliciter. Uno° quantum ad terminum productionis. Et

sic possunt corrumpi remanentibus relationibus sup eis fundatis: Alio⁹ quantum ad causam seu radicez. Et sic nō corrūpunt remanētib⁹ relationib⁹. pīmas. n. nō fundat sup actiōe tiñ ſz sup actiōe ſz q procedit a po⁹ actiua. Unde actio non est p̄n^m quo ad esse paternitatis: sed quo ad fieri tiñ. Unde paternitas potest remanere: actiōe destructa si radix. s. potentia actiua remanent. Unde dicit dominus Torcellanus q sicut effectus absolutus vt sortes filiꝰ exit a po⁹ actiua agentis mediante actione que transit: ita relatio consequens id absolutum exit ab eadem potentia mediante actione que transit ipsa potentia remanente. ¶Et si instetur contra: q: per te paternitas dependet ab actione. Ergo opz q si paternitas sit q etiam sit illa actio Alioquin dependeret à nō ente. ¶Respondeo q paternitas dependet ab ea in fieri ⁊ non in facto esse. Nec hoc est inconueniens ymo est necessarium in aliquibus ita dicere. Sicut. n. predicamētum quando est ens reale ⁊ nō ens rationis q: ens reale distinctum cōtra ens rationis de
Lec.7. scēdit in decē predicamenta ſz p̄m. 5° methaphysice ⁊ tñ ipsum qñ reliquit exadiacētia tēporis ſm q describit ipsum Gilbert⁹ porretan⁹ ī sex p̄ncipijs ⁊ remanet tēpoꝝ transeūte. ita rīo remanet actiō e trāseūte Nec ille. ¶Idē innuit Doc. S. in. 3. sñiaz. di. 8. q. 1. ar. 5. sicut ex adductis pz. ¶Ad 6^m dōm. q actio transiens essentialiter sumpta sicut infra patebit est subiective in agente. Nam potentia actiua que est p̄n^m immediatum actionis transeuntis: est subiective in agente. Ego ⁊ ipsa actio: q: po⁹ ⁊ ipsa operatio sunt eiusdem tanq̄ subiecti vt pz per Doc. S. in p^a parte. q. 77. ar. 5. in corpore. Et etiā pz per eundem in de vnione verbi incarnati. q. vnica. ar. vltimo in corpore. Et in de po⁹. q. 7. ar. 10. De quo inferius fiet articulus specialis in hoc quinto. q. 2. ar. 2. ¶Et per hoc cuz bijs que dicta sūt ī corpore articuli pz solutio ad alias duas rōnes. ¶Ibi in pbo ⁊ Doc. S. ſm numerum quidem.

a **¶ Quintum** sic proceditur. Uidetur q super qualitate de prima specie non possit fundari relatio. Nam omnis relatio fundatur vel super quantitate aut actione ⁊ passione vel virtute actiua ⁊ passiua vt pz per pbm in presenti capīo. Sed ad nullum istorum reducitur prima species quantitatis. Ergo ⁊c̄. Sed dicebat q reducitur ad quantitatem. q: habet rationem mensure sicut scientia ⁊ scibile referuntur ſm rationem mensure. ¶Contra. q: si sic: sequeretur q tertius modus relatiōis non differret a primo: cum primus modus dicatur ſm rationem mensure. Quod videtur inconueniens. Igitur ⁊c̄. ¶Ꝑ 2°. Si supra prima specie qualitatis fundaretur relatio: maxime hoc haberet veritatem de scientia. Sed hoc non. Quod sic patet: q: scientia est de genere qualitatis ⁊ non relationis. Ergo scientia non significat relationē realem. ¶Ꝑ 3°. super relatione non potest fundari relatio. Alias esset processus in infinitum. Sed habitus qui ē prima species qualitatis relationem importat: cum habitus sit alicuius habitus. Igit ⁊c̄. ¶Ꝑ 4°. Relatiua sunt eiusdez generis. Alias in ad aliquid essent duo genera generalissima: sed relatiua que dicuntur fundari super p̄ma specie qualitatis non sunt eiusdem generis sicut scientia ⁊
Le.10. ⁊ co.122. scibile: q: ſm pbm. 10. huius inter relatiua non est medium q: non sunt eiusdem generis. Et exemplificat de scia ⁊ scibili. Ergo non sunt relatiua. ¶Ꝑ 5°. Esse vnius relatiui dependet ab alio. sed esse scibilis nō dependet a scientia vt arguit Antonius andree. Ergo talia non sunt relatiua Et sic nulle relationes habent fundari super p̄ma specie qualitatis. ¶Sed contra est pbus in textu dicens. ſz numerum quidez igitur ⁊ potentiam dicta ad aliquid eo q ipsum quod quidem alterius dicitur quod est sed non eo q aliud ad aliud. Mensurabile vero ⁊ scibile ⁊ intellectuale eo q aligd ad ipsuz dr ad aliud dicunt. Nā itellectuale significat q: ipi⁹ ē itellect⁹. nō ē aūt itellect⁹ ad hoc cuius est itellectus. Bis. n. vtiqz dictū erit idem ⁊c̄.

¶Respondeo dicendum q relationes alique reales fundantur super prima specie qualitatis non ſm q huiusmodi sed ſm q habent rationem mensure. Nam aliqua est relatio scientie ad scibile ⁊ sensus ad sensibile vt patet sed ille relationes nō videntur fundari immediate nisi super qualitate de prima specie: Igitur ⁊c̄. ¶Sed tamen considerandum est ſm pbm ⁊ Doc. S. in lectione q scibile ⁊ sensibile itellectuale vel sensuale ⁊ similia que ad tertium modum pertinent dicuntur relatiue non quia ipsa referantur sed quia aliare feruntur ad ista. scibile enim dicitur ad aliquid quia habetur scientia de ipso. ⁊ similiter sensibile dicitur ad aliquid q: potest sentiri. Unde non dicuntur relatiue propter aliquid quod sit ex eorum parte quod sit vel quantitas vel actio vel passio sicut in relationibus primi aut secūdi modi accidit sed solum propter actiones aliorum. Hec doc. S. formaliter. ¶Sed diceret aliquis. Patiens non dicitur relatiue ad agens: nisi propter actionem agentis. Et tamen non solum refertur ad ipsum: sed mutuo adinuicē referuntur vt ex dictis patet. ¶Dicendum ad hoc sm Doc. S. in presenti lectione q duplex est actio. Quedaz ē q̄ terminat in passum ſz ē actio trāsiēs. Alia ē actio q̄ nō terminat in passum: ſz est imanēs. Uerū est q illa q̄ fertur pp rōnes aliorum trāseūtes q mutuo referunt. ſz illa q̄ referunt pp actiones aliorum que in ipsis non terminant: non oportet q mutuo referantur. Unde ibidem dicit sic. Si enim videre esset actio videntis peruenies in rem visaz sicut calefactio peruenit ad calefactibile sicut calefactibile refertur ad calefaciens ita visibile referretur ad videntem. Sed videre ⁊ intelligere ⁊ huiusmodi actiones vt in. 9°. huius dicetur. q. 9. ar. 2. manent in agentibus ⁊ non transeunt in aliquas res passas. Unde visibile ⁊ scibile non patitur aliquid ex hoc q intelligitur vel videtur. Et propter hoc non ipsamet referuntur sed alia ad ipsa. Et similiter est in omnibus aliis in quibus aliquid relatiue dicitur propter relationem alterius ad ipsum sicut dextrum ⁊ sinistrum in columna. Cum. n. designent principium motuum in rebus animatis: columne aut alicui rei animate attribui non possunt nisi per hoc q animata aliquo modo se habent ad ipsa: sicut columna dicitur dextera quia hō est ei dexter ⁊ sinister q: est ei similter. ⁊ simile est de ymagine respectu exēplaris. ⁊ de denario q fit preciū emptionis. In oīb⁹ aūt hijs tota rō referendi dependet ex altero. Et ideo oīa hmōi quodāmodo se habent vt mensurabile ⁊ mensura. Nā ex eo ē cuiuslibet rei mensurabile q a quo ipsum dependet. Hec ille. ¶Idez dicit ad longum in de po⁹. q. 7. ar. 7. in corpore. ¶Diceret itaq̄ aliquis q scientia refertur ad scibile: cum sit ipsius scibilis. Ergo scientia non refertur ad scibile: patet consequentia: q: alias idez bis diceretur ad aliud. Et sic idē hēt duplex esse. Qd est inconueniens. ¶Ad hoc respondet Doc. S. in presenti lcōne dicens. Sciēdū ē aūt q q̄uis scia ſm nomen videat referri ad scientē ⁊ ad scibile: dicitur enim scia scientis ⁊ scia scibilis ⁊ intellectus videat referri ad intelligentem ⁊ ad intelligibile: tñ intellectus ſz q̄ ad aliquid dicit non dr ad hoc cuius est subiecti. Sequeretur enim q ad relationez bis diceret ad aliquid. Et cū ē relatiui sit ad aliud quoddāmō se habere: sequeret q idem hēt duplex esse. Et similiter pz de visu q nō dicat ad videntem: sed ad obiectū qō est color vel aliquid aliud tale Hec ille. ¶Et si dicatur. Recte pt dici q visus est ipsius videntis. Ergo refertur ad videntem. ¶Ad hoc respondet Doc. S. ibidem dicens: q quamuis recte possit dici q visus sit videntis. refertur autem visus ad videntem non inquantum est visus sed inquantum est accidens vel potentia accidentis. Relatio enim respicit aliquid extra. Non autem subiectum nisi inquātum est accīs. hec ille. ⁊ q̄z gloriosose. ¶Idē dicit pbs ß in textu q̄si formaliter ¶Ex quib⁹ pōt elici q accīs nō refertur ad suū subiectū sicut ad correlatiuum: licet extrema sint realia ⁊ realiter distincta. Unde ille respectus ad subiectum licet sit realis: non tamen est respectus de genere ad aliquid vt plenius patebit inferius in. 7. huius. q. p^a. ar. 3. Similiter forma habet respectum ad mā q: est in mā: ⁊ tñ non refert ad eam

ad eam fit ut ad aliquid extra: Ideo posset ēt dici q̄ ille respectus non est rō de genere ad aliquid.

Ad primum igit̄ dōm q̄ p̄dicte q̄litates sensibile sic dcm̄ ē. Ex eo.n. cuiuslibz rei cē mēsurat̄ a q̄ ipz dep̄det vt dic̄ h̄ Doc.S. ¶ Uel ēt posset dici q̄ ille rō nes fundant̄ sup po[a] mediāte hitu. Et sic reducerent̄ ad 7.i corpe. ¶ Ad 2[m] dōz q̄ mēsura ⁊ mensurabile ꝓz p[m] modū rōnis accipiūt̄ ꝓz q̄titatē. sz mēsura ⁊ mēsurabile ꝓz istū 2[m] modū accipiūt̄ ꝓz mēsurationē cē ⁊ vitatis sicut supra dixit Doc.S. Unde p̄dicti modi relationis nō cōto significat habitū. Et q̄ hitus alicuius est habitus: ideo hitus de cōnotato dicit quādā realē relationem de 3° modo relationis. Quia autē vnum quodq̄z ponit̄ in predicamēto q̄litatis ⁊ nō relatiōis. ¶ Nec opz q̄ rōn ⁊ relatio sint in eodē p̄dicamēto: nisi sit relatiū scōm esse. Unde sz relatio que importat̄ p hoc nomē scia sit in p̄dicamēto ad aliquid: nō pp hoc opz q̄ scia q̄ō est rōn scōm dici ponatur in p̄dicamēto ad aliqd. ¶ Et sic nō est necesse dicere sicut aliqui dicunt q̄ scientia ponitur denominatiue in predicamēto ad aliquid: essentialiter vero in predicamēto qualitatis. ¶ Ad 4[m] dōm q̄ Antonius Andree in fine huius quinti non habet pro inconueniēti q̄ relatio possit fundari super relatione ⁊ p ꝓns per relatiū: sicut propositio numeralis super propositiōe media. Tamen vt ipse dicit nō sequitur q̄ erit procedere i infinitū: q̄ erit deuenire ad aliquā primā relationē cuius fundamētū nō erit relatio ⁊ per ꝓns nec rōn. ¶ Sz hoc non videtur esse verū sed est contra pbm qui non ponit b̄ relationē fundari super relatione. Oportet etiam q̄ fundamentū sit maioris entitatis q̄ id q̄ fundat̄ in eo. Cuz ergo relatio sit minime entitatis ⁊ nō maioris vna q̄ alia si sint eiusdem generis: pz q̄ vna nō p̄t fundari sup alia. ¶ Presertim ēt cū relatio producat̄ ad productionē sui fundamēti. Et sic fundamentū est per se terminus productionis. Si ergo relatio esset fundamentū relationis: ipa relatio esset per se terminus ꝓductionis seu motus. Q̄d est cōtra pbm. 5°. phy[x]. ¶ Unde dicendū est q̄ habitus nō est relatio: lz ad ipsum sequat̄ relatio: sicut po[a] actiua nō est relatio: lz ad ipsuz posset sequi relatio. Unde arg[m] p̄cedit ex falsa suppositione. ¶ Ad 5[m] dōm q̄ scientia ⁊ scibile sicut dictū est nō ponunt̄ in p̄dicamento relationis cū sint relativa sm dici ⁊ nō scōm esse. Unde non sequit̄ q̄ ad aliquid sint duo genera generalissima. Q̄z omnia relatiua latina scōm esse cōtinentur sub ad aliquid quod est genus generalissimum. ¶ Uel dōm sicut dicit scotus ⁊ antonius andree vbi supra q̄ pbs loquit̄ ibi de genere pby eodē genere logyco: Unde omnia relatiua sunt sub ¶ Ybi in pbo ⁊ Doc.S. vbi supra.

a **Dsextum** sic p̄dicit. vt q̄ ille relationes que sunt de tertio modo nō sint reales in vno extremoy: ⁊ ratio nis ex parte vtriusq̄z extremorū: que sequuntur operationē intellectus vt pz per Doc.S. in de po[a].q.7.ar. vltimo in corpore. Sed relatio scie ad scibile sequit̄ operationē intellectus. Igitur illa relatio est rōnis ex parte vtriusq̄z extremoy. ¶ Dō 2°. Mentrum illorum relatiuoy est rōn sm esse: cū non significent relationem de principali significato sicut dictū est. Ergo videt̄ q̄ nō sint relatiua scdz rē. Et sic idē qd̄ prius. ¶ Dō 3°. Uf q̄ ille relatiōes sint reales ex pte vtriusq̄z extremoy: q: extrēa earū sūt realia realiter distincta ⁊ eiusdem ordinis vt videtur: q: vnum refertur ad aliud ⁊ econuerso. ¶ Sed dicebat q̄ non sunt eiusdem ordinis: q: vnum non dependet ab altero sicut econuerso. ¶ Contra. quia vel relatiua esse eiusdem ordinis intelligitur de ordine predicamentali. Et sic non opz ea esse eiusdem ordinis. Alias agentis ad patiens nulla esset relatio realis ex parte vtriusq̄z extremorum cum non sint extrema eiusdem predicamenti. Quod tū est contra Doc.S. in de po[a].q.7.ar.10. Uel hoc.s.q̄ sint eiusdem ordinis intelligit̄ eiusdem ordinis.i. eiusdem dependentie. Et hoc dupliciter. Quia vel quantū ad esse. Et hoc nō requirit̄: q: alias paternitas filiatio non essent relationes reales ex parte vtriusq̄z extremorum. Uel hoc intelligitur q̄ sint eiusdez ordinis.i. dependentie quantum ad formā relationis. Et tunc iste relationes erunt reales ratione vtriusq̄z extremorum: q: scia nō solum refertur ad scibile sed etiam scibile refertur ad sciam. Igitur ⁊c. ¶ Dō 2°. Illa relativa que sunt simul natura videntur h̄ere realez de pdentiam adinuicem. Sed predicta relativa sunt simul natura. Nam eadem corruptione corrumpuntur vt vult pbs in 2° de anima ⁊ etiā in 3°. vbi probat q̄ sensibile ⁊ sensus simul corrūpitur. Ergo idem quod prius. ¶ Sz cōtra est pbs in textu innuens q̄ sensibile non refertur ad sensum nisi q: sensus refert̄ ad ipsum ⁊ sic de alijs vt in precedenti articulo adductum est. Ergo non est relatio realis in vtroq̄z extremorum sed in altero tantum. Lec. ⁊ cō. 141.

Respondeo dōm q̄ ad hoc q̄ aliqua relatio sit realis ex pte vtriusq̄z extremorū: tres requirunt̄ cōditiones. Quarum prima est q̄ habeat extrema realia scōa est q̄ sint realiter distincta. Et iste due ꝓditiones requirūtur ad relationē realē cuiuscunq̄z conditionis sit. Tertia est q̄ talia extrema sint eiusdem ordinis: ita.s.q̄ ex vtraq̄z parte extremoy sit eadē rō ordinis vni[9] ad alterum. Sed ista tertia ꝓditio nō inuenit̄ in p̄dictis relationib[9]. Ergo nō sunt rōnes reales in vtroq̄z extremoy. Maior elicit̄ ex Doc.S. in de po[a].q.7.ar.10. in corpore vbi ponūtur ille tres cōditiones. Consequētia est formalis. Minor pz per pbm et Doc.S. in pūti lectione vbi dicunt q̄ mensurabile vero ⁊ scibile ⁊ intellectuale eo q̄ aliud ad ipsa dicitur ad aliqd dicunt̄: et non q: ipsa ad aliqua referant̄. ¶ Sed pro huius ampliori declaratione ꝓsiderandū est p° sm Doc.S. in de po[a] vbi supra. q̄ cuz relatio realis ꝓsistat in ordine vnius rei ad aliaz rem: in illis tm̄ mutua relatio realis inuenit̄ in quibus ex vtraq̄z pte est eadē ratio ordinis vnius ad alterum. Q̄d quidem inuenit̄ in oībus relationib[9] q̄titatez ꝓsequētibus. Nam cuz q̄ntitas ratio sit ab omni sensibili abstracta: eiusdez rōnis est q̄ntitas in omnibus naturalibus corpib[9]. Et pari ratione omniuz habentiuz q̄ntitatem vnum refertur ad aliud: et aliud ad ipsum. Habet aūt vna q̄ntitas absolute considerata ordinem ad aliam sm rōnem mensure ⁊ mensurati: et sm rōnez toti[9] et ptis et alioy huiusmodi que q̄ntitatez ꝓsequūtur. hec ille. ¶ Considerandū vlterius est 2° sm eundem ibidez q̄ rōnes que ꝓsequūtur actionem et passionem: sunt in duplici dria. Nam quedam sequūtur actionē transeuntē: que est cuz motu ꝓcedens .s. ab agente qđ in agendo patitur aut in mouendo mouetur. Et in talibus semp est mutuus ordo: q: in his bonum cause prouenit ab effectu. Alie vo sunt relationes que ꝓsequūtur actionem ūmanentem vel actionez cui[9] obiectū est extra genus illius actionis: Sicut homo est extra genus artificialiuz ⁊ intelligibile extra genus operationis intellectualis: ita q̄ per tales actiones nō pduc̄unt. Et in talibus nō est mutuus respect[9]: lz sit ex pte patientis relatio realis: Sicut est relatio scientie ad scibile creature ad creatorem aut ymaginis ad hominem siue precij ad nūmum. Unde Doctor Sanctus dicit ibidem sic. In relationibus autem que sequūtur actionem aut passionem siue virtutem actiuam ⁊ passiuam: non est semper mutu[9] ordo ex vtraq̄z parte. Opz nāq̄z id qđ habet rōnem patientis et moti siue causati: semp ordinem habere ad agens vel mouens cum semper effectus a causa perficiatur: et ab eadez dependeat. Unde ordinatur ad ipsum sicut ad suum perfectiuum. Agentia autem siue mouentia vel etiam cause aliquando habent ordinem ad patientia vel mota aut causata: inquantum scilicet in ipso effectu vel passione vel motu inducitur

ꝛ attendit quoddã bonum ꝛ perfectio mouentis vel agẽ
tis: sicut maxime pz in agẽtibus vniuocis que per actio/
nem sui spẽi similitudinẽ inducunt ꝛ per ꝯs esse perpe/
tuũ spẽi ꝓprie ſm ꝙ est possibile cõseruãt. pz ẽt hoc ideꝫ
in oĩbus alijs que mota mouẽt vel agunt aliquid: qm̃ ex
ipso suo motu ordinant ad effectus ꝓducẽdos. Et simili
ter in oĩbus in quibuscũqꝫ bonuꝫ causatur euenit ex effectu.
Quedã vero sunt ad que quedã alia ordinantur ꝛ nõ ecõ
uerso: qz sunt omnino extrinseca ab illo gñe actionuꝫ vel
vtutũ qõ cõsequit talis ordo: sicut pz ꝙ scientia refert ad
scibile: qz sciens p actũ itelligibilẽ ordinatꝫ hz ad rẽ scitam
que est extra aiam̃ que non attingit a tali actu: cuꝫ actus
itellectus nõ sit trãsiẽs in exteriora materiã. Unde ꝛ ipa
res que est extra aiam̃: omnino est extra genus itelligibi/
le. Et ꝓpter hoc relatio que cõsequit actũ itellectus. nõ
põt esse in ea. Et similis ratio est de sensu ꝛ sensibili. Si/
militer hõ cõparat ad colũnã vt dexter rõne vtutis mo/
tiue que est in homine ſm quã cõpetit ei dextrũ aut sini/
strũ ante ꝛ retro sursum ꝛ deorsum. Et iõ hmõi rones
in hoie vel aiali sunt reales: nõ aũt in re que tali vtute ca/
ret. Similiter ẽt nũmus est extra genus illi⁹ actionis per
quã fit ꝑcium q̃ est conuẽtio inter hoies facta. Homo ẽt
ẽ extra genus artificialiũ actionũ: per quas tñ sibi ymago
ꝓstituit. Et iõ nec hõ hꝫ relationẽ realẽ ad suã ymaginẽ
neqꝫ nũmus ad ꝑciuꝫ: sed ecõuerso. Hec ille formaliter.
¶ Idẽ innuit Doc. S. in ꝓ⁰ sniaruꝫ. di. 3. q. vnica quasi p
totã. Et i quolibetis qlibeto ꝓ⁰. q. 1. ar. 1. ꝛ q̃l. 9. q. 2. ar. 3.
¶ Considerandum vlterius est 3⁰ ſm Doc. S. in ꝓ⁰ sniaruꝫ vbi supra ar. vltimo ad 3ᵐ ꝙ relatiuoꝝ inuenit triplex
diuersitas. Quedã sunt quoꝝ vtrũqꝫ importat relationẽ
nõ in re exĩtem sed in rõne tñ: sicut quãdo ens refert ad
nõ ens. Quedã vero quoꝝ vtrũqꝫ relationẽ realẽ impor
tat: sicut pr̃ ꝛ fili⁹. Quedã vero quoꝝ alterum importat
realẽ relationẽ alterũ vero rationis tñ: sicut scia ꝛ scibile.
Et huius diuersitatis ratio est: qz illud sup qõ fundat re
latio qñqꝫ inuenitur in altero tñ: qñqꝫ in vtroqꝫ. Hec il
le. ¶ Idẽ innuit in ꝓª pte. q. 13. ar. 7. in corpore.

Ad primum igit dicit ꝺm ꝟ ꝙ dicit Doc. S. in ꝓª parte. q. 28. ar. 1. ad vltᵐ ꝙ relationes que cõsequunt solaꝫ opationẽ intellectus in
ipsis reb⁹ itelligibilib⁹ sunt relationes rõnis tñ: qz. ſ. rõ
eas adinuenit inter duas res intellectas. Sz relationes q̃
cõsequunt opationẽ intellectus que sunt inter verbũ itel/
lectualiter ꝓcedens ꝛ id a quo procedit: nõ sunt rationis
tñ: sed rei. Hec ille. ¶ Ad 2ᵐ dicit ꝺm Doct. S. in de
poª. q. 7. ar. 10. ad penultimũ ꝙ distinctio ista relatiuoꝝ
ſm esse ꝛ ſm dici facit ad hoc ꝙ sit relatio realis. Quedã
enim sunt relatiua ſm esse. que non importãt relationes
reales: sicut dextrum ꝛ sinistrũ in colũna. Et quedã sunt
relatiua ſm dici: que tñ importãt relationes reales: sicut
pz de scientia ꝛ sensu. Hec ille. ¶ Unde sciendum est ꝙ
ſm ipsum ibidẽ relatiua ꝟ esse dicunt qñ noĩa imposita
sunt ad significãdas ipsas relationes. Relatiua vero ꝟ di
ci dicunt qñ noĩa imposita sunt ad significanᵐ qualitatez
vel aliquid hmõi principaliter: ad que tñ assequunt rela
tiones. Nec quantũ ad hoc differt vtrũ sint relationes rea
les: vel rõnis tñ. Hec ille. ¶ Idẽ innuit q̃si formaliter i
ꝓª parte. q. 13. ar. 7. ad ꝓᵐ. Et in ꝓ⁰ sniarum. di. 30. q. vni/
ca. ar. 2. in corpore. ¶ Ad 3ᵐ dicit ꝺm ꝙ extrema illaruꝫ rõ
num nõ sunt eiusdẽ ordinis sicut dictũ est. Nõ. n. est i eis
eadẽ rõ referibilitatis: qz altez extremoꝝ est ſm ordinez
actionis ꝛ vtutis ad quã sequunt tales relationes. Altez
vero nõ est ſm ordinẽ actiõis ꝛ virtutis ad quam nõ se/
quunt tales rones Et p hoc pz solutio ad 4ᵐ. Dñr. n. il
la relatiua eẽ eiusdẽ ordinis qñ sicut pfectio vni⁹ attedit i
altero: ita ꝛ econuerso: nõ tñ ſm oẽm modũ pfectionis.
¶ Si dicat. Sensibile realiter aut saltem spũaliter ĩmu/
tat organũ. Ergo perfectio sensibilis aliqliter attedit i or
gano. Et sic erit eiusdẽ ordinis cuꝫ sensu. ¶ Dicẽduꝫ ad
hoc ꝙ sicut organũ refert realiter ad sensibile: ita eõ. Nõ
tñ pp hoc sequit ꝙ sensibile realiter referat ad sensuꝫ vt
pz p Doc. S. in deª vbi supra in corpore vbi sic ait.

Zꝫ. n. sensibile ĩmutat organũ sensus in sua actione ꝛ pp
hoc hẽat relationẽ ad ipsum sicut ꝛ agẽtia nãlia ad ea que
patiunt ab eis: alteratio tñ organi nõ pfect sensuꝫ in actu
sed pficit per actũ vtutis sensitiue cuius sensibile oĩno ex
tra aiam̃ oĩno est expers. Hec ille. ¶ Si vlteri⁹ dicatur.
Amati ad amantẽ est relatio realis: sicut eõ. Ergo ꝛ ipsi⁹
us intelligibilis ad intellectum est relatio realis sicut ecõ
uerso. Patet consequentia: quia sicut intelligere est actio
immanens ita ꝛ velle siue diligere: cum sit actus volun/
tatis. ¶ Ad hoc respondetur ſm Doc. S. in ꝓ⁰ sententia
ruꝫ. di. 3⁰. q. vnica ar. vltimo ad 3ᵐ ꝙ non est simile de
amante ꝛ amato ꝛ de sciente ꝛ scibili. Nam ratio amo/
ris fundatur super appetitum boni. Bonum autem nõ
est aliquid existens tantum in anima: sed etiam in rebus.
Unde dicit phylosophus in 6⁰ methaphysice ꝙ malum
ꝛ bonũ sunt in rebus: verum ꝛ falsum sunt in anima. Iõ
dicit Auic. ꝙ in amante ꝛ amato in vtroqꝫ relatiuorum
est inuenire dispositionem per quam referatur ad alterum
non autez in sciente ꝛ scibili. Et ideo vtrobiqꝫ relatio res
lis est. Hec ille. ¶ Si vlterius dicatur. Omnes relatio/
nes que consequuntur quantitatem: sunt res nature quan
tum ad vtrumqꝫ extremum: vt patet per Doc. S. in deª
poª vbi supra. Et in ꝓª parte. q. 13. ar. 7. in corpore. Sed
predicte relationes fundantur super quantitate vt videt
qz referuntur ſm ꝙ mensurabile dicitur ad mensuraz vt
patet hic per pbm ꝛ per Doc. S. in presenti lectione er
go ꝛc. ¶ Ad hoc dñm ſm Doc. S. in presenti lcõe ꝙ
ibi sicut supradictum est non accipitur mensura ꝛ mensu/
rabile ſm quantitatem. Hoc enim ad primum modum
pertinet sed ſm mensurationem esse vt veritatis. Hec il/
le. ¶ Ad vltimũ dñm ꝙ si scibile accipiatur ſm modũ
sue significationis: non est simul cũ scientia sed ꝓexistit.
Sed si accipiatur scibile ſm actum: tunc est simul cũ sci/
entia ſm actum. Nec tamen ꝓpter hoc sequitur ꝙ sint
reales relationes ex parte vtriusqꝫ extremoꝝ nisi con/
ditiones predicte adsint. ¶ Unde sciendum est ſm Doc.
S. in ꝓª parte. q. 13. ar. 7. ad vltᵐ ꝙ ad cognoscendum
vtrum relatiua sint simul natura vel non: non oportet con
siderare ordinem rerum de quibus relatiua dicuntur: sz
significationes ipsorum relatiuorum. Si. n. vnum clau/
dat in suo intellectu aliud ꝛ econuerso: tunc sunt simul na/
tura sicut duplum ꝛ dimidium pater ꝛ filius ꝛ similia. Si ve
ro vnum claudat in suo intellectu aliud ꝛ non econuerso:
tunc non sunt simul natura. Et hoc modo se habent scientia
ꝛ scibile. Nam scibile dicitur ſm potententiam: scienti/
am autem ſm habitum vel ſm actum. Unde ſm mo/
dum sue significationis ꝓexistit scientie. Sed si accipia/
tur scibile ſm actum: tunc est simul cum scientia ſm actũ
Nam aliquid non est scitum nisi eius sit scientia. Hec il/
le. ¶ Nec oportet q̃s licet relatiua ſm formam relatio/
nis sic se habeant ꝙ posito vno ponatur ꝛ reliquuꝫ ꝙ vnum pona
dem modo vtrumqꝫ ponatur: sed sufficit ꝙ vnum pona
tur ſm rem: ꝛ aliud ſm rationem vt dicit Doc. S. in de
potentia vbi supra ad vltimum.

¶ Ibi in pbo ꝛ Doc S. Secundum numerum quidẽ.

Septimum

relationis non sufficienter distinguatur a duo/
bus primis modis. Nam sicut relatiua duo/
rum primoꝝ modoꝝ referuntur ſm mutuam de/
pendentiam: ita ꝛ relatiua tertij modi. Ergo non distin/
guuntur quantum ad hoc. Et tamen ſm hoc assignat hic
Doc. S. distictionem. Añs pz. qz scibile in actu ꝛ scientia
in actu habẽt mutuam dependẽtiã: cum sint simul natura. Ter
cut dicẽ doc. S. i ꝓª pte. q. 13. ar. 7. ad vltᵐ ergo ꝛc. Ter
2⁰. Lõtinens est mẽsur a ptenti: sicut locus locati. Que tñ
sunt relatiua ꝟ primũ modum. Ergo iste tertij modus
q attedit ſm mẽsurationẽ nõ distinguit a primo mõ. Et tñ sun
3⁰. Sensus ꝛ sensibile sunt relatiua tertij modi. Et tñ sun
dant poª actiua aut passiua. Ergo tertij modus relatiõis
nõ dñt a scõdo mõ. ¶ Ꝑ 4⁰. Sensus ẽ poª passiua. Ergo
fundat relationem scõi modi. Et sic idem quod prius.
¶ Ꝑ.

C̃ 5°. Causa non mensuaratur ab effectu. Scia autem est causa rei. Artifex. n. per suã sciẽtiã facit opus. Ergo scientia non referẽ fm mensurationem sed fm virtutez acti
uam. Et sic. Tertius modus nõ differt a scõo mõ. C Sz contra est pbus in textu dicens. fm numerũ quidem ꝛ pontentiam dicta ad aliquid oĩa sunt ad aliquid eo ꝙ ipsum quidem qõ ad aliquid est: alterius dicitur ipsum quod est: ſz non eo ꝙ aliud ad aliud.

Respondeo dõm ꝙ tertiꝰ modus dfr a p̃missis fm pbz vt hic dic̃ doc. S. Quia in p̃missis vnũ quodqz dicitur relatiue ex eo ꝙ ipsummet ad aliud referẽ ꝛ non ex eo ꝙ aliud referẽ ad ipsum. Duplũ. n. referẽ ad dimidiũ ꝛ ecõuerso. Et similiter pr̃ ad filium: Sed fm tertiũ modũ aliqd dicit relatiue ex eo solum ꝙ aliquid referẽ ad ipsuz: sicut pz ꝙ sensibile scibile ꝛ intellectuale aut sensuale dr̃ relatiue: qr alia referunt̃ ad ista. Scibile. n. dr̃ ad aliqd ex eo ꝙ habetur scia de ipso. Et similr̃ sensibile dr̃ ad aliqd qr p̃t sentiri. Hec ille. C Ex quo sequit̃ scõa dria iter istos modos relationuz: qr relatiua tertij modi dr̃ relatiue nõ pp aliqd ꝙ sit ex eorum parte qõ est quantitas vel actio: sed solum pp actiones aliorum que tamen ad ipsa non determinantur. Relatiua autem aliorum modorum dr̃ relatiue pp aliquid qõ est ex eorum parte: sicut pz de quantitate actione ꝛ passione aut virtute actiua ꝛ passiua. C Sed cõsiderandũ est pͦ ꝙ Antonius Andree in presenti libro circa finẽ dicit ꝙ predicti modi relationis distinguunt̃ quia relationes primi modi precise fundant̃ super re de genere ũntitatis. Rlones vero scõi modi super re de gñe actionis vel passionis vel sup principio agẽdi. Sed relationes tertij modi fundantur sup oĩa gña. C Sed p̃dicta opinio sonat cõtra pbm ꝛ cõtra se ipm. Dicit. n. in eodẽ libro ꝙ ydemptitas gñica seu specifica aut analogie est relatio rea lis. Sed manifestũ est ꝙ ydẽptitas talis reperitur in omnu predicamẽto. Unde dominus Torcellanus in tractatu suo de relationibus innuit aliã esse relationẽ duorum albedinum ꝛ aliam duarum albedinum. Relatio. n. duorũz albedo dr̃ similitudo. Sed in abstracto. ſ. duarũ albedinũ magis dr̃ ydẽptitas. Dicit. n. ꝙ similitudo qua alba dicũtur similia est relatio realis fundata super vnitate qualitatuz. Sed similitudo qua ipse albedines dr̃ similes nõ est similitudo vera in natura speciei que dr̃ ydemptitas specifica. Et ideo nõ est eadem similitudo qua album dr̃ simile albo: ꝛ qua vna albedo dicitur similis alberi: quia hec prima est per albedinez que ineſt ei. Sed albedo dr̃ similis alteri per se ipsam. Una enim albedine esse similem alteri ꝙ se ipsam: nõ est aliud qz̃ habere specificã esse idem. Et sic pz ꝙ nõ eodẽ modo album dr̃ simile albo: quo albedo dicitur similis albedini. Hec est eadem relatio albi ad albuz que dicitur similitudo accidentalis: ꝛ albedinis ad albedinem que dicitur ydemptitas specifica sue similitudo essentialis. Hec ille. C Cũ igitur similitudo sue ydemptitas scint relationes de primo modo: fallsum est dicere ꝙ omnes relationes de pmo mõ precise fundent̃ super re de genere quantitatis. Unde pbus diuersarius seipsuz excusando ꝙ illa super quibus fundantur ille rlones habent modum quantitatis. C Contra: qr similiter dicam ꝙ omnia super qbus fundant̃ relationes tertij modi habent modũ vtutis actiue vel passiue. C Cõsiderandum vlterius est scõo ꝙ aliqui alij vt recitat predictus opinator assignant aliter dr̃iam inter predictos modos dicentes ꝙ tertius modus sumitur fm rõnem mensure perfectionis. Primus vero modus fm rõnem mensure quantitatis. Hanc aũt dr̃iam videtur assignare doc. S. in principio huius lectionis sit dicẽs. Accipit̃ autẽ hic mensura ꝛ mensurabile non fm quantitatem boc. n. ad pmͫ modum pertinet in quo vtrũqz ad vtrumqz dicitur. Nam duplum referẽ ad dimidium ꝛ dimidium ad duplum. Sed accipit̃ fm mensurationem esse ꝛ veritatis. Hec ille. C Sed hanc rationez distictionis nititur reprobare predictus opinator vbi supra ex eo ꝙ non omne cõtinens mensurat contentũ: sicut quinarius non mensurat quaternarium licet ipsum contineat. Et tamen continens refertur ad contentum fm primum modum. Ergo differentia est male assignata. C Ista autem apparens reprobatio procedit ex falsa ymaginatione aut forsan vt gratiosius loquar ex quadam inconsideratione. Non enim vult Doc. S. dicere ꝙ omnis relatio fm primũ modum habeat rationem mensure sed ꝙ pro maiori parte. Sufficit enim ad dr̃iam duorum ꝙ illud quod conuenit vni: non conueniat alteri nulla autẽ relatio de primo modo sumit̃ fm mensurationez esse ꝛ veritatis: ꝛ quelibet de 3° modo sumit̃ fm illam. Igitur sufficiens est dr̃ie assignatio. C Omne etiam continens mensurat contentum: ea ratione qua est continens. Ideo quinarius numerus põt mẽsurare quaternariuz nõ vt quinarius: sed quo ad nos inquantum est continens lz hec sit logyca responsio.

Ad primum igitur dõm ꝙ si consideretur scibile in actu licz referatur ad scientiam fm mutuam dependentiam: nõ tamen eodem modo sicut dictum est in precedenti articulo: qr refertur fm rationem. Scientia vero refertur ad ipsum relatiõe reali. C Ad 2ᵐ pz solutio ex dictis. C Ad 3ᵐ respondet predictus opinator dicẽs ꝙ sensus est equiuocus ad potentiam naturalem sensitiuã: ꝛ ad ipsum actum sentiendi. Sensus pͦ modo fundat relationem scõi modi. Sensus autem secundo modo fundat rlonez tertij modi. Hec ille. C Sed forsan melius dõm ꝙ tertius modus non distinguitur ab alijs quantum ad fundamenta: sed solum qr in alijs duobus modis vtrũqz relatiuorum mutuo refertur: in isto vero modo non ita est sicut dictum est. C Et per hoc pz solutio ad 4ᵐ. C Ad 5ᵐ dõm ꝙ duplex est scientia. Quedam est practica. Et talis hz rationem cause ad ipsum scibile. Alia est scientia speculatiua. Et talis ẽ effectus ipsius scibilis. Et comparatur ad obm sicut mẽsurabile ad mensuram sicut dicit Antonellus ꝛ Antonius Andree ꝛ Scotus in presenti passu.

C Ibi in phylosopho ꝛ Doc. S. vbi supra.

a **Octauum** sic pceditur. Ur̃ ꝙ relatio non commẽter dinidatur in relationez realem ꝛ rlonẽ rõnis. Nam aliqua est relatio que nec est rationis nec realis. Ergo diuisio est insufficiens. Añs probat̃: qr relatio scibilis ad sciam est relatio. Et tamen non est relatio rationis: qr ratio non adinuenit ipsam neqz fabricat. Neqz est relatio realis vt ex dictis pz. Igit̃ ꝛc̃. C P̃ 2°. Nulla est relatio rõnis. Ergo diuisio est inr̃ufficiens. Añs probat̃. qr si esset aliqua relatio talis: maxime esset rlo ydẽptitatis. Sz talis est realis: qr fundat̃ sup vnitate numerali: que est maior vnitas qz̃ vnitas rõnis. ſ. ꝙ vnitas specifica sup qua fundat̃ relatio realis. ſ. ydẽptitas specifica. C P̃ 3°. Si eẽt aliq̃ rlo rõnis: maxime eẽt relatio dextri ꝛ sinistri in colũna. Sed tales relatiões sunt reales Qõ sic pz: qr fz pbm ĩ de celo ꝛ mũdo dextrũ ꝛ sinistrũ in celo dr̃nt ex natura rei. Ergo sunt reales rlones. C P̃ 4°. Illa relatio est realis que est in sbo reali. Sz q̃libet relatio est in sbo reali. Ergo q̃libet est realis. C Sed in ꝓri uz arguit̃: qr illa relatio dr̃ realis cuius extrema sunt realia realiter distincta. Illa vero dicit̃ relatio rõnis cuius extrema nõ sunt realiter distincta: sive sint realia sive nõ. Sed ambe reperiuntur vt omnibus manifestũ est. Ergo aliqua est relatio realis ꝛ aliqua rationis.

Respondeo dõz ꝙ ad hoc ꝙ aliq̃ rlo sit realis: pͦ regrit̃ ꝙ hẽat extrema realia. Jõ rlo terminos scõe itctionis non est rlo realis. 2° regrit̃ ꝙ hẽat extrema realiter distincta. Jõ rlo ydemptitatis nõ est relatio realis. C Sic ergo oĩs relatio habet duo extrema: cũ cõsistat in ordine vnius ad alterum. Uel ergo illa extrema sunt realia ꝛ realr̃ distincta: vel nõ. Si 2ᵐ: sic est rlo rõnis ex pte vtriusqz extremoꝝ. Si pͫ: hoc est dupl̃r. Uel extrema sunt eiusdẽ ordinis: vel non. Si pͫ: sic est relatio realis ex pte vtriusqz extremorum. Si vo nõ: sic est relatio realis ex pte vnius extremorũz

ꝛ relatio rationis ex parte alterius. ¶ Pro cuius declaratione considerandum est ꝑ° fm Doc. S. in p̄ª parte. q. 13. ar. 7. in corpore: ꝙ cum relatio requirat duo extrema: tripliciter se hꝫ ad hoc ꝙ sit res nature ꝛ rōnis. Quādoqꝫ enim ex vtraqꝫ parte est res rationis: quando. s. ordo vel habitudo non potest esse inter aliqua nisi fm apprehensionem rationis tm̄: vt pote cum dicimus idē eidem idē. nam fm ꝙ ratio apprehendit bis vnum statuit illud vt duo. Et sic apprehendit habitudinem ipsius ad seipsum. Similiter est de omnibus relationib⁹ que sunt inter ens ꝛ non ens: quas format ratio inquantum apprehendit nō ens vt quoddam extremum. Et idem est de omnibus relationibus que consequūtur actum rationis: vt genus species ꝛ huiusmodi. Quedā vero relationes sunt. quantuꝫ ad vtrūqꝫ extremū res nature. s. quando est habitudo inter aliqua duo fm aliquid realiter conueniens vtriqꝫ: sicut pꝫ de omnibus relationibus que consequuntur quantitatem: vt magnum ꝛ parvum duplum ꝛ dimidium ꝛ hmōi. Nam quantitas est in vtroqꝫ extremorum. Et simile est de relationibus que cōsequūtur actionem ꝛ passionem vt motuꝫ ꝛ mobile pater ꝛ filius ꝛ similia. Quādoqꝫ vero relatio est res nature in vno extremorū ꝛ in altero est res rationis tm̄. Et hoc contingit quādocūqꝫ extrema non sunt eiusdem ordinis: sicut sensus ꝛ scientia referuntur ad sensibile ꝛ scibile. Que quidem inquantum sunt res quedam in esse naturali existentes: sunt extra ordinem sensibilis ꝛ intelligibilis. Nam in scia quidē ꝛ sensu est relatio realis fm ꝙ ordinantur ad sciendum ꝛ sentiendum res. Sed ipse res in se considerate sunt extra huiusmodi ordinez. Unde in eis nō est aliqua relatio realis ad scientiā ꝛ sensuꝫ sed fm rōnem tm̄. Hec ille. ¶ Ex ꝙbus si diligenter considerentur manifeste patet que sunt illa relativa que sunt eiusdem ordinis ꝛ que non. Nam si vnū relativoꝝ non sit ꝑticeps rationis eiusdem rei super qua fundatur relatio: tunc relativa nō erunt eiusdem ordinis. Verbi gratia. Illa relativa quorum relationes fundantur super actione aut passione vel virtute activa ꝛ passiva si sic se habeant ꝙ vnuꝫ pōt agere aut pati aliqua actione ꝛ alterū nō potest agere tali actione non sunt eiusdeꝫ ordinis. De relativis autem primi modi que fundantur super quantitate: vlr verū est ꝙ sunt eiusdem ordinis. Et sicut in vno extremorum est relatio realis: ita ꝛ in altero sicut dictum est. ¶ Considerandus vlterius est. 2°. pro maiori declaratione eoruꝫ que dicta sunt in principio p̄decētis notabilis fm Doc. S. in de pot. q. 7. ar. vlti° in corpore ꝙ relationes rationis sunt in duplici dꝛia. Naꝫ quedam sunt que fabricate ꝛ adinuente sunt per intellectum sicut relatio generis ad speciem. Alie autem sunt que consequuntur operationem intellectus. Et tales sunt in qua druplici differentia. Nam quedam sunt que consequuntur operationem intellectus fm ꝙ intellectus considerat aliqua duo vt entia quorum neutrum est eus: vel saltem alterum est non ens vt duꝫ intelligit duo futura: vel vnū p̄sens ꝛ aliud futurum. Alie sunt que consequūtur operationem intellectus fm ꝙ intellectus intelligit vnum vt duo: sicut dum intelligit aliquid esse idem sibi ipsi. Alie vero sunt que consequuntur operationem intellectus fm ꝙ intellectus intelligit aliqua ordinabilia adinuicem. Tamen neutrum ordinatur ad aliud: ymo alterum est essentialiter ordo: sicut cum intellectus intelligit relationem referri ad aliquid: vt puta ad suum subiectum. Alie vero sunt que consequuntur operationem intellectus fm ꝙ intellectus intelligit aliquid ordinari ad aliud quia alterum ordinat ad ipsum: sicut scibile refertur ad scientiā. ¶ Unde doc. S. predicta innuens ubi supra dicit. Sicut. n. relatio realis consistit in ordine rei ad rem: ita relatio rationis consistit in ordine intellectuum. Quod quidem dupliciter p̄t contingere Uno° fm ꝙ ordo iste est adinuentus per intellectum ꝛ attributus ei quod relative dicitur. Et hmōi sunt rōnes que attribuunt ab itellectu reb⁹ itellectis: pro ut sunt intellecte: Sicut relatio generis ꝛ speciei. Has enim relationes ratio adinuenit considerans ordinem eiꝰ quod est in intellectu ad res que sunt extra: vel etiam ordinem intellectuum adinuicem. Alio° fm ꝙ huiusmodi relationes consequuntur moduꝫ intelligendi videlicet quia intellectus intelligit aliquid in ordine ad aliud: licet illus ordinem intellectus non adinueniat sed magis ex quadā necessitate consequatur modum intelligēdi. Et huiusmodi relationes intellectus non attribuit ei quod est in intellectu: sed ei quod est in re. Et hoc quidem contingit fm ꝙ aliqua non habentia fm se ordinem ordinari intelliguntur: licet intellectus non intelligat ea habere ordinem quia sic esset falsus. Ad hoc autem ꝙ aliqua habeant ordinem oportet ꝙ vtrūqꝫ sit ens ꝛ vtrumqꝫ sit distinctum quia eiusdem ad se ipsum non est ordo. Et oportet ꝙ vtrūqꝫ sit ordinabile ad aliud. Quandoqꝫ autem intellectus accipit aliqua duo vt entia: quorum alterum tm̄ vel neutruꝫ est ens: sicut dum accipit duo futura vel vnum p̄sens ꝛ aliud futurum: ꝛ intelligit vnum cum ordine ad aliud. Et cens alterum esse prius altero. Unde iste relationes sunt rationis tm̄: vtputa modum intelligendi consequentes. Quandoqꝫ vero accipit vnum vt duo ꝛ intelligit ea cuꝫ quodam ordine: sicut cum dicitur aliquid esse idem sibi ipsi. Et etiam talis relatio est rationis tm̄. Quandoqꝫ vero accipit aliqua duo vt ordinabilia adinuicem: inter que non cadit ordo medius: ymo alterum ipsorum essentialiter est ordo: sicut cū dicit relationem referri ad fm. Quandoqꝫ vero accipit aliquid cum ordine ad aliud vt ipsum est terminus ordinis alterius ad ipsum: licet ipm non ordinet ad aliud: sicut accipit scibile vt terminum ordinis scientie ad ipsum. Et sic quodam ordine non scibilis ad scientiam relative dicitur: vt est relatio rationis tm̄. Hec ille ꝛ multum gloriose. ¶ Pro cuius maiori declaratione considerandum est 3°. fm Doc. S. in de veritate. q. pª. ar. 5. ad. 15m. ꝙ q̄duplr contingit rēs nihil i re ponere. hꝫ i rōne tm̄: vt elici potest ex dictis philosophy et Auicene. ¶ Uno° qñ aliqd ad seipm referē vt cuꝫ dicitur idem eidem idem. Si enim hec relatio aliqd in rerum natura poneret additum ei quod dicitur idez et set in infinitum procedere in relationibus: quia ipsa relatio per quam aliquid dicitur idez esset eadem per aliaꝫ relationem. Et sic esset procedere in infinituꝫ. Secundo quando ipsa relatio refertur ad aliud. Non enim potest dici ꝙ paternitas refertur ad subiectum suum aliqua relatione media: quia etiam illa relatio media referretur alia relatione media. Et sic etiam esset procedere in infinitum. Unde relatio que significatur in comparatione paternitatis ad subiectum: non est in rerum natura: hꝫ in ratione tantum. Tertio quando vnum relativum dependet ab altero ꝛ non econuerso: sicut scientia dependet a scibili ꝛ non econuerso. Unde relatio scientie ad scibile est aliquid in rerum natura: non autem relatio scibilis ad scientiam sed in ratione tm̄. Quarto quando ens comparatur ad non ens. vt cum dicimus ꝙ nos sumus priores his qui futuri sunt post nos. Alias sequeretur ꝙ possent esse infinite relationes in eodem: significatio in infinitum protenderetur in futuruꝫ. Hec ille. ¶ Idem dicit Doc. S. in primo sententiarum di. 26. q. 2. ar. 1. Ubi sic ait ꝙ relatio est duplex. Quedam est que habet aliquid in re supra quod esse eius fundatur: Sicut equalitas supra ipsam quantitatem ꝛ similitudo supra qualitatem. Et tales relationes sunt aliquid in re. Quedaꝫ vero sunt que non habent fundamentuꝫ in re de qua dicuntur. sicut dextrum ꝛ sinistrum in columna. Et tales relationes dicuntur rationis tantuꝫ. Quod contingit quadrupliciter. s. ꝙ sint rationis tantuꝫ non rei. Uno° vt dictum est quando relatio non habet aliquid in rei natura super quo fundatur. Et inde est ꝙ quādoqꝫ contingit ꝙ relatio realiter est in vno ꝛ non in altero: quia in vno habet moduꝫ quendam super quem fundatur: in altero vero nō: sicut est in omnibus illis relationibus: quibus deus ad creaturam refertur que quidem realiter sunt in creatura ꝛ nō in deo. Secūdo modo quādo relatio non hꝫ aliquā realē diuersitatē iter extrema: hꝫ cut relatio ydemptitatis. Ideo hec nihil ponit fm rē hꝫ fm

fm rationez tm̃: vt cum dicitur idem eidem idē Tertio modo quando designatur relatio aliqua entis ad non ens vt cum dicimus q̄ nos sumus priores alijs qui sunt futuri. Ista enim prioritas non est aliqua relatio fm rem sed solum fm rationem: q̄ relatio realis exigit vtrumq; extremoz in actu. Quarto° q̄ ponit relatio rōnis. Ipsa enī relatio p se ipaz refert ⁊ nō p aliā relationē. ¶Hec ille ¶Er qb° elicit q̄ ad hoc q̄ aliqua relatio sit relatio rea his:p° regrit q̄ extrema ei° sint realia. 2° reali distincta. 3° lationem mediā. 4° q̄ talis rō fundet sup aliquo in rerū nā existēte. 6° q̄ si debeat esse realis ī vtroq; extremoz̄ q̄ talia extrema sint eiusdem ordinis.

Ad primum ergo dōm q̄ relatio scibilis ad sciam est relatio rōnis i vno extremoz̄ ⁊ realis in altero sicut dictū est. Jdeo aliqua ē intelligēdū q̄ otinet sub tertio mō rōnis fm q̄ ē rōnis aliqui reducēs q̄ relatio rōnis otinet sub gñe seu p̄dicamento relatiōis. ¶Ad 2m dōm q̄ ydemptitas numeralis nō est relatio realis. Q; ly bēat fundamētū reale: quia tñ extrema nō sunt realr distincta qō requirit ad realitatez relationis vt dictuz est: ideo nō opz q̄ sit relatio realis sz rōnis tm̃. ¶Ad 3m dōm q̄ celū pōt accipi dupliciter Uno° pro aggregato ex corpe celesti ⁊ intelligētia mouente. Et sic signant relationes in celo. Alio° pt accipi p p° corpore moto ad vbi ⁊ nō ad formā. Et sic in celo dextrū ⁊ sinistrū aut alie dīe positionis nō denotāt realē relationē sicut nec in colūna. ¶Pro cuius declaratiōe sciēdū est q̄ aīa sit sibi ōiuncta fm esse: sed q; ōiungit sibi fm operationē: sicut motor mobili vnde fm Albertū ibidē aīa nra triplicē ly habitudinē ad corpus. primā quidē quo ad esse: nō ita q̄ quātuz ad esse dependeat a corpore sed q; ly esse in corpe. Hanc aūt habitudinē intelligentia nō ly ad celū q; sibi nō vnit fm esse. Et hoc ītēdit phs in. 8° phy. Secundā cum dicit moto celo nō mouet motor eius nec per se nec p accīs. Aliā ly habitudinē quātum ad appzehēsio nē: q; sua cognitionē acquirit mediante organo corporeo. Hanc ēt bitudinē nō ly intelligētia ad celum: q; nō intelligit mediante aliquo corpore: sed p lumē intelligētie pme cause. Tertiā ly habitudinē quātuz ad operam: q; influit motū corpori ⁊ p ipsam corpus opatur. Et hanc bitudinē ly intelligētia ad celū: Illā sicut intellectus noster practicus corpore vtitur ad explicandū formā artis in mām artificialiuz: ita itelligētia vtitur celo ad explicādas formas nāles in sua mēte cōceptas in mā gñabiliuz ⁊ corruptibiliuz. Et illo mō pōt dici celū aīatuz. De quo īfra clarius dī in. 12. hui°. q. 7. ar. 6. ¶Ad 4m dōm q̄ nō sufficit ad hoc q̄ relatio sit realis q̄ bēat sbm reale sicut ex dictis pz sed requiritur q̄ bēat extrema realiter distincta ⁊ inter ea ordo realis: Unde dato q̄ relatio rationis esset fm rez in sbo reali: adhuc ppia non valeret.

¶Ibi in phylosopho ⁊ Doctore Sancto vbi supra.

a **Bonum** sic proceditur: Uī q̄ idē nō possit referri ad plā p se p°. Mā phs dicit hic i textu q̄ si scia plura referret ad scibile ⁊ ad suū sbm: bis idem diceret ⁊ vnum haberet plura esse. Et hoc ideo: q; idē referret ad diuersa ergo ⁊c. ¶Ð 2°. Si sic: sequeretur q̄ vna relatio esset plures vt arguit Antonj° andree ⁊ antoniellus Similiter ⁊ Scotus. Ergo idē q̄ pri°. ¶Ð 4°. Relationes multiplicant pp multiplicationē terminoz̄. Cuius signum est q̄ vno termino corrupto adhuc manet relatio ad alium terminū corrupto respectu ad illum terminuz corruptuz. Igitur ipossibile est q̄ vnica relatione idem referatur ad plura. ¶Ð 4°. Uariatis p̄cipijs eēntialibus relationis: variat relatio. Sed terminus est p̄n̄m ipsius relationis. Relatio.n. dependet ex duob°. s. ex fundamento ⁊ termino quorum destructio vnius sufficit ad corruptionez alterius vt dicit Doc. S. in de po. q. 7. ar. 1°. Igitur ⁊c. Sed in cōtrarium arguit. Quia eadem est scientia in numero diuersarū conclusionum ad eādem scientiam pertinentium vt ex supradictis patet. Ergo eadē rō puta scia refert ad plura scibilia vnica relatione.

Respondeo dōm q̄ idem referri ad plura pōt intelligi dupliciter. Uno° q̄ idem possit referri ad plura diuersis rōnib°. Et hoc dupliciter. Uno modo diuersis relationibus fm speciez. Et si non inconuenit idē materialiter referri per se ad diuersa etiam p̄mo. Sicut homo albus refertur similitudine ad alium albū: ⁊ dissimilitudine ad hominem nigrū. Alio° diuersis relationibus in numero: que tamen sint eiusdē speciei. Et sic impossibile est idem referri ad plura aut plura ad vnum per se aut per accidēs. quia ipossibile est plura accidentia eiusdem speciei esse in eodem subiecto vt supra probatum est in. 5. huius. q. 9. ar. 7. Ergo impossibile est q̄ idem diuersis relationibus numeralibus eiusdem speciei referatur ad plura. Alio° potest intelligi q̄ idem pōt referri ad plura eadez relatione in numero. Et hoc dupliciter. vel q̄ referat ad plura nō tanq̄ ad terminos sed ad vnum tanq̄ ad correlatiuum: ⁊ ad aliud tanq̄ ad sbm aut tanq̄ ad terminos oppositos: sic filiatio ad patrem ⁊ ad filium. Et sic ipossibile est idem referri ad plura per se sine per alterū: quia alias vt dicit hic phylosophus: idem haberet duo esse vt dicit Doc. S. Alio° q̄ idez referatur ad plura vnica relatione tanq̄ ad plures terminos eiusdez relationis in numero. Et sic bene possibile est idem referri ad plura vnica relatione per se ⁊ etiam p̄mo ita q̄ nō refertur ad vnum per alterum. Quod sic patet fm viam Doc. S. Jam pater refertur vna paternitate in numero ad plures filios. sicut ex supra adductis pz. Et nō refertur ad vnum per hoc q̄ refertur ad aliuz. Non.n. maior est ratio q̄ pater vnus primo referatur ad sortem ⁊ per sortem ad platonez q̄s ecōuerso. Igitur ⁊c. ¶Uerū tamen Antonius Andree in fine huius libri videtur esse alteri° opinionis dicens q̄ aliquid cōuenit alicui dupliciter. Uno modo per se primo. Alio° per se nō primo. Illud autem conuenit alicui per se p° quod conuenit sibi fm propriam ⁊ specificam rationem: Inde est q̄ conuenit sibi adequate. Illud autem cōuenit alicui per se non primo quādo conuenit sibi per causam in se existentem non tamen per propriam ⁊ conuertibilem causam. Hec ille. ¶Ex quo infert p° q̄ impossibile est idem referri ad plura per se p°. Sed possibile est idez referri ad plura per se nō p° sicut idem continens ad plura otenta. ¶Sed hec opinio non contradicit hijs que supra dicta sunt: si accipit per se p̄mo diuersimode. Hoc enim potest accipi dupliciter. Uno° vt idem est q̄ adequate: Sicut accipitur in p° posteriorum. Et sic manifestum est q̄ nihil refertur ad plura per se p°. Quia illud quod conuenit alicui primo isto modo semper sibi conuenit ⁊ de necessitate. Et sic accipit predictus opinator. Alio° accipit p° vt dicē ordinēz q̄ hoc refertur prius ad illud q̄s ad aliud. Et sic sicut diximus nō inconuenit aliquid referri per se ad plura etiā primo ita q̄ nō refertur ad vnū per alterum modo quo expositum est. Et sic in hac parte nulla est ꝺdictio. ¶Ad duas igit primas rōnes patuit solutio ex dictis. ¶Ad 3m dōm q̄ rōnes multiplicāt numeraliter ad multiplicationez subiectoz. Sed spē multiplicantur propter multiplicationem ⁊ distinctionem p̄ncipiorum vt innuit Doc. S. in quolibetis quolibeto p°. sicut infra patebit in sequēti articulo. Et corrupto vno termino non propter hoc corrumpitur relatio que fuit ad illum terminum licet etiam remanezt aliud correlatiuum: sed desinit esse illa relatio fm illum modum essendi quē habuit ad terminum corruptum: Ut quando pater refertur ad plures filios si vnus filius moriatur: non corrumpitur paternitas. Sz quidam modus essendi paternitatis corrumpitur. ¶Ad vltimū dōm q̄ correlatiuum nō est principium essentiale sui relatiui: licet ponatur in descriptione eius. Unde non variatur relatio propter variationem terminorum numeraliter loquendo.

¶ Ibi in phylosopho ⁊ Doctore Sancto vbi supra.

D decimum sic procedit Videt q̄ re
a lationes nō distinguantur ⁊ multiplicen
tur fm distinctionem ⁊ multiplicationez
principioꝝ. Illā illud quod causat ab ali
quo p̄n° effectiue: pōt terminare motuz.
Sed ad aliquid nō pōt esse terminus motus. Ergo non
hz p̄n^m. Et sic suppositū est falsum. ¶ P̄. 2° Inter sortez
albuz ⁊ platonem albuz sunt plures similitudines. Et tñ
hñt ad eadē p̄n^a: cuz ad eādez numero gñonem ordinen
tur vt pz per Doc. S. in 4°. sñiarum. di. 27. q. 1. ar. 1. ad
3^m: Ergo rlones nō multiplicant ad multiplicationē pri
cipioꝝ. ¶ P̄ 3°. Si rlones distinguerent spē: sequeretur
vna relatio referret ad aliā per relationē mediā vz p dif
ferentiā que est relatio realis. Et sic esset ꝓcedere in infi
nitū. Ergo nulle sunt rlonis que distiguant seu dñant spē.
¶ P̄. 4° Multiplicatis fundamentis multiplicant rela
tiones. Ergo rlones distinguunt p subiecta: ⁊ nō p pnci
pia soluz. ¶ P̄. 5° Rlones diffiniunt p correlatiua. Er
go hñt distingui per correlatiua: cuz eadē sint p̄n^a essendi
diffiniēdi ⁊ distinguēdi. ¶ Sz in ꝯriuz arguit: q: p̄n^a re
lationum sunt causa essendi relationuz. Ergo ēt sunt p̄n^a.
distinguendi. Et sic relationes per p̄n^a habent distingui.

Respondeo dō^m q̄ relationes multiplica
ri aut distingui potest intelligi
dupliciter. Uno° numeraliꝫ. Et sic distiguūt ad distictio
nē suoꝝ subiectoꝝ sicut ⁊ q̄libz alia accñtia. Alio° fz spēz.
Et hoc p̄t dupliꝫ itelligi Uno° formaliter. Et sic distigu
untur seipis. Alio° extrinsece ⁊ causaliꝫ. Et sic distiguunt
fm distictionē causaꝝ p̄ncipioꝝ. Ille.n. relatiōes q̄ habēt
diuersas causas fm spēz: vident distigui fm spēz: vt vult
Doc. S. i 3ª pte. q. 35. ar. 5. i corpe vbi sic ait. Sz recte ꝑsi
derāti apparet eadē rlone referri vnumquodq; ad suum
pr̄ez ⁊ mr̄ez pp vnitatez cause eadē. n. natiuitate nascit ex
patre ⁊ matre vñ eadez rlone ad vtrumq; refert. Et ea
dez est ratio de magro q docet multos discipulos eadez
doctrīa. Et de dño q gubernat diuersos subditos eadem
ptāte. Si vero sint diuerse cause spē differētes: ex ꝑnti vi
dent ēt rlones spē differre: sicut si aliqs est aliquoꝝ magi
ster ī grāmatica ⁊ aliquoꝝ ī logyca. Et alia est rō magiste
rij vtriusq;. Et iō diuersis rlonib^9 vn^9 ⁊ idem hō pōt eē
magister diuersoꝝ vel eorūdem fm diuersas doctrinas.
Hec ille sicut etiā supius adductuz est. q. 9. ar. 7. ¶ Ꝓ
cuius declaratione cōsiderāduz est p° fm eūdem ibidē
q̄ cause relationuz aliq̄n sunt diuerse fm numerum. que
tñ sunt eiusdem speciei. Et propter talē diuersitatē nō acci
dit diuersitas specifica rlonū Dicit. n. ibidē sic. Contingit
aūt quādoq; q̄ aliquis hz relationē ad plures fm diuer
sas causas: eiusdem tñ speciei. Sicut cuz aliquis est pater
diuersorum filioꝝ fm diuersos generationis actus. Un
de pr̄nitas nō spē differt cuz actus gñationū sint idez spē
hec ille. ¶ Sz diceret aliqs. Si distictio relationū sume
tur a distinctiōe specifica cārū sequeret q̄ vna relatio pos
set terminari ad extrema oīno diuersa: vt puta filiatio ad
patrē ⁊ ad matrē. Sz hoc ē icōueniēs: Qz vnum nō pōt eē
in diuersis spēbus. Sed vnū relatiuorum specificat ex re
liquo cum ponatur in diffinitione eius. ¶ Ad hoc respon
det Doc. S. vbi supra q̄ non est inconueniens vnam re
lationem in species ⁊ etiam in numero terminari ad di
uersos terminos: sicut vna filiatio terminatur ad paterni
tatem ⁊ ad filiationem. Dicit enim sic. Unum ⁊ ens se cō
sequuntur vt dicit in 4° methaphysice. Et ideo sicut con
tingit q̄ in vno extremoꝝ relatio sit quoddā ens ī alio au
tem non sit ens nisi fm rationem tñ sicut de scibili ⁊ scia
bus dicit in 5° metaphysice: ita etiā cōtingit q̄ ex parte
vnius extremi est vna relatio ex parte autez extremi alte
rius sunt multe relationes: sicut in hoibus ex parte paren
tum inuenit duplex relatio vna paternitatis ⁊ alia mater
nitatis que sunt spē dñtes pp hoc q̄ alia ratione pater ⁊
alia ratione mater est generatiōis p̄n^m. Si vero essent plu
res eadem ratione p̄n^m vnius actionis puta cum multi
mul trahunt nauem in omnibus esset vna ⁊ eadem rela
tio. Ex parte autē prolis esse vna sola filiatio fm rem: sed
duplex rationem inquantum correspōdet vtriq; relatio
ni parentum fm duos respectus intellectus. Hec ille sen
maliter. ¶ Ꝓ maiori declaratione precedentium con
siderandum est scōo fm Doc. S. in quolibetis quolibe
to p°. q. p^a. ar. 2. q̄ relatio habet q̄ sit res nature a sua cau
sa: propter quam vna res naturalem ordinem habet ad al
teram. Ex eodem autem habet aliquid q̄ sit ens ⁊ q̄ sit
vnum. Et ideo contingit q̄ est vna relatio realis tantū p
pter vnitatem cause sicut patet de equalitate propter eius
vnam quantitatem est in vno corpore vna equalitas qua
titatis tñ. Sed respectus plures fm quos diuersis cor
poribus dicitur esse equale. Si autē fm omnes illos re
spectus multiplicarentur relationes reales. in vno corpo
re eēnt ifinita accñtia vel ideterminata. Hec ille ⁊ gloſe.

Ad primum igitur dō^m dupliciter aliquid
causatur effectiue ab aliquo fz
Doc. S. in p^a pte. q. 77. ar. 6. ⁊ 7. Uno° per nālem trāſ
mutationē. Alio° per quandā resultationē sine ꝓcessu tem
tiam. Illud igitur quod causat p° mō: pōt esse terminus
motus. Nō autem necesse est hoc de 2° modo. Relatio
aūt causat ad ꝓductionē sui fundamenti per quandā ꝓce
mitantiā vnde arg^m ꝓcedit ex falsa ymaginatione. Ad
2^m dō^m q̄ licet iter Sortē albū ⁊ platonē album sint plu
res similitudines fm numerum pp diuersitatem ⁊ plura
litatem sbōrum: est tñ vna fm spēm. ¶ Unde sciendū est
fm Doc. S. in 4°. sñiaruz: di. 27. q. 1. ar. 1. ad 3^m. q̄ rela
tio fundatur ī aliquo sicut in causa vt similitudo in qualita
te. Et in aliquo sicut in sbo. Unde in ipis similibus. Et ex
vtraq; pte pōt attēdi vnitas vel pluralitas ipsius. Dicen
go in similitudine non est eadem qualitas numero fz spē
in vtroq; simili. Et iterū subiecta similitudinis sunt duo
numero: Et similiter est de equalitate: ideo equalitas ⁊ si
militudo omnibus modis est aliā numero in vtroq; simi
lū ⁊ eq̄lū. Hec ille. ¶ Ad 3^m. dō^m. q̄ rlō pt accipi du
pliꝫ Uno° vt rlo. i. vt mediū q̄ vnū relatiuoꝝ refert ad re
liquū. Et sic nō refert ad aliā rlone reali. Alio° pōt dici
rari vt est vna eēntia cōueniēs cū alia aut dñs ab alia i nā
speciei aut gñis. Et sic nō est inconueniens q̄ vna relatio
realis referat ad aliam ⁊ q̄ sup vna relatiōe fundet alia.
¶ Nec hoc est contra id qđ supra dictum est. ar. 5. Quia
superius erat locutio de relatione vt relatio: non autez vt
essentia in se considerata vt hic sumitur. ¶ Ad alias duas
rationes patuit solutio ex dictis.

¶ Ibi in phylosopho ⁊ Doc. S. Illa vero si ipsoꝝ gña.

D vndecimum sic procedit.
Videt q̄ mo
di relationis quibus aliquid dr̄ ad aliqd fm
aliud nō sint sufficienter assignati a pho. Nam
illa que sunt entia rationis non debent poni spēs seu mo
di alicuius predicati: cum ens quod dividitur in decez pdi
camenta sit distinctum contra ens rationis vt ex supradi
ctis patet. Sed relationes quibus aliqua referuntur per
aliud sunt entia rationis sicut pz de relatiōe sāi ⁊ egri ad
medicinas. ergo ꝛc̄. ¶ Sed dicebat q̄ licet tales rōnes
sint rōnis ī vno extremoꝝ: sunt tñ reales ī altero. Ro. n.
medicine ad sanum aut egrum est relatio realis. ⁊ pro
pter hoc ponitur species relationis. ¶ Contra. Quia re
latio qua vna relatio in abstracto designata refertur ad ali
am: est relatio rationis ex parte etiam vtriusq; extremo
rum vt ex supradictis patet. Et tamen hic est secundus
modus eorum que referuntur per aliud. Igitur solutio
nulla. ¶ P̄. 2°. vnum quodq; colligatur in specie per su
am essentiam. ⁊ non per hoc quod sibi accidit vt pz per
Doc. S. i de esse ⁊ essentia. Ergo tertius modus est nul
le assignatus in quo dicitur q̄ aliquid refertur ad ali
quid accidit quod ad aliud dicitur. ¶ Sed contra est
pbus in textu dicens. Illa vero si ipsoꝝ genera sint talia
vt medicina eorū que ad aliquid q: ipsius genus scientia
videtur esse eorū que ad aliqd. Amplius quecūq; bñtia

dicuntur.

Le. 2. cō. 3.

Lect. 15. et com. 2.

dicunt ad aliquid: vt equalitas q: equale: ⁊ similitudo: q: simile. Alia vero ſm accidens: vt homo ad aliquid: q: accidit duplus eſſe. hoc aũt eſt eox que ad aliquid: vt album ſi accidit eidem album ⁊ duplum eſſe.

Reſpondeo dom̃ q tres ſunt modi quib⁹ aliqua dicunt ad aliquid non ſm ſe: ſed ſm aliud. ¶ Primus modus eſt qñ aliqua dicunt ad aliqd ꝓpter hoc q ſua genera ad aliqd ſunt: Sic medicina dicit ad aliqd: q: ſcia eſt ad aliqd. Dicit. n. q medicina eſt ſcia egri ⁊ ſani. ¶ Secundus modus eſt qñ aliqua abſtracta dicunt ad aliquid per hoc q ſua cõcreta habẽtia illa dicunt ad aliquid: Sicut equalitas ⁊ ſimilitudo dicunt ad aliqd: q: equale ⁊ ſimile ad aliqd dicunt. Equalitas. n. ⁊ ſimilitudo ſm nomẽ nõ dicunt ad aliqd. ¶ Tertius modus eſt qñ ſubiectũ dicit ad aliqd ratione accidentis: Sicut homo vel album dicit ad aliquid: quia vtrioz accidit albus vel duplus eſſe. Et hoc modo dicitur ad aliquid caput: q: eſt pars. Hec Doc. S. formaliter in pleriq; lectione. ¶ Quox modox ſic põt formari ratio et ſufficiẽtia. Nam illa que dicũtur ad aliquid per aliud vel dicũtur ad aliquid per aliqd extrinſecũ. vz. per aliqd qd eis accidit. Et ſic eſt tertius modus. Uel per aliud. i. per ſuũ ſuperi⁹. Et ſic eſt primus modus. Uel per ſuũ ꝓcretũ. Et ſic eſt ſecũdus modus. ¶ Cõſiderandũ eſt aũt p⁹ q relatinox quedam ſunt relatiua per aliud ⁊ quedam ſunt relatiua per ſe. Relatiua aũt per aliud ſunt in triplici dria. Nam quedaz referũtur rõne generis: ſicut dictum eſt. Quedam rõne ꝓcreti. Quedam vo rõne accidẽtis. Sed relatiua per ſe ſunt i duplici dria. Nam quedam ſunt relatiua realia: quedaz vo relatiua rõnis. Relatiua aũt rõnis ſunt in duplici differẽtia. Nam quedam ſunt que fabricant ab intellectu: Sicut quũtur opationez intellectus. Et talia ſunt triplicia: Quia liguñt vt entia quox neutruz vel vnũ trñ eſt ens. Uel qñ aliqua intelliguntur vt ordinabilia inter que trñ nõ eſt reſpectus medius: ſed ſunt ipſemet relationes. Relatiua autez realia ſunt in duplici dria. Nam quedã ſunt realia in vno extremox trñ: Sicut ſũt relatiua de ſcõo modo relatiõis. Quedam vo ſunt relatiua realia in vtroq; extremox. Et illa ſunt duplicia. Nam quedam ſunt que fundant ſuper actione ⁊ paſſione aut virtute actiua ⁊ paſſiua: Sicut ſunt relatiua de tertio modo. Alia ſunt que fundant ſup ẽntitate: Sicut ſunt illa que ſunt de primo modo. Et talia ſunt in multiplici dria. Nam quedaz ſunt que fundant ſuper vnitate abſolute. Et talia ſunt in triplici dria. Nam quedã ſunt que fundant ſup vno in ſuba: Sicut ydẽptitas. Alia ſup vno in ẽntitate: Sicut eẽlitas. Alia ſup vno in ẽlitate: Sicut ſimilitudo. Alia ſunt que fundant ſup numero ſiue pluralitate abſolute. Et talia etiã ſũt triplicia. ſ. diuerſitas inequalitas ⁊ diſſimilitudo per oppoſituz ad tria ꝓdicta. Quedaz aũt ſunt que fundant ſup numero per compationem eius ad aliud. Et talia ſunt in duplici dria. Nam quedam fundant ſup numero comparato ad numex. Quedã vero ſup numero comparato ad vnuz. Et vtrũq; ꝓtingit duplr: q: vel ſup numero indeterminato vel ſup numero determinato. Alia ſunt que fundant ſup vno per cõpationez ad numex. Et illa tot modis dicunt ſicut ⁊ ꝓcedẽtia: vt ex dictis pz. ¶ Conſiderandũ vlteri⁹ eſt ſcõo q q̃dam ſunt relatiua eiuſdẽ noĩs: Sicut ſimile ſimili ſimile. Quedam vero diuerſox noĩuz: vt pater ⁊ filius. Sili quedaz ſunt relatiua ſup poſitionis. quedã ſuppoſitionis: quedaz vero equiparantie. Et itex quedam ſunt relatiua ſm eẽ: ſicut quedaz vo ſm dici. Et trñ iſta ꝓtinẽtur ſub pdictis modis ad logicam q̃ ad pſentem ſpeculationem pertinet.

Ad primum igitur dicẽduz q aliqui ꝓpter iſtud argumẽtũ volũt ſuſtinere q ipm ad aliqd ſm q eſt pdicamẽtũ diſtinctũ ab alijs nõ fit ens reale: Q: vt dicũt: pbus ponit relationes rõnis ſub ad aliquid in pñti paſſu. ¶ Sed hoc motiuum claudicat.

Manifeſtum eſt. n. q pbus nõ ſolũ enumerat modos relationis ſm q eſt pdicamẽtuz: ſz enumerat modos tam p ſe q̃ p accñs ipſi⁹ rlõnis: ⁊ ſil: rliones rõnis ⁊ reales: ⁊ q̃ rlõnis nomẽ ſortiunt. Et hoc ꝓpter debile eſſe rlõnis: vt infra patebit in pñti. q. ar. 16. ⁊. 19. Manifeſtum eſt. n. q ens qd diuidit in decem pdicamẽta: diſtinguit ꝓtra ens rõnis. Species ergo alicui⁹ pdicamẽti: non pñt eſſe entia rõnis: ſicut adducit Doc. S. in de po⁹. q. 7. ar. 9. reprehẽdẽdo illos qui relationẽ de nũero ſecũdax ĩtẽtionũ poſuerunt. ¶ Et p hoc pz ſolutio ad alia argumenta.

¶ Ibi in phyloſopho ⁊ Doctore Sancto. vbi ſupra.

a **Duodecimum** ſic ꝓcedit. Uidetur q relationes poſſint ineſſe ſuis ſubiectis ſine ſuis fundamentis. Nã aliqs eſt pr nõ exñte gñone actiua ⁊ fili⁹ ceſſante gñone paſſiua. Et trñ pñitas fundat ſup genuiſſe: vt pz p Doc. S. i pñti lectiõe: et p pbm hic in textu. Igit aliqua rlõ põt ee in aliquo ſubo nullo exñte fundamẽto primo. ¶ Ꝑ 2⁰. Actio tranſiẽs dicit eſſe fundamentuz rlõnis de ſcõo modo: que. ſ. actio eſt cũ motu: ſicut ex dictis pz. Sed talis actio eſt in patiẽte ſubiectiue. Inde eſt q vocat tranſiẽs. Relatio aũt que ꝓſequit talez opationẽ: eſt in agẽte. Ergo aliq rlõ eſt in aliquo ſine ſuo fundamẽto. ¶ Sed dicebat q illa rlõ que ꝓſequit talez actionẽ: ꝓſequit ẽt potẽtiã actiuã que eſt in agẽte. Ideo nõ eſt ſine fundamẽto. ¶ Contra: Quia nõ eſt poſſibile vnaz relationẽ hr̃e diuerſa fundamẽta gñe aut ſpecie diſtincta: Q: rliones diſtinguũtur ſpecie pp diſtinctionem cãx ſiue fundamẽtox: vt dictũ eſt. Sed actio ⁊ po⁹ actiua gñe diſferũt. Ergo rãſio ẽ nulla. ¶ Ꝑ 1⁰. Relatio ſcie ad ſcibile ẽ in ſcia tanq̃ in ſubo ⁊ nõ mediãte fundamẽto. Alias deꝯ illud. Ergo idez qd pri⁹. ¶ Ꝑ 3⁰. Relatio mãe ad fozaz eſt in mã. Et trñ nõ eſt in ea mediante aliquo fundamẽto. Ergo idẽ qd pri⁹. ¶ Ꝑ 4⁰. Unio mãe cuz forma eſt rlõ realis in mã exñs. Et trñ nõ eſt in ea mediante alio fundamẽto. Igit idẽ qd pri⁹. ¶ Sed ꝺ eſt pbus in textu q vult q relatiões inſint ſubſtantie mediante ẽntitate ẽlitate aut actione ⁊ paſſione: ſicut ex dictis patet.

Reſpondeo dom̃ q relatio realis de gñe ad aliqd põt eſſe in ſubſtãtia ſine fundamento medio. ¶ Pro cuius declaratione conſiderandus eſt primo q duplex eſt relatio. Quedam eſt relatio rationis. Et talis põt ineſſe ſubſtantie ſiue ſubiecto principali ſine fundamento diſtincto a ſubſtantia: Sicut pz de relatione materie ad formam: aut de ydemptitate ſm numeruz. Alia eſt relatio realis. Et talis eſt duplex. Nam quedam eſt que circuit omne genus: Sicut differentia oppoſitio ydemptitas ⁊ ſimiles que vocantur relationes tranſcendẽtes: non quidem quia ſint in omni predicamento: ſed quia poſſunt fundari in omni predicamẽto: ſz non ſm omnem modum cuiuslibet predicamenti: vt infra patebit. ar. 16. Et tales ſi fundent ſup aliquo de genere accidentiuz: non poſſunt eſſe in ſubſtãtia niſi mediãte fundamento diſtincto realiter a ſubſtãtia: Sicut ydemptitas ſpecifica duax albedinum non poteſt eſſe in ſubſtantia niſi mediante albedine que realiter differt a ſubſtãtia. Et ſimiliter eſt de omnibus talibus cum quodlibet accidens realiter differat a ſubſtãtia. Si autem fundatur ſup vno de genere ſubſtantie habente tamen modum ẽntitatis. tunc tales relationes ſz poſſint eſſe in ſubſtantia nõ mediante fundamento diſtincto realiter a ſubſtantia: non tamen poſſunt eſſe in ſubſtantia niſi mediante fundamento diſtincto ſm rationem: vt pz de ydẽptitate ſpecifica Sortis ⁊ Platonis que ineſt eis mediante vnitate que non realiter differt ab eis ſed ſm rationem trñ. Quedam vero eſt relatio que non fundatur niſi in rebus determinati generis accidentis. Sicut paternitas filiatio. ⁊c̃. Et tales relationes poſſe eſſe in ſubiecto ſine fundamento: poteſt intelligi dupl̃r. Uno⁹ loquẽdo de ſubiecto primo ⁊ ũmediato. Et ſic poſſunt eſſe in ſubo ſine fundamento medio: Sicut pñitas in po⁹ actiua pr̃is. Uel loquẽdo de ſubo ꝓncipali ⁊ remoto ⁊ mediato. ſ. de ſuba. Et ſic non poſſunt

esse in subiecto: hoc est in suba nisi mediante fundamento realr distincto a suba: Quia tales relationes fundant vel sup ẽntitate aut sup virtute actiua aut passiua. Sed talia fundamẽta sunt accidẽtia. Accidens aũt realiter distingui tur ꝓtra subam fm cõmunẽ phoꝝ sniam. Igit ꝛc. ¶Et hoc est qđ innuit Doc. S. in pº sniaꝝ. di. 2. in expositiõe lit tere dicens: q relationes fundant sup aliquo qđ est causa ipsoꝝ in subiecto: Sicut equalitas sup ẽntitate: ita dñs su per potestate. Unde Boecius dicit q dñiuꝫ est potestas cohercendi subditos. Hec ille. ¶Dicit ẽt in. 3º. sniaꝝ. di. 32. q. 3. ar. 3. q natura relationis est vt in alijs rer generi/ bus causam habeant: q minimũ hꝫ de natura entis. Hec ille. ¶Sicut ergo pꝫ q inest substantie mediante funda/ mento. ¶Et posset psuaderi rõne. Nam nihil fundat in aliquo nisi mediante fundamento. Sed relatio fundat in substantia. Ergo nõ est in suba nisi mediante fundamẽto. ¶Sed hic oritur difficultas. Nam ydẽptitas fm nũerũ est relatio realis. Et tñ vt ꝓcessiuꝫ est inest substantie sine fundamento distincto a suba fm rem. Igitur apparet cõ/ tradictio in dictis. Probat q sit relatio realis. Quia rea/ liter Sortes dicit idem sibiipsi: t nõ fm rationem tãtũ. Ergo ydẽptitas numeralis est relatio realis. ¶Dicẽduꝫ q hꝫ illa ydẽptitas sit realis rõne sui fundamenti siue cãe: tamen nõ est relatio realis. Plura. n. requirũtur ad rela/ tionez realem: q̃ ad entitatez realem. Unde Doc. S. in de pª. q. 7. arº. vltº sic ait. Aliquis est idem realiter sibi ipsi: t nõ solũ fm rationez: hꝫ relatio sit fm rõnez tñ: pp hoc q relationis causa est realis. s. vnitas subẽ quaꝫ intel/ lectus sub relatione intelligit. Hec ille. ¶Sed diceret in sup aliqs q relatio fraternitatis aut ꝑsanguinitatis est re/ latio realis. Et tamen est in subiecto sine fundamẽto. Qđ sic pꝫ: Quia aduenit sibi sine motu. Nam aliquo puero na to causatur in viro ꝓuecto relatio fraternitatis sine motu eius. ¶Pro cuius difficultatis solutione sciendũ est fm Doc. S. in. 4º. sniaꝝ. di. 41. q. 1. ar. pº. q relatio aliq̃ in/ nascit ex motu vtriusqz extremi: Sicut pnitas t filiatio. Et talis relatio est realiter in vtroqz. Aliqz vero inascitur ex motu alteri⁹ tñ. Sed hoc ꝓtingit dupl̃r. Uno⁹ qñ re/ latio inascitur ex motu vni⁹ sine motu alteri⁹ vel ꝓcedẽte vel ꝓcomitante: Sicut in creatura t creatore sensibili et sensu scibili et scia. Et tũc relatio est in vno fm rem: t in alio fm rõnem tñ. Alio⁹ qñ inascit ex motu vni⁹ sine mo tu alteri⁹ tunc existẽte: nõ tñ sine motu ꝓcedẽte: Sicut eq̃/ litas fit inter duos hoies per augmentuꝫ vni⁹ sine hoc q alius tunc augeatur vel minuat: sed tamen prius ad hanc ẽntitatem quaꝫ hꝫ per aliquẽ motuꝫ vel mutationez pue nit. Et ideo in vtroqz extremoꝝ talis relatio realiter fun/ datur. Hec ille. Que quidez pro sequẽtibus valde neces/ saria sunt. ¶Dicenduꝫ est ergo q relatio fraternitatis q̃ innascit aliquo puero nato alicui viro iã prouecto causat qdem sine motu ipsius existente nõ tñ sine motu ipsius p cedente. s. generatiõis eius. Hoc. n. ei accidit q ex motu alterius sibi nunc talis relatio innascit. Similiter ex hoc q iste descẽdit p generationẽ ꝓpriã ex eadẽ radice cũ vi/ ro ꝓuenit affinitas in ipso ad vroꝛẽ sine aliqua mutatiõe ipsius. hec Doc. S. vbi immediate supra.

Ad primum igitur dicendum q paternitas aut filiatio nõ fundat sup actu generare: sed sup genuisse: vt pꝫ per phm t p Doc. S. in presenti lectione. Ubi Doc. S. sic ait q eoꝝ relatiuoꝝ que sunt fm potentiã actiuã t passiuã: attenditur diuersi tas fm diuersa tempora. Que. n. dicunt relatiua fm tem pus ꝑteritum: sicut id qđ fuit ad id qđ factuꝫ est: sicut pa ter ad filiuꝫ: q ille genuit t ille genitus est que differunt fm fecisse t passuꝫ esse. hec ille. Sed genuisse semp ma/ net: q qđ factum est nunqz desinit esse factum. Et sic ille relationes nunqz sunt sine fundamento. Uñ Doc. S. in 4º. sententiaꝝ di. 41. vbi supra dicit q quedã sunt relatio nes que habent pro cã actionẽ vel passionẽ vel motuꝫ: vt in 5º. methaphysice dicit. Quaꝫ quedã causant ex mo tu inq̃ntum aliqd mouet actu. Sicut ipsa relatio que est mouentis t moti. Quedã aũt inq̃ntuꝫ habent aptitudinẽ ad motũ: sicut motiuũ t mobile: t dns t seruus. Quedã aũt ex hoc q aliqd post motũ est: sicut pater t filius. Nõ aũt ex hoc qđ est generare aut generari adinuicẽ dicunt: sed ex hoc qđ est generatũ esse. Aptitudo aũt ad motũ t ipm moueri transit. Sed motuꝫ esse perpetuũ est. Quia qđ factũ est nunqz desinit esse factũ. Et ideo paternitas t filiatio nunqz destruunt p subtractionẽ cause: sed solum p corruptionẽ subiecti p alterutruꝫ extremoꝝ. Et similiter dicendum est de affinitate. Hec ille t multum glorioſe. ¶Unde sciendũ est fm eundẽ ibidẽ q relatio aliqua de/ finit esse dupl̃r. Uno⁹ ex corruptiõe subiecti. Alio⁹ ex sub tractiõe cause: sicut similitudo desinit esse qñ alter similiũ moritur. Uel qñ qualitas que erat cã similitudinis subtra/ hitur. hec ille. ¶Sed hic remanet difficultas. Nam ge nuisse nõ est in patre generãte: cuꝫ tã cessauerit actus. Er go cuꝫ paternitas sit in patre: erit relatio in ſba nõ media/ te fundamẽto. ¶Ad hoc respõdent qdã q genuisse fm q processit a pª actiua patris generãtis est fundamentũ paternitatis: nõ aũt vt est trãsiẽs aut successionẽ includẽs fm q huiusmodi. Et q: illa pª remanet in patre: iõ pater nitas inest sibe patris mediante illa pª actiua t genuisse fm q processit ab illa pª. Alij vero dicunt q genitum esse remanet in filio: cum illa actio sit transiens in filium. Igitur paternitas nõ corrumpit. Sed hoc nihil ẽ. Quia t si genuisse sit in filio t paternitas in patre: nihilominꝰ stat difficultas. s. q relatio erit in ſba patris sine fundamẽ/ to. Propter qđ aliter respõdet dns torcellanus dicẽs q ad paternitatẽ nõ sufficit pª actiua q passiua qz aliqs hꝫ illã potentiã t tñ nõ est pater. Requirit ergo actus quo pª exeat ad effectũ. Et q: actus trãsit t fundamentũ ma nere opꝫ: ideo requirit vis aliqua vel habitus aut dispo sitio quo remanet. hec ille. ¶Uel dõm vt ipse innuit q dupleꝛ est fundamentũ relationis. s. vnũ ẽntuꝫ ad esse t aliud ẽntũ ad fieri. Actio autẽ sup quã fundat paternitas est fundamentũ paternitatis ẽntũ ad fieri. Doctia vero actiua ẽtũ ad esse. ¶Uerumtamen ꝓsequendo solutio/ nez Doc. S. ꝓdictã dicũt aliq alij t bñ q genuisse ẽnare generatuꝫ fore sunt in eodem ſbo. s. in prẽ. Unde impos/ sibile est patrem qui genuit filiũ: nõ genuisse ipsum. t sic genuisse est subiectiue in prẽ similter t generare sicut t posse in futuruꝫ generare. Non est ergo paternitas in pa tre sine fundamento ꝓprio. ¶Ad scõm dicendũ q actio transiens accipit tripl̃r vt infra in. q. 18. ar. 2. dicet. Uno⁰ pro forma fluente ab agente in patiens. Et sic est subiecti in patiente. Alio⁰ p fluxu forme ab imperfecto ad perfe/ ctuꝫ. Et sic etiã est in patiente subiectiue. Et sic actio mãl sumitur. Et est idem cũ motu t passione motu t passio/ ne mãl. i. subiecto t fm rem. i. fundamentaliter: vt pa/ tet. 3º. phy. tertio modo accipitur actio pro emanatione formę ab agente ex parte agentis. Et sic est subiectiue in agente vt infra patebit fm Doc. S. Et sic isto tertio mõ tales relationes fundantur super actione aliqua in presen ti que corrumpuntur cessante actuali actione agentis: que dam vero super egisse que remanent: sicut patet ex addu ctis a Doc. S. ex quarto sentẽtiarũ. ¶Ad tertiũ dicendũ q fundamento diuersa sunt duplicia. Nam quedã sunt q non sunt subordinata. Et talia si specifice distinguantur: causant distinctionem relationum. Alia sunt fundamenta realiter distincta: que tñ subordinata sunt. t talia possiũt producere eandem relationem sicut pꝫ de agentibus natu ralibus subordinatis: que concurrunt ad productionem vnius effectus. ¶Et huic solutioni concordat dns torcel lanus. ¶Ad quartũ dicẽduꝫ q relatio scie ad scibile: vt dicit ꝓdictus dominus torcellanus est in sciente mediante te scia que est fundamentum eius. Et hꝫ sit in scientia sicut in subiecto immediato t proximo: de quo non est hic ad propositum: tñ est in sciente tãqz in subiecto principali d quo est presens questio. Unde argumentum procedebat in equinocio. ¶Ad quintum dicendum q relatio mate/ rie ad formã non est relatio realis de genere relationis. Neqz distinguitur a materia realiter vt supra adductuꝫ est in primo notãdo t tangetur infra ar. 17. t si dicat: mã realiter

realiter depẽdet a forma. Ergo talꝭ relatio est realꝭ. ¶ Dicẽdũ ꝙ negatꝭ ꝓña: nõ enim sequitꝫ ficut ex supra adductis pz 5or. est idem sibi ipsi realiter: ergo ydẽptitas ẽ realꝭ relatio de gñe ad aliqd: qz mã nõ referꝫ ad formã sicut ad terminũ cor relationis. ¶ Sed cõtra. Qz hoc vꝰ eẽ ꝟ Doc. S. in ꝓ sen. di. 3. q. 4. ar. 5. vbi vult ꝙ relatio mãe nõ sit ipsa materia. Dicit. n. ibidem sic: ꝙ si ꝙ potẽtiaz passiuaz intelligaꝫ relatio mãe ad formã: tũc mã nõ est sua potẽtia qz essentia mãe nõ est rlo. Hec ille. ¶ Dicẽdũ ꝙ materie dupleꝝ põt eẽ rlo. Quedã est rlo mãe dispositie ad formaz introducẽdã. Et talis est relatio realis fundata sup ꝟ tut e actiua ꝓducentis virtuali aut actuali. De qua loqui tur ibi Doc. S. Hec enim nõ est essentialꝫ ipsa mã. Alia est relatio ꝑme materie ad formam. s. quedam hitudo potentie passiue ad actuz primum. Et talis rlo est realiter ipsa mã: sicut pz per Doc. S. in prima parte. q. 77. ar. ꝑo. si cut etiã supra adductũ est. q. 8. ar. 3. Manifestũ est. n. ꝙ ĩ corruptiõe substantiali fit resolutio vsqz ad mãz ꝑmã. In illa aũt mã prima est hitudo ad formã. Illa aũt hitudo ñ põt esse rlo de gñe accidentis: qz tũc nõ eẽt resolutio vsqz ad mãz primã: cũ illa hitudo eadez in numero maneat quendo de habitudine materie ꝑme. ¶ Ad vltimũ dicũt quidã ꝙ vnio forme ad mãm ꝛ si dicat rlonem: tũ nõ est relatio realis de genere rlonis vt infra patebit ar. 17. ad quintum. Unde nihil ad propositum.

¶ Ibi in ꝓbo ꝛ Doctore Sancto. Ubi supra.

a **Decimumtertium** ꝓ/ditur. Uidetur ꝙ relatio non sit ens reale extra animam existens. Mã omne ens reale extra animam exñs aut est sba aut accñs: vt ex supradictis pz. Sed relatio nõ est sba: aut accñs: vt ex supradictis debilioris esse inter oĩa alia predicamenta: vt dicit cõmẽ. 2o. huius. Hec est accidens: qz accidens est in sbo aliquo a quo remoueri nõ põt sine mutatiõe subi: sed rlo põt remoueri a sbo nulla mutatiõe facta in sbo vt pz per Doc. S. in de poa. q. 7. ar. 8. ad qntũ. Ergo rlo nõ est ens reale. ¶ Ꝺ. 2o. Illud qõ ꝓsistit in operatiõe itellectꝰ nõ ẽ ens reale extra aiaz existens. Sed rlo est huiusmodi. Cõsistit enim in actuali cõparatiõe relatiui ad correlatiuũ. Sed talis comparatio fit ab intellectu cũ vnũ alteri comparet: ergo ẽ. ¶ Ꝺ. 3o. Nullũ ens reale põt aduenire alicui de notio nulla mutatiõe facta in eo: cũ vbicũqz est esse post ñ esse: ibi sit mutatio. Sed si relatio aduenireꝫ alicui de nouo: haberet esse in illo post nõ esse. Et sic ibi eẽt mutatio. Sed relatio põt aduenire alicui de nouo nulla mutatione facta in eo: vt pz per Doc. S. in de poa. q. 7. ar. 8. ad penũ: vbi dicit. Et tñ non opz ad hoc ꝙ de aliquo aliqua relatio de nouo dicaꝫ: ꝙ aliqua mutatio de nouo fiat ĩ ipso. Sed sufficit ꝙ fiat mutatio in alique extremoꝝ. Hec ille. Ergo idem qõ prius. ¶ Ꝺ. 4o. Si rlo eẽt ens reale sequereꝫ ꝙ infinite res possent esse in eodem ꝛ ĩ eodez in stanti acquiri: cũ rlones quasi infinite in sorte mutato de vno loco ad aliũ acquiranꝫ. vz. diuerse habitudies ad omnia corpora inferiora ꝛ ad singula corpora celestia: ꝛ ad singulas partes totius vniuersi. Sed hoc videꝫ incõueniens. Igitur ꝛc. ¶ Ꝺ. 5o. Illud cuius spẽs sunt entia rõis nõ est ens reale. Sed species rlonis nõ sunt oẽs reales sicut patet de rlone scibilis ad sciaz que tñ enumeraꝫ a ꝓbo inter spẽs relationis. Igitꝫ ꝛc. ¶ Ꝺ. 6o. In aĩa nõ sunt nisi tria vt dicit ꝓbus scdo ethycoꝝ. s. potentia passio ꝛ hitus. Sed relatio scie ad scibile nõ est potẽtia neqz habitus neqz passio. Ergo non est aliquid in anima existens. ¶ Ꝺ. 7o. Si relatio esset ens reale extra animam existens aut hoc eẽt verꝫ de omni rlone aut de aliqua sic ꝛ de aliqua non. Nõ primũ qz alique sunt rlones rõnis: vt supra dictum. nec pz: qz non est maior rõ ꝙ vna sit realis ꝙz alia: cũ oẽs cõueniant in rõne formali relationis que est esse ad aliqd. ¶ Ꝺ. 8o. Si esset aliqua relatio realis: maxime videꝫ ꝙ relatio creature ad creatorẽ eẽt realis. Sed hoc nõ. Tuz primo qz eẽt ꝓcessus in infinituz in creaturis cum si esset rlo realis esset creatura. Et sic referetur ad creatorez realiter ꝛ illa per aliam ꝛ sic in infinituz. Tum scdo qz creatura refertur ad creatorem ꝑm ꝙ hz esse a creatore. Sed habet esse per suam substantiã. Ergo refertur ꝓ suam sbam ꝛ nõ per aliquam realẽ relationẽ. ¶ Sed cõtra est philosophus in presenti libro qui diuidit ens reale in decem predicamenta ꝟ ens rationis.

Respondeo dicendũ ꝙ rlo accipitꝫ dupliꝛ. Unoᵒ cõissime ꝓut quelzhitudo dicitur relatio: siue sit hitudo ad formam siue ad sbm siue ad terminũ. Alioᵒ accipitꝫ rlo cõiter ꝓut est hitudo solum ad terminũ. Et hoc dupliꝛ. Unoᵒ in cõi. s. ꝓut diuiditur in rlonẽ realem ꝛ rationis. Alioᵒ ꝓ relatione reali tñ. Et hoc dupliꝛ. Unoᵒ accipitur relatio realis vt se extendit ad rlonẽ creatam ꝛ increatã rlonem. Et sic reperitur in diuinis. Aliomodo accipitꝫ ꝓ rlone reali creata tñ que nõ est suũ esse. Et hoc dupliꝛ. Unoᵒ vt se extendit ad relationes que importantur in ꝗttuor vltimis predicamẽtis ꝛ ad relationes que importantur in ad aliquid. Alioᵒ ꝓprijssime. s. ꝓ relatione que est in predicamento ad aliquid tñ. Et hocᵒ dupliꝛ põt considerari. Uno modo ꝑm actualẽ cõparationẽ vnius relatiui ad aliud tãꝫ ad correlatiuũ terminãs illã hitudinẽ. Et talis relatio de qua est hic ad ꝓpositum: necessario est ens extra aiam exñs. Qõ sic pz. Mã qcqd ponitur in predicamento est ens reale extra animã existens. Illã nec non entia neqz termini secũdarum intentionum ponuntur in predicamẽto: vt superiꝰ ꝓbatum est. Sed relatio est vnũ ꝓdicamentũ cuius species sunt in gñe per se. Ergo ꝛc. ¶ Hanc rõnez ponit Doc. S. in de potẽtia. q. 7. ar. 9. in corpore vbi sic ait. In nullo enim ꝓdicamento ponitur aliquid nisi res extra animam existens. Nam ens rõnis diuidit cõtra ens diuisum ĩ decem predicamenta: vt pz in. 5. metha. Si ergo relatio ñ esset in rebus extra animam: nõ poneret ad aliquid vnũ genus predicamẽti. Hec ille. ¶ Ꝺ. 2o. Ad idem. Ridiculum enim est ponere perfectionem totius vniuersi consistere in fabricatione rationis nostre aut in ente rationis: cũ vnumquodqz dicatur perfectum ꝑm ꝙ est ens. Sed perfectio totius vniuersi consistit in ordine partium totiꝰ vniuersi inter se ꝛ ad suũ totum: vt pz. 12. huius. Cũ ergo relatio essentialiter sit ordo vnius ad aliud: sequitꝫ ꝙ relatio non erit ens in anima sed in rebus existens. Hanc rõnem ponit Doc. S. in de potẽtia vbi supra dicens. Perfectio ꝛ bonum que sunt in rebus extra aiam non solum attenditur ꝑm aliquid absolute inherens rebus: sed etiã ꝑm ordinem vniꝰ rei ad aliã: sicut etiam in ordine partiũ exercitus bonum exercitus ꝓsistit. Huic enim ordini philosophus cõparat ordinem vniuersi in. 12. metha. Opz ergo in ipsis rebus ordinem quẽdam esse. Hic aũt ordo relatio quedam est. Unde opz in rebꝰ ipsis quasdaz rlones esse ꝑm quas vnum ad alterũ ordinatur. Hec ille. ¶ Ꝺ. 3o. Illud quod hz eẽ in re secluſa quacũqz opatiõe intellectus speculatiui: est aliquid reale extra aiam existens: sed secluſa quacũqz operatione intellectus nostri effectus hz dependentiã ad suã cãz. Similiter pater ordinatꝫ ad filiũ suum ꝛ nõ ad lapidem. Igitur relatio est ens reale extra animaz existens. ¶ Et si dicatur. si relatio sit ens reale: sequereꝫ ꝙ faciet cõpositionez: qz vna res nõ põt alicui in esse vt accidens sine cõpositione. ¶ Dicẽdũ ꝙ relatio realis de genere ad aliquid facit cõpositionem cũ subiecto: sicut infra patebit in. 15. ar. Quod eẽt cõcedit Doc. S. in ꝺ poa. q. 8. ar. ꝑo ad. 5m. ¶ Et si itez dicaꝫ. Accidens habz eẽ in subiecto. Relatio autem est magis ad aliud: ꝙz ĩ alio Ergo relatio non est accñs. Et sic nõ erit ens reale: cum etiam nõ sit substantia. ¶ Dicẽduz ꝙ relatio lz ꝑm modum significãdi significetur vt ad aliud: tamen realiter ꝛ ꝛz rem significatã est in sbo. Unde Doc. S. in de poa. q. 6. ar. 2. in corpore dicit ꝙ qdã attendẽtes modũ significandi in relatiuis: dixerunt ea nõ esse inherentia subiectis: sed ꝙ si eis assistentia: qz significanꝫ vt quoddaz medium inter sbam que refertur ꝛ id ad qõ refertur. Et ex hoc sequitꝫ ꝙ in rebꝰ creatis rlones nõ sunt accidẽtia qz accñtis eẽ est esse: ꝛ ꝙ ꝓñs ꝙ nõ sit res quedã extra aiaz exñs sed solũ

Lectio. 7.

Lectio. 8.

fm rōnē:qz oīs res vel est sba: vel accīs. Uñ lz ad aliqd nō significet vt inherens:tñ oz q sit inherens ⁊ hoc quā do relatio est res aliqua. Qñ vō est fm rōnem:tūc nō est inherens. Hec ille. ¶Et si dicat ite. Si relatio esset ac cidens:sequeret q suū esse esset in esse:cū accidentis eē sit inesse. Sed esse rōnis:non est inesse. Sed ad aliud se hre. ¶Ad hoc respondet Doc.S.in de po^a.q.8.ar.2.ad 12^m. dicens q cum relatio sit accīs in creaturis esse suum est inesse. Unde esse suuz non est ad aliud se habere sed eē huius fm q ad aliquid est ad aliō se hre. Hec ille. ¶Ex quo elici pōt q rō pōt cōsiderari dupliciter. Uno^o fz q est accidens. Et sic esse eius est inesse. Alio^o fm q rō. Et sic esse eius est ad aliud se habere.

Ad primum igit dōm q duplex ē accīs:nā qdam est accidens cui^p rō to taliter perficitur p:out est in ipso subo sicut est accīs absolutuz. Et tale accidēs nō potest remoueri a sbo nulla mutatione facta in eo. Aliud est accidens cui^p rō nō solū cōsistit inesse in subo sed perficit put transit in aliud. Sicut ē accīs respectiuū. Et tale accīs ptingit dupl: corrūpi vt in nuit Doc.S.in.4.sentē. di.41.q.p^a.ar.p^o. vt ex addu ctis in precedēti articulo apparet. Uno^o ex corruptiōe sbi Alio^o ex subtractione cause. ¶Primo^o nulla relatio pōt cor rūpi nulla mutationez facta in subiecto. Scōo aūt mō pōt intelligi q corrūpatur dupl. Uno^o q corrūpat simpl: qtū ad eē completū seu pfectū ⁊ ipfectū simul. Et sic etiā nō pōt corrumpi sine mutatione subiecti. Alio^o pōt intel ligi q corrumpat fm esse cōpletum ⁊ tñ maneat in subo fm esse radicale hītuale ⁊ iperfectum. Et sic bene pōt ō finere esse in subo nulla mutatione facta in eo. ¶Hāc so lutionē innuit Doc.S.in de po^a.q.7.ar.9.ad.7^m. vbi sic ait. Nihil phibet q huiusmodi accidēs.s.relatio esse de sinat sine mutatiōe eius in quo est. Qz sua rō nō perficit p ut est in subo:sed pōt trāsit in aliud. Quo sublato rō huiusmodi accidentis tollit. Tollitur qdē quātū ad actū sed manet qtuz ad causaz. Hec ille ⁊ bene. ¶Ad scōz pa tuit solutio ex dictis in pn^o corporis articuli qz lz relatio qs tuz ad actualez referibilitatem dependeat ab itellectu nō dicente pr filij pr ⁊ dñs serui dñs:tñ sit relatio cōsideret qtū ad suā essentiā hz eē reale extra aiaz existens. ¶Ad tertū dōz q rōnē aduenire alicui sbo de nouo pōt intel ligi dupl. Uno^o q adueniat alicui sbo totalr de nouo:ita q ibi prius nullū habuit eē nec actuale nec radicale. Alio mō q adueniat alicui sbo de nouo quātū ad pletā rōnez eius:nō autem quantum ad eē radicale formabile ⁊ ha bituale ⁊ imperfectuz. ¶Primo modo nulla relatio po test aduenire alicui subiecto nulla mutatiōe facta in eo. Scōo aūt modo aliquaz relationē aduenire de nouo alicui subo nulla mutatione facta in eo pōt intelligi dupl. vno^o q ibi nulla fiat in eo mutatio in presenti: nec aliqua facta fuerit in pterito. Et sic ēt est impossibile q aliq relatio si sit realis adueniat alicui sbo de nouo sine mutatione subi. alio^o q ibi non fiat mutatio subiecti in presenti:pri^o tñ fa cta fuerit dum.s.fundamentuz producebatur. Et sic aliq relatio realis pōt aduenire alicui subo de nouo absqz sui mutatione sicut vult Doc.S.in de potētia vbi supza ⁊ in scōo phy.⁊ in scōo sen.⁊ in plurib^o alijs locis. ¶Hāc aūt solutionem innuit Doc.S.in.4°.sen.di.41.q.prima.ar ticulo p^o dicens q relatio innascitur alicui qñqz ex motu vtriusqz extremi sicut paternitas ⁊ filiatio. Et talis rela tio ⁊c. sicut adductum est in articulo precedenti ad longū in corpore articuli. ¶Ad quartuz dōm q quādo sortes mutatur de vno loco ad aliuz lz acquirat sibi aliā rōnem ad infinita quasi entia quo ad nos:tñ ibi non sunt infinite rōnes. Ille enim distantie diuerse sunt in sorte vna rela tio cum illa relatio acquiratur per vnuz p^m. Et lz sint in vno sbo sicut in me ppter hoc q efficior albus acquirit mihi habitudo ad diuersa alba:tñ illa est vni^o spēi ⁊ eius dem numeri:sicut ex dictis patet. ¶Ad qntum dōm q spēs rōnis realis create que est vna de primis partibus entis sunt reales. Relationes enim rōnis cuiuscunqz qua litatis fuerint non ponuntur in predicamento ad aliquid nec sunt species eius. Hec etiaz omnes relationes reales sunt species ad aliquid fm q est predicamētum. Illā re lationes reales que sunt in diuinis nō sunt in aliquo pdi camento:cū nō sint limitate. ¶Ad.6^m. dōz q pbs i sco ethy. vbi inuestigat p̄ncipia opatiōis moralis ponit in ea tm tria, s. potētiam habitū ⁊ passionez:que.s.sunt princi pia operationis moralis inquātū huiusmodi. Tū in ea sunt multo plura accidentia subiectiue qs illa tria vt satis pz psiderantibus. ¶Ad septimū dōz q aliq sē rōnes re ales ⁊ alique rōnis tm:⁊ nō oēs sunt reales propter rōnē in superioribus adductam. ¶Ad octauz dōm q rela tio creature ad creatorem est relatio realis vt pbat Doc. S.in de potentia vbi supza ar.9.qz oēs creature ordinā tur ad deuz sicut ad p̄n^m. Nam ordo qui est partium vni uersi ad deum. Et tamen nō opz q sit pcessus in infinitū vt dicit Doc.S.ibidem ad scōm dicens q rōnes iple non referunē ad aliud per aliam rōnem sed per seipsas: qz essentialiter sunt relationes. Non autem est simile de hijs que habent absolutam substantiā. Unde non sequit in infinitum processus. Hec ille. Hec etiam oz q creatu ra referatur per suā essentiā nisi effectiue. Unde ibidē ad quartum dicit Doc.S.q creatura refertur ad deum p̄ suam substātiā sicut fm causam relationis. Secundm vō rōnem ipsam refertur formaliter. Sicut aliquid dicitur simile fm qualitatem cāliter:⁊ fm similitudinē formali ter. Ex hoc enim creatura filius denominatur. hec ille. Et si dicatur. Creatura pcedit immediate a deo:ergo fi me diante rōne. ¶Ad hoc rñdet Doc.S.ibidem ad qntū dicens q cum dicit creaturā immediate a deo pcedere:ex cluditur causa media creans siue causans nō tñ excluditur mediata hītudo. Sicut enim equalitas media est inter ip ta que tamen nāliter sequitur ad productionem quantita tis indeterminate:ita relatio creature: naturaliter sequit ad productionem substantie create.

¶Ibi in philosopho ⁊ Doctore Sācto. Ubi supra.

a Decimumquartum

sic pceditur. Uidetur q relatio non habeat q sit res realis ex hoc q referē ad aliud hoc enim pz propriam rationem sui generis. Nam Doc.S.in 5° q.2.ar.5. dicit q relatio fm rationem sui generis. i. quā tum est relatio non hz q sit aliquid sed solūz q sit ad aliō Qō vō sit aliqd fm rem:hz ex illa parte qua vel est ides fm rem cum sbo vt in diuinis: vel vt hīs causam in subo sicut in creaturis. hec ille. Ergo fm Doc.S. videt dicē duz quod relatio inquātuz relatio non est ens reale extra animam. ¶p.2°. Sigule rōnes:tā reales qs rationis habent hoc cōmen. q quelibet earum est aliquid. Ergo sequitur q relatio inquantum relatio seu fz qō est ad ali quid:non hz qō sit ens reale. ¶p.3°. Si relatio inquan tum relatio esset ens reale:sequeret q omnis relatio esset realis. Quod est cōtra determinata. sequeret etiam qō nihil esset ens reale nisi esset relatio vt quidam arguunt. ¶p.4° fz hec sunt falsa. Ergo ⁊ illō ex quo sequuntur. ¶p.5°. Doc.S.in primo sen.di.26.q.2.ar.p^o. dicit quod in rō ne est duo considerare. s. esse suuz fm quod in sbo fundā tur fm quod ponit aliquid in ipso vt accidens. Et rōnes suam fm quam ad aliud refertur ⁊ qua in genere determinato collocatur. Et ex hac ratione non habet qō ponat aliquid in eo de quo dicitur:sicut oēs alie forme absolu te ex ipsa sua ratione habēt quod aliquid in eo de quo dī cuntur ponant. Et ideo reperiuntur quedam rōnes ni hil ponentes in eo de quo dicuntur. Hec ille. Ex q vi detur Doc:S.innuere quod relatio fm suam pprias rō nem nō habet qō sit ens reale. ¶p.5°. Doc.S.in prima parte.q.20.ar.p^o. dicit q solum in hijs que dicuntur aliquid:inueniuntur aliqua fm rōnem tm ⁊ non fm rē. Non autem in alijs generibus. Hec ille. Dicit etiam in eadem.q.ar.2.quod si consideremus relationes in rebus creatis fm id fm qō relationes sunt:sic inueniunt assistē tes ⁊ non intrinsecus affixe. Hec ille. ¶Idem innuit in primo senten.di.8.q.4.ar.vltimo. Et breuiter in diuer sis

fis locis videtur velle q relatio fm rationez sui generis nō sit aliquid reale: q fm rōnē sui generis nō hz q sit in alio. Ergo fm rōnē sui gñis nō hz q sit accīs. Et sic cum ēt nō sit substātia: nō hz fm rōnē sui generis q sit ens reale. ¶ Ꝑ. 6°. In primo sñtiaꝝ di. 20. q. ꝑ. ar. primo in corpore dicit Doc. S. q relatio fm rōnē suā nō hz q sit aliquid: sed q sit ad aliquid. Et inde est q inuenitur ad relatū in quo est trīa relatio rationis. Hec ille. ¶ Idē innuit in de veritate. q. 1. ar. 5. ad. 15m. Et in quolibetis quolibeto. 9. q. 2. ar. 3. ¶ Sed incōtrarīū arguit: q nihil colloca tur in genere: nisi fm aliquid reale. Sed vnūquodq col locatur in genere fm ꝓpriā suā essentiā. Igitur illud qō tā. Cum ergo ꝓpria rō ꝛ essentia cōclusiōis realis consistat in hoc q est ad aliud se habere: sequit q fm ꝓpriam suā rationem sit aliquid reale.

Respondeo Dicēdū q relatio pōt cōsiderari dupliciter. Uno mō in cōi: vt se extendit ad relationē realē ꝛ relationē ficti: vt tio inḡtū relatio: nō hēt q sit aligd reale: q sic p ꝓñs relatio rōnis eēt relatio realis. Alio mō accipit relatio ꝓ relatione reali trī. Et hoc dupliciter. Uno mō ī cōi: vt se extendit ad relationē creatā ꝛ increatā. Et sic ēt relatio inḡtū relatio: nō hēt q sit aligd inherēs aut distinctū ab essentia: q: aliquas relatiōes ī diuinis essent accidētia: ꝛ distincte ab essentia. Alio mō accipit relatio ꝓ relatione reali: posita ī pdicto reale pōt intelligi dupliciter. Uno mō vt ly inquātum accipit specificatiue vt sit sensus. Relatio ī rōne relationis cōsiderata est aligd reale. Et sic relatio est aligd reale: q: relatio mō fz q ly inquātū accipit reduplicatiue. Et hoc dupliciter. Uno mō fm q reduplicatio cadit sup significatū trī. Et sic ēt relatio inquantum est quidam respectus realis de genere ad aligd est ens reale. Alias nō poneret in pdicamēto. Alio mō inquātū illa reduplicatio cadit supra modū significādi trī: ꝛ nō sup significatū. Et sic non hēt q sit aliqd reale saltē inherens. Unde dicit Doc. S. in de potentia q. 8. ar. 2. in corpore sic. Quidā attēdentes modū significandi in relatiuis diuerūt ea nō esse inhereētia subiectis: fz q̄si relationes esse de numero secundarū intentionū. Qō ē ꝺ̄ pbm. Hec ille. ¶ Uerūtāmen quidā Thomiste nomīe ꝛ nō re: qui ante q̄ addiscere sciuerint alios docere presumūt dicūt pp argumēta adducta ante in ꝓriū ꝛ ꝑsertim pp ea que dicit Doc. S. in quolibetis ꝛ in pmo sententiaꝝ q relatio fm ꝓpriā rōnem generis nō dicit aliquid. Dicit. n. Doc. S. i quolibetis quolibeto. 9. q. 2. ar. 3. in corpore q in hoc differt ad aligd ab alijs generib⁹: q: alia genera ex ꝓpria rōne sui hñt q aligd sint. Sicut quātitas ex hoc ipo q quātitas est aligd ponit. Et sic de alijs. Sz ad aligd ex ꝓpria rōne sui generis nō hēt q ponat aliquid sed ad aliquid. Uñ inueniunt quedā ad aligd que nihil sunt ī rerū nā sed in rōne trī. Qō ī alijs generibus nō cōtingit. Hec ille. ¶ Idē dicit Doc. S. quolibeto pmo. q. 2. ar. p° ī corpore sic q ea que sunt aliorū generū: ex ipa rōne sui generis hñt q sunt res nature. Sz relationes nō hñt q sint res nature ex rōne respectus vniūs ad alterū. Inueniunt. n. quidā respectus qui nō sunt reales: fz rōnis trī. Sicut scibile refertur ad sciam. Hec ille. ¶ Dicit ēt Doc. S. in p mo sententiaꝝ di. 20. q. pma. ar. pmo in corpore q relatio alio mō dr esse aliquid q̄ alia entia. In alijs. n. entib⁹ vnūquodq̄z dr esse aligd duplr: ꝛ quantū ad esse suū ꝛ quantum ad rōnem quidditatis sue. Sicut sapia fm esse suum ponit aliquid in subiecto. Et similiter fm rōnem suā ponit aliquid in subiecto. Et fm esse suum qō hēt in subiecto. Sz fm rōnem suā non nit nām quandā in genere qualitatis. Sed relatio ē aligd fm esse suum qō hēt q sit sed solū q ad aliquid refer. Uñ fm rōnē suam non ponit aliquid in subiecto. Hec ille. ¶ Propter hec ergo ꝛ similia sine distinctione concedūt q fm Doc. S. dicere opz q ad aliquid fm ꝓpriā rōnem sui generis nō est aligd reale. ¶ Sz isti decipiunt grauiter per fallaciaz accidentis ꝓcedentes a modo significandi ad rem significatam: aut econtra. Et truncate textum Doc. sancti adducunt dimittentes finem sententie eiusdez Doc. sancti qui pungit eos vehementissime vt statim patebit. ¶ Necesse ergo est dicere fm Doc. S. q relatio fm propriaz rationem eius dicat aliquid accipiendo aliquid: vt conuertitur cum ente reali diuiso in decem predicamenta. Quod sic probat. Nam relatio sic considerata aut est aliquid reale aut non. Si pm: habet intentū. Si non: ergo relatio fz ꝓpriam eius rōnem non erit in pdicamento aliquo: nec erit pars entis. Qō est contra Doc. S. in de potentia. q. 11. ar. 9. sicut ex adductis in ꝓcedētib⁹ manifeste apparet. ¶ Ꝑ. 2°. Relatio fm ꝓpriā eius rōnem dicit ad aliquid fm Doc. S. vt pz ex adductis pncipaliter. Ergo relatio inquātū relatio prima fm ꝓpriā ei⁹ rōnē dicit respectuz. vel ergo ille respectus est realis: vel nō. Si sic: sequit q fm ꝓpriam rōnē dicat aliquid reale. s. illum respectū q ē realis. Si nō: ergo talis respectus nō erit in pdicamento. Qō est in oī loco preallegato contra Doc. scūz. ¶ Ꝑ. 3°. Illud qō fm ꝓpriā rationē suā alteri opponit oppositione reali: est aliquid fm ꝓpriā rationem eius. Naz oppositio realis inter ens ꝛ ens non est nisi iter entia realia. Sz relatio fm propriā eius rationem. s. fm q est ad aliud ꝛ non fm q est in alio habet oppositionem realem. Alias ī diuinis non esset oppositio realis ꝛ ꝓ ꝓñs nec pluralitas personarū. Qō est hereticum. Igitur ꝛc̄. ¶ Ꝑ 4°. Quicquid est fm propriaz eius rationem realiter assistens est aliquid reale fm q huiusmodi. Sz relatio fm propriaz eius rationem. s. fm q est ad aliud est aliquid vt patet per Doc. S. in ꝑma pte. q. 28. ar. ꝑmo ꝛ quasi in omnib⁹ alijs locis superius adductis. Ergo idē qō pri⁹. ¶ Propter quod sciendum est q relatio realis de genere ad aliquid pōt dupliciter considerari. Uno modo fm q est accidens. Et sic oēs vnanimiter concedūt q est aliquid. Alio modo fm q est tale accidens. Et sic relationez esse aligd pōt intelligi dupliciter. Uno mō q sit aliquid inherēs subiecto. Et sic lz sit realiter aliquid: non trī inquātū huiusmodi. s. inquantuz relatio hēt q sit aliquid in subiecto: sed solū hoc habet inquantuz est accidens. Alio modo q sit aliquid relatuz. Et sic necessariuz est dicere vt rōnes modo adducte probauerunt q relatio fm propriā eius rationē sit aliquid. Non autē q sit aliquid in subiecto existens vt sic. Qō autem hoc sit de mente Doc. sancti pz ꝓ predicta. Nam relatio fz propriā rationē suā: aut dicit aliquid: aut nihil. Non nihil. Alias non esset in genere. Ergo aliquid. Et sic habet intentuz. Uñ Doc. S. ī quolibetis quolibeto. 9. q. 2. ar. 3. post ea q̄ ipsi adduxerunt: subdit. Et q̄nis ad aligd in rōne sui generis: nō habeat q ponat aliquid: non trī hēt ex rōne sui generis q nihil ponat. Qz sic nulla relatio esset aliquid in rerū nā. Unde ad aliquid non esset vnum de decem generibus: Hec ille. Licet ergo ad aliquid non habeat q sit aliquid inherens hēt trī q sit aligd cum aliquid ꝛ nihil opponant. ¶ Ꝑ. 5°. Si relatio haberet q esset aliquid reale solum fm q est accidens. i. fz q est in subiecto: ꝛ non fm q est ad aliquid. i. fm ꝓpriā eius rōnē: sequeret q quelibet relatio habens reale fundamentum esset relatio realis. Et sic idemptitas numeralis esset relatio realis qua aligs dr idem sibi ipsi. Sz ꝓñs est ꝺ̄ Doc. s. vt pz ex supradictis. ergo ꝛc̄. Patet cōsequentia. Qz relatio dr realis: aut fm q est in suo subiecto trī: fm q est ad aliud. Si pm. sequit q vbicūqz erit realitas subiecti seu fundamēti: ibi erit realitas relationis. Si 2m. sequit q relatio fm q est ad aliud accipit realitatē: ꝛ nō solū a fundamento fm q est in eo. Inde est: vt ēt ex supradictis pz in Doc. s. q ad hoc q aliqua relatio sit realis nō sufficit q hēat fundamētū reale: fz requirit q sit inter extrema realia. Et adhuc hoc nō sufficit: fz q sit inter extrema realia realiter distincta. Requiritur ergo q sit respectus ad aliud extrinsecuz realiter distinctū. Qō quidē relatio includit fm eius ꝓpriā rationē. Ergo realitas relationis nō solū ē a subiecto fz ēt a termino. ¶ Predicta āt subterfugere volens ipse gratiadeus ī pdicamētis putās

oēs distinctiones forte solutionē: dicit q realitas q̄tū ad p̄ sens spectat pōt accipi dupl'r. Uno° p quidditate vni° cuiusq3. Et sic ex ppria rōne rlo h3 realitatē suā q: ex ipsa h3 essentiā ⁊ qdditatē proprīā: q: qdditas rlonis in hoc cōsistit: q ē ad aliud se habere. Alio° sumi pōt realitas pro eo quo cōuenit alicui q sit res nāe distincta ꝺ rē rōnis siue q̄ conuenit alicui q sit ens reale: ⁊ nō ens rōis. Et hoc mō sumendo realitatē: rlo nō h3 realitatē ex rōne qdditatis sue sed h3 eā sicut dictū ē ex nā sui fundamēti. Hec ille. ¶ S3 predicta distinctio seipsā cōsumit. Nam quidditas realis ē res nāe ⁊ res realis fm q res cōuertitur cū ente qđ dividitur in decem predicamēta. Si ergo rlo vt prima pars distinctiōis dicit sit res quedā fm propriā eius rōnem: sequetur q erit res nāe fm ppriam eius essentiā: ita q nō erit res rōnis. Nam nulla res rōis est qdditas realis: nec collocatur in genere. Sic ergo distinctō predicta nulla est vt clarius infra patebit. ¶ Manifestū est ēt fm predicta q rlo predicamentalis sic est rlo realis q nō pōt esse relatio rōnis: cum nulla rlo rōnis ponatur in predicamento. ¶ Et l3 rlo fm ppriā rōnem sui generis includat rlones rōnis: sicut Doc. S. videt innuere: tn̄ hoc est referenduꝫ ad modū significandi ⁊ nō ad rem significatā: ita .ſ. q ille rlones rōnis ponūtur in predicamento ad aliquid fm q habent modū essendi in cōmuni cū predictis rlonib° realibus que ponuntur in predicamento ad aliquid.

Ad primum igit̄ dom q relatio fm ppriaꝫ rōnem sui generis est aliqd inherens: ⁊ l3 fm q hmōi nō bēat q sit inherens: h3 tn̄ fm q hmōi q sit aliqd reale. .ſ. q sit realis respectus vnius ad alterꝫ vt dictū est. ¶ Ad scōm dom q relatio in cōi considerata l3 non habeat q sit aliquid: tn̄ rlo realis predicamē talis fm qđ est talis relatio h3 q sit aliquid relatum licet inquātū hmōi nō bēat q sit aliquid inherens: sicut albedo realiter est in sba: tn̄ fm q abstractiue nominatur non ē in subiecto: sed est abstractum quoddam. ¶ Similiter vt dicit Doctor Sactus in de pontentia. questione. 8. ar. 2. nihil phibet aliquid esse inherens qđ non significat vt inherens: sicut actio non significat vt in agēte: sed vt ab agēte. Sed tn̄ cōstat actionem esse in agente. Similiter l3 ad aliquid non significetur vt inherens: tn̄ oportet q sit inherēs. Hec ille. ¶ Sic ergo forma respectiua vna ⁊ in idivisibilis vtputa a que consistit in ordine ad aliud: realiter ponit aliquid in subiecto ⁊ est inherens subiecto. Alias n̄ esset accidens reale. Et l3 fm qđ significatur non sit aliqd inherens: tn̄ vt sic est aliquid relatum: vt sepe iam dictuꝫ est. Et hoc est quod Doc. S. dicit qđ fm rationem suaꝫ non est aliquid: sed ad aliquid. Ex hoc enim qđ concedit qđ fm rōnē sui generis est ad aliquid: concedit qđ est aliquid nō quidem absolutum inherens sed relatuꝫ ad aliꝺ extrinsecum. Inde est qđ fm rōnem sui generis nō facit compositionem vt infra patebit in sequēti articulo. ¶ S3 dicit aduersarius Dicit Doc. S. in pluribus locis qđ relatio fm propriam rationem sui generis non dicit aliquid Alias oēs relationes dicerent aliquid. Q: qđ cōuenit alicui fm propriam rōnem eius: oī tali conuenit. Sicut animal fm qđ aīal non est rationale. Alias omne aīal eēt rōnale. Neqꝫ etiā est nō rationale fm qđ aīal. Alias omne animal esset irrōnale. Videtur ergo qđ rlo fm ppriam rationem dicat aliquid qđ nec est reale nec non reale. Nec ēt quod si non dicat aliquid quod nec sit reale nec non reale. Videtur etiam quod si non dicat aliquid nec nihil: sequetur quod inter contradictoria erit aliquod medium. Q: aliquid ⁊ nihil ꝺicunt. ¶ Pro huius solutione sciendum ē qđ relatio realis creata accipitur dupl'r. Uno° cōiter .ſ. vt se extendit ad relationem qua aliqd refertur ad aliud ⁊ ecōtra: aut qua aliud refertur ad ipsum ⁊ non q ipsum referatur ad aliud ⁊ breuiter vt se extendit ad oīa relatiua trium modoꝝ per se rlonis. Et sic relatio considerata fm propriam eius rōnem non dicit aliquid reale: vt sic nec etiam dicit ens rationis: sed abstrahit ab vtroqꝫ. ⁊ talis ratio pōt dici ppria per reductionem: ex eo quod illa relatiua rationis que referuntur q: alia referuntur ad ipsa ⁊ non q: ipsa referuntur ad alia: alia aliqualiter referuntur ad relationem predicamentalem rōne alterius extremi in quo est relatio realis: sicut supra dictum ē. Non autem talis ratio potest dici ppria per essentiam aut predicationeꝫ. Alias entia rationis ponerentur in predicamento. Quod est cōtra determinata. Alio° accipitur rlo realis propriē per essentiam. .ſ. vt se extendit tn̄ ad rlones ghus aliquid refertur ad aliud ⁊ econtra ⁊ non ad illas quibus alia solum referuntur ad ipsa. Et sic relatio non est inherens sed relatum: l3 tn̄ fm talem modum significandi nō habeat q sit aliquid. ¶ Sed quiescere adhuc nolens obicit aduersarius. ymo ratio relationis conuenit relationis rōnis: cū talia sint ad aliquid. Igitur per se ⁊ directe sunt in predicamento. ¶ Dicendum q relatiua rōnis de tertio modo in quibus non est relatio realis non dicūtur ad aliquid fm rem. quod requiritur ad genus relationis: ꝺs solum q: alia referuntur ad ipsa. Ideo propria rō relationis predicamentalis nō conuenit eis per essentiam. ¶ Ad tertium patet solutio ex dictis. ¶ Alia vero argumenta ꝺluunt se ipsa fm determiata si dicta Doc. S. adducta diligenter considerentur.

¶ Ibi in phylosopho ⁊ Doctore Sancto. Ubi supra.

a Decimumquintum

sic proceditur. Uidetur q relatio nō faciat realem compositionem cū suo subo. Nam si sic illud quod facit realē compositionem cū aliquo: h3 ēt in illo ⁊ respicit ipsum: non autem ad aliud extrinsecum ꝺclinatur. Sed relatio respicit aliquid extrinsecum ⁊ non ipsum. Ergo ⁊c. ¶ P̄. 2°. Si relatio faceret realē compositionem cum sbo: sequeretur q in diuinis non esset relatio ⁊ per consequens non essent persone in diuinis. Quod est hereticum. ¶ Patet sequela: q: in deo nulla est compositio vt probat Doc. S. in de po[a]. q. 7. quasi per totam. ergo ⁊c. ¶ P̄. 3°. Illud q facit realem compositionem cū aliquo: ponit aliquid reale in eo. Sed relatio preter suum fundamentum non ponit aliquid reale in substantia: cum totum esse reale relationis sit esse in subiecto quod habet a suo fundamento. Igitur ⁊c. ¶ P̄. 4°. Si primū: tūc cum vt est accidens: aut vt est relatio. Si primū: tūc cum tota entitas accidentalis rlonis sit rōne accidentalis fundamenti: sequetur q non facit realem compositionem. Neqꝫ ꝺicī scōm: q: sic relatio significatur vt ad ⁊ non vt in. Igitur ⁊c. ¶ Sed incontrarium arguitur. Q: accidens facit realem compositionem cum suo subiecto. Sed relatio p dicamentalis est accidens. Ergo ⁊c.

Respondeo dicendū q relatio realis creata de predicamento ad aliquid facit compositionem realem cum suo subiecto. Nam illud quod formal'r denominat aliquid denoīatione intrinseca: facit realem compositionem cū eo qđ denoīat si fuerit de nominatio accidentalis. Sed relatio formaliter denominat substantiam ad aliud denominatione intrinseca: cū sit in ea subiectiue ⁊ formaliter. Sicut enim albedo denominat parietem album formal'r: ita similitudo denominat parietem similem formaliter. Ergo relatio facit realem compositionem cum subiecto. ¶ P̄. 2°. Quicquid habet alicui ⁊ habet esse accidentale in eo: facit compositionem cū subiecto. Sꝫ relatio est huiusmodi. Dicit n. Doctor S. in prima parte. q. 28. ar. 2. q si cōsideret relatio fꝫ q est accidens sic est inherens substantie ⁊ habens esse accidentale in ipsa. Hec ille. Unde Gilbertus por retan° cōsiderans relationem solum secundum suum modum significandi ⁊ non fm significatum dicebat relationem nō inherere sed magis assistere. Cuius erroꝛe plurimi medern laborant. Ergo. ¶ P̄. 3°. Si relatio non faceret realem compositionem cum suo subiecto: sequeret q relatio nō inhereret subo ⁊ per cōsequens sequeretur q non esset accidens: cum accidentis esse sit inesse. i. inhereꝛe. Et sic sequitur vt deducit Doc. S. in de potētia. q. 8. ar. 2. in coꝛe q pōt q rlo nō sit ens reale. Sed cōsequens est fm ⁊ cētia. Subiēdo: q ⁊c. ꝫ pbm vt ex dictis pꝫ per eundē Doc. S. ubiꝺē: q ⁊c.

¶ P 4°

¶ P.4°. Quinscūqz esse ẽ ineẽ: facit realẽ cõpositionẽ cũ ſba. sed esse rionis predicamentalis est ineẽ. qđ pz p Do. S. in de poa. q.8. ar.2. ad.12. vbi dicit q cũ rio sit accns ĩ creaturis esse suũ est inesse. ¶Hec ille. Ergo rio facit realẽ ꝓnem cũ ſba. ¶ P.5° Nulla res pōt alicui ineſſe ſine rio realis creaturaꝝ est in ſba. ergo ꝛc. Uñ Do. S. ibidẽ ꝓnem cũ eo cuiꝰ ẽ relatio. ¶ō. n. pōt vna res alicui ieẽ ſine ꝓne. Sed in deo nulla ꝓpositio eẽ pōt. Ergo ĩ deo nulla pōt esse realis rio. ¶Rñdet dicens q ratio illa pro Qđ nō accidit in deo. ¶Hec ille. Ex quo pz clarissime q ō mente Doc. S. est q rio facit realẽ ꝓnẽ cũ ſba. ¶Sed ꝫ hoc videtur esse Do. S. in de poa. q.7. ar.8. ĩ corpore vbi sic ait. ¶Rio nō significat aliqd vt Boe. dicit in libo. de trinitate vt in ſbo manẽs: sed vt intransitu quodã ad aliud tendens. Unde pozretani dixerũt riones nō eẽ inherentes sed assistentes ꝫm q attribuit alicui vt ab eo in aliud procedens nō facit ꝓnẽ cũ eo sicut nec actio cũ agente. Et ꝓpt hoc ꝑbat ꝓbs q in ad aliqd nō est per se motꝰ: qz sine aliqua ĩ mutatiõe eius qđ ferẽ ad alteꝝ pōt rio desinere esse ex ſbo manens. ¶Hec ille. Ex quo vr q de mẽte Doc. S. sit q relatio nullam facit ꝓnem cũ ſubiecto.

Respondeo dõm q rio pōt ꝓsiderari dupliciter. Uno° vt accns. Et sic facit ꝓnẽ cũ ſbo ꝛ est aliqd ei inherens. Alio° inq̃tũ est rio. Unde Doc. S. in predicta adductiõe nõ dicit q rio ſbo. ¶ō. q̃tũ. n. est non sit realiter ſubiecto inherens: ſed quod significat vt in ſubiecto inherens: ſed vt ad aliud transiens. ꝛ sic a modo significandi fit trãsitꝰ ad rem significatã. Et ꝓ ꝓns cõmutatẽ fallacia figure dictionis ꝛ accidentis. ¶Necessarium est enim dicere q rio cuz sit accns: faciat ꝓnẽ cũ ſbo. vñ Doc. S. in de poa. q.7. ar.9. ad.7m. dicit q rio aliud hz ĩ quãtum est accns ꝛ aliud inquãtũ est rio. ¶Inquãtũ. n. est accidens: hz q sit in ſbo: nõ ãt inquãtũ est rio: ſed ſoluz q ad aliud sit quasi in aliud trãsiens. Et ideo rio ẽ aliqd ibe actio ꝓsideraẽ vt ab agẽte. ¶Inq̃m vo ẽ accns ꝓsideraẽ vt ĩ ſbo agente. ¶Hec ille. ¶Idẽ ẽt dicit ibidẽ. q.8. ar.2. dicẽs q ly ad aliquid nõ significeẽ vt inherens: tñ oz q vt sit in herens ꝛ hoc qñ rio est res aliqua. ¶Hec ille. ¶Ex quo manifeste apparet q relatio realr ꝛ ſm rez significatam est aliqd inherens ꝛ cõpositiõem faciens cũ ſbo: ly ꝫz duz significandi nõ sit inherens. ¶Ueruz tñ Gratiadeus in predicamentis capto ad aliquid dicit q rio nullã facit cõpositionem cũ ſbo suo ꝓmo. s. cũ suo fundamento ꝓbãs tali rõne: qz ex ad iacentia eiꝰ qđ est aliquid rõnis tñ ꝛ nõ aliquid in esse reali ad rẽ quãcunqz: nõ fit in re ipsa cui ad iacet vlla realis ꝓpositio ex eo q fit circa ipsam ſm rõnem relationis q̃ ex quo relatio nullũ hz esse reale distinctum ꝑ eẽ rationis. Unde necessariuz est dicere q relatio q̃cũqz patet realis q in re ponit aliud ab ipso: videt secuz realẽ cõpõnez fa cere. Sed rio sic est in suo fundamento q ponit in re aliõ ab ipso. Ergo rio cuz suo fundamento facit realẽ cõpositionẽ. ¶Ad hoc respondet dicens q id qđ sic est in aliq q ponit in re aliud ab ipso ꝫz esse reale: opz q cũ ipso faciat realem cõpõnez. Sed rio nõ ponit in re aliõ a suo fũdamento ſm esse reale: sed ſoluz ꝫz rõnẽ qdditatis. ¶Hec ille. ¶Sed predictus opinator nihil probat: q̃uis tñ q̃dam falsa quibusdam veris videant esse ꝑbabiliora ſm ꝑbm primo thopicoꝝ. Adducit enim minorẽ falsissimam ꝛ nõ probat eam. Est enim minor talis q precisio fundamento nõ remanet in rione nisi ipsum se hre ad aliud ex quo rio nullũ hz esse reale distinctuz ꝑ esse rõnis. ¶Hec ille. ¶Manifestuz est autem primo q secluso fundamento q intellectuz nõ solum remanet esse ad aliud: sed etiam remanet esse in paternitate. ¶Paternitas. n. secluso fundamẽto per intellectuz adhuc est accidens ꝛ est in ſbo realr ꝛ est aliud ab ipso. Et lz hẽat esse a suo fundamento effective nõ tñ formalr. Sicut albedo hz q sit in ſba a superficie q: realiter nõ pōt esse in aliquo subiecto nisi mediante superficie. Tñ secluſa superficie per intellectum adhuc albedo est realiter accidens inhesiuũ. Sicut enim se hz albedo ad superficiem q̃tum ad inherere: ita ꝛ relatio ad suum fundamentum. ¶Etiam falsum est q relatio ex eo q est ad aliud: nullã hẽat realitatem distinctam ab ente rõnis. ymo relatio ex eo q est ad aliud reale distinctum ab eius opposito hz q sit relatio realis. ¶Habet ẽt esse reale specifi cum aut genericũ: qđ esse est reale eẽ: lz nõ sit grossum ꝛ mãle vt infra dicetur in.16.ꝛ.19. articulo. Et sic nõ est ne cessariuz dicere vt ipse dicit q relatio nullam faciat cõpositionem cum suo fundamento sed potiꝰ opposituz ẽ verũ ¶Et sic soluit rõ predicta negando minorẽ quo ad ambas eius partes. ¶Silr soluẽdo eiꝰ instantiã est dicendũ q ꝑdicit sibi ipsi: ſm rei veritatẽ. ¶Nã per hoc q cõcedit rionem hre aliud esse fundamento ſm rõnem sue qddiatis cõcedit q relatio hz eẽ reale distinctuz a suo fundamento: qz esse essentie realis est esse reale: cũ essentia realis predicamentalis sit ens reale. Et per ꝓns eẽ eiꝰ est esse reale. Et sic negare q relatio hẽat esse reale aliud a suo fũdamento ꝛ ꝓcedere q hẽat esse qdditatiuum aliud a suo fundamento. est idez negare ꝛ ꝓcedere. Qđ nepharioz ẽ. est. ¶Sed forsan diceret defensor eiꝰ q nõ est idẽ eẽ esse tie ꝛ esse realis existentie. Et sic nõ est idem ꝓcedere ꝛ negare. ¶Sed hec euasio nulla est. ¶Nã ad hoc q aliqđ accidens faciat realẽ ꝓpositionez cuz alio in vno tertio: nõ requiritur q ambo hẽant esse realis exñtie distincta. Sic̃ pz de albedine ꝛ superficie in pariete. ¶Manifestuz est. n. q albedo facit ꝓnẽ realẽ cum superficie in vno tertio .s. ĩ pariete. ¶ō. tñ hñt ĩ pariete duo esse exñtie ita q differant suppositalr aut numero numerositate suppositi. Et sic lz rio ꝛ suum fundamentum habeant idẽ esse suppositale: tñ cuz differant essentialr vt aduersarius ꝓcedit ꝛ cũ vnum insit substantie mediante alio stat q faciant ꝓnez realem ꝑ qua loquimur hic. Quod faciliter probari pōt per ea que adducta sunt: ꝛ facilio probabitur per ea que dicentur cum de distinctione relationis ꝛ fundamẽti agetur infra in.18. articulo. ꝛ.19. ꝛ.20.

Ad primum igit dicẽduz q lz rio ſm suum modum significandi nõ respiciat suum ſbm: tñ realr ꝛ ſm rem significatã hz eẽ in ſubo ꝛ sibi realiter inheret: sicut dictuz est in corpore articuli. ¶Ad ſcõm dicendum negando ꝓniaz: qz hic loquimur soluz de relatione reali que est accns ꝑdicamentale. qđ ĩ diuinis nullatenus ponenduz est. ¶Ad tertiuz dõm negando minorẽ: qz relatio ponit entitatem realez distinctaz ꝑ suum fundamentum nõ soluz ſpecie sed ẽt gñe ꝛ ꝑ ꝓns numero: lz nõ ecõuerso: vt ex supradictis pz in capitulo de differenti ꝛ diuerſo. q.9. ar.6. ¶Ad q̃rtũ dõm q relatõ facit realem ꝓnez cũ ſbo vt accns: nõ qdẽ ꝓpositionem absoluti cũ absoluto: ſed respectui cũ absoluto. ¶Relatio autez inquãtũ ẽ relatio si ly inq̃m relatio cadet sup modũ significãdi: sic ñ facit ꝓnẽ inq̃tũ hmõi vt tã satis dcm ẽ. ¶Ibi in phyloſopho ꝛ Doctore Sancto vbi supra.

a **B decimumsextum** sic ꝑ ccditur. Uñ q relatio nõ possit immediate fundari in ſuba. ¶Nã pbs in presenti capitulo enumerans fundamenta relationum dicit q oĩs relatio fundat super actione vel passione aut super quãtitate vel super vtute actiua ꝛ passiua. Ergo ꝛc. ¶ P.2°. Super qualitate non fundantur relatio aliqua cũ magnis significeẽ vt in se q̃ vt ad aliud ſm q dixit Do. S. superi ar.12. Igit ꝛc. ¶ P.3°. Doc. S. in de poa. q.8. ar. primo in corpore dicit sic q cũ realis relatio intelligi non possit nisi vt ꝓns q̃tatẽ vel actionem seu passionẽ: opz q aliq istoꝝ modoꝝ

ponam⁹ in deo rl'onē. hec ille videt ergo innuere ꝙ nulla relatio pōt fundari in ſba. ℂ P̄. 4°. Nulla rl'o pōt eē in aliquo ſbo: niſi mediante aliquo fundamento. ſed ſi eſſet alīq rl'o q̄ fūdaret imediate i ſba: ipſa eēt imediat i ſbo nullo fundamēto mediāte. g° ꝛc. ℂ P̄. 5°. Accīs dependet in eſſe a ſubſtātia in triplici gñe cauſe: vt p3 p ph3. 7. hui⁹ ꝛ per Do. S. in p̄ᵃ pte. q. 77. ar. 6. ꝛ. 7. Ergo illud accīs qō imediate cāt a ſba: perfecti⁹ pticipat eē q̄ illud qō cātur mediante aliquo alio: ſicut calor ignis pfectius recipit in patiente propinquo q̄ remoto vt ad ſenſum manifeſtū eſt: ſi ergo rl'o imediate cauſaretur a ſubſtantia haberet p fecti⁹ eſſe q̄ alia accītia. Qō tn̄ eſt ꝺ cōem ſniam pbōrum qui dicunt ꝙ rl'o eſt minime entitatis ꝛ maxime accidentalis. Ergo ꝛc. ℂ Sed ꝺ eſt pbus ꝛ Doc. S. in pn̄ti capitulo. ydemptitas enim eſt relatio. Et tamen fundat i ſba: cum aliqua ſubſtantia ſit eadem alteri per formam ſbſtantialem. Ergo aliqua relatio fundat ſuper ſubſtātia.

Ad. 1. 7. 4.

Reſpondeo dōm ꝙ duplex eſt fundamentū rl'onis. ſ. remotū ꝛ ꝓpinquū. Manifeſtū eſt aūt ꝙ rl'o ēt realis ꝛ breuiter quelz rl'o predicamentalis fundat ſuper ſba tāq̄ ſuper fundamento remoto. Sed vtrum rl'o fundet ſuper ſba tāq̄ ſuper fūdamento ꝓpinquo: eſt dubiū. Illā Doc. S. in. 3° phy⁸ probat ꝙ rl'o nō pōt imediate fundari ſuper ſubſtantia. Quia vt dicit ibidē cum relatio habeat eſſe debiliſſimū: qō conſiſtit tn̄ in hoc qō eſt ad aliud ſe hr̄e: oz ꝙ ſuper aliquod aliud accīs fundetur: q: perfectiora accītia ſunt ꝓpinqora ſbe ꝛ eis mediantibus alia accidentia inſunt ſubſtantie. Hec ille. Sic ergo ſm ipſum ibidē videtur eſſe dicēdū ꝙ relatio nō poteſt fundari immediate in ſba. q: aliaſ eēt perfectiſſimum inter accidentia ꝛ eſſet maxime entitatis ℙropter qō ꝛ propter alia argumenta ante in cōtrariū adducta alias mihi viſum eſt ꝙ ſimplr nulla rl'o de gñe ad aliquid poſſet fundari imediate in ſuba. ℂ Sed tn̄ ſi diligenter cōſiderentur verba Doc. S. que ponit in de potētia. q. 7. ar. 9. in corpore: dicendum erit ꝙ alique rl'ones fundantur imediate ſuper ſubſtantia ꝛ ſuper qualitate: ſicut ydemptitas ꝛ ſimilitudo diuerſitas differentia: ꝛ diſſimilitudo. ℂ ℙro cuius deciſione ꝓſiderandum ē ꝙ triplex eſt relatio: quedam eſt rl'o rōis in vtroq̄ extremo rū ſm Doc. S. in. 5. phy. Et talis relatio pōt fundari immediate in ſuba. Sicut relatio eiuſdem ad ſe ipſum ꝟ numerū. Alia eſt relatio realis in vno extremoꝝ ꝛ rōnis in altero. Et talis relatio ex ea parte qua eſt rationis poteſt ēt fundari in ſba. Sed neutra p̄dictaꝝ rl'onū ponitur per ſe i predicamento ad aliquid. Alia eſt relatio realis in vtroq̄ extremoꝝ cuius. ſ. extrema ſunt realia realiter diſtincta ꝛ eiuſdem ordinis. Et talem rl'onē aut aliā quācunq̄ relationem ex ea parte qua realis eſt poſſet fundari imediate ſuper ſubſtātiā pōt intelligi dupli. Uno° per ſe. ꝛ ſic nulla relatio realis de predicamento ad aliquid (quod dicimus ꝓpter rl'ones i diuinis) pōt fundari imediate ſuper ſubſtantia. Cuius ratio eſt. Q: cum relatio cōſiſtat i ordine vnius ad alteꝝ: vt dicit Doc. S. in preſenti capīo ſuper illo nō pōt fundari relatio per ſe per quod aliqd ordinaī per ſe ad ſeipſū tn̄ ꝛ nō ad aliqd alteꝝ. Sed ſubſtātia eſt hmōi. Dicit. n. Doc. S. formalr in de po⁸ vbi ſupra ꝙ p ſbam aūt ꝛ quantitatez ordinaī aliquid ad ſeip̄m tn̄: nō autem ad alteꝝ niſi per accidēs. Hec ille. Ergo relatio realis predicamentalis non poteſt per ſe fundari immediate in ſba. Quod ēt probauit Doc. S. per illa ex. 3°. phy⁸. ſuperius adducta in principio articuli. Et ſic itelligē dū eſt illud qō ſuperi⁹ aliq̄ dictū eſt. vz. ꝙ rl'o nō pōt immediate fundari in ſba. Alio° pōt intelligi talē rl'onē fundari in ſba per accidens. ſ. ſm ꝙ ſba hz modū quātitatis aut vtutis actiue aut paſſiue. Et ſic neceſſariū eſt dicere ſcōm Doc. S. ꝙ alique relationes reales ēt pn̄t imediate fundari in ſubſtantia. Qō p3 primo per ea que dicit in ō potentia. q. 7. ar. 9. in corpore vbi ſic ait. ℙer ſbam aūt ꝛ q̄litatem ordinaī aliqd ad ſeipſū tn̄: nō aūt ad alterū niſi p accidens. ſ. ſm ꝙ qualitas vel forma ſubſtantialis aut mā hz rōnem virtutis actiue vel paſſiue vel ſm ꝙ in eis cāt aliqua ratio quantitatis prout vnum in ſba facit idem: ꝛ vnum in qualitate facit ſimile: ꝛ numerus ſiue multitudo diſſimile ꝛ diuerſum in eiſdem. Hec ille. ℂ Idem innuit ibidem. q. 8. ar. primo dicens. In deo aūt quātitas eſſe nō poteſt neq̄ continua neq̄ diſcreta: neq̄ aliquid cū quantitate ſimilitudinem hīs niſi multitudo quam relatio facit ꝛ vnitas que eſſentie competit ad quam relatio conſequens eſt realis. Hec ille. Ubi ſatis dat intelligere ꝙ ad hoc quod aliquid ſit fundamentum relationis realis non requirit ꝙ ſit vera quantitas: ſed ſufficit ꝙ ſimilitudinem habeat cum quantitate. Cum ergo ſubſtantie repugnet vnitas ꝛ multitudo ideo ſequitur ꝙ per accīs ſuperetur ſubſtātia pōt imediate relatio fundari. ℂ Patet ēt rōne Mā ydētitas gñica aut ſpecifica nominat relationem realem: qō p3 per Doc. S. in prima parte. q. 28. ar. primo ad ſcōm vbi dicit ꝙ relatio que importatur per hoc nomen idem eſt relatio rōnis ſi accipiatur ſimpliciter ideſt. Secus autem eſt ꝙ dicuntur aliqua eē eadem non numero: ſed in natura generis aut ſpeciei. Hec ille. Ubi datur intelligi ꝙ ydemptitas generica aut ſpecifica eſt relatio realis. Sed talis relatio fundatur imediate ſup ſba, alias aſſignetur eius fundamentum. Igitur ꝛc. ℂ Sed forſan diceretur ꝙ fundatur ſuper vno. Sed vnum eſt de genere quātitatis. ℂ Cōtra. Q: duo angeli differunt ſpecie inter ſe ꝛ ſunt eiuſdem generis: ꝛ tamen in eis non eſt vnitas de genere quantitatis. ℂ Itē due aīe ſeparate ſunt diſtincte numero ꝛ ſunt eedem in ſpecie: ꝛ tamen in eis nō eſt quātitas. Igit ꝛc. ℂ Sed forſan diceret ꝙ ls in talib⁹ non ſit quātitas ꝓtinua eſt tn̄ quantitas diſcreta ex diuiſione quantitatis. ℂ Cōtra. Q: quantitas diſcreta ex diuiſione quātitatis cōtinue cauſatur. Ergo ſi ibi non ſit quantitas continua: ibi non pōt eē quātitas diſcreta niſi forſan equiuoce. Unde Doc. S. dicit in prima pte. q. 50. ar. 3. ad p mum ꝙ in angelis non eſt numerus qui eſt quātitas diſcreta cauſatus ex diuiſione cōtinui ſed cauſatus ex diſtinctione formaꝝ prout multitudo eſt de trāſcendentib⁹. hec ille. ℂ P̄. 2°. Ad principale. Angel⁹ plus differt ab aſino q̄ ab alio angelo. Differentia āt noīat rl'onem reales ſi ſit differentia realis. Que tn̄ in angelis nō pōt fundari niſi ſu per ſubſtantia inquātum hz moduz quātitatiſ. Igitur ꝛc. ℂ Sic ergo p3 ꝙ ſba pōt ꝛſiderari dupli. Uno° ſm ꝙ ſubſtantia eſt ꝛ ſm ꝙ hz modum ꝛbe ſimul. Et ſic ſuper ea non fundat relatio realis imediate. Alio° accipiē ſuba nō ſm moduz ſubſtātie: ſed ſm ꝙ hz modum ꝛ ꝓprietatem q̄titatis: aut vtutis actiue vel paſſiue. Et ſic ſup ſubſtantia pōt fundari imediate relatio realis per accidens: ſm̄ tn̄ per ſe ſicut dictum eſt: ꝛ hoc ſi talis ſit relatio que dominatiue aut obiective circuit omne predicamentum. Et per hoc p3 ſolutio ad omnia obiecta.

Ad. 2.

Lectio. 1.

Lectio. 3.

ℂ Ibi in phyloſopho ꝛ Doctore Sancto. vbi ſupra.

a ℬ decimumſeptimum

ſic ꝓcedit. Uſ ꝙ rl'o realis poſſit imediate fundari in mā. Mā relatio realis pōt fundari ſup eo qō habet modum vtutis paſſiue ſic ſuperi⁹ dictū eſt: ſ materia pōt hr̄e rōnez vtutis paſſiue ſm ꝙ immit. Doc. S. in de po⁸. q. 7. ar. 9. i corpore. ergo ſuper materia pōt fundari relatio realis. ℂ P̄. 2°. Super forā ſbali pōt fundari rl'o realis: vt p3 de diuerſitate angeloꝝ que diuerſitas fundat ſuper formis ſubſtantialib⁹ eoꝝ. Igit pari rōne ſuper mā poteſt fundari relatio realis. ℂ P̄. 3°. In mā eſt hītudo ad formam ſubſtātialē que eſt hītudo realis cuius extrema eius ſint realia ꝛ realiter diſtincta. ꝛ tamē ꝛ hītudo nō videt fundari niſi ſuper materia ꝓma. Igit ꝛc. ℂ P̄. 4°. In mā eſt ſimilitudo. Alias nō magis recederet vnā formā q̄ aliā. Sed ſilitudo eſt relatio realis: cuius ſit iter ſimilia realiter diſtincta. Uidet ergo ꝙ relatio realis poſſit fundari imediate in materia ēt prima. ℂ P̄. 5°. Unio materie ꝛ forme eſt quedam relatio realis. Et tamen videtur ꝙ ex vna parte fundetur ſuper materia ꝛ oppoſita relatio fundetur ſuper forma. Alias non eſſet dare

dare fundamentum. Igitur idem quod pri⁹. ¶Sed dicebat rñdens ꝙ talis vnio fundat̃ sup vnitiõe ⁊ vnitio fũdatur super gñone passiua que non est mã. ¶Cõtra. Qz maneret relatio fundamẽto destructo: cũ vnitio illa actua lis transeat. Igit̃ cc. ¶Sed cõtra est. Qz mã non potest esse subm alicui⁹ accidentis nisi mediante forma sbali cuz esse primum precedat esse scõm. Ergo relatio realis de gñe accidẽtis nõ potest ĩmediate fundari in mã.

Respondeo dõm ꝙ nulla rlo põt ĩmediate fundari in mã: loquendo d rlo ne accidẽtali. Qd sic pz. Mã rlo est subiectiue in suo fundamento tãquã in sbo ĩmediato. vel ergo talis relatio essz subiectiue in mã mediante forma sbali vel non. Si primũ sequitur ꝙ nõ fundatur in mã ĩmediate sed mediante forma substãtiali. Si scõm: sequit̃ ꝙ prius mã informabit̃ forma accidentali prioritate dico ordinis q̃s forma substãtiali. Et sic esse accidentale precedet esse substãtiale ⁊ etiã esse scõm precedet esse primum. Qd est cõtra fundamẽtũ Doc. S. qui propter hoc negat pluralitatez formaꝝ.

¶D.2°. Relatio videt̃ fundari in aliquo ex eo ꝙ hz esse debilissimum: vt supra dictũ est. ar. 6. Vñ indiget fundamento vt hẽat esse. Sed mã absqz forma nõ hz esse. Ergo mã nõ põt sustentare aliud in esse neqz sibi dare esse absqz forma substantiali. Cũ ergo fundamentũ det eẽ relationi nõ possit fundari ĩmediate super mã prima. ¶Sed hẽ ⁊ fit cã eius ⁊ effectiua ⁊ susceptiua: sequit̃ ꝙ relatio est maxima difficultas. Mã mã ẽt prima distinguit̃ ab oĩ forma realr: ita ꝙ essentia materie: nõ est essentia forme. Cũ ergo dzia realis sit relatio realis: videt̃ ꝙ relatio realis possit fundari ĩmediate in mã. ¶Amplius posita substantia sortis secluso ẽt quocũqz alio absoluto ⁊ posita substãtia platonis secluso omni alio absoluto adhuc distinguũtur realiter. Talis aũt distinctio nõ videt̃ posse fundari nisi in toto cõposito rõne tm materie: cũ distinctio indiui dualis sit materialis. Ergo cc. ¶Propter qõ commẽtator Burleus ⁊ multi alij non hñt ꝓ inconuenienti ꝙ sup mã possit fundari relatio. ¶Sed sciẽdũ est ꝙ mã põt duplr ꝓsiderari. Uno⁰ sm ꝙ est dispositа. Et sic bñ super ea pt fundari relatio sm ꝙ põt hre modum virtutis actiue aut passiue. Alio⁰ accipit̃ mã pro mã prima nõ dispositа. Et sic hz super ea possit fundari relatio rõnis. s. relatio materie ad formaz: nõ tm relatio realis de gñe ad aliqd sicut patz est. ¶Et ad primã instãtiã dicendũ ꝙ nõ quelibet distinctio realis est relatio realis sicut nec quelibet ydemitas realis e st relatio realis. Manifestũ est enim sic dicẽtum est ꝙ ad hoc ꝙ aliqua relatio sit realis: requiritur ꝙ hẽat extrema realia realiter distincta. Contradictorie autẽ vel priuatiue opposita distinguũtur realiter: ⁊ tm talis distinctio non est realis cum non sit inter extrema realia. Et qz materia prima distinguitur a forma ex hoc ꝙ materia prima nõ est ens actu. Esse aũt in actu ⁊ non esse in actu ñ sunt extrema positiua inquãtũ hmõi. Ideo distinctio talis nõ est relatio realis: hz sit distinctio realis ꝓpter realitatẽ fundamenti ex vna parte. ¶Ad aliã instantiã dicendum ꝙ illa differentia realis fundatur super vnitate suppositi ⁊ non super materia prima.

Ad primum igit̃ dõz ꝙ mã dispositа bene põt habere rationem virtutis passiue: aut vt ita loquar materia informata: nõ aũt materia sm se cõsidarata. Ideo cõcessum est ꝙ super materia mediante forma põt fundari relatio: nõ autem ĩmediate. ¶Sed forsan diceret̃. Mã põt suscipere formã: nõ autẽ mediante alia forma. Alias essent plures forme in eodẽ. Ergo põt hre virtutẽ passiuam per se: cũ suscipere sit qõ dã pati: vt pz ex secundo de anima. ¶Dicendũ ad hoc ꝙ suscipere ꝓpriã formã nõ est pati: nisi methaphorice. Vñ sm hoc mã nõ dr hre virtutem passiuã per se: verũtamẽ materia actu nõ põt suscipere formã: nisi sit dispositа ⁊ determinata ad illã magis q̃s ad aliaz. ¶Et hz forma vniat vnit̃ materie inde per carentiã dispositionũ precedentiũ tamẽ materie dispositе dispositionibus que simul introduc-

cunt̃ cũ forma: dũ. s. forma abijcienda cũ suis dispositiõibus corrumpitur vt infra patebit in. 7. huius. q. 17. ar. 11. ¶Ad. 2ᵐ dicendũ ꝙ hz super forma substãtiali possit ĩmediate fundari relatio per accñs ex eo ꝙ põt hre modum quãtitatis aut virtutis actiue qz est actu: nõ tm ꝓpter hoc materia cõsiderata sm se: põt hre rõnẽ fundamenti. Tũ ꝓ⁰ qa mã sm se: nõ est actu ens: qõ tm requiritur ad rõnem fundamenti. Tũ scõ qz nõ habet rõnez vnitatis p se sed per formã: neqz ẽt virtutẽ actiuã aut passiuã nisi sit dispositа ⁊ informata. ¶Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ bitudo materie ad formã sbstãtialẽ nõ ẽ relatio realis de gñe ad aliquid. Sed est ipsa essentia materie cũ quoddã mõ essendi respective designata. Ad hoc autem ꝙ sit aliqua relatio realis: opz ꝙ sit bitudo ad aliqd extrinsecũ: nõ aũt aliqd sibi inherens. Cũ ergo forma suscipiatur in materia ꝓñs ẽ ꝙ nõ est relatio materie ad formã neqz forme ad mãm de genere ad aliquid. Correlatiuũ enim nunq̃ suscipitur in relatiuo: neqz eꝫ. ¶Ad. 4ᵐ dõm ꝙ pp hoc argᵐ motus est Albert⁹ magn⁹ ponere inchoationẽ formaꝝ: qz cuz silitudo sit forma accidẽtalis ⁊ nõ possit eẽ in sbo nisi mediante forma substãtiali dicebat. Necesse est ponere formã corporeitatis perpetuã in mã cũ mã nũq̃ careat silitudine. De quo infra videbit̃ in. 7. hui⁹. q. 17. ar. 4. ¶Sz dicendũ est ꝙ duplex est silitudo. vt innuit Doc. S. in pª pte. q. 75. ar. primo ad scõm. Quedã est in poª: ⁊ quedã ĩ actu. In mã aũt sm se ꝓsiderata ẽ qdã silitudo i poª: ñ ãt in actu loquendo de silitudine que attendit̃ sm formam. Unde talis silitudo dũ actu ꝓducit̃: fundat̃ sup aliq̃ forã. Vñ argᵐ nihil cõcludit. ¶Ad. 5ᵐ dõz. ꝙ duplr posiumᵒ loqui de vnione forme. Uno⁰ accipiendo cõiter vniones ꝓ ꝓiunctiõe forme cũ mã. Et sic vnio nõ est ꝓprie relatio. Qz sm Doc. S. in ꝑma pte. q. 2. ar. 8. ⁊ ar. 9. vnio hz ꝙ est quedã rlo est ꝓprie duoꝝ vnibiliũz ꝓiunctio ĩ vno tertio. Alio⁰ ꝓprie ꝓ cõiunctione mãe ⁊ formeꝫ in vno tertio. s. in mã aliqua vel i aliquo supposito. ¶Primo igit̃ mõ accipiendo vniones ipsa vnio⁰ hz ꝑcedat sm modum in telligẽdi ipsaz foraz tm sm mãm segẽ formã ĩ mã: sic creatio sm Doc. S. in poª. q. 3. ar. 3. Ad. 3ᵐ. accidẽs ẽ que sm suum esse ꝓsiderata ꝑt est in subo posteriori est q̃s res creata: sicut accidẽs subiecto intellectu ⁊ nã posterius est. Si vero ꝓsideret̃ vnio sm suã rõnez vt ex actiõe agẽtis i nascit̃ quedã rlo: sic est quodãmodo prior subiecto. Vñ Dñs Torcellanus ⁊ brixiensis epus dicit ꝙ vnio que ẽ rlo hz sequat̃ aliquo mõ existentiã forme in mã: tm aliquo modo precedere intelligitur vt via q̃dã ad esse forme: nã si oĩno sequeret̃: tunc in illo priori esset forma ⁊ nõ vnita materie. Igitur de ea debemus dicere sic̃ dicit Doc. S. de rlone que est creatio in ꝑma pte. q. 45. ar. 3. Et in de poª vbi iam supra. Hec ille. Et sicut creatio fundatur super creatuz fuisse aut super poª passiua creãdi: ita illa vnio super vnitione. Que hz träseat q̃tuz ad actuz ꝓpletum. remanet tm q̃tũ ad sua prinª ficut dicit Doc. S. in pª parte. q. 79. ar. vltimo ad vltimũ de ꝓscientia. Iz enim actus qui dicitur conscientia transeat secundum actum perfectum remanent tm ei⁹ ꝑnª. Sed si loquamur de vnione scõ⁰ tũc adhuc est maior difficultas. ¶Pro cuius declaratione sciendũ est hz Doc. S. in ꝑmo sen. di. 31. q. 3. ar. ꝑmo ad ꝑmũ. ꝙ differt vnitũ ⁊ vnuz: qz vnituz est qõ ex pluribᵒ vnuz effectum est. Unde vnio ꝓportat rlonẽ quãdã pluralium sm ꝙ in vno cõueniunt sed vnuz absolute dr. Hec ille. ¶Ex quo pz vlteri⁹ ꝙ circa vnionem cõsideranda sũt quattuor. s. ipsa plura distincta inter se que vniuntur. Et ipsum tertiuz in quo vniunt̃. Et ipsuz vniens. Et ipsa vnio que est relatio illorum plurium in vno tertio. Ipsa ergo vnio que ẽ relatio fundatur super assumptiõe sive vnitiõs vt pz per Doc. S. ĩ tertia parte. q. 2. ar. 8. vbi sicait. Relatio nõ differt a suo fundamento nisi per terminũ ad quẽ. Hec ille. ¶Unde pz ꝙ nulla relatio fundatur ĩmediate super materia. ¶Et sicut dictum est de prima vnione ita ⁊ de ista dicendum est. Unde hz talis vnio illoꝝ duorum sm modum intelligendi precedat aliqualiter illud tertium in quo vniuntur tamen simplr sequitur ipsum ⁊

est subiectiue in toto continuato in quo illa plura vniuntur ¶Ibi in philosopho ⁊ Doctore Sancto. vbi supra

a **Decimumoctauum** sic procedit̃. Videt̃ q̃ relatio non distinguat̃ realiter a suo fundamento. Mã eadẽ res est q̃ dr albedo inquãtũ facit albũ: ⁊ que dr similitudo inquantuz induit modũ ad aliquid. Ergo sequitur q̃ fundamentum ⁊ relatio non differunt realiter. ¶P̃. 2°. Impossibile est dare aliquã rem de cuius esse fit esse ad: qn illa res sit res rõnis: sicut impossibile est dare aliquã rẽ de cuius nã sit esse: in qn illa res sit res accidentis. Res autem absoluti ⁊ fundamenti hoc hz q̃ sit aliquid p̃ter quãcũqz realitatẽ additã. Ergo fundamentũ est res rõnis. Et sic relatio nõ distinguitur realiter a suo fundamento. ¶P̃. 3°. Genus ⁊ species relationũ distinguũtur penes fundamentum tãtum: vt pz per philosophum in p̃senti capl̃o. Ergo ⁊c̃. ¶P̃. 4° Nulla res ẽ nouo potest aduenire alicui s̃bo nulla mutatiõe facta in eo hz cõem ꝯceptionem p̃ox. Sed relatio potest aduenire alicui de nouo nulla mutatione facta in eo: vt pz per p̃m. 3°. physicorum. Ergo ⁊c̃. ¶P̃. 5°. Si relatio adderet rem aliquã supra fundamentuz: sequeretur q̃ ad rõnem esset per se motus. Nam illa res posset a natura p̃duci per motum. Sed ꝓns est ẽ p̃m 5°. phy⁹. Igitur idem quod prius. ¶Hucusqz sunt rõnes alexandri in p̃senti capl̃o. Quaꝝ prima sumit̃ ex hitudine quã relatio habet ad suũ fundamẽtũ: scõa ex hitudine quã hz ad suũ terminũ. tertia ex hitudine quam hz ad suas species. quarta vero ⁊ quta ex hitudine quã relatio hz ad motũ ⁊ mutationẽ. ¶P̃. 6°. Si sic: sequeret̃ q̃ sortes albus ⁊ filius esset cõpositor q̃ sortes albus. Sed ꝓns est fm. Ergo ⁊ añs. Hec est potissima rõ egidij in suis q̃libetis quolibeto primo. q. 2. ar. 4. ¶P̃. 7°. Arguit̃ diuersis medijs adductis a varijs doctoribus. Si enim relatio realiter differret a suo fundamento: sequeret̃ q̃ esset ꝓcessus in infinitum. Maz sicut duo alba sunt silia. ita due similitudines sunt similes. Ergo aliqua similitudine erũt similes. Et illa alia. Et sic erit procedere in infinitũ in relationibus. Quod est inconueniens. ¶P̃. 8°. Si sic sequeretur q̃ in eadem re essent infinite realitates: pz sequela. Qr omnis res ad aliam comparata ẽ similis vel dissimilis. Cum ergo infinite sint res distincte: sequitur q̃ idem poterit ad infinita comparari. ¶P̃. 9°. Si sic: tunc ĩ quolibet motu locali quantũcũqz minimo acquirentur infinite res ⁊ destruerentur. Quod est falsum. Ergo ⁊c̃. Probatur consequentia: qr distantia est relatio realis. Cũ igit̃ in motu a qualibet parte celi aliter distet mobile: ymo a quolibet existente in mundo q̃z prius distabat: erunt destructe ille reales distantie ⁊ alie de nouo acquisite. ¶Et si dicatur. Res in mundo non sunt infinite. ¶Cõtra: quia saltem habetur q̃ dum musca mouetur causat̃ hec immẽsitas entium realiuz in celo ⁊ ĩ vniuerso. Quod videt̃ mirabile. Igitur ⁊c̃. ¶P̃. 2°. Si sic: sequeretur q̃ idem simul acquireret duo opposita ⁊ corrumperẽtur in eo alia duo sine sui mutatione. Quod videtur impossibile. ⁊ cõsequentia sic deducitur: qr accipiatur aliqua pars terre in superficie ⁊ linea eam diuidens transeat per polos mundi: qr tunc in illa parte erunt due relationes oppposite quia earum opposite sunt in terminis contrarijs. Tunc mouebitur celum destruentur priores ⁊ inducentur alie due oppposite in terra: ipsa non mota: quod est propositum. ¶P̃ 3°. Litus realiter distat a medio fluminis. Tunc accipio relationem que est in medio fluminis. Aut est subsistens aut inherens. Non subsistens cum sit accidens. Si inherens sequitur cum aqua continue fluat q̃ mutetur relatio de subiecto in subiectum aut q̃ continue de nouo causet̃ alia distantia ⁊ alia. Que omnia sunt absurda. ¶P̃. 4°. Ponatur q̃ aliquid rarefiat ⁊ extendatur vsqz ad octo. Tunc cum illa extensio fiat successiue: per ꝓns erunt infinita dupla ⁊ subdupla. Tunc eius ad aliud quantũ erunt infinite relationes reales. Et sic in se ⁊ in alio infinita corrumpentur. ¶P̃. 5°. Si sic: tunc sortes alb⁹ vt sex ⁊ plato albus vt octo erunt similes. Albedo autẽ platonis mutetur vt septem: tunc sunt magis similes q̃z ante. Et sic arguitur sic. In sorte non mutato maior est similitudo q̃ ante. Quero igitur an sit essentialiter eadem relatio hec cum priori aut alia. Non eadem: quia tunc idem esset̃ intensum ⁊ remissum. Item quia haberetur respectus non tuus. s. ad album vt septem sine noua relatione. Si autem dicat̃ q̃ sit alia: tunc aut facit vnum cũ priori: aut componitur precedens. Non primum. quia que componuntur ad inuicem habent habitudinem ad inuicem. Et sic habitudines haberent habitudines. Si autem dicat̃ q̃ precedens corrumpitur qr non hz terminũ: hoc nõ potest esse. Quia quod potest terminare maius põt terminare minꝰ. Sed illud extremũ sufficiebat ad terminandum maiorẽ similitudinem. Ergo ⁊ minorem. ¶P̃. 6°. Omnem rẽ realiter distinctã ab alia: deus põt separare. Si ergo rõ ⁊ fundamentũ differunt realiter: deus poterit facere rõ nẽ sine fundamento. ¶P̃. 7°. Deus põt facere prius sine posteriori in realiter distinctis. Sed fundamentũ precedit rõnẽ. Ergo si realr distinguatur fundamentũ a rõne sequitur q̃ poterunt esse duo alba absqz filitudine. Qõ videt̃ esse falsum. Igitur ⁊c̃. ¶P̃. 8°. Deus realiter refertur ad creaturas. Et tñ illa relatio non distinguitur realiter a suo fundamento. Antecedens pz: qr deus realiter est creator ⁊ realiter est dominus. ¶P̃. 9°. Relatio materie ad formam est relatio realis. Et tamen non distinguitur realiter a materia. Antecedens pz: qr extrema sunt realiter distincta. Igitur ⁊c̃. ¶P̃. 10°. Accidẽs refertur realr ad subiectũ p habitudinẽ quã hz ad ipsum. Et tñ nõ est assignare fundamentũ a quo realr differat. Igit̃ ⁊c̃. ¶P̃. 11°. ¶Si sic: sequeret̃ q̃ agens posset causare rem realẽ ad quãtãcũqz distantiam qr dato q̃ aliquis sit paris̃ albꝰ si aliqꝺ agẽs causet ¶Bononie aliquẽ albũ: faciet aliud res le ¶Parisius p aliqꝺ agens ¶Bononie existens. qꝺ videt̃ vnuz de mirabilibus mundi. Igitur ⁊c̃. ¶P̃. 12°. Si relatio ponat aliquam rem nature ex rõe sua distincta a suo fundamento: sequeret̃ q̃ q̃lz rõ hoc faciet. Sed hoc ẽ falsum cũ multe sint relationes rationis. ¶Si dicatur q̃ relatio hoc non habet inquãtũ relatio sed inquãtũ realis. ¶Contra. Qr in diuinis est relatio realis: ⁊ tñ nõ distinguit̃ ꝑ suum fundamentum z. Ergo ⁊c̃. ¶Sed dicebat q̃ hoc cũ multe sint relationes rationis. ¶Sed cõtra: quia non habet veritatez vt relatio realis: sed vt relatio realis p dicamentalis: qr ens extra aiam diuiditur in decẽ p̃dicamẽta in p̃ti libro. Et sic rõnes rõnis nõ sunt in hoc p̃dicamento: neqz ẽt rõnes nõ limitate. ¶Sed cõtra: quia phs in p̃senti capl̃o expresse est ꝑ hoc vt dicit aduersarius: qr determinando de p̃dicamento ad aliqd ponit ibi dem rõnes rõnis eiusdẽ. s. ad seipsuz ⁊ scibilis ad scientiã. Igit̃ ⁊c̃. ¶P̃. 2°. Illud qõ nõ hz eẽ reale distinctuz ꝑ esse rõnis fm suam quidditatẽ nõ distinguitur ab aliqꝺ sicut res nãe a re reali. Sed rõ est hmõi: cũ trahat eẽ res le a natura sui fundamenti. Ergo necessariũ est dicere q̃ rõ nõ dĩat realr a suo fundamento sicut res nãe a re reali. ¶Et hec est ratio gratiadei qua probat in predicamẽtis q̃ rõ nõ dĩt illo mõ a suo fundamẽto. ¶Ut q° pp̃ dictas rõnes eẽ dicendũ oĩno q̃ rõ nõ dĩat a suo fundamento. ¶Sed in ꝓriuz arguit̃. Mã rõ est vnũ predicamentũ reale. Sed eẽntie p̃dicamẽto ꝓsũt ꝑmixte: ita qꝺ essentia vni⁹ nõ est eẽntia alteri⁹. Cũ gr fundamenti sint alterius p̃dicamenti a rõne: segtur q̃ rõ ⁊ suũ fundamentũ differunt realiter'.

Respondeo dõm q̃ cũ rõ sit minime entitatis ⁊ per ꝓns minime cognoscibilitatis: vnũqꝺqz. n. cognoscitur fm q̃ ẽ ens nõ ẽ minorum si diuersi de ea diuersa opinentur. An autem quilibet de ea mentionem faciens sciat eam aut sapiat: nescio. Deus nouit. Tamen vnum scio quod hec materia est difficilis ⁊ ambigua nimis. Et sapiens est qui eam intelligit ⁊ de numero philosophorum bene merito predicabitur. ¶Dicit ergo primo Alexander in p̃ti p̃sti q̃ relatio tñ differt fm intentionem a suo fundamento ⁊ nõ fm rem: ita q̃ relatio nullam rem addit supra suum fundamentũ

fundamentū. Qō probat gnqz rōnib⁹ ꝑmis ante oppoſitum adductis. Et dicit ꝙ res ad ꝓpoſitū dicit a reo: reris: ⁊ a ratus rata ratuz. Ille tamen vocant res que aliaz entitatez et aliaz certitudinez hñt in nā diuerſa in eſſentia ſiue in exiſtia. Et dicit ꝙ vocat intentionē nō ſicut logyci: ſed ꝓ eo ꝙ natum eſt ꝓeconcipi: ſicut ens ꝓeconcipit vero. Et breuiter accipit intentionē ꝓ rōne intelligēdi. ¶Sed rōnes ſue ſupponūt falſuz. Supponit etiaz qō bz ꝓbare: vt patebit in ſolutionib⁹ argumētoꝝ. ¶Hec opinio in ſe pōt ſtare: ¶Nam relatio realis que eſt de genere ad aliquid ſm rōnem ſue qdditatis dicit reſpectuz realem. Sed fundamentū ſm rōnez ſue qdditatis nō dicit reſpectum realez. Alias fundamentū et relatio eēnt eiuſdez generis ꝑdicamētalis. Ergo relatio ⁊ fundamentū differūt qdditatiue. Et cū differre qdditatiue ſit differre realiter: ſequit ꝙ differūt realiter. ¶Propter qō Gratiade⁹ in ꝑdicamētis ꝑdictā poſitionē limitat dicens ꝙ realitas ēſn te vniuſcuiuſqz. Et ſic relatio ex ſua rōne bz realitatē ſuā. Alio⁹ ꝓ eo qō ꝙuenit alicui qō ſit res nāe diſtincta ꝓ tum ad ꝑſens ſpectat pōt accipi dupl̄. Uno⁹ ꝓ qdditatem ex rōne qdditatis ſue: nec per ſuā qdditatez eſt ens realiter: ſed hoc bz ex nā ſui fundamenti. ¶Primo modo accipiendo realitatē alia eſt realitas relationis a realitate ſui fundamenti. ¶Non aſit ſcō modo ꝓpter rōnem vltimaz adductā ante oppoſitū. ¶Et huius opinionis videt eſſe Egydius in ſuis quolibetis. ¶Sed hoc etiā nō pōt ſtare rōne qdditatis: vt ipſe ꝓcedit: vel ergo qdditas relationis eſt res nature aut nō. Si nō: ſequit ꝙ non eſt pars entis realis qō diuidit in decem ꝑdicamēta. Et ſic nō eſt ꝓdicamentū. Si ſic: ſequit ꝙ differt a ſuo fundamento realiter. i. res nature ab ente. ¶Ꝺ 2°. Illud qō ſupra aliud addit aliqd differēs realiter ab ipſo: differt realiter ab eodem. Sed relatio aliqd ſupra fundamentum addit qō realiter differt a fundamento. Addit. n. in ſua ſignificatione coꝛre latiuū qō realiter differt a fundamēto relatiui. Igit ⁊c. ¶Propter qō ille eruens ⁊ ſui ſequaces adhuc ꝑdictaz poſitionez limitant dicentes: ꝙ aliqua duo differre realr̄ pōt intelligi dupl̄. Uno⁹ intrinſece: Sicut duo entia ſim pliciter abſoluta: Sicut materia et forma: locus et locatū de quibus loquit ꝑbus ꝓ° ⁊ 4°. phyſicoꝝ. Alio⁹ realiter extrinſece: ꝓ quanto vnum requirit vel ignoꝛat aliqd extra ſe qō nō facit aliud. Ad hoc ergo ꝙ aliqua duo differant realiter ꝑmo modo requirit ꝙ vnuz ponat aliquid intrinſece ſupra aliud. Sed ad hoc ꝙ aliqua differant realiter ſcō modo: nō requirit ꝙ vnum addat ſupra aliud aliqd reale exiſtens in eo: ſed ſufficit ꝙ addat aliqd reale qō ſit extra ipſum. Unde dicit ꝙ relatio cuz addat aliqd reale. ſ. coꝛrelatiuuz qō eſt extra ſuum fundamentū et nō intrinſecum differt realiter a ſuo fundamēto ſcō modo: et non ꝑmo modo. ¶Et qñ eis arguit. Quando duo ſic ſe habent ꝙ vnuz addit aliqd reale in ſuo intellectu ſupra aliud: illa differunt realiter. Sed relatio eſt hmōi reſpectu ſui fundamenti. Igit ⁊c. ¶Dicunt ꝙ relationez addere aliquid ſupra ſuuz fundamentū pōt intelligi dupl̄. Uno⁹ ꝙ illud additum ſit in ſuo fundamento: Sicut albedo addit aliquid ſupra ēntitatem in qnantitate exiſtens: qz addit aliqd ꝑter ēntitatem in qnantitate exiſtens. Alio⁹ poteſt intelligi ꝙ addit aliquid ſupra fundamentuz: qz ponit aliqd ꝓter fundamentū extra ipſum exiſtens: Sicut paternitas addit ſupra illuz qui eſt pater filiū q eſt extra ipſuz. ¶Primo modo relatio nō addit aliquid ſupra ſuum fundamentū. Qō ꝓbant per quartam rationem ante incōtrariū adductam. Scō vero modo bene aliqd addit. ſ. coꝛrelatiuuz qō eſt aliquid reale diſtinctuz a fundamēto relatiui. Uñ non opz ꝙ relatio differat realiter a ſuo fundamento ꝓ° modo: ſed bene ſcō modo. Hec ipſi. ¶Et qñ vlterius eis arguitur. Illud quod addit nouum eſſe alicui: differt realiter ab ipſo. Sed relatio addit nouum eſſe fundamēto. ſ. eſſe ad. Igit ⁊c. ¶Reſpondent dicentes ꝙ aliquid addere alicui nouum eſſe poteſt itelligi dupl̄. Uno⁹ ſm ꝙ illud eſſe eſt res alia ab eo cui additur. Alio modo ſm ꝙ illud eſſe facit rem cui additur nouiter et aliter ſe habere ad alteruz. ¶Primo igitur modo illud quod addit nouum eſſe alicui ponit in eo nouam rem differentez ab eo: Sed illud quod ſecūdo modo addit alicui nouuz ēe: non oportet ꝙ differat realiter ab eo. ¶Relatio autem addit ſuo fundamento nouum eſſe non primo modo ſed ſecundo modo. i. relatio facit ſuum fundamentum nouiter et aliter ſe habere ad aliud. Hec ipſi. ¶Sed hec limitatio videt ꝓpriam opinionez deſtruere. Quod ſic patet. ¶Nam illud qō addit aliquid reale ſupra aliud exiſtēs in eo: differt ab eo realiter primo modo. ſ. intrinſece: vt ipſi dicunt et per totum ꝓceſſum vniuerſaliter ꝓcedūt et bñ. Sed relatio addit aliqd reale ſupra ſuuz fundamentum qō eſt exiſtens in ipſo fundamento ſicut in ſubiecto ꝓ° pinquo. Igitur relatio realiter differt a ſuo fundamento ꝑmo modo et nō ſolū ſcō modo. ¶Probatio medie: Qz relatio addit ſupra ſuū fundamentū aliquid alterius generis qō eſt res nature. Alias non eſſet in aliquo genere ꝑdicamētali. Sed illud qō addit eſt reſpectus realis qui eſt realiter intrinſece ⁊ ſubiectiue in ſuo fundamento vel ſaltem in ſba mediāte fundamento: Sicut ſilitudo ineſt parieti mediāte albedine et pñitas Soꝛti mediante fundamento ſuo. Ergo ipſi neceſſario hñt dicere ꝙ relatio eſt realiter diſtincta a ſuo fundamento etiā loquendo de diſtinctione reali ꝑmo modo accepta. ¶Sed dicunt ꝙ fundamentuz et ipſe reſpectus ſoluz differunt ab illo reſpectu per ꝓnotatum: Qz aliuz modum ſignificat relatio qz fundamentū. Tamen ſignificant eandem rem. ¶Cōtra: Quia aut illud cōnotatum eſt quid reale in fundamēto exiſtens: aut non. Si nō: ſequitur ꝙ per ipſum relatio nō collocabit in ꝑdicamēto reali. Si ſic: ſequeret idē qō ꝓius. ſ. ꝙ aliquid aliud realiter addit ſupra fundamentū in ipſo fundamento exiſtens. ¶Sed dicunt aliqui ex eis minus experti in doctrina Doc. ſancti ꝙ tale cōnotatum eſt in termino relationis ⁊ nō in fundamento. ¶Cōtra: Quia relatio vnius extremi nō eſt in termino oppoſito: Sicut pñitas nō eſt in filio. ¶Neqz relatio agentis ad patiens eſt in paſſo. Ergo illud cōnotatū eſt in fundamento ſuo: et nō in termino. ¶In eodem enim ſunt fundamentum et relatio fundata ſuper ipſo. ¶Propter qō dicendum eſt ꝙ relatio differt realiter a ſuo fundamento non ſoluz ſicut ens a nō ente aut ſicut ens reale ab ente rōnis: ſed ſicut res nature ab alia re. ¶Pro cuius declaratiōe ꝓſideranduz eſt ꝙ relatio poteſt ꝓſiderari gnqz modis. Uno modo inq̄ntuz eſt relatio. Et ſic nō diſtinguit realiter a ſuo fundamento: Quia alias omnis relatio differret a ſuo fundamēto. Alio modo poteſt ꝓſiderari inq̄ntū eſt realis. Et ſic etiā nō diſtinguitur realiter a ſuo fundamento. Alias in diuinis nō eſſent relationes reales. Tertio modo poteſt cōſiderari relatio inquantuz eſt accidēs. Et ſic etiā nō diſtinguitur realiter a ſuo fundamento: Qz fundamentum relationis pro maiori parte eſt accidens. Quarto modo poteſt cōſiderari inquantū eſt relatio realis ꝑdicamentalis ſm ꝓpriam eius rationez accepta. Et ſic eam diſtingui realiter a ſuo fundamento poteſt intelligi dupl̄. Uno⁹ realiter. i. māliter: Qz. ſ. relatio eſt ſubiectiue in vno ſubiecto: et fundamentuz in alio. Et ſic nō differūt realr̄: ſed ſunt idem realr̄. i. ꝙueniunt ſbo. Alio⁹ pōt intelligi ꝙ differant realiter. i. eſſentialiter ſpecifice et formaliter. Et hoc pōt itelligi tripl̄. Uel ſicut ens differt a non ente. Uel ſicut ens reale ab ente rationis. Et iſtis duobus modis relatio et ſuuz fundamentuz nō differunt realr̄. Uel ſicut ens nāe ab alia re. Et ſic rlō et ſuum fundamentum differunt realiter. i. eſſentialiter ſpecifice diffinitiue et qdditatiue ſicut res nature a re. Qō ſic ꝓbatur. ¶Nam ſm ꝑbm in preſenti lib⁹ quecūqz differūt genere: dr̄nt ſpecie qdditatiue et eſſentialiter: cuz natura ſpecies qdditas et eſſentia idem ſint ſm rem. Sed relatio et ſuum fundamentum differunt genere. Igitur ⁊c. ¶Et ſi dicat ꝙ nō oīs differētia ſpecifica eſt eſſentialis. Unde nō opz ꝙ illa que differūt ſpecifice dr̄ant ēntialr̄.

Lectio. 10.

¶ Cõtra: Qz dcia specifica facit aliud. Sed facere aliud est facere differre essentialr. Igit quecunqz dfnt specie dfnt essentialr. ¶ Sed forsan ꝓcedet q differũt essentialiter: non tñ sicut res nature ab alia re. ¶ Contra: Quia omnis essentia est res nature: Quia res nature distinguit ꝓtra ens rõnis. Cuz ergo relatio sit eẽntia ꝑdicamẽtalis: sequit q sit res nature. Et sic idez qõ pz⁹. ¶ Ꝑ 2°. Si relatio et suuz fundamentuz essent idem essentialiter sine realiter: sequeret q seclusa quacũqz opatione intellectus vbi esset realiter fundamentũ ibi esset realiter relatio. Sed ꝓns est falsuz. Igit t añcedẽs. ℔atet falsitas ꝓsequẽtis: Quia si sic: sequeret q vbicunqz esset albedo ibi esset similitudo. Si ergo sint duo boies tñ in mũdo quoruz vnus sit albus t alter niger sicut possibile est: ibi erit silitudo Sortis albi cuz ibi sit albedo. Qõ tñ est falsum fm ipsos. Igit tc. ¶ Ꝑ 3°. Si relatio esset eadem realiter siue essentialr cuz suo fundamento: sequeret q vna res essentialr eẽt plures res specie distincte in creaturis. Sed ꝓns est falsuz. ℔atet ꝓna: Quia super vno t eodez fundamẽto in numero. s. sup albedine Sortis fundant due relationes specie distincte. vz. silitudo eius ad platonez albuz et dissilitudo ei⁹ ad Ciceronẽ nigruz. Si ergo silitudo ei⁹ sit realiter illa albedo in numero: sequeretur q dissilitudo ei⁹ esset pari ratione realiter illa albedo in numero. Et sic due species distincte essentialiter essent realiter vna essentia numero. ¶ Ꝑ 4°. Si sic: sequeret q vna spẽs eẽntialr esset altera sibi opposita. Qõ ꝓbat: Quia per syllogismũ expositoriũ in creaturis bñ sequit. Hec albedo est silitudo. Hec albedo est dissilitudo. Ergo aliqua dissilitudo est silitudo. Sicut fm pm ꝑ° ꝓz bñ seqt. Hic homo est aial. Hic homo est risibilis. Ergo qõdã risibile est aial. Videt ergo dicẽdũ q relatio differt realr a suo fundamẽto. Quod ꝓcedimus et latius in articulo sequenti bene probabimus.

Ad primum igitur dõm q illud argm assumit qõ est ꝓbandũ. Nõ. n. est eadem res nãe essentialr albedo que facit albuz: et res q dicit silitudo. imo plus dfnt cꝫ celuz et terra: Quia celũ et terra ꝓueniũt in aliquo genere vniuoco. Albedo aũt t silitudo ei⁹ in nullo pñt vniuocari. ¶ Ad 2m dõm sitr q hoc argm assumit pro minore id qõ ꝓbandũ est. Nulluz enim absolutũ fm suaz rõnez hz q sit ad ꝑter quãcũqz realitatẽ supadditã. Requirit. n. relatio que est res nãe. Alias nõ esset in genere ꝑdicamẽtali. Relatio aũt fm suã rõnez hz q sit ad ꝑter quãcũqz realitatẽ supadditam. Et sic ergo soluit argm negando minorẽ. ¶ Ad 3m dõm sic dictũ est sup⁹. q spẽs relationũ formalr t intrinsece nõ sumunt fm fundamenta sed in ꝓprio genere: hz quo ad nos t circũlocutiue sumant per eoz fundamẽta. Unde soluit argm negando añcedẽs. ¶ Ad 4m dõm sic dictuz est sup⁹. q duplex est res accidẽtalis. Quedã est absoluta cuius esse nõ dependet nisi ab vno. s. a ꝺbo. Et talis nõ ꝑt aduenire alicui nulla mutatione facta in eo. Alia est res accidentalis respectiua. Et talem aduenire alicui de nouo ꝑt intelligi duplr. Uno⁰ q adueniat de nouo totaliter: et q̃ntũ ad radicez et q̃ntũ ad simul actũ cõpletũ. Et sic etiã relatio nõ potest aduenire alicui de nouo sine mutatione aliqua: Quia fundamentũ relationis nõ ꝑt de nouo acgri in ſubo: sine mutatione ſubiecti. Alio⁰ ꝑt intelligi q alicui adueniat aligd de nouo q̃ntum ad esse fundamentale. Et sic relatio bñ potest aduenire alicui de nouo t quelibet res respectiua. Uñ argm labor: at in equiuoco. ¶ Et si quer. An ꝓducto fundamẽto sit ibi relatio formalr aut nõ. Uerbi gra. ℔roducto Sorte albo et nullo alio exĩte albo: an ibi sit similitudo vel non. ¶ Dicendum q nõ est ibi relatio formalr sed ſubiectiue t fundamẽtaliter tñ. Et ꝓducto altero albo ꝓducit ibi illa relatio formaliter: non q̃ntum ad totale esse sed q̃ntum ad esse completuz et pfectuz. Qõ nõ est incõueniens: Sicut si ponat aqua sup ignem ꝑsistentem qui actu nõ calefaciebat aquam: ibi fit noua actio q̃ntuz ad eius esse cõpletum: nõ tamen q̃ntum ad eius causam: sicut pz ꝑ Doc. S. in de po°. q. 7. ar. 9. vt infra patebit in sequẽti articulo in corpore in p° notabili. ¶ Ad 5m dõm negãdo sequelã primã. Immo qr nõ põt p se acgri p motũ: potius sequit q realr distinguit a fundamẽto qõ p se põt acgri immediate p motũ. Alias qñ duo sic se hñt q vnuz p se põt peripse et imediate ꝓduci actione phyſica. alteruz vo põt peripse et imediate nõ põt ꝓduci: tũc illa duo nõ sunt vna res. Sed seclusa quacũqz opatione intellect⁹ fundamẽtuz p se ꝓducitur et imediate per motuz: relatio vero sic ꝓduci non põt: vt dicit pbus: hz bñ mediate. Uñ ex hoc sequit q relatio realiter differt a suo fundamẽto. Licet ergo res absoluta possit ꝓduci per motum per se et imediate: nõ tñ opz q quelibet res nãe si sit res respectiua imediate et p se acquiratur per motuz. Cum reuerentia tamen doctoz alteri⁹ opinionis apparet q tales qui dicunt relationem siue respectuz realem qui supaddit fundamento esse idez realiter cuz fundamento: cuz vt dictum est. talis respect⁹ sit res nature alteri⁹ ꝑdicamẽti a fundamẽto: ymaginationem trãscẽdere non valent. ¶ Ad 6m dõm q nullus est inconueniens ꝓcedere q Sortes albus et similis sit contrarius: cꝫ Sortes albus tñ hz non appareat sensui aut intellectui aut ymaginationi penitus submerſe. Uerũ tñ ſicut dictuz est. relatio de sua rõne formali inqñtũ huiusmodi nõ hz q faciat compositionẽ. Sed tñ relatio res que est accidẽs etiã de sua rõne formali q̃ntuz ad rem significatã hz q faciat ꝓpositionẽ cuz ſubiecto: hz nõ q̃ntũ ad modum significandi. ¶ Ad 7m dõm negando ꝓns. Et ad ꝓbationẽ dicẽdũ q duo alba sunt similia effectiue per albedinem: formaliter aũt per ſilitudines. Sed due ſimilitudines sunt ſeipſis formaliter ſimiles: vt dic Antonellus. ¶ Uel dicenduz sicut dicit dñs Torcellan⁹ q due ſimilitudines nõ sunt ſimiles ſimilitudinarie ſimilitudine accidẽtali: ſed eſſentiali. Ideo nõ est ꝓcedere in infinitũ: ſicut ex ꝑdictis pz. ¶ Ad 8m dõm negando ꝓnam. Qr relationes nõ diſtinguũtur ꝓpter diſtinctionem numeralem terminoz rõnis: ſed diſtinguũtur ꝓpter diuersitatez ꝓncipioz ſiue fundamentoz. Unde ſi per aliquod fundamentuz aliqõ ſubiectum referat ad mille entia: ibi erit vna relatio t fm numez t fm ſpẽm: vt ſupra ẽt declaratũ est. Sic ergo ſi ſit Sortes albus et oĩa entia tot⁹ vniuerſi ſint alba: nõ erit niſi vna relatio ſimilitudinis ei⁹ in numero t in ſpecie in ipſo Sorte ad oĩa alba: hz in ſuppoſitis ſint diſtincte relationes fm numez fm q ſunt diſtincta ſubiecta. Uñ ꝓna nõ valet. Dictuz est. n. ſupra q ſi eſſet Sortes pater mille milliuz filioz: eſſet vna relatio et in numero et in ſpecie pñitatis in patre: hz eſſent ibi diuerſi reſpectus. i. diuerſi modi referendi eiuſdem relationis. Uñ ſi muſca moueat de vno loco nõ acquirit ſibi per illum motum niſi vnam realem relationem ad oẽs partes vniuerſi. ¶ Et hz in partib⁹ aut entibus vniuerſi acquirantur none relationes per motum vnius inſecte. hoc tamen nõ est inconueniens: Quia non acquirunt ſimpliciter de nouo: cum iam fundamenta in eiſdẽ pertãt. ¶ Et per hoc pz ſolutio ad 9m. ¶ Ad 10m dõm p° q terra que diſtat a polis mundi ex oppoſito ſituatis hz vnaz relationez diſtantie ad ambos polos et ad omnes partes vniuerſi: qr ibi est vnum fundamentum per reſpectum ad terminos fm eandem rationem. Unde ibi non ſunt due oppoſite relationes: ſed vna tñ. ¶ Dicendũ 2° q hz per motuz celi adueniat altera relatio: non tamen aduenit totaliter de nouo. Unde non est inconueniens q adueniat ſine motu terre. ¶ Ad 11m dicendum q de diſtantia poſſumus loqui dupliciter. Uno modo ꝓut diſtantia ſignificat formale loci. Et ſic non est relatio ſed quantitas ſubiectiue exiſtens in celo ſicut ſupra dictuz est. q. 14. ar. 10. Uel fm aliquos est ſubiectiue exiſtens in medio ſtãmunis per eſpectum ad totum ſtumen. Alio modo poſſumus loqui de diſtantia p⁹out ſignificat quandam relationem diuerſitatis localis. Et tunc est ſubiectiue in illa pre aque diſtantis. Et ibi de nouo cauſatur relatio quantum ad eſſe completum: non autem quantum ad eſſe fundamentale. ¶ Ad duodecimum dicendum q licet in aqua

que

que rarefit sint infinita dupla ꝛ subdupla in poa: non tamē
actu. Sicut.n. sunt ibi infinita fundamēta in poa diuisiōis:
ita et infinite relationes in poa. Qō nō est inconueniens.
¶Ad iro2 aūt satis ꝙ viri docti has tales cauillationes
adducant in medium: volentes per illas ꝓbare ꝓclusionē
oppositam. ¶Ad.13m. dōm ꝙ in Sorte nō mutato est si
militudo maio2 rōne fundamenti. Et talis similitudo est
eadem essentialiter cuz prima. ¶Nec est incōueniens ꝙ
idem sit intensuz ꝛ remissuz successiue rōne fundamenti.
¶Nec est ēt incōueniēs ꝙ adueniat alicui nouus respe/
ctus sine noua rone: vt supza ex dictis pz. Sm Doc. S. ō
pmitate. Cum.n. pr̄ hz vnicuz filiuz: refertur vnica rela/
tione et vnico respectu. i. vnico modo illi2 rionis ad ipz.
Si autez idem pr̄ hēat aliuz filiuz: aduenit ei quidaz no/
vus respect2. i. quidā alius modus illi2 relationis ad illū
aliū filiū: nō aūt alia nova relatio. ¶Ad.14m. dōm sicut
superi2 dictū est. ꝙ si duo sint realr̄ distincta nec vnuz se/
quatur ad aliud de necessitate Sm nec̄iaz ꝓcomitantiā: tūc
de2 pōt facere vnū sine alio ꝛ sepatim pservare. Nō aūt
si vnuz sequat̄ ad aliud de necessitate: sic̄ ex luce resultat
calo2. Sed rīo de necessitate seq̄t aliud ēt seclusa quacūqz
opatione intellect2 si fundamēta ꝛ extrema ponant̄ esse.
¶Ad.15m. dōm ꝙ si ad pr̄i nō sequat̄ de necessitate po
sterius. tūc deus pōt facere pr̄i sine posteriori. Nō aūt
si de necessitate posteri2 sequat̄ ad pr̄i sicut dictum est.
¶Verūtñ hoc argm nō ꝙcludit aliud: nisi ꝙ deus posset
facere fundamentū sine rone. Qō ꝓcedim2: iz nō ecōtra
posset fieri. ¶Similiter hoc argm ꝙcludit magis pro: q̄
ordine reali: illa dr̄nt realiter: sicut patebit in articulo se/
quēti. Si ergo fundamētuz pcedit relationē ordine reali:
sequit̄ magis pro q̄ ꝓtra. ¶Ad.16m. dōm ꝙ rīo creato
ris ad creaturā nō est relatio realis. Et iz deus realiter sit
creato2: tñ hoc est q2 fundamentū creatiōis realiter est in
deo nō aūt ꝓpter relationē realē. Vñ Doc. S. in de poa
q.7.ar.vlto sic ait: ꝙ sicut aliqs est idez sibiipsi realiter ꝛ
nō solū Sm rōnē tñ ꝓpter hoc ꝙ rīonis causa est realis. s.
vnitas sbe quā intellectus sub rone apprehendit: ita po/
testas cohercendi subditos in deo est realr̄ quā intellect2
intelligit in ordine ad subditos ꝓpter ordinez subditoruz
ad ipm. Et ꝓpter hoc dicit dns realr̄: iz relatio sit rōnis
tñ. Hec ille. ¶Ad.17m. dōm ꝙ relatio māe ad formaz
substantialez nō est relatio realis. Neqz ēt relatio accēntis
ad subst̄ntiā est relatio realis. Qz ad hoc ꝙ aliqd sit rīo
realis de genere ad aliqd sicut sepius dictuz est requirit̄
ꝙ vnuz extremū ordinetur ad aliud tanq̄ ad extrinsecuz.
Nullus.n. relatiuū suscipit̄ in opposito sicut filius nō su/
scipit̄ in patre. ¶Et sic pz solutio ad.18m. ¶Ad.19m. di
cendū ꝙ nō est incōueniēs ꝙ agens causet per marimaz
distantiaz aliqd ens respectiuū: nō qdē simplr̄ et totaliter
de nouo sed Sm actū cōpletuz. ¶Ad.20m. pz solutio ex
dictis. ¶Nec est ꝺ pbm ꝙ nulla relatio nisi realis pona
tur in pdicamēto ad aliqd. ¶Et iz ibi ponat aliq̄s rīones
rōnis: nō tñ ponit eas ibi q2 ponant̄ in pdicamēto ad ali/
quid; sed q2 oppositē rīones sunt reales: vt pz in 3o modo
relationū. ¶Vel q2 sub tali rīone cōprehendunt̄ alique
rīones reales de gne ad aliqd: Sicut sub ydemptitate nu
merali ꝓtinet̄ ydēptitas specifica aut gñica que sunt rela/
tiones reales. ¶Ad vltimū dōm ꝙ ille venerabilis do
ctor assumit pro minore id qō oz pbare. ¶Et iz relatio
habeat suuz esse a suo fundamento effectiue: nō tñ forma
liter. Et q2 habet esse a suo fundamento effectiue: ideo se
quit̄ ꝙ differt realiter ab eo sicut res nature ab alia re: vt
in articulo imediate sequenti declarabitur. Et etiam hoc
¶Ibi in phylosopho et Doctore Sancto.

a ¶ Decimūnonum sic pro cedit. Videt̄ ꝙ Sm scolam et doctrinā Doc. sctī nō
sit cōcedendum aut ponendum ꝙ relatio differat realiter a suo fundamento. Nam si relatio saltē realis Sm ꝓpriam rationē relationis aliquid poneret distinctum a fundamento: sequeretur ꝙ etiā in diuinis aliquid tale poneret. Sed hoc est ꝓtra Doc. S. in pluribꝰ locis. Igit̄ ꝛc̄. Cōsequētia sic deducit̄. Ubicūqz est rīo opz ꝙ ibi sit id qō est de rone relationis. Sed in diuinis est vera relatio realis. ergo ꝛc̄. Sz de rone relatiōis realis est ponere aliquid realiter distinctum per te. Igit̄ ꝛc̄. ¶ 2o. Si relatio esset aliqua res: tunc esset creatura: cuz non sit creato2 large accipiendo creaturam. ¶Nec ꝓña sumitur a Doc. sancto in pa parte. q.28. ar.2. in cōtrariū. Tunc vlterius. ¶Relatio est creatura. Igitur creature ad creatorē est relatio realis. Et sic relationis ad creato2em erit relatio realis. Qō est ꝺ Doc. S. Quia relatio nō refertur relatione reali: vt ipse sepissime dicit. ¶Sed dicebat ꝙ relatio non refertur relatione reali per comparationem ad fundamentuz aut ad oppositum: sed bene per comparationem ad causam. ¶Contra: Quia si sic esset semp esset processus in infinitum. Quod est ꝓtra Doc. S. in de poa q.7.ar.vlto in co2pore. vbi dicit ꝙ relatio relationis ad quodcunqz aliud: est relatio rationis tñ. ¶Nota ly quodcunqz dicit aduersarius. ¶Sed dicebat ꝙ relatio est accidens ꝛ sic non ꝓpr̄ie refertur: sed relatiuum. Quia qō ꝓpr̄ie refertur est suppositum. ¶Contra. Quia Doc. S. in pa parte. q.28. ar.2. ad.4m. dicit ꝙ relationes que ꝓsequūtur operationes intellectus que sunt inter verbuz intellectualiter ꝓcedens ꝛ id a quo ꝓcedit: nō sunt relationes rationis tñ sed rei: Quia ipse intellectus et rō res quedam est. Et comparatur realiter ad id quod ꝓcedit intellectualiter sicut res co2poralis ad id a quo co2poralr̄ ꝓcedit. Nec ille formaliter. Ex quo habetur ꝙ accidens existens in intellectu habet relationem realem ad suum ꝓncipium: et tamen nō est supposituz: vt supra pz. Ergo responsio nulla. ¶Confirmatur: Quia causa quare relatio est realis est: q2 vtrunqz est res: vt pz per Doc. S. ad ductuz imediate. Si ergo relatio ex se est res creata: sequetur ꝙ refertur relatione reali. ¶Sed dicebat aliter .s. ꝙ relatio inquantum est relatio nec ad causam nec ad aliud refertur realiter. ¶Contra: Quia relatio inquantū relatio per se ponit aliquid. Et inq̄ntuz ponit aliqd ꝛ est ab alio habet comparationē realem ad ꝓncipiū. Igit̄ inquantuz est relatio refertur realiter ad ꝓncipiuz. Et sit responsio nulla inanis et vacua. ¶ 2o. Si relatio realis vt realis est: poneret aliquid ꝓter fundamentū: illud nō esset substantia sed accidens. Ergo Sm ꝓpriam rationez diceret impfectionez. Quod est ꝓtra Doc. S. in pō sentē tiaz. di.4. ar.3. in co2pore: vbi sic dicit. Omnia pdicamēta accidentiuz ex ꝓpria ratione dicunt impfectionem. s. aliquid inherens ꝓter relationez: que Sm rationez ꝓdicamenti nō dicit aliquid inherens. ¶Nec ille. ¶ 3o. Si relatio ex se aliquid poneret: tunc negatio relationis esset negatio alicuius rei inherentis. Et per consequens alterum relatiuorum negaret aliquid inherens. Qō est ꝓtra Doctorem Sanctum in ꝓmo sententiaz. dist.26. q.2. articulo.2. in co2pore. Ait enim ꝙ relatio nihil ponit in se: nisi ad aliquid. Ideo iz in vno sit negatio alterius. tamen non est in ea imperfectio. Quia imperfectio est duz aliquid non habet quod debet seu potest habere. Sz hec negatio non negat aliquid: sed ad aliquid solum. Et sic nō est imperfectio. ¶Nec ille formaliter. Ergo ꝛc̄. ¶ 4o. Si sic: sequeretur ꝙ forma substantialis non immediate vniretur materie ꝓme. Quod est ꝓtra Doctorez Sanctum in pluribus locis et specialiter in ꝑma parte. q.76. ar.6. ꝛ ar.7. per totum. Consequentia tenet: Quia saltem illa habitudo materie ad formam ꝓcederet. ¶Sed dicebat ꝙ non erat ibi mediuz absolutuz: sed respectiuū. Quod non est inconueniens. ¶Contra: Quia Doctor Sanctus expresse est contra hoc in ꝓmo sententiarum. distin.7. qōne pa. articulo ꝑmo. Et in ꝓma parte qōne 76. articulo.7. ad vltimuz. et in pluribus alijs locis. Ubi vult ꝙ forma vniatur materie per essentiam suam sine aliquo alio medio. Et de anima intellectiua dicit ꝙ per naturam sue essentie hoc habet: et non per aliquid ꝓius aut posterius. ¶ 2o. Illud quod ex sua ratione ponit

rem aliquã: nõ ꝓtinet sub se ens rõnis. Qð ꝓz: Qr ratio
supioris saluat in inferiori. Et ens reale ⁊ ens rõnis sunt
Lectio.7. ꝓtra se diuisa: vt ꝓz in hoc. 5°. Sed relatio continet sub se
ens rõnis. ergo ⁊c. ¶Sed dicebat ꝙ relatio vt transcen
dens includit relationẽ rõnis: ꝛz nõ vt ꝑdicamẽtũ. ¶Cõ
tra: Qr Doc. S. expresse est ꝺ hoc in ꝑª pte. q. 28. arº. ꝑº
in corpore: vbi sic dicit. Soluz in his que dñr ad aliquid
inuenũtur aliqua fm rõnez tñ ⁊ nõ fm rem. ¶Non autẽ
in alijs gñib⁹. hec ille formaliz. ¶Ex qb⁹ ꝓz ꝙ ibi de ge
nerib⁹ loquit ⁊ nõ de trãscẽdẽtib⁹. ¶Sed dicebat ꝙ re
latio non ponit rem vt relatio: sed vt alia res. ¶Contra:
Quia si ponit aliquid nõ vt relatio sed vt alia res: vel illa
res esset suum fundamentũ. Et sic habet ꝓpositum. Uel
esset aliqua alia res a fundamento. Et que sit illa detur.
¶ꝺ 2°. Illa que hñt eadem ꝓnª essendi ⁊ distinguendi
sunt eadem realiter. Sed relatio ⁊ fundamentũ sunt hu
iusmodi. ergo ⁊c. ¶Maior ꝓz superiꝰ in hoc. 5°. Et minor
est Doc. sctí in ꝑº sñiaz. di. 26. q. 2. ar. 2. vbi sic ait. Sicut
relatio nõ hz esse nisi a suo fundamento: ita nec ordinem.
Unde ⁊. 5°. metha. ex distinctione fundamentoꝝ accipit
distinctionẽ relationũ. hec ille formaliz. ¶Sz dicebat ꝙ
hoc est verum causaliz. s. ꝙ esse ⁊ distinctio relationũ est a
fundamẽto effective ⁊ nõ formaliter ⁊ qdditative. ¶Cõ
tra: Qr tũc phus nõ ꝓprie distinxisset spẽs relationum in
ñti capitulo in quo ꝺ qdditatiꝫ⁹ relationũ tractat. ¶Et
etiaz cuz multa accidẽtia causent a substantijs et esse oiuz
accidẽtiuz sit causatuz ab alio: tunc ab illo acciperet distí
ctio omniuz spẽz accidẽtiuz. Qð est falsuz. ¶Cõfirmat:
Quia illa respõsio est expresse ꝓtra Doc. S. in ꝑº sñiaz.
di. 33. q. 4. ar. ꝑº. ad ꝑᵐ. Ait. n. ꝙ diffinitio relationis po
sita a phõ in ꝑdicamẽtis et ibidem intelligit de qdditate
relationis. hec ille. ¶Ex quo ꝓz ꝙ qdditatiue de eis tra
ctabat. ¶ꝺ 2°. Illud qð ponit relatio realis equalitatis
est ẽntitas: vt ꝓz per Doc. S. in ꝑª pte. q. 13. ar. 7. vbi sic
ait. ¶Relatio tunc realiter est in vtroq extremoꝝ quando
in vtroq ponit aliqd realiter: sicut equalitas et oẽs rela
tiones sequẽtes ẽntitatez. ¶Nam in vtroq extremoꝝ est
ẽntitas. hec ille. Sed ẽntitas est fundamentũ illius rela
tionis. Ergo illud ꝙ relatio ponit est suuz fundamentuz.
¶ꝺ 3°. Quedaz est vnio que est essentializ ipse amor: vt
formaliz dicit Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 28. arº. ꝑº. ad. 2ᵐ. Sed
amor est res absoluta et est essentialiter vnio que est rela
tio. Ergo relatio essentialiter non distinguit a suo funda
mento. ¶ꝺ 4°. Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 49. ar. ꝑº i corpore.
dicit ꝙ inter subiectũ ⁊ accidẽs nihil est mediuz neqz ẽt
habitudo. Sed ibi est relatio. ergo ⁊c. ¶Nec põt intel
ligi ꝙ nullo modo sit ibi habitudo: sed intelligit de habi
tudine que sit media que aliquo modo realiter distingui
tur. Ergo idem qð prius. ¶ꝺ 5°. Ens et aliqd cõuer
tunt. Si ergo relatio fm ꝓpriã eius rationẽ diceret ens
reale: tũc ẽt diceret aliqd. Et sic aliqd esset in patre in di
uinis qð nõ esset in filio. Qð reputat erroneuz: et est cõ
tra Doc. S. in de poª. q. 2. arº. 5. vbi sic ait. Quãuis filiꝰ
paternitatez nõ habeat quã hz pater: nõ tamen sequit ꝙ
pater aliquid habeat qð non hz filius: Quia ipsa relatio
fm rationem sui generis idez est. Inẽntuz est relatio nõ
habet ꝙ sit aliquid. hec ille. ¶Uidetur ergo ꝓpter hec
que adducta sunt dicendũ fm Doc. S. ꝙ relatio ⁊ fun
damentuz nõ distinguant ẽntialiter siue realiz. ¶Nunc
usqz formaliz sunt rõnes ꝓprie aliquoꝝ Thomistaꝝ qꝺ⁹
sic ꝓbare ⁊ ꝓbasse credunt forte de mente Doc. sctí rela
tionez nõ distingui realiter a suo fundamento. ¶ꝺ 6°.
Arguitur omnibus rationibus eorũdem quas adducunt
pro ꝓseruatione ꝑdicte positionis. ¶Nam ad rõnez motꝰ
sufficit inductio noue rei. Si ergo relatio esset res alia a
suo fundamento: sequeret ꝙ ad relationẽ posset eẽ mo
Lectio.3. tus per se. Qð est ꝓtra phm. 5°. phycoꝝ capl̃o. Si igitur
ꝑdicamenta. ¶Sed dicebat ꝙ verũ est si id qð inducit
de nouo sit quedam res absoluta. Secus aũt est si sit res
respectiua sicut est relatio. ¶Sed hoc videt voluntarie
dictum: Quia eadem rõne põt dici ꝙ in augmẽtatione
non esset motus: qr nõ acquirit ẽntitas. ¶Confirmat:
Quia si de rõne motus est inductio rei absolute: tunc
vanum est querere an in relatione sit motus. Cum antez
in. 5°. phyᵉ phus hoc querat deducat et ꝓbet. Igit ⁊c.
¶ꝺ 7°. Sicut se hz modus esse per se ad sbam et p ac
cidens sine esse in alio ad accidẽs: ita modus ad aliqd in
eo qð ad aliqd dicit. Sed illi modi nõ distinguuntur a
substantia ⁊ accidẽte. Ergo nec iste. Minor ꝓbat: Quia
si esse per se esset aliud a sba: tũc sba esset p se p accidẽs. s.
per illuz modũ. Et sic eẽntializ illi nõ ꝓuenuret. ¶ꝺ 8°.
Si relatio fm ꝓpriã rõnem poneret realitatem aliam a
suo fundamento: ergo poneret et aliaz bonitatem. Tenet
ꝓña: Quia bonuz cõuertit equaliz enti. Tunc vltra. Si
relatio ponit aliquã bonitatez aliaz a fundamento: cum
in diuinis personis sint formaliter relationes: sequitur ꝙ
alĩ bonitas formaliter erit in patre que nõ erit in filio.
Qð est alienum a fide. Igitur qui oppositum opinatur:
infidelis est et hereticus. ¶ꝺ 9°. Scõm phm in ꝑmo
capl̃o eodẽ modo refert calefactibile ad calefactiuuz sic
calefaciens ad calefactũ. Quo suppposito: sic arguit. In
ꝑmis ꝑdictis nõ est relatio realis alia a suo fundamẽto.
Igit nec in secũdis. ¶Patet ꝓña: Quia eodẽ modo sunt
relatiua. Antecedens ꝓbat: Qr nisi sic sit: saltẽ sequere
tur fm phm qui posuit mundum ab eterno: ꝙ in aliquo
esset infinita actualitas rez. puta in sole qui infinita posset
calefacere ¶ꝺ 10. Si sic: sequeret ad min? ꝙ in ad ali
quid esset motus per accidens ⁊ non ꝑº. Qð est ꝓ phm:
Qr sic mutationis esset mutatio: qr actionis est actio. Et
sic esset ꝓcessus in infinituz. ¶ꝺ 11°. Si illa entitas quã
relatio ponit supra fundamentuz est alia a fundamento
subtracta a fundamento aut est ad aliud aut ad se. Si nõ
sit ad se: non erit accidens. Si nõ sit ad aliud: non erit re
latio. Si aũt sit ad se et ad aliud: ergo illi duo modi erũt
essentiales relationi. Quod est ꝓtra ꝓpriaz eoꝝ opionẽ.
¶ꝺ 12°. Omne distinctuz ab alio põt intelligi sine eo a
quo distinguit. Sed fundamentũ nõ põt intelligi sine re
latione. Igit ⁊c. ¶Minor ꝓbat: Qr impossibile est intel
ligere duo equalia sine ql̃tate. ¶ꝺ 13°. Accipiat filiꝰ
do. Querit an sit vna res exñs in duabus albedinib⁹ an
plures. Nõ ꝑᵐ: qr hoc est expresse ꝺ Auicẽna: qꝺ⁹ in
accñs numero eẽt in diuersis subiectis. Si 2ᵐ: tũc ide
tes albus sit Rome et plato de nouo fiat albus. Patet
quero an filitudo nona fiat in Sorte vel nõ. Si nõ: tunc
fiat noua relatio: tunc aut causatur in eo a platone vel ab
albedine platonis vel a seipsa. Non 3ᵐ: qr nihil a seipso
effective causatur. Neqz ꝑᵐ aut 2ᵐ: qr agens et patiens
debent esse simul. 7°. phycoꝝ. ¶Uidetur ergo dicẽdũ
ꝓpter istas rationes ꝙ relatio nõ distinguit a suo funda
mento. ¶Plures etiã alias rõnes que posite sunt ⁊ so
lute in ꝑcedenti articulo adducunt: non soluz ꝓbare sed
etiã demonstrare credentes. ¶Sed ꝓtra est Doc. S. q
ponit relationẽ que aduenit fundamento in ꝑdicamento
relationis tanqz rem nature et nõ tanqz ens rõnis: vt ꝓz
per eum in de poª. q. 7. ar. 9. vt ex supra adductis patet.
Sed diuersoꝝ genez nõ subalternatim positoꝝ diuerse
sunt species et differentie. Igitur ⁊c.

Respondeo dñm ꝙ quidã asserentes se eẽ
de scola Thomistaz: vt Anto
nellus archyepus dicũt pp rõnes adductas aute incõtra
riũ eẽ de mẽte Doc. sctí: ꝙ relatio nõ dñr realiz a suo fun
damẽto. Qð ẽt ꝓbant singulariter aucte ei⁹ in. 5°. phyᵉ
capº. Si igit ꝑdicamẽta. Ubi vt ipi dicũt manifeste po
nit rõnẽ nõ distingui realiter a suo fndamẽto. Dicit. n.
ibidẽ sic. Dicendũ est ꝙ si aliqd ꝓ sui mutatione efficiat
mihi equalis me non mutato: equalitas ꝓ⁹ erat in me
quodãmodo. s. in sua radice ex qua habet esse reale. Ex
hoc enim ꝙ habeo talem ẽntitatem: competit mihi ꝙ
sim equalis omnibus alijs qui talem quantitatem ha
bent. Ergo cum aliquis de nouo accipit talem quanti
tatem: radix equalitatis terminatur ad istam. Et ideo
nihil aduenit mihi de nouo secundum hoc ꝙ incipio al
teri esse equalis per eius mutationem. Hec ille. Ex
quibus

quibus verbis: vt ipsi dicunt facillime pz ꝓclusio ⁊ ītelle
ctus Doc.sctī. ¶Sed cū eoꝝ reuerētia. Doc.n.sanctꝰ in
illis dictis: nō magis īnuit ꝙ rīō eq̄litatis nō distinguat
realiter a suo fundamēto: q̄z ꝙ rīo eq̄litatis nō sit res nāe
realis in vtroq3 extremoꝝ in genere nāe exīs: vt pz per
eum in pīti lectiōe. Et in de poª.q.7.arº.9.⁊.10.⁊.11º.
aūt ex dictis Doc.sctī possit argui ꝙ equalitas nō sit res
nāe sic ꝙ nō distinguat realiter a suo fundamēto: ex hoc ap
paret. Nam cum aliqs accipit de nouo talem q̄ntitatem
qualem ego habeo: aduenit mihi equalitas. ¶Prius enim
nō eram equalis alteri: et nūc sum equalis ei. Aut ergo eq̄
litas est aliquid reale aut nō. Si sic: ergo aliquid aduenit
mihi de nouo. s. illa relatio. Qđ est ꝓtra textum Doc.sctī
adductum. Si nō: sequitur ꝙ equalitas non erit res nāe.
Et sic nō locabit in pdicamēto sm Doc.S. Qz nihil po
nitur in genere: nō sit res nāe: vt formaliter dicit ⁊ ꝓbat in
de poº vbi supra. ¶Sic ergo ex adductis nō magis cō
cludit ꝙ equalitas nō distinguat a suo fundamento reali
ter: q̄z ꝙ nō sit ens reale. Cuius ergo hoc exprīesse sit contra
opz aliter pdicta eiº verba intelligere: q̄z pdicti opinato
res itellexerunt. ¶Ꝓ10 cuius declaratione ꝓsideranduz
est pº sm Doc.S. in pº snīaꝝ.di.26.q.2.arº.pº.ad.3m.
ꝙ qñcūqz aliqd qđ est de rōne alicuiº oio tollit: opz ꝙ
illa res auferat: Sicut remoto rōnali: destruitur homo.
Ad rōnez aūt rīonis que hz fundamentū in re: duo ocur
runt. s. fundamentum rei qđ est q̄ntitas que est causa esse
buiº rīonis. Est ēt ⁊ aliud de rōne illiº. s. respectus ad al
terū. Utroq3 aūt modo ꝓtingit rīonem in rīonibº realibº
destrui. Uel per destructionē fundamēti. Deinde ad hāc
mutationez per accīs sequī mutatio rīonis. Uel ēt sm ꝙ
cessat respectº ad alterū remoto illo ad qđ referebat. Et
sic relatio cessat nulla mutatione facta in ipso. Unde in il
lis in qbº nō est relatio nisi sm hūc respectuz: veniunt et
recedūt rīones sine aliqua mutatione eius qđ referī. hec
ille. ¶Ex quo elicit ꝙ relatio dupl̄r pōt corrūpi. Unoº
per corruptionez sui fundamēti. Et sic nō pōt corrumpi
sine mutatione aliqua facta in eo qđ referī. Alioº ꝙ cor
ruptionē termini aut respectus ad terminū tm̄. Et sic pōt
relatio corrumpi: nulla mutatione facta in subiecto.
aūt nō dicit corrūpi simpl̄r et totaliter: sed q̄ntū ad cōpletū
esse in specie in actu. ¶Sil̄r elicit ex dictis ꝙ relatio pōt
introduci in aliquo dupl̄r. Unoº per introductionez fun
damenti. Qđ est introduci totaliter de nouo. Et sic nō pōt
introduci sine mutatione facta in sbo. Alioº per ꝓductio
nem termini suppositi ꝓductione fundamēti. Et sic pōt
relatio introduci de nouo sine mutatiōe facta in subiecto.
Sed hoc non est totaliter relationem introduci de nouo.
¶Consideranduz vlteriº est 2º ꝙ hz relatio realis possit
introduci de nouo. Scđo modo predicto nulla mutatio
ne facta in sbo in pīti: semp tm̄ ꝓsupponit mutationē factā
in sbo aut in pīti aut in ptērito: vt pz per Doc.S. in 4º
snīaꝝ di.41.q.1.ar.pº. vbi sic ait. Q̄ñqz.n. relatio īnascit
ex motu alteriº extremi tm̄. Et hoc ꝓtingit dupl̄r. Unoº
qñ relatio inascit ex motu vniº sine motu alteriº vel pce
dente aut subsequēte: Sicut in creatura ⁊ creatore sensi
bili et sensu scia ⁊ scibili. Et tunc relatio non est in vtroq3
sm rem sed in vno sm rem: ⁊ in alio sm rōnem. Alioº
qñ inascit ex motu vniº sine motu alteriº exīte: nō tm̄ sine
motu pcedente: Sicut equalitas fit inter duos boies per
augmentū aut motū vniº sine hoc ꝙ alius tūc moueatur
aut augeat: hz tm̄ priº ad hāc q̄ntitatē quā hz p aliquē mo
tum vel mutationem puenit. Ideo in vtroq3 extremoꝝ
est relatio realis. Hec ille formaliter sicut supra ēt formaliter
adductuz est hac eadem rōne arº.12. ¶Ex quo elicitur
ꝙ ego habens talez q̄ntitatē hodie nullo alio existente in
vniuerso habente talem q̄ntitatez et cras si nascat vnº qui
habeat talem quātitatē: hz tunc non fiat mutatio in me: tm̄
ꝓius fuit facta mutatio in me dum ꝓducebat in me ta
lis quantitas. ¶Et hz ibi nihil acgratur totaliter de no
uo: acgrit tm̄ rīo ꝺ nouo q̄ntū ad eē ꝓpletū: ⁊ nō q̄ntū ad
esse fundamentale: Q: si acgrē ibi relatio eq̄litatis totaliter
de nouo: necessarium esset in me fieri mutationem: sicut
innuit Doc.S. in pº snīaꝝ.di.9.q. vltª in lra dicens: ꝙ
q̄uis in ad aliquid non sit motus sicut in eo qđ terminat
motum per se sicut quantitas et qualitas sunt termini mo
tus per se: tamen relationes noue non possunt īnasci realiter
in aliquo nisi per motum. Quānis.n. relatio nō sit termi
nus motus per se: tamen cōsequitur motum sicut ad q̄ntum
sequit̄ equalitas. Hec ille formaliter et q̄z gloriose.
Sic ergo quando in aliquo subiecto aliqua relatio introducitur sine mutatione eius: tunc illa relatio prius fuit in
eo quodāmodo. i. fundamētaliter ⁊ nō introducit̄ totaliter
de nouo: hz introducat̄ de nouo q̄ntum ad complementum rationis eius. Unde aliud est relationē introduci de
nouo quodāmodo ⁊ aliud relationē introduci totaliter ⁊
simpl̄r de nouo: Qz primū pōt fieri sine actuali mutatiōe
subiecti si fiat mutatio in altero extremoꝝ. Scōm vo nō
pōt fieri sine mutatione vtriusq3 extremoꝝ. ¶Ex predictis igitur discipulis benignis ⁊ humilibus hz nō obstinatis ⁊ in ꝓpria opinione submersis manifeste apparet q̄lr
pdicta auctoritas Doc.sancti ex.5º.pbyª adducta ab aduersario intelligi debeat. Dicit.n. Si aliquis per sui mutationem efficiat mihi equalis me non mutato suple in
pīti: sed tm̄ me mutato in ptērito: equalitas prius erat in
me sicut in radice. i. fundamētaliter effectiue māliter ⁊ dispositiue ex qua radice habeat esse reale. s. effectiue et māliter.
Ex hoc.n. ꝙ habeo talem q̄ntitatez: competit mihi. s. effectiue ꝙ sim equalis omnibus alijs qui talem q̄ntitatez
habent. Cum ergo aliquis de nouo accipit talem q̄ntitatem: nihil aduenit mihi de nouo simpl̄r: suple ⁊ totaliter
sed bene q̄ntum ad rationez completam relationis. ¶Per
hoc vz ꝙ incipio alteri esse equalis per sui mutationem.
¶Unde per hanc auctoritatez nō cōcluditur aliquo modo ꝙ relatio sit eadem cum suo fundamento realiter. Sed
magis ecōtra. Qđ sic pz. Nam q̄n aliqua res nature aduenit alicui de nouo: non est realiter illa res que priº existebat. Alias idem numero eēt et nō esset simul ⁊ semel.
Sed per auctoritatez adductaz quando aliquis de nouo
accipit talem quantitatē qualez ego habeo aduenit mihi
equalitas de nouo que est res nature. Dicitur.n.in pdicta auctoritate per hoc ꝙ incipio alteri esse equalis. ¶Per
qđ exprīesse innuitur ꝙ equalitas de nouo introducitur.
Equalitas.n. prius in me non erat equalitas formaliter ⁊
essentialiter. Alias relatio esset essentialiter ⁊ formaliter
ante terminuz. Qđ predicti opinatores habent pro inconueniente: vt per suas ꝓbationes pz in argumentis adductis ante incōtrariuz. ¶Hec potest dici ꝙ talis equalitas non sit res nature: Quia hoc est ꝓtra Doc.S. vbiq3
⁊ ꝓtra pēm: qui nullo modo volunt ꝙ aliqua sit realis relatio in aliquo genere pdicamētali nisi sit res nāe. ¶Dicendū est ergo ꝙ relatio realis de gñe ad aliqd quecūqz
sit illa dñt realiter essentialiter ⁊ formaliter a suo fundamēto sm
Doc.S. ¶Ꝓ10 cuiº ꝓbatiōe pº suppono cū q̄libet vero discipulo Doc.sctī ꝙ ꝓbatiōes eiusdē Doc.sctī qbus
ꝓbat aliquā ꝓclusionē: sint valide ⁊ nō sophystice potissime in sacra theologia. Alis discipulus nō honorabit hz vituperabit magistrū suū: dicēdo blasphemias q̄s Scotiste
ꝓsueuerūt in medium ꝓducere. vz. dicentes ꝙ Doc.S.
multa recitat hz petēs pn̄m nihil ꝓbat. ¶Scđo suppono
ꝙ nihil collocat i gñe: nisi sit res extra aīaz exīs. Qđ pz
p Doc.S. i de poª.q.7.ar.9. in corpe. Ubi sic dicit. In
nullo.n. pūcto ponit aliqd nisi res extra aīaz exīs. Mā ens
rōnis diuidit ꝺ ens diuisuz i. x. pnta: vt pz in. 5º. metha. Si gº rīo nō eēt i reb̄ extra aīaz: nō poneret aliqđ vnuz genº pdicamēti. hec ille formaliter: volēs ꝓbare ꝙ ad aliqd sit
res extra aīaz exīs. ¶Si dicas ꝙ nō omne qđ ponit in
pdicamēto aliquo est ens reale: q: rīones rōnis ponunt i
pdicamēto ad aliqd. ¶Dicendū ꝙ tūc tu negas maiorē
Doc.sctī. Et tacite sibi dicis ꝙ nihil ibidē ꝓbat. Qđ est
ꝓtra primum suppositū. ¶Tertio suppono qđ tū corrolarie sequit̄ ex scđa suppōne. vz. ꝙ nihil collocat in gñe
nisi per aliqđ reale: ⁊ nō p ens rōnis. Alis ens rōnis po-

Lectio. 7.

Lectio. 5.

neret in ꝑdicamẽto ⁊ essentia eius esset ens rõnis: cum vnũqõq; colloceꝫ in gñe vel in specie ꝑ suã essentiã: sicut dicit Doc. S. in de esse ⁊ eẽntia. ¶Quarto suppono ꝙ ens reale ⁊ ens rõnis sufficiẽter diuidũt ens ſm ꝑm et ſm Doc. S. in ꝓti lib. o. Diuiditur. n. ens in ens extra aĩam ⁊ ens in aĩa. ¶Ex quo seqꝫ ꝙ oĩs dr̃ia vel est realis vel rõnis. ¶Quinto suppono ꝙ oĩs ꝓpositio ĩmediata est vera ⁊ nec̃ia: siue sit affirmatiua siue negatiua: vt ꝑz ꝑ ꝑm ⁊ Doc. S. in ꝑ° post^{a}. Et per ꝓ̃s sequitur ꝙ sua ꝺ̃ria est falsissima. ¶Quibus suppositis sic arguitur ad ꝓbationez ꝓclusionis. Oĩs ꝓpositio ĩmediata est verissima: per qntaz suppositionẽ. Sed illa ꝓpositio in qua relatio remouet ab alio quocũqz ꝑdicamẽto est ĩmediata. ¶Propositio. n. ĩmediata negatiua est in qua vnũ ꝑdicamentuz negat̃ de alio qñ. s. neutruz extremoꝝ sub aliquo toto ꝙtineat̃. Ergo talis ꝓpositio est verissima. Et ꝙ oĩs he ꝓpones sunt verissime. ¶Nulla sub̃a est relatio. ¶Nulla q̃ntitas est relatio. ¶Nulla actio est relatio. Et nulla passio est relatio. Et cuz fundamentum rõnis sit aliqꝺ ꝑdictoꝝ ꝑdicamẽtoꝝ: sequit̃ ꝙ hec est verissima. Nullus fundamentũ est relatio. Sic ergo ista est verissima. Nulla q̃ntitas est relatio. Nulla actio est rõ. Et sic de aljs. Ergo eius ꝺ̃dictoria est falsissima: que est ꝓclusio aduersarij. ergo ⁊c̃. ¶Patet ꝓ̃a: qz iste due ꝺ̃dicunt. Nulla q̃ntitas est relatio. Et q̃ntitas est relatio. ¶Hanc autez rõnez innuit Doc. S. in de po^{a}. q. 8. ar. 2. ad p^{m}. ¶Ham cum ibidẽ arguitur. ¶Nulla substantia est relatio. ¶Hec. n. est quedam ꝓpositio ĩmediata: sicut et hec. Nulla substantia est q̃ntitas. Ergo diuina substãtia nõ est relatio. ¶Ñdet ꝙ nulla substantia que est in genere: pot̃ esse relatio: qz est diffinita ad vnuz genus. Et per ꝓ̃s excludit̃ ab alio gñe. Sed essentia diuina non est in genere substantie: sed est supra omne genus comprehendens in se omniuz genez perfectiones. Unde nihil ꝓhibet illud qꝺ̃ est rõnis in ea inueniri. ¶Hec ille. ¶Idem dicit ibidez. q. 9. ar. 4. ad. u^{m}. dicens: ꝙ ista ꝓpositio nulla relatio est sub̃a est ĩmediata. si accipiatur relatio ⁊ substantia que sunt in gñe. ¶Hec ille. ¶Sic ergo ꝓcedit ꝙ nulla substãtia ꝑdicamẽtalis est relatio ꝑdicamẽtalis: qz est ꝓpositio ĩmediata. Cum ergo iste ꝓpones sint etiã ĩmediate. vz. Nulla q̃ntitas est relatio: Nulla actio est relatio. et sic de aljs: sequit̃ ꝙ omnes erunt vere ⁊ per se note. ¶Ex quo elicitur talis ꝓbatio ad hominez. Nam queritur an vera sit hec ꝓpositio Quãtitas est relatio que est equalitas aut nõ. Si non: ergo opinato: nõ debebat eam asserere. Uel si eam asserit: tũc qꝺ̃ falsum est ꝓcedit. Si autez sit vera: ergo sua ꝺ̃dictoria est falsa. s. nulla q̃ntitas est relatio. Sed ista est ꝓpositio ĩmediata. Ergo ꝓpositio ĩmediata est falsa. Qꝺ̃ est contra ꝑm ⁊ Doc. S. et omnes alios doctores etiaz eoꝝ priores. ¶ꝺ̃ 2°. Illa que solum differunt ſm rõnez vere ꝓ̃t de seinuicem ꝑdicari etiam in abstracto. Sed relatio nõ pot̃ vere ꝑdicari de suo fundamẽto. Ista enim est falsa. Quantitas est relatio sicut probatum est. Ergo q̃ntitas ⁊ relatio nõ solum differunt ſm rationem. Et cuz inter differentiaz rõnis ⁊ realem nõ cadat mediuz: vt patuit per quartam suppositionẽ: sequitur ꝙ differũt realr̃. ¶Hec ratio elicitiue habet̃ ex Doc. S. in de po^{a}. q. 8. ar°. p° in corpore. Ubi vult ꝓbare ꝙ in diuinis debet esse distinctio realis ⁊ non rõnis tñ. Ubi sic ait. Hec autẽ distictio que est in diuinis nõ pot̃ esse rõnis tñ. Qz ea que sunt sola rõne distincta nihil ꝓhibet de se inuicem predicari. Sicut dicimus ꝓncipiũ esse finẽ: qz punctũ vnum ſm rẽ est principiũ ⁊ finis ꝛ rõne differũt. Et ita sequeretur ꝙ pater esset filius ⁊ filius pater. hec ille. sic ergo Doc. S. cõcludit ꝙ pater ⁊ filius nõ ꝓ̃t de se inuicem predicari. Ergo non differunt ſm rationem tantum. sed etiã ſm rẽ. ¶Si dicatur ꝙ illa que differunt ſm rationem tñ rei ratiocinantis. si ex parte intellectus nostri ꝓ̃t de se inuicẽ predicari: non aũt illa que differunt ſm rõnez rei rõcinabilis. ¶Contra. Qz sic diceret contra Doc. S. soluendo rõnem suam. s. ꝙ qz pater ⁊ filius nõ soluz differunt ſm rõnẽ nostrã sed etiã ſm rõnẽ rei rõcinabilis non possunt de se inuicem predicari. Quare nõ sequit̃ ꝙ distinguantur ſm rem. Et sic tacite iterum diceret ꝙ Doc. S. nihil ꝓbat sed tantum recitat. Sed tamen falsum est ꝙ ꝺ̃ctio rationis tantum ex parte rei ratiocinabilis impediat ꝑdicationem. Qz si sic. sequeretur ꝙ ista esset falsa ꝑdicatio. Sapientia diuina est eius essentia. Et ista. Uolitas diuina est suum esse: cum tamen ista non solum differant ſm rationem fantasticam sed etiam ſm rationem ratiocinabilis. Sic ergo ratio Doc. S. stat i suo vigore. ¶ꝺ̃ 2°. Quecunqz differunt solum ſm rationem ꝺ̃ffe runt solum ſm nomina vt patet per Doc. S. in de po^{a}. tia vbi immediate supra dum subdit. Cum autem nomina imponantur ad significandum rationes nominum sequeretur ꝙ persone in diuinis non distinguerentur niſi ſm noĩa. hec ille. Si ergo relatio ⁊ suum fundamentum scilicet quantitas qualitas ⁊ actio differunt solum ſm rationem: sequitur ꝙ soluz differunt ſm noĩa. Quod videtur bene mirabile. Sequeretur. n. ꝙ diuisio entis extra animam in decẽ ꝑdicamẽta esset diuisio entis in rationes ⁊ non in res. Et sic res ratiõis esset res extra aĩaz. Quod est inconueniens. ¶ꝺ̃ 3°. Ubicunqz est ordo realis: ibi est distinctio realis: qz ordo includit ꝓritatem ꝺ̃ffctionem ⁊ ordinem ipsum: vt superius adductum est ex primo sententiarũ. Sed inter fundamentum ⁊ relationem est ordo realis. Qz fundamentũ comparatur ad relatiõez sicut causa ad effectum vt patet per Doc. S. in diuersis locis ⁊ presertim primo ſñaz. dis. 26. q. 2. ar. 1. 3^{m}. in de po^{a}. q. 7. ar. 9. ad. 7^{m}. ⁊ etiã vt ꝑz in auctoritate Doc. sci ab aduersario adducta in ꝓ̃i articulo. Ergo idẽ quod ꝑdicitur ex Doc. S. in de po^{a}. q. 10. ar. 3. i corpore. Ubi sic ait. Ordo absqz distinctiõe nõ est. Unde vbi nõ est ꝺ̃ctio ſm rẽ sed ſm modicũ intelligẽdi. ibi nõ pot̃ esse ordo niſi ſm modũ intelligẽdi. hec ille. Cũ ergo fundamentum ⁊ relationẽ sit ordo non solum ſm rationẽ sed ſm rem: sequitur ꝙ distinguantur ſm rem. ¶Sed dicebat aduersarius ꝙ maio: habet veritatem de ordine temporis: non autem de ordine nature. ¶Contra: qz in diuinis non est ordo temporis: sed nature tantum. Si ergo illa propositio solum habeat veritatem de ordine temporis ⁊ non nature: sic Doc. S. ibidez nihil probat. vult enim ibidem probare per assumptam propositionem ꝙ processio non precedit ſm rem ipsam relationem nec ẽ cum non totaliter distinguantur: concedendo tamen ꝙ inter personas est realis ordo ex hoc ꝙ realiter ꝺ̃ffcitur. ¶ꝺ̃ 2°. Omnis causa realiter differt a suo effectu ꝑ sertim causa efficiens. Quod ꝑz per Doc. S. in p° ſñaz di. 29. q. vnica. ar. 1. in corpore. Ubi sic ait. Omnis causa vel est extra essentiã rei sicut efficiẽs ⁊ finis. Uel pars essentie: sicut mã ⁊ forma. Hec ille. Idem innuit in prima parte. q. 33. ar. primo in corpore. Ubi sic ait. In omnibus generibus semper inuenitur distantia inter causam ⁊ id cuius est causa ſm aliquam perfectionem ⁊ virtutem rationis vt ex adductis etiam per aduersarium patet. Ergo relatio differt realiter a suo fundamento. Quocunqz ſm rationes cõmunes ad probãdũ etiã de actione ⁊ passione differunt inter se: ⁊ ꝙ differunt realiter a relatione. ¶ꝺ̃ 3°. Relatio habet debilius esse inter cetera ꝓdicameta accidẽtiũ: vt dicit Doc. S. in de po^{a}. q. 8. ar. p°. ad 4^{m}. vbi dicit ꝙ relatio hz esse debilissimũ quod ẽ accidens sic aũt nõ ẽ in deo. Hec ille. Et inde ẽ ꝙ relatio regrit fundamẽtuz: non aũt alia ꝓnta absoluta. Tũc sic arguit. Illa que sunt idem realiter secluſa quacunqz operatione intellectus: habent idem esse. Sed relatio non habet idem esse cum suo fundamento: cum fundamentum habeat esse ꝓmanens ⁊ stabile relatio vero habeat esse debilissimum ⁊ minime entitatis. Igitur non sunt idem realiter. ¶ꝺ̃ 4°. Relatio ꝺ̃ genere ad aliqꝺ addit respectũ supra fundamẽtũ. Uel ergo ille respectus est res qꝺ̃ vel non. si nõ: tũc hoc est ꝺ̃ ſm suppositum. si sic: vel ipa re corrupta corrũpit̃ fundamẽtũ: vel nõ. si non: sequitur ꝙ differunt realiter. Qz qñ duo sic se habent ꝙ vtrunqz ẽ res naturaliter

sit ynū corrūpit altero remanēte: tūc nō sunt ; vna res. Als idem esset et nō esset simul et semel. secluſa dico quacūq; opatione ītellect⁹. Si dicat ꝙ sic: hoc est ꝺ aduersariuꝫ q vult ꝙ corrupto ; termino corrūpit rō: ⁊ est ꝺ Doc. S. q idē dicit: vt ex dictis pꝫ. ℜ Relinqtur ergo ꝙ nō sunt idem realr. ¶ Sed dicebat ꝙ corrūpit modus eēndi siue qō/ daꝫ ꝓnotatū. ¶ Cōtra: Qr vel ille modus essendi est res quedā vel nō. Si nō: sequit ꝙ nō ponit in gñe ad aliqd. Si sic: sequit ꝙ corrūpit fundamento remanente. Et sic realr: dr̄ a fundamēto. ¶ Sed dicebat ꝙ ille respect⁹ nō ponit in gñe ad aliqd ſm se: sed fundamētū cū respectu: Sicut albedo significata per respectuꝫ ad aliqd. ponit in ꝑdicamēto ad aliqd. Uñ nō opꝫ ꝙ illud ꝓnotatū siue ille modus eēndi sit res nāe: sed res rōnis. ¶ Cōtra: Qr albe do per te ponit in ꝓnto rionis. Uel ergo ſm se: vel ſꝫ ali quid aliud. Nō ſm se ⁊ absolute. Als absolutū poneret in ꝑdicamēto ad aliqd inēntū absolutū. Si ꝓ aliud. ſ. ꝓ il/ lum modū eēndi: sequit ꝙ cuꝫ ille modus essendi sit qō dam ens rōnis: ⁊ nō res nāe: ꝙ aliqd collocabit in gñe ꝙ aliqō ens rōnis. Qō est ꝺ 3ᵐ suppositū. ¶ ℙ 2°. Uñ aliq duo sunt idē realr: a quocūqꝫ dr̄t vnuꝫ specie et eēntialr: ita dr̄t et reliquū. Qō nō solū vex est in creatis: sed ēt in diuinis: Sicut essentia et ꝑnitas sunt idem realr in diui/ nis. Uñ a quocūqꝫ dr̄t vnū essentialr. i. ſm essentiam: ita dr̄t ⁊ reliquū. Si ergo relatio et fundamentū sunt idem realr: sequit ꝙ a quocūqꝫ relatio dr̄t spē ⁊ essentialr: ita differt ⁊ fundamētū. Sed hoc est falsuꝫ. Nā silitudo dr̄t spē ⁊ eēntialr a dissilitudine. Sꝫ manifestū est ꝙ fūdamē tum silitudis nō dr̄t specie a fundamēto dissilitudis: Qr in vno et eodē vna albedo in numero est fundamentum silitudis et dissilitudis. Nam si sit Sortes albus et plato albus et Licero sit niger: Sortes erit similis platoni per albedinez et dissimilis Lyceroni per eandez albedinem. Albedo. n. est fundamentū similitudis in Sorte ad plato nem et dissimilitudis ad Lyceronē. Uñ ipossibile est re/ lationē esse eandē realiter cū fundamēto. ¶ Et ꝛꝫ in diui/ nis ꝑ dr̄t realiter a filio rōne oppositionis: nō tñ eēntia liter. Eadez. n. est eēntia pr̄is et filij. Uñ ꝛꝫ stet in diuinis ꝙ aliqua sunt idē realiter. ſ. eēntia et relatio et vnum dr̄at realiter a tertio et nō aliud: nō tñ pōt esse ꝙ si duo sint idē realiter ꝙ vnū dr̄at ſm essentiaꝫ ab altero 3° ⁊ aliud nō. ¶ ℙ 3°. Quicqd ꝓuenit alicui realiter: ei cōueniūt oia q̄ sunt de rōne aut de qdditate eius qō ei realiter cōuenit. Si ergo relatio realiter sit suū fundamentū: qcqd eēntia/ liter erit de rōne relationis erit etiā de rōne fundamenti. Cum ergo de rōne relationis sit opponi relatiue ⁊ reali/ ter: sequit ꝙ fundamentū vni⁹ relationis relatiue oppo/ netur et ēt realiter fundamento relationis opposite. Qō tñ est falsuꝫ: vt ex dictis pꝫ. Uñ Doc. S. in pª pte. q. 28. ar. 3. in corpore sic ait. Ex eo ꝙ aliqd alicui attribuit: opꝫ ꝙ attribuant ei oia illa que sunt de rōne illi⁹: Sicut cui/ cunqꝫ attribuit hō opꝫ ꝙ ei attribuat aial rōnale. De ra tione aūt relatiōis est respect⁹ ad alterꝫ: ſm quē aliqd al ; teri opponi dr̄ relatiue. Igit ⁊c. hec ille. ¶ ℙ 4°. Que Sꝫ qcūqꝫ differūt gñe: dr̄nt spē ſm pbm supi⁹ in pñti libro. cunqꝫ differūt spē: differūt diffinitione. Diuersaꝫ. n. spēs diuerse sunt diffinitiōes ⁊ eēntie. Quecūqꝫ aūt diffe runt diffinitōe siue dr̄ia eēntiali: dr̄nt eēntialiter. Cū ergo fundamētuꝫ ⁊ rō dr̄ant gñe: segt ꝙ dr̄ant essentialr. Qō vocam⁹ differre realiter in pñti passu. Alia est. n. essentia relatiōis: ⁊ alia q̄ntitatis. Et cū essentia sit res nāe: relatio erit alia res nāe a suo fundamento. ¶ ℙ 5°. Si sit hodie vn⁹ solus Sortes hñs verā opinionez de relatione: tunc qro vtrū i eo sit formaliter et essentialiter silitudo de gñe rionis q̄ fundat sup illa vera opione aut nō. Nō pōt dici ꝙ sic: Qr nō est adhuc ei⁹ correlatiuū nec terminus illius similitudis ꝑ casuꝫ positū. Ergo ibi nō est magis similitu do q̄ dissimilitudo. Alias eēt relatio sine ꝓpria rōne rela tionis q̄ est ad aliud se hr̄e. Et ēt relatiuū ⁊ correlatiuum nō essent simul nā sub foꝛa relatiōis. Si dicat ꝙ nō: tunc si craſtina die ali⁹. ſ. plato bononie acgrat verā opinionez de relatiōe q̄ro an in sorte q pri⁹ habuit verā opionez de relatiōe acgrat similitudo foꝛaliter de gñe ad aliqd: vel nō. Si nō: segt ꝙ erūt duo supposita ꝙueniētia in eadez q̄litate ſm spēz: ⁊ tñ nō erūt similia. Qō est ꝺ rōnez simi litudinis ⁊ relationis. Si dicat ꝙ sic: segtur ꝙ in Sorte ibi acgrit res nāe. Alias nō esset i ꝓnto aliquo. Et tñ illa res nāe pri⁹ nō erat exñte tñ fundamēto suo. Uel si sit ea/ dem: segt ꝙ erat in sorte ⁊ non erat simul ⁊ semel. Qō est derisione dignū. Nō pōt ēt dici ꝙ ibi acquirat nou⁹ modus essendi: Qr acquirit ibi formaliter res de gñe ad aliqd: que est res nāe sicut supra dictū ē. ar°. 13. ¶ ℙ 6°. Si q̄libet relatio realis esset eadē cū suo fundamēto reali ter: sequeret ꝙ sba et accns nō differrēt realiter. Qō est ꝺ oēs logycos ⁊ pbos. Qō. n. vere est sba: nulli ē accns: Qr sic idē esset accns sibipsi. et idez esset per se ⁊ in alio. ℘ Patet sequela: Qr alique relatiōes reales fundant ime diate in sba potissime ſm ipsos. Dicunt. n. ꝙ creatio sun datur imediate supra sba: Sicut diuersitas dr̄ia ⁊ ydēpti tas. Si ergo relatio q̄libet esset eadē cū suo fundamento primo. sequeret ꝙ accns esset realiter idez cuꝫ sba. Qō nephas est dicere: vt dictuꝫ est. ¶ ℙ 7°. Si relatio esset realiter ⁊ essentialiter ipsuꝫ fundamētū. ſ. similitudo ipsa albedo: sequeret ꝙ secluſa q̄cūqꝫ opatiōe ītellect⁹ nostri ꝙ sic albedo p se terminat motū: ita et illa relatio. ℑmpos sibile est. n. vnū motū ad eandē formā indiuisibilē in nūe ro simul terminari ſm pri⁹ ⁊ posteri⁹ nāliter: Qr sic idē numero esset ex nā rei pri⁹ ⁊ posteri⁹ respectu eiusdem. Alteratio. n. que terminat ad albedinē physice loquendo ⁊ nō logyce: quero an per se pº terminet ad similitudinē sicut terminat ad albedinē: vel nō. Si sic: sequit ꝙ ad re lationem est per se motus et pº. Qō est ꝺ pbm. Si non pº sed terminat pº ad albedinez: ⁊ per albedinez realiter terminat ad similitudinē: sequit ꝙ similitudo nō est illa eadem forma in numero ⁊ essentialiter que ; est albedo. Nō. n. ītellect⁹ methaphysicus aut physicus neqz aligs verus intellectus capere pōt qualiter vna ⁊ eadē forma et indiuisibilis per se ⁊ nō per se terminet motuꝫ realiter ⁊ methaphysice loquendo. ¶ Si dicat ꝙ ſm aliuꝫ mo/ dum essendi pº terminat: ⁊ ſm alium moduꝫ non ꝓmo. ¶ Contra: Qr impossibile est eādē formā indiuisibiliter vnam in eodem instanti habere diuersos modos essendi q̄ntū ad terminationē naturalez mot⁹. ¶ ℙ 2°. Quecūqꝫ sic se hñt ꝙ vnuꝫ includit aliquid reale realiter ⁊ essentia/ liter quod alteruꝫ non includit: illa differunt realiter ſm Doc. S. in de esse ⁊ essentia. Sed relatio includit aliqd reale essentialiter qō nō includit fundamentuꝫ: q: inclu/ dit respectum et ad aliud se habere quod essentialiter nō includit fundamentuꝫ. Alias omnia predicamenta essen/ tialiter essent respectiua. Igitur ⁊c. ¶ Nec potest dici ꝙ respectus ille non sit res nature ꝓpter dicta Doc. Sancti superius adducta. ¶ ℜ Relinquitur ergo ꝙ relatio ⁊ suuꝫ fundamentum differunt realiter. Quod concedimus. ¶ ℙ 3°. Qō hoc velit Doc. S. patet per eundez Doc. S. in prima parte. q. 28. ar. 2. ad. 2ᵐ. vbi sic ait: Sicut in rebus creatis in illo quod relatiue dicitur: non solum est inuenire respectuꝫ ad alteruꝫ: sed etiā aliqd absolutuꝫ: ita ⁊ in deo. Sed tñ aliter ⁊ aliter. Nam id qō inuenitur in creaturis preter id qō ꝓtinet sub significatione nominis relatiui est aliqua alia res. In deo autem non est alia res sed vna ⁊ eadem. ℑdem ille. ℑdabetur ergo ibi expresse ꝙ fundamentuꝫ est alia res a relatione. ¶ Sed dicebat ꝙ ibi loquitur de fundamento remoto et nō de fundamēto ꝓmo. ¶ Contra: Quia alique relationes: vt etiam con cedit aduersarius: vt pꝫ per rationes eius adductas fun/ dantur imediate super substantia. Ergo ad minus ille re lationes sunt alie res a suo ꝓmo fundamento: cuꝫ suba sit eoꝝ primum fundamentū. Que relatiōes cū ponant in gñe ad aliqd: erunt qdā res alie in sba rōne iam supi⁹ signata. ¶ Sed dicebat aliter ꝙ Doc. S. in auctc ad/ ducta ītelligit ꝙ relatio est alia res ſm rōnem. non autez ſm rem. ¶ Sed hoc ēt nihil est: Qr in deo rliones dr̄nt ſm rōnem ab essentia: non tamē sicut alia res: vt ibi dicit Doc. S. Ideo ibi loquitur de distinctione reali.

Ad primum igit dom q de rone relatiois realis in coi vt se extedit ad relationē creatā et increatā: nō est q ponat aliqd realr distinctum a suba siue fundamēto sicut supra dictū est. Sed de rone rionis realis de genere ad aliqd est q ponat aliquid realr distinctū: nō solū ptra sbam: sed ēt ptra primū fundamentū. Et hoc cuilibet tali rioni ꝙuenit. Unde arg^{m} pcedit ex falso supposito. Et est similis pcessus ac si diceretur. Sapiētia fm ppriā rōnē eius est distincta realr cōtra sbam: cuz qdlibet accidēs realiter distinguat ꝑ sbam. Ergo sapia in diuinis realiter distinguit ꝑ sbaz. ¶Sed replicabat dicens. Nam relatio fm rōnē sui generis attribuit in diuinis: nō aūt alia pdicamēta accidentiū: q vt sic nō dicit impfectionē sicut alia accidētia. ¶Dicenduz est sicut sepius dictū est: et potissime in articulo pcedenti q in rone ppria rionis pdicamētalis sunt duo ꝙsideranda. vz. ipsa ratio siue essentia: et modus essendi. Qui est duplex. s. esse in: et esse ad. Ipsa. n. ppria rō siue essentia rionis est accidēs realr. Et realr est in subiecto. Et vt sic: nō attribuit in diuinis. Sed q̄ntum ad moduz eēndi ad sup quo fundat modus significandi mediante modo intelligēdi: sic rio nō dicit impfectionē inq̄ntū hmōi. Realr tm dicit impfectionē: cū sit impfectionis entitatis inter cetera pdicamenta. Nec attribuit in diuinis nisi equiuoce. ¶Ex quo sequit vna ꝓbatio ꝑ aduersarium fm Doc. S. Sicut ipse idez ꝓcedit relatio attribuit in diuinis nō vt est in. i. vt est accns: sed vt est tale accns. i. fm ppriaz rōnez ei^{9} ꝙsiderata: Qz pmo modo dicit impfectionem sicut et cetera accidētia: nō aūt scōo modo. Tunc sic. Relatio fm ppriā ei^{9} rōnez ꝙsiderata aūt dicit pfectionem aut nō. Si dicat q nō: sequit q fm ppriā eius rationez nō dz poni in diuinis: cuz deo nō attribuat illud qō imperfectū est: vt dicit Doc. S. in de po^{a}. q. 1. ar. 1. ꝛ vt ēt idem aduersarius sepius ꝓcedit. Si aūt dicat pfectionē: ergo relatio fm ppriā ei^{9} rōnem ꝙsiderata dicit aliquid reale. Qō cuz fundamentū nō dicat: sequet q realr distinguit a fundamento. Hec aūt ratio valet. si subtiliter ptra aduersariū ꝓponat. ¶Ad secundū dom mirando tamē q̄liter ille aduersari^{9} dicens se esse discipulū Doc. sancti: illam rōnez adducat: cum tm demōstrationē suā aut verā ꝓbationē siue ꝙclusionis formalr adducat et soluat Doc. S. in plurib^{9} locis: et pcipue in de po^{a}. q. 3. ar^{o}. 3. ad scōm. Arguit. n. ibidem sic. Omne qō est in reruz nā aut est creator aut creatura. Sed creatio nō est creator: Quia sic ab eterno esset. Nec ēt creatura. Qz aliqua creatione crearet que ēt creatio aliqua alia creatione indigeret creari. Et sic in infinituz. Ergo creatio nō est aliqua res i rez nā. ¶Ad qō rndet sic dicens q hec relatio. s. creatio q̄dā creatura est: accepto cōiter noīe creature pro omni eo qō est a deo. Nec opz pcedere in infinituz: Qz relatio creationis nō refert ad deuz aliqua alia relatione reali: sed se ipsa. Nulla. n. relatio refert alia rone: vt Auicēna dicit i sua methaphysica. Si vero nomen creature accipiamus pro eo tm qō subsistit qō pprie fit ꝛ creatur sicut pprie hz esse: tunc relatio pdicta nō est quoddā creatuz sed cōcreatū: sicut nec est pprie loquendo: sed est inherens. Et simile est de oībus accidētibus. Hec ille. ¶Idem dicit in pma parte. q. 45. ar^{o}. 3. ad 2^{m} dicens. Creatio passiue accepta est in creatura et est creatura: nō tamen q aliqua alia creatione creetur: qz rones cuz fm hoc ipsuz quod sunt ad aliquid dicantur: nō referunt ꝑ aliquas alias relationes sed per seipsas. Hec ille. ¶Sic, ergo relatio est creatura largo modo sumpta. Et refert ad deum seipsa: et nō mediante alia relatione. Unde pz solutio ex hoc ad 3^{m}. 4^{m}. 5^{m}. et. 6^{m}. Hec ille responsiones quas aduersarius adduxit sunt solutiones alicuius Thomiste: sed sunt quedā frivole ymaginatiōes quas sibi placuit fabricare: vt sui subtilitatez ingenij ostenderet magis q̄ vez adduceret. ¶Ad 7^{m} dom q si relatio ꝙsideret fm q est accidens sic dicit imperfectionez sicut et cetera accidētia. Si vero ꝙsideret vt tale accidens. s. de genere rionis: sic pōt ꝙsiderari dupr. Uno^{o} q̄ntuz ad rem significatam fm se. Et sic etiaz dicit aliqd imperfectuz. Alio^{o} fm moduz significandi inq̄ntum. s. significatur vt ad aliud. Et sic nō dicit impfectionez respectu sui obiecti: Qz vt sic nō significatur vt aliqd ptinens ad subiectum: sed magis vt tendit in aliud. Illud. n. dicit impfectionem alicuius: qđ nō est pfecte in eo in quo aptum natum est esse. Sic ergo relatio que est ad aliquid dicit impfectionez vt dicit in: ꝙ nō vt est ad aliud. ¶Et si dicat. Inquantuz est ad aliud fallit pdicamentū distinctuz. ¶Dicendū q verum est inquantuz cadat sup significatuz. Si vero cadat sup modum significandi: nō oportet. ¶Et sic si diligenter consideret ista ratio est ptra aduersarium: Qz relatio de gne ad aliquid est accidens. Nam omne superius saluatur in suo inferiori. Ergo si nō dicit impfectionez: vel dicet pfectionē vel nihil. Non nihil: Qz sic nō esset res nature. Si vero pfectionez: sequit q nō est suum fundamentuz: cuz fundamentuz illum respectum essentialiter non includat. ¶Item. Illa ratio nō magis ꝓbat q relatio non distinguatur a suo fundamento q̄ q relatio nō sit ens nature. Omne. n. ens nature creatum vel est suba vel accidens. Sed relatio nō est suba: vt etiā ipse cōcedit. Hec patet. Relatio aūt nō dicit impfectionem in genere suo. Ergo non erit accidens. Et sic ratio eius puerilis est et vana. ¶Ad 8^{m} dom q in omni oppositione sicut supra in 4° huius per adducta ex Doc. S. patuit includit oppositio ꝺdictionis. Et sic vnum oppositum dicit negationem alterius. Quod tamen dupr pōt intelligi de relatiue oppositis. Uno^{o} q vnum relatiuuz neget alterum in diuersis. Et sic nō negat aut remouet sed ponit: Sicut paternitas nō corrumpit filiationez in filio sibi oppositā: sed potius nō corrumpit filiationez in filio sibi oppositā: sed ponit. Alio modo in subiecto eodem. Et sic relatiuuz negat correlatiuuz: Sicut paternitas in patre excludit filiationē sibi oppositam in eodem patre. Et qz filiatio opposita paternitati nō est apta nata esse in eo qui est pater: ideo illa negatio non negat aliquid sed ad aliquid. Non tm ꝓpter hoc sequitur q relatio nō sit res aliqua sicut q nō est distincta a suo fundamento. Concludere autez relationez de genere ad aliquid non esse rem nature: nō est ꝓcludere fm mentem Doc. S. qui pro maximo habet inconuenienti q aliqua relatio sit in genere: que non sit res nature extra animaz existens: vt ex adductis pz. Licet ergo filiatio nō sit res aliqua in patre: est tamen res aliqua in filio. Unde argumentuz est friuoluz et derisione dignuz. Uelle enim certiue ꝓbare ꝛ ostendere esse de mente Doc. S. relationem non distingui realiter a suo fundamento per rationes sophysticas: que ita efficaces sunt ad ostendendum relationez pdicamentalez fm q est pdicamentū distinctuz nō esse ens reale extra aīam existens: sicut q rio nō distinguit a suo fūdamēto: valde puerile est: ꝛ magis ē Doc. S. vituparе q̄ clarificare. ¶Ad 9^{m} dom negādo ꝓz et supposituz. Supponit. n. q habitudo māe ad formaz sit relatio realis de gne ad aliquid. De illa. n. solū fit presens disputatio. Sed illa habitudo māe ad formaz ꝓpriam est essentialiter ipsa materia fm Doc. S. in prima parte q. 77. ar^{o}. p^{o}. sicut ex supradictis pz in pcedentib^{9} articulis. Dicit enim ibidem q po^{a} māe ad actuz primum eius ipsa essentia māe. ¶Qualiter autē itelligat dictum Doc. in p^{o} sniaz: vbi dicit q si accipiat po^{a} pro relatione non est ipsa materia: dictum est superius. q. 16. articulo. 12. ¶Uerūtm dato ēt q illa habitudo eēt rio realis, adhuc forma subalis vniret māe prime. Qz iz fm modum significandi illa habitudo intelligat mediare: tm fm nām sequitur formam: Sicut creatio iz fm modū significādi intelligatur mediare inter creatorem ꝛ creaturaz: tamen fm q est relatio sequitur creaturam sicut accidens suum ppriuz subiectuz: Sic etiaz vnio forme ad māz iz fm modum intelligendi intelligatur mediare inter materiā et formā: tamen simpr sequit formā in mā inquantum relatio. Manifestum est. n. q fm ordinez nāe opz primo q duo vnibilia in vno tertio ꝙueniant anteq̄ fit vnio que relatio dicitur: sicut deducit egregie reuerendus in xpo pater

pater Dominus Torcellanus. ¶Sed sciendū est q̄ p̄e
sens argumentū militat contra aduersariū ⁊ non p̄o ipso
Quod sic patet. Nam s̄ba ⁊ accidēs differūt realiter. Sz
vt vult predictus opinator in argumento ꝓposito habitu
do materie ad formā est relatio realis de genere ad ali
quid. Alias nihil ꝓbaret nec apparenter nec vere. Ergo/
genere s̄be ⁊ habitudo illa sit de genere accidētis vt sup/
ponit i illa ratione. Alias nō sequereť sua sequela etiaz ꝟz
ipsum. Sic ergo ⁊ si predicte rōnes erāt aliqualiter appa
rentes: ista tamen ratio nullius est momēti. ¶Et per hoc
patet solutio ad. 10m. quod ꝓcedit ex suppositiōe falsę so/
lutionis ꝑ aduersariuz adducte. ¶Ad. 11m. dōm sicut su/
perius dictū est q̄ relatio que est predicamētū nō conti/
net sub se ens rationis ita q̄ relationes rationis ponantur
in predicamento ad aliqd essentialiter. Sed per pb̄m ali/
que relationes rōnis enumerant̄ iter alias que sunt de ge
nere ad aliqd pp hoc q̄ r̄ones eis oppositę ponunt̄ in ge
nere ad aliqd. ¶Relatio. n. scibilis ad sciam nō ponit̄ in p̄/
dicamēto ad aliqd. Sed q̄ relatio sibi opposita. s. relatio
scie ad scibile ponit̄ in gn̄e ad aliquid: iō pb̄us enumera
uit eā inter spēs relationis. ¶Et lz ydemptitas eiusdem
cifica aut gn̄ica est relatio rōnis: tn̄ ydemptitas spe
ad seipsum in numero sit relatio rōnis: tn̄ ydemptitas spe
12m. ⁊. 13m. ¶Sciendū est aut q̄ si ista vtraq; ratio cōclu
deret: tūc necesse esset dicere q̄ de mente Doc. S. esset
q̄ aliquod ens ponereť in genere qō tn̄ non esset ens ex/
tra animā. Qō tn̄ manifeste ⁊ expresse est cōtra pb̄m vbi
q̄s ⁊ cōmētatorem ⁊ cōtra pb̄os ⁊ doctores modernos ⁊
antiquos vt ex dictis ꝟz. ¶Sic ergo vtraq; predicta rō
nō est demonstratiua nec ꝓbabilis sed falsa ⁊ sophystica
peccans per fallaciā equiuocationis ⁊ ex malo intellectu
procedēs. ¶Ad 14m dōm q̄ relatio habet esse ⁊ ordinez
a suo fundamēto effective ⁊ nō formaliter sicūt dictuz est.
¶Unde ex hac eius rōne sequit̄ de necessitate q̄ relatio
dēt realiter a suo fundamēto: q̄ nihil est causa sui esse. Cū
ergo relatio hēat esse a suo fundamēto: impossibile est di
cere q̄ relatio realiter sit suū fundamētum: q̄ idem habe
ret esse a seipso effective. Quod est cōtra omnem doctri/
nā pb̄orum ⁊ theologorum loquendo de esse creato. Uñ
torius admiroz q̄s prius. ¶Ad 15m dōm q̄ q̄ differen
tijs essentialibus relationum nō sunt nomina imposita q̄
nobis sunt ignote: ideo per subiecta aut fundamenta que
sunt nobis notioza spēs relationū ⁊ earuz distinctiones su
munt̄ sicut supza dictū est. Et sicut relatio dependet effe/
ctiue a suo subiecto. ita omnia accītia dependent effective
a s̄ba. Nō tn̄ oportet q̄ distinctio omniū accidētiū vel re/
lationū sumat̄ fm distinctionē s̄borū: q̄ dr̄ie aliquorum
sunt nobis manifeste. Et hoc nō est mirū. q̄ aliquādo dif
ferentie accidentiū sumunt̄ ab effectibus eorum: sicut dif
gregatiuū ⁊ cōgregatiuū accipiūtur p̄o differētijs albedi
nis ⁊ nigredinis: ⁊ tamen sunt magis effectus earum q̄s
differentie essentiales vt sepius Doc. S. dicit sicut etiam
aduersario nō est alienū. ¶Hec ista responsio est contra
Doc. S. q̄ lz diffinitio data de relatione detur de ea fm
eius essentiam: tn̄ pp hoc non sequit̄ q̄ relatio dependeat
essentialiter ⁊ formaliter a suo fundamento. ¶Et p hoc
ꝟz responsio ad. 16m. ¶Per has aūt duas rōnes vult p/
dictus opinator innuere q̄ diuersorum predicamentorum
sit vna essentia realiter. Quod est cōtra omnes pb̄os. Lō/
cedūt. n. q̄ essentie p̄dicamentor̄ sunt immixte. Si enim
diuersorum predicamētor̄ esset vna essentia cum essentia
⁊ quidditas sint idem sequereť q̄ eorū que pertinent ad
diuersa predicamenta esset vna quidditas. Sed que hñt
vnā quidditatem ⁊ essentiam sunt idem specie vt ex pb̄o
superius manifeste habebitur. Quecūq; autem sunt idez
genere non sunt diuersorum predicamentorū. Ergo po/
nere vnā esse essentiam eoruz que ad diuersa p̄dicamēta
ptinent est ponere ea que sunt diuersorum generum non
esse diuersorum generū. Quod est implicare ꝺditionem.
¶Ad. 17m dōm q̄ relatio dupliciter aliqd ponit. Uno
fundamentaliter. Alio essentialiter. Fundamentaliter qui
dē relatio ponit suum fundamentū. Essentialiter autē po/
nit respectum realem ad aliquid. ¶Relatio ergo equalita/
tis ponit quantitatem ꝓo fundamēto ponit tamē respectū
realem essentialiter ⁊ in ꝓpꝛio genere. Qō autem quā
titas sit quid diuersum ab equalitate ⁊ equalitas a simili
tudine: concedit Doc. S. in de potentia. q. 3. ar. 3. ad 7m.
si solutio eius adaptetur argumento. Arguit. n. ibidez sic.
Omnis relatio realiter in reb⁹ existens acquiritur ab ali/
quo qō est diuersū ab ipsa relatione: sicut a ēntitate equa/
litas: ⁊ a qualitate similitudo. Si ergo creatio sic aliq̄ rela
tio i creatura aliquid exīs: opz q̄ dr̄at ab eo a quo acqui
ritur. ¶Ad qō respōdet concedendū assumptum. Et ad
sequelam dicit q̄ id a quo relatio creationis acquirit̄ ꝑn/
cipaliter: est res subsistens a qua differt ipsa creatio rela/
tio. ¶Nec ille. ¶Uerūtamen q̄ in responsione formaliter
hoc nō concedit sed transit ideo nō adduxi hoc per aucto
ritatē: ne emulus diceret q̄ assumerem arḡm ꝓo auctori
ate. Sed tn̄ si aliquis soluere voluerit predictū argumē/
tum ad formā cōcedet assumptū ⁊ solvet sicut dictuz est.
¶Ad 18m dōm q̄ vnio accipit̄ dupliciter. Uno ꝓo re/
latiōe quadā que cōsurgit ex cōiunctione duoꝝ in aliquo
vno. Et sic nulla vnio est essentialiter amor. Alio accipi/
tur vnio ꝓo illo in quo plura vniunt̄ fundamētaliter. Et
sic vnio. i. illud in quo fit vnio est amor. Similiter amor
potest accipi tripliciter. Uno ꝓo passione anime que pti
net ad partem cōcupiscibilem. Alio ꝓo simplici actuvo
luntatis. Et istis duobus modis vnio non est essentialiter
amor. Tertio modo accipit̄ amor ꝓo vnione amātis ad
amatum. Et sic vnio dr̄ amor essentialiter. vnde non opz
q̄ relatio sit realiter suum fundamentum. ¶Ad 16m dōz
q̄ accidentis ad s̄bm nulla est relatio de genere ad aliqd:
sicut hic vult pb̄us expresse ⁊ Doc. S. vt superius in hac
questione dictum est vnde argumentum supponit falsuz
Qō autem nulla sit habitudo accidentis ad s̄bam: hoc nō
hētur a Doc. S. ibidem. Sic ergo false doc. sanctum ad/
ducit. Habetur bene ibidem q̄ inter s̄bm ⁊ qualitatez ⁊
quantitatē non cadit medium. Non tn̄ pp hoc sequitur q̄
accidentis ad s̄bam non sit habitudo. ¶Ad 20m dōm q̄
ibi est fallacia figure dictionis. Mutatur. n. ibi qd in hoc
aliquid vt vult Doct. S. in p̄a parte. q. 24. ar. 4. ad. 2m.
vbi sic dicit. Nec sequitur. paternitatē hz pater: ergo pa/
ternitatē hz filius. Mutatur. n. aliquid i hoc aliquid. Nec
ille. ¶Uerūtamē non est incōueniēs q̄ aliquid sit i patre
cū implicatione p̄sonalis ꝓprietatis: qō nō est i filio. Nec
etiā est incōueniens q̄ aliqua pfectio cū implicatione pso
nalis ꝓprietatis sit in patre: que non est in filio. Sicut sapi
entia generans dicit perfectionem. Alias non conueniret
deo. Sed sapīa generans est in patre: ⁊ tamen non conue
nit filio. Similiter sapiētia genita est in filio ⁊ non in pr̄e.
Non tamē ꝓpter hoc sequitur q̄ simpliciter aliquid est
in patre: qō non est in filio: si tamē p̄dictum argumētum
procedit de relatione reali in cōmuni ⁊ nō de relatiōe ac
cidētali de genere ad aliqd vt sepius dictū est. ¶Ad 21m
dōm q̄ ad rationez motus sufficit inductio noue rei que
posset p se terminare motum. Sed relatio lz sit res que/
dam tamē non pōt per se terminare motum: sed per suuz
fundamētum q̄ prodūcitur ad productionē sui fundamē
ti. Uñ argumētum nullum est: sed concludit potius con/
tra ipsum. Nā ex eo q̄ nō pōt p se terminare motū ⁊ fun
damētū p se terminat motū. sequitur q̄ nō sunt vna res vt
dictū est in corpore articuli. Et est tale argumētū ac si ar/
gueret sic. Si nālis poa esset q̄dam res distincta a s̄ba se/
quereť q̄ ad eā posset esse p se motus. Sz hoc est falsuz:
q̄ ad secūdā spēm q̄litatis non est p se motus cū in indini
fibili cōsistat. Ergo nālis poa nō esset quedam res. Si sol
uis hoc argumētuz solues ⁊ illud. ¶Ad. 22m dōm q̄ nō
est simile de augmētatione ⁊ relatione: q̄ augmētatio p
se terminat̄ ad quantitatē. Motus vero nō p se terminat̄
ad r̄onē. Et q̄ dicit q̄ in augmētatione nō acquirit̄ quan
titas: hoc est falsum. Si. n. nō acqreret̄ p augmentationē
quātitas pfecta p se: augmētatio non esset motus p se. Et

sic non esset motus per se ad quantitatem. Quod est contra pbum. ¶ Nec est vanum querere ad relationez possit eē motus p se: qz relatio cū sit parue entitatis ab aliquib⁹ credebatur qꝫ esset illa res que est suum fundāmētū. Jō sicut ad fundamētū pōt per se motus terminari: ita veri/similiter aliqui crediderūt qꝫ etiā ad relationē posset p se motus terminari. Jdeo ostēdit qꝫ relatio nō potest per se terminare motum. Ex quo sequit̄ qꝫ relatio non est realiter suū fundamētū. ¶ Et p hoc pz solutio ad. 23^m. ¶ Ad 24^m. dōm qꝫ hoc argumētū cōcludit ex falsis verū. vz. qꝫ modus essendi lz non dīat a relatione: dīt tamē a suo fundamento: sicut modus quātitatis concesso qꝫ non differat a quantitate: tamen propter hoc non sequitur qꝫ non differat a suo fundamento. Similiter concesso qꝫ modus essendi ad aliud non differat realiter a relatione: non tamen sequitur qꝫ non dīat realiter ab alijs predicamentis. ¶ Uerūtamē falsum assumit. Manifestū est. n. qꝫ in omni ente creato essentia differt realiter ab esse ⁊ suppositz ab essentia. Nihil. n. est suū esse citra primū ens. Si ergo cū ſba sit ens creatū. falsum est dicere qꝫ realiter est suum esse. s. qꝫ ſba sit ipsum esse per se. Nec est incōueniens qꝫ ſba sit ens per se: qz nō est in alio sicut accidēs in ſbo. Et ē p aliud effectiue ⁊ formaliter. Et est per se sicut p id quo hz eē. De quo iferi⁹ clarius disputabit̄ in. 12°. hui⁹. q. 6. ar. 2. ¶ Ad. 25^m. dōm qꝫ relatio creata accītalis fm propriam rationem dicit aliquam bonitatē respectuā ⁊ absolutā. Tamē propter hoc nō sequitur qꝫ in diuinis aliqua bonitas absoluta sit in pr̄e que nō sit in filio. sed bene sequitur qꝫ in pr̄e sit aliqua bonitas cū implicatione personalis ppr̄ietatis qne nō sit in filio sicut dictū est. ¶ Uerumtñ i diuinis relationes nō distinguunt̄ a suo fundamēto: neqz etiam dicunt aliquid secluso fundamento. Unde arg^m̄ p/cedit ex falsa suppōne. ¶ Ad. 26^m dōm qꝫ vtrobiqz est relatio realis. Una actualis alia aptitudinalis. Unde nō sequitur qꝫ in sole essent infinite relationes. Jmo nō est nisi vna relatio in sola ad omnia calefactibilia que. s. fundatur super po^a calefactiua solis. Et cum illa sit vna in specie ⁊ i numero: sequitur qꝫ in sole sit trīs vna relatio calefactibilitatis: vt ex supradictis satis pz de vno patre. ¶ Ad. 27^m. dōm qꝫ ad relationē p̄t esse motus per accidens sicut vult
Lec. 3. Doc. S. in. 5°. phy^e. Et tamen pp hoc non sequit̄ qꝫ erit processus in infinitū. Nec sequit̄ qꝫ actionis sic actio: qz p/ducto fundamēto per aliquam actionez producit̄ relatio ex consequenti per quandam concomitantiā. ¶ Ad. 28^m. dōm qꝫ illa relatio abstracta a suo fundamento per intellectū si possibile sit: realiter erit in: lz non fm modū intelligendi. Et realiter ⁊ essentialiter erit ad non sicut id qō referr̄: sed sicut id per quod aliqd referr̄ ad aliud. Sicut albedo intellecta sine pariete realiter est in pariete: nō tamē fm modū intelligēdi dum per intellectū abstrahitur. Sic ēt relatio de gñe ad aliqd semper est in ſbo: lz aliquādo p intellectū abstractiue designet̄. ¶ Ad 29^m. dōm qꝫ maior est vera dūmodo posterius nō includat̄ in ratione prioris. Relatiuū. n. pōt intelligi sine correlatiuo. cū ex natura fundāmēti relatiuū precedat correlatiuū: lz nō in relationis rōne. Sed minor est falsa. Et ad probationē dicendū qꝫ lz nō possim intelligere duo similia in sensu composito vt. s. similia sunt sine similitudine: possum tñ itelligere duas albedines super quibus fundant̄ due similitudines sine similitudine. ¶ Ad vlt^m dicendum qꝫ ibi sunt due similitudines in duob⁹ similib⁹. Et casu admisso dicendū qꝫ in sorte acquirit̄ similitudo de nouo quantū ad esse cōpletū similitudinis. nō autē totaliter. s. quantum ad esse radicale ⁊ fundamētale sicut dictū est in corpore articuli. Et talis similitudo p̄ducit̄ de nouo ab eo qui produxit albedinem in platone parisius. Agens igit̄ qō produxit effectus suos per naturalē transmutationē opz qꝫ sit simul cuz effectu. Agent autē p cōtactum virtutis aut quidditatiuuz nō opz qꝫ illud agens sit simul cū eo qō per ipsum producitur in aliquo per aliquam concomitantiam dummodo illud possit produci sine aliqua mutatione presentialiter occurente: sicut accidit in relationibus similitudinis ⁊ eqlitatis aut etiam ydemptitatis sicut dictum est. ¶ Patet ergo ex predictis qꝫ rationes predicte lz sint multe ⁊ vane in quantitate: pauce tñ sunt ⁊ modice in valore. Quas in mediuz nequaqz protulissem: si aduersarius per eas metem Doc. S. vt sposponsit super pteritis voluisset declarare. Qō tñ ab eo minime factū esse. Neqz mirum. Quoniz ipossibile est ab eo fieri: ipossibile ē factū esse. Ad. 2. Sicut ab eo fieri nō potuit: indeclarabile ab eo manifit.

¶ Jbi in philosopho ⁊ Doctore Sancto.

a Duigesimum

sic procedit̄. Uīf qꝫ correlatiuum non includat̄ in quidditate relatiui. nā ea que realiter specifice distinguunt̄ sic se habent qꝫ vnū nō est de essentia ⁊ quidditate alterius. Sed relatiuum ⁊ correlatiuū realiter ⁊ specifice distinguunt̄. Ergo ⁊c. ¶ P̄ 2°. Relatio saltem in gñe generalissimo non hz terminum. Alias predicamentū ad aliquid essent duo genera: ⁊ per cōs ibi essent duo minima. Sed hoc est falsum. Ergo nō hz correlatiuū neqz terminuz. Et per cōs relatiuū nō ēt de itellectu correlatiui. ¶ P̄ 3°. Si correlatiuū ēt de itellectu qdditatiuo suū correlatiui. tate relatiui: seqr̄et qꝫ esset circulatio i eoꝝ diffinitionibus qz ēt relatiuū ē de itellectu correlatiui. Sz hoc ē icōmens. Ergo ⁊c. ¶ P̄ 4°. Illud qō ponit̄ i diffinitiōe alicui⁹ ens pdicat̄ de eo i pō mō dicēdi p se. Sz terminus rōnis nō pdicat̄ de relatiuo i pō mō dicēdi p se: cum ab eo realiter distinguat̄. Ergo ⁊c. ¶ Sz dicebat qꝫ hz nō pdicet in pō mō dicēdi p se in recto: bñ tñ pdicat̄ de eo in obliquo. ¶ Cōtra: qz ptes diffinitiōis ēntiales pdicāt i recto ō diffinito si pdicent̄ in pmo mō dicēdi p se: vt dīt pō posterio rū. Ergo solutio nulla. ¶ P̄ 2°. Illud qō diffinit̄ aliud tāqz p additamētū. pōt intelligi sine illo: sicut albedo pōt itelligi sine pariete. Sz relatiuū diffinit̄ per suū terminū latiuo. Et p cōs correlatiuuz nō ē de itellectu qdditatiuo relatiui. ¶ Cōfirmat̄. qz rō pōt itelligi sine suo correlatiuo. Ergo ēt pōt itelligi sine suo correlatiuo. ¶ Patet p cōs. qz sicut relatiuū hz hitudinē ad terminū: ita ⁊ ad fūm. ¶ P̄ 3°. Omnis pars pōr est suo toto p̄cipue ptes diffinitiōis fm nām: lz totū diffinitū sit prius nobis notuz vt pz pmo phy^k. Sz correlatiuū nō ē prius relatiuo sed sunt simul natura. Ergo correlatiuū nō est de qdditate relatiui. ¶ Sz i p̄riū arguit̄: qz si qs diffinite noverit vnū correlatiuoꝝ diffinite nouit ⁊ reliquū vt dīt in pdicamētis a pho. Ergo relatiuū hz diffiniri p correlatiuuz. Et p cōs correlatiuū ē de itellectu qdditatiuo relatiui. ¶ P̄ 4°. Porphyrius dicit i pdicabilib⁹ qꝫ necce est in vtrisqz vtrorūqz rōnib⁹ vti. Et loquit̄ ibi de relatiuis. Ergo idez qō prius. ¶ P̄ 5°. Illud est de itellectu qdditatiuo alteri⁹ sine quo alter intelligi non pōt: Sed relatio seu relatiuum nō pōt itelligi sine termino aut correlatiuo. Igit̄ idē quod prius.

Respondeo

dōm qꝫ cuz rō hēat p̄priā rōnē gñis vel spēi vt dicit doc. S. ex respectu hēat p̄priā rōnē gñis vel spēi vt dicit doc. S. i q̄libetis q̄libeto. 9. q. 1. ar. 3. nccē ē dicere qꝫ rō depēdet ex duob⁹. s. ex ſbo tā p° q̄ 2°. s. tā ex ſba qꝫ fundamēto ⁊ ex correlatiuo qō terminat̄ p̄priā rōnē gñis. Et qz eadem sunt p̄n^a diffiniēdi ⁊ essendi vt hētur in. 2°. huius: ideo relatio hz diffiniri ⁊ p suuz fundamentū ⁊ per suum terminuz. ¶ Sz cōsiderādum est p° qꝫ triplicit̄ aliqd ponit̄ i diffinitiōe alteri⁹. Uno° p additamentū: qđ. s. illud a quo illud dīt poni in diffinitiōe eius p additamētū. Alio° terminative seu obiective. Tertio° ponit̄ aliqd i diffiniti vt puta genteri⁹ essentialiter sicut p̄n^a essentialia diffiniti vt puta gen ⁊ dīa: qz ergo fundamētuz est alteri⁹ gñis a relatiuo que tñ sunt qz correlatiuuz realiter distinguit̄ a relatiuo ponit̄ in diffinitiōe eiusdē pdicamēti: iō fundamētuz ponit̄ in diffinitione relatiui nis p additamētū correlatiuuz vero obiective seu terminative: nō tñ essentialiter. Ex quo pz qꝫ aliud est poni in diffinitiōe alicui⁹ cōiter: ⁊ aliud est poni in diffinitiōe alicuius essentialiter aut qdditative. Fundamētum. n. ponit̄ in diffinitione

diffinitione relativi cõiter similiter ꝛ correlativum: nõ tñ eẽntialiter ꝛ qdditative. ¶ Dõm ẽ ergo ꝙ correlativũ ñ includit inquiditate siue diffinitione relationis ꝛ essentialiter ꝛ qdditative: ſz magis obiective: nisi forte circũlocutiue inq̃tuz ꝑ talẽ terminũ circũlogimur ꝑpriã rõnẽ rõnis aut ꝑpriuz ei⁹ gen⁹. vñ cõiter ꝓcedim⁹ ꝙ correlativũ ẽ de diffinitiõe relativi: nõ tñ de eẽntia aut qdditative ei⁹ sicut ẽt dicim⁹ ꝙ ſbm est de diffinitiõe accẽtis: nõ tñ ẽ de eẽntia aut qdditate ei⁹: qz nõ ponit ĩ ei⁹ diffinitione sicut idẽ sint. nõ tñ diffinitio ĩ cõi ꝛ qdditas idẽ sunt: ſz dfunt siẽ diffinitio. Nõ tñ oĩs diffinitio ẽ diffinitio qdditativa vt infra in. 7°. huiꝰ declarabit. q. 8. ar. 1. Uñ nõ sequit ꝙ si sit de diffinitione: ꝙ sit de essentia aut qdditate ei⁹. ¶ Consideraduz vlteri⁹ est. 2°. ꝙ aliqd esse de itellectu qdditati ꝑtie: ꝙ dicẽdo ꝙ oẽ illud sit de itellectu qdditativo alterius sine quo altex itelligi nõ põt sine sit pars essentie ei⁹ relativi seu relatiõis. Similiter ſbm est sic de itellectu qdditativo accẽtis. Aliꝰ ꝑtie vt plures loquunt. vz. ꝙ illõ solum dicat de itellectu qdditativo alicui⁹ qõ eẽntialiter includit in eo vel sicut superi⁹ in inferiori aut sicut dfia essentialis gñica vel specifica. Et sic correlativuz nõ includit in intellectu quidditativo relationis neqz ſbm in itellectu accẽtis. ¶ Et ꝙ hoc multa soluũt arguméta si debite fiat applicatio ad ea. ¶ Cõsiderandũ est autẽ. 3°. ꝙ Frãciscus de Mayronis in 2° sniarum sicut adducit Antonellus archyepus circa finẽ huius quinti vult ꝙ relatio terminetur aliqñ ad aliqd absolutum dicens ꝙ aliqua relatio fundat sup absoluto ꝛ terminatur ad absoluttuz: sicut relatio similitudinis inter duas albedines. Aliqñ fundat in respectu ꝛ terminat in respectum: sicut distinctio inter duas similitudines nãles ꝛ specificas. Aliquando fundat in absoluto ꝛ terminat in respectum: sicut prioritas qua fundamẽtũ dr esse prius relatione fundat quidẽ in absoluto ꝛ terminatur in respectũ. Aliqñ ecõuerso: sicut ꝓritas aut posteriozitas ad fundamẽtũ. Sz istõ dcm nõ ꝑt stare si itelligat de terminis itrisecis rlationis. Nã termin⁹ itrisecus ẽ in eodẽ gñe cũ eo cui⁹ ẽ termin⁹. Sz fundamẽtũ aut absolutũ nõ ẽ ĩ eodẽ gñe cũ rlone q̃ ẽ ens respectiuũ. Ergo cũ fundamẽtum sit gõdaz ens absolutũ inq̃ntũ hmõi relatio intrinsece nõ põt terminari ad fundamentũ aut ad aliquod aliud absolutum. Si aũt fiat locutio ꝺe termino extrinseco seu secũdario: sic nulluz est incõueniẽs dicere ꝙ relatio terminat ad fundamentũ oppositi relationis extrisece. ſ. nõ aũt intrinsece. Manifestuz est. n. ꝙ pater refert ad filiuz tanq̃ ad terminũ siue dependentie: nõ aũt ad potẽtiaz passiuam filij aut ad genitum esse nisi extrinsece: Quia relatio includit in sui rõne oppositionẽ relativã sicut supius ex adductis ꝑz per Doc. S. Sed oppositio relativa que cunq̃z sit illa terminat ad relativũ oppositum: et nõ ad suuz fundamentuz immediate et tanq̃ ad terminũ primũ. Ideo relatio terminat intrinsece ad correlativũ et ex ꝓsequenti ad fundamentuz. ¶ Et ſz terminus sit de qdditate aut de essentia oppositi relationis: terminat tamen eam in eodẽ genere. Unde oĩs termin⁹ intrinsecus rlonis est correlativum et ecõtra: ſz scola Scotistaꝝ hoc nõ admittat. ¶ Cõsideranduz est insup 4°. ꝙ Antonellus archyepus vbi supra. dicit in ꝓma ꝓclusione ꝙ relatio nõ includit in suo ꝓprio cõceptu terminuz: cum terminus sit quid extrinsecũ rloni: Unde si diffiniat relatio per terminuz: erit per additamentuz: ¶ Sed si ꝓdictus opinator velit dicere ꝙ relatio posset concipi aliquo ꝑpio conceptu et qdditativo nõ cõcipiendo correlativuz: nullatenus est cõcedendum: qz relativuz ꝛ correlativuz sunt simul natura. i. naturali intellectu: qz vnum includit in suo intellectu aliud: vt dicit Doc. S. in ꝑa parte. q. 13. ar. 7. ad. 6ᵐ. vbi sic ait. Nõ opz cõsiderare ordinem rerum de qbus relativa dicunt sed significationez ipsoꝝ relativoꝝ. Si. n. vnuz claudat in suo intellectu aliud et ecõuerso: sunt simul natura sicut pater et filius ꝛc̃. Hec ille. Unde si quis intelligat patrem: intelligit filium: qz pater est res habens filiuz et ecõuerso. Si vero intelligatur ꝙ correlativuz non est in intellectu qdditatis relationis sicut pars essentialis vt genus aut differentia: sic bene dicit: et rõ sua cõcludit. ¶ Uerumtamẽ id qõ subiungit: non cõmuniter cõceditur in scola Doc. sancti. vz. relativum si diffiniatur per correlativuz: ꝙ illa diffinitio est per additamentuz. Nam ad hoc ꝙ aliquid diffiniatur per aliud tanq̃ per additamentum: opz ꝙ sint diuersoꝝ generum ꝑdicamẽtoꝝ. Quod videt inuere Doc. S. in de esse et essentia. Ait. n. ꝙ non põt dici ꝙ materia in diffinitione substãtie naturalis ponat sicut per addituz essentie eius vel ens extra animam: qz hic modus diffinitionuz ꝓprius est accidentibus que pfectuz differentiam nõ hñt. Unde opz ꝙ in diffinitione sua subiectuz recipiãt qõ est extra genus eoꝝ. Hec ille. Ecce ꝙ diffinitionem per additamentuz vocat qñ aliquid diffinit per aliud qõ est extra suum genus. ¶ Idem innuit in quolibetis quolibeto. 9°. q. 3. ar. vnico ad p̃m vbi dicit ꝙ dicit diffinitio ꝑ additionez quãdo in diffinitiõe ponit aliquid quod est extra essentiam diffiniti: sicut nasus ponitur in diffinitione symi. Hec ille. Cum ergo rlon ꝛ correlativum sint eiusdem generis: vnũ nõ diffinit ꝑ altex ꝙ additamentũ sicut dcm ẽ.

Ad primum ergo ꝑz solutio ex dictis in ꝑ° notabili. ¶ Ad 2ᵐ dõm sicut dicit in predicamentis ꝙ relatio in gñe generalissimo nõ refertur nisi in suis speciebꝰ. Uñ non opz ꝙ habeat terminum in genere generalissimo: sed conceptum tñ siue habitum. Sufficit autem ꝙ habeat terminuz in suis spẽbus Uñ nõ opz ponere ibi duo gña gñalissima. vñ nec ꝑprie rlon neqz correlativum sunt gen⁹ gñalissimum. sed ad aliqd vt dicit Albertus in ꝑdicamẽtis. ¶ Uerumtñ antonellus archyepus dicit vbi supra ꝙ terminus qui correspondet relationi ĩ gñe gñalissimo est gñalis q correspondet oĩbꝰ relationibꝰ. ¶ Sed hoc non põt esse. Qz sicut argᵐ probat oporteret põere duo minima ĩ gñe ad aliqd ꝛ ꝑ ꝑñs duo gña. Et sic essent plura ꝑdicamenta q̃ decem. ¶ Ad 3ᵐ dõm ꝙ relativum diffinit per correlativum: tãq̃ a priori quo ad nos ꝛ a posteriori simpliciter. Correlativuz vero diffinit ꝑ relativũ tãq̃ a priori simpliciter ꝛ a posteriori quo ad nos: vt pr̃ diffinit ꝑ hr̃e filiuz qõ est pri⁹ quo ad nos qz effectus est nobis notior q̃ causa. Et fili⁹ diffinit ꝑ habere patreꝝ qõ est noti⁹ ꝛ pri⁹ fm nam qz pater est causa que est notior ꝛ prior secundũ naturam ꝛ posterior quo ad nos. vnde nõ opz ꝙ ibi sit circulatio qz nõ eodem mõ sunt notiora. ¶ Qualiter aũt posit stare ꝙ relativum ꝑcedat correlativũ cum tñ sint simul nã: statim dicit infer⁹ ad. 8ᵐ. argᵐ. ¶ Ad 4ᵐ dõz ꝙ illud qõ ponit ĩ diffinitione alicui⁹ sicut pars essentialis bñ predicat de diffinito ĩ ꝑ° mõ dicendi ꝑ se: nõ aũt illud qõ ponit tanq̃ terminãs dependentiã diffiniti sicut dictum est. ¶ Nec opz ꝙ predicet de eo in obliquo in ꝑ° mõ dicendi per se fm cõmunem sniam Doc. S. ĩ ꝑ° posteriozuz vt ibidem satis clare ꝑz. ¶ Ex quo ꝑz solutio ad. 5ᵐ. ¶ Ad 6ᵐ dõm negando maiorem. Accidens. n. nõ põt intelligi sine sba neqz relativum sine correlativo neqz materia sine forma vt ꝑz ꝑ° ꝑbʸᵉ. Et ſz relatio possit itelligi sine hoc fundamento vel illo: nõ tñ põt itelligi sine sba sicut nec aliquod aliud accidens vt infra in. 7. huius patebit. q. 1. Et ꝙ hoc ꝑz solutio ad. 7. ¶ Ad. 8ᵐ. dõm ꝙ relativum ꝛ correlativum põt dupliciter ꝓsiderari. Uno⁰ rõne suoꝝ fundamentoꝝ. Et sic vnuz bene precedit reliquum ꝛ nõ eꝝ. vt pr̃ precedit filiuz. Alio⁰ ꝑz ꝙ relativa sunt. Et hoc dupliciter. Uno⁰ vt dnũ terminat dependentiã alteri⁹. Et sic vnuz ẽt ꝑcedit reliquuz fm nam: ꝛ aliud quo ad nos. Et sic vnuz diffinit ꝑ aliud vt dictuz ẽ. Alio⁰ fm ꝙ stãt sub forma relatiõis. Et sic vnũ nõ ꝑcedit aliud nec eꝝ: sed sunt simul nã. Et sic stat ꝙ vnũ relativoꝝ ꝑcedat aliud ꝛ eꝝ: ꝛ qz ẽt sint simul nã. Et hec de relatione dicta sufficiant. Utinaz ea saperẽt ꝛ intelligerẽt omnes humiles ꝛ veraces discipuli Doc. sancti: ac nouissima prouiderent. ¶ Et sic ꝑz ꝑ° ps ꝓncipalis hui⁹ ꝙti libri methaphysice.

Lectio. 9

Lectio. 13.

¶Secūda pars pricipalis huiꝰ qnti libri methaphysice.

¶Questio.17ª.de distinctione perfecti.

t **Erminatis** distinctionibꝫ no minuꝫ que significant causas ⁊ principia ⁊ subiecta ⁊ partes subiectorum: nunc considerandum restat de distinctionibus noīum que significāt ea q̄ se hñt p modū passionū. ¶Circa qđ duplex occurrit dñdi eratio. ¶Primo nāqꝫ considerādum est de distinctione noīum significantium ea que ptinent ad pfectionē entis. ¶Secundo de distinctiõe nominuꝫ ea que ptinent ad ēntis defectum. ¶Quātum ad pm̄ sunt duo considerāda. Q.n. perfectum ⁊ totum idē sunt. ¶Ideo pº cõsiderare opꝫ de distinctione noīum significantium ea que pertinent ad perfectionez entis in se. ¶Secundo de distinctione noīum pertinentium ad totalitatem. ¶Circa pm̄ duo sunt cõsideranda. ¶Mā pº considerandū est de multiplicitate siue distinctione huius nominis pfectuꝫ. ¶Secundo de distinctione noīum que significāt quasdam cõditiones perfecti. ¶Circa pm̄ q̄runt duo. ¶Primo vtꝫ modi pfecti sint bñ assignati a pho.

¶Secundo vtruꝫ oēs pfectiones rerū sint in pº pricipio ¶Ibi in pho⁹ ⁊ Doc. S. pfectū vero dr̄ ⁊c. ⁊ est lec. 16.

a **D primum** sic pcedit. vr̄ q̄ modi ipsius pfecti a pho hic adducti nō sint sufficienter assignati. Nam extra cõtinuuꝫ est semper aliqd accipere: cum sit diuisibile i semp diuisibilia. Et tñ est pfectuꝫ quoddaꝫ fm̄ pmum moduꝫ pfecti: cum sit spēs determinati gñis. Ergo primꝰ modus pfecti est male assignatus. in quo dicit q̄ pfectum dr̄ illud extra qđ nō est accipere aliquaꝫ eius pticulaꝫ. ¶Ꝑ.2º. Infinituꝫ est pfectum. Alias nō esset ens: q⁹ ens ⁊ bonuꝫ cõuertunt. Et oē bonum est pfectum. Et tñ infinitum nō est pfectum aliquo modoꝫ pfecti. Si sic: queret sub quo igit ⁊c. ¶Ꝑ 3º. Si illi modi essent bene assignati: sequeret q̄ nō quelibꝫ pfectio esset attribuenda deo. Sed hoc est ħ Doc. S. in pª pte. q. 4. ar. 2. p totū vbi probat q̄s oēs pfectiões rez sunt in deo. Cõsequentia pbat: q⁹ fm 2m̄ moduꝫ i malis aliquis dr̄ pfectus: sic aliquis dr̄ pfectus latro ⁊ pfectus vsurarius. Sed manifestuꝫ est q̄ tales pfectiões nō attribuunt deo. igit ⁊c. ¶Ꝑ 4º. In mā prima est pfectio. Et tñ nō ē aliqua illaruꝫ que cõtinent sub modis hic ab Aristotele assignatis vt pꝫ discurrendo p singulos. Igit ⁊c. Assumptuꝫ pꝫ: q⁹ illud qđ nō est in se pfectuꝫ: appetit pfectionez. Sꝫ mā prima nō appetit aliquā pfectionē. Quod sic pꝫ: quia aut appetit appetitu naturali: aut aīali. Non fm̄: vt de se pꝫ. Neqꝫ primū: Quia Doc. S. in pª pte. q. 80ª. ar. pº in corpore dicit q̄ appetitus nālis sequit formā nāiem. Est enī inclinatio ħñs formā nāliter vt ipse dicit. Sꝫ in materia prima nō est aliqua forma nālis. Alias oporteret ponere inchoationē formaꝫ sicut Albertiste ponunt. Quod est contra Doc. S. qui non vult ponere inchoationez aut pluralitatez formarum in mā: vt deducit in prima pte. q. 76. ar. 4. Ergo ⁊c. ¶Sed dicebat q̄ ibi est forma fꝫ esse quoddā intentionale. Quod sufficit. ¶Cõtra: q⁹ appetitus naturalis est ratione similitudinis nālis. Ergo nō sufficit q̄ ibi sit forma fm̄ esse intētionale: sicut etiā expresse vult D. S. i de vitate. q. 22. ar. 1. Igit ⁊c. ¶Ꝑ 2º. Quedā est perfectio prima: ⁊ quedam secunda. Quedam est etiam perfectio sbalis: ⁊ quedā accidentalis. Et tamē iste nō vident contineri sub illis modis phy. Ergo idez quod primus. ¶Sed cõtra est phūs in textu dicens. ¶Perfectuꝫ vero vicit vnum cuius nō est extra aliquid accipere nullam particulam: vt tempus perfectuꝫ vnius cuiusqꝫ hoc extra qđ nō est accipere tempus aliquid qđ sit huius tẽporis pars. Et qđ fm̄ vtutez. Et quod eius qđ bene non hñs excedentiam ad genus ⁊c.

Respondeo dōm q̄ aliquid dr̄ pfectuꝫ dupliciter in genere. Unoº per se Alioº per respectum ad alia. ¶Primo modo aliquid dicitur perfectum tripliciter. Unoº dicit pfectum extra qđ nō est accipere aliq̄m eius pticulaꝫ: sicut homo dr̄ pfectus qñ nulla pars deest ei. Et dies dr̄ perfectus qñ nulla pars diei deest. Secundo mō aliquid dr̄ pfectum fꝫ virtutem. qñ. s. nō hꝫ aliquam supabundantiā aut defectum ad hoc q̄ bene faciat fm̄ genus illud. Et hoc dupliciter. Unoº ppꝛie sicut medicus dr̄ pfectus qñ non deficit sibi aliquid q̄ pertineat ad speciem ppꝛie vtutis fm̄ quaꝫ dicitur bonus medicus. Similiter aliquis dicit bonus cantor ⁊ bonus fistulator qñ sibi nihil deficit qđ pertineat ad spēm suarum artium aut suarum virtutum. Et hoc ideo est. q⁹ virtus est que hñtem pficit ⁊ opus bonuꝫ reddit. vt habetur 2º ethycoꝝ. Alioº aliquis dicit perfectus fm̄ virtutem nō ppꝛie sed methaphorice siue transumptiue aut fm̄ similitudinem vt aliquis dicitur perfectus latro ⁊ perfectus calumniator qñ in nullo deficiunt ab eo quod competit eis inquantum sunt tales. Nec hoc est mirum. Quia aliquādo mali dicunt boni ⁊ optimi p quandaꝫ similitudinem: Sicut dicimus q̄ iste est bonus ⁊ optimus latro ⁊ optimus calūniator: q⁹. s. sic se hñt in suis opibus mali sicut boni in suis operibus. Jn hijs autē oppositum potest glosari per oppositum per glosam Orlianensem q̄ destruit textum. ¶Possumus. n. dicere glosando bonus latro. i. malus. Melioꝛ. i. peioꝛ. Optimꝰ. i. pessimus. Tertio modo aliqua dicunt perfecta per respectum ad exteriorem finem: vꝫ illa que iam consecuta sunt finem finez: dummodo tñ ille suus finis sit bonus. Sicut homo qñ cõsequit beatitudinē: dicitur perfectus. ¶Et dr̄ iste modus a duobus primis vt hic dicit Doc. S. q⁹ duo primi modi sumunt fm̄ perfectionem exteriorem: iste vero fꝫ exteriorem. ¶Ex quo elicit q̄ duplex est perfectio. i. interioꝛ ⁊ exterioꝛ. ¶Secundo modo pricipaliter aliquid dicitur pfectum per respectum ad alia que sunt fm̄ se pfecta. Et hoc tripliciter. Unoº ex eo qđ facit aliquid perfectum aliquo primoꝝ modoꝝ. Sicut medicina dicit q⁹ facta que facit sanitatem perfectam. Alioº eo q⁹ hꝫ aliqđ perfectum: sicut qui habet perfectam methaphysicam. Tertio mō ex eo hꝫ similitudinē ad perfecta: vt ymago dicit perfecta que repꝛesentat hominē perfectum. ¶Sꝫ considerandum est hic pº fm̄ pñm ⁊ fm̄ Doc. S. in lectione circa primos modos perfectionis: q̄ eoꝝ que dr̄ perfecta quedā dñr vniuersaliter perfecta quia nihil omnino deficit eis de bonitate. Nec habent aliquam excedentiā. q⁹. vꝫ. a nullo in bonitate excedunt. Nec extra aliqđ accipiunt q⁹ non indigent exteriori bonitate. Et hec est condicio primi principij in quo est perfectissima bonitas cui nihil deest. Quedam vero dñr perfecta in aliquo genere ex eo q̄ quantum ad illud genus pertinet nō hñt excedentiam aut defectum ita per aliquid eis deficiat eorum que illi generi debentur nec aliquid eoꝝ que ad illud genus pertinent est extra ea quasi eis careant: sicut homo dicitur perfectus qui iam adeptus est beatitudinem. Hec Doc. S. formaliter. ⁊ sicut illa subdistinctio sumpta est quantum ad 2m̄ modum: ita potest sumi quantum ad pm̄ modum vt tangitur in primo celi ⁊ mundi. Nam quodlibet corpus particulare est quātitas perfecta q⁹ habet tres dimensiones quibus non sunt plures. Sed mundus dicit perfectus vniuersaliter quia omnino extra ipsum nihil est. Hec idem ibidem formaliter. ¶Considerandum vltero est 2º fm̄ Doc. S. in presenti lectione circa 2m̄ modus perfectionis q̄ aliquid dicitur perfectum per comparationem ad propriam virtutem ex eo q̄ virtus est quedā perfectio rei. Unumquodqꝫ enim tunc est perfectū: q⁹ nulla pars magnitudinis naturalis que competit ei fꝫ ipsum sue virtutis ei deficit: sicut enim quelibet res naturalis habet determinatam mensuram naturalis magnitudinis fm̄ quantitatem cõtinuā vt dicit in seõ de aīa. ita et quelibet res habet determinatam mensuram fm̄ quantitatem sue virtutis naturalis. Equus non habet quantitatem dimensiuam determinatam fm̄ naturam cū aliqua latitudine tñ. Est enim aliqua quantitas vltra quam nul-

lus

lus equus protenditur in magnitudine. Et similiter ē ali qua quātitas quam non transit in parvitate. Ita etiam ex vtraq; parte determinatur aliquibus terminis quantitatis virtutis equi qua maior in nullo equo inuenitur. Et est aliqua alia virtus tam parua q̄ nulla est ea minor Sicut ergo primus modus accipiebatur ex hoc q̄ rei nihil deerat de quantitate dimensiua sibi naturaliter determinata: ita secundus modus accipitur ex hoc q̄ nihil deest alicui de quantitate virtutis sibi debite fm naturam. Uterq; tamen modus attendit fm pfectionē interiorem tio fm eundē ibidem circa tertiū modū pfectionis q̄ ille qui consequitur finē suum in malis: magis dicit deficiēs q̄ pfectus: q̄ malus ē priuatio pfectionis debite. Ex quo p̄z q̄ mali quando perficiunt suā voluntatē: non sunt feliciores ſ; miseriores. Sz q̄ oīs finis ē quoddā vltimū. iō per quandam similitudinem transferimus nomen perfectionis ad ea que pertinent ad vltimum ſz illud sit malus sicut aliquis dicitur perfecte perdi vel corrumpi quando nihil ei deest de perditione vel corruptione rei. Hec ille. Unde methaphorice peccator qui explet suam maliciaz potest dici perfici: licet non proprie. ¶ Ex predictis igit colliguntur decem acceptiones siue decem modi perfectionis. Quorum modorum sic pōt formari sufficientia ſz Doc. S. Mā quicquid dicit perfectum aut dicit pfectuz fm se. aut in respectu ad alia. Si ſz se: hoc est dupliciter. Aut fm perfectionem interiorem aut exteriorem. Si ſz uā: aut fm q̄titatē virtutis: Si pmū: sic aliqd dicit perfectum: extra quod non est aliquid actu. Et hoc dupliciter. Aut simpliciter. Et sic mundus dicitur esse perfectus. Aut in gne. Et sic cuiuslibet corporis particularis est quā titas pfecta. Si vero dicat pfectū fm q̄titatē virtutis: sic aliquid dicitur perfectum quod nec excedit nec deficit in virtute. Et hoc dupliciter. vel vniuersaliter. Et sic deꝰ dicitur perfectus qui hz omnes bonitates pfectissime. Uel i determinato gne. Et hoc dupliciter. vel pprie. Et sic homo dī p mo dī pfectus qui facit pfectas operatiōes. sicut medicus qui pfecte sanat. vel similitudinarie. Et sic latro dicit perfectus. Sed si aliquid dicatur perfectum fm perfectiorez exteriorem sic pfectuz dī illud qō consequit pfecte finez suum. Et hoc dupliciter. Unoꝰ pprie. Et sic homo dī p fectus qui iam adeptus est beatitudinē. Alioꝰ methapho rice aut similitudinarie. Et sic peccator qui p̄secutus ē vo luntatem suam in malis dī perfectus. Si vero dicat̄ per fectū p respectum ad p̄dicta hoc est tripliciter. Aut quātū ad effectum: q̄. ſ. facit aliqō perfectū. Aut q̄tū ad hūum q̄. ſ. hz aliqua perfecta. Aut quātū ad cōgruentiā: q̄. ſ. hz similitudinem ad aliquod perfectum. ¶ Consideranduz vlterius est. 4. fm Doc. S. in. 2ᵒ. sniarum. di. 18. q. 1. ar. 1. ad. 3ᵐ. q̄ aliquid dicitur de perfectione alicuius dupliciter. Unoꝰ q̄ est necessarium ad esse indiuidui: sicut nutrimētū cōuersuz in sbam. Alioꝰ q̄ est necessarium ad cō seruationē spēi: sicut in. 16. de animalibus semen dicit esse superfluum respectu indiuidui quo tñ natura indiget ad spēi conseruationem. Hec ille. ¶ Ex quo elicitur q̄ duplex est perfectio indiuidui. Alia est perfectio spēi. ¶ Cōsideradum vlterius est 5ᵒ. fm Doc. S. in. 4. sniaz di. 8. q. 1. ar. 1. ad p̄ᵐ q̄ perfectum vnum quodq; est: cum attingit ppriam virtutem vt dicitur in. 7. phyz. Uirtus autez est vltimū in re. vt dicit in p̄mo celi ⁊ mūdi. Et ideo pfectio rei cōsistit in hoc q̄ res ad sui vltimū perducat. Est autē duplex vltimū rei vnū qō est in re. Et aliud qō est extra rem: sicut in corporibus vltimum tū corpore ē superficies corporis contenti. Ultimum extra est locus qui est superficies corporis continētis. Ultimū autē cuiuslibet rei in re ipsa est rei operatio per quam res est forma enim est finis gnonis ⁊ non generati vt dicit Commenta. in. 2ᵒ. phyz. Unde res que hz formam sbalem per quaz habet esse nō videtur perfecta simpliciter: ſz perfecta in esse vel perfecta pfectione prima. Sz simplr pfectū dicit qō hz opationē cōuenientem sue forme. In hoc enim consistit virtus rei fm p̄m 2ᵒ ethyz: p cuius consecutionē aliquid dicit perfectū vt dictū est. Ultiᵐ aūt cuiuslibet rei extra se ipsum est p̄nᵐ a quo res hz ee: q̄ p̄ diuntionē ad ipsum res cōplent ⁊ firmantur. Et pp distantiā ab ipso deficiūt sicut corruptibilia pp lōge distare a pncipio vt dicit i 2ᵒ. de gnone. Et iō et pᵐ agēs hz rōnez vltimi finis pficiētis. hec ille. ¶ Ex quo p̄z vñ sumit pfectio ⁊ q̄ est pfectio prima ⁊ que scda ⁊ q̄ earū dicit pfectio simpliciter. ¶ Sz ex iā dictis orit hic quedā difficultas. Mā vnū quodq; dicit esse pfectuz inq̄tū est actu: q̄ vnū qōq; inquantum tendit ad potentialitatem tendit, ad impfectionem. Et per p̄ns vnū qōq; dicit pfectuz fm q̄ est in actu. Sed vnuz qōq; est in actu simplr p actum p̄m. ſ. p formā sbalez. Ergo pfectio simplr dicta sumit ab actu po ⁊ nō ab actu. 2ᵒ. qui dicit opatio. Cuius tñ oppositū dictuz est in hijs que iam adducta sunt. ¶ Dicendū q̄ perfectā inquātū hmōi hz rōnez boni ⁊ appetibilis. Sed appetibile siue bonum hz rōnē vltimi. vnde illud qō est vltimo pfectum. dicitur pfectum ⁊ bonū simpliciter. ¶ Pro cuius declaratione p̄siderandū est 6ᵒ. fm Doc. S. in pª pte. q. 5. ar. 1. ad p̄m vbi glose sic ait. Uz bonū ⁊ ens sint idē fm rē: q̄ tamē dīnt fm rōnez nō eodē mō dicit aliqd ens simpliciter ⁊ bonū simplr. Mā cū ens dicat̄ ppie eē i actu act° āt ppe hēat ordinē ad potētiā. fm. hoc aliqd simplr dicit ens ſz q̄ p° discernit ab eo qō ē in poª tñ. hoc aūt est esse sbale cuiuslibz rei. vñ fm sūm esse sbale dicit vnū qōq; ens simplr. Per actus āt supadditos dicit aliquid esse fm qd. Sed bonū dicit rōnem pfecti qō est appetibile. ⁊ p̄ p̄ns dicit rationē vltimi. vñ illud qō est vltiº pfectū. dicit bonū simpliciter. Qō aūt nō hz vltimā pfectionē quā dzba bere q̄uis hēat aliquā pfectionē inquātum est actu: non tñ dicit pfectū simpliciter sed pfectū fm quid ⁊ bonū ſz quid. Sic ergo fm p̄m esse qō est esse sbale. dicit aliquid ens simpliciter ⁊ bonū fm qd. i. inq̄tuz est ens. Scōum vero vltimū actum dicit aliqd ens fm quid: ⁊ bonū simplr. Hec ille. ¶ Cōsideradū vlterius est 7ᵒ q̄ triplex est pfectio. ſ. glorie gratie ⁊ nāe. Et hec duplex. nam quedā est pfectio corporis: quedā vero anime perfectio aūt gre ordinatur ad pfectionē glorie: ⁊ pfectio nature ad pfectionem gratie sic māle ⁊ iperfectum ad perfectum: vt innuit Doc. S. in. 4ᵒ. sniaz di. 39. q. 1. ar. 2. vbi sic ait. est autē in prole considerāda duplex perfectio. ſ. perfectio nature nō solū quātū ad corpus sed etiā q̄tuz ad animaz: ⁊ pfectio gratie. Prima autē pfectio est mālis ⁊ imperfecta respectu scde. Hec ille. ¶ Nec valet dicere pbus non posuit istos pdictos modos: ergo insufficienter assignauit modos pfectiōis: Q̄. pbus solū enumerauit pfectiones nāe quātuz ad operationes naturales: ⁊ nō quantum ad operationes supnaturales. ¶ Consideradū vlterius est. 8ᵒ. fm Doc. S. in de veritate. q. 8. ar. 3. ad. 12ᵐ. q̄ quituplex est gradus perfectionis in rebus vt dicit pbus in 2ᵒ celi ⁊ mundi. Primus est eius qō hz pfectissimam bonitatem sine aliquo auxilio. Secundus gradus est eius qō pōt cō sequi perfectam bonitatem cum modico auxilio ⁊ paruo motu: sicut eius qui hz sanitatem cum modico exercitio. Tertius gradus est eius qō acquirit perfectā bonitatem cum multis auxilijs ⁊ motibus. sicut ille qui acquirit perfectam sanitatez cū multis auxilijs ⁊ exercitijs. Quartus gradus est eius q̄ nunq̄ pōt acquirere perfectam bonitatē sed acquirit de bonitate aliquid ⁊ multis modis ⁊ motibus. Quintus gradus est eius q̄ nūq̄ pōt acquirere aliqd de bonitate nec habz aliquem motum ad hoc: sicut est gradus illius in sanitate qui sanari nō pōt vñ nulla medicina potest prodesse. Hec ille. vnde oēs isti modi pūt contineri sub tertio predictoz modorū pbyz. ¶ Sed hic etiā orit dubium. Cū. n. vnū qōq; hēat inclinationem ad suam ppriā pfectionē ⁊ oīs inclinatio sit ratione similitudinis vt dicit Doc. S. in de veritate. q. 22. ar. 1. ad 3ᵐ videtur sequi q̄ illud qō ex opposito diuidit ipsum aliud nō posset esse pfectio eius. Sed hoc est ꝓ Doc. S. in de veritate. q. 14. ar. 5. ad 10ᵐ ergo ⁊c. ¶ Dicendū fm Doc. S. ibidez q̄ contingit aliqua ex opposito diuidi: quorum

Lectio. 6.

Lectio. 8.

Lectio. 8.

tamen vnum est perfectio alterius vel causa: sicut motus localis diuiditur contra alios motus cū tñ sic causa eorūz ⁊ perfectio: ℍec ille. ¶Et licet vnum oppositorū inq̄/tum oppositum est non habeat inclinationem ad alterum tamen si materialiter sumatur sibi non repugnat.

Ad primum igit̄ dom̄ q̄ extra continuā fz q̄ est pfectū. s. i actu nō est ali/quam ptez ei⁹ extra accipere sm actū. Inquātū vero ꝯsi/derat̄ vt iperfectū. s. vt in po⁹ diuisibilitatis: sic bene ē di/uisibile in ifinitū ⁊ sic nō hz rōnem pfecti nisi sm quid ⁊ i actu. ¶Ad 2ᵐ. dom̄ q̄ ifinitum i po⁹ est ens imperfectū sm tñ q̄ ifinitum est nō cōtingit extra ipsum aliquid acci pere. Uñ de⁹ qui est infinitus est pfectissimus vt infra di cet̄ ⁊ pbabitur in sequenti articulo. Uñ ifinitū sm formā dicit̄ pfectū sm 2ᵐ modū pfectionis. s. sm q̄titatē virtu/tis. Infinitū vero sm potētiā dicit̄ pfectū eo mō quo est ens fz primū modū. ¶Ad 3ᵐ dōz q̄ ea que methapho/rice dicunt̄ in creaturis ⁊ similiter ea que ꝓprie dicunt̄ i creaturis si iperfectionē includāt sm rem significataz quā tum ad genus ⁊ spēs: nō attribuunt̄ deo nisi methapho:i ce. Uñ nō opz q̄ duas dicat̄ pfectus latro aut aliquid si/mile qr iperfectionez includunt. ¶Ad 4ᵐ dom̄ sicut di cit Doc. S. in de veritate. q. 22. ar. 1. ad. 3ᵐ. q̄ oē qđ ap/petit aliquid: appetit illud inquātū hz aliquā similitudinē cū ipso. ℍec illa similitudo sufficit que est sm esse spūa/le. Alias oppo:teret vt animal appeteret quicquid agno/sceret. Sed q̄ sit similitudo fz esse nature. Sed hec simi litudo attēditur dupliciter. Uno⁰ sm q̄ forma vnius sm actum pfectum est in alio. Et tunc ex hoc q̄ aliquid sic as/similatur fini non tendit in finē: sed quiescit in fine. Alio⁰ sm q̄ forma vnius est in alio incōplete. i. in po⁹. Et sc̄m q̄ aliquid hz formā finis ⁊ boni in po⁹: sic tendit in bonū vel finem ⁊ appetit ipsum. Et sm hūc modū mā dr̄ ap/petere formā: inq̄tū i ea est forma in po⁹. Et iō ēt quāto ista potētia est magis pfecta ⁊ ꝓpinquio⁹ actui: tāto cau sat vehementiorē idiuinationē. Ex quo cōtingit q̄ ois mo tus nālis in finē tēdat qñ id qđ tendit in finem iam est fi/ni simile. ℍec ille. ¶Et per hoc pz rñsio ad vltimum. ¶Ibi in pho ⁊ Doc. S. Ergo sm se dicta. ⁊c̄.

B secundum sic p̄cedit. Uī q̄ oēs pfectiones re/rū ⁊ bonitates nō sint in pr̄io p̄n⁰. Mam aliq̄ est pfectio accidētalis ⁊ aliqua est pfectio sba/lis. Sed pfectio acītalis nō est in deo: cū in deo nulli⁹ sit accidens. Igit̄ nō oēs pfectiones sunt i deo. ¶Ꝑ 2⁰. Si cut a p⁰ bono nō p̄cedit nisi bonū. ita ⁊ a pfecto non p̄ce/dit nisi pfectū. Sed malū pene p̄cedit a p⁰ pfecto. Ergo male pene ē q̄dā pfectū. Sz malū pene nō ē i deo. Ergo nō q̄libet pfectio ē i deo. ¶Sz dicebat q̄ oēs pfectiones sunt i p⁰ p̄n⁰ sicut in causa. ¶Cōtrā: qr aliq̄d esse in sua cā est eē iperfecte ⁊ in po⁹ ⁊ sophystico mō. Si ergo pfecti ones sint in p⁰ p̄n⁰ sicut effectus in sua cā sequit̄ q̄ erunt ibi iperfecte. Et sic i ipo nō erūt pfectiōis. Igit̄ ⁊c̄. ¶Ꝑ 2⁰. Oppositā nō possunt esse in eodē. Sicut pfectionis re/rū sunt oppositē: fz q̄ spēs rex habēt pfectionē a suis dif/ferētiis q̄ opponunt̄. Igit̄ ⁊c̄. ¶Ꝑ 3⁰. Mō quodlibz bo nū est i deo. Ergo neq̄z q̄libet pfectū. pbatio ꝑtis. Qr vnū qđq̄z dicit̄ bonū inq̄tuz est pfectū vt dicit Doc. S. in 2ª pte. q. 4. ar. 1. Assumptuz pz: qr bonuz vtile cum sit ad aliud nō est in deo. Et tñ est bonū distinctū a bono ho nesto vt ibidē pz p Doc. S. q. 5. articulo vlti⁰. Igit̄ ⁊c̄. ¶Ꝑ 4⁰. ¶Primo p̄cipio nō cōuenit esse factum. Ergo nō cōuenit ei esse pfectū. cū perfectū sit q̄si pfecte factum. Ergo idē qđ pri⁹. ¶Ꝑ 5⁰. ¶Primū principium est sim/pliciss̄imū. vt dicit pbus. 12. huius ergo nō est summum bonū: qr summū bonū se hz ex additione ad bonuz. Ali/as cuilibz bono q̄ueniret. Igit̄ ⁊c̄. ¶Ꝑ 6⁰. Scia dicit p fectionē scientis. Sz i p⁰ p̄n⁰ nō est scia. ergo ⁊c̄. probatio medie: qr scia cū sit accidēs dicit iperfectionē. Sz id quod iperfectū est deo attribui nō dz: vt pz p pbz. 12. huius. er go ⁊c̄. ¶Ꝑ 7⁰. ¶Primū principium est suū esse et suum opari vt dicit pbus. 12. huius sz viuere est mobilius q̄ esse sicut viuens q̄ ens vt arguit Doc. S. in 2ª parte. q. 4. ar. 2. eodem titulo. Igitur ⁊c̄. ¶Sed ꝯ est pbs in tex/tu dicens. sm se quedā igit̄ pfecta totiēs dicunt̄. Alia q/dē qr sm bñ i nullo deficiūt. neq̄z yperbolē habēt nec ex/tra aliqd accipit̄. Alia āt oīno sm q̄ nō habēt yperbolez in vnoq̄z gñe nec aliqd est extra oīno. ¶Ad idē est doc. S. sup eundē textū in p̄ti lcōne dicēs. Aliq̄ quidē dicun tur vīr pfecta. qr nihil oīno deficit eis a bonitate neq̄z al quā hñt excedētiā. Et hec est condtio primi principii. i. dei i quo est pfectissima bonitas cui nihil deest de oīb⁹ p fectionib⁹ in singulis gñeribus inuentis. ℍec ille.

Respondeo dom̄ q̄ necesse est ponere oēs pfectiones oīum rerūz in pmo principio. Cuius ratio accipi pōt ex hiis que dicta sunt in 2⁰ huius. q. 1. ar. 3. Mā primuz i vnoquoq̄z gñe est id qđ est pfectissimū in illo gñe ad qđ oīa que sunt illi⁹ generis reducuntur ⁊ eo mēsurantur vt etiā dicit pbus. 10. huius qr ex eo vnumquodq̄z ostendit̄ magis ⁊ minus esse per fectum sm q̄ est mensurā generis magis ⁊ minus appro pinquat. Sed illud qđ est mensura oīum entium nō pōt esse aliud q̄z primum principium qđ est suum esse vt in 12 huius ostendit pbus. Ergo nulla pfectionuz ei deest q̄ aliquibus rebus cōueniūt. Alias nō esset oīum cōis men sura. ℍāc etiā rōnem ponit Doc. S. contra gent. libro. 1. ca. 28. ¶Idem ostendit in 2ª pte. q. 4. ar. 2. ⁊ in alijs di/uersis locis ⁊ precipue in de veritate. q. 21. quasi per totā Unde ꝓ pñti amittit̄. ¶Ꝓ cuius tñ declaratione cōsi derādū est fz. Doc. S. q̄ gent. vbi supza q̄ ois nobilitas cuiuscunq̄z rei inest sibi sm suum esse. ℍulla. n. nobilitas esset boi ex sua sapia nisi esset sapiens. Et sic de alijs. Sic q⁰ sm modū quo res hz eē: est suus modus i nobilitate. nā res sm q̄ sc̄m suū esse cōtrahit̄ ad aliquez sp̄ecialem modū nobilitatis maiorem vel minorē: dicit̄ esse fz hoc nobilior vel minus nobilis. Igit̄ si fit aliquid cui compe tit virtus essendi: ei nulla virtus nobilitatis deesse potest. Sz rei que est suum esse cōpett totū essendi prāterem: sicut si esset aliqua albedo separata: nihil ei de virtute albedinis deesse posset. Mā q̄ alicui albo aliquid de virtute albedi/nis deesse pōt est ex defectu recipiētis albedinē qui eam sm modum suuz recipit ⁊ fortasse nō sm totum posse al bedinis. Deus igitur qui est suum esse: hz ipsum sm to/tā virtutē ipsius esse. Mō ergo pōt carere aliqua nobilita/te que alicui rei cōpetit. ℍec ille formaliter. ¶Sed hic oriť difficultas videť. n. q̄ illud sit contra ea que addicta sunt in p̄cedēti articulo. Dictum est enim. ibi q̄ nō ab eo dē aliquid dicit̄ ens simplr̄ ⁊ pfectuz simpliciter. Uñ vi dr̄ q̄ nobilitas cuiuslibet rei q̄uenit sibi fz suū eē. Uñ vi dr̄ ꝯdictio in Doc. S. ¶Ad hoc dom̄ q̄ pfectio rei pōt ac/di dupliciter. Uno⁰ obiectiue ex pte. s. termini. Alio⁰ subiecti ue ⁊ ex pte p̄cipii. ¶Primo⁰ pfectio ⁊ entitas rei si virtu qz simpliciter accipiať. non eodē mō sumuntur. sed ꝯdo mō. Unde eodē mō aliqd dicitur ens simplr̄. ⁊ pfectum simplr̄. Mā forma sbalis est p̄n̄ opationis. Ex eo ergo q̄ est pfectior sibi debeť pfectior operatio: ⁊ per oīs ma ior pfectio vnde sicut forma est p̄n̄ essendi: ita ⁊ posi onis. vñ sm gradum forme attendit̄ gradus perfectionis tanq̄z ex principio ⁊ cōgruo. Sed complete ⁊ perfectius pfectio attēditur ex pte vltimi sic dcm̄ ē supr̄. i p̄cedēti arti.

Ad primum igit̄ dom̄ q̄ pfectio accidētalis est in deo nō vt accidētalis est sed vt sbalis. nā illa pfectio que in creaturis dicit̄ accita/lis in deo vertit̄ in eius sbam. ℍec etiā attribuitur deo vt accidēs: sed inq̄tuz q̄dā pfectionē includit vt infra pate/bit ad. 6ᵐ. ¶Ad 2ᵐ dom̄ q̄ pena pōt cōsiderari dupliciter. Uno⁰ prout est iusta. Et sic est bonū simplr̄. Alio⁰ inq̄tū est pena. Et sic est quoddā malū alicui vt dicit Doc. S. i de malo. q. 1. ar. 1. ad. 18ᵐ. vbi sic ait. ¶Pena inq̄tū ē pena est malū alicuius. Si inq̄tum est iusta est bonū simplr̄: eē malū ali/cui⁹. sicut forma ignis est bonū simplr̄: sz ē malum aque. ter. ¶Nihil aūt pbibet id qđ est bonū simplr̄: eē malū ali/ℍec ille. ¶Ꝓ cuius maiori declaratione sciendum est sm eundez ibidem ad p̄m q̄ aliquid dicitur esse malum pplicite

Lectio. 6. 7 ⁊ cō. 49.

Lectio. 5.

Lectio. 8.

dupl'r. Uno quidē modo simpl'r. Alio vo modo fm qđ. Illud autez dicit simpl'r malum: qđ est fm se malum. Illoc autez est quo aliqd priuatur aliquo pticulari bono qđ est de debito sue pfectionis: Sicut egritudo est malū aialis: q' priuat equalitatez humox que requirit ad pfe ctum esse aialis. Sed fm quid dicit esse malum qđ non est malum fm se sed alicuius: q'. s. non priuatur aliquo bono qđ sit de debito pfectiōis sue: sed qđ est de debito pfectionis alterius rei: Sicut in igne est priuatio forme aque que non est de debito pfectionis ignis. Non enim iusticie habet adiunctaz priuationez particularis boni ali cuius peccantis inquantum ordo iusticie hoc requirit. s. vt aliquis peccans priuetur bono qđ appetit. Sic igitur pena est bona simpl'r sed est mala huic. Et hoc malū di citur deus creare. Pacem autē facere: q: ad penam non cooperatur appetitus peccantis. Ad pacem aūt cooperat appetitus pacē recipientis. Creare autez est facere aliqd nullo ps̄supposito. Hec ille. ¶ Ad 3m dōm qđ aliquid eē in sua causa pōt intelligi dupliciter. vno° tanq̄ in sua cā materiali. Et sic esse in sua causa est esse impfectuz. Alio° tanq̄ in causa efficiente finali et formali. Et sic aliqd esse in sua causa est esse perfectuz. Perfectiones aūt rez sunt in pmo principio sicut in causa efficienti finali et formali exemplari: non aut sicut in causa materiali. vñ argm non ꝯcludit. ¶ Ad 4m dōm qđ opposita fm qđ opposita sūt: posita respectu susceptibilis creati: sunt vnum in deo: vt ps̄ per Dionysiū. 5°. ca°. de di. no. fm qđ adducit Doc. S. in prima parte. q. 4. ar. 2. ad pm: vbi sic ait. Sicut sol sensibiliuz ſbas et qualitates multas et diuersas ipse vn? existens et vnifo: miter lucendo in seipo vnifo: miter pre accepit: multo magis in causa omniuz necesse est preexiste re omnia fm substantialez vnitionez. Et sic que sunt di uersa et opposita in seipsis: ps̄istunt in deo: vt vnū absq̄ detrimento simplicitatis ipsius. Hec ille. ¶ Ad 5m dō cendū qđ bonum vtile reperit in deo: nō vt ad aliud ordi natur: sed fm qđ est bonum. ¶ Sciendum est enim qđ nihil inuenitur in creaturis qđ nō dicat aliquā imperfe ctionē: cum creatura inquantuz huiusmodi imperfectio nem includat. Unde fm id qđ est impfectuz nō est deo attribuendū: vt statim patebit. ¶ Ad 6m rndet Doc. S. in pa pte. q. 4. ar°. p° ad pm. dicens: qđ sicut Gregorius dicit. Balbuciēdo vt possumus excelsa dei resonamus. Qđ enim factum nō est: perfectuz ppie dici non potest. Sed q: in his que fiunt tunc aliquid dicitur esse perfectū cū de potētia reducit ad actuz trāsumit hoc nomen ad si gnificādū oē illud cui nō deest esse in actu siue hoc bēat p modum factionis siue nō. ¶ Sz hic oritur difficultas. q: si illud ppie nō potest dici pfectū cui nō cōpetit esse fa ctū: sequit qđ pfectum nō cōpetit pō pno proprie: sed solū trāsumptiue sicut hoc nomen lapis: Quod videtur absur dum et multum a veritate alienum. ¶ Ideo consideran dum est illud qđ dicit Doc. S. ꝯ gent. li. 1. cap. 2. vbi. sic ait. qđ perfectio deo conueniunter attribui nō pōt scdz no minis significatū si qđtuz ad sui ordinē attendat. Quod. n. factum nō est: pfectum dici nō posse videt. Hec ille. Uñ clare ps̄ dicēdum qđ pfectum pōt cōsiderari dupl'r. Uno° qđtum ad ipositionē noīs. Et sic nō attribuit deo: Alio° qđ tum ad rem significatum. Et sic ppie attribuit ipsi deo. Si dicatur. Illud a quo nomē imponit: est illud qđ no men significat. Ergo si fm ipositionem noīs nō competit deo ppie: nec etiā fm rem significatam. ¶ Dicendū est sicut dictum est in 4° huius qđ duplex est impositio noīs ad significandum. Quedā est ex parte rei imposite cui im ponitur nomē. Et sic illud a quo nomen sic est impositum ex pte impositionis est idē qđ nomē significat. Alia est ex pte ipoentis. Et sic nō est idem qđ nomen significat et il lud a quo nomen ipōitur ad significādum: ¶ Pro cui? ampliori declaratiōe sciendū est qđ nomē vtroqz mō sum ptū qđcūqz sit illud pōt dupl'r cōsiderari. Uno° qđtuz ad modū significādi. Et sic nullū nomē ppie attribuit deo:

Quia sic omne nomen imperfectionem importat et cum defectu est vt probat Doct. S. in p° ꝯ gen. ca. 13. Ubi sic ait. Hā nomine rez exprimimus eo mō quo ītellectu cō cipimus. Intellectus autez noster ex sensibilibus cognoscendi initiuz sumens illum modum nō trāscendit q in re bus sensibilibus inuenit in quibus aliud est forma: et alid formā habēs pp materie et forme cōpositionē. forma vero in his rebus inuenitur quidem simplex: sed imperfecta vtpote non subsistēs. Habens vero formam inueni tur subsistens sed non simplex immo concretionem hns. Unde intellectus noster quicquid significet vt subsistens. significat in concretione. Quod vero vt simplex significat non significat vt quid est sed vt quia est. Et sic in omni nomine a nobis dicto quantum ad modum significandi imperfectio inuenitur que deo nō cōpetit. Nec ille. Unde nullum nomē qđtum ad moduz significandi deo ppie attribuitur. Alio° pōt ꝯsiderari nomē qđtū ad rem significatā. Et hoc dupl'r. Uno° ex pte īpositionis noīs Et hc dupl'r. Aut ex parte imponentis tm̄. Et sic etiā nullum nomē ꝑ prie attribuit deo. Aut ex pte qualitatis essentialis a qua nomen imponitur ex parte rei imposite. Et hoc dupliciter. Uel illa qualitas essentialis dicit perfectionez vel nō. Si non tunc tale nomen non proprie conuenit deo. Si sic: tūc tale nomen ppie conuenit deo. Alio mō ex pte eius ad qđ nomen īponit ad significāduz. Et hoc dupl'r. vel illud nomē dicit pfectionem vel nō. Si non: tunc in proprie et methaphorice dr̄ de deo. Si sic: hoc est dupl'r vel dicit perfectionem fm speciem tm̄ et non fm genus sicut scientia et sapia. et tunc proprie dr̄ de deo. vel dicit pfectionē fm genus et spēm. et tūc etiā proprie dr̄ de deo sicut ſba. ¶ Ad. 7m. dōm sicut dicit Doc. S. in pma pte. q. 6. ar. 2. ad pmū qđtum summuz bonuz addit supra bonum nō rem aliquā absolutā sed relationē tm̄. Relatio autem qua aliqd dr̄ de deo relative ad creaturas: nō est realiter in deo: sed in creaturis: in deo vero fm rōnem: sicut scibile relative dicitur ad sciaz non q: ipsum referatur: sz qa scia refertur ad ipsum. et sic non opz qđ in summo bono sit aliqua cōpositio sed qđ alia deficiant ab ipso. Hec ille formaliter. ¶ Sed diceret aliquis. Si bonum dicat solum relationem: sequitur qđ bonum non erit transcendens. qđ est cōtra ph̄m et ꝯ oēs doctores. ¶ Dicendum adhoc sicut dicit Doc. S. in de veritate. q. 21. ar. vltimo in corpore vbi sic ait qđ aliquod nomen pōt respectum importare dupl'r. vno° sic qđ ipsum nomen imponatur ad significandū illuz respectuz: sicut hoc nomē pr̄ filius paternitas aut aliquid taliū. Quedā vo noīa dicunt importare respectū quia significant rem alicuius generis quā ꝓcomitatur respectus qđtus nomen non sit impositus ad significandum respectuz: sicut hoc nomen scientia est impositum ad significandum qualitatem quādam: quā sequitur quidam respectus: nō autem ad significāduz respectum. et per hunc moduz ratio boni respectuz implicat nō q: ipsum nomē boni significet respectuz soluz sed q: significat id ad qđ sequitur respectus. Hec ille. ¶ Ad. 8m dōm. qđ scia potest cōsiderari dupl'r. vno° quātuz ad rōnem generis. et sic importat: et isto° nō attribuit deo. Alio° sz rōnez speciei. et hoc qđtum ad perfectionem quā includit. et isto modo perfectionē dicit et sic attribuit deo. ¶ Ad vltimum dōm qđ in diuersis viuere est perfectius qđ eē. et intelligere quā viuere. verbi gratia. viuere in planta ē perfectius quam esse in lapide. vnde in bijs que habent esse et viuere simul viuere est perfectius in ipsis quam esse in bijs in quibus non est viuere. Sed in eodem in quo est esse viuere et intelligere: esse eius est perfectius qđ viuere et intelligere: q: esse eius comparatur ad alia duo sicut receptum: illa vero vt recipiens. Et hoc est quod innuit Doc. S. in prima parte. q. 4. ar. 2. ad 3m. vbi sic ait. Licet ipsum esse sit perfectius qđ vita et ipsa vita qđ sapientia si considerentur fm qđ distinguunt ratione tamē viuens est nobilius qđ ens tm̄: q: viuens est etiam ens. et sapiens est ens et viuens. Hec ille. ¶ Idem clarius innuit in primo libro contra gen. cap. 28.

¶Questio.18ª.De distinctione termini.

Estat nunc considerandum de distinctione nomum que significãt conditiones perfecti. Et qz sicut expcedentib⁹ pz pfectum est quid terminatũ absolutũ per se nõ depẽdẽs ab alio ⁊ habens ea que sibi fm gen⁹ cõpetunt: ideo circa hoc triplex occurrit cõsideratio. ¶Primo ꝯsiderãdum est de multiplicitate huius nois terminus. ¶Scõo de multiplicitate ei⁹ qõ dr per se aut fm se. ¶Tertio de distinctione habitus ¶Circa pm queruntur tria. ¶Primo vtrũ diffinitio termini in textu bene assignetur. ¶Secundo vtruz modi termini sint bene positi. ¶Tertio vtz ea quoz termini sũt diuersi: et ipa sint diuersa siẽ res a re. ¶Ibi in põo ⁊ Doc.S.Termin⁹ dicit ⁊c. Et ẽ lec.17.

a B primum sic proceditur. Uꝺ q diffinitio termini nõ sit bene assignata a pho i qua dicit. Terminus est id qõ est vltimũ cuiuslibet rei ita q nihil ⁊c. Mã terminus a pho in pº prioz sic diffinit. Terminus est in quez resolui ꝓpositio. Cũ ergo illa diff o sit bona videt q ista sit superflua. ¶Ꝓ 2º. ¶Principiũ ⁊ terminus opponuntur. Sed predicta diffinitio cõpetit pn⁹: cum qõlibet pn⁹ dicat terminus vt dicit hic in textu. Ergo nõ est bona diffinitio. Oppositoz.n.nõ ꝑt esse vna diffinitio. ¶Ꝓ 3º. Affirmatiuũ nõ hz diffiniri per negationẽ vel priuationẽ. Sed terminus significat aliquid positiuũ. Ergo male in ei⁹ diffinitione ponit negatio.s.nihil. ¶Ꝓ 4º. Conclusio est termin⁹ demõstrationis. Et tñ extra cõclusionẽ aliquid tenet qõ ad demõstrationẽ ptinet. Alias nõ esset possibile ex vno plura cõcludere. Quod est cõtra phm in 2º prioz. Igit ⁊c. Sz cõtra est phus in textu dicens. Termin⁹ dicit qõ est cuiuslibet vltimũ. ⁊ cuius extra nihil est accipere ⁊ cuius infra omnia primi.

Respondeo dõm q terminus potest accipi dupliꝛ. Uno⁰ methaphorice siue similitudinarie. Et sic reperit in entibus rõnis siue in secundis intẽtionibus. Mã sicut ꝓprie terminus dicit a terminando fm q terminus magnitudinis realis siue q̃ntitatis ita similitudinarie illud dr esse terminus ꝓpositiõis cui ꝓpetit q̃ntitas ppõnis. Et sic nõ accipit hic. Alio mõ accipit termin⁹ ꝓprie pro terio reali cui⁹ rei. Et isto⁰ põt tripliꝛ cõsiderari. Uno⁰ fm q hz rõnez vltimi. Et sic ponit pma pticula in diffione termini.s.q est vltimũ cuiuslibet rei. Alio⁰ fm q hz rõnez principij respectu sequẽtis. Jõ subiungit. Ita q nihil de pº deteriato ẽ extra ipz terium. Tertio⁰ inquãtũ hz rõnẽ ꝓtinẽtis. Uñ subiũgit. Et oia q̃ sunt ei⁹ ꝓtinent ifra ipsum. ¶Si ergo termin⁹ est qõ est vltimũ cuiuslibet rei ita q nihil de pº termiato est extra ipsum terminũ ⁊ oia que sunt eius cõtinent ifra ipsum. ¶Et si dicat. Jd qõ ẽ termin⁹ est ẽt pn⁹ et pn⁹: sicut ipz nũc qõ est terminus preteriti: est ẽt pn⁹ futuri. Ergo male ponit ly vltimũ ⁊ nõ pn⁹. ¶Dõm q terius hz q terminus nõ hz rõnẽ principij formalr accipiẽdo. Si aũt accipiat mãliter.s.pro eo q est terminus: sic põt esse principiũ alia tñ ⁊ alia rõne ⁊ respectu diuersoz. Unde dicit Doc.S.hic i lcõne. Notãter i ꝓdicta diffinitione ponit primi sine de primo: qr cõiter id qõ est vltm primi ⁊ termin⁹: est principiũ scõi. sicut nũc qõ est vltm ꝑteriti ẽ principiũ futuri. Hec ille. Sz pro ꝓcedentiũ declaratione cõsiderandũ est primo q aliqd põt dici terminatuz triplici ter: Uno⁰ fm durationẽ totã. Et hoc mõ dr terminatum qõ hz principiũ ⁊ finez. Alio⁰ rõne ptiũ durationis. Et hoc mõ dr terminatũ illud cuius quelibet pars accepta terminata est ad aliqd ꝓcedens ⁊ ad sequens sicut est accipe in motu. Tertio⁰ rõne suppositi i q ẽ recipit Esse.n. recipitur in aliquo fm modum ipsi⁹. Et iõ terminat sicut ⁊ q̃libet alia forma q̃ne de se cõis est. Et fm qõ recipit i aliquo terminat ad aliqd. Et hoc mõ solũ diuinũ esse nõ est terminatũ: qr nõ est receptuz i aliq̃. Hec Doc.S.forma liter i primo sñiaz di.8.q.2.ar.1.i corpe. ¶Cõsiderãduz

vlteriꝰ est 2º fm Doc.S.in pº sñiaruz di.5.q.vltª.ar. vnico elicitiue q dupliꝛ aliqd dr terius. Uno⁰ id qõ terminat aliqd. Et sic genitũ dr termin⁹ gñonis. sic generis dr principiũ gñonis. Alio⁰ sicut quo aliqd gñat. Et sic forma dr termin⁹ gñonis: sicut priuatio forme dr pn⁹ gñis a q̃ gñatio incipit ꝑdicta ãt diffio potissime daz de terminio quo. ¶Cõsiderãdũ ẽ ẽt 3º vt vult Doc.S. de vita te.q.9.ar.3.i corpe q i q̃libet motu ẽ duplex termin⁹.s. termin⁹ a quo ⁊ termin⁹ ad quẽ. Aliquid dr terius a q tripliꝛ. Aliqñ i aliquib⁹ termin⁹ a quo est aliquid ꝺrũ ꝑfectionẽ acquirẽde: sicut nigredo est ꝺria albedini q̃ ꝑ dealbationẽ acquirit. Qñqz vero pfectio acquirẽda nõ hz ꝺrũ directe. hz ꝑcedũt in ipso sbo dispones ꝺrie dispõib⁹ ordinatib⁹ ad pfectionẽ acquirẽdã sine iducẽdã: sicẽ i corpe aiandis ꝑcedũt ꝺrie dispones aiationi. Qñqz vero nihil presupponit nisi priuatio forme introducẽde sicut i aere illuminãdo precedũt tenebre: q̃ p lucis presentiã remouentur. Sz terius ad quẽ est qñqz vnus tñ: vt in dealbante terminus ad quez est albedo. Qñ vero sunt duo termini ad quez: quoꝝ vnus ad aliũ ordinat: sicut pz in alteratione elementoz. cui⁹ vn⁹ terminus est dispositio que est necessitas alius est ipsa forma sbalis. Hec ille.

Ad primum igit dõm q terminus pot accipi tripliꝛ. Uno⁰ accipitur pro diffione. sicut i pº topicoz. Et sic termin⁹ est ofo idicans quid est esse rei. Alio⁰ accipit terius ꝓ rebus extremalibus ꝓpõnis: sicut accipit in pº prioz. Et sic terminus ẽ quẽ resolui ꝓpositio: vt in sbm ⁊ ꝑdicatũ. Tertio⁰ sumitur terminus gñaliter: vt se extẽdit ad oẽm sui acceptionẽ hz tñ pri⁹ ꝓ posteri⁹ vt ifra patebit in sequenti arti. Et sic diffinit hic. Nõ ãt est icõueniens q vni⁹ rei diuersimode accepte sint diuerse descriptiones: hz vni⁹ rei non possint esse diuerse diffinitiones complete dicentes qõdlibet esse. ¶Ad 2m patuit solutio ex dictis in 2º notabili. ¶Ad 3m dõm q duplex est diffinitio. Quedaz est circa quantũ.s.ꝓ negationes aliquã dr̃iam affirmatiuã formalr. Et quimur. Alia est diffinitio quidditatiua data formalr. Et tales non datur ꝓ negationem sed per genus ⁊ differentiam. Nec autem diffio termini non est quidditatiua sed circũlocutiua. ¶Et hz nullus multiplex equiuocus sit diffinitus nisi dupliciter multiplex tñ analoguz bñ põt diffiniri. Terminus aũt nõ est quid equiuocum hz plura hẽat significata. Nec est quid vniuocuz. hz analogũ. ¶Ad 4m pz solutio ex dictis in pn⁹ corpis articuli. Cõclo.n.est terius methaphorice dictus: q̃ termiat demõstrationẽ vnã. Non.n.opz q vna ꝓo sit termin⁹ cuiuslibz syllogismi q ex pmissis ꝓpositis ꝓcedit: hz sufficit q sit terius vni⁹ syllogismi ⁊ ꝓinet pmi. pia vtualr sic effectus ꝓtinet vtualr in se suam causam. ¶Ibi in põo ⁊ Doc.S.Et quecũqz fuerit species ⁊c.

a B secundum tur q modi ipsi termi nõ sint sufficiẽter assignati a pho. Nam sic ꝓcedit. Unde species itelligibilis est terminus cognitiõis vt cõcedit Doc.S.i de vitate.q.9.ar.3.in corpe. ⁊ tñ nõ cõtinet sub ꝑdictis modis. Nõ.n.cõtinet sub tribus primis vt de se pz. Nec ẽt sub 4º mõ: qr diffio rei dr 4º mõ terminus. Sz spes itelligibilis nõ ẽ diffio: ergo ⁊c. ¶Ꝓ 2º. vna cognitio dr esse termin⁹ alteri⁹: vt ẽt cõcedit Doc.S. i de vitate vbi supra. Et tñ nõ ẽ terius aliq modoz a pho assignatoz. Igit insufficiẽter assignatur. ¶Ꝓ 3º. Oẽ pn⁹ ẽ termin⁹ vt hic dicit phus ⁊ Doc.S.i ifra. Cũ g⁹ deus sit pn⁹ de⁹ erit terius. nõ ãt est terminus magnitudinis: cũ nõ sit q̃tus. Neq; actionis: cũ nõ ꝓducat q aliquã actionẽ. Neq; itentiõis: cũ nõ sit forma. Forma.n.⁊ finis coincidũt: vt dr in 2º phyc. Neq; ẽt est terminus cognitionis cũ nõ sit diffinitio rei. Igit idez q prius. ¶Ꝓ 4. Lumẽ est terminus illuminatiõis. Et tñ nõ est terminus aliq̃ ꝓ dictoz modoruz. nõ.n.ẽ terius cognitiõis: neq; ẽt intẽtiõis vt de se pz. neq; ẽt est terminus actionis. qr illuminatus nõ est actus motus neq; actio: hz magis est terminus aliq̃ ꝓ tus vt vult Doc.S. in pluribus locis. Ergo idẽ qõ prius

¶Sed

¶Sed cōtra est pbus in textū dicens. Et quodcūqz fuerit terminus magnitudinis aut habentis magnitudinez ⁊ finis cuiuslqz. Tale vero dicitur ad qđ motus ⁊ actus est ⁊ nō a quo. Et quandoqz ambo ⁊ a quo ⁊ in quid ⁊ cui⁹ causa ⁊ ſba cuiuslibet ⁊ quod quid erat esse.

Respondeo dōm ꝙ terminus dr̄ dupliciter. Uno⁰ large sumpto vocabulo. Et sic id qđ est ꝑn⁹ motus dicit terminus motus ſm dicimus ꝙ oīs motus est inter duos terminos. ſ. interminuz a quo ⁊ terminū ad quē. Alio⁰ accipitur terminus ꝓprie. Et sic dicit q̄ttuor modis. ¶Primus modus est ſm ꝙ in qualibet ſpē magnitudinis finis magnitudinis dī terminus: sicut pūctus dī termin⁹ linee vel superficies corporis vel ēt lapidis hñtis magnitudinē. Secūdus modus est ſm ꝙ vnū extremū motus vel actiōis dicitur terminus. ſ. extremū ad qđ est motus ⁊ non a quo: sicut terminus gñis est esse: nō autē nō esse ꝓprie accipiendo terminuz. Tertius modus est ſm ꝙ cuius causa fit aliqd dicitur terminus. Hec. n. cuius causa est terminus eius essentia ⁊ diffinitio significans quod quid est res dr̄. terminus. Est. n. terminus cognitionis. Sic ergo patet ꝙ terminus ꝓprie sumptus dī q̄ttuor modis. Quox modorū sic pōt formari sufficiētia. Hā de rōne termini ē ꝙ sit quid vltimuz. Uel ergo est vltimū magnitudinis. Et sic est primus modus. Uel actionis ⁊ sic est secundus modus. Uel itentionis. Et sic est tertius modus. Uel cognitionis. ⁊ sic est quartus modus. ¶Sz diceret aliquis diffinitio ē terius rei: qz vt dicit Doc. S. ilſa cognitio fit p assimilationē cognoscētis ad rē cognitā. Ergo diffinitio ē terminus rei. Hā ergo pōt diffinitio esse termin⁹ cognitionis: qz diuersorum diuersi sunt termini. ¶Dōm ꝙ diffinitio pōt cōparari ad duo scz ad essentiā rei sue ad rē cognitā. Et ad cognoscentē. ¶Primo⁰ dr̄ termin⁹ rei. Secūdo⁰ dī terminus cognitiōis. ¶Uel dōm ꝙ diuersoꝝ gnra subordinantur: tam pōt esse vn⁹ terius. Cognitio aut ⁊ res cognita subordinantur adinuicē sicut actus ⁊ obm. Jō nullus Doc. S. ilſa ꝙ cognitio rei icipit ab aliquib⁹ signis exterioribus quib⁹ puenit ad cognoscendā rei diffinitionem: quo cuz puentuz fuerit hr̄ pfecta cognitio de re. Uñ diffinitio dī termin⁹ cognitiōis. Uel dicit terminus cognitionis ipa diffinitio qz ītra ipsam cōtinent ea ꝙ que scit res. Si. n. vna dzia vel addat vel subtrahatur: tam nō erit eadem res. Hec ille cōsiderādū vlterius est 2⁰ ꝓ amplio 9. ar. 3. in corpore ꝙ in cognitione nostra est duplex terminus a quo. Qñqz est error qui est circa ꝓrius scie acquirende. Qñqz dispōnes ꝓrie: sicut ipuritas aīe est imoderata accipiētia circa res sensibiles. Qñqz vō ꝓpter defectū cognitionis vel negatio: sicut cū in cognitione de die in diem proficimus. Ex pte aūt termini ad quē: est inuenire duos terminos cognitionis primus est id quo itellectus pficit ad aliquid cognoscendi siue forma intelligibilis aut lumen intelligibile vl qcūqz cognitiōis medīū. Scōs aūt terminus est ipsa cognitio que exinde procedit que est vltim⁹ terminus un acceptiōe cognitionis. Hec ille: per qđ patet solutio ad ꝑm ⁊ 2m. ¶Cōsiderādum vlterius est 3⁰ ꝙ duplex est termin⁹. ſ. terminus p accidens: sicut relatio dr̄ cut albedo est termin⁹ p se dealbationis. Et talis duplex Quidā est intrinsecus. sicut linea est terminus superficiei Quidā vero est extrinsecus: sicut albedo que est termin⁹ superficiei ⁊ est de genere q̄litatis dicitur terminus corꝑis extrinsecus. Terminus autem intrinsecus est duplex. Quidam est imediatus: sicut dealbationis albedo. Alius est terminatus mediatus: sicut color diceret terminus dealbationis mediatus. Et quelibet eorum potest esse duplex sic dictū est. ſ. termin⁹ a quo: ⁊ termin⁹ ad quē.

Ad primum igitur ⁊ 2m pz solutio ex dictis in 2⁰ notabili. ¶Ad 3m dōm ꝙ deus est vltimus finis essentialiter omnium rerum ⁊ primuz efficiens ⁊ forma exēplaris vt pz. 12. huj⁹. Uñ bñ dicit deus terminus ⁊ intentionis ⁊ cognitionis. Nihil enī cognoscit nisi in vīute luminis prime veritatis radiātis in q̄libet itellectu: vt dicit Dyonisi⁹. ¶Et lz finis gñonis ⁊ forma coincidāt: finis tamen rei genite ⁊ forma nō coincidunt. Deus autē nō dicitur finis generatiōis: sed finis rei genite. ¶Est tñ sciendum ꝙ aliquid pōt dici terminus aut finis dupliciter. Uno⁰ denominative: qz. ſ. est terminatū. Et sic deus nō dicit terminus q̄si terminatus aut finis quasi finitus. Alio⁰ aliqd dr̄ esse terminus essentialiter ⁊ sic deus dicitur terminus: sicut dicit finis essentialr ⁊ nō denominative vt dic̄ Doc. S. in de po⁸. q. 1. ar. 2. ad 8m. vbi sic ait. Finis cū sit pfectio deo nobilissimo mō attribuit. ſ. vt ipse essentialiter sit finis ⁊ nō denoīative finitus. Hec ille. Et similiter dōm est de termino. ¶Ad vltm dōz ꝙ lumen est termin⁹ illuminationis scōo mō. Et lz illuminatio neutraliter sumpta nō sit motus sed terminus motus illuminatio tñ actiue sumpta est actio accipiēdo actionem ꝓ illo quo agens producit formam in passum. Manifestū est. n. ꝙ sol ꝑducit sua actione lumen in aere. Et illa actio vocatur illuminatio actiua. Et receptio luminis ī aere vocat illuminatio passiua. ¶Et licet. actio pbyca sit cū motu: nō tñ opz ꝙ quelibet actio sit cuz motu. Alias in deo nulla esset actio. Sed actio que regrit dispōnem in mā que non est dispōsita vltima dispōne ad ipsam formā est semper cū motu: qz talis dispositio nō ꝑt fieri ī ītāti. Si igit aer nō esset dispositus vltima dispōne ad susceptionem luminis: ipsa illuminatio esset cū motu: sicut ⁊ calefactio solis qua calefacit aquā est cum motu. ⁊ quia aer est dispositus vltima dispositione ad luminis susceptionē. ideo illuminatio est sine motu sed in instanti. vñ de plures decepti sunt credentes omnem actionem cres tam esse cum motu solum putantes actionem que est cuz transmutatione fore actionem. ¶Si autem queratur in quo predicamento sit illuminatio. ¶Dicendum ꝙ illuminatio potest accipi quadrupliciter. Uno⁰ ꝓ inductione actiua luminis a sole. Et sic est in predicamento actionis. Alio⁰ potest acipi ꝓ receptiōe luminis a sole ⁊ sic ēt est in predicamēto actionis Alio⁰ potest accipi ꝓ receptione luminis in aere. Et sic est in predicamento passionis. Alio⁰ pōt accipi neutraliter. ⁊ sic est in predicamento qualitatis. Si enī nō differt a lumine realiter sed solūz ſm modum significandi. ¶Uerū est tñ ꝙ aer dum suscipit lumē: nō patitur passione ꝓprie dicta: sed tñ patitur accipiendo passionem ꝓ oī suscepitone alicuius forma siue sit cum abiectione precedentis forme sine non: sicut etiam itelligere est quoddam pati vt patet in tertio de anima. Iz non sit omnimoda similitudo ipsius intelligere ad ipsum illuminare. Lec. 7. ⁊ cō. 2.

¶Ibi in pbo ⁊ Doc. S. Si enim differentia vna ⁊c.

a **Bertium** sic ꝓceditur. Uidet ꝙ ille res non sint diuerse: quarum termini sunt diuersi accipiēdo terminum quarto modo. ſ. ꝓ diffinitione qđditatiua siue dicente qđ quid erat esse. Hā vnius rei sunt plures cause. Ergo ⁊ plures diffinitiones. Aliqua. est enī diffinitio causalis a causa effitiente sumpta. Alia mālis. ⁊ alia formalis vt pz in pbo de aīa. ergo cuz diffinitio det per causam: vni⁹ rei possunt eē plures diffinitiōes. ¶Ꝑ 2⁰. Diffinitio que datur per finem dicit esse potissima: cū talis sit medium demonstrationis potissime nec sit resolubilis ad aliquam aliam ꝓr̄ē. Sed diffinitio mālis est resolubilis in aliquam ꝓr̄ē scz in finalem vnde diffinitio mālis dī cōclusio demōstratiōis. Igit idē ꝙ ꝓr⁹. ¶Ꝑ 3⁰. Aliqua est diffinitio que est in medio demōstrationis aliqua est diffinitio que est cōclusio demōstrationis: aliq̄ vero que dī tota demōstratio sola positio nihil dīns vt pz ꝑ⁰ posteriox. Sz tales pñt esse eiusdē rei sicut ibidē patet ꝙ ibi dant due diffinitiōes demōstrationis quax vna demōstratur p aliā. Ergo ⁊c. ¶Ꝑ 4⁰. Sapia ⁊ scia ⁊ po⁸ dīnt ī deo ſm diuersas diffinitiones. ⁊ tamen sunt in deo idem ſm rem. Ergo ⁊c. ¶Ꝑ 5⁰. Actio ⁊ passio sunt idē Lec. 6. Lec. 16.

ſm rem vt pz.3°.phy^{x} ſm phm ⁊ Doc.S. Et tamē habent diuerſas diffinitiones dicentes quodquid erat eſſe vt dicit ibidem phus expreſſe. Igitur ⁊c. ¶ Sz cōtra eſt Doc.S. in pñti lcōne dicēs. Si.n. dſta vna addat vl ſubtrahat in diffinitione: iam nō erit eadē res. Hec ille. Ergo a fortiori variata tota diffinitione: variantur ⁊ res.

Reſpondeo dōm ꝙ vnius rei eſſe plures diffinitiones: poteſt ītelligi dupliciter. Uno° ſm eandem conſiderationem eiuſdē rei. Et ſic vnius rei. ſ. vno modo conſiderate nō pñt eſſe plres diffinitiones ſiue tales diffinitiones ſint deſcriptiue ſiue quidditatiue: qz ſemper vna earum eſſe ſuperflua. Alio° ſz diuerſaz cōſiderationē eiuſdē rei. Et hoc dupliꝛ poteſt intelligi. Uno° ꝙ vnius rei ſint plures diffinitiones qd nois aut deſcriptiue. Et ſic eiuſdē rei poſſunt eſſe plures diffinitiones ſicut pz in porphyrio de genere ⁊ in predicamentis de prima ſba ⁊ ſic de ſimilibus. Alio° ꝙ eiuſdē rei ſint plures diffinitiones eſſentiales. Et hoc dupliciter Uno° accipiendo diffinitionē eſſentialem cōiter pro omni diffinitione que indicat qd rei per eſſentialia: ſiue indicet quod quid erat eſſe totaliter ſiue nō. Et ſic etiam vnius rei poſſunt eſſe plures diffinitiones eſſentiales que dicunt quid rei: nō antē quodquid erat eſſe ſz omnē modū cognoſcendi eſſentialem. Alio° loquendo de diffinitione quidditatiua que īdicat totaliter quodquid erat eſſe a prima po^{a} vſqz ad vltimum actū: ſicut innuit hic Doc.S. Et hoc dupliciter pōt intelligi. Uno° ꝙ eiuſdem rei que eſt vna ſba tm̄ plures tm̄ ſm ſpēm ſint plures tales diffinitiones. Sicut album ⁊ dulce in lacte vel albedo ⁊ ſuperficies. Et ſic vnius rei poſſunt eſſe plures diffinitiones qd ditatiue. ⁊ de facto neceſſario ſunt plures. Alio° loquēdo de eadē re que eſt vna ſm numerum ⁊ ſpēm. Et ſic eiuſdem rei eſſe plures diffinitiones quidditatiuas adhuc pt ītelligi dupliciter. Uno° ꝙ ille diffinitiones ſint plures ⁊ diuerſe ſm vocem tm̄: Sicut ſi vna res diffiniretur p diuerſa ydiomata eandem rem ſignificantia. Et ſic etiā eiuſdem rei pñt eſſe plures diffinitiones que. ſ. dātur per diuerſa idiomata vl per diuerſas cauſas vel terminos eiuſdē rei. Alio° ꝙ tales diffinitiones ſunt diuerſe ſm ſignificata. Et ſic impoſſibile eſt ꝙ eiuſdē rei ſint plures diffinitiones quidditatiue. ¶ Cuius ratio eſt. qz vt hic dicit Doct. S. variata differentia vna ipſius diffinitionis aut vna addita ſiue ſubſtracta variatur res. Non.n. remanet eadem res: vt ipſe hic formaliter dicit. Ergo a fortiori variata diffiniti5e tota nō remanebit eadē res. qz nō pt variari tota diffinitio ſine ſubtractione aut additiōe none differentie. cum differentia cōpleat diffinitionē. Ergo eiuſdem rei nō poſſunt eſſe plures diffinitiōes quidditatiue. ¶ Ꝺ 6°. Diffinitio eſſentia ⁊ quidditas idem ſunt ſz rē variata ergo diffinitione quidditatiua variatur eſſentia. Impoſſibile eſt igitur ꝙ ſint diuerſe diffinitiones: niſi ſint diuerſe eſſentie ſignificate p eas. Et ſic vnius eſſentie non poſſunt eſſe diuerſe aut plures diffinitiones. ¶ Ꝺ. 7°. Diffinitiōes ſunt ſicut numeri vt dicit phus. 8. huius. Sz abſtracta aut addita vna vnitate variatur ſpēs numeroꝝ. Ergo ēt variata diffinitione variatur eſſentia rei. Hāc rationez formaliter innuit Doc. S. in de veritate. q. 21. ar. vltimo ad 3^{m} vbi ſic dicit ꝙ ſm phm in. 8. methaphyſice ſicut in numeris quelibet vnitas vel addita vel remota variat numeri ſpeciem: ita etiā in diffinitionibus quodlibet additum vel remotum diuerſam ſpeciem cōſtituūt. hec ille. nota ibi qualiter diuerſam ſpeciem conſtituunt. ¶ Sed volebat dicere aduerſarius ꝛz balbuciens nullatenus exprimere valuerit. ꝙ vnius rei pñt eſſe plures diffinitiones quaruz nulla p ſe totum eſſe diffiniti exprimit ſaltem quātum ad oēm modum eſſendi. ¶ Cōtra: Quia ſi ſit aliqua diffinitio que nō exprimit totum eſſe diffiniti ſm oēm modum eſſendi eſſentialē talis diffinitio non erit quidditatiua nec ꝓprie erit terminus dicit.n. Doc.S. in pñti lcōne ꝙ diffinitio dr terminus cognitionis. qz cum ad eaz peruentū ſic habetur perfecta cognitio. Dicitur ēt terminus qz ūtra eā continentur ea per que res ſcitur. Uſi

Lec.3. ⁊ cō.10.

plicat dicere aliquam eſſe diffinitionem quidditatiuam ſiue terminuz cognitionis: vt dicere ꝙ per eaz diffinitio rei non totaliter terminatur loquendo de cognitione eſſentiali ⁊ a priori ſm naturā. Secus ſorſan eēt ex pte cognitis qui procedit a poſteriori ad prius ⁊ a materialibus ad quidditates. ¶ Ad tres igitur primas rationales patz ſolutio ex dictis. ¶ Ad 4^{m} dōm ꝙ ſapientia ⁊ ſcientia aut potentia poſſunt dupliciter conſiderari. Uno° i creaturis. Et ſic diſtinguuntur realiter ⁊ habent diuerſas diffinitiones ne quidditatiuas. Alio° conſiderant ſm ꝙ ſunt in deo. ſ. ſapientia vt diuina ⁊ ſcientia vt diuina. Et ſic diſtinguunt ſm rationem non dicentem quodquid erat eſſe ſed dicentem quid. Et ſic ſunt idem ſm rem ex pte eius in quo ſunt tm̄: ⁊ non ex propria ratione. Unde in deo non habent diuerſas diffinitiones quidditatiuas neqz differunt realiter. Et hoc eſt quod innuit Doc.S. in de veritate. q. 21. ar. 1. vbi ſic ait. Aliqua poſſunt eſſe vnum in deo ſm rem vel dupliciter. Uno° ex parte eius in quo ſunt tm̄ ⁊ non ex propria rōne: ſicut ſcia ⁊ po^{a}. Nō.n. ſcia ex hoc quod eſt ſcia eſt idē qō potētia ſm rez: ſed ex hoc ꝙ eſt diuina. Et etiā ſicut ſunt idem in re in deo. in creaturis reperiuntur differre ſm rez. Alio° ex ipſa rōne eorum que dicuntur eſſe vnū realiter in deo. Et ſic bonuz ⁊ ens ſint vnuz realiter i deo: qz de ratione boni eſt ꝙ non differrat ſm rē ab ente. Hec ille ⁊ cē gloriose. ¶ Sciendū eſt etiam ꝙ illa attributa que in deo differunt ſm rōnē rei rōnabilis. non differant ſm talem rationem que adequet totam eſſentiam rei vt dicit Doc. S. in de po^{a}. q. 8. ⁊. 9. Unde non operatur ꝙ differant realiter. Sz ſi ille rationes attributales diceret totam eſſentiam dei ſic impoſſibile eſſet in deo eſſe diuerſa attributa ſm rationez diſtincta vt infra patebit. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ actio ⁊ paſſio dſunt realiter. vno realiſſime vt infra pbabitur. q. 22. ar. 3. Et etiam ex Doc. S. hic concluditur hoc ꝙ potentiarum ſunt diuerſe quidditates ⁊ diffinitiones dicentes quod quid erat eſſe. Ergo non ſunt vna res: quia vt hic dicit Doc. S. ſi variatur differentie. non remanet vna res. Hec enim verba eius non volui de facili pertranſire.

¶ Queſtio. 19. De modis ſm ꝙ ⁊ de modis per ſe.

Super conſiderandum eſt de modis ſm ꝙ ⁊ de modis per ſe. Et quia ſm ꝙ ⁊ per ſe ſz alidis quem eorum modum ſignificat diſponideo in preſenti occurrit duplex conſideratio. ¶ Primo conſiderandum eſt de modis ſm ꝙ ⁊ de modis per ſe. ¶ Scōo de modis ſine de multiplicitate diſpōnis. ¶ Circa primū querunt duo. ¶ Primo vtrum modi ipſius ſm ꝙ ſint bene a pho aſſignati. ¶ Scōo vtz mō p ſe aut pp ſe ſint bene poſiti. ¶ Ibi in pho ⁊ Doc. S. Et ſm qō eſt ⁊c. in lec. 17.

a **Ꝺ primum** ſic pceditur. Uſ ꝙ modi ſz ꝙ nō bñ enume- 4°.9.
rent a pho in pñti cap. Nā ens eſt ſm qō aliqua dicuntur ſcibilia. Dictuz eſt.n. ſuperius i 4° huius ⁊ in primo huius ꝙ ens ſcōm ꝙ ens eſt ſm in hac ſcientia. Et tamen iſte modus non continetur ſub predictis modis phy. Igitur ⁊c. ¶ Ꝺ 2°. Quicquid conuenit alicui ſcōm ꝙ tale: omni tali conuenit: ſicut quicqd conuenit homini ſcōm ꝙ homo conuenit omni homini. Sed eſſe coloratum ſcōm ſuperficiem non conuenit omni ſuperficiei. qz celum non eſt coloratum. Ergo ſuperficies non eſt ſm qō aliquid dicitur coloratum. Et ſic iſte modus eſt male aſſignatus. ¶ Ꝺ 3°. Scōm ꝙ attribuit deo. Dicitur.n. ꝙ ſcōm ꝙ deus eſt intelligens producit verbū quod eſt filius dei. Et tamē deus nō eſt nec forma. cū forma ſit altera pars ꝓpoſiti vel ſit ipſm totū vt in ſubſtātiis ſeparis qō deo nō ꝓuenit. Nec ēt è mā. neqz eſt ficiēs filii qz efficiēs realr dr a ſuo effectu: qō alienū eſt a deo Neqz ēt poſitionē hz. Ergo iſte modꝰ nō ꝓuenit modis a pho aſſignatis. ¶ Ꝺ 4°. Dicim^{9} ꝙ hō ſz ꝙ hō eſt homo

est homo. Et tamen ibi ſm q̄ non denotat aliquā cauſaz. Alias iſta propoſitio homo eſt homo non eſſet immedia/ ta. Qđ eſt ꝯ Doc. S. in pñti lcõne. Nā ēt ibi ſm q̄ ſignificat poſitionē aut diſpõnez. Cũ ergo alij modi nõ ennume/ rentur a pho: ſequit idē qđ prius. ¶ Sed ꝯ ē pbus ī tex qz rei vt ſm q̄ dicit mutiplr. Uno° ꝟz ſpēm ⁊ ſbaz cuiuſ tum eſt fieri: vt color ī ſupficie: pmuz quidē igit dcm̃ ē ꝟz q̄ ſpēs ē. 2° autē mā cuiuſq; vt ſbm vnicuiqz pmũ. Oino vero ipm ſm q̄ quotiens ⁊ cauſa exiſtat. Naz ſm q̄ ve/ nit aut cuius cauſa venit dictum dicitur.

Reſpondeo dõm q̄ ipſuz ſm q̄ dr̃ q̃ttuor modis in gñe. ¶ Primo mõ vt ſpēs. i. forma ⁊ vt ſba. i. eſſentia rei eſt id ſm qđ aliqd ē dicit: ſicut ſm platonicos p ſe bonũ. i. ydea boni eſt ꝟz qđ aliqs bonus dicit. Et ſicut aīa rõnalis eſt ſm quā ali/ quis dicit hõ. ¶ Scđo° put ſbm ī quo aliqd p° aptum natuz eſt fieri dicit ſm q̄: ſicut color p° fit in ſupficia. Et tõ dicit q̄ corpus eſt coloratuz ſm ſupficiē. ¶ Ex quo pz q̄ iſte modus differt a pdicto: q̄ pdictus ptinet ad formā Iſte āt ptinet ad mām. ¶ Tertio° dicit ſm q̄ put vir q̃libet cā dicit ſm q̄. Uñ totiēs dicē ſm q̄ q̃tiens dr̃ cā ſicut cũ q̃rimus ſm q̄ venit. i. cuius cauſa venit. ¶ Quar to modo dicit ſm q̄ pro vt ſignificat põnem ſiue diſpõnē vadit ſm hũc. i. iuxta hũc. Iſte ſtetit ſm hunc. i. iuxta hũc. Iſte dictorum modoꝝ ſic põt formari ſufficiẽtia. Nā ipſuz ꝟz q̄ poteſt accipi dupliciter. Aut ſpecificatiue. Et ſic ſumit q̄tus modus. Aut reduplicatiue. Et hoc dupliciter. Aut vt reduplicat cauſaz quācunqz indifferẽter. Et ſic eſt tertius modus. Aut vt reduplicat aliquā cauſaz pticularẽ. Et hoc dupliciter. Uel cauſaz formalẽ. Et ſic eſt primus modus vel cauſam materialẽ. Et ſic eſt ſecundus modus. ¶ Ali/ ter añt alii ſufficientiā aſſignant dicẽtes q̄ ipſuz ſm q̄ de/ notat bitudinẽ. Uel g° ſignificat bitudinẽ ſm poſitionem. Et ſic eſt quartus modus. vel bitudinem cauſe formalis. Et ſic eſt primus modus. vel habitudinẽ cauſe mãlis. Et ſic eſt ſecundus modus. vel bitudinẽ cauſe finalis aut effi/ cientis. Et ſic eſt tertius modus. ¶ Conſiderandum inſu per eſt 2° q̄ ipſuz ſm q̄ poteſt accipi dupliciter. Uno modo pter ſe nõ ſignificat ſz cuz alio. Alio° accipit cathegorematice. Et ſic ſignificat quādā diſpõnez quā ce. Et hoc dupliciter. Uno° vt accipit ſpecificatiue: ſicut cum dicim°. Ens: ꝟz q̄ ens eſt ſbm in methaphyſica. Et iſto° nõ opz q̄ illd ſm qđ aliqd dicit tale q̄ conueniat oi tali. Alio° vt accipit reduplicatiue. Et hoc dupliciter. Uno° put talis reduplicatio cadit ſupra modum ſignificãdi tm̃ ſicut cũ dicimus. Rio ſm q̄ relatio nõ dicit aliquid inherẽs. Alio° put talis reduplicatio cadit ſupra rem ſignificatã. Et hoc quadrupliciter. Uno° put reduplicat cauſam mãlez: vt oẽ cõpoſitum ſm q̄ eſt ꝟpoſitum ex ꝟriis eſt corrupti bile. Alio mõ put reduplicat cauſam formalẽ: vt triãgu/ lus ſm q̄ triãgulus hz tres angulos eãles duobus rectis ſm q̄ triãgulus. Tertio modo vt reduplicat cauſam efficiẽtẽ. vt ignis ſm q̄ calidus calefacit aquã. Ez. n. calor ſit pn̄m formale actio nis ex pte agẽtis: tm̃ cõcurrit effectiue ex parte patientis. Quarto° vt reduplicat cauſam finalẽ: vt rõnalis creatura ꝟz q̄ eſt capax eterne bitudinis aſſimilat angelis. ¶ Lõ ſideradum vlterius eſt 3° q̄ reduplicatio ipoztata p ipm ſm q̄ aliq̃ cadit ſup ſuppoſito. vt cum dicit Sortes ſm q̄ hic hõ eſt idiuiduuz. Aliq̃ vero cadit ſup nã: vt xp̃us ſm q̄ hõ eſt creatura vt pz p Doc. S. in tertia pte. q. 16. ar. 10. in corpore vbi ſit ait. Cum dicit xp̃us ſm q̄ homo hoc nomẽ hõ põt reſumi ī reduplicatione vel rõne nature. Si qdẽ reſumat in rõne ſuppoſiti cũ ſuppoſitũ humane nature in xp̃o ſit eternum: hec erit fal/ ſa. xp̃us ſm q̄ hõ eſt creatura. Si vero reſumatur rõne humane nature: ſic eſt vera. Sciẽdum tamen q̄ nomẽ ſic reſumptum in reduplicatione magis ꝓprie tenetur pro natura q̃z pro ſuppoſito. Reſumitur. n. in vi predicati qđ tenetur formaliter. Idem. n. eſt dictũ xp̃us ſm q̄ homo. ac ſi diceretur xp̃us ſm q̄ eſt homo. Hec ille formaliter

Idem dicit ibidem ar. 11. ⁊ 12.

Ad primum igitur dõm q̄ ibi in illa ꝓpoſi tione accipitur ipſuz ſm q̄ ſpe cificatiue ⁊ nõ reduplicatiue. Uerumtm̃ cõtinetur ſub ter tio modo: Qz obm alicuius ſcie ſpeculatiue ſe hz ad ſuuz habitum ſicut cauſa ad effectum vt ſupradictum eſt. q. 13. ar. 2. ¶ Ad 2m dõm q̄ nihil eſt coloratũ niſi habeat ſupfi ciem. vnde ſuperficies eſt ſbm primum coloris. Lz enī celum nõ ſit coloratum: nõ tm̃ pp hoc ſequitur q̄ aliquid eſt coloratum quod nõ hz ſuperficiem. Et ſic argumen/ tum male cõcludit. ¶ Sed forſan diceret aliquis q̄ ſi ſu perficies eſſet ſbm coloris cum ſuperficies poſſit augeri ī infinitum ſm extenſionem corporis: ſequeretur q̄ color poſſet in infinitum augeri. Qđ tm̃ eſt falſum: cum ſit quan titas nãlis. vnicuiqz. n. rei naturali determinata eſt cer/ ta quantitas vltra quam non ſe extendit vt pz per pbz 2° de anima. ¶ Ad hoc reſpõdet Doc. S. in. 1. pte. q. 7. ar. 3°. vbi dicit q̄ ſi loquamur de quantitatibus mathematicis: cuilibet finite quantitati poteſt fieri additio. qz ex pte quantitantis finite non eſt aliquid quod repugnet additio ni. Si vero loquamur de quantitate naturali ſic poteſt eſ ſe repugnantia ex pte forme cui debetur determinata q̃ti tas ſicut ⁊ alia accñtia ſunt determinata vt pbz dicit in 2°. de aīa q̄ oium nã pſtãtiũ eſt terminus ⁊ rõ magnitu/ dinis ⁊ augmẽti ⁊ inde eſt q̄ q̃ntitati toti° celi nõ põt fie ri additio. Adulto g° magis ī ꝓprius formis cõſideratur aliquis terminus vltra quẽ nõ ꝓgrediunt. Hec ille. ſic ergo q̃titas nãlis eſt determinata ⁊ color eſt in ſba medi ante q̃ntitate nãli ⁊ nõ mathematica. Jõ argm nihil ꝯclu/ debat. ¶ Ad. 3m. dõm q̄ duplex eſt efficiẽs. Quoddã ē efficiẽs nãle ⁊ creatũ qđ agit mediãte opatiõe nãli ⁊ mo tu q̃ opatio nõ eſt ſua eẽntia. Et tale efficiẽs differt realr ⁊ eſſentialiter a ſuo effectu. aliud eſt efficiens largo mõ ſum provocabulo. ſ. pro oi gñante ſine agente. Et ſic deꝰ pater dr̃ ꝓducere filiuz ī diuinis. vñ reducit ad tertiũ modum Uerũtm̃ nõ eſt cõcedendus q̄ deꝰ pater eſt cā efficiens fi lii: ne detur occaſio errãdi ifirmis. Eſt tm̃ bñ pn̄m ꝓducti/ uum filii. ¶ Ad 4m. dõm q̄ ibi ipſum ſm q̄ nõ reduplicat aliqd ſm rẽ: ſed ſolsm ſm modum. Uñ nõ opz q̄ ibi ſit cauſa per quã predicatum ꝓbetur ineſſe ſbo ſm rem. duplicat tm̃ cauſam formalem ſcđm modum ⁊ non ꝟz rẽ ſignificatam. vnde põt reduci ad primum modum.

¶ Ibi in pho ⁊ Doc. S. Quare ꝟz ſe dici multiplíciter.

a **B secundum** ſic ꝓcedit. Uide tur q̄ modi p ſe aut pp ſe nõ ſint ſufficienter aſſignati. Nā ī pº poſteriorum ponunt alii modi perfeitatis ab iſtis. Nā iterfectus ponit ibi vnus modus p ſe: hic autez nõ videtur ergo q̄ iſti male hic enumerent. Opz. n. dice re q̄ autem ibi pbus fuerit ſuperfluus aut hic diminut° ¶ Ꝑ 2°. Sbā 2ª eſt per ſe cũ non ſit accñs: Et tm̃ nõ cõti/ neꝰ ſub aliquo modoꝝ a pho aſſignatoꝝ vt videt. Nõ ſignificat hoc aliqd ergo ⁊c. ¶ Ꝑ 3°. Iſta ē per ſe hõ eſt homo ⁊ tm̃ nõ cõtinet ſub iſtis modis. ergo. ⁊c. Pro batio medie: Quia ſi ſic: maxime videretur de tertio mo do. Sed hoc nõ: qz tertius modus eſt quo aliud dicit ꝟz ſe cuius nõ eſt aliqua cauſa. Sz manifeſtũ eſt q̄ hoīs ſunt ples cauſe. ¶ Ꝑ 4°. Omnis ꝓpoſitio ẽt ſi eſt neccia dum modo ſit de rebus creatis. dependet a prima cauſa: quia il le ꝓpones ⁊ ſi ſint neceſſarie. habent tm̃ cauſam ſue neceſ ſitatis. ergo nulla talis propoſitio eſt per ſe cuz ſit ab alio. ¶ Ꝑ 5°. Nullum accidens eſt per ſe. Sed omnis pro/ poſitio eſt accidens: cum ſit oratio que eſt ſpecies quan titatis diſcrete. Ergo nulla propoſitio ē per ſe. Et ſic duo primi modi ſunt ſuperflui. ¶ Ꝑ. 6°. Eſſe per ſe eſt pri/ us modus ſubſtantie. Ergo nulli alteri conuenit q̃z ſbe. Et ſic idem quod prius. ¶ Ꝑ 7°. Eſſe per ſe diuidi/ tur contra eſſe in alio. Sed eſſe in alio dicitur octo modis vt patet. 4°. pbycorum: qui continentur in his verſibus Inſunt pars toti ſpecies genus ⁊ calor igni. Rex eſt in regno res in ſine. locoqz locatum. Ergo ſimiliter eſ ſe per ſe dicitur octo modis: quia tot modis dicitur

Lec. 8. ⁊ cõ. 41.

Lec. 8.

Lec. 4. ⁊ cõ. 23.

vnū oppositoꝝ sicut ⁊ reliquum vt superius dixit pbus
¶ Sed ꝺ̄ est pbus in textu dicēs: Quare ⁊ fm se multipliciter dici est necesse. Uno⁹ quidē modo fm se quod quid erat esse vt Callias ⁊ quod qd erat esse Callias. Alia vero quecūq; qō quid est existunt. vt animal Callias ꝟ se. Nam in rōne inest animal. Aial. n. quoddam Callias. Amplius autem si in ipso ostensum est p⁹ ⁊c̄.

Respondeo dōm q̄ per se aut fm se siue p pter se quod idez est in propositio dr̄ q̄ttuoꝝ modis in genere. ¶ Quoꝝ primus modus est prout diffinitio significans quodqd erat esse vnius cuiusq; dr̄ ei inesse fm se: sicut aīal rōnale p se inest hoi. Et hoc dupliciter. Uno⁹ fm q̄ tota diffinitio inest p se diffinito: sicut exēplificatum est de animali rōnali qō p se inest hoi. Alio⁹ prout quelibet pars diffinitionis exp̄ressa vel subintellecta vt sunt p̄dicata essentialia supiora inest diffinito per se: vt animal inest per se homini ⁊ sorti. Unde si sortes diffiniretur: animal poneretur in diffinitione eius. ⁊ isti duo modi sunt vnus modus in genere: vt hic dicit Doc. S. Nam eadem rōne tota diffinitio ⁊ quelibet pars diffinitionis de vna quoq; per se p̄dicatur ⁊ iste modus est primus modus qui ponit a pbo in posterioribus. ⁊ coꝛrespondet p⁹ modo ipsius fm q̄ qui superius in p̄cedenti articulo ponitur. ¶ Secundus modus est qñ aliquid ostenditur esse in aliquo sicut in p⁹ sbo tūc inest ei per se. Quod quidem ēt contingit dupliciter. Q̄: vel p̄m sbm accītis est ipsum totuꝫ sbz de quo predicat: vel est aliqua pars eius: sicut supficies dr̄ colorata ꝟ se. Nā p̄m sbm coloris est supficies. Corpus vero dr̄ coloratū ratione superficiei q̄: est aliqua pars eius: sicut homo dicit vnēs fm se: q̄: aliqua pars eius est sbm p̄m vite. s. anima. Et hic est secundus modus dicendi per se in posterioribus vt hic dicit Doc. S. qñ. s. sbm ponitur in diffinitione p̄dicati. Sbm. n. p̄m ponitur in diffinitione p prij accītis. ¶ Tertius modus est prout dicitur fm se esse illud cuius nō est aliqua causa: sicut omnes propōnes immediate que. s. per aliqō mediuꝫ non probantur. Nā mediū in demostrationibus pp quid est causa q predicatū insit sbo. Et adhunc modum reducit quartus modus per se positum in posterioribus quando effectus predicatur de causa: vt cū dicitur. Interfectus interijt. Uel infrigidatū refrigiuit. ¶ Quartus modus est prout ille dicuntur fm se inesse alicui que insunt ei soli inquantū soli. Qō dicit pbus vt hic dicit Doc. S. ad differentiam primoꝝ modoꝝ in quibus dicebatur fm se inesse ex eo q̄ est soli inesse: quamuis ⁊ ibi aliquid soli inesset: vt diffinitio inest soli diffinito. Hic autem fm se dicitur rōne solitudinis. Nā hoc q̄ dico fm se significat aliquid separatum: sicut dicitur q̄ homo est ꝟ se: quādo solus est. Et ad hūc modum dicitur. Tertius modus per se positus in posterioribus ⁊ Quartus modus ipsius fm q̄ qui positionez portabat. Hec q̄si omnia formaliter Doc. S. in lectiōe. ¶ Considerandū est antē p⁹ q̄ predictoꝝ modoꝝ p se sic pōt formari rō ⁊ sufficientia. Nā hec prepositio per sine fm aut dicit solitudinem aut habitudinem cause. Si p̄m: sic est quartus modus. Si 2m. hoc est dupliciter. vel dicit hitudinem cause extrinsece. s. efficientis: vel intrinsece. Si p̄m: sic est tertiꝰ modus. Si 2m: hoc ē dupliciter. vt dicit hitudinē cause formalis. Et sic est primus modus. vt dicit habitudinē cause mālis. Et sic est secundus modus. ¶ Uel sic. Omnis modus per se aut est modus essendi. Et sic est quartus modus. Aut causandi. Et sic est tertius modus. Aut dicendi. ⁊ hoc dupliciter. Uel predicatuꝫ est de diffinitione sbi. ⁊ sic est primus modus. vel econuerso. ⁊ sic est secundus modus. Ex quo ꝟ q̄ sunt q̄ttuoꝝ modi perfeitatis: ⁊ tñ duo modi p̄dicādi aut dicē dr̄ p se. ¶ Uerūtamen tertius modus hic positus respicit p̄dicationē īmediatā p remotionez cause: q̄. s. nō ē aliqua cā quare predicatū inest sbo sed fm se sibi inest. Uñ vocat modus causandi q̄: dat p negationē cause vt satis ꝟ in posterioꝝ⁹. ¶ Cōsiderandū insuper est 2⁰ ꝟ doc. S. in de vītate. q. 1. ar. 5. ad. 14m. q̄ aliqd attribuit alicui p se dupliciter. Uno⁹ positiue: sicut igni attribuitur ferri sursum. Et a tali p se magis denoiat aliqd q̄ ab illo qō ē sursum. Et p accīs. Magis. n. dicimus ignē esse eoꝝ q̄ ferunt sursus q̄ esse eoꝝ que ferunt deorsum: q̄uis ignis aliqñ per accīs ferat deorsum: vt ꝟ i ferro ignito. Alio⁹ attribuit alicui aliquid p se rōne remotiōis p hoc. s. q̄ remouent illa que nata sunt ꝓriā dispōnem inducere. Uñ si p accīs aliqō eoꝝ aduenīat: illa dispositio ꝓria simpliciter enitiabit: sicut vnitas p se attribuit māe prime nō p positionē alicui⁹ forme vnitatis. sed p remotionē formaꝝ diuersificātiū. Uñ qñ aduenīūt forme distinguentes mām: magis simpliciter dr̄ esse plures: q̄ vna. Hec ille. ¶ Ex quo inferri pōt q̄ mā p se est vna 4⁰ mō pfeitatis fm rationē hic positā a pbo reductiue nō tñ ꝓprie. ¶ Sz dicet aliquis. Illud qō est pp alterū non est per se. Sed quelibet sba est propter alterum. s. ꝓpter operationē. ergo nulla sba est per se. ¶ Dicendū q̄ eē per se pōt accipi multis modis. Uno⁹ vt distinguit ꝺ̄ esse in alio: sicut accidēs est in sbo. ⁊ sic quelibet sba dicit p se. Alio⁹ esse p se pōt accipi vt distinguit cōtra esse ab alio: ⁊ hoc dupliciter. Uel in gñe cause efficientis. ⁊ sic nulla sba neq; ens creatū est p se. Uel in gñe cause formalis. ⁊ sic aliqō ens creatū est p se. Et ⁊ nō totū cōpositū. Alio⁹ accipit p se vt distinguit cōtra esse pp aliud. ⁊ sic nulla sba est per se sed quelibet est pp aliud. s. pp ꝓpriam opationē ⁊ pp finē. Alio⁹ accipit per se. vt li dicit solitudinem aut habitudinem cause ⁊ sic substantia bene dicitur p se vt ex dictis pz. ¶ Cōsiderādū tñ est tertio q̄ pp alterum dr̄ dupliciter vt dicit Doc. S. cōtra gent. li. 2. ca. 87. circa fine. Uno⁹ pp eius operationem siue conservationem vel quid huiusmodi est qō sequitur ad esse. ⁊ hmōi sunt posteriora eo pp quod sunt. sicut vestimēta sunt propter hominē ⁊ instrumenta propter artificē. Alio⁹ aliquid est propter alterum. i. per esse eius. ⁊ sic qō est propter alterum est prius tempore ⁊ posterius natura sicut corpus precedit animam. Et illo modo corpus est ꝓpter animam: sicut omnis etiam materia ꝓpter formā. Hec ille. ¶ Consiederandū vlterius est 4⁰ fm Doc. S. in. 2⁰. phārum di. 15. q. 1. ar. 1. ad vltimuꝫ q̄ aliquid dicitur esse propter aliud dupliciter. Aut q: ordinato ad ipsum sicut ad finem ꝓprium ⁊ principalem. Et sic nihil est ꝓpter vilius. Alio⁹ aliquid dicitur propter aliud esse cui ex ipso ꝓuenit aliqua vtilitas: eo modo quo posset dici q̄ rex est pp rusticum ex cuius regimine ꝓuenit ei pax. Hec ille. ¶ Contra per oppositū aliquid potest dici pp se dupliciter. ¶ Considerandum insuper est 5⁰ fm Doc. S. in p̄o sententiarū di. 1. q. 1. ar. 1. q̄ propter se potest accipi dupliciter. Uno modo fm q̄ opponitur propter aliud. ⁊ hoc modo bonum honestum non pp se diligitur. Alio⁹ fm q̄ opponitur ad per accidens. Et sic dicit pp se diligi qō ꝟ in natura sua aliquid mouens ad diligendum. ⁊ hoc modo virtutes pp se diliguntur. Hec ille similiter per se accipitur dupliciter sicut dicit Doc. S. in. 7⁰. phy⁹. Unomodo vt distinguitur contra per accidens. Sic enim includit subtra per alterum. Alio⁹ accipitur per se vt distinguitur contra per alterum. ⁊ sic idem est q̄ primo ficut cōiter ab omnibus phis dicitur. ¶ Considerandum vlterius est 6⁰ q̄ in modis duobus primis pfeitatis aliquid dicitur p se ista ē ⁊ aliquid per se 2⁰. Uerbi gratia. In primo⁰ per se ista ē de per se p⁰. Omns homo est animal rationale. Et ista ē p se secūdo in primo modo. Homo est animal. Qñ. n. predicatū ꝓnertitur cuꝫ sbo. talis ꝓpositio dicit p se primo. Qñ aūt predicatum nō cōuertit ꝟ ad plura se extendit q̄ sbm: tunc dicitur p se scōo in primo modo pfeitatis ꝺ̄ predicatuꝫ essentiale. Similiter in scōo modo dicendi per se ista est per se. Homo est risibilis. ⁊ ista in eodem modo est p se scōo. Sortes est risibilis. De quo in posterioribus latius disputatum est. ¶ Considerandum insuper est 7⁰. fm Doc. S. in prima parte. q. 36. ar. 6. in corpore q̄ ista prepositio per denotat auctoritatem in retro. Sicut cum dicitur. Rex operatur per baliuum. Aliquando in obliquo: ⁊ cū dicit. Baliu⁹ operatur per regem. Significat etiam

etiam hñtudinẽ cause. vñ dicit ẽt Doc. S. ibidez sic. In oi bus locutionibus in quibus dicit aliquid per aliqd opa ri: illa prepositio per designat in casuali aliquam causam/ seu principium illius actus. Sed cum actio sit media in ter faciens ⁊ factum: quãdoqz illud casaule cui adiungit hec prepositio est causa actionis fm qd exit ab agente. Et tunc est causa agenti vt agat: siue sit causa finalis siue forma lis sine effectiua vel motiua. finalis quidem vt si dicam⁹ Artifex operatur per cupiditatem lucri. formalis vero: si dicamus qd operatur per artem suam. Motiua vero si dicamus qd operatur per imperium alterius. Quandoqz vero dictio casualis cui adiungitur hec prepositio per est causa actionis fm qd terminatur ad effectum. vt cum dici mus. Artifex operatur per martellum. non. n. significatur qd martellus sit causa artifici qd agat: sz qd sit causa artificia to vt ab artifice procedat ⁊ qd hoc ipsum habeat ab artifi ce. Et hoc est quo quidã dicunt qd hec prepositio per quã doqz notat auctoritatem in recto: vt cũ dicit. Rex operat per baliuz. Quandoqz autem in obliquo: vt cũ dicitur. Balinus operatur per regẽ. Hec ille formaliter. ¶ Sic ergo põt elici sensus pdictorum modoꝝ pbꝝ. Mã per se opponit ad p aliud i trib⁹ ꝑmis modis. Sz in 4⁰ modo per se opponitur illi quod est esse cum alio. Quando er go in p⁰ modo dicimus qd aial rõnale per se conuenit ho mini: est sensus qd ei conuenit nõ per aliquã aliam formaz quidditatez. Et 2cdo modo dicimus qd risibile per se inest homini: hoc est non per aliquaz aliam materiam si ue sbm. Et sic de alijs modis fm modum superius expo situm in principio corporis articli.

Ad primum igitur ⁊ 2m pz solutio ex dictis. ¶ Ad 3m dom vt dicit Doc. S. hic in littera qd homo hz hẽat multas causas sicut animal ⁊ bipes que sunt cause formales eius tñ hui⁹ ꝓpõnis ho mo est homo cuz sit immediata nihil est causa. Et pp hoc homo est homo fm se. Hec ille. ¶ Sed diceret aduersa rius. Animal ⁊ bipes sunt plures cause formales homi nis vt hic dicit Doc. S. Ergo in eodem sunt plures for me. Quod est contra ipsuz in pluribus locis ⁊ specialiter in 3a parte. q. 76. ar. 3. ⁊ 4. Ergo ꝓtradicit sibi ipsi. ¶ Di cendum qd causa formalis accipit dupliciter. Uno⁰ pro pue. s. pro altera parte totius cõpositi siue etiã pro forma specifica. Et sic in eodẽ non sunt plures forme totius. Alio modo accipit causa formalis generaliter pro omni gradu pfectionis ẽntialis a quo sumunt pdicata essentialia. Et sic animal ⁊ bipes dñr esse plures cause formales homi nis. i. plura pdicata formalia que sumunt a diuersis gra dibus eiusdez forme vt infra probabitur in. 7⁰. huius. q. 17. ar. 3. ⁊. 4. ⁊. q. 24. 4. o. Et sic nulla est contradictio. ¶ Ad. 4m dom qd per se in proposito non sumitur vt di stinguitur contra esse ab alio aut in alio sed vt distinguitur contra esse per aliud aut cum alio sicut dictum est. ¶ Et hz p se ẽ sit propzius modus sbe fm qd per se distinguit per se sicut accñs in sbo non tamen accipiendo contra esse in alio sicut accñs in sbo non tamen accipiendo patet responsio ad alia tria argumenta.

¶ Questio. 20a. de modis dispositionis.

1 **Asuper** considerandum est de modis dispõnis quia ipsum fm qd ẽtum ad vltimuz eius mo dum quãdam positionem siue dispõnez significat. ¶ Circa quod queruntur tria. ¶ Primo vtrũ modi dispõnis sint bñ a pbo assignati. ¶ Scõo vtrũ dispõ 2o mõ dicta sit in p⁰ spẽ q̃litatis distincta ab hñtu. ¶ Tertio vtrum dispõ fm p⁰m ei⁹ modũ accepta sit vnũ pdicamẽtũ ab alijs distinctũ. ¶ Ubi ⁊ pbo ⁊ doc S. Dispõ dr hñtis ptes. Et ẽ lec. 18.

a **D primum** sic pcedit. Uñ qd mo di dispõnis positi in textu non sint sufficiẽter assignati. Nam dispositio ẽ q̃litas de facili mobilis a sbo: vt pz p pbz in pdicamẽtis. Sz hñe ptes in loco nõ est de facili mobile a sbo. Imo necessario ⁊ semper conuenit omni corpori hñti ptes esse in loco. Ergo primus modus nõ est mod⁹ dispõnis. ¶ Ad 2o. Dispositio non est nisi ordo ptium in hñtes ptes vt dicit pbus in textu. Sed nulla qualitas est ordo: cum ordo sit quedaz relatio ordinabilium. Ergo ⁊ secundus modus est male positus fm quẽ qualitates de prima spẽ dñr dispositiones. ¶ Ad 3o. Unũ predicamentum nõ cõtinet sub se spẽs alterius predicamenti. Sz dispositio ptiuz siue positio est predicamentuz distinctum ꝫ q̃ntitatẽ ⁊ q̃litatem. Ergo dispositio siue positio nõ continet sub se spẽs siue modos qui ptinent ad pdicamentum q̃ntitatis ⁊ q̃litatis. Quod est ꝫ 2m ⁊ 3m modum. Igitur idẽ qd prius. ¶ Ad 4o. Quedã est dispositio que vocatur necessitas: quando. s. aliquid disponitur vltima dispõne ad introductionẽ forme. Sz talis dispositio nõ videt cõtineri sub predictis modis. Si sic queritur sub quo. ¶ Ad 5o Gratia sacramentalis dicit esse dispositio ad gloriã. Sed talis dispositio non cõtinet sub predictis. Quia si sic: hoc maxime esset sub 3cio modo. Sed hoc nõ: qr talis gratia cum non acquiratur ex actibus precedentibus nõ põt esse dispositio de prima specie qualitatis. Ille. n. qualitates generãtur ex operationibus. vt pz 2o Ethy. Ergo idẽ qd prius. ¶ Sed cõtra est pbus in textu dicens. Dispositio dicitur hñtis partes ordo aut fm locum aut fm potentiam aut fm speciem. ¶ Positionez. n. oportet esse sicut hoc ipm non ostendit dispositio. Lec. 1.

Respondeo dom qd dispositio fm diffinitionẽ qd nois nihil aliud est q̃ ordo partiuz alicuius hñtis partes vt dicit pbus in textu. Et sic dispositio dicit trib⁹ modis. ¶ Primus modus est fm ordinem partium in loco. Et sic dispositio seu positio siue situs est vnum predicamentuz. ¶ Secundus modus est prout ordo partium attenditur fm potentiam siue virtutem. Et sic dispositio ponitur in prima specie q̃litatis. Dicit. n. aliquid hoc modo esse dispositum vt puta fm sanitatem vel egritudinem ex eo qd ptes eius habent ordinem in virtute actiua vel passiua. ¶ Tertius modus est prout ordo ptiũ attendit fm speciem totius. Et sic dispositio siue situs ponitur dria in genere quantitatis. Dicitur. n. qd quantitas alia est hñs positionem vt linea superficies corpus ⁊ locus. Alia vero non habens positionez: vt numerus ⁊ tẽpus ⁊ qr de rõne põnis est ordo ⁊ dispositio ꝫportat põnem vt nois ꝫpositio significat. iõ dispositio ordinẽ ꝫportat. Hec oia Doc. S. formaliter i lcõne. ¶ Lõsiderãdũ ẽ ãt p⁰ qd pdictoꝝ modoꝝ sic põt fozari rõ ⁊ suffitia. Mã dispõ dicit ordinẽ fm nois ꝫpositionẽ. Uel g⁰ talis ordo attendit ꝫ ordinẽ ptiũ i loco. Et sic ẽ prim⁹ modus. vel attendit fm potẽtiã ⁊ vtutẽ. Et sic ẽ 2cds modus. vel talis ordo attendit fm spẽz totiꝰ. Et sic ẽ terti⁹ mod⁹. ¶ Uel alr. Mã dispõ aut ẽ pdicamẽtũ: aut pars pdicamẽti. Si pdicamẽtuz: sic ẽ prim⁹ mod⁹. Si pars pdicamenti aut ẽ spẽs q̃litatis. Et sic ẽ 2cds mod⁹. Aut ẽ spẽs q̃titatis. Et sic ẽ terti⁹ modus. ¶ Lõsiderãdũ vlteri⁹ ẽ 2⁰ ꝫ doc. S. i. 2o sniarũ di. 24. q. vlta. ar. vlto. ad. 6m. qd dispositio ꝓprie dr illõ qõ se hz vt icõpletũ i motu ad pfectũ qõ ẽ termin⁹ motus: sicut q addiscit hz dispõnẽ scie: qr pficit i termio motus disciplie. Lõtingit aũt terminũ motus esse duplicẽ: qr vel ẽ einsdẽ gñis. aut alteri⁹. Uerbi gra. Alteratiõis terminus est q̃litas sicut einsdẽ gñis. Et forma sbalis sicut alteri⁹ gñis. Si g⁰ dispõ ꝓpareꝫ ad id qõ ẽ termin⁹ mot⁹ einsdẽ gñis: sic ꝓtigit qd dispõ põt fieri illõ ad qõ dispõit: sic calor iperfectus fit calor pfectus. Si ãt accipiatur termin⁹ mot⁹ alteri⁹ gñis hoc nũq̃ cõtigit: si ẽ calor iperfectus q̃tũcũq excrescat nũq̃ fiet forma sbalis ignis. Hec ille formaliter: ¶ Lonsiderandum ĩsuper est 3⁰ fm doc. S. in 2o sniaz di. 21. q. 2. ar. 3. ad p̃m. qd dispositio est duplex. Quedam que est necessaria ad esse eius ad quod disponit. Et hoc semp pcedit illud ad qõ disponit sicut calor formã ignis. Quedã vero dispositio ordinat ad facultatez eius ad qõ dispositum. qõ quidẽ sine ea posset esse sed non ita de facili: sicut qd ligna pfundantur oleo vt inflãmentur citius. Hec ille. ¶ Lõsiderãduz vlterius est 4⁰ qd dispo/

sitio de 2° mō a pho hic posito ꝑt accipi dupliciter. Uno° vt distinguit̄ ꝫ hitū sic̄ iperfectuz ꝫ pfectuz. Alio° vt se extēdit ad oēm potētiā siue hituz de pma spē q̄litatis. Et sic accipit̄ hic dispositio i 2° mō phy. Uñ Doc. S. dicit i de malo. q. 7. ar. 3. ad. 4. q̄ dispositio ꝓparat̄ ad hituz sic̄ im pfectuz ad pfectuz. Sꝫ hoc ꝓtingit dupliciter. Uno° q̄ ipfectū ⁊ pfectuz sint i eadē spē. Et sic dispositio fit hitus. Alio° sic q̄ ipfectuz ⁊ pfectuz sint i diuersis spēb⁹. Et sic dispositio nūq̄ fit id ad qđ dispōit. Nō. n. calor fit forma ignis. hec ille. ¶ Sꝫ q̄reret aliqs. Quō aliqđ opposituz disponeret ad introductionē alteri⁹ oppositi. ¶ Ad hoc rñdet doc. S. i de malo. q. 7. ar. 1. ad. 7. dicēs q̄ aliq̄ vnuz diuidit̄ ꝓtra alteruz q̄ ꝑꝫ suā essentiā opponent̄: sicut albuz ⁊ nigrum caliduz ⁊ frigiduz. Et horuz vnuz nō dispōit ad reliquū. Aliq̄n ātem aliq̄ diuidunt̄ adinuicē q̄ opponunt̄ fm rōnem pfecti ad ipfecti: quoꝝ vnuz ordinat̄ ad altez sic̄ accidens ad sbm ⁊ po[a] ad actum. Et sic vnuz bene disponit ad altez. Hec ille. Hee autem oēs dispōnes reducunt̄ ad 2[m] moduz phy. ¶ Cōsiderāduz insup est. 5°. fm Doc. S. i. 1[a]2[e]. q. 49. ar. 1. ad. 3[m]. q̄ dispositio est dupler. Quedam corpalis. Quedā est aīe. Et illa est dupler. Quedā est im pfecta ⁊ inchoata. Alia est pfecta. Dispōnes aūt corpales oēs ꝓprehendunt̄ sub p° mō phy. Dispōnes autē anime iperfecte sub 2° mō. Et dispōnes oēs perfecte sub 3° mō. Dicit. n. ibidē sic: q̄ dispositio qdez semp iportat ordinez alicui⁹ hītis ptes. Sꝫ hoc ꝓtingit tripliciter. Aut fm locū aut fm potētiā aut ꝑꝫ spēm in quo vt simplici⁹ dicit in co mēto p̄dicamentoꝝ ꝓhendit oēs dispōnes: corpales qdē i eo q̄ dr fm locuz. Et hoc ptinet ad p̄dicamentum situs q est ordo ptiuz in loco. Qđ aūt dicit fm potentiam iclu dit illas dispōnes q̄ sunt in ꝓparatione nunduz pfecte: sic̄ scia ⁊ virtus ichoate. Qđ āt dic̄ ꝑꝫ spēz: icludit pfectas dis pōnes q̄ dñr hitus: sic̄ scia ⁊ virtus ꝓpleta. Hec ille ⁊ bñ.

Ad primum igit̄ dom q̄ dispositio accepta ꝓ 2° mō est qualitas de facili mobilis nō autem dispositio sumpta fm cōem ei⁹ rōnez. Uñ nō opz q̄ fm quelibet eius moduz sit de facili mobi lis. ¶ Ad 2[m] dom q̄ dispositio dr ordo nō q̄ realiter sit ipsa relatio ordinis: ꝫ dr ordo q̄si essentialiter. ¶ Ad 3[m] dom q̄ dispositio lz in ꝓpria sui acceptione sit p̄dicamen tum: tñ si accipiat̄ i cōi vt se extēdit ad oēs suas acceptiōes nullo mō est p̄dicamentuz. Et sic ptinet sub se spēs diuer soꝝ p̄dicamētoꝝ ⁊ nō p° mō. ¶ Ad 4[m] dōz q̄ ille dispō nes reducunt̄ ad 2[m] modū. Similiter ⁊ gra lz nō acgrat̄ q̄ operationes dr tñ habitus vel dispositio non qdem acqsi tus sed infusus. ¶ Unde ꝑz solutio ad vltimum.

¶ Ibi in Doc. S. Secundus modus dispositionis.

a **D secundum** sic ꝓcedit̄. Uī q̄ dispositio 2° mō accepta nō sit i p[a] spē qualitatis distincta specie ꝓtra hitum. Mā egritudo ⁊ sanitas sunt dispō nes de 2° m°. Et tñ nō sunt in pma spē q̄litatis quod sic patet: quia ad primā speciem qualitatis nō est p se altera tio. Sꝫ ad egritudinē ⁊ sanitatez est alteratio p se ergo ⁊c. ¶ Ꝑ 2°. Dispositio dr q̄litas de facili mobilis. Sꝫ facile mobile ptinet ad passionez ⁊ motum. Ergo ⁊ dispositio. Et p ꝫns dispositio nō ptinet ad gen⁹ q̄litatis. ꝓbatio me die. Qz ad idē genus ptinet spēs ⁊ dria eā ꝓstituens. Si ergo de facili mobile sit dria dispōnis per quā differat ab hitu: sequet̄ q̄ dispositio erit i gñe actiōis. ¶ Ꝑ 3°. Una q̄litas i numero pōt esse dispositio ⁊ hitus vt dicit Doc. S. i de malo. q. 7. ar. 2. ad. 4[m]. Ergo dispositio ⁊ hitus nō dfnt sic̄ diuerse spēs: ꝫ vt iperfectuz ⁊ pfectuz eiusdez spēi q̄ non variant spēz vt ibidē dicit. ¶ Ꝑ 4°. Si dispositio differret specie ab habitu: seq̄ret̄ q̄ essent plures spēs q̄litatis q̄ ꝫttuor. Sꝫ hoc est contra phm in p̄dicamentis. Igit̄ ⁊c. ¶ Sed ꝫ est Doc. S. ꝓ ꝓma pte in pñti lecti one dicens. Secundus modus dispōnis est ꝓut ordo ptium attendit̄ fm potentiā siue virtutem. Et sic dispositio ponit̄ in pma specie q̄litatis. Dr. n. hoc mō aliqd esse dispositiuz vt puta fm sanitatem aut egritudinem: ex eo q̄ partes hīt ordinem in virtute activa vel passiua. Hec ille. ¶ Ꝓ secunda pte in contrariū arguitur: Qz illa dif ferunt specie quoꝝ diuersi sunt termini. i. diuerse diffiniti ones vt supius ꝓbatum est. Sed fm Doc. S. alia est rō dispōis ⁊ alia ipsi⁹ habitus. Aliqd est. n. de rōne vni⁹ qđ repugnat alteri ⁊ econtra: vt ꝑz p Doc. S. in. 1[a]2[e]. q. 49. ar. 2. ad. 3[m]. Ergo dispositio ⁊ hitus differunt specie.

Respondeo dōm fm Doc. S. i 1[a]2[e]. q. 49. ar. 2. ad. 2[m] q̄ dispositio dupli citer accipit̄. Uno° fm q̄ est genus hitus. Mā dispositio in. 5°. hui⁹ ponit̄ in diffinitione hitus. Alio° fm q̄ est ali qđ cōtra hituz diuisuz. Et hoc potest intelligi dupliciter. Uno° q̄ distinguat̄ sicut impfectum ꝫ pfectū i eadez spē vt. s. dispositio dicat̄ retinens nomē cōe q̄n impfecte inest ita q̄ de facili amittit̄. Et sic dispositio fit hitus sicut puer fit vir. Alio° possunt distingui sicut diuerse spēs vni⁹ ge neris subalterni vt dicant̄ dispōnes ille q̄litates ꝓme ꝓpri qbus ꝓpetit fm ꝓpriā rōnez vt de facili amittant̄. q. hīt causas trāsmutabiles sicut egritudo ⁊ sanitas: hitus vero dicant̄ ille q̄litates que fm suā rationem hīt q̄ non de fa cili trāsmutent̄: q. hīt causas imobiles sicut scie ⁊ virtu tes. Et fm hoc dispositio nō fit hitus. Et hoc videt̄ ma gis ꝓpriuz ītētioni Aristo. Ex quo ꝑz q̄ nomen hitus q̄n dā diuturnitatē iportat nō āt dispositio. Hec ille. ¶ Et si dicat̄. Facile vel difficile mobile ptinet ad passionem vel motum. Ergo nō sunt differētie specifice ꝓstituentes spēs qualitatis. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. ibidē dicēs: nec impedit q̄n fm hoc facile ⁊ difficile mobile sint differen tie specifice: propter hoc q̄ ista pertinent ad passionem vel motum ⁊ non ad genus qualitatis: nam iste differen tie q̄uis per accidens videantur se hr̄e ad q̄litatem: desi gnant tñ ꝓprias ⁊ per se differentias qualitatum: sicut etiā in genere substantie frequenter capiunt̄ differentie accy dentales loco substantialium inquātū p eas designant ꝓ cipia essentialia. Hec ille. ¶ Ex quo clare habet̄ q̄ Doc. S. voluerit q̄ habitus ⁊ dispositio que est pma spēs qua litatis sit vna spēs subalterna ⁊ nō vna species simplr̄: sed q̄ hitus ⁊ dispositio sint spēs distincte accipiendo dispo sitionem vltimo modo. Qđ tñ est contra cōmunē opinio nem aliorum doctoꝝ. ¶ Sed hic oritur difficultas: nam Doc. S. in de malo. q. 7. ar. 2. ad quartum videt̄ dicere oppositū. Dicit enim ibidem q̄ difficile mobile nō ē dif ferentia cōstitutiua hitus. Nec enim dispositio ⁊ habitus sunt diuerse species. Alioqn nō posset vna ⁊ eadem qualis que ꝓius fuit dispositio fieri hitus. Sed facile mobi le ⁊ difficile mobile se hīt sicut pfectuz ⁊ impfectuz. Ad ea eandem rē. Hec ille formaliter. ¶ Ad hoc tñ rñsum est per ea que nunc adducta sunt ex. 1[a]2[e]. Mā dispositio accipitur dupliciter. Uno° ꝓ qualitate que hz esse imperfecti negz tñ etiam sibi repugnat q̄ hēat esse perfectum. ⁊ sic dispositio fit hitus. Nec sic spē distinguunt̄ vt dicit Doc. S. ibidez ⁊. q. 86. ar. 4. ad. 4[m]. sic ait: q̄ dispō q̄ fit hitus est sic̄ ipfectū in eadem spē: sicut iperfecta scia dī pficie fit hitus. Hec ille. Alio° accipit̄ dispositio ꝓ qualitate de p specie qualitatis de cui⁹ rōne est q̄ hēat esse iperfecte q̄ de facili amittat̄: cuius etiā rōni repugnat q̄ hēat esse radicatum. Et sic dispositio et hitus specie distinguunt̄. Unde nulla est ꝫdictio. ¶ Cōsiderandum ē āt p° ꝑz Do. S. in. 1[a]2[e]. q. 50. ar. p° ad. 3[m]. q̄ dispositiones corporales que sunt in prima specie qualitatis vt quidam ponerunt differunt a qualitatibus tertie speciei in hoc q̄ qualitates tertie speciei sunt vt in fieri ⁊ vt in motu. Unde dicunt passiones vel passibiles qualitates. Qñ autem iam per ueniunt ad perfectum quasi ad speciem: tunc sunt in pma specie qualitatis. Sed hoc reꝓbat simplicius in cōmento predicamentoꝝ: q. fm hoc calefactio esset in tertia spē q̄li tatis: calor aūt in pma. Aristoteles aūt ponit calorē in ter tia. Unde porꝓhiri⁹ dixit sicut idē simpliciꝰ refert q̄ pal sio vel passibilis qualitas ⁊ dispositio ⁊ habitus differūt in corporibus fm intensionē ⁊ remissionem. Quando. n. aliquid recipit caliditatem fm calefieri tantuz non autem vt calefacere possit: tunc est passio si fit cito transiens vel passibilis qualitas si sit manens. Quando autem iam

ad hoc pducit q̄ pōt ēt alterū calefacere: tūc est dispositio
Si autem vlterius in tantū cōfirmat q̄ fit difficile mobi/
lis: tūc erit hitus. vt sic dispositio sit quedā intēsio seu pfe
cto passiōis vel passibilis q̄litatis hītus aūt dispōnis. Sz
hoc reprobat Simplicius: q: talis intēsio vel remissio im
portat diuersitatē nō ex parte ipsius forme sed ex diuersa
pticipatione sūi. Et ita nō diuersificarentur ex hoc species
q̄litatis. Ideo aliter dicendū est q̄ cōmensuratio ipsarū
qualitatum passibiliū fm cōuenientiā ad nām habēt rō/
nem dispōnis. Et ideo facta alteratione circa ipsas quali/
tates passibiles que sunt calidū frigidū humidū ⁊ siccum
fit ex pōt alteratio fm egritudinē ⁊ sanitatē. ¶Primo aūt
per se nō est alteratio ſz huiusmodi hītus ⁊ dispōnes.
¶Hec ille. ¶Sed hic oritur dubium. An aliqua dispōsi/
tio sit corporalis in corpore bois subiectiue exīs. Et vide
tur q̄ non: q: dispositio dicit ordinem ad operationē. Sz
operatio specialiter est ipsius forme aut totius coniuncti.
Ergo ⁊c. Dicendum q̄ duplex est dispositio. Quedam
est dispositio ad operationem. Et talis primo ⁊ principa
liter est ipsius anime seu forme secūdario vero ipsius cor
poris fm q̄ vult Doct. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 50. ar. 1. in corpore.
Alia est dispositio ad formam. Et talis bene est ī corpore
vt probat ibidem. Doc. S. ¶Uerūtamen vt etiam ibi/
dem dicit Doc. S. Alexander posuit nullo modo dispo/
sitionem: prime speciei esse in corpore: vt Simplicius re/
fert in cōmento predicamento: ix. Sed dicebat primam
spēm qualitatis ptinere ad animā tantū. Et q: Arist. indu
cit in predicamentis exemplū de sanitate ⁊ egritudine: di
cit q̄ non inducit quasi hec ptineant ad primam speciem
qualitatis: sed per modū exēpli: vt sit sensus q̄ sicut egri/
tudo ⁊ sanitas pōt esse facile vel difficile mobilis: ita ⁊ q̄
litas prime spēi que dīr habitus ⁊ dispositio. Sed hoc pz
esse contra intentionē phȳ. Tum q: eodē modo loquendi
vtitur exemplificando de sanitate ⁊ egritudine ⁊ de virtu
te ⁊ scientia. Tū q: in. 7º phȳ ª exp̄esse ponit inter habi/
tus pulchritudinē ⁊ sanitatez. Ilō ec ille. Et per hoc pz so/
lutio ad rōnem dubij. ¶Cōsideranduz insuper est 2º fm
Doc. S. in 1ª 2ᵉ vbi supra ar. 4. ī corpore q̄ ad hoc q̄ ali
quid indigeat dispōne ad alterum tria requirunt. pº qui/
dē vt id quod disponitur sicut alterū ab eo ad qō disponi
tur ⁊ se habeat ad ipsum sicut poª ad actum. Unde si ali/
quid sit cuius natura non sit composita ex potentia ⁊ actu
cuius sōa sit sua opatio ⁊ ipsum sit pp seipsum: ibi disposi
tio locuz nō hz: sicut pz in deo scdo requiritur q̄ id qō est
i potētia ad alterū: possit pluribus modis determinari ad
diuersa. Unde si aliquid sit in potentia ad alteruz ita tamē
q̄ non sit in potentia nisi ad ipsum: ibi dispositio locuz nō
hz: q: tale sīm ex sua natura habet debitam habitudinez
ad talem actum. Unde si corpus celeste sit composituz ex
materia ⁊ forma cum illa materia nō sit in potentia ad ali
am formam: non habet ibi locum dispositio. Tertio re/
quiritur q̄ plura concurrant ad disponendum subiectum
ad vnum eorum ad que est in potentia que diuersis mo/
dis commensurari potest vt sic disponatur bene vel ma
le ad formam vel operationem. Unde qualitates simpli/
ces elementorum que fm vnum modum determinatuz
naturis elemētorum conueniunt: non dicimus eas esse dis
positiones vel habitus: sed simplices qualitates. Dicim9
aūtē dispōnes sanitatem aut pulchritudinem que impor/
tant quandam commensurationez plurium que diuersis
modis commensurari possunt. ¶Propter quod phus di/
cit q̄ dispositio est ordo habentis partes vel fm locū vel
fm potentiā vel fm speciem. Hec ille formaliter. ¶Ad
argumēta igitur pz solutio per ea que adducta sunt in cor
pore si diligenter considerentur.
¶Ibi in Doc. S. primus autem modus ⁊c.

8 **¶Btertium** sic proceditur. Uidetur q̄ dispositio fm suā pri
mam acceptionem: non sit vna de primis pti/
bus entis distincta realiter ab alijs. Illaz dispo
sitio prime modo sumpta est quidam ordo partium situs
⁊ generationis: vt ex precedentibus pz. Sed ordo realis
est relatio de genere relationis si sit inter creaturas. Ergo
dispositio sic accepta nō distinguitur a relatione. ¶P̄ 2º.
Esse sursum dicit ordinationē in loco. Et tamen est in pre
dicamento vbi. Ergo positio non distinguit ab vbi. ¶P̄
3º. Omne predicamentum dicit vnam simplicem essen/
tiam ⁊ est ens per se ⁊ non per accidēs. Sed dispositio si
ne positio includit absolutum cū relatione. Sex. n. vltima
predicamenta nō sunt mere absoluta neq̄z mere respecti/
ua: sed partim absoluta ⁊ partim respectiua vt logyci cō/
cedunt. ¶P̄ 4º. Dispositio nō est in predicamentuz: sed
est ens per accidēs: q: illud qō ꝓponit ex rebus diuerso/
rū p̄dicamētorū: est ens per accidēs. Sz dispositio est hu
iusmodi: q: absolutū ⁊ respectiuū nō sunt res eiusdē gñis
aut p̄dicamēti. Igit ⁊c. ¶P̄ 5º. Si positio essēt vnū pre
dicamētū ab alijs distinctū sequeret q̄ essent plura p̄dica
mēta q̄ decē. Sz ꝓns est ꝓtra pbm. Et ꝓna pbatur: q: si/
tus est p̄dicamētū distinctuz cōtra positionē. Alias nō po/
neret in diffinitione eius. Idē. n. nō diffinit p se ipz. Sic
ergo sequit q̄ vndecim erūt p̄dicamēta: cū p̄ er situm ⁊
positionē ponant nouē a pbo. ¶Sed cōtra est Doc. S. i
pñti lcōne dicens q̄ pmus modus dispōnis attendit fm
ordinē ptiuz in loco. Et sic dispositio siue situs est quoddā
p̄dicamētū. hec ille. Qō āt sit realr distinctū: sic pz: Qz ecn
tie p̄ntoꝝ sūt ipmixte. Ergo dīnt essentialr ⁊ p ꝓns realr
sicut ecntia ab ecntia. Et cū essentia realis sit quedā res. se
quit q̄ distinguunt sicut res a re ab alijs predicamentis.

¶Respondeo dōm q̄ p̄dicamētū vel est p̄n/
cipiū coordinationis p̄dicabi/
liū ⁊ subijcibiliuz: vel est ipsa tota coordinatio. Luz ergo
dispositio fm pmaz eius acceptionez que positio siue sit9
dr dicat ordinationē plium fm sub ⁊ supra ⁊ sit p̄nm oiuz
illoꝝ que ordinē ptiuz hnt in loco: necesse est dicere dispō
nē sic acceptā esse p̄dicamētū. Qō aūt sit realr distinctū ab
alijs: de facili ꝓbari poterit per quinqz rōnes pmas supi
us adductas. q. 10. ar. 18. 19. quib9 ꝓbatur rōnez realr di
stingui a suo fundamēto q̄ sunt rōnes cōis ad ꝓbādū disti/
ctionē realē oiuz p̄dicamētoꝝ. ¶P̄ 2º. pōt ꝓbari p rōnē
Doc. S. superi9 adductā. q. 9. ar. 2. ſ. quoꝝ diffinitiones
aut qdditates sunt diuerse: nō sunt vna res ſz alia ⁊ aliaꝝ
dicūt Doc. S. ⁊ pbs supius. Sz ipsi9 positionis ⁊ aliorꝝ
p̄dicamētoꝝ sunt diuerse qdditates ⁊ essentie. Ergo dif/ Lec. 10.
ferūt essentialr ⁊ p ꝓns realr: q: diuerse essentie cū sint di
uersa entia realia sunt diuerse res. ¶Considerandū ē aūt
po q̄ ordo ptium in loco pōt accipi multipliciter. Uno9
pro ipa rlone ordinis. Et sic positio fm q̄ est p̄dicamētuz
distinctū ab alijs: nō est ordo. Alio9 accipit ordo p ipsa
ordinatiōe. Et hoc tripliciter. Uno9 pro ordinatione acti
ua. Et sicut ēt positio nō est ordo. q: sic talis ordinatio pti
net ad p̄dicamētū actionis. Alio9 pro ordinatione passiua.
sic etiā positio nō est ordo: q: illo modo pertinet ad predi
camentū passionis. Tertio modo pro ordinatione neutra
li que est quedā forma accñtalis in eo qō hz ptes ordina/
tas in loco subiectiue existens. Et sic positio est ordo. Et p
dicamentuz ab alijs distinctum. non quidem materialiter
vel sbo: ſz formaliter realr ⁊ ecntialiter sicut ⁊ cetera p̄di
camēta oīa. ¶Cōsiderandū ⁊ ēt scdo q̄ aliqd pōt ptinere
ad aliud q̄dripliciter. Uno9 pñsuppositiue seu anteceden/
ter: sicut opationes bone ad beatitudinē ptinēt. Alio9 con
comitatiue seu cōsecutiue. Sicut delectatio in deo ad bea
titudinē ptinet. Tertio modo ministerialiter sicut diuitie
btūdini cōferūt fm Doc. S. 1ª 2ᵉ. q. 2. ar. 1. Quarto mō
essentialiter: sicut ipsa visio diuine essentie ad btūdinē p
tinet: vt ꝓbat Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 3. ar. 4. ⁊ 8. Ita ⁊ ī ppo
sito aliqd pōt dicere relationē tripliciter. Uno9 cōsecutiue
sicut scīa dicit respectū ad scibile: q: ad suū significatū con
comitat respectus. Illō. n. dicit respectū essentialr ſz cōse
cutiue sic supra dctū ē. Alio9 añcedēter: sic passio p̄suppōit
ex pte agētis respectū ⁊ ordinē ipsi9 agētis ad passum. 3º.
mō ecntialr: sic pr dic rlonē ſz ei9 ecntiaz. Illud igit qō
ēcludit rlonē duob9 pmis modis: nō opz q̄ sit ī p̄dicamē/
ti rlonis: ſz ſz illud qō dicit relationē tertio mō. ſ. ecntialr
Dispositio autem siue positio dicit ordinez partium an-

tecedenter seu presuppositiue: ⁊ non essentialiter: vt dictū est. ¶ Considerandum vlterius est tertio ꝙ predicta distinctio elici potest ex dictis Doc. S. in diuersis locis ⁊ ⁊ precipue in de veritate. q. 25. ar. 1. ad p̄m vbi sic ait. Ali quid pertinet ad sensualitem tripliciter. Uno modo sicut id quod est de scientia sensualitatis. Et sic ad sensualitatem solū pertinent vires sensitiue appetitiue. Alio modo sicut id quod preexigitur ad sensualitatez. Et sic vires sensitiue apprehensiue ad sensualitatam pertinent. Alio modo sicut id quod sensualitati obliquitur. Et sic virtutes motiue operantes ad sensualitatem pertinent. Hec ille. ¶ Idem innuit in. 1ª 2ᵉ. q. 3. ar. 3. in corpore vbi sic ait. Ad beatitudinem potest aliquid ptinere tripliciter. Uno° essentialiter. Alio° antecedenter. Tertio modo cōsequēter. Essentialr̄ qdē nō potest ptinere operatio sensus ad beatitudinem. Mā beatitudo hominis cōsistit in coniunctione ipsius ad bonum increatū quod est vltimus finis: cui hō coniungi non potest per sensus operationez. ¶ Et infra. Possunt autem operationes sensus pertinere ad beatitudinē aīcedēter ⁊ psequēter. Antecedenter qdē sm̄ bītudinē imperfectā qualis in p̄nti vita haberi p̄t. Mā operatio intellectus preexigit operationē sensus. Cōsequenter autem in illa perfecta beatitudine que expectatur in celo: qr̄ post resurrectionē ex ipsa beatitudine aīe fiet quedam redundantia in corpus ⁊ in sensus corporeos: vt in suis operationibus pficiantur. Hec ille. Et hoc omnia etiam inferius adducent in hoc quinto. q. 22. ar. 2. Et qr̄ ista sex vltima predicamenta de principali significato ⁊ prima impositione imposita sunt ad significandum formam accītalem simul cuz tali respectu: ideo dicitur communiter ꝙ non sunt mere absoluta nec mere respectiua sed sunt partim absoluta scz essentialiter ⁊ partim respectiua. s. antecedēter aut causaliter: vt pz in actione ⁊ passione que fundāt aliquas species relationum vt supra dictum est. ¶ Ex predictis etiā p̄ōt cōcludi ꝙ angeli non situanē: lz sint in loco: qr̄ nō habent partes. Situs. n. dicit ordinē partium. ¶ Considerādum tamen est 4° ꝙ gratia deus in sex principijs vult ꝙ positio que est predicamentū formaliter sit relatio. Dicit enim ibidem sic. Nam ordo partium in toto respectu loci est formaliter positio. Fundamētum autem eius est cōclusio partium locati a partibus loci. Unde sicut vbi importat ordinem ⁊ respectum ad totum locum cuius ordinis fundamentum est ipsa conclusio totius locati in toto loco sic ⁊ positio importat ordinem ⁊ respectum partium locati ad partes loci: cuius ordinis fundamentum nihil aliud est q̄ cōclusio partium locati a partibus loci. Et ita positio est que facit per se predicamentum. Hec ille. ¶ Sed hec opinio non videtur posse stare: quia si positio significet illam relationem formaliter: vel illa relatio est realis vel non. Si dicatur 2ᵐ: tūc sequitur ꝙ situs nō erit predicamentum: cum sm̄ Doc. S ⁊ sm̄ phm nihil ponatur in genere: nisi sit ens extra animam exīs: sicut ex supradictis pz. Si autem est realis: sequitur ꝙ ponetur in predicamento ad aliquid cum sit relatio accidentalis hns extrema realia realiter distincta. s. partes locati ⁊ partes loci. ¶ Si dicatur ꝙ talis relatio non est in predicamēto ad aliquid qr̄ non est sm̄ totuz suum esse ad aliud. ¶ Cōtra. Quia si non sit sm̄ si totam ad aliud: sequitur ꝙ includit aliquid aliud preter relationē. Et tunc queritur: quid est illud. Si dicatur ꝙ est suum fundamentum: queritur in quo predicamento sit illud fundamentum. Si dicatur ꝙ est in alio genere q̄ z in predicamento situs: sequitur ꝙ situs erit quid compositum ex rebus diuersorum predicamentorum. Et sic erit ens per accidens. Si vero dicat ꝙ in predicamēto situs: tunc sequitur ꝙ relatio realis fundabitur super se ipsa ⁊ ꝙ fundamentum non habebit firmius esse ⁊ solidius q̄ z relatio. Quod est contra superius determinata. ¶ Ꝺ 6°. Esse in loco non est relatio vt de se pz. Sed esse in loco est vbi. Similiter esse in toto ⁊ in loco ordinate est positio siue species positionis. Ergo positio essentialiter non est relatio: qr̄ quelibet species eius esset relatio. ¶ Dicendum est ergo sicut tactum est ꝙ situs siue positio non est nisi quedaz ordinatio siue situatio ordinem tralis partium in toto ⁊ loco. Que qdā situatio ordinem vnius partis ad aliam ⁊ ordinem partium totius ad partes loci presupponit. Nulla. n. situari possunt in toto: nisi quandam similitudinem ⁊ proportionem inter se. Unde positio relationez antecedenter quasi quoddam preambulum includit. Nō. n. qr̄ situantur partes habent habitudinem talem: sed qr̄ habent proportionem talem: ideo sic liter ordinentur. Nō. n. terra aqua aer ⁊ celuz habēt proportionem qr̄ sic ordinantur: sed qr̄ sic proportionem talē habent: ideo sic fuerunt ordinata: vt. s. grauia deorsum locarentur ⁊ leuia sursum. ¶ Sed vtrum talis relatio sit in predicamento relationis vel in predicamento positionis plures dubitant. Dicūt. n aliqui ꝙ non est in predicamento relationis: qr̄ sm̄ eos non refertur ad suum oppositum sed magis ad suum continens. Correlatiuum autē non hs continere aut perficere vel preseruare relatiuum: cum sibi opponatur. ¶ Huius autem opinionis fateor me aliquotiens fuisse. Sz nunc mihi videtur fore melius esse dicendum pp verba Doc. S. superius adducta. vz. ꝙ non inconuenit tales relationes si sint reales esse in predicamento ad aliquid essentialiter lz importentur nomine positionis antecedenter sicut dictum est. Et tales relationes fundantur super ordinatione passiua partium: sicut ⁊ alie relationes que sup passione fundantur. Uñ sicut passio non est essentialiter relatio: ita nec positio est essentialiter relatio. Alias oporteret dare sibi relationem oppositam: cuius non sit relatio sine oppositione. Et talis relatio pari ratione esset situs. Quod est falsum: qr̄ tunc ptes loci ordinate essent situate in loco. Et sic esset p̄cedere in infinitū. Cuiusrumtamen ille respectus intrinsecus iportatus sm̄ modū significandi in nomine positionis non est relatio realis de genere ad aliud sicut nec respectus materie ad formam. Illa tamen relatio que est locati ad locans aut partiz totius ordinatarum ad partes loci: potest esse relatio realis Et talis nō importatur essentialiter nomine positionis sicut dictum est. De quo latius disputatum est in questionibus serz principioruz. ¶ Considerandum insuper est 5° sm̄ Doc. S. in 4° phyᵉ ꝙ species positiōis siue situs omnes consistunt in indiuisibili. Et ideo ad situm non est motus sicut nec ad sbam. Dicit. n. ibidez sic. Impossibile. n. est ꝙ motus sit in aliquo genere per se loquendo: cuius species ⁊ ratio in indiuisibili consistit. pp hoc. n. in sba nō est motus: qr̄ ratio cuiuslibet spēi sbe consistit in indiuisibili. eo ꝙ spēs sbe nō dicūtur sm̄ magis ⁊ minus. Et propter hoc ꝙ motus habet successionem: non producitur in esse forma sbalis per motum sed per gn̄onem que est terminus motus. Secus autem est de albedine ⁊ aliis similibus que pticipantur sm̄ magis ⁊ minus. Quelibet aūt spēs situs sine positionis hz rationem in indiuisibili cōsistentem ita ꝙ si aliud addatur vel minuatur non est eadem spes situs. Unde impossibile est ꝙ in genere situs sit motus. Hec ille. ¶ Sed aliquis diceret. Asperuz ⁊ lene sunt species situs. Et tamen sunt etiam qualitates. Ergo situs hō distinguitur a qualitate: cum habeant eadem species. Similiter sequitur ꝙ sicut ad qualitatem est per se motus: ita ad positionem sine situ. ¶ Dicēdum ꝙ asperū ⁊ lene possunt dupliciter cōsiderari. Uno° vt dant itelligere quādā ordinationē ptiū in toto ⁊ loco. Et sic pertinent ad predicamētū situs. Et sic ad eas nō p̄t esse motus p se. Alio° accipiunt sm̄ ꝙ importāt qualdā dispōnes sbi. Et sic possunt ptinere ad p̄dicamētū q̄litatis ⁊ ēt ad eas potest esse motus p se. Uñ equoce dñr sm̄ ꝙ sunt ī p̄dicamēto q̄litatis ⁊ in p̄nto positionis siue situs. ¶ Cōsiderādū vlteriꝰ 6° ꝙ situs p̄t accipi dupliciter Uno° cōiter ⁊ positio p̄pe. Et sic situs dr̄t a positiōe fz rōnē tm̄ sicut supius ⁊ iferiꝰ. Et isto° positio diffinit̄ p situ. Alio° accipit̄ situs p̄prie vt sit pra ī p° notabili dictū ē. Et sic est idē realiter cū positiōe fz dr̄nt sm̄ modū intelligēdi. Quod etiā sufficit ad hoc ꝙ aliquid diffiniat̄ per aliud diffinitione descriptiua aut diffinitione qd nois. ¶ Et per hoc pz solutio ad vltm. ¶ Ad argumēta igitur omnia patet solutio ex dictis. ¶ Cō

¶Qō. 21. de multiplicitate huius nominis habitus.

o **Omnia** illa sicut dictū ē hz per fectum: que sibi conueniunt ſm suum genus. Ideo post considerationem ipsius perfecti ⁊ dispositionis: ēt cōsiderandū est de distinctione ipsius habentis siue habitus. ¶Circa quod duplex occurrit consideratio. ¶Primo nāqz considerandū est de distinctione seu multiplicitate huius nominis hit⁹. ¶Scōo de distinctione noīum que hīt ꝓpinquā considerationem ꝙ modū effect⁹ ad ipsū habitus. ¶Circa primū querunt duo. ¶Primo vtrū modi ipsius habitus sint a pho in textu sufficienti assignati. ¶Scōo vtrū habitus scōz eius secundam acceptionem seu q̄ztū ad scōm eius modū sit prima species qualitatis ab alijs distincta. ¶Vbi in philosopho ⁊ Doctore Sancto. Habitus qui dem dicitur ⁊c. ⁊ est in lec. 18.

a **¶Primum** sic ꝓcedit. Vr ꝙ modi habitus nō sint sufficienter assignati a philosopho. Nam si primus modus ipsius habitus esset bene assignat⁹ sequeretur ꝙ in ipsis habitibus esset ꝓcedere in infinitum. Sed hoc est impossibile: ꝑz ꝓna. Mā habitus primo modo dicitur mediū inter hītē ⁊ rem habitā. Cū ergo hīs hēat habitum inter rē hītē ⁊ habitū mediabit habitus. Et cū ille habitus sit quedam res habita: sequet ꝙ inter illuz habitū ⁊ hītē erit habitus medius. Et sic ꝓcedet i infinitū. ¶Ꝺ. 2°. Habitus dr octo modis: vt patet in post predicamētis. ergo male ꝑ enumeratē nō vt sic accipitur: non continetur sub modis assignatis hic a pho. Nō enim cōtinet sub primo: qr vt opponit ꝓ dicamentū. Neqz ēt cōtinet sub scōo: qr non ponit vt sic in prima spē qualitatis: cū in omni gne reperiat. Ergo ⁊c. ¶Ꝺ. 4°. Cū habitus sit predicamētū pbs debuisz diffinisse ipsum cū ceteris predicamētis ꝓdictis cū de quālitate q̄litate ⁊ rīde agebatur. Ergo hic male ⁊ insufficienter de ipso determiat. ¶Sed cōtra est pbs in textu dicēs. hīs quidem dr. vno° tāquā actio quedam habētis ⁊ hīti vt actus quidā ⁊ mot⁹. Mā quādo hoc qdē facit: illud vo fit ēt habere habitum ⁊c.

Respondeo dicendū ꝙ habit⁹ dī duobus modis. ¶Primo modo dicitur habitus aliquod mediū inter hītem ⁊ hītum: sicut actio intelligitur media inter agens ⁊ passum. Alio mō dr habitus dispositio ſm quā aliquid disponit bene vel male. Quod quidez cōtingit dupliciter. Aut ſm se: aut per respectum ad aliquid aliud: sicut sanum est qō est bñ dispositū ſm se. Robustū autem qō est bene dispositū ad aliquid agendū. Et ideo sanitas est habitus quidam. Et non solum habitus dr dispositio toti⁹: sed ēt dispō partis que ē pars dispōnis toti⁹. Sicut bone dispositiones partiū aīalis sunt virtutes ēt partiū aīe sunt quidam habitus. Sicut tēperātia ⁊ fortitudo ⁊ sic de similib⁹: habitus āt primo° dict⁹ ēvnū ad primā spēm qualitatis. ¶Cōsiderādum aūt est primo ſm Do. S. in presenti lcōne ꝙ hr̄e: hz nō sit actio. tñ significat per mōz actionis. Et tō inter hītem ⁊ habitū itelligit esse medius vt q̄si actio quedā. Sicut. n. calefactio intelligit esse media inter calefactuz ⁊ calefaciens: sic hītus mediuz accipiat vt actus sicut quando calefactio accipitur actiue siue vt motus sicut qñ calefactio accipitur passiue. Quando aūt hoc facit ⁊ illud fit: est media factio actiua que est actus faciētis. Si vo procedat a fcō facti: ita ēt inter hoiem hītem vestem ⁊ ipsam vestez habitam est medi⁹ hītus. Qui si cōsideret ꝓcedendo ab homine ad vestem: erit vt actio: put actio significatur in hoc qō est habere. Si vo ecōuerso: tūc erit vt passio motus: ꝓut significat in hoc qō est haberi. Hec ille. Que oīa intelligēda sunt q̄ntū ad modū significandi: ⁊ nō q̄ztū ad rē significatam. ¶Cōsiderandum etiā est scōo ſm Doc. S. ibidē ꝙ quānis hītus intelligat esse medius inter hoiem ⁊ vestem inquātuz hz eam: tñ manifestuz est ꝙ non contingit ipsum hītuz hr̄e medium hītuz q̄si adhuc sit alius hītus medius inter hītez ⁊ ipsuz hītuz mediuz. sic enīz i infinitū ꝓcederet. Nō enim hz hītuz. Sed illum hītum rei hīte nō hz aliquo medio hītu. Sicut hō faciens facit factuz factione media. Sed ipsaz mediā factiōez nō facit aliqua alia factione media. Et ꝓpter hoc ēt relatiōes qbus ſbm referūt ad aliud: nō referunt aliqua alia rōnem media: nec ēt ad opposituz: sicut paternitas neqz ad pr̄ez neqz ad filiū referūt aliq̄ alia rōnem media. Et sic aliqne rōnes medie darent. sunt rōis tñ ⁊ nō rei. Hec ille. ¶Et per hoc pz solutio ad primuz. ¶Cōsiderandum ēt ē tertio sicut supra dictuz est de positiōe ꝙ hītus primo° acceptus ſm qd est predicamentuz: est corpoz ⁊ eoz que circa corpus sūt adiacentia: nō quidem actiua aut passiua: sed neutra: que quidē antecedenter includit respectum ⁊ nō est respectus essentialiter lz predicta forma accītalis cuz quedā respectu designet ſm modū significandi sicut actio aut passio. Vñ nō componit ex diuersis naturis diuersoꝝ predicamentoꝝ sicut nec positio sicut dictum est. De quo in sex ꝓncipijs latius disputatum est. ¶Cōsiderandū vlteri⁹ est q̄rto ꝙ hītus sunt duplices. Quidā enim sunt habit⁹ corporis: sicut sanitas egritudo pulcritudo ⁊ deformitas: ⁊ sic de similibus. Alij sunt habitus aīe. Et tales sunt duplices. Quidam sunt infusi. Quoꝝ quidā sunt theologales: vt fides spes caritas ⁊ hmōi. Quidam vo medij int theologales ⁊ naturales. Sicut gratia. Alij vero sunt hit⁹ aīe acqsiti. Et tales sunt duplices. Quidā sunt mechanici qui cōtinent in his vsib⁹. Lana neca⁹ miles nauigare rus medicina. Hijs ars fabrilis cōñerari pōt. Alij sunt liberales quoꝝ quidā sunt morales ⁊ quidam intellectuales habitus morales sunt duplices. Quidā sunt cardinales: vt fortitudo temperantia prudentia ⁊ iusticia. Quidā vo minus principales: vt magnanimitas manificentia ⁊ sic de alijs. Sed hītus intellectuales sunt duplices. Quidā sunt sermocinales qui sunt grammatica rethorica ⁊ logica. quidā vo sunt reales. Et illi sunt duplices. Quidā sunt speculatiui: qui sunt sapia intellectus ⁊ scia. Quidaz vo practici: vt prudentia ⁊ ars. Omnes autem isti habitus reducuntur ad scōm modum superius positum.

Ad primum igit⁹ pz solutio ex dictis in pō notabili. ¶Ad scōm dōm ꝙ hītus pōt accipi multis modis. Uno° generalissime. vz. ꝓ oī forma siue substantiali siue accidentali. Et sic nō dicit hic hītus. Alio° put est post predicamentū. Et sic ēt eius sunt plures modi q̄s isti duo. Et sic nō accipit hic. 3° mō put est predicamentum. Et sic ēt hic non diuidit sed vt sic est membz diuidēs. Quarto° put est prima species qualitatis: silr vt sic nō diuidit hic: sed est ēt mēbz diuidens. Quinto° ꝓout opponit ꝓuationi ſm ꝙ circuit oē ꝓdicamentuz. Et sic ēt non diuiditur hic. Sexto° ꝓout significat quādā ꝙditionē ꝑfecti. s. ſm ꝙ perfectum dicebatur illud cui nihil deest: sed habet omnia que pertinēt ad perfectionem sui generis. Et sic considerat⁹ hic a pho. Et vt sic eius sunt tñ duo modi. ¶Et per hoc patet solutio ad tertium. ¶Ad quartū dōm sicut dicit Doc. S. in lcōne sequenti ꝙ hec tria. s. dispositio hītus ⁊ passio nō significant genus predicamenti: nisi ꝑz vnuz moduz significationis eoꝝ vt ex habitis pz. Ideo philosophus nō posuit ea cum alijs partibus entis. s. cum quantitate qualitate ⁊ ad aliquid. In illis enim omnes vel plures modi ad gña predicamenti significata per illa nomina pertinebant. Hec ille, formaliter vbi notanter cōsiderandum est hoc ꝙ dicit vel oēs vel plures. Quod quidem nō dicit sine causa. Quia ille rōnes que sunt rōnis in vno ex-

tremorum: vt sic non ponuntur in predicamento ad aliqd sicut dictum est.

¶ Ibi in philosopho ⁊ Doctore Sancto.

a **B** secundum sic ꝓceditur. Uidet ꝙ bitus ſm eius secūdam acceptionē nō sit prima species qualitatis ab alijs distincta. Nam virtus ē bi/

Lectio.6. tus scd̄o dictus: cū sit principium ad bene operādū: vt dicit scd̄o ethy. Uirtus enim est que perficit hītem ⁊ eius opus bonū reddit. Et qui hz virtutez: operatur bñ dum vult: vt dr̄ ibidē: ⁊ tñ virtus nō est in prima spē qualitatis: sed est potētia. Uirt⁹ enim ſm sui noīs rōnē potētie cōplementū significat vt dicit Doc. S. in de vtutib⁹. q. prima ar. p̄o in corpore. Cū ergo potētia sit scda spēs qlitatis videt ꝙ bitus scd̄o dictus nō sit prima spēs qualitatis.

¶ Ꝑ. 2o. Dispositio est eiusdē generis cū eo ad quod disponit. Sed bitus est dispositio alicui⁹ ad bñ operandum. Cū ergo operatio nō sit in genere qualitatis: ita nec bitus

¶ Ꝑ. 3o. Si bit⁹ esset spēs qualitatis sequeret ꝙ esset ī aliquo subiective cū sit accidens. Nō aūt est in potentia aie: qz accns nō pōt esse sbm accidentis: cū nō prebeat sustentamentū accidenti: neqz etiā est in essentia aie: qz illa ē simplex forma. Forma aūt simplex sbm eē nō potest: qz iam nō esset simplex. Igitur ⁊c̄. ¶ Ꝑ. 4o. Bitus dr̄ qualitas de difficili mobilis vt dicitur in predicamentis. Ergo sal tem bitus nō distinguit̄ a tertia specie q̄litatis. ¶ Ꝑ. 5o. In prima sprecie qualitatis nō est p se alteratio. neqz motus. sed ad ipsos habitus est per se alteratio: cū hit⁹ itēdā/

Lectio.13. tur ⁊ remittantur. Ergo bitus nō pertinent ad primā speciē qualitatis. ¶ Ꝑ. 6o. Illud quod est termin⁹ augmēti: est quantitas: vt pz primo de gñone: sed bit⁹ ē terminus augmneti. Habitus enim augentur ēt extensiue per additionem obiectoꝝ. Igit̄ idē qd̄ prius. ¶ Ꝑ. 7o. Accidētia distinguūtur per sua sba. Numerant̄ enim ad numerositatem suboꝝ. Sed bitus nō distinguūtur per sua subiecta sed magis per sua obiecta. Secant̄. n. scie quēadmodu⁹ ⁊ res de quibus sunt. Igitur vr̄ ꝙ bitus nō sit accidens. ⁊ per ꝓñs ꝙ nō sit qualitas accipiendo bitū ꝓ scd̄o modo.

¶ Sed in ꝯriū arguit̄: qz illud per quod aliquid disponitur ad bñ vel male operandū: pertinet ad primā speciē qualitati vt dr̄ in predicamentis. Sed bitus scd̄o dictus ē dispositio ſm quā aliqd disponit̄ bene vel male aut ſz se: aut per respectum ad aliud. ſ. ad operandum sicut in p̄cedenti articulo dictum est. Ergo ⁊c̄.

Respondeo dicendum ꝙ bitus ſm ꝙ ē dispositio ſz quā aliqd bñ vl̄ male disponit̄: est prima spēs qualitatis. Qd̄. n. sit qualitas: pz per diffōnē qualitatis: qz ſm eam quales esse dicimur Qd̄ aūt sit species distincta ab alijs difficultatē hz. nā vt dicit Do. S. i 1ª 2ᵉ. q. 49. ar. 2. simplici⁹ in comento predicamentoꝝ sic assignat dīas spēs qualitatis dicens ꝙ q̄litates quedā sunt nāles que. ſ. ſm nām insunt ⁊ semper. q̄daz vero sunt aduenticie que ab extrinseco efficiunt̄ ⁊ possunt amitti. Hee aūt que sunt aduēticie sunt bitus ⁊ dispositiones differentes ſm facile ⁊ difficile amisibile. Naturaliuz aūt qualitatū quedā sunt ſm id quod aliqd ē in potentia. Et sic est scda spēs qualitatis. Quedā vō ſm id ꝙ aliquid est in actu: vel in profundo vel ſm superficiem. si p̄mū sic est tertia spēs q̄litatis. Si scd̄m sic est quarta spēs qualitatis sicut figura ⁊ forma. ¶ Sed hec distinctio est incōueniens vt dicit Doc. S. ibidē eo ꝙ multe sunt figure ⁊ passibiles qualitates nō naturales sed aduenticie. Et multe sunt dispositiones nō aduēticie: sed naturales: sicut sanitas pulchritudo ⁊ huiusmodi. ¶ Ꝑ. 2o. Hoc non conuenit ordini spēz. Semp enim quod nālius est prius est. ¶ Et ideo aliter accipienda est distinctio dispositionuz ⁊ bituz ab alijs speciebus qualitatis. ꝓprie enim qualitas importat quemdā modū substantie. Modus autez est qui mensuram prefigit. Unde importat quādā determinatiōez ſm aliquam mēsuraz. Et iō sicut id ſm qd̄ determinat̄ potētia materie ad eē substantiale dr̄ qualitas q̄ est differentia sbe: ita id ſm quod determinat̄ po⁹ sbi ad esse accidētale. dr̄ qualitas accidētalis: que etiā est quedā differentia: vt pz per pbm. 5o. metha. Modus aūt sue determinatio subiecti ſm eē accidentale pōt accipi vel ī ordine ad ipsaz naturā subiecti: vel ſm actionē aut passionē que cōsequūtur principia nature que sunt materia ⁊ forma vel ſm quantitatē. Si igit̄ accipiat̄ modus vel determinatio subiecti ſm quantitatem: sic est quarta spēs qualitatis. Et qz quantitas ſm sui rōnē est sine motu ⁊ sine tēpore. boni ⁊ mali: ideo ad quartam spēm qualitatis nō pertinet ꝙ aliqd sit bñ vel male cito vel tarde transiens. Modus aūt siue determinatio subiecti ſm actionem ⁊ passionē attenditur in scda vel tertia spē qualitatis. Et iō in virtutib⁹ cōsideraē ꝙ aliquid facile vel difficile hat vel ꝙ sit cito trāsiens vel diuturnū. Nō aūt cōsideraē in hijs aliqd pertinens ad rōnē boni vel mali: qz motus ⁊ passiones nō habent rōnē finis. Bonū aūt ⁊ malū dicunt̄ per respectum ad finem: sed modus ⁊ determinatio subiecti in ordine ad nām: pertinet ad primā spēm qualitatis que est habitus ⁊ dispositio. Et qz ipsa forma ⁊ nā rei est finis ⁊ cui⁹ causa fit aliquid: vt dr̄. scd̄o phy⁹ ideo in prima spē q̄literis ponit bonū ⁊ malū ⁊ ēt facile ⁊ difficile mobile ſm ꝙ aliqua nā est prin⁹ generatiōis ⁊ mot⁹. Unde pbs in. 5o. meth. diffīnit hituz qō est dispositio secundum quam aliquis disponit̄ bene vel male. Hec ille. ¶ Ex quibus pz distinctio ⁊ differentia ⁊ ordo spēz qualitatis ⁊ diuersa earū noīatio. Sufficientia igit̄ ⁊ ordo haz spēz talis est. Qualitas ergo vel est determinatio subiecti ad eē accidentale ſm quantitatē. Et sic est quarta spēs qualitatis. Uel est modus siue determinatio potētie subiecti ſm nāz. ſ. ſm aliqd esse accidentale qō est cōueniens vel discōueniens in ordine ad nām subiecti. Et sic est prima spēs qualitatis que est habitus ⁊ dispositio. Uel ſm operatiōes siue in ordine ad operatiōes que ꝓsequūtur p̄n⁹ nature. ſ. formā rei. Et sic est ſz duplicit̄. Uel ſm operatiōes reales ⁊ nāles. Et sic est tertia spēs q cūda spēs que est nālis po⁹ vel impo⁹: vel ſm operatiōes intētionales in sensibus seu spūales. Et sic est tertia spēs q̄ est passio ⁊ passibilis qualitas vt obiecta que solum mouent sensus intentionaliter ⁊ spūaliter. Et q: forma dr̄ p̄incipaliter nā ⁊ qō nālius est prius est: ideo bitus ⁊ dispositio q̄ est deteriatio ibi in ordine ad formā eius siue ſm eē accidentale in ordine ad nām eius est prima spēs. Et nālis po⁹ vel impo⁹ in ordine ad operationē nāleꝫ ⁊ reales est scda spēs. ⁊ passio vel passibilis qualitas in ordine ad operationē intentionalem: prout. ſ. ingerit passionē sēsui p̄ mutationem intentionalem est tertia spēs. ⁊ forma vel figura aliquid ꝓstans figura in ordine ad quantitatem que tenet ex parte materie est q̄rta spēs. Que figura est vel ſz longitudinem: ⁊ sic dicitur rectitudo vel curuitas. vl̄ ſm latitudinem: ⁊ sic est figura superficialis. ⁊ dr̄ forma q: dat ſunditatem. ⁊ sic est figura corporalis. ⁊ dicitur figura quia esse rebus artificialibus ⁊ speciem. ⁊ dicitur figura vl̄ terminat rem ad talem vel talem quantitatem. ¶ Sz ad videndum qualit̄ bitus ſm ꝙ est prima spēs qualitatis distinguat̄ ab habitu quod est p̄dicamentuz ⁊ ab hīm qō est post p̄dicamentū: cōsiderādū est primo ſm Doc. S. vbi supra ar. p̄o ꝙ hoc nomen habitus ab habendo ē sumptum. A quo quidē nomē bitus dupliciter derivat̄. Uno modo ſm ꝙ homo vel quecūqz alia res dr̄ aliqd bre ad aliqd aliud. ¶ Circa primū cōsiderandu⁹ est ꝙ bre dr̄ respectu cuiuscūqz qō bētur: cōe ē ad diuersa gña rez. vñ pbs iter p⁹ p̄nta ponit bre: q ſm diuersa gña rez. Sed iter quūt̄ sicut sunt oppositi p̄di⁹ ⁊ posteri⁹ ⁊ himōi. Sed iter ea que bñtur: talis videt̄ esse distinctio: nā quedā sunt in quibus nihil est mediū inter bñs ⁊ id quod bētur. Sicut inter sbm ⁊ qualitatē ⁊ quātitatē nihil est mediū. Quedā vō sunt in quibus nō est aliqō mediū inter virtutes. sed. sola relatio: sicut dr̄ aliqs bre socium vel amicus. Quedam vō sunt inter que est aliqd mediū non quidem actionis vel passiō: sed aliquid per modum actionis ⁊ aliud tectum vel ornatum. Unde pbs dicit in. 5o. metha. ꝙ bitus dicit̄ actio

actio quedã hñtis ⁊ habiti sicut est in illis que circa nos habemus. Et iõ in hijs cõstituitur vnũ speciale genus rẽ quod dr predicamentũ hitus. De quo dicit phus. 7°. metha. q inter hñtẽ indumentũ ⁊ ipsũ indumentũ quod dr est hitus medius. Si aũt sumaf habere put res alia habitus est qualitas quedam. Hec ille formalr. Consi derandum vlterius est scõo fm Doc. S. in quarto sentẽ. di. 49. q. 3. ar. vltimo q duplex est hitus. Quidam est q inclinat ad actum ad hoc vt actus exerceatur. Et sic talis habitus qui sic inclinat est tñ in parte appetitiua. Ut ap petitus qui habet bonum ⁊ finem p3o obiecto: mouet ⁊ seipsum ⁊ vim cognitiuã in actu. Mã ex desiderio actus vel finis p3ouenit q aliquis aliquem actum exerceat: dũ modo nõ sit ex necessitate nature. Alius est habitus qui in clinat ad actum q̃tũ ad modũ agendi: vt scilicet illud qõ agitur recte agatur. Et sic quilibet habitus siue sit in par te intellect⁹ siue in parte appetitiua inclinat ad actũ. Hec ille. Considerandũ insuper est tertio fm Doc. S. in p̃ mo sententiarum. di. 3. q. vltima. ar. primo q aliquid põt habere rationem habitus: qõ tñ non erit verus habitus, nem habitus. Dicit enim ibidem sic. Ad esse habitus intellectui duo cõcurrunt. s. species intelligibilis ⁊ lumẽ intellectus agentis quod facit eam intelligibilem actu. vñ si aliqua species esset que in se haberet lumen illud habe ret rationem habitus quantũ pertinet adhoc quod est p̃n cipium actus. Ita dico q quando ab anima cognoscit ali quid quod est ipsa non per similitudinem sui sed per suã essentiam: ipsa essentia rei cognite est loco habitus. Unde dico q ipsa essentia anime: p3out est nota a seipsa habet rõ nem habitus. Hec ille. Considerandum vlterius ẽ q̃r q duplices sunt habitus nobilissimi. Unde ibidem dicit fic. Quod enim habitus nobilissimi nõ lateant intelligitur de habitibus cognitiue partis de quorum perfectiõe cer titudo est: non aũt de habitibus affectiue qui latent vt i ca ritate p3. Hec ille. Sic ergo habituũ quidam latent: qui dam autem non possunt latere.

Ad primum igitur dõm q virtutes aliquã do dicuntur ipse potentie. Ali quando vero potentiarum actus. Aliquando habitus: p cuius declaratione sciendũ est fm Doc. S. in de virtuti bus. q. p̃a. ar. primo in corpore q est aliqua potentia tñ agens. Aliqua tñ acta vel mota. Aliqua vo agens ⁊ actu potentia igitur que est tñ agens non indiget adhoc q sit principium actus aliquo inducto. Unde virtus talis po tentie nihil aliud est q̃ ipsa potentia. Talis autem poten tia est potentia diuina ⁊ intellectus agens: potentia natu ralis. vnde harum potentiarum virtutes non sunt aliqui habitus: sed ipse potentie in seipsis complete. Sed ille po tentie sunt tñ acte: que non agunt nisi ab alijs mote. Nec est in eis agere vel non agere. Sed fm imperium virtu tis mouentis agunt. Et tales sunt vires sensitiue fm se cõ siderate. vnde in. 6. ethi. dicitur quod nullius actus ẽ p̃m⁹ Hee autem potentie perficiuntur ad suos actus per ali quod superadductum quod tamen non est in eis sicut ali qua forma superinducta manens in subiecto: sed solum p modum passionis sicut species in pupilla. vnde nec harum potentiarum virtutes sunt habitus: sed magis actus. Ipo tentie vero ille sunt agentes ⁊ acte que ita mouentur a suis actinis q tamen per eas non terminantur ad vnum: sed in eis est agere vel non agere. Sicut vires aliquo modo rõ nales. Et hee potentie complentur ad aliquid agendum per aliquod superinductum quod non est in eis per mo dum passionis tñ: sed per modum forme quiescentis ⁊ manentis in subiecto: ita tamen q per eas non de necessi tate ad vnum cogantur quia sic potentia non esse domina tur sui actus. Et harum potentiarum virtutes non sunt ipse po tentie neq; passiones sicut est in sensitiuis potentijs neq; qualitates de necessitate agentes sicut sunt qualitates pas sibiles rerum naturaliũ: sed sunt habitus. Hec ille. Ex quo etiam p3 q habitus ⁊ dispositio differũt a scõa ⁊ ter tia spẽ qualitatis. Qualiter autẽ differat a quarta imprõ ptu est vt dicit Doc. S. ibidem. Nam figura non dicitur ad actum quãtum in se est. Habitus autem ⁊ dispositio dicit ordinem ad actum. Ex predictis ẽt p3 q habitu ad tria indigemus. Primo vt sit firmitas in nostra ope ratione. Nam ea que a sola operatione dependent facile immutantur: nisi fm aliquam inclinationem habitualem fuerint stabilita: scõo vt operatio perfecta in promptu ha beatur. Tertio vt delectabiliter perfecta operatio com pleatur. Ad scõm dicendũ fm Doc. S. in de virtuti bus vbi immediate supra. ar. 8. q dispositio ad aliqd dici tur id per quod aliquid mouetur. Motus autem habet quandoq; terminũ in eodem genere: sicut motus altera tionis. vñ dispositio adhunc terminũ semp est eiusdez ge neris cũ termino. Q̃liq; vo hz terminum alterius gene ris. Sicut alterationis terminus q̃liq; est forma substan tialis. Et sic dispositio non semper est eiusdez generis cũ eo ad quod disponit: sicut calor est dispositio ad formam substantialem ignis. Hec ille. Et hoc vltimo modo hit⁹ dr dispositio ad operationẽ. Ipso cuius maiori decla ratione sciendum est fm ipsum ibidem ad nonũ q dispo sitio dicitur tribus modis. vno° per quã materia disponi tur ad forme receptionem. Sicut calor ẽ dispositio ad for mam ignis. Alio° per quam aliquod genus disponit ad agendum: sicut velocitas est dispositio ad currenduz. ter tio mo dispositio dr ipsa ordinatio aliquor adinuicem. Dispositio autem ꝺ hitum diuidit primo mo. Ipsa vo virtus dispositio est scõo modo. Hec ille. Ad tertium dõm q aliqui habitus põt esse in potentijs vt in sbo vt p bat Doc. S. in de vtutibus. q. p̃a. ar. 3. verumtamẽ vt ibi dem dicit subiectum tripliciter comparatur ad accidens. vno° sicut prebens ei sustentamentum. Naz accidens per se non subsistit. Fulcitur vero per subiectum. Alio° sic po⁹ ad actum. Nam sbm accidenti subijcitur sicut quedaz po tentia alicui actui. vnde ⁊ accidens forma dr. Tertio mo sicut causa effectui. Nam principia subiecti sunt principia per se accidentis. Quãtuz igit ad primũ vnũ accidẽs sbm alterius esse non potest. Nam cum nullum accidens p se subsistat: non potest alteri sustentamentum prebere: nisi forte dicatur inquantum est a subiecto sustentatum aliud accidens sustentat. Sed quantum ad alia duo vnum acci dens se habet ad aliud per modum subiecti. Naz vnuz accidens est in potentia ad aliud: sicut dyaphanum ad lu cem ⁊ superficies ad colorem. vnum etiã accidens potest esse causa alterius vt humor saporis. Et per hunc modũ dicitur vnũ accidens alterius accidentis esse subm non q vnũ accidens possit alteri accidenti sustentamentum pre bere: sed q subm est receptiuum vni⁹ accidentis altero mediante. Et hoc modo potẽtia aie dr esse subiectum ha bitus. Mã habitus ad potẽtiã aie cõparat vt actus ad po tentiã cũ potẽtia sit indeterminata quãtũ est de se. Et p hitum determinat ad hoc vel illud. Et ẽt ex principijs potentiaz hitus acquisiti causantur. Hec ille. Dicẽdũ est ẽt q hitus aliqui possunt ee in essentia anime. s. gratia fm q habitus dicit ordinem ad naturam aliquam que ẽ superior q̃ natura humana: vt p3 per Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 50. ar. p̃°. Et q̃ dicitur. forma simplex subm esse non põt. Ad hoc rñdet Doc. S. in p̃ma pte. q. 77. ar. p̃mo dicens q aia hz nõ sit cõposita ex mã ⁊ forma hz tñ aliqd de potentialitate admixtũ vt supra dictum est. Et ideo p̃t esse sbm accidentis. Propositio aũt adducta locũ hz i deo qui est actus purus in qua mã eam Boeti⁹ introducit. Hec ille. Ad q̃rtum dicendum sicut dicit Doc. S. in 1ª 2ᵉ. q. 49. ar. 2°. ad tertiũ q ista differentia difficile mobi le nõ diuersificat hitum ab alijs spẽb⁹ qualitatis sed a di spositione. Qualiter autẽ distingnatur ab alijs specieb⁹ supradictũ est in corpore. Ad q̃tũ dõm q ad hituz nõ est mot⁹ immediate p3io ⁊ per se sed tñ põt ee mediate ⁊ ex sicut ẽt in ad aliquid nõ ẽ ꝙsequenti mot⁹ immediate: sed mediate ⁊ ex p̃nti vt si aliqd nõ sit alicui equale: si augea tur efficiet ei equale ex p̃nti. Et sic augmentato primo ⁊

per se fundamento rōnis augeāt rō ex ꝓnti .silr facta alteratiōe circa ipsas qualitates passibiles que sunt calidum ⁊ frigidum humidū ⁊ siccū: fit ex ꝓsequenti alteratio scōm egritudinez ⁊ sanitatē. ¶Primo aūt ⁊ per se nō ē alteratio fm hmōi hītus ⁊ dispositiones sicut ēt supra dictū est .q. 20.ar.2°.in primo notabili vel dicendū q̄ ad hītū nō est p se alteratio ppr̄ie dicta que dr̄ corruptiua: lz ad hītū sit alteratio pfectiua. ¶Sed ad sciendū qualr̄ hītus intēdant ⁊ remittantur: cōsiderandū est fm Doc.S.in.1ª2ᵉ.q.52. ar.p°.in corpore q̄ perfectio formе pōt duplr̄ ꝓsiderari. Uno° fm ipsam formā. Alio° fm q̄ sōm participat formā. Inquātū aūt attendit perfectio formе fm ipsaz foāz sic dr̄ magna vel parua. Inquātū vō attēdit perfectio formе fm participationē sbi dr̄ magis vel minꝰ. Si ergo cōsideret forma fm ipsaz formā. i. abstractiue: hoc pōt esse duplr̄. Qz vel illa forma fm seipsaz vel aliqd sui sortitur spēm: vel non sed suscipit spēm ex aliquo ad qđ ordinat. Si primū: sic necesse est q̄ fm se considerata hēat deteriataz rōnez que neqz in plus excedit neqz in minus defice/re possit: sicut calor ⁊ albedo ⁊ alie qualitates: que nō dicūtur in ordine ad aliud ⁊ multo magis substātia que ē p se esse. Ex quo pz q̄ albedo in abstracto nō suscipit magis neqz minus. Si vō talis forma sortiat spēm ex aliquo ad qđ ordinat: pōt fm seipsaz diuersificari in plus vel minꝰ remanens eadē in eadē spē ppter vnitatē eiꝰ ad qđ ordinat. ex quo recipit spēz: sicut sanitas pōt variari fm magis ⁊ minus ⁊ tñ remanebit eadē spēs sanitatis sicut pbs dicit ī 5°.ethy.vz.q̄ sanitas suscipit magis ⁊ minus. Si vō talis forma cōsideretur fm participationē subiecti hoc ē tripliciter. Qz vel a tali forma participans hz speciez. Et sic talis forma nō suscipit magis ⁊ minꝰ. Uñ nec in cōcreto nec in abstracto suscipit magis ⁊ minꝰ. Uel illa forma est talis q̄ de rōne eius est indiuisibilitas. ⁊ sic talis forma ēt nō participat fm magis ⁊ minus. Uñ spēs numeri non suscipiunt magis ⁊ minꝰ ēt in cōcreto: neqz spēs quātitatis cōtinue que fm numez sumūtur: sicut bicubitus. ⁊ tricubitus vel illa forma est talis cōditiōis q̄ de rōne eius nō est indiuisibilitas. Et tunc talis forma pōt suscipere magis ⁊ minus. Sicut scia ⁊ sanitas. ¶Ex quo cōcluditur q̄ in habitibus duplr̄ pōt magis ⁊ minus ꝓsiderari. Uno° hz se: prout dr̄ maior vel minor sanitas vel maior ⁊ minor scia que ad plura vel pauciora se extendit. Alio° fm participationem sbi: prout. s. vna scia magis suscipit̄ in vno q̄z ī alio. Nō enim hītus dant spēm neqz in sui rōne includūt indiuisibilitatē. Hec oia fm Doc.S. quāsi formalr̄. Sic ergo pz q̄ hītus ⁊ in cōcreto ⁊ in abstracto suscipiunt magis ⁊ minꝰ. In cōcreto quidē extensiue hz q̄ ad plura obiecta se extendunt. In abstracto aūt intensiue fm q̄ ī vno intensiꝰ participant q̄z in alio. ¶Ad.6ᵐ dōm q̄ augmentum accipit duplr̄. vno° ppr̄ie. Et sic solum in quantitate molis reperit̄. Alio° trāslatiue siue p̄ quādā silitudinez. ⁊ sic ēt reperitur in hijs que sunt q̄z ta virtute vt innuit Do. S.in.1ª2ᵉ. vbi supra.ar.p°. vbi sic ait: q̄ augmentū sic̄ ⁊ alia ad quātitatē ptinentia a quantitatibꝰ corporalibus ad res spāles ⁊ intelligibiles transfertur ꝓpter cōnaturalitatem intellectus. Dicitur autem in quantitatibus corpore is aliquid magnum: hz q̄ ad debitam perfectionem quātitatis perducitur. Unde aliqua quantitas reputat̄ magna in elephante. Unde ⁊ in formis dicimus aliquid magnū ex hoc q̄ perfectum. Hec ille. ¶Utrum aūt hītus augeantur aut non ibidem deducit Doc.S. lucide ⁊ quā gloriose. ¶Ad vltimum dōm q̄ hītus sicut ⁊ cetera accidētia distinguūtur numero numerositate subiecti ab eorum subiectis. Specie autē distinguunt̄ fm tria: vt dicit Do. S.in.1ª2ᵉ.q.54.ar.2.in corpe. Uno° fm principia actiua taliū dispositionum. Alio° fm naturā. tertio mō fm obiecta specie differentia. Scōm nām aūt contingit hītus distingui duplr̄ vt ibidē innuit in articulo sequenti. Uno° hz conuenientiā ad nām vel ad disconuenientiaz. Et hoc modo distinguunt̄ specie hītus boni ⁊ habitꝰ mali. Nā hītꝰ bonus dr̄ q̄ disponit ad actū cōuenientem nature: malꝰ aūt qui disponit ad actū disconuenientem nature. Alio° ex eo q̄ hītus vnus disponit ad actuz cōuenientem nature inferiori: alius vō ad actū cōuenientem nature superiori. Et sic vtus humana distinguit̄ a virtute diuina. Hec ille.

¶Questio.22ª. De distinctione passionis.

b Ius visis cōsiderandum est de distinctione nominum que propinquā habent ꝓsiderationē ad hoc nomē hītus. ¶Circa propria enim cōsequūtur ad hītū. ¶Circa qđ duplex occurrit ꝓsideratio. ¶Primo nāqz ꝓsiderandū est de distinctionibus noiuz que se hīt ad ipsum hītū per modū oppositiōis. ¶Scōo de distinctionibꝰ noiuz que se hīt ad ipsū hītū per modū effectꝰ. s. de hfe. ¶Et qz hītui opponit aliquid duplr̄. Uno mō indirecte sicut impfectū pfecto sicut passio alio° oppositiōe directa sicut priuatio ideo circa primū duo sunt cōsideranda. ¶Primo de distinctiōe passionis. ¶Scōo de distinctiōe priuationis. ¶Circa primum quērūtur tria. ¶Primo vtrū modi passionis sint sufficienter assignati a pbo: ¶Scōo vtrū actio trāsiens ⁊ passio sint in eodem subiectiue vel vtrū actio sit in agente ⁊ passio in patiente. ¶Tertio vtrū actio ⁊ passio fm q̄ sunt p̄dicamenta sint distincta fm rem sicut res a re.

¶Sbi in pbo ⁊ Doc.S. ¶Passio dicitur vno modo sic p̄cedit. Uī q̄ modi passiōis nō sint sufficienter assignati. Nā passio est effectus illatioq̄z actionis: vt dicit in predicamētis. Sed qualitas ad quā est alteratio nō ē effect⁊ actionis sed magis est pn̄m. Ergo male dr̄ in primo mō q̄ qualitas fm quā fit alteratio est passio. ¶Ꝑ.1°. Amo⁊ tangibilium dicuntur passiōes primo°. Et tñ nō sunt qualitates: cū simplices actus voluntatis designent. Actus enim nō est qualitas. Igitur nē. ¶Ꝑ.3°. Intelligere est q̄dā passio vt dr̄ in scōo ⁊ tertio de aīa. Sed intelligere nō ē passio primo mō dicta: cū nō sit in p̄dicamento passionis: nec q̄z ēt tertio mō vt de se notū est. Intelligere. n. nō ē pmentatio. Igit nē. ¶Sed dicebat q̄ intelligere nō ē passio ppr̄ie: q⁊ nō est receptio cū abiectione alicuius. ¶Contra: q⁊ adueniente intelligere sine scia tollitur ignorantia. Igitur dicit receptionē cū abiectione alicuius. ¶Sed dicebat q̄ talis receptio nō est cū abiectione alicuius positiui: sed p̄nationis soluz: q⁊ ignorātia dicit p̄nationē. ¶Contra q⁊ adueniente scia tollitur ignorantia p̄aue dispōnis q̄ est habitus positiuus non bonus sed malus. Ergo nē. ¶Ꝑ.2°. ¶Pbus hic non distinguit modos actionis. Ergo non debuit etiam ponere modos passionis. Alias dicetur ratio quare hic magis distinguit vnum quam aliud. ¶Sed ꝯ est pbs in textu dicens. ¶Passio dicit vno q̄dē modo qualitas fm quā alteratio contingit vt album ⁊ nigrum dulce ⁊ amarum grauitas ⁊ leuitas et quecunq̄ alia talia. Alia vō modorum horum actiones ⁊ motus ⁊ mutationes. Amplius horꝰ magis nociue alterationes ⁊ magis maxime tristes nociue. Amplius magnitudines calamitatum passiones dicuntur.

a Respondeo dōm q̄ passio dicit ēt modos. vno° dr̄ passio ipsa qualitas fm quā fit alteratio: sicut albū ⁊ nigrū ⁊ hmōi. ⁊ isto mō passio est tertia spēs in pnto q̄litatis: que dr̄ passibilis qualitas. Scōo° actiōes hmōi qualitatū ⁊ alterationes que fiunt fm eas: dicunt passiones. Et sic passio est vnū pntuz: vt calefieri ⁊ infrigidari. Tertio° passiones dicunt̄ non quelibet alteratione: sed que sunt nocive ad malum terminate ⁊ que sunt lamētabiles siue tristes. nō enim dr̄ aligd pati fm hunc modū quod sanat: sed quod infirmat: ⁊ etiam cuiuscūqz nocumentuz accidit. Et hoc rationabiliter est: vt dicit Doc.S. in lcōne: q⁊ patiens q̄ actionē agentis sibi ꝓrij naturaliter trahit̄ a sui dispōne in dispōnem sibi contrariam. Et iō magis ꝓpr̄ie dicit pati cui subtrahitur aliquid de eo qđ sibi congruebat ⁊ inducitur in ipso contraria dispositio: q̄z quando fit ecōtrario. Hec enim

Lectio.1.

enim magis ꝓprie dr̃ perfici. Quarto⁹ dicũtur passiões: nõ quecũq; nociue alteratiões sed que hñt magnitudinez nocumẽti. Sicut magne calamitates ⁊ magnè miserie. Et q: ẽt excedẽs leticia est nociua cũ qñq; pp excessum letitia ꝓsperitatis in nocumentũ vertat̃ hijs qui bene ea vti nesciunt: ideo nõ solũ magnitudines lamentationũ: sed ẽt exaltationũ passiones dicunt̃. ¶Hec oĩa Doc. S. quasi de vbo ad vbum in leõne. ¶Cõsiderandũ ẽ aũt ꝙ sufficien tia predictorum modoꝝ põt sic formari. Nam oĩs passio receptionẽ importat. Uel ergo accipitur passio ꝓ0 qualitate ſm quam est alteratio. Et sic est ꝓim⁹ mod⁹. Uel ꝓ0 ipsa alteratione ⁊ actione que fiunt ſm huiusmodi q̃ cũq; tali alteratiõe siue sit nociua siue non. Et sic est secunder. vel simpliciter. Et sic est tertius modus. Uel cũ excessu. Et sic est quartus modus.

Ad primum igit̃ dõm ꝙ passio põt accipi duplicit̃. Uno⁹ specialit̃. vz. ꝓ secundo⁹ tñ. Et sic passio est effectus illatioq; actiõis. Alio mõ cõiter vt se extendit ad oẽs suꝛ acceptiões. Et sic accipitur hic. ¶Nec sic est effectus actionis: sed aliq̃ est ꝓim⁹ vt voluit argumentum. ¶Ad scõm dõm ꝙ amor ⁊ gaudiuz possunt dupliꝛ cõsiderari. Uno⁹ ſm ꝙ significant passiones ⁊ cõcupiscibili exñtes. Et sic nõ sunt simplices act⁹ Alio⁹ accipiuntur ꝓ simplici actu voluntatis. Et sic nõ sũt inconcupiscibili. ¶Primo⁹ dicuntur passiões ſm ꝓmum modũ predictũ: nõ aũt scõo⁹. ¶Ad tertiũ ⁊ quartũ cõcedim⁹ responsiões ibidẽ adductas. ¶Ad qntũ dõm ꝙ lz scia aliquando introducat̃ in aliquo cũ remotione ignoraãtie ꝓprie dispositionis tñ hoc non est semꝑ. vnde sibi hoc accidit. ¶Passioni autem ꝓprie non accidit. sed semper ei cõuenit. ſ. ꝙ introducatur cum remotiõe forme ꝓrie vt dicit Doc. S. in scõo de aĩa. Sicut sanitas nõ põt introduci in aliq̃ sine remotione infirmitatis nec ecõuerso. ¶Ad vltimũ dicendũ ꝙ passio ꝓsecutiue se hz ad habitũ ꝑ modum oppositionis quo imperfectum opponitur perfecto. Ideo postquã determinauit de hitu: ꝓter restabat considerare de passione: nõ aũt de actione. Actio enim hz ꝙ huiusmodi non consequitur ad habitum. ¶Uel dicendum ꝙ positis modis passionis sufficienter cognosci põt modi actionis: q: actio ⁊ passio sunt vnus motus materialit̃: vt infra patebit articulo tertio notabili scõo.

Ibi in philosopho ⁊ Doctore Sancto.

a

B secundum sic ꝓceditur. Uidet subiectiue sicut ⁊ passio. ¶Nam actio ⁊ passio sunt vnus motus ſm rez: vt ꝓz tertio phy⁸ per phm ⁊ Doc. S. Sed passio est in patiente. Ergo ⁊ actio. ¶Sed dicebat ꝙ sunt idem mot⁹ ſm rem. i. mãlite subiectiue: ꝙ ẽt actio ꝓpter hoc sit in patiente. ¶Contra. Dz duo accidentia eadem subiecto: sunt in eodẽ subiecto. Sed actio ⁊ passio sunt idem motus subiecto ⁊ materialiter per te ſm ꝙ ẽt ꝓcedit Doc. S. in. 3°. phy⁸. Eidem quod ꝓius. ¶Ꝺ. 2°. ¶Perfectio est in eo cuius est perfectio. ¶Sed actio transiens est perfectio rei ad extra vt patet per phm ⁊ Doc. S. in. 9°. huius. Ergo idez qõ ꝓius. ¶Ꝺ. 3°. Si actio quelibet esset in agente: sequeretur ꝙ nulla actio esset transiens. Sed ꝓñs est ꝺ phm in 9°. huius. Ergo ⁊c. ¶Probat̃ ꝓña. Dz actio vocat̃ immanens: que remanet in agente: ⁊ illa vocat̃ transiens que ñ remanet in agente sed transit in patiens. ¶Ꝺ. 4°. Doc. S. in. 3°. de aĩa capto. qñ autem sentimus exꝓesse dicit ꝙ actio transiens est in patiente sicut in sbo. Ergo ita ẽ: ꝓz ꝓña per locũ ab auctoꝛitate. ¶Sz in cõtrariũ arguit̃: naz actio transit ab agente in passum ſm phm in. 3°. phy⁸: ⁊ idem numero que suscipitur in patiente: vel non. Si sic: sequitur ꝙ idem accidens numero ꝓius erat in agente: ⁊ postea in patiente suscipitur. Quod implicat ꝺictionem vnum. ſ. accidens numero successiue esse in diuersis subiectis. Si vo nõ sit vnũ accidens numero sed alia est actio in agente ⁊ alia in patiente: sequitur ꝙ aliqua actio transiens erit in agente. Et cũ oẽs actiões transeuntes sint eiusdem rõnis: sequitur ꝙ quelibet actio transiẽs est ẽ i agẽte

Respondeo dõm ꝙ pp argumenta ante in ꝓriũ adducta ⁊ pp sil̃es ꝓpositiões phy ⁊ Doc. S. in diuersis locis ꝓcipue pp ea que dicit in. 3°. de aĩa ⁊ in. 9°. huius videt̃ esse de mente phy ⁊ Doc. S. ꝙ actio sit in patiente subiectiue. Dicit enim Doc. S. in tertio de aĩa sic. Ostensum est enim in tertio phy⁸. ꝙ tam mot⁹ q̃ actio vel passio sunt in eo qõ agitur ideſt in mobili ⁊ patiente. Manifestũ est enim ꝙ auditꝰ patitur a sono. Unde necesse est ꝙ tam sonus ſm actum qui dr̃ sonatio q̃ auditus ſm actuz qui dr̃ auditio sit i eo qõ est �. potentiã. ſ. in organo auditus. Et hoc iõ: q: act⁹ actiui ⁊ motiui fit in patiẽte ⁊ nõ in agente ⁊ mouente. ⁊ ista est rõ quare nõ est necessarium ꝙ omne mouens moueat̃. vnde si motus ⁊ actio esset in mouente: sequeretur ꝙ mouens moueret̃. Et sicut dictum est in. 3°. phy⁸ actio ⁊ passio sunt vnus motus subiecto: sed differũt rõne ꝓut actio significat̃ vt ab agente: passio aũt vt in patiente: ita supra dixit ꝙ idem est actus sensibilis ⁊ sentientis subo ſz non rõne. ¶Hec ille formalit̃. ¶Et infra ait. Sicut. n. actio ⁊ passio est in patiente ⁊ non in agente vt in subo sed solũ vt in ꝓncipio a quo: ita tam actus sensibilis q̃ actus sentiendi est in sensitiuo: vt in subiecto. ¶Hec ille. ¶Ex quib⁹ sic format̃ argumentum. Oĩs motus est in mobili. alias nullum esset mouens ñ motũ: cũ illud in quo est motus moueatur: Sed actio est quidem motus. Igitur actio est in patiente ⁊ non in agente. ¶Ꝺ. 2°. Doc. S. in de po⁸. q. 7. ar. 10. ad. 8ᵐ dicit ꝙ illud a quo aliquid denoiat̃: nõ semper opz ꝙ sit forma ſm rei nãm: q̃uis significet̃ per modum forme grãmatice loquendo. Denoiat̃. n. hõ ab actione ⁊ indumento ⁊ ab alijs huiusmodi que realiter non sunt forme. ¶Hec ille. Et idẽ dicit ꝓ8. q. 37. ar. 2. i corꝓore: vbi sic ait. Sciendũ est ꝙ cũ res cõiter denominẽt̃ a suis formis: sicut album ab albedine ⁊ homo ab humanitate: oẽ illud a quo aliquid denũiatur q̃tum ad hoc hz habitudinem forme. vt si dicã. Iste est indutus vestimẽto ille ablatiuus cõstruitur in habitudine cause formalis: q̃uis non sit forma. Contingit autem aliquid denoiari ꝓ id quod ab ipso ꝓcedit non solum sicut agens actione: sz etiam sicut ipso termino actionis qui est effectus qñ ipse effectus in intellectu actionis includitur. Dicimus enim ꝙ ignis est calefaciens calefactione: q̃uis calefactio non sit calor qui est forma ignis sed actio ab igne ꝓcedens. ¶Hec ille. Ex quibus sic formatur argumentum. Nam actio est forma accidentalis per te. Sed nõ est forma agentis ſm rem sed solum ſm modũ significandi grãmatice loquendo. ergo actio est forma patientis. ⁊ sic est in patiente subiectiue. ¶Ꝺ. 3°. Doc. S. in. 3°. phy⁸ sic ait. Nõ est inconueniens actus vnius esse in altero: q: doctio est actus docentis tñ ab eo in alterum tendens continuo sine aliqua interruptione. vnde idem actus est huius. ſ. agentis vt a quo: ⁊ tamen est in patiente vt receptus in eo. eẽt autem inconueniens: si actus vnius eo modo quo est ipse esset in altero. ¶Hec ille. ex quibus sic formatur argumentum. Illud quod recipitur in aliquo est subiectiue in eo i quo recipit̃. Sed actio transiens suscipitur in patiente: vt ex adductis ꝓz. Igit̃ est subiectiue in eo. ¶Ꝺ. 4°. Doc. S. in. 9°. huius sic ait. Quando ꝓter actionem alicuius potẽtie fit aliquod operatum: actio taliũ potentiaꝝ est in factio ⁊ est actus facti vt edificatio in edificato ⁊ textus in cõtexto ⁊ vniuersaliter motus in moto. ⁊ hoc ideo est q: qñ per actionem potentie constituitur aliquod operatuz illa operatio perficit operatum ⁊ non operantem. vnde ẽ in operato sicut actio ⁊ perfectio eius: non autem in operante. Sed quando non est aliquod opus operatum preter actionem potentie tunc actio ista est in agente vt perfectio eius ⁊ non transit in aliquod exterius perficiendũ sicut visio est in vidente vt perfectio eius ⁊ speculatio in

speculante ⁊ vita in anima: vt per vitā itelligamus opera vite: ⁊ felicitas in felicitabili. Hec ille. Ex quib⁹ sic arguitur. Oīs actualitas est subiectiue in eo cui⁹ ē actualitas sed actio transiens est actualitas patientis cū sit eius perfectio. Igitur idē qō pri⁹. C P. 5°. Doc. S. in de po⁸. q. 7. ar. 8. in corpore dicit sic. qō aūt attribuit alicui vt ab eo in aliud ꝓcedens nō facit cōpositionē cū eo: sicut nec actio cū agente. Et propter hoc ꝙbat phs in. 5. phy² qꝺ in ad aliquid nō pōt esse mot⁹ qz sine aliqua mutatione eius quod refert ad alterꝫ pōt relatio desinere ex sola mutatiōe alterius: sicut ēt de actiōe pz qꝺ nō est motus fm actionez nisi methaphorice ⁊ in proprie sicut exiens de ocio in actum mutari dicimus. Quod non esset si relatio vel actio significaret aliquid in subiecto manēs. Hec ille formaliter. Ex quibus sic formatur argumentum. Illud accidens qō est est in aliquo subiectiue: facit ꝓpositionem cū eo. sed actio nō facit cōpositionem cū agente: vt ex adductis manifeste pz. Igitur idē qō prius. C P. 6°. Doc. S. in p⁹ parte. q. 18. ar. 3. ad ꝑmum sic ait. Dupler est actio. Quedā q̄ transit in mātēm exteriorem. Alia que manent in agente. Quaꝝ hec est differentia. Qꝛ prima actio nō est perfectio agētis qō mouet: sed ipsius moti. Secda autem actio ē perfectio agentis. Hec ille. Ex quibus sic arguitur. Oīs perfectio est in eo cuius est perfectio formaliter: cū perfectio sequat̄ foꝛaz. Sed actio est perfectio patientis: vt ex adductis pz Igitur ꝛē. C P. 7°. Doc S. in prima parte. q. 23. arti. 2. ad primū sic ait. Actiones in exteriorem mātēm transeūtes inferunt ex se passionem: vt calefactio ⁊ secatio: nō autem actiones in agente manentes sicut intelligere. Hec ille. ex quibus sic arguitur. Illud quod ponit aliquid in patiente est subiectiue in eo. Sed actio ponit aliquid in patiente vt ex dictis patet. Igitur idem quod prius. C P. 8°. Doc. S. in prima parte. q. 54. ar. ꝑ°. ad vltimū sic ait. Actio q̄ transit in aliquod extrinsecum est realiter media inter ſbz ⁊ agens: puta ſubm recipiens actionem. Sed actio q̄ manet in agente non est medium realiter inter agens ⁊ obm: sed solum fm modum significandi. Hec ille. Ex quib⁹ sic arguitur. Omne quod est recipiens actionem transeuntē: in eo est actio subiectiue. Sed patiens est recipiens actionem transeuntem vt dicit ibidem Doc. S. sicut ex adductis patet. Ergo actio est subiectiue in patiente. C P. 9°. Doc. S. in ꝑmo sententiaꝝ. di. 32. q. p⁹. ar. primo sic ait. i genere actionis determinatur agens per id quod ab eo ē. non per id quod ꝓn^m agentis sit: sicut actione dicit agens nō tm actio est prin^m agentis sed econuerso. Hec ille. Ex quibus sic arguitur. Omne accidens est principium formale sui subiecti. Est enim forma accidentalis: ⁊ non nisi sui subiecti. Sed actio non est principium formale agentis: sed potius agens est principium actionis effectiuum. Igitur idem qō prius. C P. 10°. Doc. S. in primo sen. di. 8. q. 4. ar. 3. ad vltimum sic ait: qꝺ actio fm qꝺ est predicamentum dicit aliquid fluens ab agente cū motu. Sz in de non est aliquod medium fm rem inter ipsū ⁊ opus suū. Hec ille. Ex quibus sic arguitur. Illō quod fluit ab aliquo: est subiectiue in eo quod illum influxum suscipit. Sed actio dicit fluxum alicuius ab agente in passum: siē adductum est. Igitur idem quod prius. Sic ergo ꝓpter predicta videtur esse dicendum fm Doc. S. qꝺ actio trāsiens sit subiectiue in patiente: ⁊ non in agente. C Sed ꝓ huius dubij decisione considerandu⁹ est ꝑmo qꝺ actio tripliciter potest accipi. Uno° comcomitantur. hz. pro eo quod actionem in patiente reliquit. verbi grā. Calefactio pōt accipi ꝓ calore producto in aqua ab igne per calefactionem: Et sic manifestum est qꝺ actio transiens est in patiente subiectiue sicut probant omnia argumenta superi⁹ imediate adducta. Et ist° actio est perfectio patiētis. vñ qñ dr qꝺ actio est perfectio patientis: est predicatio p cō/comitantiam: qz. s. ad actionem trāseuntem sequitur perfectio in patiente: sicut etiam qñ dicimus a filiū qꝺ intellectus agens est suus actus: ibi est predicatio per concomitantiam siue causalis: qz. s. ad ipsum cōcomitatur actus: ñ autem essentialis. Alio° accipit actio antecedenter. vz. ꝓ principio ꝓximo actionis vt calefactio actio pōt accipi pro calore qui est imediatuz ꝓn^m calefactiōis. Et sic manifestū est qꝺ actio est subiectiue in agente: sicut calor ignis est in igne subiectiue. Tertio° accipit actio essentialiter. vz pro emanatione ipsa qua introducitur forma in patiente fm eius primuz gradum: vt calefactio accipitur pro ipsa introductione actiua caloris ab agente in aqua. Et ist° actio potest dupliciter considerare. Uno° fm modum significandi. Et sic actio non est subiectiue in agente. i. non est candi. Et sic actio non est subiectiue in agente. i. non est gnatur vt est in agente tāquā in subiecto: lz realiter sit in agente. Alio° potest considerari cōtū ad rem significatā, sic actio transiens est subiectiue in agente. Qō pz ꝓ Doc. S. in de potētia. q. 8. ar. 2. in corpore. vbi sic ait. Nihil ꝓhibet aliquid esse inherens: quod non significatur vt inhe/rens: sicut ⁊ actio non significat vt in agente sed vt ab agente. Et tamē constat actionē esse in agente. Hec ille. C Sz dicebat cauillator qꝺ constat actionē esse in agēte sicut i causa: non autem sicut in subiecto. C Contra hanc cauillationem sunt ꝟba Doc. S. adducta. Nam dicit qꝺ aliqꝺ est inherens: lz non significet vt inherens: vt actio. Sz illud quod inheret alicui est subiectiue in illo si sit accidens. Sz ergo actio inhereat agenti fm rem: vt dicit Doc. S. seqꝫ tur qꝺ est in eo subiectiue. C Hanc ēt cauillationē removet Doc. S. in de po⁸. q. 7. ar. 9. ad 7^m. vbi sic ait. Actio ex eo qꝺ actio consideratur vt ab agente. Inquātum vero est accidens: cōsideratur vt in subiecto agente. Hec ille. Nota ibi in subiecto agentē. Non enim dicit vt in causa agente: sed vt in subiecto agente. C Ad eandem viaz pertinent dicte conclusionis faciunt verba Doc. S. in primo sen. di. 32. q. prima ar. ꝑ° vbi sic ait. Sciendū qꝺ fm diuersam nām generis: diuersus est modus denominationis. Quedam enim gña fm rōnem suaz significant aliquid vt inherens. Sicut qualitas ⁊ quantitas ⁊ huiusmodi. Et talibus nō fit denoiatio: nisi per formam inherentem que est ꝓncipium fm aliqꝺ esse vel substātiale vel accidentale. Quedā vō sunt que significant fm rōnez suā vt ab alio ens ⁊ non vt inherens: sicut precipue pz in actione. actio enim fm actio significatur vt ab agente. Et qꝺ sit in agente: hoc accidit sibi inquātum est accidens. Et paulo post dicit. Et si per impossibile poneret aliquā esse actionē q̄ non esset accidens: non esset inherens ⁊ tñ denoiaret aggtem: ⁊ tunc agens denominaret fm illud quod ab eo ē ⁊ in eo non inherens. Hec ille. Ex quibus clare pz recte ⁊ humiliter cōsideranti qꝺ lz actio fm modum significandi significetur vt ab agente: tñ realiter est in agente subiectiue. Unde multi ꝓsiderantes modū significandi actionis ⁊ non rem significatā: decepti sunt per fallaciaz figure dictionis ⁊ accidentis sicut ēt superi⁹ dictuz est cū de rōne ageretur. q. 16. ar. 4. C Idem vult Doc. S. ⁊ expresse q̄z supza in scōo sententiaꝝ di. 40. q. ꝑ^a. ar. 4. ad ꝑmū vbi sic ait. Ad primum dicendū qꝺ cū actio sit in agente ⁊ passio in patiente non potest esse idem numero accidens non/ est actio ⁊ quod est passio: cum vnum accidens non possit esse in diuersis subiectis. Unde Auicen. est dicit qꝺ nō est vna numero equalitas in duobus equalibus sed specie tm̄. Hec ille. ecce qūo expresse Doc. S. dicit qꝺ actio est in agente sicut in ſbo: ⁊ passio in patiente. Et loquitur ibi de actione transeunte. s. de actiōe iudeoꝝ qua crucifixerunt xp̄m ⁊ de passione xp̄i. qz dicit ibidem argumento primo sic. Unde dicitur. Actio displicuit. s. iudeorum passio grata fuit. s. christi. Hec ille. C Idem adhuc dicit in primo sententiaꝝ di. 40. q. prima ar. ꝑ°. ad ꝑmum vbi vult qꝺ in actionibus transeuntibus est inuenire actionem in re agente: ⁊ passionem in re patiente per modū pugnis sicut motus in moto vt in subiecto. Dicit enim ibidem sic. Quedā sunt actiōes que transeunt in materiaz exteriorem. Et in talibus actio est recepta in eo quod fit ꝺ motum passionis fm qꝺ motus est in moto vt in ſbo. Et in talibus est inuenire actionez in re agente ⁊ passionē ē patiente. Hec ille. C Sed diceret aliquis quis videtur qꝺ iste textus sit magis ad oppositū q̄z ad propositum. Nā dicitur ibidē qꝺ actio est recepta in patiēte per modū pas/sionis

sionis. Illud aũt qđ recipit in aliq: est in eo subiective si sit forma accidentalis. Ergo ꝛc. ¶ Dicẽdum qꝫ qz actio .s. forma pducta recipit in patiente per modũ passiõis passio. n. vt supra dictũ est dr a pati in cõi quod est recipere. Recipitur autẽ forma ab agente in passum cũ abiectione forme ẽrie: ideo dr qꝫ actio suscipitur in patiente p modum passionis. vz. concomitantur qz. s. ipsa forma consequens actionem ꝛ per ipsam actionem in passum producta est in patiente: nõ aũt actio essentialr cõsiderata. Unde dr ibidem qꝫ actio est in re agente. Actio ẽt immanẽs est in agente: ꝛ nihil p eã causat in exteriori patiẽte. ¶ Pro cuius declaratiõe ꝟsiderandum est scdo qꝫ actio immanẽs vocatur immanens nõ qz ipsa sola sit in agente cum etiaz actio transiens sit in agente: sed quia illud quod per talem operationem causat remanet in agente: vt ꝑz in intellectione. similiter actio vocat transiens: non quia actio essentialr transeat in rem exteriorem: sed qz illud qđ per talem actionem producitur recipitur in re exteriori sicut patet i calefactione. Ignis enim per calefactionem pducit calorem qui suscipitur in aqua. Et talis calor productus non remanet in agente. ¶ Ex quo patet quid sit actio transiẽs ꝛ quare vocatur transiens. Quod diligenter consideran/dum est. ¶ Idem adhuc manifestius innuit Doc. S. in de vnione verbi incarnati. q. vnica. ar. 5. in corpore vbi sic ait. Unitas ꝛ pluralitas actionis põt ex duobus consideran. Uno ex parte subiecti agentis. Et ex hoc causatur vnitas vel pluralitas actionis ꝑm numerũ sicut ꝛ quilibz actus ꝑz numerꝫ vnitatẽ vel pluralitatem ex parte sbi recti. Alio põt cõsiderari vnitas actionis ex parte principij quo agens operatur. Et ex hoc actio dr vna vel plures ꝑm spẽm. Hec ille. Ubi expresse dicit qꝫ actiones multiplicantur numeraliter ad multiplicationẽ sbox agentiũ ibi non solum de actiõe immanente: sed transeunte. Unde patet qꝫ actio est in agente subiective. Et loquitur rit. n. ibidem vtrũq in xpo sit vna tm operatio. ¶ Pro confirmatione eiusdem conclusionis est Doc. S. in tertia pte. q. 19. ar. primo. ad tertium. ¶ Pro cuius õclatione quero a te Thomista vtr illuminatio qua ignis illuminat aerem ꝛ calefactio qua calefacit aquam simul ꝛ semel sit vna operatio in numero ipsius ignis vel plures Si dicas qꝫ sint vna in numero: oportet qꝫ sint in vno sbo. Non ergo erit in aere ꝛ aqua patientibus cum sint diuersa subiecta patientia. Et per cõsequens erit in igne illuminante ꝛ calefaciente. Si vero dicas qꝫ sint due operationes numero tunc tu dices ꝙ Doc. S. expresse i tertia parte ibidem: vbi sic ait. Operari est ypostasis subsistentis ꝑz formã ꝛ naturã a qua operatio speciem recipit. Et ideo a diuersitate formaꝝ seu nãꝝ est diuersa species operationum. Sed ab vnitate ypostasis est vnitas ꝑm numerꝫ: sicut ignis habet duas operationes specie differentes. s. illuminare ꝛ calefacere ꝑm differentiam lucis ꝛ caloris. Et tm calefactio eius semel calefacientis. Et similiter in xpo dr qꝫ sint due operationes spẽs differentes ꝑm eius duas naturas. Quelibet tamen operatio est vna sanatio. Hec ille formaliter. ¶ Ꝑ. 3o. Quelibet perfectio est in eo cuius ẽ perfectio. Sed actio considerata essentialiter que est media inter agens ꝛ patiens est perfectio ꝓpria agentis: vt dicit Doc. S. in de po. q. 7. ar. 10. ad primũ. vbi sic ait. Agens inquãtũ est agens nõ est extraneũ a genere patientis inquãtũ est patiens. Unde vtriusq ordo est realr vni ad alterꝫ: ꝛ precipue cũ ipsa actio media sit quedaz ꝓpria perfectio agentis. Hec ille. Et loquit de actiõe trãseunte .7m. vbi sic ait. Processus operationis ab operãte nõ distinguit rem per se existentem ab alia per se existente. Sed distinguit perfectionem a perfecto qz operatio est perfectio operantis. Hec ille. Si dicebat qꝫ oppositus videt dicẽ Doc. S. in de po. q. 10. ar. 1. in corpore articuli. vbi sic ait. Est aũt duplex operatio. Quedã quidem trãsiens ab operante in aliquid extrinsecũ sicut calefactio ab igne in lig nũ. Et hec quidem operatio nõ est perfectio operantis. sed operati. Nõ enim aliqd acquirit igni. ex hoc qꝫ est calefaciens: sed calefacto acquiritur calor. Hec ille. Ecce qꝫ dicit qꝫ calefactio non est perfectio operantis. Dicendum qꝫ non dicit qꝫ calefacto acquiratur calefactio: sed calori: nõ calefacto formalr est perfectio calefacientis: ꝛ calor calefacti. Simile dictum ponit in scdo ꝙ gentiles. c. 23. ad. 4m vbi sic ait. Actiones que sunt in agente: sunt quasi perfectio ipsius. Huiusmodi aũt nõ sunt nisi actiones cognoscẽtis ꝛ appetentis. Hec ille. Ubi manifeste apparet qꝫ ibi loquitur solum de actionibus imanentib: sicut et oĩs actus moralis est imanens. ꝛ est in voluntate subiective ꝛ effective: vt ipe dicit. 1a 2e. q. 74. ar. 1. c. Sed ex hoc nõ cõcluditur qꝫ actio transiens essentialr cõsiderata. s. pro ipsa emanatione agente non sit formalr in agente sicut in subiecto cõsiderata vt accidens eius. ¶ Ꝑ. 4o. Relatio est in eodem subiective cum suo primo fundamento vt ex supradictis ꝑz. Sed relatio que fundatur super actione trãseunte est subiective in agente sicut paternitas in patre generante ꝛ relatio calefacientis in calefaciente. Ergo actio transiens est in agente subiective. ¶ Sed dicebat quidaz inuenis: qui nunqz audiuit pbyam proprie adherens opinioni qꝫ nulla relatio fundatur super actione: sed solum super virtute activa ꝛ passiua vel super quãtitate. Cõtra qz hoc est ꝙ pbm ꝛ precipue ꝙ Doc. S. superiꝰ capl̃o de relatione: vbi sic ait: Quedam enim dicuntur relative scdz preteritum tempus: sicut qđ fecit ad id qđ factũ est: vt pr ad filium: qz ille genuit: ille genitus est que differunt ꝑm fecisse ꝛ factũ esse. Quedam vo ꝑm tempus futurum. sic facturus refert ad faciendum. Et ad hoc genus rlonũ reducuntur ille relationes que dicuntur ꝑz privationem potentie ꝛc. Ex quibus manifeste apparet qꝫ paternitas fundatur super genuisse: ꝛ non solum super virtute activa generantis. Alias cum relatio ꝛ fundamentum pducantur eadem productione: sequeret qꝫ puer hodie natꝰ esset pater. Quod est absurdum. ¶ Ꝑ. 2o. Omnis forma existẽs in aliquo subiective: denoiat ipsum. Sed actio non denominat patiens. Ergo actio non est in patiente subiective. ¶ Sed dicebat qꝫ est duplex denominatio. Quedam est extrinseca: sicut locatum denoiatur a loco. Alia est denoiatio intrinseca: sicut paries alb ab albedine denominatur albus. Actio autem denominat agens denominatione extrinseca ꝛ non intrinseca. ¶ Cõtra. Quia argumentum per illam euasionẽ non est solutum. Non enim argumentum pcedit de denominatione agentis: sed patientis. Si enim actio sit in patiente subiective: denominabit patiens denominatione intrinseca. Nã denoiatio intrinseca dicit illa que est a forma inherente. Sed actio non denominat patiens denominatione intrinseca per te. Ergo actio non ẽ i patiente subiective. ¶ Sed diceret aliqs. Actio ꝛ terminus actionis sunt idem realiter. Sed terminus actionis ẽ realiter in patiente. Ergo ꝛ actio. Ad oiem probat. Quia si actio ꝛ terminus actionis non essent idez realiter: sequeretur qꝫ in actionibus esset procedere in infinitum. Nam illa actio que per te realiter differt a termino: aut est principium actiuum vel effectus principij actiui. Non primum: qr posito principio actiuo semper poneretur actio. Quod est falsuz. Est ergo actio effectus ꝑncipij actiui. Sed non potest esse effectus principij actiui nisi mediante actiõe. Et sic erit ꝓcedere in infinitum. Ad huc. Actio est cuz motu siue in motu: vt dicit Auctor sex principiorum dicens sic. Et oĩs motus in actione firmabitur. Sed motus est in mobili: vt dicitur tertio ꝓbyꝝ. ergo ꝛ actio. ¶ Dicendũ ꝓmo qꝫ agens producit suam actionem non per aliam actionem mediam quia actio non producitur sicut id quod producitur: sed sicut id quo aliquid producitur ex parte producentis. Ut i calefactione aque ibi est id quod calefacit. s. ignis ꝛ id quo calefacit absolutum designatum ꝑm modum significandi vt remanens in subiecto. s. potentia activa ignis ꝛ id quo designatum ꝑm modũ significandi vt ab alio transiẽs qđ tm realr est in agente sicut calefactio actio. Sicut enim passio reci

pitur in patiente nō per aliā passionē mediā: ita ⁊ actio ē i agente nō per aliā actionē mediā. Et hoc iō est qr actio ñ est id quod ꝓducit sicut dictū est: sed est effectus ꝓncipij actiui .ſ. potētie actiue nō qdē effectus ꝓduct⁹ p nāle aliaz actionē sed effectus quo. ¶ Ad aliud dicendū q autor ex ꝓncipioz accipit ibi actionē ꝑ forma que ab agente in patiente ꝓducit: nō autem ꝑ ipsa ꝓductiōe q forma ab agēte ꝓducitur in passuz sicut satis supra dictū est. ¶ Ꝑ .4°. Ad ꝓncipale arguit. Nā eius est po⁹: cuius est operatio: vt dicit Doc. S. in p⁹ parte. q. 77. ar. 5. Si ergo operatio trānsiens est subiectiue i passo: ipsa po⁹ actiua erit in passo. Qō est absurdū. Ergo ⁊c. ¶ Sed dicebat q pa⁹ ē ei⁹ cuius est opa sicut ꝓncipij: nō sicut subiecti. ¶ Cōtra: qa ꝯ hoc sunt expresse vba Doc. S. Dicit enim ibidē sic. idē est qō pōt opari ⁊ operarī. Uñ oz q ei⁹ sit po⁹ sicut subiecti cuius est operatio: vt ēt phs dicit in ꝓncipio de somno ⁊ vigilia. Hec ille. Sic ergo est enasio nulla. ¶ Patet ergo ex pdictis q actio pdicamentalr ⁊ essentialr accepta ē subiectiue in agente: lz cōsecutiue sit in passo. Uerūtamen tortuosa facie quasi dentib⁹ fremēs cauillator dicebat istos terminos. ſ. antecedēter cōsecutiue ⁊ essentialr non ad scolas Doc. S. sed potius ad ochanistaz aut scotistaz scolas pertinere. ¶ Dicendū q tales aut Doc. S. non viderūt vel si viderunt non intellexerunt. Uideam⁹ ergo qd Doc. S. dicat in de veritate. q. 25. ar. ꝓ°. ad ꝓm. Dicit enim ibidem q aliqd ptinet ad sensualitatē tripliciter. Uno⁰ siē id qō est de essentia sensualitatis. Et sic ad sensualitatem solū pertinent vires sensitiue appetitiue. Alio⁰ sicut id quod ꝓrigitur ad sensualitatem. Et sic vires sensitiue apprehē siue ad sensualitatez pertinent. Alio⁰ sicut id qō sensualitati obsequitur. Et sic virtutes motiue exequentes ad sensualitatem ptinent. Hec ille. Ubi expresse vtit illis trib⁹ terminis. ſ. essentialiter antecedenter ⁊ cōsecutiue. Eosdez terminos in diuersis ēt locis adducit sicut cuilibet discipulo. Doc. S. notū est ⁊ ēt superius adductū est in hoc qn° q. 20. ar. 3° notabili tertio. ¶ Et lz adducta in ꝓriū de facili soluantur: tñ causa maioris declaratiōis respondendū est ad singula. ¶ Et primo ad illud qō adducebat ex secundo de aīa. ſ. actio ꝓ eo quod ibi consecutiue per actionez producit ⁊ non p actiōe essentiali. Nā cuilibet vero pbo manifestū est q sonatio fm esse reale non est subiecti ne in aure audientis: sed solū fm spēm soni receptā in organo auditoris que species per talez actionē causat: ymo fm aduersarium q ponit actionē in passo subiectiue: dicere⁊ q sonatio esset subiectiue in aere sic sonus per sonationem productus: nō autem q realr ⁊ nāliter siue essentialiē esset in organo auditus. Sic ergo ille textus Doc. S. nō vult q actio essentialiter sumpta sit in patiente: sed solum illud qō cōsecutiue causatur ab agente mediante actiōe ē in patiente. ¶ Et qñ arguebat: si actio esset in agente: seqr⁊ q motus esset in mouente. ¶ Dicendū q actio naturalis que est cū transmutatiōe nāli est bñ cū motu: nō tñ opz q talis actio essentialiter sit ipse motus: vt in sequenti articulo declarabitur. Unde lz talis actio accepta ꝓ eo quod per actionez ꝓducitur sit cū motu ⁊ recipiat in passum cū motu alteratiōis: tñ nō ꝓpter hoc sequit q omne agens moueat: qr talis actio sic accepta nō est subiectiue in agente: sed in patiente vt dictū est. ¶ Ad illud aūt quod adducebatur ex tertio phy⁸ dicendū sicut iam dictū est q actio transiens dicit recipi in patiente cōsecutiue: qr illud quod per talem actionem ꝓducit est in patiente ⁊ nō q illa actio recipiat in patiente sicut in subiecto: sed solum sic causa in suo effectu. ¶ Ad illud aūt qō adducebat ex .9°. huius dicendū q actio transiens dicit actualitas patientis ꝓpter hoc q illud quod per talē actionē ꝓducit est forma recepta in patiente subiectiue. ¶ Ad illō aūt quod adducebatur ex de po⁸. q. 7. ar. 8. ⁊ in ꝑma parte. q. 37. ar. 2. in corpore: dicendū q actio pōt cōsiderari dupliciter. Uno⁰ fm modū significādi. Et sic nō significatur vt est in agente sed vt ab agente. Alio⁰ fm rem significatam. Et sic realiter est in agente subiectiue vt p3 per adducta ex Do. S. in oppositam partem. ¶ Ad illud autem quod adducebatur ex ꝓma parte. q. 18. ar. 3. ad primū dicēdū q actio trāsiens dicit pfectio patientis: qr illō quod causatur p actionem recipitur in patiente sicut forma: non aūt qr actio illa essentialr ꝓsiderata sit in patiente sicut iam sepius dictum est. ¶ Ad illud aūt qō adducebatur ex Doc. S. in ꝓma parte. q. 23. ar. 2. ad primum dōz q actio ponit in patiente aliquid .ſ. ipsaz formā per actionez productā: sicut calefactio ignis ponit in aqua calorem productū ab igne per calefactionem. Non autem actio ponit se ipsam in patiente nisi sicut causa est in suo effectu: ⁊ non sicut accidēs in subiecto. ¶ Et per hoc ēt p3 solutio ad illud quod adducebatur ex ꝓma parte. q. 54. ar. primo ad vltimū: qr patiens suscipit actionē accipiendo actionē cōsecutiue. i. suscipit illō qō cōsequitur ad actionē. ſ. formā productā ab agente p actionē. ¶ Ad illud autē quod adducebatur ex Doc. S. in p⁹ sentē. di. 32. q. ꝓma ar. ꝓmo dicendū fm ipsum ibidē q lz actio fm modū significandi cōsiderata nō sit ꝓncipium actiōis: tñ fm rem significatam est p⁹m⁹ modo principium agens formalr denoiat agere. ¶ Nec valet argumentum quo dicit. Agens est cā actionis. Ergo actio nō est p⁹m⁹ agentis. Sicut nec valet: substantia est p⁹m⁹ accidentis: qr accidens Doc. S. Ergo accidens nō est p⁹m⁹ substātie: qr accidens est p⁹m⁹ denoiationis. Unde actione denoiatur agens agere: sicut calefaciens calefactione dr calefacere: nec talis denoiatio extrinseca sed intrinseca ⁊ per se in quarto modo perseitatis. ¶ Ad illud autē qō adducebatur ex primo sententiaz di. 8. q. 4. ar. vltimo dicendum q actio accepta ꝑ forma que per actionem ab agente ꝓducit in passo: fluit ab agente in passum sicut effectus procedit a sua causa. Sic ip actio essentialiter cōsiderata. ſ. pro ipsa productione: sic ipsa non suscipitur in passo vt accidens in ꝏo sed solū sicut causa in effectu suo. ¶ Ex predictis ergo patet qualr actio est in agente: ⁊ qualiter est in patiente. Patet etiā concordantia diuersorum dictorum Doc. S. circa eādē mām.

Ad primum igitur dicendū q actio ⁊ passio sunt vnus motus inseparialiter accipiendo actionē pro forma fluente. Nō autē sunt vnum essentialr neqz realiter: vt infra patebit in sequenti articulo. ¶ Ad scōm dōm q si accipiatur actio pro forma per actionem introducta: sic est eadem māliter ⁊ īmobiectiue cū motu. Sed si accipiatur pro ipsa introductione forme ab agente: sic actio est alia subiectiue a motu ⁊ passione. ¶ Ad alia tria argumenta p3 solutio formaliter ex dictis. ō actiōe hui⁹ ēt disputabit ifra i nono h⁹. q. 9. ar. 2. ¶ Ubi supra impertinenter.

a **¶ Tertium** sic⁹ procedit. Uidetur q actio ⁊ passio non distinguantur essentialiter ⁊ realiter. Nā phs dicit in tertio phy⁸ q actio ⁊ passio sunt vn⁹ motus fm rem. Sed quecūqz sunt eadem vni tertio: sunt eadē inter se: vt p3 primo euclidis per cōem animi cōceptionē ⁊ per pbm primo priorū. Ergo ⁊c. ¶ Ꝑ .2°. Eadē ē via ab athenis ad thebas ⁊ ecōuerso. Ergo eadem est actio ꝓducens ab agente in patiens ⁊ receptio in patiente ab agente. ⁊ sic eadem est res actio ⁊ passio. ¶ Ꝑ .3°. Illa que distinguuntur solum secundum modum essendi non distinguuntur realiter. Sed actio ⁊ passio solum distinguuntur secundum diuersum modum essendi. videlicet quia actio significatur vt ab alio: passio vt in alio. Ergo ⁊c. ¶ Ꝑ .4°. Illa sunt eadem realiter que simul ꝓdicuntur: vt patet quarto huius. Sed actio ⁊ passio simul sunt ⁊ non sunt. Igitur ⁊c. ¶ Sed in cōtrariū arguitur. Quia ꝓdicamēta sunt realr ab inuicem distincta: vt supra ꝓbatū est: sed actio ⁊ passio sunt ꝓdicamēta diuersa. Ergo realiter distinguuntur.

Respondeo dōm q solutio pūtis difficultatis dependet ex ꝓcedēti arto. ꝓbatū est. n. q actio pntialr ⁊ essenrialr accepta ē vnū acidēs mutate: ⁊ passio in patiente. Sed īpossibile ē vnū acidēs esse in agente ⁊ in patiente fm rem eē in diuersis subiectiue. Igitur actio ⁊ passio non sunt idem essentialiter ⁊ realiter. Et hoc est qō Do. S. dic in scōo sen. di. 40. q. ꝓ⁹ ar. 4. ad ꝓm vbi sic ait.

Lum.

Questio

Cum actio sit in agente et passio in patiente: non pōt esse idem accidens numero qō est actio et passio: cum vnum accidens nō possit eē in diuersis subiectis. ℍec ille. Sic etiā in p̄cedēti articulo adductū est. ¶ Ꝑ 2°. Si ista esset vera actio et passio: sequeret q̄ duo ꝺictoria eēnt simul le: Qꝺ ꝺictoria istius actio et passio et ista nulla actio est vera. Sed p̄ns est ipossibile. ergo ꝛc. ℙProbatio sequele: Qꝺ ꝺictoria istius actio et passio et ista nulla actio est passio. Sz ista scōa est verissima: cuz sit verberare et verberari. Comedant panem et videbunt si idem sit comedere et comedi: ꝓsumere et ꝓsumi interficere et interfici. ℳanifestuz est. n. ad sensuz q̄ nō est idez comburere et comburi. Cum ergo querere rōnem circa sensum sit infirmitas intellectus: infirmos eos relinquo qui actionem et passionem esse realiter idem asserere conant. ¶ Uerū tamen apparentiam quandam videtur habere illa ꝝria Si. n. actio et passio sunt idem: erit idem comburere et comburi. Tales ergo qui sunt illi opinionis intrent ignē et sentient vtrum sit idem comburē et comburi. Uerbe ret etiā eos aliquis et sentient si idez sit verberare et verberari. Comedant panem et videbunt si idem sit comedere et comedi: ꝓsumere et ꝓsumi interficere et interfici. ℳanifestuz est. n. ad sensuz q̄ nō est idez comburere et comburi. Cum ergo querere rōnem circa sensum sit infirmitas intellectus: infirmos eos relinquo qui actionem et passionem esse realiter idem asserere conant. ¶ Uerū tamen apparentiam quandam videtur habere illa ꝝria opinio ex Doc. S. in 3°. pb̄ȳ. et ex pb̄o lec. 4. o. sicut ēt dictum est supra. q. 7. 3. c. Dicitur. n. ibidem q̄ idem est actus mouentis et moti fm rem: sed soluz differens fm rationem. ¶ Dicitur etiam ibidez q̄ actio et passio sunt vnus motus: et nō differunt nisi fm diuersas rationes. ¶ Dicitur etiam ibidem q̄ actio et passio et cetera prędicamenta differunt fm diuersum modū essendi: nō aūt fm vnam rationem est actio: et fm aliam est passio. Et sic de alijs similibus que eandem difficultatem inducūt in p̄senti passu. ℙPropter que Antonellus Archyepiscopus dicit actionem et passionem non esse p̄dicamēta realiter distincta. Quia tamen suam opinionez non probat: ideo pro nunc relinquatur. ¶ Considerandū est aūt primo pro declaratione precedentiuz q̄ potest accipi actio dupl̄: sicut dictū est. Uno° pro actu qui causatur ab agēte in passo mediante actione agentis. Et sic actionem et motum esse idem: non est inconueniens fm speciem: sicut perfectum et imperfectum. Alio° potest accipi actio pro ipsa introductione essentiali ipsius forme. Et talis actio est dupler. Quedam est supernaturalis: Sicut creatio actiua: Et talis manifestuz est q̄ differt realiter a creatione passiua: cum talis creatio actiua sit operatio dei que est sua essentia. Alia est actio naturalis fm q̄ naturale distinguitur contra supernaturale. Et talis dupler. Quedā est que fit per transmutationem materie. s. actio qua agēs naturale non solum producit formam in aliquo: sed etiaz disponit ipsum suscipiens illam formam: Sicut ignis sua calefactione disponit aquam ad susceptionez caloris: et per eandem calefactionem calorem in aqua disposita introducit. Et talis actio non potest fieri in instanti. Non tamen sequitur q̄ illa actio essentialiter sit ille motus. Si enim motus essentialiter pertineret ad actionem: nulla actio posset esse sine motu. Et sic ille motus requireretur ex parte actionis: et non solum ex parte patientis. Cuius tamen contrarium videmus. Si enim aqua ex se esset dispositia vltima dispositione que vocatur necessitas ad introductionē caloris: tūc calefactio fieret in instanti ꝛ sine motu: sicut illuminatio aeris ab igne. Uū illa successio sine motus requiritur solū ex parte subiecti. s. ꝓpter ei dispositionē fiendā que nō pōt fieri sine motu. Alia est actio nālis que fit p diuisionē forme qua agēs naturale ꝓducit formā nō disponēdo māz sed inuenit materiaz vltima dispositione dispositaz. Et talis actio fit sine motu: Sicut illuminatio aeris fit in instanti. Illuminatio enim actiua qua. s. sol ꝓducit lumen in aere: est actio sine motu. Et illuminatio aeris passiua nō est motus: sed magis terminus motus. ¶ Sed dicebat q̄ illuminatio actiua nō est actio: sed magis qualitas. ¶ Cōtra: Quia nullū agens ꝓducit aliquē effectū: sine actione sua. Sed sol producit lumen in aere. Ergo hec sua actione facit. Sed talis actio solis dicit illuminatio. Ergo illuminatio actiua qua sol lumen ꝓducit in aere: est actio. ¶ Ꝑ 2°. Dicere illuminationē nō esse actionem: est negare Doc. S. vt expradictis in p̄cedenti articulo notuz est. ℳam in tertia parte. q. 19. ar. p°. ad. 3m. dicit q̄ ignis habet duas operationes specie differētes. s. illuminare et calefacere: fm dfias lucis et caloris. ℍec ille. Ergo illuminatio est actio a calefactione specie differēs. ¶ Dicit etiaz Doc. S. in scōo sñiaz. di. 11a. q. 2. ar. p°. in corpore: q̄ opatio et motꝰ differunt: Quia operatio est actus perfecti: sicut lucidi lucē. Sed motus est actus impfecti tendentis in pfectionē cōiunctaz motui. ℍec ille. ¶ Ꝑ 3°. Qꝺ illuminare sit agere pz per Doc. S. in de poa. q. 5. ar. 8. in corpore: vbi p̄dictam distinctionē in brevibus verbis ponit. Ait. n. ibidem sic. Sciendū est aūt q̄ corpus hz duplicem actionē. Unam quidez fm ꝓprietatem corporis: vt. s. agat p motum. ℍoc. n. ꝓprium est corporis: vt motum moueat et agat. Aliam aūt actionez habet fm q̄ attingit ad ordinez substantiaz separataz et participat aliqd de modo ipsaz: Sicut nature inferiores ꝓsueruēt aliqd pticipare de ꝓprietate nature superioris: vt apparet in quibusdā aīalibus que participant aliquā silitudinem prudentie que ꝓpria est homini. ℍec aūt est actio corporis que nō est ad trāsmutationē materie: sed ad q̄ndam diffusionez silitudinis forme in medio fm similitudinē intentionis spūalis que recipitur de re in sensu vel intellectu. Et hoc modo sol illuminat aerem: et color speciē suam multiplicat in medio. Uterqz aūt modus actionis causatur in istis inferioribꝰ ex corporibus celestibus. ℳam ignis suo calore transmutat mām ex virtute corporis celestis: et corpora visibilia multiplicant suas species in medio. Unde si actio vtraqz corporis celestis cessaret: nulla actio in istis inferioribus remaneret. Sed cessante motu celi: cessabit actio p̄ma et nō scōa: Et iō cessante motu celi erit quedaz actio in istis inferioribꝰ illuminationis. s. et imutationis medij a sensibilibus. Non aūt erit actio per quā transmutat materia quā sequit gñatio aut corruptio. ℍec ille. ℙPatet ergo q̄ illuminatio est actio. Unde ex p̄dictis sic potest argui ad ꝓpositum. Illa que sunt essentialiter idem: vnuz nō pōt remoueri ab alio nec vnuz accidit alteri. Sed motus removetur ab actione: vt pbatū est de illuminatione. Ergo motus nō est essentialiter actio et passio: cum actio et passio nō sint essentialiter idem hz sint vnus motus: quia non sunt essentialr ipse motus. ¶ Sed ad sciendū qualr actio et passio dicunt vnus motus: ꝓsiderandum est scōo fm Doc. S. in 3°. pb̄ȳ. q̄ motus pōt accipi dupl̄. Uno° fm id qō est in reruz nā de motu. Et sic motus nō pertinet ad actionez. Alio° fm id qō sibi attribuitur fm rōnē. vz. fm q̄ cōsideratur vt qōdam medium inter agens et patiens. Et sic motus pertinet ad actionez et passionem. Et inq̄ntuz ꝓsideratur illud medium nō vt ab agēte neqz vt in patiente: sed per carentiam vtriusqz terminoruz: sic dicit motus vn°. ℳanifestuz est. n. fm Doc. S. q̄ actio et passio fm modum ꝓsiderandi accepta distinguuntur et denominant fm terminos. Actio. n. denominatur ab agente: et passio a patiente. Sic ergo ꝓpter distinctionez termini: significant actio et passio vt plura. Et q̄ motus in suo modo significandi p̄scindit ab vtroqz terminoruz: ideo dicit vnus: nō quidez positiue sed per remotionez terminoꝝ: Sicut materia prima dicitur per se vna nō positiue sed per carentiam formaꝝ distinguentium: vt dicit Doc. S. in de veritate. q. 1. ar. 5. ad. 14m. Sic ergo actio et passio dicunt vnus motus nō q̄ eēntialiter sint illa res que est motus: sed q̄ sunt cū motu medio qui dicit vn° fm vnū modū significandi aut ꝓsiderandi inq̄ntū significat vt vn° per carentiā vtriusqz terminoꝝ non dico terminoꝝ motus: sed per carentiam terminoruz a quibus actio et passio fm completam rationem denominantur

Vigesimasecunda

que sunt agens et patiens cā et effect⁹. Et hoc est qđ dicit Doc. S. in 2°. sñiaz. di. 40ª. q. 1. ar. 4. ad p̄m: vbi sic p̄ arguit. Qz vt dicit in 3°. phy⁹. idē motus qui est in agente est actio et in patiente passio fm ſbam rōne differens: Sicut eadē est via ab athenis ad thebas et ecōuerso. Sz ꝓtingit actionē esse malā ꝛ passionē bonā. Ergo. hec ille.

¶ Soluēdo aūt hoc argm dicit q cū actio sit in agente et passio in patiente: nō pōt esse idem accidens numero qđ est actio ꝛ passio ꝛc. sicut adductū est in corpore p̄sentis articuli in p̄n°. Et paulo post subiungit. Sed qz actionis ꝛ passionis dſia nō est nisi penes terminos. s. agēs ꝛ patiens: et motus abstrahit ab vtroqz: ideo motus significatur (nota significat⁹) vt sine ista dſia. Et ꝓpter hoc dicit q motus est alius. hec ille. ¶ Ex quo clare habetur q actio et passio nō sunt vnus motus essentialr. Sed actio et passio que fiunt per transmutationē naturalez: hñt fieri cum motu: qui dicit vnus per carentiaz terminoꝝ qbus actio et passio fm modū p̄dicandi distinguuntur. ¶ Sic

Lectio. 4.ª

est etiā intelligenduz illud qđ Doc. S. dicit in. 3°. phy⁸. vbi sic ait. Quātū ad id qđ est in reꝝ nā de motu: motus ponit in genere illo per reductionez: qđ terminat motū sicut impfectū reducit ad pfectuz. Sed ūntum ad id qđ ratio appꝛehendit circa motum. s. esse mediū inter duos terminos: sic iam implicatur ratio cause et effectus. Maz reduci aliquid de potentia ad actū nō est nisi ab aliqua cā agente. Et fm hoc motus ꝓtinet ad p̄dicamentuz passionis et actionis. hec. n. duo p̄dicamēta accipiunt fm rōnem cause agentis et effectus. hec ille. ¶ Ex p̄dictis igitur habet q secluſa opatione intellectus: motus. s. alterationis nō ꝓtinet ad actionem. Unde ꝙcludit q essentialr actio nō est motus. ¶ Propter quod neganda est illa ꝓña. Actio et passio sunt vnus motus. Ergo sunt idez realiter: Sicut actualiter negat eaz Doc. S. in p̄ma pte. q. 28. ar. 3. ad p̄m. Sicut enim vt ibidez dicit: lz actio et passio sint idem motus: nō sequit q actio et passio sint idem: similiter lz pñitas ꝛ filiatio sint idem diuine essentie fm rem nō ꝓpter hoc sequit q sint idem inter se. hec ille. Et loquitur ibi de distinctione et ydēptitate reali. ¶ His suppositis facile est respōdere ad ea que adducta sunt ex. 3°. phyſicoꝝ ꝓ oꝛraria opinione. ¶ Ad illud. n. qđ adducebatur q idem est actus mouentis et moti fm rem: lz solum differens fm rōnem: dicendum q ibi pbus accipit actionem siue actuꝫ p̄ eo qđ per opationem ꝓducitur in mobili: vt manifeste apparet per verba que ibi sequūtur. Dicit. n. ibidem Doc. S. sic. Mouens. n. dicit ūntum aliquid agit. Motum aūt ūntum aliquid patitur. Sed idem est qđ mouens agendo causat et qđ motum patiendo recipit. hec ille. Unde pz q ibi exꝛesse logt de eo qđ per actionez causat. Et ideo non opz ꝓpter hoc dicere q actio essentialr sit motus: sed q essentialr differat a motu. Nam motus est actus impfectus in mobili existens. Aut ergo ille actus impfectus ab aliquo ꝓducitur in mobili: aut nō: Si nō: sequitur q erit in reꝝ nā: et non erit ꝓductus. Et sic erit eternus. Si aūt sit ꝓductus ab aliquo agente: sequit q ꝓducitur per actionez. Nullum enim agens ꝓducit aliquā formā in alio: nisi p suam actionez. Unde pz q actio nō potest esse essentialiter ille motus: qr alꝫ aut idem esset causa suiipsius: aut ꝓducere

Lectio. 2.

tur per seipsum. Et hoc est qđ innuit Doc. S. in. 3°. phy⁸ vbi sic ait. ¶ Considerandū est aūt q anteq̄ aliquid moueat: est in potentia ad duos actus. s. ad actuz impfectuz qui est motus et ad actū pfectuz qui est terminus mot⁹: Sicut aqua anteq̄ incipiat calefieri: est in potētia ad calefieri ꝛ ad caliduz esse. Cum autem calefit: reducit in actū imperfectuz qui est motus et nō adhuc in actuz perfectū qui est terminus motus: sed manet adhuc in potentia ad actum perfectuz. hec ille. Ex quo clare pz q motus. s. forma fluens ꝓducit in mobili per actionez ipsi⁹ producentis sicut calor qui monetur de impfecto ad pfectuz: ꝓducitur ab igne per suam calefactionē. Prius. n. opz ponere calorem in aqua fm esse imperfectum anteq̄ intelligatur moueri ab impfecto ad perfectū. ¶ Ad illud aūt qđ adducebatur ibidem q actio ꝛ passio sunt vn⁹ mot⁹ fm rem: iam responsum est. Uerūtñ habet ibi q differunt fm diuersas rōnes dicentes qđ quid erat esse. Unde magis ex illo sequit q differāt eēntialr: q̄ sint idē essentialr: lz sint idem fm rem. i. māliter: qr. s. actio accepta ꝓ forma ꝓducta et motus et passio simul sunt in parte sicut supra dictum est. ¶ Nec etiā intelligenduz est q actio et passio solū differant fm modū p̄dicandi. Sed illi diuersi modi p̄dicandi fundant super diuersis modis significandi qui fundantur sup diuersis modis essendi q fundant super diuersis essentijs. Unde secluſa quacunq; opatione intellectus: et quocūq; modo significandi vbi: actio realiter nō est passio: dico realiter. i. essentialr. Licet. n. actio fm modū significandi significetur vt in aliud tendens: tamen fm rem significatam est aliquid inherēs agenti: vt ex supra adductis pz notabili ꝓ i p̄cedēti arti⁹. Cuius actionis ratio completur per hoc q in aliud est tendens. Unde si patiens corꝛumpat: actio nō remanet nisi sicut in causa: Sicut subtracta aqua tollit calefactio: lz remaneat calefactionis causa. ¶ Sed tamen adhuc camilla tor non erat cōtentus: Qz Doc. S. in p̄a pte. q. 45. ar. 2. ad 2m. videt velle ūnere q actio et passio solū differāt fm diuersas habitudines. Dicit enim ibidem sic. Cum actio et passio ꝙueniant in vna ſba motus: et differant solum fm diuersas habitudines: vt dicit in. 3°. phy⁸. ops q subtracto motu nō remaneant nisi diuerse habitudines in causante et causato. hec ille. ¶ Dicendum q ibi logꝫ tur de actione accepta ꝓ re acta. vz. ꝓ eo qđ p actionem suscipitur in patiente: qr. s. dicitur actio ūntū ꝓcedit ab agente: et passio quando suscipitur in patiente. Manifestum est enim q creatio actiua de qua ibi logꝫ tur realiter distincta cum sit diuina essentia a creatiōe passiua. Unde per hoc non datur intelligi q actio sit idez q motus realiter: sed magis opposituz. vz. q ab eo differat qr ab actione potest subtrahi motus. Qđ autem tunc ibi soluz remanent diuerse habitudines: tunc hoc est ūntum ad actualem existentiā. Actio enim tranſiens quando iam facta est amplius non est. Et quando fit: est. Unde nō remanet postq̄ facta est fm completam rōnez eius: sed soluz fient in causa vel effectu: vt dictū est. ¶ Ad argumenta ergo oīa ante incōtrariū adducta pz solutio ex dictis.

¶ Q. 23ª. De multiplicitate et distinctione ꝓpationis.

Signatis modis ipsi⁹ pas-
a nitur indirecte habitui sicut impfectum
pfecto: ꝙsequenter ꝙsiderandum est de
modis ꝓpationis que opponit habitui
directe. ¶ Circa quod quer̄untur tria.

¶ Primo vtrum ꝓpatio dicat aliquaz nām. ¶ Secdo vtrū modi ꝓpationis sint bene a pbo assignati. ¶ Tertio vtrum cadat medium inter bonum et malum.

¶ Ibi i pbo ꝛ Doc. S. ¶ Primatio dr vno ꝛc. et le. 19°.

a D primum q ꝓpatio dicit aptitudinem: vt
quā nām. Nam ꝓpatio dicit aptitudinem: vt
hic dicit Doc. S. in lra. Sed aptitudo est aliquid. Ergo ꝓpatio dicit aliquā rem siue nām. ¶ Ꝑ 2°. Illud qđ determinat aliquod subiectū: ponit aliqd. Sz ꝓpatio determinat sibi subiectū: vt pz per pbm in. 4°. sñiaz. dist. 34. q. 1. huius. et ꝓcipue per Doc. S. in. 2°. sñiaz. dist. 34. q. 1. ar. 4. vbi sic ait. Negatio enim que subiectū non determinat: ꝓpatio dici nō potest: sed simplex negatio. Hec ille. ergo ꝛc. ¶ Ꝑ 3°. Nihil agit nisi habeat naturam alicuius quā. Sed ꝓpatio agit qr corꝛumpit habitum. Ergo dicit nām aliquam. ¶ Ꝑ 4°. ¶ Priuatio attribuitur deo: vt puta inascibilitas et ingenitam: vt pz per Doc. S. in p̄a parte. q. 33. ar. 4. Et in de potētia. q. 9. ar. 7. Manifestum est. n. q vnuz attribuit deo. Et tamen vnuz ꝓpationum importat. Ergo ꝓpatio dicit pfectionem: et ꝓ oīs nām.

¶ Ꝑ 5°. Illud qđ intenditur: dicit aliquid positum. Sed

Sed ꝓuatio intendit: vt ꝓz per Doc.S.in de po^a.q.1. ar.3. Ergo idē qō ꝓi^o. ℂ Ꝺ 6°. Illud qō est ꝑn^m reruz vt ꝓz ꝑ^o ꝑbȳ^x. ergo ꝛc̄. ℂ Ꝺ 7°. Illud cui^o pōt esse cā p se: dicit aliquā nām. Sed ꝓuationis pōt esse cā p se: vt ꝓz per Doc.S.in.1^a 2^e.q.75.ar.ꝑ^o. ergo ꝛc̄. ℂ Sed incō trariū arguit: Q: ꝓuatio dicit carentiā forme in ſbo apto nato. Sed carentia nihil est positiuū. Igit ꝓuatio nō dicit aliquā nām. ℂ Ꝺ 2°. ¶Privatio est de se nō ens: vt ꝓz per ꝑbm ꝑ^o ꝑbȳ^x. Sed nō ens nō est aliqua nā. ergo ꝛc̄.

Respondeo dōm ꝙ sicut dicit Doc.S.in pñti lcōne de rōne ꝓuationis sunt duo. ſ. carentia forme et aptitudo ad formā. Si ergo ꝓsidereť ꝓuatio rōne carentie tm̄: sic nō dicit aliquā nāz cum carentia sit negatio entis. Si vō cōsidereť ꝓuatio vt dicit aptitudinē: sic dicit aliqd. ſ. ipsam nām ſbi. Quedaz aptitudo nō est realr distincta ab essentia ſbi: ſz a forma ſm Doc.S. ſz ſm Albertū qui ponit inchoationem formaz illa aptitudo sit realr distincta a mā et realr eadē cū forma: vt infra in.7°. huj^o declarabiť.q.17.ar.4. Si vero accipiať ꝓuatio ſm ꝙ vtrunqz includit: sic dicit potita significat ꝓuatio ens ꝓuatiuuz. Et sic sumit cōcretine. Vñ isto modo ēt aliqd ponit. ℂ Sed diceret aliqs. Ma ꝙ tura intendit remotionē forme. Ergo remotio forme est aliquid. Et sic ꝓuatio ēt ſm ꝙ dicit carentiā: quandam nām importat. ℂ Ad hoc rñdet Doc.S.in de po^a.q.3. ar.6.ad.19^m. vbi sic ait. Aliter se hz nā ad gñonez: et aliter ad corruptionem. Forma.n. que est terminus gñonis ꝓter intentionez nāe ꝑticularis: est aūt ſm intentionem cuius forme nō pōt introduci alia forma. Et sic generatio est ꝑ se intentata a nā vlī: cz ꝑticulari. ¶Privatio vō est nāe vlis: nō quidē vt per se nā: sed qz sine ꝓuatione alicuius forme nō pōt introduci alia forma. Et sic generatio est nālis oībus modis. Corruptio vero dicit ꝓtra naturā aliqñ habito respectu ad nām ꝑticularē. Hec ille. ℂ Sz diceret vlteri^o aliquis. Illud idem qō appetiť est ens et bonuz: cuz bonū sit qō oia appetunt. Ergo illud idez qō appetiť: dicit quandā nām. Sed aliquis appetit ꝓuatio nem alicui^o ſm ꝙ ꝓuatio dicit carentiā: Sicut ouis appetit absentiaz lupi. Ergo ꝓuatio vt idez est qō carētia: dicit aliqd. ℂ Ideo aliter ad hoc rñdet Doc.S. ī de ma lo.q.1.ar.ꝑ^o.ad.17^m. vbi sic ait. Non esse nunq̄z appetiť nisi inq̄ntuz per nō esse aliqō ꝓseruať ꝓprium esse aliqō: Sicut ouis absentiam lupi appetit ꝓpter cōservationem ꝓprie vite. Nec ꝓsentiaz vite refugit: nisi inq̄ntū est vite sue corruptiua. Ex quo ꝓz ꝙ ens appetiť ꝓpter se: ꝛ fugitur per accidēs. Non ens autez fugitur ꝓpter se: et appetitur per accidens. Hec ille.

Ad primum igit et scōm ꝓz solutio ex his que adducta sunt. ℂ Ad 3^m dicendum ꝙ illud quod corrūpit aliud effectiue: agit ꝛ est natura aliqua. Sed illud quod corrūpit aliqd formaliter. non oportet ꝙ sit aliq̄ nā. Unde cuz ꝓuatio corrūpat habitum formaliter et nō effectiue: nō opz ꝙ sit nā aliqua. Hanc aūt responsionē inuit Doc.S.in de malo.q.1.ar^o. ꝑ^o ad.8^m. ꝛ.9^m. vbi sic ait. Corrumpere formaliter non est mouere nec agere sed corruptū esse. Corrūpere autez actiue est mouere et agere: ita tm̄ ꝙ qcqd est ibi de actione vel motione pertinet ad virtutez boni. Qō aūt est ibi de defectu: ꝓtinet ad maluz qualitercunqz accipiať: Sic quicquid est in claudicatione de motu: est ex virtute ꝓ gressiua. Defect^o aūt rectitudinis: est ex tybie curuitate. Sic ignis generat ignez inq̄ntū talem formā corrumpit. Hec ille. Idem dicit Doc.S.in.2°. sniaz. di.34.q.1.ar. 2.ad.4^m. ℂ Ad 4^m dōm ꝙ ꝓuatio ſm ꝙ dicit carentiam in ſubiecto apto nato: dicitur impfectionē. Et illo modo non attribuit deo. Sed si accipiať vt dicit carentiam nō quidez in ſubiecto apto nato sed absolute: sic non dicit impfectionez. Et isto modo attribuit deo q̄ntuz ad significatū nō q̄ntuz ad modū significandi sicut dicit Doc. S.in de po^a.q.9.ar.7.ad.6^m. sicut supra adductū est formaliter. ℂ Ad 5^m rñdet Doc.S.in de po^a.q.1.ar.3.di/

cens ꝙ ꝓuatio nō recipit magis et minus ſm se. potest tamen recipere ſm cām: Sicut aliquis dicitur magis cecus qui hz oculum erutum: cz ille cui^o visus impeditur ꝓpter aliquē humorez impedientē. Hec ille. Idez inuit in de malo.q.1.ar.ꝑ^o.ad.13^m. ℂ Ad 6^m dōm ꝙ ꝓuatio ſm ꝙ noīat carentiaz forme: sic est ꝑn^m per accidens et nō ꝑ se. Unde nō opz ꝙ sit quedaz nā vt sic ꝓsiderata. ℂ Ad vltimū dōm ſm Doc.S. ibidem ꝙ ꝓuationis pōt duplex causa assignari. ¶Primo modo dicit negatio cause causa negationis ſm seipsam. Nam ad remotionez cause sequit remotio effectus: Sicut obscuritas causa est absentia solis. Alio^o causa affirmationis ad quā sequitur negatio est per accidēs causa negationis ꝓsequentis. Hec ille. ¶Privatio tñ ſm ꝙ dicit carentiā: nullaz hz cām per se: sed per accidens. Unde opz ꝙ dicat q̄ndam naturam. ℂ Ibi in phylosopho et Doctore Sancto. Ubi supra.

a **Secundum** sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ modi ꝓuationis nō sint sufficiēter assignati a ꝑbo. Naz in angelis est carentia alicui^o forme intelligibilis. Et tamen ibi non est ꝓuatio forme intelligibilis: cum semp actu intelligant. Ergo ꝓuatio non dicitur tot modis sicut carentia. Ad aio: ꝑbatur: Quia angeli appetunt aliqd cognoscere: cum appetant omne bonuz. Sed appetitus est rei nō habite sed possibilis tamē hr̄i. Appetitus enim nō est necessariorz neq̄z impossibiliū sed possibilium: vt ꝓz in.3°. ethȳ^x. Ergo in angelis est carentia alicuius boni: qō fuit ꝓbandum. ℂ Ꝺ 2°. Oculi quoz visus penetrat per corꝑa opaca aliquem modum ꝓuationis includunt: cum a planta nō habeant. Et tamen ille modus nō ꝓtinetur sub ꝓdictis: vt ꝓz discurrendo per singulos. ¶Patet etiā per Doc.S. in lectione. Igit ꝛc̄. ℂ Ꝺ 3°. ¶Privatio opponit habitui. Ergo ꝓuatio dicitur respectu illius qō aptuz natū est habere. Sed plāta nō est apta nata habere visum nec ſm spēm nec ſm genus ꝓximū. Ergo planta nō dicit privari visu. Et sic primus modus videtur male assignatus. ℂ Ꝺ 4°. Quedā est ꝓuatio que ꝓsistit in ipso privari: et quedā que cōsistit in ꝓuatum esse: vt dicit Doc.S. in de malo.q.1.ar. ꝑ^o. Sed iste ꝓuationes nō ꝓtinent sub modis assignatis a ꝑbo vt videtur. Si sic: queriť sub quo. Igit ꝛc̄. ℂ Ꝺ 5°. A ꝓuatione nō ꝓtingit fieri regressum in habitum: vt dicit in post ꝑdicamētis. Sed inuisibile pōt fieri visibile sicut illud qō nō est bñ coloratū dicit inuisibile et pōt fieri bñ coloratū: et sic diceť visibile. Ergo primus modus ꝓuationis supꝓtus rōne negationis est male assignatus. ℂ Sed ꝺ est ꝑbus in textu dicens. ¶Privatio dicitur vno quidē modo si non hz aliqō natoz haberi. Et si non ipsum natuz sit hr̄e: vt oculis privari dicit planta. Alio^o sic natuz est habere aut ipsuz aut genus sed nō hz ꝛc̄.

Respondeo dōm ꝙ ꝓuatio cuz includat aptitudinez et negationez: dupliciter accipi potest. Uno^o ex parte aptitudinis. Alio^o ex pte negationis. ¶Primo modo ꝓuatio dr̄ q̄ttuor modis in gñali et nouē modis in speciali. ℂ ¶Primo modo dr̄ ꝓuatio qñ ab aliquo nō habeť id qō natuz est hr̄i: ſz hoc qō eo caret nō sit natuz habere: Sicut planta dicit ꝓuari oculis qui oculi sunt nati haberi: ſz nō a planta. ℂ Scōo modo dicit ꝓuatio qñ aliqd non hz illud qō natum est hr̄e. Et hoc dupliciter. Aut ſm se: Sicut homo cec^o dr̄ ꝓuari visu: quez natus est habere ſm se. Aut ſm gen^m: Sicut talpa dicitur ꝓuari visu: nō qz ipsa ſm se sit nata habere visum: sed qz genus eius. ſ. aīal natum est habere visum. Multa enim sunt: vt dicit hic Doc.S. a quibus aliquid non impeditur rōne generis sed rōne dr̄ie: Sicut homo non impeditur ꝙ habeat alas rōne gñis: ſz ratione dr̄ie. ℂ Tertio modo dicitur ꝓuatio qñ aliqd nō hz id qō natuz est habere ſm ciecūſtantiam a natura determinatam. Et hoc quintupliciter. Uel qñ nō habet qñ aptum natum est habere. i. tempore determinato a nā: Sicut aīal diciť cecuz qñ ꝓuat visu nō ſm omnez etatem: sed soluz qñ nō hz in illo tpe determinato a natura:

Lectio .5.

Sicut catulus ante nonū diem nō dicit cecus: sed solum post nonuz diez. Uel qñ non hz in illo loco in quo debet hre: Sicut nox dicit ꝓuatio lucis ī loco vbi apta nata est esse lux: nō aūt in cauernis. Uel qñ nō. hz fm illud qō natum est habere: Sicut homo non dicit edentulus si non habeat dentes in naso: sed si nō hz fm illaz ꝑtem fm quā natus est habere. Uel qñ nō hz illud ⁊ntuz natuz est hre: Sicut hō nō dicit deficiētis statute sicut nō est magn⁹ respectu alteri⁹ cuiuscūqz rei: ad cui⁹ compationē nō est natus hre magnitudinē. Uel qñ non hz sicut dz hre. Unde homo nō dicit esse nō intelligens si nō itelligat sicut de⁹: aut tardus si nō currat ita velociter sicut cervus vel cantus. i. circūferentia rote. Cantus. n. secunde declinationis significat rotunditatem aut circūferentiaz rote fm quam rota calcat terram. ¶ Quarto modo dicit ꝓuatio fm q ablatio cuiuslibet rei per violentiaz dicit ꝓuatio. Ablatio enim per violentiā est ꝓuatio eius qō quis natus est habere: cum violentum sit ꝓtra impetuz nālem. ¶ Quinto modo dicit ꝓuari aliquid ex hoc q idem est qō paruz habere: Sicut dicim⁹ aligd nō esse coloratum in quo est modicū de colore vel aligd nō ignitum vbi est modicuz de igne. Iste aūt modus nō differt a scdo nisi sicut iferi⁹ a supiori: q: paruz habere est turpiter habere: lz nō semp ecōtra. ¶ Sexto modo aligd dicit ꝓuative ex eo q nō est faciliter aut bene habere: Sicut aliquid dicit insecabile: nō q: nō secat sed q: nō facile aut bene secatur. ¶ Septimo modo dicit aligd ꝓuative ex eo q est non oīno habere. Unde monculus non dicit cecus: sed qui ambobus oculis caret visu. Hec oīa Doc. S. in lcōne ⁊ phūs ⁊si formaliter. ¶ Considerandū est autem ꝑmo q predictoꝝ modoꝝ sic pōt formari sufficientia. Nam ꝓuatio includit aptitudinez subiecti et negationem. Privatio ergo aut accipit ratione aptitudinis subiecti: aut rōne negationis. Si primuz: hoc est dupl⁹. Uel sumitur ratione aptitudinis in se: vel ratione violentie qua aligd aufertur ab aliquo qō natum est habere. Si scōm: sic est ⁊rtus modus in genere et nonus in speciali. Si p^m: hoc est tripl⁹. Uel talis aptitudo ꝙsideraī ex parte rei ꝓuate: et nō ex parte subiecti: vel attenditur ex parte subiecti vel ex pte circūstantiaꝝ. Si p^m: sic est primus modus. Si secundū: sic est secūdus modus in genere. Sed hoc ꝓtingit dupliciter: Quia aut illud subiectum est natū habere illud fm se: sicut homo visum. Et sic est secūdus modus in specie. Aut fm genus. Et sic est tertius modus in speciali. Si 2^m: sic est tertius modus in genere. Sed hoc ꝓtingit ꝙpliciter fm q ꝙqz inueniunt circūstantie: Quia vl'at tenditur talis aptitudo fm circūstantiaz ipsius qñ. Et sic est quartus modus in speciali. Uel fm circūstantiam in quo. Et sic est ⁊ntus modus in speciali. Uel fm circūstantiam fm qō. Et sic est sextus modus. Uel fm circūstantiam ad qō. Et sic est septim⁹ modus. Uel fm circūstantiam qualiter. Et sic est octau⁹ modus in speciali. Si vo ꝙsideretur ꝓuatio ratione negationis quā includit: hoc est dupliciter: Quia vel dicit ꝓuative per hoc q est nō habere. Uel per hoc q est nō habere taliter. Si p^m: hoc est dupliciter. Uel dicitur aliquid ꝓuative per nō hre absolute. Et sic est primus modus secūde partis seu decimus modus in ordine. Uel dicitur ꝓuative per nō habere oīno. Et sic est quintus modus secūde partis seu vltimus simpliciter. Si 2^m: hoc est tripl⁹. Uel dicitur ꝓuative per hoc qō est turpiter vl' praue habere. Et sic est secundus modus secūde partis seu vndecimus in ordine. vel per hoc qō est paruz habere. Et sic est terti⁹ modus secunde partis seu duodecim⁹ in ordine. vel per hoc qō est nō bene aut faciliter habere. Et sic est quart⁹ modus secunde partis seu tertiusdecimus in ordine. ¶ Ex quo pz q ꝓuationis tertiidecimi modi hic a pho bene et sufficienter enumerantur. ¶ Considerandū vlteri⁹ est scdo pro declaratione aliquali p̄cedentiuz fm Doc. S. in de malo. q. 2. ar. 9. in corpore q duplex est ꝓuatio. Quedā est ꝓuatio pura: Sicut tenebra que nihil lucis relinquit et mors que nō relinquit aliquid vite. Quedam est ꝓuatio non pura: sed aliquid relinquens. vnde non solum est ꝓuatio: sed etiaz ⁊rarium: Sicut egritudo que non tollit totam cōmensurationem sanitatis sed aliquid eius. Et simile est de dissimili inequali falso et omnibus similibus. Et videntur huiusmodi ꝓuationes differre a premissis in hoc q prime ꝓuationes sunt quasi in corruptiuz esse: secūde vo signant ⁊si in via corruptionis: Q: igitur in pmis ꝓuationib⁹ totū ꝓuat: et id qō positive dicit non est de rōne ꝓuationis: nō differt ī talib⁹ ꝓuationib⁹ ⁊cūqz ex cā vel quocūqz modo aligs ꝓetur: vt ꝓpter hoc dicatur magis vel min⁹ ꝓuat⁹. Nō. n. mortu⁹ est min⁹ qui vno vulnere percussus interijt: q̄z qui duob⁹ vel trib⁹. In secūdis aūt ꝓuationib⁹ totuz nō ꝓuat: et id qō positive dicit est de rōne ei⁹ qō dicit ꝓuative. Et ideo talia recipiunt magis et min⁹ fm dīaz eius qō dicitur positive. Sicut egritudo dicit maior si fuerit cā tollens sanitatem aut maior aut multiplicior. Et idē est de turpitudine dissimilitudine et hmōi. Hec ille et multū gloriose et vtili ter. Idem inuit ibidem. q. 1. ar. p^o. ad 2^m. ¶ Considerandum insup est 3°. q duplex est ꝓuatio. Quedaz est que opponit habitui nāliter inexistenti alicui. Et talis ꝓuatio nō habet esse in eodē subiecto cuz suo habitu: sicut nec ⁊ in cōtrarijs cuz vnū ⁊rarioꝝ ineſt nāliter: nō opz q alterum possit inesse in eodem. Alia est ꝓuatio que opponitur habitui qui naturaliter ⁊ idelebil⁹: puenit subiecto. q. habit⁹ acqsitus. Et talis habit⁹ et ꝓuatio hñt fieri circa idē sbm. Hec inuit Doc. S. in de vitate. q. 21. ar. 2°. ad p^m: vbi sic ait. Nō. n. opz vt cuicūqz ineſt habitus: natus sit inesse ꝓuatio. Et ideo nō opz vt in qbuscūqz natuz est inesse bonuz: natuz sit inesse maluz. Incōtrarijs ⁊ qñ est vnuz p nāz alicui: alterz nō est natuz inesse eidez fm pbm in pdicamētis. Bonuz aūt cuilibet enti nāliter ineſt: cum dicat bonuz ex ipso suo nāli esse. Hec ille formaliter.

Ad primum igitur dōm q appetitus ꝙsiderari dupl⁹: vno⁰ fm id ad quo nomen est impositū ex parte imponētis. Et sic dicit carentiaz. Alio⁰ fm id ad qō est impositū hoc nomē ad significandū. Et sic nō dicit carentiaz. Non. n. de ratione appetitus est carentia rei: sed inclinatio ad rem. vñ i angelis bene est appetitus et similiter in deo: lz in eo nō sit carentia sicut inuit Doc. S. in p^a pte. q. 59. ar. p^o ad 2^m, vbi sic ait. Licet nomen appetitus ꝓtis sit sumptum ab appetendo ea que nō habent: tamen non soluz ad hoc se extendit sed ad multa alia: Sicut et nomen lapidis sūpsit ⁊ est a lesione pedis: cuz tñ lapidi hoc solum non quemat. Similiter irascibilis potētia denoiaī ab ira: cum tñ in ea sint plēs alie passiones: vt spes et audacia et huiusmodi. Hec ille. ¶ Ad 2^m dōm sicut dicit Doc. S. in lectione. q in his que a nullo nata sūt haberi: nō pōt dici aliquid ꝓuari: Sicut sunt oculi visu penetrātes corpora opaca. vnde et si negationez ⁊ndā includant: nō tñ ꝓuationem. Est enim dīa inter negationez negantez infinitanté ⁊ puantem: Quia negatio negans negat quicquid inuenit: nihil relinquens. Sed negatio ꝓuans negat habitum: nō autez aptitudinez subiecti: sed ponit subiectuz. Negatio autem infinitans negat qualitatez de substātia: aut actum specialem de actu generali et relinquit sbam indeterminatam: aut actuz indeterminatuz sicut pz in libris phēr. ¶ Ad 3^m dōm q ꝓuatio opponit habitui fm q ad habitum ptinet nō soluz illud qō pōt habere: lz ēt illud qō pōt hñi. vñ lz planta nō possit hre visum. visus tñ potest hñi ab aliquo: lz nō a planta sicut dictuz est. vñ ratio non ꝙcludit. ¶ Ad 4^m dōm q ꝓnationes que ꝙsistūt in priuatione natuz esse reducunt ad vltimuz modum ꝓuationis quo aligd ꝓuari dicit ex eo q oīno nō hz. Privationes vo que ꝙsistunt in via ꝓuationis siue in ꝓuari reducuntur ad alios modos fm q diuersimode sumunt sicut pz in sufficientia superius assignata. ¶ Ad vltimū dōm q duplex est ꝓuatio. Quedaz est que corrumpit habituz et ꝑn^a ꝓpinqua et remota habitus. Et a tali nō ꝓtingit fieri regressum in habitum. Alia est que corrumpit totaliter habitum non autem ꝑn^a habitus: aut que non corrumpit totaliter habitum

habituz sed quẽdaz modũ habendi sicut ex dictis pz. Et a tali põt fieri regressus in habitum. Sic enim inuisibile qõ dicitur cum difficultate visibile dicit pationez scõo modo et nõ ꝓmo modo. Unde nõ est ꝺtra pbm.
¶ Ibi in pho et Doc. S. ¶Propter qõ nõ ois ꝛc̃.

a **B tertium** sic ꝓcedit. Uidet ꝙ inter bonũ ⁊ malũ nõ cadat mediuz. ¶Nam inter priuatiue oppositaa nõ cadit aliquid mediũ circa ꝓpium susceptibile. Sed bonum et malum priuatiue opponunt: vt ex dictis pz. Igitur ꝛc̃. ¶ ꝑ 2°. Inter equale et inequale nõ cadit medium. Sed iustum et iniustum se habẽt sicut equale et inequale: cum iustitia sup equalitate fundet et iniustitia sup eq̃litate. Ergo ĩter iustuz et iniustuz nõ ca dit mediuz. Cuz ergo bonũ equalitatẽ dicat et maluz inequalitatez: relinquit ꝙ inter bonum et malum non cadit mediuz. Maior probat: Quia eq̃litas in indiuisibili tas. Igitur ꝛc̃. ¶ ꝑ 3°. Inter ens et non ens non cadit medium. Sed maluz opponit bono sicut non ens enti. Igit ꝛc̃. ¶ ꝑ 4°. Quicquid fit ab hoie vel ordinat ad deum vel non. Si sit: sic est bonũ. Si nõ: sic est malum. Ergo inter bonum et malum moris non cadit medium. Lec.3. ¶ ꝑ 5°. Ois oclusio vel est vera vel est falsa. Sed act⁹ in moralibus se hñt sicut cõclusiones: vt dr̃ in. 7°. ethy[k]. Ergo ois act⁹ est bon⁹ vel malus moraliter. Et sic idẽ ꝛc̃.
¶ Sed cõtra est pbus in textu dicens. ¶Propter qõ non ois malus aut bon⁹ aut iustus aut iniustus: sz et mediuz. ¶ ꝑ 2°. ¶Pbus dicit in ꝓdicamẽtis ꝙ bonuz ⁊ malum sunt ẽria mediata. Ergo inter ea cadit mediuz: qõ est in differens. ¶Itez Aug. dicit in libro de sermone dñi. ꝙ Lec.2. quedaz sunt facta media que nõ hñt bono vl malo aĩo fieri: de ꝙbus temerariũ est iudicare. ¶ ꝑ 3°. In 2° ethy[k] dr̃ ꝙ ex eo ꝙ hõ parũ recedit a medio vtutis nõ vitupatur.

Respondeo dr̃m ꝙ inter bonũ et malum cadere mediũ põt intelligi dupliciter. Uno° accipiẽdo bonuz et maluz trãsecẽdenter. Et sic inter bonuz et maluz nõ cadit medium: sicut nec inter ens et nõ ens: vt ꝛcludebat tertiũ argumẽtũ ante incõtrium adductum. Alio° accipiendo bonum et malum in genere moris. Et hoc dupliciter. Uno° loquẽdo de medio per participationez extremoz: ita. ſ. ꝙ vnus habitus medi⁹ moralis ex habitu bono et malo relinquat. Et sic etiaz inter bonũ et malũ nõ cadit mediũ: Qz cuz habit⁹ sit ꝑn[m] quo aliquis bene vel male faciliter opatur: ille habitus tertius de necessitate esset ꝑn[m] quo quis vel bene operaret: et sic esset bonus vel quo quis male oparetur: et sic esset malus habitus. Alio° loquẽdo de medio per abnegationez. Et hoc dupliciter. Uno° per abnegationẽ subiecti indeterminati. Et sic ĩter bonum et malum moris cadit mediuz. ¶Naz lapis neqz bonus neqz malus est moraliter: cuz nõ sit susceptiuus actus moralis. Alio° per abnegationez subiecti determinati siue apti nati suscipere actum moralez. Et hoc dupl̃r. Uno° accipiendo bonum ꝓ extremo gradu bonitatis humane. i. ꝓ bono oĩno: et malum ꝓ extremo gradu malicie. Et sic etiam inter bonum et malum cadit mediuz. ¶Manifestuz est enim ꝙ aliquis est homo qui non est simpl̃r bonus neqz simpl̃r malus: sed in aliquibus bonus et in aliquibus malus. Alio° sumitur bonuz et malum absolute. Et hoc dupl̃r. Uno° ſm ꝙ procedunt a voluntate siue deliberata siue casualiter ſm ꝙ ꝓcedunt a voluntate nõ deliberata. Illa enim que fiunt a volũtate nõ deliberata moraliter loquẽdo fiunt sicut illa que casualiter fiunt nãliter loquendo: vt dicit Doc. S. in de malo. q. 2. ar. 5. ad. 6[m]. Et sic ĩter bonum et malum cadit aliqd̃ mediũm: Sicut fricatio barbe neqz est actus bonus neqz malus. Alio° loquẽdo de bono et malo ſm ꝙ fiunt a voluntate deliberata. Et hoc dupliciter. Uno° loquendo de bono et malo in genere: ſm ꝙ habent esse in speciebus suis. Et sic etiam inter bonum et malum cadit medium: qz bonũ et malũ speciem sumunt ex obiecto ſm ordinem ad rationem. Cum ergo obiectum aliqd̃ importet qõ est cõueniens rationi: et sic facit bonum ex genere: sicut vestire nudum: aliqd̃ vero importet qõ est discordans rationi sicut furari: ⁊ hoc facit malũ in genere: aliqd̃ vo importet qõ neqz ꝙueniẽs est rõni neqz discõueniẽs sicut leuare festucaz: necesse est ponere aliqd̃ medium inter bonuz et malum in genere. Alio° loquẽdo de bono et malo morali ſm indiuiduũ. ſ. ſm circũstantias actuz. Et hoc dupliciter. Uno° loquẽdo ſm pbos. Et sic etiam inter bonũ ⁊ maluz cadit medium: Quia vt dicit Doc. S. in pñti lectione. nõ ex quo cunqz defectu bonitatis efficitur aliqs malus sicut stoyci dicebant ponentes oĩa pcã esse paria: sed quando multũ a virtute recedit et incõtrariuz habituz induciẽ. Et sic intelligitur hic pbus quando dicit ꝙ inter bonũ et malum cadit mediuz. Alio modo loquendo ſm theologos. Et sic inter bonum et malum nõ cadit medium. ¶Neqz inter actum bonum et maluz cadit medius actus indifferens: vt pbat Doc. S. in p° sñax. di. 1. q. penulti[a]. ar. vlti° ad 2[m]: vbi sic ait. Scõm theologos nullus actus ꝓcedens a voluntate deliberante est indifferens: Quia si refertur in deũ suppositã gratia: meritorius est. Si aũt nõ est referibilis peccatũ est. Si vero est referibilis et nõ referẽ: vanus est. Ociosum autez inter pcã ſm theologos computatur. ¶Hec ille. ¶Sic ergo pz qualiter inter bonũ ⁊ malum cadit mediuz et qualiter nõ. ¶Pro cuius declaratione amplior ꝓsideranduz est ſm Doc. S. in de malo q. 2. ar. 5. in corpore: vbi sic ait. Si loquamur ꝺ actu morali ſm suam speciem: sic nõ omnis actus moralis est bonus vel malus: sed aliquis est indifferens: Quia act⁹ moralis species habet ex obiecto ſm ordinem ad rationez. Est aũt aliquod obiectum qõ importat aliqd̃ qõ est cõueniẽs rationi. Et tale facit esse bonuz ex genere: sicut vestire nudum. Aliqd̃ vero obiectũ est qõ importat aliqd̃ discordans a ratione: sicut tollere alienuz. Et hoc facit malum in genere. Quoddaz vero est obiectũ qõ neqz ipozat aliqd̃ ꝙueniẽs rationi neqz a rõne discordans: sicut leuare festucam de terra: vel aliquid hmõi. Et tale dicitur indifferens. Et q̃ntuz ad hoc bñ dixerunt qui diuiserunt actus tripharie dicentes quosdaz indifferentes. Si vero loquamur de actu morali ſm indiuiduum: sic quilibet actus moralis necesse est ꝙ sit bonus aut malus ꝓpter aliquã circũstantiaz. ¶Non enim ꝓtingere põt ꝙ aliquis actus singularis sine circũstantijs fiat que ipsum rectũ faciat vel indirectum faciãt. Si. n. fiat qõ debet et quãdo vbi sicut cũ quo: et sic de alijs: tunc actus est ordinat⁹ et bonus. Si vero aliquod hoz deficiat: actus erit inordinatus et malus. Sic ergo actus bonus et actus malus ex genere sunt opposita mediata. Et est aliquis act⁹ medi⁹ qui in specie consideratus est indifferens. Sed bonuz et malum ex circũstantia sunt opposita ĩmediata. quia distinguuntur ſm oppositionem affirmationis et negationis. Ideo nullus actus humanus singularis est indifferens. Et dico actum humanũ qui est ex voluntate deliberata. Si enim fiat aliquis actus sine deliberatione: talis actus est extra genus moris: sicut fricatio barbe. Unde non participat bonitatem vel malitiaz moralẽ. ¶Hec ille. ¶Sed quereret aliquis. Cum inter priuatiue opposita non cadat medium aliquod in subiecto susceptibili: vt concedit Doc. S. in de malo. q. 2. vbi supra ad 3[m]. et philosoph⁹ loquatur hic de priuatione aut priuatiue oppositis: quare inter bonum et malum in proposito philosophus ponit medium. ¶Dicendum ꝙ inter bonum et maluz vt priuatiue opponuntur non cadit medium. Sed inter bonuz quod est omnibus modis bonum et malum omnibus modis malum mediat aliquid. Et sic loquitur hic philosophus. Quod quidem ex his ex quibus cõcludit hoc corelarium manifeste apparet. Dixit enim in 2° modo secunde partis ꝙ aliquid dicitur priuari ex eo ꝙ est non habere. Et i. 7°. modo ex eo ꝙ est oĩno nõ habere. Sed inter oĩno nõ habere et habere mediant alij tres modi: vt ex sufficientia pz. Unde inter bonũ oĩno et maluz simpliciter cadit medium sicut dictum est.

Ad primum igit dom q malu est duplex fm q dicit Doc.S.in de malo.q.2.ar.5.ad.3m.s.malu nae et malu moris. Malum nature consequit privationem simpli. Unde bonum et malum hz non sint immediata simpli: sunt tamen immediata circa primus susceptibile: vt puatio et habitus. Sed malus moris et bonum no puative opponunt: sed magis prie. Malum enim moris ponit aliquid mntum consequitur quedam ordinem vel modum vel speciem. Unde nihil phibet ea oppoi mediate. Ad 2m dom q inter equale simpli et inequale simpli bene mediat aliquid quod neqz est equale simpli. i. omnibus modis. aut inequale omnibus modis sicut supra expositum est. Ad 3m dicendum sicut dicit Doc.S.in de malo vbi supra ad pm. q hz ens inantus est ens sit bonum: non tn omne non ens est malus. Nam no habere oculos lapidi no est malum. Unde no opz q si ens et no ens sint immediata: q bonum et malum sint immediata. Hec ille. Ad alia duo argumenta patet solutio ex dictis.

Questio.24a. De distinctione multiplicitatis huius termini habere.

Hunc psiderandus est de multiplicitate nominis illius quod se habet ad ipsus habitus per modum effectus. s. de habere. Circa qd querntur duo. Primo vtruz modi ipsius hre sint bene assignati a pho. Scdo vtruz esse in aliquo dicatur tot modis sicut habere. Ibi in pho et Doc.S. Habere multipliciter dicit.

a **Ad primum** sic pcedit. Videt q modi ipsius hre non sint sufficienter assignati a pho. Nam esse i aliquo similiter dicitur sicut habere: vt dicit hic

Lectio.4. phus. Sed esse in dicitur pluribus modis qz qttuor: vt pz.4o.phy. Ergo male assignant tm qttuor modi ipsius habere: P 2o. Habere in post predicamentis dr octo modis. Ergo male enumerant hic tm quattuor modi. P 3o. Habere possessionez est aliquis modus ipsius habere. Et tamen non ptinetur sub modis hic enumeratis. Non enim cotinetur sub primo: Quia possessor non ducit rem possessam in sui naturam. Neqz fm suum impetum. Non enz res possessa obedit possessori ad nutu: cum sibi resistat aliquando. Nec etiaz cotinetur sub alijs vt manifestuz est de se. Igitur c. P 4o. Habere est vnum predicamentuz. Ergo est vnivocum. Et per phs no habet plures modos. P 5o. Termini equinoci non sunt de consideratione huius scientie: vt supra dictum est. li o. 5. q. 1. ar. 1. Sed habere pure equinoce dicit de istis modis: Quia no vnivoce: cum no sit vniversale. Neqz et analogice: cum non reducantur ad vnuz primum. Aut si reducunt ad vnuz primu ordine quodam: assignetur ille. ergo c. Sed ptra est phus in textu dicens. Habere multipliciter dicitur. Uno quidez modo ducere fm suam naturam: Aut fm suum impetu. Propter qd febris dicitur habere hominem: et tyranni civitatem et vestimte tum induti c.

Respondeo dicendus q habere dicit qttuor modis in genere. Primo modo habere aliquid est ducere illud fm suam naturam in rebus naturalibus: aut fm suum impetum in rebus voluntarijs. Et hoc modo febris dicit habere hominem: qz homo traducitur a sua naturali disposition in dispositone febrilem. Et etiaz hoc modo tyranni habent civitates: quia fm eorum voluntatem res civitatis aguntur. Et etiaz hoc modo induti dicuntur habere vestimentuz: qz vestimentum coaptatur induto et accipit figuram eius. Et ad hunc etiam modus reducitur habere possessionem: vt dicit hic Doc.S. qz homo re possessa vtitur fm suam voluntatem. Sed diceret aligs. Ido hz febre. Ergo febris no hz hoiez. Als idem esset hns et habitum respectu eiusde. Qd est inconveniens. Dicendu q hz febre sicut sbm dr hre accidens fm scom modum. Sed febris dr hre hoiez sic ca quodamo suu effectu. Et sic no eode mo hz febres: et habet ab ipis. Scdus modus est put illud in quo existit tanqz in pprio subiecto: dicit hre illud: Sic es hz spem statue et corp hz infirmitate. Et sub hoc mo cotinet hre sciam igntia tem et qcuqz accidens vel quacunqz forma. Tertius modus est fm q cotnes dr hre cotentu: et cotenti hn a ptinete: Sicut dicim q lagena hz humidu. s. aqua et nauis nautas et civitas hoies. Et fm huc modu et dr q totum hz ptes. Maz totu ptinet ptes: sic locus locatuz. Inhoc tn est dria iter totu et locu: Qz locus est divisus a locato: no aut totu a ptib. Un locatu est sic ps divisa: vt dicit. 4o. phy. Quarto mo dr hre fm q aliqs dr hre alte ex eo q phibet ipm ogari aut moveri fm suu ipsum: Sic colne dr hre corpa iposita sup eas: qz phibent ea descedere deorsuz fm eor inclinationes. Sed vr q hic modus no differat a pmo: Qz i vtroqz aliqd hz aliud fm impetuz suuz. Ad hoc tndet hic Doc.S. dicens q iste modus differt a pmo. Nam in pmo hns cogebat sequi suu ipetuz. Et sic erat ca motus violenti. Sz in isto modo hns phibet hituz moveri motu nali. Unde ca qetis violte. Et ad huc et modu reducit terti modo quo ptines dicit hre cotenta ea rone qua ptenta suo proprio ipetu seqrent ab unice: nisi ptines phiberet: sic pz lagena ptinete aqua que phibet ptes aque ab unice separi. Hec qsi oia Doc.S. qsi formal. Considerandu est aut p q dictor modor de facili sic pot heri sufficientia. Nam omne here dicit vel fm q ca hz suuz effectuz: vel sicut ptines ptentuz. Si 2m: sic est tertius modus. Si pm, hoc est dupli. Uel talis ca est malis in qua sine susceptibile: Uel est ca qetis violente. Et hoc dupliciter. Uel est ca mot violenti. Et sic est pm modus. Uel est ca qetis violente. Et sic est qrtus mod. Et q pz q sub istis modis ptinet oes octo modi ipsi hre posti in post predicamtis qui ptinent in his versib. Affectuz qntuz vestituz dic velut auruz. Membruz ptentum possessio vir mulierem. Maz hre affectuz aut qntuz aut qlitatem ptinet sub scdo mo. Sed here vestituz aut amulum aut possessione aut mulier ptinet sub pmo modo. Et habere membruz aut ptentuz ptinet sub tertio modo: sicut expdictis pz. Qualr autem here fm q est predicamentuz distinguat q est spes qlitatis et fm q est post predicamtuz distinguat satis pz ex his que supi dicta sunt cuz de hitu ageret. q. 21. ar. 1. et. 2. Consideranduz vlteri est scdo hz Doc.S. in pmo sniar. di. 15. q. 4. ar. 2o. q aliqd dr hri dupli. Uno mo ppie. qn. s. aliqd pticipat fm suuz actum pfectum. Alio ipsopie sive silitudinarie: qn. s. aliqd pticipat fm aliqne moduz sui act. Dicit. n. ibide sic. Dn aliqd pticipat no hz suuz actuz pfectuz hz fm aliqne moduz non dr ppie hri: Sic alia hnt aliquez actuz prudetie: no tn dicunt prudentia here: qz no hnt actum romis qui ppie est actus prudentie. s. ipsa electio. Unde magis hnt aliqd similie prudentie qz prudentiam. Hec ille.

Ad primum igit dom q hz sint pres modi ipsi hre fm spem qz qtuor: omnes tn alij ptinent sub predictis: vt ex dictis pz. Ad 2m et 3m pz solutio ex dictis in corpore articli. Ad 4m dom q habere pot accipi dupli. Uno fm q dicit respectu cuiuscunq qd habet. Et sic se extendit ad omnia predicamenta. Et est post predicamentuz. Et sic accipit hic. Alio put res aliqua dicit quodamodo se habere in se ipsa vel ad aliquid. Et sic est qualitas quedam: vt dicit Doc.S. in 1a 2c. q. 49. ar. 2. sicut supra declaratum est et adductuz. q. 21. ar. 2. Ad vltimuz dicendu q ipm hre analogice dicit de predictis modis. Et per primu dicit de eo qd est habere aliquid sicut causa hz suuz effectum et ad ipsuz alij modi reducunt: Quia omnes modi ipsi habere in hoc conveniunt. s. q hns est causa pservativa contenti. Unde neqz mere equinoce neqz mere vnivoce dicit sed analogice. Continens enim est causa pservativa cotenti.

Ibi

¶Ibi in ꝓ̄o et Doc. S. Et ī aliquo eē simili modo ꝛc̄.

a **B secundum** sic ꝓcedit. Uide dicat similiter sicut et habere. Nam pars inte gralis dicit esse in toto: vt ꝓz in. 4°. phyſicoꝝ. Et tm̄ pars nō hz totū sed ecōtra: sicut dictū est. Ergo esse in alio nō dicit similiter sicut et habere. ¶ 2°. Aliquid dicit esse in fine: vt ibidez dicit. Sed res nō dicit hr̄e finem: q: si hēret finē: iam nō tenderet in finē sed quiesceret per altez: vt ꝓcedit. 4°. phyᵏ. Als esset ꝓcedere in infinitū. Sed nihil hz seipsuz. Igit ꝛc̄. ¶Sed ꝺ̄ est ꝓ̄s in textu dicens. Et in aliquo aūt esse simili modo dicitur et ꝙsequenter ad ipsum habere.

Respondeo dom̄ q esse in alio dicit octo modis qui ꝙsequūtur modos ipsius habere. ¶Primo modo aliquid dicit esse in alio sicut pars integralis in suo toto. ¶Scō modo sicut totū integrale in suis partib⁹. ¶Tertio modo sicut inferi⁹ in suo ſupiori. ¶Quarto modo sicut supi⁹ in suo inferiori. ¶Quinto modo sicut forma ſbalis est in sua mā aut forma accidētalis in ſbo. ¶Sexto modo sicut aliqd est ī suo ꝓ̄mo motore. ¶Septimo modo sicut aliqd est in suo fine optimo. ¶Octauo modo sicut locatuz est in suo loco. ¶Et ad hunc vltimū modum reducit esse in tempore. In hoc. n. ꝙueniūt esse in loco et esse in tpe: q: vtrūq; est in alio sicut in mēsura extrīseca sicut dictū est in hpysicis. ¶Istoꝝ aūt modoꝝ quinq;. vz. quattuor primi et vltimus: vt dicit hic Doc. S. in ꝑti lcōne. ꝙsequūtur tertiū modū ipsius hēre ꝑm quā totuz hz partes et locus locatum. Sextus aūt modus essendi in ꝙsequit ꝑmū modū ipsius habere. Et qntus motus essendi in cōsequit scōm etiā primū modū ipsi⁹ hr̄e: q: ꝑm finē mouent̄ ꝛ gescūt ea que sunt ad finem. ¶Ex quo pz q esse in alio dicit similiter sicut et hr̄e. Et modi eēndi in alio ꝙsequūtur modos ipsi⁹ habere sicut dictū est. ¶Considerandū est antē ꝓ̄ q ꝑdictoꝝ modoꝝ essendi in sit ꝑt formari sufficientia: Q: ois modus essendi in sit ꝑt vel ꝑm habitudinem cause et effectus. Si ꝑm hoc est dupl̄. Uel pars et totū distinguūtur realiter. Et sic sumunt̄ duo ꝓmi modi essendi in. Uel distinguūt̄ ꝑm rōnem. Et sic sumunt̄ tertius ꝛ q̄rt⁹ modus. Si ꝑm habitudinē cause et effectus: hoc est tripl̄. Uel ꝑm habitudinē forme ad māz. Et sic est qntus modus. Uel ꝑm habitudinē effectus ad cām finalem. Et sic est sextus modus. Uel ad cām efficientem. Et sic est septimus modus. Uel est extrinsecus. Et sic est octauus modus. ¶Considerandū insup est 2° q inter ꝓdictos modos essendi in alio octauus est ꝑfectior alijs: eo q ꝑm actum locatum a loco cōtinet̄: et hz in eo fixionē et ab eo conseruat̄. Nam alij modi septem ad ipm̄ reducūtur. Et inter alios ꝑm similitudinem ad illum modum magis ꝓprie pars integralis est in suo toto quia actualiter est in eo vt satis in. 4 phyſi. a doctoribus declaratur. Unde hic faciliter de his ꝓtranseundū est. ¶Considerandū tm̄ est 3° q aliqd dicit esse in causa dupl̄. Uno° in causa māli. Et sic illud quod hz esse in tali causa veri⁹ hz esse in seipso: cz̄ in sua tali cā. Alio° aliqd est in alio sicut in causa effectiua. Et hoc dupliciter pōt intelligi: vt inuit Doc. S. in de vitate. q. 4. ar. 6°. Uno° ꝑm vitatē ꝑdicationis. Et sic res verius hz esse in seipsa: cz̄ in sua causa. Alio° ꝑm veritatē rei. Et sic res hz veri⁹ esse in sua causa: cz̄ in seipsa. Manifestuz est enim q calor nobiliori modo est in sole cz̄ in re calida hz veritatem rei. Tamen calor nō predicatur de sole. Hec enim est falsa. Sol est calidus. ¶Ex quo elicitur sensus quō intelligitur ista ꝓpter qō vnūqōq; tale: et illud magis. s. ꝑm veritatem rei: non autem ꝑm predicationem nisi in vniuocis.

Ad primum igitur dom̄ q esse in alio non dicit omnibus modis simili-

ter sicut ꝛ habere. Sed sic dicit similiter: q: modi essendi in alio cōsequūtur modos ipsi⁹ hr̄e sicut ostensum est. Unde arg^m ꝓcedit ex falsa ymaginatione. ¶Et q hoc ꝓz solutio ad 2^m. ¶Ad 3^m dom̄ q aliquid esse in seipso pōt intelligi dupl̄: vt dicit 4° phyᵏ. Uno° ꝑ°. Alio° q alterum. ¶Primo dupl̄. Uno° ꝑ° et ꝑ se. Alio° ꝑ° ꝛ per accidēs. Nihil ergo est in seipso ꝑ° et ꝑ se. neq; ꝑ° ꝛ ꝑm accidēs. Tamen aliqd est in seipso per altez. Alias esset ꝓcedere in infinitū. Idem etiaz pōt dici hēre seipsuz ꝑm diuersos modos ipsi⁹ hr̄e: vt ex ꝓcedēti articulo habet. Lect. 5.

¶Questio. 25ª. De modis de multiplicitate eius quod est ex aliquo.

n **Unc** aūt q: vt dicit in 3° phyᵏ. totum et ꝑfectum aut idem aut fere idem significāt: ideo post ꝙsideratio nem multiplicitatis noiuz que pertinent ad ꝑfectionē entis. cōsequenter ꝙsiderandum est de multiplicitate et distinctione noiuz ptinētiuz ad totalitatem. ¶Circa qō duplex occurrit cōsideratio. ¶Prima erit de noibus ptinentibus ad partem. ¶Scōa erit de noibus ptinētib⁹ ad totū. ¶Et q: ex ptibus cōstituit̄ totuz: ideo circa ꝑ^m duo sunt considerāda. ¶Primo quot modis aliquid dicitur esse ex aliquo. ¶Scōo quot modis dicit pars. ¶Circa primū querunt̄ duo. ¶Primo vtrū modi qbus aliquid fit ex aliquo sint bñ assignati a ꝓ̄o. ¶Scōo vtrū ex vnica ꝑte possit fieri aliquod totum.

¶Ibi ī ꝓ̄o ꝛ Doc. S. Ex aliquo eē dr̄ ꝛc̄. et ē. P. 20ª.

a **B primum** sic procedit. Uidetur ex aliquo: non sint bñ assignati a ꝓ̄o in textu. Nam sicut hec ꝓpositio per denotat habitudinem cause formalis: et ꝑpter denotat habitudinem cause finalis: et a vel ab habitudinē cause efficientis: ita de vel ex denotat habitudinē cause mālis. Nō ergo aliqd fit ex aliquo tanq̄z ex causa efficiente. Qō est ꝓtra scōm modū. ¶ 2°. Pars est simplicior suo toto: cuz totuz componatur ex plurib⁹ partib⁹. Non ergo simplex pōt fieri ex compoſito. Qō est ꝓtra tertiū modū. ¶ 3°. Species et essentia idem sunt: vt supra ꝙcessuz est. li°. 4. q. 3. ar. 2. Sed essentia nō habet partes: cum sit indiuisibilis. Ergo neq; species habet partes. Et sic species non fit ex parte speciei. Quod est ꝓtra q̄rtum modum. ¶ 4°. Bipes ꝑdicatur in recto de homine: vt homo est aīal bipes. Ergo bipes nō est pars hominis: q: pars nō predicatur in recto de suo toto. Hec. n. est falsa. Homo est manus: lz hec sit vera. manus est aliquid hominis. Ergo ꝺ̄ ea que dicunt̄ in quarto modo. ¶ 5°. Sicut aliquid fit ex aliquo tanq̄z ex materia et forma et efficiente: ita aliqd pōt fieri ex aliquo sicut ex fine. Uel detur ratio diuersitatis. Sed talis modus nō enumeratur hic a phyloſopho. Igitur ꝛc̄. ¶Sed contra est ꝓ̄us in textu dicēs. Ex aliquo esse dicitur. vno quidem modo ex quo est vt materia. Et hoc dupliciter. Aut ꝑm primum genus. Aut ꝑm vltimā speciem. ¶Puta sunt quedam vt omnia liquefactibilia ex aqua. Est autem vt velut ex ere statua. Alio vero modo ex primo mouente principio: vt ex quo pugna ex conuitio. Hoc enim est principium pugne ꝛc̄.

Respondeo dicendum q tripliciter aliqd dicitur fieri ex aliquo in genē. Uno modo aliquid dicitur fieri ex alio ꝓprie et per se primo. Et hoc quattuor modis. ¶Quoruz primus modus est scōm q aliquid dicitur esse ex aliquo vt ex materia. Quod quidem contingit dupliciter. s. vel ex materia cōmuni: sicut ex aqua tanq̄z ex materia cōmuni oīa fiunt liquefactibilia. vel ex materia ꝓpria ꝑm speciem specialissimam: Sicut statua fit ex ere. ¶Secundus modus est secūduz q aliquid dicitur esse ex aliquo: vt ex primo principio mouente: Sicut pugna dicitur fieri ex cōuitio. Conuitians enim est principiuz mouens animuz quitiati

ad pugnandum. Et sic etiam dicit̃ q̃ domus est ex edificatore: et sanitas ex medicina. ¶ Tertius modus est fm q̃ aliquid dicit̃ fieri ex aliquo sicut simplex fit ex cõposito ex materia et forma. Et hoc est in via resolutionis: Sicut dicim⁹ lapides fieri ex domo ⁊ ptes ex toto. ¶ Quartus modus est fm q̃ aliqd dicit̃ fieri ex aliquo: vt spẽs ex partibus spẽi. Et hoc dupl̃r. Aut fm rationez: sicut bipes est pars hois: q⁹ est pars diffinitiõis eius: q̃uis fm rem nõ sit pars: q⁹ alis p̃dicaret̃ de suo toto. Aut fm rez: Sicut syllaba est ex littera sicut ex parte spẽi. ¶ Secũdo modo aliquid dicit̃ fieri ex aliquo ꝑprie et per se sed nõ ꝓmo. s. q̃ aliquid fit ex aliquo fm partẽ ⁊ nõ fm totũ. Et hoc fm quẽlibet p̃dictoꝝ q̃tuor modoꝝ: Sicut puer dicit̃ fieri ex patre tanq̃ ex ꝓmo ꝓncipio motiuo: et ex matre tanq̃ ex materia: q⁹ quedã pars patris mouet in generatione. s. sperma: et quedam pars matris est mã. s. mestruũ. Sic etiã plante fiunt ex terra: nõ quidẽ ex tota: sed ex aliqua eius parte. ¶ Tertio modo aliquid dicitur fieri ex aliquo post qõ fit: Sicut nox fit ex die. i. post diẽ: et hyems ex serenitate. i. post serenitatez. Et hoc ꝙtingit dupl̃r. Uno⁰ fm q̃ ordo attendit̃ non solũ fm tempus: sed etiã fm motũ: Quia vel sunt duo extrema motus: vt cum dicit̃ q̃ albus fit ex nigro. Uel q⁹ ꝙsequũtur aliqua extrema motus: Sicut nox et dies cõsequuntur diuersa extrema vbi ipsi⁹ solis: ⁊ similiter hyems et estas. Unde p⁹ q̃ in quibusdã dicit̃ hoc fieri post hoc: q⁹ hñt trãsmutationẽ adinuicẽ. Alio⁰ fm q̃ attendit̃ ordo fm tempus tm̃: Sicut dicit̃ q̃ ex equinoctio fit nauigatio. i. post eq/noctiũ. Hec aũt duo nõ sunt duo extrema vnius motus: sed ptinẽt ad diuersos motus. ¶ Ex p̃dictis ergo colligitur q̃ ipsi⁹ fieri ex aliquo sunt tres modi in genere et septem in specie. ¶ Considerandũ aũt est p⁰ q̃ p̃dictoꝝ modoꝝ põt sic formari ratio ⁊ sufficiẽtia. Nam illa ꝓpositio ex aut sumit̃ ꝑprie fm q̃ importat ordinẽ ⁊ habitudinem cause aut ꝓprie fm q̃ importat ordinez tm̃. Si 2ᵐ: sic est tertius modus in genere. Et ꝙtingit dupl̃r in specie. Uel importat ordinez qui attendit̃ fm tempus et motũ simul. Et sic est sextus modus in specie. Uel importat ordinez qui attendit̃ fm tempus tm̃. Et sic est septimus modus in speciali. Si vero accipiat̃ ꝑprie. s. ꝙ q̃ nõ soluz denotat ordinez sed ẽt habitudinez cause: tunc hoc ꝙtingit dupl̃r. Uel denotat habitudinẽ cause totalis: vel ptialis. Si 2ᵐ: sic est secũdus modus in genere: ⁊ q̃tus in speciali. Si p̃ᵐ: sic est ꝓmus modus in genere. Et hoc est tripl̃r in specie. Uel importat habitudinem cause mãlis ꝑprie siue cõis. Et sic est primus modus in spãli. Uel habitudinẽ cause efficiẽtis. Et sic est scõus modus. Uel habitudinẽ cause formalis. Et hoc dupl̃r. Uel q̃ntũ ad esse. Et sic est septimus modus. Uel q̃ntũ ad cognosci. Et sic est q̃rtus mod⁹. Uel põt sic formari sufficiẽtia si placet. Quicquid est ex aliquo vel est ex aliquo ꝑprie ⁊ p⁰. aut ꝑprie ⁊ non p⁰ aut improprie. Si p̃ᵐ: hoc est dupl̃r. Uel est ex aliquo ordine resolutionis. Et sic est tertius modus. Uel ordine cõpositionis. Et hoc dupl̃r. Uel q̃ntuz ad cognitionẽ siue diffinitionẽ. Et sic est q̃rtus modus. Uel q̃ntũ ad eẽ. Et hoc est dupl̃r. Uel mãliter. Et sic est primus modus. Uel effectiue. Et sic est scõus modus. Si 2ᵐ. s. ꝑprie ⁊ nõ p⁰: sic est q̃tus modus. Si 3ᵐ. s. improprie: hoc est dupl̃r. Uel habent trãsmutationem adinuicem. Et sic est sextus modus. Uel non. Et sic est septimus modus. ¶ Considerandus insuper est scõo pro ampliori declaratione pcedentiũ: ꝑsertim pro declaratione tertij modi fm Doc. S. in pñti lectiõe. q̃ forma est finis in generatione. ꝑfectũ. n. dicit̃ qõ habet finẽ. Ergo pfectuz est qõ habet formã Qñ ergo ex toto pfecto fit resolutio partiuz: est motus quasi a forma ad mãz. Et ideo hec ꝓpositio ex que pnᵐ designat vtrobiq̃ competit et in via ꝓpositionis: q⁹ designat pnᵐ mãle et in via resolutionis: q⁹ designat pnᵐ formale. Hec ille. ¶ Considerandũ vlterius est 3⁰ fm eundem ibidem pro declaratione quarti modi q̃ partium quedaz sunt partes spẽi: et quedam sunt partes materie. ꝑtes quidez speciei dicuntur a quibus dependet perfectio speciei: et sine quibus spẽs esse nõ põt. Unde et tales partes in diffinitiõe totius ponunt̃: Sicut aĩal et corpus in diffinitiõe aĩalis: et angulus in diffinitione trianguli: et littera in diffinitiõe syllabe. Sed partes mãe dicunt̃ ex quibus spẽs non dependet: sed quodãmodo accidũt speciei: Sicut statue accidit q̃ sit ex ere. Accidit ẽt circulo q̃ diuidatur in duos semicirculos. Unde huiusmodi partes nõ ponunt̃ in diffinitione speciei sed potius ecõuerso: sicut patebit in. 7⁰. huius. Hec ille.

Ad primum igitur dõm q̃ illa ꝓpositio ex põt accipi dupl̃r. Uno⁰ impro ꝑprie. s. fm q̃ denotat ordinem tm̃. Alio⁰ põt accipi ꝓ/ꝑprie. Et hoc dupl̃r. Uno⁰ fm ꝑprijssimã eius significationẽ. s. fm q̃ importat habitudinẽ cause ex qua aliqd fit tanq̃ ex efficiente vel tanq̃ ex materia. Et sic nõ accipit̃ hic fm q̃ hic distinguit̃. Alio⁰ põt accipi fm q̃ dicit habitudinẽ cause: siue efficiens: siue fit mãlis: siue formalis: siue finis: vt ex dictis p⁹. Et sic accipit̃ in pñti passu. ꝓprie enim ista ꝓpositio ex denotat habitudinẽ cause efficiẽtis vt materialis: vt dicit Doc. S. in p⁰ sñaꝝ. di. 25. q. vltª in expositione littere. ¶ Ad 2ᵐ dõm q̃ simplex posse fieri ex composito põt intelligi dupl̃r. Uno⁰ via compositionis. Et sic partes nõ fiunt. i. nõ cõponuntur ex toto. Alio⁰ via resolutionis. Et sic partes bene fiunt ex toto. i. totuz resolnitur in partes ex quibus componitur. ¶ Ad 3ᵐ dõm q̃ duplices sunt partes. Quedam sunt partes qdditatiue. Et quedam sunt integrales. Alie sunt partes diffinitiõis. Essentia igitur nõ habet partes qdditatiuas aut integrales per se: habet tamen bene partes diffinientes. ¶ Ad 4ᵐ dõm fm Doc. S. in lectione q̃ duplices sunt ptes speciei. Quedam sunt partes speciei fm rationem. Et tales bene p̃dicant̃ de specie ĩ recto: Sicut bipes de aĩali. Alie sunt partes spẽi fm rem. Et tales non p̃dicantur de toto in recto: nisi forte p̃dicatione causali aut mãli: Sicut dicimus. Statua est es. i. ex ere. ¶ Ad 5ᵐ dõm q̃ sicut aliquid dicit̃ fieri ex p⁰ mouente: ita aliquid põt dici fieri ex vltimo fine. Et sic fieri ex fine reducit̃ ad 2ᵐ modũ. Finis enim habet rationem mouentis. Mouet aũt agentis ad disponendum materiam ꝓpter introductionẽ formeꝝ vt p⁹. 2⁰. physicoꝝ.

¶ Ibi in physopho et Doctore Sancto.

a **Secundum** sic ꝓcedit̃. Uide tur q̃ ex vnica ꝑte possit fieri aliq̃ totum. Nam substantia separata quodãmodo est totuz: cum sit substantia ĩdiuidua siue suppositum. Sed tamen illa nõ est cõtia posita ex pluribus partibus. Non. n. componit̃ ex materia et forma: cum sit sẽa mãlis. Neq̃ etiam ex esse et essentia. Nam illud q̃ est de compositione alicuius est de essentia eius si illud habeat diffinitionẽ. Sed esse non est de essentia aut de intellectu substantie separate. Alias nullus posset intelligere nãm angelicaz sine esse existẽne eius. Qđ est falsum. Igitur ⁊c. ¶ Ꝺ 2⁰. figura circularis est quoddam totum ꝓtinuũ. Et tamen nõ componit̃ ex pluribus sed ex vnica linea: vt p⁹ per diffinitionẽ circuli in p⁰ primi Euclidis. Circulus. n. est figura vnica linea cõtenta que circũferentia vocatur: in cui⁹ medio est punctus a quo omnes linee recte ad circũferentiaz ducte sibi inuicem sunt equales. Igitur ⁊c. ¶ Ꝺ 3⁰. ꝑtes nõ sunt plures: nisi q̃ diuise sunt a suo toto: vt p⁹ per Doc. S. in. 7⁰. hui⁹. Ergo partes in toto nõ sunt plures sed vna tm̃. Ergo ex vnica parte fit totum. ¶ Ꝺ 4⁰. Aia rõnalis fit ex aliquo vno efficiente. s. deo cum sit creatura alijs partibus. Ergo aliq̃ totuz est ablsq̃ ꝑtibus. ¶ Sed incõtrarium arguit̃. Quia ꝓpositio est diuersoꝝ ꝓpositiuũ vnio. Impossibile est ergo q̃ aliq̃ sit totũ cõpositum ex vna parte solum.

Respondeo dicendum q̃ nõ soluz rationi sed etiaz sensui repugnat dicẽ totum aliq̃ posse ex vna parte fieri siue componi. Unde si aliquid

si aliquid fieret ex vna parte solum sequeretur q̄ totuz nō esset maius suis partibus seorsum sumptis. Sed hoc est cōtra 5m principium ꝛ contra sensum vt pz in p̄n° primi elementoꝝ Euclidis. Ergo ꝛc̄. ¶ Uerumtamē considerandum est q̄ aliquid p̄t dici fieri ex aliquo dupliciter Uno° sicut dictum est per viā resolutionis. Et sic non est inconueniens vnū aut plura ex vno fieri. i. resolui. Sz hoc impossibile est esse aliquod totū nisi habeat plures partes eo modo quo est totum. Quod notanter dico: Qz nō inconuenit aliquid esse totum vno mō: qō tm̄ non erit totū aliquo alio mō sicut aliquid p̄t esse totū ptātiuū quod tm̄ nō est totum quantitatiuuz: vt pz de aīa rationali. Aut alio modo sicut dictum est per viā resolutionis. Et sic non est inconueniens vnū aut plura ex vno fieri. i. resolui. Sz hoc impossibile est esse aliquod totū nisi habeat plures partes eo modo quo est totum. Quod notanter dico: Qz nō inconuenit aliquid esse totum vno mō: qō tm̄ non erit totū aliquo alio mō sicut aliquid p̄t esse totū ptātiuū quod tm̄ quid erit totū vle: qō tamen non erit totum integrale: ꝛ sic de similibus. Tamen totum cuz dicatur respectu partium relative: non p̄t dici totum sine partibus. ¶ Sz cō tra hoc aliquis diceret. Nām totum ꝛ pfectum idem sunt vt dicit p° de celo ꝛ 3° phȳsicoꝝ. Sed deo attribuitur. Ergo ꝛ totum. Sed tamē in deo nō sunt plures partes: cūm nō sit diuisibilis. Igitur nō repugnat totum ꝛ partem habere plures ptes ꝛ per ois nō repugnat toti habere vnam partem tm̄. Ad hoc dicendum 5m Doc. S. i 3ª parte. q. 30. ar. 1. ad 4m q̄ nihil pbibet in deo esse partem ꝛ totum 5m acceptionem intellectus nostri. Secundum rem: quia quanta est vna persona tanta est ꝛ alterum ꝛ totum 5m rem: quia quanta est vna persona tanta est ꝛ alteram loquendo de ¶titate virtutis. In quantitate. n. virtutis non est sumere totum ꝛ partes integrales vt innuit doc. S. in 4° sniaz. di. 29. q. 4. ar. 1.

Ad primum igitur dōm q̄ lz ſba angelica sit forma aut ex forma aut ex partibus integralibus est tamē cō posita ex esse ꝛ essentia sive ex actu ꝛ potētia aut ex natura ꝛ suppposito. vt cōcedit Doc. S. in prima parte. q. 50. ar. 2. ad 3m. vbi sic ait. Licet in angelo non sit compositio materie ꝛ formę: est tamen in eo actus ꝛ potētia. Quod quidem manifestum potest esse ex consideratione rerum materialium in quibus inuenitur natura aliqua. Natura autem sic composita non est suum esse: sed esse est actus eius. Unde ꝛ ipsa natura comparatur ad suum esse sicut potentia ad actuz. Subtracta igitur materia ꝛ posito q̄ ipsa forma subsistat nō in materia adhuc remanet compositio forme ad ipsum esse ꝛ potentie ad actum. Et talis compositio est intelligenda in angelis. Et hoc est quod a quibusdam dicitur q̄ angelus est compositus ex quo est ꝛ quod est vel ex esse ꝛ quid est vt Boetius dicit. Nam id quod est: est ipsa forma subsistens. Ipsum autem esse est quo subsistit. Hec ille. ¶ Et cum dicitur q̄ illud quod est de compositione alicuius est de intellectu quidditatis eius si habeat quidditatem. ¶ Dicendum q̄ aliquid componitur ex aliquibus dupliciter 5m Doc. S. in quo liberis quolibeto. 2. q. 2. ar. 1. Uno mō sicut aliquod tertium constitutum ex ipsis componentibus. Et sic substantia separata non componitur ex esse ꝛ essentia. Alio modo sicut aliquid componitur ex se ipso ꝛ Alio. Et sic substantia separata componitur ex essentia ꝛ esse non q̄ ex illis duobus resultet vna tertia nā: Alias vt argumentum volebat esse esset de intellectu quidditatiuo nature angelice. Et sic illa natura est que per se existit: esse vero est quo existit. Unde natura ꝛ suppositum in illis non differunt realiter licet esse ꝛ essentia in ipsis non distinguantur realiter vt infra patebit in. 7°. huius. q. 23. ar. 3. Uerumtamē natura angelica est quoddam totum diffinitum Unde habet partes diffinientes scilicet genus ꝛ differentiam. Est etiam totum potestatiuum: ideo habet partes potentiales. vz. potentiam scientiā ꝛ similia. ¶ Ad 2m dicendū q̄ licet figura circularis que est quoddam totum continuum non habeat plures partes actu: habet tamen plures partes in potentia. Uerumtamen figura circularis nō est totum actu habens partes de quo toto loquimur hic.

Unde argumentum non est ad propositum. ¶ Ad 3m dicendum est similiter sicut ad 2m. ¶ Ad 4m patet solutio ex dictis ad primum.

¶ Qō. 26ª. De multiplicitate et distinctione partis.

i **Asuper** considerandum est de multiplicitate siue distinctiōe partis siue huiꝰ nominis pars. ¶ Circa quod queruntur duo. ¶ 1° Primo vtrum modi ipsius partis sint bene assignati a philosopho. ¶ Secundo vtrū omnis pars predicetur de suo toto.

¶ Ibi i pho ꝛ Doc. S. pars dr̄ vno° ꝛc̄. Et ē in lec. 20.

a **B primum** sic proceditur. Uidetur q̄ modi ipsius partis non sint sufficienter assignati. Nam aliquę sunt partes virtutis moralis vt dicit Doc. S. in. 2ª 2ę. q. 48. ar. que tamen non sunt ptes integrales aut quantitatiue: cum virtus sit quedam qualitas. Neque etiam subiectiue. Memoria. n. est pars prudentie non tamē est pars eius subiectiua: vt ibidem ostendit Doc. S. Neque essentiales: cuz nō cadant in diffinitione: virtutis. Igitur predicti modi non videtur sufficienter assignati. ¶ 2°. Aliquę sunt partes potentiales: que tm̄ nō videntur cōtineri sub modis a pho assignatis. Nō. n. sub primo: neq; sub scō: cū nō sint partes q̄ditatiue. Neq; sub tertio: cū nō sint partes subiectiue. Neq; sub q̄rto: cū nō sint ptes māles aut integrales. Neq; ēt sub vltimo: cū nō sint partes diffinientes: ergo ꝛc̄. ¶ 3°. Una spēs nō p̄t ee ps alterius speciei eiusdem generis. Sed numerus binarius specie differt a trinario. Ergo male dicit in p̄mo° q̄ duo sunt partes trium. ¶ 4°. Genus est pars spēi vt pz q vltimū modus. Ergo species nō est pars generis. Quod est cōtrā tertiū modus: alias idem esset totum ꝛ pars respectu eiusdem. Quod est inconueniens. Igitur ꝛc̄. ¶ 5°. Totum vt totum est notius suis partibus quo ad nos ꝛ cognitione cōfusa: vt pz ex primo phȳ. Sed spēs non est notior nobis q̄ genus: cum sit minus vle q̄z genus: magis enim vniuersalia sunt nobis notiora cognitione confusa: vt ibidem patet. Ergo genus potest esse pars speciei. Quod est contra vltimum modum. ¶ Sed contra ē pbl in textu dicens. Pars quidem dicitur vno quidem modo in quam diuiditur vtiq; quātum. Quantūcunq; enim semper ablatum a quanto inquātum quātum pars illius dicitur: vt trium duo partes dicuntur aliqualiter. Lectio. 1.

Respondeo dicendum q̄ pars dicitur quatuor modis in genere. ¶ 1° Primo modo dicit pars in quam diuiditur aliquid sm̄ quātitatem. Et hoc dupliciter. Uno modo quantūcunq; quātitas fuerit minor inquam maior diuiditur: dicitur maior eius pars. Sicut duo aliquo modo sunt partes trium. Semper enim id quod aufertur a quantitate: dicitur pars illius. Alio modo solum quantitas minor dicitur pars que mensurat maiorem. Et sic duo non sunt partes trium sed sunt partes quattuor. Nam bis duo sunt quattuor. ¶ Secūdo° dicūtur partes illa in que diuiditur aliquid sine quantitate. Et sic species dicuntur partes generis. q̄ autem genus diuidatur in species: non sicut quantitas: p bat Doc. S. in littera. Quia tota quantitas non est in vna suaꝝ partiū. Sed genus est in qualibet specie. ¶ Sz dicet aliquis. Quantitas est tota in quantitate continua. ꝛ tamen quantitas continua est pars quantitatis. ¶ Dicendum q̄ quantitas continua est pars subiectiua ipsius quātitatis 5m istum secundum modum. non autem est pars quidditatiua scōm primum modum. ¶ Tertio mō dicunt partes illa in que diuidit aliquid aut ex quibus cōponitur aliq̄ totum sive illud totū sit spēs sive hīs spēm. s. indiuiduuz. Sicut angulus est ps trianguli sicut pars speciei. Diffinitur enim triangulus per anguluz. Sed es est pars habentis spēm: ꝛ nō speciei. Non enim est pars cupri erei. Cuprum autez vt hic dicit Doc. S. est corp°

contentum ſex ſuperficiebus quadratis. ¶Quarto⁰ dicũ tur partes que ponũtur in diffinitiõe cuiuslibet rei ⁊ ſunt partes rationis: ſicut animal ⁊ bipes ſunt partes hominiſ Hec omnia pbs ⁊ Doc. S. in lcõe quaſi formaliꝫ. ¶Lõ ſiderandu3 eſt añt q predicto3 modoꝝ ſic põt formari ſufficientia ſcõm Doc. S. in littera. Nam omnis pars eſt illa i quã reſoluitur totu3. Uel ergo eſt pars ſubiecti ua. Et ſic eſt ſecundus modus. Uel integralis. Et hoc du pliciter. Uel eſt pars quidditatiua: vel pars ſbe. Si pmũ ſic eſt primus modus cõtu3 ad ambas eius partes. Si ſz hoc eſt dupliciter. Uel eſt pars rei ſiue ſpẽi ſiue idiuidui Et ſic eſt tertius modus. vel pars rationis. Et ſic eſt quar tus modus. ¶Sed diceret aliquis. Omnis pars integra lis eſt pars quidditatiua: cum totum integrale ſit corpus quãtũ. Ergo nõ ſunt duo modi diſtincti. ¶Dicenduz q totum itegrale põt accipi dupliciter. Uno⁰ ſoluz p illo qõ eſt cõpoſitum ex partibus materialibus quãtitatem habentibus. Et ſic omnis pars itegralis ẽ pars quidditati ua. Alio⁰ põt accipi pars itegralis pro eo qõ eſt cõpoſi tum ex aliquibus ptibus ſiue ille ptes ſint rõnis ſiue rea les ſiue ſbe ſiue indiuidui. Et ſic non oĩs pars integralis eſt quidditatiua ſed econuerſo.

Ad primum igitur dõm q ipſius virtutis triplices poſſunt aſſignari par tes vt dicit Doc. S. in. 2ª 2ᵉ. q. 48. ar. vltimo in corpore. ¶Uno⁰ ad ſimilitudinem partiuz integralium. Ille enĩ dicunt partes integrales virtutis que neceſſario concur runt ad perfectum actum illi⁹ virtutis. ¶Secũdo⁰ ad ſi militudinem partiũ ſubiectiuaꝝ. Et ſic partes diuiſe vir tutis dicunt partes ſubiective. ¶Tertio⁰ ſm ſimilitudi nem partium potentialium. Partes autẽ potentiales ali cuius virtutis dicunt virtutes adiuncte que ordinant ad aliquos ſecũdarios actus quaſi nõ habentes totam ratio nem principalis virtutis. Sz ergo q arg^m ex falſis pro cedit. ¶Et lz virtutes nõ habeant partes itegrales ppie dictas ſiue mãles: tñ bene habent partes ſumptas ſm ſiñ tudinẽ ad ptes integrales. ¶Partes ẽt ptãtiue cõtinent ſub ptibus integralibus reductiue. ¶Et per hoc pz ſolu tio ad 2^m. ¶Ad 3^m dõm ſm Doc. S. in prima pte. q. 3. ar. 1. q duplex eſt nũer⁹. ſ. nũerus nũeratus ⁊ nũer⁹ abſo lutus. Nũerus numerat⁹ bñ hz ptes mãles ſz nũerus ab ſolutus nõ hz ptes niſi ſz rõnẽ. Uñ duo formaliꝫ ſũpta. ſ. p nũero binario ſz qõ diſtinguit ſpẽ a trinario: ſic duo nõ tũt ptes triũ. Si añt duo ſumant mãliꝫ: ſic nõ eſt incõueni ens q duo ſint ptes triũ. Dicit. n. ibidẽ Doc. S. q nume rus eſt duplex. ſ. numerus ſimpliꝫ vel abſolutus: vt duo ⁊ tria. Et numerus qui eſt in rebus numeratis: vt duo ho mines ⁊ duo equi. Si. n. accipimus numerũ abſolute: ni hil phibet in eo eſſe totuz ⁊ partes. Et ſic nõ eſt niſi in ac ceptione itellectus noſtri. Nõ. n. numerus abſolutus a re bus numeratis eſt niſi in intellectu. Si autẽ accipiam⁹ nu merũ prout eſt in rebus numer atis: ſic in creatis vnũ eſt pars duorum ⁊ duo triũ: vt homo vnus eſt pars duoꝝũ. Hec ille. ¶Ad vlti^m dõm q ſpẽs põt dupliciter conſide rari in ordine ad genus. Uno⁰ vt pars ſubiectiua generis ſcz ſm q eſt minus vle. Et ſic nõ eſt nobis notio: cõ fit ge nus nec ſic eſt totum. Alio modo põt cõſiderari vt eſt qõ dam totum diffinitum. Et ſic bene ſpecies eſt nobis noti or cõ genus. Similiter ecõtra ſi genus conſideretur vt eſt totum vle. ſic eſt nobis notius q ſpecies. Si vero conſi deretur vt eſt pars diffiniens ſpeciez ſic genus non eſt no bis notius q ſpecies vt ſatis ſuperius dictum eſt in. 1. hu ius. q. 7. ar. 3.

¶Ibi in phyloſopho ⁊ Doctore Sancto.

B ſecundum ſic pceditur. Uñ q quelibet pars poſſit predicari de ſuo toto. Nã modus predi candi fundatur ſuper modo eſſendi in. Sz que libet pars hz eſſe in ſuo toto: vt ex ſupradictis pz. Ergo cõ libet pars põt predicari de ſuo toto. ¶Sz dicebat q mo dus predicãdi nõ fundatur ĩmediate ſuper modo eſſendi ſed mediante modo intelligendi. Ideo non opz q pars predicetur de ſuo toto: lz ſit in toto realiter. ¶Contra. Nõ quicquid realiter eſt in aliquo poteſt intelligi ſm q eſt i illo ⁊ etiã vt ſic concretiue ſignificari. Lũ ergo pars reali ter ſit in ſuo toto: intellectus poterit intelligere eam vt eſt in toto ⁊ ſic ſignificare ⁊ exprimere. Unde tunc pars pre dicabitur de ſuo toto: cum predicatio fundetur ſuper mo do intelligendi ⁊ ſignificãdi. ¶Ꝑ 2°. Hec eſt propoſitio a pbis ſepius pceſſa Statua eſt es. Et tñ es eſt pars mã lis ſtatue. Ergo pars mãlis põt pdicari de ſuo toto. ¶Ꝑ 3°. Totũ integrale nihil aliud eſt cõ ſue partes ſimul ſum te: ſicut domus eſt fundamẽtũ ⁊ parietes ⁊ tectũ. Ergo partes põdicañ de ſuo toto. ¶Ꝑ 4°. Hec eſt vera hõ terio: eſt aĩa. Sed aĩa ẽ pars hois. igit ⁊c. ¶Ꝑ 5°. To tũ põdicat de ſuis partibus vt dicendo manus eſt hois pa ries eſt domus. Ergo ⁊ pars poterit põdicari de ſuo toto p cõuerſionẽ ſimplicem. Ergo. ⁊c. ¶Sed dicebat q to tum põdicat in obliquo de ſuis ptib⁹: ⁊ ſimiliter ptes põ ſunt predicari in obliquo de ſuo toto. ¶Contra: Hec eſt vera homo eſt animal in recto. Ergo ſua converſa erit vera. ſ. animal eſt homo. Et ſic pars põdicabit in recto de ſuo toto. ¶Sed dicebat q pars ſubiectiua bene predica tur de ſuo toto in recto: nõ autem pars integralis. ¶Con tra: Quia hec eſt vera homo eſt bipes. Sed bipes eſt pa integralis hominis. Ergo pars integralis poterit vere p dicari in recto de ſuo toto. ¶Ꝑ 2°. Quicquid continget affirmare contingit negare ⁊ econtra vt patuit in 4° hu⁹ q. 7. ar. 1. ⁊ in põ per yeremias. Sed cõtingit ptem in re cto negare de ſuo toto vt dicendo domus non eſt paries. Ergo contingit eam affirmare de ſuo toto vt dicendo do mus eſt paries. Et ſic idem quod prius. Sz inz̃ium ar guitur. Quia predicatũ comparat ad ſuũ ſubiectũ ſicut to tum ad ptem. Unde oportet q quicquid põdicato de aliq ſignificet p modũ totius. Sed pars non eſt totuz reſpectu toti⁹. Ergo ñ põt de eo predicari. ¶Ꝑ 3°. Doc. S. i pre cedẽti lectione dicebat q bipes nõ eſt pars hois ſm rẽ. Alias nõ poſſet predicari de toto. Hec ille. Ubi videtur velle q pars non poſſit predicari de ſuo toto.

Reſpondeo dõm q ſicut etiam dictum eſt q duplex eſt pars. Quedã eſt pars ſubiectiua ⁊ quedam eſt integralis. Partem autem ſubiectiuam: predicari de ſuo toto põt intelligi dupliciter vel predicatione directa ⁊ ordinata: vel predicatione indi recta ⁊ inordinata. Predicationem autem ordinatam vo co illam que eſt ſm ordinem alicuius quinq predicabili um inordinatam vero que non eſt ſm ordinem alicuius quinq predicabilium. Pars autem ſubiectiua non põ predicari de ſuo toto predicatione ordinata. i. ſicut ſuperi ns de ſuo inferiori inquantum pars cum non ſit ſuperius ſuo toto ymo eſt inferior inquantum pars q vt ſic nõ hz rationem predicabilis reſpectu ſui ſuperioris. Bene tñ põdicatur põdicatiõe inordinata vt dicendo Animal eſt ho. Notanter autem dixi inquantum pars q. vt ſic nõ hz eſſe totũ reſpectu ſui ſuperioris nõ in ſua cõitate decepti q quantum contractum eſt. Uerbi gratia. Homo poteſt p dicari etiam predicatione ordinata de animali contracto vt dicendo animal eſt homo. vt ſit ſenſus. Aliquod ani mal cuius homo eſt totum. ſ. ſortes eſt homo. Sed hoc ẽ magis virtute intellectus: cõ virtute ſermonis. Partes eſt integralis vt in propoſito ſufficit eſt dupler. Quedã eſt ratiõis. Et talis poteſt predicari in recto de ſuo toto nõ eſt bipes. Alia eſt pars realis ſiue ſpeciei ſiue indiuidui vt ex ſupradictis appuit ſm Doc. S. ar. 8ce. no. 1. Et talis põdicari de ſuo toto põt intelligi dupliciter. Uno modo in obliquo. Et ſic nihil refert talem partem de ſuo toto pre dicari in obliquo qualiſcũq pars fuerit: vt domus habz parietes. homo habet carnes ⁊ oſſa. Propoſitio hz ſim ⁊ predicatum. Et ſic de ſimilibus. Omnes. n. tales pro poſitiões ſunt vere. Alio modo in recto. Et hoc poteſt in telligi dupliciter. Uno modo in concreto. ⁊ ſic etiaz nihil prohibet tales partes de ſuo toto põdicari vt ſortes eſt ma nicatus capitatus vt ſic de aliis. Alio modo in abſtracto. ⁊ hoc dupliciter. Uel predicatione materiali. ⁊ ſic pars poteſt

pōt p̄dicari de suo toto: vt dicendo statua est es.i.ex ere. Uel p̄dicatione causali ⁊ effectiua. Et sic etiā possibile est q̄ pars integralis ſm q̄ se extēdit ad partē potestatiuā p̄ dicet̄ de suo toto: vt dicendo . Aīa est sua po^{a}.i.est cā sue potentie. Uel p̄dicatiōe formali. Et hoc dupl̄r. Uno^{o} in ꝓpꝛie ⁊ figuratiue accipiendo totū pro parte. Et sic etiaꝫ est possibile vt dicēdo hō est aīa.i.principalis pars hois est aīa. Alio^{o} ꝓpꝛie. Et sic impossibile est partē p̄dicari de suo toto. Unde hec est falsa: sortes est caro: sortes est aīa. Et sic de similibus. ¶Et p̄ hoc patet solutio ad oia argumenta ante incontrariū adducta. Sed qualiter totū p̄dicetur de parte: satis innuit Doc. S. in prima parte. q. 77. ar. 2° p̄ totū: vbi sic ait. Totū vl̄e adest partibus cuilibet parti ſm totā essentiā ⁊ virtutē: vt aīal hoi ⁊ equo. Et tō ꝓpꝛie de singulis partibus p̄dicatur. Sed totū integrale non est in qualibet parte neq; ſm totā essentiaꝫ neq; ſm totam virtutem. Et ideo nullo modo de singulis partibus p̄dicat̄. Sed aliquo mō licet in ꝓpꝛie p̄dicat̄ de oibus, si mul: vt si dicamus. Paries tectuꝫ ⁊ fundamentum sunt domus. Totum vero potentiale adest singulis partibus ſm totam essentiam: sed non ſm totam virtutem. Et ideo quodammodo potest predicari de qualibet parte: sed nō ita ꝓpꝛie sicut totum vniuersale. hec ille.

¶Questio vigesimaseptima. De distinctione totius.

f **Finita** consideratione eoꝝ q̄ pertinēt ad rōnē partis: cōsequēter considerandū est de hijs q̄ pertinent ad rōnem totius. ¶Circa q̄ occurrit duplex cōsideratio. ¶Prima erit de toto in cōi. ¶Secunda erit de quodā toto in speciali.s.de genere. ¶Quantū ad p̄m duo sunt considerāda. ¶Primo cōsiderādū est de multiplicitate totius. ¶Secūdo de multiplicitate ei^{9} oppositi.s.de colobon. ¶Circa p̄m querunt̄ duo. ¶Primo vtrū modi totius sint bene assignati a pho. ¶Secundo vtrū aīe rōnali: aut alicui forme sibali cōueniat modus totalitatis q̄ditatiue. ¶Ubi in pho ⁊ Doc. S. Totū dicitur cuius nulla pars etc.

a **¶ primum** sic ꝓcedit. Uidet̄ q̄ modi toti^{9} nō sint bñ assignati a pho. Mā aliquod est totū essentiale. Et tamen de eo phus nullā facit mentionē: qz nō est totū vniuersale respectu suaꝝ partiū vt de se notuz est. Nam hō nō est vniuersale respectu aīalis ⁊ rōnalis q̄ sunt eius partes. Neq; ēt est totū integrale. Quia aut eēt cōtinuū aut discontinuū. Nullū illoꝝ est sed p̄scindit ab vtroq; : cum diffinitio abstrahat a mālibus ⁊ continuis. ¶Ad 2°. Aliquod est totū potestatiuū: vt ex dictis pz. Et mā nō est totū vniuersale: qz nō est idē essentialiter cum suis ptibus: sicut aīa nō est realr sua po^{a} vt ꝓbat Doc. S. in prima parte. q. 77. ar. 1mo. Neq; etiā est totū integrale. Quia nō est totū continuū: cū aīa ex potentijs nō cōponitur ex suis potentijs. igitur etc. ¶Ad 3°. Aliquod ē totū omogeneū ⁊ totū etherogeneū. Et tñ de illis nō facit mentionem in p̄senti cap^{o} vt videt. Igitur etc. ¶Ad 4°. De rōe totius est: vt integret̄ ex partibus vt dicit hic phus: sed magis ecōtra . Mō.n. dicimus q̄ genus cōponit̄ ex speciebus: sed magis ecōtra spēs cōponit̄ ex genere ⁊ dr̄ia. Ergo primus modus nō bene assignatur. ¶Ad 5°. Accidens cum sit predicabile: est totuz respectu suoꝝ subijcibiliū.s.substantiarum primarum . Sed non est totum integrale vt de se notum est. Neq; totum vniuersale: quia totum vniuersale est realiter sua pars: vt hic dicit Doc. S. sed accidens non est realiter prima sba. Igit̄ etc. ¶Sed contra est phylosophus in textu dicēs. Totum dicitur ⁊ cuius nulla pars abest: ex quibus dicitur totuz natura ⁊ continens contenta: vt vnum aliud, sint illa. Hoc autem dupliciter. Aut vnūquodq; vnum: aut vt ex hijs vnum. Uniuersale est enim quod totaliter dicitur ⁊ totum aliud est ens etc.

Respondeo dōm q̄ totū sic describitur hic a pho. Totuz est cui nulla partium sibi deest ex quibus ſm suam naturam constituitur que in suo toto vnum sunt . Et sic totum dicitur duobus modis in genere. Nam quoddam est totum vniuersale: sicut animal est totum respectu hois. Aliud est totuz integrale . Et tale est duplex. Nam quoddam est continuuz. Aliud est contiguum: sicut acervus lapidum. Continuum est duplex. Nam quoddam est continuum ſm artem: sicut domus. Aliud est continuum ſm naturam. Et tale est duplex. Nam quoddam est etherogeneum .i. dissimiliū partium: sicut homo vel asinus. Aliud est omogeneuz .i. similium partium. Et tale est duplex. Quoddam est similium partium retinentium eandem figuram: sicut aqua. Nam aqua qualitercunq; transponantur partes aque nihil differt. Et similiter est de alijs humidis. Aliud est q̄ est similium partium non retinentium eandem figuram: sicut cera qualitercunq; transmutetur semper manet cera non tamen eadem figura . Ex predictis ergo colliguntur sex modi totius. .s. totum vniuersale totum integrale contiguum totum integrale continuum ſm artem: totum integrale continuum ſm naturam dissimilium partium: totū integrale continuum ſm nām similium partium retinentium figuram: ⁊ totum integrale continuuz ſm nām similium partium non est retinentiuz eandem figurā. ¶Considerandum autem est primo q̄ predictorum modorum sic p̄t formari sufficientia ſm Doc. S. in lectione eliciti ue. Nam partes vniuntur in toto vt ex descriptione p̄dicta totius patet. Aut ergo vniūtur essentialiter: ita q̄ quelibet pars sit vnum cum suo toto aut non. Si primuz: sic est totum vniuersale. Si 2^{m}: hoc est dupliciter. Quia vel ille partes sunt actu in toto . Et sic est totum contiguum. Uel in po^{a} tantum. Et hoc est dupl̄r . Quia vel tales partes sunt vnum in toto ſm artem. Et sic est totum artificiale: vel ſm nām. Et hoc est dupl̄r . Quia vel positio partium in tali toto in loco facit differentiaꝫ: vel non. Si 2^{m}: sic est totum cuius partes non retinent eandem figuraz .i. cuius partes terminantur terminis alienis ⁊ nō ꝓpꝛijs: sicut aqua. Si p^{m}: hoc est dupliciter . Quia vel positio talium facit differentiam simpliciter : ita q̄ requiritur differentia partium ſm nām: sed solum ſm figuraz. Et sic est totum medio modo se habens. ¶Considerandum insuper est 2° pro declaratione precedentium ſm Doc. S. in lectione q̄ cum ad rationem totius requiratur q̄ partes sint vnum in toto: sequitur q̄ totum vniuersale est perfectius totum q̄ totuz integrale. Quia partes totius vniuersalis sunt hoc ipsum quod est ipsum totum realiter. Partes vero totius integralis non sunt hoc ipsum q̄ est totū realr: sed quelibet a toto realr differt . Sed inter modos totius integralis : magis est totum: totum continuum q̄ totum non continuum. Quia totum continuum est vnuz magis q̄ totum contiguum: vt ex supradictis patuit cum de modis vnius ageretur. q. 6. ar^{o}. 1. ¶Sed diceret aliquis: partes sunt in toto contiguo in actu: ⁊ sunt in toto cōtinuo in po^{a} tantum . Ergo videtur q̄ totum contiguum sit magis totum : q̄ totum continuum: cum ad rationem totius requiratur: q̄ nulla partium sibi desit: sed q̄ quelibet sit in toto. Ergo vt videtur: illud est perfectius totum cuius partes verius .i. actualius sunt in toto. ¶Dicendū q̄ ad rationem totius non solum requiritur q̄ partes sint in toto: sed etiam requiritur q̄ sint vnum in toto. Sed totum continuuz est magis vnum q̄ totum contiguum: qz totum continuum non est plura nisi in potentia. Totū vero contiguum est plura in actu: ⁊ vnum solum colligatione . Sed contra: qz partes magis sunt partes quādo sunt in actu: q̄ quando sunt in potentia. Ergo videtur q̄ totuz sit magis totum quando habet partes plures in actu : q̄ quando habet partes plures in potentia . Quia totum ⁊ partes correlatiue si habent . Cum ergo totum contiguuz habeat partes in actu: ⁊ totum continuum habeat partes in potentia tantum: videtur q̄ totum contiguum sit perfe

ctius totū ꝙ totum continuuꝫ. ¶ Dicēdum negādo ꝓsequentiā: Q: vt hic dicit Doc. S. i lectione 12 aliqd sit magis totū qñ partes sunt ī potētia ꝙ qñ sunt ī actu: tamen si respiciamus ad ptes: magis sunt ptes quādo sunt ī actu: ꝙ quādo sunt ī potētia. ⁊ huius ratio est: Q: pars ī portat diuisionē: ⁊ p ꝓsequens pluralitatē: Cuꝫ ergo quādo ptes sunt ī actu ī portent magis pluralitatē ꝙ quādo sunt ī potentia nunduꝫ diuise: ideo ptes magis dicunt ptes: quando sunt actu diuise: ꝙ quādo sunt ptes ī potētia: ptes vero totius ī portant vnitatē ptiū ī potētia ī toto ipso. ⁊ q: ptes non diuise actualr̄ q̄ dicunt ptes ī potētia sunt magis vnite ꝙ postꝙ sunt diuise que dicunt ptes ī actu: ideo aliqd magis dicit totuꝫ quādo eius ptes sunt ī potētia ꝙ quando sunt ī actu. ¶ Ex quo pz ꝙ illud qō est totum p nām est magis totuꝫ ꝙ illud qō est totuꝫ ſm artē: q: est magis vnuꝫ vt ex supradictis pz. ¶ Cōsideāduꝫ vlterius est 3° ſm Doc. S. i lectione ꝙ i modis totalitatis ſm nām aliquādo vtimur noīe oīs tm̄ ⁊ aliquādo noīe totius tm̄ aliquādo vero noīe vtriusqꝫ. Nā ī bijs ī qbus diuersa positio ptiuꝫ nullā facit differentiā sicut ī buinidis vtimur nomine oīs ⁊ nō noīe totius. Dicimus. n. Oīs aqua omne oleum ⁊ nō tota aqua aut totum oleuꝫ. Q̄ō itelligendum est ſm ꝓprietatem ydiomatis grecoꝝ: nō autem latinoꝝ Sz ī bijs ī quib⁹ diuersa positio ptium facit oīmodā differentiā. ſ. ⁊ ſm nām ⁊ ſm figurā sicut ī boīe ⁊ asino ⁊ filibus: vtimur noīe totius ⁊ nō noīe oīs. Dicimus. n. totuꝫ aīal vt est sortes ⁊c. ⁊ non oē aīal aut oīs sortes inquātum huiusmodi. In bijs aūt in qbus differentia positionuꝫ facit dām ſm figurā nō autez ſm nām sicut cera vel huiusmodi: vtroqꝫ vtimur. Dicimus. n. Oīs cera ⁊ tota cera. Huius aūt diuersitatis rō est ſm Doc. S. in lōne: q: hoc signum omne: est signū distributiuū. Ideo requirit multitudinem vel in actu vel in po⁸ ꝓpinqua. Et q: ea q̄ sunt similium ptium diuidunt in ptes ꝓsimiles toti fit ibi multiplicatio totius. Nam si quelibet pars aque est aqua: ibi sunt multe aque 12 ī po⁸: sicut ī vno numero sui multe vnitates in po⁸ ⁊ nō in actu diuise. Totū vero significat collectionem ptium in vno aliquo. Et ideo in illis ꝓprie dicit totum quibus ꝓfectio totius nulli ptium cōpetit: Sicut domus ⁊ aīal vnde omne aīal nō dr̄ de vno aīali: sed de pluribus hec ille. ¶ Sed hic dubitaret aliquis vtrum quelibet pars totius habeat formā totius. Si non queri⁹ que habeat ⁊ que nō. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. i p⁸ pte. q. 11. ar. 2°. ad 2m. dicens ꝙ duplex est totum. Mā quoddā est omogeneū: q: ſ. componit ex similibus ptibus. Quoddā vero etherogeneū: q: ſ. ex dissimilibus ptibus cōponit. In quolibet aūt toto omogeneo tm̄ cōponit ex ptibus habentibus formā totius: sicut quelibet pars aque est aqua. Et talis est ꝓstitutio ptium ex suis partibus. In quolibet vero toto etherogeneo quelibet pars caret forma totius. Nulla. n. pars domus est domus neqꝫ aliqua pars boīs est hō. Et tale totū est multitudo. Hec ille. ¶ Dic autez orit difficultas. Naz si quelibet pars totius etherogenei vt puta quelibet pars hominis caret forma totius homis sequit aut ꝙ aliquid erit sine forma ſbali: aut ꝙ plures forme ſbales erūt in eodez. ¶ Probatio sequele: Q: si quelibet pars hominis caret forma totius hominis: aut quelibet pars habet formam aut non. Si non: sequitur ꝙ ibi nulla erit forma ſbalis. Si sic: sequit ꝙ plures erunt forme ī eodem: qō est ꝓta. Doc. S. vt infra in. 7. huius patebit. q. 24. ar. 4. ¶ Dicendū ꝙ aliquid carere forma totius pōt intelligi dupliciter. Unomō quātū ad informationem. Et sic nulla pars alicuius totius caret forma toti⁹. Alio⁹ quātum ad denominationē. Et sic pars totius etherogenei caret forma totius: q: ſ. totum nō pōt predicari de eis in recto ſm modū supra expositū ī. q. 26. ar. 2°. Secus aūt ē de ptibus omogeneis. Quelibet. n. ps aque est aqua.

Ad primū igitur dōm ꝙ totum essentiale cuꝫ partes eius essentialiter sint vnum reducit ad totum vniuersale. Et totum potestatiuum cuꝫ partes eius nō sint realiter suū totum: reducit ad totum integrale. ¶ Et p hoc pz solutio ad 2m. ¶ Ad 3m patuit solutio ex dictis in corpore articuli in ꝓn°. ¶ Ad 4m dōm ꝙ vle vt est quoddā totum integrat ex suis ptibus nō qcūtu sint ī toto suo: sed ī po⁸ tm̄. Species vero componit ex genere ⁊ differentia sicut totum diffinituꝫ ex partibus diffinientibus. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ nō quodlibet totū vniuersale est idem cum suis partibus: sed solum totum vniuersale essentiale. Et non quodlibet: sed illud qō diuidit per differentias formales vt infra in septimo huius dicetur habitudine ad totum. q. 24. ar. 4.

¶ Ibi in phylosopho ⁊ Doc. S.

a **Ad secundum** sic procedit. Videtur forme ſbali nō competeret talis modus totalitatis: hoc esset ꝓp eius idiuisibilitatē. Sed hoc nō: quia etiā quātitas ī indiuisibili ꝓsistit: cum non suscipiat magis neqꝫ minus. Et sic pari rōne quātitati cōpeteret talis modus totalitatis. Q̄ō ē falsuꝫ. Igit ⁊c. ¶ Ad 2° Albedo abstractiue designata in indiuisibili ꝓsistit: ⁊ nō suscipit magis neqꝫ minus vt ex supradictis pz. Sed tm̄ albedo dicat totū quātitatiuū cū sit quātitas p accīs vt pz ī pdicamento cap° de quātitate ergo idez vt prius. ¶ Ad 3° Illa forma ꝙ diuidit ad diuisionē totius quātitatiui dicit tota totalitate quātitatis: sed aliꝙ forma ſbalis est huiusmōi: vt pz ī aīalib⁹ ipfectis annulosis ⁊ ī plātis ergo ⁊c. ¶ Ad 4° Ubi est vna aīa tm̄ p solā diuisionem quātitatiuā fiunt plures. Ergo aīa est totū quātitatiuū ad minus p accidens. ¶ Sz in contrarium arguit: Q: totuꝫ quātitatiuū est p se diuisibile. Sz nulla forma ſbalis est ſm se diuisibilis. Ergo nulla forma substātialis dicit totum quantitatiuum.

Respondeo dicendū ꝙ totalitates quātitatiuaz cōpetere alicui forme accidētali alteri a quātitate. Aliomō p accidens. Et hoc pōt intelligi dupliciter. Unomō de formis nō requirentib⁹ diuersitatē partium: sed indifferenter se habentib⁹ ad totū quātitatiuum ⁊ ad partes eius: sicut forsan sunt forme aīalib⁹ seu formis corporum aīalib⁹ annulosis. Et sic talib⁹ aīalib⁹ competit p accīs totalitas quātitatiua: q: extense sunt. Aliomō loquēdo de formis ſbalib⁹ que reqrunt diuersitatem in partib⁹: ⁊ nō equalr̄ se hīt ad totū ⁊ ad partes. Et tales forme nō diuidunt per accīs ad diuisionē toti⁹. Tñ in talib⁹ neqꝫ per se neqꝫ per accīs est totalitas quātitatiua vt innuit Doc. S. ī p⁸ parte. q. 76. ar. vltimo ī corpore vbi sic ait. Est. n. triplex totalitas ſm triplicē diuisionem. Est. n. quoddā totū qō diuidit in ptes quātitatiuas: sicut tota linea vel totuꝫ corp⁹. Est etiā quoddā totū qō diuidit in ptes rōnis siue ptes essentie: sicut diffinitum in partes diffinitiōis. Tertiū aūt totuꝫ est potentiale qō diuidit in partes virtutis. Prima aūt totalitas nō quenit formis nisi forte p accidens: ⁊ illis solum formis que hīt indifferentem habitudinē ad totum quātitatiuū ⁊ ad partes eius: sicut albedo quantum est de sui rōne equaliter se habet ad totam superficie ⁊ in supficiei parte. Et ideo dīsa superficie diuidit albedo p accidens. Sed forma que requirit diuersitatem in partib⁹ sicut est aīa ⁊ precipue animalium perfectorum non equaliter se habet ad totuꝫ ⁊ ad partes. Unde non diuidit p accidens ad diuisionem quantitatis. Sic ergo totalitas quātitatiua non potest attribui anime nec per se nec per accidens. Sed totalitas. 2ª. proprie ⁊ p se conuenit formis. Similiter ⁊ totalitas virtutis. Dīa forma est operationis principiū. Hec ille. ¶ Idem innuit Doc. S. in de aīa. q. vnica. ar. 10. in corpore. Ubi sic ait. ꝙ tribus modis cōtingit aliquid habere partes. Unomō ſm diuisionem quantitatis: vt. ſ. diuiditur numerus aut magnitudo. Uni autem forme non competit totalitas numeri aut magnitudinis: nisi forte per accidens puta in formis que per accidens diuidunt diuisione continui: Sicut albedo per diuisionem superficiei. Aliomodo dicitur aliquid totum per comparationem ad partes essentiales ſpēciei: sicut materia ⁊ forma dicuntur partes compositi ⁊

genus

genus ⁊ dr̃ia partes speciei. Et hic mod⁹ totalitatis attribuit̃ etiã essentijs simplicibus: rõne sue pfectionis: eo q̃ dicit cõposita hñt pfectã spẽm ex cõiunctione principioꝝ essentialiũ: ita forme simplices hñt pfectã spẽm p seip̃as. Tertio mõ dicit̃ totuz p cõparationẽ ad partes virtutis: q̃ qdẽ partes sumunt̃ fm diuisionẽ operationuz. hec ille.

Ad primum igit̃ dõm q̃ ppter indiuisibilitatẽ essentie: nõ remouetur totalitas q̃ntitatiua ab aliq⁹ formis ſbalibus: sed pp diuersitatẽ partiũ quã requirunt in ſbo. Uñ aĩa asini neq3 p se: neq3 p accidens: põt diuidi in partes q̃ntitatiuas. Aĩa aũt plãte aut aialium ĩperfectoꝝ: pp sui impfectionẽ diuidit̃ q̃ accidẽs: nõ q̃ essentia diuidat̃: sed q⁹ in tota planta fuit vna aĩa in actu: ⁊ plures in potentias: que p vnicum actuz diuidẽtis possunt reduci in actum. Ideo dicit̃ diuidi p accidẽs. De quo infra in. 7°. huius disputabit̃. q. 24. ar. 4.

¶Et per hoc patet solutio ad alia tria argumenta.

¶Questio. 28. De acceptione ipsius colobon.

r **Estat** nunc considerandum de eo quod est oppositum. Uideli cet de colobon. ¶Circa quod querũtur duo. ¶Primo vtrum ipsum colobon opponatur toti. ¶Secundo vtrum conditiones ipsius colobon: sint sufficienter a phylosopho assignate.

¶Ibi in phylosopho ⁊ Doc. S. in lectione. 20.

a **B primum** sic ꝓcedit̃. Uidet̃ q̃ colobon nõ opponat̃ toti. Mã illud q̃ ex pluribus partibus est cõpositus: q̃ qdẽ partes sunt vnise: illud est quod dã totum. Sed oẽ colobon est cõpositum ex pluribus partibus: q⁹ remanet maius facta truncatione: vt elicit̃ ex 3ª cõditione eius. Ergo colobon est quoddã totũ. Et sic nõ opponit̃ toti. ¶Ꝑ 2°. Facta truncatione partis: adhuc remanet totũ eiusdẽ speciei. Uñ in numeris nõ põt fieri colobon: pp hoc q̃ remota parte nõ remanet idẽ numerus fm spẽm: vt dicit̃ in 4ª cõditione eius. Ergo colobon est quoddã totuz. Et sic nõ opponit̃ toti. ¶Ꝑ 3°. Illud q̃ ponit aliud: nõ opponit̃ ei nisi relatiue. Sed colobon ponit totum: q⁹ si nõ est totum: nõ erit colobon: cũ vna cõditionum eius sit: q̃ debeat totũ remanere eiusdẽ spẽi: sicut ⁊ assumptum seu truncatũ. Igit̃ ⁊c. ¶Ꝑ 4°. Quecunq3 opponunt̃: aut opponuntur ꝓtrarie ꝓtradictorie: relatiue: aut priuatiue: cuz tantũ sint quattuor spẽs oppositionis: vt p3 in post p̃dicamẽtis. Sed colobon nõ opponit̃ toti: aliquo istoꝝ modoꝝ: vt p3 discurrẽdo p singulas spẽs. Igit̃ idẽ ⁊c. ¶Sed ꝓtra ẽ Doc. S. in pn⁹ lectiõis dicẽs. Hic determinat de eo q̃ est oppositũ toti: q̃ est colobon ⁊c. Ergo colobon fm eum opponitur toti.

Respondeo dõm q̃ colobon fm aliquos: dicit̃ illud totũ: q̃ est trũcatũ mẽbro. Sed hoc nõ est q̃uenienter dictũ: fm Doc. S. in littera. Quia colobon nõ solũ dicit̃ in aialibus in q̃bus sunt mẽbra: sed etiã in alijs. Uñ Boetius trãstulit manchũ. i. defectiuũ. Hoc ergo nõ accipiẽdo colobon: manifestuz est q̃ opponit̃ toti. Mã illud q̃ includit priuationẽ alicuius alicuius q̃ requirit̃ ad rõnẽ alteri⁹: opponit̃ alteri. Sed colobon dicit priuationẽ alicuius q̃ requirit̃ ad rõnẽ totius. Q̃ fm p3. Mã dictũ est in ꝑcedenti lectione: fm pñm ⁊ Doc. S. q̃ totum est cui⁹ nulla partiz deest: ex q̃bus dicit̃ totum: mãliz. Sed colobon dicit priuationẽ alicuius partis ex tremalis a toto. Est. n. colobon cui aliqua partiz suaꝝ deest. Dicit̃. n. mancum siue truncatuz: vt dictuz est. Ergo colobon repugnat toti. ¶Cõsiderãdum est autẽ: q̃ dupliciter repugnãtia duaꝝ formaꝝ accidẽtaliũ nõ se pmittit̃ in eodẽ ſbo respectu eiusdẽ: ⁊ sic colobon. i. totũ trunctum: nõ opponit̃ toti: cũ nõ sit forma existens in aliquo ſbo. Alio⁹ cõiter accipiẽdo oppositionẽ. s. ꝓ repugnãtia

duoꝝ: siue illa repugnãtia sit repugnãtia hꝫtus ⁊ priuationis: siue duaꝝ dr̃iaꝝ: siue duoꝝ quocũq3 mõ oppositoꝝ: Et hoc dupliciter. Uno⁹ accipiẽdo oppositionẽ q̃ repugnãtia duoꝝ specie distinctoꝝ. Et sic colobon non opponit̃ toti. Alio⁹ ꝑ repugnãtia impfecti ad pfectum. Et sic colobon dicit̃ opponi toti. Colobon. n. est totum quoddã imperfectum. Includit. n. illud q̃ 2° requirit̃ ad pfectionẽ totius videlicet vnionẽ pluriũ partiuz ĩ toto: sed nõ includit illud q̃ ꝑ° requirit̃ ad pfectionẽ totius: videlicet q̃ nulla partiz ei desit: que sit de integritate totius.

Ad primum igit̃ dõm q̃ duplex est totuz integrale. Mã quoddã ẽ totuz impfectum: q̃ scilicet cõponit̃ ex aliq̃bus partibus vnitis in toto: sed nõ tñ ex oĩbus ad ĩtegritatẽ pfectã req̃sitis. ⁊ sic colobon dicit̃ totum. s. impfectum: ⁊ tali toti nõ opponit̃ colobon. Aliud est totum pfectum. s. cui cõpetunt due p̃dicte cõditiones innotabili p̃dicto: ⁊ tali toti opponit̃ colobon: sicut impfectum pfecto. Uñ colobon nõ est tale totum. s. pfectum sed impfectum. Nõ tñ valet: est colobon: ergo est totum. Sed est fallatia a fm qd ad simpliciter. ¶Et p hoc p3 solutio ad 2ᵐ. ¶Ad 3ᵐ dõm: q̃ colobon includit totum: ⁊ ip̃m ponit: sed impfecte. Uñ colobon nõ opponit̃ ei oppositione formali: sed oppositiõe pfecti ⁊ impfecti: sicut dictuz est. Uñ colobon mãliz sumptum: ponit impfecte totuz. Nõ ãt formaliz sumptũ. s. pro derato vt est ĩpfectũ. Mã ĩpfectũ vt ĩpfectũ: nõ ponit pfectũ: lz illud q̃ ẽ impfectum: includat aliq̃ ipsius pfecti. ¶Ad 4ᵐ p3 solutio ex notabili ĩ corpe articuli adducto. ¶Ibi in phylosopho ⁊ Doc. S. colobon vo dicit̃ ⁊c.

a **B secundum** sic ꝓcedit̃. Uñ q̃ ꝓditiões ip̃ius colobon nõ sunt sufficiẽter a pho assignate. Maz si vltima ꝓditio eius: ex parte partis req̃sita esset vera: sequeret̃ q̃ truncatis pilis hõ diceret̃ colobon. Sz p̃ñs est ꝓta pho in textu. ergo ⁊c. ¶Patet sequela: q⁹ ablata particula: in extremitate totius existẽte: totum dicet̃ colobon: si talis particula nõ regeneret̃ itez. Sed manifestuz est q̃ capilli nõ gñant̃: Quia gñatio est ꝓgressio alicuius viuẽtis ab aliquo viuẽte ꝓuncto fm similitudinẽ ĩ nã eiusdẽ spẽi ⁊ diuersa fm esse: vt dicit Doc. S. in pma parte. q. 27. ar. 2. in corpore: ergo capilli nõ gñant̃: ⁊ per p̃ñs neq3 regñant̃. ¶Ꝑ. 2°. Oẽ illud in quo positio facit dr̃iam partium: lz partes dissimiles: ergo q̃nta ⁊ sexta cõditio coincidunt. Mã q̃nta conditio est: q̃ tale totum hẽat partes dissimiles. Sexta vero: q̃ in tali toto sit positio q̃ faciat dr̃iam: ⁊ sic coincidũt. ergo ⁊c. ¶Ꝑ 3°. Illo cecus a natiuitate: dicit̃ totum impfectum: siue totum truncatũ lz hẽat oculos corporales nõ videntes cum sibi nõ deficiat aliqua pars aĩe: ⁊ tamẽ nõ dicit̃ totum fm partes q̃ntitatiuas. Igit̃ cõtra p̃m modum. ¶Ꝑ 4°. Nulla pars integralis cõstituit ſbam rei. Sba. n. ⁊ diffinitio idẽ sunt: vt supra cõcessum est. Manifestuz est. n. q̃ nulla pars integralis indiuidui: est de essentia speciei: ergo prima cõditio ex parte partium requisita: supponit falsum. Dicit̃. n. ibidez q̃ si pars ablata: nõ sit pars ſbe: cõstituẽs ſbam rei: ⁊ sine qua ſba rei esse nõ potest: tunc totum nõ dicitur colobon. ¶Sed ꝓta est pho⁹ in textu dicẽs. Colobon vero dicit̃ q̃ntoꝝ: nõ quodcunq3: sed partibile opz illud ẽ: ⁊ totũ. Mã duo nõ sunt coloba altero ablato vno ⁊c.

Respondeo dõm q̃ ad hoc q̃ aliq̃d dicat̃ colobon septez conditiones requirunt̃ ex parte totius: ⁊ tres ex parte partium. ¶Quarum prima est: q̃ tale totuz vniuersale: si remoueatur aliqua suarum partium: non dicit̃ colobon. ¶Secunda est q̃ tale totuz sit partibile in plures partes. Unde illa in q̃ aliqua vltimo resoluuntur: si ab eis aliquid remoueatur nõ dicunt̃ coloba: sicut neruus: vel caro. ¶Tertia est q̃ tale totum habeat plures partes q̃ duas: Quia illud q̃ remanet: facta truncatione: debet esse maius: q̃ illud q̃ truncatur. Unde duo non possunt dici coloba. ¶Quarta est q̃ ſba colobi remaneat: parte subtracta. Uñ numerus nõ põt dici colobus: Quia subtracta q̃cũq3 parte numeri

semp variat spēs numeri: ¶ Quinta ꝺditio est ꝙ tale totū sit dissiliuz ptiū. Unde totū omogeneū nō pōt dici colobon: qz rō totī⁹ saluat in qualibet ei⁹ parte. Uñ de qualibet pte in recto p̄dicat sicut supradictū est. q. 26. ar. 2.

¶ Sexta ꝺditio est ꝙ tale totū habeat determinatā positionē in suis ptib⁹. ſ. que facit dr̄iam ptiuz. Unde elemēta nō pōt dici colobon. ¶ Septima ꝺditio est ꝙ opz ꝙ tale totū sit ꝓtinuū. Unde armonia musicalis nō pōt dici coloba: aliqua voce vel corda subtracta: lz sit dissiliuz partiū: qz ꝓstituit ex vocib⁹ acutis ⁊ grauib⁹: ⁊ lz ptes eius habeāt determinatā positionē. Nō. n. qualitercūqz voces graues ⁊ acute ꝓstituūt talē armoniā. ¶ Sed ex pte partiū: ad hoc ꝙ aliqō totū possit dici colobon: tres requirūtur cōditiones. ¶ Quarū prima est ꝙ talis ps ablata: nō sit ps ppria aut principalis substātie. ſ. q̄ rei ſba ꝓstituat ⁊ sine qua: ſba rei esse nō possit: qz colobon opz manere: parte ablata. Uñ hic hō nō pōt dici colobon: capite abscisso. ¶ Scōa est: vt ps ablata nō sit vbiqz: lz sit in extremitate. Unde si pfor̄ calix circa medīū aliqua pte ei⁹ ablata: nō dicit colob⁹. Sed si auferat aliqua ei⁹ pticula: in extremitate posita: dicet colob⁹. Silr homo nō dicit colobus: si amittat aliqd de carne vel in tybia vel in dorso sive in brachio: sed si amittat aliquā extremitatē: vtputa pedem vel manū. ¶ Tertia ꝺditio est: ꝙ talis pticula in extremitate cōstituta sit talis: ꝙ nō possit totalr̄ regenerari. Unde si hō truncet capillis: nō pp hoc dicet colob⁹: qz ītegre possunt iterato regenerari. Hec oīa doc. S. in lra quasi de verbo ad verbum.

Ad primū igit dōm fm doc. S. in p⁹ pte. q. 27. ar. 2. ꝙ generatio accipit dupliciter. Uno⁰ cōiter ꝓut est ꝓductio a nō esse: aut ab esse imperfecto ad pfectū. Et sic capilli possunt generari. Et sic accipit hic. Alio⁰ ppie: vt. ſ. generatio est ꝓgressio alicui⁹ viuētis: a viuēte ꝓiūcto: fm silitudinē in nā eiusdem speciei. Et sic capilli nō generant: nec hic accipit isto⁰ generatio. Uñ arg⁹ transcēdit ꝓpositū. ¶ Ad 2⁹ dōm ꝙ lz vbi est positio: determinata faciēs dr̄iaz: sint dissiles partes: nō tn̄ ecōtra est necessariū. Unde ille due ꝺditiones nō totalr̄ coincidūt: lz se habēt sicut determinatū ⁊ min⁹ determinatū. Addit. n. sexta aliqd sup quintā: ⁊ septia sup sextā: vt ex dictis pz. ¶ Ad 3⁹ dōm ꝙ colobon pōt accipi dupliciter. Uno⁰ ꝓprie. Et sic totuz vle si deesset aliqua eius ps: possit dici colobon. Alio⁰ ppie. Et hoc dupliciter. Uno⁰ generaliter. ſ. fm ꝙ se extēdit ad totū quantitatiuū truncatū: sine sit ẽ̄ztum quātitate molis: sive quantitate virtutis: Et sic aīa carens aliqua po⁸ vel actu: pōt dici colobon: qz lz nō sit quāta quātitate dimēsiua: est tn̄ quātaquātitate virtutis. Uñ dicit totuz potestatiuū. Alio modo spāliter. ſ. pro eo cui cōpetūt p̄dicte ꝺditiones oēs. Et sic totuz potestatiuū nō pōt dici colobon. ¶ Nec videat alicui mirabile: ꝙ subdiuido ppie: in generalr̄ ⁊ specialiter: qz ppiuz accipit dupliciter. Uno⁰ vt distinguit contra ꝓpriū sive silitudinarie dictuz. Et sic accipit hic. Alio⁰ vt distinguit ꝓtra cōiter dictuz. Et sic nō dividit in generale sive cōe ⁊ spāle: qz sit ppriuz idē est ꝙ spāle. ¶ Ad 4⁹ dōm ꝙ duplex est ſba. Quedā est ſba 2ª. Alia est ſba prima: vel ſba accipit dupliciter. Uno⁰ pro nā. Alio⁰ pro individuo sive suppposito. Uez est ꝙ nulla ps integralis individualis est de integritate ſbe. ſ. specifice nature. Est tn̄ de integritate ſbe. i. individui. Et sic accipit ſba in ꝓposito. Unde argumentū laborat in equiuoco.

¶ Q. ō. 29ª. de multiplicitate gn̄is: ⁊ diuersitate generica

Hic ꝺsiderandum restat de quodam toto speciali. ſ. de genere: ⁊ de diuersitate generica. ¶ Circa qō querūtur quattuor. ¶ Primo vtruz modi generis sint bene assignati a pho. ¶ Scōo vtruz fm totā virtutē ⁊ ei⁹ essentiā: sit in qualibet specie. ¶ Tertio vtruz genus dicat aliqd vnuz ex pte rei. ¶ Quarto vtruz quelibet diuersitas formalis: faciat distinctionē specificam. ¶ Ibi i pho ⁊ doc. S. gen⁹ dr̄ hoc quidē ⁊c. ⁊ c. 21.

a **Primū** sic ꝓcedit. Uidet ꝙ modi ipsi⁹ generis nō sint sufficienter a pho assignati. Et p⁰ arguit̄ ꝓra suppositum. Illā phus non distinguit modos generis: cū Ergo pari rōne nō deberet assignare modos generis: cū spēs ⁊ genus corelatiue se hēant: ⁊ necesse sit in vtrisqz vtrorūqz rōnib⁹ vti: vt dicit in porphyrio. ¶ Sed dicebat ꝙ gen⁹ hz spālem rōnez totī⁹: species vero nō. Ideo posuit phus ꝓsiderauit de toto: habuerit determinare cō secutiue de genere: ⁊ nō de specie. ¶ Cōtra: qz spēs subcōprehēdit plures ptes: ⁊ eas cōtinet. Ergo est quodā totuz: sicut ⁊ genus. Et sic rō diuersitatis data nulla. ¶ Ꝺ 2⁰ ꝺ porphyrī⁹ acceptiōes gn̄is assignās: nō posuit 3⁹ moduz hic assignatū. Ergo supfluit. Illā. n. nō est coordinatio pluriuz ad vnuz prin⁹. Illeqz et est prin⁹ coordinatiōis. Illeqz est vle de plurib⁹ p̄dicabile: cum nō sit forma. Ergo ⁊c. ¶ Ꝺ 3⁰ Ens est gen⁹ aliqd i accepiōe ipsi⁹ methaphyce: vt pz p doc. S. i p⁸ lectiōe primi buius: lz nō est genus p⁰ mō: neqz 2⁰: cum nō sit prin⁹ effectiuuz. Illeqz 4⁰ mō: cum nō sit vniuocuz. Illō. n. ē subiectiue methaphysica in eo. ¶ Ꝺ 4⁰ gen⁹ est quoddā vniuocuz: cum sit p̄dicabile. Ergo nō est analoguz. Et sic nō dicit 4⁰ modo fm prī⁹ ⁊ posteri⁹. Uñ sequit idē quod prius. ¶ Sed ꝓtra ē pbus in textu dicēs. Dicit hoc gdā si sit generatio ꝓtinua spēz eādez bñtiuz vt dr̄ dōec bōiz. Illud genus sit: qz donec est generatio ꝓtinua ipsorum. Illud vero a quo sunt ⁊c.

Respondeo dicēduz ꝙ genus dr̄ quattuor modis. ¶ Primo⁰ dicitur genus ꝓtinua aliquoz bñtiuz eādez spēm: sine coordinatio multoz ad vnuz prin⁹. Et iste est prin⁹ modus positus a ꝑporphyrio. ſ. ꝙ est multitudo aliquoz habentiuz relationē ad inuicē. ¶ Scōo modo dr̄ genus prin⁹ primuz a quo multa p gn̄ones ꝓcedunt. Et iste est secundus modus positus a ꝑporphyrio. ¶ Tertio⁰ dicit genus sbm aliquaruz passionuz sicut superficies dicit gen⁹ figuraz. Solidum ideſt corporeaz. Et tale genus vocat gen⁹ sbm. ¶ Quarto modo dr̄ genus qō p⁰ ponit in diffone spēi ⁊ p̄dicatur in eo ꝙ qd ⁊ differētie sunt ei⁹ qualitates sicut in definitione hois p⁰ ponit aīal ⁊ 2⁰ rōnale qō est quedā sba lis qualitas aīalis. Et iste est vltimus modus positus a ꝑporphyrio. ¶ Considerandum autē est primo ꝙ prīmuz a quo multa p gn̄ones ꝓcedunt. Et iste est secundus modus positus a ꝑporphyrio. ¶ Tertio⁰ dicit genus sbm aliquaruz passionuz sicut superficies dicit gen⁹ figuraz. Solidum ideſt corporeaz. Et tale genus vocat gen⁹ sbm. ¶ Quarto modo dr̄ genus qō p⁰ ponit in diffone spēi ⁊ p̄dicatur in eo ꝙ qd ⁊ differētie sunt ei⁹ qualitates sicut in definitione hois p⁰ ponit aīal ⁊ 2⁰ rōnale qō est quedā sba lis qualitas aīalis. Et iste est vltimus modus positus a ꝑporphyrio. ¶ Considerandum autē est primo ꝙ prīmuz a quo multa p gn̄ones ꝓcedunt. ſ. ipsa generatio ꝓtinua ipsuz generās ipsa mā que est sbm gn̄onis ⁊ vltim⁹ terminus gn̄onis. Quātuz ad 2⁹ moduz sumit̄ primus modus. Quātuz ad 3⁹ tertī⁹. Et ẽ̄ztuz ad 4⁹ quartus vel sic fm doc. S. in lectione. Mā genus sumit̄ aut ꝓ⁰ ipsa gn̄one aut ꝓ⁰ ipsa gn̄one. Si 2⁹ hoc est dupliciter vel ꝓ⁰ prin⁰ effectiuo. Et sic est ſcōs modus: si 1⁹ hoc est ꝓ⁰ prin⁰ māli. Et hoc ē dupliciter vel ꝓ⁰ vera mā. Et sic ē tertius modus vel ꝓ⁰ eo qō hz moduz materie lz sit vera forma totius. Et sic est quartus modus. ¶ Considerandum insup est 2⁰ fm doc. S. in lectione ꝙ genus 2⁰ modo sumptuz magis denoiat a patre quasi a pⁿ pte ẽ̄z a matre. Illa q: pater cū sit generās ocurrit effectiue ad gn̄ationē. Mater vero cū ministret māz ocurrit passiue. Agēs. n. est principalius passo. Cū ergo vt supradictū est vnūquodqz denoiat noiē ab eo qō dignius est pz ꝙ a patre magis denominatur genus ẽ̄z a matre. Uerūtamē aliqn̄ etiā genus denominatur a mr̄e: sicut hic dicit pbus a quadā fēia noie ꝑyrra. dicūtur aliq ꝑyrriades. ¶ Cōsideranduz vlterī⁹ est 3⁰ fm doc. S. in lectiōe ꝙ genus 3⁰ modo sumptū hz silitudinē cū genere vltimo dicto. ſ. cū genere logico qz ꝓprīū hz ponit in diffone ꝓprīū accidētis sicut gen⁹ i diffone gn̄is vt vna Uñ sbm ꝓprīū de accīte p̄dicat ad silitudinē gn̄is vt vna quaqz figuraz superficialiū ē talis superficies. Silr ois figura

Quatuor sunt Generis

Quēstio

solida est tale solidū ac si figura sit differētia q̄lificās sup-
ficiem: supficies.n. se habet ad figuras supficiales sicut ge-
nus qđ subijcit differentie.

Ad primum igit dōm q admittim⁹ solu-
tionē datam in obiectione. Et
ad replicam sine ad secūdum dōm q species pōt ꝓsidera-
rari dupl̄r. Uno⁰ in rōne spēi. Et sic nō hz q sit quoddaz
totū: sz magis q sit ps subiectiua gn̄is. Alio⁰ fm q ē vl̄e.
hz rōnem totius. Un̄ nō est sile. ¶ Ad 3m dōm q ꝑpor-
phyri⁹ assignauit acceptiones gn̄is q̄ deseruiebāt sibi ad
rones p̄dicabilitatis. Ad ā aūt fm q hmōi nō hz rationez
alicui⁹ predicabilis. ¶ Uel dōm: ⁊ meli⁹ q ꝑporphy-
rius 3m modū hic positū cōprehēdit sub 3⁰ mō ab eo po-
sito. Nā vt dicit hic doc. S. qz hoc mō se hz gen⁹ ad dif-
ferentiā sicut sbm ad q̄litatē: ideo gen⁹ predicabile: ⁊ ge-
nus sbm q̄si sub vno⁰ cōprehēdunt: ⁊ vtrūq; se hz p mo-
dū materie. Licet.n. genus predicabile nō sit mā: sumit
tñ a mā sicut dōa a foa. Dicit.n. aliquid aīal ex eo q hz
sensitiuā nāz. Rōnale vero ex eo q hz rōnalē nāz: q se hz
ad sensitiuā: sicut foa ad māz. Hec ille. ¶ Quod itelligē
dū est i substātijs mālib⁹: vt pz p eūdē doc. S. i 2⁰ sniaz
d. 3. q. 1. ar. 5. De quo in. 7⁰. huius ad longū disputabit
q. 24. ar. 2. ¶ Ad 4m dōm q ens diuisuz in. 10. predica-
menta ē gen⁹ sbm: ⁊ gen⁹ obm respectu diuersoz. Est.n.
gen⁹ ibz respectu passionū methaphysicaliū: vt i pa. q. ar.
huius primi declaratū est. Est ēt genus obm respectu ha-
bitus methaphysici. Et sic ꝓcēdit hic sub 3⁰ mō hic posito.
¶ Ad vltimū dōm q genus accipit dupl̄r. Uno⁰ ꝓprie
s. ꝓ ūrta eius acceptiōe. Et sic est vnius cū ⁊ predicabi-
le. Hec illo mō diuidit hic: sz ē ps diuisi diuidēs ipsuz.
Alio⁰ accipit cōiter. s. vti se extēdit ad quācūq; eius acce
ptiones. Et sic nō est vl̄e: sed analoguz. Et isto modo hic
enumerantur eius acceptiones.
¶ Ibi in phylosopho ⁊ doc. S.

a **B secundum** sic ꝓcedit. Ui-
detur q genus fz
totā eius essentiā: ⁊ totā eius vtutem: nō sit in
dīe formal̄r oppositē eēnt actu i eodē. Sz ꝓns est falsuz.
qualibet eius specie. Nā si sic: sequeret q due
igit ⁊c. Ipz seq̄la: qz dīe diuisiue gn̄is ꝓcūt vtutē sine
ptātē gn̄is. Hic est q diffō idicat esse rei: diuisio vo pos-
se vt superius dictū est. Si g⁰ genus fm totā suā ptātem
esset i q̄libet specie: seq̄ret q due dīe generis essent i q̄li-
bet specie. Quod ē impossibile. ¶ Ꝑ 2⁰ si sic: seq̄ret q ge-
nus posset saluari i vna specie. Sz hoc ē fm. Nā vt dicit
ꝓbus in. 5. physicoz si vnū oppositoz sit in rez nā: necesse
se est esse ⁊ reliquū. Et logtur ibi de oppsitiōe dīaz sub
vno genere. Si g⁰ necesse sit vtrāq; dīaz esse in rez nā:
nō erit possibile saluari genus i vna specie tm̄. Aliās opor-
teret ponē duas dīas oppositas in eadē specie. Et sic vna
spēs nō ēt vna spēs. Quod implicat. ¶ Ꝑ 3⁰. Illud totū
vl̄e qđ ē fm totā vtutez ⁊ eēntiaz in ꝓtētus sub eo: potest
predicari in recto ⁊ vere de eis: vt patet p Doc. S. in pa
pte. q. 77. ar. p⁰. Si ergo genus est fm totaz suaz essentiā
⁊ totaz virtutez i quolibet cōtento sub eo: sequitur q hec
est vera. Sortes qui est vltius i sua generatiōe ē primuz
generās. Nō est etiā implicare cōtradictiōez. Igitur ⁊c.
¶ Ꝑ 4⁰. Possibili posito i esse: nullū segtur ipossibile:
vt hō ex po⁰ prioz a pbo. Si g⁰ possibile est genus: fm to-
tā ei⁹ ptātez saluari in vna specie: ponat in esse. Et sit illa
spēs hō. Tūc sic due dīe diuise formales sunt i ptāte ge-
neris. Ergo ille due dīe sunt i illa specie actu. Sz ꝓns i-
plicat. Ergo illa positio ē ipossibilis. ¶ Sz in ꝓtiū arguit
q: totū ptātiuū ē fm totā essentiā: ⁊ nō totalr. i. nō fm to-
tā vtutez in q̄libet sui pte sicut aīa nō ē tota i q̄libz pte to
talitate vtutis: vt pbat doc. S. in pa pte. q. 76. ar. vltimo.
Sz totū vl̄e est fz totā essentiā ⁊ vtutē i q̄libet pte. Alias
nō predicaret essentialr ⁊ i recto predicatiōe dicēte hoc ē
boc: vt vult doc. S. i pa pte. q. 77. ar. p⁰. Ergo ⁊c.

Respondeo dōm q genus sicut ⁊ qlibet
totuz vl̄e saluat in vnica specie
fm totā essentiā: cū q̄libet essentia sit idiuisibilis. ¶ Sed
ad cognoscēduz q̄lr genus saluat fm totā ptātē siue vtutez
in qualibz specie: ꝓsiderāduz est: q genus pōt accipi du-
pliciter. Uno⁰ cōiter. s. fm q se extēdit ad quālibet sui ac
ceptionē. Et sic nō semp saluat i q̄libet sua specie fm totā
vtutez: vt ꝓbat 2m argm. Alio⁰ pōt accipi gen⁹ pro vltia
sui acceptione vz pro genere predicabili. Et hoc dupl̄r.
Uno⁰ pro genē physico. Et sic ēt fm totā suā ptātem non
saluat i vnica specie: saltē si sit genus corruptibiliū. Alio⁰
pōt accipi genus ꝑ genere logyco siue methaphysico. Et
hoc dupl̄r. Uno⁰ ꝓsiderādo illō gen⁹ cū precisione. s. fm
q nō est ꝓtractuz ad aliquā spēm p aliquā dīaz. Et isto⁹
genus nō pōt saluari i q̄libet specie fz totā vtutē siue fm
ptātē: vt ꝓbāt efficaciter argumēta añ icōtrariū adducta.
Alio⁰ ꝓsiderādo genus fm q iā est ꝓtractū ad aliqz spēz.
Et sic gen⁹ saluat nō soluz fm totā essentiā: sz ēt fm totaz
vtutez i specie ad quā ꝓtrahit p dīam. Aīal.n. cōtractuz
ad hoiez: nō pōt esse prim⁹ alicuius opationis q̄ nō possit
fieri ab hoie. Silr aīal ꝓtractū ad asinuz nō pōt ee prim⁹
alicui⁹ opationis q̄ nō possit fieri ab asino nisi p accīs sit
aliqd ipediens. Et hoc q sit vez. s. q gen⁹ siue totuz vl̄e
sit fm totā suā essentiā ⁊ fm totā vtutez i q̄libet pte sui:
pz p doc. S. in pa pte. q. 77. ar. 1. Ubi sic ait. Totū.n. vl̄e
adest cuilibet pti fm totā essentiā ⁊ vtutē: vt aīal homini
⁊ equo. Et iō ꝓprie de singulis ptib⁹ p̄dicat. Totuz vo
integrale: nō ē fz totā eēntiā: neq; fz totā vtutē i q̄libz pte.
Et iō nullo⁰ de singulis ptib⁹ p̄dicat. Totuz vo potētia-
le: adest singulis ptib⁹ fm totā essentiā: sz nō fm totā vtu
tem. Et iō quodāmō pōt p̄dicari de q̄libet pte: sz nō ita
ꝓprie sicut totū vl̄e. Hec ille. Sicut etiā supradictuz est.

Ad primuz igit dōm q lz due dīe forma-
liter oppositē: sequāt ptātez ge-
neris fz se i sua cōitate ꝓsiderati: ⁊ sic nō saluet in q̄libet
specie: nō tm̄ secūm ptātez gn̄is ꝓtracti ad aliqz spēz: fm q
ꝓtractuz est. Rō.n. aīalis fm vnūquodq; aīal. Est altera
⁊ altera. Un̄ nō segt q duo formalr opposita erūt i eodē.
¶ Et p hoc: ⁊ p ea q̄ dicta sunt in corpe articuli: patet so-
lutio ad alia tria argumenta.
¶ Ibi in phylosopho ⁊ doc. S.

a **B tertiū** sic ꝓcedit. Uidet q gen⁹
dicat aliqd vnū ex pte rei.
Dicit.n. nām specifica vnā: q̄ est nā realis vna
vnitate reali ⁊ essentiali. Ergo pari rōne ⁊ ge-
nus dicit aliqd vnū ex pte rei. ¶ Ꝑ 2⁰. Si genus nō dice-
ret vnā nāz ex pte rei: seq̄ret q illa q̄ cōenīūt gn̄i nō cō-
nenirēt realr: sz fm rōnez tm̄. Et sic relatio idēptitatis ge-
nerice nō esset realis: sz rōnis tm̄. Sed ꝓns est cōtra pre-
dicta. Igit ⁊c. ¶ Ꝑ 3⁰. Nā dīoz gn̄abiliū ⁊ corruptibi-
liū est vna: ⁊ eiusdez rōnis vnitate pbica ⁊ reali. Sed ta-
lis mā dr gen⁹ in nālib⁹. Ergo gen⁹ saltē nāle dicit aliqd
vnū ex pte rei. ¶ Ꝑ 4⁰. Nā gn̄ica pōt saluari i vnica spe
cie cū sit in eadez specie fm totā vtutē. Ergo dicit vnum
ex pte rei. i. secluſa quācūq; opatione itellect⁹ illa nā erit
vna. Alias nō ēt ens nisi ab itellectu cū ab eodē res ha-
beat q sit ens ⁊ q sit vnū. Et sic nō ponerēt i p̄dicamēto.
Quod ē cōtra p̄determinata. Igitur ⁊c. ¶ Sed incōtra
riū arguitur. Nā intellectus facit vlitatez in reb⁹ vt dicit com. 8
Commētator in p⁰ de aīa ⁊ cōis est aīus logyco⁹. Sed i
tellect⁹ nō dr esse causa vlitatis nisi qr est causa vnitatis
p abstractionez a singularib⁹. Ergo ex natura rei gen⁹
nō dicit aliquam naturam vnam.

Respondeo dicenduz q gen⁹ siue nā gene
rica pōt accipi triplr fz docto.
S. in tractatu de natura generis ⁊ i tractatu de esse ⁊ es-
sentia: silr ⁊ in primo peryer. ⁊ in plurib⁹ locis. Uno⁰
fm se ⁊ absolute. Et sic genus nō dicit vnuz neq; plura:
sed soluz de eo predicātur ea que sunt de intellectu essen
tiali aut quidditatiuo ei⁹: recta ⁊ vera predicatiōe. Alio⁰
accipit fm esse qđ habet in singularib⁹. Et sic manifestū
est q genus non dicit vnuz ex pte rei: qz tot sunt nature:
quot sunt idiuidua: realiter loquēdo. Aliomodo pōt ꝓsi-
derari fm esse quod habet in itellectu. Et sic genus dicit

vnuz ꝑdicabile de multis. Ex quo pz ꝙ genus non dicit aliquid vnū ex pte rei accipiēdo rē pro re rata ⁊ firma: extra quācūqz operationez ītellectus. ¶ Uñ ꝓsiderandu ẽ primo ſm doc. S. in p^a pte. q. 31. ar. vltio ꝙ q̄druplex est cōitas. Quedā est cōitas rei: sicut vna essentia specifica: est cōis plurib⁹. Alia est cōitas negationis: sicut incōicabilitas indiuidui. Alia est cōitas intētionis: sicut idiuiduū est cōe ad sortez ⁊ ℣Platonez. Alia est cōitas rationis: sicut ꝑsona est cōis sorti ⁊ ℣Platoni. Hec ille elicitine nō tamen formalr. ¶ Cōsiderandū tñ ulteri⁹ est 2° ꝙ quicqd significat aliquid vnū ex pte rei: dicit indiuiduuz vel nām. Illud ergo qō significat vnuz indiuiduuz: dicit aliquid vnū ex parte rei. Illud autez qō significat etiā vnā essentiam siue quidditatē: dicit etiā aliquid vnū ex pte rei: ſz natura siue quidditas sit pluribus cōis. Illa tamē cōitas est cōitas rei: ⁊ nō rationis. Et q̄ genus nō dicit vnā essentiam aut vnā quidditatez: neqz etiā indiuiduū: ideo genus nō dicit vnuz ex pte rei. Species vō significat vnicā naturaz siue essentiā: que ſz sit in diuersis diuersa māliter: tñ semp est vna essentialiter. Ideo spēs dicit aliqd vnū ex pte rei: nō autem genus. Et quia hec mā sicut ⁊ ꝓcedens: magis ad logycos ptinet q̄ ad mathaphīcos: ideo breuiter q̄tū possibile est trāsire studui: presertim cū in hoc quinto calamuz niminz prolixe sentiā me protraxisse.

Ad primū igit dōm ꝙ nō est simile de specie ⁊ de genere sicut dictuz est: q̄ species dicit vnā essentiā que est simplr vna: vnitate essentie. Genus autez ſz dicat vnā essentiā genericā: q̄ tamen illa nō ē vna essentia simplr: neqz etiā vna sicut indiuiduū ideo nō est simile. ¶ Ad 2^m dicenduz ꝙ illa que ꝓueniūt in nā generica: cōueniunt in aliquo ente reali: ſz tale ens nō sit vnuz actu: nisi ſm ꝙ habet esse in ītellectu. Semp tamē est vnuz vnitate generica. ¶ Ad 3^m dicenduz ꝙ mā prima oīuz generabiliuz: est vna priuatiue. i. ſm essentiā sua ꝓsiderata nō habet aliquid in se: p qō differat ab alijs. Tamē est alia ⁊ alia physice ⁊ realiter loquēdo: q̄ nō est dabilis mā prima nisi sit sub aliqua forma. ¶ Ad vltimū dicendū ꝙ nā generica absolute ꝓsiderata: de qua est hic mentio: nō potest saluari in vna specie: sicut patuit in ꝓcedenti articulo. Unde arg^m presuppōit falsum.

¶ Ibi in phylosopho ⁊ doc. S. diuersa vero genere ⁊c.

a **B quartū** sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ q̄libet diuersitas formalis: faciat distinctionē specificā. Nā ſm doc. S. nō possunt eē plures angeli eiusdē speciei: pp hoc ꝙ formalr differūt. Hec autē ratio nō ꝓcluderet: nisi q̄libet distinctio formalis eēt specifica. Ergo q̄libet diuersitas formalis ſm scolā doc. S. facit differre specie. ¶ ℣ 2° doc. S. dicit in prima pte. q. 76. ar. vltimo ꝙ si ſbe separate nō sint composite ex mā ⁊ forma: ſz sint ſbe per se subsistētes: manifestū est ꝙ necesse erit in eis esse diuersitatez ſm spēm. Hec ille. Et paulopost ibidem subdit: ꝙ forma sit prin^m distinctionis materie sequit ꝙ si ſbe separate essent cōposite ex mā distinguerent specie. Uñ videtur esse sentētia doc. S. ꝙ q̄libet differentia formalis: faciat differre specie. ¶ ℣ 3°. Doc. S. in p^a pte. q. 49. ar. 4. sic ait. Ea. n. que ꝓueniūt specie ⁊ differūt nūero: ꝓueniūt formalr ⁊ differūt māliter. Si ergo angeli nō sunt cōpositi ex mā: sequit ꝙ ipossibile est: duos angelos esse eiusdez speciei sicut ipossibile est dicere plures esse albedies separatas: cū albedines non sint plures nisi per hoc ꝙ sunt in plurib⁹ subiectis. Hec ille. Si ergo q̄libet differētia formalis facit differētiaz specificā. Alias doc. S. nihil ꝓcludēt. ¶ ℣ 4°. Doc. S. in de spūalib⁹ creaturis. q. vnica. ar. 8. in corpore sic ait. Quecūqz forma q̄tūcunqz materialis ⁊ infima: si ponat abstracta vel ſm esse vel ſm intellectuz: non remanet in specie nisi vna. Uñ si angelus sit forma simpler abstracta a mā: ipossibile est etiā fingere plures angelos eiusdez speciei. Hec ille. Impossibile est ergo duas formas esse formalr distinctas: ⁊ ꝙ sint eiusdē speciei. Et sic idez qō prius. ¶ ℣ 5°. Doc. S. in de aīa q. vnica. ar. 7. in corpore: sic ait. Si angelus ⁊ aīa ex materia ⁊ forma non componātur ſz sunt forme tñ ut supra ꝓbatuz est opz ꝙ differētia que angeli ab inuicez distinguūtur vel etiā ab aīa sit differētia formalis. Sz formalis dria speciez variat. Nā forma est que dat speciez rei. Hec ille. ¶ Ex quo manifeste apparet ꝙ ſm scolā doc. S. dicenduz est q̄libet driam formalē facere differre specifice. Idē etiam in plurib⁹ alijs locis dicit. ¶ Sed in cōtrariū arguit. Nā due albedines in sacro altaris distinguūtur cum vna nō sit alia realiter. Sed differūt māliter cum nō sint in diuersis subiectis sed sine subiecto. Ergo differūt formalr. Nō autē differunt specie. Due. n. albedines sunt eiusdem speciei. Ergo nō q̄libet dria formalis facit driam specificā. ¶ Sed dicebat ꝙ ille due albedies differūt māliter q: sunt ī diuersis q̄titatibus subiectue. ¶ Cōtra quia si sint due hostie ante ꝓsecrationē q̄titatis bipedalis post ꝓsecrationē remanent ille due q̄titates bipedales que nō differunt māliter cū nō sint in ſbo. Ergo formalr ⁊ nō differunt specie cum sint eiusdē speciei. Ergo q̄libet distinctio formalis nō facit driam specificam.

Respondeo dōm ꝙ dupler est diuersitas formalis. Quedā est pure formalis qua. ſ. aliqua distinguunt quoz neutrum vel alterum habet habitudinē ad mām. Et omnis talis diuersitas facit distinctionē specificā. De qua ꝓcedunt argumēta ante incōtrarium adducta. Uñ duo angeli cum nō habeant habitudinē ad mām ad cui⁹ multiplicationē possint multiplicari sub eadem specie distinguunt formali distinctione ⁊ specifica. Alia est dria formalis includēs materialē qua. ſ. aliqua distiguunt q̄ hñt habitudinē ad corpus. Et talis nō semp facit distinctionem specificā. Manifestum est. n. ꝙ due aīe rōnales sepate formalr differunt seipis qz vna non est alia ⁊ māliter distiguunt ſm diuersam habitudinem ad corpus ut patebit inferius cum de indiuiduatione formaruz agit. in. 7°. huius. q. 22. ar. 6. ⁊ tamen nō differūt specie. ¶ Ex quo pz ꝙ non q̄libet diuersitas formalis facit distinctionez specificā. Uñ hec est dicta. Ista differunt formalr ergo specifice. ℣ Peccat. n. ſm sillaciā ꝓsequentis arguendo a superiori ad iferius affirmatiue vel potius ab iferiori ad superius negatiue: rōne negationis icluse in hoc ℣bo differt. ¶ Quod autez hec sententia sit de mente doc. S. pz p ea que dicit in cōtra gen. lib. 2. cap°. 79. ubi sic ait. Non. n. quelibet formarum diuersitas facit diuersitatem ſm speciez: sed solūz illa que est ſm principia formalia vel ſm diuersam rationez formalem. Constat. n. ꝙ alia est essentia forme huius ignis ⁊ illius. Nō tamen est alius ignis neqz alia forma ſm speciem. Multitudo igit animarum a corporib⁹ separatarū cōsequit quādam diuersitatem formaz ſm substantiam qz alia est substātia hui⁹ anime ⁊ alia illius. Nō in illa diuersitas ꝓcedit ex diuersitate idiuidualiuz principioz ad me nec etiā est ſm diuersaz cōmensurationez ad diuersa corpora. Hec ille. ¶ Considerādum est autez hec ſm pbm in textu ꝙ diuersa genere dicunt dupliciter. Quedā dicunt diuersa genere qz earuz primuz ſbm est diuersum sicut primuz ſbm coloz est superficies ⁊ sapoz uz humor. Unde q̄tum ad genus ſbm sapor ⁊ color sunt diuersa genere. Alio modo aliqua dicunt diuersa genere q̄ dicunt ſm diuersam cathegoriā predicamentalez. Sicut substātia quātitas ⁊ qualitas dicunt genere differre. ¶ Ex quo patet ut hic dicit doc. S. in lectiōe ꝙ aliqua dicunt vnuz genere scōo modo que tñ dicunt differre primo modo sicut corpora superiora ⁊ inferiora dicunt vnum genere predicamēti differūt tñ genere subiecto qz mā vtrobiq; non est eiusdem rationis. Primo modo dicunt differre genere naturali. Scōo vero modo dicunt differre genere logyco. Unde primus modus magis ptinet ad physicas ꝓsiderationem secundus vero ad logycam. ¶ Considerandum etiā est secundo ſm doc. S. in lectione ꝙ due cōdiliones requirunt ad hoc ꝙ aliqua dicant differre genere nature siue genere subiecto. Prima est ꝙ subiecta talia sint quoz vnum nō resoluat in alterum. Solidum. n. quodāmodo resoluitur in superficies vnde figure solide ⁊ figure

figure superficiales non sunt diuersoꝝ generum. Alia cō
tio est q̄ ambo nō resoluant in aliquod idem sicut spe
cies ⁊ materia sunt diuersa genere si ſm suam essentiam
ꝑderent quia nihil cōmune est vtriqz. Et similiter coꝝ
poꝛa celestia ⁊ inferioꝛa sunt diuersa genere inquantum
nō brit vel nāz vel mām cōem. ¶ Iste etiā ꝓditiones cō
ueniunt diuersis ꝑdicamento qꝛ non resoluunt ad se inui
cem cum vnum nō includat in alio neqz etiā resoluuntur
in aliquod cōmune cum eoꝝ non sit aliqō genus vnino
git ꝑbus in textu cum dicit. Diuersa vero genere dicunt
quoꝝ diuersum est primuz subiectuz ⁊ non resoluit alte
rum in alterum neqz ambo in idez ut species ⁊ mā diuer
sum genere ⁊ quecunqz ſm diuersam figurā cathegorie
entis dicunt. Alia namqz quid est significant entium alia
quale qd aut q̄tum ut diuisuz est primus. Hec.n. resoluun
tur neqz in iuicem neqz in vnuz aliqō. Hec ille. ¶ Ad ar
gumenta ergo omnia patet solutio ex hijs que dicta sunt
ꝓa in quarto huius.q.3.ar.7°.

¶ Questio 30ª. de multiplicitate huius nois falsuz.

n **Hanc** considerādum restat de noꝝ
minibꝰ q̄ significant defectuz
entis vel ens incompletuz. ¶ Circa qō
duplex occurrit consideratio. ¶ Prima
est de multiplicitate falsi. ¶ Scōa est de
distinctione accidentis. ¶ Circa primuz
querunt quattuoꝛ. ¶ Primo vtrum modi quibꝰ aliqd
dicit ſtim sint bene assignati a ꝑbo. ¶ Scōo vtrum in re
bus possit esse aliqd falsum. ¶ Tertio vtruz alicuius rei
possit esse aliqua diffinitio. ¶ Quarto vtrum ille homo q
voluntarie dicit falsuz sit pꝛior ⁊ imperfectioꝛ q̄s ille qui
ignozanter dicit falsum.
¶ Ubi in ꝑbo ⁊ doc. S. Falsum dicit vno modo ⁊c.

a **Primum** sic ꝓcedit. Videt q
modi quibꝰ aliqd di
cit ſtim non sint bene a ꝑbo traditi. Et primo
arguit ꝑ supposituz qꝛ falsuz non est. Ergo fal
sum non dicit pluribꝰ modis saltem positiue. ¶ ꝑ 2°.
Uerum non distinguit a ꝑbo. Ergo a maioꝛi neqz falsuz.
¶ Patet consequētia qꝛ veruz magis pertinet ad conside
rationez phy primi q̄s ſtim. ¶ ꝑ 3°. Si illa res esset ſta
que aliter est apta nata videri q̄s sit ut dicit in scōo modo
sequeret q̄ de falsis esset scia. ¶ Patet consequētia qꝛ syl
logismus sophysticus est apparēs ⁊ non exīs qualis ap
paret ⁊ sic est falsus. Cum gꝰ de syllogismo sophystico
sit scientia demonstratiua sequit q̄ falsoꝝ erit scia demō
stratiua. Quod tñ est ꝛ ꝑbm ⁊ ꝛ veritatez. Igit ⁊c. ¶ ꝑ
4°. Falsitas ꝓpositionis non est falsitas rei sz magis signi.
Ergo inter modos falsitatis q̄ repit in reb⁹ incōuenien
ter enumerat falsitas ꝓpositionis. ¶ Sed ꝛ est ꝑbus in
textu dicēs. ſtim dicit vnoꝰ ut res falsa ⁊ hmōi hoc qdez
p non cōponi aut p ipossibile esse cōponi sicut dicit dya
metruz esse cōmensurabilez aut te sedere. Hoꝝ.n. falsuz
hoc qdem semp illud vo q̄qz. Sic.n. nō entia hec. Alia
vero q̄ sunt q̄dam entia ⁊ apta nata sunt videri non autez
qualia sunt aut que est.

Respondeo dom q̄ ſtim dicit tribꝰ mo
dis in genere. Uno modo di
cit ſtim ſm q̄ est in rebus. Alioꝰ ſm q̄ est in diffinitio
nibꝰ. Tertioꝰ ſm q̄ est in boibus. De duobꝰ vltimis in
sequentibꝰ articulis videbit. ¶ Falsum autez primoꝰ di
cit duobꝰ modis in genere. ¶ Primoꝰ dicit falsum in
rebus p hoc q̄ oratio significās rem non congruit compo
nit. Quod contigit dupliꝛ. Uel p non componi sicut est ī
falsis contingentibꝰ. Uel p hoc q̄ est ipossibile componi si
cut est in falsis ipossibilibꝰ sicut cum dicit dyametruz esse
cōmensurabilez lateri q̄drati. Et hoc est ſtim ipossibile qō
dez semp est ſtim. Quādo autē dicit sortes sedet ipso stā
te est falsuz ꝓtingens: qō quidē nō semp est ſtim: sed pōt
esse veruz aliquādo re variata. ¶ Secūdo modo dicitur
aliqō falsuz in rebꝰ ex eo q̄ aliqua sunt entia in se: sz sunt
apta nata videri aut qualia nō sunt aut q̄ nō sunt: sicut vm
bra sortis dicit falsa quia videt q̄ sit sortes: ⁊ tamē nō ē.
Sili ratiuz falsuz. Et sic de silibus. ¶ Cōsiderandū autez
est primo ſm doc. S. in lectione q̄ iste secūdus modus
differt a primo: qꝛ in primo dicebat aliquid falsuz ex eo
q̄ nō erat. In isto vero dicit aliqd falsum qō quidem in
se est aliquid: sz tamē nō est illud qō apparet. Unde pa
tet q̄ falsuz dicit: aut quia nō est: aut qꝛ facit apparentiaz
eius qd nō est. Hec ille. ¶ Sed posset aliquis dicere cō
tra illud qō dictuz est. s. q̄ aliqō est falsum: qō est q̄qz
falsum: ⁊ nō semp. Si.n. hoc esset veruz: sequeret q̄ ve
ritas variaret. Et sic vez fieret ſtim ⁊ ecōtra. Sed hoc est
falsum: cū verum ⁊ ſtim opponant. ¶ Dicendū q̄ falsi
tas nō est nisi quedaz difformitas intellectus nostri ad rē.
Que quidez difformitas potest variari dupliꝛ. Uno mo
do ex parte itellectus ex eo. s. q̄ de re eodē modo se hīte
aliquis aliā ⁊ aliā opinionē accipit. Alioꝰ ex pte rei: quā
do. s. eadem opinione manēte: mutat res. Et vtroqz mo
do mutat de falso in verum ⁊ ecōtra ut dicit doc. S. i pª
parte. q. 16. ar. vltimo. ¶ Et sz veruz ⁊ falsum formaliter
accepta opponāt: nec vnū possit fieri aliud: tñ māliter nō
repugnāt. ¶ Diceret insup aliqs. Quelibet ꝓpositio ē ve
ra veritate rei ⁊ signi remanēte. Hmā q̄libet ꝓpositio ē sem
per vox significatiua. Ergo nulla ꝓpositio est fla: sz queli
bet est semp vera. ¶ Dicenduz sicut dicit doc. S. in pri
ma pte ubi supra ad 3ᵐ q̄ ꝓpositio nō solū hz veritatem
sicut res alie dicūtur veritatē hre inquātuz. s. implēt illud
qō de eis est ordinatū ab itellectu diuīo: sz dr hīe vitatez
quodā spāli inō inq̄tū significat vitatē itellect⁹ q̄ qdē ꝑfi
stit in ꝑformitate itellect⁹ ⁊ rei. Qua qdē subtracta mu
tatur vitas opionis: ⁊ p ꝑs vitas ꝓpōnis. Sic gꝰ hec pro
positio sortes sedet eo sedēte vera ē ⁊ vitate rei inq̄tū est
q̄daz vox significatiua ⁊ vitatē significatiōis inq̄tū signifi
cat opionez verā. Sorte vo surgēte remanet pª vitas: sed
mutat seōa. Hec ille. Quelibet gꝰ ꝓpositio remanet va
veritate rei inq̄tuz est q̄daz vox significatiua: sz nō remāet
semp vera vitate significatiōis. ¶ Sz itez ꝑ hoc dicēt ali
quis. Hmā ꝓpositio dr vera vitate ꝓpōnis: qñ res signifi
cata ita se hz sicut significatio ꝓpōnis se hz: Ergo si rema
neat vera vitate rei: remābit vera vitate significationis.
Hmā ex eo q̄ res est vel nō est: nō dr vera vel fla: ut dicit
in ꝑdicamētis. ¶ Dicēdū q̄ ꝓpōnez remanē verā veritā Lec. 7.
te rei: pōt itelligi dupliꝛ. Unoꝰ loquēdo de re significata.
Et sic ꝓpositio nō semp remāet va vitate rei. s. significa
te. Alioꝰ loquendo de re illa q̄ est vox significatiua. Uox
eni significatiua ē res aliq̄. Et sic ꝓpositio cū sit vox signifi
catiua est res aliq̄. Et sic ē va semp vitate rei. Et istoꝰ re
māet va nō vitate rei significate p ipsaz: sz veritate rei si
gnificātis. ¶ Cōsiderāduz vlteriꝰ est 2° q̄ ꝑdictoꝝ modo
rum duoꝝ sic pōt assignari rō ſm doc. S. in pª pte. q. 17.
ar. pº. Mā ſtim in rebꝰ pōt attēdi dupliꝛ. Unoꝰ ſm rōnem
significati ut dicat illō esse ſtim in rebꝰ qō repītat vel si
gnificat oratione vel intellectu falso. Et sic est primꝰ mo
dus. Alioꝰ p modū causē. Et sic res dicit falsa q̄, nata ē fa
cere de se falsam opinionē. Et sic est secūdus modus.

Ad primum Igit dom q̄ ſtim pt accipi du
pliciter. Unoꝰ mālr: vz pro eo
qō dicit falsum. Et sic bene est in rez nā. Alioꝰ formalr
s. ſm q̄ dicit quādam difformitatez sine inadeq̄tione. Et
hoc dupliꝛ pōt itelligi ipsuz esse. Unoꝰ ut esse accipit pro
ut est actꝰ entis qō diuidit in decez ꝑdicamenta. Et istoꝰ
falsuz nō est. Alioꝰ accipiendo esse pro termino cōpositio
nis: ſm. s. q̄ respondet ad interrogationez factam per an
est. Et sic falsum bene est in rez natura. ¶ Ad scōm dom
q̄ ꝑbus intendit hic distinguere illa noīa que important
defectum entis. Et quia verum non importat defectum
entis: falsum autem quādam difformitatem importat:
ideo non est similis ratio de vero ⁊ falso. ¶ Ad tertium
dicenduz q̄ syllogismus sophysticus potest considerari
dupliꝛ. Unoꝰ pōt accipi pro syllogismo sophystico docēte

.ſ.per comparationem eius ad ſua principia et paſſiones de eo p hmõi prĩa demõſtrabiles: ⁊ ſic de eo eſt ſcia. Nec vt ſic eſt falſus: ſz ver⁹. Alio⁹ poteſt accipi p̃o ſyllogiſmo ſophyſtico vtẽte. ſ. cõtra ad ei⁹ vtz: ⁊ ſic eſt falſus ⁊ defectuoſus. Nec iſto⁹ de eo eſt ſcia. Unde arg^m laborabat in equiuoco. ¶Ad 4^m dõm q̃ ꝓpoſitio dicit̃ fl̃a falſitate rei ratione rei ſignificate p ipſam: non autez ratione ſigni. Unde ei⁹ falſitas poteſt dici falſitas rei: vt ex dictis pz. ¶Ibi in philoſopho ⁊ doc. S. Res g⁹ falſe dicunt̃ ⁊c.

a **B** ſecundum ſic ꝓcedit. Uidetur q̃ in reb⁹ nulla ſit falſitas. Nã q̃libet res imitat̃ intellectum diuinũ ſm q̃ eſt. Cũ g⁹ veritas in reb⁹ attendat̃ p cõparationẽ eaꝝ ad intellectũ diuinũ: videt̃ q̃ q̃libet res ſit vera. Et ſic nulla res eſt falſa. ¶Ꝑ 2⁰. Si res diceret̃ falſa: ineꝛtũ eſt deficiẽs: ſeq̃ret̃ q̃ q̃libet res creata eſſet falſa. Et ſic nulla eſſet vã. Quod ẽ fl̃m. Igitur ⁊c. ¶Ꝑ 3⁰. Ueruz ⁊ falſuz ſunt in intellectu cõponẽte vel diuidẽte: ut patebit in. 6. hui⁹. q. 13. ar. 3. Ergo nõ ſunt in rebus: q⁹ vnuz accidẽs nõ põt eẽ in diuerſis ſubiectis. ¶Ꝑ 4⁰. Quelibet res oſtẽdit ſuã ſpeciẽ. Ergo nulla res fallit. Et ſic nõ facit fl̃am opiniones de ſe. Unde idẽ qõ ꝓz. ¶Ꝑ 1⁰. Falſuz cũ moueat vim cognoſcitiuã: eſt quoddã ens. Et ſic eſt quoddã vez. Si ergo falſitas eẽt in aliq̃ re: ſequeret̃ q̃ falſitas fundaret̃ ſup̃ vo. Et ſic eſſet verum ⁊ falſum. Quod eſt iplicare ꝓtradictionẽ. Igit̃ ⁊c. ¶Sed ꝓtra eſt pbus in textu dicens. Res ergo falſe dicunt̃: aut quia nõ ſunt ipſe ⁊c.

Reſpondeo dicendum q̃ falſuz eſſe in reb⁹ põt itelligi dupl̃r. Uno⁹ ſicut accidẽs in ſubiecto. Et ſic falſuz non eſt in reb⁹: ut ifra in 6⁰. hui⁹. q. 13. ar. 2. pbabit̃. Alio⁹ ſicut in re falſa. Et hoc dupl̃r. Uno⁹ q̃ falſuz ſit primo in re q̃ in intellectu. Et hoc modo fl̃m nõ eſt in reb⁹: q⁹ ut dicit doc. S. in prima parte. q. 16. ar. 1. in corpore: cũ vez ⁊ falſuz opponãt̃: oppoſita autez ſint circa idẽ: neceſſe eſt ut ibi primo q̃rat̃ falſitas: ubi p̃mo vitas inueniat̃ hoc eſt in itellectu. In rebus autez nõ eſt vitas aut falſitas: niſi in ordine ad itellectum. Nec ille. Alio mõ q̃ ſit in re ſecũdario. ſ. p cõparationez ad itellectuz. Et hoc dupl̃r põt intelligi. Uno mõ p comparationẽ ad itellectuz diuinuz. Et ſic i reb⁹ falſitas inueniri nõ poteſt: ut dicit doc. S. in p^a pte: ubi ſupra: q⁹ quicquid in reb⁹ accidit: ex ordinatione diuini itellectus ꝓcedit: hec ille. Idez clarius dicit doc. S. i de veritate. q. 1. ar. 10. vt ibidez pz. Alio⁹ p comparationẽ ad itellectũ humanũ: ⁊ hoc dupl̃r. Uno mõ ſimpl̃r: ⁊ hoc dupl̃r. Uel i reb⁹ artificialib⁹. Et ſic falſitas nõ eſt in reb⁹: vel in reb⁹ nãlib⁹. Et ſic etiã falſitas nõ ẽ in reb⁹: q⁹ ut dicit doc. S. in prima pte ubi ſupra vnũquodq; ſimpl̃r denoiat̃ ꝑz id quod cõuenit ei per ſe. Scõz autẽ illud qõ cõuenit ſibi p accidens: nõ noiatur niſi ſm quid. Res ergo ſimpl̃r dici põt falſa per cõparationẽ ad intellectum cui ꝓparat̃ p ſe a quo. ſ. dependet. In ordine autem ad intellectum cui cõparatur per accidens non poteſt dici falſa niſi ſm quid Dependent autem res naturales ab intellectu diuino ſic ab intellectu humano res artificiales. Unde per comparationem ad intellectum noſtrum ad quem cõparantur res naturales per accidens falſe dici poſſunt non ſimpliciter ſed ſm quid. Nec ille. Alio modo ſm quid. Et ſic in rebus naturalibus poteſt dici eſſe falſitas. Et hoc dupliciter vt ẽt dictum eſt in precedenti articulo. Uno modo ſcõm rõnem ſignificati: vt dicatur illud eſſe falſum in reb⁹ qõ ſignificatur oratiõe falſa. Alio⁹ per modũ cauſe. Et ſic res dr̃ eſſe falſa que nata eſt de ſe facere falſam opinionẽ. Qõ põt intelligi dupl̃r. Uno⁹ q̃ res ſit totalis cauſa falſitatis. Et ſic falſitas nõ eſt in rebus p modum cauſe: quia vt dicit Doc. S. in de veritate. q. prima ar. 10. non ſic res eſt cauſa falſitatis in anima ita q̃ neceſſario falſitatem cauſet: qa veritas ⁊ falſitas precipue in iudicio aĩe exiſtunt. Aĩa vo inquãtũ iudicat de rebus non patitur a rebus ſed magis quodãmodo agit. Unde res non dr̃ falſa q⁹ ſemper ꝺ ſe facit falſam opinionez: ſed q⁹ nata eſt facere per ea que ꝺ ipſa apparẽt. Nec ille. Alio modo q̃ ſit cauſa falſitatis occaſionalis: quia. ſ. nata eſt facere falſam apprehenſionem. Et hoc dupliciter poteſt intelligi. Uno modo q⁹. ſ. nata eſt facere falſam apprehenſionem qualitercunq; vel in quocunq;. Et hoc modo res non habet dici falſa: vt dicit Doc. in de veritate vbi ſupra. Alio mõ ex eo qõ apta nata eſt plures ſapientes fallere. ⁊ ſic falſum dr̃ eſſe in reb⁹. ¶Sed diceret aliquis. Aliqua res põt dici eſſe falſa ſimpliciter. ergo pari rõne aliqua res põt dici eſſe falſa ſimpl̃r ⁊ non ſolum ſm quid. ¶Ad hoc reſpondet Doc. S. in de veritate vbi ſupra ad tertium negando ꝓñz. Nõ enim eſt ſimile de malo ⁊ falſo. Quia vt ipſe ibidem dicit duplex eſt perfectio. ſ. prima ⁊ ſcõa. Prima pfectio eſt forma vniuſcuiuſq; per quã hz eſſe. vnde ab ea nulla res deſtituitur dum manet. ſcõa perfectio eſt operatio que ẽ finis rei vel illud ꝓpter quod ad finez deuenit. ⁊ hac q̃ fectione q̃libet res deſtituitur. ex prima autez perfectione reſultat ratio veri in rebus. ex hoc enim q̃ res formã habet artem diuini intellectus imitatur ⁊ ſui notitiam i ãa gignit. Sed ex parte ſcõa ꝓſequitur in ipſa ratio bonitatis que conſurgit ex fine. et ideo malu m ſimpliciter inuenitur in rebus. non autem falſum. Nec ille. ¶Sed dicit̃ ceret inſuper aliquis. Res artificiales dicuntur in comparatione ad intellectum humanum ſicut res naturales ad intellectum diuinum. ergo per comparationem ad intellectum humanum aliq̃ res poſſunt dici ſimpliciter falſe. ¶Dicendum q̃ res artificialis poteſt conſiderari dupliciter. Uno⁹ vt quandam naturam includit. Et ſic comparatur per ſe ad intellectum diuinum et non ad intellectum humanum. Unde vt ſic non põt dici falſa ſimpliciter: ſed ſolum ſm quid. Alio⁹ vt artificialis eſt. Et ſic per ſe comparatur ad intellectum humanum. Et vt ſic poteſt dici falſa ſimpliciter: vt pz per Doc. S. in prima pte vbi ſupra in corpore vbi ſic ait. Dicuntur res artificiales ſimpliciter falſe et ſm ſe inquantum deficiunt a forma artis. Unde dicitur aliq̃s artifex opus falſum facere: q̃ deficit ab operatione artis. Nec ille. ¶Sed diceret itez aliquis. ¶Peccata que ſunt quidaz actus deformes ſunt res. Et tamen dicuntur falſitates et mendacia in ſacra ſcriptura. Ergo in rebus reperitur falſitas. ¶Dicendum q̃ peccatum poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo poteſt accipi p̃o actu ſm ſe. Et ſic eſt quedam res. Et ſic dicitur maluz ſimpliciter. Alio modo p̃o deformitate in illo actu conſiderata. Et ſic tendit ad nõ ens. Et eo modo quo eſt ens: dicitur verũ. Et eo modo quo tendit ad non ens: tendit ad falſitatez.

Ad primum igitur patet ſolutio ex dictis. ¶Ad ſecundum dicendum q̃ q̃libet ſimilitudo deficiens non inducit rationem falſitatis ſicut dictum eſt: ſed ſolum illa que preſtat occaſionẽ falſe opinionis non cuicunq; ſed vt pluribus: vt etiã dicit Doc. S. in prima parte vbi ſupra ad vltimuz. ¶Ad ter tium patet ſolutio ex dictis: Quia licet falſum ſit in intellectu vt in ſubiecto: eſt tamen in re vt in cauſa. ¶Ad ꝗrtum dicendum q̃ res per ſe non fallunt ſed per accidẽs inquantum dant occaſionem falſitatis eo q̃ ſimilitudinez eorum gerunt quorum non habent exiſtentiaz. ¶Ad vltimum dicendum q̃ falſitas fundatur ſuper quodam vero ſicut malum ſuper bono. Non tamen ſequitur q̃ contradictoria erunt ſimul vera: quia non ſm idem aut eodẽ modo res dicitur vera et falſa. Sed dicitur vera inquantum eſt ens. Et falſa inquantum non facit repreſentationẽ quã debet facere. ¶Et ſi querat̃. Falſitas que attribuitur rebus vtrum ſit p̃mo in ſubſtantia q̃ in accidente. ¶Ad hoc reſpondet Doc. S. vbi ſupra. q̃ q⁹ inatum eſt nobis per ea que exterius apparent de rebus iudicare eo q̃ noſtra cognitio a ſenſu ortum habet qui p̃mo et per ſe eſt exteriorũz ſenſibilium accidentium: ideo illa que in exterioribus accidentibus habent ſimilitudinem aliarum rerum dicuntur eſſe falſa ſecundum illas res: Sicut fel eſt falſum mel. Nec ille. Unde falſitas occaſionaliter p̃mo eſt in accidentibus q̃ in ſubſtantia.

¶Ibi

¶Ibi in pho ⁊ doc. S. Ratio vero falsa est ⁊c.

a **B tertiū** sic ꝓcedit: vr ꝙ alicui⁹ rei posſit eē diffinitio fla. Nā bre tres ągulos eq̄les duob⁹ rectis ē diffō fla circuli. Et tñ est diffō alicui⁹ rei. s. triągli. Ergo diffō alicui⁹ rei pōt eē diffō falsa. ¶ 2° ꝓtraria habēt eandē idē. Sed vez ⁊ fim ꝓtrariant: vt pz p phm i pō perver. ⁊ p doc. S. i pa pte. q. 17. ar. 4. Ergo hūt fieri circa idē. Sz diffō vera pōt eē alicui⁹ rei. Ergo ⁊ diffō falsa pōt eē alicui⁹ rei. ¶ 3° diffō est oō indicās qd ē eē rei. Ergo ois diffō est alicui⁹ rei. Si ergo nulla diffō rei sit falsa: sequē ꝙ in diffōnib⁹ nō poterit eē falsitas. Cui⁹ tñ cō trariū intēdit h phus oñdere. ¶ Sz ꝓtra ē phus in textu dicēs. Nō vo fla est que ē nō entiū inquantū falsa.

Respondeo dicēdū ꝙ diffō pōt dupliciter dici fla. Uno⁹ p accīs. s. put attribuit alteri: ⁊ tñ in se est vera diffō alicuius rei. Et isto⁹ diffō alicui⁹ rei pōt dici fla: sicut diffō triāguli ē fla. put attribuit circulo. Et tñ in se vera ē: ⁊ alicui⁹ rei. s. trianguli. Tñ ois diffō ą est vera diffō alicui⁹ rei ē fla diffō alteri⁹. Alio⁹ pōt dici fla fim se. Et talis diffō nō potest eē alicui⁹ rei. Nā diffinitio dicit fla fim se aut simplr ex eo ꝙ vna ps diffōnis nō pōt stare cū altera: sicut si diceret. Aial inanimatū. Manifestū e. n. ꝙ talis diffinitio nō pōt eē alicuius rei. Ideo diffinitio fla inq̄tuz fla. i. fim se sine simplr fla nō est alicui⁹ rei. Hec doc. S. in lectione quasi formalr.

¶ Ex gb⁹ pz ꝙ falsitas ī diffōnib⁹ dicitur duob⁹ modis. Uno⁹ p accīs: qz. s. diffinitio vni⁹ attribuit alteri. Alio⁹ fim se sine simplr: qñ. s. vna ps diffinitionis repugnat alteri. ¶ Considerādū aūt est p⁹ ꝙ antistenis voluit: vt dicit hic phus ⁊ doc. S. in lectione: ꝙ qz voces sunt signa rez sicut res non hz aliā essentiā nisi ꝓpriā ita in ꝓpositio ne nihil posſit p̄dicari de aliquo nisi ꝓpria eius diffinitio vt. s. simplr vel semp de vno sbo dicat vnū predicatum. Sed hec opinio vt dicit phus fatua est ⁊ stulta qz primo sequeret ꝙ nulla eēt ꝓtradictio qz si de hoie p̄dicet aial qđ ē de ei⁹ ratione non poterit de eo p̄dicari non aial. Et ita non poterit formari negatiua ꝓpositio. Cū ergo ꝓtradictio. ¶ Seqret ēt ex hac positione ꝙ non ꝓtingeret aliquē mentiri qz ꝓpria diffinitio rei vere p̄dicat de re. posito eēt fla. Et sic nullus posset mētiri. ¶ Sz ergo ꝙ predicta opinio est fla. Sed ꝓtigit de vnoquoq⁹ predicari non solū suā ꝓpriā diffinitionē sz etiā diffinitionez alteri⁹ rei. Quod qñ fit est oō fla predicatio. Contingit tñ ꝙ aliquo⁹ sit vera vt octo dicūt dupla inq̄tum hūt rationē dualitatis qz ratio dupli ē vt se habeat sicut duo ad vnū. Octo autem inquātū sunt his quattuor quodāmodo sunt dupla. ¶ Considerandū ēt est scdo fim phylosophum in textu ⁊ Doc. S. in lectione ꝙ vnius rei tantum vna diffinitio. Et vnius quodammodo sunt multe. Nam subie cta ⁊ ꝓpria passio sunt aliquo modo vnuz sicut Sortes musicus. Et quodāmodo non sunt vnum quia sunt vnum per accidens: ⁊ non vnuz per se. Sed tamen manifestum est ꝙ eius sunt diuerse diffinitiones.

¶ Sed contra ea que dicta sunt diceret aliquis. Ueritas ⁊ falsitas non sunt nisi in his que apprehenduntur per se cundam operationem intellectus. Unde predicamenta vt dicit phylosophus in predicamentis nō significant verum aut falsum: cum sine complexione dicantur. Cum ergo diffinitio apprehendatur per primam operationem intellectus: videtur ꝙ in diffinitionibus nō sit falsitas. idē dicit phus in primo posteriorum. vz. ꝙ diffinitio neque verum neqz falsum significat. ¶ Ad idez arguit sic. Nā potentia per se ordinatur a ꝓprium obiectum ⁊ fim ꝙ ipsa. Sed ea que sunt per se semper ⁊ eodez modo se habet. Uñ potentia circa ꝓprium obiectum nō decipit. Sed si in diffinitionibus esset falsitas: sequeret ꝙ intellectus circa ꝓpriū obm deciperet cū eius obm sit qdditas rei. ¶ Dicēdū sicut dictum est ꝙ in diffinitiōib⁹ significā tib⁹ qdditatem rei: non potest esse falsitas per se: sed soluz ꝙ accidens aut inquātū diffō vni⁹ rei attribuit alteri: aut qz termini male ordinātur: vt ēt pz per Doc. S. in pma parte. q. 85. ar. 6. vbi sic ait. Circa qdditatem rei per se intellectus non fallitur. Sed circa ea que circūstāt rei esse tiam vel quidditatem intellectus falli potest dum vnum ordinatur ad aliud componendo vel dividendo vel etiaz ratiocinando. ¶ Per accidens tñ contingit intellectum decipi circa quod quid est in rebus compositis non quidez ex pte organi qz intellectus ñ est virt⁹ vtēs organo sed ex parte ꝓpositionis interuenientis circa diffōncz. Hec ille. de quo inferius perscrutandum erit in nono huius. q. 13. ar. scdo. Diffinitio autem fim se dicit vera vel falsa sic res dr vera vel falsa. De diffinitione enim pōt formari ꝓpositio vera vel falsa. ¶ Ad argumēta igitur omnia: patet solutio ex his que dicta sunt.

¶ Ibi in phylosopho ⁊ Doctore Sancto Amplius volentes turpia ⁊c.

a **B quartū** sic ꝓceditur. Uir ꝙ ille qui voluntarie dic falsum sit melior simpliciter q̄ ille qui ignorāter dicit falsum. Nam ille qui cognoscit aliquid est pfectior ⁊ melior q̄ ille q ignorat vez: cū perfecta ⁊ ꝓpria opatio hois ꝓsistat in intellectiōe: vt ex supradictis patet. Sed ille qui scienter ⁊ voluntarie dicit falsum. cognoscit hoc esse falsuz. Ille aūt qui ignoranter dicit falsum ignorat hoc esse falsuz. Ergo qui scienter et volūtarie dicit falsum pfectior est et melior: vt videtur q̄ qui ignoranter hoc facit. ¶ p 2°. Ille qui claudicat voluntarie melior est et dignior illo qui claudicat nō volūtarie: cum primus habeat pfectam virtutem progressinam: alter vero imperfectam. Ergo a simili qui scienter ⁊ voluntarie dicit falsum est pfectior eo qui ignoranter et non scienter dicit falsum. ¶ p 3°. Ille sophysta qui scienter facit falsas argumentationes et deceptiuas pfectior prędicatur ab omnibus q̄ ille qui ignoranter idem facit. Alias sciens non esset perfectior q̄ ydiota. Ergo idem quod prius.

Respondeo dicendum ꝙ ille qui volūtarie falsum dicit est simpliciter peior et imperfectior q̄ ille qui ignoranter falsum dicit. Sz fim quid. s. q̄ntum ad aliquā potentiaz sit perfectior et hoc loquendo de perfectione aut bonitate moris. Quod sic patet. Nam quilibet vi iosus ex hoc diffinitur ꝙ est promptus vel electiuus maloz. Electiō autem sequitur cognitionem. Igitur simpliciter est imperfectior et peior q̄ntum ad morem qui scienter falsuz dicit eo qui ignoranter dicit. Quod etiam ex hoc patet: Quia ille qui mentitur prauus est et vitiosus. Sed ille qui scienter dicit falsum mentitur. Dicit enim contra mentem. Alter vero non mentitur licet falsum dicat. Igitur ⁊c. Et simile est de omni alia malicia. Semper enim est simpliciter peior qui prava et turpia volens opatur et sciens q̄ ignorans. ¶ Et licet claudicans voluntarie sit perfectior q̄ntum ad virtutem gressinam: tamen est imperfectior fm morem illo qui non voluntarie claudicat. Similiter ille qui prave agit voluntarie est deterior quantum ad morem: licet forte non sit deterior sed perfectior quantum ad aliquam aliam potentiam vel virtutez. Et sic ille qui voluntarie dicit falsum licet sit peior secundum morem: est tamen intelligentior eo qui credit se verum dicere cū falsum dicat non voluntarius. ¶ Considerandum autez est primo fm phylosophum ⁊ Doc. S. in presenti lectione ꝙ homo dicitur duobus modis falsus. ¶ Quorum primus est secundū ꝙ homo dicitur falsus qui est promptus ⁊ gaudens in rationibus falsis secundum electionē propter se ⁊ non propter aliud hoc est ille qui habet habitum falsitatis dicitur falsus. Nam vnicuiq⁹ habenti habitum fit in promptu ⁊ delectabilis operatio que est secundum illum habitum. Et talis operatur propter habitum illum ⁊ non propter aliud: Sicut luxuriosus fornicatur propter delectationem coitus. Si autem fornicetur propter aliquid aliud puta vt furetur: magis est fur

q̄ luxuriosus. Similiter qui eligit falsuz dicere propter lucrū: magis est auarus: q̄ falsus. Secundus modus est: prout homo dicitur falsus: qui facit falsas rationes aliis: sicut res dicitur falsa: quia facit alijs falsam fantasiam. Ex predictis elicitur: q̄ falsum pertinet ad non ens: cum homo dicatur falsus per respectum ad rationes falsas: ꝛ ratio dicatur falsa: quia est non entis: vt supra dictum est.

¶ Considerandum vlterius est 2°: ſm Doc. S. in lectione: q̄ ex predictis philosophus excludit duas opiniones. ¶ Prima opinio erat aliquorum dicentium: eandem oratiōnem esse veram ꝛ falsam: quia idez homo potest mentiri: ꝛ verum dicere. Et sic idē homo erit verus ꝛ falsus. Similiter eadem ratio vera ꝛ falsa: quia eadem ratio vera ꝛ falsa potest esse in sorte. Sed hoc inconuenientis est dictum. Quia etiam homo sciens ꝛ gaudens potest mentiri: non tamen est falsus: q̄ non est factiuus aut electiuus falsarum rationum: ex qua ratione dicitur homo falsus: sicut dictū est. ¶ Alia opinio est dicēs: q̄ hō q̄ facit turpia ꝛ praua volēs: pfectior est ꝛ melior eo q̄ facit ea ignorās. Sed hec opio etiā est falsa: sicut in p̄n° corporis articuli: tā declaratū est. ¶ Ad argumēta igit̄ pz solutio ex dictis.

¶ Q. 31ª. ꝛ vltima. De distictiōe hui⁹ termini accidēs.

Consequēter considerandū restat de distinctione multiplicitatis huius termini accidens. ¶ Circa quod querūtur quattuor. ¶ Primo vtrū modi accidentis sint bene assignati a philosopho. ¶ Secundo vtruz omne illud quod aduenit alicui post eius esse completum: sit accidens. ¶ Tertio vtrum accidentia causentur a principijs subiecti. ¶ Quarto vtrum accidens sit illud quod primo occurrit intellectui obiectiue.

¶ Vbi in phō ꝛ Doc. S. Accidens est q̄ō ineſt alicui ꝛc̄.

a **Ad primum** sic proceditur. Videt̄ q̄ modi accidentis nō sint sufficienter assignati a philosopho. Nam inter ſbam ꝛ accidens non cadit medium: vt patet ex sufficienti diuisione. Interesse enim per se: ꝛ nō esse perse: non cadit medium. Sed inter accidens primo modo dictum: ꝛ ſbam cadit medium. ſ. potentia anime: aut proprietates ſbe. Igitur ille modus non videtur esse modus accidentis. ¶ p̄ 2°. Aliquod est accidens respectiuū ꝛ aliquod est accidens absolutum. Item aliquod est accidens per se: ꝛ aliquod per accidens. Item aliquod est accidens separabile: ꝛ aliquod inseparabile. Item quoddā est accidens predicabile: ꝛ aliquod est accidens predicamentale. Ergo sunt plures modi accidentis q̄z duo. Et p̄ consequens male hic enumerantur tantum duo. ¶ p̄ 3°. Accidentis esse: est ineſſe. Ergo nullum accidens est separabile. Ergo illud quod pro accidente assignatur ſm primum modum: non est accidens: q̄ tale est separabile: vt dicit hic Doc. S. Ergo ꝛc̄. ¶ p̄ 4°. Accidēs opponitur ei quod est per se: vt dicitur in textu. Sed per se dicitur quattuor modis. Ergo ꝛ accidens. Et sic male tantū duo modi assignātur. ¶ p̄ 5°. Accidens est quod adest ꝛ abest preter subiecti corruptionem: vt patet per porphyriū in predicabilibus: ꝛ per philosophum in thopicis. Ergo
Lectio. II. nullum accidens est sempiternum. Et sic male assignatur etiam modus. Quia tale accidens: vt hic dicit Doc. S. in littera est sempiternum: ponens differentiam inter primum ꝛ 2ᵐ modum. ¶ Sed contra est philosophus in textu dicens. Accidens dicitur quod ineſt alicui: ꝛ verum est dicere non tamen neq̄z ex necessitate: neq̄z ſm magis puta tā aliquis fodiēs plante fossam thesaurū inuenit ꝛc̄.

Respondeo dicendū q̄ accidentis duo sunt modi. ¶ Primus modus ē: ſm q̄ accidens dicit illud q̄ō ineſt alicui: ꝛ q̄ō contingit vere affirmare nō tñ ex necessitate: neq̄z vt in pluribus: sed vt in paucioribus. Sicut si aliquis fodiens aliquam fossam: ad plantandū aliquā vineā inueniat thesaurū. ¶ Hoc aūt. ſ. inuenire thesaurū est accidēs eueniens vt in paucioribus. Similiter musicus dicitur albus isto mō. Et differt istud exēplū a p̄mo ſm Doc. S. Quia in primo sumebatur accidens q̄ntū ad fieri: in 2° vero q̄ntū ad esse. Et simile incidens q̄ntū ad fieri: q̄ accidit in determinato loco: vel determinato tēpore est sic de similibus. Secundo mō dicit accidēs q̄ō ineſt alicui ſm se: ꝛ tñ nō est de ſba eius. Et hic est secūdus mod⁹ dicēdi p se: vt supra dictū est. q. 19. ar. 2. ¶ Cōsiderādū est aūt q̄ hoz duoz modoz sic assignat rō Doc. S. in littera: q̄ accidēs accipit dupl̄. Uno° ſm q̄ opponit ad ſm se. Et sic sumit primus modus. Alio° ſm q̄ opponit ad ſbaliter. Et sic sumit secūdus modus. Et differt secundus modus a p° ſm Doc. S. in lectiōe. Quia accidētia 2° mō dicta sūt sempiterna. Sempiternū gulus hēt tres angulos equales duobus rectis. Et sempiternum hō ē risibilis. Sed accidētiū ſm p̄m modū nullū cōtingit ee sempiternum: ga semp sunt vt in paucioribus. Et similis ratio est de aliis accidētibus: vt infra patebit. hec illa. ¶ Sed diceret aliq̄s. Accidēs illud nō est sempiternum q̄ō causat a principijs ſbi corruptibilis. Sed manifestum est q̄ hō: ꝛ triangulus: ꝛ similia ſba sunt corruptibilia. Ergo accñtia ppria eoz sunt corruptibilia: q̄ corruptis ſbis corrūpunt accidētia q̄ in ipsis sunt. ¶ Ad hoc dicit aliqui q̄ illa accidētia sic sunt sempiterna: q̄ semp sunt ſbis ſnis existētibus. Quib⁹ corruptis etiā ipsa corrūpunt. Sz hoc nihil est dicere: ga sic nō sunt sempiterna. Quod est cōtra Doc. S. ¶ Nō. n. sequit semp sunt: q̄ ſbm est: ergo semp sunt. Sed est fallatia a ſm qd ad simplr̄. Ideo aliq̄ dicunt q̄ semp manēt q̄ntū ad eoz essentiā. Et sic sunt sempiterna. Sed hoc etiā nihil est ad ppositū. Quia ēt q̄libet accidētia ſm eoz essentiā p̄siderata sunt incorruptibilia. Essentie n. rez incorruptibiles sunt. Uñ melius dōm videt q̄ accidētia p se semp manēt: q̄ hitudo eoz ad ſna ſba ē semiternā ꝛ necessaria. Sine. n. hō ꝛ risibile sint: sine nō sint semp tū est necessaria hitudo risibilis ad hoiem. Et hanc solutionē innuit Doc. S. i prima parte. q. 89. ar. p°. ad vltimū sicut ex supioꝛib⁹ adductis pz: ꝛ etiā in pſenti lectiōe elicitiue. ¶ Sed diceret vlterius aliq̄s. Aliq̄ō est accidēs ad vtrūlibet ꝛ vt in pluribus. Et tñ nō ꝓtinet sub 2° mō cū nō sit p modis. Quod sic pz. Nō. n. cōtinet sub 2° mō: cum non sit se: neq̄z sempiternū. Neq̄z ꝓtinet sub p° mō: cum non sit vt in paucioꝛib⁹. ¶ Dicēdum q̄ reducit ad p̄m modum. Et lz talia accidētia nō sint vt in paucioꝛib⁹ possunt fieri vt in pauciꝛibus. Uel dōm q̄ pbus ponit modos accñtis ſm q̄ accidēs significat defectuz entis. Ideo ponēdo modos eius in cōi. ſ. accidēs p se ꝛ accñs p accidēs solū de modis accidētis p accidēs posuit illū modū q̄ maioꝛ ē imperfectio nē entitatis ꝛportat: ſb eo cōprehēdēs oēs alios modos etc.

Ad primum igitur dōm q̄ accidēs dupl̄. Uno° p accidēte pdicabili. ſ. p eo q̄ō distinguit̄ ꝓtra ppriū pdicamētali. Et sic iter accidēs ꝛ ſbam nō cadit medium. Alio° q̄ accidēte pdicabili. ſ. p eo q̄ō distinguit̄ ꝓtra ppriū pdicabile: sicut accipit̄ in p° mō pdicto. Et sic iter accñs ꝛ ſbam nō cadit medium. Hāc solutionē innuit Doc. S. in prima parte. q. 77. ar. p° sicut etiā supius adductū ē. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ accidēs pōt sumi dupl̄. Uno° in abstracto. Et sic facit q̄ accidēs pōt sumi dupl̄. Uno° in abstracto. Et sic facit pdicabile q̄ō ē genus: vel spēs: vel dfia alicui⁹ pdicamēti accidētiū. Si vo accipiat i ꝯcreto: tale ē duplex. Quoddā ē ppriū. Et tale facit pdicabile ppriū. Aliud ē cōe. Et tale facit q̄ntū pdicabile. Accñs ergo respectiuū si sit cōe: ꝓtinet q̄ntū: ꝓtinet sub p° mō. Accñs aūt absolutū si sit cōe: ꝓtinet sub p° mō. Si vo fuerit ppria passio ꝓtinet sub 2° mō. Similr accñs sepabile cōtinet sub p° mō. Accñs inseparabile ē duplex. Mā quoddā ē q̄ō nullo mō ē sepabile. Et tale ꝓtinet sub 2° mō. Aliud est q̄ō ē cū difficultate sepabile. Et tale ꝓtinet sub p° mō. Similr accñs pdicamētale ꝓtinet sub p° mō. Et accidens pdicamētale ꝓtinet sub vtroq̄z: ſm diuersam eius acceptionē. Quia accidēs pdicamētale sub se accidēs ppriū ꝛ cōe vt dictū ē. Uñ camētale ꝓtinet sub se accidēs ppriū ꝛ cōe vt dictū ē. Ad 3ᵐ lz sint plures modi speciales sunt tñ tres duo i gñe. Ad 3ᵐ dōz q̄ accñtis ee q̄ sit ieē p̄t itelligi dupl̄. Uno° ee cēn

tie eius. Et sic eius esse nō est inesse. Alias nō posset sepa
rari a sbo. Alio° de esse existentie. Et hoc dupl̄r. Uel sup
nāliter. Et sic acidētis esse nō est inesse: vel nāliter. Et sic
accidentis esse est inesse: nō qdem semper: sed q̄ diu est.
Unde nō sequitur q̄ nō sit separabile p eius corruptionē
subiecto remanente. ¶Ad 4m dōm q̄ licet accidētis pos
sint esse plures modi in speciali q̄s enumerati sint: tñ sunt
tātū duo modi in gñe: vt dictū est. ¶Ad 5m dōm q̄ illa
diffinitio dat de accīte vt accīs distinguit̄ ꝑ accīs p se:
¶Ibi in phylosopho ⁊ Doc. S.

Ad secundum sic ꝓcedit. Uī q̄ illud qō aduenit alicui post eius esse cōpletū sit accidens. Nam quicquid est creatū vel est sba vel accidens: vt ex supradictis p3 p diuisiō3 phi. Sed illud qō aduēit alicui post eius esse cōpletū: nō est de sba eius. Ergo est sibi accidēs. Alias inter accidens ꝑdicamētale ⁊ sbam erit me diū. Quod est contra ea q̄ dicta sunt supra. ¶ ℘ 2°. Si illud nō esset accidēs sequeret̄ q̄ Doc. S. contra ponentes plures formas sbales in eodē: nihil ꝓbaret. Dicit. n. ꝓtales sic. Si essent plures forme: sequeret̄ q̄ prima daret esse sbale: ⁊ p cōsequēs esse simpl̄r. Ergo 2a esset accidēs. Et si nō esset accidens: sequeret̄ q̄ illa rō nullius accidēs. Alias inter accidens ꝑdicamētale ⁊ sbam erit me lis. Quia illud qō aduenit alicui post eius esse cōpletū ē esset momenti. ¶ ℘ 3°. Illud qō aduenit alicui post eius esse cōpletū: nō dat sibi esse simpl̄r: sed esse tale. Ergo est accidēs ⁊ nō sba. ℘atet ꝓ̄ia: p Doc. S. in prima parte .q.76. ar. 4. ī corpore: vbi dicit q̄ forma sbalis in hoc ab accidētali differt: q̄ forma accidētalis nō dat esse simpl̄r. sed esse tale: sicut calor facit suū sbm nō simpl̄r esse: sed ē calidū. hec ille. Idē3 in pluribus locis assignat: ad ꝓbādū q̄ in eodē nō possunt esse plures forme sbales. ¶ ℘ 4°. Illud qō pōt adesse ⁊ abesse ꝑter sbi corruptionē: est accidens: vt p3 p diffinitionē accidētis. Sed illud qō aduenit alicui post eius esse cōpletū: pōt sibi adesse: cū nō sit de p fectiōe eius: ⁊ pōt sibi abesse: ergo ⁊c. ¶Sed in cōtrariū arguit̄. Nā idumētū aduenit hoī post eius esse cōpletū. Et tñ nō est accidens sed sba. Ergo ⁊c.

Respondeo dōm q̄ illud quod aduenit alicui post eius esse cōpletū: vel assumit̄ ad participationē ipsius ē sbalis: vel nō. Si ꝑm: tunc illud qō aduenit rei existenti in esse cōpleto: non erit accidēs: nec accidētaliter aduenier: sicut corpus in resurrectione aduenit aīe p se subsistenti: nō tñ est accidens eius: vt patet p Doc. S. in 3a. parte. q. 2. ar. 6. 2m. Et in 2° sententiaꝝ di. 1a. q. vltima ar. 4. vbi sic ait. Corpus aduenies aīe trahit̄ in cōsortiū illius esse: a quo aīa subsistere pōt: q̄ forma suū ē dat materie: q̄ius alie forme nō possint substitere in esse suo sicut aīa. Hec ille. Si vero illud supueniens non assumit̄ ad participationē ipsius esse subsistētis vel aduenit vt forma inherens vel non. Si non aduenit vt forma inherens: accidentaliter quidem aduenie: sed nō erit accidens eius: sicut indumentuꝫ aduenit homi ni nō vt participat esse subsistētiale ipsius neq3 vt forma inherens. Ideo accidentaliter aduenit non tñ est accidens. Si vero aduenīat aliquid vt forma inherens ⁊ nō ad participationem esse subsistētialis: ⁊ nō ad participationem esse subsistētialis: tunc tale aduenies accidē taliter aduenīet cuꝫ vnius rei nō possint esse plura ē subsistentialia. Et sic erit accīs vt probant aliqua argumēta añ inōtrariuꝫ adducta hanc añt sñiam ponit doc. S. in. 2°. sñiaruꝫ vbi supra. Sed clarius in 4° sñiaꝝ di. 17. q. 3a. ar. 2°. vbi sic ait. Omne illud qō aduenit alicui post eius esse completum aduenit sibi accidentaliter: nisi assumatur ad participationē ipsius esse substātialis. Sed tñ hoc nō suffi cit vt dicatur accīs ī se ꝓp hoc. s. q̄ venit post esse comple tum. ℘ōt. n. aliquid in se subsistentia esse ⁊ aduenire alicui sicut vestimentū. Sed si aduenīat post esse completum vt forma inherens: de necessitate erit accidens. Hec ille for maliter sic ēt intelligendum est illud qō doc. S. dicit ī. 2° sententiaꝝ di. 16. q. 3a. ar. 2°. in corpore vbi sic ait. Neces se est gratiam esse in genere accidētis: Q̄ omne illud qō aduenit alicui post esse completuꝫ: accidentaliꝫ se habet ad ipm. Cum ergo gratia añ aduenīat post eius esse non est aliqd de essentia eius. Uñ oportet q̄ accidētaliter ad ipsā se habeat. hec ille. ¶Sed diceret aliquis. Q̄ō vni est sba nulli poterit esse accidens vt p3 p° phisicoꝝ. Ergo idumē tum si sit substātia nulli poterit esse accidens. Et p ꝓsequēs nulli pōt accidentaliꝫ aduenire. Q̄ō tñ ē ꝓtra dicta doc. S. ¶Dicendum q̄ illud qō est sba: nulli pōt esse accidens. ℘ōt tñ alicui accidentaliꝫ aduenire. Et illud qō est accīs non pōt esse sba. ℘ōt tñ substātialiꝫ alicui ꝓuenire: vt p3 p doc. S. i. 2°. sñiaꝝ di. 26. vbi supra vbi sic ait. Sz tñ aliquid accñtaliꝫ ad aliud se hz: qō tñ in se sba est: sicut indumētū ad corpus. Et similꝫ ecōuerso aliquid substātialiꝫ ad altꝫ se hz qō tñ in se est accīs. Sicut color ad albedinem. hec ille. Auctoritas añt illa ex p° physicoꝝ adducta nō dicit qō illud qō est substātia nulli accidētaliter aduenit: sed q̄ nulli pōt esse vere accīs. Lect. 5 c. co. 27.

Ad primū igitur dicendum q̄ illud qō aduenit alicui post esse cōpletū aliq̄n est sba: sicut indumētū. Aliq̄n est accidens sicut albedo. Licet. n. omne ens creatū sit substantia vel accīs si accipiat̄ vt illa cōiunctio vel disiungit inter terminos: nō tñ op3 si coniūgat iter ꝓpositiōes: vt sit sensus. Omne ens creatum est sba vel omne ens creatum est accidēs. Sic. n. ē falsa: quia ambe partes sunt false. Unde tacite cadit in illo argamento fallacia diuisionis. ¶Ad 2m dōm q̄ ꝓbatio doc. S. est vera: Quia dictuꝫ est q̄ omne illud qō aduenit alicui post eius esse cōpletum vt forma inherens est accidens. cū ergo Doc. S. ibi loquat̄ de forma dante ē materie ꝓbatio ei° milit̄at. ¶Ad 3m p3 solutio ex dictis. ¶Ad 4m dōm q̄ in illa distinctione subintelligitur forma accidentalis sive accidens ī coī loco generis. ⁊ est sensus accidens predicabile ē suple forma accñtalis sive accidēs qō pōt ⁊c. Q̄ō non conuenīt omni illi qō aduenit alicui post eius esse cōpletū nisi sibi aduenīat vt forma inherens. Et hoc notat̄ i diffinitione illa subiecti cum dicitur: q̄ subiectum est cui aliquid inheret accidentaliter.
¶Ibi in phylosopho ⁊ Doc. S.

a **Ad tertium** sic procedit̄ videtur q̄ accidentia non causent̄ a principiis subiecti. Nam calor in aqua est accidens inherens aque. Et tñ non causatur a ꝑncipiis subiecti sui. ¶ ℘ 2° Lumē est accidēs subiectiue in aere. Et tñ non causat̄ a principijs subiecti sz a sole. Ergo idem qō prius. ¶Sed dicebat q̄ omne accidens per se causatur a principijs sui subiecti. ¶Contra: Quia illuminabilitas est accidens per se ipsius aeris vt p3 p Doc. S. in 2°. sñiaꝫ di. 26. q. 3a. ar. 2. Et tñ non causat̄ a principijs aeris: cum non semper insit aeri sed magis sit a sole sicut ⁊ lumē. Ergo ⁊c. ¶ ℘ 2° Si accidentia causarent̄ a principijs subiecti vel hoc esset in genere cause formalis vel efficientis vel materialis vel finalis: non ꝑm q̄ forme predicamento: cum sunt impermixte. Neq3 2m: q̄ oē efficiens tpe precedit suū effectū cū agat p motū ⁊ trāsmutatiōem sz iter sbm ⁊ ꝓpriū accīs nō mediat motus. Alias cēt dabile tps ī quo sbm esset sine ꝓprio accīte. Nec 3m. q̄ accidens ē forma nō cōposita ex mā. Nec etiā 4m. q̄ forma ⁊ finis coincidūt. Ergo ⁊c. ¶ ℘ 3° Accīs ē cā subiecti: cuꝫ ipm iformet. Ergo sbm nō ē cā accidentis. Alias idē esset cā ⁊ effectus respectu eiusdē. Q̄ō est icōueniens. ¶Sz ī ꝓtrariuꝫ arguit̄. Q̄ illud qō est stabilimentū alicuius: est cā illius sz sbm ē stabilimentū cuiuslibet accñtis. ergo oē accidens dependet a subiecto suo.

Respondeo dōm q̄ accñtia causari a sbo suo pōt intelligi dupliciter vnomō quātū ad sustētamētū ei ipoꝝ ⁊ sic oīa accidētia cānt̄ a suo sbo vt dicit Doc. S. ī p° sñiaꝝ di. 17. q. 3a. ar. 2. vbi sic ait. Sciēdū tamē q̄ ī oībus accidentib⁹ coīter loquendo sbm est cā quodāmō iquātū. s. accñtia in esse sbi sustentant̄. hec ille. Aliomō vt educant̄ in esse ex ꝑncipijs subiecti. ⁊ hoc potest intelligi tripliciter vnomō formaliꝫ. ⁊ sic nulla accidentia cānt̄ a ꝑncipijs subiecti. Aliomō materialiꝫ. ⁊ hoc

dupliciter, vel loquendo de materia ex qua. Et sic etiam nulla accidentia causantur a principiis sbi. Uel de materia in qua. Et sic oia accidētia causanť a principiis sbi sicut dictū est. s. quantum ad sustentationem esse ipsoꝝ. Tertioᵒ effective. Et hoc dupliciter. Unoᵒ loquendo de cā effecti ua que ꝓducit per motuꝫ ⁊ transmutationē. Et sic nō omnia accidentia causantur a principiis sbi. Alioᵒ per naturalem cōcomitantiā. Et sic etiā non omnia accidentia causantur a principiis sbi sed solum quedam. Mā quedam sunt accidentia cōmunia ⁊ quedam ꝓpria. Accidentia cōmunia sunt duplicia. Quedā sunt que causantur a prīcipijs in diuidui que. s. cōsequūtur nālia principia indiuidui. Quedam sunt repugnantia principijs sbi: sicut calor ab igne ꝓductus in aqua ⁊ similia. Alia sunt que nō sunt repugnātia principijs sbi: sed magis coadiuuātia: sicut lumen ꝓductuꝫ a sole receptuꝫ ī aere. Et istis duobus modis accidentia causantur ab extrinseco ⁊ non a principijs subiecti. Accidētia vero ꝓpria causanť a principiis subiecti. Sed sunt duplicia vt dicit Doc. S. in 2ᵒ sñiaꝝ distinctiōe. 26ª. q. 1ª. ar. 2. Quedā sunt q̄ semp actu consequūtur suū sbm. Quedā vero nō semp actu: sed semp ī habilitate. ¶Prima vero causantur a principijs sbi q̄ ad actuꝫ ⁊ habilitatem. Alia vero quantum ad habilitatem tantuꝫ. Sicut aer qui nō semp illuminatur in actu: sed tamen semper est illuminabilis. Et hec illuminabilitas ex principijs sbi causatur q̄uis lumen ab extrinseco sit. hec ille. ¶Considerādū est aūt ꝑm Doc. S. in primo sentētiaꝝ di. 17. q. 1ª. ar. 2. ¶Pro confirmatione p̄cedentiū q̄ sbm diuersimode se hēt ad diuersa accidentia nālia. ¶Nā q̄dā sunt accidētia q̄ causantur a p̄ncipijs sbi. Et hoc dupl̄. Quia vel causantur: a principijs sbi ꝑ speciei. Et sic sunt ꝓprie passiones q̄ consequunť totā spēz. Uel causanť ex principijs indiuidui. Et sic sunt accidētia coīa q̄ cōsequunť principia nālia idiuidui. Sunt etiā q̄dā accidētia ꝑ violentiā inducta: sicut calor in aqua. Et ista sunt repugnantia principijs subiecti. Quedam autem sunt que causantur ab extrinseco non repugnantia p̄ncipijs subiecti: sed magis perficientia ipsum: sicut lumen in aere. hec ille ⁊ gloriose. ¶Ad argumēta igitur omnia patet solutio per distinctionē adductā in corpore articuli. ¶Ibi in phylosopho ⁊ Doc. S.

a **B quartum** sic procedit. Uī q̄ accidēs sensibile nō sit illud q̄ ꝑmo occurrit intellectui nostro obiectiue. Mā ꝑº idē est q̄ adequate vt ꝓz ꝑmo posterioꝝ. Si ergo accidēs primo occurreret ītellectui in rōne obi sequereť q̄ esset obm adequatū intellectᵒ. Sed consequēs est contra Doc. S. in diuersis locis. ergo ⁊c. ¶ꝑ 2º. Illud q̄ prius cognoscit cognitiōe ītellectiua: prius occurrit intellectui obiue. Sed sba p̄cedit accidens cognitione: vt ꝓz in. 7º. huius. igit ⁊c. ¶ꝑ 3º. Illud q̄ ꝑº occurrit ītellectui obiue est illud q̄ ab ītellectu apprehendit. Sed accidēs sensibile vt sic nō apprehēdit ab intellectu sed a sensu. Alias sensibilia vt sic eēnt ītelligibilia. ergo ⁊c. ¶ꝑ 4º. Si sic: sequereť q̄ vnius potētie essent plura oba. Sed cōsequēs est falsum cū poᶜ vnitatē accipiant ab obo: ꝓz cōsequētia. Quia obm intellectus cōiuncti est qdditas rei nālis vt ꝓbat Doc. S. in ꝑma pte. q. 84. q̄si ꝑ totā. Si ergo accidēs siue sensibile ꝑmo occurrit ītellectui obiue seq̄ť id q̄ erat ꝓbandū. ¶ꝑ 5º. Si sic: hoc esset ga cognitio ītellectiua causať a sensitiua. Sed hoc nō est necesse. Quia opatio ītellectiua est separata. Nō. n. indiget organo corꝑali. Ergo nō idiget sensu. Et sic nō ꝓz q̄ sensibile prius occurrat intellectui ex pte obi. ¶ꝑ 6º. Si sic: seq̄reť q̄ singularia eēnt priº ītelligibilia q̄ vlia.

Lectio. 1. Sed ꝙñs ē ꝓtra ꝓbm ꝑmo phy². Ergo ⁊c. ¶Patet ꝙñia: ga singularia sunt illa q̄ subijciunť q̄litatib⁹ sensibilib⁹ ⁊ sunt sensibilia ꝑ se: cū sensus sit singulariū vt patuit ī phemio huiº libri. q. 5. ar. 2. ¶Sed icōtrariū arguit. Nā intellectus non potest cognoscere aliqua nisi mediāte cognitione sensitiua. Sed accidens sensibile est obiectum cognitionis sensitiue. Ergo accidens sensibile prius causaliter ⁊ obiectiue concurrit ad intellectionem q̄ aliquid aliud.

Respondeo dōm q̄ accīs ꝑmo occurrit intellectui nostro pōt intelligi dupl̄. Unoᵒ accipiēdo primo vt idē est q̄ adequate. Et sic nō ꝑmo occurrit ītellectui nostro vt ꝓbauit ꝑᵐ argᵐ. Alioᵒ accipiēdo ꝑmo vt dicit ordinē cause. Et hoc dupl̄. Unoᵒ vt dicit ordinē resolutiōis. Et sic nec accīs neq; sensibile ꝑmo occurrit intellectui obiue sed vltimo. Illud. n. q̄ est ꝑᵐ ordine gñonis est vltimū ordine resolutiōis: vt ꝓz. 9º. huiº. Alioᵒ vt dicit ordinē gñonis. Et hoc dupl̄. Unoᵒ vt dicit ordinē cause totalis. Et sic etiā nō occurrit primo intellectui nostro: vt ꝓz ꝑ Doc. S. in prima parte. q. 84. ar. 6. ad vltimū vbi dicit q̄ sensitiua cognitio non est tota causa intellectualis cognitionis. Et ideo non est mirum si intellectualis cognitio vltra sensitiuum se extendit. hec ille. Alioᵒ vt dicit ordinem cause partialis. Et hoc dupliciter potest intelligi. Uno modo accipiendo accidens ꝓ specie intelligibili. Et hoc dupliciter. Uno modo vt est natura quedam de genere qualitatis. Et isto modo potest esse res intellecta obiectiue. Alio modo vt est similitudo rei extra animam. Et sic bene primo occurrit intellectui: sicut obm quo: nō aūt sicut obm q̄. Alioᵒ accipiendo accidens ꝓ accidēte sensibili de quo est presens questio. Et hoc dupl̄. Uno mō formal̄. Et sic nō primo occurrit intellectui obiue. Nō. n. intellectᵘˢ possibilis formaliter informať accidēte sensibili. Alio mō effective. i. obiectiue. Et hoc dupl̄. Uno mō accipiēdo accidēs sensibile in sensu diuiso. Uidelicet ꝓ eo q̄ est sensibile. Et sic nō repugnat ei quin primo occurrat intellectui obiecti tuī intellectus agentis. Alio mō accipiendo sensibile in sensu cōpōsito. Uidelicet: vt sensibile ē. Et hoc dupl̄. Quia intelligi. Uno mō vt primo occurrat intellectui quasi primo intellectū. Et sic nō primo occurrit intellectui. Quia intellectus nō est sensibiliū primo sed est primo vniuersaliū. Alio mō q̄ primo occurrat intellectui nō quasi primo apprehensum ꝑ intellectū: sed quasi apprehensum primo ab aliqua alia poª. s. sensitiua q̄ est cā nālis cognitionis intellectiue. Et sic sensibile siue accidens primo occurrit intellectui obiectiue. Et sic intelligiť Doc. S. in prima parte. q. 84. ar. Ultimo ad primum: vbi dicit q̄ obiecta primo ⁊ principalia ipsius intellectus in sensibilibus fundantur. ¶Considerandum est autem q̄ aliquid primo occurrere intellectui obiectiue pōt intelligi sex modis. ¶Uno modo primo. s. prioritate communitatis. Et hoc dupliciter. Uno modo q̄ sit primum essentialiter. Uidelicet illud quod primo apprehenditur ab intellectu. Et sic ens primo occurrit intellectui. Alio modo q̄ sit commune ⁊ primum obiectuꝫ intellectus consecutiue seu concomitatiue. Et sic ipsum verum est primum obiectum intellectus: ita q̄ nihil potest intelligi nisi ratio veri consequatur apprehensionē illius vt infra dicetur in. 6º. huius. q. 14. ar. 2º. in corpore ⁊ ad 8ᵐ. ¶Secundo mō ꝑº prioritate perfectionis. Et sic deus primo occurrit intellectui nostro ꝑ participationē. ¶Tertio modo primo prio fecte sed per participationē. ¶Tertio modo primo prioritate informationis. Et sic species intelligibilis primo occurrit intellectui. ¶Quarto modo primo prioritate causalitatis. Et sic accidēs sensibile primo occurrit intellectui. ¶Quinto modo primo prioritate immutationis nō quidez virtute propria sed virtute luminis intellectus agentis. Et sic fantasmata primo occurrūt intellectui. ¶Sexto modo primo prioritate adequationis. Et sic quidditas rei materialis primo occurrit intellectui coniuncto huic sententie satis concordat Gayetanus in. 3º. de anima. ¶Ad argumenta igitur omnia patet solutio ex dictis in corpore. ¶Patent etiam ex adductis in hoc quinto ea que ad hunc librum pertinent. In quo quidem libro si non liber de quotiens nominaretur: tot ⁊ diuerse distinctiones non fuissent adducte. Que si niminm prolixe sunt: per ra diōs boni ingenij abbreuiari possunt. Si vero nimium breues extiterint: de facili ampliari possunt.

¶Incipit

¶Explicit sententia quinti Methaphysice.

Questio

¶Incipiunt putiles atqꝫ ꝑclare qõnes ꝟſ. magistri Dñi/ci flandrensis sup 6m metha. Aristotelis.

¶Questio prima de differentia prime pbye ad alias sci entias ꝗtũ ad considerationẽ principioꝝ ꝛ quidditatũ.

A sequẽtibus igi/tur libris qꝛ pbus in 4o huiꝰ oñdit qꝫ hec scia hꝫ cõsiderare de vno ꝛ de ente ꝛ de hijs que cõsequũtur ad ens ꝛ qꝫ gõlibet eoꝝ multipliciter dr̃ quoꝝ multiplicitatẽ in quinto huiꝰ clarissime determinauit: cõ/siderandũ restat de ipso ente ꝛ de hijs q̃ cõsequunt ad ipsuꝫ. ¶Lir ta qõ occurrit dupler cõsideratio. ¶Mã pmo cõsiderãduꝫ est p quẽ modũ hec scia hẽat ꝟsiderare de ente ꝛ de hijs q̃ sequunt ad ipm. ¶Scõo de ipso ente ꝛ de hijs q̃ sequunt ad ipm. ¶Quãtũ ad pm duo occurrũt cõside/randum. ¶Primo cõsiderandũ est de mõ ꝟsiderationis entis qui cõpetit huic scie p dr̃iam ad alias scias. Scõo de hijs que remonent a principali ꝟsideratiõe huius scie. ¶Circa pm septẽ sunt ꝟsiderãda. ¶Primo de dr̃ia pri/me pbye ad alias scias ꝗtũ ad ꝟsideratiõnẽ principioꝝ ꝛ qdditatuꝫ. ¶Scõo de dr̃ia pbye nãlis ab aliis ꝗtum ad res significatas. ¶Tertio de dr̃ia eiusdẽ ab aliis scien tijs speculatiuis ꝗtũ ad modũ ꝓpriũ diffiniẽdi. ¶Quar to de ꝓprio mõ diffiniendi ꝛ de dr̃ia eius ab aliis sciẽtijs speculatiuis. ¶Quinto de ꝓprio mõ diffiniẽdi ꝛ ꝟsiderãdi ipsiꝰ pme pbie. ¶Sex/to de diffinitione pbie speculatiue. ¶Septimo de ꝓprio indicio prie pbie. ¶Circa pm q̃runt duo. ¶Primo vtrũ i hac pria pbia debeãt iqri pn̄a ꝛ cãe entis i quãtũ est ens. ¶Scõo vtrũ hec scia sola hẽat considera/re de quidditatibus rerum: ꝛ nõ alie scientie pticulares. ¶Ibi in pbo ꝛ Doc. S. principia ꝛ cause ꝛc. Et est lec. 1.

a **B primum** sic ꝓcedit. Videt qꝫ i hac prima phyloso/phia nõ debeãt iquiri principia ꝛ cause entis in quantũ ens. Et primo arguit cõtra suppositũ. Mã si ens inquãtuꝫ ens haberet causam sequeret qꝫ om/ne ens haberet causam. Quo. n. tali cõuenit ꝟm cõem ani/mi cõceptionẽ phylosophoꝝ ꝛ logycoꝝ. Sed pñs est fal/sum: qꝛ deus est ens. Et tñ nõ hꝫ causam. Ergo nõ oẽ ens hꝫ causam. Et sic nõ opꝫ in aliqua scia querere principia ꝛ causas entis inquantuꝫ est ens. ¶Dꝫ 2o. Arguitur ꝫ ppo/situm: qꝛ si in q̃libet scientia q̃rerent pn̄a ꝛ cause subiecti: sequeret qꝫ de deo non posset esse scia tanq̃ de subiecto. Sed pñs est ꝫ oẽs theologos. Ergo ꝛc. Cõsequentia p/bat: qꝛ deꝰ nõ hꝫ causas neqꝫ principia. Alias deus nõ eẽt prima cã. ¶Dꝫ 3o. Si in hac scia quererẽt aliq̃ principia maxime hoc esset ꝟe separate vt puta angeli non sunt cause entis sic pꝫ qꝛ ꝟe separate. Sed hoc nõ potest esse. Qõ creati inquãtuꝫ est ens. Alias essent cause sui ipꝰ. Quod est incõueniens. Ergo ꝛc. ¶Dꝫ 4o. Ad cognitionẽ sensi/tiuã de aliquo habendã nõ querunt principia ꝛ cause eiꝰ. Ergo neqꝫ ad cognitionẽ intellectiuã habẽdã debent que ri principia ꝛ cause: pꝫ ꝓna: qꝛ cognitio intellectiua a pau/ciorib9 dependet ꝙs sensitiua: cuꝫ sit i materialis ꝛ vnita. ¶Sed ꝫ est pbus in textu dicens. principia ꝛ cause que runt̃ entium. ¶Palã autez qꝫ inquãtuꝫ entia. Est. n. aliqua causa sanitatis ꝛ ꝓualescentie. Sunt etiã ꝛ mathematico rum principia elemẽta ꝛ cause Et totaliter oĩs scientia in/tellectualis ꝓcipiens aliquid intellectus circa principia ꝛ causas est aut certioꝛa aut simpliciꝛa.

Respondeo dicendum qꝫ necessariũ est qꝫ i hac scia querant̃ principia ꝛ cau/se entium inquantuꝫ sunt entia. Hanc ꝯclusionem probat phylosophus ꝟm Doc. S. vnica rõne. Que talis est. Mã q̃libet scia dꝫ inquirere principia ꝛ cãs sui subiecti q̃ sunt cã subiecti inquãtuꝫ hmõi. Sꝫ ens inquantum ens est ſbz

Prima

huius scie. Ergo in hac scia debent inquiri ꝓncipia ꝛ cau/se entis inquantum hmõi. Minoꝛ est probata in ꝓncipio quarti huius. Maioꝛem ꝓbat hic phylosophus inducti/ue. Nam sanitatis ꝛ conualescentie est aliqua cã quã que/rit medicus. Similiter mathematicoꝝ elemẽta principia ꝛ cause sunt numeri ꝛ figure ꝛ sic de similib9 que mathe/maticus inquirit. Et vlr omnis scientia intellectualis siue sit circa intelligibilia tñ siue ymaginabilia vel sensibilia in particulari ꝛ intelligibilia in vli siue etiã sit practica ta/lis est qꝫ versatur circa aliquas cãs ꝛ aliqua principia. Er/go ꝛc. ¶Cõsiderandus autẽ est pꝰ ꝟm Doc. in littera qꝫ nõ omnes scientie equaliter versant̃ circa principia. Sed quedam versantur circa principia que sunt certioꝛa ꝛ no/tioꝛa quo ad nos Sicut est scia nãlis: que cõsiderat prin/cipia que sunt propinquioꝛa sensibus. Quedam autẽ sunt scie que ꝟsiderant principia q̃ sunt simpliciora ꝛ certioꝛa ꝟ nãm: sic sunt scie mathematice ꝛ methaphysice. Sꝫ dice ret aliquis. In scia nãli effectus sunt nobis notioꝛes cau/sis: sicut pꝫ de yride ꝛ tonitruo ꝛ grãdie ꝛ pluuia ꝛ aliis impressionib9 metheoꝛologicis. Ergo principia nãlia sunt notioꝛa ꝟm naturã ꝛ p ꝙns non quo ad nos. qꝛ eadem nõ sunt nobis nota ꝛ nature vt pꝫ pꝰ phyſicoꝝ. ¶Dꝫ 2o. ¶Prin/cipia mathematicalia sunt notissima sensui et quo ad nos vt puta qꝫ propositis duabus lineis inequalibus contin/gat equalem breuioꝛi abscindere pꝫ ad sensum posito pe de circini in punto longioris linee eiusdẽ quantitatis cũ linea breuioꝛi: vt dicit tertia propositio Euclidis. Et qꝫ super linea recta data contingit triangulum equilaterum collocare etiã pꝫ ad sensum protractione debite facta. Et sic de similibus. Ergo talia principia nõ sunt certioꝛa ꝟm naturam propter cãm iam assignataꝫ. Dicendũ ad pm qꝫ pn̄a nãlia pñt ꝟsiderari dupliꝛ. Unoꝰ p cõparationẽ alia/rum sciaꝝ. Et sic principia rerũ nãlium sunt notioꝛa aliis quo ad nos quia sunt propinquioꝛa sensibilibus vt dictũ est. Alioꝰ per cõparationem ad suos effectus. Et hoc du/pliciter. Unoꝰ ꝓparando cognitionem intellectuã ad in/tellectiuã. Et sic sunt notioꝛa ꝟm naturam. Alioꝰ compa/rando cognitionẽ intellectiuã ad sensitiuam. Et hoc dupli/citer. Uel loquẽdo de cognitione determinata. Et sic sunt certioꝛa quo ad nos. Uel de cognitione cõfusa. Et sic sunt certioꝛa ꝟm naturaꝫ. ¶Uerũtamen nõ opꝫ qꝫ cuiuslibꝫ cause cognitio sit posterioꝛ quo ad nos vt dicit Doc. S. in prima pte. q. 85. ar. 3. cuꝫ qñqꝫ cognoscamus per cãs sen/sibiles effectus ignotos: qñqꝫ aũt ecõuerso vbi aliqua sũt pn̄a nãlia q̃ sunt notioꝛa sũis effectib9: sicut pluuia que est cã vaporis est nobis notioꝛ ꝙs euaporatio. Quedaꝫ vero sunt quoꝝ effectus sunt nobis notioꝛes sicut dictuꝫ est de yride. Uidemus. n. effectũ ad sensum: Sed cãm igno/ramus multotiens. ¶Ad aliud dicendum qꝫ mathemati/calia sunt notioꝛa nobis ꝛ nature. Unde argumentuꝫ sup/ponebat vnũ ꝓ incõnenienti: qõ tamen nullum est incõ/ueniens. ¶Cõsiderandum vlterius est 2o ꝟm Doc. S. in lcõne qꝫ aliqua pn̄a esse simpliciora potest intelligi dupliꝛ. Unoꝰ dicunt̃ aliq̃ principia simpliciora qꝛ simplicius. i. ſpficialius exquisita. Et sic principia moralia dicunt̃ sim/pliciora qꝛ grosso modo ꝛ superficialiter sunt exquisita. Alioꝰ dicunt̃ simpliciora qꝛ sunt determinatioꝛa ꝛ magis abstracta a sensu. Et sic principia methaphyſicalia aut ma/thematicalia dicuntur simpliciora principiis nãlibus. Et pariformiter aliqua principia possunt dici certioꝛa dupli/citer. Unoꝰ qꝛ certius exquisita. Et sic principia sciarum demõstratiuaruꝫ dicuntur certioꝛa principiis moralibus. Alioꝰ dicunt̃ qꝛ sunt ꝓpinquioꝛa sensibilibus a quib9 sci/entia oꝛtũ hꝫ. Et sic principia nãlia dicunt̃ certioꝛa ꝛ vtro qꝫ mõ ꝓt tielligi dictũ pbẏ qñ dicit: principia aũt certioꝛa aut simpliciora sunt ꝛc. quãdmodũ ꝟclarat hic. Do. S.

Ad primum igitur dicendum qꝫ ly inquan/tum potest accipi dupliciter. Uno modo reduplicative. Et sic entis in communi. ſ. qõd est commune deo ꝛ creaturis inquantum est ens non que runtur cause essendi lz bene cognoscendi ex parte cogno/scentis non aũt ex parte rei cognite. Et sic nõ accipit hic.

Z.1.ꝛ 2.3.

Alio modō potest accipi ly inquantum specificatiue siue determinatiue. Et sic entis inquantum est ens. i. entis in ratione entis considerati queruntur cause ⁊ principia non solum quantum ad cognosci: sed etiam quantum ad esse que sunt deus ⁊ sbe separate. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ duplicia sunt principia: Quedam sunt principia essendi. Alia vero sunt p̄nᵃ cognoscendi. Et illa sunt duplicia sicut supra dictum est. Quedam sunt p̄nᵃ ex parte rei cognite. Alia vero sunt principia ex pte cognoscētis. Et illa etiam sunt duplicia. Quedaꝫ sunt ex parte cognoscentis a priori simplr. Et sic eadeꝫ sunt principia essendi ⁊ cognoscendi. Alia vero sunt ex parte cognescentis a priori vel a posteriori. Et sic nō eadē sunt p̄nᵃ essendi ⁊ cognoscēdi. In scia autez diuinitus infusa sufficit ꝙ sint p̄nᵃ cognoscēdi ex parte cognoscentis a posteriori. Sed in scia humanitus inuenta que habet ens creatum pro sbo: non sufficit ꝙ sint p̄nᵃ cognoscendi ex parte cognoscentis: sed etiā requiritur ꝙ queantur cause ⁊ principia essendi ipsius sbi inquantum sunt ēt p̄nᵃ a priori. Luꝫ ergo hec scia sit humanitus inuenta: non incōuenit querere hic principia essendi entis creati quod est hic sbm sicut in p̄ᵒ huius dictū est. q. 1. ar. 8. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ sbe separate dicunt̄ esse p̄nᵃ entis non quantū ad omnes partes entis: sed qz sunt p̄nᵃ motus celi qui est cā oīum gñabilium ⁊ corruptibilium ⁊ per ꝓns oīum accidentium: ideo dicūtur p̄nᵃ accidentium ⁊ principia sbe nō cuiuslibet sed sbe corporalis cuiuslibet vel q̄ntum ad esse vel quantum ad moueri. Deus autem est p̄nᵐ ⁊ causa cuiuslibet entis creati. Unde per sbas separatas intelligēdo deum ⁊ angelos simul sic sunt cause entis in vⁿ si collecti ue sumant̄. Si vero distributiue loquamur. sic non queli bet sbe separate sunt causa cuiuslibet entis sed fm modus expositum. Querimus. n. causas essendi accidentium scz ipsam sbam vt pz in p̄ᵒ. 7. huius. Querimus vlteriᵒ causas sbaꝝ mālium vt pz in. 12. huius. Et querimus etiam causas sbarū in materialium vt pz in eodē. 12. vbi concludit vnum esse principem. Et qz oē ens creatū vel est sba vel accidens omnis autem sba vel est mālis vel imateria lis: ideo in hac scia queruntˉ cause cuiuslibet entis creati. ¶ Ad vltᵐ dōm ꝙ nō est simile de cognitione sensitiua ⁊ intellectiua vt dicit Doc. S. in lectione. llāā cognitiones sensitiue non sunt per causas ⁊ p̄nᵃ: sed per hoc ꝙ ipz sensibile objcitur sensui. Discurrere aūt a causis ad causata vel a principijs ad principiata non est ipsius sensus sed rationis. llec ille

Lectio. 5.

¶ Ibi in pbo ⁊ Doc. S. Sz oēs ille circa vnū ⁊c̄.

¶ Secundum sic ꝓceditur. Uſ ꝙ non solum hec scia bēat cōsiderare quidditatem siue diffinitionem rei. llāā diffinitio siue ipsum quod quid est: est medium demōstrationis. Sz quelibet scia acquiritur per demonstrationē: cū scia sit habitus scientificus ꝙ demōstrationē acquisitus vt dr̄ pᵒ posterioꝝ. Ergo queli bet scientia mentionē facit de diffinitionibus ꝓprij sbi: ⁊ per ꝓns nō hec sola. ¶ p̄ 2ᵒ. llPhysicus diffinit motuꝫ ⁊ ens mobile ⁊ multa alia que ad considerationem eiᵒ pertinent. Similiter pbs in libris de anima inuestigat diffinitionem anime ⁊ eam diffinit vnam diffinitionem demōstrando per aliā vt pz 2ᵒ de anima. Ergo non hec sola qd ditatis cōsiderat. ¶ p̄ 3ᵒ. llPbus in 2ᵒ posterioꝝ determinat diffinitiue de diffinitionibᵒ inuestigādo ipsuꝫ qōqd est per viam diuisionis ⁊ resolutionis ponendo etiam cōditiones bone diffinitionis. ergo idez quod prius. ¶ p̄ 4ᵒ. In qualibet scia ē triplex ꝓcessus. s. diffinitiuus diuisiuus ⁊ exemplorum positiuus vt dicit Albertus in predicabilibus. vt pz etiā per discursum pbȳ in qualibz scia Ergo ⁊c̄. ¶ Sed cōtra est pbs in textu dicens. Sed oēs iste circa vnum quidem genus aliquid circunscripte de hoc tranctant. Sed hoc nō de ente simpliciter nec inquātum est ens: nec de ipso quodquid est ⁊ nullam rationem faciunt. Sed ex hoc alie quidem sensu facientes ipsum manifestum alie autem suppositionem accipientes ⁊ cetera.

Lectio. 4.

Lec. 1. ⁊ cō. 6. Lec. 2.

¶ Respondeo dōm ꝙ nulla aliarum sciarū realium ab ista mentionē facit de ipso qōquid est neqz de diffinitione que ipsum significat. llec pclō ꝓbat̄ a pbo vnica rōne fz Doc. S. t lcōne. Que sic format̄. llā eiusdē scie est cōsiderare de ente in quātū ē ens. ⁊ deo qōqd est. Sz nulla sciaꝝ ꝑticularis facit mētionē de ente fm ꝙ est ens: sed solū methaphȳ ca. Ergo soliᵒ methaphysice est ꝓsiderare ipsuꝫ qōqd est. Maiorꝫ pz: Qz vnū qōqz ens hz esse ꝙ suā quidditatem. Minor pbs Ergo eiusdē est ꝓsiderare esse ⁊ quidditatē. Minor pbs tur inductiue: Qz q̄libz scia ꝑticularis versat̄ circa ꝑticulare genus entis sicut circa numerū magnitudinē aut aliquid hmōi: Ita ꝙ illa que versat̄ circa vnū non versatur circa aliud. llā ꝓsiderant particulare ens in ratione entis: s fz rationē specialem aliquam vt pz discurrenti. Et cū ens in quātum est ens nō debeat incōsideratuꝫ remanere: relinquit̄ ꝙ solius primi pbȳ est cōsiderare ens inquantuꝫ est ens: ⁊ oīa entia subiecta aliarū sciarū sunt entia ex quo apparet dr̄ia aliarū sciarū ad istam quantum ad cōsideratio nē principiorum. Ex hac conclusione infert phylosophus vnū correlarium. vz. ꝙ sicut nulla scientia particularis habet considerare de ipso qōquid est ita nulla earuꝫ dicit de subiecto circa quod versatur si est aut nō est sed supponit. Cuius ratio est: quia eiusdem rationis est determinare questionem an est ⁊ manifestare quid est. Quia oportet accipere quod quid est vt medium ad ostendendum an est. Inde est ꝙ quelibet scientia ꝓsupponit si est ⁊ quid est de subiecto vt dicitur primo posterioꝝ. ¶ Tenendum est autem hic fm phylosophum ꝙ cum scientie particulares non determinent de ipso quod quid est cuius ipsum quod quid est sit medium demonstrationis oportet ꝙ ipsum aliunde accipiant. llPropter quod quedam scientie accipiunt ipsum per sensum: sicut scientia de animalibus accipit quid est animal per sensum ⁊ motum quibus animal a nō aīali discernitur. Alie vero accipiūt qō quid est sui sbi per suppositionē ab aliqua alia scientia: sicut geometria accipit quid ē magnitudo a primo pbo. Iste aūt scietie p ipsum quod quid est qō accipiūt aliūde vel p sensum vel p suppōnē: demōstrāt ꝓprias passiones que p se insunt g̃neri sbo: que quidē demōstrant magis necessarie: sicut mathematice scietie. Quedaꝫ vero infirmius: sicut in scietijs nālibus in qbus multe demōstrationes sumunt̄ ex hijs q̄ nō semp sunt sed frequēter. ¶ Sed cōtra ea q̄ dicta sunt diceret aliqs. llMethaphysica est vna scia specialis cōdistincta ab aliis: cū consideret suū fm specialē rōnē considerandi. Ergo sicut scietia particularis nō hēt cōsiderare ipm qō qd est pari rōne neqz methaphysica. ¶ Dicendū ꝙ q̄uis methaphysica sit specialis scietia alijs cōdiuisa q̄ ad specialē rōnē cōsiderādi ⁊ dicit Doc. S. sup llBoetio de trinitate. q. penultima. ar. pᵒ. tū est vniuersalis q̄ ad cōsiderata. Alie vero scie sunt speciales ⁊ q̄ ad rōnē cōsiderādi ⁊ q̄ ad cōsid erata. Uñ nō est simile. Et lz sba aliaꝝ sciarū nō cōtineant ꝓprie quēdo sub sbo methaphysice vt partes eius accipiēdo. l. sba cū ꝓprijs rōnibus formalibus considerandi vnde ⁊ alie scie nō sūt ptes methaphysice vt ibidē dicit Doc. S. ad 6ᵐ tū sba aliaꝝ sciaꝝ māliter sumpta cōtinent̄ sub sbo methaphysice sicut partes eius subiectiue.

¶ Ad primum igit̄ dōm ꝙ q̄libet scia ꝑticularis docet formare ⁊ inuestigare ipm qō qd ē. sed supponit ipm aliūde sicut dictū est. llHec aūt scia determinat de ipso qō qd est ponēdo dr̄iam inter ea ⁊ modos ⁊ conditiones eorum ostendendo. s. que debent poni in diffinitione ⁊ que non: vt patet. 7ᵒ. huius vbi ostēdit ꝙ sub iectum ponitur in diffinitione accidentis. ¶ Et per hoc patet solutio ad 2ᵐ. ¶ Ad 3ᵐ dicenduꝫ ꝙ logyca cum sit vniuersalis scientia sicut ⁊ methaphysica etiam habet determinare de ipso quod quid est: vt patet 2ᵒ posterioꝝ. Sz logyca hic excludit̄: qz solū sit ꝑ mētio de scietijs realib⁹: vt ūfra patebitli. 6. q. 6. ¶ Ad 4ᵐ dōz ſic ad primū.

¶ Questio

Questio Secunda

QQ̃.2ª.de distinctione pñe naturalis ab alijs scientijs quantum ad res consideratas obiectiue.

Uperius determinatum ẽ de differẽtia pñe pñe ad alias sc̃as quãtũ ad considerationem p̃incipioꝝ causaꝝ ⁊ qdditatũ. Consequẽter considerandũ est de differentia pñe naturalis ab alijs scientijs inquãtũ ad res cõsideratas obiectiue. ¶Circa qõ querunt̃ tria. ¶Primo vtrum pña naturalis sit scientia speculatiua considerans ens mobile tãq̃ p̃opriũ subm ei⁹. ¶Scõo vtrum scia dicat̃ practicavel speculatiua ex ordine ad finẽ. ¶Tertio vtr̃ practicũ ⁊ speculatiuꝝ sint d̃ie essentiales sciaꝝ. ¶Vbi in pño ⁊ Doc.S. Qm̃ vero physica scientia ⁊c.

Primum sic p̃cedit. Uꝫ q̃ illa scientia que p̃ia pña ab antiquis dicebatur .vꝫ.scia naturalis nõ sit sbm ppriũ eius. Nam medicina cõtinet̃ sub physica.sed constat q̃ medicina est practica.Ergo ⁊ physica. ¶Pars enim ⁊ totum nõ possunt differre per practicum ⁊ speculatiuũ. ¶Sed dicebat q̃ medicina non continet̃ sub physica sicut pars sub toto :q̃ sbm medicine nõ est pars subiecti naturalis. ¶Cõtra. Nã corpus sanabile qõ ẽ sbm cõtinetur sub eo sicut pars sub toto. ¶P.2º. Non ly demonstrantem descendere de gñe in gen⁹:vt pꝫ primo posterioꝝ.Sed gen⁹ subm practicũ ⁊ genus subm speculatiuum sunt diuersa genera scibilia ẽt essentialit̃ distincta.Er go a scientia speculatiua ad practicam nõ ly demonstrantẽ descendere.Sed a scia nãli ad medicinã cõtingit demonstrãtem descẽdere. Nã ipsum ppter quid de operatiõe artis oꝫ accipere ex ppr̃ietatibus rer̃ nãlium:cum ars sit minister nature:vt pꝫ per Doc.S.sup Boetio de trinitate.q.penul.ar.pmo ad qntuꝫ. Ergo si medicina non sit speculatiua:impossibile est q̃ scientia nãlis sit speculativa ¶P.3º. Illa scia est practica cuius subiecti p̃incipiuꝫ est in faciente sine ĩ agẽte sicut dicitur hic in lcõne.Agens.n. p̃ sua p̃incipia causat res.Ergo physica est practica. ¶P. 4º. Pña natturalis diffinit diuidit ⁊ demonstrat. Ergo est practica:pꝫ ꝑña. Qꝫ illa scia est practica que ordinatur ad opus.Cum ergo pña nãlis ordinet̃ ad opus.s.ad scire.Ergo est practica. ¶P.5º. Substãtia nãlis est sbm pñe nãlis:vt pꝫ per pñ ⁊ per Doc.S.hic in lcõne:vbi dicit q̃ scia nãlis nõ est circa ens simplr̃ sed circa qõdam genus entis.s.circa sbam nãlem que hꝫ in se p̃incipium motus ⁊ quietis. Hec ille.Ergo ens mobile nõ est subm eius. ¶P.6º. Illud est subm in scia nãli cui ppria passio attribuitur .Sed ppria passio eius attribuit̃ corpori ⁊ nõ enti.Ergo corpus mobile est magis sbm ei⁹ q̃ ens mobile. ¶Sed cõtra est pñus in textu dicens.Qm̃ vo physica theorica quedam est:sed theorica circa talem ẽ sub stantiã que est p̃m motus ⁊ status.Et paulo post subiungit. Physica theorica quedam est:sed theorica circa ens quod est possibile moueri ⁊ circa substantiam que ẽ fm rõnem aut fm magis non separabilem solum.

Respondeo dõm q̃ physica est scia speculativa circa ens mobile existens. Primam partẽ huius cõclusionis ꝑbat Doc.S.fꝫ pñ in presenti passu. Nã ois scia realis aut est activa aut factiua aut theorica.Sed physica est scia realis que nõ est activa aut factiua.Ergo est theorica siue speculativa. Maior ꝓbatur qr ois scia realis aut est speculativa aut practica Ois scia practica aut est de operabilibus.Aut est de factibilibus.Et sic est activa. Vñ relinquit̃ q̃ ois scia aut est speculativa:aut activa:aut factiua. Minor sic ꝓbatur. Primo q̃ physica nõ sit factiua.Quia p̃m⁹ factiuaꝝ scientiaꝝ est ĩ faciente ⁊ nõ in facto qõ est artificiatũ que oĩa sunt in faciente. Sed p̃m⁹ motꝰ nãlium rer̃ est ĩ ipsis rebus nãlibus.Ergo physica nõ est factiua.Et q̃ eãdẽ rõnem nõ est activa.Qꝫ p̃m⁹ sciaꝝ activaꝝ est in agente nõ in ipsis actiõib⁹ siue motib⁹. Nã hoc p̃m⁹ qõ ẽ electio ẽ in agente ⁊ nõ in actione morali. ¶Scõa pars ꝯclusiõis ñ ꝓbatur hic a pñ sed ex determinatis ĩ scia nãli ꝯcludit q̃ ens mobile est sbm pñe nãlis. Põt tñ dici ꝓbatio ex dictis eius in pñti passu. Nã pña nãlis versatur circa ea q̃ sunt ꝯiuncta motui ⁊ mãe sensibili fm eẽ ⁊ fꝫ rõnẽ :vt ipse pñs hic dicit. Sed ens aptũ natum moueri.i.ens mobile est hmõi :⁊ oĩa talia ad ipsum reducũt̃ tãquã ad p̃ncipale cõsideratũ. Ergo ⁊c. ¶Cõsiderandũ est aũt primo hic fm Doc.S.q̃ agere ⁊ facere differunt. Nã agere ẽ p̃ operationem manentẽ in ipso agente sicut ẽ itelligere ⁊ eligere. Unde scie actiue dicunt̃ scie morales.facere aũt est fm operationẽ que trãsit exteri⁹ ad materie trãsmutationẽ :sicut secare ⁊ vrere. Uñ scie factiue dicũtur artes mechanice. Hec ille. ¶Cõsiderãdũ ẽt est scõo q̃ ex hijs que hic dicũtur põt elici talis diuisio pñe. Nã pña p⁹ sui diuisiõe diuidit̃ in pñaꝫ speculatiuã ⁊ pñaꝫ practicam. Pña speculativa diuidit̃ in realẽ ⁊ rõnalem. Qõ aũt pña rõnalis sub speculativa cõtineat̃:pꝫ per Aug̃ⁿ in.8.de ci.dei.vbi dicit q̃ rõnalis pña que est logyca sb cõtẽplativa vel speculativa ꝯtinet̃. Quod q̃liter intelligatur statim dicet̃:pña aũt rõnalis diuiditur in grãmaticaꝫ rethoricã ⁊ logicã. Sed pña speculativa realis diuidit̃ i methaphysicã mathe.⁊ physicã vt ifra dicet̃.q.6.ar.1. Pña ãt activa diuidit̃ in ꝯomicã polyticã ⁊ monasticã . pña vo factiua diuidit̃ in artes mechanicas. ¶Considerandũ insuper est tertio Scõꝫ Doc.S.super Boe. de trinitate.q.penl̃.ar.p⁹ad scõꝫ q̃ logyca ꝯtineri sb speculativa põt intelligi duplr̃.Uno⁰ p̃ncipaliter sicut pars. ⁊ sic nõ cõtinet̃ sub ea. Alio⁰ sicut qõdã reductũ a speculatiuaꝫ pñaꝫ.Et isto mõ sub ea ꝯtinet̃.Dicit enim ibidẽ sicut scie speculative:vt pꝫ in p̃n⁰ metha.sunt de illis quoꝝ cognitio queritur pp seipsas.res ãt de qb⁹ est logyca nõ queruntur ad cognoscendũ ppter seipsas sed vt adminiculũ qõdã ad alias scientias .Et iõ logyca nõ ꝯtinet̃ sub speculatiua pña p̃ncipaliter sicut pars sed sicut qõdã reductum ad pñam speculativã ꝑt monstrat speculatiõi sua instrumẽta.s.syllogysmos ⁊ distinctiões ⁊ alia hmõi:quib⁹ in scitijs speculativis indigemus. Uñ fm Boe.in cõmẽto super Porphyriũ magis est scie instrumentuꝫ q̃s scia. hec ille. Qõ intelligẽdũ est de logica vtẽte ⁊ nõ de logyca docente vt ex p̃dictis verbis colligit̃:qr tunc nõ ordinat̃ ad opus extra facultatẽ intellectus. Jõ nõ dꝫ dici practica fꝫ simplr̃ speculativa lꝫ nõ fm oẽm modũ speculatiõis.

Ad primum igitur dõm q̃ lꝫ medicina contineatur sub pñca sicut scia sb alterna sub subalternante:nõ tñ sicut pars sub toto.⁊ hoc cõsiderando sbm medicine fm formalẽ rõnẽ ei⁹. ¶Primo cuius declaratiõe sciendu⁹ est fm Doc.S. super Boetio de trinitate.q.penultima ar.pmo ad qntuꝫ q̃ aliq̃ scientia ꝯtinet̃ sub alia duplr̃. Uno⁰ vt pars ipsius.qr.s. sbꝫ eius est aliqua pars subiecti illi⁹. Sicut plãta est q̃daꝫ ps corporis nãlis. Unde ⁊ scia de plãtis ꝯtinet̃ sub nãli vt pars. Alio⁰ cõtinet̃ vna scia sub alia vt ei subalternata qñ .s.in superiori scia assignatur p̃opter quid eoꝝ de quib⁹ scitur in scia inferiori solum qr sicut musica cõtinetur sub arismetrica. Medicina igitur non ponitur sub physica vt pars .Subiectuꝫ enim medicine nõ est pars subiecti scientie naturalis fm illam rõnem qua est subiectuꝫ medicine. Quãuis enim corpus sanabile sit corpus naturale:nõ tñ est subiectuꝫ medicine ꝑt est sanabile a nã sed ꝑt ẽ sanabile ab arte. Sed quia in sanatione que fit per artẽ ars est ministra nature qr ex aliqua naturali virtute sanitas perficitur auxilio artis.inde est q̃ ppter quid de operatione artis oportet accipere ex p̃opr̃ietatibus rerũ naturaliũ. Et propter hoc medicina subalternatur physice. Et sic relinquitur q̃ physica fꝫ se ⁊ fm oẽs suas partes est speculativa q̃uis alique scientie operative subalternentur ei. Hec ille. ¶Et per hoc patet solutio ad fm .s.ad replicam. ¶Ad tertium dicendum q̃ non licet de monstrantem descendere de genere in idem genus: aut

⁊

Lectio.5. in aliud simpliciter sed bñ in alterꝫ vt pz primo posteriorꝫ ⁊ etiã in aliud dũ mõ pn[a] vnius sumãtur a principijs alterius aut dũmõ vna dicat ꝓpter qd ⁊ alia q: est. Unde a scia speculatiua ad practicã cõtingit demonstrãtem descẽdere de vno genere in aliud gen[s] vt dictũ est si vna dicat q: ⁊ alia ꝓpter quid. ¶ Ad quartũ dõz ꝙ lz pn[m] effectiuũ ⁊ extrinsecum rez naturalium sit in agente: tñ pn[m] mãle ⁊ formale rez est in reb[s] ipsis qõ est quoddãmõ actiuũ. In artificialibus vo forma nõ est principiũ actiuũ ab ũtra sed ab extra simplr. ¶ Sed contra: q: in artificialibus est materia ⁊ ẽt forma. Forma enim cultelli est in cultello. ergo ⁊c. Dicendũ ꝙ lz materia ⁊ forma sit in re artificiali: tñ illa mã nõ lz nãlem inclinationem ad formã artis. vñ dicitur qõ forma artificialis ẽ simplr ab extra. Forma vo naturalis est ab intra quodãmodo: ad quã ẽt sequitur nãlis inclinatio ad propriam operationẽ quã sequitur: nisi p accidens impediatur vt pz de grauibus ⁊ leuib[s] vt clari[s] in. 7. huius patebit. q. 12. ar. 4. ¶ Ad qntum dõm ꝙ scire diffinire diuidere ⁊ arguere sunt operationes intellectus ⁊ non a voluntate elicite. Unde nõ propter hoc opz ꝙ pbia naturalis sit practica vt ẽt dictũ est ĩ primo huius. q. 8. ar. 5. ¶ Ad sextum dõm ꝙ pbs accipit hic sbam nãlem pro ente nãli seu mobili vt ex dictis eius manifeste habetur. Dicit enim ꝙ illud ens qõ aptum natũ est moueri est sbm. Et tale ẽ ens mobile. ¶ Ad. 7[m]. dõm ꝙ corpus mobile põt dici sbm sicut pncipalis pars subiectiua. Tñ ens mobile est sbm adequatiõis phyfice vt dictũ est in phyficis in primo lib:o. q. p[a]. ar. 4. vbi adducta sunt problemata de hac mã inter Doc. S. ⁊ Albertũ magnũ. hic aũt esset minimũ prolixe calamũ ꝓtrahere ⁊ extra propositum hanc mãm declarare. Ideo ꝙ nunc omittamus.

¶ Ibi pbo ⁊ Doc. S. factuaꝫ enz in faciente pncipiũ.

a **D** secundum sic ꝓceditur. Uf ꝙ scia nõ dicatur practica vel speculatiua ex ordine ad finẽ. Mã prius nõ denoiatur a posteriori: finis autem ẽ posterior hijs que sunt ad finẽ: cũ hẽat rõnẽ vltimi. Ergo scia nõ debet denominari practica aut speculatiua a fine. ¶ p. 1°. Unumquodqz dz dici tale ab eo a quo recipit speciem. Sed scie ⁊ habitus recipiũt spẽm ab obiectis: cum distinguantur specie per obiecta: sicut ⁊ ipse potentie vt supra in quarto hui[s]. q. 1. dictum est. Ergo scientie debent denominari practice aut speculatiue ex ordine ad obiectum ⁊ non ad finem. ¶ p. 3° Nullum absolutum debet formalr dici tale per relationem. Relatio enim cũ sit minime entitatis vt supra in qnto huius ostensum ẽ. q. 16. ar. 16. ⁊. 18. nõ põt esse causa alicuius absoluti. Alias se extenderet vltra suã ꝓpriã spẽm. Sed ordo ad finez dicit rõnẽ. Ergo scia nõ dz dici practica vel speculatiua ex tali ordine ad finẽ. ¶ p. 4°. Speculatio est actus intellectus cuius obm comparatur ad ipsum sicut principium. Uerũ enim est principium operationis intellectualis ex qua formatur verbum. Ergo scia debet dici speculatiua a principio ⁊ non a fine cum principium ⁊ finis opponantur. ¶ p. 5°. Si scietie dicerent speculatiue a fine sequeretur ꝙ scie speculatiue distinguerentur per distinctionez finium. Sed hoc est flm. Distinguuntur enim per differentias per se specũlabiles inquãtum est specũlabile: vt probat Doc. S. super Boetio de trinitate. q. penul. arti. pmo. Et etiã in presenti lcõne. Manifestũ est enim ꝙ oẽs scie speculatiue ordinantur ad eũdẽ finez. s. ad scire. ¶ Sz dicebat ꝙ lz ordinentur ad eundem finem cõem. s. ad scire: ordinantur tñ ad diuersos fines speciales. vz. ad scire hoc speculabile vel illud. ¶ Contra. Quia scire hoc speculabile nõ differt a scire illud speculabile nisi rõne diuersitatis speculabilis quod est obiectuz scientie speculatine. Ergo magis ab obiecto q̃ a fine debent dici speculatiue. ¶ p. 2°. Phyloſophus distinguit in pñti lectione practicam a speculatiua per principium: ex hoc. s. ꝙ prin[m] practice scientie est in sciente: principium vero speculatiue ẽ in rebus vt ex precedentibus patuit in. i. huius. q. 8. ar. 5. Igitur idem quod prius. ¶ p. 3°. Si sic: sequeretur ꝙ deus non haberet scientiam de seipso neqz practicam nẽ qz speculatiuã. Sed hoc est cõtra Doc. S. in pma parte. q. 14. ar. vltimo. Et ẽt est ꝓ oẽs alios theologos qui concedunt ꝙ illa scientia qua deus cognoscit suã essentiã vel ẽ speculatiua vel practica. ¶ p. 4°. Scientia subalterna ordinatur ad scientiã subalternantem tãquã ad finem. Sed aliqua scia practica subalternatur speculatiue: vt i hac lcõne ostensum est in precedenti articulo. Ergo si scia dicat practica ex ordine ad finem: dicetur practica ex ordine ad speculatiuã. Qõ est incõueniens. Igitur ⁊c. ¶ p. 5°. Ipse finis voluntatis operatio nõ est finis siue obm eius. Unde est ꝙ qz beatitudo est obm voluntatis: nõ põt esse actus voluntatis: vt probat Doc. S. 1ª 2ᵉ. q. p[a]. ar. p°. ad. 2[m]. sed scientia dicitur practica a praxi que est operatio voluntatis: vt ẽt supra dictum est in primo huius. q. 8. ar. 5. Ergo nõ dr practica ex ordine ad finem. ¶ Sed in cõtrarium arguitur. Quia pbs dicit in presenti lcõne ꝙ principium scientiarum actiuarum pro hereſi est idem ꝙ electio. Sz electio est eorum que sunt ad finem. Ergo scientia dicit actiua per respectum ad finez. ¶ Confirmatur. Quia scia tia dicitur speculatiua que queritur gratia sui ⁊ practica que queritur gratia operis vt dicit in primo huius. Sed in scõo huius dr ꝙ intellectus sola extensione ad opus dicitur practicus. Ergo ⁊c.

Respondeo dõm ꝙ triplr posſumus loqui de diuisione practici ⁊ speculatiui. Uno° de diuisione qua diuiditur pbya totalis in practicam ⁊ speculatiuam. Alio° de diuisione qua diuiditur medicina in practicam ⁊ speculativam. Tertio modo de diuisione communis. vz. felicitatis. Scõo modo sumuntur rõne finium specialium. Tertio modo non sumuntur rõne finis. ¶ Pro cuius declaratione considerandum est primo ad tur ꝙ sicut Aui-ẽna ĩ pn° sue metha. dicit aliter distinguitur theoricum ⁊ practicũ cum pbya diuiditur in theoricam ⁊ practicam: ⁊ aliter cum medicina. Nam cũ phyloſophia vel artes per theoricam ⁊ practicam distinguuntur accipere distinctionem eorum ex fine vt theoricum dicitur illud qõ ordinatur ad solam veritatis cognitionẽ: practicum vero illud ꝙ ordinat ad operationez. Sed nõ hoc interest cum pbya totalis in ꝫ diuidit ⁊ ipse artes. q. s. i diuisione phye habetur respectus ad finem vlẽm. s. ad fidem beatitudinis ad quam tota vita humana ordinatur. Nulla enim est homini alia causa phyloſophandi: nisi vt sit beatus vt dicit Augustinus in primo de ciui. dei. Unde cuz duplex felicitas a phyloſophis ponatur vna contẽplatiua ⁊ alia actiua vt pz in. 1°. ethycoꝝ fin hoc due tes phyloſophie distixerũt moralẽ dicentes practicas nãlem ⁊ rõnalem dicentes theoricam. Cum vo artium quedam dicuntur esse speculatiue quedaz practice: habet respectus ad aliquos fines speciales illorum. Sicut si dicamus agriculturam esse artem practicam dyaleticam vo theoricam. Sed cum medicina diuiditur in theoricaz ⁊ practicam non attenditur diuisio fm finem suum. sic enim tota medicina sub practica continetur vtpote ad operationem ordinata: sed attenditur predicta diuisio fm ꝙ ea q̃ in medicina tractantur sunt propinqua vl remota ab operatione. Illa enim pars medicine dicitur practica que docet modum operandi ad sanationem. Sicut ꝙ talib[s] apostematibus sunt talia remedia adhibenda. Theorica vo dicitur illa pars que docet principia ex quibus homo dirigitur in operatione sed non proxime. Sicut ꝙ virtutes sunt tres. Et ꝙ genera febrium sunt tot. Unde non opz ꝙ si alicuius actiue scientie aliqua pars dicatur theoricaꝫ ꝙ propter hoc illa pars sub speculatiua scientia ponatur. Idem ille formaliter. ¶ Considerandum insuper est scõo ꝙ licet tripliciter aliqua scientia possit dici speculatiua vl practica. vz. Uno° ratione rei considerate. s. rõne obiecti scõo modo ratione modi considerandi: tertio modo rõne finis considerationis vt etiam supra adductum est in pri-

mo huius .q.8.ar.5.ex Doc.S.i prima parte.q.14.ar. vltimo ꝛ scientia dicaꝫ speculatiua rone rei ꝓsiderate qñ ille res de quibus considerat non sunt operabiles a nobis sicut sunt res nales ꝛ per oppositum practica illo modo dicatur que est de operabilib⁹a nobis sicut medicina practica :illa autem dicatur speculatiua ſm modū considerādi que considerat illam rem per respectū ad causas ꝛ passiones eius :illa autem que considerat res inquātū operabiles sit practica:illa vero scientia dicaꝫ speculatiua rone finis q ordinaꝫ ad scire vez:practica vo q ordinaꝫ ad opa ri cū finis scie speculatie sit vez ꝛ finis scie practice sit op⁹ vt supra patuit in ſcdo h⁹ .q.2.ar.2.tñ scientia dz simplr denoiari practica rone finis eius ꝛ simpliciter speculatiua rone principij. Cuius rō est. Nam practica scia denominatur a prari que est operatio voluntatis. Sed obz vo luntatis est bonū qō habet rōnez finis. Ideo scia potissime denoiatur practica rone finis. Speculatiua vero dicitur a speculando. Sed speculatio est operatio intellectus cuius obm est verum quod habet rōnem ꝓncipij .Unde denominatio speculatiue scientie sumitur a principio . Et hoc rationabiliter accidit.Comparatur enim obm scientie speculatiue ad habitum sicut principium ꝛ causa ad effectum .Obm autem hitus practici sicut effectus aut finis. Unde intellectus practicuz dicitur cā sui obiecti.Et intellectus sine scia speculatiua dr effectus sui ſbiecti siue obiecti.¶Et quātis quelibet scia dicaꝫ aut practica aut speculatiua rone cōditionis sui ſbiecti siue obiecti :qz tñ obz vnius bz rōnem principij vt dictum est ꝛ obm alteri⁹ bz rōnem finis :ideo scia tāq̄ a principaliori denoiatur speculatiua a principio practica vero rone finis .Que autem requirātur ad praxim ꝛ qualiter diffiniatur ꝛ cuius actus sit patuit in primo huius.q.8.ar.5.ad longum.¶Considerandum tamen est tertio q̄ antonius andree vt refert b Antonellus archyepus vult q̄ ex obiecto ꝛ non ex fine dicatur practicuz vel speculatiuū: qz nō pōt sumi distinctio ex fine vt intentus qz isto modo est posterior. ¶Sz hoc nihil est.Finis enim vt est in intentione est prior ꝛ nō posterior.Unde sua rō ex falso procedit.Dicit enī Doc.S. in prima parte.q.77.ar.3.q̄ actus iz sit posterior potētia in esse :est tñ prior in intentione ſm rōnem sicut finis in agente.Obiectum etiam est principiū ꝛ finis actiōis.hec ille.Idem innuit in.1ª2ᵉ.q.p⁹.ar.2.ꝛ.3.Dicere autem q̄ obiecto sumatur practicū ꝛ speculatiuū ꝛ nō ex fine aut principio ꝺdictionē implicat:cum obiectum vt dictum ē aut comparet ad hūm sicut principium aut sicut finis.dicere ergo q̄ non sumantur ex fine aut ex principio est dicere q̄ non sumuntur ex obiecto.¶Considerandum insuper est quarto q̄ Antonellus Archyepus in prima cōclusione prime questionis huius sexti dicit q̄ praxis non est operatio intellectus qz vt dicit praxis est operatio voluntatis :ergo non est operatio intellectus.¶Sed si intelligat q̄ praxis non est operatio intellect⁹ aliquo mō : i hoc cōmuniter a thomistis non sustinetur.Quia aliqua operatio pōt attribui alicui potentie tripliciter.Uno⁰ formalr. Alio modo materialiter aut substantialiter.Tertio⁰ executiue.formaliter enim praxis attribuitur intellectui sicut p me ꝛ altiori potentie. Subiectiue vero ꝛ substantialr sue materialiter attribuitur voluntati.Executiue vero potentie exequenti siue potentie motiue.¶Sed hoc mirabile videtur q̄ aliqua forma accidentalis attribuatur alicui formaliter ꝛ non subiectiue neqz ſbalr:cum forma ꝛ substantia idem sint.Similiter cū forma illa que est subiectiue in aliqua forma denoiet illud ſbm.Quomodo ergo dictum est q̄ praxis sit ipsius intellectus formaliter ꝛ non subiectiue aut substantialiter :sed q̄ est ipsius voluntatis subiectiue ꝛ substantialiter :ipsius vero intellectus formalr.¶Dicendum q̄ duplices sunt forme. Quedā sunt que spēm accipiunt per aliquid sui:sicut albedo ꝛ nigredo :ꝛ sic de similibus.Et in talibus formis idem est esse in aliquo formaliter et substantialiter .Alie sunt forme que speciem sortiuntur ab aliquo extrinseco.Sicut sanitas actio motus ꝛ similia .Et in talibus non est idem eē

in aliquo formaliter ꝛ substantialiter seu subiectiue: vt pz de electione ſm Doc.S.in.1ª2ᵉ.q.13.artⁱ⁰.ꝑmo.vbi sic ait.Quandocūqz aūt duo cōcurrunt ad vnū cōstituendū vnum eorum est formale respectu alterius.Unde Gregorius nisenus dicit q̄ relectio neqz est appetitus ſm se ipsum neqz consilium sed ex hijs aliquod compositum. Sicut enim dicimus animal ex anima ꝛ corpore compositum esse :neqz vero corpus esse ſm se ipsum neqz aīam solam sed vtrunqz:ita ꝛ electionem. Est autem considerandum in actibus anime q̄ actus qui est essentialr vni⁹ potentie vel habitus recipit formam ꝛ speciem a superiori potentia vel habitu ſm q̄ ordinatur inferius a superiori. Si enim aliquis actum fortitudinis exerceat propter dei amorem :actus quidem ille materialiter est fortitudinis :formaliter vero caritatis. Manifestum est autem q̄ ratio quoddammodo voluntatem precedit ꝛ ordinat actum eius inquātum.ſ. voluntas in suum obiectum tendit ſm ordinem rationis eo q̄ vis apprehensiua appetitiue suum obiectum representat. Sic ergo actus ille quo voluntas tendit in aliquid quod proponitur vt bonum ex eo q̄ per rationem est ordinatum ad finem materialiter quidem est voluntatis formaliter autem rationis. In huius modi autem ſba actus materialr se bz ad ordinem qui imponitur a ratione .Hec ille. Sic ergo praxis est operatio voluntatis ſm q̄ voluntas ordinatur per rationem ī suis operationibus . Ideo materialiter ꝛ subiectiue seu substātialiter est operatio ipsius voluntatis formaliter vo ipsi⁹ intellectus.¶Et q̄ alicui potentie tripliciter aliqua operatio possit attribui:pz ſm Doc.S.in.1ª2ᵉ.q.16.ar.prima vbi sic ait.Uti primo ꝛ principaliter est ipsius voluntatis tamquā primi mouentis:rationis autem tāquam dirigentis.sed aliaꝫ potentiaꝫ tāquā exequentium que cō parantur ad voluntatem sicut instrumentum ad principale agens.Hec ille formaliter ꝛ glorioſe.

Ad primum igit dicendum q̄ finis potest considerari dupliciter.Uno modo ſm esse qō habet in executione operis absolute.Et sic bz rōnem vltimi ꝛ non prioris.ꝛ sic non dicitur scientiā practica inquātū huiusmodi a fine aut speculatiua.Alio⁰ ſm esse quod bz in intentione non quidem absolute sed ī ordine ad opus .Et sic scia dicitur practica vel speculatiua a fine.Nam speculatiua dicitur illa que ordinatur ad solam cognitionem veritatis.¶Practica vero que ordinatur ad operationem sicut ex dictis patuit .¶Sed arguebat contra hoc subtilius.Nam medicina diuiditur in theoricam ꝛ practicam.Et tamen tota medicina ordinatur ad operationem tāq̄ ad finem.vz.ad sanationem . Ergo a fine non sumitur distinctio inter practicam ꝛ speculatiuā scientiā.¶Dicendum q̄ tota medicina dr practica habito respectu ad finem :cū ad operationem ordinet vl mediate vel immediate:iz quedam pars eius sit theorica. Nec talis diuisio attenditur ſm finem suum sed ſm q̄ ea que in medicina tractatur sunt propinqua vel remota ab operatione vt dictum est.¶Ad secundum pz solutio ex dictis in secundo notabili.¶Ad tertiuz dōm q̄ practicū aut speculatiuum dici ex ordine ad finez pōt intelligi dupliciter .Uno⁰ q̄ denominentur talia ex ipa relatione q̄s importat ordo.Et sic non est concedendum vt argumentū cōcludebat q̄ ex ordine dicantur talia.¶Alio modo ex termino illius ordinis.ſ.a fine.Et sic practicum ꝛ speculatiuum dicuntur ex ordine ad finem ſm q̄ iam superius declaratum est.¶Ad q̄rtum dōm q̄ verum est ꝑm intellectualis operationis ꝛ est finis eiusdem ſm diuersum respectum. Nam ſm q̄ obiectum intellectus ab intellectu apprehenditur intellectus informatur specie ītelligibili que est principium quo intellectualis operationis ex qua quidem operatione formatur ratio siue verbū mediante quo intellectus perfecte tendit in suum obiectum qō .Et sic quasi terminans circulum ipsuz obiectū est principium ꝛ terminus intellectualis operationis: ꝛ similiter ipsum verum quod est quasi consequens ad obiectum intellectus tāquā ꝓpria passio: vt forsitan inferi⁹

disputabitur.q.14.ar.2. ¶Ad qntū admittimus solutio/
nē posita in obiciendo. ¶Ad sextū dōm q speculabile
qōlibet queritꝫ ꝓpter ipsuz scire tñ. Jō diuersitas specu
labilium includit diuersitatē finiū specialium speculabiliū
inquātū hmōi. ¶Ad septimū pz solutio ex hijs que dcā
sunt in scō notabili. ¶Ad octauū dōm q deꝰ hz de seip/
so sc'am speculatiuā tñ qz ipse non est operabilis a seip/
so neqz ab alio. De oibus vō alijs habet sciētiā speculati/
uaz quātū ad modū ꝯsiderādi. Quicqd.n.in rebus specu
latiuis cognoscimus diffiniendo vel diuidendo: hoc totū
deus multo perfectius cognoscit. De hijs autez que pōt
facere ꝛ nūqꝫ faciet nō hz sciam practicā fm q practica
dr a fine. De hijs autez que fm aliqō tps faciet hz sciam
practicam fm q scientia dr practica a fine. ¶Hec oīa Do.
S. in ꝓma pte.q.14.ar.vltimo. ¶Et hz deus nō sit finis
sui ipsius: est tñ finis alioꝝ nō denoiatiue sed essentialr si
cut supra expositū est in.1.huiꝰq.1.ar.5. Dicitꝫ tñ finis sue
ꝯsideratiōis fm filitudinē inquātū sua essentia se hz ad suā
cognitionem sicut terminus nr̄e cognitiōis ad nostrā cōsi/
derationē. ¶Qualiter aūt plurimi doctores sint ꝓrie opi
nionis huius Doc.S.nō est pñtis disputationis. ¶Ad
nonū dōm q nulla scia subalternata ordinatr ad scientiaz
subalternantez tāquā ad finē ꝓpriū ꝛ primū de quo ē nūc
hic ad propositū: hz ordinetur ad eā tāquā ad finē princīpa
lem ꝛ vltimū. ¶Ad vltimū dōm q actus voluntatis hz
non sit finis appetibilitatis siue operatiōis eius tñ ꝑt eē fi
nis primis ꝯsideratiōis. Jō argum pcedit ex equoco.
¶Ibi in pbo ꝛ Doc.S. Sed theorica circa tale est.

a **¶ tertium** sic pceditur. Usꝰ q pra
cticū ꝛ speculatiuum
sint differentie essentiales sciaꝝ. Mā scie ꝛ hitꝰ
distinguūtur specifice per sua obiecta. Sz dif/
ferentia specifica ē essentialis. Cū ergo speculatiuū ꝛ pra
cticū sint obiecta scie speculatiue aut practice: sequitur q
practicum ꝛ speculatiuum sint differentie essentiales scia
rum. ¶Ꝑ.2ᵒ. Ab eodē res speciem trahit ꝛ denoiationē
accipit. Sed vt supra ostēsum ē ar.2. scie denoiantur pra
ctice aut speculatiue a fine practico aut speculatiuo. Ergo
idē qō prius. ¶Ꝑ.3ᵒ. Scia practica ꝛ speculativa diuer
soꝝ subiectoꝝ spē distinguūtur. Et nō per alias differen/
tias ꝙz per practicum ꝛ speculatiuū. Ergo sunt differētie
specifice. ¶Ꝑ.4ᵒ. Accidens pōt abesse subiecto ꝓter sbi
corruptionē. Si ergo practicuz sit differentia accidentalis
poterit abesse scie practica ipsa remanente. Qd est absur
dum. Ergo est differentia sbalis: pz ꝓña: qz oīs dfia aut
est accidentalis aut essentialis siue sbalis. ¶Ꝑ.5ᵒ. Qñ
aliqd diuidit ꝑma sui diuisiōe diuidit p differētias essen
tiales cuz diuisio essentialis sit prior ceteris. Sed scientia
a pbo in pñti passu diuiditur prima sui diuisione ī practi
caz ꝛ speculatiuā. Igit ꝛc. ¶Sed in cōtrariū arguitur.
Qz differētie essentiales sunt de diffōne qdditatiua spēz
ꝛ intrinsece eis. Sed practicū ꝛ speculatiuū nō videntur
esse differentie essentiales de gñe qlitatis cōstituētes ali/
quos habitus sed potius sunt differētie obiecti siue gene
ris scibilis. Ergo ꝛc.

Respondeo dōm q differentie essentiales
sunt que faciunt aliud: ꝛ nō alte
ratuz tñ: que.s. faciunt differre essentialr ꝛ quidditatiue
ꝛ nō accītaliter tñ: vt pz ꝑ Porphyriuz ꝛ speculatiuuz
.i.operabile ꝛ speculabile nō faciunt differre essentialiter
vnaz sciam ab alia cū sint dfia essentiales obiectoꝝ. Igit
dōm est q nō sunt differentie essentiales sciaꝝ. ¶Qd ēt
pōt ꝓbari p rōnes quas adducit Franciscus de Mayro
nis in primo sniaꝝ.di.48.q.3. Quaꝝ ꝓma talis est. Cuiꝰ
ratio formalis ꝯsistit in hitudine nō pōt esse ō essentia ali
cuius absoluti. Sed rō speculatiui ꝛ practici cōsistit in hi
tudine speculatiui ꝛ opabilis. Scia autē est qd absolutū.
Ergo ꝛc. ¶Confirmatr. Nunquā ex absoluto ꝛ respecti/
uo fit aliqd vnum per se qō directe sit in genere. Sz scia
est species generis qualitatis ꝛ est absoluta. ¶Ratio autem
speculatiui ꝛ practici est respectiua. gᵒ ꝛc. ¶Ꝑ.2ᵒ. Mul/
tum posterius est de essentia prioris. ¶Doc pz. Qz omnia

Lectio.8

cōstitutiua essentie alicuius sunt prioza ipso ꝯstitutio. Sz
speculatiuuz ꝛ practicuz sunt posterioza scia cui quenunt
Qz oīs respectus est posterior fundamento. Ergo ꝛc.
¶Ꝑ.3ᵒ. Qñcunqz aliqō cōe diuidit per posteriores dif
ferentias diuersis diuisionibus: oz q alie alias subalter/
nent. Sed habitus cognoscitiuus diuidit qdditative per
euidens ꝛ non euidēs ꝛ diuidit per speculatiuuz ꝛ practi
cum. Sed ergo vtraqz est diuisio qdditativa: vel practi/
cum et speculatiuuz subalternabunt sibi euidēs ꝛ nō eui
dens vel ecōtra. Sed nec sic nec sic. ¶Probo minorem.
Qz euidens ꝛ non euidens nō possunt subalternari practi
co quia multa speculativa sunt euidentioza multis practi
cis. ¶Nec ecōtra. ¶Patet ergo q nec sic nec sic. ¶Ꝑ.4ᵒ.
Quandocunqz aliqō cōmune diuiditur per differentias
qdditatiuas qcqd est sub altero pfectiori pfectiꝰ est quo/
cunqz cadente sub altero imperfectiori. Sed ergo illa est
diuisio essentialis: vel tunc practicum esset nobilꝰ specu
latiuo vel ecōtra. Sed nec sic nec sic. Ergo ꝛc. ¶Ista ra/
rōnes ꝓcedunt si practicuz ꝛ speculatiuuz sumantr sor/
maliter. Si vō circūlocutiue sumantr: bene sic sunt differen
tie essentiales qz per eas differentias essentiales circūlog
mur sciaꝝ. Sed qz vt dicit Doc.S.in.1ª2ᵉ.q.54.ar.2.ad
lud quod ordinatr per se ad aliud distinguitr spē ꝛ forma/
liter per illud ad qō ordinatr: hītus autē ꝛ scie ordinez im
portāt ad suū obm.s.scia practica ad operabile ꝛ specula/
tiua ad speculabile que sunt differentie per se obiectoꝝ
vt infra patebit: ió necesse est dicere q practicū ꝛ specu/
latiuū sunt differentie formales sciaꝝ hz non sint differen
tie essentiales earum. Manifestum est enim q hītus di
stinguuntur specie ꝛ formaliter per eoꝝ obiecta. Dif
ferentie ergo obiectoꝝ sunt differentie formales sciarum.
¶Ꝓ quo est cōsiderāduz sicut ēt supra dictū ē in prece
denti articulo q q̄dā sunt forme que spēm sortiunt ꝓ ali/
quid sui sicut albedo ꝛ nigredo ꝛ alie similes. Et in talī/
bus eadē est differentia formalis specialis ꝛ essentialis. q
dam vō sunt que sortiunt spēm ab aliquo extrinseco sicut
hītus actus motus opationes potentia ꝛ similia. In talī/
bus autē hz quelibet differentia essentialis dicat formali
nō tñ qlibet differentia formalis dr essentialis stricte sum
pto vocabulo .s.accipiendo differentiā essentialē pro illa
differentia que ꝓtrahit genus ad esse speciei ꝛ eius quod
est esse rei pars est. Manifestū est ēt q obiectū non tra/
hit genus scie ad hanc sciam vel illaz essentialr sicut essen
tialiter diuidens cuz suo oppositō ipsum genus. Ideo ob
iecta nō dicuntur differentie essentiales sciaꝝ hz bene for/
males. ¶Sed dicebat. Differentia formalis inheret ei
cuius est differentia. Sed practicum ꝛ speculatiuū cū sint
fines icīaꝝ vt dictum est nō insunt scie qz finis est extra rē
¶Dicendum q hz finis rei sint extra rem: tñ debita pro/
portio ꝛ hitudo ad ipsuz finē est in ipsa re sicut dicit Do.
S.in.1ª2ᵉ.q.18.ar.4.vbi dicit q hz finis sit extra actionē
tñ debita ꝓportio ꝛ ipsa relatio ad finē inheret actiōi. vi
actus accipiunt spēm a fine. ¶Hec ille. ¶Sed dicebat vl
terius. ¶Habitus distinguuntur specie per diuersam pn̄ fi
ꝛ quelibet forme ꝛ ēt per diuersam hītudinē ad diuersū
nām: vt dicit Doc.S.1ª2ᵉ.q.54. Ubi supra. Ergo nō q
differentias obiectoꝝ. ¶Dicendū q hītus ordinant etiā ad
diuersa pncipia sicut ꝛ quelibet forme. Ordinant etiā ad
diuersas naturas ꝛ ad diuersa obiecta. Jō nō est inēōe
niens q specie distinguantur fm predicta tres modos:
vt ibidē dicit Doc.S. sicut formaliter supra additum
est de vbo ad vbum. Nō tñ per aliqō illoꝝ distinguun/
tur nisi circūlocutiue vt dictū est. ¶Sed dicebat insuper
si pdicte differentie essent differentie formales sciaꝝ: seq
retur q diuisio sciaꝝ in practicā ꝛ speculatiuā esset diui/
sio formalis. Et sic vna esset pfectior altera. Et sic sequere
tur q scia qlibet speculativa eēt nobilior qualibet scia
practica. ¶Probauit ꝓñaz: qz qñcūqz aliqō cōe diuidit p
differentias formales qcqd cadit sub perfectiori est perfec
tius quocūqz cadēte sub altero membro imperfectio
ri. ¶Dicendū ad pbationē q assumptum vez est in di
uisione formaꝝ illaꝝ que speciem accipiunt per aliquid

sui: ⁊ non de his que spēm sortiuntur ab aliquo extrin/
seco: sicut intellectiuū diuidit in intellectum ⁊ voluntatē.
Non enim opz ꝙ sicut intellectus est simplr nobilio: po
tentia cui⁹ voluntas ꝙ intelligere hoc vex.s. lapidem sit p
S.in prima parte.q.82.ar.3. Unde in talibus dz adinngi
ista particula ceteris paribus: qñ.s.est cōparatio ad obie/
cta que sunt eiusdem nobilitatis vel perfectionis. Nō er
go opz ꝙ quelibet scientia speculatiua sit perfectior qua/
cūq; scientia practica: lz speculatiua sit simplr pfectior ⁊
nobilior vt supra probatum est in primo huius.q.8.ar.5.
¶Sed ꝯra hoc arguunt quidā scotiste assumendo regu
lam topicam.vz.ꝙ genera vel spēs si indiuiduū prin/
cipale ē nobilius illa species est simpliciter nobilior: sicut
aial diuidit in hoiem ⁊ brutum indiuiduū hominis ē no
bilius cui⁹ aliquod indiuiduū bruti. Ergo hō est simplicit
nobilior bruto. Sed theologia quā habemus de deo ⁊
quā deus de seipso habet est simpliciter practica ⁊ no/
bilior omnibus alijs. Ergo scientia practica est simplr no
nere: sed difficile est ꝓbare. Manifestū est enim sicut su
pra probatum est ꝙ predicta minor est falsissima. Deus
enim nō est operabilis a nobis qui est subm theologie. iō
illa theologia non est scientia practica sed speculatiua sim/
pliciter. Unde Arg^m faciliter solutum est. ¶Scōm idez
peccat argumentū quo ipsi probant voluntatem esse no
bilioꝛem simpliciter intellectu. Assumentes enim predi
cam regalam subsumunt dicentes. Sed nobilissim⁹ act⁹
voluntatis est nobilior nobilissimo actu intellectus. Ergo
⁊c. Minor enim est falsa simplr comparando actum ad
actum. Restant ergo vt ipsi ꝓbent si valeant. ¶Sed q̄
fiunt insuper qualis est ista predicatio hec scia.s. medicina
est practica. Utrum sit predicatio essentialis vel denoīati/
ua. ¶Dicendum ꝙ medicina pōt considerari dupliciter
Uno⁰ in sensu composito.s.vt practica. Et sic est predica/
tio essentialis. Sicut ⁊ ista homo albus est albus. Alio
modo in sensu diuiso.vz. materialiter. Et hoc dupliciter
potest intelligi. Uno⁰ accipiendo practicum circumlocu
tiue. Et sic etiam est predicatio essentialis. Alio⁰ formalr
.s.ꝺm ꝙ est quodāmodo operatiuū obiecti. Et sic est pre
dicatio formalis ⁊ per se reductiue in primo modo dicen
di per se quia ponitur in diffōne scie practice.

Ad primum igitur dicendum ꝙ non oīs dif
ferentia specifica dicitur essen/
tialis: sed bene formalis loquendo in his que speciez sor
tiuntur ab extrinseco sicut dictum est. ¶Et similiter dicē
dū est ad scōm ⁊ tertium. ¶Ad quartū dōm ꝙ non oīs
differentia est essentialis aut accidentalis. Sed aliqua est
substantialis siue suppositalis que nec est essentialis neq;
accidentalis. Similiter aliqua est formalis que non est
essentialis aut accidentalis: sicut supra dictū est ⁊ elicitur
ex Doc.S. in de vnione verbi incarnati.q.vnica ar.ꝑmo
vbi dicit ꝙ aliqua est tñ vnio que nec est essentialis neq;
accidentalis sed substantialis vt ibidem patet. ¶Ad vlti
mum patet solutio ex dictis.

¶Qō.3ª. de distictōe pbȳe nāl ab his scijs speculatiuis.

c **Onsequenter** ꝓsideran/
dum ē de
distinctione pbȳe nālis ab alijs scientijs
speculatiuis cōtuz ad ꝑmum modū dif
finiendi ⁊ considerandi. ¶Circa qō que
runtur duo. ¶Primo vtrum scie specu
latiue distinguantur ꝺm diuersum modum diffiniendi.
¶Secundo vtrum phylosophia naturalis sit de coniun/
ctis ꝺm esse ⁊ rōnem materie sensibili.
¶Ibi in pbo ⁊ Do.S. Opz aūt qdquid erat esse ⁊c.

a **Ad primum** sic ꝓcedit. Ut ꝙ scie
guantur ꝺm diuersum modū diffiniendi. Nā
scie speculatiue hñt distingui per diuersitatez
obiectoꝛum. Ergo non distinguuntur per diuersitatem
diffōnum. Qz obm ⁊ diffinitio ex opposito se habent: qa
obiectū hz rōnem subiecti ꝓclusionis. Sed diffō hz rō/
nem ꝑncipij cum sit medium demonstrationis. Ergo ⁊c.
¶Ꝑ.2º Scōm distinctionē illarum rex q̄ a nostro ope/
re non fiunt quax.s. cōsideratio in operationem sicut in fi
nez ordinari nō potest oportet scientias speculatiuas disti
gui vt dicit formaliter Doc.S. super Boetio de trinita/
te.q.penultima.ar.primo in corpore. Ergo non distin/
guuntur ꝺm diuersum modum diffiniēdi. ¶Ꝑ.3º. Ibi
dem dicit Doc.S.ꝙ opz scias speculatiuas diuidi p dif
ferentias speculabiliuz incōtū speculabilia sunt. Cū gº dif
finitio nō sit speculabile qōdā sed magis ꝑn^m ei⁹: sequit
idē qō pri⁹. ¶Ꝑ.4º. Si sic sequeret ꝙ scia sapia ⁊ itel
lectus nō essent diuersi habitus speculatiui: sed ꝓns est ꝯ Lectio.6.
pbm in.6º. ethy. Pz ꝓna: quia de eadem re per eandez
diffinitionem subiecti possumus hre sciaz ⁊ sapiam vt pz
de metha. aut de theologia diuinitus inspirata. Ergo ⁊c.
¶Ꝑ.5º. Partes scie theorice bic a pbo distinguūt pe
nes res de quibus sunt scientie ille: vt pz per Doc.S. in
lcōne ⁊ sup boetio de trinitate vbi supra formalr in solu
tione ad scōm. Ergo nō distinguntur ꝺm diuersum mo/
dum diffiniendi. ¶Sed cōtra est pbus in textu dicens.
Opz āt qōgd erat esse ⁊ rōnem qūo est non latere tāquā
sine hoc querere nihil facere sit.

Respondeo dōm ꝙ scie speculatiue distin
guunt ꝺm diuersuz modū dif
finiendi. Nā querere dūaz sciax speculatiuax sine cogni/
tione modi diffiniendi nihil est facere vt dicit hic pbus.
Cuius rō est: qz scia est effect⁹ demōnis cui⁹ diffō sbi est
medium demōstratiōis cuius ⁊ per ꝓns est ꝑn^m sciendi.
Medium enim est virtus toti⁹ syllogismi vt dī prio ꝑoꝛ
Cū ergo hītus ⁊ scie distinguātur per principia vt ꝓbat Lectio.17
ꝑmo posteriorū relinquitur ꝙ scie speculatiue distinguū
tur per diuersum modū diffiniendi ita ꝙ modum diuer
sum diffiniendi sequat diuersitas in scientijs speculatiuis
vt ꝯcludit hic Do.S. Et qz diuersum modū diffiniendi
sequitur diuersus modus ꝓsiderādi ⁊ ad diuersum modus
ꝓsiderandi. sequitur diuersitas formalis ꝓsideratoꝛ ideo
scie speculatiue differunt ēt ꝺm diuersuz modū ꝓsideran/
di ⁊ ꝺm diuersa ꝓsiderata. s. ꝺm diuersa obiecta. Et qz di
uersitas formalis obiectoꝛ sumit a diuersitate diffōnum
hinc est ꝙ scie sumtunt diuersitatē a principijs ⁊ vnitatem
ab obiectis: lz ēt differant ꝺm diuersitatem formalem ob
iectoꝛ. ¶Sed hic orit difficultas. Nā si scie distinguun
tur ꝺm distinctionez ꝑncipioꝛ sequit ex opposito ꝙ ille
scie que cōueniunt in principijs ⁊ nō in ꝯclusiōib⁹ ⁊ dif
ferunt in ꝑncipijs ab alijs ꝙ magis debeant denoīari sci
entie cuz illis cū qb⁹ ꝯueniunt. Et cuz medie scie int ma
thematicā ⁊ physicaz. s. musica ⁊ astrologia ꝯueniant in
ꝑncipijs cum mathematica ⁊ differant in ꝑncipijs a pbȳ
ca sequitur ꝙ magis debeant dici mathematice cē physi
ce. Qō est expresse ꝺ Doc.S. in scōo pbȳ^x vt ibidez pz.
¶Dicenduz ꝙ Albert⁹ magnus vult ꝙ ille scie medie
magis debeat dici mathe. cē physice qz magis demon
strant per ꝑncipia mathematicalia. Sed ꝺz Doc. in scōo
physicoꝛ expresse ipse dicit ꝙ magis debent dici physice
cē mathematice qz cūis accipiant ꝑncipia mathematica
lia: tñ ea que ꝓsiderant ꝓtrahunt ad mām physicā. Et qz
motus denoīat ⁊ spēz accipit a termino ad quē ⁊ non a
termino a quo scia aūt est quidā motus rōnis iō scia ma
gis dz denoīari a termino ad quē cē a termino a quo. Cū
ergo ꝑdicte medie scie applicent ꝑn^a sua ad mām nālem
tāquā ad terminū ad quē magis debent dici nāles quaz
mathematice. De quo in scōo pbȳ^x ad longum disputa/
tum est. ¶Ad rōnem autem difficultatis dicendū ꝙ ꝑn
cipia demonstrationis siue scientie sunt duplicia. Quedā
sunt ꝺm se ⁊ māliter ꝓsiderata. Et ꝺm talium ꝑncipioꝛū
distinctionem nō sumitur distinctio scientiarum specula/
tiuax. Alia sunt principia formalr ꝓsiderata ꝺz ꝙ sunt ap
plicata ad determinatā mām ꝓsiderationis. s. ad deter/
minatas ꝯclusiōes. ⁊ a talibus principijs scie distinguun

tur. Unde ly scie medie vtant ꝓncipijs cōibus mathematicalibus qz tñ eadē ꝑn̄a ad cōclusiones naturales applicāt ideo magis debent dici naturales quā mathematice.

Ad primum igit̄ dōm negādo ꝓñaz. Qz diuersitas formalis oboz sumit̄ a diuersitate ꝓncipioz que sunt diffōnes obiectorū vt dictū est. Uñ ex hoc q scie distinguūtur p distinctionez obiectoz sequitur q distinguunt̄ ſm diffinitiones diuersas cū diffō sit formalis rō distinctionis obiectoz ꝓsideratoz vt obiecta: nō aut̄ loquendo de diffōnibus oboz ſm q ꝓsiderant̄ vt res nature. ¶ ℙro cuius declaratiōe reducēdū est ad memoriā illud qō dicit Doc. S. in ꝓmo posterioz: vbi sic ait. Sciendū q mālis diuersitas oboz nō diuersificat hītū: sed solū formalis. Cū ergo scibile sit pro priū obm scie: nō diuersificabuntur scie ſm diuersitatem materialem scibilium sed ſm diuersitatem formalē. sicut autez rō visibilis sumit̄ ex lumine per qō color vt: ita formalis rō scibilis sumit̄ ſm principia ex qb⁹ aliqd scit̄. vñ quecūqz scibilia sunt diuersa ſm naturam: dū mō non p alia ꝓncipia sciant̄ pertinent ad eandē sciam qz non erūt iam diuersa inquātū scibilia. Sunt enim per sua ꝑn̄a scibilia sicut pz q voces humane multū differūt a sonis ī aīatoz corpoz ſm nām: sed tñ qz ſm eadē ꝑn̄a attendit̄ consonantia in vocibus humanis q sonis in aīatoz eadem est scia musice que de vtrisqz ꝓsiderat. Si vero sint aliqua eadem ſm nām q tñ per principia diuersa considerētur manifestū est q ad diuersas scias ptinent: sicut corpus mathematicum nō est saparatum sba a corpore nāli qz tamē corpus mathematicū cognoscit̄ per prin̄a mathematica. .i. a motu q a mā abstracta q corp⁹ nāle per principia motus: nō est eadem scientia mathematica q nālis. ¶ Pz ergo q ad diuersificandū scias sufficit diuersitas ꝓncipioz quā concomitatur diuersitas generis scibilis. Et ad hoc q sit vna scientia vtrūqz requiritur. ſ. vnitas subiecti q vnitas ꝓncipioz. ¶ Hec ille formaliter. ¶ Et per hoc pz solutio ad scōm q tertiū. ¶ Ad q̄rtū dōm q ꝙde scientijs possumus loqui dupliciter. Uno⁰ ſm q sunt hītus. Et sic distinguūtur penes obiecta formalia q per ꝓñs penes ꝓncipia obiectoz vt dictū est. Alio⁰ vt sunt virtutes quedā. Et sic distinguuntur penes hoc q diuersimode perficiunt potentias aīe. Unde primo modo scia q sapia non distinguunt̄ vbi hic loquit̄ pḃus sed bene scdo⁰ vt loquitur pḃus ī. 6⁰. ethy⁸. ¶ ℙro cuius declaratiōe sciendū est ſm Doc. S. super ¶ Boetio de trinitate. q. penul. ar. p⁰ ad ꝓmū q pḃus. in. 6⁰. ethycoz logtur de hītibus intellectualib⁹ inquantū sunt virtutes intellectuales. Dicunt̄ aūt virtutes inquātuz ꝓficiunt aīam in sua operatiōe. Uirtus enim est que facit bonū habentem q opus eus bonū reddit. Et iō pz q hō diuersimode ꝓficit̄ p hmōi hīt⁹ speculatiuos: diuersificāt̄ huiusmodi virtutes. Est aut̄ alius modus quo pars aie speculatiua perficit̄ per intellectum qui est habitus prin̄cipioz quo aliqua seipsis nota fiunt: ab illo modo quo p ficitur per sciam qui est hītus q̄ cognoscunt̄ conclusiones per huiusmodi ꝓncipia demonstratiue siue huiusmodi demonstratio ꝓcedat ex causis inferioribus sicut est in scientia siue ex causis altissimis vt est in sapia. Cū autem distinguunt̄ scie vt sunt habitus quidam oz q penes obiecta distinguāt̄ur. .i. penes res de quibus sunt scie. Et sic distinguūtur in metha. ptes tres ꝓbye speculatiue. ℏ ille forat̄ q glose. que diligenter considerāda sunt. ¶ Ad vltimum dicendum sicut ad primum.

Lectio .6.

¶ Ubi in pḃo q Do. S. Sic igitur omnia physica. ꝛc.

Bsecundum sic ꝓcedit. Uſ q pḃya nālis nō sit ō cōiunctis ſm̄ esse q rōnem̄ materie sensibili. Mā mā q forma sunt partes entis. Ergo ad metha. pertinet ꝓsiderare de materia foa. ¶ Qz eiusdē scie est considerare totū q ptes. ¶ Ꝺ. Scia est sempiternorum q necessariorū: vt pz in primo posterioz. Sz singularia q individua sunt corruptibilia. Ergo nulla scictia hz directe ꝓsiderare singularia. Sed mā est prin̄m singularitatis q individuatiōis. Ergo physica cū sit scia non h, cōsiderare ea que sunt ꝓiuncta materie sensibili ſm esse q ꝓsideratiōez. ¶ Ꝺ. 3⁰. Intellectus cognoscit p abstractionem a fantasmatibus q ꝓditionib⁹ materie vt ꝓbat Doctor S. in prima parte. q. 85. ſ. ar. primo. Ergo de his que non sunt abstracta a mā nō est intellect⁹ q p ons neqz scia cū scientia ptineat ad intellectū: vt ex dictis pz. ¶ Ꝺ. 4⁰. Ois scientia est de vlibus. Sed vle nō est mobile. Mō ens nō sanatur sed Socrates cui accidit esse hoiem vt dm̄ ēt in ꝓhemio huius. q. 5. ar. 2. Ergo idem qō prius. ¶ Sz ō est pḃs in textu dicens. Si igit̄ oia physica simili syllogismo dicunt̄ vt nasus oculus facies ꝛc. In illius rō est ipsoz sine motu est sed semp hz mām palā est quō oportet in physicis ipsum quodquid est querere q diffinire: ideoqz de anima quadam speculari est philosophia quecū qz non sine materia est.

Respondeo dōm q pḃya nālis est de his que sunt coniuncta ſm esse q rōnē materie sensibili in cōi: nō aūt materie individuali. ¶ Prima pars sic ꝓbat̄ ſm pḃm q ſm Doc. S. in ꝓemio ti lcōne. Mā quelibet scia hz modū ꝓsiderandi cōformē modo diffiniendi cum scie speculatiue per modos diffiniendi differant sicut ꝓcessum est. Sed scia nālis diffinit rē nālem per mām cōem q formā cōem. Ergo ꝛc. ¶ Probatio medie. Qz diffō naturalis est sicut diffō ſymi. Sed diffinitio aut̄ methaphysica sicut diffō ſymi includit formā q mām sensibilem in cōi. Sym⁹ enī nihil aliud est q̄s nasus curuus siue concauus. Quod aut̄ oia naturalia diffiniant̄ sicut ſymum pz inductiue tam in partibus aīalium dissimilibus vt sunt nasus oculus q facies: q̄s similibus vt sunt caro q os. Et hīc est in toto aīali q in tota planta q partibus eius q sic de alijs naturalibus vt deducit hic pḃs. Igit̄ ꝛc. ¶ Cōfirmat̄ ꝓdicta. ꝓbatio qz de his que sunt in mā opz esse aliqua ptē pḃye perfecta tiuā: cū sint ptes entis scibilis. Alias nō esset perfecta traditio pḃye que est cognitio entis. Sed sunt tñ tres ptes pḃye speculatiue: vt infra ꝓbabitur. q. 6. ar. 1. ſ. metha. mathe. q physica. Ad methaphysicā autem q metha. nō ptinet ꝓsideratio talis vt ēt infra ꝓbabitur. Ergo illa consideratio ptinet ad physicaz. ¶ Ad idē. Ad nālem pḃyz motus q mutatiōis: vt pz scdo physicoz. Ergo ꝛc. ¶ Duas rōnes seu cōfirmationes ponit Doc. S. super ¶ Boetio de trinitate. q. penul⁹. ar. 2. ¶ Ex hac prima parte conclusiōis pz q nullius rei nālis pōt assignari diffō sine motu. Cui⁹ rō est. Qz diffō rerum nāliū includit mām sensibilem: sed cuilibz materie sensibili ꝓpetit motus ꝓpter Ergo in diffōne cuiuslibet rei nālis dz poni motus. ꝓpter sicut in diffōne carnis q ossis opz q ponat calidū q frigidum aliquo modo cōtemperatū q sic de alijs. ¶ Palam est ēt ex his quis sit ꝓprius modus diffiniendi in scientia naturali qz. ſ. est cum mā sensibili in cōi. Unde in scdo d aīa Ubi dō q aīa est actus corporis ꝛc. ¶ Pz ēt ex ꝓdictis q physica est quedam est scia speculativa: q q hz modū diffiniendi determinatum. ¶ Uerūtñ qz Albertus magnus huic ſnie oppositū asserit: ideo de hoc in scda parte huius operis specialis formabit̄ articulus. v⁹. in. 7. huius. q. 19. ar. 3. Ubi ēt ceteri opinatores calamum ꝓtrahere runt. ¶ Scdam vō partē ꝓdicte ꝓclusionis probant argumenta ante in ꝓriū adducta. ¶ Sed dubitabat discipulus dicens. Si consideratio seu scientia naturalis abstrahit a mā sensibili particulari quomodo de reb⁹ mobilibus q materialibus extra aīam existentibus potest esse cognitio aut scia. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. super ¶ Boetio de trinitate vbi supra dicens q rōnes siue diffinitiones abstracte a mā particulari pñt ꝓsiderari dupliciter. Uno⁰ ſm se. q sic cōsiderant̄ sine motu q mā signata. Et hoc mō non inuenitur in eis nisi ſm esse quod hīt in intellectu. Alio⁰ pz q comparantur ad res quaz sunt rōnes que quidē res sunt in materia q motu. Et sic sunt prin̄a cognoscendi illa singularia qz omnes res cognoscuntur per suam formam Et ita per huiusmodi rōnes immobiles q sine materia particulari

Lectio .16.

Questio

particulari ꝓsideratas habetur cognitio in scia nāli de rebus mobilibus ⁊ materialibus extra animam existentibus .Hec ille.¶Querebat insuper idem discipulus diligenter que esset illa mā sensibilis cōis ⁊ que indiuidua lis .¶Ad quod respondet Do.S.in prima parte.q.85. ar.primo ad scōm vbi dicit ꝙ mā sensibilis est duplex.s. cōmunis ⁊ signata siue indiuidualis.Cōmunis autem vt caro ⁊ os.Indiuidualis aūt vt hee carnes ⁊ hec ossa.Intellectus ergo abstrahit speciem rei nālis a materia sensibili indiuiduali:nō autem a materia sensibili .Sicut speciem hominis abstrahit ab his carnibus ⁊ ab his ossib⁹ que non sunt de ratione speciei:sed sunt partes indiuidui vt dicitur in octauo methaphysice.Et ideo sine his consi derari potest.Sed species hominis non potest abstrahi p intellectum a carnibus ⁊ ossibus.Hec ille.¶Quid autem sit abstrahere a materia sensibili ⁊ que dicatur materia sensibilis inferius declarabitur in sequenti questione articulo primo.

Ad primū igitur dicendum ꝙ materia ⁊ forma possunt dupliciter consideri.Uno modo absolute.vt scilicet sunt partes entis absolute considerati.Et sic pertinent ad methaphysicam.Alio modo possunt ꝓsiderari sm ꝙ ordinantur ad motum inquantum scilicet sunt principia motus.Materia enim physice consideratur inquantum est mutabilis ad formam ⁊ forma inquantum est acqsibilis per motum in materia. Et sic pertinent ad physicam vt declarat verssotis in secūdo physicorum. ¶Ad secundum dicendum sicut dicit Doc.S.super Boetio de trinitate questione penultima ar.secundo ad quartum ꝙ scientia est de aliquo dupliciter.Uno modo primo ⁊ principaliter.Et sic scientia est de rationibus vniuersalibus super quas fundatur.Alio modo est de aliquibus secundario per reflexionem quandā. Et sic scientia est de illis rebus quarum sunt ille rationes inquantum illas rationes applicat etiam ad res particulares quarum sunt .Ratione enim vniuersali vtitur sciēs ⁊ vt re scita ⁊ vt modo sciendi. Per vniuersalem enim hominis rationem possum indicare de hoc vel illo.Rationes autem vniuersales rerum omnes sunt immobiles Ideo quantum ad hoc omnis scientia de necessarijs est. Sed rerum quarum ille sunt rationes quedam sunt necessarie ⁊ immobiles:quedam contingentes ⁊ mobiles. Et quantum ad hoc de rebus contingentibus ⁊ mobilibus dicunt esse scientie.Hec ille formaliter.¶Ad tertiū dōm ꝙ intellectus non abstrahit quidditatem rei naturalis a materia sensibili communi.Nam talis quidditas includit materiam ⁊ formam vt infra probabitur libro septimo questione.23.Sz abstrahit a materia sensibili particulari ⁊ a conditionibus indiuiduantibus de quib⁹ non est scientia.Unde Doc.S.super Boetio vbi supra ad secundum sic ait.ꝙ forma intelligibilis est quidditas rei. Obiectum autem intellectus est quid:vt dicitur tertio de anima.Quiditas autem intellectus est quid:vt dicitur tertio dōs aut animalis includit in se materiam vniuersalem:nō autem particularem vt dicitur septimo methaphysice.vn de intellectus communiter abstrahit a materia sensibili in diuiduali ⁊ a conditionibus eius :non autem a materia cōmuni in scia naturali. Hec ille. ¶Et si queratur quid principalius consideratur in scia naturali vel materia vel forma.¶Ad hoc respondet ibidem ꝙ in scia naturali nō ꝓsiderat de materia nisi in ordine ad formam.Unde forma per prius est ō ꝓsideratione nāli q̄ materia.Hec ille ¶Ad ꝗrtū dōm ꝙ aliquid dupliciter de moueri.Uno �modo sicut id quod mouetur .Alio ꝰ sicut rō mouendi. Ule aūt lz nō sit mobile sicut id quod mouet:est tñ mobile sicut rō mouendi vt innuit Doc.Sā.breuiter super Boetio vbi supra ad quintum dicens ꝙ q̄nis vniuersale non moueatur: est tñ ratio rei mobilis.Hec ille.¶Et lz vt ibidem subdit ad sextum anime quas considerat naturalis non moueantur per se mouentur tamen per accidens. Et lz etiam materia signata sit principium indiuiduationibus non tñ mā cōmunis :vt ipse dicit ibidem ad primum.

Quarta

¶Qō.4ª.De dīa mathematice ab alijs scietijs speculatiuis q̄tum ad modū ꝓprīū diffiniēdi ⁊ cōsiderādi.

Stendendum restat q̄liter scientia mathematica ab alijs scientijs speculatiuis .differat sm suum proprium modum diffiniēdi ⁊ ꝓsiderādi.¶Circa qō querūtur duo.¶Primo vtrum mathematica sit de separatis sm rōnem tantum ⁊ non sm esse a mā sensibili.¶Scōo vtrū ꝓprīꝰmodꝰ ꝓcedendi mathematice sit procedere disciplinabiliter.

¶Ibi in pho ⁊ Doc.S.Sed est ⁊ mathematica.

a **B primus** sic ꝓcedit. Uī ꝙ scia mathematica non sit ō separatis sm rōnem tm̄ a mā sensibili.Mā separare ea que nō sunt separata sm rem:nō est absq; falsitate.Cum ergo scia sit verox ⁊ non falsox videt ꝙ mathematica nō sit de ꝓiunctis sm esse ⁊ de separatis sm rōnē aut erit necessarium dicere ꝙ ipsa non erit scia. ¶Ꝑ.2º.Illud qō est principium distinctiōis eox que i vna nā specifica ꝙueniunt est mā:vt sepius adducit Do. S.Sed mathematica ꝓsiderat distincta sm numex que sunt vniꝰ speciei.vz.plures lineas rectas.Jō ꝓsiderat materiā.Et sic cōsideratio eius nō est de hijs que sunt abstracta a materia sm rōnē.¶Ꝑ.3º.Diffō est medium dmō strationis.Ergo qualis est modus demōstrādi:talis erit modus diffiniendi.Sed mathematicus demonstrat per cām mālem.Mā demonstratio qua demōstrat ꝙ angulꝰ qui est in semicirculo est rectus ex eo ꝙ vtraq; pars eius est angulus semirectꝰ est demonstratio per cāz mālez.vt pz in scōo physicox.Ergo ēt diffinit per cām mālez. Et sic non abstrahit a materia sm rōem ⁊ diffōnē.¶Ꝑ.4º Sbm mathematicū.s.corpus q̄tuz cōponit ex mā ⁊ forma.Ergo mathematicus nō abstrahit a materia.Qz eius dem scie est ꝓsiderare ptes ⁊ totum sbm.Hec sunt argumenta Doc.S.super Boetio de trinitate.q.5.ar.3. vbi mouet istū articulum:vbi plura alia argumenta adducit. ¶Sed ꝫ est pbs in textu dicens.Sed ē ⁊ mathematica theorica.sed si imobiliuz ⁊ separabilium est nunc adhuc nō manifestū.Qz tñ quedā mathematica inquātū immobilia ⁊ inquātum separabilia speculantur palam.

Respondeo dōm ꝙ scia mathematicalis ē scia speculatiua cuiꝰ ꝓsideratio est de hijs que sunt separata a mā sensibili tā cōi q̄ particulari sm rōnem lz nō sm esse.¶Prima pars huiꝰ conclusionis ꝓbatur a pho sm Doc.S.in ꝓsenti lcōne vnica rōne.Que talis est.Mā mathematica ꝓsiderat ea que sūt sine motu vt statim ꝓbabit.Sz actio ⁊ passio nō possunt esse sine motu.Ergo mathematica nō pōt esse scientia activa aut factiua.⁊ per ꝫns neq; practica.Qz oīs scia practica aut est activa aut factiua.Cū igit oīs scia sit vel activa vel factiua vel theorica:relinquitur ꝙ mathematica est scia theorica siue speculativa .¶Scōa pars eiusdem cōclusiōis ꝓbatur a pho sm Doc.S.ibidē vnica rōne:que sic pōt formari.Ea enim quoruz rō siue diffō est siue mā sensibili:sunt separata a mā sm rōnem.Sed mathematicaliū rōnes siue diffōnes sunt sine mā sensibili tā cōi q̄ particulari. Ergo sunt abstracta ab ea sm rōnez .Probatio medie.Qz diffō mathematicaliū est sic diffō siue rō cōcaui .Sed in diffōne cōcaui nō ponitur aliqd corpus sensibile.Df.n.ocauū cuiꝰ medīū erit ab extremis.ergo ⁊c.Hanc ꝓbationē innuit Doc.S.Breuiter in lcōne cū dicit.Rō.n.cox est sine cā sensibili sicut rō ocaui.Hec ille .¶Tertia pars ꝓdicte ꝯclusionis.vz.ꝙ mathematica est de ꝓiunctis sm eē materie sensibili ꝓbatur per argumenta ante in ꝓrīum adducta.¶Ex predictis infertur sm Doc.S.ꝙ mathematica differt a physica:qz physica ꝓsiderat ea quox diffōnes sunt cū mā sensibili ⁊ iō ꝓsiderat nō separata.Mathematica vō ꝓsiderat ea quoruz diffōnes sunt sine mā sensibili.⁊ iō si nō sunt separata ea que cōsiderat tñ ꝓsiderat ea inquātū sunt separata .Hec

ille. ¶ Cōsiderandū est aūt primo fm Doc. S. in p̄a pte q. 85. ar. p̄mo ad secundum. q̄ duplex est materia. s. materia sensibilis ⁊ materia intelligibilis. Materia autem sensibilis dicitur materia corporalis fm quod subiacet q̄tati. Manifestum est aūt q̄ quantitas prius inest substātie q̄ qualitates sensibiles. Unde quātitates vt numeri ⁊ dimensiones ⁊ figure que sunt terminatiōes quantitatis possunt considerari absq; qualitatibus sensibilibus: quod est eas abstrahi a materia sensibili. Non tamen possunt cōsiderari sine intellectu substantie quantitati subiecte a materia intelligibili communi. Tamen possunt considerari sine hac vel substantia: quod est abstrahi a materia intelligibili individuali. Hec ille formaliter. Ex quo clare patet quid sit intellectum abstrahere aliquid a materia sensibili. Nihil enim aliud est q̄ intelligere substantiam quantam non intelligendo substantiam sensibilem. sicut abstrahere quidditatem naturalem a materia sensibili particulari nihil aliud est q̄ intelligere materiam vniuersalem sensibilem non intelligendo conditiones individuales: vt intelligendo hominem non intelligendo Sortem aut Platonem. Similiter abstrahere a materia intelligibili particulari nihil aliud est quā intelligere substantiam corpoream subiectam quantitati: non intelligendo hanc substantiam subiectam tali quantitati. ¶ Si autem queratur quid est intellectum conuertere se ad materiam sensibilem cōmunem. ¶ Dicendum q̄ nihil aliud est quam intelligere substantiam quantam que est sensibilis: non autem inquātum est sensibilis. Similiter intellectum conuertere se ad mām sensibilē particularē nihil aliud est q̄ cōsiderare nāz cōem que hz esse in singularibus. Nequaq; enim ymaginandū est q̄ uertere se ⁊ abstrahere sint actus oppositi. Alias impossibile esset intellectum simul abstrahere ⁊ se conuertere. Et sic aut aliquando intelligeret non se conuertendo: aut non abstrahendo in pñti statu. Quod est ō Doc. S. vbi supra. Nam dū abstrahit itelligit: q̄ abstrahere est intelligere vniuersale non intelligendo singulare. Si ergo non conuertit se dum abstrahit: non conuertit se dum intelligit. Et sic intelligit aliquando non se conuertēdo. Unde iterato resumens dico: q̄ quando intellect⁹ itelligit hoiem cōuertit se ad singularia ⁊ abstrahit ab eis eodem actu simul ⁊ semel. Nam intellectus q̄ itelligit hominem non intelligendo singularia: intelligit hoiem q hz eē in singularibus. Sed intelligere hoiez qui est in singularibus est conuertere se ad singularia ⁊ est abstrahere a singularibus. Ergo simul ⁊ semel dum abstrahit conuertit se loquendo de abstractione ⁊ conuersione intellectus possibilis. Abstractio autem intellectus agentis que est p illustrationem naturaliter precedit abstractionem intellectus possibilis sicut causa effectum. De quo infra disputabitur cum de obiecto intellectus nostri ⁊ de conuersione eius ad fantasmata agetur in hoc. 6°. q. 14. ar. 2. Et i. 7. huius. q. 1. ar. 1. ⁊ ar. 4. o. vbi dicit Doc. S. q̄ intellectus aptus natus est diuidere ea que sunt cōiuncta fm naturā. Hec ille. ¶ Cōsiderādū est insuper scō fm Doc. S. super Boetio ō trinitate isto eodē articulo q̄ separatio p̄t accipi dupl̄r. Uno° cōiter p oī distinctione. Et sic q̄libz abstractio vocat separatio. Alio° accipit ꝓprie. vz. p distinctione sine separatiōe eox que sunt separata hz esse. Et sic separatio non dicitur abstractio proprie quia abstractio p prie dicitur esse separatio eorum que sunt coniuncta hz eē aut fm q̄ pars cōiungitur toti: aut forma materie. Et sic abstractio est duplex. Una qua abstrahitur forma a mā. Alia qua totū abstrahitur a partibus. Nō tñ est intelligendum q̄ quelibet forma possit abstrahi a qualibz materia aut q̄ qōlibet totū possit separari a quibuscūq; partibus. Nam ab illa materia nō p̄t forma abstrahi p intellectuz a qua fm essentie siue rōnem dependet: sed solum illa cuius ratio essentie non dependet a materia. Cū g° oia accidētia comparentur ad substātiā sicut forma ad māz ⁊ cuz cuiuslibet accidentis rō dependeat a sba impossibile est aliquā talem formā a sba separari. Sil̄r sunt quedā partes a q̄bus rō toti⁹ dependet: sic sunt elementa respectu mixti: que partes dicunt ptes spēi vt supra dictū est. ⁊ a talibus totum non potest abstrahi per intellectum q: pnuntur in diffinitione totius. Sed ab illis partib⁹ que accidunt toti inquantum huiusmodi p̄t totū abstrahi p intellectū: sicut hō p̄t itelligi nō itellecto pede. ¶ Ex dictis p̄t colligi q̄ sicut est duplex vnio: ita duplex est abstractio. Est enim vnio forme cū materia: cui correspondet abstractio forme a materia. Alia est vnio totius ⁊ partis cui correspondet abstractio vniuersalis a particulari. Hec omnia Doc. S. ibidem. ¶ Considerandum vlterius est tertio fm eundem ibidem q̄ in operatione intellectus duplex abstractio inuenitur vna scōm operationem intellectus componentis ⁊ diuidentis que proprie dicit separatio. Et hec competit scientie methaphysice: vt infra patebit. q. 5. ar. 2. Alia est fm operationem qua format quidditates rerum. Et illa est duplex. Quedaz que est abstractio a materia sensibili. Et illa est propria mathematice. Alia que est abstractio vniuersalis a particulari ⁊ illa cōmunis physice q̄ abstrahit a mā sensibili particulari sicut dictum est superius. ¶ Sed querebat discipulus. Si intellectus per suam primam operationem potest abstrahere ea que secundum rem nō sunt separata: an hoc possit vniuersaliter facere in omnibus aut in aliquibus non. Et quare magis in aliquibus q̄ in alijs. ¶ Dicendum fm Doc. S. vbi supra q̄ natura sic ⁊ in aliquibus non. Et quare magis in aliquibus q̄ in quidditas que est obiectum intellectus oportet q̄ intelligatur per illud ex quo suam rationem sortitur q̄ est actus. Nam vnumquodq; intelligitur fm q̄ actu est: vt dicitur in nono huius. Quando ergo aliqua sunt coniuncta fm esse ⁊ quidditas vnius constituitur per hoc q̄ hz ordinem ad aliud: tunc non potest intelligi sine illo negatione illa quā pars cōiungitur toti sic̄ pes nō p̄t itelligi sine aīali: siue sint cōiūcta p modū q̄ fōa cōiungit māteriā siue accīs sbo. Si vo talia q̄ sunt cōiūcta hz eē sic se habent quod vnū nō dependet ab altero fm id qō p̄stituit rōnē nature tūc vnū ab altero p̄t abstrahi per intellectū vt sine eo intelligat: nō solū si sint separata fm rem sicut hō ⁊ lapis: sed ēt si sint cōiuncta fm esse siue ea cōiunctiōe q̄ ps ⁊ totū cōiungit siue ea q̄ fōa cōiungit materie siue accīs sbo. hec ille. ¶ Ex quo pz q̄ nō in oībus p̄t intelligi sine illo negatione illa q̄ sunt cōiuncta hz eē hz solū i aligb⁹ sicut ēt dicet infra in. 7. huius. q. 4. o. Hz etiā rō quare hoc p̄t in aliquibus ⁊ in aliquibus non potest.

Ad primū igitur dicendū fm Doc. S. super Boetio vbi supra in principio corporis articuli q̄ duplex est operatio intellectus. Una que dicitur intelligentia intelligibilium qua cognoscit de vno quoq; quid ē. Alia vero qua componit ⁊ diuidit. s. enūtiationem affirmatiuam vel negatiuam formando. ¶ Et hee quidem due operationes duobus que sunt in rebus correspondent. Prima quidem operatio respicit naturam rei fm quam res intellecta aliquem gradum in entibus obtinet siue sit res completa vt totum siue incompleta vt pars aliqua vel accidens. Secunda vero operatio respicit ipsum esse rei quod quidem resultat ex ipsa cōiūctione p̄ncipioz rei ⁊ hoc icōpositis. Uel ipsaz simplicium rei naturam cōcomitatur: vt in substantijs simplicibus. Et quia veritas intellectus est ex hoc q̄ conformatur rei pz q̄ fm hanc scōam operationem intellectus nō potest vere abstrahere quod fm rem coniunctam est quia in abstrahendo significaretur esse separationem secundum esse rei: sicut si abstrahо hominem ab albedine dicendo homo non est albus significo esse separationem in re. Unde si secundum rem homo ⁊ albedo non sunt separata: intellectus erit falsus. Unde secundum hanc operationem hz res potest intellectus abstrahere ea que sunt coniuncta hz res sed bene fm primam. Hec ille. ¶ Ad scōm dōm q̄ abstracta q̄titate a mā sensibili p itellectū: ad hoc contingit ymaginari diuersa hz numero vni⁹ spēi: q: pma rō diuidi di p̄uenit quātitati inquātū hz in sui ratiōe sitū tāq; dās p̄stitutiuam

ꝓstitutiuam sicut supra dictum est. Unde pp diuersitatez
situum secluſa etiã, substantia sensibili possunt intelligi re
manere plura individua sub vna specie sicut plures linee
recte sub linea recta: vt deducit Doc. S. sup Boecio de
trinitate vbi supra ad. 3m. ¶Ad 3m dicendum ꝙ sicut di
cium est mathematica non abstrabit a materia intelligi
bili cõmuni: ꝛ abstrahat a materia sensibili. ¶Partes aũt
quantitatis a quibus quodã modo demonstratio sicut a cã
materiali videtur sumi: non sunt materia sensibilis: sed
pertinent ad materiam intelligibilem que etiam in ma
thematicis inuenitur. Dicitur autem materia intelligibi
lis per ꝓuationem sensibilis: qz. s. nõ itelligit vt subijci
tur qualitatibus sensibilibus sed intelligitur abstrahẽdo
ab ea: vt dictum est. Qõ autez demonstratio qua demõ
stratur ꝙ angulus qui est in semicirculo est rectꝰ habeat
modum demõstrationis materialis: pz ex hoc ꝙ partes
habent modum materie respectu totius: vt pz in. 2o. phy
sicoꝝ. Quia igitur ibi demonstratur ꝙ angulus in semi
circulo cadens sit rectus ex eo ꝙ vtraq; pars eius sit an
gulus semirectus: dicitur ꝙ est demonstratio materialis
fm modum. ¶Ad quartum dicendũ ꝙ mathematica
lia sunt quidem in materia sensibili fm esse: non tamen
ꝓpter hoc sequitur ꝙ non possint intelligi sine materia
sensibili. Neq; etiam materia sensibilis comparatur ad
lineam sicut pars: sed magis sicut subiectum in quo esse
habet. Similiter est de superficie et corpore. Non enim
mathematicus cõsiderat corpus qõ est in genere substã
tie nec eius pars est materia et forma: sed fm ꝙ est i ge
nere quantitatis tribus dimensionibus pfectum. Et sic
ꝓparat ad corpꝰ qõ est de gñe sbe cuiꝰ ps est mã physica
sicut accidens ad sbm. Hec Doc. S. formaliter vbi supra.
¶Vbi in philosopho et Doctore Sancto.

a **B secundum** sic ꝓcedit. Uide
tur ꝙ modus ꝓ
cedendi scientie mathematice ꝓprius non sit
disciplinabiliter procedere. Nam fm quã
libet partem philosophie accipitur scientia per demon
strationem. Ergo et disciplina: Quia disciplina nihil ali
ud est nisi acceptio scientie. Et sic cõmune est omni scien
tie disciplinabiliter procedere et non ꝓprium scientie
mathematice. ¶Ꝑ 2o. Omnis cognitio nostra intellecti
ua habet ortumª a sensu: vt patet primo posterioꝝ: et pro
bat Doctor Sanctus in prima parte. q. 84. ar. 6. Ergo
naturalia que cadunt sub sensu sunt certiora. Sed de eo
quod est certius facilius habetur disciplina. Ergo videt
ꝙ disciplinabiliter procedere magis competat naturali
bꝰ mathematico. ¶Ꝑ 3o. Disciplinabiliter procedere
nõ est aliud nisi certitudinaliter procedere. Ergo illa scie
tia que est de certioribus certitudinaliter procedit. Sed
methaphysica est huiusmodi cum sit de imaterialibus
et simpliciter abstractis: vt in primo huius habitum est.
Ergo magis ꝓprium est methaphysice doctrinaliter ꝓ
cedere qz mathematice. ¶Ꝑ 4o. Disciplinabilis ꝓces
sus sumitur ab aliqua potentia intellectiua anime. Aut
ergo sumitur a ratione: aut ab intellectu. Si a ratione: sic
debet dici rationalis. Et sic ꝓuenit physice. Si ab intelle
ctu: sic erit intellectualis qui conuenit methaphysice. Et
sic videtur ꝙ mathematica non habeat processuz ꝓpriũ.
¶Sed incõtrarium arguitur. Nam illa que sunt intel
lectui nostro maxime proportionata: certitudinaliter co
gnoscuntur. Sed mathematicalia sunt huiusmodi. Nam
sicut intellectus noster est coniunctus fm esse corpori et
nõ fm operationem: ita mathematicalia sunt coniuncta
fm esse materie sensibili et separata fm rationem: vt su
perius dictum est. Ergo certitudinaliter et demonstrati
ue cognoscuntur. Et per cõsequens mathematica certitu
dinaliter procedit. Sed certitudinaliter et demonstrati
ue procedere est disciplinabiliter procedere. Igit ꝙ.

Respondeo dicendũ ꝙ aliquid dicit ꝓ
prium alicui dupliciter. Uno
modo per adequationem. Et tale ꝓprium solum con
uenit illi cuius est ꝓpriuz. Alio modo per appropria
tionem ꝓxime ꝓprium idem est qõ appropriatũ. Et tale
ꝓpriũ nõ ꝓuenit solũ illi cuiꝰ est ꝓpriũ: sed solũ potissi
me aut magis ꝓprie. Disciplinabile igit ꝓcedere attri
buit scie mathematice nõ qz ipsa solũ disciplinabile ꝓce
dit: ꝛ qz hoc ei ꝑcipue ꝓpetit: vt dicit Doc. S. sup Boe
cio de trinitate. q. vltia. ar. ꝑo. qstiũcula. 2. in solutiõe qõ
nis. Cuiꝰ rõnez ibidẽ assignat. Qz disciplinabilis ꝓcessus
est qui ꝓducit ad certã cognitionẽ que scia dicit. Nam
discere aliqd nihil aliud est q̃ sciam ab alio accipe. Sed
hoc maxime ꝓtingit in mathematicis scietijs: cũ mathe
matica sit ceteris duabꝰ certior. Ergo ꝑcipue disciplina
biliter ꝓcedere ꝓpetit mathematice scie. Qõ aũt mathe
matica sit certior physica: manifestũ est. Tum primo ex
hoc ꝙ cognitio nãlis ex pluribꝰ dependet. Qz cuz verset
circa motũ et mãz sensibilẽ: necio eiꝰ cognitio dependet
ex ꝓsideratione mãe ipsiꝰ et forme et dispõnũ mãliuz et
ꝓprietatũ ꝓsequẽtiũ formã in materia. Cuz ergo illa scia
fit difficilior ad quã plura requirunt: vt pz ꝑ 9o post. scia Lectio. 18.
enim minus certa dicit que se hz ex additione: relinquit
ꝙ scia nãlis est minus certa q̃ mathematica. Tum scõ
do qz ꝓcedit ex his que sunt frequẽter et nõ ex his que sunt
semp: vt pz 2o physicoꝝ. Tum 3o. qz magis accedit ad Lectio. 8.
singularia que sunt minus certa. Est etiam mathematica
certior nobis q̃ methaphysica: Qz ea de quibus est scia
methaphysicalis sunt magis a sensibus remota a quibꝰ
sensibꝰ nostra cognitio initiuz sumit. Sed mathematica
est de his que cadũt sub sensu et ymaginatione. vz. de fi
gura numero linea et huiusmodi. Igit ꝛẽ. ¶Hec omnia
Doc. S. vbi supra. ¶Sed hic oritur difficultas ꝓpter
ea que dicta sunt. Dictum est enim ꝙ cognitio naturalis
dicit minus certa eo ꝙ est circa motũ. ¶Contra: Quia
mathematica etiã versatur circa motum: vt pz per phm
in. 2o. physicoꝝ: vbi dicit tria esse negocia. ¶Primum est
de mobili et corruptibili. Secõm de mobili et corrupti
bili. Tertiuz de imobili et icorruptibili. Circa ꝑm versa
tur physica. Circa 2m mathematica. Circa 3m methaphy
sica. Ergo videt ꝙ ꝓsideratio mathematica sit de motu.
Et sic nõ sequit ex hoc ꝙ physica sit minus certa q̃ ma
thematica. ¶Ꝑ 2o. Dictum est etiã ꝙ mathematica est
de his que cadunt sub sensu. ¶Contra. Quia illa que ca
dunt sub sensu sunt sensibilia. Si ergo mathematica est
de his que cadunt sub sensu non erit de his que sunt ab
stracta fm rationem a materia sensibili. Qõ est ꝓtra su
perius determinata. ¶Ꝑ 2o. Ex dictis etiã pz ꝙ ꝓcludit
ꝙ demonstrationes mathematice sunt certiores aliis.
¶Contra. Qz illa demõstratio que ꝓcedit ꝑ oẽs causas.
videt ee certior ea que ꝓcedit ꝑ vnã vel duas tñ. Sed
phycus demõstrat ꝑ oẽs cãs: vt pz 2o phyx. mathemati
cus vo solũ ꝑ vnã vel duas. Igit demõstratio physica
est certissima et nõ mathematica. ¶Dicẽdũ ꝑo ꝙ ꝑbus Lectio. 3.
in. 2o. phyx nõ intendit distinguere scias speculatiuas: vt
dicit Cõmẽtator 2o phyx: ꝛ intẽdit distinguere res de q
bus scie speculatiue demõstrãt. ¶Uerũ vt dic Doc.
S. sup Boecio de trinitate. q. penultia. ar o. 3. ad 8m. illa
tria gnã rez pñt scietijs appropriari. Entia. n. incorrupti
bilia et imobilia ꝑcise ad methaphysicã ptinẽt. Entia vo
mobilia et icorruptibilia pp sui vniformitatẽ et raritatez
pñt determinari ẽntũ ad suos motꝰ ꝑ pñª mathematica.
qõ de mobilibꝰ et corruptibilibꝰ dici non põt. Et iõ fm
genꝰ entiũ attribuit mathematice rõne astrologie. Ter
tium vero remanet ꝓprium soli nãli. Hec ille et valde
gloriose. ¶Dicendus 2o ꝙ aliqd cadit sub sensu dupliciter.
Uno ꝑ accidẽs. Et sic mathematica nõ cadũt sub sensu.
Alio per se. Et hoc dupliciter. Uno per se ꝓmo. Et sic etiã
mathematica nõ est de his que cadũt sub sensu. Alio ꝑ
se 2o siue p se per altez sicut sunt sensibilia cõia. Et sic non
repugnat mathematicam esse de his que subsunt sensui
et ymaginationi potissime accipiendo sensum pro yma
ginatione. ¶Dicendum tertio ꝙ ceteris paribus illa
demonstratio que est per omnes causas est certior illa
que est per vnam vel duas tantum. Sed si fiat locu
tio de diuersis demonstrationibus diuersarum scietiaz

non opz. Sed demonstrationes mathematice sunt certissime suppositis diffinitionibus suppositionibus et cõmunibus animi conceptionibus que ponuntur in principio Euclidis. verbi gratia. Demõstratio qua demonstratur ista ꝯclusio mathematicalis. Sup quãlibet lineã rectaz ꝓtingit triangulus equilateruz collocare est notissima et certissima supponendo ꝙ oẽs linee ꝓcedẽtes a centro ad circũferẽtiã sunt eq̃les et ꝙ a quolibet pũcto ad qõlibet punctũ ꝓtingit rectã lineã ducere et ꝙ illa que sunt eq̃lia vni tertio illa sint equalia inter se: supponendo ẽt ꝙ dato quocũqz puncto ꝓtingit circulũ ꝓtrahere. Quibus suppositis ipossibile est nõ assentire demõstratiõi. ¶Sit. n. linea recta data. a. b. Et ꝓtrahatur vna linea recta eq̃lis linee date a puncto. a. linee date ad punctũ. c. Et sit linea a. c. Et ꝓtrahatur etiã vna alia linea recta a puncto. b. linee date ad idem punctũ. c. Et fit linea. b. c. Et sic constituetur triangulus equilaterus. ſ. ꝙ oẽs tres linee sint eq̃les. ¶Ponam. n. pedez circini in puncto. b. linee date. Et ꝓtraham circũferentiaz circuli per punctũ. a. eiusdem linee date. Que circũferentia transibit per punctũ. c. Et sit circulus. a. c. d. Manifestũ est ꝙ linea. b. c. erit equalis linee date. a. b. Quia oẽs linee que ꝓcedunt ab eodẽ centro ad eandẽ circũferentiã sunt equales. Sed linea. b. c. et linea data. ſ. a. b. sunt huiusmodi. Igit ꝛc. Deinde ponam pedem circini in puncto. a. linee date. Et faciam circulum scõm. Cuius circũferentiã extendã vsqz ad punctum. b. linee date. Que quidez circũferẽtia transibit per punctũ. c. et fiet. b. c. Et manifestũ est ꝙ linea. a. c. erit eq̃lis linee date. a. b. qz eribunt ab eodem centro circuli ad eandem circũferentiam. Sed quecunqz sunt equalia vni tertio illa sunt equalia inter se. Cum ergo linea. b. c. sit eq̃lis linee date. a. b. per ꝑm circulum et linea. a. c. sit equalis linee date per scõm circulum: sequit ꝙ linea. a. c. et linea b. c. sint equales iter se: et per ꝓis omnes tres linee erũt equales. Qõ est ꝓpositum ꝓbandum: vt clare pz, si ipse met lineas ꝓtrahere volueris fm demõstrationẽ ꝓpositam. ¶Similiter ꝓbari põt faciliter ꝙ sup lineã rectaz datam ꝓtingit triangulũ bilaterũ collocare. Triangulus sũt bilaterus vocatur triangulus qui hz duas lineas eq̃les: et tertiã inequalẽ ambabus. Sit. n. causa exercitij nri linea recta data. a. b. Volo sup eam triangulũ bilaterum collocare. Et ꝑ° ꝓtraham a puncto. a. vnam lineam longiorem linea data ad punctũ. g. Deinde ꝓtraham aliam lineam a puncto. b. linee date vsqz ad idem punctum. g. Et sic fiet triangulus. a. g. b. Quem ꝓbabo esse bilaterũ. Et suppono cuz his que suppositа sunt in precedenti demonstratione si equalibus equalia addant: ea que resultabunt erunt equalia. Suppono etiaz ꝙ si ab equalibus equalia demant: residua erunt equalia. Quibus suppositis ponam pedẽ circini in puncto. a. Et circinabo fm eq̃litatem linee. a. g. Cuius circũferẽtia transibit per punctuz g. Deinde ꝓtraham lineam dataz recte ad circũferentiã circuli facti vsqz ad punctũ. b. Et vocabit totalis linea. a. b. h. Et fiet circulus. g. h. Cuius centrũ erit. a. Quo facto habeo ꝙ linea. a. g. est equalis totali linee. a. b. h. Qz ab eodem centro. ſ. a. ꝓcedũt ad circũferentiaz eiusdez circuli. Ergo sunt equales per suppositionẽ factaz. Deinde ponam pedem circini in puncto. b. linee date. Et ꝓtrahã circũferentiã fm eandem equalitatez sicut ꝓius. Et trãsibit per punctũ. g. Deinde ꝓtraham lineaz datam. ſ. b. a. ad oppositum directe ad circũferentiam ad punctum. f. Et totalis linea vocabitur. b. a. f. Que vt nunc supponit erit eq̃lis ꝓme linee totali. ſ. a. b. h. Et fiet circulus. g. f. Quo facto hẽo ꝙ linea. b. g. est eq̃lis totali linee. b. a. f. quia exeunt ab eodem centro ad eandem circunferentiaz secundi circuli. Sed. b. a. f. est equalis linee totali secundi circuli scilicet. a. b. h. Ergo linea. b. g. erit equalis linee. a b. h. Sed eedem linee erant equales linee. a. g. vt patuit per ꝓmum discursum ꝓmi circuli. Ergo linea. b. g. ꝛ linea. a. g. erunt equales inter se: quia scilicet sunt equales vni tertio. Et ille due linee nõ põt esse equales linee date que est tertia linea eiusdem trianguli: qz idem nõ põt esse equale toti et parti. Sunt aũt equales totali linee. a. b. h. cuius pars est linea data. ſ. a. b. Ergo habeo ꝓpos. tum. ſ. ꝙ sup lineam rectaz datam que est. a. b. contingat triangulum bilatex collocare. ſ. a. g. b.

Ad ꝓmum igit dõm ꝙ ẽqnis in qualibet scia accipiat doctrina et disciplina: tñ facilius accipit in mathematica ẽq in alijs sicut dictum est. ¶Ad 2m dõm ꝙ nãlia ꝓpter sui finitibilitatem et mobilitatem nõ possunt habere magnã certitudinem. Sed mathematicalia que sunt absqz motu possunt habere certitudinẽ que cuz sint in mã sensibili fm ẽ sub sensu et ymaginatione cadere põt sicut dictum est. ¶Ad 3m dõm ꝙ aliqua põt dici certioza dupliciter. Uno° fm nãm tñ. Et sic methaphysicalia sunt certioza et quo ad nos simul. Et sic mathematicalia sunt certioza methaphysicalibus. Licet ergo ex parte rei considerate methaphysicalia sint certioza: tamen ex parte ꝓsideratis mathematicalia sũt certioza. ¶Ad vltimũ dõm ꝙ sicut modus physice accipitur a ratione fm ꝙ a sensu accipit modus aũt scie methaphysice ab intellectu fm ꝙ aliqd ꝓsiderat: ita etiã et modus mathematice põt sumi a rõne. Boecio de trinitate vbi supza ad. 4m.

¶Q. 6. ſ. a. De dña huius scie que methaphysica dicit ab alijs: ãntũ ad ꝓpriũ modũ ꝓsiderandi ꝛ diffiniendi.

Einde ꝓsiderandũ est de diffinitione sive de dña prime
d phye sive methaphysice ad alias sciaz: ãntuz ad ꝓpriuz modum cõsiderandi et diffiniẽdi. ¶Circa quod querũtur tria. ¶Primo vtrum scia methaphysica sit theorica. i. scia speculativa. ¶Scõo vtrũ methaphysica sit de abstractis fm esse et rõnez a materia intelligibili ꝛ sensibili tam cõmuni ẽq individuali. ¶Tertio vtrũ prius modus procedendi methace sit ꝓcedẽ itellectualis. ¶Ubi in philosopho et Doctore Sancto. Si vero alibi ꝛc.

a **¶ ꝓmum** sic ꝓceditur. Videtur ꝙ prima phya non sit theorica. i. scia speculativa. Nam quelibet scientia cuius finis est operari: est practica et nõ speculativa: vt patet in tertio de anima. et in. 2°. huius. vbi dicitur ꝙ intellectus sola extensione ad opus tanq; ad finem practicus. Sed methaphysica ordinatur ad opus tanq; ad finem. Ordinatur enim ad scire. Sed scire est operari: cuius actus secundus anime intellectine et non primus. Ergo methaphysica est scientia practica et non speculativa. ¶ ꝑ 2°. Omnis habitus qui est immediate directivus operis: est practicus: vt patet per philosophum vbi supra. Et patet etiam de scientia morali. Sed methaphysica est huiusmodi. ergo ꝛc. ¶Probatio medie. Nam sapientia est habitus directivus operis: quia eius actus est alios persuadere et dirigere: vt patet in ꝓhemio huius. q. 7. ar°. ꝓ° vbi tangitur descriptio sapientis. Sed methaphysica est sapientia: vt ibidem patuit. ergo ꝛc. ¶ ꝑ 3°. Illa scientia que ordinatur ad felicitatem tanq; ad finem est practica. Aliter scientia moralis non esset scientia practica: cum ordinetur ad felicitatez: vt patet in. 10. ethycoz. Sed methaphysica ordinatur ad felicitatem: videlicet ad visionem sive ad cognitionez dei: vt patet per totum discursum philosophi in libris methaphysice. Ergo idẽ quod ꝓius. ¶Sed dicebat respondens ꝙ felicitas est operatio intellectus fm perfectissimam virtutem. vz. sapientiam: vt patet. 10. ethycoz. Ergo argumentum nullum. ¶Contra. Nam si hoc est verum: adhuc argumentum in suo roboze manet. Nam si felicitas est operatio intellectus fm sapientiam: sequitur ꝙ scientia moralis non erit practica: cum non ordinet vt sic ad opus alterius potentie ẽq intellectus. ¶ ꝑ 2°. Intellect? vt practicus extensione ad opus: vt adductum est. Sed hoc nõ potest intelligi

intelligi de opatiõe volũtatis: quia sic intellectus non est quantus cum sit indiuisibilis. Ergo sic nõ est extensiuus ad aliquid extrã. Intelligitur ergo de opatione itellect⁹ tanq̃ ad ꝓximũ finẽ. vz. ad scire: sequitur q̃ methaphyca est practica. ¶ Ď 3°. Si methaphyca diceret scia specu/ latiua: vel hoc esset ex parte finis ei⁹: vel ex pte materie. Nõ ꝑm: qz sic oẽs scie essent speculatiue: cuz ordinentur ad scire ꝓmã veritatẽ. Neq3 2m: qz scia illa cui⁹ obiectuz est opabile a nobis est practica ex pte materie. Sed obm et rõnẽ: vt patebit in sequẽti articulo. Sed hoc hz ab itel lectu nostro abstrahente. Ergo methaphysica ex pte mãe est practica. Et sic nullo modo est speculatiua. ¶ Ď 4°. Methaphysica est scia cõis ad sciaz speculatiuã et practi cam: cũ obm ei⁹ ad obiecta oiuz aliaz sit cõe. Ergo non magis dicenda est scia speculatiua q̃z practica. ¶ Ď 5°. Logyca et methaphysica dicũtur scie cognate: vt pz i 4° huius. Sed logyca nõ est scia speculatiua sed practica: vt vult Scotus in. 3°. hui⁹. et ¶ Petrus aureoli in ꝓ° sniaz 4 Bratiadeus in ꝓdicabilib⁹ porphyrij. Ergo pari ratiõe methaphysica dicetur scia practica: cuz ambe ad eundem finez ordinent. ¶ Sed dicebat q̃ logyca ordinat suum finẽ ad opus. vz. ad acqsitionẽ aliaz sciaz arguẽdo et dis/ putãdo. Nõ aũt ipsa methaphysica. Unde nõ est simile. ¶ Contra. Nam querimus methaphysicã: vt facili⁹ va leam⁹ puenire ad acqsitionẽ sacre thelogie: vt pluribus manifestũ est. Ergo nulla est dissilitudo: ꝑsertim cũ sicut scire est opus intellectus: ita et arguere et sic alias scias acqrere. ¶ Ď 2°. Methaca nõ est scia libera. Ergo nõ est scia speculatiua. ¶ Patet ꝟña: qz liberum dicit qõ suimet cauſa querit: vt patuit in ꝓhemio hui⁹. q. 8. Antecedens ꝓbat. Nam si esset libera: sequeret q̃ methaphysica eẽt ars liberalis. Sed ꝟñs est falsuz: qz tñ sunt septez artes liberales ſm oẽs doctores. vz. grãmatica rethori/ ca logyca musica arismetrica geometria et astrologia: in/ ter quas nõ enumerat methaphysica. Ergo nõ est libe/ ralis. ¶ Sed ꝟ est ꝓbus in textu dicens. Si vo est aligd inobile et separabile et sempiternũ: palam qz est theo/ rice id nosce rẽ. ¶ In cõtrariũ est et ꝓbus in ꝓ° hui⁹ ſm omnes expositores ei⁹: vt ibidẽ patuit. q. 8. ar. 5.

Respondeo dicendũ q̃ pro huius articuli denti declaratione distinctionis inter sciaz speculatiuam et practicã tria per ordinẽ sunt facienda. ¶ Nam ꝓ° ad/ ducent aliqua notabilia potissime ſm doctrinam beati Thome. ¶ Scõo ex ipsis deducent alique cõclusiones cum qbusdaz corrolarijs. ¶ Tertio quedã dubia in me diam ꝓponent. ¶ Considerandũ igit est ꝓ° diligenter ſm Doc. S. sup Boecio de tri. q. 5. ar. ꝓ°. q̃ theoricus siue speculatiuus intellectus ꝓprie in hoc ab intellectu practico sic differt: qz speculatiuus hz pro fine veritatem quã ꝟsiderat: practicus vero veritatẽ ꝟsideratam ordinat in operationẽ tanq̃ in finem. Et ideo dicit ꝓbus in. 3°. de aĩa q̃ differũt ab inuicẽ fine. Et 2° methaphysice dicit q̃ finis speculatiue scie est vitas. Finis aũt opatiue seu pra ctice est actio. Cũ igit oporteat materiã fini esse ꝓportio natã: opz practicarũ sciaz eẽ res illas que a nro ope fieri possunt: vt sic earz cognitio in opationẽ quasi in finẽ ordi/ nari possit. Speculatiuarũ vero sciaz materiã opz eẽ res illas que a nro ope nõ fiũt. Unde illaz cõsideratio in ope rationẽ ordinari nõ põt sicut in finẽ. Hec ille. ¶ Ex quo patet q̃ ꝓprie scientia speculatiua differt a practica q̃tum ad finẽ: 7 q̃tum ad materiã. Nã finis scientie speculatiue est cognitio veritatis. Materia vero eius est res: opere sciẽtis nõ opabilis inq̃tũ hmõi. Sed finis practice ẽ ope ratio. Et materia ei⁹ est res opabilis ab habẽte scientiã illã practicã. Et qz finis hui⁹ scientie est scire: cum materia ei⁹ circa quã versat: nõ sit opabilis a nobis: seq̃t q̃ me/ thaphisica est scia speculatiua 7 nõ practica: sicut ẽt supi⁹ in ꝓmo hui⁹. q. 8. ar. 5. adductũ est. ¶ Cõsiderandũ vl teri⁹ est scõo: ſm doc. S. in prima pte. q. 14. ar. vltimo: q̃ aliqua est scia speculatiua tñ. Aliqua practica tñ. Et aliqua ſm qd practica: 7 ſm qd speculatiua. Ad cui⁹ euidentiã vt ibidẽ dicit: sciendũ ſ̃q̃ aliqua scientia põt dici spe culatiua tripliciter. ¶ Primo modo ex pte rei scitaruz: que nõ sunt opabiles a sciẽte: sicut scia hois de reb⁹ natu ralib⁹ 7 diuinis. ¶ Secũdo modo q̃tum ad modũ cõsi derandi: vputa si edificator cõsideret domũ diffiniendo vel diuidẽdo: 7 cõsiderãdo ei⁹ vniuersalia ꝓcipia. Hoc enim est opabilia modo speculatino cõsiderare: 7 nõ ſm q̃ opabilia sunt. Opabile. n. est aligd ꝓp applicationem forme ad materiã: nõ aũt ꝓpter resolutionẽ compositi in vlia principia formalia. ¶ Tertio modo q̃tũ ad finem. Nã intellectus practicus differt ab itellectu speculatiuo fine: vt dicitur tertio de aĩa. Intellectus. n. practicus ordi nat ad finẽ opationis. Sed finis speculatiui est cõsidera tio veritatis. Si igit domificator cõsideret qualiter pos/ set fieri domus: nõ ordinãs ad finẽ opationis: sed ad co/ gnoscendũ tñ: erit q̃tum ad finẽ speculatiua cõsideratio de re tñ opabili. Sciẽtia igit que est speculatiua ratione rei scite: est speculatiua tñ. Que vero est speculatiua vel ſm modũ: vel ſm finẽ: est ſm qd speculatiua: 7 ſm qd practica. Cũ vero ordinat ad finẽ opationis: est simpli citer practica. Hec oĩa doc. S. formalit. ¶ Ex quo pz pmo q̃ scia que dicit speculatiua ſm modũ ꝟsiderãdi tñ vel ꝓpter finem operandi: põt esse de re opabili. Et sic aliq̃ scia põt dici ſm qd practica et simplr speculatiua: et eõ/ tra aliqua scia põt dici simplr practica et ſm quid specu latiua. ¶ Patet scõo q̃ scia nõ dicit simplr practica ex eo q̃ est de re opabili a sciente absolute: sed ex fine simplr practica indicat ſm q̃ sciens ordinat rem talem ad finẽ opationis: Sicut ẽt superi⁹ in ꝓ° hui⁹. q. 8. ar. 5. adductũ est. ¶ Considerandũ vlteri⁹ est. 3°. ſm Doc. S. in que/ stionibus disputatis de vitate. q. 3. ar. 3. q̃ aliqua cogni/ tio dicit practica ex ordine ad opus. Qõ quidez cõtingit dupliciter. Uno quidem in actu: dum actualiter in opus or dinatur: sicut dum artifex ꝓconcepta forma ꝓponit eam in mãm inducere. Et tunc est actu practica cognitio et co gnitionis forma. Quandoq3 vero cognitio est ad actum ordinabilis: non tamen actu ordinat: Sicut cum artifex excogitat formam artificij: et scit eam per modum ope/ randi: non tamen operari intendit. Et certum est q̃ tunc est practica virtute vel habitu: et non actu. Quando vero nullo modo est ad actum ordinabilis: tunc talis cogni tio est pure speculatiua. Quod etiam contingit dupliciter. Uno modo quando cognitio est de rebus illis que non sunt apte nate produci per scientiam cognoscentis: Sicut cum nos cognoscimus naturalia. Quandoq3 vero res cognita est quidem operabilis per scientiaz cognosce tis: tamen non consideratur ab eo vt est operabilis. Res enim per operationem in esse producuntur. Sunt autez aliqua que per intellectum possunt separari. que ſm esse non sunt separabilia. Quando autem consideratur res operabilis per intellectum distinguendo ab inuicem ea que ſm esse distingui non possunt: non est practica cogni tio nee actu nec habitu: sed speculatiua tantũ: Sicut si ar tifex consideret domum inuestigando passiones eius et genus et differẽtias et alia huiusmodi que ſm eẽ idistin/ cte iueniunt in re ipsa. Sz tũc ꝟsiderat res vt opabilis: qñ cõsiderant in ipsa oĩa q̃ ad eius eẽ requrunt. Hucusq3 Doctor Sãctus formaliter. ¶ Ex quo potest haberi cla rissime q̃ aliqua scientiarũ que non est actu 7 simpliciter practica: potest fieri simpliciter 7 actu practica. Quedaz vero non. ¶ Patet etiam q̃ methaphysica est simplici/ ter speculatiua: quia est de rebus illis que non sunt apte nate produci per scientiam cognoscẽtis: quẽadmoduz sũt substantie separate 7 prima causa que deus est: sicut etiaz in primo huius vbi supra adductum est. ¶ Consideran/ dum vlterius est quarto ſm Doctorem Sanctum vbi su pra qõne secũda articulo octauo in corpore. q̃ artifex de re operabili hz duplicẽ cognitionẽ scilicet speculatiuaz 7 practicã. Speculatiuã qdẽ hz siue theoricã cognitionẽ: cũ rõnes opis cognoscit sine hoc q̃ eas ad opandũ p itẽtõez

Lec. 16 e: com. 58.

applicat. Sed tunc ꝓprie hz cognitionem practicam: qñ extendit per intentionē rōnem opis ad opis finez. Et ſm hoc medicina diuidit in theoricam et practicaz: vt Auic. dicit. Ex quo pz q cognitio practica artificis sequit cognitionē ſpeculatiuā eius: cuz efficiatur practica per extē ſionē ſpeculatiue ad opus. ℞emoto aūt posteriori remanet prius. ℞ucuſqz Doc. S. formaliter. ¶Ex quo etiā pz illud qō prius supra dictū est. vz. q aliqua cognitio que nō est actu et simplr practica: pōt fieri actu et simplr practica. ſ. illa que est ordinabilis ad finē operis: et tamē non ordinat: sicut etiā supra in pō huius vbi supra additum est. ¶Sed hic oritur difficultas. Si. n. illa cognitio non esset actu practica que non actualiter ordinatur ad finem operis: vt dictum est: videt sequi q nullus habit⁹ in homine existens: directe esset practicus: cum habitus vt sic non actualiter ordinetur ad opus. ¶Dicendū q duplex pōt esse actualis ordinatio cognitionis ad actum. Quedā pōt esse ad actum secundū. vz. ad oparī actu. Et sic nō dz intelligi dictū Doc. S. Alia pōt esse ad actū primū: que dicit virtualis intentio: quaz. vz. acquirens habitū in principio intendebat per illuz operari. Et isto modo aliquis pōt habere habitū directe practicuz: qui tamen actual: nō ordinatur ad finez opis. ſ. ad actuz secundū. Et sic dz intelligi dictū Doc. sci. ¶Considerandū vlteri⁹ est. 5°. ſm Doc. S. i. 1ª 2ᵉ. q. 57. ar. pō. ad pᵐ. q duplex est op⁹ ſ. interi⁹ et exteri⁹. ℙPracticuz ergo vel opatiuz qō diuiditur ꝓtra speculatiuz dicit de opere exteriori ad qō nō hñt ordinē habitus speculatiui. Sed tamen hñt ordinem ad opus interius ipsius intellectus qō est speculari verum. ℍec ille formaliter. ¶Ex quo pz q habitus nō dicit practicus: put practicuz diuidit ꝓtra speculatiuum ab ope interiori qō remanet in intellectu: sed ab opere exteriori ꝓout omne opus extra intellectū dicit opus exterius sequens electionez. ¶Idem innuit Doc. S. vbi supra immediate ar. 3. ad. 3ᵐ vbi sic ait. Etiā in ipsis speculabilibus est aliqd per modū cuiusdā opis: puta constitutio syllogismi aut orationis ꝓgrue vel opus numerandi vel mensurandi. Et ideo habitus speculatiui quicūqz ad huiusmodi opera rōnis ordinant: dicunt per q̄ndā filiationem artes. ſ. liberales: ad differentiam illaz artiuz que ordinant ad opera per corpus exercita: que sunt quodāmodo seruiles inquantuz. vz. corpus seruiliter subdit ipsi anime. Et homo est liber ſm aiam. Ille vero scie que ad nullū opus huiusmodi ordinant: simplr scie dicunt nō aūt artes. ℍec ille formaliter. ¶Ex quo pz clarissime ſm Doc. S. q habitus qui ordinant ad opus rōnis. ſ. ad arguere demōstrare diffinire diuidere et disputare qualis est logyca dicunt habitus speculatiui ſm doc. S. Iz sint artes ſm similitudinē nō qdē mechanice: sz liberales. ¶Idez innuit Doc. S. in. 2ª 2ᵉ. q. 179. ar. 2. vbi sic ait. Intellectus diuidit in actiuum et ꝓtemplatiuū: Quia finis cognitionis vel est ipsa cognitio veritatis qō ptinet ad intellectū ꝓtemplatiuū siue speculatiuū. Vel est aliq exterior actio (℞ota exteriorꝫ) qō ptinet ad intellectū actiuū siue practicum. ℍec ille. ¶Ex quo pz q habitus nō perdit rationez speculatiui: ex hoc q habet ordinē ad opus iteri⁹ ipsius intellectus. Sed soluz perdit eaz ex hoc q habet ordinē ad opus extra cognitiuā virtutē. ¶ℙPredicta nō tent gratia de yste qui dicunt se sequi Doc. S. asserentes logycam esse magis sciam practicam q̄ speculatiuam. Soluant ergo argumentū primū qō adducit Doc. S. i 1ª 2ᵉ. q. 57. ar. pō vbi sic arguit. Virtus. n. est habitus opatiuus. Sed habitus speculatiui nō sunt opatiui. Distinguitur. n. speculatiuū a practico. i. opatiuo. Ergo habitus speculatiui nō sunt virtutes. Cum ergo sapia sit habitus speculatiuus: nō erit virtus. ℍec ille. ¶Applicent ergo tales solutionē Doc. S. quā ibidē ponit ad hoc argumentum: et videbunt qd sentiendū sit ſm mentem Doc. sci. ¶Considerandū vlteri⁹ est 6°. q ꝓpria a qua habitus dicitur practicus nō opz q sit operatio exterior trāsiens: sed sufficit q sit operatio alterius potentie q̄ intellectus .i. voluntatis: siue sit operatio īmanens siue transiens.

Quod patuit supra per Doc. S. in pō huius. vbi sic ait. 2. ℞. q prudentia et ars sunt circa partē aīe practicam: que est rōcinativa de ꝓtingentibus opabilib⁹ a nobis. ¶Sed tñ. Nam prudentia dirigit in actionib⁹ que nō transeunt in mām extrinsecam: sed sunt pfectiones agentis. Unde 2. ℞. dicit. 6°. ethycoꝝ. q prudētia est recta ratio rez a nobis agibiliū. Ars vero dirigit in factibilibus que in materia exteriorez trāseunt: Sicut edificare et secare. Unde ars est recta ratio reruz a nobis factibiliū. ℍec ille formaliter. ¶Idem innuit in. 2ª 2ᵉ. q. 47. ar. 2. ad. 2ᵐ. vbi sic ait. Ars ſ speculatiue rationis ſm q est volūtari⁹: cadit sub electione et ꝓfilio q̄ntuz ad exercitiuz: et per ꝓsequēs cadit sub ordine prudentie: et sic dicit practicus. Sed q̄ntū ad suā ſpēm ꝑut comparat ad obiectū qō est verū necessariū: nō cadit sub ꝓfilio nec sub prudentia. ℍec ille formaliter et pulchre. ¶Si ergo dicat quis q operatio voluntatis exterior siue ad extra dicit operatio trāsiens ꝓter quā est aliqua res operata. Si ergo vt adductuz est requirit ad hoc q aliqua sciētia sit practica q ordinet ad op⁹ voluntatis exterius siue ad extra: sequeret q prudentia nō esset habitus practicus. qō est ꝓtra pbm. 6°. ethyᶜ. et ℣ Doc. S. in pō huius. ℙPatet sequela: q⁹ prudentia p hoc differt ab arte: q⁹ ars est de factibilibus a nobis que per opationē transeuntē ꝓducunt. ℙPrudentia vō est de agibilib⁹ que fiunt a nobis per actionez īmanentem. ¶Dicendū ad assumptū q nō oīs operatio volūtatis ad extra dicit operatio transiens. Sed opatio volūtatis ad extra hic accipit ꝓ quacūqz opatione impata a volūtate producibili ab eadē suis virtutib⁹ nālibus. Agibilia aūt ꝓducunt per opationez a volūtate impatam per nālia ſm cipia hominis. Unde nō opz q prudentia sit habit⁹ ſpeculatiuus. Sed est habit⁹ practicus: Sicut et ars. ¶Considerandū vlteri⁹ est. 7°. ſm Doc. S. in de vitate. q. 14. ar. 4. q nō quelibet relatio ad opus facit intellectuz esse practicuz. Sed aliqua simplr speculatio pōt esse aliqui remota occasio aliqd opandi: Sicuti pbus speculat aīam esse īmortalem. Et inde sicut a causa remota sumit occasionez aliquid bene operandi. Sed intellectuz practicuz opz esse ꝓximaz regulā opis: vtpote q̄ ꝓficerat opabile ipsuz et rōnes operandi et cause operis. Constat autē q obiectum fidei nō est verum operabile: sed verum increatū: in quod nō pōt nisi actus intellectus speculatiui. Unde fides est in intellectu speculatiuo q̄nis sit vt occasio remota aliquid bene operandi. Unde etiā sibi nō attribuunt opera nisi mediante dilectione. ℍec oia Doc. S. formaliter. ¶Ex quo pz q non omnis habitus dicit mere practicus ex quacunqz relatione ad praxim. Sed opz q sit ꝓxima regula talis operationis. ¶Considerandum vlterius est. 8°. ſm Doc. S. in. 3°. ſniaz. dist. 23. q. 2. arᵒ. 3°. pro confirmatione precedentis notabilis q̄ speculatiuus et practicus in hoc differūt q̄ speculatiuus considerat verum absolute. ℙPracticus vero cōſiderat verum in ordine ad opus. Contingit aūt q̄qz q ipsum verum quod in se consideratur non potest considerari vt regula alicuius operis: sicut accidit in methaphysicis: et in his que a motu separata sunt. Unde huiusmodi veri speculatio est tantūmodo in intellectu speculatiuo. Q̄nqz aūt verum qō in se consideratur potest cōſiderari vt regula operis. Et tunc intellectus speculatiuus fit practicus per extensionem ad opus. ℍoc autem contingit dupliciter: Quia aliquando illud verū qō vtroqz modo potest considerari non habet magnam vilitatem: nisi inquantuz ordinatur ad opus: quia cum sit cōtingens nō habet fixam veritatem: sicut est consideratio de operibus virtutum. Et tunc talis consideratio q̄nis possit esse practici et speculatini intellectus: tamen principaliter est practici intellectus. Quandoqz vero illius veri consideratio habet in seipsa quandam dignitatem ex se: etiam si nunquam ordinaretur ad opus: sicut accidit in contemplatione diuinoꝝ: quoꝝ consideratio dirigit nos in operatione. Et tñ vltimus finis operationis. Illa tamen cōſideratio est ꝓncipaliter in intellectu speculatiuo: Iz

secūdario est in practico. Cum ergo fidei obiectū sit veritas prima que mēntum est finis operis regulat nos in opere: fides p̄ncipaliter erit i itellectu speculativo: et secundario in practico. ¶Hec ille formaliter et q̄ gloriose. ¶Cōsideranduz vlterius est. 9°. q̄ finis scie practice ad quē ipsa ordinat nō semp est opatio voluntatis: vt p̄z de scia morali. Sed sufficit q̄ talis finis vel opatio acgratur per opationes ipsius volūtatis. Nec sufficit ad hoc q̄ alicuius scīa fit practica q̄ ordinet ad finez cuiuscunqz operationis ipsius volūtatis: sed regrit q̄ talis finis sit adequatus scienti: ita q̄ possit acquiri nāliter a p̄siderante p opationes nāles ex principijs mere nālibus p̄cedentes: ſm Doc. S. in p̄mo sniaz in p̄logo. ar. p°. Vbi in argūmēto 2° sic arguit. Omnis doctrina est ad p̄fectionē: vel q̄ntuz ad intellectuz sicut speculatiue: vel q̄ntū ad affectuz p̄cedentē in opus sicut practice. (nota vel q̄ntū ad affectuz p̄cedentē in opus.) Sed vtraqz complet̄ per pbyaz: q2 per demōstrationes scīas p̄ficit intellect⁹: et per morales affect⁹. Ergo nō ē nēcia alia doctrina. Hec ille formal̄. Et ad hoc arg^m respōdēs Doc. S. ibidē ait ad 2^m dicēs. ¶Pbya sufficit ad p̄fectionē intellect⁹ ſm cognitionē nālē tam. Et ideo opz esse aliā scīaz per quā itellect⁹ p̄ficiatur gratuitā. Hec ille formal̄. ¶Et in. 2^a 2^e. q. 181. ar°. 3. ¶Et in. 3°. sniaz. di. 35. q. 1. ar. 3. q. 1. 3^m. Et in vi. q. 11. ar°. 4. ait: q̄ docere est actus vite actiue quo ad actū exteriorē: et quo ad actū interiorē vt dirigit ad opus. ¶Idez innuit Doc. S. in phemio super Canticis canticoz: vbi sic ait. Scia theologie dicit̄ dei dilectiua vel affectiua: vt manifeste. pbatur⁹ in qōnib⁹ sup p^m sniaz. Et si propter hoc aligs vellet eam appellare practicam: q2 dilectio est qōdam opus: sniaz teneat linguā corrigat. Nam scia practica p̄ncipal̄ ordinat̄ ad opus exterius. Ideo scie politice practice notant̄. Et policies. i. bonitas dependet ex operibus nostris. Nam ſm pbm q2 bona facimus: ideo boni sum⁹. Et ex filib⁹ actib⁹ generant̄ similes habit⁹. Bonitas vo spūalis: q2 nō dependet ex opib⁹ exteriorib⁹. imo ex habitu caritatis et eius operib⁹: sacra pagina que ad talem bonitatē ordinat̄ practica dici non dz. Sicut ergo scia que ordinat̄ ad speculationē nō dicit̄ practica: sz spe/ culari sit qōdā opus. sed suscipit nomen ex speculatione et dicit̄ speculatiua: sic et theologia que ordinat̄ ad affectiones siue dilectionē caritatis: q2 hmōi opa nō sunt exteriora ab eis dz denoiari specialr theologia et dz dici affectiua vel dilectiua: et nō practica. Hec ille formaliter et valde egregie. ¶Idē innuit Doc. S. sup epistolaz ad hebreos. cap°. 5°. circa finē vbi sic ait. ¶Perfectio spūalis est duplex. Una est p̄fectio ſm intellectū: q̄ aligs habet iudiciū intellectus ad recte dissoluendū et iudicanduz de his que sibi p̄ponunt̄. Alia est p̄fectio ſm affectū: quam facit caritas: que est cum aligs deo totaliter inheret. hec ille formaliter. ¶Ex quibus oībus p̄z: q̄ lz ſm aliquos theologia sacra ordinet̄ ad dilectionē dei tanq̄ ad finem: que dilectio ad volūtatē p̄tinet: tñ q2 talis dilectio a creatura per p̄ncipia eius nālia acquiri nō p̄t sed solū p habitus supnāl̄ infusos: ideo sacra theologia nō dz dici practica: sed magis speculativa: vt ēt pbat Doc. S. in p̄ma parte. q. 1. ar. 4. vt ēt p̄z ex. 7°. notabili. ¶Considerandū est finaliter q̄ ex his que ſm Doc. S. adducta sunt si diligenter p̄siderent̄ p̄t elici q̄tuor p̄ditiones que requirunt̄ ad hoc q̄ aligs habit⁹ possit dici practic⁹. ¶Quarta p̄ma est q̄ talis habitus ordinet̄ ad opus: vt patuit i notabili p°. 2°. 3°. et. 9°. ¶Secūda est q̄ talis habitus ordinetur ad opus alterius potentie q̄ ipsius intellectus: vt p̄z in notabili. 5°. vel saltez q̄ talis opatio sit opatio ipsi⁹ intellectus ita q̄ sit finis opationis ipsius volūtatis: sicut p̄z in agibilibus: vt patuit in notabili sexto. ¶Tertia est q̄ talis habitus sit immediata regula illius opatiōis: vt patuit in notabili. 7°. et. 8°. ¶Quarta est q̄ opatio seu finis talis sit adequatus ipsi scienti: ita q̄ opz practicaz sciaruz mām ēe res illas que a nostro opere fieri possunt: vt patuit in notabili p°. et. 2°. Et q̄ finis illi⁹ habitus possit acquiri naturaliter per p̄n^a mere nālia ipsius scientis vel acgrentis habituz: vt patuit in notabili. 9°. ¶Ex p̄dictis etiam elici possunt apparenter dīe q̄ttuor inter itellectū practicuz et speculatiuū. ¶Quaz p̄ma est talis. Maz intellectus speculatiuus habet finem suuz intra se. ¶Practicus vo habet finem suuz extra se: vt patuit in notabili p° 5°. 6°. ¶Scōa dīa est: q2 intellectus speculatiuus accipit formā intelligibilē vt p̄ncipium cognitionis. ¶Practicus vero accipit eam vt p̄n^m operationis vel operis: vt elicitur ex notabili. 5°. ¶Tertia dīa est q2 intellectus speculatiuus formā intelligibilem nō ponit extra se: sed ipsam semp intra se cōsiderat. Sed intellectus practicus vtitur formis intelligibilibus tanq̄ instrumētis in explicatione et executione operis ad extra: vt elicitur ex notabili. 3°. 8°. ¶Quarta dīa est q2 intellectus speculatiuus nō est causa rei intellecte: sed potius ecōuerso. Intellect⁹ aūt practicus per opationem suam est causa eoz que sibi subdunt̄: vt patuit in notabili p°. et. 3°. Unde cōmuniter a Doc. S. in p° phier. et ab alijs sacre theologie doctoribus asseritur: q̄ sicut intellect⁹ noster practicus se habet ad rem operatam: ita intellect⁹ diuinus se habet ad creaturas p̄ductas: ſm tñ q̄ ly sicut ibi dicit similitudinem p̄portionis: nō aūt similitudinem oīmode ydemptitatis siue adequationis. ¶Quibus sic p̄libatis sit hec p̄ma cōclusio. Sacra theologia est scīa speculativa oībus trib⁹ modis superius enumeratis in notabili secundo: vz. q2 est scīa speculativa ex parte rei p̄siderate: ex parte modi p̄siderandi: et ex parte finis. ¶Prima pars patet. Maz scīa est speculativa ex parte rei considerate: que considerat ea que non sunt operabilia a nobis. Sed sacra theologia est huiusmodi. Considerat enim de deo et de angelis et de ceteris creaturis ab eis dependentibus. que nō sunt res operabiles a nobis. ergo ꝛc̄. ¶Secunda pars patet. Nam illa scientia est speculativa ex parte modi cōsiderandi: que cōsiderat aliqua diffinendo arguendo disputando: et non o:dinando ea que considerat ad opus voluntatis: vel ad opus per principia mere naturalia producibile tanq̄ ad finem adequatum ipsi scienti. Sed sacra theologia est huiusmodi: vt expiētia docet. ergo ꝛc̄. ¶Tertia pars patet. Nam illa scientia est speculativa ex parte finis: que o:dinatur ad scire et contemplari: vt patet ex adductis in notabili p°. Sed sacra theologia est huiusmodi. O:dinatur enim ad visionem diuine essentie: in qua consistit essentialiter finis hominis. s. felicitas eterna. Licet in fruitione et delectatione consistat concomitative ſm scolam Doctoris Sancti. Secundū vero scolaz Scotistaruz lz talis beatitudo cōsistat essentialiter in operatione voluntatis: non tamen propter hoc sacra theologia debet dici scientia practica simpliciter: cū⁹ ipsi hoc affirment: quia talis beatitudo siue felicitas non est ab ali qua creatura per p̄ncipia sola naturalia acquisibilis: lz solum per lumen fidei aut per caritatem infusam: vt fides christiana dictat cum veritate. Quod tamen requiritur ad hoc q̄ aliqua scientia sit practica: vt p̄z ex adductis in 9° notabili. Hec tamen materia p:o nunc theologicis relinquatur: et forte in. 12°. huius ad longum disputabit̄. ¶Secunda conclusio sit ista. Logica non est scientia practica simpliciter: sed est scientia speculativa. Que cōclusio clare p̄z ex p̄dictis. Nam ad hoc q̄ aliqua scia debeat dici practica: requiritur q̄ o:dinetur ad finem operationis alterius potentie q̄ ipsius intellectus ſm Doc. S. in 1^a 2^e. q. 57. ar. p°: vt supra notabili. 5°. adductū est. Licet enim ipsuz scire sit qōdaz opus ipsi⁹ intellect⁹: nō tñ vt sic est opus voluntatis aut opus extrinsecum intellectui: vt ibidem patuit. Sed logyca nō o:dinatur ad finez alteri⁹ potentie q̄ in ellectus. Arguere. n. est opus intellectus et cetere opatiōes logycales. Ergo logyca nō ē practica. ¶Sed p:a hanc p̄clusionez Anicēna Scotus ¶Petrus aureolus et Bratiadeus adducunt aliquas rationes. ¶Primo sic. Nam ille habitus videt̄ esse practicus et nō speculatiuus qui nō caret suo respectu conformitatis

Lectio. 3.

priozitatis actiui et passiui. Sz logyca est huiusmodi. hz enim respectuz regulantis in ordine ad actus ipsius intel lectus aliaz sciaz: et dirigit alias scias. Igit ꝛc̃. ¶ Scõo sic. Nullus habitus cuius finis non est actus ꝑpr̃ias sed actus alteri⁹ potentie: põt poni speculatiuus. Talis enim nõ est gratia sui: Quod est vna ꝯditio habit⁹ speculatiui: vt de se pz. Sed logyca nõ hz actuz ꝑpriu̇m qui sit finis eius: cuz ordinet ad introductionem aliaz sciaz: vt pz p⁹ topycoz. et in ꝓhemio methaphysice. Ergo ꝛc̃. ¶ Ter tio sic. Ille habitus qui extendit vltra ꝑpriuz actũ suuz: est purus habitus practicus: cũ ratio praxis in extensione intellectus consistat. Sed logyca se extendit extra suum actum. vz. ad inquisitionẽ sciaz. ergo ꝛc̃. ¶ Quarto sic. Nullus habitus diuiditur in docentem et vtentem: nisi sit practicus. Jn vtendo. n. dicit pfecte quis practius: vt pz de medico. Sed logyca est hmõi. ergo ꝛc̃. ¶ Quinto sic. Nullus habitus speculatiuus operatur suũ obiectuz: cum speculatiuus habitus vel intellect⁹ nõ sit de opabi/ lib⁹ a nobis. Sed logyca est opabiua sui obiecti. ergo ꝛc̃. ¶ Sexto sic. Ille habitus qui hz rõnez virtutis: est pra/ cticus. Sed ꝓbus dicit rethoricam esse virtutem q̃ndã: vt pz in p⁹ rethorice. Sed rethorica est scia practica. Et simile iudicium est de logyca. Ergo ipsa logyca est sim/ pliciter dicenda scia practica et nõ speculatiua. ¶ Sed si ea que per Doc. S. adducta sunt diligenter ꝓsiderentur: omnes iste rationes solute sunt.

Ad primam igit̃ dicendũ ꝙ maioꝛ est fal/ sa: qꝛ tales respectus nõ dant habitui logyce ꝙ sit habitus practicus: sed ꝙ sit ars: vt ex p̃dictis pz in notabili qnto. ¶ Ad secundã dicendũ si/ militer ꝙ maioꝛ est falsa. Non enim opz ꝙ ille habitus sit practicus: cuius finis est actus alterius habitus: nisi oꝛ dinetur ad finem actus exterioꝛis modo iam expositio in notabili p⁹. presertim qñ illius habitus actus qui ordina tur ad actuz alterius habitus habet aliquaz nobilitatez in se notabilez: posito ꝙ nunq̃ ad illuz actũ ordinaret: qua lis est logyca. ¶ Ad tertiam similiter dicenduz ꝙ maioꝛ est falsa: nisi talis extensio sit ad actuz exterioꝛez: et nisi fe/ re tota eius dignitas in illa extensione ꝓsistat: vt declara/ tum est in notabili. 8⁰. ¶ Ad quartam dicenduz etiaz ꝙ maioꝛ est falsa: qꝛ nõ omnis vsus per habitũ directiuus reddit habituz directiuum practicum: presertim qñ talis habitus dirigit ipsos actus speculationis: qualis est logy ca: vt etiã declaratum est in notabili octauo. Unde etiam Doc. S. in. 2ª 2ᵉ. q. 180. ar. 3. ad p̃m sic ait. vz. ꝙ nõ solum ad speculationez vel ꝓtemplationez ptinet ipsa veritatis ꝓtemplatio: imo multi alij actus ad ipsaz ptinent: quoꝝ quidam ptinent ad acceptationez p̃ncipioꝝ veritatis cui⁹ cognitio queritur. Alij aũt sunt ꝓceptiones sensuuz ad co gnoscendũ aliquos effectus et ymaginationes et discur/ sus rõnis circa diuersa signa vel quecũqz alia ꝓducentia in cognitionez veritatis intente. ¶ Ad qntam dicit Johã nes Capriolus ꝙ maioꝛ est falsa de habitu speculatiuo q est ars: qualis est logyca. ¶ Antoni⁹ Andree vero dicit ꝙ logyca nõ facit suuz obiectum q̃ntuz ad omnia: sed so/ lum q̃ntum ad partem aliquam. ¶ Doctoꝛ Sanct⁹ vo dicit: vt etiã supra in notabili. 2⁰. allegatum est ꝙ illa so/ lum scia est speculatiua: que non est de opabili a nobis. Unde fm ipsum dicendũ est ꝙ aliqd dicit opabile a no bis dupliciter. vt etiam recitat Johãnes versoris pariſiẽ sis in predicabilibus porphyrij. Uno modo per opatio/ nem intellectus speculatiui. Alio modo per intellectum practicum et voluntatem. Illud igitur qõ est opabile a nobis primo modo: nõ debet dici practicum: sed solum scõo modo. Subiectum aũt logyce solus est operabile a nobis primo modo: ꝛ nõ scõo modo. Unde ratio nõ se/ quitur: sed laboꝛat in equinoco. ¶ Ad vltimã dicenduz ꝙ maioꝛ est simpl̃: falsa. Sapientia. n. est virt⁹. Et tamẽ est habitus speculatiuus. Unde Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 57. ar. p⁹. ad p̃m. dicit ꝙ de rõne virtutis non est ꝙ sit habit⁹ opatiuus loquendo de opere extrinseco qõ facit habituz practicum. Sed sufficit ꝙ virtus presertiz intellectualis sit habitus operatiuus loquẽdo de opere intrinseco quẽ admodũ in notabili expositũ est. Nõ ergo sufficit ad hoc ꝙ aliqua scia sit practica ꝙ ordinet ad opus qualecũqz. Aliter quelibet scientia esset practica: cum quelibet scien tia ordinetur ad scire. Quod est absurdum dicere: vt de se pz. ¶ Tertia conclusio sit ista. Medicina est scia sim/ pliciter practica: lz fm quid possit dici speculatiua. Hec ꝯclusio pz ex adductis in notabili 2⁰. Nam illa scientia vo practica ex parte finis que ordinatur ad finem operis vo luntatis: et ex parte rei considerate que est de operabili/ bus a nobis per p̃ncipia naturaliter indita aut acquisita: et ex parte modi considerandi que omnia considerata oꝛ dinat ad operis executionez. Sed medicina est huiusmo di: vt satis pz. ¶ Et si aliqua in ea cõsiderentur difficulti/ ue et diuisiue: hoc non fit de principali eius intento: sed incidentali cuz parua aut nulla dignitate eius ꝛ vtilitate. Unde sicut in moralibus: ita et in medicina parũ ꝓdest scire: opari vo multũ: quẽadmodũ expientia aperte do/ cet: atqz synderesis medicoꝝ dictat. Ipsos interrogate. Medicina ergo simpliciter est sciẽtia practica. ¶ Et pro pter eãdẽ rationẽ: moralis sciẽtia etiã simp̃r est practica. Que lz vt dictuz est in notabili. 6⁰. ordinetur ad opera/ tionem intellectus fm ꝙ est finis operationũ volũtatis: non tñ obstat quin debeat dici practica: vt ibidem decla/ ratum est. ¶ Sed cõra hãc tertiam ꝯclusionem instabat discipulus satis mihi difficulter. Nam medicina divi/ ditur fm Auicẽnam in theoricam et practicam. Ergo to/ ta medicina non ordinatur ad finem operis. Et sic non est simpliciter practica: sed est speculatiua. Dicendum vna scientia: sed plures specifice distincte. ¶ Dicendum fm Doctoꝛem Sanctum super Boetio de trinitate. q. penultima ar. 1. ad 4ᵐ ꝙ cũ medicina diuidit in theori cam ꝛ practicam: non attenditur diuisio fm suum finem Sic. n. tota medicina sub practica cõtinet vt pote ad ope rationem ordinata. Sed attenditur practica diuisio fm ꝙ ea que in medicina tractantur sunt propinqua vel remo/ ta ab operatione. Illa. n. pars medicine dicitur practica que docet modum operandi ad sanationẽ sicut ꝙ talibus apostematibus sunt talia remedia adhibenda. Theorica vero dicitur illa pars que docet principia ex quibus ho/ mo dirigitur in operatione: sicut ꝙ genera febrium sunt tot ꝛc̃. Unde non opz ꝙ si alicuius actiue scie aliqua pars dicatur theorica ꝙ propter hoc illa pars sub pbꝫ specu latiua ponatur. Hec ille formaliter. Tota ergo medicina dicitur practica habito respectu ad finem: cum ad opera/ tionem principaliter oꝛdinetur aut mediate aut immedia te: licet quedam eius pars possit dici theorica fm quid: modo iam expositio hic ꝛ in notabili 2⁰. ¶ Quarta conclu sio que est principaliter hic intẽta ꝛ est responsiua ad que situm ꝛ que sequitur ex premissis notabilibus sit ista. pri ma pbꝫa siue methaphysica que dicitur theologia huma nitus inuenta est scientia speculatiua ꝛ est speculativa om nibus predictis modis. Quod enim pbꝫa prima sit theo rica. i. scientia speculatiua. probat hic philosophus sicut de aliis duabus sciẽtiis realibus theoricis humanitus in uentis probatum est: Non enim est actiua neq; factiua eadem ratione sicut nec physica vel mathematica. Ergo prima philosophia est theorica: ideſt sciẽtia speculativa. ¶ Quod autem methaphysica omnibus modis dicenda sit speculatiua: probatur. Nam methaphysica dicenda est speculatiua ex parte rei considerate: cum sit de non opera bilibus a nobis. Et ex parte modi considerandi: cum con sideret principia ꝛ passiones subiecti absolute ꝛ propter scire tantum. Et ex parte finis: cum oꝛdinetur ad scire: ꝛ non ad operari. Unde hec conclusio sufficienter probatur hic per philosophum: ꝛ per ea que adducta sunt in nota bilibus. ¶ His quattuoꝛ conclusionibus premissis restat dubitatio. ¶ Primũ dubiũ erat qõ sit practica ꝛ cuius poc est operatio: ꝛ similr quod sit specula tiua que tñ alibi soluta sunt. ¶ Primũ dubiũ erat qõ sit practica ꝛ cuius poc est operatio: ꝛ similr quod sit specula tiua que tñ alibi soluta sunt. ¶ Secõm dubiũ erat utrum

vtrū sciētia debeat denominari practica aut speculatiua ex ordine ad finem. ¶Sed hoc dubiū etiā superius declaratum est in hoc sexto lib:o.q.2.ar.2.per totū. ¶Ter tium dubium erat. Utrum practicum et speculatiuū sint dīe essentiales sciaꝝ. ¶Sed et hoc dubiū supꝰ declaratum est etiaꝫ in hoc liº.q.2.ar.3.per totuꝫ. ¶Quartum dubiū erat. vtrum practicū et speculatiuū sint dīe per se essentiales obiectoꝝ ipsaꝝ sciaꝝ et ipsaꝝ potētiaꝝ. ¶Sꝫ et hoc dubium superius declaratum est in pº huius.q.1. ar.4.Et in.5º.huius.q.13.ar.2. Et in hoc sexto.q.2.ar. 3.Et.q.3.ar.pº. ¶Ad argumenta igit̄ principalia q̄nis oppōite in pnº huius articuli est respondendū.

Ad primum igitur et ad scōm pꝫ solutio ex dictis in notabili pº.3º. ¶Ad 3ᵐ dōm vt elicitur ex dictis in.4º.notabili.q̄ aliter methaphysica ordinat̄ ad felicitatem: et aliter scia moralis. Nam methaphysica ordinat̄ ad eam q̄ntū ad scire absolute et intrinsece loquendo. Moralis vero ordinatur ad ipsam fm q̄ est a nobis acquisibilis per opationes virtuosas volūtarie et nāliter et ex p̄ncipijs mere nālibꝰ procedentes: vt dictum est in.9º.notabili fm Doc.S.in p/logo primi sniaꝝ.ar.pº.ad.2ᵐ. Unde methaphysica ordinatur ad felicitatē cōtemplatiuam. Moralis vero ad actiuam: vt pꝫ pº politice: et.10.ethyᶜ. ¶Et per hoc pꝫ solutio ad 4ᵐ. ¶Ad 5ᵐ dōm q̄ lꝫ intellectus nō possit extendi p̄prie loquendo.s.extensione dimēsiua: vt pꝫ.po test tamen extendi methaphorice.s. extensione virtutis. ¶Ad 6ᵐ pꝫ solutio i.2º.dubio. ¶Ad 7ᵐ dōm q̄ lꝫ methaphysica fit cōis ad oēs scias speciales taꝫ speculatiuas q̄ practicas cōitate dico p̄siderationis: tm̄ secus est loquēdo de cōitate p̄dicationis. Hec.n.est falsa p̄dicatio: physica est methaphysica formaliter loquēdo. Methaphysica etiam nō est cōis ad omnes scias speculatiuas cōitate p̄cisionis: cuꝫ nō sit cōis ad seipsam. ¶Ad 8ᵐ etiam et nonū pꝫ solutio clare ex dictis in.5º.notabili. ¶Ad 10ᵐ dōm fm Albertum magnuꝫ in phemio methaphysice tractatu.2º.cap º.7º. q̄ aliud est sciam esse liberalem: et aliud est eam esse liberam. Nam liberam esse sciam est nulli in p̄ncipijs vel in demonstratione esse obnoxiam et suūphus esse cām. Sed liberalis scientia dicit̄ illa que quēdam libertatis habet modum: fm quem moduꝫ facit scientē libere scire et que dubitationi non est obnoxia. Et hoc modo ille scie dicunt̄ esse liberales que dicunt̄ esse de quadriuio.s.arismetrica musica geometria ⁊ astrologia. Similiter dicunt̄ esse liberales ille scientie que dicunt̄ adminiculantes: sicuti sunt grāmatica rethorica et logica: que dicūtur libere q: libere inuente sunt. Non tamen libere dicūtur simplr: q: p̄pter alium finem inuēte sunt: vt innit pbus in phemio metha. Methaphysica aūt dicit̄ libera triplr. Primo q: nulli aliaꝝ sciaꝝ in p̄ncipijs est obnoxia. Secūdo q: libere inuenta est: vt dicit pbus in phemio methaphysice. Tertio vt idem pbus dicit ibidem: q: p̄pter se queritur et nō p̄pter aliud. ¶Et si arguat. Methaphysica est necessaria. Ergo nō est libera. pꝫ ꝺ̄a: q: necessitas libertati repugnat: vt pꝫ.8º.physicoꝝ. ¶Dicendū q̄ libertas opponit̄ necessitati coactionis que attendit̄ fm violentiaꝫ cause efficientis. Non tamen opponitur necessitati ex suppositione que sumit̄ ex ratione finis. Nec etiā opponit̄ necessitati nāli que sumitur a causis intrinsecis: vt pꝫ per Doc.S.in pª parte.q. 82.ar.pº.Et in.4º.sniaꝝ.di.15.q.4.arº. pº.q.3.ad pᵐ. Et de vi.q.22.ar.5.Et.q.24.ar.pº.ad.20ᵐ.Et de malo q.2.ar.3.ad.4ᵐ.Et in quolibetis quolibeto.4.q.12.ad poª.q.10.ar.2.ad.5ᵐ. vbi sic ait. Naturalis necessitas ꝺ̄a quā volūtas aliqd ex necessitate velle dicit̄ vt felicitatē: libertati volūtatis nō repugnat: vt Aug. dicit in.5º.libro de ciuitate dei. Libertas.n. volūtatis violētie vel coactionī opponit̄. Nec ille. Et de hac multiplici necessitate dictum est supra in.5º.huius.q.5.arº.pº. ¶Sed dicebat quis vult sed sponte: vt pꝫ per Doc.S. ꝺ̄a gentiles libro pº cap º.88. vbi sic ait. Nam liberum arbitriuꝫ dicit respectu eoꝝ que nō necessitate quis vult sed p̄pria sponte. Unde in nobis liberū arbitriuꝫ est respectu eius q̄ libere volumꝰ: vt currere vel ambulare. Hec ille. ¶Dicendū q̄ liberū pōt accipi duplr. Uno modo vt idez est q̄ nō coacte. Et sic accipit̄ cōiter fm q̄ ab eo dicitur libertas. Et sic opponitur necessitati coactionis. Unde sic nō opꝫ q̄ se habeat ad vtranq; partem p̄dictionis per respectum ad omnia. Alio accipitur libeꝝ vt opponit̄ necessitati cuicunqꝫ: vt idem est q̄ntingens vel possibile aliter se habere. Et isto modo libertas opponit̄ tam necessitati nāli q̄ necessitati coactionis. Sed primo modo opponitur necessitati coactionis tm̄. Unde Doc.S.in pª parte.q.19.ar.10.ad vltimū sic ait. Manifestuꝫ est q̄ impossibile est deum malum culpe velle. Et tamen ad opposita se habet inq̄ntuꝫ potest velle hoc esse vel non esse: sicut et nos nō peccādo possumꝰ velle sedere et nō velle. Hec ille. Et de hac multiplici libertate et qualr methaphysica est scientia libera superius in phemio huius methaphysice.q.8.ar.6.ad longum disputatum est. ¶Ex quibus pꝫ q̄ methaphysica est scia libera: lꝫ non sit scia liberalis p̄prie loquendo: q: vt dicit Albertus magnus vbi supra.vꝫ.in phemio methaphysice methaphysicalia p̄eniunt intellectuꝫ. Physicalia vō obnoxia sunt varietatibus. Ideo nō libere cansant sciam in nobis. Cōiter tamen loquēdo methaphyca pōt dici liberalis: q: vꝫ nō alicuius alterius causa q̄rit̄ lꝫ p̄pter scire: vt dicit Doc. S.in phemio huiꝰ methaphysice: vt deductum est ibi q.8.ar.6.in notabili. Et sic pꝫ q̄ methaphysica est theorica.i.scia speculatiua. De quo etiaꝫ dictū est supra in pº huius.q.8.ar.5.

¶Ibi in phylosopho et Doc.S. Si vero est ad īmobile ⁊ separabile ⁊c̄.

a **Secundum** sic p̄cedit̄. Videtur q̄ methaphysica nō sit de abstractis fm esse et rōneꝫ a materia sensibili et intelligibili. Nam prima philosophya p̄sideratur primū mouens. Sed primū mouens mouet seipsuꝫ. fm Platonem. Similiter dicitur q̄ deꝰ est omnibus mobilibus mobilior: vt pꝫ Sapientie.7º. Ergo prima phya nō abstrahit a motu. Sed motus nō est sine materia cum materia sit subiectū motꝰ. Igit̄ ⁊c̄. ¶Ꝑ 2º. Proprius modus p̄cedēdi prime phye est intellectualiter p̄cedere: vt pbat Doc.S.sup Boccio de trinitate.q.vltª.ar.pº.quæstiūcula.3.in resp̄sione questionis. Ergo non abstrahit a materia intelligibili. ¶Ꝑ 3º. Et usdez scie est p̄siderare totū et partes et passiones. Sed partes entis sunt mā et forma. Cuꝫ ergo ens sit sbm p̄me phye sequit̄ q̄ hꝫ p̄siderare mām et motum. ¶Ꝑ 4º. Quelibet scientia considerat illa que de necessitate consequuntur ad ipsum subiectum: cum eiusdem scientie sit considerare subiectum et passiones eius. Sed ad ens de necessitate sequitur necessarium et contingens: vt infra pbat Doc.S.in vltima lcōne huius sexti libri. Contingentia aūt variabilia sūt et motibꝰ obiecta et mālia. gº ⁊c̄. ¶Sed contra est pbus in textu dicens. Si vero est aliquid immobile ⁊ separabile ⁊ sempiternum palam quia est theorice id nosce: nō tamen physice. Nam de mobilibus quibusdam est physica. Nec mathematice: sed prioris ambarum: physica nanq; circa inseparabilia quidem sed nō immobilia. Mathematice autē quedam circa immobilia quidē sed inseparabilia forsan verum q: in materia. Prima vero circa separabilia ⁊ immobilia.

Respondeo dōm q̄ prima philosophia ē sciētia considerans ea que sunt separata fm esse ⁊ rationem a materia sensibili ⁊ intelligibili tam communi q̄ individuali. ¶Quod sic pbat philosophus duabus rationibus. Quarum prima sic potest formari fm Doc.S.in lectione. Nam de separatis a motu ⁊ mā cum de eis possit haberi sciētia: dꝫ considerare aliq̄ pars phye. Alias phya nō esset q̄uenienter tradita. Sꝫ phyca de eis non considerat. quia physica considerat

de his que sunt ꝓiuncta materie ſm esse et rationem: et per ꝓns de mobilib⁹. Neq; ẽt taliuz ꝓsideratio est ipsi⁹ mathematice: q; mathematica nõ cõsiderat de separatis ſm esse a materia et motu: sed solum ſm rationẽ: vt ꝓbatum est. Ergo eoz ꝓsideratio ptinet ad aliquã scientiã priorez p̃dictis. Sed nõ est alia pars phye a p̃dictis nisi phya diuina siue methaphysica: vt infra ꝓbabit. Ergo ꝓsiderare de separatis ſm esse ꝛ rõnez ptinet ad phyam diuinam. ¶ Scõa ratio talis est quã tangit Doc. S. ibi. Necesse vero est oẽs ꝛc. Phya diuina que methaphysica dicit est de primis ꝑncipijs et de causis primis: vt in p⁹ ꝓbatuz est. q. 7. ar. 4. Sed necesse est primas et vniuersales causas esse sempiternas imobiles et immãles. Alias esset ꝓcedere in infinitũ in causis. Qõ improbatũ est in. 2⁰. huius. q. 3. ar. 1. Ergo relinquit q methaphysica est de separatis ſm esse et rõnez a motu et materia. Unde phus dicit in textu q quedaz est pars phye que cõsiderat mobilia et iseparabilia ſm esse a materia que dicitur physica. Alia est que forsan est circa imobilia sed in separabilia ſm esse. Et dicit forsan: vt hic dicit Doc. S. q; veritas illius dubij nõdum erat determinata. Sz alia est que est circa imobilia et separabilia ſm esse ꝛ rõnem a materia. ¶ Ex predictis aũt infert phus vnuz corelarium. Nam ex hoc q hec scia ꝓsiderat primas causas que cuz sint maxime entia sunt cause aliox inq̃ntuz sunt entia: vt dictum est in. 2⁰. huius. q. 2. ar⁰. 2. sequitur q hec scia debet dici prima. Qõ intelligendũ est naturaliter: nõ aũt quo ad nos: vt dicit Doc. S. sup Boecio de trinitate. q. penulti⁹. ar. p⁰. ¶ Ex quo apparet vt infert hic Doc. S. falsitas opinionis illoz qui posuerunt Aristotilez sensisse q deus nõ sit causa substãtie celi: sed solum motus eius. Unde lz Aristotiles posuerit mundũ esse ab eterno: non tamen voluit q mundus non habuerit causam sui esse. ¶ Considerandum est aũt ſm Doc. S. in lcõne. q lz ad ꝓsiderationez prime phye ptineat cõsiderare ea que sunt separata ſm esse et rationez a materia et motu: non tamẽ soluz ea ꝓsiderat: Quia de sensibilibus inq̃ntũ sunt entia primus phus pscrutat: nisi forte dicamus vt Auicẽna dicit q huiusmodi cõmunia de quibus scia hec pscrutatur dicunt separata ſm esse: nõ q; semp sunt sine materia: sz q; non de necessitate hñt esse in mã sicut mathematica. Hec ille. ¶ Sed querebat discipulus pro maiori sui declaratione. Cum sapiẽtia diuina. s. theologia diuinitus inspirata ꝓsideret ea que sunt separata ſm esse et rationez: qualiter hec diuina phya distinguit ab illa: cum eadem ꝓsideret vt probatum est. ¶ Ad hoc respõdet clarissime Doc. S. sup Boecio de trinitate. q. penulti⁹. ar. 4. i corpore. vbi sic ait. Theologia siue diuina scia est duplex. Una in qua ꝓsiderant res diuine non tanq̃ subiectũ scie sed tanq̃ p̃n⁹. Et talis est theologia quaz phy prosequuntur que alio noie methaphysica dicit. Alia vero est que ipsas res diuinas ꝓsiderat ꝓpter seipsas sicut subiectum sciẽtie. Et hec est theologia que in sacra scriptura tradit. Utraq; aũt est de his que sunt separata a materia ꝛ motu ſm esse: sed diuersimode ſm q dupliciter põt aliqd esse a materia et motu separatuz ſm esse. Uno⁰ sic q de ratione ipsius rei sit q separata sit: ita q nullo modo i materia et motu esse possit: Sicut deus et angeli dicuntur a materia separari. Alio⁰ sic q nõ sit de rõne eius q sit in materia et motu sed possit eẽ sine materia et motu q̃uis q̃q; inueniat in mã et motu. Et sic ens sba po⁹ et actus sunt separata a materia et motu. Theologia ergo phylosophyca determinat de separatis a materia sẽdo modo sicut de subiectis: et de saparatis primo modo sicut de ꝑncipijs subiecti. Sed theologia sacre scripture tractat de separatis primo modo sicut de subiectis q̃uis in ea tractent aliqua que sunt in materia et motu ſm q requirit rex diuinaz manifestatio. Hec ille.

Ad primum igitur dicendũ ſm Doc. S. sup Boecio vbi immediate supra ad 2ᵐ. q moueri nõ attribuitur deo ꝓprie: sed methaphorice. Et hoc duplr. Uno⁰ ſm q imꝓpꝛie opatio intellectus et voluntatis motus dicit. Et ſm hoc aliquis dicitur mouere seipsum q̃n intelligit vel diligit se. Et per hunc moduz põt verificari dictũ platonis dicẽtis q primus motoz monet seipsum: q;. s. intelligit et diligit se: vt Cõmentatoz dicit in. 8⁰. physicoz. Alio⁰ ſm q ipse effluxus causatoz a suis causis nominari põt ꝓcessio siue motus cause in causatum: inq̃ntuz in ipso effectu relinquitur similitudo cause. Et sic causa que prius erat in seipsa: postmodum fit in effectu ſm suaz similitudinẽ. Et hoc modo deus qui suaz similitudinem oibus creaturis impfectus est q̃ntum ad aliqd dicit ꝓoia et in omnibus moueri vel ad alia procedere. Quo modo loquendi vnt frequenter Dionysius. Et etiã ſm hunc modũ debet intelligi qõ dicit Sapientie. 7⁰. q omnibus mobilib⁹ mobilior est sapiẽtia. Et q attingit a fine vsq; ad finez fortiter ꝛc. Hoc aũt non est ꝓprie moueri. Hec ille formaliter et laudabiliter. ¶ Ad 2ᵐ dicendũ q materia intelligibilis põt accipi dupliciter. Uno⁰ obiectiue ꝓut obiectũ de quo est aliqua scientia est materia circa quã scie. Et sic methaphysica nõ abstrabit a materia intelligibili. Alio⁰ accipit subiectiue. vz. ꝓ mã reali in qua aut ex qua que subiciuntur q̃ntitati et qualitati ſm esse. que tamen ſm rationem intelligit subijci q̃ntitati et non qualitati sicut dictum est. Et sic methaphysica abstrahit a materia itelligibi. ¶ Ad 3ᵐ dõm sicut dicit Doc. S. vbi supra ad 6ᵐ. q methaphysicus ꝓsiderat etiã de singulis entibus nõ ſm ꝓprias rõnes per quas sunt tale vel tale ens: sed ſm q partiꝛ pant cõmunẽ entis rõnem. Et sic etiam ptinet ad ei⁹ cõsiderationem materia et motus. Hec ille. ¶ Et per hoc patet solutio ad vltimum.

¶ Ibi in pho et Doc. S. vbi supra.

Q tertium ꝓcessus methaphysice ꝓcedit. Uidet q ꝓcessus intellectualis. Nam ꝓprius nõ sit ꝓcessus intellectualis. Nam ꝓ⁹ p⁰ hui⁹ est ꝓn⁹ intellectus vt dicit Doc. S. in p⁰ huius. Et ꝓn⁹ cipioz. Sed non omnia que ꝓsiderant in methaphysica sunt p̃n⁹: sed quedaz ꝓsiderant vt ꝓclusiones. Similiter nõ solum in methaphysica sunt p̃n⁹: sed etiã in aliis scijs. Ergo nõ est proprium methaphysice intellectualiter procedere. ¶ p̃ 2⁰. Methaphysica abstrahit a materia intelligibili: vt supra dictum est. Ergo methaphysica nõ ꝓcedit intellectualiter: sed potius mathematice est sic q cedere: cum materiaz intelligibilez ꝓsideret tanq̃ obiectum. ¶ p̃ 3⁰. Processus intellectualis ꝓprie est illius scie que nõ mendicat a sensibilibus. Hinc est q Dionysius 7⁰. ca⁰. de di. no. attribuit intellectualem virtutem angelis qui diuinaz cognitionez non accipiunt a sensibilibus. Cum ergo hec scia sit humanitus inuenta: oriz habet a sensibilibus. Igit ꝛc. ¶ p̃ 4⁰. In illis nõ põt esse itellectualis processus: que intellectum nostrũ excedunt. Sed diuina de quibus est hec scia sunt huiusmodi. Dicit. n. Dionysius. 2⁰. ca⁰. de di. no. Nam supersubstalem sciam igorantie supsubstalitatis que est sup rõnem et intellectum et sbam ipsaz ipsi soli attribuere ꝙuenit tanquz ad stupas respiciẽtes q̃ntum thearchiaz eloquioz radius seipsam imittit ad splendores sup rõnes ꝛ finus certa diuina rẽperantia ꝛ sanitate ꝓstructi. Hec ille. Ergo videt q intellectualiter ꝓcedere nõ sit ꝓpriuz huic scie. ¶ Sed incontrarium arguit. Nam rebus ꝓsideratis in aliqua scientia debet correspondere modus procedendi illius scientie. Sed res ꝓsiderate in hac prima phya sunt intelligibiles ſm seipsas. ergo processus intellectualis huic scientie potissime cõuenit.

Respondeo dicendũ q processus intellectualis potissime huic prime phylosophie attribuitur loquẽdo de scientijs humanitus inuentis. Nam illa ꝓsideratio que est terminus totꝰ humane rõcinationis: maxime est ꝓsideratio intellectualis. Sed tota ꝓsideratio humane rõcinationis resoluentis in omnibus scientijs ad ꝓsiderationez prime phylosophie terminatur. Ergo ꝓsideratio eius est maxime itellectualis. ꝓbatio prime: Quia illius scientie ꝓsideratio sine

pcessus dr̃ maxime intellectualis inq̃a maxie obseruat modus ipsius intellectus ꝓprius. ¶Nō rōcinatiōis seu rō nis. ꝓprium est circa multa diffundi: ⁊ ex eis vnā simpli cē cognitionē colligere. Et sic simplex cognitio ē terminus rōcinationis seu rōnis. Intellectus vō econuerso vnā sim plicem veritatem ꝑsiderat: ⁊ in illa toti⁹ multitudinis co gnitionem capit. Ergo ꝓprium est intellectualitatis q̄ fit terminus considerationis rationis ſm viam resolutio nis inquantum ratio colligit ex multis vnam simplicem veritatem quam intellectus considerat. ¶Patet ergo q̄ cō sideratio que est terminus totius humane rōcinationis ē maxime intellectualis que fuit maior probanda. ¶Proba tio medie: quia ratio procedit ab vno in aliud. Aut ergo procedit ſm rem q̄ per causas vel effectus extrinsecos. Aut ſm rationem quia causis vel effectibus intrinsecis. Si primum: tunc resoluendo pcedit ab effectibus ad cau sas. Ergo illa resolutio ad causas primas terminatur. Cū ergo prima phya consideret primas ⁊ altissimas causas: vt probatum est in primo huius .q.7.ar.4. sequitur q̄ huius resolutionis terminus erit prima phya. Si autem ſcōm tunc procedit resoluendo a minus vniuersalib⁹ ad magis vniuersalia. Ergo illa resolutio ad maxime vlia terminabitur. Cum ergo prima phya consideret maxime vlia: sicut etiam in primo huius ōterminatus est.q.7.ar. 3. relinquitur q̄ tota ꝑsideratio rōnis resolutētis termina tur ad primā phyaz que fuit minor probanda. ¶Hec oīa li cet non vt iacent Doc. S. super Boetio de trinitate que stione vltima articulo primo.

Ad primuz igit̄ dōm ſm Doc. S. ibidem ad primum q̄ intellectualiter p cedere nō sic attribuit p̄me phye quasi ipsa nō ratiocinet̄ pcedendo de principijs ad conclusiones sed q: eius rōci natio est intellectuali ꝑsiderationi propinquissima ⁊ con clusiones eius principijs. ¶Hec ille. ¶Ad scōm dōm sic dictuz est in precedenti articulo ad secundū. ¶Ad tertiū dōm q̄ Dyonisius ibidem attribuit intellectualem vir tutem angelis ꝓpter quattuor. ¶Primo q: sunt intelligibi les actu inquātū sunt incorporei. Scōo q: intelligunt sup mundane. i. supra modum quo nos intelligimus. Intel ligunt enim inquantum sunt mentes subsistentes. Tertio quia illuminantur a deo de rationibus intelligibilibus p rationes intelligibiles existentium quia. s. per rationes in telligibiles eis a deo inditas rerum cognitionem habent nō intelligēdo rationes intelligibiles ex rebus sicut nos. Quarto quia ꝓpria intellecta deferunt ad ea que sunt p prima sui generis inquantum superiores manifestant sua intellecta inferioribus. ¶Hec Doc. S. formaliter sup dyo nisium. Et quia humana cognitio vt dicit Doc. S. super Boetium vbi supra ad tertium quātum ad sui terminū quodāmodo pertingit ad angelicam cognitionem: nō fz equalitatem sed ſm quādā assimilationem: ideo intelle ctualis processus attribuitur intellectui humano quantuz ad sui suprēmam operationem. Et si intellectus noster oz tum habet a sensu: hoc est ꝓpter conditionem intellect⁹ nostri ⁊ non ꝓpter ꝓprietatē rei intellecte. ¶Ad vltm dicendum q̄ diuina excedere intellectum nostrū potest i telligi dupliciter. Uno modo quātum ad si est. Et sic non excedunt intellectum nostrum. Alio modo quantum ad quid est. Et sic adequata cognitione excedunt intellectuz nostrum. Sed tamen scientia diuina que prima phyloso phya dicitur non est solum de deo: sed etiaz de alijs que intellectum humanum ꝓ statu isto non excedunt etiam quantum ad quid est de eis cognoscendum vt dicit Do. S. super Boetio vbi supra ad secundum.

¶Qō.6ª. De diuisione theorice phylosophye.

e **Est** insuper considerandum de partibus phye speculatiue siue de diuisione ei⁹. ¶Circa quod queruntur duo ¶Primo vtrū sint tm̄ tres partes phylosophie speculatiue ita q̄ diuisio theorice phyloſophie in physicaz mathematicam ⁊ methaphysicam sit bona. ¶Scōo vtrum quelibet illarum partiuz habeat ꝓpriū modū ꝓcedendi distinctum ab alijs. ¶Ubi in pbo ⁊ Doc. S. Quare tres erunt ⁊c̄.

a **Ad primum** sic ꝓceditur. Uī q̄ nō sint tm̄ tres ptes phye speculatiue. s. physica mathematica ⁊ metha physica. Nam logyca est pars phye speculati ue. ¶Nō enim est scia practica: vt supra probatuz est. Sed logyca nō est physica neq; mathematica: neq; etiam me thaphysica. Igitur sunt plures partes phye speculatiue q̄z tres. ¶Ꝓ.2º. Sapiētia scientia ⁊ intellectus sunt scie speculatiue distincte: vt patet.6º. ethycorum. Ergo non sunt tantum tres partes phylosophye speculatiue. ¶Ꝓ.3º. Sicut se hz obiectum vnius scientie ad obiectum alteri⁹ scie: ita se habet scia illius obiecti ad sciam alterius obiecti. Sed obiectuz methaphysice comparatur ad obz physice ⁊ mathematice: sicut totuz ad partes subiectiuas. Ergo methaphysica cōparabitur ad physicaz ⁊ mathematicam sicut totū ad partes. Cū ergo totum non debeat diuidi ꝓtra suas partes: relinquit̄ q̄ mala est illa diuisio phye speculatiue in physicā mathematicā ⁊ methaphysicam. ¶Ꝓ.4º. Ens diuiditur p corporeū ⁊ incorporeū aiatuz ⁊ inaiatuz. Ergo diuisio partis phye speculatiue oz etiaz attendi per hmōi differentias ⁊ non solum per mobile ⁊ imobile abstractū ⁊ non abstractū. Et sic idē quod prius. ¶Sed ꝫ ē pbs i textu dicēs. Quare tres erūt phye theorice mathematica physica ⁊ theologya.

Respondeo dōm q̄ tm̄ sunt tres ptes phe speculatiue realis i gñe. s. physica mathe. ⁊ metha. Nā scie speculatiue distinguūtur p diuersū modū diffiniendi vt supra probatū est .q.2.ar.1. Sed tm̄ sunt tres modi diffiniendi speculabile qō ē obm scie speculatiue. ¶Nam oīs diffinitio aut includit sensibilē mām ⁊ formā aut mām intelligibilem ⁊ non sensibilez: aut abstrahit ab vtraq; vt dictum est. Ergo tm̄ sunt tres ptes phye speculatiue realis. ¶Ꝓ.5º. ¶Partes phye distinguūtur per differentias ipsi⁹ speculabilis inquātū speculabile. Sed oē speculabile aut includit māz sensibilem cōem ⁊ formā. Et sic sumit̄ physica. Aut abstrahit a mā sensibili ſm rōnē ⁊ nō ſm esse. Et sic sumit̄ mathematica. Aut vō abstrahit tā ſm esse q̄z ſm rōnez a mā. Et sic sumitur methaphysica. ¶Sed diceret aliq̄s q̄ posset sumi quarta pars phye que esset de q̄ctis materie ſm rōnē ⁊ nō fz esse sicut ecōuerso sumit̄ mathe. q̄ est de cōmunctis materie fz eē ⁊ nō ſm rōnē. ¶Dicēdū q̄ hoc ē impossibile vt dicit Doc. S. sup Boetio de trinita. q. penl. ar. ꝓ. Qz intellectus quātū est de se est imālis. Et iō nō est ḡrtuz gen⁹ phye ꝓter ꝓdicta. ¶Ꝓ declaratiōe precedentium ꝓsiderandū est fz Doc. S. super Boetio vbi imediate supra q̄ opz scias speculabiliū diuidi ſm dias speculabiliū inquātū speculabilia sunt. Speculabili autez qō est obiectum speculatiue potētie aliquid competit ex parte intellectiue potentie ⁊ aliquid ex parte habitus scientie qua perficitur intellectus. Ex parte quidez ītellect⁹ cōpetit sibi q̄ sit imateriale quia ⁊ ipse immaterialis est. Ex parte vero scientie cōpetit ei q̄ sit necessum quia scientia est de necessarijs: vt probatur primo posteriorum. Oē aūt necessariuz inquantum hmōi est imobile: quia omne qō mouetur inquātū hmōi est possibile esse ⁊ nō esse vl simpliciter vel ſm quid. Sic ergo spaculabili qō est obiectum scientie speculatiue per se cōpetit separatio a motu ⁊ materia. Unde ſm q̄ sciētie diuersimode separāt a materia ⁊ motu scientie speculatiue distinguūtur. Quedā ergo speculabiliū sunt que dependēt a mā ſm eē quia nō nisi i mā esse pñt. Et hec distinguūt̄ quia q̄dā dependēt a mā ſm esse ⁊ ītellectū sicut illa in quoz diffinitionibus ponitur mā sensibilis. Unū sine mā sensibili ītelligi nō pñt: sic i diffinitione hois opz accipere carnes ⁊ ossa. Et de hijs ē physica siue scia nālis. Quedā vō sunt que q̄ruis dependēant a mā ſm esse nō tm̄ ſm ītellectuz: quia i eoz diffinitionibus nō ponit̄ mā sensibilis: sicut linea ⁊ numerus. Et de hijs est

Lectio.6ª.

Lectio.9.

Quedã vo speculabilia sunt que non dependent a mã ꝺz esse: qz sine mã esse possunt siue nũquã sint in mã neqz in mã esse pñt sicut deus ⁊ angelus siue in quibusdã sunt in mã ⁊ in quibusdam nõ: vt suba qualitas poª ⁊ actus vnuz ⁊ multa ⁊ huiusmodi. Et de his oĩb⁹ est scia diuina siue theologia que alio noĩe dicit metha. quasi transphysica. Hec ille. ¶Sed oritur ex dictis difficultas. Nam si speculabili qõ est oĩm scie speculatiue cõpetat per se separatio a motu ⁊ mã sicut dictũ est: videt ꝙ physica nõ erit pars phe speculatiue: qz sibi nõ cõpetit per se separatio a mã ⁊ motu sed est de cõiunctis mãe sensibili: ꝺz sequela qz quicquid ꝙuenit per se superiori: conuenit per se etiaz inferiori: vt ꝺz per primam regulam antepredicamenta/lem. Si ergo separatio talis per se competit scientie speculatiue in cõmuni: opz ꝙ etiam ꝙueniat cuilibet suarum partiũ. ¶Dicẽdũ ꝙ duplex ẽ sepatio a mã ⁊ motu. vna est a mã sensibili indiuiduali. Et talis per se competit scientie speculatiue ⁊ speculabili ⁊ cuilibet tali ⁊ inquantũ tale. Et hoc modo ꝙuenit physice. Alia est separatio a materie sensibili cõmuni. Et talis non cõpetit speculabili inquãtum speculabile per se: nec scie speculatiue inquãtum hmõi per se: sed solum mathe. ⁊ metha. vt dictũ est: non autẽ physice. Unde nulla remanet difficultas.

Ad primum igitur dicendum ꝙ logyca nõ est pars phe realis speculatiue sed est pars phe rationalis. Unde nihil ad propositum: logyca enim non continetur sub phya reali sicut pars: sed sicut quoddam adminiculum: vt ꝺz ex supra adductis .q. 2. ar. ꝑmo notabili tertio. ¶Ad scõm dõm ꝙ sapia scientia ⁊ intellectus sunt distincte fm ꝙ sunt virtutes: non ãt fm ꝙ sunt habitus vt etiam ex supradductis ꝺz fm Do. S. q. 3. ar. primo. ¶Ad tertiũ dõm sicut dicit Doc. S. super Boetio vbi supra ad. 6ᵐ. ꝙ ẽnis subiecta aliaruz scientiarum sint partes entis quod est subiectum metha. non tamen oportet ꝙ alie scientie sint partes ipsius. Naz vnaqueqz scientia accipit vnam partem entis fm specialem modum considerandi alium a modo quo considerat ens methaphysica. Unde proprie loquendo subiectũ aliaz scientiarum non est pars subiecti metha. Sz hac rõne considerata ipsa est specialis scia alijs cõdiuisa. Hec ille. ¶Ad ãrtũ dõm fm Doc. S. ibidem ad octauũ ꝙ ille diuersitates rerum quas obiectio tangit non sunt differentie per se earum inquantum sunt scibiles. Et ideo penes eas scientie non distinguũtur. Hec ille. Actus vero ⁊ potentia ⁊ similes partes entis exigunt eundem modũ tractandi cum ente cõmuni. Et qz etiaz ipsa nõ dependẽt a mã: ideo scia de ipsis non distinguitur a scia que est de ente cõmuni vt Doc. S. dicit ibidem ad septimum. ¶Ibi in philosopho ⁊ Doctore Sancto.

a **Ꝺ secundum** sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ quelibet predictarum partium phye non habeat ꝓpriũ modum ꝓcedendi. Nã cuiuslibet scie est procedere de noticia noti ad ignoti noticiaz. Sz ꝓcedere hoc modo est ipsius rõnis. Ergo rationaliter procedere pertinet ad omnes predictas partes. Et sic nõ hñt modũ proprium procedendi. ¶Ꝑ. 2º. Scia naturalis nõ hz ꝓpriũ modũ ꝓcedendi distinctuz a modis aliaz duarum. Ergo ꝛc. Antecedens probatur: qz omnis ꝓcessus scie speculatiue aut est rationalis aut disciplinalis aut intellectualis: vt patet per Doc. S. super Boetio de trinitate questione penultima. ar. primo. Sed processus physicus non ẽ intellectualis: cum talis debeatur metha. vt hic probatur. Neqz est ꝓcessus disciplinalis qz ille pertinet ad mathematicam: vt ẽt ꝓbatum est. Neqz est rõnalis. Quod sic ꝺz: qz rõcinatiuũ ꝺ scientificũ ꝺuidit: vt ꝺz. 6. ethyᶜ. Sed processus physicus est scientificus. Ergo non est rõcinatiuº. Et sic nullum habet proprium modũ proceden di. ¶Ꝑ. 3º. Si physica hret proprium modum procedẽ di: maxime ille modus esset procedere rõnaliter vt probat. Doc. S. super Boetio vbi supra. Sed hoc non. qõ sic ꝺz: qz rõnale cõtra naturale diuiditur. Ergo rõnaliter ꝓcedere diuiditur ꝺ nãliter procedere. Luz ergo in physica nãliter procedatur: relinquitur ꝙ non rõnaliter ꝓcedi. ¶Sed i ꝺriũ argmt: qz modus procedendi sequitur modum ꝙsiderandi. Sed quelibet pars phye theorice habet modum ꝓprium ꝙsiderandi. Ergo quelibet earum hz ꝓprium modum ꝓcedendi eis appropriatum.

Respondeo dicendum ꝙ quelibet pãz partiũ phye speculatiue realis habet ꝓpium moduz ꝓcedendi. Quod sic ꝺz: Qz methꝑpuz est intellectualiter ꝓcedere ut ꝓbatũ est. Et propriuz est mathematice disciplinaliter procedere. Ergo proprium est physice rõnaliter ꝓcedere. Quod sic ꝓbatur. Nã illi scie ꝓcessus rõnalis est ꝓprius q̃ seruat in suis processibus ꝓpriuz modũ ipsius aie rõnalis. Sed scia nãlis cuiusmõi. Seruat enim ꝓpriuz modũ rõnalis aie q̃tũ a duo. Primo quantũ ad hoc ꝙ sicut anima rõnalis accipit cognitionez intelligibiliuz que sunt notiora scõm naturam a sensibilibus que sunt notiora quo ad nos vt ꝺr in prohemio phyᵏ: ita demonstratio que est per effectũ maxime ꝺuitat in scia nãli. Scõo qz rõnis ꝓpriuz ẽ discurrere ab vno in aliud. Sed hoc maxime ꝛnat in scia nãli. Nam scientia nãlis procedit ordine resolutorio ab effectib⁹ ad causas extrinsecas ⁊ reales. Silr modo cõpositorio procedit a causis realibus ad effectus. Et sic procedit de vno in aliud fm rem. Uñ ꝺz ꝙ proprius modus procedendi physice est procede. e rationaliter. ¶Ꝺsiderãdũ est autẽ pro declaratione ꝑcedentiũ fm Do. S. super Boetio ꝺ trinitate. q. vltª ar. ꝑmo ꝙ processus quo procedit in alqua scia põt ꝺci rõnalis triplr. Unoº ex pte principiorum ex qb⁹ proceditur. vt cũ aliquis procedit ad aliqꝺ probanduz ex principijs rõnis: cuiusmodi sunt genª ⁊ spes ⁊ huiusmodi itentiones logycales quas logyci ꝙsiderant. Et sic dr aligs processus rõnalis qñ aligs vtitur in alicuius scientia propositionib⁹ que traduntur in logyca prout .ſ. vtimur logyca prout est docens in alijs scientijs. Sed b modus procedendi nõ põt proprie competere alicui particulari scie in quibus peccatum accidit: nisi ex proprijs procedatur. Contingit autem hoc fieri in logyca ⁊ methaphysica eo ꝙ vtraqz scia cõmunis est: ⁊ circa idem subiectuz quodãmodo versat. Alioº ꝺcit rõnalis processus ex termino in qno sistitur procedendo. Ultimus enim terminus ad quẽ inquisitio rõnis ꝓducitur est intellectus principiorum in quẽ resolvendo iudicamus. Quod quidem quando fit nõ dr processus sive pro batio rõnalis: sed demonstratiua. Quandoqz aũt inquisitio, rationis non potest vsqz ad terminum perduci sed sistit in ipsa inquisitione quando. ſ. inquirenti adhuc manet via ad vtrumlibet. Et hoc cõtingit qñ p probabiles rõnes proceditur que nate sunt facere oppositionem: vel fidem: non autem sciam. Et hoc rationalis processus ꝺuiditur ꝺ demonstratiuz. Et hoc modo rationabiliter procedi potest in qualibet scientia vt ex probabilibus paretur via ad necessarias probationes seu ꝓclusiones. Et hic est alius modº quo logyca vtimur in alijs scientijs demonstratiuis non quidem vt est docens sed vt est vtens. Et hijs duobus modis vitatur logycus rõnis a scia nostra. Hijs enim modis vitatur logyca que rõnalis scia dicitur in scientijs demonstratiuis vt commentator dicit ꝓphyᵏ. Tertioº ꝺ aligs processus rõnalis a rõnali potentia inquãtum. ſ. procedendo sequimur proprium modũ aie. Rõalis autem aie modus est in rõnabiliter cognoscendo. Et sic rõnalis processus est proprius scie nãli: qz scia naturalis in suis processibus ꝛnat ꝓpriũ modũ rõnalis aie: vt dictum est. Hec ille quas formalr ⁊ glorioſe. ¶Ex quibus patet solutio ad oia argumenta ante in ꝺriũ adducta si diligenter ꝙsiderentur.

Lectio .1.

¶Qõ. 7ª. De ꝓprio noie ⁊ ꝓprio iudicio hⁱ scie metha.

Ysis iã ꝑdictis nũc ꝙsiderãdũ ẽ de ꝓprio noie ⁊ ꝓprio iudicio hⁱ scie. ¶Circa qõ querunt tria. ¶Primo vtrũ hec scia ꝙuenienter dicat diuinã sapientia

v

na ⁊ theologia. ¶ Scōo vtr hec diuina sapia vtaℓ in sua ꝓsideratiōe sensu ⁊ ymaginatiōe. ¶ Tertio vtrū talis diuina sapia sit scia aggregata ex pluribus sicut exercit⁹: aut vtrum sit vna simplex. Qualitas a specie intelligibili distincta realiter.

¶ Ibi in pbo ⁊ Doc. S. Non enim manifestū ⁊c.

a **D primū** sic ꝓcedit. Uideℓ q̄ hec scia ñ dēbeat dici diuina ⁊ theologia. Nam illa scia dr dici diuina que cōsiderat causas superiores que sūt attributa diuina: vt pr per Doc. S. in de potentia. q. p̄a. ar. 4. vbi sic dicit. Diuinitas ⁊ volūtas diuina attributa vt sapientia bonitas ⁊c aut cause superiores diuine attributa vt sapientia bonitas ⁊c illas causas superiores sed solum cās cātas: vt pr q̄ Doc. S. ibidē: vbi sic ait. Est. n. duplex sapia. s. mūdana q̄ diciℓ que dr theologia que ꝓsiderat cās cātas ⁊ fm eas iudicat: ⁊ diuina que dr pba que ꝓsiderat cās superiores. i. diuinas. Hec ille. Ergo hec scia nō dr dici diuina. ¶ ℞. 2°. Illa scia que dr pba mundana: cū mūdanū ⁊ diuinū opponā tur. Sed hec scia dr pbya mūdana: vt dicit Doc. S. in d scia nō est de deo tāquā de sbo: vt in pmo pbatū est. q. 1. ar. 5. Igiℓ idē qd pr⁹. ¶ ℞. 3°. Illa scia que dr pba mundana: nō debet dici diuina: cū mūdanū ⁊ diuinū opponā tur. Sed hec scia dr pbya mūdana: vt dicit Doc. S. in d pos vbi supra sicut pr ex adductis. Ergo ⁊c. ¶ ℞. 4°. Illa scia que humanitus est adinuenta dr dici magis hūana ēs magis debet dici humana q̄ diuina. ¶ Sed ℞ ē pbus in textu dicens. Nō enim manifestum: q: si diuinus aliquis existit in tali nā existit vt honorabilissimā sciam oportet circa honorabilissimum gen⁹ esse. Ergo theorice i alijs scientijs desiderabiliores sunt.

Respondeo dōm q̄ hec scia que ꝓia pba dr merito dr dici scia diuina ⁊ theologia. Quod probat pbus duabus rōnibus fm Doctorem S. Quarū ꝓma talis est. Illa illa scia dr dici maxie diuina que cōsiderat maxime separata a mā. Sed ista scia considerat ea que sunt abstracta fm esse ⁊ rōnes a mā ⁊ motu. Ergo maxime dr dici diuina inter scias humanit⁹ inuentas. ¶ Secūda rō est talis: honorabilissima scia ē circa nobilissimum genus entiuz in quo cōtinentur res diuine. Sed hec scia est honorabilissima iter oēs vt probatuz est in primo huius. q. 8. ar. 8. Ergo est de diuinis. Et sic merito dicit theologia ⁊ scia diuina. ¶ Ex quo pr q̄ hec scia dicit ꝓma pbya: q: est prior dignitate alijs partibus pbye theorice: ⁊ per ꝓns scijs actiuis ⁊ factiuis q: specu latiua est dignior vt pbatū est in huius. Dicit ēt metha theos quod est deus siue diuinū ⁊ logos qd est sermo quasi transphysicā ordine resolutionis. Dicit ēt theologia quasi sermo tractans de diuinis. Et eadē rōne dr scia diuina. ¶ Considerandū ē antez q̄ pbs soluens quādā dubitationez qua queritur vtrū hec scia sit circa determinatū genus entis an sit de ente in cōi: dicit q̄ si non est aliq̄ suba p̄ter eas que cōsiftunt fm nām de qbus tractat physica ipa physica erit ꝓma pba. Sed si est aliqua suba imobilis ipsa erit prior suba naturali. Et per ꝓns pbya cōsiderans hmōi subam erit prima pbya. Et q: erit ꝓma: erit vlis. Et ei⁹ speculari de ente inquātū est ens ⁊ de eo quod qd est de his que ꝓsequūtur ens inquātū ens: q: vt dictum est. i q̄r to huius eadē scia est primi entis ⁊ entis cōis. Hec Doc. S. in lectiōe. ¶ Sed arguūt quidā ℞ additionalem positā pbya. Nā si suba mobilis esset prima substantia: adhuc eēt distinctio inter sbas ens ⁊ subas mobilem ita q̄ eorū esset diuerse rōnes. Et sic de ipsis possent esse diuerse scientie. Unde non oporteret q̄ physica esset prima pbya. ¶ Ad hoc respondet Alexander in presenti passu vt adducit anthonellus archyepūs in tertia. q. huius sexti: q̄ nō quelibz distinctio rationiz facit distinctionez sciaz. Qñ enim sunt due rōnes quaz vna ordinatur ad aliam: nō pertinent ad diuersas scias sed ad vnam ⁊ eandem. Si ergo substantia mobilis esset prima suba ls adhuc substantia ⁊ suba mobilis different fm rationem: tñ ordinarent ad rōnez subemobilis. Uñ bñ ꝓcluduz est q̄ ipsa physica esset prima pbya. ¶ Sed ex dictis arguit predictus Antonellus Archyepūs q̄ si alia esset ratio entis ⁊ sbe mobilis dato q̄ ipsa esset prima suba sequeret q̄ esset tertiꝰ ꝓceptus precisus cui⁹tñ ꝓriū ipse alexāder sustinet ⁊ cui⁹ ꝓriū supra probauimus in. 4. hui⁹. q. 2. ar. 5. Et sic est ꝓdictio in proprijs dictis eius. Unde dicit ille doctor q̄ licet solutio Alexandri sit bona ⁊ valida: tñ sibi ipsi videt ꝓtradicere ꝓpt rō nē dictā. ¶ Dicendū igiℓ q̄ alia eē rōnē entis ⁊ sbe sicut supra dictū ē li. 4. q. 2. pt itelligi dupliℓ. vno⁰ ex pte rei cōcepte ex nā rei. Et sic nō esset alia rō entis ⁊ sbe mobilis: supposito q̄ suba mobilis esset pma. Alio⁰ ex pte ꝓcipientis q̄ntū. s. ad modū ꝓcipiendi. Et sic non obstat ꝓcedere ens ⁊ sbam mobilem differre fm rōnez: sicut albedo ⁊ albū differunt fm diuersuz modū ꝓcipiendi: nō autem secundum diuersos ꝓceptus. Uñ fm rōnem dicūtur differre. Hec ꝓpter hoc opz ponere ꝓceptuz albedinis aliuz a ꝓcepto ipsius albi. Unde nulla sequitur ꝓtradictio.

Ad primum igiℓ dōz q̄ hanc scientiā ꝓsiderare solūz cās cātas ⁊ non causas pmas potest intelligi dupliciter. Uno⁰ sicut obiectum aut partē obi. Et sic solū ꝓsiderat cās causatas ⁊ theologia sacra ꝓsiderat illo⁰ pmas causas. Alio⁰ sicut pncipia ⁊ cās subiecti aut ptiū subiecti hui⁹ scie. Et sic hec scia ēt ꝓsiderat cās pmas ⁊ nō solū cās causatas rōne cui⁹ dr scia diuina ⁊ theologia. ¶ Ad scōm dōm q̄ lz ꝓprijssime illa scientia dicaℓ diuina que est de deo tāq̄ de sbo: tñ ēt illa scia que est de deo tāquā de pn⁰ subiecti ei⁹ pōt dici diuina nō tñ ita ꝓprie. ¶ Ad tertiū dōm q̄ aliq̄ scia pōt dici diuina dupliℓ. Uno⁰ q: diuinitus inspirata est. Et sic hec scia non dr diuina sed mundana siue humana: q:. s. est humanitus inuenta. Alio⁰ dicitur scia diuina q: tractat de diuinis. s. ō deo ⁊ de substātijs separatis tanq̄ de principijs sbi. ⁊ sic hec scia nō dicitur mundana seu humana sed diuina sicut dictum est. ¶ Et per hoc pr solutio ad vltimuz.

¶ Ibi in philosopho ⁊ Doctore Sancto.

a **D secūdum** sic ꝓceditur. Uideℓ q̄ intellectus methaphysicus in sui ꝓsideratiōe nō vtaℓ sensu ⁊ ymaginatiōe: nā vtus inferior: nō se extendit ad id qd est superioris proprii. Sz cognoscere diuina pertinet ad intellectū. Luz ergo hec scia sit de diuinis: segtur q̄ non vtaℓ sensu ⁊ ymaginatione in sui ꝓsideratione. ¶ ℞. 2°. Hec scia abstrahit a sensu ⁊ ymaginatione: cū abstrahat a materia sensibili ⁊ intelligi: vt supra probatum est. q. 6. ar. 1. Ergo nō vtitur eis in sui ꝓsideratiōe. ¶ ℞. 3°. Imaginatio non est non sensibilium: cū sit mot⁹ factus a sensu vt dr in tertio de aīa. Lū ergo de quibus est hec scia sint a sensu remotissima sequitur idē quod prius. Lectio. 6. ¶ ℞. 4°. Primus error circa diuina est eoz qui ea que de corporibus nouerunt: ad res diuinas transferre conantur vt dicit Augustinus in primo libro de trinitate. Lū ergo ymaginatio nō sit nisi corporaliū rex: segtur q̄ in cōsideratiōe diuinoz nō debeamus vti ymaginatiōe. ¶ Sed in contrariū arguiℓ. Nā intellectus noster nō pōt intelligere in p̄senti statu: nisi quertendo se ad fantasmata: vt pr in tertio de aīa. Lectio. 17. ⁊ cōmē. 30 Sed diuina de qbus est hec scia nō capiuntur nisi intellectu. Ergo opz q̄ intellect⁹ methaphysicus vtaℓ sensu ⁊ ymaginatione. ¶ ℞. 2°. Ex mālibus substātijs deuenimus in cognitionez diuinoz: vt pr per ꝓcessuz pbr in 7°. 8°. ⁊. 9°. huius. Sed circa sensibilia ⁊ mālia opz ymaginabiliℓ versari. Igitur idem vt supra.

Respondeo dōm q̄ vt dicit Doc. S. super Boetio de trinitate. q. vlti⁹ ar. 2. in q̄libet cognitione est duo ꝓsiderare. s. pn̄m⁹ ⁊ terminū. Prim⁹ quidā ad apprehensionē ptinet termin⁹ aūt ad iudiciuz. Ibi enim in cognitio pficit. Intellectuz ergo i sui ꝓsideratiōe vti sensu ⁊ ymaginatiōe pōt intelligi dupliciter. Uno⁰ sicut principijs nostre cōsideratōis: applēdēdo. s. ꝓsiderata. Et sic intellectus nr̄ in hac scia sicut ⁊ i q̄libz alia scia vtiℓ sensu ⁊ ymaginatiōe vt probāt duo argumēta i ꝓtrariuz adducta. Prim⁹. n. nostre ꝓsideratiōis ē i sensu: quia in apprehensiōe sensus ouiℓ apprehensio fantasie

que est motus factus a sensu fm actū. A qua oritur appre
Lectio.17. hensio fm intellectū. Nā fantasmata sunt intellectiue aīe: vt dr in.3°. de aīa. Alio° pōt intelligi q intellect⁹ sensu vta tur ꝛ ymaginatione in sui ꝓsideratiōe tāq̄ terminis iudicā do .s. apprehensa talia esse q̄lia sensus vel ymaginatio ap prehendit. Et hoc tripliciter pōt intelligi: qr vel loqmur de ꝓsideratiōe rex nāliū vel mathematicaliū vel metha / physicalium. Si loq̄mur de ꝓsideratiōe rex nāliū que fz eē ꝛ rōnē dependēt a mā sēsibili: sic ītellect⁹ vtit sēsu ꝛ ima ginatiōe tāquā termin⁹ indicando apprehensa talia eē ī se qualia videnē fm sensum. Nō qui sensuz negligit incidit in errorem. Cui⁹ rōnē assignat Doc. S. super Boetio vbi supra dicens. Q̄n ꝓprietates ꝛ accidentia rei que sensu demonstrātur sufficiter exprimūt naturam rei: tūc opz q̄ iudiciū de nā rei qō intellectus facit cōformetur his que sensus demonstrat de re. Et huiusmōi sunt oēs res natura les que sunt de terminate ad mām sensibilez. Et ideo ī sci entia nāli terminari dz cognitio ad sensuz: vt. s. hoc modo iudicemus de rebus naturalibus fm q̄ sensus eas demō strat. Hec ille formalr. Si vo loquamur de ꝓsideratione mathematicaliū que sunt abstracta fm rōnē a sensu lz sint ꝓiuncta fm esse: tunc intellectus noster vtit ymaginatiōe ꝛ non sensu quātū ad iudicandū de apprehensis. Cui⁹ rō nē assignat Doc. S. vbi supra dicens. Mā iudiciū ō vna quaq̄z re potissime fit fm ei⁹ diffinitiuā, rōnē. Sed mathe maticalia fm rōnē diffinitiuā sunt abstracta a mā sensibili nō tm a quacūq̄z mā. Unde remotis ꝓditionib⁹ sensibilib⁹ adhuc remanet aliqd ymaginabile: ideo opz q̄ iudicium in talib⁹ sumat fm id quod demōstrat ymaginatio. ꝛ sic cognitio ei⁹ terminat ad ymaginationē ꝛ nō ad sensū: hec ille. Sed si loquamur de diuinis siue methaphysicalibus que sunt abstracta ꝛ fm esse ꝛ fm rōnez diffinitiuā a qua cūq̄z mā: tūc intellectus nr in sui cōsideratiōe nō vtit sen su ꝛ ymaginatiōe tāquā terminis iudicando. s. de appre hensis fm q̄ sensus ꝛ ymaginatio demonstrāt aut appre hendunt. Sed cognitio talū terminat ad intellectum cū talia ꝓsiderata sint supra sensum ꝛ ymaginationē. ¶ Ex q̄ bus ergo pz q̄ intellectus methaphysicus in sui ꝓsidera tiōe vtitur sensu ꝛ ymaginatione tāquā principijs appre hendendo: nō aūt tāq̄ terminis iudicando. ¶ Et quia vt ibidē dicit Doc. S. deduci ad aliqd est ad illud termina ri: ideo in methaphysicis: neq̄z ad ymaginationē neq̄z ad sensum debemus deduci. In mathematicis aūt ad yma ginationē ꝛ nō ad sensum. In nālibus vo ēt ad sensuz. Ex quo pz q̄ illi peccant qui vniformitē in his trib⁹ speculati ue partib⁹ ꝓcedere nituntr. Hec oīa Doc. S. Ubi supra quasi formaliter lz non de verbo ad verbum.

Ad argumenta igitr dōm q̄ quattuor ꝓma probant q̄ intellectus nr in methaphysicis nō debeat de duci aut terminari ad sensum. Quod cōcedimus. ¶ Alia vo duo argumenta in ꝓrium adducta probant q̄ intelle ctus nr in methaphysicis vtitur sensu ꝛ ymaginatiōe tāq̄ ꝓncipijs ꝛ nō tāquā terminis. Q̄d silr ꝓcedimus.
¶ Ubi supra ipertinenter.

a **D tertium** sic ꝓcedit. Ur q̄ phya diuina non sit vnus ha bitus simpler sed sit vn⁹ vnitate aggregatiōis. Mā diuerse sunt ꝓclusiones scibiles in hac scia que sic se hnt q̄ hītus vnius nō est hītus alterius. Quod sic pz: qr destructa vna cōclusione remanet altera. Et silr deleta per oblitionē scia vnius ꝓclusiōis remanet scientia alteri⁹ in aīa. Ergo vr q̄ metha. fm q̄ includit hītum di uersarum cōclusionū non sit vnius habitus simpler sed sit vnius vnitate aggregatiōis. ¶ Ꝓ. 2°. Illa scientia que cō siderat oēs rōnes entium nō pōt esse vna simplex qualitas cū diuersar rex diuerse sint scie: sed hec scia ꝓsiderat oēs rōnes rex. Ipropriū enim ei⁹ est ꝓsiderare quidditates re rum vt supra ꝓbatum est. primo. q. 7. 5. Igitur ꝛc. ¶ Ꝓ 3°. Si sic sequeret q̄ qui hret vnā ꝓclusionē mathaphysi calem: haberet totā methaphysicā. Et sic ille qui scit addi sceret: ꝛ per ꝓns sciens esset ignorans. Quod est falsum.
Lectio.6. ¶ Ꝓ. 4° Doc. S. videt velle in .7. phy⁹ q̄ scia sit hītus ī telligi bilis. Dicit enim q̄ intellectus possibilis est in vl tima dispōe ad hītum intelligibilem. Un nō opz q̄ in acce ptionez scie sit alteratio in intellectu. vr ergo accipere hu sciam ꝛ hītum intelligibilem pro eodem. Sed manifestū est q̄ per vnam hītum intelligibilem nō intelligimus om nia methaphysicalia. Relinquitur ergo q̄ metha. non sit vnus hītus simplex sed plures simplr ꝛ vnus aggregatio ne. ¶ Ꝓ. 5° Ultra distinguunt per obiecta. Ergo scia di stinguūtur per diuersa scibilia. Cum ergo diuerse cōclu siones sint diuersa scibilia: sequitur q̄ scie easdem ꝓsideri tes erunt diuerse. ¶ Ꝓ. 6°. Respectu diuersar cōclusio num sunt diuersi actus sciendi spē. g° ꝛ hit⁹ diuersi: qr hit⁹ distinguunt per actus. ꝓbatio antecedentis: qr illi actus sunt diuersi nō tm numero qr sic distinguuntur actus scie di circa eādē ꝓclusionem eliciti. Sed differentia maior differentia numerali videt esse specifica. Igit ꝛc ¶ Ꝓ in ꝓrium arguit. Qr si methaphysica diceret vna vnitate aggregatiōis tm sequeret q̄ metha. nō esset magis vna q̄ physica ꝛ mathematica simul: cū oēs ille sint vna vnita te aggregationis. Consequens videt mirabile. Igit ꝛc.

Respondeo dicendum q̄ prima phya est vnus simplex habit⁹ scōm spe ciē specialissimā: ꝛ nō solum vnus vnitate aggregationis. Nam distinctio habituz sumēda ē a distinctione nō ma teriali sed formali obiectorum sicut sepius supra adductū est in. 4. huius. q. 1. ar. 1. Illa ergo que in vna ratione for mali obiecti scibilis conueniunt sunt vnum obiectum sci bile formaliter: licet differant materialiter. sed omnia me thaphysicalia conueniunt in vna ratione formali obiecti. Ergo sequitur q̄ omnia vnico hītu intellectuali fm spēz specialissimā cognoscūtur q̄ habitus ꝓclusionū. ¶ Ꝓ. 2°. Illud qō solū est vnū aggregatione per accns est vnū per accns: cū sit ens per accns. Sed id qō ē vnuz talis. Cū ergo methaphysica sit spēs alicuius generis predicamē fm phm relinquit q̄ sit vnū per se ꝛ non p accns. ¶ Ꝓ 3°. Illa que sciunt demōstratiue p̄ prima formalr eadem illa sciūtur per eundē hītum in spē. Demōstrationes enim que procedunt ex eisdē principijs respectu earūdē passio nuz: nō differunt spē. Cū g° oia methaphysicalia conueniant in eisdē principijs ꝛ passionibus fm q̄ entia sunt vt ex di ctis pz: opz dicere q̄ cognoscātur per vnū hītum. De quo disputatuz est superius in primo hui⁹. q. p̄ª. ar. 4. Qr tm p̄sentē difficultatez hic tāgit scotus ꝛ Antonius Andree ideo causa recreationis hic eam adducere volui. Qd aūt hec opinio sit de mente Doc. S. pz primo per ea que di cit in. 1ª 2ᶜ. q. 54. ar. 3. ad vltimuz vbi sic ait. Ille qui ī alia qua scia acquirit per demōstrationē sciam ꝓclusionis vnius hz quidē hītuz sed imperfecte. Cū ergo acgrit per aliquā demonstrationē scientiā ꝓclusionis alterius: nō aggenerat tur in eo ali⁹ hītus sed hītus qui prius inerat fit perfectior vtpote ad plura se extendens: ppter qō cōclusiones ꝛ de monstratiōes vni⁹ scie ordinant: ꝛ vna derivatur ex alia. Hec ille formalr sicut ēt superi⁹ adductuz est. ¶ Ꝓ. 4°. Dicit ibidē arguendo in ꝓrium. Habitus cum sit qualitas quedā est forma simplex. Sed nullū simplex ꝓstituit ex pluribus hītibus. Hec ille. ¶ Et quādo arguit. Illi ca ius gnatio nō simul perficitur sed successiue videt cōstitu tui ex pluribus partibus. Sed generatio hui⁹ scie ꝛ cuius libet alterius hītus nō est simul sed fit successiue. Igitur ꝛc. ¶ Respondet Doc. S. ibidē dicens q̄ successio i ge neratione hītus nō cōtingit ex hoc q̄ pars eius generet post partem sed ex eo q̄ primo imperfecte incipit esse in subo ꝛ paulatim perficitur: sicut etiam est de alijs qualitatibus. Hec ille. Et de alijs qualitatibus sic dicit in .6°. phy. vbi sic ait. Qd enim vna ꝛ eadem pars sit magis vel minus alba non est ex ipsa rōne albedinis: quia si esset se parata non diceretur fm magis ꝛ minus sicut nequ ens sba suscipit magis ꝛ minus. Sed est ex diuerso modo p ticipandi albedinem ex parte subiecti diuisibilis. Hec il le. Dicit etiam in corpore ar. 25. in. 1ª 2ᶜ. ibidem sic q̄ hītus est perfectio quedam potentie. Omnis autem per
fectio

sectio ꝓportionat suo perfectibili. Unde sicut potentia cū sit vnꝫ ad multa se extendit ſm q̄ ꝓueniunt in aliquo vno idest in gñali rōne quadā obiecti: ita ēt hītus ad multa se extendit ſm q̄ hīt ordinez ad aliqđ vnū puta ad vnaz sc̄ientiā: vel vnā nām: vel vnū principiuz. Si ergo ꝓsideremus hītū ſm ea ad que se extēdit: sic inuenim⁹ in eo quādā multiplicitatē. Sed q̄ illa multiplicitas ē ordinata ad vnū ad qđ principaliter respicit hītus: inde est q̄ hītus est qualitas simplex. nō ꝓstituta ex plurib⁹ partib⁹ ut si ad multa se extendat. Nā nō enim vn⁹ hītus se extendit ad multa nisi in ordine ad vnū ex quo hz vnitatē. Hec ille formaliter. ¶ Expresse ergo vult Doc. S. q̄ quilz hītus sit forma simplex nō cōstituta ex plurib⁹ hītibus. Et sic p̄ma pbya ſm ipsum est vna forma simplex nō vna ex aggregatione pluriū hītuuz sicut plures volunt ꝓsiderantes diuersitatez rez scibiliuz mālez: ⁊ non eādē rōnem cognoscē di oiuz. Licet enim vt Doc. S. dicit vbi supra. ar. 2. ad pri mū ꝺtraria specie differant diuersitate rez: tñ eadē est rō cognoscendi vtrūq3 q̄ vnū per aliud cognoscit. Et iō in quantū ꝓueniunt in vna rōne cognoscibili: pertinēt ad vnū hītuz cognoscitiuz. Hec ille. Ex quibus oibus pz q̄ duplex est vnitas scie vna est vnitas numeralis. Et illaz habz a suo ſbo inhesionis. s. ab aīa. Alia est vnitas specifica. Et illā accipit ab obiecto. Qđ quidē obm pōt duplr ꝓsidera ri. Uno⁰ māliter. Et sic ab eo nō accipit vnitas scie. Alaz idē obiectū mālr sumptū: vtputa ens mobile pertinet ad pbysicā mathematicā ⁊ methaphysicā. Alio⁰ ꝓsideraī formaliter. Et hoc duplr. Uno⁰ fz formā nature. Et ēt istomō vnitas scie nō accipit ab vnitate obiecti. Nā decē predicamenta que differunt ſm diuersas formas nature ⁊ similiter bō ⁊ equus ⁊ silr duo ōria eiusdē generis ſm rez: pertinent ad vnā ⁊ eādez sciam. Cōtrarioz. n. eadem est disciplina. Alio⁰ ꝓsideranī formaliter ſm. s. rōnez formalē cognoscibilitatis. Et isto⁰ ab vnitate obiecti cātur vnitas scie: illa enim scia dr vna: cuius oia principaliter ꝓsiderata cōueniunt in vna rōne formali cognoscibilitatis obiecti. Cum ergo oia ꝓsiderata in metha. ꝓueniant in vna rōe formali obiecti. vz. entis sequit q̄ metha. est scia vna ⁊ est vna sola simplex: ⁊ nō vna aggregatione pluriū hītuū. Et est vna simplex qualitas i specie ⁊ ēt in numero in vna aīa. ⁊ q̄ habet vnā cōclusionē metha. hz totā metha. totalitate essentie: sed non totaliter. i. ſm eius esse perfectū ⁊ fz oēs gradus. Et si postea acquirat notiaz alterius ꝓclusionis eiꝰ per aliam demōstrationē: nō acquirit nouam sciaz fz aliuz ꝓfectiorez modū sciendi eiusdē scientie: vt pz per Doc. S. vbi supra ar. 3. ad vltimū vt superius deductum ē. Et ideo lz in metha. sint diuersa scibilia diuersitate nature cō ueniunt tñ in vna rōne cognoscibilitatis. Uñ nō opz ipsaz ponere hītū vnū tñ aggregatione sicut exercitū dicimus vnū. ¶ Ex quo pz falsitas opinionis Antonelli archyepi q sequens scotū ⁊ Antoniū Andree dicit q̄ metha. pōt accipi ꝓ quocūq3 intelligibili habitu singulari cuiuscunq3 ꝓclusiōis. Et pōt accipi pro toto aggregato ex oibus hītibus ⁊ sic vocatur vna scientia non quod sit vnus habitus simplex: sed vnus per aggregationem sicut est de exercitibus. Hec ille. ¶ Sed sicut positio sua nulla est: ita ⁊ rō eius puerilis est. Nā vt ex dictis pz lz vna cōclusio ꝓdatur alijs remanentibus: tñ ꝓpter hoc hītus nō corrūpitur ſm essentiā: sed solum ſm aliquem modū essendi vt magis aut minus perfectū: sicut pz de alijs qualitatibus que de imperfecto ad perfectum in ſbiecto perduntur vel acquiruntur. Sic ergo ſm Doc. S. dicendū est q̄ metha. est vnus habitus in specie specialissima: ⁊ non solū vnus per aggregationē neq3 plures in spē ſm pluralitatē ꝓclusionuz scibilium. ¶ Sed ꝓtra hanc opinionē. Scotus in 1ª. dist. multipliciter eam eradicare volens. ſPrimo enim arguit sic. Actus nāliter gñatiuus est habitus per hoc q̄ natus ſpē ſm ꝓprias rōnes agentium sunt diuerse silitudines reales specie. Ergo quanta est differentia actuū: tanta est ⁊ hītuū. ¶ Sed dicebat q̄ quidā hītus generantur ex actibus vniformibus. Quidā vero ex actibus difformib⁹ sicut sunt scie. ¶ Cōtra. Q̄z vbi est causa eadem: erit idez effectus: sed actus difformes morales gñant diuersos habitus specie: vt pz de actib⁹ temperantie ⁊ iusticie. Ergo ⁊ actus scientifici silr generabunt hītus diuersos. Uel detur ratio diuersitatis. ¶ ꝑ. 2º. Ex hītu intenso pōt aliqs perfectius agere circa quodcūq3 obm cuius est: q̄z ex remisso. Ergo si addiscendo noua ꝓclusione ⁊ hītus intendi pōt: poterit hīs ipsuz perfectius speculari quodlibet respectu cuius ponitur habitus q̄z prius. Sed ꝓns est fm. ſPossibile est enim dū est in addiscendo ꝓclusiones nouas q̄ obliviscat alicuius prius scitu: aut minus perfecte sciat q̄z ante illas ꝓclusiones nouas sciuit: vt pz per experimentum. Igitur ⁊c. ¶ ꝑ. 3º. Gradus imperfectior nō potest esse cā gradus perfectioris. Tunc enim effectus excederet cām i perfectione. Sequit ergo q̄ ille hītus qui ē prius in esse imperfecto non poterit esse cā hītus in esse perfecto. Et sic non fiet augmentatio in habitibus. ¶ ꝑ. 4º. In quacūq3 qualitate sunt gradus differentes ſm magis vel minus: illi habent ordinem essentialem: q̄z si non sunt ordinati: nihil vnum erit ex eis. Sed in hac metha. non ē dare tales gradus ordinatos respectu diuersoz scibilium Ergo illa que respiciunt diuersa scibilia non sunt gradus eiusdem habitus. ſProbatio medie. Quia multe conclusiones methaphysice sunt tales quaz vtralibz pōt sciri ante aliā. ¶ ſPropter has ergo rōnes ad quas non videt q̄ aliquis possit rationabiliter respōdere lz possint ad eas dari alique euasiones: vt dicit Scotus in presenti passu: ipse idē Scotus quasi quodāmodo mediando dicit q̄ cū habitus intellectus sit quedā qualitas generata ex frequēti cōsideratiōe vel vnita perfecta ad similem inclinans intellectū respectu complexi speculati: duplex pōt poni habitus. Unus ꝓprius qui formaliter inclinat ad speculationem eius tāquā nālis similitudo ex eius cōsideratione derelicta. Alius cōis qui virtualiter inclinat ad speculationē eius inclinando formaliter ad speculationem alterius in quo tale complexum virtualiter continetur. ſPrimo modo pōt ꝓcedi q̄ tot sunt scientie quot sunt scibilia fz q̄ rōnes predicte ꝓcludunt. Scōo modo pōt esse vnus hītus respectu multoz complexoruz. ſPrima distinctio sciaz ſm cōclusiones scitas pōt esse ſm species specialissimas. Sed ista que est ſm subiectum virtualiter continens pōt poni distinctio scōm genera proxima. Hec ille. ¶ Unde concluditur ex predictis q̄ scōm istam opinionem methaphysica est plures habitus formaliter ⁊ unus virtualiter. ¶ Sed manifestum est q̄ predicte rationes Scoti non concludunt ⁊ de facili possunt solui ſm dicta Doc. S. Nam quelibet distinctio actuum non causat distinctionem habituū. Stat enim q̄ duo actus specie ⁊ genere distincti distinctione nature erunt eiusdem speciei moris. Et etiam q̄ erit unus actus nature: qui erit plures scōm species moris: sicut interficere Sortem est unus actus ſm naturam: tñ idem interficere propter iusticiam ⁊ propter inuidiam differunt a seipso specie moris: ut dicit Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. p³. ar: 3. ¶ Unde actus possunt intelligi distingui dupliciter. Uno modo scōz naturam rei Et sic possunt pertinere ad eundem habituz. Alio modo secūdū rōnem cognoscibilitatis. Et sic si distinguant specifice pertinent ad diuersos habitus. Non enim possunt sic differre specifice: nisi ratione obiectorum specie differentium ſm rationem cognoscibilitatis. Quando autem intellectus cognoscit mille conclusiones diuersas ſm diuersitatem materie si tamen illas cognoscit scōm eandem rationē cognoscibilitatis: actus illi cognoscēdi sunt eiusdez speciei. Unde illa ratio supponebat falsum. Actus enim diuersi dum sunt subordinati: possunt esse unius habitus ¶ Dicendum scōo q̄ omnes habitus speculatiui generātur ex actibus uniformibus: accipiendo uniformitatez secundum rationem cognoscibilitatis ut dictum est. ¶ Dicendum tertio q̄ per se uerum est q̄ per habitum intellectus perfectius intelligit. ſPer accidens autem potest contingere aut propter actum memorie: aut p

pter organa sensuum impedita q̄ non intensius cognosce ret id quod prius cognouit. Et hoc non inconueniens. qr ad ipsam scientiam non solum requiritur obiectum ꝛ actus ꝛ intellectus: sed etiam memoria ꝛ sensus interiores ꝛ exteriores vt sepe dictum est. ¶ Dicendum quarto q̄ gradus precedens lz fm se sit imperfectior q̄z gradus sequens: tamen virtute intellectus agentis ꝛ principiorum dicitur perfectior. Et sicut etiam videmus q̄ actus precedens habitū generatum est fm se imperfectior: tamen in quantū procedit a ratione est perfectior: ita ꝛ in sciētia. vñ argumentū illud non est nimium subtile. ¶ Dicendum vltimo sicut dicit Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. vbi supra q̄ conclusiones ꝛ demonstrationes vnius scientie ordinate sunt ꝛ vna derivatur ab alia. Et licet quelibet earuz possit acquiri inordinate ꝛ cōmertione cōfusa ex parte cognoscentis: tñ apte nate sunt omnes cognosci ordine quodam. ¶ Pz ergo q̄ p̄ dicta argumenta Scoti non sunt insolubilia: sed rōnabiliꝫ possunt solui non solū euadendo sed respondendo. ¶ Ad argumenta autem principalia patet solutio ex dictis in p̄senti articulo ꝛ in primo huiꝰ cū de vnitate huiꝰ sciētie agetur. q. prima articulo quarto.

¶ Questio octaua. Qualiter de ente per accidēs non potest esse scientia.

e

Sti super q̄siderandum de modis entis quos phūs in hac scia p̄termittere intendit. ¶ Circa qō duplex occurrit q̄sideratio. ¶ Primo q̄siderandū est de ente per accidens. ¶ Scōo de ente quod idem est quod verum. ¶ Circa primum duo sunt consideranda. ¶ Primo de cognitiōe entis per accidens. ¶ Scōo de existentia eius in rerū natura. ¶ Quātū ad primuz duplex occurrit consideratio. ¶ Primo de ente per accidens quātū ad eius cognitionem scientificam. ¶ Secundo de his que sunt concurrētia circa ens per accidens. vz. de causis eius. ¶ Circa primum queruntur duo ¶ Primo vtrum de ente per accidens possit esse scientia. ¶ Secundo vtrum de cōtingētibus ꝛ futuris possit esse scientia.
¶ Ibi in phylosopho ꝛ Doctore Sancto. Quoniam ita q̄z multipliciter dr̄ ens ꝛc. ꝛ est lec. 2.

a

D primū sic proceditur. Utr̄ q̄ de ente per accidēs possit eē scīa demonstratio. Nam entia per accidēs sūt entia speculabilia ꝛ a nobis cognoscibilia. Ergo nō debent indeterminata manere. Alias phya non eēt complete tradita vt priꝰ argumentabat. Ergo de eis potest esse scientia. ¶ Ꝓ. 2º. Tunc scire arbitramur vnumquodq̄z cum causas eius cognoscimus vt dictum est in p̄mo huius. Ergo de illo quod habet cām determinatam poterit esse scīa. Sed ens per accidens habet causam determinatam. s. agens quod producit effectum vt in pluribus vt in presenti lectione dicit phūs. Similiter bz p̄mā cām que est in variabilis. Igitur ꝛc. ¶ Ꝓ. 3º. De quocūq̄z potest esse demonstratio: de eodem potest esse scīa Sed de ente per accidens potest esse demonstratio: phūs enim in presenti capitulo demonstrat aliqua de ente per accidens. Igitur ꝛc. ¶ Sz dicebat q̄ Aristotiles demōstrat de ente per accidens q̄ de eo non est scientia ꝛ per cōsequens neq̄z demonstratio. Demonstrare autem de aliquo q̄ de eo non est demonstratio est demōstrare de eo fm quid. Si igitur inferatur de eo ergo de eo est demōstratio erit fallacia fm quid ad simpliciter. ¶ Contra: gactus qui natus est habere suū oppositum p̄o obo simpliciter si denotetur transire super illud oppositum p̄ hoc non diminuitur. Sed scire natum est habere p̄o obiecto simpliciter hoc quod est ens per accidens non sciri sicut ꝛ quodcūq̄z aliud. Maz intellectus est reflexiuꝰ. Ergo pōt hr̄e quēcūq̄z actū p̄o obiecto simpliciter. ¶ Ꝓ. 2º. ¶ Perspectiua ꝛ musica sunt de ente per accidens tāq̄ de subo. Maz de linea visuali multa ostenduntur in perspectiua q̄ per solam rationez linee non probantur ei ineſſe. Alias p spectiua esset priꝰ geometria. Silr̄ multa ostēdūtur de ea que per solaz rationem visualitatis ei non insunt. Aliaz esset pure nālis. Ergo obm eius includit ambo que per se nihil faciunt sed solum per accidens. Igit̄ idē vt supra Hec argumēta adducit Scotus in presenti passu ꝛ Aluarus Andree. Et silr̄ Antonellus archyepūs. ¶ Ꝓ. 3º. Eadē est scientia toti ꝰ ꝛ partis subiectiue vt dicitur primo posteriox. Sed de ente est scīa cuius partes subiectiue sunt ens per accidens ꝛ ens per se. Ergo de ente p̄ accidens est scīa. ¶ Ꝓ. 4º. Contrariox eadē est disciplina vt dicit primo priorum. Similiter ꝛ aliorum oppositorum. Sed ens per se: ꝛ ens per accidens opponuntur. Et ente antes per se est scīa. Ergo ꝛ de ente per accidens. ¶ Sed contra est phūs in textu dicens. Qm̄ itaq̄z multipliciter dicitur ens primum de eo quod fm accidēs est dicendū quod nulla est circa id speculatio: signum autem. Nulla enim scientia neq̄z actiua neque factiua studiosa est de eo neq̄z theorica est. ꝛc.

Respondeo dicendum q̄ de ente per accidens nō potest esse scientia nec q̄z cōsideratio scientifica. Quod probat phylosophus dupliciter: signo. s. ꝛ ratione. A signo quidem sic probatur. Maz omnis scientia aut est speculatiua aut practica. Sed nulla scientia practica siue factiua siue actiua considerat de accidentibus que per accidēs insunt facto: sicut ars domificatoria non considerat ea que per accidens conueniūt domui: cum sibi infinita accidere possint. Similiter neq̄z scientia speculatiua facit de talibus mentionez. Geometria enim non speculatur ea que accidere possunt figuris: sed solum considerat earuz accidentia per se. Et similiter est de alijs scientijs speculatiuis. Igitur ꝛc. ¶ Rationez sic probatur. Nam scientia speculatur de eo quod est ens fm rem. Ens autē fm accidens est ens quasi solo nomine: inquantum. s. vnum de alio predicatur. ergo ꝛc. Minorem probat Doc. S. sic. Nam vnūquodq̄z sic dicitur ens: inquantum est vnum. Ex duobus autem quorum vnum accidit alteri: non fit vnum nisi fm nomē: puta ut. s. vnum de alio predicatur: vt cum dicitur musicū esse albuz aut ecōuerso nō dicat intelligi q̄ aliqd vnuz fm rem pstituat ex albedie ꝛ musica. Eādez vero minorem phat phūs dupl̄r. Auctoritate. s. et rōe. Auctoritate aūt phat p platonez q ordinādo scīas diuersas circa diuersa subiecta ordinauit sciam sophysticaz circa nō ens. Rōnes aūt sophystaꝝ maxime sunt circa accidens. Nam fm fallacias accidentis fiūt paralogismi maxime latētes vt p̄z pº elenchoꝝ. Rōne aūt phat eādem minorem sic. Naz eoꝝ que sunt entia fm rem: est generatio ꝛ corruptio. Iz entis p accidens nō est gn̄atio neq̄z corruptio. Naz musicuz aliquid gn̄atur ex albedine ꝛ musica. Eādez vero minorem phat p

Questio Octaua

¶Considerandū est scdo ꝑ vlteriori declaratione predi/
cte ꝓclusiois: ꝙ ens per accidens ꝑt accipi dupliꝫ. Uno
mō ꝑ eo qđ distinguitur ꝫ ens fim se qđ diuiditur in de
cem predicamēta. Et sic dr ens per accidens qđ includit
nās diuersoꝝ generū siue generalissimoꝝ sicut hō albus
siue subalternoꝝ: sicut albū ⁊ dulce. Et de tali loquitur ꝟ
ꝑbus vt elicitur ex dictis eius. Quod quidem est triplex
vnū quādo accidens predicatur de sbo. Aliud quando sb
iectū predicatur de accidente. Tertiū qñ accidens de acci
dente ꝓdicat: vt supra dictum est in qnto huius. Aliomō
ꝑt accipi ens per accidēs ꝓ eo ꝙ nō hz cām per se ne/
cessariam ad quā sequat de necessitate. Et sic casualia ⁊
fortuita dicuntur entia per accidens. Ista autē entia per ac
cidens ꝓssunt accipi dupliꝫ. Uno⁰ in vniuersali per respe
ctum ad illa ad que habent necessariaz habitudinē. Nihil
enim a deo est ens per accidēs qđ nō hēat aliquā hītudinē
ad aliqđ. Et sic de ente per accidens bñ est scia per certitu
dinem. Alio⁰ ꝓssunt cōsiderari in particulari fim ꝙ acci
dentia sunt. Et hoc dupliꝫ ꝑt intelligi. Uno⁰ loquendo ō
de cognitiōe directa. Et sic de talibus nō ꝑt hr̄i scia. Alio⁰
de cognitiōe reflexa. Et sic ō eis bñ ꝑt haberi scia vt cla
rius est tertio ꝙ scia ꝑt accipi dupliꝫ. Uno⁰ cōissime ꝓ
cognitione qua aliquid sciē siue per effectū siue per cāz ꝑ
habiliter aut necessario. Et sic possumus habere sciam de
ente per accidens. Alio⁰ ꝑ cognitiōe per cām. Et hoc du
pliciter. Uno⁰ cōiter siue talis cognitio sit per cām per se
siue per cām per accidēs. Et sic etiā de ente per accidens
ꝑt esse scia. Alio⁰ ꝓ cognitiōe que est per cām per se.
Et hoc dupliꝫ. Uno⁰ ꝓ cognitione quacūqz que habeē
ꝑ cām necessariaz siue illa causa sit vlis ⁊ prima siue sit ꝑ
pria. Et sic etiam aliqualiꝫ ꝑt haberi cognitio de ente ꝑ
accidens inquātū hz primā cām que in se est necessaria lz
nō necessario producat effectū: sed solū sicut vult ⁊ intelli
git. Alio⁰ accipiendo scientiam ꝓ cognitione que habe
tur per causam necessariam per se ⁊ immediatā siue sit ap
plicata siue non. Et sic de ente per accidens nō ꝑt hr̄i sciē
tia accipiendo per accidens fim ꝙ accidens est ⁊ in parti/
culari. ¶Et hoc loquendo de cognitione directa sicut di
ctum est.

Ad primum igit dōm ꝙ entia per accidens fim ꝙ hmōi ⁊ in esse particula
ri ꝟsiderata nō sunt entia scibilia a nobis per certitudinez
Unde cū scia sit cognitio per certitudinē data: de eis non
debet esse aliqua scia. ¶Ad scōm patet solutio ex dictis.
¶Ad tertium dōm ꝙ de ente per accidens ꝑt esse de/
monstratio ⁊ scia si ꝟsideret in vniuersali sicut dictū est ꝙ
respectū ad primā. Nō aūt si accipiat vt est ens per accidēs
⁊ in particulari vt dictū est. ¶Ad quartū dōm ꝙ dupliꝫ
ꝑt intelligi actuz intellectus transire ad suū oppositum.
Uno⁰ loquēdo de opposito qđ hz quid per se ⁊ simpliꝫ.
¶Et sic cōceditur maior. Alio⁰ de eo qđ nō hz quid nisi
fim quid. Et loquēdo de tali actu: maior est falsa sicut acci
dit in ꝓposito vt dicit hic Scotus. ¶Uel dicēdū quod
actus intellectus transit ad intelligēdū ens per accidēs ꝑ
respectum ad sua principia sicut dictū est. ¶Ad qntū di/
cendū ꝙ linea visualis silr̄ ⁊ numerus sonorus ꝓssunt cō
siderari dupliciter. Uno⁰ formaliter. Et sic sunt entia per
accidēs: nec sunt vt sic subiecta alicui⁹ scie. Alio⁰ circūlocu
tione put .ſ. per ea circūloquuntur aliquod ſbm nobis ūno
minatū: vtputa si hoī non esset nomen impositum dicere
mus ꝙ aīal risibile esset ſbm risibilis. Et illo mō sunt en
tia per se. Et vt sic: de eis est scia. ¶Ad sextuz dōm ꝙ ea
dē est totius scia ⁊ partiū subiectiuaꝝ si ille partes sint sb/
iectiue illius totius fim ꝙ est scibile aut fim ꝙ de eo ē sci
entia. Ens aūt fim ꝙ de eo est hec scia diuina nō diuidit
in ens per se ⁊ ens per accidens sed ꝟsideratur hic ens ꝑ
se quod diuiditur in decē predicamenta sicut dcm̄ est. vñ
rō ꝓsupponit falsum. ¶Ad vltimum pz solutio per ea
que dicta sunt in scdo notabili si sane itelligantur.
¶Ubi supra in phylosopho ⁊ Doctore Sancto im/
pertinenter.

B secundum sic ꝓcedit. Uide
a tur ꝙ de ꝓtingē/
tib⁹ ⁊ futuris sit scia. Nam de actib⁹ hūanis ē
scientia moralis. Sed act⁹ humani cū sint vo/
luntarij: sunt ꝓtingentes ⁊ futuri. Ergo de ꝓtingētibus ⁊
futuris ꝑt esse scia. ¶Ꝓ.2⁰. sciētie nāles tractāt de quā/
bilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹. Sed talia sunt ꝓtingētia. Igit ⁊c.
¶Ꝓ.3⁰. Intellect⁹ noster ĩdifferēter se hz ad ꝓsens ⁊
futurū: cū abstrahat ab hic ⁊ nunc ⁊ a ceteris ꝓditionib⁹
indiuiduātibus. Sz intellect⁹ ꝑt scire pñtia. Ergo silr̄ ⁊
futura. ¶Ꝓ.4⁰. Quicqd ꝑt vtus inferior ꝑt ⁊ vtus
supior. Sed aīa bruto⁹ ꝑt cognoscere futura. Nā cor/
nicule frequēter crocitātes significāt pluuiā. Ergo ⁊ aīa nra
poterit scire futura: cum sit supra vtutez bruto⁹. ¶Sz in
ꝓtrariū arguit. Nā pbus dicit in.6⁰. ethy⁹ ꝙ scia intelle/ Lec.6.
ctus ⁊ sapia sunt necessariorum. Idē ēt dicit i ꝑ⁰ posteriorum.
Sed cōtingentia ⁊ possibiliter aliter se hr̄e de quib⁹ est
questio: nō sunt necessarie. Igit ⁊c. ¶Ꝓ.5⁰. ppriū ꝓtin
gentiuz est: quādoqz esse: ⁊ qñqz nō esse. Sed ea q̄ qñqz
sunt ⁊ qñqz nō sunt ꝑt mensurarī: vt dicit in.4⁰. phy⁹. Lec.23.
Cum g⁰ intellect⁹ ⁊ ꝑ ons sciētia fit supra oēm tēpus: sequi
tur ꝙ ea que sciunt nō mensurant tempore.

Respondeo dōm primo ꝙ de ꝓtingētibus
possumus loqui dupliꝫ. Uno⁰
accipiendo cōtingens ꝓ cōtingenti necessario ⁊ alto. Et
sic ꝓtingentiuz ꝑt esse sciētia ⁊ demōstratio. Alio⁰ accipien
do cōtingens ꝓ ꝓtingēti nō necessario: ꝓ eo. ſ. qđ ꝑt
esse ⁊ nō esse. Et hoc dupliꝫ ꝑt intelligi. Uno⁰ accipiēdo
cōtingēs ꝓ ꝓpositione cōtingēti: que. ſ. nō est in mā na/
turali neqz remota. Et sic de cōtingēti nō potest esse certi/
tudinalis scia. ſz bñ probabilis. Uoco aūt sciam certitudi/
nalē q̄ habeē ꝑ demōstrationē sciētificaz. Alio⁰ accipiēdo
cōtingens ꝓ rē ꝓtingēti que ꝓtingenter eueniet. Et hoc
dupliꝫ. Uno⁰ in vniuersali fim rōnem vlem ꝓtingētie. Et
sic bene de eo est scia etiaz directe. Alio⁰ impticulari. Et
hoc dupliꝫ. Uno⁰ in sensu cōpōsito. vz: vt cōtingēs est. Et
sic de eo nō ē scia certitudialis: neqz directe neqz reflexe.
Alio⁰ in sensu diuiso siue naturaliter. ſ. ꝓ re que est con/
tingens. Et hoc dupliciter ꝑt intelligi ꝙ de eo sit sciētia
demonstratiua. Unomodo directe. Aliomodo reflexe.
¶Primo mō de eo nō est sciētia: qr directe intellectus no
ster nō est cognoscitiuus nisi vlium: qr illud qđ abstrahit
a fantasmatibus repñtat vle. Sed scdo modo de cōtingē/
ti bene est sciētia. Hec autē breuius ⁊ sentētiali⁹ dicit doc.
S. in prima pte. q. 86. ar. 3. vbi sic ait. Cōtingētia duplici
ter possunt ꝓsiderari. Uno modo vt ꝓtingētia sunt. Alio⁰
fim ꝙ in eis aliqđ necessitatis inuenit. Nihil. n. est a deo
cōtingens quin in se aliquid necessariū habeat: Sicut hoc
ipsum qđ est sortem currere: in se quidē ꝓtingens ē. Sed
habitudo cursus ad motuz necessaria est. Necessariuz. n.
est sortem moueri si currit. Est autē vnūquodqz ꝓtingēs
ex parte materie: qr cōtingens est qđ ꝑt esse ⁊ non esse.
¶Potētia autē ꝑtinet ad materiā. Necessitas vero sequit
rationē forme: qr ea que cōsequūtur ad formā de necessi/
tate insunt. Materia autē est indiuiduationis principium.
¶Ratio aūt vniuersalis sumit ꝟ abstractionē forme a mā
particulari. Sed ꝑ se ⁊ directe intellectus est vlium: sen/
sus autē singulariū: quoꝝ etiā ĩdirecte quodāmodo est in/
tellectus. Sic ergo cōtingētia vt sunt cōtingētia cognoscū
tur directe a sensu: indirecte autē ab intellectu. ¶Rationes
autē vniuersales ⁊ necessarie cōtingentiuz cognoscūtur ꝑ
intellectuz. Unde si attēdant rationes vles scibilium: oēs
sciētie sunt de necessarijs. Si autem attendant ipse res: sic
q̄dam sciētia est de necessarijs: q̄dam vero de ꝓtingētib⁹.
¶Hec ille formaliter. Uel sic ꝑt formari ꝑdicta distinctio.
Cōtingentiuz cognitio ꝑt esse duplex. Uno⁰ cōiectura/
lis siue ꝓbabilis. Et sic de oibus cōtingētib⁹ potest habe
ri cognitio itellectiua. Alio⁰ certitudinalis siue scientifica.
Et hoc dupliꝫ: sicut duplex est cōtingēs vt pz primo ꝓ/
rium. Uno⁰ cōtingens altū: ꝓnt. ſ. est cōe ad necessariuz
⁊ cōtingens. Et sic bene ꝑt intelligi ⁊ sciri. Alio⁰ ꝓout
cōtingens nō necessariū distinguit ꝫ necessariū. Et hoc ē

triplex: vt ibidē dicit. vnū est ꝓtingens natū qñ .s. euenit vt in plurib⁹: scōm est ꝓtingēs rarꝛ qñ .s. euenit vt in pauciorib⁹. tertiū est ꝓtingens ad vtrūlibet qñ .s. pōt eē ⁊ nō esse. Et de istis ꝙ possint sciri siue intelligi ab intellectu nostro pōt intelligi duplr. vno⁰ quātū ad ꝓpositiōes ꝓtingētes. Et sic de ꝓpositiōibus ꝓtingētib⁹ nō est scia. alio⁰ ẽ tū ad ipsuꝫ ꝓtingens. Et hoc duplr. vno⁰ quātū ad rōnez cōtingentie vlez ⁊ necessariā: que .s. est necessaria hītudo ad sua ꝓpria⁹ sic hic. nā lꝫ hec sit ꝓtingens sor. currit: hec tn̄ est necessaria sor. currit: ergo mouet ꝓpter necessariā hītudinez ad cām .s. ad ipsuꝫ moueri. Et sic de illis est scia. alio mō ẽtū ad res quarꝛ sunt ille rōnes cōes. ⁊ hoc dupliciter vno⁰ in sensu ꝓposito. vꝫ. vt ꝓtingentia sunt. Et sic de eis nō est scientia. Alio⁰ in sensu diuiso: ⁊ hoc dupliciter. vno⁰ ꝙ intelligantur ⁊ sciātur directe. Et sic ẽt de eis nō est sciētia. Alio⁰ reflexe. Et sic ꝓtingentia bñ intelligūtur ⁊ sciūtur. ¶ Dicēdū scōo ꝙ futura pñt ꝓsiderari dupliciter. Uno⁰ m̄ ꝙ futura sunt ⁊ vt cadunt sub tpe. Et sic de eis non est scia nisi reflexe. Alio⁰ m̄ rōnem vlem futuroꝛ. Et sic bñ de eis est scia ẽt directe: vt pꝫ per Doc. S. in p̄ma parte vbi supra ar. vl⁰ vbi sic ait. Ipsa futura vt sub tpe cadunt sunt singularia que intellect⁹ nō cognoscit nisi per reflexionē. Rōnes autem futuroꝛ pñt esse vles ⁊ intellectu ꝓcetibiles. Et sic de eis pñt esse scie. Hec ille. ¶ Cōsideranduꝫ est autē m̄ Doc. S. in p̄ma pte vbi immediate supra ꝙ futura dupliciter cognosci pñt. vno⁰ in se ipsis. Alio⁰ in suis. Primo⁰ ñ possunt cognosci nisi a solo deo. Scōo⁰ pñt cognosci a nobis. Et si quidē sic sunt in suis causis: vt ex illis de necessitate eueniāt cognoscunt̄ per certitudinem: sicut astrologus ꝓcognoscit eclipsim futurā. Si aūt sic sint in suis causis vt pueniant vt in pluribus: sic cognosci possūt per quādā cōiectura vel magis vel min⁹ certā ꝫ ꝙ cause sunt vel magis vel minus ꝛclinate ad effectum. Hec ille. ¶ Ad p̄mū ⁊ ad alia argumēta pꝫ sol⁰ ꝙ ea q̄ adducta sūt

¶ Q. 6. 9ª. De hijs que cōcurrunt circa ens per accidens vꝫ de causis eius.

n Hanc aūt ꝓsiderandū restat de his que ꝓcurrūt circa ens per accidens ⁊ ꝓcipue de causis eius. ¶ Circa qō querunt̄ duo. ¶ Primo vtrꝫ id cōtingens qđ est ad vtrūlꝫ sit cā alicui⁹ entis. ¶ Scōo vtrū id qđ ẽ vt i plurib⁹ sit cā entis per accidens qđ est vt in pauciorib⁹.

¶ Ibi in Doc. S. Lōtingens aūt ad vtrūlibꝫ ⁊c. i lec. 2.

a Quod primum sic procedit. videt ꝙ cōtingens ad vtrūlibꝫ possit esse causa alicuius. Nā ens per accidens est quod euenit vt in plurib⁹. verbi gr̄a. Aliqs vadit ad forꝫ causa emendi. Qđ autez inueniat ibi multitudinez ꝑticulē: hoc est ꝓter eius intētionē. ⁊ tn̄ ꝙ ibi ineniat multitudinē: hoc vt in plurib⁹ accidit. Sed tale ens per accns nō cātur ab agente necessario: cū nō semper ille effect⁹ eueniat. Neqꝫ ab agente vt in plurib⁹: qz ꝓter intentiōez ei⁹ accidit. Neqꝫ ẽt a ꝓtingenti raro: vt de se pꝫ. Ergo cātur a ꝓtingenti ad vtrūlibet per locū a sufficienti diuisiōe. ¶ Ꝑ. 2⁰. Albū cōmisceri cum nigro est ꝓtingēs ad vtrumlibet qz indifferenter se hꝫ ad esse ⁊ nō esse. Sꝫ tn̄ ꝙstat ꝙ ex tali ꝓmixtione aliquid fit. vꝫ color medius aut aliqđ mixtū ex vtroqꝫ. Igit̄ idē qđ prius. ¶ Ꝑ. 3⁰. Lontingens ad vtrūlibet inquātum vtrūlibet ẽ causa quietis. Homo. n. indifferens ad vtraqꝫ ꝑtē inquātum hmōi non mouet̄ ad vnam neqꝫ ad aliā. Ergo quiescit. ⁊ sic inquātuꝫ vtrū nlibet est cā alicuius effectus. ¶ Ꝑ. 4⁰. Si oppositum est cā oppositi ꝓposituꝫ erit cā ꝓpositi. Sed necessariuꝫ est cā necessarij effectus. ergo ⁊ ꝓtingens ad vtrumlibet erit cā effectus ꝓtingentis: qz cōtingens ⁊ necessariū sunt opposita. Nā cōtingens est qđ pōt esse ⁊ nō esse ⁊ necessariuꝫ est qđ est ipossibile nō eē: vt pꝫ scōo peryer. Igitur ⁊c. ¶ Sed ꝫ est Doc. Sanc. in litteraꝫ dicēs. Lōtingens autem ad vtrumlibet non est causa alicuius inquantum huiusmodi.

Respondeo dicenduꝫ ꝙ ꝓtingens ad vtrūlibet inquātuꝫ hmōi nō pōt eē causa alicuius. Quod sic ꝓbat Doc. S. in lcone. Nihil agit m̄ ꝙ est in po⁰ sed m̄ ꝙ est in actu. Sed ꝓtingens ad vtrumlibet hꝫ dispositionez siue ꝓditionē materie. sicut mā est in po⁰ ad duo opposita ita ꝓtingens ad vtrumlibet inquātuꝫ hmōi equalr ⁊ indifferenter se hꝫ ad opposita. s. ad esse ⁊ ad non esse. Igit̄ ꝓtingens ad vtrumlibet inquātuꝫ hmōi nō pōt esse cā alicui⁹ effect⁹ siue per se siue per accns. ¶ Sed ꝫ hanc ꝓclusionē arguit Auicē. quia⁹ rōnibus quib⁹ nitit̄ ꝓbare ꝙ incōtingētib⁹ ad vtrumlibet potest esse effectus vt in pauciorib⁹: naꝫ illa que subsunt voluntati nostre que libera est sunt ꝓtingentia ad vtrumlibet sicut loqui ⁊ non loq: sed in istis aliquid accidit preter intentionē agentis quod qđē vt in paucioribus euenit. Igit̄ ⁊c. ¶ Ad idez sic arguit. Nā Aristo. in diffinitione fortune in scō ph̄y⁸ non includit ꝓtingens ad vtrumlibet sed soluꝫ excludit ea que sunt semp ⁊ frequēter. ergo vi detur ꝑbs velle ꝙ in ꝓtingentib⁹ ad vtrumlibet potest aliquid vt in pauciorib⁹ accidere Auicē. ergo ꝓpter has ⁊ similes rationes vult ꝙ in ꝓtingentib⁹ ad vtrumlibꝫ reperiant effectus vt in pauciorib⁹ ⁊ per accidēs. Distinguit̄ tn̄ de duplici ꝓtingenti ad vtrumlibet. Nā qđaꝫ est qđ radicat̄ in mā: que quātuꝫ est de se indifferenter se hꝫ ad esse cuiuslibet effectus. ⁊ in talibus reperiē effectus vt in pauciorib⁹. Aliud est ꝓtingens ad vtrūlibet qđ reducit ad voluntatez qz pōt in vtrumqꝫ oppositoꝛ: qz est liberum ad hoc qđ est operari ⁊ nō operari ⁊ opari hoc vel illud ⁊ in tali ꝓtingenti potest esse effectus vt in pauciorib⁹. ¶ Sed Aueroys quē sequitur Doc. S. in hac pte est alterius opinionis. Ualt enim ꝙ nō reperiat effect⁹ aliqs ꝓter intentionez: qz null⁹ effectus pōt esse vbi non est aliqua operatio. Sed agēs q̄ diu est ad vtrumlibet nō agit nec est determinatuꝫ ad agere ⁊ non agere. Alias equalr ageret vtrumqꝫ oppositoꝛ. Igit̄ ⁊c. ⁊ lꝫ voluntas nra ex fina libertate se hēat ad vtrūlibet tn̄ q̄ diu est indeterminata non hꝫ aliquē actuꝫ: nec potest esse cā fortuita alicuius effectus. Sed postq̄ determinata est ad vnā ꝑtez: tūc habꝫ aliquez actuꝫ. Sed talis actus non erit ꝓtingens ad vtrūlibet: sed ut in pauciorib⁹. ⁊ ad argumenta Aui. dicendū ꝙ in his que sub sunt voluntati sicut dictum est q̄ diu hꝫ ad vtrumlibet nihil accidit ꝓter intentionez agentis: quia voluntas inquātuꝫ est indeterminata non mouet ad aliqđ agendum: lꝫ bene postq̄ determinata est per electionez. ⁊ ꝓtingens ad utrumlibet excludit a diffinitione casus ⁊ fortune ꝑ hoc ꝙ ponit̄ ꝙ sunt cause agētes aut hꝫ nāz aut m̄ ꝓposituꝫ. Contingens autez a utrumlibet non potest esse aliquod agens: ut dictum est. unde ratio non includit.

Ad primum igit̄ dicenduꝫ ꝙ ens dicens causaꝫ a contingenti. ut i pluribus ut patebit in sequenti articulo. Qualiter autem aliquod ens per accidens potest esse ut in pluribus in lequentibus declarabitur. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ post commixtionem albi cum nigro bene caulatur aliqđ positiuum: non autem inquantum erat contingens scilicet ante determinationem ad unam partem sicut dictum est. Quies autem non est quid positiuum sed magis priuatio unum. ẽ enim priuatio motus. Unde nihil ad propositum.

¶ Et per hoc patet solutio ad tertium. ¶ Ad quartum dicendum sicut ad secundum.

¶ Ibi in phylosopho ⁊ Doctore Sancto. Et hoc causa est eius quod est accidens esse ⁊c.

a Ad secundum sic procedit. videtur ꝙ contingens ut in pluribus non sit causa entis per accidens, nā contingens vt in pluribus est causa effectus ut in pluribus. Sed ens per accidens est vt in pauciorib⁹ ergo contingens ut in pluribus non potest esse causa effectus per accidēs. ¶ Ꝑ. 2⁰. Effectus ⁊ causa debet proportionari: vt dicit ph̄us in scō ph̄y⁸ ⁊ 5. huius sed ens ꝑ accidens est effectus per accidens. Ergo causa eius est cā

per

Lectio. 5.

per accidens. Sed cõtingens vt in pluribus est causa p se. Igitur idem qõ prius. ¶ Ꝑ 2°. Causa est ad cui⁹ esse sequit̃ aliud. Sed ad cõtingens ad vtrũlibet sequit̃ esse eius vt in pluribus. Ergo ad ipsuz nõ sequit̃ effectus vt in paucioribus. Impossibile est enim q̃ ab eodem agẽte pducatur effectus vt in pluribus et non vt in pluribus: cum hoc sit implicare. Igit̃ ꝛc̃. ¶ Sed ꝓtra est ꝓbus in textu dicens. Et hoc. s. quod est ꝑm magis causa est eius quod est accidens esse. Quod enim nec semper nec ꝑm magis est: hoc dicimus accidens esse.

Respondeo dicendum q̃ cõtingens vt in pluribꝰ est causa per accidẽs. Qõ sic ꝓbatur ꝑm ꝓbm et Doc. S. in lcõne. Nam omne ens aut est semp eodez modo se habens sicut sunt necessaria. Aut nõ semp eueniens: sed vt in pluribus quod dicit̃ ꝓtingens natum. Aut vt in paucioribus qõ dicitur ꝓtingens rarum: sed est ens per accidens. Aut indifferenter se hñs ad esse ꝛ nõ esse: sicut est ꝓtingẽs ad vtrũlibet. Sed ꝓtingens rarum siue ens per accidens nõ causat̃ ab agente necessario: q⁹ illud semp pducit̃ suum effectum. Neq̃ etiaz a ꝓtingente ad vtrũlibet. Nam sicut ꝓbatuz est a tali ꝓtingenti nihil pducitur. Neq̃ etiã causat̃ ab eo q̃ pducitur a ꝓtingenti vt in pluribus per locum a sufficienti diuisione. ¶ Sed diceret aliquis. Illud qõ est necessarium: non semp est. Ergo potest deficere. Et sic ens per accidẽs poterit causari a nõcio. ¶ Probatio assumpti: Quia nullum violentum ꝓpetuum: vt dicit̃ in. 5°. huiꝰ. Sed necessariuz est qõdam violentuz. Igit̃ ꝛc̃. ¶ Dicẽdum q̃ necessariuz est dupler. Quoddam est violentuz ꝛ per coactionez: vt ꝓz in. 5°. huius. Et de tali nõ logtur hic ꝓbus. Aliud est necessarium ꝑm qõ nõ ꝓtingit aliter se habere. Et sic accipit̃ hic vt dicit hic ꝓbus in lra: ꝛ silr Doc. S. ¶ Considerandũ est aũt p° ꝑm Doc. S. in lectione. q̃ quadruplex est ens per accidens: vt elicitur hic ex exemplo phylosophi posito in textu. Nam quoddam est ens per accidens ꝑm cõcursum in eodem tempore: Sicut dum fit frigus sub cane in diebus canicularibus: hoc dicimus esse per accidens. non autem si tunc fieret siccitas aut calor. Aliud est ꝑm cõcursum in eodem subiecto: Sicut album cum homine. Tertium est ꝑm concursum in eadem causa agente: Sicut edificatorem esse medicum dicimus esse per accidens. Quartum est ꝑm cõcursum in eodem effectu: sicut salubre et delectabile in pulmento. Nam lz coquus aliquando faciat pulmentuz salubre aliquando hoc est per accidens: q⁹ est ꝓter intentionem artis. Ars autem operatur per intentionem. Unde quod est ꝓter intentionem artis nõ est per se ab arte ꝓpte loquendo. Hec omnia Doc. S. quasi forma liter. ¶ Considerandum est vlteriꝰ. 2°. ꝑm phylosophũ et Doc. S. in eadem lectione. q̃ modus quo producit̃ ens per accidens ab agente vt in pluribus est talis. Naz si non fieret aliquando id quod est vt in pluribus nunq̃z deficeret: sed esset semper et ex necessitate. Et ita omnia essent necessaria et sempiterna. Quod est falsum. Illud enim quod sequitur vt in pluribus aliquando deficit. Et sic ex defectu illius qõ vt in pluribus euenit: sequitur id quod vt in pauciorib⁹ accidit quod dicitur ens per accidens. ¶ Ex his inferũt vnum corrclarium. vz. q̃ de ente per accidens non possit esse scientia. Naz omnis scientia est aut eius quod est semper aut eius quod est vt in pluribus. Sed ens per accidens non est semper neq̃z vt in pluribus. Ergo segẽt q̃ de eo non possit esse scientia. Maior ꝓbatur a phylo sopho. Nam nullus potest doceri aut docere aliquid de eo quod neq̃z est semper neq̃z frequẽter: q⁹ doctrina est per diffinitionem. Diffinitio autem non est nisi eoꝝ que aut semper aut frequenter sunt. Sed ꝑm quãlibet sciam 3°. q̃ entis per accidens esse causam aliquaz potest intelligi dupliciter. Uno modo q̃ eius sit aliqua causa per se. Et sic non est possibile q̃ eius effectus sit per accidens. Alio modo q̃ eius sit aliqua causa per accidens. Et sic omnia predicta intelliguntur. Contingens enim vt in pluribus producit suum effectum vt in pluribus loquẽdo de suo effectu per se. ¶ Producit tamen per accidens aliquem effectum vt in paucioribus. Uerbi gratia hominẽ nasci cum quinq̃z digitis est contingens vt in pluribus. Quod quidem cum sit vt in pluribus et non vt semper: sequitur q̃ deficit aliquando sed vt in paucioribus. Ex eo enim q̃ deficit vt in paucioribus nascitur homo aut cũ quattuor digitis aut cum sex. Nasci ergo cum pluribus aut paucioribus digitis q̃ cum quinq̃z dicitur ens per accidens. Quod per accidens causatur a producente suũ effectum cum quinq̃z digitis vt in pluribus: ꝑm q̃ iam supra dictum est. ¶ Unde pz solutio ad omnia argumẽta ante incõtrarium adducta.

¶ Questio. 10ª. De conditione cause contingentium in rebus creatis.

Et insup ꝑsiderandũ de existẽtia entis per accidens siue de cõtingentibus in rerꝝ natura. ¶ Circa qõ triplex occurrit ꝑsideratio. ¶ Ꝑmo nanq̃z ꝑsiderandũ est de qualitate siue de cõditione cause ꝓtingentiuz in rebus. ¶ Secundo de reductione eoꝝ ad aliquaz cãm. ¶ Tertio de fato ꝛ de ꝓuidentia summi opificis. ¶ Circa primum queruntur duo. ¶ Ꝑmo vtrum omniuz eorum que sunt sit aliqua causa per se. ¶ Scõdo vtrum omnia que sunt habeant causam qua posita de necessitate ponatur effectus.

¶ Ibi in ꝓbo ꝛ Doctore Sancto. Qõ autem sint principia et cause ꝛc̃. et est le. 3ª.

Ad primũ sic ꝓceditur. Uidetur q̃ omnium eoꝝ que sunt sit aliqua causa per se. Nam omnia que dicũtur per participationez habent reduci ad id quod est per essentiã tale. Ergo omnia que sunt siue per se siue per accidens habent reduci ad causam per se. Sicut. n. se habet ens per participationẽ ad ens per essentiaz: ita ens per accidens ad ens per se. ¶ Ꝑ 2°. Quecunq̃z sunt vel fiunt: aut fiunt a natura aut a ꝓposito aut casualiter aut fortuite. Sed clarum est q̃ illa que fiunt a natura et ꝓposito habent causaz per se: q⁹ natura et ꝓpositũ dicũtur cause per se. Illa autẽ que sunt a casu vel fortuna fiunt a casu vel fortuna sicut a causis per accidẽs. Et casus ꝛ fortuna reducunt̃ ad naturam et ꝓpositum: vt ꝓbatur in 2° ꝓy⁹. Igitur omnia que sunt habẽt cãz per se. ¶ Ꝑ 3°. Quilibet effectus per se habet causaz per se: q⁹ effect⁹ et causa debent ꝓportionari. Sed quicquid est creatum est effectus per se intentus a prima causa. Nam respectu prime cause nihil est per accidens: vt infra ꝓbabitur. q. 11ª. ar. 2. Igitur idem qõ priꝰ. ¶ Sed ꝓtra est ꝓbus in textu dicens. Qõ aũt sint ꝓncipia et cause generabilia et corruptibilia siue generari et corrumpi palam. Si enim non hec omnia de necessitate erunt ꝛc̃. Lec. 8.

Respõdeo dicendũ q̃ nõ oĩa que sunt habẽt causam per se. Qõ ꝓbatur ꝑm ꝓbm duabus rõnibus. Naz aliquod est ens per accidẽs siue vt in paucioribus. Sed effectus per accidens nõ habet cãm per se: vt p accidẽs est. ergo ꝛc̃. ¶ Ꝑ 2°. Causa per se est qua posita de necessitate ponitur effectus si non fuerit impedita. Ergo effectus cuiuslibet cause est vt in pluribus: quia vt in paucioribus impeditur. Si ergo quelibet causa esset causa per se: nullus effectus esset vt in paucioribus. Quod est contra sensum. Nam vt in paucioribus homo nascitur cum sex digitis. Igitur ꝛc̃. ¶ Ꝓtest etiam confirmari. Nam aliqua fiunt a casu et a fortuna. Sed casus et fortuna sunt cause per accidens. et nõ per se. Ergo aliqua sunt que habent cãm p accñs.

¶ Prio cuius declaratione ꝓsiderandū est ꝓmo ꝙ causa per accidens ꝑt comparari ad duo. vz. ad causam suaz et ad suum effectum. Si comparetur ad suum effectum sic dicitur per accidens. Si vero compareꝫ ad suaz cām sic dicitꝫ effectus per se et nō per accns. Unde lz causa ꝙ accidens materialiter sumpta. vz. vt est effectus cuiusdaz cause reducatur ad aliquaz causam per se: nō tamen si cōsideretur vt causa per accidens casualis vel fortuita. verbi gratia. Aliquis fodit terram et fodiendo inuenit thesaurum: fossio est effectus per se hominis et est causa per accidens inuentionis thesauri. Si enim ipsa fossio consideretur vt causa per accidens inuentionis thesauri: sic non reducitur ad aliquam priorem causam inquantuz hmōi. Sed si consideretur vt est effectus per se hominis fodiētis: sic reducitur ad causam per se: non quidem vt causa per accidens sed vt effectus per se. Unde quando dicit. Effectus per accidens habet causam per se: ergo et causa per accidens habet causam per se: est fallacia accidentis. ¶ Et quando dicitur. Quicquid est causa cause: est causa causati. Sed causa per se est causa effectus per se. Et effectus per se est causa per accidens effectus per accidens. Ergo causa per se est causa cause per accidens. ¶ Dicendum ꝙ maior illa intelligenda est quando id quod est cā cause est causa ipsius cause: vt cause. s. fm ꝙ illa secunda causa est causa sui causati. Nunc autez in proposito causa per se non est causa effectus per se fm ꝙ effectus per se est causa per accidens sui effectus per accidēs. Uel quia dicitur causa per se respectu effectus per se intenti: nō aūt respectu effectꝰ fortuiti. Unde Doc. S. in. Iª 2ᵉ. q. 79. arᵒ. 2ᵒ ad. 3ᵐ. sic ait. Effectus cause medie procedens ab ea fm ꝙ subditur ordini cause prime: reducitur etiā in causam primam. Sed si procedat a causa media fm ꝙ exit ordinem cause prime: non reducitur in causam primam: sicut si minister facit aliquid contra mandatum domini hoc non reducitur in dominum sicut in causaz. Hec ille. Unde argumentum non ꝓcludit. ¶ Considerandum tamen est scdo fm Doc. S. in primo sniaꝝ. di. 46. q. 1. arᵒ. 2. ad. 3ᵐ. ꝙ est quedam causa per accidens que nihil opatur ad effectum: Sicut musica edificatoris ad domum. Est etiam quedam causa per accidens cuius operatio attingit vsqz ad effectum: quem tamen preter intentionem inducit. Et talis causa per accidens est casus et fortuna: Sicut fodiens sepulchrum ad sepeliendum inuenit thesaurum preter intentionem. Quedam vero est causa per accidens que aliquid operatur: nō tamen pertingit eius operatio vsqz ad effectum sed ad aliquid effectui cōiunctum. Et sic maluz fieri est causa per accidens boni: sicut pz ꝙ persecutio tyrāni non attingit patientiam martyris sed cruciatum corporis qui est causa patiētie. Et talis cā ꝓprie dicitur occasio. Hec ille. Qualitercunqz autem cā per accidens accipiatur: nunqꝫ ipsa habet causam per se inquantum huiusmodi sicut dictum est. ¶ Considerandum insuper est 3ᵒ. ꝙ quicquid est ꝓductum ab aliqua causa potest comparari tale ens particulare vel ad causaz primam et vniversalem et mediatam. Et sic nihil est per accidens: vt infra patebit in. q. 11ª. articulo. 2. Et sic quicquid est creatum habet causam per se in ratione entis cōsideratum. Alio modo potest comparari ad causam creatam proximam. Et sic non omne quod est habet causam per se: vt probatum est. Et sic intelligitur cōclusio prius posita. ¶ Unde patet solutio ad omnia argumenta ante incontrarium adducta.

¶ Ibi in philosopho et Doctore Sancto. Si enim nō hec omnia ex necessitate erunt ꝛc̄.

8 **B secundum** sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ omnia creata habeant causam qua posita de necessitate sequatur effectus. Nam si posita causa possibile sit effectum poni et non poni: oportebit ꝙ aliquid aliud faciat ex causa sequi effectuz in actu. Nam id quod est in potentia inquantum huiusmodi reducitur in actuz per aliquid in actu existens. Et sic causa illa nō erit causa sufficiens illius effectus. ¶ Ꝑ 2ᵒ. Auicēna in sua metha physica probat ꝙ nullus effectus est possibilis in comparatione ad suam causam: sed soluz necessarius. Ergo posita causa de necessitate ponitur effectus. ¶ Ꝑ 3ᵒ. Si hoc non esset verum: sequeretur ꝙ cognita maiore et minore possibile esset ꝓclusionez ignorare lz hoc est ꝓbm in posteriorꝝ. Ergo idez qō priᵒ. ¶ Ꝑ 4ᵒ. Ea q ponit in diffinitione significant necessariaz hitudinez. Sz in diffinitione cause dicit ꝙ causa est ad cui effectus. Ergo effectus necessario sequitur ad esse cause. Alias cā diffiniret ꝓ ꝓtingens. Qō est ꝑ rōnez diffinitis vt pz. 2ᵒ. posterioꝝ. ¶ Sed ꝑ est ꝓbus i tertu dictis. Si. n. nō: hec oia ex necessitate erūt si eiꝰ ꝙ fit ꝛ contra enim erit hoc aut non. igitur ꝛc̄

Respondeo dicendū ꝙ nō q̄libet cā posita necesse est sequi suū effectū. Qō quidez probat ꝓbus tali ratione fm. D. S. Naz si qualibet causa posita sequat necessario suus effectus ꝛ si nihil generat in rerꝫ natura quod non habeat causaz ꝓpe sequet quod omnia de necessitate eueniet. Sed ꝓsequēs est falsum. Ergo et illud ex q̄ sequit. pz ꝓsequētia. Nam quocūqz futuro signato: illud necessario eueniet. signetur ergo illud futurum quodcunqz aduersarius uoluerit. Et sic. c. probatur qō. c. necessario eueniet casu posito. Nam quicqd est generabile habet causam p se vt dicit aduersarius: Sz. c. est generabile sine producibile. Ergo posita illa causa de necessitate ponetur. c. quod fuit probandū. Sed forte diceret quod illa causa ipiꝰ. c. non de necessitate erit cum sit futura: ꝛ per ꝓsequens neqz. c. ¶ Contra Quia causa ipsius. c. sit. b. Et arguatur vt prius. Nam quicquid est producibile potest habere causam per se. Sed. b. est ꝓducibile. Ergo pōt habere causam per se. Sed posita causa per se de necessitate ponit effectus fm ypothesim. Ergo posita causa. s. ipsiꝰ. b. de necessitate ponitur. b. ¶ Si dicatur itez quod causa ipsius. b. est futura: et non de necessitate. ¶ Contra: Quia causa ipsius. b. que sit. a. pōt esse. Ergo potest habere causam per se. Secūdam ypothesim. Sed posita causa per se de necessitate ponitur effectus per pmam ypothesim. Ergo. a. de necessitate eueniet. Et sic consequenter accipiendo causaz ipsius effectus vsqz dum perueniatur ad vnam causam que est causa in presenti nūc alicuiꝰ effectus qua posita de necessitate ponitur effectus. Et ille effectus erit causa alterius effectus futuri. Non enim est procedere in infinitum in causis neqz per viam resolutionis neqz per viam cōpositionis vt probatum est in secūdo huiꝰ. q. 3. ar. 1. Unde si ue ponantur mille cause inter causam in pōti nunc ꝛ effectuz futurꝝ siue vna tantum: eadem est ratio. Nam pma causa de necessitate ꝓducit secūdam et secūda tertiam per suppositum. Nec potest dici ꝙ nō erit perueniendum ad ꝑsentem causam. Quia cū generatio cause tempore precedat generationem effectus: oportet quod procedendo ab effectu ad causam auferamus aliquid de tempore futurꝝ et appropinquemus magis ad presens. Sz omne finitum ab ipso ablato aliquo. Ergo procedēdo ab effectu ad causam et itez ab illa causa ad suam causam et sic deinceps auferetur totum tempus futurum cum sit finitum. Et sic peruenietur ad ipsum nunc. Unde idez est accipere vnam causam alicuius effectus non necessarii in presenti nunc: sicut infra mille annos. Si enim posita causa in presenti de necessitate sequitur suus effectus: ita et si ponatur causa infra mille annos de necessitate ponetur in eius effectus: et quod ideo de necessitate eueniet. Sed hoc est falsum. Cuius tamen falsitatez aduersarius dimittit ꝙ batam ex pōᵐ. liᵒ peryermenias. Ergo et conclusio est falsa. s. quod qualibet causa per se posita: ponatur necessario effectus et quod quilibet effectus habet cām per se. ¶ Ꝑ 2ᵒ. Ista ꝺditiōalis est vera ꝙ aduersariū. Si cā sit: effectꝰ erit. Sed omnis conditionalis vera est necessaria. Ergo ista est nēcia. Si cā sit: effectꝰ erit. Sz in oi ꝺditiōali nēcia si antecedens ponat necessario ponitur cōsequens: qz ex necessario

necessario sequit necessariū. Sic ergo si aliquis in futurū fodiet terram ad sepeliendum: erit inuentio thesauri per aduersarium qui ponit: q posita causa necessario ponitur effectus. ¶Ponatur ergo in esse q aliquis fodiat terram ad sepeliendum sequetur q si quis nunc fodiat terram inueniet thesaurum de necessitate. Et cum simile sit de omnibus alijs futuris cōtingentibus manifestum est q omnia de necessitate euenient si quodlibet habeat causam per se ⁊ si posita causa per se de necessitate sequat effectus. Et sicut pbatum est de futuris ita ⁊ de preteritis pz in littera doc. S.

Ad primum Igitur dōm q posita causa p se in actu ppria nāli sufficiēti applicata ⁊ nō ipedita de necessitate sequit effect⁹. Non autē si ponat causa p se nō sufficiēs vel in po^a vel cōi. Aut si ponat causa p se ⁊ sufficiens nō tñ applicata vel nō naturali sed voluntaria sicut pz de p^a causa. Aut si ponat causa p se nālis ⁊ sufficiens ⁊ applicata ſz si fuerit ipedita nō ponet effect⁹ de necessitate. Uñ cōcedendū est q nō ois causa p se est causa sufficiēs ita q nō possit ipediri. Sz tñ si ponat q fit causa p se ⁊ sufficiens adhuc pōt impediri. Nec opz q fit aliq alia causa p se p quā illa causa sufficiēs agat ſz sufficit q remoueat impedimentū. ¶Ad 2^m dicē dz q predictū arg^m fuit ratio Auicēne. Sz dictus Auicēne dz intelligi ut dicit hic doc. S. supposito q nullū impedimentū cause eueniat. Necesse est. n. posita causa seq effectus nisi sit ipedimentus q tñ cōtingit esse p accidēs. Hec ille. ¶Ad 3^m dōm q cognitis maiore ⁊ minore debite sumpta sub maiore ipſisq applicatis debite ad conclusionē ⁊ cognita debita sub sumptione minoris sub maiore ⁊ agnita debita applicatione earūdez ad cōclusionez necessitate seqtur cōclusio. Sz si vna pdictarum conditionū qtnor deficiat cōclusio ipsa poterit ignorari. ¶Ad ultimū dōm q ad esse cause seqtur aliquid non tñ de necessitate. Et ſz illa q ponunt in recto in diffinitione sint necessaria non tñ illa q ponūt in obliquo. Uñ arg^m non cōcludit. ¶Qualr autez causa pticularis in actu fit sit vl nō fit cū suo effectu etiā dictū ē supra i quīto huj⁹. q. 2. ar. 4.

¶Q5. h^a. de reductione contingentiū ad aliquā cām.

Eadem cōsideraduz est de contingentib⁹ p reductionem ad aliquā cām oñendo q̄lr respectu alicui⁹ cause pñt esse aliq cōtingentia ⁊ respectu alicuius nullo modo. ¶Circa qd q̄runt duo. ¶Primo vtruz aliqua cōtingenter eueniant in rebus vel omnia de necessitate. ¶Secūdo vtrum aliqua fiant a casu vel a fortuna respectu corporum celestium.

¶Ubi supra in phylosopho ⁊ doc. S.

B primum sic pceditur. Uidet q nīāt: ⁊ nihil ꝓtingēter. Nā illa q fiūt fm ordinem diuine ꝓuidentie de necessitate eueniūt: qz puidentia dei est ifallibilis. Sz oia que fiūt: fiunt fm ordinē diuine ꝓuidentie. Igit ⁊c. ¶Ꝺ 2°. Scia est necessariox ⁊ sempiternox: ut dicit p° posteriox. Sz deus scīam oīum reruz. Ergo oia sunt necessaria: ⁊ sic nulla erūt cōtingentia. ¶Ꝺ 3°. Posita causa sufficiēti que nō potest ipediri de necessitate sequit effect⁹ et supra pbatū est. Sed volūtas dei est causa oīum: ut pbat doc. S. i p^a parte. q. 19. ar. 4. Et ipsa nō pōt ipediri. Ergo oia de necessitate eueniūt. ¶Ꝺ 4°. Hec est vna ꝺitiōalis vera: si deus vult illud fieri: illud erit. Sed ei⁹ añs est necessaria. Ergo ⁊ ꝯsequens est necessariuz. Et sic idē qd pri⁹. ¶Ꝺ 5°. Si aliqs esset effectus cōtingens: maxie hoc eēt ꝓpter causas secūdas ⁊ medias q̄ pducūt suos effectus cōtingenter. Sz hoc non est vex: ut pbat doc. S. in p^a pte. q. 19. ar. 8. Quia effect⁹ alicui⁹ cause prime: dicit contingens p defectuz cause scōe: sicut vtus solis p defectum pluuie ipedit. Nullus autez defect⁹ cause scōe impedire pōt quin volūtas dei effectuz suū producat. Itez si distinctio cōtingentiuz a necessarijs referat soluz in causas secūdas: sequet hoc esse preter intentionez diuinā qō est inconueniens. Hec ille. Relinquit g° q. nihil contigenter eueniat. ¶Ꝺ 6°. Ibus in lectione presenti dicit q contingentia nō reducunt ad aliquā cām p se ut deducit h doc. S. in prin° lectionis. Sz oia q̄ sunt fuerūt ⁊ erunt reducunt ad primā cām q̄ est causa p se in fine pfectis. Ergo nihil est cōtingens. ¶Ꝺ 7°. Quicquid necessario itelligitur a deo est necessariuz. Sz cōtingentia necessario intelliguntur a deo. Ergo ⁊c. Probatio mioris q. quicqd opat po^a mere nālis añ oēm actuz po^c cōtingēter opantis operat mere necessario. Sz itellect⁹ itelligit cōtingentia ante oēm actuz voluntatis. Igit ⁊c. ¶Ꝺ 8°. Intellect⁹ cognoscit directe ⁊ certitudinalr futura cōtingentia ut concedit doc. S. in p^a pte. q. 86. ar. 4. Sūt g° necessaria. ¶Ꝺ 9°. Aliqō contingēs ē necessariū. Ergo oē contigens ē necessariuz. Pz consequētia q: qō vni filiuz iest oīb⁹ filiīb⁹ inesse pbat p regulā prioristicā arguēdo p exēpluz ut pz 2° prior. Añs pbat. Nam omne necessariuz est contigens. Ergo aliqō contigens est necessariuz. Pz consequentia p conuersionez p accīs vlis affirmative ex pbz p° prioruz. Añs pbat q. de quolibet est affirmatio vel negatio vera de nullo vo fit hoc ē qōlibet cū quolibz vel ei⁹ oppo^m stat p p^m prin^m. Sz cōtingēs ⁊ iposſib ile ꝺicūt ut pz 2ª peryer. Ergo oē necessariuz vel est iposſibile vel cōtingēs p primuz prin^m adductuz. Sz nulluz necessariū est iposſibile. Ergo oē neccssariuz est cōtingens. Quod fuit pbandū. ¶Ꝺ 10°. Si aliqō cōtingens possit nō esse sequeret duo ꝺictoria esse fit vera qō est inconueniens pbatio sequele. Nā ad necesse ee sequit ꝓtingēs esse p legē subalternax. Nā si contingēs esse nō seqret ad necesse esse oppositum ei⁹. s. iposſibile esse stabit cū necesse esse q̄ ꝺriant. Sz ad cōtingens esse sequit cōtingens nō esse p cōuersionem in oppositā q̄litatē. Nā ut dicit pbus in p° prior in his que pñt esse ⁊ nō esse, ppositio affirmativa cōuertit i negatiuā p oppositā q̄litatez. Sed ad cōtingens nō esse sequit non necesse esse p scōz regulā equipollētiax ut pz p pbm in scōo peryer. Ergo de p° ad ultimū sequit necesse esse: g° nō necesse esse q̄ ꝺicūt. ¶Sz ꝺ est pbus qui in pñti capitulo pro inconueniēti hz q. oia de necessitate eueniant ut patuit in precedenti articulo. Lec. 6.

Respondeo dōm q aliq̄ cōtingenter eueniūt ⁊ non oia de necessitate. Nā nulluz ens p accīs est necessariū cū possit non eē. Sz aliqua sunt entia p accīs ut supradictū ē. Igit nō oia sunt necessaria. ¶Ꝺ 2°. Necessariuz est qō iposſibile est non esse. Sz non oia q̄ sunt vel fiūt sunt iposſibilia non esse ut ad sensum pz. Igit ⁊c. ¶Ꝺ 3°. Contingēs est qō potest non esse. Sz multa sunt in rex nā q̄ pñt non esse ut pz ad sensuz. Ergo aliqua sunt contingētia i reb⁹. ¶Ꝺ 4°. Si oia de necessitate euenirent tolleret gen⁹ contingētie ⁊ sic nulluz esset contingēs natuz raruz neq; ad vtrūlibet. Similiter nihil fieret a casū vel fortuna. Tolleret etiā consiliuz ⁊ electio merituz ⁊ demerituz. Hec autē oia sunt inconueniētia ut deducit pbus in primo peryer. Igitur ⁊c. Lec. 7.

¶Sed querebat discipulus qualiter aliquis effect⁹ debeat iudicari contingēs aut. s. p respectum ad causam proximā aut ad causam primaz. ¶Dicendum q. duplex est effectus. Quidam est qui solum a causa prima potest produci. Et talis debet iudicari posſibilis aut contingens aut necessarius p respectum ad primā causam. Alius est qui potest produci a causis secundis. Et talis debet iudicari possibilis aut contingēs p respectuz ad causas proximas. Nam effectus magis assimilatur cause proxime q̄z cause prime ut inuit doc. S. in de potentia. q. p^a. ar. 4. ¶Considerandu est autez q. contingens potest accipi duplr fm pbum in primo prior. Uno° pro contingenti alto prout s. cōuertit cū possibili. Et sic illud dicit cōtingens qō nō est impossibile eē. Et cum necessariū nō sit iposſibile esse sequitur q. oē necessarium est contingens sic acceptum.

Et tale diuiditur incõtingens necessariũ ⁊ nõ necessariũ Alio⁹ accipit ꝓtingens pro ꝓtingenti nõ necessario vt distinguit ꝓtra necessariuz. Et hoc est triplex: sicut ẽt supra dictũ est. Qõdam est ꝓtingẽs natuz qõ. s. euenit vt in pluribus: Sicut hominẽ nasci cum quinqz digitis. Aliud est ꝓtingens raruz qõ. s. euenit vt in paucioribus: Sicut hominem nasci cum sex digitis. Aliud est ꝓtingens ad vtrũ libet qõ. s. equaliter se habet ad esse et ad non esse. Sicut hominẽ esse albuz. Et qõlibet ꝑdictoꝝ põt dupliciter ꝓsiderari. Uno⁹ fm q ꝓtingẽs. Et sic de eis nõ est scia. Alio⁹ fm vlem rationẽ ꝓtingẽtie. Et sic bñ sciunt sicut ẽt dictuz est supra. q. 8. ar. 2⁰. ¶Sed dicebat discipulus. Solem eclypsari euenit vt in paucioribus et raro euenit ficut cõtingens raruz. Et sic sequitur q solem eclypsari erit contingens. Et sic per demõstrationez hoc sciri non poterit. ¶Dicendũ q aliqd dicit euenire raro dupliciter. Uno modo ex̃tuz ad tempus tñ: Qz. s. nõ in omni tempore euenit: sed tamen semp euenit per respectũ ad cãm. Alio⁹ p respectũ ad cãm et tempus simul ita. s. q posita causa raro ponitur talis effectus: Sicut q homo nascitur cuz sex digitis raro accidit: cuz nascatur cum quinqz vt in pluribus. Dictum est. n. supra q ꝓtingens vt in pluribus est causa ꝓtingentis: vt in paucioribꝰ: qz raro deficit in producendo suum effectuz sed vt in pluribus ꝓducit. Et tale dicit ꝓprie ꝓtingens raruz. Solem aũt eclypsari non dicitur ꝓprie ꝓtingens rarũ.

Ad primum igitur dicenduz q ꝓuidentia diuina: vt ꝓbat Doc. S. in prima parte. q. 22. ar. vlti⁰ nõ ponit necessitatem in rebus sz ad ipsam ptinet omnes gradus entium ꝓducere. Ideo quibusdam effectibus ꝓparauit causas necessarias vt necessario euenirent: quibusdam vero causas ꝓtingẽtes vt ꝓtingenter euenirent fm ꝓditionẽ causaꝝ primaruz. ¶Et lz necessitate suppositionis eueniant suppositio. s. q deꝰ prouiderit euenire: nõ tñ necessario simplr euenĩũt. ¶Et si querat an possibile sit nõ euenire. ¶Dicendum q simplr est possibile. Suppositione tamen facta non est possibile: vt infra clarius videbit. ¶Ad 2ᵐ dõm q deꝰ habet sciam de omnibus rebus per suã essentiaz. Unde infallibiliter cognoscuntur ꝓtingentia a deo inq̃ntuz subduntur diuino ꝓspectui fm suam p̃sentialitatez. Que itamen sunt ꝓtingẽtia suis causis comparata: vt dicit Doc. S. in prima parte. q. 15. ar⁰. 13. ¶Et lz vt ibidem dicit illud qõ scitur a nobis oporteat esse necessariuz etiaz fm q in se est: qz ea que in se sunt cõtingentia in sui natura a nobis sciri nõ possunt: tamen ea que sunt scita a deo opz esse necessaria fm modum quo subsunt diuine scie: non autem absolute fm q in ꝓprijs causis ꝓsiderant. Unde et hec ꝓpositio. Omne scitum a deo necesse est esse: consueuit distingui q põt esse de re vel de dicto. Si intelligatur de re: est diuisa et falsa. Et est sensus. Omnis res quam scit deus est necessaria. Uel põt intelligi de dicto. Et sic est composita et vera. Et est sensus. ll Hoc dictum. Scitum a deo esse est necessarium. ll Hec ille. ¶Ad 3ᵐ dicendũ sicut dicit Doc. S. in prima parte. q. 22. ar. vlti⁰ ad p̃ᵐ. q effectus diuine ꝓuidentie non solum est aliqd euenire quocũqz modo sed aliquid euenire vel ꝓtingenter vel necessario. Et ideo qõ diuina ꝓuidentia disponit euenire infallibiliter et necessario illud ifallibiliter et necessario euenit. Quod aũt disponit euenire cõtingenter: euenit nõ necessario sed ꝓtingenter. ll Hec ille. ¶Predicta etiam probatio habet intelligi de causis naturalibus ꝓducentibus aliquid fm extremuz sui posse: non autem de agentibus fm intellectum et voluntatẽ: nisi dum agere volunt et disponunt. ¶Porro vt dicit Doc. S. in p̃ma parte. q. 19. ar. 8. ex hoc ipso q nihil diuine volũtati resistit: sequit q nõ solum fiant ea que deus vult fieri necessario sed q fiant ꝓtingenter vel necessario que sic fieri vult. ll Hec ille. ¶Ad 4ᵐ dicendũ sicut dicit Doc. S. in prima parte. q. 15. ar. 13. ad 2ᵐ. q hoc antecedẽs. Si deꝰ scinerit aut voluerit hoc fieri ẽ nec̃iũ absolute. ¶Aduertendum tamen est q quando in antecedente ponit aliqd ptinens ad actum anime: cõsequens est accipienduz non fm esse qõ in se est sed fm q est in anima. Aliud enim est rei esse in seipsa et in anima: vtputa. si dicam. Si anima intelligit aliquid: illud est imateriale: intelligendum est q illud est imateriale fm q est in ĩtellectu nõ fm q est in seipso. Similiter si dicam. Si deus scinit aliqd: illud erit: ꝓsequens est intelligendum ꝓcut subest diuine scie prout. s. est in sua p̃sentialitate. Et sic necessarium est sicut et antecedens: Quia omne quod est quando est necesse est esse: vt dicitur in p⁰ perier. ll Hec ille. ¶Sed dicetur aliquis. Illud qõ habet necessitatem ex aliquo ꝓrio: est necessarium simpliciter et absolute: Sicut animal mouetur: Sed creatura comparanꝫ ad deum sicut ad aliquid ꝓrius a quo habent necessitatem. Si ergo hec ꝓditionalis sit vera et necessaria: sequitur q omne quod deus vult fit necessario absolute. ¶Ad hoc respondet Doc. S. in prima parte .q. 19. ar. 8. ad 3ᵐ. vbi adducit illud argumentuz dicens q posteriora habent necessitatem a ꝓrioribus fm modũ ꝓriorum. Unde et ea que fiunt voluntate diuina: talem necessitatem habent qualem vult ea deus habere. s. vel absolutam vel ꝓditionalem tantũ. Et sic non omnia sunt necessaria absolute. ll Hec ille. ¶Ad 5ᵐ dicẽdũ q aliqua ꝓtingenter in rebus euenire ꝓtingit: vt dicit Doc. S. in prima parte vbi supra ꝓpter efficaciam diuine voluntatis. Effectus. n. consequitur causam non tñ fm id qõ fit: sed fm modum fiendi vel essendi. Ex debilitate. n. virtutis actiue in semine cõtingit q filius nascitur dissimilis patri in actibus qui pertinent ad modum essendi. Cum ergo voluntas diuina sit efficacissima: non solum sequitur q fiant ea que deus vult fieri: sed q eo modo fiant quo deus ea fieri vult. Uult autem quedam fieri deus necessario: et quedam ꝓtingenter: vt sit ordo in rebus ad complementum vniuersi. Et ideo quibusdaz effectibus aptauit causas necessarias que deficere nõ possunt ex quibus de necessitate effectus ꝓuenirent: quibusdam vero aptauit causas ꝓtingentes defectibiles ex quib⁹ effectus ꝓtingenter euenirent. Non igitur ꝓpterea effectus voluntatis diuine a deo eueniunt cõtingenter: quia cause ꝓxime sunt cõtingentes: sed ꝓpterea q deus voluit eos ꝓtingenter euenire ꝓtingentes causas ad eos preparauit. ¶Sz hoc videtur esse ꝓtra illud quod dicit Doc. S. in prima pte. q. 10. ar. 7. ad 3ᵐ. Dicit enim ibidez q dicuntur aliqui esse ꝓtingentes per comparationem ad causas ꝓximas que in suis effectibus deficere possunt. ll Hec ille. ¶Dicendum q effectus dicuntur cõtingentes ex hoc q causas habent cõtingentes ꝓximas. Tñ ratio ⁊ causa quare alique cause nõ semp ꝓducunt suos effectus ꝓcuntis ex volũtate diuina: que vult causas sic ꝓducere suos effectus ꝓcuntis sicut dictũ est. ¶Ad sextũ dicendũ q nullus effectus contingens vt cõtingens est: reducitur ad cãm q se. Sed bene illud qõ est cõtingens in se fm q est necessariuz necessitate cõditionata reducitur ad ꝓximã cãm respectu cuius nihil dicitur per accidens sicut supra dictum est ⁊ sicut etiam infra probabitur. ¶Ad septimum dicendum q illa determinatio necessario potest referri ad rem que intelligitur aut ad ipsum intelligensant ad modum eius intelligendi secundo modo maior est vera. Et est sensus q omne quod deus intelligit est in se necessariuz. ¶Et ad probationem scotistarum dicendum q procedit i sensu secundo ⁊ non primo. ¶Ad octauum patuit solutio i corpore articuli. ¶Ad nonum dicendũ negando primo consequentiam. Et ad probationem dicendum q nõ est simile de omni contingenti vt patuit in corpore articuli. Nam aliqõ est contingens necessariuz ⁊ aliqõ non necessarium. Omne enim contingens necessarium est necessarium: non tamen contingens non necessarium. Ad decimum dicendum q ad necesse esse sequitur contingens esse per legem subalternarum ⁊ per locum ab inferiori ad superius accipiendo contingens pro contingenti alto: vt scilicet se extendit ad necessarium ⁊ non necessarium. Et ad contingens esse: sequitur contingens

nõ esse

nō esse per cōuersionem in oppositam q̄litatez accipiēdo vrobiqz tam in conuertente q̄ in conuersa contingens pro ꝓtingenti ad vtrūlibet. Unde ꝓtingens non esse non sequitur ad ꝓtingens esse fm q ꝓtingens esse sequit̄ ad necesse esse. Unde illa ꝓña nō valet: Qz in omni ꝓña de primo ad vltimū opz seruare q tertiū seqnat̄ ad secūdū fm q scōm sequitur ad primū et sic deinceps. Unde ratio non concludit.

¶ Ubi supra in pho et Doc. S. Si eius qō fit ꝛc.

a ¶ Secundū sic ꝓcedit. Uidetur q nihil fiat a casu vel fortuna respectu corpoꝝ celestiuz. Et pº arguitur ꝓtra suppositum probando q nihil fit a casu et fortuna. Nam deus est causa per suā voluntatē oiuz S. in pma parte. q. 19. ar. 6. Ergo nihil est per accidens: sed omnia semper et determinate fiunt. ¶ Ꝑ 2º. Nullus ordo est fortuitus. Sed oia sunt ꝓuisa a deo. Nam omnia subijciunt̄ diuine ꝓuidentie: vt ꝓbat Doc. S. in prima parte. q. 22. ar. 2. Ergo nihil est fortuitum. ¶ Ꝑ 3º. Cause necessarie effectus sunt necessarij: qz causa et effectus debent ꝓportionari. Sed deus est causa necessaria omniuz reruz. Ergo omnes effect⁹ sunt necessarij. Igit̄ idem quod prius. ¶ Ꝑ 4º. Respectu cause vniuersalis nihil est fortuitum: vt ꝓcedit Doc. S. in prima parte vbi supra: et in pñti lcōne. Sed corpora celestia sunt agentia vniuersalia et nō ꝓticularia. Ergo respectu corpoꝝ celestium nihil est casuale aut fortuitum. ¶ Ꝑ 5º. ¶ Pbus dicit in 2º primi methaurorꝝ. q necesse est hunc mundum inferiorem lationibus superioribus ꝓtiguum esse: vt tota virtus eius inde gubernetur. Relinquitur ergo q etiaz actus humani subdunt̄ corporibus celestibus. Et sic idē qō prius. ¶ Ꝑ 6º. ¶ Plato recitat in libro ad Timeū q nihil est sub sole cuius cā legitima nō ꝑcesserit. Sed illō bz cām legitimā nō est a casu vel a fortuna. ¶ Ꝑ 7º. Quicquid fit a causa per se nō fit a casu. Sed omne quod fit fit a cā q se. Nam sicut omne per accidens reducit̄ ad per se: ita oīs cā per accidens reducit̄ ad id qō est per se. ergo ꝛc. ¶ Ꝑ 8º. Illud qō est determinatum ad certum finem: determinate agit. Sed in tota natura est vnū primum regens omnes causas ꝓticulares ipsas ordinando ad determinatos fines. Ergo ideꝝ vt supra. ¶ Sed ℔ est ꝓbus in textu dicens: ens per accidens causari a ꝓtingente vt in pluribus. Sed manifestū est q ens p accidens est a casu et a fortuna: qz est vt in pancioribº. Igit̄ ꝛc.

¶ Respondeo dōm pº q respectu corpoꝝ celestiū aliqd dicit fieri a casu aut a fortuna. Qō ꝓbat Doc. S. in lcōne. Nam q̄cūqz aliqō agens inducit effectū suū vt in pluribº et nō semper sequit̄ q deficit vt in paucioribus: et hoc est per accidēs ꝓpter materie indispositionē. Ergo aliqua dicunt̄ fieri p accidens respectu corpoꝝ celestiū. ¶ Ad idem ſic arguit Doc. S. in pñti lcōne. Nam ꝓter intentionē illius agēs inducūt in inferiora corpora vt in pluribº et non semper ꝓpter materie indispositionē. Ergo aliqua dicunt̄ fieri p accidens respectu corpoꝝ celestiū. ¶ Ad idem ſic arguit aliqd in rebus euenire. Sed sic est de corporibus celestibus. Nam aie rōnales ad quas nō ꝓtingit virtus corpis celestis cum sint forme non corporibus subiecte nisi forte per accidēs: pñt per se agere absqz impressione corporis celestis. ergo ꝛc. ¶ Et ℔ ex impressione celestis corpis fit aliqua mutatio in corpore et in viribº aie que sunt actº quarūdā partiuz corporis ex quibus aia rōnalis inclinat̄ ad agendum ℔ nulla necessitas inducat̄: tamen semp bz libez dñiuz sup passiones vt eis dissentiat vel cōsentiat. Unde Tholomeus dicit. Sapiens dñabit̄ astris. ¶ Ex quo infert Doc. S. q positio fati que est dispositio inhe rens corporibus inferioribº ex actione corporis celestis: 2º q respectu prime et altissime cause nihil est a casu vel a fortuna. Qō ꝓbat hic Doc. S. tali rōne. Nam respectu illiº agentis nihil pōt casualiter euenire cuius cālitas ad omnia se extendit et cuius causalitas impediri nō pōt et a cuius causalitatis ordine quelibet alia causalitas exit. Sed prima causa est huiusmodi. Nam causalitas eiº extendit se ad omnia entia inq̄ntum sunt entia. Nihil igitur inuenitur qō possit ab ordine eius exire. Nec etiam sua causalitas potest impediri per indispositionē māe. Nam virtus alterantis et mouentis nō impedit̄ ex essentia motus aut ex termino eius: sed ex subiecto motus qō ꝑsupponitur. Ergo virtus dantis esse nō impedit̄ a materia vel a quocūqz qō aduenit qualitercūqz ad esse rei: quia materia nō ꝑsupponit̄ ad esse rei sicut semen: ℔ est pars essentie. Deus. n. est agens per modum dantis esse et nō solum per modū mouentis et alterantis. Ergo virtº eiº non potest impediri a materia. Nulla etiam causa agens pōt esse in istis inferioribus que eius ordini non subdat̄. Relinquit̄ ergo q oīa que hic fiunt ꝓut ad cām diuinaz referunt̄ inueniunt̄ ordinata et nō per accidēs existere: ℔ per comparationē ad alias causas per accidens esse ꝯtingere. Hinc est q fm fidem dicit̄ q nihil casualiter aut fortuite fit in mundo sed q oīa subdunt̄ diuine ꝓuidētie. ¶ Pbus aūt qñ hic dicit q nō omnia fiunt de necessitate: loquit̄ per respectū ad causas secūdas ꝛ nō per respectū ad causam primā et diuinā: vt dicit hic Doc. S. ¶ Dicendū 3º q ℔ aliqua dicantur fieri per accidens per respectum ad corpora celestia: nō tamen omnia que dicuntur fieri per accidens in istis inferioribus si referant̄ ad corpora celestia dicuntur fieri per accidens. Sed multa sunt que in istis inferioribus dicuntur per accidens euenire per respectū ad causas particulares et proximas que si referant̄ ad corpora celestia dicentur fieri per se: Sicut florītio huius herbe vel illius si referatur ad particularem virtutem que est in hac planta vel in illa nullus ordinem habere videnť: sed videtur esse per accidens q hec herba floreat illa alia florente. Et hoc ideo est qz virtus huius plante ita se extendit ad florītionē huius herbe et non illius. Si autem ad virtutez corporis celestis que est causa cōmunis referantur inuenitur hoc non esse per accidens q florente hac herba illa floruit sed vtrunqz fit ab vna causa ordinante vtranqz herbam simul ad florītionem. Hec omnia Doc. S. in lectione. ¶ Ꝓ quoꝝ declaratione cōsiderandum est pº fm Doc. S. in ꝑsenti lectione q quanto aliqua causa est altioꝝ: tanto eius causalitas ad plura se extendit. Habet. n. causa altior ꝓprium causatum altius quod est cōmunius: et qō in pluribus inuenitur: Sicut in artificialibº pz q ars politica que est suprema militarem ad totum statum cōmunitatis se extendit. Militaris vero solum ad eos qui in arte militari cōtinentur. Ordinatio autem que est in effectibus ex aliqua causa: tantum se extendit quantum se extendit causalitas illius cause. Omnis enim causa per se habet determinatos effectus quos fm aliquem ordinem producit. Manifestum est igitur q aliqui effectus relati ad aliquaz inferiorem causam nullum ordinem habere videntur: sed per accidens sibi inuicem coincidunt qui si referantur ad superiorem causam et communem: ordinati videntur et non per accidens coniuncti sed ab vna per se causa simul producti. Hec ille. ¶ Considerandum est vlterius scōo fm eundem ibidem q triplex gradus causarum inuenitur in rebus. Est enim primo causa incorruptibilis et immobilis diuina. Secundo sub hac est causa incorruptibilis sed mutabilis: Sicut corpa celeste. Tertio sub hac sunt cause corruptibiles et mutabiles. Hee igitur cause in tertio gradu consistentes sunt particulares et ad ꝓprios effectus fm singulas species determinate. Ignis enim generat ignem et homo hominem et planta plantam. Causa autem secundi gradus est quodāmodo vniuersalis et quodāmodo particularis. ¶ Particularis quidem qz se extendit ad aliqō genus entium determinatum. ſ. ad ea que per motum ad esse producuntur. Est enim causa mouens mota. Uniuersalis quidem quia ad vnam tantum speciem mobilium non se extendit causalitas eius: Sed ad omnia que alterantur generantur et

corrumpunt. Nam illud qō est pⁿ motum: opz esse causam omnium cōsequēter mobiliuz. Sed cā pīma gradus est simpliciter vniuersalis. Eius enim effectus propius est esse. Unde quicquid quocūqz modo est sub causalitate et ordinatione illi⁹ cause ꝓtinetur. Si ergo ea que sunt hic ꝓtingentia reducamus in causas ꝓximas et particulares tūc: inuenient multa fieri per accidens: tum propter cōcursum duarum causarum quarum vna sub alia non cōtinet: tum etiam ꝑpter indispositionem materie que non recipit formā intentaz ab agente sicut accidit in monstruosis. Hec autem cōtingentia si vlterius reducant in causam celestem multa eorum inuenient nō esse per accidens: qz cause particulares et si nō cōtineant sub inuicez cōtinent tamen sub vna causa cōmuni celesti. Unde concursus earum potest habere aliquaz causam celestez determinatam. Quia etiam virtus corporis celestis incorruptibilis est et impassibilis: nō potest exire aliquis effectus ordinem causalitatis eius ꝑpter defectū vel debilitatem virtutis eius. Sed qz agit mouendo et omne tale agens requirit materiā determinataz et dispositā: pōt cōtingere qⁿ in rebus nālibus virtus celestis aliquando nō ꝙsequatur suuz effectuz ꝑpter materie indispositionem. Et hoc erit per accidens. Hec ille formaliter. ¶Consi, derandū insup est. 3°. qⁿ phus in textu mouet vnaz questionem. vz. ad quam causam reducant cause per accīs. Quā tamē nō solui: qz vt dicit Doc. S. illa questio fuit soluta in. 2°. pⁿ ycoz vbi ostensum est qⁿ casus et fortuna reducunt ad genus cause efficientis. s. ad nām et ad ꝓpositum. Quid autem sit casus et quid fortuna et qualiter differant pz in. 2°. pⁿ y*. vbi ostensuz est quid sit casus et fortuna: et ibi ꝑtie de eis cōsiderandum est et nō in hac prima phylosophia.

Lectio. 8.

Ad primum igit dicenduz qⁿ voluntas dei est causa omniuz que fiunt ſm qⁿ vult. Et vult aliqua euenire per accidens per respectū ad primas causas. Ideo aliqua casualiter euenīūt et nō per respectū ad cām primā sicut argᵐ ꝑbat. ¶Ad scām dōm sicut Doc. S. dicit in pma parte. q. 22. ar. 2. ad pᵐ. qⁿ aliter est loqui de causa vniuersali et aliud de cā particulari. Ordinem. n. causaz particulariuz aliqd pōt exire: non aūt ordinē cause vniuersalis. Non. n. subducit aliqd ab ordine cause particularis nisi per aliquā aliam causaz particularem impedientem: Sicut lignum impeditur a combustione per actionē aque. Unde omnes cause particulares ꝛcludant sub causa vniuersali impossibile est aliquem effectum ordinē cause vniuersalis effugere. Inqn tum igitur aliquis effectus ordinē alicuius cause particularis effugit: dicit esse casuale vel fortuitum respectu cāe particularis. Sed respectu cause vniuersalis a cuius ordine subtrahi nō potest dicit esse prouisuz: Sicut et concursus duoꝝ seruoꝝ lz sit casualis q̄ntuz ad eos: est tamē ꝓuisus a dño qui eos scienter sic ad vnū locuz mittit: vt vnus de alio nesciat. Hec ille. ¶Ad 3ᵐ dōm qⁿ deus lz in se sit causa necessaria: non tamen est naturalis sed causat omnia sicut vult et intelligit vt dictuz est. Unde cum velit qⁿ aliqua sint per accidens et ꝓtingentia non opz qⁿ omnes effectus sint necessarij in se. Uerūtamen nihil est per accidens per respectum ad ipsuz deuz: sicut ēt dictuz est. ¶Ad 4ᵐ dōm qⁿ corpora celestia nō sunt cause vniuersales simplr. Sed sunt quodāmodo vles et quodam modo particulares sicut dictū est. Unde ratio non segtur nisi loquendo de causa prima que simplr dicit vlis. ⁊ divina. ¶Ad 5ᵐ dōm qⁿ actus humani non subdunt corporibus celestibus nisi per accidens: sicut declaratū est. Unde per se possunt esse ꝑter intentionē corpoꝝ celestiū dum ꝓtra inclinationez corpoꝝ celestiū fiat resistētia per dictamen rationis. ¶Ad 6ᵐ dōm qⁿ ⁊Plato dicere ītendit qⁿ nihil sit casuale ⁊ fortuitū respectu pme cause. Nō aūt ītendit dicere respectu causaruz ꝓticulariuz ⁊ celestiuz ſm modum expositum. ¶Ad 7ᵐ dōm sicut etiā dictuz est in pⁿ huius. q. 9. ar. 2. ad. 3ᵐ. qⁿ sicut supra dictum est causa per accidens reducitur ad causam per se. Que dicit per se respectu effectus per se intenti: non antē respectu effectus fortuiti. ¶Uel potest dici qⁿ duplex est effectus fortuiti. ¶Uel potest dici qⁿ duplex est effectus necessarius et nō ꝓtingens siue a casu. Alia est mediata. Una īmediata. Et sic a cā necessaria ꝓcedit effectus necessarius et nō ꝓtingens siue a casu. Alia est mediata. s. causa ista potest ꝓcedere ꝓtingens siue a casu respectu. s. cause particularis et nō respectu sui. ¶Uel etiā potest dici qⁿ a causa necessaria īmediata pōt ꝓcedere effectus ꝓtingens siue a casu: vt ꝑbat inferius Doc. S. qz omne ꝓfectū ꝓducit aliquem effectum: ꝓducit omnes partes et passiones que cōsequūtur illum effectū. Sed deus est causa perfecta et ꝓducit īmediate esse in cōi siue eius creatum cui⁹ ptes sunt necessariū et ꝓtingēs siue a casu. Ideo ꝛc. ¶Uel ēt pōt dici qⁿ aliq̄ cā ꝓducit effectū ꝓtingentē siue a casu duplr. Uno⁰ qⁿ sit a casu ex pte cause. Et sic nō ꝓducit ꝓtingens sed necessariū vt dictū est. Alio⁰ ex parte rei ꝓducte. s. ſm qⁿ ꝙgruit ꝑdītiōibus⁹ rei ꝓducte. Et sic deus ꝓducit aliqd ꝓtigēs siue a casu. ¶Uel etiā potest dici vt dicit Doc. S. in de pⁿ. q. 1. arᵒ. 4. qⁿ duplex est iudiciū de reb⁹ siue de effectib⁹ dei. vnū theologum. Et sic semp est sumēdū iudiciū de re ex pte cause mediate. Aliud est iudiciū phylosophycū. Et sic iudiciū ꝓtingens est ex pte cause secūde et īmediate que ꝓducit ꝓtingens vel aliqd a casu. ¶Ad vltimū dōm qⁿ illud pīnū regit per suū regimē nō dat reb⁹ necessitatē: neqz tollit ꝓtingentiam a rebus. vñ non ꝑhibet aliquos effectus casualiter et ꝓtingenter euenire sicut dictum est: et etiam sicut infra patebit in sequenti. q. ar. 2.

¶Questio. 12ª. De ꝓtingentibus et de ente per accidens in ordine ad fatum et ad diuinam prouidentiam.

Super ꝓsiderandū est de contingentibus et de ente per accidēs per respectū ad fatum et ad diuinā ꝓuidentiā. ¶Circa qō querūtur duo. ¶Primo vtrum fatum imponat rebus necessitatem. ¶Scōo vtrz cum diuina ꝓuidentia ſtet ꝓtingentia in rebus.

¶Ibi i pho et Doc. S. Si aūt nō: nō hoc aut ſ aliō nō. Unde qⁿ

a **Primum** sic procedit. Uidet qⁿ fatum imponat rebus necessitatē. et pⁿ arguit ꝛ supposituz ꝑbando qⁿ fatum nō est in rex nā. Nam ſ fatuz esset aut esset creator aut creatura. Nō pᵐ: qz ſm Boecium fatum est dispositio rebus inherens. Hec ēt 2ᵐ: qz ſm Augustinū voluntas dei fatum appellat. Sed voluntas dei nō est in rebus. Igit fatuz nihil est. ¶Ꝑ 2°. Si fatum aliqd esset in creaturis aut esset pⁿ aut actus. Sed nullus istoꝝ est dicendū: Qz qōcunqz dicat: sequit qⁿ fatum multiplicat ad multiplicationē creaturaz. Luz ergo ſm ponentes fatuz ipsuz sit vnuz: videtur qⁿ fatū nō sit in rebus. ¶Ꝑ 3°. Si esset fatum in reb⁹: aut esset mobile vel īmobile. Non pᵐ: qz dicit Seneca qⁿ fatum est necessitas omniuz reruz: quā nulla vis corrumpere pōt. Neqz ēt 2ᵐ: qz dispositio monetur ad motionem eius cuius est dispositio. Igit ꝛē. ¶Ꝑ 4°. Gregorius dicit in omelia epyphanie: qⁿ absit a fidelium mentibus vt ēs fatum dicatur. ergo fatum non est ponendum. ¶Ꝑ 5°. Si fatum esset: aut omnia fato agerentur aut aliqua et aliqua non. Non primuz: quia ⁊Boecius dicit in quarto de consolatione. qⁿ quedam que sub prouidentia diuina locata sunt fati seriem superant. Neqz etiam secundum: quia voluntas dei est causa omnium. Sed fatum aliqd est ſm ad voluntatem dei refertur. ergo ꝛē. ¶Ꝑ 6°. Arguitur contra propositum. Nam ⁊Boecius dicit qⁿ fatum est immobilis dispositio. Sed que īmobiliter eueniunt necessario sunt. Ergo videtur qⁿ fatum rebus necessitatem imponat. ¶Preterea 7°. Effectus agentis necessario sequitur in materia: quando virtus agentis totaliter fuerit tanta qⁿ possit sibi effectum subiicere totaliter. Sed tota mā corpoꝝ iferioꝝ totaliter subiicit virtuti corporuz celestium tanqz excellentiori. Ergo ex necessitate effectus

effectus corpoꝝ celestium suscipiē in mā corporali. Cuꝫ ergo fatum hēat rationē cause inquantuꝫ inheret cause 2ᵉ .q.116.ar.2. Uidet ergo ꝙ fatum ponat rebꝰ necessitatē

¶Sed cōtra est pbus hic in textu qui probat ꝙ aliqua eueniunt per accidens et ꝓtingenter et nō omnia de necessitate: vt supra pbatum est.

Respondeo dōm ꝙ fatum nō imponit rebus necessitatez nec tollit ꝓtingentiam a rebus. Quod sic pbat Doc.S. in lcōne. Naꝫ fatum est dispositio inherens istis inferioribus ex actiōe corpoꝝ celestium. Sed corpora celestia nō necessario producunt suos effectus. Nam vt hic dicit Doc.S. corpora celestia et eoꝝ motus et actiones q̄ntum in ipsis est necessitatez habeant: tamen effectus eoꝝ: vt dictuꝫ est in istis inferioribus pōt deficere vel ꝑpter indispositiones materie vel ꝑpter aiāmā rōnales qui habet liberaꝫ electionez sequendi impressiones que sunt a corpore celesti. Et ita relinquitur ꝙ huiusmodi effectus nō de necessitate sed ꝓtingenter eueniūt. Non.n. potentia cause celestis est talis potētia talis cause ad quā de necessitate sequatur effectꝰ. Sicut ad compositionē ex ꝓtrarijs sequit mors aialis vt in textu tangitur. Hec Doc.S. in lcōne. ¶Cō/ sideranduꝫ est aūt ſm Doc.S. in ꝑma parte.q.116.arᵒ. ꝑᵒ. ꝙ fatuꝫ ſm Boetiuꝫ in.4ᵒ. de ꝓsolatione est dispositio rebus mobilibus inherens per quam ꝓuidentia suis quaeqꝫ nectit ordinibus. Sed aliter pōt diffiniri fatuꝫ ſz dinatio secūdaꝝ causaꝝ ad effectus diuinitus prouisos. ¶Uerūtamen quidam volentes reducere casualia que fiunt in nālibus et in humanis vliter in supiorem cām. ſ. in corpora celestia: dicebant ꝙ fatum nihil est aliud q̄ dispositio ſderum in qua quisqꝫ ꝓceptus vel natus esse dicit. ¶Sed hec positio est falsa: vt ex dictis pz. Nā festum est.n. ꝙ opationes humane nō subduntē corporibus celestibus nisi per accidens et indirecte. Sed causa fatalis cum habeat ordinationem sup ea que fato agunt: necesse est ꝙ sit causa per se et directe eius qō agit. Uñ causa celestis nō dz dici causa fatalis respectu humanoꝝ actuū. Et isto modo fatuꝫ est negandū vt Gregorius dicit. Sed inq̄tū oīa que hic agunt diuine ꝓuidentie subduntē tanq̄ per eam ꝓordinata et ꝓlocata: sic fatuꝫ ponere possumus: vt ibidem dicit Doc.S.

Ad primum igit dōm ꝙ fatum pōt accipi duplr. Uno⁹ causaliter. Et sic volūtas siue potestas diuina fatuꝫ noiant. Alio⁹ essentia liter. Et sic est dispositio seu ordo causaꝝ secūdaꝝ. nō quidem absolute ꝓsideratāꝝ sed per relationē ad ꝑmā cām: vt pz per Doc.S. in ꝑma parte.q.116.ar.2.ad ꝑᵐ. vbi sic ait. Ipsa ordinatio causaꝝ secūdaꝝ quaꝫ Augustinꝰ seriem causaꝝ noiat nō hz rōnem fati nisi ſm ꝙ dependet a deo. Et ideo causalr dei potestas vel voluntas fatum noiari pōt. Essentialiter vero fatū est ipsa dispositio siue series. i. ordo causaꝝ secūdaꝝ. Hec ille. ¶Ad 2ᵐ rndet Doc.S. immediate vbi supra ad 3ᵐ dicens ꝙ fatuꝫ dicit dispositio nō que est in genere q̄litatis: sed ſm ꝙ dispositio significat ordinem qui nō est ſba sed relatio. Qui qdē ordo si ꝓsideret per comparationē ad suū ꝑnᵐ: est vnus. Et sic dicit vnū fatum. Si aūt ꝓsideret per compationē ad effectus vel ad ipsas causas medias: sic multiplicatur quēadmodū poeta dixit. Te tua fata trahūt. Hec ille fortis. ¶Respondet ad hoc. Doc.S. ibidez in corpore ꝙ ordinatio causaꝝ siue effectuū pōt ꝓsiderari duplr. Uno modo ſm ꝙ est in deo ipso ordinante. Et sic talis ordinatio dicit ꝓuidentia. Scōo modo ꝓsideratur ſm ꝙ est in mediis causis a deo ordinatis ad aliquos effectus ꝑducendos. Et sic habet rōnē fati. Hec ille. ¶Ad 3ᵐ dōm ar.3. Uno⁹ ſm ipsas causas secūdas que sic disponūtur. Alio⁹ per relationē ad deū a quo ordinant. Fatum autez ſm ꝓsiderationē secūdaꝝ causaꝝ mobile est. Sed ſm ꝙ subest diuine ꝓuidētie: īmobilitatē sortit non qdē absolute necessitatis: sed conditionate: ſm ꝙ dicimus hanc conditionalē esse verā: vel necessariā si deus ꝑsciuit: hoc futurum erit. hec ille. ¶Ad 4ᵐ patet solutio ex dictis in notabili. ¶Ad 5ᵐ dicendum ſm Doc. S. vbi supra ar.4ᵒ ꝙ cuꝫ fatum sit ordinatio secundarum cārum ad effectus diuinitus prouisos: sicut dictū est illa que causis scōis subdūtur ea subdūtur fato: ſz ea q̄ nō subduntē causis scōis sed que īmediate fiūt a deo nō subduntē fato: sicut creatio rerum glorificatio subst̄tiarum ſpūaliuꝫ et sic de similibus. Et ſz fatuꝫ referatur ad deum sicut ad ꝑnᵐ ꝑmū: nō tamen sicut ad ꝓmuꝫ ꝑnᵐ. Unde non opz ꝙ quicquid subijciē voluntati diuine subijciat fato. Hec ille. ¶Ad 6ᵐ dōm ꝙ fatum dicitur īmobilis dispositio p respectū ad ꝓuidētiaꝫ diuinā Et sic necessitatē includit cōditionalē sicut dictū est: nō aūt simplr. ¶Ad 7ᵐ dicēduꝫ sicut dicit Doc.S. in ꝑᵃ pte.q.115.ar. vltimo ad.2ᵐ. ꝙ vtus celestis corpis nō est infinita. Uñ regrit determinatā dispositionez i mā ad inducēduꝫ suū effectū ⁊ q̄ntum ad distanti aꝫ loci ⁊ q̄tum ad alias cōditiones. Et ideo sicut distātia localis impedit effectuꝫ celestis corporis nō. n. sol eūdez effectuꝫ calozis habet in dacia quē habet i ethyopia ita et grosities māe vl frigiditas aut caliditas aut alia hmōi i dispositio ipedire pōt celestis corporis effectuꝫ. hec ille. ¶Ibi i Doc.S. Ex eadem causa dependet effectꝰ ⁊c.

Ad secundum sic procedit. videtur ꝙ cū diuina ꝓuidētia nō stet ꝓtingētia i rebus. naꝫ illud ꝙ fit ſm ꝓordinationez alicuiꝰ ꝓuidentis: nō dr casuale aūt fortuituꝫ aut contingens. ſz deus ꝓuidentia sua ꝓordinat ⁊ ꝓuidet omnia. Ergo cū ꝓuidētia sua nō stat rez ꝓtingētia sine cāus ⁊ fortuna. ¶ꝑ 2ᵒ. ꝓuidētia dei est certa: qz est ſm rōnem eternā. ſz nihil pōt euenire i rebus nisi ꝑ ꝓuidētiaꝫ diuinaꝫ. Oīa.n. sbdūtur diuine ꝓuidētie. Ergo omnia que sunt vl fiūt certa sūt. Et sic tolit ꝓtingētia. ¶ꝑ 3ᵒ. Quecūqꝫ deᵘ ꝓuidet: necio eueniēt. ſz deus cūcta ꝓuidet. Ergo necio erūt. probatio maioris quia vl illa ꝓuisa sunt possibilia ñ esseuel ñ. si 2ᵐ: sic hēt i tētū qz: necioꝝ est ꝙ nō est possibile ñ eē. si vo sūt possibilia ñ esse: segt ꝙ poterūt ñ esse. ponamᵘ ergo ꝙ nō euenient quia potest pom in esse: segt ergo ꝙ ꝓuidētia dei erit fallibilis. ꝙ est nephas. Igit videt ꝙ cōtingētia nō stet cū dei ꝓuidētia. ¶ꝑ 4ᵒ. Unusqsqꝫ ꝓuisoꝝ ꝓfirmat ⁊ stabilit opus suuꝫ inq̄tū pōt. si poᵃ dei est infinita ut ꝑbat. Doc.S. i de poᵃ. q. ꝑᵃ. ar. Ergo oīa q̄ sub ꝓuidētia dei cadūt sūt firmiter stabilita. Et ꝑ ꝓns nō sūt cōtingētia. ¶Sz ꝑ est Doc.S. i lcōne dicēs. Ex eadez cā depēdet effectus ⁊ omnia que sunt per se accidentia illius effectus. ¶ꝑ 5ᵒ. Corrumpere naturaꝫ non est ꝓuidentie diuine. Hec autem est quarūdam rerum natura ꝙ sint contingentia. Non ergo diuina ꝓuidentia contingentiam excludit.

Respondeo dicendum ꝙ ꝓuidentia dei contingentiam reruꝫ non excludit: sed requirit contingentiaꝫ in rebus. Quod sic probat Doc.S. in lectione. Nam ex eadez causa dependet effectus ⁊ omnia per se accidentia illius effectus: sed ens in q̄ntuꝫ ens subditur diuine ꝓuidentie cum esse sit ꝓprius effectus eius: vt supra dictum est in.4ᵒ. huius.q.3.ar.6.⁊ in questione precedenti ar.2.ad.7ᵐ. Ergo ꝓuidentie eius subduntur accidentia entis inquantum est ens. Sed inter accidentia ⁊ partes entis inquantum est ens sunt necessarium ⁊ contingens. Ergo ad diuinaꝫ ꝓuidentiam pertinet non solum vt faciat hoc ens esse: sed vt det ei contingentiam ⁊ necessitatem. Et secundum ꝙ voluit vnicuiqꝫ dare contingentiam aut necessitatez: ꝓparauit media ex quibus de necessitate aliquid sequatur vel contingenter sicut etiam supra dictum est. ¶Primam maiorem declarat sic Doc.S. Nam sicut homo est a natura: ita ⁊ omnia per se accidentia eius: vt risibile: ⁊ mentis discipline susceptibile. Si aūt aliqua alia cā nō faciat hoiem simplr: sed hoiem talez: non ꝓstituit ꝙ se accidētia

eius sed vtitur eis. ¶Polyticus.n.facit hominez ciuilem sed nō facit eum mentis disciplinę susceptibilem: sed hac eius ꝓprietate vtitur ad hoc ꝙ homo sit ciuilis. hec ille. ¶Considerandū est aūt ꝑ° ſm Doc.S. in lcōne ꝙ vnuſ quisqz effectus pōt ꝯsiderari dupl'r. Uno° ſm ꝙ subest diuine ꝓuidentie. Alio° per respectum ad cās ꝓximas. Isto secūdo modo nō omnis effectus est necessarius sed aliquis est ꝓtingens et aliquid necessarius: sicut dictum est. ¶Primo aūt modo omnis effectus est necessarius. Quod tamen pōt intelligi dupl'r. Uno° loquendo de necessitate absoluta. Et sic nō est necessari° quilibet effect°. Alio° loquendo de necessitate ꝓditionata ſpposito. ſ. ꝙ deus ꝓuisionē de tali habeat. Et sic quilibet effectus dr necessarius. Dicit.n. sic Doc.S. Inuenit aūt vnuſqſqz effectus ſm ꝙ est sub ordine diuine ꝓuidentie necessitatem habere. Ex quo ꝓtingit ꝙ hec ꝓditionalis est vera. Si aliqd est a deo ꝓuisuz hoc erit. Secōm aūt ꝙ aliquis effectus ꝯsideratur vt est sub ordine cause ꝓxime: sic nō omnis effectus est necessarius sed quidam necessarius ⁊ quidam ꝓtingens ſm analogiam sue cause. Effectus.n. in suis naturis similant' causis ꝓximis: non autē remotis ad quaz ꝓditionē ꝓtingere nō ꝓt. hec ille. ¶Considerandum etiā est secōo ſm eundem ibidem ꝙ cum de diuina ꝓuidentia loquimur nō est dicendū solum hoc esse ꝓuisum a deo vt ꝓtingenter sit vel vt necessario sit: Uñ nō sequitur ſm rationem Aristo. supius inductam ꝙ ex quo diuina ꝓuidentia est posita ꝙ omnes effectus sint necessarij ſm ꝙ necessariū est effectus cause sed vel ꝓtingēter vel necessario. Quod quidē singulare est in hac causa .ſ. diuina ꝓuidentia. ¶Reliqne.n. cause nō ꝓstituūt legem necessitatis et ꝓtingentie sed constitutis a superiori causa vtunt'. Unde causalitati cuiuslibet alterius cause subdit' solum ꝙ eius effectus sit. Qō aūt sit necessario vel ꝓtingenter dependet a causa altioꝛi que est causa entis inq̄ntū est ens a qua ordo necessitatis et ꝓtingentie in rebus proꝛuenit. hec ille. ¶Sed diceret aliquis. Deus et natura faciunt id qō est melius in rebus. Cum ergo necessariuz sit nobili° et melius q̄ sit ꝓtingens: videtur ꝙ ꝓuidētia diuina debuisset omnia ꝓducere necessario et nulla contingentia. ¶Dicendum ꝙ aliquid dicit' melius dupl'r. Uno° simpl'r. Alio° respectu alicuius tertij. Licet.n. necessarium sit melius q̄ ꝓtingens simpl'r et in se ꝯsideratum: tamen nō est melius ordine totius vniuersi. Si.n. nō essent aliqua ꝓtingentia in rebus nō esset ꝑfectio toti° vniuersi. Unde Doc.S. in prima parte. q.22. ar.vlti°. dicit ꝙ ad ꝓuidentiaz diuinam ꝑtinet ordinare res in finē. ¶Post bonitatez aūt diuinaz qui est finis ſparatus a rebus: ꝓncipale bonuz in ipsis rebus existens est perfectio vniuersi. Que quidem nō esset si nō omnes gradus ecōdi inuenirent' in rebus. Unde ad diuinā ꝓuidentiam ꝑtinet omnes gradus entium ꝓducere. Et ideo quibusdaz effectibus ꝓparauit causas necessarias vt necessario euenirent quibusdam vero causas cōtingentes vt euenirent ꝓtingenter ſm ꝓditionem ꝓximaꝛ causarum. hec ille. ¶Ad argumēta igit' oīa ꝑz solutio ex his que dicta sunt si debite ꝯsiderent'. Quia.n. magis ad theologum pertinent q̄ ad ꝓhum: ideo breuiter in hac materia transeundum est: ne detur occasio alicui querere nodum in ſrpo vt sub vmbra veri incidat in errorem. Ueritas.n. errorē secum non patitur. Sufficit ergo tenere ꝙ omnia que a deo ꝓuident' euenient eo modo quo ipse ꝓuidit siue neḡio siue ꝓtingēter: vt dic' Doc.S. in p̄a pte vbi supra.

¶Qō.13ª. De existentia veri in reb° et in intellectu.

i Am ꝯsiderandus est de ente qō significat veritatem ꝓpositiōis: postq̄ determinatū est de ente per accidens. ¶Circa quod duplex occurrit cōsideratio. ¶¶Primo nanqz ꝯsiderandū est de modo existendi ipsius veri in rebus et in intellectu. ¶Scōo qualiter ꝑtinet ad ꝯsiderationem huius scientie et qualiter non. ¶Circa ꝑm quę runt' tria. ¶¶Primo vtrum veritas sit in ꝓpositionibus et nō in terminis simplicibus. ¶Scōo vtruz veritas sit in rebus aut in sensu subiectiue. ¶Tertio vtruz veritas sit in prima operatione intellectus aut in secūda. ¶Ibi in pbo et Doc.S. Quod autem vt' verū ens rē. et est lec.4.

a Ad primum sic ꝓcedit'. Uidet' ꝙ veritas nō sit in ꝓpositione sed magis in terminis incōplexis. Homo et nō homo sunt termini incōplexi. Et tamen verum vel falsum significant. Haz altera pars cōtradictionis semp est vera et altera falsa: vt dicitur hic in textu: et ēt patuit. 4°. huius. q.7. ar.1. Uō omo aūt et non homo ꝯdicunt. Ergo termini incōplexi significant verū et falsum. ¶Ꝑ 2°. Affirmatio et negatio verū vel falsuz significant: vt dicit' in textu. Sed affirmatio et negatio sūt termini simplices cum sint ꝺ̄rie ꝓpositionis: vt ꝑz ꝓmo ꝓpier. Nullum enim cōplexum potest esse ꝺ̄ria. ergo rē. ¶Ꝑ 3°. Ubicūqz est adequatio rei intellecte ad intellectum: ibi est veritas. Sed termini incompleri significant ea que apprehenduntur per primam opationez intellectuz. Alias ēt actus quoꝛ est adequatio ad ipsum intellectuz. Alias ēt inadequatio. Et sic esset ibi falsitas. Ergo q̄gd plexi significant verum et falsuz. ¶Ꝑ 4°. Unicquid intellectus intelligit aut intelligit vere aut false. Ergo q̄gd nomen significat aut significat vere aut false: Quia nōia imponimus ſm ꝙ intelligimus. Unde nōia significant ꝓceptiones intellectus mediantibus quibus significant res ad extra: vt ꝑz ꝑ° ꝓpier. Igitur rē. ¶Ꝑ 5°. Ueritas et falsitas sunt in intellectu componente et diuidente: vt ꝓbat ꝓbus hic in textu. ergo nō sunt in ꝓpositione: Qz impossibile est vnuz accidens esse in diuersis subiectis. Igit' rē. ¶Sed ꝯ est ꝓbus in textu dicens. Qō autem vt verum ens et nō ens vt falsum quando ſm compositiones et diuisionem. totaliter vero circa ꝓtinē ꝺ̄dictionis. Uerum quidem.n. affirmatiōnē in compōsito habet negationem vō in diſiuncto. sed falsum huius ꝓtinus habet ꝺ̄dictionez.

¶Respondeo dicendum ꝙ voces incōplexe neqz verum neqz falsum significant: sed solum voces complexe per affirmationem. ſ. et negationem. Quod sic ꝑz. Nam voces sunt signa ſrelectuū. Sed veritas est in compositione et diuisione intellectus quibus. ſ. intellectus affirmat vnum de alio aut negat vnū ab alio: vt infra ꝓbabitur. li°. 6. q.13. Ergo illum ille voces que significant huiusmodi compositiones et diuisionē significant verum aut falsum. Sed tales sunt voces complexe. ſ. ꝓpositiones affirmatiue vel negatiue et nō voces incomplexe. Ergo solum voces complexe verum aut falsum significant et non voces incōplexe. Ad hanc ꝓbationē tangit Doc.S. in breui cum dicit. Uoces sunt signa ītellectuū. hec ille. ¶Ex quo ſſert ꝓbus vnū correlariuz. Quia.n. verū ⁊ falsuz ꝓsistunt in diuisione: ꝯsequitur ꝙ similiter circa ꝓtinem ꝺ̄dictionis. Nam verum ⁊ falsuz ꝓtiuntur in vniq̄qz ꝺ̄dictionem ita ꝙ altera pars est vera et altera pars est falsa. Cuius ratio est. Nam cum ꝺ̄dictio ex affirmatione et negatione ꝓstituatur et vtraqz partium ex subiecto et ꝓdicato: subiectum et predicatum dupliciter possunt ie habere. Aut.n. sunt ꝓiuncta in rerū natura sicut homo et animal. Aut diſiuncta vt homo et asinus. Si ergo formetur due ꝺ̄dictiones. vna ex terminis cōiunctis: vt homo est animal homo nō est animal. alia ex terminis diſiunctis vt homo est asinus homo nō est asinus: veruz et falsum vtrāqz ꝺ̄dictionē inter se cōdiuident: ita ꝙ veruz ꝓ ꝓtie sua habebit affirmationē in terminis cōiunctis et negationem in terminis diſiunctis. Hec.n. due sunt vere. Homo est animal. et homo non est asinus. Sed falsum ꝓ sua parte habet negationē in terminis cōiunctis et affirmationē in terminis diſiunctis. Iste enim due sunt falle. Homo nō est animal et homo est asinus. Hec Doc.S. in lectione

in lectione. Et hoc est qđ cõmuniter dicit a logycis q in materia nãli siue necessaria: semp affirmatiua est vera ⁊ semp negatiua ẽ falsa. Et in mã remota siue ipossibili econtra ti vtraqz aliquãdo est vera: ⁊ affirmatiua ẽ falsa. Sed ñ mã ꝓtigẽ aliqs: si ꝓtradictio hẽat fieri in terminis ꝓiũctis aut disiũctis: sequeret q soluz in ꝓpõnibus ypotheticis esset cõtradictio: ⁊ nõ in cathegoricis. Mã cõiunctio aut disiunctiua facit ꝓpositionẽ ypotheticã. Sed ꝑs est fm: ⁊ conclusio ꝑbatur in primo peryer. ¶ Dicendũ q tales ꝓpõnes esse ꝓiunctas aut disiũctas: pot intelligi dupliꝛ. Uno modo rõne significati: ⁊ rõne inhereñtie terminoꝝ: quando. s. illud qđ significat ꝑ predicatuz ꝓuenit sbo: dicunt termini ꝓiũcti. Et sic intelligit hic dictuz ꝑbꝫ. Uñ talis ꝓiũctio vel disiũctio nõ soluz reperit in ꝓpõnibus ypotheticis: sz etiã categoricis. Alio dicũtur termini ꝓiuncti aut disiũcti: ratione ꝓiũctionis copulatiue aut disiũctiue. Et sic cõiũctio quidẽ ꝓiunctio aut disiũctio ꝓprie ⁊ imediate est iter ꝓpositiones: ⁊ ex ꝓñti inter terminos loquendo formaliꝛ in ꝓpositionib⁹ ypotheticis. Isto autẽ modo nõ loquit hic ꝑbus in ꝓñti lectione. ¶ Sz dicebat vlterius discipulus. Hec ꝓdictio ois homo est albus: quidã homo nõ est albus est de terminis ꝓiũctis: qz predicatuz ꝓuenit sbo: nec sibi repugnat. Et tñ eius affirmatiua nõ est vera ⁊ negatiua falsa. Ergo male dicit hic ꝑbus ⁊ doc. S. ꝙ verum in terminis ꝓiunctis bz affirmationẽ: ⁊ nõ negationẽ. ¶ Dicendũ ꝙ ꝑdicatum cõiungi cum sbo: pot intelligi tripliꝛ. Uno qz ꝓiũgit predicatuz sbo per copulã verbalez. Et sic nõ accipit hic. Mã sic ois ꝓpositio affirmatiua est de terminis ꝓiũctis: ⁊ negatiua de terminis disiunctis. Uno de isto: hec est de coniunctis terminis hõ est asinus. Et ista est de disiũctis: hõ non est aial: ⁊ siliꝛ q̃libet negatiua. Alio pot intelligi ꝑdicatuz ꝓiũgi cũ subiecto: quãdo predicatuz nõ repugnat sbo: sz sibi nõ insit. Et sic ista: omnis homo est albꝰ ⁊ siliꝛ quelibet affirmatiua ꝓpositio cõtingens: dicit de terminis ꝓiunctis. Et isto etiã modo nõ intelligit hic ꝑbus. Tertio modo dicit predicatũ ꝓiũgi sbo pro qualibet ꝑte subiecti. Et sic loquit hic ꝑbus. Unde sz in ista ꝓpositione. Ois homo est albꝰ: hoc predicatuz albus nõ repugnet subiecto: ⁊ sz insit sbo pro aliqua parte ei⁹: nõ tñ pro omni: sicut ꝓpositio illa vlis denotat. Et ide

de re aliter q̄ sit: est apprehēsio falsa. Sz sensus apprehēdit aliquādo rem aliter q̄ sit. Quādo. n. videt rem albaz mediāte vitro viridi: apprehēdit ꝛ iudicat rem esse viridem: ꝛ nō albā. Ergo apprehēsio sensus est falsa. Sed ꝫ est pbus i textu dicēs. Nō est. n. flūm ꝛ vez in rebꝰ: ut qō quidē bonū verūz: qō aūt malūz flūm: sed in mente.

Respondeo dōm q̄ vez pōt accipi duplr. Unoᵒ māliter. s. p re vera. Et sic est i rebꝰ: ꝛ quertit cum ente. Alioᵒ formalr. s. p adequatione itellectus ad rē. Et hoc mō ipsuz esse in re: pōt itelligi duplr. Unoᵒ sicut in causa. Et sic vez est in re. Ab eo. n. q̄ res est vel nō est: oratio dicit vera. Alioᵒ sicut in sbo cognoscēte. Et hoc duplr. Unoᵒ sicut in cognoscēte id qō verūz est. Et sic bene est i sensu. Alioᵒ sicut i cognoscēte rōnez veri: ꝛ silitudinis cognitiōis. Et istoᵒ nō est in rebus neqz i sensu. Quod sic ꝓbat fm pbm in textu. Quis illo modo veritas est in itellectu: ut ꝓbabit in sequēti articulo. Ergo nō est illo mō i re neqz in sensu: cū idez non sit in diuersis eodez modo. ¶ 2ᵒ. Ipsiꝰ sensus nō est cognoscere ꝓportionē rei ad rē: ꝛ rōnez alicuiꝰ: ut nūc supponit. Ergo veritas ut ē ꝓportio: nō est in sensu: neqz ēt in re itellecta: nisi obiective ꝛ causalr ut dictū est. ¶ 3ᵒ. Ꝓpio cuiꝰ amplioꝛi declaratione: ꝓsiderandū est fm doc. S. in de veritate. q. pª. ar. 9. q̄ vitas formalr accepta: potest esse in aliquo duplr. Unoᵒ sicut ꝓsequēs actuz alicuiꝰ potentie: ꝛ sicut cognita p eandez. Et sic est in itellectu trāsvt infra patebit lib. 6. q. 13. ar. 2. Alioᵒ sicut ꝓns actuz ꝛ nō sicut cognita. Et isto mō est i sensu: dū. s. iudicat de re fm q̄ est. Sz trāsnō est i sensu sicut cognita a sensu. Et sic sensus vere iudicat de rebꝰ: nō trāscognoscit veritatē qua vere iudicat. Hec ille. ¶ Et si arguat. Sensus cognoscit se sentire. Ergo vitas est i sensu sicut cognita ab eo. ¶ Ad b rīdet doc. S. ibidez q̄ q̄uis cognoscat se sentire: non tamen cognoscit nām suā: ꝛ p ꝓns nec nāz sui actꝰ nec ꝓportionē eius ad res: ꝛ ita nec vitatē eius. Cuius rō est: qz illa q̄ sunt pfectissima i entibꝰ: ut sbe intellectuales redeunt ad essentiā suā reditiōe cōpleta. In hoc. n. q̄ cognoscūt aliqd extra se posituz: quodāmō extra se ꝓcedūt. Scōm vō q̄ cognoscūt se cognoscere: iā ad se redire icipiunt: qz actꝰ cognoscēs est medius iter cognoscentē ꝛ cognitū. Sz reditꝰ iste cōplet fm q̄ cognoscunt essentiā ꝑpriā. Unde dicit i libro de causis q̄ oīs sciens suā essentiā est rediēs ad essentiā suā reditione cōpleta. Sēsus autē q est iter ceteros ꝓpingoꝛ itellectuali sbe redire qdez icipit ad essentiā suam qz nō soluz cognoscit sensibile: sz ēt cognoscit se sentire non tamē cōplet eiꝰ reditio qz sensus nō cognoscit essentiā suā. Cuiꝰ rōnez assignat Auicēna: qz sensus nihil cognoscit nisi p organuz coꝛpale. Nō autē est possibile vt organuz coꝛporale mediuz cadat iter potētiaz sensitiuā ꝛ seipsuz. Sed potētie māles nullo mō redeunt supra seipsas: qz nō cognoscūt se agē: sicut ignis nō cognoscit se calefacere. Hec ille ꝛ gloriose.

Ad primum Igit dōm q̄ veritas pōt accipi triplr. Unoᵒ aficedenter. Et sic vez dicit illō qō est. Alioᵒ formalr. Et sic veritas est ꝓformitas q̄dā. Tertioᵒ ꝓsequēter. Et sic veritas est qua res cognoscit. Hic autez nō loqmur de vero fm q̄ accipit antecedēter aut cōsequēter sed formalr. Ꝓpio q̄ sciendus est fm q̄ dicit doc. S. in de veritate. q. 1. ar. 1. vbi sic ait. Sic ergo entitas rei ꝓcedit rōnez vitatis. Sz cognitio est qdā veritatis effect. Scōm hoc igit triplr veritas diffiniri inuenit. Unoᵒ fm id qō ꝓcedit rōnē veritatis: ꝛ in quo vez fundat. Et sic vez ab Augᵒ diffinit. Uerūz est id qō est. Et Auicēna in 2ᵒ. metha. veritas cuiuslibet rei est ꝓprietas sui esse. Alioᵒ diffinit veritas fm id p qō formaliter rō veri pficit. Et sic ysaac dicit q̄ veritas est adeqtio siue ꝓformitas rei ꝛ itellectus. Tertioᵒ diffinitur verūz fm effectuz ꝓsequentē. Et sic Hylarius dicit q̄ verūz est declaratiuz esse rei. Hec ille. Que etiā supra adducta sunt in. 4ᵒ. huius. q. 8. ar. 5. ¶ Ad 2ᵐ. dōm q̄ res denoīatur vera a veritate ꝑprie dicta denoīatione extrinseca. Unde nō opz q̄ veritas sit subiective in rebꝰ. Uerūtamen si accipiat vez in ꝑprie māliter: vz ꝛ fundāliter sic res dicit vera a veritate sibi inherente vt doc. S. dicit in de veritate. q. 1. ar. 4. vbi sic ait. Denoīant autez res vere a veritate q̄ est in itellectu diuīo aut humano sicut denoīatur cibus sanus a sanitate q̄ est in aīali: ꝛ nō sicut a forma inherēte. Sed a vitate que est i ipsa re: que nihil est aliud q̄ entitas intellectui adequata vel itellectus sibi adequās sicut a forma inherēte denoīat res vera: sicut cibus denoīatur sanus a q̄litate sua a qua sanus dicit. Hec ille. ¶ Ad 3ᵐ. dōm negando ꝓntiaz. Nō. n. est sile de bono ꝛ vero. Nā bonum denotat pfectionez appetētis: vez autez pfectionē cognoscētis. Unde ratio nō sequit. Tad duas alias rationes pz solutio ex dictis.

¶ Ibi in pbo ꝛ doc. S. Nō ē vez ꝛ flūm i rebꝰ rē.

Tertium

sic ꝓcedit. Uidet q̄ vitas sit i simplici actu intellectus: ꝛ nō in itellectu componēte ꝛ diuidēte. Et primo arguit ꝫ suppositiz. Nā illud qō trāscendit omne accidēs nō est i aliquo subiectiue. Sed verūz est quoddā trāscendēs. Ergo nō est i aliquo subiectiue. Nam si esset i aliquo subiectiue seqret q̄ esset accidens ꝛ sic nō esset trāscendēs. Quod est ꝫ pbm. ¶ 2ᵒ. Nullus ens in aīa existēs subiectiue pōt quertī cū ente sicut supra pbus ꝓcessit. Igit rē. ¶ 3ᵒ. Si veritas esset accidēs in aliquo subiectiue exīs aut esset absolutum aut respectiuū. Nō absolutum cū significet ꝓportionē seu adequationez q̄ relationē importat. Si sit respectiuuz sequit q̄ sit subiectiue in illo in quo est sūm fundamentū. Cum ergo vitas sit adequatio rei itellecte ad itellectuz erit subiectiue in re itellecta ꝛ nō in itellectu. ¶ 4ᵒ. Si adequatio cuiuslibet rei ad sua prīa est in re formaliter. Sed vez videt dicere quādā adeqtionez rei ad sua principia ꝛ causas. Tūc. n. arbitramur cognoscere rem cū causis eius ꝛ principia cognoscim⁹ ut supradictū est. pᵒ. q. 75. Igit videt q̄ veritas sit i rebꝰ etiā formalr. ¶ ℘. 5ᵒ. Ueritas dicit ꝑ comparationē entis ad intellectum. Sed prima opatio qua itellect⁹ cōparat ad res est ruz. Ergo videt q̄ ratio veri prius ꝛ principalius inueniatur in prima opatione itellectus ꝛ nō in itellectu cōponēte aut diuidēte. ¶ ℘. 6ᵒ. Ueritas est adequatio itellect⁹ ad rem. Sed sicut in scda opatione intellectus est adequatio: ita ꝛ in prīa. Alias semp esset ibi inadeqtio. Igit rē. ¶ ℘. 7ᵒ. Si veritas esset principaliter in itellectu cōponēte vel diuidēte ꝓpter iudicium: sequeret q̄ iudicium de veritate esset fm extimationē aīme. Et sic redibit error antiquoꝝ dicentium: omne apparens esse verum. Et sic duo cōtradictoria essent simul vera: ut deductum est in. 4ᵒ. huius. q. 8. ar. pᵒ. Igit rē. ¶ ℘. 8ᵒ. Quicqd cōuenit cause ꝛ causato: p prius ꝓuenit cause q̄ causato. Sz veritas dicit de intellectu simplici ꝛ de itellectu componente ꝛ diuidēte. Intellectus aut simplex est causa compositionis ꝛ diuisionis intellectus. Igit veritas prius ꝛ principaliꝰ est in itellectu simplici. ¶ Sed ꝓtra est pbus in textu dicens. Nō est verum ꝛ falsum in rebꝰ: ut quod quidē bonū verūz: qō autem malum falsum: sed i mente.

Respondeo dicendum q̄ verum ꝛ falsum sunt primo ꝛ principaliter in intellectu cōponēte ꝛ diuidēte: lz secūdario sit in intellectu simplici ꝛ cognoscēte quidditates: sicut in quādā re vera: nō autez sicut cognitū in cognoscēte ꝛ indicāte. Quod probat pbus per locū a sufficiēti diuisione. Nā quicquid vocat significat: aut est ens extra aīmā: aut ens in aīa. Sz veritas nō est in re extra aīmā: ut supra pbatū est ar. 2ᵒ. nisi causaliter. Ergo est in aīa. Quicqd autez est in anima: aut dicitur esse in aīa p primaz eius operationē. s. p simplicem terminoꝝ apprehēsionem q̄ formatquidditates: aut p secundā eius operationē. s. p compositionē ꝛ diuisionē. Sz veritas nō est in anima p primā eius operationē formaliter. Ergo reliquit q̄ est in itellectu cōponēte ꝛ diuidēte. ¶ Secūdo idem sic ꝓbat p doc. S. in lectione. Nā per-

fectio

fectio cuiuslibet rei est formaliter in eo cuius est pfectio. Sed veritas significat pfectionem ītellectus cōponentis ꝛ diuidentis. Ergo ꝛc. ¶Probatio medie. Mā obm intellectus cognoscentis ut cognoscens est verum ut cognituꝫ sicut appetitiue possibile obm est bonuꝫ ut volitum. Mā q̄libet cognitio pficitur p hoc q̄ similitudo rei cognite est in cognoscente. Et ex hoc q̄ cognoscens habet similitudi nem rei cognite dicit hr̄e verā cognitionem. Uñ vitas est pfectio cognoscētis. Solum autem ītellectus p secundam opationem cognoscit illā pfectionem iudicando de ea. Ergo ꝛc. ¶Ad 2°. Ad idem. Mā ppie ꝛ principaliter veritas est in illa operatione ītellectus fm quā nō solum habet similitudinem rei sed etiā supra illā similitudinem rei reflectit cognoscendo ꝛ iudicādo ipsam. Sed intellectus solum p secundā operationem eius cognoscit se verum intelligere diiudicādo de ipsa veritate. Unde ꝫ ītellectus ītelligens q̄ quid est p primam eius operationem habeat apud se similitudinem rei ītellecte fm q̄ rationes icomplexoꝝ concipit nō tamen pp hoc ipsam similitudinem diiudicat sed solum ille ītellectus qui componit ꝛ diuidit. Mā cum ītellectus ꝛcipit hoc q̄ est aīal rationale habet q̄dem apud se similitudinem hois sed tamen solum cognoscit se hāc similitudinem hr̄e p hoc q̄ iudicat hoiem esse animal rationale cōponendo. ſ. vnum cum alio. Relinq̄t ergo q̄ in hac sola secunda opatione ītellectus est veritas formaliter ꝛ sicut cognitum in cognoscente. Has rationes ponit doc. S. in pñti lectione si debite dicta eius ꝓsiderent. ¶Et licet ut dicit hic idem doc. San. in cognitione sēsitiua possit esse similitudo rei cognite non tñ rationem hui⁹ similitudinis cognoscere pertinet ad sensum sed solum ad ītellectum. Et ideo sensus veritatē non cognoscit sed solum ītellectus. Hec ille. ¶Et licet ut ibidem dicit res aliq̄ dicat falsa aut etiā diffinitio hoc erit in ordine ad affirmationem vel negationem. Dicit. n. res falsa aut que non est oño sicut Dyameter cōmensurabilis aut q̄ si sit est nata videri aliud q̄ sit. Et similiter diffinitio dicit falsa aut q̄ nullius est aut quia signat alteri q̄ ei cuius est. In oībus. n. hijs modis patet q̄ falsum i rebus vel diffinitionibus dicatur ratione false enunciationis de ipsis. Et silr patet de vero. Mā res dicitur vera q̄ habet ppriam formā q̄ ei videt ēsse. Et diffinitio vera que vere competit ei cui assignat. Hec ille. ¶Ex predictis ifert doc. S. primo q̄ nihil phibet verū esse quoddā bonum fm q̄ ītellectus cognoscens accipit vt est q̄dam res. Sicut. n. q̄libet alia res dicit esse bona sua perfectione ita ꝛ ītellectus cognoscens sua bonitate. ¶Infert secundo q̄ cum verum ꝛ falsum q̄ sunt obiecta cognitionis sint in mente: bonum vo ꝛ malum q̄ sunt obiecta appetitus sint in rebus q̄ sicut cognitio pficitur per hoc q̄ res cognite sunt in cognoscente ita appetitus pficit̄ per hoc q̄ appetibiles sunt in appetente. Hec ille. ¶Ex predictis colligi possunt tres ꝓditiones requisite ad hoc q̄ veritas sit in aliquo ppie ꝛ principaliter. Quarum prima est q̄ similitudo rei cognite sit in eo. Uñ pp hanc conditionem veritas non dicit esse ī rebus. ¶Secunda est q̄ illud tale cognoscat rationez illius silitudinis. ¶Propter quā conditionem veritas non est in sensu. ¶Tertia est q̄ illud tale cognoscat illā rationem similitudinis diiudicādo de ea. Quod non potest fieri nisi componēdo vel diuidendo propter quā conditionem veritas ppie ꝛ primario non est in intellectu simplici. ¶Sed querebat discipulus. Cum repiatur veritas in rebus in hoc in intellectu ꝛ in propositionibus quo ordie in hijs repitur ꝛ in quo p prius. ¶Ad hoc rñdet doc. S. in de veritate. q. 1. ar. 3. dicens q̄ verū p prius dicitur de compositione ꝛ diuisione ītellectus. Secundo dr̄ de diffinitionib⁹ rez fm q̄ in eis implicatur compositio vera ꝛ falsa. Tertio de rebus fm q̄ apte nate sunt adequari ītellectui humano. Quarto de hoie fm q̄ est electiuus orationum verarum aut falsaꝝ. De vocibus vero eodem modo est dicenduꝫ sicut de intellectibus quos significant. Hec ille. ¶Propter ampliorē tñ declarationē precedentium considerandum est primo fm doc. S. i de veritate ubi immediate supra q̄ ratio veri consistit in adequatione rei ꝛ ītellectus. Adeq̄tio autem est diuersoꝝ. Unde ibi ꝓmo ꝛcipit ratio veritatis in ītellectu vbi primo ītellectus ꝛcipit aliquod ꝓprium hr̄e q̄ res extra aīam non habet sed aliqd ei correspondens iter q̄ adequatio attendi potest. Intellectus autem formās qdditates habet similitudinem rei existentis extra aīam: sicut ꝛ sensus imq̄tum accipit speciem rei sensibilis. Sed quādo incipit iudicare de re apprehensa tunc ipsum iudicium ītellectus est quoddam ppriū ei q̄ non ꝛuenitur extra in re. Tunc autem iudicat intellectus de re apprehensa q̄ñ dicit aliquid esse vel non esse. Quod non est nisi ītellectus componentis ꝛ diuidentis. Inde est q̄ veritas p prius ꝛuenitur in ītellectu componente ꝛ diuidente. Secundario autem repitur in operatione ītellectus qua ītelligit qudditates ratione tñ compositionis ꝛ diuisionis. Hec ille. ¶Considerādum est in sup 2° fm eundem in de veritate vbi supra. ar. 9. q̄ veritas est in ītellectu ꝛ sicut consequens actum intellectus ꝛ sicut cognita p intellectum. Consequitur nāq; operationem ītellectus fm q̄ iudicium ītellectus est de re fm q̄ est. Cognoscitur autem ab ītellectu fz q̄ ītellectus cognoscit actum suum ꝛ fm q̄ cognoscit ꝓportionem eius ad rem. Quod quidez cognosci non potest nisi cognita natura ꝓncipij actiui q̄ō est ipse ītellectus de cuius nā, est ut rebus conformetur. Unde fm hoc cognoscit veritatē fm q̄ supra seipsum reflectitur. Hec ille.

Ad primum Igitur dicenduꝫ q̄ verū accepti ꝓ re vera non est subiective vniuersaliter loquendo in ītellectu. Albedo. n. est sic quoddā vez q̄ non est subiective in ītellectu. Si tñ accipiatur verum formaliter ꝓout est q̄dam pfectio cognitionis ītellectus sicut dr̄ esse in ītellectu completiue ꝛ formaliter. Mā complementuꝫ motus ꝓsistit in termino ad quem operationis. Cognitio autē est motus aie ꝛ terminat̄ ad aiam. Cū igit veruꝫ de ꝓprio suo significato significet rem cognitā in ordine ad aīam: ideo dicit̄ veruꝫ formaliter ꝛ subiective esse in aīa: nō quidem sicut particulare accīs in aliquo: fz sicut pfectio iperfectibili. ¶Sz ꝓtra hoc arguit aduersarius dicēs. Illud q̄ō dicit cōpositionez vel diuisionē predicati cū subiecto nō est de se ī intellectu subiective. Sz veritas est hmōi. Ergo ꝛc. ¶Probatio maioris: q̄ compositio nō est in cōponente neq; diuisio in diuidente: sicut nec generatio in generāte nec corruptio in corrūpēte. ¶Propter q̄ō quidā questionator dicit q̄ veritas māliter accepta fm q̄ est rei entitas: est formaliter in re: q̄ eadem est q̄ō ipsa res. Sed veritas accepta significatiue aut representatiue: sic est idē q̄ actus intelligēdi. Et illo modo formaliter est in ītellectu. Veritas autem formaliter accepta qua. ſ. dicimus: hoiem esse animal est verū: sic nō est formaliter ī ītellectu. Hec ille. ¶Sed hoc nihil est: ut ex predictis pz. Nam complementū rei ad idez sbm formaliter ptinet sicut ꝛ ipsa res. Sed veritas dicit completā pfectionem cognitionis sicut dictum est. Cum ergo cognitio sit in ītellectu formaliter: oportet dicere q̄ etiā verum formaliter sumptū sit in intellectu. Unde ad argumentū eius est dicendū: negādo maiorē. Et ad ꝓbationē dicendū: q̄ nō est simile de generatione: ꝛ de compositione intellectus: de qua loquimur hic: quia compositio ītellectus ꝛ actus imanens: generatio vero significat ut in trāsitu ad esse. Unde decipit̄ predictus opinator p fallaciam equiuocationis. ¶Ad 2m. dicenduꝫ sicut respondet doc. S. in de veritate. q. 1. ar. 2. dicens q̄ veruꝫ sicut dictū est p prius dicit̄ de intellectu ꝛ per posterius de re. Et vtroq; modo cōuertit̄ cum ente per predicationē. Omne. n. ens est adequatum ītellectui diuino: ꝛ potens sibi adequare ītellectum humanum: ꝛ ecōuerso. Si autē accipiat̄ verum ꝓut dicit̄ de ītellectu: sic conuertit̄ cum ente q̄ō est extra aīam: nō per predicationē: sed per conuenientiam eo q̄ cuilibet vero intellectui oportet q̄ respondeat aliquod ens ꝛ ecōuerso. Hec ille. ¶Ad 3m. dicendū q̄ si veritas accipiat̄ antecedenter sic

non est nec substantia nec accidēs: sed trāscendēs. Si vero accipiat cōsequenter. s. pro effectu veritatis. s. pro cognitione vera: sic mānifestuz est q̄ est accūs: ī p̄a specie q̄litatis. Sz si accipiat formaliter. s. pro ipsa ꝓformitate ītellect⁹ ⁊ rei: hoc mō pōt triplr ītelligi. Uno⁰ accipiēdo cōformitatē p relatiōe similitudinis aut idēptitatis. Et sic est ens respectiuuz. Sz isto⁰ nō accipit hic adeq̄tio: qm̄ dr q̄ veritas ē adeq̄tio. Alio⁰ pōt accipi adeq̄tio pro eo sup q̄ fundat adeq̄tio siue cōformitas. vz pro ipsa cōformabilitate. Et hoc dupliciter. Uno⁰ trāscendēter. s. pro ipsa ꝓformabilitate rei ad ītellectū. Est. n. vex trāscendēs ens cōformabile ītellectui. Et sic veritas ēt transcendit oia predicamēta. Alio⁰ accipit vītas: pro cōformabilitate ipsi⁹ ītellect⁹ nri ad rē. Et isto⁰ ipsa vītas: realr est ipsa cōceptio ītellect⁹: siue act⁹ intelligēdi: cui res ad extra ē cōformabilis: sola ratiōe ab eo dr̄ns. Un̄ ut sic: p̄cit in p̄nto q̄litatis: sicut ⁊ cōceptiones aīe. Sz 3⁰ mō accipit vītas p eo qđ p oia predicta pducit in aīa. Et sic ēt erit q̄litas in p̄a specie q̄litatis suscepta in aīa p spēz ītelligibilē. Et sic erit q̄dā repn̄tātio siue cognitio cōformis ipsi⁹ ītellect⁹: rei ītellecte in ītellectu suscepta. Que qdez repn̄tatio pficit: dum ītellect⁹ reflectit supra seipsuz ⁊ diiudicat ō re ītellecta. Sicut. n. res dicit vera q̄ seipsaz repn̄tat sic faciēs de seipsa verā imaginationē ita res ītellecta inq̄ntuz cognita dr̄ vera dum p spēm ītelligibilez repn̄tat cognoscēti vt cognoscēs. Que q dez repn̄tatio siue cognitio cōformis suscipit in ītellectu ⁊ pficit in pfecto indicio ītellectus sicut dictuz est. Et illa repn̄tatio dr̄ illō in quo pfecte ⁊ complete pficit vītas. Que dicit cōformitas nō qdez illa relatio cōformitatis: sz magis repn̄tatio cōformis. Nec repn̄tatio est idē fz rationē qđ cognitio sz illa repn̄tatio est cā cognitionis cōformis. Et est in re cognita sicut in cā. In ītellectu vo subiective ⁊ obiective. Et sic logimur hic de vītate. Uex ō hoc magis videbit in sequēti gōne. ar. p⁰. ad vltimuz. ¶Ad 4^m dōm q̄ nō q̄libet adeq̄tio dicit veritas sz adeq̄tio representationis rei ad ītellectuz. Uerumtn̄ veritas dicit triplr esse in reb⁹. Uno⁰ fz aliquā significationē ut idez sit veritas qđ puritas. Et sic puruz auruz dr̄ vex auz. Alio⁰ fm aliquā adeq̄tionē ut res dicat vera nō in cōparatione ad ītellectuz: sz ad sua p̄ncipia. Un̄ dr̄ vex auruz qđ est adeq̄tuz suis p̄ncipijs. Tertio⁰ fz cām q̄ res hz efficaciaz ad illā adeq̄tionez. Et sic formaliter est in ītellectu: sz causaliter est ī re. ¶Ad 5^m. rn̄det doc. S. in de vītate. q. 1. ar. 3. dicens: q̄ q̄nis formatio qdditatū sit p̄ma opatio ītellect⁹: tn̄ p eā nō hz intellectus aliqđ aliud ppriuz qđ possit rei adeq̄ri. Et ideo non est ibi ppria vītas. ¶Hec ille. ¶Et p hoc pz solutio ad 6^m. ¶Ad 7^m dōm sicut dicit doc. S. ī de veritate vbi supra. ar. 2. ad 3^m q̄ illud qđ est in aliquo nō sequit illud in quo est nisi q̄ causat a principijs eius. Unde lux q̄ causat ab extrinseco in aere. s. ex sole: sequit motuz solis magis q̄z aerē. Silr etiā veritas q̄ est in aīa causata a reb⁹: non sequit extimationē aīe: sz existentiam rez. Ab eo. n. q̄ res est vel nō est: oratio dicit vera vl falsa. ¶Hec ille. ¶Ad vltimuz dōm: sicut etiā dicit doc. S. vbi supra. ar. 2. in corpore: q̄ in illis q̄ dicunt fz pri⁹ ⁊ posteri⁹ de multis: non opz q̄ illud de quo dicit p pri⁹: recipiat p pri⁹ predicationē cōis qđ est vt causa aliox: sz illō in quo p̄mo completa ratio illius inuenit: sicut sanitas per prius dicit de aīali ī quo pfecta ratio sanitatis inuenitur: q̄nis medicina p prius dicat̄ sana vt causa effectiua sanitatis. Et ideo cum vex dicat̄ de pluribus fz prius ⁊ posterius: opz q̄ de illo p prius dicatur in quo inuenitur pfecta ratio veritatis. Complemētuz autē cuiuslibet motus est ī suo termino opationis. Motus autē cognoscitiue vtutis terminatur ad aīaz. Opz. n. q̄ cognituz sit in cognoscente p moduz cognoscētis. Sz motus appetitiue vtutis terminatur ad rē. Et q: bonuz dicit ordinē entis ad appetitum: vex autē ad ītellectuz: hinc est: q̄ bonuz ⁊ maluz sunt ī rebus: veruz autē ⁊ falsuz in ītellectu: ¶Res autē non dicitur vera: nisi fm q̄ est intellectui adequata. ¶Hec ille formaliter ⁊ gloriose.

¶Questio vltima. Qualiter verum secluditur a cōsideratione prime phylosophie.

Uperius dictuz est de exīstis veri in rebus sensu ⁊ intellectu: cōsequēter cōsiderandus restat qualiter ipsuz veruz excludi debeat a cōsideratione huius scientie principali. ¶Circa qđ q̄runtur duo. ¶Primo vtrū verum sit de consideratione huius phylosophie diuine. ¶Secundo vtruz veruz sit primuz obiectuz intellectus. ¶Ibi in phylosopho ⁊ doc. S. Qm̄ autem complexio ⁊ diuisio in mente ⁊c.

¶ primum sic p̄ceditur. Uidetur q̄ verū sit de principali cōsideratione huius sciētie. Mā cuius est cōsiderare subiectū ei⁹ est cōsiderare ⁊ p̄ncipiam passionē. Sz huius scie est considerare ens inq̄ntuz ens ut supra sepi⁹ pbatuz est in. 4⁰. q. Ergo cū vex sit passio entis: relinquitur q̄ hec sciētia hz considerare ipsum verum. ¶ 2⁰. Ad ethaphysica est de cōissimis: ⁊ de hijs q̄ sunt parata sunt fm esse ⁊ rationē a mā vt supra pbatū ē. Sed vex cū cōuertatur cū ente est hmōi. Igitur ⁊c. ¶ 3⁰. Illa sciētia q̄ est maxie cōsideratiua vītatis: cōsideratiuuz. Sed hec scia est maxie cōsideratiua vītatis vt pbatū est in 2⁰ huius. q. 2. ar. 1. Igitur ⁊c. ¶ 4⁰. Phylosophus tractat in hac scia de p⁰ p̄⁰ complexo vt patuit in 4⁰ huius. q. 6. ar. 2. Et tn̄ tale complexuz est vex vītate cōplexa. Ergo ⁊c. ¶Sed incōtrarium est phylosophus in textu dicēs. Qm̄ autē cōplexio ⁊ diuisio in mēte ⁊ non in rebus. Qđ autē ita ens alteruz ens a p̄p̄rijs ⁊ri-

Respondeo dōz q̄ vex vt ex dictis p̄z tripliciter pōt cōsiderari siue accipi. Uno⁰ p̄mo eo qđ est vex. Et sic maxie cōsideratur in hac sciētia. Cōsiderat. n. hec scia de deo q̄ est ipsa veritas: ⁊ de hijs q̄ sunt cā vītatis in oībus creatis. Alio⁰ accipit verū p eo qđ significat veruz qđ cōsistit in cōpositiōe vel diuisione ītellectus. vz p eo p̄positiōe vera vel falsa. Et sic determinare de vero nō pt̄inet ad hāc sciam. Nec hec sciētia est ps phylosophie realis ut supra pbatum est. q. 6. ar. 1. Unde nō cōsiderat nisi entia realia. Cū ergo p̄positiones sint termini secūdaruz intentionū: nō pt̄inet ad cōsideratiōnē hui⁹ sciētie: sz magis ad logycā. Tota. n. logyca vī esse de vero isto⁰ dicto: ut dicit doc. S. in lectiōe p⁰. Tertio accipit vex formaliter. s. pro repn̄tatione cōformi. Et sic pōt accipi dupliciter. Uno⁰ ut est ens. Et sic hn̄ pt̄inet ad hāc sciētiaz: qz oia cōsiderat in ratione entis realis. Alio⁰ pōt accipi fm q̄ est tale ens in aīa exīs. Et isto⁰ nō pt̄inet ad hanc sciam q̄tuz ad p̄ncipalez ei⁹ cōsiderationē: sz magis ad liberuz de aīa. Quod pbat fm phylosophū ⁊ doc. S. i p̄senti lectione duab⁹ rōnibus. Quaz prima est. Mām hec sciētia habet p̄ncipaliter cōsiderare de hijs q̄ sunt p̄ncipalia extra aīaz exīstētia: sicut sunt substātia q̄litas: relatio: ⁊ sic de alijs ptibus entis predicamētalis. Sed tale ens. s. veruz qđ cōsistit in cōpositione ⁊ diuisione ītellectus. s. ppriē ens extra aīam exīs. Sz est magis effect⁹ ītellect⁹. Cū Mā cōpositio ⁊ diuisio ītellectus: sunt ī ipso ītellectu. Sed ergo vex cōsistat in cōpositiōe ⁊ diuisiōe ītellectus sicut actū ē: mānifestū ē q̄ vex ē in ītellectu. Un̄ dr̄ ens ītellectuz eē vex. ¶Sed dicēt aliqs. Aliq̄ est cōpositio in re ad extra. Uerbigratia forme ⁊ materie: accūtis ⁊ sbi: ptis ⁊ toti⁹. Igit cōpositio nō est in ītellectu. ¶Ad hoc respondet doc. S. hic dicēs. Inueni⁊ figdez aliq̄ cōpositio in reb⁹. Sed tn̄ talis cōpositio efficit vnā rē: quā ītellectus cōpit vna simplici p̄ceptione. Sz illa cōplexio vel diuisio q̄ ītellectus cōsiūgit vel diuidit sua cōcepta est tn̄ in ītellectu nō in rebus. Cōsistit. n. in q̄dā cōparatione duoz p̄ceptoz siue illa duo sint idē fm rē siue diuersa. Unde. n. q̄nq̄z ītellectus vno vt duobus cōpositionē formās: sicut cū dicit. Hō est hō. Ex q̄ pz q̄ talis cōpositio ē solū in ītellectu ⁊ nō in rebus. ¶Hec ille. ¶Alia ratio ē. Mā ens vex ⁊ eius p accūs sunt circa ens p se. ¶Probatū est. n. supra. q. 9. q̄

ens p accēs hz fieri i hijs q̄ sunt vt in pluribus ⁊ que ut i pauciorib⁹ deficiūt. Silr itellect⁹ facit cōpositionē ⁊ diui sionē circa res q̄ sub p̄ntis ꝓtinent. Ergo si sufficiēter hic determinet de ente p se qō in p̄ntis ꝓtinet: satis determiatū erit de ente p accīs ⁊ de ente vo. Et pp hoc hmōi entia a p̄cipali ꝓsideratiōe huius scie pretermittēda sunt. Sed dicēt aliqs: q̄ doc. S. ⁊ pbus i p̄nti lectiōe videnť innere. q̄ vex nō ponit in p̄nto: hz est ens solū in aīa exīs. Et tm̄ hoc fuit cōcessum est i p̄cedēti qōne ar. Ergo ⁊c. Cād hoc rīsuz est superi⁹. Nām si accipiat vitas pro cōpositione vel diuisiōe seu enūciatione quā formar intellectus p suā opationē secūdā: sicut nō pōit in p̄nto. Sed tamen si accipiat pro cōformitate siue pro repītatione conformi: sic bñ pōt poni in p̄dicamēto: nō tm̄ ppie: hz reduc. Cād cui⁹ declaratiōe maiori: ꝓsiderādū est ſm doc. S. in p° sen⁹. di. 19. q. vltia. ar. p°. q̄ eox q̄ significāt noibus iueniť triplex diuersitas. Quedā. n. sūt q̄ ſm totū esse cōpletū: sunt extra aiaz. Et hec sunt entia cōpleta sicut hō ⁊ lapis. Quedā autē sunt q̄ nihil hñt extra aiaz: sic somnia imaginatiōes ⁊ chymere. Quedā autē sunt q̄ hñt fundamētuz in re extra aiaz: hz cōplemētuz rōnis eox q̄ tū ad id qō est formale in eis: est per opationē aie: ut pz de vīi. Hūanitas. n. est aliqd i re: nō tm̄ ibi hz rōnez vīis: cuz nō sit extra aiaz aliq̄ hūanitas cōis multis: hz ſm q̄ accipiť in intellectu adiūgiť ei p opationē itellect⁹ intētio ſm quā dr̄ spēs. Silr dico de vitate q̄ hz fundamētū in re: hz rō ei⁹ cōplet⁹ p actū itellect⁹ qñ: s. apprehēdit eo mō quo ē. Unī dicit pbus i 6°. metha. q̄ vex ⁊ flm sunt i aīa. Cū autē in q̄ in qditate ⁊ i opatione ipsa itellect⁹ accipiētis esse rei: re sit qditas ei⁹ ⁊ suū esse: vitas fundat i esse rei: magis nonis i q̄ ꝓsistit rō vitatis. Unī dico q̄ ipsuz esse rei: est cā veritatis hz q̄ est i cognitiōe itellect⁹. Sz tm̄ rō veritatis p pri⁹ inueniť in intellectu q̄ i re. Hec ille. Ex qb⁹ eliťur: q̄ sicut hūanitas pōt duplr̄ ꝓsiderari. Uno° ſm q̄ hz esse extra aiaz in ordine tm̄ ad itellectū: sic ponit in p̄nto: si vero ꝓsideret hz q̄ significat noie spēi: sic nō pōit in aliq̄ p̄nto: ita ⁊ vex pōt accipi duplr̄. Uno° secūde intētionali: ter: ſm. s. vltimū cōplementū sue rōnis. Et sic significatur noie veri qō significat cōpositionē itellect⁹. Et isto° nō ponit in p̄nto. Alio° accipiť veritas ſm se. Et sic ponit i p̄dicamēto: sicut suprādictū est. Nec hoc est mirabile: q̄ ēt tempus: ut dicit doc. S. in p° sen⁹. vbi supra habet eē cōpletum in anima: ⁊ tm̄ ponit in p̄dicamēto quantitatis. Cād argumenta igitur pz respōsio ex dictis.

Cūbi in doc. S. Uerū ⁊ falsum q̄ sunt obiecta ⁊c.

B secundum

a tur q̄ vex non sit p̄m obm itellect⁹ nr̄i. Nām illō qō est p̄m obm itellect⁹ nr̄i: est p̄m obm i Sed p̄m qō apprehendit ab itellectu. Sz dicebat q̄ ens nō apprehēdit nisi sub ratiōe veri. Cōtra: q̄ ens pōt itelligi: nō intellecta rōne veri: ut pz p doc. S. in de vitate. q. 1. ar. 1. Et in p̄a pte. q. 16. ar. 3. Ergo ens ītellecti po° hz suā formalē rōnez est pri⁹ simplr̄ ipsa potētia: vel saltē ipso actu potētie. Sz vex: cū ſm Thomistas dicat rōnē entis in itellectu: nō est nāliter pri⁹ ipso actu. Nām nō ptingit itelligere rōnez entis cogniti in itellectu: nisi in telligēdo actū itelligēdi p quē sic est in itellectu. Ergo ens verus ſm Thomistas nō est primū obm itellectus. Cp̄ 3°. Illud nō est p̄m obm itellectus: qō nō itelligit actu directo: hz reflexo tm̄. Sz ens vex hz te: est hmōi. Igit ⁊c. Probatio prie: q̄ actus direct⁹ precedit nāliter actuz reflexū. Cū g° in q̄libet actu inueniat rō formalis obiecti im possibile est: illō qō cognoscit actu reflexo tm̄: esse p̄muz obm itellectus. Probatio medie: q̄ hz te Thomista ve ruz itelligit sicut rō intelligibilis q̄ hz intelligi pri⁹ q̄s p̄m obm fuerit reflectēdo supra rōnē obm. Cp̄ 4°. Impossibile ē obm hīt⁹ excedē obm potētie cui⁹ est hīt⁹. Sz obm metha. q̄ est qdaz hītus est ens. Cū g° ratio entis sit prior rōne veri: impossibile est q̄ vex sit p̄m obm itellect⁹. Alio/

quin aliqd esset ſbm metha. qō nō hret rōnez obi itelligibilis inq̄tuz hmōi. Cp̄ 5°. Illō qō hz ppriā rōnez pōt itelligi nō inq̄tuz icludit aliud illud ē p se itelligibile sicut ⁊ illud aliū: ⁊ p p̄ns eq̄ erit obm itellect⁹. Sz bonū inq̄tuz distinguiť ō verū ⁊ vt icludit ei⁹ rōnez ita ē p se itelligibile hz suā ppriā rōnez sicut econuerso. Nām vex inq̄tuz vex nō includit bonū. Ergo bonū eq̄ erit p̄m intellect⁹ sicut verum. Quod est ō te Thomista ⁊ ō veritatez q̄ tunc vni⁹ potētie essent duo obiecta prīa. Qō est impossibile. Probat minor q̄ intellect⁹ cognoscit eq̄ pfecte dr̄iaz boni inq̄tuz bonū ⁊ dr̄iaz veri inq̄tuz verū ex vtraq̄ pte. Ergo cognoscit extrema cū hec dr̄ia boni nō queniat bono nisi ſm ppriā rōnez ⁊ vt distinguiť a vero. Cp̄ 6°. Si verum esset p̄m obm itellect⁹ sequeret q̄ nihil intelligeret p se nisi id qō p se icluderet rōnez veri q̄ rō primi obiecti p se queniť oībus ꝓtis sub tali obiecto. Et sic seq̄ret q̄ neq̄ bonū neq̄ qdditas rei itelligeret nisi p accidens. Qō est ō te Thomista. Probatio seq̄le: q̄ bonum nō includit rationē veri nisi p accīs. Et silr neq̄ qdditas rei. Cp̄ 7°. Illō est p̄m obz potētie itellectiue qō forma liter aut essentialiter aut realiter icludiť in quocūq̄ p se itelligibili: sicut obm visus nō est nisi illud qō formaliter icludiť in quolibet p se visibili: puta colozis. Cū autē omne ens sit p se itelligibile: ⁊ nihil possit i quocūq̄ ente sic includi nisi sit ens: seq̄ť q̄ p̄m obm itellectus est ens. Unī Auicēna p° metha. capō nono dicit q̄ ens p̄ma ip̄ressiōe ip̄imit in aīam nr̄am. Ergo vex nō est p̄m obm itellect⁹ cū vni⁹ potētie sit tm̄ vnū p̄m obm. Cp̄ 8°. Omnes rationes transcendētiuz q̄ sunt p se passiones entis: puta veruz bonū: ⁊ sic de aliis sunt passiones primi obi: ⁊ quelibet eaz est p se itelligibilis: nec vna magis hz rationē obi q̄ alia. Ergo ⁊c. Cp̄ 9°. Si vex esset p̄m obm itellect⁹: seq̄ret q̄ illud qō maxīe esset vex: p° ⁊ p̄ncipaliť esset itellectū. Sed de⁹ est iter oia vera vitatis p̄matū tenēs. Ergo de⁹ esset id qō maxīe itelligeret a nobis. Sed hoc est ꝓtra te Thomista: q̄ dicis q̄ sbe sepate nō p̄nt itelligi a nobis in p̄nti vita. Ergo vī dom q̄ vex non sit p̄m obm. Hec aūt oēs sunt rationes Scoti ⁊ Anto. and. quibus demōstrare intēdunt q̄ vex nō sit obm itellect⁹: credētes p easdez opinionē doc. S. in p̄nti lectione destruere. Sz ꝓtra est doc. S. i lectione vltia hui⁹ sexti libri dicens. Uerū ⁊ flm q̄ sunt obiecta cognoscitiue vtutis: sunt in mēte. Bonū aūt ⁊ malum que sunt obiecta virtutis appetitiue sunt in rebus. Hec ille.

Respondeo

dom q̄ Scotus ⁊ Anto. and. ppt̄ vba doc. S. in p̄nti lectione incōtrariū adducta p̄dictas rationes añ incōtrarium positas adducūt i fine hui⁹ sexti libri putātes se demonstrasse ō̄inz opinionis doc. S. esse vex: vz q̄ vex non est obm itellect⁹ p se. Sed si dicta doc. S. in sūma: ⁊ in diuersis aliis locis debite ꝓsiderent: predicte rationes faciliter soluūtur. Cp̄ro cui⁹ declaratione ꝓsiderādum est q̄ verū esse obm ipsi⁹ itellect⁹: pōt intelligi duplr̄. Uno° q̄ sit obm ꝓportionatū siue adeq̄tū ipsi⁹ itellectus ꝓtcti. Et sic vex non est obm itellectus nr̄i: sed qdditas rei mālis ut ꝓcedit doc. S. in prima pte. q. 85. q̄si p totā: ⁊ specialiter ar. vult. i corpore. De quo in 7°. hui⁹. q. 27. ar. p°. sicut supra sepi⁹ ꝓmissū est disputabiť. Sed ens est adeq̄tum obm itellect⁹ vt ꝓcedit doc. S. in p̄ma pte. q. 5. ar. 2. in fine vbi sic ait. Unde ens est ppriū obiectū intellectus ⁊ sic est p̄mū itelligibile. Hec ille. Ex quo aliqui hoc sic exponūt: q̄ ibi accipiť ppriuz ⁊ p̄m. s. cōe. Sed hoc videť flm q̄ cōe distinguiť a proprio. Unde aliter est dicēdum pro concordātia doc. S. videlicet q̄ ens esse proprium obiectum itellectus p̄t itelligi duplr̄. Uno° respectu itellectus in cōi. Et sic ens est ppriū. i. adeq̄tum obiectuz intellectus. Alio° respectu itellect⁹ in spāli. Et hoc duplr̄. Uno° de itellectu sepato. Et hoc triplr̄. Uel de intellectu diuino: vel de intellectu angelico: vel de intellectu humano sepato. Et sic istis tribus modis ens nō ē pro priuz. i. adeq̄tuz obiectuz itellect⁹ sz qdditas eorū. Alio° de intellectu ꝓiuncto. Et sic etiā ens nō est ppriuz. i. ade/

quatuz obiectuz intellectus sed est quidditas rei materialis. Alio⁰ q̄ sit obiectuz primū priozitate cōitatis. Et hoc itex pōt intelligi dupliciter. Uno⁰ q̄ sit primuz essentialiter. vz illud qđ primo apprehendit ab intellectu. Et sic ēt vex nō est obm intellectus primuz qr ens pri⁹ intelligitur q̄z veruz. Et ratio entis pōt intelligi nō intellecta ratione veri ut ꝓcedit doc. S. in de veritate. q. 1. ar. 1. Et in prima pte. q. 16. ar. 3. ad vltimuz. Alio⁰ pōt itelligi q̄ veruz sit cōe obiectuz intellect⁹ cōsecutiue seu cum comitantiue ut ꝓpria passio obiecti itellect⁹ ita q̄ nihil pōt intelligi nisi ratio veri ꝙsequatur apprehensionē illi⁹. Sicut etiam obm visus cōsecutiue qđez est esse visibile qđ est ꝓportio rei colorate siue coloris ad visuz tanq̄z suuz ꝓprinz cō Lec. 15. sequens ad ipsuz: vt p̄z 2⁰. de aia. Et sic vex cuz sit ꝓportio rei itellecte ad intellectuz dī obm p se ipsi⁹ intellect⁹ cōsecutiue qr qđ necessario ꝙsequitur app̄hensionez obiecti eēntiat̄ q̄ foīat̄ ē obz p se ꝙsecutiue. Sz vex ē hmōi. Nullus n. sane mentis negaret q̄ vex necessario sequit̄ app̄hensionez entis sicut itelligibile necessario seq̄t apprehē sionez entis ita q̄ null⁹ pōt intelligē ens quin ens sit itelligibile. Quod autē hec sit smia doc. S. p̄z p ea que dicit in prima pte. q. 16. ar. 3. vbi sic ait. Cum dī q̄ ens nō potest apprehendi sine ratione veri: hoc potest itelligi dupliciter. Uno⁰ ita q̄ nō app̄hendit nisi ratio veri ꝙsequat̄ app̄hensionez entis. (Nota ꝙsequat̄) Et sic locutto bz veritatez. Alio⁰ possit sic intelligi q̄ ens non posset apprehendi nisi apprehendat̄ ratio veri. Et sic locutio est falsa. Sed vex nō potest apprehendi nisi apprehendat̄ ratio entis qr ens cadit i ratione veri. Et est simile sicut si cōparet̄ intelligibile ad ens. Non. n. potest itelligi ens quin ens sit itelligibile. Sed tñ potest itelligi ens ita q̄ non itelligat̄ intelligibilitas ei⁹. Et silr ens intellectuz est vex nō tñ intellectus itelligendo ens intelligit vex. Hec ille. ¶ Et p hoc pz solutiō ad primas duas rationes aduersarij. ¶ Eādez sniam ponit doc. S. in p⁰ sen⁹. di. 19. q. vlti. ar. p⁰. dicens q̄ sicut bonitas dicit rationez p quā essentia ordiat̄ ad appetituz ita veritas dicit rationez p quā essentia ordinatur ad intellectuz. Uñ sicut nulluz ens appetibile amota ratione bonitatis ita nulluz ens intelligibile amota ratione veri. Nihilo min⁹ alia est ratio veri et alia est rō entis. Dupl̄r. n. dicit aliqd non posse itelligi sine altero. Aut ita q̄ vnuz ñ possit intelligi si ponat̄ alteruz non esse. Et sic dicit̄ q̄ ens ñ potest itelligi sine vero sicut etiā nō p̄t itelligi sine hoc q̄ est ens itelligibile. Aut ita q̄ q̄cunq̄z intelligit̄ vnuz intelligat̄ alterum. Sicut qcunq̄z intelligit boiez intelligit aīal. Et hoc modo ens potest itelligi sine vero sz non ecōuerso quia vex nō est in ratione entis sz ens in ratione veritatis sicut pōt aliquis itelligere ens et tñ non itelligit aliquid de rōne itelligibilitatis. Sed nunq̄z pōt itelligi itelligibile p̄m hāc rationē: nisi intelligat̄ ens. Uñ etiaz patet q̄ ens est p̄ma ꝓceptio intellectus. Hec ille formaliter. ¶ Sꝛo cuius declaratione ponūtur q̄ttuor cōclusiones. Sꝛima cōclusio. Ens est obm formale itellectus. Sꝛobat̄. Mā illud est obm formale alicui⁹ potētie in qđ p⁰ et p se ferī illa potētia. Sed ens est id in qđ ꝓio et p se ferī intellect⁹. Ergo ens est ꝓpriū et primū et formale obm intellect⁹. Hāc ꝙclusionē ponit doc. S. in prima pte. q. 5. ar. 2. c. vbi sic ait. Sꝛimū qđ cadit in ꝓceptione intellect⁹ nostri est ens: q: vnūquodq̄z p̄m hoc est cognoscibile q̄ est actu: ut dicit̄ in nono metha. Uñ ens est ꝓpriuz obm intellectus: et est primū intelligibile: sicut sonus est p̄mus audibile. Hec ille. Idē dicit doc. S. in prima pte. q. 78. ar. p⁰. b. vbi sic ait. Obm intellectus nostri est ens vniuersale. Hec ille. Idē dicit doc. S. in pria pte. q. 79. ar. 2. b. et ar. 3. c. ubi sic ait. Intellect⁹ noster suū respicit obiectuz p̄m cōem rōnez entis. Et ideo p̄m nullā dfiam entiū potest intellect⁹ possibilis diuersificari. Hec ille. Idem dic̄ in prima pte. q. 79. ar. 9. ad 3ᵐ. ubi sic ait. Nō est alia potentia quā intellect⁹ noster cōgnoscit cōtingētia et necessaria: quia vtraq̄z cognoscit p̄m eandē rationē obiecti: vz bz rationē entis. Cōueniunt. n. in cōi rōne entis quā respicit intellectus. Idem dicit in 2⁰. c̄ gentiles. c. 98. vbi sic ait. Est. n. ꝓprium obiectuz intellectus ens itelligibile qđ cō prehēdit oēs differētias: et species entis possibiles. Quicq̄ quid eni esse potest: intelligi potest. Idē ponit de veri. q. prima ar. primo. Idē ponit in de aīa. ar. 15. ad 8ᵐ. et 16ᵐ. vbi sic ait. Obiectuz formale intellect⁹ est ens intelligibile in actu: qđ est idem in aīa sepata et cōiuncta. Et ab hoc materiali obiecto specificat̄ intellect⁹. Obiectū vero materiale est qdditas abstracta a fantasmatib⁹: a quo ñ specificat̄ intellect⁹. Et ideo mutato hoc obiecto nō diuersificat̄ potentia. Hec ille. Ex qbus oībus pz q̄ obiectuz ꝓprium et formale a quo specificat̄ potētia nostra itellectiua est ens. ¶ Secūda ꝙclusio. Quidditas rei materialis nō est obiectū formale intellect⁹ nostri cōiuncti. Sꝛobat̄ sex rationibus. Sꝛimo sic. Nulla potētia p suuz actum pōt ferī in opposituz sui obiecti formalis: sicut visus nō ferī in tenebram: nec auditus in silentiū. Sed itellectus noster p suū actum ferī in substātias imateriales vt p̄z in. 8. physicoꝝ et in. 12. metha. vbi ostenditur q̄ motores corpoꝝ celestiū sunt imateriales et oīo separati a magnitudine. Ergo quidditas rei mālis nō. Scōo sic. Nulla potētia pōt ferī in altiorem rationē q̄z sit ratio sui formalis obiecti: sicut visus nō attingit rationē qualitatis: bz solum rationē coloris. Sed itellectus noster pōt extēdi et ferī in altiorē rationē q̄z sit quidditas rei mālis: qr attingit rationē entis et subst̄ātie que sunt rōnes cōmuniores q̄z quidditas rei materialis nō. Tertio sic. Nulla potētia potest ferī in aliqđ nisi illud participet actu rationē sui formalis obiecti. Sed itellectus noster fertur in ens et sbam nō participāt actu rationē quidditatis rei mālis: cum abstrahāt ab ipsa: sicut genus a differētijs: g⁰ nō. Quarto sic. Remanēte eadem potētia p̄m spēm: debet remanere idē obiectuz formale a quo talis potentia specificatur. Sed in aīa sepata remanet idē intellectus p̄m speciē: et idez intellect⁹ etiā p̄m numeruz: qui fuit in anima ꝓiūcta: et tñ in anima separata obm formale itellectus nr̄i nō est quidditas rei mālis: vt dicit doc. S. in de aīa. ar. 15. ad 8ᵐ. et 16ᵐ. Ergo quidditas rei materialis nō est formale obm intellectus nr̄i ꝓiuncti. Quinto sic. Nulla potentie distinguunt̄ p obiecta formalia. Quinto sic. Nulla potētia potest p quēcūq̄z habitū eleuari ad cognoscendū aliqd: qđ nullo⁰ cōueniat sub suo formali obiecto: sicut visus nunq̄z potest etiā p quācūq̄z vtutem sentire sonos. Sz itellect⁹ noster p̄t eleuari ad cognoscendū deū et substātias sepatas: saltem q̄tuz ad an est: vel q̄tum ad qđ ē sal/tem cognitione cōfusa: bz de deo non possit cognoscere in presenti vita qđ est: sed potius qđ nō est p̄z Dyoni. i lib. de ce. hie. cap̄lo. 2. et p̄z doc. S. in p̄ma pte. q. p⁰. ar. 9⁰. 3ᵐ. Et tñ non participāt nec ꝓtinent̄ sub quidditate rei materialis. Ergo quidditas rei mālis nō est formale obiectuz intellect⁹ nostri in p̄nti vita. Sexto sic. Nullus habit⁹ alicuius potētie: bz obm vlius obo formali illi⁹ potentie: q̄ habitus cuiuslibet potētie distinguit̄ penes distinctiones eius qđ est p se obm illi⁹ potentie ut dicit doc. S. in pro hemio libri de sensu et sensato. Sed metha. que est habitus itellectiue potētie: bz obm vniuersali⁹ q̄z sit quidditas rei mālis. Ergo qdditas rei mālis nō est obm formale intellectus nr̄i i p̄nti vita. ¶ Tertia ꝙclusio. Quidditas rei materialis est ꝓpriū et primū obiectuz māle intellect⁹ nostri ꝓiūcti in p̄nti vita. Sꝛoprium dico et primū: bz ꝓpriū. i. quationez itellect⁹ in cōmuni: qr illud est ens: bz ꝓpriū. i. ꝓportionatū et pfecte cognoscibile: et primū priozitate i/mediationis: qr itellect⁹ noster ꝓiūctus primo et immediate apprehēdit entitatē in reb⁹ materialib⁹: et mediate qditate rei materialis: apprehēdit entitatē in alijs. Hāc cō/clusionē ponit doc. S. in pria pte. q. 12. ar. 4. c. Et. q. 84. ar. 7. c. Et pbat̄. Mā illud i quo potentia primo et pfecte et immediate apprehēdit suū obiectū formale: dicit̄ ēe primū et primuz obm materiale illi⁹ potētie. Sz quidditas rei mālis est illud in quo itellectus noster pro statu p̄nti vite: primo et pfecte et immediate apprehēdit rationē entis qđ est obm primū formale eius: ut in pria ꝙclusione ostensum est. Ergo quidditas rei mālis est ꝓpriū et primū obiectū māle eius. In statu vo futuro ꝓpriū et primū obm eius

eius ꝓportionatū tunc sibi erit q̄ditas rei īmālis. Quia ergo entitas essentialiꝫ ⁊ ꝑ⁰ ꝓmitate cōitatis: monet intellectū ꝓiūctū ꝑm q̄ entitas est in reb⁹ mālib⁹: pp hoc q̄ditas rei mālis: dicit̄ ꝓpriū ⁊ ꝑ⁹ obm mäle ꝓportionatus ꝓmitate tpis ⁊ īmediationis: nō autez ꝓpriū ⁊ ꝑ⁹ mediante hoc ꝓprio ⁊ primo ⁊ ꝓportionato sibi obiecto teriales. ¶Sic g⁰ ꝑz q̄ de mēte doc. S. nō ē dicē q̄ vel rū sit primū ⁊ formale obm ītellect⁹: neqz etiā q̄ rō veri sit rō formalis obiecti: ſz q̄ formaliꝫ ⁊ de necessitate seq̄t apprehēsionē obiecti. Uñ p̄dicti aduersarij illō q̄ō reprio re studuerūt: nō intellexerūt. Et tñ q̄ō vez est reproba-
q.2.ar.3.dum de vnivocatione entis tractabatur.

Ad primū ¶Igit̄ ⁊ 2ᵐ. patet solutio ex dictis. ¶Ad 3ᵐ dōm q̄ vez si accipiat̄ mäliter. ſ. ꝓro ente vō: sic est pri⁹ actu ipsi⁹ intellect⁹ ꝑm rationē. Si autē accipiat̄ vez formaliꝫ. ſ. ꝓro sua rōne cōpleta: sic nō est pri⁹ actu ītellect⁹. Uñ rō bene ꝯcludit q̄ verū vt sic: nō est obm ītellect⁹ essentialiꝫ: ſz nō ꝯcludit q̄ necessario nō sequat̄ rōnes obiecti. ¶Et silr dōm est ad 4ᵐ. ⁊ 5ᵐ. ¶Ad 6ᵐ. dōm q̄ nō est silr de vero ⁊ bono: vt dicit doc. S. vbi supra in pª. di. 19. q. vlti. p⁰. q⁹ verus dicit rationē p quā essentia ordinat̄ ad intellectū. Bonus autē dicit rationē p quā essentia ordinat̄ ad appetitū. Unde vez de necessitate sequit̄ apprehēsionē entis: non aūt rō bōi ꝑm q̄ hmōi. Uñ rō ꝑim ꝓsuppōit. ¶Ad 7ᵐ. dōz q̄ illa rō bñ ꝯcludit q̄ verū nō ē obz adequatū neqz essentiale ītellectus: nō aūt q̄ nō sit cōsequēs obm eius. Jō nihil ꝯ nos ſz pro nobis. Et similr dōm ē ad. 8ᵐ. Mā vt ex p̄dictis colligi pōt obm ītellect⁹ī cōi ē duplex. Uel ꝓsecutive vt essentialiꝫ. Sicut obm visus ꝓsecutive q̄dem est eē visibile q̄ ē ꝓportio rei colorate sine coloris ad visū tāq̄ ꝓpriuz ꝓsequens obm essentiale: vt ꝑz 2⁰. de aīa. Obm aūt essentiale ipsi⁹ visus ē res colorata siue ipe color. Uerū igit̄ ē obm ītellect⁹ ꝓsecutive vt ꝓpria passio obiecti ītellectus: q⁹ est ꝓportio siue adeq̄tio rei ītellecte ad ītellectuz. Essentialiꝫ aūt est duplex obm ītellect⁹. ſ. obm quod remotū ⁊ ip⁹oprinz. Et spēs intelligibilis tanq̄ obm ꝓprinz ⁊ ꝓpinquū. Et vbū mentale. Quod q̄dez dicit̄ aliquādo obm quo. ſ. respectu rei ītellecte ad extra. Aliquā do vero obm q̄. ſ. respectu rei ītelligibilis. Spēs. n. ītelligibilis: siue vbū mētale pōt ꝓsiderari dupliꝫ. Uno⁰ vt ē obm q̄. Obm quo est triplex. ſ. fantasma tāq̄ obiectū ⁊ ip⁹oprinz. Et spēs intelligibilis tanq̄ obm ꝓ quādam de genē q̄litatis. Et ist⁹ pōt esse res intellecta obiectiue. Alio⁰ vt est silitudo rei extra aīaz. ſ. ut est illud quo res itelligit̄: Et ist⁹ suscipit̄ in ītellectu formaliꝫ ⁊ tanq̄ quo: nō autē obiectiue: ⁊ tanq̄ q̄d intelligit̄: ut etiā dictū est in 3⁰. de aīa tractatu 3⁰. c⁰. 2⁰. ad scdaz rōnez vlti mi dubij. Et in 4ª. hui⁹. q. 7. ar. 6. 2ᵐ. ad replicam. Ob iectū aut q̄d est duplex. Uno⁰ q̄tuz ad rē intellectā. Alio⁰ q̄tuz ad modū siue rōnuz repñtandi. Si q̄tuz ad modū seu rōnez repñtandi in repñti vita: sic vle est obm intellectus ꝓout intētio vlitatis ꝓsequit̄ modū intelligēdi ut pz ī pª parte. q. 85. ar. 3. 4ᵐ. Qui q̄dez modus intelligēdi est per abstractionē speciez a cōditionib⁹ idiuidualib⁹ lumīe intellectus agētis. Si aūt q̄tum ad rē intellectā: hoc est dupliciter. Uel mäliter. Et sic obm intellectus est ens. Uel formaliꝫ. Et sic est q̄ditas rei. Et hoc dupliꝫ sicut triplex est q̄ditas. ſ. q̄ditas diuina q̄ est obm ꝓportionatum ⁊ adeq̄tuz intellect⁹ diuini: nō autē adeq̄tuz respectu ītellectus creati. Et quidditas creata īmaterialis q̄ est obiectū ītellectus sbe sepate. Et quidditas rei mālis que est obm ꝓportionatū intellectui ꝓuncto: vt etiā supra in 5⁰. huius q. 31. ar. 4. ostēsuz est. Et 3⁰. huius. q. 8. ar. 3. notabili p⁰. ¶Ad 9ᵐ. dōm q̄ nō est eadē ratio de vero ⁊ alijs trans scēdentib⁹ sicut dictū est. Uñ argᵐ assumit falsuz q̄ō nō probat. ¶Ad vltimū dōm q̄ si verū esset adeq̄tuz ⁊ essentiale obm ītellectus: tūc primū verus. ſ. deus eēt märe a nobis itelligibile. Mō autē opz si ponat̄ q̄ rō veri de necessitate sequat̄ apprehēsiones entis. Uerūtamē oia

que cognoscim⁹ ea in rōnib⁹ eternis cognoscim⁹ ut pbat doc. S. in prima pte. q. 84. ar. 5. nō quidē sicut in cognitionis obo: ſz sicut in cognitionis ꝑn⁰: sicut si dicam⁹ q̄ in sole videm⁹ ea que videnť ꝑ solē. Mā ipsuz lumē intellectuale q̄ō in nobis est: nihil est aliud: q̄ꝫ q̄daz participata silitudo luminis ícreati in quo ꝓtinent̄ rōnes eterne. Uñ in psalmo dicit̄. Multi dicūt: q⁹ ostēdit nobis bona. Cui q̄ōni psalmista rñdit dicēs. Signatū ē sup nos lumē vultus tui dñe. Quasi dicat q̄ ꝑ illā sigillationē luminis diuini in nobis: oia demōstrant̄ nō quidē tali modo q̄ ꝑmo ipsas rōnes eternas cognoscamus. Mā vt dicit doc. S. in ꝑma pte. q. 88. ar. vlti. ꝓpter deū oia alia cognoscim⁹ nō sicut ꝓpter primū cognitū a nobis: sed sicut ꝓpter ꝑmaz cognoscitiue vtutis cām. Uñ nō opz in hac vita q̄rere cognitionē ipsius dei quasi sit primo cognitus vel possibilis cognosci ab aīa corpori vnita q̄tuz ad quid est ut supra ꝯ p̄dictos aduersarios pbatū est in. 2. hui⁹. q. pª. ar. 4. ⁊. 5.

Et hāc sniam sanctus Dyonisius monarcha theologie p⁰ cap⁹o de diuinis noibus affirmās dicit. Multos theologos inuenies nō solū sicut inuisibilē ipsuz ⁊ incōprehensibilē laudauisse: sed inscrutabilē simul ⁊ nō inuestigabilē: sicut nō existēte vestigio nullo eor: que ad occultā ipsius infinitatē trāsierūt. Illō tñ incōicabile est exītū: ſz ī seipso singulariter supsbalem collocās radiū vniuscuiusq̄ existentiū ꝓportionabilib⁹ illuminationib⁹ benigne supappararet: ⁊ ad possibilē ipsius cōtemplationē: ⁊ cōioneꝫ ⁊ assimilationē extendit sanctas mentes que ipsi sicut fas est: ⁊ vt decet sanctos se īmittūt ⁊ neqz ad superi⁹ q̄ꝫ q̄uenīcter eis data est dei apparitio supbeꝓsumūt: neqz ad īferi⁹ ea ex subiectione ad peius plabunť: sed ad firme ⁊ indeclinabiliter ad radiū ipsi⁹ supsplendentē extendūt ⁊ cōmē surate amore q̄nientiū illuminationū cū reuerentia sancta caste ⁊ sancte sacris alis elenātur ad ipsuz. ſ. deum qui est gloriosus laudabilis ⁊ benedictus in secula seculoruz amen. ¶Explicit sententia sexti methaphysice.

¶Incipit secūda pars sūme diuine pbye que initiuz sumit in principio septimi libri metha. Aristo. ꝑm ordinem ꝓcedendi doctoris Sancti in scripto sue metha.

¶Questio prima de ordine substātie ꝑm se ad accidētia.

Amensa dei bonitate misericorditer largiēte postq̄ ī pª parte sūme hui⁹ diuīe pbye ꝓ devotis ī sacra theologia noui tijs ea q̄ tāq̄ p̄ambula occurrūt ad p̄ncipalē methaphysicaliuz ꝓsiderationē ptractaturi⁹ ꝓpter ī hac 2ª pte eiusdē sūme ꝑm ꝓmissa de hijs q̄ p̄ncipaliter ad hāc sciam ptinere videť diuio supueniēte radio restat ꝓsiderādū. Et q⁹ vt ī. 6⁰. li⁰. hitū est b diuia pbya de ente inq̄ntū ens ⁊ de p̄ncipijs ei⁹ hz determinare iō q̄ntuz ad p̄ns sufficit duplex in cōi occurrit ꝓsideratio. ¶Pria nāq̄ ꝓsideratio erit de ente ꝑm q̄ hmōi 2ª erit de p̄ncipijs entis. Et b ī. 12. li⁰. q icipit ibi ꝑm Doc. S. De sba qdē ⁊c. Et q⁹ vt ī p̄n⁰. 4. dictū est ens ⁊ vnuz se ꝓsequūť ⁊ sub ea dē ꝓsideratiōe cadūt iō circa ꝑm duo sunt ꝓsiderāda. ¶Primo nāq̄ ꝓsiderādū est de ente ꝑm se 2⁰ de vno ⁊ de hijs q̄ ꝓsequūť ad vnū. Et b ī. 10. li⁰. q icipit ibi. Unuz q⁹ multipliť dr ⁊c. Et cuz ens p se dupliť diuidat̄ vt ī. 5⁰. li⁰. hītum est. Uno⁰ vz p. 10. p̄dicamēta. Alio⁰ p potētiā ⁊ actū iō circa ꝑm duplex occurrit cōsideratio. ¶Pria cōsideratio erit de ente ꝑm q̄ dividit̄ ī. 10. p̄dicamēta 2ª vero erit de ente ꝑm q̄ diuidit̄ ī actum ⁊ potētiā. Et b ī. 9⁰. li⁰. q incipit ibi. Ergo de p⁰ ente ⁊c. ¶Circa ꝑm duo sunt ꝓsiderāda. ¶Primo. n. ꝓsiderāduz est de ordie sbe ad accētia. ¶Secundo determināduz est de ipsa sba ibi. Dr ät sba ⁊ si nō multipliť ⁊c. ¶Quātū ät ad ꝑm duplex erit ꝓsideratio. ¶Pria erit de ordie sbe ad accētia ꝑz se. ¶Scda

vero erit de qualitate ⁊ ꝺditiõe illius ordinis. ¶Circa ꝑm q̃rũ. 6. ¶Prio vtrũ ſba ſit prior: accẽte. ¶Scõo an inherẽtia accẽtis ſit de eſſentia accẽtis. ¶Tertio an aptitudinalis inherentia accẽtis dicat relationẽ de genẽ ad aliquid: aut dicat aliqd alteri⁹ gñis. ¶Quarto vtrũ ſba iclu ꝺat i ſignificatiõe accẽtis: ⁊ vtrũ accẽtia poſſint itelligi ſine ſba. ¶Quinto vtrũ ſit vnũ ⁊ idẽ eſſe exiſtie ſbe ⁊ accidentis: ⁊ vtrũ eſſe exiſtie accẽtis ſit ieſſe ipſi ſubſtantie. ¶Sexto vtrũ accẽs eſſe ſine ſba ꝓtradictionẽ implicet. ¶Vbi in doc. S. Ens dicit multiplr ⁊c. Lec. prima.

Ad primum ſic ꝓcedit. Videt ꝙ ſba nõ ſit prior ipſo accẽte. Nam cauſe ꝓcedũt ſuos effect⁹: ut pz ꝑ diffõnez cauſe. Cauſa. n. eſt ad cui⁹ eſſe: ſequit aliꝺ. Sz accẽtia ſunt cauſe ſbe. Nã. 4. q̃litates ꝓme ſunt cauſe ipſi⁹ mixti vt pz primo de generatiõe. Igit accẽtia ſunt prioza ſubſtãtijs: ⁊ ꝑ ꝑns nõ ecõtra. ¶Ꝺ 2º. Qñ duo q̃ admiricẽ ordie quoꝺã ſe cõſequũt: ſic ſe hñt ꝙ vnũ remãet altero corrupto: ⁊ nõ ecõuerſo illꝰ qꝺ remãet eſt prius: qz ipoſſibile eſt poſteri⁹ remanẽ deſtructo priori: ſz bñ ecõtra. Sz ſba ⁊ accẽs ſic ſe hñt ꝙ accẽs põt remanẽ ſine ſba vt pz in ſacro altaris: ⁊ tñ ſba nõ põt eſſe ſine accẽte. Nõ. n. põt eſſe niſi ſit creatũ loquẽꝺo ꝺe ſba creata ⁊ creatura nõ põt eſſe ſine relatione creatura ad creatorẽ q̃ relatio eſt accẽs reale ꝺe genere relationis vt pbat doc. S. i ꝺe po⁹. q. 7. ar. 9. gº videt ꝙ accẽs ſit pri⁹ ipſa ſba ⁊ nõ ecõtra. ¶Ꝺ 3º. Illa q̃ ꝑ ſe ſe iuicẽ ꝓſequũt ꝺe neceſſitate ſimul ſunt vt doc. S. i nuit i ꝑª pte. q. 90. ar. 2. ad ꝑm. Sz accẽs ⁊ potiſſime ꝙntia paſſio ſbe ipſaz ſbaz ꝑ ſe ꝓſequit. gº ſba ⁊ accẽs ſit ſũt ⁊ ſic vnũ non ꝑcedit aliꝺ. ¶Ꝺ 4º. Sic ſe hñt accẽtia ad ſbaz ſicut diſpõnes ad formã ſbalez. Sz diſpõnes precedũt formã ſbalez. Nõ. n ũtroꝺucit foꝛa niſi i mã diſpoſita. gº videt ꝙ accẽtia ꝑcedãt ſbaz. ¶Sz ꝺicebat q ille diſpõnes nõ remanẽt aꝺueniẽte foꝛa ſbali niſi in ſpecie ſz corrũpunt. ¶Cõtra impfectuz nõ corrũpit ꝑ pfectũ ſed magis pficit ſicut neqz pfectibile ꝑ ſuã pfectionẽ. Sz ille diſpõnes ſe hñt ad formã ſbalez ſicut ĩperfectũ ad pfectuz. gº nõ corrũpũt ꝑſertim cũ nõ ꝓxient forme ſbali. ¶Ꝺ 2º. Per maximã thopicã ſicut ſe hz iꝺiviꝺũ ad iꝺiviꝺũ ita ſpẽs ad ſpẽz ⁊ gen⁹ ad gen⁹. Sz iꝺiviꝺua ꝺe genẽ accẽtis ꝑcedũt iꝺiviꝺua ꝺe genẽ ſbe. Igit accẽtia vlr ꝑcedũt ſbaz ⁊ nõ ecõuerſo. Probatio medie. Nam ꝺitiões iꝺiviꝺuãtes cũ ſint ꝑnª ꝓſtituẽtia iꝺiviꝺũ ꝑcedũt ipſuz iꝺiviꝺũ. ¶Sz ꝰ eſt ꝑbus i ſra dicẽs. Ens ꝺr multiplr ſicut diuiſim⁹ i bijs q̃ de q̃tiẽs. Significat. n. hꝺez qꝺ ẽ ⁊ h aliqꝺ. Illꝺ vo qꝺ q̃le aut q̃tũ aut aliozuz vnũquoꝺqꝺ ſic ꝑꝺicatoꝝ. Totiẽs añt ente ꝺicto palaz qz hoꝛ ꝑm ens qꝺ quiꝺ eſt qꝺ ſignat ſubſtantiã.

Reſpondeo ꝺõm ꝙ inter oia entia ꝑntalia ꝑm eſt ipſa ſba. Qꝺ ꝑbat ꝑbus fm doc. S. tali rõne. Qꝺ. n. eſt pp ſe ⁊ ſimplr i vnoꝺqꝺ genẽ eſt pri⁹ eo qꝺ eſt pp aliꝺ ⁊ fz qꝺ. Sz ſba ẽ ens ſimpliciter ⁊ pp ſeipſaz. Oia autẽ alia gnã a ſba ſunt entia fm qꝺ ⁊ pp ſbaz. gº ſba eſt ꝑª iter oia entia. Mediã autẽ ꝓbat duplr. Primo ex modo ꝑꝺicãꝺi. Nã illꝺ qꝺ abſolute ſignat qꝺ eſt ens ſimplr ⁊ pp ſe. Illꝺ autẽ qꝺ ſignat qꝺ nõ abſolute ſz eo ꝙ eſt alicui⁹ entis eſt ens pp aliuꝺ. ſ. ꝑpter hitudinez ad illꝺ qꝺ ꝺicit qꝺ abſolute. Sz noꝛa ſignãtia ſbaz abſolute ſignãt qꝺ eſt boc. Noꝛa vo ſignantia accẽtia nõ ꝺicũt qꝺ abſolute. Nã qñ ꝺicim⁹ q̃le eſt aliqꝺ nõ ꝺicim⁹ ipſuz eſſe hoiez ſz albũ vel nigruz. Et qñ ꝺicimus quiꝺ ꝺe aliq̃ nõ ꝺicim⁹ ipſuz eſſe albuz aut nigrum vel caliꝺuz q̃ q̃ ſignãt q̃litatez ſz hoiez. Vñ pz ꝙ illa q̃ ſignãt ſbaz: ꝺicũt quiꝺ ẽ aliqꝺ abſolute. Que añt ꝑꝺicãt q̃litatez ꝺicũt q̃le quiꝺ ⁊ nõ quiꝺ abſolute. Igit ⁊c. ¶Secũꝺo ꝑbat iꝺez a ſigno. Nã ꝺe accẽtib⁹ i abſtracto ꝺeſignatis. ꝺubitat vtrũ ſint entia ex eo ꝙ nõ ſignant cũ aliq̃ habituꝺie ad ſubſtãtiã. gº ſignuz eſt ꝙ accẽtia nõ ꝺicũtur entia abſolute ⁊ ſimplr ſz ꝺicunt magis entis. ¶Sz ꝺiceret aliquis. Moꝺus ſignificãꝺi fundat ſup moꝺuz eſſendi. Si gº accẽtia in abſtracto ꝺeſignata non ſignificent eoꝛ ſignata cũ hitudine ad ſubſtãtiã vi ꝙ ſint nõ entia cũ nõ ſint ꝑ ſe. ¶Ad hoc rñꝺet doc. S. in lectione ꝺicẽs. Sz modus ſignãꝺi noiuz ſeq̃t nomẽ eſſendi rez non tñ ſime/ diate: ſz mediãte modo itelligẽꝺi qz itellect⁹ ſunt ſimiliꝺines rez voces ãt intellectuz vt i ꝑº perier. ꝺ. Hec ille. Vñ nõ opz ꝙ accẽtia ſint nõ entia. Eſſent autez ſignata ꝑ hmõi noia nõ entia ſi nõ eſſent in re. Sz qz ſunt in re ſz ñ ſignificenꝺ fm ꝙ ipſum itellect⁹ tñ põt ea intelligere ꝙ ſe ⁊ ꝑ ꝑns ſignare abſtractiue cũ intellect⁹ vt ꝺicẽ doc. S. ſit aptus nat⁹ ꝺiuiꝺere ea q̃ ſunt ꝓiũcta ſz nãm ut patebit infra ar. 4. huj⁹ gõnis. ¶Ex ꝑꝺictis inferẽ ꝙ eſſe ſubſtãtiale eſt eſſe ſimplr ⁊ eſſe accẽtis non eſt eſſe ſimplr. Ꝺ. Incipit ꝑz ex ꝺ qz cũ aliquiꝺ icipit eſſe albuz nõ ꝺicim⁹ ꝙ incipit eſſe ſimplr ſz ꝙ icipit eſſe tale. ſ. albuz. Sed qñ ſortes incipit eſſe hõ ꝺicim⁹ ꝙ icipit eſſe ſimplr. Vñ eſſe hoiez eſt eſſe ſimplr. Et eſſe albuz ſignat eſſe fm quiꝺ ut ꝺicit hic ꝺoc. S. formaliter ⁊ aꝺ plenũ ifra ar. 5. ⁊ in ꝑª pte. q. 5. ar. primo aꝺ primũ ⁊. q. 90. ar. 2. ¶Sz arguebat ꝺiſcipul⁹. Illꝺ eſt pfecti⁹ ꝙ põt cauſare eſſe eo qꝺ non põt eſſe paſcere. Sz accẽs cauſate eſſe in ſbo. Albeꝺo. n. facit eſſe paꝛietez albũ. Subſtãtia autez non ꝓꝺucit eſſe ſuoz cũ eſſe ſbale ſit ꝙ creationez vt ꝺicit i libꝛo ꝺe cauſis. Creatoꝛ. n. nõ ẽ alicui creature cõicabilis vt ꝓbat doc. S. in prima parte. q. 45. ar. 5. ⁊. q. 90. ar. 3. Sic. i ꝺe po⁹. q. 3. ar. 4. gº videtur ꝙ ſba non ſit pfectioꝛ ſimplr ipſo accẽte: ⁊ ꝑ ꝑns nez prioꝛ. ¶Ꝺicenꝺuz ꝙ ſba neceſſario ꝓꝺucit eſſe vt ꝓꝺuz eſt i ꝑª pte hmõi opis lib. 4. q. 3. ar. 6. Nã qñ duo ex neceſſitate ſil⁹ ſunt vno ꝓꝺucto ꝓꝺucit ⁊ reliquuꝺ. Sed foꝛa ⁊ eſſe ex neceſſitate ſil⁹ ſunt cũ eſſe ſeq̃t formaz ꝙ ſe vt ꝺicit doc. S. i ꝑª pte. q. 90. ar. 2. ad ꝑm. q. 42. ar. primo ad ꝑm. Luz gº agens ꝓꝺucat formã neceſſario ꝓꝺucit ⁊ eſſe. ¶Et qñ ꝺi ꝙ creatura nõ coopat ad creationẽ. Ad ꝰ etiã rñſuz eſt ſupi⁹ vbi ſupra qz aliquiꝺ ꝺicit creari ꝓpie qz ad ꝓꝺuctionez ipſi⁹ ꝓticularis eſſe citer. Uno⁹ nullo ꝑſuppoſito ex pte creãtis. Et ſic eſſe nõ ꝺicit creari ꝓpie qz ad ꝓꝺuctionez ipſi⁹ ꝓticularis eſſe ꝑſupponit actio ſeꝺi agẽtis. Alio⁹ aliquiꝺ ꝺicit creari nihil añ ſe pꝛe ꝑſupponit. Et iſto⁹ eẽ ꝺicit creari. Primo⁹ creatura nõ coſupponit. Et iſto⁹ eẽ ꝺicit creari. Primo⁹ creatura nõ coſupponit actio ſeꝺi agẽtis. Alio⁹ aliquiꝺ ꝺicit creari nihil añ ſe pꝛeperat aꝺ creationez ſz bñ ſeꝺo⁹ ut exꝑſſe ꝺicit ꝺoc. S. in 2º. ſenꝰ. ꝺi. 1. q. 1. ar. 3. ſicut ſupra hitur eſt foꝛmaliꝺ lib. 4º. vbi ſupra. Vñ ñ opz ꝙ accẽs ſit pfecti⁹ ⁊ pri⁹ ſubſtãtia. ¶Uerũ ꝺato ꝙ accẽs ꝓꝺuceret eſſe accẽtale. ⁊ ſubſtãtia non ꝓꝺuceret eſſe ſbale ſeꝺ ſoluz diſponeret aꝺhuc ñ ſunt ſeq̃ret ꝙ accẽs eſſet pfecti⁹ qz eſſe ſbale ⁊ accẽtale ñ ſunt einſꝺem ꝺignitatis vt patet ꝑ doc. S. i ꝑª pte. q. 90. ar. 2. in coꝛpoꝛe ⁊ aꝺ 2ᵐ. Homo. n. generãs non ꝓꝺucit foꝛmã ſpecificã ſeꝺ ſoluꝺ diſponit mãm. Aſin⁹ vo ꝓꝺucit foꝛmã. Nõ tñ pp ꝺ ſeq̃t ꝙ aſin⁹ ſit pfectioꝛ hoie i ꝛatione ꝺiſcipul⁹. Ad primum ergo ꝺõm ſicut iferi⁹ lib. 7. q. 17. ar. 6. ꝺictũ eſt ꝙ forme eimentoꝝ i vtute forme ſbalis opant aꝺ ꝓꝺuctionez mixti non autem in vtute ꝓpria. Vñ non oportet ꝙ ſimplr ꝓcꝺant ſbam licet fm quiꝺ vt ꝑn⁹ ſunt fm ꝙ hmõi ꝑcꝺant ipſam. ¶Aꝺ 2ᵐ ꝺõm ꝙ accẽti repugnat nãliter eſſe ſine ſba qz ꝺe nã accẽtis eſt poſſe eſſe in ſbo. Et licet i ſacro altaris ſint accẽtia ſine ſba ſunt tñ in aliquo qꝺ tenet locum ſubſtãtie. Quãtitas. n. vt ſupraꝺictum eſt lib. 5. q. 14. poteſt eſſe ſubiectum accẽtis ratione ſitus. Subſtãtie vo ñ repugnat eſſe ſine accẽte ꝑ ſe ⁊ eſſentialiter conſiꝺerate. Et licet non poſſit eſſe ſine relatione h nõ eſt ex parte ſubſtantie qz. ſ. ſit ꝺe ratione ſbe ꝙ relatio ſibi ineſt ſeꝺ h ſi/ bi ꝙuenit fm quãꝺã concomitantiã vt ifra patebit. Ad 3ᵐ ꝺõm ꝙ ſba ⁊ accẽs ꝓpriũm ſit ſunt ꝺuratione vnum tñ precedit aliuꝺ nã ⁊ gñone. ¶Aꝺ 4ᵐ ꝺõm ꝙ mus ſolutionem poſitã in obiciendo. ¶Aꝺ 5ᵐ ꝺõm ꝙ fm ꝑbm in lib. ꝺe longitudie ⁊ bꝛeuitate vite aliqd ꝺicit corrũpi ꝺupliciter. Uno⁹ ꝓpie ⁊ ꝑ ſe qñ. ſ. corrumpit a ſuo ꝛtrario ſicut caliꝺũ a frigiꝺo. Alio⁹ ꝑ accẽs. ſ. ꝑ corruptionem ſui ſubiecti. Uerum eſt ꝙ impfectum non corrumpit aꝺueniente pfecto primo⁹ ſeꝺ bñ ſeꝺo⁹ ꝺũmoꝺo ſit ꝺiſpoſitio accẽtalis aꝺ formam ſubſtãtialem ꝺe quo clarius ifra diſputabit. ¶Aꝺ vltimum ꝺõm ꝙ iꝺiviꝺua ꝺe genere ſubſtãtie ꝓnt ꝺupliciter ꝓfiꝺerari. Uno⁹ ſo/ lũ

Questio Prima

lit ⁊ i sensu oppositi ꝫ ꝙ diffinitū a ꝑpho:phi. Individuus dicit q̄ ex ppriet̄at̄ ꝓsistūt q̄ collectio nūq̄ in aliquo eadē erit. Et sic ꝓditiōes idiuidu̅ates ꝓcedūt idiuidū de vz vt sunt ꝓposita ex mā ⁊ foꝛa: ⁊ sic idiuidua de gñe sbe. Alio° ꝓsiderant idiuidua mālr ⁊ i sensu diuiso. ꝓcedūt ꝓditiones idiuiduantes simpliciter loquēdo. ℂ Ubi supra in doctore Sancto imptinenter.

B secundum sic ꝓcedit. Unde tur ꝙ inherentia
a accītis sit de essentia accītis. Mā accidēs diffi
nit̄ ꝓ esse i subiecto vt patet ꝙ ꝑphyriuꝫ i predicabilib⁹ ⁊ pbm primo thopicoꝝ. g° iherentia est de essentia accītis q: diffinitio essentiam ⁊ qd̄quid est signat vt dicit pbus in b. 7. ⁊ in 2°. poste. ℂ ꝑ 1°. Illud ꝙ qd̄ formaliter ⁊ essentialiter aliquid est tale illd est de essen tia illi⁹. Sed accīs dicit essentialiter accīs ratione iheren tie cum esse ei⁹ sit ineſse ut hic doc. S. dicit. g° ⁊c. ℂ ꝑ 2°. albedinis aut ē sba ant accīs. Nō ꝑdicī ꝙ sit sba cū non sit ens ꝙ se subsistēs. Si sit accīs aut est respectiuū aut ab soluti. Nō ꝑt dici ꝙ sit respectū q: absolutū ītrinsece ⁊ formalr nō denoiat̄ ꝙ respectiuū. Nec absolutū hz diffini ri p respectiuū. Si vo sit absolutū cū nō sit q̄titas opz ꝙ sit q̄litas nō qdē alteri⁹ spēi ab albedie vt pz discurrendo p oēs spēs q̄litatis. g° vī ꝙ sit eēntialr ipsa albedo. ℂ ꝑ 4°. ꝑpter hoc ꝓsse esse ꝙ se est ꝓpria rō subsātie. g° posse esse in alio erit ꝓpria ratio accītis ⁊ ꝙ ꝓns aptitudinalis inherē tia erit de ratione accītis. ℂ ꝑ 5°. Omne accidens est i alio. Aut g° est in alio ꝙ se aut ꝙ aliquid aliud. Si primuꝫ habet̄ itentum. Si 2m q̄rtur de illo alio si est in alio per se vel ꝙ aliud. Si ꝑm sic poterat dici de ꝑ°. Si 2m sic erit ꝙ cedere i infinitum. ℂ ꝑ 6°. Conceptus accidentis aut est conceptus ille qui est aptus natus esse in se aut qui est ap tus natus esse in alio. Non potest dici ꝑm q: ille est con ceptus subsātie. Si 2m sic habet̄ ꝓpositum vt arguit Ale xander. ℂ ꝑ 7°. Sanum dicit de vrina sicut accidēs de subiecto. Sed sanum in vrina non dicit nisi habitudinē si gni ad sanum. g° etiā non dicit aliquid nisi habitudinē ad sbm. ℂ Sed icontrariū arguit. Mā iherētia passionis de monstrat̄ ꝙ diffinitionē passionis aut saltē sbi. Et tñ diffini tio aut essentia passionis nō demōstrat̄ de sbo. ergo ihe rentia non est de essentia accidentis etiam aptitudinalis.

Respondeo dōz ꝙ vt Scot⁹ ⁊ Anto. and. in ꝓsenti passu dicūt duplex est iherētia. Quedā est actualis: quādo. s. accidēs actua liter inheret suo subiecto. Alia est habitualis siue aptitu dinalis. Actualis autē inherentia fm ꝙ cōiter ab oībus ꝓcedit: nō est de essentia accidētis. Mā illd qd̄ est de es sentia alicuius nō potest̄ separari ab eo cuius est. Sz ac tualis inherētia separat̄ ab accidēte eo remanēte vt pz in sacro altaris. Igit̄ ⁊c. ℂ ꝑ 2°. Si actualis inherētia eēt de essentia accidētis: sequeret̄ ꝙ accidēs nō posset intelli gi sine tali actuali iherētia cū essentia sint de ꝓceptu qddi tatiuo rei. Sz ꝓns ē fm. Mā gegd ꝓtigit significat̄ ꝓtigit ꝓcedit: nō est de essentia accidētis. Mā illd qd̄ est de es sentia alicuius nō potest̄ separari ab eo cuius est. Sz ac tualis inherētia separat̄ ab accidēte eo remanēte vt pz in de essentia accidētis: sequeret̄ ꝙ accidēs nō posset intelli gi sine tali actuali iherētia cū essentia sint de ꝓceptu qddi tatiuo rei. Sz ꝓns ē fm. Mā gegd ꝓtigit significat̄ ꝓtigit itellectū itelligere. Sz accītia abstractiue possunt designa ri vt pz in littera. ergo itellect⁹ ꝑt intelligere accidēs si ne actuali inherētia eius. ℂ Sed de aptitudinali inheren tia est dubiuꝫ inter doctores vtrū sit de essentia accidētis. Antonius. n. andree sequēs Scotū in presenti 7°. q. prima dicit ꝙ neutra inherētia: neq; actualis neq; aptitudialis est de essentia accidentis. Quod ꝓbat tribus rationibus Scoti. ℂ Quarū prima talis est. Nullus respectus ē de essentia absolutē. Sed vtraq; inherētia est respectus. er go ⁊c. ℂ Probatio prime: q: aliter oīa eēnt formaliter ad aliquid qd̄ ꝓ incōuenienti cōcludit pbus. 4. huius ꝓtra opinionē de veritate apparentiū. ℂ ꝑ 3°. Fundamentuꝫ ipsius respectus est aliud ꝓter relationē: q: nihil fundat seipsum. Unde fm Augu. 2° de trinitate omne qd̄ relati ue dicit est aliquid aliud ꝓter relationez. ergo inheren tia accidētis nō est de essentia eius cū fundet̄ in accidēte. ℂ ꝑ 4°. Si sic sequeret̄ ꝙ quātitas qualitas relatio ⁊c. Nō essent generalissima. Cōsequens est falsuꝫ. Proba tio cōsequentie: q: inherentia videt̄ esse eiusdē rationis i quantitate qualitate ⁊ aliis accidentibus. ergo si est de essentia vtriusq; poterit ab vtroq; abstrahi cōceptus di ctus in quid de ipsis inferioꝝ quidē cōceptu entis ⁊ supe rioꝝ cōceptibus ipsoꝝ. Sed omnis talis est cōceptus ge neris. Et ita quātitas ⁊ qualitas ⁊ hmōi non erūt genera generalissima: q: sup ipsa erit aliud genus superueniens. Hec ille. Et accipit ibi accidēs ꝓ eo quod est ens ali cuius nouem ꝓdicamentoꝝ sicut ipse ꝓtestat̄ in primo notabili ⁊ in prima ꝓclusione questionis eiusdē. ℂ Alexā der autē de Alexandria in ꝑsenti passu vult oīo vt recitat hic Antonellus archiep̄s ꝙ aptitudinalis inherētia sit de essentia accidētis. Et ꝓbat hoc ꝓ quintā ⁊ sextā rōnes ad ductas ante incōtrariuꝫ. ℂ Ad idem pōt sic argui. Illa i herētia aptitudinalis aut est essentialiter idē cum accidēte aut nō. Si dicat ꝑdict⁹ aduersarius ꝙ nō: negat id qd̄ ꝓ bat in ꝓclusione scōa: vbi supra. ꝑbat. n. ꝙ illa inherē tia realiter sine essentialiter est eadez cum accidēte duab⁹ rationib⁹: ꝫ nihil cōcludant vt infra patebit. Si dicat ꝙ sit essentialiter ipsuꝫ accidēs habet̄ intētum. ℂ Sed ad h̄ rīderet dictus aduersarius dicēs ꝙ aliquid pōt esse essen tialiter idē alicui: qd̄ tñ nō erit de essentia illi⁹ sicut ens ⁊ vnum per te Thomista sunt idez realiter: ⁊ tamē vnitas est extra ꝓceptū qdditatiuū entis. Mā ens pōt itelligi nō itellecta rōne vni⁹ vt doc. S. i plib⁹ locis ꝓcedit sic ex su ꝓdictis pz. Uñ hz illa aptitudialis iherētia sit eadē essen tialit̄ cū accīte: nō tñ ꝑ ꝑ ꝙ sit de eēntia ei⁹: q: illd ꝓprie dicit̄ eē de eēntia alicui⁹ qd̄ est de ꝓceptu qddtati uo eius. ℂ Cōtra h̄ arguit̄. Mā illd qd̄ ꝓuenit alicui ꝙ se idē essentialr exīs cū eo: ⁊ qd̄ ē de diffōne ei⁹: ꝓuenit illi ꝙ se in primo° dicēdi ꝙ se: vt pz ex ꝑ° poste. Sz ꝙ aduer sariū illa aptitudialis iherētia ꝙ se ꝓuenit accīti: ⁊ idē est essentialr cū eo: ⁊ manifestū est ꝙ est de diffōne accidētis ergo ꝓuenit sibi ꝙ se in primo° pseitatis. Sed illd qd̄ cō uenit alicui ꝙ se in primo° est de eēntia ⁊ itellectu ei⁹. Igi tur illa aptitudialis iherentia erit de eēntia ⁊ itellectu qd ditatiuo accītis. ℂ Sz pro hui⁹ dubij declaratiōe ꝓsidē rādū est ꝙ aligd dicit̄ eē de essentia alicui⁹ dupliṫ. Uno° ꝓprie sicut exīs de diffōne qddtatiua ei⁹ tangz genus aut dria. Alio° dī aligd esse de eēntia alicui⁹ cōiter: q:. s. ē ali quis modus eēntialis ⁊ ītrīsecus nāliter ei ꝓuenīs. Res aūt nō pōt itelligi sine illo qd̄ est de eēntia ei⁹ primo°: sed bñ sc̄do°: sicut hō nō pōt itelligi sine aīali aut rōnali. Alia tñ rōnalis separata pōt itelligi absqz h̄ ꝙ itelligat̄ aptitudi nalis iformatio ei⁹ q̄s hz ihabitudie ad corpus. Et q: ac cidēs ꝑt abstractiue ōsignari absqz h̄ ꝙ significet illā apti tudialē iherētiā: igr̄ ꝓtigit accīs itelligi absqz h̄ ꝙ itelliga tur tal⁹ ihēntia. Unde seq̄t ꝙ ipa aptitudial⁹ ihēntia nō ē de eēntia accītis ꝓmo°. Quia tñ ipsa nāliter ꝓuēit: ⁊ ꝓ ꝓns eēntialr accīti: ō nā. n. accītis ē: ꝙ sit res nāe cui ōbet̄ eē i alio: tō dicē nēcce ē: ꝙ tal⁹ ihēntia sit ō eēntia accītis se cūdo°. Et hui⁹ sñie vī eē doc. S. i q̄libetis: q̄libeto. 9. q. 3ª. ar. 1. vbi dic ꝙ sba ē res nāe cui ōbet̄ eē ꝑ se. Accīs vo est res nāe cui debet̄ eē i alio. Et q̄uis accīs miraculo se fit sine sbo: tñ adhuc remānet nā ei⁹ tal⁹ vt ōbeat ei eē in alio. Hec ille. Uñ vult ꝙ posse eē i alio sit ō nā accītis: si cut nāe sbe ōbet̄ eē ꝑ se. ℂ Uerūtñ q̄uis Scot. ⁊ Anto. andree vbi supꝝ videāt eē eiusdē sñie ꝑ ꝑª ꝑte. vz ꝙ apti tudialis iherētia nō sit ō ꝓceptu qddtatiuo ipsi⁹ accītis: tñ rōnes eoꝝ supi⁹ adducte q̄ nihil ꝓbāt ⁊ mltiplr peccāt: vident̄ velle ꝓcludē ꝙ nullo° sit de eēntia accītis. Unde soluende sunt. Quod de facili poterit fieri. ℂ Pria. n. rō peccat primo fm fallaciā equocationis in maiori ex parte huius termini respectus. Mā dupler est respectus qdaz est respect⁹ de gñe rlonis. Et talis nō pōt eē de eēntia ab soluti lz possit ꝓseq eēntiā. Et sic aptitudialis inherētia nō dicit respectū. Ali⁹ est respect⁹ cōiter accept⁹ ꝑ oī hitudi ne siue sit de gñe rlonis siue non. Et illo° maior est falsa. Sic. n. respect⁹ pōt eē de nā ⁊ eēntia absoluti 2° mō loqn do. Sc̄o falsuꝫ assumit in minori si loquat̄ de ꝓncipali si gnificato. Secus āt de ꝓnotato vt ifra patebit. Sic g° illa ꝑª rō peccat ꝑ fallaz equocatiōis ⁊ falsi assūit. ℂ Sc̄da

vo rō falsum p° suppōit. Mā suppōit q respect⁹ quē im portat aptitudialis inherētia sit de gñe rōnis. Qō quidē falsuz appet ex h q aptitudinalis iherētia accītis cuz cō uertibilr pdicet de accīte est cōis nouē gñib⁹ accītiū sic ꝛ ipse aduersari⁹ ꝓcedit in 3ª rōne. Nō est ergo ī gñe rōnis. Auctoritas āt Agu. itelligit de respectu de gñe ad ali qd. Scdo assumit p maiore ex q māifeste ꝑbat opposituz illi⁹ qō ꝑbat ī 2ª ꝓclusiōe sua. Assumit.n.q fundamē tuz respect⁹ est aliud ꝑter rōnē. Et cū aptitudialis inherē tia vt dicit ī pª rōe sit respect⁹ q fundat sup accīs vt dicit ī 2ª rōne sequet fm phuz q illa aptitudialis inherētia sit aliqd aliud ab accīte cui⁹ opposituz ꝑbat ī 2ª ꝓclusiōe sua eiusdē q̄stionis ī q ꝑbat q illa aptitudinalis inherētia est idē realr ꝛ eētialr cuz accīte. Uñ ī ꝑpriis vbis iplicat: salua tñ sua reuerētia. ¶Simlr 3ª rō nulli⁹ est efficacie. ¶Prio.n.fm ꝑpriā ei⁹ doctrinā ꝓntia pª quā facit nō va/ let etiā ꝓcessō q inherētia esset eiusdē rōnis ī oī accīte qō assumit p ꝑbatiōe sue ꝓntie. Mā fm ipm ens vni⁹ est rō nis ī oīb⁹ ꝑdicamētis de qb⁹ vniuoce ꝑdicat ꝛ in qd vt ipse ꝑbare studuit ī 4° hui⁹. Et tñ negat ꝓntiā q ꝓcludit q. 10. gñalissima nō eēnt gñalissima: cuz supra se hēat ens qō est eiusdē rōnis ī oīb⁹: q: plā regrunt ad gen⁹ q̄s ꝑdi/ cari vniuoce. Dato ergo q ꝓcept⁹ accītis eēt vni⁹ rōnis ī oīb⁹ accītib⁹ nō tñ pp h sequit fz scolā eox q eēt gen⁹ ad accītia. Scdo falsuz est qō assumit p ꝑbatiōe ꝓntie. vz. q inherētia est eiusdez rōis ī oīb⁹ accītib⁹: q: fm ipm inherentia talis est eadē cū accīte. Sicut ergo accīs nō ꝑ dicat vniuoce de. 9. gñib⁹ accītiuz ita nec inherentia illa. Uñ false arguit ꝛ flm assumit: ꝛ p ꝓns nihil ꝑbat lz par/ tim vez sit qō ꝑbare ītendebat. Etiā rōnes adducte ꝓ parte Alexādri sunt solvende: q: videnr ꝑbare q talis in herentia sit de essentia accītis ꝑprie ꝛ pº mō. ¶Ad pmā ergo admitto solutionez ipsi⁹ Anronij ꝓ ꝑte nr̄a. ¶Ad replicā dōz q aliqd dr̄ eē de diffōne alicui⁹ dupl'r. Uno° ꝑprie ꝛ qdditatiue. Et sic ꝓcedo manifestationez ꝛ sub/ sumptionez. Et illo° ipsa iherentia nō est de diffōne acci/ dentis. Alio° cōiter ꝓ oī eo qō declaratiue essentialr tñ ponit in diffōne nō qdez quidditatiue sicut gen⁹ ꝛ dr̄ia. Et isto° nō opz q illō qō pōit in diffōne ꝑtia sit de essen tia pmo°: lz bñ scdo°. Et breuiter replica nō ꝓcludit aliō q̄s sit de essentia accītis scdo° nō autez primo°.

Ad primum igit dō^m sic dic doc. S. ī quo libetis q̄libeto. 9. q. 3. ar. pmo ad 2^m vbi sic ait. fm q dic Auic. ī sua metha^ca esse ñ pōt poni in diffinitiōe alicui⁹ gñis vel spēi: q: oīa ꝑticularia vniūtur ī diffinitiōe gñis vl spēi: cuz tñ gen⁹ vel spēs nō sit fm esse vnū ī plib⁹. Et iō hec ñ est vera diffinitio sbe. Sba ē id qō p se est. Ul' accīs ē qō ē ī alio. Sz ē circūlo cutio vē diffinitionis siue descripti ōis q̄ talis itelligit q sba est res cui⁹ nāe ꝺbetur esse ñ ī alio. Accīs vo est res cui⁹ nāe debet eē ī alio. Uñ pz q q̄uis accīs miraculo se sit nō ī sbo ñ tñ ꝑtinet ad diffinitionē sbe. nō. n. pp h ei⁹ nature debet esse ñ ī alio: nec egreditur diffinitionē acci dētis: q: adhuc ei⁹ natura remanet talis ut ei ꝺbeat esse in alio. hec ille. ¶Ad 2^m dōm q p iherētiā nō ꝺnoiat accīs foīalr ꝛ essentialr accīs: lz p iherentiā dicatur foīa lit iherēs. ¶Et qñ fz phm ī ꝑti passu dr̄ q accīs ī eo q accīs dic iherētiā ad sbm ly ī eo q aut fm q nō dicit hitudinez cause foīalis vt ꝓcedūt hic doctores fz dicit hi tudinez modi essendi ipsi⁹ accidētis vel modi accītalis si fiat mētio de iherētia actuali vel essentialis si locutio fiat de iherentia aptitudinali. ¶Ad 3^m dōm q inherentia albedis aptitudialis est essentialr ipa albedo ipōtās de ꝓnotato respectuz ad sbaz. Qui qdez respect⁹ ñ distinguit realit ab ipsa albedie: ut infra patebit. Sz actualis iheren tia ipsi⁹ albedis est mod⁹ accītalis essendi ipsi⁹ albedis accītalis dico nō: q: accidit sibi oīno extrinsece sic albedo sorti: sed q: non includit in essentia accītis neq; essentia liter ꝛ insepabilr sequit essentiā: sicut dicim⁹ q esse acci dit ei qō est. Et illa iherentia dr̄t realr ab albedine: ꝛ re ducit ad idez gen⁹ ꝛ eādez spēm sicut ipsa albedo. Ilā nō āt p se in gñe collocat. Et silr dōz est de iherētia cuiuslibet accidentis in speciali. ¶Sed si loquamur de inherentia in cōi talis nec est ēntitas solū neq; q̄litas aut absolutum aut respectiuū tñ: sed ad oīa. q̄daz tñ ordine gña acciden tiuz se extēdit sic ꝛ ipm accīs. ¶Ad 4^m dōm q ipsum ꝓcedim⁹ fm modū supra expositū. ¶Ad 5^m dōm q il/ la ꝓpositio per pōt dicē vt ī ꝓposito sufficē duplices hitu/ dinez. pōt. n. dicē hitudinez ꝓncipij inherentie accītis in sbo: ꝛ pōt dicē hitudinez medij. Si dicat hitudinez pri pij sic q̄dā accītia vt ꝓprie passiōes p se ipsum sbo: q̄dā vo vt accītia cōia p accīs ipsum sbo: sicut pz ī modis pdicatio pº poste. Si vo dicat hitudinē medij h pt itelligi dupli/ Aut. n. dicit hitudinē medij alteri⁹ accītis: aut hitudines modi essendi accītis. Si dicat hitudinē medij alicui⁹ ac/ cidētis mediātis iter vnū accīs ꝛ sbm: sic q̄dā sit p aliū ī sbo: sicut albedo mediāte superficie est ī corpore terminato q̄dā vo imediate: ꝛ nō p aliū sicut q̄litas dimēsiua ē ī sba nō mediāte alio accīte cōpleto. Si vo dicat hitudinē mo di essendi accītis: sic q̄libz accīs ē ī sbo p aliū. l. p sua ī herētiā: q̄ qdez nō ē ī sbo p aliqd aliū: lz p se: sic relatum referē ad correlatiuū p relationē: ipsa tñ relatio nō refer. p aliā: lz p seipsaz: ut dicit doc. S. ī de vitate. q. 1. ar. 5. ad 15. Dato tñ q accīs p se oīb⁹ modis eēt ī sbo: nō tñ hō ē seq̄t q iherētia actualis sit de eētia accītis. Ad ꝓbatiōē ē enī q risibile p se ꝓueit hoī in scdo° ꝓseitatis: ꝛ tñ hō nō ē de essentia risibilis: neq; ecōtra: lz hō ꝑtic' diffōne risi/ bilis p additametū: ut infra patebit. ¶Et si q̄rat: cui ge/ neret iherētia actualis: opz. n. dicē q iheret accīs ꝛ nō sba. ¶Ad hoc rndet Anto. and. dicēs q iher ret accīti. Aliogn nō eēt foīalr iherēs: ꝛ illa inherentia mediāte q: p° iherētia iheret accīti: ñ distinguit realiter a ꝑria iherētia. ¶Sz fz pmissa dōm eēt q illa inherentia nō iheret accīti sic accīs ei⁹: lz sicut modus eēndi accīdē tis. Uñ nō opz q sit ꝓcedē in infinitū ī iherētis: sicut nec in relationib⁹ vt dictū ē. ¶Ad 6^m. dōm q pp illā rōnē potissime Alexāder voluit q iherētia aptitudialis cā de itellectu qdditatiue accītis. ¶Sz fm doctrinā doc. S. ꝑdictū arg^m nō necessitat: q: ꝓcept⁹ accītis nec ē eē p se: nec eē ī alio. Sicut.n. ꝓcept⁹ qdditatiuus sbe nō ē esse q se: lz est qdā nā cui debet esse p se: q nā nō est suū eē: ita ꝓcept⁹ accītis nō ē esse ī alio: lz est eē nāe quādā q nō est suū esse: cui debet eē ī alio. Uñ sicut possuz itelligē sbaz nō itelligēdo esse suū ita possuz itelligē accīs: nō itelligē/ do suū esse. s. esse ī alio. Alias nullū accīs abstractiue pos set designari. ¶Qō āt sba possit itelligi sine suo esse: p/ p doc. S. ī tractatu ō eē ꝛ essentia: vbi sic ait. Quicqd. n. nō est de itellectu essentie aut qdditatis: h est aduenies ex tra ꝛ facies cōpositionē cū eētia. Nihil.n. sine hīs q̄ sūt ptes eēntie itelligi pt. Ois āt qdditas ꝛ essentia intelligi pōt sine hoc: q itelligat aliqd de eē suo. Possuz.n. itelli gere qd ē fenix ꝛ ignorare an hēat esse ī rerū nā. Hec ille foīalr. Uñ et accīs pt itelligi: nō itellecto suo esse. ¶Sz isurgit hic replica. Mā si ꝓcept⁹ accītis ñ ē eē p se: nec eē in alio: videt q ꝓcept⁹ accītis ñ ē eē in alio: medier aliqs tertiū. Et sic diuisio entis ī ens p se: ꝛ esse in alio: nō erit p imediata: neq; sufficiēs: qō ē ō pbm ī. 5. hui⁹. videt q̄ dicē necesse sit ꝓceptū accidētis esse: aut p se eē: aut p eē ī esse. ¶Ad qō dōm q ens nō dividit p eē p se: nec eē alio: lz p ens cui⁹ nāe ꝓpetit eē p se ꝛ p ens cui⁹ nāe ꝺbe tur esse in alio: sicut dictū est. Inter ens aūt cui⁹ nature de bet eē p se ꝛ inter ens cui⁹ nature debet esse in alio: nihil mediat simplr loquēdo de ente cui⁹ essentia nō ē suus esse. Uñ replica flm supponit. Neq; etiā divisio entis ē p con ceptus: lz p nās ꝑdicamētales: sicut ex supradictis patet. ¶Aduertendū tñ est: q Anto. archiepūs dicit: q Alexan/ der reputat ꝑdictū arg^m valde difficile: tū ei⁹ est facilis so lutio. ¶Sed tñ illā rōnez nō solvit: q̄ā dicit esse facilis solutiōis: si dicta ei⁹ debite ꝓsiderent. Dicit.n. ī solutione ꝑdicti argumēti: q cōcept⁹ accītis est p se: nō q p se habi stat: lz q: nō includit essentialr inherētiā. Hec aūt dicta nō euacuāt arg^m Alexādri. Mā illud arg^m volebat: q si esse in alio: nō sit de cōceptu accītis: ꝛ cū esse p se nō sit de cō ceptu accītis: seq̄ret q esset ꝓceptus medius: q nō est eē per se nec

Questio prima

ꝑse: nec esse ī alio. Istō aūt nō est euacuatū ꝑ ꝑdicta ꝝba. Tñ ꝑz ꝙ ꝑdictū arg^{m} ꝛ si fuerit facilis solōnis: ñ tñ ab ip so solubile erat. ℜemanet. n. semp ꝙ iter ſbam ꝛ accidēs mediabit terti^{9} cōcept^{9}: nō qdez solū ꝯceptus entis cōis ſm ipsuz: ſz ēt ꝯceptus ſpālis: ꝛ sic diuisio ꝓbi nō erit ꝑ ī det Ant. and. dicēs: ꝙ illud arg^{m} a sili: nō currit supra. 4. pedes: qz claudicat: ſz sit ī aliq̄ sile. vz ꝙ sicut sanū dic̄ ha bitudinē vrine ad sanitatē: ita accñs dicit quādā habitudi nē ad ſbm. Mō tamē ꝓpter ꝟ sequit̄ ꝙ illa inherētia ē de essentia accidētis. ℭArg^{m} autē incōtrariū bene cōcludit: quendo ꝓprie ꝛ ꝓmo^{o} ſm ꝙ supra expositū est.

ℭUbi supra in doctore Sancto imptinenter.

B tertium sic ꝓcedit. Videt ꝙ i herētia dicat relationez de genē ad aliqd distinctā realiter ab ipso acci dēte. Mā inherētis accñtis: nō vī esse nisi habi tudo accñtis ad ſbm a quo depēdet. Sz hītudo vī esse re latio de genē ad aliqd. Igit̄ ꝛc. ℭSi dicat ꝙ talis habi tudo nō ē relatio realis de genere ad aliqd. ℭContra: qz hz duo extrema realia realiter distincta quoz vnū depen det ab altero. g^{o} illa ē relatio realis saltē in vno extremo/ ruz. Igit̄ videt ꝙ sit in genē ad aliqd. ℭꝑ 2°. Quod il la inherētia distinguat realiter ab accñte ꝑz. Mā nihil fun dat realiter sup̄ seipso. ℭSed illa aptitudialis inherētia fundat sup̄ accñte. Si nō: q̄rit̄ sup̄ quo fundet. ℭꝑ 3°. Si inherētia nō distingueret realiter ab accñte: seq̄ret ꝙ semp accñti ꝙueniret: qz idē nō ꝓt separi a seipso: ꝙñs ē falsuz vt ꝑz in sacro altaris. Igit̄ ꝛc. ℭꝑ 4°. Illa q̄ sūt idē neqz sola rōne dr̄ia nihil ꝓbibet vnū de alio ꝓdica ri: vt dicit doc. S. in de po^{a}. q. 8. ar. 1. Si g^{o} albedo ꝛ sua inherētia: nō dr̄ant realr̄: albedo erit sua inherētia. Et sic ab solutū erit respectiuū qđ vī incōueniēs. Igit̄ ꝛc. ℭSed incōtrariū arguit̄. Mā illud ꝙ qđ accñs formalr̄ est ens: nō differt realr̄ ab ipso. Sz ꝙ inherentiā: aut ꝙ esse in alio accidens dicit̄ formaliter tale. Igitur ꝛc.

ℜespōdeo dōm ꝓ^{o} ꝙ inherētia nō dicit rela tionē de genē ad aliqd. Quod sic ꝑz ꝓ^{o} de inherētia aptitudiali. Mā relatio corrūpit̄ realr̄: corrupto aut fundamēto aut correlatiuo: sic dicit doc. S. in de po^{a} diuersis locis: ut ex supradictis ꝑz in 5°. hui^{9} in capto ad aliqd. Si g^{o} inherētia aptitudialis eēt relatio de genē ad aliqd correpereꝯ: corrupto suo termīo. ſ. suo ſbo qđ nō est ſm: ut ꝑz in sacro altaris: i quo remanēt accñtia: cū aptitudinali inherētia absqz ſbo. Igit̄ ꝛc. ℭꝑ 2°. ℜe latio ꝛ termini relatiōis sunt eiusdē ꝑnti: loquēdo de rela tione q̄ est de genē ad aliqd. Si g^{o} illa aptitudinalis inhe rentia esset de genere ad aliqd: seq̄ret ꝙ ſbm accñtis esset de genē ad aliqd. Et sic ſba ponerēt in ꝑdicamēto relatio nis: qđ ſm est. Igit̄. ℭSi dicat ꝙ termin^{9} ītrīsecus re latiōis: pōit̄ i eodē ꝑdicamēto cū relatiōe: nō aūt termi nus extrīsecus: sicut filitudo ꝛ file: nō āt filitudo ꝛ albedo ꝙ extrīsece termīat filitudinē: ponūt̄ ī eodē ꝑdicamento. ℭCōtra: qz vel ipsa aptitudialis inherētia: si sit relatio de genē ad aliqd termīat ad ſbm ītrīsece aut ad aliqd aliud. Si ꝑm ꝑdicta rō stat. Si 2^{m} seq̄t ꝙ accñs ñ erit īmediate ꝑfectiuū ſbe. Et q̄rit̄ ēt qs sit ille termin^{9} ītrīsecus. Si āt sit accñs: q̄rit̄ de inherētia illi^{9} accñtis: ad qđ ītrīsece termi nat. ℭSi dicat ꝙ sit aliq̄ inherētia q̄ ñ hz terminū ītrīse cū ꝑter ſbaz: seq̄t ꝙ ñ ois inherētia aptitudialis: sit relatio de genē ad aliqd. Et cū eadē rō sit de oi inherētia q̄stū ad relationē: seq̄t ꝙ nulla erit talis relatio de genē ad aliqd. ℭSi vo dicat ꝙ ſba ifoꝛabilis accñte ē termin^{9} illi^{9} rela tiōis: ꝛ ut sic: ñ ē icōueniēs ꝙ ſba pōat ī genē ſlatōis. Idē eni ꝑz diuersas ꝯsideratiōes: ꝑt pōi ī ꝑntis diuersis: sic̄ ꝑz de coꝛpoꝛe: qđ pōit̄ ī ꝑdicamēto ſbe ꝛ q̄titatis. ℭCōtra qz gen^{9} gnālissim^{m} cuiuslibz ꝑnti eēntialr̄ ꝑdicat̄ de suis īfe rioꝛib^{9} cōtētis sub eo vt ꝑz ī ꝑdicamētis ꝙ ꝑbm. g^{o} si ſba ī formabilis accñte: pōat̄ i ꝑnto relatiōis: ista erit ꝝa ꝓpoſi tio eēntialis. Quedā ſba ifoꝛabilis accñte: ē ad aliqd. Sed ista ē ꝝa. Nulla ſba ifoꝛabilis accñte se ad aliqd eēntialr̄ q

ꝯdicit alteri. g^{o} quo ꝯdictoria erūt sil̄ ꝝba. Qđ aūt hec sit vera: nulla ſba ifoꝛabilis accñte: ē ad aliqd ꝑz: qz seq̄t ex duab^{9} premissis veris icelarēt. g^{o} ipsa ē vera: qz ex veris nō seq̄t nisi vex ꝙ regulā ꝓpoſitica. Aūs ꝑz sic arguēdo. nulla ſba ē ad aliqd q̄libz ſba ifoꝛabilis accñte: ē ſba: g^{o} nul la ſba ifoꝛabilis accñte ē ad aliqd. Cōsequētia ē icelarēt. Mīoꝛ est de se mānifesta. Mdaoꝛ est ꝓpō īmediata: ut ꝑz ꝙ ꝑbm in ꝓ^{o} poste^{ꝛ}. Ibi. n. remouet̄ vnuz ꝑntuz de alio. Lec. 25. Cū g^{o} ois īmediata ꝓpō sit ꝝa: seq̄t ꝙ ipsa est ꝝa. Et cū ſlm sit duo ꝯdictoria esse sil̄ ꝝa seq̄t ꝙ illō sit ſlm ꝛ incō ueniēs ex q̄ ꝟ seq̄bat. ℭꝑ 2°. Illō. n. qđ est de nā essen tie alicui^{9} nō pōt ee alteri^{9} gñis ab eo. Sz īherētia aptitu dinalis ē de nā essentie accñtis: vt ꝑz. ꝓbatū est. Igit̄ nō est relatio de genē ad aliqd. Sz cōis ē ad oē gen^{9} accñtis. ℭEt cū min^{9} videat ee: ꝙ īherētia actualis sit relatio de genē ad aliqd q̄s īherentia aptitudialis. Igit̄ ꝑp easdē ra tiōes: seq̄t ꝙ īherentia actualis nō sit relatio de genere ad aliqd. ℭDicendū 2°. ꝙ aptitudialis īherētia est eadē rea liter cū ipso accñte: nō āt inherentia actualis. ꝯꝺria ꝑs ꝑz. Mā illa qne ī genē oꝛdiabilia sunt: si distiguāt realr̄: opz ꝙ distiguāt aut specie: aut genē: aut nūero. Mā. n. pōt di ci ꝙ īherentia aptitudialis ꝛ ipsuz accñs distiguāt nūero solū cū sint in eodē subiectiue. Impossibile ē. n. duo acci dentia solo nūero dr̄ia esse i eodē ſbo: qz multiplicant ad multiplicitatē subiectoꝝ: ut supra disputatū est. Nec pōt dici ꝙ dr̄ant solū specie: tū ꝓ^{o} qz accñtia eiusdē gñis: sola specie dr̄ia ꝟz eē cōpletū nō ꝑt esse i eodē ſbo vt ēt supra ꝓbatuz est. Tū 2°. qz vna ſpēs distincta ab altera: ñ eēntia liter alteri ꝙuēit: neqz est modus ei^{9} essendi alteri^{9}. ℭSi militer ñ pōt dici ꝙ dr̄ant gñe: qz vel ꝟ eēt gñe gnālissi mo: vel gñe subalterno. Mā eutrū hoꝝ est dōm. Tū ꝓ^{o} qz vnuz ꝙuēit alteri essentialr̄. Tū 2°. qz tūc īherētia esset de termīate i aliq̄ gñe accñtis ꝛ nō esset cōis ad oia accñtia: qđ supra ipꝛobatuz est. Igit̄ illa īherentia aptitudialis nō differt ab accñte. ℭSeda ꝑs ꝑz: qz illa q̄ sic se hīt ꝙ vnū pōt esse sine reliq̄ dr̄nt realr̄ qz alias idē realr̄ esset ꝛ ñ eēt qđ est ꝯ rōnez ꝑmi ꝑncipij. Sz īherentia actualis ꝛ acci dens sic se hīt ꝙ accñs remāet ie esse exñtie ei^{9} īherētia ac tuali ꝺstructa. Igit̄ ꝛc. ℭAduertēdū tñ est ꝙ Ant. and. cū Scoto ꝓbat ꝑmā ptez ꝑdicte ꝛclonis duab^{9} rōnib^{9}. Quaꝝ ꝓ^{a} est talis. Nulla aptitudo nālis alicui^{9} entis di stiguit̄ realr̄ ab eo. Sz īherentia aptitudinalis est quedā aptitudo nālis talis accñtis. Igit̄ ꝛc. ℭSeda rō est talis passiōes entis dicte de iferioꝛib^{9} nō dicūt aliud realr̄ ab ente i eis. Sz esse i se ens ꝛ esse īherēs sunt q̄dā passiōes entis dicte de iferioꝛib^{9}. ſ. de ſba ꝛ accñte. g^{o} nec esse i se dicit aliō a ſba nec esse i alio īher ens dicit aliō ab accñte. ꝯꝺbatio mīoꝛis: qz esse i se ens ꝛ esse i alio ꝓ eodē ac cipio sicut esse ꝑr^{9} ꝛ esse posteri^{9}. ꝯꝺr^{9} āt ꝛ posteri^{9} di uidūt ens tāq̄ passiōes. Hec ille foꝛalr̄. ℭSz si qs dire cte ꝯsiderare voluerit mānifestū erit ꝙ ꝑdicte rōnes nihil cōcludūt. Sz ſlm assumūt ꝛ multiplr̄ peccāt. ꝯꝺria nāq̄z rō ꝓ maioꝛi ſlm assumit qđ nullo^{o} ꝓbat̄. vz ꝙ nulla ap titudo nālis entis distiguit̄ realr̄ ab ente. Qđ sic ꝑz. Mā aliq̄ q̄litas: vtputa risibilitas dicit nālez aptitudinē hoīs. Et tñ ꝯstat ꝙ differt realr̄ ab hoīe. Qđ sic ꝑz: qz si hō eēt sua risibilitas seq̄reꝯ ꝙ q̄dā ſba esset q̄litas cū hō sit ſba ꝛ risibilitas sit q̄litas. Et cū hec sit ꝓpō īmediata: nulla ſba ē q̄litas ſm ꝓbm ꝓ^{o} posterioꝛ: qz vnū ꝑntuz remouet̄ ab alio: seq̄t ꝙ ista est ꝝa: nulla ſba est q̄litas: q̄ ꝯdicit ista: q̄ dā ſba est q̄litas. Et sic one ꝯdictorie erūt sil̄ vere: qđ est maximū incōueniēs: g^{o} illō ex q̄ seq̄t: de quo ī sequētib^{9} disputabit̄. Sili^{ꝛ} minor est falsa si accipiatur aptitudo ꝓ relatione formaliter: ut ipse intendit: sicut ex dictis patet. Lec. 16.

ℭIlla etiā ratio peccat ſm fallaciā equocationis: ex pte illius termini aptitudo. Mam duplex est aptitudo nālis. Quedā ē causata a ꝑncipijs ei^{9} est aptitudo: sic ꝓpria pas sio realr̄ cāt̄ a ꝑncipijs ſbi ꝛ talis realr̄ distiguit̄ a suo ſbo. Nihil. n. ē cā sui ipi^{9}. Alia ē aptitudo nālis q̄ ñ cāt̄ a ꝑnci pijs alteri^{9}: ſz hēt ex nā sua ꝙ oꝛdiet̄ ad aliud sic̄ aptitudo mē ad formā ꝛ aie rōnal̄ separate ad coꝛp^{9} ꝓpriū: ꝛ tal̄ ñ di stiguit̄ realr̄ ab eo cui^{9} ē. Tñ ꝓdcā rō labꝛabat ī equoco.

¶Silr 2ª ratio ſlm p° aſſumit i mior vz q p ſe eē ſit paſſio ētis i cōi. ¶Paſſio.n. ꝙuertibilis ē cū ſbo: ſz eē p ſe ñ conuertit cum ēte ut de ſe patet. Silr falſum ſuppoit. videlicet q eſſe īherēs ſiue eē i alio ſit idem qđ ipſa īherētia aptitudinalis ſiue ipm accīs. ¶Manifeſtū ē.n. q oē ens creatū differt realr a ſuo eſſe. ¶Nihil.n. eſt ſuū eſſe p̄ter p̄m ens.

¶Uñ etiā pz falſitas ſue illationis qua īfert q eſſe p ſe ſit idem qđ ſubſtātia. ¶Silr in pbatione mioris falſe accipit eſſe prius ⁊ poſterius ⁊ eſſe p ſe ⁊ in alio p̄o eodem. ¶Nā eſſe prius repit in oi p̄dicamento: eſſe autem p ſe ſolum in p̄nto ſubſtātie accipiendo p ſe eſſe p̄o p ſe exiſtē.

¶Ex quib⁹ patet q licet ꝛclusio quā itendebat pbare ſit vera nequaq̄ tñ eā pbat quā pbare ſtuduit. ¶Aduertēdum eſt āt inſup q p̄dict⁹ Antoni⁹ arguit ꝺ̄ ſcōam ptem ꝛclusionis p̄dicte. ¶P̄imo q: reſpectus accītis nō ē min⁹ idē accīti q̄ reſpect⁹ creature ad deū eſt idē creature. Sz ille reſpect⁹ eſt idez creature. g° ⁊c. ¶Scōo q: ſi ille reſpect⁹ ſit aliud ab accīte ſeqū q erit poſterior accīte: ꝺ̄ns eſt falſum: g° ⁊c. ¶Patet ꝺ̄ntia: q: reſpect⁹ eſt poſterior fundamento. Falſitas conſeq̄ntis: ſic pbat. Tū q: accīs non requirit aliqđ ſbm: niſi ꝓpter illū reſpectum quem hz ad ipſum. Sed ſi ille reſpect⁹ eſt poſterior poterit accīs manere: ille reſpectu circūſcripto: ⁊ per ꝺ̄ns nō dependē ad ſbm: qđ eſt flm. Tū q: ſi accīs eſt p̄ius illo reſpectu accidens p̄t ꝛcipi ſine tali reſpectu: ⁊ p ꝺ̄ns ꝛplete diffiniri. Sed nō requirit ſbm niſi ꝓpter illū reſpectū q̄ habet ad ipm: g° p̄t pfecte diffiniri ſine ſbo: qđ eſt ꝺ̄ pbm i iſto 7°.

¶Tertio q: ſi īherentia ſit aliđ ⁊ poſterior accīte: ſaltem videt eſſe ꝓpria paſſio ei⁹. Sed ſbm poſſe eſſe ſine ꝓpria paſſione ꝺ̄ictionē ꝛplicat: g° ipoſſibile eſt accīs eſſe ſine īherentia: ⁊ p ꝺ̄ns nō differūt realiter. ¶Probatio mioris q: ſi ꝓpria paſſio eſſet ſepabilis: nulla cōclusio eſſet ſimpliciter ſcibilis: quia nulla ꝛclusio eſſet ſimplr neccia cum predicatū poſſit abeſſe ſuo ꝓpio ſbo. Hec autē ſunt falſa. Igit ⁊c. Hec ille formaliter. ¶Ad hec ꝺ̄m primo negādo minorē. Relatio.n. creature: cū ſit de genē ad aliqd diſtinguit realiter a creatura q̄ eſt de genere ſubſtātie: ñc ſupradictū eſt in 5°. hui⁹ cū de relatione ageret. Uñ minor eſt falſa: quā nō pbat: ſz eā ſuppōit eſſe verā. ¶Dicendū 2°. negādo primo ſuppoſitū: vz q actualis īherētia ſit reſpect⁹: vt ex dictis pz. Scōo illa actualis inherentia ſm ſuū eſſe eſt poſterior nā accīte: tū ſm rōnē ⁊ modus ſignādi eſt p̄ior: ſicut creatio pz eē eſt poſterior creatura. Et tū ſm rōnē ⁊ modū ſignificādi ē p̄ior: ut dic doc. S. in de po⁹. q. 3. ar. 3. ad 2ᵐ. ¶Silr pbatio falſitatis ꝺ̄ntis ſupponit flm p̄dictus ⁊ tale accīs nō regrit ſbm p ipſaz actualē inherentiā: ſz ex nā ſue eſſentie hz q̄ poſſit eſſe in ſbo. ¶Hec eſt inconueniens: q accīs poſſit cōcipi ſine illa actuali inherētia: vt pz de accidentib⁹ in ſacro altaris. ¶Dicendū 3°. q actualis inherētia non eſt ꝓpria paſſio accītis: ſicut nec ridere eſt ꝓpria paſſio hois: ſz riſibilitas ſit ꝓpria paſſio ei⁹. Sed magis hz rōne actus. Iſta.n. tria ſ. accīs actualis inherētia ⁊ aptitudinalis inherētia ſe hñt ſicut inherēs inherē ⁊ īhesibilitas ſiue ſicut lux lucē ⁊ poſſibilitas lucēdi. Unde p̄dicta argumēta facilr ſoluūtur: ſz predict⁹ opinator multiplicādo vba aliter ſoluat. ¶Aduertendū eſt iſup q predict⁹ aduerſar⁹ in ſua. 4. concluſione vbi ſupradicit q actualis inherētia eſt eadē realiter cū accīte reſpectiuo. Quod ſic pbat. Illa relatio eſt eadē fundamēto ſine qua fundamentū eē icludit ꝓtradictionez. Sed īherētia actualis accītis reſpectiui ē hmōi. Igr ⁊c. ¶Sed hāc ꝛclusionē deſtruit rō ſua q̄ pbat ſuā tertiā cōcluſionē q̄ fuit 2ª. ps p̄cedētis ꝛclusiōis. ¶Nā ut ipſe ibidez dicit. Illa q̄ ſic ſe hñt q vnū p̄t eſſe altero nō exīte dſnt realr: q: alias idē ſit eſſet ⁊ nō eēt qđ ē ꝺ̄ rōnez p̄mi p̄incipij vt ipſe dicit. Sed maifeſtuz eſt q relatio realis p̄t eſſe abſq hoc q actualr īhereat ſbe de q̄ qđē inherētia loquimur hic: g° actualis īherētia ⁊ relatio realis dſnt realiter. ¶Probatio mioris clare ē in ſacro altaris. ¶Nā ibi ē ſimilitudo ⁊ eq̄litas q̄ fundant in q̄litate ⁊ q̄titate ut pz in duab⁹ hoſtijs conſecratis eiusdē q̄titatis. Et tū ſunt abſq ſba. g° ⁊c. ¶Sic g° pbatio vni⁹ ſuax ꝛclusionū deſtruit alterā ꝛclusionē qđ eſt ꝺ̄dicē ſibi ipſi cū ſua tñ reuerentia.

¶Ad pbationē āt ſuā ꝺ̄m negādo maiorē. Nā creatura eſſe abſq relatione ei⁹ ad creatorē ꝺ̄dictionē cōnotat. Et tū vt dixim⁹ relatio illa differt realr a creatura: q: nulla ſba eſt accīs: cū hec ſit ꝓpoſitio īmediate. Si g° aliq ſba ſ. creatura: ſit realr accīs. ſ. relatio duo ꝺ̄dictoria erunt ſil vera qđ eſt magis inconueniēs q̄z negare maiorez p̄dicti aduerſarij. ¶Silr minor: ſua, eſt ſimplr falſa vr loquēdo de relatione duaꝝ albedinis in duabus hoſtijs patuit. vt de relatione duaꝝ albedinis in duabus hoſtijs patuit.

¶Et ſz actualis inherētia ꝛcedo q̄ ſit reſpectus nō poſſit eſſe actualiter ſine ſba ⁊ cōceſſo etiā q ipſam eſſe ſine ſba ꝺ̄dictionem ꝛplicaret: tñ nō ꝓp̄ hoc ſeqū q qualibet relatio nē eſſe ſine ſba ꝺ̄dictionem ꝛplicet. ¶Ex q̄ pz q falſuz aſſumit: flm ꝛcludit: ⁊ nihil pbat q̄tum ad hanc partem.

Ad primū Igit ꝺ̄m q aptitudinalis īherentia nō ſoluz dicit hitudines: ſed etiā dicit īherentiā cū habitudie. ¶Uerūtñ dato q nihil aliud dicēt q̄z hitudinē tñ ut rñdens dicebat nō ꝓpter ꝺ̄ntur in p̄nto relationis. Nō.n. q̄libet hitudo etiā realis ponitur in p̄dicamēto relationis sicut neq̄z quelibet similitudo realis. Nō.n. q̄libet ſilitudo realis eſt relatio realis. Nā manifeſtuz eſt.n. q aliqs dicit ſibi ipſi realr ſimilitudo eſt relatio realis vt ſupradictuz eſt in p° parte huiꝰ lib. 5. q. 16. ¶Ad 2ᵐ. ꝺ̄m q hitudo accītis ad ſbm. Unde nō oportet q ſit de genere ad aliquid. ¶Ad 3ᵐ. negādo ſuppoſitū vz q illa inherētia ſit reſpectus ſ. cōnotato ipo: tet reſpectuz qui tñ nō eſt relatio realis ſ. rationis tñ ſicut dictuz eſt. ¶Ad 4ᵐ. ꝺ̄m q aptitudinalis inherentia nunq̄z p̄t ſepari ab accīte ſed bñ actualis. Unde actualis inherētia differt realiter ab accīte ut argumentuz cōcludit nō autē aptitudinalis. ¶Ad 5ᵐ. ꝺ̄m q albedo realiter eſt ſua aptitudialis inherētia. ¶Nō tñ ꝓpter ꝺ̄ segtur q albedo ſit relatio: q: ſicut dictum eſt illa inherētia nō eſt relatio de genere ad aliqd. ¶Ad illd vero qđ incōtrariū adducebat dicendū eſt q p actualez inherentiā nō hz accidēs q ſit formaliter accīs. Sed dicitur formaliter accīs ex eo q eſt nā quedā cui debet poſſe eſſe in alio. Unde minor eſt falſa.

¶Segt i doc. S. ibi. Licet āt modus eēndi accītiū ⁊c.

B quartum nō poſſint intelligi ſine ſubſtātia ⁊ 2°. q ſubſtātia icludat in ſignificatione eoz. ¶Nā modus intelligēdi ſeqū ⁊ fundat ſup modū eſſendi: ut dic doc. S. in lra. Sz accītia nō p̄nt eſſe nāliter ſine ſba. Uidet g° q nō poſſint itelligi. ¶ꝺ̄ 2°. Nihil p̄t itelligi ſine ꝓprijs diffinientib⁹. Nō.n. nō p̄t itelligi: niſi itelligat aīal rationale. Sed ſba ponit in diffinitiōe accītis: ut ifra pbabitur: g°. q. 9. ar. 1. ¶ꝺ̄ 3°. Poſteri⁹ nō p̄t itelligi ſine priori: cū pri⁹ cadat in itellectu poſterioris. Sz accīs ē poſterius ſba: ut pbat pbus i p̄nti cap°: g° vz q accīs nō poſſit itelligi ſine ſba. ¶ꝺ̄ 4°. Accīs eſt effect⁹ ſbe i triplici genere cauſe: vt innit pbus in. 5°. ⁊ i hoc. 7°. ⁊ ut exp̄ſſe dic doc. S. in pª pte. q. 77. ar. 7. Sed effect⁹ nō p̄t itelligi ſine ſua cā: cum relatiue ſe hēant. Si gs.n. vnū correlatiuo rū nouerit: nouit ⁊ reliquū: vt dic pbus i p̄ntis. Igit ⁊c. ¶ꝺ̄ 5°. ¶Probat 2°. q ſba icludat i ſignificatiōe accītis ¶Nā accīs ꝛcretū differt ab accīte abſtracto ex hoc q i ſua ſignificatiōe icludit ſbm. g° accīs ꝛcretū icludit in ſua ſignificatiōe ſbaz. ¶ꝺ̄ 6°. Sicut nomē ſpēi ſe hz ad ſuū ſbz: vt expōne dua i ſua ſignificatiōe: ita ſe hz accīs ad ſuū ſbz: vt expōne ꝺclarat doc. S. i de vnione vbi icarnati. q. 1. Sz nomē ſpēi ſignat idiuidua. Nomē.n. vniuocū ē qđ p̄la ſignat ꝑz vnā rōnez: vt pz i añpntis. Igit ⁊c. ¶ꝺ̄ 7°. Si accīs ꝛcretū nō icluderet i ſignificatiōe accītis: ſeqūret q p ſe locaret i genē. Sz ħ vz eſſe ꝺ̄ pbm i thopi. cū nullus ens p accīs. Igit ⁊c. ſe pōat i p̄nto. Accīs āt ꝛcretū dz ens p accīs. Licet ¶Sed incōtrariū eſt doc. S. i lectiōe p̄ti: dicens. Licet enī modus eſſendi accītiū: nō ſit ut p ſe ſint: ſz ſolū vt ſint itellect⁹ tñ p̄t ea p ſe itelligē: cū ſit nat⁹ diuidē ea q ſz ſunt turā ꝓiūcta ſūt. Hec ille. ¶Silr p 2ª pte dicti tituli: dic. Ecclesiens

Questio Prima

Accñs ꝯcretuz vñ iportare ꝓdicamẽtuz ſbe: nõ ita ꝙ prędicamẽtũ ſbe ſit ps ſignificatiõis talium noiuz q̃ ſignificãt accidẽs i ꝯcreto. Albũ. n. ut i ꝑntis dr ſolã q̃litatẽ ſignat. b ille. Ad ppm huiꝰ dr. 12. q. 53. ꝛ. 3m vbi dr ꝙ accñs quocũq3 modo ſignificet: b3 dependẽtiã ſb3 f3 ſuã rõnẽ ꝛc. ſ. ꝛ i cõcreto ꝛ in abſtracto: aliter tñ ꝛ aliter: vt etiã infra p3. q. 9. ar. primo notabili ſecũdo.

Reſpõdeo dõz pº ꝙ dupler ẽ accñs. Quodã eſt accñs ꝑpriuz: qõ fluit a prĩcipijs ẽntialibꝰ ſpẽi. Et tale ñ põt itelligi ſine ſba: qz ſuũ ꝑpriũ ſb3 põit i diffõne eiꝰ. Hic eſt ꝙ dicit doc. S. 12. q. no. 4. 4m. Cũ potẽtie aie ſit nãles ꝑprietates ſpẽ ꝓñtes: ſequit dicere f3 ſpẽz ſuã itellectualis vel rõnalis: nõ qz actu hñt has potẽtias: ſz pp ſpẽz talis eſſentie: ex qua nate ſunt hmõi potẽtie effluere. Hec ille. Aliõ ẽ accñs cõe. Et tale eſt dupler. Qõdã eſt ꝯcretiue deſignatuz: ſic albũ: nigruz ꝛ hmõi. Et tale ẽt ñ põt itelligi ſine ſba: qr mod9 ſignandi ſeq̃ modũ itelligẽdi. Vñ eo mõ res itelligim9 q̃ ꝓponit ſignatas: ſint ꝓpoſita ad ſignandũ. Cũ gº noĩa accñtiũ ꝯcretiue dr̃ tur ꝙ ñ itelligim9 ea vt ſic: ſine hĩtudie ad ſb3. Hĩtudo ãt nõ põt itelligi: niſi itelligat terminꝰ eiꝰ. Cũ gº hĩtudo accidẽtis teriet ad ſba3: ſeq̃ ꝙ accñs ꝯcretũ: vt cõcretuz eſt nõ poſſit itelligi ſine ſba. Aliõ eſt accñs abſtractiue dr̃ſignatuz. Et tale eſt dupler. Quoddã ẽ accñs copulatuz: ꝛ tale nõ põt itelligi ſine ſuo ſbo. Hmõi accñs dr̃ copulatuz: qõ dat itelligẽ ſuaz ſb3 deteriatuz: ſicut ſymitas dr̃ naſi curuitatis. Sz illõ qõ dat itelligẽ aliqd ñ põt itelligi ſine eo. Impoſſibile ẽ. n. itelligere ſymitatẽ: nõ itelligẽdo naſi curuitatez: nec ſit rõ eiꝰ quã hoc nomẽ ſymitas ſignat. gº ꝛc. Aliõ eſt accñs ñ copulatuz. Et tale poſſe itelligi ſine ſba: põt itelligi dupl̃r. Uno loq̃ndo de cognitiõe pfecta ipſiꝰ accñtis. Et ſic accñs nõ põt itelligi ſine ſba: qz tũc pfecte cognoſcitur ꝙ ñ itelligim9 ea vt ſic: ſine hĩtudie ad ſb3. Hĩtudo ãt nõ põt itelligi: niſi itelligat terminꝰ eiꝰ. Cũ gº hĩtudo accidẽtis teriet ad ſba3: ſeq̃ ꝙ accñs ꝯcretũ: vt cõcretuz eſt nõ poſſit itelligi ſine ſba. Aliõ eſt accñs abſtractiue dr̃ſigna-

Sed ꝙ accñtia deuenim9 in cognitionẽ ſbe. Dicit. n. i pº de aĩa ꝙ accñtia magnã ptẽ ꝓferũt ad cognoſcẽdũ qõ gd eſt. ergo accñtia ſunt nobis pri9 nota q̃z ſba. Et ſic poſſumus accidẽtia itelligẽ nõ itelligẽdo ſba3. Cõ 4º. Si nõ poſſem9 itelligẽ accñtia ſine ſba: ſequeret ꝙ hĩtudo accidentis ad ſba3 eſſet de itellectu qdditatiuo accidẽtis: ꝛ ſic accidẽs nõ poſſet itelligi ſine aptitudinali ĩherentia eius. qõ eſt ꝛ determinata in ar. 2. ergo ꝛc. Cõ 5º. Si accidentia nõ poſſent intelligi abſq3 h ꝙ intelligat ſba ꝑpter hoc ꝙ accidẽs dependet a ſba in eſſe: ſequeretur ꝙ nihil creatuz poſſet itelligi niſi itelligeret de9 cuz a deo omnis creatura dependeat meſſe. Sed hoc eſt manifeſte falſuz. Multi. n. antiquoꝝ phoꝝ ſciam multoꝝ habuerunt q tñ deuz penit9 ignorabãt cuz vn9 ſolez ali9 Jouez tangz deũ adorauerit. Uidet ergo ꝙ accidens poſſimus itelligere abſq3 h ꝙ ſba aliq̃ mõ itelligat. Cõ 6º. Quicqd hz cõceptum ꝑpriuz ꝛ qdditatiuũ in ꝑpio genẽ põt intelligi abſq3 h ꝙ intelligat aliqd alteri9 generis vt videt. Sed accidẽs vt albedo hz in ꝑpio genere ꝯceptũ ꝑpriũ qdditatiuũ. Habet. n. ꝑpriũ gen9 ꝛ ꝑpriaz dr̃iaz ex quibus cauſat ꝑprius ꝯceptus ꝛ qdditatiu9. igit̃ idem ꝙ prius. Cõ 7º. Doc. S. in pñti lcõne dicit ꝙ intellect9 poteſt accidẽtia p ſe itelligere h eſt abſq3 ſubſtantia. ergo accidẽtia non poſſe intelligi abſq3 ſubſtãtia vr̃ eſſe ꝛ cõ ꝑpriuz doctorem.

Sed dõm ad pm ꝙ maior eſt vera ceteris paribꝰ. Ad minorẽ dõm ꝙ nõ eſt ſilis rõ de albedine ꝛ dulcedine lactis in ordine ad viſum ꝛ de ſubſtantia et accidente in ordine ad intellectum qz dulcedo nõ dependet ab albedine neq3 ecõuerſo q̃ntum ad rationem formalem obiecti viſibilis. Sed accidens depẽdet a ſubſtãtia q̃ntuz ad rõnẽ entis qõ etiã ſm pdictũ opinatorem eſt obiectũ intellect9. Uñ rõ ſua nulli9 eſt vigoris. Cad 2m dõm ꝙ maior eſt falſa. Maz ꝑpria paſſio que eſt de genere q̃litatis realr differt a ſuo ſubiecto: ꝛ tñ nõ põt itelligi ſine ſuo ſubiecto ſicut dictũ eſt. Et ad ꝓbationẽ eiꝰ dicẽdũ negãdo miorẽ: qz ratio accñtis depẽdet a ratiõe ſbe ſicut dictũ ẽ: cũ Analogia entis ad ſba3 ꝛ accñtis attẽdat f3 hĩtudinẽ vni9 ad alteꝝ. ſ. accñtis ad ſba3 ꝛ nõ ãboꝝ ad vnũ tertiũ: ut ſupra i 4º. adductũ ẽ cũ de vniuocatiõe entis ageret. Cex q̃ p3 ꝙ iſte due rõnes. Jo. canon. nõ demõſtrãt neq3 vere ſũt: ſz ſophyſtice. Et ſi õbite ꝓſideret tñ ꝓcludũt de accñte copulato ſic de accñte nõ copulato: ꝛ p ꝓns ꝛ ſeipm. Cad 3m dõm ꝙ p accñtia deuenim9 in cognitiõez ſbe pfectã a poſteriori tñ. Et tñ nõ poſſum9 intelligẽ accñs ñ itelligẽdo ſba3 faltẽ ꝓfuſo9 lz bñ abſq3 h ꝙ itelligat ſba deteriata cognitiõe ꝛ pfecta: ſic dictũ eſt i corpore. Cad 4m. dõz ꝙ ꝓñtia nõ valet. Stat. n. bñ ꝙ aliq̃ res ñ poſſit itelligi ſine alio: qõ tñ ñ erit de itellectu qdditatiuo ei9: ſic relatiuũ ñ põt itelligi ſine coꝝrelatiuo: ꝛ tñ coꝝrelatiuũ cũ realr diſtinguat a relatiuo: ñ ẽ de itellectu qditatiuo eiꝰ. Jz. n. res nõ poſſit itelligi abſq3 eo qõ ẽ de itellectu qdditatiuo eiꝰ: nõ tñ oẽ illõ ſine q̃ res itelligi nõ põt: ẽ de itellectu qdditatiuo eiꝰ. Uerũtñ dato ꝙ accidẽs ñ poſſit itelligi ſine hĩtudne ad ſba3: non tñ pp h ſeq̃t ꝙ accñs ñ poſſit itelligi abſq3 hoc ꝙ itelligat aptitudialis ĩherẽtia eiꝰ: qz ſic ſupraductũ ẽ illa aptitudialis ĩherẽtia nõ eſt illa hĩtudo ſiue relatio lz qdã hoc ſentiãt. Cad 5m. dicẽdũ negãdo ſeq̃lã qz lz oĩs creatura dependet a deo f3 eſſe tñ de9 excedit itellectũ nr̃m f3 põtez ſtatũ ita ꝙ ad cognitionẽ eiꝰ deueñre ñ poſſum9 niſi ꝙ effect9. Sba ãt nõ excedit intellectũ nr̃m. Uñ nõ ẽ ſile de creaturis ꝛ deo ſic de ſba ꝛ accñte. Uñ cũ qdditas rei mãlis ſit obm itellect9 nr̃i ꝓñcti pm qõ ab itellectu nr̃o itelligit̃ ẽ qdditas ipſa ut̃ exꝓſſe dicit doc. S. i pª pte. q. 88. ar. vltio. Et ſic nihil poſſum9 itelligẽ niſi i ordie ad ipſaz qdditatẽ. Chec verũ ẽ vt aliq imaginãt ſm doc. S eſſe dõm ꝙ pri9 itellectus noſter itelligit ens añq̃z itelligat qdditatẽ rei mãlis. Sed bñ eſt dõm ꝙ pri9 itelligit qdditatẽ rei mãlis ꝓſule. ſ. vt ens q̃z determinate. ſ. ut qdditas ſicut viſus prius apprehendit ſor. veniẽtẽ vt aliquod animal q̃z ut aliquẽ hominẽ. Mõ autem ſorte veniente prius videt aliquod animal

q̄ aliquē hoiez. Sz videt aliquē hoiez lz ipfecte ⁊ ofuse: ut aliqđ aial. De q̄ iferi⁹ foꝛabit articul⁹ exp̄ssus cū ō gd ditate itellect⁹ disputabit. ¶Ad 6ᵐ. dōz q secluſa hitudine accītis ad ſbaz: aut ſecluſa oīmoda cognitōe ipſi⁹ ſbe: accidēs nō hz ꝛceptuz ꝓpꝛiuz qdditatiuū i ꝓpꝛio gn̄e: ita. ſ. q possit itelligi sine ſba. ¶Et lz hēat i ꝓpꝛio gn̄e: gen⁹ ⁊ dfiaz: tn̄ illud gen⁹ ⁊ illa dfia dependent a ſba q̄tū ad cognitionē: sicut ⁊ ipſa ſpēs: ut infra patebit. q. 8. ¶Ad vltm dicēdū q. Doc. S. bn̄ inuit q accīs possit itelligi sine ſbo deteꝛiato: sicut albedo pōt itelligi absq; pariete: nō aūt intelligēduz est: q accītia possint itelligi absq; ſba: siē lz nō sit oīmoda ſilitudo: mā nō pōt itelligi sine foꝛa: pōt tn̄ intelligi sine hac vel illa foꝛa: sicut iferi⁹ disputabit. ¶Sz ꝓ declaratiōe ſcōe ptis tituli: dōz 2° q aliqđ icludi i ſignificatiōe alteri⁹ pōt itelligi dupl̄r. Uno⁹ loquēdo de ſignificatiōe pꝛincipali ⁊ pꝛimaria: qō icludat tanq̄ ps ſignificatiōis. Et sic ſba nō icludit in significatiōe accītis. Qđ pbat doc. S. i lectiōe p̄ti aūcte pbi i lib. p̄ntoꝛ dicentis. Albū solā q̄litatē signat: ergo nō signat de pꝛincipij ſignificato ſbaz tāq̄ ptez significatiōis ei⁹. ¶Alio⁹ pōt intelligi loquēdo de significatiōe ſcōaria: ut. ſ. icludat i significatōe nō sicut ps significatiōis: sz sicut ꝓnotatū. Et h̄ dupl̄r. Uel loquēdo de noībus accītiuz ꝛcretis ⁊ talia bn̄ signāt. i. cō signāt ſbam siue ꝓnotāt ſbm. Qđ pz ex ꝓpꝛietate vocabuli: q ꝛcretū dr q̄si accīs cōcernēs ſbm. Uel loquendo de noīb⁹ abstractis. Et h̄ dupl̄r. Uel illa noīa: sūt noīa accidentiū nō copulatoꝝ ⁊ talia nō signāt neq; ꝓsignāt siue ꝓnotāt ſbm. Quod ēt pz p vtunt̄ vocabuli. Abstractuz. n. dicit: q̄si ab alio tractū: q̄tuz ad modū significādi. Uel loquēdo de noīb⁹ accītiuz copulatoꝝ. Et h̄ itez pōt intelligi dupl̄r. Uno⁹ q icludat in eoꝝ ꝓsignificatiōe ſbaz in recto. Et sic nō icludūt pp rōnez iā dictaz. Uel in obliq̄. Et sic bn̄ includūt i eoꝝ ꝓsignificatiōe ſbam idirecte tn̄: ⁊ nō pꝛincipali: sicut ſymutas signat curuitatē nasi. Et h̄ ideo: q noīa signāt res sz q itelliguntᵉ. Et q lz itellectu taliū accidentiū includit substātia sicut dictuz est: ideo in eoꝝ significatione includūt saltem in obliquo.

Ad pꝛimum Igit̄ dicendū q modus itelligēdi fundat sup modū essendi rei nō in se ꝓsideratū: sz sup modū essendi rei ꝓut q sūt in itellectu. Un̄ nō valet p̄ntia. Lz. n. ria nō possint eē sine singularib⁹ in rei nā: p̄nt tn̄ esse itellectu: ⁊ p ꝓns itelligi sine singularib⁹: q ꝓut. Doc. S. i. i. pte. q. 85. ar. 1. ad pꝛimū itellectuz est i itelligēte immāl̄r p modū itellectus nō autē māl̄r p modū rei mālis. Hec ille. Sicut ēt supꝛa in. 6°. huj⁹. q. 10. dictuz est. ¶Ad 2ᵐ. dōm q aliqđ pōt in diffōne alicui⁹ dupl̄r. Uno⁹ essentiāl̄r. Alio⁹ p additamētum. Pꝛimo⁹ maioꝛ est ꝛa. Sc̄o⁹ nō semp est vera nisi causet illud a pꝛincipijs talis ſbi adeq̄te ⁊ neccio: sicut dictū est de ꝓpꝛia passiōe. ¶Uerūtn̄ argm vex cōcludit loquēdo de ſba in cōi: saltez q̄tū ad ofusaz ipſi⁹ ſbe cognitionē: ut supꝛadictū est. ¶Ad 3ᵐ. dōm q: pꝛi⁹ ⁊ posteꝛius sunt i duplici dfia. Hā q̄dā sunt essentialiꝛ subordia: ta ordinatiōe p̄dicatiōis. Et in talib⁹ posteꝛi⁹ nō pōt itelligi sine pꝛiori: sicut argm icludebat. Alia sunt q̄ nō sūt essentialiꝛ subordiata: sicut sunt ſba ⁊ accīs. Et in talib⁹ nihil refert: posteꝛi⁹ posse itelligi sine pꝛiori: eo mō quo expositū est. ¶Ad 4ᵐ. dōm q effect⁹ mālr sumpt⁹: pro co. ſ. q̄ est effect⁹: pōt itelligi sine cā: lz si sumat formāl̄r ⁊ relatiue: nō possit itelligi sine cā: q dependētia eius determinat. ¶Ad 5ᵐ. dōm q dupler est significatio noīs: sic dictuz est. Quedā ē pꝛincipalis. Et sic ſba nō icludit i significatiōe noīs ꝛcreti accītis. Alia ē significatio ſcōaria ⁊ cōnotata. Et isto⁹ ſba icludit in significatiōe noīs ꝛcreti accidētis: eo mō sicut expositū ē. ¶Ad 6ᵐ. dōz q nomē spēi nō signat idiuidua neq; ꝓditiones idiuiduātes pꝛio ⁊ pꝛincipaliꝛ: lz bn̄ ſcōario sz q pꝛuenūt in cōi rōne spēi quā pꝛincipaliꝛ ⁊ imediate signat nomē spēi. Un̄ argm tn̄ cōcludit q ſba de pn̄tato iportat i significatione accītis ꝛcreti: ut pz. ¶Uerūtn̄ pro ampliori declaratione huj⁹ rōnis: aduertēdū est sz doc. S. in de vnione vbi icarnati. q. p^a. ar. 3°. ad 5ᵐ. vbi sic ait. Jn hoc noīe albū: itelligit albedo ⁊ ſbm albedinis: lz albedo determiāte. Hā cum dicimus albū: itelligim⁹ aliqd albedie iformatuz. Nō aūt determinat qd sit illud: sicut determiat foꝛa. Silr etiā cum dicimus hō: vel aliqd aliud ſbaliꝛ dictū intelligit hns hūanitatem. Sed q aliqd determiat ad spēm p suā nām ⁊ essentiaz: nō aūt p suuz accīs: i hoc noie hō: itelligit determiate id qđ est hns hūanitatez: magis q̄ i hoc noie albū itelligit hns albedinē. Et q id qđ p nomē determinate intelligit: est ꝓpꝛie nois significatū: magis h nomē hō signat supposituz hūanitatis: q̄ hoc nomē albuz ſbm albedinis: q̄uis nec hoc nomē significet i sua singularitate suppom: lz solus fz q est determiate i nā spēi. Hec ille formaliter: sicut supꝛa i pꝛia pte huius opis adductū est pro maioꝛi parte. ¶Ad vltm dōm q ꝛcretū ꝓsideratū sm id qđ ē: ponit i vno p̄nto: lz nō directe: q vnūquodq; pōt i p̄nto fz suū principale signatuz: ⁊ nō sm suū ꝓnotatū. Et q accīs cōcretuz nō iportat nisi vnā formā de pꝛincipali signato: sicut albū solā albedinē significat: vñ ponit i pꝛedicamēto etiā p se: si ꝓsideret q̄tum ad ei⁹ signatuz. Secus si ꝓsideret sm ei⁹ moduz significādi. Sed si ꝓsideret ꝛcretum in sensu cōpositionis: inq̄tum ꝛcretum est: sic nō ponit p se in vno pꝛedicamento q ut sic est ens p accidens vt argūmentum concludebat. Unde laboꝛabat in equiuoco.

¶Ubi supꝛa in doc. S. imptinenter tamen.

Quintum

Sic pceđit. Uidet q sit vnū ⁊ idez esse ā exīstie ſbe ⁊ accītis. ⁊ q eē accītis nō sit eēre. Hā in vno ⁊ eodē cōpositō: est tn̄ vnū exīstere. Alias vnū ens eēt pꝛia entia. Sed accītia hīt suū eē in ſbo. g°. vi q ipſoꝝ nō sit nisi vnū eē exīstie q̄ē eē exīstētie ſbi. ¶P. 2°. Accīs nō est ens nisi q: est entis. i. ſbe. Quod nō eēt vex nisi idē esset eē entis q̄ē eſt ſba ⁊ ipsius accītis. ¶P. 3°. Omne q̄ē est ī̄ est q: vnū nūero est vt dicit Boetius ⁊ sic suū esse ꝓsistit in vnitate. Sz ſba ⁊ accidens sunt vnū numero. g°. hīt idē esse. ¶P. 4°. Pꝛaeterie ⁊ forme est vnū eē exīstie. g°. ⁊ ſbe ⁊ accītis. Pꝛaeptia quia sicut ex mā ⁊ foꝛa fit vnū ita ex ſbo ⁊ accīte fit vnū sicut ex determiatiōe ⁊ determiabili. ¶P. 5°. Si ſbe ⁊ accītis nō eēt vnuz esse seq̄ret q nō posset saluari in eis rō analogie. Hō. n. saluat analogia duoꝝ nisi p respectuz ad vnuz in quo q̄ueniūt. Subsātia g° ⁊ accidens q̄ueniūt i ente ⁊ p ꝓns inesse cū esse sit actualitas entis. ¶P. 6°. Existēs dicit ab existere. Si g° in eodē ſbo essent pꝛia existē seq̄retur q vna ſba eēt pꝛes exīstes ⁊ pꝛia exīstia. Qđ videt inconueniēs. ¶P. 7°. Jn vna ſba nō est nisi vna extēsio qua extenditᵉ ſba ut ſbm extēsionis ⁊ accidentia ut exīstia i ea. g°. a filī nō erit nisi vnū esse exīstie in ſba quo ſba exist it ut ſbm essendi ⁊ accītia: q̄ sunt in existente. ¶P. 8°. Esse seq̄tur nām. Sz in xpo sunt due nature in eodez suppoſito ⁊ tn̄ ei⁹ tn̄ vnū esse exīstie. Alias xp̄s esset duo exīstes ⁊ p ꝓsequens duo suppoſita qđ ē beretice ut vi. g°. etiā ſbe ⁊ accītis erit vnuz esse exīstie. Alias ¶P. 9°. Scōo arguit pbādo q eē accītis n sit ineſse sed esse accītis esset ieſse seq̄retur q nō posset nō ineſse sed pōt non ineſse ut pz in sacro altaris. Igitur ⁊c. ¶P. 10°. Esse est formalissimuz oīuz rex ut dicit doc. S. i tractatu de nā accītis. Si ergo esse accītis ꝓsiteret in ieſse sequeretur q esse accītis esset formalissimū ⁊ p cōsequēs perfectissimuz. Quod est ꝛ phylosophuz in p̄ti lectiōe ⁊ iu peri⁹ in. 5°. g°. idez pri⁹. ¶P. 11°. Relatio ē accīs realis. Et tn̄ relatiōis eē qđ est ieſse sz ad aliō se brē ut supꝛa ch. 2 suuz est i. 5°. huj⁹. q. 16. Alias i deo n essent rōnes realeſ. igit ⁊c. ¶P. 12°. Doc. S. i 4°. sen. exp̄sse dicit q accītis esse n est ieſse. di. 12. q. 1. ar. 1. g° sz dicē Zuū. ¶P. 13°. Esse fluit ab eēntia sz doc. S. i tractatu de esse ⁊ essentia: g° ⁊ esse: ⁊ sic nō sem per esse accītis ē i alio eē. ¶Sz in Zuū arguit pro p^a pte q̄siti. Hā esse simplr ⁊ eē sz qđ nō sunt vnū esse in nūero. Sed ſba dr esse simplr: accīs vo sz qđ: ut pz p pbm i 5° de gn̄one g° ſbe ⁊ accītis nō est vnū esse exīste. ¶P. 14°. Quod ꝓsideret se existē: ⁊ i alio existē nō est vnū esse. Alias illis qđ in alio existēt p se existit: accīs vero i alio

Questio prima

alio. Igit̄ nō. ¶ Ꝑ. 14°. Si accītia nō hꝫent ꝑpriuz esse
ꝓter esse ſbe: ſeqret̄ ꝙ nō posset remanē ſba corrupta:
ꝑñs ē falſuz: ut pz i ſacro altaris. Igit̄ idez qđ pri⁹. ¶ In
contrariū vo seđ ptis est doc. S. in lectione presenti.

Respondeo dōz p° ꝙ ꝫz doc. S. i de vnio
ne vbi icarnati elicitiue triplex
est esse: sicut ēt Herue⁹ plies adducit. s. esse eēntie eē exi
stēte ⁊ esse subsistētie. ¶ Ad manifestuz est. n. ꝙ nō est idez
esse essentie ſbe ⁊ accītis: qz esse eēntie: ⁊ essentia nō diffe
rūt realr. Sz ſbe ⁊ accītis sunt diuerse eēntie: qz essentie
ꝓdicamēton sunt impmixte. Igit̄ ſbe ⁊ accītis sunt diuer
sa esse eēntie. ¶ Silr ſbe ⁊ accītis nō est idē esse existētie.
¶ Quod sit pz. Mā diuersoꝝ motuuz diuersi sunt termi
ni: vt pz. 5. physicoꝝ. Sz gnatio simplr dicta termiat ad
esse simplr vz ad esse ſbale: ⁊ gnatio ſm qd terīat ad esse
accītale: vt dicit phus ꝓ° de gnone: g° esse ſbale ⁊ eē acci
dētale nō sunt vnū esse. ¶ Ꝑ. 2°. Nihil pōt esse sine pro
ꝓrio actu ei⁹. Sz esse existētie est ꝑpri⁹ act⁹ essentie. Lō
paraī. n. essentia ad eē: sicut po⁹ ad actuz: ut pz ꝙ doc. S.
in tractatu de esse ⁊ essentia. Igit̄ essentia accītis nō pōt
esse sine suo ꝓprio esse. Uñ quot sunt essentie: tot sunt esse
entie in aliq. ¶ Ꝑ. 3°. Lōtradictionē iplicat aliqd corrū
pi sno ꝓprio eē remanēte: qz illō qđ corrūpit̄ postq̄z co
ruptuz est nō ē: cū corruptio termiet ad nō esse. Dicē g°
aliqd corrūpi: ⁊ esse ei⁹ remanē est dicē aliqd corrūpi sil
ſuz aliqđ accīs corrūpi ſbo ei⁹ i quo erat remanēte: g° eē
illi⁹ accītis nō remāet eē ei⁹ ſbi remanēte. Cū g° nō sit ea
dez res q̄ remāet in esse: ⁊ res q̄ definit esse: seqt̄ ꝙ nō est
idē eē entie ſbe ⁊ accītis. ¶ Ꝑ. 4°. Foꝛa accītalis dat eē
aliqđ ſbo. Alias ex ſbo ⁊ accīte nō fieret vnū ꝑ accīs: sic
ex determiatione ⁊ determiabili. Uel g° dat esse ſbale vt
aliud. Si p̄m seqt̄ ꝙ foꝛa accītalis dabit esse ſbale: ⁊ sic
aget vltra ꝓpriā suā nām ⁊ vtutē qđ est absurdū. Si 2m
hꝫ inētuz. ¶ Ꝑ. 5°. Foꝛa ſbalis differt a foꝛa accītali per
hoc ꝙ foꝛa ſbalis facit esse simplr: foꝛa vo accītalis facit eē
tale: ⁊ nō simplr: ut sepi⁹ dicit doc. S. ⁊ ꝑtim in p⁹ pte
q. 76. ar. 4. g° seqt̄ ꝙ esse simplr ⁊ eē tale nō est vnū eē.
Alias illa dꝛia nullius esset valoꝛis: vt de se pz. Igit̄ nō.
¶ Sed loquēdo de esse subsistētie in qlibz suppōsito crea
to est soluz vnū tale esse. Mā esse subsistētie ꝙēit cuicūqz
subsistēti ꝑ vltimā sui formā. s. specificā. Sz vnius suppo
riī est tm̄ vna foꝛa specifica: ergo vni⁹ suppōsiti ē tm̄ vnuz
esse subsistētie. ¶ Ꝑ. 6°. Ubicūqz sunt duo eē subsistētie
ibi sunt duo subsistētia: ⁊ p ꝑñs duo suppōsita. ¶ Donē er
go in vno suppōsito duo esse subsistētie est ponē vnū sup
positū esse duo suppōsita: qđ implicat inꝺuz hmōi. Igi
tur idez qđ pri⁹. ¶ Aduertēduz est aūt ꝓ maiori cōfir
matiōe hui⁹ ꝓie ptis q̄siti ꝙ ſbe ⁊ accītis esse diuersa eē
exītie: ꝑt itelligi duplr. Uno⁹ mō ꝙ eoꝝ sint diuersa duo
esse eque pfecta ⁊ primaria. Et sic nō est ꝙcedēduz ꝙ ip
soꝝ sint duo esse. Alio⁹ mō pōt itelligi ꝙ ipsoꝝ sint diuersa
esse: ita ꝙ ipsi⁹ ſbe est esse exītie primariū ⁊ pfectū: ipsius
vero accītis ſcdariū ⁊ impfectū. Et sic ſbe ⁊ accītis sunt
diuersa esse. Quod exꝑsse pz ꝑ dicta doc. S. i tractatu de
esse ⁊ eēntia: vbi sic ait. Accītia nō hꝫt esse ꝑ se absolutuz
ita ex ſbo ⁊ accīte relinqt̄ eē ſbale qñ cōponūt.
uenit. ¶ Sz tm̄ iter formas subſtātiales ⁊ accītales ꝫ iter
est: qz sicut foꝛa subſtantialis nō hꝫ eē absolutū ꝑ se sine eo
cui aduenit: ita neqz illō cui aduenit. s. mā. Et iō ex ꝓiun
ctiōe vtriusqz relinqt̄ illō eē: i quo res ꝑ se subsistit: ⁊ ex
eis efficit vnū ꝑ se: ꝑ qđ ex ꝙiūctione eoꝝ: relinqt̄ essen
tia q̄dā. Uñ foꝛa subſtātialis q̄tus i se ꝙsiderata non hēat
cōpletā rōnē essentie: tm̄ est ꝑs essentie cōplete. Sz id cui
aduenit accīs ens est i se cōpletū subsistēs i suo esse. Quod
ꝓueniēs est ex ꝙiūctiōe sui cū eo cui aduēnit: nō causat il
lud esse: i quo res subsistit ꝑ qđ res ē ens ꝑ se: ꝫ causat qđ
dā esse 2m̄ fine q̄ res subsistēs itelligi pōt: sicut p̄m fine secū
do. Uñ ex ſbo ⁊ accīte nō fit vnuz ꝑ se ꝫ ꝑ accīs. Et iō ex
eoꝝ ꝙiunctiōe nō resultat essentia q̄dā. Hec ille. Quod ēt
valebit ꝓ sequentib⁹. ¶ Ex qb⁹ mānifeste apparet ſm
doc. S. esse dōm ꝙ ſbe ⁊ accītis nō sit vnū esse exītie ꝫz
numex ⁊ realr sic ꝓbatuz est. ¶ Dicendū 2° ꝑ scđa pte
q̄siti ꝙ esse accītis sit iesse pōt itelligi duplr. Uno⁹ absolu
te ꝙ esse accītis sit iesse. Et sic nō est ꝙcedēduz ꝙ esse acci
dentis sit iesse ꝫz est magis modus qđā essendi ipsius acci
dentis ꝑ respectū ad cāz eius ꝓximā ⁊ nāles vt expresse
dicit doc. S. i. 4°. sen. di. 12. q. 1. ar. 1. ad p̄m sicut adducet
formalr i sequētibus. ¶ Alio⁹ pōt itelligi ꝙ esse accītis
sit iesse ſbo nālr. Et ꝫ pōt dupliꝛ itelligi. Uno⁹ ſm ꝙ esse
signat id qđ est formalissimū in rebus. Et sic etiā esse acci
dētis ñ ē iesse vt voluit. 10m arg̃m factū añ icōtrariū. Alio⁹
accipiēdo ly esse ſm ꝙ signat iherē. Et sic accītis esse est
iesse. i. ꝫz nām sue essentie hꝫ ꝙ possit alteri iherē vt innuit
doc. S. in tractatu de nā accītis vbi sic ait. Inesse rei ꝑfec
te est esse accītis. Hoc autez vbū esse est vbuz designās
iherentiā accītis qđ extraneuz a nā rei esse ē necessariuz.
Mō. n. significat ꝙ hoc iesse ꝙ accītis eē sit i ipso esse ſbe
cū esse sit formalissimuz oīuz rex. Et iō esse ſbm ꝑ se exi
stentib⁹ ꝙuēit. Sz nā accītis ē iesse. i. iherē ipsi rei. ꝫ ille.

Ad primum Igit̄ dōm ꝙ vnū ens simplr
⁊ essentialr pōt esse plā ſm qđ
⁊ accītalr. Dictū est. n. ꝙ ex ſbo ⁊ accīte nō fit vnū ꝑ se:
ſz ꝑ accīs. Unde nō seqt̄ ꝙ vna ſba numero sit plā exītia
simpliciter. Sz est vna simplr ⁊ ples ꝫz qđ qđ nō est ico
nies. ¶ Ad 2m dōm ꝙ accīs dr ens: qz est entis. s. ſbe
nō ꝑꝑ ꝙ ſbe ⁊ accītis sit vnū esse exītie realr ꝫz qz esse
exītie accītis ꝓsupꝑit esse existētie ſbe sic̄ scōm presup
ponit p̄m. ¶ Ad 3m dōm ꝙ aliqd dr esse vnuz nūero du
pliciter vt ad ꝓposituz sufficit vt ex. 5°. hui⁹ pz. Uno⁹ ali
qua dicunt vnuz nūero nūerositate ſbi ⁊ ꝑ accidēs. Et sic
ſba ⁊ accīs sunt vnuz numero. i. ſbo. Similiter etiā esse
exītie vtriusqz. Aliomō aliq̄ dñr vnū numero nūerosita
te essentie ⁊ ꝑ se. Et sic accīs ⁊ ſba dñt nūero cū sint di
uersoꝝ gnuz. Uñ esse exītie accītis hꝫ sit i ſba sicut in ſbo
nō tm̄ est i ſba essentialiter tāq̄z in ꝓnto ſbe exīs. Sed esse
q̄tuz reducit ad ꝓntuz q̄titatis ⁊ esse q̄le ad ꝓntuz q̄lita
tis ⁊ sic de alijs sicut ⁊ esse ſbale ad genus ſbe reducit.
¶ Ad 4m negat ꝙñtia. Et ad ꝓbationez dōm ꝙ nō eo
dē modo ex mā ⁊ foꝛa fit vnū sicut ex ſbo ⁊ accīte qz ex
mā ⁊ forma fit vnuz ꝑ se ex ſbo vo ⁊ accīte fit vnū ꝑ acci
dens vt dictuz est. Uñ nō opz ꝙ sic ex mā ⁊ foꝛa fit vnuz
eē i quo res subsistit ꝙ etiā sic ex ſbo ⁊ accīte fiat vnū eē
ꝑ se in quo res subsistat. Sz ex ipsis bñ fit vnuz eē secūda
riuz vt pz. ¶ Ad. 5m. dōm negādo seqlā qz hꝫ accīs hēat
aliud eē exītie ab exītia ſbi tm̄ accipit suuz esse a ſba ⁊ ipz
hꝫ in ſba. Uñ rō Analogie entis ad ſbaz ⁊ accīs vtiqz sal
uat doc. S. opinione stante in vitate. ¶ Ad. 6m. dōm sic
ad p̄m. ¶ Ad. 7m. dōm ꝙ illō argm magis ꝙcludit ꝓ: q̄z
ꝓtra. Mā sic ꝑter extensionē q̄titatis mā ⁊ accītia q̄ sunt i
ea hꝫt aliqd ꝓprie extēsionis qz hꝫt ptes alias a ptib⁹ q̄ti
tatis hꝫ nō nisi ꝑ q̄titatez ita etiā acci⁹ hꝫt ꝓpria esse diuer
sa ab eē ſbe hꝫ nō nisi ꝑ eē ſbe. ¶ Ad. 8m. dōm ꝙ ille due
nature sunt vnite i xꝝo nō accītaliter neqz essentialiter ꝫz
ſbaliter. i. suppositaliter i vno suppōsito eterno sic̄ deducit
doc. S. i de vnione vbi incarnati. q. p⁹. ar. 1. Ex ſba vo ⁊
accīte nō fit vnuz suppom ꝑ se ꝫz solū ꝑ accīs vt dictū est.
Uñ nō est sile. ¶ Uerūtm̄ difficultas nō pua est i doc. S.
vidē: vtrū i xꝝo sit vnuz eē tm̄ vel sint ibi duo esse. ¶ Ex
vna ꝑte vr ꝙ sint duo eē. Mā eē eternū ⁊ esse tpale nō sūt
vnuz eē: alias esset vnuz ⁊ idē eternū ⁊ tpale. Sz esse dici
nuz i xꝝo est eternū ⁊ eē hūanuz ē ex tpe. Igit̄ nō. ¶ Ecō
uerso videt ꝙ sit vnū esse ꝑꝑ vnitatē suppositi. ¶ Sz qz
hec dubitatio totalr excedit limites pḃye: igit̄ ꝑ nūc theo
logycis disputatiōib⁹ relinq̄t. ¶ Ad 9m. ⁊ 10m. patuit so
lutio ex dictis. ¶ Ad 11m. dōm ꝙ relatio ꝓt ꝙsiderari du
pliciter. Uno⁹ vt accīs. Et sic esse ei⁹ ē iesse. Alio⁹ ſm ꝙ
relatio. Et sic esse ei⁹ est ad aliud se hꝫre: ut innuit doc. S. in
de po⁹. q. 8. ar. 2. ad. 12m. ubi sic ait: ꝙ cū relatio sit accīs i
creaturis esse suū est iesse. Uñ eē suū nō ē ad aliō se hꝫre.
Sz esse ei⁹ ſm ꝙ ad aliqd est: ē ad aliud se hꝫre. Hec ille.
¶ Ad alia duo vltia argumēta ēt patuit solutio ex dictis.

¶Ubi supra in Doctore Sancto. Impertinenter tamē.

a **B** sextum sic ꝓcedit. Videt ꝙ accidens sine ſba esse non possit. Mā diffinitionē separi a diffinito: cōtra dictionē iplicat. Sed ſba est de diffinitione accidētis: vt infra ꝓbat pbs. Igit̄ ꝛc. ¶ꝑ 2°. Aliud esse sine suo esse ꝓtradictionē iplicat. Sed accñtis eē est inesse vt ꝓbatū est supius. Ergo accñs non pōt esse sine inesse: ⁊ p ꝑns sine ſba esse nō pōt: quacūqz po3: ⁊ sic ꝺdictionē iplicat. ¶ꝑ 3°. Qꝺ est formal̄ alicui⁹ ꝓstitutiuū: ⁊ eius dē formal̄ ab alijs distinctiuū: ⁊ entis ꝓtractiuū ad ipz ab illo: ē inſepabile ab eo. Sz qꝺ in alio est ſbiue: est hmōi. Igit̄ ꝛc. ¶ꝑ 4°. Sicut se hz esse p se ad ſbam: ita se hz esse in alio ad accñs. Sed ſbam esse nō p se ꝺdictionē ipli cat: ergo ⁊ accñs esse non in alio ꝺdictionē videt iplicare ⁊ sic idē qꝺ prius. ¶ꝑ 5°. Illud qꝺ est essential̄ depēꝺet ab aliquo: non pōt esse sine illo: sicut hꝺ non pōt esse p quācūqz potentiaz sine aīali. Sed ſbm ⁊ accñs essential̄ subordinātur: cum vnuz sit de diffinitione alteri⁹: ⁊ vnū cōueniat alteri p se: sicut risibile p se ꝙuenit hoi. Igit̄ ꝛc. ¶ꝑ 6°. Sba non pōt esse sine accñte p q̄ncūqz potētiā. ergo accñs non pōt esse sine ſba ꝑña pz: qz accñs magis ꝺepēꝺet a ſba q̄z ecōuerso. Antecedens ꝓbat: qꝺ ſba nō pōt ꝓduci a ꝺeo: nisi sit creatura. Sed creatura includit rlionē creature ad ꝺeū: q̄ relatio est realis de gñe ad aliud fm Doc. S. Igit̄ ꝛc. ¶ꝑ 7°. Accñs esse ſbam ꝺictionē iplicat. ergo accñs esse p se ⁊ non in alio ꝺictionē ipli cat pz ꝑña: qꝺ esse p se est ꝓprius modus ⁊ rō ipsius ſbe vt ex dictis pz. Igit̄ ꝛc. ¶ꝑ 8°. Inter affirmationez ⁊ negationē nō cadit mediū. Alias ꝓtradicto: ia essent simul vera: vt in 4° ꝓbatū est. q. 8. ar. p°. Sed esse in alio: ⁊ nō esse in alio: se hñt sicut affirmatio ⁊ negatio. ergo iter illa non cadit mediuz. Sed si accñs posset esse non in alio cuz non possit esse p se aliud mediaret inter p se esse: ⁊ in alio esse: ⁊ p ꝑns inter non in alio esse: ⁊ in alio esse. Igit̄ ꝛc. ¶ꝑ 9°. Qualitas non pōt esse sine aliquo ſbo: vt ꝓbat Doc. S. i quolibetis: ergo nec aliqꝺ aliud accñs: qz simi lis est rō ꝺe oibus accñtibus q̄ntum ad esse eoz. Igit̄ ꝛc. ¶ꝑ 10. Accñtia multiplicāt nūeral̄ ad multiplicationē ſboz. Si ergo accñtia possint esse sine ſbo ad min⁹ nō po terunt esse plura accñtia numero distincta eiusꝺē spēi: cū non sit ꝺabilis rō distinctionis numeralis eozūꝺē sub vna spē. Igit̄ ꝛc. ¶Sed incōtrariū arguit̄ ꝺe accñtibus exi stentibus in sacrameto altaris q̄ abſqz oī ſba ibi esse ꝺicū tur fm fidem catholicam. Igitur ꝛc.

Respōdeo ꝺōm qꝙ accñtia posse eē sine ſbo pōt itelligi dupl̄. Uno° ꝺe ꝓ/ prijs passionibus alicuius ſbi p se necessario fluentibus a ſbo. Et talia nō pñt esse sine ſbo: qz in sua significatione ꝺe terminate ſbm includunt: sicut dictuz est. ar. 4. Alio mō pōt itelligi ꝺe accñtibus cōibus. Et hoc dupl̄. Uno° lo quēꝺo ꝺe ſbo qꝺ est ſba. Alio° loquēꝺo ꝺe quocūqz ſbo. ¶ꝓximo mō pōt itelligi dupl̄. Uel nāl̄: ⁊ sic accipienꝺa non pñt esse sine ſba: qz vt dictū est ꝺe nā accñtis est nāl̄ inesse ſbo. Uel sup nāl̄. Et sic pñt eē sine ſbo: qz vt dicit Doc. S. i quolibetis quolibeto. 9. q. 3. ar. p° inco: pe ⁊ i 4° ſñiaz ꝺi. 12. q. 1ª. ar. p°. i oī⁹ cauſis ordiatis fm pōm i libro ꝺe cauſis ꝓña cā vehemēti⁹ ipzimit i cātū cuſe ſe cūꝺe qz ēt ipsa cā secūꝺa. Uñ ē qꝙ cā ꝓria nō retrahit opa tionē suā ab effectu etiā postqz scōa cā retrahit sz ꝺe⁹ nō ē solū cā ſbaz: sed etiā accñtiū q̄ ꝓcedūt ab eo mediātib⁹ ꝓncipijs ſbe. Uñ fm nē ordinē accñtia a ꝓncipijs ſbe ꝺe pendēt vt sine ſba eē nō possint. Tñ p hoc nō excluꝺit qn ꝺe⁹ q̄si cā ꝓria possit accñtia i esse seruare ſba remota. hec ille. Sed 2° mō. s. loquendo ꝺe quocunqz ſbo hoc pōt in telligi dupl̄. Uno° ꝺe alijs accñtibus a q̄ntitate. Et sic ac cidentia talia fm esse numerale non pñt esse etiā miracu lose sine ſbo aliquo. s. ad minus sine q̄ntitate: lz possint eē sine ſba: vt in p̄ma parte huius opis ostēsum est in 5° hu ius. q. 15. ar. 3. cū ꝺe q̄litate ageret. Alio° loquēꝺo ꝺe q̄n titate: ⁊ sic accidentia. s. ꝺe gñe q̄ntitatis pñt esse sine quo cunqz ſbo: etiā plura sub eaꝺē spē pp ꝺeterminatū situm ꝺe genere q̄ntitatis. Ut etiā ibidem ostensum est.

Ad primū igit̄ ꝺōm qꝙ aliud poni i diffinitio ne alterius pōt cōtingere ꝺupl̄. Uno° essential̄ ⁊ qꝺditatiue. Et sic vez est qꝙ nihil pōt esse sine hijs q̄ illo mō ponunt in diffinitione eius. Alio mō aliud ponit in diffinitione alterius p additamentū: si cut ſbm ponit in diffinitione accñtis. Et sic diffinitus pōt eē sine hijs q̄ illo mō ponunt in alterius diffinitione sup nāl̄ loquēꝺo. ¶Hāc āt solutionē innuit Doc. S. i quo libetis vbi supra ad p̄m. Ubi sic ait: qꝙ cum ꝺicit accñtis esse est inesse vel qualitercūqz ponat ſbm in diffinitione accñtis intelligit̄ esse diffinitio p additionē q̄. s. in diffini tione ponit aliud qꝺ ē extra essentiā diffiniti: sicut natus ponit in diffinitione symi. ¶Hoc aūt est ꝓpter nāle ꝺepen ꝺentiā accñtis a ſbo. Sed hoc non ꝛpediente ꝺeus pōt ac cidēs sine ſbo reseruare. ¶Nec tñ segtur ꝺictoria eē simul vera: qz ſbm non ē ꝺe ſba accñtis. hec ille. ¶Ad 2m ꝺōm est: sicut ꝺicit Doc. S. in 4° sententiaz ꝺi. 12. q. 1ª. ar. p°. qꝙ esse in alio non est esse accñtis absolute: sed est magis mod⁹ essendi nisi ipsius accñtis p cōparationē ad p̄n⁹ nā lia eius q̄ sunt p̄n⁹ ſbi. ¶Ad 3m ꝺōm qꝙ ꝺupler est p̄m ꝺistinctiuus vni⁹ ab alio. Quoꝺꝺā est ex parte nostri. Et tale bene est ſbz. Aliud est ex parte nature rei. Et sic accꝺēs non ꝓstituit̄ negz ꝺistinguit̄ ab alijs formal̄ p ſbam lz ꝺ̄ie accꝺētium aliqñ sumant̄ a ſbis ex parte nostri no tñ simpl̄: vt ꝺeducit ad lōguz Doc. S. i tractatu ꝺe gñi bus accꝺētium: ⁊ etiā in tractatu ꝺe nā accꝺentis: sumūt in ꝺe esse ⁊ essentia. Qual̄ aūt in accꝺentibus sumāt ꝺ̄ie ⁊ gña inferi⁹ ꝺeclarabit̄. li°. 7. q. 8. ar. 2. ¶Ad 4m ꝺōm qꝙ non est simile ꝺe ſba ⁊ accñte: q: ſba non causat ab accꝺente: tñ accꝺens causatur a ꝓncipijs ſbe. Uñ nō segtur. ¶Ad 5m ꝺōm sicut ad p̄m. ¶Ad 6m ꝺōm qꝙ ſbam non posse eē sine accñte: hoc non ꝛtingit pp ꝺepēꝺē tiā ſbe ab accꝺente: sed ꝓpter quāꝺā necessariā cōnexi tantiā. ¶Producta. n. creatura necesse est esse rlionē ei⁹ ad creatorē ⁊ sic pp illā concomitātiā ſba non pōt eē sine ſba: q: nō accñte: qꝺ est relatio. Accꝺentia tñ pñt eē sine ſba: sicut ꝺictum est: vñ ꝺe. S. in qꝺlibetis vbi supra ad 2m ꝺicit sequitur necessario ad esse ipsoz ipsa ſba: sicut ꝺictum est. ¶Ad 7m ꝺōm qꝙ eē p se non est ꝓprius rō siue ꝺiffinitio ſbe: sed esse mām quāꝺā cui ꝺebet esse p se: sicut supra ꝺi ctum est: vñ ꝺe. S. in qꝺlibetis vbi supra ad 2m ꝺicit qꝙ fm Aui. eē non pōt poni i ꝺiffinitione alicui⁹ gñis vel spēi ideo non est vera ꝺiffinitio ſbe ſba est eius p se. Sed ſba est nā cui ꝺebet eē p se: ⁊ accꝺēs est nā cui ꝺebet eē in alio. Uñ q̄nnis accñs miraculose sit non in ſbo non tñ p tinet ad ꝺiffinitionē ſbe. Non. n. p hoc eius natura ꝺebet eē in alio. ¶Nec egrediūt ꝺiffinitionez accñtis: q: aḃuc nā eius remanet talis: vt ꝺebeat ei esse in alio. hec ille: sicut etiā p parte supra adductum fuit. ¶Ad 8m ꝛnꝺet ꝺoc. S. in 4° sentētiaz vbi supra ad qꝺ non est ponere mediū inter affirmationē ⁊ negationē. ¶Ad 9m ꝺōm qꝙ quali tas lz non possit eē fm eē numerale sine q̄ntitate tñ pōt eē sine ſba. Qualitas. n. non hz p̄n⁹ inꝺiuiꝺuationis i ꝓprio gñe. Sz bene quātitas. Uñ non est similis rō ꝺe q̄ntitate ⁊ q̄litate sicut supius ꝺisputatuz est i. 5°. hui⁹. q. 15. ar. 3. ¶Ad vltm pz qꝺ ex hijs q̄ ꝺicta fuit si ꝺebite ꝛsiꝺerēt.

¶Qō 2ª ꝺe q̄litate ⁊ conꝺitione ordinis ſbe ad accñtia.

Unc considerāduz restat ꝺe q̄litate ⁊ conꝺitione ordinis ſbe ad n accñtia. ¶Circa qꝺ q̄runt. 4. ¶Primo vtrum ſba sit ꝓpr̄ ꝺe accñte tpe. ¶Secundo vtruz sit ꝓpr̄ accñte ꝺiffinitione. ¶Tertio vtrū ſba sit ꝓpr̄ accñte cogni tione. ¶Quarto vtz ad cognoscēdū nāz entis sufficiat ꝺe terminare ꝺe ſba vel regraꝺ ēt ꝺeterminatio ꝺe accñte. ¶Ubi in pho ⁊ Doc. S. multipliciter quiꝺē similiter.

Primum non sit ꝓpr̄ accñte tpe. Qz ea q̄ vna gñone gñant̄ sunt simul tpe. a vt pz p pbm in post p̄ꝺicamētis. Sz ſba ⁊ ac/

precedit accidens tēpore. ¶ P̄. 2°. si substantia p̄cederet accītia tēpore aut hoc esset vez de ōibus aut de aliqbus accītibus trī. ¶ Nō p̄mū qz substātia nō p̄cedit tēpore relationē ei⁹ ad creatorē: nz sbm p̄cedit tēpore ꝓpam passionē q̄ de alio. ¶ P̄. 3°. Motꝰ fm phz est ab eterno. Sz eternō nihil est priꝰ. Cū ergo motꝰ sit accidens sequit q̄ suba nō p̄cedit tpe qdlz accidens. ¶ P̄. 4°. Tēpus est accidēs de gñe quātitatis. Si ergo sba p̄cedat qdlibet accidēs tē pore p̄cedet ipsū tps tpe. ⁊ sic in infinitum. qd flz est. igit̄ duratiōe distincta ab eternitatē ⁊ euiternitatē: sed cōiter sequaces. ¶ Cōtra quelibet duratio qua mensurat̄ creatura realiter distinguit̄ a creatura aut saltē ē alia ab essentia eius. Sicut enim res creata nō est suū esse ita nō est sua duratio. Sic ergo qualitercūq3 accipiat̄ tps siue ꝓprie siue ꝓ quacūq3 duratiōe erit accīs. Et sic sba p̄cedet ipsaz durationez durationē. ⁊ sic in infinitū. ¶ Sed dicebat q̄ suba, ꝓsiderata in esse particulari nō p̄cedit qcūq3 accīs cūq3 accīs qz. s. nō repugnat sbe inquātū sba. ¶ Cōtra qd quid repugnat cuilibet parti subiectiue ipsiꝰ repugnat toti: sicut si aliquid est qd repugnat cuilibet hoi inquātū hō. Sed cuilibet sbe repugnat q̄ precedat tē pus ꝓz. ymo cuilibet sbo repugnat precedere tpe ꝓpriaz suam passionē. igit̄ repugnat sbe in rōne substantie ꝓsidera te sed falsa per accīs. Sicut phs in. 6. phy. supponit ī suis pbationibus q̄ in motu sit accipere velociorem ⁊ tardio rem motuz in infinitum ⁊ tñ in q̄rto dicit q̄ est aliqs motꝰ tus ita velox vt eo nullus sit velocior. ¶ Prima suppositio .s. ꝓpositio phy est va per se. s. rōne motus per se accipiē do ⁊ falsa per accīs fm. s. q̄ trahitur ad talē motū. Similiter in ꝓposito sbe quātū est de se non repugnat q̄ tēpore p̄cedat qcūq3 accīs repugnat tñ alicui sbe: sed b ei accidit. ¶ Cōtra. Mā nihil ꝓuenit gñi nisi ꝓueniat alicui spē ciei ei⁹. Mā nihil est in gñe qd nō sit in aliqua specie ei⁹ per maximā thopicā. Sed nulli spēi sube ꝓuenit p̄cedere quodcūq3 accīs tpe. Mā nulla sba p̄cedit ꝓpriā sua passionē tpe neq3 ipsaz rōnē creature ad ipsuz deū. igit̄ nō. Sz dicebat aliter fm viā Scotistaz q̄ nō accipit̄ hic tps fm quod diffinitur in q̄rto phy^x neq3 ꝓ quacūq3 duratiōe que est alia ab essentia rei. Sed prius tpe accipit̄ ꝓ eo qd pōt esse sine alio ⁊ aliud nō sine eo. Et isto° subsistātia est priꝰ accīte. ¶ Contra qz argumentū p̄cedens est in ōriuz. nā sbm nō pōt esse sine ꝓprio accīte. hō enim nō pōt esse nisi habeat potētiā videndi que dī risibilitas. ergo isto° sba nō p̄cedit qcūq3 accīs tpe. ¶ In ōriū est phus in lra dicēs. Multipliciter igit̄ dī qdē qd ꝑmū sed suba oīuz primuz rōne ⁊ noticia ⁊ tpe. Aliorum enim cathegoreumatum nullum est separabile. Hec autem sola.

Respondeo dōm q̄ sba est priꝰ accīte tēpore. Quod ꝓbat phs fz doc. s. tali rōne. Mā qñcūq3 duo sic se habent q̄ vnū pōt eē altero nō existente ⁊ nō ecōuerso illud qd pōt esse sine alterō pōdit aliud tpe. Sed sba pōt esse sine accīte non tamē ecōuerso. Mā nulluz aliorū pdicamētoꝝ vt dicit phs est separabile a substātia sed sola sba ē separabilis ab aliis. igit̄ sba p̄cedit accīs tpe. ¶ Qualr aūt hec ꝓclusio intelligenda sit est maxima difficultas inter doctores. Mā diuersa doctoꝝ diuersa est expositio. ¶ Cōmentator. n. in. b. 7. ꝓmēto. 4. dicit q̄ duplicia sunt accidētia. Quedā sunt accidentia separabilia. Et talibus accidētib⁹ oīb⁹ est substantia priꝰ tpe. Alia sunt accidētia inseparabilia sicut sunt ꝓprie passiones. Et istis accidentibus lz nō sit priꝰ tpe sba cōposita tñ mā que est suba ⁊ ps sbe cōposite est hmōi accidentibus priꝰ tempore. Hec est sententia commentatoris que ꝓbabilis est ⁊ de facili sustinibilis. ¶ Sed tñ hanc fētēnam destruere volentes Scotus ⁊ Antoni⁹ Andree in ꝓm° ꝓuius. 7. q. 2. argūt̄ ꝓ eā duab⁹ vijs. Quaz

prima ꝓcludit predictā sniam nō esse de mente phy ex q̄ dupliciargūt. Primo sic. De eadē substātia ꝓbat phs in presenti capīo q̄ ē ꝑmū ens iter entia ꝓntalia ⁊ q̄ sit priꝰ tpe accidente. Sed manifestū est q̄ phs nō accipit hic substantiā ꝑ mā dū ꝓbat sbam esse primū ens inter entia: ergo nō accipit subaz ꝑ mā dū ꝓbat ipsaz esse priorez tpe. ꝓbatio medie. Qz phs ꝓbat sbaz esse ꝑmū entiū qz dicit simplr qd ⁊ qz alia nō sunt entia nisi qz entis. s. substantie. Sed manifestū est q̄ mā nō dicit simplr qd neq3 accidētia dicunt̄ entia qz sunt ipsius materie cū multa sint accidētia que nō sunt subiectiue in mā. igit̄ de mente phy non ē accipere sbam ꝑ mā. ¶ P̄. 2°. De eodē ꝓbat phs primatem tpis ⁊ primitatē cognitiōis ⁊ diffōnis. Sed mā nō precedit accidēs cognitiōe qz scibilis est per analogiaz ad formaz primo phy^x qz ēt actus est priꝰ cognitione q̄s potentia. 9. huius. Nec ēt precedit accidens diffinitione: quia suba ꝓposita cadit in diffōne accidentis ⁊ nō mā. Nam ī fra m b eodē. 7. dī q̄ accidentia copulata hñt diffōnem p ꝓpriam substantiā. ergo phs nō accipit subaz priꝰ mā. igitur vt prius. ¶ Ex secunda via arguit̄ sic. Mā si mā precedit accidens aut hoc est vez de mā in se aut vt est sb alia forma. Nō primo° qz vt sic nō est sub tpe cum sit ingñabilis ⁊ incorruptibilis ex p̄mo phy^x. Nec sc̄o° quia aut est sub forma accidentali. Et tūc nō precedit qcūq3 accidens: aut vt est sub forma substātiali. Si ut est sub forma substātiali sic habeo ꝓpositū. s. q̄ substantia ꝓposita ⁊ nō mā precedit accidens. ¶ P̄. 3° si sic sequeret̄ q̄ aliqua essent accidentia. s. accidentia ꝓpria corpoꝝ celestiuz que nulla substātia p̄cederet. Quod videt̄ esse ꝓ phz: pz sequela qz in celo vel est mā vel non. Si nō vt cōmentator in de sba orbis ꝓcedit tunc illa accidentia que sunt ī celo non precedit aliqua sba qz mā nō precedit ea cū ibidez non sit. Si dicat̄ q̄ in celo est mā illa mā nō p̄cedit ꝓprie substantiā cōpositā celi cū sba celi sit in gñabil⁹ ⁊ eterna fz phm. Et per ꝓsequens nō precedit illa accidentia tpe: vt pz hucusq3 Antoni⁹ And. q. 2. huius septimi formaliter. ¶ Sed si quis sniam Comentatoris sustinere ac defensare voluerit de facili ad rōnes predictas rndere poterit. ¶ Ad primā enim rōnem prime vie diceret Aueroysta q̄ phs de eadez suba ꝓbat ipsam esse primū ens inter entia ⁊ ipsaz esse priorem tpe accidentib⁹ loquendo de accidentibus separabilibus: non autem loquendo de accidentibus ꝓprijs ⁊ inseparabilibus vt ex rōne phy apparet. Mā subiectuz nāliter nō pōt esse sine ꝓpria passione nec ecōuerso. Subiectū. n. nō est separabile a ꝓprio suo accidente cū de eo per se ⁊ necessario p̄dicet̄: vt pz ex primo posteriorꝝ. Alias de nulla ꝓclusiōe esset scia cuz scia sit necessariorꝝ. Et lz mā nō sit cōpleta essentia est tñ pars cōplete essentie. Accidens āt non est pfecta essentia: neq3 pars cōplete ⁊ pfecte essentie sicut ex supra adductis pz. Tū ex pbatione phy qua ꝓbat substātiā esse ꝑmū ens: qz dicit qd simplr ꝓcludit̄ q̄ mā sit primuz ens inter accītia corporalia ⁊ mālia de quibus potissime phs loquitur in b. 7°. vt ex sequentib⁹ apparet. Licet ēt aliqua accidētia anime non sint in mā subiectiue tñ oīa accidentia mālia sunt totius ꝓpositi ⁊ in toto cōposito subiectiue ratione materie. Ideo non est inconueniens ꝓcedere q̄ accidentia sunt entia qz sunt entis. s. materie tāq3 ꝓncipii primi subiectiui. ¶ Ad aliā rationē einsdē vie diceret rndens negando q̄ mā non precedat cognitione ⁊ diffinitione ipsa accidentia. Lz enim materia sit scibilis per analogiaz ad formā substantialr non tñ ꝓpter hoc sequit̄ q̄ nō precedat cognitione ipsa accidentia quoꝝ mā est ꝑs^m. Similiter qz mā est substantia fm se hz p̄cedere ipsa accidentia diffōne. Ponitur ēt in diffinitione accidentiuz. Implicat. n. dicere q̄ sba ꝓposita ex mā ⁊ forma ponat̄ in diffōne accidentis ⁊ nō ipsa mā. Ubi. n. ponit̄ totū ibi ⁊ pars totī. ¶ Ad primā vo rationē secunde vie diceret rndens q̄ mā fm se ꝑ cedit accidentia. Et lz non cadat sub tpe fm suā essentiam ꝓsiderata: sic enim est ingñabilis ⁊ incorruptibilis cadit tñ sub tpe fm esse. Vel dicendū fm q̄ ipse antoni⁹ dicit q̄ tps non accipit̄ hic ꝓprie ꝓut diffinit̄ in. 4. phy. sub q̄

q̄ tēpus nō accipit hic ꝓprie: put diffinit in.4.phy. sub quo nō cadit mā sed accipit tps cōiter vt dicit priozitatez cuiuscūq; duratiōis. ¶Ad scdaz rōnē eiusdē vie diceret idē respōdens q̄ phs loquit de accidētib⁹ gñabiliū ⁊ corruptibiliū ⁊ de accidentib⁹ ꝓpositoꝝ ex mā ⁊ forma de q̄bus phs in.b.7. potissime determinat. Uñ rō hec est extra ꝓpositū. ¶Ex quo pz q̄ pdicte rōes paz aut nihil cōcludunt ꝫ sniam cōmentatoris lz pdicta snia cōiter a modernis nō teneatur. Mā aut accipit tps a phō ⁊ cōm. priozitate vt est numerus motus ſm pri⁹ ⁊ posteri⁹ aut accipit cōiter pro quacūq; priozitate cuiuscūq; duratiōis. Si ꝑo modo tūc manifestū est q̄ mā nō precedit tpe oia accidētia inseparabilia. Mā mā nō precedit tpe formā quācūq; sbalez. Alias mā esset sine forma. Et forma in mā exīs nō ꝑcedit tpe ꝓpria accidentia accipiendo tps ꝓprie. Unde mā nō precedit tpe oia accidentia inseparabilia. Licet enī mā exīs sub forma embrionis ꝑcedat tpe aiam rōnalez ⁊ risibilitatē nō tñ ꝑcedit tpe ꝓpria accidētia embrionis. Si vo accipiat a cōm. tps scdo⁹ tūc non solū mā precedit illa accidentia inseparabilia tpe: sed ēt ipsa sba cōposita. Manifestū est. n. q̄ sba ꝓposita est aliquo⁹ priozitatis prior talib⁹ accidētib⁹. Uñ vī q̄ expositio cōmentatoris non euacuet difficultatez ꝓpositā. vz. vtrū quelz sba precedat qōlz accidēs. Uel aliqua sba qōlibet accidēs aut quelibz sba aliqō accīs: aut vo aliqua sba aliqō accidēs. ¶Uñ Alexāder ⁊ alīq alij q̄ dicunt se esse de scola Doc. S. dicunt q̄ sba p̄t accipi dupliciter. Uno⁹ inquātū hec vel illa sba. Et sic non precedit quodlibz accidēs tpe sed solū accidentia separabilia. Alio⁹ cōiter inquātuz sba. Et sic sba ꝑcedit quodlz accidēs tpe q̄. s. sibi nō repugnat. Qō sic ꝓbant. Mā illud qō cōuenit spēi nō repugnat gñi nec alicui superiori rōni gñis: sicut hre alas ꝓuenit alicui aīali in spē. s. ani: vñ nō repugnat aīali hre alas. ¶Sed aliqua sba ꝑcedit tpe oē accidēs. s. prima cā. ergo si inquātuz sba deo nō repugnat ꝑcedere oē accīs tpe nō repugnat alicui sbe inquātuz sba. Et sic q̄lz sba inquātū sba ꝑcedit oē accīs. ¶Sz ꝫ hanc opīonē arguit Anto. And. sequēs scotū triplr. ¶Primo q̄ vt ex rōmbus adductis ꝫ ome. pz pdicta expō nō est ſm mentem phy. Uñ. n. ꝓbat q̄ sba sit ōmū ens inter ptes entis: nō loquit solū de sba inq̄m sba sed de q̄lz sba vt de se pz. ¶Scdo nō sequit si de⁹ qui ē simplr primo precedat accidentia tpe q̄ sba que est posterior ꝑcedat. Sed ꝓña peccat ſm fallaciaz ꝓnūtis. ¶Tertio rō sic opinatoꝝ presupponit ſm. ¶Presupponit enim in minori deū esse in alīq gñe determinato. Sed b est ſm potissime ſm scolaz do. S. de q̄ opinator dicit se esse. igit pdicta opīo nō est vera neq; de mente phy vt dicit⁹ arguens ꝓcludit. ¶Sed si q̄s opīonē ꝓpriā pdicti Antonij ꝓsideret videbit q̄ sua opīo est eadē sniali cū ista quā reprobare studet. ⁊ sic ꝓpriam opinionem suaz destruit. Dicit. n. vt statim patebit q̄ sba precedit tpe accīs q̄. s. inquātū est ex se sibi nō repugnat hre actualē exīntiā priorē accidente cū nō dependeat ab eo. Hec ille. Luz ergo predictus opinator dicat q̄ sbe in rōe sbe ꝓsiderate b est ſm se nō repugnat esse sine accidente sine añ accīs repugnat tñ alicui sbe. Et b per accīs est vī q̄ ille due opiniones nō differant nisi ſm vocē. Quātuz g⁹ Anto. reprobat pdictā opinionē tñ suā ꝓpriā opionez reprobare conatur. Uñ incidit in eādez foueā quā fecit. Uolentes āt pdictā opīonez q̄ vī ꝓbabilis sustinere facilr rñdere poterunt ad predictas instantias Antonij. ¶Ad pri mā. n. diceret aligs q̄ sba hz q̄ dicat qd simplr ⁊ q̄ precedat accīs inq̄m est sba. b est inquātū sibi ꝓpetit p se ꝓplete subsistere ⁊ inquātuz hz pfectā essentiā. Sba enīz inquātuz est hec vel illa nō hz q̄ hēat pfectā essentiā nisi ex ꝓnūti vñ pdicta opīo nō vī ꝓpter illā instātiā esse ꝫ mentē phy. ¶Ad scdam diceret opinator q̄ lz de⁹ sit prior q̄ quelibet sba creata tñ substantia vt se extendit ad subaz diuinaz ⁊ ad substātias creatas est cōior ⁊ ꝑt cōitate vocis q̄ ipse deus. Nō āt ſm nāz rei. Et sic q̄ aliq̄ suba. s. ipse deus prior est oī accidente nō repugnat substantie inquātuz substantia est q̄ sit ꝑt accīte sicut ratio opinatoris dicebat ⁊ lz de⁹ nō sit substātia q̄ est a substādo dicta est tñ fz. Doc. S. in de po⁴. q. prima ar. p⁹ suba ſm q̄ sba signat pfectā nāz. Doc. n. pfectissime ⁊ ꝓpletissime deo ꝓuenit q̄ a beato Dionisio in p⁹. c. de di. no. sup substātialis suba sepius to Dionisio in p⁹. c. de di. no. sup substātialis suba sepius noīat. ¶Ad tertiā instātiā rñderet idē q̄ lz deus non ponat in predicamento sbe sicut spēs sbe ponit tñ reducitur sicut ꝑn^m non qdē adequatuz ⁊ primū sed sicut ꝑn^m mēsē des ⁊ remotū vt supra dictū est. Uñ ratio illa non presupponit ſm. Ex quo pz q̄ predicte instātie paz. ¶Sed tñ aduertēduz q̄ q̄uis predicta pdictā opionez. ¶Sed tñ aduertēduz q̄ q̄uis predicta expositio sit ꝓbabilis tñ mānifestū ē q̄ nō ē de mente. Doctoris. S. q̄ phs determinat hic de ordine substātie ad accidentia. put sba est ps diuidēs ens qō diuidit in. x. ꝑdicamēta. Sed ens q̄ immediate diuidit in. x. ꝑdicamēta est ens creatuz vt supra dictuz est cuius ꝑn^a querunt in hac scīa q̄ sint de⁹ sube separata: vt dicit Doc. S. sup Boe. de trinitate. q. pe. ar. Uñ pz q̄ nō est de mente Doc. S. dicere q̄ phus volueri sbam esse priorez tpe ex eo q̄ de⁹ est prior oī accidente tpe cū deus non sit ps talis sbe: neq; ipsa substantia sic accepta sit cōior ſm nām rei aut superior ad ipm deus sicut ratio illi⁹ opinatoris suppositū. Manifestuz est. n. q̄ Doc. S. in plūbus locis vt satis supra adductū est dicit ipsuz deū non poni in ꝑdicamento sbe vt inferius ad ipsas substantie An. and. non solū z ꝓbabāt: sed etiā demonstrabāt. Uñ ratio ꝑdicti opīatoris repugnat dictis Doc. S. sicut i Mec etiā est dabilis aliqua substātia creata que ꝑcedat tempore ꝓprie accipiendo tps oia accīntia: vt tā deus est. sunt enīz tpe ꝑducit creatura ⁊ rō ei⁹ ad creatorez: ⁊ sic est de ꝑducunt sui ꝓprie passiones. ¶Uñ alīq alij moderni dicunt q̄ pdicta ꝓclusio ꝓbr est vā p se ⁊ fla per accīs q̄ substantie q̄m est de se non repugnat ꝑcedere omne accidens tpe ex quo non dependet ab alīq accīte tpe. Nam ꝓceptus substātie ꝓplete hr̄i potest ꝓplete circumscripto oī accidente. Nō repugnat tñ alicui substātie. Sed hoc ei accidit. ¶Sed ꝫ hāc expositionem arguit Antonius And. duplr. ¶Primo si sic sequeret q̄ deus ꝫ monstrationis non esset per se necessaria. ꝓns est ꝫ ꝓbz ꝓposte. q̄ demonstratio est necessariox. Consequentia pz: q̄ necessariuz est qō non ꝓtingit aliter se hre: ergo non ꝓtingit passionez non esse in sbo si necessario de ipso ꝓdicetur. ¶ꝫ. 2°. Si per accīs esset fla querit. vñ sit ista accidentalitas. Non enī ex pte passionis q̄ illa semp est in subo. Nec ex pte subiecti q̄ ipsuz est necessaria cā passionis. q̄ modo ergo erit fla p accīs. Uñ predicta expositio non videt sufficiens. ¶Sed opinator diceret ad primaz rationez negando ꝓnaz: q̄ aliq̄ ꝓpositio est p se necessaria cui⁹ predicatuz non est de ꝓceptu qdditatiuo sbi. vñ lz passio p se ꝓueniat subiecto ſm q̄ sbm est cā necessaria passionis tñ non est de ꝓceptu qdditatiuo subiecti. Ad scdam diceret q̄ illa accidentalitas accideret ratione vtriusq; ex eo. q̄. q̄ omne illud dī accidere alicui qō non est de ꝓceptu qdditatiuo ei⁹. ¶Uerūtñ pdicta etiā opīo nihil aliud ꝓbat q̄ ꝑcedit accīs diffōne: non āt q̄ ꝑcedat tpe. ¶Scdo si illud tpe phy. ¶Primo pdicta opīo nihil aliud ꝓbat q̄ ꝑcedit accīs diffōne: non āt q̄ ꝑcedat tpe. ¶Scdo si illud ret q̄ etiā accīs precederet tpe substātiā cū substātia non ꝑcedit tpe aliud qō non est ꝓceptu qdditatiuo ei⁹ sequens sit de ꝓceptu quidditatiuo accīntis. qō est ꝫ intentionē phy. ¶Uñ alī rñdent scotus ⁊ Anto. and. dicentes q̄ tempus pro quacunq; duratione alia ab essentia rei: nam non accipit hic a phō put diffinit in. 4. phy. Mec accipit hic tempus pro quacunq; duratione alia ab essentia rei: nam de illa esset questio. Nam cū esset accidens oporteret q̄ substātia precederet eā tpe: ⁊ sic in infinitum. Sed accipitur prius tpe: vt patet hic in lra qō potest esse sine alio ⁊ aliud non sine illo. Et isto⁹ substantia est prior oī accidente vno⁹ alio⁹ non. ¶Ubi sciendum est q̄ pri⁹ tpe sicut dictum est existentiam est hre actualem priorem alio ⁊ sine alio q̄s est ex se ita. s. q̄ non repugnat sibi eo q̄ in nullo ꝺ pendet ab alio. Et tale prius potest dici pri⁹ nā. Nihil. n. est prius nā qō isto⁹ non sit prius tpe. Mec anto. and. q̄. 2. huius. 7. folialr. ¶Sed ꝫ hanc opinionem militant rationes ipsi⁹ antonij quas adducit ꝫ opiones alioꝝ ⁊ pre sertim ꝫ opinionem scdam supra recitatam. Nō enim ab illa opione differt pñs opīo nisi ſm vocem tñ. ¶ꝫ. 2°

Questio

Secūm hanc sniaz sba p̄cedit accñs tpe. i. nā quē vr eē glo
sa per oppositā. ¶Prius enim nā est modus prioris distin
ctus ō pri⁹tpe vt in post predicamētis r in. 6. hui⁹ pz. qc/
qd enim pri⁹ est tpe est prius nā: nō tñ ecōuerso. ¶P̄. 3°
Si nō repugnat sbe fm se existere absqz omni accidente:
possibile est quod sit absqz omni accidente. ¶Possibili
ant posito in esse nullū sequitur ipossibile primo pox. po
nat ergo inesse q. s. sba sit absqz oi accidēte erit ergo casu
nis nō erit necessaria r per se. ¶Nā necessariū est qō ipole
est nō esse. Sed h est incōueniēs r ō pbm vt ipse idem ō
dicta alioz in presenti passu adduxit p incōuenienti vt ex
dictis pz. ¶P̄. 4°. Qō quenit alicui superiori necessario
reperit in aliquo inferiori: Sed nulla est suba que sit abs
q; oi accīte: neqz que possit esse oi accidēte nō exīte: sicut
patet de relatiōe creature ad creatorē. Igit hec opio nō hēt
maiorē apparentiā r vitatē q; precedētes. ¶Uñ aliqui
moderni dicūt q; p̄clusio pb; nō est vlis: sed idefinita. ita
licet .s. q aliqua sba p̄cedit aliqd accñs tpe: nō aūt q quelibet
aūt hec separabilis est ab alijs. Sed qr h vr esse volunta
rie dictū r ō cōem p̄cessuz pb; cū ei⁹ p̄clusiōes absqz disti
ctione posite vlis intelligant: lō alij faciū dicunt q predi
ctā p̄clusio ē vlis ita tñ q ibi distribuat ille termin⁹ accñs
q; singulis singuloz r nō p singulis gñz: vt. s. sit sensus.
Quelibet sba quecūqz sit illa p̄cedit qōlibet accñs. i. pce/
dit accīs cuiuslibet predicamēti fuerit: sicut sor. precedit
qlitatē. vz magnitudinē perfectā qlitatē. vz. albedinez re
lationē. vz. similitudinē que attendit inter duas scias acquisi
tas. r sic de alijs p̄dicamentis. Sic ergo sba quelz p̄cedit
accñs: vt ly accñs distribuat pro singulis singuloz: r non
p singulis genez. ¶Sed cuius hec opio ceteris alijs sit
magis pbabilis r magis processui pb; q̄nes q p̄si/
derat de partib⁹entis vt entia sunt r nō fm rōnes singu/
lares tñ q: magis logicalis vr expō cz methaphysicalis:
ideo posset alr rideri magis accedēdo ad intellectū pbus
r doc. S. vz q aliquid esse prius altero tpe pōt itelligi du
plr. Uno⁰ accipiēdo tps pprie pro aliq̄ duratiōe: r sic nō
est intelligēdū q quelibet sba p̄cedat qōlz accñs tpe: lz so
lum accidentia que ab extrinseco sbo aduenium post eius
gñonē. Alio⁰ aliqd dr esse pri⁹tpe in ppria. i. gñone. Et h
pōt dupliter intelligi. Uno⁰ aliqd dī prius alio gñone cui⁹
generatio est in alio tpe cz gñō alterius: sicut ille qui ē pr
est prior gñone socrate filio suo. Et isto⁰ et quelz substātia
non est prior tpe quolibet accīte qr sbm r ppria passio i
eodē tpe p̄ducunt r corrūpunt. Alio⁰ aliqd dr pri⁹tpe. i.
gñone qr vnū gñat per se r nō ad gñonē alteri⁹: sed alte
rū gñat ad gñonē illi⁹. Et sic quelibet sba p̄cedit qōlibet
accidens tēpore. i. gñone. Sba. n. nō gñatur ad gñonez ac
cidentis sed ecōuerso qōlibet accñs presupponit gñonem
sbe. ¶Et sic qñ pbs dicit sola sba est separabilis ab alijs
p̄dicamētis intelligendū est nō q sba fit accidētibus qbus
cūqz nō existētibus sed q sba qz[m] ad gñonē que terminat
ad esse existentie sube nō dependet ab accidente. Acciden
tia vo quātuz adesse eoz dependent a sba r presupponūt
gñonē ei⁹ sicut dictū est. Unde nullus accidēs dr separabi
le a sba nāli loquēdo. ¶Et q hec expositio sit queniens
r p̄ona dictis pb; pz ex h q in sciaz p̄cessib⁹ triplex cōit
assignat ordo. s. ordo cognitiōis ordo nālis p̄fectiōis siue
ordo nature r ordo gñonis. Ordinē qdē cognitiōis inter
substantiā r accñs assignat pbus per hoc q pbat sbaz pre
cedere accñs cognitiōe. Ordinē vo nālis perfectiōis dno
tat per h q probat sbam eē priorē accīte diffone. Sed or
dinem gñonis inter subaz r accidens denotat per hoc q
pbat ipsam esse priorē accidēte tpe volens vlr per dictas
tres p̄clusiōes p̄cludere q sba est prior accidente oīb⁹ tri/
bus modis assignatis. ¶Et q dicta expō etiā p̄gruat di
ctis Do. S. pz per ea que Doc. S. infra in h. 7. assignat.
Dicit enim q esse prius gñone p̄tinet sub eo qō est pri⁹
tpe: lz nō ecōuerso. Ea. n. q̄ nō hñt ordinē ad gñonē alicu/
ius lz sint priora tpe nō tñ sunt priora gñone sicut equ⁹ qui
beri fuit nō est prior gñone asino bodie existēte: lz sit por

Secunda

tpe. Hec ille. Ex quo pz q prius tpe pōt aliq̄n itelligi p
prioritate generatiōis fm moduz expositū fm Doc. S.

Ad primum igit dōm q illa que vna gñō/
ne gñant sunt simul tpe accipi
endo tps pprie vt est duratio rei tpalis. Sed accipiendo
tps vt dicit in ppria ordinē gñonis: sic illa que simul ge
nerantur nō sunt simul tpe si sic se habuerint q vnū gñet
ad gñonē alteri⁹ r non ecōuerso sic dcm est. ¶Ad alia āt
argumenta oia pz clare solutio per ea que dicta sunt.
¶Ibi in doc. S. Et q etiā sit prior diffinitione.

a **Ad secūdum** sic p̄cedit. vr q sba
nō sit prior accidēte
diffinitiōe. Nā sba est extra essentiā accidentis
cū essentie p̄dicamentoz sint impermixte: ergo
sba nō p̄cedit accidēs diffone. Cōsequētia pz q: illud dici
tur p̄cedere diffone aliud qō est de essentia ei⁹: cū diffō si
gnificet essentiā r qō qd est. ¶P̄. 2°. diffō ē oio indicās
quid est eē rei fm Boe. Sed accñs pōt esse sine sba supa
turaliter: ergo pōt diffiniri sine sba cū diffō non separet a
diffinito per quācūqz potentiā. ¶P̄. 3°. Dictū est supe
rius fm Doc. S. q accñs nō signat sbaz ita q substantia
sit ps significatiōis accidentis: ergo sba nō est pars diffō
nis. r per cōns substātia nō precedit ipsum diffone. ¶Pz
cōna q: partes diffōnis significant per diffinitum vt patet Lectio. 13.
ex quarto hui⁹. ¶P̄. 4°. Inter partes diffōis r diffinitū Lec. 9.
attendit aliqua perseytas: vt pz primo poste. Sed accñs r co. 9.
cōe nō q̄nit per se sbe: neqz ecōuerso. ergo saltez sba ñ
p̄cedit accidens cōe diffone. ¶P̄. 5°. Qō sūm ponat i
diffone accidentis h est q: in sbo est cā inherentie acciden
tis in sbo. Sed aliqua accidētia sunt que nō causant a prin
cipijs subiecti sed ab extrinseco sicut lumen in aere a sole.
Inde est q sole recedente desinit esse lumen in aere. Igi
tur r̄c. ¶Sed ō est pbs in lra dicens. Et rōne hoc p̄mū:
Necesse. n. in vniuscuiusqz rōne sbe rōnem esse.

Respondeo dōm q substātia est prior dif
finitiōe quocūqz accidente. q
sic pbat pbs fm Doc. S. Nā illud dr esse pri⁹ diffone al
tero qō ponit in diffone alteri⁹: sicut aial dr prius hoīe
diffinitiōe q: ponitur in diffone ei⁹. Sed substātia ponit
in diffone cuiuslibet accñtis. Nā sic in diffone symi ponit
tur nasus ita in diffone cuiuslibet accñtis ponit p̄pium
subiectū ei⁹ vt dicit hic expresse Do. S. ergo substantia p̄
cedit qōlibet accñs diffone. ¶Sed diceret aliquis. Acci
dens ponit in diffone substātie. Nō enim dr esse aial risi
bile: ergo accñs p̄cedit substātiā diffone. r per cōns non
ecōuerso. Alias idez esset nori⁹ r ignotius pri⁹ r posteri⁹ Lec. 4.
respectu einsdez. qō p incōuenienti hz pbs primo poste.
¶Dicendū q duplex est diffō. Quedā est descriptiua q
.s. dat p posteriora simplr priora tñ quo ad nos. Et sic ac
cidens bñ ponit in diffone substātie determinate h⁹. s. vr
illius. Alia est diffinitio quidditatiua que. s. dat per pora
fm nām de qua est hic ad ppom. Et illa est duplex. qdā
est circulocutiua: q. s. dat per aliqs dr̄as quib⁹ circuloq
mur dr̄as specificas: vt cū dicim⁹ homo est aial gressibi/
le bipes. Et in tali etiā bñ ponit accñs. Et hz tale accidēs
sit posterius substātia fm nām tñ illud qō per tale accñs
circulogmur est prius accidente. Alia est diffinitio qddi/
tatiua formalis. Et talis est duplex: quedā est perfecta q
.s. datur per pn⁹ tñ essentialia que perfecte indicāt nāz dif
finiti a prima po[a] vsqz ad vltimū actum r non dat p ali
quid alterius gñis. Et sic substātia diffinit quidditatiue.
Alia est diffinitio ipfecta que dat per aliq̄ pn⁹ intrinseca
que non pfecte representant nām diffiniti ideo opz q in
ea ponat aliqd alteri⁹ generis qō perfectā faciat represen
tationez. Et sic accidentia diffiniunt per substātiā vt infra
patebit. q. 9. ar. p°. dū quereī vtz in diffinitione cuiuslibz
accidentis ponat substātia. vñ talis diffinitio non vocat
simplr qdditatiua sed vocat diffinitio p additamentum.
¶Ex quo pz q diuersimode diffiniunt substantia r acci
dens. Nā vt dicit Doc. S. in de po[a]. q. 8. ar. vl. ad. 5[m].
Substantie non diffiniunt p aliqd qō est extra essentiam
eaz. vñ illud qō p̄mo ponit in diffinitione substātie ē ge

mus q ō predicat in eo qō quid est de diffinito. Accīs āt diffinit p aliqd qō est extra essentiaz ei⁹.s.per sbm a q̄ hz suū esse dependet. Vñ illud qō ponit in diffōne eius loco gñis est sbm :sicut cū dr. Symus est nasus curuus. Hec ille. Qō intelligēdū est si accīs ꝓcretiue designet. Si vo sumat abstractiue: tūc sbm ponit in obliquo loco dīe: vt dicē⁹: symitas est curuitas nasi: vt infra patebit lucidius.

Ad primum igit dōm q̄ suba dr esse extra essentiaz accītis q: nō est pars essentialis ei⁹. Tñ q: essentia accidentiū que est impfecta dependet a sba ió ipsa sba ponit in diffōne accidētiū p additamentū. ¶Ad scōm dōm q̄ duplex est esse. vz eē esse tie ⁊ esse existentie. Q̄ñ ergo dr q̄ diffō est ozō idicās qd est esse rei intelligendū est de esse essentie ⁊ nō de esse existentie: nā esse existentie nō est ō intellectu rei. Alias ñ possemus intelligere rosam i hyeme. Inde est q̄ ipm eē dr esse accīs rei que hz eē non qdē de gñe accītis sic supra dictum est: sed preter essentiā rei. Uerūtñ hz accīs separabile possit supernāl esse sine sba: nō tñ potest esse qn habeat aptitudinē nāle adesse in sbo. Inde est q̄ sba ponit in diffinitiōe ei⁹. ¶Ad 3ᵐ dōz hz accīs de pcipali suo significato non significet sbaz tñ de ꝓnotato signat sbaz siue in recto si sit accidēs ꝓcretum siue in obliquo si sit accīs abstractū. Et inde est q̄ sba non ponit qdditatiue in diffōne accidentis: sed p additamentū tñ. ¶Ad quartum dōm q̄ hz accidenti cōi non cōueniat per se q̄ sit ōterminate in tali sbo particulari vel illo/quenit tñ accidēti cuilibet ēt per se q̄ bēat nām distinctā ab esse cui nature debet esse in alio.s. in sba hz nō q̄ sit in ℏ vel in illo. Uñ sicut accīs ppriū non pōt diffiniri sine ppio sbo ita nec accidens cōe sine sbo cōi .s.sba. ¶Propter ℏ aūt argᵐ paulus venetus in posterioribus voluit q̄ sola accidentia ppria haberent diffiniri p sbaz. Cuius qdē opinionis falsitas infra ondet. ¶Ad vlᵐ dōm q̄ duplex est cā accidētis. Quedā est cā passiua siue susceptiua. Alia est cā actiua. Uex est q̄ nō oia accītia habent cām actiuā ipsuz sbm. Sed soluz accītia ppria. Oīuz tñ accidētiū cā susceptiua est ipsuz sbm vt satis innuit Do. S. in p⁹ pte. q. 77. ar. 7. vbi sic ait. Sbm inquātū ē in pōē susceptiuū accītis. Inquātū est actu est ei⁹ pductiuū: ⁊ ℏ dico de ppio ⁊ per se accīte: nā respectu accītis extranei subm est susceptiuū tñ. ¶Productiuū vo talis accidentis est agens extrinsecuz. Hec ille. ¶Pro cui⁹ declaratione ampliori aduertendū est ſm Doc. S. in tractatu ō nā accidentis ⁊ in tractatu de esse ⁊ essentia q̄ duplex est accidens. Qōdā est accīs logicū qō .s. diuidit ꝑ alia ꝓdicabilia. Aliud est accīs nature. Et tale est duplex. Naz qōdā est qō ꝓsequit formā. Aliud est quod cōsequit mām. Illud aūt qō ꝓsequit formā est duplex. Nā quoddā est qō ꝓsequit formā que supergredit facultatē nature sicut intelligere. Aliud est qō ꝓsequitur formā mālē sicut sentire videre ⁊ sic de silib⁹. Accīs vo qō ꝓsequit mām in ordine ad formaz est duplex. Quoddā ē qō ꝓsequit māz per respectū quē hz ad formā specificā: sicut masculinuz ⁊ femininū. Uñ talia accītia remota forma specifica corrūpūtur ⁊ in spē ⁊ in numero. Alia sunt accidentia que ꝓsequunt mām per respectuz ad formā gñalē ℏ est per respectū ad gradū pfectiōis gñalez ipsius forme specifice sic color quantitas cicatrices ⁊ filia. Et talia remota forma specifica remanent in mā post corruptionē tot⁹: non quidem eadē in numero sed in spē: hec ille hz nō forālr de vbo ad vbū tñ oia sinaliter ⁊ quasi formaliter.

¶Ibi in Doc. S. Qō ēt sit prior ordine cognitionis.

B tertium non sit prior accidente sic ꝑceditur. Uī q̄ sba cognitiōe. Nam oīs nra cognitio oritur hz a sēsu. Sed accītia sunt sensibilia ergo vī q̄ accidētia pri⁹ cognoscātur q̄ sba. ⁊ p ꝑs nō ecōuerso. ¶Ō. 2°. Intellectus nr̄ p presenti vita pcedit ab iperfecto ad pfectū ergo illa que sunt imperfectiora sunt pora in nra cognitiōe. Sed accidentia sunt ipfectiora q̄ sbe: vt ex dictis pz: ergo idēvt prius. ¶Ō. 3°. Illud qō pri⁹ informat ītellectuz possibilē est prius a nobis cognitum. Sed accīs. s. species intelligibilis prius informat intellectū nr̄m q̄ sba .Igit ꝛc. ¶Ō. 4°. Sicut se hz sensus ad sensibilia ita intellectus ad itelligibilia. Sed sensus primo recipit spēs accidentis. Ergo vī q̄ etiaz intellectus prius recipiat species rei itelligibilis ⁊ sic idē qō pri⁹. ¶Ō. 5°. Medū ōmonstrationis pri⁹ est sbo ordine cognitiōis cū vinte medij cognoscat ꝛclusio. Sed diffō passionis est medū demōnstrationis qr vt dr scōo poste. medū est qō est ꝓpinqu⁹ primo termino. s. maiori extremitati que est passio. Illud aūt qō est ꝓpinquius passioni q̄ sbo est ipsa diffō passiōis. Inde accidens simplr est pri⁹ cognitiōe q̄ sba cū passio sit accītl. ¶Ō. 6°. Accītia magnā ptez ꝑferunt ad cognoscēdū qō quid est vt dr in prohe⁹ de aīa. Inde est q̄ multociens cur cūloquimur differentias sbales per ipsa accidentia. ergo vī q̄ accīs ꝑcedat sbam cognitione. ¶Sed ℏ est sbs in sba dicens. Et scire āt tūc singula maxime putam⁹ qn qd ē sba dicens. Et scire āt tūc singula maxime putam⁹ qn qd ē hō cognoscimus aut ignis magis q̄ equale ent quantum aut vbi qn̄ tunc horum eorumdem singula scimus quando quid est ipsum quale aut quantum scimus.

Respondeo dōm q̄ subst̄atia precedit accidens cognitiōe. Q̄ñ sic probat ꝑs ſm Do. S. in pñti lcōne. Mā illud ē ꝓmū ſm cognitiōez qō est magis notuz ⁊ qō magis manifestat rez. Sed sba est hmōi respectu accītis. Igit ꝛc. ¶Probatio medie. Mā vnaquēq̄ res magis noscit qn̄ scit ei⁹ sba q̄ qn̄ scit eius q̄litas aut quātitas: qr tūc putamus nos maxime scire singula qn̄ cognoscim⁹ qd est vt qd est hō aut ignis magis q̄ qn̄ cognoscimus q̄le est aut q̄tuz. Cuius signuz est qr ēt in pdicamentis accītiuz tunc scim⁹ singula qn̄ dem⁹ quoq̄ scimus qd est: sicut qn̄ scimus qd est ipm quale scimus ℏ q̄litatē. Et qn̄ scim⁹ quid est ipsum q̄le scim⁹ ipsum manifestat res. ¶Aliam ꝛelinquit ergo q̄ sba maxime manifestat res. ¶Aliam rōnem innuit Doc. S. ibidē q̄ talis est. Sicut se hz vnus ad vnū ita ⁊ ad cognosci. Sed accidentia nō hñt esse nisi per ℏ q̄ insunt substantie. ergo accītia nō hñt cognosci nisi inquātuz participant aliquid de rō cognitionis substantie: qō est cognoscere qd est. ⁊ per ꝑs sba ꝑcedit accidentia cognitiōe. ¶Posset ēt formari alia rō ex hijs que infra dicentur. Mā illud qō primo cognoscit⁹ a po⁹ est sbe mālis. re Luz g⁹ obm intellectus sit ipsuz qō quid est sbe mālis. re linquit q̄ sba sit prior cognitiōe ipso accīte. ¶Ō. 7°. Ieōo gnitio ipsi⁹ qō quid est: est pfectissima: vt pz ex p⁹ post. ⁊ ex phō in pñti. 7. ergo illud qō hz pfecti⁹ qō quid est est pfecti⁹ cognoscibile vt hic Scot⁹ adducit. Sed sba est hmōi in ordine ad accītia. ergo id qō pri⁹. ¶Sed q ampliori declaratiōe pñtis ꝛclusionis ꝓsiderandum est q̄ subst̄atiā esse prioꝛē accītib⁹ cognitiōe potest intelligi dupliciter. Uno⁹ loquendo de cognitiōe sensitiua. Et sic accidentia sunt priora substātijs cognitiōe. Alio⁹ loquendo de cognitione intellectiua. Et ℏ dupl̄r. Uno⁹ ita q̄ substātia possit cognosci sine accīte ⁊ non ecōuerso. Et sic manifestuz est q̄ ea que supra dicta sunt q̄ substantia est prior cognitiōe accidentib⁹. ¶Potest eni substantia cognosci qdditative absq̄ accidente: nō tamen accīs absq̄ substātia cognoscitur. Alio⁹ potest substantia in diffinitione accidentis includat. Uno⁹ q̄ sit intelligi q̄ substātia sit pōr accīte cognitione q:.s. prius cognoscibilis. Et ℏ modo pōt intelligi dupl̄r. Uno⁹ q̄ sit magis cognoscibilis ſm se siue ſm sinā nām q:.s. magis est cognoscibilis. Et sic etiam manifestum est q̄ substātia est prior cognitione accidentib⁹ cum sit maioris entitatis ⁊ perfectionis qdditatis. Alio⁹ q̄ sit pri⁹ cognoscibilis nobis q̄ accīs. Et ℏ modo pōt intelligi ꝺdupl̄r. Uno⁹ loquendo de cognitione determinata substantie ⁊ cognitione ꝓfusa accidentis. Et sic accidentia bñ sunt prius nobis cognita vo luit vltᵐ argᵐ añ in ꝛrinz adductuz sicut pz ex phemio de aīa. Alio⁹ loquendo de cognitione determinata accidentis ⁊ cognitione ꝓfusa substantie. Et sic substantia est prior accidente etiā quo ad nos cum ponat in diffinitione accidentis sine q̄ diffinitione accīs non pōt determinate cognosci. cum ipsi⁹ diffinitionis sit indicare ipm qō qd est determinate. Tertio⁹ loquendo de cognitione ꝓfusa substātie ⁊ cognitione ꝓfusa accidentis. Et sic etiā substātia precedit accidens

tidens cognitionē: qz vt supra dcm̃ est. accñs nō pōt ītelligi aliq̃ nisi itelligat aliq̃lr ipsa sba. Quarto° loquendo de cognitiōe determiata tā sbe q̃ accñtis. Et b itez pōt itelligi dupliciter. Aut loquēdo ō accñtib⁹ ppriis q̃ fluūt a pncipijs spēi. Et sic sba itez est poz cognitiōe talib⁹ accñtib⁹: qz diffinitio sbi ponit i diffinitiōe ppe passiōis: vt infra patebit. Alio° loquēdo ō cognitiōe determiata accñtiū p accñs siue cōiuz. Et sic nihil refert accñs eē pri⁹ sba cognitione. pōt. n. itellect⁹ determiatā hre cognitiōez ō albedie abstz b q̃ bēat determinatā cognitionē corpis aut sbe i cōi.

Ad primū igit dōm q̃ duplex est ordo pōritatis i cognitiōe: Quedā. n. ē pōritas gnōis scie. Et q̃dā est pōritas pfectiōis. Uez est q̃ accñtia bñ i gnōne scie pcedūt scias ipi⁹ sbe itelligēdo fm modū expositū i distictiōe posita. Tñ ordie pfectiōis sba pcedit: qz fm seipsaz et suā nāz ē pfect⁹ cognoscibilis: vt dicit Anto. andr. q. 4. hui⁹. 7. Uerūtñ ipi dicūt q̃ sba nō est por accñte cognitiōe ordie gnātiōis. Qō q̃dez dcm̃ si vt itelligat est fm ita. s. itelligēdo q̃ sba nullo° pcedat accñs i gnōne cognitiōis accñtis siue determiate siue īdetermiate. Manifestū ē. n. q̃ sbm qō pōit i diffione ppe passiōis pcedit ct ordie gnōnis cognitionē determiatā accñtis: vt dicit ē. Ad 2m patuit soło p distictiōez supra positā i fine corpis. Ad 3m rndet Anto. archy. d. q̃ accñs pri⁹ cognoscit a nob qz ipfect⁹. Sz vtz spēs accñtis pri⁹ recipiatur i ītellectu mihi appet q̃ sic. Alij dicūt q̃ non. hec ille qz dnz de quidditate ītellect⁹ siue ō ei⁹ obo disputabit. Sz manifestū ē fz doc. S. eē dōz q̃ spēs accñtis ñ pri⁹ suscipit i ītellectu q̃ spēs sbe lz ipsa spēs sit accñs. Nam spēs qditatis rei mālis q̃ ē sba. Manifestū est aūt q̃ illō pōt ītelligi qō pri⁹ cadit sub rōne fozali obi. Et lz illa species sit accñs: nō tñ pri⁹ cognoscit accñs q̃z sba: qz spēs ñ cognoscit vt qō lz vt q̃: q̃ illa spēs q̃ pri⁹ fuit i sensu recipit postea eadē i ītellectu. Tū p°: qz illa spēs q̃ suscipit i sensu ē filitudo rei sēsibil⁹ et ñ qdditatis q̃ ē obm ītellect⁹. Tū 2°: qz ipole est accñs trāsmigrare ō sbo i sbm idē numero. Uñ Doc. S. in p̄a pte. q. 85. ar. p°. ad. 3m. sic ait. Uirtute ītellect⁹ agētis resultat q̃daz filitudo in ītellectu possibili ex querſiōe ītellect⁹ agētis supra fantasmata. que quidez est repñtatiua eoz q̃z sūt fantasmata solū q̃ntū ad naturā spēi. Et p hūc modū dz abstrahi spēs ītelligibilis a fantasmatib⁹: nō q̃ aliq̃ eadez numero foza q̃ fuit pri⁹ in fantasmatib⁹ postmodū fiat i ītellectu possibili ad modū q̃ corp⁹ sumit ab vno loco: et trāsferet ad alterū. Hec ille fozalr. Uerūtñ Anto. andr. vr̄ pcedere q̃ spēs accñtis sit pri⁹ in intellectu. Uñ fm ppōtionez cognoscibilitatis fz fm accñs pfect⁹ a nobis cognoscitur q̃z sba. Dicit. n. vbi supra. et sūt ybā scoti p° sniaz. di. 3. q̃ sba est simplr pfecti⁹ cognoscibile: et tñ aliqd aliud pōt a nobis pfecti⁹ cognosci fm ppōtionē sue cognoscibilitatis. Nec ista repugnāt. Exēplū. Spēs. n. alicui⁹ albi remissi pfect⁹ repñtat mihi ipm album cui⁹ est spēs q̃ spēs solis repñtet oculo Aquile ipm solez. et magis video illō albū fm ppōtionem visibilitatis mee q̃ Aqla solez fm ppōtionez visibilitatis sue: lz spēs solis sit simplr pfecti⁹ visibile tali alibo. Ad formā ergo arguēti cū dr q̃ illō pri⁹ et pfecti⁹ cognoscit cui⁹ spēs est in ītellectu. Dico q̃ vez est fz ppōtionez cognoscibilitatis. Et tñ b nō obstāte sba fm se est simplr pfecti⁹ cognoscibile ct nob si (nota fr̄) si posset nus ad illā pro statu isto attingē. Propositio ergo phy est sic itelligēda q̃ sba est p̄m cognoscibile p̄mitate perfectionis simplr. et i se: lz nō nobis. hec ille fozalr. Sed ista ybā diligēter psiderāda sūt. Naz vt dcm̃ ē duplex ē sba. Quedā est sba īmālis. Et nulli dubiuz: vt ipse hic dicit q̃ nō possum⁹ ad illā pro statu isto. Et si possem⁹ ad illā talis est magis et pfecti⁹ cognoscibilis fm se et nō nobis: qz nō possum⁹ ad illā pro statu isto. Et si possem⁹ ad illā vt ipse dicit et esset nob magis cognoscibilis. Bñaz ergo actiones referant ad hac pte predicto opinatori: qz hic est eiusdē opionis cū doctore scto de cognitiōe sbaz separataz vz q̃ ad eas nō possum⁹ puenire i hac vita: lz supi⁹ in 2° hui⁹. q. 1. ar. 5. oppo^m dixerit et ñ Doc. S. et sibiipsi ōdixerit: vt ibidez pz. Alia est sba mālis ad quam i hac vita possum⁹ ōuenire: vt ex pbōr scijs mānifeste appet. Cū g° vt ipse hic dicit sba sit magis cognoscibilis ct nobis si ad eā in hac vita puenire possem⁹ relinq̃t q̃ sba mālis est pri⁹ nob cognoscibil et magis q̃z accñs cui⁹ oppo^m pcedit. vz q̃ accñs est magis cognoscibile fm ppōtionē cognoscibilitatis. Sz dicebat ōfenso: q̃ ñ ōdit sibiipsi pdict⁹ opinato: qz hic ñ dr q̃ sba ñ sit a nob cognoscibilis pro statu isto: lz q̃ nō est pfecti⁹ cognoscibilis a nob p statu isto q̃z accñs. Sed incōtrariū sonāt sua ybā: vt ex adductis pz. Dicit. n. q̃ sba si ad eā possem⁹ p statu isto esset nō soluz fm se: lz et nob pfecti⁹ cognoscibile. Cui si adiungat p minorī q̃ sba nō est nobis pfecti⁹ cognoscibile: vt ipse pcludit et pbat: segt q̃ p statu isto nō possum⁹ ad ipsaz sbaz. Et est filis mod⁹ argnēdi. ac si diceret. Si lapis esset hō esset aīal. Sed nō est aīal. ergo nō est hō. Semp. n. a destructiōe ppōtis ad destructionē añcedentis est bona ꝯña. Uñ pz q̃ dictis ei⁹ fozalr ifert opo^m illi⁹ qō in 2° hui⁹ ybare studuit. Ad 4m dōm q̃ nō est silr ō sensu et ītellectu. qz sensus hz pro obo accñs sensibile. Uñ spēs q̃ suscipit in sensu: et est accñs et est spēs. i. filitudo accñtis. Sz ītellect⁹ hz p obo qdditatē rei mālis. Uñ non opz q̃ spēs q̃ suscipit i ītellectu sit spēs. i. filitudo accñtis lz sit accidēs: Si. n. illa spēs esset filitudo accñtis repñtaret accñs et nō imediate esset repñtatiua obi ītellect⁹. Et sic obm ñ ītelligeret ōtermiate p illā spēz. Ad 5m dōm q̃ diffinitio passiōis nō est mediū i demōstratiōe potissima cuz talis diffio sit resolubilis i pōrez diffionē. s. i. diffionē sbi. Demōstratio aūt potissima dr illa q̃ nō est resolubilis i pōrem stātib⁹ eisdez ēmis. Nec accipit ibi p̄m⁹ ēmin⁹ pro maiori extremitate sz p illo ēmio i q̃ est q̃rēda cā iherentie passiōis i sbo. Uerūtñ dato ct q̃ diffio passionis esset mediū i demōstratiōe tñ ñ seqret q̃ accñs esset pōs cognitione ipsa sba simplr loq̃ndo qz i diffione passiōis pōit sbm cui⁹ cognitio pōsupponit cognitiōi ppie passiōis. Unde arg^m fm assumit et nihil concludit. Ad vlt^m dōm q̃ accñtia ppa marie pferūt ad cognoscēdū qō q̃d est a posteriori: qz drijs essentialib⁹ raro sunt nota ipōsita: ō eas circūloquimur p ipsa accñtia. Uñ arg^m bñ pcludit q̃ accidentia aliq̃ sūt nobis pri⁹ nota cognitiōe pfusa q̃z sba sit nobis nota cognitione determinata. Tamen simplr sba est notior: et etiā nobis fm aliquas eius psiderationes: vt in corpore per distinctionem ostensum est.

Ubi in Doc. S. Et qō olim et nunc

Ad quartum sic pcedit. Uidet q̃ ad cognoscendā nāz entis nō sufficiat determiare de sba solaz. Nā totū pfecte nō pt cognosci nisi cognoscant oēs ptes ei⁹ pncipales cū cognitio toti⁹ a cognitiōe ptiuz dependeat. Sz ñ solū sba est ps ipsi⁹ entis: lz ct. 9. gnā accidētiū. g° vī q̃ ad cognoscendā nāz entis nō sufficiat determiare ō sba solū. Ad 2°. Scia est effect⁹ demōnis: vt ex p° post* pz. Sz i demōne q̃libet tria icludunt. s. pn^m sbm et ppria passio: vt ibidez etiā deducit. Cū ergo hec scia sit pncipatū tenens iter scias: vt supra oñsum. est. relinq̃t q̃ nō solū dz ōtermiare de sba lz etiā de accīte. Ad 3°. Supra i 4° pbus pbauit q̃ ad hāc sciaz ptinet psiderare ō oib⁹ sbijs et oib⁹ accñtib⁹. Ad g° ad cognoscendā nāz entis sufficit ōtermiare de sba. Ad 4°. Si sic seqret q̃ pbus i. 10. hui⁹ supflue determiaret de vno et diuerso: qz vnū nō est de gñe sbe lz de gñe q̃ntitatis cū sit pn^m numeri. Sz ꝯñs est incōueniēs. igit et illō ex q̃ sequit. Sz incōtrariū est pbus i 1fa. d. Et qō olim et nūc et semp q̃stū est et semp dubitatū qd est hoc est que sba. hoc. n. hij qdez vnū esse dicūt. illi vo plā q̃z vnuz. Et hij qdez finita illi vo ifinita. Quapropē nobis marie et p̄m et solū vt est dicē de sic ente speculandū est qd est et ē.

Respondeo dōm q̃ ad cognoscendā nām entis sufficit ō sba ōtermiare.

Lecito.9.

Qđ ꝓbat ꝓbus dupliꝛ.ſ.rõne ⁊ teſtiº antiq̃ꝝ. Rõne qđē hic ſm Doc.S.i pñti lcõne. Mã illđ qđ eſt ꝑm iter entia q̃ſi ens ſimpliꝛ ⁊ nõ ſz qđ ſufficienter demſtat nãz entis. Sed ſba eſt hmõi: vt ꝓbatũ eſt ſupi⁹.gº ad cognoſcẽdaz nãz entis ſufficiẽ ꝺtermiare ꝺ ſba. ¶ Hãc aũt rõnez foꝛmaliꝛ ponit Doc.S.nõ i hac pte lcõnis: ſz circa ꝑnm eiuſdem. ¶ Idez ꝓbat ꝓbus a ſigno aut ꝯſuetudie antiq̃ꝝ ꝓbꝝ. Mam oẽs antiq ꝓbꝝ tractãtes de entib⁹ ꝯſiderabãt ſolas ſbas. Quoꝝ qđã poſuerũt bꝫens.ſ.ſbaz eſſe vnuz q̃ꝝ aliq poſuerũt illꝺ mobile.qđã vo imobile. Alij vo dicebant illꝺ ens eſſe pla q̃ꝝ aliq poſuerũt finita aliq infinita: vt i ꝑº ꝓbꝝ ſatis manifeſtũ eſt.ergo ad cognoſcendã nãm entis ſufficiẽ ꝺtermiare ꝺ ſba. ¶ Aduertendũ eſt aũt ſm Doc. S.i pñti lcõne circa finẽ.q ꝓbus recitatis qbuſdã opiõnib⁹ ãtiq̃ꝝ ꝺ rex ſbijs oñdit qđ ſit ꝺterminãdũ ꝺ ſba ipa ⁊ de q̃ ſba ꝑoꝛ ſit ſpeculatio. Mã manifeſtũ eſt aliq̃s ſbas eſſe i rex nã: vt aĩalia ⁊ plante ⁊ ptes eoꝝ: ſilr ⁊ coꝛpoꝛa ſimplicia ignẽ.ſ.aerẽ ⁊ aquã videm⁹ eſſe ſbas. Sz dubiũ eſt vtꝝ ꝑter iſtas ſenſibiles ſbas ſint ponẽde aliq̃ alie ſepate ſic plõici ponebãt aut ñ. Uñ ꝺterminãdũ eſt ꝺ hmõi ſbijs vtꝝ tales ſint i rex nã: ⁊ ꝺ mõ eẽndi eaꝝ.hoc.n.determinabit ab.11º.⁊ ifra. Et qr ſenſibilia ſẽ nobis manifeſta: ⁊ cũ nobis ĩnata ſit via ꝓcedere a notioꝛib⁹ nobis ad ignotioꝛa relingẽ q ꝓ⁹ opz deſcribere q̃ ſit ſba in iſtis ſenſibilib⁹ in qbus ſba manifeſte inuenit. Qđ qđē ꝓbus facit in hoc.7º.⁊ in.8º.ſequẽti: vt infra patebit.

Ad primum igit dõm q cõtingit cognoſcẽ ens dupliꝛ. Uno cognitiõe ꝑfectiſſima.ſ.ptes eiꝰ oẽs cognoſcẽdo ſm eaꝝ ꝓpꝛias nãs ⁊ ſic ad cognoſcẽdã nãz entis nõ ſufficiẽ ꝺtermiare de ſba. Alioº põt ens cognoſci cognitiõe ꝺtermiata cognoſcẽdo .ſ.iſz q̃ntũ ad ſuas paſſiões trãſcẽdẽtes ⁊ ptes eiꝰ ſbiuas ꝓncipales. Et ſic ſufficiẽ ꝺtermiare ꝺ ſba ad hñdaz talez cognitionẽ ꝺ ente ꝑſertiz cũ ens analogyce dicaꝫ de ſuis ptibus. Manifeſtũ eſt.n.ſic⁹ dcm̃ eſt accẽtia non hꝛe rõnem entis niſi q: ſẽ i ſba. Uñ q̃ntũ ad nãz entis ſufficiẽ ſcire nãz ſbe. ¶ Ad 2m dõm q hec ſcia ꝓſiderat de ſba ⁊ accẽtib⁹ ñ tñ ex equo. ſz ꝓſiderat ꝺ ſbijs ꝓncipaliꝛ: vt ꝓbauit ꝓbus in ꝓnº q̃rti libꝛi ⁊ ſecũdario ꝺ accẽtib⁹. Uñ nõ opz i ꝓpa foꝛa ⁊ diffinitiue ꝓſiderare hic de accẽtib⁹: ſz ſufficiẽ q in cõi ⁊ diuiſiue ꝺ eis ꝺtermiẽt ſic feꝛ ꝓbus in.5º. huius. Et hoc iõ eſt: qr nõ ꝓncipaliꝛ ꝓſiderant ſic dcm̃ eſt. ¶ Et p hoc pz ſolo ad 3m. ¶ Ad 4m dõm q ꝓbus determinãdo de ſba nõ excludit qn determinãdũ ſit de vno trãſcendente qđ ꝓuertiꝫ cũ ente vt paſſio eiꝰ. Mõ.n.ꝺterminat ꝓncipaliter in.10.huius de vno qđ eſt ꝓncipũ numeri: ſed ſolum incidenter: vt ibidem pz.

¶ Queſtio.3ª. De modo ⁊ ordine partium diuiſionis ſubſtantie qua diuidit in mãz ⁊ formã ⁊ totũ ꝓpom.

Radatim icedendo inſup cõſiderandũ reſtat ꝺ ipſa ſba. ¶ Circa qđ dupler occurrit ꝓſideratio. ¶ Primo nãqz ꝓſideranduz erit de mõ ⁊ ordine ꝓſiderãdi vel determinãdi de ſba. ¶ Scõo vo ꝓſiderandũ eſt de ipſa ſba. ¶ Quãtũ ad ꝑm tria ꝓſiderãda ſt. ¶ Primo nãqz ꝓſiderãdũ ẽ ꝺ mõ ⁊ ordie q̃ ꝓcedẽdũ eſt circa ptes ꝑme dionis ſbe q̃ dicit i q̃ttuoꝛ modos q ſẽ qđditas vl̃e ꝑm genꝰ ⁊ ſbm. ¶ Scõo ꝺ mõ ⁊ ordie q̃ ꝓcedẽdũ ẽ circa ptes ſcẽde dionis ſbe q̃ dicit i mãz ⁊ foꝛaz ⁊ tom ꝓpom. ¶ Tertio ꝺ mõ ⁊ ordie q̃ ꝓcedẽdũ ẽ circa ptes tertie dionis ſbe q̃ dicit i ſbaz ſenſibilẽ ⁊ iſenſibilẽ. ¶ Circa ꝑm q̃rũ duo. ¶ Primo vtꝝ ꝑa dio ſbe i tertu a pbo ſit bñ aſſignata. ¶ Scõo vtꝝ iter ꝑdictos modos ſbe ꝑmo determinandũ ſit de ſubſtantia ꝑma que dicit ſubiectũ. ¶ Ubi in pbo ⁊ Doc.S. Dicit aũt ſba ⁊ ſi nõ multiplicius. et eſt Lec.2ª.

B primum ſic ꝓcedit. Uidetur q ſba nõ bñ dicaꝫ i q̃ttuoꝛ modos a pbo aſſignatos q ſũt qđditas vl̃e ꝑm genꝰ ⁊ ipm ſbm. Mam oẽs ſba aut eſt vlis aut ꝑticularis. Si gº ſba dicereꝫ aut eſſet ſba vlis aut ꝑticularis. Nõ ꝑm: qr vnũ oppom ñ dicit i ſuũ oppom tãqz in ptez ſubiectiuã. Neqz ẽt 2m: qr ptes dicẽtes excederẽt diſiũctũ ſba vlis ſit mẽbꝛũ dicẽs. gº vꝝ q ſba ñ poſſit diuidi. ¶ Ꝑ 2º. Ipm qõ qđ ẽ nõ ponit mẽbꝛũ dicẽs ipaz ſbaz in pñtis. gº male ponit hic ps ipſi⁹ ſbe. ¶ Sz dicebat diſcipulus: vt dicit hic Doc.S. q ipm qõ qđ eſt non cadit i pntoꝝ ordie niſi ſic ꝑnm. Uñ nõ ponebat in pñtis ps ſbe. Qr vo eſt ꝑnm foꝛale ſbe: iõ hic a pbo iter ptes ſbe cõmerat. ¶ Cõtra ꝫ arguit. Maz foꝛa totius nã qđditas ⁊ eſſentia idẽ ſũt: vt ex ſupꝛadictis manifeſtũ eſt. ꝑtm in 5º bni⁹. Sz ipm qõ qđ,eſt: eſt foꝛa totius ⁊ nã ſpecifica: vt hõ dr qđditas ⁊ foꝛa ſiue nã ſortis. relingt q ipm qõ qđ eſt ſit nã ſpecifica: ⁊ ſic ponit i gñe vt ſpes: ⁊ ñ ſolum vt ꝑnm. Et p ꝓñs ꝑ rõne q̃ nõ enũerat inter ptes ſbe in pñtis neqz hic deberet enũerari. ¶ Ꝑ 2º. Qđ ſba aut eſt ꝑª aut 2ª. vt pz i pñtis. Si ſit ꝑª ſic ẽ ſba ꝑticularis. Si 2ª ſic eſt aut genꝰ aut ſpes. Sz vt dicit Doc.S.i pñti ipm qõ qđ eſt nec eſt genꝰ neqz ſpes neqz idiuidui. ergo nõ eſt nec ꝑª ſba neqz 2ª. ⁊ ſic nõ eſt ps ſbe. ¶ Ꝑ 3º. Phus in hoc.7º.ifra ꝓbat q vl̃e nõ eſt ſba. gº male m/ ter ptes ſbe hic enũerat vl̃e. Maz diſuz hz vificari ꝺ mẽ bꝛis diuidentib⁹. ¶ Ꝑ 4º. Si illa dio ſbe eſſet bona aut eſſet dio equoca aut analoga aut vniuoca. Non 3m: qr vt dicit hic phus. ſba maxie dr ſ ſba ꝑª ſiue de ſba q̃ ſbm hic a pbo noiaꝫ. Sed vbicũq̃z eſt prⁱ⁹ ⁊ poſteriꝰ ſm rõnem cõez diuiſi ibi nõ eſt vniuocatio. Neqz põt dici ꝑm aut 2m: qr alꝫ ſba ñ eẽt genꝰ gñaliſſimũ: cuz nullũ equoce aut analogũ poſſit dici genꝰ. ¶ Sz incõtrariũ eſt phus i ifa dicẽs. Dicit aũt ſba ⁊ ſi ñ mltiplici⁹ de.4. Maxie etenim qđ erat eẽ ⁊ vl̃e ⁊ genꝰ vꝝ eẽ ſba cuiuſq̃z ⁊ q̃rtũ hoꝝ ſbꝝ.

Reſpondeo dõm q ſba maxie dr q̃rtm modis: vt phus hic ꝺterminat. ¶ Primꝰ modꝰ ẽ fz q qđditas vl̃e eẽntia aut nã rei dicit. ponẽtiũ ydeas eſſe ſpẽs q̃ ſẽ vlia ꝺ ſingularib⁹ ꝑdicata: ⁊ ſẽ ipſoꝝ ꝑticulariũ ſbe. ¶ Tertiꝰ modꝰ eſt ſm q ꝑm genus vl̃ eſſe ſba vniuerſaliſq̃z. Et p hũc modũ plonici ponebãt vnũ ⁊ ens eſſe ſbaz oĩuz rez tanq̃z ꝑma oĩuz ſba. ¶ Quartꝰ modꝰ eſt ſm q ſbm. i. ſba ꝑticularis dr ẽ ſba. Qđ aũt hec dio q̃drimẽbꝛis ſit bñ aſſignata pz ꝑ ſufficiẽtiam. Mã oĩs ſba aut accipit ꝑ ꝑnº foꝛali ſbe aut ꝓ ipſa ſba cõpleta. Si ꝑm ſic eſt ꝑm genꝰ mod⁹. Si 2m ſic eſt q̃rtus q̃ aut talis ſba eſt vlis aut ꝑticularis. Si 2m ſic eſt ꝑmus mod⁹. Si ꝑm ẽ eſt dupliꝛ. q̃ aut eſt vltiſſima in ordie ſbe aut ꝓẽta ſub alia. Si ꝑm ſic eſt tertiꝰ mod⁹. Si 2m ſic eſt ſcõus mod⁹. ¶ Aduertẽdũ eſt aũt ſm ꝑm ꝑbm in pñti lcõne quo oĩa alia dñr: vl̃ ſic ſupi⁹ de iferioꝛib⁹ vt ꝯa ⁊ ꝑpa. ⁊ dꝛie: vl̃ ſic accñs ꝑdicaꝫ de ſba vt accẽtia aut nã rei dicit. Sicut de ſorte ꝑdicaꝫ aĩal hõ ⁊ rõnale ⁊ riſibile ⁊ albũ. Sed ipm ſbm nõ ꝑdicaꝫ de aliq̃ alio: ſz ſolum de ſeipſo. vt dicendo: ſortes eſt ſortes. ¶ Si dicaꝫ ſbm ꝑdicaꝫ de ſupioꝛib⁹ ⁊ ſilr de accñte: vt dicẽdo hoc aĩal eſt ſortes. igit male dictũ eſt q ſbm nõ ꝑdicaꝫ de aliq̃ alio a ſe. ¶ Ad hoc rñdet Doc.S. in lcõne dicẽs q ſz ſbm poſſit ꝑdicari p accñs de ſupioꝛi vel de accñte: vtputa de hoc aĩali aut de hoc albo: inq̃ntũ id cui ineſt aliquid aut aĩal eſt ſortes: nõ tñ põt p ſe ꝑdicari ꝺ alio. Sz bñ ꝑdicaꝫ p ſe de ſeipſo: vt cũ dr. ſortes eſt ſortes. ¶ Ex ꝑdictis ifert Doc.S. q iſta dio ſbe fere eſt eadẽ cuz illa que ponit i ꝑdicamẽtis i q̃ dr q ſbaz q̃dã eſt ꝑª q̃dã ſba. Mã p ſbm hic intelligit ꝑª ſba: q: tale ſbm dr hic a pbo maxie ſba. Qđ ſibi ꝓpetit vt dr i pñtis. ex eo q ꝓpꝛie ⁊ ꝓncipaliꝛ ⁊ maxie ſubſtare dr q̃ ẽ ꝺſcriptio ꝓpꝛie ⁊ pñtis. Qđ aũt hic dicit genꝰ ⁊ vl̃e qđ vꝝ ad ſpẽz ꝓpꝛie ⁊ neꝯ ſub ſcõis ſbijs. hic aũt qđ qđ erat eſſe ponit: ſed in pñtis omittit: qr vt dicit hic Doc.S. qđditas nõ cadit in ꝓntoꝝ ordie niſi ſic ꝑnm. Neqz n.ẽ genꝰ neqz ſpes neqz idiuidnũ: ſz hoꝝ oĩuz foꝛale ꝑnm. hec ille. ¶ Aduertẽdũ eſt aũt vlteriꝰ q qđditas ꝑt dupliꝛ cõſiderari. Uno ab/

stractiue. Alio⁹ ꝯcretiue sic: qdditas siue nā hūana signat noīe hūanitatis abstractiue ⁊ noīe hois cōcretiue. Si g⁹ designet abstractiue qō est ꝑprie designari p modū qditatis sic nō ponit in ordie ꝑntoꝝ: vt vult hic Doc. S. Sed si ꝯcretiue designet qō est designari p modū hñtis qditatē: ⁊ sic ponit p se ēt i recto ordine ꝑntali vt spēs aut vt gen⁹ subalternū. ¶ Sz dicēt aliqs ꝑ⁹. Jn gñe sbe nō vident esse ꝯcreta cuz ꝯcretuz ꝑprie respiciat ⁊ dicat esse in alio. s. i suo sbo qō ꝑpriuz est accñtib⁹. igit ꝑdicta distictio supponit ftm vt vī. ¶ Scdo qcqd est ens creatum positiuū qō. s. nō est suū esse est sba vl accñs. Quid ē ditas aūt abstractiue designata: vtputa hūanitas est essentia realis q̄ nō est suū esse. ergo est sba vl accñs. Sed manifestū est q⁹ nō est accñs: vt pz discurrēdo p. 9. gña accidentiū. relinq̄t ergo q⁹ est sba. ⁊ sic ponit in ordīe ꝑdicamētali sbe. ¶ Dicendū ꝑ⁹ q⁹ sic triplex est abstractuz. ita triplex est ꝯcretū. Nā qdā est: vt supra dictū est abstractuz ab iferioꝝib⁹ tm̄ qō. s. signat aliqd cū hītudie ad inferiora. ¶ Dicendū 2⁹ q⁹ aliqd ponit duplr in ordie pdicamētali. Uno⁹ p se. Alio⁹ reductiue p se duplr. Uno⁹ directe. sic gña spēs ⁊ idīdua. Alio⁹ idirecte ⁊ a latē sicut dñe spēz ꝓstituētes. ¶ Reductiue vo aliqd ponit in predicamēto qdruplr. Uno⁹ sic mot⁹ p reductionē ad terminū ad quē. ⁊ sic gñatio sbalis reducit ad ꝑdicamentuz sbe. Alio⁹ sic ꝙuatio reducit ad suū hītuz. ⁊ sic motus reducit ad ꝑdicamētū sbe. Tertio⁹ sic po⁹ reducit ad suuz actuz: ⁊ sic mā ꝑ⁹ reducit ad ꝑdicamētū sbe. Quarto⁹ sic ꝑn⁹ fozale ad ꝑncipiatū. ⁊ sic qdditas abstractiue ōsignata ponit in ꝑdicamēto sbe sicut formale ꝑn⁹: vt dictū ē.

Ad primū igit dōm q⁹ sba q̄ dīdit i istos q̄tuoꝝ modos nō est nec ꝑ⁹ nec scda. sba ꝓscindit ab vtraqz. Uñ sba ꝑōt accipi dupl̄r. Uno⁹ put denotat totaz coordinationē ꝑdicamēti sbe. ⁊ sic dividit i ꝑdictos modos. Alio⁹ accipit ꝑ ꝑn⁹ illi⁹ coordinationis. ⁊ sic dr gen⁹ gñalissimū: ⁊ vt sic est scda sba. Et istoꝝ nō dīuidit hic nec in ꝑdicamētis. ¶ Et si q̄rat q̄lis sit hec dio. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. in d ꝑ⁹. q. 9. ar. 2. ad. 6⁹. dicēs. q⁹ cuz dr q⁹ sba dīdit i ꝑmā ⁊ scdaz nō est dio gñis i spēs cū nihil ꝯtineat sub 2ª qd nō sit in ꝑª: ꝛz ē nāz gñis ftm diuersos modos existēdi. Nā 2ª sba signat ftm se absolutā. ꝑª vo signat eā idīdualr subsistē. Uñ magis est dio analogi q̄z gñis. ¶ Dec ille. ¶ Ad 3m 3m et 4m pz solo ex dictis. ¶ Ad 5m dōm q⁹ vle pōt accipi dupl̄r: vt dīc Doc. S. i ꝑª pte. q. 85. ar. 3. ad. 4m. Uno⁹ q̄ntū ad itentionē vltatis. ⁊ sic nō est ꝑn⁹ essendi neq3 sba. Alio⁹ pōt ꝙsiderari ftm nām vltatis. put. s. est in suis singularib⁹: ⁊ sic vle bñ est sba ⁊ ēt ꝑn⁹ essendi singulariuz: vt ibidē Doc. S. ꝯcedit. ¶ Ad vltimū patuit ꝑ solutio in solutione ad primum.

Ad secundum sic ꝯcedit. Uidetur q⁹ iter predictos modos sbe nō sit pri⁹ determinādū ō sbo qō dr ꝑª sba q̄z ō alijs. Nāz pri⁹ est determinandū de illa sba que dr pfecti⁹ sba: vt ꝯcludit hic Doc. S. ex pbo. Sed 2ª sba que dr spēs aut gen⁹ est magis sba q̄z ipm sbm. Qō sic pz. Nāz ꝑn⁹ fozale semper vlis est ꝑn⁹ singulariū fozale: vt exꝑsse ꝯcedit Doc. S. in ꝑª. pte. q. 85. ar. 3. ad. 4m. ergo ⁊c. ¶ Ad 2ᵒ. Ipbus ꝑn ergo determinādū est pri⁹ de illa sba q̄ maxie ꝙuenictiaz hz cuz eis. Sz qdditas cuz sit min⁹ mālis hz maiorē cōuenictiā cū sbijs sepatis q̄z sba pticularis. Uñ qdditates noiant. vr g⁹ q⁹ pri⁹ determinādū sit de sba q̄ dr qdditas q̄z de sbo. ¶ Ad 3ᵒ. Illa sba q̄ plib⁹ subsistat accñtib⁹ est pfectior sba: vt pz in ꝑdicamētis. Sed sba vlis plib⁹ sbstat q̄z singlaris. Nā aīal subsistat nō solū accñtib⁹ q̄ sē in sorte hz ēt accñtib⁹ q̄ sē in asino ⁊ in oīb⁹ suppositis aīalis qbus nō subsistat sortes. Jgit cuz de pfectionib⁹ ꝑ⁹ sit speculatio. relinq̄t q⁹ pri⁹ sit determinādū de sba vlī ⁊ nō ō sbo. ¶ Sed ꝯtra est ꝑbus in lra dicens. Subiectuz vero de quo alia dñr: ⁊ illud ipsuz nō adhuc de alio ꝑpter qō ꝑm hic determinādū est. Nāxie nanqz vr esse sba sbm ꝑm.

Respondeo dōm q⁹ inter ꝑdictos modos sbe maxie ⁊ pri⁹ ꝙsiderādū est de sba ꝑma q̄ sbm dr. Qō sic ꝑbat ꝑbus ftm Doct. S. Nam sbm dr maxie sba iter alias acceptiones sbe. ergo pri⁹ determinādū est de ipsa. ꝙña pz: qr de pfectionibus ⁊ nobilioꝝib⁹ ꝑ⁹ est ꝙsideratio. Añcedens ꝑbat: q⁹ sbm dr sba pticularis q̄ ꝑprie p se ⁊ maxie substare dr. Naz hmōi sbe singulares ftm se oīb⁹ alijs substāt. s. spēb⁹ ⁊ generib⁹ ⁊ accñtib⁹. ⁊ illa nō hñt q⁹ substēt alijs nisi ratione ꝑmaꝛ sbaꝛ. Nō. n. est alb⁹ inḡntū hic hō est alb⁹. Relī quit ergo q⁹ sbm sive ꝑª sba sit maxime sba. ¶ Ex ꝑdictis colligit diffio ꝑme sbe sive sbi. vz q⁹ est sba q̄ ꝑpe et ꝑncipalr ⁊ maxie substare dr ftm se. sic sortes vel plato. ¶ Et si dicat. Nullū singlare pōt diffiniri: vt ꝑbat ꝑbus ifra in eodē. 7. ꝑª sba aūt est qōdā singulare. ergo nō pōt diffiniri. ¶ Ad hoc rñdet Doc. S. in de poª. q. 9. ar. 2. ⁊ in ꝑª pte. q. 29. ar. ꝑº. dicēs q⁹ hz b singulare vel illud diffiniri nō possit: tm̄ id qō ptinet ad cōez rōnē singularitatis diffiniri pōt. Et sic ꝑbus diffinit substātiā ꝑmā. hec ille. ¶ Aduertendū est aūt q⁹ sba pōt ꝙsiderari triplr. Uno⁹ vt dr a substādo: ⁊ sic sba p pri⁹ dr de ꝑª sba q̄z de 2ª: vt hic vult ꝑbus. Alio⁹ vt dr a subsistēdo. Et hoc duplicit. Uno⁹ loquēdo de subsistētia incōpleta sic aīa rōnalis dr p se subsistē separata. Alio⁹ de subsistētia completa. Et hoc dupl̄r. Uel loquēdo de eo qō subsistit sic id qō subsistit. ⁊ sic itez p pri⁹ dr de ꝑª sba. Uel loquēdo de eo qō substit: q⁹ est ꝑn⁹ subsistēdi. Et sic sba p pri⁹ dr de 2ª q̄z de ꝑª. Tertio⁹ pōt accipi sba vt dr a substātiādo: ⁊ sic p pri⁹ dr ēt de sba 2ª q̄z de ꝑª. semp tm̄ itelligendo ftm q⁹ supra expositū est i ꝑª pte pñtis opis cū de substātia ageretur.

Lec. 14. ⁊ com. 53.

Ad primum igit dōm q⁹ aliq etiā de scola Doc. S. volūt q⁹ sba vlis nō sit ꝑn⁹ aliq mō singulariuz. ¶ Sed hoc manifeste est ꝛ ipm Doc. S. in ꝑª pte. q. 85. ar. 3. ad. 4m. vbi sic ait. vle ftm q⁹ accipit ftm itētionē vltatis est quidē q̄dāmō ꝑn⁹ cognoscēdi. put itentio vltatis sequit modū itelligendi qui est p abstractionē. Nō aūt est necesse q⁹ oē qō ē ꝑn⁹ cognoscēdi sit ꝑn⁹ essendi: vt plo extimauit cuz qñqz cognoscam⁹ cāz p effectū ⁊ sbaz p accñtia. Uñ vle sic accepti ftm sniaz Aristo. nō est ꝑn⁹ essendi neqz sbe: vt pz in 7º metha. Si aūt ꝙsiderem⁹ ipsaz nāz gñis ⁊ spēi. put ē in singularib⁹ sic q̄dāmō hz rōnē ꝑncipij respectu singulariū. Naz singulare est ꝑpter māz. Nō aūt spēi sumit exꝑsa. Sz nā gñis magis cōpat ad nāz spēi sic māle ꝑncipiū: q⁹ nā gñis sumit ab eo qō est māle in re. rō autez spēi ab eo qō est fozale i re. sic rō alialis a sensitivo. rō vo hois ab itellectivo. Et inde est q⁹ vltima intētio nāe ē ad spēm nō aūt ad idīduū neqz ad genus. q⁹ fōa est finis gnātionis. mā vo est pp formā. hec ille formaliz ⁊ bene. ¶ Ex quib⁹ manifeste appet q⁹ ftm mentez Doc. S. sit nāz vlez esse ꝑn⁹ reale singulariū. Uerūtm̄ hz 2ª sba q̄ nā vlis dr sit ꝑn⁹ primaꝛ sbaꝛ: tm̄ prime sbe dñr magis sbe pp rōnē substādi sic hic loquit ꝑbus: ⁊ pp hoc ēt q⁹ substūt subsistētia sic id qō subsistit. vñ rō nō sequit. ¶ Ad 2m dōm q⁹ sba pticularis maiorē hz ꝙuenictiā q̄tum ad aliqd cū sbijs sepatis q̄z qdditas sbaꝛ mālīū: q⁹ sba singularis sic sba separata subsistit subsistētia ꝙpleta nō aut qdditas eaꝛ subsistit subsistētia ꝙpleta. Uñ argm ex falso ꝓcedit. ¶ Ad 3m dcñ est q⁹ hz substātia vniuersalis plurib⁹

subsłet q̄ pticularis: nō tñ plīb⁹ subsłat p̄m se: qz nō hz vñ subsłet alicui nisi rō subiecti: vt hic dicit Doc. S.

¶ Questio quarta. De modo ꝛ ordine quo ꝓcedendū sit circa materiam formam ꝛ compositū.

e1 **S**t ꝛ īsup ꝙsiderandū de mō ꝛ ordine q̄ determinādū sit ꝛ ꝓcedendū circa ptes dīonis sbe q̄ sba dicit in māz formā ꝛ totū ꝙpo⁽ᵐ⁾. ¶ Circa qō q̄rūtur q̄ttuor. ¶ ℙrīo vtz sbm sine sba pticularis bñ dicat i māz formā ꝛ totū ꝙpo⁽ᵐ⁾. ¶ Scdo vtz fōa sit magis sba q̄ mā ꝛ totū ꝙpositū: ꝛ vtz sit p̄or vtroq;. ¶ Tertio vtz mā sit sba ꝛ ens ꝛ vtz sit marie sba: vt antiq voluerūt. ¶ Quarto vtrū sit p̄i⁹ determinādū de mā aut de fōa vł̄ō toto ꝙposito. ¶ Ibi in pbo et Doc. S. Tale vo modo quodam.

g **B primum** sic ꝓcedit. Videt q̄ sba pticularis nō bñ dicat i māz fōaz ꝛ totū ꝙpo⁽ᵐ⁾. Maz diuisum dz vificari ō mēbris didctib⁹. Sed sbm sine sba p̄ª nō vificat ō mā ꝛ fōa. Qō sic pz: qz sbm sine sba p̄ª est q̄ ꝑpe p̄ncipalr ꝛ maxie substare dr: vt dcm ē. Sz neqz mā neqz fōa maxie substat cū nō p se existāt. Igit dīsio nulla. ¶ p̄ 2°. Illō qō est qdditas vel saltē ps qdditatis nō est sba pticularis cuz qdditas sit mēbrū sbe cōdiuisuz ō sbm sine sbaz pticularē. Sed fōa est ipsa qddi tas si sit fōa toti⁹ aut ps qdditatis si sit fōa ptis. g⁹ ꝛc.

Lectio 17. ¶ p̄ 3°. Forma est de q̄rta spē q̄litatis: vt pz in p̄dicis. g⁹ fōa nō est sba. ¶ Sz dicebat q̄ fōa accīalis est bñ accidēs: tñ fōa sbalis de q̄ est hic ad ꝙpo⁽ᵐ⁾ est sba. ¶ Cōtra qz pbus ī p̄ñti lcōne vocat figurā statue eē formaz q̄ē ps dīdēs sbaz pticularē. Sz ꝙstat q̄ figura est ō q̄rta ſpecie q̄litatis. g⁹ arg⁽ᵐ⁾ p̄dictū remanet in suo vigore. ¶ p̄ 2°. Dictū est in supiori cōne q̄ p̄ª sba nō p̄dicat de ꝑtibus p se hz ō vno solo. ſ. ō seipsa. Et hoc iō: qz ñ hz aliq̄ inferiora sub se. g⁹ vł̄ q̄ sba p̄ª ñ posłt diuidi. Als p̄dicabit de plīb⁹. ſ. de mēbris didctib⁹. ¶ p̄ 3°. Cōmune ꝛ singulare opponūtur. g⁹ singlē ñ ē cōe. Sz oē dīsuz est cōe ad sua mēbra didctia. g⁹ sba singlis nō p̄t esse diuisum aliqō. ¶ p̄ 4°. Ms. ēbra diuisionis bone debēt eē opposita: vt pz ex. 2°. post⁽ᵉ⁾. Sz mā ꝛ fōa nō opponūtur cuz

Lec. 15. ex ipsis fiat vnū p se: vt pz in. 9°. huī⁹. Igit idē qō p̄i⁹.

Lectio. 9. ¶ Sz icōtrariū est pbus ī lr̄a. d. Tale vo mō q̄daz mā dr. Et alio⁹ fōa. tertio vo qō est ex his. Dico aūt māz qdē es. formā aūt figurā spēi. Qō aūt ex his statuā totā.

Respondeo dīm q̄ sba pticularis subdiuidit a pbo in māz formā ꝛ totuz ꝙpo⁽ᵐ⁾. Cui⁹rō est: qz sba dr maxie a sbstan⁹. Uel g⁹ subsłat sic illō qō p̄⁹ subsłat. Et sic est totum ꝙpo⁽ᵐ⁾. Uel sic q̄ aliqd sbalr p̄⁹ subsłat. Et hoc duplr. Uel sic q̄ aliqd subsłat mālr. Et sic ē mā. Uel sic q̄ aliqd subsłat fōalr. Et sic est fōa. Et hz q̄ntitas subsłet secūdario sic q̄ accidē talr nō tñ sbalr neqz p̄⁹. ¶ Cōsiderandū est aūt p⁹ q̄ sic ex supradictis pz oīa accīa que insunt sbe aut insunt toti ꝙposito rōne māe sic sūt accīa corpalia ꝓña māz in ordine ad formā siue spālez siue gñalez. Uel insunt toti cōposito rōne fōe sic accīa q̄ ꝙsequūtur formaz ī mā: vt sentire videt ꝛ silia. Uel insunt ipsi forme: vt sunt accīa ꝙsequētia formā supgredientē facultatē māe: sic itelligē ꝛ hmōi. Uñ cū sba pticularis dicat maxime sba ab hoc qō est actu substare accīb⁹ conuenienter diuidit in mām formā ꝛ totū ꝙpo⁽ᵐ⁾. ¶ Aduertendū est insup p̄m Doc. S. in p̄ñti lcōne. q̄ p̄dicta diuisio non est diuisio gñis in spēs: sz alicui⁹ analogice p̄dicati qō de his q̄ sub eo cōtinētur p p̄i⁹ ꝛ posteri⁹ p̄dicat. Tam. n. ꝙpo⁽ᵐ⁾ q̄ mā vel fōa sba pticularis dr: sz nō eodem ordine: vt infra pbus ostēdit. hec ille. ¶ Cōsiderandū est 2° p̄m eundē ibidem q̄ pbus exēplificat de p̄dictis mēbris diuidētib⁹ in artificialib⁹ in qb⁹ es est vt mā figura vt forma spēi. i. dans spēm. Statua aūt dicit vt ꝙpo⁽ᵐ⁾ ex his. Que qdē exēplificatio nō est accipienda p̄m vitatē sed p̄m silitudinē ꝓpor

tionis. Figura n. ꝛ alie forme artificiales nō sunt sbe sed accīa quedā. Sed qz hoc mō se hz figura ad es in artificialib⁹ sic fōa sbalis ad māz ī nālib⁹. ꝑ tanto hic vtr ō exēplo: vt demōstret ignota p manifesta. hec ille fōalr. ¶ Sed ℨ p̄dictā dīonē istabat discipulus dicēs. Illiq est sba pticularis que neqz est mā neqz ꝙpo⁽ᵐ⁾ ex mā ꝛ fōa neqz ēt fōa ī mā de q̄ logr hic pbus. Dicit. n. q⁹ ꝙ⁽ᵒ⁾ sba dr qō ꝙponr ex his. ſ. ex mā ꝛ fōa. g⁹ p̄dicta dīo nō sufficiēs. ¶ Probatio añtis: qz angelus hic Gabriel ē sba pticularis: ꝛ tñ nō est mā neqz fōa māe neqz qd ꝙpo⁽ᵐ⁾ ex his: vt ꝓbat Doc. S. in. 2°. ſniaz. distin. 3. q. 1. ar. p°. ¶ Dicendū q⁹ sba pticularis p̄t accipi dupliciter. Uno⁹ modo ꝑ se ſ. vt se extendit ad sbam mālez ꝛ īmālez. Et isto⁹ modo subdiuidit hic a pbo q itēdit icipe a sensibilib⁹ sbis tāq̄ a nobis notioribus: vt infra patebit. Alio⁹ potest accipi sba pticularis spālr ꝓ sba pticulari mālr: ꝛ sic bñ diuidit hic a pbo in māz formā ꝛ totū cōpositū. ¶ Contra hoc ītex replicabat idē discipulus. Illaz forma nō dr sba pticularis mālis: qz māle dr qō icludit māz forma aūt pticularis nō icludit māz. Als ēt cōposita ex mā ꝛ fōa. g⁹ sba mālis male diuidit in formā. ¶ Dicendū q⁹ aliqd p̄t dici māle duplr. Uno⁹ qz icludit māz tanq̄ partes sui. ꝛ sic nulla forma p̄t dici mālis. Alio⁹ aliqd dr māle: qz est actus ꝛ pfectio māe. Et isto⁹ forma sbe sensibilis dr sba pticularis mālis. ¶ Contra hoc itex replicabat. Mā de rōne sbe pticularis ēt mālis est q⁹ p se subsistat q̄ per ens: vt dic Doc. S. in. 2°. ſniaz. di. 3. q. 1. ar°. p°. ad p̄m. Sz forma rei sensibilis nec ēt mā subsistūt p se: vt ibidē ꝓcedit. Qō ēt ꝓbat in p̄ª pte. q. 75. ar. 2. ꝛ 3. ergo forma rei sensibilis nō est pticularis sba ꝛ materialis. Dicēdum q⁹ sba mālis ꝛ pticularis p̄t adhuc accipi dupliciter. Uno⁹ ꝓprie ꝓ illa sba que per se subsistit ꝛ que signat hoc aliqd q̄si induiduata per aliquā ptē sui. Et isto⁹ sba pticularis hic nō diuidit sed est mēbrū diuidēs. ſ. totuz ꝓposituz. vnde sic forma nō dicit sba pticularis nec mā. Alio⁹ accipit sba pticularis cōiter: vt. ſ. se extēdit ad hoc qō per se subsistit ꝛ ad ꝑncipia intrinseca sine ptes essentiales ei⁹ q⁹ subsłat accidētibus. Et isto modo diuidit hic sba pticularis. vnde illo modo mā ꝛ forma ptis dicunē sbe pticulares. ¶ Cōtra hoc iteruz replicabat. Mā ad hoc q⁹ aliqd ponat ī p̄nto sbe regrit vt subsistat q̄si p se ens. ꝛ q⁹ sit cōpositū ex q̄ est ꝛ qō est hoc est ex esse et essentia: vt dic exp̄sse Doc. S. i. 2°. ſniaz. vbi immediate supra. adducēs in testimoniū dictū Auicēne. Sed forma rei sensibilis nō est cōposita neqz ex mā ꝛ fōa neqz ex quo est ꝛ qō est: vt exp̄sse deducit Doc. S. i. 2°. ſniaz. di. 17. q. 1. ar. 2. q². ſ. nō p̄t esse subsistētes ipse fōe esse suo: sz sūt p esse cōpositi: vt ibidē dicit. Relinqt g⁹ forma rei sensibilis nō sit sba pticularis q̄cūq; mō accipiat ipsa sba cū fōa sic nō ponat in gñe sbe. ¶ Dicendū q⁹ aliqd ponit in gñe sbe dupliciter. Uno mō per se ꝛ directe. Alio⁹ reductiue sicut p̄n⁽ᵐ⁾. vez est q⁹ ad hoc q⁹ aliqd ponatur in gñe sbe p se ꝛ directe regrit q⁹ sit subsistēs q̄si per se ens ꝛ q⁹ sit ꝙpo⁽ᵐ⁾: nō qdē ex mā ꝛ fōa: sz ex eē ꝛ ēntia. ſ. q⁹ significet ēntiā q̄ ñ sit sui eē. Illō ēt regrit q⁹ ēntia sit cōposita ad b q⁹ aliqd reponat directe in gñe sbe. Als angeli ñ ponerētur ī gñe sbe directe ꝛ p se: cū habeant essentias nō compositas. Sz ad b q⁹ aliqd ponat ī fōa ñ reductiue p̄dicta nō regrunt. Materia aūt ꝛ fōa ñ ponūtur in gñe sbe p se: sz reductiue sic p̄n⁽ª⁾ ꝛ nō sic spēs: vt pz per Doc. S. in. 2°. ſniaz. di. 3. q. 1. ar°. p°. ad p̄m. vbi sic ait. q⁹ de ratione substantie est q⁹ subsistat quasi per se ens. Et iō forma ꝛ materia que sunt partes cōpositi cuius nō subsistant nō sunt in predicamento substantie sic spēs: sed solū sic p̄n⁽ª⁾. Qō aūt aliqd subsistens habeat qdditatē compositam nō est de ratione substantie. vnde non opz q⁹ illud qō ponit in p̄dicamēto sbe hēat qdditatez compositam. sed opz q⁹ habeat compositionem qdditatis et esse. Omne. n. qō est in genere sua qdditas non est suum esse: vt Auic. dicit. Et ideo nō p̄t de⁹ in p̄dicamēto sbe poni. vnde Boecius dicit in cōmento p̄nor. q⁹ relictis extremis. ſ. materia ꝛ fōa pbus agit de medio. ſ. de cō-

positō

posito cū dē sba determinat. Intendit dicere q̄ inter hec tria. s. mām formā ⁊ cōpositū ex bijs solū ꝓpm est in predicamēto sbe sicut spēs. Nō ät intendit q̄ oē qd ponit̄ i genere sbe sit cōpositū ex mā ⁊ for⁹. hec ille formal̄r. ¶ Lōmēto sbe sicut spēs g⁹ totū cōpositū nō est sba pticularis. ⁊ sic male diuidit̄ substātia pticularis in totū cōpositum. ¶ Dicēdū q̄ ꝓpm ex mā ⁊ for⁹ est dupler. Mā qōdaz est cōpm ex mā cōi ⁊ for⁹. ⁊ tale cōpm est spēs de quo logt̄ ibidē Doc. S. Aliō est cōpm ex mā individuali ⁊ for⁹ pticulari. Tale ät cōpm est singl̄e ⁊ h aliqd. ⁊ sic accipitur h cōpositum a philosopho. Unde argumnetū lauorabat in equinoco.

Ad primum igitur dicendum q̄ triplex est diuisio. quantuz ad presens sufficit. Quedaz est diuisio vocis in suas significationes sicut canis diuiditur in canem latrabilem beluam marinam ⁊ sidus celeste. Alia est dīo vniuoci in sua vniuocata sicut aial dicit̄ hoiez ⁊ brutū. Tertia ē dīo analogi i sua analogata sicut ens dicit̄ i. 10. pnta. Diſuz igit̄ fm pmā dionez pdicat̄ solū fm vocē de mēbris didēt̄ ⁊ nō fm rationē cū penit⁹ eādē ⁊ eqliē ptinentē. Diſuz vo. 3ª. dione pdicat̄ de suis mēbris fm nom̄ ⁊ fm rationē nō penit⁹ eādē nec

est ꝟ aliqd g° vr̃ q totũ ꝓpo^m sit pfecti^o ens q̃ for^a. C Ꝑ 2°. de rõne ſbe ẽ q sit ſubſiſtẽs vt p se ens sicut supra ꝓcef ſuꝫ est. Sꝫ ꝟ ꝓpetit toti ꝓposito ⁊ nõ for^e ſaltẽ mãli. Ipſa n. nõ ſubſiſtit i ſuo eẽ. igit̃ idẽ qõ pri^o. Sꝫ ꝛie opinionis vr̃ eẽ ꝓmẽtator i 2°. phyſicoꝝ. 2°. 4. vbi sic ait ꝓpo^m ẽ digni^o hre ꝟ nomẽ ſba q̃ mã q est i actu ⁊ mã est i po^a. et forma est dignius habere ꝟ nomẽ ſubſtãtia q̃ ꝓpositum: quoniã per illã cõposituꝫ est in actu. ⁊ causa rei dignior ẽ causato. Sic g° ſm ipsum vr̃ dicẽdũ q forma sit perfecti^o ſba q̃ totũ ꝓpo^m. Ad idẽ sic ꝑt argui. pp qõ vnũqõq tale ⁊ illud magis vt assumptũ est i ꝓbatiõe ꝺcluſiõis. Iꝫ totũ ꝓpo^m est actu ens p formã: vt ꝺcedit ꝟ Ꝺect. S. g° for^a est magis ens q̃ totũ ꝓpo^m. C Ꝑ 3°. ꝓn^m formale est pfecti^o suo ꝓncipiato sicut ⁊ ꝓn^m effectiuũ vt ꝑz p° phyſi/coꝝ. cũ g° for^a sit ꝓn^m formale toti^o ꝓpositi g° idẽ qõ pri^o Sed dicẽdũ q substantia vt supra dictũ est in 5°. li. cum de substantia ageret. q. 8. ar. p°. potest accipi dupliciter. Vno°. q̃tũ ad actũ ſbſtãdi ⁊ ſbſiſtẽti sicut id qõ subſtat ⁊ p se ſubſiſtit. Et isto° totũ ꝓpo^m est magis ſba q̃ for^a ꝑſer/tiꝫ mãliſ. Alio° ꝓt accipi ſba q̃tũ ad cãz ⁊ ꝓn^m ſbſtãdi aut ſubſiſtendi. Et isto° for^a ẽ magis ens ⁊ magis ſba q̃ totũ ꝓpo^m q̃ totũ ꝓpo^m hꝫ formaliꝛ q sit p se ſubſiſtẽs ⁊ ꝟ aliqd a for^a Iꝫ ſbiue for^a hẽat q sit ſubſiſtens a toto cõposito. nec valet rõ antonij andree. q̃ Iꝫ totũ ꝓpo^m icludat qcqd icludit for^a ⁊ aliqd vltra tñ totũ ꝓpo^m hꝫ a for^a formaliꝛ qcqd est pfectiõis in eo. Ad ã. n. nullã pfectionẽ ſm se im/portat. Uñ remota for^a ptis a toto ꝓposito nulla ī eo pfe/ctio remanet. nec etiã solutiões sue superius adducte eua/cuãt illa duo argumẽta. Licet. n. for^a ⁊ totũ ꝓpo^m nõ ſint paria tñ illa ipartas nõ facit qn for^a sit pfectio: in rõne cã litatis. Ois. n. cã ſi sit actualis pfectio: est ſuo effectu. Cum g° for^a sit cã actualis ⁊ formalis ꝓpositi necesse est dicere q sit pfectio: pfectiõe cãlitatis ⁊ ꝓncipij. Uñ for^a est ꝑor toto ꝓposito ordine pfectiõis nãlis. Si etiã totũ ꝓposituꝫ in ratiõe qua ꝓpo^m est diceret aliquã pfectionẽ quã nõ ha beret a for^a sequeret̃ q ipsum cõpo^m attribueret̃ deo cũ oẽs pfectiões sint in deo vt supra ꝓbatũ est. Sed ꝓñs est ꝟ oẽs theologos q in deo nullã cõpositionẽ ſz purã simpli citatẽ ꝓdicãt vt etiã cõcedit phus in. 12. hui^o igit̃ argumẽ tũ illud nõ euacuat̃ p ꝓdictã solutionẽ. ſilr etiã ſolo ad au/ctoritatẽ philoſophi nulla est. Ilã illud qõ est ꝓncipalius ⁊ ĩdependẽs est pfecti^o eo qõ est minus ꝓncipale ⁊ depẽ dens ab altero. Sꝫ ſm ipsum forma est principalio: toto ꝓposito ⁊ indepẽdẽs: totũ vꝰꝓpo^m est minus ꝓncipale ⁊ dependẽs a for^a vt ipse dicit. g° for^a est pfectio:. Et sic di cere formã esse ꝓncipaliorẽ ⁊ ĩdepẽdẽtem toto cõposito ⁊ dicere eã nõ eẽ perfectiorẽ ꝺictionẽ iportat. alia vꝺ duo argumẽta p cõfirmatiõe einsdẽ opinionis soluunt̃ per di ſtinctionẽ posita in solutiõe dubij.

Lect. 15.

Lec. 6.

Ad primum igitur ꝑz solutio in enacuatiõe dubij vt dictũ est. C Ad 2^m re ſpõdet Doc. S. in lectiõe dicens q Iꝫ in vno ⁊ eodez qõ qñqꝫ est in po^a ⁊ qñqꝫ in actu po^a tpe precedat actũ tamẽ ſimplr loquẽdo forma est prior mã ⁊ nã ⁊ tpe. i. genera/tiõe ſi cõſideret̃ forma ſm q est in cã agẽte. Forma autez ꝑt dupliciter cõſiderari vt dicit Doc. S. in. 1^a 2^e. q. 20. ar. p°. ad vltimũ. Uno° ſm q est recepta in mã. Et sic ẽ po/steriꝛ in via gñatõis q̃ mã Iꝫ sit prior nã. Alio° ſm q est in cã agẽte ⁊ sic est oĩbus modis prior q̃ mã. hec ille. Et ꝟ ꝟ ꝑz solutõ ad 3^m. C Ad 4^m. ꝑz solutõ ex dictis ī corpe. C Ad 5^m. dõm q duplex est ordo nature. ſ. ordo nature gñationis ⁊ ordo nature pfectiõis. Genus bñ ꝓcedit ſpe ciẽ ordine nature gñationis nõ autẽ ordine nature pfectio nis niſi cõſiderãdo genus in ratiõe principij. C Uerũta/mẽ genus nõ ſumit̃ a ỽa mã vt infra patebit. Alias nõ poſ set predicari de specie. Sꝫ ſumit̃ a forma que cõparata ad aliã hꝫ modũ materie ⁊ determinabilis. C Ad 6^m. re/ſpõdet antonius andree vt supra dicẽs q for^a in cõposito hꝫ duplex esse. ſ. eẽ ꝓpriũ ⁊ esse cõicatũ sibi a cõposito. p illud aũt eẽ ꝓpriũ qõ est eius p se est prior cõposito. illud tñ esse ꝓpriũ nõ est esse existẽtie quo cõpositũ est p se ens q̃ tali esse ipsa forma est p̃accñs. ſ. p esse totius sed est eẽ ꝓpriũ forme tã qdditatiuũ q̃ essentie. Et ſm illud esse ꝑ cedit cõpositũ nã. Cũ ergo dr̃ forma est ens ⁊ ꝟ accñs verũ est de entitate que est cõpositi. Et de tali eẽ procedit ꝓbatio q̃ ad tale esse p se terminat̃ gño. Tñ nubilomin^o forma est prior ſm esse ꝓpriũ. hec ille. C Sed hec ñilo forma est prior ſm esse ꝓpriũ. hec ille. C Sed hec ñilo loquit̃ nulla est. C Primo. n. dicere q forma de qua hic loquit philoſophus. ſ. forma pticularis q̃ est ps toti^o cõpositi sin gularis hẽat esse ꝓpriũ. ſ. eẽ essentie ⁊ qdditatiuũ irratio/nabile est. Ilã eẽ essentie attribuit̃ essentie ⁊ non ꝓposito singulari siue ſuppoſito. Sed forma ptis ĩdiuiduata p ma teriã signatã nõ esse essentia neq̃ ps eẽntie cũ eẽntia ⁊ ma idẽ sint ſm boetiũ. g° talis for^a nõ hꝫ eẽ eẽntie tanq̃ esse ſi bi ꝓpriũ. C Scõo q̃ rõ quare forma est prior mã est ſi/cut supradictũ est q̃ mã est ens actu p formã. Et pp tan dẽ rõnez vt dicit hic philoſophus forma est prior toto co posito sequet̃ q sit prior toto q̃ totũ cõpositũ est ens actu p formã. sed eẽ quo aliqd est ens actu est eẽ existẽtie vn de sequet̃ q philoſophus loquit̃ hic de eẽ existẽtie ⁊ non de eẽ eẽntie. Et sic sine forma hẽat eẽ eẽntie siue non nihil est ad propositũ. C Tertio q̃ si totũ cõpositũ cõicat esse forme vel ꝟ facit formaliter vel effectiue. Mã. n. nõ cõ/cat esse sed recipit. finis etiã nõ dat esse niſi p cãm efficiẽ tẽ. sed manifestũ est q totũ cõpositũ nõ cõicat formaliter eẽ ipſi forme cũ nõ sit forma. Ileqꝫ etiã effectiue quia ſi effectiue daret eẽ ipſi forme cũ idẽ sit esse existẽtie foꝛe ⁊ to tius cõpositi seq̃ret̃ q eẽt cã sui eẽ ⁊ p ꝑs cã sui ipſius. qõ est incõueniẽs. Uñ falſuꝫ est dicere q forma habeat eẽ cõicatũ sibi a toto cõposito Iꝫ hẽat eẽ in toto. Sed eꝛ for/ma cõicat formaliter eẽ toti cõposito. C Dicendũ est g° aliter vꝫ q forma dr̃ eẽ p alterũ. ſ. p cõpositũ. Et totũ cõ/positũ dr̃ eẽ p formã. sed diuerſimode. Mã totũ cõpositũ dr̃ eẽ p formã in gñe cãe formalis. formaliter. n. hꝫ for/tes q sit ens actu p aĩam suã rõnalẽ. Uñ ipsa remota for/tes amplius nõ est. sed forma dr̃ eẽ p totũ cõpositũ ſbiue ⁊ fundamẽtaliꝛ sicut in quo ſubſiſtit nõ aũt sicut a quo esse ctiue aut formaliter nec sicut ex quo aliquid hꝫ eẽ. Unde quia totũ cõpositũ hꝫ q sit ens actu formaliter p alterum ſ. p formã p hoc cõcludit̃ q forma sit prior toto cõposito Et Iꝫ forma habeat eẽ in toto subiectiue nõ ꝓpter hoc sequit̃ q totũ cõpositũ sit prius forma sicut non sequit̃ q mate/ria sit prior q̃ forma Iꝫ forma hẽat eẽ in mã. C Ad 7^m re ſpõdet ꝓdictus antoni^o dicens. q ꝑt dici q nõ ſolũ ꝑt exi stere mã sine forma sed etiã forma põt existere sine mate ria per diuinã potentiã. Sed hoc nihil ad mediũ. Dicen dũ est ergo aliter. vꝫ q duplex ẽ ordo prioritatis nature vn^o cũ cãlitate ali^o sine cãlitate. vbi g° ẽ ordo ꝓnitatis nãe cũ causalitate posteri^o nõ potest esse sine priori. Tñ pos/ſibile est sine cãlitate. Et sic est in proposito quia forma Iꝫ prior q̃ mã quia tñ non est causa eius ideo potest mã esse sine forma. Et etiã vbi est causalitas posteri^o ꝑt aliqñ eẽ sine priori dũ tñ illã cãlitatẽ possit supplerꝛ alia cã prior Ex^m accñs enim potest esse sine ſbo nõ obstante q ſbm sit prius ⁊ cã accñtis. Et hoc ẽ quia cãlitas ſbi potest supple ri a cã p^a sicut de facto patet in sacro eucharistie. hec ille. formaliter. Sed aliqua hic procul a ỽitate dicta sunt. Mã vbi est ordo prioritatis nature cũ cãlitate posteri^o non po test esse sine priori si illa cãlitas non possit supplerꝛ ab aliq cã priori vt ipse in hac solutione expresse concedit. Sed forme ad mãm est ordo cãlitatis que non potest supplerꝛ ab aliqua alia cã forma non existente. ergo mã non potest esse sine forma. probatio medie q̃tũ ad primã ptem. Mã illud est cã alterius p quod alterũ est ens actu. sed per for mã mã est ens actu. forma enim est que dat esse materie formaliter. sic enim se hꝫ mã ad formã ſbalem sicut ſbm ad formã accidentalẽ. Ad manifestum est autez q forma ſbalis dat eẽ cidentalis dat eẽ accñtale ſbo. ergo ẽt forma ſbalis dat eẽ materie. Unde ipse antonius in eadem queſtione dicit q forma ẽ actus ⁊ pfectio mãe. Et cũ nõ ſit pfectio accñtali erit perfectio ſubstantialis eius. Sicut ergo sequet̃ q for me ad materiam est ordo nature cum causalitate. cui^o ra mẽ oppositum asserunt sibi ipſi contradicendo. Secũda ps einsdem minoris sic probatur. Ilam non minus de/

pendet

pdet eē ſbale a fo[r]a ſbali q̄ eē accñtale a fo[r]a accñtali. Sz nulla cā pōt pducere eē accñtale ſine fo[r]a accñtali vt pz de ducendo p ſingla gña accñtiuz. Nulla.n.cā pōt facere ali/ nec eſſe coloratuz ſine colore nec eſſe q̄tū ſine quātitate: t ſic de alijs.g[o] nulla cā pōt facere aligd eſſe ſbaliter ſi ne fo[r]a ſubſtātiali nulla.n.cā pōt facere aliquid eē aīatū ſi de alijs. Uñ remota fo[r]a mā nō pōt hre eſſe. Cōfirmatur etiā p dicta aduersarij. Quia nihil exñs in pura po[a] pōt hre eſſe actu ſine actu. Sed fo[r]a eſt ꝓprius actus materie ergo materia nō pōt eſſe ſine fo[r]a. Dicere ergo materiaz qđ iplicat ꝺdictiōem. de quo inferius magis diſputabit. Dicendum eſt ergo ad argumentuz ꝓcedendo ipſuz tota liter. vez.n. concludit vz q materia non pōt eſſe actu ſine forma. qđ cōcedimus. Ad vltimū rñdet idez antonius ibidez dicens. q ſba p[a] nō dr maxime ſba ex h q maxi/ me ſubeſt alijs: ſed qz exiſtit p ſe nō dependens. hec ille. Sed h̄ eſt directe ꝛ pbm in pdicamētis. Dicit.n. ibidē q p[a] ſba dr q ꝓprie principalr t maxime ſubſtare dicitur. Qđ etiā pbs pbādo q vna ſba eſt magis ſba q̄ alia aſſu/ mit p medio. ſ. qz plurib[9] ſubſtat. Uñ aliter dicendum eſt ad argumentuz negādo. ſ. minorē. qz materia nō pōt ſub ſtare aligbus accñtibus niſi mediāte forma. Forma autez vtputa rōnalis ſubſtat plurib[9] accñtibus. ſ. aligbus poten tijs t huiuſmodi qb[9] nō ſubſtat mā. Uñ minor eſt falſa.

¶ Ibi in pbo t Doc. San. Et adhuc materia.

¶ De tertium

ſic pcedit. Uſ q mā ñ ſit ens t ſi ē ens vſq; qd. i. in ſbam quātitatē t c̄. Sed vt pbus dicit i. term materia nō eſt neqz qd neqz quāttuz t ſic de alijs. g[o] nō eſt ens ſaltē reale. ¶ Ꝑ 2[o]. oē ens reale eſt. Sed mate ria nō eſt. Mā materia eſt ſbm generatiōis vt pz in p[o] de gnatiōe. ergo mā eſt id qđ gñatur ſicut ſbm alteratōis eſt id qđ alteratur. Sed id qđ gñatur nō eſt vt dicit pbus i. 5. phyſicoz. g[o] materia nō eſt. Et ſic non eſt ens. ¶ Ꝑ 3[o]. ſi materia eſſet aut hret eſſe a ſe aut ab alio. nō p[m] qz nihil ē cā ſui eſſe. neqz 2[m] qz illud qđ hz eſſe ab alio poſt nō eſſe: eſt gñabile vt aſſumit pbs in 5[o]. phyſicoz. ſed materia eſt ingñabilis vt dicit pbs p[o] phyſi coz. ergo idem qđ pri[9]. ¶ Ꝑ 4[o]. Uidetur q materia ſi eſt ens q ſit maxime ſba vt antiq pbi voluerunt. Mā illd vr eſſe maxime ſba quod ipſum ſolum remanet ablatis accñtib[9] oīb[9]. ſed materia eſt hmōi. Mā in corporib[9] ſenſibilib[9] q̄ ab oīb[9] ꝓcedunt eſſe ſbe quedā ſunt tāq; illoz corpoz paſſiones. vt calidū t frigidū. de qbus manifeſtuz eſt q nō ſunt ſbe: Sunt etiā in eis q̄dā gñationes t factiones de quib[9] planū eſt etiā q nō ſunt ſbe. Sunt etiā in eis q̄dā po[e] t dimēſiones de q b[9] etiā manifeſtuz eſt q nō ſunt ſbe. Sed remotis iſtis di menſionib[9] t oīb[9] alijs exiſtentib[9] in ſba ſenſibili nihil vr remanere niſi materia: ergo materia vr eſſe maxime ſba. t ipſa ſola vt antiq volnerunt. ¶ Sed ꝺ eſt pbs in lra dicens. Et materia ſba fit. Et paulo poſt etiā ſeparabile t h aligd ineſſe vr maxime ſbe. Quapropter ſpecies t qđ fit ex ambob[9] ſba videbit eſſe magis q̄ materia.

Reſpondeo

dām p[o] q materia ſm ſui eēn tiā cōſiderata eſt ens. Qđ nul latenus eſt neqz qd. i. ſba neqz quātitas neqz aligd alioꝝ gñum quib[9] ens diuidit. Quod ſic pbat pbus. Nam oz aligd eſſe de quo oīa predicta. ſ. entia predicent qđ ſit di uerſum ab eis ita q ſit diuerſa quidditas eſſentia. Sz ma teria eſt illud de quo oīa predicta predicant. ergo aliquid eſt t diſtinctū ab eo qđ eſt quid t quantitas t c̄. Et ſic eſt ens. Sed̄o idē pbat Doc. S. alio medio in pñti lectione. Mā oportet ſbm mutatiōis t motus alterū eſſe per ſe lo quēdo ab vtroq; terminoz motus vt pbat pbs p[o]. phyſi coz. Sed materia eſt p[m] ſbm ſubſtās nō ſoluz motibus q ſunt ſm quātitatē t qualitatē t alia accñtia ſed etiā eſt ſbz ria ſit alia ſm ſui eſſentiā ab oīb[9] formis ſbalibus t eaz

priuatiōib[9]. Attamē vt dicit hic Doc. S. diuerſitatē ma/ terie ab oīb[9] formis nō pbat hic pbs p viā motus q̄ qui/ dē pbatio eſt per viā naturalis pbie. ſed pbat p viā pre/ dicatiōis q̄ eſt ꝓprie logyce quā in. 4[o]. huius dixit eē af/ finē hui⁹ ſcie. hec ille. Sed diceret aliquis ꝺ rōnem pbi. Si predicta gña predicent de materia ſequit q materia nō ſit alia eſſentialiter ab eis ſicut hō nō eſt aliud ſm eēn/ tiā ab aīali quod de eo predicat. Illud enim qđ predicat de aliquo qdditatiue predicatiōe dicente hoc eſſe hoc non diſtinguit eſſentialr a ſbo. ¶ Dicendum q duplex eſt pre dicatio. q̄dā eſt predicatio vniuoca qua gña predicant de ſpecieb[9]. Alia eſt predicatio denoiatiua qua accñs predi/ cat de ſbo. Nō autem h qđ hic dr a philoſopho vt dicit Doc. S. pōt intelligi de vniuoca predicatiōe ſm q gña predicant de ſpecieb[9] in quaꝝ diffinitionib[9] ponunt qz nō eſt aliud p eſſentiā aīal t hō. ſed opz hoc itelligi de de noiatiua predicatiōe ſicut cuz albuz predicat de homine. Alia eſt. n. quidditas albi t habēs. vñ cū ſubiūgit q alia ge nera h mō predicant de ſba. ſ. denoiatiue ſba vero predi/ cat de materia nō eſt intelligendū ſbam actu exñtez de q̄ hic loquit de materia predicari predicatiōe vniuoca ſine que eſt p eſſentiā nā ſupra dixerat q materia nō eſt quid ſed intelligendū eſt hoc de denoiatiua predicatiōe p quē modū accñtia de ſba predicant. Sicut enim hec eſt vera hō eſt albus t nō iſta hō eſt albedo vel humanitas ē albe do ita hec ē vera hoc materiatū eſt hō nō autem iſta hec materia ē hō vel hec materia ē humanitas. Ipſa autez cō cretiua predicatio ſiue denoiatiua oīdit q ſicut ſba ē aliud per eſſentiā ab accidentibus ita materia ē aliud per eſſen/ tiā a formis ſbalibus. Quare ſequit q id qđ ē vltimū ſbz ſm ſe loquendo neqz eſt quid. i. ſba neqz quantitas neqz aligd aliud quod ſit in aliquo gñe entiū. hec ille formalr. ¶ Aduertendū eſt etiā ſm pbm vt hic dicit Doct. S. q neqz ipſe negationes etiā poſſunt per ſe predicari de ma/ teria. Sicut enim forme ſunt preter eſſentiam materie t ita etiā quodāmodo ſe hnt ad ipſam per accidens ita t negociatiōes formaꝝ que ſunt ipſe priuationes ſm accñs inſunt materie. Si enim p ſe ineſſent materie nūq̄ forme in materia poſſent recipi ſalnata materia. hec ille. Et hui⁹ rō eſt: qz illud qđ quenit alicui per ſe inſeparabiliter ſibi quenit t neceſſario vt pz ex p[o]. poſterioꝝ. Si ergo ille p Lec.10. nationes per ſe ineſſent materie nunq̄ poſſent remoueri a materia. Et per ꝓnas contraria. ſ. forme nunq̄ poſſent in/ troduci in materia. Mā ꝓria nō poſſunt ſimul eſſe in eodē actu completo. ¶ Dicendū 2[o] q impoſſibile eſt materiā eſſe maxime ſubſtantiā. Sed tā forma q̄ compoſituz eſt magis ſubſtantia q̄ ipſa materia. Quod probat philoſo/ phus tali ratione ſm Doc. S. in lectione. Mā duo ſunt de ratione ſubſtantie. videlicet q ſubſtantia ſit ſeparabilis ab accidentibus. 2[m]. eſt q ſit hic aliquid demonſtratuz. ſz hec duo non conueniunt materie. ſ. eſſe ſeparabile t eſſe hoc aliquid. Materia enim nō poteſt per ſe ſubſiſtere ſine forma per quā eſt ens actu cuz de ſe ſit tm̄ in potentia. ipa etiā non eſt hoc aliquid niſi per formā per quā fit actu. er go materia non eſt maxime ſubſtātta. Sed eſſe hoc aligd maxime competit compoſito t eſſe ſeparabile. forma au tem t ſi nō ſit ſeparabilis t hoc aliquid tamen per ipſaz compoſitum fit ens actu vt ſic poſſit eſſe ſeparabile t hoc aliquid. ergo totum compoſitum t forma ſunt magis ſub ſtantia q̄ ipſa materia. Sed hic oritur difficultas quōto tum compoſitum ſit ſeparabile t non materia. Nam au tem hoc intelligitur de forma ita. ſ. q totum compoſitum ſit ſeparabile a forma non autem a materia aut de accidē tibus. ſcilicet q totum compoſitum t non materia ſit ſe parabile ab accidentibus. Non eſt, dicendum primum quia totum non eſt ſeparabile ſm eſſe a partibus con/ ſtituentibus ita q totum poſſit eſſe ſine partibus. Sz forma eſt pars compoſiti. ergo compoſitum non eſt ſm eſſe ſeparabile a forma ſicut nec materia. ¶ Si autem dica/ tur q eſt intelligendū de ſeparatiōe ſm itellectū t nō ſm eē nihilomin⁹ difficultas ſtat qz ſicut mā nō pōt itelligi ſine forma ita totum ꝓpoſituz non poteſt intelligi ſine forma.

Si vo intelligat de accñtib⁹ ita q totū ꝓpo^m sit separabile ab accidentibus fm esse non autez materia h implicat. Quia cū totum cōpositus includat materiā si totum compositum sit separabile ab accidentibus. ergo ⁊ materia. ¶ Ad quod dicendum est q aliquid potest dici separabile ab alio fm eē dupliciter. vno⁰ q̄tū ad ipsaz exñtiam. ita q vnū possit eē altero nō exñte. Et sic ꝓpo^m nō est separabile a for^a. Alio⁰ q̄tū ad depēdētiā ipsi⁹ exñtie q.s. vnū ōpēdet ab alio ⁊ nō e⁹⁰. Et h itez pt itelligi dupl'r. Uno⁰ q̄tū ad depēdētiā formalē. Et sic ēt totū ꝓpo^m non est separabile a for^a q: formal'r depēdet a for^a. vt dictū ē. Alio⁰ q̄^m ad depēdētiā exñtie fundamētalē ⁊ subiectiuā Et sic for^a subsistit ad exñtiā toti⁹ ꝓpositi nō āt ꝓpo^m ad exñtiā for^e. Uñ isto⁰ totū ꝓpo^m nō ōpēdet a for^a q̄z bñ e⁹ Et sic ꝓpo^m dr̄ sepabile a mā ⁊ for^a. silr ⁊ accñtibus. Ex p̄dictis vo elici pōt rō qua,pbat q mā est ens. Mā illud qō est sbm mutatiōis cū maneat idē sub vtroq; termino rū est aliqō ens. Sz mā vt dictū est dr̄ eē sbm p^m mutatiōis. Cōmētato⁹ etiā dicit q trāsmutatio facit nos scire māz. g⁰ mā est ens. Sed ꝑ hoc arguit. Mā illud qō est sbm trāsmutatiōis dz eē ens actu. Sz mā est ens in po^a tm: ⁊ nō actu. igit. ¶ ꝑ 2⁰. in p⁰ de gñatiōe dr̄ q totuz mutat in totū loquēdo de gñatiōe simplr. Si g⁰ mā eēt sbm gñatōis seq̄ret q nō remaneret eadē sub vtroq; terminorum. igitur ⁊c. ¶ Ad primum respondet anto. andree i h. 7. q. 6. dicēs q materia est ens in potentia. Sed ens in po^a dr̄ duplr. Uno⁰ vt sbm in po^a siue in quo est i po^a. Alio⁰ vt terminus po^e siue ad qō est po^a. Ex^m ꝑmi Superficies dealbāda. Ex^m sēdi. albedo gñanda. ¶ p^a po^a dr̄ sbiua. 2^a dr̄ obiectiua. Haec iste po^e sunt eedē. ¶ Ñt. n. separari. Qō. n. est creabile puta angelus est in po^a obiectiua nō sbiua. Ad ꝓpositū mā nō dr̄ ipo^a obiectiua sicut albedo añz sit. tū q: tale est simplr nō ens. mā āt est ens vt dcm̄ est. tū q: ens in po^a obiectiua nō est sbm trāsmutatiōis sz terminus. mā āt est sbm. tū q: talis ipo^a obiectiua mutat fm mutationē actuū. mā āt est vna rō oīuz for maz. Sz mā est ipo^a sbiua eo mō quo superficies dr̄ ipo^a ad albedinē ita q mā ē receptaculū actus sbalis p⁰ ⁊ act⁹ accñtalis sc̄dario. mā vo lz sit ens actu entitatis tm̄ nō ē ens actu formalitatis q: distinguit ꝑ actū distinguēte z forma lē ⁊ specificū. Est g⁰ mā ens ipo^a sbiua magis q̄z sbm accidētis. q: min⁹ in se hñs actualitatis ⁊ capax maiozis actualitatis vt ꝑz de se. hec ille. Ex quo elicit q duplex est po^a. Quedā sbiua. alia obiectiua. Et vtraq; est duplex. q̄ dā entitatis ⁊ q̄dā formalitatis. Sz lz h vez sit vz q mā sit ens in po^a sbiua q: s. receptaculū qōdā est actus tā sbalis q̄z accñtalis ordie quodā ⁊ q mā nō sit solū i po^a obiectiua loq̄ndo de mā q̄ nūc est sub aliqua for^a q: vt dictuz est illud qō est solū in po^a obiectiua agētis nō est i rez nā tm̄ aliqua ibidē dicunt q̄ minus vera videnť. Manifestū est. n. q po^e variatur fm variationē illoz ad q̄ ordinātur. Uñ mā corpoz celestiū ⁊ in terminoz nō est eiusdē rōis Cū g⁰ mā sit po^a ordinata ad actus. i. ad formas vt ipse ēt ꝓcedit relingť q mā sit variabilis fm variationē actuū q̄z tū ad eē actū. Cui⁹ tm̄ oppo^m asserit. Manifestū est etiā q nihil est ens actu in rez nā exñs nisi single vel ps aut p̄n^m singlis cū nihil sit in vli pter singlaria. Singularia aūt oīa ꝓtineť sub aliqua spē ita q singularia vm⁹ spēi nō sunt singularia alterius. Uñ actū formalē distinguētez includunt Dicere g⁰ māz esse actu: actu entitatis ⁊ nō formal'r ipliat in terminis. nisi qs ponere voluerit ens actu in rez nā qō nō eēt hoc ens. ¶ Donať. n. secluſa quacūq; opatiōe intellectus q mā hēat eē actu entitatis sine for^a q: h possibile est vt aduersarius ꝓcedit. ¶ Possibili āt posito in eē nullū seq̄t ipole p⁰ pozū. Uel g⁰ talis mā actu ens sine for^a. erit exñs p se vel cū alio. Nō. n. pt pscindi ab vtroq;. Als ponereť in rez nā aliqd in gñe entium q nō ꝓtineret in aliqua speciez entis. qō est ipole. nisi platonizādo. Si dicat q est p se exñs ⁊ nō cū alio g⁰ erit indiuiduū aut saltē p aliqd idiuiduatū. si sit indiuiduū g⁰ hēbit formā cuz for^a spēi in quolibet idiuiduo ꝓtineat qō est ꝑ ypotisiz. si autē sit p aliqd idiuiduatū aut illō erit for^a aut totū ꝓpo^m si est forma itez sequeť q hēbit formā qō etiā est ꝑ ypotisim. si vo p to^m ꝓpo^m cū totū ꝓpo^m ꝓponat in reb⁹ mālib⁹ ex mā ⁊ for^a vt dicit hic pbs etiā sequeť q nō erit hine for^a. si vo dicat q existat cū aliquo alio qō p se existit aut illō aliō erit for^a aut to^m ꝓpo^m. Et qōq; dicat semp erit sub for^a. Hec pt dici q illō aliō sit ipz eē q: nihil p se subsistit i suo eē nisi solus de⁹ cū i oī creatura id qō est nō sit suū eē. Relingť g⁰ q mā nō pt eē ens actu entitatme ⁊ nō formalr. de quo vt dcm̄ ē ifra disputabť. Dicēdū est g⁰ ad ꝑmā rōnez q duplex est mutatio vna vz accñtalis vt palia sbalis. Illō igit qō ē sbm mutatiōis accñtalis vt puta aut alterationis aut augmētatiōis dz eē ens actu. sbm āt mutatiōis sbalis est duplex. qōdā ē sbm qō ē vlt^m. Et ta le etiā ē ens actu qō ē totū ꝓpo^m. aliō ē sbm p^m, ⁊ tale nō dz eē ens actu si fm ei⁹ eēntiā ꝓsideret. ꝛz sufficit q sit fm eē sub aliq̄ for^a ꝛz nō sub for^a itroducēda p illā gñationē. tale āt sbm dr̄ mā. ¶ Ad sc̄az rōnez dicit alig q i mutatiōe sbali totū mutat i totū q̄tū ad totalitatē vz q p illā gñationē. qō corrūpit nō remanet idē i numero totalr. sed tm̄ totuz ñ mutat i totū q̄tuz ad oēs suas ptes sz q̄tū ad formā mi Et idē redit solo anto. dicentis q si accipiat totū cathego ren^ce iq̄tū. s. significat rē ipaz ꝓstitutāex ptib⁹ sic totū dr̄ i totū trāsmutari rōne for^e sbalis a q̄ ꝑncipalr est eē rei. sed si accipiat totū syncathegoricen^ce sc̄om qō determinat rē ipaz accipi p q̄libet sui pte sic totū nō trāsmutat i totū: q: sensus est q res fm quālibet sui ptē trāsiret i qualibz ptē alteri⁹ toti⁹. Sz q: ab eodē res habz q fit ens actu ⁊ q fit vna numero cū mā hēat q sit ens actu p formā relingť q hēat q sit vna numero p formā. Uñ ad diuersitatē formarū seq̄t i mā diuersuz ē ⁊ p ons diuersitas numeralis. impossibile ē g⁰ q mā eadē numero q prius fuit sub for^a abiciēda fiat postea sub for^a itroducēda nisi eganoce. Dicēdū est g⁰ q totū trāsmutari i totū ꝓt itelligi dupliciť. vno⁰ ꝑ numerez. Et sic totū etiā q̄tū ad oēs suas ptes mutat i totū ita. s. q nihil remanet i corrupto idez numero qō prius fuit i viuo sicut postea pbabiť. Alio⁰ ꝓt itelligi fm spēm Et sic mā remanet eadē sub vtroq; terminoz. ⁊ sic totum nō trāsmutat i totū q̄tū ad oēs sui ptef ꝛz solū q̄tū ad plē formalē. Et qñ dr̄ mā remanet eadē numero q̄ prius plex ē ydēptitas numeralis. q̄dā est ydēptitas eēntie. Alia eēntiā suā ꝓsiderata remanet vna nō qdē positiue ꝛz ꝓnati est ydēptitas exñtie siue suppositi. Uez est q mā q̄tū ad ue sicut supza expositū est. variat tm̄ numero q̄tū ad esse. vñ sicut dcm̄ est in p^a pte hui⁹ opis mā pt tripli⁹ ꝓsiderari. Uno⁰ q̄tū ad eē i actu qō hz sub for^a qō est eē toti⁹ ppositi. 2⁰⁰. q̄tū ad potētiā ei⁹ p quā est suiceptiua formarū aut q̄tū ad ꝓuationē q̄ semp est sibi ꝓmixta. 3⁰⁰ pōt cō siderari q̄tū ad eēntiā aut nāz ei⁹. mā igit p⁰ ꝓsiderata est ex ꝓnti mutabilis gñabilis etiā ⁊ corruptibilis ꝛz nō p⁰ ⁊ p se. 2⁰ vo mō dr̄ p accñs mutabilis iq̄tū. s. ꝓuatio q̄ est in ea corrūpit aduenīente forma. Sed 3⁰⁰. est p se imma riabilis ⁊ ingenerabilis vt vult philosophus in fine primi physicorum.

Dec. 10.

Ad primum igit dicēduz q substantia pōt accipi duplicit. Uno mō q forma totiꝰ fm. s. q est nā gñica vel specifica. Et sic materia nō est sba vt vult hic pbus. Uñ notāter dicebat q materia nō est neqz qd. i. for^a. Alio⁰ accipit cōiter sba. s. q omne id qō ponit in predicamēto sbe siue sicut principii materiale siue sicut for^a ptis. Et sic materia est sba. Uel posset dici q mā nō est sba. i. forma essentialiter est tm̄ sba denominatiue vt sit sensus mātuz est sba sicut expositum est. ¶ Ad 2^m. dom q materia fm suā essentiā cōsiderata nō est nisi in potētia. Si tm̄ cōsideret fm q est sub forma est actu. Unde materia illa que est sbm generationis semp stat sub forma precedēte ⁊ abiciēda. Hec opz q materia que est sbm generatiōis fit id qō generat sicut sbm alterationis est id quod alterat q: generatio substātialis qua introducit forma substātialis nō pte supponit materiā esse ens actu. Sz mutatio accñtalis pte supponit sbm esse in actu substātiali. vnde non est simile. ¶ Ad aliud patet solutio ex dictis in fine corpis articuli.

¶ Ibi

Questio

¶Vbi in pho et Doc. S. Attamen eam que nunc.

a **D quartum** sic ꝓcedit. Videꝝ ꝙ nō sit soluꝫ determinandum de forma in hac scia: sed etiā de mā ⁊ de toto ꝙposito. Nam a notioꝝ nobis ad ignotiora i q̄libet scia ꝓcedēduꝫ est ſm ordinē doctrine. Sed totū ꝙpo^m est nobis noti^o q̄s foꝛa aut mā: vt dic hic pbus. igit nō soluꝫ est determinānduꝫ de ꝙposito sed etiā de alijs. ⁊ ēt pri^o determinānduꝫ est de eo q̄s ō alijs. ¶ Dnit ex phe^o hui^o. Idē ē innit hic pbus. Sed mā est dificilioꝛ ad cognoscendu q̄s foꝛa qꝛ hꝫ cognosci ꝓ formā: vt dic hic Do. S. nō aūt ecōuerso. Igit magis i hac scia ꝓcipit determinare de ſbijs sensibilib^o i hoc. 7°. vt ꝓ earū ſbe sensibiles sē cōpositē. igit de ꝙpositis est determinandum in hac scia. ¶ Sed incōtrariū est pbus in lra dicēs. Attri eā q̄ nūc ex ābob^o ſbaz. dico aūt eā q̄ ē ex mā ⁊ foꝛ q̄ꝛ ⁊ mā. De 3^a aūt plcrutādū. h nāqꝫ maxie dubitabil.

Respondeo dōm ꝙ hꝫ tā foꝛa q̄s cōpositu dimittenda est ſba q̄ est cōpōsita ex ambobus. s. ex mā et forma. Qd ꝓbat dupl ſm pbm. Naz de priorib^o ꝓꝛ est speculatio. Sed illa ſba q̄ est cōpōsita ex mā ⁊ forma est posterioꝛ vtroq ſm nām sic oē ꝙpo^m simplicibus exgb^o cōponit. ergo cognitio māe ⁊ forme ꝓcedit cognitio nez ſbe cōpōsite. ¶ 2°. Querere rōnez siue cognitiōez rōcinatiuā vbi viget sensus ifirmitas est itellect^o. Sed talis ſba ꝙpōsita apta ⁊ manifesta est ad sensuz cū sensui subiacear. Ideo circa cognitionē ei^o nō opz imoꝛari. ¶ Sed mā hꝫ nō sit posterioꝛ sed quodāmodo prioꝛ: tñ aliq̄n est manifesta: vt dic pbus. Ideo ēt de ea ꝓtranseundu est. ¶ Ex qb^o iferē ꝙ de foꝛa potissime tractandu est: Quia in hac scia tractandu est de ſba nō autem de mā neqꝫ de cōposito. ergo de forma determinānduꝫ est. ¶ Cōfirmat etiā hic: q: de difficillimis opz ꝙsiderare in hac scia. Sed talis ſba. s. forma est maxime difficilis: vt dicit text^o. Naz circa eā multi phy errauerūt. g^o ō ea tractādū est ad pns. ¶ Aduertenduꝫ est autez ſm Doc. S. in lcōne. ꝙ mā a pho hic dr aliq̄n manifesta: q: ſm essentiaz suā nō hꝫ vñ cognoscat cuꝫ cognitionis ꝓp^m sit forma. Cognoscit autē per q̄dā silitudinē ꝓportionis. Naz sic hmōi ſbe sensibiles se hnt ad formas artificiales vt lignū ad formā scamni. ¶ Propter qō dr i ꝓ^o ꝓbꝫ. ꝙ mā ꝓ^a est scibilis ſm analogiaz. hec ille. ¶ Aduertenduꝫ est vlteri^o ꝙ māz ⁊ totuꝫ ꝙpo^m nō cōsiderari a pho i hac scia pōt itelligi dupl. Uno^o. s. ꝙ nullo^o cōsideranduꝫ sit de eis in hac scia. ⁊ sic nō est itelligenduꝫ b qō dictuꝫ est. imo iam pbus determinauit de mā ostendendo qd est. ⁊ ēt de toto cōposito q̄dāmō ꝙfuso. Alio^o pōt itelligi ꝙ nō sit ꝙsideranduꝫ de eis ſm spālē ⁊ pfectā cognitionē siue ꝙsiderationem mouendo difficultates diuersas ⁊ ꝓprias de ipsis. Et hoc modo dicit phylosoph^o de ipsis ad presens non esse determinandum.

Ad primū igit dōm ꝙ pbus in pñti scia procedit a notioꝝ nobis ad ignotiora nobis ⁊ notioꝝ nāe. Naz intentio sua ꝓncipalis est considerare de qdditatib^o ſbaz sepataz. ideo p^o determinat de ſbātijs sensibilib^o non qdē q̄ntū ad māz neqꝫ q̄ntū ad ꝙpo^m ex mā ⁊ foꝛa indiuiduantib^o cum talia hmōi non reꝓiant in ſbātijs sepatis. Sed determiat de qddita tib^o ſbaz sensibiliuꝫ. Uñ ñ opz spālē ⁊ itrinsece determinare de ꝙposito idiuiduali ex mā ⁊ foꝛa sed in cōi tantū. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ hꝫ mā ſm suā essentiā ꝙsiderata sit minime cognoscibilitatis cum sit minime entitatis tñ ſm ꝙ bz esse sub forma manifestioꝛ est nobis q̄s forma. ¶ Uel dicit ꝙ primus pbus non habet considerare nisi de entitatis respcū foꝛe ⁊ totiꝫ ꝙpositi. vñ rō ñ sequit. ¶ Ad vlt^m patuit solō ex dictis circa finem corporis articuli.

Quinta

¶ Qō. 5^a. De mō seu ordie q̄ ꝓcedēduꝫ sit circa ptes diuisionis ſbe q̄ diuidit in ſbaz sensibilē ⁊ insensibilem.

Ecessario considerandum restat de mō seu ordine q̄ ꝓcedenduꝫ est circa ptes tertie diuisionis ſbe q̄ ſba diuidit in ſbaz sensibilē ⁊ insensibilē. ¶ Circa qō querunt duo. ¶ Primo vtruꝫ substantia bene diuidatur in ſbaz sensibilez ⁊ insensibilē. ¶ Scōo vtruꝫ pri^o de ſba sensibili q̄s de insensibili cōsideradu sit in hac scia. ¶ Ubi in pho et Doc. S. Confitentur autem.

a **D primū** sic ꝓcedit. Videꝝ ꝙ ſba non bñ diuidat i ſbaz sensibilē ⁊ insensibilē sine imālē. Nā supi^o non diuidit bona dione i aliq̄ mēbra i q̄ adequate diuidit iferi^o: qꝛ supi^o plā i suo ambitu cōtinet q̄s inferi^o. Sed ſba corporea aīata que est iferioꝛ ad ſbaz diuidit in ſbaz sensibilē ⁊ insensibilē: vt pz ꝙ porphy^m. igit ipa ſba non bñ diuidit in ſbaz sensibilez ⁊ insensibilez. ¶ 2°. Ois ſba sensibilis est corp^s. Silr ois ſba insensibilis est corp^s: vt pz in arbore porphyrij. Sed aliq̄ est ſba q̄ ñ est corp^s sic sunt ſbe sepate a mā. ergo ꝓdicta dio non exprimit totū posse diuisi: ⁊ ꝙ ꝓns est iſufficiēs. ¶ 3°. Si illa diuisio esset bona aut esset diuisio gñis in suas spēs aut analogi i sua analogata aut equoci in sua significata. Non ꝓ^m: qꝛ ſba vt dic hic Doc. S. ꝙ pri^o dr de ſba sensibili q̄ ad nos. simplr ꝙ de subſtātia insensibili. Sed gen^o eq̄lr dr de suis spēb^o. Neqꝫ 2^m aut 3^m. q: cuꝫ nullū analoguꝫ aut equocuꝫ ponat in gñe ꝑntali. Seq̄ret ꝙ ſba ñ ponet vnuꝫ ꝑntuꝫ. ꝓns est ꝑ pbm. g^o ⁊c. ¶ 4°. Ois ſba rōnalis est sensibilis: cū oē aīal sit sensibile. Sz ſbe sepate sē ſbe rationales cuꝫ sint itellectuales. Ratio aut ⁊ itellect^o non st distincte po^o ſm rē: vt pbat D. S. i p^a pte. q. 79. ar. 8. g^o ſbe sepate ñ sē isensibiles. ⁊ ꝙ ꝓns male ꝙ ſbas isensibiles itelligunt ſbe sepate. ¶ Sz incontrariuꝫ est pbus in lra breuiter inuens ꝓdictā diuisionē cuꝫ dic. Confitent autez ſbe esse sensibiliuꝫ q̄dam. q̄re in his q̄renduꝫ pri^o.

Respondeo dōm ꝙ sensibile ⁊ insensibile ꝑnt accipi dupl. Uno^o actiue: vt illud dicat sensibile qō est aptum natum sentire sic sē aīalia. Sed insensibile qō non est aptum natum sentire. sicut sunt lapides. Et isto^o non accipiunt in ꝙposito. Sz sic accipiunt in arbore porphyrij vbi corp^s aīatuꝫ dicit i sensibile ⁊ insensibile. Alio^o accipiunt passiue ſm ꝙ deriuant ab hoc verbo sentio: sentiris. Et sic sensibile dr qō pōt sentiri ab aliquo q̄ntum est ex se. Insensibile vo qō non est aptum natum sentiri ab aliquo aīali. Et sic accipiuntur in proposito. Ois. n. substantia mālis siue corporea apta nata est sentiri. Et sic substantia mālis dr sensibilis. Substantia vo imālis ⁊ incorporea non est apta nata sentiri: vt angelus ideo dicit insensibilis. Uñ pz ꝙ ꝓns dio coincidit cum illa qua diuidit substantia in substantiā corpoream ⁊ incorpoream. Et qꝛ ois illa diuisio est bona cuius membra diuidentia sunt opposita ⁊ que euacuant totum posse diuisi ⁊ que simul sumpta conuertunt cum diuiso sequit ꝙ ꝓdicta diuisio sit bene assignata. q: ille tres conditiones sibi competunt: vt pz discurrenti per singulas. ¶ Aduertēduꝫ tñ est ꝙ aliqd ꝑt dici isensibile passiue duplicit. Uno^o qꝛ ñ actu sentit ab aliq̄ tñ aptum natum est sentiri sic son^s fact^s i medio maris. Et isto^o non accipitur hic. Alio^o aliquid dr insensibile: q: nec sentit actu nec aptum natum est sentiri. Et hoc dupl. Uno^o qꝛ ñ est aptuꝫ natuꝫ sentiri ꝙ se ꝓ^o. hꝫ bñ ꝙ se ꝙ altez sicut sunt sensibilia cōia. Et sic etiā non accipit hic. Alio^o dr aliquid isensibile q: non est aptum natum sentiri neqꝫ ꝙ se ꝓ^o neqꝫ ꝙ se ꝙ altez s: bene per accns. Qd tñ ꝑt dupl. Uno^o ꝙ sit sensibile ꝙ accidens in eo existens vel ꝙ aliqd i q̄ est aut per aliquid sui sicut sunt sensibilia per accidens aut ēt substantie dicunt esse sensibiles ꝙ accidentia. Et isto mō etiā nō accipit hic insensibile. Alio^o pōt intelligi ꝙ sit insensibile ⁊ per se ⁊ per accns in eo existens aut per aliqd

Lectio. 7.

aliud in quo ipsuz est: sed tñ bene per suos effectus aliqd dicit sensibile. Et sic substantie sepate dicunt sensibiles. Et sic accipit hic insensibile pro eo. vz. qđ nō est aptum natum sentiri per se pmo neqz per se per accs neqz etiā per accidēs cōiunctum sibi aut per aliqd cum quo cōiunctum est. Et per oppositum accipit hic sensibile vt se extendit ad id qđ pōt sentiri aut per se pmo aut per se scō aut per accidēs cōiunctuz sibi. ¶ Aduertenduz est insup qđ pdicta diuisio est diuisio generis in suas spēs seu diuisio vniuoci in sua vniuocata. ¶ Et lz vna substantia precedat aliā. si ꝓsiderent sm eaz ppias nās: nō tñ si cōsiderent per respectuz ad rōnē cōmunē diuisi. Que quidem prioritas sola tollit vniuocā diuisionē: vt pz p Doc. S. i pmo perier. sicut etiā supra dictū est. ¶ Si dicat. Mali z imali nihil est cōmune nisi solū nomen: vt dicit Doc. S. in tractatu de genere. ¶ Ad hoc responsum est supernus. s. qđ lz mali z imali nō sit aliqd cōmune sm rem pbyce z nāliter loquēdo tñ aliqd est eis cōe vniuocū logyce loquēdo. Multa. n. equiuocant sm nām: qđ tñ vniuocant vniuocatione logyca: vt supra ex Doc. S. satis adductuz est. ¶ Ad argua aūt fcā incōtrariū pz solo p ea qđ dcā sūt. ¶ Ubi supra in Doc. S. z precipue ibi. Preopere. n.

Bsecundum tur qđ nō sit pri ꝓsiderandum in hac scia de substantia sensibili qđ insensibili. Nam vt pbatum est pcipue in 6° huius. hec scientia abstrahit a motu z substantia sensibili. ergo in hac scientia nō est ꝓsiderandū de substantia sensibili. ¶ Sed dicebat qđ hec scientia nō considerat de substantia sensibili qntū ad nām aut totum compositum sed qntum ad qdditatē seu formā substantiaz sensibiliū.

7°. Ze. 14. 8°. Zec. 1. ¶ Contra: Quia qdditas substantiaz sensibiliuz includit mām: vt dicit pbus infra in hoc. 7°. z in. 8°. huius. Sed methaphysica nō soluz abstrahit a materia particulari sz etiā cōmuni que est pars qdditatis. ergo nō habet considerare de substantijs sensibilibus qntum ad eaz quidditates. ¶ Sed dicebat qđ methaphysica ꝓsiderat pdictas quidditates vt sunt quedam entia nō aūt sm ppias rationes earum. ¶ Contra: Quia oia entia cōsiderantur in hac scientia sm qđ conueniunt in ratione entis. Si ergo eaz quidditates soluz ꝓsiderarent in hac scia inquātuz cōueniunt in ratione entis: sequeret qđ nō magis ꝓsiderarent hic qđ totum compositum aut materia. Dō tamen est ꝑ pbm in psenti passu. z ꝑ Doc. S. igit ꝛc. ¶ ꝑ 2°. Processus mathematicus maxime est disciplinabilis: vt probatum est. 6°. huius. Sed in mathematicis proceditur a notioribus simplr. ergo et in hac scia videt fore pceden dum a notioribus simplr. Sed substātie insensibiles sunt notiores simplr substantijs sensibilib9. igit prius videt esse determinandū in hac scia de substantijs insensibilib9 qđ econuerso. ¶ ꝑ 3°. Subiectū alicui9 scie dz esse pmo notū in scia cui9 est sbm: z p ꝓs et ptes eius pncipales. Sed ens est subiectū hui9 scie cui9 ptes pncipales subiectine sunt substātie sepate. ergo substātie sepate debēt esse pmo note in hac scia. Et sic idē qđ pri9. ¶ Sz incōtrariū est pbus in lra dicēs. Confitent aūt substātie esse sensibiliū quedā. quare in his querendū pri9. Qm aūt in pn° divisim9 quot modis determinam9 sbaz z hoz vnum qđ videt esse speculandū est de ipso. Preopere. n. ad trāseundū ad qđ noti9 ē. Disciplia. n. ita fit oib9 p min9 nota nāe ad magis nota. Et ꝟ op9 ē qđ ad modū i actib9 facē ē.

Respondeo dōm qđ prius ꝓsiderandū est i hac scia de substantijs sensibilibus quantū ad eaz quidditates ostendēdo. s. quid sit qdditas sbaz sensibiliū qđ de substantijs insensibilib9 sine imālib9. Dō pbat phylosoph9 tali rōne sm Doc. S. in lcōne. Mā cū oīs disciplia fiat p ea qđ sunt magis nota adi scēti opz i oib9 sciētijs pcedē a magis notis nobis ad minus nota nobis z magis nota sm nāz. Sed sbe sensibiles sunt notiores nobis: sbe vo insensibiles sunt notiores sm nāz z nobis ignotiores. Relingit qđ i hac scientia determinānduz sit pri9 ō sbijs sensibilib9 qđ de insensibilibus.

Probatio minoris. Nam cognitio nra oritur a sensu. Igit illa qđ sit ppinqora sensui sit nobis notiora. Sed sbe sensibiles sūt hmōi. qđ ꝛc. Scōm aūt nāz illa dr notiora qđ ex sua nā sūt magis cognoscibilia. Et hec sit qđ sit magis remota a gis entia z magis actualia. Et hec sit qđ sit magis remota a sensu. Luz qđ sbe insensibiles sunt hmōi respectu sbaz sensibiliū relinquit qđ sint notiores simplr z ignotiores nob. Probatio maioris. Sic. n. ē i sciētijs actiuis: ita pportionabilr dz esse in sciētijs speculatiuis. Sz in sciētijs actiuis ex bonis vniuersuisqz. i. ex his qđ sit bona isti z illi sunt ea que sit vlr bona: z p ꝟs vniuersiqz bona. Militaris. n. pueniunt ad victoriā toti9 exercit9 qđ est bonū qđām cōe. Gularib9 victorijs hui9 z illi9. Silr ars edificatoria ex cōpositione hoz lapidū z illoz pueniunt ad ꝟstitutionē tot9 dom9. qđ silr i sciētijs speculatiuis opz qđ ex his que sunt notiora ipsi adiscēti puenire ad ea qđ sūt notiora nāe qđ a finis vlti9 adiscēti nota. ¶ Aduertēdū ē aūt sm pbm in lra vt declarat hic Doc. S. qđ illa qđ sit nobis notiora z pora in cognitiōe sit multotiēs debilit nota sm nāz. Et hoc iō qr sit viciniora sensui cū quo ad nos qđ sbe rez. Et hoc iō qr sit viciniora sensui cū p se cadāt sub sensu qđ sensibilia ppria vl cōia. forme vocales z accns. ¶ Dicit aūt pbus notanter multotiēs qđ qđq eadē sit z magis nota sm nāz z sm nos. sic pz i mathematicis qđ abstrahūt a mā sensibili. Et iō ibi semp pcedit a notioib9 sm nāz: qr ibi eadē sit notiora nāe z quo ad nos. ¶ Et lz illa qđ sit magis nota qđ ad nos sint iterdū debilit nota sm nāz tñ ex his male notis sm nāz qđ tñ fit magis nota adiscēti tēptādū est cognoscē illa qđ vlr z pte cte sunt cognoscibilia sm nām. Hec ille formaliter.

Ad primū igit dōm qđ vt dicit Doc. S. sup Boecio de trinitate. q. vlta. ar. 2. in qlibet cognitiōe est duo ꝓsiderare. s. pn̄m z terminuz. Principiū qdē ad apprehensionez ptinet. Termin9 aūt iudiciū. Principiuz igit cuiuslibet scie est i sensu qr i apprehensione sensus orit apprehensio fantasie a qđ orit apprehensio itellectiua i nobis. Sed termin9 cognitionis nō est semp vniformiter i nobis. Nūqz. n. est in sensu vt termin9 cognitionis nālis. Nūqz in ymaginatiōe sic termin9 cognitionis mathematicalis. Et qñ est in itellectu tñ sic matic9 abstrahat a mā z a sensibilib9 qntuz ad terminus ꝓsideratiōis ei9: tñ qntū ad pn̄m ꝓsideratōis nō abstrahit a sensibilib9. Sz a sensibilib9 ad insensibilia pcedit. ¶ Ad 2m dōm qđ vt dic hic pbus metha. cōsiderat de substantijs sensibilib9 nō qntuz ad māz aut totuz ꝟpo9 sz qntuz ad eaz qdditates oīdo qr est qđ qđ z qr non. Verūtm metha. nō ꝓsiderat istas sbas sensibiles pncipalr qr eaz. s. cognitionez hūdā: lz vt p eas deueniam9 i cognitiones sbaz sepataz. ¶ Ad 3m pcedim9. ¶ Ad 4m negat ꝓia. Nō. n. est eadez rō de mathematicis z metha. qr in mathematica eadez sunt nobis nota z nāe: vt dicti est. Nō aūt ita est in metha. ¶ Ad 5m dōm qđ aliqd ꝑ dici ꝑ notū dupliciter. Uno° in itentione z in ꝓfuso. Et sic sbin cuiuslibet scie dr ꝑ notū. Alio° in executione z cognitione determinata. Et sic non opz qđ subiectū sit pmo notum. ꝟmo vt sic est quesituz in scientia cui9 est subiectum. qntuz ad quid rei lz nō qntum ad quid nominis.

¶ Nō. 6a. De cōditiōib9 regsitis ad qđ qd erat ee i cōi.

i

Insuperib9 qnib9 visum est de ordine pcedēdi circa substantias cōsequēter ꝓsiderandū restat de ipsis substantijs sensibilib9. ¶ Circa qđ dupler occurrit ꝓsideratio. ¶ Primo. n. ꝓsiderandum erit de essentia substantiaz sensibiliuz per rationes logycas et cōmunes. ¶ Secundo ꝓsiderandum est de eis per propria principia sbaz sensibiliuz. Et hoc in octauo li°. ibi. Ex eis que dicta sunt. ¶ Quantum

Questio Sexta

¶ Quantum ad primū duo ꝯsideranda sunt. ¶ ꝓmo ꝯsideranduꝫ est de ſba reꝝ ſenſibiliuꝫ ſm q ſba dicit̄ qđ quid eſt. ¶ Scđo ꝯsideandū eſt de ſba ſm q vſe a qui buſdā ſba dr ibi. Qñ vo de ſba. ¶ Circa primū duo cō/ ſideranda ſunt. ¶ ꝓmo ꝯsiderandū eſt de eſſentia reꝝ ſenſibiliū in ſe ⁊ abſolute. ¶ Scđo ꝑ reſpectū ad alia ibi. ¶ Quantū ad primū duplex occurrit ꝯsideratio. ¶ ꝓmo quoꝝ ſit qđ qd erat eſſe ⁊ quoꝝ nō. ¶ Circa primū que/ rūtur duo. ¶ ꝓmo vtruꝫ ad hoc q aliqd ſit de quid ditate alicuⁱ requiratᵉ q predicet̄ de eo in quid. i. eſſen/ tialiter ⁊ per ſe. ¶ Scđo de ꝯditionibꝫ reqſitis ad perfe ctam diffinitionez.

¶ Sequit̄ in pbō et Doc. S. Et ꝑm dicem⁹. et ē lec. 3ª.

a **B primū** ſic ꝓcedit̄. Videt̄ q ad b cuius nō reqratᵉ q ꝑdicetur de eo eſſentialiter ⁊ ꝑ ſe. Nam ſbm eſt de diffinitione ꝓprie paſ ſionis: vt infra dicet̄. ergo ſbm eſt de quidditate eius: qꝛ ſignatuꝫ diffinitiōis eſt qđ qd. Conſtat autez q ſbm non predicatᵉ eſſentialr de paſſione cuꝫ ſit alteriⁱ generis. igit̄ ad b q aliqd ſit de qdditate alteriⁱ non requirit̄ q de eo predicet̄ eſſentialr. ¶ Đ 2°. Genⁱ ⁊ dr̄ia ſunt de qddita/ te ſpēi: vt de ſe pz: ⁊ tñ nō inſunt ſpēi ꝑ ſe. Qđ ſic pz. quia quecūqꝫ ꝙueniūt vni tertio ꝑ ſe illa ꝙueniunt ꝑ ſe inter ſe vt pz arguēdo in darapti. vz. Oīs hō ꝑ ſe eſt ſba. Oīs hō ꝑ ſe eſt aīal. ergo aīal ꝑ ſe ē ſba. Sicut. n. ex neceſſarijs ſequi nō ſequitur niſi neceſſariuꝫ ita ex his que ſunt ꝑ ſe nō vr ꝙueniret̄ per ſe homini ſequeret̄ q aīal ꝙueniret ꝑ ſe ra/ tionali. Et ſic genⁱ ꝑ ſe ꝑdicaret̄ de dr̄ia qđ eſt ꝛ pbm 3° huⁱ. igit̄ ⁊c. ¶ Đ 3°. Materia eſt pars qdditatis ſbaꝫ ſenſibiliū loquēdo de mā cōi ⁊ nō indiuiduali: vt pbus i 7°. hoc. 7°. ꝓcedit. Sed mā nō ꝑdicat̄ eſſentialr de ſba ſenſi/ bili. Nam illud qđ predicatur eſſentialr predicatur in re to vt hō eſt aīal. Sed mā nō pōt vere ꝑdicari in recto ō ſba. vbi gr̄a hec eſt falſa hō eſt caro eſſentialr loquendo. ergo idē qđ pri⁹. ¶ Đ 4°. forma ptis eſt de eētia ſbaꝫ ergo idē qđ pri⁹. ¶ Sed incōtrariuꝫ eſt ꝓbus in lr̄a. d. 7°. ꝓcedit. Sed mā nō pōt vere ꝑdicari in recto ō eſt q forma partis nō ꝑdicatur eſſentialr de ipſa ſba. hec enim nō eſt eſſentialis hō eſt aīa rōnalis. Si. n. queratur qđ eſt homo non ꝙueniēter rñdetur q eſt aīa rationalis. Et primo dicem⁹ q̄daz de eo logyce qđ eſt qđ qd erat eſſe vnūqđqꝫ qđ dr̄ ſm ſe. Non. n. eſt tibi eſſe muſicuꝫ eſſe. Non. n. ſm teipſuꝫ es muſicus. Qđ ergo ꝛz teipſuꝫ neqꝫ ō homo. Non. n. qđ ita ſm ſe vt ſupficiei albuꝫ: qꝛ non eſt ſupficiei eſſe albuꝫ eſſe. At vo neqꝫ qđ ē i vtriſqꝫ ⁊c.

Reſpondeo dm̄ q ad b q aliqd ſit ō qd/ ditate alicuⁱ opz q de eo ꝑdi cetur ſm ſe ſiue ꝑ ſe ⁊ eſſentialr ſiue ſm ꝑm modū dicen di ꝑ ſe. ꝓprima ps ꝓbat̄ ſm pbm: vt deducit Doc. S. i lone pñti tali ratione. Nam hic ītelligim⁹ q qđ qd erat eſſe alicuⁱ ꝑ qđ ꝙueniēter rñdetur ad ītrogationē fcāz q quidē. Sed qñ de aliq q̄rit̄ quidē nō ꝙueniēter rñde/ potᵉſt rñderi q ſit albⁿ vl ſedens. ergo nihil eoꝝ q̄ ꝑdicat̄ inus ꝑ ea q̄ inſunt ei ꝑ accñs. ſic cuꝫ q̄rit̄ quid eſt hō nō ꝑ accidens de aliq ꝓtinet ad qđ quid erat eē illiⁱ rei. Nō .n. muſicuꝫ eſſe vt dicit̄ textus ē tuꝫ eſſe. Et ſic relinquitur q ad hⁿ aliqd ꝓtineat ad qđ quid eſt requirit̄ q ꝑdicet̄ ꝑ ſe. ¶ Secunda ps ꝛclusionis ꝓbat̄. ſ. q ad hoc aliquid ꝑ ſe. Nā paſſio ꝑdicat̄ ꝑ ſe de ꝓprio ſbo in ſecūdo mō dicendi per ſe: vt pz ꝑ⁹ poſt⁹. ⁊ tñ ꝓpria paſſio non pti/ net ad qđ quid erat eſſe ſbi. igit̄ ⁊c. Aſſ. mor ꝓbat̄ duplr. ꝓmo qꝛ illud qđ adheret alicui tanꝫ aliqđ accidens non eſt intrans eſſentiaꝫ rei. Sed ꝓpria paſſio eſt adhe/ rens ſbo ſic accñs alteriⁱ generis a ſubiecto. ergo non eſt intrans eſſentiaꝫ ſubiecti. Vñ ſupficiei eſſe non eſt album eſſe. i. hoc ipſuꝫ qđ quid eſt ſupficiei non eſt qđ quid eſt albuꝫ. Alia eſt. n. quidditas ſuperficiei ⁊ albi. ¶ Ex q̄ pz q neqꝫ etiā compoſituꝫ ex ſubiecto ⁊ ꝓpria paſſione eſt qđ quid eſt ſubiecti: ſicut quidditas ſupficiei albe non eſt quidditas ſupficiei qꝛ ſignat aliquid extraneuꝫ inherens ſicut dictuꝫ eſt. Scđo ꝓbat̄ ꝑdicta minor ducēdo ad in/ conueniēs. Nam contingit de eodē ſubiecto plēs ⁊ di/ uerſas paſſiones ꝑdicari ꝑ ſe. Si ergo qđ quid eſt paſſio nis ſit qđ quid eſt ſubiecti ſequit̄ q oēs paſſiones ſubie/ cti pari ratione ꝓtinebunt ad qđ quid eſt ſubiecti. verbi gr̄a. Riſibilitas ⁊ flebilitas ⁊ diſciplinabilitas ⁊c. ſunt ꝑ ſe paſſiones hois. Si ergo qđ quid eſt riſibilis ſit quod quid eſt hois pari ratione ⁊ flebilitas ⁊c. pertinebunt ad qđ quid eſt hois. Sed que vni ⁊ eidez ſunt eadez illa in ter ſe ſunt eadem. ergo ſi qđ quid eſt riſibilis ⁊ qđ quid eſt flebilis ſunt ipſuꝫ qđ quid eſt hois ſequit̄ q qđ quid eſt riſibilis ⁊ qđ quid eſt flebilis ſint vnuꝫ ⁊ idez. Quod pz eſſe falſum. ergo ⁊c. ¶ Ex ꝑdictis ergo pz q cum ea que ꝑdicant̄ ꝑ accñs non ꝓtineant ad qđ quid eſt nec illa que ꝑdicant̄ per ſe in ſcđo modo dicendi per ſe in quoꝝ .ſ. diffinitionibꝫ ponunt̄ ſubiecta relinquit̄ q illa ꝓtinent ad qđ quid eſt que ꝑdicant̄ ꝑ ſe ⁊ tñ i eoꝝ diffinitionibꝫ non ponunt̄ ſubiecta vt ſunt illa que ꝑdicant̄ ꝑ ſe ſm ꝑm modum ꝓpietatis. Hec oīa Doc. S. in lectione q̄ ſniaꝫ inuit pbus in textu. ¶ Notat autē Doc. S. hic q pbus ꝑ⁹ determinat de qđ quid erat eſſe ſubſtātiaꝫ ſenſibiliū logyce. Et hoc ideo qꝛ hec ſcia habet ꝯndā affinitatē cum logyca ꝓpter vtriuſqꝫ cōitatē. Ideo modⁿ logycus con/ ueniēs eſt huic ſcie ⁊ ab eo incipit. Ad logycā autem ꝑ/ prie ꝓtinet modus ꝑdicādi. Et qꝛ philoſophus īueſtigat qđ quid erat eſſe ex modo predicādi: ideo philoſophus dicit logyce ſe eſſe determinatuꝫ de qđ quid erat eſſe. Hec ille. ¶ Notat vlterius idem hoc. ibidem q in om/ nibus ſequentibꝫ dictis philoſophy. per hoc q philoſo phus dicit huic eſſe vel hoc eſſe intelligit̄ qđ quid erat eſſe illius. ſicut per hoc q dicit homini eſſe vel hominē eſſe intelligit id qđ ꝓtinet ad qđ quid eſt homo. hec ille. ¶ Sed querebat diſcipulus vtrum omnia illa que p:e/ dicant̄ eſſentialr de re ꝓtineant ad quidditatem rei. Et ar guebat q non. Quia ſi ſic cum illa predicata ſint diuerſa ſequeret̄ q de ratione quidditatis eſſet compoſitio: ita q quelibet quidditas eſſet compoſita. Quod eſt ꝓtra Doc. S. in. 2°. ſniaꝫ. di. 3. q. 1. ar. ꝑ° in corpore. ergo ⁊c. ¶ Di cendum q licet quidditas ſubſtātiaꝫ ſenſibilium ſit com poſita ex mā ⁊ forma: tñ de ratione quidditatis in com/ muni non eſt q ſit compoſita neqꝫ q ſit ſimplex: vt pz ꝑ Doc. S. i. 2°. ſniaꝫ vbi īmediate ſupra. Dicit. n. ibi q in compoſitis ex mā ⁊ forma nā que quidditas ſiue eſſen/ tia dr̄ reſultat ex coniunctione forme ad mām: vt huma nitas ex coniunctione corpis ⁊ aīe. De ratione autē quid ditatis mām̄tum eſt quidditas non eſt q ſit compoſita: qꝛ nunq̄ īueniret̄ ſimplex nā. Qđ ad minⁿ in deo flm eſt. Hec eſt de ratione eiⁿ q ſit ſimplex cum quedā īueniat compoſita: vt humanitas. Hec ille. ¶ Dicendum eſt gº q oīa predicata eſſentialia īcludunt̄ in qdditate rei. Nec ꝓpter hoc opz q quidditas rei ſit compoſita: qꝛ oīa illa predicata eſſentialia ſimul ſignāt vnā ⁊ eandem nām: vt ens vel ſba ⁊ ſba ico: porea ī angelo ſignāt nām angelicā que non eſt compoſita licet in angelo ſit cōpoſitio ex ſup/ poſito ⁊ eſſe ſine ex qđ eſt ⁊ q̄ eſt: vt īfra patebit. Verūtñ partes diffinitionis ſubſtantiaꝫ ſenſibilium bñ denotant compoſitionez in quidditate: vt īfra patebit. ¶ Contra il lam riſionem arguebat idem diſcipulus dicens. Ens eſt predicatum eſſentiale cum conuenienter rñdeat ꝓ ipſum ad ītrogationē factā ꝑ qđ: ⁊ tñ ñ ꝓtinet ad eſſentiam rei. gº ñ oīa predicata eſſentialia ꝓtinēt ad qdditatē. ¶ ꝓ/ bāt minorem: qꝛ hoc nomen ens īpoſitum eſt ab eſſe: vt dic̄ Doc. S. ſupi⁹ i. 4°. huⁱ⁹. q. 3. ar. 4. gº ſignat eē: qꝛ id a q̄ nomē īpⁿit̄ eſt q̄litas ſbal'noīs ⁊ illā īcludit ō ſigna to ꝓncipali. Rōnale. n. ē q̄litas eſſentialis a q̄ īponit̄ ꝙ no men hō ⁊ ipam ſignat. Si gº ens ꝓtinet ad quidditatē rei ſeqt̄ q eſſe ꝓtinebit ad eandem. Sz hoc eſt flm: qꝛ ſi ſic: tūc ñ poſſem⁹ ītelligē rem non ītelligendo eſſe eiⁿ qđ eſt manifeſte falſum: vt pz de roſa in hyeme et de fenice.

¶ Dicendū fm Doc. S. in. 2°. sniaz vbi supra. q esse fm qđ dicit res esse in actu inuenit ad diuersas naturas siue qdditates diuersimode se habere. Quedaz. n. nā est de cuius intellectu nō est suum esse. Qđ pz ex hoc q intelligi pōt cum hoc q ignoret an sit: sicut fenicez aut eclipsim aut aliqd huiusmodi. Alia autē nā inuenit de cuius rōne est ipsuz suū esse eo q nō est acquisitū. imo ipsuz ee est ipsa natura. Omne. n. qđ est tale nō habet suū esse acq situz ab alio: q illud qđ res ex sua qdditate habet: ex se habet. Sed omne qđ est preter deuz habet esse acqsituz ab alio. ergo in solo deo suuz esse est sua qdditas. In oībus aūt alijs esse est preter quidditatez. ¶ Hec ille. ¶ Sic ergo pcedendū est q esse in rebus creatis nō ptineat ad quidditatez. Et similiter ens participialiter sumptuz: vt idem est qđ existens nō pertinet ad quidditatez rei: q in suo signato includit esse existentie. Sed ens noīaliter sūptum qđ est habens essentiaz ptinet ad quidditatez rei. ¶ Et lz ens imponatur ab actu essendi: non tamen noīaliter sumptū actum essendi signat q nō semper idem est qđ nomen signat: ⁊ id a quo impositū est ex pte iponētis: Sicut lapis imponitur a lesione pedis: et tamen non signat lesionem pedis sed rationē lapidis. Dictū est enim superius q aliqđ nomen imponit ab aliquo dupliciter. Uno° ex parte rei imposite. Et sic illud a quo nomē imponit est dōia siue qualitas essentialis. Et tunc idem est illđ a quo nomē imponit ad signanduz ⁊ qđ signat. Alio modo nomē imponit ab aliquo ex parte imponentis qñ .s. ppria qdditas nō est homini imponēti nota. sed accipit aliquā ppietatē ꝙuenientē rei a qua imponit nomen ad signanduz sicut exēplificatū est de lapide. Et tunc non est idez id a quo nomen imponit ⁊ id ad qđ imponitur ad signandū. ¶ Instabat insup idez discipulus ꝓtra illaz auctoritatez phylosophi. s. quecūqz vni ⁊ eidez sunt eadem illa inter se sunt eadem. Nam rōnale ⁊ risibile conueniūt in homine: nō tamen cōueniunt inter se. ¶ Paternitas etiaz ⁊ filiatio sunt idem essentie diuine ⁊ tamen non sunt idem inter se. ¶ Homo etiā ⁊ asinus sunt idem aīali: non tamen sunt idem inter se. ergo videt q pdicta ppositio nō habeat veritatez. ¶ Dicendū q illa que sunt eadem vni tertio fm rem ⁊ rōnem ppriaz illa sunt eadem essentialr inter se. ¶ Risibile aūt non est idem cum hoīe. s. essentialr lz rōnale essentialr sit idez homini. Unde nō opz q rōnale et risibile sint idem inter se. Similiter paternitas ⁊ filiatio nō ꝙueniūt in essentia fm rōnē propriam relationis. Nec etiā homo ⁊ asinus cōueniūt fm rōnem propriam in aīali. Unde instantie ille nulle sunt. ¶ Uerūtamen qualiter ꝓpositio illa phylosophi intelligatur ⁊ quot sunt expositiones eius fm dicta Doc. S. declaratuz est superi° in. 4°. huius. q. 3. ar. 3. cum de vnitate ageretur.

Ad primū igitur dicenduz q lz sbm ponatur in diffinitione ppie passionis per additamentū non tamen ponit sicut pars essentialis ei°. Unde non opz q ptineat ad quidditatē eius. Si. n. queratur qd est homo nō cōueniēter respondeē q est risibile. ¶ Ad secundū dicenduz q sicut animal ⁊ rōnale cōueniunt per se homini ita cōueniunt inter se. Non tamen ppter hoc sequit q genus in rōne generis cōsideratum per se predicetur de differentia. Quia aīal cōuenit cū homine per se inq̄ntuz ꝓtrahitur ad hominē. Et sic de genē bene dōia p̄dicatur: vtputa aīal ꝓtractuz est rōnale per se vt sit sensus. hoc qđ est aīal. s. homo est rōnale per se. ⁊ hoc qđ est rōnale. s. homo est aīal per se: vt supra declaratuz est in. 3°. huius vbi positus est specialis articulus de p̄dicatione generis ⁊ dōie. q. 6. ar. 4. ¶ Ad 3m dicūt aliqui q lz materia nō p̄dicet essentialiter de substantia sensibili si abstractiue designetur: tamen in concreto bene predicatur de ea. Licet. n. homo nō sit materia neqz corpus qđ est altera pars componens. ¶ Hec tamen est vera homo est sba mālis ⁊ corporea. Similiter lz aīa abstractiue designata nō predicet de homine: bene tamen ꝓcretiue predicat sicut lz hec nō sit vera ⁊ essentialis hō est anima: hec tamen est essentialis homo est substantia animata. ¶ Sed hec responsio falsum pīsupponit. Nam hoc p̄dicatum essentiale māle aut corporeū vel sensibile nō est predicatuz sumptuz a vera materia. Alis nō posset predicari de specie. vt sepius dicit Doc. S. sicut ītra patebit. Sed est sumptum a forma fm gradum generalr pfectionis psideratuz. Unde falsuz est dicere q materia que est pars distincta ꝓtra formā partis essentialr p̄dicet de toto cōposito siue ꝓcretiue siue abstractiue designet. ¶ Dicendum est ergo ad argumentū q ad hoc q aliqđ sit de qdditate rei tanq̄ dicens totā qdditatez rei ⁊ essentiam opz q p̄dicetur per se ⁊ essentialr. Et sic intelligitur hic dictum phy. Materia aūt ⁊ forma partis sunt de quidditate rei sicut pars ⁊ nō sicut dicētes totaz qdditatem rei. Unde nō opz q predicent essentialr de ipsa re. Animal. n. qđ est de qdditate hominis dicit totaz essentiam hominis: lz nō totaliter. i. fm omnē moduz essendi vel cognoscendi. Similiter ⁊ rōnale dicit totā essentiam hoīs. Et per hoc pz responsio ad vltimum.

¶ Ubi supra in Doctore Sancto.

a **D secundum** sic pcedit. Uidetur q tres conditiones requisite ad bonā diffinitionē qdditatiuam que eliciunt hic a pbo nō sint sufficiēter posite. Quarum prima est q ipsa diffinitio predicet per se de diffinito. Secunda q predicetur essentialr. Tertia q predicet ꝙuertibiliter de diffinito. Nam hec diffinitio rōnale aīal predicat per se ⁊ essentialr ⁊ ꝙuertibiliter de homine ⁊ tamē nō est bona diffinitio: q: negatio ītra ditur in ea que est vitiosa in diffinitionibus. Igitur ⁊c. ¶ Ꝑ 2°. Diffinitio qdditatiua debet dari per notiora fm naturaz. Sed hec diffinitio aīal rōnale nō datur per notiora fm nām. Nam aīal cum sit cōfusius est nobis notius ergo nō nature: q: in nālibus aut methaphysicis eadem nō sunt nobis nota et nature: et per ꝓsequēs illa diffinitio nō est bona. Et tamen predicat per se ⁊ essentialr ⁊ cōuertibilr de homine. ergo predicte tres cōditiones nō sufficiūt ad veraz diffinitionē. ¶ Ꝑ 3°. Ad rationem bone diffinitionis requirit q faciat diffinitum differre a quolibet alio: vt dicit Albertus magnus in suis predicabilibus. Sed hec ꝓditio non enumerat inter predictas. Igit ⁊c. ¶ Ꝑ 4°. Una cōditionū bone diffinitionis est q euacuet totam nām diffiniti a prima potentia vsqz ad vltimū actuz: vt Albertus dicit vbi supra. Sed illa etiaz nō enumeratur inter predictas. Igitur ⁊c. ¶ Ꝑ 5°. De ratione diffinitionis est q explicet esse diffiniti. Unde diffinitio est ratio indicans quid est esse rei per essentialia ⁊ etiam quidditas que signatur per diffinitionez subsistit in suo cē: vt pz de natura angelica. Sed cē nō predicatur essentialiter de re: vt dictum est in pcedenti articulo. cuius res intelligi posset sine suo esse. Igitur ⁊c. ¶ Sed cōtra est pbus expresse hic quo ad duas primas conditiones vt pz in articulo pcedenti. Tertia autem conditio ex predictis elicitur. Nam diffinitio debet indicare essentiam diffiniti vsqz ad vltimū actuz. Sed vltimus actus est differentia connertibilis cum diffinito. igitur ad veram diffinitionem requiritur q ꝙuertibilr p̄dicet de diffinito.

Respondeo dicendū q de ratione diffinitionis complete ꝓmo vt dicit Albertus q cōueniat oi contento sub diffinito ⁊ nulli alteri. Scōo q faciat ipsuz diffinitum differre a quolibet alio. Tertio q euacuet totā naturā diffiniti a prima potentia vsqz ad vltimuz actuz. Quod intelligēduz est non quātuz ad omnē moduz cognoscēdi: sed q̄tum ad cognitionem quidditatiuā ⁊ essentialem. ¶ Hec autē oia signāt conditiones hic elicite ex pbo. Quartuz primo est q diffinitio p̄dicet per se de diffinito. Secunda predicetur essentialiter. Tertia q predicetur ꝙuertibiliter. Quod enim conuenit alicui per se omni tali conuenit. Et quod conuenit alicui ꝙuertibiliter soli tali conuenit. Qđ aūt ꝙuenit alicui essentialiter ⁊ conuertibiliter facit ipsum differre a quolibet alio. Quod etiaz essentialiter et conuertibiliter pre-

dicatur

ꝺicatur sufficienter explicat nām diffiniti dum modo ex plibus predicatis essentialibus cōponaꝫ ita ꝙ magis cōe precedat ꝛ minus cōe sequaꝫ qđ ex sequentib⁹ ex pho sumitur. ꝯPatet ergo ꝙ ad ħ ꝙ aliqua sit diffō quidditatiua sufficiunt predicte tres ꝺitiones. ¶Aduertēduꝫ est autez ꝙ predicte ꝺitiones alberti requirūtur ad quālibet diffō nē hn̄ dataꝫ. Sed predicte ꝺitiones phy requirunt ad diffinitionē qdditatiuā. ¶Et si debite dicta phy in .7. ꝓside rent .8. ꝺitiones requirūtur ad vaꝫ diffōnē quidditatiuā que tn̄ oēs vtualiter in predictis trib⁹ ꝓtinentur. Quaruꝫ prima est ꝙ talis diffō ꝓponaꝫ ex plurib⁹ terminis qrum⁹ solus terminus nō pōt esse diffinitio vt infra ꝓbat phs scđa est ꝙ illi plures termini sic se habeāt ꝙ vn⁹ sit magis cōis ꝛ alter specialio⁹. Tertia est ꝙ tales termini sint debite ordinati ita ꝙ magis cōe precedat minus cōe. qz si ecōuerso ordinentur erit monstratiuus. Quarta est ꝙ tales termini ꝑdicent de diffinito per se. Jō per ꝑdicata accn̄talia nō pōt esse diffō qđ ditatiua formalis data. Quinta ꝺitio est ꝙ tales termini ꝑdicent essentiali. Jō per ꝓpriā passiōez nō daꝫ diffinitio qdditatiua nisi circūlocutiue sed talis diffō vocatur descriptiua. Sexta est ꝙ illi termini simul sumpti cōuertantur cū diffinito. Alias nō esset bona diffō qz nō enacuaret totā nām diffiniti a prima po⁹ vsqz ad vltimū actuz. i. a ꝑdicato cōissimo essentiali vsqz ad differentiā specificā. Septima cōditio est ꝙ tales termini sic se hēant ꝙ vnus sic genus alter vō differentia. Octaua est ꝙ tales termini simul sumpti significent nām cōpletam. Et ista vltima cōditio facit diffōnem qdditatiuā perfectam. Septē vō prie cedentes requirunt ad quālibet diffōnē qdditatiuā siue illa sit perfecta siue imperfecta. ¶Aduertēduꝫ est insup ꝙ duplex est diffō. Quedā est perfecta que .ſ. enactuat totam nām diffiniti ſm oēs cās ex quibus cōponit. Alia est imperfecta que .ſ. enactuat nāz diffiniti q̄m ad aliquē moduz cognoscendi ſm aliquā cām ꝛ non ſm oēs sicut est diffō mālis que est cōclusio demonstratiōis. aut diffō formalis que est demonstratio sola positione differens est perfecta. Hec ta demonstratio sola positione differens est perfecta. Hec est intelligenduꝫ ꝙ illa sola sit diffō formalis que datur p cām formalez sed dicit formalis quecūqz datur per aliqz cām que habet modū forme per respectū ad aliā qz .ſ. est prior altera: vt ꝓz per Doc. S. ſ. in q̄rto sentētiaꝝ di. 3. q. 1. ar. primo vbi sic ait. Quedā enim sūt diffōnes māles q̄s dicimus demonstratiōis ꝓclusiones. Quedā formales q̄ sunt principia demonstratiōis. Quedā māles ꝛ formales que sunt demōstratiōes positione differentes qz hn̄t medios demonstratiōis inquātuꝫ ꝓtinent diffōnē formalem ꝛ ꝓclusionē inquātū ꝓtinent diffōnē mālē: sed deest solus ordo terminoꝝ. Qz autē oē ꝓpletiuuꝫ quodāmō formale est respectu eius qđ ꝓplet iō diffinitio formalis non dicitur que solus cōtinet formam: sed illa que cōtinet hoc qđ est cōpletiuuꝫ respectu alterius. Et qz i causis est talis ordo ꝙ mā complet per formā ꝛ forma per efficientē ꝛ efficiens per finē iō diffinitio quandoqz dr materialis que cōprehendit tn̄ mām rei: formalis autem que cōprehendit formaꝫ sicut ira est accensio sanguinis circa cor dicitur mālis diffō. Et ira est appetitus in vindictam dicitur formalis. Quīqz autē mālis cōprehendit mām ꝛ formā sed ꝑtinus sonus in nubibus. Hec autē est formalis. Tonitruuꝫ est truꝫ est extinctio ignis in nube. Quīqz autē diffinitio mā lis cōprehendit mām formā ꝛ cām efficientem. Forma autem finē. Sicut domus est cooperto⁹uꝫ factum ex lapidibus ꝛ lignis per talem moduꝫ ꝛ per talem artem est diffō mālis respectu huius domus est cooperimentū ꝑbiens non a frigorib⁹. Hec ille. ¶Ex quo elicitur ꝙ diffinitio que datur per finez est formalio⁹ inter oēs diffinitiones sicut etiā innuit doc. S. in scđo sentētiaꝝ di. 9. q. p ma ar. p⁹ ad primuꝫ vbi sic ait. Finis est cā causaꝝ ꝛ ide o diffinitio que sumit ex fine est formalio⁹ inter oēs diffini-

tiones. ꝛ est medium demonstrationis. Hec ille.

Ad primum igitur iam patuit solutio ex dictis. ¶Ad scđm dōm ꝙ diffinitum si consideretur vt quoddā totuz sic est nobis notū q̄z partes diffinientes: vt ꝓz primo phy⁹ tn̄ si partes diffinientes ꝓsiderent ſm se sint nobis notiores: vt ꝓz ꝙ do. S. i p⁹ pte. q. 85. ar. 3. ad 3ᵐ. vbi sic ait. ꝯPars aliqua dupliciter potest cognosci. Uno⁰ absolute ſz ꝙ in se est. ꝛ sic nihil prohibet prius cognoscere partes q̄z totuz: vt lapidez q̄z domuz. Alio⁰ ſm ꝙ sunt ptes hui⁹ toti⁹. Et sic necesse est: vt prius cognoscamus totum q̄z partes. pu⁹ eniz cognoscimus domum quadam confusa cognitione q̄z distinguamus singulas partes eius sic ergo dōm ꝙ diffinientia absolute ꝓsiderata sunt prius nota q̄z diffinitum per ea. Sed ſm ꝙ sunt partes diffinitionis sic sunt posterius nota. ꝯPrius enim cognoscimus hoiem quadam cognitione confusa q̄z sciamus distinguere oīa que sunt de hois ratione. Hec ille. ¶Ad tertium ꝛ quartum patet solutio ex dictis. ¶Ad qntum dōm ꝙ duplex est esse .ſ. eē essentie ꝛ esse existentie. Diffinitio autem indicat quid est esse essentie quod non differt ab essentia. Non autem indicat quid est esse existentie. qz tale esse est extra essentiā rei vt supra adductum est. ¶Et licet aliqua quidditas .ſ. angelica subsistat in suo esse non tn̄ ħ est de ratione quidditatis i quantum qdditas est. Alias quidditas rei mālis etiā subsisteret in suo esse. qđ tn̄ est falsum: vt infra patebit. Uñ ratio non sequitur sed laborat in equinocatione.

¶Questio septima .ſ. quorum non sit quodquid erat eē perfectum siue perfecta diffinitio quidditatiua.

Stendendū restat insuper quoꝝ sit qđ quid erat eē ꝛ quoꝝ non. ¶Circa quod duo consideranda sunt. ¶ꝯPrimo quorum est quodquid est perfectum ꝛ quorū non. ¶Scđo quoꝝ est ipsum quod quid est ipfectū. ¶Circa p⁹m q̄runt duo. ¶ꝯPrio vtrum soli⁹ substātie sit qđ quid erat esse siue diffinitio quidditatiua. ¶Secundo vtrū vni⁹ substātie siue vni⁹ rei sit tn̄ vna diffinitio quidditatiua vel plures.

¶Sequitur in phylosopho ꝛ doc. S. Qñ vero sunt.

D primum sic ꝓcedit. Uideꝫ ꝙ non solius substantie sit qđ quid erat esse siue diffinitio quidditatiua q̄ signat ipsum qđ quid erat esse. Et primo arguitur ꝺ suppositū ꝓbādo ꝙ ipsius substātie non sit diffinitio qdditatiua. Jllā ꝓtes diffiniētes debent correspondere ꝓtib⁹ diffiniti. Sed q̄libet diffinitio habet plēs ꝓtes cū vnus termin⁹ n̄ possit esse diffinitio ut ꝓcessum est ꝛ infra ꝓbabitur. g⁰ q̄libet ſba diffinibilis debet hre partes qđ est ſm qz ſba insensibilis n̄ habet ꝓtes. Igitur substātie separate non est diffinitio: ꝛ p ꝓns nullius ſbe. ꝯPatet ꝓntia: qz magis vī ieſſe ꝙ substātie sepate cū sint pfectioris entitatis hēant diffinitionem q̄z substātie māles q̄ sunt minoris entitatis. ¶Ꝺ 2⁰. Si substātie sensibiles diffinirētur quidditatiue oporteret ꝙ genus sumeretur ab vna ꝓte compositi. ſ. a mā ꝛ dria a fōa ut ꝓcedit doc. S. i p⁰ sen. di. 25. q. 1. ar. 1. Sed ħ n̄ ꝓt esse: qz sic genus non poſſet ꝑdicari de diffinito: cū mā non ꝑdicetur de toto ꝓposito ut ꝓcessum est: neqz inconcreto: neqz i abstracto essentialiter. qđ requiritur ad quod quid erat esse ut dictum est. Igitur ꝛc. ¶Ꝺ 3⁰. Si substātia diffiniretur diffinitione quidditatiua aut illa diffinitio oīderet realē ꝓpositionem in diffinito aut non. Si dicatur p⁹m sequit ꝙ i substantijs sepatis erit cōpositio q̄z tum ad essentiā: quod ſlm est. Licet.n. ibi sit compositio ex q̄ est ꝛ quod est: non tn̄ essentie earum sunt composite ut supra concessum est ex adductis Doc. S. Si dicat 2ᵐ sequit ꝙ ꝓtes diffinitionis non proportionabūt ꝓtibus diffiniti cum diffinitum aut signatuz diffiniti .ſ. quidditas substātiarum sensibiliū sit composita ex mā ꝛ fōa: sicut etiam supra concessum est ꝛ infra pba-

bitur. ergo ꝛc. ¶ Ꝑ 4°. ¶ Probat ꝙ non solius ſbe ſit p/fecta diffō qdditatiua: ꝫ etiā ipſius accītis. Mā vbi repe riunt ꝑdicte. 8. cōditiones diffōnis ibi repit pfecta diffō qdditatiua. Sed in accītibus ꝑdicte. 8. ꝓditiones diffōnis repiunt. ¶ Repiunt eni in eis plures termini eſſentiales p ſe ordinabiles inter ſe ita ꝙ gnaliores ꝓcedāt qui qdem ſi mul ſumpti ꝙuertibiliter ꝑdicabunt de aliqua ſpē ꝛ vn⁹ erit vt genus alter vt dfia ꝛ ſimul ſumpti dicent nām cō pletā in ſpē: vt pz ꝓsideranti: ſicut albedo eſt color diſgre gatiuus viſus. Igit in gne accītium eſt pfecta diffō qdditatiua. Ꝑ 5°. ¶ Perfecta diffō qdditatiua dat p gen⁹ ꝛ dfiam vt dicit in ꝑſenti lectione: ſed in gne accītium ſunt gnia ꝛ dfie. Alias ibi non eſſent ſpēs: cum ſpēs ꝓſtituatur ex gne ꝛ dfia. Igit ꝛc. Ꝑ 6°. Accītia hnt eſſentiā diſtinctā ab eſſenita ſbe. Ergo accītia hnt eſſentiam ꝛ p ꝑs diffinitionē qdditatiuā. Et ſic non ſolius ſbe eſt diffō neq; quodqd erat eſſe. Ꝑ 7°. Si accītia non hſent eſſentiaz ꝛ qdditatem pfectā hoc eſſet qz dependent a ſba. Sed hic non ꝑedit: qz etiā ſbe ſenſibiles corruptibiles dependent a ſubſtātijs celeſtibus ꝛ a ſubſtātijs ſepatis. Et tñ hec nō obſtāte ille ſbe hnt pfectas qdditates. Ergo ꝛ accītia po terunt hre pfectaz qdditatem ꝫ dependeant in eſſe a ſba. Sed incontrarium eſt pbus in lra dicens. Quoniā ve ro ſunt fm alias cathegorias compoſita. Eſt. n. aliud ſbm cui vt q̄litati ꝛ q̄ntitati qñ ꝛ vbi ꝛ motui pſeruādus ergo ſi eſt ratio ipſius quid erat cuicunq; ipſorum eſſe: ꝛ ineſt huiuſmodi ipſum quid erat eſſe ꝛc.

Reſpondeo dōm ꝙ ſicut in ſubſtātijs com poſitis ſenſibilibus quax qddi tates pbs in ꝑſenti libro inquirit eſt mā q̄ ſubijcit forme ſenſibili ita etiā eſt aliud quod ſubijcit alijs ꝑdicamētis. Uñ ſicut eſt aliud compoſitum ex mā ꝛ forma ita eſt ali/qd compoſitum ex ſbo ꝛ accīte. Et ideo dubitaret aligs vtrū ſicut ſbax compoſitax ex mā ꝛ forma eſt aliqua diffi nitio ſic etiā ſit compoſitox ex ſbo ꝛ accīte: aut ipſius acci dentis aliqua diffō. Hāc dubitationem ſoluendo pbus ꝑ mittit ſubtiliter quādā diſtinctionem. vz. ꝙ duplex ē diffi nitio qdditatiua. Quedā eſt pfecta: q̄dā impfecta. Ex qua diſtinctione infert duas rōnes. Quax prima eſt: ꝙ nec compoſiti ex ſbo ꝛ accīte: neq; ipſius accītis eſt diffinitio qdditatiua pfecta. Secunda eſt ꝙ ipſius accītis pōt eſſe diffinitio qdditatiua impfecta. Hanc aūt ſecundā ſolutio/nem deducit in ſequentib⁹. ¶ Primā vero deducit in ꝑſen ti paſſu. Dicit ergo pbus ꝙ compoſiti ex ſbo ꝛ accīte nō eſt diffinitio qdditatiua. Qō ꝓbat tali rōne. Mā entis p accīs non eſt diffinitio qdditatiua. Sed compoſitum ex ſbo ꝛ accīte eſt ens p accīs. Igit compoſiti ex ſbo ꝛ acci dente non eſt diffinitio qdditatiua. ¶ Probatio maioris: qz diffinitio quidditatiua ꝓſtituit ex hijs q̄ eſſentialiter ꝛ ꝑſe ꝑdicant de diffinito. Sed de ente ꝙ accīs nō pōt aliud ꝙ ſe ꝛ eſſentialr ꝛ cōuertibilr ꝑdicari: qz ens ꝙ accīs cōpo/nit ex naturis diuerſox genex. ¶ Nihil. n. pōt eſſentialr ꝛ cōuertibiliter ꝑdicari de hijs q̄ ſunt diuerſox genex. Alias ea q̄ diſtinguunt gne ꝙuenirent eſſentialr ꝛ ꝙuertibili/ter. Qō eſt ꝙuenire ſpē. ¶ Probatio minoris: qz ſbm ꝛ ac/cidens ſunt diuerſox genex. Sed compoſitum ex hijs q̄ ſunt diuerſox genex eſt ens p accīs. Ergo compoſituz ex ſbo ꝛ accīte eſt ens p accīs. Ex quo infert pbus ꝙ ipſius accītis non eſt diffinitio quidditatiua ſaltem completa. Qō ꝓbat duabus rōnibus. Quax prima talis eſt. Mā ſi accīs hret qōquid erat eſſe non hret aliā quidditatē q̄m il lā q̄ eſt compoſiti ex ſbo ꝛ accīte: qz cū in diffinitione acci dentis ponat ſbm opz ꝙ hoc mō diffiniat accīs ſicut cō poſitz ex ſbo ꝛ accīte. Sed cōpoſiti ex ſbo ꝛ accīte non eſt diffinitio quidditatiua. ergo neq; ipſius accītis. Secū da ratio eſt talis: ipm qōquid erat eſſe non eſt niſi illi⁹ qō eſt aliquid. Sed accīs non eſt aliquid: ſed eſt magis ali/quale. Ergo ipſius accītis non ē qōquid erat eſſe pfectū. Ex quibus ſequit ꝙ ſolius ſbe eſt qōquid erat eſſe. Mā alicuius partis entis eſt qōquid erat eſſe. Sed non eſt ip ſius accītis: neq; compoſiti ex ſbo ꝛ accīte. ergo eſt ipſi⁹ ſbe. ¶ Patet ꝓnia: qz ipſius entis diuiſi in. 10. ꝑdicamēta nō ſunt niſi due partes. ſ. ſba ꝛ accīs. Aduertendū eſt aūt primo ꝙ non eſt eadē rō de compoſito ex mā ꝛ forma ꝛ de compoſito qō componit ex ſbo ꝛ accīte: vt rō dubita tionis ſupponebat: qz vt dicit Doc. S. in tractatu de eſſe ſ essentia ex ꝓiunctiōe forme cū mā relinquit eſſentia qdā non aūt ex ꝓiunctione accītis cum ſbo. Dicit. n. ibidē ſic ſicut forma ſbalis non hz eſſe abſolute ꝑ ſe ſine eo cui adue nit ita id cui aduenit. ſ. mā non hz eē ſine ea. Et ideo ex cō iunctione vtriuſq; relinquit aliud eſſe in quo res ꝑ ſe ſub ſiſtit ꝛ in quo res efficit vnum ꝑ ſe: ꝓpter q̄ ex cox ꝓiun ctione relinquit eſſentia qdā. Uñ forma ḡnalis pfe cōſi derata non hēat pfectā rōnē eſſentie tñ eſt pars eſſentie cō plete. Sed illud cui aduenit accīs eſt ens in ſe cōpletum ſubſiſtens in ſuo eſſe. Qō quidē eſſe nāle ꝓcedit accīs q̄ ſupuenit. Et iō accīs ſupueniēs ex ꝓiunctione ſui ipſi⁹ cū illo cui aduenit nō cauſat illud eſſe in quo res ꝑ ſe ſubſiſtit ꝙ qō res eſt ens p ſe: ſz cauſat quoddā eſſe 2ⁿ⁹ ſine quo res ſubſiſtens intelligi pōt eſſe: ſicut p⁹ pōt intelligi ſine ſecū do. Uñ ex ſbo ꝛ accidente non efficit vnum ꝑ ſe ſed vnū p accidens: ꝓpter qō neq; accidens completam eſſentia hēt nec ē pars complete eſſentie. hec ille. Sed aliquis ar gueret contra qz ſicut inueniunt aliq̄ rōes nominū ſignificantium ſbam ita inueniuntur aliq̄ rōes nominū ſignificantium accidentia. Ergo cum ratio quaz nomen ſi gnat ſit diffinitio ſequitur ꝙ ſicut ſbarum eſt diffinitio etiam ſic accidentium ſit diffinitio. Ad hoc rñdet pbus in littera fm ꝙ dicit Doc. S. in lectione: qz ipſum qōquid erat eſſe non eſt oīum que hnt qualemcūq; rationem no tificantem nomen ſed eox ſolum quox ratio ē diffinitio. Ratio aūt eſt alicuius diffinitio non ſolum ſi ſit talis ratio q̄ ſignificet idem cum noīe ſicut ꝺ ꝙ dico arma gerens ſi gnat idem cum armigero. Alias ſequeretur ꝙ omnes ra tiones eſſent diffinitiones. Et ſic yſtoria troyana eſſet dif finitio. Sed ſolz tunc ratio eſt diffinitio q̄ ſignat aliud ꝙ ꝑ ſe predicatum cum conditionibus ꝓcēmatis ſupe rius aſſumptis. Unde non opz ꝙ ſicut ſbe eſt diffinitio ita ꝛ accidentium ſit completa diffinitio licet vtrorumq; ſint rationes quedam quas noia ſignant. hec Doc. S. in lectione. Aduertendum eſt etiā 2° vt infertur hic a pbo ꝙ ſolius ſpeciei eſt diffinitio quidditatiua. Tum primo quia omnis diffinitio eſt ex genere ꝛ differentijs conſtituitur q̄ ſub genere continetur ꝛ differentijs conſtituitur eſt ſpecies. Et ideo ſolius ſpeciei eſt diffinitio. Tum 2° qz il lud quod diffinitur dicitur non fm participationem nec fm paſſiones: neq; vt accidens. Sed ſole ſpecies ſunt hu iuſmodi igitur ſole ſpecies diffiniuntur. Aduertendus eſt vlterius 3° fm Doc. S. in lectione ꝙ pbus per hz di cta remouet tria que videntur impedire ꝙ aliud non diffiniatur per aliquod genus: primo nāq; ea de quibus ge nus aliquod predicatur fm participationem non poſſunt diffiniri p illud genus quaſi illud genus ſit de eſſentia diffiniti ſicut ferrū ignitū de quo ignis ꝑdicat p participatio nē nō diffinit p ignē ſicut p gen⁹ qz ferrū nō eſt p eſſentiā ſuā ignis ſed participat aliquid eius. Genus aūt nō ꝑdi catur p participationē de ſpeciebus ſed per eſſentiā. Hō eni eſt aial eſſentialiter ꝛ non ſolū aliud aialis participās 2° ea de quibus aliud predicat ſicut de ꝓpriis paſſioni bus non poſſunt diffiniri quidditatiue per illud tanq; per genus quia ſpecies non ſe habent ad genus ſicut ꝓpria ḡnis paſſio: ſed ſicut id qō eſt p eſſentiā idē generi. Eſſen tia autem ſbi non eſt eſſentia paſſionis: ſicut eſſentia nali non eſt eſſentia ſymi. Tertio ea de quibus aliquid predi catur ſicut ſbm de accidēte aut accidēs de ſubiecto nō poſ ſunt diffiniri per illud tāq; per genus: quia eſſentia ſubie cti non eſt eſſentia accidētis neq; econuerſo ſicut eſſentia hominis non eſt eſſentia albi. Eſſentia autem generis eſt eſſentia ſpeciei. Hec ille. Sz dicebat diſcipulus. Illud eni⁹ qō phyrius dicit ꝙ ſpecies participat genus. Illud eni⁹ qō ponitur in diffinitione alterius participat ab illo. Sz ge ponitur in diffinitione ſpeciei: ergo ſpecies participat ge nus ꝛ ſic male dictum eſt ꝙ genus non predicat per par ticipationē de ſpecie. Dicēdū ꝙ participare accipitur

duplꝫ vt in ꝓposito sufficit. Uno° cõiter vt idẽ ẽ ꝙ aliud in rõne participãtis suscipe. Et sic genus participat a spẽ. Alio° ꝓprie vt idẽ est ꝙ partẽ rei capere sicut mediũ par ticipat vtrũqꝫ extremoꝝ. Et sic gen° nõ pticipat a spẽ Et q; solum illõ dr̃ pdicari p pticipationẽ qõ pticipat ab alio secũdo mõ ⁊ nõ p° mõ sicut ignis pdicat de fer ro ignito p participationẽ iõ bñ dictum est ꝙ gen° nullo mõ pdicat p participationẽ de spẽ sz essentiali: lz aliq mõ pticipet a spẽ sicut dictũ est. ¶ Cõsideranꝫ est insup ſm Doc. S. in leõne. ꝙ cũ solius speciei sit diffinitio qdditatiua in aliis si est eis nom̃ impositũ erit ratio declarãs qd signat nom̃. Qõ qdez ꝓtingit duplicit. Uno mõ sicut qñ nom̃ min° notũ manifestat p magis notuz quod de eo pdicat. Ut si hoc nom̃ pbya notificet p hoc nom̃ sapiẽtia Alio mõ qñ accipit ad exponendũ nominis simplicis ali qua oratio notior. Sicut si ad exponendũ hoc nom̃ pbus accipiat hec oratio amator sapiẽtie. Tamen talis oratio certior nõ erit diffinitio. Nec id qõ p eam signat erit qõ qd erat esse. hec ille. Que tñ fundamẽtaliter sunt in textu. Ex qbus cum pdictis elicit ꝙ duplex est diffinitio. Que duz est q̃ dicit quid nois. Alia est q̃ dicit quid rei. Et illa est duplex. Quedã est data p additamenta. Alia est diffi nitio qdditatiua: ⁊ illa est duplex. Quedã est perfecta. alia est imperfecta. ¶ Aduertendum est vlterius ſ° ꝙ ex bus q̃ hic a pbo dicunt̃ si debite considerent̃ sex eliciunt̃ conditiones q̃ requirunt̃ ad hoc ꝙ aliqõ nomen ponit hẽ diffinitionem qdditatiuã pfectã ⁊ ꝓprie dictã. Quarũ prima est ꝙ tale nomen significet ens. Ideo non entium nõ pot esse diffinitio. Secunda est ꝙ significet ens reale. Ideo entiũ rõnis non est diffinitio qdditatiua. Tertia est ꝙ illud ens reale qõ significat sit vnum vnitate vnivo canonis. Ideo equiuocoꝝ ⁊ analogoꝝ non est talis diffi nitio. Quarta est ꝙ illud qõ tale nomen significat sit aliqd ⁊ non aliquale. Ideo accidentiuz non est talis diffinitio. Quinta est ꝙ significet nãm vlem. Ideo singularium nõ est talis diffinitio. Sexta est ꝙ illud nomen habeat ge nus ⁊ dr̃iam constitutiuã. Et iõ geneꝝ ⁊ trãscendentium similr̃ ⁊ ipsius dei non est diffinitio qdditatiua pfecta ⁊ ꝓprie dicta. ¶ Sed instabat discipulus contra quartaz conditionem. Nã ens reale ⁊ aliquid conuertunt̃ cũ sint trãscendentia. Accidens autẽ est ens reale ergo accñs si gnat aliqd. Et sic pdicta quarta conditio nõ remouet diffi nitionem ab accñte. ¶ Dicendum ꝙ ly aliquid põt acci pi dupliciter. Uno° trãscendenter. Et sic accñtia signant aliqd. Alio° accipit ꝓprie: s. ꝓ eo qõ est aliquid in reruz nã p se exiſens ita. s. ꝙ non existat in alio sicut accñs in ſbo. Et sic accñs non signat aliquid quasi aliud quod pfectuz ⁊ cõ pletum qr non est ens pfectum ⁊ cõpletuz. Sic autẽ acci pitur aliqd in pdicta conditione. Uñ argumẽtuz nullum. ¶ Considerãdum est insup ſm Doc. S. in psenti lectiõe ꝙ aliqd dr̃ esse vnum alteri p accñs qñ accidens pdicat de ſbo aut qñ ſbm pdicat̃ de accideme. Alio enim mõ dr̃ p albus ⁊ alio mõ album est hõ. Horũ enim accidens hõ est albus ⁊ alio mõ album est hõ. Horũ enim aliud quidem est ex additione aliud vero non. In diffini none enim bois non est necessariũ ꝙ addatur diffinitio albi vel nomẽ eius. In diffinitione vero albi necesse est ꝙ po natur vel nomẽ bois vel eius diffinitio si hõ esset ꝓpriũ ſbm albi aut aliqd aliud qõ est ꝓprius eius ſbm. hec ille. Que etiã sunt fundamentaliter pbẽ in lra. Ex quo põt ac cipi ꝙ pbs exemplificando de albo duz dicit in eius dif finitione poni hoiem accipit albũ p aliqua ꝓpria passiõe aut ꝓprio accidente in cuius diffinitiõe debet poni ſbm.

Ad primum igitur dõm vt dicit Doc. S. i primo sententiaꝝ di. 25. q. 1ª. ar. 2º ad 2m ꝙ vt dicit Auicẽna diffinitio põt duplr̃ consi derari. Uno° enim id qõ signat̃ p diffinitionem. Alio° ſm intentionem diffinitionis. Si primo mõ tunc idem est si gnatum p diffinitionem ⁊ diffinitum. Uñ dicit pbus 4° metaphyſice ꝙ rõ quã signat nomen est diffinitio: ⁊ fic diffinitio ⁊ diffinitum erunt idẽ. Et h̃ mõ ea q̃ ponunt̃ in diffinitione in recto nõ sunt partes diffinitionis. i. rei per diffinitionem signate sicut nec diffiniti. Si enim cum dicit aial rõnale mortale aial esset pars bois nõ pdicaret̃ de to to cuz nulla pars integralis de toto pdicet̃. Uñ aial dicit totum: simlr̃ ⁊ rõnale. Et ideo hõ non dicit̃ esse ex aiali rõnali mortali sed dr̃ esse aial rõnale mortale. Sed gen° signat totum vt non designatum dr̃ia vt designans diffini tio vt designatum sicut ⁊ spẽs q̃ diffinit̃. Si autem consi deretur diffinitio ſm intentionẽ sic diffinitio nõ est diffini tum sed ductiuum in cognitionẽ eius: ⁊ sic etiã diffini tio est cõposita ex pluribus intentionibus quaꝝ nulla pdi cat̃ de ipsa nec econuerso: qr intentio gñis non est intẽtio diffinitionis. Sed h̃ non est nisi ſm intellectuz qui adinue nit has intentiones. hec ille ⁊ subtiliter. Sic ergo partes diffõnis p° mõ accepte corrñdent partibus diffiniti. Sed tales partes nõ ponunt̃ in recto in diffõne. Sed ptes dif finitionis 2° mõ accepte non opz ꝙ corrñdeãt partib° dif finiti. Uñ sicut qdditas angelica nõ hz partes ita nec diffi nitio accepta p° mõ. Et qñ dr̃ ois diffõ ꝓstituit̃ ex plib°. Uel est accipiendo diffinitionẽ 2° mõ non aũt p° mõ: vñ etiã diffõ angeli dat̃ p plures terminos quoꝝ quilibet si gnat totã essentiã eius diuersimode tñ vt dictũ est nõ aũt partẽ quidditatis eius. Si aũt in diffõne ſbe sensibilis ali qñ ponant̃ partes diffiniti vt dicendo: hõ est aial compo situm ex corpore ⁊ aia rõnali ille partes non ponunt̃ in re cto sed in obliquo. Nec pdicant̃ de diffinito essentialr̃ lz solũ illi termini q ponunt̃ in recto. s. gen° aut dr̃ia ſbalis. ¶ Ad 2m dõm ſm Doc. S. vbi ĩmediate supra ꝙ in cõ positis gen° ⁊ dr̃ia ãnnis non sint partes tñ fluunt a parti bus rei qr gen° fluit a mã ãnnis nõ sit mã ⁊ dr̃ia a forma ãnnis non sit forma sed forma sit pñm illi°. Et sic diffõ cõ positi oñdit in se realẽ cõpõnẽ. hec ille: vñ nõ sequit̃ ꝙ ge nus non possit pdicari de diffinito: qr non semp idẽ est id a quo nomen sumit̃ ⁊ id qõ signat sicut supra dictum est. ¶ Ad 3m dõm vt dicit Doc. S. vbi supra ꝙ complexio terminoꝝ diffõnis ſbaꝝ compositaꝝ oñdit realẽ cõpõneꝝ in ipsis pp rationẽ iã dictã. Sed in simplicib° complexio q̃ est in diffinitione non reducit̃ ad aliquã cõpõneꝝ rei sed solum ſm rationẽ q̃ fundat̃ in vnitate rei. hec ille. Sic er go in aliquibus diffinitio oñdit realẽ cõpõnẽ puta in sub stãtijs sensibilibus in aliquib° vero non sicut in substãtijs simplicib°. ¶ Ad 4m dõm ꝙ in gñe accñtiũ deficit vlti ma ꝓditio diffinitionis supius assignata: qr lz in gñe acci dentiũ repiant̃ plures termini se hñtes sicut gen° ⁊ dr̃ia ⁊c. tñ illi termini simul sumpti non signãt qdditatẽ pfectã cũ accñs non sit ens pfectũ. Uñ sicut id qõ diffinit̃ ibi est depẽdens ita ⁊ aia pñ essentialia diffiniti. Et p h̃ pz solu tio ad. 5m. ⁊. 6m. ¶ Ad vltm dõm ꝙ accñs hz eẽ a ſba ⁊ in ſba. Sbe vo ⁊ si hẽant eẽ effectiue a suis causis non tñ hñt suũ eẽ exñtie in suis causis sed p se existũt: vñ ſbe ens pfectum ⁊ p ꝓns hz quidditatẽ ⁊ nãm pfectaz. Accidens vero est ens incompletũ ⁊ p ꝓns hz quidditatẽ ⁊ nãm i perfectaz: vñ cũ qõquid est sit significatuz diffinitionis reli qtur ꝙ accñtiuz nõ sit diffinitio qdditatiua pfecta sed soli ſbe nõ tamẽ cuiuslibz sed speciei tantũ ut dictum est.

¶ Ubi supra in. Doc. S.

3 **D secundum** sic pceditur. Ui detr̃ ꝙ vnius rei possint esse plures diffõnes. Nã diffiniti datur p cãm: vñ alia ẽ diffinitio mãlis alia formal̃ vt supra adductuz est. Sz vni° rei pñt eẽ plures cause. Sba enim simul ex q̃ttuor causis dependet. Relinq̃t ergo ꝙ vni° rei pñt eẽ plures diffinitiones notificãtes qdditatẽ ⁊ eẽ tiã rei. ¶ Ꝑ 2°. Conclusio demõnis est alia a medio ⁊ a tota demõne. Sz q̃dã diffinitio ẽ conclusio demõnis q̃ dã vo medium ⁊ q̃dã tota demõnatio de eadẽ re: vt pz ex supra adductus ⁊ hẽtur ex p° poste. ergo ⁊c. ¶ Ꝑ 3°. Lec. 16.
¶ Dbus diuersas assignat diffinitiones ipsi° aie: vt pz 2° d Lectio. 1.
aia ⁊ ipsi° tonitrui: vt pz in ꝓhemio de aia ⁊ ipsi° demõ nis: vt pz in p° poste. ⁊ sic de multis alijs. ergo vni° rei Lectio. 4.
sunt plures diffinitiones. ¶ Sz dicebat ꝙ ille diffinitio nes non sunt diffinitiones qdditatiue: sz sunt q̃dã descri ptiones. ¶ Contra illa ẽ diffinitio qdditatiua p quã con uenienter rñdet̃ ad ĩterrogationẽ factã p quid. i. q̃ indicat

quodqd est rei. Sed ꝑdicte diffinitiones indicãt qd̃quid est rei. igit̃ sunt diffinitiones qdditatiue. ¶Sed dicebat qꝫ vni⁹ rei ꝑñt eẽ plures diffinitiones qdditatiue ipfecte non ãt pfecte. ¶Contra ille sunt diffinitiones qdditatiue pfecte qb⁹ ꝓueniũt octo ꝓditiones diffinitiõis supius assignate. Sꝫ hee due diffinitiões hois. vꝫ. aial rõnale ⁊ aial btificabile sunt hmõi: vt ꝑz discurrẽti p singulas illas conditiones. Igit̃ vni⁹ rei ꝑñt esse plures diffinitiones qdditatiue etiã pfecte. ¶Sꝫ incontrariũ arguit̃: qꝛ vni⁹ rei ẽ vnicũ esse. Sꝫ diffinitio indicat esse. ergo vni⁹ rei ẽ vnica diffinitio. ¶℔ 2°. Significatuꝫ diffinitionis est qdditas siue essentia rei. Sꝫ vni⁹ rei est vnica essentia ⁊ vnica nã. ergo idẽ qd̃ ꝑius. ¶℔ 3°. Diffinitio ꝓpria dat̃ ꝑ gen⁹ ⁊ dr̃iam ꝛstitutiuã ipẽi q̃ est essentialis ei. Sꝫ vni⁹ rei est vnica talis dr̃ia. ergo ⁊c̃. ¶℔ 4°. Si vn⁹ rei essent ples diffinitiones aut q̃libet illaꝝ indicaret totã nãm diffiniti a ꝑ⁹ po⁹ vsqꝫ ad vlti⁹ actũ aut neutra aut altera eaꝝ. Si ꝑmum tunc vna erit superflua ⁊ non erunt distincte sꝫ erunt sinonima. Si 2⁹ sic neutra erit qdditatiua qd̃ ẽ ꝛpotisum. Si 3⁹ sic vna erit qdditatiua ⁊ altera nõ. Nã vt supra dictum est ad hoc qꝫ aliq̃ sit bona diffinitio qdditatiua requirit̃ qꝫ explicet totã nãm diffiniti non soluꝫ ꝛplicite: sed etiã explicite. ¶℔ 5°. Si vni⁹ rei essent plures diffinitiones quidditatiue seq̃ret̃ qꝫ vna res esset plures res essentiales. Qd̃ ꝛplicat: ꝑz seq̃la qꝛ illa distiguunt̃ essentialr̃ q̃ hñt diuersam diffinitionẽ quidditatiuam vt exꝑsse ꝓcedit Doc. S. in. 5°. hui⁹. Si ergo vni⁹ rei sint diuerse quidditatiue diffinitiones vna res erit plures res. Et sic vna res non erit vna res.

Respondeo dõm qꝫ duplex est diffinitio. Quedã est descriptiua q̃. ſ. datur ꝑ sbm ⁊ ꝓpriã passionẽ. Et sic vni⁹ rei ꝑñt esse plures diffinitiones. Alia est diffinitio quidditatiua. Et illa ẽ duplex. Quedã est pfecta q̃. ſ. indicat eẽ rei ꝑ oẽs cãs. Alia ẽ ipfecta q̃. ſ. indicat esse rei fm aliquã cãm. Uni⁹ ergo rei ꝑñt esse plures diffinitiones quidditatiue ipfecte non añt pfecte: vt ꝑz ꝑ Doc. S. in 2° sententiaꝝ di. 27. q. 1ª. ar. 2°. ad vlti⁹ vbi sic ait. Si accipiat̃ diffinitio rei q̃ cõplectit̃ totuꝫ esse rei fm qꝫ ex oĩb⁹ causis ꝛstituit̃ q̃ est pfecta diffinitio tunc vni⁹ rei non põt eẽ nisi vna diffinitio. hec ille. Idẽ dicit in ꝑ° sñiaꝝ di. 1ª. q. vltia i expõne lr̃e: vbi sic ait qꝫ si ꝛueniret̃ aliq̃ diffinitio q̃ diceret eẽ rei fm comparationẽ ad oẽs cãs ipsius ꝓprias esset pfectissima ⁊ vna tm̃. Sꝫ ꝛueniunt̃ diffinitiones plures notificãtes esse rei fm diuersas cãs. Uñ aliq̃ dat̃ ꝑ cãm formalẽ. Quidã ꝑ cãm finalẽ ⁊ sic de alijs. Inueniunt̃ etiã alie notificãtes esse rei sumpte ex ꝓprietatib⁹ ꝓñtib⁹ esse rei. Et tales etiã ꝑñt eẽ plures. hec ille formaliꝝ. ¶Aduertendum est ãt qꝫ vnius rei esse plures diffinitiones põt itelligi dupliꝝ. Uno° q̃m ad id qd̃ signãt ⁊ indicãt. ſ. q̃ntũ ad quidditatez ita pluralitas illa sumeret̃ a pluralitate quidditatũ. Et sic ipossibile est qꝫ vni⁹ rei sint plures diffinitiones quidditatiue pfecte cuꝫ vni⁹ rei sit tm̃ vna essentia ⁊ nã siue quidditas. Alio° q̃ntũ ad nonuꝫ idicãdi eãdẽ quidditatez siue essentiã ita. ſ. qꝫ pluralitas diffinitionuꝫ sumat̃ a diuersis modis indicãdi eãdem essentiã. Et sic vni⁹ rei ꝑñt esse plures diffinitiones q̃. ſ. fm hñdinem cause diuersam diuersimode idicãt eãdem nãm ipfecte tm̃. Uñ si sit aliq̃ diffinitio q̃ idicat eãdeꝫ nãm fm oẽm hñdinez ad oẽs cãs a quib⁹ talis nã dependet talis diffinitio non erit nisi vna solum ⁊ pfecta: vt dictum est. ¶Aduertendum est vlterius qꝫ diffinitio quidditatiua vt dictum est idicat qd̃quid est rei. Si ergo tale quid si ipfectuꝫ talis diffinitio erit diffinitio quidditatiua ipfecta absolute sicut est diffinitio accñtis. Si vo talis idicet quid pfectuꝫ ⁊ pfecte. i. fm hñdinez ad quãlibet cãm ꝓpriã nẽ a q̃ dependet illa diffinitio erit pfectissima ⁊ idicabit pfecte sicut est diffinitio sbe q̃ dat̃ ꝑ oẽs cãs ei⁹ ꝓprias. Sꝫ si talis diffinitio idicet quid pfectum non tm̃ fm oẽm hñdinem rei ad quãlibet cãm ꝓpriã: sꝫ solũ ad aliquã vel aliquas talis diffinitio erit quidditatiua pfecta ꝑ respectum ad ꝓmã ⁊ ipfecta ꝑ respectum ad secundã sicut est diffinitio sbe sensibilis q̃ dat̃ ꝑ cãs intrinsecas solum ⁊ non ꝑ finem. Hinc est qꝫ aliqui dicunt ⁊ bñ qꝫ duplex est diffinitio quidditatiua. Quedã est dicens quid alia est dicens qd̃quid erat esse itelligendo ꝑ diffinitiones dicentes quid illas q̃ idicãt qd̃quid est rei non fm pfectuꝫ modum notificãdi ⁊ ꝑ diffinitiones dicentes qd̃quid erat eẽ intelligendo diffinitiones pfectissimas. Uerũ vnuꝫ sepe ponit̃ ꝑ alio nisi ꝓprissime loq̃ndo. Propter inaduertentiã ãt ꝑdictoꝝ multi qui docti reputant̃ decepti sunt dicentes nullũ fore icõueniens qꝫ vni⁹ rei sint diuerse quidditates siue nẽ: qꝛ vt dicunt vni⁹ rei ꝑñt esse plures diffinitiões quidditatiue etiã fm Doc. S. Et sic ꝓcedere debẽt qꝫ vna nã sit ples nẽ essentialr̃ qd̃ fm ẽ. ¶Ad argua̅ ꝛtr̃ oĩa ꝑz solutio ex dictis. Illa. n. q̃ sunt ꝑ° adducta ꝛcludũt qꝫ vni⁹ rei ꝑñt esse plures diffinitiones ipfecte. Illa vo q̃ sunt ĩcontrariuꝫ adducta ꝛcludunt qꝫ non ꝑñt esse plures diffinitiones pfecte vni⁹ rei: ⁊ qꝫ non ꝑñt esse plures pfecte ita. ſ. qꝫ dicãt plures q̃si significãtes ples quidditates. Non ãt ꝛcludunt qꝫ non possint esse plures inquantum diuersimode indicant eãdem nãm sicut dictum est.

¶Qd̃. 8ª. Qnaꝝ: diffinitio qdditatiua ꝓueniat accñtib⁹.

Aperius consideranꝝ est quo
f ditatiua pfecta: cõsequẽter ꝓsiderandum
restat quoꝫ sit qd̃quid est ipfectum siue
diffinitio quidditatiua imꝑfecta. ¶Circa
qd̃ duplex occurrit ꝓsideratio. ¶Prima
erit quoꝫ sit diffinitio quidditatiua iperfecta. Secunda ãt quoꝫ sit diffinitio data ꝑ additamentum. ¶Quãtum ad ꝑ⁹ q̃runt̃ duo. ¶Primo vtrum accidentium in ꝓprio gñe sit aliqua diffinitio quidditatiua. ¶Secundo vtrum in gñe accidentium repiant̃ ꝓpria gña ⁊ ꝓprie dr̃ie ¶Sequitur in phylosopho ⁊ Doc. S. Aut diffinitio sit
a **B primum** sic ꝓcedit. vt qꝫ accñtia in ꝓprio gñe nõ habeãt diffinitionez aliquo modo quidditatiuã. Nã diffinitio idicat quid rei. Sed i accidenti b⁹ non est quid ſz q̃le. Qd̃ ꝑz ex ꝫ qꝫ oĩa accñtia ꝑdicãtur in q̃le: vt ꝑz ꝑ porꝓhyrium in ꝑdicabilib⁹ ⁊ ꝑ phm ꝑ° topicoꝝ. ergo accñtium non põt esse diffinitio quidditatiua. Sꝫ oĩa q̃ sunt in gñe accñtium sunt accñtalia ⁊ ꝑ ꝓña ibi nulla sunt essentialia. igit̃ idem qd̃ ꝑius. ¶℔ 2°. Si accidentia hñent rõnem quidditatiuã seq̃ret̃ qꝫ possent ꝑdicari noie ⁊ ratione de ꝓma ſba. Sꝫ ꝓña est ꝑ phm in ꝑdicamentis capitulo de ſba: vbi dicit qꝫ ꝓpriũ est secundus substãtijs ⁊ dr̃ijs ꝑdicari noie ⁊ rõe de ꝓmis substãtijs. ¶Patet ꝓña qꝛ ꝺ q̃cũqꝫ ꝑdicat̃ diffinitiũ: ꝑdicat̃ de ꝑ° finitio ꝑ maximã topicã. Sed ꝛstat qꝫ accñs ꝑdicat̃ de ꝑ° ſba. ergo si hꝫ diffinitionẽ quidditatiuã illa diffinitio etiã ꝑdicabit de ꝓma ſba. Et sic ꝑdicabũt̃ accñtia noie ⁊ ratione de ea ⁊ ꝑ ꝓña vnioce ⁊ cum denoiatione: qd̃ est etiã ꝑ phm in ante ꝑdicamentis. ¶℔ 3°. Si accñtia hñent quid seq̃ret̃ qꝫ accñtia ⁊ ſba conuenirent in quid. Sꝫ illa q̃ conueniunt in aliquo qd̃ dicit quid conueniunt vnioce. Ergo si accñtia hñt quid aliquid erit cõe vniuocum ad ſbam ⁊ accñs qd̃ est ꝑ supius determinata in ꝑª parte hui⁹ li°. 4. cũ de vniuocatione entis ageret̃. Igit̃ ⁊c̃. ¶℔ 4°. Ibs in ꝑ° senti capitulo dicit qꝫ accñtia non significant aliquid sed aliquale. Sed dictum est ⁊ ostensum qꝫ ad diffinitionem quidditatiuam quancunqꝫ requirtur qꝫ detur per terminos significantes aliquid: ergo idez quod ꝓius. ¶℔ 5°. Essentia ẽ ꝑ quã ⁊ ĩ qua res habet esse. Sꝫ accñs i se non recipit esse: ſz habet esse ꝑ ſbã qꝫ est in alio: ergo accñs non habet essentiaꝝ. Cũ ergo diffinitio quidditatiua significet essentiã: reliquit̃ qꝫ accñs non habet diffinitionẽ quidditatiuã i ꝓprio gñe. ¶Sꝫ ℈ est ꝓbus i lra dicens. Ant diffinitio sicut ⁊ quid est multipliciter dr̃. Et. n. qd̃quid est vno quidem modo significat ſbam ⁊ ꝺ aliquid. Alio vero modo qd̃cũqꝫ ꝑdicamẽtoꝝ quantitatem qualitatem ⁊ alia q̃cunqꝫ talia. Si. n. ⁊ lr̃ ẽ existit i oĩbus ſz nõ similr̃.

Sed hinc

Sed huic quidē primum: illis vero ꝓsequenter ita ⁊ qō quid est simpliciter quidez ſba alio vero modo alijs ⁊c.

Respondeo dō᷑m ꝙ in oi ꝑdicamēto repit̄ ip̄m qōquid est. Sed nō eodē mō: simplr enī repit̄ in gñe ſbe. Jn alijs vero gñib⁹ ſm qd ⁊ ipfecte. Qō probat pb᷑us q᷑tuor rōnibus: vt pz ſm Doc. S. in lectiōe ſi dicta ei⁹ bñ ꝙsiderent. ¶ Prīa igi tur rō talis ē. Mā sicut vnūqōqz se hz ad ens ita ad qōqd est. Ergo sicut ens dr̄ de oib⁹ gñib⁹ entis ita ⁊ ip̄m qōqd est. Sed ens non dr̄ simlr de oībus ꝑdicamētis sed sim/ plr ⁊ ꝑo significat ſbam ⁊ h aliqd ꝙ posteri⁹ vo ⁊ ſm qd lis q̄ tāgit̄ ibi ī Doc. S. Qō enī aliquo mō alijs ꝙueniat ⁊c. Mā qōqd est dr̄ illud ꝙ qō rñdet̄ ad interrogationez factā ꝙ qd. Ergo vbicunqz repit̄ aliqd ꝙ qō rñdet̄ ad in terrogationez factā ꝙ qd ibi repit̄ quodqd est. Sed in sin gulis ꝑdicamentis rñdet̄ ꝙ aliquid ad interrogationez fa tā qđ. Qñ enī iterrogat̄ de albedine quid est rñdet̄ ꝙ est color ⁊ sic de alijs gñibus accīntium. Non tn̄ eodez mō rñdet̄ in ſba ⁊ accīte q: illud ꝙ qō rñdet̄ ad iterroga nonem factā ꝙ quid in gñe ſbe non solum est quid alteri⁹ de quo q̄rit̄ sed ꝙ est quid absolute vt cum q̄rit̄ qd est hō rñdet̄ ꝙ est a͞al ly a͞al non soluz est qd hois sed est quid simplr ⁊ absolute. Qñ aūt q̄rit̄ de aliquo accīte quid est illud ꝙ qō ad illā iterrogationē rñdet̄ nō dicit quid abso lute sed solum quid illius de quo q̄rit: vt cum q̄rit̄ quid est albedo ⁊ rñdet̄ ꝙ est color ibi color dicit quid albedi nis nō ā quid absolute. Color enī est quid albedinis. Re linquit̄ ergo ꝙ in oi ꝑdicamēto est qōquid est nō tn̄ eodē mō sed absolute ⁊ simplr in gñe ſbe ſm quid ā etiā imp fecte in gñe accidentium. Et si dicat̄ quid q̄rit de ſba. Cū rñdet Doc. S. in lectione dicens ꝙ h quid de gñe accidē tis magis debet dici ſbale q̄ ſba. Dicit̄ enī ſbale vt dicit Doc. S. in tractatu de. 9. gñib⁹ accidentium qō modum ſbe indnit. Accidens ā indnit modu ſbe ex hoc qr accīs hz quidditatem sicut ⁊ entitatem a ſba non qdem quiddi tatiue ⁊ essentialr sed effectiue ⁊ māliter sicut supra dictū est. Nextn̄ ſba p̄t accipi duplr. Uno⁰ ꝓprie vt distīgui tur ꝑ accīs. Et sic in gñe accīntis nō est ſba. Alio⁰ accipit̄ ſba cōiter. s. pro quacūqz essentia. Et sic in gñe accīntis ali quid posset dici ſba hz non ꝓprie. Ex ꝑdicta ā 2ª rōne in fert Doc. S. ꝙ q oīa alia ꝑdicamenta hñt rōnem entis a ſba hō modus entitatis ſbe. s. esse qui participat̄ ſm quan dā similitudinem ꝓportionis in oib⁹ alijs ꝑdicamētis: vt dicam⁹ ꝙ sicut aīal est quid hois ita ⁊ color est qd albe dinis ⁊ numerus dualitatis. Simlr sicut aliqui logice lo quendo dicunt de nō ente. s. ꝙ non ens est non q: nō ens fit simplr sed qr non ens est nō ens: ita ⁊ q̄litas non hz qd simplr sed quid q̄litatis. hec ille. Et est sententialiter pbs ſba. ¶ Tertia rō talis est q̄ tāgit̄ ibi ī Doc. S. Deinde tium dicit. Opz igit̄ intendere ⁊c. Mā qñcūqz aliquid dr̄ de aliquibus indifferenter ita. s. ꝙ dr̄ de vno ꝓ⁰ ⁊ ſm se ⁊ de alijs secundario siue ꝓ reductionem ad ip̄m de quo dr̄ pz se necesse est ꝙ illud absolute ꝓueniat illi ꝓ⁰ ⁊ alijs ſm quid ⁊ ꝓ participationem illi⁹ ꝓmi. Sed ip̄m qōqd est dr̄ de ſba ſm se ⁊ ꝓ⁰ de accīntibus vo secundario ⁊ ꝓ reductionem. ergo ⁊c. Probatio medie: qr sicut medici nale dr̄ de medicina ⁊ dr̄ de ſbo medicine. s. ō corpore ⁊ istrumēto medicine ⁊ ope medicinali ita ⁊ qōquid est dr̄ de ſba ⁊ accīntibus. Sed manifestum est ꝙ medicinale ꝓ pri⁹ dr̄ de vno ⁊ ſm se. s. de medicina ⁊ de alijs ꝓ redu ctionem ad vnum ꝑm. s. ad medicinā. ergo ⁊ qōquid est ferē ſm p̄dm ⁊ Doc. S. ꝙ ipsum qōquid est nō ꝓdi cat de diuersis ꝑdicamentis vnuoce q: non ſm rōnez penit⁹ eādem ⁊ equalr. s. participatā. Neqz etiā dr̄ pure equoce cuz i equocis nō hēatur respect⁹ ad aliqō vnū. Sz dr̄ analogice ꝓ respectū ad vnuz. s. ad ſbam: sicut etiā medi cinale dr̄ analogice de suis analogatis ꝓ respectū ad vnū. s. ad medicinā: sicut etiā in 4° hui⁹ declaratum est. q. 2. ar. 4. Un᷑ pb᷑us in lra dicit. Quoniā h᷑ quidem rectum est neqz equinoce dicere neqz eadem mō sed quēadmodu medicinale eo ꝙ ad idem quidem ⁊ vnum non idem aūt ⁊ vnum non tn̄ neqz equinoce. Nihil. n. medicatiū cor pus ⁊ opus ⁊ vas dr̄ nec equinoce neqz ſm vnuz sed ad vnum. hec textus. Ex quo clarissime pz ꝙ scotus directe pb᷑m negat ponens ipsum ens vninoce predicari de decē predicamentis: accipiēdo vninoce predicari vt distinguit̄ ꝺ equinoce ⁊ analogice predicari. Si aut̄ accipiat̄ vninoce predicari vt se extendit ad predicationem analogā tunc illud qō predicat̄ analogice predicabit̄ vninoce. Sz h est abuti terminis ⁊ ad vocez disputare nō ā ad rez: vt satis ōductū ⁊ ī p⁸ pte hui⁹ li⁰. 4⁰. q. 2. ar. 3. dū de vninocatiōe agerē. ¶ Quarta rō ē talis: q̄ tāgit̄ ibi ī Doc. S. Deinde cum dicit. Illud āt palā ⁊c. Mā ad ipsum qōquid est requirit̄ ꝙ dicat quid vnum. ergo sicut se hz vnuz ad oīa predicamenta ita ⁊ ipsum qōquid est. Sed vnum sicut ⁊ ipsum ens significat ſbam q̄ntitatem q̄litatez ⁊ sic de alijs predicamentis ⁊ tn̄ ꝙ prius ſbam q̄z accidentia. ergo simi liter ⁊ ipsuz qōquid est significabit ſbam ⁊ accidētia ⁊ ꝙ prius ſbam q̄z accīntia. Un᷑ cōcludit̄ ꝙ ipsum qōquid est ſm quid repitur in gñe accidētiuz simplr vo in gñe ſbe. Cui si vlteri⁹ iungat̄ ꝙ ipsum qōquid est sit significatum diffinitionis ꝺcludet̄ ex necessitate ꝙ in gñe accidentium repit̄ diffinitio quidditatiua ipfecta ⁊ dependens. Un᷑ Doc. S. in tractatu de esse ⁊ essentia di cit ꝙ accīs neqz rōnem cōplete essentie hz neqz est pars essentie cōplete. Sed sicut est ens ſm quid ita ⁊ essentiaz hz ſm quid. hec ille. ⁊ h qō Doc. S. dicit ī tractatu ꝺ. 9. gñibus accidentium. vz. ꝙ accidentia diffinitionem non hñt ꝙ res ꝓpriꝭ gñis cum non dicāt quid simplr sicut ſba intelligenduz est de diffinitione quidditatiua completa ⁊ pfecta non āt de diffinitione quidditatiua ipfecta mō ex/ posito. ¶ Aduertendum est āt circa rōnem ꝙ p᷑bus innit duas ꝺditiones ad h ꝙ aliq̄ rō dicat̄ diffinitio q̄ supius si mul pro vna posite sunt. Quaꝛ ꝑ⁸ est ꝙ talis rō significet quid vnū. Si enī dico sortes est albus musicus ⁊ crispus ista rō non significat vnū sed multa non forte ꝙ accīs. Un᷑ talis rō nō dr̄ diffinitio. Scōo requirit̄ ꝙ significet quid vnum ꝙ se ⁊ essentialr. Un᷑ non sufficit ꝙ illud qō signifi/ cat sit vnū ꝓtinuitate. Alias poema de bello troiano esset diffinitio. Neqz etiā sufficit ꝙ sit vnum ꝙ colligationem. Un᷑ hec rō domus est lapides cementum ⁊ ligna non est diffinitio. hec Doc. S. in lectione. ¶ Sed cōtra predicta instabat discipulus. Mā ipsum quodquid est solū est vni uersaliū sicut ⁊ diffinitio: vt pz 2° posterioꝝ. Sed h ali quid est singulariū de gñe ſbe: vt pz in predicamentis. ergo male dicit hic p᷑bs ꝙ ipsum quodquid est significat ſbam ⁊ h aliquid. ¶ 2°. Ad ipsum qōquid est non suf ficit ꝙ ipsum rñdeat̄ ad interrogationem factā ꝙ quid. Alias genus solum esset qōquid est speciei. ergo in 2ª rō ne male ꝺcludit̄ ꝙ in gñe accidentium sit qōquid est pro pter h ꝙ ibi est aliquid ꝙ qō rñdetur ad interrogationez factā ꝙ quid. ¶ 3°. Si in gñe accidentium esset diffini tio quidditatiua ipfecta sequeret̄ ꝙ accidens posset im pfecte itelligi absqz h ꝙ ſba aliquo mō intelligeret̄ cum vnūquodqz eo modo intelligatur sicut ⁊ diffinitur. Sed h est contra superius determinata. ergo ⁊c. ¶ 4°. Si vnūquodqz se haberet ad diffinitionem quidditatiuam si cut ⁊ ad entitatem vt dictuz est sequeretur ꝙ illud quod est maxime ens haberet perfectissimam diffinitionē quid ditatiuam. Sed consequens est falsum. Nam deus est p fectissime entitatis ⁊ tamen non potest diffiniri diffinitio ne quidditatiua: vt probat Doc. S. in de potentia. q. 7. ar. 3. ergo ⁊c. ¶ 5°. Supra dictuz est ꝙ hec diffinitio domus est tegumentum compositum ex lignis ⁊ lapidi/ bus ⁊c. est diffinitio materialis domus. ergo male dictuz est hic ꝙ talis ratio non est diffinitio. ¶ Sed dicendum est ad primum ꝙ hoc aliquid potest accipi dupliciter. Uno mō ꝓprie. s. pro eo quod est ens per se subsistens completum in natura sicut id quod subsistit. Et sic hoc al quid pertinet ad indiuiduum de genere ſbe. Alio modo

Lectio. 2.

Lectio. 2.

accipiē ḃ aliquid cōiter. ſ. pro eo qō ſignificat aliquid p ſe ſubſiſtens qō nō ſubſiſtit in alio ſicut accīs in ſbo lz ſubſiſtat in alio ſicut ſnpius in ſuo inferiori. Et ſic ſecūde ſbe q̄ ſunt vl'es bñ ſignificāt ḃ aligd. Et iſto⁹ accipit hic phūs ḃ aligd. ¶ Dicēdū ad 2^m q illud p qō rñdet ad interrogationez factā p quid de aliqua ſpē potiſſime eſt ipm genus. Et cum nō repiat aliqō genus qō nō habeat ſuam dñiam ꝓtrahentez ipm ad ſuā ſpēm ſatis manifeſte ꝓcludit q vbi eſt aliquid p qō rñdet ad interrogationē factā p quid de ſpē q ibi ſit gen⁹ ⁊ dñia: ⁊ p ꝓns diffinitio gd-ditatiua. ¶ Dicendū ad 3^m negādo primā ſeq̄lā. Cuius rō eſt: q⁹ lz accīs hēat diffinitionē ipfectā in ꝓprio gñe tñ q⁹ illa diffinitio eſt dependens ſicut ⁊ diffinituz iō nō ſequit q accīs poſſit aliquo ꝓceptu itelligi abſqz ḃ q ſba aliquo mō ꝓcipiatur. Sicut. n. albedo eſt dependens ad ſbam ita ⁊ color. Uñ color non pōt itelligi ſine ſba: ⁊ per ꝓns nec albedo p colorez niſi aliquo mō ꝓcipiat ſba ſicut ſupra dictuz eſt. ¶ Dicendūz ad 4^m q vnūqdqz colloca-tum ſub aliquo gñe ſicut ſe hz ad entitatem ita ⁊ ad diffi-nitionē qdditatiuā. Non ät vl'z loq̄ndo. Uñ q⁹ de⁹ nō eſt ſpēs alicui⁹ gñis lz ſit pfectiſſime entitatis nō opz q hēat diffinitionez qdditatiuā cum talis diffinitio detur p gen⁹ ⁊ dñiam vt ſupra dictuz eſt. ¶ Dicenduz ad vlt^m q nō ois diffinitio eſt qdditatiua. Licet ergo ſupra ꝓceſſum ſit q hec rō dom⁹ eſt cooptamentū ⁊ cetera ſit diffinitio mā-lis non tñ eſt ꝓceſſum q ſit diffinitio quidditatiua niſi cir-cunloqutiua. Unde argu^m ſupponit falſum.

Ad primum igit̄ ꝓncipale dōz q accīs p-dicari in quale pōt intelligi du-pl'. Uno⁹ de p^a ſba. Alio⁹ de ſuis iferioribꝫ. Uel⁹ eſt q accīs oia pdicanē in quale de ꝓmis ſubſtantijs ⁊ ꝓcreti-ne. Sed accīs abſtractiue deſignata pdicanē in quid de ſuis iferioribꝫ. Ut ſi q̄rat quid eſt albedo ꝓuenienter rñ-det q eſt color aut q eſt q̄litas ſicut dictuz eſt. Et q⁹ acci-dentia ꝓcreta vt ſic directe non ponunē in gñe ſed ſolum vt abſtractiue deſignātur iō ꝓcedendum eſt q accīs in gñe accītium directe ⁊ p ſe collocata hēant qōquid eſt lz ipfectuz. ¶ Ad 2^m dōm q oia illa q̄ ponunē in gñe acci-dentiuz ſunt accītalia ſi cōparenē ad ꝓmas ſbas. Si tñ ꝓſt derēt p reſpectū ad ſua iferiora bñ ſūt eēntialia ⁊ ēt ſbalia lz nō ſint ſbe ſic ia dictū ē. ¶ Ad 3^m dōz q aliud eſt rōnez alicui⁹ pdicari de aliquo ⁊ aliud eſt aligd rōne pdicari ga aligd rōne pdicari de aliquo ſbo eſt ipſaz rōnē pdicati ēe de rōne eſſentiali ſbi: ſicut aīal pdicat̄ rōe de hoīe ex eo q tota rō aīalis includit̄ in rōne ſbi eſſentiali. Sed rōnez p-dicari de aliquo ſbo eſt ipſam rōnez verificari de ſbo ſine illa rō ſit de eſſentia ſbi ſiue nō ſicut rō albi q̄ eſt colorari colore diſgregatiuo viſus pdicat̄ de ſorte vt dicendo: ſor-tes eſt colorat⁹ colore ꝛc. ⁊ tñ eſſe coloratū tali colore nō eſt de eſſentia ſortis aut hois. Uñ ſicut accīs pdicat̄ de p^a ſba ita ⁊ rō accītis. Nō tñ pp ḃ accīs pdicat̄ rōne aut lz rōnem de p^a ſba. Et ſic argu^m falſum ſupponebat. ſ. q ſit idem rōnem pdicari ⁊ idez rōne predicari. ¶ Ad 4^m pz ſolutio ex dictis. Nā lz ſba ⁊ accīs ꝓueniāt in qōquid eſt ſicut in ente ſm priūs ⁊ poſteri⁹: ⁊ p ꝓns analogice nō tñ ꝓueniunt in eo vniuoce ſm rōnem. ſ. penit⁹ eādez. ¶ Ad 5^m tā dictuz eſt q accīs non ſignificat qd abſolute ſed qd alicuius. Uñ accīs dī magis ſignificare aliquale q̄ aligd ſimpl'. loquendo: ſicut etiā accīs dī magis entis q̄ ens. ¶ Ad 6^m dōm q accidētia nō hñt eſſentiā cōpletā ⁊ pfe-ctā ſed bene iperfectā. Uñ argumentuz ꝓcludit q nō hñt diffinitionē pfectā in ꝓprio gñe. Non autez concludit q non habeant diffinitionez imperfectam.

¶ Ubi ſupra in Doc. S. impertinenter tamen.

a **D ſecundum** ſic ꝓcedit. Uñ q in ꝓprio gñe acci-dentium nō ſint gña neqz dñie. Nā in ſenſibili b⁹ ⁊ mālib⁹ gen⁹ ſumit̄ a mā ⁊ dñia a forma. Sed in gñe accidentium nō eſt mā: neqz ex qua neqz in qua. Materia. n. accītium eſt ſuuz ſbm qō eſt de gñe ſbe ergo in ꝓprio gñe accītia nō hñt gen⁹ neqz dñiam. ¶ 2°. Color diſgregatiu⁹ viſus aſſignat̄ p diffinitione albedi-nis cui⁹ gen⁹ eſt color ⁊ diſgregatiuz viſus eſt dñia. Sz tñ conſtat q diſgregatiuz viſus nō ſumit̄ ab aliquo gñe q̄litatis vt ꝓcedit Doc. S. i tractatu de nā gñis. Ergo vī-detur q accītia nō hēant dñias in ꝓprio gñe. ¶ 3°. Dñia eſt q accītia nō hēant dñias in ꝓprio gñe. ¶ 3°. Dñia eſt qua vna ſpēs differt ab alia: vt pz p porphyriū. Sed vna ſpēs accītis non vī differre ab alia p aliquā dñiam ſuper addītā ſed ſe ipſis ſicut albedo vī differre ab ipſa nigredi-ne ſe ipſa cuz ſit forma ſimpler. Simplicia. n. vt ſupra cō-ceſſum eſt differūt ſe ipſis ⁊ nō aliquib⁹ differētijs. Alias eſſet ꝓcedere in infinitum. Igit̄ ꝛc. ¶ 4°. Uni⁹ gñis ſunt tātū due dñie diuiſiue ꝓtrahentes gen⁹ ad duas ſpēs. Si ergo in genere accidentiū gen⁹ hēret ꝓprias dñias ſeq̄-retur q non eſſent aliq̄ ꝓxia mediata ſub vno genere. Sed ꝓns eſt ꝑ phūm in pntis. Patet ꝓſeq̄ntia q⁹ ſint ꝓxia mediata ſub aliquo genere ibi ſunt plures ſpēs ſub vno ge-nere. Oia. n. ꝓxia ⁊ media eoꝝ ſunt eiuſdez generis. Et q⁹ ꝓſeq̄ns vni⁹ generis eſſent plures dñie q̄ due qō eſt ꝑ por-phyrium. Igit̄ ꝛc. ¶ 5°. Illud vī eſſe dñia accīdētis alicui⁹ qō ponit̄ in diffinitione ei⁹ loco dñie: vt ſymitas eſt curuitas naſi ſm q deducit infra pbs. Ergo vī q dñia ac-cidentis ſit de genere ſbe. Et ſic idem qō prius. ¶ 6°. Doc. S. dicit i tractatu de eſſe ⁊ eſſentia q⁹ dñie accīden-tium ſumunt̄ ex diuerſitate ꝓncipioꝝ a quib⁹ eaūant in ſbis. ſ. vel ex hitudine forme ad mām vel econuerſo. Sz clar eſt q mā ⁊ forma ſunt de gñe ſbe. Subiecti etiā eſt cā accidentis. ergo idez qō prius. ¶ 7°. Doc. S. etiā ibidez dicit q dñie rōnuz ſm pbm 5° huī⁹ ſumunt ſm ꝓn^a eaꝝ ſicut ab actione aut paſſione. hec ille. Sed conſtat q actio ⁊ paſſio ſunt alteri⁹ gñis a rōne ergo relatio non hz dñias in ꝓprio gñe. Et pari ratione nec alia accidenta cum oia dependentia ſint ⁊ non p ſe exiſtentia. ¶ Sed in ꝓxiuz argumt̄ ex pbo in pñti capitulo. Nā ois diffinitio qd-ditatiua daī p gen⁹ ⁊ dñiam. Sed in gñe accidentiū repi-tur diffinitio quidditatiua lz ipfecta vt in precedenti arti-culo pbatum eſt. Igit̄ accidentia hñt gen⁹ ſpēs ⁊ dñias in ꝓprio genere.

Reſpondeo dōm q accidentia ſ. ꝓprio gñe hñt gña ⁊ dñias eēntiales ſiue quidditatinas q̄ dicunt quid alicui⁹ lz non ſimpl'. Dō ſic pz. Nā quicqd ptinet ad qōquid eſt alicui⁹ ſiue ad diffi-nitionem quidditatiuā requirit̄ q terminet q̄ſtionem qd. eſt vt dicit pbus in pñti capitulo. Sed gen⁹ ⁊ dñia ptinet ad qōqd ē cuiuslibet rei ⁊ p ꝓns ēt accītis: vt ēt pbs in-nuit. g⁹ opz q p gen⁹ ⁊ dñiaz poſſit ꝓuenienter rñderi ad q-ſtionem factā p quid eſt de ipſo accidente. Sed per nihil ꝓuenienter poteſt rñderi ad quid eſt accidētis niſi ſit ciuſ-dē gñis cū illo accidente. Si. n. q̄rat quid eſt albedo non ꝓuenienter reſpondet q eſt ſba aut corpus vel aīal aut la-pis. Relinquit̄ ergo q accidentia i ꝓprio gñe habent ge-nera ⁊ dñias. ¶ 2°. Illud qō ptinet ad quidditatez ali-cuius predicat̄ eſſentialē ō eo p ſe non 2° modo ſed ꝑmo modo pſeytatis: vt pbs ſupra dicit. Sed ipoſſibile eſt q aliquid alteri⁹ gñis predicet̄ eſſentialē de aliquo qō non eſt illi⁹ gñis cum eo. Manifeſtuz eſt. n. q qñ iba predica-tur de accidente eſt predicatio p accidens vel qñ accidēs de accidente: vt dictum eſt in. 5°. huī⁹. Igit̄ ꝛc. ¶ 3°. Differentia eſſentialis predicat̄: vt dictum eſt p ſe ⁊ eēn-tialiter de ſpē: ⁊ p ꝓns ſemp verificat̄ de ſbo ⁊ negatiua ei⁹ nunq̄ poteſt eſſe vera. Sed manifeſtum eſt q vnum predicamentum vere ⁊ vl'z negat̄ de alio: ⁊ p ꝓns de q̄li-bet ſpē cum talis ꝓpoſitio ſit īmediata. ¶ Relinq̄t ergo q i ꝓprio gñe accītis ſunt dñie eēntiales. ¶ 4°. Illa dif-finitio q̄ daī p aliquid alteri⁹ gñis eſt diffinitio p addita-mentum vt infra dicit Doc. S. ſm ſententiā pb'y. Si er-go dñia accidentis non eſſet in ꝓprio gñe eius accidens ſi diffiniret̄ non diffiniret̄ diffinitione quidditatiua quādo diffiniret̄ p dñiam eſſentialem ſed magis additamentum. ¶ Sed dicebat aduerſarius q non habuit p inconueniē-ti q diffinitio talis ſit diffinitio per additamentum: verbi gratia cum dicit̄ ſymitas eſt curuitas naſi. Differentia ſy-mitatis eſt naſus. Et talis diffinitio eſt p additamentum.

¶ Contra

¶Contra. Aliqua est diffinitio quidditiua iperfecta in ꝓ
prio genere accñtiuꝫ: vt patuit in precedenti articulo ſm
pbm ⁊ Doc. S. Uel ergo talis diffinitio qdditiua iperfe
cta daꝫ ꝑ ſbm: vt iperfecta est vel nō. Nō pōt dici pm qz
diffinitio accñtis q̄ daꝫ ꝑ additamentū. ſ. ꝑ ſbm dr ꝛple/
est nō daꝫ per ſbm. aut ergo talis diffinitio daꝫ ꝑ aliquaꝫ
dr̄iam aut nō. Si dicaꝫ ꝙ nō ſequit ꝙ illa diffinitio non
faciet diffinitū differre eſſentialit ab alio ſequereꝫ etiā ꝙ
vnus ſolus terminus eēt diffinitio ꝙ est ꝓtra pbm in hoc
7°. Sequereꝫ etiā ꝙ nō oīs diffinitio qdditatiua dareꝫ ꝑ
genus ⁊ dr̄iaꝫ. qō est hic ꝓtra pbm. Si autez dicaꝫ ꝙ da
tur per aliquā dr̄iam ſequeꝫ cū talis dr̄ia nō ſit ſbm ꝙ in
ꝓprio gñe accñtium ſit aliqua dr̄ia eſſentialis. ¶Ꝺ. 2°.
Illud qō cōponit ex naturis diuerſoꝝ predicamētoꝝ est
ens ꝑ accñs. hinc est ꝙ pōs dicit ī hoc caplō ꝙ ſbi ⁊ acci/
dētis: vt hois albi nō pōt eſſe diffinitio qz nō est ens ꝑ ſe.
Oīs autez ſpēs cōponit ex gñe ⁊ dr̄ia. Si ergo dr̄ie ex q/
bus cōponunt ſpecies accñtiuꝫ ſunt alteri⁹ gñis a tali ſpe
cie ſequetur ꝙ talis ſpecies erit ens ꝑ accñs. ⁊ ꝑ ꝓns nō
erit ꝑ ſe in predicamēto neqz diffinibilis ⁊ ꝑ ꝓns neqz ſci
bilis. ¶Ꝺ. 3°. Nullū ſuperi⁹ cōtrahit ad aliqd inferius
directe ſibi ſuppoſitū ꝑ aliqd alteri⁹ generis eſſentialiter
Sed qualitas est genus eſſentialiter ſuperi⁹ ad colorē. er
go cōtrahit ad colorē ꝑ aliqd eiuſdē generis. Sz illud qō
cōtrahit genus ad eſſe ſpeciei est dr̄ia: vt pz ꝑ porphyriū
Relinquit ergo ꝙ accñtia in ꝓprio gñe hñt ꝓprias dif/
ferentias. ¶Sed remanet difficultas a quo ſumant gña
⁊ dr̄ie in predicamentis accñtium preſertiz cū accñtia nō
cōponant ex mā. ¶Ad ꝓ cuius declaratiōe ſciēdū est ſm
Doc. S. in tractatu de eſſe ⁊ eſſentia circa finez: ꝙ qr ac/
cidentia nō cōponunt ex mā ⁊ forma iō non pōt in eis ſū
mi genus a mā ⁊ dr̄ia a forma ſicut in ſbijs cōpoſitis. Sz
oz ꝙ genus primū ſūmatur ab ipſo modo eſſendi ſm ꝙ
ens diuerſimode ſm prius ⁊ posterius dr̄ de decē gene
rib⁹ predicamentoꝝ. ſicut dr̄ quātitas ex eo ꝙ est mēſura
ſbe. ⁊ qualitas ſm ꝙ est diſpō ſbe. ⁊ ſic de aliis. Differē/
tie vo in eis ſumunt ex diuerſitate principioꝝ ex qb⁹ ſunt
Et qz ꝓprie paſſiones ex principijs ꝓprijs ſbi cāntur ideo
ſbm ponit in diffinitione eaꝝ loco dr̄ie ſi in abſtracto dif
ſimiliatur ſm ꝙ ſunt ꝓprie in gñe. ſicut dr̄ ꝙ ſymitas ē cur
uitas naſi. Sed ecōuerſo eſſet ſi diffinitio ſumereꝫ ſm ꝙ
cōcretiue deſignatur. Silr est etiā ſi vnū accñs alteri⁹ ac/
cidētis ſit principiū ſicut principiū rōnis est actio ⁊ paſſio
⁊ quātitas. Et iō ſm hec diuidit pbs rōnez in 5°. meta.
Sed qz ꝓprie principia accñtiuꝫ nō ſunt nobis manifeſta
ſemp iō quādoqz ſumimus dr̄ias accñtiuꝫ ex eoꝝ effecti
bus. ſicut cōgregatiuuꝫ ⁊ diſgregatiuuꝫ dicūtur dr̄ie co/
loris que cāntur ex ſuperabundantia aut paucitate lucis:
ex qua diuerſe ſpecies coloris cāntur. Hec ille formaliter
Idem etiā dicit quaſi formalr in tractatu de nouē generi/
bus accñtium caplō 2°. ¶Sed arguebat diſcipulus. Mā
abſtractum non videt aliquid ens ſignificare cum ſignifi/
cet vt ꝑ ſe exiſtens. Accidens āt ꝑ ſe eſſe non poteſt. Cum
ergo illa accidentia q̄ ꝓprie collocant in gñe accidentium
ſint abſtracta videt ꝙ illis non poſſit rō ſiue intentio gñis
vel dr̄ie tribui. ¶Ad ꝓ huiꝰ igit declaratione aduerten/
dum est ſm Doc. S. ī tractatu de. 9. gñibus accidentiuꝫ
vbi ſupra ꝙ in accidentibus in rez nā non est aliquid cor
reſpondens opationi ītellectus eo mō quo poſſit rō gñis ⁊ dif
ferentiaꝫ recipi ſicut est in ſba. Eſſentia. n. accidentis deſi
gnata in abſtracto non dr̄ ens aliqō ſignificare cum abſtra
ctum ſignificet vt ꝑ ſe exiſtens. Accidens āt ꝑ ſe eſſe non
poteſt. Uñ accidens in abſtracto non videtur aliqō ens ſi
gnificare. Sed ſignificatio q̄ importat in illis noibus nō
pertinet ad nās rez niſi mediāte conceptione ītellectus cuz
voces ſint note paſſionum que ſunt in aīa vt dicit in libro
ꝑyermenias. Intellect⁹ āt poteſt ſeorſum intelligere ea q̄
ſunt compoſita. Id āt qō ſeorſuꝫ accipit dicit vt ꝑ ſe exi/
ſtens: ⁊ iō deſignat noīe abſtracti quaſi deſignās remotio
nem eius ab alio lz noīa abſtracta non ponāt rebus ꝑ ſe
exiſtentibus in gñe ſbe vt humanitas nomen abſtractum
est non tñ est ꝑ ſe exiſtens. Sic ergo ꝑ actionem intellect⁹
noīa abſtracta accidentium ſignificāt ea q̄ quidem inhereꝫ
ſed non ſignificāt ea ꝑ modum inherentium. Uñ ꝑ actio/
nem intellectus efficiunt noīa quaſi res q̄dā quibus idez
intellectus poſtea attribuit intentiones genez ⁊ ſpeciez
In ſubſtantijs vero in rez nā fuit ſup qō intellectus fun/
daret intentiones vniuerſales. hec ille formaliter. ¶Per q̄
pz ſolutio ad inſtantiā diſcipuli. ¶Aduertendum est inſu
per ꝙ ꝓpter predicta a Doc. S. adducta quidā de ſcola
Doc. S. aſſerere volunt eſſe de mente eiuſdez Doc. S.
ꝙ accidentia in ꝓprio gñe non hñt differentias qz ſumun
tur a principijs accidentium que quidem p̄ncipia ſunt ali
quando alterius gñis vt dictuꝫ est de relatione ⁊ de pro
prijs paſſionibus que cauſantur a principijs ſbi. Sed re
vera tales falſe exiſtimant gloꝛioſum Doc. S. eſſe illius
opinionis. Manifeſtum est enim ſm Docto. Sanc. lib.
5. q. 2. 1m. ⁊ infra declarabitur. Similiter illud a quo
nomen ſummitur ad ſignificandum ex parte imponentis
non ſemper est in eodem predicamento ſicut ipſum no/
men. Manifeſtum eſt enim ꝙ lapis est in genere ſubſtā/
tie non tamen leſio pedis ſed eſt in alio genere paſſio/
nis. ſ. aut actionis. Sic ergo in propoſito licet differentie
accidentium ſumātur a principijs que implicite contiñ/
tur in modo cōmuni generis vt dicit Doc. S. in tractatu
de nouem generibus accidentium aut ab effectib⁹ que q
dem principia ⁊ effectus non ſunt ſemper eiuſdem gene
ris cum accidentibus quoꝝ ſūmuntur differentie non
tamen propter hoc oportet dicere ꝙ ille differentie acci/
dentium ſint alterius generis ab hijs quoꝝ ſunt diffe/
rentie ſed ſunt de intellectu quidditatiuo eorū ⁊ eſſentia
liter ingrediuntur diffinitionem ipſoꝝ. Que diffinitio
licet non ſit perfecta eſt tamen compoſita ex genere ⁊ dif/
ferentia eſſentiali que dicitur impfecta ex hoc ꝙ ſicut ſpe
cies accidentis dependet in eſſe entitatiuo a ſba ita ⁊ ge/
nus ⁊ differentia que ingrediuntur diffinitionez vt ſupra
oſtenſum est. ¶Ad duo igitur prima argumenta patet ſo
lutio ex dictis. ¶Ad 3m dōm ꝙ ſimplicia ſunt in duplici
differentia. Quedam enim ſunt ſimplicia per carentiam
compoſitionis que eſt ex genere ⁊ differētia. Et talia dif
ferunt ſe ipſis Alias eſſet procedere in infinituꝫ ſicut argu
mentum volebat. Alia ſunt ſunt ſimplicia per carentiam
compoſitionis ex materia ⁊ forma: ſunt tamen compoſi/
ta ex genere ⁊ differentia. Et talia non differunt ſe ipſis:
ſed differentijs conſtituentibus ſpeciem differunt. Spe/
cies aūt accidentiū de genere ſunt bene ſimplices 2° mō
non autez primo°. Unde poſſunt differre inter ſe per dif
ferentias ſpecificas. ¶Ad 4m dōm. ꝙ contraria media/
ta non continentur immediate ſub eodem genere proxi/
mo cum ſuis medijs ſed bene ſub eodem genere remo
to. vñ argumentum ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ¶Ad 5m
dōm ꝙ ſbm bene ponitur loco differentie quia vt in plu
ribus differentie accidentium ſunt nobis occulte. Non ta
men ſubiectum est vera differentia accidentis conſtituēs
eſſentiam eius ſicut dictum eſt. Quod etiam declaratur
ex hoc ꝙ ſubiectum aliquando ponitur in recto loco gene
ris in diffinitione accidentis. dummodo concretiue deſi
gnetur vt dicendo. Symus est naſus curuus. Nullus au
tem ſane mentis diceret ſubiectum eſſe genus accidentis
Sic etiam licet ſubiectum ponatur aliquando loco diffe/
rentie tamen ſanus methaphiſicus non diceret ꝙ ſit vera
differentia accñtis: licet ab eo ſumatur differentia. ¶Ad
alia duo argumenta patet ſolutio ex dictis.

¶ Questio nona. De diffinitione data per additamentum quorum. s. sit et quorum non.

Stensum est in precedentib⁹ quoꝝ sit diffinitio quidditatiua tā pfecta q̄ ip̄fecta nunc considerādum restat quoruꝝ sit diffinitio data per additamentuꝝ. ¶ Circa qđ̄ que runt̄ duo. ¶ Primo vtꝝ aliquoꝝ et potissime accītiuꝝ sit diffinitio p additamētuꝝ. ¶ Scđo vtꝝ loco cuiuslibet nois diffiniti liceat ponere suā diffinitōez. ¶ Sequitur in pbo et Doc. S. Habet autez.

a D primum sic procedit. Uidetur q̄ accītium nō sit diffinitio data p additamentum. Mā diffinitio significat essentiā rei. ergo illud qđ̄ est extra eēntiā rei non dz poni in diffinitiōe eius. Sed illa diffinitio q̄ datur solus p essentialia dr̄ diffinitio quidditatiua et nō diffinitio p additamentuꝝ. ergo nulli⁹ rei est diffinitio p additamentū et p ꝓns neq; accītis: ¶ D 2°. Diffinitio data p additamentuꝝ dr̄ illa q̄ datur per aliqd alteri⁹ generis. Sed nihil alteri⁹ gn̄is pōt poni in diffinitiōe rei. q: illud qđ̄ ponit̄ in diffinitiōe alicui⁹ est de intellectu qdditatiuo eius vt supra ꝓcessum est. Sed illud qđ̄ est alteri⁹ generis nō est de intellectu qdditatiuo illi⁹ qđ̄ nō est eiusdem gn̄is. igit̄ ꝛc̄. ¶ D 3°. Si accītia diffinirent̄ p aliqd addituꝝ essentie eoꝝ ß maxime esset p sbm eoꝝ vt innuit ß pbs Sed ß nō. q: vel ß esset vex de oi accīte vel nō. Sed nō pōt dici. q: accītia simplicia nō diffiniunt̄ p eoꝝ sbm sicut albedo nō diffinit̄ p hoiem vt ß dr̄ in lectione. Neq; etiā 2m pōt dici. q: nō est maior ratio de vno accīte q̄ de alio vt vr̄ cum oia vlt accītia depēdeāt in esse a sba. ergo ꝛc̄. ¶ D 4°. Si accītia diffinirent̄ p sbam tā q̄ p additmētuꝝ aut sbm eoꝝ ponerēt̄ in recto aut in obliquo. Nō in recto q: illud qđ̄ predicat̄ in recto de aliquo est idem realr cum eo vt vr̄: sicut cum dicimus hō est aīal. ibi aīal est idez essentialiter cum hoīe. Oē. n. qđ̄ p̄dicat̄ de aliquo p̄dicatiōe dicente. ß est hoc dr̄ a logycis et pbis. qđ̄ est p̄dicatio essentialis. Nec etiā pōt dici q̄ ponat̄ in obliquo q: vel hoc esset verū de oib⁹ accītib⁹ vel de aliqb⁹ tm̄. Nō p̄m q: accītia ꝓcreta nō diffiniunt̄ p sbm in obliquo positum vt dr̄ hic in lectiōe. Neq; etiā 2m q: nō vr̄ maior rō de vno accīte q̄ de alio. Uel si fit assignet̄. ¶ Sed in ☽rium est pbus in lra dicēs. hz autem dubitatiōez si qs nō dicit diffinitionē eē ex additiōe rōez cui⁹ erit diffinitio ipsoꝝ nō simpliciū sz copulatoꝝ. Ex additiōe. n. necēe est palā facere. Dico āt vt ē nasus et ꝓcauitas et symitas ꝛc̄.

Respondeo dicendūz q̄ accidentia habent diffiniri per additamentum. Quod sic probatur per philosophum 5m Docto. San. in lectione elicitiue circa finem ibi. Accidentia vero non hñt esse nisi p hoc q̄ insunt sbe. Mā illud qđ̄ hz quidditatem dependentē et nō absolutā opz q̄ diffiniat̄ p additamentuꝝ. s. p aliqd terminās depēdētā eius. Sed accītia hñt qdditatez dependētē a sbo eo q̄ nō hñt eē nisi p hoc q̄ insunt sbo ergo relinquit̄ q̄ accidentia hñt diffiniri p additamētuꝝ ita. s. q̄ opz exteriorē eēntiā poni in diffinitione eoꝝ. Et q: sba q̄ hñt qdditatē absolutā nō dependent in sua qdditate ex alio iō nō opz q̄ sbe diffiniāt p additamentuꝝ ita q̄ oporteat exteriorē eēntiā in eaꝝ diffinitionib⁹ poni. ¶ Aduertēduz est autē 5m pbm et Doc. S. in lectiōe p̄senti q̄ duplex est accīs. Mā qōdā ē accīs simpler. Aliud est accīs copulatū. Simplicia āt accītia dicunt̄ q̄ nō hñt sbm determinatū qđ̄ in eoꝝ diffinitiōe ponat̄ sicut curuū. Copulata vo dicunt̄ q̄ hñt sbm determinatū sine quo diffiniri nō p̄nt. Uñ pz q̄ nō ꝓtingit separatim notificare aliqđ accītium copulatoꝝ sine sbo sicut ꝓtingit notificare albuꝝ sine ß q̄ in eius rōne ponat̄ hō. hec Doc. S. et pbus in lra. Ex quo inferē 5m pbm q̄ accītium et sbarum alio et alio° est diffinitio q: ipsi⁹ sbe est diffinitio simpliciter et nō p additamentuꝝ. Ipsi⁹ vo accītis est diffinitio p additamentuꝝ et nō simplr̄ sicut supra dictuꝝ est. ¶ Considerāduz est vlterius q̄ ꝓpter predicta vbā aliq̄ asserere volēt q̄ nō q̄libet accīs hz diffiniri p additamentuꝝ sed solus accītia copulata q̄ in suo significato includunt suum sbm non autē accītia simplicia. Sed ß non vr̄ rationabiliter dci qz accītia simplicia hñt eque aut magis quidditatem dependentē a sba sicut et accītia copulata. Luꝝ. n. nō pbi quare accītia copulata hñt diffiniri p suum sbm sit q: hñt quidditatē dependētē et nō absolutā necesse est dicere q̄ quelibet accītia diffinibilia hñt diffiniri p eoꝝ sbm. Sed hoc interest q: accītia copulata in suo modo significādi inclu dunt determinatuꝝ sbm hoc. s. vel illud etiā nobis cognitū Uñ talia hñt diffiniri p determinatuꝝ sbm. Accītia vero simplicia non ꝛcludunt in suo intellectu sbm determinatū includunt tñ sbam non autē hāc vel illā. Unde etiā habēt diffiniri p aliquod sbm licet non determinatum. Et ß est q: ꝓpruꝝ sbm taliuꝝ accītium est nobis in manifesto. Color. n. si debeat debite diffiniri opz q̄ diffiniat̄ per corpus terminatum qđ̄ est ꝓprium sbm coloris. Et similiter albedo dz diffiniri p corꝑ terminātū tali colore. s. differe gatiuo visus siue illud sit aīal siue lapis. Et sic de similib⁹ accītib⁹ simplicib⁹. Uñ Doct. S. in. 12. q. 53. ar. 2. 3m. sic ait. Quocunq; modo significet: accīs hz dependētiā ad sbm 5m suā rationez. alr̄ tñ et alr̄. Mā accīs significatuꝝ in abstracto: iportat aptitudinez ad sbm que incipit ab accīte et terminat̄ ad sbm. Mā albedo dicitur qua aliquid est album. Et ideo in diffinitione accītis abstracti nō ponitur sbm q̄si ꝓprima pars diffinitionis que est genus. hz quasi 2a. que est dr̄ia. Dicimus enim q̄ symitas est curuitas nasi. Sed in ꝓcretis incipit habitudo a sbo et terminat̄ ad accidens. Dicit̄ enim album qđ̄ hz albedinem ꝓpter quod in diffinitione huius accītis ponit̄ sbm tā q̄ genus quod est ꝓprima pars diffinitionis. dicimus enim q̄ symus est nasus curuus. hec ille. Unde quia 5m porphyriū genus est principium specierum ideo illud a quo res incipit potest dici genus eius: et illud quod complet rez potest dici differentia eius sicut dicitur super primam propositionem de causis q̄ i generatiōe sortis primus incipit esse animal q̄ homo et homo q̄ sortes. Similiter habitudo accidētis abstracti incipit ab accidente. s. a forma accidētali in comuni 5m se. i. solitarie et completur ad sbm quasi per differentiā vt albedo est forma accidentalis qua aliquid est album. Sed in concretis incipit a sbo. Et licet albedo diffiniat̄ q̄ est color disgregatiuus visus et sic videat̄ diffiniri sine subiecto explicite ponit̄ tamē ibi subiectuꝝ iplicite per hoc q̄ dr̄ q̄ est color qz color ē extremitas perspicui in corꝑe terminato vt dr̄ in libro de sensu et sensato vt etiā dictū. q. 8. ar. 2m. ¶ Aduertendū insup est q̄ diffinitio data p additamentuꝝ est duplex. Quedam est cōmunis sumpta. videlicet p omni illa diffinitione que datur p aliquid realiter distinctum alterius nature a diffinito sine illud sit eiusdē predicamenti sine alterius. Et sic relatiuum diffinit̄ p correlatiuuꝝ diffinitione data p additamentuꝝ. Alia est ꝓprie dicta. vz illa que dat̄ p aliquid alteri⁹ pdicamenti tm̄. Et sic accītia hñt diffiniri p additamentū qz s. diffiniunt̄ p sbaz q̄ ē alteri⁹ ꝑnti ab eis. Et isto° qñ relinquit̄ q̄ diffinitio data p additamē. diffinit̄ p correlm ꝓpe ñ est diffinitio data p additamentum.

Ad primum igit̄ dom q̄ aliqd ponit̄ i diffinitōe aliq̄ dupliciter. Uno°. qdditatiue et essentialiter. Et sic illud quod est extra essentiā rei non debet poni in diffinitione eius. Alio modo aliquid ponitur in diffinitione alicuius per additamentum tangēs illud a quo alterum dependet. Et sic aliquid potest poni in diffinitione alicuius qaod est extra essentiam ei°. Subiectum autem non ponitur in diffinitione accidentis sed per additamentum. ¶ Et per ß patet solutio ad 2m. ¶ Ad 3m patet solutio in corꝑe articuli vt patet intuenti. ¶ Ad 4m. dicendum q̄ in diffinitione accidentiuꝝ concretiue designatorum ponitur subiectuꝝ in recto. Sed in diffinitione accidentum abstractiue designatorum ponit̄ in obliquo. Cui⁹ rationē assignat Doc. S. circa fines presentis lectionis. Mā accīs quādo concretiue designatur significatur vt accidens in concretione ad subiectum. et quo habet

habet subsistentiaz. Unde tunc ponit sbm in diffinitione accidētis in recto quasi genus ad designandū ꝙ accidētia nō hnt subsistentiā nisi ex subiecto. Sz accidēs qñ abstractiue designat significat per modu substantie: ⁊ tūc sbm ponit in diffinitione eius in obliquo q̄si dria. Exemplū ꝺ̄i: vt cuz dicit. Symus est nasus curuꝰ. Exemplum eiꝺ̄em rōnem inuit Doc. S. in tractatu de esse ⁊ essentia circa finez vbi sic ait. Accidētia ꝓcretiue designata diffinunt per modu cōpositoꝝ in qbus rō generis sumit ꝺ̄mā. Et qz sbm hz rōnem māe in ordine ad accidentia: ideo sbm in eoꝝ diffinitione ponit in recto loco generis. hec ille. ¶Sed querebat discipulus. Cum accidēs ponit in ꝓdicamēto accidētis sicut sba ꝓcretiue sumpta in ꝓdicamēto substantie collocat: ideo i substātijs noia ꝓcreta que ꝺ̄cunt ꝓprie in gñe esse ꝺ̄r: sicut spēs vel genus: vt hō vel aial. Nō aūt forma vel mā est hoc modo ꝺ̄r. Sed ex accidēte ⁊ sbo nō fit vnuz per se. Unde non resultat ex eoꝝ ꝓiūctione aliqua nā. Unde noia accidētalia ꝓcretiue dicta nō ponunt in ꝓdicamento sicut spēs vel genera. vt albuz vel nigrū nisi per reductionē: sed solum ꝺ̄m ꝙ in abstracto designant: vt albedo vel musica. hec ille. ¶Hec est ꝓra ea que supius determinata sunt qñ ꝺ̄cebaꝫ ꝙ ꝓcreta per se ponunt in ꝓdicamēto accidētū: q: ibi erat locutio de ꝓcretis sumptis pro significato principali nīs: ⁊ nō q̄ntū ad modū significādi. hic aūt accipiūtur ꝓcreta: vt ꝓcreta sunt. s. q̄ntū ad significatū p̄ncipale ⁊ cōnotatū simul: ⁊ q̄ntum ad modū significandi.

¶Segtur i Doc. S. vbi s. et ꝑcipue ibi. Est autē ⁊ alia.

a **¶Secundum** sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ loco cuiuslibet diffiniti nō liceat ponere diffinitionez aut ecōuerso. Nam si sic sequeret ꝙ non esset admittēda hec ozo impfecta hō risibilis. Sed ꝓns est ꝺ̄ oēs pōos ⁊ logycos. igit ⁊c. Probatio sequele. q: diffinitio ipsi⁹ risibilis est hō aptus natus ridere. Si ergo loco risibilis hz ponere hāc diffinitionē dicet sic. hō hō aptꝰ nat⁹ ridere. Et sic ibi erit nugatio: vt arguit hic pbus. qō est sūme incōueniēs. igit ⁊c. ¶Ꝺ 2°. Si sic sequeret ꝙ hec ēt ꝓpositio nō esset admittēda aial rōnale risibile. Sz ꝓns est falsuz ergo ⁊c. Patet ꝓna: q: aial rōnale aptum natum ridere ꝺ̄cit descriptio risibilis. Si ergo loco diffiniti licet ponere diffinitionē dicemus sic. aial rōnale aial rōnale aptū natū ridere. Et idez bis dicet. qō est incōueniens. igit ⁊c. ¶Ꝺ 3°. Si sic sequeret ꝙ hec ēt ꝓpositio nō esset admittēda aial hō currit. Sed ꝓns est ꝺ̄ grāmaticos qui appositionē appꝛobant. igit ⁊c. Patet ꝓna: q: diffinitio hois est aial rōnale. Que si ponat loco hois in ꝓdicta ꝓpositione dicet sic. aial aial rōnale currit. Et sic idem bis dicet. Non ergo licet diffinitionē etiā essentialem nō datā per additamētū poni loco diffiniti. ¶Sed ꝓriuz inuit pbus in lka vbi supra cuz dicit. hec aūt sunt in quibuscūqz existit aut rō aut nomē ⁊c. Incōtrariuz est ꝺ̄ Doc. S. in lcōne ꝺ̄cēs. Semp. n. in diffinitionib⁹ pōt poni rō loco nois. sicut cū dicum⁹. hō est aial rōnale loco aialis potest poni diffinitio eius: vt dicat. hō est sba aiata sensibilis rōnalis. Sitr si dicaz ꝙ masculus est aial potēs generare in alio. possuz etiā dicē ꝙ masculus est sba aiata sensibilis potens generare in alio. hec ille.

¶Respondeo ꝺ̄m ꝙ duplex est diffinitio. Quedam est diffinitio data ꝑ additamentuz in qua. s. ponit aliqua exterior essentia. Et talis diffinitio siue rō tota ī semp pōt poni loco diffiniti. Ꝺ̄ sic ꝓz ꝺ̄m pbm et Doc. S. Alia nugatio siue vnⁱ⁹ et eiuscē ex eadē ꝑte inutilis repetitio in omni artū gñe fugienda est: cuz sit qōdaz incōueniēs ad qō opponens ꝺ̄ducit.

physta nititur videri ducere suū respondentē vi argumētationis. Sed si semp loco diffiniti posset poni ꝑdicta diffinitio fieret nugatio ⁊ bis idē repeteret. vbi gra. cuz diceret. Nasus symus. Si loco symi liceret ponere suam diffinitionē que est nasus cōcauus diceret. Nasus nasus ꝓcauus. ergo nō semp loco diffiniti ꝺ̄ ponere diffinitionē illaz dico que data est ꝑ additamentū: q: sbm nō ponit in diffinitione accidētis q̄si sit de essentia eiꝰ: ꝺ̄ potiꝰ q̄si addituz essentie. ¶Hec rōnes eliciūtur ex pbo in lka ⁊ ex Doc. S. ibi. Deinde cuz dicit. Sed latet ⁊c. Sed tñ cuz magna difficultate ⁊ nō cū paruo labore. pa ibi. Hec opꝰ circa nasuz ⁊c. scda ibi: q: nasus nō ponit. ¶Alia est diffinitio qdditatiua sm se totā in qua. s. nihil ponit quod nō ptineat ad essentiaz rei. sicut aial rōnale dicit diffinitio qdditatiua hois. Et talis rō siue diffinitio pōt poni loco diffiniti: vt cuz dicim⁹. hō est aial loco aialis pt poni sua diffinitio dicēdo hō est sba aiata sensibilis. Et cuz dicimus hō currit loco hois pōt poni aial rōnale dicendo aial rōnale currit. Qō qdez itelligendū est respectu predicatoꝝ que nō ponūt diffiniz inter diffinitionē ⁊ diffinitū. Alis secus est. Qñ. n. dicim⁹ hō est spēs in illa ꝓpositiōe loco hois nō licet ponē suā diffinitionē dicēdo aial rōnale est spēs. Aut cuz dicit. hō est dictio dissyllaba nō pōt loco hois poni aial rōnale dicēdo. aial rōnale est dictio dissyllaba: q: hmōi ꝑdicata ponūt ꝺ̄riaz iter diffinitionez ⁊ diffinitū. Conueniūt. n. diffinito sm ꝙ distinguit sm rationez ꝺ̄ diffinitionē. Sitr itelligēda est illa maxima topicalis qcqd ꝑdicat de diffinitione ⁊ de diffinito ꝑdicabit ⁊ ecōtra. aut qcqd remouet a diffinitione ⁊ a diffinito removet ⁊ ecōuerso. ¶Aduertendū est aūt sm Doc. S. in lcōne. ꝙ symuz ⁊ ꝓcauū per essentiam idez sunt. Sed symuz addit supra ꝓcauuz habitudinez ad determinatuz sbm. Et sic determinato subiecto qō est nasus nihil differt symuz a naso. Nec opꝰ circa nasum aliqd loco symi ponere vltra ꝓcauuz. Et sic nō erit dicere loco eiꝰ. nasus nasus ꝓcauus sed soluz nasus ꝓcauus. hec ille. ¶Ex predictis igit infert pbus ꝙ manifestuz est ipsum qō qd est repiri in sba ⁊ accīte. diuersimode tamen sicut dictū est. ¶Ex isto ēt articulo ⁊ ꝑcedēti patēt solutiones duaꝝ dubitationū quas mouet pbus in ꝑncipio. vtrū. s. sit aliq̄ diffinitio data per additamētū: ⁊ vtrū loco diffiniti semp liceat ponere diffinitionē. Patet etiam qualiter symum ⁊ ꝓcauum conueniunt ⁊ qualiter differunt.

¶Ad primum igit ⁊ 2m ꝓz solutio ex dictis ī corꝑe articuli. ¶Ad 3m dicēdū ꝙ qñ ꝺ̄ aial hō ibi hō ponit loco rōnalis. nō aūt ꝓ tota diffinitione. Et est sensus. Aial hō. i. aial rōnale. Et qz rōnale nō hz diffinitionez: ideo in illa ꝓpositione loco hois non licet ponere diffinitionē eiꝰ: q: non ponit ibi loco diffiniti hz loco ꝑtis diffinitionis. s. rationalis.

¶Questio decima. De ipso qō quid est substantiaꝝ sensibiliū ꝑ comparationez ad illud cuius est qō qd est q̄ntum ad ydemptitatem vel diuersitatez.

¶Uperius determinatū est de qdditate siue essentia sbaꝝ sensibiliū sm se ⁊ absolute ꝺ̄r restat considerandū de quod quid erat esse earundem comparatiue. s. per respectum ad alia. ¶Circa qō tria occurrunt consideranda. ¶Primo enim considerandū est de qō quid erat esse substantiarum sensibiliuz per comparationem ad id cuius est q̄ntum ad ydemptitatem vel diuersitatem. ¶Secundo, per comparationem ad causam generationis eius quod quid erat esse. ¶Tertio per comparationem ad partes eius ex qb⁹ constituitur. ¶Circa primū querunt septē. ¶Primo vtrū in his q̄ ꝺ̄r ꝑ se qō qd est sit idem realiter cum eo cuius est. ¶Secūdo vtruz ipsuz qō quid est sit idem cuz eo cuius est sm rem ⁊ rationē simul. ¶Tertio vtruz qō qd est sit sepatū sm eē ab eo cui⁹ est. ¶Quarto vtꝝ ī his que ꝺ̄r sm accīs

sit idem qđ quid est cum eo cuius est. ¶Quinto vtrum humanitas sit qđ quid est ipsi⁹ hominis. ¶Sexto vtrũ homo ⁊ humanitas sint idem fm rem. ¶Septimo vtr singularia habeant ppriuz qđ quid est.

¶Sequit in pho ⁊ Doc. S. Utrũ aũt idẽ. et est le. 5ª.

Lectio. 5. Lect. 8. et com. 10.

B primũ sic pcedit. Videt q ĩ his que p se dñr qđ qd est nõ sit idez cuz eo cui⁹ est. Nam qđ qd ẽ ⁊ id cui⁹ est se hñt sic nã ⁊ supposituz. Sed nã ⁊ suppositum in cõpositis ex mã realr dñt: vt infra pcedit phus ergo in eisdez qđ qd est dst ab eo cui⁹ est. ¶Ꝑ 2º. Dicit phus. 3º. de aĩa. Idez nõ est magnitudo ⁊ magnitudinis esse. Sed p magnitudinis esse intelligit phus qđ qd est: vt dic Doc. S. ⁊ p magnitudinem id cuius est. igit ⁊c. ¶Ꝑ 3º. Phus infra exprimit pbat q in cõpositis ex mã ⁊ forma ipm qđ qd est nõ est idez cuz eo cuius est. ergo videt q nõ in oib⁹ his que p se dñr qđ qd est sit idez cũ eo cui⁹ est. ¶Ꝑ 4º. Ea que sunt idez realiter corrupto vno corrũpit ⁊ reliquũ. Si ergo qđ quid est sit idez cuz eo cui⁹ est. sequet q corrupto supposito corrũpit qddi/tas. Et sic qđ quid est erit corruptibile. ¶Ꝑ 5º. Ouã aliqua duo sic se hñt q vnuz aliqd realit icludit qđ alterum nõ includit: tũc illa dñt realr: vt dic Doc. S. in tractatu de esse ⁊ essentia. Sed id cui⁹ est ipm qđ qd est includit ꝺditiones indiuiduãtes realit ꝗs nõ icludit qdditas. ergo ⁊c. ¶Sed incõtrariũ est phus in lra dicẽs. Utrũ aũt idem est aut alterz qđ qd erat esse ⁊ vnũqõqz pscrutandum est. Est. n. aliqd popere ad de sba pscrutationẽ. Singuluz. n. nõ aliud videt esse a suimet sba: ⁊ qđ qd erat eẽ dicit singulis sba. Et paulopost subdit. Jn dictis vo fm se semp necesse est idem esse ⁊c.

Respondeo dom q ipm qđ qd est potest comparari ad id cui⁹ ẽ duplr. Uno⁰ sic significatuz diffinitiõis ad diffinituz. Alio⁰ sicut essentia sive nã ad supposituz. Et hoc duplr. Uno⁰ nalit ⁊ metha. Alio modo logyce. Si ergo ipsum quod quid est cõparet ad id cui⁹ est tangz nã ad suppositũ sive indiuiduuz nãlr ⁊ metha⁰⁰ sic nõ in oib⁹ his que p se dicũtur ipsuz qđ qd est realr est idez cuz eo cui⁹ est: sed soluz in imãlib⁹. In cõpositis vo ex mã ⁊ forma differũt qđ qd est ⁊ id cui⁹ est. In simplicib⁹ aũt nõ: vt infra disputabit ĩ hoc. 7º. caº. 11º. vbi phus hanc mãm clari⁹ ꝗs hic deduc. Si vero ipm qđ qd est ad id cui⁹ est sicut nã ad supposituz cõparet logyce sicut hic phus logt sic in oib⁹ his q per se dñr: idez est qđ qd est ⁊ id cui⁹ est. Si. n. vt dicit Doc. S. infra ĩ lõne. 11ª. esset hõ cõposit⁹ ex mã cõi ⁊ forma seclusa q̃cũqz opatione itellect⁹. adhuc idem esset qđ quid est hois ⁊ hõ. dato q cõponeret ex mã. Et qz non inuenit hõ cõposit⁹ ex mã in cõi ⁊ forma seclusa opatiõe intellect⁹ nisi in hoc vel in illo: põt tñ itelligi hõ cõposit⁹ ex mã ⁊ forma absqz h q itelligat hõ compositus ex hac mã vel illa qđ ppie est logyce: ideo naturalr ⁊ metha. loquẽdo sicut infra vbi supra phus loquitur ipsum quod quid est in cõpositis nõ est idez cum eo cui⁹ est: sed bene logyce loquẽdo sicut hic phus loquit. Unde iferi⁹ phus duo excipit ab ydemptitate qdditatis ⁊ ei⁹ cuius est. vz ea que dñr p accẽs ⁊ sbas cõpositas ex mã ⁊ forma: qz post cõpositionẽ qdditatis sbaz transibiliũ ex partib⁹ metha. ⁊ realiter loquitur. Hic autem logyce pcedens solum excipit entia per accidẽs: nõ autẽ sbas sensibiles. Et qz hõ cõpositus ex mã ⁊ forma in cõi logycalit loquẽdo dicit ipsa spes que dicit ppie diffiniri: ideo comparari ipsuz qđ quid est ad id cui⁹ est logyce nõ est aliud q̃ cõparari ipsuz sicut significatuz diffinitionis ad diffinitum. ¶Dicendũ est ergo q in oib⁹ his que per se dñr ipsuz qđ qd est: idem est cuz eo cuius est. s. cum diffinito. Qđ pbatur q̃ttuor rõnib⁹ phy. Quaz due pme pcedunt ex suppositione. Alie vo pcedũt absolute. Prima. n. supponit q ipsuz qđ quid est ⁊ sba rei idem sint. Scda vo supponit spes sive ydeas fm platonicos. ¶Prima ergo ratio talis est. Naz singuluz non vt aliud esse a suimet sba. Sed ipm qđ quid est: est sba rei. ergo qđ quid est ⁊ ipm cuius est nõ differũt. ¶Scda rõ talis est. Si. n. qđ quid erat esse ponat esse aliud ab eo cuius est. oportebit hoc esse vez in oib⁹ quoz est qđ quid erat esse. Sed cuiuslibet sbe p se existẽtis est qđ quid erat esse. ergo erit aliqd aliud a q̃libet sba qđ est: ⁊ qđ qd erat esse ei⁹. Et cuz sba ydealis sit p se exis fm platonicos ipsuz qđ qd erat esse ipsi⁹ sbe ydealis erit aliud ab ea. ⁊ p ons pter ydeas erit aliq alie nãe. qđ inconueniẽs plonici reputabãt. ¶Tertia rõ est talis. Si ipm qđ quid erat esse esset aliq res alia ab eo cui⁹ est: vtputa si qđ quid erat esse equi eet alia res ab equo. sequeret q ipm qđ quid est equi: vtputa. a. eũ eet qđã res hẽret qđ quid erat esse alteruz ab eo. qđ videtur esse absurduz: qz sic quidditatis esset quidditas. Si dicat q ipsuz qđ qd est qdditatis equi sit ipsa sba que est qdditas ⁊ nõ alia. ergo nihil phibet a pncipio dicẽ q ipsuz qđ quid est nõ sit aliud ab eo cuius est. ¶Quarta rõ est. Si aliud esset qđ quid est rei ⁊ ipa res sequeret q esset pcedẽ in infinitũ in qdditatib⁹. Sed ons est inconueniens pz ons: qz cuilibet rei est qdditas aliq. Si ergo qddi/tas sit res alia ab eo cui⁹ est hẽbit qdditatez que etiã erit res quedã alia. Et itez illa res hẽbit aliã quidditatem sic in infinitũ. igit ⁊c. ¶Sed õ has rões ifrabat diuersus phus ꝑbãdo q nõ vident ꝛcludere. Naz fm phm ipm Z.6. rius in hoc. 7º. dr ibi q in cõpositis ex mã ⁊ forma ipm qđ quid est nõ est idez cuz eo cuius est: sed est alia res. ⁊ tñ nõ ppter hoc segt q illud qđ quid est hẽat aliã quidditatez. Nec ẽt segt q esset pcedere in infinituz. Sic ergo pz q pdicte rões nõ ꝛcludũt. aut si ꝛcludãt ita ꝛcludũt ꝛtra phm sicut ad pposituz. ¶Dicẽduz q pdicte rões pcedunt supposito q ipsuz qđ quid est sit alia res per se subsistẽs ab eo cui⁹ est. Oĩs. n. res p se existens vt plo vo ditatez. Si ergo illa qdditas esset p se existens vt plo verum lebat õ quẽ phus in pñti lectione insurgit. oporet q habet ⁊ beret quidditatẽ. Et sic si illa quidditas esset alia res ẽt pcedẽ in infinituz. Si vo nõ est alia res pari ratione stan dum erat in pmo ut phus ꝛcludit. ¶Aduertendum est aũt q Anto. Andree ĩ pñti passu. f. q. 7. i 2ª pte pmittit quattuor distinctiones. Quaz pª est q idez qñqz ꝛcipitur ꝑfuse qñqz distincte. pmo mõ signat p nom. scdo mõ q diffinitionẽ. Et sic pmo mõ dicitur illud cuius est. secũdo mõ dr quid. Unde qđ quid est ⁊ id cui⁹ est non dñr nisi in diuerso modo ꝛcipiendi. hec ille. Sz licet hoc verum sit q idez qñqz concipit ꝑfuse qñqz difficile tamen non videt consonuz vitati q diffinituz significet conceptuz confusuz. Nam illud nomen qđ signat ꝛceptum ꝑfuse ꝛcipitur in plus ⁊ ad pla se extendens sicut aial qđ signat ꝛceptum sive rationem cõfusiorem q̃ homo: ita de pluribus pdicatur q̃ homo. Si ergo diffinituz signat conceptuz confusiorem q̃ diffinitio. sequitur q diffinitum in plus se hz q̃ diffinitio. Et sic diffinitio ⁊ diffinituz nõ cõuertibiliter se habebunt. quod est ꝛtra phylosophum scdo posteriorz. Z.6. ⁊ ꝛtra veritatem. ¶Ꝑ 2º. Ratio quaz nomen significat est sua diffinitio: ⁊ spẽs signat conceptuz specificum. Dicere ergo q diffinitum. s. species signat conceptuz magis confusuz q̃ sua diffinitio est dicere speciem non esse speciẽ. Z.6. qđ implicat in terminis. ¶Scda distinctio quaz pmittit est q sicut forma potest sumi dupliciter ita ⁊ mã. Nam materia ⁊ forma opponunt relative ex scdo physicoz. Et quot modis dicit vnum oppositoz tot ⁊ reliquiz ex pmo topicoz. forma aũt sumit vel pro forma partis vel pro forma totius. Exemplum primi. Aia hois. Exẽplum secundi quidditas hois que est humanitas. Similit mã dicit dupliciter. Uno⁰ que corrñdet forme partis: ⁊ sic mã est pars essentialis compositi que ꝛstituit cuz forma vnum per se de genere substantie. Alio⁰ dicit mã que corrñdet forme totius ꝛtrahens ipsam ad quidditatem ⁊ ad esse. Et hec est dria seu pprietas indiuidualis que cum ipsa quidditate ⁊ natura specifica constituit indiuiduum spẽi vnum ens per se. Hec ille. ¶Sed considerandum est q lz hec distinctio duplicis forme admittatur a doctoribus: tamen aliqua in ea adducit predictus opinator que pcul a vitate sunt nisi sanius intelligant q̃ verba sonant.

Nam

Nam vnum relatiue oppositoꝝ nunq̃ suscipitur in alio. Forma autem in materia suscipit: vt pfectio eiꝰ. nõ ergo mã ⁊ forma relatiue opponũtur nec dicũt relationez nisi accipiẽdo rlonez pro qcunq̃ hitudine qõ est abuti termi nis rõnis. Si. n. q̃libet hitudo esset relatio: tũc ipsius ac cidẽtis ad sbm esset relatio cuꝫ accñs habeat habitudinez ad sbm: ⁊ cuꝫ relatio sit qõdaꝫ accñs ipsius relationis ad sbm esset relatio. Et sic relationis esset relatio. ꝑprie er go loquẽdo forma nõ opponit mãe relatiue. ¶Hec ẽt vltima vez est ꝙ tot modis dicit vnuꝫ oppositoꝝ sicut ⁊ re liquũ. Nam accñs dicit nouẽ modis: nõ tñ sba. Similr quãdã est forma subsistẽs in alio sic̃ sunt foꝛe mãles. Quedam vo est ꝙ se subsistẽs. Et illa est duplex. Quedã est q̃ subsistit subsistẽtia incõpleta sic̃ aïa rõnalis. Quedã vero subsistit in suo esse: ⁊ est sunꝫ esse sic̃ essentia dina. Quedam vo est que nõ est sunꝫ esse subsistit tñ subsistentia cõpleta sicut forma angelica. Non aũt opꝫ ꝙ mã tot modis di aduersari? ꝙ mã ẽt debeat dici duplr: nõ tñ debite ꝛcludit ad assumit pro exẽplo. vꝫ. ꝙ qdditas hois sit humanitas: vt infra patebit. loquendo de vtate ꝑdicationis ⁊ de vtute sermonis. Nam vt dicit pbus ipm qõ qd est debet pre dicari essentialiter de eo cuiꝰ est: ⁊ debet per ipm rñderi ad interrogationẽ factã p qd. Sed humanitas non ꝑdicat de hoie vere. Nec. n. nõ est vera hõ est hũanitas sic̃ nec ista aïal est aialitas. Silr si querat qd est hõ nõ ꝛuenien ter rñdet ꝙ est hũanitas: sed ꝙ est aïal rõnale mortale. Sic ergo de vtute ꝑmonis falsuꝫ est qõ pro exemplo ad ducit. ¶Silr nec vitati ꝓsonat ꝙ mã sit ꝑprietas indi / uidualis. Ut. n. ꝑz per porphyᵐ ꝑprietates idiuiduales sunt accidẽtia indiuiduãtia. Sed manifestũ est ꝙ mã nõ est accidẽs. ergo mã non est ꝑprietas indiuidui. Et ꝛz in eodẽ ꝓposito ponat mã que coꝛrñdet forme ptis ⁊ foꝛe totius: nõ tamen opꝫ ponere duas mãs realiter distictas in eodẽ sicut ponunt forma ptis ⁊ forma toti? que realit distinguũtur. Alis cuꝫ ex mã ⁊ forma fiat vnũ p se vnum ens esset duo entia per se. qõ videt absurduꝫ. ¶Tertia vero ꝑ accidẽs. Exemplũ ꝑmi vt gña ⁊ oẽs eoꝝ spẽs et oia que per se sunt in gñe sbe que. s. nõ includunt res di uersoꝝ genez. Exẽplũ scdi. vt cõpositũ ex reb? diuersoꝝ ꝑdicamẽtoꝝ sine diuersis noib?: vt hõ alb? sine vno vt al uersas res. s. sbm ⁊ accidẽs hec ille. ¶Sed ḃ vltimũ est ꝓba pbm in ꝑdicamẽtis vbi dicit ꝙ albũ solã q̃litatez si gnificat. Nõ. n. ꝛcretũ significat suũ sbm ꝛz ꝑz suũ modũ significãdi ꝛcernat ipm sbm sicut supra dictũ est circa ꝑn cipiũ hui? septimi. Nñ ꝛz res alba sit ens per accñs iclu dens res diuersoꝝ ꝑdicamẽtoꝝ non tamen albuꝫ. Unde albũ per se sumptũ nõ dicit ens per accidẽs sed accidens cõe ꝑdicabile. ¶Qõ aũt ꝛcretũ de genere accidẽtis fm suũ ꝑpriũ modũ significãdi ꝓsideratũ nõ ponat in predi camẽto accidẽtis per se hoc nõ est qꝛ duas res significat: sed qꝛ nõ designat per modum generis spẽi vel dfie indiuidui. Qualiter aũt ꝛcreta per se ⁊ q̃lr nõ p se collo cant in genere supra dictũ est. ¶Quarta distinctio eius est hec. ꝙ coꝝ que qdditatẽ hñt: quedã hñt qõ qd est ⁊ per se: vt homo ⁊ q̃libet spẽs vlis cõposita. Alꝛ spẽs dfir hre ipsuꝫ qõ qd est pº ex hoc ꝙ qdditas ꝑ nihil aliõ ꝛuenit eis. ⁊ alijs. s. indiuiduis per ipsas cõuenit. hoc. n. est aliqd hre pº ex pº ꝓxᵉ. Quedã vo hñt qdditatẽ p se sed nõ pº. vt hic hõ singularis abstractus a motu ⁊ tpe. Et tale indiuiduũ est per se in genere qõ nõ includit res diuersoꝝ genez. Tale. n. indiuiduũ hz qõ qd est per se: qꝛ nihil includit tollens qdditatẽ entis ⁊ vnitatẽ: tñ quia qdditatez hz per aliud. s. per spẽm quã ꝑticipat: ideo non hz pº qõ qd est. Quedã vero neq̃z per se neq̃z pº: ꝛz per accidens hñt qõ qd est: vt hic homo existẽs in tempoꝛe. Nam tale indiuiduũ includit aliqd accidens qõ est extra rationẽ qdditatis: puta existentiã ⁊ esse in tpe ⁊ alias con ditiones mãles que tollunt vnitatẽ per se entis. Ulterius ⁊ si hõ albus habet aliq̃liter qõquid est habet ipsum ma gis per accidens q̃ hic hõ existens quia adhuc addit ali quid. puta albedinẽ. Et si hõ albꝰ accipiat ẽt vt abstrahit ab existentia. adhuc magis ꝙ accñs q̃ hic hõ existens: qꝛ albedo est vere ⁊ ꝑprie accidẽs. existia aũt nõ est ꝑprie accidẽs nisi ꝓut accidẽs alicui large dicit. s. quicquid nõ est formalr idez illi. ergo hõ albꝰ magis hz qõ quid est per accñs q̃ hõ existẽs. hec ille. ¶Sed ꝛz hec distinctio sumpta sit ex Doc. S. in ꝑti lcõne: vbi dicit ꝙ aliquid hz qõ quid est ꝙ se pº aliquid ꝙ aliud. aliquid vo ꝙ acci dens: tñ male vident applicari ꝑdicta exẽpla ad ptes di stinctiõis. Alꝛ quicquid ꝛuenit alicui ꝙ se: ꝛz nõ pº semꝙ ei ꝛuenit ꝙ se ẽt secluſa q̃cũq̃ opatiõe ĩtellectꝰ sic̃ risibile ꝛuenit sorti ꝙ se nõ pº semꝙ sibi cõuenit. Si. n. cõueniret alicui aliquid ꝙ opationẽ ĩtellectꝰ nõ per se sed ꝙ accidẽs ꝛueniret. Sed huic hoi singulari. s. sorti ꝛuenit qõ quid est per se. nõ aũt pº sed ꝙ spẽm: vt aduersariꝰ dicit ⁊ bñ. ergo secluſa q̃cũq̃ opatiõe ĩtellectꝰ idẽ qõ quid est ꝛue niet eidez hoi singulari. s. sorti. Sed manifestuꝫ est ꝙ hic hõ secluſa opatione ĩtellectꝰ nõ est abstractus ab existen tia ⁊ a motu. Nñ necesse est dicẽ ꝙ huic hoi existenti in rex nã ꝛuenit ipm qõ quid est per se. Alias huic hõi ab stracto attribuereꝝ suũ qõ quid est per opationez intelle ctus: et per ꝓns nõ per se ꝛz per accidẽs. Dicere ergo ꝙ hic homo singularis existens nõ habeat qõ quid est ꝙ se scdo: ⁊ ꝙ hic hõ singularis non exñs hẽat ꝙ se videt im plicare. vꝫ. ꝙ hz qõ quid est ꝙ se: ⁊ ꝙ nõ hz secluſa opa tione ĩtellectꝰ. Uez est tñ ꝙ hic homo exñs ꝛz hẽat quod quid est ꝙ se spẽi ꝛz non pº non tñ ꝛuenit sibi inq̃ntũ exñs est sicut aïal per se ꝛuenit illi aïali qõ est albuꝫ: non tamẽ inq̃ntuꝫ est albuꝫ. ¶Ex predictis igit ꝑz q̃liter predictꝰ opinator multa bona adduxit sed nõ absq̃ anormalitate. Alia vo que adducit in eadez qõne in vltimo articulo hu ius questionis adducent.

Ad primum igit dõm ꝙ vt deñ est si cõpa ret ipsum qõquid est natura liter ad id cuiꝰ est tãq̃. s. ad suppositũ single sic in mãlibꝰ ipsum qõquid est nõ est idem cũ eo cuiꝰ est. Sed si ꝙpa ret logyce ipsuꝫ quod quid est ad id cuiꝰ est in vlı ꝓsideratũ vel sicut significatũ diffinitiõis ad diffinitũ: tũc ipsuꝫ quod quid est. ⁊ id cuius est etiã ĩ mãlibꝰ sunt idẽ re ⁊ ra tiõe: vt infra oñdet. ¶Et ꝙ hoc ꝑz rñsio ad 2ᵐ ⁊ 3ᵐ. Ue rũ tñ anto. andree dicit vbi supra in solutionibꝰ argumen toꝝ ꝙ ipsuꝫ quod quid est spẽi ⁊ in mãlibꝰ ꝛz non sũt idez cuꝫ singli ꝙ se pº est tñ idez cum eo ꝙ se non ꝑº. Sed hoc nihil est ad propositum. Disputatio. n. pbi est an sint idem fm rez aut non. dicere ꝙ non est idem ꝙ se pº sed ꝙ se 2º. non euacuat auctem pbi pro scdo argumento adductam. ¶Ad 4ᵐ dõm ꝙ ipsũ quod quid est potest coꝛrumpi ꝙ alteruꝫ q̃tuꝫ ad esse existentie non autez ꝙ se ⁊ q̃tum ad eẽ essentie. vñ sive res sit sive non sit de ea potest esse scien tia ꝙ quidditatez ⁊ essentiã. ¶Ad 5ᵐ dõm ꝙ argumen tuꝫ ꝛcludit ꝙ single sive supposituꝫ nãliter ꝓsideratuꝫ in mãlibꝰ differt realr a sua quidditate. Quod ꝓcedimus. Non ãt probat ꝙ logyce loquendo modo supra exposito differat realiter. Qualr ãt differãt realr ipsuꝫ quodquid est ⁊ id cuius est in sbijs mãlibꝰ ⁊ non in simplicibꝰ infe riꝰ ad longum deo concedente disputabitur capło. s. vn decimo huius. 7.

¶Ubi supra in doctoꝛe sancto.

a **B secundum** sic procedit. videtur ꝙ in his que ꝙ se dicunt ipsum quodquid est ⁊ id cuius est non sint idem fm rem ⁊ rationez simul. Maꝫ ea que sunt idem fm rem ⁊ rationẽ sic se habent ꝙ quic quid predicatur de vno predicatur de reliquo: vt dicit Doc. S. in tractatu de fallacijs vbi tractat de fallacia acci dentis sicut dat exempluꝫ de tunica ⁊ indumento. Sed manifestuꝫ est ꝙ aliqua predicant de eo qõ quid est que non predicantur de eo cuius est ⁊ econuerso. verbi gra tia. hec est vera. homo est spẽs. hec tñ non est vꝛa aïal ra tionale ẽ spẽs. Silr hec est vꝛa. Aïal rõnale ẽ diffio: ⁊ tñ b

nō est vera hō est diffinitio. ergo qō quid est' ⁊ id cui⁹ est non sūt idez fm rōnez. ¶ Ꝑ 2°. Ea q̄ nō dr̄nt realr neqz fm rationem sic se habent ꝙ vnuz ꝑdicaf de reliq̄. Sed qō qd est nō ꝑdicaf de eo cui⁹ est. hec. n. est falsa diffinitum est diffinitio sine id qō est est ipsum qō quid est. igitur idem qō ꝓns. ¶ Ꝑ. 3°. Aū duo sic se hn̄t ꝙ vnuz signat plures ꝛcept⁹ simplices. alt ex vo vnuz tm̄ illa dr̄nt ratione. Sed sic est ꝙ ipsuz quod quid est sine diffinitio signat plres ꝛcept⁹ simplices. ſ. ꝛceptum generis ⁊ differē tie. Id vo cui⁹ est sine diffinitum signat ꝛceptum simplicem. igit' ⁊c̄. ¶ Sed incōtrariū arguit'. Nuz ratio q̄s nomen signat est diffinitio. Illa ergo que dr̄nt ratione dr̄nt diffinitione. Sz diffinituz ⁊ diffinitio non dr̄nt diffinitione. Alias differrent essentialiter. Igitur videtur ꝙ non differant ratione.

Respondeo dicenduz ꝙ Anto. Arch. ī. 5. q. hui⁹ septimi. dicit in 3ª cō ꝛclusiōe. ꝙ ls in sbijs qbuscūqz sit idē qō qd ē ⁊ id cui⁹ est: non tm̄ sūt idez ratione qz diffinitio ⁊ diffinituz distiguūt' ratione licet significēt eādem essentiā. Uel fm alios doctores in eis est distictio ex natura rei. hec ille. ¶ Sed hec sn̄ia absolute loq̄ndo est directo ꝓ pbum ī pn̄ti lcōne. Dicit. n. pbus. At vo nō solū vnuz sed ⁊ ratio eadez ipsorum sicut palam est ex dictis. Nō. n. fm accidens vnum qō vni esse ⁊ vnum. hec ille. Expresse ergo pbus dicit ꝙ ipsū qō qd est ⁊ id cui⁹ est sūt vnuz ⁊ idez fm rationem. ¶ Predicta etiā sn̄ia est ꝓtra Doc. S. in presenti lcōne. vbi exponens textum phy dicit. Sciēduz ꝙ nō soluz res ⁊ qō qd erat esse ei⁹ sunt vnuz quocunqz mō sed ēt sunt vnuz fm rationē vt ex dictis pōt esse manifestuz. Nō. n. est vnum fm accidens vnuz ⁊ qō quid erat esse vni. sed est vnuz p se ⁊ ita sunt fm rationē vnū. hec ille. ¶ Dicēdum est igit' ꝙ diffinitio ⁊ diffinituz possūt accipi dupliciter vt supra adductuz est. Uno mō q̄tum ad intentionē diffinitionis ⁊ diffiniti. Et sic diffinitio ⁊ diffinituz distinguunt' ratione. Alio modo quantum ad naturam ipsius quod quid erat esse. Et sic ipsum quod quid est distingui ratione ab eo cuius est potest intelligi dupliciter. Uno mō accipiēdo rationez ex parte ipsi⁹ ⁊ ratiocinātis sive ꝛcipiētis. Et sic ipsuz qō quid est ⁊ id cuius est bene distiguūt' ratione. Alio mō accipiēdo rationez ex pte rei ratiocinabilis q̄. ſ. habet immediatuz fundamētum in re. Et illo mō diffinitio ⁊ diffinitū nō distiguūt' ratione sive accipiatur ratio ꝑ ratione incōpleta que. ſ. cātur ab intellectu informato specie que nō pfecte repn̄tat rem. sive ꝑ ratione cōpleta que pfecte ducit in cognitionez rei. Et sic accipit' ratio in ꝓposito. Et p hoc pz rn̄sio ad rōnē ꝑdicti opātoris. ¶ Et qz methaphysice loquēdo ratio accipit'. Ultimo mō ideo simplicit' ⁊ absolute ꝛcedenduz est ꝙ non differat sed sunt vnum ⁊ idem ratione ipsum quod quid est ⁊ id cuius est.

Ad pmū igitur dicendum ꝙ nihil realiter ꝑdicatur de diffinitione quod non ꝑdicet' de diffinito ⁊ econuerso. accipiendo diffinitionem quantum ad naturaz eius. Licet enim aliqua intentionalia predicata dicantur de vno que non dicūntur de alio: quia distiguunt' fm rationez ex pte ratiocinātis: nō tamē distiguunt' ratione rei ratiocinabilis. ¶ Ad 2m dicenduz ꝙ pme intentionaliter accipiēdo ipsum qō quid est: ⁊ id cui⁹ est vnum de alio ꝑdicatur quertibiliter ⁊ econuerso. secus autem si secunde intentionaliter accipiantur: vt patet in exemplo adducto in obijciendo. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ argumentum illud concludit ꝙ differunt ratione ex parte concipientis non autem ex parte rei ratiocinabilis. Uerūtamen diffinitio fm naturam eius sive pme intentionaliter accepta non signat plures rationes simplices sed vnam tantum. Et licet genus et differentia seorsum accipiendo significent duos conceptus simplices. fm tamen ꝙ in diffinitione simul accipiuntur signant vnam simplicem rationem sūe conceptionem que dicitur ratio quam nomen signat. De quo sufficienter supra in. 4°. huius disputatum est dum de vno ageref.

¶ Ubi supra in pho et Doc. S. ⁊ pcipue ibi. Et si qdē.

a **B tertium** sic pcedit'. Uidetur ꝙ ipsuz qō quid est sit separatum fm esse ab eo cuius est. Nam sempiternum ⁊ ppetuuz separatū est: vel saltez separabile est fm esse ab eo qō est tēporale. Sed ipsuz quod quid erat esse est de genere sempiternoz. id vero cuius est. ſ. ipsuz singulare pertim in istis mālibus est temporale. ergo ⁊c̄. ¶ Ꝑ 2°. Incorruptibile est separabile a corruptibili. Sed qdditas est incorruptibilis. Alias nuq̄ posset esse medium demonstrationis. Singulare vero materiale est corruptibile cum ex ctrarijs componatur. igit' ⁊c̄. ¶ Ꝑ 3°. Quicquid est in singularibus est vnum numero ⁊ h̄ aliqd ⁊ singulare. ergo si ipsum qō quid est non sit separatuz a singularib⁹ sequetur ꝙ erit singulare ⁊ h̄ aliquid. Et per ꝛsequēs cum singularitas nō sit diffinitio neqz scia tollet' oē gen⁹ diffinitionis ⁊ scie: quod est inconueniens. igit' ⁊c̄. ¶ Sed incōtrariū est pbs ꝓta plonē in littera dicens. Et si qdē absolute ab inuicē: barus qdē non erit scientia. hec aūt non erunt entia. Dico aūt ab solui si nec bono ipsi existit esse bono nec huic esse bonus. Scientia enim cuiuslibet hoc quod quid erat illi esse ē.

Respondeo dicendum ꝙ ipsuz qō quid ē esse separatum ab eo cuius est pōt intelligi dupliciter. Uno mō cōparādo ipsum qō qd est ad id cuius est tāq̄ ad diffinituz. Et sic ipm qō qd est nō est separatū ab eo cuius est re aut ratiōe vel fm esse. Diffinitionē. n. separari a diffinito fm esse ꝺ ratione implicat. Alio⁹ cōparando ipsum qō quid est ad id cui⁹ est tanq̄ ad sigulare sive suppositum. Et hoc dupliciter pōt intelligi. Uno mō ꝙ sit separatuz. i. diffinituz ab eo cuius est fm rem. Et sic in substantijs materialibus ipm quod quid est separatum est ab eo cuius est fm rem: no autem in simplicibus. Alio mō ꝙ sit separatum fm esse. Et hoc dupliciter. Uno mō ꝙ sit separatum fm esse essentie. Et sic ipsuz qō quid est in istis materialibus est separatū fm esse ab eo cui⁹ est. Alio mō pōt intelligi ꝙ sit separatū esse existentie. Et isto mō qō quid est nō est separatum fm esse ab eo cuius est. ¶ Qō probat pbus in ij. tera fm. Doc. S. duabus rationibus. ¶ Quaz pma est ꝙ si ipsuz qō quid est esset separatū fm esse ab eo cuius est: sequereē ꝙ illaz reruz a quib⁹ esset separatū non esset scientia. Sed hoc est inconueniens etiam fm platonicos qui posuerūt talem separationē ad saluandam scientiam. ergo ⁊c̄. ¶ Patet sequela quia scientia vniuscuiusqz rei in hoc cōsistit ꝙ sciatur ipsum quod quid erat esse illius. Si ergo ipsuz qō quid erat esse non sit de omnib⁹ rebus ille res nō poterunt sciri. Et cuz equalis ratio sit de oībus rebus seq̄t' ꝙ nulla res poterit sciri. ¶ Secūda ratio talis est. Si ipsuz qō quid est esset separatuz a re cuius est: sequereē ꝙ nihil esset ens neqz bonū neqz aīal nec aliqd huiusmodi. Sed ꝛsequens est inconueniens. ergo ⁊ id ex quo sequit'. ¶ Patet sequela: quia hoc non pōt esse ens in quo nō est ratio sive qō qd est entis. Simili illud non pōt esse bonū cui non cōuenit ratio boni neqz aīal cui nō conuenit ratio aīalis ⁊ sic de alijs. Si ergo ipsū quod quid est sine ratio rei nō sit in re cuius est: sed separatuz fm esse ab ea nihil erit ens aut bonuz ⁊ sic de similibus. ¶ Ex quo infert pbus ꝛclusionez pncipaliter intentam in hoc capitulo. Nā ex q̄ per diuersitatem ⁊ separationē ipsi⁹ qō quid erat esse a rebus sequit' ꝙ res nec sunt scite nec entes qō est inconueniens necesse est dicere ꝙ idem ē quod quid est rei ⁊ ipsa res cuius est: sicut idem est bonuz ⁊ benigno esse. Et similit' est de omnibus alijs que dicūtur per se ⁊ pmo ⁊ nō per aliud sine per accidens. in illis est alia ratio ut infra patebit. ¶ Infert pbus vlterius ꝙ ad hoc ꝙ res sint scite et ꝙ sint entes hoc sufficit. ſ. scias rez opz ponere separationē qdditatis a re ipsa. Nō. n. ad salūdam ꝙ ipsū qō qd est ⁊ id cui⁹ ē sint idē. Nō. n. ad salūdam gis. n. aliqd cognoscit' ⁊ habet esse ꝙ id qō ē sibi cōmunicat q̄ p hō qō ē ab eo separatū. Ex q̄ ifert vlteri⁹ destructio nē spēz q̄s plo posuit. Nā si spēs nō ponāt nihil ꝓpt' scias

rerum

rrum ⁊ esse earum: ⁊ ad hoc sufficit alia positio. s. posi/tio Aristo. etiã hoc non posito ⁊ eo posito magis q̃ hoc sequetur q̃ vanum sit ponere species.

Ad primum igitur dicendum q̃ ipsa⁊ qd/ditatem esse ꝑpetuã ⁊ incor/ruptibilem. põt dupl̃ intelligi. Uno° per se p°. Et sic est in corruptibilis. Allio° per aliud. Et hoc dupl̃. Uno° q̃ntũ ad esse essentie. Et sic nõ est corruptibilis sed incorrupti/bilis. Allio° q̃ntu⁊ ad esse existẽtie. Et sic ipsa qdditas est corruptibilis per aliud. Hec vt sic est ꝑpetua. Uñ q̃ntu⁊ q̃ntum ad esse existen: ie: ita. s. q̃ habeat esse per se subsi/stens extra singularia sicut platonici posuerunt: vt Aristo/teles eis imponit. ¶Et per hoc p⁊ responsio ad alia duo ¶Ubi supra in ꝓbo ⁊ Doc. S. et precipue ibi. In his quidem ⁊c̃. Et ibi. Secundũ accidens ⁊c̃.

a **B quartum** sic ꝓceditur. Uide/tur q̃ in his que di/cunt fm accidens sit idez qõ quid est: ⁊ id cu/ius est realiter. Nam idẽ est homo ⁊ hoi esse est albus ⁊ hoi esse. Sed homo est albus. ergo idẽ homine. igit̃ in his que per accidens dicunt idez est qõ quid erat ẽ̃ rei ⁊ ipsa res. ¶Ꝑ 2°. Quecunq⁊ vni ⁊ idẽ sunt eadem illa inter se sunt eadem: vt dicit hic in lẽone. Sed ea que per accidens dicunt ⁊ qdditates eor cõue/niunt in vno. 3°. vt album ⁊ rõ albi cõueniunt in hac al/bedine. ergo ⁊c̃. ¶Ꝑ 3°. In ꝑdicationib⁹ essentialibus ꝑdicatũ est idez realiter cum subiecto sicut supra ꝓcessu⁊ est. Sed ipsum qõ quid est ꝑdicatur de eo cuius est i qd qõ quid est: est idem cum eo cuius est. ¶Sed incontra/rium est ꝓbus in littera dicens. Scõm accidens vero di/cunt: vt musicum aut albu⁊ ꝓpter duplex signare nõ est verũ dicere: q⁊ idem qõ qd erat esse ⁊ ipsu⁊.

Respondeo dicendum q̃ in his que dicun/tur per accidens nõ est idẽ fm rem ipsu⁊ qõ quid est rei cu⁊ ipsa re. Sicut qõ quid est hominis albi nõ est idem cum homine albo. Qõ sic pro/batur fm ꝓbum. Nam si ipsu⁊ qõ quid erat esse hois al/bi esset idem cum homine albo: sequeretur q̃ esset idez cum homine. Sed ꝓsequẽs est falsu⁊. igit̃ ⁊ id ex quo se/quitur. ¶Patet ꝓnia: q⁊ illud qõ predicatur de hoie albo non predicat̃ de eo nisi q⁊ ꝑdicatur de homine. Nam ac/cidens non est subiectum nisi ratione substantie. Si ergo ipsu⁊ qõ quid est hois albi est idem cum hoie albo erit idem ⁊ cum homine. Falsitas vero ꝓsequentis ꝓbatur. Nam si illa que fm accidens ꝑdicant̃ de homine essent idem cu⁊ homine quidditatiue ⁊ essentialiter: sequere⁊ q̃ illa essent idem inter se: q⁊ que vni ⁊ eidem sunt eadez simpl̃: sibi inuicez sunt eadem. Sed manifeste falsu⁊ est dicere illa que fm accidens dicunt̃ de homine esse eadẽ inter se. Albu⁊. n. ⁊ musicu⁊ dicunt̃ fm accidens de ho/mine: ⁊ tamen nõ sunt idem inter se. ¶Considerandum est igitur p°. pro ampliori declaratione huius q̃ ens fm accidens põt accipi dupl̃. Uno° pro aggregato ex subie/cto ⁊ accidẽte: sicut̃ est homo albus. Allio° põt accipi p ipso accidente solo. Qõ quidem dicit̃ ens per accidens: q⁊ nõ habet esse per se subsistens sed est in alio ⁊ ab alio subiectiue. Si ergo accipiat̃ ens fm accidẽs scdo modo: tũc põt dupl̃ ꝓsiderari. Uno° abstractiue ⁊ per respe/ctum ad sua inferiora. Allio° ꝓcretiue ⁊ per respectũ ad subiectũ Si. n. ens per accidens ꝓsideret̃ abstractiue sic qõ quid est: idem est cu⁊ eo cuius est. vtputa qõ quid est albedinis est idem cu⁊ albedine: q⁊ talia entia per accns ꝑdicant̃ per se ⁊ essentialr̃ de suis inferiorib⁹. Hec intelli/gunt aliquid qõ sit extra essentia⁊ eor. Si aũt talia entia per accidens ꝓcretiue designent̃ sic dupl̃r põt ꝓsiderari. Uno° q̃ntũ ad eor significationẽ ꝑncipalẽ tm̃ ⁊ in sensu diuiso: ⁊ sic etia⁊ in talib⁹ ipsu⁊ qõ quid erat esse: idez est cu⁊ eo cuius est: sicut inuit ꝓbus in lra. d. Quare est qdez vt idez: est aũt vtrũ idẽ qõ quid erat esse ⁊ ipsu⁊. Nam hoi ⁊ albo hoi nõ idem. ¶Passioni aũt idem. Allio° talia entia per accidens ꝓcretiue designata' põt ꝓsiderari non solum q̃ntu⁊ ad eor significationẽ: sed etiã q̃ntu⁊ ad con/significationẽ ⁊ in sensu cõposito. Consignificant. n. eo: u⁊ subiectum indeterminate si sint accidẽtia cõmunia simpli/cia aut determinate si sint accidentia ꝓpria vel copulata. Et sic in talibus ipsu⁊ qõ quid est nõ est idez cu⁊ eo cui⁹ est: q⁊ talia cõcreta sic ꝓsiderata important aliquid. s. sbm qõ nõ includit̃ in quidditate eor. Si vero accipiat̃ ens fm accidẽs pro aggregato ex sbo ⁊ accẽte: tũc ipsum qõ quid est esse idez cu⁊ eo cui⁹ est põt intelligi q̃druplicit̃. Uno° q̃ ipsu⁊ qõ quid est totius aggregati sit idem cum toto aggregato. Et sic manifestu⁊ est q̃ nõ est idem: quia tale qõ quid est nõ est. ¶Probatum est. n. supe⁊i⁹ q̃ i en/tibus per accns sic consideratis nõ est qõ quid est. Allio° põt intelligi q̃ quidditas subiecti sit eadem cum toto ag/gregato. Et sic etiã manifestũ est q̃ non est eadem. Hec ille sensus est ad ꝓpositu⁊. Tertio modo põt intelligi q̃ ipsu⁊ qõ quid est accidẽtis: vtputa albi sit idez cum toto aggregato. s. cu⁊ hoie albo. Et sic etiã manifestum est q̃ ipsu⁊ qõ quid est: nõ est idem cu⁊ eo cuius est ꝓpter du/plex signare ei⁹ cui⁹ est. s. toti⁹ aggregati: vt dicit ꝓbus i lra. Cu⁊. n. dicim⁹ q̃ ipsu⁊ qõ quid est hois albi sit idem hoi albo duo põt significari. s. q̃ sit idez hoi vel q̃ sit idẽ albo. Et isto° fm Doc. S. intelligendũ est q̃ in his que dicunt̃ per accidens nõ est idez ipsum qõ quid est rei ⁊ ipsa res. Quarto modo põt intelligi q̃ ipsu⁊ qõ quid est accidẽtis puta albi sit idez cum parte totius aggregati. s. cum albo fm se ꝓsiderato ⁊ nõ cum toto aggregato. Et sic ipsu⁊ qõ quid est. est idem cum eo cuius est: sicut qõ quid est albi est idem cum albo si album ꝓsideret̃ fm se q̃ntum ad suam significationẽ. Solum. n. qualitatem si/gnat. Et hoc inuit ꝓbus cu⁊ dicit. ¶Passioni aut idem ⁊c̃. ¶Ex quo p⁊ q̃ ꝓbatio quã Antonius Andree adducit ad ꝓpositu⁊ ꝓbandũ nõ est ad ꝓpositũ. Dicit. n. q̃ entia fm accidẽs nõ habent qõ quid est. ergo in eis nõ est idez qõ quid est: ⁊ id cuius est. Licet. n. vt dictu⁊ est entia p⁊ accidens rõne totius aggregationis nõ habeant qõ quid est: tamen ratione partiu⁊ habent sicut dictum est de ho/mine albo. ¶Aduertendum est vlterius 2°. q̃ quidam accipere volũt hic a ꝓbo q̃ accidẽtia ꝓcreta hñt duplex si/gnificare. Signant. n. vt dicunt subiectũ ⁊ accidens. Qõ ꝓbus ĩuere videt̃ cum dicit. Etenim cui accidit album ⁊ accidens põt signari. ¶Sed hec sñia procul est a mẽte ꝓbi fm Doc. S. Non. n. vult ꝓbus dicere q̃ entia per accidẽs. i. ꝓcreta habeant duplex signare signando. s. sbm ⁊ accidens. sed q̃ ipsu⁊ qõ quid est esse idem cum eo cu/ius est in his que fm accidẽs dicunt̃ habet duplex signa/re. i. duplicem sensum. ¶Potest enim⁊ esse sensus q̃ ipsum qõ quid est: sit idem cum subiecto: vel q̃ sit idez cum ac/cidente. Unde Doc. S. in lẽone isto modo exponit illõ duplex signare. Dicit. n. sic. Si diceremus q̃ quid est al/bi hominis sit idem homini albo duo põt signari. s. q̃ sit idem homini vel q̃ sit idem albo. Et hoc est quod dicit ꝓbus. Etenim potest signare subiectũ cui accidit album et accidens. Hec ille. Que sũme sunt ꝓsideranda. Sepi⁹ enim ⁊ a multis predicta auctoritas adducitur sed nõ ad propositum. ¶Ex predictis ergo patet q̃ in his que p accidens dicuntur non est idem quod quid est cum eo cuius est. Et hoc ideo quia aliquid includitur in re tali quod non includitur in eius quidditate. In homine enim albo includitur homo qui non includitur in essentia siue quidditate albi. Unde inferius phylosophus postquam probauit q̃ in substantijs materialibus aliquid est quod non pertinet ad essentiam siue quidditatem propter eam/dem rationem concludit q̃ in eis non est idem qõ quid est rei et ipsa res. ¶Ad rationes autem faciliter respon/deri potest per ea que dicta sunt. ¶Qualiter autem illa auctoritas intelligatur que vni ⁊ eidem sunt eadem ⁊c̃. supra declaratum est in quarto huius. questione tertia articulo tertio.

¶Sequitur in Doc.S.Sciendū est aūt ad euidētiam. sic ꝓceditur.Uidet
a **B quintum** ꝙ humanitas sit qō qd erat esse hominis.Nam quidditas ꝛ forma totius idem sunt: vt supra in.5°.cōcessum est.Sed humanitas est forma totius hominis: vt sepe cōcessuꝫ est.igitur humanitas est quidditas hois. ¶P̄ 2°. Quidditas natura ꝛ essentia idem sunt: vt cōcedit Doc. S.in.5°.huius.Sed humanitas dicitur natura ꝛ essentia hominis: vt ꝓz per Doc.S.in prima parte.q.3.ar.3. igitur idem quod prius.¶P̄ 3°.Animal rationale ꝛ humanitas non differunt ſm rem sed solum ſm moduꝫ ſignificandi.Sed constat ꝙ animal rationale est quod qd est hominis.ergo ꝛ humanitas.¶Sed incontrariuꝫ est Doc.S.in lectione pūti dicens. Nō igitur est qō qd est esse hominis humanitas sed animal rōnale mortale ꝛc̄.

Respondeo dōm ꝙ aliquid potest dici qō quid erat esse hominis dupl̄r. Uno modo ſm rem ꝛ moduꝫ simul.Alio modo ſm rem non tamen ſm modum significandi.Humanitas autē est quidditas hominis ſm rem ut argumēta ante incōtrariuꝫ adducta ꝓbant.Non tamen est quidditas hominis ſm rem ꝛ modum simul.¶Quod quidem probat ſm Doc.S.dupliciter.¶Primo sic.Maꝫ illud qō est quod quid est alicuius ſm rem ꝛ moduꝫ simul predicat esse
Lectio.3. tialiter de eo cuius est: vt supra concessuꝫ est a pho. Sed humanitas abstractiue designata non predicatur de homine.hec.n.non est ꝓcēda homo est humanitas. Hec ista Sortes est humanitas ꝫ hec sit ꝓcedenda Sortes est homo.Igit ꝛc̄.Scōo sic.per illud qō est qō qd est esse
Lectio.3. hominis debet responderi ad interrogationē factam per quid de homine: vt supra etiā pbus deduxit. Sed si quereretur quid est homo nō cōuenienter responderetur ꝙ est humanitas sed ꝙ est animal rōnale. ergo humanitas non est qō quid erat esse hominis ſm rem ꝛ modum simul:sed animal rationale mortale. ¶Has autem duas rationes cum cōclusione predicta īmuit Doc.S.circa finem huius lectionis cum dicit. Sciendum est autem ad euidentiam eoꝝ que supra dicta sunt ꝙ qō quid est esse est id qō diffinitio signat. Unde cum diffinitio predicet de diffinito opꝫ quod quid est esse de diffinito predicari. Non igitur est qō qd est eē hominis humanitas que de homine non predicatur sed aīal rationale mortale. Humanitas.n.nō respondetur querenti qd est homo: ſz aīal rōnale mortale.Hec ille.¶Et si dicat. Humanitas est principium formale quidditatis hominis ergo ē quidditas eius quia principium formale est idem cum principiato:sicut animal cum homine. ¶Dicenduꝫ ꝙ sicut dictum est humanitas realiter est quidditas hominis: non tamen ſm modum:qz humanitas accipitur vt p̄ncipiuꝫ formale quidditatis ꝛ non vt totum sine per modum totius.¶Unde Doc.S.vbi supra subdit.Sed tamen humanitas accipitur vt p̄ncipium formale eius qō qd erat esse hominis sicut aīalitas sumitur vt p̄ncipium generis non tamen est genus:ꝛ rōnalitas vt principium differen
Lectio.2. tie nō tamen est dīa.hec ille. Que oīa intelligenda sunt ſm modum significandi: vt ꝓz per Doc.S.sup ꝓoeciū de ebdomadibus vbi sic ait.¶ Cōsiderandū est ꝙ circa qōcunqꝫ abstracte cōsideratum hoc habet veritatem ꝙ non habet in se aliquid extraneum qō.s.sit ꝓter essentiā suam sicut humanitas ꝛ albedo ꝛ quecunqꝫ hoc modo dicuntur.Cuius ratio est.qz humanitas significat vt quo aliquid est homo ꝛ albedo vt quo aliquid est albū. Nō est aūt aliquid homo formaliter loquendo nisi per id qō ad rationem hominis pertinet.Et similiter non est aliqd album formaliter loquēdo nisi per id qō pertinet ad rationem albi.Et ideo huiusmodi abstracta nihil alienum in se habere possunt.Aliter aūt se habet in alijs que significantur in concreto.Maꝫ homo significatur vt qui habet humanitatem et album vt qō habet albedinem. Ex hoc aūt ꝙ homo habet humanitatem vel album albedinem non ꝓhibetur habere aliquid aliud qō non ꝑtinet ad rationem hoꝝ nisi solum qō ī̄ oppositū his. Et ideo habet album possunt aliquid aliud habere q̄s humanitatez vel albedinem.Et hec est ratio q̄re humanitas vel albedo significantur per modum partis. Et non predicant de cōcretis sicut nec aliqua pars de suo toto. Hec ille. ¶Sz instabat discipulus ꝓbando ꝙ humanitas p̄dicat de homine.Nam modus predicandi fundatur super modo essendi.Inde est ꝙ dici de p̄supponit esse in.Sed humanitas est in homine.ergo videtur ꝙ possit p̄dicari de eo. ¶P̄ 2°.Instabat ꝓbando ꝙ humanitas dicit quid hominis.Nam illud qō aliquid signat aut signat quid aut quale.i.substantiam vel accidens loquendo de rebꝫ creatis collocatis in genere.Sed humanitas non dicit quale hominis.Si enꝫ queratur qualis est homo:non conuenienter respondetur ꝙ est humanitas.ergo dicit qd hominis.Qō est ꝛtia scōam rationem Doc.S.¶Dicendum ad p̄mum ꝙ modus p̄dicandi fundatur sup modo essendi non quidem īmediate sed mediante modo intelligendi ꝛ mediante modo significādi. Uñ affirmatiue arguendo non valet ꝟña.hoc est in illo ergo predicatur de illo.Sed est fallacia ꝟsequētis.Sicut nō valet albedo est in pariete ergo albedo predicatur de pariete. Nam ista est falsa.paries est albedo. Licet ergo humanitas sit homine ꝛ sorte:non tamen ꝓpter hoc opꝫ ꝙ predicetur de homine aut de Sorte nisi cōcretiue designetur. ¶P̄o cuius declaratione aduertendum est ꝙ ad hoc ꝙ aliquid possit predicari de aliquo in recto.s.p̄dicatione formali ꝛ essentiali requirunt q̄ttuor ꝓditiones. ¶Prima est ꝙ illud predicatum sit in illo de quo predicat:qz dici de ꝙ supponit esse in.Unde asinus in recto non predicatur de homine.Scōa ꝓditio est ꝙ sit in alio sicut forma vl̄sicut p̄ncipium formale.Unde materia non potest p̄dicari de eo cuius est materia.Tertia est ꝙ sit in alio sicut forma totius.Unde forma partis non potest p̄dicari in recto de eo cuius est forma.Hec.n.non est vera homo est animal rationalis.Quarta est ꝙ sit forma per modum totius designata p̄ modum partis abstractiue.s.per modum ꝓncipij formalis non potest predicari de eo cuius est forma.vt ꝓz in littera.hec enim est falsa.homo est humanitas sm rem Doc.S.¶Dicendū ad secundum ꝙ humanitas rem dicit qd ꝛ realr est qdditas hois:nō tn̄ dicit qd per modū qd.s.ꝓcretiue sz abstractiue.Uñ stricte lꝫptis terminis hec ꝓcedit ꝙ humanitas est quidditas:non tn̄ est qō quid est eiꝰ:qz quidditas et qō quid est differūt sicut abstractū ꝛ ꝓcretū.¶Nec valet argm quo arguit obiectum nō dicit quid ꝙ modū quid.ergo dicit quid ꝙ modum q̄lis:qz inter moduꝫ dicendi quid ꝛ quale mediat aliquid lz īter quid ꝛ q̄le nihil in genere collocatum medietur. Manifestuꝫ est.n.ꝙ forma partis, verbi gratia aīa rationalis nō dicit quid per modum quid neqz ꝙ modū q̄lis:sed tn̄ dicit quid realr.s.aliquid de genere illo.Et ꝛ nō dicat totā quidditatē dicit tn̄ ptē quidditatis.¶Uerū tamen quale hic accipiendum est ꝓ quali vt denominatiuū est accidentis.non aūt ꝓpr̄ie vt est denominatiū q̄litatis q̄ est p̄ntū distinctū ab alijs gñib⁹ accidentiū.¶Sed instabat ꝛ hoc duplici medio.¶Primo sic.hec ē vera predicatio.Deꝰ est sua deytas vt oēs vnanimiter theologi concedūt.Sz tn̄ deytas nō ꝓcretiue nec ꝙ moduꝫ toti⁹ dēs significat ſz abstractiue ꝛ ꝙ modū p̄ncipij.igit rō q̄re hūanitas ñ p̄dicat de hoie ī recto non est qz hūanitas abstracta ne designat.¶Scōo sic.hec ēt est vā p̄dicatio ī recto tua est es.Et tn̄ es ñ est fōia totiꝰ ipsiꝰ statue:vt ō sic notā est.ergo ad ꝟ ꝙ aliqd p̄dicet ī recto ō aliq̄ ñ requirit ꝙ sit fōia totiꝰ.¶Dicenduꝫ ad p̄m ꝙ aliqd pōt abstractiue designari dupl̄r.Unoꝰ ꝛz vocē tn̄ ꝛ nō ꝛz significatū.qō .s.abstractuꝫ non ꝓcedit ab aliq̄ qō possit ineſſe ꝓcreto. Tale autem abstractuꝫ bene predicatur de concreto. qz deytas est huiusmodi abstractum ideo predicatur de deo in recto.Ad denotanduꝫ.n.simplicitatem esse in deo noīa abstracta attribuunt deo.Et ad denotandum ꝙ ē ꝑfe

subsistens sibi attribuuntur concreta. Alio° potest aliqd abstractiue designari non solum ſm vocez sed etiam ſm modum signandi quando.ſ.abstractū ꝓscindit ab aliquo a quo ꝛcretuz non est separatum.sicut humanitas excludit accñtia a sua signatione:a qbus tñ hō nō est sepatus. Et tale abstractuz nō pōt p̄dicari de concreto. Unde hec nō est vera p̄dicatio homo est humanitas. ¶Et lz homo in cōi de quo ꝓcedit argumentū nō includat in sua signatione accñtia:nō tñ vt dicit hic Doc.S.homo est aliqd sepatum ab accidētib⁹. Et ideo homo signat vt totuz:humanitas vo vt pars. Et q: pars nō p̄dicaꝫ de toto in recto relinquitur ꝙ humanitas non predicaꝫ de homine.

¶Dicendum ad 2m ꝙ triplex est p̄dicatio.vz.causalis nāłis ⁊ formalis. Et illa est duplex. Quedam est denominatiua. Alia est essentialis. ¶Predicatio.n.causalis dicitur quando causa extrinseca.ſ.efficiens predicatur de suo effectu vel econuerso:vt dicendo. Actio est passio.i.actio est causa passionis. Uel passio est actio.i.ab actione. ¶Predicatio aūt nāłis dicit illa in qua p̄dicatur mā de eo cuius est materia vel econuerso.vt Statua est es.i.ex ere. Sed p̄dicatio formalis denoīatiua dicit illa in qua p̄dicatur forma accidētalis per modū totius.ſ.ꝛcretiue desumpta de subiecto:vt homo est albus. Unde albedo lz sit forma totius:q: tñ signaꝫ per modū partis.ſ.abstractiue nō predicaꝫ de homine.hec.n.est falsa.homo est albedo ista existente vera homo est albus. Sed predicatio essentialis de qua hic loquimur est illa in qua p̄dicatur forma essentialis de eo cuius est.vt albedo est color. vel homo est animal rōnale. ¶Unde lz es predicet de statua p̄dicationes superius posite. ¶Sed adhuc ꝓtra hanc primaz solutionē instabat idez discipulus tripliciter. ¶¶Primo ꝓceditur. Sed tamen ꝓstat ꝙ gabrieli cōueniūt alię accidentia a quibus non p̄scindit in sua signatione hoc nomen gabriel:que tamen gabrielitas sua signatione excludit. ¶Nam gabrielitas est qua gabriel est gabriel. Nullū enim accidētiuz gabrielis est quo gabriel est gabriel. Sequitur ergo ꝙ pari ratione hec est vera.homo est sua humanitas. ¶Scdo. Deus ⁊ ydeytas differūt sicut abstractum et ꝛcretum. Sed abstractū ⁊ ꝛcretū differunt ſm rem. Nam variatio in fine dictionum variat modum signandi. ¶Nam variatio in fine dictionum variat modum signandi. Uidetur ergo ꝙ deytas ſm modum signandi p̄scindat ab aliquibus a quibus non p̄scindit deus. Et sic cum hec sit vera deus est deytas pari ratione hec erit vera homo est hūanitas. ¶Tertio. Ab eo ꝙ res est vel nō est oratio dicit vera vel falsa. Unde illa oratio que dicit esse qō est:est vera: vt pz p° perier. Sed homo ⁊ humanitas nō differunt realiter accipiēdo hominē put signat nām specificā vt in alio articulo patebit.ergo videt ꝙ hec sit vera homo est humanitas:quia dicit esse qō est. ¶Dicendum ad primū ꝙ lz gabriel ⁊ gabrielitas sint idem realiter:non tamen sunt oīno idem vt probat Doc.S.in qūolibetis de quo infra disputabitur. Sed differunt ſm rationē ⁊ modum signandi nō solum ex parte cōcipientis sed etiā ex parte rei signate. Uñ cum modus p̄dicandi fundetur super modo signadi et modo intelligendi nō est inconueniēs dicere ꝙ hec nō est ꝓcedenda gabriel est sua gabrielitas. ¶Et quando dicit a theologis ꝙ gabriel est sua gabrielitas datur intelligi ꝙ gabriel ⁊ gabrielitas nō differant ſm rem sed ꝙ sunt idem realiter lz differant ratione. ¶Unde ꝓsiderandus est ꝙ deus ⁊ deytas sunt idem ſm rem ⁊ rationē rei ratiocinabilis. Et per ꝛ̄s simplr sunt vnum ⁊ idem. Sed hic homo.ſ.Sortes ⁊ humanitas differūt ſm rem ⁊ rationem. ¶Hic autē gabriel ⁊ gabrielitas sunt idē ſm rem ⁊ differunt ſm rationem. Similiter homo in cōmuni ⁊ humanitas sicut gabriel ⁊ gabrielitas differunt ſm rationem ⁊ sunt idem ſm rem. Unde ꝝntuz ad virtutez predicationis siue sermonis sicut hec non est ꝓcedenda homo est humanitas:q:.ſ.nō sunt oīno idem: vt dic̄ Doct. S.in litera:ita nec ista gabriel est gabrielitas.de quo infra specialis monebit articulus. ¶Dicendū ad secūdum ꝙ aliqua differre ſm modum signandi ꝓtingit dupliciter. Uno modo ex parte ꝓcipientis. Alio modo ex parte rei signate vel concepte. Deus igitur ⁊ deytas differunt solum ſm modum signandi ex parte intelligentis et non ex parte rei intellecte. Unde cum modus signandi fundetur super modo intelligendi deus ⁊ deytas differunt solum ſm modum signandi ex parte ꝓcipientis non autem ratione rei signate. ¶Homo autem et humanitas differūt ſm modum signandi non solum ex parte cōcipientis sed etiam ex parte rei signate vt dictum est:q: humanitas excludit omnia accidentia in sui signatione que tamen possunt esse in homine. Unde non est similis ratio. ¶Dicēdum ad tertium ꝙ modus essendi reruz est causa veritatis orationis:non quidem ꝓpinqua sed remota. ¶Uaz super ipsa re fundatur modus essendi super quo fundatur modus intelligendi super modo intelligendi fundaꝫ modus signandi super quo imediate fundatur modus predicandi. ¶Posita enim causa remota nō opz ꝙ ponatur effectus lz ipsa remota remoueaꝫ effectus. Unde non valet ꝓña. hoc est in illo ergo p̄dicatur de illo lz valeat. hoc nō est in illo ergo nō predicatur de illo. ¶Sic ergo lz humanitas sit idem realiter cum homine:non tamen sequitur ꝙ debeat predicari de eo. Sed requiritur ꝙ illud quod predicatur de illo sit forma totius ⁊ ꝙ designetur per modum totius. Licet enim vt dictum est.albedo sit in cigno:hec tamen non est vera predicatio cignus est albedo sed albus. Unde lz humanitas sit realiter in homine:⁊ sit idem cum homine in cōmuni ⁊ sit forma totius:q: tamen non designatur per moduz totius sed per modum partis:ideo nō predicatur de homine. Et inde est ꝙ dicit qō quid est hominis ſm rem:nō tamen ſm modum.i.non dicit quid permoduz quid.ſ.ꝛcretiue ⁊ per moduz forme totius. ¶Ad rationes incōtrarium adductas pz solutio ex dictis.

¶Sequit̄ in Doc.S. ¶Humanitas aūt pro tanto.

a ¶Sextum sic ꝓceditur. Uidet̄ ꝙ homo ⁊ humanitas nō sint idem ſm rem. ¶Nam illa differunt ſm rē quoruz vnum includit aliquid in sua signatione a quo alteruz excludit. Inde est ꝙ Sortes realr differt ab humanitate. Sed homo includit cōditiones individuantes a quibus excludit humanitas:q: humanitas est id quo homo formaliter est homo: vt dicit hic Doc. S. Sed nullum accidentium est quo formaliter homo est homo. ergo humanitas excludit huiusmodi accidētia individualia. Igitur ⁊c. ¶p̄ 2°. Quecunqz plus differunt cꝫ illa que differunt ſm rationem illa differunt realiter:q: inter differentiam realem ⁊ rationis non est medium. Sed homo ⁊ humanitas plus differūt cꝫ illa que differunt ſm rationem. Igitur ⁊c. ¶Probatio medie. ¶Nam gabriel ⁊ gabrielitas vt dictum est differunt ſm rationem. Sed homo ⁊ humanitas plus differunt cꝫ gabriel ⁊ gabrielitas. Igitur ⁊c. ¶p̄ 3°. Quecunqz sunt idem ſm rem ⁊ differunt solum ſm rationem vnuz de altero potest predicari: vt assumit Doc.S.in de potentia.q.8.ar.p°.⁊ supra pro maxima assumptum est. Sed humanitas non potest predicari de homine: vt in alio articulo concessum est.ergo homo ⁊ humanitas differunt realiter. ¶p̄ 4°. Doc.S.in pluribus locis presertim in prima parte.q.3.ar.3.in corpore: vbi loquitur de distinctione reali inter naturam ⁊ suppositum dicit ꝙ homo non est idem ꝙ humanitas. Cum ergo ibi loquatur de ydemptitate reali. videtur dicendum ꝙ homo distingui tur realiter ab humanitate. ¶Sed incontrarium arguitur:quia forma totius designata per modum totius non distinguitur realiter ab eadem designata per modum partis sed solum ſm modum signandi. Sed homo qui est natura specifica dicitur forma totius per modum totius designata. ¶Humanitas vero est eadem forma siue natura per moduz partis designata. ergo homo ⁊ humanitas non distinguuntur realiter.

Respondeo dom̃ q homo põt accipi dupliciter. Uno modo ip̃proprie siue figuratiue ſm q dicimus interiorem hominez eſſe hominem. Et ſic manifeſtum eſt q homo ⁊ humanitas differunt realiter. Nulli enim dubiũ eſt quin mens que dicit interior homo ⁊ humanitas differant realiter. Alio modo accipitur homo ꝓprie. vz. pro eo qõ hz corpus ⁊ aiam rõnalez. Et iſto modo põt accipi dupl̃r. Uno⁹ pro individuo. ſ. pro ſorte vl platone qui componũtur ex hoc corpore ⁊ ex hac aia rõnali. Et ſic accipiẽdo hominẽ manifeſtuz eſt etiaz q humanitas ⁊ homo differũt realiter. q̃ humanitas eſt natura: ⁊ hic homo vel ille dicit ſuppoſitum. Natura aũt et ſuppoſitũ in ſubſtantijs mãlib⁹ differunt realiter: vt infra patebit. Alio⁹ accipit homo ꝓut ſignat nãm ſpecificam p̃dicabilem de pluribus ſm q dicimus hominez eſſe ſpeciez ⁊ diffinitũ. Et iſto⁹ humanitas ⁊ homo nõ differunt ſm rem ſed bene ſm rõnem ⁊ modũ ſignandi. Lõpoſitum. n. ex corpore ⁊ aia rõnali in cõmuni poteſt deſignari per modũ totius compoſiti ⁊ ſic ſignatur per hoc nomen homo. Poteſt etiam idem ꝓpoſitz deſignari per moduz partis ⁊ abſtractiue. ⁊ ſic ſignat̃ per hoc nomen humanitas. humanitas. n. mãm ⁊ formã partis includit ſicut ⁊ homo ſed ſm diuerſuz modum ſignandi. Sed tamen hoc intereſt inter hominez ⁊ humanitatez: q̃ humanitas nõ includit ſed excludit cõditiones indiuiduantes ſm modũ ſignandi: vt dictũ eſt. ſed homo hz nõ includat in ſua ſignatiõe illas cõditiones non tamen excludit. Si. n. homo in ſua ſignatione principali includeret p̃dictas ꝓditiones indiuiduantes ſicut hic homo vt Sortes vel plato: tunc ſicut humanitas ⁊ Sortes differunt realiter: ita humanitas ⁊ homo differrent realiter. Et hoc eſt qõ Doc. S. inuit in p̃ti lectione circa finem cum dicit. Humanitas aũt ꝓ tanto non eſt oino idem cum homine: q̃ importat p̃ncipia eſſentialia hominis cuz precisione omniuz accidentiũ. Eſt. n. humanitas qua homo eſt homo. Nullum aũt accidẽtiuz hois eſt quo homo ſit homo. Unde omnia accidentia hois excludunt̃ a ſignatione humanitatis. Hoc ipſum vero qõ eſt homo eſt qõ habet principia eſſentialia ⁊ cui poſſunt accidentia ineſſe. Unde hz in ſignatione hominis non includant̃ accidẽtia eius non tamen homo ſignat aliqd ſeparatuz ab accidentibus. Et ideo homo ſignat̃ vt totum humanitas ſignat̃ vt pars. Si aũt eſſet aliqua res in qua non ſit aliqõ accidens ibi neceſſe eſt q nihil differat abſtractũ a ꝯcreto vt maxime pz in deo. hec ille. Patet ergo ex p̃dictis q homo ⁊ humanitas nõ ſunt oino idẽ. ſ. ſm rem ⁊ rationẽ ſimul ſed ſunt aliquo modo idez. ſ. ſm rem. ⁊ aliquo modo differunt. ſ. ſm rationẽ nõ quidem ſm rationez dicentẽ qõ quid erat eſſe alias diſtingueretur eſſentialiter ſed ſm rationem ſignandi ⁊ intelligendi vel clarius ſm modũ ſignandi.

Ad primum igit̃ dom̃ negando minorem q̃ hz hic homo. ſ. ſuppoſitũ includat ꝓditiones indiuiduantes: tamen homo in cõi non includit hz non excludat: vt pz per Doc. S. iam adductũ. Unde hz Sortes ⁊ humanitas differant realiter: q̃ vnũ actu includit aliqd qõ alteruz non includit tamen homo in cõmuni ⁊ humanitas non differunt niſi ſm moduz ſignandi ſicut ꝯcretum ⁊ abſtractum. Et q̃ arguitur. Homo in ſua ſignatione includit ſortem ⁊ alia ſingularia ſub eo poſita: vt dicit Doc. S. in de vnione verbi incarnati. q. 1. ar. 3. Sed ſortes includit ꝓditiones indiuiduantes. ergo etiã homo includit illas ꝓditiones. Cõmittitur fallacia accidentis. Ac ſi diceretur. Sortes eſt homo. homo eſt ſpẽs. ergo Sortes eſt ſpẽs. Uerũtñ D. S. dicit ibidez ar. 3. ad 5^m. q hoc nomen homo ſignat id qõ eſt habens humanitatẽ. i. ſuppoſitũ humanitatis: non quidem in ſua ſingularitate ſed ſolum ſm q eſt determinate in natura ſpeciei. Hec ille. Unde non opz q ſuppoſitum hz ſm q in ſua ſingularitate ꝓſideraſ includat indiuiduantes ꝓditiones q etiam homo includat. Secus forſan eſſet ſi hoc nomen homo ſignaret ſuppoſitũ humanitatis ſm ſuam ſingularitatẽ. Ad 2^m dom̃ q illa q̃ plus differunt q̃ illa que differunt ratione ſm omnẽ gradum differẽtie rationis differunt realiter. Non tamen opz q illa que plus differunt q̃ illa que differunt ratione ſm aliquem gradum eius differant realiter. Differentia. ſ. rationis habet plures gradus ⁊ variatur ſm magis ⁊ minus. Gabriel igitur ⁊ gabrielitas differunt ratione. Similiter homo ⁊ humanitas. Et tamen homo ⁊ humanitas plus differunt q̃ gabriel ⁊ gabrielitas. Unde non ſequitur q differant realiter homo ⁊ humanitas. Si aũt gabriel ⁊ gabrielitas differrent ratione ſm gradus ſuppmuz illi⁹ differẽtie: tũc ſi homo ⁊ humanitas plus differrent q̃ gabriel ⁊ gabrielitas de neceſſitate differrent realiter. Ad 3^m dicẽduz q illa que differunt ſola ratione vnum poteſt de alio modo predicari ſeruata ꝓportione modoz ſignandi. Unde q̃ homo ⁊ humanitas non proportionant̃ in modum ſignandi ſuper quo fundatur modus p̃dicandi non opz q humanitas predicetur de hoc in recto ⁊ p̃dicatione eſſentiali. Ad 4^m dom̃ q Doc. S. ibidem accipit hominem pro homine individuo. vz pro ſuppoſito. Dõ pz per ea que ibi intendit ꝓbare. Illã probare ibidez intendit q natura ⁊ ſuppoſitum non ſint omnino idem: q̃ vnum includit aliquid qõ alterz excludit in ſua ſignatione. Et dat exemplum de homine ⁊ humanitate per humanitatem intelligens nãm ⁊ per hominem ſuppoſitum. Hominis enim ſuppoſitum ⁊ humanitas differunt realiter. Tamen natura humana quam ſignat homo in communi ⁊ humanitas non differunt realiter ſed ratione tñ: vt declaratum eſt.

Ubi ſupra in Doctore Sancto. Imptinenter tamen.

a **D ſeptimũ** ſic ꝓceditur. Uidetur q̃ ſingularia habeant ꝓprium qõ quid eſt aliud a qõ qd eſt ſpẽi vt Scotiſte volunt. Nam ipſum qõ quid eſt eſt idem cum eo cuius eſt in ſubſtantijs per te. Sed prima ſubſtantia eſt maxime ſubſtantia ⁊ maxime ens: vt dicit̃ in p̃dicamentis. ergo prima ſubſtantia que eſt ſingularis ꝛc. maxime habet qõ quid eſt. ⁊ eſt idem q̃ ens. ⁊ per ꝓns idem q̃ ſuum qõ quid eſt. Ꝓ 2°. Illud ſingulare ad t dit ad ſpẽm. Aut ergo facit vnum cũ natura ſpẽi aut non. Si non tunc cum illud additum ſit de eſſentia prime ſbe ſequetur q̃ prima ſubſtantia erit ens per accidens. ⁊ per ꝓns non generabitur neq̃ corrumpetur per ſe. quod eſt falſum: q̃ vt patet in ꝓlogo huius. q. 5. ar. 2. generationes ⁊ corruptiones ſunt circa ſingularia. Si vero facit vnũ de per ſe. ergo totum illud eſt vna ſubſtantia per ſe. Et tunc illud totum poteſt habere ꝓprium qõ quid eſt licet ſolum includat aliud a natura ſpeciei. Ꝓ 3°. Singulare habet ꝓpriam nãm diſtinctam a natura alteri⁹ ſingularis. Natura. n. Sortis non eſt eadem cum natura platonis vt videtur. Sorteytas. n. non conuenit platoni. Sed natura ⁊ ipſum qõ quid eſt idem ſunt. relinquitur ergo q̃ ſingularia habent ꝓprium qõ quid eſt. Sed incontrariũ arguitur ex dictis ꝓb̃y. Nam ipſum qõ quid eſt ſolum eſt ſpeciei habentis genus ⁊ differentiã. Sed ſingulare non eſt ſpecies habens genus ⁊ differentiam ꝛc.

Respondeo dom̃ q Antonius Andree in q. 7. huius ſeptimi. concludit ꝓpter duas ꝓmas rationes ante incontrarium adductas q̃ ſingularia habent ꝓprium qõ quid eſt. Et in ſolutione ad primum argumẽtum p̃dicte ſeptime q̃ſtionis dicit q̃ qõ quid eſt ſpeciei non eſt idem ſingulari: q̃ ſingulare ſupra ſpeciem addit nãm individuale. Tamẽ ſingulare eſt idem cum ſuo ꝓprio qõ quid eſt. Dicit vlterius in ſolutione ad 3^m. q̃ ſicut Sortes generatur per ſe ita ⁊ qõ quid eſt eius ꝓprium. Tamen qõ quid eſt ſpẽi non generatur per ſe ſicut nec ipſa ſpẽs. Et hec eſt ſitia vt ipſe dicit Ariſtotilis dicentis ꝓ platonem in hoc. 7°. q̃ non generatur eſſe domus ſed bui⁹. ſ. in ꝑticulari. Hec ille. Ꝓbatur ergo ſm ipſum q̃ ſingulare habet ꝓprium qõ qd eſt. Et q̃ ipſum qõ qd eſt ſingularis non eſt qõ qd eſt ſpẽi. Sit⁹ q̃ ipſum qõ qd eſt ſingularis eſt generabile ⁊ corruptibile.

rruptibile. ¶Sed hec opinio nō videt posse stare ꝼz sen/
tenā phylosophi. Mā ipsuz qd quid est rei: est signatum
est: seqret ꝙ singulare hret ppriū qd qd
sic singulare diffiniri posset: qd est expsse ꝫ pbm i hoc 7°.
vt infra patebit. igit singulare nō hz ppriū qd qd ē.
2°. Quod qd est spēi: est cōe oibus singularib⁹. ¶Ꝑ
eadē specie. Mō g° potest esse ppriū qd est alicui⁹ sin/
gularis: vtputa sortis nisi appropriet ꝛ ꝺtrahat ꝙ aliqd
ꝺtrahens aut determinās: siue appropriās. Uel g° illud
qd ꝺtrahit qd qd est spēi ad ipsuz singulare est ꝺfia for/
malis ꝛ essentialis: aut mālis. Si sit ꝺfia essentialis ꝛ for/
malis: sequit ꝙ species spālissima diuidet ꝙ ꝺfias foꝛa/
les: ꝛ ꝙsequēs diuisio formalis nō gescet i specie spāli/
ssima: qd est ꝫ Platonē: Themistiuz: ꝛ oēs logycos. Si
vero sit ꝺfia materialis: sequit ꝙ nō ptinebit ad qd quid
est rei: vt pz ꝙ pbm superi⁹ qui vult ꝙ illa q̄ ptinēt ad qd
quid est: ꝓdicēt in qd ꝛ essentialiter. Tñ singulare nō hz
hret qd quid est a quidditate spēi. ¶Ꝑ 3°. Si singulare
nō. Si nō: habet intentū. s. ꝙ singulare nō habet ppriuz
qd quid est: qz qd quid ē spēi: est cōe oibus singularib⁹.
Si vō dicat ꝙ sic: vt vult etiā predict⁹ opinator: seqt ꝙ
eodē singulari erūt due quidditates ꝛ due nature: ꝛ ꝙ cō
sequēs due forme tot⁹: qz qdditas ꝛ forma totius idem
sunt. Et sic vnū ens erit duo ētia. Unūquodqz. n. sic se hz
ad entitatē: sicut ꝛ ad quidditatē. ¶Nec pōt aduersarius
dicere ꝙ ipsuz quod quid est ppriuz singularis: sit aliud a
quidditate spēi ꝼm rationē: nō autē ꝼm rē. Tum primo:
quid est singularis est ꝙ se corruptibile. ꝛ qd quid ē spēi
nō est ꝙ se corruptibile: g° ꝼz ipsum nō solū differūt rōne.
Tū 2°. qz si tres termini sic se hñt: ꝙ pm⁹ realr remoue
mr a sc̄o singulari singulariter tento: cui attribuit realr
terius: tūc ipse pm⁹ realr remouet a tertio: ꝙ maximaz
sagacio in 3ª figura. Sortes nō est asin⁹. Sortes est rōna/
lis. g° rōnale nō est asin⁹. Silr in ꝓposito. Sortes nō est
qd quid ē spēi ꝼm ipsuz. Sz sortes est sum qd quid est ꝙ/
ppriū realr. g° qd quid est ppriū sortis nō est realr quod
quid ē spēi. ¶Dicendū est g° ꝙ singulare cū nō habeat
ppriā diffōnez: nō hz ppriū qd quid est: lz hēat qd quid
est speciei sibi appropriatū ꝙ ꝺfias materiales vel cōdi/
tiones individuātes. Et ide est: ꝙ ipsuz qd quid est sortis
inquantuz est ꝺtractū ad sortē: nō ꝙuenit Platoni nec econ/
uerso. Et cū illō qd ꝺtrahit ipsuz qd quid est spēi ad sin/
gulare: sit quid māle: illō nō ptinet ad qd quid est: lz ap/
propriet ipsuz: qz ut dictū est superi⁹: ipsuz qd quid ē: est
illō qd colligit ex predicatis essentialib⁹ in quid: ꝛ nō ex
ꝓdicatis mālibus. ¶Sed ꝫ h arguit ꝓdictus aduersari⁹
credēs se demōstrasse: pbādo. s. ꝙ ipsuz quod quid ē: nō
colligit ex ꝓdicatis i quid. Mā nihil est formaliter ens: ni
si solū ipsuz qd quid est sibi insit: vt pz ꝙ pbm in presenti
passu. Si ergo qd quid ē: sit collectū ex predicatis i quid
nihil erit formaliter ens: nisi per ꝙsiderationē intellectus
qui facit predicata in quid: qd est inconueniens: qz tūc ni/
hil esset ens reale: sed solū ens rationis. ¶Ꝑ 4°. Phy/
losophus dicit in lra superius: ꝙ singulū nō videt aliud
esse a sui metha. ꝛ qd quid erat esse: dicit singuli substan
tia: si g° qd quid est: esset substātia ꝼm rōnez. s. collecta ex
predicatis in quid singulū esset ens rōnis: ꝛ nullū eēt ens
reale. Tñ dicendū est: ꝙ ipsuz qd quid est: nō dependet
antē ꝙ hec sentētia de directo est ꝫ pbm. Repugnat etiaz
rationi. Nec rōnes predicte sunt pbabiles: sed mere so/
phystice. ¶Quod. n. sit ꝺtra pbm pz: qz pbus superi⁹ in
hoc 7°. expresse inuit: ꝙ ipsuz qd quid est: dicit ꝛ predi/
catur ꝼm se de eo cui⁹ est: ꝛ nō quocūqz modo: sed ita ꝙ
ipsuz predicatū sit de diffinitione subiecti: ꝛ nō ecōuerso.
Innuit etiā ꝙ illud dicit qd quid est: ꝙ quid respondet
cōuenienter ad interrogationē factaz ꝙ quid est: vt supra
dictum est. Sic ergo dicere ꝙ ipsuz quod quid est: non
colligit ex predicatis per se ꝛ in quid: repugnat sentētie
phylosophi. ¶Quod aūt repugnet rationi pz: quia ipsuz
qd intelligit: eo modo quo intelligit: eodē modo potest
voce exprimi. Sz ipsuz qd quid est intelligit: g° pōt ex/
primi ꝙ aliquos terminos. Hinc est ꝙ ꝼm scolā phyloso
phoz: signatū diffinitionis est ipsuz qd quid est vt innuit Lectio. 3
phylosophus 4°. huius dicēs ꝙ ratio quā nomē signat: ē
ipsa diffinitio. Aut g° illi termini predicāt i quid de dif/
finito ꝛ essentialiter aut nō. Si primū sequit ꝙ ipsum qd
quid est colligit ex ꝓdicatis i quid tanq̄z ipsum repñtanti
bus ꝛ signātib⁹. Si vō illi termini nō ꝓdicant in quid ꝛ
essentialiter de diffinito: sequit ꝙ ꝓdicabunt de eo i qua
le ꝛ accidētaliter: ꝛ ꝙ ꝙsequēs ex hijs que sunt ꝙ accidēs
resultabit ipsuz qd quid ē: qd est ꝫ phylosophū. igit ꝛc.
¶Unde dicendū est: sicut supradictū est: ꝙ ipsuz quod
quid est colligit ex terminis ꝓdicantib⁹ i quid: qui signāt
ipsuz qd quid est: sicut signū adequatū suuz signatū. ¶Et
ad primā eius rationē dicendū est: negādo ꝓntiam: qz lz
termini vles predicātes i quid: nō imponant ad signādū
nisi ab itellectu: tñ signāt aliquid reale. Licet. n. vle ā̄tuz
ad intentionē vlitatis sicut genus vel species sit ens rōnis
tamē vniuersale ꝙsideratū ꝼm naturā eius qd est vniuer
sale: est quid reale. Substātia. n. que est genus generalis/
simū: est ens reale. Alias nō esset pars entis realis qd̄, di/
uiditur in. 10. predicamēta. Quod quidē manifeste est cō Lec. 8.
tra phylosophū in 5°. huius. ¶Similiter quelibet vox
imponit ad signādum ab itellectu: nō tamē ꝓpter hoc se/
quit ꝙ quelibet vox sit ens rationis siue ꝙ significet ens
rationis. Unde in ꝓposito nō sequit: si termini qui predi
cant in quid signātes quod quid est: ꝛ ex quib⁹ ipsuz col/
ligitur: imponātur ab intellectu: ꝛ habeāt ab intellectu ꝙ
sint termini predicabiles: tamē ꝓpter h nō sequit ꝙ sint
entia rationis. Alias omnes termini signarēt entia rōnis.
¶Dicendū est etiam ad secūdam rationem eius ꝙ assu
mit falsuz pro minori. vz ꝙ ipsum qd quid est: sit substā/
tia rationis. Quā quidē minorē nō ꝓbat. Ideo facile sol/
uitur. ¶Exquo manifestuz est sicut dictū est ꝙ predicte
rōnes nō sunt vere neqz ꝓbabiles sed sunt sophystice.

Ad primū ergo principale dicēdum ꝙ lz pri/
ma substātia sit maxime substantia
a substādo dicta tamē species est magis substātia accipiē
do substātiam pro natura siue essentia cui competit signi
ficari ꝙ diffinitionem. Unde arg^m laborat in equiuoco.
¶Ad 2^m dōm ꝙ cōditiones individuātes quas singula
re naturaliter addit ad spēm faciūt vnū cuz specie nō qui
dem essentialiter sz mäliter. Hec ille cōditiones sunt de
essentia singularis quasi de diffinitione quidditatiua eius
sed appropriant essentiā speciei ad hoc singulare vel illō.
¶Et quādo assumit ꝙ ens ꝙ accidēs nō generat per se
vez est accipiēdo ens ꝙ accidēs pro eo qd nō habet esse
ꝙ se subsistēs sed subsistit in alio vel sicut accidēs in ꝺbo vl
sicut pars in toto vel sicut superius in inferiori. Singulare
enim lz sit ens ꝙ accidens. i. includens in se diuersa predi
camēta ptinentia ad diuersa genera rez tamē nō est ens ꝙ
accidēs quasi nō ꝙ se existens sicut id qd existit sed ā̄si in
alio extstens. ¶Exquo pz ꝙ illud arg^m in plib⁹ peccat.
¶Ad 3^m ät pz solutio ex dcis circa mediū co:pis articli.

¶Questio vndecima de duab⁹ diuisionib⁹ phylosophi
eoz que circa generationē rez occurrunt.

Uterius ꝙsiderāduz est de ipso
qd quid erat esse sub/
stantiaruz sensibilium ꝙ comparationem
ad causas generationis eius. ¶Circa qd
duo ꝙsideranda occurrūt. ¶Primo ꝙsi
deranduz est ex quibus ꝛ qualiter fit ge
neratio. ¶Secūdo ꝙsiderare oportet a quo fiat genera/
tio vtrum a speciebus separatis aut ab aliquo ꝙuncto ibi
(Quoniā vō ab aliquo) Quantū ad primū quadruplex
occurrit ꝙsideratio. ¶Prima erit de diuisionibus eoz
que circa rerum generationē occurrūt. ¶Scōa de modo

generationis rerum naturaliū. ¶Tertia de qualitate generationis rerum artificialium. ¶Quarta vō erit de mō do generatiōis eox que fiunt a casu vel a fortuna aut per accidens. ¶Circa p̄mum querunt duo. ¶Primo vtruz prima diuisio quā ponit pbus circa rex generationez sit sufficienter posita. Jn qua dicit q eox q̄ fiunt q̄dam fiunt a natura quedā ab arte ⁊ quedā a casu. ¶Secundo vtrū secunda diuisio eiusdez circa rex generationem sit valida in qua dicitur q omnia que fiunt: fiunt ab aliquo agente ⁊ ex aliqua materia fiunt ⁊ fiunt aliquid.

¶Sequit i Doctore. S. ⁊ phylosopho. Eorum autem que fiunt ⁊c. ⁊ est lectio. 6.

¶ primum sic ꝓceditur. Videtur q illa diuisio phylo/
a sophi quā ponit circa rex generationes non sit sufficienter assignata in qua dicit. Eox. n. que fiunt quedā fiunt a natura quedā ab arte ⁊ quedā a casu. Mā omne qō habet esse post nō esse fit. Sed aīa rationalis habet esse post nō esse. ergo fit. Sed nō fit a natura cuz sit creata neqz fit a casu cum nō ꝓducatur ꝓter intentionem ꝓducentis neqz etiā fit ab arte cum sit ps essentialis rei naturalis. Alias homo esset res artificialis saltem fm partez. ergo predicta diuisio est insufficiens. ¶ 2°. Angeli facti sunt. Et tamen ꝓstat q nō sunt facti a natura cuz natura sit principiū motus ⁊ quietis. Jn angelis autez nō est motus vt patet discurrendo p omnes species motus. Neqz etiam fiunt ab arte aut a casu vt de se notuz est. Jgitur ⁊c. ¶ 3°. forma rei naturalis fit quia qō est ⁊ non semp fuit fieri dicitur. Sed tamen nō fit a natura qz vt in secunda diuisione phylosophus dicit omne qō fit a natura fit ex aliquo sicut ex materia. Sed cōstat q forma rei naturalis nō fit ex aliquo sicut ex materia cum nō sit cōposita ex materia loquendo de forma partis. Neqz etiaz fit ab arte. Alias nō esset forma naturalis qō est ꝓtra ypothesim. Neqz etiam fit a casu cum vt in pluribus ꝓducat. Jgitur predicta diuisio videtur insufficiēs. ¶ 4°. Aliqua fiunt a fortuna vt pz 2°. physicox ⁊ 6°. huius. Similiter aliqua fiunt per accidēs. ergo nō omnia que fiūt: fiūt a natura vel ab arte vel a casu: pz ꝓsequentia: quia fortuna multipliciter distinguitur a casu: vt pz 2°. physicoruz. ¶Sed incontrarium est phylosophus in littera dicens. Eorum autem que fiunt: hec quidez natura fiūt: hec autē arte: illa vero a casu.

2. Lec. 8.

Lec. 8.

Respondeo dicendum q predicta diuisio phylosophi que sumit penes ea que generātur ⁊ modum generationis est sufficienter assignata. Quod sic ꝓbatur fm doc. S. in lectione. Nam omnis causa generationis vel est causa per se vel p accidens. Sed ea que fiunt: fiūt ab aliqua causa generatiōis. ergo ea que fiūt: aut fiunt a causa per se: aut a causa p accidens. Si primū ḃ est dupliciter: quia vel talis causa est principiū motus in eo in quo est. Et sic est natura: qz natura est principium motus in eo in quo est: vt pz 2°. physicox. Vel est extra ipsuz cuius est principiū. Et sic est ars. Mā ars non est in artificiato qō fit p artem: sed in alio: vt patet 6°. huius. Si vero talis causa sit causa per accidens sic est casus ⁊ fortuna. Fortuna quidem in bijs que agūt ab intellectu. Casus autem etiā ⁊ in alijs. ¶Aduertendū est ātem fm docto. S. ibidem q vtrūqz. s. tam casus q̄z fortuna sub apthomato. i. per se vano comprehēdit: quia vanum est: qō est ordinatum ad finem aliquem ⁊ nō attigit ad illum. Tam autem casus q̄z fortuna inueniē in bijs que sunt ꝓpter aliquid cum accidit aliquid ꝓter id qō intendebat nō ab aliqua causa per se determinata. Unde ⁊ nō per se dicitur inq̄ntum causam determinatam nō habet. Et vanū inq̄ntum ꝓter intentionē accidit. Hec ille.

2. Lec. 4. c. 3.
Lec. 1.

¶Et per hoc patet solutio ad vltimuz. ¶Sed ꝓtra aliqua predictoꝝ instabat discipulus quadrupliciter. ¶Primo sic. ¶Posita causa de necessitate ponitur effectus: cum correlatiue se habeant. Sed posita fortuna nō ponitur necessario effectus. ergo fortuna non est causa generationis rei. ¶ 2°. Illud qō est ꝓter intentionem generātis nō est causa generationis cum. 4. genera causaruz sint fm intentionem agentis. Sed fortuna aut casus est ꝓter intentionē generātis. Jgitur idem vt ꝓius. ¶ 3°. Ignis qui fit in hac infima regione aeris ordinatus est ad ee sur suz in cōcauo orbis lune: cum sit corpus leue simpliciter. Sed tamen nunq̄z attingit ad illud vt pz ad sensum: quia cōuertitur in aerem qui est leuis in respectu vel in aquā que est grauis in respectu. Constat tamen q nō dicit vanus fieri in hac regione aeris. ergo nō bene dictuz est: quia vanum est quod ordinatum est ad finem: ⁊ nō attingit ad illum: ¶ 4°. Homo ordinatur ad eternam beatitudinem tanq̄z ad finez: ad quā tamen nō potest ptingere per se. Alias naturaliter posset ipsam adipisci cum illud quod ꝓuenit alicui per se ꝓueniat ei naturaliter. Et tamen ꝓpter hoc homo non dicitur vanus. ergo idem qō ꝓius. ¶Et similiter arguebat de intellectione substantiaz separatarum. ¶Dicēdum est primo q causa ⁊ effectus possunt dupliciter considerari. Unomodo relatiue. Et sic posita causa ponit effectus. Aliomodo fundamētaliter. Et sic dupliciter. Unomodo loquēdo de causa per se sufficiente adequata ⁊ debito modo applicata ad suū effectuz. Et sic etiam posita causa ponitur effectus. Aliomodo loquēdo de causa per accidens qualis est fortuna aut casus. Et sic tali causa posita non oportet necessario effectum poni. Et per hoc patet solutio ad 2m. quod ꝓcedebat de causis prout tingere pōt accipi dupliciter. Unomodo vt dicit actum. Aliomodo vt dicit aptitudinē. Quando autem dicitur q vanum est quod ordinat ad aliquid: ad quod nō attingat hoc verbum attingit dicit ibi aptitudinē ⁊ nō semp actus ita. s. q illud dicitur vanū qō nō potest attingere ad illud ad quod ordinatum est tanq̄z ad debitum finem. ¶Sed dicebat arguens q argumentū adhuc permanet in suo robore. Nam ignis in hac infima regione, ꝓductus nō potest peruenire sursum in cōcauo orbis lune: sed cōtinet in aerem vt ad sensum patet. ergo ⁊c. ¶Dicendū q talis ignis per se aptus natus est esse sursum: iz per accidēs fibi competat q nunq̄z fit sursum. Unde nō dicit vanus. ¶Dicendum vltimo q hominis duplex est finis. s. naturalis ⁊ supernaturalis. Homo autem ordinatur ad eternam beatitudinem tanq̄z ad finem supernaturalez: ad quā nō potest peruenire sine gratia agentis supernaturalis. Nec homo aptus natus est adipisci illam eternam beatitudinem existens in presenti vita: sed solum post hāc vitam ceteris ꝓditionibus appositis que ad illius finis adeptionem requirūtur. ¶Nihil etiam existens in potentia debet reduci ad actum nisi fm q est in potentia. Si enim homo in presenti vita existens: aptus natus esset adipisci eternam beatitudinem eadē vita presenti durante: argumentū cōcluderet q homo esset frustra: qz. s. nō potest ea beatitudinem adipisci.

Ad primū ergo principale dicēdum q aliqd habet esse post nō esse dupliciter. Unomodo p actionem naturalem: sicut leo vel planta ⁊ huiusmodi. Aliomodo p actionem supnaturalem. Licet enim anima habeat esse post nō esse per actionem supernaturalem. s. per creationez: nō tamē habet esse per actionem naturalem. s. p generationem naturalem. Hoc autem phylosophus loquitur de bijs que fiunt naturaliter. Unde de argumentū nō est ad ꝓpositum. ¶Sed replicabat discipulus. Nam creatio fit nulla materia presupposita: cuius sit ex nihilo. Sed anima rationalis presupponit materiā ⁊ dispositionem determinatā in materia: cū fit actus corporis ⁊c. ergo anima nō creatur: sed naturaliter generat. Et sic illud argumētū videtur militare. ¶Ad hoc respōdet doc. S. in de potentia. q. 3. ar. 8. ad 7m. dicēs q̄ anima rationalis habeat materiā in qua fit: nō tamē ediscitur de potentia materie: cū eius natura sup omnem materiā sine materialē ordinem eleuet: qō eius intellectiua operatio declarat. Hec ille. ¶Unde anima rationalis nō generatur: sed creatur. ¶Ad 2m. dicēdū sicut ad primū. ¶Ad 3m. dicēdū q aliquid dicit fieri dupliciter. Unomodo

Unomodo ꝓprie ⁊ p se: sicut id qđ̄ fit. Et sic fortuna nō dicit fieri: sed totū compositū. De quo fieri loquitur hic phylosophus. Aliomodo cōmuniter ⁊ p aliud: ⁊ sic fortuna nālis dr̄ fieri. ¶Ad 4m. pz̄ solutio i corpore articuli.

¶Sequit̄ in phylosopho ⁊ doc. S. Oia vo q̄ fiūt ⁊c̄.

B secundum a sic ꝓcedit̄. Videtur ꝙ secūda divisio phylosophi circa rerum generationē: nō sit valida: in qua dicit̄ ꝙ oia que fiunt ab aliquo agēte: ⁊ ex aliqua materia: ⁊ fiūt aliquid. Nā si oia fiunt aliquid: sequet̄ ꝙ nihil fiet nisi substantia. Sed ꝓsequēs est falsum: cū etiam accidētia in rerū natura reperiant̄ ab aliquo agente. ¶Patet ꝓsequētia qr̄ aliqđ sortem 7o. ¶P̄ 2o. Agens naturale generat̄. Si ergo oē qđ generat̄ genereť ab aliquo agente: sequit̄ ꝙ agentis erit agens. Et p ꝓsequens illud qđ̄ est in actu: erit in potentia: quia omne agēs agit fm ꝙ est in actu: qđ̄ est incōueniēs. Igit̄ ⁊c̄. ¶P̄ 3o. Omne qđ̄ generat̄ ex materia ⁊ forma generat̄ vt dicit doc. S. in 2o. sentētiar̄ di. pa. 9. ar. 4. in corpore. Sed in p̄dicta divisione pbus nō facit mentionē de forma. Igit̄ videť esse ins̄ficiēs. ¶P̄ 4o. Omne ꝙ generat̄ gñat̄ ex suo cōtrario. Inde, est ꝙ corpora celestia nō gñant̄ vt dicit doc. S. in 2o. sentētiar̄ vbi immediate supra. Sed pbus in predicta divisione nō facit mentionē de cōtrario. Igit̄ ⁊c̄. ¶Sed incōtrarium fiunt ⁊ ex aliquo aliqđ. ¶Hoc antē aliquid dico fm quālibet cathegoriā. Aut. n. hoc aut q̄tus aut q̄le aut quādo.

Respondeo dicendū ꝙ ista divisio phylosophi quā ponit circa rerū generationes ⁊ que sumit̄ penes ea que ad generatiōes requirunt̄ est bene assignata. Nam oia que fiūt naturaliter fiūt ab aliquo. s. agente. Et ex aliquo. s. ex mā. Et fiūt aliquid qđ̄ est terminus generationis. ¶Qđ̄ sic probatur fm doc. S. in lectione. Quia in oi generatiōe fit aliquid actu qđ̄ prius erat in potētia. Sz̄ nihil pōt de potētia in actū procedē nisi p aliqđ ens actu qđ̄ est agens a quo fit generatio. ¶Potētia vero ptinet ad mām ex qua aliqđ generat̄. Actus vero ad id qđ̄ generat̄. ¶Hec ille. ¶Sed istabat discipulus. Id qđ̄ generat̄ est totū cōpositū vt in hoc caplo probat pbus. go actus siue forma nō est id qđ̄ generat̄. ¶Dicēdū ꝙ actus siue forma nō dicit̄ ꝓprie ⁊ formalr̄ id qđ̄ gñatur sz̄ cōpletiue qr̄. s. totū cōpositū habet ꝙ sit actu a forma ⁊ forma est terminus gñonis ei9. Ideo hic dicit̄ ꝙ forma siue actus est id qđ̄ generat̄. i. forma cōplet ⁊ terminat gñonez illi9 qđ̄ ꝓprie generat̄. Ūñ notāter dicit doc. S. ꝙ actus ptinet ad id qđ̄ generat̄: nō autē ꝙ sit id qđ̄ generat̄. ¶Aduertendū ē aūt fm doc. S. in lectione ꝙ qr̄ phylosophus supradixerat ꝙ hoc aliqđ ꝓprie est in substātijs ideo hic docet generalr̄ esse sumēdum ipsuz aliqđ vt p hoc aliqđ intelligat̄ qđlibet p̄dicamentuz in quo pōt esse generatio simplicit vel fm qđ p se vel p accidēs. Hec ille. ¶Ex quo pz̄ solutio ad primuz argm ante in opposituz adductuz. ¶Ex quo etiā elicium̄ due divisiones generatiōis. ¶Prima est generationuz alia est generatio simplr̄ alia est generatio fm qđ. Generatio vo fm qđ est que terminat̄ ad esse substātiale. Generatio simplr̄ est q̄ terminat̄ ad esse fm qđ. s. ad esse accidētale. Sēda divisio est ꝙ gnātionū accidēs. s. generatio ptiū aut accidentiū eius. ¶Sed in p se. s. generatio totius cōpositi. Alia ē istabat discipulus adducēs opinionē aliquoz qui sunt ficti Thomiste. Nā illa generatio dicit̄ accidētalis siue fz̄ qđ que terminat̄ ad accidēs. Sed esse rei substātialis est accidens vt dicit Auic. Ūñ ⁊ Hylarius in lib. de trinitate deuz a creatura distinguēs: dicit. Esse nō est accidēs deo per hoc inuens ꝙ esse est accidens creaturis. go quelibet generatio est accidētalis ⁊ fm quid ⁊ nulla est generatio simpliciter. ¶Ad hoc rñdet doc. S. in de potētia. q. 5. ar. 4. ad 3m. dicens ꝙ esse nō dicit̄ accidēs qđ̄ sit in genere accidētis si loquamur de esse substātie est. n. actus essentie sed est accidēs ꝙ quādam similitudinē qr̄ nō est ps essentie sicut nec accīs. Hec ille formalr̄ ⁊ valde gñose.

Ad primum ergo patuit solutio ex dictis. ¶Ad 2m. dicenduz ꝙ agens naturale pōt cōsiderari dupliciter. Uno9 vt agens. Et sic nō generat̄ qr̄ vt sic idem esset in actu ⁊ in potētia fz̄ idē. Alio9 cōsideratur vt actum aut factuz est. Et sic est in potentia. Et vt sic generātus est bene generās. ¶Nec tñ est ꝓcedere in infinitū: qr̄ primus homo generās naturaliter hominē: nō fuit genitus: sed creatus. Similiter ꝑm9 leo generās leonē: nō fuit naturaliter genitus: fz̄ creat9: vt dicit doc. S. in 2o. sentētiaz di. 1. q. 1. ar. 4. vbi sic ait: ꝓpter necessitatem generātis similis in specie generato: ypostases ꝓprie a deo imediate create sunt: ut prim9 homo: primus leo: ⁊ sic de alijs. Nō enim homo potest generari nisi ab homine. Hec ille. ¶Ad 3m. dicendum ꝙ formā inuit phylosophus in predicta divisione per hoc ꝙ dicit: ⁊ fiunt aliquid. Nam vt dictum est: illud qđ̄ generatur: prius fuit in potentia: deinde fit actu. forma aut quidā actus est. ¶Ad 4m. dicenduz ꝙ ptrariuz ex quo aliquid fit substātialiter. s. priuatio includit̄ sub materia: quia priuatio dicit aptitudinē ⁊ carētiā forme. Luz ergo materia sit potentia includens aptitudinem ad formam: priuatio satis inuitur p materiam. Et p cōsequens cōtrarium ex quo aliquid fit: quia priuatio cōtrariatur forme fm primū gradum contrarietatis.

¶Questio 12a. De modo generationis rerū nāliū:

Ordine premisso: cōsiderandus restat de modo generationis rerum naturaliū. ¶Circa qđ̄ quo runtur. 6. ¶Primo vtrum totū compositum ex materia ⁊ forma sit illud qđ̄ generatur per se. ¶Secūdo vtrum qđ̄ generat̄ naturaliter aut artificialiter necesse habeat materiam ex qua fiat. ¶Tertio vtrum generationes elementorum dicātur naturales. ¶Quarto vtrum deus operetur in omni generatione naturali. ¶Quinto vtrum forma ⁊ materia sit terminus per se generationis. ¶Sexto vtrū materia prima p se generetur subiectiue. ¶Sequit̄ in phylosopho ⁊ doc. S. Et gñones autem.

B primum a sic ꝓcedit̄. Videt̄ ꝙ compositū ex materia ⁊ forma nō sit illud qđ̄ ꝓprie ⁊ p se generatur aut corrumpit̄. Nam omnis mutatio denominat̄ per se a termino ad quem cū ab eo speciem trahat ⁊ distinctionē. Sed generatio est quedaz mutatio naturalis vt pz̄ ex 5o. physicorum. ergo denominatur a termino. Sz̄ terminus generatiōis naturalis est forma. videtur ergo ꝙ forma sit illud qđ̄ per se generat̄. ¶P̄ 2o. Subiectuz motus est id qđ̄ per se mouetur sicut subiectum alterationis est id qđ̄ alterat̄ ꝓprie. Sed materia est subiectuz generationis vt dicit̄ in primo de generatione. Igit̄ videtur ꝙ materia sit illud qđ̄ generatur. ¶P̄ 3o. Quod cōuenit alicui fm partem ⁊ nō fm totū cōuenit sibi per accidēs ⁊ nō per se primo. Sed generatio cōuenit toti composito p alterum. s. p formā. Igit̄ totum cōpositum per se nō generat̄. ¶P̄ 4o. Quod de nono habet esse post nō esse est illud qđ̄ generatur. Sed sola forma est hmōi. Quod sic pz̄ qr̄ mā tota prefuit. Et in cōposito nō est nisi materia ⁊ forma. Relinquit̄ ergo ꝙ sola forma habet esse post non esse. ¶P̄ 5o. Generatio est ꝓgressio a nō esse ad esse. Sed accidētia ꝓducuntur a nō esse ad esse que tñ non sunt composita ex materia ⁊ forma. ergo nō vniuersaliter verum est ꝙ illud qđ̄ generat̄ ꝓprie sit cōpositū ex mā ⁊ fōa. ¶Sz̄ incōtrariuz est pbus in lra dicēs. Et generatiōes antē nāles qdē hec sunt quoz gnātio ex nā est. Hoc autem ex quo fit ⁊c̄.

Respondeo dicendū ꝙ illud qđ̄ ꝓprie ⁊ p se generat̄ est totū ꝓpositum. Quod sic ꝓbatur fm pbm. Quia ꝓprie illud qđ̄ est a

Lec. 2. ⁊ co. 7.

Lec. 13.

Lec.1.

Lec.3.

natura aut ſm naturā: dicit generari. Sed totū cōpositū dicit illud qō est a natura ⁊ ſm naturā. Materia autē ⁊ forma dicunt nā cū sint prīm gñonis nālis. ergo ꝓprie cōpositū dicit gnāri gñone naturali. ¶ 2°. Illi ꝓprie cōpetit generari: cui cōpetit esse. Sed esse ꝓprie cōpetit cōposito subsistēti. ergo ꝓprie cōpositus est illud qō generat. ¶ Probatio maioris: q̄ gnāri est quoddā fieri. Sz fieri ordinat ad esse rei. g° illis ꝓprie cōuenit generari: quib° cōuenit esse. ¶ Probatio medie. Mā illi ꝓprie cōuenit esse: qō habet esse. Sed hoc esse: ꝓprie cōuenit subsistēti. Cū ergo ꝓpositus sit p se subsistēs: nō autē materia vel forma relinquit ꝙ esse ꝓprie conuenit cōposito. Hanc rationē innuit doc. S. in prima pte. q. 45. ar. 4. in corpore: vbi sic ait. Fieri ordinat ad esse rei. ergo illis proprie conuenit fieri: ḡbus cōpetit esse: qō quidē ꝓprie conuenit subsistentib°: siue sint simplicia: sicut substātie sepate: siue sint cōposita: sic ſbe māles. Illi. n. ꝓprie cōpetit eē qō hz eē. Et ſ est subsistēs in suo esse. Forme autem ⁊ accidētia ⁊ alia hmōi: nō dicunt entia quasi ipsa sint: sz q̄ eis aliqd est: sicut albedo ea ratione dicit ens: q̄ ea ſbm est albuz. Unde ſm pbm accidens magis dicit entis q̄z ens. Hec ille. Unde manifeste ꝛcludi pōt ꝙ forme materiales similiter ⁊ accidētia ⁊ hmōi q̄ nō subsistūt magis debēt dici ꝛgenerari q̄z gnāri. ¶ 3°. Generatōes ⁊ actiōes sunt suppositoꝝ vt dicit phylosophus in phemio huius. Sz suppositā sunt ꝛposita ex mā ⁊ forma ⁊ istus mālib°. ergo ea q̄ ꝓprie generant sunt cōposita q̄: generās ⁊ generatū debēt ꝓportionari. Unde pbus infra determinat ꝙ forma in materia nō pōt ꝓducere nisi forma in materia existēs cum oē simile a suo simili genereť. ¶ Sed instabat discipulus. Si cōpositus ex materia ⁊ forma ꝓprie generareť: sequereť ꝙ nihil posset generare: nisi eēt cōpositum ex materia ⁊ forma: cū genitū assimilari debeat generati. Unde phylosophus in. 8. huius ꝓbat ꝙ forma in materia nihil facere pōt: nisi forma q̄ est in materia: q̄ simile facit sibi simile. Sed ꝛsequens est falsum. Igit ⁊c. ¶ Patet falsitas ꝛsequētis: q̄ generare nihil aliud est q̄z materiā mouere ad formaz: seu materiā ipsam imediate informare. Sed deus pōt imediate mouere materiā ad formā vt ꝓbat doc. S. in prima pte. q. 105. ar. 1. vbi sic ait. Ens in potētia passiua reduci pōt in actuz a potentia actiua que eā sub sua ptāte ꝛtinet. Cum ergo materia ꝛtineat sub ptāte diuina: vtpote a deo ꝓducta: potest reduci in actū ꝙ diuinā potentiā. Et hoc est moueri materiā ad formā: q̄ forma nihil aliud est: q̄z actus materie. Hec ille. Relinquit ergo ꝙ deus pōt materiā imediate informare: ⁊ ꝙ ꝛsequēs cōpositū generare. Sed constat ꝙ deus nō cōponit ex materia ⁊ forma: ꝛsequens ergo erat falsuz. ¶ Ad hoc rñdet doc. S. in prīa pte vbi imediate supra ad primū dicēs ꝙ effectus aliquis inuenit assimilari cause agenti dupl̄r. Uno° ſm eandē speciē: vt homo generat ab hoīe: ⁊ ignis ab igne. Alio° ſm vtualez ꝛtinētiam put. s. forma effectus vtualiter ꝛtinet in causa. Et sic animalia ex putrefactione generata ⁊ plāte similiter ⁊ corpora mineralia assimilant soli ⁊ stellis quorum vtute generant. Sic ergo effectus cause agēti assimilat ſm totū illud ad qō se extēdit vtus agentis. Uirtus autē dei se extēdit ad formā ⁊ materiā. Unde cōpositum qō generat assimilat deo ſm vtualē ꝛtinētiam sicut assimilatur ꝛposito generāti ſm similitudinē speciei. Un̄ sicut cōpositū generās pōt materiā ad formā reducere generādo cōpositum sibi file ita ⁊ deus. Nō autē aliqua alia forma nō in materia existēs q̄: mā nō ꝛtinet in vtute alteri° forme create aut subsistātie sepate. Et ideo demones ⁊ angeli opant circa hec visibilia nō quidez imprimēdo formas: sed adhibēdo corpora alia semina. Hec ille. Ex q̄ patet ꝙ hz nihil creatū possit formā ꝓducere in materiaz nisi sit cōpositū ex materia ⁊ forma. ꝓpter rationē in obiectō assignatā: tamē ens increatz sub cuius vtute cōtinent oia potest producere formā in mā: hz nō sit cōpositum ex mā ⁊ forma. Sed q̄rebat discipulus. Quare est ꝙ materia pōt informari a causa prima ⁊ nō ab aliq̄ alia causa imateriali creata cum causa prima sit imaterialis. ¶ Dicendū ꝙ illius rō elicit ex hijs que imediate adducta sunt. Nam ois effectus hz assimilari ſne cause assimilatione vtutis aut assimilatione ſm spēm. Cōpositū autē ex materia ⁊ forma nō pōt assilari ſm spēm angelis: cū nō cōponant ex mā ⁊ forma. Neq̄z etiā assilatiōe ſm vtutez: q̄ mā nō subijcit virtuti eoꝝ: cum ꝙ creatio nem sit producta: que soli deo conuenit. Sed ipsuz cōpositum ex mā ⁊ forma: hz nō possit assilari deo assilatiōe specifica: pōt tñ ei assilari ſm vtutē cū virtus dei nō solū se extendat ad formā: sed etiā ad māz. Unde deus pōt imediate informare mām: nō autē angelus. ¶ Queritur in sup discipulus: vtrū mā prima debeat dici ꝛgenerari: sic forme māles ⁊ accidētia. ¶ Dicendū ꝙ illud ꝓprie dicit ꝛgenerari: qō generat ad generationē alteri°. Materia prima autē: nō generat ad generationē alteri°: ſz creatur pp eius simplicitatez. Igit materia prima nō dz dici cōgenerari. ¶ Pro cui° declaratione aduertendū est ꝙ ſm doc. S. in 2°. sententiaꝝ di. 1. q. 1. ar. 4. in corpore: propter tria aliqd nō potest exire ineſſe p generationez: sed solū p creationez. Primo pp simplicitatem essentie sue in qua subsistūt: q̄ omne qō generat: opz esse cōpositum ex materia ⁊ forma. Un̄ nec angeli: nec aīe rationales possunt generari: sz solū creari. Secus autē de alijs formis: que ⁊ si sint simplices: nō tñ habēt esse absolutū: cuz nō sint subsistētes. Unde p se exitus ineſſe nō debēt eis: sed cōposito habenti talez formā: qō p se generari dicit: quasi p se habens esse. Forme vero ꝓdicte: nō dicuntur generari nisi p accidēs. Et ea ratione materia prima que generatiōi substat pp sui simplicitatez nō generat: sz creatur. Secūdo pp elongationez a cōtrarietate: vt corpora celestia. Omne. n. qō generat: generat ex cōtrario. Terra tiō pp necessitatez generātis similis in specie ipsi generato: pp qō prime ꝛpostales imediate a deo create sunt: vt prim° homo: prim° leo: ⁊ sic de alijs. Nō. n. homo generari pōt nisi ab hoīe. Aliter autez est de alijs. Nō. n. homo quarum generationē nō requirit agens ſle in specie: sed sufficit vtus celestis cum q̄litatibus actiuis ⁊ passiuis: vt ea que ex putrefactione generant. Alioꝝ vero que p motū ⁊ generationez ꝓducunt: creatura cause esse pōt: vel ita ꝙ habet causalitatez supra totā speciē: sicut sol est causa in generatione hoīs aut leonis: vel ita ꝙ hz causalitatez ad vnū indiuiduū speciei tñ: sicut homo generat hominē ⁊ ignis ignē. ¶ Hoꝝ tamē causa etiā est de° magis intime in eis opans q̄z alie cause mouētes q: ipse est dans esse reb°. Cause autez alie sunt quasi determinātes illud esse. Hec ille formaliter. ¶ Sed instabat discipulus contra ea que iam determinata sunt. Si. n. materia creatur ⁊ nō cōgenereť ab agēte naturali: sequereť ꝙ esse rei naturalis nō ꝓducereť ab agente naturali: sed solus a deo: cum esse cōpositi resultet: ex vnione forme cū materia. Sed hoc est contra determinata in 4°. huius. q. 1. ar. 6. Igitur ⁊c. ¶ Confirmauit etiam p imediate adducta ex doc. S. q. 1. cause alie a deo sunt determinātes esse rei naturalis: sed ipse deus est dans esse rebus vt dicit: est. Igit ⁊c. ¶ Dicendū ꝙ de esse possumus loqui dupliciter: quia vel de esse substātie imaterialis ⁊ sepate: vel de esse substantie materialis. Si ergo loquamur de esse substātie imaterialis: sicut illud esse est solū a deo cū in esse ꝓducant per creationez. Si vero loquamur de esse substantie materialis hoc est dupliciter: q̄: vel de eē substātie materialis cōposite ex cōtrarijs: ⁊ admixte prime tioni ad formā: sicut sunt iste substātie inferiores: vel de esse substātie materialis incorruptibilis: sicut sunt corpora celestia. Si secūdo modo: sic etiā esse est solum a deo p creationem. Si primo modo: hoc est iterꝝ dupliciter: quia vel loquendo de primis substātijs in prima rerum creatione: vel de nūc nouiter ꝓductis. Si primo loquamur de substātijs istis generabilibus ⁊ corruptibilibus que ab agente naturali ꝓducunt: sic potest intelligi dupliciter: vel ꝙ ipsum esse totaliter sit ab agēte naturali: in

virtute
liter ab
mā est
doc. S.
totū est
Hec ille
ā cā sec
doc.
diate a
ibidē
solū in
re ime
prima
diate
a cau
rio. R
to. D
q. 3. a
eins
lectio
les q
cū gn
in q
mate
aliq
cōpo
nō su
tria
agēs.
gnāri
in. 8.
Lōpo
Hec
ille
Hec
ille
Hec
ille
Hec
ille

virtute tñ prime cause: vel q̄ sit partialiter ab eo: ꝛ tota liter ab ipso deo. ¶Primo° eē nō est ab agēte nāli. ¶Nam mā est p creationē q̄ est ps cōpositi cui⁹ ppria est eē. Uñ doc. S. in 2°. sen⁸. vbi imediate supra subdit q̄ nulli⁹ rei totū esse ab aliq̄ creatura p̄n⁹ sumit: cū mā solū a deo sit. ¶Hec ille. Sz scdo° esse est ab agēte nāli p gñonem tanq̄ a cā scōaria: ꝛ a deo tanq̄ a cā pmaria: vt exp̄sse deducit doc. S. i prima pte. q. 104. ar. 2. ¶Cui⁹ ratio est: q: que imediate ꝛ solū hñt eē ab aliq̄ cā: illa ꝓseruant esse imediate ab illa: q: ab eodē res ꝓseruat esse: a quo hz eē: vt ibidē pbat doc. S. ar. 1. Si g° oēs creatura hrent eē a deo solū imediate: ꝛ nō ab aliq̄ creatura seq̄ret q̄ oēs creature imediate ꝓseruarent inesse a deo. Qđ est ꝫ doc. S. in prima pte vbi supra ar. 2. vbi exp̄sse pbat q̄ nō oia imediate ꝓseruāt a deo q: nō oia hñt esse imediate a deo: sz a causis secūdis scōario tñ. Adeo vero p̄ncipalit ꝛ p̄ria ro. ¶Relinq̄t ergo q̄ esse creature dep̄det ab agēte creato. De quo i p̄ia pte hui⁹ opis ē articul⁹ exp̄ssus lib. 4. q. 3. ar. 6. Ex quo pz solutio ad obiectionem discipuli ꝛ eius ꝓbationē. ¶Aduertēduz est autē ꝑm pbm i p̄nti lectione vt dicit hic doc. S. q̄ gñones ille dicūt natura les quarū p̄in⁹ est nā nō autē ars aut aliquis itellect⁹ sic cū gñāt ignis aut planta vel aīal ex vtute nāli reb⁹ idita. In qua qdez gñone nāli aliqd est ex quo fit qđ gñāt. s. materia. Et ē aliquid a quo fit id qđ gñāt. s. gñans. Et est cōposita. Mā autē ꝛ forma q̄ est p̄in⁹ actiōis in agente nō sunt ſbe nisi inq̄tuz sunt p̄ncipia ſbe cōposite. Inter q̄ tria p̄dicta dno se habēt sicut p̄ncipia gñonis. s. materia ꝛ gñatur. Et q: nā est gñonis p̄in⁹ tā mā q̄z forma q̄ est p̄incipiū actiōis in agēte dicit nā: vt pz in 2°. physicoꝝ. ¶Hec doc. S. in lectione.

Ad primū igit dōm q̄ gñatio dicit nālis vt dictū est q: est a nā ꝛ non ab arte terminat qdez ad nām. s. ad formā tanq̄ ad terminuz quo. Ad cōpositum vero tanq̄ ad terminū qđ gñat. Unde forma nō dz dici gñari sz totuz cōpositum. ¶Ad 2m. dicēduz q̄ hz ſbm motus sit illud qđ p̄prie dicit moueri sbm tñ primū gñonis nō dicit p̄prie gñari. Cuius rō est q: ſbm gñonis est ens in pura po⁸ qđ est a nobis minime cognoscibile. Ideo nomē gñonis nō fuit nomē ipositū ad denoiandū tale ſbm: sed ad denoiandū cōpositum q̄ sit p gñonez eo q̄ res noiamus sicut eas cognoscim⁹. Sed ſbm motus est ens i actu ideo denoiat moueri per motū. Uñ nō est similis rō. ¶Ad 3m. dicēdum q̄ h p̄ positio per: dū dicit p se primo: pōt dicere habitudinez cause formalis vel habitudinē cause subsistētie. Generi igit cōuenit cōposito p formā formaliter ꝛ p ꝓsequēs nō primo formaliter. Tamē generari q̄enit composito ad subsistentiam primo ꝛ p ipsuz cōuenit forme. Unde forme nō attribuit ipsum esse primo sicut illi qđ existit: sed sicut illi quo formaliter cōpositū existit. ¶Ad 4m. dicēduz q̄ hz in cōposito nō sint nisi materia ꝛ forma tñ totuz cōpositum realiter differt ab vtroq̄z seorsum accepto vt infra patebit. Uñ ꝓsequētia p̄cedit ex falso p̄supposito. ¶Ad vltimū pz solutio ex dictis.

B secundum ſ̄ic p̄cedit. Uidetur q̄ illō qđ generat naturaliter aut artificialiter non habeat necesse mām ex qua fiat. Mā si omne qđ gñatur p mām aut p artem necesse haberet mām ex qua fit hz esset q: omne tale esset possibile esse ꝛ nō esse vt dicit in ſfa. Sed hoc nō est necesse. Quod sic pz. Mā omne qđ fit possibile erat p̄ius fieri q: si nō erat possibile fieri est necesse nō fieri ꝛ ita factū nō esset. Cū ergo angelus dicit fieri possibile erat angelū esse ꝛ non esse. Et tñ nō ꝑpter hoc hz materiā ex qua fit. Igit nō ē necesse q̄ omne qđ generat habeat mām ex qua fiat ꝑpter hoc. s. q: est possibile esse ꝛ nō esse. ¶Ꝫ 2°. ¶Panis fit p artez ꝛ tñ nō habet materiā ex qua fit. Quod sic pz q: ab effectu materiali ad cām materialē valet ꝓsequētia affirmatiue in ꝓpositionib⁹ de est 2°. adiacēte verbigrā. Bene sequit. Gladius est ergo ferrū. Serra est: g° ferrū est ꝛ sic de similibus. Sz nō sequit. ¶Panis est ergo farina est. Uñ videt q̄ panis nō habeat māz ex qua fiat. ¶Ꝫ 3°. Sanitas fit p artez ꝛ aliquē p nām vt infra dicit pbus. Sed cōstat q̄ sanitas nō hz māz ex qua fit. ergo ꝛc. ¶Sed dicebat q̄ sanitas ppria nō dicit fieri cū sit forma. Cōpositū autem est illud qđ dicit fieri qđ quidē necesse est cōponi ex materia. ¶Cōtra. Medicus ppria sanat ꝛ ppria operatur. ergo aliqd p suā operationē ppria dī fieri. Sz p opationez medici nō videt q̄ aliqd aliud fiat nisi sanitas. Nam hō sanus nō ꝓducit a medico sz sanitas in hoie. ergo solutio nulla ¶Ꝫ 2°. Si oē illud q̄ nāliter fit: necesse sit q̄ habeat māz sequeret q̄ oē generās nāle hret materiaz. Sed ꝓsequēs est flm. Igit pz seq̄la: q: nullū agēs naturale pōt ꝓducē formā in mā: nisi sit cōpositū ex mā ꝛ forma vt dicit pbus i ferī⁹ ꝛ etiā supra ꝓcessum est. Falsitas aūt ꝓntis probat. Tū p̄io: q: demones aliqñ dicunt generasse. Tū 2°. q: de⁹ i oi gñone opat vt probat doc. S. in p̄ia pte. q. 105. ar. 5. Aut ergo opat p nāz aut ꝫ nām. Nō 2m. q: vt dicit Aug. 26. ꝫ Faustū. De⁹ creator ꝛ ꝓditor oiuz nāruz nihil ꝫ nāz facit. Deus g° opat in oi gñone nāli ꝫz nāz. Sed ostat q̄ Dyabolus nō ē cpositus ex mā silr neq̄z deus. Igit ꝛc. ¶Sed incōtrariū est pbus in ſfa dicēs. Oia vero q̄ fiunt aut nā aut arte hñt materiā. ¶Possibile. n. ꝛ esse ꝛ nō esse eoꝝ quodlibet. a. hoc est q̄ in vnoquoq̄z est materia.

Respondeo dōm q̄ oia que fiunt vel flm nām vel flm artez. Hñt materiā ex qua fiūt. ¶Qđ sic pbat doc. S. flm pbm in ꝓsenti lectione. Mā oē qđ gñāt siue p artē siue flm nāz ē possibile esse ꝛ nō esse. Sed hoc qđ ē in vnoquoq̄z in po⁸ ad esse ꝛ nō esse ē mā. ergo in oi eo qđ gñāt opz esse mām. ¶Probatio prime. Mā cui gñatio sit mutatio de nō eē in esse opz id qđ gñatur q̄nq̄z qđē esse ꝛ q̄nq̄z nō esse. Qđ nō esset nisi eēt ipsuz possibile eē ꝛ nō eē. ¶Probatio medie. Mā materia est i potētia ꝛ ad formas p quas res habēt esse ꝛ ad p̄uiationes p quas res hñt nō esse vt supra dictuz est. ergo illud qđ est i potētia ad esse ꝛ nō eē i vna quaq̄z re est ipsa mā. ¶Dec oia doc. S. in lectione q̄si formaliter. ¶Sz ꝫ p̄dictā minorē instabat discipul⁹ dicēs. ¶Possibile est angelū esse. Alias ipossibile esset ipsuz esse q: qđlibet cū quolibet vel eius oppositū stat. Silr possibile est angelū nō esse quia si nō esset possibile angelū nō esse ipse nō posset ānihilari a deo qđ est ꝫ doc. S. in prima pte. q. 104. ar. penult. Sed tñ ostat q̄ in angelo non est mā. Nō ergo videt verū q̄ illud qđ in vnoquoq̄z est in potētia ad esse ꝛ nō esse sit mā. ¶Dicendū q̄ sicut supra in p̄ia pte hui⁹ opis lib. 5°. cap°. potestas dictuz est possibile aliquādo dī absolute aliquādo flm potētiā. Et hoc duplr. Uno° flm potentiā passiuaz. Et sic in proposito accipit possibile quādo dicit q̄ qcḡd est possibile esse ꝛ nō esse hz in se mām. Alio° dicit possibile flm potētiaz actiuā in alio exīstez. Et isto° nō opz q̄ illud qđ est possibile esse ꝛ nō esse habeat materiā. Angelū autē esse ꝛ nō esse est possibile flz potētiam actiuā ipsius dei nō ātflm potētiam passiuā in angelo existētem. Unde argumētum est falso procedebat. ¶Cōtra hoc replicabat idem discipulus. Mā sicut ante omne mutatum esse est mutari ita ante omne factū esse p̄prie fieri p̄sertim loquēdo de effectib⁹ p̄manētibus. Quando. n. domus fit: nō est. Uel physosophus dicit in p̄io peryer. q̄ illud qđ fit dū fit nō est. Sed ostat angelū esse factū. Mā creari est fieri. ergo ante illud factū esse: erat fieri. ſfieri autē est quoddā moueri ꝛ motus est actus entis i potētia passiua ꝛ nō soluz actiua vt ex 3°. physicoꝝ pz: videt ergo q̄ in angelo sit potētia passiua. ¶Ad hoc respōdet doc. S. in 2°. sententiaꝝ di. 1. q. 1. ar. 2. ad 3m. dicēs. Si obijciat q̄ aīa omne factū esse est fieri p̄prie acceptuz: dico q̄ verū est in oibus q̄ fiūt: sicut gñatio segtur motū alterationis ꝛ illu-

co. 13

Lec. 7.

Lec. 13.

Lec. 2. ꝛ co. 6.

minatio motuz localē. Nō autē sic est in creatione. Hec ille. ¶Cū ergo angeli creent ⁊ nō p motū pducant in esse: nō opz in eis ponere potentiam passiuā.

Ad primū igitur respōsuz est in corpore articuli. Uerūtamen doc. S. forma liter ⁊ clarius soluit in 2°. sen^z. vbi imediate supra ad primū vbi sic ait. Scōm Auic. duplex est agēs. Quoddam nāle: qō est agēs p motū: ⁊ quoddā diuinū: qō est dans esse. Silr opz accipe duplex actū vel factū. Quoddā per modū agētis naturalis. Et oē tale fieri: opz q p̄cedat po^a tpe po^a nō tm̄ actiua ſz passiua: q^r mot^o est actus exītis i po^a. Quoddā vero est factū: inq̄tuz recipit esse ab agēte diuino sine motu: Et si illud factū sit nouū: opz q p̄cedat esse ei^o potētia actiua ⁊ nō passiua. Et ab actiua potē^a tia tale factū dicit possibile fieri. Si autē nō sit nouū: tūc potentia actiua nō precedit duratione: sed nā. Hec ille. ¶Ad 2^m. dicendū q duplex est mā ex qua. Quedā ē p manēs: sicut ferrū est mā ex qua fit cultellus. Alia est materia transiens: sicut farina est mā ex qua fit panis. Ualet autē ꝯsequētia ab effectu cause materialis ad māz pmanentē: arguendo ab esse ad esse: vt bene sequit. Cultellus est: ergo ferrū est. Sed ab effectu ad causaz materialem transeuntē: valet arguēdo ab esse ad p̄fuisse. Uñ bene sequit. Panis est: ergo farina p̄fuit. ¶Ad 3^m. dicendū q sicut dictū est: vnicuiq̄ cōpetit fieri: ſm q sibi ꝯpetit habere esse: cū fieri sit quoddā gñari qō terminat ad eē. Accidētia autē ⁊ forme māles nō ꝯprie hñt esse vt philosophus supadixit. Uñ doc. S. i prima pte. q. 104. ar. vlti. ad vltimū dicit q forme ⁊ accidētia nō sunt entia cōpleta: cū nō subsistāt: sed qōlibet eoz est aliqd entis. Sic enim ens dicit: q^r eo aliqd est. Hec ille. ¶Cū ergo sanitas sit forma accidētalis: relinquit q ei nō ꝯprie cōpetit fieri aut generari: de quo gdez gñari est pñs disputatio. ¶Ad 4^m. dicendū q elicitiue ſ ſm pbm. 4. ꝯcurrūt in qualibet gñone rei naturalis. vz illud ex quo aliqd gñat .ſ. materia ⁊ illud a quo gñatio p̄cedit. ſ. generās: ⁊ id ſz qō fit generatio. ſ. forma: ⁊ illō qō generat. ſ. cōpositū ex materia ⁊ forma. Et q^r generatio rei artificialis dicit similitudinarie ad gñonez rei nālis predicta. 4. etiā in ea reperiunt. Maz in pductione sanitatis ibi est mā in qua pducit sanitas. ſ. ſbm. Et ibi est a quo p̄cedit sanitas. ſ. medicus. Et ſm qō. ſ. ars medicinalis. Et id qō sanat .ſ. egrotās. Unde sicut forma nālis nō dicit ꝯprie fieri: sed totū cōposituz ex mā ex qua ⁊ forma ita in artificialibus: forma artificialis nō est illud qō fit: sed cōpositū ex forma ⁊ ſbo. Sic ergo medicus pducit hoiem sanuz vt sanus est. Uñ sicut agēs naturale non pducit oēs partes totius cōpositi: cū materia prima creet vt dictū est: ita ⁊ agens artificiale: vtputa medicus nō pducit ſbm forme pducēde qō se habet in artificialib^9: sicut mā p̄ria in naturalib^9. Sed pducit formā in materia quā disponit ad ei^o introductionē. Sic ergo agēs nāle dicit pducere totum cōpositū: ſz nō pducat materiā: ita artifex dicit pducere totū cōposituz: ſz nō pducat ſbm: in quo forma artis suscipit. ¶Ad 5^m. dicendū q oē generās naturale ꝯprie dictū: necessario est cōposituz ex materia ⁊ forma. Dyabolus autē nō dicit ꝯprie gñare: ſz aliquādo p virtutem seminis: administrādo. ſ. corporalia semia ab alijs emissa: dormiēdo aut vigilādo: possit pducere filiū: tamē ipse nō dicet generās: neq̄ etiā genitus dicet filius ei^o: vt pz per doc. S. in p̄ria parte. q. 51. ar. 3. ad vltimū vbi sic ait. Si autē interdū ex coitu demonū aliqui nascant: hoc nō est p semen ab eis deciſuz: aut a corporibus assumptis: sed p semen alicui^9 hominis ad hoc acceptū vtpote q idē demon qui est succubus ad virū: fit incubus ad mulierē: sicut ⁊ aliarū rerum assumunt semina: ad aliquarū rerum gñonez: vt Aug. dicit 3°: de trin: tate vt sic ille qui nascit nō sit filius demonis: sed filius hois. ſ. illius hois: cuius est semen acceptū. Hec ille. ¶Silr deus ⁊ si operet in omni generatione nāli ſm nām cōem: nō tm̄ ꝯprie dicit generās naturale. Hā vt dicit doc. S. i p̄ria parte. q. 41. ar. 3. in corpore. Hoc itereſt inter generationez veram p quā aliqs p̄cedit vt filius ⁊ factionē: quia facies facit aliquid de exterioꝛi mā: sicut scānuz facit artifex de ligno. Homo autē generat filiū ex seipso. Hec ille. ¶Uerūtamē ſz pro mē q^r hic nō solū accipit generatio p̄ro natiuitate: ſz ꝯpductione cuiuslibet rei nālis aut artificialis: ideo potest dici q p̄dicta ꝯpositio philosophi intelligit de agente creato: ⁊ nō de agēte increato sicut supra expositū est. ¶Sequit in pbo ⁊ doc. S. Uniuersaliter vero ⁊c.

B tertium sic p̄cedit. Uidetur q generationes elemēto ruz nō sint naturales. Mā motus naturalis dicit ille qui est a principio intrinseco. Uñ violētus dicit q est a principio extrinseco. Sed gño est quidam motus: ergo gñatio naturalis dicit que est a principio intrinseco: Sed cōstat q generationes corpoꝛ simplicium fiūt a principio extrinseco. Alias oporteret ponere ꝯpositionē formaruz qō est ꝟ doc. S. Nullū. n. est principium actiuuz generās nisi habeat formā q̄ est actualitas eius. Si habet agentis: ergo ⁊c. ¶Ꝑ 2°. Quando ex aqua generat aer: aut in aqua est principiū generās intrinsecū aut non. Si nō habet intentū. Nō pōt etiā dici q ſ fit: quia aqua nō generat aerez p emissionē seminis: aut infundēdo aliquod principiū intrinsecū: ⁊ sic idez qō prius. ¶Ꝑ 3°. ¶Principiuz a quo fit generatio nālis dicit esse nā: vt bic dicit expresse doc. S. Sed manifestū est q illud a quo generat ignis: nō est natura. Generat. n. ab agēte quod quidē nō est natura sed habēs naturā aut qō est ſm naturaz: vt pz ex 2°. physicoꝛ. Igitur generatio corpoꝛ simpliciuz nō est naturalis. ¶Sed incōtrariuz est philosophus in littera dicēs. Uniuersaliter vero ⁊ ex quo natura: ⁊ ſm qō natura. Factuz enim habet naturā: vt animal aut plāta ⁊c. ¶Sic ergo illa ē generatio naturalis que est a natura: ⁊ terminat in naturā. Sed generatio corpoꝛ simpliciū est a natura. ſ. a materia ⁊ ad naturam. ſ. ad formam: ergo ⁊c.

Respondeo dicendū q generationes corpoꝛuz simpliciuz sunt a natura. Quod sic ꝓbat elicitiue hic ſm doc. S. Nā natura a qua motus aliquis dicit naturalis est principiuz motus eius in quo est: ergo ille motus dicit naturalis cuius principiū intrinsecuz est natura. Sed generationis corpoꝛis simpliciuz principiū intrinsecuz est natura. Nam principiuz ex quo ē generatio corpoꝛ simpliciuz est materia q̄ est natura: vt pz 2°. physicoꝛ. Ideo generatio talis dicit naturalis. ¶Ꝑ 2°. Tria vt dictuz est: requirūtur ad generationez quācunq̄z naturaleꝛ que quodāmodo dicunt natura. Hec autez tria reperiūtur in generatione corpoꝛis simplicium. Nam in generatione ignis reperit illud ex quo fit. ſ. materia: ⁊ illud a quo fit. ſ. generās: ⁊ illud qō est terminus generationis. ſ. totuz composituz: ergo ⁊c. ¶Ꝓ cuius declaratione aduertendū est ſm doc. S. in pñti lectione: q principiū ex quo est generatio naturalis. ſ. materia est natura. Et ꝓpter hoc generationes corporuz simpliciū dicunt naturales: ſz p̄incipiū actiuū generationis eoꝛ sit extrinsecuz. Quod videt esse ꝟ rationē nature: quia natura talis est ꝓrim^m intrinsecum. Materia autē est principiuz intrinsecuz in quo est naturalis aptitudo ad talē formā. Et ab hoc principio tales generationes dicunt naturales. Et iterum illud ſm qō fit generatio. ſ. forma generati: ⁊ dicit esse natura: sicut planta aut āial. Generatio. n. naturalis est que est ad naturā: sicut dealbatio que est ad albedinē. Et iterū p̄incipiū a quo fit generatio sicut ab agēte: est natura dicta ſm ſpēm. ſ. que est eiusdē speciei cum natura gñati: sed tm̄ est in alio ſm numeruz. Nō. n. generat hoiem: nec tm̄ generās ⁊ genitus sunt idē numero: sed specie tm̄. Et ꝓpter hoc dicit in 2°. physicoꝛ: q forma ⁊ finis. ſ. gñonis coincidunt in eodē numero: agēs autē coincidit cum eis in idē specie: nec in idē numero. Materia vero nec in idem speciem: nec in idē numero. Hec ille. ¶Ex quo pōt formari bene iter talis rō ad ꝓpositū. Nam generatio naturalis dicit illa: que ē ad naturā: sicut dealbatio que est ad albedinez. Sed gñatio corpoꝛ

corpoꝛ simpliciū est ad naturā. Terminat. n. ad formaz substantialem que natura dicit: vt patet 2°. physicoꝛum. ergo talis generatio dicit naturalis.

Ad primū igit dicendū sicut dicit doc. S. in 2°. sententiaruz di. 18. q. 1. ar. 2. q nō oēs motus eodē modo dicunt naturales vt in 2°. phy sicoꝛ & in prio celi & mūdi. Cōmentatoꝛ dicit. Sed qdaz dicūtur nāles ꝓpter primū actuū interius existēs: vt motus localis graiū & leuiū. Et quidā pp primū passiuū qō est fim potentiā ab agēte nāli natū in actū educi vt in generatiōe & alteratiōe simpliciū coꝛpoꝛ. Uñ & nā diuidit in māz & formā. Et iō ꝓcedo q ī mā: nulla poa actiua est sed passiua. Hoc ille. Et pb pz solutio ad 2m. ¶ Ad 3m. dicendū q illud a quo fit gñatio aut illud qō gnat ee natura potest intelligi duplr. Uno° essentialr. Et sic totū cō/ positū a quo fit generatio & id ad qō terminat: nō est nā. Alio° causaliter aut denoiatiue: ita. s. q ibi sit predicatio causalis: & nō essentialis: dū dicit q animal aut plāta est natura. i. a natura aut p nām sine fim nāz. Et sic intelligit hic doc. S. & etiā phylosophus: dū dicunt q illud a quo est generatio: est natura.

¶ Ubi supra in doc, S. impertinēter tamē.

B quartū sic ꝓceditur. Uidet q deus nō operet in omni opatione siue gñone nāli. Naz cū effectus debeat ꝓportionari sue cause: vt dicit 2°. phy sicoꝛ vnus & idem effectus nō pōt ꝓduci & esse simul a duob° operātibus: sicut vnus motus numero: nō potest esse duoꝛ mobiliū. Si ergo gñatio naturalis esset a deo: sequeret q nō posset esse a generāte naturali: cū deus & creatura sint diuersa agētia. Sz ꝓsequēs est falsuz & incō/ uenies. Igit &c. ¶ Ꝓ 2°. Ad qālibet actionē naturalez sufficit virtus activa agētis & passiua recipiētis. Cū ergo deus & natura nihil supfluū faciant relinquit q in gene/ ratione naturali nō regrit virtus diuina operās i reb°. ¶ Ꝓ 3°. Ubicūqz deus operat ibidē sufficiēter operat: cū in eo nullus reperiat defectus. Si ergo deus operat in generatione nāli: sequit q irustra ponat generās natu/ rale: qō est incōueniens. Igit &c. ¶ Ꝓ 4°. Si de° ope/ raret in qualibet gñone nāli vel operaret aliqd ī effectu noniter creādo vel aliqd nāliter operādo. Nō primū q: nā prima iam creata est. Forma autē ꝓducit p agēs nāle de potētia materie: Neqz etiā 2m q: dans vtutez nālem fit. Nō ergo postq̄ dedit vtutes naturales: opz q operet. ¶ Sed incōtrariū arguit. Nam causa 2a nō pōt aliquid causare subtracta causalitate prime cause. Unde si nō eēt prima causa efficiēs: tolleret genus cause efficiētis: vt in 2°. huius ꝓbatuz est. q. 3. ar. 1. Sed deus est causa prīa: ergo sequit q operat in operatione cuiuslibet cause na/ turalis. ¶ Ꝓ 2°. Operatio artis: nō efficit sine operatio ne nature. ergo opatio nature nō efficit sine opatione dei sicut ars ꝓsupponit naturā: ita nā deum vt assumit doc. S. in de potētia. q. 3. ar. 7. ergo &c.

Respondeo dicenduz q sicut in lib. 5°. hu ius. q. 2. ar. 3. in primo & secū/ do notabili dictū est: & in. 12. huius. q. 6. ar. 3. ad 5m. & ibi/ dem. q. 7. ar. 5. necesse est dicere deū operari in qualibet gñone nāli. ¶ Ꝓ: cuius manifestatione aduertendum est. Primo q res aliq fim doc. S. in de po° vbi ī media te supra: pōt dici causa actionis alicui° quadruplr. Uno° qz attribuit ei vtutez agendi: sicut dicit in. 8. physicoꝛ q generās mouet graue & leue: inq̄tum dat vtutez p quā cōsequit talis motus. Sco° illud dicit esse causa actio/ nis alicuius sine facere actionē qō cōseruat vtutē agendi: sicut medicine ꝓseruātes visuz: faciūt videre. Tertio° di cit res vna esse causa actiōis alterius: inq̄tum mouet eā ad agendū applicādo. s. vtutez ad agendū: sicut homo est causa incisionis cultelli ex hoc ipsa q applicat acumē cul/ telli ad incidēdum mouēdo ipsuz. Quarto° aliqua res di cit esse causa actionis alterius inq̄tum vtute eius: illō al terū operat: sicut agēs principale dicit esse causa actiōis instrumēti. Instrumentū. n. est causa quodāmodo effect° principalis agētis: nō quidē p vtutez ꝓpriaz: sed inq̄tuz participat aliqd de vtute principalis cause p motuz ei°: sicut dolabꝛū nō est causa rei artificiate p vir tutez ꝓpriā: sed p virtutez artificis a quo monet: & eaz quodāmodo participat. ¶ Sz manifestū est q deus p̄dictis q̄ttuoꝛ modis in omni gñone nāli operat. Nā deus prio dedit generātibus nālibus vtutes: p quas gñare possunt: nō so lū sicut generās tribuit vtutez grauib° & leuib° eam vlte rius nō ꝓseruās: sed sicut ꝓtinue tenēs vtutez inesse: quia est causa vtuti collate nō solū q̄tuz ad fieri sicut generās sed etiā q̄tum ad esse. Et sic deus pōt dici causa genera/ tionis naturalis: duob° primis modis: inq̄tuz. s. causat & cōseruat vtutez naturalē generātis inesse. Silr q nā infe rior agens nō agit nisi mota: nec hoc cessat: nisi quiescat ad deum: ideo de necessitate opz: q deus sit causa actio/ nis cuiuslibet rei naturalis. s. tertio°. vz vt mouēs & ap/ plicās vtutez ad agendū. Et quia ipsuz esse qō est cōmu nissimus effectus primus & itimio: ceteris effectib°: soli deo cōpetit fin vtutez ꝓpriaz: omne autē aliud agens a deo: nō agit ad esse: nisi p vtutez dei: vnde in lib. de cau/ sis dicit q intelligētia nō dat esse: nisi ꝓut est in ea virtus diuina: ideo deus est causa actiōis cuiuslibet quarto°. s. si cut principale agēs est causa actionis instrumēti. Relin/ quit ergo q deus in omni gñone nāli operat. Hec ille omnia: & multū glorioseꝛ nō sicut iacēt. ¶ Sz dicebat discipulus. Coꝛpus celeste nō ꝓprie dicit operari ī quo libet coꝛpoꝛe elemētari: q̄z coꝛpus elemētare vtute eius agat. Uidet ergo q deus ꝓpter hoc nō debeat dici ope rari in generatione naturali q̄z. s. vtute dei generās natu/ rale operat. ¶ Ad hoc respōdet doc. S. vbi supra dicēs q sic oportet vtutez diuinā adesse cuiuslibet rei agēti: si/ cut virtutez coꝛporis celestis opz adesse cuiuslibet coꝛpo ri elemētari agenti. Sed hoc ītereſt q̄z vbicūqz est vtus diuina ibi est essentia diuina. Nō autez essentia coꝛporis celestis est vbicūqz est sua vtus. Et iterum deus est sua virtus: nō autē coꝛpus celeste. Et ideo pōt dici q deus in qualibet re operat: inq̄tuz eius vtute quelibet res in diget ad agendū. Nō autez ꝓprie potest dici q coꝛpus celeste semp agat in coꝛpoꝛe elemētari: q̄z eius vtute coꝛ/ pus elare agat. Hec ille. ¶ Aduertendū est 2°. fm doc. San. in prima pte. q. 105. ar. 5. in coꝛpoꝛe q tria sunt ge nera causaruz que se habēt vt generationis principiū. s. fi/ nis efficiēs: & forma. Materia autē nō est principiū actio/ nis: sed se habet vt recipiens actionis effectū. Sed deus in omni generatiōe nāli operat vt finis efficiēs & forma vt finis quidē: q: omnis opatio fit ꝓpter aliqd bonū ve/ rum vel apparēs. Sed nihil est bonū: nisi fim q partici/ pat aliquā similitudinē sūmi boni qō est deus. ergo de° est cuiuslibet opationis causat vt finis. Silr vt efficiens: q̄z si sint multa agentia ordinata: semp 1m agēs agit in vir tute primi agētis. Cū ergo deus sit primū agēs: relinqui tur q oīa agūt in vtute dei. Et ita est causa efficiēs actio/ nuz oīuz agentiū. Similiter est causa vt forma: nō qdez informās effectuz: sed formas dans agētibus naturalib° & eas cōseruans inesse vt dictum est. Relinquit ergo q deus operat in omni gñone naturali p modū cuiuscūqz principij agētis. Hec ille quasi formaliter. Unde & ī 7°. physicoꝛ. in principio sic ait. Mouēs sicut primū motus quoddā est ītediatuz: & quoddā remotū. Intelligit aūt hic ꝓbus de ītediate mouēte. Et ideo dixit primū mo/ uens vt p primū significet ītediatuz mobili. Nō autez id qō est primū in ordine mouentiū. Hec ille formalr. Ex quib° pz q duplex est primū agēs. s. primū primita te in ordine mouētiuz & primuz primitate ītediationis. Et iterū vtrūqz pōt esse ītediatuz effectui q̄z primuz in ordine mouentiuz est ītediatuz effectui ītediatiōe vir/ tutis & secūdū agēs est ītediatū ītediatione suppositi.

Ad primum ergo dicenduz sicut dicit doc. San. in prīa pte vbi ītediate supra ad 2m. q vna actio nō ꝓcedit a duobus agentibus vnius ordinis. Sed nihil ꝓhibet quin vna & eadē actio

pcedat a primo ⁊ 2°. agẽte. Hec ille. ¶ Sic ergo ab agẽtib⁹ pluribus subordinatis: quoꝝ vnũ est vle: aliud particulare bene põt pcedere vnus effectus nũero. ¶ Szm̃ hãc solutionẽ replicabat discipul⁹: adducẽs arg^m doc. S. in de po^a. q. 3. ar. 7. Mã illa q̃ sunt oio dispata nõ sunt subordinata. Sed de⁹ ⁊ nã sunt agẽtia oio dispata: cũ deus agat p volũtatez: nã vero p necessitatẽ. g° ⁊c. ¶ Ad hoc rñdet doc. S. ibidẽ dicẽs qꝫ Iz nã ⁊ volũtas sunt fm esse dispata: tñ in agẽdo hñt aliquẽ ordinẽ. Mã sicut actio nature pcedit actionẽ volũtatis nostre: rõne cui⁹ in opibus artis q̃ a volũtate sunt nature opatione idigem⁹: ita volũtas dei que est origo oĩs nãlis mot⁹ pcedit opationez nature. Uñ ⁊ ei⁹ opatio in oĩ opera nature regrit. Hec ille formaliꝫ. ¶ Szm̃ itez ꝫ hãc solutionẽ replicabat idẽ discipulus dicẽs: Ea que ĩmediate se hñt ad aliqd vnũ: nõ habẽt ad inuicẽ ordinẽ. Sed tã deus qꝫ nã ĩmediate opat effectũ naturalẽ. ergo opatio dei ⁊ opatio nature nõ se habẽt sicut prius ⁊ posteri⁹. ¶ Ad hoc rñdet doc. S. in de potẽtia vbi supra ad 4^m. vbi hãc replicã formaliꝫ addu/cit: dicẽs qꝫ tam deus qꝫ nã ĩmediate opanꝫ: Iz ordinenꝫ fm prius ⁊ posteri⁹. Hec ille. ¶ Pro cuius declaratione: aduertẽdu⁹ est: sicut dicit ibidẽ in corpore: qꝫ ꝓsideremus suppositaagẽtia: quodlibet agẽs particulare est ĩmediatũ ad suũ effectũ. Si autẽ ꝓsideremꝰ vtutẽ qua fit actio: sic vtus superioris cause erit ĩmediatior effectui: qꝫ virtus inferioris. Mã vtus inferior non ꝓtingit effectui nisi p vtutẽ superioris agẽtis. Uñ dicit in lib. de causis qꝫ virtꝰ cause pme agit pꝛ⁹ in cãtu⁹ ⁊ vehemẽtius ingredit ĩ ipsu⁹. Hec ille. ¶ Sic g° generãs nãle ĩmediate agit ĩmediatione suppositi: sed deus ĩmediate agit ĩmediatione vtutis. i. qua nõ est altera prior: vt pz̃ gen. lib. 3. ca. 91. Et sic qꝫ esse sit ĩmediatus effect⁹ ⁊ ppꝛ⁹ dei expõit tripliciter. Uno° accipiẽdo ipsu⁹ esse rez simplr fm qꝫ nõ pducit de potẽtia ad actũ: Iz ex nihilo. Et sic est ppꝛius effectus dei. Sc̃o° esse particulare qõ nõ pducit ex mã presupposita. Et sic etiã est ppꝛius effectus dei. Tertio° in vtute ppꝛia. Et sic etiã est ĩmediatus effect⁹ dei tale eẽ .s. esse p trãsmutationez: ĩmediatus dico ĩmediatiõe virtutis ⁊ nõ suppositi. Creatura autẽ est causa esse ĩmediata nature i virtute dei ⁊ ĩmediatione suppositi: quia agit in operationib⁹ naturalib⁹ ad esse: nõ adesse absolute: sed inẽxtum. est hoc vel tale: vt pz̃ per doc. S. in prima parte. q. 45. ar. 5. Et in primo sententiaruz di. 12. ar. 3. 4^m. ait qꝫ omne agẽs: quãto est prius: tanto est mediati⁹ suppositi ⁊ ĩmediatius virtute: vt etiã supra declaratũ est in 4°. huius. q. 3. ar. 6. ⁊ in. 5°. huius. q. 2. ar. 3. notabili primo. Et etiam dicet infra in. 12°. huius. q. 6. ar. 3. ad 5^m. Unde ibi est vtrobiqz ĩmediatio: Iz diuersimode ⁊ ibi ẽ prius ⁊ posteri⁹. ¶ Sed itez replicabat ꝺ hanc solutionẽ idẽ discipulus dicẽs. Nam vtus dei est sua essentia vt dicit ibidẽ doc. S. sicut ex adductis in corpore pz̃. Similiter eẽntia ⁊ suppositũ in diuinis sunt idẽ realiꝫ. Si ergo deus opet ĩmediate in gñone nãli ĩmediatione virtutis sequit qꝫ opat etiã ĩmediate: ĩmediatiõe eẽntie ⁊ suppositi. ¶ Dicẽdu⁹ qꝫ sicut deus opat ĩmediate fm vtutez: ita ⁊ fm essentiã: qz virtus eius est sua essentia: vt pz̃ per doc. S. i de po^a. q. 3. 7. c. fi. Tamẽ nõ dr̃ ĩmediate opari ĩmediatione suppositi. Tũ primo qz suppositũ ⁊ vtus in diuinis differũt ꝑz rõnẽ. Tũ etiã qz dei actiões ad extra nõ pcedũt a supposito diuino fm qꝫ vnũ suppositũ distinguit ibi ab altero: sed pcedũt a tota trinitate psonaꝝ: inqꝫtuz cõueniũt in vna essentia ille tres psone nisi forte essentia seu natura diuina sumatur impropꝛie. s. pro psona: vt dicit idez doc. S. in tertio sentẽtiaꝝ. d. 8. 3. c. Et quia iter essentiã diuinã ⁊ talẽ effectũ naturalẽ: mediat suppositus generãs nãle: ideo dicit qꝫ deus nõ ĩmediate agit: ĩmediatiõe suppositi. Sicut cũ rex agit p balliuũ dr̃ ĩmediate agere ĩmediatione vtutis: qz balliuus nihil põt nisi i vtute regis: nõ tamẽ ĩmediatione suppositi. ¶ Ad 2^m. dõm sicut dicit doc. S. in de potẽtia vbi supra ad primum qꝫ vtus actiua ⁊ passiua rei naturalis sufficiũt ad agendũ in ordine suo. Requirit tamẽ vtus diuina. Hec ille. ¶ Ad 3^m. dicendũ sicut dicit doc. S. in prima pte. q. 105. ar. 5. ad primuz qꝫ deus sufficiẽter operat in reb⁹ ad modum agẽtis primi. Hec ppter hoc supfluit operatio secũdoꝝ agentiũ. Hec ille. ¶ Ad 4^m. dicũt aliqui noui Thomiste qꝫ deus in qualibet gñone naturali de nouo creat aliquid. vz ipsuz esse rei qõ solũ p creationẽ pducit. ¶ Szm̃ hoc stare nõ põt: quia creatio ppꝛie est subsistẽtium ⁊ cõpositoꝝ: sicut ⁊ generatio vt deducit doc. S. in prima pte. q. 45. ar. vlt. in corpore. Manifestũ est autẽ qꝫ esse subsistẽtie corruptibilis nõ est p se subsistẽs: sed solũ eẽ dei ẽ in se subsistẽs. Relinquit ergo qꝫ esse ppꝛie nõ creatur. Si ergo creet: opz̃ qꝫ creet ad creationẽ alterius qõ subsistit. In materialib⁹ autez subsistẽtijs corruptibilibus: id qõ est subsistẽs: est totuz cõpositum. Si ergo esse earum creet: opz̃ qꝫ creet ad creationez totius cõpositi. ¶ Sed sic quodlibet totũ cõpositus esset creatũ: ⁊ p cõsequens nihil generaret. Quod est falsũ dicere: ⁊ est hic expõsitor tra phm. Quod autem oporteat: si esse creet: qꝫ creet ad creationem alterius: põt breuiter sic deduci. Nam qcqd creat: aut creat p se: aut p creationez alterius. Szm̃ ipsuz esse: nõ creat p se: cum nõ sit subsistens: nec est id qõ est. ergo si creetur: oportet qꝫ creet ad creationem alterius. Queritur ergo si esse asini solũ a deo p creationem pducitur: ad cuius creationẽ creat. Si dicat qꝫ creat ad creationẽ asini: necesse erit dicere qꝫ asinus creat. Et sic vnus asinus nõ generabit alium asinũ. Quod absurdũ est ⁊ nephas dicere: quia pari ratione cymites crearenꝫ: si cẽ cuilibet esset p creationẽ. ¶ Dicendũ est ergo qꝫ de⁹ agit in omni generatione naturali quattuor modis superi⁹ positis: ⁊ nõ solũ dando vtutem actiuã agẽti naturali ad generandũ: sicut dictuz est in corpore. Manifestum est. n. vt dicit doc. S. in de potentia. q. 3. ar. 7. ad 5^m. qꝫ de ratione virtutis inferioris est qꝫ sit aliquo modo operatiuus principiũ in suo ordine: ⁊ vt etiã agat sicut instrm superioris virtutis. Unde exclusa superiori virtute inferior virtus operationez nõ habet. Hec ille.

¶ Ubi supra in doctore Sancto.

Quintum

a ci terminus p se generationis naturalis: ⁊ totuz compositũ. Haz dicit doc. S. in 2°. sententiaruz di. 20. q. 1. ar. 1. ad 3^m. qꝫ omne ppetuũ est p se i tentũ a natura. Unde fm qꝫ aliqua se habẽt ad ppetuitatem hoc modo sunt de intẽtione nature. Hec ille. Sed illud qõ p se intendit a generãte: videt esse terminus p se generationis. ergo illud qõ habet rationẽ perpetuitatis in generatis: dicit esse terminus p se generationis. Sed cõstat qꝫ in generabilib⁹ ⁊ corruptibilibus nihil est ppetuũ nisi natura specifica: que est quedã forma tot⁹. Relinquit ergo qꝫ forma specifica est terminus generationis per se: ⁊ nõ forma partis: nec totũ compositus. ¶ 2°. Dicit doc. S. in. 3. parte. q. 35. ar. 1. ⁊ 2. qꝫ natiuitas attribuit supposito sicut subiecto ⁊ nature sicut termino. Sed natiuitas est quedaz generatio. Relinquit ergo qꝫ natura est terminus generationis ⁊ non compositum. ¶ 3°. Illud est terminus ad quẽ generationis qõ opponit termino a quo. Sed terminus a quo generationis est priuatio naturalis est priuatio forme: cui opponit ipsa forma. ergo forma est terminus ad quẽ generationis: ⁊ p̃sequẽs nõ totum cõpositum. ¶ 4°. Generatio substãtialis terminat ad esse substãtiale: vt phylosophus dicit in primo de generatione. ergo esse est terminus generationis naturalis ⁊ nõ ipsuz cõpositum. ¶ Sed incõtrariuz arguunt qz fm phylosophum in presenti passu illud qõ generatur est totũ cõpositum. Sed id qõ generat: videt esse terminus generationis. ergo totũ cõpositum est p se terminus generationis. ¶ 2°. Termin⁹ generationis debet correspõdere principio generãti: vt dicit doc. S. in prio sententiarũ di. 5. q. 3. ar. vnico. Sed prim⁹ generationis est cõpositum generans. ergo terminus generationis est compositũ generatũ. ¶ 3°. Illud est terminus generationis nãlis qõ natura principaliter intẽdit. Sed natura in/

tendit

tendit generare totū ꝓpositus ⁊ nō formā solum: aut ma
teriā. ergo ⁊c. ¶ 4°. Omne qđ fit ex mā quē est ali
quid ei⁹: fit ⁊ generat ꝑ se prio. Sz cōpositus est hmōi:
vt supra ꝓbatū est ꝼm pbm. ergo ⁊c. ¶ 5°. Doc. S.
dicit in pñti lectiōe ꝙ mā ⁊ agens sunt gñonis principia.
Sed vt terminus generationis se habet cōpositū qđ ge
nerat. ℍec ille. Uidet ergo ꝙ cōpositū sit terminus pri
us generationis. ¶ 6°. In sba nāli nō ꝓsiderant ni
si duo. vz nā ⁊ suppositū. Sz natura nō est terminus ge
nerationis: qz natura est principiuz generationis: vt dicit
doc. S. in pñti lectione. Si ergo aliquid debet eē termi
nus generationis hoc erit totū cōpositum ⁊c.

Respondeo dicendū ꝙ vt dicit doc. S. in primo sentētiarum di. 5. q. 3.
ar. 1. terminus gñonis in creaturis pōt accipi dupliciter sicut
etiā ⁊ primm. Dicit. n. primo primm gñonis ipsuz generās.
Et huic principio cōrndet sicut terminus ipsuz genituz.
Dicit etiā primm gñonis a quo icipit gñatio. Et hoc mo
do principiū vel initiū gñonis: est primatio formē inducē
de. Et huic principio terminus oppositus est forma ꝙ ge
neratione inducta. Sicut in dealbatione terminus a quo
est nigredo: ⁊ terminus ad quē: est albedo. ℍec ille. Et
quia totū cōpositus qđ generat: dicit terminus cōrespō
dens principio generāti qđ est sbm generās: ideo gñatio
ducit forma generationis ⁊ attribuit formē: vt termino
ꝓprio ⁊ essentiali. Quia vero etiā forma ꝑtis: dicit esse
fectio materie ⁊ forma totius q̄ est natura: dicit esse ꝙ
fectio totius resultans ex vnione formē ꝑtis cum mate
pali termino ꝙ se inēto a nā generāte: sic ꝑz ꝙ doc. S. in
3ª. parte. q. 35. ar. 1. in cōpore vbi sic ait ꝙ natiuitas pōt
alicui attribui dupliciter. Uno° sicut sbo. Alio° sicut termi
no. Sicut subiecto qđz attribuit ei qđ nascit. ℍoc autē
ꝓprie est ypostasis nō nā. Cū. n. nasci sit quoddā genera
ri: sicut generat aliqd ad hoc ꝙ sit: ita nascit aliquid ad ꝺ
fit. Esse autez ꝓprie est rei subsistētis. Mā forma q̄ nō
subsistit: dicit esse solū quia ea aliquid est: ypostasis autē
signat ꝙ modū subsistētis. Natura autē signat ꝙ moduz
formē i qua aliquid subsistit. Et ideo natiuitas tanq̄ sub
iecto subsistēti attribuit ꝓprie ypostasi: nō nature: sed si
cut termino attribuit natiuitas nature. Terminus enim
generationis ⁊ cuiuslibet natiuitatis est forma. Mā autē
ꝙ moduz formē designat. Unde natiuitas dicit via i na
turā: vt ꝑz ꝙ phylosophū. 2°. physicoꝝ. Terminat enim
inēto nature ad formā seu naturā speciei. ℍec ille for
maliter. Sicut. n. ypostasis seu ꝑsona se habet in natui
tate creature rationalis: ita cōpositus siue suppositū i qua
libet generatione naturali. Quod autē natura siue forma
specifica sit terminus intentionis nature in subst̄ātijs ge
nerabilibus ⁊ corruptibilibus ꝑz per doc. S. in 2°. sentē
tiarum di. 20. q. 1. ar. 1. ad tertium vbi sic ait. Scōm. n. ꝙ
aliqua se habēt ad perpetuitatem: hoc modo sunt de in
tentione nature. Quedam autez sunt q̄ nō habēt ꝓpetui
tatem nisi ratione speciei. Et in hijs multiplicatio indiui
duorum nō est per se intenta a natura: sed ꝙ accidens ꝓ
ut. ſ. in tali multiplicatione speciei ꝓpetuitas cōseruatur.
Unde nō est in hijs generatio: nisi vt cōseruetur idē ꝼm
speciē qđ ꝼm naturam idem numero cōsernari nō pōt.
In hominib⁹ autez secus est: quia ꝑtum ad alterā partē
sui. ſ. ꝑtum ad animā: homo incorruptibilitatem habet
etiam ꝼm naturam. Et ideo hominū multiplicatio est ꝙ
se intenta: etiam sine hoc quod ad ꝓseruationem speciei
pertinet. ℍec ille. ¶ Sed dicebat discipulus. Illud qđ
est terminus generationis formaliter: ad minus ꝑ se aut
per accidēs generatur. Sed natura siue essentia nō gene
ratur nec per se neqz per accidēs vt ꝑz in generatione filij
in diuinis: sicut cōcedit doc. S. in primo sentētiarum di.
5. q. 3. ar. 1. ergo natura aut essentia non videtur esse ter
minus generationis. ¶ Dicendū vt dicit doc. S. in pri
mo sentētiarum ibidez ad 2m. ꝙ essentia non est genita in
filio dei: neqz per se: neqz ꝙ accidens: quia eadē est essen
tia in generante ⁊ in genito. Si autez essentia eēt diuisa:
tunc sequeret necessario ꝙ esset genita ꝑ accidens: cuius
nō per se: sicut in rebus creatis. ℍec ille. Unde nō est si
mile de termino generationis in diuinis ⁊ in naturalib⁹.
Patet ergo ex predictis ꝙ forma est terminus ꝑ se ipsi⁹
generationis: lz nō sit illud qđ primo generat. Uerūta
men Antonius andree sequēs Scotuz in pñti passu. q. 9.
huius. 7. dicit in. 3°. conclusione ꝙ forma non est termi
nus per se primus generationis. Quod sic ꝓbat. Omne
illud qđ ꝑ se generat vt terminus generat ex mā ꝑte sui.
Sed forma nō habet materiā partē sui. Alioquin eēt ꝓ
cessus in infinitū in materijs ⁊ formis. ergo forma nō est
terminus gñonis ꝑ se primus. Et hec est ratio Aristo. in
lra. ℍec ille. ¶ Sed hec opinio nō est rōnabilis: si acci
piat terminus generationis ꝓ termino intrinseco mu
tationis. Manifestū est. n. ꝙ ꝺza ad quā est alteratio: q̄
est termin⁹ intrinsecus dans spēm: nō est cōposita ex sub
iecto alterationis: lz sbm sit id qđ alterat. Ita etiā forma
que est terminus gñonis nō est cōposita ex mā q̄ ē subie
ctū gñonis: lz totū cōpositū sit id qđ gñat. ¶ Et ad rōnē
eius dōm ꝙ pbus loquit de eo qđ generat ꝓprie quod
quidē debet hꝫ māz ptez sui: sicut supra ꝓbatū est. Nō
autē loquit de termino specifico ipsi⁹ generatiōis. Unde
arg^m ex falsa suppositione ꝓcedit. Terminus. n. genera
tionis nō est id qđ generat: sicut nec terminus calefactio
nis est id qđ calefit nisi accipiendo terminū ꝼm ꝙ corre
spōdet principio generāti: sicut expositū est in primo cor
poris articuli. ¶ Argumētoꝝ ergo oiuz ꝑz solutio ex dictis
quia. 4. argumēta ante incōtrariū adducta: ꝓcludūt ꝙ for
ma est termin⁹ gñonis: ꝼz ꝙ corrndet ꝑn° a quo ē gñatio
tanq̄ a termio a quo. Argumēta vo post i oppositū addu
cta: ꝓcludūt ꝙ cōpositū ē termin⁹ gñonis accipiēdo tmi
nū ꝼm ꝙ corrndet ꝑn° generāti. Un̄ posset dici ꝙ forma
est terminus gñationis formalis ⁊ specificus. Cōpositus
vero est terminus suppositalis: sicut id qđ generat.
¶ Ubi supra in doc. S. Impertinēter tamen.

Sextus sic ꝓcedit. Uidet ꝙ mā
a prīa gñet ⁊ corrūpat ꝑ se
subiectiue: sicut vult Anto. andree cū Scoto i
pñti passu. Mā ois ꝺza formaliter inexīs alicui
ꝓpter necessitatē denoīat ipm cui inexīstit. Impossibile ē
eni albedinē ꝺzaliter ie esse alicui: nisi illō sit albū. Sz gñatio
iest ꝺzaliter materie: qz mā ē sbz gñonis. g° neccio denoīat
māz: ⁊ ꝑ ꝑns mā gñat. ¶ 2°. Ois mutatio ē entis in
po^a vt sbi ex 3°. physicoꝝ. Sz gñatio ē q̄dā mutatio: g° ge
neratio ē entis i po^a vt sbi. Sz ens i po^a ē mā. g° gñatio ē Lec. 1.
act⁹ materie: ⁊ ꝑ ꝑns gñat vt sbz. ¶ 3°. Gñatio ē mu
tatio de ñ sbo i sbz ex. 5. physicoꝝ. Tūc sic. Quicqd sim
pliciter de ñ sbo i sbm mutat: ipz gñat. Sz mā ē hmōi. er Lec. 2. ⁊
go ⁊c. ¶ 4°. Pbus i. 5. physicoꝝ: pbās gñonē ñ eē co. 8.
motū: arguit sic. Qđ gñat: nō ē qđ monet ē. g° gñatio ñ
est mot⁹ ibi i maiori: qđ gñat accipit ꝓ sbo. Sz qđ nō
est i gñone vt sbm est mā: qz nō est actu. g° mā ꝓria ē sbz
gñonis: vt sbz gñat. ¶ ℍec sunt rōnes Scotistarū quas
formaliter adducit Anto. andree i hoc 7°. q. 9. in prima cō
clusione scdi articuli ad ꝓbandū ꝙ mā ꝓria ꝑ se gñat sub
iectiue. Sed incōtrariū ē pbus i prio physicoꝝ vbi diffi
nīendo mām: dicit eam esse ingenerabilē ⁊ incorruptibilē
ꝑ se. ¶ Ad idē ē pbs. 8. ⁊. 9. hui⁹ ⁊ i ꝓ° d gñone. Igr ⁊c. Lec. 15. ⁊

Respondeo dōm ꝙ Anto. and. pp ꝓdictas rōnes pōit assertiue ꝙ mā pri co. 82.
ma gñat ꝑ se subiectiue. Sz hec opio ē ꝺ sniaz pbi: si susti
neat sicut ꝟba sonāt: ⁊ etiā est ꝺ veritatē. Mā cū generari
sit via ineſſe illud dicit gñari qđ ꝓducit ineſſe ꝑ genera
tionē. Sed materia prima nō ꝓducit ineſſe ꝑ gñonē ita
ꝙ ante gñationē nō fuerit ꝓducta. Qđ sic ꝑz. Mā illō qđ
ꝑ creationē ꝓducit ꝺ nouo ieſſe ñ gñat ꝑ se. Sz mā ꝑ ē
ꝓducta ineſſe ꝑ creationē vt aduersarius cōcedit ꝼm sen
tentiā Augu. sup gen. ad lram. Et talis materia ꝓria sem
per hūit esse: lz nō hoc vel illud. g° nō ꝓducit ꝑ gñonez.
¶ 2°. Si agēs nāle ꝓduceret māz primā ꝑ suā gene
rationē segreꝫ ꝙ gñatio eēt nullo ꝑsuppposito sbo ⁊ ꝑ cō/

sequēs gñatio esset creatio qđ est erroneū. Igit mā pria nō generat p se. ¶ Ꝑ 3°. Cū gñatio vni⁹ sit corruptio alterius quādo corrūpit Sor. ⁊ gñat cadauer aut ergo in corruptiōe Sortis remanet mā prima aut corrūpit. Si remaneat mā prima. ergo in gñone cadaueris nō gñatur mā prima q: prius erat ⁊ remanet. Nō pōt autē dici q corrūpat p se quia iaz gñatio cadaueris eēt ex nihilo qđ p°.2.9. est ꝺ rōnez nālis gñonis vt phus dicit prio ⁊ 8°. physicoruz. Silr ⁊ in prio de gñone. ergo mā p[a] nō gñat p se sz solū creat vt adducit doc. S. in 2°. sen[e]. di. 1. ar. 4. ⁊. 5°. sicut supradictuz est. Nec tñ sequit vt dicit ibidez ar. 5. q semp fuerit q: incepit esse nō p gñonez ex aliquo sz p creationē oīno ex nihilo. Et silr posset deficere si de⁹ vellet. Hec ille. Et inde est q nulla creatura est causa eē vniuersalis. i. totalis ipsi⁹ rei q: nulla creatura pōt producere māz primā ex q cū foza resultat esse rei. Quia tñ foza est que principalr ⁊ formalr dat esse rei cui⁹. s. forme creatura mālis pōt eē causa: ideo dicit q eē rei mālis est p generationē ⁊ nō solū p creationē sicut supra sepi⁹ otra principaces quosdā adductuz est. ¶ Uerūtamē prio maiori declaratiōe ꝓcedētis ꝓclusiōis aduerrenduz est sicut sepius supradictū est q mā pria pōt triplr ꝓsiderari. Uno° ꝟtū ad eē in actu qđ hz sub foza qđ est eē totiⁱ ꝓpositi. Scđo° ꝟtuz ad primationē q semp est sibi ymixta. Tertio° ꝟtū ad essentiā ⁊ nāz ei⁹. Si ergo ꝓsidereť mā prima ꝟtum ad eē in actu: sic gñat p se p alteꝝ: nō autē p se prio. ¶ Primū pz q: mā successiue hz aliud ⁊ aliō eē in actu: cū successiue hēat diuersas formas. Et sic mutat hoc mō de nō esse ad esse. Et sic generat ex ñti ⁊ p alteruz. Scđm pz q: cōpositū sbale est illud qđ p se prio gñat vt pz hic ſm phm. ergo nō mā. Si vero mā ꝓsidereť scđo° sic p accidens corrūpitur ⁊ p ꝰs p accns gñat q: mā ⁊ primatio sunt vnū sbo vt dicit prio physicoꝝ. Sed primatio corrū pit aduenīte forma. ergo ⁊ē. Sed mā tertio° ꝓsiderata Lec.15. est ingñabilis penitus ⁊ incorruptibilis vt pbat phus p° physicoꝝ duab⁹ rōnib⁹ que accipiunt ex diffōne materie in qua dicit. Mā est sbm vnicuiqz p[m] ex quo fit aliqd cū Lec.15. insit nō ſm accidens ⁊ si corrūpat in hoc abibit vltimuz Sic ergo si ꝑdictus opinator velit q mā pria sit gñabilis primo° sic pbabilitatē habet sua opinio. Sed si voluerit q tertio° sit generabilis vt rōnes eius sonare videnť falsa est eius opinio vt ex dictis manifestum est.

Ad primum ergo dām primo negādo maiorez. Quia ad hoc q aliq̄ forma hēat denoīare sbm nō sufficit q hēat esse in sbo formalr. Alias calor denoīaret aquā tepidā esse calidā. Sed regrit q hēat esse pfectū qđ etiā nō sufficit: sed regrit q hēat nomē ipositū ſm q hz esse i tali sbo. Uñ lz locus sit in locante subiectiue nō tñ denoīat corpus locās esse i loco. Dato g° q gñatio eēt foza qđ tñ ſm est ⁊ dato q eēt pfecte i mā prima nō tñ segt q formalr denoīaret māz primā gñari q: nō est nomē impositū ad denoīandū sbm generationis gñari sicut nomē alterationis est iposituz ad denoīanduz sbm alterationis alterari. Sed est iposituz ad denoīanduz cōposituz generari vt supra etiā sepe dictuz est. ¶ Dicenduz 2°. q minor est falsa. Mā gñatio nō est forma sed est via in formaz. Si. n. accipiat gñatio actiue pro actiōe generātis sic manifestuz est q nō ē forme materie. Si vero accipiat passiue sic nihil aliud est ꝟ receptio forme in mā. Sed si accipiat neutraliter ſm q est mutatio quedā sic nō est forma sed est via in formā. Uñ pz q predictuz arg[m] multiplr peccat. ¶ Ad 2[m]. dicēduz q hoc argumentuz vtiqz ꝓbat q mā prima est sbm primuz generationis nō autē qđ generet ūmo quia est sbm generationis sequit q nō generat quia sbm generatiōis presupponit esse in oi gñone. Cuz g° generatio sit via in esse ipossibile est mām primā generari. Et sic arg[m] magis ꝓcludit ꝓtra ꝑdictuz opinatorē ꝟ pro eo. Jn vanū ergo laborauit. ¶ Ad 3[m]. dicendū negando minorē. Materia enim nō ꝓducit de nō sbo sed est sbm manēs idem sub vtroqz termino mutationis vt in. 8°. huius declarabit. ¶ Ad vltimuz dicenduz q mā pōt dici generari primo vel 2°. modis superi⁹ assignatis: nō autē 3°. sicut ꝓbatū ē.

¶ Questio. 13ª. De modo ⁊ cōditione generationis rerum artificialium.

Consequenter cōsideram de modo ⁊ qualitate gñonis rerum artificialiū post ꝓsideratiōē rerū nāliuz generatiōis. ¶ Circa qđ duo occurrūt ꝓsiderāda. ¶ Primo ꝓsiderādū est de diffc tiōe gñonis q est ſm artez a gñone q est ſm nāz. ¶ Secūdo de modo gñonis ſm artez: ꝟtuz ad primū actuū. ¶ Circa primū q̄runt. 5. ¶ Primo vtruz solū gñones artificiales que sunt alie a gñonib⁹ nālibus: dicant factiones. ¶ Scđo vtrū diuisio factionū ex pte factōis bñ assignet: in qua dī. Factionū q̄daz fiūt ab arte: q̄dā a pōte: q̄daz vero a mēte. ¶ Tertio vtrū oīa aīalia que gñant ex spmate possint gñari p putrefactionē sine spmate: aut nulla: aut aliq̄ ⁊ aliq̄ nō. ¶ Quarto vtrū illa aīalia que gñant ex spmate ⁊ sine spmate sint eiusdez spēi. ¶ Quinto vtrū aīalia gñata sine spmate ex putrefactiōe: hāt a calū. ¶ Sequit ī phylosopho ⁊ doc. S. Generatiōes vero.

Primum sic ꝓcedit. Uidet q nō solū gñones artificiales debeāt dici factiones. Mā opatio transiēs in māz extrinsecaz: dicit factio vt pz in. 9. huius. Sed gñones nāles transeūt in māz extrinsecā. Lec.9. cū calor ꝓducit calorez: illa actio tranſit in māz extrinsecā. ¶ Ꝑ 2°. Igit nō sola gñatio artificialis debet dici factio. ¶ Ꝑ 2°. Ad hoc q forma possit esse p[rin]m actiōis in alterūq̄ dī factio: opz q hēat esse nāle ⁊ pfectū in aliquo. Dicit enim doc. S. i 1ª. 2ª. q. 5. ar. vl. ad 2[m]. q q̄ aliq̄ foza actu existit in aliquo ſm esse p[fec]tuz ⁊ nāle: pōt esse principiū actionis ī alterū: sicut calidū p calorē calefactū: sed si forma existat in aliquo imp[fec]te ⁊ nō ſm esse nāle: nō pōt esse principiū cōicationis sui ad alterū: sicut intētio caloris q̄ est in pupilla: nō pōt facere albū. Hec ille. Sed oſtat q forma artificialis nō est in mēte artificis ꝟ ē nāle. Alias eēt agēs nāle. Igit opatio artificialis ñ dicit factio. ¶ Ꝑ 3°. Generatio artificialis nō ē pfectio rei artificiate: sicut domificatio nō videť eē pfectio dom⁹: cū pfectio debeat ꝙuenire ei cui⁹ est pfectio. Domus autē nō edificat. Sz vt dicit doc. S. ō gē. lib 2. c. 1. Actio trāſiēs q dicit factio est pfectio facti. Idē etiā dicit phus i. 9. phi⁹. Igit idem qđ pri⁹. ¶ Sed incōtrariū est phus in lra dicēs. Generatiōes autē alie. s. a nālibus: dicunt factiones: Hec ille. ergo gñones nāles nō dicunt factiones. Pater ꝓsitū: q phus in predictis vbis vult assignare dām iter gñones artificiales ⁊ nāles vt exponit hic doc. S.

Respondeo dōz q factio pt accipi triplr. Uno° cōiter. s. pro quacunqz opatiōe: q aliqd dī fieri p motū ⁊ trāſmutationez. Alio° accipit factio ꝓprie. vz pro opatiōe trāſeunte in māz extrinsecā. Et istis duob⁹ modis factio nō solum repit i artificialib⁹: sz etiā in nālib⁹. Tertio° accipit factio° ſm quod solum repiunt i artificialib⁹ cui⁹ rō ſm doc. S. in pliti le ctiōe: pōt sic formari. Mā agēs nālia sunt determinata ad effect⁹ determiatos: ꝟ modum determiatum. g° nō pōt alter ⁊ alr facē. Agēs vō p intellectuz pōt alr ⁊ alr opari cū hēant dām supra suos act⁹. Igr ⁊ē. Uñ doc. S. i lra sic ait. Quāuis. n. noīe factiōis possim⁹ vti i reb⁹ nālib⁹, sic cū dicim⁹ q calidū facit calidū: ⁊ ens actu facit ens actu: magis tñ ꝓprie vtimur i hijs q fiūt p itellectuz i qb⁹ itellect⁹ agēs hz dām supra id qđ facit: vt possit sic vel alr facē: qđ i reb⁹ nālib⁹ nō ꝟtigit: imo agunt ad aliquos effectuz determiatuz: mō ab alio supiori eis pstito. Hec ille. ¶ Ꝓ declaratione autē precedentiuz: aduertēduz est ꝟ doc. S. i pⁱ ethycoꝝ circa pⁱm q duplex ē opatio. Quedā ē opatio q mānet i opante: sic videlicet velle ⁊ itelligere ⁊ hmōi opatio ꝓprie dicit actio. Alia autē est operatio Lec.1. transiēs

transiēs in exteriorem materiā: q̄ dicit factio. Et hec est duplex. Quādoq; n. aliquis materiā exteriorez assumit solū ad vsuz: sicut equū ad equitādū: ꝛ cytharā ad cytharizādū. Quādo autē assumit materiā exteriorē: vt mutet eaz in aliquā formā: sicut cū artifex facit lectū aut domū. Prima autē ꝛ 2ª. hax operationū nō habēt aliquid operatuz q̄ sit finis: sed vtraq; earum est finis. Prima tamē nobilior est q̄ 2ª. ingtuz manet in ipso operāte. Hec ille. Sed dicebat discipulus. Perfectio 2ª. cuiuslibet rei est finis ꝛ bonū eius: vt dicit doc. S. in primo ethycoz ꝛ est ibidez sentētia phylosophi. Sed opatio cuiuslibet rei est sua pfectio 2ª. ergo si est aliqua opatio artificis ipsa esset pfectio eius. Sed opatio trāsiens in materiā p trāsformationē qualis est opatio artificis que dicit factio nō est finis artificis: vt ex adductis pz: sed ipsa res operata est finis eius. Igit̄ videt̄ necessario fore dicendum q̄ opationes artificiales nō debeāt dici factiones. Dicendū q̄ duplex est finis agentis. Quidā est finis simplicit̄ ꝛ absolute ꝓsideratꝰ. Sicut finis cythariste est cytharizare. Alius est finis in respectu: siue finis cū adiūcto. Sicut finis medici est curare: nō autē q̄ in illa actione absolute cōsiderata sistat sua intētio: sed vt mediāte curatione pducat sanitatez. Quādo autē dicit̄ q̄ opatio rei est finis eius: si sit operatio imanēs: erit finis simplic̄ terminās. s. intentionē agētis. Sed si fuerit opatio trāsiens: ipsa erit finis simplic̄ terminās intentionē agētis: sed erit finis cū adiūcto. s. cū opere opato. Sic ergo operatio artificis est finis artificis nō in se cōsiderata ꝛ absolute sz vt mediāte ea pducatur aliquis effectus. De hoc clarius in suma phylosophie moralis disputatum est.

Ad primum igit̄ dicēdū q̄ arg^m bene probat esse factionez in naturalib⁹ primis duobus modis nō autē ꝓprissime ꝛ tertio⁰ sicut dictuz est. Ad 2^m. dicenduz q̄ duplex est actio. s. naturalis ꝛ artificialis. Doc. S. ibi loquit̄ de actione naturali cuius prin^m debet hr̄e esse naturale. Hō autez de actione artificiali. Ad 3^m. dicēdū sicut supradictū est lib. 5. huius: cū de actione agerez. q. 22. ar. 3. q̄ operatio transiēs vt domificatio pōt ꝓsiderari dupliciter. Uno⁰ pro eo q̄ talem operationē derelinquit̄ in facto. Et sic dicit̄ pfectio facti sicut p calefactionē derelinquit̄ calor ī aqua qui est pfectio aque. Alio⁰ potest accipi pro ipsa operatione precedente ab operāte. Et sic est est perfectio operantis in eo subiective existens.

Sequit̄ in pho ꝛ doc. S. Omnes autē factiones.

B secundum sic ꝓceditur. Uidet̄ q̄ diuisio factionū ex parte faciētis nō bene assignetur a phylosopho in qua dicit̄ factionū quedā fiunt ab arte quedā a ptāte ꝛ quedā a mēte. Nā quecūq; fiunt ab arte fiūt a mēte cum nullus habeat artez nisi hēat mentez. ergo mēbra ꝓdicte diuisionis coincidunt. Sed dicebat respōdens q̄ accipit̄ ibi mens pro itellectu habitu artis nūduz pfecto. Ars vero accipit̄ pro habitu iformāte intellectuz. Quādoq; n. factiones ꝓcedūt ab itellectu arte regulato quādoq; vero sine arte. Contra. Si aliq̄ factiones ꝓcederēt ab itellectu sine arte sequereť q̄ factiones nō solū reperirēť in artificialib⁹ q: tales factiones nō possunt dici artificiales cū nō fiāt ab arte. Sed hoc est contra determinata in precedēti articulo. Igit̄ ꝛc. Ꝓ 2⁰ ea que fiūt ptāte fiunt a mēte sine ab intellectu. Frustra ergo in predicta diuisione addit̄ potestas. Sed incōtraruz est phylosophus in lra dicēs. Omnes autē factiones sunt ab arte aut a ptāte aut a mente.

Respondeo dicenduz q̄ oēs factiones pro dicti articulo expositū est fiūt aut ab arte aut a potestate aut a mēte. Quod sic pōt ꝓbari ꝑ doc. S. in presenti lectione. Nā in oibus hijs que nō natura fiūt aut regit in corporib⁹ proijciendis tunc factiōes q̄bus illa fiunt ꝓcedunt a ptāte siue sola vtute agentis. Si vero regrat̄ ordinatus processus intellect⁹ ad effectuz hoc est dupliciter vel talis effectus procedit ab intellectu nūduz pfecto p artez vel ab itellectu p artez iam formato. Si primuz sic procedūt hmōi factiōes a mente. Si vero 2^m. sic procedūt ab arte. Unde doc. S. in pñti lectione sic ait. Quedā. n. in hijs q̄ nō nā fiūt ꝓstituūtur ex sola vtute agentis in q̄bus nō multū requirit̄ ars aliqua vel aliqs ordinatus processus itellectus vt maxie ptingit in corporibus trahēdis proijciēdis aut ꝑpellendis. Cū autē ordo intellectus ad effectū regrit̄: quādoq; quidē hoc cōtingit p artez: quādoq; vero p solū intellectū habitu artis nūdum pfectuz. Sicuti. n. aliqui arguūtant̄ p artez: aliqui vero sine arte: vt ydiote: ita etiā ꝛ aliq̄ opus artis aliquis p artē ꝛ aliqs sine arte facere pōt ī hmōi p artē factibilib⁹. Hec ille. Sed instabat discipulus. Nā artifex dicitur ille qui facit aliqd per artē. Sīr ille dicit̄ artifex qui facit opus artis. Si ergo aliq̄ opus artis fieri pōt ab aliquo sine arte: sequereť q̄ artifex nō esset artifex: q̄ implicat: ergo falsuz ē dicere aliq̄ opus artis posse fieri sine arte.

Dicenduz q̄ vt dicit 2⁰. ethycoz artifex nō dicit̄ quicūq; facit opus artis: sed quicūq; facit opus artificiose: sicut ille nō dicitur gramaticus: qui dicit gramaticum: sed qui dicit gramaticum gramatice. Similiter nō dicit̄ cogruus qui loquitur cōgruū semel vel bis: sed q̄ loq̄t̄ cōgrue. i. habitualiter. Similiter vt ibidē dicit̄. Ille nō dicitur bonus qui facit bonū: sed qui bonū bene facit. Sic in ꝓposito: quādoq; fit aliquod opus artis ab aliquo sine arte: ille nō dicit̄ artifex. Unde sequela nō sequebat̄. Et tale opus dicit̄ opus artis nō quia ꝓcedat ab artifice: sed quia ꝓcedit ab aliquo per modū artis. vz per determinata media: ad determinatā formā. Que autē sint illa q̄ possunt fieri ab arte ꝛ sine arte: ꝛ que non: infra patebit. Aduertēdū est vlterius ꝑ pñm: vt dicit b Doc. S. q̄ predictarum factionuz aut generationū: que fiunt vel arte vel potestate vel mente: quedā fiunt a casu ꝛ a fortuna: quādo. s. aliquod agens p intellectū intendit finez aliquem per suā actionē ꝛ ꝓuenit aliquis finis ꝓter intentionē agentis: sicut cum aliquis intēdit se cōfricare ꝛ ex b sequit̄ sanitas. Et hoc similiter cōtingit in artificialibus: sicut ꝛ in factis a natura. Uirtus enim que est in sperma: te similat̄ arti. Sicut enim ars p determinata media pervenit ad formā quā intēdit ita etiā virtus formativa que est in spermate. Sicut autez cōtingit aliquē effectum qui fit per artez etiam ꝓter intentionē artis aut intellectus fieri ꝛ tūc dicitur a casu accidere ita ꝛ in rebus naturalibus eadē fiunt ꝛ spermate ꝛ sine spermate. Que quidem cū fiunt cū spermate fiunt a natura. Cum vero fiūt sine spmate fiunt a casu. Hec oīa doc. S. formaliter. Que qualiter intelligant̄ inferius declarabitur.

Ad primū ergo dicenduz q̄ lz omnia q̄ fiunt ab arte fiant ab intellectu: nō tamē omnia que fiunt ab intellectu fiunt ab arte vt dictum est. Ex quo pz q̄ mēbra predicte diuisionis se habent ex addito. Unde nō coincidūt formaliter. Ad 2^m. dicendum vt dictum est q̄ tales factiones dicūtur artificiales nō quia ꝓcedant per artem sed q: per modū artis ꝓcedunt. s. ꝑ determinata media ad determinātum finem. Ad 3^m. dicēdum q̄ cum ipsius intellectus siue ratiōis sit discurrere p determinata media ad finē determinatuz ꝓprie illa dicūtur fieri ab intellectu in quibus reperitur ordinatus ꝓcessus intellectus ad effectuz vt dictū est. Et illa dicūt̄ fieri a ptāte q̄ fiūt sola vtute ipsi⁹ agētis in q̄b⁹ nō regrit̄ ordinat⁹ ꝓcessus itellect⁹. Uñ vt dic̄ b doc. S. potestas hic accipit̄ pro violētia. Ex quo pz q̄ omnes factiones ꝓprissime sumpte alie. s. a naturalibus fiunt aut arte aut potestate aut intellectu.

Segt̄ ī doc. S. ibi. Hec autē vba hic posita dupliciter.

B tertium sic ꝓcedit. Uidetur q̄ oīa animalia q̄ generātur spmate possint gñari sine spermate. Aut q̄ nulla sint talia ꝛ nō aliqua sic ꝛ aliqua non. Nam gegd pōt causa inferior pōt causa vlior ꝛ prior in

causis subordinatis. Sz corpora celestia que cõcurrũt ad generationẽ istorũz inferiorũ sunt cause vlio:es ẽ gñantia vniuoca. g° pñt gñare absqz vniuocis gñantibus. Et sic quicqd vniuoce põt gñari qõ est gñari cũ spmate: põt ẽt equoce gñari qõ est sine spmate gñari. Et sic oĩa que generãt cũ spmate: possunt gñari sine spmate. ¶ 2°. Generationes nãles assiliant hic a phõnib⁹ artificialib⁹. Sed oĩa illa q̃ fiũt ab arte: pñt fieri sine arte: sicut sanitas põt pduci sine arte ⁊ cum arte. Silr domus põt fieri ab aliquo vt videt q nõ habet artẽ domificãdi: sicut aliquid põt ꝯcludere: q nõ hz artẽ ꝯcludẽdi. g° ⁊c. ¶ 3°. Videt ꝙ nulla sint que possint gñari cũ spmate ⁊ sine spmate. Nã ipossibile est ꝙ idez fiat a casu ⁊ a nã. Sed aĩalia gñata sine spmate: sunt a casu: ⁊ gñata cũ spmate sunt a nã igit illud qõ gñat cũ spmate: nõ põt gñari sine spmate. ¶ 4°. Quor mã ẽ diuersa: illa genẽ phyco differũt. Mã. n. est ꝑm^m distictionis gñice: cũ gen⁹ a mã exordiũ sumat. Sed illa q̃ gñant cũ spmate: hñt aliã mãz alterius rõnis ab hijs que gñant sine spmate. Talia. n. nõ habẽt semen pro mã. Jgit ⁊c. ¶ Sed incõtrariuz arguit. Mã nãlia artificialib⁹ assiliant. Sed nõ oĩa artificialia fiũt a casu: neqz etiã nulla: sz aliq̃ fiũt a casu ⁊ aliq̃ nõ. g° silr ñ oĩa nãlia q̃ fiũt a nã: fiũt a casu: sz aliq̃ sic ⁊ aliq̃ nõ. Cũ g° illa q̃ dicunt gñari sine spmate: dicant fieri a casu: ⁊ illa que generant cũ spmate dicũtur fieri a nã: segtur ꝙ nõ oĩa q̃ possunt gñari cũ spmate: possint gñari sine spmate. ¶ In cõtrariũ ẽ ẽt phus ⁊ doc. S. i isto capło: vt ifra deducet.

Respondeo dõm vt dicit h doc. S. ꝙ huius dubitatiõis triplex est opinio. Mã cũ cuiuslibet rei nãlis sit determinat⁹ modus generatiõis: nõ vident eadẽ esse q̃ gñant ex spmate: ⁊ que sine spmate p putrefactionẽ. Et hui⁹ opiniõis dicit esse Aueroys in 8°. physicor dicẽs ꝙ nõ põt idez aĩal esse in specie: qõ gñat ex spmate ⁊ sine spmate. Alia est opinio Auicẽne qui ꝯtrariũ sentit: volẽs ꝙ oĩa animalia q̃ gñantur ex semine: eadẽ fm spẽm possint gñari sine semine p putrefactionẽ vel p aliquẽ modũ cõmixtiõis terrene materie. Alia ẽ opinio Aristo. que videt esse media iter predictas duas opiniones. s. ꝙ aliq̃ possint ⁊ sine semine generari: ⁊ ex semĩe: nõ tñ oĩa. ¶ Quod qdez phat h doc. San. duplr. Primo sic. Mã sicut accidit in artificialib⁹: ita in nãlibus. Sed in artificialib⁹ nõ oĩa possunt fieri p artẽ ⁊ sine arte sz q̃daz fiunt p artez tñ: vt dom⁹ ⁊ alia huiusmodi. Quedã vero p artẽ ⁊ sine arte. g° silr aliqua animalia. s. imperfecta possunt gñari ⁊ sine semine ⁊ cũ semĩe nõ tñ oĩa. s. pfecta: vt hõ vel asinus. ¶ Secũdo sic. Nam quãto aliqd est pfectius: tãto plura ad eius cõpletionem requirũtur: ⁊ p ꝯsequẽs requirit maior vtus pducens. Sed aliq̃ sunt aĩalia pfectiora aliis. Licet ergo vtus celestis sufficiat ad pductionẽ animaliũ imperfector: requirit tamẽ cũ vtute celesti: virtus seminis ad generationẽ animaliũ pfector. Licet ergo aĩalia imperfecta que sunt vicia plantis: videant posse generari ⁊ ex semine ⁊ sine semĩe sicut etiã plãte pducũtur aliquãdo sine semine p actionẽ solis: in terra ad hoc disposita: que sic pducte: pducũt semina ex quib⁹ plante similes in specie generant: tñ aĩalia pfecta nõ possunt sine semine generari. Hec oĩa doc. S. in lectione. ¶ Ex quib⁹ pz esse dicendũ ꝙ aliqua possũt gñari ex semine ⁊ sine semine: aliq̃ vero nõ. Et nõ omnia neqz nulla. ¶ Et huic sentẽtie cõcordat Anto. andree in pñti passu. q. 8. dicens. Nec teneo cũ Auic. ꝙ oĩa animalia vlr vtroqz modo possint gñari sine semine. s. ⁊ cũ semine. Nihil. n. vniuocũ gñabile: põt equiuoce gñari: nisi sint illa ita imperfecta ꝙ causa vniuoca sine equoca nõ sufficiat ad eius generationẽ. Et ideo aĩalia imperfecta possũt vtroqz modo generari ⁊ plante vniuoce. s. ⁊ equiuoce. Animalia aũt pfecta nõ. Hec ille. ¶ Verũtamẽ si h supponit. vz ꝙ causa vniuoca siue equiuoca est sufficiens ad generationẽ aliquor animaliũ imperfector falsuz est. Maz causa vniuoca nõ põt agere nisi in vtute causę equiuoce. Uñ cessante motu celi: cessarent gñones in istis inferioribus. Nulla g° est cã vniuoca q̃ possit pducẽ effectuz sine cã equoca. s. sine corporib⁹ celestibus: sz bene ecõuerso. Sed forsitã liber ĩcorrectus est: ideo opinator: i predicto nõ est imputandũ sed scriptori. Et legi debent verba illa sicut supra ĩmediate dictum est.

Ad primũ igit dõz ꝙ qcqd põt cã 2ª. põt cã vlis ⁊ simplr p¹ª. s. de⁹. Mõ autez opz ꝙ qcqd põt causa vniuoca: possit cã equoca p sesita lis cã nõ fuerit simplr p¹ª sicut sunt corpa celestia que nõ agũt nisi in vtute prime cause. ¶ Ad 2^m. pz solutio ex dictis: qr minor est falsa. Nulla. n. domus pfecta: põt fieri sine arte. ¶ Ad 3^m. dõm ꝙ hz idẽ in nũero nõ possit fieri a nã ⁊ a casu: idez tñ in specie salte subalterna: põt fieri casu ⁊ a nã successiue tñ: sicut ĩuentio thesauri eadẽ hz specie subalternã põt fieri a casu põter intẽtionez ĩmenientis ⁊ a natura vt a ꝓposito. ¶ Ad 4^m. dõm ꝙ qñ aliqua habẽt materiã diuerse rõnis: ita ꝙ mã vni⁹ est admixta primi nationi ad formã: ⁊ alia nõ: talia dicunt differre genere dum sunt illa q̃ generant ex semine ⁊ sine semine. ¶ Sequitur. Ubi supra in doc. S.

Ad quartũ sic ꝓcedit. Videtur ꝙ a ⁊ sine spmate in hijs q̃ vtroqz modo pñt gñari sicut einsdẽ spẽi. Mã plãte pducte sine semine pducũt alias plãtas ex semĩe: q̃ fiũt einsdẽ spẽi cũ aliis vt dicit hic doc. S. exprsse. Similit aĩalia imperfecta pducta sine spmate pducũt alia ex spmate q̃ sunt einsdẽ spẽi cũ ceteris aĩalib⁹ illi⁹ gñis. g° ⁊c. ¶ 2°. Figura marie attestat spẽz. Illa g° que sunt einsdẽ figure: sunt einsdẽ spẽi. Sed rane pducte p putrefactionẽ ⁊ rane pducte ex semĩe sunt einsdẽ figure. g° sunt einsdẽ spẽi. ¶ 3°. Diuersarũ aĩar fm spẽz: est diuersa organizatio. Alia. n. organa regrit aĩa sensitiua: ⁊ alia aĩa itellectiua. g° vbicqz est eadẽ organizatio: ibi erit eadẽ nã aie. Sz in aĩalib⁹ imperfectis gñatis p putrefactionẽ ⁊ ex semĩe: vt pz in apibus ⁊ ranis: est eadẽ organizatio: cũ hãant mẽbra codẽ modo disposita. Igit idẽ qõ prius. ¶ 4°. Cometator dicit ꝙ nõ põt esse idez aĩal in specie qõ gñat ex spmate ⁊ qõ gñat ex putrefactione. Auic. autez dicit ꝙ oĩa q̃ generant ex semine eadẽ fm spẽm pñt gñari sine semine p putrefactionẽ. Sed doc. S. cũ phõ tenet viã mediã vt pz p ipsuz in pñti lectione. Uia aũt media est: ꝙ aliq̃ aĩalia que gñant ex semĩe: eadẽ fm spẽm possunt gñari sine semine: ⁊ nõ oĩa vt voluit Auic. Neqz etiã nulla vt voluit Cometator. Et sic vr dicẽduz fm doc. S. ꝙ illa aĩalia q̃ generant p putrefactionẽ sine semine: ⁊ ex semine, vz rane generate per putrefactionẽ virtute corpor celestium: ⁊ rane generate ex cõmixtiõe seminis sint einsdẽ speciei. ¶ 5°. Generationes naturales assimilatur hic a phõ artificialibus. Sed illa artificialia que generãtur p artez ⁊ sine arte: sunt einsdez speciei: sicut sanitas que pducit a casu. vz p confricationẽ sunt einsdẽ spẽi. ergo ⁊c. ¶ 6°. Uariatio causę extrinsece: nõ causat variationẽ in effectu: sicut ignis generatus ex cõtactu vehemẽti duor lapidũ ⁊ ignis productus ab igne nõ distinguũtur specie: sz lapis ⁊ ignis distinguũtur specie. ergo effectus qui pducit a causis equinocis ⁊ vniuocis nõ distingnũtur specie ꝓpter distinctionem illaruz causaruz que sunt extrinsece. Et sic idem qõ prius. ¶ Sed incõtrariuz sic arguit. Nam idez in specie nõ potest pcedere per artez ⁊ p naturaz ꝓpter diuersitatez principij pductiui. ergo idẽ fm specie non potest pcedere sine semine ⁊ ex semine cũ virtus celestis ⁊ virtus seminis specie differãt. Igit ⁊c. ¶ 2°. Quorum sunt diuerse cõmunicationes fm species illa cõmunicata sunt diuersarum naturarũ: sicut enim cõmunicationes hominis ⁊ eq sunt diuerse fm speciẽ: ita ⁊ homo ⁊ equus. Cõmunicationes vero Sortis ⁊ Platonis sunt eedem fz speciẽ: solo nũero differẽtes: ideo Sor. ⁊ Plato sunt solo nũero differũt. Sz cõicatiões qb⁹ aliq̃ nã cõicat ex semĩe sũt diuerse celesti sine sẽe: ⁊ qb⁹ aliq̃ nã cõicat ex semĩe sũt diuerse fm spẽm

fm speciē: q: ille actiones sunt differētes specie: q̄ p:ocedūt a principijs specie distinctis. Cōstat autē q vtus coelestis: ⁊ vtus seminis differūt specie. Igit ⁊c. ℂ 3°. Uni° necesse est vnus modus cōicādi: vt dicit cōmentator. 8. hui°. ergo illa quox sunt diuersi modi cōicandi: sunt diuersaruz naturax. Cū ergo aialia gnata ex semine ⁊ sine semine habeāt diuersuz modū cōmunicandi relinquitur q sunt diuersarum specierum.

Respondeo dōm q in pnti disputatione magna difficultas reperitur i doctrina doc. S. ℂ Mā in primo sentētiax di. 10. q. vlti. ar. vlt. doc. S. ad pbandū q psona filij ⁊ psona spūs san cti nō sint vna persona: ſz due assūmit q aialia generata p putrefactionē ⁊ p seminationē nō sunt eiusdē spēi. Dicit. n. ibidē sic. Esse ab alio p generationē: ⁊ esse p spirationē: nō possunt vni ꝓuenire: q: vna res habet vnū modū quo habet esse ex alio. Nō. n. est idez in specie a natura ⁊ ab arte nec etiā p putrefactionē ⁊ p seminationē. Et ideo erit vna psona q̄ est p generationē ⁊ alia q̄ est p spirationē. ℣ Hec ille. Formaliter g° ibi ꝓcedit ⁊ assūmit i eius pro batione q aialia gnata sine semine. s. p putrefactionez ⁊ aialia gnata p seminationē dnt specie. ℂ Idē in de po. q. 10. ar. 2. ad 12m. ꝓcedit si illa solutio formaliter applicetur ad argm. ℂ Idē ꝓcedit ibidem. q. 9. ar. 9. ad 23m. sine ad primuz incōtrariū si etiā illa solutio ad formaz argumenti applicet. ℂ Sed in pnti lectione videt velle exp:esse q aliq̄ aialia eadē in specie existētia possint gnari sine semine ⁊ cū semine vt ex pcedēti articulo mānifestius apparet. ℂ Mā aut nulla talia sunt aut oia aut aliq̄ ⁊ aliq̄ nō. Nō potest dici q doc. S. velit dicē q nulla aut q oia q: sic teneret vnū extremū. Cum g° dicat se tenē mediū cū pbo dicere opz q ipse voluerit q aliq̄ animalia eadez specie pnt generari sine semine ⁊ ex semine. s. aialia imperfecta ⁊ q nō oia sicut aialia pfecta. Ex qbus videt q sit ꝺdictio in doc. S. ℂ Unde ꝓsiderāduz est p:o hui° dubij decisione q aliq̄ esse eiusdē spēi aut differre specie pōt itelligi dupliciter. Uno° q sint vni° speciei spālissime sicut Socrates ⁊ Plato sunt eiusdē spēi q: ꝓueniūt in vna nā specialissima. Et hō ⁊ asinus dnt sit specie q: ꝓueniūt in vna naturaz. Alio° aliq̄ dicunt esse eiusdē spēi subalterne tm sicut hō ⁊ asin° dicunt esse eiusdē speciei. Et talia sunt in duplici dria. Mā q̄dam sunt q̄ ꝓueniūt in eadez forma ⁊ differunt fm diuersos gradus eiusdē forme sine nature sicut oēs angeli ꝓueniūt in nā intellectiua ⁊ diuersos gradus eiusdē nature. Alia sunt q̄ nō ꝓueniunt in eadez natura aut forme realr sed hītdiuersas formas sicut hō ⁊ asinus qui nō solū dnt specie ꝑpter diuersitatem gradū eiusdē forme sed ꝑpter diuersitatem differentiū ſz ꝓuenīt in specie subalterna. ℂ Dicēdū est ergo q aialia sine semine gnāta ⁊ aialia cū semine generata eiusdē figure sunt eiusdē speciei subalterne ⁊ differūt specie spālissima nō quidē ꝑpter diuersitatē formarū sed ꝑp diuersitatē gradū eiusdez forme. Que quidem diuersitas sumit fm pfectum ⁊ impfectū. Animalia. n. gnāta p putrefactionē sunt impfectioris gradus q̄s aialia gnāta p seminationē. Sic g° rane ꝓducte p putrefactionem sunt impfectioris gradus q̄s aialia gnāta p seminationē. Et hoc videt velle doc. S. in pnti lectione. Sic ergo ſz homo primus p creationē a deo ꝓductus ⁊ hō naliter nūc genitus sint eiusdē speciei nō obstāte diuersitate pncipioꝝ pducentiū q: deus pducē pōt quācunq; nālem formā eandē i specie in q̄cūq; mā nō tn opz q aialia que generant vtute celesti ⁊ que pducūt ex semine sint eiusdē speciei spālissime quia vtus celestis nō est ifinita. Uñ nō pōt quācūq; formā ꝑducē in mā q̄cūq; ſz regrit mā determinata ⁊ determiate dispositā ab aliq̄ agēte determinato. Cū g° mā putrefacta nō sit silis māe cū semīe i q̄ est vis formatiua agētis eiusdez spēi talia aialia nō sūt eiusdē spēi spālissime ſz ſbaltne pxie sic dictū ē ⁊ inoiate. Quod etiā innuit doc. S. in pnma pte. q. 83. ar. 1. ad 3m. vbi sic ait. Nihil a deo factū est totaliter nouū: quin aliqualiter in opibus sex diex p:ecesserit. Quedam. n. p:e-

sic ait. Differētia est nobilio:z genere sicut determinatum indeterminato ⁊ ꝑpriuz cōmuni nō autē sicut alia ⁊ alia natura. Aliogn oporteret q oia animalia irrōnalia essent eiusdē speciei vel q esset in eis aliqua pfectio: forma q̄s aīa sensibilis. Differūt ergo specie aialia irrōnalia fm diuersos gradus determinatos nature sensitiue. Et silr angeli differunt fm diuersos gradus nature intellectiue. ℣ Hec ille. ℂ Silr ſz rane generate p putrefactionē ⁊ rane ꝑducte p seminationē habeant eandez animā. s. sensitiuaz tamen differunt fm diuersos gradus illius anime. ℂ Quādo ergo doc. S. in presenti passu dicit q aliq̄ animalia q̄ sunt ꝑducta p putrefactionem: ⁊ aliqua que sunt ꝑducta ex semine sunt eiusdē speciei intelligit de specie subalterna prima. Et in pmo sentētiaruz vbi dicit q differūt specie: intelligit de specie spālissima: ℂ Sed instabat discipulus ꝺ predictā ꝓcordantiā. Nam si ꝑdicta animalia dicunt esse eiusdē speciei: q: cōueniunt in eadem specie subalterna: videt q doc. S. nō teneat mediaz viā que est iter Cometatorem ⁊ Auicēnam. Nā omnia animalia sunt eiusdez speciei subalterne. Et sic si ꝑdicta concordātia staret: sequeret q omnia q̄ generant p putrefactionē eadem specie possent generari p seminationē eum oia cōueniant in specie subalterna. ℂ Ꝺ 2°. Si rana producta p virtutem solis ex materia putrefacta ⁊ rana ꝑducta ex semine alterius rane: differrent specie spālissima aut hoc esset ꝑpter diuersitatez ꝑductionum ⁊ producentium: aut ꝑpter diuersitatez formarum. Nō potest dici primū: quia sic primus homo. s. Adaz ⁊ homo hodie genitus: nō essent eiusdē speciei specialissime cū primus homo sit productus p creationē a deo ⁊ homo nūc genitus sit ab homine p generationem. Manifestū est. n. q de ⁊ homo specie differunt: similiter ⁊ creatio ⁊ generatio naturalis. ℣ Hec etiaz potest dici 2m: quia vt videt ꝑdicte rane habēt eandē formaz etiā eiusdem pfectionis. Quod patet ex hoc q omnes possunt generare alias ranas similes eis fm speciez. Generare. n. sibi simile: est perfectio generātis: vt pz ex secūdo de anima. Igitur ⁊c. ℂ Dicē dum ad primuz q aliqua dicunt esse eiusdez speciei subalterne dupliciter. Uno modo q: ꝓueniunt in aliqua specie subalterna sine cōmuni: sine proxima. Alio modo q: ꝓueniunt in aliqua specie subalterna proxima que nō est nominata vt dicit doc. S. infra in lectione sequēti ⁊ adducetur. q. 16. ar. 2. c. fi. ℣ Predicta ergo animalia nō solum dicūtur esse eiusdem speciei subalterne: q: cōueniunt in quacūq; specie: sed quia conueniunt in specie subalterna proxima. Nō autez omnia animalia ꝓueniunt in eadem specie subalterna proxima. Unde nō est simile. ℂ Dicēdum ad 2m. q animalia producta p putrefactionē: ⁊ producta ex semine differunt specie spālissima pp diuersitatem graduū aīe sensitiue q̄ sequit diuersitatē modi producēdi. ℂ Hec est silr de creatione pmi hois ⁊ de productione aīaliuz p putrefactionē a virtute celesti. Maz vt dicit doc. S. in prima pte. q. 92. ar. 2. ad 1m. virtus diuina cū sit infinita pōt idez fm spēm ex quacūq; mā facere sicut virū ex limo terre ⁊ mulierē ex viro. Natura autez creata habet determinatuz pncipiū cum sit determinata ad vnuz processiuz. Unde ex determinata materia producit aliqd in determinata specie. ℣ Hec ille. Sic ergo ſz homo primus p creationē a deo productus ⁊ hō naliter nūc genitus sint eiusdē speciei nō obstāte diuersitate pncipioꝝ ꝑducentiū q: deus ꝑducē pōt quācunq; nālem formā eandē i specie in q̄cūq; mā nō tn opz q aialia que generant vtute celesti ⁊ que ꝑducūt ex semine sint eiusdē speciei spālissime quia vtus celestis nō est ifinita. Uñ nō pōt quācūq; formā ꝑducē in mā q̄cūq; ſz regrit mā determinata ⁊ determiate dispositā ab aliq̄ agēte determinato. Cū g° mā putrefacta nō sit silis māe cū semīe i q̄ est vis formatiua agētis eiusdez spēi talia aialia nō sūt eiusdē spēi spālissime ſz ſbaltne pxie sic dictū ē ⁊ inoiate. Quod etiā innuit doc. S. in prima pte. q. 83. ar. 1. ad 3m. vbi sic ait. Nihil a deo factū est totaliter nouū: quin aliqualiter in opibus sex diex p:ecesserit. Quedam. n. p:e-

Ecc. 7. ⁊ co. 34.

exstiterũt mãliter: sic ꝙ deus de costa Ade formauit mulierem. Quedã vero preexstiterũt in oribꝰ sex dieruꝫ nõ solũ materialiter: sed etiã causaliter: sicut indiuidua q̃ nũc generant preexstiterũt in primis individuis suaruꝫ speciez. Species autẽ noue si que apparẽt preexstiterũt in quibusdã virtutibꝰ actiuis: sicut aialia ex putrefactionibus generata pducũtur ex virtutibus stellaꝝ ⁊ elemẽtorum quas a principio acceperũt: etiã si noue spẽs taliũ animaliũ pducãtur. Animalia autẽ quedã fm nouã spẽz aliquãdo oriũtur ex cõnexione animaliũ diuersoꝝ fm speciẽ: sic ex asino ⁊ equa generat mulꝰ. Hec ille. ¶ Ex quibus manifeste habẽt ꝙ animalia generata p putrefactionem: sunt noue species: ⁊ p ꝙsequẽs alterius spẽi ab alijs. ¶ Sed replicabat ꝯ predictam solutionẽ discipulꝰ dicens. Quãdo vtus alicuius agentis sufficienter tenet vicem vtutis seminis: illud qd̃ pducitur p talem vtutez erit eiusdem spẽi cum eo qd̃ producitur vtute seminis. Sed vt dicit doc. S. i prima parte. q. 45. ar. vltimo ad 3m. ad generationẽ animaliũ impfectoꝝ: sufficit agẽs vniuersale: qd̃ est virtus celestis: cui assimilant: nõ fm speciem: sed fm analogiã quãdam. Hec ille. Et in secundo sententiaruꝫ. di. 18. q. vltima ar. vltimo ad 5m. dicit ꝙ in animalibꝰ generatis ex putrefactione: virtus celestis vt cõmentator dicit in. 8. metha. supplet locũ virtutis formatiue in semine. Huiusmodi. n. animalia ꝓpter sui imperfectionẽ: nõ tot requirunt ad generationem: sicut animalia pfectiora: in quibus opꝰ ꝙ cum virtute celesti adsit in semine virtus anime a patre deriuata. Est. n. vtus celestis in omnibꝰ corporibus inferioribus sicut virtus motoris in moto: vt inducat vnũquodqꝫ in speciẽ fz materie dispositionẽ. Et hec virtutes celestes in elemẽtis recepte vocant a philosopho in. 17. de animalibus virtutes anime: quibꝰ omnia elemẽta plena dicit eo ꝙ huiusmodi virtutes sunt sufficientes ad animationeꝫ materie si pertingãt ad aliquã complexionis equalitateꝫ. Hec ille. ¶ Videt ergo dicendũ ꝙ animalia illa que generantur virtute celesti p putrefactionem: sint eiusdẽ speciei cum alijs. ¶ Dicenduꝫ ꝙ virtus celestis tenet locum vtutis formatiue seminis ad pducendũ animã in materia: ⁊ p ꝙsequens ad generandũ animalia. Tamẽ talis virtus celestis nõ est sufficiens ad pducendum animã eiusdẽ pfectionis: cum anima que pducit ab eadem vtute: mediãte semine ⁊ virtute formatiua seminis. Et quia gradus perfectiõis variat speciẽ in animalibus vt dictũ est: ideo nõ oportet ꝙ sint eiusdem speciei spãlissime: lz sint eiusdẽ speciei subalterne ꝓxime ⁊ eiusdẽ gñis proximi ⁊ ĩnoĩati.

Ad primũ igitur dicendũ ꝙ sicut plante producte sine semine: sunt eiusdẽ spẽi subalterne cum plantis pductis ex semine: ⁊ alteriꝰ spẽi specialissime: ita ille plante que pducunt ex semine plãtarum pductarum sine semine: sunt eiusdem spẽi subalterne cum plãtis pductis ex semine plantarũ que pducte erant ex semine: non autem eiusdẽ speciei spãlissime. Verbigratia sit plãta pducta sine semine. a. Et plãta producta ex semine sit. b. Ille plãte quas pducit plãta. a. ex semine suo: ⁊ plante quas pducit planta. b. ex semine suo differunt specie spacialissima: qz dato ꝙ vtrobiqꝫ ꝑcurrat semen: tamẽ vtus formatiua seminis ipsius plante. a. nunqꝫ potest esse tante pfectionis: sicut vtus formatiua seminis ipsius plante. b. vt. s. pducat formã eiusdem perfectionis in materia disposita: nisi talis plãta. s. a. fit pducta per creationẽ: quia vt dictuꝫ est: vtus diuina cum sit infinita põt in quacũqꝫ matera pducere formã quãcũqꝫ eiusdẽ speciei: nõ autem vtus celestis. Et similiter dicẽdum de animalibus. ¶ Ad 2m. dicenduꝫ ꝙ talia animalia nõ habẽt oĩmode eãdem figurã: lz pro maiori parte. Mulus. n. ⁊ asinus pro magna parte aliquãdo habẽt eãdem figurã: nõ tamẽ sunt eiusdem speciei. Figura. n. attestatur speciẽ a posteriori: ⁊ vt in plurib⁹: nõ autẽ semp. ¶ Ad 3m. dicendũ ꝙ diuersarum animaliũ diuerse sunt organizationes loquẽdo fm genus animaliũ. Unde animalia est organizatio in aãli bruto: ⁊ alia in hoĩe: ⁊ alia in plantis. Hõ tamen diuersaruꝫ animaliũ fm gradus perfectionis semp requirit diuersa organizatio: potissime in animalibus impfectis: quemadmodum est in ppõsito. ¶ Ad alias rõnes pz solutio ex dictis: si diligẽter ꝑsideret. ¶ Sequit in doctore Sãcto. Ibi secũda dubitatio est.

B quintũ sic ꝓceditur. Uidet ꝙ animalia generata p putrefactionẽ sine spermate: nõ fiãt a casu. Nam illa dicuntur fieri a casu: q̃ ꝓter intentionem pducentis eueniũt: vt supradictuꝫ est i. 6. huius. Sed talia animalia nõ eueniũt ꝓter intentionẽ virtutis celestis a qua pducũtur. Igit̃ ꝛc. ¶ Ꝑ 2o. Entia casualia secundum a ꝑsideratione huius sciẽtie: vt patuit i. 6. huiꝰ. Si ergo talia animalia fierẽt a casu. de eis philosophus nõ debuisset hic determinare: qd̃ est falsum. Igit̃ ꝛc. ¶ Ꝑ 3o. Illa dicũtur esse a casu que raro fiunt. Sed predicta animalia nõ raro: lz sepe generant: vt pz de muscis et similibus: ranis ⁊ similibꝰ in estate. Igit̃ ꝛc. Sz ẽ est philosophus in lra dicens. Harum autẽ quedam sunt a casu ⁊ a fortuna: vt in factis a natura. Quedam enim illic eadem ex spermate fiunt ⁊ sine spermate ꝛc.

Respondeo dicendũ ꝙ predicta animalia possunt comparari ad duo. s. ad particulare agẽs: qd̃ est ipse calor faciens putrefactionem: ⁊ ad vtutem celestem. Primomodo animalia producta sine spermate dicũtur fieri a casu: nõ autẽ secũdo. ¶ Quod ꝓbat doc. S. per similitudinẽ de sanitate. Unde sic dicit. Sciendũ est autem ꝙ nihil ꝓhibet aliquã generationẽ esse per se: cum refert ad vnam causam: q̃ tamen est p accidens ⁊ casualis cum refertur in aliam cãm sicut in ipso exemplo philosophi pz. Cum. n. sanitas ex cõfricatione sequit̃ nõ per intentionẽ cõfricantis: ipsa quidem sanatio si referat ad naturã que est virtus corporis regitiua: nõ est p accidens: sed p se intenta. Si vero referatur ad intellectũ cõfricantis: erit p accidens ⁊ casualis. Similiter etiã generatio animalis ex putrefactione generati: si referat ad causas particulares hic inferius agẽtes iuenit̃ esse p accns ⁊ casualis. Nõ. n. calor qui causat putrefactionẽ: intẽdit nãli appetitu: generationẽ bui⁹ vel illius aãlis: q̃ ex putrefactione sequit̃: sicut vtus que est in semine tali intẽdit pductionẽ talis speciei. Sed si referatur ad vtutem celestẽ que est vtis regitiua virtus generationũ corruptionũ in istis inferioribus: nõ est p accidens: sed est p se intenta: qz de eius intẽtione est: vt educant in actu oẽs forme q̃ sunt ĩ potẽtia: in mã. Et sic recte assimilauit hic Aristotiles ea que fiũt ab arte hijs q̃ fiunt a natura. Hec ille formaliter. ¶ Sed instabat discipul⁹. Uirtus celestis no intendit cũ sit corpus itellectu carẽs. ergo de eius intentione nõ est: vt inducãtur omnes forme in actu que sunt in potẽtia in materia. ¶ Dicendum ꝙ nõ dicitur esse de intentione corporis celestis generatio predictoꝝ animaliũ quasi celũ intendat aut intentionẽ habeat sz qz naturali appetitu tendit ad generationẽ ꝑdictoꝝ animaliũ qui qdem appetitus sequit̃ intentionẽ intellectũ producẽtis ⁊ gubernantis celũ. Uñ argumẽtũ falsuꝫ supponit. ¶ Ad duas gas primas rõnes pz solutio ex dictis. ¶ Ad 3m. dõm ꝙ aliqua dicunt̃ raro fieri dupliciter. Unoꝰ p respectũ ad tẽpus. Et sic ꝑdicta aãlia nõ raro eueniunt. Alioꝰ p respectũ ad causam nõ quidẽ vniuersalem sed particularẽ. Et istoꝰ predicta generatio raro accidit vt supra satis determinatum est.

¶ Dõ. 14. de mõ gñatiõis artificialis q̃z ad pm actiũ.

Ordine ꝑmisso ꝑsiderandum restat de mõ gñonis q̃ est ab arte ⁊ ꝓcipue q̃tuꝫ ad primũ actiuum: q: de principio mãli satis supra declaratum est. ¶ Circa qd̃ q̃rũt duo. ¶ Primo vtrũ prim⁹ gñonis artificialis sit forma aut spẽs ĩ aĩa artificis exns. ¶ Secõ vtrũ artifex in gñone q̃ fit ab arte semp procedat a posteriori ad prius. ¶ Sequit̃

¶Sequit in phylosopho ꝛ doc. S. ibi. Ab arte vo ꝛc.

¶ primum sic p̄ceditur. Uidet᷑ q̄ principiuz actiuum
a generationis que est ab arte: nō sit species siue ydea in mente artificis existens. Mā p̄ma substantia est principiū generationis artificialis: vt dicit hic phylosophus in lra. Sed ꝓstat q̄ forma in mēte artificis nō est prima sba: cū nō significet ꝟ aliquid. gº ꝛc. ¶ p̄ 2º Illud qō est causa forme in mā: est habēs materiā: vt supra pbus dixit. Sz in generatiōe q̄ fit ab arte p̄ducit᷑ forma in materia: sicut pz in domificatione. Forma autez in mēte artificis existēs: nō est forma in materia: sz est a mā separata: vt etiā hic dicit phylosophus. Igit᷑ ꝛc. ¶ p̄ 3º. A forma que est in mā p̄cedit forma q̄ est in aia nostra. ¶Manifestuz est. n. q̄ intellectus nr̄ nō est causa rei: sed res magis ē causa intellectionis cū sit eius obm. gº a forma q̄ est in aia nō .p̄cedit forma q̄ est i materia. Alias idem ēet principiū .p̄ductiuz suiipsius: qō est inc̄ueniens. ¶ p̄ 4º. Si a forma q̄ est in aia .p̄cederent forme q̄ sunt in rebus: sequeret᷑ q̄ ꝯrarie forme essent i anima. Sed p̄ns est inc̄ueniens: q̄ ꝯraria nō p̄nt esse in eodē. ¶Patet cōsequētia q̄ ꝯrarie sunt forme in reb⁹ diuersis ab arte p̄ducentis. Sed ꝯrariox ꝯrarie sunt cause. Igit᷑ ꝛc. ¶Sz ꝯra est pbus in lra dicēs. Ab arte vo fiunt quorūcunqz species est i anima. Speciē autez dico qd erat esse vnius cuiusqz ꝛ p̄mā sbam. Etenī ꝯrariox modo quodā eadem est spēs. ¶Priuationis. n. sba que sba est opposita vt sanitas ifirmitatis. Illius. n. absentia ofmāditur infirmitas. Sanitas autē q̄ est in anima ratio est ꝛ in scientia ꝓsistit.

Respondeo dōm q̄ species factiua que ꝟ dicit᷑ a phylosopho quod quid erat esse cuiuslibet rei artificialis i anima exīs dicit᷑ esse p̄ncipiuz actiuū eorum q̄ fiunt ab arte. Quod sic pbat᷑ ꝟz doc. S. in p̄nti lectione. ¶Nam illud a quo .p̄cedit forma que recipit᷑ i materia i artificialib⁹ est p̄ncipiū actiuū p̄ductionis illi⁹. Sed a forma q̄ est i anima artificis p̄cedit forma q̄ est in materia i artificialibus ꝟz oppositū sit in naturalibus. ergo forma q̄ est in anima artificis est principiuz actiuum generationis artificialis siue eox q̄ fiunt ab arte. ¶Aduertenduz est autē ꝓm doc. S. in p̄nti lectiōe ꝛ ꝓm ꝓsciam phylosophi ibidem q̄ forma q̄ est in anima differt a forma q̄ est in materia. ¶Mā ꝯrariox sunt diuerse forme i materia ꝛ ꝯrarie. Sed i anima est quodāmodo vna forma siue spēs ꝯrariox. Et hoc ideo q̄ forme i materia sunt .ppter esse rex formaearuz. Forme autē i aia sunt ꝓm modū cognoscibilē ꝛ intelligibilē. Esse autē vni⁹ ꝯrarij tollit᷑ p esse alterius. Sed cognitio vni⁹ oppositi nō tollit᷑ per cognitionē alterius sed magis ītuat᷑. Unde forme oppositox in anima nō sunt oppositē imo quod qd erat esse p̄rationis est eadē cum sba siue qō qd erat esse oppositi sicut eadez est ratio sanitatis ꝛ ifirmitatis. ¶Nec ille formaliter. ¶Cōsideranduz est vlterius ꝓm doc. S. in p̄ma p̄te. q. 79. ar. 11. in corpore q̄ intellectus speculatiuus est differt a p̄tico q̄ intellectus speculatiuus est tius in hoc qui qō apprehēdit nō ordinat ad opus sed ad solā veritatis ꝓsiderationem. ¶Practicus vo dicit᷑ qui qō apprehendit ordinat ad opus. ¶Nec ille. Cū ergo intellectus artificis in quantū hmōi sit p̄aticus cōparatur suus intellectus ad forma .p̄ducendā sicut causa ad effectū. Intellectus vo speculatiuus cōparat᷑ ad formā apprehensaz sicut effect⁹ qua fi ad causaz ꝛ nō ecōuerso. Unde nō est simile de formis in artificialib⁹ ꝛ de forma que est in materia in naturalibus q̄ vna cōparat᷑ ad animā sicut causa ad effectuz operationis. Alia vero sicut effectus ad causam vt dictuz est. ¶Et per ꝟ pz solutio ad 2ᵐ. ¶Qualiter autem ꝯrariorum nō sint cōtrarie forme i anima satis declaratū est in summa phylosophie ꝓmocinalis in libris. vz perierme.

Ad primum ergo dicendū q̄ substātia dicitur p̄ma dupl̄r. Uno⁰ a substando. Et sic p̄ma substantia nō accipit᷑ hic a phylosopho. Alio⁰ accipitur siue dicit᷑ ab informādo aut formaliter .p̄ducendo. Et sic accipitur hic a phylosopho substātia p̄ma. Sic. n. forma in mēte artificis existens dicitur p̄ma substātia quia est principiuz actiuuz p̄ductionis forme artificialis in materia sicut dictuz est. ¶Ad 2ᵐ. dicendum q̄ duplex est p̄ncipium actiuū generationis artificialis. s. p̄ncipium qō effectiuū ꝛ p̄ncipiuz quo formale. ¶Predicta ergo maior intelligit᷑ nō de p̄ncipio quo sz de principio qō .p̄ductiuo ꝛ p̄ncipijs. Unde argumentū laborat in equiuoco. ¶Ad 3ᵐ. dicēdū sicut dicit ꝟ doc. S. q̄ in naturalib⁹ a forma q̄ est in materia .p̄cedit forma q̄ est in anima q᷑ illius forme anima nō est causa sed aliqd causat. s. similitudinē in anima que dicit᷑ forma intelligibilis. Sed in artificialib⁹ est ecōuerso quia forma que est in anima artificis. vz ipsa ars est p̄ncipium ꝛ causa rei artificiate. Uū nō est sile. ¶Ad 4ᵐ. pz solutio in corpore. ¶Sequit᷑ in phylosopho ꝛ doc. S. ibi. Fit itaqz ꝛc.

¶ secundum sic p̄cedit᷑. Uidetur q̄ artifex i ge
a neratione artis nō .p̄cedat a posteriori ad pri⁹ sep potius ecōuerso. ¶Nam posterius p̄supponit prius ineſſe. Nō ergo posterius potest .p̄duci nisi prius .p̄ducatur prius. Et sic in .p̄ductione artis necesse ē q̄ sit .p̄cessus a priori ad posterius. ¶ p̄ 2º. Ab illo p̄cedit artifex a quo incipit operari. Sed incipit opari ab eo qō est prius sicut domificator prius ponit fundamentem deinde superaddit fundata. gº idem qō prius. ¶ p̄ 3º. Ars imitat᷑ naturam inquātum p̄t. Sed in naturalibus fit .p̄cessus a prioribus ad posteriora. ergo similiter in artificialibus. ¶Hinc est q̄ de p̄rioribus p̄ior est speculatio. ¶Sed incōtrarium arguit᷑. Nam sanans incipit a sanitate .p̄cedere ad sanandum. Cōsiderat. n. quid est sanitas. Deide cōsiderat quid requirat᷑ ad hoc q̄ sanitas acquiratur. Dicit. n. phylosophus in lra. Fit itaqz sanitas in mā intelligēte ita qm̄ hoc sanitas necesse fi sanitas erit hoc existere puta regularitatez. Sed sic hoc calorez ꝛ ita semper itelligit donec vtiqz adducat in hoc qō ipse valet vltimū facere. Deide iam ab hoc motus factio vocat᷑ ad sanādū. ¶Nec ille. ¶Sed ꝓstat q̄ sanitas est id qō vltimo p̄ducit᷑ in sanatione cum sit terminus sanationis. Igitur in generatione artis fit .p̄cessus a posteriori.

Respondeo dōm q̄ aliquid dicit᷑ pri⁹ aut posterius dupl̄r. Uno⁰ in ītentione. Alio⁰ in executione operis. Illud. n. qō est pri⁹ in intentione est posterius in executione opis. In gñatione autē artis fit .p̄cessus ab eo qō ē posterius i ēcutiōe opis sz pri⁹ in intētione agētis. Mā sicut se hūt p̄ncipia id emō/strabilib⁹ ita ꝛ finis i agibilibus vt dicit pbus in 2º. phy/sicox circa finem. Sed inde mōstrabilibus fit .p̄cessus a p̄ncipijs ad cōclusiones. ergo in agibilibus aut factibilibus fiet .p̄cessus a fine ad ea q̄ sunt ad finē. Sed finis ē qd vltimuz i executione opis ꝛ pri⁹ in ītentiōe agētis. Finis enim monet efficiēs ad īducendū formā in mā dispositā. Igit᷑ ꝛc. ¶Sed q̄tum ad moduz .p̄cēdi i generationibus artificialib⁹ ꝓsiderandū est ꝓm pbm in lra vt declarat hic doc. S. q̄ sanitas sic fit in mā aliquo ītelligente qd sit sanitas. s. q̄ est adequatio. 4. q̄litatuz primaruz. Et iō si sanitas debet ptingē necesse est q̄ hoc existat. s. adequatio humox. Et si talis adeq̄tio ōbita eē opz q̄ si calor p quez humores reducant᷑ ad eq̄litatē. Et iō semp .p̄cēdo a posteriori ad pri⁹ intelliget illō qō ē factiuū caloris ꝛ deide illud qō etiā factiuuz ē illius donec reducat᷑ ad aliqō vltimuz qō ipse statim possit facē: sicut hoc q̄ ē dare talē potionez. Et talis mot⁹ incipiēs ab illo qō statim p̄t facere noīat᷑ factio ordinata ad sanāduz. ¶Nec doc. S. formaliter in lectione. ¶Ex q̄ ifert pbus q̄ sicut i nālib⁹ ex hoīe gñat hō ita i artificialib⁹ accidit quodā⁰ ex sanitate fieri sanitatē ꝛ ex domo domū. s. ex ea q̄ ē sine mā i aia exīs fit illa q̄ est in mā existens. Ars. n. medicinalis q̄ est p̄n^m sanatiōis nihil aliō ē q̄ spēs sanitatis q̄ ē i aia. Et ars edificatoria est spēs dom⁹ i aia. Et ista spēs siue sba sine mā ē qō qd erat eē rei artificiate. ꝟ fili⁹ doc. S. formaliter ibidē. ¶Sz istabat discipul⁹ ꝟ ea q̄ dcā st triplr. ¶Prio q᷑ ipz qō qd erat esse rei ē i ipa re q᷑ qdditas nō ē sepabil᷑ ab eo cui⁹ ē qdditas.

Lec. 15. ꝛ co. 91.

Ipsa g° spēs in aīa exīs nō ē qō qd erat eē rei artificiate. ¶ Ꝺ 2°. Sanitas aliq̄ causaī a ꝓfricatiōe īcitāte colorē vt hic pbus ꝓcedit. g° pn^m faciēs sanitatē vñ īcipit mot^9 nō ē spēs q̄ est in aīa. ¶ Ꝺ 3°. Generatio artis incipit ab eo qō est primum in executione ⁊ vltimuz in ītentione sicut domus prius incipit fieri a fundamento silr sanitas a potione amara que sunt prima in executione ⁊ vltima ad q̄ terminaī intentio agētis. g° male dictuz est in responsiōe ad q̄situm q^p in generatione artis fit ꝓcessus ab eo qō est primuz in intētione ⁊ vltimuz in executione. ¶ Dicendū primo q^p ipsuz qō quid erat eē accipiē dupliʳ. Uno° p:o signato remoto diffinitionis. vz p:o essentia rei. Et sic ipsum qō quid est rei ē formaliter in re ad extra ⁊ nō in aīa nisi obiective. Alio° pōt accipi p:o signato ppinquo diffinitionis. vz p:o ꝺceptione quā formaī ītellectus. Quam quidē vox primo signat ⁊ mediāte ea repr̄sentat rem ad extra. Et isto° qō quid erat esse rei est formaliʳ in anima ⁊ in re ad extra solum repr̄sentative siue fundamētaliter. ¶ Dicēduz 2°. sicut dicit doc. S. in lectione q^p principiū faciens sanitatez ⁊ vnde īcipit motus ad sanādum est species q̄ est in aīa ⁊ hoc si sanitas fiat ab arte. Si autem fiat alio° nō erit principiū sanationis spēs que est in anima. Hoc.n. est ꝓprius in operationib^9 artis. Hec ille. Et est sentētialiter pbus in lra. ¶ Dicenduz 3°. q^p in generatiōe artis duplex opatio ꝑsiderāda est. Una q̄ dicīʳ excogitatio artificis. Alia q̄ dicīʳ factio. Excogitatio.n. artificis incipit ab eo qō est primuz in ītentione ⁊ vltimuz in executione sicut dictuz est in responsione ad q̄situm. Sed factio q̄ ꝑsistit in executione operis īcipit ab eo qō est vltimuz in ītentione ⁊ pmū ī executiōe vt deducit hic pbus ī lra. ¶ Ꝺ:o cuius declaratione aduertendum est vt hic dicit doc. S. q^p in generationib^9 ⁊ motib^9 artificialib^9 est aliq̄ actio q̄ vocaī intelligētia ⁊ aliqua q̄ vocaī factio. Ipsa.n. excogitatio artificis vocaī intelligētia q̄ incipit ab hoc principio q̄ est species rei fiēde p artez. Et hec opatio ꝓtenditur vt supradictuz est vsq3 ad id qō est vltimuz in ītentione ⁊ primū in opatione. Et ideo illa actio q̄ īcipit ab vltimo ad qō ītelligentia terminaī vocaī factio q̄ est motus iam in exteriorez māz. Hec ille. Et est sentētia phyloso/
Lc. 10. phi in hac lectione. ¶ Sed ō hoc istabat discipulus. Mā oīs operatio trāsiens in mām exteriorez ordinaī ad rem opatam tanq̄ ad finē vt p3 ex phylosopho primo ethi. q^r res operata nobilior est opatione. Sed aliqua est operatio artificialis q̄ neq3 est ītelligētia neq3 ordiaī ad māz 3 ipsa opatio est finis opantis vt p3 de cytharizatiōe. g° nō sufficiēter dictuz est q^p post excogitationē sequiē factio q̄ transit i materiā exteriorez vt p3. ¶ Dicenduz sicut dicit doc. S. in p:io ethycor q^p duplex est opatio transiēs i materiā exteriorez. Quedā est q̄ transit i materiā vtendo ea solū sicut cytharizatio aut pulsatio organi. Et talis operatio dicīʳ opatio trāsiens q̄ quidez est finis ⁊ nō res operata. Alia est opatio trāsiens in materiā extrinsecā nō solū vtendo ea: sed eā alterādo ⁊ informādo. Et talis ordinaī ad rem operatā tanq̄ ad finē. Licet ergo oīs operatio artificialis que sequiē excogitationē trāseat in mām: non tñ semp transit ad rem opatam q̄ remanet facta operatione. Hic autē fit mentio de generatione artis qua aliquid p:oducīʳ per opationez talem. ¶ Ad rationes ergo oēs p3 solutio ex dictis.

¶ Questio. 15. de modo generationis eorum que fiunt a casu vel a fortuna.

n Hanc cōsiderandū restat de modo generationis eorum q̄ fiunt a casu vel a fortuna aut per accidēs post cōsiderationē eor q̄ fiūt a natura ⁊ ab arte. ¶ Circa qō q̄runē. 3. ¶ Ꝑio vtrū gñatio casualis īcipit ab eodē pn° a quo īcipit gñatio artificiaī. ¶ Scōo vtr ipossibile fit aliqd eē factuz nisi aliqd ꝓexistat. ¶ Tertio vtrū materia ex qua aliqd fit: possit ꝓdicari de eo quod fit.

¶ Sequitur in pbo ⁊ doc. S. ibi. Si vero a casu.

a ¶ Ꝺ primum sic ꝓceditē. Uideī q^p generatio que fit a casu nō incipiat ab illo principio a quo incipit generatio q̄ est fm artez. Mā generatio casualis nō fit a fine p̄concepto alias nō esset casualis sed esset p se intēta. Illa.n. fiunt a casu q̄ eueniūt ꝓter intentionē agētis: vt p3 2°. phyficor ⁊ 6° hui^9. Sed generatio artificialis incipit a fine p̄cōcepto. Uñ prima opatio artificis diciī itelligentia vt deductuz est in p̄cedēti qōne ar. vlt. Relinquiē g° q^p nō sit idez principiū a quo procedit gña tio casualis ⁊ artificialis. ¶ Ꝺ 2°. Si ab eodez principio ꝓcederet generatio casualis sicut artificialis: sequeret q^p ꝓcederet a determinato p̄ncipio p determiata media ad determinatuz effectuz. Sed talis ꝓcessus determinatus repugnat ꝓcessui casuali ⁊ fortuito. Igiē idez qō ꝓtinus. ¶ Ꝺ 3°. Principiū sanationis artificialis: qō est primus in exequēdo: est aliq̄ potio: vt p3 p experiētiaz medicor. Sed a tali p̄cipio nō ꝓcedit sanatio casualis: ſz a ꝓfricatione vel ab aliquo alio hmōi. Igiē ⁊c. ¶ Sz ō est pbus in lra dicēs. Si vo a casu: ab hoc qō quidē faciēdi est principiuz facienti ab arte: vt qō ī mediri fortitā a calefactiōe principiuz: hoc autē forte fricatione. Calor itaq3 in corpore: aut ps est sanitatis: aut sequiē eū: aliqd tale qō est pars sanitatis: aut p plura: aut p mediū vnū: hoc autē vltimuz faciēs: ⁊ qō est ita pars est sanitas ⁊ dom^9 vt lapides ⁊c.

Respondeo dōm q^p sicut dictū est principiū in generatione artis. Quoddā est p:in^m qō est primū in ītelligendo: ⁊ vltimū in exequendo: qō est finis p̄cōceptus ab artifice. Aliud est p:in^m qō est primuz in exequēdo: ⁊ vltimuz in cōcipiēdo illud. ſ. a quo artifex incipit operari. Ab illo g° ꝑncipio qō est primū in ītentione agentis nō incipit generatio casualis vt volueruī duo prima argumēta ante inco trariū adducta. Sed ab illo p̄ncipio qō est primū in executione generationis artificialis īcipit generatio casualis. Quod ꝓbat pbus exemplo. Mā vt dicit hic doc. S. sicut in medicādo p̄ncipiuz sanationis aliquādo fortan fit a calefactione: ⁊ hinc etiā incipit sanatio quādo aliqs casu fortuito q^r calorez aliquis excitat ꝓfricatione p̄ter intentionē ꝓfricantis. Hec ille. ¶ Cōsiderandū est igiē p:o amplior de declaratione p̄cedētiuz fm doc. S. in lectione q^p calor de corpore excitatus p cōfricationē vel medicationez: aut est pars sanitatis quasi intrās sbam sanitatis: sicut cū ipsa alteratio calefactionis sufficit ad sanitatez: aut sequiē ad calorem aliqd qō est ps sanitatis: sicut cum p calorem fit sanitas p hoc q^p calor dissolvit aliquos humores compactos quoz dissolutio est iam ꝓstitnēs sanitatē aut etiā pōt esse hoc p plura media: sicut cum calor ꝓsumit humores superfluos ⁊ īpedientes aliquos meatus in corpore ꝗbus consumptis fit debitus motus spirituū ad aliquas determinatas ptes corporis: ⁊ hoc vltimū est tam faciēs sanitatē. Et qō est ita. ſ. primū factiuū sanitatis est aliqua ps sanitatis ⁊ intrat in cōstitutione sanitatis. Et silr est in aliis artificialib^9. Mam ptes domus sunt lapides: quoz compositio est iam aliqd domus. Hec ille. Et est pbus sententia liter in lra. ¶ Sed dicebat discipulus. Illud qō causat sanitatē: nō est de cōstitutione sanitatis: sicut domificator q^r causat domuz nō intrat ꝓstitutionē domus. g° male videtur dictū q^p illud qō est primū p̄ncipiū factiuū sanitatis: est aliqua ps sanitatis ⁊c. ¶ Dicēdū q^p aliqd causat aliō dupliʳ. Uno° effective. Et tale nō intrat in ꝓstitutione alteri^9 formaliter: ſz solū virtualiʳ: sicut supradictum est de corpore celesti qō ingrediē ꝓpositionē istoz inferioz virtualiter tñ. Alio° aliqd causat aliud formaliter aut materialiter. Et tale bene substātialiter ingrediē ꝓstitutionem alterius sicut lapides ⁊ ligna ⁊ cōpositio eoz̄dem causant domū ⁊ intrāt ꝓstitutionē domus. Et ſz sanitas nō habeat mām ex qua fit: habet tñ mām in qua est ⁊ mām circa quā. ¶ Ad rōnes igiē dnas primas p3 solutio i p:o corporis articuli. ¶ Ad 3^m. dōm q^p ꝑncipiū executionis a quo incipit generatio artificialis pōt dupliʳ cōsiderari. Uno modo

uno ꝓ fm eius ſbam. Et ſic nō ſemp eſt idē ꝓn^m a quo in
cipit ḡnatio artificialis ⁊ caſualis. Alio^o pōt cōſiderari fm
mit. ſ. calefactione vel ab aliquo hmōi.
¶ Sequit in pbo ⁊ Doc. S. ibi Quare ſicut.

a **¶ Secundum** ſic ꝓcedit. Uide/
tur ꝙ poſſibile ſit
aliqd eſſe factū abſq; hoc ꝙ aliqd ꝑexiſtat. naz
ꝑexiſtit. ergo aliqd fit abſq; hoc ꝙ aliqd ꝑexiſtat. ¶ Ꝑ 2°
Si aliqd ꝑexiſteret añq; mā fieret vel b eēt mā vel for^a.
Cōpoſitū. n. nō eſt añq; fiat. Sed mā nō ꝑexiſtit. Tū pri/
mo q; exiſtere eſt ipſi^o cōpoſiti vt ſupra probatū eſt. Tū
2° q; mā eſt in pura po^a. qō eſt in potētia nō eſt. Neq; ꝑt
dici ꝙ forma ꝑexiſtat añ ḡnationē cōpoſiti q; alias eēt po/
nēda inchoatio formaz ſicut albertus magnus poſuit. qō
ſt 5 Doc. S. in hoc 7°. vt infra patebit. igit ⁊c. ¶ Sz
in 2° ſit pbs in lra dicēs. quare ſicut dr ipoſſibile factū
eſſe ſimbil ꝑexſtiterit vt dr. Qō quidē igit ps ex neceſſita
te exiſtat palaz. Ad mā nāq; ps: Ineſt. n. ⁊ fit b. Sic igitur ⁊
eorum que in ratione ⁊c.

¶ Reſpondeo dōm ꝙ ipoſſibile ē aliqd eē fa
ctū niſi aliqd ꝑexiſtat. Qō pro
bat pbs añte ⁊ rōne. Auctoritate qdē antiquoz pborum
dicētiū ꝙ ex nihilo nihil fit. Oē ergo qō fit: fit ex aliquo ꝑ
exiſtēte. Rōne vero ſic. Neceſſe eſt. n. ptes ꝑexiſtere ex q
bus totū ꝓponit q; ptes ꝓcedūt totū ordine ḡnatiōis vt
ſupra cōceſſum eſt. Sed oē qō ḡnatur: ḡnatur ex mā ⁊ for^a
Generat. etiā a ſuo ſimili. g^o ſequit ꝙ tā mā q; for^a ꝑexi
ſtat. ¶ Aduertēdū eſt aūt hic fm pbm vt dicit hic Doc.
S. qō illud qō ꝑexiſtit in ḡnatione alicuius opz ꝙ ſit ps
cōpoſiti. quod ꝓbat pbs rōne ⁊ a ſigno. Ratiōe quidē ſic
Nā illud qō eſt in ḡnato ⁊ fit ḡnatū eſt ps ḡnati. Sz mā
eſt in ḡnato ⁊ fit ḡnatuz qū in actu educit. Silr forma eſt
in ḡnato. g^o ⁊c. Idē pz a ſigno. nā ſi querat qd ſint circu/
li multi. i. ꝓticulares ⁊ diſtincti vtroq; mō poſſumus rñ
dere p mām. ſ. ⁊ p formā. per mām quidē dicētes ꝙ cir/
culus eſt es per formam autez dicentes q; circulus eſt ta
lis figura hec oīa Doc. San. in lectione licet non ſicut ia/
cet. ¶ Aduertēdū eſt vlteri^o fm Doc. San. in lectiōe q
pbs hic multos circulos dicit ꝓticulares. Nam circulus
fm ſpēm ⁊ formā eſt vnius tñ. Ad multiplicat aūt ⁊ indi/
uiduat p māz hec ille. Ex predictis ergo infert pbs ꝙ cir
culus erens hz in ſua diffinitiōe māz ⁊ nō ſolū formā. qō
eſt 5 albertiſtas. qui volūt ꝙ diffinitio ſolū formā icludat
⁊ fi māz vt infra patebit. ſ. i. 8°. q. 3^a. ar. p^o. ¶ Sz iſtabat di
ſcipulus. nā cā efficiēs ꝑexiſtit. Silr ⁊ finis ſaltē in intētio/
ne agentis. Et tñ cōſtat ꝙ efficiens ⁊ finis nō ſunt ptes ge
nerati ergo male dictū eſt ꝙ illud quod ꝓexiſtit eſt ps
ḡnati. ¶ Dicēdū ꝙ aliqd dr ꝓexiſtere dupliciter. vno^o
ſicut ex quo aut per qō aliquid fit intrinſece. Et ſic illō qō
exiſtit eſt pars rei ḡnate. Alio^o ſicut a quo aut fm quod ex
trinſece aliquid fit. Et iſto^o nō opz ꝙ illud quod ꝑexiſtit
in ḡnatione alicuius ꝙ ſit pars rei niſi fm virtutē ſicut di
cū eſt. ¶ Aduertendū eſt tñ ꝙ aliquid primo^o ⁊ intrin/
ſece dicitur ꝓexiſtere dupliciter. Uno^o priozitate natu/
re. Et ſic ꝓſtat ꝙ forma ꝓexiſtit toto cōpoſito. Alio^o po
riate tpis. Et ſic nō opz ꝙ forma ꝓexiſtat actu ⁊ forma
liter niſi accipiēdo ordinez tpis ſicut ſupra in prin^o huius
ſeptimi accipiebat qñ ſubstātia tēpore precedit accidens.

Ad primum igit dōm ꝙ illud qō fit nō ꝓ
exiſtit fm ſe totū ſed bene fm
quas partes. nō. n. dicit ꝙ neceſſe ſit illud qō fit ꝓexiſte/
re ſed ad hoc ꝙ aliqd fiat neceſſe eſt aliquid aliud ꝓexi/
ſtere. vz ptes. Uerūtamen illa propoſitio. ſ. qō fit non eſt
hz duplicez ſenſum. Una illa que fiunt ſunt in duplici dīa
quedā. n. ſunt que bñt eſſe ſolū in fieri. ſicut nauigare ⁊ ſi
milia. In hijs aūt qō fit eſt. Uñ bene valet ꝓtia: nauiga/
tio fit ergo nauigatio eſt. alia ſunt que bñt eſſe non ſolū in
fieri ſed in facto eſſe ſicut domus ⁊ ſimilia. Et talia adhuc
ſunt in duplici differētia. Quedā. n. ſunt q; ſucceſſiue fiunt
⁊ nō in inſtanti introducit forma fm eſſe cōpletū. Et i ta
libus qō fit nō eſt vñ nō ſequit. Domus fit ergo domus
eſt. Sed bene ſequitur domus fit ergo domus non eſt.
Similiter aqua calefit ergo aqua nō ē calefacta. Alia ſunt
quoz formе in inſtanti producuntur que nō ſuſcipiūt ma
gis ⁊ minus. Et in talibus ſimiliter quod fit eſt. vt quan/
do homo generatur eſt ⁊ imediate ante nō fuit. ⁊ hoc acci
piendo generationē fm quod diſtinguit cōtra alteratiōez
preuiā. vt. ſ. dicit ſolā introductionē inſtantaneā formе ſub
ſtantialis. Secus ſi accipiat generatio fm ꝙ in ſe icludit
alterationē preuiā. ¶ Ad 2^m dicendū ꝙ materia ꝑexiſtit
nō quidē fm ſe ſed ſub forma abiicienda qua remota fit
ſub forma introducenda ⁊ cū tali forma eſt pars rei pro/
ducte. Similiter forma preexiſtit in materia nō quidem
formaliter fm eſſe formale formabile vt Albertus volūt
ſed materialiter effectiue ⁊ diſpoſitiue vt Doc. S. voluit
ſicut infra diſputabitur cum de inchoatione ⁊ pluralitate
formarum agetur.
¶ Sequit in pbo ⁊ Doc. S. ibi. Ex quo vero.

a **¶ Tertium** ſic proceditur. Uidet
ꝙ materia ex q̄ aliqd
fit nō poſſet predicari de eo cuius eſt. Naz ps
nō poteſt predicari de ſuo toto vt ſepi^o Doct. 1 ec. 10.
S. aſſumit: vt patet p^o pyermenias. Sed materia eſt ps
cōpoſiti vt in precedenti articulo conceſſum eſt igitur ⁊c.
¶ Ꝑ 2° Ad rōnem predicabilis requirit ꝙ ſit forma to
tius per modū totius deſignata vt in predicabili^o dictū
eſt. Inde eſt ꝙ forma partis nō pōt predicari de toto. vt
hec eſt falſa. hō eſt anima. Sed materia nō eſt forma to/
tius cū nō ſit forma. igit ⁊c. ¶ Ꝑ 3°. Predicatuz habet
rōnem formе vt dicitur in primo pyermenias. Sed ma/
teria nō eſt forma igitur ⁊c. Sed in cōtrariū eſt pbs in lit
tera dicens. Ex quo vero vt materia fit. Quedā dicuntur
quādo fiunt nō illud ſed aliuſmodi vt ſtatua nō lapis ſz la
pidea. Idē ponit ſupra dicens. Utroq; autē mō dicimus
ereos circulos quid ſunt ⁊ materiā dicentes quia es ⁊c.
Hec ergo eſt vera: circulus eſt es. ⁊ ſtatua eſt lapidea. ⁊
ſic materia predicatur de toto.

¶ Reſpondeo dicendū ꝙ materiā predicari
de eo cuius eſt materia poteſt
intelligi dupliciter. Uno^o ꝙ predicetur in obliquo. Et ſic
bñ predicatur vt dicendo ſtatua eſt ex ere. Domus eſt ex
lapidibus. Alio^o ꝙ predicetur in recto. Et hoc dupliciter
poteſt intelligi. Uno^o ꝙ predicetur in cōcreto ⁊ denomi/
natiue. Et ſic etiā bene predicatur vt dicendo. Statua eſt
lapidea. Domus eſt lignea ⁊ ſic de ſimilibus. Alio^o pōt
intelligi ꝙ predicetur in abſtracto. Et hoc itez dupliciter
quia vel loquendo de predicatione cauſali. Et ſic etiā ma
teria bene predicatur de toto. vt dicendo. Statua eſt es.
i. ex ere. Uel loquēdo de predicatione eſſentiali. Et b du
pliciter. vno^o loquendo de vera materia. Et ſic materia
nunq; predicatur de toto ſicut voluerunt argumenta ante
in contrarium adducta. Alio modo loquendo de eo quod
habet modum materie ⁊ quod nō eſt vera materia ſicut
genus habet rationem materie in ordine ad ſpeciem. Et
ſic nihil refert materiam predicari ēt eſſentialiter de eo cu
ius eſt. ſicut cum dicit homo eſt animal. ¶ Sed dubiz
reſtat fm philoſophum vt deducit hic Doc. San. vtrum
indifferenter ⁊ eodēmodo omne illud ex quo aliquid fit:
poſſit predicari de eo quod fit ꝓcretiue ⁊ denominatiue.
¶ Ad quod reſpondet philoſophus ꝙ nō quia licet con/
cedamus ꝙ ſtatua eſt lignea vel lapidea non tamen con/
cedimus ꝙ conualeſcēs ſit infirmus licet ex lapide fiat ſta
tua et ex infirmo fiat conualeſcens. Cuius ratio eſt quia
dupliciter aliquid dicitur fieri ex aliquo. Uno modo ſicut
ex priuatione. Alio modo ſicut ex ſubiecto quod dicitur
materia ſicut dicitur ꝙ homo fit ſanus et ꝙ laborās fit ſa
nus. Illud ergo ex quo aliquid fit ſicut ex ſubiecto bene
predicatur in recto denominatiue tamen de eo quod fit ⁊
conuerſo vt ille qui eſt ſanus eſt homo et homo ē ſanus.
Sed illud ex quo fit aliquid ſicut ex priuatione non pre/
dicatur in recto de eo quod fit. Sicut non dicitur ꝙ con/
ualeſcens eſt infirmus ſed ꝙ ex infirmo fit cōualeſcēs pro

prie loq̃ndo. ¶ Aduertendū est aūt fm Doc. S. in lectiōe vt etiā innuit philosophus q̄ licet aliquid dicat fieri ex aliquo sicut ex subiecto et sicut ex priuatiōe tamē p prie aliquid dicitur fieri magis ex priuatione q̄z ex subiecto: sicut magis aliquis dicitur fieri sanus ex laborante q̄z ex homine. Sed hoc fieri hoc dicimus magis fieri ī ſbo q̄z in priuatiōe. magis enīz prie dicimus q̄ hō fit sanus q̄z q̄ laborās fit sanus. Et ideo ille qui est sanus nō dicit laborās sed magis dr̄ hō et ecōuerso hō dicit sanus. verūtamē in quibusdā priuatio est nobis īmanifesta et īnota sicut priuatio cuiuscūqz figure in ere nō hz nomē ipositū: nec etiā priuatio domus in lateribus et lignis. Et ideo vtrū materia p mā et priuatiōe simul. Et pp hoc sicut illic dicimus q̄ sanus fit ex laborāte ita hic dicimus q̄ statua fit ex ere et domus fit ex lapidib⁹ et lignis. Et pter hoc etiā sic illic ex quo fit aliquid sicut ex priuatione non predicat de ſba q: nō dicimus q̄ sanus sit laborās ita nec hic dicimus q̄ statua fit lignū sed mutat abstractū in concretū dicēdo q̄ statua est lignea et similiter domus nō est lateres sed lateritia q: si quis diligēter inspiciat nec fit statua ex ligno nec domus ex lateribus simpliciter loquēdo sed p aliquā p mutatōez. fiūt. n. ista ex illis sicut ex aliquo pmutato et nō sicut ex pmanēte. Es. n. infiguratū nō manet dū fit statua neqz lateres incōpositi dū fit domus. Et propter hoc in predictis variat predicatio. hec Doc. S. formaliter in presenti lectione. ¶ Ad argumēta igitur patet solutio ex dictis.

Qō. 16. de p̄ncipio generationis ⁊ eorum que naturaliter generantur.

d **Einde** considerāduz restat a quo fiat generatio naturalis rerum vtrum a speciebus separatis a reb⁹ aut ab aliquo coniūcto. ¶ Circa quod duplex occurrit cōsideratio. ¶ ℙrima erit de principio a quo fit generatio. ¶ Secūda erit de quibusdam que possunt esse dubia circa prede terminata. ¶ Circa primum queruntur duo. ¶ ℙPrimo quid sit illud quod prprie generatur. ¶ Secundo vtrū causa generationis sit species separate.
¶ Sequitur in ℙPhilosopho ⁊ Doc. S. ibi. Quādo vero ab aliquo ⁊ est lec. 7.

a **ℙ primum** sic proceditur. Videtur q̄ forma sit illud quod generatur. Nam in toto composito non sunt nisi duo scilicet materia ⁊ forma. Sed materia non est id quod generatur vt hic concedit philosophus. ergo forma est id quod generat. ¶ ℘ 2°. ℙPropter quod vnumquodqz tale ⁊ illud magis. Sed totum compositum dicitur generari per formam. ergo videtur q̄ forme maxime competat generari. ¶ ℘ 3°. Illud qō producitur per transmutationem a non esse ad esse generatur vt patet per diffinitionem generatiōis. Sed forma naturalis est huiusmodi igit ⁊c. ¶ ℘ 4°. Omne ens citra deum vel est creatum vel naturaliter productum. Sed forma naturalis non est deus nec est creata. ergo est naturaliter producta. igitur ⁊c. ¶ Sed incontrarium est philosophus in littera ibi. Quoniam vero ab aliquo fit quod fit. hoc autem dico ipsum principium generationis esse: ⁊ ex aliquo fit autem non priuatio hic sed materia ⁊c.

Reſpōdeo dicendum sicut ēt supra dictū est in hoc. 7°. q. 12. ar. p°. q̄ nec materia neqz forma dicuntur generari. sed totum composituz. Quod autem materia ⁊ forma prprie non dicantur generari aut fieri sic probat Docto. San. fm philosophum. Nam omne quod fit aut generatur fit ab aliquo. s. ab agēte. ⁊ ex aliquo. s. ex materia vt dictū est. Sed nullū agens generando facit materiam neqz formam sed totum compositum. ergo materia ⁊ forma non dicuntur prprie fieri aut generari. Quod autem agens non faciat materiam est per se manifestum eo q̄ materia preexistit factioni. Et sic si agens faceret materiam materia esset anteq̄ fieret. Unde non oportuit philosophum specialiter probare q̄ materia non fieret. Sed q̄ forma non fiat nisi per accidēs probat philosophus. Nam fieri est via in esse. Sz forme non prprie habent esse sed magis sunt quib⁹ aliquid esse. ergo forme prprie n ōfiunt sed incipiūt ee eo vō hñt esse. ¶ ℘ 2°. Quicquo sunt illis. s. factis q̄ p formā se se hñt. ¶ ℘ 2°. Quicquid agēs facit oportet q̄ faciat ex aliquo alio sicut ex materia. Mā vt dictū est ois gñatio fit ex mā ergo si agens p se faceret formā seq̄ret eaz ex mā aliq: ⁊ per cō sequens forma esset cōposita ex materia ⁊ forma. Et redibit eadem questio de forma forme ⁊ sic in infinitz qō est inconueniens. ergo forme proprie non fiunt sed fiunt. s. in alio. ⁊ hoc loquendo tam in naturalibus q̄z in artificialibus. similiter ⁊ in hijs que fiunt per violentiam. Ex quo infert philosophus q̄ ipsum quodquid erat esse proprie non dicitur fieri q̄z quis sit idē rei facte. Supra enim ostensum est vnam quāqz rem esse idem omni suo quodquid erat esse. Quia tamen ipsum quodquid erat esse pertinet ad speciem ⁊ ab eo excludūntur conditiōes individuales que per accidens insunt speciei. species autem ⁊ alia vniuersalia non generant nisi per accidens singularibus. s. generatis ideo ipsum quodquid est non generatur per se sed per accidens. Et licet in littera dicatur q̄ forme fiūt ī materia non tamen proprie forme dicuntur fieri sed educuntur de potentia materie que est in potentia ad formam ⁊ fit actu sub actu sub forma quod est facere compositum. Sed q̄ totum compositum proprie fit illud quod dicitur fieri probatur fm philosophum dupliciter. ℙPrimo sic. Omne enim quod fit: fit ex materia vt dictum est. Sz illud quod fit ex materia est compositum ex materia ⁊ forma ergo propositum verum. Secūdo omne quod fit oportet esse diuisibile in materiam ⁊ formam. Sed omne tale est compositum. igitur ⁊c. ℙProbatio prime: quia si forme spere enee sit figura solida a cuius medio omnes linee ducte ad extremitates sint equales oportet q̄ huiusmodi spere enee hoc fit materia in quo scilicet est illō qō facit generans. Et oportet q̄ hoc quod generans facit fit in illo scilicet in materia. Et totum compositum quod ex illis duobus resultat proprie dicitur fieri quod etiam est diuisibile in materiam ⁊ formam. ℙPosset etiaz elici alia ratio. Nam illud quod est generans est ℘o m⁹. q: actiones sunt suppositoz. Ergo illō qō fit aut gñat est cōp°m. patet consequentia quia effectus debet assimilari suo agēti. Ex p̄dictis ergo patet q̄ materia aut forma aut qō quicquid erat esse proprie non dicuntur fieri. ℙPatet etiaz q̄ cuilibet generati vna pars est materia ⁊ alia forma. hec omnia Doct. San. in presenti lectione diffusius vt patet ī littera. Qualiter autem contra aliqua predicta instabat dicipulus patet superius in hoc eodem lib°. q. 12. ar. primo vbi eadē mā plenius disputata est. De qua ḃ nulla facta fuisset mētio nisi textus ⁊ dicta Doc. S. hoc egissent.

Ad primum ergo dōm. Quia hz in toto cōposito nō sit nisi mā ⁊ forma ꝓprehendēdo sub forma formā totius ⁊ formā partis tm ꝓpo^m realiter differt ab vtroq; seorsum accepto. Ideo hz mā prprie nō dicat fieri non tm segtur q̄ forma prprie dicat fieri sed totū ꝓpo^m. ¶ Ad 2^m dicēdū q̄ illa ꝓpositio dz intelligi in causis p se vnitoꝛis ⁊ totalibus. forma aūt nō est totalis cā gñatiōis cōpositi. Unde argumentū nō cōcludit. ¶ Ad 3^m dōm q̄ dupliciter aliquid ꝓducit p trāsmutationē. Uno° sicut id quod ꝓducitur. Alio° sicut quo. Illud ergo qō p̄mo° ꝓducit prprie dicitur fieri. Tale autem est cōpositum ⁊ non forma. Sz forma est quo aliquid producitur. ¶ Ad 4^m dicendum q̄ forma bene dicitur fieri in materia per alteraz nō aūt se ⁊ prprie sicut dictū est qō ꝓcludit arg^m. ⁊ ⁊ nihil aliud.
¶ Sequitur in ℙPho ⁊ Docto. San. ibi. Utrum igitur.

a **ℙ secūdū** sic proceditur. Videt q̄ species separate sint causa generationis in istis interioribus. Nam forme nō fiunt ab agēte naturali quia quod fit ab agente

agente naturali est compositum ex materia ⁊ forma vt in precedenti articulo dictum est. Sed constat ꝙ forme fiũt cum habeant esse post non esse. ergo fiunt ab aliquib⁹ formis separatis cum vnumquodqꝫ a suo simili generetur. Et sic forme separate dicuntur cause generationis in istis inferioribus. ¶ Ꝺ 2°. Anima rationalis fit ab aliquo. sed constat ꝙ non fit ab aliquo agente coniuncto. relinquitur ergo ꝙ fit ab aliqua forma separata. Et sic idem qꝺ prius. ¶ Ꝺ 3°. Omne quod generatur fit ex aliquo vniuoco. sz constat ꝙ animalia que fiunt per putrefactionem generantur ⁊ tamen non vniuocantur in aliqua forma coniuncta materie. ergo oportet ponere formas separatas presertiz ad generationem animalium. ¶ Ꝺ 4°. Nullum particulare agens agit nisi mediantib⁹ qualitatibus actiuis ⁊ passiuis. ergo nullum tale agens inducit formam substantialem cum nihil agat vltra suam speciem propriaz. ergo talis forma inducitur ab aliqua alia forma scilicet separata ⁊ sic idem quod prius. ¶ Sed in contrarium est philosophus in littera ibi. Utrum igitur sit quedam spera preter has aut domus preter lateres aut nũqꝫ facta est. si sic hoc non erat ⅁ aliquid sed quia tale significat hoc autem ⁊ determinatum non est. sed facit ⁊ generat hoc tale. ⁊ quãdo generatum est hoc tale ⁊c.

Respondeo dicendũ ꝙ platonici ponebãt species esse causas generatiõis dupliciter. vno° per modum generantis. Alio° per modum exemplaris. Sed neutro istorum modoruz species separate fm philosophum sunt ponende cause generationis in istis inferioribus. Quod igitur non sint ponẽde cause generationis per modum generantis ꝓbat philosophus fm Doc. S. in tali ratione. Omne quod generatur est cõpositum ex hac materia ⁊ forma vt ostensum est. Sed oẽ tale compositum est hoc aliquid ⁊ determinatum in specie. ergo omne illud quod generatur est hoc aliquid ⁊ determinatum in specie. Sed generatum debet esse simile generanti. ergo omne generans debet esse hoc aliquid et determinatũ. Sed si ponantur species separate nullo mõdo erunt hoc aliquid sed significabunt tñ quale quid: quod nõ est determinatum. Illud enim quod significat aliquid absqꝫ determinatione huius vel illius est determinatum. Sed forme ille separate si essent significarent aliquid sine determinatione huius vel illius. vnde non essent hoc aliquid. Ergo tales forme si essent non possent esse generantes. Ex quo infert philosophus ꝙ cũ tales forme nõ possint esse cause generationis sequitur ꝙ non erunt species quedam substantie per se existentes quia oẽs tales substãtie. i. per se existentes possunt generare. Similiter ꝙ tales species non sint cause generationis per modum exemplaris ostendit philosophus fm Doc. S. tali ratione. Si. n. tales species separate requirerentur ad generationez per modum exemplaris hoc maxime esset verum in substantijs naturalibus que sunt maxime substantie respectu accidentium. Sed in predictis substantijs naturalibus sufficiens est generans ad faciendum similitudinem speciei ⁊ generatum consequi talem formam in materia. ergo non oportet ponere esse aliquam speciem separatam quasi exemplum rebus generatis ex cuius ymaginatione res generate speciei similitudinem consequantur. Ad ediam ꝓbat philosophus inductiue. Nam homo generat hominem: equus equum ⁊ vnaquaqꝫ res naturalis generat aliam sibi similem in specie nisi accidat aliquid preter naturaz: sicut est cum equus generat mulum. ¶ Aduertendum est hic diligenter fm Doc. S. ꝙ talis generatio qua equus generat mulam dicitur preter naturam particularem: qz .s. est preter intentionem nature particularis. Uirtus. n. formatiua que est in spermate maris ad hoc naturaliter est ordinata vt ꝓducat omnino simile ei a quo sperma est deciſum. Sed de secundaria intentione est ꝙ quando perfecta similitudo induci nõ potest inducatur similis qualiter cũqꝫ potest. Et quia in generatione muli sperma equi nõ est proportionata ad suscipiendam speciem equi inducit speciem propinquam. Unde etiam in specie muli est aliquo modo generatum simile generãti. hec ille. ¶ Aduertendũ est etiam fm eundem ibidem ꝙ etiam est aliquod proximum genus in generatione muli quod non est notum cõmune equo ⁊ asino. Et sub illo genere continetur etiam mulus. Unde fm illud genus potest dici ꝙ simile generat simile: vt verbi gratia si dicamus ꝙ illud proximuz genus sit iumentuz poterimus dicere ꝙ licet equus non generet equum sed mulum in generatione muli iumentum tamen generat iumentum. hec ille. Ex quo põt elici ꝙ sicut equus ⁊ mulus conueniunt in genere proximo propter quod dici potest ꝙ simile generat simile fm speciem non quidem specialissimam sed subalternaz proximã: similiter ꝓt dici sicut supra dictũ est. q. 13. ar. 4. ꝙ animalia generata ex spermate ⁊ sine spermate sint eiusdem generis proximi ⁊ speciei subalterne ⁊ per consequẽs possunt dici eiusdẽ speciei fm doctrinã Doc. S.

Ad primum igitur dicendũ vt dicit hic doc. San. ꝙ quia supra philosopb⁹ dixit ar. precedenti ꝙ forme non fiunt multi passi sunt difficultatem circa factionem formarum. Nam quidam pp hoc coacti sunt dicere omnes formas esse ex creatione. i. a datore formarum. Nam ponebant formas fieri ⁊ non poterant ponere ꝙ fierent ex materia cũ materia nõ sit ps forme. Unde sequebatur ꝙ fierent ex nihilo ⁊ p ꝓsequens ꝙ crearentur. Econtrario autem quidam posuerunt propter hanc difficultatem formas omnes preexistere in actu in materia quod est ponere latitationem formarum sicut posuit Anaxagoras. Sententia autem Aristotelis que ponit formas non fieri sed composituz vtrũqꝫ excludit. neqꝫ eniz oportet dicere ꝙ forme omnes sint create ab aliquo extrinseco agente. Neqꝫ ꝙ fuerint semper actu in materia sed potentia tñ: ⁊ ꝙ in generatiõe compositi sint educte de potentia in actum. hec ille. ¶ Ad 2ᵐ dicendum ꝙ nõ est simile de anima rationali ⁊ de alijs formis naturalibus vt dicit Doc. S. in depotentia. q. 3. ar. 11. quia anima rationalis excedit totum ordinem corporalium principiorum. Unde non potest educi de potẽtia materie. sic autem non est de alijs formis naturalibus. Unde anima rationalis imediate producitur a deo ⁊ non alie forme. ¶ Ad 3ᵐ dicendũ ꝙ omnia que generantur generatione vniuoca generantur ab aliquo vniuoco. Secus autem est de his que generantur generatiõe equiuoca sicuti sunt animalia iperfecta generata per putrefactionem. Uel potest dici ꝙ animalia generata per putrefactionem vniuocant̃ cum corpore celesti in genere remoto ⁊ non propinquo. prima tamen solutio melior est. ¶ Ad 4ᵐ dicendum ꝙ qualitates actiue nõ producunt formaz substantialez virtute propria sed virtute forme substantialis generantis que est in semine deciso. Unde non excedunt propriam facultatem in' productione forme substantialis.

¶ Questio. 17. de preexistentia formarum in materia ante generationem compositi.

Asuper considerandum restat de hijs que possunt eẽ dubia circa predeterminata. ¶ Circa qꝺ duo occurrunt consideranda. ¶ Primo namqꝫ considerandum est de preexistentia formaruz in materia ante introductionem earũ. ¶ Secũdo de similitudine que requiritur inter generans ⁊ generatum. ¶ Circa primum queruntur vndecim. ¶ Primo vtrum omnia que fiunt fm artem possint fieri a casu. ¶ Secũdo vtrũ in mã sit aptitudo oĩum formarũ gñabiliũ tã artificialiũ qꝫ naturaliũ. ¶ Tertio vtrũ ante gñationem rei sint ponẽde oẽs forme i actu. ¶ Quarto vtrũ ante gñationẽ rei sit ponẽda forma in materia fm esse formale formabile que dr̃ pn̄m actiuũ generatiõis. ¶ Quinto vtruz in mã sit ponenda forma corporeitatis sibi coeterna. ¶ Sexto vtrũ sint ponende ratiões seminales in mã in quibus forme pexistũt. ¶ Septimo

Utrum semen aut virtus seminis ⁊ ratiões seminales co operentur ad introductionem forme. ¶ Octauo vtrum etiam agentia naturalia solum habeant disponere materiam ad introductionem forme. ¶ Nono vtrum in materia ante omnem formam substantialem sint ponẽde dimẽsiones interminate. ¶ Decimo vtrũ aliquo modo in materia sint ponende tales dimensiones ⁊ qualiter. ¶ Undecimo vtrum eedem dimensiones in numero remaneãt sub forma introducẽda. q̃ erãt sub forma abiiciẽda.

¶ Sequit̃ in philosopho ⁊ Docto. San. ibi Dubitabit autem aliquis. ⁊ est lect. 8.

a **B primum** sic proceditur. Uidetur ꝙ omnia que fiũt per artem possint etiam fieri a casu. Nam aliqua que fiunt ꝑm artem possunt fieri a casu. sicut sanitas per artẽ potest produci a medico ⁊ etiam a casu per confricationẽ preter intentionem confricantis. sicut hic dicit philosophus. ergo omnia que fiunt per artẽ possunt fieri a casu. patet consequentia quia si vni similiter aliquid probatur inesse de omnibus probatum est per exẽplum vt patet 2° physicorũ. Sed videtur esse similis rõ de omnibus hijs que fiunt ꝑm artem. ergo si aliqua fiũt ab arte que possunt fieri a casu ita ⁊ omnia. ¶ Ꝑ 2°. Illõ quod est in po^{a} 2ª potest se mouere ad actum 2^{m} sicut homo qui habet actum primũ. s. formaz substantialẽ potest se mouere ad actuz 2^{m}. s. ad operationẽ. Sed omnis materia ex qua fit res artificialis est in actu primo cuz non sit talis materia sine forma substantiali ⁊ est in potentia 2^{a}. s. ad formã accñtalez. ergo quelibet materia potest se ipam mouere ad formaz artis. Et sic quicquid fit per artez potest fieri sine arte quod est fieri a casu in generatione artificialiũ. ¶ Sed incontrariũ est philosophus in littera ibi. Dubitabit autem aliquis quare fiunt alia arte ⁊ a casu: vt sanitas. Alia nõ vt domus. Causa vero est quia horũ quidem est materia incipiens ⁊c̃.

Respondeo dicendum ꝙ non omnia que fiunt per artem possunt fieri sine arte ⁊ a casu. sed aliqua sic ⁊ aliqua nõ. Cuius rationem assignat philosophus que sic deduci potest ꝑm doct. S. in lectiõe. Nam materia a qua incipit generatio rei artificialis est talis in qua existit aliqua pars rei. Aliquando autem per talem partem ipsa materia potest moueri a se ipsa ꝑm ꝙ habet partem forme in ea existentem ⁊ aliquã do non. Quando vero non potest mouere se ipsam ad formã artificialem neqz potest moueri a principijs extrinsecis non habentibus artem tunc illud quod fit ex tali materia per artẽ non potest fieri a casu aut sine arte. sicut verbigratia in lapidibus ⁊ lignis non est aliquo virtus activa ꝑ quã possit moueri materia ad formã domus. Neqz potest moueri a non habentibus artem. Unde dom^{9} non potest fieri nisi ab arte. Si quidẽ igitur materia possit moueri per partem forme quam in se habet ad formã introducendã hoc contingit dupliciter. quia quandoqz potest moueri sic per principiũ intrinsecum quod est pars predicta sicut moueretur per artem: quandoqz vero non. Si ergo potest sic moueri per partez sicut moueretur per artem tunc illud quod potest fieri per artem potest etiã fieri sine arte ⁊ a casu. sicut patet de sanatione. Quia eniz natura corporis humani eodem modo agit ad sanitatem sicut ⁊ ars ideo sanitas potest produci ⁊ per artem medicine ⁊ sine arte. s. a natura. Si vero materia potest moueri per talem partem non tamen eodez modo sicut moueretur per artem tunc illud quod fit per artem non potest fieri debito modo sine arte. Multa eniz sunt que possunt a seipsis moueri sed non sic sicut mouentur ab arte vt patet in saltatione hominis. Homines enim non habẽtes artem saltandi possunt quidem mouere seipsos sed nõ illo^{o} sicut mouent se qui habent artem predictam. Unde talis saltatio non potest fieri nisi ab arte per se loquendo. Unde patet ꝙ non omnia que fiunt ab arte possunt fieri a casu. sed aliqua sic ⁊ aliqua non. Quod autem in materia ex qua fit res artificialis sit pars rei fiẽde vt deductio sup ponebat sic probatur ꝑm Doc. S. in lectione. Nam oportet in qualibet materia esse aptitudinem ad formaz. Sed talis aptitudo ad formaz est aliqua pars generati. Igitur ⁊c̃. ¶ Probatio prime. Quia quodlibet artificiatũ non potest fieri ex qualibet materia. Alias quodlibet posset fieri ex quolibet. Sed oportet ꝙ fiat ex determinata materia. sicut serra nõ fit ex lana sed ex ferro. Igitur oportet ꝙ in materia rei fiende sit aliqua aptitudo ad talem formaz. terminatam. ¶ Probatio medie. Quia illud est pars alicuius sine quo illud esse non potest. Sed sine tali aptitudine artificiatum esse non põt. sicut serra nõ potest eẽ absqz debiti e per quã ferrũ est ordinatũ ad formaz serre. ergo ⁊c̃. ¶ Sed instabat discipulus dupliciter cõtra ea que dicta sunt. ¶ Primo plantatio arboris est res artificialis que potest fieri per artem ⁊ sine arte. ⁊ tamẽ materia talis nõ habet principiuz intrinsecuz per quod materia possit moueri a seipsa ad illuz effectuz. ergo insufficienter dictum est ꝙ illa non possunt fieri per artẽ ⁊ sine arte que fiũt ex materia in qua nen est pars rei fiende per quam actiue possit moueri ad formã inducendaz. ¶ Ꝑ 2°. Si esset aliqua pars forme rei fiende in materia illa aut esset forma aut pars forme quia res artificialis non habet nisi duas partes. s. materiaz ⁊ formaz. Non potest dici ꝙ sit pars forme quia forma cuz sit indiuisibilis nõ habet partẽ. Neqz etiam põt dici ꝙ sit forma quia sic formaesset ante eã ꝙ deduceretur. Si vero dicatur ꝙ forma preexistit in potentia ⁊ non in actu. ¶ Contra. Illud quod est in potẽtia põt esse principium actiuum ꝓductionis. Sed talis pars ꝑexistens in materia est principiũ actiuum productionis vt dicit hic. Doc. S. igit̃. ⁊c̃. ¶ Dicendum ꝓmo ꝙ materia que habet ptem rei ꝑ eã non põt moueri ꝑ eam plici differentia. Quedam est que non põt moueri ab illa parte neque ab aliquibus principijs extrinsecis ꝙ modũ artis. Et de tali veruz est dicere ꝙ illud quod fit ꝑ artem non põt fieri sine arte sicut dictum est de domo. Alia vo est materia que non põt moueri ꝑ partem in ea existentem põt tamẽ moueri a ꝑncipijs extrinsecis non habẽtibus artẽ sicut est plantare arborem. Unde illud quod fit ex tali materia per artẽ põt fieri ẽt sine arte sicut innuit. Doc. S. in lectione. Ubi sic dicit. Aliqua autem fieri ab arte ⁊ sine arte contingit dupliciter. Uno modo inquantum possunt moueri ab aliquibus principijs extrinsecis non habẽtibus artem sicut arborem plantare potest etiam qui non habet artem plantandi. Alio modo quãdo materia ex parte monetur. i. ab aliquo principio intrinseco quod est aliqua ps forme sicut cum corpus humanum sanatur ab aliquo principio intrinseco. hec ille. Et est sententia philosophi in littera. ¶ Dicendum secundo ꝙ pars forme preexistere dicitur in materia non quia habeat partem post partem: ⁊ partim in partim preexistit scilicet in aptitudine ⁊ partim introducitur scilicet in actu vt infra ẽclarabitur. Similiter forma dicitur preexistere non quidem actu sed aptitudine nisi ꝑm similitudinem speciei. ¶ Et ad replicam dicendum ꝙ illa forma que preexistit in materia nõ dicitur principium actiuum vt infra declarat Docto. San. Sed philosophus quando dicit ꝙ materia monetur per principium intrinsecum actiuum loquitur de viuentibus in quibus est aut virtus formatiua seminis in generationibus natura libus aut virtus naturalis in artificialibus generationib^{9} que quidem virtus habet rationem principij actiui. Unde occasione huius plurimi philosophoꝝm decepti sunt vt infra disputabitur ꝑm deductionem Doc. San.

Ad primum igitur patet solutio ex dictis. ¶ Ad secundum dicẽdum ꝙ materia ex qua fit res artificialis potest considerari dupliciter. Uno modo absolute ⁊ ꝑm se. Et sic est in actu primo ⁊ in potentia ad actum secundum. Alio modo potest considerari vt artificialis est. Et sic in potentia ad actum primum. Unde non potest se mouere ad illũ actũ. Nihil enim existens in potentia potest se mouere ad actum primum cum nihil sit causa productionis sui ipsius.

¶ Ubi supra in Doctore Sancto. ad secundum

1 ¶ Secundum sic procedit. Videtur q̄ non ī qualibet mā ex qua aliquid fit sit aptitudo seu inclinatio ad formam introducendam. Nam si in materia in qua est introducenda forma artificialis esset aptitudo ad illam formam sequeretur q̄ generatio artificialis esset naturalis. Sed consequens est falsum cum ad inuicem condistinguantur. ergo ꝛc̄. patet sequella. Nam ritur q̄ principium motus sit immobili sed sufficit principium passiuum vt dicit Doc. San. in presenti lectione ad ducens Cōmentatorem ex 2° physicorum. Cum igit̄ aptitudo ad formā se habeat sicut principium passiuum generationis si talis aptitudo esset in materia rei artificialis talis generatio diceret naturalis sicut etiam generatio simplicium corporum: vt videtur. ¶ Ꝑ 2°. Si talis aptitudo preexisteret in materia aut esset substantia aut accidens. si dicatur q̄ sit accidens sequitur cum accidēs presupponat formam substantialem in materia q̄ forma substantialis formaliter preexistat in materia quod est contra Doc. S. vt infra patebit. Si vero dicatur q̄ sit substantia aut ergo est materia aut forma aut totum compositum vt patet per diuisionem substantie supra positam. Manifestum est autem q̄ non est totū compositum quia sic totum compositum esset ante q̄ fieret. Neq; etiam est forma quia sic forma substantialis formaliter preexisteret in materia anteq̄ produceretur. Neq; etiam est materia quia adueniente forma remanet materia ⁊ corrumpitur aptitudo cum talis materia iam actu formam habet. Nihil enim est in potentia ad id quod iam habet. igitur ꝛc̄. ¶ Ꝑ 3°. Aptitudo materie ad formam videtur esse relatio. Sed relatio est forma accidentalis que presupponit in materia formā substantialem sicut secundum presupponit primum. Si ergo illa aptitudo preexisteret in materia sequeretur q̄ forma substantialis esset in materia ante generationem quod est ponere inchoationem formarum. igit̄ ꝛc̄. ¶ Ꝑ 4°. Omnis aptitudo materie ad formam sequitur formam aut naturalem aut apprehensam sicut ⁊ appetitus vt dicit Doc. San. in prima parte. q. 80. ar. p°. Si ergo preexistat aptitudo naturalis in materia ante generationem rei necesse erit q̄ etiam forma preexistat. ¶ Ꝑ 5°. Appetitus etiam naturalis sequitur cognitionem vt expresse dicit Doc. S. in de veritate. q. 22. ar. primo. ad. 2ᵐ. Cum ergo appetitus non sit nisi inclinatio quedam siue aptitudo ad formam sequitur q̄ quelibet aptitudo sequetur cognitionem. Cognitio autem sequitur formam substantialem. Si ergo aptitudo ponatur in materia preexistere sequitur idem qđ prius videlicet q̄ erit ēchoatio forme. ¶ Ꝑ 6°. Ubicūq; est aptitudo materie ad formam ibi est similitudo. Similitudo autem attenditur ſm formam. Si ergo in materia sit aptitudo oportet q̄ ibi preexistat forma. ⁊ sic idem quod prius. ¶ Sed dicebat respondens q̄ ad talez aptitudinē sufficit similitudo que attenditur ſm esse spirituale nō autem ſm esse nature. ¶ Contra. Hoc est expresse ꝺ Doc. San. in de veritate vbi supra ad tertium. Dicit enim ibi idem sic. Omne quod appetit aliquid appetit illud inq̄tū habet similitudinem cum ipso. Nec ipsa similitudo sufficeret quicqđ cognoscere. Sed oportet q̄ animal appetat ſm esse nature. hec ille. Ergo predicta respōsio est insufficiens. ¶ Ꝑ 2°. Si in materia preexisteret aptitudo aut in ea esset aptitudo ad omnes formas naturales aut ad aliquas tm̄. Non primum quia sic indifferenter in qualibet materia posset introduci quelibet forma quod est icō uenies hic ſm Doc. S. ⁊ philosophum. Neq; etiaz potest dici ſm. quia non est maior ratio quare sit in potētia ad vnam magis q̄ ad aliam. ¶ Sed incontrariū arguit̄ per philosophum in litteraꝫ qui dicit q̄ in materia preexistit aliqua rei pars. Sed talis pars nnon est nisi aptitudo materie ad formam introducendam. igitur ꝛc̄.

Respōdeo dicendum q̄ oportet in qualibet materia esse aptitudinem ad formam tam in artificialibus q̄ in naturalibus. Quod sic probat Doc. San. in lectione sicut etiam in precedenti articulo tactum est. Nam quodlibet artificiatum non potest fieri ex qualibet materia sed requiritur materia determinata in qua est aptitudo ad formam talis rei artificialis. Similiter in naturalibus ex quolibet non fit quodlibet. ſz ex materia determinata fit aliquis effectus naturalis. Quod quidem non esset nisi in materia determinata esset aptitudo ad determinatam formam. igitur ꝛc̄. ¶ Ꝓ cui° tamen declaratione aduertendū est ſm Doc. S. in de virtutibus. q. prima. ar. 8. q̄ aptitudo perfectionis forme in aliquo potest esse dupliciter. Uno modo ſm potentiā passiuam ignis. Alio modo ſm potentiam passiuam ⁊ actiuā simul sicut in corpore sanabili est aptitudo ad sanitatem q̄ corpus est susceptiuum sanitatis ⁊ habet in se aliquod principium sanitatis. hec ille. Non enim oportet ponere ī qualibet materia aptitudinem ſm vtrāq; potentiam: sed sufficit q̄ sit ſm potentiam passiuam ⁊ q̄ talis materia moueatur ad formam a principio extrinseco sicut accidit in animatis ⁊ corporibus simplicibus. Nec tamē sequitur vt dicit Doctor Sanctus in presenti lectione q̄ generatio talium corporum non sit naturalis q̄nis sit a principio extrinseco effectiuo. Non enim oportet ad motum naturalem q̄ semper principium motus quod est īmobili sit principium actiuum ⁊ formale. Sed quandoq; est passiuum ⁊ materiale. Unde ⁊ natura 2°. physicorū distingui tur per materiam ⁊ formam. ⁊ ab hoc principio dicitur naturalis generatio simplicium corporum vt dicit cōmentator 2°. physicorum. hec ille. ¶ Aduertendum est etiam ſm Doc. San. in de virtutibus vbi supra ad octauū. q̄ generatio siue motus dicitur esse naturalis propter aptitudinem naturalem mobilis quando scilicet moūs mouet ad vnum determinate per modum nature sicut generās elementoꝝ ⁊ motor corporum celestiū. hec ille. Duplex ergo est aptitudo. ſ. aptitudo nālis ad formā q̄ ꝓt reduci in actum per agens naturale. Alia est aptitudo accidentalis aut artificialis que scilicet non potest reduci in actum per agens naturale. Et talis est in materia ex qua res naturales fiunt. Unde licet in materia rerum artificialiū sit aptitudo ad formam artis tamen generatio talis non dicitur naturalis vt innuit etiam Doc. San. in presenti lectione. dicens. Differentia est inter materiam artificialium ⁊ naturalium quia in materia rerum naturalium est aptitudo naturalis ad formam que potest reduci in actum per agens naturale. Non autem hoc contingit in materia artificialium. hec ille. Et per hoc patet responsio ad primum. ¶ Ad secundū dicendū q̄ duplex est aptitudo. Quedā est aptitudo siue potentia ad perfectionem secundā scilicet ad operationeꝫ. Et talis est potentia accidentalis. nec precedit formam substantialem sed sequitur eam in materia. Alia est potentia ad actum primū que dicitur potētia passiua materie. Et talis est substantia non quidez totū compositum nec forma sed realiter est ipsa materia si consideretur in ratione potentie. Si vero consideretur vt dicit relationem: sic materia non est sua potentia ſm ratiōez referibilitatis licet realiter sint idem. Unde Doct. S. in primo sententiarū di. 3. q. 4. ar. 2. ad 4ᵐ. sic dicit. Si per potentiam passiuā intelligatur relatio materie ad formaz tunc materia non est sua potentia quia essentia materie nō est relatio. Si autem inteligatur potentia secundum qđ ē principium in genere substantie secundū. ſ. quod potētia ⁊ actus sunt principia ī quolibz genere sic dico qđ mā est ipsa sua potentia. Et hoc modo se habet mā. que est p̄nᵐ recipiens ad potentiam passiuam sicut se habet deus qui est principium agens ad potentiaz actiuam. Et ideo materia ē sua potentia passiua sicut deus ē sua po[a] actiua. hec ille. Et talis potētia siue talis aptitudo aduemēte forma nō corrumpitur ſz perficitur ls corrumpat carentia aut p̄uatio que erat ad talem formaz. ¶ ad 3ᵐ. dōm q̄ ut quidā dicunt relatio materie ad formaz est de genere ad aliqđ. Et ls precedat formaz substantialez secūdū modum signi

Lec. 1. ⁊ co. 4.

ficandi intelligatur media inter creatorem ⁊ creaturam tamen fm rem sequitur creaturam sicut accidens subiectum vt dicit Doc. S. in de potentia. q. 3. ar. sicut etiã supra adductum est in. 5°. huius. cum de relatione agere tur. q. 16. ar. Sed melius videt esse dicendũ propter rationes in. 5°. huius vbi supra adductas ꝙ talis relatio nõ est relatio fm esse sed fm dici. Nec in genere ad aliquid sed in genere substantie. Neq; distinguitur a materia prima realiter sed solum fm rationem ⁊ modum significandi. ¶ Ad 4m dicendum ꝙ appetitum naturalem consequi formam naturalem in materia potest intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ sequatur formam in materia existentem fm actum ⁊ formaliter. Et sic non cõceditur fm scolam Doc. San. Alias oporteret ponere inchoationes formarum formaliter: quod sũme negandum est. Alio modo ꝙ talis appetitus sequatur formam naturalem existẽtem in materia non quidem formaliter sed aptitudinaliter ⁊ passiue aut etiam dispositiue si fiat mentio de materia disposita. Et sic intelligendum est ꝙ omnis appetitus sequitur formam aliquam. ¶ Ad 5m dicendum ꝙ appetitus naturalis sequitur cognitionem vt ibidem Doctor San. dicit non quidem cognitionem ipsius appetentis sz cognitionem dirigentis appetentem sicut tendentia sagitte ad determinatum signum sequitur cognitionem nõ quidem sagitte sed sagittantis qui dirigit ipsam ad determinatum signum. ¶ Ad 6m dicendum ꝙ vbiq; est aptitudo materie ad formam ibi est similitudo que attenditur fm formam. Sed hec similitudo vt dicit Doct. San. in de veritate ibidem ad 3m attenditur dupliciter. Uno modo fm ꝙ forma vnius fm actum perfectuz est in alio. Et tunc ex hoc ꝙ aliquid sic assimilatur fini non tendit in finẽ sed quiescit in fine. Alio° fm ꝙ forma vnius est in alio incomplete. i. in potẽtia. Et sic fm ꝙ aliquid habet in se formam finis ⁊ boni in potentia tendit in bonum vel finez ⁊ appetit ipsum. Et fm hunc modum materia dicitur appetere formam inquantum est in ea forma in potẽtia. Et ideo etiam quanto ista potentia magis est perfecta ⁊ propinquior actui tanto causat vehementiorem inclinationez hec ille. Septimũ pcedimus. ¶ Ad 8m dicendũ ꝙ i materia prima est aptitudo remota ad omnes formas naturales generabiles ⁊ corruptibiles. Nec sequitur ꝙ ī qualibet materia posset introduci quelibet forma quia forma non potest introduci nisi in materia disposita. Uerũtamen materia non dicitur in potentia ad oẽs formas ita ꝙ omnes appetat simul habere sed ordine quodam vt dicitur in primo physicorum.

Lect. 15. ¶ Ubi supra in Doc. San. impertinenter.

a **Ad tertium** sic proceditur. Uidet ꝙ ante generatiõez rei sint ponẽde omnes forme in actu completo in materia. Nam omnes forme aut sunt ab extra aut sunt ab intra. Non omnes sunt ab extra quia sic nihil generaretur: sed quodlibet ens crearetur. Si enim deus crearet ab extra omnes formas ⁊ non educerentur de potentia materie sic omnes crearentur sicut patet de anima rationali. Sequitur ergo ꝙ omnes sunt ab intra ita. s. ꝙ sunt in materia actu. ¶ Ꝑ 2°. Omnes forme nãles aut p existunt in materia ẽ̃tum ad aliquid aut ẽ̃tum ad nihil. Non potest dici 2m quia hoc est contra philosophum immediate superi° qui vult ꝙ in materia sit pars forme generande. Si primum videlicet ꝙ aliquid forme preexistat in materia sequitur ꝙ totaliter preexistat quia forma substantialis non habet partes cũ sit indiuisibilis igit ẽ ⁊c. ¶ Ꝑ 3°. Forme dicuntur naturales quia naturaliter ĩsunt materie sicut etiam virtutes dicuntur naturales quia naturaliter conueniunt homini. Uidetur ergo ꝙ forme nõ sint producte ab agente sed naturaliter in materia actu pexistant. ¶ Sed incontrarium est sententia philosophi q

Lec. 6. vt ex supradictis patet scilicet in precedenti capitulo vult ꝙ forme non sint totaliter ab extra a datore formaꝝ neq; totaliter ab intra. sed aliquo mõ ab intra ⁊ aliquo mõ ab extra vt deducit Doct. S. in precedentibus.

Respondeo dicendum ꝙ occasione errorũ que a philosopho hic ⁊ supra dicuntur videlicet ꝙ forme non fiunt ⁊ ꝙ in omni generatione naturali preexistit principium actuum quidã puerunt vt etiam adducit Doc. San. in de virtutibus. q. prima. ar. 8. ꝙ omnes forme preexistunt in materia fm actum latentes tamen. que per agens naturale reducũtur de occulto in manifestum. Cuius opinionis fuit Anaxago to. Uel ab intelligentia agente vt posuit Auicenna. Alij autez naturalia solũ disponunt materiam ad formam. Tertia est via Aristotelis media videlicet ꝙ forme preexistunt in materia in potentia materie sed educuntur in actum per agens exterius naturale. hec ille. ¶ Dicendũ ergo ꝙ forme non sunt ponende in actu in materia añ rei generationem: neq; sunt totaliter ab extra per creationes sed partim sunt ab intra. ⁊ partim ab extra. Quia si essent totaliter ab intra. i. si essent in actu in materia tolleret penitus generatio: cum generatio terminetur ad formã substantialem ⁊ per consequens tolleretur perfectio rei: quia tunc aliquid dicitur perfectum quando potest generare sibi quod quidem est perfectissimum operuz: vt dicitur in 2°. de anima. ¶ Ꝑ 2°. Diuerse forme requirunt diuersas ⁊ determinatas dispositiones in materia. Inde est ꝙ omne agens agit in paciente ⁊ dispositõnes determinate actu ergo ⁊c. ¶ Ꝑ 3°. Si sic sequeretur ꝙ eadem materia nõ possunt esse diuerse dispositiones de posita actu simul essent in eodem ⁊ per consequens duo contradictoria possent simul verificari de eodem. Sz cõsequens est falsum. patet consequentia: quia forme contrariorum sunt contrarie. Si ergo omnes forme essent in materia actu sequitur propositum.

Ad primum ergo patet solutio ex dictis. ꝙ forme non sunt totaliter ab extra. Nec totaliter ab intra. sed partim ab intra. i. in potentia ⁊ partim ab extra. i. in actu ⁊ formaliter. ¶ Ad 2m dicendũ ꝙ forme sunt tote ab intra non tamen totaliter. sz partim vt dictum est non quia habeant post partes: sed quia preexistunt in materia in potentia ⁊ educuntur in actu ab extra. s. ab agente naturali non ita ꝙ potentia ⁊ actus dicãtur partes integrales forme substantialis sed sunt partes forme sicut dicuntur partes entis. Diuidit enim ens ⁊ quodlibet genus entis. ¶ Ad 3m. dicendum ꝙ forme dicuntur naturales quia insunt naturaliter in materia in potẽtia vt dicit Doc. S. in de virtutibus. q. 1. ar. 8. ad primum. Uel dicuntur naturales quia educuntur de potentia materie ab agẽte naturali qõ. s. agit determinate ꝙ modũ nature. ¶ Sequit in Doc. S. ibi. Sciendũ est autez.

a **Ad quartũ** sic proceditur. Uidet ꝙ ante generationes rei sint ponende forme fm esse formale formabile: quod est ponere inchoationes formarum vt volunt Albertiste. Nam vt philosophus dicit in presenti capitulo in omni generatione naturali pcõ existit aliquod principium actiuum in materia. Sed tale principium non est aliud ẽ̃ forma. ergo forma preexistit actu quod est preexistere formaliter. ¶ Ꝑ 2°. Alia in quoz materia non est principium actiuum quod fiunt tm ab arte vt philosophus videt hic innere. ergo opz ꝙ in materia illorũ que fiunt a natura insit aliquod principium actiuum. ¶ Ꝑ 3°. Omnis motus cuius principium non est in eo quod mouetur sed extra est motus violenti ⁊ nature. Si naturalis vt patet per diffinitionem violenti ⁊ nature. Si igit in bijs que per nãm gnantur non esset aliqđ pncipiũ gnationis actiuũ in mã tũc eoz gnationes non essent naturales sed violente. aut nõ esset differẽtia inter gnationem nãlem ⁊ artificialez. ¶ Das tres rationes adducit doct. San. in presenti lectione. ¶ Ꝑ 4°. In pº physicoz dicitur ꝙ ex non albo fit album ⁊ nõ ex quolibet indifferenter: sed ex illo nõ albo. in quo est potẽtia ad album. Sz hoc non esset

nō esset nisi in tali nō albo esset inchoatio albedinis p quā
nō albū esset in po^{a} ad albedinē ⁊ nō ad aliud. ergo ante
ĝnationē rei ponēda est inchoatio forme in mā. ¶ Ꝑ 5°.
Nihil educit ex illo in quo nullo^{o} fuit. Sed forma educi
tur de po^{a} materie. ergo añ ei^{9} eductionē habet aliqō eē
in mā. sed nō nisi formale. igitur ⁊c̄. ¶ Ꝑ 6°. Nisi cēntia
forme añ ĝnationē rei esset in materia sequeret^{r} ꝙ essentia
forme totaliter veniret ab extra. qō est contra Aristotilez
ergo ⁊c̄. ¶ Ꝑ 7°. Illud qō de nihilo sui est productum
dicitur creatum. Si ergo forma nō preexisteret in mate
ria esset pducta ex nihilo sui ⁊ p ꝯns creata. Et sic oēs for
me producerent^{r} per creatiōem. quod est etiā ꝫ pbm qui
de creatiōe nullā fecit mētionē. ¶ Ꝑ 8°. In omni motu
est aliquid fluēs a termino a quo ad terminū ad quē vt pz
in phyſicis. cū nihil aliud sit q̄ fluxus inter duos termi
nos. Uel ergo fluit mā vel forma. Nō mā q^{r} tūc materie
est mā ⁊ potētie potētia ⁊ in quolibet motu eēnt duo flu
xus vnus ipsius materie ⁊ alius ipsius forme. ergo opor
tet ꝙ sit forma que fluat de iperfecto ad pfectū. Et sic for
ma presuit ſm esse iperfecto. ¶ Ꝑ 9°. Ex semine asini ge
neratur asinus ⁊ nō aliō. Et ex semine olive ĝnatur oliua
Sed hoc nō posset eē nisi in istis seminibus essent forme
ĝnande ſm aliquod esse ꝙ quod hmōi semina disponun
tur ad istas formas ⁊ nō ad alias. ergo idem quod prius.
¶ Ꝑ 10. Omnis appetitus fit ratiōe alicui^{9} similitudinis.
Sed similitudo est rō fundata in vnitate forme. ergo cuz
mā appetat formā opz ꝙ in mā sit aliquid forme per qō
ipsa mā assimileturforme ⁊ rōne cuius appetat illā. Et sic
idē qō prius. ¶ Hec 7. argumēta adducit versoris in p^{o}
phyſicoꝝ circa finē eodē titulo. ¶ Ꝑ 11. Si forma solum
preexisteret in mā in po^{a} materie ⁊ non actu vel illa po^{a}
accipit^{r} ꝙ po^{a} subiectiua aut p^{z}o po^{a} obiectiua. Non 2^{m}
q^{r} talis po^{a} nihil ponit. Sic enīz est in po^{a} antiꝝs. Et sic
illud potētiale esset nihil. Si ergo esset trāsmutabile i for
mā forma fieret ex nihilo ⁊ per ꝯns crearet^{r}. Neqz etiaz
pōt dici primū q^{r} talis po^{a} passiua nihil aliud est q̄ ipsa
mā vt supza cōcessum est. ¶ Ꝑ 12. Si illud potētiale ſm
qō forma ponit^{r} preexistere in mā sit extra nihil aut ē crea
tor aut creatura. Nō creator vt pz. Neqz etiā creatura q^{r}
eis creatura hz respectū realē ⁊ actualē ad creatorē. Sed
quālibet respectus realis ⁊ actualis est fundamentū rea
le ⁊ actuale q^{r} nō minoris entitatis est fundamentū q̄ re
spectus. ergo illud purū potētiale nō esset purū potētiale
qō iplicat. ¶ Ꝑ 13. Uel illō potētiale ē ps forme ĝnande
vel nō. Si enim ſegtur ꝙ nō euitabil^{r} creatio. Si nō seq
tur ꝙ forma p̄existit formaliter ⁊ nō solū ſm esse poten
tiale. q^{r} cū forma sit actus quicqd est ipsi^{9} forme est act^{9}
¶ Has tres rōnes adducit antonius andree in h 7°. in p̄
senti capitulo ēt eodez titulo. ¶ Ꝑ 14. Qñ ĝnatur aīal aut
ĝnator rōne seminis aut rōne forme inchoate. Nō ratiōe
seminis q^{r} cū semen sit iperfectius nō pōt pducere pfecti^{9}
ergo opz ponere virtutē forme inchoatā. ¶ Ꝑ 15. Mo
dicit Doc. S. in 2o. sentētiarū. di. 16. q. p^{a}. ar. 2. in corpo
re. Sed nō minus est ĝnatio nālis respectu forme substā
tialis q̄ sit motus localis a principio intrinseco. ergo idez
qō prius. ¶ Ꝑ. 16. Aqua calefacta post ignis ſeparationē
reducit se ad frigiditatē ppriā p p̄ncipiū intrinsecū. Se
cuſo. n. quocūqz alio extrinseco a corporibus celestib^{9} re
ducit se ad frigiditatē. ergo pariformiter erit in ĝnatione
nāli formarū ſbalium. ¶ Hec tria argumēta adducit An
tonellus archiep^{s} in p̄nti passu eodē titulo. ¶ Ꝑ 17. Om
nis mutatio est inter terminos eiusdē ĝnis. Sed genera
tio est mutatio. g^{o} est inter terminos eiusdē ĝnis. Sz ter
minus ad quē ĝnatiōis est forma ſbalis. ergo terminus a
quo erit forma ſbalis aut aliqd de ĝne ſbe. Nō mā quia
talis est ſm mutatiōis illius. Neqz totū ꝙpo^{m} quia illō
p ĝnationem pducit^{r}. ergo est forma vel privatio forme.
Nō 2^{m} quia privatio est nō ens. ⁊ p ꝯns nō est de genere
ſbe. Actio añt est entis igit^{r} ⁊c̄. Relinquit ergo ꝙ forme
nus a quo ĝnatiōis sit forma nō corrūpentia quia talis est
terminus corruptiōis p̄cedētis. ergo erit forma introdu

cēda nō quidē ſm esse perfectū. Alias cessaret ĝnatio. er
go ſm esse iperfectū formale formabile. ⁊ sic idē qō p^{r}i^{9}.
¶ Sed dicebat ꝙ terminus a quo est forma ſbalis que
nō preexistit in mā formaliter sed solū ſm virtutē ⁊ in po^{a}.
¶ Cōtra. Nulla virtus alicuius forme est in aliquo nisi
vbi est talis forma. Tū primo q^{r} forma accītalis p̄ſuppo
nit formā ſbalem. Tū 2° q^{r} nullū agēs agit per virtutē se
paratā a forma ſbali. igit^{r} rīsio nulla. ¶ Ꝑ 2°. Arguit^{r} au
ctoritatibus diuersoꝝ doctoꝝ. primo pbi in 2°. phyſicoꝝ
vbi vult ꝙ si esset in ligno nauifactura simile vtiqz nā fa
ceret. ℔ est. nauis fieret nāliter. Hoc est ergo nāliter fieri
ſm pbm quod aliqd fit a principio actiuo intrinseco. qō
quidē principiū intrinsecū nō est in po^{a} tm̄ sed formaliter.
Cōstat. n. ꝙ in ligno est po^{a} passiua ad nauifacturā. Et sic
si ad ĝnationē naturalē sufficeret ꝙ forma preexisteret i po
tētia passiua tūc quelibet ĝnatio est nālis. ¶ Ꝑ 3°. Cōmē
tator dicit in 2° methaphyſice ꝙ genus est forma media
inter māz ⁊ formā vltimā. Et quecūqz cōtinent^{r} sub gene
re includūtur in ĝne ſm esse indistinctū ⁊ indeterminatū
Dicit etiā ibidē ꝙ mā prius recipit formas magis vles.
Tūc sic. Ĝnatio pcedit ab esse magis vli ad eē determi
natū in mā. sed eē ĝnicū est magis ꝯfusuz q̄ esse specificū
ergo ꝙ forma p̄i^{9} hz eē ꝯfusuz formale formabile q̄ eē
specificū ⁊ formatū qō est ponere inchoationē formaruz.
¶ Ꝑ 4°. Cōmentator dicit. 8. huius ꝙ ex actu ⁊ po^{a} nō
fit vnū nisi p agens extrahens actū. Sed actus sine forma
nō pōt extrahi ab aliquo nisi fuerit in eo. g^{o} ⁊c̄. ¶ Ꝑ 5°.
Cōmentator ibidē dicit. ꝙ illud agēs qō extrahit non lar
git^{r} multitudinē sed pfectiōem. Sed si nihil forme p̄exi
steret in mā illud agēs largiret^{r} multitudinē ⁊ nō solūz p
fectiōem igitur ⁊c̄. ¶ Ꝑ 6°. Ex eadē auctē arguit^{r} sic. nul
la forma pcedit ab iperfecto ad pfectuz nisi formaliter sit
p̄i^{9} in eē ipfecto. Si ergo agēs extrahat actū largiendo p
fectiōem ⁊ nō multitudinē seqt^{r} ꝙ eadē forma prius hūit
eē ipfectū formaliter ⁊ postea eē pfectū. Et sic idē ꝙ pus.
¶ Ꝑ 7°. Cōmētator dicit. 12. huius ꝙ ĝnans aīam nō po
nit eā in mā sed extrahit id qō est in po^{a} aīa ad id qō est
aīa in actu. Sic ergo illud qō est in po^{a} aīa p̄existit in mā
Tūc sic. Aut illud qō extrahitur. s. id qō est in po^{a} aīa est
mā aut forma aut totū ꝙpo^{m}. Nō mā q^{r} mā nūq̄ fit actu
ipsa aīa hz fiat aīata aut informata p aīam. Neqz etiam 3^{m}
vt de se notū est cū totū ꝙpo^{m} nō fit actu aīa. hz hōs aīam.
Relinquit^{r} ergo ꝙ ill qō extrahit^{r} sit ipsa aīa sine forma
que est introducenda ſm esse perfectū ⁊ ꝙpletū habens
prius esse iperfectū. ¶ Ꝑ 8°. Augustinus dicit tertio de
trinitate capō. 8 ꝙ sicut matres granide sunt fetibus sic ⁊
ipse mūdus grauidus est causis nascētiū. Sz in fetibus est
p̄ncipiū actiuū. ergo etiā sic est in oībus nascentibus. s. ꝙ
presupponūt principiuz actiuū in materia. ¶ Ꝑ 9°. Idez
augustinus dicit ibi supra capitulo. 10. ꝙ rerū oīum q̄ cor
poraliter visibiliterqz nascunt^{r} occulta quedam semina in
istis corporeis mundi elementis latent. ergo quando ali
quid generatur producitur per principiū actiuū in mate
ria preexistens. Et sic idez quod prius. ¶ Ꝑ 10. Doctor
San. in prima pte. q. 83. ar. p^{o}. ad 3^{m}. dicit expresse ꝙ ni
hil totaliter productū est de nouo qō nō p̄existiterit in opi
bus sex diez. Uidet^{r} ergo ꝙ forme nō pducant^{r} de nouo
sed ꝙ preexistant saltem ſm rationem speciei quod est p̄
existere formaliter. ¶ Ꝑ 11. Doc. San. dicit in p^{o} senten
tiarū. di. 12. q. 2. ar. 2. in corpe ꝙ qualitates naturales edu
cunt^{r} de potentia materie quarū inchoatiōes quodā ope
re creationis indidit. Cū ergo qualitates in materia p̄sup
ponant formam substantialem sequitur ꝙ forma substan
tialis est inchoata in materia. ¶ Ꝑ 12. Doc. San. dicit in
secūdo sententiarum. di. 6. q. prima. ar. 2. ⁊ in corpore ꝙ
prima inchoatio formarū in materia est ab opere creatio
nis. hec ille. Idem innuit contra geñ. li. 2. ca. 16. Et in ter
tio sententiarum. dist. 35. q. p̄ma. ar. 3. Et in pleriſqz aliis
locis. Uidetur ergo simpliciter esse dicēduz ꝙ forme sub
stantiales ante generationem rei preexistāt in materia ſm
esse formale formabile ſm ꝙ. Albertiste ꝓpter p̄dictas
rationes asserere cōnātur. ¶ Sed in̄trarium est. Doc.

San. in presenti lectione ibi. Sciendum est autez q̄ occasione horuz verboz que hic dicunt quidā ponūt q̄ in omni generatione naturali est principium actiuum ⁊c. Item
Lect. 12. ⁊ com. 2. Doc. San. in p°. physicoz in principio vbi sic ait patet ergo fm intentionez Aristotelis q̄ priuatio que ponit principium nature per accidens nō est aliqua aptitudo ad formā vel inchoatio forme vel aliquod principium imperfectum actiuum vt quidam dicunt: sed est ipsa carentia forme cum aptitudine subiecti: vel contrarium forme quod accidit subiecto. hec ille. Item Doc. San. in 2°. physicoz cō. 1. fi. vbi sic ait. Dicunt ergo quidā q̄ etiaz in huiusmōi mutatiōibus principiuz actiuum motus est in eo qō mouetur nō quidem perfectum sed iperfectuz: quod coadiuuat actionem exteriozis agentis. Dicunt enim q̄ in materia est quedam inchoatio forme quam dicunt esse priuationem. Sed hoc nō potest esse: quia cum nihil agat nisi fm q̄ est in actu predicta inchoatio forme cum non sit actus sed aptitudo quedam ad actum nō potest esse principium actiuum. preterea etiaz si esset forma completa: nō ageret in suum subiectum alterando ipsum: quia forma non agit sed compositum quod non potest alterare seipm nisi sint in eo due partes quarum vna sit alterans ⁊ alia alterata. hec ille. Item Doc. San. in. 8°. physicoruz. vbi sic ait. Concludit igitur manifestum esse ex dictis q̄ nihil horum. s. grauium ⁊ leuium mouet seipsum. Sed tamē motus eorum est naturalis: quia habent principium motus in seipsis non quidem principium motiuum aut actiuum sed principium passiuum quod est potentia ad talez actū. Ex quo patet contra intentionem philosophi esse q̄ i mā sit principium actiuum. Quod quidam dicunt esse necessarium ad hoc q̄ sit motus naturalis. Sufficit enim ad hoc principium passiuum quod est potentia naturalis ad actum. Hec ille.
Lec. 8.

Respondeo dicenduz q̄ dimissis varijs doctoruz opiniōibus in presentiaruz videndum est de cōtrouersia domini Alberti magni ⁊ Doc. San. circa presentem difficultatem vz circa ichoationem formaruz. an. s. talis inchoatio sit simpliciter negāda aut qualiter sit ponenda ⁊ qualiter neganda. Occasiōe enim eorum que dicta sunt in precedentibus articulis orta est difficultas inter predictos doctores. Dictum enim fuit supra q̄ forme substiales nō totaliter fiunt ab extra p creationem neqz etiam totaliter ab intra sed partim ab intra ⁊ partim ab extra. Quod qdem exponens albertus magn⁹ vult q̄ tales forme sint tote ab intra totalitate essentie: sed non totalitate modi essendi. Vult enim q̄ fm esse sint partim ab intra formaliter ⁊ partim ab extra. Ab intra quidē formaliter fm esse formale formabile cōfusum ⁊ distinguibile. Et partim ab extra fm esse distinctū formatum. ⁊ specificū vt pz p dicta eius que ponit in p°. physicoruz. tractatu. 3. c. 15. vbi sic ait. Dicamus ergo fz pypatetico/rū sentētiam q̄ forma ⁊ est intus in mā per essentiam confusam vt diximus ⁊ ipsa eadē numero est ab extra per virtutez formatiuā agentis ūmissam in materiā quam tangit agens aut mediate aut ūmediate. Mediate quidē sicut orbis mouet inferiora per aerē ⁊ ignez. Immediate autem sicut semen masculi mouet sanguinem ⁊ semen femininū ūmixtum in ipso ⁊ sicut coagulatū ūmixtuz lacti. Hec intēdo dicere q̄ forme pars sit ab intra ⁊ pars sit ab agēte: qz fm hoc forma haberet partē ⁊ partem. Sed tota est ab intra ⁊ tota ab extra fm esse diuersum. Quia fm esse confusum tota est ab intra. Et fz esse in actu tota est ab extra. Adhuc autez obseruandum q̄ ex quo ponimus formam totam esse intus in materia non possumus dicere q̄ agēs agat ad producendam essentiam forme. quia ista iam est. Sed agit ad esse forme. Quod licet sit esse forme sicut eius cause tamen est esse compositi sicut eius quod est. Et ideo actus agentis terminatur supra compositum ⁊ non supra simplicem essentiaz forme vel materie. Impossibile enim videtur fm intellectum q̄ actus alicuius agentis fm naturā terminetur in simplici sicut etiā videtur in operibus artium que omnia in compositis sicut in domo aut in ydolo terminant. hec ille formaliter. Dicit etiam ibidem q̄ priuatio duo importat scilicet negationem forme ⁊ aptitudinem subiecti ad formam. Quantum ad carentiam sine negationē forme priuatio nihil est. Et ideo non saluatur neqz in motu neqz in mobili. Si autez accipiatur vt dicit aptitudinez ad formā continue in actu perficitur. Et si talis aptitudo consideretur vt res quedaz sic manet ⁊ complementuz accipit in actu. Vnde patet q̄ intentio Alberti est q̄ illa aptitudo ad formam nō differt realiter a forma: sed tantum fz esse eo q̄ inquantū est aptitudo ad formam dicit eam sub esse imperfecto. ⁊ forma eandem essentiam significat sub esse perfecto. Ad maiorē etiam declarationem precedentium adducit albertus vnū simile q̄ sicut est in genere ⁊ differentijs respectu specieꝝ constituendarū sub genere: ita est in materia ⁊ formis naturalibus respectu rerum generandarum. Genus enim est forma generalis iperfecta ⁊ nō determinata ad vnā eē specificum sed determinatur per differentiam sibi addita quam in sua potestate continet. Et licet alia sit natura generis fm illud quod supponit genus ⁊ alia natura differē tie fm illud quod supponit: differentia tamen natura generis potestate habituali ⁊ confusa continet omnes differentias. Et inde venit q̄ differentie nate sunt fieri circa idem subiectum cōmune quod est natura generis ⁊ vnū tur in habitu confuso illius subiecti sed se expellunt fm actum subiectum. Dum enim vna est actualiter alia expellitur fm esse actuale. Ideo dicit Aristoteles. 10. methaphysice q̄ differentie substantiales sunt cōtrarie. Et sic est in materia ⁊ formis naturalibus nō tamen q̄ materia est forma generalis sicut genus. sed est primum subiectū formarum in quo primo est quedam habitualis potestas cōfuse continens omnes formas de ipsa educibiles. Et hic habitus confusus acceptus in sua pura potentia capitur q̄ modum generatiōis remoti quia fm hoc omnes formal continet indistincte. ⁊ semper efficitur firmior per dispositiones disponentes materiam ad illas formas ⁊ non ad alias. Et ita licet in hoc habitu communi contineantur omnes forme sicut in genere remoto tamen illa forma q̄ prie dicitur inchoata in illa que per virtutem agentis vnius ex illo educi potest. Ideo proprie dicimus formā aliqui inchoari in semine asini ⁊ non aliam formaz. Et hic habitus confusus distinguitur a natura materie ⁊ forme & ut sunt in termino generationis non quidem per essentiā sed per esse quia in hoc habitu forme sunt fm esse confusum. Et in termino generationis quelibet forma habet eē determinatum ⁊ distinctum ab alia. Et dum queritur vn de oritur talis habitus. Respondet Albertus q̄ ortuz habuit ex creatione materie prime. Et est sicut quidā splendor perlustrans materiam generabilium in quo radicatur omne illud quod dat esse ⁊ cognoscibilitatem. Tamē ducitur omnis forma tanqz ex radicali principio. Tamē forma prout constituit esse in determinata specie non dicitur esse per creationem sed per generationem: que est eductio forme de tali principio inchoatiuo tanqz de quodam potentiali principio ad actum perfectum ⁊ esse distinctum: ita vt ille habitus confusus est potentia formabilis. ⁊ per agens formatur ⁊ educitur ad actum ⁊ complementum. Hec omnia Albertus in sua summa theologie. Sed contra hanc opinionem licet sit probabilis sic arguitur. Nam vt philosophus dicit primo de generatione ipsius forme substatialis est dare esse simpliciter. Si ergo forma substantialis preexisteret in materia fm essentiam vt Albertiste dicunt ipsa daret esse simpliciter. Esse autem simpliciter est esse distinctum ⁊ determinatū ergo si forma substantialis preexisterer in materia fm eē indistinctum esset simul fm esse distinctum. quod implicat. Ad 2°. Primum in vnoquoqz genere est minimū ⁊ per consequens indiuisibile vt philosophus innuit. 2°. ⁊. 10. huius. Sed esse est primum inter omnia predicata vt auicēna concedit in sua methaphysica. ergo est indiuisibile ⁊ per ꝓsequēs nō exponēdū esse cōfusuz ⁊ idistinctū ⁊ esse determinatū ⁊ distinctū cuiuscūq̄ forme substantialis.
Lec. 8.

Cp 3°

Ꝯ 3°. Forma accidentalis est illa que dat esse nō sim-
pliciter sed esse aliquale: vt patet per phylosophum in
boc. 7°. Si ergo forma præexisteret in materia ſm aliqō
esse: tunc forma specifica superueniens non daret esse to-
tale: sed aliquod esse cum iam esse formæ præexisteret. Et
sic forma substantialis esset accidentalis. quod implicat.
Ꝯ 4°. Si poneretur talis inchoatio formæ hoc maxi-
me esset: vt generatio rei esset naturalis tanq̄ a principio
actiuo coadiuuante agens extrinsecum ad generationem.
Sed hoc non est necesse. ímo hoc nō potest fieri. igit̄ ꝛc.
¶Probatio subsumptionis. Nam nihil agit nisi ſm q̄ est
in actu: vt dicitur primo de generatione. Inchoatio autē
formæ non est actus sed aptitudo quedam. ergo talis in-
choatio non potest esse principium actiuum: vt concludit
Doctor Sanctus in. 3°. sententiar. distin. 3. q. 1. articulo
ſmo. ꝛ in. 2°. physicor. Ꝯ 5°. Impossibile est idem
esse alterans ꝛ alteratum. ergo forma que præexistit in ma
teria nō potest agere in seipsam: siue ſit completa siue im
perfecta. Et per consequens nō debet poni inchoatio for
me ad cooperandum agenti principali ad generationē.
Et sic idem quod prius: vt concludit formaliter Doctor
Sanctus in. 3°. sententiar. vbi ímediate supra. Ꝯ 6°.
Si forma haberet aliquod esse inchoatum vel illud esse
esset esse substantiale vel accidentale. ¶Non accidētale q̄r
esse accidentale præsupponit substantiale. ¶Neq̄ etiam po
test dici esse substantiale: quia sic nulla esset generatio in
rerum natura: q̄r generatio substantialis est progressio a
non esse substantiali ad esse substantiale. Si ergo præexiste
ret esse substantiale non esset progressio a non esse sed ab
esse: ꝛ sic talis progressio non esset generatio. Ꝯ 7°.
Indiuisibile totaliter est vbi est. Sed esse substantiale est
indiuisibile: vt p̄z per phylosophum in predicamentis.
et per porphyrium in predicabilibus. ergo si forma sub
stantialis est inchoata ſm aliqō esse erit ibi ſm totale eē.
Et sic idem quod prius. Ꝯ 8°. Suscipere magis et
minus nihil aliud est q̄ intendi ꝛ remitti ſm esse suum
perfectum ꝛ imperfectum. Si ergo forma substantialis
ſm essentiam eadem præexisteret ſm esse imperfectum
ꝛ postea acquireret esse perfectum: sequeretur q̄ forma
substantialis susciperet magis ꝛ minus. quod est contra
propium doctorem. s. contra Albertū in de celo ꝛ mū.
do. et contra phylosophum in predicamentis. et in. 8°.
huius. vbi vult q̄ formæ substantiales sint sicut species
numerorū quarum ratio in indiuisibili consistit. igit̄ ꝛc.
Ꝯ 9°. Si forma substantialis præexisteret in materia
ſm esse formale: sequeretur q̄ materia haberet esse per
illam formā. Aut ergo haberet esse hoc aliquid vel q̄le
quid ín. ¶Non 2m: q̄r existere non est quale quid. Si er-
go primum: sequitur q̄ illud qō sic esset: esset indiuiduū
cum individuum significet hoc aliquid. Omne autē in-
diuiduum est sub aliqua specie. Unde sequeretur q̄ ha-
beret esse formatum ꝛ determinatum. quod est contra
ypothesim aduersarij. igitur ꝛc. Ꝯ 10. Omnis forma
formaliter existens in aliquo denominat illud sicut albe-
do denominat parietem album: et calor aquam calidā:
ꝛ sic de alijs. Si ergo forma substantialis ante rei gene-
rationem præexisteret in materia formaliter denomina-
ret eam talem: ꝛ sic ante generationem asini esset res asi-
nina. quod est inconueniens: Igitur idem quod prius.
Ꝯ 11°. Si forma substātialis præexisteret: puta forma
cadaueris in materia hominis viuētis: sequeretur q̄ for-
ma substantialis hominis viuentis non esset perfecte in
eo nullo tempore vite sue. quod videtur esse contra veri
tatem. igitur ꝛc. ¶Patet sequela: q̄r in omnibus formis
oppositis aliquem gradum perfecti ꝛ imperfecti haben
tibus dum vna introducitur ſm aliquem gradum altera
remouetur ſm eandem pportionem. vt cum introduci-
tur calor in aqua ſm eandem pportionem virtutis dimi
nuitur frigiditas aque. Si ergo forma substantialis intro
ducenda præexistat in materia cum forma abijcienda: se-
quitur q̄ forma abijcienda non erat ſm esse completum
in materia sed ſm esse diminutū. ¶Patet ergo ex præ-
dictis q̄ forma substantialis non est ponenda in materia
formaliter ante generationem rei. Sed vt hic dicit Doc.
Sanctus. ¶Positio taliter opinantium videtur propinqua
ponentibus latitationem formarum. Cum enim nihil agat
nisi ſm est in actu. si partes vel inchoatiōes formarum que
sunt in materia habeant aliquam virtutem actiuam: seq-
tur q̄ sint aliquo modo in actu: quod est ponere latitatio
nem formarum. Ꝯ 12°. Cum esse actu sit ante agere non
potest intelligi forma prius habere agere q̄m sit in actu.
¶Nec ille. Et ideo dicendum est q̄ forma substātialis nō
præexistit in materia ſm eē formale formabile sed bene
dispositiue. Unde ſm opinionem Doc. S. forma talis
partim est ab intra: ꝛ partim ab extra. ¶Partim quidem
ab intra. s. dispositiue ꝛ in potētia. Et partim ab extra. s.
formaliter: q̄r introducitur a generante formaliter in ma
teria in qua pri⁹ erat aptitudinaliter ꝛ dispositiue. Ꝯ ¶Pro
cuius ampliori declaratione aduertendum est ſm Doc.
Sanctum in tractatu de natura materie: ꝛ de dimensioni
bus interminatis elicitiue: vt adducit versoris q̄ forma
tripliciter reperitur esse in materia in potentia. Uno⁰ in
potentia remota ſm quam nihil est de forma neq̄ de dis
positionibus ad eam: sed solum est aptitudo ad formam
educendam ad terminum per agens. Et talis aptitudo
nihil est formæ: sed solus potentia passiua materie ad for
mam. Et hoc modo forma ignis diceret̄ in potētia aque
omnino indisposite ad formam ignis. Secundo modo
reperitur forma in materia in potentia non sic remota: ſz
quodāmodo disposita ꝛ inclinata ad formam per quali-
tates naturales siue hoc q̄ aliquid sit de essentia formæ
aut de virtute actiua eductiua formæ de potētia materie.
Et hoc modo ignis est in potentia aque iaz alterate per
aliquod agens extrinsecum ad formam ignis educendaz
Tertio modo dicitur forma in potentia materie non so-
lum in potentia passiua: sed etiam in potentia actiua. Et
hoc modo formæ sunt in potentia in seminib⁹: vt forma
asini in semine asini. Et forma oliue in semine olive. non
q̄ in tali materia sit essentia formæ: sed quia est ibi virtus
formatiua et effectiua productiua illius formæ. ¶Hanc
etiam distinctionem ponit Doctor Sanctus in de virtu
tibus in cōmuni. q. 1. articulo octauo sicut supra adductū
est. et in de veritate. q. 11. articulo primo in corpore. vbi
sic ait. Sciendū est q̄ in naturalibus rebus aliquid pre
existit in potentia dupliciter. Uno modo in potentia acti
ua completa quasi sicut principium intrinsecum sufficien
ter potēs pducere formam in actum perfectum: sicut p̄z
in sanatione. Ex virtute enim naturali que est in egro eger
ad sanitatem perducitur. Alio modo in potentia passiua
quando scilicet principium intrinsecum non est sufficiēs
ad perducendum in actum: sicut patet quando in aere fit
ignis. ¶Hoc enim non potest fieri per aliquam virtutem
in aere existentem. Quando igitur aliquid preexistit in
potentia actiua completa: tunc agens extrinsecum non
agit nisi vt adiuuans agens intrinsecum: ꝛ ministrando
ipsi ea quibus possit in actum exire sicut medicus in sa-
natione agit vt minister nature que principaliter opera-
tur confortando naturam et apponendo medicinas qui-
bus velut instrumentis vtitur natura ad sanandum.
Quando vero aliquid preexistit in potentia passiua tm̄.
tunc agens extrinsecum est quod principaliter educit de
potentia in actum sicut ignis facit de aere qui est poten-
tia ignis actu ignem. ¶Nec ille formaliter. Ꝯ Ex quibus
omnibus patet q̄ Doctor Sanctus ponit inchoationem
formarum tripliciter. scilicet passiue dispositiue ꝛ effecti
ue. Sed negat eam in genere cause formalis. ¶Non enim
vult concedere q̄ forma introducenda preexistat in ma-
teria ante generationem rei formaliter: sed solum tripli-
citer sicut dictum est. Sicut enim se habet forma artificia-
lis ad materiam in qua introducitur: ita etiam forma na
turalis. Sed constat q̄ forma artificialis non formali-
ter et actu preexistit in materia ante introductionem ar-
tis. ergo neq̄ forma naturalis preexistit formaliter: licet
preexistat in virtute actiua seminis: sicut dictum est.

¶Considerandū est vlterius ſm Doc. S. in. 2°. ſnīax. di. 18. q. 1, ar. 2. ī corpore. q ꝯ̄ huius forme educanť de potentia materie: illa tamen potentia materie non est potentia actiua: ſed passiua tm̄. Sicut enim vt Cōmētator dicit in. 8°. phyſicor̄ in motu locali aliqō opz esse mouens et motum ita etiam in motu alterationis: qr quando sanať corpus naturaliter cor̄ est sanans ꝛ alia mēbra sanata. Et ideo sicut in corporibus simplicibus non dicimus q̄ sint mota ex ſe ſm locum: qr ignis nō potest dici mouens ꝛ motum: ita etiam non potest esse alterans ꝛ alteratuz ex ſe quaſi aliqua potentia exiſtens in materia aliquo modo agat in ipſam materiaz in qua est educendo eam in actū. Sed vtrunq̄ cōtingit in animatis: qr sunt mota ſm locū ex ſe ꝛ etiam alterata ꝓpter diſtinctionem organor̄ vel partium. quar̄ vna est mouens ꝛ alterans: ꝛ alia mota ꝛ alterata. Et ideo non potest hoc modo accipi virtus ſeminalis in alijs rebus ſicut in habentibus aiam̄. ¶Nec tamen ſequiť ſi in materia est potentia passiua tm̄ q̄ non ſit generatio naturalis: qr materia coadiuuat ad generationē nō agendo: ſed inquantū est habilis ad recipiendum talē actionem que etiā habilitas appetitus materie dicitur ꝛ inchoatio forme. Non enim eodem modo omnes motꝰ naturales dicunť: vt pz in. 2°. phyſicor̄. Sed quidā propter p̄ncipiū actiuum intus exiſtēs: vt motus localis granium ꝛ leuium. Et quidam ꝓpter p̄ncipiū passiuz qō est ſm potentiam ab agente naturali natuz in actū educi: vt in generatione ꝛ alteratione ſimpliciū corpor̄. Unde ꝛ natura dinidiť in materiā ꝛ formā. Et ideo cōcedo q̄ in materia nulla potētia actiua est: ſed passiua tm̄. ꝛ q̄ rationes ſeminales dicunť virtutes actiue ꝓplete in natura cum ꝓprijs passiuis: vt calor ꝛ frigus ignis ꝛ virtus ſolis ꝛ huiuſmodi. Et dicunť ſeminales nō ꝓpter esse imperfectum qō habeant ſicut virtus ſolis formatiua in ſemine: ſed qr reruz indiuiduis primo creatis. huiuſmodi virtutes collate ſunt ꝛ opera ſex dierꝰ: vt ex his quaſi ex quibuſdam ſeminibus ꝓducerenť ꝛ multiplicarenť res naturales. Hec ille. que ꝛ in p̄ſenti lectione. quaſi omnia formaliter ponuntur. Ex quibus pz q̄ inchoatio forme nihil aliud est q̄ ꝯ aptitudo naturalis materie ad formam formaliter introducendaz. ¶Sed hic oritur difficultas. Dictum est enim in hoc vltimo notabili q̄ ꝯ̄ huius forme educanť de potentia materie: tamen potētia materie nō est potentia actiua ſed passiua tm̄. Et dictum est in penultimo notabili ex Doc. S. in de veritate. q̄ in naturalib⁹ rebus aliquid p̄exiſtit ſm potentiam actiuam ꝛ passiuaz ſimul. que videntur ꝓtradici. Igitur ꝛc̄. ¶Dicenduz q̄ formā p̄exiſtere in materia ſm potentiā actiuā potest intelligi dupliciter. Uno modo ſm potentiam actiuā potest ipſi⁹ materie aut forme: ita vz q̄ materia aut forma p̄exiſtens actiue agendo cōcurrat ad introductionez forme ſm esse completuz. Et ſic forme nō p̄exiſtunt ſm potentiā actiuā. Alio modo ſm potentiam actiuam agentis qua cum materia ſimul forma infuſa est ab agente in materia ſm potentiam actiuam nō quidem forme ſed agentis quod est p̄exiſtere effectiue: ꝛ non ſm esse formale formabile: vt per predictas rationes ꝛ ex adductis ſatis manifeſtum relinquitur.

Ad primū igitur dicendum q̄ in omni generatione viuentiuz p̄exiſtit aliquod p̄ncipium actiuum in materia. quod quidem principiuz actiuum nō est forma: ſed est virtus formatiua ſeminis que dicitur virtus actiua agētis. Unde nō opz q̄ forma p̄exiſtat formaliter ſed effectiue ꝛ diſpoſitiue. ¶Ad duo alia argumēta pz ſolutio ex dictis. ¶Ad quartū dicendū q̄ albuz non fit indifferenter ex omni non albo: ſed fit ex non albo in actu: ex albo tamen in potentia qō. ſ. est in potentia ad album. Nec tamen ꝓpter hoc opz ex ipſo non albo aliquid ponere albedinis per qō ipſuz fit in potentia ad album. Sed ſufficit q̄ ibi ſit potētia ſuſceptiua ſbi que est eadem reſpectu ꝯrioꝝ. Non enim vt dictum est Doc. S. totaliter negat inchoationem formar̄: qr ponit eas esse inchoatas paſſiue diſpoſitiue ꝛ effectiue. Sed negat inchoationem formar̄ formaliť ꝛ eſſentialiť: qr forma non p̄exiſtit eſſentialiť in materia ꝓpter rationes ſuperius adductas. ¶Ad q̄ntum dicendum q̄ ſi forma nullo mō p̄exiſteret in materia ipſa non educereť de potētia māteria ꝛ ipſa totaliť veniret ab extra. Sed qr p̄exiſtit in materia ſm potentiā paſſiuā nāle ꝛ diſpoſitiuā: nō opz q̄ talis forma totaliter veniat ab extra: ſed educiť de poa māteria est partim ab intra ꝛ partim ab extra. ſm modum expoſituz. ¶Et per hoc pz rñſio ad. 6m. ꝛ ad. 7m. ¶Ad 2o cū ins tamē maiori declaratione ꝓſiderandū est ſm Doc. S. in de poa. q. 3. ar. 4. ad. 7m. q̄ forma pōt ꝓſiderari dupliciter. Uno ſm q̄ est in poa. Et ſic a deo māe cōcreat nulla diſpoſitis nature actione interueniēte. Alio ſm q̄ est in actu. Et ſic nō creať: ſed de poa māe educiť p actiones naturale. Hec ille. ¶Ad octauū dōm vt dicit verſionis q̄ forma in motu pōt dici fluens dupliciter. Uno ſm q̄ ad diſpōnes ſubiecti requiſitas ꝓpter ipſas. Un̄ in motu ad accidens forma est fluens ſm ſe. Sed in mutatiōe ad ſbam ſoluz est forma fluens ꝯ̄tū ad diſpōnes que cansanť in alteratione preuia ad formā. Et in termino generationis in inſtanti educiť forma ſbalis ſine hoc q̄ fluat ad ſaluandā mutationez naturalez. ¶Ad nonuz dōm q̄ ex ſemine aſini fit aſinus ꝛ nō oliua: non ꝓpter hoc q̄ in tali ſemine ſit eſſentia forme aſini: ſed q̄ ibi est virtus formatiua que gerit virtutem generantis cuius virtute poteſt producere formam aſini de tali ſemine ꝛ non aliam. ¶Ad decimū dicēdū q̄ duplex est ſimilitudo. Quedaz formalis q̄ fundať ſup vnitate forme. Appetit⁹ aūt materie ad ſimilitudinem que virtualiť est in ſemine loquēdo de formis vnientiuz. ¶Ad. 12m. dōm q̄ creatio pōt accipi dupliciť. Uno ꝓprie. ſ. pro eo cui ꝓprie competit esse ꝛ fieri. Et ſic illud potētiale nec est creator nec creatura. Alio modo cōmuniter. ſ. pro omni eo q̄ non est creator. Et ſic illud potētiale est creatura. Nec tamen habet relationem aliā ad creatorem ab illa relatione qua creatura ꝓprie dicta refertur ad deum: vt ſatis ſupra declaratum est. ¶Ad 13m dicendum ſicut ſupra dictum est. q̄ dupliciter aliquid dicit ps. Uno formalis aut actualis. Et ſic illud potentiale nō c̄ ps forme. Alio mō virtualis ꝛ aptitudinal. Et ſic illud quod p̄exiſtit est bene pars forme generande quia illud quod p̄exiſtit in potenta materie. poſtea exiſtit in actu. Nec etiam cōcedendum est ſtricte loquendo q̄ illud quod p̄exiſtit ſit potentiale materie. Sed illud qō preexiſtit est in potentia materie: ꝛ potentia materie eadem cibili. Et licet vt cōmuniter dicitur aptitudo ſe teneat ex parte forme: ꝛ potentia ex parte materie: non tamen ꝓpter hoc dicendum est q̄ aptitudo materie ꝛ potentia māe ſint realiť diuerſa. Potentia. n. māe ꝓſiderata ſm q̄ oriť a materia ſic dicit poa. Scōm vero q̄ terminat ad formam dicit aptitudo. Un̄ talis aptitudo realiť est potētia materie: ꝛ nihil est eſſentialiter ipſius forme. ſed ſolum potētialiter: vt dictuz est. ¶Ex p̄dictis patet q̄ iſte tres vltime rationes non concludunt neq̄ aliquid probant: ꝯ̄ huius tamen pro rationibus ꝛ non pro argumentis eas adducat Antonius Andree in preſenti paſſu. ¶Ad 14m dicendum q̄ animal generatur ratione ſeminis ꝛ virtutis formatiue in ſemine: vt infra patebit. Et iz ſemen in ſe conſideratuz ſit imperfectius q̄ animal: tñ ſemen ſm q̄ includit virtutem agentis que p̄cedit ab agente meliante etiam virtute corporum celeſtium ſm aliquid eſt nobilius animali: ſicut ſupra dictum est de quartuo: q̄ diſpoſitibus primis que agunt ad introductionē forme ſbalis non

non in virtute ppria sed in virtute forme sbalis agentis. ¶Ad 15m dom q non est simile de motu grauium et leuium ⁊ de generatione animaliū: q motus grauiū est ad formam accidentalem que presupponit formam substantialem sicut scom presupponit primū. Sed generatio rerum naturaliū est ad formā substantialez. Unde non est simile. ¶Ad 16m dicendum q aliqui dicunt q aqua calida reducitur ad frigiditatem a frigiditate ⁊ humiditate aeris. ¶Sed melius dicendū est sm q innuit Doc. Sanctus in de potentia. q. 5. ar. 5. q reducitur ad frigiditatez a cōtrario pncipio existēte in aqua. s. ab habilitate ad frigitatez aque. Quod quidem pncipium phibet diu calorem manere in aqua. ¶Pro cuius amplioi declaratione aduertenduz est sm Doc. S. in de potentia vbi supra ad 6m. q formaz que incipiūt actu esse in materia per actionem corporalis agentis quedam pducunt sm perfectam rationem speciei ⁊ sm perfectuz esse: ⁊ in materia non remanent ptraria pncipia. Et tales forme remanent in materia post actionem generantis vsq3 ad tēpus corruptionis. Quedam vero forme producunt quidem sm perfectaz rationez speciei: non tamen sm pfectuz esse in materia. Sicut calor qui est in aqua calefacta habet perfectam speciem caloris non tamen perfectuz esse eo q in materia remanet forma ptraria caliditati. Et huiusmodi forme ponunt ad modicuz remanere post actionē agētis non tamen diu remanere q: remouentur a 3rio principio quod est in materia. Quedam vero pducūtur in materia sm esse iperfectuz ⁊ sm iperfectaz speciem. Sicut lumē in aere a corpore lucido. Nō enim lumē est in aere sicut quedam forma naturalis perfecta. prout est in corpore lucido: sed magis per moduz intentionis. Unde sicut similitudo hominis non manet in speculo nisi q̄diu est positus homini: ita nec lumen in aere nisi apud presentiā corporis lucidi. Huiusmodi enim intentiones dependēt a formis naturalibus corporz per se: ⁊ non solum per accidens. Et ideo esse eoz non manet cessante actione agentis huiusmodi. ¶Nec ille formaliter. ¶Ex quo pz quare aliqua forma habet esse post separationem agentis mul- tum quare aliqua parum ⁊ quare aliqua nunq̄. ¶Patet etiam q aqua calida reducitur ad frigiditatem a ptrario principio. s. frigido aque que frigiditas est passio naturalis aque. ¶Ad 17m dicendum q non ens actu: sed tātū in potentia est terminus a quo generationis. Quod qdez dicitur forma substantialis que preexistit in materia sm potentiam ⁊ virtutem agentis: vt dicebatur obijciendo. ¶Nec etiam oportet q mutatio instantanea siue substantia lis sit iter duos terminos positiuos sicut alie mutationes accidentales. ¶Ad 18m dicendum q forma substantialis introducta non dicitur preexistere in materia sm virtutem ipsius forme: sed sm virtutem actuam agentis que diffunditur cum semine: vt dictum est. Que quidem virtus diffusa non est eadem numero cum virtute que est actiue ⁊ subiective in agente cuz vnuz accidens numero non possit eē in diuersis subiectis subiective. Sed est eadem virtus specie. ¶Ad 19m ⁊ ad omnia alia argumēta que procedunt ex diuersis auctoritatibus diuersoz doctoz patet solutio ex dictis. ¶Probant enim q forme preexistant in materia sm potentiam passiuam ⁊ in rationibus seminalibus que producte sunt in operibus sex dierum: vt infra dicetur.

¶Ubi supra impertinenter.

a ¶Quantum sic pceditur. Uidetur q i mā ante generationem rei sit ponenda forma corporeitatis coeterna materie: vt albertiste volunt. Mā forma que suscipit in materia est corporeitas a qua nūq̄ denudatur. Ergo videtur q sit ponenda coeterna forma corporeytatis materie. ¶Ꝺ 2o. Forma substantialis preexistit in materia sm virtutem agentis diffusam in semine: vt dictum est. Sed talis virtus est forma accidentalis. Ergo presupponit formam substantialez in materia: vt supra dictum est. Talis autez forma substantialis que preexistit in materia non est forma specifica introducenda: vt pz in articulo pceden. Ergo est forma corporeytatis. Et sic idem quod prius. ¶Ꝺ 2o. Semen deciduz cuz sit dimensionatū ⁊ q̄ntuz est corpus. Ergo in semine est forma corporeytatis. Sed aduenīente alia forma talis corporeytas manet: q: remanet corpus. ergo nō. ¶Sed ꝺ. ¶Propria enim perfectio vnitur imediate proprio perfectibili. Sed forma substantialis est ppria perfectio mā prime que yle dicitur: vt pz pō de generatiōe. Ergo imediate sibi vnitur ⁊ nō mediāte forma corporeytatis. Lectio.10

Respondeo dicendum q vt dicit Doctor Sanctus in. 2o. sñiaz distin. 18. q. 1. ar. 2. in corpore. quidam dicunt q forma speciei non recipitur in materia nisi mediante forma generis que est alia numero a forma speciei. Unde vt tales dicunt p aliā formam in numero habet ignis q sit ignis: ⁊ per aliam q sit corpus. ¶Hec autem opinio imponitur Lyncolensi ⁊ suis sequacibus: vt refert Gayetanus in pō physicoz qui volunt q forma corporeytatis sit coeterna materie: ⁊ q omnes forme specifice sint in potentia in materia p formam generis cuz omne inferius sit in potentia in suo superiori. Sed non preexistit in actu: q: quantuz ad modū essendi in actu in materia producitur a naturali agēte deducente formam corporeytatis ad esse in actu completo sm speciem talem vel individuum tale ad quod forma corporeytatis prius fuerat in potentia. ¶Sed cōtra hāc opinionez adducit Doc. S. in. 2o. sñiaz. vbi supra q̄tuor rationes. ¶Quam omnis forma que aduenit post aliquod esse substantiale est accidentalis. Si ergo post esse generis constitutum per formam aduenīret forma specifica: illa esset accidētalis. ¶Ꝺ 2o. Si talis forma generis eēt coeterna materie recedente forma specifica adhuc remaneret individuum de genere substantie. qō est pōtra rationem forme substantialis: sicut dicitur. 2o. de anima. ⁊ cōtra rationem corruptionis in qua fit resolutio vsq3 ad materiam primam: vt dicitur pō de generatione. ¶Si dicatur q remanet individuuz generis ⁊ non alicuius spēi determinate. ¶Contra. Non potest esse individuū hoc ⁊ non illud sub aliquo genere nisi sit sub aliqua specieruz eius: vt expresse dicit phūs in topicis. Si ergo tale individuum sit individuum generis: erit etiam individuum alicuius speciei eius. ¶Ꝺ 2o. Impossibile est vnuz rem numero habere duo substantialia esse. Alias vna res eēt due res quod implicat. Sed quelibet forma dat esse. Ergo si prima forma materie aduenīens dat sibi esse substantiale oportet q altera non det sibi. Uel si det esse: illud esset eē accidentale. ¶Ꝺ 3o. Si sic: sequeret q res significata per genus esset pars speciei constitute per formam superadditam. Et sic de specie predicari non posset quod est contra omnes logycos. Igitur non est ponē da forma corporeytatis per quam res dicitur corpus ⁊ alia per quam dicitur talis res. Et q̄uis Cōmentator dicat scōo huius genus non esse materiam: sed formā mediam inter materiam ⁊ vltimam formam. hoc non dicit vt dicit Doctor Sanctus vbi supra ad significanduz ordinem formarum sm rem: sed sm rationem: quia genus q̄uis significet totum: vt Auicēna dicit. significat tamen vt indistinctum: ⁊ ita propinque se habet ad rationē materie. Sic ergo non est ponenda forma corporeytatis coeterna materie que sit alia numero a forma specifica. Uolunt ergo aliqui alij: vt Albertiste q sit ponenda forma corporeytatis in materia ipsi coeterna eadem sm essentiam cum forma specifica introducenda: distincta tamen ab ea sm esse perfectum ⁊ imperfectum. Unde dicunt formas specificas preexistere sm quandam inchoationez. Sed quia rationes quas dōs Albertus adducit ad hoc pbanduz adducte sunt ⁊ solute in prima parte huius summe. videlicet in q̄nto libro. q. 8. articulo vltimo. vbi querebatur an materia sit separabilis a corporeytate: ⁊ ēt q talis inchoatio forme non sit ponenda disputatum est in articulo precedenti: ideo hec opinio ad presens relinq̄. Lectio.7. Lectio.5.

Ad primum igitur dicendum q̄ si accipiatur corporeytas p̄ forma substantiali aut pro tribus dimensionibus: sic materia bene denudatur a corporeytate. Sz si sumatur pro gradu forme specifice: sic materia nunq̄ ab ea denudatur: q̄ materia semper est sub aliqua forma que ſm aliquem gradum perfectionis dat materie corporeytatem: vt in libro. 5°. vbi supra declaratum est. ¶ Ad secundum dicendum q̄ talis virtus formatiua non est in illa parte materie in qua forma est introducenda. Sed est subiective in aliquo superfluo sibi propinquo que cum forma substantiali illius superflui remanet per totam generationez: vt inuit Doctor Sanctus in de potentia. q. 3. ar. 11°. vbi sic ait. virtus formatiua radicatur in spiritu qui in semine includitur sicut in subiecto. f ere autem totum semen: vt dicit Auicēna in spiritum cōuertitur. Unde licet corpulenta materia ex qua conceptum formatur multotiens per generationem transmutetur: non tamen virtutis predicte subiectum destruitur. hec ille. ¶ Ad vltimum dicendum q̄ si accipiatur corporeytas pro forma corporeytatis: non remanet adueniente alia forma. Et q̄ sit corpus habet a forma specifica a qua etiam habet q̄ sit ens substantia animal: ꝛ hoc corpus: vt infra forsitan declarabit. ¶ Ubi supra impertinenter.

a Sextum sic proceditur. Uidetur q̄ rōnes seminales non sint ponende in materia. Nam per rationes seminales itelliguntur virtutes actiue: vt virtus solis calor: ignis ꝛc. vt dicit Doctor Sanctus in 2° sñiaz. di. 18. q. 1. ar°. 2. Sed constat q̄ calor ignis non est in materia sed in igne. Similiter virtus solis est in sole. Igitur ꝛc. ¶ p̄ 1°. Non est ponenda aliqua ratio in aliquo quod intellectum non habet. Sed materia caret intellectu. Ergo in ea non ponitur aliqua ratio. Et sic idez quod pri°. ¶ p̄ 3°. Illud est ratio seminalis per quod inest materie inclinatio ad recipiēdas formas specificas. Sed hoc videtur esse corporeytas que non est ponenda in materia: vt declaratum est. Igitur ꝛc. ¶ Sed incontrarium arguitur. quia virtutes quibus alterum potest p̄ducere sibi simile sunt ponēde in rebus. Sed tales vocantur rationes seminales. Ergo rationes seminales ponende sunt in rebus.

Respondeo dicendum q̄ in materia ponēde sunt rationes seminales ad multiplicationem rerum. Nam res naturales cum producte sint a deo sunt pfecte. Sed tunc vnūquodq̄ dicitur perfectū quando potest p̄ducere tale quale ipm est: vt dicit. 4°. methauroꝝ. Ergo res naturales habent virtutes eis inditas per quas hoc facere possint. Tales autem virtutes vocantur rationes seminales. Igitur ꝛc. ¶ p̄ Cuius declaratione aduertendū est ſm Docto. Sanctū in. 2°. sñiaz. di. 18. q. 1. ar°. 2. q̄ forme naturales sibi similes producere possunt. Et ideo pprietates seminis habēt. Unde seminales dici possunt. Forme ergo rerum p̄ducendaꝝ ſm q̄ in arte diuina existunt primordiales rationes esse dicuntur eo q̄ ipse sunt prima principia rerum producendaruꝝ. Potentia autem que reb⁹ indita est ad suscipiendum illud in se quod diuina volūtas disposuit: rationes obedientiales a quibusdam dicūtur ſm quas inest nature vt fieri possit ex ea quicquid deus vult. Ipse autem virtutes in materia posite ſm quas naturales effectus consequūtur rationes seminales dicuntur. Hec ille. ¶ Ex quibus patet q̄ rationes sunt in triplici differentia. Quedam sunt primordiales quedam obediētiales et quedam seminales. ¶ Considerandum est vlterius ſm eundez q̄ quid sint in re ille rationes seminales aut ille virtutes a diuersis diuersimode assignatur. Quidam enim dicunt q̄ forma generalis incompleta. s. forma corporeytatis ratio seminalis dicit: q̄ per talem formam inest materie quedam inclinatio ad recipiendas formas specificas. Alij vero dicunt illas virtutes incompletas ſm quas forme p̄existunt in materia ſm esse imperfectuz esse rōnes seminales: q̄ sunt ſm esse incōpletū in materia: ꝛ coopant agēti in agēdo. Sed hee due opiniones stare non possunt: quia vt supra probatuz est: nō est ponenda talis incboatio formarum. Neq̄ etiam ponenda est forma corporeytatis. Unde rationes seminales: vt dicit Doctor Sanctus ibidem dicitur virtutes actiue complete in natura cuz propijs passiuis. vt calor ꝛ frigus: ꝛ forma ignis: ꝛ virꝰ solis: ꝛ huiusmodi. Et dicuntur seminales non ꝓpter esse impfectum quod habent sicut virtus formatiua in semine: sed q̄ reruz indiuiduis primo creatis. huiusmodi virtutes collate sunt per opera sex dierum: vt ex eis quasi ex quibusdam seminibus producerētur ꝛ multiplicarent res naturales. Et huiusmodi virtutes dicuntur etiam rōnes non q̄ sint in materia per modum intentionis: sed quia ab arte diuina producuntur: ꝛ manet in eis ordo ꝛ directio ītellectus diuini sicut in re artificiata manet directio artificis in finem determinatum. Sub rationibus etiaz seminalibus comprehenduntur tam virtutes actiue ꝙs passiue que perfici possunt per agentia naturalia: sicut ēt in generatione animalium semen extenso nomine dicit non solum sperma: sed etiam menstruum. Hec omnia Doc. San. vbi supra quasi formaliter. ¶ Sz querebat discipulus. vtrū rationes seminales sint in materia ante aduentum forme complete. Arguebat eniz q̄ sic. Quia virtutes passiue dicuntur etiam rationes seminales: vt ex dictis patet. Sed in materia ante aduentuz forme est quedam potentia passiua siue inclinatio naturalis ad formam. ¶ Incontrarium arguebat q̄ non. Quia Doctor Sanctus in sedo sententiaꝝ vbi supra ad secundū. dicit q̄ rationes seminales dicuntur materie indite: non quia sint intelligende p̄existere in materia ante aduentum forme complete quasi pertinentes ad essentiaz materie: sed per modum quo etiaz forme complete dicunt eē i māteria ante aduentum forme complete. ¶ Dicendum quod si per rationes seminales ītelligant omnes virtutes actiue ꝛ passiue quibus res naturales producuntur ꝛ multiplicantur. non est dicendum q̄ omnes rationes seminales sint in materia ante introductionez forme ꝛ nō in aliquo alio. Manifestuz est enim q̄ virtus solis est i sole formaliter: ꝛ virtus actiua ignis in igne: ꝛ sic de similib⁹. Sed aliquę rationes seminales dicuntur esse in materia ante aduentum forme: inquantum in ea est potentia passiua ꝛ inquantum diffunditur in semine virtus agentis eadē in specie cum ea que remanet in agente non eadem in numero. Quod autem Doctor Sanctus inuit q̄ non sint in materia ante aduentum forme complete: hoc intellige q̄ etiam sunt in agentibus ꝛ vniuersaliter in omnibus indiuiduis ꝛ causis: ꝛ non solum in materia decisa ante rei generationem. ¶ Ad rationes autez omnes patet solutio ex dictis. quas rationes cum pluribus alijs soluit Doctor Sanctus in secundo sententiarum vbi supra. vbi clare et glorioſe hanc mām declarare dignatus est. ¶ Ubi supra impertinenter.

Lect. 4. ꝛ com. 19.

a Septimum sic p̄ceditur. Uidetur q̄ neq̄ virtus seminis neq̄ semen neq̄ etiam rationes seminales cooperentur ad introductionez forme substantialis. Et hoc quinq̄ rationibus Antonij Andree in presenti passu. Nam id quod non est: non est principium productiuum forme substantialis: quia agere p̄supponit esse. Sed semen in instanti generationis non est: quia generatio vnius est corruptio alterius. ¶ Sed dicebat q̄ semen est principium productuum dum est. ¶ Contra. Semen est aliquid de proximo conuertibile in illud quod debet generari. Sed omne tale habet rationem passiui magis q̄z actiui. Igitur ꝛc. ¶ p̄ 2°. Nullum imperfectum est principiuz p̄ducēdi pfectius. Sed semen est qōdam impfectius re gnāda. ergo ꝛc. ¶ Sed dicebat q̄ semen agit in virtute ppria. Et sic pōt p̄ducere formam

formam geniti. ¶Contra. In virtute non entis eo mo/
do quo non est nihil agit. Sed virtutis producentis cuz
non sit in rerum natura: puta patris mortui habet ratio
nem non entis. Ergo nihil agit. ¶ 2°. In causis acci/
dentaliter subordinatis nō oportet omnes causas simul
concurrere ad effectum: vt dicitur scdo huius. Sed de/
cidens semen z ipsum semen sunt accidentaliter subordi
nata. ergo zc̄. Et sic semen non agit in virtute deciden/
tis ipsum. ¶Sed incontrarium arguitur. Nam si
forma substantialis non introduceretur virtute agen/
tis naturalis: sed solum agens naturale disponeret: se/
queretur q̄ sicut anima rationalis creatur pari ratione
omnes forme naturales crearentur: quia agens naturale
etiam dispositiue operatur ad introductionem anime ra
tionalis. Consequēs est ꝓtra pbm in hoc septimo vbi di/
cit q̄ caro z os generantur a forma que est in hijs carni/
bus z in hijs ossibus inuens q̄ non soluz agens naturale
disponit materiam: sed educit formam in actum.

Respondeo dicendum q̄ Antonius An/
dree ꝓpter ratiōes adductas
ante incōtrarium cōclndit z asserit q̄ neqz semen neqz
rationes seminales ponuntur: vt sint p̄ncipium actiuum
generationis attingens terminum formalem generatio/
nis qui est ipsa forma. Et dum ab eo queritur a quo for
me naturales per ꝓpagationem educte generarent aut
producerentur: respondet q̄ īmediate a deo ꝓducuntur.
Quod sic probat. Quia tales forme non ꝓducuntur a se/
mine: vt pz per rationes adductas. Neqz a patre: q̄ ipo
mortuo potest filius generari. Nec a forma neqz a vir/
tute celi: q̄ ipsa est imperfectior q̄ forma animati: vt pz
per Augustinum. 5. de ciuitate dei. Omne viuēs est pre
stantius non viuente. Neqz etiam ꝓducunt ab intelligē
tia aut ab angelo. Tum q̄: sm omnem scolam angeli nō
possunt mouere materiā ad formaz. Tum q̄ angeli non
operantur nisi mediante motu celi. Si ergo celuz eas nō
ꝓducit nec angeli. relinquitur ergo ex sufficienti diuisio
ne q̄ deus predictas formas īmediate producit. Nec vi
deo vt ipse dicit q̄ sit aliqō incōueniens q̄ predicte for/
me creentur. ¶Dicit vlterius q̄ semen bene agit ad al
terationem z dispositionem p̄cedentem introductionez
forme substantialis. Hec ille omnia que bene sunt nota/
bilia. ¶Sed hanc opinionem remouet Doctor Sanct⁹
predecessor suus in pluribus locis p̄sertim in de potē/
tia. q. 3. ar. 2. In quo etiam rationes eiusdem opinatoris
soluit. Dicit enim ibidem sic q̄ circa productionez for/
marum substantialium pbor opiniones diuersificantur.
Quidam nanqz dixerunt q̄ agens naturale solum dispo
nit materiam. Forma autē que est vltima perfectio pro/
uenit a principijs supnaturalibus. Que quidam opinio
ex duobus ostenditur esse falsa. Primo quidem ex hoc
q̄ cuz esse formaz corporaliū nō consistat nisi in vnione
forme ad materiaz eiusdem agentis videtur esse eas pro
ducere cuius est materiam transmutare. Secundo quia
cum huius forme non excedant ordinez z facultatē prin
cipior agentium in natura: nulla videtur esse necessitas
earum originē in principia altiora reducere. Unde pbus
dicit in septimo metha. q̄ caro z os generantur a forma
que est in hijs carnibus z in hijs ossibus. Secundū cui⁹
sententiam non solum agens naturale disponit materiaz
sed educit formam in actum. Hec ille. Dicere etiaz for/
mas naturales creari: vt dicit idem ibidem videtur redi
re in opinionem eorum qui ponebant animas vegetabi
les z sensibiles post corpora remanere. Et ideo virūqz
simul in libro de ecclesiasticis dogmatibus condemnat.
Hec etiam ille. Sic ergo patet q̄ tales forme produ/
cuntur ab agentibus naturalibus non solum dispositiue:
sed attingendo essentiam earum. Cum ergo agentia natu
ralia non producant formam non mediante virtute de/
cisa cum semine: sed mediantibus virtutibus corporum
celestium que etiam sub rationibus seminalibus com/
prehenduntur: sequitur q̄ semen cum virtute actiua aut
formatiua cooperatur ad productionem illarum forma
rum non solum disponendo: sed etiam attingendo essen/
tiam forme. ¶ 2°. Pro eiusdez confirmatione sic ar/
guitur. Actio agentis naturalis aut terminatur ad formā
substantialem aut ad accidentalem. Si dicat q̄ termina/
tur ad formam substantialem habetur intentum etiam
sm aduersarium: quia illa actio attingit essentiam forme
que terminatur ad eam. Si dicatur q̄ terminatur ad for
mam accidentalem z non ad formam substantialem: tūc
sequetur q̄ talis generatio actiua non erit substantialis
ex parte termini ad quem: sed erit accidentalis: cum mo
tus et actiones denominent a terminis ad quos. ¶Sz
dicebat q̄ talis actio terminatur īmediate ad formam ac
cidentalem: sed mediate et ex consequenti ad formam
substantialem a quo quidem termino mediato habet q̄
fit mutatio substantialis. ¶Contra. Si motus diceretur
substantialis a termino ad quem mediato et vltimo: se/
queretur q̄ alteratio prenia generationi diceretur gene/
ratio substantialis: quia terminatur mediate ad formam
substantialem. Consequens est contra phylosophum p° de generatione. Igitur zc̄. ¶ 2°. Aut ille vltimus ter
minus producitur per agens naturale aut non. Si sic: se
quitur q̄ non solum disponit ad eius productionem: sed
q̄ producit. Si non: sequitur q̄ talis productio non erit
naturalis sz supnaturalis que soli deo competit. Sequi/
tur ergo q̄ tales forme habentur per creationē. ¶Sed
dicebat aduersarius q̄ non habuit pro inconuenienti q̄
omnes forme per propagationem producte creentur.
¶Contra. Si omnes forme naturales creentur: sequi/
tur q̄ quodlibet compositum creabitur. Consequens est
contra omnes phylosophos. Igitur zc̄. Patet conse/
quentia: quia terminus creationis est esse. Ergo illud
proprie creatur cui proprie competit esse. Esse autem
existentie proprie non competit formis naturalibus.
Forma enim naturalis non est id quod est: sed est id quo
aliquid est: vt supra phylosophus z similiter aduersarij
concesserunt. Ergo forme naturali proprie non compe/
tit creari. Si ergo forma naturalis creetur cum non pro
prie creetur oportet q̄ creetur ad creationem alicuius
cui competit per se esse. hoc autem est totum composi/
tum. Ergo totum compositum creabitur vel saltē opor/
tebit dicere q̄ aliud esse habet totum compositum et
aliud esse habet forma substantialis: quia vnum et idez
esse non est per generationem z per creationem. Et sic
in eodem essent plura esse substantialia. quod implicat:
quia sic vna res esset due res. ¶Sed dicebat aduersari
us q̄ talis forma substantialis creatur in aliquo sicut gra
tia in anima aut anima rationalis in materia. ¶Contra.
Uel illud in quo creatur habet esse subsistēs per se sicut
subiectum in quo gratia creatur aut sicut materia in qua
anima rationalis creatur. Si primum sequitur idem qō
prius. videlicet q̄ in eodem composito erunt duo esse
existere in quo talis forma creatur. Et cum creatio for/
me terminetur ad esse substantiale: sequetur q̄ in eodez
duplex erit esse substantiale. Si secundum: sequitur q̄
talis forma habebit esse per se sicut anima rationalis. Et
sic omnes forme naturales significabūt hoc aliquid sicut
et anima rationalis. Consequens est contra phylosophū Lectio 8.
z de anima. Igitur zc̄. ¶ 3°. Si omnes forme natu/
rales crearentur: sequeretur q̄ agentia naturalia solum
disponerent materiam: z sic primum efficiens formam
equi perficeret. Et sic sequeretur opinio Auic. 5. q̄ om/
nes forme essent totaliter ab extra. Cui opinioni ꝓtradi/
cunt quasi omnes perypathetici dicentes q̄ per virtutes
agentium naturalium forme educuntur de potentia ma
terie ad actum. Quod rationabile esse videtur ex parte
diuine bonitatis: quia ad diuinam bonitatem neduz pti
net vt rebus det formas per quas existant: sed vt etiam
eis det virtutem per quam se cōmunicare possint pro
ducendo res sibi similes sm speciem. Igitur forme nō
creantur: sed producuntur ab agente naturali. ¶Pro
cuius maiori declaratione monebitur preter intentionē
specialis articulus sequens.

Lectio. 5.

Ad primum igitur dicendum q̄ in semine duo sunt consideranda. s. spiritus spumosus in quo virtus activa generantis est subiective: et corpulenta materia que in conceptum cōuertit̄. Unde verum est q̄ semen in processu gn̄ationis corrumpitur q̄ntū ad corpulentā mām ex qua cōceptus format̄ vt Auicēna dicit: q̄ aliam formam recipit. Non autem corrumpit̄ spūs spumosus in quo radicat̄ virtus p̄dicta per quam transmutatur materia: vt generet̄ conceptus. Hanc solutionem innuit Doctor Sanctus in de potentia q. 3. articulo. 11°. ad 8m. vbi adducit argumentum predictum dicēs. q̄ virtus predicta radicatur in spiritu spumoso qui in semine includitur sicut in subiecto. Fere autez totum semen: vt dicit Auicēna in spirituz q̄uertitur. Unde licet corpulenta materia ex qua ꝯceptum formatur multotiens per generationez transmutetur: non tamen virtutis predicte subiectum destruitur. Hec ille sicut etiaz supra adductuz est. Et licet semen absolute sumptum sine virtute activa agentis non effective ꝯcurrat: bene tamen semen cum virtute activa aut formativa agētis effective ꝯcurrit. Et illa virt9 activa remanet in spiritu spumoso. Que quidem virtus prius erat formativa: postea est corporis regitiva: vt dicit Doctor Sanctus in de potentia vbi supra. Et per hoc patet responsio ad. 2m. Forma etiā substantialis introducēda est actu in semine non f̄m speciem propriā sed in virtute activa. sicut domus est in mēte artificis vt in virtute activa: Et sicut forme corporales in virtutibus celestibus. Hec Doc. S. ibidē. Unde argumentum videtur supponere falsum. videlicet q̄ virtus formativa q̄ transfundit̄ cū semine: sit subiective in illa parte seminis que cōuertitur in cōceptum. Hoc enim non est verum: vt supra dictum est. Ad 3m dicendum q̄ nullum imperfectum virtute propria est productiuū perfectionis. quia sic ageret vltra suam speciem. Tamen imperfectum virtute alterius: potest esse causa producēdi perfectius sicut enim vt dicit Doct. S. s. in de potētia vbi supra ad 9m. calor naturalis agit vt instrumentū forme substātialis ignis ad producendā formaz substantialem: ita nihil prohibet quin semen seu virtus activa in semine agat vt instrumētum anime sensibilis ad educendaz animam sensibilem in actum: non q̄ propria virtute hoc possit. hec ille. Sic ergo semen ratione virtutis active generantis potest instrumētaliter concurrere ad productionem forme substantialis. Ad quartuz dicenduz q̄ licet pater tunc possit esse mortuus f̄m substantiaz: nō tamen est mortuus f̄m virtutem activam non quidez in eo existentē sed f̄m virtutē infusam in semine: que active ⁊ instrumentaliter cooperatur ad generationez vt dictuz est. Sed replicabat discipulus. Nam quod agit in virtute alterius: agit vt instrumentū alterius. Instrumentum autem non mouet nisi motum. Mouens autez ⁊ motum oportet esse simul vt dicitur. 7°. physicoruz. Cum igitur virtus que est in semine non sit cōiuncta anime sensibili generantis: videtur quod non possit agere vt instrumentum eius aut virtute eius. Ad hoc respondet Doc. San. in de potentia adducēs hoc argumētum ⁊ dicit q̄ instrumentum intelligitur moueri a principali agente q̄diu retinet virtutem a principali agēte impressam. Unde sagitta tamdiu mouetur a proijciente q̄diu manet vis impulsus proijciens. Sic etiaz generatuz tamdiu mouetur a generante in grauibus ⁊ lenibus q̄diu retinet formam sibi traditaz a generante. Unde ⁊ semen tamdiu intelligitur moueri ab anima generantis: q̄diu ibi remanet vis impressa ab anima: licet corporaliter sit diuisum. Oportet autem mouens ⁊ motū esse simul quantum ad motus principium: non autez quantum ad totum motum vt apparet in proiectis. Hec ille. Contra hoc iterum replicabat discipulus adducēs aliud argumentum Doc. San. vbi supra. Nam instrumentum se habet ad principale agens sicut virtus mota ⁊ imperata ad virtutem motiuam ⁊ imperantem que est vis appetitiua. Sed virtus mota ⁊ imperata non mouet: si separet̄ a motiua ⁊ imperāte: vt patet in motibus animalis decisi. Ergo nec virtus que est in semine deciso poterit operari in virtute generantis post corruptionez eius. Ad hoc etiam respondet Doc. San. vbi supra ad 6m. dicēs q̄ vis appetitiua anime non habet imperium nisi supra corpus sibi vnituz. Unde pars decisa non obedit anime appetitiue ad motum. Sed semen non monetur ab anima generantis per imperium: sed per cuiusdam virtutis transfusionem que est in semine: manet etiam postq̄ fuerit decisum. Hec ille. Ad vltimum dicendum q̄ decidens semen et ipsum semen in actu generandi sunt cause essentialiter subordinate: quantum vnum non potest agere nisi in virtute alterius. Unde minor est falsa. Et etiam concessa minore: argumentum nihil concludit. Licet enim concludat q̄ hoc non est necesse: non tamen excludit possibilitatem.

Lectio. 9.

Ubi supra impertinenter.

a Octauum sic proceditur. Videtur q̄ agentia naturalia non producant formam attingendo eius sentiam earum: sed solum disponant ad eam introductionem. Nam agens naturale non agit infinite do: sed materiam transmutando. Sed per transmutationem materie non peruenitur nisi ad formam accidentalem. Ergo per agens naturale nō potest produci forma substantialis. Et sic agens naturale solum disponit materiam et non introducit formam. Ad 2°. Forma substantialis quidditas ⁊ essentia idem sunt: vt in quinto huius conceditur est. Sed quidditas que est ab alio facta non est ante generationem nisi f̄m q̄ materia potest eam habere. Ergo oportet q̄ producatur ab aliquo agente q̄ operatur non ex materia. Tale autem operans est solus deus. Igitur idem quod prius. Ad 3°. Si forma naturalis quelibet excepta anima rationali produceretur ab agente naturali: sequeretur q̄ anima sensibilis produceretur ab agente naturali. consequens est falsum. ergo ⁊c. Patet consequentia: quia anima sensibilis est forma naturalis. Falsitas vero consequentis sic probatur. Nam si anima sensibilis esset per generationem ab agente naturali: aut produceretur a corpore aut ab anima. Non a corpore: quia sic corpus ageret vltra suam speciez. Nec iterum ab anima: quia vel oporteret totam animam patris in filium transfundi: ⁊ sic pater absq̄ anima remaneret: vel partem eius: ⁊ sic in patre non remaneret tota anima: quorum vtrunq̄ est falsuz. Igitur ⁊c. Ad 4°. Primum efficiens efficit per suam essentiaz: ⁊ non per aliquid sibi superadditum. Ergo immediate attingit formam substantialem et non per agens naturale. Et sic agentia naturalia solum preparant materiam. Ad 5°. Instrumenta essentialiter subordinatis. secundum non efficit nisi per virtutem primi: eo q̄ a primo habet q̄ sit ⁊ q̄ sit efficiens. Ergo in omnibus efficientibus est virtus primi efficientis perficiens materiam. Sed perficiens materias dat sibi esse. Et sic sequitur q̄ agentia naturalia solum preparant materiam. Ad 6°. Qualitates prime sunt agentia naturalia. Qualitates autem cum sint accidentia non possunt attingere formam substantialem. Alias agerent vltra gradum proprium sue nature. Igitur idem vt supra. Ad 7°. Omne esse est a primo esse: sicut omne calidum est a primo calido. Sed primuz esse est ipsi primi efficientis. Ergo omne esse est a primo efficiente. Igitur ⁊c. Et sic agentia naturalia non dant esse rei: et per consequens neq̄ formam cum ipsa forma sit ratio essendi. Et sic solum preparant materiaz. Has quattuor vltimas rationes adducit versoris in secundo physicoz. Tres vero primas cum sequenti adducit Doct. San. in de potentia. q. 3. articulo vndecimo. Ad 8°. Lōmentator dicit in tertio de anima. q̄ nulla virtus cognoscitiua est ab actione elementoz cōmixtoz. Sed anima sensibilis est virtus cognoscitiua. Ergo non est ab actione elementoz: ⁊ ita neq̄ ab actione nature: cum nulla actio nature in istis inferioribus sit absq̄ actione elementoz.

Cum

Cum ergo sit idem iudicium de anima sensibili cuꝫ nō sit per se subsistens: ⁊ de alijs formis naturalibus segē idem vt supra. ¶Sed incōtrariū arguitur. ℔Nam omne agens transmutans materiam ad formam tangit ipsam formam. Sed solum agens proximum quod est agens naturale transmutat materiam. Ergo tale agens tangit formam educendo eam de potentia materie. ¶℔ 2°. Agens vniuocum generat sibi simile scōm speciem: vt in presenti capitulo dicit phylosophus. Sed hoc nō faceret nisi attingendo formam sibi similem in specie. Igitur ⁊c̄.

Respōdeo dōm ꝙ sicut in p̄cedenti articulo ⁊ etiaꝫ superius tactuꝫ est sepe: forme naturales nō creant sed educunt de potentia materie per actionez agentis naturalis. Quod quidē agens non solum disponit materiaꝫ: sed inducit formā attingendo eius essentiaꝫ. ℔Nam ille forme quaꝝ esse consistit solum in vnione forme ad mām: p̄ducuntur ab illo agēte cuius est transmutare mām ad formaꝫ siue vnire formā materie. Sed esse oīuꝫ formaꝝ naturaliuꝫ excepta aīa rationali consistit in vnione forme ad materiaꝫ. Igitur ⁊c̄. ℔Minor pꝫ per opationes earum. ℔Nam nulla operatio predictaꝝ formaꝝ potest fieri sine orḡano corporali: vt ad sensum pꝫ. Ergo neqꝫ esse earum competit eis absolute sine dependentia ad corp⁹. ¶℔ 2°. ℔Ille forme que per creationez p̄ducuntur ⁊ non per actionem naturalis agentis possunt remanere sine corpore sicut pꝫ de anima rationali. Sed constat ꝙ forme naturales alie ab aīa rationali non possunt exercere suas opationes sine corpore neqꝫ etiaꝫ remanent sine corpore. Igitur ⁊c̄. ℔Has duas rationes tāgit Doctor Sanctus in de potentia. q. 3. articulo. 11°. in corpore. si dicta eius diligenter considerent. ¶℔ 3°. ℔Dans formam dat omnia cōsequētia ad formā per se. Sed operatio rei per se consequitur ad formam. Ergo dans formam dat ei virtutem per quā potest exercere suam propriam operationem. Sed ꝓpria ratio cuiuslibet rei est se cōmunicare producendo sibi simile: vt patet scōo de anima. vel ſm speciem si sit agens vniuocum: vel ſm virtutem si sit agens equinocum. Ergo agē tia naturalia habent virtutem p̄ducendi sibi simile ſm speciem ⁊ virtutem. Et sic non solum disponunt materiam: sed eam perficiunt educendo formam de potentia ad actum. ℔Hanc rationem adducit versoꝝ in scōo phyſicoꝝ eodem titulo. que tamen extrahitur a Doctore sctō septimo huius. ¶Aduertendum est autem sicut supra dictum est ꝙ ꝓpter rationes ante incōtrariuꝫ adductas. Auic. posuit ꝙ agentia naturalia solum p̄parant materiam ad susceptionez forme. Et primum efficiens materiam sic dispositam perficit: dando sibi formam ⁊ esse. Cōmētator vero et plures perypateticoꝝ volūt ꝙ agēs naturale educat formam de potentia materie ad actum ⁊ non volunt ꝙ forme totaliter veniant ab extra a datore formaꝝ cum non possint remanere post corruptionem corporis. Quorum opinio videtur esse de mente Aristotelis vt ex predictis patet. ¶Considerandū est vlterius ꝙ Albertus volens cōcordare predictas opiniones dicit ꝙ vtraqꝫ aliquid veritatis cōtinet. ℔Nam virtus agentis potest dupliciter considerari. Uno modo ſm essentiam. Et sic ipsa est vna per essentiam in omnibus mouentib⁹. ℔Primo tamen ⁊ p̄ncipaliter est ipsius primi mouentis. et sic vt dicit intelligitur positio Auic̄. s. ꝙ primuꝫ efficiens perficit materiam. quia virtus que perficit primo et p̄ncipaliter est ipsius primi agentis. Alio modo potest illa virtus cōsiderari ſm esse. Et sic non est eadem virtus in mouentibus: quia variatur ſm aliud ⁊ aliud esse inquantum in diuersis mouentibus recipitur. sicut vt ipse dicit est eadem lux per essentiam que in dyaphano recipit ⁊ dicitur lumen ⁊ in corpore terminato dicitur color: ⁊ ſm diuersas dispositiones corporum terminatorum diuersificatur. Similiter virtus primi mouentis est eadez ſm essentiam in omnibus mouentibus: variatur tamen ſm esse ꝓpter diuersa esse participantiuꝫ: quia agere insequitur esse. ¶Sed sciendum ꝙ si Albertus intelligat ꝙ essentia primi mouentis sit eadez in omnibus secūdis mouentibus sic ꝙ primum efficiens cōmunicet in virtute agendi eadem per essentiam cum secundis efficientibus: in hoc non esset tenendus: qꝫ primum efficiens non cōmunicat cum alijs in aliquo vniuoco: sed solum cum ipsis vnitate analogie sicut Autor de causis innuit dicens ꝙ prima causa regit omnes alias res absqꝫ hoc ꝙ commisceatur eis. Sed si intelligat ꝙ omne secunduꝫ habet virtutem agendi a primo sic sane dicit ⁊ egregie. Unde licet secunda agentia non introducant formam in materia virtute ꝓpria sed in virtute primi agentis: nihilominus agentia secunda non solum disponunt materiam: sed attingunt essentiaꝫ forme eam educendo de potentia materie sicut dictum est. In qua quidem eductione primuꝫ agens quadrupliciter operatur sicut clare adductum est supra eodem libro. q. 12. ar. 4. vbi querebatur an deus operetur in omni operatione nature.

Ad primum igitur dicendum sicut dicit Doctor Sanctus in de potē tia. q. 3. ar. 11°. ad decimum. ꝙ materia transmutatur nō tantum transmutatione accidentali: sed etiā substantiali. Utraqꝫ enim forma in materie potentia p̄existit. Unde agens naturale quod materiam transmutat non soluꝫ est causa forme accidentalis: sed etiā substantialis. ℔Hec ille. ¶Ad secundum dicendum ꝙ forma totius ⁊ quidditas et essentia idez sunt ſm rem. ℔Non tamen forma partis. forma autem substantialis de qua hic fit mentio est forma partis que est altera pars compositi sicut anima sensibilis sicut dicit Doctor Sanctus in de potentia vbi supra ad vndecimum. cum non sit res subsistens non est quidditas sicut nec alie forme substantiales materiales. Sed est pars quidditatis ⁊ esse suum consistit in cōiunctione ad materiam. Unde nihil aliud est animam sensibilem producere: qꝫ materiam de potentia in actum transmutari. hec ille. Et simile est de omnibus alijs formis naturalibus: excepta anima rationali que per se existit. ¶Ad tertium dicenduꝫ sicut dicit Doctor Sanctus in de potentia vbi supra ad. 16ᵐ. ꝙ anima sensibilis producitur in concepto non per actionez corporis neqꝫ per dispositionem anime: sed per actionem virtutis informatiue que est in semine ab anima generantis vt dictuꝫ est. hec ille. ¶Ad quartum dicendum sicut dicit verſoris in. 2°. phyſicoꝝ ꝙ si imediate dicat imediationez virtutis: primum agens imediatius attingit formam rei qꝫ agens particulare quod habet virtutem agendi a primo. Sed si imediatum dicat imediationem suppositoꝝ: sic agens particulare imediatius attingit. ℔Hec ille. Et sunt verba Doc. Sancti in de potentia. q. 3. articulo. 7. ¶Ad qntuꝫ dicendum negando cōsequentiam: quia licet in efficientibus secundis sit virtus primi agentis vt causa in suo effectu: tamen cum hoc secundario agenti data est virtꝰ cōmunicandi formaliter. Unde agens naturale potest dici perficiens: licet ad sui operationez virtus primi agētis cōcurrat. ¶Ad sextum dicendum ꝙ qualitates prime possunt dupliciter considerari. Uno modo ſm virtutem ꝓpriam. Et sic non attingunt formam substantialē. Alio modo ſm virtutem formaꝝ substantialium quarū virtute operantur. Et sic bene attingunt formam substātialem sicut de calore in precedenti articulo exemplificatum est. ¶Ad septimum dicenduꝫ ꝙ esse rei dependet a primo agente naturali sicut a proxima causa. In essentialiter enim subordinatis idem effectus realiter: ſm tñ diuersas rationes procedit ab agente vniuersali ⁊ particulari: vt supra ostensum est in hoc eodez septimo libro huius. q. 12. ar°. 4. ¶Ad vltimum dicendum vt dicit Doctor Sanctus in de potentia. q. 3. ar°. 11°. ad. 17ᵐ. ꝙ virtus cognoscitiua negatur esse ab actione elementoruꝫ quasi elementoꝝ virtutes ad eam causandam sufficiant sicut sufficiunt ad causandū duriciem ⁊ molliciez. ℔Non autem negatur quin instrumentaliter aliquo modo cooperari possent. ℔Hec ille.

¶ Vbi supra impertinenter.

a **Bonum** sic procedit. Videt q̄ sint ponēde dimensiones interminate in materia ei coeterne ante omnē formā substantialē. Nam forme māles indiuiduant̄ ⁊ distinguūtur per mām. Ergo opz mām susceptibilē formaꝝ ꝑdictaꝝ: esse diuisibilem. Sed mā nō est diuisibilis nisi p q̄ntitatez: vt dicit ꝓ° phy^x. Ergo ante receptionez formaꝝ substantialiū in materia sunt ponende dimēsiones interminate. ¶ 2°. Dimēsiones interminate nulli ꝟrianť. Sed nulla forma expellit a materia nisi rōne ꝟrietatis. Ergo tales dimēsiones nunq̄ expelluntur a mā. ¶ 3°. Si dimēsiones interminate non ꝓcederent quālibet formā substantialē: sequeret̄ q̄ corpus fieret ex nō corpore ⁊ dimensio ex nō dimēsione: qz omnis mutatio est in ente q̄nto vt dicit. 6°. phy^x. Sed ꝓns est falsuz. Igit̄ ⁊c. ¶ 4°. Si nō sic eēt: sequeret̄ q̄ nō esset multitudo indiuiduoꝝ sub vna spē. Sed ꝓns est falsum: qz est ꝓtra sensuz. Igit̄ ⁊c. ℘patet ꝓna: Quia forma aduenire materie indiuisibili: ⁊ sic ipsam totam actuaret. Igit̄ ⁊c. ¶ Iste sunt rōnes Aueroys Cōmēta toris que tanguntur a Doc. S. in tractatu de natura mā. quas etiaz adducit formaliter versoris in ꝓ° phy^x. q. pe multima eodē titulo. ¶ 5°. Si nō essent in mā dimēsiones interminate ab ea inseparabiles: sequeret̄ q̄ augmētatio nō esset possibilis. Sed ꝓns est ꝓtra phm in primo de generatione. ⁊ ꝓtra experientiaz. ℘patet ꝓna: Quia in augmētatione soluz aduenire materia. Sed materia est indiuisibilis sm se. Indiuisibile aūt additum indiuisibili non facit ipsuz maius. Ergo mā aduenies rei augende: eam nō augeret. Ideo dicit in ꝓ° de gnātiōe: q̄ augmētatio non fit nisi aduenīente corpore. ¶ 6°. Necesse est ponere eandē q̄ntitatē in genito: que fuit in corrupto. Sed non terminataz. Ergo interminatā. Assumptuz pz: qz dum ex aere fit ignis: forma ignis subito introducit̄. Sed in ꝑmo instanti esse ipsius ignis materia ipsi⁹ ignis est sub tota q̄ntitate ipsius ignis. Si ergo nō ꝑesset q̄ntitas: sequeret̄ q̄ fieret in instanti extensio q̄ntitativa. Et p ꝓsequēs motus localis erit in instanti: qz talis extēsio nō fit sine motu locali. Igit̄ ⁊c. ¶ 7°. ℘Potentia ⁊ actus diuidunt ens ⁊ qlibet genus entis: sicut in. 5°. hui⁹ dictum est. q. 7. ar. ꝑ°. Ergo in qnolibet genere est ponendum vnum ꝓpriuz receptiuuz ꝓter subiectū cōmune: qz diuerse ꝟrietates diuersoꝝ generaꝝ requirūt diuersa propria receptiua. Sed ꝓpriuz receptiuuz q̄ntitatis non est aliud q̄ dimensio interminata. Igit̄ ⁊c. ¶ Iste sunt rationes quorūdam sequētiū Aueroym quas etiā adducit versoris vbi supra formaliter. ¶ Sed icōtrariū arguit̄. Quia forma substantialis est primus actus māe. Ergo in materia nō sunt ponende forme accidētales ante oēm formā substantialez. Dimensiones aūt sunt forme accidentales. Igit̄ ⁊c. ¶ 2°. Si sic: sequeretur q̄ forma substātialis aduenīret enti in actu ⁊ q̄ cōpositio scōa precederet primā ⁊ q̄ forma substātialis vniretur materie per medium accidētale: ⁊ q̄ ex materia ⁊ forma substātiali non fieret vnum per se: sed soluz per accidens. ℘Dec autez oīa sunt incōuenientia. Igitur ⁊c.

Respondeo dicendum q̄ relictis aliorum doctoꝝ varijs opionib⁹: due opiniones circa ꝑsentez difficultatez recitabunt̄: que rationibus Doc. sancti impugnande sunt. ℘Prima enim fuit opinio Aueroys in de substantia orbis: vt refert Doct. S. in tractatu de natūra materie prime ⁊ dimensionib⁹ interminatis. Qui posuit dimensiones in duplici differentia. ℘Nam quedam sunt dimensiones interminate ad certam figuram. Et tales posuit coeternas materie ⁊ ꝑexistere in ea ante omnem formā substantialē: ꝓpter rationes adductas ante icōtrariuz. Alie sunt dimensiones terminate ad certam magnitudinez ⁊ figuram. Et tales posuit sequi formā specificam in materia. ¶ Sed hanc opinionē destruit Doc. S. vbi supra diuersis rationib⁹. Nam tales dimensiones que essentialiter sunt q̄ntitates aut sunt educte de potentia materie: aut non. Si non: sequitur q̄ prius nō erant in materia nisi in potētia. Si sic. sequitur q̄ materia spoliari poterat huiōi dimēsionib⁹. Cuius oppositum aduersarius tenebat. ¶ 2°. Alle dimensiones interminate aut distinguūt partes materie ab inuicem: aut non. Si distinguūt cuz omnis distinctio fiat ab aliquo actu: materia habebit partes distinctas actu ⁊ nō a forma substātiali. Quod est impossibile: cuz non habeat esse nisi a forma substantiali. Si vero nō distinguūt nisi in potētia: ad nihil ponuntur: qz materia nuda est in potentia ad distinctionē partiuz quā acgrit inducta forma. ¶ 3°. Aut ex materia ⁊ talibus dimensionib⁹ fit vnuz per se: aut per accidens. Non potest dici primū: qz tunc ex subiecto ⁊ accidente fieret vnum per se. Qđ est ꝓtra phm in ꝑmo huius septimi. Si vero per accidens: tunc omne per accidens habeat reduci ad p se: oportebit preexistere aliqua ex quibus fit vnuz per se. Hoc aūt nō est nisi cōposituz ex materia ⁊ forma substantiali. Necesse est igitur ꝑexistere formas substātiales qbuscunq̄ dimensionibus. ¶ 4°. Quicquid habet essentiam: pōt diffiniri: etiā si esse nō habeat: qz diffinitiones indicant essentias rez. Sed accidētib⁹ impossibile est diffinitiones aliquas gnare nisi per subiectum in quo esse habent: qz esse non sequit̄ essentias eoꝝ in ꝓprio genere. Impossibile est ergo ponē essentias accidentiuz sine esse sui subiecti. Materia autez non habet esse sine forma. Igit̄ ⁊c. ¶ 5°. Subiectū generationis nō occupat locum: vt dicit ipsius in ꝑ° de generatione. Sed materia subiecta dimensionibus occupat locuz. Igitur ⁊c. ¶ ℘Propter ergo ꝓdictas rationes et plures alias quas adducit Doc. S. vbi supra nō sunt ponēde dimēsiones interminate in materia ante omnē formam substantialem. ¶ Alij autem. vz Auic. ⁊ Albertiste rationabilius posuerunt dimēsiones q̄s Aueroys: qz nō posuerūt mām nudam subiectū illaꝝ dimensionum: sed cōpositum ex materia ⁊ forma substantiali. hec ille. Et q̄ sit ponenda talis forma generis que dicit forma corporeitatis: adducūt inter ceteras duas rationes. ¶ Quaꝝ prima est. ℘Nam anima est actus corporis organici physici: vt dicit. 2°. de aīa. ¶ Sz corpus de genere substantie nō est corpus nisi per aliquam formā substantialem que nō est nisi quedā corporeytas. Ergo in aīatis ꝓter formā specificā que est aīa: ponenda est forma corporeytatis distincta a forma specifica saltez fm esse. ¶ 6°. Animal est seipsum mouens. Sed de mouens seipsum diuiditur in partez per se motam ⁊ in partem per se mouentem. Sed pars per se mouens: ut anima et pars per se mota nō pōt esse materia nuda: qz materia nuda nō mouetur: vt pz. 5°. phy^x. q. subiectus motus est in actu substantiali ⁊ in potētia ad esse accidētale. Ergo in parte per se mota est ponēda aliqua forma substantialis ꝓeter animā. Que forma nō est nisi forma corporeytatis. ergo ⁊c. ¶ Sed isti vt dicit Doc. S. vbi supra etiā errauerunt. ℘Nam impossibile est inuenire plures formas substantiales ordinabiles adinuicem. ℘Nam materia est in potentia ad formas que de ea eductuntur. Si igitur essent plures forme substantiales ordinabiles adinuicem in materia: aut forma completior educeret de potentia materie nude: aut de potentia compositi ex materia ⁊ tali forma incompleta. ℘Non 2^m. q̄ generatio physica attingit nudam essentiam materie: vt dicitur in ꝑ° de generatione. Cum igitur forma que est terminus gnātionis sit tm illius subiecti qō attingitur in gnātione: impossibile est formā educi de potentia talis compositi ex materia ⁊ forma incōpleta per gnātionem simplicē. Et sic necesse est ponentes plures formas ordinatas adinuicē in materia.

Lectio. 3.

Lectio. 7.

Lectio. 13.

Lect. 14.

in materia: destruere generationez simplr: ꝛ ꝓsequenter generationē oiuz rez nāluz. Si autem forma posterior educatur de potētia materie nude. ois autē forma solam illam potentiaz informat de qua educit: tunc forma quā dicunt posteriorez nō erit pfecte talis compositi: sed materie nude tātūmō. Et sic nō erit ordo in formis substantialibus in eadē mā: vt etiaz dicit in. 7°. huius. ¶Hec ille formaliter. ¶Ad primā aūt rōnez eoz dicendū est: sicut dicit Doc. S. in p̄a parte. q. 76. ar°. 4. ꝙ res aīata dicit corpus ꝛ aīal per eandē formaz: sm tñ diuersos gradus pfectionis. Et si dicat aliqs ꝙ homo dicatur corp⁹ per formā corporeytatis: nō est intelligendū ꝙ corporeytas sit alia forma ab homine ab aīa rationali: sed ꝙ sit eadem denotans aliam gradum eiusdem forme cōmuniorem: vt inuit Doc. S. in. 4°. ꝺ gen. ca°. 81. vbi sic ait. Corporeytas pōt dupliciter accipi. Uno modo ꝑz ꝙ est forma substantialis corporis: prout in genere substantie collocatur. Et sic corporeytas cuiuscūqz corporis nihil aliud est q̄ forma ſbalis eius: sm quā in genere vel in specie collocatur: ex qua debet rei corporali ꝙ habeat tres dimēsiones. Non. n. sunt diuersi forme ſbales in vno ꝛ eodē: per quaz vnam colloceť in genere suppremo: puta ſbe: vel aīali: ꝛ per aliaz in genere proximo: puta in genere corporis q: si pma forma faceret esse substantiā: sequentes forme adueni entes ei qō iam est in actu nō facerent hoc aliqd: sed essent in subiecto eius qō est hoc aliquid sicut forme accidētales. Oportet ergo ꝙ corporeytas prout est forma substantialis in homine: non sit aliud q̄ aīa rōnalis: que in sua materia hoc requirit ꝙ habeat tres dimensiones. Est enim actus corporis alicuius. Alio° accipiť corporeytas. prout est forma accidētalis sm quā dicit corpus qō in genere q̄ntitatis collocať. Et sic corporeytas nihil aliud est q̄ tres dimensiones que corporis rationē constituūt. ¶Hec ille ꝛ glorioſe. ¶Dicendum ad secundaz sicut dicit Doc. S. in de spūalibus creaturis vbi dictuz argumentuz adducit. vz ar. 3°. ad. 4m. ꝙ aīa mouet corpus per cognitionē et appetituz. Uis autem sensitiua et appetitiua in animali habet determinatuz organum. Et sic ab illo organo incipit motus animalis qō est cm Aristo. Sic igitur vna pars animalis est mouens ꝛ alia mota: vt pars mouens accipiatur primū organū appetitiue partis anime: reliqua pars sit corpus motuz. Si igitur in homine mouent voluntas ꝛ intellectus que non sunt alicuius organi actus: mouens erit ipsa anima sm partez intellectiuam: motuz autez erit corpus sm ꝙ est perfectuz ab eadem anima in esse corporeo. ¶Hec ille. Ex p̄dictis igitur ꝑz ꝙ nō sunt ponende dimensiones interminate in materia ei coeterne ante omnē formā ſbalē: vt Aueroys voluit. Neqz etiā ponēde sunt tales dimensiones sequētes formā corporeytatis quasi aliaz a forma specifica: vt Auic. voluit. Qualiter autez ponende sint: in sequenti articulo declarabitur.

Ad primū igitur dicendum ꝙ materia in qua est introducenda forma est diuisa per q̄ntitatez que in materia est mediāte foꝛa abiicienda. Et adueniente forma introducenda corrūpitur illa q̄ntitas per accidēs in materia: ꝛ introducitur noua q̄ntitas: vt dicit Doc. S. in de spūalibus creaturis. ar. 3°. que sequitur naturaliter formam substantialez q̄ntuz ad gradū corporeytatis: ꝛ intelligitur precedere eandem q̄ntum ad gradus pfectiones. ¶Ad 2m dicendū ꝙ nulla forma per se primo corrumpitur nisi a sua forma ꝯria. ¶Per accidens tamen corrumpiť ad corruptionez subiecti. Tamē expellitur absqz ꝯrio sm numez: sicut calor suscepti⁹ in aqua qui disponit aquā ad formā ignis: duz forma ignis introducitur corrumpiť ille calor in numero per accidēs ad corruptionez subiecti: vt dic Doc. S. vbi supra. Sic etiā dimēsiones p̄cedētes formā ītroducēdā: corrūpunť aduenīte tali forme: q. ſ. subiectū eoz in numero corrūpitur. ¶Ad 3m dicendū ꝙ corp⁹ fit ex nō corpore actu: corpore tñ in potentia. Materia aūt per se sumpta: lz nō sit corpus actu: est tamen in potentia ad formam corporeytatis. ¶Ad quartum dicendum negando consequētiā quia materia que stat sub forma abiicienda est diuisa ab aliis partibus materie que stant sub aliis formis per dimensiones que sequuntur illas specificas formas abiiciendas vt dictum est. sicut dum ex aere fit ignis: materia aeris est distincta ꝛ diuisa ab aliis partibus materie per quantitatem in aere existentem que corrumpitur ad corruptionem forme aeris. ¶Ad quintum dicendum ꝙ in diuisibile actu ꝛ potentia additum diuisibili nō facit ipm maius: sed bene indiuisibile actu diuisibile tamen in potentia cuiusmodi est materia additum alteri habenti virtutem actiuam reducendi talem potentiam ad actum potest reddere alterum maius. ¶Ad sextum dicendum ꝙ augmentatio ꝛ dilatatio materie siue talis extensio quantitatiua non fit in instanti: sed successiue sub forma abiicienda. sicut sub forma existente in materia aeris. Cum. n. ex aere fit ignis: materia aeris continue recedit a propria quantitate ꝛ a dispositionibus materialibus forme aeris agendo ad dispositiones forme ignis. Et sicut non est dabile vltimum instans esse forme aeris: sed primum non esse sui quod est primum esse ignis: ita non est dare vltimum instans in quo materia sit sub propria quantitate aeris. Sz est dare p̄m in quo actu est sub ꝓpria quātitate ignis. Et sic non fit in instāti talis extensio per se: licet bene per accidens introducatur noua quantitas ad introductionem nouе forme absqz motu locali. ¶Ad septimuz dicendum ꝙ in quolibet genere reperitur potentia formalis ꝛ actus determinans. sicut genus est forma determinabilis ꝛ differentia est actus determinans. Sed solum in genere substantie reperitur potētia susceptiua distincta realiter a proprio actu eiusdem generis. Ideo in generibus accidentium non oportet ponere aliquod susceptiuum reale distinctum realiter a formis illorum generum. Forme enim accidentales cum sint forme simplices non habent materiam ex qua fiunt: sed receptiuum ipsarum est subiectū de genere substantie. ¶Et per hoc patet solutio ad vltm. Hec oia verſoris in prio pȳ. ¶Ubi supra impertinenter.

a **B decimum** sic proceditur. Uidetur ꝙ non sint ponende alique dimensiōes interminate realiter in materia: sed solum secundum intellectum. Nam si dimensiones ponerent in materia realiter ante introductionem forme substantialis: hoc esset vt forma vniret materie per eas: quia determinata forma requirit determinatam materiam. Sed hoc non est necesse - quia forma vnitur materie nude vt dicitur primo de generatione. Ergo non vnitur materie dispposite neqz dimē sionate. ¶ꝑ 2° Ubi desinit generatio: ibi incipit corruptio cum generatio vnius sit corruptio alterius. Sed in omni corruptione fit resolutio vsqz ad materiam primam. Materia autem dimensionata non est materia prima. Igitur ꝛc̄. ¶ꝑ 3° Aut ille dimensiones dicuntur interminate que carēt proprio termino: aut termino alieno. Non primum quia profunditas terminatur ad superficiem ꝛ superficies ad lineam ꝛ linea ad punctum. Neqz etiam secundum. quia non sunt alique forme accidentales que non terminetur ad formam substantialem quam presupponunt. Igitur nullo modo sunt ponende. ¶ꝑ 4° Si ponerentur tales dimensiones secundum rem: hoc esset propter distinctionem partium materie. Sed partes materie sunt substantialiter distincte per diuersas formas. Eadem etiam est potentia qua materia ordinatur ad formam substantialem ꝛ ad distinctionem partium vt dicit Doc. S. intractatu de dimensionibus interminatis. Igitur ꝛc̄. ¶Sed in contrarium arguitur. Nam si realiter dimensiones quantitatiue nō eēnt in materia ante introductionē forme: sequeret ꝙ realiter materia non eēt diuisa ꝛ partita. Et sic realiter non introduceret forma in ea. neqz magis itroduceret vna forma q̄ alia. Sz hec sunt inconuenientia ꝛ contra sensum. Igitur ꝛc̄.

Lec. 13.

Respondeo dicendū q̄ in doctrina Doc. S. videt esse magna difficultas vtruz tales dimēsiones interminate ante introductionem forme substātialis sint ponēde fm rem in materia: aut fm rationez tm̄ z mathematice. Nam in aliquibus locis videtur velle q̄ nō sint ponende nisi fm rationem. In quibusdaz vero alijs locis: innuit ꝯrium huius. Dicit enim in de spūalibus creaturis. ar°. 3. ad. 18m. q̄ qōlibet esse generis z speciei cōsequūtur ꝓpria accidentia illius generis vel speciei. Unde quando iam materia intelligitur pfecta fm rationez huius generis qō est corpus: pūt in ea intelligi dimēsiones que sunt ꝓpria accidentia hui⁹ generis. Et sic ꝓsequēter ordine intelligibili intelligi pūt in materia fm diuersas ei⁹ partes diuerse forme elemētares. hec ille. Dicit etiam in de anima. q. vnica. ar. 9. ad 11m. q̄ dimensiones non possunt intelligi in materia: nisi fm q̄ materia intelligit cōstituta per formā substantialē in esse substantiali corporeo. Quod quidem nō fit p aliaz formā in homine: q̄ per aīam vt dictum est. Unde huiusmodi dimensiones nō preintelliguntur ante animam in materia totaliter: sed q̄ntū ad vltimos gradus pfectiōis. Hec ille. Dicit etiaz in p̄ma parte. q. 76. ar. 6. ad. 2m. q̄ dimēsiones q̄ntitatiue sunt accidētia ꝓsequētia corporeytatem: que toti materie puenit. Unde materia iam intellecta sub corporeytate z dimensionibus potest intelligi vt distincta in diuersas partes: vt sic accipiat diuersas formas fm vlteriores pfectionis gradus. Quāuis. n. eadez forma sit fm essentiaz que diuersos perfectionis gradus materie attribuit vt dictum est: tamen fm ꝓsiderationez rationis differt. Hec ille. Dicit etiaz in de veritate. q. 5. ar. 9. ad. 6m. q̄ dimensiones nō preintelliguntur in actu completo ante formas naturales: sed in actu incōpleto. Et ideo sunt prius via generationis: sed forma est prior in via cōpleti. Hec ille. Dicit etiam Doc. S. in quo libetis quolibeto. 9°. q. 1. ar. p°. Non enim pōt esse actu in rerum natura aliquid nō specificatuz ad diuersas spēs indifferenter se habens. Quāuis enīz intellectus ꝓcipiat animal nō specificatuz rationali vel irrationali differētia: nō tamē pōt esse actu animal qō nō sit rōnale vel irrationale. Unde fm pūm nō est in genere qō nō est in aliqua specie. Unaqueqz vero q̄ntitas specificatur per certaz ei⁹ terminationez q̄ntitatis sicut numeri species sunt duo vel tria z sic de alijs. Et magnitudinis species sunt bicubitū z tricubitum z huiusmodi. Uel fm aliquam determinatam mensuram. Unde impossibile est sic inuenīri aliquaz q̄ntitatem in actu: que nō sit ꝓprijs terminis limitata. Hec ille. Cuz ergo dimēsiones interminate sint q̄ntates: videtur fm Doc. S. q̄ nō sint in materia nisi fm ꝓsiderationem nostram. Dicit etiam Doc. S. in. 4°. sententiaz. di. 11a. q. 1. ar. p° ad vltimū. q̄ dimensio que preintelligitur ante formā substantialē in materia non hz esse completuz: qz non est dimensio terminata. Terminatio enim dimēsionis est per formam. Sed dimēsiones que manent post cōsecrationez sunt dimensiones terminate: qz habent certam figuram z mensuram. Hec ille. Dicit etiā in. 4°. sniaz. di. 12. q. 1. ar. p°. q̄ dimēsiones sūt qōdā corpus mathematicuz preter corpora nālia. Sed hoc nō est nisi fm rationez tm̄. Igitur ꝛc. Dicit etiaz in tractatu de natura materie q̄ dimēsiones interminatas ponere in materia est impossibile: nisi per actuz intellectus tm̄ sicut ponunt mathematici. Hec ille. Ex omnibus ergo predictis videt Doc. S. velle q̄ nō sint ponende dimēsiones interminate nisi fm intellectuz z modū ꝓsiderandi. Sed sup Boecio de trinitate: videt velle q̄ dimensiones realiter ponunt in materia ante introductionē forme. Dicit enim ibidem. q. 4. ar. 2. q̄ forma fit hec per hoc q̄ recipitur in materia. Sed cuz materia sit de se indistincta: nō potest esse q̄ formaz receptam indiuiduet nisi fm q̄ est distinguibilis. Materia autem non est diuisibilis nisi p q̄ntitatem. Unde pūs dicit in p° pūy^z. q̄ subtracta q̄ntitate: remanebit substantia indiuisibilis. Et ideo materia efficitur hec z signata fm q̄ subest dimensionibus. Hec ille. Ubi expresse vult q̄ sint ponende dimēsiones in materia fm rem. Dicit etiaz ibidem ad 2m. q̄ dimēsiones cum sint accidentia per se nō possunt esse ꝓncipiū vnitatis indiuidue substantie: sed materia aput talibus dimensionibus subest intelligitur esse ꝓncipiū vnitatis vel multitudinis. Hec ille. Et sic idem innuit qō prius. Dicit ibidem ad. 5m. q̄ dimensiones interminate ꝓntelliguntur ante ipsam formā in materia: qz sine his nō pōt intelligi indiuiduū sicut nec sine forma. Hec ille. Dicit etiam ꝓtra gen. li°. 4°. ca°. 81. q̄ materia q̄ fuit substātia formebat q̄ esset indiuidualis materia. Hec ille. Idem innuit in. 4°. sniaz. di. 20. q. 1. ar. p°. et in multis alijs locis. Ex quibus colligitur q̄ Doc. S. vult ponere etiam realiter dimensiones interminatas in materia. ¶ Sed considerandū est fm Doc. S. sup Boecio de trinitate. q. 4. ar. 2. q̄ dimensiones possunt duplīr ꝓsiderari. Uno° fm eaz determinationem. Et dico eas terminari fm determinatam mēsuram z figuram. Et sic vt entia pfecta collocant in genere q̄ntitatis. Alio° possunt considerari sine ista determinatione in natura dimensionū tm̄ q̄ntis nūdis sine determinatione aliqua eē possint: sicut nec natura colloris sine determinatione albi aut nigri. Et sic collocant in genere q̄ntitatis vt imperfectuz. Hec ille. Ex quibus manifeste colligitur q̄ fi dimensiones interminate considerent fm q̄ interminate sunt: sic nō preexistunt in materia nisi fm cōsiderationem nostraz mathematicam intelligendo. s. illud qō est in re terminatuz ablaq; eius terminatione. Sed si cōsiderent ille dimensiones naturaliter z physice: sic ponende sunt dimensiones fm rem in mā. ¶ Sed qualiter precedant aut sequantur formā substantialem cōsiderandum est q̄ de materia loqui possumus dupliciter: vt dic Doc. S. i tractatu de natura materie. Uno° de tota materia actiuoz z passiuoz in sui vlitate cōsiderata. Alio° de materia particulari. Primo modo nō opz ponere ad susceptionez diuersaz formaz in materia aliquā diuersitatē partium per aliquas q̄ntitatem: sed subsequi necesse est. Et hoc ideo: qz inductio diuersaruz formaruz est generatio diuersoz compositoz habentiuz diuersas partes. Manifestū est enim q̄ inductio forme est generatio cōpositi: cui⁹ soluz est habere partes. Materia autem z forma nō habent partes nisi per accidens. Unde nō diuidunt nisi per accidens ad diuisiones. s. totius. Ex quo concluditur q̄ primaq; composituz cōtinetur in quo iam est materia particularis non in sui vlitate cōsiderata: nulla partialitas fuit ex parte materie: cū hoc non competat sibi nisi per accidēs. s. ratione compositi. ¶ Sed dicebat discipulus. Ex parte materie erat aliq̄ totalitas per se. Ergo z partialitas: qz nullibi est totum vbi non sint partes. Dicendum q̄ totalitas illa mā erat proportio siue amplitudo capacitatis sue respectu forme q̄ntitatē in rum suscipiendaz: z nō aliqua diuersitas per q̄ntitatē introducta: vt dicit Doc. S. in predicto tractatu. ¶ Proprio cuius ampliori cōsideratiōe sciendū est fm eundē ibidē q̄ cuz de materia non fit loquenduz nisi in ordine ad formam suam: manifestum est nō esse simile de materia in particulari z in sua vlitate: sicut nec est simile de forma in particulari z in vniuersali. Forma autez particularis totaliter est totalitate essentie in qualibet parte materie aliquin materia sub forma aeris existēte effet forma ignis z alioz que de materia generantur. Unde necesse est propter ꝓportionez materie ad formam: q̄ materia particularis sit sub qualibet parte forme fm totalitatez essentie. non aūt fm totalitatez q̄ntitatis. Et tamen tota materia cōmunis fm rōnem cōmunē z totalitatez essentie sue nō erat sub forma vnius eoz̄ que de materia generantur. Hec igitur totalitas materie est ipsa ꝓportio capacitatis sue respectu forme: z nō aliqua diuersitas introducta q̄ntitatez. Sicut enim forma in quadam essentie amplitudine cōsistit in quo comprehenditur quicquid de materia educitur aut educi potest. ita fm ꝓportiam rationem materie correspondentis inuenīt amplitudo capacitatis vt dictum

Lectio. 3.

vt dictum est. Aliter enim ex materia qualibet pticulari totum posset generari qđ generatur ex tota materia. Qđ manifestum est esse falsum. Hec ille. Sic ergo si loquamur de materia vniuersali siue in sua vlitate cõsiderata: sic in ea nõ ponunt alique dimensiones que preexistant forme substantiali neqz sm rem neqz sm intellectuz: sed bene sequũtur: vt dictum est. Sed si loquamur de materia particulari que. s. est sub aliqua determinata forma: puta de materia aeris que est in potentia ad formã ignis aut de materia hominis que est in potentia ad formã caris vl õ aliqua alia materia huiusmodi: sic possum9 loqui dupliciter de dimensionibus. Uno° de dimensionibus que sunt in materia sub forma abijcienda. Alio° õ dimẽsionibus que introducuntur cuz forma substantiali introducenda. Si ergo loquamur de dimẽsionibus que stant sub forma abijcienda: verbi gratia de dimẽsionib9 aeris que sunt terminate per figuram z mẽsuram aeris: et intelliguntur esse interminate per formam z figuram ignis qui potest generari de materia aeris: sic eas ꝓcedẽ formã substantialem põt intelligi dupliciter. Uel qz precedant formam abijciendam. Et sic nõ precedũt: sed eaz realiter cõsequũtur ordine nature. Uel qz precedant formam ignis introducendam. Et sic põt intelligi duplicit. Uno° qz sic precedant qz in numero remaneant sub fõa introducenda. Et sic nõ ꝓcedunt neqz sm rem neqz sm intellectum. Alio° qz precedant eam: ita tamen qz p acci dens destruantur ad destructionem subiecti aduenientis forma introducẽda. Et sic sm rem ponuntur in materia preexistere ante formam substantialez. Sed si loquamur de dimensionibus que introducuntur cum forma introducenda: sic eas precedere illam formã põt intelligi dupliciter. Uno° qz precedant essentiam forme q̃ntum ad omnes eius gradus. Et sic nõ ꝓcedũt neqz sm rem neqz sm intellectuz: qz opz ꝓintelligere formã substantialem esse in materia anteq̃ det sibi gradum corporeytatis. Et cum ad corporeytatem sequantur predicte dimensiones sicut ppria eius accidentia: necesse est ꝓintelligere ẽ essentiam forme sm aliquẽ eius graduz esse in materia q̃s dictas dimensiones. Alio° potest intelligi qz precedant formam q̃ntum ad gradus specificos: ita tamen qz sequatur eandem formam q̃ntum ad gradum corporeytatis. Et sic precedunt formam sm intellectum nostrum. Nõ autem naturaliter z physice. Quando enim intelligim9 formam substantialem esse in materia dantem ei gradũ corporeytatis: intelligimus ab illo gradu fluere aliqua ppria accidentia cõsequentia corporeytatem. Que qdez accidentia preintelliguntur precedere gradus inferiores a quibus fluunt accidentia specifica. ¶Ex quibus pz diligenter cõsideranti cõcordia inter dicta Doc. S. Nam si loquamur de dimensionibus interminatis vt interminate sunt: sic solum ponuntur sm cõsiderationez mathematicam. Si vero loquamur de dimensionibus que sũt sub forma abijcienda: sic ꝓcedunt formam substantialez introducendam: que tamen in ipsa introductione corrũpuntur. Sed si loquamur de dimẽsionib9 que acquirun tur in introductione forme: sic quodãmodo preintelligũtur forme substantiali z quodãmodo non. ¶Et per hoc pz responsio ad omnes auctoritates inductas.

Ad primum igitur dicendum qz forma substantialis in primo instãti quo introducitur vnitur materie nude: que dicitur nuda per priuationem dimensionum z accidentium precedentiuz in numero. Tamen in illo eodem instanti materia dicit esse sub dimensionibus que introducunt ad introductionem forme que sunt eiusdem essentie specifice cum precedentibus dimensionibus differentes tamen numero: vt infra patebit. ¶Et similiter dicendũ est ad 2m. ¶Ad 3m dicendum qz ille dimẽsiones dicunt interminate per respectum ad esse in actu. quod habent sub forma introducenda: licet tamen sint terminate inq̃ntum habent esse actu sub forma abijcienda: vt tangit Doc. S. in tractatu de dimensionibus interminatis. ¶Ad 4m dicenduz qz

lz vna materia distinguatur ab alia per formam distinctione formali: non tamen distinctione q̃ntitatiua: vt etiã dictum est. Et impossibile est: vt dicit Doc. S. vbi supra aliam potentiam ponere a parte materie respectu forme substantialis: z aliam respectu diuersitatis partium ipsius compositi generati per introductionem forme in materia. lz ꝓrarium Aueroys senserit: qui posuit dimẽsiones interminatas esse potentiam quandam ad dimensiones terminatas aliam a potentia materie ad formam substantialez. Hec ille.

¶Ubi supra impertinenter.

a **¶ Undecimum** sic procedit. Uidet qz eedez in numero dimensiones que sunt sub forma abijcienda remaneant sub forma introducenda. Nam post mortem hominis aut remanẽt ille dimẽsiones que fuerunt in homine viuente aut non. Si sic: habetur intentum. Si vero nõ: vel in resurrectione eiusdẽ ꝓducent noue: aut non. Si non: tunc nõ erit idem individuum numero qđ resurget: qz varietas dimensionum causat varietatem numeralem individuoz: vt clare deducit Do. S. sup Boecio de trinitate. q. 4. ar. 2. igit z̃c. ¶Ꝑ 2°. Ille dimensiones que stant cum forma abijciẽda si non remaneant eedem in numero aut corrumpunt per se aut per accidens. s. ad corruptionem sui subiecti: qz vt dicit Doc. S. in tractatu de natura materie: dimẽsiones sunt quedam accidentia que cõsequũtur materiaz in ordine ad formã quã primo nata est materia induere. Hec autem est forma corporis: qz totam materiam necesse est sub forma corporis contineri. Hec ille. Sed vt ipse ibidem inferius subdit: idem ordo manet in materia: z ad eandem formã. Ergo eedem dimensiones manent vtrobiqz. ¶Ꝑ 3°. Corruptis principijs cõstituentibus: corrumpitur cõstitutum. Sed dimensiones interminate sunt principia cõstituentia seu individuantia: vt deducit Doct. S. super Boecio de trinitate vbi supra. Si ergo ille dimensiones que posuerunt in materia corrumpantur: nõ ꝓducetur individuũ: sed potius corrumpetur. cuius oppositum apparet ad sensum. Igitur idez qz prius. ¶Sed incõtrarium arguit. Quia impossibile est idem accidens numero migrari de subiecto in sbm: cum ad diuersitatez subiectoz necessario sequatur diuersitas numeralis accidentium. Sed illud qđ informatur forma abijcienda: est aliud subiectuz numero ab illo qđ informat forma introducenda. Igitur z̃c.

Respondeo dicendum qz ex dictis Doc. S. in diuersis locis orit difficultas circa presentem materiam. Dicit enim in tractatu de natura materie qz cuz corrumpit homo: succedit forma dans nouum esse. Et hec erat forma prima in ordine ad quã dimensiones ipse cõsequebantur: vt ad materiaz vel formam redeuntes. Unde eedem dimensiones per essentiam sunt in viuo z mortuo: qz idem ordo manet i materia ad eandem formam. Hec ille. Dicit etiã ibidez qz idem homo numero resurget z non alius: cuz omnia principia sua eadem numero. (nota numero) redeãt ad suam formam. Anima enim humana simpliciter eadem numero rediet post mortem cum plenitudine virtutum suaz ad pficiendam materiam. Ideo omni gradu eo in quo prius eam perfecit: similiter pficiet. Ma. ateria etiam eadem manet: cuz materia sit incorruptibilis. Eadez ẽt dimẽsiones necesse est numero (nota numero) remanẽ: qz aliter non fieret idem individuũ numero: qz dimensiones agunt ad individuationez. Et ideo eadez materia z eisdem dimensionibus cum eadem anima erit idem homo numero qui resurget z non alius. Hec ille. Idez innuit in. 2°. sñiaz. di. 20. q. 1. ar. ꝑ°. de susistantia orbis in materia generabilium z corruptibilium ante formam substantialem intelligere dimẽsiones nõ terminatas: sm quas attenditur diuisio materie: vt diuersas formas i diuersis partibus recipere possit. Unde etiam post separationem forme substantialis a materia adhuc dimẽsiones

ille manent eedem. Et sic materia sub illis dimensionib⁹ existens q̃ntũcũq; formam accipiat: habet maiorez ydẽptitatem ad aliud qõ ex ea generatum fuerat: q̃ aliqua pars aliene materie sub quacunq; forma existens. Et sic eadem materia ad corpus humanum reparandum reducetur: que prius ei materia fuit. Hec ille. Idem innuit ꝺ̃ gen. li⁰. 4⁰. ca⁰. 81. Nullum enim p̃ncipiorꝝ essentialium oĩno cedit in nihilum per mortem. Nam anima rõnalis que est hominis forma: manet post mortem. Materia ẽt manet: que tali forme subiecta sub dimensionibus eisdez ex quibus habebat vt esset individualis materia ex coniunctione anime numero ad eandem materiam numero homo vnus numero nisi per easdem dimẽsiones nũero. Videtur ergo Doc. S. velle q̃ eedem dimensiones numero remaneant in vivo ꝛ mortuo. Quod etiam cõcedit in. 4⁰. sñiaꝝ. di. 11. q. 1. ar. p̃⁰. ad vltimũ. si solutio eius formaliter ad argumentũ applicetur. ¶Sed p̃riuz vult in tertia parte. q. 25. 6. 3ᵐ. ꝛ. q. 50. 5. c. 1ᵐ. vbi dicit q̃ corpus prius vivũ. ꝛ postea mortuũ nõ est idem numero. ꝓpter diuersitatem forme: sed est idem ydẽptitate mãe. hec ille. Vult etiam in p̃ma parte. q. 76. ar. 6. Et in ꝺ̃ aĩa q. vnica. ar. 9⁰. Et in de ip̃ũalib⁹ creaturis. q. vnica. ar. 3. Ubi expresse probat q̃ forma substantialis vnitur mãe nude sine medio. Sed si remanerent dimensiones in mã eedem numero: forma substantialis introducẽda nõ vniretur materie nude: ſꝫ mediantib⁹ dimẽsionib⁹. igit ꝛc̃. Vult etiã in prima parte. q. .ar. .et in plerisq; aliis locis q̃ forma accidẽtalis nõ possit precedere formã substantialẽ. igit ꝛc̃. ¶Unde dicendũ est: q̃ corpus idẽ vel dimẽsiones easdez manere sub forma corrupti ꝛ geniti: põt intelligi dupliciter. Uno⁰ ſm essentiam specificam. Et sic bene remanẽt in vtroq;. Alio⁰ ſm numex: Et hoc dupliciter. Uel q̃ remaneãt numero eedẽ numerositate essentie. Et sic etiam bene remanent in vtroq;. Uel numero numerositate subiecti. Et hoc itex dupl̃r. vel actu. Et sic non remanent eedem numero: qr vnum accidens numero etiam succesſiue non potest esse actu in diuersis subiectis. vel in potentia. Et hoc dupliciter. vel in potentia naturali. Et sic nõ possunt remanere eedem numero: qr per agens naturale nõ potest idem numero iterato reparari. vel in potẽtia obiali. vz in potẽtia i ordine ad agẽs diuinũ. Et sic idem corpus numero: ꝛ eedem etiam dimensiones numero eũ eadem anima numero numerositate subiecti remanent in materia post corruptionem rei que postea per agens diuinũ recuperans idem numero subiectũ efficiunt in actu: vt pz in resurrectione hominis. Uerũ est tamen q̃ ille dimensiones que sunt actu in homine vivo: ꝛ que sunt actu in homine mortuo sunt idem numero numerositate essentie ꝛ nõ nũerositate subiecti. ¶Ex quibus pz ꝓcordantia ꝛ respõsio ad obiecta.

¶Questio. 18ª. De similitudine que requiritur inter generans ꝛ generatum.

f Upra ꝓsideratum est de p̃ristẽtia formarꝝ i materia ante introductionem earum ꝛ de dimensionibus ad generationez requisitis: cõsequẽter ꝓsiderãdũ restat de similitudine que requiritur inter generans ꝛ generatum. ¶Circa qõ queruntur duo. ¶Primo vtruz inter formam generantis ꝛ formã geniti requiratur aliqua similitudo. ¶Scõo vtrũ forꝫ genite generent̃ a formis que sunt sine materia.

¶Sequitur in pho et Doc. S. ibi. Palam vero.

g Primum sic p̃cedit. Uidet q̃ inter formaz geniti ꝛ formã generantis nõ requirat̃ aliqua similitudo. Nam ille qui fodit ad plantandum: ꝓdu/cit inuentionem thesauri. Sed nulla est similitudo inuentionis thesauri ad illum qui fodit. ergo ꝛc̃. ¶ꝑ 2⁰. Similitudo attenditur inter duas qualitates. Sed forma generans ꝛ forma genita in substantialibus nõ sunt qualitates: sed sunt substantie. Igit ꝛc̃. ¶ꝑ 3⁰. Homo perfectus aliquando generat monstruz. Sed iter illa duo magis attenditur dissimilitudo q̃s similitudo. igit ꝛc̃. ¶ꝑ 4⁰. Asinus generat mulam. Sed inter illa est dissimilitudo attenditur similitudo. ¶Sed incontrarium est ꝑbus in textu dicens q̃ palam vero ex dictis: qr modo quodam omnia fiunt ex vniuoca quẽadmodũ naturalia aut ex p̃cies: aut ex parte vniuoco aut habente aliquã partez misſm accidens fiant. Hec ille. Sed in omni vniuocatione attenditur similitudo. igitur ꝛc̃.

Respondeo dicendum vt dicit Doc. S. in littera ſm ſniam ꝑb⁹ q̃ omne qõ generatur ab aliquo: aut generatur ab aliquo per se: aut generatur ab eo per accidens. In generatione ergo q̃ accidẽs nõ generatur ab eo ſm q̃ huiusmodi. Unde non opz in generante esse similitudinẽ generati: sicut inuentio thesauri nõ habet aliquã similitudinez in eo qui fodit ad plantandum. Inuenit. n. thesaurum per accidens. Sed in generatione per se opz esse similitudinẽ generati: qr generans per se generat ſm q̃ huiusmodi. Omne enim quod agit agens perfectum: ꝓducit sibi simile. Igitur in omni generante per se opz q̃ sit similitudo generati. Sed hoc cõtingit tripliciter: ſm q̃ triplex reperitur similitudo. similitudo materie vniuocationis ꝛ similitudo ꝑtim nis aut analogie ꝛ similitudo partim vniuoca ꝛ partim analoga. Quando ergo forma generati precedit in generante ſm eundem modum essendi: ꝛ in simili materia sicut cuz ignis generat ignem aut homo hominem: talis generatio vocatur totaliter vniuoca. Unde in generante ſsto modo est similitudo vniuocationis generati: qr non ꝺitur ſm speciez. Sed quando forma generati precedit in generante nõ quidem ſm eundez modũ essendi neqz in subiecto eiusdez rationis sicut forma domus precedit in artifice nõ ſm esse materiale: sed ſm esse immateriale qõ habet in mente artificis ꝛ nõ in lapidibus ꝛ lignis: talis generatio vocatur partim vniuoca q̃ntuz ad formam ꝛ partim ex equiuoco q̃ntum ad esse forme in subiecto. Unde in tali generante est similitudo vniuoca generati q̃ attenditur ſm genus. Quando vero ipsa tota forma generati nõ precedit in generante: sed aliqua pars eius aut aliqua pars partis sicut in medicina calida precedit calor qui est pars sanitatis aut aliquid ducens ad partem sanitatis: talis generatio dicit equiuoca. ꝛ nullo modo vniuoca. Unde in tali generante non attenditur similitudo vniuocationis sed ꝓportionis siue analogie. Sic ergo in ꝺ̃bus que generanꝺ̃ per se: attẽꝺitur similitudo generati in generante aut ſm proportionem aut ſm vniuocationez que attẽꝺitur ſm ydemptitatẽ nature ꝛ modum essendi eiusdem nãe. ¶Consiꝺerandum est autez ꝑ⁰ ſm ꝑbm in textu: vt ꝺeducit hic Doc. S. q̃ illud qõ fit ꝺicitur fieri ex aliqua parte: quia prima causa faciendi ſm se est pars generati p̃existens in generante: que est vel ipsa forma generantis vel pars forme. Cum enim per motum calor generatur: in ipso motu est quodãmodo calor sicut in virtute actiua. Nam ipsa virtus causandi calorem que est in motu: est aliquid de genere caloris. Et iste calor in motu existẽs virtute facit calorem in corpore: non quidez generatione vniuoca sed equiuoca: qr calor in motu ꝛ in corpore calido nõ est eiusdem rationis. Hec Doc. S. formaliter. ¶Consiꝺerandum est etiam ſm eundem ibidem: q̃ per hec quattuor que innuit ꝑbus in textu cum ꝺicit: q̃ calor aut est ipsa sanitas aut pars sanitatis aut sequitur cum aliqua pars sanitatis aut ipsa sanitas: ꝺat intelligere quattuor modos quibus posset se habere forma generantis ad formam geniti. Nam omnis forma geniti est in generante aut actu aut virtute. Si actu: hoc contingit ꝺupl̃r. Quia vno modo forma generati est totaliter in generante: sicut forma domus tota est in mente artificis: ꝛ forma ignis

generati

generati in igne generante. Et iste est primꝰ modus quē denotat pbus per hoc qꝫ dicit. Calor est aut sanitas. Alio modo pars formę generati est in generante: sicut cuz medicina calida sanat calefaciendo. Nam calor factus in sanato: est pars sanitatis. Et iste est secundus modus quez tangit phylosophus cum dicit. Aut pars sanitatis. Si vo forma generati sit in generante in virtute ⁊ non actu: hoc etiam cōtingit dupliciter. Uno modo quando pars forme generati est in generante virtute ⁊ non actu: sicut qñ motus calefaciendo sanat. Calor enim est in virtute ⁊ non actu. Et iste est tertius modus quem tangit phylosophus cum dicit. Aut sequitur eum pars aliqua sanitatis. Alio modo quādo ipsa tota forma est in generante in virtute sed non actu: sicut forma stuporis est in pisce stupefaciente manum. Et simile est de alijs que agunt a tota specie. Et iste est quartus modus quez tangit pbus cū dicit. Aut sanitas ipsa. hec ille quasi formaliter. ¶ Ex pdictis infert pbus: qꝫ sicut in syllogismis omniuz principium est substantia. i. qō quid est rei: qz in demonstrationibus medium est diffinitio: ita in operatiuis: generationes sunt ex quod quid est. In quo ostenditur: vt dic̄ hic Doctor Sanctus similitudo intellectus speculatiui ⁊ practici. Sicut enim intellectus speculatiuus procedit ad demonstrandum passiones de subiectis ex cōsideratiōe eiꝰ quod quid est: ita intellectus practicus procedit ad operandum ex specie artificiati que est eius quod quid est. Hec ille. ¶ Considerandum estꝫ vlterius sm Doc. S. in presenti passu: qꝫ phylosophus tangit in textu duas similitudines eorum que fiunt per naturam ad ea que fiunt per artem. Prima similitudo est: quia sperma comparatur ad generationem sicut ꝫtingit in his que fiūt ab arte. Sicut enim artifex non est actu domus nec habet formā que est domus actu sed potestate: ita sperma non est aīal actu nec habet animam que est forma animalis actu sed potestate tm. Est enim in semine virtus formatiua que hoc modo comparatur ad materiam concepti: sicut comparatur forma domus in mente artificis ad lapides et ligna: nisi qꝫ forma artis est omnino extrinseca a lapidibꝰ ⁊ lignis: virtus autem spermatis est intranea. Secunda similitudo est: quia sicut in rebus artificialibus aliqua fiunt non solum per artem sed a casu. s. quādo materia pōt moueri a seipsa eo motu quo monetur ab arte. Quādo vero non potest hoc modo moueri: tunc nō potest illud quod fit ab arte ab alio fieri q̄ ab arte: ita etiam in naturalibus possunt aliqua fieri a casu ⁊ fine spermate illa. s. quoz materia potest hoc modo moueri a seipsa eo motu quo monet sperma ad generationez animalis. sicut pz in his que generantur ex putrefactione. Illa vero quoz materia non potest moueri a seipsa eo motu quo monet sperma: impossibile est ea fieri aliter q̄ ex ipsis seminibus: sicut pz de homine et equo ⁊ alijs animalibus perfectis. hec ille. Qualiter autem hec intelligenda sint: pz ex supra adductis i hoc. 7°. q. 13. ar. 4. ¶ Sz istabat discipulus. Primo contra primā similitudinem. Nam dōstat autem qꝫ generatio animalis ex spermate nō fit vniuoca: cum sperma non sit animal. Igitur nulla videt esse illa similitudo. ¶ 2°. Arguit contra vnum quod dicitur in secunda similitudine. vz qꝫ quando materia potest hoc modo moueri a seipsa ⁊c. Nam nihil pōt moueri ab aliquo: nisi ab eo quod est in actu. Sed materia sm se non est in actu. Ergo materia non potest a seipsa moueri. ¶ 3°. Arguit contra illud quod dicebat in principio corporis articuli. vz qꝫ forma generati est aliqñ sm eundem modum essendi in generante. Nam si forma generati preexisteret in generante sm eundem modum essendi et in simili materia: sequeretur qꝫ due forme substantiales: puta duo homines distincti essent i eodem. s. in generante. Sed consequens est cōtra Doc. S. igitur ⁊c. ¶ Dicendū primo sicut dicit Doc. S. in presenti lectiōe: qꝫ cuius genaratio animalis ex spermate nō fit a spermate sicut ab vniuoco: qz sperma nō est animal: id tamen a quo est sperma est aliqualiter vniuocuz ei qō fit ex spermate. Maz sperma fit ab animali. Et in hoc aliqua est dissimilitudo inter generationem naturalez ⁊ artificialem: quia non opz qꝫ forma domus que est in mēte artificis sit a domo alia: lz quandoqz hoc accidat: vt cum aliquis ad exemplar vnius domus facit aliā. Sed semp oportet qꝫ sperma fit ab animali. Hec ille. Unde considerandum est sm qꝫ idem ibidem dicit qꝫ non opz in oī generatione naturali esse omnimodam vniuocationem. Fit enim femina ex viro sicut ex agente naturali et mulus non fit a mulo: sed ab equo vel asino: in quo tamen est aliqua similitudo. ¶ Dicendum secundo qꝫ duplex est materia. Quedam est materia prima considerata ante oēm dispositionem ⁊ virtutem agentis. Et talis non pōt mouere seipsaz. Alia est materia disposita in qua est virtus agentis. Et talis materia potest a seipsa moueri non absolute: sed mediante virtute corpoz celestium. ¶ Dicendum tertio qꝫ formam generati esse in generante: potest intelligi dupliciter. Uno modo sm actum. Alio modo in virtute. Forma ergo generati non est in generante sm actum ⁊ sm esse numerale: sed bene est in potentia ⁊ in virtute. Non enim sic est inconueniens ponere plures formas substantiales in eodem: vt infra patebit.

Ad primum ergo pz solutio ex dictis in principio corporis articuli. ¶ Ad secundū dicendum qꝫ similitudo accipitur dupliciter: vt dictum est in quinto huius. Uno modo proprie. Et sic non oportet qꝫ inter generatum ⁊ generans sit talis similitudo: quia vt argumentuz procedebat talis similitudo attenditur imediate inter duas qualitates eiusdem spēi specialissime. Alio modo accipitur similitudo pro cōuenientia aliquorum in aliqua forma sm speciem: siue illa forma sit substantialis siue accidentalis. Et talis est inter generantem ⁊ generatum. ¶ Ad tertium pz solutio ex dictis. quia homo non generat monstrum per se: sed per accidens. ¶ Ad quartum dicendum qꝫ quando ex asino generatur mulus: ibi attenditur similitudo non totaliter vniuoca. s. sm speciez specialissimā: attenditur tamen sm speciem subalternaz ⁊ sm genus prorimū. Qō sufficit. ¶ Ibi in Doc. S. Est autem aduertendum.

a **B secundum** sic pceditur. Uidetur qꝫ fōie naturales generentur a formis que sunt sine materia. Nam illa que generantur ab agente naturali generantur ab aliquo simili sm speciem. Sed animalia generata ex putrefactione sic se habent qꝫ eorum forme non procedunt ab aliquibus similibus sm spēm. Cum ergo sit similis ratio in omnibus formis naturalibus: videtur qꝫ omnes forme pducantur a formis sine materia existentibus. ¶ 2°. Uirtus activa generantis que est in semine: non est anima. Ergo non potest pducere animam. Et sic per consequens producitur a forma separata a materia. ¶ 3°. In istis inferioribus non inueniuntur aliqua principia activa nisi calidum ⁊ frigidum que sunt forme accidentales. Ergo non possunt pducere formā substantialem. Oportet ergo ponere formas separatas: a quibus forme naturales producantur. ¶ Sed incōtrarium pz ex sententia phylosophi per ea que supra adducta sunt. Et incōtrarium est Doc. S. in presenti lectione ibi. Est autem aduertendum qꝫ per ea que hic dicuntur: possunt solui dubitationes illorum qui ponebant formas in istis generatis non esse ab agentibus naturalibus: sed a formis que sunt sine materia ⁊c.

Respondeo dicendum qꝫ forme naturales producuntur ab agente naturali: vt supra probatū est. q. precedenti articulo. 7°. ⁊. 8°. Quia inter generans ⁊ generatum per se debet esse similitudo. Sed forma generati est in materia. Ergo forma generantis debet esse in materia. Et sic forme naturales non producuntur a formis separatis sed ab agente naturali: non quidez proprie sicut id quod generatur: sed per alterum. s. ad generationem compositi. Quod verum est

vt dicit hic pbūs tam de forma substantiali q̄ accidētali. Fit enim enea spera.i.quod est compositum sicut enea spera. Sed non fit spera.i.quod se habet per modum forme.neq; es.i.quod se habet per modum materie. Sed si spera aliquo modo dicatur fieri:hoc non est ꝓprie loquendo. Non enim ꝓprie spera fit:sed fit in ere:q; semper oportet preexistere ad generationem materiā ⁊ formam:vt supra dictum est. Uerūtamen inter generationem forme substantialis ⁊ accidētalis est talis differētia. Quia quando substātia generatur:necesse est preexistere semper alteram substantiā que facit generationē. Sicut si animal generetur:oportet ēxistere animal generās in his que generantur ex semine. Sed in quanto ⁊ quali ⁊ in aliis accidentibus non oportet ꝙ preexistat quantum aut quale actu:sed solum in potentia quod est materiale principium ⁊ subiectū motus. ¶Principiuz enim actiuū substantie:non potest esse nisi substantia. Sed principiuz actiuum accidentis potest esse non accidens sed substantia. ¶Sed arguebat discipulus. Nam virtus activa in semine est principium actiuum generationis substantie: Et tamen est accidens. Ergo male dictum est ꝙ p̄ncipiū actiuum substantie non potest esse nisi substātia. ¶P̄ 2°. ¶Principium ⁊ principiatum debent esse eiusdem generis:vt patet.2°.physicoꝝ. Sed substantia ⁊ accidens nō sunt eiusdem generis entis. Ergo substantia non pōt esse forma accidentis. ¶Confirmatur:quia substantia nō pōt ꝓducere aliquid effective:nisi per potentiam actiuaz generantis. Sed potentia activa est accidēs de secunda specie qualitatis. Ergo substantia sine accidente non potest esse principium actiuum accidentis. ¶Dicendum p̄mo ꝙ duplex est principium actiuum generationis.s.principale ⁊ secundarium quod se habet vt instrumentum ad agens principale ⁊ primarium. Quando ergo dicitur ꝙ principium substantie non potest esse nisi substantia:intelligendum est de principio principali:⁊ non de principio secundario Uirtus autem activa est principium secundarium ⁊ nō principale. ¶Dicendum secundo ꝙ principium actiuum etiam principale est duplex. Quoddaz est quod agit actione naturali.s.per trāsmutationē. Aliud est principium principale quod agit per quandam naturalem cōcomitantiam. ¶Primo ergo modo accipiendo principiuz:oportet ꝙ principiuz ⁊ p̄ncipiatuz sint eiusdē generis entis:sicut supra expositum est. Non autez opz:si accipiatur principiuz sēdo modo. Substantia autez est causa effectiua accidentis aliquando per naturalem concomitantiam:vt pz de subiecto respectu ꝓprij accidētis. Et sic potest esse substantia principium accidentis etiam principale:sed non econuerso. ¶Et ad confirmationem dicendum ꝙ substantia non potest ꝓducere aliquid per transmutationem nisi mediante potentia activa. ¶Potest tamen imediate producere aliqua accidentia per naturalem cōcomitantiā:sicut cum anima est causa suarum potentiaꝝ:non producit suas potentias mediante alia potētia. Alias esset procedere in infinitum.

Ad primum igitur dicendum vt dicit hic Doctor Sanctꝰ ꝙ in his que generantur ex putrefactione ēt est in materia aliquid p̄ncipium simile virtuti actiue que est in spermate:ex quo causatur anima in talibus animalibus. Et sicut virtꝰ que est in spermate est ab anima completa animalis ⁊ a virtute celestis corporis:ita virtus que est in materia putrefacta generatiua animalis est a solo corpore celesti in quo sunt virtute oēs forme generate sicut in principio actiuo. Hec ille. ¶Ad secundū dicenduz sicut dicit Doc.S.in presenti lectione. sicut etiam supra adductum est ꝙ virtꝰ activa que est in spermate ⁊ si non sit anima in actu:est tamen anima in virtute:sicuti forma domus in anima non est domus actu:sed virtute. Unde sicut ex forma domꝰ que est in mēte potest fieri forma domus in materia: ita ex virtute seminis potest fieri anima completa preter intellectuz qui est ab extrinseco. Et adhuc amplius inq̄ntū virtus que ē ī semine ab anima perfecta cuiꝰ virtute agit. Media enim principia agunt in virtute primoꝝ. Hec ille. ¶Ad tertiuz dicendum sm eundem ꝙ qualitates actiue iz sint accidentia:non tamen agunt soluz in virtute ꝓpria:sed etiam sicut supra dictum est in virtute formaꝝ substantialium:ad quas se habent sicut instrumenta sicut dicitur in.2°.de anima.ꝙ calor ignis est sicut instrumentum nutritiue potentie. Hec ille. De hac materia habet supra.q.p̄cedenti.ar.7.⁊.8.

¶Q5.19ª.Ex quibus cōstituit q5 quid erat esse.

Consequenter considerauit duz restat. ex quibus cōstituitur q5 quid erat esse. Postq̄ consideratum est quid est q5 q5 erat esse:⁊ quoꝝ est:⁊ qūo se habeat ad ea quoꝝ est:⁊ ꝙ nō oportet ponere separatas qdditates rerum ꝓpter generationem. ¶Circa quod duplex occurrit cōsideratio. ¶Prima erit de partibus ex quibus constituitur ipsum quod quid erat esse. ¶Secunda erit de vnitate partium qualiter.s.ex ipsis possit fieri vnum.ibi.¶Nunc autez dicamus. ¶Quantū ad primum tria cōsideranda sunt. ¶Primo enim considerandū est ex quibus constituitur ipsum quod qd erat esse. ¶Secundo de ordine partium inter se. ¶Tertio de distinctione partium speciei ⁊ indiuidui. ¶Circa primum queruntur tria. ¶Primo vtrum necesse est diffinitionem habere partes. ¶Secundo vtrum forma totius et forma partis sint idem realiter. ¶Tertio vtrum diffinitiones rez naturaliuz includant materiā ⁊ formā. ¶Sequitur in pbo et Doc.S.ibi. Quoniam vero diffinitio ratio est.⁊ est le.9ª.

a **¶ primum** sic ꝓceditur. Uidet ꝙ non sit necesse diffinitionem habere partes:sed ꝙ vnum solū nomen possit esse diffinitio. Nam diffinitio dicit diffinitum in singularia:vt dicitur p̄° physicoꝝ. Sed Lect. vnum nomen potest dividere speciem in singularia: vt patet in his in quibus nō est nisi vnum individuum sub vna specie. Igitur vnum solum nomen potest esse diffinitio. ¶P̄ 2°. Illud potest esse diffinitio quod potest notificare diffinitum. Sed vnuz nomen potest notificare diffinitum. Sicut enim rationale significat totam essentiam hominis similiter animal. Alias neutrū eoꝝ poset essentialiter predicari ō specie.igit ⁊c. ¶P̄ 3°. Simplex nō habet partes. Sed essentia quam significat diffinitio est simplex et indiuisibilis.igitur ⁊c. ¶Sed incōtrariū est pbūs in textu dicens. Quoniam vero diffinitio ratio est. ⁊ omnis ratio partes habet. vt autē ratio ad rem:et pars rationis ad partem rei similiter se habet ⁊c.

Respondeo dicendū ꝙ vnum nomen non potest esse diffinitio:sed necesse est ꝙ quelibet ratio sine diffinitio habeat partes. Dō sic pz. Quia opz ꝙ diffinitio distincte ⁊ explicite manifestet principia rei que cōcurrunt ad essentiam rei cōstituendā. Alias diffinitio nō sufficienter manifestaret essentiaz rei. Hinc est ꝙ dicit in p° physicoꝝ. ꝙ diffinitio exprimit expresse diffinitū in singularia. hoc est ꝙ diffinitio exprimit ⁊ distincte singula principia diffiniti. Sed hoc nō potest fieri nisi per plures dictiones. Unde vna dictio nō potest esse diffinitio:iz possit esse manifestatiua hoc modo quo nomen minus notum manifestat per nomen magis notum. Et per cōsequēs necesse ꝙ diffinitio habeat partes. Et hec est ratio Doct.sancti in lcōne. ¶P̄ 2°. Sicut se habeat ratio ad rem:ita se habent partes rationis ad partes rei. Sed res materialis non solum habet vnam partem sed plures. Ergo ⁊ diffinitio non solum habet vnam partem sed plures. Et hec est ratio philosophi in tertio. ¶Sed ꝓtra maiorē istius vltime rationis:arguit Doc. S.in lcōne. Nam diffinitio est idem diffinito. Si ergo sicut se habet ratio ad rem:ita se habeant partes rationis ad partes rei sequi videt ꝙ partes diffinitionis ꝓdicent

de diffinito. sicut de homine predicantur animal et ratio
nale. Nulla autem pars integralis predicatur de suo to/
to igitur ꝛc. ¶ Sed dicendum vt dicit Doc. S. ibidez:
ꝙ partes diffinitionis significant partes rei: inquantuz a
partibus rei sumũtur partes diffinitionis: non ita ꝙ ipse
partes diffinitionis sint partes rei. Non enim animal est
pars hominis neqz rõnale. Sed animal sumitur ab vna
parte et rationale ab alia. Animal enim est qõ habet na/
turam sensitiuã. Rationale vero est qõ habet rationem.
Sed natura sensitiua est vt materialis respectu rationis.
Et inde est: ꝙ genus sumitur a materia: differentia vero
a forma. Species autem ab vtroqz simul. Nam homo
est qõ habet rõnez in natura sensitiua. Hec ille. ¶ Pro
cuius declaratione cõsiderandũ est ꝑm Doc. S. in ꝓmo
sniaz. di. 25. q. 1. ar°. ꝑ°. ad 2m. vbi sic ait ꝙ diffinitio põt
dupliciter cõsiderari. Uno modo ꝑm illud qõ significat
per diffinitionez. Alio modo ꝑm intentionẽ diffinitionis.
Si primo modo: sic idem est significatum per diffinitio/
nem ꝛ per diffinitum. Et sic diffinitio et diffinituz erunt
idem. Et hoc modo ea que ponuntur in recto in diffini/
tione nõ sunt partes diffinitionis. i. rei per diffinitionem
significate sicut nec diffiniti. Alias partes diffinitionis nõ
predicarent de diffinito. Sed si cõsideretur diffinitio ꝑz
suam intentionem: sic diffinitio non est diffinitum: sed du
ctium in cognitionem eius. Et sic etiam diffinitio est cõ
posita ex pluribus intentionibus: quarum nulla predica
tur de ipsa: nec econuerso: quia intentio generis nõ est in/
tentio diffinitionis. hec ille.

Ad primum igitur dicendum ꝙ cum dicit
ꝙ diffinitio diuidit diffinituz
in singularia: non est intelligendum ꝙ ꝓtrahat diffinituz
ad aliqua inferiora: sed ꝙ diuidit. i. distincte notificat dif
finitum vsqz ad singularia. i. vsqz ad singula ꝓncipia dif/
finiti. Quod quidem vnum solum nomen facere non po
test: vt dictum est. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ ly animal:
et rationale: et homo: et animal rationale idem significẽt:
non tamen eodem modo. Quia animal significat totam
essentiam hominis in potentia: ꝛ per modum ꝓtrahibi/
lis. rationale vero per modum qualitatis contrahentis.
Homo autem per modum constituti. Sed animal ratio
nale significat totam essentiam hominis explicite ꝑm oẽz
modum essentialem quo essentia hominis cognoscibilis
est: indicando ipsam a ꝓxima potentia. s. ab entitate vsqz
ad vltimum actum eius. s. vsqz ad differentiam essentia/
lem eius cõuertibilem. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ simplex
accipitur nonem modis. ¶ Primo modo vt distinguitur
tur contra compositum ex mixtis. Et sic elemẽta dicunt
substantie simplices. ¶ Secõ modo vt distinguit ꝓtra
compositum ex materia ꝓximata admixta ad formam sub
stantiale. Et sic corpora celestia dicunt simplicia. ¶ Ter
tio modo vt distinguitur ꝓtra compositum ex partibus ꝗn/
titatiuis tam per se qz per accidens. Et isto modo anima
rationalis dicitur simplex ꝛ alie forme per se subsistẽtes.
¶ Quarto modo vt distinguitur ꝓtra compositum ex mate
ria ꝛ forma. Et hoc dupliciter. Uno modo vt distinguit
ꝓtra compositum ex materia ꝛ hac forma individuali. Et
isto modo essentie substantiaꝝ mãliz dicunt simplices.
Alio modo vt distinguitur ꝓtra compositum ex materia
ꝛ forma taz cõmuni qz particulari. Et isto modo angeli
sunt substantie simplices. ¶ Quinto modo dicit aliquid
simplex per carentiam cõpositionis ex natura ꝛ suppositi
to. Et isto modo omnia accidẽtia dicuntur simplicia: qz
in genere accidentis nõ est suppositum: ly ibidez sit indi/
uiduum et singulare. ¶ Sexto modo ꝑm ꝙ distinguit
ꝓtra compositum ex esse et essentia. Et isto modo ipsum esse
dicitur simplex: qz sibi nihil adiũgitur vt in abstracto su
mitur. ¶ Septimo modo vt distinguitur ꝓtra compositũ
ex genere ꝛ differentia. Et isto modo differentie essen/
tiales simplices dicuntur: ꝛ species composita dicitur.
¶ Octauo modo vt distinguitur ꝓtra compositũ ex sub/
iecto ꝛ accidente. Et isto modo accidentia abstractiue de
signata dicuntur simplicia, qz in eoꝝ significatiõe ꝓrescin/
dunt a subiecto. Ultimo modo accipitur simplex per pri
uationem cuiuscunqz compositionis. Et isto modo deus
dicitur simplex. Sic ergo ly essentia substantiaꝝ mãliuz
dicatur simplex: qz non componitur ex materia ꝛ forma
individualibus: dicitur tamen cõposita ex materia ꝛ for/
ma in cõmuni: ꝛ ex partibus essentialibus. Unde bene
potest habere partes.

¶ Sequitur in pho et Doc. S. ibi. Aut multiplr. ꝛc.

a **D secundum** sic ꝓcedit. Ui/
detur ꝙ forma
partis ꝛ forma totius non realiter distinguan
tur. Nam eiusdem rei est tantum vna forma
substantialis: vt vult Doc. S. ꝓtra Albertuz: vt infra pa
tebit. Sed forma partis ꝛ forma totius sunt forme sub/
stantiales in vno composito. Ergo sunt vna forma ꝛ non
due. ¶ ꝑ°. Si forma partis ꝛ forma totius realiter di
stinguerent: cum cuilslibet forme sit dare esse: tunc vni
us compositi essent duo esse essentialia. Quod falsuz est.
igitur ꝛc. ¶ ꝑ 3°. Forma partis actuat mãz ꝛ forma to
tius actuat totum cõpositum. Aut ergo etiã a forma par
tis fluit esse totius aut non. Si non: cum a forma totius
fluat esse totius. sequitur ꝙ non erit idem esse totius et
materie. Et sic duo erunt esse substantialia eiusdem. Si
vero forma partis actuat materiam cum vltius determi
nabilis sit vnica ꝓpria determinatio: sequetur ꝙ forma
partis ꝛ forma totius erunt vnius actus: et sic erunt vna
forma. ¶ ꝑ 4°. Illud qõ est de intrinseca cõpositione
alicuius: nõ differt realiter ab eo. sicut animal et rõnale
non differunt realiter ab homine neqz partes diffiniẽtes
a diffinito. Sed forma partis est de intrinseca cõpositiõe
forme totius: vt sepius dicit Doc. S. Ergo non realiter
distinguũtur. ¶ ꝑ 5°. Ex vnione forme accidẽtalis cuz
subiecto non resultat vna forma distincta ab accidente.
Ergo simili ratione ex vnione forme partis cum mã nõ
debet resultare vna forma totius distincta realiter a foꝛa
partis. ¶ ꝑ 6°. In angelis nõ differunt forma partis ꝛ
forma totius. erga pari rõne neqz in sbijs materialibus.
¶ ꝑ 7°. Doc. S. in. 4°. sniaz. di. 20a. q. 1. ar. ꝑ°. dicit ꝙ
humanitas sine forma totiꝰ nõ resultat ex forma partis ꝛ
forma totiꝰ ꝗsi tertiũ ꝓpositũ distinctuz a suis ptibꝰ. Ui/
detur ergo velle ꝙ nõ distinguũtur realiter. ¶ Sed in/
cõtrariũ est Doc. S. in leõne. ibi. Ad euidentiã hoꝝ que
in hoc capº dicunt: sciendũ est ꝙ circa diffinitiões ꝛ eaꝝ
essentias duplex est opinio. Quidã. n. dicunt. ꝛc.

Respondeo dõm vt dicit Doc. S. in ꝑti
leõne. ꝙ õ hac mã est duplex
opinio. Quidã. n. dicũt ꝙ eadẽ ꝑm rem est forma totius
que significat noie hũanitatis et forma partis que signi
ficatur noie aie. Sed dñt solũ ꝑm rõnẽ. Nam foꝛa ptis
dicit ꝑm ꝙ ꝑficit mãm ꝛ facit eaz eẽ in actu. Forma aũt
totiꝰ dicit ꝑm ꝙ totũ cõpositũ per eam in spẽ collocatũ
est. Et huius opinionis videt fuisse Aueroys ꝛ quidam
sequaces eius. vz Albertiste. Alia vo opinio est que dic
ꝙ forma totius dft a forma ptis: sicut totum a pte. Nam
qdditas spẽi est cõposita ex mã ꝛ forma. Sz forma ptis
nõ est cõposita ex mã. Huius opionis est Auiccna. Que
qdez opio vera esse videt: vt dicit Doc. S. in. 4°. sniaz
di. 20a. q. 1. ar. ꝑ°. ¶ Pro cuiꝰ declaratione ꝓsiderandũ
est: ꝙ vt dicit versoris sup tractatu de esse et essentia. foꝛ
ma ptis dicit eẽ altera pars ꝓpositi que actuat materiã.
Que dñ forma ptis: qz ꝑ° iformat vnã ptẽ ꝓpositi. s. ma/
teriã. Sed forma totiꝰ dñ esse aggregatuz ex forma ptis
ꝛ mã. Et ita in se ꝓtinet mãz ꝛ formã. Neqz est ꝗrenda
causa quare ex tali forma ptis ꝛ tali mã fit vnũ: vt dicit Lectio. 1. ꝛ
2° de aĩa. nisi qz vnũ se bz vt ppriꝰ actꝰ: ꝛ aliud vt ppria com. 8.
poa. Ex ppio aũt actu ꝛ ex ppria poa fit vnũ p se. Ideo
ex ꝓdicta vnione forme ptis cũ mã: bñ resultat vna foꝛa
totius distincta ab vtroqz. ¶ Dicendũ est ergo ꝙ forma
totiꝰ ꝛ forma ptis realr distinguũtur in substantijs mate
rialibꝰ. Nam qñ duo sic se bñt: ꝙ vnum remanet altero
corrupto: illa duo distinguũtur realiter. Sz sic est ꝙ aĩa
rõnalis que dñ foꝛa ptis põt remanere post mortẽ hois

humanitate corrupta que dicit forma toti⁹. Relinquit ergo ꝙ forma ptis ⁊ forma totius distinguũtur realiter. ℂ Ꝑ 2°. Añ duo sic se hñt ꝙ vnũ includit aliqd essentialiter qđ alterꝫ nõ includit: differũt realiter. Sed forma totius essentialr includit mãm quã nõ includit forma partis. Igit forma ptis ⁊ forma toti⁹ realr distinguũtur. Probatio medie. Qz forma toti⁹ ⁊ essentia ⁊ diffinitio idem sunt fm rem. Sed diffinitio siue essentia subtantiaꝫ materialiũ includit mãm: vt deducit phus in pñti cap° ꝓtra Platonem. Ergo ⁊ forma totius. Lectio.7.

Ad primum igit dõm ꝙ lz vni⁹ ⁊ einsdez rei nõ possint eẽ plures forme toti⁹ a qb⁹ fluat totũ esse rei: tñ vni⁹ rei pñt esse plres foꝛe subordinate per modũ ptis ⁊ totius. sicut est in ꝓposito: ℂ Ad 2m dõm ꝙ a forma ptis ⁊ a forma totius. fluit idẽ esse toti⁹: nõ tñ eodẽ modo. Quia illud esse mediate fluit a forma ptis: ⁊ imediate a forma totius que cõsequit formam ptis. forma.n.ptis actuando mãm nõ influit ꝑmo sibi esse: qz susceptiuũ illi⁹ eẽ est cõpositũ ex mã ⁊ forma partis ⁊ nõ ipsa mã tñ. ℂ Et ꝙ hoc ꝓz responsio ad 3m. ℂ Ad 4m dõm ꝙ aliqd dr esse de intrinseca cõpositõe alicuius duplũ. Uno° fm rõnez tñ: sicut supioꝛa sunt de intrinseca ꝓstitutiõe spẽi. Et talia nõ opz ꝙ realiter distinguãtur a cõstituto sicut ꝓcedebat argum. Alio° fm rem ⁊ cõpositione reali: ⁊ de ꝓstitutione toti⁹ per modũ ptis realis. Et talia bñ distinguũtur realiter partialiter a toto lz non fm totũ: vt adducit versoꝛis vbi supra. ℂ Ad 5m dõm negãdo ꝓñaz. Mõ.n.est sile de forma sbali ⁊ accidẽtali: vt supra adductũ est i ꝑn° hui⁹ septimi. qz ex vnione accñtis cũ sbo nõ põt fieri vnũ ꝙ se lz ꝙ accñs: qz sbm ⁊ accidẽs nõ sunt einsdẽ generis. Ꝓpoꝛtia aũt po[a] ⁊ proꝑtius act⁹ sũt einsdẽ generis. Ex vnione aũt forme sbalis cũ mã põt fieri vnũ ꝙ se ꝓpter rõnẽ dictã. Uñ nõ ẽ sile. ℂ Ad 6m dõm negando ꝓñaz. Mõ.n.est sile de substãtijs separatis ⁊ de substantijs mãlib⁹: qz substãtie separate sunt forme tñ. Ideo i seipsis nõ ꝓtinẽt aliqd realiter distinctũ a forma ptis. Sed sbe mãles nõ sunt forme tñ. Ideo nõ ẽ simile. ℂ Ad vltimũ dõm ꝙ Doc.S. ibidez nõ vult dicere ꝙ forma partis non distinguatur realiter a forma totius: sed vult ꝙ ex vnione forme ⁊ mãe nõ resultat qõdã tertiuz sicut dom⁹ resultat ex suis ptib⁹ integralib⁹. Uñ sicut nã angelica cõponit ex seipsa ⁊ esse: et dicit qõdaz cõpositũ: ita forma ptis cõposita cum materia dr forma toti⁹ que forma toti⁹ distinguit a foꝛa ptis: qz includit materiã quã nõ includit foꝛa ptis: vt dictũ est. ℂ Ubi supra in pho et Doc.S. Aut multiplr. ⁊c̃.

a **D tertium** sic ꝓcedit. Uidet ꝙ materia nõ sit pars qdditatis rez materialiũ. Nam in ꝑn° pñtis lectionis dicit Doc.S. ꝙ partes rei nõ sũt partes diffinitionis. Sed ꝓstat ꝙ materia etiaz cõis est pars rei. s. diffiniti. Ergo materia non est pars diffinitionis. ℂ Ꝑ 2°. Partes diffinitionis per se cõuenit diffinito: vt supra ꝓbatuz est in ꝑn° hui⁹ septimi. Sed Doc.S. in pñti parte hui⁹ lectionis. dicit ꝙ nulla materia neqz cõis neqz indiuiduata ꝑ se ꝓtinet ad spẽm fm ꝙ spẽs accipit ꝓ forma. Hec ille. Sed ꝓstat ꝙ qdditas rei est forma ⁊ essentia. igit ⁊c̃. ℂ Ꝑ 3°. Partes circuli inscisse sũt materia circuli. Sed cõstat vt dicit hic phus ꝙ nõ ponunt in diffinitione circuli. igit ⁊c̃. ℂ Ꝑ 4°. Oẽs ptes diffinitionis sunt forme. Materia aũt nõ est forma. igitur ⁊c̃. ℂ Ꝑ 5°. Partes diffinitionis sunt ꝑn[a] cognoscẽdi diffinitum. Sed materia nõ est ꝑn[m] cognoscẽdi cuz sit i pura po[a]. igit ⁊c̃. ℂ Ꝑ 6°. Illud qđ hz materiã est gnãbile ⁊ corruptibile. sicut supra dictũ est. Sed eẽntia ⁊ qdditas est sempiternoꝛ ⁊ incoꝛruptibilinz: vt dr ꝑ° posteriox. igit ⁊c̃. ℂ Ꝑ 7°. Ratio ꝙre idiuidua mãlia diffiniri nõ ꝓñt: est qz includũt mãm. Materia ergo impedit diffinitionẽ. Et sic idez qđ ꝓpo. ℂ Ꝑ 8°. De rõne mãe est determinare. Unde mã ponit ꝑn[m] indiuiduationis. Sed essentia nõ est determinata: sed ꝓtib⁹ cõicabilis. igit ⁊c̃. ℂ Sed incõtrarium est phus in textu. ibi. Aut multiplr dicitur pars. Quoꝛnz vnus quidem modus est qđ mensurat fm quantitatem. Ex quibus vero substantia est vt partibus perscrutandum est. Si igitur est hoc quidem materia. illud vero species. Aliud ex his ⁊ substanna est materia et species. et quod ex his est quidez vt materia pars alicuius dicitur ⁊c̃. Lectio.16

Respondeo dicenduz ꝙ vt dicit hic Doc. S. in lectione circa diffinitiones rerum ⁊ earum essentias duplex est opinio. Quidam enim dicunt ꝙ tota essentia speciei est ipsa forma. nõ ponentes differentiam inter formam partis et formam totius nisi fm rationem sicut fuit Aueroys ⁊ Albertus: vt dictum est. ℂ Sed hec opinio videtur esse contra intentionem phylosophi. Nam phylosophus. 6°. huius dicit ꝙ naturalis scientia differt a mathematicis: qz res naturales habent in sui diffinitione materiam ⁊ formam. Ergo nõ sola forma est tota quidditas rez materialium. ℂ Sz dicebat aduersari⁹ ꝙ mã ponit in diffinitiõe rerũ mãliũ nõ sic ps eẽntie: sz ꝑ additamentuz. ℂ Contra hoc instat Doc.S. Maz illud qđ diffinit ꝑ aliqd qđ non est de essentia eius: diffinit per additamentũ. Sed substãtie separate nõ hñt diffinitionẽ ex additione: sed sola accidentia ꝓpter eoꝛ imperfectũ esse dependens: vt supra dictũ est. Uñ relinquit ꝙ mã sensibilis sit pars essentie sbaz mãliuz nõ solum ẽntũ ad indiuidua: sed etiã ẽntũ ad spẽs ipsas: quia diffinitiones nõ dant de indiuiduis sed de spẽbus. Hec ille. Est ⁊ alia opio eoꝛ qui dicunt ꝙ forma totius ⁊ forma ptis realiter distinguũtur sicut Auic. ⁊ sui sequaces: qui dicũt ꝙ qdditas siue forma totius in substantijs materialibus includit mãm ⁊ formaz. Et hec opinio videt esse ipsius phy in ꝑn° cap° quã adducit ad excludendaz opinionẽ platonis de ydeis qui dicebat spẽs rez mãlium esse per se existentes sine materia sensibili: qbus materia sensibilis non esset aliqno modo pars spẽi. Ꝓbus ergo volens hoc ꝛmꝓbare: ostendit ꝙ materia sensibilis necessario est pars speciei. Quo ostenso manifeste ostenditur ꝙ impossibile est esse spẽs rez mãlium sine mã sensibili: sicut hominẽ sine carnib⁹ ⁊ ossibus. Et hic est tertius modus destruendi eas ydeas: vt dicit hic Doc.S. ℂ Consideranduz est ergo fm Doc.S. ꝙ triplex est modus phy destruendi ydeas platonis. Nam primo destruit eas ꝙ quidditas nõ est separata ab eo cuiꝰ est. Secõ quia hoc ꝙ quidditas nõ est separata ab eo cuiꝰ est. Secõ quia spẽs separate a mã nõ sunt cause generationis neqz ꝑ modum gnãntis neqz ꝑ modũ exẽplaris. Tertio hoc idem ꝛmꝓbat per hoc ꝙ sensibilis in cõi est rõ spẽi. Hec ille. ℂ Ex qb⁹ ꝓz ꝙ sma ⁊ intẽtio Aristo. est ꝙ mã sit de qdditate rei mãlis. ℂ Ꝓpter cuiꝰ amplioꝛi declaratione cõsiderandũ est fm ꝙ elicit hic a phõ fm Doc.S. ꝙ in ꝓposito sufficit duplex ẽ pars. Quedã est ps ẽntialiua. Et sic mã nõ est ps essentie rez mãliuz. Alia est ps qdditatis. Et illa est duplex. Quedã est pars fm rationẽ que ⁊ si significet totã essentiã: significat tñ eam non totaliter. sicut genꝰ dicit pars eẽntie hoꝝ ⁊ rõnale siue dfia. Alia est pars realis ipsiꝰ essentie siue forme toti⁹. Et talis est materia ⁊ forma partis: qz vt dictũ est. forma totius includit mãm ⁊ formã partis. ℂ Consideranduz est insup fm phm ⁊ Doc.S. ꝙ duplex est mã. Quedam est mã ꝑticularis ⁊ signata ꝓditionib⁹ indiuiduantibus. Et talis nõ est pars qdditatis rei. Alia est materia cõis. que. s. est pars alicuiꝰ spẽi fm ꝙ huiusmodi: sicut carnes ⁊ ossa sũt partes spẽi hois inqntũ homo: qz nullus homo põt existere sine his. Et talis materia est ps qdditatis rez materialiũ. Qđ sic ꝓbari põt. Nam eadez sunt ꝓncipia essendi ⁊ cognoscẽdi. Sed materia ⁊ forma sunt ꝓncipia essendi rez naturaliũ a ꝓoꝛi. Ergo sunt ꝑn[a] cognoscendi a ꝓioꝛi: ingrediunt. Sed quecũqz sunt ꝑn[a] cognoscendi a ꝓioꝛi: ingrediuntur diffinitionẽ rei. Alias diffinitio nõ cõplete ⁊ expliciteꝫ indicaret essentiaz diffiniti. Igitur ⁊c̃. ℂ Ꝑ 2°. Quidditas rei vt hic adducit Antonius Andree ⁊ bene est ratio intrinseca sufficiens ipsius rei secluſa quacunqz alia re realiter distincta ab ipsa. Ergo si forma sine materia esset tota quidditas rei sequeretur ꝙ nulla forma esset causa intrinseca

¶Q.5ō.20ª.de ordine partiuz diffinitionis ad diffinitum.

i ¶Asuper considerandū restat de ordine partium diffinitionis ad diffinitum. ¶Circa quod triplex occurrit ꝓsideratio. ¶Prima erit de ipso partium diffinitionis ordine. ¶Secunda de cognoscibilitate idiuidui ¶Tertia de principio indiuiduationis. ¶Circa primuz queruntur duo. ¶Primo vtrum partes diffinitiōis sint priores diffinito. ¶Secundo vtrum materia indiuidua lis possit esse pars diffinitionis.

¶Ibi in pbo ⁊ Doc.S.Dictum quidē igitur est: ⁊ est lectio decima.

a ¶Bprimū sic ꝓcedit.Uī ꝙ partes diffinitiōis ñ sint priores diffinito.Mā totū est posterius suis partib⁹. Sed illa que ponuntur in diffinitione rei naturalis:se hūt vt totū respectu diffiniti.Aial enim qō ponitur in diffinitiōe hois est totū vle:⁊ homo est pars eius subiectiua.Ergo segtur ꝙ partes diffinitionis non precedant diffinitū.¶P.2º.Materia ponitur in diffinitione rerum nālium:vt supra dictum est.Sed materia non precedit formam.Cum ergo diffinitum sit forma.Alias nō posset predicari de indiuiduis sequit ꝙ materia nō precedit diffinitum.¶P.3º.Perfectiora sunt priora ordine nature.Sed diffinitum est perfectius diffinientibus quia est determinati⁹ ⁊ specialius.Igitur ⁊c.¶P.4º.Visus ⁊ auditus sunt partes anime sensibilis.Sed cōstat ꝙ visus nō precedit animam sensibilem.Ergo idem vt supra ¶Sed incontrarium est pbus in textu.ibi.Dictum quidem igitur est ⁊ nunc ipsum verum tñ amplius manifestius dicemus repetentes.Maz quecunqz sunt rōnis partes ⁊ in quas diuiditur rō:hec sunt priores.

¶Respondeo dicēdū ꝙ diffinitiōis duplices sunt ptes.q̄dā sunt q̄ ponūtur i recto:sic aial ⁊ rōnale in diffinitiōe hois.Et tales pñt dupliciter ꝓsiderari.Uno⁰ vt sūt q̄dā tota vlia.Et sic ordine generationis nō sūt priores diffinito:qz totū ꝑsupponit suas ptes.Alio⁰ pñt ꝓsiderari vt sunt prin⁹ diffinientia.Et sic sūt priores diffinito.Tū primo qz sunt pn⁹ diffiniti.Tū secdo qz sunt ptes diffiniti.ps aūt est prior.Tū etiā qz sunt simplicioza diffinito.Alie sūt ptes que ponuntur in diffinitione obliquo sicut ptes māles ⁊ forma ptis.Et ille sunt duplices.Quedaz sūt q̄ nō sūt de necessitate spēi.sicut visus ⁊ auditus sunt ptes aialis:nō tñ sunt de necessitate aialis: cū aial possit esse sine hijs.Et tales nō sunt priores:sed posteriores.Unde pbus dicit in textu:ꝙ que cuz sint rōnis partes in quas diuiditur rō:hec sunt priores aut omnes aut quedā.Quod dicit propter predictas ptes que nō sūt de necessitate spēi.Alie sunt partes que sunt de necessitate speciei.Et tales sunt duplices.Quedā enim sūt ptes spēi vt est in hoc vel in illo sic mā individualis ⁊ forma propria.Et tales etiam nō sunt priores diffinito sed posteriores,Alie sunt partes spēi sm ꝙ spēs est.sicut mā cōis ⁊ forma cōmunis.Et tales sunt priores diffinito ordine generationis:quia ex materia ⁊ forma cōi cōstituit essentia rei:vt supra dictum est.¶Cōsiderādū est sm pbm i textu vt deducit hic Doc.S.in lectione ꝙ non quelibet pars ponitur in diffinitione totius.Acutus enim angulus quāuis sit pars recti:non tamen ponitur in diffinitiōe eius ꝛz ecōuerso.Nō enim ratio recti anguli resoluitur in diffinitionez acuti sed ecōuerso.Qui enim diffinit acutū:vtit recto in diffinitiōe eius.Angul⁹.n.acutus est angul⁹ minor recto.Et silr est de semicirculo qui diffinit per circuluz. Semicirculus enim est media ps circuli.Et similiter est de digito ⁊ de hoīe qui ponit in diffinitione eius. Diffinitur.n.digitus ꝙ est talis pars hominis.Hec ille.¶Sz hic oritur difficultas in Doc.S.Nam in principio corporis huius articuli dictum est ꝙ partes materiales sunt priores diffinito quia materia est pars essentie rei. Sed Doc.S.dicit in presenti passu ꝙ principia materialia in

intrinseca rei. Sed consequens est contra phylosophum ⁊ contra omnes alios pbos qui ponunt duas causas intrinsecas esse rei.s.materiam ⁊ formam.Ergo ⁊c.¶P.3º. ¶Pbus.8º.huius recitat opinionem quorumdam phylosophorum quorum quidam diffinierunt res naturales p materiam tantum quidam per formam tñ:quidam vo per vtrumqz.Et hos vltimos pbus laudat alios derelinquens.¶P.4º.Etiam in eodez octauo dicit ꝙ oportet diffinitionem esse longam ⁊ hoc pom vt materia:illō vocit ꝙ parabola de vniuersali quam consueuit socrates iuniōr dicere non bene se habet:sed superfluum est auferre materiam a quidditate rei.¶De mente ergo phylosophi est quod materia sit pars quidditatis rei materialis.¶Consiederandum est autem secundum phylosophū se diffinitionem ex circulo incisarum.Et tamen diffinitio syllabe comprehendit in se diffinitionem litterarum.Cuius ratio est.Quia littere sunt partes syllabe quantum ad speciem suam ⁊ non secundum materiam tantū.Ipsa enim forma syllabe in hoc consistit ꝙ ex litteris componatur. Sed incisiones circuli non sunt partes circuli secundum speciem accepti:sed huius circuli vel illorum.Ille ergo partes dicuntur ad speciem pertinere que secundum se in sunt vniuersiqz speciem habenti.Ad materiam vero pertinent que accidunt speciei.per se autem conuenit syllabe: quod ex litteris componitur.Per accidens vero conuenit circulo ꝙ sit actu diuisus in semicirculos.¶Consideranduz est vlterius ꝙ hoc nomen circulus equiuoce dicitur de circulo in cōmuni ⁊ de circulis particularibus. Et hoc ideo quia singulis particularibus circulis non sunt nomina imposita.Unde nomen cōmune applicatur ad significandum quēdam particularem circulum secundum ꝙ huiusmodi.¶Sed dicebat discipulus. Hoc nomen homo non equiuoce dicitur de homine in cōmuni ⁊ de singularibus hominibus.Ergo pari ratione neqz circulus sub eo sicut ⁊ diffinitiō.Sed particulares circuli continentur sub circulo in cōmuni sicut sub diffinito.¶Attendendum est igitur vt dicit hic Doc.S.quod nomen speciei non equiuoce predicatur de individuo.Predicaretur autem equiuoce de eo:si predicaretur de eo inquantum significaret hoc individuum prout huiusmodi. Si enim dicam Sortes est homo:non equiuocatur nomen hominis.Sed si hoc nomen homo imponatur alicui singulari homini:vt proprium nomen:equiuoce significabit speciem ⁊ hoc individuum. Et similiter est de nomine huius circuli:quod equiuoce significat speciem ⁊ hunc circulum.Hec ille.Et per hoc patet solutio ad instantias a discipulo propositas.

Ad primū igitur dicendum ꝙ partes diffinitionis sunt duplices.Quedam sūt que ponuntur in recto ⁊ concretiue.sicut animal ⁊ rationale dicuntur partes diffintiones hominis.Alie sunt partes que ponūtur in obliquo ⁊ abstractiue:sicut caro ⁊ anima ponuntur in diffinitione physica hominis.Uerum est igitur ꝙ partes rei non sunt partes diffinitionis que ponuntur in recto:bene tamē sunt partes in obliquo.¶Ad secundum dicendum ꝙ dupler est forma vt dictum est quedam est partis.Alia est forma totius.Uerum est ꝙ materia communis non pertinet ad formam partis.Pertinet tamen ad formam totius.¶Ad tertium patet solutio ex dictis.¶Ad quartum dicendum sicut ad primuz Licet enim partes in recto posite in diffinitione sint forme totius:non tamen partes que ponuntur in obliquo. ¶Ad quintum dicendum ꝙ materia scōm se considerata nō est principium cognoscendi inquantum huiusmodi. mā tñ sub forma ⁊ cū analogia ad formā est pn⁹ cognoscē di.Et isto⁰ ponitur in diffinitione rei.¶Ad alia tria pz solutio ex dictis:qz precedunt de materia individuali: que non est pars diffinitionis:⁊ nō de materia communi, ni sensibili de qua est hic ad propositum.

que resoluitur diffinitum sicut compositus per ea: sunt posteriora diffinito. Ergo videtur q illa que dicta sunt repugnent dictis Doc. Sancti. ¶ Dicēdum q principia materialia ordine perfectionis sunt posteriora. Tamen sunt priora ordine generationis: & hoc loquendo de materia communi & de partibus materialibus fm q sunt partes speciei vt species & non vt talis species est in hoc vel in illo individuo: sicut dictum est. ¶ Considerandum est vlterius secundum philosophum: vt hic dicit Doc. S. q diffiniens aliquam partem corporis: oportet q vtatur aīa in earum diffinitione: quia si aliquis bene velit diffinire partem animalis: non potest eam bene diffinire nisi per ꝓ priam operationem. Sicut si dicatur q oculus est pars animalis per quam videt. Ipsa autem operatio partium non existit sine sensu vel motu vel alijs operatiōibus partium anime quarum anima est principium formale. vnde oportet q diffiniens aliquam partem corporis: vtaf anima. Hec ille. ¶ Ex quibus infert Doc. S. secundū philosophum q partes anime sunt priores vel omnes sicut in animalibus perfectis vel quedam: sicut in animalibus imperfectis compositio ex anima & corpore. Semper enī oportet q partes formales sint priores toto compositio. Tamen corpus & partes corporis sunt posteriores anima ordine perfectionis. Isto tamen non obstante oportet animam in diffinitiōe corporis & eius partium poni: vt iam dictum est. ¶ Ex quibus etiam colligi potest q partes corporis sunt quodammodo priores toto composito & quodammodo non. Sūt quidem priores sicut simplex composito inquantum animal compositum ex eis cōstituitur. Sed sunt non priores fm modum quo dicitur esse prius id quod potest esse sine alio. Non enim partes corporis possunt esse separate ab animali loquendo vnoce. Secus est equinoce. Sed animal potest esse sine huiusmodi partibus que non sunt de necessitate speciei lz nō possit esse sine partibus principalibus & hoc loquendo ō animali imperfecto. Animal autem perfectus non potest esse sine huiusmodi partibus. ¶ Colligitur etiam ex predictis q duplex est compositum. Quoddam est compositum ex hac materia & ex hac forma. s. indiuiduus. Quod quidem non habet diffiniri neq habet partes diffinientes vt infra patebit. Est aliud compositum ex materia communi & forma cōmuni. sicut homo componitur ex anima & corpore. Et hic hō & hac aīa & hoc corpe. Et tale ꝓpositum bene potest diffiniri quia non est corruptibile per se sed solum per accidens. Et dicitur species non quidem accipiendo speciem formam partis tm̄ sed quod qd erat esse. Hec omnia Doc. S. pro maiori parte formaliter: omnia quidem sententialiter. ¶ Ad argumenta aūt omnia clare patet solutio ex dictis.

¶ Ibi in pho & . Doc. S. Sed rationis &c.

a **Secundum** sic ꝓceditur. Vf q mā indiuidua/lis & forma particularis possint esse partes diffinientes diffinitionis rei naturalis. Mā indiuiduoꝝ est diffinitio: vt ꝓz in predicabilibus. Sed diffinitio datur per adequata & conuertibilia vt supra dictum est. Principia autē adequata ipsius indiuidui sunt materia indiuidualis & forma particularis. Ergo &c. ¶ ꝑ. 2°. Sic̄ se habēt materia cōis & forma cōmunis ad nām specificā ita se habēt materia indiuidualis & forma particularis ad nām indiuidualem. Sed species diffinitur per materiam cōem & formā cōem. Ergo indiuiduū hz diffiniri ꝑ materiam indiuidualem & formam particularem. ¶ ꝑ. 3°. Si materia indiuidualis non posset esse pars diffinitionis aut hoc esset inq̄tū materia aut iq̄tū indiuidua. Non primū: q: sic nulla materia possz esse pars diffinitiōis. quod est ꝓtra supradicta. Neq̄z scōm: q: sic nullum indiuiduū esset diffinibile. quod est falsum vt videtur. q singularia immaterialia sunt diffinibilia. Alias non essent per se itelligibilia. quod est falsum. Igitur &c. ¶ Sed incōtrariuz est phūs in textu dicens. Sed rationis partes que speciei solum sunt. Ratio enīz est ipsius vniuersalis. Circulo .n. eē & circulus: & aīe esse & aīa idem sunt &c.

Respondeo dōm q mā indiuidualis & forma particularis nō ponit eē partei diffōnis q̄ sunt ptes spēi. Sed ptes indiuidui nō sunt ptes diffiniētes spēz. Alias spēs nō posset intelligi abiq̄z mā indiuduali: qō est falsū. Ergo mā indiuidualis nō pōt esse ps rōnis seu diffōnis. ¶ ꝑ. 2°. Quod quid erat esse idest cū eo cuius est. Ergo illius solū est diffō que est oīo si gnificās qō quid erat eē qō est idē cū suo qō qd erat eē. Huiusmodi aūt sunt vlia & nō singularia. ergo singularia nō hnt diffōnez. Et ꝓ ꝓns partes singulariū nō sunt ptes diffōnis. ¶ Cōsiderandū est aūt fm Doc. S. in lcōne: q singularia sunt duplicia. Quedā sunt singularia sensibilia. Quedā vō itelligibilia. Sensibilia vō singularia sunt sic circuli enei & lignei. Sed singularia intelligibilia sunt sic circuli mathematici. Qualrcūq̄z aūt accipiaf singulare: ꝓtes eiꝰ nō sunt ptes diffōnis. Et q in mathematica ꝓsiderentur aliq̄ singularia: ex hoc ꝓz: q cōsiderantur ibi plura vnius spēi: sicut plures linee equales & plures figure similes. Hec Doc. S. formaliter.

Ad primū igitur dōm q indiuiduū pōt considerari dupliciter sic & supra dictū est. Unoꝰ sc̄de intentionaliter. vz. fm cōem rōnem indiuidui & sic indiuiduū hz diffiniri. Hec istoꝰ mā indiuidualis est ps eius. Alioꝰ accipit ꝓme intentionaliter fm ꝓpriā rōnem eius. Et istoꝰ indiuiduū nō pōt diffiniri vt infra declaratur. Hanc aūt solutiōez innuit Doc. S. in de poꝰ. q. 9°. ar. 2. ad primū. vt infra adducetur. ¶ Ad scōm dōm q aliqualis est similitudo inter mām cōez ad spēm: & mās partē ticulare ad indiuiduū. q: q̄lz est ps alteriꝰ. Sed tñ est dissimilitudo in hoc: q mā indiuidualis nō est pars essentie. Mā aūt cōis pōt esse pars essentie vt dictū est. Ut̄ illud argumētū a fili claudicat. ¶ Ad tertiū dōm q mā individualis nō pōt esse ps diffōnis nō solū inquātū est materia nec solū inquātū est indiuidua: sed ꝓp vtrūq̄z: q: .l. est hec mā individualis. vnde argumentū nō ꝓcludit &c.

¶ Q. 21ª. Qualiter idiuidua a nobis cognoscantur.

p **Post** ꝓdicta ꝑmissa ꝓsideradū restat q̄r individua mālia a nobis cognoscāt. ¶ Circa qō q̄runt duo. 1° vtrū idiuiduū māle sit ex nā sua fm se intelligibile. Sc̄o vtz sit a nobis per se intelligibile directe.

¶ Segtur in Doc. S. ibi. Dicuntur autem intellectiua.

a **Primū** sic ꝓceditur. Videf q idiuidua mālia fz eoz nāz sint per se itelligibilia. Mā aliq̄ sunt singularia sensibilia & aliqᵃ itelligibilia vt dicit hic Doc. S. l. in ꝑti lcōne. ergo singularia sunt itelligibilia. ¶ ꝑ. 2°. Quicqd cadit sub actualitate: est fm sui nām itelligibile. Sz singularia sūt entia actu existētia. Igit &c. ¶ ꝑ. 3°. Si singularia fz eoz nām nō essent intelligibilia sequeret q a mllo itellectu itelligi possent. sed hoc ē fls. Deꝰ. n. & angeli itelligūt singularia. Ergo &c. ¶ ꝑ. 4°. Quicqd cadit sub obo itellect⁹ est p se & fm sui nāz itelligibile. Sed singularia mālia sunt hmōi. hnt enim qōqd est: sicut suppositū hz nām. Is nō fit diffinitū hz diffōnē. Igit idē vt ꝓ⁹. ¶ Sed in ꝓ riū arguit. Mā fit se hz vle ad sensibile: ita se hz itellect⁹ ad sensuz. Ergo p locū a trāsmutata ꝓportiōe fit se hz vle ad itellectū: ita sensibile ad sensum. Sed fic est q vle fm sui nāz nō ē p se ꝓceptibile nisi ab itellectu. Gnec sensibile singulare nō ē p se fz sui nāz ꝓceptibile. nisi a sensu.

Respōdeo dōz q singularia sūt duplicia. Quedā sūt imālia: & talia fm sui nāz sūt p se itelligibilia: lz nō a nob. Alia sunt idiuidua mālia. & talia sūt duplicia. Quedā sūt sensibilia. Quedā vō mathema. Et vtraqz pōt dupliciter cōsiderari. Unoꝰ q̄tū ad foīaz quā icludūt. Et sic fm eoz nāz sunt p se itelligibilia: q: oīs forma est actus qdā. Unūquodq̄z ens

n. est cognoscibile ꝺm se inquātū est actu. Alio⁹ possunt cō siderari ꝺm q̄ ꝺstituūtur in esse indiuiduali per mā3. Et sic ꝺm eor3 nām non sunt ꝺm se intelligibilia: l3 bene in alio. ſ. in nā specifica. Q3 sic p3. Mā illud q3 ꝺm sui nā3 ē per se intelligibile: pōt intelligi per se a quocūq3 intelle ctu nisi sit ꝓpter excellentiā ipsi⁹ intelligibilis. Q3 eni3 na tura angelica nō possit intelligi ab intellectu nostro in pre senti statu: hoc est ꝓpter excellentiaz ei⁹. Sed indiuidua mālia cōsiderata inesse indiuiduali: nō ꝓsit per se intelligi ab intellectu nostro: cū nō sint abstracta ab hinc ⁊ nūc: vt in sequenti articulo ꝓbabit᷑ neq3 excedūt facultatē nostrā Ergo nō sunt p3 se ex nā sua intelligibilia. ¶ Ꝺ. 2°. Unū quodq3 est intelligibile ex nā sua ꝺm q̄ est actu: ꝺm vero q̄ est in po⁹ recedit ab ītellectualitate. Sed indiuidua mā lia vt sensibilia sunt dependent a mā que ꝺm se non ē actu sed in potentia. Ergo talia ꝺm se non sunt intelligibilia pri mo. ¶ Sed cōsiderandū est q̄ Antoni⁹ Andree quē in p̄ senti pasu sequit᷑ Anto. Archyeps distinguit de triplici ī diuiduo seu singulari. Mā quoddam est singulare abstra hens ab existētia. Mō enim determinat᷑ singulare q̄tū est ex se ad existentiā sicut nec vniuersale. Et tale singulare p se est in gne nihil includens ꝓter nām spēi ⁊ ꝓprietā tē indiuidualē. Sc̄do⁹ accipit᷑ singulare īquātū est exīs ⁊ totum. Tertio⁹ accipit᷑ singulare pōt dici simꝰ existentiam: sed ⁊ alia accidentia: puta qualitatez locuz ⁊ tempus. Hec ille. Quo notato infert primam ꝯclusionez p3. q̄ singulare quolibet modo sumptū est per se intelligi bile de natura sua. ¶ Deinde infert sc̄az cōclusionez. ſ. q̄ singulare quolibet modo sumptū inquantū est de se est primo intelligibile. ¶ Primam cōclusionē ꝓbat duab⁹ rōnibus. Quar⁹ prima est singulare ē vez ens. Ergo ve quitur entitatē cū ens sit primū obm intellect⁹: vt nūc sup ponit: ⁊ dictuz fuit. 6°. huius vt ipse dicit. ꝓbatio añtis. Qz singulare includit totā entitatē qdditatiuā superioꝝ. i cludit ēt supza hoc ꝓprietatē indiuidualē: ⁊ aliq̄ accīs: q̄ ruz neutrū diminuit: sed addit ad entitatē. Ergo ⁊ ad ītel ligibilitatem. ¶ Ꝺ. 3°. Singulare saltem primo⁹ sumptū nihil includit vltra vniuersale: nisi gravus vltime actuali tatis ⁊ vnitatis: que est differentia ipsa indiuidualis. Sz nō excludit᷑ a tali singulari intelligibilitas rōne alicuius inclusi in vniuersali superiori: q⁹ tunc vniuersale non essz per se intelligibile: nec rōne illius additi: q⁹ tunc angelus singularis nō esset per se intelligibilis. Nam si repugna ret singulari vt singulare est posse intelligi angelus nō pos set se ipsum intelligere: nec deus seipsum cum sit singula ris ⁊ singulariter existēs. Hec ille formaliter. ¶ Sc̄az cō clusionē ꝓbat vnica ratione. Mā quicquid aliud intelligit᷑ a singulari includit incōplete singulare quantum ad q̄cqd intelligibilitatis est in singulari. Sed ipsuz singulare iclu dit cōplete q̄cqd est intelligibilitatis in quocūq3 superio ri vli cū includit in suo cōceptu oīa superiora ⁊ nō econ uerso. Singulare igitur nō est natū intelligi vt pars inclu sa in primo intellecto: sed tm̄ vt primū intellectuz: in quo alia superiora per se intelliguntur. Hec ille. ¶ Sed ma nifestum est q̄ predicte rōnes nihil ꝯcludunt. Nam quā do primo dicit᷑ q̄ singulare est vez ens: ꝓcedendū est: vt vez ens distinguitur cōtra nihil. Si aūt accipiatur veruz ens p3o ente in actu: sic singulare materiale in rōne indini duali ꝯsideratū: rōne. ſ. materie que est prim⁹ indiuidua tionis nō est ens actu: sed potētialitatē includit. Uñ cū po ētia diminuat de rōne entitatis simplic⁹ ⁊ per ꝯs de rō ne intelligibilitatis: sequitur q̄ rō falsum presupponit ⁊ falsum assumit. ¶ Ꝺū sc̄do dr̄ q̄ intelligibilitas non ex cludit᷑ a singulari ꝺm q̄ singulare est alias ⁊c̄. dicit ad hoc Doc. S. in prima parte. q. 86. ar. p°. ad tertiū. vbi sic ait. q̄ singulare non repugnat intelligibilitati inquātuz ē singulare: sed inquantū est māle: q⁹ nihil intelligit᷑ nisi im māliter. Et ideo si sit aliquod singulare imateriale: hoc nō repugnat intelligibilitati sicut angelus aut intellect⁹. Hec ille. ¶ Ad rōnem autem quā adducit probatione cōclu sionis: rn̄detur negando ꝯñaz q⁹ magis opposituz ꝓbat ⁊ inducit cū ꝓpositū. Nam ex hoc q̄ singulare nō includit᷑ in vli nisi in potentia ⁊ incōplete ⁊ tm̄ intellectio termin᷑ ad vle p3o: sequitur q̄ singulare ꝺm se non sit primo in telligibile. Uerumtm̄ ad hoc idē ꝓbandum adducit inter ce teras rōnes Burleus super. 5°. phy⁹ talez rōnez. Si sin gulare non sit primo intelligibile nūquā erit intelligibile. ꝯs est falsum: q⁹ saltē intelligitur per reflexionē. ¶ Patet cōsequentia. Quia si non primo intelligeretur: intelliget᷑ aliquid additum. Et tunc queritur de illo addito vtrum primo aut per aliud. Non per aliud quia sic esset procede re in infinitum. Ergo primo. Et cum illud additum sit sin gulare sequitur quod singulare sit id quod primo intelli gitur. ¶ Sed hec ratio puerilis est. Nam singulare non intelligitur per aliquod additum quod est singulare. Sz intelligitur per naturam specificā siue per quidditatē rei materialis que cum intelligitur in singularibus: singula ria intelliguntur a nobis per quam reflexionem: vt in se quenti articulo ostendetur.

Ad primū igit᷑ dicēdū q̄ aliqua sunt singula ria que dicuntur hic a p̄bo intelle ctualia: vt dicit hic Do. S. non q⁹ ab intellectu cognoscā tur. sed q⁹ absq3 sensu apprehendunt᷑ per solā fantasiaz q̄ q̄q3 dr̄ intellectus ꝺm illud. 3°. de aia. Intellectus passi uus corruptibilis est. ⁊ hic a p̄bo intelligētia notat᷑. Hec ille. ¶ Ad sc̄m dm̄ q⁹ l3 singularia ꝯsiderata ꝺm eorū formā ⁊ nām sint actu existētia: tm̄ si cōsiderent᷑ inquātum entia mālia in esse indiuiduali p mām ꝓstituta sic hnt po tētialitatē rōne cui⁹ ꝺm eorum nām nō sunt intelligibilia ꝺm se. ¶ Ad tertiuz negat᷑ ꝓsequentia. Manifestum est enim q⁹ priuationes ꝺm eaz nām neq3 negationes silr mā prima nō sunt ꝺm se intelligibiles. Et tm̄ ab aliquo in tellectu apprehendunt᷑. Unde ꝓsequētia nō valet. ¶ Ad q̄rtuz dm̄ q⁹ l3 singulare māle cadat sub obo nostri ītel lect⁹ sic hns qdditatē p modū quo supposituz hz nām: nō tm̄ sic vā qdditas seu sic hns qdditatē p modū q̄ diffinituz dr̄ hre diffōnē. Uñ nō opz q⁹ ꝺm se p° sit intelligibile. ¶ Ibi in Doc. S. Jō aūt circuloz singularium.

a **B secundus** sic ꝓceditur. Uꝝ q̄ singularia sensibilia sint per se intelligibilia a nobis p3o p̄ntu statu. Et hoc rōnibus Antonij Andree ī presenti pas su. Mā cognoscens per se differētiā extremoz: cognoscit per se extrema. Nam cū dīa sit quedā relatio: nō potest cognosci nisi cognitis extremis. Sed intellectus per se co gnoscit differentiam inter vniuersale ⁊ singulare. Ergo ꝺ se cognoscit vtrumq3 extremoz sicut arguit p̄bus in sc̄do de anima de sensu cōmuni. ¶ Ꝺ. 2°. Intellectus discurrit a singulari ad vniuersale ⁊ ecōuerso. Ergo cognoscit vtrū extremorum ipsius discursus. ¶ Patet consequentia. quia aliter discurreret ignorans. ¶ Ꝺ. 3°. Intellectus nō imponit rebus nomina quas ignorat. ¶ Sed intellect⁹ imponit rebus nomina singularibus quibus tūc attribuit intellectiones: puta indiuidua singulare ⁊ huiusmodi: q̄ omnia pertinent ad intellectum. Igitur ⁊c̄. ¶ Ꝺ. 4°. In cognita non possumus diligere. Sed diligimus singula re ⟨ prius q̄ vniuersale. Ergo idem quod prius. ¶ Ꝺ. 5°. Nisi intellectus per se intelligeret singularia: volun tas non posset per se velle actum singularium. Et per con sequens non posset peccare. Consequens est falsum. pa tet ꝓsequentia. quia voluntas non potest per se velle nisi quod est per se ab intellectu cognitum. ¶ Ꝺ. 6°. Quic quid perfectiōis est in potentia inferiori. ſ. sensu: est in superiori que est intellectus. Sed perfectionis sensus est cognoscere singularia. Ergo multo magis intellectus po test ea intelligere. ¶ Ꝺ. 7°. Species per se representat id a quo gignitur. Sed quelibet species intelligibilis pri mo gignitur a sensu. Ergo per se representat ipsum sin gulare. ¶ Ꝺ. 8°. Nullius est distincta memoria cuius non precessit distincta apprehensio. Sed intellectus ha bet distinctam memoriam suorum actuum inquantum sunt singulares. Igitur ⁊c̄. ¶ Ꝺ. 9°. Intellect⁹ cōplexus

Lecti. 10 ⁊ cō. 20.

presupponit intellectum incõplexum. Sed intellect⁹ cõplexus cõponit vniuersale cũ singulari formando propositiones affirmatinas de vtroq; dicens sortez esse hominẽ ⁊ animal. Igitur idem quod prius. ¶ Sed incontrariũ est Doc. S. in lectiõe dicens. Ideo autem circulorum singularium sensibilium non est diffinitio: quia illa quorum est diffinitio: semper cognoscuntur per suam diffinitionem. Sed singularia non cognoscuntur nisi cum sunt sub sensu aut ymaginatione que hic intelligentia dicit: quia res considerata sine sensu sicut intellectus. Hec ille.

"Respõdeo dicendum ꝙ singularia materialia possunt dupliciter considerari. Uno modo inquantum conueniunt in ratione vniuersali specifica. Et sic etiam in eorum absentia de eis cogitatur ab intellectu. Alio modo possunt considerari inquantũ constituta sunt in suo esse individuali. Et sic ipsa esse intelligibilia potest intelligi dupliciter. Uno⁹ reflexe. Et sic sũt bñ intelligibilia: sicut innuit Doc. S. in de anima. q. vnica ar. 20. circa finem: vbi sic ait. Anima coniuncta corpori cognoscit singulare per quandam reflexionem: inquantuz .s. ex hoc ꝙ apprehendit suum intelligibile reuertitur ad considerandum suũ actum ⁊ speciem intelligibilem que est principium sue operationis ⁊ eius speciei originem. Et sic venit in considerationem fantasmatum ⁊ singulariũ quorum sunt fantasmata. Sed hec reflexio compleri non potest nisi per adiunctionem virtutis cogitatiue, ⁊ ymaginatiue. Hec ille. Alio modo potest intelligi ipsa singularia esse intelligibilia directe. Et sic non possunt intelligi ab intellectu nostro in presenti statu: quia vt dicit Doc. S. in prima parte. q. 86. ar. primo. "Principium singularitatis in rebus materialib⁹ est materia individualis. Intellectus autem intelligit abstrahendo speciem intelligibilem ab huiusmodi materia. Quod autem abstrahitur a materia individuali est vniuersale. Unde intellectus noster directe non est primo cognoscitiu⁹ nisi vniuersaliũ. Indirecte aũt ⁊ quasi per quandam reflexionez potest intelligere singulare: quia intellectus postq̃ spẽs etiã intelligibiles abstraxit non potest sm eas actu intelligere nisi conuertendo se ad fantasmata in quibus species intelligibiles intelligit. Sic ergo ipsum vniuersale per speciem intelligibilem primo ⁊ directe intelligit. Indirecta autem singularia quorum sunt fantasmata. Et hoc modo modo format hanc propositionẽ sortes ⁊ homo. Hec ille ¶ Et similiter hoc modo ponit differentiam inter vniuersale ⁊ singulare ⁊ discurrit ab vno ad aliud ⁊ nomina singularibus imposit. Et etiam hoc modo voluntas fertur in cognitum ⁊ huiusmodi. ¶ Considerandum est autem ꝙ predicta sententia non solum veritatem habet de individuo materiali sensibili: sed etiam intellectuali sine mathematico. Cuius rationem cum predicta sñia innuit Doc. S. in presenti lectione dicens. Singularia non cognoscũtur nisi dum sunt sub sensu: aut ymaginatione. Et dum recedunt ab actuali consideratione sensus quantũ ad singularia sẽsibilia: aut ymagiatiõis q̃tũ ad singularia mathematica: non cognoscuntur inquantum singularia sunt. Sed tñ semper cognoscuntur per rationem vniuersalis. Cognoscuntur enim hij circuli sensibiles etiam quando actu non videntur inquantum sunt circuli non inquantum hij circuli. "Ratio aut⁊ huius est: qz materia que est principiũ individuationis est sm se ignota: ⁊ non cognoscitur nisi p formam a qua sumitur ratio vniuersalis. Et ideo etiã singularia non cognoscuntur in sua absentia nisi per vniuersalia. Materia autem non solum est principium individuationis in singularibus sensibilibus: sed etiam in mathematicis. Materia enim alia est sensibilis: alia intellectualis. Sensibilis quidem: vt es ⁊ lignuz: vel etiã quelibet mã mobilis vt ignis vel aqua: aut aliquid huiusmodi. Et a tali mã individuãtur singularia sensibilia. Intellectualis vo materia est que est in sensibilibus non inquantũ sunt sensibilia sicut sunt mathematica. Et tali mã individuantur singularia mathe. Hec ille. ¶ Cũ ergo materia individualis sit causa quare singularia sensibilia nõ directe ⁊ primo cognoscuntur sequitur ꝙ singularia mathematicalia etiaz directe nõ possint cognosci a nobis: cũ materiaz individuale includãt. Sed instabat discipulus ꝓ sñiaz datã. Mã intellectus cognoscit spẽm suã itelligibilẽ ẽt directe cuz spẽs itelligibilis sit q̃daz res de gñe q̃litatis. Sed ꝓstat ꝙ spẽs itelligibilis est singularis ⁊ idiuidiuata ꝙ ibz singulare. ¶ Ad. 1⁰. Licet intellect⁹ nr̃ põt directe itelligere singularia. ¶ Ad. 2⁰. Licet dẽ naẽ est idẽ mod⁹ operãdi sicut supra sepi⁹ dictũ est. Alia aũt separata aĩa separata ⁊ aĩa ꝓiuncta sunt eiusdez nãe. Aĩa aũt separata cognoscit singularia esse directe. Ergo ⁊ etiam ꝓiuncta corpori põt ea directe intelligere. ¶ Ad. 3⁰. Uniq̃q; itelligibile magis intelligit a po⁹sibi ꝓpinquioꝛ q̃ remotio ri: cũ potentie ad suũ obm debeat esse ꝓportio. Sed põt tellectiua angelica itelligit distincte singularia: q tñ sunt remotioꝛa ab ea q̃ ab intellectu nr̃o q est corpori ꝓiunctus. Ergo videt̃ ꝙ intellect⁹ noster possit ea directe ⁊ distincte itelligere. ¶ Ad. 4⁰. Intellectus nr̃ dirigit nos i agendis. Sed act⁹ sunt singularium. Igit̃ ⁊c. ¶ Dicẽdũ primo ꝙ spẽs itelligibilis põt ꝓsiderari dupl̃r. Uno⁹ vt est quedã res de genere qualitatis. Et sic cũ hẽat rõnem spẽi: per se ⁊ directe intelligitur ab intellectu nr̃o. Hec vt sic est singulare qdã: sed vle. Alio⁹ põt ꝓsiderari vt est id quo intellectus fertur in obm. Et sic est res singularis subiectiue vl̃s aũt obiectiue siue representatiue. Et isto⁹ cognoscit̃ꝙ reflexionem ⁊ non directe. ¶ Uerũtñ dato ꝙ sic eius directe cognosceretur nihil tñ esset ad propositum: q ipsa est composita ex materia individuali: iz sit in mã. ¶ Pro cuius ampliozi corroboratione sciendum est sm Doc. S. in scõo sñiaz di. 17. q. 2. ar. primo ꝙ spẽs itellecta põt dupliciter ꝓsiderari. Uno⁹ sm ꝙ habet esse singulare. Aut sẽ cũdũ ꝙ est sili̇tudo rei sm ꝙ est hec res. i. sm nãz in q̃ cũ aliis sue spẽi cõuenit. Nec oportet omne singulare esse intelligibile tñ in potentia: sicut pz de substantijs separatis telligibile tñ in potentia: sicut pz de substantijs separatis Sed hoc soluz est in illis que individuantur per materiã sicut sunt corporalia. Sed spẽs intellecta individuat̃ per actu. sicut intelligo me intelligere: q̃uis ipsum meũ intelligere sit quedã operatio singularis. Hec ille. Dicendũ scõo sicut dicit Doc. S. in de aĩa. q. vnica ar. 20. ad. 3m. Idem innuit in sententiarum di. 3. q. prima ar. 2. ad. 3m. ꝙ licet anima separata sit eiusdem nature cum anima coniuncta corpori tamen propter separationem a corpore habet aspectum liberuz ad substantias superiores: vt per eas possit accipere influxum intelligibilium formarum per quas singularia congnoscat: quod non potest dum est corpori vnita. Hec ille. ¶ Dicendum tertio ꝙ maior: est vera ceteris paribus: dum modo scilicet ille potentie eodem modo intelligant. Sed sic non est in proposito: quia intellect⁹ noster corpori vnitus intelligit per abstractionem a materia individuali ⁊ ab hic ⁊ nunc: que omnia conueniunt singulari materiali inesse individuali consideratoꝛ erato. ¶ Unde non potest ea vt sic directe intelligere. Angelus vero non intelligit per abstractionem spẽi a fantasmate: sed per speciem innatam aut influxam a radio diuini luminis. Unde non est simile. ¶ Dicendũ. 4⁰. sicut dicit Doc. S. in prima parte. q. 86. arti⁰. ꝓmo ad 3cõm ꝙ electio ꝓticularis opabilis ẽ q̃si ꝛclusio sillogismi intellect⁹ practici. Ex vli aũt ꝓpositiõe directe ꝛcludi nõ põt singularis nisi mediãte aliq̃ singulari. Ponẽ assũpta. vñ vli rõ itellect⁹ practici nõ mouet nisi mediãte ꝓticulari apprehensiõe sensitiue ꝓtis: vt dr̃ in. 3⁰ de aĩa. Hec ille. ¶ Cõi derãdũ est aũt: ꝙ Antoni⁹ Andree in pñti passu. pter argumenta ante incõtrariũ adducta absolute dicit ꝙ singulare põt in pñti statu a nobis intelligi per se. ¶ Sed q: precta argumẽta excepto. 6. solũ nihil aliud ꝛcludit q̃ ip sa singularia aliquo mõ ab intellectu nr̃o cognoscũtur: nõ aũt ꝙ cognoscãtur p se. s. per ꝓpriã spẽm aut ꝓpria ⁊ directa cognitiõe. iõ eoruz solutio cum hijs duob⁹ terminis .s. directe aut reflexe penitus euacuat. ¶ Ad. 6^m dr̃ sic dicendũ oportunũ ꝙ eis alia rñsio applicet. ¶ Ad. 6^m dr̃ sic dicendũ ꝙ id ꝙ potest dici: S. i d aĩa. qvnica ar. 20. ad vl^m i ꝓrũ dicẽs ꝙ id ꝙ po-

est virtus inferior potest virtus superior: non tñ eodem modo sed excellentiori. Unde illas res quas sensus percipit materialiter ⁊ singulariter: intellectus imaterialiter ⁊ universaliter cognoscit: hec ille. Hanc eandem solutionez ponit Doc. S. quasi formaliter in prima parte. q. 86. ar. primo ad vltimum.

¶ Dō. 22ª. De principio indiuiduationis singularium.

Vlterius cōsiderādū restat dē principio indiuiduationuz istorum singularium. ¶ Circa quod querūtur septem. ¶ Primo vtrum materia sit sufficiens principium indiuiduationis. ¶ Secundo vtrum quātitas sit sufficiens principium indiuiduationis. ¶ Tertio vtrum materia quantitate signata sit principium indiuiduationis. ¶ Quarto vtrum quantitas intrinsece cōcurrat ad indiuiduationez. ¶ Quinto vtrum secluſa omni quantitate possint esse indiuidua de genere substantie mathe. loquendo ¶ Sexto vtrum anima rationalis indiuiduetur per corpus. ¶ Septimo vtrum hecceitas sit principium indiuiduationis rerum.

¶ Vbi supra in Doc. S.

a Primū sic procedit. Videt q materia sit sufficiens principium indiuiduationis. Nam a Socrate ⁊ platone secluſis omnibus accidentibus: adhuc remanent duo indiuidua: ⁊ habent materias ⁊ formas distinctas realiter. Ergo materia est sufficiens principium indiuiduationis. ¶ Ꝑ. 2°. In ipsa vnione forme substantialis cum mā aut remanet quantitas in numero que prius erat aut non. Non primū q̄ sic accidens migraret de subiecto in subiectum idem numero existens. Si secundū aut illa forma recepta in materia est hec: aut non. Si non: sequitur q̄ non est in hac materia quod est cōtra ypothesim. si sic: sequitur cum non indiuiduetur per seipsam: q̄ indiuiduetur per materiā. Ergo ⁊c. ¶ Ꝑ. 3°. Illud est sufficiēs principium indiuiduationis: quod est principium incōmunicabilitatis sed materia est principium incommunicabilitatis: quia ꝫ sit diuersa fm rōnem in diuersis: est tñ eadem fm essentiaz vt dicit Doc. S. in tractatu de dimēsionibus interminatis. Igitur idez q̄ prius. ¶ Ꝑ. 4°. Si preter materiam requireretur aliud principiū indiuiduationis: sequeretur q̄ hoc esset quantitas. Sed hoc non: q̄ posterius nō est causa distinctionis prioris nisi accidentalis. Sed quantitas est posterior qualibet substantia vt dicit cum est in principio huius septimi. Igitur ⁊c. ¶ Ꝑ. 5° Indiuidui sunt duo principia intrinseca. s. materia ⁊ forma. Ergo materia ⁊ forma substantialis sufficit ad principium indiuiduationis presertim intrinsece loquendo. ¶ Ꝑ. 6° Doc. S. in presenti lectione dicit q̄ materia est principiū indiuiduationis: nullā mentionem faciens de aliquo alio. Igitur ⁊c. ¶ Ꝑ. 7°. Sēm pbm primo de celo: qui dicit hoc celum dicit materiam: qui dicit celum dicit forāz videt ergo fm pbm q̄ mā sit sufficiens principium indiuiduationis. ¶ Ꝑ. 8°. Ipse ibidem probat q̄ non sunt plures celi per hoc q̄ materie non sunt plures. Vñ pluralitas materie videtur esse causa pluralitatis indiuiduorum. ¶ Ꝑ. 9°. Septimo huius dicit pbs q̄ calyas ⁊ sortes sunt diuersa propter materiam: idem vero sunt specie. Materia ergo est causa diuersitatis indiuiduorum: ⁊ p consequens sufficiens principium indiuiduationis: q̄ de ratione indiuidui non sunt nisi duo. s. incōmunicabilitas ⁊ distinctio. igitur ⁊c. ¶ Sed incontrarium arguit. Illō est cōmune pluribus: non est causa indiuiduationis. Sed materia est cōmunis omnibus generabilibus ⁊ corruptibilibus. Igitur ⁊c.

Respondeo dicendum q̄ opinio Alberti de principio indiuiduationis fuit q̄ materia est de se hec ⁊ incōmunicabilis ⁊ de se sufficiens reddere formam incōmunicabilem quam suscipit

Et sic est totale ⁊ sufficiens principium indiuiduationis. ¶ Sed ꝓtra hanc opinionem sic arguitur. De ratiōe. n. indiuidui sunt duo. s. q̄ sit indiuisum siue incōmunicabile in se: ⁊ diuisum a quolibet alio. Sed mā ꝫ sit principiū incōicabilitatis: tñ nō pōt esse prīm distinctiōis vni⁹ indiuidui ab alio. Ergo mā sola nō est ꝑn^m sufficiēs indiuiduatiōis. ¶ Ꝑ. 2°. Ad quālibet effectū mālē cōcurrūt plures cause q̄ꝫ vna. Nullus enim effectus materialis solum ab vna causa dependet. Cū ergo indiuiduatio sit effectus mālis relinquitur q̄ sola mā nō possit eē ꝑn^m indiuiduationis per se sufficiens. ¶ Ꝑ. 3°. Indiuiduū non solū dependet a materia: sed etiaz a forma ſubali in esse. Ergo ⁊ in vnitate. Qz eadem sunt principia eē ⁊ vnitatis. ab eodem enim habet res q̄ sit: ⁊ q̄ sit vna vt dictū est in q̄rto huius. Igit mā solū nō est sufficiens ꝑn^m indiuiduatiōis. ¶ Cōfirmat: qz effectus in actu: opz esse aliquod ꝑn^m in actu ⁊ effectus in po^a ꝓncipiuz in po^a: vt pz sc̄do pb̄y^x: ꝫ indiuiduū in gñe ſbe est aliquid in actu. Ergo prīm^m eius p se est aliqd in actu. Mā autē fm se nō ē aliqd in actu ꝫ in potētie: vt ex se pz. Ergo mā per se nō est sufficiēs ꝑn^m indiuiduatiōis. ¶ Dicendū est ergo q̄ mā est bene ꝑn^m indiuiduationis: vt dicit Doc. S. in ꝓnti lcōne: fm q̄ ꝓbant argumenta ante incōtrariū adducta. Nō tñ est sufficiens ꝑn^m indiuiduationis. Nam de rōne indiuidui est q̄ sit aptū natuz esse in vno solo. Sed illud tale opz q̄ sit diuisum a quolibet alio quod quidem cōuenit ſubē ⁊ materie rōne quantitatis dimensiue vt dr̄ p^o pb̄y^x. Igit nō solum mā: sed etiā quātitas requirit ad indiuiduationem. ¶ Ꝓ quo declaratione ꝓsiderādū est fm Doc. S. in tertia parte. q. 17. ar. 2°. in corpore: q̄ de rōne indiuidui ē: q̄ nō possit esse in pluribus. Qō qdē ꝓtingit duplr: vno^o q: nō est natuz in aliquo eē. Et hoc mō forme in māles separate per se subsistētes sunt etiaz per se ipsas indiuidue. Alio^o ex eo q̄ forma substantialis vel accidentalis apta nata est esse in aliquo: nō tñ in pluribus: sicut hec albedo q̄ est in hoc corpore. Quantū ergo ad primū mā est prīm^m īdiuiduationis in omnibus formis inherentibus qz cum huiusmodi forme q̄ꝫtū est de se sint nate esse in aliquo sic̄ in ſubiecto ex quo aliqua earuz ſuscipitur in materia que non est in alio: tunc nec ipsa forma inherens potest esse in alio. ¶ Quantum autem ad secundum dicendum est: q̄ indiuiduationis principium est quantitas dimensiua. Ex hoc enim aliquid est aptum natū esse in vno solo: q̄ illud est in se indiuisum ⁊ diuisum a quolibet alio. Diuisio autem accidit ſubstantie ratione quantitatis primo pb̄y^x. ⁊ iō ipsa quantitas dimensiua est quoddammodo indiuiduationis ꝑn^m huiusmodi formis: inquātuz. s. diuerse forme numero sunt in diuersis ptib^o materie. vñ ipsa q̄ꝫtitas dimēsiua fm se bz quādā indiuiduationē: ita q̄ possumus ymaginari plures lineas eiusdem spēi differentes positione que cadit in ratione quantitatis positionem habentis. Et ideo potius quantitas dimensiua potest esse ſubiectuz aliorum accidentium q̄ꝫ econuerso. Hec ille formaliter. ¶ Ex quo patet q̄ materia habet vnam conditionem requisitam ad indiuiduationem: ⁊ quantitas aliam. Unde materia non est secundum se sufficiens principium indiuiduationis. Uerumtamen si quis vellet concordare opinionem Alberti cum opinione Doc. S. non multos ſustineret laborel. Nam aliud est loqui de principio indiuidui: ⁊ de principio indiuiduationis ipsius forme rei naturalis. Constat enim q̄ materia ⁊ forma sunt principia intrinseca indiuidui. Quantitas aūt nō est ꝑn^m intrinsecū ipsi⁹ indiuidui: cū ſubstātia per accidēs ꝓstitui nō possit: vt dicit Doc. S. in de po^a. q. vltima ar. 3°. in corpe. ¶ Sz de indiuiduatione forme aliud est cōsideranduz. Mā forma ad hoc q̄ sit indiuiduata opz q̄ sit hec ⁊ oportet q̄ nō sit illa: hoc est q̄ sit incōmunicabilis ⁊ q̄ sit distincta ab alijs formis indiuiduorum eiusdem speciei. Quod autem hec forma non sit illa: hoc habet ex se ipsa formaliter: cuz simplicia se ipsis differant vt dicit Doc. San. in prima parte. q. 3. ar. vltimo ad vltimum. Sed q̄ sit hec. i. incōicabilis hoc habet ex eo q̄ ſuscipit in mā. Sed qz mā apta

Lectio. 15

nata est suscipere plures formas ſm diuersas partes eius ideo forma non potest suscipi in materia nisi in hac materia que est hec per diuisionem ꝛ dispositiones. Ideo quãtitas requiritur ad indiuiduationem forme non per se ꝛ ītrinsece: sz accñtaliter ꝛ dispositiue vt infra declarabitur. Vñ albertus dicẽs ꝙ mã est sufficiens ꝑn^{m} indiuiduationis ipsius forme: loqtur de ꝑncipio ꝙ se ꝛ ītrinseco. Ideo positio eius vera est ꝛ sustinuibilis si bñ intelligat. Si. n. q̃titas p se cõcurreret ad indiuiduationẽ forme materialis vt. ſ. ipsa forma materialis ꝙ eã redderet incõicabilis sequeret ꝙ nulla forma materialis apta nata suscipi ī materia: posset reddi incõicabilis ꝛ indiuiduari nisi p quantitatẽ: cuz illud quod cõuenit alicui p se inseparabile sit ab eo. Sed ons patet esse falsum. Nam si deus crearet soluz vnã massam terre que apta nata esset suscipere vnam formã tm̃: illa forma susciperet in mã tota ꝛ nõ in aliqua ꝑte diuisa ab alia p quãtitatẽ. Et tm̃ illa forma diceret hec. ī. cõicabilis ꝛ distingueret ab oi alio ab ipso. Nõ ergo requiritur diuisio quãtitatis ex parte forme. Sed requiritur ex parte materie que nõ est apta nata suscipere vnã formaz sed plures in diuersis partibus eius. Que diuersitas partiũ materialiuz est p diuisionem quãtitatis antecedenter ꝛ cõcomitãter: vt infra dicetur. Magis. n. quãtitas ꝓcurrit ad hoc ꝙ sit pluralitas idiuiduoꝝ sub vna specie: q̃z ad indiuiduationẽ forme ſm se. ¶ Sed ꝫ predicta ſtabat discipulus adducens quasdã rationes scoti in 2°. sentẽtiaruz di. 3. q. 4. pbãdo ꝙ quãtitas nõ cõcurrat ad īdiuiduationẽ. Mã in qualibet coordinatione ꝑntali sunt aliqua que ꝑtinent ad illã coordinatiõem: circũscripto quocunqz alio: qõ nõ est aliquid illius coordinatiõis essentialiter. quia ille coordinatiões sunt primo diuerse. Sz in qualibz coordinatiõe sicut est dare primũ predicatũ de quo nihil ꝑdicatur: ita est dare infimũ subiectũ qõ nõ predicat de alio vt patet p^{o} posterioꝝ quod quidẽ dr̃ singulare siue indiuiduũ. Ergo singulare siue indiuiduũ est in qualibet coordinatiõe p nihil aliud alterius coordinatiõis. Et p cõsequẽs quãtitas nõ est ꝑncipium indiuiduatiõis. ¶ ꝫ 2°. In qualibet coordinatiõe circũscripto quocunqz alio est rõ speciei. Sed de ratiõe speciei est ꝙ sit de pluribus idiuiduis predicabile. Ergo in qualibet coordinatiõe põt inueniri ītrinsece indiuiduũ. Et sic idẽ quod pri^{o}. ¶ ꝫ 3°. Infimũ subijcibile recipit per se ꝑdicationẽ superioꝝ. Sed ens per accñs inquãtũ hmõi nulli^{o} p se recipit ꝑdicationem. Ergo infimũ subijcibile. vz indiuiduũ nõ põt eẽ ens per accñs. Et p cõsequẽs nõ includit quãtitatẽ. Et sic idem vt supra. ¶ Dicendũ ꝙ ista argumẽta bñ cõcludũt ꝙ quãtitas nõ cõcurrit essentialr ad indiuiduationem forme. Qõ cõcedimus etiã ſm Doc. S. vt infra hac eadẽ questione patebit. Nõ tamẽ cõcludũt ꝙ quãtitas nõ cõcurrat antecedẽter aut cõcomitatiue inseparabilr ad ipsaz indiuiduationẽ sic ꝑdeterminata intelligñt. Unde nihil ad ꝓpositũ.

Lec. 32.

Ad primũ igitur ꝑncipale dicendũ sicut dicit Uersoris supra de esse ꝛ essentia: ꝙ seclusis oibus accñtibus a Sorte ꝛ platone: adhuc sorte ꝛ plato manerent duo indiuidua: quia in quolibet eorũ esset mã signata: qz illa mã retinet suã significationem: quã pri^{o} habuit sub quãtitate ratiõe cui^{o} eẽt determinata ad esse particulare. hec ille. Uel dicendũ ꝙ seclusis oibus accñtibus adhuc sortes ꝛ plato remanerẽt duo indiuidua in esse methaphysico distincta formaliter p suas formas. Nõ tamen manerẽt duo indiuidua in esse naturali ꝛ physico aut methaphysico: ꝛ hoc ꝓpter inseparabilẽ cõcomitantiã quãtitatis ad esse indiuiduale mãle. Nõ tm̃ propter hoc ꝙ quãtitas eẽt pars intrinseca idiuidui vt innuit doc. San. in tractatu de indiuiduatiõe materie dicẽs ꝙ quantitas terminata dicit ꝑncipiũ indiuiduatiõis: qz cũ eã cõcomitet inseparabiliter: determinat eam ad hic ꝛ nunc. hec ille. ¶ Ad 2^{m} dicendũ ꝙ in ipsa vnione forme substãtialis destruit quãtitas que stetit sub forma abijcienda p accñs ad destructionẽ sui subiecti: ꝛ introducit cuz forma introducenda alia quãtitas in numero. Vñ sicut mã nũq̃ manet sine forma: ita nunq̃ manet sine quãtitate. Que q-dẽ quãtitas aut antecedenter aut cõsequenter sicut accñs ī separabile ocurrit ad introductionẽ forme. Nõ autẽ sirum secẽ ꝛ essentialiter. ¶ Sed dicebat discipulus. Si indiuiduũ diffiniretur in eius diffinitione ponerentur ꝓprietates indiuiduales vt sepius dicit Doc. S. Uidet ergo ꝙ quãtitates sint de intrinseca ratione indiuidui. ¶ Dicendũ ꝙ idiuiduũ accipit dupliciter. Uno^{o} in sensu cõposito. vt. ſ. est quoddã quãtuz ꝛ quale. Et sic cõditiones indiuiduales sunt de ratione indiuidui sicut cõsiderãdo hoẽs albũ vt albus est: sic albedo est de ratione hominis albi. Et sic intelligit dictũ Doc. S. Alio^{o} accipit indiuiduum materialiter siue in sensu diuiso: vt. ſ. est quoddam cõpositum ex materia ꝛ forma substantiali. Et sic predicte cõditiones nõ ponunt in ratiõe indiuidui. Uel dicendũ ꝛ me lius ꝙ aliquid ponitur in ratione alicuius duplicit. Uno^{o} sicut pertinẽs ad essentiã eius. Alio^{o} sicut inseparabilr cõitans essentiam rei. Et hoc 2° modo si diffiniret indiuiduũ: ponerent cõditiones indiuiduales in diffinitione eius nõ ante primo mõ. ¶ Ad 3^{m} dicendũ ꝙ materia nõ est sufficiens principiũ incõicabilitatis: nisi sit hec mã dista ab alia parte materie. qõ nõ fit nisi per quãtitatẽ. Unde quãtitas aliquo mõ cõcurrit ad ꝑfectã indiuiduationẽ forme. ¶ Ad 4^{m} dicendũ ꝙ quãtitas nõ regrit ad idiuiduationẽ forme ꝓpter distinctionem forme ab alia forma aut indiuidui ab alio indiuiduo loquendo de distinctione formali: sed solũ regrit ad hoc ꝙ p eius diuisionẽ quãtiuã mã reddat hoc ꝛ determinata cũ dispositionibus alijs ad susceptiõem forme. Uñ sine discretiõe intellecta aliq asserũt ꝙ per solã quãtitatẽ vnũ indiuiduũ differt ab alio. Mã Doc. S. sup boetio de trinitate ꝫ tales sic ait. q. 4. ar. 2°. Sicut partes gñis sunt materia ꝛ forma ita partes indiuidui sunt hec materia ꝛ hec forma. Unde sicut diuersitatem in gñe ꝛ specie facit diuersitas materie ꝛ forme absolute: ita diuersitatez in numero facit hec forma ꝛ hec materia. hec ille. ¶ Ad 5^{m}. dicendũ ꝙ ipsius indiuidui sunt solũ duo principia intrinseca. Tñ ꝓter illa regrit quãtitas ꝓpter rationẽ tã dictã. ¶ Ad 6^{m}, dm̃ ꝙ bene probatur ꝙ materia est principium non tamen ꝙ sit sufficiens principium indiuiduationis. Quod cõcedimus Et per hoc patet solutio ad omnes alias rationes sequentes. ¶ Sed quia argumentum post incontrarium additum videtur concludere ꝙ materia nullomodo sit principium indiuiduationis. ideo respondendum est ad ipm sicut dicit Doc. San. in tractatu de indiuiduatione materie vbi sic ait. Sed sciendum est ꝙ impossibile est formã vniri materie quin sit particularis ꝛ ꝙ sequatur quãtitas determinata per quem modum materia non est vltra cõmunicabilis alicui alteri forme: quia hec quantitas cum alia forma reperiri non potest eum eadem determinatione. Ideo materia non est cõmunicabilis ſm eandẽ rationem situt est forma. Ratio enim materie sub forma aliata est alia a ratione sua sub alia forma. quia certificatur ratio sua per determinationem quantitatis que in diuersa portione regritur ad diuersas formas. Essentia tamẽ materie non diuersificatur sub diuersis formis sicut sua ratio Ratio enim materie nõ est vna ꝛ cõmunis sicut sua essentia. Ratio vero forme in diuersis materijs est vna: licet essentia sit diuersa. Et communitas que est ſm essentiaz tm̃ que est ipsius materie ꝛ non ſm eandem rationẽ: nõ impedit materiam esse principium indiuiduationis. vñ de forme substantiales indiuiduantur per materiam prima que est earum subiectum. hec ille formaliter.

¶ Ubi supra in Doctore Sancto.

a **B secundum** sic procedit. Uidetur ꝙ quãtitas sit principiuz indiuiduationis per se sufficies. Nam illud quod est principiuz indiuiduationis est post speciem. Sed post speciem non est reperire nisi indiuidua. Ergo descensus a specie ad indiuidua fit per tale principium indiuiduationis quod principium est causa multiplicationis indiuiduorum. Tale autem principium est quantitas. Ergo oportet ꝙ quantitas sit principium

principiū indiuiduationis materie. ℂ 2°. Illud est ꝑn cipiuz indiuiduatiōis: qō est ꝓcipiuz determinādi indiuiduum ad hic ⁊ nunc: cum hoc sit de ratione indiuidui. Sed quātitas est huiusmodi. Igitur ⁊c̄. ℂ 3°. Indiuiduū est qō est in se indiuisum a quolibet alio. Ergo illud est principiū idiuiduatiōis quod est principiū vnitatis ⁊ distinctionis indiuiduoꝝ adinuicē. Sed quantitas est hmōi. Igitur ⁊c̄. ℙpatet minor qr vnūquodqz dicitur vnū ab vnitate. Et similr discretū. Sz vnitas est ꝑn cipiū numeri: ⁊ numerus causat̄ ex diuisione cōtinui. Ergo quātitas est principiū vnitatis ⁊ discretionis idiuiduorū. ℂ 4°. Quod ꝙuenit alicui ꝑ se nō cōuenit alteri nisi ratiōe ipsius. Sed diuidere aliquid in partes eiusdē rationis per se conuenit quantitati. 5°. methaphysice. Igit ⁊c̄. ℂ 5°. ℍic iguis differt ab alio igne. Sed nō per mäz neqz per formā. Ergo per aliquod additū. Quod non potest poni nisi quantitas. Si vero dicatur ꝙ differt qr hec pars ignis nō est illa. idē sequit̄ qr illa diuisio nō est nisi ꝑ quātitatē. Igit̄ ⁊c̄. ℂ Sed incōtrariū arguit̄. Illud quod est per se cōmune ⁊ cui per se cōuenit ratio ꝑdicabilis nō ꝓrē ꝑ se principiū indiuiduationis. Sed quātitas est huiusmodi. Igitur ⁊c̄. ℂ 6°. Omne accns indiuiduatur ad indiuiduationē sui subiecti: ⁊ per ꝙsequens nō indiuiduat sbm. Sed quantitas est accidens. Igit̄ quantitas nō est principiū indiuiduationis. ℂ 7°. Illud quod est ꝑ quātitas est hmōi. Igitur ⁊c̄. ℂ 8°. Illud est ꝑncipiū indiuiduatiōis: quod est principiū indiuidui. Sed quantitas nō est principium indiuidui. quia sba nō depēdet in esse ab accidente. ℂ 9°. Si sic: sequeret̄ ꝙ secluſa quātitate: nulla penitus essent indiuidua de genere sbe. Sz cō sequens est falsum vt supra cōcessum est. Igit̄ ⁊c̄.

Respondeo dicendū ꝙ Egidius de roma videt̄ velle ꝙ quātitas sit sufficiens principium indiuiduationis ꝓpter rationes adductas autē incōtrarium. Sed hec opinio repugnat doctrine. Doc. San. ⁊ veritati. ℳā de ratione indiuidui est ꝙ sit hoc aliqd incōicabile. Sed forma nō reddit̄ incōicabilis. ꝓpter quātitatē solū. qr quātitas est cōis ſm rationez ad indiuidua plura sub se: sicut forma sbalis. Uñ quantitas nō potest esse sufficiens principiū indiuiduatiōis: sicut latius ꝓbant rationes adducte post incontrariū. Unde dicendum est ꝙ quantitas est principiū indiuiduationis vt ꝑ hās rationes in principio articuli adducte ⁊ nihil aliud. tñ nō est sufficiēs principium indiuiduationis p se vt ꝓbant rationes post ↄtrariū adducte. ℂ ℙro cuius maiori declaratione considerādum est ſm Doc. Sā. in tractatu de indiuiduatione materie: ꝙ in indiuiduo duo sunt ꝓsideranda: vz illud quod cadit sub ratione indiuidualis: ⁊ illud qō cadit sub sensu exteriori. Illud. n. ꝙ cadit sub ratione indiuidualis: est hoc aliquid ꝑ naturā materie. Sed illud quod cadit sub sensu exteriori: est hoc aliqd per quātitatez. Qualiter autem hoc fiat: clare ꝑz per verba que ibidez adducit sic dicens. Indiuiduū apud nos in duob⁹ consistit. Est enim indiuiduū in sensibilibus ipsum vltimum in genere sbe quod de nullo alio predicatur. Et ipsum est prima sba ſm ꝓbm ⁊ primū fundamētum oīum aliorū. Natura antē forme materialis cum non possit esse hoc aliqd completum in spē cuius est solū esse incōicabile: est multis cōicabilis ↄtum est ad ipsam rationez suam. Incōicabile vero est solū de ratione suppositi: qō est hoc aliqd completum in specie. Quod tali forme non ꝓpetit. Ideo quātitatē sua est de ratione sua cōicabilis est vt dictum est. Lōicatio autē sua est ꝑ hoc ꝙ recipitur in alijs. Ideo quātū est de natura sua simul recipitur in multis ſm vnā rationem cum vna sit ratio speciei in oībus indiuidnis. Sed qr ipsa esse non hz vt dictum est qr esse soluz est suppositi: suppositū antē est incommunicabile: ideo ipsa forma materialis diuersificat ſm esse in multa incōicabilia manēs vna ſm rationē multis cōicata. Sua autē recepcio est in materia qr ipsa materialis est. Ex quo ꝑz ꝙ de natura sua sibi relinqtur vnitas rationis in cōicatione sua: ⁊ ꝙ reddit̄ incōicabilis ex eo ꝙ recipit̄ in materia ⁊ ꝑ receptionem suam in materia efficit̄ indiuiduū: quod est primū fundamentum in gñe sbe vt ꝓpletū sbm aliorū ꝑdicabiliū. In via autez gñationis semp incōpletuz prius est ꝓpleto. Id ergo qō est sbm primū oīo in via gñationis incōpletuz ꝙ de nullo alio illius gñis ꝑdicat̄. s. materia necessario est primum principiū incōicabilitatis qō est ꝓpriuz indiuidui. Aliud est in quo saluat̄ natura idiuidui apud nos determinatio eius. vz ad certas particulas tēporis ⁊ loci. Et sic ꝓprium est sibi ee hic ⁊ nūc. Et hoc determinatio debet̄ sibi ratione quantitatis determinate. Ideo materia sub quantitate terminata dicitur principiū indiuiduationis. ℳateria. n. sola est primū ꝓncipiuz indiuiduatiōis quo ad illud in quo saluat̄ ratio primi in gñe sbe: quod tñ ꝓpossibile est reperiri sine corꝑe ⁊ quātitate. Ideo quātitas terminata dicit̄ principiū indiuiduationis: nō ꝙ aliquo modo sit sbm suū quod est prima sba sed cuz eam ꝓcomitet̄ inseparabiliter determinat eā ad hic ⁊ nūc. Illud ergo ꝙ cadit sub ratione singulari: est hoc aliqd per naturā materie. Quod autē cadit sub sensu exteriori: est tale per quātitatē. hec ille formaliter ⁊ valde glorioſe. Ex qbus elicit̄ ꝙ forma hz ꝙ sit incōicab. lis ꝑ naturam materie. Et ꝙ sit talis forma sic determinata ad hic ⁊ nunc hz per quantitatē: nō ꝙ ipa quātitas sit de ratione ipsius forme aut indiuidui: sed qr i separabiliter eā seqtur in materia. Elicit̄ etiā ↄ vna forma nō differt ab alia sub eadē specie distinctione formali ꝑ quātitatē: sed soluz ꝑ eā tāꝯ ꝙ aliquod accns quod ei inseparabiliter ꝓcomitat̄ sicut hō per risibile diceret̄ accñtaliter differre ab asino. Qualiter autez intelligat̄ ꝙ quantitas determinata sit principiuz indiuiduationis: patebit i alio articulo. ℂ Sz cōsiderādum est ꝙ si Egidius dicere voluit ꝙ quantitas sit principiuz sufficiens indiuiduationis quātuz ad icōicabilitatē ⁊ quātuz ad determinationez ad ee hic ⁊ nunc siue quātuz ad distinctiōez: sic sua opinio nō est ꝓbabilis. Sed si velit dicere ꝙ quātitas sit de se primuz indiuiduationis quātuz ad determinationē siue distinctionez numeralez quātitatiuā pluriuz idiuiduoꝝ sub vna specie sic positio ei⁹ vitatē includit. Et isto° nō discrepat a vera opinione Doct. Sancti.

Ad primum ergo dōm ꝙ quātitas est ꝑncipiuz extrinsecuz discensus speciei ad indiuidua. ⁊ per ꝙs distinctiōis. ℳō tñ est cā incōicabilitatis: cū ipsa sit ſm se cōicabilis. Uñ arg^m bñ cōcludit ꝙ quātitas est ꝑn^m idiuiduatiōis: sz nō ꝙ sit sufficiens ꝑn^m. Et ꝑ hoc ꝑz solutio ad 2^m. ℂ Ad 3^m. dōm ꝙ quātitas est ꝑn^m vnitatis accñtalis idiuiduoꝝ ⁊ discretionis eorundē. Sz nō est ꝑn^m icōicabilitatis vt dictum est. ℂ Ad 4.^m dōm ꝙ argu^m ꝙcludit ꝙ quātitas sit ꝑn^m indiuiduatiōis ↄtuz ad diuisionē materie quātitatiuā nō antē ↄtuz ad icōicabilitatē. Uerūtñ sz diuisio ↄtitativa conueniat ꝑ se quātitati: tñ distinctio formalis itrinseca ꝙuenit i diuiduis ꝑ suas formas. ℂ Ad 5^m. dōm ꝙ hic ignis differt ab alio igne distinctione numerali formali ꝑ suā formā ſbalez. Sz distinctiōe ↄtitativa ⁊ numerali distingui tur ꝑ quātitatē. Quod autē sit ponēda distinctio formalis que nō sit specifica sz nō numeralis: ꝑz ꝑ Doct. S. ſm ꝙ adductum est in ꝑma ꝑte huius opis. li. 5°. q. 29. ar. vlti. vbi ↄrebat̄ an ↄlibet distinctio formalis faciat distinctionē specificā. Sz qr argumēta icontrariū adducta videntur velle ꝙcludere ꝙ quātitas nullo° sit ꝑn^m idiuiduatiōis iō ab ea rñdere opz. ℂ Ad primuz igit̄ dōm ꝙ duplex est forma plurib⁹ cōicabilis. Una ↄ i. suo ꝓprio gñe non hz ꝑn^m icōicabilitatis. Et talis nō pōt esse ꝑn^m indiuiduationis nec ↄtuz ad icōicabilitatē nec ↄtuz ad distinctionem quātitatiuā: sz bñ pōt ee ꝑn^m cognoscēdi distinctionē indiuiduoꝝ vt dicit Doc. S. sup boetio de trinitate. q. 4. ar. 2°. Alia est forma que ⁊ si sit cōis in se: tñ hz ꝓpriā rationē idiuisionis ex seipsa. sicut est quātitas dimensiua. Et talis bene est principium indiuiduationis quantum ad distinctionem ⁊ determinationem numeralem: licet non quantum ad incōmunicabilitatem. Unde Doctor Sanctus super ℙoetio vbi supra adducēs hoc argumētū sic dicit.

Septimi

Octha.

¶ Ad 3m dm q de ratiõe indiuidui est q sit in se indiui
suz ⁊ ab alijs vltima diuisiõe diuisum. Nullũ aũt accñs
hz in se propriã ratiõem indiuisiõis nisi quãtitas. Tñ di-
mẽsiões ex se ipsis hñt quãdã ratiõez indiuiduatiõis fm
sl. determinatũ situ ꝑut situs est dria quãtitatis. Et sic di
mẽsio hz duplicez ratiõem indiuiduatiõis. Vnã ex subie
cto: sicut ⁊ quodlibet aliud accñs. Et aliã ex seipsa inquã-
tũ hz situ. Ratiõe etiã cui⁹ abstrahit a mã sensibili. yma-
ginamur. n. hanc lineã: ⁊ hunc circulum. Et iõ recte mate
rie cõuenit indiuiduare oẽs alias formas ex hoc q subdit
illi forme que ex seipsa hz indiuiduatiõis ratiõem: ita q
etiam ipse dimẽsiões terminate que fundant in sbo iã cõ
pleto: indiuiduant quodãmodo ex mã taz indiuiduata p
dimensiões interminatas sic ꝑintellectas in mã. hec ille.
Ex quo habet qz magis quãtitas dicit principiũ indiui-
duatiõis q alia accñtia indiuidui: ⁊ qualiter quãtitas idi-
uiduat p sbm ⁊ etiã per aliqd sui gñis ⁊ qualiter mã idi
uiduat per dimẽsiões interminatas. ¶ Et per hoc patet
solutio ad 2m. ⁊ 3m. Sed ꝺ predicta adduxit discipulus re
cam Scoti dicens. Nam si quãtitas esset principiũ indi-
uiduationis: oporteret q esset de se hec ⁊ per ꝓns distin-
cta ab alia. Et sic si due quãtitates essent due forme: seque
ret q distinguerent specifice. Vel propositio Doct. S.
nõ est vera. vz q oĩs distinctio formalis est specifica. Di-
cendum q quãtitas dimensiua ex ꝓprio suo gñe hz q sit
hec ⁊ nõ illa. Nec tñ segtur q distinguat spẽ ab alia: quia
vt sepius adductũ est in prima parte huius operis in. 5.
q. 29. ar. vlti. nõ oĩs distinctio duaꝝ formarũ est distinctio
specifica: sed solũ illa que est fm diuersas ratiões formaꝝ
Vnde argumẽtũ supponit falsuz: ex ꝓcedit ex falso intel-
lectu predicte propositiõis. ¶ Ad 4m dicendũ q secluſa
quãtitate: nulla sunt indiuidua de genere sbe in esse nume
rali ⁊ in sensu cõposito ꝓsiderata nõ qz quãtitas essentiali
ter ⁊ intrinsece ꝓcurrat ad indiuiduationẽ sed qz inſepara-
biliter cõcomitatur formã in mã ⁊ antecedit introductio
nem forme: q nõ ꝑt recipi nisi in mã tali ⁊ taliꝫ disposita.
¶ Vbi supra impertinenter.

a **B tertium** sic ꝓcedit. Videtur q materia signata quãtita
te nõ sit sufficiẽs principiũ indiuiduatiõis. Mã
sbe separate sunt indiuidue. Et tñ in ipsis nõ est
mã. Ergo mã nõ est ꝓncipiũ indiuiduatiõis aliquo mõ.
¶ Ꝺ 2o. Illud qd de nã speciei est cõicabile multis. Sz
mã est de nã speciei vt supra dictũ est. Ergo est cõicabilis
multis. Sed illud qd est cõicabile multis nõ est ꝓncipiũ
indiuiduatiõis: cũ de ratiõe indiuidui sit q sit incõicabile
ergo ⁊c. ¶ Ꝺ 3o. Omniũ gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ mate
ria est vna. Ergo si mã sit principiũ indiuiduatiõis: seque
tur q oĩa gñabilia ⁊ corruptibilia sint vnũ indiuiduũ. sed
ꝓns est ꝺ sensuz. Igit ⁊c. ¶ Ꝺ 4o. Indiuiduũ dr eẽ col
lectio accñtiz que in alio reperiri non põt. Ergo accñtia
sunt principia indiuiduatiõis. Et sic non requiritur mã.
¶ Ꝺ 5o. In indiuiduo nihil reperit nisi mã forma ⁊ ac
cidẽtia. Sed forma nõ distinguit numeraliter sed specifi
ce. Similr mã nõ distinguit numeralr hz facit differre ge
nere. Illud ergo q facit distinctionẽ numeralẽ sub aliqua
specie est accñs. Cũ ergo de ratiõe idiuidui sit q sit distin
ctũ a quolibet alio: relinquitur q accñtia sint principia idi
uiduatiõis ⁊ nõ mã. ¶ Ꝺ 6o. Si materia quãtitate signa
ta esset principiũ indiuiduatiõis: sequeret q sortes ⁊ pla
to nõ essent eiusdẽ spẽi si ab eis separarent quantitates ⁊
alia accñtia. Sed hoc est falsum. Ergo ⁊c. Patet ꝓntia.
Quia vbi nõ est cã pluralitatis pluriũ sub eadẽ specie. ibi
nõ pñt eẽ plura eiusdẽ speciei. Et sic essent diuersaruz spe
cierũ. ¶ Ꝺ 7o. Quantitas nõ põt eẽ cã vnitatis. Ergo nõ
põt esse principiũ indiuiduatiõis pz accñs. qz cũ res alte
rius gñis nõ possit eẽ alicui principiũ eẽndi. sequit q quã
titas nõ poterit esse cã vnitatis idiuidui. ¶ Ꝺ 8o. Substã
tia ꝓcedit accñs a toto gñe vt supra expressum est. Ergo
an qdcunqz accñs est indiuiduũ de gñe sbe. ¶ Ꝺ 9o. Cã
est prior effectu. Si ergo quãtitas esset cã indiuiduatiõis
forme. sequit q quantitas ꝓcederet formã sbalem. qd est
ꝺ Doct. S. ⁊ pbm in principio huius septimi. Igit ⁊c.
¶ Ꝺ 10. Actiones sunt suppositoꝝ ⁊ indiuiduoꝝ. Sz sba
causat accñs. similr subsãtia est cã quãtitatis. Ergo indui
duũ de gñe sbe precedit quãtitatẽ. qz cã efficiens precedit
suũ effectũ. ¶ Sed incõtrariũ arguit. Illa sunt idem nu
mero quoꝝ mã. est eadẽ. ergo illa quoꝝ materie sunt nu
merose: differunt numero. Sed talis diuersitas materie nõ
potest esse nisi per quantitatem. ergo materia cum quanti
tate est principium indiuiduatiõis.

Respõdeo dicendũ q mã signata quantitate
dicit esse sufficiens principiuz in
diuiduatiõis. Quod sic pz. Quia illud est ꝓncipiũ indiui
duatiõis qd potest reddere formã incõicabilẽ ⁊ materiã
reddere hãc ⁊ diuisaz ab alia mã. Sed mã signata quanti
tate est hmõi. Igit ⁊c. ¶ Ꝺ 2o. Illud est sufficiẽs princi
pium indiuiduatiõis: a quo incidit actio intellectus agen
tis abstrahentis a quãtitate particulari fm q cadit sub ali
qua poa cognitiua. Sed a mã signata quantitate incipit ta
lis actio. Igit ⁊c. ¶ Ꝺ 3o cuius declaratiõe cõsideradũ
est id qd dicit Doc. San. sup boetio de trinitate. q. 4. ar.
2. in corpore vbi sic ait. Diuersitatem in numero facit hec
forma ⁊ hec mã. Nulla autẽ forma inquãtũ hmõi est hec
que quodãmodo ex seipsa est hoc aliqd: sed nõ inquãtuz
forma. Intellectus vero quãlibet formã quã possibile est
recipi in aliquo sicut in mã vel sicut in sbo nature habet
buere pluribus qd est ꝺ ratiõem eius qd est hoc aliqd.
Vnde forma sit hec ꝑ hoc q recipitur in mã. Sed cũ mã
in se cõsiderata sit indistincta nõ põt esse q formã in se re-
ceptã indiuiduet nisi fm q est distinguibilis. nõ. n. for-
ma indiuiduat per hoc q recipit in mã: nisi quatenus re
cipit in hac materia vel illa distincta ⁊ determinata ad hic
⁊ nũc. Materia autẽ nõ est diuisibilis nisi q quãtitate sub
ꝑs dicit po physicoꝝ q subinota quãtitate remanet sub
stantia indiuisibilis. Et ideo materia efficit hec ⁊ signata
siones terminate nõ pñt esse ꝓncipiũ indiuiduatiõis, cũ
enim tales dimẽsiones varient frequẽter circa indiuiduũ
sequeret q indiuiduũ nõ semper remaneret idez nume
ro. Sed ex diuẽsionib⁹ interminatis efficit materia hec
⁊ signata. Et sic materia taliter signata indiuidiat formaꝫ
Et sic ex materia causat diuersitas fm numerũ in eadem
specie. hec ille. ¶ Sed hic orit difficultas in Docto. S.
Maz in tractatu de indiuiduatione materie expresse dicit
Doc. S. vt ex adductis pz q quãtitas terminata est prin
cipiũ indiuiduatiõis. Super boctio vero de trinitate vt
ibi adductũ est dicit q quantitates siue dimensiões inter
minate sunt principiũ indiuiduationis. Et sic videt q sit
dictio. ¶ Dicendũ q tria cõsideranda sunt in qualibz idi
uiduatiõe forme materialis que cũ alijs quemcunqz hz
derent. vz q forma sit determinata ad hec ⁊ nũc: ⁊ q sit
incõicabilis: ⁊ q suscipiat in determinata parte materie
introducunt cũ forma sbali simultate temporis: licet nõ in
mul simultate nature. 2m accipit ex hoc q recipit in mate
ria signata. 3m vero hz a dimensionib⁹ interminatis. Que cor
dẽtibus introductionem forme substantialis. Que dicuntur
pũtur adueniente ipsa forma. Que dicuntur interminate
per respectũ ad formã introducendã hz realiter dicãt ter
minate per formã abiciendã vt supra dictũ est ctz de di
mẽsionib⁹ interminatis agebat. Verbi gra Ad hoc q ex
semine ab asino gñante debeat gñari indiuiduũ de genere
sbe ⁊ ad hoc q forma brunelli gñanda vel introducẽda
sit indiuidua: opz q talis materia seminis sit diuisa a ma
teria alia in qua introducẽda est forma Brunelli. Alias in
differẽter forma cuiuslibet introduceret in materia. Ista
autẽ diuisio fit per dimẽsiones interminatas que sunt sub
forma seminis per respectũ tamẽ quez hñt ad formaz vl
timaz introducendam. Deinde opz q illa forma asini ge
nerãdi introducat in tali mã sic diuisa. Qua forma adue-
niente corrumpũtur predicte dimẽsiones interminate ⁊
sequuntur

sequūtur dimensiones terminate: que habēt determinare illā formam ad hic ⁊ nūc: vt sub sensu exteriori cadat. Sic ergo quātitates dimēsiue interminate: antecedenter ocurrūt ad indiuiduationē forme. Et quātitates dimensiue terminate: cōcomitāter ocurrūt. Materia vero materialiter ⁊ intrinsece. Ipsa vero forma formaliter ⁊ etiaz intrinsece. ¶ Sed dicebat discipulus. Eadē q̄titas est principiū distinctionis ⁊ determinatiōis. Ergo ocordant tia nulla. ¶ Dicendū q̄ lz ipse dimēsiones materie sint determinationes eiusdē materie ad hic ⁊ nūc: nō tñ sunt principia determinatiōis ad hic ⁊ nūc eiusdē forme ītroducende nisi dispositiue. Unde aliud est assignare prīm in qua forma debet ītroduci. Et hoc sepius legēdo dixi/mus: q̄ de indiuiduatiōe forme possumus loqui dupliciter. Uno⁰ q̄tum ad ipsuz indiuiduari. Alio⁰ q̄tuz ad ipsuz idiuiduatū esse. Si primo⁰: sic quātitates dimensiue terminate ocurrūt ad eius idiuiduationē. Si secdo⁰: sic quātitates sequētes formā que dicunt terminate: cōcurrūt ad eius idiuiduationē: sicut quoddā insepabiliter cōmitans: vt sepius iam dictū est. ¶ Cōsiderandū est etiā: q̄ aliud est loqui de idiuiduatione forme materialis ⁊ eius distictione absolute: ⁊ aliud de idiuiduatione forme materialis ⁊ eius distinctiōe ab alijs indiuiduis sub eadē specie. Mā dimensiōes interminate necessario ocurrūt antecedēter ad idiuiduationē q̄tuz ad diuisionē materie: vt fiat diuersitas pluriū indiuiduoꝝ sub eadez specie. Nō autē requirūtur ad ipsaz indiuiduationē forme: neq; ad diuisionē materie: ī qua talis forma ōbet recipi vbi nō sunt plura īdiuidua sunt eadē specie. Mā hic sol est indiuiduū de genere substantie incōscabile: ⁊ hoc aliquid indiuisuz in se: ⁊ a quolibet alio diuisum: ex hoc tamē nō opz ponere ad idiuiduationē solis: aliquas dimē siones īterminatas antecedēter: sed solū osequēter que cō sequūtur ipsaz formā substātialez in mā: p quas determinat ad hic ⁊ nūc: lz intelligant precedere formā q̄tū ad aliquos gradus specificos. ¶ Sz dicebat discipulus. Forma introducēda dū introducit: vnit materie nude. Uel ergo illa mā est signata vel nō. Si nō sit signata: sequitur q̄ nō requirit signatio materie: ad hoc q̄ talis forma īdiuidualis fiat. Manifestū est. n. q̄ ex vnione forme cū materia resultat īdiuiduū: seclusa etiā quacūq; opatiōe ītellect⁹. Si autē sit signata: hoc nō erit p q̄titatem: q; nullū accidēs mediat iter formā substātialē ⁊ materiā primā. Requirit ergo q̄ erit signata p ipsaz formā. Et sic nō regrit quātitas ad indiuiduationē forme. ¶ Ad hoc rñdet quidā recēs: in quadā questione quā fecit de nā indiuiduationis materie: q̄ sic terminat ⁊ finit. Hec sunt dilectissime frater: que lz impeditus in prepolita q̄stione ad presens dicere valui: q; pauca dicere volui: vt inde ppēdas qualis Doc. S. doctrine debeat esse vindemia: q̄ mihi principiāti: tales dedit racemos: qui lz minimi sint machinas tamē achileas solo flatu euertunt. Uale. ¶ In hac igit questione quā sic finire voluit: ad instātiam pdicti discipuli sic rñdet. Sic est imaginandū q̄ cum forma nō fiat nisi in mā dispolita vt pz 2⁰. de anima: mā autem hec dispōnit ⁊ est hec p q̄titatem corrūpendaz: ⁊ in illo instāti vltimo introducit alia quātitas eiusdē rōnis. Maz nō est dare primū instans forme introducēde: vt pz. 8⁰. phyſicoꝝ. Quod glozioſe declarat a doc. S. de veritate .q. 28. ar. 2. ad. 10^m. Et. 1^a 2^e. q. 113. ar. 7. ad. 5^m. Et. 3^a. pte q. 75. ar. 7. ad 3^m. Itez in. 4⁰. sentētiaruz di. 12. q. ar. Et si quer̄at. Lū materia attingat nuda a forma: p q̄uid est hoc. Dico q̄ per quātitatez. Mā in illo instāti in quo attingit a forma: est sub quātitate corrūpenda: ⁊ introducitur alia quātitas. Unde nō est imaginandū q̄ in aliquo instāti: forma materiā nudā attingat in quo nō sit sub q̄titate. Mā tunc essent duo instātia: ⁊ p osequēs tēpus medium: qō est fm: ⁊ ꝫ pbm. Nō. n. est sensus q̄ forma attingat materiā nudā q̄ sit sine q̄titate: sed nudā. i. inter quaz ⁊ formā nihil mediat: quo ad primū gradū quem recipit. Hec ille de vbo ad vbū. Sed si qs recte osideret: videbit manifeste q̄ in p̄dicta vindemia adducti opinatoris cū suis racemis: admixta est pessima lambrusca. Et si gloriosus Doc. S. dulces tradidit ei racemos: ipse tamē eos male accepit: dulcedinē eoꝝ in amaritudinē vertēs. Uolens autē Doc. S. glorificare: ad errozē ⁊ pessimam falsitatē eū ducere studuit sub vmbra veri: volens nobis vendere fm. ¶ Cōcedit. n. primo q̄ est dabile vltimuz instās forme corrūpende: cū dicit q̄ in illo vltio instanti introducit alia quantitas eiusdē rationis. ¶ Dicit 2⁰. q̄ nō est dare primuz instans forme introducēde: adducēs phyloſophū. 8⁰. phyſicoꝝ. ¶ Dicit 3⁰. q̄ tñ nephādissimū est q̄ Doc. S. hoc dicit. s. q̄ non est dare primū instans forme ītroducēde. ¶ Dicit 4⁰. q̄ in illo instāti in quo materia attingit a forma: mā est sub quātitate corrūpenda: nō obstante q̄ concedit ipsaz formā dum attingit māz vnīri materie nude: hoc modo. vz q̄ inter materiaz ⁊ ipsaz formā nō mediat quantitas. ¶ Uideamus ergo nūc ad recuperandū honorē Doc. S. an predicta q̄ttuor dicta: sint racemi colligēdi in vindemia doctrine doc. S. vel potius an sint lambrusce. Quod enuz nō sit dabile vltimū instans forme aut q̄titatis corrūpende: sic pz. Maz aut illud vltimū instans. s. a est vltimū istans nō esse ipsius forme corrūpende: aut esse eius. Nō primuz: q; sic post illud instās: forma nō posset nō esse cū esset vltimū istās nō esse eius. Si vero sit vltimū instās esse ipsius forme corrūpende: tūc in illo instanti illa forma corrūpenda habebit esse q; si nō: esset in alio instāti: ⁊ sic illud instās nō esset instās esse ipsius forme q̄ō est ꝫ ypothesim. Aut ergo in illo eodē instāti. s. a. erit forma introducēda: aut nō. Si sic: sequit q̄ in eodē instāti simul erūt due forme substātiales q̄ō est ꝫ racemos doctrine Doc. S. Si autē in illo instāti: a. nō sit forma introducēda: introducet in alio instanti. s. b. Et cū inter illa duo instātia. s. a. ⁊ b. cadat tēpus mediū fm pbm: vt idem vindemiator ocedit: sequit q̄ materia in aliquo tēpore erit sine forma: q; cum illud tēpus mediū sit post vltimū instās forme abjciende: illa forma corrōpenda nō erit in illo tēpore. Alias instans. 2. nō esset vltimū instās esse eius q̄ō est ꝫ ypothesim. Et sic nullo⁰ tanq̄ꝫ pro racemo doctrine Doc. S. ocedendū est q̄ sit dabile vltimū instās forme corrūpende: sed bñ primū instās nō esse eius. Quod vero sit dabile primuz instans esse forme introducēde sic pz. Mā forma substātialis fm Doc. S. cū nō suscipiat magis ⁊ minus vt etiam predictus vindemiator ocedit introducit io mā in instāti. Sit ergo illud instās. b. Aut ergo. b. est primū instans forme ītroducēde aut ante. b. est aliud. Si primū habet intentū. Si 2^m. sit illud aliud instās. a Aut ergo in. a. introducet illa forma substantialis aut nō. Si sic cū forma substalis simul introducat ⁊ sit ītroducta vt dicit doc. S. in 2⁰. sentētiaruz di. 1. q. 1. ar: 2. sequit q̄ illa forma nō introducitur in. b. q̄ō est ꝫ ypothesiz. Si vo nō: sequit q̄. b. erat primū instans esse forme introducēde. Quod qdem instans est primū instās nō esse forme corrumpende. Et hec duo sic declarat q̄ sint racemi colligēdi ex doctrina Doc. S. pz per eū in quolibet. 7. q. 4. ar. 2. ī corpore vbi sic ait. Alteratio habet duos terminos. Unuz sui gñis. s. vltimā dispositionē que est necessitas ad formā. Et aliuz alterius generis q̄ue est forma substantialis. Cuiuslibet autē motus qui mensurat aliquo tēpore opz q̄ vltimus terminus sit ī vltio instāti tēporis. Uñ cum forma substātialis sit quidā terminus alteratiōis opz q̄ in vltio instāti illius tēporis ītroducat forma substātialis. Corruptio autē ⁊ generatio simul currūt q; generatio vnius est corruptio alterius opz q̄ in vltimo instāti illius tpis sit terminus corruptionis vnius vt aeris ⁊ gñonis alterius vt ignis. Terminus autē corruptionis est nō ee. Opz ergo q̄ in vltimo instāti illius tēporis sit prio nō aer ⁊ primo ignis. Sed ante vltimū instās alicui⁹ tēporis nō pōt accipi penultimū q; inter quelibet duo instātia est tempus mediū fm pbm. Et sic nō est accipere vltimū instans in quo sit aer: sed in toto tpe mensurāte motū alterationis erit aer ⁊ in vltio instāti illius tēporis est primo nō aer ⁊

primo ignis. Similr trāsubstantiatio est terminus cuiusdā motus: qui cōsistit in platiōe verboꝝ. Unde in vltimo instanti tpis mensurātis illā pbationē verboꝝ est pⁿ nō panis ⁊ pⁿ corpus xp̄i. Et sic nō est vltimū instans in quo est panis sed vltimū tēpus. Inter tēpus aūt ⁊ instās nō cadit mediū: sicut nec inter lineā ⁊ pūctuꝫ. Et sic non opꝫ q aliquando neqꝫ sit panis neqꝫ corpus xp̄i. Hec ille de verbo ad verbum. Eandē sn̄iaꝫ ponit doc. S. i 6°. phyſicorum. vbi sic ait. Uidetur autē q hic ꝯcludit habere instantiā in gn̄atione ⁊ corruptione inter quarū terminos nō est aliqd mediū. Si. n. inter nunc in quo est in termino a quo ⁊ inter nunc in quo est in termino ad quez sit tps mediū sequeret q aliqd sit mediū inter esse ⁊ nō esse: qr in illo medio tpe id qō mutat neqꝫ est ens neqꝫ nō ens. Sed qr rō que hic ponit demōstratiua est: opꝫ qō hic dr̄ aliquo modo etiā in gn̄atione ⁊ corruptiōe saluari: ita tn̄ q aliquo mō etiā hui⁹ mutatiōes sint momētanee: ⁊ tn̄ nō possit esse aliqō mediū inter extrema eaꝝ. Est igit dōm q illud qō mutat de nō esse in eē vel ecōuerso nō est simul in nō esse ⁊ esse. Sed sicut in octauo dicit nō est dare vltimū instans in quo id qō gn̄at sit non ens: sꝫ est dare primū instans in quo est ens: ita q in toto tpe precedēti illud instans est nō ens. Inter tps autē ⁊ instans qō terminat motū nō est aliquod mediū. Et sic nō opꝫ q sit mediū inter esse ⁊ nō esse. Sed quia tempus qō precedit instans in quo primo est qō gn̄atur mēsurat aliquē motū segt q sicut illud instās in quo pⁿ est qō generat est terminus precedentis tpis mēsurātis motū: ita incipere esse ē terminus precedentis motus. Si ergo generatio dicat ipsa inceptio essendi: sic est terminus mot⁹. Et sic est in instāti q: terminari motū qō ē mutatum esse est in indiuisibili tpis vt supra oñsum est. Si autez gn̄atio dicat ipsa inceptio essendi cuz toto motu precedente cuius est terminus: sic nō est in instanti sꝫ in tpe: ita q i toto tpe precedēti est non ens illud qō gn̄at: ⁊ in vltimo instanti ē ens. Et similiter dicendū est de corruptiōe. hec ille. Et in quinto phyſicoꝝ sic ait. Nihil prohibet in vno instanti temporis ad qō cōtinuantur partes eius terminari vnū motū ⁊ incipere aliū alterius generis vel speciei. Et sic motus illi erunt habiti. sed non continui. Hec ille. Sic gⁿ pꝫ q est dabile primū instās forme introducēde: ⁊ vltimū instās forme corrūpēde. Eādē sn̄iaꝫ ponit doc. S. in qnolibeto 2°. q. 4. ar. vnico ⁊ i pleriſqꝫ alijs locis: vt omnibus veris discipulis Doctoris Sancti notū est. Sed q 3°. dicit q Docto: San. glorioſe declarat q non est dare primū instās forme introducēde sed vltimū instans forme corrūpende: hoc est nullatenus tollerandum cū in illis passibus Doc. S. quos in testimoniuꝫ adduxit doc. S. oppositū ꝺictoriū dicat ⁊ declarat. Adduxit. n. pⁿ. doc. S. in de veritate. q. 27. ar. 2°. ad 10ᵐ. Sed manifestū est q ibi oppositū demōstrat ⁊ declarat. Dicit enim ibidē sic. Et iō aliter dicenduꝫ est. s. q nō est dare vltimū instans in quo peccator habuit culpā sed vltimū tps. Cōtingit autē dare primā instans in quo habuit gr̄aꝫ. Quod qdez instans est terminus illius tēporis in quo culpā habuit. Inter tps autē ⁊ terminū tpis nō cadit mediū. Unde opꝫ dare tps aliquod vel instans in quo aliqs nec culpā nec gr̄am habeat. hoc autē pꝫ. Illā infusio gr̄e cum sit in instanti ē terminus alicuius motus cōtinui vtpote alicuius meditationis per quā affectus disponit ad gr̄e susceptionē. Et eiusdez motus terminus est remissio culpe qr ex hoc ipsa culpa remittit quo gratia infundit. In illo ergo instanti ē primo terminus remissiōis culpe ⁊ nō habere culpā ⁊ infusiōis gratie. s. habere gratiā. In toto ergo tpe precedenti quod terminatur ad hoc instās i quo tēpore mensurabatur motus predicte meditationis fuit peccator hn̄s culpā ⁊ nō hn̄s gratiā nisi tn̄ mō i vltimo instanti vt dictuꝫ est. Sed ante vltimū instans huius temporis nō est accipere aliud imediate primū. qr quodcunqꝫ instans accipiat aliud ab vltimo: inter ipsuꝫ ⁊ vltimū erūt infinita instan. ia media. Et sic pꝫ q nō est accipe vltimū instās in quo iustificatus sit hn̄s culpā ⁊ nō habēs gratiā. Est autē accipere primū instans in quo hꝫ gratiaꝫ ⁊ nō culpā. hec ille formaliter. Cuꝫ ergo remotio culpe sic se hēat sicut forma abijcienda ⁊ introductio gr̄e sicut forma introducenda: manifestū ē q doc. S. ꝺictoriū dicit illius qō ꝺictus vindemiator: q eū adduxit. Similiter Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 113. ar. 7°. ad 5ᵐ. vbi eū adduxit: dicit oppositū dicti ipsius vindemiatoris. Dicit. n. ibidem sic In hijs autē que subiacēt tēpori nō est vltimū instans in quo prior forma subiecto inest. Est autē dare vltimū tps ⁊ primuꝫ instās in quo forma sequens inest materie vel subiecto. Cui⁹ rō est qr in tpe nō pōt accipi aliud instās precedens imediate. eo q instantia nō se haberent: sicut nec puncta in linea: vt pbat in 6°. phyſ. cozuꝫ. Sed tēpus terminat ad instans. Et ideo in toto tempore precedenti qua aliquid mouet ad vltimā formā subiecte forme oppoſite. Et in vltimo instanti illius tpis quod est principiuꝫ instans sequentis forme habet formā que est terminus motus. hec ille. Idē dicit in omnibus alijs pat sibus allegatis a predicto vindemiatore. vt clarissime patet intuenti. Quod vero dicat 4°. vꝫ q in illo instanti i quo materia attingitur a forma: ipsa materia est sub quanta te corrumpenda contradicit illi quod postea concedit. vꝫ q inter formaꝫ que attingit materiaꝫ ⁊ ipsaꝫ materiā nō cadit mediū. Nā si quantitas corrūpenda est in materia: quando forma substantialis attingit eam: necessariū ē dicere q inter materiam ⁊ formam mediat quantitas corrūpenda. quia talis quantitas non sequitur ipsaꝫ formaꝫ introducendā que attingit materiaꝫ. Sequitur etiā q ea in illo instanti quo forma attingit materiā illā: ipsa forma sit in materia. Et cum quantitas corrūpenda que ē etiam in illo instanti si materia non possit esse sine forma abijcienda: sequitur q due forme erunt in eodez simul ⁊ semel. Patet ergo ex p̄dictis q predictus vindemiator: tamquam buscas collegit pro racemis. Sed forsitan quia timens est: postea reuocabit. ¶ Dicendū est ergo ad argumentuꝫ discipuli q quando forma vnitur materie nude: illa materia est signata actu per quantitatez que simul introducitur cuz ipsa forma: ⁊ non per quantitatē corrūpendā vnde dictuꝫ est q quantitas terminata cōcomitanter ordine nature inseparabiliter tamen cōcurrit ad individuationez ipsius forme: quantitates vero corrūpende antecedenter ⁊ dispositiue. Et q forma vniatur materie nude hoc non est intelligenduꝫ per carentiaꝫ cuiuscūqꝫ accidētis preexistentis in materia ante introductionem forme. Simul enim tēpore cuz forma introducitur quantitas ⁊ alia accītia sequētia diuersos gradus forme in eodē ſbo.

Ad primum

dicitur esse principiuꝫ individuationis cuiuslibet forme: sed soluꝫ forme suscepti bilis in materia que non habet esse per se subsistens. ¶ Ad secunduꝫ dicenduꝫ q duplex est materia scilicet cōmunis ⁊ signata. Uerū est q materia cōmunis est de natura specieī: non autez materia signata. Materia aūt cōmunis nō ponitur principium individuationis sed materia quantitate signata vel saltez signabilis. ¶ Ad tertiuꝫ dicendum q omniuꝫ generabiliuꝫ ⁊ corruptibiliuꝫ materia est vna fm essentiaꝫ ⁊ fm potentiaꝫ seu habitudinez ad formas. Tamen non est vna fm actuꝫ: quia fm actuꝫ est multiplicata sub pluribus formis. Unde nō oportet q omnia generabilia sint eadez numero. quia soluꝫ illa dicunt eadez numero: quoꝝ materia est actuata per vnaꝫ formaꝫ vt pꝫ per Doc. S. super Boetio ō trinitate. q. 4. ar. 2°. ad 5ᵐuꝫ vbi sic ait. Illud qō dicit philosophus in. 1°. de materia signata que subest dimensionibus. Alias oporteret dicere q omnia generabilia ⁊ corruptibilia sunt vnum numero: cuz eoruꝫ sit materia vna. hec ille. ¶ Ad quartum dicenduꝫ q accidentia que dicuntur principia individuationis sunt in duplici differentia. Naꝫ quedam dicuntur esse principia individuationis quia solum sunt principia cognoscendi distinctionez individuoruꝫ. Aliomodo quia sunt principia distinctionis plurium individuorum sub eadem

eadez specie. Et sic hoc secundo modo soluz quātitates dimēsiue dicūtur ꝓncipia indiuiduatiōis. Sz alia accidē tia ꝓmo modo dicūtur ꝓnᵐ cognoscēdi distinctionē que continenē in isto versiculo. Forma figura locus stirps no mē ꝓpria tēpus. Hāc sniam inuit doc. S. sup boetio vbi supra in corpore dicens: ꝙ alia accīntia a dimēsiōibus interminatis nō sunt ꝓncipia indiuiduatiōis sed sunt principia cognoscēdi distinctionē indiuiduoz. ⁊ ꝙ hunc etiā modo accīntia sint ꝓncipia indiuiduatiōis nō tñ ꝙ se sunt sufficētia ꝓncipia. Ideo argumētū non ꝙcludit. ¶Ad 5ᵐ. dicēdū ꝙ illud argumentū ꝙcludit ꝙ quātitas ꝙcurrit ad distinctionē indiuiduoꝝ sub vna specie: nō aūt ꝙ sit sufficiens ꝓncipiū indiuiduatiōis sine mā. Uerūtamē forma numeralis facit distinctionē formalē numeralē ⁊ nō soluz specificā: vt patet de aīa rationali vt supra dictū est. Unde quātitas solū nō facit distinctionē numeralē nisi quātitatiuā. ⁊ nō intrinsecā vt infra patebit. ¶Ad 6ᵐ. dōz ꝙ sicut impossibile a Sorte ⁊ platone separarī quātitates cū mā ⁊ cū hoc ois habitudo ad quantitates: sic nō remanēret einsdē spēi. Hāc aūt nō pōt hoc removeri ab eis. Jō argumētuz nullū. Licet. n. due aīe separate sint indiuidue ⁊ ab eis separet quātitas actu: nūq̄ tñ ab eis separat habitudo ad māz. Et ad quātitates: vt infra dicetur. ¶Ad 7ᵐ. dōm ꝙ duplex est vnitas. Quedā est vnitas essentia lis. Alia est vnitas accītalis que est ꝓncipiū numeri. Uterū est ꝙ quātitas nō pōt eē ꝓncipiū vnitatis essentialis inter. Tñ pōt esse ꝓncipiū vnitatis ⁊ diuersitatis accītalis qđ sufficit ad ꝓpositū. ¶Ad 8ᵐ. dōm ꝙ ipsaz sbam generandā ꝓcedūt aliqua accītia. s. dimēsiōes ītermīate tāq̄ impfecte ⁊ icōplete que antecedēter ꝙcurrunt ad indiuiduationē: ⁊ eā sequūtur aliqua accītia ꝙ accīs: vt scientia virtus ⁊ similia ⁊ quedā simul ꝓducunt cū sba. s. dimensiones terminate tanq̄ ꝓfecte ⁊ cōplete que tñ nāliter sequūtur formā sbalez in mā vt dictū est ſm rē: sz prētelligātur precedere formā sbalez q̄tuz ad gradus determinatos ⁊ ꝓfectos. Et si dicat ꝙ sba precedit tpe qōcūq̄z accidēs vt supra cōcessuz est in principio huius septimi. Ergo indiuidua sunt in genere sbe ante quātitatē eiā ꝓriori tate tēporis. ¶Ad hoc rñsum est superius. q. 2. i. c. fi. ꝙ sba nō dicit sic p̄cedere accidēs tpe ita ꝙ sba ꝓducatur in vno tpe ⁊ accīs in alio. Sed est prioritate. i. gñatione: nō ita ꝙ sba generetur vna gñatione ⁊ quātitas alia: sz quia sba ꝙ se generatur accidentia vero ⁊ quātitas cōcomitatiue sicut ꝓpria passio cōsequitur subiectuz. Et isto etiam modo sba precedit ꝓpriā passionē tēpore vt ibidez declaratū este ¶Ad vltimū dōm ꝙ indiuiduū est cā accīdentis ꝓprij nō per naturalē trāsmutationē sz per inseparabilem cōcomitantiā vt supra dictū est. Unde rō nō sequit. ¶Ubi supra impertinenter.

Ad quartū sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ quantitas intrinsece cōcurrat ad indiuiduationē. Haz illud quod cadit in diffinitiōe alicuius rei: intrinsece cōcurrit ad illud. Sed quātitas est huiusmodi respectu indiuidui. Sepius. n. cōcedit Doc. S. ꝙ si indiuidua diffinirēt ꝓprietates caderēt in diffinitiōe eius. ergo ⁊c. ¶ ꝓ 2°. Indiuiduū siue suppositum distinguitur realiter in subtā ꝙ indiuiduū includit ꝙ se conditiōes indiuiduales quas tijs materialibus contra naturā ſm doc. S. propter hoc non includit natura. Tunc sic. Illud quod per se concurrit ad aliquod intrinsece pertinet ad ipsum. Haam per se immediationē significat: vt patet. 5°. huius capīo ſm quod dum. Igitur ⁊c. ¶ ꝓ 3°. Illud quod extrinsece conuenit alicui: potest ab eo separari: sicut albedo potest separari a pariete. Sed quātitates nō possunt separari ab īdiuiduis ipsis remanētibus distinctis vt patet per Doc. S. p°. sententiarū. di. 16. q. pª. ar. 2. ad 2ᵐ. Igitur ⁊c. ¶ Sed incō trariū arguit. Ea enim que sunt diuersoꝝ generū vnum intrinsece non pertinet ad aliud: cū vnū ꝙ se remoueatur ab alio. Sad quātitas ⁊ sba sunt hmōi. Igit ⁊c.

Respondeo dōm ꝙ indiuiduū pōt dupliciter ꝙsiderari: Uno modo sz ꝙ est quoddā cōstitutū ex diuersis naturis diuersoꝝ predicamētoꝝ vt. s. esse quātū quale in loco ⁊c. Et istomodo quātitates ptinent intrinsece ad indiuiduū: sicut albedo intrinsece ptinet ad hoīem albū vt albus est. Sz quia istomodo indiuiduū est ens per accīs ⁊ in nullo predicamēto. ideo in pñti vt sic de indiuiduo nō est mentio. alio modo accipit indiuiduū materialiter. s. pro eo qđ constituit in esse existentie ex vnione formе sbalis cū materia: ⁊ quod subsistat quātitati ⁊ aliis accidentibus. Et istomodo quantitas nō concurrit intrinsece ⁊ essentialiter ad indiuiduationē. sed magis extrinsece ⁊ accidētaliter. Quod sic pz qz illa sba per ipsum accīs cōstitui non pōt vt dicit doc. S. in de potētia. q. vltima. ar. 3. in corpore. Sz quātitas est accīs indiuidui. Ergo indiuiduū nō cōstituit intrinsece per quātitatē. ¶ ꝓ 2°. Idē patet per doc. Sā. in tractatu de dimensiontbus interminatis. vbi dicit ꝙ materia sub certis dimensionibus mensuratur indiuiduum hic ⁊ nūc. sicut ꝓ signū ꝓpriū īdiuidui. hec ille. ¶ ꝓ 3°. Idē patet per doc. San. in de potētia. q. 9. ar. pº. ad 8ᵐ. vbi sic dicit. Accidentia nō indiuiduant nisi ex subiectis suis. Sola autē substātia per seipsam indiuidуat ⁊ ꝙ ꝓpria ꝓncipia. hec ille. ¶ ꝓ 4°. Doc. S. in 2°. sentētiarū. di. 3. q. pª. ar. 2. ad ꝑᵐ. dicit ꝙ forma ꝙceptibilis in materia: nō indiuiduat nisi ꝙ materiā in qua accipit esse determinatū. hec ille. Idē dicit in pª parte. q. 3. ar. 2°. Uidetur ergo dicendū ſm Doc. S. ꝙ solū materia ⁊ forma concurrunt intrinsece ad indiuiduationē: ⁊ nō quantitas sz solū antecedēter ⁊ ꝙcomitanter. ¶ ꝓ 5°. Si quantitas intrinsece cōcurreret ad indiuiduationē aut hoc esset q̄tuz ad incōicabilitatē: vel q̄tum ad discretionē. Nō primuz vt ex supradictis patet cū quantitas de se sit cōmunicabilis. Neqz 2ᵐ. vt patet per doc. S. in pª. per. q. 4. ar. 2°. vbi sic ait. Ad hoc ꝙ aliqua duo distincta intelligatur: necesse est distinctionē eoꝝ intelligi per aliquid intrinsecum vtriqz sicut in rebus creatis vel materiā vel formā. hec ille. ergo ⁊c. ¶ ꝓ 6°. Illud quod intrinsece ptinet ad aliquid nō potest separari ab eo. Sed remota quātitate: adhuc remanent plura indiuidua vt patet de anima rationali. Et licet ibi remaneat habitudo ad quātitatē: tñ illa habitudo nō est quātitas. ergo ⁊c. ¶ Sed querebat discipulus. Cū eniz duo sint de ratione indiuidui. s. incōicabilitas ⁊ distinctio ꝙ quid redditur forma hec incōicabilis similr ⁊ mā. ⁊ ꝙ qđ distinguit ab alijs sub eadē specie. ¶ Dicendū ꝙ forma redditur incōicabilis intrinsece ꝙ māz. Ex eo. s. ꝙ suscipit i mā: amplitudo ei⁹ terminat ad ꝫ ⁊ nūc. Et mā ꝙ formā reddit. hec ex eo ꝙ amplitudo māe limitat ꝙ hoc ꝙ suscipit formā ad determinatā nām. vt patet ꝙ doc. S. in pª. q. q. 7. ar. pº. vbi sic ait. mā añq̄ recipiat formā est in poª ad multas formas. Sz cū recipit vnā finit ꝙ eā. forma vo incp̄tū in se ꝙsiderata est cōis ad multa: ⁊ ꝙ hoc ꝙ recipit in mā fit forma determinata huius rei. hec ille. Ex quo pz ꝙ mā reddit determinata ꝙ formā in gñe cause formalis. forma aūt ꝙ māz in gñe cause mālis. Sz ꝙ forª hui⁹ indiuidui nō sit altera alteri⁹ indiuidui: hoc hz formaliter a seipsa. Formaliter eniz hec forª seipsa nō est illa: ⁊ nō ꝙ aliqđ aliud. Hdā vo distinguit ab alia formaliter ꝙ ipsaz formā in ea susceptā. Ad hoc autē ꝙ effectiue agēs introducat hāc formā in hac mā: regrit ꝙ talis mā sit diuisa ꝙ quātitatē: q: forª nō in mā nisi dispositа. Uñ quātitas dispositiue ꝙcurrit ad indiuiduationē ⁊ non intrinsece.

Ad primum igit dōm ꝙ argum ꝓcedit de indiuiduo ꝓ°° sumpto. Et si ꝙcedere videat de indiuiduo 2°° accepto dōm ꝙ ꝓpria tes ponerent in diffinitiōe ei⁹ nō qđē eēntialiter ⁊ intrinsece sed ꝙcomitative sicut risibile respectu hoīs suo modo. ¶Ad 2ᵐ dōm ꝙ illud qđ ꝙ se ꝙuenit alicui: nō opz ꝙ sibi ꝙueniat intrinsece nisi sibi ꝙueniat in pº mō dicēdi per se: sicut risibile ꝙuenit homini ꝙ se ⁊ tñ nō ptinet ad ītrum

secā rōnez eius. Uñ ⁊ ꝓcesso ꝙ ꝓprietates indiuiduales ꝓ se ptinerēt ad indiuiduū: nō tñ oporteret ꝙ essent de intrinseca rōne eius. ¶Ad 3m. dōm ꝙ illud qō ꝓuenit alicui extrinsece ⁊ p accñs possit ab eo separari: nō tñ illud qō ꝓuenit alicui extrinsece tāq̄ cōsequēs inseparabiliꝫ ad ipm vt dictū est. De qua indiuiduatiōe ⁊ pluralitate fm numer ⁊ dictū est supra in 5o. huius. q. 9. ar. 4.

¶Ubi supra impertinenter.

a **D quantum** sic ꝓcedit. Uidet ꝙ secluſa quantitate ꝓ intellectū: nō remaneant plura indiuidua de genere sbe metha. loquēdo. Maz ad indiuiduationē sicut dictū est regriť ꝙ vnū indiuiduū distinguať ab alio. Sz remota quātitate ꝓ intellectū ⁊ diuisionē māe que est p quātitatē: nō remanerēt indiuidua in genere sbe distincta: vt pz p doc. S. in p°. sniaz. di. 26. q. pa ar. 2. vbi sic ait. Sicut in creaturis subtracta p intellectum diuisiōe māe ⁊ quātitatis nō remanēt ypostases distincte: ita in diuinis subtracta oppositione relatiua. hec ille. Ergo ⁊c. ¶Ꝓ 2o. ¶Remoto priori p intellectū nō remanet posteri⁹ sicut remoto aīali nō remanet hō. Sed dimēsiones interminate a ꝓri ⁊ añcedēter ꝙcurrūt ad indiuidua tionē vt supra ꝓcessum est. Igitur ⁊c. ¶Ꝓ 3o. Si secluſa quātitate remaneāt indiuidua distincta ab inuicez aut distinguerenť ꝓ mām aut ꝓ formā. nō ꝓ formam qz distinctio que est ꝓ solā formā est distinctio specifica: vt sepius adducit Doc. S. ad ꝓbandū ꝙ nō ꝓnt esse plures angeli sub eadē specie. Neqz etiā ꝓnt distingui ꝓ solā māz: qz distinctio ꝓ māz fm rōnez māe secluſa q̄ntitate est distinctio gñica vt ad idē ꝓbandū adducit Doc. S. ⁊ est pbus 5o. hui⁹. caplo diuersa gñe. Igitť ad hoc ꝙ sint plura indiuidua sub eadē specie regriť quātitas. ¶Ꝓ 4o. Ad indiuiduationē regriť ꝙ mā sit hec: ⁊ diuisa ab alia pte māe Sz nō pōt intelligi ꝙ sit hec ꝓ se ipsaz: cū fm rōnez eius amplitudo sit cōis ad plures formas. Nec etiā pōt intelligi ꝙ sit hec p formā: qz forma fit hec p mām. Oportet ergo ꝙ intelligať hec p quantitatē. Et sic idē quod pri⁹. ¶Ꝓ 5o. ¶Remoto ꝓncipio cōstitutiuo: remoueť cōstitutū. sicut remota aīa ab hoīe: remoueť hō. Sed quantitas est ꝓncipiū ꝓstitutiuū indiuiduatiōis: vt supra cōcessum est. igitť ⁊c. ¶Ꝓ 6o. ¶Remoto inseparabili accīte ꝓ intellectū: nō remanet sbm: sicut remoto risibili: non remanet hō. Sz q̄ntitas inseparabiliꝫ ꝓsequitur indiuiduū. igitť ⁊c. ¶Sed incōtrariū arguiť. ¶Mā plures aīe separate rationales remanēt distincte sub eadē specie: secluſa quātitate ⁊ tñ sunt indiuidue ⁊ per se subsistētes. Igitur ⁊c.

Respondeo dōm ꝙ vt supra dictū est: indiuiduū pōt dupliciter ꝓsiderari. Uno⁰ in sensu ꝓposito ⁊ physice. vz fm ꝙ est quantuz ⁊ quale ⁊c. Et istoo secluſa quātitate nō remanet indiuiduū: sicut secluſa albedine ꝓ intellectū nō remanet homo albus inquātū hmōi. Alio⁰ pōt ꝓsiderari methaphysice. vz fm ꝙ est cōstitutū ex mā ⁊ forma ōterminata in quātū. s. est qō collocatū in gñe sbe sub determinata specie. Et istoo pōt cōsiderari dupliciter. Uno ꝓo idiuiduo qō ꝓ se subsistit subsistentia incōpleta ⁊ ipfecta. Et istoo. secluſa quātitate nō solū ꝓ intellectū sz etiā realr: remanēt plura indiuidua distincta sub eadē specie: sicut plures aīe rōnales separate sunt distincte ab inuicē ⁊ incōicabilis se ipsis. Alia. n. separata seipsa est distincta ab alia. ⁊ est hec ⁊ incōicabilis ex eo ꝙ est ꝓ se subsistens. Sed qz non est ꝓ se subsistens subsistētia ꝓpleta sz icōpleta: ideo q̄tuz ad hoc ponit habitudo eius ad ꝓpriā quātitatē ee ab aliqb⁹ doctorib⁹ ꝓncipiū indiuiduatiōis ei⁹. De quo latiꝰ inferius restat discutiendū. Alio⁰ pōt accipi indiuiduū ꝓ indiuiduo qō subsistit ꝓ se subsistētia ꝓpleta. Et istoo pōt cōsiderari dupliciter. vno⁰ quātū ad ipz indiuiduari. Et sic secluſa quātitate ꝓ intellectū: nō erit idiuiduū. Alio⁰ post indiuiduatū esse. Et istoo pōt intelligi dupliciter secluſa quātitate indiuiduū remanere. Uno⁰ secluſa quātitate: ⁊ etiā oī habitudine ad quantitatē. Et sic etiā nō remanent indiuidua plura sub eadē specie: qz sic secluderet nā māe de cuius rōne determinata est habitudo ad determinatā formā ⁊ ad accīntia determinata ꝓntia nāliter illā formā. Alio⁰ secluſa quantitate ꝓ intellectū remanēte tñ habitudine ad quātitatē aut signabilitate eius. Et sic secluſa quantitate ꝓ intellectū ꝓnt remanere plura indiuidua de gñe sbe distincta adinuicē sub eadē specie. Mā quātitates que ad diuisionē ꝓcurrūt sunt vel dimēsiōes interminate pedētes formā introducēdaz: vel dimēsiōes terminate que simul tpe introducūtur cū forma sbali. Sed manifestum est ꝙ secluſis dimensiōibus interminatis: remanent indiuidua qz ipso facto ⁊ realr corrūpunť in numero p adnē tū forme introducēde. Similr secluſis dimēsionibus terminatis ꝓ intellectum: adhuc remanēt indiuidua methaphysice. loquēdo qz prius non dependet a posteriori inquantum hmōi. Sed indiuiduū ꝓcedit quātitatē nā tpe ⁊ cognitione: vt in ꝓncipio hui⁹ septimi ꝓbatū ē. Igitť ⁊c. ¶Ꝓ. 2o. Forma sbalis prius priozitate nāe introducit in mā q̄ quātitas. Ergo in illo priori est indiuiduū methaphysice sicut secluſa quantitate ꝓ intellectuz. ꝓbatio ꝓntie. qz ex vnione forme determinate cū mā determinata resultat idiuiduū vt pz in hoc 7o. ¶Si dicať ꝙ in illo priori illa forma nō est determinata neqz ipsa mā sed in determinate cōtra. Illud qō resultat ex vnione forme indeterminate cū mā ideterinata aut cōi est nā specifica. ⁊ sic prius ponitur te nāe gñetur species q̄s indiuiduū ⁊ sic species nō gñare tur aut corrūperet ad gñationē aut corruptionē cōpositi. Qō est ꝓ pbm superi⁹ in hoc 7o. qz prius nō gñať ad gñationē posteriorꝰ loquēdo de eo qō est prius ꝓnitate ꝓfectiōis. ¶Sed instabat discipulus ꝓ scōaz ptē cōclusionis. Mā si secluſis accīntibus esset idiuiduū de gñe sbe: sequeret ꝙ idiuiduū eēt ꝓ se ens ⁊ ꝓ se vnū. ⁊ ꝓ ons ꝓ se intelligibile. Sequeret etiā ꝙ esset diffinibile. Et sequeretur ꝙ de eo esset ꝓ se scia. hec oīa sunt ꝓ se incōuenientia. Igitť ⁊c. ¶Dicendū negādo ꝓntiaz qz mā ipedit intellectionē: cū sit ens in potētia. Unūquodqz. n. est intelligibile fm ꝙ est in actu. vnde argumentum nullum.

Ad primū ergo dōm ꝙ secluſa quātitate non remanēt idiuidua distincta distinctiōe q̄titatiua ⁊ extrinseca. ¶Remanēt tñ distincta distinctione actuali: formali: ⁊ extrinseca. Et hz distinctio q̄titatiua ꝓposito siue forma liter cōsiderata: no tñ regriť ad idiuidua sumpta in sensu ꝓposito siue formaliter sumpta nisi aptitudinalis quā hñt secluſa quātitate ex ipsa singularitate aut habitudine ad quātitatē. ¶Ad 2m. dōm ꝙ duplex est prius. Mā qōdā est prius fm ordinē ꝓncipij formalis essentialis. sicut humanitas est prior forte. Aliō est prius fm ordinē ꝓncipij effectiuiant dispositionis accīta lis. p° ergo mō remoto priore nō remanet posterius: sz bñ 2oo sicut remoto domificatore: remanet domus. Dimēsiones aūt interminate nō cōcurrūt eēntialr ad ipam indiuiduationē vt supra dictū est. Et ideo rō nō sequiť. ¶Ad 3m dōm ꝙ talia idiuidua itelliguntť esse distincta formaliter ꝓ formas sbales. Nec tñ oīs distinctio formalis est specifica. Alias due aīe rōnales q̄ formaliť se ipsis distinguūtur distingueret ꝓ specie. Sz solū illa distinctio formalis dr specifica q̄ est ꝓ diuersas formas nullā hñtes habitudinē ad māz sicut sunt forme angelice vt ex adductis pz ex Doc. S. in 5o. hui⁹ vbi q̄rebať virū ois distinctio formalis sit distinctio specifica. ¶Ad 4m dōm ꝙ māz intelligiť esse hec formaliť ꝓ formaz ⁊ dispositiue ꝓ habitudinē ad quātitatē. Nec obstat ꝙ forma dr esse hec p māz qz hoc est in diuerso gñe cārz. Mā forma dr ee hec per māz māliter. Mā vo ꝓ formā formaliť. ¶Ad 5m dōm ꝙ duplex est ꝓm⁹ ꝓstitutiuū: vnū est itrinsecū ⁊ eēntiale. Aliō est extrinsecū ⁊ accīntale. ¶Remoto ꝙo ꝓmo itrinseco ꝓstitutiuo: remoueť cōstitutū. Mō autē remoto extrinseco quātitas autē vt dictū est extrinsece cōcurrit ad idiuiduationē. ¶Ad vltimū dōm ꝙ duplex est accñs iseparabile qō ꝓsequitur spēm. Aliō est accñs iseparabile qō ꝓsequitur idiuiduaz sicut nigredo corui. ꝓmo ergo mō accīte iseparabili ꝓ intellectū. Sz 2oo. remoto: nō remanet sbm. qz est repugnātia itellectū.

remoto accñte iseparabili p intellectū: adhuc intelligit rema nere sbm. Corpus.n. pōt intelligi albus: p secūdā etiā opa tionē intellectus dato q nigredo sit iseparabilis ab eo: vt expresse deducit doc. S. in de spūalibus creaturis. ar. vl. q. ad 7m. vbi sic ait. Duplex est operatio intellectus: si li opatiōe intellectus intelligi pōt ēentia rei ⁊ sine pprio ⁊ sine accidente: cū neutrū ingrediat essentiā. Alia ē ope ratio intellectus cōponentis ⁊ diuidentis. Et sic pōt sub stantia intelligi sine accidētali predicato etiā si ſm rem sit accīs inseparabile. sicut pōt intelligi corpus esse albus. Nō.n. est repugnātia intellectuī: cū oppositus predicati nō dependeat ex principijs spēi que signat noie in sbo po sito. Hac vero opatiōe nō pōt intelligi q hō nō sit risibilis qr ibi est repugnan tia intellectuī cū oppositum predicati dependeat a nā ibi. hec ille formaliter. Cū ergo quātitas nō sit accīs pprīū idi uidui māliter sumpti ⁊ cātus a nā indiuidua ea remota p intellectū pōt indiuidua māliter sumpta intelligi distin cta abinuicē etiā p secundā opationē intellectus: intellectu methaphyſico lz nō physico. Possus.n. intelligere banc aiaz nō esse illā p secundā opationē itellectus secluſa quā titate p intellectū. Similr possus intelligere sortē nō esse platonē: secluſa quacunqz quātitate p intellectū. Nō tn cō cedēdū est q possiz intelligere p secundā opationē intelle ctus sortē eē ⁊ platonē esse in rerū nā secluſa quātitate ſm rē ⁊ physice. Quis aūt sit intellectus physicus ⁊ qs me thaphysicus: satis declaratū est supra. li°. 6°. q. Vbi supra impertinenter.

¶ Sextum sic pcedit. Videt q aīa rōnalis nō indiuiduet p mās ⁊ quātitatē. Nā vnūquodqz ſm idez bz esse ⁊ indiuiduationē vt dicit Doc. San. in de aīa. q. vnica. ar. p°. ad 2m. Sed aīa humana non bz esse a mā: sed suū esse cōicat māe qō h; per creationez vt pz p Doc. S. in de aīa. q. vnica. ar. 14. ad 11m. Igit anima hu mana nō indiuiduat p materiā. ¶ Pō 2°. Si aīa humana indiuiduaret per corpus: sequeret q remoto corpore re moueret indiuiduatio: qr remoto pn° ēendi ⁊ distingnē di: remoueret distinctū. Sed pns est falsus vt pz de aīa se parata. Igitur ⁊c. ¶ Sed dicebat q aīa indiuiduat per habitudinē ad corpus que remanet inseparabiliter in aīa ¶ Contra. Aut illa habitudo est eadē cū ipsa aīa: aliud est aliquid aliud. Si primū segtur q indiuiduat p se ipsam vel esset materia vel forma vel totū ppositū. Non mate ria: qr aīa separata nō bz mām neqz in qua neqz ex qua. Neqz etiā est totū ppm: vt de se pz. Neqz etiaz est ipsa forma ſm ypothesim: qr pcessum est q est aliqd aliō ab aīa. Si aūt dicat q est accīs: queriē qr aut est accīs ab solutū aut respectiuz. Nō pm. cū habitudo respectū im portet. Nō potest etiā dici secundus: qr sba nō indiuidua tur per relationē in creaturis vt sepe pcedit doct. S. i de potētia. q. 8. 9. ⁊ 10. Igitur ⁊c. ¶ Pō 3°. Principia indi uidūātia sunt de essentia indiuidui. Sz corpus nō est de eentia aīe. Alias aīa sine corpore esse nō posset. Igit ⁊c. ¶ Pō 4°. Scōm Doc. Sā. in de po. q. 9. ar. 5. ad 13m. principia indiuiduātia in creaturis duo hñt. s. q sint prin cipia subsistēdi: ⁊ q per ea suppositā eiusdē nature abin uicē distinguant. Sed manifestū est q aīa nō differt ab alia p corpus sed seipsa. Alias post separationē nō distin gueret. Neqz etiā corpus est principiū subsistēdi aīe sed ecōtra aīa suū esse corpori cōicat: vt assumptū est igit ⁊c. ¶ Pō 5°. Forme per se subsistētes se ipsis indiuiduātur. Nā illud qō est p se subsistēs est incōicabile ⁊ distinctū ab alijs. sed aīa rōnalis est per se subsistēs: vt phat Doc. S. i de aīa. q. vnica. ar. p°. ⁊ in pa. p. q. 75. ar. 2°. igit ⁊c. ¶ Sed in ōrium arguit. Nā sicut forma separata indiui duat p hoc q nō est nata recipi in alio: ita forma in mate ria indiuiduat p hoc q est in hoc. s. in hac materia vt di cit doc. S. in de spiritualibus creaturis. q. vnica. ar. 8. ad 4m. Sed aīa rationalis est forma in materia exñs. igit ⁊c.

Respondeo dicendū q anima rationalē in diuiduari ex corpore pōt intel ligi dupliciter. Uno° quātuz ad incōicabilitatē ⁊ distin ctionē ita. s. q aīa rōnalis dicat hec ⁊ nō illa per corpus. qr ex hoc q aīa rationalis est per se subsistēs: dicitur hec siue incōicabilis: ⁊ ipsa seipsa distinguit ab oīb° alijs crea turis. Sed qr nō subsistit subsistentia cōpleta sed in per fectione sue nature dependet a corpore cuius ad pm: ideo alio° potest intelligi ipsam indiuiduari ex corpore. s. quā tū ad cōpletionez pfectiōis sue nature: Et hoc dupliciter. Uno° quātum ad sui principiū. Alio° quantū ad sui finez Anima ergo nō indiuiduat ſm cōpletionē sue nature quā tū ad finē ex corpore actualiter: sed ſm habitudinē quaz habet ad corpus. Quantū vero ad sui principiū in perfe ctione sue nature indiuiduatur actu ex corpore. Cuius rō est. Quia vnūquodqz indiuiduatur eo mō quo habet eē. Sed aīa rationalis dependet a corpore quātū ad sui prin cipiū nō autez quantū ad sui finē: vt patet per doct. Sā. in de potētia. q. 3. ar. 10. ad 16m. vbi sic ait. Licet aīa depen deat a corpore cuius tum ad sui principiū in perfectione sue nature: tn quantū ad sui finē non dependet a corpore vt rei subsistenti. Unde destructo corpore: nihilominus manet in suo esse lz nō in cpletione sue nature quaz bz in vnione ad corpus. hec ille. Idē innuit doc. Sā. in de aīa. q. vnica. ar. p°. ad 12m. vbi sic ait. Anima etiā aliquā dependētiam habet ad corpus inquātū sine corpore nō pertingit ad cō plementum sue speciei. Non tamē sic dependet a corpore quin sine corpore esse non possit. hec ille. Eandē sentētiaz clarius ponit doc. S. in primo sententiaruz. di. 8. q. 5. ar. 2°. ad 6m. vbi sic ait. Sed quāuis indiuiduatio animaruz dependeat a corpore cuius tum ad sui principium nō tamen cuius tum ad suum finem: ita. s. q cessantibus corporibus ces set indiuiduatio animarum. Cuius ratio est. Quia oīs p fectio infunditur materie ſm capacitatem suam. Nā ani me infunduntur diuersis corporibus non ſm eandez no bilitatem ⁊ puritatem. Unde in vnoquoqz corpore ani ma habet esse terminatum ſm mensuram corporis. hoc autem esse terminatum cuius acquiratur anime in corpo re: non tamen ex corpore nec per dependentiā ad corpus Unde remotis corporib° adhuc remanebit vnicuiqz ani me esse suum terminatum ſm affectiones vel dispositio nes que consecute sunt ipsam put fuit perfectio talis cor poris. Quod quidem potest manifestari per exemplum sensibile. Si enim aliquod vnum non retinens figuram: distinguatur per diuersa vasa sicut aqua quando vasa re mouebuntur: non remanebunt proprie figure distincte. sed remanebit vna tn aqua. Et ita est de formis materia libus que non retinent esse per se. Si autem sit aliquod retinens figuram quod distinguatur lz diuersas figuras per diuersa instrumenta: etiam remotis illis remanebit distinctio figurarum: vt patet in cera. Et ita est de anima que retinet esse suum post corporis destructionez: q etiā manet in ipsa esse indiuiduatum ⁊ distinctum. Hec ille. Ex quibus infertur q anima separata actu indiuiduatur per se ipsam quantum ad esse hec ⁊ quantum ad esse di stinctum ab alijs formaliter: ex hoc q habet esse p se sub sistens. Sed quia non subsistit vt sic in completiōe sue na ture actualiter: sed solum habitudinem habet ad suū per fectibile scilicet ad corpus: ideo quantum ad hoc dicitur indiuiduari per corpus. Quod quidē corpus non est ens actu: sed in potentia sicut ⁊ ipsa anima illo modo non est indiuiduata actu sed aptitudinaliter tantuz. Et hoc est qō solet dici q anima separata indiuiduatur per habitudinē ad corpus non q illa habitudo formaliter induiduet ani mam sed quia anima habet habitudinem ad corpus sicut propria perfectio ad proprium perfectibile. Que quidez habitudo pficitur in actuali vnione ad corpus. Ideo quā do actualiter vnitur: ipsa actualiter idiuiduatur ex corpo re. Quando vero est anima separata ⁊ non iterum vnita corpori: tunc habitualiter idiuiduatur per corpus. Quod quidem significare volumus ⁊ nihil aliud quando dici mus q anima indiuiduatur per habitudinez ad corpus.

¶Sed instabat discipulus dicēs q vna aīa nō distingui tur ab alia vt anima nisi sint plures aīe eiusdē spēi. Sz nō pōt esse pluralitas actualis. Unde doc. S. in p°. sniarum. vbi supra dicit q impossibilis est error ponētiū aīas prius creatas ⁊ postea incorporatas: q: nō efficiūtur plures nisi fm q infundunt pluribus corporibus. hec ille. ¶Dicēdū q accidit individuationi q sint plura individua sub ea dē specie aut pauca: vel vnū tm. Uñ aliud est log de multiplicatione individuor sub vna specie: ⁊ de ipsa individuatiōe. Adā. n. si multo tpe fuisset creatus ante euā manifestū est q aīa eius fuisset individua. s. cōicabilis. ⁊ ab oī alio ente distincta. Et tñ nō fuisset distincta ab alia anima eiusdē speciei. Unde distinctio vni⁹ individui ab alio eiusdē speciei: accidit individuationi. ¶Uerūtamē ad argumētū dicendū q duplex est individuū. quoddā est subsistens p se subsistētia cōpleta qō dependet a mā fm eē nō solū fm esse in: sed etiā fm esse ex. Unde ad talē pluralitatē individuor ⁊ actualē distinctionē eorūdē sub eadem specie: regrit actualis multiplicatio corpor: Aliud est individuū p se subsistēs nō tamē ībā cōpleta: qō. s. hz esse p se. put p se excludit esse ab alio: sed nō vt excludit esse in alio: imo hz necessārio esse in corpore in pncipio sui lz nō in suo fine sicut sunt anime rōnales. Et ad talē actualē distinctōez multor sub eadē specie nō semp requirit actualis multitudo corpor. sz sufficit habitudo ad diversa corpora q̄tū ad finem: qz tales anime seipsis formaliter distinguūtur cū habitudine tñ ad corpus. Talis aūt distinctio formalis nō est specifica: sed mālis vt supra in prima ptē pbatū est li. 5°. q. 29. ar. 4. Hanc etiā sniam innuit Doc. Sā. in 2°. sententiar. di. 17. q. 2. ar. 2. ad 4^m. vbi sic dicit. Anima q̄ntis nō dependeat a corpore q̄tū ad suū esse vel quantū ad suū finē: dependet tamē quodāmodo q̄tū ad suū pncipiū. Cuius rō est. Quia cuz vlia nō habeant esse nisi in anima: opz q quicqd in esse producit producatur fm hoc q individuat. Cū ergo anima individuatū esse habere nō possit: nisi fm q coniungit corpori vt forma eius: opz q nō incipiat esse nisi in corpore. Sz tamē in corpore agritur sibi absolutū esse: nō depressum vel obligatū ad corpus. Et ideo etiā post destructionē corporis remanet fm suū esse individuata ⁊ distincta ab alia aīa. hec ille formaliter. ¶Sed instabat 2°. idē discipulus. Mā Doc. S. in pmo sententiar vbi supra expresse dicit q aīa non individuat nisi ex corpore. Idē dicit secūdo sentētiar di. 17. q. p^a. ar. 2°. ad pmuz. Uidet ergo q anima rationalis nō individuet aliquo modo per se ipsam. ¶Ad hoc respōsum est quia aīa quātuz ad sui pncipiū actualiter individuatur ex corpore hz q ly ex dicit habitudinē cāe materialis in qua ⁊ nō ex qua. Mā tamē quātū ad suū finez. ¶Cōtra. Sicut aīa rationalis q̄tuz ad suū finē habet eē perfectū ⁊ cōpletuz ita q̄tum ad eius pncipiū. Ergo nō minus regritur corpus ad eius individuationē q̄tum ad eius pncipiū q̄ quātuz ad suū finem. ¶Ad hoc dicēdū negādo cōsequētiā. cuius rō est. qz vt dicit doc. S. in 2°. sentētiar. di. 32. q. 2^a. ar. 2°. ad pmū. Anima rōnalis habet talē nām: vt tali corpori vniat. Unde si tali corpori nō vniretur: oporteret vel q omnino aīa nō crearet: vel q alterius nature esset ⁊ hec nā nō esset. hec ille. Si ergo de nā anime est: vt fm sui pncipiū suo pfectibili vniat. Mō autem fm suū finem cū nō habeat esse ligatū corpori. Unde non est simile. ¶Aliā rōnem assignat doc. S. in de po^a. q. 2. ar. 10. dicens: q res create a deo in sua nāli pfectiōe. perfectū. n. nāliter p̄cedit iperfectū fm pbm. Unde boetius dicit q nā a pfectis sumit exordiū. Anima autē nō hz perfectiōem sine nāe extra corpus: cū nō sit adepta p se ipam cōpletā specie alicuius nāe sed sit ps humane nature. alis oporteret q ex aīa ⁊ corpore nō fieret vnū p se sed p accidēs. vñ nō decet aīaz hūanā extra corp⁹ creari. hec ille.

Ad primū igit dōm q aīa lz nō habeat eē a corpore: hz tñ esse in corpore quātū ad sui pncipiū. vñ isto° hz p ipz individuari. ¶Ad secūdū dōm q remoto corpore remouet individuatio aīe eo mō quo corpus erat pncipiū individuatiōis ei°. Maz vt dictuz est: corp⁹ est pncipiū individuatiōis aīe q̄tū ad cōpletiōem pfectiōis nāe eius. Quod qdē nō puenit aīe separate actu: sed aptitudinaliter tm. Et ideo corpus dr separate actu: sed aptitudinaliter tm. Et ideo corpus dr pncipiū aptitudinale individuatiōis aīe separate q̄tum ad talē cōpletiōem: quā iterū assumit assumpto corpore. ¶Ad tertiū pz solutio ex dictis. Mā cū dr q aīa separata individuat p habitudinē ad corpus nō est intelligēdus q illa relatio rōnis sit pncipiū individuatiōis: sed terminus illius relatiōis est pncipiū. s. corpus aptitudinaliter qdē ⁊ nō actualiter ⁊ nō q̄tū ad incōicabilitatē aut distinctiōez. ¶Ad 4^m dōm q aliqd pōt dupliciter idividua ri p aliud vt innuit doc. S. in 2°. sentētiar. dist. 17. q. vbi supra. Uno° p aliqd qō est pars essentie sue. Et isto modo quicqd est do aīa nō individuat p corpus. Et isto modo quicqd est pncipiū individuatiōis est principiū individui. Alio modo p aliquid in quo individuū habet esse subsistens in natura. Et isto° corpus est principiū individuatiōis anime. Et tale principiū individuatiōis nō dz eē principiū individui. ¶Ubi supra impertinenter.

a **Dseptimum** sic p̄cedit. Uidet q hecheytas sit pncipiū individuatiōis vt scotiste volunt. Nam quālibet entitatez segtur quedā vnitas. Igit ⁊c. ¶P 2°. Nihil entitatē singulare sequit vnitas. Igit ⁊c. ¶P 2°. Nihil est determinate hoc p id quod est cōe pluribus. Sz materia ⁊ forma sunt cōes pluribus. Ergo p mām ⁊ formā nō est aliquid hoc signatū. Sed in ipso individuo preter mām ⁊ formā nihil est qō intrinsece cōcurrat q̄tū hecheytas. Ergo hecheytas est pncipiū significatiōis vel individuationis. Sed hecheytas est pncipiū quo individuū est individuū. Ergo idē quod prius. probatio medie. Quia vnūquodqz est signatū p hoc quod est sibi soli ppriū. Sed hecheytas est huiusmodi sicut Sorteytas est sibi. s. sorti ppria. Igitur ⁊c. ¶Sed incōtrariuz arguit. Nam p illud quod est cōe multis: nihil individuat vt etias aduersarius assumit p se. Sed manifestuz est q hecheytas ⁊ hec sorteytas est hecheytas ⁊ sic de alijs. Igitur ⁊c.

Respondeo dōm q sicut hermens in suis qolibetis quolibeto 3. q. 9. q opinio ponētium hecheytatē esse pncipiū individuationis nulla est. Quia aut nihil ponit aut coincidit realiter cū opinionib⁹ precedētibus solū differens fm vocē. Dō sic pbat prefatus Doc. Mā ista hecheytas aut est aliquid diuersum a mā ⁊ forma signatis aut nō. Si nō: ergo non differt hec opinio ab opiniōe eoruz qui dicūt q mā ⁊ forma signate sunt pncipiū individuationis. Si sic aut erit sba aut accēs aut nihil. Si nihil ergo opinio nulla. Si sba cōposita aut est sba cōposita aut mā aut forma. Si fit sba cōposita sequit q sba cōposita erit se ipsa individua. quod est ipsum. Si mā aut forma sequit q illa opinio coincidit cū alijs ponentibus māz ⁊ formā esse pncipiuz individuationis. Si aūt sit accēs aut est accidēs respectiuum aut absolutum. Mō primuz quia accidens respectiuum est posterius oī absoluto. Si vero absolutū sequitur q potissime erit quātitas. Et sic ponere hecheytatē esse pncipiuz individuationis est ponere quātitatem esse pncipiuz eiusdē. Et sic coincidit cū opiniōe egidij. Ex quo patet q hec opinio aut nulla est aut nō differt ab opiniōib⁹ assignatis nisi fm vocē. ¶P 2°. Quādo predictus opinator assumit p se illud quod est cōe multis nō esse pncipiū individuationis aut intelligit de eo quod est cōe fm rem: vel fm rationē. Si de eo quod est cōe fm rem: puta de eo quod est vere vnum in pluribus: sic ratio sua ante m cōtrarium adducta nulla est. Si aute: intelligat de eo qō est cōmune fm rationem: tunc hecheytas est ita communis sicut materia ⁊ forma. ¶Sed dicebat q hecheytas in cōmuni non est pncipium individuationis: hz hecheytas signata: puta Sorteytas aut platoneytas. ¶Contra hoc hecheytas signata non est cōmunis sed propriata ⁊ mā ⁊ forma signate. Et ita nō pl⁹ idividuabit hecheytas signata

Questio

signata ꝗ materia signata. Sz dicebat ꝙ ex eo ꝙ hecheytas dicit signationem forme ⁊ per ꝯsequens ipsam signationem per quam aliquid est indiuiduum: ipsa magis indiuidat ꝗ materia signata. Contra. Sicut forma potest accipi vt ꝯmunis: ita ⁊ vt signata. vnde non datur maior ratio nisi quia placet quare hecheytas dicat signationem forme plusꝗ econuerso. hec hernꝰ vbi supra. ¶ Ꝑ 2°. Aut illa hecheytas est ꝯmunis aut signata. Si ꝯmunis: tunc ꝑm aduersarium non poterit esse ꝑnᵐ indiuiduatio nis. Si signata: aut est signata ꝙ seipsam: aut per aliquid aliud. Si per seipsam. tunc

Si vero per aliud: queritur per quid. Detur illud quod cũqz sit illud: sequitur ꝙ hecheytas non erit sufficiens prin cipium indiuiduationis. Unde relinquitur ꝙ hecheytas non possit esse principium indiuiduationis saltem aliõ ab eo quod ponitur ꝑm doc. S. ⁊ ꝑm hernꝰ esse principiũ indiuiduationis. ¶Pro cuius declaratione notat hernꝰ vbi supra ꝙ aliquid plurificari ⁊ distingui: contingit dupliciter. Uno modo intrinsece qz. s. distinguitur per illud quod est intrinsecum ⁊ essentiale eis. Alio modo extrinsece. Sicut etiam aliquid esse per intraneum ⁊ essentiale ei puta per essentiam. ⁊ extrinsece puta per causas extrinsecas. Et dicitur extrinsecũ quod quidem est diuersum ab aliquo essentialiter. quantũcunqz sit idem subiecto cum ipso. Extrinsece autem contingit aliquid distingui ab alio effective finaliter subiective ⁊ dispositive. Loquendo ergo de eo quod est causa effectiua pluralitatis rerum: manifestuꝫ est ꝙ hec est causa efficiens: ꝗtum ad res hñtes causas. Finaliter vero dicitur esse causa finalis rei. Subiective autem materia. Dispositive vero quantitas. Intrinsece autem ipsa essentia rei ita ꝙ vnũquodqz indiuiduat formaliter ⁊ intrinsece distinguitur ab alio per suam eẽtiam. Hec omnia ille. ⁊ plura alia que ad longum deducuntur vbi supra. Et concordãt hijs que supra dicta sunt de indiuiduatione.

Ad primũ igitur dicendum ꝙ ab eodem habet res ꝙ sit ens ⁊ ꝙ sit vnuꝫ. Unde ab eodẽ entitas rei dependet ⁊ eius vnitas. Sicut igitur res habet ꝙ sit hoc ens effective ab agente formaliter autem a forma materialiter vero a materia sicut dictum est ita habet ab eis ꝙ sit vna. Argumentum enim non cõcludit ꝙ vnitas sit principium indiuiduatiõis: sed ꝙ vnitas numeralis ꝯcomitatur entitatem numeralem. ¶Ad ꝫm responsum est ꝑm doc. S. in tractatu de idiuiduatione materie supra in presenti. q. ar. pº: ad argᵐ. in cõtrariũ licet enim materia ꝑm essentiam sit cõmunis non tamen est cõmunis ꝑm eandem rationem quando iã signata est. Unde cõmunitas eius non impedit indiuiduationem vt ibi dicebatur. ¶Ad ꝫᵐ dicendum ꝙ si per hecheytatez intelligatur materia signata cum forma particulari: sic cõcedendũ est ꝙ hecheytas est principium indiuiduatiõis Si autem intelligatur aliquid aliud: sic neganda est minor. Et ad probationem dicendũ ꝙ illa hecheytas nõ est propria Sorti: nisi ei appropꝛietur per aliquid aliud. vn de argumentum nullũ.

¶Questio. xxiij. De distinctione partium speciei ⁊ partium indiuidui.

Ducutione superius facta de ordine partiũ diffinitionis ⁊ de cognoscibilitate indiuiduorum ac eorundem principijs: consideran dum restat de distinctione partium speciei ⁊ partium indiuidui. ¶Circa quod querunt quattuor. ¶Primo vtrũ materia sit pars speci. ¶Secundo vtrum in compositis ex materia ⁊ forma: natura realiter differat a supposito. ¶Tertio vtꝛ in substantijs spiritualibus: natura ꝑm rez differat a supposito. ¶Quarto vtrũ hec sit ꝓcedẽda: ꝟ gabriel est gabrielitas. ¶Sequitur in philosopho ⁊ Docto. San. ibi. Dubitabit autem meritõ ⁊ est lec. ii.

Vigesimatertia

a **D primũ** sic pꝛocedit. Uidetur ꝙ materia nõ sit pars speꝯ: vt platonici voluerunt. Nam si materia esset pars speciei: sequeretur ꝙ vna spẽs nõ posset reperiri in materijs diuersis ꝑm spẽm. Sed ꝯsequens est falsum. Igitur ⁊ẽ. Falsitas cõsequentis patet. Nam circulus inuenitur fieri in ere in lapide ⁊ in ligno: que differũt specie. Ergo lapis aut es nõ erit ps circuli. ¶ Ꝑ 2°. Materia est mater corꝛuptionis vt dicitur primo physicoꝝ. Sed species est incorꝛuptibilis: cum eius sit sciẽtia ⁊ diffinitio que sunt sempiternoꝝ. Ergo materia nõ est pars speciei. ¶ Ꝑ 3°. Materia est principium indiuiduationis vt supra concessuꝫ est. q. 22. Si ergo mã est ps speciei tunc spẽs erit indiuiduũ. Quod est falsum. Igit ⁊ẽ. ¶Sed cõtra est pbs in textu ibi. Dubitabit autem merito que species sunt partes ⁊ que nõ sed simul sumpti. hoc eniꝫ nõ manifesto exñte nõ est diffinire vnũquodqz vlis. n. ⁊ spẽi est diffinitio. Que igit sunt partiũ ⁊ẽ. Lectio. 15.

Respondeo dicendũ primo ꝙ platonici ꝟ pbm pp pmã rõnẽ añ oppositũ adductã: voluerũt ꝙ mã neqz sensibilis neqz intelligibilis esset pars speciei sed solũ numeros posuerũt eẽ species rerũ vt patet in pñti lectione. Sed contra hoc adducit philosophus tres rationes. Quarũ prima est. Nam si soli numeri sunt spẽs: oĩa illa que participãt vno numero participant vna specie. Sed multa ⁊ diuersa specie sunt: que participant vno numero. Ergo diuersa specie erunt vnum specie. ¶Probatio medie. Nam idem est numerus in triãgulo propter tres lineas: ⁊ in silogismo ꝓpter tres terminos ⁊ in corꝓore pp tres dimensiones. ¶ Ꝑ .2°. Si carnes ⁊ ossa non sunt partes speꝯ humane neqz linee partes speꝯ trianguli: pari ratione nulla materia est pars speꝯ. Sed ꝑm platonicos in numero dualitas attribuitur materie vnitas aũt speꝯ. Sequit ergo ꝙ sola vnitas ẽ spẽs: dualitas aũt ⁊ ꝙ consequens oẽs alii numeri tanꝗ materiam applicantes non erunt species. Et sic vna tantũ erit spẽs oĩum rez. ¶ Ꝑ .3°. Illa sunt vnum specie: quoꝝ est spẽs vna. Si ergo oĩum rez spẽs ẽ vna: sequit ꝙ oĩa sint vnum ꝑm spẽm. Et sic erit tm̃ vna species oĩum rez vt concluſum ẽ per secũdaz rõnem. Ergo oĩa sunt vnum ꝑm spẽm quod ẽ maximum incõueniens ¶Dicenduꝫ 2° ꝙ ꝑm pbm materia tam sensibilis ꝗ intelligibilis dicit pars speciei: sicut spẽs hois non est forma aliqua sine carnibus ⁊ ossib⁹. Similr circulus nõ ẽ forꝰ aliqua sine lineis. ¶Ex quo infert pbs ꝙ parabola quam consuenit dicere de animali Socrates Junior. s. ¶Plato nõ bene se habet: qz fabulis assimilatur. Sed dicere ¶Plato. Contingit circulum esse sine ere: ergo ꝓtingit ẽt hoiem esse sine partibus materialibus. s. sine carnibus ⁊ ossibus. ¶Ad hoc respondet pbus in textu ꝑm doc. S. ꝙ nõ est sile ꝺ circulo ⁊ hoie. Nõ. n. similr se hꝫ hõ ad carnes ⁊ ossa: sicut circulus ad es: qz circulus nõ ẽ aliquid sensibile ꝑm suaꝫ rõnem. s. mathematicaꝫ. ¶Põt enim intelligi sine materia sensibili. Unde es ꝑm quod est materia sensibilis: non ẽ pars speꝯ circuli. Sed aĩal videtur esse quoddam sensibile. Non. n. põt diffiniri sine motu. Animal enim discernitur a non animali: sensu ⁊ motu: vt patet in primo de anima. Et ideo nõ põt diffiniri aĩal sine partibus corꝓoralibus habentibus se aliquo modo debito ad motum. Non. n. manus est pars hois quocũqz mõ se habens: sed qñ est sic disposita ꝙ posset perficere opus manus. Quod nõ põt facere sine anima que est ꝑnᵐ motus. Quare opꝫ ꝙ manus sit pars hois ꝑm ꝙ est aĩata. ꝑm võ ꝙ est inaĩata: non est pars. Sicut manꝰ mortua vel depicta. Uñ opꝫ ꝙ tales partes q̃ sunt necessarie ad perficiendum operationem speꝯ propriam sint partes speꝯ tam ille que sunt ex parte forme ꝗ q̃ sunt ex parte materie. ¶Hec Doc. S. formaliter in lectione. Uerũtamen vt hic dicit pbus: licet circulus possit diffiniri sine ere ⁊ intelligi: non tamen põt difiniri neqz intelligi sine linea que est materia eius intelligibilis: sicut homo non põt diffiniri sine carnibus ⁊ ossibus que sũt ma

teria sensibilis. De quo satis supra disputatum ē. ¶Cōsiderandum est aūt ſm pōm in textu ſm Doc. S. q̄ in omni eo quod non est ipsa sua species: sed est aliquod individuum demonstratum in specie: oportet esse aliqs partes materie que non sunt partes speciei. Sortes enīz quia non est ipsa sua humanitas sed est habens humanitatem: ideo habet in se partes materiales que non sunt partes speciei: sed q̄ sunt partes huiꝰ materie individualis: que est individuationis p̄ncipiū vt has carnes ⁊ hec ossa. Et similr in hoc circulo sunt hee linee que non sunt partes spēi: sz sunt ptes singulariū circuloꝝ. ¶Propter qō semicirculi sicut supra dictū est nō ponunt in diffinitione circuli vlis: q: sunt partes singulariū circuloꝝ ⁊ nō circuli vlis. Et hoc est verū tā in mā sensibili q̄m intelligibili. hec doc. S. formalr. ¶Cōsiderādū est etiā ſm eundem ibidē q̄ adhuc duo restāt determinānda. ¶Primū est vtrū ſbaruz māliū ⁊ sensibiliū sit aliqua alia ſba p:eter mām. vz ydee aut numeri aut alique alie ſbe īmāles de quibus ppriū est huic scie cōsiderare. In hac scia enim determinatur de subst̄atijs sensibilibꝰ gratia subst̄atiarū īmāliū. Et considerat in ea de ipsis subst̄atijs īmālibus nō solum inquātū sunt subst̄antie. Sed inquantū sunt tales subst̄antie. De sensibilibus vero nō inquantum sunt tales subst̄atie: sz īquātū sunt subst̄atie: aut entia īquātuz. s. p eas manuducimur in cognitionē subst̄atiarū īmāliuz. ¶Physicus vero econuerso determinat de subst̄atijs materialibꝰ non inquantū sunt ſbe: sed inquantum sunt tales ſbe. s. habentes in se p̄ncipiū motūs: ⁊ determinat de eis quantuz ad mām ⁊ quantum ad formā: q: nā dicit de mā ⁊ forma. ⁊ magis de forma q̄m de mā: vt in 2°. physicoꝝ deducit. Scōm vero qō restat determinādū est qualiter ex ptibꝰ diffinitiōis fit vnū p se. Et qualr ille partes sunt in actu aut in potētia. de quo in sequēti qōne disputabit. hec ois doc. S. i lectiōe 8z īmaz phy q pꝰ p̄missa recapitulat ea q̄ dcā sūt a p̄n°. huiꝰ septimi vsq3 ad hūc passuz: vt p3 i lec.

Lectio. 2. ⁊ com. 12.

Ad primū igit dōm q̄ duplex est mā. Quedā est individualis. Et talis nō est pars speciei. Alia est cōis. Et talis est duplex. Quedam est q̄ conuenit speciei nō ſm q̄ est species sed p accidens. Et talis etiā nō est pars speciei. Unde cum es lignum: ⁊ lapis non conueniant circulo ſm q̄ est circulus: ideo non sunt partes speciei circuli. de gbꝰ p̄cedebat argum. Alia est mā cōmunis que cōuenit spēi ſm q̄ est spēs. Et alis semp est pars spēi: ⁊ extra illas spēs repiri non potest vt exēplificatuz est de hoīe. ¶Et p hoc patet rñsio ad alia duo argumēta q̄ p̄cedūt de mā individuali ⁊ nō cōi. ¶Segtur in doc. S. ibi. Attendēdū est aūtē.

a **Ad secundum** sic procedit. videt q̄ in subst̄atijs mālibus nā ⁊ suppositū nō differant realiter. Mā in hijs que sunt p se: idez est q̄ditas ⁊ id cuius est quidditas: vt patet per pōm superius 7°. huius. Sed ſba mālis est ens p se vt patet p pōm 5°. huius. Cū ergo q̄ditas sit nā: ⁊ id cuius est: est supposituz. sequit q̄ in ſbijs mālibꝰ idē est realiter nā ⁊ suppositū. ¶Ꝑ 2°. Illa nō differūt realiter: quoꝝ vnū sup alterum nihil addit reale nec econuerso. Sz nā ⁊ suppositū sunt huiusmodi. Igitur ⁊c. ¶Probatio medie. q: si suppositū adderet aliqd supra nām aut ecōuerso: illud addituz aut est ſba vel accīs. Nō pōt dici p̄mū: cū suppositū ⁊ natura includant eandē ſbaz cōpositā. s. ex mā ⁊ forma. ¶Neqz etiā 2m. q: tunc alterū eoꝝ esset ens per accīs. Et sic p se non esset in predicamēto. q̄d cōiter reputat falsum. ergo ⁊c. ¶Ꝑ 3°. Si supposituz differret realr a nā hoc eēt q: ſm doc. S. suppositū addit aliqd reale supra nām. Sed propter hoc nō opz dicere q̄ differāt realr. Alias species differret realiter a gñe: cū spēs addat dr̄iam specificaz supra rationē generis. Sed ꝯsequens falsum est manifeste. Igitur ⁊c. ¶Ꝑ 4°. Superius pbus declarauit q̄ in subst̄atijs qbuscunqz est idē q̄d quid est cū eo cuius est. Sz nā ⁊ suppositū sunt ſbe que hñt q̄d quid est ſm sniam doct. S. in p̄nti lectiōe. vt supra pbatū est. Ergo idē q̄d, prius.

Lectio. 5. ⁊ com. 21.

¶Sed incōtrariū est doc. S. in lra dicēs. Uñ nulla res nāe si mām habeat: est ipsum q̄d q̄d est: sed est hūs illud sicut sortes nō est humanitas sed est humanitatē hūs. hec ille. Et est sententia philosophi in textu.

Respōdeo dōm q̄ sic supra dictū est. suppositū māle q̄d dr̄ indiuiduum de gñe ſbe corporee: pōt cōsiderari dupliciter. Uno° forma liter seu in sensu ꝯposito: vt. s. est q̄dā ꝯpositum ex materia ⁊ forma: ⁊ ex ꝯditiōibꝰ indiuiduantibꝰ inquātū hmōi. Et isto modo suppositū differt realiter a nā ſm pōm. q: suppositū vt sic ꝯsideratū est ens p accīs. Alio° pōt cōsiderari realr ⁊ māliter. s. vt est quoddā compositū ex hac mā ⁊ hac forma. Et isto modo dicunt qdā p:opter duas rōnes p̄mas añ in ꝓriū adductas q̄ suppositū ⁊ nā nō differūt realiter in ſbijs mālibꝰ. Quod sic ꝓbat ſm eosdez ibidē tali rōne. Illa duo q̄ sic se habēt q̄ vnū addit aliqd reale supra aliud: additiōe reali illa differūt realiter. Sz suppositū in ſbijs materialibus addit aliqd reale. s. mām. indiuidualē additione reali etiā accipiēdo suppositū materialiter siue methaphysice. Igitur ⁊c. huius aut rationis minorē eū eiusdē declaratiōe tangit Doc. S. in lectione. vbi dicit. Sicut. n. supra dictū est quod quid erat ēe: est id quod significat diffinitio. Diffinitio aut nō assignat indiuiduis: sed speciebus. Et ideo materia indiuidualis q̄ est indiuiduatiōis p̄ncipiū: est p̄ter id q̄d est q̄d erat esse. Impossibile est aūt in rerū nā esse spēs: nisi in hoc indiuiduo. Uñ opz q̄ quelibet res nāe: si hēat māz que est pars speciei que est pertinens ad q̄d quid erat esse q̄ etiā habeat māz indiuidualē que nō ptinet ad q̄d quid est. vt nulla res nature si hēat māz: est ipsuz q̄d quid est: sed est hūs illud. Sicut Sortes nō est humanitas sed est habēs humanitatem. hec ille formaliter. Eiusdem sententie est Doc. S. in p̄ma p. q. 3. ar. 3. in corpore. vbi sic ait. Sciendū est q̄ in rebus cōpositis ex materia ⁊ forma necesse q̄ differat natura ⁊ suppositū. quia natura cōprehendit in se tm̄ illa que cadūt in diffinitiōe spēi sicut hūanitas ſcia. dit tm̄ illa ⁊ illa q̄ cadūt i diffinitōe hominis. ¶Hijs enīz homo est homo. Et hoc significat humanitas. s. hoc quod homo est homo. Sed materia individualis cum omnibus accidentibus individuantibus ipsam non cadunt in diffinitione speciei. ¶Nō. n. in diffinitiōe hominis cadunt hec carnes ⁊ hec ossa: aut albedo vel nigredo aut aliquid huiusmodi. Unde hee carnes ⁊ hec ossa ⁊ accidētia designata non includuntur in humanitate tam. in includuntur in eo qui est homo. Unde illud quod est homo habet aliquid in se quod non habet humanitas. Sed humanitas significat vt pars formalis hominis: quia principia diffinientia habent se formaliter respectu materie sicut ad individuantis. ¶Hec ille formaliter. Idem innuit quolibeto. 2°. q. 2ª. ar. vlti. ⁊ in plerisq3 alijs locis. ¶Sed ꝓta dicta instabat discipulus. Nam Sortes est idez realiter cum homine: cum sit de intellectu quidditatiuo eius. Sz homo est idem realiter cum humanitate solū differens ſm modum significādi sicut abstractū ⁊ cōcretum. vt ſa ꝓta concessium est. homo enim significat naturaz humanas per respectū ad individua. ¶Humanitas vero significat eādem nām absolute. Ergo sortes est idem realiter humanitati. ꝯtia pz ſm pōz. 2°. prioꝝ. vbi habetur q̄ quando duo termini cōuertibiliter sunt idē si vnus illoꝝ conueniat cū tertio ita ⁊ alter. Cum ergo hō ⁊ humanitas conueniat sorti: vel sit idē sorti. ¶Ꝑ 2°. Illud q̄d predicatur de aliquo predicatiōe essentiali dicēte hoc ēe hoc est idem cū eo. Sz hō predicat ēentialr de sorte. Ergo hō est idem cū sorte realiter. Cū ergo homo sit natura specifica: ⁊ sortes sit individuum relinquitur q̄ nā ⁊ suppositū immaterialibus non differant realiter. ¶Ꝑ 3°. Ad idem adducitur doc. S. in quolibetis quolibeto 2°. q. 2ª. ar. 2°. circa fi. nē vbi sic ait. Nā dr̄ ꝯstituere suppositū et in ꝯpositis ex mā ⁊ forma nō q: nā sit vna res ⁊ suppositū alia res hoc eniz esset ſm opinionē dicētiū q̄ nā spēi sit forma tm̄ q̄ cōstituit suppositū sicut ps totū: sed q: ſm modū significādi natura

natura significatur ut pars ratione superius dicta suppo/
tum vo vt totum. Ideo natura significat vt pars ꝓstitu/
ens: suppositum vero vt constitutum. Hec ille formali
ter. Videt ergo dicendum ſm Doc. S. ꝙ natura ⁊ sup
positum nō differūt nisi ſm modū significandi: sicut res
are. C̄ 4°. Spēs significat nāz. indiuiduuz significat
suppositum. Sed spēs nō differt realiter ab indiuiduo
vt cōiter ꝓcedit ab oībus. Igit ⁊c. Maior ꝓbatur per
Doc. S. in de vnione verbi incarnati. q. vnica ar. 2°. ad
6m vbi sic ait. Homen spēi significat naturam sicut ⁊ no
men generis. Unde si vna spēs eēt in diuersis generibus
sequeret ꝙ vna natura eēt due nature. Hec ille. Et ē sen
tentia pbr. 5°. huius cap°. Natura siue natiuitas. C̄ Di
cendum p°. negando ꝓsequentiaz absolute loquēdo. Nō
enim sequit. Pater in diuinis est idē realiter cum eēntia
diuina ⁊ essentia dei est eadem realiter cum filio. Ergo
pater est idem realiter cum filio. Hec pbus ibi loquit
de conuenientia reali: sed de conuertibilitate predicatio/
nis. Si. n. duo termini sic se habeāt ꝙ conuertibiliter de
se inuicem predicent si vnus illoꝝ ꝙuertit cuz tertio
ita ⁊ alter. Similiter maior ⁊ minor sunt distinguende.
Nam homo pōt dupliciter ꝓsiderari. Uno modo ꝑ eo
quod est homo: sicut accipit a Doc. S. in prima parte.
q. 3 ar°. 3°. Et isto modo homo ⁊ sortes sunt idem rea/
liter ⁊ homo ⁊ humanitas differūt realiter. Alio modo
pōt ꝓsiderari homo ꝑ natura: vt significat nāz specificaz.
Et hoc dupliciter. Uno mō ex̄tum ad ꝓncipale significa/
tum suum tantum. Significat. n. de primario significato
suo ipsam naturam: ⁊ de cōnotato ipsum indiuiduum.
Et isto mō homo ⁊ humanitas sunt idem realiter: ⁊ ho
mo ⁊ sortes differunt realiter nō sicut res rata ab alia: sz
sicut id qō se habet ex additione ad a liud. Alio mō pōt
ꝓsiderari quātum ad suum cōnotatum cuz ꝓncipali signi
ficato simul. Et sic homo differt ēt realiter ꝑdicto modo
ab humanitate ⁊ est idem cum sorte. C̄ Dicēdum 2° ꝙ
duplex est ꝑdicatio essentialis. Quedam est cuius predi/
catum cōtrahit ad subiectum ꝑ differentiam essentialē.
Tale. n. ꝑdicatum est idem essentialiter cum ſbo. Alia ē
ꝑdicatio essentialis cuius predicatum cōtrahit ad ſbm
ꝑ differētiam mālem sicut spēs ad indiuiduum cōtrahi
tur. Et in tali nō opz ꝙ sit idez realiter cū ſbo. Et simil'
solvit argm qō cōiter fit de supiori ⁊ iferiori ī recta linea
ꝑdicamētali. C̄ Dicendū. 3°. ꝙ aliqua dicuntur differre
realiter dupliciter. Uno mō sicut res rata ab alias ſm ꝙ
res dicit a ratus rata ratum. Et isto mō Doc. S. ibidez
vult ꝙ natura ⁊ suppositum nō differāt realiter. Alio mō
qz vnum se habet ad aliud ex additione: qz icludit aliqd
qō alterum nō icludit. Et isto mō natura ⁊ suppositum
differūt realr in ꝓpositis ex mā ⁊ forā. Dicēdū 4°. ꝙ spe
cies ꝓsiderata ſm ꝙ significat nām ināgnātū hmōi. differt
realr ab indiuiduo eo modo quo dictum est.

Ad primū ergo ꝓncipale dōz ꝙ ſba dr ens
p se qz nō est in alio sicut accidēs
qō est extra eēntiā ei⁹ ⁊ icludit ī rōne suppositi. vñ argm
nō ꝓcludit. C̄ Ad 2m dōz ad ꝓbatiōez minoris ꝙ illō qō
indiuiduū formalr sūptū addit supra nāz sunt ꝓditiōes idi
uiduātes. Et sic ꝓcedit ꝙ tale idiuiduū nō est p se in vno
ꝑdicamēto: qz est ens p accns inqnātū hmōi. Illō vo qō
idiuiduū māliter sumptū addit supra nām: est hec mā ⁊
qz indiuiduū sine supposituū vtroqz mō ꝓsideratū differt
realiter a nā. C̄ Ad 3m dōm ꝙ aliqd dr addere aliqd su
pra aliud dupliciter. vno° additione rōnis. Et isto° spēs
addit aliqd supra genus. Alio° additiōe reali. Et isto mo
do suppositū addit aliqd supra nām. Illud g° qō se hz ex
additiōe 2°°. differt realr ab alio: nō aūt ꝓmo°. Et hz illō
qō spēs addit supra genus sit reale: nō tn illud addit addi
tiōe reali: sz rōnis tn ⁊ logyce. C̄ Ad 4m dōz vt dicit ꝑ
doc. S. ꝙ hz bō ꝓpter singularia nō sit in rerū nā: est tn ī
rōne: qō ptinet ad logycā ꝓsiderationē. Et ideo superius
vbi logyce ꝓsiderauit de qō quid erat eē nō excluſit sub/
stātias māles. qz in illis etiā idē est qō qd erat eē: id cui⁹
est. hō. n. cōis est idē cū suo qō qd est logyce loquendo.
Nūc antē postq̄z descēdit ad ꝓncipia nālia q̄ sunt materia
⁊ forma: ⁊ oñdit qūo diuersimode ꝓparant ad vle ⁊ pti
culare qō subsistit in nā: excipit hoc ab eo qō supra dixe/
rat. s. qō qd ē eē idē cū vnoquoq; ꝓter ſbas materiales
in rerū natura existentes. Hec ille formaliter. sicut etiam
supra partim adductum est.

C̄ Ibi in Doc. S. Relinquitur autem.

a **D tertiū** sic ꝓcedit. Uidet ꝙ i sub
stantijs imaterialib⁹ nō
sint idem realiter suppositū ⁊ natura. Nā illa
duo que sic se hnt ꝙ vnū eoz aliqd reale inclu
dit realiter: quod alterū nō includit: differūt realr ſm. prae
missa. Sed in substātijs imaterialibus suppositū includit
aliqd realr. s. esse: qō non includit in essentia. Ergo diffe
runt realiter. C̄ 2°. In hijs que ſm accns dicunt non
sunt idem suppositū ⁊ natura vt supra cōcessit pbs. Sed
in substātijs separatis aliqua p accidēs dicūt ita ꝙ aliqua
accidūt supposito q̄ nō sūt de rōne spēi. igit idē qō supra.
C̄ 3°. Illa duo que sic se hnt ꝙ vnū potest multiplica
ri ⁊ alterum non: illa distinguuntur realiter. Sed suppo/
situm non potest multiplicari natura vero de se est multi
plicabilis. Igitur ⁊c. C̄ 4°. Plus differunt natura ⁊
suppositum: in creaturis q̄z in deo. Sed in deo differunt
ſm rationem. Ergo plus differunt ex̄ ſm rationem in q/
buscunqz creaturis. Cum igitur illa differentia que ē ma
ior distinctione ratiōis sit distinctio realis: sequit ꝙ diffe
runt realiter. C̄ Sed incontrariū arguitur per pbm in te
xtu ⁊ per doc. S. in lectiōe circa finē sic dicentē. Relingit
antē ꝙ ille substantie que sunt forme tm̄ subsistentes: nō
habent aliquid per quod indiuiduentur quod sit extra ra
tionem rei vel speciei significantē quod quid est. Et ideo
in illis simpliciter verum est ꝙ quelibet earuz est suum
quod quid erat esse. hec ille formaliter.

Respondeo dicendum ꝙ in substantiis se
paratis a materia: nā ⁊ suppo
situm idem sunt realiter ſm doc. S. vt patuit per iaz ad
ducta. Et einsdem sententie est Doctor Sanctus in pri/
ma p. q. 3. ar. 3. in corpore vbi sic ait. In hijs que nō sunt
composita ex materia ⁊ forma in quibus indiuiduatio nō
est per materiam indiuidualem ⁊ per hanc materiā: sed
ipse forme per se indiuiduātur. oportet ꝙ ipse forme sint
suppositā subsistentia. Unde in eis nō differunt natura ⁊
suppositum. Hec ille. Ex quibus potest colligi talis ra/
tio. Illud enim quod est per se subsistens: ē suppositum
quia per se existere est ipsius suppositi: vt supra dictum
est. Sed natura in substantiis separatis est forma per se
subsistens. Ergo in eis natura ē suppositum. Einsdē sen/
tentie est idem in tractatu de esse ⁊ essentia. Et ex eiꝰ dic
tis ibidem colligitur talis ratio. Ad hoc ꝙ natura ⁊ sup
positum differant: oportet ꝙ suppositum in suo significa/
to includat aliquid quod nō includit natura. Sed hoc nō
est in substantiis separatis. Esse enim quod attribuitur
suppositō similiter ⁊ cetera accidentia non includuntur
in significato suppositi. Alias non posset suppositum sine
hijs intelligi: quod falsum est. Possum enim per pri/
mam operationem intellectus intelligere Gabrielem:
non intelligendo ipsum esse. C̄ Sed alterius opinionis
videtur esse Doc. San. in quolibetis quolibeto 2°. q. 2ª.
ar. vltimo propter duas rationes. Quaruz prima est. In
qualibet creatura natura constituit suppositum. Sed nihil
constituit seipsum. Ergo in nulla creatura est idez suppo
situm ⁊ natura. Secūa ratio. Licūqz pōt aliqd accidere qō
nō sit de rōne sue nature: in eo differt suppositū ⁊ natura.
Sed angeli sunt hmōi. Igit natura ⁊ suppositū differūt
in angelis. Unde ibidem in corpore doc. San. ait sic. In
hijs que dicunt per accidens vt determinat pbs 7°. me/
tha. nō est idem res ⁊ qō quid est rei. Res enim alba nō
est omnino idē ei quod quid est album. qō. s. significatur
noīe albi. Nā albū nihil significat nisi qualitatē vt dicitur
in ꝑdicamētis. res aūt alba est ſba hns qualitatez ſm hoc

Lectio. 3.

igit̄ cuicūqz pōt aliqd accidere qō nō sit de rōne sue nāe in eo differt res ⁊ quod quid ē sine suppositū ⁊ natura. Nā in significatiōe nature includit̄ solū id quod est de ratiōe speciei. Suppositū autē non solū hz hoc qō pertinet ad rationē spēi: sed etiā alia que ei accidunt. Et ideo suppositū significat̄ vt totū: ⁊ nā vt ps. Jn solo autē deo non inuenitur aliqō accūs pter eius eētiā qr suū eē est sua essentia vt dictū est. Et ideo in eo idē est suppositū ⁊ nā. Jn angelo aūt nō est oīno idē. qr aliqd accidit ei pter id qō est de ratione sue speciei: qr ⁊ ipsum esse angeli est p̄ter essentiaz eius ⁊ alia que ei accidunt que omnia pertinent ad suppositū: nō autē ad naturā. hec ille formaliter. Et subdit ad p̄mū dicens ꝙ nō solū in ꝓpositis ex materia ⁊ forma inuenit̄ aliqō accidēs p̄ter essentiaz spēi: sed etiā in sbīs spiritualib⁹ que non ꝓponunt ex mā ⁊ forma Et ideo in vtrisqz suppositū nō est omnino idē cū natura hec ille. Ex quib⁹ videt̄ velle ꝙ sicut in sbīs mālib⁹ nā differt a supposito realr: ita ⁊ in sbīs spiritualib⁹. Et qñ dr̄ ꝙ esse nō est de ratiōe suppositi nec alia accidentia vñ nō opz ꝙ differāt ꝓp hoc ꝙ esse attribuit̄ supposito. Ad hoc rñdet ibidē ad 2^m^ dicens ꝙ hz ipm esse non sit de rōne suppositi: qr tñ ptinet ad suppositū ⁊ nō est de ratione nature: manifestū est ꝙ nā ⁊ suppositū nō sunt idez in qb⁹ res nō est suū ēē. hec ille. ¶ Jsto ꝓcordātia hoz dicunt quidā ꝙ aliqua dicūt̄ esse oīno idē qr sunt idē fm rē ⁊ rationē. Et qr in angelis nā ⁊ suppositū nō sunt idez fm rationē: ideo dicūtur hic a doc. S. esse nō oīno idem. Sed hoc nō est fm intentionē doc. S. Nā in quolibetis vbi supra ꝓcedit ꝙ in deo natura ⁊ suppositū sunt omnino idē. Sed manifestū est ꝙ nā ⁊ suppositū in deo differūt fm rationē vt pz p doc. Sā. in p^o^. sniar. dist. 2^a^. q. 1. ar. 4°. vbi sic ait. Essentia ⁊ suppositū in deo sunt idē re: nihilominus tñ differūt rōne sicut de attributis dictū est Vñ dicit etiā cōmētator ꝙ vita ⁊ viuēs nō significāt idē in deo sicut noīa synonima. hec ille. Sic ergo ꝙ omnino esse idē doc. S. nō intelligit illa que sunt idē fm rē. ⁊ rationē. Alias in deo nā ⁊ suppositū nō essent oīno idē: qō est ꝰ sua ꝓclusionē vbi supra. ¶ Sed ꝓsiderādum est ꝙ aliqua dicunt̄ esse oīno idē tripliciter. Uno^o^ qr. s. sunt idē fm rē ⁊ rationē: sicut tunica ⁊ indumentū si tñ accipiātur ꝙ eodē. sz si accipiat̄ tunica ꝙ vno ⁊ idumētū ꝙ mārello: sic non sunt idē fm rē. Sicut etiā totū ⁊ pfectū hz sint idē si ꝙ eodē accipiant̄ tñ nō sunt idē si accipiant̄ ꝙ diuersis: vt pz p doc. S. in p^a^. p. q. 10. ar. 1. ad 5^m^. vbi sic ait. Jn tē pore est duo cōsiderare. s. ipm tēpus qō est successiuū. ⁊ nūc tpis qō est impfectū. Dicit ergo tota simul ad remo uēduz tēpus: ⁊ pfecta ad excludendū nunc tpis. hec ille. Et isto modo clarū est ꝙ nā ⁊ supposituz in angelis non sunt oīno idē. Alio^o^ aliqua dicunt̄ oīno idē: qr sunt idem realr oīb⁹ modis qb⁹ aliqua solent dici esse eadē realiter Et isto modo nā ⁊ suppositū in angelis etiā nō sunt oīno idē hoc est nō sunt idē oīb⁹ modis ydēptitatis realis. Nā aliq̄ dicunt̄ esse idē vno^o^ qñ sic se hñt ꝙ vnū nō includit in suo significato formali aliqd determinatiuū ꝓncipioz essentialiū alterius qō alterū nō icludat. Tñ aliqd p̄t accidere vni qō nō est de essentia eius. Et per oppositum illa differūt realr quoz vnū includit ⁊c. qō est ꝓprie differre realr. Alio^o^ aliqua dicunt̄ esse idē realr magis stricte que. s. sic se hñt ꝙ nihil attribuit̄ vni qō nō cadat in essentia alterius. Et per oppositū illa differūt que sic se habēt ꝙ aliqd attribuit̄ vni hz nō sit de intellectu ei⁹: qō non cadit in essentia alteri⁹. Et qr isto mō nā ⁊ suppositū in angelis nō sunt idē sed solū in deo ideo in quolibetis a doc. S. dr̄ ꝙ nō sunt oīno idē hoc est vt dcm̄ est ꝙ nō sunt oībus modis idē qb⁹ aliqua dicunt̄ esse idē realr. ¶ Tertio^o^ aliqua dicunt̄ esse oīno idē realr qr nō differūt realr ꝓprie loquēdo ⁊ itrinsece in angelis suppositū ⁊ nā oīno idē realr qr nō differūt realr ꝓprie accipiēdo distinctionē realē: qr suppositū eius nō icludit in suo significato aliquid qō nō includat in essentia ei⁹ hz enim suppositō ei⁹ attribuat esse qō nō est de essentia angeli. tñ suppositum ei⁹ nō significat esse neqz alia accētia. ¶ Sciēdum tñ est: ꝙ suppositz in angelis p̄t ꝓsiderari dupliciter. vno^o^ in sensu ꝓposito ⁊ formalr vt. s. existens aut vt sciens vel vt intelligēs. Et isto^o^ suppositū in ipsis differt realr a natura ēt distinctione ꝓprie dicta. Manifestū est. n. ꝙ hic gabriel vt intelligēs aut vt exīs inquātuz hmōi differt realr a gabrielitate. Et sic dicunt qdā ꝙ doc. S. loquit̄ in quolibetis vbi supra. Alio modo accipitur suppositū materialiter vt est de genere substantie incorporee. Et isto modo distingui realiter a natura p̄t intelligi dupliciter. Uno^o^ ꝓprie fm ꝙ cōiter a Doc. S. accipitur. videlicz ꝙ distinctione qua aliqua distinguunt̄ sicut esse ab essentia aut sicut vna res rata ab alia re: aut sicut ens a nō ente aut sicut aliqd qō se hz ex additiōe reali ⁊ extrinseca ad aliud ita vt dictuz est ꝙ vnū includat in suo p̄opzio significato aliquid quod alterum non includit. ⁊ isto modo in angelis suppositum non differt realiter a natura: vt probatum est. Alio modo dicuntur aliqua distingui realiter cōiliter me ⁊ extenso nomine vltra cōmunem modū loquēdi. vz ꝙ illa dicantur distingui que sic se habent ꝙ vnū attribuitur aliquid quod nō de essentia alterius hz tamen realiter alteri conueniat. Et isto modo suppositum in substantijs separatis creatis differt realiter a natura. Sed quia termini accipiendi sunt vt plures ꝙ pbs dicit in elenchis: ideo simpliciter dicendum est ꝙ in angelis suppositum ⁊ natura non differunt realiter sed fm rationem tñ. licet nō conueniāt omnibus modis realitatis qō nō est inconueniens. Videmus enim ꝙ aqua calida vt quattuor est realiter similis aque calide vt decem. non tamen conuenientes ꝙ alidis simulitudinis. Sic etiam non est inconueniens ꝙ aliqua dicantur idem realiter: licet non sint idem omnibus modis realitatis. Ad hoc autē quod dicebatur ꝙ natura constituit suppositum: idē enim non constituit seipsum: respondet doc. S. in quolibetis vbi supra circa finem arti/culi. Nā natura non dicitur constituere suppositum vna res aliam: sed quia fm modū significandi differunt: dicitur ꝙ natura constituit suppositum. vel dicendum ꝙ hoc habet veritatem solum in substantijs materialibus: in quibus natura potest significari vt pars ꝙ. s. natura dicatur constituere suppositum vt supra probatū est in quarto huius. q. 3. ar. quarto.

Ad primum igitur dicendum ꝙ hec est vna de rationib⁹ Alexandri quib⁹ ꝓbat ⁊ tenet in ꝓposito ꝙ natura ⁊ suppositum non sint idem realiter. Jdeo dicendum ꝙ illa quoz vnum includit in suo significato aliquid reale quod est determinatiuum principioz essentialium quod alterum non includit distinguuntur realiter. Non autem illa quoz vnuz includit aliqd extrinsece qō est extra eētiā alteri⁹ sicut de angelis dcm̄ est. hz. n. suppositō in angelis attribuat eē ⁊ accētia q̄ sunt extra eētiā eoz: tñ illa nō includūtur in significatiōe suppositi neqz sunt determinatiua ꝓncipioz essentialiū angeli vt pz p doc. S. in quolibetis vbi supra. Jmō. vbi sic ait dupliciter. n. aliqd accipit̄ vt accīs pter eētiam rei. vno^o^ qr nō cadit̄ in diffinitiōe significate essentiam rei sed tamē est determinatiuū alicuius eētialiū ꝓncipiorū sicut rationale accidit aīali vt pter eētiā eius existens. ⁊ tñ est determinatiuū eētie aīalis. vnde fit eētiale hōi ⁊ de eius essentia existens. Alio modo accidit aliquid alicui qō nec est in ei⁹ diffinitiōe nec est determinatiuū alicuius ꝓncipioz essentialiuz rei sicut albedo accidit homini. Jdijs igitur que sunt cōposita ex materia ⁊ forma accidit aliquid pter rationez speciei existens vtroqz mō. cuius enim de ratione speciei humane sit ꝙ ꝓponatur ex anima ⁊ corpore: determinatio anime ⁊ corporis est pter essentiā spēi: ⁊ accidit hōi inquātū est homo ꝙ sit ex hac aīa ⁊ hoc corpore. Sed hoc conuenit p se huic homini de cuius ratiōe esset si diffiniretur ꝙ esset ex hac materia ⁊ hac forma preter rationez speciei: ⁊ multa alia que non sunt determinatiua essentialium principioruz. Substātijs vero immālibus accidūt quedā aliqua pter rōnez speciei q̄ nō sunt determinatiua eētialiuz principioruz. Non tamē accidūt eis aliqua que sint determinatiua essentie speciei quia per

q; p ipsa nã speciei nõ indiuiduatur: sed p se ipsam. Sed q; nõ est suũ eẽ: accidit ei aliqd p̃ter rõnez spei. s. ipsuz eẽ ꝛ alia q̃ attribunntur suppõito ꝛ nõ nature. ¶Hec ille. Ex quo patet q lz ĩ cõpositis ex mã ꝛ forma alr differãt sup positũ ꝛ nã q; realr ꝛ ꝓpr̃ie: in simplicibus tñ differunt fm rationẽ tñ: nisi forte extẽso noĩe distinctiõis realis sit ut dictũ est. ¶Sed querebat discipulus qualr intelligi tur q eẽ nõ attribuit nãe: cũ dictũ sit in ꝓbatiõe ꝛclusionis huius articuli q nã angelica est forma p se subsistẽs. ¶Dicẽdum q esse attribui nãe põt intelligi dupliciter. vno⁹ ita q esse attribuat realiter ipsi nature. Et hoc ꝓtin git dupliciter. vel nature in rõne nature Et sic eẽ nõ attri buit nature. vel nature vt p se subsistenti. Et sic esse realiter attribuit nature: q; ipsa nã est ipsuz suppositũ. aliocãli. Et isto⁹ esse nõ attribuit nature: sed suppõito: q; lz sint idẽ realr differũt tñ fm rõnem. ¶Ad 2m. patet solutio ex dictis. ¶Ad 3m dõm q hec est alia rõ alexandri. Ideo negat maioꝛ q; stat q aliqua solũ distinguant fm rationem: quoꝛ tñ vnũ põt multiplicari ꝛ alterũ nõ vt patet in diuinis. Nã essentia est cõis tribus suppositis: ꝛ tñ vnũ supposituz nõ est cõe pluribus vt patet p doc. S. in primo sniarũ. di. 2ª. q. pª ar. 4º. Ubi sic ait ad 1m q; ꝺ rõnẽ supposĩti est q cõicetur pluribꝰ: nõ aũt ꝺ rõnem essentie: ꝺ vna eẽntia cõicatur pluribus suppositis nõ autem suppositũ q; differunt solũ fm rõnem: lz sint idẽ realiter. Et ad minoꝛẽ dõm q lz nã sit de se cõicabilis nõ tñ talis nã. s. que est p se existẽs est cõicabilis. vtrũ aũt hoc possit fieri p aliquã potentiã diuinã inferius disputabit. ¶Ad vltimũ dõm q inter distinctiões rõnis reperiunt grad⁹ rũt q; alia. Unde argumẽtum nõ sequitur.

¶Ubi supra impertinẽter.

a **¶ Quartum** sic ꝓcedit. Uidet gabriel est gabrielitas sit concedẽda fm doct. S. Nã hec ꝓpositio ab eo admittit deus est sua deitas vt supra cõcessuz est. Ergo ꝛ ita ꝺz admitti gabriel est sua gabrielitas. ¶Ꝺ 2º. Illa que solũ differunt fm rõnem vnũ põt de alio in recto predicari: vt adducit doc. S. in poª. q. 8. ar. pº. Sed gabriel ꝛ sua gabrielitas solũ differũt fm rõnem vt dictũ est q; gabriel accipitur fm q significat suppositũ ꝛ gabrielitas fm q significat nãz ꝛ essentiã. Ergo ꝛẽ. ¶Ꝺz 3º. Si gabrielitas nõ posset vere p̃dicari de gabriele hoc eẽt q; significat per modũ partis. sed hoc nõ. Quia vt dicit doc: S. in de esse ꝛ essentia in substãtijs separatis eẽntia nõ põt significari p modũ partis sed bñ in substãtijs mãlibus. Igitur ꝛẽ. ¶Ꝺ 4º. Quoniã aliqua duo sic se habent q sit idez fm rem ꝛ rõnem vnũ de alio põt p̃dicari in abstracto. sz gabriel ꝛ gabrielitas sunt idẽ fm rem ꝛ rõnem. Quod sic patet p ea que dicta sunt supra vbi dicebat q quodquid est ꝛ ipsum cuius est sunt idẽ fm rem ꝛ rõnem. Lũ ergo gabrielitas ꝛ gabriel se habeãt sicut quodqd est ꝛ id cuius est sequit q sint idẽ fm rem ꝛ rationem. Igitur ꝛẽ.

¶Sed incõtrariũ arguit. Nã ad hoc q aliqd possit predicari de alio: opz q significet p modũ toti⁹. humanitas eniz lz sit forma totius: q; tñ nõ designat p modũ totius nõ predicat de hõe. hec. n. nõ admittit hõ est humanitas. Et hoc ideo q; pars nõ predicat de suo toto. Sz gabrielitas significat p modũ ptis q; abstractiue. Igit ꝛẽ.

¶Respondeo dõm q in hac mã videtur eẽ magna difficultas ĩ scola doc. S. Nã ꝛtractatu de eẽ ꝛ eẽntia vr̃ velle q eẽntia angelo rũ q̃cũq; mõ õsigneẽ sine ꝛcretiue sine abstractiue possit p̃dicari de suppõito. Dicit. n. ibidem sic q eẽntia substãtie ꝓpositе põt significari vt totũ vel vt pars qõ accidit p ꝛter materie designationẽ. Mõ autem quolibet mõ ꝓtest dici q homo sit sua quidditas. Sed eẽntia rei simplicis que est sua forma non potest designari nisi vt totuz eũ nihil sit ibi p̃ter formã q̃si formã recipiens. Et iõ quocunq; modo sumatur essentia substãtie simplicis: de ipsa p̃dicatur. Unde Auic. dicit q qdditas simplicis est ipsuz simplex. q; non est aliquid aliud recipiens ipsam. hec ille formaliter Unde verso⁹ in questiõibus suis sup eandẽ mãm exp̃resse ibidem dicit q eẽntia abstractiue designata p̃dicatur de suppõito siue de re: cuius est essentia: in sbijs simplicib⁹ siue in mãlibus. Sed doc. S. in quolibetis quolibeto 2º. q. 2ª. ar. vltº. videtur cõtrariuz innuere soluendo argumẽtum ad pr̃obãdũ q in angelis differũt natura ꝛ suppositum quo sic arguitur. In omnibus creaturis nã constituit suppositum. Sed nihil constituit seipsz Ergo in nulla creatura est idem supposituz ꝛ natura. Ad hoc sic respondet. Natura dicitur constituere suppositum etiam in compositis ex materia ꝛ forma. q; fm modum significandi naturaisignificatur vt pars: suppositum autez vt totum. hec ille. Et loquitur ibi Doct. Sã. non solũ de sbijs mãlibus sed etiam de oi creatura. Alias argum non soluereẽt. Lũ ergo pars nõ p̃dicet ꝺ toto: relinquit dõm fm eum q essentia designata vt pars. s. abstractiue nõ p̃dicet de suppõito: ¶Ꝺo cuius dubij declaratione constderanduz est pº q vbicunq; reperit cõpositio: ibi reperitur totum ꝛ partes. In sbijs autẽ mãlib⁹ est multiplex compositio. Una est compositio ex subiecto ꝛ accidente. vt patet de pariete albo: Unde respectu huius compositionis aliquid significatur concretiue vt totum. s. album. ꝛ aliquid abstractiue vt pars. s. albedo. Album enim de principali significato significat albedinẽ: ꝛ connotat sbm. Et sic dicitur comprehendere in suo modo significãdi totum compositum ex subiecto ꝛ accidente. s. albedine. Albedo vero solum significat qualitatem cum precisione subiecti. Et sic significat partem illius compositionis. Inde est q hec est vera. ¶Paries substans albedini est albus. ꝛ hec est falsa. ¶Paries albus est albedo. quia pars non potest predicari de suo toto neqz etiam illud quod significatur per modum partis. vz. cum precisione licet sit forma totius. Alia est cõpositio in talibus substantijs materialibus ex materia ꝛ forma in cõmuni: ex quib⁹ resultat forma totius ꝛ ex materia ꝛ forma particularibus ex quib⁹ fit suppositum. Ex eo enim q natura cõmunis suscipitur in materia indiuiduali. resultat quoddã totuz compositũ per se subsistens. ¶Respectu huius ergo compositionis id quod est principium actuale illius compositionis potest designari vt totum siue concretiue: ꝛ vt pars. s. abstractiue. sicut homo significat illam naturam humanam cõcernendo suppositum: ꝛ sic significat eam per modum toti⁹ sicut de albo dictuz est. Inde est q hõ predicatur de suppõito vt dicendo. Sortes est homo: humanitas vero significat eandem naturam cum precisione suppositi: ꝛ sic significat partem compositionis. Unde non potest predicari de suppõito: vera predicatione vt dicendo. Sortes est humanitas: cum pars non possit predicari de suo toto neqz aliquod totum per modum partis designatũ. ¶Ꝺe dictam sententiam innuit Doc. San. in primo sententiarum. di. 23. q. prima. ar. primo. vbi sic ait. Et licet natura substantiarum materialium dicat composituz ex materia ꝛ forma: non tamẽ ex hac materia ꝛ hac forma determinata determinatis accidentibus substãte in qua indiuidũtur fo⁹. ¶Hec aũt mã determinata est sicut recipiẽs illam nãz cõez. ꝛ iõ nã vel essentia significat dupliciter. s. vt pars fm q nã cõis sumit cũ pcisiõe cuuslibet ptinẽtis ad suppositũ. sicut hoc nomẽ humanitas. Et sic nõ p̃dicat nec est genus neqz spẽs: lz ea formalr denoiatur hõ. Alio⁹ significat vt totũ fm q ea q̃ ad nãz cõez ptinẽt sine precisiõe intelligunt. Sic. n. includit in poª ꝛ mã determinata in nã cõi. Et sic significat hoc noie hõ ꝛ significat vt quod est. Et vtroqz mõ inuenit hoc nomẽ essentia. vt qñ dicimus Sortem esse essentiam quandã: ꝛ quãdo dicimus q eẽntia Sortis non est Sortes. hec ille. Alia vera est compositio in p̃dictis sbijs ex quo est ꝛ quod est. q; vt dicit doct. S. in in pº. sentẽtiarum. di. 8. q. vltima. ar. 2º. In oĩbus illis in q̃bus est ꝓpositio ex mã ꝛ forma: est etiam cõpositio ex quo est ꝛ qõ est. Sed in cõpositis ex mã ꝛ forma:

vt ipse ibidē dicit ipsum quo est pōt tripliciter dici. ¶Po
test.n. dici quo est ipsa forma partis que dat esse materie
potest etiā dici quo est ipse actus essendi. s. esse: sicut illō
quo currit est actus currendi potest etiā dici quo est ipsa
natura que relinquitur ex cōiūctione forme cū materia. si
cut humanitas. hec ille. Unde ratione huius ꝓpositionis
aliquid etiam potest significari vt pars: ⁊ aliquid vt totū
sicut ens ⁊ esse. Sortes.n. est ens. sed sortes nō est suum
esse. qz esse significat abstractiue ⁊ per modū partis alte
rā partem totius compositi ex quo est ⁊ qō est siue esse
⁊ essentia. Ubicūqz enīz reperitur compositio realis: ibi
vt dictuz est reperitur pars. ⁊ reperīē aliquod quod po
test significari vt pars ⁊ abstractiue etiam fm rem signi
ficatam. Et econtra vbi est pars in ratione partis: oportet
ꝙ ibi sit cōpositū. Et qz in deo nulla est cōpositio in ipso
enim nō est compositio ex materia ⁊ forma neqz ex eē ⁊
essentia neqz ex natura ⁊ suppposito neqz ex actu ⁊ poten
tia neqz ex genere ⁊ dīa neqz etiā ex subiecto ⁊ acciden
te: vt probat Doc. S. in prima per. q. 3. quasi per totam
ideo in deo nihil potest significari vt pars ex parte rei si
gnificate. Unde in omnibus ⁊ vīr loquendo abstractū in
diuinis verificat de cōcreto vt deus est sua deitas sua bo
nitas sua essentia ⁊c̄. In angelis vero licet nō sit ꝓpositio
ex materia ⁊ forma, est tamē in eis cōpositio ex subiecto
⁊ accidēte. Unde ratione illius cōpositionis potest aliqd
in eis vt pars ⁊ cū precisione. Et illud quod significatur
in eis vt pars nō potest vere predicari de toto: ⁊ licz hec
sit vera Gabriel est sciens: tamen hec est falsa gabriel est
sua scientia vel sua sapientia ⁊c̄. Est etiam in angelis ꝓpo
sitio ex quo est ⁊ quod est. s. ex esse ⁊ essentia: vt patet per
Doc. San. in primo sententiarū. di. 8. q. vlt. ar. 2°. vbi sic
ait. Si autē inueniamus aliquā quidditatez que nō sit cō
posita ex materia ⁊ forma. illa quidditas aut est esse suuz
aut nō. Si sit esse suū: tunc illa quidditas erit eēntia ipsiꝰ
dei que est suū esse: ⁊ erit omnino simplex. Si autē non
sit ipsuz eē: opz ꝙ habeat esse acquisitum ab alio: sicut est
omnis quidditas creata. Et quia hec quidditas posita est
nō subsistere in materia nō acquireret sibi esse in altero
sicut qdditatibus cōpositis: imo acqreret sibi cē in se ⁊ ita
ipsa quidditas erit hoc quod est: ⁊ ipsuz esse suū erit quo
est. hec ille. ¶Si dicatur angelus est forma simplex er
go nō est cōposita. ¶Ad hoc respondet Doc. S. ibidem
dicens. Angelus enim vel anima potest dici quidditas:
vel natura vel forª simplex: inquātum eoꝝ qdditas non
componitur ex diuersis. Sed tamen aduenit ibi compo
sitio horū duorum. s. quidditatis ⁊ esse. ¶Hec ille. Quia
vero in angelis est compositio ex esse ⁊ eēntia: aliquid ꝑ
terit significari vt pars cum precisione alterius: ⁊ aliquid
vt totum. Et illud quod significabitur vt pars: non vere
predicabitur de toto. Sicut hec est vera Gabriel est hīs
esse siue ens: tamen hec est falsa. Gabriel est suum esse si
ue existentia. Dicendū est ergo ꝙ hic gabriel siue suppo
situm angelicum potest accipi dupliciter. Unoᵒ fm ꝙ si
gnificat suppositū. s. essentiam per se subsistentem absolu
te: ⁊ nō inquantū est cōpositū ex seipso ⁊ esse. Et istomo
do accipiendo suppositum essentia angeli ⁊ suppositi fic
considerati nō potest designari nisi vt totum. Et qualiter
cunqz designetur predicabitur de toto sicut adductum est
per doc. S. in tractatu de esse ⁊ essentia. Unde istomodo
hec ē concedenda. Gabriel est sua gabrielitas. Aliomodo
potest considerari gabriel fm ꝙ in eo est cōpositio ex eēn
tia ⁊ esse: inquantū. s. esse attribuitur supposito ⁊ non na
tura siue essentie quantum ad rationem eius. Et istomo
do in angelis essentia potest significari vt pars: non quidē
vt pars compositiōis partium essentie: sed vt pars cōpo
sitionis ex essentia ⁊ esse. Et essentia istomodo designata:
non vere predicabitur de supposito. Unde istomodo hec
est falsa. hic gabriel est gabrielitas. Sed dicebat discipul⁹
significari vt pars est significari abstractiue. Sed etiaz ac
cipiēdo suppositum angelicum primo modo essentia po
test designari abstractiue. vt dicendo gabrielitas. Ergo ēt
primo modo potest designari vt pars. Dicendum ꝙ ali
quid potest designari abstractiue dupliciter. vnomodo sē
cūdū vocem tm: ⁊ non fm rem significatam. Et istomo
do etiam in deo reperiuntur abstracta. Et sic gabrielitas
etiam dicitur abstractum fm vocem respectu suppositi.
primo modo considerati. Aliomodo aliquid potest desi
gnari abstractiue fm rem significatam: ita ꝙ significet ali
quid cum precisione alicuius a quo nō prescindit reliquū
sicut albedo in suo modo significandi pscindit a subiecto
a quo album non prescindit. Et istomodo gabrielitas nō
dicitur abstractū qz non significat essentiam cum precisio
ne alicuius quod reperiatur in essentia ꝛc̄retue designa
ta respectu suppositi primo modo accepti. ¶Ad tres igi
tur primas rationes patet solutio ex dictis. ¶Ad vltimū
dicendum ꝙ id cuius est quodquid est potest accipi du
pliciter. Unomodo pro diffinito. Et istomodo id cuiꝰ est
⁊ ipsum quodquid est sunt idem fm rem ⁊ rationem il
lo modo superius exposito. Aliomodo accipitur pro sup
posito sicut hic in proposito. Et istomodo non sunt idem
fm rationem vt supra probatum est.

¶Questio. xxiiij. De vnitate partium diffinitiōis. Qua
liter. s. ex partibus diffinientibus possit fieri vnū per se.

Stendendum restat de vnitate ꝙ
o tum diffinitionis. qualiter. s. ex partibus
diffinientib⁹ possit fieri vnū ꝙ se. ¶Cir
ca quod queruntur sex. ¶Primo vtrū
ex genere ⁊ dīa possit fieri vnū per se.

¶Secūdo vtrū vnū ⁊ idē possit eē genus diffiniti ⁊ ma
teria. ¶Tertio vtrū ex pluribus differentijs possit fieri
vnū per se. ¶Quarto vtrū ꝓpter pluralitatez dīarum
einsdē spēi sint ponende plures forme substātiales in eo
dē cōposito. ¶Quinto vtrū differentia diuisiua gēnis ite
rioris includat formaliter dīaz superiorē. ¶Sexto vtr
formalis distinctio organoꝝ partium aialis: sit ꝓp plures
formas substantiales siue specifice distinctas

¶Sequitur in ꝓbo ⁊ Doc. San. ibi. ¶Hanc autem dica
mus. ⁊ est lec. 12:

a **Primū** sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ ex
genere ⁊ differētia nō pos
sit fieri vnū per se. ¶Nā vt argvit hic philoso
phus ex duob⁹ quorū vnuz nō ineſt alteri non
fit vnū. Albū.n. qō nō ineſt hōi ⁊ hō nullo⁰ sunt vnū fm
rem. Sed genus ⁊ differentia sic se habent ꝙ genus non
ineſt differentie: qz si sic: tunc idem participaret duo con
traria: cum differentie cōtrarientur. Et vnuz ⁊ idem eē
simul in duobus cōtrarijs. quod est inconueniens. Uidet
ergo ꝙ ex genere ⁊ differentia non fiat vnū. ¶Ꝑ 2°. Si
genus ⁊ differentia essent vnū: hoc esset quia inſunt vni.
s. vni speciei. Sed hoc non est sufficiens ratio. Alias om
nia accidentia que inſunt vni substantie: essent vnum per
se: quod est manifeste falsum. Igitur ⁊c̄. ¶Ꝑ 3°. Ex ſu
biecto ⁊ accidente non fit vnum per se. Ergo nec ex gene
re ⁊ dīa potest fieri vnum per se. patet consequentia. qz
dīa accidit generi. Nō.n. differentia est de essentia gēnis
Alias genus nō posset intelligi sine differentia diuisiua.
quod est falsum igitur ⁊c̄. ¶Ꝑ 4°. Si genus ⁊ differen
tia essent vnum per se: sequeretur ꝙ vbicunqz reperiret
genus reperiretur ⁊ differentia. quod est falsum vt de se
pz. igit⁹ ⁊c̄. ¶Sz in ꝓriū est ꝓbs in textu ibi. nūc aūt dico
m⁹ ꝑ⁹ iquātū in analeticis de diffinitiōe nō dem⁹ est ⁊c̄.

Respondeo dōm ꝙ ex genere ⁊ dīa siue
ex ꝓtibus diffinientib⁹ fit vnū
ꝑ se hoc est dicūt vnā mām. Quod sic patet duab⁹ ratiōi
bus ꝓbi fm Doc. San. in lectione. Quarum prima est.
Nam illud quod significatur per partes diffinitionis si
ue per ipsam diffinitionem est substantia siue essentia rei.
Sed vnus rei est vnica substantia siue eēntia. Ergo opor
tet ꝙ diffinitio sit ratio significatiua vnius. ¶Ꝑ 2°. Spe
cies siue diffinitum est quid vnum per se. Alias non po
neret ꝑ se in predicamēto. Sed species nihil aliud est qꝫ

genus

genus cum aliqua dfia. homo n. nō est aliud q̄z aīal rō
nale: aut q sba aīata sensibilis rōnalis. Ergo genus ꝛ dif
ferētia dicunt vnum p se. Cōsiderādum est autē pᵒ fz do
ctoꝛē. S. in lectiōe q duplex est diffinitio. Quedā enim
est diffinitio que datᵉ fm diuisionē gñis in dfias. Alia est
diffinitio q̄ datᵉ p aliqua accētia. In pñti autē loco intelli
gendū est vt dicit de diffinitiōibᵒ que dantᵉ fm diuisiōez
gñis in dfias. Ille. n. sunt vere diffinitiōes in qbus nō est
aliud q̄z pmū genus ꝛ dfie. Dātur. n. ꝛ quedā diffinitio
nes p aliqua accētia vel p aliquas ꝓprietates rerum: vel
etiā p aliquas cās extrinsecas que nō significāt sbam rei.
Et ideo hmōi diffinitiōes nō sunt ad ꝓpositū: cum hic
agatur de diffinitiōibus ad sbas rerū inuestigandas. hec
ille. Sed instabat discipulus. Mā aīal rōnale dicit eē dif
finitio hois. Sed tñ in ea nō ponit ꝓmū genus. s. substā
tia. imo illa diffinitio dicit a pluribus doctoribᵒ inconue
niēs que nō datᵉ p ꝓmū genus. Igit videt male dcm̄
cū dfijs qbusdā. Ad hoc rñdet Doc. S. ibidē dicens. Jō
autē dico q in diffinitiōe est ꝓmū genus cū dfijs: qꝛ ꝛ si
aliqñ in diffinitionibᵒ ponant aliqua gña intermedia in
ter genus ꝓmū qō est genus gñalissimū ꝛ species vltias
que diffinitunt: tñ illa gña inter media nihil aliud sunt q̄z
genus ꝓmū ꝛ dfie ꝓprehēse in ītellectu gñis medij: sicut
in diffinitiōe hois si ponat aīal qō est genus intermedū
pz q aīal nihil aliud est q̄z sba: q est genus ꝓmū cū alig
bᵒ dfijs. Est. n. aīal sba aīata sensibilis. hec ille. Et est sen
tētialr pbs in pñti passu. Ex quo infertur fm pbm q ois
diffinitio resolutᵉ in ꝓmū genus ꝛ aliquas dfias. Et m
bil refert vtrū sint plura intermedia aut duo vel vnū in
ter ꝓmū genus ꝛ vltimā spēz. Cōsiderādū est vlteriᵒ
q ad sciēdū modū quo ex gñe ꝛ dfia fit vnuz fm pbm ꝛ
Doc. S. in lectiōe opz scire q genus nō est ꝓter spēs.
Nō. n. inuenit aīal qō non sit aut hō aut bos ꝛc̄. Et hoc
ō est quia forme specierum que sunt dfie: nō sunt alie a
forma generis: sed sunt forme gñis cū determinatione: si
cut patet q animal est qō hz aīam sensitiuaz. homo vero
habet aīam sensitiuā talē. s. cū rōne. Leo autē qui habet
aīam sensitiuā ttalē. s. cū habundātia audacie. Et sic de
alijs. Unde cum dfia addit generi: non additur ei quasi
aliqua diuersa eētia a genere: sed quasi in gñe iplicite cō
tenta: sicut determinatū continet in indeterminato. Hec
Doc. S. in lectiōe. Ex qbus posset formari talis rō ad ꝓ
positā conclusionez. Mā ex determinatiōe ꝛ determina
bili sume ex determinato ꝛ indeterminato fit vnū. Sed ge
nus ꝛ differētia vtpote aīal ꝛ rationale se habent sicut de
terminatio ꝛ determinabile. Ergo ex genere ꝛ differen
tia fit vnum. Et sic elicitiue predicta conclusio probatur
hic tribus rationibus.

Ad primum ergo dicendum sicut dicit doc. San. in lectione ad probatio
nem minoris q nihil prohibet idem genus in se contine
re diuersas differentias: sicut indeterminatum continet in
se diuersa determinata. Hec ille. Similiter non est incō
ueniens: q idez fit simul in diuersis oppositis: sicut color
est in albedine ꝛ nigredine. Hec est inconueniens q op
posita sint in eodem in potētia: sicut homo ꝛ asinus in ani
mali. Ad secundum dicendum q ratio quare genᵘ et
differentia sunt vnum ꝛ idem: est quia insunt vni essentia
liter ꝛ intrinsece nullā nouam essentiam ei addentes. Sz
sic non est de accidentibus existentibus in substātia subie
ctiue. Ad tertium negatur consequentia. quia differen
tia non accidit generi: sic q addat nouam essentiam. Sed
accidens aduenit subiecto sicut vna essentia alteri. Dicit
enim Doc. S. in lectione q non aduenit hoc modo diffe
rentia generi vt diuersa essentia ab eo existens sicut adue
nit album homini. hec ille. Ad vltimum dicendum q
genus potest accipi dupliciter. Uno modo vt est contra
ctum ad speciem determinatam per differentiam vnam
Et sic vbicunqz reperitur genus reperitur ꝛ differentia.
Alio modo accipitur genus in sua cōmunitate: vt. s. cōtra
hibile est per aliaz differentiā ad aliā spēz. Et sic vbicūqz
est genus nō est quelibet dfia licet semp sit dfia ꝑbēs ipz
genus vbicunqz est genus.

Ibi in Doctore Sancto: Sciendum autez.

a **Secundū** sic ꝓcedit. Uidet q
vnū ꝛ idē fm rē pos
sit esse genus diffinitōis ꝛ mā diffiniti. Nam
corpus est genus aīalis ꝛ est vera materia eiᵘ
Igit vnū ꝛ idē pōt esse genus alicuiᵘ ꝛ mā eiᵘ. Ꝑ 2ᵒ.
Uox est genus litterarū: qꝛ dīe addite voci faciunt spēs
vocū litterarū vt hic dicit pbs in textu ꝛ est hec materia
lfaruz: qꝛ ex voce fiunt lfe: sicut aliqd fit ex mā. Igit idē
vt supra. Ꝑ 3ᵒ. Color est genus de predicamento qua
litatis: Et tñ est mā circa quā versatur visus. Ergo idem
potest esse genus ꝛ mā vera alicuius. Sed incōtrariū
arguit. qꝛ ad hoc q aliqd sit ꝑdicabile requirit q sit for
ma vt supra dictū est. Sed mā non est forma. ergo mate
ria nō pōt esse predicabile. Cū ergo genᵘ sit vnū de gnqz
predicabilibus: relingtur q materia nō possit esse genᵘ.

Respondeo dōm sicut dicit Doc. S. in le
ctione q licet idē fm nomen:
hoc est fm vocē possit esse genus ꝛ materia: nō tamē idē
eodē modo acceptū. Quod sic patet fm eundez ibidem.
Primo quo ad secūdā partē. Mā pars integralis nō pōt
ꝑdicari de toto: vt pz per cōem regulā philosophoꝝ.
Sed mā est pars integralis rei. Ergo mā vere predica
ri nō potest de toto. Nō enim pōt dici vere q homo sit ca
ro vel os. Sed ipsuz genus nō est realr ipsa mā igit ꝛc̄.
Sed q idē nō possit dici mā ꝛ genus sic declarat Doc.
S. in lectione. Mā ꝓpter hoc q innoīata est ꝑuatio: ali
quādo simplici noīe māe significat mā cū priuatiōe: sicut
es accipit pro ere infigurato cū dicimus q ex ere fit sta
tua. Et etiā quādo forma est innoīata simplici noīe mate
rie intelligit cōpositū ex mā ꝛ forma nō quidē determi
nata sed cōi. ꝛ sic mā accipit vt genus. Sicut. n. cōpositū
ex mā ꝛ forma determinata est spēs: ita cōpositū ex mā ꝛ
forma cōmuni est genus. Et hoc in pluribus pz. Corpus
enim pōt accipi ꝛ vt mā ꝛ vt genus aīalis. Si. n. in intel
lectu corporis intelligat sba cōpleta vltima forma habēs
in se tres dimensiones: sic corpus erit genus. Et spēs eiᵘ
erant substantie perfecte per has vltimas formas deter
minatas sicut per formā auri vel argēti vel olive vel ho
minis. Si vō in ītellectu corporis nō accipiatur nisi hoc
quod est habens tres dimensiones cū aptitudine ad for
mā vlteriorē: sic corpus est mā. Et similiter est de voce.
Si enim in intellectu vocis includat ipsa vocis formatio
in cōi fm formā que distinguit in diuersas formas litte
rarū aut syllabarū: sic vox est genus. Si autem in intelle
ctu vocis accipiatur solū substantia soni cui possibile est
aduenire predictā formationē: sic vox erit materia littera
rū. Hec omnia ille formaliter. Sz instabat discipulus
Nam supra sepius cōcessum est q cōposituz ex materia
ꝛ forma determinata est indiuidū: ꝛ cōpositum ex ma
teria ꝛ forma cōmuni est species. Ergo insufficienter hic
dicitur q cōposituz ex materia ꝛ forma determinata est
species: ꝛ cōpositum ex materia ꝛ forma cōmuni est ge
nus. Dicendum q duplex est determinatio. Quedā
est determinatio formalis videlicet p differentias forma
les. Alia est determinatio materialis videlicet per diffe
rentias materiales. forma igitur specifica dicitur forma
determinata determinatiōe formali quia scilicet non est
vlterius diuisibilis per differentias formales. Nō tamē
est ūeterminata vltima determinatione materiali: sed est
diuisibilis contrahibilis ꝛ determinabilis per differētias
materiales ꝛ indiuiduales. Hic autem loquitur Doctor
Sanctus de determinatione formali. Superius vero de
determinatione materiali ꝛ indiuiduali. Ad duas igitur
primas rationes patet solutio ex dictis. Ad tertiuz di
cendum q duplex est materia scilicet ex qua: ꝛ circa quā
Color autem non est ex materia ex qua ipsius visus: de
qua est hic ad propositum. sed est materia circa quā que
non dicitur pars rei cuius est materia. Unde nihil ad ꝓ
positum.

Lectio.2.

¶Ibi in Doc.S.Deinde cū dicitur. At vero oportet.

a **¶ tertium** sic ꝓcedit.Videtur ꝙ multitudo differentiarū impediat vnitatez diffinitiōis.Et primo arguitur contra suppositū.Naz differentia sumitur a forma vt patet in 8°.huius.Sed vni⁹ speciei nō possunt esse plures forme vt dicit Doc.S.in presenti lectione ꝯ in sequēti articulo declarabitur.Ergo vni⁹ speciei siue diffiniti nō sunt plures differētie .Et sic questio supponit ffim.¶ 2°.Ultima differētia est tota diffinitio vt dicit philosophus in presenti lectione ꝯ ad idez est hic Doc.S.Superflue ergo ponuntur plures differentie.Et sic idē vt supra.¶ 3°.Arguitur contra proposituz.Nam multitudo specierū diuersarū impedit vnitatē diffinitor⁹ per se.Ergo multitudo differentiarū impedit vnitatez diffinitionis per se.Accidens est manifestuz de se patet consequentia.Quia quelibet differentia cōstituit vnā speciez vt dicit Doc.S.in lectione. Uñ tot erūt differentie.Igit⁹ ꝛc.¶Sed incōtrariū est philosophus ibi.At vero ꝯ opz diuidi dfie dfiaz vt animalis dfia ꝛc.

Respondeo dicendū ꝙ ex pluribus differētie subordinatis si p se sumātur:fit vnū.Non autē si sumantur per accidēs .Quod sic probari potest ffim Doc.San.ex mente philosophi.Nā ex determinatione ꝯ determinabili fit vnū.Imo illi⁹ vnitatis nō est querenda causa ffim philosophuz.Sed differentiarū subordinatarū vna se habet sicut determinatio: ꝯ alie sicut determinabile.Igitur ꝛc.Media sic deducitur.Nam illud quod includit aliud sicut specialius vniuersale:se habet sicut determinatio respectu illius quod ī cluditur:sicut homo respectu animalis:se habet per moduz determinatiōis.Similiter rationale respectu animalis.ꝯ albedo respectu hominis.Sed differentiarū subordinatarū vltima includit precedētes.Quod sic patet.Nā si vltima nō includeret precedentes:oporteret in diffinitiōibus multotiens eadez dicere.Nā diffinitēdo animal: vt dicendo ꝙ animal est substantia animata sensibilis si illa differentia sensibilis nō includeret illaz differentiā animata oporteret sic dicere.Animal est substantia sensibilis animata .Et sic idez inutiliter bis repeteretur:ꝯ per consequens esset nugatio in diffinitionibus.quod est contra ea que dicuntur primo posterior.Sequit ergo ꝙ si differentie plures per se sumantur ꝙ pluralitas earꝝ nō impedit vnitatē diffinitionis.Sed si tales differentie sumātur per accidens:tunc tolletur vnitas . nam si quis diuidat per accidens habentē pedes:dicendo habentis pedes aliud est albū aliud nigrū:tot erūt vltime differētie quot facte sunt diuisiones:quia vna earū aliaz non includet.vñ de pluralitas taliuz differentiaruz tollit vnitatē diffinitionis sicut cōcludebat 3ᵐ argumentū ante incontrariuz adductum.quod etiaz posset adduci probatione istius partis cōclusionis.¶Sed p̄o declaratione precedentiū cōsiderandū est ffim philosophuz in textu ꝙ in diffinitionibus in quibus sunt multe differentie:oportet nō solū diuidi genus in differentiaz:sed etiaz oportet diuidere differentiā primā in secundā:sicut animalis differētia est pedalitas ffim quā animal dicitur habens pedes.Que qdez differentia multipliciter inuenitur.Ideo oportet ꝙ diuidatur dicendo animaliū habentiū pedes aliud est habēs pedes fixos:ꝯ aliud nō fixos.Et ita semper procedendū est in diuisione differētiarū:donec diuisor deueniat vsqz ad vltimas differentias que nō diuidunt vlteri⁹ in alias differentias vt clarius patet in linea p̄dicamētali.¶Sed instabat discipulus.Naz diuisuz debet predicari de mēbris diuidentibus.Sed vna differentia non predicatur de alia vt in prima parte huius operis dictuz est.Nō.n. subijcibile differentie est differentia:sed species vt patet in predicabilibus.Ergo vna differentia nō potest diuidi in aliaz differentiā.¶ 1°.Alatū esse ꝯ nō alatū eē sunt differentie habentis pedes.Et tamen habens pedes non diuiditur in illas differentias.Alias accidentia ponerent in diffinitione substantie.quod est cōtra supradicta.Dicē dū primo ꝙ differentia p̄t considerari dupliciter.Uno modo formaliter vt distinguit cōtra speciem quā constituit.Et sic nō predicatur de differentia.Aliomodo materialiter vt includit in se spēz.Et sic diuiditur in alias differentias ꝯ de eis predicatur.¶Dicendū 2°.ꝙ ille differētie vt dicit hic doc.S.nō sunt dfie p se sed p accidēs eius qō est habere pedes.Unde in diuinitiōibus non debet fieri diuisio dfiaruz in dfias p accidens sed in dfias p se:nisi circūlocutiue ffim.s.ꝙ p tales dfias per accidēs cūloquimur dfias per se nobis innotiatas.hec oia doc.S.in lectiōe sñaliter ffim philosophū ibidē.¶Cōsideranduz est vlterius ffim phm ꝙ dū multe sunt dfie vni⁹ spēi diuinibilis:nō indifferenter debēt poni in diffinitiōe.sed opz ꝙ magis cōis p̄cedat minus cōem.Alias esset nugatio.Si.n.diuinēdo aīal dicat ꝙ est sba sensibilis animata superflua additur aīata qz illa dfia sensibilis includit aīata esse.Et sic implicite bis idez diceret.Ex quo p° patet ꝙ vltima dfia est tota diffinitio q:cōtinet virtualiter cēdetes ꝑticulas positas in diffinitiōe.¶Patet 2°.ꝙ multe dfie ad vnā diffinitionē cōcurrētes habēt ordinem inter se.

¶Sed instabat discipulus.Si partes diffinitionis habēt ordinē inter se sequeret ꝙ ptes eēntie haberēt ordinē inter se.Et sic sba rei nō esset tota simul:ꝯ p ons esset diuisibilis.¶Patet ons̄tia q:ptes diffinitiōis debēt correspōdere ptibus diffiniti.¶ 3°.Si vnius diffinitionis essent multe ptes multe ptes seqrēt ꝙ cuiuslibet essentie essent multe p̄dicari.Quod tñ est falsuz.Sequeret etiā ꝙ nō possent p°. de diffinito:cū pars nō p̄dicet de toto. ¶Dicendū ꝙ ptes diffinitiōis nō significāt ptes essentie:sed quelibz significat totā eēntiam vna p modū determinabilis ꝯ vltima p modū determinantis.Unde dicit doc.S. i lectione nō oz intelligi ꝙ in sba rei sit aliqs ordo.Nō.n.potest dici ꝙ hoc sbe sit prius:ꝯ aliud posterius:q: sba est tota simul:ꝯ nō p successionē:nisi in qbusdaz defectibus:sicut sunt motus ꝯ tēpus.Uñ pz ꝙ multe ptes diffinitiōis nō significāt multas ptes essentie ex qbus eēntia cōstituatur sicut ex diuersis.Sed oēs significant vnū:quod determinat vltima dfia.hec ille.Et p hoc pz rñsio ad sedaz instātiā discipuli.Qualr aūt ptes diffinitiōis cozrñdeāt ptib⁹ diffiniti:supra declaratū est.

Ad primū igit⁹ dom ꝙ oz dfia sumat a forma:nō tñ plures dfie vni⁹ ꝯ eiusdē spēi significāt diuersas formas sed diuersos gradus p fectiōis eiusdē forme.Nō tñ semp idē est id a quo nomē iponit:ꝯ id ad qō significādū iponit vt supra dictuz est.

¶Ad 2ᵐ.dom ꝙ vltia dfia est tota diffinitio virtualiter qz icludit oēs p̄cedētes.Nō tñ est tota diffinitio formaliter si sola sumat.vñ alie nō supfluūt.¶Ad 3ᵐ.dicendū negādo ons̄tiaz.Et ad pbatiōez dom ꝙ oz ꝙlibet dfia vltima q̄ vlteri⁹ nō est diuisibilis diuisiōe formali constituat vnā spēz spāliss̄imā:nō tñ illa dfia q̄ est cōis ꝯ vlteri⁹ diuisibilis.Et oz ꝙlibet illaꝝ cōstituat aliquā spēm subalternā ille tñ spēs subalternatim ponunt.Uñ nō ꝑdit vnitatē diffinitiōis:sicut nec dfie constituentes eas.

¶Sequit in Doc.S.ibi patet etiaz ex hoc.

a **¶ quartum** sic ꝓcedit. Uideat ꝙ vni⁹ spēi aut idiuidui sint plures forme sbales.Nā in homine est aīa rōnalis ꝯ humanitas que sunt due forme sbales realr distincte:q: hūanitas icludit māz nō ārata rōalis.g° eiusdē rei sūt plures forme sbales.¶ 2°.Item ē eē aīatū ꝯ aliō est eē sensibile.Als vbicūqz repiret vnū ibi repiret ꝯ reliquū qō ē fiz. Sz bō pz eē aīatuz ꝯ eē sensibile.Ergo bz diuersa eē.Cū g° fo:ª sit q̄ dat eē:segt ꝙ i hoie erūt plures forme sbales.¶ 3°.Dū ex aere fit ignis introducit fo:ª ignis ꝯ tñ nō corrūpit fo:ª aeris.g° ꝛc.Nō aūt nō corrūpat fo:ª aeris pz.Nā si corrūperet aut corrūperet in alio istāti p̄cedēte istās introductiōis forme ignis:aut i illo eodē istāti in quo introducit fo:ª ignis.Nō p̄m cū inter q̄libet duo instātia cadat tps mediū seqret ꝙ mā in illo tpe medio esset sine fo:ª qō est ō phm. Si 2ᵐ.habet ꝓpositū:q: forma quando definit esse est ꝯ statim

ꝛ statim postea nō est. Bene enim sequitur calor desinit
ee in aliquo. ergo calor est ꝛ statiz nō erit. Et sic due for/
me erunt simul in eodez. s. forma corrūpenda ꝛ forma
introducenda. ℂ 8°. A materia inquantuz substat for/
me corporeytatis fluunt alie proprietates ꝛ aliter q̄z flu
ant ab ipsa ꝓ q̄ substat forme humanitatis. Ergo opz
esse aliam formaz realiter per quaz homo est homo. ꝛ p
quā homo est corpus. ℙPatet consequētia. Quia idez in/
quātū idez semp aptuz natuz est ꝓducere idē. ℂ 9°.
llomo est ens generatuz. Sed non dicitur ens genera/
tuz a materia cuz ipsa sit ingenerabilis ꝛ incorruptibilis
p°. physicorū. Nec etiā homo dicitur generatuz ens ab
anima rationali: quia illa est ab extra creata ꝛ non educta
de po⁹ materie. Ergo opz dare aliaz formaz substantia/
lez in homine ab anima rationali a qua possit dici ens ge
neratuz. ꝛ sic idem vt supra. ℂ 10. Causa priuatiua nō
ponit effectuz positiuuz. Ergo per solā incisionez que est
quoddam priuari nō potest introduci noua forma. ℙPo
test autez fieri corruptio hominis ex sola incisione. ꝛ con
tra: q̄ separata anima rationali nō manet cadauer absq̄z
omni forma. Oportet ergo ponere in corpore humano
aliaz formā ab anima rationali. ℂ 11. Remota anima
rationali: accītia que cōsequebant esse corporeū remanēt
vt esse quātuz: similr eedē cicatrices vt patet ad sensuz: si
militer eadē figura. Sed accidentia cōsequentia aliquam
formā nō remanent nisi remaneat illa forma. Ergo opor
tet dicere q̄ forma corporeytatis remaneat in cadauere:
bomie corrupto. Et sic erūt due forme in illo cadauere.
ℂ 12. llomo nō solū inquantū est homo sed etiam in
quantū est corpus est cōpositus ex mā ꝛ forma. Sed cō/
posituz ex materia ꝛ forma cōi est forma totius. Ergo in
hoīe erunt due forme. s. corpus ꝛ humanitas. ℂ 13.
Nulla forma pōt esse corporalis ꝛ spiritualis: cū corpo/
rale ꝛ spirituale plus q̄z genere differāt. Sed forma per
quā aliquid est corpus est natura corporalis: ꝛ forma per
quā aliqd est homo est spiritualis. Ergo in hoīe sunt due
nature siue forme quarū vna est spiritualis ꝛ alia corpo/
ralis. ℂ 14. De ratiōe principalis agētis est nō solum
preparare materiā quia hoc pertinet ad agens instrumē/
tale sed etiā eius est inducere vltimā formā qua introdu/
cta cessāt eius operatio: vt patet in oībus agentibus natu/
ralibus principalibus. Ergo homo cū sit generans princi
pale nō solū disponit materiā sed etiā inducit formā non
autē aīam rationalez: cuz ipsa a solo deo creatur. Ergo in
ducit vnā aliaz. Et sic in hoīe erunt due forme. ℂ 15.
Unūquodq̄z tūc dicitur pfectuz: quādo pōt producere si
bi simile. Ergo si homo nō inducit formā in mā sed solū
disponit: non per se producit sibi simile. Et sic homo erit
imperfectior quacunq̄z planta. hoc autez videtur incōue
niens. Igitur ꝛc̄. ℂ 16. llomo gr̄ans virtute sua dis/
ponit māz vltima dispositione que vocat necessitas. Er/
go ipsa sic disposita de necessitate introducit forma. Nō
autē anima rationalis. q̄z sic creatio necessit rez q̄ō est in/
conueniens. Igitur ꝛc̄. ℂ 17. llomo per aliud est cor
pus ꝛ per aliud est homo vt dicit Anselmus. Sed aliud
dicit diuersitatē essentialē. Ergo cū illud per quod aliqd
est tale sit forma: sequit̄ q̄ in homine erunt due forme.
ℂ 18. Sēm p̄hm in li°. de naturalibus embrio pri⁹
vivit vita animalis: q̄z vita hominis. Sed viuere in viuē
tibus est esse 2°. de anima. Esse autem est a forma: Ergo
embrio prius est forma animalis: q̄z sub forma hominis
Vel ergo adueniente forma hominis cedit forma anima
lis: vel nō. Si sēm habeē intentū. Nō autē pōt dici pri
mū q̄: nihil naturaliter disponit ad sui corruptionē. Sed
vita animalis in embrioe est quedā dispositio ad sequētē
formā. s. ad formā hominis. Igitur nō cedit talis forma.
Et sic idē quod prius. ℂ 19. Sēm p̄hm in 2°. de aia.
Intellectus est alterū genus anime ꝛ separat̄ ab alijs. s. a
sensitiuo sicut perpetuū a corruptibili. Sed ppetuū ꝛ cor
ruptibile nō possunt dicere eandez naturam. Igitur ꝛc̄.
ℂ 20. Sēm Cōmentatorē p°. physicoꝝ oīa que sunt
inter māz primā ꝛ vltimā formaz sunt materie cōposite:
ꝛ forme cōposite. Itē 2°: huius dicit cōmentator q̄ mate
ria prima recipit formas magis vles: deinde minus vni/
uersales vsq̄z ad individuales. Sed hoc nō posset esse: si
vna sola forma existeret in mā. Igitur ꝛc̄. ℂ 21. Sēm
cōmentatorē in de substantia orbis: dimensiones intermi/
nate precedūt formā substātialē in materia. Sed nullus
accidens pōt perficere seu precedere formā substantialez
introducendā nisi sequatur aliaz preexistentez in materia.
Ergo cū ille dimensiones interminate remaneant videt̄
q̄ sint ponende due forme substantiales in mā. ℂ 22.
Infusio anime presupponit corpus organitū vt patet per
diffinitionez anime. Organizatio autē de necessitate p̄sup
ponit aliquā formā substantialē in virtute cuius fiat exten
sio mēbroꝝ. Ergo in homine preter animā rationalē est
ponere aliā formaz quā requirit organizatio. Sed dice/
bat q̄ corrumpitur illa organizatio: ꝛ introducitur alia.
ℂ Cōtra. Organizatio nō potest fieri in instanti cum fiat
cū alteratione ꝛ motu locali. Sed anima rationalis in in
vanti introducit̄ in materia. Ergo illa alia organizatio nō
introducitur cū anima rationali: sed remanet vt videtur
illa que prius erat in materia. ℂ 2°. Omne corpus cu
ius forma est aia: est corpus mixtū. Sed materia prima
sola nō potest dici corp⁹ mixtū. Ergo opz ponere formā
mixtionis in corpore humano aliam ab anima rationali.
ℂ 3°. Omne corpus organizatū habet formā. Sz aia
est actus corpis organici physici. Ergo aia est forma cor/
poris habētis formā. ꝛ sic idē quod prius. ℂ 4°. llo
mo est cōpositus ex corpore ꝛ anima. Sed corpus nō est
mā tA cū mā precedat genus substātie sicut primū prin/
cipiū. Sed corpus est posterius substātia. Ergo hō ꝓpo
nitur ex mā cōposita cū forma corporeytatis ꝛ aia ratio/
nali. ꝛ sic idē vt supra: ℂ 5°. Materia prima neq̄z est
grauis neq̄z leuis. Sed corpus humanū est graue. Alias
nō moueret deorsuz. Nō autē est graue ratione aīe ratio
nalis: sed rōne eleēti predominātis in eo vt p̄z 2°. phy
sicoꝝ. Ergo preter formā specificā: opz ponere formam
aliā ad quā seqtur grauitas. ℂ 6°. ℙPropie operatio
nes formaꝝ elemētoꝝ ūmixto remanēt vt ad experiētiam
patet. Ergo ipse forme elemētoꝝ remanent ūmixto: quia
nihil destituitur a sua propria operatione: sicut ignis nō
separatur a calefactione ceteris obseruatis cōditionib⁹ ad
actionez requisitis. ℂ 7°. llomo est mouens seipsuz:
Sed omne mouens seipsuz oportet q̄ diuidatur in par/
tez per se mouentez ꝛ in partē per se motā. Sed anima ē
pars per se mouens. llmā autē p̄ma nō potest p se move
ri. Oportet ergo q̄ mā cōposita cū aliqua forma sit pars
p se mota. ꝛ sic idē vt supra. llHec p̄dicta ꝑ maiorē parte
sunt argumēta Egidij in tractatu de pluralitate formarū
que sumpta sunt a Doc. San. in diuersis variisq̄z locis.
ℂ Sed incōtrariū est Doc. S. in lectiōe dicēs: patet etiā
ex hoc q̄ eiusdē speciei est tūc vna forma sbalis: sicut leo
nis vna est forma p quā est sba ꝛ p quā est corpus ꝛ aīa/
tū corpus ꝛ animal ꝛ leo. hec ille.

Lect. 1.

Respondeo dicēdū relictis alijs opinioni/
b⁹ circa hāc māz sunt quq̄z opi
niones cōes vt adducit Uersoris in p°. de gñone. Quarū
vna fuit q̄ elemēta manēt formalr ūmixto nō in esse libe/
ro: sed in esse ligato. Et sic tales posuerūt plures formas
sbales in eodē. s. formas sbales elemētoꝝ: ꝛ formā speci
ficā mixti. Sed q: de hoc inferius specialis monēdus est
articulus: ideo hec opinio ꝑ nūc hic nō discutiet̄. alij ve
ro dixerunt q̄ in quolibet viuēte sunt plures forme par/
tiales ꝛ vna totalis. puta ipsi posuerunt formaz carnis ꝛ
formaz ossis ꝛ nerui: ꝛ sic de alijs: deinde animā que est
forma totalis. Cuius opinionis est Scotus ꝛ Antonius
Andree circa finez huius septimi. De qua opinioe in vl
timo articulo huius questionis videbitur. Alij vero sicut
Auicebrō posuerūt ī vnoquoq̄z cōposito sbali tot formas
sbales quot p̄dicata ēntialia de ipso p̄dicant̄. Alij autē si
cut dns albertus ꝛ Auicēna posuerūt formā corporeyta
tis ꝑ potētiaz materie prime ꝛ manere sub vtroq̄z termi
noꝝ mutationis nālis. s. generationis ꝛ corruptionis. Et

ꝓter illã posuerũt formã specificã. ¶Alij vero posue
runt specialr in hoie esse plures aĩa.s.vegetatiuã ⁊ sensiti
uã que educũtur ꝑ generationẽ ⁊ aĩam rõnalẽ que infun
dit ꝑ creationẽ. ¶Oẽs autẽ hee opiniones ꝙuenũt ĩ hoc
ꝙ ponũt in vno ⁊ eodẽ cõposito plures formas substan/
tiales essentialr distictas. ¶Sed hãc opinionẽ destruit
Doc.S.diuersis rõmbus. Mã si eiusdẽ essent plures for
me substãtiales sequeret ꝙ tales forme nõ possent ꝓpre
hendi vnica differẽtia cũ diuersarũ naturarũ sint diuerse
dne. Sz ꝓñs est ꝟ pbm in pñti passu. Igit ⁊c. ¶ꝟ 2º.
Ex pluriꝫ formis specie ⁊ essentialr distictis nõ põt cõ
stitui vnuz ꝑ se. Si ergo eiusdẽ speciei essent plures for
me illa spẽs nõ esset qd vnũ ꝑ se. Sed ꝓñs est ꝟ phylolo
phũ.5º.huius capl̃o vnũ. Igit ⁊c. ¶Has duas rõnes
Lec.6. tangit Doc.S.in pñti lectione circa finẽ. Et specialius ⁊
clarius scdam rõnez tangit Doc.S.in prima pte.q.76.
ar.3.in corpore. Ubi sic ait. Nihil.n.est simplr vnũ nisi
ꝑ formã vnã ꝑ quã res habet esse. Ab eodẽ enim hz res
ꝙ sit ens ⁊ ꝙ sit vna Et ideo ea que denoiant a diuersis
formis nõ sunt vnũ simplr sicut homo albus. Si igit ho
mo haberet ab alia forma ꝙ sit viuũ.s.ab anima vegeta
bili ⁊ ab alia forma ꝙ sit aĩal.s.ab aĩa sensibili ⁊ ab alia
ꝙ sit homo.s.ab anima rõnali sequeret ꝙ hõ nõ eẽt vnũ
simplr. ¶Hec ille formaliter. ¶Eadẽ rõnez tãgit doc.S.
in 2º.huius lectione quinta vt adductuz fuit supra in 1º.
huius.q.4.ar.2.in corpore. Et in.5.huius.q.19.2.3m.
¶Eandez rõnez tangit in de spũalibus creaturis.q.vni
ca ar.3º.in corpore. ¶Eandẽ etiã rõnẽ ponit in quolibe
tis quolibeto primo.q.4.ar.1. ¶ꝟ 3º. Una opatio cuz
sit intensa ipedit aliaz. Quod nullo ꝙ ꝓtingeret nisi prim.
actionũ esset ꝑ essentiã vnũ. Relingtur ergo ꝙ in vno sit
vna forma tñ. ¶Hanc rõnez formalr ponit Doc.S.i
prima pte vbi imediate supra articulo eodez. ¶ꝟ 4º.
Unius rei est vnũ esse substãtiale. Sed forma dat eẽ sub
stãtiale. Ergo vnius rei est tñ vna forma substantialis.
Anima aute est forma substãtialis hois. Ergo ipossibile
est ꝙ in hoie sit aliqua alia forma substãtialis ꝙz aĩa intel/
lectiua. ¶Hanc rõnez ponit doc.S.in prima parte vbi
imediate supra ar.4.ibi. Sed ꝟ. ¶ꝟ 2º. Cuiuslibet for
me substãtialis est dare esse simplr. Si ergo alicuius rei
essent plures forme substãtiales: prima daret esse simpli
citer: ⁊ ꝑ ꝓñs oẽs alie forme essent accidẽtales: qz forma
aduenies enti in actu est accidẽtalis cũ nõ det esse primuz
⁊ simplr: sed det esse tale. Igit ⁊c. ¶Hanc rõnez ponit
Doc.S.in prima pte vbi imediate supra in corpore arti
culi. ¶Has etiã duas vltimas rõnes ponit Doc.S.in
2º.sententiarũ di.18.q.1.ar.1.in corpore. ¶ꝟ 3º. Illa q̃
attribuũtur alicui ſm diuersas formas: ꝑ accidẽs predi/
canr de eo: sicut albũ ⁊ dulce de lacte. Si ergo in eodez
essent plures forme substãtiales: ꝑdicata sumpta ab illis
diuersis formis predicarent ꝑ accidens ⁊ nõ ꝑ se. Et sic
ista esset ꝙ accidẽs: homo est aĩal ⁊ hõ est corpus qõ est
ſm vt ꝓz per pbm primo posterioꝛ. ¶Hanc rõnẽ cum
Lec.13. predictis oĩbus rõmbus ponit Doc.S.ꝟ gen.lib.2º.ca/
pitulo.57. ¶Dicẽdũ est ergo ſm ꝑdicta ꝙ eadẽ nume/
ro est aĩa in hoie nutritiua: sensitiua ⁊ intellectiua ⁊ ꝙ in
vno ⁊ eodẽ cõposito nõ est ponẽda pluralitas formarum
substãtialiũ. ¶ꝟ 2º cuius declaratione ꝓsiderandu est
ſm Doc.S.in prima pte.q.76.ar.3.⁊ ĩ quolibetis qlĩ/
beto primo.q.4.ar.1.ꝙ inueniũtur rerum spẽs ⁊ forme
differre ab inuicẽ ſm pfectius ⁊ minus pfectũ: sicut in re
ruz ordine aĩata sunt pfectiora ianimatis: ⁊ aĩalia plantis
⁊ hoies aĩalibus bruttis. Et ĩ singulis hoꝝ generũ sũt gra
dus diuersi. Et ideo Arist.i.8º.metha.assimilat species
Lec.3. reruz numeris qui differũt specie ſm additionẽ vel sub/
Lec.5.⁊ tractionẽ vnitatis. Et in 2º.de anima ꝓparat diuersas ani
co.31. mas specieꝫ figuraruz quaruz vna cõtinet aliaz: sicut pẽ
tagonũ cõtinet tetragonũ ⁊ trigonũ ⁊ excedit. Sic ⁊ aĩa
intellectiua ꝓtinet in sua virtute: qcqd habet aĩa sensitiua
bruttoꝝ ⁊ nutritiua plãtarũ. Sicut ergo supficies que hz
figurã pentagonã nõ ꝑ aliaz figurã est pẽtagona ⁊ ꝑ aliaz
tetragona ex quo tetragona in pentagona ꝓtinet: ita nec
ꝑ aliã animã. Sortes est homo: ⁊ per aliam Sortes est
aĩaz: sed per vnã ⁊ eãdez. ¶Hec ille formaliter. Et sicut di
ctũ est de aĩabus: ita dicẽdũ est de oĩbꝫ aliis formis sub
stantialibus. Ex predictis põt inferri ꝙ in corruptiõe sub
stãtiali rerũ: est resolutio vsqz ad mãm primaz ſm hanc
opinionẽ. Sed ſm ponentes plures formas nõ erit reso
lutio vsqz ad mãz ꝓmã. De quo iferꝫ forsã disputabiẽ.

Ad primũ igitur dicendũ ꝙ ponere formã
partis ⁊ formã totius cõpositi: nõ est inconue/
niens qz forma totius resultat ex vnione forme partis cũ
mã: Neqz dicũt diuersas eẽntias eiusdẽ ꝓsiti. Sz di
ferunt ex hoc ꝙ vna se hz ex additione ad aliã. Ponere
autẽ plures formas totius aut plures formas partis ad/
uicẽ realiter distinctas in eodẽ cõposito est inconueniẽs vt
declaratum est. ¶Ad 2m. dicendum ꝙ in vno ⁊ eodem
nõ sunt plures forme substantiales nisi virtualr ſz dect.
San.in 2º.huius.lectiõe qnta. vbi sic ait. Non aute hoc
dicimus quasi in vno ⁊ eodẽ individuo multiplicent for
me ſm numerũ gñuz ⁊ differentiarũ: vt.s.in hoie sit ali/
qua forma a qua est hõ: ⁊ aliqua a qua est aĩal ⁊ hmõi. sz
qz necesse est ꝙ in rerũ nã tot gradus formaꝝ inueniant
quot inuenũtur gña ordinata ⁊ dne. Est enim in reb' in/
uenire aliquã formã que est sba ⁊ nõ est forma corpo/
⁊ aliquã que est forma corporis sed nõ est forma corpo/
ris aĩati. Et sic de aliis. Hec ille. Unde patet ꝙ in eodez
esse animatũ ⁊ esse rõnale est vnũ ⁊ idẽ esse realiter. nisi
accipiant ad significanduz diuersos gradus essendi eiusꝫ
dẽ essentie in eodẽ. In diuersis tamen differunt sicut vna
⁊ eadẽ anima dr vegetatiua sensitiua ⁊ rationalis in vno
⁊ eodem. Tamen in diuersis aliis est anima vegetatiua:
ab anima sensitiue ⁊ rationali. ¶Ad 3m. dicendũ ꝙ dif
er aere fit ignis: forma aeris corrũpitur in eodez instanti
tẽporis in quo introducitur forma ignis. Et hz in formis
accẽtalibus que per motũ introducuntur ⁊ successiue fit
verũ ꝙ dum corrũpuntur sunt: ⁊ statim postea non sunt.
tamen in formis substantialibus hoc vniuersaliter verus
est ꝙ dum corrumpuntur non sunt. Sed imediate antea
fuerunt. Unde nõ segtur in proposito ꝙ in illo instanti for
ma aeris est. Sed sequitur ꝙ in illo instanti forma aeris
nõ est sed antea fuit. Et sic non oportet ponere duas for/
mas substantiales simul in materia. ¶Ad 4m. dicendũ
ꝙ ab eodem inquantum idem est non procedit nisi idez
Tamen ab eodẽ ſm essentiam inquãtum est multiplex.
ſm virtutẽ bene possunt fluere diuerse ꝓprietates. Un/
de cum anima aut forma substantialis specifica cõtineat
in virtute omnes gradus perfectionis qui cõtinent in for
mis imperfectionibus non est inconueniẽs ꝙ a forma sub
stantiali ꝓcedant diuerse ꝓprietates ⁊ accidentia que se
quuntur illã formaz ſm diuersos gradus eiusdẽ. ¶Ad
5m. respondet Doc.Sã. in de poa.q.3.ar.9.ad 19m. vbi
sicait ꝙ licet aĩa rationalis non sit a generãte: vno tamẽ
corporis ad eam est quodãmodo a generante vt dictum
est. Et ideo homo dicitur generari. Hec ille formaliter.
¶Ad 6m. dicendum ꝙ dom aliquis interficit alium il/
la corruptio est violẽta. ⁊ illa incisio vel interfectio est cã
positiua. Est.n.actio interficientis. Actio autez cause effi
cẽtis aliquid positiuũ est. Unde argumentum presuppo
nit falsum. ¶Ad 7m. dicenduz ꝙ illa accidẽtia que cõ/
quũtur gradũ corporeytatis remanẽt eadẽ ſm spẽz icor/
rupto que prius fuerant in genito. Nõ tamẽ remanẽt ea
dẽ ſm numerũ vt infra disputabiẽ. ¶Ad 8m. dicendum
ꝙ corpus quod predicatur de homine est forma totius
etiã per modũ totius designata si accipiatur nomẽ qñz
ad id ad quod impositum est ad significandum. Tamen
nõ est forma distincta realiter ab homine. Unã argumen
tum nõ cõcludit ꝙ sint plures forme admicem distin/
cte in eodem: hz eiusdẽ sint plura predicata essentialia di/
stincta ſm rationẽ que cõsequũtur eandem formam ſm
diuersos gradus perfectionis eius. Ad 9m. dicendus ꝙ
duplex est forma spiritualis. Una que.s.nõ est cõposita
ex materia neqz etiam est actus materie. Et talis nunqz
potest

pōt esse corporalis sicut angelus. Alia est forma spūalis: que ꝛ si non sit cōposita ex materia: ē tñ actꝰ materie ꝛ re quirit in mā: sicut aīa rationalis. Et talē formā esse corporalem: pōt intelligi dupliciter. Unoꝰ formaliter. Alioꝰ virtualiter. Iꝫ ergo aīa rōnalis nō possit dici forma materie corporalis formaliter: tñ vtualiter est corporalis: qz in vtute sua cōnet quicquid perfectiōis est ī forma corporali: sicē in corpore articuli exemplificatū est de pentagono. ¶ Ad 19m. dōm ꝙ dupler est agens principale. Nam quoddā est cuius forma substantialis non supergreditur nāz suaz. Et talis agentis nō solum est disponere materiam: sed ēt introducere formam, essentiaz eius attingendo. Aliud est agens principale ꝛ vniuocū cuius forma substantialis supergreditur facultatem suę nature. Et talis agentis solum est disponere mām ad vniōnē forme cū materia dispositā. cū ergo anima rationalis sit forma supergrediens facultatem cuiuslibet creature corporee ideo argumentū non cōcludit. ¶ Ad 11m. dicendum sicut dicit Doc. S. in de potentia vbi supra ad quintum ꝙ homo generans generat sibi simile in spē per vtutem forme sue. s. aīe rōnalis: non ꝙ ipsa sit immediatū principiū in gñone humana agēs: sed gaudet vis generatiua ī ea que sunt in semine agūt ꝛ nō disponendo mām vt fieret corpus pfectibile ab aīa rōnali: nisi q̄ tenus agūt vt instrumēta quedā rōalis aīe. Et tñ ista actio nō pōt pingere ad factionem aie rōnalis. Hec ille. Nec sequit ꝙ homo erit imperfectior q̄ planta. Nam perfectiō est disponere mām ad introductionē aīe rōnalis q̄ per se inducere formā plāte aut asini ꝛc̄. ¶ Ad 12m dōm ꝙ mā dispositā vltima dispositione: necessario anima rationalis infunditur nō necessitate coactionis: sed necessitate cōgruitatis: quia congruum est quod agens primū qđ est infinite bonitatis non subtrahat suam bonitatem in bijs que ex sua ordinatione ſm perfectionem nature aguntur. ¶ Ad 13m. dicendum ꝙ si ly aliud dicat diuersitatem formaruz substantialium: sic negandū est assumptum. Si vero diuersitatem graduū perfectionis eiusdem forme: sic per aliud homo est corpus ꝛ per aliud est homo. Hō. n. maior esset ratio ponendi vnam formam per quā dicere tur corpus: q̄ vnam per quam diceretur animal aut substantia: vel ens: cum oia talia sint predicata essentia diuersa non quidē ſm essentiaz sed ſm rōnem tñ. ¶ Ad 14m. dicendum sicut dicit Doc. S. in prima parte. q. 76. ar. 3. ad tertium ꝙ prius embrio hz aīam que est sensitiua tñ. Qua abiecta aduenit perfectior anima que est simul sensitiua ꝛ intellectiua. Hec ille. ¶ Et Iꝫ nihil natura disponat ad sui corruptionem per se: tñ bene disponit per accidēs vbi immediate supra ad primum: ꝙ aīa sensitiua non habet incorruptibilitatem ex hoc ꝙ est sensitiua: sed ex hoc ꝙ ē intellectiua ei incorruptibilitas debetur. Qñ ergo anima est sensitiua tñ: est corruptibilis. Cum vero cū sensitiua ī tellectiuum habet: est incorruptibilis. Iꝫ enim sensitiuuz incorruptionē nō det: tñ corruptionem intellectiuo cōfere non potest. Hec ille. ¶ Sed cōtra hoc replicat Doc. S. Ubi supra. Nam si anima sensitiua in hoie esset incorruptibilis. s. ex eo ꝙ esset ītellectiua: sequeretur ꝙ anima sensitiua in quo ꝛ anima sensitiua in hoie non essent eiusdem generis. Et sic animal non erit vnū cōe genus homi num ꝛ aliorum animaliū. Quod est inconueniens. ¶ Patet consequentia, quia corruptibile ꝛ incorruptibile plus ꝛ genere differunt. ¶ Ad hoc respondet Doc. S. vbi supra dicens ꝙ forme non collocantur in genere vel specie sed composita. Homo autez corruptibilis est sicut ꝛ alia sialia. Unde differentia que est ſm corruptibile ꝛ incorruptibile que est ex parte formaz non facit hoiem ſz genus ab alijs animalibus differre. Hec ille: sic ergo quando dicitur ꝙ corruptibile ꝛ incorruptibile differunt generē. Intelligendum est de compositis: nō aut em de partibus cōpositi. ¶ Ad 16m. dicendum ꝙ si cōmentator intelligat per forma compositam formaz que gradus diuersos perfectionis includit: sic cōcedende sunt sue auctoritates. Si vero per formas compositas ꝛ medias intelligat diuersas essentias formaz eiusdem rei: sic non cōcedunt quia sic ipsoꝰ vna res esset plures res ꝛ per consequens nō esset vna res. quod implicat. ¶ Ad 17m. dicendum sicut supra dictum est: qz ille dimensiones interminate corrūpuntur per accidens adueniente forma introducenda. Et sic non remanent eedem in numero: Iꝫ remaneant eedem in specie. ¶ Ad 18m. dicendum ꝙ organizatio effectiue ꝛ dispositiue sumpta: nō potest fieri in instāti: sed fit ante introductionem vltime forme: que quidem in numero corrumpitur ad corruptionem sui subiecti. Sed organizatio siue dispositio formaliter sumpta: potest introduci in instāti. vnde organizatio effectiue fit sub forma substātiali abijcienda sed formaliter fit per formam introducēdā. ¶ Et per hoc patet solutio ad 19m. ¶ Pro cuius maiori dēclaratione cōsiderandum est ſm Doc. S. in quolibetis quolibeto primo. q. 4. ar. pō ad scōm. ꝙ anima cum aduenit corpori nō facit corpus esse effectiue sed formaliter tātū. Effectiue autem facit corpus esse illud quod dat corpori formam vt perficiens. Ut disponens autem illud qđ preoperatur ad formam paulatiz in ordine quodam inducendo mām ad propinquiorem formā aut, dispōnez. Quanto enim ꝓpinquior fuerit forma aut dispō: tāto minor erit resistentia ad inductionem forme vel dispōnis cōplete. facilius enī fit ignis ex aere q̄ ex aqua: q̄ uis vtraq̄ forma immediate ad sit materie. Hec ille formaliter. ¶ Et per hoc soluitur argumentū quo solet sic argui. necesse est ꝙ aīa sit in corpore dispositio multis dispositionibus. Si igit aduenīente aīa oēs forme ꝛ dispōnes tollūtur: sequitur ꝙ in instanti totū corpus format. qđ videt esse solius dei. ¶ Ad 20m. dōm ꝙ corpus humanū dicitur corpus mixtum: non per formas miscibilium que remaneant formaliter in mixto: sed quia remanent virtualiter. Manent enim vt dicit Doc. S. in prima parte vbi supra qualitates eorum proprie sed remisse in quibus est virtus formarum earuz. Et huiusmodi qualitas mixtionis est propria dispositio ad formaz substantialem corporis mixti: puta lapidis aut alicui⁹ hmōi. Hec ille. ¶ Ad 21m dōm sicut dicit Doc. S. in prima parte vbi supra ar. 4ꝰ. ad pm. ꝙ anima est actus non solum corporis sed est actꝰ corporis physici organici potentia vitam habentis que quidem potentia non abijcit animam. Unde manifestū est ꝙ in eo cuius anima dicitur actus etiam anima ī cluditur: eo modo loquendi quo dicitur ꝙ calor est actus calidi ꝛ lumen est actus lucidi: non quod seorsum sit luciduz sine luce sed q: est lucidū per lucem. Et similiter dī ꝙ anima ē actus corporis organici ꝛc̄. q: p aīaz ꝛ est corpus ꝛ est organicū ꝛ est potentia vitam habens ſm ꝙ actus primus dī po⁹ respectu actus scōi q est operatio. Talis. n. poa nō est abijciens. i. nō excludens aīaz. Hec ille. ¶ Ad 22m dicendū ꝙ hō cōponitur ex corpore ꝛ anima non ꝙ illud corpus dicat corp⁹ per aliā formā: sed per aīam ſm aliquem eius gradū perfectionis vt sepius dictū est. ¶ Ad 23m. dōm ꝙ corpus humanū dī esse graue: inquātū ī eo est elemētū graue predominans: non ita ꝙ forma illi⁹ elementi formaliter sit in tali corpore Iꝫ virtualiter tñ vt dictum est. De quo etiā inferius disputandum est. ¶ Ad 24m. patet solutio ex dictis. ¶ Ad vltimū dicenduz sicut dicit Doc. S. in prima parte vbi supra ad scōz ꝙ anima non mouet corpus per suum eē ſm ꝙ vnitur corpori vt forma sed per potentiam motiuam: cuius actus iam presupponit corpus effectū in actu per animaz: vt sic anima ſm vim motiuam sit pars mouens: ꝛ corpus animatum sit pars mota. Hec ille. Que diligenter sunt ꝓsiderāda. ¶ Ubi supra in Doctore Sancto.

a **D** quintū sic procedit. vī ꝙ differentia diuisiua inferioris generis nō includat differentiam superioris generis. Nam si vltima differentia includeret omnes precedentes: hoc ideo esset quia vltima differentia est tota substantia rei. Sed hoc non est dicenduz quia eodem modo tractat hic pbus de diffinitione sicut ꝛ in. 8ꝰ. huius. Sed ibi dicitur ꝙ ponuntur duo in diffini-

tiõevnũ sicut mã: ⁊ aliõ sicut forma. Differẽtia aũt sumitur a forma tñ. Ergo vltima differentia nõ dicit totã substãtiã rei. ¶ Ꝺ. 2°. Ois diffõ vel datꝰ per genꝰ ꝓmũ ⁊ differentias inter medias vsqz ad vltimã differẽtiã specificã Uel per genꝰ primuz ⁊ p vltimã differẽtiã specificã solũ Quocũqz mõ detur diffõ si vltima dĩa includat dĩas ꝓcedentes: sequitur ꝙ in diffõnibus erit nugatio. Qõ ẽ nephas. Igit ⁊c. ꝓz sequela. Mã si oẽs dĩe ĩtermedie ponant in diffõne ⁊ vltima includat eas idẽ bis diceret. Similiter si solum vltima differentia ponat ⁊ genꝰ primuz cũ genꝰ primũ includat dĩaz suã cõstitutiuã seu superiorẽ: si vltima dĩa includat superiores dĩas sequit ẽt ꝙ idẽ bis diceretur. Et sic esset nugatio: quod fuit probandum. ¶ Ꝺ. 3°. In substantia diffinibili est ordo. Mã oĩs substãtia diffinibilis cõponit ex quo est ⁊ quod est. s. ex actu ⁊ poꝰ. Actus aũt est prior potentia. In diffõne aũt vnuz est vt potentia: ⁊ aliud vt actus. Relinquitur ergo ꝙ i diffõne sit ordo: ⁊ per ꝓñs in ĩba diffinibili. Sed vbi est ordo ibi est distinctio. Ergo dĩa vltima distinguit ab alia parte diffõnis. Et sic dĩa vltima nõ dicit totã essentiã diffini ⁊ per consequens nõ oẽs alie differentie includuntur i ea ¶ Ꝺ. 4°. Illud quod includit aliquã dĩaz actu ⁊ forma liter: est spẽs ỽa. Si ergo vltima dĩa includeret precedẽtes: ipsa esset vera spẽs. Et sic nõ cõstitueret spẽm sed constitueret. quod est cõtra porphyriũ. ¶ Ꝺ. 5°. Si sic: seq̃retur ꝙ in differentijs eẽt processus in infinitũ. Sed ꝓñs est falsum. ꝓz ꝓña. Nam si dĩe inferiores includerent superiores essent differentes ab eis p alias dĩas. Nam illa dñt que habent diuersas dĩas. Tunc queritur de illis alijs differentijs: an includant alias dĩas vel nõ. Si non sequitur ꝙ in nullo cõueniunt. Si sic: tunc erit processus in infinitũ. ¶ Sed incõtrariũ arguit per pbz in textu. nã vltima dĩa est tota substantia rei. Ergo includit omnes partes diffinitionis que indicant substantiam rei.

Respondeo dicendũ ꝙ Antonius Andree predictas rõnes ante incontrariũ adductas absolute dicit esse veras ⁊ sustinet ꝙ vltima dĩa non includit precedentem. ¶ Sz si debite sue rõnes considerentur: nihil cõcludunt vt patebit in solutionibus earũdem. Et sua positio absolute loquendo est ꝟa in presenti passu. Dicit enim pbus in pñti passu palam eẽ ꝙ diffõ est ratio que est ex differentijs ⁊ harum ex finali substantia rei est si diuisio fiat secundum rectum. Hec ille. Sic ergo finalis differentia est tota substantia rei. Sed substantia rei includit omnes differentias priores ⁊ genera. Ergo vltima differentia comprehendit precedentes. ¶ Sed contra hanc rationez predictus opinator instat dupliciter. Unoꝰ arguendo dupliciter cõtra maiorez rõnis predicte. s. improbando ꝙ vltima differentia sit tota substantia rei. Secõ soluendo eam prout sibi apparet. ¶ Arguit ergo sic primo. Nam diffinitio indicat totam substãtiam rei. Sed de substantia ipsius diffiniti non solum sũt omnes dĩe sed etiam genus. Uel ergo genus erit de intellectu vltime dĩe per se. Uel superflue poneẽ in diffinitione spẽi. Quorum vtrumqz est inconueniens. ¶ Ꝺ. 2°. Omnis diffinitio habet partes. Et sicut tota diffinitio exprimit totum diffinitum: sic pars exprimit partem: ⁊ non totam substantiam rei. Cum ergo differentia sit pars diffinitionis: videtur ꝙ non significet totam essentiaz rei. ¶ Ad rõnem autem dicit ꝙ pbus non vult dicere ꝙ vltima differentia sit tota substantia rei: nisi completiue: quia .s. complet totam diffinitionem: non ita ꝙ includat totam diffinitionem. Hec omnia ille. ¶ Sed manifestuz est ꝙ predicte instantie tantum militant contra phylosophum: quantum contra opinionem Doc. S. Unde cum phylosophus hanc veritatem teneat: non possunt esse vere rationes: sed sophystice. ¶ Ad primam ergo dicendum ꝙ genus indicat totam naturam ⁊ essentiam diffiniti. Similiter ⁊ differentia indicat totam naturam essentiam rei. Non tamen in diffinitione est aliqua superfluitas. quia diuersimode genus significat totam essentiam speciei ⁊ diuersimode differentia. Nam genus significat eam confuse ⁊ per modum determinabilis ⁊ contrahibilis. Differentia vero determinate ⁊ per modũ ỽdentis siue determinantis. ¶ Dicendum ad scõam rationem quę est falsa. Non enim pars diffinitionis significat totã essentiã: sz ratie diffiniti. Sed quelibz pars significat totã essentiã: sz diuersimode sicut dictum est. Unde falsum assumit. ¶ Deinde ꝺ suam solutionem qua glosat dictum phy: sic arguitur. Nam differentia vltima aut dicit totam essentiaz diffiniti aut partem. Si primum: habetur ꝙ non solum differentia vltima est tota diffinitio ꝓpletiue: sed ẽt ꝙ includat oĩa que ad diffõnez pertinent. Si scõm sequitur ꝙ nõ ꝓdicabitur de diffinito in recto in ꝓmoꝰ dicendi per se qõ est ꝓtra pbm primo posterioꝝ ⁊ ꝓtra ꝓpriũ opinatorez. ꝓz sequela. q: ps rei nõ predicat de suo toto ẽt loquendo de ꝑte essentiali. Ista enim est falsa hõ est aĩa aut hõ est mã: que tñ sunt partes essentiales hois. Igit solutio nulla: ⁊ rõnes eius puerles. ¶ Ꝺ. 3°. Ad principale. Nam illud quod per se predicatur de aliquo in primo mõ dicẽdi per se includitur formaliter in illo. Sed differentia generis superioris per se predicatur de differẽtia vltima generis: vt patet per pbm in textu cũ docet diuidere dĩas per dĩas per se: ⁊ nõ per dĩas p accẽs. Igit idẽ qõ prius. ¶ Sed hanc rõnem ponit aduersarius pro pmo argumento suo ⁊ nitit eaz soluere dicẽdo ꝙ minor est falsa. ⁊ ad auctoritatẽ pby rñdet: ꝙ intelligenda est nõ predicari per se sed diuisiue. Mõ emz plus vult pbus nisi ꝙ dĩa superior diuidatur per dĩas inferiores per se q: sicco pedum diuidit hominis pedes per se: nõ ꝙ pedalitas predicet de sixione pedis per se. Hec ille. ¶ Contra hoc arguit. Nam omne diuisiuz eodẽ modo includit in membris diuidentibus: quomodo diuidit: sicut patet inducendo p oẽs modos diuisiõis Boecij. Si ergo differentia cõmunis seu superior diuiditur in dĩas vltimas per se: ipsa ꝙ se includetur in eis. Igitur euasio nulla. ¶ Item sic scõz sniam logycorum diuisum actu includitur in membris dividentibus. si sit diuisio magis cõmunis ⁊ minus communia. Ergo si dĩa cõis diuidatur in dĩas vltimas. legẽ ꝙ actu includit in eis. Unde euasio nulla. ¶ Dicẽdũ est ergo ꝙ absolute nõ est ꝓcedẽdũ ꝙ dĩa vltima includat formaliter differentias superiores: neqz absolute negandum: sed distinguẽdũ: vt supra tactum est. ¶ Mã dĩa vltima potest considerari dupliciter. Unoꝰ materialiter ⁊ quantũ ad id quod est. Et istoꝰ includit spẽm. Nam rõnale isto mõ nihil aliud est ꝙ animal hñs rõnem. Et sic intelligendũ est ꝙ vltima differentia includit precedẽtes. Aliomõ ꝓt cõsiderari formaliter sm ꝙ est ꝓximus spẽz ⁊ ꝓtribus genus ⁊c. vt includit speciem. Et isto modo dĩa vltima nõ includit genus neqz alias dĩas: neqz vt sic genus predicatur per se de dĩa: neqz vna dĩa de alia.

Ad primũ igit dicendũ ꝙ vltima differentia est tota ĩba rei virtualiter: sz nõ formaliter omnem modũ cognoscendi. Et sz aliquid ponatur i diffinitione rei vt mã. s. genus quod hz modũ materie ⁊ aliquid vt forma. s. dĩa: tñ quelibet ps diffinitiõis in recto collocata: est forma totius ⁊ hz se vt totũ respectu diffiniti ⁊ nõ per modũ partis. Unde argumẽtũ laborat in equoco. ⁊ supponit falsum. vz. ꝙ vna pars diffinitionis sit vera mã. ¶ Ad scõm dõm ꝙ qñ magis cõe includit in minus cõi dũmodo magis cõe ꝓcedat ⁊ minꝰ cõe sequatur tunc ibi nulla est nugatio. Manifestum est enim ꝙ aĩal includitur actu in hoĩe. Et tamen dicendo. Aĩal homo currit: ibi non est nugatio. Similiter dato ꝙ rationale includat sensibile dicendo sensibile rõnale currit: ibi nõ erit nugatio quia magis cõmune sz includatur in minus cõmuni actu nõ tñ econuerso. ¶ Ad tertium dõm ꝙ substãtia diffinibilis potest considerari dupliciter. Unoꝰ sm ꝙ significat per partes. Et sic in ea bñ est ordo. Alioꝰ sm ꝙ significat ꝙ aliquas partes diffinitiõis ita. s. ꝙ illud quod significatur p aliquas partez diffinitionis precedat illud quod significatur p alias. Et sic in substãtia rei non est ordo vno quelibet pars diffinitiõis sicut dictum est significat totã essentiã rei. ¶ Ad ꝗrtũ dõm ꝙ illud qõ includit aliquã differentiã sicut

stitutū includit ꝓstituens: est vera ꝙ̄s. Non autē illō qō includit aliā differentiā per modū ꝓtrahentis genus ꝛ nō per modū ꝓstituti. ¶Vel posset dici ꝙ ipsa dr̄ia realr̄ sit ipsa nā specifica drīs fm rōnē ab ea: ꝓpter quā dr̄iaz rō nis pōt esse p̄dicabile distinctum a ꝙ̄. Aial.n.ꝛ hō ñ dif ferunt essentialr̄: ꝛ tñ sunt duo p̄dicabilia distincta fōzalr̄ ꝛ fm rōnē. ¶Ad vltimū negāda est ꝓsequentia qz deue niendum est ad aliquas differentias q̄ nō includunt alias ꝛ que seipsis distinguuntur: sicut sunt differentie quib⁹ dividitur genus generalissimum.

¶Vbi supra impertinenter.

a **B** sextū sic ꝓceditur. Ur̄ ꝙ formalis distinctio organicarū partium aialis sit propter plēs formas substantiales realr̄ siue specifice distinctas. Mā vna fōza mixti numero non videt posse informare māz dispositaz ꝓtrarijs ꝛ repugnantib⁹ mixtionib⁹. Sed in corpore aia lis sunt tales mixtiones: vt ex primo de aīa p̄z. qz cerebrū est frigidū: ꝛ cor calidum. Igitur ꝛc. ¶P̄. 2°. ¶Pars ali qua aialis pōt separari ab aīali sine gñone: sed non manet in actu post separationem per formam totius. Ergo per formam primam quā habebat prius. qz non potest dici ꝙ noua forma generetur: cū talis forma subito producatur. ¶P̄. 3°. In generatiōe mixti nō generaē nisi vna forma mixti. Sequitur ergo ꝙ generatio aialis erit vn⁹ mo tus prolixus: ꝛ ꝙ multe mutatiōes cōsequenter se habentes ad vnā formā terminent. Quoz vtrūq; est falsum. ergo ꝛc. ¶Sed incōtrariū arguit. Qz in eodez composito substantiali non sunt ponende plures forme: vt supra probatum est. Ergo diuersorum organorum eiusdem compositi non sunt diuerse forme substantiales.

Respondeo dicēdū ꝙ scotus ꝛ Antoni⁹ andree ꝓpter rōnes ante inconuenientes adductas circa finem huius septimi dicunt ꝙ in q̄libet viuo p̄ter formam animati est alia forma corporeitatis ꝓlixus ꝛ mixti. Et p̄ter has que sunt cōes toti animali sūt alie forme ꝑtiales spē distincte tot quot organa distincta. hec ipsi. ¶Et superaddit scotus ꝙ hec opinio est subtilis: ꝛ illa opinio que ponit tñ vnam formā substantialez in eo dē cōposito est grossa: qz sensui consona. ¶Sed si diligenter consideret ꝓ̄s opinio scoti videbit non solum grossa sed veritati ꝛ dictis ꝓ̄by repugnans. Nam si in eodez cōposito essent plures forme ꝺ̄ales: aut essent ordinate: aut nō. Si sc̄o: sequitur ꝙ ex ipsis non poterit esse vnum p se: qz ex diuersis formis nō subordinatis nō fit aliquid p se: vt ꝓbus dicit. 5°. ꝛ. 7°. huius. Si primū sequitur ꝙ in substātia rei erit ordo: qō est ꝓtra ꝓbum in ꝓsenti lc̄one vbi dicit ꝙ ordo non est in substantia rei. Ergo ponere plures formas repugnat dictis ꝓ̄by ꝛ per ꝓ̄s veritati. ¶P̄. 2°. Philosophus arguit tertio huius ꝓtra platonē ponentem pluralitatem ydearū: ꝙ si alia esset ydea aīalis ꝛ alia bipedis: nō esset simpliciter vnū aīal bipes. ¶Etiā ꝓ̄bus in primo de anima ꝓ ponentes diuersas aīas ī corpore inquirit quid cōtineat illas ꝛ quid faciat ex eis vnū. Non enim potest dici ꝙ vniantur per corporis vnitatem qz magis anima continet corpus ꝛ facit ipsum esse vnuz ꝙ̄ econuerso. Unde p̄z ꝙ ꝓbus negat pluralitatem formarum qz ex eis non fieret vnum per se. ¶Ad idez valent rationes adducte in. 4°. articulo huius questionis. ¶P̄. 3°. Philosophus dicit in sc̄o de anima ꝙ manꝰ abscisa siue mortua est manus equoce. Hoc autē nō ect si manus haberet quādam formā propriam dum separat. ¶Sed adhoc dicit aduersarius ꝙ manus potest dupl̄r considerari. Uel manus vt manus. Uel vt est organum officiosum ad exercitandū opus vite sicut est de oculo ꝛ alijs similiter. Si ꝓ̄mo°: sic dico ꝙ manus est vnuoce ꝙ̄ diu manet sub forma manus. Si sc̄o° sic est manus equi uoce: qz sine aīa non potest exercere opus vite sicut nec oculus videre. Et sic intelligitur dictuz ꝓ̄by. Sed nihil cōtra nos. Hec ille formalr̄. ¶Contra. Aut manus considerata fm ꝙ manus est in hoīe viuo: aut non. Si nō: sequitur ꝙ forma talis manus non est in homine viuo. ꝛ ꝙ cōsequens nō ꝓz ponere pluralitatē formaꝝ illa rōne. si dicatur ꝙ sit: sequitur ꝙ homo est qōdā compositus substantialiter ex diuersis formis substantialibus genere distinctis. Et per ꝓsequens homo erit minus vnū q̄ aīal rōnale ꝛ mortale. p̄z sequela. quia manus considerata fz ꝙ manus, continetur sub corpore inanimato. qz si continere tur sub corpore animato: manus mortuo non esset manꝰ fm ꝙ manus. quod est cōtra aduersarū. Manus vero fm ꝙ est organum aīe rōnalis: cōtinetur sub animali rōnali. Rationale autem ꝛ inanimatum non possunt contineri sub eodem genere ꝓximo: vt de se manifestum est ꝛ per cōsequens differunt genere. Homo vo ꝛ asinꝰ sunt eiusdem generis. Sequitur ergo ꝙ homo esset minus vnus: q̄ homo ꝛ asinus ꝛ leo: que omnia sunt eiusdez generis. quod est inconueniens. ¶Patet ergo ex predictis ꝙ predicta opinio aduersariorum non est nimū subtilis. Aut si sit subtilis: est adeo subtilis ꝙ cōfundit seipsaz: saluo semper honore opinatoris. Nam si eadem forma que est in manu hominis viuentis remaneret in manu abscisa manifestum est ꝙ in corruptione rei non erit resolutio vsq; ad materiam primam. Neq; materia prima siue ylez erit subiectum generationis simpliciter. Quoruz vtrūq; est expresse ꝓtra ꝑbum primo de generatione.

Lec'.10.ꝛ cōmen.24

Ad primū igitur dicendum ꝙ mixtiōes fine dispositiōes viuentis sunt in duplici differentia. Nam quedaz sunt cōmunes: que disponunt materiā ad formam. Alie sunt particulares ꝛ organice: que disponunt subiectum ad operationem. vt in oculo est dyaphaneitas. Uz igitur dispositiones diuerse siue mixtiones disponentes materiam ad formā ordinent ad diuersas formas substantiales: non tñ dispositiōes que disponunt ad operationem. In corde autez ꝛ in cerebro sūt diuerse dispōnes diuersimode disponentes ad diuersas operatiōes eiusdem aīe: non autem disponentes māz ad diuersas formas. Unde ratio nulla: sed in equiuoco laborat. ¶Sed discipulus cōtra hoc replicabat. Nam diuerse operationes distincte fm spēm: arguunt diuersas formas in specie. Nam Doc. S. in. 10. ethycorum dicit. ꝙ motus qui fiunt per diuersa organa. differunt specie. sic ambulatio ꝛ volatio in eodem animali. Si ergo sunt diuerse operationes specie distincte diuersarum partiuz aīalis viuentis. videtur ꝙ in eo sint plēs forme spē distincte.

Lectio. 5. ꝛ cōmē. 2.

¶Dōm ꝙ diuerse opationes ordināt ad diuersa p̄n⁹ ꝓxima. ſ. ad diuersas potentias animalis. non autez ad diuersa principia substantialia ꝛ remota. Uz omnes operationes animalis procedunt ab vna ꝛ eadem anima que est vna fm essentiam. diuersa vero fm veritatem ꝛ potētias. Unde motus ꝛ operationes dupliciter comparant ad instrumenta per que fiunt. Uno° vt ad principia actiua ꝓxima. Et sic differunt specie. Alio modo vt ad subiecta. Et sic non differunt specie. Ex quo patet ꝙ licet p̄n cipium ꝓximum ipsarum operationum sit diuersuz specie in eodem aīali. tñ principium remotum est vnuz specie. Unde Doc. S. in prima parte. q. 76. ar. 3. in corpore sic ait. Tertio apparet hoc esse impossibile ꝙ hoc ꝙ vna operatio anime cum fuerit intensa impedit aliam. quod nullo modo contigeret nisi principium actionum esset ꝙ essentiam vnum. Hec ille. Idem innuit ibidem. ar. 4. ad primum. ¶Ad secundum dicendum ꝙ dum manꝰ abscinditur a toto viuente fit resolutio vsq; ad materiam p̄mam. ꝛ introducitur noua forma. Unde ratio supponit falsum. ¶Ad tertium dicendum ꝙ in generationibus animalis sunt multe mutationes que terminantur ad diuersas formas substantiales subordinatas: ita tamen ꝙ vna superueniente altera corrumpitur. Sicut embrio fit primo sub forma sensitiua ꝛ postea sub anima rōnali. qua aduenīente corrumpitur anima sensitiua vt supra dictum est. ¶Pro cuius declaratione sciendum est fm Doc. S. in de potentia. q. 3. ar. 9. ꝙ in generatione aīalis apparent diuerse forme substantiales cuz primo appareat forma spermatis ꝛ postea sanguinis ꝛ sic deinceps quousq; fit anima hominis vel animalis. Et sic oportet ꝙ hmōi

generatio non sit simplex: sed continens in se plures generationes ⁊ corruptiones. Non enim pōt esse q̄ vna ⁊ eadem forma substantialis gradatim educatur in actum: vt ostensum est. Sic ergo per virtutem formatiuā que est a principio in semine abiecta forma spermatis inducit alia forma. Qua abiecta: iterum inducitur alia. Et sic primo inducitur anima vegetabilis. Qua abiecta: inducitur vegetabilis ⁊ sensibilis simul. Deinde ea abiecta: inducitur nō per virtutem predictam sed a creante aīa que est vegetabilis sensibilis ⁊ rōnalis simul. Nec ille formaliter. ¶ Nō est ergo hoc incōueniēs dicere q̄ in generatiōe mixti sint multe generationes que terminantur ad diuersas formas sicut dictum est.

¶ Q.ō.25ª. De suba per cōparationē ad particularia.

f Inita cōsideratione de substantia ꝓz q̄ substātia dī quod qd erat esse: ꝓsequenter ꝓsiderādū restat de ipsa substantia ſm q̄ vniuersale a quibus dam dicitur substantia. ¶ Circa quod occurrit duplex cōsideratio. ¶ Prima nā q̄z consideratio erit de substantia per comparationem ad singularia. ¶ Secunda erit de substantialitate vniuersaliū etiam per comparationem ad singularia. ¶ Circa primū duo querunt. ¶ Primo vtrum vniuersalia sint substantie rerum. ¶ Secundo vtrum vniuersalia sint idem realiter cum singularibus.

¶ Sequitur in phylosopho ⁊ Doc.S. Ibi quoniaz vō de substantia ⁊ est lec.13.

a Ō primū sic ꝓceditur. Videtur q̄ vlia sint substantie rerum. Nam nā ⁊ quidditas idem sunt: vt supra dictum est.5º. huius. Sed vniuersalia sunt quidditates rerum: sicut homo dicitur natura siue quidditas sortis vt supra concessum est. Ergo vniuersalia debent dici substantie rerum. ¶ Ꝑ.2º. Illud quod est pars diffinitionis rei: est substantia rei: quia partes diffinitionis significant totam substantiam rei: vt dictum est. Sed vniuersalia sunt partes diffinientes substantiaz rei. ergo sunt substantie rerum. ¶ Ꝑ.3º. Quicquid ponitur directe in genere substantie: est substātia: sed vniuersalia ponuntur directe in genere substantie ⁊ cē per se: sicut animal corpus ⁊cē. Igitur idem vt supra. ¶ Ꝑ.4º. Homo est animal. Animal est substātia. Ergo homo est substantia: vt patet per primā regulam anteꝑdicamētalez. Sed hō est qdam vniuersale. s. species. Ergo vniuersale est substantia. ¶ Sed cōtrarium est pbus ibi. Quoniam vero de substantia perscrutatio est: iterum aūt redeamus dē aūt ⁊cē.

Respondeo dicendū sicut dicit Doc.S. in ꝓmi lcōne q̄ vniuersale dupl'r pōt accipi. Uno° pro ipa natura cui intellectus attribuit intentionē vniuersalitatis. Et sic vniuersalia vt genera ⁊ species rerum significant ⁊ predicantur in quid. Animal enī significat substantiam eius de quo predicatur. Et homo similiter. Alio° potest accipi vle inquātū est vle. i. ſm q̄ predicta natura subijcitur intentioni vniuersalitatis: vt. i. animal vel homo est vnum in multis. Et sic posuerunt platonici animal ⁊ hominem in suavniuersalitate esse substantias rerum. Nec ille. ¶ Sed hanc secundam partem improbat pbus dupliciter. Primo° ex ea parte qua vlia predicantur de multis. Secundo modo ex ea parte qua ꝓpēs ex vniuersalibus componitur. Primo ergo modo probat q̄ vniuersalia non sunt substantie duabus rationibus. Quarum prima est. Nam substantia vniuscuiusq̄z ē propria ei cuius est substantia: ⁊ non inest alteri. Sed vle in ratione vniuersalitatis ꝓsideratū: est cōmune multis. Nā vle dī hoc quod aptum natum est esse in multis ⁊ ō multis predicari. Ergo vniuersale non potest esse substātia. Alias eadem esset substantia ⁊ natura diuersoz spē distinctorum. ¶ Circa hanc rōnem notat Doc.S. q̄ ideo dicit pbus q̄ vle est quod natum est pluribus inesse: non autē quod pluribus inest: qz quedam vniuersalia sūt que non continent sub se nisi vnum singulare: sicut sol ⁊ luna. Sed hoc non est quin ipsa natura speciei q̄tuz est de se nata esse in plurib⁹: sed est aliquid aliud prohibens hoc. Et hoc est quia materia ꝓpria cuiuslibet speciei est diuisa in diuersa individua: ⁊ q̄ tota mā spēi cōprehenditur in vno individuo ⁊ q̄ non est necessarium multiplicari ſm numerū spēm que in vno individuo posset esse perpetua. Nec ille formaliter. ¶ Secūda rō. Suba dī que nō est de subo. Sed vle semp̄ ō aliquo subo dī. Ergo vle nō est suba. ¶ Sed ꝓ hāc rōnē obstat Doc.S. dicens. Ut.n.q̄ hec rō nō valeat. Dicēs enim in predicamentis q̄ de rōne substantie est q̄ non sit in subo: predicari vero de subo nō est de rōne substantie. Uñ ⁊ ponuntur ibi scōe substantie q̄ pdicant de subo: hec ille. ¶ Ad qō gloriose rñdet Doc.S. dicens. Si sciēdū q̄ ſm logycā ꝓsideratiōnē logitur pbus in predicamentis. Logycus aūt cōsiderat res ſm q̄ sunt in rōne. Et ideo considerat substantias ꝓut ſm acceptiōez intellectus sub sunt intentioni vlitatis. Et ideo quātū ad predicationē que est actus intellectus seu rōnis dicit q̄ pdicantur de subiecto ideſt de substātia subsistente extra aīam. Sed pbus primo cōsiderat de rebus ſm q̄ sunt entia. Et ideo apud eius cōsideratiōnē non differt esse in subiecto ⁊ dici de subo. Hoc enim accipit dictū de subo qō est in se aliqua res ⁊ nō est alicui subo existenti in actu. Et hoc impossibile est cē sham. Sic enim hēret esse in subo qō est extra rationem substantie vt cē in predicamentis habitum est. Hec ille. ¶ Sedº ex ea parte qua. s. qua vle est pars essentie spēi ꝓbat pbus q̄ vle nō est suba q̄tuor rōnibus. Quarum prima est ista. Nam si vniuersalia essent substantia maxime preter singularia vt platonici posuerunt: sequeret q̄ vlia nō possēt cōstituere singularia. Sed ꝓns est extra ipsos. Igitur ⁊cē. Pz sequela. q̄ ex non substātijs ⁊ ex hijs que nō sunt hoc aliquid non potest fieri suba ⁊ hoc aligd. Sz vlia si sint que dā res preter singularia: nō sunt hoc aliquid sed quale qd vt dī in predicamentis. Neq̄z sunt substantie q̄ ſm intellectū cōsiderationem secluſa operatiōe intellectꝰ nulla suba est preter sbas particulares. Igitur ⁊cē. Maior ꝓbatur. Principia sunt priora principiatis. Sed non substantia non est prior substantia: sed ecōuerso vt probatum est in principio huiꝰ septimi. Sba.n. est prior natura tpe ⁊ diffone accidentibus: comprehendendo sub tempore priorietatē generationis vt supra expositū est. q.2.i.c.fi. vt hic dicit Doc.S. Igitur ex nō substātijs nō pōt fieri suba. ¶ Sed cōtra hanc rōnē instat Doc.S. in lectiōe dicens. Sed vt q̄ hec ratio inconuenienter procedat. Nam sc̄de substantie que sunt genera ⁊ species in gñe substantie ⁊ non significent hoc aliquid sed qualequid: non tñ significant hoc modo quale sicut passiones que significant qualitatem accidentalem: sed significant qualitatem substantiales. Ipse aūt ꝓcedit hic ac si significarent qualitatem accidentalez. Hec ille formaliter. ¶ Ad hoc respondet dicens. Sed dicendum q̄ si vniuersalia sunt res quedam sicut platonici ponebant: oportebit dicere q̄ nō solum qualitates que sunt tialē sed accidētalē significent. Quis enim qualitas que sit res ab eo cuius est qualitas: est qualitas que sit alia cui⁹ est qualitas sicut in subo ⁊ ideo est accidens. Si ergo vlia inquātū vlia sunt res quedam: oz q̄ sint alie res a singularibus que nō sunt vlia. Et ideo si significāt qualitates eorū: opz q̄ insint eis sicut subiectis: ⁊ per consequēs q̄ significent qualitatē accidentalē. Sed ponentibus q̄ sūt ⁊ spēs nō sunt alia a singularibus sed ipsamet singularia: sic̄ q̄ non est hō qui nō sit hic homo: nō sequit̄ q̄ scōe sbe significent accidentia vel passiōe. Hec ille. ¶ Sed ō qō talis. Si vlia sint sbe: sequitur q̄ vna sba erit in duob⁹ qō ē incōueniens: q: sicut dictū est: vna suba est vni⁹ solum. ps ꝓña. Quia si oīa vniuersalia sunt substantie: sicut hō est suba Socratis ita animal erit substātia huiꝰ ⁊ Socratis. ¶ Terti animal erit substantia duoz. s. huiꝰ ⁊ Socratis. ¶ Tertia rō est. Nam si vlia essent substātie: sequeretur q̄ oportet ponere vnū tertiuz hoiez. Quod quidem pōt exponi dupl'r vt hic dicit Doc.S. Uno° vt preter duos hoies singulares

singulares qui sunt sortes ⁊ plato: sit tertius homo qui est cōmunis. Quod quidē nō est incōueniens ſm platonicos ponentes ydeas: ꝫ ſm rei veritatē sit incōueniens. Alio⁹ vt preter hoiem singulares ⁊ cōmunē ponatur tertius cū quo cōmunicēt in noīe ⁊ rōne: sicut ⁊ duo homines singulares preter quos ponitur tertius homo cōis ꝓpter hoc ꝙ cōmunicant in noīe ⁊ rōne. ¶Quarta rō est talis. Ex duob⁹ existentib⁹ in actu nō pōt fieri vnū tertiū. Si ergo vniuersalia sunt substantie: erūt in actu. Et sic ex eis nō potterit fieri singulare: qđ est ꝺ platonicos. Igit⁹ ⁊c̄. ¶Sed ex precedentibus dicit pb̄us oritur difficultas. Nā dictū vle nō significat hoc aliquid sed quale. Item dictū est ꝙ ex vlibus non potest esse aliqua sba: propter hoc ꝙ ex substantijs in actu nō pōt fieri aliqua sba. Et sic videt sequi ꝙ substantia nō possit ꝓponi neqꝫ ex substātijs: neqꝫ ex non substantijs. Ergo sequitur ꝙ oīs suba est icōposita. Et ita cū diffōnes non dent nisi de substātijs ꝓpositis: qđ ꝓz ex hoc ꝙ diffō est rō habens ptes: sequit⁹ ꝙ nulli⁹ substantie sit diffō. ¶Ad hāc difficultatē rīdet Doc. S. ſm mentē pb̄y in pñti lōne circa finez. ꝙ quodāmodo substantia est ex substantijs .ſ. in potentia: sed nō in actu: vt i menta aūt oīa patet solutio per distinctionem positā in ꝓn cipio corporis articuli. ⁊ in. 3⁹. hui⁹. q. 6. 2. ⁊. q. 7. ōmo. ¶Ubi sopra in Doc. S. Sciendū est autem ⁊c̄.

a **¶ Secundum** sic ꝓcedit. Uī ꝙ vlia sint idem cū singularibus realiter. Nam illud quod est ꝺ essentia alicuius: est idem realiter cum illo. ſz vniuersale est de essentia singularium. Ergo est idem realiter cū singulārib⁹. ¶ꝺ. 2⁹. Doc. S. dicit i lcōne ꝙ vniuersalia non sunt alie nature a singulārib⁹ sed sunt ipsamet singularia. Igitur ⁊c̄. ¶ꝺ. 3⁹. Si vniuersalia non essent realiter idem cū singulārib⁹: sequeretur ꝙ cum sint i singularibus ꝙ erunt accidentia ⁊ non substantie. Et sic secū de substantia nō erunt substātie: quod implicat. ſPatet cō sequentia per deductionē pb̄y in suis rōnibus. Igit⁹ ⁊c̄. ¶Sed incontrarium arguitur. Nam si vniuersalia essēt idem cum singularibus sequeretur ꝙ vniuersalia essent substantie cum singularia sint substantie. Sed consequens est cōtra pb̄m in presenti passu. Ergo ⁊c̄.

¶Respondeo dōm ꝙ vniuersalia sicut dictū est possunt dupl̄r considerari. Uno⁹ ꝫtuz ad intentionem vniuersalitatis. Et hoc dupl̄r ¶Uel quantum ad proximū eoꝝ significatū. Et sic nō sunt idem cum singularibus: quia vt sit sunt sēde intentiones siue conceptiones intellectus. Uel quātum ad fundamentum eorū remotū. Et sic sunt idem cū singularibus. Alio modo possunt ꝓsiderari ꝓ natura significata ꝑ hoc nomē vle. Et sic sunt in duplici differentia. Nā quedam sunt vniuersalia singularium immaterialiū. Et talia sunt idem realiter cum singularibus. Alia sunt vniuersalia singulariū mālių. Et talia distingui realiter a singulārib⁹ pōt intelligi dupl̄r. Uno⁹ sicut res nature ab alia re separata. Et sic non distinguūtur a singulāribus vt vult hic pb̄us ⁊ Doc. S. Aliter oporteret platonizare. Alio⁹ ꝙ distinguāt a singulāribus qz. ſ. singularia realiter aliquid includunt i ſra ratione quod non includunt vlia: ⁊ addunt additione reali aliquid supra vniuersalia: sicut supra dictum est. Et sic vniuersalia distinguunt realiter a singulāribus: qz natura ⁊ suppositum ſm Doc. S. in substantijs materialibus differunt. Sed vniuersalia significāt nām: singularia vero de genere substantie significant suppositū. Igit⁹ ⁊c̄. Uerū tamen Antonellus archy. absolute tenet in presenti passu ꝙ vniuersalia sunt idem cū singulārib⁹ realiter. Sed hoc nulla rōne probat: ne forte eius rōnes ab aduersario solueret. ¶Sed instabat discipulus: probandō ꝙ natura vniuersalis sit alia res nature a singulari. Nam si homo sit eadem res nature cū sorte: sequeretur ꝙ a quocūqꝫ sicut res nature differret sortes ab eodem differret realiter homo. Sed consequens est falsū. Ergo ⁊ antecedens. ¶ꝺ. 2⁹. Ipsa vniuersalia hūt ꝓpriam affirmatiōem in qua nō cōmunicant singularia. ſ. esse cōmunicabile. Ergo vniuersalia differunt a singularibus. ſPatet consequentia. Quia vnūquodqꝫ sicut se habet ad ꝓpriam affirmationem: ita se habet ad ꝓpriam entitatem. ¶ꝺ. 3⁹. Illa sunt diuersa realiter: que sunt opposita. Sed vniuersale ⁊ singulare sunt huiusmodi quia natura vniuersalis est plures ⁊ realiter cōmunicabilis. Natura vero particularis est vna ⁊ incōmunicabilis. Igitur ⁊c̄. ¶Dicendū primo negando cōsequentiam: qz essentia diuina ⁊ pater sunt idē realiter: ⁊ tamen pater distinguitur realiter a filio non tamē essentia. ¶Uel dicendum ꝙ homo contractus ad sortem differt realiter a quocūqꝫ differt sortes. Et isto modo homo dicitur idem cum sorte. ¶Alia vero duo argumenta probant ꝙ differunt ſm rationem aut realiter eo modo quo expositum est. Non autem sicut res rata ab altera re nature. ¶Similiter dicendum est ad argumēta ante incōtrarium adducta. ¶Insuper querebat discipulus vtrum vniuersalia sint in intellectu subiective aut in singularibus. ¶Sed quia hec dubitatio magis ad logicaz cōsiderationem pertinet qz ad presentem speculationem. Ideo ad presens relinquatur. ¶Ad argumenta patet solutio ex dictis.

¶Qō. 26ª. De substantialitate vniuersalium per cōparationem ad singularia.

r **Estat** insuper considerandum de ſbalitate vlių per cōparationem ad singularia. ¶Circa qđ querunt qnqꝫ. ¶ſPrimo vtrū vlia sint sbe separate a singularibus. ¶Scđo vtrū id qđ per se existit possit diffiniri. i. vtrū suppositorum sit diffinitio. ¶Tertio vtrū partes ex quibus cōponitur totū: sint actu in toto. ¶Quarto vtruz elementa remaneant actu in mixto. ¶Quinto vtrū ens ⁊ vnū sint substantie rerum.

¶Ubi in pb̄o ⁊ Doc. S. Manifestum est autem ex eisdem. ⁊ est lec. 14.

a **¶ Primū** sic ꝓceditur. Uī ꝙ vlia sint substantie separate a singularibus. Nā illud qđ est per se exīs non existit in alio. Sed vlia de gñe sube sunt entia per se existentia. Alias nō essent sbe. Igit⁹ nō sunt in singularibus. ¶ꝺ. 2⁹. Adotis nobis: mouentur oīa que i nobis sunt. Si ergo vlia essent in singulārib⁹ teqret⁹ ꝙ essent mobilia. Et ꝙ pñs nō esset de eis scia. qđ est incōueniens Igit⁹ ⁊c̄. ¶ꝺ. 3⁹. De rōne vniuersalis est ꝙ sit vnū i multis: sed vle nō est vnū in singulārib⁹ plūbus sed plura. Ergo ñ est i singulārib⁹ ſz extra singularia. ¶ꝺ 4⁹ Cognitū est i cognoscēte. Sz vle est cognituz ab itellectu. Ergo ē i intellectu. Et ꝙ pñs ñ est i singulārib⁹. ¶Sed in ꝓriuz ē pb̄us in textu ibi. Manifestum est autem ex eisdez ꝙ cuiuis ydeas ponentibus substantias separabiles esse ⁊ simul speciem ex genere facientibus ⁊ differentijs ⁊c̄.

¶Respondeo dicendū ꝙ vniuersalia possunt dupliciter considerari. Uno⁹ ꝫtum ad eorū esse essentie in se ⁊ absolute. Et sic vniuersalia habent esse extra singularia ⁊ extra omnez intellectū tam creatum quā increatum. ¶Et si queratur. Ubi sunt. ¶Respodet albertus ꝙ est fatua questio: quia vt sic nihil ꝓdicatur de eis: nisi ea que sunt de intellectu quidditatiuo eorum vt etiam dicit Doc. S. in tractatu de esse ⁊ essentia. Et vt sic aliqui volentes defendere platonem dicunt ipsum posuisse vniuersalia esse saparata a singularibus ⁊ ab intellectu. Aliomodo possunt considerari quantuz ad existere eorum in rerum natura. Et sic possunt dupliciter considerari. Unomodo quantum ad intentionem vniuersalitatis. Et sic sunt in intellectu nostro separata a singulāribus. Aliomodo possunt considerari ꝫtū ad nām vlem que substat intentioni vniuersalitatis. Et isto⁹ potest dupliciter cōsiderari. Uno⁹ quātuz adesse ydeale. Et sic vniuersalia hūt esse in intellectu diuino dupl̄r. ſ. effectiue finaliter:

ꝛ formaliter exemplariter. Aliomodo possunt considrari secundum esse formale seu actuale ꝛ formaliter. Et isto modo formaliter habent esse in singularibus ꝛ obiective in intellectu nostro. Unde vniuersalia sic considera non sunt substantie separate a singularibus vt voluit plato secundum q̄ phylosophus sibi imposuit. ¶ Quod probat hic phylosophus dupliciter. ¶ Primo comparando genus ad species. Secundo comparando genus ad individua.

¶ Primomodo sic probat: supponendo q̄ vnum genus est in pluribus speciebus: sicut animal in homine ꝛ equo. Quo supposito sic arguit. Si species vniuersales sunt substantie separate: vt puta homo ꝛ asinus: aut ipsum quod est animal: erit vnum in homine ꝛ equo aut alterum in homine ꝛ alterum in equo. Non potest dici primum. Tū primo quia impossibile est aliquod vnum esse in plurib⁹ separatim existentibus. Ergo animal non potest esse vnū numero in homine ꝛ asino vel equo: cum secundum platonicos species ponantur substantie separate ꝛ distincte a se inuicem. Tum secundo: quia si animal esset vnum in homine ꝛ asino: sequeretur q̄ animal pari ratione esset substantia separata ab eis sicut homo a singularibus secundum platonem ponitur separatus propter hoc quod homo est vnum predicatum de singularibus secundum eandem rationem. Sed consequens est contra platonez. Tū tertio quia differentie diuidentes genus sunt contrarie. si ergo animal esset substantia separata vnuz existens in speciebus: sequeretur q̄ duo contraria essent in eodem existente actu per se. Sed consequens est falsum. Ergo ꝛc̄. Neq; etiam potest dici secundum. vz q̄ non sint vnuz ꝛ idem animal in diuersis speciebus. Tum primo quia sic sequeretur q̄ infinitorum esset eadem substantia. Quia si animal sit aliud in homine ꝛ aliud in quo cum animal ponatur substantia omnium suorum inferiorum. sequeretur q̄ ipsuz animal erit substantia quasi infinitorum quod est inconueniēs. Tum secundo quia sicut homo ꝛ asinus sunt multa animalia: pari ratione sequeretur q̄ ipsum animal sit substantia cuiuslibet speciei sub ipsa contente. Sicut ergo species eius sunt diuerse: ita ipsum animal erit multa animalia. Tum tertio. quia sequeretur q̄ omnia illa genera que predicantur de homine sint ydee. quod est contra positionem platonicorum. Tum quarto qz hec positio implicat oppositum. Nam opponere hominem per se existere separatum ab animali: ꝛ ipsum animal non per se existere separatum ab homine est ponere hominem eē separatum ab animali ꝛ non separatum. Quod etiam est inconueniens. ¶ Sed per comparationez generuz ad singularia sensibilia improbat phylosophus eandem positionem dicens: q̄ eadem inconuenientia sequuntur ponentibus genera esse substantias singularium sensibilium: que accidunt ponentibus ea esse substantias specierum: ꝛ multo plura ex eo q̄ genera remotiora sunt a sensibilibus q̄ a speciebus intelligibilibus.

Ad primū ergo dicendum q̄ aliquid dicitur per se existens dupliciter. Uno modo quia non existit in alio sicut accidens in subiecto. Et sic secunde substantie sunt per se existentes. Aliomodo quia non existit in alio sicut superius in suo inferiori. Et sic secunde substantie non sunt per se existentes sed sunt in singularibus. ¶ Ad secundum dicendum q̄ vniuersalia sūt mobilia per accidens ad motionem. s. singulariuz. Unde vt sic de eis non est scientia: sed vt abstrahunt a singularibus ꝛ ab hic ꝛ nūc ꝛ ceteris conditionibus individuantibus. ¶ Ad tertium dicendum q̄ de ratione vniuersalis sunt duo. Unum formale: ꝛ aliud materiale. formale est q̄ sit quid vnum. Materiale vero q̄ sit in multis. Primum habet actualiter ab intellectu abstrahente vniuersale a singularibus. Secō vero habet ex natura sua. Unde argumentum non concludit q̄ vniuersale non sit in singularibus. ¶ Ad vltimum dicendum q̄ vniuersale est in intellectu sicut cognitū in cognoscēte ꝛ obiective. sicut lapis est in intellectu obiective. Nō aūt ē in eo scōm esse suum reale ꝛ naturale sed scm esse immateriale. ¶ De hac autem materia ydearum sepius supra disputatum est. Uñ ad presens breuiter discurrendum est.

¶ Ibi in pbo ꝛ Doc. S. Quoniam vo substantia.

a **B secundū** sic procedit. Uī q̄ illō quod per se existit possit diffiniri. Nā natura angelica ē per se existens cum nā eius sit suppositū suū. Sed talis natura est diffinibilis: cum habeat genus ꝛ differentias. Ergo illud quod est per se existens est diffinibile. ¶ Ꝑ. 2°. Illud quō est per se existens est diffinibile. Sed supposita quō hz genus ꝛ differentiā pōt diffiniri. Ergo ipsa quō se existentia habent genus ꝛ differentiam. Ergo ipse diffiniri. ¶ Ꝑ. 3°. Persona ꝛ individuū diffiniuntur. vt ps Boeciū ꝛ Porphyriū. Et tū individuū de gñe substantie est per se existens. Igit. ꝛc̄. ¶ Sed in cōtrariū est phs in textu ibi. Qñ vero sba altera: ꝛ quod simul totū ꝛ rō. Dico aūt q̄ hoc qdem sicut est sba cū mā cōcepta rō. illa vero ratio totaliter ꝛc̄.

Respōdeo dicādū q̄ illō quod est per se existens: non pōt diffiniri. Quod q̄bat phs tribus rōnibus ꝛ a signo. ¶ Prima ratio solus talis. Nā illud quod est per se subsistens in materialibus est opositū ex hac mā ꝛ ex hac forma: ꝛ per ois de tale ē corruptibile. Sed diffinitio nō est corruptibilium sz sempiternoꝝ. qz sicut supra dictum est: ipsius substantie que ē rō dicens quid: nō est gñatio neq; corruptio. Igitur ꝛc̄. ¶ Secūda rō. Si singulare diffiniret oporteret in eius diffinitione ponere plura noia que multis cōueniunt. Ergo diffō singularis cuius diffō queritur nō cōueniret solum singulari illi. sed alijs. qō est ꝓ veram rōnem diffinitionis. qz diffō soli diffinito conuenire dz. ¶ Probatio antecedentis. quia ille qui hz resolutre diffinitū in sua principia nō pōt exprimere illud per vnū nomē explicite ꝛ ꝑdditatiue cū resolutio sit vni⁹ in plurā. Uñ in qualibet diffone dbt poni plura nomina sicut expositum est. ꝛ si ponantur plura nomina: oportet q̄ illa sint cōia ꝛ q̄ ꝙueniant pluribus Sz enim essent plura noīa que cōuenirent: vni soli singulari: illa essent noīa synonima. Et sic nō notificarent diffiniti noticia cōpleta. Igit. ꝛc̄. ¶ Tertia ratio. Si singularia essent sempiterna diffinirent: aut in eorum in diffinitione solum ponerent genus ꝛ differentia formalis cōstituens species: aut aliquid aliud. Si primū sequitur q̄ illa diffō poterit alijs cōuenire a diffinito: sicut ꝛ ipsa spēs constituta per talem differentiā. Si vo ponatur aliquid aliud: sequit q̄ illud erit accidens: vel differentia mālis. Nihil enim eius qō ꝛtrahat spēm ad individua nisi differētie accītales vel māles. Et sic in diffone substantie ponerentur accidentia. qō est absurdum. Igitur ꝛc̄. ¶ Ex quibus infertur q̄ si ydee ponerent sicut platonici poluerunt: sequeret q̄ non essent diffinibiles cum essent per se existens. Et tū propter saluationem diffinitionem ꝛ scientiaꝝ ponerūt ydeas separatas a singularibus. ¶ Ponūtur et multo plā in hac leōne de ydeis que causa breuitatis hic omittunt: cum in prima pte hō operis de eis sufficienter disputatum fuerit.

Ad primum igit̄ dōm q̄ hz natura angelica sit ipsum suppositum sm rem differunt tñ sm rōnem. Uñ hz natura angelica posse diffiniri: nō tñ opz q̄ suppositum diffiniat. qz talis diffō natre ꝯtū est ex parte sui potest alijs attribui a tali supposito si darent in rez natura sicut ēt dictuz est de sole. Ꝺcā secūdū dōm q̄ illō qō hz genus ꝓximū ꝛ differentiā formalē cōstituentē ipsuz: pōt diffiniri. Individuū vo non habet genus proximum ꝛ differentiam formales constituentem ipsum individuū. Unde ratio non sequit. ¶ Ad tertium sepius responsū est: licet. n. individuus accipiat pro termino secunde intentiōis diffiniatur: nō si accipiat pro re subiecta illi intentiōi absolute ꝯsiderata.

¶ Ibi in pbo ꝛ Doc. S. Manifestum est autem.

a **B tertiū** sic procedit. Uī q̄ partes substantia sint actu in ea ꝛ non solum in potentia. Nā totū dicit q̄ hz partes. Ergo totū in actu dicitur

Questio

dicitur qđ habet partes in actu: qr si haberet solum partes in potẽtia: nõ diceretur totum nisi in potẽtia. Sequit ergo q̃ partes sunt actu in toto existente actualiter in rerũ natura. ℂ Ꝑ.2°. Unũquodq̃ operatur fm q̃ est actu. sz partes totius hñt operatiões actuales. sicut oculus ⁊ auris ⁊c. ergo sunt actu in toto. ℂ Ꝑ.3°. Illud dicitur esse actu: quod est sub aliqua forma. Sed omnes partes componentes sunt sub forma cõpositi. Ergo sunt actu. Et sic idez quod prius. Sed contra est pbus in textu dicens. Manifestum est autem q̃ substantiarũ existimatarũq̃ plurime potestate sunt vt ipse partes animaliũ.

Respondeo dicendum q̃ partes esse actu ĩ toto potest intelligi dupliciter Uno° vt ly actu determinat hanc dictionem partes: ⁊ sic partes actu sunt in toto. Sensus enim est q̃ partes actu existentes partes actu sunt in toto quia partes separate a toto tam non sunt partes actu: sed potentia solum. Alio modo potest intelligi partes esse actu in toto fm q̃ ly actu determinat hoc verbum esse vt sit sensus: q̃ partes sunt actu in toto. Et hoc modo potest intelligi dupliciter. Uno modo q̃ partes existãt actu in toto sub forma totius compositi. Et sic partes sunt actu in toto. Alio modo q̃ partes existãt actu in toto sub ꝓprijs formis. Et sic partes non sunt actu in toto: sed potestate solum vt hic dicit pbus. Quod probat Doc. S. hic fm pbm. Nam omne quod est in actu dicitur ab alia per suum actum ⁊ formaz. Sed nihil quod est de numero partium est separatum sed omnes partes sunt vnite in toto. Ergo nõ sunt ĩ actu in toto. ſ. sub ꝓprijs formis a qb⁹ actualitatẽ accipiunt. ℂ Ex qb⁹ ꝫ infert q̃ sideradum est fm Doc. S. in lectione: q̃ quando ea q̃ ponuntur esse partes sunt separata ab inuicez dissoluto toto tunc sunt quedam entia in actu: non quidem vt partes: sed vt materia existens sub priuatione forme totius. sicut patet de terra igne ⁊ aere que quãdo sunt partes corporis mixti non sunt actu existentia in mixto sed potentia. Cum vero separantur: tunc sunt in actu existentia ⁊ nõ partes. Nullum enim elementoꝝ antequã per alterationem debitam veniat ad mixtionem ⁊ fiat vnum mixtuz: ex eis non fit vnum: nisi sicut aceruus lapiduz est quid vnum fz quid ⁊ nõ simpliciter. Hec ille formaliter: ⁊ est sententia pbꝫ in textu. ℂ Consideradum est vlterius fm eundez ibidem q̃ partes animatorum sunt in potẽtia ꝓpinqua actui. Et hoc ideo: quia corpora animata sunt corpora organica habentia partes distinctas fm formaz. Unde magis sunt propinque ad hoc q̃ sint actu. Et hoc ideo quia habent principia motus ab aliquo determinato principio cum vna pars moueat aliam: sicut patet in iuncturis in quibus videtur esse motus alterius partium coniunctarũ ab altera cum contingat vnam moueri altera quiescente. vt dicitur in libro de motibus animaliũ. Et propter hoc etiam quia non solum partes corporis sunt in potentia ꝓpinqua actui: sed etiam partes anime: ideo quedam animalia post diuisionem viuunt sicut animalia anulosa. qđ ex hoc contingit: quia in toto animali erat vna anima actu plures autem in potentia. Facta autem diuisione fiunt plures anime in actu. Quod contingit propter imperfectionẽ talium animalium que requirunt modicam diuersitatem in partibus: eo q̃ habent animam imperfecte virtutis nõ valentem diuersa operari: ad que fit necessaria organorũ multitudo. Sed tamen quãuis iste partes anime vel animatorum sint propinque actui: nihilominus sunt omnia in potentia q̃diu totum fuerit vnum ⁊ continuum q̃ naturam. Non autem si fiat vnum per violentiam: sicut si li genentur partes vnius animalis cum partibus alterius. aut per complantationez: sicut accidit in plantis. Hec ille formaliter: ⁊ est sententia phylosophi. ℂ Ad rationes autez ꝫ solutio in principio corporis articuli.

ℂ Ubi supra in Doctore Sancto precipue ibi. Quando autem ⁊c.

Vigesimasexta

Quartum sic ꝓceditur. Uidetur q̃ quattuor elementa que sunt partes corporis mixti remanent actu ⁊ formaliter in mixto. Nam illa sunt actu in mixto: a quibus mixtum dependet intrinsece ⁊ in fieri. Sed elementa sunt huiusmodi. Ergo ⁊c. ℙ Probatio medie per diffinẽ elementi supra. 5°. huius vbi dicitur q̃ elementum est ex quo componitur res primo ipso in existente specie indiuisibili in alteraz spẽm. Igitur ⁊c. ℂ Ꝑ.2°. Si elementa non essent actu in mixto: sequeret q̃ ipsuz mixtũ non esset realiter mixtum sed esset nõ ens. Sed cõsequens est falsum. Igitur ⁊c. probatio cõsequentie quia illud quod componitur ex non entibus: est non ens. Ergo si elementa non sunt actu in mixto sed sunt corrupta: tunc mixtum quod componitur ex elementis erit non ens. Et sic non erit realiter mixtuz. ℂ Ꝑ.3°. Aut elementa que ingrediuntur compositionem mixti corrumpuntur in illa compositione: aut remanent. Si secundum habetur intentum. Si primum: sequitur q̃ mixtum non componetur ex elemẽtis. quia. ſ. ex hijs que corrupta sũt nihil componitur realiter cum corruptum inquãtũ huius modi sit non ens. Igitur ⁊c. ℂ Ꝑ.4°. ℙ Pbus primo de generatione sic ait. Non corrumpitur alterum: neq̃ ambo. Saluatur enim virtus eorum. Si ergo non corrumpuntur: manent substantialiter. Igitur ⁊c. ℂ Ꝑ.5°. In mixto manent qualitates elementoꝝ ⁊ eorum ꝓprie opationes. Sz opatio ⁊ passio nisi sepant a sba cui⁹ sũt. Igit ⁊c. ℂ Ꝑ.6°. Ibidẽ dr ĩ diffõne mixtiõis q̃ mixtio est miscibilium alteratorum vnio. Non enim dicitur corruptorũ Igitur ⁊c. ℂ Ꝑ.7°. Quanto forma est magis elevata: tãto requirit materiam magis elevatam. Sed forma mixti est magis elevata q̃z forma elementi. Sed talis elevatio fieri non potest nisi per formas elementorum que mediant inẽ mãz ⁊ forãz mixti. Igit ⁊c. ℂ Ꝑ.8°. Mixtũ mouet fz nãm elementi in ipso pdñantis. Sed vnuz elemẽtuz non predominaret alteri nisi maneret formalr ĩ mixto. Igit ⁊c. ℂ Sed cõtra est Doc. S. in lcõne dicens: q̃ terra ignis ⁊ aer q̃ sunt partes corporis mixti: nõ sunt actu existentia in mixto sed potentia. ℂ Ad idem est pbs in textu dicens partes compositi esse in composito potestate: ⁊ non actu.

Respondeo dõm fm q̃ dicit Doc. S. ĩ q libetis quolibeto. ꝑ°. q. 4°. ad quartum. q̃ Auicẽna posuit formas substantiales elemẽtoꝝ integras remanere in mixto: ⁊ mixtionem fieri secõm q̃ cõtrarie qualitates elementoꝝ reducuntur ad mediũ. Sed hoc est impossibile: qr diuerse forme elementoruz non possunt esse nisi in diuersis partibus materie ad q̃ruz diuersitatez opz intelligi dimensiones sine quibus materia diuisibilis esse nõ põt. Materia autem diuisioni subiecta nõ inuenit esse: nisi in corpore. Diuersa autem corpora non possunt esse in eodẽ loco. Uñ sequeret q̃ elemẽta essent in mixto distantia fm situm. Et ita non erit vera mixtio que est fm totum sed mixtio ad sensum que est fz minima iuxta se posita. Hec ille. ℂ Idem dicit in tractatu de nã elementoꝝ in mixto. Ubi superaddit vnam aliã rõnem dicens. Ois forma substantialis ꝓpriã requirit dispositionẽ in mã sine qua esse nõ põt. Uñ alteratio est via in generationẽ ⁊ corruptionem. Impossibile est enim ignez cõuenire in ꝓpria dispositione que regritur ad formaz aque: qr fz hmõi dispositiões ignis ⁊ aqua sũt ꝯria. Sz ꝯria impossibile est esse simul in eodez. Impossibile ẽ ergo q̃ in eadẽ parte mixti sint forme substantiales ignis ⁊ aque. Si ergo mixtuz fiat remanentibus formis simpliciuz corporum segtur q̃ non fiat vera cõmixtio sed solus cõmixtio ad sensum: quasi iuxta se positis partibus insensibilibus propter paruitatẽ. Hec ille formaliter. ℂ Ad idẽ põt sic argui. Illõ quod in se cõtinet diuersas species specifice distinctas: non est vnũ simplr. ℂ Si ergo quattuor elemẽta manerent actu ⁊ formaliter in mixto fm eoꝝ formas integras: iam mixtũ cõtineret in se plures diuersas spẽs formaliter distinctas. Et sic nõ esset vnũ simpliciter

Lect. 3. 6.

sed aggregatione solum. quod est contra philosophum in principio huius septimi. ⁊ in quinto huius. ¶ Consi-derandum est autem secundum Doctorem Sanctū vbi supra ⁊ presertim in tractatu de natura elementorum in mixto ⁊ in prima parte. q. 76. articulo. 4. ad quartum. q̄ quidam predictas rationes vitare volentes in maius in-conueniens inciderunt sicut fuit Aueroys ⁊ sui sequaces qui in tertio de celo ⁊ mundo vt multitudinem elemen-torum ab eorum corruptione distinguerent: dixerunt for-mas substantiales elementorum aliqualiter remanere in mixto. ¶ Sed rursus ne cogerentur ponere mixtionem ad sensum ⁊ non secundum veritatem: posuerunt q̄ for-me elementorū nō remanent in mixto secundum suum complementum: sed in quoddam medium reducuntur. Dicunt enim q̄ forme elementorum propter sui imper-fectionem sunt medie inter formas substantiales ⁊ acci-dentales. Et sic recipiunt magis ⁊ minus ⁊ contrarieta-tem habent ad inuicem. ⁊ per consequens remittuntur in cōmixtione ⁊ ad mediū reducuntur: ⁊ conflatur ex eis vna forma. Hec ille sententialiter. ¶ Sed hec opinio vt ibidem dicit Doctor Sanctus est improbabilis ⁊ ma-gis impossibilis q̄ precedens. ¶ Primo quidem ponere aliquod medium inter substantiā ⁊ accīs est oino impos-sibile q: si sic sequeretur q̄ esset mediū inter affirmationē ⁊ negationē. ⁊ sic inter ꝺictoria esset dare mediū. quod ē
Lectio.13. cōmen.27. ꝓtra pīm. 4. huius. ¶ Ꝑz cōsequentia. Mā ꝓpriuz accidē-tis est in subiecto esse: ⁊ ꝓprium est subē in sbo nō esse. si ergo inter substātiā ⁊ accīs esset aliquod mediū: sequere-tur q̄ inter esse in sbo ⁊ non esse in sbo esset aliqō mediuz ⁊ per ꝓsequens inter affirmationē ⁊ negationem. qō ē fal-sum. ¶ Ꝑ. 2°. Ridiculuz est ponere mediū inter ea que nō sunt vni⁹ generis: q: mediū ⁊ extrema eiusdem gene-
Lectio.10. ris esse opz vt ꝓbat. 10. hui⁹. Ergo nihil pōt esse mediuz inter substam ⁊ accīs. ¶ Scō impossibile est formas sba-les elementoꝝ suscipere magis ⁊ min⁹. Mā pīus dicit in
Lectio.7. predicamentis quod substantie nihil est ꝓtrariū neq̄ su-scipit magis ⁊ minus. Et sic predicta positio repugnat di-ctis pīs. ¶ Ꝑ. 3°. Ois forma suscipiens magis aut min⁹ est diuisibilis per accīs: inquātū. s. subiectū eaz participa-re pōt fm magis aut minus. Scōm aūt id quod est diui-sibile siue per se siue per accīs cōtingit esse motum cōti-
Lectio.3. nuū: vt pz. 6°. pīy. Si igitur forme elementoꝝ suscipiūt magis ⁊ minus: taz generatio quā corruptio eoꝝ erit mo-tus cōtinuus. qō est impossibile. Mā mot⁹ cōtinuus non est nisi in tribus gnibus. s. quātitate q̄litate ⁊ vbi: vt pba-
Lectio.4. tur in. 5°. pīy. ¶ Ꝑ. 4°. Ois differentia fm formā sub-
cōmen.18. stantialē variat spēm. Quod aūt recipit magis ⁊ minus: differt id qō est magis ab eo quod est minus: ⁊ quodam modo est sibi ꝓtrariuz. vt magis album ⁊ minus albuz. Si igitur forma ignis magis ⁊ minus suscipiat: magis fa-cta vel minus facta speciem variabit ⁊ non erit eadez for-ma sed alia: quod est inconueniens. ¶ Ꝑ. 5°. Forme sub-
Lectio.3. stantiales sunt sicut numeri: vt pz. 8°. huius. Sed in nu-
cōmen.10. meris quelibet subtractio aut additio variat speciem. Er-go in formis substantialibus magis ⁊ minus variant spe-ciem. Et sic idem qō prius. ¶ Ꝑ. 6°. Illud cuius esse in indiuisibili cōsistit: non suscipit magis ⁊ minus q: suscipe-re magis ⁊ minus est aliquid intendi ⁊ remitti in suo ꝓ-prio esse specifico. Sed esse substanttale cuiuslibet rei in indiuisibili consistit. Aliter generatio substantialis cuiꝰ ter-minus est esse substantiale non fieret in instanti sed succes-
5°. lect. 2. siue. quod est cōtra pīm. 4°. pīy. Igitur forme substan-tiales elementoruz non possunt suscipere magis ⁊ min⁹. Hec omnia Doctor. S. vbi supra. ¶ Dicendum est er-go vt dicit Doc. S. in prima parte. Ubi supra q̄ secun-dum philosophum in primo de generatione forme ele-mentorum manent in mixto non actu sed virtute. Ma-nent enim elementorum qualitates sed remisse: in qui-bus est virtus formarum elementarium. Et hmōi qua-litas mixtionis est propria dispositio ad formam substan-tialem corporis mixti. Hec ille. ¶ Ꝓ cuius amplio-ri noticia considerandum est secundum Doctorem San-ctum in tractatu prēdicto: q̄ qualitates actiue ⁊ passiue elementorum aliqualiter adinuicem sunt contrarie ⁊ re-cipiunt magis ⁊ minus. Ex contrarijs autem qualita-tibus magis ⁊ minus suscipientibus potest constitui me-dia qualitas que suscipiet vtriusq̄ extremi naturam. sicut palidum inter album ⁊ nigrum: ⁊ tepidum inter cali-dum ⁊ frigidum. Sic ergo remissis excellentijs predicta-rum qualitatum: constituitur ex eis quedam media qua-litas que est propria qualitas mixti. differens tamen in di-uersis secundum diuersam proportionis mixtionem. Et hec quidem qualitas est propria dispositio ad formā cor-poris mixti sic qualitas simplex ad formam corporis sim-plicis. Sicut ergo extrema inueniuntur in medio quod participat naturaz vtriusq̄z: sic qualitates corporum sim-plicium inueniuntur in qualitate corporis mixti. Quali-tas autem corporis simplicis est aliud a forma substantia-li ipsius. Agit tamen in virtute forme substantialis. Alio-quin calor calefaceret tantum: non autem per eius virtu-tem forma substantialis educeretur in actum: cum nihil agat extra suaz speciem. Sic igitur virtutes formarum subst̄ialium corporum simplicium saluantur. Sunt er-go forme elementorum in mixtis non actu sed virtute. Et hoc est q̄ philosophus dicit in primo de generatione. ⁊ ne. Non remanent elementa actu in mixto neq̄z corrum-puntur etiam ambo neq̄z alterum. Saluatur enim vir-tus eorum. Hec ille formaliter. ¶ Et per hoc patet so-lutio ad omnia argumenta ante in contrarium adducta: que nihil aliud probant quam quod elementa non cor-rumpuntur totaliter: sed manent in virtute. Non autem actu.

¶ Ubi in philosopho ⁊ Doctore Sancto. Quoniaz ve-ro vnum.

Quintum

sic procediturꝫ. Uide-tur q̄ vnuz ⁊ ens sint substantie rerum. Nam vnumquodq̄z di-citur vnum secundum suam substantiaz: vt ꝓbauit philosophus quarto huius. Ergo vnum ⁊ ens sunt substantie rerum. ¶ Ꝑ. 2°. Quicquid est in aliquo aut est subst̄ia aut accidens. Sed ens ⁊ vnum sunt in subst̄an-tijs materialibus ⁊ non sunt accidentia. Alias non essent de intellectu quidditatiuo substantiarum. Ergo sunt sub-stantie. ¶ Ꝑ. 3°. Supra in prima parte huius operis cō-cessum est q̄ maxime vniuersalia sunt magis substantie q̄z minus vniuersalia. Sed ens ⁊ vnum sunt maxime vni-uersalia. Ergo sunt maxime substantie. ¶ Ꝑ. 4°. Illud est subst̄ia quod est susceptibile cōtrariorum: vt patet in pīis. Sed ens est huiusmodi: quia ens potest dici bo-num ⁊ malum album vel nigrum. Igitur ⁊c. ¶ Sed cō-tra est philosophus in textu dicens. Quoniam vero vnū dicitur sicut ⁊ ens. ⁊ subst̄ia vniusvna: ⁊ quorum vna numero ⁊ vnuz numero: palaz q̄ nec vnum neq̄z ens cō-stingit subst̄iam esse rerum ⁊c.

Respondeo

dicendū q̄ ens ⁊ vnū possunt dupliciter cōsiderari. Uno mo-do quantum ad naturam quā significant. Et sic ens ⁊ vnū fm q̄ contracta sunt ad subst̄iaz significant subst̄iam rerum materialiuz sicut supra dictum fuit de vniuersali-bus. Alio modo possunt considerari fm q̄ sunt vnum in multis ⁊ secundum q̄ subst̄ant intentioni vniuersalitatis. Et sic non sunt subst̄antie rerum: licet hoc platonici volue-rint. ¶ Quod philosophus duabus rationibus probat. ¶ Quarum prima est talis. Nam nullum cōmune ē sub-stantia: vt probatum est superius. Sed ens ⁊ vnum sunt maxime cōia cum sint vniuersalissima predicata de om-nibus. Ergo non sunt subst̄antie: cum impossibile sit sub-stantiā vnius esse cōez substātiaz multoꝝ: cū subst̄antia sit ꝓpria eius cuius est sba: vt dictuz est. ¶ Ꝑ. 2°. Illud q̄ est per se existens nō ꝑ pōt reperiri in multis. Sba aūt est ens per se existens. Ergo non potest reperiri in multis. Sed ens ⁊ vnū reperiūtur in multis. Igit ides q̄ ens. ¶ Cōsiderādū est aūt pro declaratiōe huius fm pīm ⁊ Doc. S. in lectiōe q̄ hoc modo predicaē de reb⁹ vnum sicut

ficut ⁊ ens cum sint conuertibilia. Et vnuꝫ dicitur de aliqua re ⁊ ens propter substantiã eius. Uniꝰ enim ẽ vna ſba. Et illa sunt vnum numero quorum substantia ẽ vna. Si ergo ens ⁊ vnum essent substantie: tunc diuersoꝝ esset vna substantia. Unde palam est ꝙ vnum ⁊ ens non sunt substantie: sed significant id quod cõuenit rei ratione substantie. ¶ Sed instabat discipulus. Nam vnũquodqꝫ dicitur ens ſm ꝙ habet esse. Si ergo vnũquodqꝫ dicetur ens ſm suam substantiaꝫ: sequeret ꝙ vnũquodqꝫ haberet esse ſm suam substãtiã. Et per cõsequens nihil haberet esse p participationez: quod ẽ falsuꝫ ⁊ erroneũ. Et similiter cõcludi põt ꝙ nihil esset vnum p participationem. ¶ Dicendum ꝙ aliquid dici ens ſm suaꝫ essentiam põt intelligi dupliciter. Uno modo qꝛ nõ habet ꝙ sit ens ab aliquo alio in aliquo genere cause. Et sic solus deus dicitur ens per suam essentiam. Et sic ens creatuꝫ dicitur ens per participationez. Alio modo aliquid põt dici ens per suam eẽntiam qꝛ. ſ. habet esse per suam essentiam ⁊ a nullo alio in genere cause formalis. Tamẽ habet illud esse ab alio effectiue. ſ. a deo aut ab aliquo alio. Et isto modo ens dicit ens per suã essentiã. Et similiter vnum. ¶ Considerandum est vlterius ſm pbm circa finem huius lectionis ꝙ Plato bene dixit in hoc ꝙ posuit eas ee sub ſtantias rerum singularium. Nam de ratione substãtie est ꝙ sit per se existens. Si enim in aliquo singularium esset in aliis esse non posset. Nam id quod est vnuꝫ subsistens: in multis esse non põt vt dictum est. Sed in hoc recte non dixit ꝙ posuit vnaꝫ speciez esse in multis. Nã ista duo videntur opposita ꝙ aliquid sit separatum p se existens ⁊ ꝙ habeat esse in multis. ¶ Ad rationes autez omnes patet solutio per distinctionem positam in principio corꝑis articuli quia procedunt de ente ⁊ vno prio modo acceptis: ⁊ non secundo modo de quo est hic ad propositum.

¶ Questio. 72ª. Qualiter qõ qd erat esse se habeat ad rationem principij ⁊ causalitatis.

ª Modo considerandum restat qualiter quod quid erat esse se habeat ad rationez pncipij ⁊ causalitatis. ¶ Circa quod quaeruntur tria. ¶ Primo vtruꝫ qõ quid ẽ substantiarum materialiũ habeat rationem principii ⁊ cause sue. ¶ Secundo vtrum possibile sit querere idem de se ipso p questionez qd ẽ. ¶ Tertio vtrum totum integrale differat realiter a suis ptibus. ¶ Ibi in philosopho ⁊ Doctore Sancto. Quid autez oportet ⁊c. ⁊ est Lectio. 14.

ª B primum sic pcedit. Uidet ꝙ habeat rationez principii ⁊ cause substantiaꝝ vel materialiuꝫ. Nam oĩs causa vel est formalis vel materialis vel efficiens vel finalis. Sed ipsum quod quid est non põt esse causa formalis: qꝛ forma est altera pars compositi: si ergo quod quid est esset causa formalis: sequeret ꝙ non posset predicari de re: cum pars nõ predicetur de toto. Neqꝫ ẽt est causa materialis: pp eandem rationem. Neqꝫ etiaꝫ est efficiens aut finis: quia tales cause sunt extrinsece ⁊ nõ de intrinseca ratione ⁊ itellectu rei. Igitur ⁊c. ¶ Ꝓ. 2º. Nihil est causa sui ipsius ⁊ per consequens causa distinguitur realiter ab eo cuius ẽ causa. Sed ipsum quod quid est: est idem realiter cum diffinito cuiº est: vt supra pceſſuꝫ est. Igit ⁊c. ¶ Ꝓ. 3º. Corruptibilinuꝫ effectuꝫ: sunt cause corruptibiles: quia effectus ad causam est aliqua proportio 2º phycorum. Sed res mãles sunt corruptibiles ⁊ quod quid est: est incorruptibile: cuꝫ diffinitiones ⁊ scientie sint necessario incorruptibilium. Igit ipsum quod quid est nõ potest esse causa ⁊ principium rei materialis ⁊ corruptibilis. ¶ Sed contra est philosophus in textu ibi. Quid autem oportet dicere ⁊ quale quid substantiam rerum aliud velut principium facientes dicamus. Forsan enim ex hijs erit palam: ⁊ de illa substantia que est separata a sensibilibus substantijs. Quoniã ergo substantia ⁊ principium ⁊ causa quidem est: hinc est procedendum ⁊c.

Respondeo dicendum ꝙ substãtia que est quod quid erat esse: est principium ⁊ causa substantiarum materialium. Quod sic probat philosophus ſm Doctorem Sanctum. Nam illud de quo non queritur per questionem propter quid: sed in ipsum alia questa reducuntur: oportet esse principiuꝫ ⁊ causam. Nam questio propter quid querit de causa. Sed substantia que est quod quid erat esse rei materialis est huiusmodi. Non enim queritur propter quid homo est homo: sed propter quid homo est aliquid aliud. Et similiter est in alijs. Ergo substantia rei materialis: que est quod quid erat esse: est principium ⁊ causa.

¶ Ꝓ cuius declaratione considerandum est primo ſm philosophum in textu vt deducitur hic Doc. San. ꝙ querere propter quid ipsum sit ipsum vt querere propter quid homo est homo: nihil est querere. Quod sic patet. Nam in omni questione qua queritur propter quid: oportet aliquid esse manifestum ⁊ aliquid esse quesitum quod non est manifestum. Sed hoc non potest esse quando queritur propter quid ipsuꝫ sit ipsum. ſ. propter quid homo est homo. Nam scito ꝙ homo est homo: scitur propter quid homo est homo: quia est vna cõmunis animi conceptio: in omnibus huiusmodi: quã impossibile est aliquẽ ignorare: vt ꝙ vnumquodqꝫ est idem sibi ipsi. Ideo vnũquodqꝫ predicat de seipso. Igitur querere ꝑpter quid homo est homo: nihil est querere: quia nihil est dubitatũ: scito ꝙ homo est homo. Alio: huius deductionis sic declarat. Nam quattuor sunt questiones vere scibiles: vt pz. 2º. posterioꝝ: vz si est: qd est: quia est: ⁊ propter quid. Et due istarum. ſ. quid est: ⁊ propter quid: coincidunt: vt ibidem probatur. Sicut autem questio quid est: se habet ad questionem an est: ita ⁊ questio propter quid: ad questionem quia est. Sed cum queritur de aliquo quid est: oportet esse aliquid manifestum scilicet an est: ⁊ aliquid quesituꝫ. ſ. quid est. Si enim non esset manifestum an est: in vanum quereretur quid est. Ergo etiã dum queritur de aliquo pp quid est: oportet esse manifestũ quia est. Dum enim queritur propter quid luna eclypsatur: oportet esse manifestum ꝙ eclypsatur. Ergo in omni questione qua queritur propter quid: cum propter quid coincidat cum quid est: ⁊ quid est: pre supponat an est: in omni tali questione propter quid: oportet ꝙ sint duo precognita tanqꝫ manifesta. ſ. an est: ⁊ ga est ⁊ vnũ dubitatum seu quesitũ. ſ. propter quid. Quod fuit pbandũ. De quo in 2º. posterioꝝ est ꝑprie disputandum atqꝫ discutiendum. ¶ Considerandum est 2º. ſm philosophum in textu pro declaratione minoris precedentis discursus: ꝙ inquerendo pp qd idẽ de seipso: nihil ẽ querere. Sz q̃rendo aliud de alio: aliqd est querere. Et sic querendo al quando q̃ritur propter quid tonat. ℜ Respõdetur quia sonus fit in nubibus. Aliquando autem queritur causa ipsius forme in materia: que est efficiens vel finis. Efficiens quidem vt cum queritur propter quid lapides ⁊ ligna sunt domus. ſ Potest responderi per causam efficientem: puta ꝑpter domificatorem. Finis autem cuꝫ sic queritur põt responderi per causam finalem. ſ. vt defendamur a frigore ⁊ caumate. Sed hoc interest inter causam efficientem ⁊ finalem. Quia causa agens solum queritur in fieri ⁊ corrumpi. Sed causa finalis non solum queritur in fieri ⁊ corrumpi: sed etiam inesse. Et hoc ideo est: quia agens est causa forme in materia in transmutando materiam ad formaz. Quod fit in generari ⁊ corrumpi. finis vero inquantũ mouet causam agentem p intentionem est causa etiam in fieri ⁊ corrumpi. Inquãtum vero res per suam formam ordinatur in finem: est etiam causa in essendo. Unde cum dicit ꝙ lapides ⁊ Lec. 1.

ligna sunt domus pp artem domificatiuam: intelligitur ꝙ ars domificatiua est causa efficiens in fieri ipsius domus. Cum vo dicitur ꝙ lapides ⁊ ligna sunt domus vt defendamur a frigore: pōt intelligi ꝙ hoc sit causa ī fieri ipsius domus ⁊ ēt ꝙ pp hoc esse domum sit vtile. Hec phūs ⁊ Doc. S. in lectione. ¶ Sed contra predicta ista bat discipulus dupliciter. pº sic. Nam illud quod respō detur ad q̄stionem pp quid: est ipsum quod quid est: vt ꝓbatur in conclusione ꝓposita. Si ergo causa efficiens ⁊ finis respōdeant̄ ad interrogationem pp quid: sequit̄ ꝙ causa efficiens ⁊ finis pertineant ad quidditatem rei. Sed consequens est falsum: cum non intrinsece ⁊ essentialiter concurrant ad essentiam rei. Igitur ⁊c̄. ¶ Ꝑ. 2º. Quando ab esse effectus sequitur esse cause: illa causa nō solum est causa rei in fieri: sed etiam quātum ad esse. Sicut bene sequitur. Illuminatio aeris a sole est: ergo sol ē. Unde sol non solum est causa fieri ipsius illuminationis sed etiam quātum ad esse. Sed ab esse effectus ad eē diuini agentis ⁊ primi valet consequētia: vt probat Doc. S. in pª parte. q. 2. ar. 2º. Igitur agens non solum ē causa rei quantum ad fieri: sed ēt quantū ad esse. ¶ Respondendum de quidditate logice vel metha. cōsiderata. 8º. hui⁹. q. 6. ar. 2º. Ad primū ꝓ philosophū in textu: ꝙ cā efficiens ⁊ finis pertinent ad quidditatem rei logyca loquendo: nō autem phyſice aut metha. loquendo. Cuius rationem assignat Doc. S. in lectione dicens. Nam logycus considerat modos predicandi ⁊ non essentiaz rei. Unde quicquid respōdetur ad quod quid est sine illud sit intrinsecum vt materia vel forma: siue extrinsecuz: vt agens vel finis: dicitur pertinere ad quod quid ē. Et hoc logyce loquendo. Sed qui essentiam rerum querit: finē vel causam agentem cum sint quedaz extrinseca: nō comprehendit sub quod quid erat esse. Unde si dicamus ꝙ domus est aliquid prohibens a frigore: logyca loquendo significatur quod quid est: non autem fm considerationem phy. Hec ille formaliter. ¶ Et addit ꝙ philosophus hic exemplificat de artificialibus: quia in eis maxime ē manifestum ꝙ sunt propter finem. Quāuis autem naturalia sint propter finem: tamen hoc fuit a quibusdaz negatum. Ideo magis exemplificat in artificialibus q̄s ī naturalibus. Hec ille. ¶ Dicenduz ad 2m sicut dicit hic Doc. S. ꝙ philosopus loquitur hic de substantiis sensibilibus. Unde intelligendum est hoc quod hic dicit̄ de agente naturali quod agit per motum. Nam agens diuinum quod influit esse sine motu: est causa non solum in fieri: sed etiam in esse. Hec ille.

Ad primum igitur dicendum ꝙ dupler ē forma. s. forma totiꝰ ⁊ forma partis. Forma igitur partis est altera pars compositi: ⁊ non predicatur de toto in recto ⁊ essentialiter. Sed forma totius est actualitas totius: ⁊ est quoddam totuz cōpositum ex materia ⁊ forma cōmuni: vt supra dictum est loquendo de forma totius substantiarum materialium. Ipsum autem quod quid ē rei: est forma totius. Unde non oportet ꝙ sit altera pars compositi. Et sic argumentum non sequitur. ¶ Ad 2m dicendum ꝙ licet ipsuz qō quid est sit idem realiter cum diffinito: tamē differt realiter a suppoſito cuius est causa formalis in substātiis materialibus de quibus est ad propositum. ¶ Ad 3m dicēdum ꝙ quidditates rerum materialium corruptibiliuz licet sint incorruptibiles per se: tamē corrumpuntur per accidens ad corruptionem. s. singularium suppositoruz. Inter causam ēt ⁊ effectum non debet esse omnimoda similitudo ydemptitatis aut proportio equalitatis: alias oporteret cōcedere ꝙ cā esset effectus ⁊ ꝙ effectus causaret: ⁊ sic de similibꝰ ꝓdicatis: sed sufficit similitudo siue ꝓportio iequalitatis. Unde rō nō sequit̄.

¶ Ibi in phō ⁊ Doc. S. Latet aūt ⁊c̄.

¶ Ad secundum sic proceditur. Uidet̄ possibile sit querere idem de se ipso per questionem quid est. Nam queritur communiter quid ē homo. Sed q̄rendo qd est hō: q̄rit̄ idē ꝺ se ipso. Ergo ꝙ q̄stionē quid est contingit idē q̄rere ꝺ seipso. ¶ Ꝑ. 2º. Per questionem quid est queritur diffinitio de diffinito. Sed diffinitio ē realr idē cū diffinito: vt supius concessum est: ergo idem vt prius. ¶ Ꝑ. 3º. Si non conuenienter quereretur idem de se ipso per questiones qd est sequeretur ꝙ in substantiis simplicibus non posset formari questio. Sed consequens est falsum. Igitur ⁊c̄. Consequentia patet: quia ibi idem est suppositum ⁊ qd. ditas vt supra probatum est. Falsitas vero consequentis sic patet. Nam de qualibet substantia contenta sub genere generalissimo predicatur substantia in quid de omnibus contentis sub ea directe ⁊ per se: quia genus predicatur in quid de omnibus: vt patet per Porphyrium. Cum ergo substantie simplices contineantur directe sub substantia: sequitur ꝙ de eis posit formari questio quid est. ¶ Sed contra est philosophus in textu ibi. Latet autem marime quod queritur propter quid simpliciter dici: sed non differre quia hoc est hoc. Sed oportet coniungentes querere si autem non ⁊c̄.

¶ Respondeo dicendum ꝙ quando de aliquo queritur quid est: vt puta querendo quid est homo: potest dupliciter intelligi. Uno modo quia aliud est quod supponitur: ⁊ aliud est quod queritur: vt sit sensus: quid est homo: id est propter quid. Sortes qui supponitur homini: est homo. Et sic bene per questionem quid potest queri idem de se ipso non quidem fm rem sed fm vocem. Alio modo potest intelligi quia idem est quod supponitur ⁊ idem ē quod queritur. Et isto modo per questionem quid est nō contingit idez querere de se ipso. Quod sic ꝓbat fm phm. Nam si per questionem quid est quereretur aliquid idē de se ipo: sequeretur ꝙ aliqua questio esset cōmunis ad aliquid querere ⁊ ad nihil querere. Sed cōsequens est impossibile. Igit̄ ⁊c̄. ¶ Patet ꝓsequētia: quia necesse est ꝙ p q̄stionem pp qd q̄rat̄ aliqd de alio: ⁊ nō idem de se ipso vt ꝓbatum ē. Sed q̄stio qd coincidit cum q̄stione pp qd. Ergo necesse est per q̄stionem qd q̄rere aliud de alio. Si ergo ꝙ eandem q̄stionem qd est q̄rat̄ idem ꝺ se ipso qō nihil est q̄rere vt ēt supra ꝓbatum ē: sequitur ꝙ eadem q̄stio erit cōmunis ad q̄rendū aliqd de aliquo ⁊ ad nihil q̄rendum qō fuit ꝓbandū. ¶ Et p hoc pz respō sio ad dubitationē quā mouet hic phūs: in q̄ q̄rit̄ virum in simplicibus terminis qñ q̄rit̄ qd est hoc vt quid ē homo: necesse sit ēt q̄rere aliud de alio: ⁊ nō sit possibile q̄rere idem de se ipso. ¶ Sed istat Doc. S. in lectione ꝺ additionem huius dubitationis phy: sic dicēs. Sed videtur hic ad propositum de questione pp qd est. Nam ergo locutus fuerat supius de q̄stione pp qd est. ¶ Et p hoc pz respō detur ꝙ hec dubitatio nō sit ad ꝓpositum. Nam phūs hoc rñdet hic Doc. S. dicens: ꝙ q̄stio quid ⁊ pp qd in idem quodāmodo coincidūt vt dictum est. Et ideo questio qd est pōt trāsmutari in q̄stionem pp quid ē. Unde q̄stio. n. quid ē querit de qdditate: pp quam id de quo querit̄ qd est predicatur de quolibet suoꝝ suppositoꝝ ⁊ cōuenit partibus. Propter hoc enim Sortes est homo: ⁊ cōuenit ei id qō respondetur ad questionem facta: qd est homo. Idem ergo est querere quid est homo: ⁊ querere ꝓpter quid est homo. Hec ille formaliter. ¶ Consideranduz est aūt ꝙ ex ꝓdictis phūs infert vnū correlarium. vz. ꝙ ex quo in omnibus questionib⁹ q̄rit̄ aliqd de alio sicut de materia causa q̄ est formalis ⁊ causa formalis in substantiis simplicibus que nō sunt composite ex materia ⁊ forma non est aliqua questio. Quod sic pz. Nam in omni q̄stione vt dictum est opz aliquid esse notum ⁊ aliquid queri quod ignoratur. Sed substātie simplices vel tote cognoscuntur vel tote ignorantur: vt infra. 9º. phūs dicetur. Ergo in eis non est questio. ¶ Ex quo sequitur vlteriꝰ ꝙ pp ꝓdicta de substantiis simplicib⁹ nō ē. Cuius doctrina: sicut ē in substātiis sensibilib⁹. Cui⁹ doctrina est generatio sciētie. Sciētia aūt fit in nobis per hoc ꝙ

hoc ꝙ scimus pp qd ⁊ ēt sillogismi demōstratiui faciēs scire medium est pp qd. Ergo de eis nō est doctrina Hec Doc. S. Sed instabat discipulus dupliciter. Maz in ꝗstione an est: nō est aliqd notum ⁊ aliqd ignoratum: cum sit ꝗstio pª ⁊ simplex. Ergo insufficienter dictuz est ꝙ in omni ꝗstione est aliquid notum ⁊ aliqd ignoratum qō queritᷣ. ¶ Ꝺ. 2°. Si de substātiis simplicibus nō sit doctrina neqz sciētia: sequitᷣ ꝙ hec metha. que tamē tractat ꝑncipaliter de eis nō sit scientia. Sed ꝓsequens est ꝑ ꝑbm in pº huius: vt ibidem disputatum est. Igitur ⁊c. Dicēdum pº negando añs. Quia in ꝗstione an est oportet ēe notum quid nominis: vt exp: esse dicit Doc. S. in pº posteriox. Nullus. n. ꝗret an aliqd sit in rex nā: nisi sciret quid ꝙ nomen significat. Et sic in ꝗstione an ē aliquid est notum: ⁊ aliqd ignoratum. Uel pōt dici ꝙ philosopus loquitur de ꝗstionibus complexis. Questio aūt an est: est questio incomplexa. Unde nihil ad ꝓpositum ꝑma tamen solutio melior est. Dicēdum 2°. ꝙ duplex est scientia. vz. scientia qz est que habet a posteriori de aliquo. vz. per effectus. Alia ē scientia pp qd ⁊ a priori. ¶ Sbus aūt hic nō vult dicere ꝙ nō habeamus de substantiis simplicibus aliquam sciam qz ē: sed ꝙ nō habemus de eis sciam pp quid ⁊ a priori. Ideo vtit nomine doctrine. Unde ⁊ subiungit i textu ꝙ alius ē modus ꝗstionis talium substantiax. In cogitationem. n. taliū substantiax vt deducit hic Doc. S. non ꝓuenimus nisi ex substātiis sensibilibus: quax substātie simplices sunt quo dāmodo cause. Et ideo vtimur substātiis sensibilibus vt notis: ⁊ ꝑ eas ꝗrimus substātias simplices sicut ꝑbus infra in. ¶ Huius ꝙ motum inuestigat substātias imateriales. Et ideo in doctrinis ⁊ ꝗstionibus de talibus substantiis vtimur effectibus: ꝗsi medio ad inuestigandum sbas simplices quax quidditates ignoramus. Ex quo patet ꝙ ille sbe simplices comparant ad istas in via doctrine sicut forma ⁊ alie cause ad māz. Sicut. n. ꝗrimus in substantiis mālibus formā finem ⁊ agētem vt causas materie: ita ꝗrimus sbas simplices vt cās sbax mālium. Hec ille formaliter.

Ad primū igitᷣ ꝑncipale dicendum ꝙ ꝗstio qd ē pōt dupliciter cōsiderari. Unoº vt ē qō simplex distincta a qōne pp qd. Et sic idē pōt ꝗri ꝙ notum sit de aliquo ꝙ sit in rex nā: ⁊ ignoratum sit qd est. Aliomō pōt ꝓsiderari vt coincidit cuz ꝗstione pp qd est. Et sic idem nō pōt ꝗri ꝺ se ipso: Sed dum sic ꝗritur opz ꝗstionem corrigere vt dicit hic ꝑbus modo expositō. ¶ Et ꝙ hoc ꝑz rñsio ad. 2ᵐ. ¶ Ad 3ᵐ. dicēdum ꝙ qd pōt accipi dupliciter. Unomō cōiter pro oi ꝑdicato i qd. Et istomō pōt formari ꝗstio qd ē de substantiis separatis. Dicimus. n. cōiter qd est angelus. Et respōdemus ꝙ est substātia incorporea. Aliomō accipitᷣ qd est ꝙ diffinitione qd. ditatiua rei. Et istomō ꝺ substātiis simplicibꝰ nō ē ꝗstio qd est neqz pp quid vt expositum est. ¶ Ibi in philosopho ⁊ Doc. S. Quoniam uero ex aliquo componitur.

Ꝺ tertium sic ꝓcedit. Uideᷣ ꝙ totum cōpositum ītegraliter nō differat realiᷣ vel nō dicat aliquaz realiterem distinctam a suis ptibus. Nam vī illa realitas seu entitas totius eēt sba: vel accidēs. Nō 2ᵐ qz sic nō icluderet in ītellectu totius sbalis. Si vō pᵐ: vel eēt materia vel forma vel totū compositum. Nō 3ᵐ qz sic vnum cōpōituz eēt duo composita. Si vō pᵐ aut 2ᵐ: sequitᷣ ꝙ totum cōpositum nō icludat aliquā realitatem ꝑter ptes: cum mā ⁊ forma sint partes compositi. ¶ Ꝺ. 2°. Si sic: sequeretur ꝙ illa 3ª. entitas seu realitas poneret in diffinitione totius. Sed manifestum ē ꝙ nō ponitᷣ 3z solum ponitᷣ genus qō sumitᷣ ab vna ꝑte cōpositi. ſ. a mā: ⁊ differētia ꝗ sumitᷣ ab altera ꝑte eius. ſ. a forma. Ergo ⁊c. ¶ Ꝺ. 3°. Si sic: aut illa entitas siue realitas ꝓcederet vnionem forme ꝑtis in mā: aut sequeretur Non pᵐ qz forma partis vnitᷣ materie nude. Nec ēt 2ᵐ qz illud qō aduenit materie iam ꝺ formate: aduenit enti i actu: ⁊ sic est accidēs: qō ē iconueniens. Igitᷣ ⁊c. ¶ Sed cōtra est ꝑbus in textu. ibi. Quoniam vō ex aliquo compositum sic vt vnum fit omne. Sillaba aūt nō ē elemēta nec idem. b. ⁊ a. Hec caro ignis ⁊ terra. Dissolutis. n. huis hec qdem adhuc nō sunt, vt caro ⁊ sillaba. Elemēta vō sunt: vt ignis ⁊ terra: est igitᷣ aliqd sillaba non solum elementa ⁊c.

Respondeo dicēdū ꝙ ptes totiº cōpositi ītegralis ꝑt dupliciter ꝓsiderari Unoº ꝺ se: ſū siue diuisim. Et sic manifestū ē ꝙ totū ītegrale differat realiter a suis ptibº. ſ. diuisiz sumptis: qz ī cludit aliquid realiter qō non includit pars. Sicut domus includit fundamentū quod nō includit ipse paries. Unde domus differt realiter a pariete. Aliomodo posſunt ꝓsiderari ꝺm ꝙ sunt simul sumpte. Et sic ꝺ sortis dicit in pº ꝑbyᵉ: ꝙ totum integrale non differt realiter ab oībus partibus integralibus simul sumptis. ¶ Sed hoc est contra ꝑbum in ꝑsenti. Ubi ꝓbat ꝙ totum ītegrale differt realiter ab oībus partibus ēt simul sumptis tali rōne. Nam toto corrupto: adhuc remanere ꝑt etiā omnes ptes integrales: licet nō sub forma totius. Sicut corrupto mixto: possunt remanere oia elementa vt dicit hic textus. Ergo totum differt realiter a suis partibº integralibus ēt simul sumptis: qz idem realiter non pōt corrumpi ⁊ remanere in esse simul ⁊ semel. ¶ Ad hoc idem ꝓbandum pōt adduci talis ratio. Nam quādo aliquid includit aliqd realiter ⁊ intrinsece ⁊ actu qō alterū non includit inquātum huiusmodi illa distinguūtur realiter sicut illa quorum vnum se habet ex additione ad alterum. Sed totum includit aliquid reale realiter. ſ. formam totius quam non includunt partes integrales inquantum huiusmodi. Ergo totum ⁊ partes etiaz simul sumpte distinguuntur realiter. ¶ Considerandum est autem primo ꝙ philosophus in hoc passu innuit quādam distinctionem compositionis alicuius ex multis: vt dicit hic Doc. S. Nam quandoqz ex multis fit compositio: ita ꝙ totum compositum ex multis est vnum quoddam sicut domus componitur ex suis partibus ⁊ mixtum ex elementis. Quandoqz vero ex multis fit cōpositio: ttaqz totum compositum non est vnum simpliciter: sed solum ꝺm quid: sicut patet in cumulo ⁊ aceruo lapidum: quia partes eius sunt in actu cum non sint continue. Unde tale totum compositum simpliciter est multa: sed solum ꝺm quid est vnum prout illa multa associantur sibi in loco. Huius autem diuersitatis ratio est. Quia compositio quandoqz sortitur speciem ab aliquo vno quod ē vel forma vt patet in corpore mixto: vel compositio vt patet in domo: vel ordo vt patet ī sillaba ⁊ numero. Et tūc patet ꝙ totum compositum sit vnum simpliciter. Quandoqz vero compositio sortitur speciem ab ipsa multitudine partium collectarum: vt patet in aceruo ⁊ populo ⁊ aliis huiusmodi. Et in talibus totum compositum nō est vnum simpliciter: sed solum ꝺm quid. Hec Doc. S. formaliter in lectione. Sed instabat discipulus contra conclusionem probatam. Nam forma totius omogenei est in qualibet parte eius. Quelibet enim pars aque est aqua: vt innuit Doc. S. in prima parte. q. ij. arº. 2°. ad secundum. vbi sic ait. Duplex est totum. Quoddam est omogeneum quod componitur ex similibus partibus. Quoddam vero etherogeneum quod ex dissimilibus partibus componitur. In quolibet autem toto omogeneo totum componitur ex partibus formaz totius: sicut quelibet pas aque est aqua. Et talis est constitutio continui ex suis partibus. In quolibet vero toto etherogeneo quelibet ars caret forma totius. Nulla enim pars domus est domus. ⁊ nulla pars hominis ē homo. Hec ille. Uidetur ergo ꝙ totum omogeneum nihil includat quod non includat quelibet pars eius. Et per consequens non differt realiter a suis partibus. Dicendum ꝙ formam totius esse in qualibet parte potest intelligi dupliciter. Unoº ꝙ sit tota ī ꝗlibz ꝑte ꝺm eēntiā. Et sic forma

euiuslibet totius est in qualibet parte eius. Aliomodo q̄ sit totaliter in qualibet parte eius. Et hoc p̄ōt intelligi dupliciter. Uno modo q̄ sit totaliter ⁊ actualiter. Et sic forma alicuius totius: nō est in qualibet parte eius. Alio modo q̄ sit ibi totaliter in ꝓxima potentia que p̄ōt reduci in actum per vnicum actum alicuius diuidentis illud totum. Et sic forma totius omogenei est in qualibet pte Inde est: q̄ tale totum predicatur de qualibet parte ei⁹ Et sic non est in toto etherogeneo. Uerūtamen in predicto argumēto est duplex sensus. Nam ille genitiuus totius: p̄ōt construi vel cum illa dictione forma vel cum illa dictione omogenei. Si construatur cum forma: tunc est sensus q̄ forma totius ſm q̄ distinguitur contra formam partis est in qualibet parte toti⁹ omogenei. Si vero construatur cum omogenei tunc est sensus q̄ forma compositi: quod quidem compositum est omogeneum totum: est in qualibet parte eius. Et hic sensus est ad ꝓpositum dicti Doc. S. adducti in prima parte vbi supra

¶Considerandum. 2°. q̄ philosophus circa finem huius libri mouet vnam dubitationem. vz. Utrum quod quid est sit elementum. Et arguit q̄ sic. Nam omne qđ est in istis inferioribus aut est elementum aut est ex hijs elementis. Cum autez quod qđ est non sit corpus mixtū cui proprium est esse ex elementis. Ergo est elementuz

¶Ad hoc respondet breuiter p̄bus: q̄ ipsum qđ quid ē nō est elemētum. Quia elemētū ponet ad cām mālem. Nam elemētum dicit illud in qđ aliqd diuidit inexistens sicut in mām: vt in. 5°. huius habitum est. Cum ergo ipm qđ quid est sit p̄n^m formale essendi: nō p̄ōt dici elemētum: ꝓprie accipiendo elemētū. Ad hoc aūt qđ dicitur q̄ omne qđ est in istis inferioribus aut est elemētū aut ex elemētis: intelligendū est de substantiis mālibus compositis nō aūt de p̄incipiis formalibus. Unde aliqd est qđ nō est elemētum: neq̄ est ex elemētis. Ex quo īfertur q̄ cum ipm qđ qd est sit p̄n^m intrinsecus: q̄ nō ē causa efficiens neq̄ finalis. Cum ēt nō sit elemētū: non ē causa mālis. Cum ergo supra pbatum sit q̄ est p̄n^m ⁊ cā relinquit q̄ sit cā siue p̄n^m formale essendi rebus.

Lectio. 3.

Ad primum dicēdum q̄ illa entitas ē forma totius: ⁊ nō forma partis.

¶Ad 2^m. rñdet Antonius Andree dicēs: q̄ tota diffinitio ē aliqd aliud a suis ptibus. Sz ista rñsio est in rōnabilis: vt supra dictū est. Quia partes diffinitiōis nō significant ptes diffiniti. Alias nō p̄dicarent in recto ⁊ essentialiter de diffinito. Sed q̄libet earū significat totū diffinitum. Unde illa responsio falsum p̄supponit. Similiter ex illa solutiōe sequit q̄ homo ⁊ rōnale differūt realiter Similiter homo ⁊ aīal. Unde aliter rñdet Antonellus Archiepiscopus in penultima q̄stione huius libri dicēs q̄ illa forma totius non est p̄n^m essentiale diffiniti: qđ solum habet poni in diffinitione: sed se habet tanq̄s effectus ideo nō ponit i diffinitiōe. Sed hec solutio nō est min⁹ inrationabilis q̄ predicta. Nā omne principium diffiniti aut ē essentiale aut accidētale. Cōstat aūt q̄ forma toti⁹ non est principium accidentale. Alias sine forma totius posset res intelligi. Ergo est principium essentiale: ymo est ipsamet essentia: ut sepius philosophus dicit. Dicendum est ergo q̄ forma totius ponitur in diffinitione totius: vt cum dicitur q̄ homo est animal rationale: ponitur ibi forma totius scilicet humanitas implicite tamē. Quid enim est animal rationale nib homo aut ens habens humanitatem. ¶Ad 3^m. dicendum q̄ ex vnione forme partis cum materia: resultat forma totus: non q̄ forma totius sit vna tertia res rata alia a materia ⁊ forma partis: sed est ipsa forma partis includens materiaz quam non includit forma partis. Et sic nō aduenit enti i actu p̄ priorem formam. Unde arg^m. falsum supponit: ⁊ laborat in equiuoco. Qualiter aūt se hēat forma totius ad formam partis: supra declaratum est. q. 19. ar. 2°. per adducta. Doc. S. discipuli dñi nri yesu x̄pi: cui est laus ⁊ gloria in seculorum secula. Et sic exterminatur finis septimi libri methaphisice.

¶Incipiunt pertiles atq̄ preclare questiones magistri Dominici Flādrensis super Octauum Methaphisice Aristo.

¶Questio p̄ma. de mā que est p̄n^m māle rez sensibiliū.

Eterminata sententia eoz que ad subtilitatē rez sensibiliū ptinet ſm logycam ꝓsideratione ꝓsideranduz restat ſm p̄missa de hijs que ad sbam eaz ptinent ſm methaphysicā ꝓsideratione. Que qdem ꝓsideratio erit bipartita. ¶Primo. n. ꝓsiderādū est ō p̄incipiis rez sensibiliū. ¶Secō ō vnione seu vnitate eorūdem. ¶Circa p̄mū triplex occurrit ꝓsideratio. ¶Prima est de materia: que est p̄n^m māle rez sensibilium. ¶Scōa erit de forma q̄ est p̄n^m forma le eaz. ¶Tertia erit de hiis que ꝓsideranda sunt circa vtrūq̄z. ¶Circa p̄mū q̄rūtur septē. ¶Primo vtrū oēs sbe sensibiles ĩcludant mām. ¶Secō vtrū materia rez sensibilium sit ſeparabilis ſm esse a forma. ¶Tertio vtrum saltē sit ſeparabilis ab eo ſm rōnem ⁊ intellectū. ¶Quarto vtrū mā sit sbum generatiōis manēs idē sub vtroq̄z terminoz trāsmutatiōis. ¶Quinto vtrū in motu alterationis maneat idem sbum ēmp sub vtroq̄z termino. ¶Sexto vtrū ad materiā subiectā generationi sequant: alie mutatiōes ⁊ nō ecōuerso. ¶Septimo vtrū materia dicat aliquā entitatem distinctā realr a forma.

¶Sequitur in Doc. S. ⁊ philosopho. ibi. Ex dictis vtiq̄z ꝛc. ⁊ est Lectio. prima.

a

B primum sic ꝓcedit. Uidetur q̄ nō oēs sbe sensibiles ĩcludāt materiā. Nam aīa rōnalis est sba sensibilis. Tum p°. q⁹ ipsa est mobilis ēt p se post separationem eius a corpe: vt patet de anima x̄pi que descendit ad inferos. Tum 2°. quia ipsa est per se scibilis: cum de ea habeatur scientia in libris de anima. Scientia enim ortum habet a sensu: primo poste riorum. Sed constat q̄ anima rationalis non includit materiam: cum sit forma partis. Omne enim quod ĩcludit materiam: est totum compositu⁹. Igitur non omnes substātie sensibiles ĩcludunt materiā. ¶ 2°. Lucius competit motus per se: eidem competit ratio sensibilitatis. Mihil enim mouetur nisi corpus: vt probatur. 6°. physicorum. Omne autem corpus ē sensibile. Sed substantiis immaterialibus competit motus localis per se: tam continuus q̄z discontinuus: vt pbat Doc. S. in p̄ma parte. q. 53. ar. 2°. ⁊ 3°. Ergo substantie separate sūt sensibiles. Et tamen non componuntur ex materia ⁊ forma. Unde vocantur substantie in materiales a philosopho in. 7°. ⁊. 9°. huius. Ergo idēm vt supra. ¶ 3°. Lux est species ignis ſm philosophum: qui est corpus sensibile. Ergo lux est substātia sensibilis. Sed constat q̄ lux non componitur ex materia: cum sit qualitas actiua consequens formam solis vel alicuius alterius corporis ĩcidit: si quid tale fuerit: vt dicit Doc. S. in prima parte. q. 67. ar. 3°. Alias lux esset substantia composita. Igitur ⁊ cetera. ¶ 4°. Ipsius coloris ē intersecari ⁊ reflecti. Sed illa que reflectuntur sunt corpora. Ergo color est corpus sensibile. Sed color non includit materiam: cum sit quedam qualitas: vt dicit philosophus in p̄dicamētis. Igitur ⁊ cetera. ¶ 5°. Lelum est corp⁹ sensibile: vt patet ad sensum. Et tamen non includit materiam: vt vult Commentator in libro de substantia orbis. Quia illud quod ĩcludit materiam est corruptibile. Dicit enim philosophus 7°. huius q̄ materia est illud quo aliquid potest esse ⁊ non esse. Lelum autem est incorruptibile: vt pbatur primo de celo ⁊ mundo nec ē alterabile vt pbat ibidē rōne ⁊ tribus signis. Ergo nō oēs sbe sensibiles ĩcludūt materiā. ¶Sed ꝓra ē p̄bus ī p̄no

buius

huius libri dicēs. Ex dictis vtiqz sillogizare oportet ꝛc.
Et postea subiūgit. Substātie āt sensibiles oēs māz hūt.

Respōdeo dicendū: qꝫ oēs ſbe sensibiles mi/
tali rōne. ibi. Deide cum dicit. Sed ꝛ ſbe sensibiles ꝛc.
cludūt mām. Qđ ꝓbat doc. S.
Nam oēs ſbe sensibiles sunt in motu. Sed motus nō est
sine mā: cum nihil moueaꝫ nisi corꝓ. 3°. ꝛ. 6°. physicoꝝ
Ergo oēs substātie sensibiles ꝛcludut māz. Hec ille. Ad
idem pōt sic argui. Oīs ſba creata p se subsistens: vel est
forma vel est qđ compositum ex mā ꝛ forma: qz mā nō
habet eē p se: cum sit in pura potētia: ſm pbm. 7°. 8°. ꝛ
9°. huius. Sed nulla substātia sensibilis siue mālis: ē for
ma p se subsistēs: qz sic substātia mālis eēt immaterialis
ꝛ ſba sensibilis eēt ītelligibilis: qđ absurdū est. Igit ꝛc.
¶ Sed ꝛtra maiorē ꝓme rōnis ĩstabat sic discipul⁹. Mā
celum empireum ſm sui naturā est substātia sensibilis:
Et tamē nō est in motu: sed est penitus īmobile: vt dicit
Doc. S. in ꝓma pte. q. 66. ar. 3. Ergo falsum est dicere
qđ oēs substātie sensibiles sunt in motu. ¶ Sed dicebat
quidam rādens: qꝫ celum empireū lz nō moueaꝫ motu lo
cali: moueꝫ tñ motu aliquo alteratiōis qz ifluit aliqd in ce
lum primū mobile: vt Doc. S. ꝓcedit in prima pte vbi
immediate supra. Ideo argm. nullum. ¶ Sed ꝛtra hoc re
plicabat idem discipulus. Maz motus localis ē primus
omnium motuū ſm pbm. 8°. physicoꝝ. Sed remoto ꝓri
mo motu local: remoueꝫ posteri⁹. Ergo si celū empireū nō moueat mo
tu local: nō mouebiꝫ aliquo motu. ¶ Item: Si altera
ri est corruptibile: vt ꝓbat pbs in prīo de celo ꝛ mūn
do. Igit ꝛc. ¶ Dicendū p°. qꝫ ſbe sensibiles sunt dupli
ci ōria. Nam qdam sunt ꝓducte ſm statū prīs vite: ad
multiplicationē. s. coꝝ generabiliū seu ad ꝓseruatiōez
elemētoꝝ. Et oēs tales ſbe sunt ī motu: de qb⁹ intelligiē
ꝺdicta maior. Alia ē substātia sensibilis ſm sui nām: q̄ ñ
est ꝓducta pp ista iferiora principaliter: sz pp vitā ꝛ glo
riā beatoꝝ ꝛ substātiaꝝ separataꝝ: Et talis ſba sensibilis:
nullo mō ꝓsistit in motu: pp diuersitatē illaꝝ ſbaꝝ: ō qua
nō itelligiē maior ꝺdicta. ¶ Dicendum. 2°. qꝫ nullo mō
ꝓcedēdum est qꝫ celum empireum moueaꝫ motu altera
tionis: pp replicas discipuli q̄ vex ꝓcludunt vt ifra decla
rabiē. Unde eas ꝓcedimus. Sed vtꝝ celum empireum
influat aliqd in primū celum mobile: est difficultas ma
gna. Nam Doc. S. in. 2°. sniaꝝ di. 2. q. vlti. ar°. vltimo
expresse vult qꝫ nullā bēat ifluentiā sup alia corꝓa. Ubi
sic ait. Celum empireum nullā ifluentiā hz sup alia coꝝ
pora. Qđ rōnabiliter poni pōt. Nō. n. ponit aliqđ coꝝ
pus hēre ifluentiā sup aliud: nisi p motum. Quia vt in li
bro de causis dr̄. et aīa in hoc ab itelligentia deficit: qꝫ nō
imprimit in res nisi monēdo eas: ꝛ multo min⁹ coꝝ⁹.
Nullum. n. coꝝ monet nisi motum: vt a philosophis
ꝓbatum est. Celum. n. ꝓ motum suum calisat generatio
nem ꝛ corruptionē ī istis iferioꝝ⁹. Unde dicit. 8°. phy
sicoꝝ: qꝫ motus eius est sicut vita in existentib⁹ omnib⁹.
Unde dicit Rabi Moyses qꝫ celum ē in vniuerso sicut
coꝝ in aīali: cuius motus si ad horā gesceret: corꝓis vita
finiret. Unde cum celum empireum ponaꝫ immobile:
nō pōt rōnabiliter poni influētiam sup coꝝpora hēre. Cō
stat. n. qꝫ nō habet ifluētiam sine motu ad modum crean
tis. Hec tñ negari pōt qn deus potentiam influendi sine
motu ei ꝓferre potuisset. Sed qz nec hoc auctoritate con
firmaꝫ: neqz rōne: ideo positio eoꝝ q dicunt celum em
pireum influentiam hēre sup alia corꝓa eadem facilita
te cōtēniꝫ qua tenēꝫ: ꝛ ꝓcipue cum in talibus nō q̄ratur
qđ deus facere possit: sed qđ nature rei cōgruit. vt dicit
Augu. 2°. sup gen. Hec ille formaliter. ¶ Sed ꝛtrariuz
videꝫ velle in prima pte. q. 66. ar°. 3. ad. 2m. vbi sic ait.
Satis ꝓbabile est qꝫ celum empireum ſm quoſdā cuz
sit ordinatum ad statum glorie: nō hēat influentiam ī in
feriora corꝓa: que sunt sub alio ordine: vtputa ordina
ta ad naturalem rex cursuz. Probabilius tamē videtur
dicēdum qꝫ sicut supremi angeli q assistunt habēt influ
entiam sup medios ꝛ vltimos q mittunt q̄uis ipsi non
mittanꝫ ſm Diony. ita celum empireum habet influen
tiam super corꝓa que monenꝫ: licet ipm nō moueaꝫ.
Et ꝓp hoc pōt dici qꝫ influit in primum celum qđ mo
ueꝫ. Hec ille formaliter. Dicendum ergo qꝫ celum em
pireum aliquid influere in alia corꝓa pōt intelligi du
pliciter. Uno modo qꝫ influat in ea aliquid trāsiens: ꝛ ad
uenies eis per motuz. Et sic non influit. Alio modo qꝫ
influat in ea aliquid fixum ꝛ stabile. Et isto modo bene
influit in ea: vt innuit Doc. S. in prima parte vbi supra
subiungens qꝫ celum empireum influit in primum celū
quod moueꝫ nō aliquid transiens ꝛ aduenies per motū
sed aliquid fixum ꝛ stabile: puta virtutem continendi
ꝛ causandi vel aliquid huiusmodi ad dignitatem perti
nens. Hec ille. Uel aliter dicendum ꝛ melius ne per cō
cordantias discipulorum humanitas ꝛ veritas magistri
vz. Doc. S. obumbretur aut suppediteꝫ qꝫ illud quod
dicit in. 2°. sententiaꝝ per tempus ante doctoratum suuz
probabiliter sustinuit. Sed postea diligentius conside
rans. visum est ei dicendum fore sicut dicit in prima par
te. Et qꝫ hoc sit verum: patet per eum in quolibetis quo
libeto. 6°. q. vltima. ar°. vmeo vbi sic ait. Aliqui posue
runt celum empireuz non habere influentiam in reliqua
corꝓa: qz non est institutum ad effectus naturales: sed
ad hoc qꝫ sit locus beatorum. Et hoc quidem aliqñ mihi
magis visum est. Sed diligentius considerans conside
rauī magis dicendū qꝫ influat in corꝓa iferioꝝa. Quia
totum vniuersum est vnum vnitate ordinis: vt patet per
philosophuz. 11°. metha. Hec aūt vnitas attenditur ſm Lectio. 3.
qꝫ quodam ordine reguntur corꝓalia per spiritualia:
ꝛ inferioꝝa corꝓa per superioꝝa: vt Augu. dicit. 3°. de
trinitate. Unde si celum empireum non influeret in coꝝ
pora inferioꝝa non contineretur sub vnitate vniuersi: qđ
est inconueniens. Uidetur aūt ꝓprius effectus eius eē
perpetuitas ꝛ permansio in corꝓoribus iferioribus. Mā
ſm pbm 12°. metha. in celo sunt principaliter duo motꝰ
quorum vnus est ab oriente in occidentem: qui vocatur
diurnus ꝛ est super polos equinoctiales. Et qz iste motꝰ
est vniformis: causat perpetuitatem in istis inferioribus
mobilibus. Alius aūt est motus ab occidente in orientē
quo monetur sol ꝛ alij planete: qui est super polos zo
diacos: per quē planete accedunt ꝛ recedūt a nobis. Uñ
iste motus ꝓprie causat differentiam generationis: ꝛ
ceterorum motuum in istis inferioribus. Et sic continua
tur generatio ꝛ corruptio in istis inferioribus quousqz
deus voluerit: Que quidem quātum ad continuitatem
causaꝫ a primo motu: quātum autem ad contrarietatem
a. 2°. Sicut autem vniformitas motus p̄cedit difformi
tatem: ita ēt vnitas quietis precedit vnitatem motus: qz
moueri est aliter se habere nunc q̄s prius. Et sic quies ha
bet puram vnitatem. Uniformitas autem motus habet
vnitatem cum diuersitate. Et ideo primū celum. s. empi
reum singulariter per suam quietem influit. Scōm aūt
celum quod dicitur aqueum: influit per suum motum
vniformē. Tertiū autem celum. s. sydereum influit per
suum motum difformē. Hoc autem est ꝓprium huic
corꝓori quod influit sine motu: inquātum est supremū
attingens quodāmodo ordinem spiritualium substātia
rum prout Diony. dicit. 2°. ca°. de di. nominibus qꝫ di
uina sapientia cōiungit principia secundorum finibus pri
morum. Hec ille. Et subiūgit ī solutiōe primi argmē
ti qꝫ celum empireū magis influit in celum aqueum: q̄s
in iferioꝝa corꝓora: inquātū. s. celum aqueum plus reci
pit de influentia celi empirei: vt vniformitas motus ei⁹
ostendit. Unde ꝛ magis conuenit cum celo empireo
ratione sue vniformitatis: q̄s celum syderenum. Hec ille.
¶ Sed instabat discipulus probando qꝫ celum empi
reum ifluat etiam per motum. Nam illa que sunt eius
dem nature: hūt similes opationes. Sed celuz empireū
est ens nāle sicut ꝛ alia corꝓora celestia. Ergo pari rōne
debent moueri ꝛ p cōsequens influere per motum sicut
ꝛ alia. ¶ Dicēdū qꝫ aliqd dr̄ ens nature dupliciter vt di
cit Doc. S. in. 2°. sentētiarū di. 1ª. q. vlt. ar°. 2°. ad. 4m.
Uno modo ꝓut ens nāe distinguit ꝙ ens in aīa. Et sic dr̄

ens nãle omne illud qõ hz esse fixuz in nã. Et isto° celuz empireũ ⁊ ẽt angeli dñr entia nãlia. Alio° dicit ens naturale fm q ens nãe diuidit ꝓtra ens diuinũ qõ abstrahit a mã ⁊ a motu. Et sic dicit nãle solum id qõ mouet ⁊ qõ est ordinatũ ad gnãtionẽ ⁊ corruptionẽ in istis inferioribus. Et hoc modo celũ empireuz nõ est ens nãle sz diuinũ qõ ordinat ad gloriã beatoꝝ. hec ille formaliter.

¶ 2°. Instabat discipulus ad idez. Nam mã est ꝑn^m rez nãliuz que subijciunt motui ⁊ transmutationi: vt pz ꝑ°. 2 e.13. ꝑ° et. 2°. phyz. Sed ī celo empireo est materia. Ergo influnt per motũ sicut et cetera corpora nãlia. ¶ Dicendũ q triplex est mã. Quedã est que subijcit ẽntitati motui et pruationi ad formã substãtialẽ. Et talis mã reperitur in oib⁹ per se gnãbilibus ⁊ corruptibilibus. Alia est que subijcit ẽntitati et motui locali: nõ tñ ꝑuationi ad formã sbalem. Et talis est in corporib⁹ celestib⁹ circulariter motis. Alia est materia que est subiecta ẽntitati: nõ tñ alicui motui nec ꝑuationi ad formã sbalem. Et talis mã repit in celo empireo. Hec aũt mã nõ est ꝑn^m rez naturaliũ: sed illa que se extendit ad primã ⁊ sedam acceptiões materie ꝑassignatas: vt pz. ¶ Cõsiderandũ est autẽ ꝑ° pbus anteq̃z ꝓcedat ad ꝑdictã ꝓclusionẽ aliqua resumit que superi⁹ dicta sunt. vz q in hac scia querũtur ꝑncipalr cause et ꝑn^a et elemẽta sbaꝝ. Cum.n. hec scia ꝓsideret ens cõe sicut ꝓpriũ sbm qõ quidẽ diuidit per sbam ⁊ nouẽ gnã accidẽtiuz. accidẽtiuz vo cognitio ex sba dependeat: vt in 7° hui⁹ pbatũ est: relinquit q ꝑncipalis intentio huius scie sit circa sbas. Et q: scire vnũqõq̃z nõ cõtingit nisi cognitis ꝑncipijs et causis ei⁹: sequit q ad hanc sciaz ptinet inquirere ꝑn^a causas et elemẽta sbaꝝ ꝑncipalr. Que q̃lit̃ Lectio. 3. differãt: dictũ est. 5°. hui⁹. Deinde resumit modos qb⁹ sba accipit. Continuat ẽt se ad ꝓcedentia dicens qd determinatuz sit: et qd restat determinandum: vt pz in textu.

¶ Considerandũ est 2° pro maiori declaratione ꝓclusionis q sba põt dici sensibilis dupliꝛ. Uno° actiue. s. illa q̃ apta nata est sentire. Et sic solũ aĩal est sba sensibilis. Sz sic non accipit hic in ꝓposito. Alio° passiue. s. pro ea que apta nata est sentiri: vel per se vel per accns. Et hoc mõ põt dupliꝛ ꝓsiderari. Uno° cõiter vt. s. diuidit sba ī mãz formã et totũ ꝓpositũ: sicut patuit. 5°. et. 7°. huius. Et sic nõ quelibet sba sensibilis includit mãm. Alio° sba accipitur ꝓprie. s. pro sba cõposita: que per se subsistit in rerum nã subsistẽtia ꝓpleta. Et sic ois sba sensibilis icludit mãz. De qua loquit pbus hic in proposito.

Ad primum ergo dõm q aĩa rõnalis põt dupliꝛ ꝓsiderari. Uno° vt est vnita corpori. Et sic nõ est mobilis aut sensibilis per se tanq̃z sbm motus: sed per alteꝝ. Qõ sufficit ad hoc q de ea habeat scia per se. Nõ.n. opz q illud de quo habet per se scia: q cadat per se et formaliꝛ sub sensu. Alio° cõsiderat aĩa rõnalis: vt est, separata a corpore. Et sic nõ est sba sensibilis ꝓprie dicta. Et qñ dicebat q mouet motu locali. ¶ Dicendũ q dupliex est motus localis: vt dicit Doc. S. in ꝑma parte. q. 53. ar. ꝑ°. Quidaz.n. est qui fit de loco ad locũ per cõtactũ dimensiue ẽntitatis. Et talis dicit motus physicus qui soli corpori debetur. 6°. phyz. et nõ aĩe separate. Alius est mot⁹ localis qui. s. est de loco ad locũ per mediũ vel sine medio per cõtactum virtutis. Et talis motus ꝓuenit aĩe separate et alijs substantijs mãm nõ includentibus. Et hz aĩa separata per se subsistat subsistentia incõpleta: nõ tñ subsistentia cõpleta: Quia est pars humane speciei. Et semp retinet naturam vnibilitatis et cõmẽsurationẽ ad ꝓpriuz corpus: per quã indiuiduata remanet post separationẽ modo superi⁹. 7°. huius exposito cum de indiuiduatione eius ageretur.

¶ Et per hoc pz solutio ad 2^m. q: motus cõpetit equoce substantijs ĩmãlib⁹ et istis inferioribus: vt declaratum est. ¶ Ad 3^m dõm sicut dicit Doc. S. in prima parte. q. 67. ar°. 2. q pbus vocat lumen ignem in ꝓpria materia. Sicut.n. ignis in materia aerea dicit flãma: et ī materia terrea dicit carbo: sic ignis in ꝓpria mã dicitur lumen. ¶ Ad 4^m dõm sicut dicit Doc. S. vbi nũc supra ad vltimũ. q intersecari et reflecti methaphorice attribuũtur colori. Qz.n. motus localis est primus omniũ motuz: vt dr. 8°. physicoꝝ. ideo vtimur noib⁹ ptinctib⁹ ad motum localem in alteratione. sicut hoc nomẽ distantie ptinet ad quantum est a loco ad oĩa ꝓria: vt pz. 10. hui⁹. ¶ Ad vltimũ dõm q celum nõ includit mãm subiectã ꝓtioni ad formam sbalem: qz omne tale est corruptibile. Sed bñ includit mãm subiectam forme substantiali sine primatione alterius forme substantialis. De quo infra disputabitur. q. 7^a. ar. ꝑ°. Et de celo empyreo. ar. 2.

¶ Ibi in Doc. S. Sed sciendũ est. ꝛc̃.

a **B secundum** sic ꝓcedit. Uidetur q mã sbarum sensibiliũ sit separabilis a forma fm esse naturaliter loquendo. Nam illud qõ ꝑcedit aliud tempore est separabile ab eo fm esse: vt pz ꝑ 8m supra. 7°. huius. q. 2. i. o. vbi probat substantiam ꝑcedere accidens tempore: qz. s. substantia est separabilis ab accidente. Sed materia ꝑcedit formaz tempore. Quod sic pz. Nam quicquid est prius generatione: est prius tempore. vt expresse dicit Doc. S. 7°. huius. Ec. 13. co. 3. li. Sed materia ꝑcedit formam generatione: sicut ꝑn^m eius ⁊ subiectũ. Ergo materia ꝑcedit formaz tempore. Et sic est separabilis ab ea fm esse. ¶ 2°. Accidens nãliter potest separari a suo subiecto. Nam accidẽs est qõ adest et abest preter subiecti corruptionez: vt pz per porphy^m et pbm in topicis. Ergo materia põt separari a forma. pz ꝓña. Quia sicut materia dependet a forma: ita accens a subiecto. ¶ 3°. Forma substãtialis fm ee est separabilis a materia: vt pz de anima rõnali. Ergo et materia est separabilis fm esse a forma. pz ꝓña. Quia sicut materia dependet a forma: ita ecõuerso: vt expresse dicit pbus. 5°. huius. ca° de causis. ¶ 4°. In opationibus nature in ꝑ. 2. formitas tempore precedit formationẽ: vt pz ad sensus. Ergo et in creatione materie prime informitas eius tpe ꝑcessit eius formationez: qz operatio nature sequit opationem prime cause sicut scia causa sequtur primã. Ergo idem qõ prius. ¶ 5°. Illud qõ remanet altero corrupto: est separabile ab eo fm esse. Sed materia remanet forma corrupta: cum materia remaneat sub vtroq̃z terminoꝝ mutatiõis: vt hic dicit pbus in hoc. 8°. Relinquitur ergo q materia sit separabilis fm esse a forma vi turaliter. ¶ Sed ꝓtra est pbus in textu dicens. Secũdã rationem substantiaꝝ. hec qdẽ sepabiles sunt. ille vo nõ.

Respondeo dicendum q materia fm esse nõ est nãliter separabilis a forma. Qõ sic ꝓbatur fm pbm. Nam qõ nõ est ens aliqõ actu in se cõsideratuz: sed est ens in potentia solũ: non est naturaliter separabile fm esse ab eo qõ habet esse actu. Sed materia nõ est ens aliqõ actu fm se cõsideratam. Ergo solum in potentia que habet esse actu per formaz. Ergo materia nõ est a forma separabilis fm esse. Ad idez põt sic argui. Nam sicut se habet corpus naturale ad diuersas fozas figuras: ita se habet materia prima ad diuersas fozas. Sed impossibile est esse aliqõ corpus naturale absq̃z aliq̃ figura. Ergo impossibile est esse materiaz absq̃z aliq̃ fozaꝝ. Hanc rõnez ponit Doc. S. in. 2°. sniaꝝ. di. 12. q. 1. ar. 4.

¶ 2°. Quicquid est per se: vel est actus: vel hñs actum. Sed mã fm se ꝓsiderata nõ est actus: cuz po^a et actus cõdividant. Ergo mã fm se esse nõ põt: nisi habeat actum. Nõ aũt aliũ nisi formã. ergo ꝛc̃. ¶ 3°. Illud dr̃ esse parabile fm ee ⁊ fm rem: qõ subsistit p seipm: et nõ ad subsistentiã alteri⁹. Sed mã subsistit p formã: cuz a forma accipiat suã actualitatez. Unũqõq̃z. n. subsistit fm q est actu. igit ꝛc̃. ¶ Considerandũ est aũt q ex pbo in primo passu eliciunt due differentie inter materiam ⁊ formam et totũ ꝓpositũ. Quaꝝ prima est. Nam mã nõ dicit sba quasi ens actu existens in se cõsiderata: sed quasi in poꝛ vt postea fit aliquid actu cum alio. Unde esse aliqd actu vocatur hic a pbo esse hoc aliquid. Forma vero dicitur sba quasi ens aliquid actu. Non tamen per se subsistẽs in ẽntũ hmõi. Nam forme rez sensibiliũ nõ sunt id qõ est: sed

sed quibus formaliter aliquid est. Sed totum ꝓpositum est ens simplr et per se subsistens. ¶Per se aũt dicit totuꝫ ꝓpositũ subsistere: nõ ita ꝙ substat sine alio. ſ. sine mã et forma ⁊ accidẽtib⁹: sed qr nõ subsistit ad subsistentiaꝫ alterius: sed potius econuerso. Scda dria est: qr forma est separabilis a mã fm rõnez: nõ tñ fm esse: qr põt itelligi sine mã indiuidnante: nõ tñ põt esse sine mã loquẽdo de forma mere naturali. Sed materia non est separabilis a forma neqꝫ fm esse neqꝫ fm rõnem: qr materia nõ põt intelligi sine forma: vt in sequenti articulo declarabitur. Totum vo ꝓpositus est separabile fm rem ab vtroqꝫ: nõ quidẽ ꝙ existere possit sine materia et forma: sed eo modo quo dictuꝫ est. qr. ſ. per se existit ⁊ nõ per alteruꝫ. Esse. n. separabile ab alio fm rem non est aliud in ꝑsenti passiu: cõ nõ existere ad subsistentiã alteri⁹ sicut etiã supra 7°. huius dictũ est. ꝙ substantia est separabilis ab omni accidente: qr. ſ. nõ subsistit ad subsistentiaꝫ alicui⁹ accñtis.

Ad primum igitr dõm ꝙ aliqd dicitur pri⁹ alio tempore dupliꝛ ꝑ° li°. 7°. huj⁹. q. 2. 1. c. fi. Uno° duratione. qr. ſ. ipsuꝫ existit altero nõ existente. sicut puer ꝑcedit tẽpore seipsuꝫ viruꝫ. Alio° aliquid dicit prius altero tẽpore: nõ qr prius per se existit: sed est pri⁹ generatione: nõ ꝙ prius tẽpore ꝙ ret ante aliud: sed uel qr est ꝑn̄m illi⁹ qõ generat: vl est sbm ma. Sed tamen nõ ꝓpter hoc sequit ꝙ materia sit separabilis fm esse a forma: qr illud hꝫ veritatez de prioritate tẽporis ꝓmo modo: ⁊ nõ scõo modo. Dicit. n. Doc. S. in. 7°. hui⁹. ꝙ esse prius gnãtione continet sub eo qõ est esse prius tempore: sed nõ ecõtra. Ea. n. que nõ hñt ordinem ad generationez alicuius: hꝫ sunt priora eo tempore: nõ tamen sunt priora eo gnãtione. sicut equ⁹ qui heri fuit nõ est prior leone hodie existente gnãtione: hꝫ sit prior tẽpore. ¶Pbus etiã nõ dicit ꝙ qcqd ꝑcedit aliud tempore: est separabile fm esse. Sed ecõtra. ſ. ꝙ qcqd est sepabile ab alio fm esse: est prius tempore. ¶Ad 2m dõm ꝙ aliquid esse separabile ab alio potest intelligi dupliꝛ. Uno° ꝓprie. Et hoc dupliꝛ. Uel per corruptionez vtriusqꝫ. Et sic ꝓpria passio dicit separabilis a suo subiecto. Uel per corruptionez vnius altero remanẽte. Et isto° omne accidẽs cõe est separabile a subiecto. Scõo modo aliqd põt dici separabile ab alio positiue. Et hoc dupliꝛ. Uno° fim ⁊ figura. sicut arbor ab homine. Alio° ex eo ꝙ per se existit: et nõ ad existentiã alterius: sed econuerso. Et sic totum ꝓpositũ dicit separabile a materia et forma: nõ autẽ materia ⁊ forma a toto cõposito. Et sic accipit hic in ꝓposito: Et isto° etiã substantia dicit separabilis ab accñte in. 7°. huius. accidẽtia aũt non sunt separabilia a suo sbo. ¶Ad 3m dicendũ negando ꝟsequẽtiaꝫ. Et ad ꝓbationez dicendũ ꝙ nõ dicit ibi similitudinẽ ꝛdemptitatis: sed ꝓportionis tñ. Sicut. n. mã nõ hꝫ esse nisi a forma: ita forma nõ habet esse nisi in mã loquendo pure naturali. Sꝫ tamen forma nõ habet esse actu a materia: hꝫ habeat esse in materia. Materia aũt habet esse actu a forma. Uñ nõ est simile. Uerũtamen anima rõnalis põt ꝓsiderari dupliciter. Uno° vt forma. Alio° vt aĩa. Si cõsideretur vt forma: sic nõ est separabilis a materia fm esse. Si vo cõsideretur vt aĩa: et vt talis forma. sic bene est separabilis a materia fm esse. Sed vt sic transcendit ꝓsiderationem naturalem: vt pz. 2°. physicoꝝ. ¶Ad 4m dõm etiam ne gando ꝟsequẽtiã. Cuius rõnez Doc. S. assignat in ꝓma parte. q. 66. ar. 2. ad 2m. qr natura ꝓducit effectuꝫ in actu de ente in potentia. Et ideo oportet ꝙ in eius operatione potentia tempore ꝑcedat actuꝫ et ifirmitas formationẽ. Sed prima causa ꝓducit ens in actu ex nihilo. Et iõ prio ducere potest statim rem perfectam: fm magnitudinem virtutis sue. Ideo nõ est simile. ¶Ad 5m dicendum ꝙ materiã esse separabilem a forma põt intelligi dupliciter. Uno° ꝙ sit sepabilis ab hac forma vel illa. Et sic materia generabiliuꝫ ⁊ corruptibiliuꝫ est saparabilis fm ea a forma: qr corrupta vna forma dum altera introducitur remanet materia. Alio° potest intelligi ꝙ sit separabilis ab omni forma. ita ꝙ denudata ab omni forma: habeat esse in rez natura. Et sic materia non est separabilis fm esse a forma. Unde argumentũ laborabat in equiuoco.

¶Ubi supra in Doc. S. et pbo. ¶Mã fm rõnẽ ſbax. ⁊c.

a **¶Tertium** sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ materia sit separabilis a forma fm rationez et intellectũ. Dicit enim Doc. S. in de vitate. q. 3. ar. 5. ad 3m. ꝙ materia prima cuius fm se ꝓsiderata esse nõ possit: potest tñ fm se cõsiderari. Et in de spualibus creaturis. q. 1. ar. 2° dicit ꝙ illud cõiter materia prima nominat: qđ est in genere substantie: vt potentia quedam intellecta ꝑter oẽm speciez ⁊ subiectum ⁊ ꝑter privationem. Ergo materia prima est separabilis a forma fm intellectum. ¶ꝑ 2°. Sicut se habet corp⁹ naturale ad diuersas figuras: ita se habet et materia prima ad diuersas formas: vt patuit in ꝑcedenti articulo. Sed corpus naturale potest intelligi absqꝫ omni figura: cum accidens nõ cadat in diffinitione substantie sed ecõuerso. Ergo ⁊c. ¶ꝑ 3°. Quando aliq̃ duo sunt distincta realiter: vnuꝫ põt intelligi sine alio per articulum parisyensem: sicut nos possimus intelligere album sine dulcedine lactis: hꝫ albedo ⁊ dulcedo sint simul in lacte. Sed materia et forma distiguũtur realiter: vt pz ꝑ pbm. 9°. huius. igitur ⁊c. ¶ꝑ 4°. ¶Pri⁹ põt intelligi sine posteriori. sicut animal potest intelligi non intellecto homine. Sed materia est prior forma saltem generatione: vt pz. 9°. huius. ¶Relinquitur ergo ꝙ materia est separabilis a forma fm rationem. ¶Sed contra est pbus in textu dicens. ¶Nam fm rationez substamiaruꝫ. hee quidez separabiles sunt: ille vo nõ. ¶ꝑ 2°. ¶Pbus in ꝓmo physicoꝝ dicit eam esse intelligibilem per analogiam ad formam. ¶ꝑ 3°. Augustinus. 12. cõfessionum dicit mãm de se nõ esse intelligibilem neqꝫ sensibilem. ¶Non intelligibilem quidem: qr non est actus. neqꝫ sensibilem: qr nõ est composita.

¶Respondeo dicendũ ꝙ materia nõ est separabilis a forma fm rõnem et intellectũ. Qđ sic probatur fm pbm et Doc. S. in ꝑsenti passu. Naꝫ vnũqđqꝫ est intelligibile fm ꝙ est actu vt in ꝓhemio hui⁹ metha. dictuꝫ est. Sed materia non est actu nisi per formã: vt hic dicit pbus ⁊. 9°. hui⁹. Similiter Augustinus. 12. cõfessionuꝫ dicit ꝙ materia de se est quid ꝓnatum actu: et quid informe. Ergo materia nõ potest intelligi sine forma. ¶ꝑ 2°. Illud fm se non intelligitur: qđ est indistinctum: vt dicit pbus. 9°. huius. Ideo cõclusio nõ scitur ī premissis nisi potestate: vt vult pbus ꝓmo posterioꝝ. Sed materia de se est quid indistinctuꝫ: vt pz ꝑ Augustinũ vbi supra. dicentem mãm esse de se quid indistinctum. Et etiam idem pz ꝑ pbm 2° huius. qui dicit ꝙ in fundamento nature nihil est distinctum. Igitur idem quod prius. ¶ꝑ 3°. Materia de se nulla hꝫ quidditatẽ: cum qđditas sit actualitas qđaꝫ. Sed nihil per se intelligitur nisi ratiõe qđditatis ⁊ actualitatis eius. Igitur materia nõ est separabilis fm rõnez ab omni forma: hꝫ bñ ab hac vel illa. ¶ꝑ 4°. Materia fm suã essentiã includit habitudinẽ ad formã: sicut perfectibile ad pfectionẽ. Sed habitudo rei nõ põt intelligi sine termino eius. sicut neqꝫ relatiũ sine suo correlativo. Ergo materia nõ põt intelligi sine omni forma. ¶Considerandũ est antẽ ꝙ predicta ꝓpositio pbꝫ. vꝫ ꝙ fm rationẽ substantiaꝫ bee sunt separabiles ⁊c. põt exponi tripliciter: vt elicit ex Doc. S. in presenti lcõne. ¶Primo vt sit sensus. Scõm rõnẽ substantiaꝫ. i. formaꝫ. hee qdẽ sunt sepabiles. ſ. ſbe separate. Ille vo nõ. ſ. forme rerum sensibiliũ. Scõo vt sit sensus. Scõm rõnẽ ſbaꝫ. i. foꝛarũ hee quidem sunt separabiles. ſ. forme metha. Ille vero nõ. ſ. forme näles. Tertio vt sit sensus. Substantiarum quedã sunt sepabiles fm rõnez. ita ꝙ hec determinatio fm rõnem determinet illum nõiatiuum separabiles: et nõ illũ genitiuuꝫ ſbaꝫ: qr forma est sepabilis a materia: sed materia nõ est separabilis a forma fm rõnem. Hec autem vltima expositio facit pro ꝑsenti articulo.

Lectio. 6.

Lectio. 9.

Lectio. 13.

Lectio. 3.

Lectio. 4.

Ad primum igit dicendū: vt dicit Egidi⁹ in suis quolibetis. quolibeto 2.q.6.ar.3.ad p^m.q aliquid per se ꝯsiderari:pōt itelligi dupliciter. Uno modo q: intelligit vt distinctū ab alio. Et sic materia pōt fm se considerari. Alio modo q: aliquid intelligit fm se:altero;nō intellecto. Et sic mā non pōt intelligi seu ꝯsiderari fm se:ita q possit itelligi quouis modo pfecte siue imperfecte absq3 forma i cōmuni. Dictuz est enim q nihil intelligitur:nisi fm q est actu. Materia aūt de se nullam actualitatem hz:q: alias mā fm se nō esset pura potentia. Ideo nullatenus ꝯcedendū est q materia possit quouis modo intelligi sine forma. Uerūtn q materia intelligatur absq3 forma pōt intelligi dupliciter. Uno^o absq3 hoc q forma intelligat pfecte z determinate. Et sic materia aliquo modo potest intelligi: absq3 hoc q forma illo modo itelligatur. Alio modo q intelligatur cōfuse. Et sic materia nullo modo pōt intelligi nisi intelligat aliquo modo forma. sicut etiam supra in.7°. huius.q.1.ar.4°. dictum est de accidente respectu substantie. Et si dicatur materia pōt intelligi sine forma ista vel illa: z sic de alijs. Ergo pōt itelligi sine omni forma. ¶ Dicendū q nō valet ꝯsa. sicut nō valet. Sortes pōt esse nō in isto loco vel illo. et sic de alijs. Ergo potest nō esse in loco. ¶ Ad 2^m dōm negando ꝯsaz: q: hz sit sile in hoc q sicut corpus naturale nō pōt esse absq3 omni figura: ita materia nō pōt esse absq3 forma: est tamen dissimilitudo in hoc: q: corpus naturale nō hz esse in actu z substantialr a figura: cuz figura sit accidēs de quarta specie qualitatis. Sed materia dependet a forma substātiali: ꝙntū ad esse actuale et substantiale. Unde argumentum nihil cōcludit. ¶ Ad 3^m dōm q maior illa hz veritatez solum in illis que nō habent dependentiā adinuicē. ¶ Relatiuū.n. correlatiuū distinguuntur realiter: et tamen necesse est in vtrisq3 vtroz3q3 rōmb⁹ vti: vt dicit philosophus. Materia aūt dependet in esse actuali a forma: vt dictum est. Unde in hac parte maior nō habet veritatem. ¶ Ad 4^m dōm sicut ad 3^m. Et hz prius inquantū hmōi nō dependeat a posteriori: tamen illud qō est prius ordine generationis: et posterius ordine pfectionis: inq̄ntuz est posterius ordine pfectionis dependet a posteriori ordine generationis: inq̄ntū illud qō est posterius ordine generationis est prius alio ordine perfectionis: vt dicit
Lectio.8. pbus.9°. huius. Materia aūt hz precedat formā ordine generationis: tamen forma precedit mām rōne z perfectione. ¶ Et si arguat. Doc. S. ꝓcedit hanc ꝓpositionez in p^o physicoz. Materia fm se ꝯsiderata est ingnābilis z incorruptibilis. Ergo materia fm se potest ꝯsiderari. ¶ Ꝺ 2°. Quicquid potest per se significari: pōt per se intelligi: q: noia imponim⁹ ad significandū res fm q eas intelligimus. Sed materia per se significat: cum habeat nomen distinctuz a nomine forme. ergo materia potest per se intelligi. ¶ Dicendū ad ista duo argumēta sic ad p^m. Laboz.ant.n. in equiuoco et parte hui⁹ termini p se. ¶ Ibi in pbo et Doc. S. Quoniā vo sba est mā. z̄c.

a **Ꝺ quartum** sic ꝓcedit. Uidet q materia non sit subiectū generationis manens idē sub vtroq3
Lectio.8. terminoz mutatiōis. Dicit.n. pbus p^o de generatione. q subiectuz gnātionis est nō ens simplr. cum gnātio simplr sit a nō esse simplr. Sed materia nō est nō ens simplr. cum diuidat ens: vt patuit. 5°. z. 7°. huius. Ergo materia nō est subiectū gnātionis. ¶ Ꝺ 2°. Sbm motus est id qō mouet. 3°. physicoz. Ergo sbm generationis est id qō generat. Sed materia nō est id qō gnātur cum nō sit id qō est: vt patuit. 7°. huius. Ergo idem qō prius. ¶ Ꝺ 3°. Illud est subiectū gnātionis in qō re
Lectio.10. soluitur composituz: et manet facta resolutione: vt pz p^o de gnātione. Sed elementū est huiusmodi. Illam vnā qōq3 resoluit in ea ex quib⁹ cōponit p^o physicoz. et p^o
Lectio.6. de gnātione. Compositū aūt māle componit ex ꝙttuor elementis: vt pz. 4°. celi z mundi. Ergo elementuz est subiectū gnātionis z nō mā. ¶ Ꝺ 4°. Sbm cuiuslibet motus precedit terminū motus siue mutatiōis etiā tpe cuz motus nō fiat in instanti neq3 mutatio inq̄ntuz supponit alterationē. Uel ergo in illo priori materia est sub forma: vel nō. Si p^m: sequitur q compositū ex materia z forma erit subiectū generationis et non materia. Non pōt dici 2^m. q: sic materia eēt absq3 omni forma. Quod est ꝓtra determinata. Quia ostensum est q materia non potest esse absq3 omni forma. ¶ Ꝺ 5°. Probat q non maneat eadez sub vtroq3 termino. Materia.n. que stat sub forma corrumpenda: nō hz idem esse qō hz sub forma introducenda. Alis materia que stat sub forma hominis z sub forma cadaueris eiusdem haberent idez esse. Qō est absurdū: cuz homo z cadauer eius genere differant. Ergo segtur q materia non maneat eadem sub vtroq3 termino gnātionis: cuz corruptio sit terminus gnātionis z ecōuerso. ¶ Ꝺ 6°. Sicut se habet sbm alterationis ad ꝙlitates ꝓrias: ita se habet materia ad omnes formas: vt dicit hic Doc. S. et elicitur ex textu pbi. Sed subiectuz alterationis nō manet idem numero sub vtroq3 termino q: qñ ex aere fit ignis: acr alteratur: z in termino illi⁹ alterationis introducit forma substātialis ignis. Ergo variatur subiectuz: cum idem subiectum numero nō possit stare sub diuersis formis substantialibus specie differentibus. ¶ Reliquit ergo q materia nō manet eadem sub forma et priuatione. ¶ Sed contra est pbus in textu dicens. Quoniā vero substantia est materia palam. Nam in oppositis mutationibus est aliquid qō subijcit mutationibus. Et paulopost subiungit pbus dicens. Similit autem z fm substantiā aliqd est. s. materia qō nūc quidez est in generatione. itez est in corruptione. Et nūc quidez qō subijcit vt hoc aliquid: itez autē qō subijcitur fm priuationem. ¶ Hec ille.

Respondeo dōm q Auicebron Auicēna Alberus magnus et eoz sequaces ponentes mām esse creatā sub forma corporeitatis ei coeterna dicunt composituz ex materia z illa forma corporeytatis esse subiectū p^m gnātionis. Qō quidē sbm

est dicere: ⁊ falsuꝫ. Si vero primū vel ergo talis substā/
tia est mā tñ: vel forma tñ: vel totū cōpositū ex vtraqꝫ.
Nō 3m: qꝛ totū cōpositū est id qō gñaī. Neqꝫ 2m: quia
forma acqrit̄ p gñonē: vt pz prio de gñone ⁊ 7o. huius.
Relinq̄t ergo primū eē dicendū. ſ. q̄ mā tñ ē ſbm gño
nis. ¶ Ad 3o. Philosophus i prio physicoꝝ dicit: q̄ mā
est ſbm vnicuiqꝫ primū: ex quo cōponit aliqd cū insit: ⁊
fi corrūpaī: i hoc abibit vltm. Et in pō de gñone ponens
dꝛiam iter gñonez simplr ⁊ fm qd: dicit q̄ vle. i. mā pa
est ſbm gñonis. Et si addaī q̄ mā pa est ignabilis ⁊ icor/
ruptibilis: vt pz pō physicoꝝ: cōcludeī q̄ manet eadem
sub vtroqꝫ termino mutationis. ſ. sub forma ⁊ priuatōe.
¶ Sed istabat discipulus. Mā phus in pō de gñone dic
q̄ in gñone simplr nihil manet: qꝛ totū mutaī in totum.
Ergo mā nō manet eadē sub forma ⁊ priuatione illi⁹ for/
me. Alias totū nō mutareī in totū. ¶ Dicendū q̄ totuꝫ
dicit mutari in totū: qꝛ nihil est in toto qō remaneat fm
idē esse sub forma acqsita: cū forma precedēs corrūpaī.
Nō antē ideo qꝛ nihil remaneat idē fz essentiā. ¶ Pro
cuius declaratione cōsiderandū est prio: vt dicit verso/
ris prio physicoꝝ q̄ mā pōt tripl̄r cōsiderari. Uno⁹ fm
esse qō hz in actu. Et sic nō manet eadem: aduenīte alia
forma: qꝛ diuersificata forma substātiali: variaī mā fz eē
actu eius. Alio⁹ pōt cōsiderari fm suā potentiā p quā est
susceptiua oīum formaruꝫ. Et sic etiā nō manet eadem.
Tertio⁹ pōt cōsiderari fm suā essentiā. Et sic manet ea/
dem nūero: nūerositate essentie sub vtroqꝫ termino mu/
tationis. Nō dico autē q̄ mā habet essentiā ꝓprie loquē
do: sed accipiēdo essentiā cōmuniter pro omni pte entis.
Et sic manet eadē fm suā essentiā vt dictū est. ¶ Cōside/
rādum est vlterius: vt elicit̄ ex pho primo de generatio/
ne q̄ subiectū gñonis ⁊ alterationis differt quadrupl̄r.
¶ Primo qꝛ ſbm gñonis est ens in pura potētia. Sz ſbz
alteratiōis est ens i actu. ¶ Scdo qꝛ ſbz gñonis acqrit p
gñonē aliqd nobili⁹ eo. ſ. formā ſbalez. Sed ſbm altera/
tionis nō acqrit p alterationē aliqd nobili⁹ eo. Mā ſbm
alteratiōis pfecti⁹ est quacūqꝫ forma accñtali: simplr lo/
quēdo: vt patuit. 7o. hui⁹ in prō. Nihil tñ phibet: formā
accñtalez fm qd eē nobiliorem ſbo: ingētuꝫ. ſ. informat ⁊
actuat ipsuꝫ. ¶ Tertio ſbm gñonis nō est id qō gñatur.
Sed ſbm alterationis est id qō alteraī. ¶ Quarto ſbm
gñonis est ingñabile ⁊ icorruptibile: vt pz etiā prio phy
sicoꝝ: ⁊ etiā 7o. huius. Sed ſbm alterationis est corru/
ptibile: loquendo de ſbo alterationis corruptiue. Secus
autē est de subiecto alterationis perfectiue.

Ad primum igit̄ dicendū q̄ ille terminus
Uno⁹ vt idē est q̄ vlr. Et sic illud qō dicit nō ens sim/
pliciter: est nihil: vt inuit Aug. in prio libro de doctrina
xp̄iana dicens. Quod. n. nō est res oīo: nihil est. Scdo⁹
accipit̄ simplr vt idē est q̄ absolute. Et hoc modo illud
dicit̄ simpliciter ens qō nullo addito dicit̄. Tertio⁹ ac/
cipit̄ simplr: vt idē est q̄ primo ⁊ principaliter. Et sic sub/
stātia dicit̄ ens simplr ⁊ accīs nō ens simplr. Quarto⁹
accipit̄ simplr: vt idē est q̄ actualiter. Et sic mā pria di/
cit̄ nō ens simplr: qꝛ est ens in pura po⁹. Et isto⁹ accipit̄
nō ens simplr in prio de gñone. ¶ Ad 2m. dōm q̄ mo/
tus denoiat suū ſbm moueri. Sed gñatio denoiat suum
terminū cōpletū generari: ⁊ nō suū subiectuꝫ. Cuius ra/
tio est superi⁹ assignata. Quia ſbm gñonis est ens in pu/
ra potētia qō est a nobis minime cognoscibile. Ideo no/
mē gñonis nō fuit impositū ad denoiandū mām: sed ad
denoiandū totū cōposituꝫ: eo q̄ noīa imponimus fm q̄
res cognoscimus. Subiectū autē motus est ens in actu.
Ideo denoiaī moueri p motū. Uñ negāda est ꝓntia ar/
gumēti. ¶ Ad 3m. dōm q̄ illud est ſbm gñonis: in qō
resolui cōposituꝫ tanqꝫ i aliqd vltimū simplr qō. ſ. facta
resolutione cōpositi: nō est vlteri⁹ resolubile aliqua reso/
lutione. Hoc aūt ē mā pria ⁊ nō elīa. Uñ mā prima est
ſbm gñonis ⁊ nō elīa. ¶ Ad 4m. dōm q̄ in toto illo tpe
priori: mā est sub forma abijciēda: que corrūpit in illo i
stanti eodē in quo introducit̄ fōa sequēs. In qua quidē
corruptiōe: fit resolutio vsqꝫ ad māz primā: vt infra pa/
tebit. Hec tñ segtur q̄ due forme sint in eodez: vt supra
expositū est 7o. hui⁹. q. 24. ar. 4. ¶ Ad 5m pz solutio in
solutione prie instātie discipuli in corpore articuli. Uerū
tamē aliqd dicit̄ esse idē nūero dupl̄r. Uno⁹ nūero: nūe
rositate suppositi. Et sic mā nō remanet eadē nūero. Alio
modo nūero: nūerositate essentie. Et sic remanet mā ea/
dē nūero: modo iā exposito. ¶ Ad vltimū dōm q̄ aliud
est loq de alteratione aeris: ⁊ aliud de corruptiōe aeris:
quādo ex eo gñaī ignis. Mā qñ ex aere gñaī ignis: tunc
aer nō est ſbm illi⁹ mutatiōis: sed mā prima vt dictū est:
que manet eadē in corruptione aeris: ⁊ in gñone ignis.
Sed quādo aer alteraī: in toto tpe alteratiōis manet idē
aer fm ſbam q̄ variaī fm eē vt pz p pbm 4o. physicoꝝ. Lec. 14.
¶ Ubi supra in Doc. S. ⁊ philosopho. Nam in omni/
bus oppositis ⁊c.

a **B quintum** sic pcedit. Uideī
q̄ in motu alterationis nō maneat idē ſbm simplr sub vtroqꝫ
termino alteratiōis. Mā qñ ex aqua generaī ignis: pcedit alteratio in mā tanqꝫ dispositio ad formam
ignis. Ista autē alteratio est finita. Alias nūqꝫ introduce/
reī forma ignis. Ergo opz q̄ terminet in aliquo instāti.
Aut ergo terminabit̄ ad instās: in quo ītroducit̄ forma
ignis: aut in aliquo alio instāti ante illud instās. Si detur
primū: habeī ꝓpositū: qꝛ tūc est ignis ⁊ nō aqua q̄ fuit
ſbm alteratiōis in termino a quo. Si vero deꝛm. cū iter
quelibet duo instātia sit tēpus mediū: seq̄t q̄ in illo tpe
intermedio: cū cessāt illa alteratio: nō magis erit dispos
ta mā aque: ad formā ignis q̄z in principio. Quod est incō
ueniēs: qꝛ tūc frustra fuisset illa alteratio. ¶ Sed dicebat
q̄ māet dispō iducta p alterationē: lz alteratio illa cesset.
¶ Cōtra: qꝛ si maneret illa dispositio: sequereī q̄ statim
introducereī forma ignis: cū ibi sit mā vltimo disposita.
Alias frustra poneret̄ illud tēpus intermediū. ¶ Sed
dicebat q̄ illa alteratio terminaī in illo instāti in quo inci
pit esse ignis: ⁊ in eodē instāti desinit esse aqua. Quia nō
est incōueniens in eodē instāti vnā formā corrūpi: ⁊ aliā
introduci. ¶ Cōtra. Quia alterabile in termino alteratio
nis nō desinit esse simplr sed desinit esse tale. Alias mo/
bile in termino ad quē motus nō quiesceret qō est cōtra
pbm 6o. physicoꝝ. Sz q̄ i eodē instāti idē sit simul aqua Lec. 5.
⁊ ignis est ipossibile. Ergo ⁊c. ¶ Ꝺ 2o. ad principale ite
rum arguit. Mā quādo aqua alteraī sit cōtinua depdi/
tio ⁊ resolutio substātie aque ita q̄ maior est depditio in
termino b q̄z in termino a. Ergo nō manet ſbm simplr
idē sub vtroqꝫ termino alterationis. ¶ Sed ꝺ̄ est pbus i
textu dicēs. Mā in oībus oppositis mutationib⁹ est aliqd
idem qō subijcit̄ mutationib⁹ ⁊c. Et paulo post subdit
dicēs. Et fz alterationē qō nūc qdez ē sanū: itez labozat.

Respondeo dicendū q̄ Anto. and. in pri
ma. q. huius octaui pp ratio/
nes adductas ante incōtrariū quas formaliter ponit: vult q̄
est dabilis aliqua alteratio: cuius ſbm nō manet idē fm
ſbam sub vtroqꝫ termino: a quo. ſ. ⁊ ad quē. ¶ Pro cu/
ius declaratione notat ipse: q̄ duplex est alteratio. Que/
dam est pura: cui. ſ. non est admixta gñatio simplr: puta
cum paries mutaī de nigredine in albedinez sine aliqua
corruptione sue substātie. Quedā vero est alteratio non
pura: cui. ſ. annexa est gñatio simplr: vt quādo alteratio
disponit materiā ad introductionē forme substātialis. Et
sic dicimus q̄ generatio ē terminus alteratiōis. In pri/
ma ergo alteratione manet idē ſbm sub vtroqꝫ termino
rū. Et sic logt̄ phus hic: ⁊ i pō de gñone. Sz i 2a alteratiōe
nō manet idē ſbm simplr sub vtroqꝫ terminoꝝ. Sz hoc
accidit alterationi vt alteratio est. Et ideo phus vbiqꝫ lo
quēs simpliciter de alteratione: ⁊ de hijs que p se sibi cō
uenīūt nō curans de hijs que ei accidūt: cōcedit simplici
ter q̄ in alteratione manet idez ſbz sub vtroqꝫ termino:
lz quādoqꝫ nō maneat idē: ratione gñonis annexe. Hoc
ille. Et subiūgit. Unde dico q̄ alteratio que ē calefactio
dum ex aqua fit ignis: nō terminaī ad calorē aque: sz ad

calorem ignis: ita ꝙ terminus a quo illius calefactionis est in aqua et terminus ad quez est in igne generato. hec ille. Et quando arguitur. Uel accidens migrabit de subiecto in subiectum vel gradus forme acquisitus in principio alterationis nō erit idem numero cuz forma terminante alterationem. ¶Respondet ad hoc dicens ꝙ scōa pars distinctionis vera est. Nec reputo inconueniens in tali casu ꝙ gradus precedens nō sit idem numero cuz forma terminante alterationez. Hec omnia ille formaliter. ¶Ex quibus manifeste pz ꝙ predictus opinator vult ꝙ calefactio quando ex aqua fit ignis nō terminatur ad aliquem calorem qui est in aqua: sed ad calorem qui est in igne. Et sic calefactibile nō manet idem fm substantiam. qz pmo. s. in termino a q̄ stabat sub forma aque. Et postea .s. in termino ad quem stat sub forma ignis. ¶Sed hec positio falsa est: et dictis pbōz repugnans. Licet tamē distinctio opinatoris adducta sit vera: sed male applicatur. Non enim est aliqua doctrina adeo falsa: quę nō habeat aliquā veritatē admixtā. Quod autem predicta positio sit falsa sic pz. Nam cuiuslibet motus est dabilis terminus ad quez intrinsecus et imediatus. Uel ergo predicta calefactio terminatur ad calorem ignis imediatius q̄ ad formam substantialez ignis: vel prius terminatur ad formā substantialem ignis q̄ ad ipsum calorem ignis. Si scōm: sequitur ꝙ calor ignis non est terminus imediatus illius calefactionis. Si vero pmū: sequitur ꝙ forma accidentalis. s. calor precedat saltem natura introductionem forme substantialis ignis. Qō est ꝓtra omnes pbos. Non ergo potest terminari imediate ad calorem ignis. ¶Ꝑ 2°. Secūdum pbm vt etiā aduersarius cōcedit in suis rationibus adductis: generatio est terminus alterationis. Ergo generatio ignis est terminus illius predicte calefactionis. Sed generatio ignis terminatur ad formam substantialez ignis: quā sequitur calor ei⁹. Ergo impossibile est dicere ꝙ calor ignis sit imediatus termin⁹ calefactionis aque. ¶Ꝑ 3°. Generatio vel est terminus imediatus ⁊ intrinsecus alterationis: vel mediatus et extrinsecus. Si scōm: seq̄ a fortiori ꝙ calor qui sequitur naturaliter generationem ignis sit terminus mediatus et remot⁹. ¶Si vero det primū: sequitur ꝙ motus imediate terminabitur ad motum ⁊ ꝙ alteratio terminabitur ad formā substantialem tanq̄ ad terminū intrinsecum eius. Quod est ꝓtra pbm quasi vbiqz. ¶Ꝑ 4°. Illa calefactio qua aqua alteratur a quarto gradu vsqz ad decimū gradū qui est terminus ad quem per respectum ad quartū gradū: vel est eadē cuz calefactione qua vlterius alteratur vsqz ad introductionem forme ignis: vel est alia. Si dicatur ꝙ sit eadem: tūc sequitur ꝙ terminus eius. s. calor qui est in igne: sit idem numero cum calore in decimo gradu qui est in aqua: cuz distinctio numeralis terminoz ad quos causet distinctionem numeralem motuū. Sed ꝓsequēs est impossibile. Quia sic accidens migraret de subiecto in subiectum. Si vero dicatur ꝙ nō sit eadem calefactio numero: tūc queritur de termino vltimo illius calefactionis: et ꝓcedetur sicut ratio prima aduersarij procedit. Et sic si aduersari⁹ hanc rationem soluit: eadem solutione soluet etiaz rationem suam. Et per ꝓsequēs ipsemet ostendet ꝙ sua ratio non ꝓcludit: sed ꝙ sophystica est. ¶Ꝑ 5°. Scōm aduersarium in presenti passu alterabile in termino alterationis nō desinit esse: sed esse tale. Als mobile nō quiesceret in termino motus. Quod est ꝓtra pbm. Hec ille. Sed constat ꝙ aqua que alterabilis est per calefactionem dum ex ipsa fit ignis desinit esse quādo est calor ignis geniti. Als simul ⁊ semel idez esset aqua et ignis. Ergo calor qui est in igne genito non pōt esse terminus calefactionis aque. Mirabile enim est dicere ꝙ inter terminuz a quo vnius generationis seu mutationis et terminū ad quem eiusdez mutatiōis mediet altera mutatio specie distincta ab ea. s. generatio. ¶Dicendum est ergo ꝓpter predictas rationes ꝙ alteratio disponens ad introductionem forme substantialis: potest dupliciter cōsiderari. Uno modo potest accipi pro aggregato ex ipsa alteratione et generatione simul. Et isto modo subiectum nō manet idem fm statum sub vtroqz termino alterationis ⁊ generationis simul. Alio modo potest ꝓsiderari illa alteratio fm ꝙ distinguitur ꝓtra generationē cuius est dispositio. Et sic subiectum eius manet idez sub vtroqz terminoz illi⁹ alterationis. Qua cessante: introducitur forma substantialis ignis. Qz illa alteratio in termino ad quem dicitur dispositio vltima que dicitur necessitas.

Ad primum igitur dicendum negando vltimam sequelam: quā nō pbat. Nam in tempore illo intermedio: aqua stat sub dispositione introducta per ignem. Et adueniente forma ignis corrumpit illa dispositio per accidens: vt supra declaratum est cum de inchoatione formaz agereť. li°. 7°. huius .q. 17. ar. 4. et. 5. ¶Ad 2ᵐ dicendū ꝙ alterationē cessare potest intelligi dupliciter. Uno modo q̄ntuz ad alterare. Et sic cessat in illo instanti precedenti instans introductio nis forme ignis. Alio modo q̄ntum ad alteratum esse. Et isto modo non cessat: sed in toto tempore precedente instans forme substantialis introducende est illa alteratio in aqua. Et in illo instanti in quo introducitur substantialis forma ignis corrumpitur per accidens ad corruptionem sui subiecti. Nec tamen frustra est illud tempus intermediū: qz datur ꝓpter hoc ꝙ nō est dabile vltimū instans sed bene vltimū tempus. sicut etiam supra declaratum est. 7°. huius. q. 22. ar. 3. ¶Tertiū argumentū concedimus. ¶Ad q̄rtū dicenduz ꝙ subiectuz alterationis manere idem simplr: potest intelligi dupliciter. Uno° ꝙ maneat idez simplr. i. totaliter et omnibus modis idez. Et isto modo nō manet idem subiectuz alterationis sub vtroqz termino: vt argumentū voluit. Alio modo ꝙ maneat idem simpliciter. i. actu. Et isto modo manet idem vt declaratum est. ¶Patet ergo ꝙ predicte rationes illius opinatoris falsum assumunt et nihil cōcludunt.

¶Ibi in pbo et Doc. S. Et hanc sequitur alie ꝛc.

¶ Dsextum sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ materiam subiectaz generationi ⁊ corruptioni nō sequatur alteratio et loci mutatio: sed potius ecōuerso. Nam cuiuslibet corporis finiti virt⁹ est finita: vt pz. 6°. el. 7°. phy sicoz. Sed celum est corpus finitum: vt ꝓbatur pmo de celo. Ergo celum est finite virtutis. Sed nulla virtus finita est infinite durationis: et per cōsequens est corruptibile. Sed tamen celum nō est alterabile: vt probat pbus pº de celo. ratione ⁊ tribus signis. Ergo nō omne generabile ⁊ corruptibile est alterabile. Et sic ad materiā subiectam generationi ⁊ corruptioni: nō sequitur alteratio. ¶Ꝑ 2°. Si materia que subijcitur generationi subijceretur alterationi: sequeretur ꝙ materia esset subiectum alterationis. Sed hoc est falsum: qz subiectum alterationis est ens simpliciter in actu: vt dicitur in pmo de generatione. Materia autem est potestate ens ⁊ non actu: vt dicit pbus in pn° huius octani. Igitur ⁊c. ¶Ꝑ 3°. Arguitur probando ꝙ qcqd est alterabile est corruptibile. ¶Probat enim pbus pmo de celo. ꝙ celum non est alterabile: qz si esset alterabile esset corruptibile. ¶Ꝑ 4°. Quicqd ꝙ qcqd est alterabile est corruptibile. Sed ergo includit matetiam admixtaz privationi: est corruptibile. Sed cum privatio laboret ad maleficium pº physicoz. Sed omne alterabile est huiusmodi: cum per alterationē acquiratur aliqua qualitas. Igitur ⁊c. ¶Sed ꝓtra est pbus in textu dicens. Et hanc. s. generationem ⁊ corruptionē sequūtur alie mutationes. Aliaz vero aut vnam aut duas. hec non sequitur. Non enim interest si quid materiā habeat localem hoc ⁊ generabilem ⁊ corruptibilem hfe.

Respondeo dicendum ꝙ materiam existentem subiectam generationi et corruptioni: sequūtur alie mutationes. Sequitur enim si quid sit generabile ⁊ corruptibile: ꝙ etiaz sit alterabile et fm locum mutabile. Quod sic ꝓbari potest. Nam prius semper sequitur ad posterius: siz non semper econuerso. Sed omnes alie mutationes precedunt generationem

nem ⁊ corruptionem. Ergo ad generationem sequuntur alie mutationes sicut prius ad posterius. ¶Probatio media. Nam alteratio est prior generatione ⁊ augmentatione. Quia forma substantialis nō introducit̄ per generationē: nisi in materia disposita. Sed talis dispositio nō fit nisi per alterationes. Ergo alteratio precedit gnationes. Augmentatio etiaz fit adueniente nutrimēto: qō pr⁹ est dissimile ⁊ contrariz nutrito: vt ꝓbatur. 2°. de anima. et p⁹ de generatione: et postea efficitur ei simile per decoctionem. qō nō potest fieri nisi per alterationes. Et sic alteratio p̄cedit augmentationem. Similiter motus localis est prior generatione: q: est prior alteratione. Nam in omni alteratiōe requiritur alterans qō facit potentia quale actu quale: vt p3 p⁹ de generatione. Sed tale alterans nō semper est in eadem ꝓpinquitate ad id qō alteratur. Alias semp eodē modo alteraret. qō falsum est. Ergo efficitur qñq3 ꝓpinquius ⁊ qñq3 longius. Sed hoc non potest fieri nisi per motum locales. Ergo motus localis est prior alteratiōe: et per ꝯsequēs generatione. ¶Relinquitur ergo ꝙ generationē sequūtur alie mutationes: et nō ecōtra. Et sic ad materiam subiectā generationi ⁊ corruptioni: sequūtur oēs alie mutationes. Sed tamen ipsa materia subiecta generationi nō sequitur ad omnes alias mutationes: et precipue ad illam que est loci mutatio. Non enim sequitur ꝙ ꝙ habeat materiā per quā est in potentia ad vbi: Nam corpora celestia mouent̄ fm locū: nō tamen sunt generabilia ⁊ corruptibilia. In corporibus etiam celestibus est aliqualis alteratio fm illuminationē ⁊ obscuratio nem: non tamen in eis est generatio ⁊ corruptio. Unde pbus hic in textu dicit vnam ꝓpter loci mutationez: vel duas ꝓpter talem alterationē. que tamen nō est vere motus: sed terminus motus. ¶Sed instabat discipulus tripliciter. ¶Primo nam posterius sequitur ad prius: ⁊ non ecōuerso. Si ergo motus localis sit prior ꝙ generatio: sequitur ꝙ generatio sequitur ad motuz localez ⁊ nō ecōuerso. ¶ Ꝺ 2°. Motus ordinant̄ fm ordinem termino ad quos. Sed forma substantialis que est terminus generationis precedit formas accidentales ad quas terminant̄ alie mutationes. Ergo generatio nō est posterior eis: sed prior. ¶ Ꝺ 3°. Generatio includit alterationem. Ergo si alteratio est prior gnātione: sequitur ꝙ id ez quid sequitur ad aliud dupliciter. Uno modo fm esse. Alio modo fm ꝯsequētiaz. ¶Posterius igitur sequit̄ ad prius fm esse. Sed prius sequitur ad posterius fm cōsequentiam sicut posito homine de necessitate ponit̄ aīa fm ꝯsam. Et isto modo intelligitur hic ꝙ ad generationem sequitur loci mutatio. ¶Dicendū scōo ꝙ termini motuū possūt dupliciter ꝯsiderari. Uno modo absolute. Et sic terminus generationis qui est forma substantialis precedit terminum motus localis. Et per ꝯsequēs generatio precedit alios motus fm nobilitatem ⁊ ordinē terminoz ad quos fm quos motus ordinātur. Alio modo ꝯsiderantur fm esse qō habent in mouentibus ⁊ mobilibus quoz sunt motus. Et sic terminus alicuius motus localis. s. celi: est prior termino cuiuslibet generationis ⁊ corruptionis: q: motus celi est causa generationis ⁊ corruptionis istoz inferioz: vt p3. 2°. physicoz. vbi dicit ꝙ sol ⁊ homo generant hominem: et in de celo ⁊ mundo. ¶Dicendū. 3°. ꝙ duplex est generatio. Quedā est generatio simplr: qua. s. introducitur forma substātialis. Alia est generatio fm quid: qua introducitur forma accidentalis. Generatio vero simplr potest dupliciter accipi. Uno modo ꝓprie. vz pro introductione forme substantialis vltima in materia. Et sic vocatur mutatio instantanea ⁊ non motus. Et isto modo non includit alterationē: sed ab ea distinguitur. de qua loquitur hic pbus. Alio⁹ potest accipi cō iter. s. pro dispositionibus previis simul cum ipsa introductione forme substātialis: Et isto modo fit successiue ⁊ nō in instāti. Et isto modo includit alterationem. ¶Querebat insuper idem discipulus. Utrum materia que est subiectum alterationis: aliquo modo generetur. ¶Responsum est ad hoc superius. Nam fm Cōmentatorē aliquid triplr dicitur generari. Uno modo subiective. Et sic materia generatur. Alio modo terminative. Et sic forma generatur. Tertio modo completiue. Et sic totum cōpositum generatur.

Ad primum igitur dicendū ꝙ nulla virtus finita inq̄ntū est finita se extendit ad durationez infinitaz. Sed tamen inq̄ntuz ꝓsupponit sempiternum influxuz a primo agente: cuiusmodi est corpus celeste fm pbos: potest se extendere ad durationem infinitā. Esse enim per se cōsequit̄ formā rei create: suppositō tamen influxu primi et vniuersalis agentis. sicut lumen per se cōsequitur dyaphanitatē aeris: suppositō tamen influxu solis. Inde est ꝙ esse cuiuslibet rei magis dependet ab illo agente qō ab ea pōt subtrahere suum influxum: q̄s a forma vel materia fm theologos ⁊ fidē. Et iz sit infinite durationis: nō tamen sequitur ꝙ sit corruptibile: q: potest annihilari. ¶Ad 2^m^ dicendū ꝙ duplex est subiectum alterationis. Nam qōdam est subiectum primū ⁊ mediatum. Et tale est materia. Quia qualitates active ⁊ passiue inter quas est alteratio: non insunt substātie nisi ratione materie: que est p̄ncipiuz omnis transmutationis si sit admixta priuationi ad formā substantialez. Aliud est subiectum ꝓprium ⁊ īmediatum. s. id qō alteratur. Et tale subiectuz alterationis nō est materia: sed est ens actu ⁊ simplr existens. ¶Ad 3^m^ dicendū ꝙ duplex est alteratio. vz corruptiua sicut calefactio. Alia est perfectiua: que est solum alteratio fm modum. sicut illuminatio dicit solum receptionem luminis ⁊ abiectionez tenebre que nō est forma sed priuatio tm̄. Quicquid ergo est alterabile p̄mo modo: est corruptibile: nō tamen secūdo modo. Celum autem est alterabile scōo modo: non autē p̄mo modo. Unde argumētū nō sequitur. ¶Ad q̄rtum dicendū ꝙ duplex est priuatio. Quedaz est priuatio forme substantialis. Alia est priuatio ipsius vbi. Uerum est ergo ꝙ vbicūq3 est materia admixta ꝓuationi ad formā substantialem: ibi potest esse corruptio ⁊ generatio. Nō autem vbi est materia admixta priuationi ad vbi. In celo autem nō est materia admixta priuationi ad formam substantialem: sed ad vbi tm̄. Unde ratio nō sequitur. ¶Ubi supra in Doctore Sancto.

Ad septimum sic proceditur. Uidetur ꝙ mā nō dicat aliquā entitatem realiter distinctam a forma. Nam si materia diceret aliquā entitatem distinctam realiter a forma: sequeretur ꝙ in fundamēto nature esset aliquid distinctuz. Qō est ꝓtra Cōmētatorez 4° huius. Igitur materia nō dicit entitatem distinctam realiter a forma. ¶ Ꝺ 2°. Si materia distingueret̄ a forma: sequeretur ꝙ materia includeret actum alium a forma. Quia omnis distinctio fit per actum. Sed ꝯsequens est falsum. Quia sic materia posset itelligi sine forma. qō est ꝓtra superius probata. Igitur ⁊c. ¶ Ꝺ 3°. Quicquid dat esse est act⁹. Sed materia dat esse: vt p3 p⁹ physicoz. Ergo materia est actus. Et per cōsequens nō differt realiter per aliquā entitatem a forma. ¶Sed in cōtrarium arguitur per pbm in presenti lectione. Nam materia est ēa. nō quidem ens actu: sed potestate. Forma vero actu ens. Ergo materia dicit entitatem aliam a forma. Lectio.15.

Respondeo dicendum ꝙ materia est ens distinctum a forma realr. Qō sic potest probari elicitiue fm pbm hic ⁊ in alijs locis. Nam id quod subijcitur generationi ⁊ actioni generantis: est ens aliud ab eo qō per generationem acquiritur. Sed materia subijcit̄ generationi: vt hic pbus dicit. et i p̄mo de generatione. Forma vero per generationem introducitur. vt p3. 7°. huius. Igit̄ mā est ens: ⁊ distingui tur realiter a forma. ¶ Ꝺ 2°. Si illud qō subijcit̄ generationi nō sit ens realiter distinctuz a forma: sequeret̄ ꝙ gnātio fiēt ex nihilo: sic̄ ⁊ creatio. Sz ꝓns c̄ fls. igit̄ ⁊c. ¶ Ꝺ 3°. Si materia non esset ens distinctum a forma: Lectio.10. Lectio.7.

sequereť q forma non esset actus ei⁹. Quia aut forma eť actus nō entis: aut esset actus suipsius. Sed ꝓsequēs est falsum. Igitur ꝛc. ¶ 4°. Si materia esset forma: sequereť q materia opponereť ꝓuationi: q forma opponitur ꝓuationi. Sed ꝓsequēs est falsum. Quia ꝓuatio in materia fundatur. ¶ Sed instabat discipulus. Si materia esset ens reale: aut esset substantia aut accidēs. Non accidens: q ꝛ sic nō esset pars essentialis rei ꝓposite. Nec etiam est ſba: q ꝛ ſba aut genus est forma totius. Sed forma totius nō potest predicari in recto de parte eius. Sicut ista est falsa corpus organicum est animal. Ergo etiā hec est falsa. Materia est ſba in recto. ¶ Dicendū q ſba potest dupliciter ꝓsiderari. Uno modo potest accipi pro forma totius que est genus generalissimū. Et sic nō pōt predicari in recto de materia: sed bene in obliquo. Alio⁹ vt dicit ordinem omnium illoꝝ que ponuntur in genere substantie per se vel reductiue. Et sic substātia predicat in recto de materia.

Ad primum igitur dicendum q aliquid dicitur distingui realiter ab alio tripliciter. Uno modo sicut nō ens ab ente. Et isto modo materia nō distinguiť realiter a forma. Alio modo sicut ens actu ab ente actu. Et isto etiam modo non distinguiť materia a forma. Tertio modo sicut ens in potentia ab ente in actu. Et isto modo materia realiter distinguitur a forma. Et quando dicitur q in fundamēto nature nō est distinctio: hoc intelligendum est de distinctione formali ꝛ specifica. ¶ Et per hoc ꝑz solutio ad 2ᵐ. ¶ Ad 3ᵐ dicendum q aliquid dat esse alteri dupliciter. Uno modo extrinsece. Et sic efficiens ꝛ finis dant esse. Alio modo intrinsece. Et sic forma ꝛ materia dant esse largo modo accipiendo dare esse. vꝫ pro omni eo q essentialiter ꝓcurrit ad esse rei. Licet ergo illud qō dat esse formaliť et effectiue sic actu: non tamen illud qō dat. i. ꝓcurrit materialiť ad esse rei est actu sed in potētia. ¶ Uerūtamen ꝓprie loquendo ista nō est cōcedenda q materia dat esse: ꝫ qō materia recipit esse: ꝫ cōcurrat materia ad ꝓductionem esse ipsius compositi: sicut supra in. 7°. hui⁹ disputatū est.

¶ Questio. 2ª. De ꝓncipio formali rex sensibilium.

Estat insup ꝓsiderandus de ꝓncipio formali rex sensibiliuꝫ.

r ¶ Circa qō queruntur tria. ¶ Primo vtruꝫ res sensibiles per suas formas differant ꝛ cōstituantur inesse. ¶ Secundo vtrum vltima differentia que sumitur a forma sit formaliť tota diffinitio rex sensibiliū. ¶ Tertio vtrum diuersaꝝ materiex sint diuerse forme.

¶ Ibi in Doc. S. et ꝓbo. Sed quoniā autē ꝛ que q̄dez. et est lectio. 2ª.

a **¶ Ad primum** sic ꝓceditur. Uideť q substantie sensibiles per suas formas nō differant: neqꝫ constituantur in esse per eas. Unde ꝓbus dicit in presenti lectione. q quedam substantie differunt sensibiliuꝫ passionibus: quedam vero situ: quedam tempore. Sed hec nō sunt forme ꝓstitutiue substantiaꝝ sensibiliū: cū sint accidentia. Nam forma est de intrinseca ꝓstitutione eius cuius est forma. Qō non cōpetit accidenti. Ergo substantie sensibiles nō differūt per suas formas neqꝫ ꝓstituunť in esse. ¶ 2°. Quedā substantie sensibiles differūt sm diuersum modum cōpositionis partium materialium: aut sm mixtionē vel ligationē: vt dicit hic ꝓbus. Sed hꝰ ꝓdicta nō sunt forme substantiaꝝ sensibiliū: cuꝫ sint accidentia ꝓsequēcia eas. Igiť ꝛc. ¶ 3°. Differentia predicatur de eo cuius est: vt ꝑz per porphyrium in libro ꝓdicabiliū. et per ꝓbm. 7°. huius. Sed forme substātiaꝝ sensibilium nō predicanť de eis: cum sint partes earum. Pars enim nō predicatur de toto: vt dicit Doct. S. in presenti lectione. Igitur ꝛc. ¶ 4°. Omnes substantie sensibiles cōueniūt in vna forma sm eandem rationem: cum vnius cauſe in substantia. Ergo nō differunt per formas. q. idē nō potest esse ꝓncipiū queniēcie ꝛ differēie. ¶ 5°. Lōstituens ꝓcedit cōstitutū: sicut causa effectū. Sed forma nō precedit totum compositum: cuꝫ forma nō subsistat nisi ad subsistentiā toti⁹ compositi. Ergo forme nō cōstituunt substantias sensibiles in esse. ¶ Sed cōtra est ꝓbus in textu dicens. Sed quoniā quedā vt ſba et vt materia ſba cōfessa est. Hec autē que potestate reliquuꝫ eam que vt actum substantiā sensibiliū dicere que est ꝛc. Et postea subiūgit. Palam vtiqꝫ est hiis q ſba cauſa essendi vnūqōqꝫ. q. in hiis querendū que est cauſa essendi horum vnūquodqꝫ.

Respondeo dicendum q substantie sensibiles differunt essentialiť per suas formas substantiales: et ꝓstituuntur in esse per eas. Quod sic deducitur. Nam illud quo aliquid est formaliter est ꝓncipiū essendi eius: et per ꝓsequēs distinguēdi: q. eadem sunt ꝓncipia essendi et distinguendi. Sed forma est qua substantia sensibilis est formaliter: cum sit actus: vt patuit. 5°. et. 7°. et in ꝓn° hui⁹ octaui. Ergo forma est ꝓncipiū essendi substantiaꝝ sensibilium et distinguendi. ¶ 2°. Omne illud qō fit ad hoc fit: vt sit. Est. n. fieri seu generari per se loquēdo via in esse. Non est ergo forma terminus generationis nisi q. forma dat esse. Ergo forma substātialis est terminus generationis: q. facit cē. Si. n. forma nō daret esse: illud nō diceretur generari qō acgreret talez formam: ut dicit Doc. S. 3ᵗⁱᵃ gen. ꝑ cap°. 26. Ergo forma substantialis est ꝓncipiū essendi substantiarū sensibiliū: et per ꝓns distinguendi. ¶ 3°. Doct. S. in gen. vbi immediate supra dicit q res ꝓpter hoc differūt q. habēt diuersas formas ꝛ nās quibus acgriē ēt diuersimode. Relinguntur ergo q substātie sensibiles differunt per suas formas ꝛ ꝓstituūtur in ee per eas. ¶ Considerandum est autem sm ꝓbm in presenti passu: vt dicit Doc. S. in hac lectione. q. Democritus ponens ꝓncipia rerum nālium esse corpora indiuisibilia: dicebat omnes res differre aut positione sm sursum vel deorsum aut figura. s. sm rectum vel curuum aut ordine. s. sm prius vel posterius. ¶ Sed hanc opinionē rep̄obat ꝓbus in ꝓtu lectione. Quia multe sunt differentie rerum que ad pāctas nō reducunť. Nam quedam differunt sm diuersimodū cōpositionis partiū mālium. vꝫ per modū mixtionis: sicut mellicratū. Quedā vero per modū alligationis eo q partes ligantur adinuicem: vel vinculo: sicut ligamenta capitis mulieris: vel visco vel adunatione. Quedā vero differunt situ: sicut luminare maius. s. sol: et luminare minus. s. luna. Uel sm alios sicut luminare superius ꝛ inferius. Quedam vero differunt tēpore: sicut cena et prandium. Quedam vero loco: sicut spūs. i. venti: vt aquilo et auster. Quedam autem differunt sensibilium passionibus: vt duricie ꝛ mollicie. Quedam vero differunt per superabundantiam et defectum. Hec omnia Doc. S. in ꝓtu lectione. ¶ Ex quibus eliciuntur. 12. modi differentiarū accidentalium. ¶ Primus est q quedam differunt positione. ¶ Secundus quedaꝫ figura. ¶ Tertius quedaꝫ ordine. ¶ Quartus compositione per modum mixtionis. ¶ Quintus compositione per modum alligationis per viculum. ¶ Sextus compositione per modum gationis per viscum. ¶ Septimus cōpositione per modum alligationis per adunationem. ¶ Octauus quedaꝫ situ per modum maioris ꝛ minoris. ¶ Nonus quedaꝫ tempore. ¶ Decimus quedā differunt loco. ¶ Undecimus quedaꝫ differunt sensibiliū passiombus. ¶ Duodecimus quedā differunt per superabundantiā ꝛ defectū.

Ad primū igitur dicendum q duplex est differentia. Quedaꝫ est essentialis ꝛ maxime propria. Alia est accidentalis que dicitur a porphyrio differentia cōmunis. Pbus autem hec exemplificat de differentijs accidentalibus. Et hoc ideo: q. forme et differentie substantiales sunt nobis incognite: neqꝫ eis sunt nomina imposita. Accidentia autem magnā partem conferunt nobis ad cognoscendum quod quid est ꝛ posteriori

Lectio 1.

posteriori tamē: vt dicitur in ꝓhemio de aīa. Ideo philosophus hic exemplificat de differentiis ꝛ formis accidentalibus: que ꝓportionabiliter se habent ad formas ꝛ differentias substantiales: nā differentie sbe vt dicit hic Doc. S. que p̄dicaī ō genere: aduenit generi ad ꝓstituē dum spēm ꝛ cōparaī ad ipsum vt actus ꝛ forma: ita est ī alis formis ꝛ differētiis accidētalibus: que cōparanī ad sbm sicut actus ad potētiam inquātū huius. Sicut ergo forme accidētales dant eē accidētale ꝛ ꝟz qd ꝛ faciūt differre accidētaliʳ: ita ꝛ forme sbales dant eē simplr. s. esse substātiale ꝛ faciunt differre essentialr ꝛ fm esse quēaq; modū sunt dzie ꝛ forme specifice. Unde reliquit ꝙ sic habeāt diuersas formas ꝛ diffinitōes seu dzias essentiales: ꝙ differāt essentialiter ꝛ fm eē. Totiens. n. dī eē quotiens dzie vt dicit hic pbus. Cuius rationem assignat Doc. S. qz dzie complent diffinitionem. Sed diffinitio significat eē rei. Quod ēt ꝓbat hic pbus inductiue. Ideo ꝟz qre pbus cōueniēter addurit dzias accidētales. ¶Et p hoc patet solutio ad secūdū. ¶Ad tertiū sepius respōsum est. vz. ꝙ duplex est forma sbalis. Quedam est forma partis que. s. est altera pars totius compositi. Et illa non p̄dicaī in recto de toto: sicut aīa nō p̄dicaī in recto ō aiali. Que licet non sit dzia fm rem ꝛ modū simul: facit tamen differre fm rem: licet non īmediate sed mediante forma totius. Homo. n. ꝙ aiam rationalez differt specie ab equo. Alia est forma totius. Et illa est duplex. Quedam. n. est forma totius p modū tamen partis designata ideſt abstractiue sicut humanitas. Et talis ēt non p̄dicaī de toto in recto: predicatum. n. in recto debet habere rationem totius non solum fm rem: sed ēt fm modum significandi: eo ꝙ modus p̄dicandi fundatur sup mō intelligendi mediante modo significandi vt superius sepius dictum est. Et inde est ꝙ hec est falsa p̄dicatio homo est humanitas. Alia est forma totius p modum totius. i. cōcretiue designata: sicut homo respectu sortis. Et talis forma p̄dicaī in recto de eo cuius est. A qua īmediate sumitur dzia: a qua ēt īmediate fluit esse totius compositi. Et licet in genere sbe non sint concreta respectu subiecti: cum substantie non sint accidentia: sunt tamen ibi cōcreta respectu inferioꝝ. Licet ergo forma partis non predicet in recto de suo toto: tñ forma totius p modum totius. i. concretiue designata bene p̄dicatur in recto de suo toto sicut homo de sorte. ¶Ad quartum dicēduz ꝙ licet omnes sbe sensibiles conueniant in vna forma totius ꝛ cōi fm rationem. s. logice loquendo: non tamen conueniunt in vna forma specifica methaphysice loquēdo. ¶Ad vltimum dicendum ꝙ forma ordine nature precedit sicut pars totum compositum. Et licet subsistat ad subsistentiam compositi subiectine: tamen formaliter compositus subsistit p formam vt supra declaratum est.

¶Ibi in Doc. S. Non est. n. intelligendum.

a ¶ Secundū sic ꝓceditur. Videt ꝙ dzia que sumitur a forma sit tota diffinitio formaliter sbaꝝ sensibilium. Et primo arguit cōtra suppositum. Nam illa que idem significant: ab eodem imponuntur ad significandum: qz vt in pluribus idem est illud a quo nomen imponitur: ꝛ ad quod imponit ad significanduz. Sed genus ꝛ dzia idem significāt. Genus aūt nō sumit a forma sed a materia. Ergo ēt dzia non sumit a forma. ¶ 2°. Arguit cōtra ꝓpositum. Nam de ratione diffinitionis vt patuit. 7°. huius: est ꝙ p̄dicetur inquit de diffinito ꝛ conuertibiliter ꝛ ꝙ indicet totum eē diffiniti: ꝛ ista cōueniunt dzie specifice: vt patet ō rationali respectu hominis. Ergo dzia ē tota diffinitio formaliter ipsius rei sensibilis. ¶ 3°. Quod qd est ipsi⁹ rei sensibilis ē simplex ꝛ indiuisibile. Ergo ꝛ diffinitio eius debet eē indiuisibilis nullas habens partes: qz signuz debet correspōdere signato: vt patet. 7. huius. Sed genus nō pōt eē diffinitio rei: cum pluribus speciebus conueniat ꝛ non vni soli. Relinquitur ergo ꝙ dzia sit tota diffinitio rei formaliter. ¶ 4°. Pbus. 7. huiꝰ dic ꝙ quānis in diffinitiōe rei ponaī genus: tñ diffinitio est ratio ex differentiis tm ꝛ vna est dzia que substantiam diffiniti cōprehendit. Uidetur ergo ꝙ vltima dzia sit tota diffinitio non soluz virtualiter: sed ēt formaliter. ¶Sed cōtra est pbus ī textu: q laudat illos q diffiniunt sbas sensibiles p mām ꝛ formam simul. Sed genus sumitur a materia: ꝛ dzia a forma. Ergo tota diffinitio rei constituit ex genere ꝛ dzia: ꝛ non ex dzia solum.

Respondeo dicendum ꝙ dzia non est tota diffinitio rei formaliter ꝛ expressa licet virtualiter ꝛ implicite significet totam substantiam rei: sicut supra in. 7°. huius declaratum est. Unde philosophus in textu recitat ꝙ aliqui diffinientes rez sensibilem: diffinierunt eam p materiam tantum: vt diffinientes domuz per regumētum lateres ꝛ ligna. Sed hij imperfecte diffinierunt: qz tales diffinitiones non indicant diffinitum: nisi in potētia tantum. Alij vō diffinierūt per formaz tm̄: vt diffinientes domuz per cooperturam pecuniarum ꝛ corpoꝝ. Hij ēt imperfecte diffinierūt: cū tales diffinitiones non indicent totum esse diffiniti. Alij aūt diffinierunt p vtrūq; vt dicentes domum eē cooperturam seu coopimentum corpoꝝ compositum ex lignis ꝛ lapidib⁹ ꝛc̄. Quos approbat philosoph⁹ ī textu. Sed cōstat ꝙ hoc non pōt fieri p dzias solum: cum differentia sumatur ab eo quod est formale in re. Relinquitur ergo dicendum ꝙ differētia nō est tota diffinitio rei. ¶ 2°. Diffinitio est ratio indicatiua eē rei a prima potentia usq; ad vltimum actum eius complete ꝛ explicite vt dictuz est. 7°. huius. Sed hoc non potest fieri per terminum simplicem. Ergo vnus terminus simplex vt ēt probatum est supra: non potest esse diffinitio: vt diffinitio sit ratio partes habens vt probatur. 7°. huiꝰ. ¶ 3°. In diffinitione rei vnum comparaī ad aliud sicut actus ad potentiam. Cum ergo dzia comparari non possit ad se ipsam sicut actus ad potentiam. Unum enim ꝛ idem nō potest esse actus ꝛ potentia. Igitur idez vt supra. Et hec ratio tangitur ī textu. ¶ 4°. Sicut diffinitio correspōdet diffinito: ita partes diffinitionis debent correspondere partibus diffiniti. 7°. huius. Sed quelibet substantia sensibilis includit materiam ꝛ formam: vt supra dictum est. Ergo diffinitio substātie sensibilis debet habere partes quarum vna repñtet materiam ꝛ alia formam. Bonus autem sumitur a materia ꝛ differētia a forma. Comparatur enim differentia ad genus sicut actus ad potentiam: vt dicit hic in textu. Igitur differentia non est tota diffinitio formaliter ꝛ expressa ipsi⁹ rei sensibilis. ¶Sz ad sciendum qualiter genus sumatur a potentia ꝛ differētia a forma: ꝓsiderandum est illud qō Doc. S. hic notat dicens. Non enim est intelligendum ꝙ differentia sit forma aūt genus sit materia: cum genus ꝛ differentie predicentur de specie: materia autem ꝛ forma nō predicentur de composito. Sed hoc dicitur: quia genus sumitur ab eo qō est materiale in re: differentia vero ab eo quod est forma in re. sicut genus hominis est animal: qō significat aliqd habens naturam sensitiuam: que quidem materialiter se habet ad naturam intellectiuā a qua sumitur ratiōnale que est differentia hominis. Rōnale vero significat aliquid habens naturam intellectiuā. Et inde est ꝙ genus habet differentias potestate: ꝛ ꝙ genus ꝛ differentia proportionātur materie ꝛ forme: vt porphyri⁹ dicit. Et pp hoc etiam hic dicitur a pbo: ꝙ in substantijs actus. i. differentia predicatur de materia. i. de genere. Hec ille formaliter. De quo superius satis disputatum est. ¶Sed dicebat discipulus. Superius determinatū est ꝙ differētia nō predicatur de genere. Ergo videtur ꝓtradictio in dictis. ¶Dicendum ꝙ differentiā predicari de genere potest intelligi dupliciter. Uno modo per accidēs. Et sic bene predicatur de eo. Alio modo per se. Et hoc dupliciter. Uno modo methaphysice loquendo. Et sic bene differentia predicatur de genere: quia genus nullum est methaphysice loquendo qō nō sit ꝓtractum ad speciem

Lectio. 10.

Lectio. 9.

de quo differentia per se predicatur. Rationale enim predicatur per se de animali contracto ad hominem. Alio⁹ potest hoc intelligi logyce loquendo. Et isto modo differentia non potest per se predicari de genere propter rationes in tertio libro adductas.

Ad primum igitur dicendum q̄ sicut dictū est tam genus q̄z differentia sumuntur a forma totius ſm rez. Tamen illa forma a qua sumitur genus habet modum potentie ⁊ materie: per comparationem ad formam a qua sumitur nomen differentie et speciei. Nec etiam semper verum est q̄ ab eodem sumatur nomen a quo imponitur: ⁊ ad quod imponitur ad significandum sicut supra expositum est. sicut lapis imponitur a lesione pedis: et tamen nō significat lesionem pedis. ¶Ad secundum dicendum q̄ differentia specifica lz totum esse diffiniti significet implicite: ⁊ ſm aliquem modum essendi. ſ. per modum determinantis vel cōtrahentis vel qualificantis: non tamen explicite ⁊ complete: ⁊ ſm omnem modum essendi essentialem. Quod tamen requiritur ad perfectam ⁊ quidditatiuā diffinitionem. Unde ratio non sequitur. ¶Ad tertium dicendum q̄ simplex tripliciter accipitur in proposito. Uno modo vt dicit carentiam cuiuscunq̄z cōpositionis. Et sic solus deus est simplex. Alio modo vt dicit priuationem compositionis ex materia et forma. Et sic substantie separate dicunt simplices. Tertio modo per carentiam compositionis partium q̄ntitatiuaz et partium indiuidualiū. Et isto modo quidditates rerum sensibiliū dicuntur simplices ⁊ non duobus primis modis. Sed componuntur ex materia ⁊ forma cōmuni: vt supra dictum est. Qualiter autem partes diffinitionis debeant correspondere partibus diffiniti: etiam supra expresse declaratum est. ¶Ad quartum dicendum q̄ illud dictum phy et Doct. sancti intelligendū est: q̄ differentia vltima virtualiter ⁊ implicite siue icōplete ē tota diffinitio rei: ⁊ nō exp̄ssa vt dcm ē. ¶Ubi supra ⁊ precipue in pho ibi. ſPalam igitur.

B tertium sic procedit̄r. Uidet̄ q̄ diuersaz materierū nō sint diuerse forme. ſNam phylosophus in penultimo capitulo huius octaui dicit: q̄ vni⁹ sunt plures materie sicut fleugmatis sūt pingue ⁊ dulce. Ergo non semper diuersaz materiez sunt diuersi actus et forme. ¶Ꝑ 2⁰. Omnium formaz generabiliuz ⁊ corruptibiliuz: est vna materia: vt infra dicit phus. Ergo et omnium materiez forma est vna. pz ꝓña: q̄ materia dicitur vna ab vnitate forme: cum ab eodem res habeat q̄ sit ⁊ q̄ sit vna. Si ergo materia est vna: forma etiam erit vna omnium generabiliuz. ¶Ꝑ 3⁰. In homine sunt plures materie distincte. ſPartes enim hominis sunt formaliter distincte. Quod pz ex hoc: q̄ habent diuersas operationes proprias: sicut oculus videt ⁊c. Sed tamen in homine nō sunt diuerse forme cum in vno ⁊ eodez composito non sint ponēde plures forme substantiales: vt supra probatum est. Igit̄ ⁊c. ¶Sed ꝓtra est phus in textu dicens. ſPalam itaq̄z ex hijs: q̄ actus alius alterius materie: ⁊ ratio. Alioz enim compositio alioz mixtio ⁊c.

Respondeo dicendum q̄ diuersaz materiez sunt diuersi act⁹ ⁊ forme. Nam quelibet potentia ex sui ratione ordinatur ad actū: vt probatur. 9⁰. huius. Ens ergo in potentia est diuersuz ab alio ex hoc q̄ ordinatur ad diuersum actuz: sicut dicit Doc. S. in prima parte. q. 66. ar. 2. Uisus enim differt ab auditu: q̄ visus ordinatur ad videre: auditus vero ad audire. Sed materia de se est potestate ens: ⁊ non actu: vt supra dictum est. Ergo diuersitas formalis materierū puenit ex diuersitate actuum. Si igitur sunt diuerse materie. oportet q̄ etiam sint diuerse forme. ¶Ꝑ 2⁰. Idez est p̄ncipium essendi ⁊ distinguendi: vt patuit in p̄cedēti articulo. Sed materia nō habet esse actu nisi a forma: cuz de se sit in pura potētia. Ergo diuersitas materie est a forma. Et sic idem quod prius. ¶Idem probat phus inductiue in textu. ſNam aliorum compositio alioz mixtio alioz vero aliud quid sic dictoz. ergo ⁊c. ¶Consideran dum est autem p̄mo. q̄ duplex est diuersitas. ſNam q̄dam est diuersitas logyca siue ſm rationez. Alia est diuersitas methaphysica que est in rebus secluſa quacūq̄z operatione intellectus. Non autem omnia que cōueniunt logyce cōueniunt methaphysice. ſPropter quod dicit phus. 7⁰. physicoz. q̄ in genere latent multa. i. multe equinocatio nes methaphysice aut physice loquendo. ſPlures enim species diuerse cōueniunt in vno genere logyco: que tamen nō cōueniunt in genere methaphysice loquēdo. Sic ergo lz diuersaz materiez possit esse vna forma logyce loquēdo. ſ. forma corporeytatis: q̄ omnes substantie sensibiles vniuocātur in corpore ſm logycos: nullatenus tamen realiter loquendo conueniunt in aliquo separato ab eis. ¶Considerandus est etiam secūdo. sicut supra dictū est. q̄ materia potest considerari dupliciter. Uno modo ſm suam essentiam. Et sic in ea nulla est diuersitas actualis. Alio modo ſm suum esse quod habet a forma. Et sic nihil prohibet plures et diuersas esse materias. ſNaz forma specifica non potest introduci in materia nisi dispositā et diuersa per quantitatē: sicut supra dictum est. ¶Sed instabat discipulus. Nam materia ⁊ forma ꝓportionaliter dicuntur: q̄ sicut forma potest dare esse: ita et materia potest suscipere esse. Sed vna et eadem materia potest suscipere esse a diuersis formis: cum maneat eadem sub vtroq̄z terminoz mutationis: vt probatuz est supra⁹. Ergo ⁊ vna forma poterit dare esse pluribus materiebus. Et per cōsequens diuersaz materiez non semper sunt diuerse forme. ¶Dicendum ſm Doc. S. in 3⁰. sententia rum. di. 1. q. . ar. p̄⁰. in solutione tertij argumenti. q̄ portio est duplex. Quedam est proportio que est certum do cōmensurationum duaz quantitatū. Et ista solum est duoz finitoz. Alia est proportio ordinis que potest esse inter finitum et infinitum. Et isto modo inter materiam et formam est proportio. Et lz materia prima eadem existens ſm essentiam possit successiue stare sub diuersis formis: non tamen concedendum est q̄ vna materia ſm idem cē. considerata possit stare sub diuersis formis ſm idem cē. Quod autem materia istorum inferiorum ſm essentiaz considerata potest suscipere esse a diuersis formis substātialibus successiue et q̄ vna forma non potest dare esse totaliter ipsi materie: ratio huius est: quia forme generabilium ⁊ corruptibilium sunt particulares in operando. Ideo non possunt saciare totum appetitum materie: sed semper manet materia sub priuatione ad aliam formaz. Secus autem est de materia corporum celestiuz.

Ad primū igit̄ dicendum q̄ phus ibidez dicit. forme vnius sunt plures materie dūmodo vna est materia alterius. Ubi enim vnus ppter alterum: ibi tantum vnum. Sic ergo vnius forme non sunt plures materie penitus diuerse ⁊ non subordinate: licet dicantur plures accidentaliter. ¶Ad secundum dicendum q̄ omnium formarum generabilium ⁊ corruptibilium. materia prima est vna ſm essentiaz considerata. Tamen earūdem sunt diuerse materie proprie et ſm esse considerate: vt dictum est. ¶Ad tertium dicendum q̄ lz partes hominis distinguantur inter se partialiter propter diuersas formas accidentales que ordinantur ad diuersas operationes: nō tamen distinguunt essentialiter ⁊ specifice: cuz informentur vna forma substantiali specifica ſm virtutes plures eiusdem forme. Non enim est incōueniens q̄ ab eadem forma que est vna ſm essentiam. plures tamen ſm virtutem: procedant plures diuerse potētie ⁊ opatiōes: vt supra ad longū ꝺclaratū ē.

Lectio. 5.

¶Q̄. 3ª. De hijs q̄ ꝓsideranda restant circa p̄m⁹ soziale.

Asuper considerandum est de hijs que consideranda restant circa p̄ncipium materiale ⁊ formale substantiaruz sensibilium. ¶Circa q̄ duo ꝓsideranda sunt. ¶Primo⁹ de hijs

bijs que restant ꝓsideranda circa principiū formale rerū sensibilium. ¶Secūdo de bijs que considerāda restāt circa principium māle ipax. ¶Circa primū duplex occurrit ꝓsideratio. ¶Prima est ō formis ꝙ comparatio nem ad ydeas ītroductas a ꝫPlatone. ¶Secūda erit de ꝗrunt. 4. ¶Primo vtrum noīa spēx significātia formā cum materia. ¶Scōo vtrum oīa nomina significent substantiam cum q̄litate. ¶Tertio vtrū forma sit aliquid p̄ ter partes materie. ¶Quarto vtr forme sint separate a sensibilibus ſm rōnem t nō ſm rem.

¶Sequit in pbo t Doc. S. ibi. Oportet aūt nō ignoto t est Lec. 3ª.

a **D primū** sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ noīa spēx non significent formā cuz mā. Mā q̄libz forma recepta ī mā est incōicabilis cuz materia sit p̄ncipiū idiuiduatiōis: vt dicit pbus. 7°. hui° t Doc. S. ī pīti lectiōe Si ergo nomen spēi significaret formā cum mā: sequeretur ꝙ spēs nō esset cōicabilis: qō est ꝺra rōnem spēi cū sit qōdaz p̄dicabile de multis: igit noīa spēx nō significāt materiam t formā. ¶Ꝑ 2°. Illud qō significat mām t nere substātie significat hoc aliqd: ergo si spēs significaret māz t formā significaret hoc aliqd t non quale quid qō est ꝺra pbm in p̄ntis. Igit t̄c. ¶Ꝑ 3°. Aīa rōnalis est spēs dtuidens aīam: vt patet in 2° de aīa: t tamen non significat māz cum nō cōponat ex mā sed sit actus purus igit t̄c. ¶Sed cōtra est pbus in lra dicēs: ꝙ animal significat vtrūqz. s. actū in materia. Sed act° dicit forma ergo noīa spēx significant formā cum materia.

Respondeo dicēdum ꝙ ꝫPlato ponēs species rex sensibiliū eē separatas ſm rem a materia coactus est ponere ꝙ noīa spērum illi ꝙ dicūt formaz totius t formā partis nō differre realiter sed solum ſm rōnez: sicut Albertus t sui sequaces. Sed quia hoc est cōtra mentem pbi in p̄senti passu volē tis destruere positionem p̄dictam ꝫPlatonis. Et ēt est cōtra Cōmentatorē expresse in p̄senti. 8°. lib°. cōmento. 9. Igit dicēdū est ꝙ noīa spēx sbax sensibiliū significāt formam cum materia. Quod pbat Doc. S. duabus rationibus q̄ eliciunt hic a pbo. Nam quod quid erat esse est id qō diffinitio significat. 4°. hui°. Sz diffinitio significat naturam spēi: ergo natura speciei t quod quid erat esse idem sunt. Sed quidditas non solum dicit formā sed ēt materiam in substantijs materialibus comprehendit: vt in. 7°. probatum est: ergo nomina spērum significant materiam t formā. ¶Ꝑ 2°. Si nomen spēi significaret formam tantum sequeretur ꝙ ideꝫ esset res sensibilis t ipsum quod quid est eius: sicut idem est anima t anime eē vt dicit pbus in. 8°. huius. Sed consequens est falsum: vt probatum est ēt. 7°. huius. Sed consequens est falsum: ducit Doc. S. Nam si aliqua est res que sit cōposita ex materia t forma oportet ꝙ in illa re etiā sit aliquid p̄ter naturam spēi. Cum enim materia sit indiuidnationis p̄ncipium oportet ꝙ in quolibet cōposito ex materia t forma sint principia indiuiduantia que sunt p̄ter naturam spēi. Unde huiusmodi res tota non est quidditas: sed aliquid habet p̄ter hoc. Si uero res aliqua est que sit forma tantum non habet p̄ncipia indiuiduantia que sint p̄ter naturam speciei cum ipsa forma p se existens per se ipsaz indiuiduetur. Et ideo talis res nihil aliud est q̄ qō quid est eius. Sic ergo patet quod si nomē speciei significet formam tantum cuiuslibet rei idem est quod quid erat esse suum t ipsa res sicut homo est quod quid est eē suum t equus t anima t huiusmodi: hec ille. ¶Ꝑ 3°. Ad idem pōt sic argui. Nomen speciei significat ipsam naturam specificam. Aut ergo illa natura est forma partis aut forma totius. Non primū. Tum primo qr sic nō predicaretur de suis inferioribus qr pars nō predicatur de toto. Tum 2° qr sic homo nihil aliud esset q̄ aīa rationalis. Relinquitur ergo ꝙ sit forma totius. Sed forma totius comprehendit materiam t formaz in substantijs sensibilibus: vt ēt supra probatum ē. igitur t̄c. ¶Ꝑ 4°. Quod est p̄ncipiuz intrinsecū essendi pertinet ad essentiam rei cum esse fluat ab essentia: sicut a principio intrinseco essendi rei. Sed materia concurrit ad esse rei materialis intrinsece t per se: vt patet primo physicorum. igit materia pertinet ad essentiam rei: sed nomen speciei significat essentiaz rei sicut dictum est. igitur idem quod pri°. ¶Sed diceret aliquis ꝙ aliqua nomina specierum sensibilium significant formam tantum t aliqua non. Hanc autem caulationem remouet philosophus in lra. Nam si aliqua nomina specierum animalis significarent formā tantum: t aliqua formam cuz materia: sequeretur ꝙ animal non predicaretur vniuoce: sed analogyce ō suis speciebus. Sed consequens est inconueniens: igit t̄c. Ꝓbatur consequentia: qr animal per prius diceretur de illo nomine speciei quod significaret formam tantū t per posterius de nomine quod significaret formam cum materia: quia simpliciora sunt priora. ¶Considerandū est aūt pro declaratione precedentiuz ꝙ omne ens habēs essentiam uel est habens esse omnino per se subsistens t nullo modo receptum in alio: t sic est prima causa: vel habz eē receptum in aliquo. Et hoc dupliciter. Uel habet eē solum in alio: vel habet esse ēt p se. Si scōm sic est accidēs. Si primū hoc est dupliciter: vel illud esse est receptum in essentia tm̄: t non in materia: t sic sunt substantie immateriales. Uel habet esse in materia vera susceptū. Et hoc est dupliciter. Uel habet eē receptū in materia admixta prinationi ad; vbi tm̄: t nō ad formas substantiales sicut sunt substantie māles incorruptibiles sicut sunt corpora celestia. Uel habet esse receptū in materia admixtam priuationi ad formā substantialem. Et sic sunt substantie materiales de quibus potissime est h̄ ad ꝓpositū. ¶Aduertendū est vlterius ꝙ nomina speciex: vt supra sepius dictum est possunt dupliciter designari. Uno° abstractiue: vt humanitas. Et talia significant cum p̄cisione inferiorx. Et inde est ꝙ nō possunt predicari de suis inferioribus. Alio° cōcretiue: t per modū totius vt homo. Et talia lz nō significent sua inferiora determinate. significant tamē naturā specificā cuz habitudine ad inferiora. Et inde est ꝙ p̄dicantur de suis inferioribus.

Ad primū igit dicendū ꝙ duplex ē materia. Quedā est materia designata q̄ntitate que est p̄ncipiuz indiuiduationis. Et talis reddit formaz incōicabilē. Alia est materia cōis que est altera pars essentie rei sensibilis: vt in. 7°. q. 15. ar. 2. declaratum est. Et talis nō reddit formā incōicabilē. Quā gdez materiā significat nomē spēi t nō primā. s. designatā nisi in aptitudine. ¶Et per hoc pz solutio ad scōm qō etiā ꝓcedit de materia p̄mo° accepta t nō de cōi que est ad ꝓpositum. ¶Ad 3m dicendū ꝙ aīa rōnalis nō est nomē speciei cōplete: sed est pars speciei. Et lz per se subsistat subsistētia incompleta: nō tamen pfecte: vt supra dictum est. Qualz autez aīa rōnalis ponat per se in p̄dicamento: t qualiter reductine supra declaratum est. ¶Sed instabat discipulus. Nam noīa sbax īmāliuz nō significāt formā cuz materia. ergo pari ratione neqz noīa speciex sensibilium. pz ꝺña: qr vtrobiqz noīa speciex ꝓstituunt ex genere t differentia. Genus aūt sumitur a materia. differentia vero a forma. ¶Dicendū negando ꝺñam: qr noīa speciex significant essentiā rex. Sed essentia sbax separatax nō cōponunt ex materia t forma: cuz sint substātie simplices. igit nō oportet ꝙ talia noīa significent materiā t formā. Essentia vero sbax materialiū est cōposita ex materia et forma: vt iaz dictū est. igit nō est simile. Et lz vtrobiqz sit genus t differētia: tamē non eodē modo sumuntur in eis: vt pz per Doc. S. in ꝑma parte. q. 50. ar°. 2. ad p̄m vbi sic ait. Differentia est que cōstituit speciem. Unumquodqz aūt cōstituit in spē ſm ꝙ determinat ad aliquē specialem gradū in entibus: qr spēs rerum sunt sicut numeri qui differunt per additionē t subtractionē vnitatis:

Lectio. 15.

vt dicit in. 8°. metha. In rebus aut̃ materialibus aliud est determinans ad specialez graduz. s. forma: ⁊ aliud qō determinat. s. materia. Unde in eis ab alio sumitur gen⁹ ⁊ ab alio differentia. Sed in rebus imālibus nō est alid determinans ⁊ aliud determinatuz. Sed vnaqueq; eaz tenet fm seipsaz determinatū graduz in entibus. Et ideo genus ⁊ differẽtia in eis nō accipiunt fm aliud ⁊ aliud: sed fm vnum ⁊ idem. qō tamen differt fm ꝓsideratio/nem nostraz. Inquantū eniz intellectus noster considerat illam rem: vt indeterminate accipit in eis ratio generis. Inquantū vero cōsiderat: vt determinate accipitur ratio differentie. Hec ille. Unde ratio non procedebat.

¶ Ubi supra in Doc. S. elicitiue.

a **B secundum** sic ꝓcedit. Uide/tur ꝙ non omnia nomina speciez significent ſbam cū qualitate. Nam illud qō nomen significat est ipsum qō quid est rei siue essentia: vt dicit in. 4°. hūius. Sed qua lectio. 13. litas nō est de essentia aut de diffinitione ſubstantie. ergo saltem nomina speciez ſubstantiaz senſibiliū nō significat ſubstantiã cuz qualitate. ¶ Ꝑ 2°. Qualitas est nomẽ. Si ergo omnia nomina speciez significarent ſubstantiã cum qualitate: sequeret ꝙ qualitas significaret ſubstantiã cuz qualitate. Et itez cum illa qualitas esset nomen significa/ret: ⁊ sic ꝓcedendo in infinitū qō est icōueniẽs. igit ⁊c. ¶ Ꝑ 3°. Nomen nō pōt itelligi sine eo qō significat. Si ergo qualitas includeretur in significatione nominum de genere ſubstantie: sequeret ꝙ ſpẽs de genere ſubstantie nō posset intelligi sine qualitate. Sed cōsequẽs est falsuz. Prius enim pōt intelligi sine posteriori. igit ⁊c. ¶ Sz ꝓtra est ꝓbus elicitiue in littera. Nam animal vt dicit si/gnificat actū cuz materia. Sed qualitas est actus: ⁊ mate/ria est ſubstãtia. igit aīal significat ſbam cum qualitate.

Respondeo dicendū ꝙ duplex est q̃litas. Quedaz est essentialis que re peritur in omni p̃dicamento: ⁊ est modus essentialis rei ꝓprius: aut differẽtia ꝓstituens ſpẽm siue illa ſpes sit de genere accidentis siue de genere ſubstantie. Semp eniz differentia p̃dicatur in quale essentialiter de specie quam ꝓstituit. Alia est qualitas accidentalis: vt albuz nigrū ⁊c. que cōparata ad ſbam sunt accidẽtia cōia. Similiter sub/stantia pōt accipi dupl̃r. Uno⁰ ꝓprie pro eo qō ponit in genere ſubstantie. Et sic in accidentibus nō est ſubstãtia. Alio⁰ accipit pro p̃mo p̃dicato essentiali. s. pro ente: et dicit fm grãmaticos illud cui nomen imponit ad signi/ficandū. Qualitas vero p̃mo modo accepta dicit illud a quo nomen imponit ex parte rei imposite. Si ergo acci piatur q̃litas scõo modo: ⁊ ſubstãtia p̃mo modo sic non omne nomen significat ſubstantiam cum qualitate. Sed si accipiat qualitas p̃mo modo ⁊ ſubstantia scõo modo. sic non solum nomẽ speciez: sz vniuersaliter omne nomẽ significat ſubstantiam cum qualitate. Qō sic pz. Nam in qolibet nomine est id cui nomen imponit ad significan dum: ⁊ id a quo impositū est nomen ad significandum. Sed id cui imponit dicit ſubstantia: ⁊ id a quo imponit dicit qualitas. ergo omne nomen significat ſubstantiam cum qualitate. ¶ Ꝑ 2°. Ratio quaz nomen significat est diffinitio in habẽtib⁹ diffinitionẽ. Sed diffinitio includit ſubstantiã. s. genus: ⁊ qualitatẽ. s. dfiam. igit ⁊c. ¶ Sed instabat discipulus. Naz illa qualitas a qua lapis impo/nitur est lesio pedis: ⁊ tamen lapis nō significat illã lesio/nem: sed ſubstantiã lapidis. igit nō est veruz ꝙ qualitas a qua nomen imponit significat ꝙ nomen. ¶ Ꝑ 3°. Ens cum sit trans̃cendens nō significat aliquã compositionem accidentis cum subiecto: aut generis ⁊ differẽtie vel act⁹ ⁊ potentie: sed est supra omnem compositionẽ. ergo hoc nomen ens nō significat ſubstãtiã cuz qualitate. ¶ Ꝑ 4°. Hoc nomen deus est nomen sup omne nomen. Et tamẽ non significat ſubstantiã cuz qualitate. Alias in deo esset ꝓpositio qō est ꝓtra Doc. S. in prima parte. q. 3. ꝓ totã. igit ⁊c ¶ Dicendum ꝙ vt supra dictū est. dupl̃r aliqō nomen imponit ad significãdū ab aliquo. Uno modo ex parte imponentis. Et sic illud a quo nomen imponit nō significat per nomen: sed aliud est a quo ⁊ cui: ⁊ ad qō imponit nomen ad significandum. Alio modo ex parte rei imposite. Et isto modo illud a quo nomen imponit. est cōplementū siue essentie. s. vltimus actus eius forma/lis. Et isto modo illud a quo nomen imponit significat per nomen: qz illud est pars diffinitionis in habentibus diffinitionez. ¶ Ꝓo cuius declaratione ꝓsideranda est ꝙ noīa imponimus fm ꝙ res cognoscimus. Uoces. i. repꝛesentant res mediantibus cõceptibus: vt dicit Doc. Lib. in p° phiermenias. Substantiã autez rei: vt dicit Doc. S. in prima parte. q. 13. ar. 8°. in corpore. aliqñ cognosci/mus per ꝓprietates vel opationes: sicut ſubstantiam seu qdditatez lapidis cognoscimus per actiones eius que est ledere pedem. Iz a posteriori. Quandoqz vero nō cogno scimus rem q̃ntū ad eius ſubstantiam per suas ꝓprieta/tes ⁊ opationes: sed solum q̃ntum ad qz est: ⁊ per viam causalitatis aut eminẽtie vel remotionis. sicut de⁹ cogno scitur a nobis. Omnibus enim predictis reb⁹ que cogno scunt per suas ꝓprietates vel opatiões: siue p̃mo modo siue scõo modo imponimus noīa denoiando eas ab eaz ꝓprietatibus. sicut impositū est hoc nomen lapis ab hoc qō est ledere pedem. Et hoc nomen deus ab vniuersali reruz ꝓuidentia. Et sic in talibus illud a quo nomen im/ponitur est ꝓprietas. Et id cui imponit est ſubstãtia rei. Unde pz ꝙ in p̃dictis nō est idez id a quo nomen impo nitur: ⁊ id ad qō imponit nomen ad significandum. Za/pis enim nō significat illam actionem que est ledere pe/dem: sed significat ſubstantiã lapidis siue diffinitionẽ ei⁹ per quã scimus quid est lapis. Similiter hoc nomẽ de⁹ nō est impositus ad significandū rez ꝓuidentia: sed ad si/gnificandum aliquid super omnia existens. vz diuinam naturam: vt dicit Doc. S. in p̃ma parte vbi supra. Que/dam vero sunt res que sunt nobis note fm se: vt calor ⁊ frigus ⁊ similia. Et in talibus imponunt nomina non ab extrinseco sed a q̃litate essentiali rei. Unde in eis est idez id a quo nomen imponitur: ⁊ id ad qō imponit ad signi/ficandū. Sicut rationale a quo imponitur hoc nomẽ ho/mo. est idem cum animali rationali qō significat ꝑ nomẽ homo. Cum ergo in qolibet nomine sit id a quo nomẽ imponitur. s. qualitas: ⁊ id cui imponitur. s. substantia. sequitur ꝙ qōlibet nomen significat ſubstantiam cuz qua/litate. ¶ Qō adhuc clarius probat Albertus magnus in hoc. 8°. tractatu p°. ca°. 6°. Probat eniz inductiue. Naz in nominibus speciez actus vltimus est id a quo nomen imponitur si talis actus fuerit nobis notus. Illud vero cui nomen speciei imponit est cõpositū ex genere ⁊ dif/ferentia. In nominibus aūt indiuiduoz suppositū ſubstã tie est cui nomen imponitur: ⁊ collectio accidentium est id a quo nomen imponitur. In nominibus vero genez ſubalternoz simile est sicut in nominibus speciez cuz ta/lia genera componãtur ex genere ⁊ differẽtia. Sed in no minibus generalissimoz Iz ibi nō fit compositio generis ⁊ differẽtie: tamen natura p̃dicamẽtalis est id cui nomen imponitur: ⁊ modus illius p̃dicamẽti est illud a quo im/ponit. Similiter hoc nomen ens: Iz sit simpler fm rem: tñ modi ei⁹ sũt ples. sic creatū ⁊ increatū ꝓ se ⁊ ꝓ accẽs. a qb⁹ modis ꝓponit ꝑ nomẽ ens ad significandū entitatem absolute. Et sic de aliis noīb⁹. ergo in qolibet noie est id a quo nomẽ ꝓponit: ⁊ id cui ꝓponit. Cū ergo grãmatica ꝓ id a q̃ nomẽ ꝓponit sit q̃litas: ⁊ id cui ꝓponit sit ſba rationis ꝙ oē nomẽ significat ſbaz cū q̃litate. ¶ Et ꝙ hoc pz rñdeo ad alias duas ſtãtias discipli ⁊ arg⁹añ i ꝓriū adducta. ¶ Sequit in ꝓbo et Doc. S. ibi. Illō videt vtiqz ⁊c.

a **B tertiū** sic ꝓcedit. Uñ sit aliqd ꝓter ptes mãe/riã illd qō ponit i diffinitiõe alicui⁹ ꝑdicat ꝙ se ⁊ ẽntialr idez cū eo: vt in p̃n° septimi ꝓcessuz est. Nam illud qō ponit in diffinitiõe alicui⁹ ꝑdicat ꝙ se ⁊ ẽntialr de eo: vt ibidẽ patuit. Sz mã pōit i diffinitiõe foīe: vt pz ꝙ ꝓbm i. 2°. ō aīa. q diffinit aīaz ꝙ corꝓ⁹. igit foīa nō est aīa mã. ¶ Ꝑ 2°. Si sic: sequeret ꝙ ex duob⁹ realr distinctis

actu fieret vnū tertiū. Sed ꝺ̄ns est ꝺ̄ pbm in fine septimi
ergo ꝛc. ISz cōsequentia qz ex mā ⁊ forma fit totū cōpo
situ vt pbatū est primo de gnatione. ¶ P̄. 3°. Forma vel
est elim vel est ex elementis. Nō est ex elementis cū non
cōponat ex mā ⁊ quatuor elemētis. ergo est elz. Sz mā
ꝺ̄ elim: vt patuit i. 5 hui°. ergo fōa ē mā. ¶ Sz ꝺ̄ ē pbs
in ista dicens. Nō vr vniq̄z querentibus sillaba ex elemē
tis eius ⁊ cōpositione: nec domus lateres ⁊ cōpō ⁊c.

Respondeo ꝺ̄m q̄ forma nō est aliq̄ pars
mālis sed est aligd p̄ter par
tē materie. Quod ꝓbat pbus duplr auctoritate. s. ⁊ rōne.
Auctoritate qdē platonis. Mā platonicis vr q̄ sillaba nō
fit ex elis ⁊ cōpositōe ita q̄ cōpositio que ē forma sillabe
fit pars mālis sillabe sicut ela sunt ptes māles ei°. Sz pla
tonici in ꝟ vere dicebant: vt dicit hic pbs. ergo fōa nō ē
aliq̄ pars sillabe. ¶ Rōne vō sic ꝓbat. Mā si fōa eēt vna
de partib⁹ materie ipsa dependeret a mā. Sed hoc ē flm
qz compositio ⁊ mixtio que sunt p̄n⁹ formalia nō cōstituū
tur ex hijs que cōponūtur aut miscentur sicut nec aliquid
aliud formale constituitur ex sua mā sed econuerso: ergo
forma est aliquid aliud a mā. ¶ Sed instabat ꝯ hoc disci
pulus. Mā mā ē ex quo fit aligd cū insit vt dicit pbus in
primo physicorum. Sed forma est huiusmodi. Mam
ex forma cum materia cōstituitur ista sensibilis: vt pz. 7.
huius. Igit fōa est mā. pz cōsequentia per locū a diffō
ne ad diffinitum. Mam quorū diffō est eadē illa, sunt ea
dem. ¶ P̄. 2°. Unū oppositor⁹ nō predicat de reliq̄ aliaſ
vnū oppositor⁹ esset in alio cū dici de: presupponat esse in
Sed forma p̄dicatur de mā. qz pbus supra dicit q̄ actus
predicatur de materia. Actus autem est forma. igitur ⁊c.
¶ Dicendū primo q̄ illa prepositio ex potest accipi du
pliciter. Uno° vt dicit bitudinē cause materialis tm̄. ⁊ sic
insit tāq̄ ex preexistenti in potētia. Mō aūt isto° ex forma
fit aliquid. Alio° p̄t accipi vt dicit habitudinem cause in
trinsece siue illa sit causa materialis siue formalis. Et isto
modo ex forma fit aliquid. Unde argumentū laborabat
in equiuoco. ¶ Dicendū scḋo q̄ opposita sunt in duplici
differentia. Mam quedam sunt formaliter opposita quo
rum. s. vnum non est perfectio alterius sed dicunt diuer
sas res oino separatas. Et isto modo vnuz oppositorū nō
potest predicari de reliquo neqz in abstracto neqz in con
creto. Alia sunt opposita quorū vnū est aliqualiter deter
minatio alterius: sicut substantia ⁊ accidens opponūtur ⁊
actus ⁊ potentia. Et hoc modo vnuz predicari de reliquo
p̄t itelligi duplr. vno° in abstracto ⁊ sic vnū nō p̄dicat ꝺ̄ re
liq̄. vñ ista est falsa. homo est albedo ⁊ potentia est actus.
Alio° in concreto ⁊ denoiative. Et sic nihil prohibet vnū
de alio predicari, sicut substantia est alba. Et isto modo in
telligitur q̄ actus predicatur de materia. Hec enim p̄o
positio est vera. Materia est informata lz ista sit falsa ma
teria est forma. ¶ Considerandum est autem flm pbz q̄
forme rerum sensibilium sunt ingenerabiles ⁊ incorru
ptibiles per se. Sunt tamen generabiles ⁊ corruptibiles
per accidens. Quod autem non generentur aut corrūpan
tur per se declarat pbus. Quia omne quod fit: fit ex mate
ria vt supra in septimo ꝓbatum est. Sed particulare est
compositum ex materia ⁊ forma. ergo id quod fit per se
⁊ proprie est particulare. Forma aūt non fit nisi per acci
dens de quo satis supra disputatum est.

Ad primū igitur dicendum q̄ aliquid ponit
in diffōne alicuius dupliciter. vno
modo essentialiter. de quo procedebat argumentum. Et
sic materia nō ponitur in diffinitōe forme. Alio° sic id qō
tra hoc istabat discipulus dupliciter primo. Naz forma
non dependet a materia cum perfectum ab imperfecto
non accipiat esse. ergo materia non ponitur in diffinitione
forme tāquā terminans dependentiam ei°. ¶ P̄. 2°. For
ma ponitur in diffinitione materie tāquā terminans de
pendentiam ⁊ determinabilitatem eius. ergo non econ
uerso. ¶ Dicendum primo q̄ forma potest dupliciter
considerari. Uno modo vt forma. Et sic nullo modo ꝺ̄ꝑ
det a materia. qz alias quelibet forma dependeret a ma
teria qō ē flm. Alio° vt est talis fōa. s. naturalis. Et talez
dependere a materia pōt intelligi duplr. Uno° qz hēat eē
a materia. Et sic nulla fōa dependet a materia sed econ
uerso vt voluit arg^m. Alio° qz hz esse in mā lz non a mā.
Et isto° ꝺ̄s forme pure nāles dependent a mā. ¶ Et p
hoc pz solutio ad scḋam instantiam discipuli qz aliter de
pendet mā a forma ⁊ aliter forma a materia. ¶ Ad scḋz
ꝺ̄m q̄ lz mā ⁊ forma realiter distinguantur tm̄ qz vnum
se habet vt potentia ⁊ alterum vt actus ⁊ vnum vt deter
minabile ⁊ alterum vt determinans. ꝯ ex eis potest fieri
vnū per se. ¶ Ad tertiū responsum est superius in fine se
ptimi. Mā illud quod est ꝓprie loquendo aut est elz aut
ex elementis. Forma autem naturalis non ꝓprie dicit
id quod est: sed sicut id quo aliquid est. ¶ Uel ꝺ̄z q̄ for
ma est elementum capiendo elementum in sui cōitate fz
q̄ se extendit ad oēs suas acceptiones vt patuit supra in
quinto huius.

¶ Sequitur in phylosopho ⁊ Doc. S. ibi. Sed si sunt
corruptibilium substantie.

a **B quartum** sic ꝓceditur. Uk
q̄ forme sint sepa
rabiles flm esse a materia sensibili ⁊ non secun
dū rōnem tm̄. Mā illa que sunt distincta reali
ter distinguuntur flm esse ita q̄ esse vnius non est esse alte
rius. Sed mā ⁊ forma sunt distincta realiter vt ex prece
denti articulo concluditur: ergo sunt distincta flm esse: ⁊
per consequens sunt separata quia distinctio duorum non
est nisi separatio vnius ab altero. ¶ P̄. 2°. Incorruptibi
le est separatū flm esse a corruptibili. Sed forma est icor
ruptibilis ⁊ perpetua vt in precedenti articulo cōcessum
est. ⁊ totū cōpositum sensibile est corruptibile. ergo saltē
forma est separabilis flm esse a toto composito sensibili si
cut platonici volnerūt. ¶ P̄. 3°. Arguitur q̄ forma nō sit
separabilis flm rōnē a mā. Mam dependens non potest
intelligi sine termino dependentie. Sed forma naturalis
est dependens a materia: vt iam dictū est. ergo forma na
turalis non potest intelligi sine mā. Et sic non est ab ea se
parabilis flm rōnē. ¶ P̄. 4°. Diffinitum non pōt intelli
gi sine partibus diffinientibus qualitercunqz diffiniat. s.
mā ponitur in diffinitione forme vt ex precedenti articu
lo concessum est: igitur idem quod prius. ¶ Sed ꝺ̄ est
pbus pro prima parte in litera ibi. Si autē sunt corrup
tibilium substantie separabiles nunduz palaz ⁊c. pro se
cunda vero parte incontrarium est pbus in principio hu Lectio. 1.
ius octaui. vbi dicit q̄ forma separabilis quidē ē rōne ⁊
non flm esse: vt ex predictis patet.

Respondeo ꝺ̄m primo q̄ forma naturā
lis non est separabilis flm eē a
materia sensibili vt sepius supra probatum est. Quod ēt
hic probat phylosophus duplici ratiōe. Mam sicut se ha
bet fōa artificialis ad suam mām ita se hz forma nālis ad
māz sensibilē. Sed cōstat q̄ forma artificialis vtputa fo
ma domus aut vasis nō pōt esse sine mā sua. ergo ⁊ fōa
nālis nō pōt esse sine mā sensibili. ¶ P̄. 2°. Id quod ē se
parabile a mā flm esse est per se subsistens. Sed id quod
est p se subsistēs est hoc aligd ⁊ singulare. qō nō pōt diffi
niri vt in. 7°. pbatuz est: si ergo fōa esset separata flz esse
a materia non posset diffiniri. quod est contra platonicos
qui posuerunt formaz separataz a mā vt posset diffiniri. ꝺ̄
quo vt dictum est satis superius disputatum est. ¶ Sed
vtrū forma sit separabilis a mā flm intellectum vel rōnē
maior est difficultas. ¶ Unde pro illi⁹ dubij decisiōe cō
siderandus est q̄ forma sensibilis de qua est ad propositū
est duplex. vz. forma totius ⁊ fōa ptis. Fōa tot⁹ nō pōt
itelligi sine mā cōi qz includit mām cōez ⁊ fōaz partis vt
supra dictū est. pōt tm̄ intelligi sine forma partis. alia ē for
ma ptis. Et illa p̄t dupliciter cōsiderari. vno° rōne fōe absol
te: ⁊ sic pōt itelligi sine mā. Alio° p̄t cōsiderari in q̄ mā
vt. vz. hz eē i mā. Et isto° nō p̄t itelligi sine mā vt volunt
duo arg^a vlt^a ad incōtrariū adducta. ¶ Et licz materia po

natur in diffone forme nalis vt malis est sm qꝫ hz esse in mā nō tm ponitur vt pars essentialis eiꝰ. Unde pōt intelligi sine mā. ¶Sed dicebat discipulꝰ. Accidens nō potest intelligi sine substantia qz sba ponitur in diffone eius licet nō ponaē vt pars essentialis eius. ergo ꝛ forma naturalis nō potest intelligi sine mā qz mā ponitur in diffone eiꝰ. hz non ponatur vt pars essentialis eius. ¶Dicendum negādo ꝯsequentiaz. Non enim est simile de accidente per respectum ad substantiaz ꝛ de forma naturali per respectū ad materiaz quia accidens non solum habet esse in substātia sed etiam habet esse a substantia. Forma vero naturalis licet habeat esse in materia non tamē habet esse a mā. Unde non est simile. ¶Ad rationes autem patet solutio ex dictis.

¶Qō. 4ª. De formis rerum sensibilium per comparationē ad numeros.

a **A** super considerandum restat de formis per comparationem ad numeros. ¶Circa quod queruntur. 7. ¶Primo vtrum numeri sint forme rerum. ¶Secundo vtrū numerus dicatur formaliter vnꝰ ab vltima vnitate. ¶Tertio vtrum forme alique possint suscipere magis ꝛ minus. ¶Quarto vtruz sint ponēdi plures gradus formarum substantialiū. ¶Quinto vtrū cā susceptionis magis ꝛ minus sit accessus vel recessus a contrario. ¶Sexto vtrū quecūqz suscipiūt magis possint suscipere minus. ¶Septimo vtrum alique forme in abstracto designate possint suscipere magis ꝛ minus.
¶Ubi in pbō ꝛ Doc. S. ¶Palam atqz si sint.

a **B** primū sic procedit. Videt qꝫ numeri sint forme ꝛ sbe rerum vt platonici voluerunt. Nam ens significat substantiam oīum rerum. Sed vnum est idem realiter cum ente vt probatum est a phylosopho in quarto huius. ergo vnum significat substantiam rerum. hz vnum est principium numeri. ergo numerus est substantia ꝛ forma rex. ¶Ꝺ. 2º. Numerus diuiditur in plures partes. Diuiditur etiam in indiuisibilia. Sed diffō que significat substantiam rerum est huiusmodi vt dō in textu: igitur idē qō primus. ¶Ꝺ. 3º. Si in numeris aliquid addatur vel subtrahatur variatur species. Sed simile est i diffinitionibus aut formis rerum: vt dicit pbus in littera. ergo videtur qꝫ numeri sint forme ꝛ substantie rerū. ¶Sz ꝺ est pbus in lra dicens. ¶Palam atqz si sint numeri aliq liter substantie sic sunt: vt non vt quidā dicunt vnitatū ꝛc.

Lectio. 2. **Respōdeo** dōm sicut dicit Doc. S. in ꝑma parte. q. 11. ar. ꝑmo ad primū. qꝫ quidam putantes esse idem vnū quod conuertitur cuz ente ꝛ vnum quod est principium numeri sicut pithagoras ꝛ plato quia vnum quod cōuertitur cū ente non addit aliquam rem super ens sed significat substantiam entis prout est indiuisa existimauerūt sic se habere de vno quod ē principiuz numeri. Et quia numerus componitur ex vnitatibus crediderunt qꝫ numeri essent substantie oīum rerum. ¶Sed cōtra hanc opinionem dicit hic pbus qꝫ numeri vnitatum non sunt substātie rerum sicut platonici posuerunt sed bene habent assimilationem ad substantias ꝛ diffones reruz. ¶Primam partem huius conclusionis pbus relinquit probatam ex hijs que in primo ꝛ .7. huiꝰ declarata sunt. Et posset pbari tali ratione quā tāgit Doc. S. in presenti lectione. Nam numerus vnitatum dō numerus simplex ꝛ absolutus. Et numerus applicatus ad res dicit numerus rex. Sed cōstat qꝫ substantie ꝛ forme rerum non sunt abstracte ꝛ absolute a rebus quarum sunt substantie. ergo numeri vnitatuz non sunt substātie ꝛ forme rerum vt ipsi volebant. ¶Secundaz partem eiusdē conclusionis probat pbus ponendo. 4. assimilationes numerorum ad diffinitiones. Quarum prima est. Nā diffinitio est diuisibilis in duo quoruz vnuz se habet vt forma aliud vt materia vt supra dictum est. Et iterū est diuisibilis in indiuisibilia. Nam diuisio diffinitionis opz qꝫ ad aliquā indiuisibilia terminetur: alias diffinitio procederet in infinitum ꝛ per consequens in causis materialibus ꝛ formalibus esset procedere in infinitum quod superius in secundo huius ꝑbatum est. q. 4. ar. 2. Et sic diuisio diffinitionis non assimilatur diuisioni quantitatis continue que ē diuisibilis in semper diuisibilia sed assimilatur diuisioni numeri qui est diuisibilis in indiuisibilia. ¶Secunda assimilatio est. Naz si aliquid addatur vel subtrahatur alicui numero etiaz si sit minimum non erit idem numerus sz spēs. Nam minimū in numeris est vnitas. que si addatur vtputa trinario surget quaternarius que est alia spēs numeri. Si vero subtrahatur ab eodem remanet trinarius qui est etiaz alia spēs numeri. Et hoc ideo est qꝛ vna vnitas dat speciem numero. Et similiter est i diffinitionib⁹ ꝛ quodquid erat esse quod significat diffinitio. Naz quocūqz addito vel ablato est alia diffinitio ꝛ alia natura speciei Si enim substantie animate sensibili tm quod est diffinitio animalis addas rationale tunc constitues speciem hominis. Si autem ab eadem diffone animalis subtrahas sensibile constitues speciem plante. Et hoc ē ideo est qꝛ hec vltima differentia dat speciem rei. ¶Tertia assimilatio est. Nam numerus est per se vnus inquantū vltima vnitas dat speciem numero ꝛ vnitatem. sicut etiā in rebus compositis ex materia ꝛ forma per ipsam formam ē aliquid vnum ꝛ vnitatem ꝛ speciem per eam sortitur. Sūt diffō est vna per se ipsaz. Nec pōt assignari aliquid aliud per quod sit vna. Quod aūt numerus sit vnus per se ōdūcit sic pbus. Naz numerus aut est vnus simpliciter aut nō. si detur scōm. vz. qꝫ non est vnꝰ simplr sed qꝫ vnitates cōgregantur in eo per modum coaceruationis que non facit simplr vnū sequitur qꝫ non erit ens in aliqua spē constitutū. Et sic numerus non erit aliqua species quātitatis Si vō dicatur qꝫ est vnus simpliciter: aut ergo est vnꝰ hz seipsum aut per aliquid aliud. Si primum habetur propositum. Si vō scōm detur illud. Non enim est assignare aliquid a quo dicatur vnus simpliciter. ergo est vnus per seipsum. ¶Quarta assimilatio est. Naz sicut numerus non suscipit magis ꝛ minus ita neqz substātia que determinatur cōsistit cui non est addere vel subtrahere ita ꝛ nō forme Sed magis ꝛ minus cōtingit ex hoc qꝫ materia perfecte vel minus perfecte formā participat. Unde et albedo nō suscipit magis vel minus sed albū. hec oīa Doc. S. qualiter ꝛ pbus sniaī in presenti lectione.

Ad primū igit dōz qꝫ hz vnūqō ē trāscendās nō addat aliqd positiuū supra ens vt supra ꝑbatū ē in. 4º. hº tm vnū qō ē primꝫ nūeri addit aliquaz naturaz supra ens ꝛ supra substantiaz rei cuz sit ō gñe quātitatis. Unde nō opz qꝫ significet substantiā rei sicut vnū qō est transcēdens. ¶Ad scōm dōm qꝫ numerus bñ assimilat substantie ꝛ diffōni significāti sba rex. nō tm pp hoc segtur qꝫ nūerꝰ sit sba rerū. ꝛ ꝑ hoc pz sol⁹ ad vltm.
¶Ubi supra ī Doc. S. ꝛ pbō. Et quēad nec nūerꝰ ꝛc.

a **B** secundū sic ꝓcedit. Nūerus nō dicat vnum simplr ab vltima vnitate vt uolunt Doc. S. in tertia assimilatione predicta. Nā si numerꝰ est vnꝰ simpliciter ab vltima vnitate sequeret qꝫ vltima vnitate mutata mutaret sba numeri. Sed hīs est euidenter falsū. Tū ꝑº qz est ꝺ pbz in. 5º. huiꝰ vbi vult qꝫ positio nō facit dfiaz in sba. Tū scōo qꝫ per solā rōnis ordinis multationē fieret aliō ꝛ aliō absolutū. qō est inconueniens. ¶Ꝺ 2º Oēs vnitates ꝓstituēt esse numerꝰ ꝑfīt puta si milia idiuidua einsdē nūeri sil cārent. Si gꝰ nūerꝰ diuereꝝ vnꝰ simplr ab vnitate ultia sequeret qꝫ esset dabilis nūerus qui non esset vnꝰ nūerus. hz hīs ꝓbatis qꝫ in predicto casu nō est dabilis vltia vnitas cuz oēs unitates sint. Nec ēt pōt dici qꝫ accipiatur illa vltima unitas a nūerāte qz aligs pōt accipe ecōuerso ꝛ erit ꝑ ꝑ fuit vltia. ¶Ꝺ. 3º Foza est fozaliter in mā, aliogn nō fieret unū per se ex eis

Sed

sed vltima vnitas nō est formalr in alijs sed sunt distincte ꝛ separate. ergo vltima vnitas nō est forma aliarū. ¶ Ꝑ. 4°. Illud a quo aliquid dicitur vnum per se est forma eius aut ꝓncipiū formale. Sed nūer⁹ cuꝫ sit fōa accīntal nō hꝫ formā alias forme esset forma. quod est incōueniēs ergo idem qō prius. ¶ Ꝑ. 5°. Si vnitates precedentes vltimam essent materia numeri ꝛ vltima vnitas esset forma eius sequeretur ꝙ numerus esset cōpositus ex mā ꝛ forma ꝛ ex reb⁹ numeratis ꝛ vltima vnitate. ꝛ sic nō esset forma simplex nec esset vnū per se: sed per accīs: qō ēt est incōueniens. Igitur idē qō pri⁹. ¶ Sed in ꝓriū arguit ꝙ phꝫs in tertia assimilatione numeri ad formā ꝛ diffōnē vbi dicit ꝙ in numeris sublata aut addita vna vnitate variatur species numeri. Sed illud a quo dependet natura specifica est id a quo illa natura dicitur vna. ergo ab vnitate numerus dicitur vnus simpliciter ꝛ per se.

Respondeo dicēdū ꝓm Doc. S. in ꝓsenti lectione ꝙ numerus est vnus per se ipsū inquātū vltima vnitas dat numero spēm ꝛ vnitatem. sicut ꝛ in rebus cōpositis ex mā ꝛ forma ꝓ formā est aliqd vnū ꝛ per eā vnitatē ꝛ speciem sortitur. Quod sic ꝓꝫ. Nam numerus dicitur vn⁹ ab aliqua vnitate vtpote numerus quaternarius dicit vnus ab aliqua vnitate. Alias ꝓbus nihil argueret cōtra platonē supra in tertia assimilatione. Vel ergo dr vn⁹ a prima vnitate vel scōa vel tertia vel quarta. Nō primū: qr sola vnitas nō facit numerum. Unū enim nō est numerus. Neqꝫ scōm qr scōa vnitas causat numerū binariū. Neqꝫ ēt tertiū. qr tertia vnitas addita secunde cāt numerum trinariū qui differt spē a binario. Relinquitur ergo ꝙ dr vn⁹. 4ª. vnitate que est vltima. ergo numerus dr vnus ab vltima vnitate. ¶ Sꝫ q̄ liter hoc intelligendū sit cōsiderandū est ꝙ vnitas est duplex. Quedam est materialis. s. res numerata. Et de illa nihil est ad propositū qr sic illa que ē prima potest ēe media ꝛ vltima ꝛ ecōuerso ꝛ possunt ēt eē simul. Alia est vnitas formalis. s. qua mensurat̄ res numerata. Et talē eē formā numeri ꝓt intelligi dupliciter. Uno⁰ ꝙ sit forma vera numeri ꝛ alie res numerate sint vera materia numeri. Et sic vltima vnitas non est forma. Alias vt ꝓbjciebat̄ ante in cōtrariū numerus non essꝫ aliquid vnū per se. Alio⁰ vt sit illud a quo sumitur id qō est formale in numero. Et isto⁰ ꝛ entitatem. Sicut enim vltima forma perfecta includit in se virtualiter oēs perfectiones formarum priorū ꝛ nō formalr sicut anima rōnalis includit in se animatum sensitiuū ꝛ vegetatiuū sili⁹ numerus quaternarius includit in se virtualiter numerum trinariū ꝛ binariū. Unde sicut aīa sensitiua se hꝫ ad animam rōnalem sicut materiale ad formale ab anima rōali sumitur formale in homine. s. rōnale et ab anima siue natura sensibili sumitur id quod est materiale in hoīe. vꝫ genus ꝛ diffinitio hominis vnitatem hꝫ ab vltima differentia ita id quod est formale in numero q̄ ternario sumitur a quarta vnitate ꝛ illud quod est materiale sumitur ab alijs vnitatibus virtualiter existentib⁹ in illa vltima vnitate sicut ꝛ alij precedentes numeri continētur virtualiter in quaternario. Et vltra sicut natura sensibilis non potest remoueri ab homine remanente natura rōnali nec natura vegetatiua remanente natura sensibili: aut rōnali sed bene ecōtra. ita. 3ª. vnitas non potest remoueri a quaternario remanente. 4ª. nec scōa remanēte. 3ª. sed bene ecōtra. Unde a quocūqꝫ numero remouet̄ vnitas qualiscūqꝫ semper illa vnitas est vltima. Et remanet penultima vt formale spēm dans. Uerbi gr̄a. Sicut. 4. hoīes. s. Sor. plato Socrates ꝛ Licero siue remoueat̄ Sor. siue cicero ꝛc̄. semper remouebitur. 4. vnitas ꝛ vltima. Quod sic declaratur. qr si remoueatur vna vnitas qualiscūqꝫ fit illa materialiter sumpta remanebit numerus trinarius ꝛ per cōsequens. 3ª. vnitas. ergo illa que fuit ablata fuit. 4ª. vnitas formalr loquendo. Similiter si a numero trinario remoueatur vna sola vnitas illa erit. 3ª. ꝛ vltima. qꝫ remanebit numerus binarius: ꝛ per cōsequens remanebit prima ꝛ scōa vnitas. Et sic illa que ablata fuit: fuit tertia. Et sic de alijs similibus exemplis. Et talis vnitas dicitur vltima qr non cōuenit̄ ꝓña subsistendi. Nā posita penultima vnitate non ponitur vltima sed bene econuerso sicut ēt posita natura sensitiua non ponitur natura rōnalis sed bene ecōuerso. sicut ēt in figuris exēplificari posset. ¶ Sed attendēdū est ꝙ Antom⁹ Andree circa ꝓm octaui adducit opinionem Doc. S. dicens ꝙ a quodam expositore dicit̄ ꝙ numerus est vn⁹ ab vltima vnitate ita ꝙ oēs alie sunt partes materiales. Sola aūt vltima ē formalis ꝛ cōpletiua oīum aliaꝝ. vt sic diffō est vna ab vltia differentia specifica sic numerus sit vnus ab vltima vnitate. Hec ille. ¶ Et hanc opinionem nituꝫ destruere per tres rōnes ante incontrariū positas quas formaliter adducit. Sed sue rationes nihil concludunt vt ex dictis patet. ¶ Similiter opinionem Doc. S. non intellexit. qa Doc. S. non vult ꝙ vltima vnitas materialis sit forma ꝛ alie sint materia numeri. Nullum enim accidens componitur ex materia ꝛ forma. ¶ Similiter non vult Doctor S. ꝙ vltima vnitas formalis sit vera forma ꝛ res numerate sint vera materia. Sed vult ꝙ ab illa vltima vnitate sumatur formale in numero ꝛ a rebus numeratis sumat̄ materiale numeri sicut expositꝫ est. ¶ Et per hoc patet solutio ad duo ultima argumenta ante incōtrariū adducta ꝛ ēt ad. 3. rōnes aduersarij ut supra dictū est.

¶ Ubi supra in Doc. S. ꝛ phylosopho.

a **B tertium** sic ꝓcedit. Ur ꝙ nulle forme possint suscipere magis ꝛ minus. Nam forma est compositioni contingens simplici ꝛ inuariabili essentia consistens: ut patet per auctorem sex ꝓncipiorum. ſꝫ illud quod suscipit magis ꝛ minus est variabile. ergo nulla forma suscipit magis ꝛ minus. ¶ Ꝑ. 2°. Forme sunt sicut numeri: ut dicitur in littera. Sed numerus non suscipit magis ꝛ minus. qr sola additione uel subtractione facta uariatur species eius. Igitur ꝛc̄. ¶ Ꝑ 3°. Illud cuius ratio consistit in indiuisibili non suscipit magis neqꝫ minus ut supra concessum est. Sed ratio cuiuslibet essentie ꝛ per cōsequens forme cōsistit i indiuisibili ut hic concedit ꝓbus. Igitur ꝛc̄. ¶ Ꝑ. 4°. Illud quod totum in toto ꝛ totū in qualibet parte suscipit̄ in instanti nō suscipit magis ꝛ minus. Sed quelibet forma dū introducitur i materia tota introducitur in mā ꝛ in ꝙlibet parte eius quia generatio fit in ꝛstāti. ergo nulla forma suscipit magis neqꝫ minus. ¶ Ꝑ. 5°. Ubicūqꝫ est intensio ibi est gradus ꝛ per cōsequens ordo. Sed in essentia rei non est ordo ut dicit ꝓbus. 7. huius. ergo in ea non est intēsio. ¶ Ꝑ. 6°. Si forma intendi posset: aut esset eadem forma in numero ipsa forma intensa ꝛ remissa: aut non. Si primum sequitur ꝙ duo termini motus incompatibiles sint in eodem subiecto. Si secundum sequitur ꝙ duo accidentia eiusdē speciei sint in eodem subiecto. quod est superius improbatū. ¶ Ꝑ 7°. Si aliqua intēsio sit i forma: aut hoc est remanente parte ꝓriore aut non remanente. Non potest dici secundum ut a sapientibus conceditur. Si primum sequitur ꝙ omnis albedo esset in fundamento perfectionis quod est impossibile. patet consequentia. quia signata una albedine que excedat omnem nigredinē in ꝓportione finita ꝛ cum in eadem proportione excedat aliquam sui partem sequetur quod aliqua albedo erit eiusdem perfectionis cum nigredine data. quod est impossibile quia in diuidua diuersarum specierum non possunt esse eque perfecta. ¶ Ꝑ. 8°. Si forma posset intendi sequeretur ꝙ in eodem puncto medij posset esse infinitum lumen. Sed consequens est impossibile. Igitur ꝛc̄. ¶ Patet consequentiē. Nam sit. a. corpus luminosum: ꝛ. b. punctum medij. c. d. e. ꝛc̄. instantia. ꝛ producat. a. in primo instanti. c. lumē suum in. b. ꝛ continue ipsum. a. moueatur appropinquando. b. Tunc arguitur sic. A. in quolibet instanti posi. c. inducit tantum lumen in. b. sicut induxit in instanti. c. Sed cum omnia ista lumina remaneant in puncto. b. sequetur ꝙ in fine in. b. erit lumen infinitum intensiue cum inter duo instantia sit temp⁹ mediū ꝛ in quolibꝫ tēpore sint ifi- 2e. 11. ꝛ cōmē. 43.

nita instantia. ℂ Ꝑ. 9°. Si sic sequeret ꝙ agẽs possꝫ idu
cere caliditatẽ vt. 10. qõ põt inducere vt. 4. Sꝫ cõsequẽs
est falsum. pꝫ cõsequentia: qꝛ passum semp esset magis
dispositũ. ℂ Ꝑ. 10°. Nulla forma substãtialis suscipit ma
gis ⁊ minus: vt pꝫ ꝙ põm in ꝓdicamẽtis. Silr neqꝫ quã
titas neqꝫ rlatio: ergo vr ꝙ nulla forma suscipiat magis
⁊ minus cũ nõ videat maiꝛ rõ de vna q̃ de alia. ℍec ar
gumenta ⁊ plã alia adducit hic Antonellus Archiepus in
pñti passu eodẽ titulo. ℂ Sed ꝫ est Doc. S. in lra. qui di
cit ꝙ albũ suscipit magis ⁊ minus: lꝫ nõ albedo. Cũ ergo
albũ sit quedã forma: sequit ꝙ aliqua forma suscipit ma
gis ⁊ minus. ℂ Ad idẽ est põus in predicamentis. Et au
ctor sex principiorum. Igitur ⁊c̃.

Respõdeo dõꝫ duplex est forma. Quedaꝫ ẽ
sbalis ſm quã suscipiẽs ipaꝫ sorti
tur spẽm. Et talis nõ suscipit magis neqꝫ minus: neqꝫ ſz
esse neqꝫ ſm essentiã: vt supra dictũ est: qꝛ esse ei⁹ in indi
uisibili cõsistit sicut ⁊ numerus. Alia est fõa accidẽtalis
⁊ talis est duplex. Quedã est de cuius rõne est indiuisibi
litas sicut spẽs numeri ⁊ spẽs quãtitatis ꝓtinue sũpte a spẽ
bus numeroꝝ sicut bicubitũ ⁊ tricubitũ ⁊ talis ẽt nõ susci
pit magis neqꝫ minus ꝓpter eandẽ rõnẽ neqꝫ ſm eẽ i sbo
neqꝫ ſm essentiã. qꝛ lꝫ suscipiens ipsaꝫ non sortiat spẽs ſz
eaꝫ tñ de rõne ei⁹ est ꝙ cõsistat in indiuisibili. Jõ nõ põt
suscipere magis vel minus. qꝛ suscipere magis vel min⁹
est aligd ītẽdi vel remitti in suo ꝓprio esse specifico. Alia
vo est fõa accidẽtalis de cui⁹ rõne nõ est indiuisibilitas:
sed põt acquiri in sbo ſm esse iperfectũ ⁊ postea ſm eẽ p
fectũ per aliquẽ motũ: sicut calor albedo ⁊ siles. Et talem
suscipere magis ⁊ minus põt dupl̃r intelligi. Uno° ſm
esse qõ hꝫ in sbo. Et sic alique forme pñt suscipere magis
⁊ minus nõ solũ extensiue sed ẽt intensiue: vt vult pbs in
predicamentis. Alio° ſm essentiã. Et hoc dupl̃r. qꝛ vel ta
lis forma sortitur spẽꝫ per aligd sui ⁊ intrinsece sicut albe
do calor ⁊ hmõi. Et sic talis fõa nõ suscipit magis vl mi
nus ſm suã essentiã neqꝫ intensiue neqꝫ extẽsiue per se lo
quendo. qꝛ lꝫ albedo sit maiꝛ in vno sbo q̃ in alio hoc ñ
est rõne sue essentie sed rõne qꝛ est in sbo. qꝛ illud a quo
aliquid sortit spẽm est aliquid stans firmũ quasi indiuisi
bile sicut numerus. Uñ qñ aliquid attingit ad ipsũ hꝫ rõ
nez speciei. Qñ vo recedit ab eo vel subtrahendo vel ad
dẽdo variat spẽs sicut pꝫ de nũeris. vñ Doc. S. i lra dic
ꝙ albũ suscipit magis ⁊ minus: ñ ãt albedo: vel talis fo
ma sortit spẽꝫ ab aliquo extrĩseco. vꝫ. ab aliq̃ obo. sic scie
tie accipiũt spẽm ab obis. Et talẽ formã sũscipere magis
vel minus põt intelligi dupl̃r: qꝛ vel intensiue. Et sic non
suscipit magis vel min⁹: qꝛ ꝙ aligs intensi⁹ cognoscat vnã
cõclusionẽ q̃ ali⁹ hoc cõtingit rõne subiecti ⁊ nõ rõne eẽn
tie. Uel extensiue. Et isto° scia suscipit magis ⁊ min⁹ etiã
ſm essentiã. Dicit enim vna scia alicuius maiꝛ qua co
gnoscit. 20. cõclusiões q̃ illa qua cognoscit. 10. quod est su
scipere magis extẽsiue. ℍec omnia elicitiue ex Doc. S.
in. 1ª 2ª. questione. 52. ar. primo si dicta eius cum ponde
re considerentur. Itẽ Doc. S. sup sextũ physicoꝝ. in ꝓn°
sic ait. Diuisio albi ꝙ accñs põt esse dupl̃r. Uno° ſm ptes
quantitatiuas: sicut si superficies alba diuidat in duas par
tes albũ per accñs diuisũ erit. Alio° ſm intẽsionẽ ⁊ remis
sionẽ. Qõ. n. vna ⁊ eadẽ pars sit magis vel minus alba ñ
est ex ipsa rõne albedinis qꝛ si esset separata nõ diceretur
secundus magis ⁊ minus sicut neque substantia suscipit
magis ⁊ minus: sed est ex diuerso modo participandi al
bedinez ex parte subiecti diuisibilis. ℍec ille. ℂ Sed in
stabat discipulus. Illud qõ acquirit per vex motũ susci
pit magis ⁊ minus. Sed fõa sbalis acqrit per vex mo
tũ: vt pꝫ per cõmẽ. in. 3. celi ⁊ mũdi qui dicit ꝙ fore eloꝝ
acquirũt per vex motum fit ⁊ qualites eaꝝ. Igit ⁊c̃.
ℂ Ꝑ. 2°. Oẽ agens nãle i disponendo sbm ad susceptio
nẽ forme prius disponit ptẽ propinquã ⁊ per ꝑs prius
introducit formã in partez ꝓpinquã dispositã q̃ in aliam
⁊ sic diuisibilr illã formã ꝓducit. ergo idẽ qõ pr⁹. ℂ Ꝑ.
3°. Illud qõ acqrit per gradus suscipit magis vr minus.
Sed forma substãtialis est huiusmodi. Igit ⁊c̃. Minoꝛ
pꝫ per põm superi⁹ in. 7°. huius vbi dicit ꝙ in oi eõ quod
fit necesse est aliquid preexistere in mã ⁊ aliquid introdu
cere. Et sic forma hꝫ partem post partem. Et per ꝑs di
uisibilis est. Et sic idẽ qõ pr⁹. ℂ Dicẽdũ ꝙ ꝓpter diuersas
ctas rõnes Buridaniste volũt ꝙ forme sbales suscipiãt ma
gis ⁊ minus. Dicũt. n. ꝙ aliquid põt suscipere magis ⁊
min⁹ triplr. Uno° qꝛ vna ps forme alteri parti additur. ⁊
isto° vt ipsi volunt forma substãtialis suscipit magis ⁊ mi
nus. ℂ Alio° qꝛ vna pars addit alteri in eadẽ parte subie
cti ita ꝙ illa forma sit intẽsior i eadẽ parte sbi: sicut albedo
in eadẽ parte sbi aliq̃ est magis intensa ⁊ aliq̃ min⁹ intẽ
sa. Et isto mõ qualitates suscipiunt magis ⁊ minus. Et
lo mõ forme sbales. ℂ Tertio° aliquid dr suscipere ma
gis ⁊ min⁹ qꝛ predicatur cũ istis aduerbijs magis ⁊ mi
nus. Et hoc dupl̃r. Uno° respectu eiusdez demonstrati.
Alio° respectu diuersoꝝ. Et isto° etiã substantia potest su
scipere magis ⁊ minus: vt pꝫ in predicamentis. qꝛ sba
est magis sba q̃ scda ⁊ inter secundas spẽs est magis sba
q̃ genus. ℂ Sed hec positio stare non põt. Tum primo
qꝛ sic ad substantiã esse per se motus physicus. f. alteratio
Tũ scdo qꝛ forma substantialis est indiuisibilis ⁊ nõ esset
forma simplex. Tũ tertio qꝛ a forma substãtiali ipsa suba
non sortiret spẽm cum illud a quo aliquid sortitur spẽm
se hẽat idiuisibiliter sicut numerus: vt hic dicit phs. Ane
oia sunt incõuenientia. De quo clarius supra determina
tũ est. ℂ Dicendũ ergo ꝓmo ꝙ formaꝫ substantialẽ intro
duci cum motu potest intelligi dupl̃r. Uno modo quan
tum ad suam essentiam ita ꝙ forma substãtialis sit termi
nus per se ꝓprius ⁊ immediatus ipsius motus physi
ci. Alio modo quãtũ ad dispositiones ꝓntias ita ꝙ alte
ratio terminet ad illas dispositiões primo ⁊ mediantib⁹
illis ad formam substantialem. Primo modo forma sba
lis non introducitur cum motu physico pront motus di
stinguitur contra mutationem instantaneam: sed in instã
ti per generationem tota introducitur. Secundo autem
modo bene acquiritur per motũ physicum. ℂ Dicendũ
scdo ꝙ lꝫ agens nãle disponat prius vnã partem q̃ alias
nõ tñ prius introducit formã substãtialem in vna pte q̃ i
alia: qꝛ agens naturale non disponit vltima dispõẽ ꝓpin
quã ptem anteq̃ vltima sit dispõsita eadem dispositione.
loquendo de partibus materie in quibus introducat vna
forma substãtialis. ℂ Sed istud videbatur discipulo dif
ficile. Mã ponatur ꝙ partes materie in quib⁹ introducẽ
da est forma substantialis sint. a. b. c. ⁊ ꝙ vltima dispositio
earũ que dicitur necessitas sit vt. 20. Pr⁹ ergo agens na
turale vt concessũz est disponet partem propinquã. a. quã
tũ ad aliquos gradus in aliquo tpe. Sint igit illi gradus
vt. 5. ⁊ tempus sit. d. Tunc sic. In tempore. d. prima ps
f. a. est dispõsita: vt. 5. in quo quidez tpe scda pars. f. b. nũ
dũ est dispõsita vt. 5. Signetur ergo tps in quo ipsa pars
. b. sit dispõsita vt. 5. ⁊ sit. d. f. Tunc queritur. In illo tpe
d. f. an ipsa prima pars sit dispõsita ad vlteriorem graduz
q̃ vt. 5. vel non. Si detur secundum sequetur ꝙ agens
naturale aget in secundam partem nihil agendo in proxi
mam partem mediantem. quod est impossibile cuz agẽs
plus influat in proximum quam in distans. Si vero de
tur primum sequetur semper equaliter procedendo ꝙ p
ma pars erit dispõsita vltima dispõsitione. f. vt. 20. ante se
cundam partem. ⁊ similiter secunda ante tertiam. Et sic
prius introducetur forma substantialis in prima parte q̃
in secunda. Et per consequens responsio nulla. ℂ Dicen
dum ꝙ supercrescente virtute agentis ſm proportionem
diminuitur tempus in quo fit actio ita ꝙ agens maioris
virtutis producit eundem effectum in minori tempore
q̃ agens minoris virtutis aut etiam maiꝛem effectum
in eodem tempore. vt patet. 6. ⁊. 7. physicoꝝ. Manifestum est autem ꝙ quando pars propinqua est dispõsita
vt. 5. ipsũ agens naturale est maioris virtutis ad dispõẽ
dum secundam partem q̃ quando nõ est dispõsita qꝛ illa
virtus suscepta in parte propinqua coadiuuat ad dispõ
tionem alterius partis. Unde tantũ crescit virtus agentis
naturalis ꝙ dispõnit partes remotas in minori tpe vt. 5.

Lectio. 7. ⁊ cõmẽ. 4

quam

q̄ primaz partē. Et sic in equali tpe super crescente virtute agentis agēs nāle oēs partes simul disponit vltima dispō ne lz nō disponat simul quātū ad gradus precedentes vlti mā dispositionē. ¶Uel posset facilius dici. vz. dato q̄ p̄a pars esset disposita prius vltima dispositiōe q̄s scōa ⁊ secū da q̄s vltima tī forma substalis nō introducitur prī in pria q̄s in scōa qz requirit non solū disponez vltimā vnius par tis sed totī materie. Quelibet .n. forma mālis requirit ō terminatā materiā. Et sic rō nō sequitur. ¶ Dicēdū. 3. q̄ forma substalis nō acquirit̄ per gradus q̄s ad eī essentiā aut litates suscipientes magis ⁊ minus. ¶Et lz aliquid fore qua pars actu : vt supra declaratū est in. 7. huius.

Ad primum igit̄ principale dicēdū q̄ aliqd dr̄ inuariabile dupl̄r. Uno⁰ qa nō mutatur sicut sm̄ mutatiōis. Et isto⁰ quelibet forma est inuariabilis. Allo⁰ qz fz ipz ñ p̄t fieri variatio. Et isto⁰ q̄lz forma ñ ē inuariabil̄. ¶Uel dicēdu q̄ lz quelibet forma que sumit spēm per aliquid sui fm essentiā sit inuariabilis tī aliqua fm esse in subiecto est variabilis. ¶Et per hoc p̄z solutio ad. 2^m. 3^m. 4^m. ⁊. 5^m. ¶Ad. 6^m. dōz q̄ forma itensa ⁊ remissa in eodē subo ē eadē forma i numero quā tū ad essentiā variata solū fm esse imperfectū ⁊ perfectū sicut idē calor in numero qui habet esse imperfectū in aq̄ tepida postea habet esse perfectū remanente eadem essen qz forma non hz partem post partē. sed tota introducitur in instanti in mā dispōsita sed non fm oēm modū essendi fi sit accidentalis intensibilis ⁊ remissibilis. Et dato etiaz q̄ fieret intensio remanente parte precedente non sequit̄ tī q̄ vnum individuuz vnius spēi sit eque perfectū sicut individuū alterius speciei loquendo de perfectiōe speci fica ⁊ essentiali. Secus de perfectiōe accidētali. quod nō est inconueniens. ¶Ad octauū dōm q̄ lz in q̄libet tē pore sint infinita instantia in potentia nō tamē actu. Unde non sequitur q ōis in eadez pte medij sint infinita lumina ac tu. ¶Ad nonū dicendū negādo sequelam. qz lz passiuz ef ficiatur semper magis dispositum tī non propter hoc seq̄ tur q̄ agens aget in ipsum. Requiritur eniz ad rōnē actio nis q̄ sit aliqua contrarietas ⁊ resistētia inter agens ⁊ pa tiens. Unde rō non sequitur vt dicit Antonell⁹ archiepus. ¶Ad vltimum dicendū negando cōsequentiā. Alia eniz est rō de formis substantialibus ⁊ accidentalibus. ⁊ alia est rō de quantitate relatione ⁊ q̄litatibus vt patuit in p̄n cipio corporis. Unde argumentū nō sequitur.

¶Ubi supra in Doc. S.

A quartū sic p̄ceditur. Uidet̄ .q̄ cto designate possint suscipere magis vel min⁹ forme accītales i abstra hāā sanitas dr̄ maior vl̄ minor ēt in abstracto. Silr̄ scia vnius dicit̄ maior vel minor q̄s scientia alterius ergo forme in abstracto ōsignate possunt suscipere magis vel minus. ¶ P̄. 2⁰. Quanta est superficies tantaz albedi nem fore dices: vt p̄z per pbm in p̄dicamentis. Sed ali qua superficies est maior vel minor. ergo aliqua ē albedo maior vel minor ⁊ sic idez qō prius. ¶ P̄. 3⁰. Forma ac cidentalis in abstracto designata vtputa calor acquiritur p motum ⁊ monetur de imperfecto ad perfectum. ergo vt suscipit magis vel minus. ¶Sed ꝓtra est Doc. S. in lit tera qui dicit q̄ albedo non suscipit magis neq̄ minus sed bene album.

Respondeo dicendum q̄ abstractum ⁊ cō cretuz formaliter loquēdo dif ferunt in hoc q̄ abstractū significat formam accidentalem fm seipsam sine concretione ad subiectū sicut albedo. Cō cretum vō significat eandem formam fm q̄ est in subo. Uñ querere an alique forme accidentales suscipiāt magis ⁊ minus in abstracto nihil aliud est querere q̄s vtrū suscipiant magis ⁊ min⁹ fm suas essentias fm se cōsiderātas. ¶Cuius rñsio p̄z ex precedenti articulo. Iāā fore possūt dupliciter cōsiderari vt elicitur ex Doc. S. in. 1^a 2^æ. q. 52. ar. p̄mo. Uno⁰ fm seipsam. Allo⁰ fm esse quod hz in subiecto. Si p̄mo⁰ hoc est dupl̄r. qz vel est forma que sortit speciez per aliquid sui. Et talis i abstracto nō suscipit magis neq̄ minus vt albedo: sed bñ in cōcreto: vt albū dicitur magis vel minus albū. Uel est forma que sortitur speciem ab aliquo extrinseco sicut scia ⁊ habitus. Et talis suscipit magis ⁊ minus etiaz in abstracto extensiue q̄s q̄ se extendit ad plura vel pauciora obiecta. ⁊ in cōcreto intensiue fm q̄ magis vel minus intense habet esse in subiecto vt scia. ¶Si vero talis forma cōsideret̄ fz ē q̄ hz i sbo hoc ē dupl̄r: qz vel ē forma fz quā suscipiēs recipit spēm sicut mā recipit spēm per formā substantialez. Et talis nō suscipit magis vel minus neq̄ in abstracto cum cōsistat in indiuisibili neq̄ in cōcreto. Uel est forma fm quā suscipiens ipsam non sortitur spēm. Et hoc est dupl̄r. qz vl̄ de rōne eius est indiuisibilitas. Et talis etiā non suscipit magis vel minus in abstracto neq̄ in cōcreto. sicut numeri. Uel de rōne eius non est indiuisibilitas fm esse in subo. ⁊ talis forma si acquiratur per motū physicum suscipit magis vel minus in cōcreto tñ si spēm sortiat̄ per aliqd sui sicut dictū est de albo. ¶Sed dicebat discipul⁹. Numerus dicitur maior vel minor sicut numer⁹ q̄ternari⁹ d̄ maior q̄s trinarius. ergo extensiue numer⁹ pōt suscipere magis ⁊ minus sicut ⁊ scia ⁊ sanitas in abstracto. ¶ P̄. 2⁰. Si aliqua forma susciperet magis vel minus in abstracto sequeret̄ q̄ secundum suam essentiam ītenderet̄ ⁊ remitteretur. ⁊ per cōs in essentia esz graduz ⁊ p cōs diuisibilitas. ¶Dicendum primo q̄ vna ⁊ eadez scia in numero potest dici maior vel minor. fm .n. q̄ p̄mo se extendit ad .10. cōclusiones dicitur minor. Et secūdum q̄ postea se extendit ad .20. dicitur maior. Unus autez ⁊ idez numerus in numero neque etiam secundum speciem dicitur aliq̄n do minor vel aliquādo maior. sicut numerus quaternari⁹ non potest se extendere ad plura vel pauciora quā ad. 4. Ideo ratio non concludit. ¶Contra. Numer⁹ q̄ternari⁹ dicitur maior binario ⁊ minor q̄nario. ergo vnus ⁊ idē numerus dicitur maior ⁊ minor. Dicendu q̄ lz vnus numerus respectū diuersoz dicatur maior vel minor nō tī in se cōsideratus vnus dicitur maior vel minor in vno tempore quam in alio. In nllo .n. tempore numer⁹ q̄ternari⁹ potest se extendere ad plures vl̄ pauciores vnitates quam ad. 4. Scientia vero in se considerata pōt dici minor vel maior in vno tempore quam in alio. ¶Dicendū secundo q̄ suscipe magis vel minus potest accipi dupl̄r. Uno modo proprie. ſ. secūdum q̄ est aliquid intendi vel remitti in proprio suo esse specifico qō est suscipe magis vel minus intensiue. Et sic verum est q̄ nulla forma in abstracto designata potest suscipe magis vel min⁹. Alias oportēt ponere gradus in essentia. qō interius improbabitur. Alio modo potest accipi cōit ut est aliquid augeri vel diminui per comparationez ad aliqd extrinsecuz qō ē magis suscipere mai⁹ ⁊ min⁹ extensiue q̄s suscipere magis ⁊ min⁹. Et isto mō aliqua for⁹ i abstracto dr̄ suscipe magis vl̄ min⁹. sicut scia dr̄ maior vl̄ minor sicut dictū est fm q̄ se extendit ad plres vl̄ pauciores cōclusiones. Qō q dez pōt fieri absque hoc q̄ ponātur grad⁹ i essētia forme.

Ad primum igr̄ p̄z sol⁰ ex dictis. verūtñ scia ñ dr̄ suscipe magis vl̄ min⁹ ex hoc q̄ scia vni⁹ ē maior q̄s scia alt̄ri⁹. Alias oporteret ponē i formis sbalib⁹ susceptionē magis ⁊ min⁹ cū fora vni⁹ sit pfectior q̄s forma alteri⁹. fz dr̄ sciētia ex hoc suscipere magis uel min⁹ quia scia uni⁹ ē minor i vno tpe uel maior q̄s in alio. ¶Ad scōm dōm q̄ albedo extēdit̄ p accīs. ſ. fz q̄ ē in sbo hñte maiorē vel minorē superficiē. Uñ nō oz q̄ i abstracto sumpta siue designata suscipiat magis vel min⁹ sed fm q̄ est in sbo: nisi forte p accīdēs. qō nihil est ad p positū. ¶Ad tertiū dōz q̄ lz aliq̄ forma i abstracto designata acquiratur per motū nō tī inquātū abstractiue cōsideraī sed īquātū hz esse in sbo. Albedo .n. est in sbo lz nō significet̄ vt ē in sbo. vñ nō opz pp hoc q̄ suscipiat magis vel min⁹ in abstracto. fz bñ in cōcreto vt dctū est.

¶Ubi supra impertinenter.

a **D quintum** sic pceditur. Videt q depuratio cõtrarij a contrario non sit cã susceptionis magis ⁊ minus. Nam si sic sequeretur q vbi nullum esset cõtrarium ibi non esset susceptio magis ⁊ minus. Sz ꝓsequens est manifeste falsum. Nã lumen in medio põt suscipere magis ⁊ minus: ⁊ tñ in medio nõ habet cõtrariuz. Etiam eandem virtutem diuersi participant fz magis ⁊ minus non participando aliquid de vitio cõtrario. ¶Etiam in predicamento habitus non est cõtrarium sed bene susceptio magis ⁊ minus. ¶Ꝓ. 2°. Accipiatur albedo permixtior ⁊ fiat intẽsior ⁊ perfectior ⁊ tollatur nigredo. Tunc sic. Aut illa albedo intenditur per aduentuz alicuius positiui vel tñ per remotionem nigredinis. Si ō mum habetur propositum. Non autem põt dici secundũ quia nullius effectus positiui potest esse causa priuatiua. fz intendi est effectus positiuus. Remotio autem nigredinis est tñ causa priuatiua. ergo illa remotio non potest eẽ causa intensionis. ¶Ꝓ. 3°. Omnis motus denominat a termino ad quem: vt patet ex. 5°. phy. sed ista intensio albedinis est dealbatio vt ibidem dicitur. ergo termin⁹ ei⁹ est albedo. ⁊ per consequens non illa remotio nigredinis ab albedine. ¶Sed in ꝓrium arguitur. Naz illud quo remoto non fit effectus est causa illius effectus. Sed si nõ fiat talis separatio non fiet intensio. igitur ⁊c.

Lectio. 1°.

Respondeo dicendũ q Antonius Andree in presenti passu propter predictas rationes absolute concludit nullomodo esse dicendũ talem depurationem contrarij a contrario fore cãm susceptionis magis ⁊ minus. ¶Sed considerandus est q depurationem contrarij a contrario esse causam susceptionis magis vel minus hoc potest intelligi dupliciter. vno modo vniuersaliter. s. in omnibus que suscipiunt magis ⁊ min⁹. Et sic ꝺpuratio talis non est causa susceptiõis magis ⁊ minus. vt vult Doc. S. in p° sñaz di. 17. q. 2. ar. 2. ad tertiũ. vbi sic ait. Non enim est de ratione intensionis alicuius qualitatis q sit per remotionem a contrario. Sz hoc accidit qualitati fz q est in sbo participãte contrariũ. sicut patet de ꝺyaphano in quo nihil est cõtrariũ luci fm q potest lumen intendi fm crementum virtutis illuminantis. Hec ille. ¶Et per hoc patet solutio ad primum argumentum aduersarij. ¶Alio modo potest intelligi ꝺ purationem predictam esse causam susceptionis magis ⁊ minus in formis habentibus contrarium. Et hoc dupliciter. Uno modo q sit totalis causa. Et sic etiam non est causa intensionis. quia requiritur dispositio subiecti ⁊ radicatio forme in materia. Requiritur etiam actio agentis vt infra ostendetur fm Doc. S. Et per hoc patet solutio ad secundũ argumentum aduersarij. ¶Alio modo q sit concausa ⁊ non totalis causa illius intensionis. Et sic depuratio contrarij a contrario est cã susceptiõis magis ⁊ minus: vt vult them isti⁹ in ꝓmẽto predicamentorũ. ¶ Qꝺ sic patet. Quia illa forma que est acquisibilis per motuz intenditur fm q magis ac magis accedit ad terminum ad quẽ. Sed nõ põt magis ac magis accedere ad terminuz ad quem nisi recedat magis ⁊ magis a termino a quo. Sed recedere a termino a quo est recedere ⁊ ꝺpurari a suo cõtrario cum motus phyficus sit inter terminos contrarios Ergo recessus a contrario est aliqualis causa susceptionis magis ⁊ minus in habentibus contrarium. ¶Et p hoc patet solutio ad vltimam rationem aduersarij que magis probat propositum cꝫ oppositum. Nam ex hoc q mot⁹ habet denominari a termino ad quem magis habet denoiari fm q magis accedit ad terminum ad quem. Sz hoc non potest fieri nisi fm q magis recedit a termino a quo quod est ꝺpurari a suo contrario. Ideo argumentum cõcludit q talis depuratio est causa susceptionis magis ⁊ minus. Et sic probat propositum nostruz ⁊ non oppositum. Ex quo patet. q predicta opinio absolute loquẽdo est contra veritatem ⁊ contra seipsam. Patet etiaz q rõnes opinatoris nihil concludunt fm intentionem eius. ¶Considerandum est vlterius q forme suscipientes magis ⁊ minus aut habent contrarium aut non. Si primuz sic cãtur susceptio magis ⁊ minus ex depuratiõe cõtrarij a ꝓtrario. Si vero non habent contrarium hoc est dupliciter. quia vel sortiuntur speciem per aliquid sui. Et sic suscipiunt magis vel minus secũdũ maiorem vel minorem dispositionem subiecti. sicut lumen in aere. Vel sortiuntur speciem ab aliquo extrinseco. Et sic suscipiunt magis vel minus fm maiorem vel minorem accessum ad terminum vere nature. i. fm maiorem vel minorem accessum ad illud a quo suscipiunt speciem. sicut scientia vt dictum est supra. Neutrum tamen predictorum fm se sumptũ est sufficiẽs cã susceptiõis magis ⁊ min⁹ vt clari⁹ infra ꝺclarabit. ¶Ubi supra impertinenter.

a **D sextũ** sic pceditur q nulla forma suscipiat magis ⁊ min⁹ fm ꝺispositionez sbi vel fm esse in subiecto. aut fz diuersam radicationem forme in materia remanente eãꝺem forme inuariata ⁊ immutata. Nam illud esse forme i subiecto aut illa dispositio subiecti vel est idem cum essentia forme vel non. Si primum habetur propositum. q: cũ illa dispositio sit maior vel minor ipsa essentia forme cuius ponitur illa dispositio esse eadem erit maior vel minor. Si vo secm quero de illo vtrũ fm sui nãz suscipiat magis ⁊ minus vel nõ. Si sic habetur ꝓpositũ. Si vero nõ tñc erit pcedere in infinitũ. quod est inconueniens. ¶Ꝓ. 2°. Habito termino fm rationem qua terminus est terminus motus ex primo de generatione. Sed per te in principio calefactiõis habet caliditas fm rõnẽ qua est terminus calefactionis. ergo in prin° cessabit ille motus. qꝺ est abdũ. Probatio minoris. qz in principio est ibi essentia caloris. Si ergo essentia caloris nõ suscipit magis vel minus in pn° erit perfectissim⁹ calor fm quẽ modũ est terminus motus. ergo ⁊c. ¶Sed dicebat q calor nõ est terminus motus fm perfectionẽ essentie sed fm pfectionẽ esse in subo. ¶Cõtra si mot⁹ est ad esse pfectũ in sbo illud eẽi subiecto aut est idẽ cũ essentia caloris aut aliud. Si idẽ sequet si illud esse nõ est perfectũ q illa essentia erit pfecta. Et sic habetur ꝓpositũ. Si vo est aliud ⁊ est accñs cũ illo suscipiat magis ⁊ minus sequetur q illa alia foꝛa suscipit magis ⁊ min⁹ fm suã essentiã. Et sic habetur ꝓpositum. ¶Ꝓ. 3°. Inter calorẽ maiorẽ ⁊ minorẽ est per se motus ex. 5°. phy. Sed calor maior ⁊ minor sũt qꝺã forme de gñe qlitatis. ergo foꝛa de gñe qlitatis est per se terminus motus. ⁊ p ons illa foꝛa fz se suscipit magis ⁊ min⁹ ⁊ non fm dispõnẽ subi aut fz esse qõ hz in subo. ¶Ꝓ. 4°. Uir radicatio forme maior vel minor in subiecto nõ sit causa suscipiendi magis vel min⁹. Qz vel illa radicatio ẽ aliquid distinctũ a forma radicata vel non. Si nõ hẽtur propositũ. Si sic vel ergo est forma absoluta vel respectiua. Quodcũq; istoꝝ detur habetur ꝓpositũ. vz. q aliqua forma suscipit magis ⁊ minus fm se ⁊ nõ fm illaz radicatio nez. ¶Ꝓ. 5°. Si sic sequeretur q vbi talis forma ⁊ magis radicata q subiectũ erit magis tale. Sed cõse quens est falsum. Naz fm medicos febris ethica est magis radicata q tertiana. Tñ qz tertiana est ⁊tensior iõ tertiana⁹ ꝺcitur magis febricitans. Silr verecũd⁹ qñq; est rubicundior ille qui est rube⁹ nãliter tñ rubor est in eo min⁹ radicat⁹. igit ⁊c. ¶Sed ꝺ est pbus in presenti passu. vbi sic ait. ⁊ quẽadmodũ nec numerus habet magis aut minus nec q scm spez suba: sed si quidem cum materia. Hec ille.

Respondeo ꝺcz q Antoni⁹ Andree in presenti passu propter ꝓdictas rõnes quas adducit de vbo ad verbũ credẽs se demõstrare se cõcludit absolute q nulla forma suscipit magis ⁊ minus scm ꝺispositionẽ subiecti vel scm esse in subo neqz fz diuersã radicationẽ forme in sbo remanẽte eẽntia foꝛe inmutata ⁊ inuariata. ¶Sz predicta opio repugnat vtrati. Neqz etiã rõnes cõcludunt. Nã qlibet effectus cuius cause suis causis. Sed intendi ⁊ remitti est effectus cuius⁹ ꝺcz fũt agẽs ⁊ recipiẽs q⁹ depẽdet ab vtroqz. Ꝺcz cui⁹ ꝺcz ratiõe ꝓsiderãdũ est q forme suscipiẽtes magis ⁊ min⁹ fũt i duplici ꝺfia. Nã qꝺã sunt prie sic fũt qlitates simplices. Queꝺã

Quedazvo sunt secũde sicut qualitates composite. forme igitur cõposite siue secunde intendũtur ſm intensionẽ formarũ primarum. sicut sapor ⁊ sanitas ſz intensionem humoris ⁊ siccitatis caloris ⁊ frigoris. Sed forme simplices ⁊ prime intenduntur ex causis suis. s. ab agente effective ⁊ a potentialitate subiecti recipiẽtis materialiter ⁊ subiective. ab ipsa vero radicatione forme concomitatiue. qõ enim forme intendantur effective ab agente sic patet. Nã de necessitate intensionis alicuius forme est q̃ educatur ẽ imperfecto ad perfectum. Sed talis eductio est ab agente. Quod sic patet. Nam illud quod est in potẽtia ad aliquem actum reducitur de potentia ad actum per aliquid in actu. quod est agens. Sed sicut non calidũ est potentia calidum ita minus calidũ est potentia magis calidum. ergo sicut non calidum fit actu calidum per actionem agentis ita minus calidum quod est potentia magis calidum fit actu magis calidum per actionem ipsius agentis vel calefacientis. ⁊ per ꝯsequens forme intenduntur effective ex agente. ¶Sed q̃ forme intendant subiective ex parte potentialitatis ipsius recipientis: sic patet. Nam vt dictũ est de necessitate intensionis est q̃ forma educatur de imperfecto ad perfectum ad maiorem. s. assimilationem agẽtis cũ agens ĩtẽdat producere patiẽs i actũ sue silitudis inq̃tũ ẽ. Sz tal' eductio. siue pfectio foꝛe ẽ ex potẽtialitate ipsius materie que subijcitur actui. Nam q̃ agens non immediate producat formam in esse perfecto in materia hoc est quia agens in principio actionis est dissimile patienti. Dõãt agẽs fit dissimile patiẽti hoc ẽ qz recipiẽs ẽ in poa se habens ad multa. ipsũ vero agens est determinatuz ad vnũ. Secũdũ ergo q̃ illa confusio potentialitatis magis ac magis subijcitur actui perfectioꝛ efficitur actus ⁊ ipsuz perfectum efficitur magis vnuz ⁊ magis assimilatur ꝑncipio agenti. Et sic intensio forme ab imperfecto ad perfectum causatur ex hoc q̃ materia magis ⁊ magis perfectius subitur perfectioꝛ radicatio forme ideo concomitatiue vt dcm̃ est radicatio forme in materia est causa intẽsionis forme. Hec omnia Doc. S. in primo sententiaꝝ. di. 17. q. 2. ar. 2. vbi sic ait. Sicut pbus dicit in. 4. phyꝝ q̃ aliquid efficitur magis album vel magis calidũ non est per additionẽ alicuius albedinis vel caloꝛis: sed qz illa qualitas que prius inerat intenditur ſm propinquitatem ad terminũ. hec autem intensio contingit diuersimode in qualitatibus simplicibus ⁊ compositis primis ⁊ secundis. Qualitates. n. composite vel secunde intenduntur ſm intensionem qualitatum primarum: sicut sanitas ⁊ sapoꝛ ⁊ alia huiusmodi ſm intensionem caloꝛis frigoꝛis hũoꝛis ⁊ siccitatis. Qualitates autem prime ⁊ simplices intendũtur ex causis suis. s. agente ⁊ recipiente. Agens enim intendit reducere patiens de potentia in actum siue similitudinis quãtũcunq̃ potest. Sicut autem non calidum est potentia calidum ita minus calidum est potentia respectu magis calidi. Unde sicut per actionem magis calidi efficitur de non calido calidum. non q̃ ponatur ibi aliquis caloꝛ sed qz caloꝛ qui ẽ in potentia educitur in actu ita etiam efficitur magis calidum per actionem calidi inquantum educitur caloꝛ qui erat vt actus ĩperfectus in maiorem perfectionem ⁊ maiorem assimilationem agentis. Et hoc contingit ſm q̃ potentia subiecta actui que quidem inquantum in se est ad multa se habet magis ac magis terminatur sub actu illo. vel qz augetur virtus agẽtis sicut ex ꝯiunctione plurium luminariũ intenditur illuminatio. Uel ex parte ipsius materie ſm q̃ efficitur susceptibilioꝛ illius actus. sicut aer ẽn quãto plus attenuatur fit susceptibilioꝛ illius actus. sicut aer ẽn malr. ¶Et subiungit idẽ ad tertium dicens q̃ de rõne intensionis alicuius qualitatis est q̃ educatur de imperfecto ad perfectũ. Hec aũt eductio siue perfectio est ex potẽtialitate ipsius materie que subijcitur perfectioni ⁊ actui. cũ enim omnis potentia receptiua ad multa se habeat ſz ista multiplicitatem ipsius dissimilis est ꝓncipio agenti qõ ẽ terminatum ad actuz vnum. Et ſm q̃ ista confusio potẽtialitatis magis subijcitur actui perfectioꝛ efficitur actus ⁊ ipsum perfectũ magis efficitur vnũ ⁊ magis assimilatus ꝓncipio agenti. Hec autem confusio potentialitatis est in qualibet natura creata ſm id quod nundum est perfectum per actum. Hec ille formaliter. ISz ergo ex predictis q̃ ſm q̃ materia est magis vel minus disposita ad susceptionem forme ſm hoc forma suscipit magis ⁊ minus ⁊ sic ſm esse quod habet in subiecto suscipit intensionem ⁊ remissionem.

Ad primum igitur dicendum q̃ subiectum quod magis vel minus subijcitur actui dr magis vel minus dispositum non quidem q̃ ipsam essentiam forme absolute: sed per hoc q̃ ab agente confusio potentialitatis eius determinatur ad vnuz actuz agentis. Et talis dispositio nõ est ipsa essentia forme neq̃ suscipit magis vel minus sicut id quod intẽdtur ſz ẽ id a quo habet forma q̃ intendatur vt dictum est. Unde non est procedere in infinitum. Nã ẽniz valet consequentia. illa dispositio non intenditur ergo per eam forma non intenditur. Sicut non sequitur. Forma substantialis non est id quod est ergo per formã substantialem non bz aliquid q̃ sit vt ex supradictis pz. ¶Ad scõm dõm negando minorẽ. Et ad probationem minoris negat' ꝓña. Uñ enim valet ꝓña illa. Caloꝛ ſm essentiã suã est in aqua tepida ergo est ibi perfectissime. Sic ergo ꝓña nulla ⁊ argumentum inutile. ¶Ad tertiũ dõm q̃ illud esse nõ est essentia foꝛe qõ quidẽ esse nõ est id qõ suscipit magis ⁊ minꝰ sed est id secundum quod forma suscipit magis ⁊ minus vt dictuz est. Uñ rõ puerilis est. ¶Ad q̃rtũ dõm q̃ caloꝛ maioꝛ ⁊ minoꝛ non sunt due forme essentialiter distincte sed ẽ vna forma differens solũ ſm modũ essendi. Unde nõ opz q̃ forma illa suscipiat magis ⁊ minus ſm essentiam sed solũ ſm modũ essendi in subiecto. De quo clariꝰ inferius disputabitur. ¶Ad qntum dõm q̃ illa radicatio passiue sumpta est distincta a forma nec ipsa suscipit magis vl minus sed per eam aliquid suscipit magis vel minus sic albedo non est alba sed tñ per albedinem paries est albus. ¶Ad vltimum dõm q̃ ꝯsequens est verũ loquendo de formis einsdem speciei. febris autem ethyca ⁊ tertiana non sunt einsdem speciei. Jõ argumentũ nullum. ¶Ubi supra in Doc. S. impertinenter.

¶ Septimũ sic ꝓcedit. Uf q̃ sint ponendi gradus foꝛarũ in eaꝝ essentia ita q̃ forme suscipiãt magis ⁊ minus ſm eaꝝ essentias ⁊ nõ solũ ſz modũ essendi siue ſm dispositionẽ subiecti sicut dictũ est. Nam depuratio contrarij a contrario non est causa susceptionis magis ⁊ minus: neq̃ diuersa dispositio subiecti. Neq̃ radicatio forme in materia vt assumit Antonius Andree ergo forme intenduntur secundum gradus in essentia existentes. ¶ Ꝺ. 2º. Si tantum forma intenderetur secundum dispositionem subiecti sequeretur quod forma non diceretur intendi sed aliquid aliud scilicet illa dispositio. Sed consequens est inconueniens. Igitur ⁊c. ¶ Ꝺ. 3º. Caritas intenditur essentialiter vt concedit Doctor Sanctus in primo sententiarum di. 17. q. 2. ar. primo. ergo gradus sunt ponendi in essentia secundum quos forma essentialiter intendatur. ¶ Ꝺ. 4º. Gradus formarum nihil aliud est q̃z proportio perfectionalis forme specifice extra eius quidditatis cõceptum existens ipsam formaz specificam infra suum conceptum essentialiter includens inclusa realiter intra conceptum individui vt dicit Antoniꝰ Andree. ergo ille gradus est de essentia individui cum sit de intellectu quidditatiuo eius. ¶ Ꝺ. 5º. Impossibile est formam participari scõm magis ⁊ minus nisi in se sit aliqualiter illimitata. Sed non potest esse illimitata nisi in se includat gradus. ergo susceptio magis ⁊ minus est secundum gradus in essentia forme existentes. ¶Sed in contrarium arguitur secundum phylosoꝑ bnz in littera. Nã sicut in numeris non est magis ⁊ minus ita nec in formis que sunt secundum speciem hoc est secundum essentiam sed si quidem cum materia vt hic dicit pbus hoc est scõz diuersam dispositionem materie.

Respondeo dicendus ꝙ antonius Andree propter primum quartus ⁊ ultimum argumentum adducta ante in contrarium concludit ꝙ precisa ratio suscipiendi magis ⁊ min⁹ est latitudo graduum in essentia forme siue quedam illimitatio forme q̃ participatur. Et adducit simplicium super librum predicamentorum qui dicit ꝙ qualitas quia quandam intelligibilitatem participat ideo secundum rationem eius est ꝙ suscipit magis ⁊ minus ⁊ non ex participantibus. ¶ Similiter Antonellus Archyepiscopus quasi a somno euigilans idem dicit. Quod sic probat. Nam si non esset latitudo graduum in essentia forme sequerentur multa incõuenientia ergo ⁊c̃. ¶ Et ipse ad nullum inconueniens deducit nec illa inconuenientia enumerat forsitan quia sunt sibi innumerabilia quoniam nullum est. Omnis enus numeratio requirit multitudines. ¶ Similiter gratiadeus in predicamentis etiam est eiusdem opinionis absolute. qui scotizando suam positionem sic probat. Nam preter esse quod est actualis existentia non datur aliud nisi eẽ quod est in ipsa essentia. Sed qualitas non dat esse actualis existentie sed ipsum presupponit. ergo ponere latitudinem in esse accidentis est ponere latitudinem in essentia. Et sic secundus essentiam forma suscipit magis ⁊ minus. ¶ Sed rationes predictorum doctorum nihil concludũt vt in earum solutionibus patebit. Positio etiam eorum veritati repugnat. ¶ Pro cuius declaratione considerandum est ꝙ latitudinem graduum eẽ in essentia forme potest intelligi dupliciter. Uno modo formaliter siue essentialiter. Aliomodo cõcomitative. Et hoc dupliciter. Uno modo loquendo de forma substantiali. Alio modo loquẽdo de forma accidẽtali. Et hoc dupliciter. Uel de forma accidentali que non intenditur vel remittitur. Uel de forma accidentali que intenditur ⁊ remittitur. Et hoc dupliciter. Uel ꝙ tales gradus cõcomitantur formam illaꝫ absolute consideratam. Uel secundum esse quod habet in subiecto. Si ergo loquamur de formis substantialibus aut accidentalibus non suscipientibus magis ⁊ minus manifestum est ꝙ non oportet ponere in eis latitudinem formarus ꝑm essentiam quia alias possent suscipere magis ⁊ minus quod est implicare. Sed si loquamur de formis accidentalibus suscipientibus magis ⁊ minus que producuntur in subiecto ab imperfecto ad perfectum quãtũ ad esse quod habẽt in subiecto sic concomitatiue in eis ponitur latitudo graduum sicut accidens proprium in subiecto. Alios non susciperent magis ⁊ minus. Non autẽ ponitur formaliter ⁊ essentialiter. Quod sic patet. Nã secũdum essentiam quelibet forma certificatur vt sic id quod est. sicut albedo est id quod est ⁊ nõ aliud per suam essentiam. Sed certificatio semper consistit in eodem ꝑm minimum. Unde. 10. huius dicitur ꝙ omnia mensurantẽ minimo sui generis. Et ideo in minimo ⁊ in ratione punctali consistit ratio essentie. Et sic quocunq; minimo abstracto vel addito variatur species: vt vult ꝓbus in ꝓmo passu. ¶ Ꝑ. 2°. Quelibet essentia forme in indiuisibili cõsistit sicut numerus: vt dicit hic ꝓbus. Sed vbi est latitudo graduum: ibi est diuisio ꝑm perfectũ ⁊ imperfectum. ergo in essentijs formarũ nõ sunt ponẽdi tales grad⁹ essentialiter. ¶ Sed dicebat ad hoc aduersari⁹ scotista vt dicit Antonius Andree ꝙ forma specifica est indiuisibilis quãtus ad gradus specificos diuisibilis tñ quãtum ad grad⁹ ꝑfectionales. De quibus est hic ad propositum. qui qdẽ non sunt infra cõceptũ specificũ sed infra conceptum individuoꝝ. hec ipsi. ¶ Cõtra. vel isti grad⁹ sunt essentialiter ⁊ realiter idem ꝙ ipsa essentia specifica vel non. Si detur primus sequitur ꝙ sicut forma est indiuisibilis ꝑm grad⁹ specificos ita ⁊ ꝑm gradus perfectionales aut proportionales. Si vo detur secm̃ sequitur ꝙ illa forma specifica non intenderetur neq; remitteretur sed soluꝫ illi gradus dicentur intendi vt ipsi demonstrare credentes ꝫ nos arguerunt vt ex supradictis patet. Et sic album non suscipiet magis vel minus sed solum illi gradus. ¶ Sed dicebat aduersari⁹ ꝙ illi gradus sunt de essentia ⁊ intellectu quidditatiuo in diuidui: vt puta huius albedinis. ¶ Contra si tales gradus essent de intellectu indiuidui sequeretur ꝙ indiuiduum tale non posset intelligi sine illis gradibus. Sed cõsequens est falsum. Nam possum intelligere hunc calorem sine quinto aut sexto gradu caloris. Etiam si sic hec albedo non posset separari ab vno gradu ⁊ sic non suscipere magis ⁊ minus. ¶ Sed dicere volunt ꝙ vna albedo indiuidualis est indeterminato gradu in subiecto ⁊ alia in alio subiecto a quo gradu non possunt separari. ¶ Contra. Si sic sequeretur ꝙ hec aqua calida in quinto gradu non posset esse calida in quarto gradu vel econtra quod ẽ manifeste falsum. ¶ Similiter suscipere magis ⁊ minus est vnam formam intendi ⁊ remitti in eodem subiecto: ita quod prius habet esse imperfectum ⁊ postea esse perfectum. Non autem semper in diuersis subiectis. ¶ Ꝑ 2°. Illud non est totalis ⁊ precisa ratio suscipiendi magis ⁊ minus quo posito ⁊ circumscriptis omnib⁹ aliis non potest poni susceptio magis ⁊ minus forme. Sed posita latitudine formarum ⁊ circumscriptis omnibus aliis ab ipsa latitudine ipsa forma non suscipiet magis ⁊ minus cum non procedet ab imperfecto ad perfectum qõ tamen est de ratione intensionis ⁊ remissionis igitur talis latitudo non est precisa causa susceptionis magis ⁊ minus vt aduersarius voluit. ¶ Ꝑ. 3°. Si non requireretur ex positio subiecti sequeretur ꝙ agens in instãti produceret formam in subiecto perfecte sicut sol in instanti producit lumen in aere dyaphano. Sed forme suscipientes magis ⁊ minus non possunt produci inesse perfecto in subiecto in instanti sed procedunt ab imperfecto ad perfectum sicut patet ad sensum. Igitur idem vt supra. ¶ Sic ergo ex predictis patet ꝙ precisa causa susceptionis magis ⁊ minus non est latitudo graduum. ¶ Patet etiaꝫ quod non est ponẽda latitudo graduũ in essentia formaꝫ essentialiter ⁊ absolute sed ꝑm esse qõ hñt in ꝓbo magis vel min⁹ dispositio. ¶ Sed ꝙ rõnes Antonij andree nihil ꝛcludãt patebit in rñsiõib⁹ ad oba. ¶ Rõ aũt Antonelli archiepy nõ valet q; ꝓna nulla est. Uñ soluit negãdo ꝓnaꝫ. ¶ Rõ aũt gradei falsuꝫ assumit. Nã ꝓter esse actualis existẽtie ꝓbale datur aliud esse existẽtie accidẽtale. sic eẽ caliditũ nõ est essentia caloris neq; est esse existẽtie simpliciter ⁊ ꝓbale sed est eẽ tale. vñ rõ nulla. ¶ Sz istabat discipul⁹ forti⁹ q̃s aduersarij. Nã accñtis esse est inesse. ergo ponere latitudinem graduũ i formis ꝓz esse qõ hñt in ꝓbo est ponere latitudinẽ gradũ in essentia. Et sic pdicta positio destruit seipsam vt expresse pz per Doc. S. in. 2ª 2æ. q. 24. ar. 4. vbi sic ait. q dã. n. dixerũt caritatẽ nõ augeri ꝑm suã essentiã ꝙ solũ ꝑm radicationẽ i ꝓbo. Sed hij ꝓpria vocẽ ignoranter ut. Cũ. n. sit accidẽs ei⁹ esse est inesse. Uñ nihil est aliꝰ ipsã ꝙ esse in tiã augeri q̃s eã magis ꝛesse ꝓbo qõ ẽ magis radicari i ꝓbo. Sili⁹ ⁊ ipa essentialiꝫ est virt⁹ ordiata ad actũ Uñ idẽ ẽ ipsã augeri ꝑm eẽntiã ⁊ ipsã hre efficaciã ad actũ pducẽdũ ferue- Lectio. 2. tionis dilectiõis actũ. Augeat ergo essentialiꝫ ita ꝙ caritas ꝓbo esse incipiat. Hec ille formaliꝫ. ¶ Dicẽdũ ꝙ caritas augeri siue itendi ꝑm essentiã ei⁹ pot itelligi dupliciter. Uno⁰ ꝙ augeat siue itẽdat i essentia ei⁹. Et sic nullo⁰ cõcedendũ est ꝙ caritas sine q̃cũq; forma augeat aut itendat sicut ꝓa dictũ est. Alio⁰ vt talis forma augeat siue itẽdat ꝙ essentiã q;. i. illa essentia est q̃ intendit nõ quidẽ in se sed ꝑm q est in ꝓbo. Et isto⁰ forme accidẽtales aliquo augent ⁊ iteduntur ꝑm esse. sicut ꝓz ꝑ Doc. S. in quolibetis quolibeto. 9. q. 6. ar. 6° vbi sic ait. ¶ Sciendũ est ꝙ hec ꝓpositio ꝑm iter alias varias hitudines q̃s ipoztat q̃q; ꝓnobat ꝓz vt cũ dr̃ iste est alb⁹ ꝑm pedẽ q; pes est ꝓbm albedis. Uñ qz denotat formã. vt cũ dr̃. Iste est colorat⁹ ꝙz albedinẽ. Cũ ergo dr̃ aliqd ꝑm hoc moueri pot itelligi vel subiz foꝛa. Cũ enim dr̃ iste mouet ꝙz manũ notat ꝓbm motus. Cũ vo dr̃ iste mouet ꝑm locũ notat ibi id qõ formaliter specificat motũ. Sic ergo cum dicimus caritatẽ ꝑm essentiã augeri denotat ibi subiectum augmẽti vt sit sensus ipsa essentia caritatis augeat. sicut cũ dicim⁹. Albũ augeat ꝑm essentiã. Nõ aũt designat forma specificãs motũ vt sit sensus. Augetur secũdum essentiam. i. augmentum eius est

motus

motus in essentia vel in esse. Hec ille formaliter. ¶ Ex quib⁹ pz ꝙ nō est ponēda latitudo graduū in essentia fo: me ꝛ sit ponenda latitudo graduū ſm eēntiā exītem in ſbo. Uñ ibidē subūgit ꝙ ois forma suscepta ī aliquo ſbo: terminationē recipit ſm capacitatē recipiētis. Uñ quāto ſbm alicuius forme magis disponit ad susceptiōez forme tanto magis participat illā formā. hec ille. Ex quo patet ꝙ illa latitudo graduū nō cōsequit essentiā forme absolu re sed cōsegtur eā ſm ꝙ est in ſbo. ¶ Sed instabat dicipulus ꝑ hanc solutionē. Mā doc. S. in p⁰. sentētiaꝝ dist. 17. q. 2. ar. p⁰. ad 3ᵐ. dicit ꝙ caritas nō dicit augeri quasi ſbm augmēti cū sit accīs: sed q: ſm ipsam attendit aug mentū: sicut etiā qualitas augeri dicit ꝛ albedo variari: quādo aliqd per albedinē variat. hec ille formaliter. Lū ergo doc. S. dixit ꝙ cū dī ꝙ caritas ſm eēntiam augeat denotat ſbm augmēti videt sibi ipsi cōtradicere: qō est absurdū. ¶ Dicendū ꝙ essentiā forme esse ſbm augmē ti pōt intelligi dupliciter. Uno⁰ ꝙ sit ſbm augmēti ī quo fit motus. Et sic essentia forme nō est ſbm augmēti cū sit accidens: vt vult doc. S. in p⁰. ſniaruꝫ vbi iā supra. Alio modo ꝙ sit ſbm augmenti cꝫtum ad aliqd ꝓiūctuꝫ eēn tie ſm ꝙ fit augmētuꝫ. Et isto⁰ effentia forme est subie/ ctū augmēti: vt voluit doc. San. in quolibetis vbi supra. Gradus. n. formarū ſm quos fit augmentatio sine inten ſio sunt ꝓiuncti ipsi essentie anime. Unde dicim⁹ formas ſm essentiam augeri vel intendi. i. ſm aliqd coniunctum essentie. Et hec est sententia doc. S. in p⁰. ſniarū. vbi im mediate supra: vbi sic ait. Dicitur. n. aliqd ſm suā essen tiā moueri dupliciter. Uel q: eēntia est per se terminus motus. Et sic moueri per essentiā: est essentiaꝫ amittere. Uel q: est motus ſm aliqd cōiunctū essentie qō est per se terminus motus: sicut dicitur aliqd moueri essentialiter: cū ſm locū mouet qō ſm suā essentiā in loco est. Et sic essentiale augmentū dicit qō est ſm quantitatē essentiaꝫ cōsequentez manēte vna ꝛ eadē essentia sub diuersa quan titate. hec ille formaliter. ¶ Sed dicebat discipulus. Quid ad ꝓpositū de augmēto forme cū hic fiat mētio de inten ſione formarū. Augmentū. n ꝛ intensio distinguūtur: si cut augmentatio ꝛ alteratio. ¶ Dicendum ꝙ augeri ni hil aliud est cꝫ sumere maio:em quantitatē. Unde ꝑz ꝙ aliqd se habet ad quātitatē: ita se hz ad augmētuꝫ. Quan titas. n. dī dupliciter. Quedā. n. est virtualis. Quedā ve rō dimēsiua. Augmētuꝫ igit ſm quantitatē virtutis non ꝓtinet ad spēm motus que augmētuꝫ dī: hz magis est ſm alterationē. Et hoc modo augent qualitates ꝛ cetere for me suscipientes magis ꝛ minus. Unde formas augeri ni hil aliud est cꝫ ipsas intendi ſm ꝓpinquitatē ad terminū sicut dictū est. hec doc. S. vbi supra: Ex quo pz ꝙ loqui de augmento forme est ad ꝓpositū ꝛ est maxime declara tiuū materie presentis.

Ad primū ergo dōm ꝙ depu tatio ꝛ̄rij a con trario est cā susceptionis magis ꝛ minus in hītibus ꝛ̄riū. Similiter dispositio ſbi ꝛ radica tio forme sunt cause susceptionis magis ꝛ minus vt ex su prādictis patet. Ex quo patet ꝙ assumptum est falsum. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ forma illa dicitur intendi ſm aliqd cō iunctū essentie comitās ipsaꝫ ſm esse qō hz in ſbo sic vel sic dispōsito. Uñ nō opz ꝙ illud intēdat per quod forma dicit intendi: sicut nō ꝙ risibilitas sit risibilis per quā trī hō dicit risibilis. ¶ Ad 3ᵐ. patet solutio ex dictis. ¶ Ad 4ᵐ. negat assumptū. Quid autē sint illi gradus patebit in sequentibus. ¶ Ad 5ᵐ. dicendum ꝙ ille forme inclu dunt gradus in se non essentialiter: sed comitative vt di cum est. Unde argumentum nullum.

¶ Ubi supra ī Doc. S. impertinenter.

Octauum sic procedit. Uidet rum fiat per additionem ꝙ intensio forma mentatio fit per additionem nouę quantitatis: ergo inten tendi: est ipsam augeri vt dictū est. Sed aug sio formarum fit per additionem. ¶ 2⁰. forma nō po test intendi vel augeri nisi p̄ actionē agētis disponētis ſbz vt ex supradictis patet. Sed agens agēdo semp aliqd de nouo facit. Alias non ageret: ergo tale augmentū est ꝓ additionē. ¶ 3⁰. Sicut non callidū est potentia callidum ita minus callidum est potētia magis callidū: vt supra cō cessum est. Sed non calidū nō pōt fieri calidū: nisi ꝓ in troductionē noue forme: ergo minus calidū nō potest fie ri magis calidū nisi ꝓ additionē alicuius. ¶ 4⁰. Quā do ex callido in 5⁰. gradu fit magis callidū aut addit aliqs gradus caloris aut non. Si nō sequit ꝙ nō intenditur ſz ꝙ maneat in illo 5⁰. gradu. Si primū habet intentuꝫ. Igitur ꝛc. ¶ Sed ꝛ̄riuꝫ arguit. Mā simplex additus simplici nō facit ipsum maius vt probat phs. Sed queli bet fo:a est simplex ſm eius essentiam vt concessum est. Igitur per additionem forme ad formam non efficit for ma maio: neqz intensio:.

Respondeo dōm ꝙ intensionē forme fieri ꝓ additionē pōt intelligi dupli citer. Uno modo ꝙ fiat additio ex parte essentie ipsi⁹ for me. Alio⁰ ex parte alicuius qō essentie ꝓiungit. ¶ Primo⁰ ipossibile est fieri intensionē forme ꝓ additionē. Mā vt di cit doc. S. in primo sententiaꝝ. dist. 17. q. 2. ar. 2. in omni additione opz cōsiderare duo diuersa quorū vnuꝫ alteri additur. Si autē intelligant due forme dū forma intēdit aut intelliguntur diuerse ſm spēm aut ſm numerū. Con stat autē ꝙ nō ſm speciē. Alias idē in specie nō intendere tur. Diuersitas autē ſm numerū est ex diuersitate mate rie: sicut hec albedo differt numero ab illa que est in alio subiecto. Uñ nō pōt qualitas addi qualitati nisi ꝓ hoc ꝙ ſbm subiecto additur. Sz qualitas que potest addi: nūq̄ꝫ fuit in aliquo ſbo antea cꝫ in isto. Et ſm ꝙ est in isto: non differt numero ab alia qualitate in eodē existente vt pro batū est. igitur forma nō potest augeri aut intendi per ad ditionē que fiat ex parte essentie ipsius forme. hec ille cꝫsi formaliter. Eandem sententiā clarius īnuit idē doc. S. in 2ª 2ᵉ. q. 24. ar. 5. ꝛ in pª 2ᵉ. q. 52. ar. 2. vbi sic ait. Augmen tum ꝛ diminutio in formis que intenduntꝫ ꝛ remittūtur accidit vno⁰ non ex parte ipsius forme in se consideratę: sed ex diuersa participatione ſbi. Et ideo hmōi augmen tū taliū formaꝝ nō fit ꝓ additionē forme ad formā: sed fit ꝓ hoc ꝙ ſbm magis vel minus ꝑticipat vnā ꝛ eādem for mā. Et sicut per agens quod est actu fit aliqd actu calidū quasi de nouo incipiens participare formā nō ꝙ fiat ipsa forma vt probat. 8⁰. methaphysice ita etiā per actionem intensaꝫ ipsius agentis. fit magis callidū tāq̄ perfecti⁹ ꝑ ticipans formā nō tāq̄ forme aliqd addatur. Si enim ꝓ additionē intelligeret huiusmodi augmentū sine intensio in formis hoc nō posset esse nisi ex parte ipsius forme vel ex parte ſbi. Si autē ex parte ipsius forme: tunc talis ad ditio speciem variaret sicut variatur species coloris quan do de palido fit albū. Si vero huiusmodi additio intelli gatur ex parte ſbi hoc nō potest eē nisi vel quia aliqua ps ſbi recipit formā que prius eā non habebat: vt si dicat cre scere frigus in hoie qui prius frigebat in vna parte quan do iā in pluribus partibus friget: Uel q: aliquod aliud ſbm additur participans eandē formā: sicut si calidū aditū gat calido. Sed ſm vtrūq̄ modoꝫ nihil dicitur magis calidū sed maius. Sed q: quedā accidētia augent ſm se ipsa: vt supra dictū est in quibūsdā horū pōt fieri augmē tum ꝓ additionē. Augetur. n. motus ꝓ hoc ꝙ ei aliqd ad ditur vel ſm tēpus in quo est vel ſm viā ꝓ quā est ꝛ tñ manet eadē species ꝓpter vnitatē termini. Similr sciē tia augeť per additionē cōclusionū remanēte eadez essen tia ꝓpter vnitatē formalē obiecti. hec ille. Sed ſm hoc tales forme nō dicūtur suscipere magis ꝛ minus ꝓprie: sed potius maius ꝛ minus. Unde vniuersaliter concedē duz est ꝙ intensio nō fit per additionē ex parte ipsius fo rme aut ſbi. Sed si loquamur de eo qō adiungit essentie sic fo:a pōt suscipe magis ꝛ minus ꝓ additionē ſm. s. ad ditioēz gradus ad gradū. Alias fo:a q̄ est in ſbo vt. 5⁰. nō posset ītroduci in eodē ſbo vt. 6⁰. Que gdē additio fit ſm maiorē vel minorē dispositonez ſbi. Ex hoc. n. ꝙ ſbz ma gis vel minus disponit ad susceptione forme ſm hoc for

Lectio. 2ª.

ma hꝫ pfectius vel impfecti⁹ esse in ſbo: qđ est intẽdi vel remitti ſm gradus diuersos. Mã gradus nihil aliud sunt q̃ꝫ diuersi modi eẽndi alicui⁹ forme in ſbo: qui sequũtur formã ſm q̃ est i ſbo: sicut ꝓpria passio suũ ſbz. Qui qdẽ modi nõ sunt de ītellectu qdditatiuo ipsi⁹ forme specifice neqꝫ individualis. Sed q̃rebat discipulus. Utruꝫ isti gradus dr̃ant realr̃ ab ipsa eẽntia forme. Si dicaꝫ q̃ nõ: sequtur q̃ sicut ſm essentiã absolute ꝟsideratã: nõ fit intensio: ita neqꝫ ſm gradus vt supra argutũ est. Si autẽ detur q̃ sic: hoc videt eẽ ꝓtra Doc. S. in primo sentẽtiarũ di. 17. q. 2. ar. primo vbi sic ait. Et sic essentiale augmentũ dicitur: qđ est ſm q̃titatẽ eẽntiã ꝓpr̃tẽ: manẽte vna t eadem essentia sub diuersa quãtitate: siue q̃titas sit ipsa essentia rei: sicut q̃titas vtutis est idez cũ ipsa vtute: t tñ mouet̃ p se loquendo ſm quãtitatez: ſm maiorem t minorez p fectionez vtutis: nec tñ p se ſm essentiã mouet̃: quia esse suũ retinet. Hec ille. Dicit ergo Doc. S. ibi q̃ q̃titas virtutis ſm quã fit intensio forme: est eadẽ cum essentia. Et tũc quãtitas illa fit maior vel minor: cũ pfectio virtutis sit idẽ cum essentia: t ꝟsequẽs gradus forme: q̃ gradus forme nihil aliud est: q̃ꝫ maior vel minor pfectio forme: vel vtutis. ¶ Dicendũ q̃ gradus formarũ dr̃nt realiter ab ipsis formis t nãliter sequũtur formã ſm eẽ qđ hꝫ in ſbo. Sicut. n. modus rei nõ ẽ ipsa res: ita modi eẽndi ipsius accr̃tis in ſbo nõ sunt ipsuꝫ accr̃s absolute ꝟsideratũ. Et quãdo adducit̃ q̃ quãtitas virtutis est eadez cũ essentia. ¶ Dicendũ q̃ illa quãtitas põt dupl̃r ꝟsiderari. Uno⁹ põt accipi pro eo qđ pficit̃ de impfecto ad pfectũ. Et isto⁹ est eadez cũ essentia forme. Alio⁹ pro mõ essendi. s. pfecto vel impfecto in ſbo. Et isto⁹ non est eadez cum essentia forme: sed naturaliter sequit̃ eam: vt sepius dictum est.

Ad primũ igit̃ dõm q̃ duplex est quãtitas: Quedã est q̃titas dimẽsiua. Quedã vero vtutis: vt dictũ est. Augmẽtatio ergo que fit ſm quãtitatem dimensiuã: fit p additionẽ: nõ autẽ illa que fit ſm q̃titatez virtutis: de qua est hic ad ꝓpositum. ¶ Ad 2ᵐ. dicendũ sicut dicit Doc. S. in 1ª 2ᵉ. q. 52. ar. 2. q̃ causa agẽs formã: facit quidẽ semp aliqd i ſbo: nõ autẽ nouã formã: sed facit q̃ ſbm pfecti⁹ participat formã preexistẽtem: aut q̃ ampli⁹ se extẽdat. Hec ille. ¶ Ad 3ᵐ. dicẽdũ sicut dicit Doc. S. vbi imediate supra: q̃ id qđ nõdum est calidũ: est in potẽtia ad formã ipsaꝫ tanq̃ nõduꝫ hñs ipsaꝫ formã. Et ideo agẽs causat nouã formã i ſbo. Sz id qđ est minus calidũ nõ est in potẽtia ad formã: sz est i potẽtia ad pfectionẽ participationis modũ: t hoc cõsequit̃ p actionẽ agẽtis. Hec ille formalr̃. ¶ Ad 4ᵐ. dõm q̃ dũ forma intendit̃: fit additio gradus ad gradũ: nõ autẽ forme ad formaꝫ: sicut declaratum est. Quia modi essendi non sunt ipsa essentia forme.

¶ Questio. 5ª. De principio materiali: per respectũ ad ea que fiunt ex materia.

Hnibus ꝟsideratis que ad prinm formale spectabãt: ꝟsequẽter cõsiderandũ restat de hijs que ptinent ad principiũ materiale. ¶ Circa qđ triplex occurrit ꝟsideratio. ¶ Prima erit de prin⁹ mãli: q̃ respectuꝫ ad ea q̃ꝫ sunt vel fiũt ex materia. ¶ Scõa erit de mã q̃ respectũ ad alias causas. ¶ Tertia erit de mã q̃ respectuꝫ ad trãsmutationẽ. s. generationem t corruptionem. ¶ Circa primũ duo querũtur. ¶ Primo vtrũ omniuꝫ generabiliũ t corruptibiliuꝫ sit vna materia. ¶ Secũdo vtruꝫ in generatione t corruptione rerũ naturalium: fiat resolutio vsqꝫ ad materiam primam.

¶ Ibi in pho t Doc. S. De mãli autẽ sba: t est Lec. 4.

Ad primũ sic pcedit̃. Uidet̃ q̃ nõ oĩum gñabiliuꝫ t corruptibiliuꝫ sit vna t eadez materia. Mã cũ potẽtia ordinet̃ ad actuꝫ ens in potẽtia est diuersuꝫ ex hoc ipso q̃ ordinat̃ ad diuersuꝫ actũ sicut visus ad videre t sonus ad audire vt expresse dicit Doc. S. in ꝓa pte. q. 66. ar. 2. ad vltimũ. Sed manifestũ est q̃ nõ oĩuꝫ generabiliuꝫ t corruptibiliuꝫ est vnus act⁹ siue vna forma vt supra pbatuꝫ est. Ergo t eoꝫ nõ est vna mã que ẽ ipotentia ad illas diuersas formas. ¶ Ꝑ 2º. Quecũqꝫ cõueniunt in mã sunt trãsmutabilia adinuicẽ vt dicit pbus in primo de gñatione. Sz nõ oĩa gñabilia t corruptibilia sunt trãsmutabilia ad inuicẽ. Mã homo nõ põt fieri asinꝰ neqꝫ ecõuerso. Ergo nõ oĩum taliuꝫ est vna t eadẽ mã. ¶ Ꝑ 3º. Diuersus actus fit i diuersa potẽtia. Cũ ergo taliuꝫ sint diuersi actus. Segtur q̃ eoꝫ sint diuerse materie vt supra pbatũ est in hoc eodẽ libro. Ergo ꝛẽ. ¶ Sz ꝓtra est pbus in ꝓti passu dicẽs. De mãli autẽ ſba opꝫ nõ latere q: si ex eodẽ oĩa prio aut eisdez aut primis aut eadez mã vt principiuꝫ hijs que fiũt ꝛẽ.

Respondeo dicendũ q̃ oĩuꝫ gñabiliuꝫ t corruptibiliuꝫ esse vna t eadez mãz põt intelligi dupl̃r. Uno⁹ q̃ talis mã sit vna t eadez ſm analogiã. Et sic nõ soluꝫ oĩuꝫ gñabiliũ t corruptibiliuꝫ sed etiã oĩuꝫ corporaliũ tam corruptibiliuꝫ est vna t eadez mã vt ꝓcedit Doc. S. in prima pte. q. 66. ar. 2. t in 2º. sentẽtiaruꝫ di. 12. q. prima. ar. primo. ad vltimuꝫ. Alio⁹ q̃ sit vna t eadez ſm eẽ ad qđ est in potẽtia. Et hoc põt dupl̃r intelligi. Uno⁹ loquẽdo de mã ꝓpria t determinata que ꝛ vna vnitate actus t potẽtie p formã naturalẽ. Et isto⁹ nõ oĩum gñabiliuꝫ t corruptibiliũ est materia vna sed diuersarũ formaruꝫ sunt diuerse materie ꝓprie sicut ꝓbat pbus p exempla vt voluerũt primũ t 3ᵐ. argumẽta ante in contrariũ adducta. Alio⁹ loquẽdo de materia prima indeterminata que est immediatuꝫ ſbm generatiõis vt dicit pbus in primo de generatione. Et isto⁹ oĩum generabiliuꝫ t corruptibiliuꝫ est materia vna t eadez vt vult hic pbus. Quod sic ꝓbatur. Mã omnia gñabilia t corruptibilia sunt adinuicẽ transmutabilia q: materia que stat sub forma vnius est in potentia ad standuꝫ sub forma alterius. Sed oĩum adinuicem trãsmutabiliũ est materia vna vt dicit̃ primo de generatione. Ergo oĩum generabiliuꝫ t corruptibiliũ est materia vna. ¶ Ꝑ 2º. Ad quãcunqꝫ formã est in potẽtia materia vnius generabiliuꝫ ad eãdem est in potentia materia vnius generabiliuꝫ ad eãdem est in potẽtia mã alterius. Ergo mã est vna ſm esse ad qđ est in potentia nõ autez ſm esse determinatuꝫ t specificuꝫ vt vult Doc. San. Egidius vero vult q̃ talis materia dicat̃ vna p indifferentiã t carentiã distinguentis quia mã secluſa omni forma t omni dispositiõe ad formã idifferenter se hꝫ ad omnes formas generabiliuꝫ t corruptibiliuꝫ. Et predictis igit̃ pz q̃ hꝫ omnia sint ex eodem primo materiali principio qđ est materia prima de se nullas habens formam aut ex eisdem principijs materialib⁹ vt primis. s. ex elementis vt sunt mixta: tamen cuiuslibet rei est alia qua materia ꝓpria vt philosophus hic exemplificat de fleugmate t colera. Sed instabat discipulus. Mã materia que stat sub forma pfectiori non est in potentia ad formã imperfectiorez. Alias aliquid appeteret suã imperfectionez. Sz materia que stat sub anima rationali stat sub forma pfectissima inter omnes formas generabilium t corruptibiliuꝫ. Ergo talis materia nõ est in potentia ad formã cadaueris. ¶ Ꝑ 3º. Oculus hominis mortui nõ dicit̃ oculus nisi equoce vt dicit̃ in 2º. de anima. Et hoc ꝓpter diuersitatez forme. Ergo sequit̃ q̃ materia q̃ stat sub vna forma t postea stat sub alia remota prima: nõ debet dici materia nisi equinoce. Et sic materia nõ debet dici vna: cũ i equocis nõ sit vnitas nisi ſm voces. ¶ Dicendum primo sicut dicit Doc. S. in prima parte. q. 66. ar. 2º. in corpore q̃ nõ refert si vna formaruꝫ sit perfectior t cõtinens in se alias formas virtute: q̃ potentia q̃ꝫ est de se: se habet t ad perfectuꝫ t impfectum. Unde fit cum quãdo est sub forma impfecta est in potentia ad formã pfectaꝫ: ita t ecõuerso. Hec ille. ¶ Hec ꝓpter hoc materia dicit̃ appetere suã impfectionez: quia appetitus eius nõ potest satiari vnica forma quãtumcũqꝫ pfecta. Unde

Unde nō potest perpetuari sub illa forma: inde est q̄ appetit aliam siue perfectam siue imperfectam: vt. s. remota vna: stet sub alia. ¶ Dicendum 2° q̄ si fiat mentio de materia dispositā ꝛ determinata: sic materia hoīs quando stat sub forma cadaueris: non dicitur materia hominis nisi equiuoce. Sed tamen loquamur de materia prima que de se nullam habet formam: neq; speciē ad quam: illa non dicitur materia equiuoce. Et licet materia hominis non sit in potentia propinqua vt stet sub forma illa: est tamen in potentia remota ꝛ ordine quodaz. De quo clarius in physicalibus disputatum est. Et per hoc etiam patet solutio ad 2m argumentum ante in contrariū adductum. ¶ Considerandum est antez primo fm philosophum in textu q̄ eiusdem rationis siue forme sunt plures materie: quando sunt subordinate videlicet quando vna earuz est materia alterius: sicut materie fleugma medii sapores sunt ex extremis. Sed pinguis sapor iter medios sapores computatur. Igitur pingue fit ex dulci formaliter in lectione. ¶ Considerandum est scōdo fz pbz in textu q̄ ex colera dicitur aliquid fieri per resolutionem illud ex quo aliquid fit est ei primum naturaliter in via generationis sicut materiale principium. Aut quia factio est ipsius resoluti in principiū materiale: ita scilicet q̄ ex cō posito per resolutionem dicitur fieri materiale principiū. S. formaliter in lectione sicut supra dictum est. ¶ Ad argumenta autem patet solutio ex dictis.

¶ Ubi supra impertinenter.

a **B** secundum sic proceditur. videtur q̄ in corruptione rerum naturaliū non fiat resolutio vsqz ad materiam primaz. Nam si sic sequeretur q̄ materia daretur absqz omni forma. Sed consequens est inconueniens. Igitur ꝛc. ¶ Probatio consequētie. Nā in illo istanti in quo fit terminus resolutionis vel materia ē sine forma vel cum forma. Si primum: habetur intentū. s. q̄ dabitur materia sine forma. Si vero secundum seqz q̄ non fit resolutio vsqz ad materiam primam: fz vsqz ad materiam formatam. ¶ Ꝺ. 2°. Si sic: vel in eodem instāti esset in materia forma geniti ꝛ forma corrupti: vel in alio ꝛ in alio. Si primum ergo in eodem instanti erūt due forme substantiales in eadem materia: quod est inconueniens. Si vero secundum sequitur cum inter duo istantia sit tēpus medium: q̄ materia in illo tēpore erit absqz omni forma: quod est inconueniens. Igitur ꝛc. ¶ Ꝺ. 3°. Ibi manent eadem accidentia in corrupto que fuerunt in vino: vt pz de dimensionibus ꝛ cicatrice. Ergo ibi manet aliqua forma substātialis. Et per cōsequens sequitur idem quod prius. ¶ Sed cōtra est pbs in textu qui vult q̄ ex mā prima fit compositum per viam compositionis ꝛ ex composito fit materia prima per resolutionem siue per viaz resolutionis. Ergo in generatiōe ꝛ corruptione rerum naturalium fit resolutio vsqz ad materiam primaz.

Respondeo dicendum q̄ albertiste ad hāc questionem respondent per distinctionem. Nam materia dicitur prima dupliciter: vno modo primo pma. Alio modo scōdo prima. Materia autem primo prima dicitur illa que caret omni forma specialiꝫ completa: stat tamen sub forma corporeitatis que est materie coeterna fm Albertū: vt ex predictis pz. Dicit ergo isti q̄ in omni generatione ꝛ corruptione: fit resolutio vsqz ad mām 2°. primā: nō autez vsqz ad mām primo primā. ¶ Sed vt ex p̄dictis pz: nō est ponēda forma corporeitatis in mā. Ideo hec positio falsum p̄supponit. Et eadē ratione improbat: qua improbatuz est supza nō esse formā corporeitatis in mā. Sed Anto. and. in presenti loco: aliter respōdet dicēs q̄ in omni generatione ꝛ corruptione: simpliciter opz fieri resolutionē vsqz ad materiā primā. Et hoc statim: vel nō statim. Statim quidez in habētibus vnā formā tm̄. Nō statim autē in habētibus plures formas vt sepata vltima forma specifica in corruptione hoīs remanet mā sub forma incompleta corporis que nō est in aliqua specie specialissima: sed est in cōtinuo fluxu vsqz ad mām primā. ¶ Et quādo sibi arguit̄: generatio vnius est corruptio alteri⁹ ꝛ ecōuerso. Sed homo in morte corrūpit̄. Ergo aliquid generatur statim. ¶ Respōdet ad hoc dicēs q̄ homo in morte corrūpitur sed nō corruptiōe vltima. s. q̄ztuz ad omne illud qō est aliquid ei⁹: quia adhuc remanet forma aliqua q̄ fuit de essentia hoīs. Sed in hūtibus vnā formā tm̄: nō opz tantū expectare. Immo corrupto aere: statim generat̄ ignis: si ex aere debeat gn̄ari ignis. Hec ille. ¶ Sed similiter hec positio presuppōit falsuz. ¶ Nec p̄dicta respōsio euacuat argumentū. Probatū est. n. supernus in 7°. q. 24. ar. 4. q̄ nō sunt ponēde plures forme substantiales in eodē composito. Igit̄ positio nulla. ¶ Dicere ēt q̄ in resolutione seu corruptione hoīs nō fit resolutio statim vsqz ad mām primā: est ponere corruptionē fieri non in instāti: sed successiue etiā accipiēdo corruptionē absolute secludēdo alterationē. ¶ Dicere etiā q̄ in corruptiōe hoīs nō fit resolutio vsqz ad mām primā imediate propter pluralitatē formarū: ꝛ tm̄ in resolutiōe seu corruptione aeris est imediata resolutio: videt̄ implicare. Quia sicut in hoīe ponit̄ fm eū forma corporis imfecta: ita ꝛ i aere ponit̄ forma specifica eius ꝛ forma corporis imfecta: cum aer sit corpus. Nō enim est assignāda rō quare in homine magis debeat poni forma corporis q̄m̄ i aere. ¶ Dicendum est ergo q̄ in corruptione rerū naturaliuz fit resolutio vsqz ad materiā primā imediate que est subiectuz generationis ꝛ corruptionis. Quia in vno ꝛ eodē cōposito nō sunt ponēde plures forme substātiales. Una igitur remota: remanet materia prima nuda p carentiaz formarū precedentiuz que erant in genito. Ipsa tm̄ materia stat sub forma introducta dum forma precedēs abijcitur vt satis supra in 7°. hui⁹. q. 22. ar. 3. declaratū est.

Ad primū igitur dicendum q̄ dum fit resolutio vsqz ad materiā primā i corruptione rei naturalis in illo eodem instanti in quo forma illius remouetur: introducit̄ alia in materia illa. Unde talis materia stat sub forma introducēda. ¶ Nec opz dicere vt dicit hic Anto. and. q̄ in illo instanti in materia sunt due forme cōtrarie. Sed q̄ vna forma in eodē incipit ꝛ alia desinit. Quia in hijs que introducūtur in instāti semper sequitur. Hoc corrumpitur: ergo non est. Et hoc generatur: ergo est: vt etiam supra declaratū est: vbi supra. Unde nō oportet dare materiam absqz omni forma: neqz ponere duas cōtrarias formas in eodē instanti in mā. ¶ Ad 2m. dōm negando supposituz. Quia nō est dare vltimuz instans esse forme corrūpende: sed primuz instans nō esse eius. Unde in eodez instanti remouet forma precedēs: ꝛ introducitur forma sequēs. In quo quidem instanti illa forma que remouetur dum remouetur nō est. ¶ Ad vltimū dicendū q̄ lz maneāt eadem accidētia fm speciē: nō tamē in numero. Unde rō nō sequitur.

¶ Questio 6ª. De prin° māli p respectuz ad alias causas: fm q̄ materia est prin^m fiendi ꝛ cognoscendi.

b **H**abita consideratione de principio materiali per cōparationez ad ea que fiunt ex materia: cōsideraduz restat de principio materiali p cōparationez ad alias causas. ¶ Circa q̄ triplex occurrit cōsideratio. ¶ Primo enim cōsideranduz est de materia per respectuz ad alias causas fm q̄ materia est principiuz fiendi ꝛ cognoscēdi. ¶ Secundo cōsideranduz est de materia fm q̄ reperit̄ in corporibus celestibus. ¶ Tertio de materia fm q̄ reperitur in accidentibus. ¶ Circa primuz querūtur duo.

¶ Primo vtrum materia sit sola causa distinctionis ꝛ diuersitas reruꝫ. ¶ Secūdo vtrum ad cognitionez eius quod quid est de aliquo habendam oporteat cognoscere omnes causas.

¶ Ibi in phylosopho ꝛ Doc. S. Cōtingit autez ꝛc̄.

a **B primū** sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ materia sit causa diuersitatis reruꝫ ꝛ non causa efficiens. Nā quodlibet non est natum fieri ex quolibet sed vnum quodqꝫ fit ex determiata materia: vt ꝑ primo physicorum. Uidet ergo ꝙ materia sit causa diuersitatis reruꝫ. ¶ ꝑ 2°. Si causa efficiens esset causa diuersitatis reruꝫ vel hoc esset verum de vna causa efficiente vel de pluribus. Nō potest dici primū. Quia ab eodez nō est aptuꝫ ꝓcedere nisi idez. Neqꝫ etiaꝫ potest dici 2m. Quia cum ille cause essent diuerse iter se: tunc quereret de causa diuersitatis illaruꝫ causaruꝫ. Nō eniꝫ est ꝓcedere in infinituꝫ. Igitur nulla causa efficiens potest esse causa diuersitatis reruꝫ. ¶ ꝑ 3°. Quelibet causa efficiens intendit facere effectuꝫ similem sibi. Si ergo fit diuersitas in effectibus videtur ꝙ proueniat a casu: vt antiqui voluerunt ꝛ nō a causa efficiente. ¶ Sed contra est phylosophus in textu dicens. Cōtingit autem vna existente materia fieri diuersa propter mouentez causaz: vtputa ex ligno archa ꝛ lectum ꝛc̄.

b **Respondeo** dicendum ꝙ principaliter diuersitas in rebus contingit ꝓꝓ causam efficientez: aut quia est alia causa efficiens aut qꝛ eadem causa mouens se habet ad operandum diuersa. Quod sic probat phylosophus. Nam sicut se habet in artificialibus: ita ꝛ in naturalibus. Sed diuersitas in artificialibus ꝓuenit ꝓpter artificem qui diuersas formas quas apud se habet ꝓducit in materia. Ergo ita debet esse in naturalibus. Quod etiam patet a signo. Quia vna materia existente cōtingit fieri diuersa ꝓpter mouentem. Ergo mouens est causa diuersitatis reruꝫ. Sꝫ quia licet omniū generabiliuꝫ ꝛ corruptibiliuꝫ sit eadem materia cōmunis: tamē diuersoruꝫ sunt diuerse materie ꝓꝓrie: ideo aliqualiter materia cōcurrit ad diuersitatez reruꝫ. Nō enim quodlibet aptum natum est fieri ex qualibet materia: sicut serra nō fit ex ligno. Nec est in potestate artificis vt hoc faciat. Unde patet ꝙ diuersitas rerum est ex efficiente ꝓncipaliter: ex materia vero aliquo modo. Ex quo infertur ꝙ si cōtingat aliquod idez ꝑm spēm fieri ex alia ꝛ alia materia: sicut fialam ex argēto ꝛ auro: manifestuꝫ est ꝙ principiū mouens oportet esse idem. s. artez. Si eniꝫ materia esset diuersa ꝛ mouens diuersuꝫ: necesse esset quod factuꝫ esset diuersum. Hec ꝺicit Doc. San. in lectione. ¶ Sed ꝓ ampliori declaratione huiꝰ articuli: cōsideraduꝫ est ꝑm Docto. San. cōtra gen. lib. 2°. a cap°. 38. vsqꝫ ad capm. 42. ꝙ quidaꝫ antiquoꝝ phylosophoruꝫ qui posuerunt vnuꝫ ꝓncipiuꝫ materiale: dixerunt distinctionez in rebus a casu ꝓuenire. Sed vt ēt hic dicit Doc. S. hoc nō potest esse ꝓsertim vniuersaliter. Quia ea que fiunt de necessitate: non possunt fieri a casu. Sed multa fiunt de necessitate in quoruꝫ natura nō est possibilitas ad nō esse. Ergo talia nō fiunt a casu. Et ꝓ cōsequens distinctio in eis nō est a casu: sed sunt distincta per suas formas. ¶ ꝑ 2°. Id quod est bonuꝫ ꝛ optimū vniuersi: cōsistit in ordine partiuꝫ ipsius. Qui fine distinctione esse nō potest. Igitur ꝛc̄. ¶ Alij vero dixerunt ꝙ materia esset ꝓma causa distinctiōis reruꝫ: sicut fuit Anaxagoras ꝛ sui sequaces. Sed hoc etiam esse nō potest vt dictuꝫ est. Quia ex materia tanꝯ ex ꝓma causa diuersitatis: nihil potest determinate fieri: eo ꝙ materia est possibilis ad multa. Ergo materia nō potest esse ꝓma causa distinctionis reruꝫ. ¶ Alij vero sicut Empedocles ꝛ Martiani dixerunt ꝙ diuersitas in rebus ꝓuenit ꝓpter contrarietatem ꝓncipioruꝫ agentiuꝫ. ¶ Sed hoc etiam nō potest esse. Quia a diuersis causis nō ordinatis non procedunt effectus ordinati: nisi forte per accidens. Sed res distincte inueniunt habere ordinem adinuicē.

Impossibile est ergo ꝙ distinctio rerum proueniat ꝓpter cōtrarietatem agentium nō ordinatoruꝫ: ꝑsertim cū talia agentia habeant causaz sue distinctionis. Neqꝫ etiam ꝓpter diuersitatem agentiuꝫ ordinatoruꝫ. Quia multa nō sunt ordinata ꝛ vnita: nisi ꝑ aliquid vnum. Igitur ꝛc̄. ¶ Alij vero sicut Auicenna ꝛ Symon magus: dixerunt causam predicte distinctionis esse ordinē secundoruꝫ agentium. ¶ Sed hoc etiam esse nō potest. Quia id quod est optimuꝫ in rebus creatis reducitur vt in primam causam in id quod est optimum simpliciter. Sed optimū in omnibus rebꝰ creatis est ordo vniuersi. Oportet ergo talem ordinem reducere in deum sicut in primaz causam. Cum ergo talis ordo nō fit absqꝫ distinctione: deus erit ꝓma causa distinctionis: ꝛ nō ordo secundoruꝫ agentiuꝫ. ¶ Alij autez dicunt causam predicte distinctionis esse aliquod secundoruꝫ agentiuꝫ ꝓducens in materia diuersas formas. ¶ Sed hoc etiam esse non potest. Nam sicut esse est primus effectus in rebus: ita respondet ꝓme cause vt ꝓprius effectus. Esse autez est per formaz ꝛ non per materiaz. Ergo ꝓma causalitas formaruꝫ maxime est ꝓme cause attribuenda: ꝛ nō secundo agenti. ¶ Alij vero dixerunt merituꝫ ꝛ demeritum esse causam diuersitatis rerum: sicut fuit Origenes. ¶ Sed hoc etiam stare non potest. Quia ea que merita cōsequuntur: possunt in melius vel peius transmutari. Sed nō omnia que sunt distincta: possunt in melius vel peius mutari: vt de se patet. Igitur ꝛc̄. ¶ Dato igitur ex ꝓdictis ꝙ solus deus est ꝓma causa distinctionis rerum: ꝛ nō aliquod ꝓdictoruꝫ: iz posset esse causa secundaria. Quelibet enim causa intendit manifestare suā similitudinem in suis effectibus. Sed similitudo cause cuius virtutem nullus effectus adequat: nō potest manifestari in vno sed in pluribus. Cum igitur deus sit talis causa: relinquitur ꝙ deus sit ꝓma causa distinctionis rerum. ¶ Ad argumenta autē ꝑ solutio ex dictis.

¶ Ibi in phylosopho ꝛ Doctore Sācto. Quādo itaqꝫ aliquis quesierit ꝛc̄.

a **B secundum** sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ ad habendam cognitionem eius quod quid est de re: non oporteat cognoscere omnes causas. Nam ad cognoscenduꝫ quod quid est rei: sufficit cognoscere omnia illa que pertinent ad quidditatez eius. Sed nō omnes cause a quibus res dependet: sunt de quidditate eius. Igitur ꝛc̄. Mino: probatur. Quia nec causa finalis nec causa efficiens ꝓtinent ad quidditatem rei: cū nō ꝓdicentur in recto de re in eo qō quid est. Hec enim non est vera ꝓdicatio. Homo est beatitudo aut homo est celum. Ergo ꝛc̄. ¶ ꝑ 2°. Uidetur cognitio ipsius quod quid est de re. Sed diffinitio nō datur per omnes causas: sed ꝓprie per 7°. huius. Igitur ꝛc̄. vt expresse dicit phylosophus supra 7°. huius. Igitur ꝛc̄. ¶ ꝑ 3°. Si sic: sequeretur ꝙ de nullo possemus habere cognitionez eius quod quid est in ꝓsenti vita. Sed consequens est falsum. Igitur ꝛc̄. Patet consequentia. Quia impossibile est in ꝓsenti vita cognoscere primaz causam. Tum primo: quia eius nō est �sp̄ecies intelligibilis. Tum secūdo: quia eius nō sunt fantasmata. Tum tertio: quia nō cadit sub sensu. Si ergo oportet cognoscere omnes causas ad cognoscenduꝫ quod quid est de re: sequit ꝙ impossibile erit aliquid cognoscere quod erat ꝓbanduꝫ. ¶ ꝑ 4°. Si sic: sequeretur ꝙ nō possemus habere cognitionez quidditatiuaz de accidēte: cum nō possimus cognoscere materiam ex qua dependet. Igitur ꝛc̄. ¶ Sed cōtra est phylosophus in textu ibi. Quādo itaqꝫ aliquis quesierit quid causa qñ pluribus modis dicuntur cause: oportet dicere causas contingentes vt hominis que causa vt materia equidem menstrua. Quid autem mouens. Equidem sperma. Quid vt cuius causa. Finis. Species autem hec ambo idem. Oportet autem causas ꝓxi

mas dicere que mā nō ignez aut terrā sed ꝓpriam.

Questio Septima

Respondeo dicendum q̄ cognoscere omnes causas rei ad habendū cognitionem ipsius quod quid est eius: potest intelligi dupliciter. Uno modo de causis per se ⁊ per accidens simul. Alio modo de causis per se tm̄. Si primo modo: sic nō oportet cognoscere omnes causas: quia vnius rei possunt esse infinite cause per accidens. Infinita autem nō est ptransire fm̄ itellectū. Si vero secūdo modo hoc est dupliciter. Uel loquendo de cognitione confusa rei: vel determinata. Si primo modo: sic etiam nō oportet cognoscere omnes causas: cum ad cognitionez cōfusam de aliqua re habenda sufficiat cognitio alicuius accidētis vel effectus vt habetur primo de anima in phemio vbi dicitur q̄ accidentia magnaz partem conferunt ad cognoscendū quod quid est. Si vero secūdo modo hoc iteruz est dupliciter. Uel logyce loquendo de cognitione determiata qdditatis rei: vel methaphysice. Si primo modo: sic oportet omnes causas cognoscere. Quia vt supradictum est in 7°. huius. q. 27. ar. primo. ad primam instantiaz omnes cause tam extrinsece q̄z intrinsece pertinēt ad quidditatem logycam: lz nō ad quidditatem methaphysicaz. Cuius ratio ibidez assignata est fm̄ Doctorez Sanctuz. Si vero secūdo modo hoc iterum est dupliciter. Uel loquendo de cognitione rei perfecte vel perfectissima. Si primo modo: sic oportet omnes causas rei intrinsecas cognitione determinate: ⁊ causas extrinsecas ⁊ cōmunes cognitione confusa. Si vero secūdo modo: sic oportet omnes causas cognoscere tam cōmunes q̄z proprias: fm̄ q̄ possibile est eas cognoscere in presenti statu. Cuius ratio philosophi est. Quia ad cognoscendum quod quid est rei oportet cognoscere omnes illas causas que responderi debent ad interrogationem factam per questionem vere scibilem. Sed si queratur causa de aliqua re: oportet omnes causas assignare ex quibus res dependet: vt dicit hic philosophus. Ergo oportet omnes tales causas cognoscere ad habendum cognitionem eius quod quid est. Utputa hominis causa in generatione eius vt materia est mēstrua. Causa vero mouens: est sperma in quo est virtus actiua. Causa vero formalis est quod quid erat esse: q̄ significatur per diffinitionem. Sed finis est cuius causa fit. Finis autem ⁊ forma coincidūt ⁊ forte sunt idem: vt dicit hic philosophus. Quod quidez dicit: quia dupler est finis: vz finis generationis. ⁊ finis rei generate. Finis enim generationis hominis est anima: que est idem cū forma. Sed finis rei generate: vz hominis: ē beatitudo que tamen nō est eadem cum forma. Sed q̄ nō oporteat solum cognoscere causas primas ⁊ vniuersales sed etiaz proximas: ostendit philosophus. Quia per causas primas solaz habetur cognitio in vniuersali ⁊ imperfecta. Sed per causas proximas habetur cognitio perfecta de re. Unde ad habendam cognitionez perfectam: oportet assignare omnes causas proximas: ⁊ nō solum primas: vt si quis querat causam materialem hominis: nō debet assignari pro causa: ignis: aut terra que sunt materia cōmunis omniuz generabilium ⁊ corruptibilium. Sed debet assignari propria materia: vt caro ⁊ os ⁊c. Hec sententialiter philosophus ⁊ Doctor Sanctus in presenti lectione.

Ad primum igitur dicendum q̄ lz nō omnes cause pertineant ad quidditatem rei essentialiter: pertinent tamē causaliter. Quia igitur eadem sunt principia essendi ⁊ cognoscendi: ideo oportet cognoscere omnes causas a quibus res dependet ad habendam cognitionem perfectam de re. ¶Ad 2m̄. patet solutio ex dictis. ¶Ad tertium dicendum q̄ licet in presenti vita nō possimus cognoscere primaz causam quidditative: possumus tamen eam cognoscere vt causa est omniuz rerum ⁊ quantum ad esse ⁊ quantum ad conservari inesse. Quod sufficit ad cognitionez quiditatis creature sensibilis habendam. De qua hic est ad propositum principaliter. ¶Ad vltimuz dicendum negando consequentiam. Quia accidens nō habet causam materialez ex qua: ut infra disputabitur. ¶Et quā do dicitur q̄ oportet cognoscere omnes causas: intelligenduz est de hijs que habent omnes causas ex quibus dependent.

¶Questio 7ª. De principio materiali fm̄ q̄ reperitur in corporibus celestibus.

a **Modo** considerandū restat de prin° materiali: fm̄ q̄ reperitur in corporibus celestibus. ¶Circa quod querūtur quattuor. ¶Primo vtrum in celo sit vera materia. ¶Secundo vtrum in celo empireo sit vera materia. ¶Tertio vtrum materia corporum celestium ⁊ corporum inferiorum sit vna materia. ¶Quarto vtrum celum sit animatum.

¶Ibi in philosopho ⁊ Doc. S. In naturalib⁹ quidez.

a **D primum** sic proceditur. Uidetur q̄ in celo non sit vera materia. Nam philosophus dicit hic in textu: q̄ non omnis rei est materia: sed quorū est generatio ⁊ transmutatio adinuicem. Sed corpora celestia nō possunt transmutari adinuicem: cum sint incorruptibilia. Igitur in eis non est vera materia. ¶P̄ 2°. Omnis potentia passiua materie est potētia cōtradictionis: vt patet ex 9°. huius. Sed neqz celum: neqz aliquid aliud in celo est in potentia cōtradictionis: cum celuz sit sempiternum. Ergo in celo non est vera materia. ¶P̄ 3°. Si in celo esset vera materia: sequeretur q̄ celuz naturaliter esset corruptibile. Sed cōsequens est falsum. Igit ⁊c. ¶Patet consequentia. Quia materie est annexa priuatio que semper inclinat ad maleficiuz: ut p̄z primo physicorum. Igitur in quocūqz est materia: illud est corruptibile. ¶Sed dicebat q̄ in celo nō est materia eiusdem rationis cum materia istorum inferiorum. Et ideo illa materia nō est in potentia contradictionis neqz talis materia est principium corruptionis. ¶Cōtra. Si hoc esset veruz: sequerek̄ q̄ essent due prime materie. Sed consequens est falsum: quia sicut non sunt due prime causse efficientes vel duo fines primi: ita nec due prime materie. Igitur ⁊c. ¶P̄ 2°. Si in celo esset materia cum materia sine forma esse nō possit: vel illa forma eius esset anima: vel aliquid aliud. Non anima: cum anima sit actus corporis organici: ⁊ sic sequeretur q̄ esset corruptibile. Neqz etiam est aliquid aliud: ut videtur. Igitur ⁊c. ¶P̄ 3°. Si in celo esset materia: sequeretur q̄ celum cōmunicaret cum istis inferioribus. Sed consequens est falsum: cum plus q̄z genere differant: vt patet 9°. huius. Igitur ⁊c. ¶P̄ 4°. Imperfectissimum non videtur esse de constitutione illius quod est perfectissimum. Sed materia est quid imperfectissimuz. Celum vero est quid perfectissimum in genere substantiarum corporalium. Igitur ⁊c. ¶P̄ 5°. Materia nunq̄z separatur a priuatione: vt dicitur primo physicorum. Sed in celo nulla est priuatio. Alias esset corruptibile. Igitur ⁊c. ¶P̄ 6°. Ubi non reperiuntur proprietates materie: ibi non reperitur materia. Sed in celo non reperiuntur proprietates materie. Nam proprietas materiei est suscipere formas. Celum autem non est susceptibile formarum. Igitur ⁊c. ¶P̄ 7°. Materia naturaliter ordinatur ad generationem: cum sit subiectum generationis ut ex supradictis patet. Sed celum non est generabile: ut probat philosophus in de celo ⁊ mundo. Igitur in celo non est vera materia. ¶P̄ 8°. Materia est in potentia ad formas cōtrarias: ut probat philosophus in fine huius octaui. Sed celum nō est in potentia ad formas contrarias. Alias esset corruptibile. Igitur ⁊c. ¶Sed incōtrarium arguitur. Nam omnis substantia corporea veram materiaz habet: cum corpus sit quoddam materiale. Sed celum est substantia corpo-

Lec. 10.

Lec. 15.

Lec. 10.

Lec. 15.

rea. Igitur ꝛc. ℂ ℙ 9°. Illud quod ſubijcitur accidentibus materialibus: habet in ſe veraz materiaz. Sed celuz eſt huiuſmodi: cū ſit magnuz ꝛ figuratū. Igitur in celo eſt vera materia.

Reſpondeo dicenduz ꝙ Antonius and. in preſenti paſſu ꝓpter ꝙnqz primas rationes in cōtrarium adductas vult ꝙ ſm phyloſophuz ſit dicendum: ꝙ in celo non ſit vera materia. ℂ Sed hec opinio ſm dicta phyloſophi ſtare non poteſt: neqz etiam rationes eius aliquid ꝛcludunt: ſed peccant ut ſibi moris eſt ſm fallaciaz equiuocationis ratione huius termini materia. ℙro cuius manifeſtatione cōſideranduz eſt: ꝙ materia poteſt accipi tripliciter. Uno modo cōmuniter ꝓ omni eo quod ē potētia vel ad eſſe vel ad formaz vel ad vbi. Et iſto modo in celo bene eſt vera materia: cum celuz nō ſit purus actus: ꝛ cuz ſubiſciatur motui locali ad vbi. Alio modo accipiť materia ꝓpriſſime: vz ꝓ potentia admixta priuationi ad formaz ſubſtantialez. Et iſto modo in celo nō eſt materia: ut rationes Antonij andree cōcludūt ꝛ nihil aliud. Tertio modo accipitur materia ꝓprie: vz ꝓ potentia apta nata informari aliqua forma ſubſtantiali que tamen nō habet priuationem admixtam ad formaz ſubſtantialez: ſed ad ubi tm̄. Et iſto modo neceſſe eſt etiaz ſm viaz phyloſophi in celo eſſe veraz materiam. Nā impoſſibile eſt ponere aliquod ens actu quin vel ipſuz totuz ſit actus ꝛ forma: vel habeat actum ſeu formaz. Sed corpus celeſte non eſt ſm ſe totum actus. Ergo eſt habens formaz ꝛ actum. Sed habens formaz quod nō eſt forma tm̄ eſt compoſitum ex materia ꝛ forma. Ergo in celo eſt vera materia. ℂ ℙ 2°. Omnis ſubſtātia ſenſibilis: aut eſt materia: aut forma: aut totuz cōpoſituz ex vtroqz: ut dicit phyloſophus 7°. ꝛ 5°. huius. .7. Lec. 2. Sed celuz nō eſt materia tm̄: neqz forma tm̄. Ergo eſt cōpoſitum ex materia ꝛ forma: cum ſit ſubſtantia ſenſibilis. ℂ ℙ 3°. Materia ſub certis dimenſionibus eſt obiectum ſenſus. Ergo omne ſenſibile habet materiaz. Sed celum eſt ſenſibile. Ergo habet materiam. ℂ ℙ 4°. In omni eo quod mouetur: neceſſe eſt eſſe materiaz ſm phyloſophum. 6°. phyſicoꝝ ꝛ. 7°. huius. Sed celuz mouetur. Ergo ꝛc. ℂ Sed ad hoc dicit aduerſarius ꝙ in celo nō eſt materia que eſt in potentia ad formaz: ſed ſolum materia que eſt in potētia ad ubi. Que quidez materia nō eſt altera pars cōpoſiti: ſed cōparatur ad ubi ſicut ſubiectuz ad accidēs. Hec ille. Et idem dicit Doc. S. in lectione. ℂ Contra vbicūqz ſunt differentie poſitionuz: ibi ſunt dimenſiones. Sed in celo ſunt differentie poſitionuz: ut probat phyloſophus in ſecūdo de celo etiā ex natura rei diſtincte. Ergo ibi ſunt dimenſiones. Sed ubi ſunt dimēſiones: ibi eſt vera materia. Ergo in celo eſt vera materia. ℂ Confirmat. Maz illud ſubiectuz in potentia ad vbi: aut eſt forma tm̄: aut eſt materia cū forma. Non forma tm̄. Quia illud qō eſt forma tm̄: eſt ſubſtantia per ſe ſubſiſtens ꝛ ſpiritualis. Ergo eſt cōpoſituz ex materia ꝛ forma. Et ſic idez quod prius. ℂ ℙ 2°. Ad principale. Nam ſm phyloſophum in de celo ꝛ mundo: ꝛ etiam. 6°. ꝛ. 7°. huius. Qui dicit celuz: dicit formaz tm̄: ꝛ qui dicit hoc celū: dicit formā in materia. Igitur in celo eſt materia. ℂ ℙ 3°. Forma celi eſt indiuidua. Uel ergo eſt indiuidua ꝓ ſeipſaz: vel per materiaz. Nō primuz: quia ſic ſuppoſituz ꝛ natura eſſent idem realiter in ſubſtantijs ſenſibilibus: quod eſt ſuperius improbatuz. Relinquiť ergo materia ſit principiuz indiuiduationis eius. Et ſic in celo eſt vera materia. ℂ ℙ 4°. Forma imaterialis nō eſt ſuſceptibilis qualitatis viſibilis: cum forma immaterialis non cadat ſub ſenſu. Sed celum eſt ſuſceptiuum luminis: ut patet ad ſenſum. Ergo celuz non eſt forma immaterialis ſed materialis. Et ſic idez ut ſupra. ℂ ℙ 5°. Omne corpus naturale eſt cōpoſituz ex materia ꝛ forma: ut pz per phyloſophuz primo ꝛ. 6°. phyſicoꝝ. Sed celuz eſt corpus naturale. Alias pertineret ad conſidera- .1. Lec. 9.

tionez methaphyſicaz. Igitur neceſſe eſt in celo ponere veraz materiam que ſubſtat certis dimenſionibus ꝛ qualitatibus a quibus ſenſibilibus: vz lumini ꝛ magnitudini. ℂ Sed querebat diſcipulus. Cū in celo ſit vera materia ut conceſſum eſt: quare ergo phyloſophus dubitatiue loquitur in hac materia dicens. In naturalibus quidez ſempiternis ſubſtantijs alia ratio forſan quidem quedaz nō habent māz aut nō talem: ſed ſoluz ſm locuz. ℂ Dicendū ꝙ qz in rebus gñabilibus ꝛ corruptibilibus generatio ꝛ corruptio nos induxerunt in cognitionē materie ꝛ hoc ideo quia in generatione ꝛ corruptione opz eſſe vnuz ſubiectum cōmune ad priuationez ꝛ formaz ꝛ in corpore celeſti nō eſt potentia ad priuationem forme ſed ſoluz ad diuerſa loca: ideo phyloſophus dicit ꝙ celuz aut nō habet materiaz vel nō habet talem: ſed ſolum ſm locuz. Et ſz in celo ſit materia: nō tamen ꝓpter hoc oportet ponere duas primas materias ut aduerſarius vult: quia materia iſtoruz inferioꝝ ſe habet ad materiaz celeſtez ſm analogiaz ꝓportionis: ut infra patebit. Nec etiaz oportet ꝙ forma illius materie ſit anima. Sed forma eius eſt aliqua forma ſubſtantialis que nobis eſt incognita: ſicut ꝛ materia celi empyrei ut vult Doc. S. in ſecūdo ſententiarū di. 2. q. 2. ar. 2. ꝛ. 3. ℂ Ad rationes autez omnes patet ſolutio per diſtinctionē poſitaz in principio corporis articuli ſi debite ꝛſideret. ℂ Ubi ſupra impertinenter.

B ſecundū ſic ꝓceditur. Uidetur ꝙ in celo empyreo nō ſit vera materia. Nam illud quod habet materiaz eſt ſenſibile potiſſime ſenſu viſus: ut innuit Doc. S. in ſecundo ſententiarum di. 2. q. 2. ar. primo. Sed celum empyreuz nō eſt viſibile ſed ſpirituale: ut dicit magiſter in ſecundo ſententiarum. Ergo in celo empyreo nō eſt vera materia. ℂ ℙ 2°. Ad materiam ſequitur aliquis motus: ut dicit phyloſophus 7°. huius. Sed celum empyreuz nō eſt mobile: ut patet Doc. S. in ſecūdo ſententiarū ubi ꝛmediate ſupra. Igitur ꝛc. ℂ ℙ 3°. Celuz empyreuz eſt locus cōtemplationis que abſtrahit a materialibus. Ergo in celo empireo nō eſt materia. ℂ ℙ 4°. Si in tali celo eſſet vera materia: vel eſſet apta nata ſuſcipere lumen: vel nō. Si dicatur primuz: ſequitur ꝙ eſſet viſibile ſicut ꝛ alia corpora celeſtia. Quod tamen eſt falſum. Si vero detur 2m: ſequitur ꝙ talis materia nō erit ꝓportionata forme illius celi: quia ordinatuz eſt ad gloriaz beatorum ad quam maxime pertinet lumen. Igitur ꝛc. ℂ ℙ 5°. Si in tali celo eſſet materia: ſequeretur ꝙ forma in tali materia exiſtens per ſuam actionem poſſet influere in inferiora corpora celeſtia. Sed tale celuz non influit in ea. Alias aliquo motu moueretur: cum omne agens naturale in agendo repatiatur ſm phyloſophū in primo de generatione. Igiť ꝛc. ℂ ℙ 6°. Si ſic: aut talis materia eſſet rara: aut denſa. Nō primuz: quia ſic celum empireuz nō eſſet lucidum: cum ad receptionē luminis requiratur denſitas. Neqz etiam 2m: quia alias corpora glorificata nō poſſent illud celum penetrare: quia duo corpora ſolida nō poſſunt ſimul eſſe in eodem loco. Igitur ꝛc. ℂ Sed in cōtrarium arguiť. Nam de ſimilibus ſimile eſt iudiciuz. Sed in alijs corporibus celeſtibus eſt vera materia ut probatuz eſt. Ergo ſimiliter in celo empireo eſt vera materia.

Reſpondeo dicenduz ꝙ tripler eſt materia. Quedaz eſt que eſt ſubiecta generationi ꝛ corruptioni: ſicut eſt materia iſtoruz inferioruz. Et talis materia nō reperitur in celo empireo: cum ſit ingenerabile ꝛ incorruptibile. Alia eſt materia que nō eſt ſubiecta generationi aut corruptioni: ſed tamē eſt ordinata ad generationez ꝛ corruptionem iſtoruz inferioruz per motuz localem ꝛ influentiam: ſicuti eſt materia corporuz celeſtium mobiliuz. Et talis etiaz materia nō reperitur in celo empireo: cū ſit immobile. Alia eſt materia que non eſt ſubiecta generationi neqz eſt

Questio Septima

neqz est ordinata ad generationez istorum inferiorum: lz sit ordinata ad perpetuitatem ⁊ permansionē in corporibus inferioribus: sed est a deo ordinata ad gloriaz beatorz. Et talis materia est in celo empireo. Quod qui/dem ratione naturali inuestigari nō potest: vt dicit Doc. San. in secūdo sententiarz vbi supra. Tū primo: qz nihil de corporibus celestibus rōne naturali cognoscimus nisi fm q subiacent visui ⁊ motui. Sed celum empireū nō subiacet visui neqz motui. Tum secūdo: quia tale celum est ordinatz ad gloriaz beatorz: que quidem gloria rationem humanā transcendit. Unde probari nō potest neqz demōstrari ratione naturali in celo empireo eē materiaz. ¶Uerūtamen quia celū empireuz est ens naturale: ens autez naturale includit materiaz ⁊ formā: ideo pbabiliter cōcludi potest q in celo empireo est materia nō quidem ordinata ad motum: sed ad suū finem: lz. n. abstrahat a motu ⁊ materia subiecta motui: nō tamen abstrahit ab omni mā: sicut neqz mathematica. ¶Sed instabat discipulus. Illā omne ens naturale est mobile: cum natura sit principiuz mouendi ⁊ quiescendi: vt patet 2°. physicorz. Sed celum empireuz est ens naturale: cum nō sit fabricatum ab anima ⁊ habeat veram materiam vt dictuz est. Ergo est mobile. ¶ Ꝺ 2°. Omne corpus luciduz quod nō visu percipit: aut hoc est propter nimiam distantiam rei vise ab oculo videntis: aut propter excellentiaz rei vise aut certe propter defectum videntis. Sed celum empireū est corpus lucidum. Ergo si nō sit visibile a nobis: erit propter aliquam causaz predictam. Sed hoc nō. Alias simili ratione firmamentum nō posset videri a nobis. Igitur ⁊c. ¶Dicendū primo sicut dicit Doc. S. in secūdo sententiarū vbi supra ar. 2. q aliquod ens dicitur naturale dupliciter. Uno modo dicitur ens naturale quod habet esse fixum in rerum natura: vz vt distinguitur cōtra ens in anima. Et isto modo celum empireuz est ens naturale: nec oportet q omne tale ens naturale moueatur: sed solum quod subiacet motui ⁊ transmutationi mouetur. Alio modo dicit ens naturale: vt distinguitur cōtra ens diuinuz ⁊ methaphysicum quod abstrahit a materia ⁊ motu. Et isto modo celum empireum nō dicit ens naturale: quia nō habet materiam ordinatam ad motum: sed ad finem tm̄: vt dictū est. Unde lz nō abstrahat ab omni materia: abstrahit tamen a motu ⁊ a materia subiecta motui. Unde nō oportet q moueatur. ¶Dicendum secundo q aliquod corpus dicitur luciduz dupliciter. Uno modo in se: ⁊ ad extra emittens. s. radios visuales ad visum. Et isto modo celum empireuz nō dicitur lucidum sicut neqz ignis in propria spera. Alio modo aliquid dicitur lucidum in se: sed nō ad extra emittēs radios. Et isto modo celū empireum dicit luciduz. Unde ratio nō sequitur.

Ad primum igitur dicendū q aliquid dicitur non visibile dupliciter. Uno modo quod non est visibile fm se: neqz a nobis: sicut angelus. Alio modo aliquid dicitur nō visibile qō nō est visibile a nobis: est tamē visibile in se. Celum autem empireuz fm Doctorem Sanctū in secūdo sententiarz vbi supra: lz dicatur intellectuale ⁊ non visibile: quia. s. nostris visibus nō subiacet sed intellectui tm̄: tamen est visibile ⁊ sensibile in se. ¶Ad secundū dicendum q lz ad materiam que ordinat ad generationez ⁊ corruptionez: sequatur aliquis motus: nō tamen ad materiaz que ordinatur ad gloriam beatorz que ponit in celo empireo: vt dictuz est. ¶Ad tertiū dicenduz q celum empireuz dicitur locus cōtemplationis quantū ad cōgruitatem: nō autem quantū ad necessitatem: vt dicit Doc. S. in secūdo vbi supra. Unde ratio non sequitur. ¶Ad quartuz patet solutio ex dictis. ¶Ad quintuz dicendum q Doc. S. in secūdo sententiarz vbi supra ar. vltimo dicit q celuz empireū nullo modo influit in corpora inferiora. Cuius rationez assignat. Quia nihil potest influere in aliud: nisi per suū motum. Sed celū empireum est imobile. Ergo nō influit. ¶Et lz illuminet non tamen illuminat radios emittendo vt dictum est. ¶Sed cōtrarium videtur velle in prima parte. q. 66. ar. 3. sicut etiā supra in hoc octauo. q. prima. ar. primo adductū est. Ubi dicit q pbabilius videtur esse dicēdum q sicut superemi angeli qui assistunt: habent influentiam super medios ⁊ vltimos qui mittuntur q̄uis ipsi non mittantur: ita celū empireū habet influentiam sup corpora que mouentur: lz ipsum non moueatur. Hec ille. ¶Sed huius cōcordantiaz innuit Doc. S. vbi supra i prima parte cū subdit. Propter hoc ergo potest dici q celum empireuz nō influit in primū celum quod moueatur aliquid transiens ⁊ adueniens per motū: vt vult in 2°. sententiarū: sed aliqd fixuz ⁊ stabile: puta virtutez cōtinendi ⁊ causandi vel aliquid hmōi ad dignitatem pertinens. Hec ille. ¶De qua cōcordantia dictū est etiam supra in hoc octauo. q. prima ar. primo in corpore satis diffuse. ¶Ad vltimū dicenduz q celum empireuz est solidum corpus ⁊ dyaphanum quod lumen nō impedit vt dicit Doc. S. in prima parte vbi supra. Et habet lucem nō cōdensatam vt radios emittat: sed magis subtilē. ¶Et si in eo sit raritas aut densitas: nō tamen eiusdez rationis sicut in istis inferioribus.

¶Ubi supra in Doc. San. ⁊ phylosopho. forsan enīz quedam nō habent ⁊c.

a **Ꝺ tertiū** sic proceditur. Uidet q materia corporū celestiuz ⁊ istorum inferiorum sit vna. Illā quecunqz cōueniunt in vno genere: conueniunt in vna materia etiā fm eandem rationem cū genus sumatur a materia: ⁊ dicat fm eandem rationē de suis inferioribus. Sed corpora celestia ⁊ ista inferiora conueniunt in eodez genere. s. in corpore. Igitur ⁊c. ¶ Ꝺ 2°. Quorū est vna forma eorz est vna ⁊ eadem materia. Sed omnium corporū est vna forma. s. corporeitas a qua materia nō potest denudari. Igitur omnium corporuz est vna mā. ¶ Ꝺ 3°. Si corporum celestiū ⁊ istorz inferiorz nō esset vna materia: hoc esset: quia talis materia ordinat ad diuersos actus. Sed ꝓpter hoc nō oportet ponere materiā alterius rationis in corporibus celestibus ⁊ corporibus corruptibilibus. Alias etiaz nō omniū generabilium esset materia vna: cum etiā illa ordinētur ad diuersos actus. Quod tamē superius est improbatū. Igit ⁊c. ¶ Ꝺ 4°. In fundamento nature. s. materia nulla est distinctio: cum omnis distinctio sit per formā. Ergo materia fm se cōsiderata est vna omniuz rerum corporaliuz. ¶Sed cōtra est phylosophus in textu dicens. forsan enim quedam nō habent materiā vel nō talem: sed solum fm motum localem.

Respondeo dicenduz q in corporibus celestibus ⁊ in istis inferioribꝰ esse materiam vnam: potest intelligi dupliciter. Uno modo q sit vna vnitate proportionis. Et sic nihil prohibet esse omniuz corporz materiam vnam: vz fm quandā analogiaz: quia sicut se habet materia istorum inferiorū ad motuz generationis: ita se habet materia corporz celestium ad motuz localem. Alio modo potest intelligi q omnium corporum sit materia vna fm essentiam: ⁊ vna vnitate vniuocationis. Et hoc dupliciter. Uel loquēdo de vniuocatione logyca. Et sic etiam nihil prohibet omniū corporuz esse meteriam vnaz vt voluit primuz argumentuz ante in opposituz adductum. Uel loquēdo de vniuocatione naturali ⁊ physica siue methaphysica. Et isto modo corporz superiorum ⁊ inferiorz non potest esse vna materia. Quod sic patet. Nam illa quoruz materia est vna: sunt transmutabilia adinuicem vt dicit primo de generatione. Sed corpora celestia ⁊ ista inferiora nō sunt transmutabilia adinuicem. Igitur eorum nō est materia vna. ¶ Ꝺ 2°. Quorum motus naturales sunt diuersi: necesse est principia illorz diuersorū motuuz esse diuersarū rationū. Sed motus naturalis corporum celestium qui est circularis: ⁊ motus istorz inferiorum sunt diuersi. Nam motus circularis caret ꝓpria-

rietate. Igitur materia que est principiuz motus est alia in corporibus celestibus ⁊ in istis inferioribus. ℂ ꝓ 3°. Materia fm id quod est: est in potentia ad formã. Ergo materia fm se cõsiderata est in potẽtia ad formationem illoꝝ quoꝝz est materia cõmunis. Si ergo eẽt vna materia cõmunis corporuz superiorũ ⁊ inferiorum: sequeretur ꝙ illa materia que est sub forma celi esset ī potentia ad formationẽ istaruz formaruz corporum inferiorum. Et sic celum esset corruptibile. Quod est falsum. Igit̃ ⁊c̃. ℂ ꝓ 4°. Illa materia cuius appetitus totaliter saciatur per vnaz formaz: si semper illa forma remanet ad informationem: est alia a materia cuius appetitus nõ potest saciari per vnam formaz: si semper remanet appetitus ad informationez alterius forme. Sed materia corporuz celestium est saciata per vnã formã totaliter: ita ꝙ nõ potest vlterius stare sub alia. Et materia istoruz inferioruz semper appetit informari alia ⁊ alia forma. Igitur ⁊c̃. ℂ ꝓ 5°. Ille materie sunt eiusdẽ rõnis: que sic se habent ꝙ ad quãcunqz formã est in potentia vna earuz: ita ⁊ alia. Sed materia corporuz celestiũ ⁊ istoruz inferioruz nõ sunt huiusmodi. Ergo nõ sunt eiusdem rõnis. Et sic eorum nõ est vna materia.

Ad primum igitur dicendũ sicut dicit doc. San. ī p ma parte. q. 66. ar. secũdo ad 2m. ꝙ si genus cõsideretur physice: corruptibilia ⁊ incorruptibilia nõ sunt in eodez genere propter diuersum modũ potẽtie in eis: vt dicitur in. 10. methaphysice. Scõm autez logycã cõsiderationem est vnũ genus omnium corpoꝝ propter vnam rationem corporeitatis. Hec ille. ℂ Ad 2m. dicendum sicut ibidem Doc. San. dicit ꝙ corporeitas nõ est vna forma in omnibus corporibus: cum nõ sit alia a formis quibus corpora distinguũtur. Hec ille. Forme autem quibus corpora distinguũtur sunt diuerse. Unde nõ omnia corpora conueniunt in vna forma physice loquẽdo. Secus est logyce loquendo sicut dictũ est. ℂ Ad tertiuz dicendũ ꝙ materia corporum celestiũ est alia a materia istoruz inferioruz: quia ordinatur ad aliaz formã: ad quam materia istoꝝ inferiorum nõ est in potentia. Alias vt dictuz est: corpora celestia essent corruptibilia. Materia vero istoꝝ inferioruz: licet ordinetur ad diuersos actus ⁊ formas: tamẽ illa materia que stat sub vna forma est in potentia ⁊ potest stare sub alia quacũqz forma rerum generabilium ⁊ corruptibilium. Hinc est: ꝙ generatio vnius est corruptio alterius. Unde nõ est similis ratio. ℂ Ad vltimũ dicendum ꝙ in fundamẽto nature. ſ. in materia nõ est aliqua diuersitas absolute sumpta. Sed vt dicit Doc. S. ī prima parte vbi supra: ex hoc ipsa materia cum sit ens in potentia est diuersa: quia ordinatur ad diuersum actũ: sicut visus ad colorem ⁊ auditus ad sonum. Unde ex hoc ipsa materia celestis est alia a materia elementari: quia nõ est in potentia ad formã elementi. Hec ille.
ℂ Ubi supra impertinenter.

a **Ꝫ quartũ** sic ꝓceditur. Uidet ꝙ forma corporum celestium sit anima: ⁊ per ꝓsequens ꝙ celum sit corpus animatũ. Nam potẽtie ad actuz debet esse ꝓportio. Perfectissime ergo potẽtie: debet attribui perfectissimus actus. Sed materia corpoꝝ celestium est perfectissima. Et cõstat ꝙ anima rationalis est perfectissima formaruz materialiuz. Sequitur ergo ꝙ forma celi sit anima. Et per cõsequens celum est formaliter animatum. ℂ ꝓ 2°. Omne mouens seipsum diuiditur in partem per se motam ⁊ in partem per se mouentem. Sed celum est mouens seipsum cũ nihil aliud moueat ipsum per cõtactuz: quia extra celuz nihil est. Ergo diuiditur in partem per se motaz. ſ. in corpus celeste ⁊ in partem per se mouentez que est anima. Et sic idez qõ pri°. ℂ ꝓ 3°. Propter qõ vnumquodqz est: ⁊ illud magis. Sed ista inferiora sunt animata per corpora celestia: qz sol ⁊ homo generant hominez: vt pz secũdo physicoruz. Ergo corpora celestia sunt animata. ℂ ꝓ 4°. Omnis forma aut est corporalis aut spiritualis. Si sit corporalis aut est forma mixti: aut elementaris quarum neutra potest attribui materie celesti vt ex dictis patet. Si vero sit spiritualis: aut est forma angelica aut anima. Forma autẽ angelica nõ attribuitur materie celesti. Alias susciperet in materia. Relinquitur ergo ꝙ forma celi sit anima: nõ sit dabilis alia. ℂ Sed incõtrarium arguit̃. Nã si celum esset animatuz: vel esset animatũ anima vegetatiua vel sensitiua vel rationali. Sed neutrum istoruz est dicendum. Igitur ⁊c̃.

Respondeo dicenduz ꝙ celum fm Sanctũ in prima parte. q. 68. ar. vltimo: potest accipi tripliciter. Uno modo methaphorice ꝓpter aliquam eminentiam in eo repertam. Et sic quandoqz ipsa sancta trinitas dicitur celum: ꝓpter eoꝝ spiritualez subtilitatez. Sic etiaz spiritualia bona in quibus est sanctoꝝ remuneratio: ꝓpter eoꝝ eminentias celi nominantur. Sic etiam quãdoqz tria genera superna ralioz visionum. ſ. corporalis imaginaria ⁊ intellectualis tres celi nominantur. Sic etiam ℙaulus fm Augu. fertur fuisse raptus vsqz ad tertiuz celum. Isto etiã modo homo posset dici celuz: ꝓpter eminentiã quã habet ad irrõnales creaturas. Unde a philosopho vocatur minor mundus. Et sic accipiendo celũ: nihil refert ipsuz esse animatuz. Alio modo dicit̃ celum per participationẽ alicuius ꝓprietatis celestis. ſ. luminositatis actu vel potentia. Et sic totuz spatiuz qõ est ab aquis vsqz ad orbem lune dicitur celuz. Et sic etiã vocatur celũ mundus a philosopho: vt pz in ꝓcipio methauroruz vbi philosophus dicit: ꝙ necesse est hunc mũdum inferiorem lationibus superioribus esse cõtiguum: vt tota virtus eius inde gubernetur. Tertio modo accipitur celuz ꝓprie ⁊ naturaliter. Et sic celum dicitur corpus aliquod sublime ⁊ luminosum actu vel potentia ⁊ incorruptibile fm naturã. Et fz hoc ponũtur tres celi. ℙrimũ totaliter lucidũ: qõ vocatur celum empireũ. Scõm totaliter dyaphanuz: qõ vocatur celum aqueũ vel cristallinũ. Tertium partim dyaphanũ ⁊ partim lucidũ actu: quod vocat celũ sydereuz. Et isto modo loquimur hic de celo. ℂ Quod quidez celum esse animatum potest intelligi dupliciter. Uno modo accipiendo celum ꝓ toto aggregato ex motore ⁊ ex ipsa substantia celi. Et sic nihil refert ipsum esse animatuz aliquo modo: lz improprie. Alio modo accipit̃ celuz ꝓ ipso corpore celesti: seclusa motore. Et isto modo ꝙ sit animatuz potest intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ sit animatuz anima assistente: vt nauta nauiz ⁊ intelligentia assistat celo. Et isto etiam modo nihil refert ipsuz esse animatum: lz improprie. Aliomodo ꝙ sit animata informante ⁊ inherente sicut forma materie. Et sic impossibile est ꝙ celum sit animatũ. Quod sic manifesta potest. Nam anima est actus corporis organici potentia vitam habentis. Sed celum non est corpus organicum. Neqz etiam habet vitam vegetatiuam: cuz nõ sit augmentabile. Neqz sensitiuam: cum nõ habet Neqz intellectiuam: cum nõ intelligat. Igitur nõ habet animaz. ℂ ꝓ 2°. Materia est ꝓpter formam: ⁊ nõ forma ꝓpter materiam. Nunq̃ enim anima vnitur materie: nisi ꝓpter intellectualem operationem exercendam. Sed talis operatio nõ attribuitur alicui nisi vbi sunt talsmata que nõ possunt esse in celo: cum talis complexio organica nõ sit de perfectione celi. Igitur talis anima nõ debet vniri corpori celesti: nisi sicut motor mobili. ℂ Et licet aliquando a philosopho aliqua corpora celestia dicantur animata methaphorice loquendo: non tamen proprie debent dici animata nisi eo modo sicut exposuimus. Et sic est.

Ad primũ igitur dicendum ꝙ licet celum sit ꝑfectius ⁊ nobilius ꝙ homo extensiue

extensiue: tamen intensiue homo est nobilior corpore celesti. Et sic etiam licet anima rationalis sit nobilior quã tum ad intelligibiles orationes ꝙ̃ forma celi: tamẽ forma celi quantum ad hoc quod est saciare appetitũ materie est nobilior ꝙ̃ anima rationalis. Unde ratio non sequitur. ¶Ad secundũ dicendũ ꝙ celum acceptuz pro aggregato ex motore ⁊ corpore celesti est mouens seipsum per cõtactum tñ virtutis ⁊ nõ mollis. Nõ autem accipiendo celum pro cõposito ex materia ⁊ forma substantiali sicut dictum est. ¶Ad tertium dicendum ꝙ ista propositio propter quod vnumquodqz tale ⁊ illud est magis: debet sic intelligi. Propter qõ vnũquodqz est tale: illud erit tale aut magis ꝙ tale. Corpora autez celestia ⁊ si nõ sint animata formaliter sunt tamen magis ꝙ̃ animata: quia virtute se extendũt ad plura ꝙ̃ ad animata. ¶Ad vltimuz dicendum ꝙ forma substãtialis celi est nobis occulta ⁊ manifesta. Unde nõ est nomi nata. Que autem sit illa: sit a vel b. Hoc enim nihil est ad propositum. Est enim talis forma que est principiũ motus circularis: vt dicitur in de celo ⁊ mundo.

¶Questio. 8ª. De principio materiali ſm ꝙ reperit in accidentibus.

N Utatis bijs que pertinent ad principium materiale ſm' ꝙ materia reperitur in corporibus celestibus: cõsiderandum restat de eodẽ principio materiali ſm ꝙ reperitur in accidẽtibus. ¶Circa quod quẽrunt duo. Primo vtrum accidentis sit materia aliqua. ¶Secũdo vtrum idem accidens in numero maneat in materia geniti qõ fuit in corrupto.

¶Ibi in philosopho ⁊ Doctore Sancto. Neqz que/cunqz ⁊c̃.

1 D primũ ⁊c̃ pceditur. Uidetur ꝙ accidentis sit aliqua materia. Nam omne generabile ⁊ corruptibile habet materiã: cum materia sit potentia ad esse ⁊ non esse. Sed accidentia sunt generabilia ⁊ corruptibilia. Igitur ⁊c̃. ¶ꝑ secundo. De ratione forme naturalis est informare materiam aliquam. Sed accidentia sunt forme naturales: sicut sunt quattuor qualitates prime. Ergo sequitur ꝙ habent materiam. ¶ꝑ tertio. Omnis forma aut est per se subsistens: aut est in aliqua materia quã informat. Sed forma accidẽtalis nõ est per se subsistens. Ergo informat aliquã materiaz. Et sic idem quod prius. ¶ꝑ 4º. Quantocũqz aliquid est simplicius: tanto est perfectius vt elicitur ex Doc. S. in prima parte. q. 3. per totuz. Si ergo accidens nõ sit cõpositum ex materia ⁊ forma sequit̃ ꝙ accidens est pfectius ꝙ̃ substantia. Sed cõsequens est cõtra philosophuz. 7º. huius: vt ex supradictis pz. Igitur ⁊c̃. ¶ꝑ 5º. Genus sumitur a materia ⁊ differentia a forma. Sed accidentis est genus ⁊ differentia. Ergo eius est cõpositio ex materia ⁊ forma. ¶ꝑ 6º. Illa que habent trãsmutationẽ ad inuicez: cõueniunt in vna materia. Sed accidẽtia sunt huiusmodi sicut caliditas ⁊ frigiditas corrũpuntur adinuicẽ. Igitur ideꝛ qõ prius. ¶Sed cõtra est philosophus in textu dicens. Neqz quecũqz itaqz natura qdez subtãtia nõ est hijs materia: sed quod subiicitur substantia. Puta que causa eclypsis ⁊c̃.

Respondeo dicendum ꝙ triplex est materia: vz circa quã i qua ex qua. Accidens autem bene habet materiam circa quam versatum sicut potentia visiua habet colorem tanqz materiã circa quam. Et methaphysica habet ens inquantuz ens pro materia circa quam. Et similiter accidẽs habet materiam in qua est subiective: sicut albedo est in pariete: sicut in materia in qua est. Sed accidens non habet materiam ex qua componatur tanqz̃ ex materiali principio intrinseco. Nam illud quod componitur ex materia ⁊ forma: nõ consistit in indiuisibili ſm essentiam. Sed forma accidentalis cõsistit in indiuisibili ſm essentiam: vt patet per diffinitionem forme. Igitur ⁊c̃. ¶ꝑ 2º. Si accidens cõponeretur: vel ex materia ⁊ forma substantiali cõponeretur: vel ex materia ⁊ forma accidẽtali. Si primuz: sequitur ꝙ accidẽs erit substãtia. Quod implicat. Si 2m: sequitur ꝙ forma accidentalis erit quid compositum ex partibus diuersorum generum. Et sic erit ens per accidens ⁊ nõ per se in genere. Unde relinquitur ꝙ nõ componitur ex materia. ¶Cõsiderandum tamen est ſm philosophum ⁊ ſm Doctorem Sanctũ in lectione: ꝙ subiectum accidentis comparatur ad accidens quodammodo sicut materia ad formam. Tamẽ subiectum nõ est vera materia accidentis. Nam sicut materia est susceptiua forme substantialis: ita subiectuz est susceptiuum accidentis. Unde subiectum habet aliquid simile materie. Differunt tamen in hoc. Quia materia nõ habet actu esse nisi per formaz substantialem. Subiectum autem nõ constituitur inesse per accidens. ¶Ex quo infertur ꝙ si queratur que sit causa: non est assignare que sit eius materia: sed quid est subiectuz patiens talem passionem. Causa autem mouens que interrumpit lumen: est terra interposita dyametraliter inter solem ⁊ lunam. Causam vero finalem eius: forsitan nõ est assignare: quia ea que ad defectum pertinẽt: non sunt propter finem: sed magis proueniunt ex necessitate materie vel cause agentis. Causa vero formalis eclypsis est diffinitio eius: vz priuatio luminis in luna propter terram in medio obiectam inter solem ⁊ lunam dyametraliter. Hec ille. ¶Similiter exemplificat hic de somno. ¶Ex quibus datur intelligi ꝙ accidentia bene possunt habere causam formalem efficientem ⁊ finalem: sed non habent causam materialem ex qua: sed in qua tantũ aut circa quam: vt dictum est. ¶Patet ergo ex predictis: ꝙ in accidentibus nõ est compositio ex materia ⁊ forma. ¶Utrum autem in eis sit compositio ex quo est ⁊ quod est: aut cõpositio ex esse ⁊ essentia: nõ est presentis speculationis.

Ad primũ igitur dicendum ꝙ aliquid est generabile ⁊ corruptibile duplicit̃er. Uno modo per se: ⁊ tanqz̃ id quod corrumpitur. Alio modo per accidens. Licet igitur illud quod est generabile ⁊ corruptibile per se ⁊ tanqz̃ id quod generatur ⁊ corrumpitur: habeat materiam ex qua: nõ tamen illud quod generatur ⁊ corrumpitur per accidens. Accidentia autem generantur ⁊ corrumpuntur non tanqz̃ id quod generatur ⁊ corrumpitur ⁊ per se: sed tanqz̃ quo aliquid generatur ⁊ corrumpitur aut per accidẽs. ¶Ad secundũ dicendum ꝙ quattuor qualitates prime nõ dicuntur forme substantiales elementorum. Et licet dicantur forme naturales: quia disponunt ad introductionem forme naturalis: tamẽ nõ propter hoc sequitur ꝙ habeant materiam ex qua: sed in qua scilicet subiective suscipiuntur ⁊ quam accidentaliter informant. ¶Ad tertium dicendum ꝙ licet accidentia sint forme in materia existentes ⁊ eam accidentaliter informantes: non tamen sunt ex materia composite. Unde ratio non sequitur. ¶Ad quartum dicendum ꝙ quanto aliquid est simplicius inquantum huiusmodi est perfectius: dum modo cetera sint paria: non tamen oportet ꝙ simpliciter sit perfectius. Licet igitur forma accidentalis sit simplicior ꝙ̃ substantia composita: ⁊ propter hoc aliquo modo sit perfectior: tamen non est simpliciter perfectior: ea. Quia substantia est per se subsistens: accidens vero subsistit in alio. Perfectius est enim simpliciter per se subsistere vt compositum: ꝙ̃ non per se subsistere vt simplex. ¶Ad quintum dicendum ꝙ genus non sumitur ab eo quod est vera materia: sed ab eo quod habet

modum materie: vz modum cõtrahibilis ꝛ cõmunicabilis vt supradictum est. ¶Et licet genus in accidentibus aliquando sumatur a subſtantia: tunc hoc est ex parte intelligentis. ¶Ad vltimum dicendum sicut ad primum.

¶Vbi supra impertinenter.

¶Secundum sic ꝓcedit. Videtur ꝙ remaneat idē accidens in nūero ingenito: quod prius fuit incorrupto. Nam si nō: sequit ꝙ in habētibus symbolū vt sunt elementa nō erit facilior trāsitus. Sed ꝓsequens est ꝓra pbm. 2°. de generatione. ¶Patet sequela. Nam si nō manet qualitas symbola in generato que prius fuit in corrupto: tunc in habētibus symbolū opz duas qualitates primas corrūpere sicut in nō habentibus symbolū. Et ꝙ ꝓsequens transitus nō erit facilior i habentibus symbolū q̄m in non habentibus. ¶℈ 2°. Eadem cicatrix manet in generato que prius fuit i corrupto: vt pz ad sensum. Ergo ꝛc. ¶℈ 3°. Frustra fit per plura qđ eque bene pōt fieri per pauciora: cū non sit ponenda pluralitas sine necessitate ſm pbm. 8°. physicor. Sz oīa possunt saluari etiā ponendo ꝙ maneat eadem qualitas. Ergo frustra ponitur alia in generato ꝛ alia in corrupto. ¶℈ 4°. Si sic: sequeretur ꝙ aliquid corrūperet: ꝛ tñ a nullo corrūperet. Sed ꝓsequens est falsum. Igit ꝛc. ¶Patet sequela. Quia in generatione aeris ex aqua cum nō sit in aere humiditas aque: queritꝫ vnde illa humiditas aque corrūpitur. Nō ab aere: quia nō ꝓtrariatur ei. Neqz ab aqua: quia est sibi naturalis. Neqz apparet qd aliud corrūpat eam. Igit ꝛc. ¶℈ 5°. Albedo que manet in cadauere: fuit prius i homine. Ergo ꝛc. ¶Patet assumptū. Quia si nō fuit: est generata. Quod est ꝓssibile. Quia omne qđ generat: generat ex cõtrario tanq̄ ex termino a quo: vt albū ex nō albo: ex primo physicorum. Modo manifestum est ꝙ talis albedo in cadauere nō est generata ex nō albo: eo ꝙ equalis gradus albedinis apparet in generato: que apparebat i corrupto. Igitur ꝛc. ¶Similiter argueret de figura cadaueris: ꝛ de multis alijs. ¶℈ 6°. Si qualitas symbola in elemētis corrūpitur: vel corrūpitur a suo ꝓtrario: vel per modum sequele ad corruptionē sui subiecti. Nō primū: cū nō habeat cōtrariū: ex eo ꝙ est qualitas symbola. Neqz 2m: quia sbm talis qualitatis est mā prima que est ingenerabilis ꝛ corruptibilis primo physicor. ¶℈ 7°. Philosophus nō reputat incōueniens in primo physicor ꝙ maneat eadem passio in generato ꝛ corrupto. Dicit. n. In transmutationib⁹ si manet aliqua passio i generato ꝛ corrupto ꝛc. Ergo nō est incōueniens ponere eandē qualitatem in generato ꝛ corrupto. ¶Sed incōtrariū arguit per pbm primo de generatione dicentez ꝙ generatio est mutatio huius toti⁹ i hoc totū: nullo sensibili manēte eodē. ¶℈ 2°. Si sic: sequeret ꝙ esset eadem calefactio ꝓtinua corrupti ꝛ geniti. Sed ꝓsequēs est cōtra pbm. 5°. physicor. Quia ad motū cōtinuū requirit vnitas mobilis. Patet ꝓsequētia. Quia caliditas que prius intēderet i corrupto: postea eadem intenderet in generato. Ergo ꝛc.

¶Respondeo dicendū ꝙ Albertiste dicunt eadem accidentia in nūero remanere in genito: que pri⁹ fuerūt in corrupto. ¶Uerū tamen dicūt ꝙ sunt duplicia accētia ꝓtia mām. Quedā enim sunt q̄ cōsequūtur mām rōne forme generalis: vtputa rōne forme corporeitatis: vt quātitas figura colores ꝛ hmōi. Alia sunt accētia que ꝓsequūtur formā specificam: sicut risibilitas ꝓsequit formā specificā hominis. Accētia igit ſm eos que ꝓsequūtur mām ratione forme generalis: remanēt eadem in genito que fuerūt in corrupto: sz nō accētia ꝓsequētia formā specificam: quia manēte eadē causa: manet idē effectus. Cū igit remaneat eadē forma corporeitatis in generato ꝛ corrupto: sequit ꝙ illa accidētia que ꝓsequūtur talē formam generalem remaneāt eadem numero. ¶Et huius etiam opinionis est marsilius primo de generatione: ꝓpter rōnes ante in cōtrariū adductas.

¶Sed hec opinio presupponit falsum. Presupponit enim ꝙ in eodem cōposito sint ponende plures forme substātiales quarū vna remanet coeterna materie. Quod superius improbatū est. ¶Propositū etiam huius opinionis nō est validum. Mā accidens numerat ꝑ suum subiectum. Sed genitum ꝛ corruptum sunt plura subiecta. Ergo accidētia que sunt in generato ꝛ corrupto sunt plura numero. ¶℈ 2°. Si sic: sequeretur ꝙ in corruptione forme substantialis nō esset resolutio rei vsq̄ ad materiam primam. Quod est etiam superius improbatū. ¶℈ 3°. Si sic: sequeretur ꝙ accidens migraret de subiecto in subiectum. Sed cōsequens est impossibile. Igitur ꝛc. Patet sequela. Quia genitum ꝛ corruptum sunt diuersa subiecta numero ꝛ specie distincta. ¶Sed ad hanc rationem respōdet Marsilius vbi supra dicens: ꝙ accidens transit de subiecto denominationis in subiectum denominationis. Nec hoc est incōueniens. Sed de subiecto inhesionis nō transit: cum hoc subiectum sit sola materia. Et sic manet eadem qualitas in generato que fuit in corrupto. Hec ille. ¶Cōtra. Nam impossibile est formam accidentalem esse subiectiue in materia: nisi media forma substantiali. Quia cōpositio secūda presupponit cōpositionem primam. Ergo subiectum alicuius qualitatis nō potest esse sola materia: sed cōpositum ex materia ꝛ forma. Et sic stat ꝙ accidens migrabit de subiecto inhesionis ad subiectum. ¶Cōfirmatur: quia ſm ipsum manet idem color in numero in vtroq̄. Sed constat ꝙ color nō est in sola materia tanq̄ in subiecto: sed in toto cōposito. Ergo respōsio nulla. ¶℈ 2°. Ad principale. Si sic: sequeretur ꝙ subiectum generationis esset ens in actu. Sed cōsequens est cōtra philosophum de generatione. Ergo ꝛc. ¶Sed ad hanc rationem nititur respōdere idem Marsilius dicens: ꝙ subiectum generationis nō est ens actu per formā substantialem: vt voluit philosophus: sed tamen est ens actu: actu qualificatiuo ꝛ accidentali per dispositiones in eo existētes disponentes ipsum ad susceptionem noue forme. Hec ille. ¶Contra. Nam in vnoquoq̄ ordine submoto primo: remouentur omnia illa que sunt illius ordinis vt patet per philosophum secūdo huius. Sed esse substātiale est prius q̄m esse accidentale. Ergo remoto esse substātiali materie que est subiectū generationis: nō remanet esse accidētale ꝛ qualificatiuum. Sed ergo tale subiectum nō sit ens actu substantiali: nō erit ens actu accidentali. ¶Cōfirmatur. Quia impossibile est qualitates disponentes materiam ad introductionem noue forme substantialis in virtute ꝓpria: sed in virtute forme substātialis subiecti. Alias agerent vltra ꝓpriam speciē. Oportet ergo ponere formā substantialem in tali subiecto: si ponantur qualitates disponentes ad introductionē noue forme. Et sic si tale subiectum sit ens actu qualificatiuo: erit etiam ens actu substātiali: quod est cōtra philosophum ꝛ cōtra aduersarium. ¶℈ 2°. Destructis primis substātijs: impossibile est aliquid accidentium remanere: vt probat philosophus in predicamētis. Corrupto ergo homine: impossibile est ꝙ remaneat aliquod accidens quod postea sit in cadauere idem in numero. Relinquitur ergo dicendum ſm Doctorem Sanctum ꝙ nō remanet idem accidens in numero ingenito ꝛ corrupto: sed bene idem in specie.

¶Ad primum igitur dicendum ꝙ facilitas transitus que prouenit ex elementis habentibus symbolum nō attenditur penes hoc sed quia pauciora accidentia per se corrūpuntur. Unde licet in habentibus symbolum due qualitates corrumpantur sicut in nō habentibus: tamē vna sola corrumpitur per se ꝛ alia ex cōsequenti ꝛ per modum sequele. In nō habentibus vero symbolum: ambe corrumpuntur per se. Et inde est ꝙ difficilior est in eis transitus: q̄m in habētibus symbolum. ¶Ad 2m. dicēdum ꝙ eadem cicatrix manet ſm speciem: nō autem eadem ſm numerum. ¶Nec etiam illa cicatrix per se corrumpitur aut generatur

ant generatur: sed per accidēs. ¶ Nec etiā opz omne qđ corrūpitur habere ꝓtrariū a quo corrūpat: sed solū hoc habet veritatez in his que p se ⁊ directe corrumpūtur. ¶ Ad 3m. dicendū negando minorez: imo cōtradictio nem implicat idez accidens numero esse in diuersis subiectis simul aut successiue: cum ad pluralitatez subiecto rum sequatur pluralitas numeralis accidentiū: ut supra dictum est. ¶ Ponere ergo vnum accidens in numero in diuersis subiectis: est ponere ipsum esse vnum numero ⁊ nō vnum numero. Quod implicat. ¶ Ad 4m. dicendū ꝙ illa humiditas corrūpitur per alterū ex consequenti: vz ad corruptionem sui subiecti quod est totum compositū. ſ. aqua: ⁊ nō solum mā sola sine forma substantiali. ¶ Ad alias tres rōnes pz solutio ex dictis.

¶ Questio. 9a. De principio materiali per respectū ad transmutationez generationis ⁊ corruptionis.

Einde cōsiderandum restat de principio materiali ꝑ respectū ad transmutationem generationis ⁊ corruptionis: postq̄ consideratuz est de eodez principio materiali ꝑ respectum ad causas rerum tam corrupti biles qđ incorruptibiles. ¶ Circa quod querūtur duo. ¶ Primo vtrū omnia transmutabilia que transmutā tur adinuicem: habeant materiaz. ¶ Secundo vtrū ma teria generabilium ⁊ corruptibiliuz sit in potentia ad formas oppositas ⁊ contrarias. ¶ Ibi in philosopho ⁊ Doc. S. Quī vero quedam.

a **¶ Primum** sic proceditur. Uide tur ꝙ nō omnia que transmutantur adinuicem: habeant materiaz. Nam contraria transmutantur adinuicez: cū fiant ex alterutris: ut patet primo physicoꝝ. Sed cōtra ria nō habent materiaz ex qua cum ut sic sint accidētia vt supra probatum est. Igitur nō omnia adinuicez trās mutabilia habent materiaz. ¶ Ꝑ 2o. Si omnia trāsmu tabilia adinuicem haberent materiaz: aut haberent ma teriam vnaz aut diuersam. Nō primuz: quia quoꝝ ma teria est vna: illa sunt vnuz numero. Sed cōstat ꝙ non omnia trāsmutabilia adinuicez sunt vnū numero. Neqz etiam 2m: quia sic nō essent adinuicez transmutabilia pa ri ratione sicut nec corpora celestia cum istis inferiori bus. ¶ Ꝑ 3o. Si sic. Aut illa materia est vna rōne po tentialitatis eius: aut ratione essentie: aut rōne esse eius. Nō primuz: quia nō est vna ratio potentialitatis om nium transmutabiliuz: cum quodlibet nō sit in potentia ad quodlibet: ut sperma equi nō est in potentia ad ge nerationez leonis. Neqz etiam 2m: quia diuersoꝝ ge nerabiliuz sunt diuerse essentie ut equi ⁊ leonis. Neqz etiam 3m: quia materia nō habet esse nisi sub forma. Sz cōstat ꝙ nō omnium transmutabilium adinuicē est vna forma. Ergo neqz idez esse. Et sic videtur ꝙ nō habeāt materiā vnam. ¶ Sed incontrarium arguitur. Quia si transmutabilia adinuicem nō haberent materiā: sequere tur ꝙ nō posset fieri transmutatio: cum quelibet transmutatio requirat subiectum idem manens sub vtroqz terminoꝝ transmutationis: ut supra concessum est. Ergo ⁊c.

¶ Respondeo dicendum ꝙ ea que generan tur ⁊ transmutantur sunt in duplici differētia: vt innuit hic philosophus ⁊ Doc. S. Nam quedam sunt que per se nō generantur neqz trās mutantur per se: sicut puncta ⁊ vniuersaliter omnes for me siue sint substantiales siue accidentales. Nō enī albū per se loquendo fit: sed lignum album. Cuius ratio est. Quia omne qđ fit per se: fit ex aliquo. ſ. ex materia: ⁊ fit aliquod. ſ. ad qđ terminatur generatio qđ est forma. Et similiter omne qđ fit per se: est cōpositum ex mate ria ⁊ forma. Unde ea que sunt forme tm̄: per se fieri nō possunt. Quedam vero sunt: que per se generantur ⁊ transmutantur adinuicem: sicut cōposita. Illa igitur que quandoqz sunt ⁊ quandoqz nō sunt sine hoc ꝙ trāsmu tentur per se: ita se habent ꝙ eorum nō est materia ex qua sunt: sed habent subiectum in quo sunt ꝓ materia vt dictum est supra de accidentibus. Illa autem que p se generantur ⁊ transmutantur: necesse est ponere in eis materiam ex qua fiunt: cum materia sit subiectum gene rationis ⁊ transmutationis manens eadez sub vtroqz ter minoꝝ transmutationis. ¶ Sed ad sciendum quali ter eoꝝ que per se transmutantur adinuicez sit vna ma teria: cōsiderandum est primo: ꝙ quidam venerabiles sophyste logyce loquentes: dixerunt istam esse cōceden dam omniuz habentiuz transmutationem adinuicez: est eadem materia. Quia cum ibi materia sequatur signuz vniuersale distributiuz affirmatiuum: supponit con fuse. Sed ſm eos hec non est concedenda materia est vna omnium habentium transmutationem adinuicem. Quia cum ibi materia precedat signum vniuersale: sup ponit determinate ⁊ reddit locutionem veram ꝓ ali quo determinato supposito. Modo nulla est determi nata materia omnium generabilium ⁊c. ¶ Sed hec re solutio nullius est valoris: cum nō euacuet difficultatē. Siue enim preponatur signum vniuersale siue nō ma net dubitatio: vtrum eorum que transmutantur adinui cem sit vna materia. ¶ Ꝓ cuius manifestatione me thaphysice loquendo considerandum est secundo vt etiā sepius supradictum est: ꝙ materia potest dupliciter cō siderari. Uno modo prout ab omni forma denuda tur ⁊ ab omni dispositione ad formam. Et sic dicit ma teria prima. Alio modo cōsideratur materia vt est dispo sita ⁊ proxima ad susceptionem forme cōtracta per actio nem agentis naturalis. Et isto modo dicitur materia 2a. Que quidem nō differt a prima ſm essentiaz sed am be dicunt eandem essentiam: acceptam tamen sub di uersis esse. Quibus suppositis: dicendum ꝙ omniū ha bentium transmutationem adinuicez materia prima est vna: ⁊ nō materia secunda. Cuius prima pars sic patet. Nam in quolibet genere causarum est deuenire ad vnā primaz: vt patet secūdo huius. ¶ Item transmutabilia adinuicem transmutantur. Uel ergo hoc est ratione for me: vel ratione materie. Nō ratione forme: quia illa nō manet. Ergo ratione materie. Et sic materia est ea dem. ¶ Secūda pars sic patet. Nam diuersi actus: re quirunt diuersam materiaz dispositam. Alias indifferē ter quelibet forma in qualibet materia posset introduci. Ergo diuersoꝝ actuz: diuersa est materia disposita que dicitur materia secūda vt ex dictis patet. ¶ Patet ergo ex predictis ꝙ omnia illa que per se transmutātur habent materiaz. ⁊ cōueniunt in vna materia prima que dicitur vna per indifferentiam ⁊ carentiam distinguen tis. Materia enim vna nō dicitur diuersa ab alia nisi ꝓ formaz ſm se ergo indiuisa est: ⁊ per consequens vna. Quia vnumquodqz dicitur vnum: eo modo quo est in diuisum: vt patet. 5o. huius cap° de vno. Lec. 1.

Ad primum igitur dicendum ꝙ cōtraria per se non transmutantur ad inuicem. Unde nō oportet ꝙ habeant materiam ex qua sed in qua. Uerumtamen vt dicit hic philosophus ⁊ Doc. San. cum dicitur ꝙ cōtraria fiunt ex se inuicem: diuersimode intelligenduz est in simplicibus ⁊ incom positis. Aliter enim fit albus homo ex nigro homine: ⁊ aliter nigrum ex albo. Quia albus homo significat alt quid cōpositum: ideo per se potest fieri ex nigro homi ne. Sed album significat formaz tm̄. Unde nō fit nisi per accidens ex nigro. Hec Doc. S. in lectione. ¶ Ad secūdum dicendum ꝙ illa dicuntur eadem numero: quorum materia assignata ⁊ disposita est vna. Nō au tem quorum materia cōmunis ⁊ prima est vna. Unde ratio nō sequitur. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ materia prima potest dici vna: ratione potentialitatis. ¶ Et licet ſm potentiam propinquam non quodlibet est in potē tia ad quodlibet: tm̄ bene est ſm potentiam cōem: ⁊ hoc

Lec. 10.

Lec. 2.

loquendo in transmutationibus per se. ¶Potest etiaz dici vna fm essentiam: hoc est fm suam potentiam in se consideratam per indifferentiam ꝛ carentiam distinguẽtis: ut supradictum est. ¶Potest etiam dici vna quantum ad esse: non quidem quantum ad esse quod habet sub formis: sed quantum ad esse quod habet in potentia.

¶Ibi in phylosopho ꝛ Doctore Sancto. ¶Habet autez dubitationem.

a **¶B secundum** sic proceditur. vꝫ ꝙ materia generabilium ꝛ corruptibilium non sit in potentia ad oppositas ꝛ contrarias formas. ¶Maz si materia esset in potentia ad formas contrarias: tunc non magis apta nata esse suscipere vnam ꝯꝫ aliam. Sed cõsequẽs est cõtra experientiam. Igitur ꝛc. ¶P̃. 2°. Si materia esset in potentia ad vtrumqz contrariorum: aut ergo eodem ordine aut per prius esset in potentia ad vnum ꝯꝫ ad reliquum. ¶Non primum quia alias vt dictum est indifferenter in eam introduceretur vtraqz forma. ¶Neqz etiam secundum: quia non videtur ratio quare magis ꝛ pri° eẽt in potentia ad unam ꝯꝫ ad reliquam. ¶P̃. 3°. Si materia esset in potentia simul ad duas formas contrarias: sequẽtur ꝙ materia posset stare sub duabus formis cõtrarijs simul. Sed consequens est impossibile. Igitur ꝛc. ¶Patet consequentia. quia materia eo modo quo est in potentia: potest reduci in actum. Si ergo est in potentia simul ad duas formas contrarias. Sequitur ꝙ possit habere simul duas formas contrarias. ¶P̃. 4°. Si sic ꝙ a priuatione qualibet posset fieri regressus in habitum. Sed consequens est contra phylosophum in presenti passu. ¶Patet consequentia. quia vnum contrariorum habet rationem priuationis respectu alterius. Si ergo materia sit in potentia ad ambo contraria sicut dum stat sub vno potest stare sub alio: ita ꝛ econuerso: ꝛ sic semper fit regressus.

¶Sed contra videtur esse pbus in textu dicens. ¶Habet autem dubitationez quomodo ad ꝓtraria materia vniuscuiuslibet se habet vt si corpus potentia sanum contrarium vero infirmitas sanitati: tunc ambo potentia aqua potentia vinum ꝛ acetum. Aut huius quidem secundum habitum ꝛ secundum speciem materia. Illius vero secundum priuationem ꝛ corruptionem ꝛ preter naturam.

¶Respondeo dicendum ꝙ materia transmutabilium adinuicem: est in potentia ad contraria: non quidem semper equaliter ꝛ eodẽ ordine. sed per prius ad vnum ꝯꝫ ad reliquum. Quod sic probat phylosophus. ¶Nam quando vnum est in potentia ad duo quorum vnum est vt habitus ꝛ alterum vt priuatio ꝛ ad vnum ordinatur mediante alio: tunc illud nõ eodem ordine ꝛ equaliter est in potentia ad vtrumqz. ſz materia est huiusmodi respectu duarum formarum cõtrariarum: vt patet de forma vini ꝛ aceti. ¶Nam forma vini est vt habitus quidaz ꝛ species. Forma autem aceti est ut priuatio ꝛ corruptio vini. Igitur materia per prius se habet in potentia ad vinum sicut ad habitum: ꝛ per posterius ad acetum sicut ad priuationẽ vini: ꝛ ita materia nõ comparat ad acetũ: nisi mediante vino. ¶Sed pro amplioꝛi declaratione pcedentium: monet hic pbus vnam aliam dubitationẽ que talis est. Cuz enim illud ex quo fit aliquid sit materia: vt dictum est: sicut ex elementis fiunt mixta ꝛ sunt materie eoruz: quare etiã vinum non dicitur materia aceti: cuz ex vino fiat acetum. Et vinum nõ dicitẽ materia mortui. ¶Ad qõ respondendum est fm pbm: ꝙ aliqd dicitẽ fieri ex alio dupliciter. Uno° vt ly hec ppositio ex dicit habitudinẽ cause. Et sic ex materia dicitẽ aliquid fieri ꝛ nõ ex vino acetuz. Alio° vt dicit ordinẽ sicut cuz ex mane fit meridies. i. post mane. Et isto° ex vino fit mortuũ: ꝛ ex vino acetuz: qz acetuz est corruptio vini: et mortuũ viui. Unde vinum nõ est materia aceti. Et inde est ꝙ ab aceto nõ fit transitus ad vinuz: neqz a mortuo ad vinuz nisi per resolutionẽ vsqz ad materiaz primã: vt dicit pbus in textu. ¶P:o cuius declarationẽ ꝓsiderandũ est: vt dicit Doc. S. in lectione. ꝙ quecunqz sic transmutantur adinuicez: sicut cuz ex vino fit acetuz: ꝛ ex animali mortuuz nõ fit cõuersio transmutationis: nisi redeatur ad primaz materiaz. Sicut si ex mortuo debeat fieri animal vinũ oportet ꝙ ꝓmo redeat ad mãm primã: inquantum corpus mortuũ resoluitur in elementa. Et ex elementis iterum ordine debito venitur ad cõstitutionez animalis. Et similiter de aceto ad vinuz. Cui° ratio est. Quia quecunqz materia se habet ad diuersa fm ordinem: non pt ex posteriori redire ad id quod pcedit fm ordinem: sicut in generatiõe animalis ex cibo fit sanguis: et ex sanguine semen et menstruuz: ex quibus generatur animal. Non potest autem mutari ordo. ſ. vt ex semine fiat sanguis aut ex sanguine cibus: nisi per resolutionem in primã mãm: ex eo ꝙ cuiuslibet rei est determinatus modus generationis. Et similiter qz materia vini nõ comparatur ad acetum nisi per vinuz: inquãtũ. ſ. acetuz est corruptiũ vini. Et similiter est de mortuo ꝛ vino videnter ꝛ ceteris similibus. Et ideo a talibus priuationibus non fit reditus ad habitus: nisi per resolutionez in primã materiã. Si autem fit aliqua priuatio: ad quaz materia immediate ordinatur: que. ſ. nihil aliud significet nisi negationez forme in materia sine ordine ad formã: tũc a tali priuatione potest fieri reditus ad habituz. sicut a tenebris ad lucem que nihil aliud sunt nisi absentia lucis in dyaphano. Hec omnia Doc. S. in lectione formaliter. ¶Ex quibus pz ꝙ duplex est priuatio. Quedam est que primat formam et ordinem ꝓncipioꝝ ad formam. Et a tali ꝓuatione non fit regressus in habituz. Alia est que primat formaz ablaz aliquo ordine. Et a tali priuatione bene põt fieri regressus: vt dictuz est.

¶Ad primum igitur dicendum ꝙ materia est duplex. Quedam est prima: ut dictum est. Et talis materia indifferenter est in potentia ad omnes formas ꝛ non magis ad vnam ꝯꝫ ad aliam. Alia est materia secũda sine disposita. Et illa est in potentia ad formas cõtrarias ordine tamen quodam: ut dictum est. Unde ratio nõ sequitur.

¶Et per hoc patet solutio ad 2m. ꝛ 3m.

¶Sequitur vltima pars huius octaui.

¶Questio 10a. Qualiter ex materia ꝛ forma possit fieri vnum.

¶A ultima parte huius octaui fm ꝓmissã cõsiderandum restat qualiter ex materia ꝛ forma possit fieri vnum. ¶Circa qđ queruntur duo. ¶Primo vtrum ex materia ꝛ forma constituatur ꝙ se vnũ.

i ¶Secundo vtrum materia per quãcunqz potentiam possit esse sine forma quacũqz substantiali.

¶Ibi in phylosopho ꝛ Doctore Sancto. De dubitatione autem. ꝛ est Lec. 5.

a **¶B primũ** sic proceditur. Uidet ꝙ ex materia ꝛ forma non possit fieri vnum per se. ¶Nam ex duobus existentibus in actu: non fit vnum per se 7°. Lec. 3. huius. Sed materia ꝛ forma sunt duo entia in actu. Igitur ex eis non potest fieri vnum per se. ¶Probatio medie. Nam forma de se est ens actu cum sit actus quidam: ut patet 7°. huius. Similiter materia est ens actu entitatiue. Alias materia nullo modo posset creari informis quod est cõtra theologos. Igitur ꝛc. ¶P̃. 2°. Illa que maxime distant: nõ sunt apta nata facere vnũ. Sed materia ꝛ forma maxime distãt ex oppositis tantis potentia ꝛ actus. Ergo sunt minime apta nata facere vnum. Et sic idem quod prius. ¶P̃ 3°. Ex subiecto ꝛ accidente non potest fieri vnum per se. Ergo neqz ex materia ꝛ forma. ¶Patet ꝓsequẽtia. Quia sicut ſbm est in potẽtia susceptiua ad formã accidẽtalez ut ex dictis pzsitus materia est in potentia ad formã substantialẽ. Igitur ꝛc.

Sed contra

¶Sed contra est phylosophus in textu ibi. De dubitatione autem dicta circa diffinitiones ⁊ numeros que causa essendi vnum omnium ⁊c̄.

Respondeo dicendum ꝙ ex materia ⁊ forma fit vnum per se. Nam ex potª ppria ⁊ actu ⁊ ex determinabili ⁊ determinatiõe fit vnū p se. Sed mā est ppria poª ⁊ ppriū determinabile forme: ipsa vero forma est ppriꝰ actus ⁊ propria determinatio materie. Igit̄ ex eis fit vnuꝫ per se. Ex quo iferꝫ ꝙ ex partibus diffinientibus fit vnum per se. Quia vna pars se habet vt potentia. ſ. genus: alia vero vt actus .ſ. dōria vt supra declaratum est. ¶Sed dubium est: quid est illud quod ex eis facit aliquod vnum. Uel enim ex materia ⁊ forma fit vnū per se ipsis: vel per aliquid aliud. Nō ipsis: quia vnūquodqꝫ sicut se habet ad esse actu: Ergo ipsa nō fit aliquod vnum. Si autem per aliquid aliud: queritur per quid. ¶Dicendum ſm phylosophū ⁊ doc. S. in presenti lectione: ꝙ Platonici posuerūt participationē qua inferiora participāt superiora: esse causaꝫ illius vnitatis. ¶Alij vero dicebāt vniones forme cum materia esse causam vnitatis sicut Lycofron posuit scientiam esse medium per quod coniungitur anima corpori. Sic ergo isti posuerunt quoddā medium inter materiam ⁊ formaꝫ esse causaꝫ vnitatis. ¶Sed hoc reprobat phylosophus. Nā si esset verum ꝙ esset aliquod mediū illud esset causa vnionis. Sed hoc est manifeste falsum: quia oporteret ponere trigonū esse medium quoddaꝫ componens trigonū: ⁊ esse album quoddaꝫ medium componēs albedinem superficiei: quod est manifeste falsum. Et hec falsitas prouenit ex falsa imaginatiõe. Quia predicti phylosophi inquirebant causam vnionis forme cum materia: sicut causaꝫ vnionis eorum que sunt diuersa ſm actū. Sed hoc nō oportet: quia iam dictū est ꝙ materia est in potentia ⁊ forma est in actu. Unde falsum presuppositum. ¶Dicendū est ergo aliter ſm phylosophum ꝙ in naturalibus cōpositis ex materia ⁊ forma: causa vnitatis effectiua est agens quod facit id quod est in potentia esse actu. Et similiter est in mathematicis: quia vtrobiqꝫ altera pars substātie est materia: ⁊ altera vt forma: lz in mathematicis nō sit agens sicut in naturalibus. Sed in substantijs separatis nō habentibus materiā neqꝫ sensibileꝫ neqꝫ intelligibileꝫ: statim vnumquodqꝫ eorum est vnuꝫ seipso: quia nō est in eis ponere aliquid quocūqꝫ ordine prius quod expectat vnitateꝫ a forma. Quod quidem declarat phylosophus per exēplum sicut adducit hic doc. San. Nam cū decem predicamenta nō hoc modo se habeant ex additione ad ens sicut species se habent ex additione differentiarū ad genus: sed ad ens inquantum ens: hoc ipsum quod est ens nō expectat aliquod additum: ad hoc ꝙ fiat substantia vel quantū vel quale. Sed ī media te ⁊ a principio est substātia vel quantitas vel qualitas. Et hec est causa q̄re in diffinitionib⁹ reruꝫ nō ponit ens aut vnuꝫ vt genus: quia oporteret ꝙ vnuꝫ ⁊ ens se haberent vt materia ad differētias per quarum additiones ens fieret aut substātia aut quantitas. Similiter est in substātijs separatis. Nam separatum a materia quod est suum quod quid erat esse statim est vnum: sicut statim est ens. Nō enim est in eo materia expectans formam a qua habeat vnitateꝫ ⁊ esse. Et ideo in talibus nō est aliqua causa mouens ad hoc ꝙ sint: vel ad hoc ꝙ sint vnum. Hec ille formaliter. ¶Sed dicebat discipulus. Sicut entia naturalia dependent effectiue ab aliquo agente: ita ⁊ substantie separate. Ergo sicut agens in naturalibus est causa vnitatis effectiua eorū que fiunt ex materia ⁊ forma: ita ⁊ in substantijs separatis. ¶Dicendū ꝙ ex materia ⁊ forma essentialiter ⁊ intrinsece fit vnuꝫ seipsis: tamē effectiue fit vnuꝫ ex eis ab agente nō quidem īmediate: sed oportet ꝙ prius materia disponat ad formaꝫ in tempore. In substantijs vero separatis fit vnuꝫ ab agente effectiue nō in tēpore: sed īmediate: quia nō procedunt de potētia passiua ad actuꝫ: sed de potentia actiua creātis. Licet ergo substantie separate saltez quedaꝫ earum habeant causam substitutiuē sine motu substantiarum earum: nō tamē habent causam substitutiuē sicut in generabilibus que p motuꝫ sunt. Sed statim vnumquodqꝫ est ens ⁊ aliquid vnum vt dictum est.

Ad primum igitur dicendum ꝙ ex duobus existentibus in actu inquantū actu sunt: nō fit vnuꝫ tertium per se. Sed ex duobus existētibus in actu quorū vnuꝫ tamē se hz in potētia ad reliquum: pōt fieri vnū per se: sicut ex genere ⁊ differentia fit vnuꝫ per se. Uerūtamen minor est falsa: vꝫ ꝙ mā ē ens actu aut formali aut entitatiuo. Neqꝫ materia fuit vnq̄ creata in formis p carentiā cuiuslibet forme: vt ifra patebit in articulo sequēti. ¶Ad 2ᵐ. dicendum ꝙ illa q̄ maxime distant quorū vtrūqꝫ est ens actu: non sunt apta nata fieri vnuꝫ. Sed illa que plurimuꝫ distant quorum vnum est determinatio ppria alterius ⁊ quorū vnum est vt potentia ⁊ alterū vt actus: ex eis bene potest fieri vnuꝫ p se sicut est in ppōsito. ¶Ad 3ᵐ. dicendum negando ꝓsequētiam: quia materia de se nō habet aliquod esse: nisi p formaꝫ substantialem. Ideo de se est in pura potētia. Sed subiectū est ens actu nō simpliciter: sed per formā accidētalem. Unde nō est simile sicut satis supra declaratum est in prima parte huius summe.

¶Ubi supra impertinenter.

a **Ad secundum** sic procedit. Uidetur ꝙ mā possit esse per creationem absqꝫ omni forma substantiali. Mā illud quod nō implicat cōtradictionem: potest fieri a deo: cum deus sit oīpotens: vt deducit Doc. S. in de potentia. q. prima ar. 3. Sed materiaꝫ eē sine omni forma substātiali non implicat cōtradictionem. Nam predicatum non repugnat subiecto vt videtur. Ergo a deo potest fieri ꝙ materia sit absqꝫ omni forma.

¶P̄ 2°. Illud quod est prius tempore: potest fieri sine alio in illa prioritate tēporis. Sed materia precedit formaꝫ tempore. Patet: quia precedit formam generatione: ergo tempore: quia ſm Docto. Sanctuꝫ supra in 7°. huius quecūqꝫ precedunt generatione: precedunt tēpore. ¶P̄ 3°. Quicquid deus potest cum causa secunda: potest hoc facere sine causa secunda: vt probatur de sacramento altaris in. 4°. sententiarum. Sed deus potest facere materiam esse cum forma. Ergo potest eam facere eē sine forma: sicut deus potest facere accidens mediante subiecto. Ergo potest facere accidēs sine subiecto. ¶P̄ 4°. Quicquid intellectus humanus potest intelligere deus potest facere ⁊ aliquid amplius. Sed intellectus humanus potest intelligere materiam sine forma: quia potest intelligere prius sine posteriori. Ergo ⁊c̄. ¶P̄ 5°. Secūdum articulum parisiensez quecunqꝫ sunt realiter distincta deus potest ea separare ⁊ separatim p̄ reseruare. Sed materia ⁊ forma realiter distinguuntur vt supra concessum est. Igitur ⁊c̄. ¶P̄ 6°. Materia prima ſm theologos fuit creata īformis: vt patet per Augustinum ⁊ alios Doctores. Ergo materia potest esse sine forma per virtutez creantis. ¶P̄ 7°. Deus potest facere materiaꝫ sine eo quod non est eius causa. Sed forma nō est causa formalis materie sed compositi. Ergo deus potest facere materiam sine forma. ¶P̄ 8°. Illud qō creatur immediate a deo non dependet inesse ab alio q̄ a deo quia creatio soli deo attribuitur ⁊ non alicui creature. Sed materia est creata īmediate a deo: vt patet in operibus dierum ſm theologos. Ergo solum dependet inesse a deo ⁊ non ab alio. Et sic potest esse seclusō quocunqꝫ alio a deo. ¶P̄ 9°. Illud quod precedit aliud ordine nature illud potest fieri a deo sine alio. Sz materia precedit formaꝫ ordine natnre: vt pz per Augustinū. 13. confessionum vbi dicit materiam esse de nihilo factam sed speciem. i. formam mundi esse factā ex vi formatiua. Et sic ordine nature mā p̄cedit formā. ¶P̄ 10°. Plus dependet accidens a sba inesse q̄ materia vt videtur a forma cum accidentis esse sit inesse ⁊ diffinitio accidentis

detur per esse in subiecto vt pz in anteprædicamētis. Sz accidēs pōt esse sine subiecto p virtutē diuinā: ergo ⁊ mā sine forma. ¶ 11°. Deus est oipotens. Sed oipotētis est omnia posse facere. Deus ergo pōt oia facere. Et per ꝓsequēs pōt facere materiā sine forma. ¶ Sed incōtrariuz arguit. Mā omne qō pōt habere esse: ⁊ nō potest eē suuz esse: oportet ꝙ vel sit per se subsistens vel cōposituz ex materia ⁊ forma. Sed mā si habet esse nō pōt eē suuz esse: quia hoc ꝓpriū dei est. Ergo si mā habet esse: oportet ꝙ vel sit p se subsistēs: quod est absurdū: vel ꝙ sit cōpositū. Sz nō ex esse ⁊ essentia: cū essentia sit forma. Ergo ex materia ⁊ forma. Et sic mā erit id qō est: ⁊ erit totum cōpositum: quod est cōtra pbm 7°. huius.

Lec. 9. ⁊ Lec. 10.

Respondeo dicenduz ꝙ Scotiste dicunt: materiā posse esse actu p virtutez creātis sine forma. Et dicūt ꝙ dupliciter pōt intelligi materiā esse actu: vz vel actu entitatiuo vel actu formali ⁊ specifico. Materia autē ſm eos nō potest eē actu actu formali ⁊ specifico sine forma: bene tn pōt esse ens actu: actu entitatiuo sine forma quacunqz. ¶ Sed hec opinio mente capi nō pōt: lz ab aliquibus voce exprimat. Maz si materia posset esse actu sine forma: quocūqz modo per creationē: aut illa materia per se crearet: aut per alteram siue p accidens. Nō primū: quia sic sequeretur ꝙ creatio per se terminaretur ad alteram partē totius compositi: ⁊ nō ad totum compositum: quod est inconueniens: Quia id quod per se creatur: est id quod est. Quod cōuenit toti cōposito ſm phylosophuz 7°. huius: vel substantie per se subsistenti. Si vero dicatur ꝙ est creata ad creationem alterius: tunc oportet ꝙ sit creata ad creationem totius compositi. Et sic nō erit sine forma. ¶ 2°. Si materia esset ens actu absqz forma secluſa quacunqz operatione intellectus creati: vel esset ens sub aliqua specie: vel non. Si dicatur 2m: sequitur ꝙ aliquid erit in genere quod non erit in aliquo individuo alicuius speciei: ⁊ sic oportebit ꝙ Platonizare. Si vero detur primuz: seqūtur ꝙ habebit formam specificam: quia omne contentuz sub aliqua specie participat essentiam ⁊ formam speciei. Et sic erit ens actu: actu formali ⁊ specifico sine forma: quod implicat etiam ſm aduersarios. ¶ 3°. Quilibet actus essentialiter est forma: vt pz per phylosophū 5°. ⁊ 7°. huius. Si ergo materia est ens actu sine forma: erit ens actu sine actu: quod implicat. Ergo hoc nō potest fieri a deo: cum nō habeat rationem possibilis ⁊ factibilis. ¶ 4°. Nulla res potest esse in rerum natura quacūqz virtute sine actu: vt arguit Dᵉ ueus quo aliquid simpliciter est ens actu: quia nihil est actu: sine actu: sicut nihil est albuz sine albedine. Sed materia nō potest esse illud quo aliquid simpliciter est ens actu: quia oppositū actus cōuenit materie ſm essentiaz: vz esse in potētia. Igit materia nō potest esse quacūqz virtute sine forma. ¶ 5°. Forma materialis non potest fieri sine materia: vt aliqui etiaz aduersariorum cōcedunt. Ergo etiā materia nō pōt fieri sine forma quia plus dependet inesse mā a forma q̄ econuerso. ¶ 6°. Impossibile est eē aliquod ens actu: absqz omni opatione: vt etiā ipsi aduersarij cōiter concedunt. Sed mā sine forma nō posset hꝰ aliquā opationē: cum forma sit prinᵐ opationis. Igit idez vt supra. ¶ 7°. Sicut se habet quātitas ad figuras: ita se habet materia ad formas. Sed quātitas nō pōt esse p quācunqz virtutez absqz omni figura. Alias esset illimitata actu ⁊ infinita. Ergo ⁊ mā non pōt esse p quācunqz vtutem absqz omni foꝛa. ¶ 8°. Si mā haberet esse sine oi forma: vt illud esse: esset eē sbale vel accīntale. Nō. n. pōt dici ꝙ abstrahat ab vtroqz secluſa quacunqz opatione intellectus. Alias iter substantiā ⁊ accidēs esset mediuz. Quod est ꝺ pbm in huius. Nō pōt dici ꝙ sit esse accidētale: quia etiā ſm eos esse accidētale presupponit esse sbale i eodē. Si vero detur ꝙ sit esse sbale: sequit ꝙ habebit formaz substantialē: quia sicut nihil denoiatur habere esse accidentale nisi p formā accidentalē vtputa esse nigruz sine nigredine: ita nihil pōt habere esse substātiale nisi p formā substātialē: vtputa esse animatū sine aīa: ⁊ esse corporeuz sine corpore. Igit impossibile est māz esse sine quacūqz forma. Quod cōcedimus: vt etiā superiº tactū fuit in. 5. huius. q. 8. ar. 3. Et in hoc octauo. q. prima. ar. 2°. 4. q. 3ª. ar. 4. ad longum.

Ad primum igit dicendū negando minorez. Implicat. n. ꝺtradictionē materiā esse actu sine forma: quia ꝙplicat materiaz esse sine forma vt deductum est. ¶ Ad 2m. dicendū ꝙ aliquid dicit esse prius tēpore alio dupliciter. Unoº duratione. Alioº generatione. Verū est ꝙ illud qō est prius altero tempore duratione sic ꝙ est in vno tpe altero non existente: deus pōt illud ꝓducere sine alio. Nō autē illud qō est prius tēpore ⁊ generatione: ſm ꝙ ſbm generationis precedit terminū generationis. Et istoº nō opz ꝙ deus possit ꝓducere illud qō est prius: presertim dūmodo illud prius dependeat a cā 2ª. inesse formali ⁊ actuali. Mā autem vero nō dependet formaliter a subiecto. Unde deus potest facere accidens sine subiecto nō tamen materiaz sine forma. Sicut. n. nō potest facere aliquid esse sine hoc ꝙ habeat esse: sic nō potest facere aliquid habere esse actu sine actu: qui qdē actus est forma essentialiter: vt dictū ē. ¶ Ad quartum dicendum ꝙ nullus intellectus creatus potest intelligere materiā esse sine forma quodcunqz intelligatur ſm ꝙ est actu. Unde argumentū falsam minorem assumit. Nec potest intelligi prius sine posteriori si dependeat inesse actuali ab eo sicut dictum est. Unde minor etiam est ꝓtra pbm 2° physicoꝝ. ¶ Ad quintum ꝺ pius responsum est: qz ille articulus parisiensis intelligit de hijs que nō habent necessariam habitudinem ⁊ dependentiam adinuicem. Unde lz subiectum ⁊ ꝓpria passio realiter distinguantur: tamen deus nō potest facere subiectum sine ꝓpria passione. Similiter lz substantia creata ⁊ esse eius realiter distinguantur: vt ex supradictis pz: tamē deus non potest facere substantiam esse sine esse eius: qz ꝺtradictionez implicat. ¶ Ad sextum dicendum ꝙ materiam fuisse creatam informē potest intelligi dupliciter. Uno modo per carentiam cuiuslibet forme substantialis. Et sic implicat, contradictionem materiam esse creatā informem. Alio modo per carentiam debite ordinationis sub formis determinatis. Et sic materia prima fuit creata informis. Unde ratio non sequitur. ¶ Ad septimum dicendum ꝙ licet forma non sit causa formalis materie ex qua materia componatur: est tamen causa formalis totius compositi cui competit per se esse. Et est etiam forma causa formalis materie actuans eaz ⁊ informans ad actualitatem. ¶ Ad octauum dicenduz ꝙ deus ꝺ immediate per creantiam alterius creantis: tamen non creat eam immediate per carentiam forme a qua habet esse actu. Sicut enim deus nihil creat fine eē actu: ita nihil creat sine forma. Unde ratio illa procedit ex falsa imagine. ¶ Ad nonum dicendum negando maiorez ⁊ minorem. Licet enim subiectum precedat ꝓpriam passionē ordine nature: nō tn oportet ꝙ deus ꝓssit ꝓducere ſbm sine ꝓpria passiōe. Similr Augu. nō vult dicere ꝙ mā sit creata ante formā quācūqz: sed solū quātū ad debitā determinationē creaturarū. De quo clarius infert disputabit. ¶ Ad decimū dicēdū negādo assumptū. Qz sicut dicit Doc. S. in ꝓma parte. q. 66. ar. ꝓmo ad 3m. accidēs cū sit foꝛª: ē actus. Materia aūt ſm id qō est: est ens in poª. Uñ magis repugnat mātē eē in actu sine forma: q̄ acciděti eē actu sine ſbo. hec ille. Uñ negat assumptū. Qz plus dependet mā in eē a foꝛª ſbali: q̄ accidens a ſbo vt patet. Uñ rō nō segit. Deo igit laus ⁊ glia. Amē.

¶ Explicit liber octauus methaphysice.

Questio

¶Questiones magistri Dominici de flandria super libꝝ nonum methaphy. Aristo. vt super scriptuꝫ sancti Thome de Aquino.

¶Incipit liber nonus metha. in quo pbus determinat de ente fm qđ diuiditur per actū ⁊ potentiā ibi. De primo quidem igitur ente ⁊c.

¶Questio prima que correspōdet prime lectioni Doctoris Sancti in presenti libro: intitulatur de modis ipsius potentie.

¶Incipit prologus.

Onsideratiõe

c superius habita de ente fꝫ qꝫ diuidit in decē predicamēta: ⁊ hoc in duob⁹ libris precedētibus: cōsequēter in hoc nono libro: fm premissa cōsiderandum restat de ente fm qꝫ diuidit p actum ⁊ potentiam. ¶Que quidem consideratio erit tripler. ¶Nā primo considerandū est de potentia. ¶Scdo de actu. Et hoc in sexta lectione Doctoris Sācti: ibi. ¶Quoniā vero potētia ⁊c. ¶Tertio ꝯsiderādū est de cōparatione potētie ad actū. Et hoc in. 8ª. lectione eiusdē Doctoris Sancti: ibi. Qñ autem de potētia ⁊c. ¶Ratio autē ordinis predictarū ꝯsiderationū est manifesta. ¶Nā absolutū precedit respectiuū: sicut pfectū imperfectū. Ergo cōuenienter due prime cōsiderationes precedunt tertiā. Et lꝫ in diuersis simplr actus precedat potentiā: tn in eodē qđ educit de potētia ad actū: ipsa potentia precedit actū: vt infra in hoc nono libro ōclarabit. Jdeo prima ꝯsideratio cōuenienter pcedit secōdam. ¶Quantuꝫ ad primū duo occurrūt cōsideranda. ¶Primo ꝯsiderandū est: quot modis dicit potētia: ⁊ de dꝫia eoꝝ. s. modoꝝ ad inuicē. ¶Scdo vero ꝯsiderādū est: qualr potētia ⁊ actꝰ se habēt in eodem subiecto. Et hoc in tertia lectione: ibi. Sunt autez quidam ⁊c. ¶Quantū ad primū dupler occurrit cōsideratio fm duas primas lectiones Doctoris Sancti. ¶Nam primo cōsiderandum est de potētia absolute. ¶Secūdo vero comparatiue. s. cōparando potētias adinuicem. Et hoc in secūda lectione Doctoris Sācti: ibi. ¶Quoniā autez alie in animatis ⁊c. ¶Circa primū queruntur. 6. ¶Primo vtrum ad methaphysicuꝫ pertineat cōsiderare ens: fm qꝫ diuidit per potentiam ⁊ actum. ¶Secūdo vtrū ens cōuenienter diuidatur p potentiā ⁊ actuꝫ. ¶Tertio vtrū potentia dicat de suis modis vniuoce: aut equoce: aut analogice. ¶Quarto vtruꝫ potentia actiua ⁊ passiua sint vna ⁊ eadē potētia: vel due. ¶Quinto vtrū aliquid possit pati a seipso p se. ¶Sexto vtrū impoª sit ꝑria potētie: vel priuatiue sibi oppoat. ¶Ibi in phylosopho ⁊ Docto. Sancto. De primo qnidem igitur ente ⁊c. ⁊ est Lectio prima.

a **B primū** sic pcedit. Videt qꝫ ad methaphysicū nō pineat ꝯsiderare de ente: sed qꝫ diuidit p potentiā ⁊ actū. Nā potentia ⁊ actus dicuntur vt pluri. mū in hijs que sunt in motu: cū motus sit actꝰ existentis in potētia ex. 3°. phyticoꝝ. Sed ꝯsideratio metha. abstrahit a motu ⁊ a mā: vt i prima pte lib. 6. q. 5. ar. primo habitū est. Jgit ad methaphysicū nō pinet ꝯsiderare ens: fm qꝫ diuidit p potentiā ⁊ actū. ¶Pō 2°. ¶Potentia maxie ꝓprie dicit: que est in reb⁹ mobilib⁹: vt cōcedit hic Doc. S. Sed mobilia nō pertinent ad cōsiderationē prime phylosophie. Ergo idē qđ prius. ¶Pō 3°. In tertio phyticoꝝ determinat pbus de ente fm qꝫ diuidit p potentiā ⁊ actū. Ergo nō deberet hic in metha. determinare: cū methaphysica cōsideratio multū aliena sit a cōsideratione naturali. ¶Pō 4°. Potentia fm pbm in

Prima

presenti passu: ⁊ in qnto huius: est prim^m transmutationis in aliud: vel ab alio. Sed ꝯsideratio metha. aliena est ab omni transmutatione. Jgit ⁊c. ¶Pō 5°. ¶Phylosophus dicit hic i lra: qꝫ poª nō est vtilis ad pñtez ꝯsiderationez. ¶Nō. n. est vtilis ad id qđ volum⁹ nūc dicit textus. Ergo ad methaphysicum non pertinet considerare ens fm qꝫ diuiditur per potētiam ⁊ actum. ¶Sed contra est phylosophus in principio huius noni libri dicens. De primo quidem igitur ente ⁊c.

Respōdeo dōm qꝫ ad primū pbm ptiet cōsiderare de poª ⁊ actu. Quod sic pꝫ. ¶Primo rōne Cōmētatoris hic comento 9°: q fundat hic i textu. ¶Nā ars q hꝫ cōsiderare aliqđ sbm: necessario hꝫ ꝯsiderare ptes ei⁹ subiectiuas: i quas eēntialr diuidit. Sꝫ prim⁹ pbus hꝫ ꝯsiderare ens inqꝫtū ens: vt ex supra dictis pꝫ: qđ diuidit eēntialr vt dicit h Cōmētator p potentiā ⁊ actū. ¶Poª. n. ⁊ actꝰ diuidūt ens: ⁊ qōlibet genꝰ entis. Ergo prim⁹ pbus hꝫ cōsiderare potentiā ⁊ actuꝫ. ¶Pō 2°. ad primū pbm ptinet ꝯsiderare illa q ꝯsequūt ens inqꝫtū ens: cū ens inqꝫtū ens sit sbm hui⁹ scie. Sꝫ potentia ⁊ actꝰ cōsequūt ens iquātū ens: vt inuit h doc. S. ⁊ cōmētator. Ergo idē qđ prꝰ. ¶Pō 3°. Ad primū pbm ptinet ꝯsiderare prim^a veri entis. i. substātie: vt i. 7°. hui⁹ declaratū est. q. 4. ar. 4. Sed potētia ⁊ actꝰ sunt pn^a substātie. Quelibet. n. sba creata icludit potentiā ⁊ actū: vt infra patebit. Jgit ⁊c. ¶Pō 4°. Substātia nō fluit ex suis ꝓncipijs nisi exeūdo de potētia ad actū. Cū gº ad primuꝫ pbm ptineat ꝯsiderare de sba ⁊ de ꝓncipijs ei⁹: necesse ē ipsuꝫ determinare de potētia ⁊ actu. ¶Hee sunt rōnes Alberti magni in hoc nono libro capō primo. Ex quo pꝫ responsio ad quesituꝫ: vꝫ qꝫ ad methaphysicuꝫ pertinet ꝯsiderare ens: fm qꝫ diuidit per potentiā ⁊ actum. ¶Cōsiderandū est autem hic fm Docto. S. in capite huius libri: ⁊ fm Albertuꝫ magnum: qꝫ principalis intētio hui⁹ doctrine: nō est de potentia ⁊ actu fm qꝫ sunt in reb⁹ mobilibus soluꝫ: sed fm qꝫ cōsequūtur ens cōmune. Unde etiā in rebus imobilibus inuenit potentia ⁊ actus: sicut i rebus intellectualibus inuenit. Sed quia sensibilia que sunt in motu sunt nobis manifesta: magis p ea deuenire poterimus in cognitionem substantiarū reruꝫ imobiliū. De notioribus autem nobis prior debet esse speculatio. Jdeo prius determinat phylosophus de potētia que est in rebus mobilibus: ⁊ de actu ei correspōdēte: postea vero determinat de potentia ⁊ actu fm qꝫ sunt in rebus intellectualibus: que pertinēt ad substātias separatas. Jntendit ergo: vt cōcludit hic Doc. S. cōsideratio huius scientie versat circa potentiā fm qꝫ est in rebus mobilibus ⁊ in trāsmutatione principaliter: sed incidētaliter soluꝫ inquātum: vꝫ per eam in cognitionem aliaruꝫ potentiaruꝫ deuenire possum⁹. ¶Et p hoc pꝫ solutio argumētoꝝ tituli ¶Sequitur vbi supra in phylosopho ⁊ doc. S.

B secundū sic pcedit. Videt qꝫ ens nō conuenienter

a diuidatur in potentiaꝫ ⁊ actū. Nam membra bone diuisionis debēt esse opposita. Sed potentia ⁊ actus nō sunt opposita. Tū primo qꝫ simul sunt in eodē: vt infra dicit phylosophus qꝫ simul ⁊ semel aliquis habet potentiā edificandi: ⁊ actum ēdificādi. Tū secundo: qꝫ ex oppositis nō fit vnum p se Sed ex potētia ⁊ actu fit vnum per se. Tum tertio: quia quedā est potētia nō abijciens actum: vt phylosophus dicit in secundo de anima. Sed vnū oppositorum abijcit ⁊ destruit reliquum. Ergo potētia ⁊ actus nō sunt membra opposita. Et per ꝯsequens predicta diuisio est insufficiēs. ¶Pō 2°. Unum mēbrum diuisionis nō potest predicari de reliquo. Sed actus predicat de poª aliqua: vꝫ nālis potentia cum sit qualitas: est forma quedam: ⁊ per cōsequens actus: cū qlibet forma sit actus. Jgit ⁊c. ¶Pō 3°. Eadez mēbra nō possunt cōuenienter diuidere min⁹ cōmune ⁊ magis cōmune: qꝫ aut illa membra excederēt minus cōmune: aut excederentur a diuiso magis cōmuni. Quorū vtrūqꝫ est incōueniens. Sꝫ potētia ⁊ actꝰ diuidūt quod-

libet genus entis. Ergo non conuenienter diuidũt ens. ☩ 4°. Ens excedit potẽtiã ⁊ actũ.g° diuisio ẽ insufficiẽs probatio antecedentis. ℔ã aliqd est ens:qđ nõ est actus neqz po⁹. vz totũ ꝓpositũ.hõ.n.neqz est corpus neqz alia lz vtrũ includat. Igit̃ id qđ prius. ☩ 5°. Si potẽtia ⁊ act⁹ essent mẽbra opposita:aut opponerẽt ꝺrie aut priuatiue aut relatiue aut ꝺdictorie. ℳõ primũ cũ nõ semp ponant̃ in eodẽ gñe. ℐPotẽtia.n.calefactiua est de gñe qualitatis. Et calefactio actio est de genere actionis. ℳeqz 2m Alias mã qũe est potẽtia esset priuatio. ℳeqz 3m. Tũ primo qz relatiua sunt simul nã ⁊ tpe. Sed potẽtia precedit actuz: vt infra cõcedit phs. Tũ 2°. quia sicḥõ qui cõponitur ex potẽtia ⁊ actu:cõponeret̃ ex relationib⁹. Qđ videtur inconueniens. neqz 4m:cuz vtrũqz sit quid positiuz igitur actus ⁊ potentia nõ opponunt̃. Et per ꝺns diuisio est insufficiens. ☩ 6°. In perpetuis nõ differũt esse ⁊ posse fm phz in 3°. physicoꝝ. Sz ẽ ẽ qdã act⁹ ĩmo actualitas oĩum actuũ. ergo actus ⁊ potentia nõ opponuntur. ☩ 7°. Dens qui est purus actus est sua potẽtia fz scõla theologorũ. ergo idẽ quod ꝑus. ☩ 8°. Si predicta diuisio est sufficiens:maxime esset diuisio analogi in sua analogata aũt vniuoci in sua vniuocata. non primũ qz ens nõ ꝓ prius dicitur de potẽtia q̃ de actu: cũ actus sit pfecti⁹ ens q̃ po⁹. ℳeqz ꝓ pri⁹ dr̃ de actu q̃ de po⁹: cuz actus ꝑsupponat potentiã sicut operatio ꝑn̄m suũ. ℳeqz 2m. cũ inter potentiã ⁊ actum sit ordo nature. igitur diuisio est insufficiens. ☩ Sed incontrariũ arguit̃ ꝓ pbm ⁊ cõmẽtatorẽ ⁊ oẽs expositores phy in capite huius libri.

Respondeo dicendum q̃ ens reale creatũ qđ diuidit̃ in decẽ predicamẽta cõuenienter diuidit̃ per potẽtiã ⁊ actuz seu operatiõez a qua derivatũ est nomen actus vt infra declarabitur. nã mẽbra illius diuisionis. vz potentia ⁊ actus sunt opposita ⁊ euacuãt totuz posse diuisi. vz ipsius entis ⁊ simul sumpta conuertunt̃ cum diuiso. nam omne ens reale aut est ĩ potentia aut est in actu. Et potentia nõ est actus fm q̃ huiusmodi. ergo diuisio est sufficiens. ☩ Cõsiderandum est autẽ primo fm dñz antonelluz archyepm neapolitanum adducentẽ hic cõmẽtatorẽ ⁊ alexandruz: q̃ potẽtia ⁊ act⁹ opponuntur relatiue. Unde sub rõnibus formalibus suis opponunt̃ sicut pfectibile ⁊ pfectio. Tũ fm diuersa recipiũt̃ ĩ eodẽ:sicmã ⁊ for⁹ sũt ĩ eodẽ:qz aduenięte for⁹ mã remanet potẽtia subiectiua mãe:sz po⁹ respectiua destruit̃ vt quidã doc. dicunt. Quod intelligenduz est de respectu qui fundatur in materia. vt patet in potentia cuz priuatione formę:quia nullus intelligens diceret q̃ in cõposito non sit habitudo siue respectus materie ad formam quaz habet:sicut perfecti ad formã perficientẽ absqz tamen ꝓnatione. Uñ po⁹ passiua mãe vt alexander notat. põt accipi dupliciter. Uno° simplr vt dicit rõnẽ pfectibilis. 2°°. vt dicit rationẽ perfectibilis cum carentia pfectiõis. s. ꝑmo modo accipiatur:sic non repugnat sibi q̃ stet cum pfectione. Sed 2° modo sibi repugnat. Et hoc modo ũtelligitur cõmẽtator in primo physicoꝝ: vbi dicit q̃ potẽtia destruitur in aduentu formę. hec omnia ꝑdictus opinator ĩ hoc libro. q. 3ª. in prima conclusione. ☩ Consideranduz est vlterius 2°. q̃ si predictus doctor intelligat vt sua verba videntur sonare q̃ potẽtia ⁊ actus sint sicut relatiue opposita:ita q̃ sint relatiua fm esse:cõtradicit doctrine doc. S. qui expresse in pluribus locis dicit potentiã esse qd respectiuũ fm dici: vt pz in primo sentẽtiarũ di. 7. q. prima ar. 7. in corpore: vbi sic ait. Quidã dixerũt q̃ potẽtia simpliciter est ad aliud:nõ tm̃ ex parte actus:sed etiã ex pte ipsius potẽtie. ℐPotẽtia.n.dicit relationẽ principij. Sz hoc nihil est:quia potẽtia nõ est relatiuũ fm esse:sed solũ fm dici:ĩmo potẽtia significat etiã id qđ ẽ prinm:⁊ nõ tm̃ relationem principij. Hec ille. Idẽ ĩnuit breuius in questionibus de potẽtia. q. prima ar. primo. ad 3m. vbi sic ait: q̃ potẽtia dicit prinm:nõ qz sit ipsa relatio quã significat nomẽ principij:sed quia est id qđ est prinm. Hec ille forma liter. ☩ Cõsideranduz vlterius est tertio:fm Doc. S. in .q. de potẽtia: vbi supra in corpore articuli:q̃ potẽtia differt ab actu. Actus autẽ est dupler. s. primus qui est forma:⁊ secũdus qui est operatio. Et sicut videt̃ ex cõmuni hoiuz intellectu:nomẽ actus primo fuit attributũ operationi. Sic.n.quasi oẽs intelligũt actũ. Scõo autẽ erinrationi de fuit translatũ ad formã:inq̃tum forma est principiuz operatiõis ⁊ finis. Unde similiter duplex ẽ potẽtia. Una actiua:cui correspõdet actus secũdus qui dicit̃ operatio. Et huic primo nomẽ potẽtie videt̃ fuisse attributũ. Alia est potẽtia passiua:cui respõdet actus primus:qui est forma. Ad quã similiter videt̃ secũdario fuisse nomẽ potentie deuolutũ. Sicut autez nihil patit̃ nisi rõne passiue:nihil agit:nisi ratione actus primi qui est forma. Hec ille formaliter. ☩ Cõsiderandum est 4°. fm Doc. San. sũ per secundũ de anima q̃ actus dicitur dupliciter. Uno modo sicut est actus. Alio modo sicut cõsiderare est act⁹. Et differẽtia horũ actuũ ex potẽtijs ppendi põt. Dicitur .n. aliqs in potẽtia gramaticus añq̃ acgrat habitũ grammatice discẽdo vel ineniẽdo. Que qdẽ potẽtia in actũ reducitur: quãdo iã aliquis habet habitũ scientie. Sed tũc ite rum est in potẽtia ad vsum habitus: cũ nõ cõsiderat in actu. Et de hac potẽtia in actum reducit̃ cũ in actu cõsiderat. Hec ille formaliter. L. 6. t. 6.

Ad primũ igit̃ dicenduz q̃ quando dicit̃: q̃ mẽbra diuisionis debẽt esse opposita: nõ est intelligendũ de oppositione ppie dicta. s. fm per oppositas res: sed p oppositas rationes. Sed intelligenduz est de oppositione cõmuniter sumpta: vz pro omni repugnãtia formali. Sufficit.n. q̃ mẽbra diuisionis habeãt rationes formales repugnãtes. ℐPotẽtia autẽ ⁊ act⁹ habent diuersas rationes formales. Constat.n. q̃ alia est ratio potẽtie: ⁊ alia est ratio actus. Ideo sunt mẽbra opposita. Et lz ex potentia ⁊ actu:si materialiter sumãtur nunq̃ ex ipsis fiat vnũ per se:tamẽ si formaliter sumãtur nunq̃ opponũ fit vnuz. ℳeqz sunt in eodem fm idem inq̃tuz opponuntur. Secus autẽ si materialiter sumãtur. ☩ Ad 2m. dicendum q̃ actus secũdus. s. operatio: qui opponit̃ potentie naturali: nõ predicat̃ de ipsa potẽtia. ℳam potẽtia naturalis nõ est operatio: sed bene est actus primus. ℐPotentia enim actiua: ⁊ actus qui dicit̃ forma: nõ repugnãt: vt dicit Doc. S. ĩ prima parte. q. 25. ar. primo. Immo potentia prima fundat̃ in actu: quia vnũquodqz agit fm q̃ est in actu. ☩ Ad 3m: dicẽduz q̃ potẽtia est actus possunt dupliciter cõsiderari. Uno modo transcẽdenter: sine ĩ eo truz cõmunitate. Et sic diuidũt ens. Alio modo fm q̃ cõtrahunt̃ ad determinatuz genus entis. Et sic diuidũt qđ libet genus entis. Unde ratio laborat ĩ equiuoco. ☩ Ad 4m. dicendũ q̃ lz totum cõposituz nõ sit actus: est tamen in actu p formã. Uel potest dici q̃ cõposituz est potentia ⁊ actus: nõ fm se totũ: sed fm diuersas eius partes. Uñ idem fm idem nõ erit actus ⁊ potẽtia. ☩ Ad 5m. ꝑz solutio ex dictis in secũdo notabili. ☩ Ad 6m. dicendum q̃ illa auctoritas debet intelligi de potẽtia passiua: vt expse dicit Doc. S. in de potẽtia. q. 1. ar. 1. ad 6m. ℐPotẽtiaz autem passiuã ⁊ esse: nõ differre in perpetuis: põt intelligi dupliciter. Uno° fm realitatem. Alio° fm durationẽ. Uerum est q̃ esse ⁊ posse: in ꝑpetuis nõ differũt q̃tum ad durationẽ. Differunt tamen realiter ⁊ formaliter. ☩ Ad 7m. dicendum q̃ ens qđ hic diuidit̃ur: est ens reale creatum qđ diuiditur per potentiã creatã ⁊ actuz creatũ. Unde de presens diuisio nõ se extendit ad potentiã diuinaz que est increata: nisi fm quãdam ꝓportionem. Attribuitur.n. po⁹ actiua deo: quia pfectionẽ dicit ĩ creaturis. Quicqd enim in creaturis perfectionez dicit: maxime deo debet attribui: vt infra patebit. ☩ Ad vltm dõz q̃ predicta diuisio: est diuisio analogi in sua analogata. ℐPer prius. n. ens dicitur de potentia q̃ de actu: ordine generationis. Ordine vero perfectionis per prius dicitur de actu q̃ de potẽtia: vt infra patebit in articulo sequenti.

☩ Sequitur in ℐPhylosopho ⁊ Doctore Sancto ibi. Quod quidem igitur ⁊c. In cõmentatore cõmento 2°. ibi. Quoniam autem potentia agere ⁊c.

Ad tertium

¶ Dtertiū sic ꝓceditur. vꝟ ꝙ poſ nō nō dicaſ analogice de ſuis modis qui aſſignatur in textu. ¶Nam dicit hic pbus. ¶Harum autem quecūqz dr̄ equiuoce dimittantur. Videſ ergo ꝙ potentia dicaſ equi uoce de ſuis acceptionib⁹. ⁊ per cōſequens non analogice ¶ Ꝑ.2°. ¶Illud quod dicīt de vno ꝓprie ⁊ de alio ſiliter dinarie non dicitur de eis analogice ſed mere equiuoce: vt patet de cane reſpectu ſuorū ſignificatorum ſm ꝙ de claratum eſt in expoſitione fallaciaꝝ. Sed potentia dicīt de aliquo ꝓprie ⁊ de alio ſimilitudinarie: vt expreſſe dr̄ hic in textu pbi ⁊ in cōmentatore. Ergo ⁊c. ¶Ꝑ.3°. Ubi eſt analogia ibi eſt reductio oium membroꝝ eius ad vnū primum. Sed nō oēs modi potentie hāt reductionez ad vnū. ¶Nam aliquid dicitur hr̄e potētiaz ſecūdū quā nō ꝑt cōſtat ꝙ talis potentia nō reducitur ad potentiaz actiuaz ad quā oēs alij modi videntur hr̄e reductionem. ¶Potentia enim actiua eſt principium tranſmutationis in alio in quantum eſt aliud. Ergo potentia ſm quam non contingit tranſmutari aliquid non reducitur ad eam. Ergo vide tur ꝙ potentia non dicitur analogice de omnibus modis potentie. ¶Sed contra eſt pbus in textu: ibi. Quod qui dem igitur potentia dr̄ multipliciter.

Reſpōdeo dicendū ꝙ potentia vt patuit. ſ. huius.q.13.ar.3. dicitur de qui buſdam ſimilitudinarie: de quibuſdaz vero dicitur pro prie. ¶Nam quedaz ſunt poſſibilia vel potentia non propē aliquod principium quod in ſeipſis habeāt: ſed propter ſi militudinem quādam: ſicut patet in geometricis ⁊ logi cis. In geometricis enim dicitur ꝙ linea poteſt in ſuū q̄ dratuz: ⁊ ꝙ numerus trinarius poteſt in nouenariuz qui eſt quadratuz eius. ¶Nam ter tria faciunt nouem. Unde radix quadrati habet ſimilitudinez aliquaz cū materia ex qua fit res. Et propter hoc per quādā ſimilitudinē dr̄ po tens in quadratum: ſicut materia dicitur potēs in rez. In logicis aūt dicuntur aliqua poſſibilia eſſe vel impoſſibilia non propter aliquā potētiā: ſed ex eo ꝙ aliquo modo ſūt aut non ſunt. Dicuntur enim poſſibilia quorum oppoſita contingit eſſe vera. Impoſſibilia vero quoꝝ oppoſita nō contingit eſſe vera. Et hec diuerſitas eſt propter ſuam ha bitudinem predicati ad ſubiectuz. qō quandoqz eſt repu gnans ſubiecto: ſicut in impoſſibilib⁹: quandoqz vō non ſicut in poſſibilibus. ¶Potentia ergo de huiuſmodi mo dis de quibus dicitur non propꝛie ſed ſm quādam ſimi litudinez dicīt equiuoce ⁊ nō analogice: vt innuit hic pbs Cuius rō eſt: qz potentia dicitur de illis modis ſm diuer ſas rationes: quarum vna non habet reductionem ad alte ram: vt ex ſe patet. Ergo de eis dicitur potentia equiuo ce ⁊ non analogice: qz vbi eſt analogia: ibi eſt ordo. Que dam vō dicuntur poſſibilia vel potentia propꝛie eo ꝙ ba bent aliquod principium in ſeipſis: ⁊ hoc ſz multos mo dos ſm quos oēs de illis dicitur potentia nō equiuoce: ſed analogice. Quod ſic pz qz potentia dicīt de illis mo dis ſecundū prius ⁊ poſterius ⁊ omnes habēt reductio nē ad vnū p̄m modū poc. ergo poſ dr̄ analogice ō illis mo dis ⁊ non mere equiuoce. Conſequentia pz per locum a deſcriptione. ¶Ꝓo declaratiōe minoris cōſiderandū eſt hic ſm pbm ⁊ Doc. S. ꝙ omnes potentie ꝓprie di cte cōueniunt in hoc ꝙ quelibet earum eſt prin^m quoddā Et reducuntur ad aliquod primū ex quo omnes alie po tentie dicuntur. ¶Nam quedam eſt potentia que eſt prin cipium actiuū: quod eſt principiuz tranſmutatiōis i alio inquātū aliud. Et talis dicitur poſ actiua. Dicitur autez in quantum aliud: qz poſſibile eſt ꝙ principium actiuum ſit ſimul in ipſo paſſo: ſicut cum aliquid mouet ſeipſum. nō tamen ſm idem eſt mouens ⁊ motū agens ⁊ patiēs. Ad iſtud autem principium quod dicitur potentia actiua: re ducuntur alij modi potentie. Secundo enim modo dici tur potentia paſſiua que eſt principium tranſmutationis quo aliquid mouetur ab alio inquantum eſt aliud. Et di citur notanter inquantū eſt aliud: qz ſi idem patiatur a ſe ipſo: non patitur ſm ꝙ aliud. ¶Hec autem potentia redu citur ad primam: qz paſſio ab agente cauſatur. Ideo potē tia paſſiua reducitur ad actiuaz. Alio° dr̄ potentia quidaz habitus impaſſibilitatis eius quod eſt in deterius: hoc eſt in corruptionem ab alio inquantū aliud. ſ. a principio trāſ mutatiuo quod eſt principium actiuum. ¶Manifeſtū eſt enim ꝙ etiam iſte modus potentie dicitur per compara tionem ad aliquod principium efficiens in nobis paſſio nem. Unde ſicut in ſecundo modo dicitur potentia propē principium quo aliquid poteſt pati: ita in iſto dicitur po tentia propter principium quo aliquid nō poteſt pati. vn de cuz paſſio dependeat ab actione: opz ꝙ in diffōne vtri uſqz iſtorum duoꝝ modorum ponatur diffinitio prime potentie. ſ. actiue. Et ita iſte due potentie reducuntur ad primam. ſ. actiuā. Alio° dicuntur potentie non ſolum per ordinem ad facere ⁊ pati: ſed per ordinem ad hoc: quod eſt bene facere ⁊ bene pati. Sicut dicimus aliquem po tentem ambulare non quia poſſit ambulare quoquo mo do: ſed eo ꝙ poſſit ambulare bene ⁊ faciliter. Et eoduer ſo dicimus de claudicante ꝙ nō poteſt ambulare. ¶Manifeſtum eſt autem ꝙ ſicut in bene agere includitur agere: ⁊ in bene pati includitur pati: ita in ratione harum potentiarum. ¶Ex quo patet ꝙ omnes iſti modi potentiaruz reducuntur ad vnum primum. ſ. ad potentiam actiuaz. ⁊ per cōſequens talis multiplicitas potentie non eſt ſm eq uocationem: ſed ſm analogiam. Hec omnia Doc. S. in lectione ſm pbm in preſenti paſſu. ¶Sed inſtabat diſci pulus. ¶Nam quicquid predicatur de aliquo aut predica tur equiuoce vel vniuoce vel denoiatiue: vt pz per pbm in ante predicamentis. Sed potentia de predictis modis non predicatur denoiatiue neqz vniuoce: vt ex predictis pz. Ergo p̄dicaſ equoce. Et per ꝓns talis multiplicitas ē multiplicitas ſm equiuocationē. ¶Dicendū ꝙ predi catio equiuoca poteſt ad preſens ſumi duplr̄: vt in prima parte huius operis declaratū eſt li.4.q.2.ar.4.vꝫ. cōiter ⁊ proprie. Cōmuniter ſumitur ſm ꝙ diſtinguitur cōtra vniuoce predicari ⁊ denominatiue. Et ſic ſe extendit ad analogice predicari. Unde analogum vocatur equinocuz a conſilio: vt patet in predicamentis. Et iſto mō potentia predicatur equiuoce de predictis modis. Sed proprie ſumitur predicatio equiuoca ſm ꝙ diſtinguitur contra p̄ dicationem analogicam: que dicitur ſm Doc. S. predi catio mere equiuoca. Et iſto modo potentia non predi catur equiuoce de illis modis ſed analogice: vt ex addu ctis pz. ¶Ad argumēta igiē pz ſol° ex dictis.

¶Segtur in pbo ⁊ Do. S. ibi palam igiē gdem.

¶ Dquartum sic ꝓceditur. Uꝟ ꝙ potētia actiua ⁊ paſſiua ſint vna ⁊ eadē po^a. ¶Nā aliqs dr̄ hr̄e po tētiā patiēdi eo ꝙ hz potētiā vt aliō patiaſ ab ipſo: vt dr̄ in pñti lectione. Sed ex eo ꝙ aliqs habet potē tiam actiuā habet potentiaz vt aliud patiatur ab ipſo. Er go potentia paſſiua eſt eadez realiter cū potentia actiua: cū potentia patiendi ſit potentia paſſiua. ¶Ꝑ.2°. ¶Pbs dicit in textu. ¶Manifeſtum quidem eſt ꝙ ſunt vna poten tia faciendi ⁊ patiendi. Ergo idē ꝙ prius. ¶Ꝑ.3°. Duo accidentia eiuſdem generis ſpecie diſtincta nō poſſunt eē in eodem ſbo ſimul. Sed potentia actiua ⁊ paſſiua poſſūt eſſe ſimul in eodē: vt pz de medico ſeipſum ſanante. Er go cū potentia actiua ⁊ paſſiua ſint eiuſdem generis. vꝫ. qualitatis: relinquitur ꝙ non differant ſaltē ſpecie. ¶Sz in cōtrarium arguitur. ¶Naz idem nō ordinatur ad ſeipm Sed potentia paſſiua ordinatur ad actiuaz vt ex dictis pa tet. Ergo potentia actiua eſt alia a potentia paſſiua. ¶Ꝑ. 4°. Si eadem eſſet potentia actiua ⁊ paſſiua: ſequēretur ꝙ idem ſm idem ageret ⁊ pateretur: ⁊ ſm idem aliqō eſſet ſimul in actu ⁊ in potentia. Quod eſt inconueniens Igitur ⁊c. ¶In contrarium etiam eſt pbus in textu.

Reſpondeo dicenduz ꝙ aliquid dicitur ha bere potentiaz patiendi dupliciter. ¶Uno modo communiter ex eo. vꝫ. ꝙ habet po tentiam vt aliud patiatur ab ipſo. Et iſto modo potentia

passiua est idem realiter cum potētia actiua: vt probat pri mum argumentum. Ex eo enim q̄ aliquid habet poten tiam actiuam: habet potentiam vt aliquid patiatur ab ipso. Alio modo aliquis potest dici habere potentiā pa tiendi proprie. vt. q. ipsum habet per se potentiaz vt pa tiatur. Et isto modo sunt quodammodo vna ꝛ quodāmo do non. Sunt enim vna potentia vnitate ordinis: cū vna ordinetur ad alteram. Non tamen sunt vna potentia rea liter. Quod probatur per pḡm. Q̄z potētia actiua ꝛ pas siua sunt in diuersis subiectis. Nam potentia passiua est in patiente quia patiens patitur ꝓpter aliquod principiū in ipso existens. Et huiusmodi est mā: que dicitur poten tia passiua. Nihil enim aliud est potentia passiua q̄z prin cipium patiendi ab alio: vt ex dictis patet. Sed potentia actiua est in agente vt calor in calefactiuo ꝛ ars edificato ria ī edificatore. Ergo potentia actiua ꝛ passiua realiē dif ferunt. ¶ Sed instabat discipulus contra aliqua adducta Nam poª passiua vt dicit hic Doc. S. ꝛ Lōmē. fm pḡm est ipsa materia. Sed mā nō est in aliquo subiecto: cū nō sit accīs. Solū enim accidentis est esse in ſbo. Ergo ma le dictum est q̄ potentia actiua ꝛ passiua sunt in diuersis subiectis. ¶ ℣. 2°. ¶ Potentia intellectiua est potētia pas siua. Et tamen non est materia. Ergo male dictum est q̄ potentia passiua est materia. ¶ ℣. 3°. Forma substan tialis: vt patet de anima rationali non est sua potentia: vt probat Doc. S. in prima parte. q. 77. articulo primo ꝛ in pleriſq̄ alijs locis. Ergo a fortiori forma accidenta lis calefactiui non est potentia calefactiui. Ergo male di ctum est q̄ calor est potentia actiua existens in calefacti uo. ¶ ℣. 4°. Ars edificatoria est habitus quidam. Ergo non est potentia cum potentia ꝛ habitus distinguantur. Insufficienter ergo de hoc dicitur q̄ ars edificatoria est potentia actiua existens in edificatore. ¶ Dicendum est ad primum q̄ subiectum quantum ad presens potest ac ipi dupliciter. Uno modo pro subiecto accidēt̄s: in quo accidens ꝛ subiective. Alio modo accipitur pro suppoſi to siue composito. In proposito autem sumitur subiectū secundo modo ꝛ non primo modo. ¶ Dicendum ad se cundum q̄ duplex est potentia passiua. Quedam est que est principium patiendi ab alio passione corruptiua. Et talis potentia dicitur materia. Alia est potentia passiua: que est principium patiendi ab alio passione perfectiua sicut potentia intellectiua. Et talis potentia non semper est materia nisi forsan materia in qua. ¶ Dicendum ad tertium negando consequentiam. Nam vt dicit Doctor S. in prima parte. q. 77. ar. primo. ad tertium actio est ipsi⁹ compoſiti sicut ꝛ ipsum esse. Existentis enim est age re. Compoſitum autem per formam substantialem ha bet esse substantialiter. ¶ Per virtutem autem que conse quitur formam substantialem operatur. Unde sicut se ha bet forma accidentalis actiua ad formam substantialez ip sius agentis vt calor ad formam ignis: sic se habet poten tia anime ad ipsam animam. Hec ille formaliter. Licet igitur forma substantialis sit simplicior q̄am forma acci dentalis ꝛ non intendatur neq̄z remittatur: tamen nō po test esse immediatum principium operationis: cum ope ratio sit de genere accidentis sicut ꝛ principium eius: ꝛ non forma substantialis. ¶ Principium autem immedia tum alicuius operationis ꝛ ipsa operatio debent eē eius dem generis entis. hoc est si vnum sit substantia: ita ꝛ al terū. Et si vnum sit accidens: ita ꝛ reliquum: vt patet p Doc. S. in de anima. q. vnica ar. 13. vbi sic ait. De poten tia vero passiua manifestum est q̄ potentia passiua que est ad actum substantialem: est in genere substantie: ꝛ q̄ est ad actum accidentalez est in genere accidentis per re ductionem sicut principium: ꝛ non sicut species comple ta quia vnumquodq̄z genus diuiditur per potentiam ꝛ actum. Unde potentia homo est in genere substantie: ꝛ potentia album est in genere qualitatis. Hec ille. Et sub dit ibidē ad. 11. dicens q̄ ipsa anima est in potentia ad for mas intelligibiles. Sed ista potentia non est essentia ani me: sicut nec potentia ad statuam que est in ere est essen tia eris. Esse enim actu ꝛ potentia non sunt de essentia rei quando actus non est essentialis. Materia vero prima ē in potentia ad actum substantialez qui est forma. Et ideo ipsa potentia materie est ipsa essentia eius. Hec ille for maliter. Ex quibus patet q̄ duplex est potentia passiua. Quedam est que est ad actum substantialem. Et talis est in genere substantie ꝛ non differt ab essentia: sed est sua essentia. Alia est que est ad actum accidentalem. Et talis est in genere accidentis: ꝛ differt ab essentia. Et ly anima sit in potentia etiam ad suas potentias: non tamen est in potentia ad illas per potentiam distinctam ab essentia eius. ¶ Unde anima est principium mediatum opera tionis. Forma vero accidentalis potest esse principium immediatum ipsius operationis. Unde non est simile. De hijs etiam supra dictum est in prima parte huius ris. lib. 5. q. 13. ar. primo ꝛ. q. 15. ar. 2. ¶ Dicendum ad quartum q̄ non accipitur hic potentia stricte vt distingui tur contra habitum: sed communiter pro omni illo quod potest esse aliquod principium alicuius operationis vel passionis.

Ad primum igitur ꝛ secundum patet solu tio ex dictis. ¶ Ad tertium di cendum negando suppoſitum: quia potentia passiua que dicitur materia non est accidens: neq̄z de genere qualita tis. ¶ Neq̄z etiam potentia actiua ꝛ passiua sunt in eodē per se ꝛ fm idem sed per accidens.

¶ Sequit in Doc. S ibi. Et q: poª actiua ꝛ passiua.

a **B quintum** q̄ aliquid possit pa ti a se. Nam aliquid mouetur a seipso: vt pa tet de animali quod mouet. Ergo aliquid po test pati a seipso: cum moueri sit quoddam pati. ¶ ℣. 2°. Medicus sanat seipsum. Ergo patitur a seipso. ꝛ sic idem quod prius. ¶ Sed dicebat q̄ medicus non sanat seipsum per se sed per accidens: quia per se loquendo cui ineſt principium agendi: ei non ineſt principium patien di: licet ei insit per accidens. ¶ Contra. Dicit enim pḡs in prohemio primi libri huius diuine pḡie q̄ medicus per se sanat ꝛ non per alios. Illud enim quod conuenit medico fm artem medicine: per se ei conuenit. Ergo cū do sanat seipsum fm artem medicine: per se sanat ꝛ non per accidens. ¶ ℣. 2°. Natura est principium mouendi eius in quo est per se ꝛ non fm accidens: vt patet secūdo pḡie. Ergo illud quod mouetur a se: mouet etiā per se. Et per cōsequens aliquid patitur a se ꝛ etiam p se. ¶ ℣. 3°. Aqua calefacta frigefacit seipsam. Ergo patitur a seip sa. ¶ ℣. 4°. Semen seipsum alterat effectiue: vt dicit Io tus ꝛ Antonius Andree. Ergo aliquid potest pati a seip so. ¶ ℣. 5°. Subiectum cansat in se passionem effectiue ergo patitur a seipso. ¶ ℣. 6°. Hzane mouetur deo fm generante corrupto. ergo non mouetur a generante: cum generans non sit. ergo mouetur a seipso. ꝛ sic idem quod prius. ¶ ℣. 7°. Si nihil posset agere in seipsum aut pa ti a seipso: hoc esset quia requiritur distantia situs inē mo torem ꝛ motum siue inter agens ꝛ patiens. Sed hoc est falsum: vt patet de angelo mouente celum ꝛ de igne cō burente ligna. Ergo videtur q̄ aliquid possit pati a seipso. ¶ Sed contra est pḡus in tertu dicens q̄ nihil patitur idem a seipso. ¶ In contrarium etiam est pḡs in. 7. phy sicorum. ¶ Similiter Doctor Sanctus ꝛ Albertus ma ginus ꝛ cōmentator in presenti passu.

Respondeo dicendu⁹ vt deducit hic Do. S. fm physosophum q̄ quia potentia actiua ꝛ passiua sunt in diuersis, manifestuz ē q̄ per se nihil patitur a seipso: inquantum aliquid aptuz na tum est agere aut pati. ¶ Per accidens autem contingit ali quid pati a seipso: sicut medicus sanat seipsum non vt me dicū: sed vt infirmū. Ideo ät non patitur aliqd a seipso q̄ se: q: per se loquēdo cui ineſt pn̄m agēdi ñ iest ei principiū patiendi: nisi fm accidens vt dictum est. Hec ille. ¶ Cō fiderandum est autez primo secundum Doctoz ē sanctuz i principio septimi physicorum: ubi hec materia diffusius

pertractat

pertractatur secundum Doctores naturales: ꝙ per se po
test accipi dupliciter. Uno modo cõmuniter ſm ꝙ oppo
nitur ei tantum ꝙ est per accidens. Et isto modo illõ qõ
monetur ſm partem dicitur moueri per se. Alio modo
proprie sumitur ſm ꝙ opponit ei quod est per accidens
et eiqõ est ſm partem. Et hoc dī p se primo. Licet ergo
aliquid moueat aut patiat a se p se pmo modo. i. per alte
rum: nihil tñ monetur aut patitur a se p se. Scõo modo
hoc est p se prio: vt patet phus .7°. phyſicorum. Quia il
lud quod quiescit ad quietem alterius: non põt mouere
seipsum per se pmo. Sed omne mouens seipsum gescit
scente: vt deducit philosophus. 7. phyſicoꝝ. Ergo nihil
mouet a se p se p°. ¶ Considerãdum est vlterius 2° ꝙ p
accidens põt accipi dupliciter. Uno modo cõiter ſm ꝙ
opponit tm ei qõ est per se p°. Et isto modo qõ mouet
a seipso ſm partem: dicit moueri p accidens et non p se:
vt vult hic philosophus et Doc. S. Alio modo accipit
proprie ſm ꝙ distinguit ꝓtra id qõ est per se pmo et ꝓtra
id qõ est p se 2°. i. per alterum. Et isto modo qõ patitur
aut mouet a seipso non p° sed p partem: dicit p se mo
ueri: et non semp mere p accidens. ¶ Considerandum ē
hui ſm sniam Scoti cõcludit: ꝙ aliquid põt mouere se
ipsum per se p°. Et ad auctoritatem phi. 7. phyſicorum
vbi concludit ꝙ nihil potest mouere seipsuꝫ. primo dicit
ꝙ equinocat de primo. Nam primo vt ipse dicit duplici
ter sumitur. Uno modo vt diuiditur contra per partem
Et quod sic ineſt primo: remouetur ab eo cui ineſt si re
mouetur ab eo quod est aliquid eius. Et ideo nihil sic p°
mouetur: si aliqua eius pars quiescat. Alio modo sumit
primo vt dicit precisionem et adequationeꝫ cause: eo mo
do quo triangulus habet tres primo. Quod autẽ sic ineſt
alicui primo: nõ remouetur ab eo si remouetur ab eo qõ
est aliquid eius. Naꝫ triangulus nihilominus habet tres
licet pars trianguli puta vnus angulus non habeat tres.
Est ergo intentio philosophi ibi ꝙ nihil mouet seipsum
primo vtraqꝫ primitate: quia sequeretur contradictio. ſ.
ꝙ quiesceret ad quietem partis et non quiesceret. Nam
quiescente parte non posset moueri primo primitate pri
ma. Et tamen non repugnaret sibi moueri primo secun
da primitate: vt patet ex predictis. Sed ex hoc nihil mali
sequitur contra nos: quia poterit aliquid moueri a seipso
secunda primitate tantum: vtputa quia habet in se virtu
tem qua potest se mouere effectiue et equinoce. Qõ eniꝫ
sic monetur a se primo non oportet ꝙ quiescat ad quietez
partis que est aliquid eius. Hec ille formaliter. ¶ Sed
contra hanc opinionem sic arguitur. Nam quando aliqd
mouetur a se primo: aut accipitur primo vt idem est qõ
adequate: secundum ꝙ distinguitur contra per alterum
vt accipit phus primo posterioꝝ. vel accipitur pri
mo abusiue. vꝫ. ſm ꝙ se extendit ad per alterum: ita ꝙ il
lud quod conuenit alicui per alterum dicatur sibi conue
nire primo. Sed hoc est abuti termino. Si autem acci
piatur secundo modo: sic aliquid potest moueri a se pri
mo: primo ideſt per alterum: gloſa oꝛlianensis optimus
latro. i. peſſimus: niſi forte trãſumptiue dicitur ẽt
S. supra in quinto huius: bonum trãſumptiue dicitur ẽt
in malis: sicut dicitur bonus latro. Hec ille. ¶ Hec di
ſtinctio huius opinatoꝛis de primo diſcrepat niſi in voce
a distinctione Doc. S. õ p se: vt dicit hic Antonellus ar
chiepiſcopus. Si vero accipiatur primo modo ly primo
sic impossibile est ꝙ aliquid possit a se moueri per se pri
mo. Quod sic patet. Nam quando aliquid monetur a se
ipso: aut patitur a seipso: idem erit mouens et motum.
Uel ergo illud idem secundum se totum erit mouens et
motum: aut secundum vnam partem erit mouens et se
cundum alteram motum. Non potest dici primum: qa
sic idem secundum idem esset in actu et in potentia: quia
vnumquodqꝫ mouet seu agit secundum quod est in actu
et secundum ꝙ monetur seu patitur est in potentia: quod
ē inꝯueniens maximum secũdum philosophum in pre
senti libro. Si vero dicatur secundum: sequitur de neceſ
sitate ꝙ non mouet se: neqꝫ monetur a se primo: sed per
alterum. i. per partem. ¶ Sed ad hanc rationem respon
det predictus opinator dicens: ꝙ quando dicitur idem se
cundum idem est impossibile simul esse in actu et in po
tentia: concedo istam accipiendo potentiam et actum vni
formiter si formaliter formaliter. si virtualiter virtuali
ter. Tunc falsum est quod subsumitur in proposito. Nã
quando aliquid mouet se cuꝫ sit actio equinoca et nõ vni
noca: non potest dici ꝙ sit in actu formali. Sed est in actu
virtuali et in potentia formali. Et ista non repugnant.
Unde reputo impossibile idem esse in actu et in poten
tia vniformiter acceptis. Hec ille. ¶ Sed contra vnum
quodqꝫ agens agit per suam formam. Sed per formam
vnumquodqꝫ est actu formaliter. Ergo vnumquodque
agens siue equinocum siue vninocum agit secundum ꝙ
est in actu formaliter. ¶ Licet autem agens equinocuꝫ
non sit actu tale: qualis est effectus suus formaliter. Sed
virtualiter solum vt sol non dicitur calidus formaliter si
cut aer calefactus per solem sed virtualiter solum: tamen
producit effectum suum quemcunqꝫ inquantum est for
maliter in actu per suam formã. Et sic euaſio nulla. ¶ P
2°. Confirmatur propositum alia ratione. Nam due rea
les relationes oppoſite realiter non possunt simul esse in
eodem secundum idem virtute illius maxime. videlicet
quod oppoſita non possunt simul esse in eodem secunduꝫ
idem. cum vnum deſtruat reliquum. Sed ipsius moti
ni ad id quod monetur et conuerſo sunt due reales rela
tiones realiter oppoſite. Ergo non possunt esse in eodem
secundum idem. Quod tñ sequeretur si idem moueretur
a seipso vel a seipso pateretur per se primo. Ergo hoc eē est
impossibile. videlicet ꝙ aliquid moueatur per se primo
accipiendo primo vt philoſophus accipit sicut deductuꝫ
est. ¶ Sed hanc rationem soluere nitutur prefatus opi
nator dicens: ꝙ non est inconueniens relatiões reales op
positas fundari in eodem fundamento non simpliciter sed
aliqualiter illimitato. Ubi nota ꝙ quedam sunt relatiões
oppoſite reales que sunt incompossibiles in eadem natu
ra et ſuppoſito: vt sunt relationes cause et causati. Huius
ratio est: quia causatum realiter dependet a causa. Idem
autem non potest a seipso realiter dependere. Quedam
vero sunt relationes oppoſite reales que sunt iõpossibi
les in eodem suppoſito. non tamen in eadem natura illi
mitata: vt sunt relationes producentis et producti in diui
nis. Ratio huius incompossibilitatis est quia producens
est prius origine producto. Idem autem suppoſitum nõ
potest esse prius origine seipso. Quedam vero sunt rela
tiones oppoſite que neutro modo sũt incompossibiles. sic̃
relationes mouentis et mobilis. Cuius ratio est. Qz om
nis inꝯpossibilitas talis relationum realium reducenda
est ad aliquam priorez. Et vbi illa prio: non inuenit: ibi
nec ista posterior includitur. Nunc autem inꝯpossibili
tas in primis duobus membris reducitur ad oꝛdinẽ seu
dependentiaꝫ essentialem vel originis. Sed in isto tertio
membro reducitur dependentia taliuꝫ relationuꝫ ad de
pendentiaꝫ accidentaleꝫ. Non est autez inconueniens idẽ
suppoſitũ dependere a se accidentaliter. ¶ Ad formam
dicenduꝫ ꝙ fundamentuꝫ relationuꝫ mouentis et mobi
lis quando aliquid mouet se iꝫ non sit simpliciter illimita
tum. est tamen secundũ quid aliqualiter illimitatuꝫ. quia
idem se habet in ratione mouentis et mobilis: licet aliter
et aliter. Hec ille formaliter. ¶ Sed hec respõsio nõ eua
cuat argumentuꝫ. quia duo realiter oppoſita secundum
idem esse in eodem est omnino impossibile secundũ phy
loſophum. Ad quam auctoritatem non est responſum.
Unde siue sit oꝛdo accidentalis siue essentialis: ista aucto
ritas habet veritatem. Ergo ipossibile est dicere ꝙ due
relationes reales oppoſite fundentur in eodem suppoſi
to super eodem fundamento proximo. cuꝫ diuersitas rea
lis ipsarum relationum requirat diuersitatem fundamen
torum. ¶ Si autem dicatur ꝙ aliter et aliter sunt cõpoſſi
biles in eodem suppoſito quia secunduꝫ aliud est mouẽs

ꝛ secundum aliud est motum: habetur intentuꝫ. vꝫ. ꝙ nō per se primo idem mouet seipsum sed per alterum vt declaratum est. ¶Considerandum etiam est quarto ꝙ in p̄dicta solutione opinatoris ponuntur aliqua ex quibus sequitur contradictio in dictis suis in questione prima huius libri. Nam hic dicit ꝙ relationes cause ꝛ causati sunt incompossibiles in eodem supposito ꝛ natura: qꝫ nihil realiter potest dependere a seipso. Causatum autem realiter dependet a causa vt dicit: ꝑm ꝙ ex adductis pꝫ. Superi? vero in eadem questione dicit ꝙ subiectum causat in se ꝙ priam passionem quia omnis potentia pure passiua est ī potentia contradictionis: vt dicitur in hoc nono infra. Sꝫ subiectum non est in potentia contradictionis ad passionē aliter inesset sibi contingenter: ꝛ per consequens non essꝫ scibile per demonstrationem. Ergo ꝛc̄. ¶Habet ergo subiectum aliquam potentiam actiuam respectu passionis. ¶Hec ille formaliter. Ex quo habetur ꝙ subiectum causat actiue ꝛ effectiue suam passionem in eodem supposito. Quo presupposito sic arguitur. Idem non potest esse causa sui ipsius vt hic dicit: cum nihil realiter dependeat a seipso. Sed subiectum ꝛ propria passio secundum scolam scoti ꝛ predicti opinatoris sunt idem realiter. Ergo subiectum non est causa actiua sue passionis. Et per consequens subiectum non habet virtutem actiuam respectu passionis: cuius oppositum dicit: vt ex predictis patet. ¶Considerandum est vlterius quinto ꝙ predictus opinator concludit vbi supra ꝙ grauia ꝛ leuia mouēt se ad vbi effectiue. ¶Sed istud stare non potest. quia si grauia ꝛ leuia mouerent se: aut vna pars integralis moueret aliam: vel forma moueret materiam. ¶Non primum quia sunt corpora homogenea. ¶Neqꝫ secundum quia tali forme non competit agere sine corpore: cuꝫ actiones sint suppositorum secundum phylosophum in prohemio huius methaphyfice. Non ergo mouentur a seipsis sed a generante: quod cum dat formam dat ꝛ per se cōsequentia ad formam. ¶P̄. 3°. Accipiatur minimum illius grauis. Arguitur sic. ¶Hoc mouet se: ꝛ mouetur a se. Ergo idem secundum idem erit mouens ꝛ motum: ꝛ per cōsequēs in actu simul ꝛ in potentia ꝑm idem. Quod est inconueniens. ¶Si autem dicatur ꝙ forma mouet ꝛ materia mouetur: vnde nō sequitur ꝙ secundum idem aliquid sit mouens ꝛ motum. ¶Cōtra. Si forma moueret: sequeretur ꝙ haberet per se operationem: ꝛ per cōsequens haberet esse per se subsistens: cum actiones sint subsistentiū. Et sic forma lapidis esset per se subsistens. Quod est contra phylosophum septimo huius. Non ergo grauia habent in se principium actuū ideſt effectiuum: licet habeant in se principium actiuum ideſt formale. vt in secūdo physicorum disputatum est.

Lectio. 7.

Ad primum igitur dicendum ꝙ animalia ꝛ moueant se per se quia non mere per accidens: non tamen mouent se per se primo: sed per alterum: cum omne mouens seipsum secundum phylosophum diuidatur in partem per se mouentem ꝛ partem per se motam. ¶Ad secundum responsum est in obiciendo. ¶Ad tertium dicendum ꝙ licet medicus p se sanet infirmum: non tamen per se sanat medicuꝫ. Vnde ratio non sequitur. ¶Ad quartum dicendum ꝙ licet entia naturalia moueantur per se: non tamen mouentur a se vt declaratum est. ¶Ad quintum dicendum ꝙ aqua calefacta non frigefacit se per se: sed per accidens. ¶Ad sextum dicendū ꝙ semē non alterat se per se p̄o sed per alterum. ¶Ad septimum dicendum ꝙ subiectum per formam effectiue producit suam passionem non per realem transmutationez: sed per naturalem cōcomitantiā. Vnde quia subiectum effectiue producit in se passionem vt Antonius Andree hic probat: necessario sequitur ꝙ subiectū non sit idem realiter cuꝫ ipsa passione vt dictū est. ¶Ad octauum dicendum ꝙ licet grauia moueantur generante substantialiter corrupto: remanet tamen in eis virtus indita a generante: ratione cuius dicuntur moueri a generāte. ¶Ad vltimum dicendum ꝙ aliquid non posse agere in seipsum: nō patitur propter indistantiaꝫ situalem: ꝛ quia idem non potest esse in actu ꝛ in potentia secundus idem: vt dictum est.

¶Sequitur in phylosopho ꝛ Doc. S. ibi. Et in potentia. Et cōmentator cōmento. 3°. Priuatio autem dicitur multipliciter.

a **B sextum** sic proceditur. videt ꝙ in potentia nō priuatiue opponatur potentie. Nam pbus dicit in textu ꝙ impotentia potentie cōtraria est. Ergo non opponitur ei priuatiue. ¶P̄. 2°. Priuatiue opposita habent fieri circa idem: vt patet in post predicamentis. Ergo si impotentia ꝛ potentia priuatiue opponantur: cuꝫ qꝫ conuenit potentia ei potest conuenire impotentia. Sꝫ consequens est falsum. Nam potentia attribuitur deo ꝛ nullo modo impotentia. Igitur ꝛc̄. ¶P̄. 3°. Impossibile est hominem esse asinum propter aliquam impotentiam. Et tamen talis impotentia nulli potentie opponitur priuatiue: cum non sit dabilis aliqua potentia secundum quam possibile sit hominem esse asinum. Ergo impotentia non opponitur priuatiue. ¶Sed contra est phylosophus in textu dicens. Et impotentia ꝛ impossibile huiusmodi potentie contraria priuatio est. Quare eiusdēz ꝛ ꝑm idem oīs potentia ꝛ impotentia est. ¶Priuatio autē dicitur multipliciter ꝛc̄.

Respondeo dicendum ꝑm Doc. S. in presenti lectiōe ꝙ hic philosophus determinat de impotentia dicens ꝙ impotentia que est cōtraria dicte potentie ꝛ impossibile qō dicitur secundus huiusmodi potentiam est priuatio potentie. Hoc autem dicit ad differentiaꝫ impossibilis quod significat aliquem modum falsitatis: quod nō dicitur secundum aliquas impotentiam: sicut nec possibile ꝑm aliquam potentiam. Et quia priuatio ꝛ habitus sunt eiusdem ꝛ secundū idē necesse est ꝙ potentia ꝛ impotentia sint eiusdem ꝛ secundū idem. Et ideo quot modis dicitur potentia tot modis dicitur priuatio ei opposita. ¶Considerandum est autem primo ꝙ priuatio multipliciter dicitur. Uno enim modo quicquid nō habet aliquid siue sit aptum natum habere illud siue non potest dici priuatum. Sicut si dicam lapidem priuatum visu: eo ꝙ nō habet visū. Alio° dicitur priuatū solū qō est aptum natuꝫ habere aliquid ꝛ nō hꝫ. Et hoc dupliciter. Uno° vniuersaliter quādocūqꝫ nō habet visū. Et hoc dupliciter. Uno° vniuersaliter quādocūqꝫ nō habet visū. Sicut si dicatur canis priuatus visu quandocūqꝫ nō habet visū. Alio° si nō habet quando aptus natus est habere. Et hoc iteruꝫ diuersificatur. Nam vno° aliquis dicitur priuatus eo ꝙ nō habet aliquid aliquo determinato mō scilicet perfecte ꝛ bene. Sicut cum vocamus cecuꝫ eum qui nō videt bene. Alio° quādo nō habet oīno. Sicut dicimus priuatum natum visu eum qui oīno visum nō habet. Quandoqꝫ vero in ratione priuationis includitur violentia. Unde ꝙdam dicūtur priuari: quando per violentiam amittit ea que nata sunt habere. ¶Hec omnia Doc. S. formaliter in presenti lectiōe circa finem ꝛ pbus sententialiter in textu. ¶Cōsiderandum vlterius est scdo ꝙ illud qō dicitur aptum natum habere aliquid: est in duplici differentia. Nam qōdam est qō aptū natū est habere nō scdz spēm sed ꝑm genus trīn. Sicut talpa quia est aīal: apta nata est habere visum. nō autem inquātū talpa. Aliud est qō ē aptum natum habere aliquid ꝑm propriam speciem. Sicut canis dicitur aptus natus habere visum nō semper sed in tempore determinato a natura vt dictuꝫ est. ¶Patet ꝙ ex predictis ꝙ impotentia est priuatio potentie potissime illius potentie que dicitur potentia actiua a forma principium habens: vt hic dicit albertus magn? capitulo tertio. Hec autem oīa vt idez dicit ibidez planissime ostensa sunt in quinto libro huius sapientie vbi de natura ꝛ distinctiōe priuationis dictuꝫ est.

Ad primū ergo dicendū ꝙ contrariuꝫ accipitur dupliciter. Uno° proprie. vt distinguitur contra priuationez. Alio° cōiter. vꝫ. pro quocūqꝫ opposito

cūqz oppositō. Contrariū autez accipitur hic in textu scdo modo ꝛ non primo modo. vnde cōsequentia non valet: ¶Ad secundum dicendum ꝑm Doc. S. in de potentia. q. ꝓma ar. ꝓmo ad. 17. ꝙ potentie dicitur esse cōtraria pri natio. i. impotentia. Non tamen de cōtrarietate facienda est circa deum mentio: qz nihil quod est in deo habet con trarium: cum non sit in genere. Hec ille. ¶Ad tertiuz pz solutio ex dictis: quia argumentum procedit de impossi bili quod non dicitur ꝑm aliquam impotentiam: sed scdz discoherentiam terminoꝝ. Unde maior est falsa ꝛ ar gumentum non concludit.

¶Questio scda. De comparatione potentiaꝝ adinuicem secundum differentiam earum. Que cozrespondet secun de lectioni Doc. S. Et cōmē. cōmen. 4. ibi ꝛ scientia est potentia.

a **Deinde** considerandū est compara tiue de potentia: post absolutam eius considerationez comparando vz. potentias adinuicem. ¶Circa quod dupler occurit consideratio. Uaz primo considerandum est de differentia potentiarum adinuicem: ꝑm differentiam eoꝝ in quib⁹ sūt. ¶Secundo considerandum est quomodo potētia ꝛ act⁹ sunt simul vel non sunt simul in subiecto: ibi. Sunt autem quidam ꝛc̄. ¶Circa primum queruntur tria. ¶Primo vtrum diuisio potentie hic posita a philosopho sit sufficiens. vz. potentiarum quedam est rationalis ꝛ quedam irrationalis. ¶Secundo vtrum potentie rationales eedez se habeant ad opposita. ¶Tertio vtrum potentie irrōnales possint se habere ad opposita.

¶Sequitur in pbo ꝛ Doc. S. ibi. Quoniaz autem hec quidem in inanimatis ꝛc̄. ꝛ est lec. 2ª.

a **Et primum** sic proceditur. Uidet diuiditur per potentiam rōnalem ꝛ irrationalem posita hic a philosopho non sit sufficiens ꝙ diuisio potētie quia tam potentia rationalis quā irrationalis est principium transmutandi in aliud inquantuz est aliud vt expz se dicit hic pbus in textu. Sed non omnis potentia est huiusmodi quia potentia materie ad formaz nō est principiū transmutandi in aliud ꝑm ꝙ aliud est. Et tamen est potentia. Ergo talis diuisio potentie est insufficiens: quia diuisum excedit membra diuidentia. Quod est contra pbum in scdo posteriozum ꝛ contra Boetium in libro diuisionum. ¶Ꝑ 2º. Omnis potentia est irrōnalis. Ergo nulla potentia est rationalis: consequentia patet per locuz ab oppositis. Antecedens probatur: qz potentia irrationalis dicitur potentia naturalis. Sed quelibet potentia est nālis. Ergo quelibet potentia est irrationalis. Probatio medie. Nam omnis ratio natura quedam est: cuz non sit aliquid cōtra naturam ipsius ratiocinantis. Ergo potentia rationalis dicitur potentia naturalis. quod fuit probandū. ¶Ꝑ 3º. Aliqua est potētia etiam actiua que reperitur in aliquo quod nec est rationale nec irrationale: vt patet de deo de angelis ꝛ de celo proprie loquendo. Ergo illa diuisio nō vacuat totam naturam diuisi ꝛ per consequens nō est bona. ¶Sed cōtra est pbus in textu ibi. Quoniam autem alie inanimatis insunt ꝛ alie animatis ꝛc̄. Et paulo post subiungit. Manifestum est aūt quoniam ꝛ potentiaꝝ alie quidem erunt irrationabiles: alie vo cum ratione ꝛc̄.

Respondeo dicendum ꝙ potentiarū quedam est actiua: quedam vero passiua. vt ex dictis patet. Potentia autem actiua que est principium transmutationis in aliud inquantum est aliud cōuenienter diuiditur per potentiam rationalem ꝛ irrationalem. Quod probatur tali ratione pbi. Nam ois potentia actiua vna ꝛ eadem existēs vel potest se habere ad oppositum: vel est determinata ad vnum effectum. Si primum: sic est potentia rationalis. Si secundū: sic est potentia irrationalis. Ars enim medicine que est potentia actiua: vt patet per diffinitionem potentie actiue se habet ad oppositum. s. ad infirmitatem curandam ꝛ ad sanitatem faciendā. Sed calor qui est potentia irrationalis: solum calefacit per se loquendo: cuius per accidens possit esse causa frigiditatis: inquantum aperiendo poꝛos facit exalare interius calidum vel materiam humoris calidi consumendo ipsum calidum destruit ꝛ per consequens infrigidat. Que autem sint potentie rationales exponit pbus dicens ꝙ omnes artes factiue vt fabriles ꝛ edificatiue ꝛ cetere huiusmodi quarum actiones in materiaz exterioꝛez transeunt ꝛ etiam oēs scientie que. s. non habent operationez in materiam exterioꝛem transeuntem: sicut morales scientie ꝛ logice omnes huiusmodi artes potentie quedaz sunt qz sunt principia transmutationis in aliud inquantū aliud. Quod est diffinitio potentie actiue. ¶Ex quibus patet ꝙ non accipitur hic potentia a philosopho stricte. vz. ꝑm ꝙ potentia distinguitur contra habitum: sed accipitur communiter. vz. vt se extendit ad habitus ꝛ ad omne quod potest esse principium operationis. ¶Considerandum ē autem primo secundum philosophum hic ꝛ secundum Doc. S. ꝙ cum potentie sint principia agendi ꝛ patiendi que quidem principia sunt tam in animatis ꝙ in inanimatis: potentiarum quedam sunt in inanimatis: ꝛ quedā sunt in animatis ꝛ in anima ꝛ anime intentionem siue rōnem habente. Ex quo concludit pbus predictam diuisionem potentie. vz. ꝙ potentiaruz quedam sunt irrationales: alie vero cum ratione. ¶Considerandus vlterius est secundo scdm Doc. S. hic ꝙ quia animata componūtur ex corpore ꝛ anima. Principia autem agendi ꝛ patiendi que sunt in corpore animato nō differunt ab bijs que sūt in inanimatis. Ideo philosophus postꝙ dixit ꝙ quedaz potentie sunt in animatis: addit ꝛ in anima: qz. vz. principia agendi ꝛ patiendi que sunt in anima manifeste differunt ab bijs que sunt in rebus inanimatis. Et iterum partes anime plures sunt: quarum quedam non multum differunt in agendo ꝛ patiēdo a rebus inanimatis que vi nature operantur. Nam partes anime nutritiue ꝛ sensitiue impulsu nature operantur. Sola autem pars rationalis domina est sui actus: in quo differt a rebus alijs animatis ꝛ inanimatis. Et ideo postꝙ philosophus dixit in anima: addit ꝛ anime rationem habente: quia. s. illa principia animatoꝝ a principijs inanimatoꝝ specialiter differunt que sunt in parte anime rationalis. Hec ille.

Ad primum igitur patet solutio ex dictis: quia hic diuiditur potētia actiua. Unde ratio non sequitur. ¶Ad secundum dicendum sicut etiam dictum est supra in primo huius. q. 2. i. 2ᵐ. 3ᵐ ꝙ naturale potest accipi dupliciter. Unoᵐ vt distinguitur contra violentum. Et sic potentia rationalis dicitur potētia naturalis. Et illo modo ratio natura quedam est. ꝛ sic non omnis potentia naturalis est irrationalis. Alio modo accipitur naturale vt distinguitur cōtra rationale. Et illo modo omnis potentia naturalis est irrationalis. Uaz autem primo modo. Unde ratio laborat in equiuoco.

¶Ad tertium dicendum ꝙ potētia que attribuitur deo ꝛ angelis potest dici rationalis. Et licet in eis non sit ratio accipiendo proprie rationem. vz. secundum ꝙ distinguitur contra intellectum: cum proprium ipsius rationis sit discurrere: tamen in eis est ratio secundum ꝙ ratio accipitur pro intellectu: vt patet per Doc. S. i primo sententiarum di. 25. q. prima ar. primo ad quartum: vbi sic ait. Rationale accipitur dupliciter. Quandoqz enim sumitur stricte ꝛ proprie: secundum ꝙ ratio dicit quandam obumbrationem intellectualis nature vt dicit Isaac ꝙ ratio oritur in vmbra intelligentie. Quod patet ex hoc ꝙ statim non offertur sibi veritas: sed per inquisitionem discurrendo inuenit. Et sic rationale est differentia animalis: ꝛ deo non conuenit nec angelis. Quandoqz vero sumitur communiter pro qualibet cognitione virtutis non imprese in materia. Et sic conuenit communiter deo ꝛ angelis ꝛ hominibus. Hec ille. Et in prohemio libri posteriozū sic ait. Duo primi actus sunt ipsius rationis: secundum

q̄ ratio est intellectus quidam. ¶Hec ille. ¶Potentia autem que est in celo si comparetur ad angelum mouentem ipsum potest dici rationalis. Tñ si comparetur ad corp̄ celeste est irrationalis.

¶Sequitur in phylosopho ꝛ Doc. S. ibi. Causa vero quia ratio est scientia ꝛc̄.

a **Secundum** sic p̄cedit. Uī q̄ potentie rōnales non possint se habere ad oppsita. Nam si potentia rationalis se habēt ad oppsita: sequeret q̄ aliquis simul posset agere oppsita. Sed cōsequens ē falsum: vt dicit infra pbus. Ergo ꝛc̄. ¶Patet sequela: q̄ talis potentia nō magis determinatur ad vnū oppositū q̄ ad reliquum. ¶P̄. 2°. Scōz pbm in ethycis qualis vnus quisq; est talis finis videtur ei. Ergo voluntas non potest in oppsita: cum non possit velle nisi bonū. ¶P̄. 3°. ¶Potentie sensibiles dicuntur potentie rationales sm phylosophum primo ethycor. Et tamen ipse non possunt ad oppsita. Ergo non est vniuersaliter verū q̄ potentie rationales possint ad oppsita. ¶P̄. 4°. ¶Potentia rationalis nō pōt simul ad oppsita. Ergo oportet q̄ determinetur. Sz potentia determinata nō videtur esse nisi vnius oppositi. ¶Potentia ergo rōnalis inquantum potentia est vnius oppositi tm̄. ¶P̄. 5°. Deus ꝛ angeli habent potentiam rōnalem vt dictum est. Et tamen non possunt non velle bonum. Ergo idem quod prius. ¶Sed contra est pbus in textu vbi supra. Et cōmentator cōmēto. 4°.

Lect. 20.

Respondeo dicendū q̄ potētia rōnalis potest se habere ad oppsita. Qō sic declarat Doc. S. hic sm pbm. Nam scīa que est potentia rationalis: est quedam ratio rei scite. Sed eadez rō manifestat rem ꝛ eius priuationē: lz nō similiter: q̄ p̄mo manifestat ipsam rem: sed per posterius eius priuationē sicut per rōnem visus per se cognoscitur primo ipsa visiua potentia: ꝛ ex consequenti cognoscitur cecitas que nihil aliud est q̄z carentia visionis in subiecto apto nato. Qz igitur scientia est quedam ratio rei scite in aīa: necesse ē q̄ eadem sit scientia p̄riorum: vnius quidez per prius ꝛ sz se: alterius vero per posterius. Sicut medicina per prius est cognitiua ꝛ factiua sanitatis: per posterius autem infirmitatis. De ratione enim rei in anima est q̄ est vnius oppositoꝝ scōm se: ꝛ alterius sm accidens. Et sicut dictuz ē de priuatione: eadem ratio est de cōtrario. Sicut enim ablatio visus manifestat cecitatem: ita per ablationem vni⁹ cōtrariorum manifestatur alterum cōtrarium. Oium enī cōtrariorum vnum est sicut perfectum: ꝛ alteruz sicut imperfectum ꝛ priuatio alterius. ¶Nigrum enim est quasi p̄uatio albi. Et frigidum est quasi priuatio calidi. ¶Patet ergo q̄ eadem scientia se habet ad cōtraria. Et cum scientia sit potentia rationalis: sequitur q̄ potentia rationalis se habet ad contraria. ¶Hec omnia Doc. S. in lectione secūdū sententiaz pbi. ¶Hoc idem adducit. Doc. S. super primo libro de aīa lectiōe antepenultima sm sententiam pbi in fine vbi sic ait. Qō cognitio habeatur per paucioza patet: q̄z cuz compositum cōstet ex aliquo perfecto ꝛ imperfecto: rō cognoscendi imperfectum est perfectum. Et cum cōtraria reducantur in priuationem ꝛ habitum: sufficiens est altera pars. s. illa que se habet per modum habitus ꝛ perfecti ad cognoscendum seipsam ꝛ alteram partez q̄ est per modum priuationis ꝛ imperfecti. ¶Nam per rectum diiudicamus ꝛ cognoscimus ipsum rectum ꝛ etiam obliquum. Cautio enim idest regula est illud per quod habetur indicium de vtroq;. ¶Per obliquum vero nec ipsum cognoscimus nec rectum. Non ergo fuit necesse animam facere. i. eam componere ex omnibus elementis: sz ex duobus. s. ex igne et terra: ꝛ per hec cognosceret ꝛ seipsam ꝛ contraria: sicut per ignem cognosceret calida ꝛ frigida ꝛ per terram sicca ꝛ humida. ¶Hec ille. ¶Hoc idez adducit in. 12. q. 100. ar. 6. ad secundum. ¶Sed instabat discipulus. Nam si potentia rationalis libere se habeat ad oppsita: aut talis libertas esset ab intellectu: vel a voluntate. ¶Non primum: quia sic sequeretur q̄ intellectus esset liberior voluntate. Quod est falsum. ¶Neq; secundum: quia ratio rei scite nō est in anima rationem voluntatis: sed ratione intellectus. ¶Dicendum secundum eos diū quolibeto quarto questione vltima articulo vlt⁹ q̄ voluntas comparata ad essentiam ꝛ naturam anime rationalis habet q̄ sit libera radicaliter ꝛ primordialiter. Comparata vero ad intellectum habet q̄ sit libera ex proximo Sed ipsa comparata ad seipsam habet q̄ sit libera formaliter. ¶Pro cuius declaratiōe considerandum est primo secundum eundem ibidem: q̄ radicaliter libertas agendi competit rebus ex immaterialitate sue essentie vel nature. quia talia possunt se conuertere: ꝛ possunt se ipsa in aliquid ordinare vel non ordinare: ꝛ per cōsequēs possunt libere agere vel non agere. Sed ex forma apprehensa per intellectum: habet voluntas huiusmodi libertatem ex proximo. Nam intellectus conuertēs se supra speciem albi intelligit album ꝛ oppositum albi. ¶Ratio ergo quare potentie rationales se habent ad oppsita ꝛ quare habentes rationem sunt liberi in agendo: est quia per eandem speciem intelligibilem intelligunt hoc ꝛ oppositum. Et ideo nos sumus liberi ad agendum hoc ꝛ oppositum vel non agendum hoc ꝛ oppositum. ¶Sed querebat discipulus rationem: quare per eandem speciem intelligibilem intelligimus hoc ꝛ oppositum eius: cum oppositoꝝ diuerse sint forme. ¶Ad quod respondet egidius vbi supra dicens: q̄ ratio huiⁿ est: quia talis forma siue species recipitur in re immateriali potēte se conuertere supra se ipsam. Ex qua conuersione format sibi diffinitionem ꝛ conceptum quo intelligit hoc ꝛ oppositum: quia qui bene diffinit: contraria cōsignat: vt dicitur in. 6. topicoꝝ. Dominium igitur actus vt possimus hoc ꝛ oppositum reducitur in formam apprehensam representantem hoc ꝛ oppositum. Sed forma apprehensa q̄ possit propie representare hoc ꝛ oppositum reducitur in imaterialitatē essentie vel nature: per quam possumus nos conuertere in huiusmodi formam: vt possimus intelligere hoc ꝛ oppositum. Quare libertas actionis ex proximo: est ex forma apprehensa per intellectum per quam possimus intelligere hoc ꝛ oppositum. Sed radicaliter ꝛ primordialiter talis libertas prouenit ex immaterialitate nature seu essentie: per quam potentia est conuersiua supra formaz apprehensam: vt possimus per eam intelligere hoc ꝛ oppositum. ¶Et si arguatur. Ipse intellectus de se est immaterialis. Ergo totam libertatem habet voluntas ab intellectu. ¶Dicendum q̄ immaterialitas potentie reducitur in immaterialitem essentie. Naz potentia ideo dicitur immaterialis. quia recipitur in subiecto immateriali. Intellectus enim quia non est virtus organica neq; virtus in corpore existens tanquam in subiecto: sed est in ipsa essentia anime que caret materia: dicitur immaterialis. ¶Considerandum vlterius est secundo secundum eosdem ibidem quod postquam intelligimus naturam immaterialem ꝛ potentiam cognitiuam supra seipsam conuersiuam apprehendentem formam per quam potest cognoscere hoc ꝛ oppositum: si non plus p̄cedimus talis natura sic existens erit indeterminata ad agendum. Ne igitur ponamus in natura aliquid ociosuz oportet nos dare preter duo predicta. videlicet. preter naturam animē ꝛ intellectum aliquam potentiam per quam natura talis possit se determinare vt agat hoc vel oppositum. Huiusmodi autem potentia est voluntas. Unde ipsi voluntati ineſt libertas ex immaterialitate nature in qua fundat radicaliter ꝛ primordialiter: sed ex forma apprehensa ex proximo: ꝛ ex se ipsa formaliter. ¶Ex quo patet solutio ad instantiam discipuli: quia non sequitur q̄ intellectus sit liberior quam voluntas. sed q̄ est indeterminatior. Non enim ineſt libertas voluntati ex intellectu vel ex forma apprehensa secundum omnem modum: vt ex dictis patet. ¶Considerandum est vlterius tertio secundum Antonium Andree quod voluntas alicuius respectu obiecti potest necessitari. Quia capiendo rationem formalem obiecti non potest ipsuz non velle. Dicit enim

Franciscus in primo sententiarum q̄ si ipsa voluntas capiatur vt passiua ⁊ receptiua: sic potest necessitari. Sed si accipiatur vt actiua ⁊ productiua: sic non potest necessitari: sed libere se habet ad opposita. ¶Utrum autem libertas que ponitur in potentia rationali sit in suscipiendo actū vel eliciendo tantum. De quo etiam agit ad longuz Herueus in primo magno quolibeto questione prima articulo primo. ¶Considerandum vlterius est quarto secundum Egidium dominum Antonellum ⁊ Antoniū Andree q̄ hec distinctio de potentia rationali ⁊ irrationali reducitur ad illam distinctionem que est inter naturam ⁊ voluntatem: quia intellectus ⁊ voluntas possunt comparari ad actus proprios: vel ad actus aliarum potentiarum inferiorum. Comparando ergo ad actus aliarum potentiarum intellectus dicitur rationalis. Comparando autem ad actus proprios: intellectus cadit sub natura: ⁊ non habet in potestate sua intelligere ⁊ non intelligere. Voluntas vero opposito modo se habet ad actuz proprium eliciendum. Unde productio in diuinis q̄ est per modum nature est illa cuius principium est intellectus. ¶Considerandum vlterius est quinto secundum Alexandrum quod potentie rationales se habent ad multa: ⁊ non sunt determinate ad vnum. Quod patet. primo quia ipsius intellectus qui est potens omnia facere ⁊ fieri vt patet tertio de anima. Secundo ex natura diffinitionis: quia qui bene diffinit: contraria assignat: vt patet in sexto topicorum. Ratio enim agit per conceptum. Et vnus conceptus dat intelligere rem ⁊ suum oppositum. Tertio patet ex natura contrarietatis: quia licet duo contraria non possint simul esse in eodem effectu: possunt tamen simul esse in eodem conceptu. Et ideo agēs per cōceptum potest simul plura agere secunduz q̄ ly simul determinat hoc verbum agere. ¶Considerandum vlterius est sexto q̄ aliqua potentia dicitur rationalis dupliciter: vt patet in primo ethycorum. Uno modo per essentiam. Alio modo per participationem. Per essentiam autem dicitur aliqua potentia rationalis dupliciter. Uno modo proprie. Et sic solus intellectus est potētia rationalis per essentiam: ⁊ voluntas est potentia rationalis per participationem. Aliter voluntas esset idem quod intellectus essentialiter. Quod est falsum: vt patet per Doctorem Sanctum in prima secunde questione quinquagesima sexta articulo sexto ad secundum. Et questione quinquagesimanona articulo quarto secundum: vbi dicit: q̄ voluntas est rationale per participationem. Et. q. 60. in corpore in fine Et. q. 61. ar. 2. in corpore in fine. Et ad secundū vbi dicit q̄ rationale per participationez diuiditur i. f. in voluntatem inconcupiscibilem: ⁊ in irascibilez. Dicitur enim voluntas potentia rationalis per participationem quo ad similitudinez actus cum concupiscibili ⁊ irascibili: qz. f. in actu suo fertur ad extra: ⁊ dirigitur a ratione. Alioq̄ dz aliqua potentia rōnalis per essentiā accidētia in parte intellectiua: vt distinguitur a parte sensitiua. Et sic potentia rationalis per essentiam est voluntas ⁊ intellectus ⁊ potentia rationalis per participationez est appetitus sensitiuus: qui regitur a potentia rationali per essentiam. f. ab intellectu ⁊ voluntate: que sunt in parte rationali: sicut potentia irascibilis ⁊ cōcupiscibilis: que sunt natē obedire rationi: dicūtur potentie rationales per participationem. Quando ergo dicitur q̄ potentia rationalis se habet ad oppositа: intelligendum est de potentiis que communiter dicuntur rationales per essentiam. f. de bijs que sunt in parte rationali videlicet de intellectu ⁊ voluntate: ⁊ non de bijs que sunt in parte sensitiua: que dicuntur rationales per participationem tantum.

Ad primū igitur ⁊ ad omnia alia argumenta patet solutio ex dictis.

¶Sequitur in philosopho ⁊ Doc. S. ¶Quoniam vero contraria.

a **D tertium** sic proceditur. Uidet q̄ potentia irrationalis possit se habere ad opposita. Nam appetitus bruti est potentiar irrationalis: siue naturalis. Et tamen ratione ipsius irascibilis ⁊ concupiscibilis: ita potest appetere sicut non appetere. Ergo potentia irrationalis se habet ad opposita. ¶ꝑ 2°. Potentia solis est potentia irrationalis. Et tamen potest in oppositа: qz per vnum ⁊ eundem calorem dissoluit glaciem: ⁊ constringit lutum. Ergo idem quod prius. ¶ꝑ 3°. Potentia frigefactiua non solum per se frigefacit: sed potest esse causa caloris. ¶ꝑ 4°. In rebus etiam naturalibus datur contingens ad vtrumlibet. Ergo potentia irrationalis potest se habere ad opposita. ¶Sed contra est philosophus in textu: potissime ibi. Quoniam vero contraria ⁊c.

Respondeo dicenduz q̄ duplex est potentia irrationalis. Quedam est passiua: vt materia. Et talis habet potentiā simul ad plures formas: de qua potentia non est hic ad propositum: vt dictuz est in primo articulo presentis questionis. Alia est potentia irrationalis activa. Et talis vt dicit hic philosophus: est ad vnum tantum determinata. Manifestū est enim vt deducit hic Doc. S. q̄ res naturales operantur per formas sibi inherentes. Non autem possunt eidem inesse forme contrarie. Unde impossibile est q̄ eadem res naturalis faciat contraria: per potentiam naturalem que hic irrationalis dicitur. Res ergo naturales faciunt vnum tantum: sicut salubre facit solum sanitatem: ⁊ calefactiuum facit solum caliditatem: ⁊ infrigidatiuum facit solum frigiditatem per se loquendo: vt supra dictuz est. Ex quo patet q̄ potentie rationales oppositum faciunt potentiis irrationabilibus: qz potentia rationalis facit oppositа: qz principia oppositorum continentur in ratione scientiali. Sed potentia irrationalis non facit oppositа: sed vnum tantum. ¶Considerandum autem est hic primo secundum Doc. S. q̄ sicut actio naturalis procedit ad effectum quasi copulata ad formam que est principium actionis cuius similitudo relinquitur in effectu: ita anima mouet per suam operationem ad ambo oppositа ab eodem principio idest a ratione: que est vna duorum oppositorum: inquantum similitudo illius principij in vtroq̄ oppositorum in esse productorū saluatur. ¶Considerandum vlterius est hic secundo secundum philosophum vt dicit hic Doc. S. q̄ aliquid dicitur habere potentiam actiuam vel passiuam quandoq̄ quidem ex hoc solum q̄ potest agere vel pati. Quandoq̄ vero ex hoc q̄ potest bene agere vel pati. Ad potentiam autem bene faciendi vel patiendi sequitur potentia faciendi vel patiendi. Sed non econuerso. Sequitur enim q̄ si aliquis benefaciat: q̄ faciat. Sed non econuerso. ¶Considerandum vlterius est tertio q̄ potentiam irrationalem non posse se habere ad oppositа: potest intelligi dupliciter. Uno modo obiectiue: ita q̄ non possit in oppositа obiecta. Alio modo effectiue: ita q̄ non possit in oppositas actiones. Primo modo potest intelligi dupliciter. Uno modo q̄ nō possit se habere ad oppositа obiecta adequata absolute. Et sic potentia irrationalis non potest se habere ad oppositа: vt visus cuius obiectum est color non potest per se loquendo in oppositum eius. Alio modo potest intelligi q̄ non potest se habere ad oppositа contenta sub obiecto adequato. Et sic potentia talis potest se habere ad oppositа: vt visus potest in album ⁊ nigrum: ⁊ per consequens in album ⁊ non album. Si autem secundo modo intelligatur videlicet q̄ non possit in oppositas actiones: hoc potest intelligi dupliciter. Uno modo per accidens. Et sic potest in oppositas actiones: vt volunt tertium argumentum. Alio modo per se. Et hoc dupliciter. Uno modo potest intelligi q̄ possit in oppositas actiones oppositione disperata. Et sic potentia irra

tionalis potest se habere ad ꝙ̃ opposita: vt voluit secundum argumentum. Alio modo potest intelligi ꝙ possit se habere ad actiones oppositas oppositione affirmatiõis ⁊ negationis. Et isto modo potentia irrationalis non potest se habere ad opposita. Sed hoc proprium est potentia rationali: vt patet per Doc. S. in de veritate questione. 26. articulo tertio. ¶Considerandum vlterius est quarto secũdum Doctorem Sanctum in. 1ª 2ᵉ. questione secunda articulo primo ad secundum: ꝙ potentia rationalis nõ se habet ad quelibet opposita prosequenda: sed ad ea que sub suo conuenienti obiecto continentur. Nam nulla potentia prosequitur nisi suum conueniens obiectum. Obiectũ autem voluntatis est bonum. Unde ad illa opposita prosequenda se habet voluntas: que sub bono comprehenduntur: sicut ad moueri ⁊ quiescere: loqui ⁊ tacere ⁊ ad alia huiusmodi. In vtrunq; enim horum fertur voluntas sb ratione boni. Hec ille formaliter. ¶Et dicit ibidem in solutione ad primum ꝙ eadem potentia est oppositorum. sed non eodem modo se habet ad vtrũq;. Voluntas enim se habet ⁊ ad bonum ⁊ ad malum: sed ad bonum appetendo ipsum: ad malum vero fugiendo illud. Hec ille. ¶Et subdit ibidem in solutione ad tertium quod illud quod non est ens in rerum natura: accipitur vt ens in ratione. Unde negationes ⁊ priuationes dicunt entia. Per quem etiam modum futura prout apprehenduntur sunt entia. Inquantum igitur huiusmodi sunt entia: apprehenduntur sub ratione boni. Et sic voluntas in ea tendit. Unde philosophus dicit in quinto ethycorũ quod carere malo habet rationem boni. Hec ille. ¶Considerandum vlterius est quinto secundum Doctorem Sanctum in de veritate questione. 26. articulo tertio ad septimum ꝙ potentia rationalis se habet ad contraria aliquo modo sibi proprio: ⁊ aliquo modo sibi communi ⁊ omnibus alijs. Quod enim potentia rationalis sit subiectum accidentium contrariorum: hoc sibi ⁊ alijs commune est: quia omnium contrariorum idem est subiectum. Sed ꝙ se habeat ad contrarias actiones: istud est sibi proprium. Naturales enim potentie sunt determinate ad vnum. Et sic loquitur philosophus nono methaphysice cum dicit ꝙ rationales potẽtie sunt ad opposita. Hec ille formaliter ⁊ q̃ gloriose. ¶Considerandum vlterius est sexto secundum Doctorem Sanctum in secundo contra gentiles capitulo. 22. quartum ꝙ omni potentie passiue respondet potentia actiua. Potentia enim propter actum est sicut materia propter formam. Non potest autem ens in potentia consequi ꝙ fit actu: nisi per virtutem alicuius existentis in actu. ociosa igitur esset potentia nisi esset virtus agentis que eam in actum reducere posset: cum tamen nihil ociosum fit in rebus nature. Hec ille. Et in de veritate questione. 18. articulo secundo in corpore: quod in nullo genere potentia passiua extendit se nisi ad illa ad que se extẽdit potentia actiua. Et ideo dicit commentator nono methaphysice ꝙ non est aliqua potentia passiua in natura: cui non respondet potentia actiua. Hec ille. ¶Considerandum vlterius est septimo ꝙ quando commentator dicit in ꝓmo de celo ⁊ mundo ꝙ frustra est potentia que non reducitur ad actum: hoc quadrupliciter exponitur secundum Doctorem Sanctum. Primo ꝙ illa potentia naturalis que non reducitur ad actum est imperfecta: non autem potentia obedientialis. Unde Doctor Sanctus in de veritate. questione. 8. articulo quarto ad. 13. sic ait. Aliquid ẽ in potentia ad alterum dupliciter. Uno modo in potentia naturali. Et sic intellectus creatus est in potentia ad omnia illa cognoscenda que suo lumine naturali manifestari possunt. Quedam vero potentia est obedientie tantum: sicut dicitur aliquis esse in potentia ad illa que deus in eo potest facere. Et si talis potentia non reducatur ad actum: non ẽ potẽtia imperfecta. Et ideo intellectus angeli beati non est imperfectus: si non cognoscat omnia que deus ei

Lec. 6.

potest reuelare. Hec ille. Idem innuit in de anima questione vnica articulo. 16. ad. sextum vbi sic ait. Intelligibilia non sunt propter intellectus intelligentes ipsa: sed magis intelligibilia sunt fines ⁊ perfectiones intellectum. Unde non sequitur. Si esset aliqua substantia intellectualis nõ intellecta ab aliq̃ intellectu alio: qõ ꝓp hoc esset frustra. Nã frustra dꝫ de eo qõ est ad finẽ: quem nõ pertingit. Hec ille. Secũdo sic exponitur quod illa potentia passiua cui non correspondet aliqua potentia actiua que illam possit reducere ad actum: est frustra: vt patet per Doctorem Sanctum in de veritate questione. 18. articulo secundo in corpore: vt in precedenti notabili adductum est. Tertio sic exponitur: quia illa potentia que non reducitur saltem ad actum primum est frustra. Sed non si non reducatur ad actum secundum. Unde Doctor Sanctus in ꝛ̃to sententiarum di. 44. questione prima articulo secundo questione prima ad primum sic ait. Membra possunt dupliciter considerari in comparatione ad animam. Uel secundum habitudinem materie ad formam. Uel secundum habitudinem instrumenti ad agentem. Sadeꝫ enim est comparatio totius corporis ad totam animam. ⁊ partium ad partes vt dicitur in secundo de anima. Si ergo membrum accipiatur secundum comparationem primi finis eius non est operatio sed magis perfectum esse speciei: quod post resurrectionem requiretur. Si autem accipiatur secundum comparationem secundi: sic finis eius est operatio. Nec tamen sequitur quod quando deficit operatio: frustra sit instrumentum: quia instrumentum nõ solum seruit ad exequendum operationem agentis: sed ad ostendendam virtutem ipsius scilicet sapientiam eius. Unde oportebit vt virtus potentiarum anime instrumentis corporeis demonstretur ⁊ si nunquam in actum prodeant ⁊ ex hoc commendetur dei sapientia. Hec ille. Ex quibus patet quod licet in resurrectione non fit potentia actum secundum qui est comedere ⁊c̃. Est tamen ibi potentia ad actum primum qui est perficere naturam hominis: ⁊ ad commendationem sapientie diuini artificis. idẽ dicit in tertio sententiarum di. 12. questione tertia articulo primo questione prima. o. Si etiam potentia non reducatur ad actum primum accidentalem: non est frustra. Unde Doctor Sanctus in de veritate questione octaua articulo quarto ad. 13ᵐ. sic ait. Si aliqua potẽtia ad duas perfectiones ordinatur quarum prima sit propter secundam: non erit imperfecta potentia si habeat secundam sine prima: sicut si habeat sanitatem sine adminiculis medicine q̃ sanitatem faciunt. Hec ille. Sicut etiam intellectus agẽs potest esse in beatis sine abstractione: nec tamen est frustra. vt patet de intellectu completo per omnes species sicut nunc est intellectus christi: quia intellectus agens habet alias operationes scilicet causare noticiã primorum principiorum ⁊ fortificare seu corroborare operationem intellectus possibilis assistendo ei vt educat in actum ea que virtualiter continentur in primis principijs: vt presupponit Doctor Sanctus in tertio sententiarum di. 14. articulo tertio questione quinta tertium quando dicit quod in christo non fuit scientia acquisita per species acquisitas per operationem intellectus agentis eius. Et ideo intellectus agens concurrit in omni intellectione cooperando intellectui possibili: vt dicit Doctor Sanctus in de veritate questione decima articulo octauo fi. Et secundo sententiarum distinctiuone. 24. questione secunda ar. 2. ad primum. Ex quibus patet ꝙ potentia non est imperfecta si non reducatur ad actum primum qui est propter actum secundum quem aliquis habet. Quarto sic exponitur ꝙ sufficit ꝙ ad hoc ꝙ potentia naturalis vel ad hoc ꝙ aliqua potentia passiua non sit frustra ꝙ reducatur ſm genus vel ſm speciem ad actum ſm aliquod individuum eius: licet non reducatur ſm quodlibet individuum illius speciei: quia.

quia prima capacitas. scilicet potentie naturalis semper impletur fm genus: et non fm individuum. Secunda vero scilicet potentie obedientialis neutro modo: vt patet per Doctorem Sanctum. secūdo distinctione prima questione prima. 3. secundum. Et. 3°. distinctione prima questione prima. 3. quartum. Et in tertia parte questione prima. 3. tertium. Et vi. questione vigesimanona. 3. tertium. Idem innuit in de anima questione vnica. articulo decimosexto ad sextum. vbi sic ait. Et si substantie separate non intelligantur ab intellectu nostro secundum q̄ est corpori vnitus: intelliguntur tamen a substantijs separatis. Hec ille. vt patet a simili etiam per Doctorem Sanctum primo distinctione quadragesimasexta. 1.o. et prima questione decimanona sexto primum. Et questione vigesimatertia quarto tertium. et tertio distinctione decimaseptima. articulo secundo questione prima. 2m. Et distinctione trigesimasecunda. 2. c. et ad quartum. et vi. questione vigesimatertia. 2. o. ¶ Similiter exponitur illud philosophi in secundo physicoꝝ. Frustra dicitur quod est ad finem: quem non inducit: vt patet per Doctorem Sanctum. in primo sententiarum. distinctione q̄dragesimatertia questione p̄ma articulo primo ad. 3m. Et in quarto sententiarum. distinctione q̄dragesimaq̄rta questione prima articulo secundo questione p̄ma ad p̄m. sicut supra in isto notabili adductum est. Et in prima parte questione vigesimaquinta. articulo secundo ad secūdū. Et in tertia parte questione vndecima. articulo quinto ad secundum. Et in secundo methaphysice. cōmē. 4. Et in secundo physicoꝝ. cōmē. 2. Et in de anima. questione vni ca. articulo decimosexto. ad sextum. ¶ Considerandum vlterius est octauo fm Doctorem Sanctum in de potētia questione prima articulo primo ad decimūtertiuz. q̄ quando philosophus dicit q̄ omnis potentia siue potestas est propter aliud eligendum. videlicet propter suos effectus: intelligit hoc de potentijs actiuis que sunt in rebus artificialibus et in rebus humanis. In rebus enim naturalibus non est verum q̄ potentia actiua sit semper propter suos effectus. Ridiculosum enim est dicere q̄ potentia solis sit propter vermes qui virtute eius generantur. Multo minus virtus diuina est propter suos effectus. Hec ille. Et in prima parte questione vigesima quinta. articulo secundo ad secundum sic ait. Etiaz si nullum effectum produceret non esset dei potentia frustra: quia frustra est quod ordinatur ad finem quem non attingit. ¶Potentia autem dei non ordinatur ad effectum sicut ad finem: sed magis ipsa est finis sui effectus. Hec ille. ¶Considerandum vlterius est nono q̄ potentia passiua non est etiam imperfecta si non reducatur ad actum: nisi res per eum habeat suum complementum. Unde Doctor Sanctus in de potentia questione quinta articulo. 5. ad septimum sic ait. Res nō dicitur esse imperfecta quacunqz potentia in ipsa non reducta ad actum: sed solum quando per reductionem in actum res suum consequitur complementum. Non enim homo qui est in potentia vt sit in india: imperfectus erit si ibi non fuerit. Sed imperfectus dicitur si scientia vel virtute careat qua natus est perfici. Hec ille.

Ad primum igitur et ad omnia alia argumenta patet solutio ex dictis si debite considerentur et applicentur.

¶Questio tertia. De falsitate opinionis illorum qui dicebant q̄ nihil habet potentiam ad agendum: nisi quando actu agit.

c **Consequenter** considerā dum est: qualiter potentia et actus se habent in eodem subiecto: postquā visum est de cōparatione potētiarū adinicē. ¶Circa qō duplex occurrit cōsideratio. Una p° cōsiderandū est de quibusdā opinionib⁹ falsis quas philosophus excludit. ¶Secundo considerandum est de veritate que est contraria illis opinionibus. ibi. Omnibus autem potentijs 7c̄. ¶Circa primum duo sunt consideranda scēm q̄ philosophus duas hic excludit falsas opiniones. ¶Primo enim considerandū est de falsitate opinionis illorum qui dicebant q̄ nihil est possibile nisi quod est actu. Et hoc in presenti lectiōe. ¶Secundo considerandum est de falsitate opinionis illorum qui dicebant contrarium. videlicet q̄ omnia sunt possibilia. ibi. Si autem est quod dictum est 7c̄. ¶Circa primum queruntur duo. ¶Primo vtrum nihil sit possibile: nisi quando est actu. ¶Secundo vtrum possibile diffiniatur cum dicitur. ¶Possibile est illud quo posito in esse: nullum sequitur impossibile.

¶Segtur in philosopho et Doctore Sancto. ibi. Sūt autem quidam. et est Lec. 3.

a **Dprimum** sic proceditur. Uidetur q̄ nihil sit possibile: nisi quando est actu. Nam omnia ex necessitate eueniunt. Ergo ea que non eueniunt non possibile est ea esse. Antecedens patet. Nam omnia subduntur diuine prouidentie: secundū omnes theologos. Sed secundum eos et fidem diuina prouidentia est infallibilis et certa. Ergo omnia que eueniunt: necessario eueniunt. Quod fuit probandum. ¶Ꝑ 2°. Scientia est necessariorum: vt patet primo posteriorum. Sed de oī ente potest esse scientia: cum hec scientia consideret omnia entia: vt ex supradictis patet. Ergo omnia entia sunt necessaria. Necessarium autem semper est: cum impossibile sit ipsum non esse: vt supra patuit in quinto huius. Ergo omnia entia sunt actu. Et sic idem quod prius. Lectio. 9.
¶Ꝑ 3°. Impossibile dicitur illud quod necesse est ipm non esse. Sed possibile et impossibile contradicunt: vt patet secundo peryermenias. Ergo quicquid est possibile: est necesse ipsum esse. Et per consequens nihil est possibile nisi quod est ens actu. Lectio. 6.
¶Ꝑ 4°. Omne quod est quando est necesse est esse. Ergo omne quod est necesse est esse. ¶Patet consequentia per locum a parte in modo.
¶Ꝑ 5°. Unusquisqz prouisor confirmat et stabilit suuz opus inquantum potest. Sed potentia dei est infinita: vt patet duodecimo huius. Ergo omnia entia sunt firmiter stabilita: cum omnia sub prouisione dei cadant. Et sic nulla sunt contingentia: sed omnia sunt necessaria. Et per cōsequens nulla sunt entia possibilia: nisi sint necessaria: et que sint actu. Lectio. 6.
¶Sed contra est philosophus in presenti lectione: vbi dicit. Sunt autem quidam qui dicunt quādo operatur soluz posse: 7 quando non operatur nō posse: vt non edificantem non posse edificare.

Respondeo dicendū q̄ vt refert hic philosophus: quidam dixerūt q̄ tunc solum est aliquid in potentia: quando est in actu: vt puta q̄ ille qui non edificat actu: non potest edificare. Sz tunc solum potest: quando actu edificat. Et similiter dicunt de alijs. Et ratio huius positionis esse videtur: vt dicit hic Doctor Sanctus. Opinabantur eniz q̄ omnia ex necessitate cōtingerent secundum aliquam cōnexionem causarum. Et sic si omnia ex necessitate eueniunt: sequitur q̄ ea que non eueniunt non possibile est esse. De quo superius ad longum in sexto huius. questione vndecima et duodecima disputatum est: cum de fato 7 contingentibus ageretur. ¶Sed contra hanc opinionez innuit philosophus vnam conclusionem responsiuam ad quesituz.

videlicet. ꝙ aliquid nō esse possibile nisi qñ ē actū: est falsum. Quam probat phylosophus quattuor rationibus ducentibus ad inconuenientia. Quarum prima talis est. Si nullus est potens facere nisi quando actu facit: nō erit aliquis edificator: nisi quando actu edificat: quia edificatorem esse est esse potentem edificare. Et similiter erit ō alijs artibus. Nam omnes artes sunt quedam potentie: vt ex supradictis patet. Sequitur ergo ꝙ nullus habeat artem aliquam: nisi quando ſm eaz actu operatur. Sed hoc est manifestum inconueniens. Quod patet duo presupponendo. Quorum primū est ꝙ ille qui prius nō habuit aliquam artem: impossibile est ꝙ iam habeat postmodum: nisi adiscat eam: vel aliquo modo accipiat eam per inuentionem. videlicet. aut alio modo. Secundū est si aliquis habuit aliquam artem: impossibile est eaz post modum non habere artem eandem nisi eam aliquo modo abijciat: videlicet per oblitionem vel per aliquam infirmitatem aut per longitudinem temporis in quo aligs sua arte non vtitur. Hec eniz sunt cause oblitionis. Quibus suppositis sic arguit phylosophus. Si aliquis nō habet artem nisi quando ea vtitur: tunc quando ea incipit vti de nouo habet artem. Oportet ergo ꝙ adiscat eaz vl qualitercunqz acquirat eam: vt patet per primuz suppositum. Similiter quando desinit vti arte: sequitur ꝙ arte careat. Et ita amittet artem quam prius habebat vel per oblitionem aut passione aut longitudine temporis: vt patet per secundum presuppositum. Sed vtrumqz horuz patet ad sensum manifeste esse falsum. Non igitur verum est ꝙ tunc solum aliquis habet potentiam quando actu operatur. Sed si dicatur ꝙ contingit aliquando ꝙ vera cognitio amittitur ipsa re mutata: vt cum quis opinatur vere sortem sedere: eo surgente perit eius vera opinio. Videtur ergo ꝙ ars non amittatur solum tribus predictis modis. ¶ Ad hoc respondet phylosophus in textu dicens ꝙ hoc non potest dici circa artem. Nam ars non est cognitio eius quod est: sed eius quod fiendum est. Et ita quādiu durat materia ex qua ars potest aliquid facere: semper res artis est. Unde non potest ars amitti: re corrupta. Hec omnia Doctor Sāctus in lectiōe. ¶ Secūda ratio procedit in potentijs irrationalibus: que sunt in rebus inanimatis scilicet caliduz frigidū dulce ⁊ amarum ⁊ alia huiusmodi: q̄ sunt principia actiua imutatiua sensuz: ⁊ ita sunt quedam potentie. Que quidem ratio potest sic formari. Si potentia non inest alicui nisi quādo actu agit: sentitur immutans sensum. Hoc autem est manifeste falsum. Aliter opinio Pithagore eē vera que dicebat omnes proprietates ⁊ naturas rerum consistere solum in sentiri ⁊ opinari. Ex quo vt in quarto huiꝰ patuit cum diuersi circa idem contradictoria opinentur: sequebatur duo contradictoria simul esse vera. Quod est maximum inconueniens. Falsum igitur est ꝙ potentia non est sine actu. Hec ratio tangitur ibi. Et inanimata similiter. ¶ Tertia ratio que tangitur ibi. At vero neqz sensuz sic potest formari. Nam si potentia non potest esse absqz actu: sequitur ꝙ aliquis non habet sensum nisi quando actu sentit: cum sensus sit potentia quedam. Sic ergo ille non habet visum: nisi qui actu videt: neqz auditus nisi qui actu audit. Sed ille qui non habet visum cum sit natus habere est cecus: ⁊ qui non habet auditus cum sit natus habere est surdus. Sic igitur hijdem erunt sepe cecii in die ⁊ surdi. Quod manifeste est falsum. Nam qui est cecus: non est postea videns: neqz surdus audiens: cum a priuatione ad habitum non sit regressus. ¶ Quarta ratio que tangitur ibi. Amplius si impossibile ⁊c̄. est talis Non illud impossibile est agere quod caret potētia. Si igitur aliquis non habet potentiam nisi quando agit: sequitur ꝙ quando aliquis non agit: impossibile sit ipsum agere. Sed quicunqz dicit aliquid esse aut futuruz eē quod impossibile est fieri: falsum dicit. Quod patet ex ipsa significatione huius nominis impossibile: quia impossibile dicitur falsum quod non potest contingere. Sequitur ergo ꝙ illud quod non est nullo modo posset fieri. Et sic ista positio tollit motum ⁊ generationem: quia stans stabit semper. Si enim aliquis sedet nunquā postea stabit: quia dum non stat ſm istam positionem non habet potētiam standi. Et ita non possibile est eum stare. Et per cōsequens impossibile est eum surgere. Et similiter quod non est album: impossibile erit esse album. Et ita non poterit dealbari. Et similiter ita est in omnibus alijs similibus. Quod manifeste est contra sensum ⁊ experimentuz ¶ Considerandus autem est hic primo ſm phylosophū concludentem in hac re suam intentionem: ꝙ quia predicta inconuenientia: ⁊ alia que ex supradicta positione secuntur non possunt rationabiliter concedi ſm veritatem manifestum est ꝙ potentia ⁊ actus diuersificantur etiam ſm ordinem prioritatis ⁊ posteriozitatis vt infra patebit. Sed illi qui ponunt positionem predictaz facium sententiam ⁊ actum eē idem: in eo ꝙ dicunt tunc solum aliquid esse in potentia quando est actū. Ex quo manifeste apparet ꝙ similes opinatores non parum quid a natura destruere intendunt: quia tollunt motum ⁊ generationem: vt ex predictis patet. Cum igitur hoc non possit sustineri: manifestum est ꝙ aliquid est possibile esse quod tamen non est ⁊ aliquid est possibile non esse quod tamē est. Et simliter est in omnibus alijs predicamentalibus predicationibus: vt inductiue patet discurrēti. Hactenus phylosophus ⁊ Doctor Sanctus. ¶ Considerandus vlterius est secundo ꝙ duplex est potentia actiua. Una que dam est coniuncta actui: vt potentia actiua ignis calefaciēdi tis cum actu calefacit est coniuncta actui. Et de tali potentia potest dici ꝙ nihil est in potentia ad agendum: nisi illud quod actu agit. Alia est potentia actiua que est diffās ab actu: sicut edificator habet potentiam actiuam ad edificandum anteq̄z actu incipiat edificare. Et de tali potentia loquendo non est verum dicere ꝙ nihil habet potentiam ad agendum: nisi illud quod est actu agens: vt ex dictis satis manifestum est. ¶ Considerandum vlterius ē: tertio ꝙ aliquid dicitur esse necessariuz dupliciter. Uno modo ſm se absqz comparatione ad aliquid aliud. Et sic non omnia sunt necessaria: sed aliqua necesse est esse contingentia: vt supra in sexto huius. q. 11. ⁊. 12. declaratum est. Alio modo dicitur aliquis necessarium non ſm se: sed in comparatione ad aliquid aliud. videlicet. ad diuinam potentiam que infallibiliter ad omnia entia preterita presentia ⁊ futura se extendit. Et isto modo non est inconueniens concedere omnia entia esse necessaria: non quidem in se: sed ſm ꝙ sunt preuisa a deo. ¶ Ad primum igitur dicendum negando antecedens. Et ad eius probationem dicendum concedendo ꝙ omnia subduntur diuine prouidentie: que infallibilis est. Et dum infertur ergo omnia que eueniunt de necessitate eueniunt: verum est eo modo quo preuisa sunt a deo euenire. Et dum infertur ergo omnia sunt in se necessaria: non valet consequentia: quia prouidentia diuina non solum se extendit ad necessaria: sed etiam necessario se extendit ad contingentia: vt supra sexto huius. q. 12. ar. 1. declaratum est. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ scientiam esse necessariorum potest intelligi dupliciter. Uno modo per se primo. videlicet ꝙ conclusiones quarum est scientia p demōstrationē acquisita sunt necessarie. Et sic conceditur ꝙ scientia ē duxarat necessariorum. Alio modo per se non primo. sed p alterum. Et sic non est necesse ꝙ scientia semper sit necessariorum. Subiectum enim conclusionis ipsius demonstrationis potest esse in se contingens. licet habitudo eius ad propriam suam passionem quaz cōclusio cōsignificat sit necessaria. Nihil enim ē adeo ptingens quod nō includat aliquid necessitatis vt supra adductum est ſm Doc. S. in sexto huius. q. 11. ⁊. 12. Et cum dicitur ꝙ necessariuz semper est ⁊ perpetuum. ¶ Dicendum ꝙ aliquid ē necessarium qō nō habet causaz sui eē sicut deus. Et tale

Lec. 6.

Et tale necessarium est semper. Aliquid autem est necessarium quod habet causam sui esse: non tamen habet principium neqz finem sue durationis: sicut sunt corpora celestia: et substantie separate ſm opinionem Aristo. qui posuit mundi eternitatem: vt patet octauo physicoꝝ. Et tale necessarium etiam semper est. Aliud vero est necessarium quod habet causam sui esse ⁊ sue durationis: sicut sunt multe conclusiones demonstrationis: vt homo est risibilis: vel triangulus habet tres ⁊c̄. Et tale necessarium non semper est in actu actualitate existentie: Iz semper sit in actu quantum ad habitudinem terminorum: et in mente diuina. ¶Non est enim dabile aliquod tempus in quo verum esset dicere: hominem non esse risibilem: cum sit propositio de omni posterioristico: vt in primo posteriorum. questione decimaquarta. articulo primo declaratum est. ¶Ad tertium dicendum ꝙ impossibile dicitur illud quod necesse est ipsum non posse esse. Unde dum infertur ꝙ nihil est possibile nisi quod est actu: negatur. Si nihil est possibile nisi quod potest esse actu: vt vis vocabuli sonat. ¶Ad quartum dicendum negando cōsequentiam: quia ibi cōmittitur fallacia a ſm quid ad simpliciter: vt patuit circa finem primi peryermenias. ſm Doctorem San. ¶Ad vltimum dicendū sicut ad primum.

¶Sequitur in ¶Phylosopho et Doctore Sancto: ibi. Est autem possibile ⁊c̄.

Ꝺ secundum sic pceditur. Videtur ꝙ diffinitio ipsi⁹ possibilis in qua dicitur possibile est quo posito in esse nullum: sequitur impossibile: nō sit bene assignata hic a phylosopho. Nam vt patet scdo perymenias. possibile et cōtingens cōuertuntur. Sed in primo priorum in diffinitione cōtingentis ponitur particula vna que non ponitur hic in diffinitione possibilis. Dicitur enim primo priorum ꝙ cōtingens est quo non existente ⁊ necessario nō ponitur: et quo posito in esse nullum sequitur impossibile. ¶Hec autem particula quo non existente necessario nō ponitur hic non ponitur in hac diffinitione possibilis. Ergo non est conuenienter assignata. ¶Ꝺ 2°. ¶Possibile est cōtinuum diuidi. ¶Ponatur in eē. Sequitur ꝙ erit infinitum in actu. Quod est impossibile: vt supra. 2°. huius declaratū est. q. 4. articulo. 3. Ergo possibili posito in esse: sequitur aliquod impossibile. Et per consequens diffinitio est incōueniens. ¶Ꝺ 3°. Sedentem stare est possibile. Si ponatur in esse: sequitur ꝙ sedens actu stabit. Quod est impossibile. ergo ⁊c̄. ¶Ꝺ 4°. Album esse nigrum est possibile. Si ponatur in esse: sequitur ꝙ album sit actu nigrum. Quod est impossibile. ergo ⁊c̄. ¶Ꝺ 5°. Te esse et non esse est impossibile. Sz si ponatur in esse sequitur ꝙ tu simul eris ⁊ non eris. Ꝺ implicat contradictionem. Ergo idem quod prius. ¶Ꝺ 6°. ¶Possibile est futurum circulationem solis esse. ¶Ponatur nunc in esse. Sequitur ꝙ due circulationes solis erunt simul. Quod implicat. Ergo idem quod prius. ¶Ꝺ 7°. ¶Possibile est mundum fuisse ab eterno etiam ſm sententiam Doctoris Sancti. ¶Ponatur in esse. Sequitur ꝙ possibile est fuisse infinitas circulationes. ¶Ponatur in esse. Sequitur ꝙ possibile fuisset deum creare vnum hominem in qualibet circulatione. Quo posito in esse: sequitur ꝙ infinite fuerunt anime create: ⁊ per consequens ꝙ est dabile infinitum in actu. Quod est impossibile: vt deducit phylosophus in. 3°. physicorū. ergo ⁊c̄. ¶Ꝺ 8°. Ad impossibile sequitur quodlibet per maximam sophysticoꝝ. Sed te esse asinum est impossibile. Ergo te esse vnam bestiam est possibile. Quo posito in esse: sequitur ꝙ tu actu es vna bestia. Quod est inconueniens: nisi fortitan tu velis confiteri te esse vnam bestiam. Quod tamen non est. Igitur prefata diffinitio possibilis non est sufficiens. ¶Sed contra est phylosophus in prescnti passu vbi dicit. Est autem possibile ⁊c̄.

Respondeo dicendū ꝙ phylosophus posita reprobatione predicte opinionis ostendit quid sit esse in potentia: et quid sit esse in actu. Et primo quid sit esse in potentia inuendo diffinitionem possibilis dicēs: ꝙ illud dicitur esse possibile: quod si ponatur in esse nihil sequitur impossibile: vt si dicatur aliquem sedere esse possibile si ponatur ipsum sedere: nō accidit aliquod impossibile. Et simile est de mouere et moueri: ⁊ de alijs huiusmodi. Dicit enim phylosophus. Est autem possibile hoc cui si extiterit actus cuius dicit habere potentiam: nihil erit impossibile. Dico autem puta si huic possibile est sedere: si me est ei sedere: nihil est impossibile. et aut mouere aut moueri: aut statui aut statuere aut non esse aut esse: aut fieri aut non fieri similiter. Ex quo concluditur diffinitio possibilis. videlicet possibile est illud quo posito in esse nullum sequitur impossibile. Que diffinitio est bene assignata. Quod potest probari per tres conditiones bone diffinitionis. ¶Potest etiam aliter probari. Nam impossibile est quod non potest eē. Ergo possibile est quod potest esse. Unde ipso posito in esse: nullum sequitur impossibile. ¶Considerandum autem est primo ꝙ phylosophus hic vlterius ostendit quid est esse in actu dicens: ꝙ hoc nomen actus quod imponitur ad significandum endelichiam ⁊ perfectionem ⁊ formā et alia huiusmodi sicut sunt quecunqz operationes maxime ex motibus quantuz ad vim vocabuli traxit originē. Cuius rationem assignat Doctor Sanctus dicens. Cum enim nomina sint signa intellectualium cōceptionum: illis primo imponimus nomina que primo intelligimus. Licet sint posteriora ſm ordinez nature. Inter alios autem actus maxime est nobis notus et apparens ipse motus qui simpliciter a nobis videtur. Et ideo ei primo impositum fuit nomen actus. Et a motu ad alia derivatuz est. Quod patet ex hoc ꝙ ipsum moueri non attribuitur nō existentibus: licet quedam alia predictorum non existentibus attribuantur. Dicimus enim non entia esse intelligibilia vel opinabilia aut etiam esse concupiscibilia. Sed non dicimus ea esse mota: quia cum moueri significet eē actu: sequeretur ꝙ non entia essent actu. Quod patet esse falsum. Et si quedam entia sint possibilia: non tamen ideo dicuntur esse: quia non sunt endelichia. i. actu: vt dicitur in textu. ¶Considerandum vlterius est scdo ꝙ cōtingēs potest accipi dupliciter. Uno modo pro cōtingenti alto: vt videlicet se extendit ad cōtingens necessarium et non necessarium. Et sic conuertitur cum possibili: quia isto modo dicitur contingens omne illud quod non est impossibile. Alio modo accipitur contingens: vt distinguitur contra necessariuz. Et isto modo non conuertitur cuz possibili: quia possibile se extendit ad omnia entia: siue sint necessaria sine non necessaria: actu vel potentia. Isto autem modo diffinitur contingens primo priorum: ⁊ nō primo modo. Unde patet solutio ad primum. ¶Ad secundum dicenduz ꝙ possibili posito in esse eo modo quo debet poni nullum sequitur impossibile. Continuuz autem est possibile diuidi in infinitum ſm successionem diuisionis et in potentia. Unde si ponatur isto modo in esse: nō sequitur ꝙ erit actu infinitum: sed bene in potētia. ¶Ad tertium dicendum ꝙ sedentem stare est possibile in sensu diuiso. videlicet ꝙ ille qui nunc sedet: possibile est ipsum postea stare. Sed in sensu composito impossibile est sedentem inquantum est sedens stare. Unde in illo argumento cōmittitur fallacia compositionis. arguendo a sensu diuiso vero ad sensum compositum falsum. ¶Et similiter dicendum est ad quartum et ad quintum. ¶Ad sextum dicendum sicut ad secundum. ¶Ad septimum dicendum cōcedendo assumptum. videlicet ꝙ deus potuisset mundum produxisse ab eterno. Conceditur etiam ꝙ possibile est fuisse infinitas circulationes. Et quando postea infertur ꝙ in qualibet circulatione deus potuisset producere vnum aut plures homines: negatur ex parte rei producibilis: qz stante hipothesi: nō est dabilis quelibet circulatio. Aliter non essent infinite: cum intellectus infinita transire nō possit. Ex parte tamen ipsius dei pdu centis nō est repugnantia. Multa enim deus p suā oīpo-

tentiam potest ex parte sui: que tamen fieri non possunt ex parte rei factibilis: vt supra satis deductum est in. 2°. huius. q. 4. ar. 3. Unde ratio nō cōcludit. ¶Ad octauū dicendum negando assumptum. Falsissimum est enim dicere q̄ ad impossibile sequitur quodlibet: quia aliter vnum contradictoriorum sequeretur ad reliquum. Nam possibile ⁊ impossibile contradicunt ſm phylosophum
Lectio. 6. scōo phiermenias. Si ergo ad impossibile sequitur qō̄libet: ad impossibile sequetur possibile: cum possibile sit aliquid. Et sic vnum ꝯtradictoriū sequetur ad reliquū. Quod est nefandissimum in scolis theologoꝝ ⁊ phylosophoꝝ. ¶Profecto te esse lapidez est impossibile. Si ergo ad impossibile sequitur quodlibet: de necessitate sequet q̄ tu es vnus lapis et insensibilis. Quod concedimus: si hanc falsitatem sustinere p̄sumas. De quo in libris priorum satis disputatuz est. Unde ratio presupponit falsuz: et sic nihil concludit.

¶Questio. 4ª. De falsitate opinionis istoꝝ qui dicebāt q̄ omnia sunt possibilia.

Einde considerandum restat de opinione illorum qui dicebant omnia eē possibilia. ¶Circa qō queruntur duo. ¶Primo vtrum verū sit q̄ omnia sunt possibilia. ¶Secundo vtrum si alicuius ꝺditionalis antecedens est possibile: necesse sit cōsequens esse possibile.
¶Segtur in phylosopho et Doctore Sancto. Si autē est qō dictū est ⁊c̄. et Lōmētator. cōmēto. 8°.

a **B primum** sic ꝓceditur. Videt q̄ omnia sint possibilia. Nam omnia sunt entia: cum nihil sit quod rationem entis subterfugere possit. Ergo oia sunt possibilia cuz omne ens sit possibile. ¶Ꝑ 2°. Oia esse impossibilia est falsuz. Ergo omnia esse possibilia est verum.
Lectio. 6. ¶Patet consequentia: quia possibile et impossibile contradicunt vt patet secundo peryer. per legem contradictoriarum. ¶Sed in contrarium est philosophus in textu. Et cōmentator cōmēto octauo ibi. si igitur hoc quod dictum est sit possibile et necessariuz: manifestū est quod impossibile est vt sit sermo verus ⁊c̄.

Respōdeo dicendum quod postq̄ philosophus remouet opinionem illorū qui dicebant quod nihil est possibile nisi quod est actu: cōsequenter remouet opinionem illorum qui dixerunt omnia esse possibilia: determinando quandam veritatem circa consequentias possibilium. Dicit enim phylosophus quod si verum est quod aliquid dicatur esse possibile ex eo quod aliquid sequatur ſm quod dictum est quod possibile est quod si ponatur in esse non sequitur impossibile manifestum est quod non potest esse verum q̄ vnūq̄q̄ sit possibile. etiam si nunquam futurum sit: quia per hanc positionem tolluntur impossibilia. vt si aliquis dicat dyametrum quadrati posse esse cōmensuratum coste sine lateri: sed tamen nō cōmēsurabitur. Et qz non ꝓtinget dyametrum cōmensurari coste: ergo est impossibile. Ergo id qō est possibile pōt aliquando esse: vt ex supradictis patet. Unde illud quod nō habet potētiam vt sit: ē impossibile.
¶Considerandum autem est hic primo secundum phylosophum et Lōmentatorem cōmento octauo: vt hic deducit Doc. S. quod ponentes predictam positionē q̄ntū ad aliqd dicūt verū ⁊ q̄ntū ad aliqd dicūt falsū. Sūt aūt aliqua de quibus nihil prohibet dicere quod sunt possibilia esse aut fieri: cum tamē nunq̄ sint futura neq; vnq̄ fiant. Sed hoc nō pōt dici de omnibus. Sed per ea que dicta sunt oportet p̄supponere illa solū possibilia esse aut fieri licet non sint. quibus positis non sequitur aliquid impossibile. Sz posito q̄ dyametrū cōmensuretur: sequitur aliquid impossibile. vz q̄ illud qō nō habet potentiaz ad mensuram sicut costa qō cōmensuretur. Quod est impossibile. Ergo non solum falsum sz impossibile est dyametrum cōmensurari coste: quia quando cōsequens est impossibile: antecedēs ex quo sequitur est impossibile: quia sicut ex vero non sequitur nisi verum: ita ex possibili non potest sequi nisi possibile vt in sequenti articulo patebit.
¶Considerandum vlterius est scōo ſm eundem ibidez q̄ quedam sunt falsa tm̄: sed non impossibilia. Sicut sortem sedere eo stante. Non enim idem est esse falsum et esse impossibile. Omne enim impossibile est falsum: sed non omne falsum est impossibile. Sicut te sedente te stare: tunc est falsum: sed non est impossibile: qz te stare pōt esse verum. Alia vero sunt falsa et impossibilia. Sicut esse lapidem: quia tu habes impotentiam vt sis lapis.
¶Patet ergo q̄ predicta positio quantum ad aliqua vera est: quia quedam sunt possibilia lz sint falsa. Non autem est vera quantum ad omnia: quia quedaz sunt falsa ⁊ impossibilia. vt ex dictis pz:

Ad primum igitur dicendum q̄ omnia entia sunt possibilia. Non tamen sequitur q̄ omnia sunt possibilia: cum aliqua sint impossibilia. Unde ratio non sequitur. ¶Ad secundum dicendum q̄ licet possibile ⁊ impossibile cōtradicant respectu eiusdem dicti: non tamen ille due ꝓpositiones contradicunt. videlicet omnia esse impossibilia est falsum: et omnia esse possibilia est verum: vt ad longuz in tractatu modalium declaratum est.
¶Sequitur in phylosopho et Doctore Sancto. ibi. Si mul autem palam. Et Lōmentator. cōmento. 9°. ibi. Et cum hoc manifestum est ⁊c̄.

a **B secundum** sic ꝓceditur. Videtur q̄ si alicuius conditionalis antecedens est possibile: nō sit necesse consequens esse possibile. Nam ista est vna conditionalis. Si tu sedes: tu es lapis. Et tamen antecedens est possibile et non ꝓsequens. ergo ⁊c̄. ¶Ꝑ 2°. Hec est vna cōditionalis vera. Si Sortes sedet: Sortes est homo. Et tamen antecedens est possibile. Nō aūt consequens: sed est necessarium: cum non possit non esse.
¶Possibile vero dicitur quod potest esse vel non esse. Ergo cuiuslibet conditionalis si antecedens est possibile consequens non erit possibile. ¶Sed contra est phylosophus. ibi. Simul autem palam. si. a. ente necesse est. b. esse et possibile ente. a. necesse. b. esse possibile ⁊c̄.

Respondeo dicendum q̄ si alicuius conditionalis vere antecedens ē possibile: necesse est consequens esse possibile: vt si possibile est esse. a. possibile est esse. b. Quod sic patet: ꝓsupponēdo diffinitionem possibilis superius adductam. q. 3. ar. 2. Detur enim conditionalis vera: vt puta. si. a. est. b. est. Et detur antecedens. s. a. esse possibile. Aut igitur necesse esse. b. esse possibile aut non. Si sic: habetur ꝓpositum. Si vero non est necesse: nihil prohibet dare oppositum: quia quodlibet cum quolibet vel eius oppositum stat q̄ ponitur esse possibile simul ponitur q̄ nihil sequitur ex eo impossibile: vt patet per diffinitionem possibilis. Sic enim superius diffinitum est possibile. s. possibile est ad quod nihil sequitur impossibile. Sed. b. sequitur ad. a. vt concessum est: et. b. ponebatur esse impossibile. Nam idem est esse impossibile qō non esse possibile. Igitur. a. non erit possibile: si sequitur ad ipsum. b. quod ponitur impossibile. Erit ergo primum ⁊ secundū impossibile. s. a. et. b. quod est contra hypothesim. ¶Considerandum autem est hic primo ſm Doctorem Sanctum q̄ bene sequitur si consequens est impossibile: q̄ antecedens sit impossibile: non tamen econuerso. Nihil enim prohibet ex impossibili sequi aliquod necessarium: vt in hac conditionali. Si homo est asinus: homo est animal. Unde non sic intelligendum est quod hic phylosophus dicit si primum erat impossibile. idest antecedens: vt aliqui sant: et secundum erit impossibile. s. consequens. Sed ita debet intelligi. Si primuz. i. cōsequens erat impossibile: et sc̄ōm

ꝛ scō m. i. antecedens erat impossibile. Consequens enīz habet rationem finis respectu antecedentis. finis autem in intentione precedit ea que sunt ad finem. ¶Patet ergo ex predictis ꝙ si antecedens est possibile: necesse est consequens esse possibile: ita tamen vt dicit hic Doctor Sanctus ꝙ quando et eo modo sit possibile consequens esse quando ꝛ quomodo est possibile antecedens esse. Non enim possibile est vt sit quocunqz tempore ꝛ quocunqz modo. ¶Considerandum vlterius est hic secundo fm quendez ꝙ possibile dupliciter accipitur. Uno modo fm ꝙ diuiditur contra necesse. Sicut dicimus illa possibilia que cōtingit esse ꝛ non esse. Et isto modo si alicuius conditionalis antecedens est possibile: non est necesse consequens esse possibile. Sed potest esse necessarium. Sicut patet in hac cōditionali. Si sortes ridet: est homo. Alio modo accipitur fm ꝙ est cōmune ad ea que sunt necessaria: ꝛ ad ea que cōtingit esse ꝛ nō esse: quod vocat possibile altum: prout vz possibile ꝓtra impossibile diuidit. Et sic loquitur hic philosophus de possibili dicēs: ꝙ necesse est cōsequens esse possibile: si antecedens fuerit possibile. ¶Et per hoc patet solutio ad argumenta.

¶Questio quinta. Qualiter potentiaz precedit actus in subiecto. et est lec. 4ª.

Consequenter considerā duz restat qualiter potentiam ꝓcedit actus in subiecto: ꝛ qualiter potentia precedens actuz reducatur ad actum. ¶Circa qō querūtur duo. ¶Primo vtrum potentiā ꝓcedat actus in eodē subiecto. ¶Secundo vtrum ad hoc ꝙ potentia actiua exeat in actum sufficiat approximatio passiui.

¶Sequitur in philosopho ꝛ Doc. S. ibi. Omnib⁹ aūt existentibus. et Cōmētatore cōmēto. 10. ibi. et cū fuerint.

a **Primū** sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ actus non precedat potētiaz. Nam sensus ineſt omni animali: vt supra habitum est in ꝓhemio primi libri. Sensus autem est potentia: vt dicitur hic in textu. Ergo sensuz sine potentiam non precedit aliquis actus siue operatio. ¶Ꝺ 2º. ¶Potentia nutritiua ꝛ augmentatiua est potētia. Et tamen eam nullus actus precedit. Ergo idem quod prius. ¶Sed ꝓtra est hic philosophus cum suis expositoribus. ibi. Omnibus autez potentijs existentibus bijs quidam innatis: vt sensus ꝛc̄.

Respōdeo dicendum fm philosophum et Cōmētatorem. cōmento. 10. vt et hic deducit Doc. S. ꝙ potentiaz quedā sunt ꝓnate. i. innate a natura bijs quorum sunt potentie. Sicut sensus ineſt naturaliter animalibus: vt voluerūt duo argumenta adducta. Quedaz vero sunt potentie que per cōsuetudinem acquirūntur. Sicuti ars tubicinandi ꝛ alie huiusmodi artes operatiue. Alie autez sunt potentie que acquiruntur per scientiam ꝛ doctrinam siue disciplinaz. Sicut medicina ꝛ alie huiusmodi artes. ¶Quādo ergo queritur vtrum actus precedant potentias dicendū est cum distinctione: quia dupler est actus. Nam quidaz est actus primus. vz forma substantialis. Et talis actus precedit quālibet potentiaz: sicut substātia precedit accidēs. Alius est actus secundus qui dicitur operatio cōsequens formam. Et talem actum precedere potentiam potest intelligi dupliciter. Uno modo loquēdo de potentijs naturaliter inditis. Et talēs actus secūdi non precedunt tales potentias. Sicut pz de visu. Non enim aliquis videndo acquirit sensuz visus. Sed econuerso ex hoc ꝙ habet potentiam visiuaz: fit actu videns. Alio modo possumus loqui de potentia que per cōsuetudinem aut per scientiam ꝛ doctrinam nobis insunt. Et tales potentias necessario precedunt actus. Necesse est enim primo preagere ꝛ ꝓexercitari in earuz actibus anteq̄z acquirantur similes potentie. Sicut tubicinando aliquis efficitur tubicinator: et citharizando citharista: ꝛ cōsiderando vel cōficiendo medicinalia fit aliquis medicus. Necesse est enim principia alicuius precedere id cuius sunt principia: vt de se manifestum est. In aliquibus ergo actus precedit potentiam: in aliquibus vero non: vt declaratum est. ¶Ad argumēta igitur pz solutio ex dictis.

¶Segtur in philosopho et Doctore Sancto ibi. Quoniam autez possibile. Et ī Cōmentatore. cōmento. 10. ibi. Et cum possibile est aliquid.

a **Ꝺ secundum** sic ꝓceditur. Uidet ꝙ ad hoc ꝙ potentia actiua reducatur ad actum: non sufficiat approximatio passiui. Nam edificator nō semper edificat quādo sibi materia appropinquat. Ergo talis approximatio non sufficit: vt potentia actiua exeat in actum. ¶Ꝺ 2º. Si combustibile aquosum apponatur igni: non est necesse ꝙ ignis comburat ipsum. Ergo idez quod prius. ¶Ꝺ 3º. Si sic: sequeretur ꝙ potentia rationalis simul faceret contraria. Quod est impossibile. ¶Patet sequela: quia potentia rationalis vt supra concessum est. q. 2. ar. pº. se habet ad oppositа. ¶Potest ergo esse approximatio cōtrariorum ad illam potentiam. Et sic si talis approximatio sufficiat: vt potentia exeat in actum poterit simul facere contraria. ¶Sed contra est philosophus in textu ibi. Quoniam autez possibile ꝛc̄. Et paulo post. Tales quidem potentias necesse quādo vt possunt actiuum et passiuum appropinquant: hoc quidez facere: illud vero pati ꝛc̄.

Respondeo dicendum ꝙ potentiarū quedam sunt irrationales quedaz vero rationales: vt supra declaratum est. q. 2. arº. pº. In potentijs igitur irrationalib⁹ necesse est quando passiuuz appropinquat actuo in illa dispositione qua passiuuz potest pati ꝛ actiuum potest agere: ꝙ vnuz patiatur ꝛ aliud agat. vt quādo combustibile applicatur igni in tali dispositione necesse est ꝙ ignis agat et combustibile patiatur. In potentijs autem rationalibus hoc non est necessariuz. Non enim necesse est edificatorem edificare quantūcūqz materia sibi appropinquet. Ratio primi est: quia possibile irrationales ita se habent ꝙ vna est factiua tm̄ vnius. Et ideo presente passiuo necesse est ꝙ faciat illud vnum cuius est factiua. Ratio secundi est: quia vna et eadez potentia rationalis est factiua cōtrariorum: vt supra habituz est. Si igitur necesse esset ꝙ ꝑsente passiuo faceret illud cuius est factiua: sequeretur ꝙ simul faceret contraria. Quod est impossibile. Sicut medicus simul induceret sanitatem ꝛ egritudinem. ¶Considerandum autem est hic primo fm philosophum ꝛ Docto. Sanctū. ꝙ in ratione possibilis oportet multa considerare. Non enim dicitur possibile respectu cuiuscunqz: sed respectu alicuius determinati. Unde vt dicit textus oportet possibile esse aliquod possibile: vtputa ambulare sedere vel stare. Similiter etiam quod potest aliquid facere vel pati non potest illud quocūqz tempore facere vel pati. Sicut arbor non potest quolibet tempore fructificare: sed tempore determinato. Cum ergo dicitur aliquid esse possibile oportet determinare quādo sit possibile. Similiter etiā oportet determinare quomodo sit possibile. Non enim quocunqz modo potest aliquis agere aliquid vel pati. Sicut aliquis potest sic ambulare. s. tarde: non autem velociter. Et simile est de alijs circūstantijs que consueuerunt determinari in diffinitionibus rerum. s. quo instrumento quo loco et huiusmodi. ¶Considerandum vlterius est secō fm philosophum ꝛ Docto. San. ibidem ꝙ quedam sunt possibilia mouere fm rationem: ꝛ potentie horum possibilium dicuntur rationales. Quedaz vero sunt possibilia mouere non fm rationem. Et horum potentie dicuntur irrationales. ¶Potentie vero rationales non possunt esse nisi in rebus animatis. Sed potentie irrationales sunt in ambobus. vz in rebus aīatis ꝛ in reb⁹ inaīatis: et nō solū in plātis et bruis aīalib⁹ q̄ rōne carent: sz et

in ipsis hominib⁹: in quibus inueniuntur quedam princi
pia actionum ⁊ passionum que sunt sine ratiõe vt sunt po
tentia nutritiua ⁊ augmentatiua ⁊ generatiua ⁊ alia hu
iusmodi. ¶Considerandum vlterius est: tertio ſm eun
dem ibidem ꝙ cum potentia rationalis se habeat com
muniter ad duo contraria: ⁊ a causa cõmuni non ꝓcedat
effectus determinatus: nisi sit aliquod ꝓprium quod
causam communem ad hunc effectum determinet ma
gis q̃ ad illum: necesse est preter potentiam rationalem
que est cõmunis ad duo ꝺria poni aliqd qõ appropriet
eam ad alterum faciendu ad hoc ꝙ exeat in actu. ¶Hoc
autem est appetitus qui pertinet ad irascibilem aut con
cupiscibilem: siue proheresis. i. electio que ptinet ad ra
tionem. ¶Qõ enim aliquis ꝺsiderat hoc facit: ita tamen si
existat in tali dispositione qua potens est agere: ⁊ si passi
uum sibi adsit cuꝫ ceteris circũstantijs. Unde sicut potẽs
potentia irrationali necessario agit passiuo appropinquã
te: ita omne potens agere ſm rõnem necesse est ꝙ faciat
quando ꝺsiderat illud cuius habet potentiã: ⁊ eo modo
quo habet. ¶Habet autẽ potentiam faciendi: cuꝫ passiuũ
presens fuerit: et ita se habet ꝙ possit pati: als facere non
posset. ¶Et si arguatur. ¶Potens agere ſm rationeꝫ põt
impediri ab aliquo exteriori ꝓhibente. Ergo non omne
potens agere ſm rõneꝫ quando ꝺsiderat necessario agit.
¶Ad hoc respondet pbus dicens ꝙ tale potẽs agere ſꝫ
rationem passio presente quãdo ꝺsiderat necessario agit:
si vt dictum est habeat potentiam que sit sufficiẽs ad agẽ
dum. Sed hoc nõ est quolibet modo: vt ex adductis pꝫ.
Unde per circũstantias iam positas excluduntur ea que
exterius prohibent. ¶Nam ea que exterius prohibent: re
mouent aliquas circũstantias earuꝫ que posite sunt supi⁹
in determinatione possibilis. q. 3. ar. 2. vt. s. ꝙ vel non sit
possibile nũc vel non sit possibile hoc modo: vel ꝙliquid
aliud huiusmodi. ¶Hec omnia Doc. S. ſm ꝙsniam phy
losophi ⁊ Cõmẽtatoris.

Ad primum igitur dicendum ꝙ argumen
tum illud procedit de potẽtia rationali: que non necessario exit in actũ appropinquante passiuo nisi determinetur p ꝺsiderium vel proheresim vt dictum est: ⁊ hoc ẽt mõ supius hic expositum. ¶Ad 2ᵐ patet solutio ex dictis. qꝛ tale passiuum non est potens: ⁊ sufficiens: vt aptum natum sit pati ab igne: qꝛ est indispo situm. Deficit. n. aliqua circũstantiarum que ad factionẽ requiruntur: quemadmodum declaratum est. ¶Ad ter tium dicendum ſm philosophum ⁊ cõmentatoꝛẽ i textu ꝙ non sequitur ꝙ si necesse est ꝙ faciat potentia rationa lis quod ꝺsiderat dato etiam ꝙ aliqui simul velint aut cupiant ſm appetituꝫ sensitiuum facere duo diuersa aut contraria ꝙ propter hoc faciant. Non enim sic habẽt po tentiam contrarioꝝ ꝙ simul ꝓtraria faciant. Sed hoc fa ciunt sicut hñt potẽtiam vt dictum est.

¶Questio. 16. Quid sit ꝓprie actus.

d **Deinde** considerandum restat de ipso actu: postq̃ visuꝫ est de ipsa potentia. ¶Circa quod duo oc currunt consideranda. ¶Nam primo considerandus est qd sit actus. ¶Secũ do quãdo ⁊ in quali dispositione existẽs aliquid dicatur esse in potentia ad actum ibi. ¶Quoniã aũt potẽtia est vnũquodq̃ ⁊c. ¶Quãtum ad primum q̃runtur duo. ¶Primo virum manifestatio phylosohpi qua manifestat quid sit actus sit cõueniens. ¶Secundo vtrum actus distinguat a potentia

¶Sequitur in philosopho ⁊ Doc. S. ibi. ¶Quoniã aũt de potentia: ⁊ in cõmentatore. cõmẽto. xi. ibi ⁊ cum dictum est ⁊c. Et est Lec. 5.

a **B primum** sic procedit. Videt ꝙ philosophus male manifestat quid sit actus. ¶Nam ipsum qõ quid est debet notificari p ꝺffinitionem: cuꝫ significatum ꝺffinitionis sit ipsum qõ quid est. Sed phi losophus nõ manifestat qd sit actus p ꝺffinitionem. Di cit enim ꝙ actus est existere rem. Ergo talis manifesta tio non est sufficiens. ¶Ꝺ 2°. Hoc nomen actus a motu originem sumpsit: vt supra conceſſuꝫ est. Ergo actus de beret manifestari per motum: sicut minus notum p ma gis notuꝫ. Sed ꝺcta pbus ipsum nõ manifestauit: ergo ⁊c. ¶Sed ꝓtra est pbus in textu. ibi. Quoniam aũt de potẽ tia ⁊c. paulo post. ibi. Est aũt actus existere rem: non ita ꝺcimus sicut potentia ⁊c.

Respõdeo dicendum ꝙ actus ſm pbm est quãdo res est. ¶Nec tamen ita est sicut qñ aliqd est in potentia: ꝺcimus. n. in ligno ymagi nem esse mercurij potẽtia ⁊ non actu: ante qꝫ ligniꝫ scul patur. Sed solum cum sculptum est: tunc ꝺcimus yma ginem talem esse in ligno actu. Et similiter in aliquo to to continuo pars eius. ¶Pars. n. puta medietas est in po tentia: inquãtum possibile est vt pars illa auferatur a toto per diuisionem totius. Sed diuiso toto iam pars illa erit in actu. Et hoc in sensu diuiso. Secus autẽ in sensu com posito. Et similiter sciens ⁊ non speculans est potens spe culari siue ꝓsiderare. Sed hoc est esse i actu: cũ actu ꝓside rat. ¶Considerandus aũt est hic primo ſm philosophũ ꝙ postquã determinatum est: quid est potentia: oportet determinare quid est actus: ⁊ qualiter se habeat ad po tentiam: quia per hoc simul manifestum erit de potentia cum diuiserimus actum a potentia. Actus enim nõ solus inuenitur in rebus mobilibus: sed etiam in rebus immo bilibus. ¶Potentia vero cum ꝺcatur ad actum: possibile vel potens non solum ꝺcitur quod natũ est mouere ali quid actiue aut moueri ab alio passiue aut simpliciter ꝙ ꝺcitur potentia respectu actionis aut passionis cõmu niter: aut modo quodam ſm ꝙ potentia ꝺcitur respectu eius quod est bene agere aut bene pati: sed etiaꝫ ꝺcitur aliter possibile vel potens ſm ordinem ad actum: qui ẽ sine motu. Licet enĩ hoc nomen actus: vt ꝺcit hic Doc. S. a motu originem sumpserit vt supra dictum est: non tamen solus motus ꝺcitur actus. Unde nec ꝺcitur solũ possibile in ordine ad motum. Et ideo oportet inquiren do de hijs tractare. Et per hoc patet responsio ad secun dum. ¶Considerandũ vlterius est hic secundo ſm com mentatoꝛẽ cõmento. xi. ꝙ nihil aliud significat actus qꝫ hoc. s. quod est in dispositione esse: in qua non est cuꝫ fue rit in potentia. Et similiter aliquid esse in potentia signifi cat ꝙ est in dispositione opposita dispositioni qua ẽ i actu. Et quia vt ꝺcit actus ⁊ potentia sũt contraria relatiua: vtrũq̃ autem relatiuoꝝ accipitur in ꝺffinitione alte rius: ideo actus ꝺffinitur per potentiam ⁊ ecõuerso. Ne cesse est enim vt ꝺcit ꝑphirius in vtriusq̃ ꝺffinitio nibus vtriusq̃ rationibus vti. Et in predicamentis ꝺcit ꝙ qui ꝺffinite cognouerit vnum relatiuoꝝ: ꝺffinite cognoscit ⁊ reliquum. ¶Considerandum vlterius est tertio ſm philosophum vt hic deducit Doc. S. ꝙ indu cendo in singulis per exempla manifestari potest: quid est actus. Et nõ opꝫ cuilibet rei querere terminum. i. ꝺffinitionem. Nam prima simplicia ꝺffiniri nõ possunt cum non sit abire in infinitum in ꝺffinitiõibus. Actus au tem est de primis simplicibus. Unde ꝺffiniri nõ potest ꝺffinitione quidditatiua. Non enim eodem modo opor tet in singulis querere ꝺffinitionem: vt ꝺcit hic Cõmen tatoꝛ. Ꝺffinitiones enim rerum nõ relatiuarum debent esse alio modo a ꝺffinitionibus reruꝫ relatiuarũ. Unde cum potentia ⁊ actus relatiue se habeant: per proportio nem aliquorum duorum ad inuicem potest videri quid est actus: vt si accipiamus proportionem edificantis ad edificatoꝛem: ⁊ vigilantis ad dormientem: ⁊ eius qui videt ad eum qui habet oculos clausos cum habeat po tentiam'visiuam. Et ita ꝓportionabiliter ex particularib⁹ exemplis possumus venire ad cognoscendum quid sit actus ⁊ potentia. Et per hoc patet solutio ad pri mum. ¶Considerandum vlterius est quarto secundum philosophũ in textu ꝙ vna ꝺuersitas actuum est ꝙ actus ꝺcitur

dicit vel actꝰ vel opatio. Et hec diuersitas ꝓsiderari pōt per diuersas ꝓportiones. ¶Potest enim v no modo sic accipi proportio: sicut hoc in hoc: vtputa sicut visus est in oculo: ita auditus in aure. Et per hunc modum ꝓportionis accipit comparatio substantie. i. forme ad materiā. Alius modus ꝓportionis est: vt dicamus ꝙ sicut se hz hoc ad hoc: ita ꝛ hoc ad hoc: puta sicut se hz visus ad videndū: ita auditus ad audiendū. Et per hunc modū ꝓportionis accipit cōparatio motꝰ ad potētiā motiuā: vel cuiuscūqz opatiōis ad potētiā opatiuā. ¶Cōsiderandū vlteriꝰ est. 5°. fm pbm in textu. ꝙ alia diuersitas actus est ꝙ infinitum ꝛ inane ꝛ vacuum ꝛ quecunqz huiusmodi sumunt. aliter dicunt eē in potentia ꝛ actu: cū multa alia entia: vt puta cū vidēs ꝛ visibile. ¶Huiusmodi aūt ꝓtingit aliquando simpliciter eē vel in potētia tm̄ vel in actu tm̄. Sicut visibile dicitur in actu tm̄ quando videtur: ꝛ in potentia tm̄ quando potest videri ꝛ nō videt. Sed infinitum non ita dicit in potētia vt quandoqz sit separatum in actu tm̄. Sed in infinito actꝰ et potentia distinguūtur rōne ꝛ cognitione. Verbi gratia in infinito fm diuisionē dicit esse actus cum potentia fimul: eo ꝙ nunc̄ deficit potentia dividendi. Quando. n. dividitur in actu: adhuc vlterius est diuisibile in potētia. ¶Nunc̄ enim pōt esse totum diuisum in actu: vt nō sit vlterius diuisibile. Unde in eo nunc̄ separat actus a potētia. Et similiter est ꝓsiderare in vacuo. Nam possibile est locum euacuari ab hoc corpore: nō tamen ita ꝙ sit totaliter vacuū. ¶Remanet enim plenum alio corpore. Et sic adhuc est in potentia vacuū. Et sic in vacuo semp remanet potētia cōiuncta actui. Et simile est de motu ꝛ tempore ꝛ alijs huiusmodi que nō habent esse pfectū. ¶Hec omnia Doc. S. fm suiaz philosophi ꝛ Cōmētatoris. Dicit. n. Cōmētator circa finem huius cōmenti. 11. ꝙ necesse est vt potētia sit in istis rebus nō separata neqz deficiens: ne res infinita reuertatur finita: quoniā potentia qua dividitur mensura. si finiret: tunc finiret diuisio. Quod est impossibile. ¶Ad argumenta pz solutio ex dictis.

¶Sequitur vbi supra impertinenter.

a **¶ Secundum** sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ actꝰ et potentia nō realiter distinguantur. Nam per articulum parisiensem illa que sunt realiter distincta deus potest separare ꝛ separatim ꝑseruare. Sed potentia nō pōt separari ab actu vniuersaliter loquēdo. ¶Nō enim potest materia separari a forma. Aliter aliquid esset actu sine actu. Qđ implicat. Ergo actus ꝛ potentia nō distinguūtur realiter. ¶Ꝺ 2°. Quando aliqua distinguunt realiter vnuz nō potest predicari de altero in recto ꝛ abstractiue fm cōem sniam pbōz. Sed actus sic ꝑdicat de potentia. Nam hec est vera ꝑdicatio. Naturalis potētia est actus: qz cum naturalis potentia sit quedā species qualitatis: est forma: qz nō est materia neqz totum cōpositum. ergo ꝛtē. ¶Ꝺ 3°. Nihil sortitur speciem ab eo qđ est sibi extrinsecum aut alienū. Sed potentia sortitur speciem ab actu. Nam vt supra cōcessum est. potentie distinguuntur per actus ꝛ actus per obiecta. Eadez. n. sunt principia distinguendi a priori ꝛ cōstituendi. Ergo potentia ꝛ actus nō realiter inter se distinguūtur. ¶Sed in cōtrarium arguitur per pbm ꝛ Cōmētatorē supra. Quia potentia precedit actum. ¶Nihil autem precedit seipsum. Ergo realiter potentia ꝛ actus distinguunt.

¶Respondeo dicēdum breuiter ꝙ dupler est potentia: vt supra deductū est. q. 6. ar. 2°. Quedam est potentia ad actum primum: vt materia dicitur in potentia ad formā substantialez. Et de tali manifestum est ꝙ distinguit ab actu realiter: qz talis potentia actuatur a forma ꝛ formaliter pficitur per actū: et facit aliud genus cause. s. cause materialis: vt in primo ꝛ in quito huius. et similiter in. 2°. physicoꝝ patuit. Alia ē potentia ad actum sēm: que dicit operatio. Et talis etiā realiter distinguitur ab actu: cum sit pncipiū ꝛ causa operationis: cum etiam sit alterius ꝑdicamenti. Nam potentia ponitur in predicamēto qualitatis: operatio vero in ꝑdicamento actionis. ¶Et lz potentia ꝛ actus sint eiusdez generis entis: nō tamen opz ꝙ sint eiusdem generis predicamentalis in speciali: vt supra declaratum est in pncipio huius noni libri. q. 1. ar. 4. Ens enim reale creatum diuidit̄ immediate in substantiam ꝛ accidens. Quod quidez accidens postea subdiuiditur in nouem genera accidentium. Substantia ergo et accidens dicuntur duo genera entis transcendentis. Unde si potentia sit in genere accidētis: bene oportet ꝙ actus sibi correspondens sit in genere accidentis. Sed non oportet si potentia sit in hoc genere accidentis. vz qualitatis ꝙ actus sibi correspondens sit in eodem genere. ¶Considerandum autez est primo ꝙ ea que sunt realiter distincta sunt in duplici differentia. ¶Quedam sunt que necessariam habent habitudinez ꝛ dependentiam adinuicem: sicut subiectum ꝛ propria passio ꝛ relatiuum ad correlatiuum ꝛ pfectio et pfectibile: loquēdo de pfectione essentiali. Alia sunt realiter distincta que non habent necessariam dependentiam adinuicem: sicut album ꝛ nigrum. homo ꝛ asinus: ꝛ sic de similibus. Et tale potest deus abinuicem separare: ꝛ separatim preseruare. ¶Non autem prima. Non enim potest fieri a deo ꝙ homo sit in rerum natura: qui non sit risibilis: fm Doct. S. 1ª 2ᵉ. q. 110. 4. 4ᵐ. Articulus vero parisiensis intelligitur de bijs que sunt realiter distincta secundo: et non primo modo. Et per hoc patet solutio ad primum argumētum. ¶Considerandum vlterius est scōo fm Doct. S. in. 2ª 2ᵉ. q. 26. ar. 7. ꝙ actum oportet ꝓportionari ꝛ obiecto ꝛ potentie siue virtuti agentis. Sed ab obiecto speciē habet: a virtute vero vel potentia agentis habet modus intensionis. ¶Potentia autem vt dicit idem Doct. S. in quarto sententiarum. di. 49. q. 1. arᵒ. 2. est principium actus quo ad substantiam actus. Sed habitus quo ad formam et perfectionem actus dicitur esse principiuz actus. Qui quidem actus vniuersaliter loquendo habitui ꝓportionabiliter intensus auget eum vel ad eum disponit. ¶Non autem remissus: vt pz per Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 52. arᵒ. 3°. Et in. 4°. sniarum. distī. 12. q. 2. arᵒ. pᵒ. Et vt ipse dicit in de veri. q. 17. arᵒ. pᵒ. ex actibus infusi habitus generant vel augent habitus acquisitos: lz oppositum videatur inuere in. 1ª 2ᵉ. q. 51. arᵒ. 4. ad. 3ᵐ. De quo in moralibus latius disputatum est.

Ad primū ergo pz solutio ex dictis in primo notabili. ¶Ad secundū dicendum ꝙ lz naturalis potentia sit actus. i. forma: non tamen est actus. i. operatio cuius est potentia siue pncipiuz. Unde ratio laborat in equiuoco. ¶Ad tertium dicendum ꝙ in bijs que relatiue dicūtur: siue in habitudine ad aliud: nō est incōueniens ipsa speciem sortiri ab aliquo extrinseco fm naturam: quod tamen est intrinsecum q̄ntum ad intētionem ꝛ rationem monendi. ¶Potentia autem ꝛ actus relatiue se habent. Unde potentie nihil subest siue actui vel habitui nisi mediante ratione formali obiecti: vt dicit Doc. S. in. 1ª 2ᵉ. q. 1. ar. pᵒ. Et in. 2ª 2ᵉ. q. 1. ar. 3°. ¶Qualiter autem potentie distinguantur per actus: ꝛ actus per obiecta: determinat Doctor Sanctus in primo sententiarum. distin. 17. q. 1. articulo q̄rto. Et ī prima parte. q. 77. articulo. 3°. Et in de veri. q. 2. articulo. 2. vt etiam visum fuit supra in quinto huius. q. 13. articulo. 2.

¶Questio septima. Qualiter aliquid dicitur esse in potentia ad actum: ꝛ qualiter non.

¶Onsiderato quid est actꝰ et qđ est potentia: considerandum restat quando et in quali dispositione aliquid existens dicatur esse in potentia ad actuz. ¶Circa qđ queruntur duo. ¶Primo vtrum aliqd quandocunqz ꝛ qualitercunqz sit dispositum possit dici esse in potentia ad id quod fit ex eo. ¶Secundo vtrum materia ex qua fit mixtum predicetur de mixto in quid.

c

¶Sequit in pho et Doc.S.ibi. Quando aũt potẽtia: et in Cõmẽtatore ibi. Distinguem⁹. igit ꝛc.et ẽ Lec.6ª.

a **D primum** sic ꝓcedit. Videtur ꝙ vnũqdqz qñcũqz et q̃litercũqz sit dispositũ: dicat esse in po[a] ad id qd ex eo fieri potest. Nam materia prima est in potentia ad omnes formas in ea ꝛ ex ea introducẽdas: lz ordine quodam: vt pz in p° physicoꝝ. Ergo a fortiori quecunqz alia materia secũda ex qua aligd fit dicit esse in potentia ad ipsuz. ¶Ꝑ 2°. Si aligd nõ esset in po[a] ad id qd ex ea fit maxime esset verum de terra: vt dicit hic phus ꝙ terra non est in potentia homo. Sed hoc est falsum: quia ex terra pot fieri sperma: ꝛ ex spermate corpus humanũ. Ergo terra est in potentia homo. ¶Ꝑ 3°. Vel ex terra potest fieri homo vel non. Si ꝑ[m]: ergo terra est in potentia ad hominẽ. Si 2[m]: sequitur ꝙ impossibile est ex terra fieri hominẽ. Quod ẽ falsuz: cuz ex limo terre formatus sit homo. ¶Ꝑ 4°. Illud de quo aliquid vere ꝓdicatur: est tale vel potest esse tale. Sed terra predicatur de homine vere. Dicimus. n. vere ꝙ homo est terrenus. Ergo terra est in potentia ad hominez: lz terra nõ sit disposita vltima dispositione ad generationẽ hois. ¶Sed ꝓtra est phus in textu ibi. Quando aũt potentia est vnũquodqz ꝛ quando non: determinandũz est. Non enim qñcunqz ꝛ qualitercũqz: vt terra ꝛc̃.

Lectio.15.

Respõdeo dicendũz ꝙ aligd potest dici esse in potentia ad aliud loquendo de potentia distante ab actu duplr. Uno° in potentia remota: quando. ſ. per vnam opationez agentis talis potentia nõ potest reduci ad actum. Et isto modo vnũqdqz est in potentia illud qd ex eo fieri potest qñcũqz ꝛ q̃litercũqz. Alio° aligd dicit esse in potentia ꝓpinqua. vz quando talis potentia pot reduci ad actuz per vnicaz opationẽ agẽtis. Et isto modo illud ex quo fit aligd est in potẽtia tale. Et hoc potissime loquendo de potẽtia ex qua fit aliquid. Secus est de potentia ad quã vel fm quaz fit aligd abstractiue loquendo. Ignis enim per suaz potentiã actiuã calefaciendi aquã nõ est in potentia vt fit aqua aut vt fit calor ꝓducius in aqua: lz sit in potentia vt calefaciat aquã in ea ꝓducendo calorem. ¶Considerandũ aũt est ꝓmo ꝓ declaratione huius fm phm: vt supra in. 7°. hui⁹. q. 11ª. ar°. ꝑ° habitum est: ꝙ quarũdam artiuz effectus non possunt educi in actũ nisi per artem: sicut domus nõ pot fieri sine arte. Natura enim non pot ꝓducere domum. Quarũdam vero artiuz effectus possunt edũci in actum sine arte. ſ. per naturã: sicut sanitas aliquando fit sine arte medicine ex sola operatione nature. ¶Considerandum vlterius est hic scdo fm Doc. S. ꝙ lz illud qd fit a natura nõ sit fortuitum neqz casuale eo ꝙ natura: vt pz in. 2°. physicoꝝ. est causa agens per se: lz fortuna ꝛ casus est cã agens per accidens: vt pz per eoꝝ diffinitiones: tamen ex eo ꝙ ille qui sanat per nãm sanatur preter intentionẽ artis dicit sanari a fortuna. Nihil enim phibet esse aliquid nõ fortuituz in se: qd tamen dicit fortuitũ per comparationem ad aliquẽ qui causam per se talis effectus non cõsiderat. ¶Considerandũ vlterius est hic. 3°. fm phm et suos expositores: ꝙ nõ qñcunqz vel inquacunqz dispositione existens aliquis sanatur vel ab arte vel a fortuna. i. a natura. Sed ad hoc ꝙ aliquid sit possibile: necesse est vt sit in determinata dispositione: vt sanetur vel a nã vel ab arte. Quibuslibet enim actiuis respondent determinata passiua. ¶Considerandũ vlterius est. 4°. fm eundem hic: ꝙ illud dicit in potentia factuz si fiat ab intellectu vl ab arte: quando statim cum vult artifex facit illud actu si nihil exterius ꝓhibeat. Sic aũt in artificialibus dicit aliquid in potentia factum. Sed in illis que sanant per nãz dicit esse aliquid in potentia factum: quando nõ est interius aliquid ꝓhibens sanitatem: qd vz oporteat moueri aut transmutari ꝓinsecz intrinseca virtus sanatiua effectuz habeat in sanando. ¶Considerandũ vlterius est. 5°. fm eundem ꝙ sicut dictuz est de sanatione que fit ab arte: ita potest dici de aliis que per artem fiunt. Nam tunc materia est in potentia domus quando nihil eoꝝ que sunt in materia ꝓhibet domũ fieri statim vnica actione. Nec est aligd qd oporteat addi vel auferri aut mutari anteqz materia formetur in domum: sicut lutum oportet transmutari anteqz ex eo fiant lateres. Et ex arboribus pot aligd auferri per dolationem: et ẽt aligd addi per compaginationem ad hoc qd componat domus: Unde lutuz et arbores nõ sunt potentia domus: nisi quando sunt sic disposita vt per vnicã opationez agẽtis possit fieri domus. Et similiter est in alijs siue habeant ꝑncipiuz siue ꝓfectionis ab extra sicuti sunt artificialia: siue ab intra sicut sunt naturalia. Semper. n. sunt in potentia ad actuz: quando nullo exterius vel interius ꝓhibente per ꝓpriuz ꝑncipiũ actiuum possunt reduci in actum. Tale autẽ nũduz est sperma: sed opz ꝙ mediantibus permutationibus multis ex eo fiat animal. Unde nõ est potentia homo: et hoc vt dictum est loquendo de potentia ꝓxima actui. Sed qdõ iam per ꝓprium ꝑncipiũ actiuũ pot fieri tale. ſ. actu existens: tunc iam est in potentia. Sed illa que opz transmutari anteqz statim sint reducibilia in actuz indiget alio pmo actiuo. ſ. ꝓparante mãm qd interduz est aliud a ꝓpriente qd inducit vltimã formã: sed pz ꝙ terra nũdum est in potentia statua. Non enim vna actione nec vno agente reducitur in actum. Sed ꝓtius per nãm trãsmutatur ꝛ fit statua. Et postea per artez fit statua. ¶Ad argumenta aũt pz solutio ex dictis: qz ꝓcedunt de potẽtia remota distante ab actu: nõ aũt de potẽtia ꝓpinqua de qua dictũ phylosophi hic intelligitur. Qualiter autẽ materia ꝓdicat de eo cuius est materia: in sequẽti articulo declarabit.

¶Sequit in pho et Doc. S. ibi. Uidetur aũt qd dicimus ꝛc̃. Et in Cõmẽtatore eodem cõmẽto ibi. Uidetur autem ꝙ quod dicit ꝛc̃.

a **D secundum** sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ materia ex qua fit mixtum nõ predicet de eo. Maz a priori ma substantia nulla est ꝓdicatio: vt pz ꝑ phm in ꝓdicamentis. Ergo a fortiori ab ipsa materia nulla est predicatio. ¶Pz ꝙsequẽtia: qz materia minus est in actu q̃z prima substantia. ¶Predicatio enim sumit ab eo qd habet rationez actus: cuz predicatũ habeat rationem act⁹ respectu subiecti: vt in ꝓmo phiermenias declarat. ergo ꝛc̃. ¶Ꝑ 2°. Aer ꝛ cetera elementa sunt mã mixti. Et tñ nõ ꝓdicant vere de mixto. Nec enim est falsa predicatio. Mixtum est aer aut ignis. ergo ꝛc̃. ¶Ꝑ 3°. Ex ere fit statua. Et tamẽ ista est falsa predicatio. Statua est es. Ergo materia ex qua aligd fit: nõ predicat de eo qd ex ea fit. ¶Sed ꝓtra est phus in textu. ibi. Uidet autem qd dicim⁹ ec̃ nõ hoc ſz illinuz: vt archa nõ lignũ ſz ligneã: nec lignũ terra sed terreum ꝛc̃.

Lectio.1.

Respondeo dicendũ ꝙ dupler est predicatio. vz causalis ꝛ formalis. Loquendo quidem de ꝓdicatione causali mã nõ solum pot ꝓdicari de eo cuius est materia in cõcreto: sed etiaz in abstracto. Nam sicut ista est vera statua est erea: ita et ista vera statua est es. i. ex ere. ¶Predicatio vero formalis est duplex. Nam quedam est abstractiua: qua. vz aligd predicatur de alio in abstracto: sicut in hac ꝓdicatiõe. Deus est deitas. Et isto modo materia nõ pot ꝓdicari ꝑ mixto siue de eo cuius est materia. Non enim dicimus vere ꝙ archa est lignũ formaliter: sed lignea: vt dicit textus. Alia est ꝓdicatio ꝛcretiua siue denominatiua: qua. vz aliquid ꝓdicatur de alio in ꝛcreto. Et isto modo materia pot predicari de eo cuius est. vt ista est vera ꝓdicatio. Archa est lignea: lz nõ sit lignũ nisi mãliter predicando. Unde fm phm materia non predicat de mixto ꝓdicatiõe dicente hoc esse illud: sed hoc esse illinuz. Accipit aũt ibi ille terminus illinuz pro ꝛcreto: lz apud latinos nõ sit vsitatus. vt pz. ¶Considerandũ aũt est hic ꝓmo fm phm ꝙ materia est in duplici differentia. Nam quedaz est materia que non est in potentia ad mixtum. Et talis nõ pot ꝓdicari de mixto neqz in abstracto neqz denominative. Sicut terra nõ est in po[a] ad archam. Unde archa nõ dicitur terra

terra neqz terrea. Alia est materia que est in potētia pro pinqua ad mixtuz. Et talis predicat de mixto denominatiue: vt ex dictis pz. ¶ Cōsiderandus vlterius est scdo qd nō habet aliquid ex quo fit qd de eo denoiatiue predicetur erit prima mā: si fit hoc aliqd existēs. Sicut si mā terre sit aer: predicabit de terra denoiatiue dicēdo terra est aerea. Et si ignis sit materia aeris: dicet q aer est igniens. Ignis autem si denoiatur ab aliqua priori materia: erit mā prima fm positionē eraclyti: si fit hoc aliquid subsistens. Quod dicit ad differentiā vniuersalis. Nam vniuersale t primū predicat de alijs t alia nō predicat de eo. Nō tamē est mā: cum nō sit aliquid subsistēs. Uniuersale. n. t subiectū passionū differūt p hoc q subiectus est hoc aliquid: nō autez vniuersale. ¶ Cōsiderandū vlterius est tertio q pbus assimilat predicationē predictam predicationi qua passiones t accidentia predicant de subiecto. Nam sicut subiectū recipit denoiatinaz predicationez accidentiū: ita t qd est ex materia recipit denominationem predicationē materie. Dicit autez subiectū cui ad uenit musica nō esse musica in abstracto: sed musicū denominatiue. Et hō nō dicitur albedo: sed albus. Neqz hō dicitur ambulatio aut motus abstractiue: sed ambulās aut motū vt illinū. i. vt denoiatiuus. Et est talis similitudo i hoc: q sicut vltimū qd sustētat accidētia est subtātia siue fm p qd determinat illud qd de eo predicat: ita illud qd est vltimū in predicationibus quib⁹ materia predicatur de eo cuius est: qd alia sustētat: dicit materia siue subtantia mālis. ¶ Et lz vtrūqz sit indeterminatū: vz accidens qd denoiatiue predicat t materia: tamē accidēs habet determiari t diffiniri per fbm. Materia vero habet determinari p id ad qd est in potētia. Hec ola Doc. S. fm sentētiam phylosophi t cōmentatoris.

Ad primū igit dicendū q lz a prima subtātia t ordinata: que: vz est fm ordinez alicuius quinqz predicabiliuz: ab eo tamē potest esse predicatio essentialis denoiatiua. Nec etiam accipit hic materia pro materia prima que est pura potentia: sed accipitur mā pro subtātia materiali: ex qua fit aliquid mixtū vel aliqd tertium. ¶ Ad alia duo argumēta pz solutio ex dictis.

¶ Questio. 8ª. Qualiter actus prior est potentia ratione t tempore.

Considerauit superi⁹ phylosophus d potētia t actu fm se: hic cōsequēter cōsiderādū est de cōparatione eoz adinuicē. ¶ Circa qd triplex occurrit cōsideratio. ¶ Mā primo cōsiderandū est de cōparatione eoz adinuicez fm prius t posterius. ¶ Secundo vero de cōparatione ipsoz fm bonū t malū: ibi (Quod autem t melius t honorabilius est tē) ¶ Tertio cōsiderandū est de cōparatione ipsoz quantū ad cognitionē veri t falsi: ibi (Quoniā vero dicit t nō ens) ¶ Circa primū sunt duo cōsideranda. Nam primo cōsiderandus est qualiter actus est prior potētia rōne t tēpore. ¶ Secundo cōsiderandū est qualiter actus sit prior potētia fm substantiā: ibi (At vero est substātia prima) Quantū ad primuz querūtur duo. ¶ Primo vtruz actus sit prior potentia. ratione. ¶ Secūdo vtruz actus sit prior potentia tpe. ¶ Sequit in pho t Doc. S. ibi. Qm autē ipsuz primū: t cōmētatore cōmēto. 13. ibi: dictū est. Igitur.

a **B primum** sic pceditur. Videt ipsa potentia. Nam id per qd alterū diffinit: est prius eo rōne vt dicitur in textu: cū ratio fit diffinitio: vt patuit. 4º. huius. Sed actus diffinit per potentiā: vt pz de ipsa anima. Mā anima est actus corporis t c. Ergo potētia precedit actuz rōne t diffinitione. ¶ Sed dicebat discipulus: q etiā potētia diffinit p actū.

Nam ratio potentialis in hoc cōsistit q cōpetit sibi posse esse in actu. Ergo argumentū nullū. ¶ Cōtra. Si potentia diffiniat per actū: t actus diffiniat per potentiā: erit circulatio in diffinitionibus. Quod est incōueniēs: vt pz primo posterioz. Ergo t c. ¶ Ꝺ 2º. Illa que sunt simul naturali intelligentia vnū nō precedit aliud rōne: vt ex sensu vocabulorū pz. Sed potētia t actus sic se habēt: q sunt simul naturali intelligētia. Sunt. n. correlatiua: vt pz per pbm t cōmētatorē ex supradictis pz. Relatiua autē sunt simul nā. i. naturali intelligentia: vt pz in predicamentis. Ergo actus nō precedit potentiā rōne. ¶ Ꝺ 3º. Principiū precedit principiatū etiā rōne: cum prinm⁹ ponatur in diffinitione principiati. Aliter diffinitio nō notificaret diffinitū a prima potētia vsqz ad vltimū actū ei⁹. Quod est cōtra principē pbox in. 7º. huius. Sed potentia est prinm⁹ actus: vt patuit. 5º. huius. Potētia. n. calefactiua ignis est prinm⁹ pductiuū caloris in qua. Ergo potētia precedit actū rōne t nō ecōtra. ¶ Ꝺ 4º. Potētia actiua ipsius dei precedit etiā rōne actū pductionis creaturarū: cū creatura nō sit de rōne ipsi⁹ creatoris. Ergo vr nō est verū q actus precedat potētiā ratione. ¶ Sed dicebat discipulus q ppositio phylosophi hz veritatem in creaturis: nō autez in diuinis. ¶ Cōtra. Illud qd pōt intelligi t rōne cōcipi altero nō pcepto: illud tale precedit aliud rōne: sicut dicit hic in textu. Nam q animal pōt intelligi sine boue: dicit precedere boiem rōne. Sed potētia actiua pōt intelligi absqz hoc q intelligat actus. Potest enim aliquis intelligere calorē ignis nō intelligēdo calefactionē. Ergo etiā vniuersaliter loquēdo solū in creaturis no est verum q actus precedat potentiaz ratione. ¶ Sed cōtra est hic pbus in textu cū suis expositoribus: ibi. Qm̄ autez ipsuz prius t c. Et in alia littera cōmētatoris: ibi. Dictū est igit quādo opz dicere potentiā t quādo nō. Et cū distinctū est quot modis dicit actus: manifestū est q actus est ante potentiam t c.

Respondeo dicenduz q actus precedit potentiam ratione. Quod sic probat phylosopus tali ratione. Nam id per qd opz alterū diffiniri est prius ea rōne. Sicut animal est prius homine ratione: t subiectū accidente. Sed potentia nō potest diffiniri nisi p actū. Ergo necessariū est q ratio actus precedat rationez potentie t noticia actus noticiam potentie. Probatio medie. Nam tota ratio potentie siue possibilis in hoc cōsistit q cōtingit ipsam posse agere vel esse in actu. Sicut edificator dicitur qui pōt edificare: t speculator qui pōt speculari. Et visibile dicitur aliquid quod potest videri: t sic in alijs. Ergo minor est vera. ¶ Cōsiderandum autez est hic primo fm phylosophū t cōmentatorem cōmēto. 13. vt adducit hic Doc. S. q potētia potest accipi dupliciter. Uno⁰ specialiter: vz pro eo qd est principiū motus in alio inquantum est aliud: quēadmodum superius diffinita est potētia actiua. Et isto⁰ nō sumit hic. Alio⁰ potest accipi vniuersaliter: pro omni principio siue sit principiū motiuū: siue imobilitatis t quietis: aut operationis absqz motu existentis: cuiusmodi est intelligere: quia t natura ad idez pūnere videtur cū potentia. Est. n. natura in eodez genere cū ipsa potentia: quia vtrunqz est principiū motus. Licet natura nō sit principiū motus in alio: sed in eo in quo est inquantum huiusmodi: vt pz 2º. phyſicoz. Et tamē natura nō solum est principium motus sed t quietis ut ibidē patuit. Et ꝓpter hoc hic potentia intelligenda est nō solū principiū motus: sed etiā principiū imutabilitatis. Et hoc modo accipit hic potētia. Et sic oī tali potentia actus est prior rōne tēpore t substantia quodāmodo: alio⁰ nō. ¶ Cōsiderandū vlterius est 2º. q ga noticia actus precedit noticiam potētie: ideo superi⁹ Arist. manifestauit potentiā diffiniēdo per actū. Actū autem nō potuit p aliquid aliud diffinire: sed solū inductione manifestauit. ¶ Cōsiderandū vlterius est 3º. q ratio pro pūti accipit quinqz modis qui cōtinent in hijs versibus. Est ratio diffi. virtus: oratio: forma. Est mediū ratio per qd ꝓcludit ergo. Unde primo⁰ accipit rō pro diffinitione

Lec. 8.

Lec. 12.

Lec. 1.

Lec.13. Unde in.4°.huius dicitur: ꝙ ratio quam significat nomen: est diffinitio. Secūdo modo accipitur ratio pro virtute siue potentia rōnali ipsius anime intellective. Unde homo dicit substantia rationalis: angelus vero substantia intellectualis. Tertio modo accipit ratio pro oratione. Unde oratio dicitur quasi oris ratio. Quarto° accipit
Lec.4. ratio pro forma: vt patet .2°.physicoꝝ ⁊ primo ⁊ quinto huius capitulo de causa. Quinto° accipitur ratio pro medio ipsius syllogismi. Unde dicit cōmuniter ꝙ rō nō valet: qñ argumentū nō debite ꝓcludit. ¶Primo autē modo accipitur hic ratio quando dicitur actum ratione precedere potentiam.

Ad primum igitur dicendū ꝙ illud per qō aliquid diffinitur a priori: precedit ipsum ratione: nō autē illud per qō aliquid diffinit a posteriori. Actus autem diffinitur hic a posteriori: potentia vero per actū tanq̄ a priori. Unde nō oportet cōmittere circulationeꝫ in hijs diffinitionibus. Et ꝑ hoc pz respōsio ad 2ᵐ. ¶Ad 3ᵐ. dicendum ꝙ potētia ⁊ actꝰ nō sunt relatiua fm esse: sed solū fm dici. Unde rō nō sequitur: presertim qz hic accipiūtur potētia ⁊ actus fundamētaliter ⁊ nō relatiue: quia lz relatiua ꝯsiderata sub forma relationis vnū nō precedat aliud: tñ si considerent fz ꝙ vnū dependet ad alterū: sic vnum diffinit per reliquum. Manifestum est.n.ꝙ pater diffiniri habet ꝑ filiū ⁊ ecōtra: vt satis declaratū est in predicamētis. ¶Ad quartū dicendū ꝙ lz principiū formale ⁊ essentiale precedat ratione illud cuius est principiū: nō tamen prinᵐ potentiale ⁊ effectiuū precedit rōne id cuius est prinᵐ. Unde argumentū laborat in equiuoco. ¶Ad quintū admittit solutio discipuli in obiectionibus adducta. ¶Ad sextū dicendū ꝙ potētia actiua inquantū actiua nō potest intellectu cōcipi diffinitiue nisi per actū. cum ꝙ actū diffiniatur. Unde minor est falsa.

¶Sequit in phylosopho ⁊ Doc.S.ibi. Tempore vero prius ⁊c. Et in pho ⁊ cōmentatore vbi supra.

a **D secundum** sic procedit. Uidetur ꝙ actꝰ nō sit prior ipsa potētia tempore. Nam illud qō est ingenerabile precedit tēpore illud qō i tēpore generat: vt de se manifestū est. Sed materia est ingenerabilis vt dicit princeps ⁊ ꝓbat in fine primi physi-
Lec.15. corum. Forma vero educit de potētia materie ꝑ generationem naturalē vt pz per eūdem in primo de generatio-
Lec.20. ne. Cum ergo materia sit potētia ⁊ forma sit actus: sequitur ꝙ potentia precedit actum tēpore: ⁊ per consequens actus nō precedit potentiā tēpore. ¶ 2°. Omne agēs per naturalē transmutationē ⁊ successiuā precedit tempore suum effectum: vt patuit in.7°.huius. Cū ergo operatio physica sit effectus agentis naturalis qō nō agit nisi ꝑ suam potentiam actiuā: sequitur ꝙ potentia precedit actū tempore ⁊ nō ecōuerso. ¶ 3°. Potentia naturalis inest agēti a natura: vt potentia actiua generandi inest animali a natura. Sed actio talis potentie aduenit in tempore tali agenti: vt de se patet. Nō enim in infantia nō generat: sed lōge post. Sequitur ergo idem qō prius. ¶ 4°. Substantia precedit accidens natura tempore ⁊ diffinitione: vt probat phylosophus.7°.huius. Sed substā-
Lec.1. tia habet rationem potentie in ordine ad accidens: cum subijciatur accidenti ⁊ ipsum suscipiat. Ergo ideꝫ quod prius. ¶ 5°. Illud qō pōt esse altero nō existente naturaliter ⁊ nō ecōuerso: precedit tēpore aliud. Sed potentia actiua agentis pōt esse sine actione sua ⁊ nō econuerso vt ad sensum patet. Igit ⁊c. ¶ 6°. Secūdum Doc.S. septimo metha. cap.13. quicquid est prius generatione: est prius tempore ⁊ nō ecōuerso. Sed cōstat ꝙ potētia est prius generatione actus. Ergo ⁊c. ¶ 7°. Secundū Doc.S.1ª2ᵉ.q.15.ar.2°. ad secundum remoto priori remouetur posterius. Sed remoto actu nō est necesse remoueri potentiam vt de se patet loquendo tam de potentia actiua q̄ de passiua. Ergo ⁊c. ¶ 8°. Secundum Doc.S. in secundo sententiarum di. prima. questione prima ar.5. qō ineſt alicui per se: prius est q̄ id qō habetur ab alio. Sed potentia ꝙuenit agenti ex se: nō autem operatio eius. Ergo idem vt supra. ¶ 9°. Secundū principem in.5°.huius ⁊ fm Doc.S. in de virtutib⁹ in cōmuni. q.4.ar.3. i corpore ⁊ qualibet.5. .q.10. prius est qō est ꝓpinquius alicui principio. Sed cōstat ꝙ potentia est ꝓpinquior principio: vz agenti q̄ actus. Ergo ⁊c. ¶ 10°. Secundum Doc.S. in prima parte. q.42.ar.2. in corpore ⁊ super Johannē Lectione 3ª. omne principiū est prius tpe principiato duplr: vz ex parte actionis successiue vel agentis impfecti vel eligentis tēpus. Sed de se pz ꝙ potētia actiua est principiū sui actus vel sue operationis. Ergo potētia precedit actū tēpore ⁊ nō actus potentiā. ¶Sed ꝓra est pbus in textu dicēs. Tēpore vero idē specie agēs prius est ⁊c.

Respondeo dicendum ꝙ vt supradictum est duplex est potētia: vz passiua ⁊ actiua. Loquēdo igitur de potentia passiua: sic actus tēpore eam precedere pōt intelligi duplr. Uno° in vno ⁊ eodem numero qō monetur de potētia ad actū. Alio° loquendo in diuersis fm numerū. ¶Primo igit mō potentia precedit actus tēpore ⁊ nō ecōuerso. Quod sic manifestat fm pbm ⁊ cōmentatoꝛes ⁊ Doc.S. Nā fi accipiamus hūc hoīez qui est iam actu homo: prius eo erat tempore mā qua erat potētia hō q̄ forma qua iā est actu homo. Et similiter prius tēpore fuit semē eius qō potētia est frumentū: q̄ ipsuꝫ frumentū actu similiter visibus ideſt habēs potentiā visiuaꝫ prius est q̄ videns actu. Ita vno ergo ⁊ eodē numero qō mouet de potētia ad actū: prior est potētia tempore q̄ actus. Et notanter dictū est in eo qō monetur de potentia ad actū: ꝓpter potentiam dei: que lz precedat tēpore effectus tēporales: nō tamen precedit suam opationem neqz tēpore neqz nā: cum ei⁹ opatio sit sua essentia realiter: vt pz per Doc.S. in de potentia.q.prima.ar.primo. Si vero loquamur simpliciter in diuersis fm numerum: necesse est dicere actum tēpore potentiā precedere. Quod sic pz fm phylosophuꝫ. Semp enim opz ꝙ id qō est in potētia ens fiat actu ens ab agente qō est actu. Nihil enim pōt seipsum reducere de potētia passiua ad actum. Unde hō in potētia fit actu hō ab homine generāte qui est in actu. Silr musicuꝫ in potentia fit musicuꝫ in actu adiscendo a magistro qui est musicus in actu. Sic ergo semp eo qō est in potētia ēalid quid prius qō monet. Mouens autē est actu. Unūqdq; enim mouet ⁊ agit fm qō est in actu. Unde relinquitur ꝙ lz idem numero prius tēpore sit in potētia q̄ in actu: tamē aliqō ens in actu etiā idem specie est prius tempore q̄ ens in potentia. Et lz generans equinocum non sit idem specie cum genito: tamē eius opz aliquaꝫ esse similitudinem ad genituꝫ: vt in.7°.huius ostensum est.q.18. ar.primo. Loquendo vero de potentia actiua subdistinguendum est: qz duplex est potentia actiua. Una quedā est que acquirit in aliquo ꝑ opationem: sicut sunt scientie ⁊ potentie artificiales aut morales siue voluntarie. Alie vero sunt potentie naturales: que.s.nō acquirunt ꝑ aliquam operationem sed naturaliter ꝓducuntur. Si igit loquamur de potentia actiua primo°: tunc necesse est dicere ꝙ actus precedit potentiā tempore. Quod sic manifestat fm pbm ⁊ expositoꝛes eius. Nā illud exquo esse actiue aliquid ꝓducitur successiue: precedit illud tempore: quia successio nō fit in istāti. Sed potētie sine habitus artificiales atqz morales generant ex actibus successiue. Ergo ⁊c. ¶Probatio medie fm phylosophuꝫ inductiue. Impossibile enim videt ꝙ aliquis fiat edificator q̄ non prius edificauerit actu: aut ꝙ aliquis fiat cytharedus qui nō prius cytharizauerit. Ergo media est vera. Si vero loquamur de potentia naturali: que vz nō acquiritur ꝑ actum aut exercitium: talis potentia precedit actum tempore ⁊ nō ecōuerso: vt non nulla argumenta voluerunt. ¶Cōsiderandus autem est hic primo fm pbm ⁊ Doc. San. ꝙ supradictum est: qualiter potentia musicum fit actu musicuꝫ a musico in actu: inquantū vz ab eo adiscit.

Et similiter

Et similiter est in alijs artibus. Adiscere autez nullus potest talem artez que hic vocat potẽtia: nisi exercitando se adiscat: quemadmodũ citarista exercitando se citharizare: vt ad sensuz p3. Et similiter est in alijs artib9. Unde manifestũ est ꝙ impossibile est hñ huiusmodi potentias nisi prius insint actiones earũ ⁊ in eodẽ fm numerum. ¶Sed cõtra hoc vt innit hic pbus posset aliquis cauillator dicere sophystice: tñ vt dicit hic princeps i textu. Nam adiscens artem operat actionẽ artis. Sed adiscens artem nõ habet adhuc artez. Ergo videt repugnare veritati ꝙ in similibus actus precedat potentiaz: quia opatio non ꝓcedit ab aliquo nisi potentia presuppposita. ¶Ad hoc respõdet pbus adducendo vnuz qõ pbauerat in. 6°. physicorum: vz ꝙ ante omne moueri precedit motum esse ꝓpter diuisionem motus dicens ꝙ nõ est inconueniens ꝙ ille qui adiscit aliquam artem faciat aliquaz operationem illius artis impfecte tamẽ. ℔ Nõ autẽ pfecte: sicut ille qui habet artez perfecte: quia ⁊ in ipsa rõne principij ⁊ semina scientiarũ artiuz ⁊ habituũ virture quorũ põt homo aliqualiter exire in scientie ⁊ virtutis actum anteq̃s habeat habitũ scientie vel virtutis. Quo adepto perfecte operat: prius vero impfecte. ℔ Hec omnia Doc. S. quasi formaliter. ¶Cõsideranduz viterius est hic 2°. fm physosophuz ꝙ quicquid fit: iam quantuz ad aliquid factum est. Et hoc loquendo de hijs que fiunt successiue. De hijs vero que fiunt in instãti ⁊ nõ successiue: nõ est verum dicere ꝙ id qõ fit quantũ ad aliquid iam factum est: sicut patet de eo qõ generat generatione substãtiali. Uerum est tamẽ vt dicit hic Doc. San. ꝙ si accipiatur generatio substãtialis fm ꝙ presupponit alterationem ⁊ dispositionez materie ad introductionem forme substantialis: etiam illo modo põt cõcedi ꝙ illud qõ fit: quantuz ad aliquid iam factum est: vt etiã ⁊ in. 7°. huius. ¶Ad omnia argumenta patet solutio ex hijs que dicta sunt in corpore articuli.

¶Questio. 9ª. De prioritate actus ad potentiam rõne corruptibilium que quãdoqz sunt ⁊ nõ sunt.

d **Einde** cõsiderandum restat qualiter actus precedit potentiam fm substantiam. ¶Circa qõ duplex occurrit consideratio. ¶Nam primo cõsiderandum est: qualiter actus precedit potentiam fm substantiam rationi bus sumptis ex ipsis corruptibilibus: que quãdoqz sunt quandoqz nõ sunt. ¶Secundo cõsiderandum est idem per comparationem sempiternoruz ad corruptibilia: ibi. ¶At vero magis ꝓprie ⁊c. ¶Quantum ad primũ que runtur duo. ¶Primo vtrum actus precedat potentiaz fm substantiam ⁊ perfectionem. ¶Secundo vtrũ actio preter quam est res operata sit subiectiue in facto ⁊ non in agente.

¶Sequitur in physosopho ⁊ Doc. S. ibi. At vero ⁊ substantia: ⁊ in cõmentatore cõmento. 15. ibi. Et rectum est ⁊c. ⁊ est Lec. 8.

a **B primũ** sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ actus nõ precedat potentiam fm substantiam siue perfectionẽ. Nam cunduz principiũ fm id qõ est naturaliter est prius principiato. Sed potentia actiua est principiuz sui actus. Ergo talis potentia precedit actum. Sed nõ ratione aut tempore. Ergo fm substantiam: cũ hic a pbo nõ enumeret alius modus prioris. ¶℔ 2°. Secũdum eundez in prima parte. q. 33. ar. primo ad 3m. ⁊ in de potẽtia. q. 1. ar. 1. ad. 10m. principiũ sumit a prioritate. Ergo prim9 prio9 est eo cuius est prim9. Et sic idem qõ prius. ¶℔ 3°. ℔ Principiũ inquantũ huius est nobilius eo cuius est principiũ. Omne. n. agens prestantius est ⁊ nobilius suo effectu: vt patet in phyficis. Ergo potẽtia actiua precedit fm substãtiam suum actũ: qz est eius prim9. ℔ Precedere autẽ fm substantiã vt dicit hic Doc. S. est precedere fm pfectionem. ¶℔ 4°. Absolutũ est pfectius ⁊ nobilius q̃z respectiuũ fm omnes physosophos. Sed potẽtia est de genere absoluto: actio vero includit relationez. Ergo idem qõ prius. ¶℔ 5°. Aliquarũ potentiaruz preter opationem finis est res operata: vt p3 in arte domificatoria. Et talis finis est nobilior operatione: vt p3 per pbm primo ethycoz. Ergo actus nõ semp precedit potentiã fm substantiã siue pfectionez. ¶Sed ꝛra est pbus in textu: ibi. At vero ⁊ substãtia primũ quidẽ: qz que generatione posteriora: specie ⁊ substãtia priora sunt: vt vir puero ⁊ homo spermate ⁊c. Lec. 1.

℔ **Respõdeo** dicendũ nõ solũz actus est prior potentia rõne ⁊ tempore: sed ẽt est prior substãtia. i. pfectione. ℔ Noie enim substãtie ostendit forma assignari per quã aliquid est pfectum. ℔ Perfectio autẽ attribuit duabus causis. s. forme ⁊ fini. ℔ Physosophus igitur ꝓbat ꝙ actus precedit potentiaz perfectione duab9 rõnibus. Quarũ prima sumit ex parte forme. Secunda vero sumit ex parte finis. ¶℔ Prima ratio est talis. ℔ Nã ea que sunt posteriora in generatione sunt priora fm substantiã ⁊ speciẽ siue pfectionem: quia generatio semp ꝓcedit ab imperfecto ad pfectuz: sicut vir est posterior generatione q̃z puer: ⁊ homo q̃z sperma. Ex puero enim fit vir: ⁊ ex spermate fit homo. Et hoc ideo qz vir ⁊ homo habent speciẽ perfectam: puer autẽ ⁊ sperma nũdum. Sed in vno ⁊ eodẽ fm numerũ actus generatione ⁊ tempore est posterior ipsa potẽtia: vt supra declaratuz est in questione precedẽti ar. 2°. Ergo actus est prior po9 fm substantiã ⁊ spẽm ⁊ pfectionez. ¶Secũda ratio est talis. Omne qõ fit ꝓpter aliquẽ finem vadit ad qõcũqz principiũ. ℔ Nã finis cuius causa fit aliquid est quoddam principiuz: quod est prius in intẽtione agentis: quia eius causa fit generatio: ⁊ fm pfectionez prius est hijs q̃ sunt ad finem. Sed actus est finis potẽtie. Ergo ⁊c. ¶Minor patet quadrupliciter. ℔ Primo in potẽtijs actiuis naturalibus. ℔ Nã animalia nõ vident vt habeãt potentiã visiuam: sed magis habẽt potentiã visiuã vt videãt. ℔ Manifestuz est. n. ꝙ potẽtia est ꝓpter actũ ⁊ nõ ecõuerso. ¶Secundo idem p3 in potẽtijs actiuis rõnalibus. ℔ Nã homines ad hoc habẽt potentiam edificãdi vt edificent. ℔ Nõ autez edificant: vt habeant potentiã edificãdi. Similiter homines habẽt scientiã speculatiuã vt speculent. ℔ Nõ autẽ speculãtur: vt habeant sciam speculatiuã. ¶Et lz adiscentes speculent ea q̃ sunt scibtie speculatiue vt eam acgrant: nõ tñ pfecte speculant: ꝛz quodãmodo impfecte: vt ex supradictis p3. Speculari. n. pfecte nõ est ꝓpter indigentiam alicuã: qz scientia est iam habita. Et etiã scientia speculatiua ꝓpter seipsam querit: vt in primo ⁊ secũdo huius habituz est. Sed adiscentiũ impfecta speculatio est qz indiget acquirere sciam. ¶Tertio idem p3 in potẽtijs passiuis. Nã materia est in potẽtia: donec perueniat virtute agentis ad formã vel speciem. Et tũc primo est in actu: quando hz formã. Et sic est in oibus alijs. Natura. n. ptingit ad finẽ: quãdo ꝙsequit actũ: sicut docentes putãt se ad finem ptingere: quãdo demõstrant discipulũ quem instruxerunt operantez ea que sunt sue artis. Unde manifestũ est ꝙ actus est finis potentiarum in omni motu naturali. Quarto idẽ ꝓbat pbus ducendo ad inconueniens. Naz si finis ⁊ pfectio nõ cõsisterent in actu: tũc nõ videret esse differẽtia aliqua inter aliquẽ sapientẽ ⁊ aliquẽ insipientẽ. ℔ Nã p actũ scie mãifestat aliqs esse sciẽs: ⁊ nõ p potẽtiã. Opatio. n. est finis scie. Opatio autẽ est actus gdaz. ¶Propter qõ vt dictũ est nomẽ actus dicit ab opatione. Et ide derivatũ est ad formã: q̃ dicit endelichia siue perfectio. ℔ Hec oia Doc. S. fm pbm ⁊ Cõmentatorẽ cõmẽto. 15. ⁊. 16. ¶Sed istabat discipulus ꝯ primã rõnez. Nã substãtia prior est generatione accñte. Accñs vero posterius est generatione. Sed accñs precedit sbam fm sbam ⁊ pfectionẽ. ℔ Manifestũ est. n. ꝙ sba cũ habeat esse p se: est perfectior accñte qõ hz eẽ in alio. Ergo ea q̃ sunt posteriora

ordine generationis nō sunt priora ordine pfectionis. Et sic illa ratio prima falsum assumit. ¶ 3°. Homo genitus posterior est generatione ad̄ homo generans: vt de se patet. Sed tamē cōstat q̄ homo genitus nō est perfectior homine generante: quia ꝓpter quod vnūquodq; tale est ⁊ illud magis vt pz primo posteriox ⁊ secūdo huius. Ergo idem qō prius. ¶ 4°. Cū generatur puer simul habet potentiā audiendi ⁊ actū auditus. Ergo potentia nō precedit generatione actuz. Quod est cōtra ea que dicta sunt in secūda rōne. ¶ Dicendū q̄ aliqua que sunt posteriora sm generationez esse priora ordine perfectionis potest intelligi dupliciter. Uno modo in diuersis numero distinctis. Et sic illa auctoritas nō semp habet veritatem. Alio modo in vno ⁊ eodem qō ꝓcedit de imperfecto ad perfectuz. Et hoc dupliciter. Uno° aliqd precedit aliud generatione: quia generatur in aliquo tēpore priori: ⁊ aliud in tēpore posteriori: sicut homo genitus ⁊ accidentia que sibi cōtingenter adueniunt. Alio° quia vnū generat ad generationē alterius: sicut propria passio ad generationez subiecti: ut in. 7°. huius. q. 2. ar. 2. c. deductū est. Et vtroq; modo pōt intelligi dupliciter. Uno° aliquid generat ad generationez alterius vel post eius generationem quod nō est finis vel perfectio eius a qua speciē sortit. Et isto modo predicta auctoritas etiam nō habet veritatem. Alio° aliquid generat ad generationem alterius vel etiaz post eius generationez quod quidez est finis ⁊ perfectio eius sicut actus est finis ⁊ perfectio potentie ut ꝓbatuz est. Et isto modo illa que sunt vltima ordine generationis sunt priora ordine perfectionis. Et per hoc patet solutio ad instantias discipuli.

¶ Cōsideranduz est autez pro ampliori declaratione p̄cedentiuz q̄ principiuz precedit principiatū ordine nature. Sed duplex est ordo nature vt sepius supra in. 5°. huius questione. 12. ar. primo ⁊ secūdo deductū est sm Doctorem Sanctū: videlicet ordo nature generationis: ⁊ ordo nature perfectionis. ¶ Principiū igitur precedit principiatuz ordine nature generationis: nō autez semp ordine nature perfectionis: nisi loquendo de principio completo: quod habet omnia que requirūtur ad ꝓductionem effectus. ¶ Potentia autez ordinatur ad actum: sicut ad suaz pfectionez ⁊ finez. Hec potentia est cōpletū ⁊ totale principiuz ipsius actus siue opationis. Et per hoc pz solutio ad quattuor prima argumenta. ¶ Ad quintuz respondet philosophus hic in textu: quia licet sit aliqua actio siue operatio preter quā non est res operata ⁊ aliqua preter quam est res aliqua operata: tamen hec differentia non facit aliquid ad hoc q̄ actus nō sit finis ⁊ perfectio ipsi⁹ potentie: quia talis operatio transiens simul est cū re operata. Unde semper est finis potentie.

¶ Sequitur in philosopho ⁊ Doc. San. ibi. Deinde cum dicit. ¶ Quoniam autem ⁊ horum ⁊c̄. Et in cōmētatore cōmento. 16. ibi. Ergo erit ⁊c̄.

a **B secundum** sic ꝓceditur. Uidet q̄ actio transiens sit in patiente subiective. Nam philosophus hic ⁊ Doc. San. expresse dicunt q̄ edificatio est in edificato ⁊ nō in edificante: ⁊ est perfectio eius cum sit operatio transiens. Ergo talis actio est in operato subiective. ¶ 2°. Actio ⁊ passio sunt vnus motus sm rem: ut pz in. 3°. physicox. Ergo actio ⁊ motus sunt in eodē subiective. ¶ Sed incōtrariuz arguit. Haz perfectio est subiective in eo cuius est perfectio: cum sit pfectio accidentalis. Sed actio est perfectio ipsius agētis. Unūquodq; n. agens dicit perfectū quando pfecte operat. Ergo talis actio est in agēte subiective. ¶ 3°. forma accidentalis denoiat illud in quo est subiective: sicut albedo denoiat illud in quo est esse albuz. Sed actio nō denominat patiens: sed agens. ¶ Patiens enim inquantum huiusmodi nō dicitur agere. Sed ipsum agens denominatur ⁊ dicitur agere. Ergo idē qō prius. ¶ 4°. fundamentū ⁊ relatio sunt in eodem subiective. Sed ꝓstat q̄ relatio agentis ad patiens est subiective in agēte. Ergo ⁊ actio transiens super qua fundat relatio est subiective in agente.

Respōdeo dicenduz ut ad lōgum declaratū est in. 5°. huius eodem titulo. q. 22. articulo. 2°. ⁊. 3°. Et similiter in sex principijs q̄ actio transiens potest dupliciter ꝓsiderari. Uno° pro eo quod ab agente ꝓducitur in passo. Et sic actio est subiective in patiente. Et isto° loquitur hic philosophus. Alio modo cōsiderat ⁊ accipitur actio pro actione predicamentali: videlicet pro ipsa introductione forme que forma ab eo agente per illam introductionez suscipitur in patiēte. Et talis actio: cum sit perfectio agentis ipsum denominans est subiective in agente sm Doctorez Sanctuz ut ad lōgum vbi supra ꝓbatum est. Unde hic nō debet protrahi sermo de hac materia. ¶ Cōsideranduz tamen est hic primo sm Scotum ⁊ Anto. Andree q̄ actio potest tripliciter cōsiderari: videlicet duobus modis supra assignatis. Tertio modo pōt accipi pro respectu transmutantis ad transmutatum: sm q̄ actio differt ab actore sex principiorum: videlicet q̄ actio est sm quam in id qō subijcit agere dicunt. Et hec actio: ut ipsi dicūt est actio proprie dicta de genere actionis que est predicamentū p se: que formaliter est solum respectus fundatus super principiū qō est potētia actiua. Hec prefatus Anto. Andree in hoc nono questione vltima. ¶ Et quādo obijcitur ei. Si actio predicamentalis solum formaliter esset respectus: sequeret q̄ actio esset species relationis. Et sic nō esset predicamentuz distinctuz a predicamēto relationis. ¶ Ad hoc respōdet dicens q̄ respectus est duplex in genere. Unus intrinsecus adueniens: alius extrinsecus adueniens. Uoco dicit ipse respectuz intrinsecus aduenientem: cui necessario sequit ambo extrema posita in actu. Et talis respectus tantū est de genere relatiōis. Uocō autem respectum extrinsecus aduenientem qui nō sequitur necessario extrema: etiaz ambo simul posita in actu. Sub quo membro cadūt sex vltima principia: de quibus loquit auctore sex principiorum. Hoc enim patet de actione ⁊ passione. Est enim actiuz ⁊ passiuz esse: scilicet q̄ agens sit illud a quo transmutat: nec passiuz sit etiam approximata: ⁊ tamen nō habere istum respectuz illud qō ab ipso transmutat: puta si sit aliquod impedies actionem. Et pro tanto ista sex principia nō sunt species relationis: quia relatio dicit respectus intrinsecus adueniētes. Sex vero principia dicunt respectus extrinsecus adueniētes. Hec ille formaliter. ¶ Sed contra hoc arguitur. Nam si actio predicamentalis solum de suo significato formali diceret respectum: esset predicamentū mere respectiuū. Quod est cōtra omnes philosophantes. ¶ 2°. Sequeret etiam q̄ talis relatio esset relatio fz esse. Et per cōsequens aliqua relatio fm esse realis: non ponerēt in predicamento ad aliquid. Quod est otra principem in predicamentis. ¶ 3°. Paternitas fundat nō super potētia generandi: tanq̄ super proximo fundamento sm ipsum: sed super genuisse. Alias in filio hodie natus esset paternitas formaliter: cum in ipso sit potētia generandi. Quod est etiā contra ipsum. Sequit ergo q̄ actio nō solum formaliter dicit relationem: sed dicit fundamentū relationis: vt expresse in. 5°. huius vult Aristotiles. ¶ Dicendum est ergo q̄ actio predicamentalis dicit de suo significato formali aliquid absolutum ad qō necessario sequitur quidaz respectus realis de genere relationis vt diffuse declaratum est in questionibus superius auctore sex principiorum. q. 3. Eam si placet diligenter videatis. ¶ Cōsiderandum vlterius est secūdo q̄ dominus Antonellus adducit hic Herueum ⁊ Franciscum de Mayronis iferens q̄ opinio Antonij Andree valida ⁊ quia multum enactuat difficultatem distinctio quam adducit quia actio dicit quendaz respectum qui est subiective in agente. Unde cōcludit q̄ omnis actio est in agēte subiective. ¶ Sed lz veruz sit q̄ quelibet actio sit in agēte subiective: tamen falsum est q̄ actio predicamentalis dicat de suo significato formali solum respectum vt ipse

concordans

pcordans cum Antonio Andree asserit: ſm q̄ ad lōgum declaratum est in .5°. huius vbi supra: ⁊ in questionib⁹ super sex principia vbi supra. ¶ Ad argumenta autem pro vtraq3 parte adducta: patet solutio ex dictis.

¶ Questio .10ª. De prioritate actus ad potentiā quātuz ad cōparationez sempiternoz̄ ad corruptibilia.

e **Consequenter** cōsiderā/dum re/stat de prioritate actus ad potentiaz ſm cōparationez sempiternoz̄ ad corrupti bilia que quādoq3 sunt ⁊ quandoq3 nō sunt. Circa q̄ queruntˢ duo. ¶ Primo vtrum in hijs que sunt sempiterna sit aliqua potentia. ¶ Secūdo impertinenter vtruz actus rectus ⁊ actus re flexus sint vnus actus numero.

¶ Sequitur in phylosopho ⁊ Doc. S. ibi. At vero ma gis. Et i cōmentatore cōmento .17. ibi. Manifestum ⁊c̄. ⁊ est. 2 lectio .9.

a **Ad primū** sic ꝓceditur. Videt q̄ in sempiternis sit aliqua po tentia. Nam deus est sempiternus nō solum ſm fidem: sed etiam ſm phylosophū .12. hu/ius ⁊ octauo physicoz. Sed in deo est potētia nō qualis/cunq3 sed infinita: vt dicit pbus vbi supra: ⁊ Docto. S. pbat in questionibus de potētia. q. prima. ar. 2°. p totuz. Ergo ⁊c̄. ¶ Ꝺ 2°. In perpetuis est esse: vt de se pz. Sz in perpetuis nō differunt esse ⁊ posse ſm principem .3°. physicoz. Ergo in perpetuis est potētia. ¶ Sed dicebat Doc. S. dicit i de potētia. q. prima. ar. primo ad .6ᵐ q̄ illa auctoritas habet intelligi de potētia passiua: q̄ non habet locū in perpetuis. ¶ Cōtra: quia vt assumptū est in ꝑpetuis est esse potissime in deo cuius essentia est sum esse: vt infra patebit in .12. huius. q. 8. ar. primo. Si ergo illa auctoritas intelligit de potentia passiua: sequit q̄ in deo est potentia passiua: ⁊ nō solum actiua. ¶ Ꝺ 2°. In/telligentia mouet vltimaz speram. Mā autez mouet sine aliqua potentia. Ergo cuz angeli sint ꝑpetui: sequit q̄ in sempiternis est potētia. ¶ Sed dicebat q̄ in sempiternis bene est potētia actiua: nō antez passiua. ¶ Cōtra: quia in angelis est intelleetus vt de se pz: cum sint substātie intel lectuales: sed intellectus est potētia passiua: vt pz .3°. de anima. Ergo in eis est potentia passiua. ¶ Ꝺ 2°. Angeli mouent celuz per volūtatem. Sed volūtas est potentia passiua sicut ⁊ intellectus: vt pz per pbm vbi immediate su pra. Ergo idem q̄ prius. ¶ Ꝺ 3°. Quicqd est in creatu ra: eminētiori modo est in creatore. Sed potētia passiua reperit in creaturis. Ergo ⁊ in creatore qui est ens sum me sempiternū. ¶ Ꝺ 4°. Coꝛpora celestia sunt ꝑpetua ſm pbm. Sed in ipsis reperit materia. Mā autē est poª passiua. Ergo in ꝑpetuis reperit poª passiua. ¶ Sed cō tra est pbus in p̄senti capl̄o: ibi. At vero magis ⁊c̄.

Respondeo dicendū q̄ in sempiternis esse potentiaz p̄t intelligi duplr. Uno° loquēdo de potētia actiua. Et sic in eis bene est po tentia: vt argumēta adducta pro maiori parte voluerunt. Alio° loquendo de potētia passiua. Et hoc duplr. Uno° loquēdo de potentia passiua pro passione pfectiua. Et sic etiā in sempiternis est potētia. Alio° loquendo de poten tia passiua: passione corruptiua. Et hoc duplr. Uno mo do loquendo de potētia passiua que est prīnᵐ corruptio nis accidentalis siue ſm quid. Et sic etiā in sempiternis p participationez est potētia passiua. Manifestū est. n. q̄ sol existens in oriente est in potētia ad esse in occidente: ⁊ aliquādo est actu ibidē. Alio° loquendo de potētia passi na que est principiū corruptionis simpliciter: vz potētia qua aliquid p̄t esse ⁊ nō esse simpliciter. Et istoˢ in sem piternis nō est potētia. Quod ꝓbat ſm pbm quēadmō dum deducit hic Doc. S. Nam oīs talis potentia simul est cōtradictionis: q̄ ſm eam aliquid est possibile esse ⁊ nō esse vel simpliciter vel ſm quid. Mā q̄ nō est possi bile esse: est impossibile esse: ⁊ p ꝓsequens est necesse nō esse. Id autez q̄ possibile est esse: cōtingit ⁊ nō esse in ac tu. Et sic potētia simul ꝓtradictionis est: q̄ idem est i po tentia ad esse ⁊ nō ad esse. Quod antē p̄t nō esse: cōtingit nō esse: per regulā equipollentiarū. Quod autē cōtingit nō esse: est corruptibile. Relinquit ergo q̄ illud in quo est talis potētia est corruptibile. Sed ea que sunt sempi terna sunt incorruptibilia. Ergo in eis nō est talis potētia. ¶ Et licet in eis sit potentia ad nō esse ſm quid: in tali: videlicet vel tali vbi absolute loquēdo: nō tamē ꝓsiderē tur sempiterna vt sempiterna sunt. Sed inquantū huius modi sunt in actu. ¶ Ex hac ꝓbatione infert q̄ vna ꝓbatio qua ꝓbatur q̄ actus precedit potentiā subst̄ātia ⁊ ꝑfectio ne. Que ratio talis est. Mā sempiterna sunt prioza corru ptibilibus subst̄ātia ⁊ perfectiōe. Sed sempiterna cōpa rant ad corruptibilia sicut actus ad potentiaz: quia vt di ctuz est: sempiterna inquantū huiusmodi nō sunt in potē tia sed soluz in actu. Corruptibilia vero sunt in potentia. Ergo ⁊c̄. ¶ Per hanc vero rationē dicit phylosophus q̄ euidentius est magis ꝓprie ostendit ꝓpositum: vz q̄ actus precedit potentiā quia hic nō assumit actus ⁊ potē tia ad eosdez: sed in diuersis. Quod facit magis ad euidē tiaz rōnis. ¶ Ex predictis duo iſert pbus. ¶ Primo q̄ si omne qđ est in potentia est corruptibile: sequit q̄ nullus incorruptibile simplr p̄t fieri ens in poª simplr: vt acci piamus. Dicit Doc. S. incorruptibile simplr ⁊ ens in potētia simplr ſm sbam. Nihil tamē ꝓhibet id qđ est in corruptibile simplr: esse ens in potētia fz qđ: vt ſm qua e aut vbi: vt luna est in potentia vt sit illustrata a sole. Et sol est in potētia cuz est in oriēte vt sit in occidēte. Ex qui bus pz q̄ oīa sempiterna inquantum hmōi: sunt in actu. ¶ Secūdo iſert pbus q̄ lz in ipsis rebus corruptibilib⁹ sint aliqua necessaria vt hoiem eē aīal ⁊ omne totū eē ma ius sua pte: tñ sicut dictū est de sempiternis: ita nec aliqd eoz̄ que sunt ex necessitate est in potētia. Que. n. necessā/ria sunt semp sunt in actu: ⁊ nō possunt esse ⁊ nō esse. Sz sunt prima iter omnia: q̄ eis ablatis nihil remāet alioz: vtpote si tollerent essentialia p̄dicata que necessario p̄di cant: nō possent inesse in actu p̄dicata accidētialia: que cō/tingit in esse ⁊ nō in esse. Hec oīa Doc. S. hic ſm pbm. ¶ Patet ergo q̄ nō solū rōne sempiternoz̄: sed etiam rōne necessarioz̄ ꝓbat actuz prioꝛem esse potētia. ¶ Cō siderandū autē est hic primo ſm pbm vt formalr hic de ducit Doc. S. q̄ idez ꝓcludendū est de motu sempiter/no qđ cōclusum est de substantijs sepatis ⁊ sempiternis quia si aliquis motus est sempiternus ille motus nō est in potētia neq3 id qđ sic mouet est in potētia ad motum. Sed bene est in potētia vt ab hoc i illud transeat. Cū. n. motus sit actus existētis in potētia opz oē qđ mouet esse in potētia ad terminuz motus. Mō autē ad ipsum moue ri sed ad aliqđ vbi quo tēdit p ipsum motū. Et q̄ id qđ mouetur oportet habere mām: nihil ꝓhibet id quod mouet motu sempiterno habere māz: q̄ lz nō sit in poª ad moueri: est tñ in poª ad hoc vel ad illud vbi. ¶ Con/siderandus vlterius est hic sēdo ſm pbm: q̄ q̄ nihil qđ mouet motu sempiterno est in poª ad ipm moueri: vt di ctum est motus ät celi est sempitern⁹ ſm q̄ ad longum deducit et declarat .8°. physicoz. sequit q̄ sol et astra ⁊ totū celū semp agunt. Semp. n. mouent: ⁊ p motū suuz agunt. Unde nō est tenendū: vt aliqui nāles dixerunt q̄ ꝑpter litē aut amicitiā aliqđ mot⁹ stet: sicut fuit Empedo cles et sequaces ei⁹: q̄ ꝑpter motū eoz̄ nō laborant: cuz vt dictū est in eis nō sit poª ꝺdictionis vt moueant et nō moueant sicut accidit in reb⁹ corruptibilib⁹ quēadmodū declarat in libro de celo et mundo. Qđ autē hic dicit de motu celi et de ꝑpetuitate eius debet intelligi: vt dicit hic Doc. S. ſm q̄uenientiā nāleꝛ coꝛporis celestis quaz experti sum⁹. Unde hoc nō ꝓeiudicat diuine volūtati a qua dependet motus celi et esse eius. ¶ Considerandus vlteri⁹ est hic .2°. ſm pbm q̄ coꝛpora corruptibilia quoꝛ vz esse est in trāsmutatione imitant coꝛpora incoꝛruptibi/lia in hoc q̄ semp agunt sicut ignis qui ſm se semp cale/

facit: et terra que fm se semper facit ppias operationes naturales. Et hoc ideo est quia habent motū ⁊ operationem suam ppriam fm se ⁊ in eis: inquantuz. s. forme earum sunt principia talium motuū ⁊ operationum. ¶ Cōsiderandum vlterius est quarto q potētie rationales sunt cōtradictionis ex eo q possunt agere siue moueri sic aut nō sic vt superius declaratum est. q. 2. ar. 2. Sed potentie irrationales operantur vno modo tantū. Sed ⁊ ipse omnes sunt cōtradictionis p hoc q possunt ad esse ⁊ non eē: sicut animal pōt amittere potentiā visiuam. Hec omnia Doc. S. in lectione formaliter fm sententiaz phylosophi ⁊ cōmentatoris. ¶ Cōsiderandum finaliter est hic. 5°. fm eundē q Plato posuit formas separatas quas maxime dicebat esse actu: sicut posuit scientiā separatam quam vocabat p se scientiā. Et dicebat vt recitat hic phylosophus q hoc erat principalissimū in genere scibiliū: ⁊ similiter per se motū in genere mobiliū. ¶ Sed si hec essent vera: sequeret fm premissa q aliquid erit primo in genere scibilium q̄z q per se sciatur vel q̄z q sit scientia. Ostē sum est enim q actus prior est perfectione q̄z potentia. Scientia autē ipsa est quedam potētia. Unde cōsideratio que est actus eius erit ea prior ⁊ potior. ¶ Sed ista cauillatio phylosophi contra Platonē nō militata: vt alias satis deductum est in primo. q. 12. ar. 2. ¶ Ad argumēta autē omnia in capite articuli adducta pz solutio ex dictis. ¶ Sequitur in Doc. S. vbi supra impertinēter tamen.

a **D secundum** sic pceditur. Uidetur q actus directus ⁊ actus reflexus eiusdem potentie sint vnus actus numero. Maz Doc. S. in primo sententiarū di. prima. q. 2. ar. primo ad secundū sic ait circa finem illius solutionis. Eadez operatione intelligo intelligibile ⁊ intelligo me intelligere. Hec ille. Sed actꝰ quo intellectus intelligit suū obiectū siue intelligibile est actus rectus vt de se patet. Actus vero quo intelligit sunz intelligere intelligendo suum obiectū est actus reflexus. Ergo idē numero est actus rectus ⁊ reflexus fm Doc. Sanctū. ¶ Ꝑ secūdo. In primo sententiarū di. 10. ar. 5. ad secundum circa principium sic ait: q in inferioribus alio actu potentia nō ferē in obiectū ⁊ alio actu ad actuz suū. Eodem. n. actu intellectus intelligit se ⁊ intelligit suum intelligere. Hec ille. Sequit ergo idem qō prius fm premissaz suppositionē: vz q actus rectus est idem numero cum actu reflexo. ¶ Ꝑ tertio. Ut supra cōcessum est idē actus numero ipsius intellectus est abstrahere aliquid a fantasmatibus: ⁊ cōuertere se ad fantasmata. Sed actus primus est rectus cū intellectus referē ad obiectū. Alius vero est reflexus cum p supra cōcessa in. 7°. huius fantasmata sint singularia nō intelligantur nisi reflexe. Ergo idē qō prius. ¶ Sed in ꝓtrariuz arguit. Nihil enim prius est seipso. Sed actus rectus est prior actu reflexo: sicut linea recta prior est linea curua. Ergo impossibile est dicere q idez actus numero sit actus rectus ⁊ reflexus ¶ Ꝑ secūdo. Idez vult Doc. S. in prima parte. q. 87. ar. 3. in solutione ad secundū vbi sic ait. Ipsuz intelligere humanuz nō est actus ⁊ perfectio nature mālis intellecte: vt sic possit vno actu intelligi natura rei materialis ⁊ ipsuz itelligere: sicut vno actu intelligit res cū sua pfectione. Unde alius est actus quo itellectus intelligit lapidē: ⁊ alius est actus quo intelligit se intelligere lapidē. Hec ille. Et tamē ppter hoc nō sequit q in itellectu nō est ire in infinituz in actu sed in potētia trū. Quod nō est incōueniens. Sequit ergo q alius est actus rectus ipsius intellectus ⁊ alius reflexus fm ipsum. ¶ Ꝑ tertio. Intellectus cognoscit suū obiectū primo. Sed lz possit intelligere sunz actum nō tamē primo: cū actus nō sit obiectum eius. Ergo alius est actus quo intellectus intelligit suū obiectū: ⁊ alius quo intelligit sunz intelligere. Quod vero nō possit intelligere suū actum primo patet p Doc. S. in pria parte vbi imediate supra in solutione ad primū: vbi sic ait. Obiectum intellectus est quoddā cōmune. s. ens ⁊ verū sub quo cōprehenditur ipse actus intelligendi. Unde intellectus potest sunz actum cognoscere: sed nō primo: quia nec primum obiectuz intellectus nostri fm presentez statum est quodlibet ens ⁊ verum: sed ens ⁊ verum prout est in rebus materialibus: ex quo in cognitionē aliuz ratum deuenit. Hec ille formaliter. ¶ Ꝑ quarto. Idē vult Doc. San. vbi imediate supra in corpore. Dicit. n. ibi. Et si aliud sit in angelo fm rationem qō intelligat se intelligere ⁊ q intelligat suam essentiam: tamen simul in vno actu vtrūqz intelligit: quia hoc qō est intelligere suā essentiam est ppria perfectio siue essentie. Simul autē ⁊ vno actu intelligit res cum sua perfectione. Sed id qō primo cognoscit ab intellectu humano est obiectū eius: videlicet natura rei materialis. Et secūdario cognoscit eius actus quo cognoscit obiectuz. Et per actum cognoscitur ipse intellectus: cuius est pfectio ipsum intelligere. Hec ille. Ergo idem quod prius. ¶ Ꝑ quinto Phylosophus dicit tertio de anima q ab intellectu obiecta precognoscuntur actibus ⁊ actus potentijs: vt etiam addu-cit Doc. San. vbi imediate supra. Ergo nō est idē actus numero quo intelligit directe suum obiectum ⁊ indirecte suum actuz: quia idem in numero nō est prius seipso ⁊ posterius vt adductum est. ¶ Ꝑ sexto. Eiusdem sententie est Doc. San. in prima parte. q. 28. articulo vltimo ad secundum vbi sic ait. Rationes intelligibiles hominis in infinitum multiplicantur: quia alio actu intelligit homo lapidem: ⁊ alio actu intelligit se intelligere: ⁊ sic in infinituz. Hec ille formaliter. Ergo ⁊c. ¶ Ꝑ septimo. Idem innuit Doc. San. in 1ª 2ᵉ. q. prima articulo. 4. ad vltimum: quantum ad ipsam reflexionem. Dicit enim ibidem sic. Illa multiplicatio actuum voluntatis reflexe supra seipsam per accidens se habet ad ordinem finiuz. Quod patet ex hoc q circa vnum ⁊ eundem finem in differenter semel vel pluries supra seipsam voluntas reflectitur. Idem innuit in alijs pluribus locis: que nimiū esset prolixum ⁊ inutile narrare: cum omnia vnica solutione soluantur.

Respōdeo dicendum q ppter dicta Doc. San. ad vtranqz partem addu-cta nōnulli nescio quo spiritu sibi imponere volunt q ipse in suis dictis sibiipsi cōtradicit. Quod nephas est dicere. Si enim quis dicta Doc. Sanc. diligenter absqz emulatione considerare velit: nullam in dictis suis contradictionem reperiet: considerando cōditiones omnes requisitas ad veram contradictionem. Unde considerandum est pro concordia eorum que assumpta sunt in obiectionibus q sicut imago vel species alicuius hominis potest psiderari dupliciter: ita ⁊ actus ipsius intellectus. Uno enim modo potest considerari species alicuius in quantum est similitudo eius. Et sic eodem actu numero intelligitur res ipsa ⁊ eius species. Alio modo potest cōsiderari species siue imago rei fm q est res quedam ⁊ nō inquantum est similitudo alicuius rei cuius est spēs. Et isto modo alio actu ⁊ alia conuersione intellectus cōuertitur ad intelligibile: ⁊ alia ad speciem ipsam. Similiter intelligendum est de actu specie habitu ⁊ potētia intellectus ⁊ essentia anime intellectiue. Hanc sententiaz innuit Doc. San. in primo sententiarum di. 27. questio. secunda articulo tertio in corpore: vbi sic ait. In speciem vel imaginem contingit fieri conuersionem dupliciter. Uel fm q est species talis rei. Et tunc eadem est conuersio in speciem rei ⁊ rem ipsam. Uel secundum q est res quedam. Et sic non oportet q eadem cōuersione cōuertatur quis per intellectum in speciem rei ⁊ rem: sicut quando aliquis cōsiderat imaginem inquantum est corpus lapidem: ⁊ inquantū est sortis similitudo vel Platonis. Hec ille. Et similiter sentiendum est de actu. ¶ Idem tangit ipse vbi imediate supra in solutione ad quartum vbi sic ait. Artifex potest cōuerti ad speciē que apud ipsum est tripliciter. Uel fm q est similitudo rei fiende per ipsum. Uel absolute cōuertitur in rem artificiatam nullā cōsiderationem habens de arte sua. Uel in speciez artis fm esse quod habet in anima eius. Et sic est absoluta

absoluta consideratio ipsius speciei secundum q̄ est res quedam. Nec tunc aliquid de re artificiata considerat aut comparando vnum ad aliud. Hec ille. ¶ Simile in dictum est de intellectu speculatiuo per respectum ad speciem ⁊ ad obiectum vt declaratum est supra in sexto huius questione secunda articulo secundo ⁊ tertio. Et in quolibetis illo quolibeto an methaphysica sit scientia speculatiua vel practica. Si placet ibi vide. ¶ Idem innuit ipse in primo sententiarum distinctio. 17. questione prima articulo quinto ad quartum quia actus rectus potest cōsiderari dupliciter. Uno modo vt ratio qua potentia fertur in suum obiectum. Et sic actus rectus quo potentia respicit obiectum ⁊ actus reflexus quo potentia fertur super actum suum sunt idem actus numero. Alio modo secundum q̄ actus rectus accipitur vt quoddam obiectum eiusdem potentie. Et sic nō sunt idem actus numero. Unde ibidem sic ait. Actus dilectionis secundum q̄ tendit in alterum cōstat q̄ differt numero ab actu dilectionis qui in alio diligitur siue diligatur vt obiectum siue vt ratio diligendi. Sed quia animā suam etiā potest aliquis ex caritate diligere: potest etiam ex caritate actum sue caritatis diligere. Et tunc distinguendum est. Quia vel dilectio fertur in actum dilectionis proprium sicut in rationem dilectionis tantum. Et sic cōstat q̄ eodem actu numero diligitur diligens ⁊ actus eius. Et sic idem actus diligitur per actum qui est ipse. Uel diligitur vt obiectū dilectionis. Et sic est alius actus dilectionis in numero qui diligitur ⁊ quo diligit: sicut patet plenius in actu intellectus. Cum enim actus distinguantur per obiecta: oportet dicere diuersos actus qui terminantur ad obiecta diuersa. Unde sicut sunt diuersi actus quibus intellectus intelligit equum ⁊ hominem: ita sunt diuersi actus in numero quo intelligit equum ⁊ quo intelligit actum illius. Sed sub ratione actus nō est incōueniens q̄ in actibus anime eatur in infinitum in potentia: dūmodo actus nō sint infiniti in actu. Hec ille. ¶ Ad rationes igitur vtriusq̄ partis patet solutio ex dictis in hoc articulo: ⁊ etiam ex hijs que dicta sunt in secundo methaphysice questione tertia articulo primo ad quartum ⁊ in quarto methaphysice questione septima articulo secundo vbi etiam de hac materia tractatum est ad aliud ꝓpositum.

¶ Questio. 11ª. De comparatione actus ad potentiam secundum bonum ⁊ malum.

d **Deinde** cōsiderandum restat de cōparatione actus ad potentiam quantum ad eorum obiecta. ¶ Circa quod duplex occurrit consideratio. ¶ Nam primo cōsiderandum est de cōparatione actus ad potentiam secundum bonum ⁊ malum. ¶ Secundo de cōparatione eorūdem secundum verum ⁊ falsum: ibi. Inueniuntur autem Dyamo vtrum in bonis melior siue prior sit actus q̄m potētia. ¶ Circa primum queruntur duo. ¶ Primo vtrum in malis actus sit posterior potentia. ¶ Secundo vtrum in bonis melior siue prior sit actus q̄m potētia. ¶ Sequitur in philosopho ⁊ Docto. San. ibi. Quoniam autem actus melior ⁊c. ⁊ est Lectio. 10.

a **D primū** sic proceditur. Uidetur primo q̄ in bonis nō sit actus prior potentia. Nā principium semper precedit principiatum. Sed potentia est principium ipsius actus etiam in bonis. Ergo potentia in bonis precedit actum ⁊ nō econuerso. ¶ Ꝑ secundo. Sicut potentia est cōtrariorum: ita ⁊ actus. Aliter actus non corresponderet potētie. Ergo propter hanc rationē quā adducit hic philosophus actus nō potius precedit potentiam q̄m econuerso. ¶ Sed cōtra est philosophus i tex tu: ibi. Quoniam autem actus melior est ⁊ nobilior potētia nobili: manifestum est ex hijs sermonibus ⁊c.

Respondeo dicendum q̄ postq̄m philosophus in superioribus determinauit de actu ⁊ potentia secundum prius ⁊ posterius cōparando actum ad potentiam multis modis: hic ꝓsequēter comparat actum ad potentiam secundum bonum ⁊ malum. De quorum secunda comparatione in sequenti articulo videbitur. ¶ Prima ergo cōclusio est talis que est responsiua ad quesitum: videlicet q̄ in bonis actus melior ⁊ prior potentia. Que cōclusio sic probatur secūdum philosophum vt deducit hic Doc. S. Nam illud quod est simpliciter ⁊ per se bonum: est melius eo quod est secundum quid bonum: videlicet bonum coniunctum malo: vt de se patet ex libris ethycor. Sed id quod est bonum in actu est tantum simpliciter ⁊ per se bonum. Illud vero quod est in potentia bonum se habet similiter ad vtrūlibet tam videlicet ad bonū q̄m ad malum: ⁊ vtrūq̄ habet secundum quid: neutrum vero simpliciter habet: qđ est esse in actu. Sequitur ergo q̄ actus est melior ⁊ per cōsequens prior ipsa potentia. Declaratio medie est talis. Nam id quod est in potentia idem est existens in potentia ad cōtraria simul: sicut id quod potest cōualescere: hoc idē potest infirmari ⁊ simul est in potētia ad vtrūq̄. Et hoc ideo quia eadem est potentia eiusdem vt conualescendi ⁊ laborandi quiescendi ⁊ mouendi ⁊ aliorum huiusmodi oppositorum. Ex quo patet q̄ aliquid simul potest cōtraria. Sed cōtraria nō possunt simul esse actu vt ꝓbatum est supra in quinto huius. q. 9. ar. 7. Cōtrariorū igitur vtrūq̄ seorsum est. Hoc quidem est bonum vt sanum: aliud vero est malum vt infirmum. Nam semper in cōtrarijs vnum est vt deficiens: quod ad malum pertinet: aliud vero vt non deficiens: quod ad bonum pertinet. Relinquitur ergo q̄ id quod est bonum in actu: est tantum bonum. Sed id quod est in potentia bonum: simul se habet ad vtrūq̄: ⁊ est bonum secundū quid: quod est esse in potentia. Habet autem neutrum simpliciter: quod est esse in actu. Quod fuit declarandum ex parte minoris ipsius ꝓbationis cōclusionis. ¶ Ex quo sequitur q̄ i bonis actus est prior potentia. Nam ea que sunt meliora ⁊ digniora: sunt priora vt patuit in post predicamentis ⁊ in libro de quotiens: videlicet in quinto huius capitulo prius. Sed vt deductum est actus in bonis est melior potentia. Ergo correlarium est verum. ¶ Cōsiderandum est autem q̄ hic nō accipitur potentia pro potentia actiua: sed pro potentia passiua ad actum secundum: ⁊ nō ad actum primum. Nec etiam accipitur hic malum pro malo morali: similiter neq̄ bonum: sed accipitur hic malum pro omni defectu siue morbis siue entis. ¶ Et cum dicebatur in declaratione medie q̄ id quod est in potentia est idem existens in potentia simul ad ꝓtraria vel q̄ aliquid simul potest cōtraria: ly simul nō habet determinare ly contraria sed habet determinare hoc verbum potest seu hoc est idem in potentia existens. Unde ibi si argueret: cōmitteretur fallacia compositionis. ¶ Ad argumenta vero patet solutio ex dictis.

¶ Sequitur in philosopho ⁊ Docto. San. ibi. Necesse autem ⁊c. Et in Cōmentatore cōmento. 19. circa finem. Lec. 11.

a **D secundū** sic proceditur. Uidetur q̄ econuerso in malis actus non sit prior ⁊ posterior potentia. Nam sicut potentia ad malum potest se habere etiam ad bonum: ita ⁊ actus malus vnus in numero potest esse bonus. Nam occidere est malum secundum se. Et tamen est bonum si fiat ratione completionis iustitie. Ergo non est maior ratio quare in malis potentia sit melior actu q̄m econuerso. ¶ Ꝑ secundo. Ut dicit hic philosophus malum non est natura quedam preter res illas que secundum suam naturam sunt bone. Ergo si actus in bonis vt probatum est in precedenti articulo sit melior potentia sequitur q̄ etiam ita erit in malis. ¶ Ꝑ tertio. Nihil prius debet denominari tale quo ad dignitatem a suo posteriori. Sed vt dicit hic philosophus ⁊ Cōmentator ⁊ Doc. San. malum secundū naturam est posterius q̄m potentia. Ergo ratione mali potentia nō debet dici melior q̄m actus. ¶ Sed cōtra est philosophus

in textu ibi. Neceſſe eſt ⁊ in rebus malis vt actus ⁊ cō pleméntuz ſit peius potentia. Idem enim ⁊c̄.

Reſpondeo dicendū ſecunduz phyloſophum ꝙ in malis actus peior eſt potentia: ⁊ per cōſequens poſterior. Quę cōcluſio probatur ſecunduz phyloſophuz tali ratione. Nā id quod eſt ſimpliciter maluz ⁊ nō ſecundū quid ſe habens ad maluz ⁊ nō eſt in potentia exiſtens ad bonū: eſt peius eo quod eſt maluz ſecunduz quid ⁊ quod ſe habet indifferenter ad maluz ⁊ ad bonum vt de ſe patet. Sed actus malus eſt quoddā maluz ſimpliciter: cum ſit actus maliter maluz quoddaz. Potentia vero ad maluz nūdum habet maluz niſi ſecundū quid: videlicet potentialiter: ⁊ eadem ſe habet ad bonuz ⁊ ad maluz. Nā eadem eſt potentia que eſt ſimul ad contraria. Relinquitur ergo ꝙ actus malus eſt peior potentia ad maluz. Quod claruz eſt. Homo enim actu malus peior eſt homine qui eſt in potentia malus: ⁊ hoc ceteris paribus. Quod notanter dicitur propter ea que declarata ſunt in libris ethycorum. Ex predictis infert phyloſophus duo corrolaria. Quorum primuz eſt: ꝙ ipſum maluz nō eſt quedā natura preter res ipſas: que ſecunduz naturam ſuā ſunt bone. Nam vt dicit Doc. San. ipſuz malum eſt poſterius ſecundū naturaz cū ipſa potētia: quia eius peius ea: ⁊ maluz eſt magis elongatuz a perfectione nature cū ipſa potentia. Unde cum potentia non poſſit eſſe aliquid preter res: multo minus ipſuz maluz. Secunduz corrolariuz eſt ꝙ quia maluz nō eſt niſi propter potentiaz: potentia autez non reperitur in rebus ſempiternis: vt ſupra oſtenſum eſt: ſeqt̄ ꝙ in eis nō erit aliqō malū neqz peccatū neqz aliqua corruptio. Nā corruptio quoddaz malū eſt. Quod intelligenduz eſt vt dicit Doc. San. de ſempiternis inquantuz ſunt ſempiterna ⁊ incorruptibilia. Nam ſecundum quid nihil phibet in eis eſſe corruptionez: vt ſecundū vbi: aut ſecundū aliquid huiuſmodi: vt ſupra declaratum eſt. q. 10. 1. o.

Ad primū igitur dicendum ꝙ licet occidere hominē ratione vindicte: aut rōne iuſtitie ſit idez actus ſecundū ſpeciez nature: eſt tñ alius ⁊ alius actus ſecundū ſpeciem moris: vt expreſſe declarat Doc. San. in 1ª 2ª. q. prima articulo tertio ad tertiū. Ad ſecundū dicendum ꝙ licet maluz ſumptuz pro eo quod eſt maluz nō dicat aliaz rem ab ea que eſt bona ſimpliciter: dicit tamē deformitatez nature ſicut dedu cit Doc. San. in queſtionibus de malo. q. prima ar. primo ⁊ ad longū declaratū eſt in quolibetis. Ad tertiuz dicendum ꝙ licet prius nō denominetur a poſteriori eſſentialiter: poteſt tamē ab eo denominari accidentaliter. Unde ratio nō ſequitur.

Queſtio. 12. De comparatione potentie ad actū quātum ad ipſum intelligere.

Conſequenter cō ſi drādum reſtat de comparatione potentie ⁊ actus quantuz ad intelligentiam veri ⁊ falſi.

Circa quod duo occurrunt cōſiderāda. Primo de cōparatione ipſius actus ad potentiaz: quantuz ad ipſuz intelligere. Secūdo de cōparatione eorūdem quantum ad veritatem ⁊ falſitatem. Quantum ad primuz queritur vtruz quantum ad ipſum intelligere actus ſit poſterior potentia tē pore ⁊ generatione.

Sequitur in phyloſopho ⁊ Docto. San. Et in Cō mentatore cōmento. 20. ibi. Inueniuntur autem ⁊ Dyagrāmata ⁊c̄.

a **Quod** ſic proceditur. Videtur ꝙ potentia nō precedat actū quantuz ad ipſum intelligere. Nam intelligere eſt perfectio potentie intellectiue. Sed perfectio precedit perfectibile: vt patet quinto huius. Ergo actus precedit potentiam ⁊ nō econuerſo. Cō ſecūdo. Ex multis intellectionibus generatur habitus intelligēdi: vt patet ſecūdo ethycorū. Habitus autez potentia quedaz eſt: vt ſim phm ex ſupradictis patet. Ergo ideem qō prius. Sed ꝓtra eſt phyloſophus ⁊ Doc. San. ⁊ Cōmentator in textu: ibi. Inueniūtur autez ⁊ Dyagrāmata actu. Nā diuidentes inueniūt. Si vero eſſent diuiſa manifeſta vtiqz eſſent. Nunc autem inſunt potentia propter quid duo recti ⁊c̄.

Reſpōdeo dicendum ꝙ potentiaz actuz quantuz ad intelligere: poteſt intelligi dupliciter. Uno modo in diuerſis ſecundū numeruz. Et ſic nō eſt neceſſe potentiaz precedere actū. Immo ſimpliciter vt dictuz eſt ſuperius actus precedit potentiam. Alio modo in vno ⁊ eodem. Et hoc dupliciter. Uno modo loquēdo de ordine pfectionis. Et ſic potentia nō precedit actuz loquendo de potētia ſuſceptiua: de qua nūc eſt ad ꝓpoſitum: ſed ecōuerſo. Alio modo loquendo de ordine generationis ipſius actus intelligendi. Et hoc iterū dupliciter. Uno modo loquendo de cognitione determinata. Et iſto modo actus precedit potētiaz etiaz quantuz ad intelligere. vt dicit hic Doc. San. ſecundum ſentētiaz phyloſophi. Intellectus enim actus quidaz eſt. Et ideo ea que intelliguntur: oportet eſſe actu dum intelliguntur. Propter quod ex actu cognoſcit potentia. Unde facientes aliquid actu ipſum cognoſcunt. Hoc ille. Alio modo loquēdo de cognitione indeterminata. Et iſto modo potentia precedit actum quantum ad intelligere: hoc eſt ꝙ vnūquodqz eſt in potentia vt intelligatur antecū actu intelligatur. Quod ſic patet ſecundū phyloſophuz vt dedu cit hic Doc. San. Nā geometre intelligunt verum diuidendo lineas ⁊ ſuperficies. Diuiſio autē reducit in actū: quod erat in potētia. Nam partes cōtinui ſunt in potentia in toto ante diuiſionez. Si autez omnia eſſent actu diuiſa: ſecunduz ꝙ requirit veritatis intentio: cōcluſiones queſite eſſent manifeſte. Sed quia in prima ꝓtractione figuraruz ſunt in potentia huiuſmodi diuiſiones: ideo nō ſtatim fit manifeſtum quod queritur. In ſumma in inuentione veritatis antecū ille qui querit eam poſſit inuenire illam: eſt in potentia prius vt intelligat eam cū actu. Quod autem hoc ſit verum: phat phyloſophus ꝙ duo exempla geometricalia. Quorum primum eſt. Sit queſitum quare triangulus habet tres angulos equales duobus rectis. Hoc quidem ſic demōſtratur. Sit triangulus a b g. Et ꝓtrahatur baſis a g in continuum ⁊ directum. Hec baſis ꝓtracta faciet cum latere trianguli b g angulum in puncto g. Qui quidem angulus extra exiſtens equalis eſt duobus angulis interioribus ſibi oppoſitis ſcilicet anguli a b g ⁊ angulo b a g. Manifeſtum eſt autem ꝙ duo anguli cōſiſtentes circa punctum g quorum vnus eſt extra triangulum ⁊ alius intra: ſunt equales duobus rectis. Supponitur enim eſſe demonſtratum ꝙ linea recta cadēs ſup aliā lineaz rectā qualitercunqz facit angulos duos rectos vel equales duobus rectis. Relinquitur ergo ꝙ angulus interior in puncto g cōſtitutus cum alijs duobus qui ſunt equales angulo exteriori omnes: videlicet tres ſunt equales duobus rectis. Sic ergo ꝓbatur triangu'ū habere duos rectos: quia duo anguli qui ſunt circa vnuz punctuz: ꝓta circa punctuz g quorum vnus eſt exterior ⁊ alius interior ſunt equales duobus rectis. Et ideo quādo ꝓducitur angulus extrinſecus ꝓducto vno latere triangli ſtatim manifeſtum fit videnti diſpoſitiones figure q triangulus habet tres angulos equales duobus rectis. Quod autem angulus extra punctuz g exiſtens equalis ſit duobus angulis interioribus ſibi oppoſitis ſcilicet angulo a b g ⁊ angulo b a g ꝓbatur in libro Euclidis per lineam ductam paralelam a b linee a b cum linea b g in puncto b. Nam vt ibidem dicitur vna regula eſt ꝙ paralele cadentes ſuper eandem lineam rectam: cadentes ſunt angulos equales. Alia regula eſt: ꝙ due linee ſe in

Lec. 16.

tersecãtes causant angulos oppositos sibi equales. ¶Protrabatur ergo linea lateris predicti trianguli a b in directum ad punctum c ⁊ a puncto a protrabatur linea paralela vsq3 ad punctum d angulus linee g d cadentis super basim in puncto g erit equalis angulo linee a c in puncto a per primam regulam iam adductam. ¶Protrabatur insuper linea g b alterius lateris trianguli in directum ad punctum e linea a c ⁊ linea g e ernnt se intersecantes in puncto b. Ergo per aliam regulam angulus exterior erit equalis angulo interiori sibi opposito in eodem puncto. Sed angulus linee g d in puncto g equalis angulo linee a b c ⁊ linea b c sunt linee paralele cadentes super lineam rectam g b e. Sequitur ergo ꝙ angulus predicti trianguli extra existens in puncto g sit equalis angulis duobus interioribus sibi oppositis scilicet angulis a b g ⁊ b a g qõ fuit in demonstratione hic presappositum. ¶Secũdus vero exemplum physicophi est tale. Sit quesituꝫ quare omnis angulus qui est in semicirculo descriptus est rectus. Quod quidem sic demonstratur secundũ physicophum vt hic deducit Doc. San. Sit semicirculus a b g. Et in puncto b qualitercũq3 cadat cõstituatur angulus. Cui subtendatur basis a g que est dyameter circuli. Dico ergo ꝙ angulus b est rectus. Cuius probatio est talis. Quia cum linea a g sit dyameter circuli: oportet ꝙ transeat per centrum. Dimidatur ergo per medium in puncto d ⁊ perducatur linea d b. Sic ergo linea d b est equalis linee d a ⁊ similiter linee d g quia sunt protracte a centro ad circũferentiam eiusdẽ circuli correspondentis semicirculo iam dato. Omnes enim linee in circulo protracte a centro ad circũferentiam sunt equales per regulam Euclidis. Sunt autem in tali figura duo trianguli: videlicet a b g ⁊ b g d. In triangulo autem a b d equalis est angulus b ipsi angulo a quia vt dicit alia regula cuiuslibet trianguli cuius duo latera sunt equalia anguli qui sunt bases sunt equales. Duo ergo anguli a ⁊ b sunt duplum solius anguli b cum a ⁊ b sint equales. Sed angulus b d g cum sit exterior: est equalis a ⁊ b partiali: vt iam dictum est circa finem primi exempli. Ergo angulus b d g est duplus anguli b partialis. Et similiter probatur ꝙ angulus c est equalis angulo b trianguli b g d eo ꝙ duo latera d b ⁊ d g sunt equalia: cum sint protracta a centro ad circũferentiam ⁊ angulus exterior. s. a d b est equalis vtriq3. Ergo est duplus ad angulum b partialem anguli g b d. Sic ergo duo anguli a d b ⁊ b d g sunt duplum totius anguli a b g. Sed duo anguli a d b ⁊ b d g sunt aut recti aut equales duobus rectis: quia linea d b cadit super lineam a g. Ergo angulus a b g qui est in semicirculo est rectus. Et hoc est quod physicophus dicit: ꝙ ideo demonstratur cadens in semicirculo esse rectus: quia tres linee sunt equales scilicet due in quas diuiditur basis: videlicet d a ⁊ d g ⁊ tertia que ex medio istarum duarum protracta superstat vtriq3. s. d b. Hec oĩa formaliter Doc. San. in lectione. Vult ergo physicophus innuere ⁊ nihil aliud: videlicet ꝙ prius sumus in potentia ad actum intelligendi veritatem: q3 ꝙ actu intelligamus: quia vt ex dictis patet quesitum verum vel falsum non cognoscimus actu ante protractionem linearum ⁊ diuisionem: sed in potentia tantum. Unde ordine generationis ⁊ etiã temporis quantum ad ipsum intelligere potentia precedit actum modo exposito.

Ad primũ igitur patet solutio ex dictis. ¶Ad secundum dicendum ꝙ hic non accipitur potentia pro habitu aut principio sufficiente illius habitus: sed pro potentia abiscibile ac tum: quemadmodum dicimus ꝙ antichristus est in potentia: nisi extẽso nomine potentie vt supra declaratũ est.

¶Questio.13. De comparatione actus ad potentiam quantum ad veritatem ⁊ falsitatem.

Vltimo considerandum restat de cõparatione actus ad potentiam quantum ad ipsam veritatem ⁊ falsitatem: postq3 visum est de cõparatione eorũdem quantum ad ipsum intelligere sive cognoscere quesitum verũ vel falsum. ¶Circa quod querũtur tria. ¶Primo vtrũ actus conuenienter dicatur prior ipsa potentia: quantuꝫ ad veritatem ⁊ falsitatem. ¶Secundo vtrum de substantijs separatis a materia possit esse falsum sive deceptio in intellectu nostro. ¶Tertio vtrum substantie separate sint semper actu entes: ⁊ nunq3 in potentia.
¶Sequitur in physicopho ⁊ Docto. San. similiter in cõmentatore cõmento. 21. ibi. Quoniam igitur dicit ens ⁊ non ens: ⁊ est Lectio. 13.

¶Primũ sic proceditur. Videtur ꝙ quantum ad verum ⁊ falsum actus nõ conuenienter dicatur precedere potentiam. Nam verum est obiectum intellectus: vt conceditur est secundum physicophuꝫ ⁊ Docto. San. in sexto huius. Sed quantum ad intellige re potentia precedit actum: vt in alia questione pbatuꝫ est. Ergo quantum ad verum vel falsum actus non precedit potentiam. ¶Patet consequentia: quia intelligere est actus ipsius intellectus. Qualis autem est ordo actuum ⁊ potentiaruꝫ: talis est ⁊ ordo obiectoruꝫ: vt supra quinto huius conceditur est. ¶Ꝑ secundo. ¶Propositio aliqua presertim in contingentibus est prius vera in potentia: q3 in actu: videlicet sorte nunc sedente hec propositio sortes sedet est in potentia vera ⁊ non actu: quia potest esse vera. Ergo quantum ad esse verum non semp actus precedit potentiam. ¶Ꝑ tertio. Verum ⁊ falsuꝫ sunt in mente: vt patuit sexto huius. ¶Bonum vero ⁊ malum sunt in ipsa re. Non ergo ab eo ꝙ res est actu: aliquid dicitur verum: sed ex eo ꝙ est in intellectu. Cum ergo quantum ad ipsam intellectionem sive intelligere potentia precedat actum: sequetur idem quod prius. Lec. 4.
¶Sed in contrarium arguitur per physicophum in vltimo capitulo huius noni: ⁊ per Cõmentatorem cõmento vltimo cum dicit. Cum igitur dicitur ens: ⁊ non est hoc verum secundum figuras cathegoriarum: alia littera predicamentorum: aliud vero secundum potentiam ⁊ actum: aut horum contraria. ¶Hoc autem maxime prius aut verum aut falsum ⁊c.

¶Respondeo dicendum ꝙ comparãdo potentiam ad actũ vel actũ ad potentiam secundum veritatem aut falsitatem: actus precedit potentiam. Quod probatur secunduꝫ physicophũ tali ratione. ¶Nam hoc quod dicitur esse in actu: maxime proprie dicitur aut verum aut falsum. Ergo quantum ad verum vel falsum actus precedit potentiam. Antecedens probat physicophus tripliciter. ¶Primo in substãtijs compositis ⁊ materialibus. Nam in similibus substantijs nihil aliud est esse verum aut falsum: q3 componi ⁊ dimidi. Unde qui putat dimidi quod est diuisum in rebus: verus est in sua opinione: vt qui putat hominem non esse asinum dicens ꝙ homo non est asinus dicit verum. Et similiter qui putat componi quod est compositum in rebus: verus est in sua opinione: vt qui putat hominem esse animal. Sed ille falsus est in sua opinione qui econuerso habet res aliter in sua opinione q3 res sint in sua natura: vt qui putat hominem esse asinum: vel hominem non esse animal: quia vt dicitur primo perye/menias qui dicit aliquid esse quod est vel aliquid non esse quod non est: dicit verum. Qui vero dicit esse quod nõ est vel nõ esse qõ est: dicit falsuꝫ. Et hoc ideo ẽ: qr vt dicit pbus ex eo ꝙ aliqd est aut nõ est: dicit verũ vel falsuꝫ. Nã tu nõ es vere albus qr extimamus vere te eẽ albũ. Sꝫ qr tu vere es albus: exstimam⁹ vere te esse albũ. Lec. 14.

Propter enim nostrum affirmare vel negare: nihil mu
tat in re. Manifestus est. n. q dispositio rei est causa veri
tatis aut falsitatis in oratione ꝛ opinione. Nam ab eo
q res est vel non est: oratio vel opinio dicitur vera vel
falsa. Esse autem actum dicit: ꝛ non esse privationem
actus importat. Ergo quod dicitur esse in actu: maxi
me dicitur verum. Quod autem verum vel falsum in
opinione vel oratione nihil aliud sit q̄z componi aut divi
di: declarat Doctor Sanctus secundū mentem phylo
sophi ꝛ Cōmentatoris quia oportet veritatem aut falsi
tatem que est in oratione vel opinione reduci ad dispo
sitionem rei sicuti ad causam. Cum autem intellectus
compositionem formet accipit duo: quorum vnuz se ha
bet vt formale respectu alterius. Unde ꝛ accipit illud
vt in alio existens. Propter quod predicata tenent for
maliter. Et ideo si talis compositio intellectus ad rem
debeat reduci sicut ad causam: oportet q in substantijs
cōpositis ipsa compositio forme ad materiaz aut compo
sitio essentie ad esse quod se habet per modum forme:
aut etiam compositio accidentis ad subiectum respon
deat quasi fundamentum ꝛ causa veritatis ipsi compo
sitioni quam intellectus interius formal ꝛ per vocem ex
primit: sicut cum dico sortes est homo: veritas huius
enunciationis causatur ex compositione forme humane
ad materiam individualem per quam sortes est hic ho
mo. Et cum dico homo est albus: causa veritatis illius
est compositio albedinis ad hominem. Et simile iudi
cium est de divisione. ¶Et licet huius propositionis ve
re deus est sapiens nō sit aliqua compositio realis for
maliter aut essentialiter loquendo: tamē compositio fun
damentalis est causa veritatis einsdem propositionis.
Simplicitas enim dei est fundamentum compositionis
ipsorum cōceptuum sive rationum attributalium quam
compositionem intellectus noster propter debilitatem
virtutis eius ꝛ propter excellentiam simplicitatis divi
ne essentie balbuciendo de deo formal. Que quidez cō
positio in deo nō est formaliter sed in intellectu nostro
tantuz: quemadmodum in. 12. huius ad longum decla
rabitur cum de attributis ꝛ appropriatis agetur. Verū
tamen que sit causa veritatis propositionum in simplici
bus statim patebit in sequenti articulo. ¶Ex predictis
infert philosophus ꝛ Doctor San. ꝛ Commentator q
quia cōpositio ꝛ divisio rei est causa veritatis ꝛ falsita
tis in opinione ꝛ oratione: necesse est q secundum diffe
rentiam ꝛ varietatem compositionis ꝛ divisionis que est
in rebus: sit differentia veritatis ꝛ falsitatis que est in opi
nione ꝛ oratione. Manifestum est enim q in rebus ta
lis differentia inuenitur esse secundum compositionem
ꝛ divisionem q quedam sic semper componūtur q im
possibile est ea dividi. Sicut anime rationali semp con
iungitur anima sensitiua: ꝛ impossibile est q dividaꝫ ab
ea accipiendo animam sensitiuam pro virtute sensitiua.
Sic enim ab anima rationali diuidi nō potest: ita vide
licet q anima rationalis sit sine virtute sensitiua: licet ecō
uerso anima sensitiua possit esse sine ratione sive anima
rationali. Hic autem fit mentio de substantijs materia
libus compositis: ꝛ per cōsequens de anima rationali
cōiuncta corpori. In anima enim rationali a corpore se
parata nō sunt formaliter ꝛ subiective vires sensitive or
ganice: cum totum organicum sit corruptum in quo erāt
subiective. Sunt tamen in ea radicaliter ꝛ fundamenta
liter. ¶Utrum autem vires sensitive que erunt in ani
ma que nunc est separata quando vnietur corpori sint
eedem in numero: alias locum habebit. ¶Quedaz ve
ro sunt sic divisa semper q impossibile est ea compo
ni. Sicut album nigro in sensu composito: ꝛ formam
asini homini. ¶Quedam vero se habent ad contraria:
que possunt: videlicet componi ꝛ dividi: sicut ea que cō
tingenter se habent: sicut homo ꝛ albuz: sortes ꝛ sedēs:
studens: aut currens: ꝛ sic de similibus. Quia ergo esse
in quo consistit compositio nostri intellectus aut affir
mationis quandam compositionem ꝛ vnionem signifi
cat quam sine extremis impossibile est intelligere vt pa
tet primo peryermenias nō esse vero quod designat ne
gatio sive propositio negativa tollit compositionem ꝛ
designat divisionem ꝛ pluralitatem sive dinersitatem:
manifestum est ex hijs q in hijs que contingit compo
ni ꝛ dividi: vna ꝛ eadem oratio vel opinio potest esse
vera ꝛ falsa: quandoqz quidem vera ꝛ quandoqz falsa.
Sicut hec oratio sortes sedet est vera eo sedente: ꝛ ea
dem est falsa ipso surgente. Oratio enim eadem existēs
est susceptiua cōtrariorum nō secundum sui mutationē:
sed secundum mutationem rei: vt declaratum est in pre
dicamento substantie circa finem. Idem est dicendum
de opinione. Et sicut dictum est de ista propositione sor
tes sedet: idem est iudicium de ceteris contingentibus.
Que propositiones si sint de verbis presentis temporis
ꝛ sint vere: sunt determinate veritatis: quia omne quod
est quando est necesse est esse. ¶Utrum vero proposi
tiones de futuro contingenti que semel erunt vere sint
determinate veritatis: non parnum est dubium: vt pa
tet in libro primo peryermenias secundum varios Do
ctores. Quod quidem in quolibeto ad longum quo ad
partem vtranq̄z pro posse discussum est. ¶Sed in hijs
que nō possunt aliter se habere vt sunt necessaria: que
scilicet semper componuntur aut semper dividuntur nō
est possibile q eadem oratio sive opinio: quandoqz sit
vera ꝛ quandoqz falsa. ¶Notent hoc panliste ꝛ verba
les qui dicunt hanc propositionem nō esse veram ho
mo est animal: nisi homine existente. Unde si secundus
eos a tertio adiacente ad secundum semper valet con
sequentia: videant hic philosophum qui sic ait. Circa
impossibilia vero aliter se habere: non fit aliquando ve
rum aliquando falsum: sed semper hec vera est hec an
tem falsa. Hec ille formaliter. Hec ergo propositio: ho
mo est animal est semper vera ꝛ nunqz falsa. Ista vero
homo est non est semper vera: cum sit de predicato cō
tingenti. Nō ergo sequitur homo est animal: ergo ho
mo est. Aliter in tempore aliquo dato ex vero sequere
tur falsum. Quod etiam ipsi habent pro inconuenienti.
¶Elicitur ergo ex textu principis q in hijs que impos
sibilia sunt aliter se habere propositio que est vera sem
per est vera: ꝛ que est falsa semper est falsa: vt hec sem
per est vera homo est animal ꝛ hec semper est falsa ho
mo est asinus. Inde est q cōmuniter dicitur a veris lo
gycis ꝛ omnes propositiones affirmative de materia
necessaria sive naturali semper sunt vere: ꝛ negative sem
per sunt false. Omnes vero propositiones que sunt de
materia remota sive impossibili si sint affirmative sem
per sunt false: si vero negative: semper sunt vere: vt ho
mo est asinus homo nō est asinus. Sed propositiones
de materia contingenti sive affirmative sive negative:
quandoqz possunt esse vere ꝛ quandoqz false. Sic ergo
in substantijs compositis maxime aliquid dicitur verū
aut falsum: secundum q est actu. Quod sunt probandū.
¶Qualiter autez veritas ꝛ falsitas sint in re sicut in can
sa ꝛ in oratione sicut in signo in intellectu vero sicut in
subiecto ꝛ in qua operatione intellectus: ad longum de
ductum est in secunda parte prime partis huius operis
libro sexto circa finem questione. 13. articulo primo secū
do ꝛ tertio. ¶Secundo probat philosophus propo
tum in substantijs immaterialibus. Nam in hijs maxi
me est veritas in quibus nō est falsum vt de se patet.
Sed in substantijs simplicibus sive substantijs imate
rialibus que dicuntur simplices per carentiam compo
sitionis ex materia ꝛ forma semper est veritas ꝛ nunqz
falsitas. Et hoc ideo quia semper sunt actu entes ꝛ nō se
quandoqz in potentia. Ergo secundum actum ꝛ se
cundum potentiam maxime dicitur aliquid verum. Et
cum verum ꝛ falsum opponantur secundum idem: vide
licet sm actum: aliquid debet dici falsuz circa qō ptingit
intellectum nostrum decipi. ¶Tertio idem probatur
simpliciter. Nam vt dicitur secundo huius vniquodqz
sicut se habet ad esse: ita ꝛ ad veritatem. Sed esse est ac-

tualitas

tualitas cuiuslibet forme. Unde maxime aliquid dicitur verum secundum q̄ est actu. Secundum vero q̄ est in potentia: a cognoscibilitate siue veritate recedit. Inde est q̄ materia prima minime est cognoscibilis: vt supra satis declaratum est. Relinquitur ergo ex predictis q̄ actus precedit potentiam quantum ad rationē veri ⁊ falsi.

Ad primum ergo dicendum q̄ q̄uis secundum intelligere quesituꝫ verū ordine generationis potentia precedat actum verum: ⁊ etiam sit prius in potentia obiectiuali q̄ in actu intellectionis: simpliciter tamen loquendo actus precedit potentiam ratione veritatis aut falsitatis originaliter ⁊ quātum ad denominationem modo iam exposito. ¶ Et p hoc patet responsio ad secundum ⁊ tertium argumentum. ¶ Sequitur in phylosopho ⁊ Docto. Sancto: ibi. Circa incomposita ⁊c̄. Et in cōmentatore: ibi. Que autem non habent compositionem.

a **¶ Secundū** sic proceditur. Uidetur q̄ de substantijs simplicibus in intellectu nostro possit esse falsum ⁊ error siue deceptio. Nam vt pbatum est in prima parte libro secūdo huius. q. prima arti. 4. intellectus noster pro presenti statu nō potest cognoscere quidditates substantiarū simplicium. Ergo eas ignorat. Sed vbi est ignorantia ibi potest esse falsum ⁊ error siue deceptio vt videtur: cum error ex ignorantia procedat. Ergo ⁊c̄. ¶ Ō secundo. Intellectus primi angeli in suo lapsu grauissime errauit vt theologi disputāt. Ergo a fortiori intellectus noster circa cognitionem dei ⁊ substantiarum separatarum potest errare. ¶ Ō tertio. Quādo sunt duo quorum vnus dicit vnam partem cōtradictionis esse veram alter vero dicit eandem esse falsaꝫ ⁊ oppositam eius partem esse veram: necesse est q̄ vnus illorum dicat falsum: ⁊ per cōsequens errat: cum cōtradictoria non sint neq̄ possint simul esse vera aut falsa: vt pbatum est in prima parte prime partis libro quarto huius questione octaua articulo primo. Sed thomista vere affirmat dicendo intellectuꝫ nostrum pro presenti statu intelligere quidditates substantiarum simplicium esse impossibile: Scotista vero hoc idem negat opponituꝫ affirmando: videlicet q̄ possibile est eas sic nos hic intelligere posse. ¶ Possibile vero ⁊ impossibile cōtradicimus: vt patet secundo peryermenias. Ergo intellectus vnius illorum circa quod quid est substantiarum imaterialiuꝫ errat. ¶ Ō quarto. Nam aliquis dicit ipsum quod q̄d est: ⁊ id cuius est in substantijs separatis realiter nō differre. Aliquis vero dicit oppositum cōtradictorium credens se verum dicere. Ergo idem quod prius. ¶ Ō Quinto. In substantijs separatis est compositio ex esse ⁊ essentia ex quo est ⁊ quod est ex natura ⁊ suppposito ex genere ⁊ differentia ex potentia ⁊ actu ⁊ similiter ex subiecto ⁊ accidente. Ergo cōtingit intellectum circa eas errare dicendo ea que in eis sunt composita. ¶ Ō sexto. De substantijs separatis formamus propositiones ⁊ discursus. Ergo idem quod prius: quia de ipsis cōtingit bene vel male syllogizare. ¶ Ō septimo. Circa qō quid est substantie materialis quod est proprium obiectum intellectus cōiuncti potest intellectus errare: vt cōcedit hic Doc. San. ⁊ Cōmentator. Ergo a fortiori circa quod quid est substantiarum separatarum: cum tale quod quid est nostrum excedat intellectuꝫ. ¶ Ō octauo. Qui dicit plures angelos esse eiusdem speciei sub eadem natura: specificat errorem in se fm scolam veram Thomistarum. Sed multi reperiuntur qui hoc asserunt: quemadmoduꝫ sunt Egidijste. Ergo ⁊c̄. ¶ Sed ꝓtra est phylosophus in textu: ibi. Circa incomposita verum ⁊ falsuꝫ non ita. Et paulopost. Decipi enim circa quod quid est non est ⁊c̄.

¶ Respondeo dicendum q̄ in simplicibus nostri intellectus potest intelligi dupliciter. Uno modo quantum ad predicata accidentalia. Et sic intellectus noster circa tales substantias decipi potest. Alio modo potest intelligi quantum ad predicata essentialia: siue quidditatiua. Et hoc dupliciter. Uno modo per accidens. Et sic etiam intellectus noster circa eas potest decipi. Alio modo per se. Et isto modo nō potest decipi: ly eas possit penitus ignorare. Quod patet per phylosophum fm Doctorem Sanctum. Nam aut per intellectuꝫ aliquis attingit quod quid est rei. Et tunc vere cognoscit quid est res. Aut nō attingit. Et tunc nō apprehendit rem illam. Unde circa eam nō falsificatur intellectus aut decipitur. ¶ Propter qō dicit phylosophus in tertio de anima q̄ sicut sensus circa proprium obiectum semper verus est: ita intellectus circa quod quid est quasi circa proprium obiectuꝫ nō decipitur. Et q̄ intellectus noster circa ipsum quod quid est nō decipitur nō solum nō decipitur in substantijs simplicibus: sed etiam in substantijs compositis: hoc verum est. Et cum vt dictum est septimo ⁊ octauo huius in substantijs simplicibus idem sit res ⁊ quod quid est eius: idem est indicium de cognitione substantie simplicis: et de cognitione quod quid est eius. Cum ergo circa quod quid est intellectus noster nō decipiatur vt dictum est: relinquitur q̄ in cognitione substantiarum simplicium nō decipitur neq̄ errat. ¶ Ō secundo. ¶ Probatur secundum phylosophum tali ratione. Quia substantie simplices nō sunt in potentia: sed semper sunt actu entes: vt infra probabitur in sequenti articulo. Ergo nō potest fieri circa eas deceptio. Hanc conseqūentiam deducit Alexander vt recitat hic dominus Antonius Archiepiscopus: quia deceptio circa rem potest fieri duobus modis: videlicet ex parte rei: aut ex parte nostri intellectus. Ex parte rei circa eas nō potest fieri deceptio: quia semper actu sunt ⁊ non in potentia. Neq̄ etiam talis deceptio sit ex parte nostra. Quia aut a nobis totaliter apprehenduntur: aut totaliter nesciuntur: vt dicit hic textus. Ergo circa substantias simplices intellectus noster nō decipitur: cum vt dicit idem Alexander sint actus puri. Quod intelligendum est accipiendo ly purum: vt excludit compositionem forme cum materia: nō autem secundum q̄ excludit omnem compositionem: quia vt sic solus deus dicitur actus purus: nullo modo compositus: vt. 12. huius probabitur questione quinta articulo secundo. ¶ Considerandum autem est hic primo pro ampliori declaratione huius secundum phylosophum ⁊ Commentatorem ⁊ Doc. San. in presenti passu: q̄ nō similiter est verum ⁊ falsum in simplicibus ⁊ compositis. Nam circa incomposita: videlicet circa simplicia cuiusmodi sunt substantie imateriales nō est verum aut falsum per compositionem que fit in rebus aut diuisionem: sed per hoc q̄ cognoscitur quod quid est aut nō cognoscitur. Cum enim attingimus ad cognoscendum quod quid est alicuius simplicis: tunc intellectus noster est verus. Cum autem nō attingimus ad cognoscendum quod quid est: sed aliquid aliud ei attribuitur quod nō est attribuendum: tunc intellectus noster est falsus. Non enim in simplicibus est compositio vt possit dici q̄ quando componitur res: tūc intellectus componens sit verus: vel quando diuiditur in rei quod intellectus componit: tunc intellectus sit falsus. Taliter autem in simplicibus non est compositio: ita q̄ cum dicitur de eo q̄ sit affirmatiue significet eius compositio: ⁊ cum dicitur de eo q̄ nō est: negatiue significetur eius diuisio: sicut in rebus compositis cum dicit q̄ lignum sit album significatur eius compositio que est accidentis cum substantia aut cum dicitur q̄ Dyameter nō sit cōmensurabilis coste: significatur eius diuisio. Ex quo patet q̄ verum ⁊ falsum non similiter inueniuntur in compositis ⁊ simplicibus. Et hoc ideo est: quia etiam esse nō reperitur similiter in vtriusq̄: q: esse cōpositorum surgit ex componentibus: non autem esse simplicium.

Lectio. 7. cōmen. 1.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Uerum autē consequitur ens: quia sicut in secundo huius habitū est. q. 1. ar. 1. Eadem est dispositio rerum inesse ⁊ in veritate. Unde illa que non sunt similia in esse: nō sunt similia in veritate. Hec Doctor Sanctus formaliter in lectione. ¶ Considerandum vlterius est secundo secundū Doctorem Sanctum ⁊ phylosophum ꝙ in simplicibus attingere mentem ad ipsum simplex vt scilicet apprehendatur quid est ⁊ dicere idest voce significare ipsum simplex: hoc est verum ꝙ est in simplicibus. Sed tquia dicere quandoqz sumitur pro predicare predicatione affirmatiua que fit cū cōpositione que nō reperit in simplicibus inquātū huiusmodi: ió hāc cauillationē pbus remouens dicit ꝙ non est idem affirmatio ⁊ dictio: qz affirmatio fit p hoc ꝙ aliquid affirmatiue dicitur de aliquo quod fit cum compositione. Dictio autem simplicem prolationem importat. Sic ergo attingere ⁊ dicere in simplicibus est verum. Sed non attingere mente ipsa simplicia est ea penitus ignorare. Quicunqz autem non attingit qō quid est rei simplicis: penitus ipsum ignorat: quia non potest aliquid eius scire ⁊ aliquid ignorare: ex quo non ē cōpositum. ¶ Considerandum vlterius est tertio secūdum Doc. S. in littera ꝙ nullus decipitur circa quodquid est nisi componendo aut diuidendo. Quod quidem in substātijs compositis contingit dupliciter. Uno modo per cōpositionem diffinitionis ad rem diffinitam aut per diuisionem: vt si aliquis diceret asinum esse animal rationale ⁊ mortale: aut hoiem non esse animal rationale ⁊ mortale: vtrobiqz esset falsum. Alio modo fm ꝙ diffinitio constituitur ex partibus que non sunt adinuicem compositibiles vt si quis affirmet hanc esse diffinitionem hominis homo est animal insensibile. ¶ Primo ergo modo diffinitio dicitur falsa: quia non est huius. Secundo modo dicitur falsa fm se. In simplicibus vero substantijs non potest esse deceptio circa earum quodquid est etiam per accidēs primo°. Non. n. earum quod quid est dicitur compositum ex pluribus circa quorum compositionem possit accidere falsum: Sed bene secundo modo: vt si quis dicat substantiam immaterialem esse substantiam corpoream quātitati subiectam. ¶ Considerandum vlterius est quarto fm pbm: vt patet in littera Doc. S. ꝙ vt ex predictis cōcluditur deceptio aut falsitas intellectus nostri non est circa substantias simplices modo exposito sed bene ignorantia: quia si non attingat quodquid est earum penitus siue totaliter eas ignorat. In compositis autem intellectus noster potest vnum scire ⁊ circa alias proprietates decipi. Ignorantia vero qua intellectus noster substantias simplices ignorat non est talis priuatio sicut est cecitas: nam cecitas est priuatio potentie visiue. Unde illa ignorantia similis est cecitati si aliquis non haberet vim intellectiuam ad attingendum substantias simplices. Ex quo patet quod fm sententiam pbi humanus intellectus potest attingere ad intelligendum substantias simplices quantum ad quid est. Quod videtur sub dubio reliquisse ī tertio de anima Hec etiam hic formaliter Doc. S. Manifestum est autem ꝙ hic philosophus loquitur de intellectione qua intellectus intelligit substantias separatas in presenti statu. Unde fm ipsum ⁊ Doc. S. in presenti loco dicere oportet ꝙ intellectus noster corpori ꝯiūctus pōt cognoscere qō quid est substantiarū separatarū. Hec tamē hoc dicere est scoteyzare: quia talis intellectus nō potest aliquo modo peruenire ad attingenduz qō quid est ipsarū quiditatiue: vt ipsi scotiste volūt. Et hoc accipiēdo cognitionem quidditatiuam ꝓprie: vz pro ea qua aliquis cognoscit rem quantū ad ꝓpriū genus ⁊ ꝓpriam differētiaz essentialem siue quidditatiuā fm ꝙ ad longum disputatum est in prima parte prime partis huius operis libro 2°. q. 1. ar. 3°. 4°. 5°. ¶ Cōsideranduz vlterius est. 5°. ꝙ vt hr̄ p° posterioꝝ: triplex ē ignorātia: vt adducit hic Archyepiscopus. Quedam est ignorantia pure negationis. Alia est ignorantia priuationis. Tertia vero est ignorantia dispositionis cōtrarie vel deceptionis. ¶ Prima opponit scie cōtradictorie. Secūda priuatiue. Tertia vero cōtrarie: vt ipse dicit. ¶ Et quando dicit ꝙ in simplicibus aut totū cognoscim⁹ aut totuz ignoram⁹: solet distingui de ly toto: vt dicit hic dominus Antonius archyepiscopus: qz totū capit dupliciter, vz cathegoreumatice et sincathegoreumatice. Si capiatur cathegoreumatice: sic conceditur ꝙ in simplicibus totū cognoscimus: qz tunc ides est totum qō aliquod ens perfectum. Si vero accipiatur sincathegoreumatice: sic idē est dicere qō quelibet pars. Et sic falsum est dicere ꝙ in simplicibus totum cognoscimus: cuz non habeant partes. Unde sophiste concedunt ꝙ in simplicibus totum cognoscimus: et tamen non cognoscimus totum. ¶ Sed remanet difficultas hic qualiter debet intelligi ꝙ in simplicibus totum cognoscimus totaliter: aut totū ignoramus totaliter. ¶ Unde dicendū est fm Doctorem Sanctum: vt. 2°. huius adductum est q. 1. ar. 1. ꝙ ista ꝓpositio ipsum simplex totaliter cognoscimus aut totaliter ignoramus est duplex: quia ly totaliter potest determinare actū cognoscēdi ex parte rei cognite vel ex parte cognoscentis. Si primo modo: sic concedit illa propositio: quia in tali intellectione nihil rei cognite remanet incognitum: cum non habeat partes. Si vero secundo modo: sic non est cōcedenda: quia tunc sensus est ꝙ quando cognoscimus simplex totaliter cognoscimus ideſt omnib⁹ modis quibus cognosci potest: vel totaliter ignoramus ideſt omnibus modis. Quod falsuz est: quia possumus de eadem substantia simplici formare conceptus cōmunes ⁊ ignorare conceptus speciales vt hic dicunt expositores.

Ad primum igitur patet solutio ex dictis. ¶ Ad secundum dicenduz ꝙ intellectum etiam angeli nō est inconueniens errare in hijs que supernaturaliter fiunt. Et etiam possint decipi circa quod quid est rei per accidens: vt expresse dedicit Doc. San. in prima parte questione. 58. ar. quinto. in corpore. ¶ Ad alia argumenta clare patet solutio ex dictis: quia procedunt de hijs que angelis attribuuntur: nō autem de quidditate ipsorum. Nulla enim in eis est compositio partium essentie nisi forsitā cōpositio logica. ¶ Ubi supra in phylosopho ⁊ Docto. San. ⁊ cōmenta

a **B tertiū** sic proceditur. Uidetur ꝙ substantie imateriales nō sint semper actu entes: sed aliquando sint in potentia. Nam quicquid habet esse post nō esse aliquando est in potēcia ⁊ nō semper actu ens. Sed quelibet substantia materialis circa primum ens habet esse post nō esse: cum quelibet creatura dependeat in esse a deo. Ergo substantie imateriales aliquando fuerūt in potentia. ¶ Ꝺ secundo. Si substantie imateriales aliquando nō fuissent in potentia nunqz potuissent produci in esse: quia nihil producitur in esse ab aliquo nisi fuerit in potentia: quia ꝓductio ꝓcedit a nō esse ad esse. Sz tales substantie omnes sunt producte a prima causa. Ergo ⁊c. est vniuersalis omnium rerum prima causa. ¶ Ꝺ tertio. Quicquid in se includit id quod per se mouetur est in potentia etiam proprie dicta: cum motus sit actus existentis in potentia secūdum ꝙ huiusmodi. Sed angelus est huiusmodi: quia secundum phylosophum omne mouens seipsum diuiditur in partem per se mouentem ⁊ partem per se motam. Sed angelus mouet seipsum de loco ad locum. Ergo ⁊c. ¶ Ꝺ quarto. Illud quod est actus purus nō habens in se potentiam: nō habet causam sui esse: vt dicit phylosophus septimo ⁊ octauo huius. Sed substantie imateriales sicut sunt angeli habent cāz sui esse. Ergo nō sp sunt actu. ¶ Ꝺ 5°. Quicqd pōt non esse: est in potentia ad nō esse. Sed angelus potest nō esse cum possit annihilari. Ergo nō semper est actu ens: quia quod est in potentia ad nō esse: fuit i potentia ad esse. ¶ Ꝺ sexto. Quicquid potest esse nunc vbi prius nō erat: est in potentia etiam ꝓprie dicta: quia locus nō debetur nisi corpori. Sed angelus pōt esse in superficie conuexa celi empyrei. Et tamen nunc non est ibi

vniuersaliter

Lec. 27.

vīr loquēdo: vt pz per Doc. S. in quolibetis. Ergo ꝛc̄.
¶ Sed cōtra est phylosophus in textu vbi dicit. Et omnes sunt actu ꝛ nō potentia. Generarentur vtiqz ꝛ corrumperentur. Nunc autem ens ipsum non generatur neqz corrumpitur. Ex aliquo enim vtiqz generaret ꝛc̄.

Respondeo dicendū ꝙ substantias imateriales aliquando esse in potentia pōt intelligi quadrupliciter. Uno° pōt itelligi de potentia actua pūcentis ipsas. Alio° de potentia obediē/tiali. Tertio modo de potentia obiectiuali. Quarto modo de potētia subiectiuali. ¶ Primo° angeli aliquando fuerunt in potētia: vt ꝓbant duo prima argumēta adducta. Secundo modo angeli fuerūt in potētia ꝛ ipso facto nūc sunt vt vult quintum argumentuz Tertio° etiaz angeli sunt in potentia aliquādo: cum in eis sit intellectus possibilis: qui pōt informari aliquo obiecto: quo prius nō informabat: presertim loquendo de supnaturaliter cognitis: vt ꝓcedit Doc. S. in prima parte. q. 58. ar. 5. Si vero loquamur quarto°: potest intelligi dupliciter. Uno° loquendo de potētia subiectiua: per respectū ad formā substantialez: que dat esse substantiale. Alio° loquēdo de potentia subiectiua respectu forme accidentalis. Si igit loquamur secūdo modo: sic in angelis est potentia: cuz sint compositi ex substantia ꝛ accidente. Si vero primo modo: hoc iteruz potest intelligi dupliciter. Uno° accipiendo potentiā cōmuniter: vz pro omni eo qō habet modū potentie. Et sic in eis est potētia subiectiua per respectū ad esse substantiale ipsoruz. Cōponuntur enim ex essentia ꝛ esse: vt theologi asserunt. Essentia autē ꝓparata ad esse: habet moduz potentie: lz realiter sit vera forma ꝛ verus actus. Alio modo accipiendo potentiaz ꝓprie: que dicitur potentia ꝓtradictionis: fm quā: vz aliquid potest esse ꝛ nō esse. Et hoc modo ut hic phylosophus loquitur substantie imateriales semp sunt actu entes: ꝛ nunqz i potentia. Quod sic ꝓbatur fm phylosophuz: ut hic deducit Doc. S. quia si quandoqz essent in actu ꝛ quandoqz in potentia: generarentur ꝛ corrūperentur. Sed hoc nō potest esse: ut ostensuz est. 7°. huius: quia sunt forme tantum. Ergo sunt fm se entes. Sed ens fm seipsum nō generatur neqz corrūpitur: quia omne quod generatur ex aliquo generatur. Ens antez simpliciter inquantum ens nō potest ex aliquo generari. Nō enim est aliquid extra ens: sed bene extra tale ens: vputa extra hoiem est aliquod ens. Unde potest hoc ens generari fm quid: sz nō extra ens simpliciter. Illud ergo quod est ens fm se: per hoc ꝙ ipsummet est forma ad quē sequitur esse: nō est generabile. Unde nō est quandoqz in potētia ꝛ quādoqz in actu: sed est semper in actu. Cū igitur substantie imateriales sint huiusmodi: sequitur ꝙ semper sint actu entes. Ex quo infert phylosophus ꝙ circa huiusmodi substantias īmobiles sine imateriales nō est deceptio intellectus fm quando: sed soluz in cōtingentibus que possunt quādoqz esse ꝛ quandoqz nō esse est deceptio fm quando. Tales autē substantie semper sunt ꝛ nō aliquando: ut declaratuz est. Unde in eis nō est deceptio fm quando. Et cū ipsuz supposituz sit vnum numero in se indiuisum ꝛ diuisuz a quolibet alio: vnū autez numero semper equaliter se habet: inde est: ꝙ neqz etiaz in īmobilibus est deceptio fm supposituz: ita ꝙ aliquis de eo qō est vnuz ꝛ idez numero inquantuz huiusmodi possit putare aliquādo ipsuz sic se habere aliquādo nō sic. ¶ Sed instabat discipulus cōtra vnuz quod dicit hic phylosophus: videlicet ꝙ ens nō est generabile neqz corruptibile: sed bene hoc ens. Nam corruptis nobis corrūpuntur omnia que in nobis sunt. Similiter ꝛ ꝓductis nobis ꝓducunt omnia que in nobis necessario sunt. Sed ens in cōi est etiam necessario in quolibet ente particulari quod generatur ꝛ corrūpitur ut cōcessuz est. Ergo ens inquantū ens pōt generari ꝛ corrūpi. ¶ Dicendū breuiter ꝙ si ly inquantū accipiaē reduplicatiue: sic ens inquantū ens nō pōt generari. Aliter omne ens posset generari. Quod est falsuz de deo. Si vero accipiatur specificatiue: sic nō pōt generari per se primo sicut id qō: sed bene ex cōsequenti quantuz ad hoc vel illud esse existētie qō habet in hoc vel in illo supposito. ¶ Et si dicaē: ens in cōi nihil presupponit: cuz sit primuz ꝛ vniuersalissimum predicatū. Ergo fit nullo presuppposito: ꝛ per ꝓsequens creaē. Unde actor libri de causis dicit ꝙ primuz rerum creaturaz est esse: cum esse nihil presupponat. Creatio autez fit nullo presuppposito fm theologos. ¶ Dicendū ꝙ si accipiaē creatio cōiter: vz ꝓ omni ꝓductione qua aliquid ꝓducit nullo presuppposito ex parte ꝓducti nīl: sic ens siue esse simplr loquēdo creatur. Sed si accipiaē creatio ꝓprie: vz pro ꝓductione vt aliquid ꝓducitur nullo presuppposito ex parte ꝓducētis: sic ens siue esse nō dicitur creari: sed per actionē agentis naturalis ꝓducitur. Alias creatio necessitaret: vt ad longuz deductum est superius libro quarto. q. 3. ar. 6. dum querebaē vtruz esse sit per creationez: ꝛ etiaz tactum fuit in septimo huius questio. 12. articulo. 4. dum querebaē vtruz deus operetur in omni operatione siue generatione naturali.

Ad primū igitur ꝛ ad secundū pz solutio ex dictis. ¶ Ad 3m. dicendū ꝙ illud argumentuz procedit loquendo de motu physico. Angelus autez nō sic mouetur cū non sit corpus. Neqz est i loco circūscriptiue: licet sit i loco diffinitiue. ¶ Uerūtamē angelus seipsuz mouens: licet nō se moueat physice: diuiditur tamē in partez per se mouentem: que dicit virtus motiua siue operatiua eius: ꝛ in partez per se motā: que dicitur natura ipsa angelica: que realiter est ipsum supposituz ꝙ se subsistens: vt. 7°. huius disputatuz est. q. 23. ar. 3. 3m. Uirtus autem qua angelus agit: realiter est ipsa voluntas: quia fm Docto. San. in quolibetis quo libeto. 6°. q. 2ª. ar. primo angelus nihil agit nisi per ipe rium voluntatis: quia angelus dum agit: necessario agit fm aliquaz virtutem. Sed in angelo non est alia virtus ꝙz intellectus ꝛ voluntas. Intellectus autem nō agit nisi per voluntatez. Ergo quicquid angelus agit: hoc facit ꝙ imperiuz voluntatis. Quod sic ibidem deducit. Nam omnis actio cuiuslibet rei est per formaz nature illi° rei. Nam ꝛ si sint alique forme accidentales principia actiuz alicuius rei: oportet ꝙ huiusmodi actiones reducantur sicut in primuz principiuz in formaz specificaz illius rei agentis: sicut actio caloris ignis reducitur sicut in primuz principiuz in formaz substantialez eius: que etiā est principium omniuz actiuz proprioruz ipsius ignis. Et ideo oportet aliter se habere in actionibus alicuius rei habentis naturaz simplicez: ꝛ in actionibus rei habentis naturam cōpositaz. Si enim fuerit aliquid habēs naturam simplicē: omnis actio eius erit fm ꝓprietatez ꝛ modum illius nature: qō nō cōtingit si habeat naturaz cōpositam. Omnis eniz actio ignis est fm proprietatez nature eius. In cultello autez ignito est quedā actio nō pertinens ad ꝓprietatez ignis. s. incisio. Et hoc etiā cōsiderandū est in substantijs spiritualibus. Anima. n. humana nō est totaliter intellectus: sed participat intellectualitatē. Unde est in ea aliqua virtus ꝛ actio que nō pertinet ad intellectualez naturā: sicut pz de bijs que pertinēt ad partē vegetatiuam in hoie. Sed angelus est totaliter intellectualis nā. Unde opz ꝙ oīs eius actio sit fm itellectū. Unde Dionysius dicit quarto capitulo de di. no. ꝙ angeli habēt substātias virtutes ꝛ operationes intellectuales. Intellectus autem nō agit nisi mediante volūtate: quia motus voluntatis est inclinatio sequens formaz intellectam. Uñ oportet ꝙ quicquid angelus agit: agat per imperiuz voluntatis. Sed tamen cōsiderandum est ꝙ cū virtus sit media inter essentiaz ꝛ operationez: oportet ꝙ virtus ꝛ operatio cuiuslibet rei ꝓportionetur essentie illius rei. Unde superioris angeli cuius essentia est nobilior: virtus eius est efficaciorꝫ sicut ad intelligenduz: ita etiam ad operandū in res exteriores. Et fm hoc actio angeli limitatur ad aliquem effectuz: quia nec virtutem nec essentiam habet infinitā. Hec ille formaliter. Que omnia adducta sunt nō sine causa vt infra patebit in. 12. questione. 7ª. arti. 5°.

¶Et dum arguitur. Voluntas equaliter se habet ad propinqua ⁊ remota. Si ergo angelus solum ageret per imperium voluntatis sequeretur ꝙ non differret ad hoc ꝙ angelus ageret aliquid quod esset propinquum vel remotum illud in quo agit. Et sic nunq̃ oporteret ꝙ de celo ad terras descenderet ad aliquid hic agendum. Quod est contra sacram scripturam. ¶Ad hoc respondet Doc. S. ibidem dicens ꝙ actio voluntatis angelice radicat in essentia eius: a qua pcedit vtus eius ⁊ opatio. Opz autē mouens simul esse cum mobili
Lec.3. qō ab eo mouet: vt habet. 7°. physicoz. Et ideo oportet substantiā angeli aliqualiter cōiungi rebus quas mouet. Hec ille. ¶Ex quo clare pz ꝙ ſm Doc. S. i dicto quolibeto dicendū est in angelis nō esse nisi duas potentias realiter: vz intellectū ⁊ volūtatez. ¶Et si arguatur. Volūtas est potētia passiua: ⁊ vtus opatiua est potentia actiua. Sed eadē potētia realiter nō pōt esse activa ⁊ passiua. Ergo virtus actiua ipsius angeli nō est realiter eadē cū sua voluntate. ¶Dicendū pro nūc ꝙ eadem potētia ad diuersa cōparata pōt dici activa ⁊ passiua: potissime i substantijs simplicibus mere intellectualibus. Volūtas enim angeli comparata ad suū obiectum dicitur potentia passiua: passione tamen perfectiua. Eadem vero volūtas comparata ad res ab ea pducibilis: dicitur potentia activa. ¶Ad quartuz dicendū sicut dicit Doc. S. in prima parte. q. 61. ar. primo ad secūdum ꝙ substantie que sunt forme subsistentes nō habent causam aliquam aliam formalem sui esse ⁊ sue vnitatis. Neqz habent causam agētem per transmutationē naturalē materie de potentia ad actū. Sed habēt cām pducentez totam ibam. Hec ille. ¶Ad quintuz patet solutio ex dictis. ¶Ad sextū dicēdū ſm Doc. S. in quolibetis quolibeto. 6. q. 2. ar. 2. ꝙ in superficie cōuexa potest esse non solū angelus: sed etiam ⁊ corpus glorioſum: quia si ibidem nō posset esse: aut hoc esset quia nō potest ibi ascendere: aut quia nō potest penetrare profunditatem celi empyrei: aut quia indiget loco cōtinente: aut qz indiget aliquo cōseruante. Sed omnia hec sunt remota a perfectione corporis glorioſi: ⁊ multo magis a perfectione angelorz. Ergo corpus glorioſuz ⁊ angeli possunt esse in cōuexo celi empyrei. ¶Unde cōsiderandū est ſm eūdem ibidem ꝙ locus est superficies corporis cōtinentis nō qdem inquantum est huius corporis qō imediate cōtinet: alioquin sequeretur ꝙ quiescens nō semper esset in eodem loco sed mutaretur de loco ad locū: puta si homo staret in fluuio per cuius discursum cōtinuo renouarentur diuerse superficies partiales aque circa ipsum. Sed superficies corporis imediate cōtinentis habet ꝙ sit locus in ordine ad primū continēs. Et propter hoc locus est imobilis ſm philosophū. Necessitas ergo essendi in loco cōuenit corpori ex hoc ꝙ
Lec.7. dependet a corpore cōtinente primo. Et propter hoc primum cōtinens nō est in loco nisi per accidens ⁊ ſm partes: vt dicitur. 4°. physicorum. Angelus autem nō depēdet a primo ptinente: nec etiam corpus glorioſum quod perficitur per animaz ex diuina fruitione beatificataz. Et ideo nulla necessitas est ꝙ corpus glorificatum aut angelus ab aliquo locali corpore ambiatur. Et propter hoc nihil prohibet corpus glorioſum vel etiam angelum in cōuexo celi empyrei esse. Hec ille ibidem formaliter. Que multum valēt ad ea que supradicta sunt libro quinto capitulo quantū questione. 14. articulo. 10. ⁊ 11. ¶Ad auctoritatem Anselmi dicentis ꝙ in nihilo nihil esse pōt: respondet Doc. S. in quolibetis ibidem ꝙ intelligenda est in vi affirmationis. Nō enim possibile est ꝙ aliquid sit in nihilo tanq̃ in continente. Sed ille intellectus vt dicit non est ad propositum. ¶Et licet omne corpus depēdens a continente primo necesse sit in loco esse tanq̃ in continente: nō tamen corpus quod ab eo nō dependet vt dictum est de corpore glorificato. Et sic est finis libri noni: ⁊ cōmenti noni.

¶Explicit liber nonus methaphysice.

¶Incipit hic liber decimus methaphysice: in quo philosophus determinat de ente ſm ꝙ diuiditur p vnum ⁊ multa ibi. Unum vero quia multis modis dr. ¶Alia littera. ¶Dictum est prius ꝙ vnum dicitur dr.

¶Questio prima de modis vnius ⁊ reductione eorum ad modum principalem.

q Uia superius philosophus quarto dicebat ꝙ ista scientia habet pro obiecto ipsum ens ⁊ vnū quod cum ente conuertitur: ideo postq̃ visum est de ente per accidens in libro ⁊ de ente quod significat veritatem propositionis in libro sexto: ⁊ de ente per se quod diuiditur per decem predicamenta in septimo ⁊ octauo libris ⁊ secundum ꝙ diuiditur per potentiam ⁊ actum ⁊ hoc in precedenti libro nono: consequenter in hoc decimo libro secundum premissa restat considerandus de ente secundum ꝙ diuiditur per vnum ⁊ multa ⁊ de hijs que consequuntur ad vnum. ¶Circa quod duplex occurrit consideratio secundum duos tractatus huius libri: vt patet per diuisionem Docto. San. ¶Ma prima consideratio est absoluta: videlicet de vno secundum se. ¶Secunda consideratio erit de vno per comparationem ad multa: ⁊ de hijs que consequuntur ad ea ibi (Opponuntur autem vnum ⁊ multa ⁊c) ¶Circa primum quattuor consideranda sunt secundum ꝙ in primo tractatu quattuor sunt capitula correspondentia quattuor lectionibus Docto. San. ¶Nam primo considerandum est de modis vnius ⁊ de reductione eorum ad vnum modum principalem. ¶Secundo considerandum est de quadam proprietate vnius: qualiter videlicet habet rationem mensure. Et in hoc in secundo capitulo siue in secunda lectione Docto. San. ibi (Ma prime vero in eo ꝙ est mensurum ⁊c) ¶Tertio considerandum est qualiter vnum secundum rationem mensure est de genere quantitatis: ⁊ ex eo derivatur ad alia genera. Et hoc in tertio capitulo siue in tertia lectione Doctoris San. ibi (Non semper autem numero vnum mensurum ⁊c) ¶Quarto considerandum est qualiter vnum se habeat ad substantiam: vtrum scilicet vnum sit substantia rerum que est omnium mensura. Et hoc in quarto capitulo siue in quarta lectione Doctoris San. ibi (Secundum substantiam vero ⁊ naturam ⁊c) ¶Circa primum querunt duo. ¶Primo vtrum modi vnius hic a philosopho conuenienter adducantur. ¶Secundo vtrum vnum prius intelligatur q̃ illud cui attribuitur aut q̃ illud cui opponitur. Et est Lectio prima.

a ¶Primum hic non conuenienter assignat modos vnius. Nam philosophus in quinto huius capitulo vnum enumerat modos vnius per accidens ⁊ modos logycos ipsius. De quibus hic non facit mentionem. Ergo non sufficienter hic eos enumerat. ¶Secundo. Modi vnius sufficienter in quinto huius a philosopho enumerati sunt. Ergo superflue hic adducuntur. ¶Tertio. ¶Punctus est vnus: quia nihil est de quo vnum non predicetur cum sit transcendens ⁊ conueratur cum ente quantum ad supposita. Sed punctus non est vnus continuitate: cum non sit actu aut potentia diuisibilis. Neqz est vnus totalitate: cū nō habeat ptes. Neqz etiaz dicit qddā vnū vniuersalitate: cū nō sit genus neqz spēs. Et p̄z ꝓsequens neqz est: est vnus singularitate: qz omne singulare

singulare est alicui⁹ spēi p regulā topicā. Ergo modi vni⁹ etiā naturaliter loquēdo īsufficiēter hic a pho adducunt. 1.9.
¶ D. 4°. Deus est maxie vnus: vt ꝓbat. 12. hui⁹. Et tamen non est vnus aliquo illorum modoꝝ qui hic enumerantur vt patet clare. Ergo nē. ¶ D. 5°. Unum non ponit in numerum cōtra multitudinem siue pluralitatē. Alio quin in diuinis esset quaternitas: quod est alienum a fide. Sed pbus non adducit hic modos multitudinis. Ergo etiam non deberet adducere modos vnius p̄sertim cuꝝ p̄mationes habeant cognosci per habitum. ¶ Sed contra est philosophus in textu: qui hic modos vnius adducit ibi cum dicit: vnum quod dicitur multis modis diuisis de quotiens dictum est p̄ius. ¶ Multipliciter vero dicto capitales sunt quattuor p̄morum ⁊ secundum se dictorum sed non secundum accidens. Cōtinuum ⁊c.

Respondeo dicendum ꝙ philosoph⁹ i hoc decimo libro determinando ō ente fm ꝙ diuiditur per vnum ⁊ multa ⁊ de hijs que ip sa consequuntur in hoc primo capitulo huius primi tractatus pbus reperendo adducit quattuor modos capitales vnius qui p̄prie valent ad methaphysicā cōsiderationē. Quoꝝ primus modus est talis. Mā aliqua dicūtur vnū cōtinuitate: sicut illud quod est cōtinuū dicitur vnum: vt linea. ¶ Et ly continuū sit potentia diuisibile in semper diuisibilia: tamen actu est indiuisibile. Aliter non esset vnum cum ratio vnius in indiuisibilitate consistat quātū ad ratio nem p̄priam qua distinguitur ab alijs transcendentibus quia vnuꝝ importat rationem indiuisionis tantum: vt ait Do. S. in prima parte. q. 6. ar. 3. ad primū: ly non importat rationem indiuisionis tm̄ quantū ad rōnem totalez: qa sic dicit ens indiuisum. ¶ Aliquid vero dicitur vnum: qz continuum. Quod potest intelligi dupliciter aut vniuersaliter: vt. vꝫ. quocunqꝫ modo aliquid sit continuuꝫ: dicat vnum. Aut vero dicatur vnum continuitate solum: quod fm naturam est cōtinuū: quod maxime est continuuꝫ. Et non quod est continuum per violentiam aut artem: neqꝫ per aliquem modum contactus: sicut patet in constructuris lignorum. Neqꝫ per aliquam contiguationez: sicut in hijs que contiguantur vel ligant clauo vel visco vel alio quocunqꝫ vinculo. Cōtinuum autem fm naturam dicit dupliciter. Uno°. vꝫ. quod est totum vniforme: vt linea recta aut circularis. Alio° quod est cōtinuū difforme sicut due linee cōstituentes angulum. Quorum quidem continuorum hoc interest. Nam oportet ꝙ linea recta aut circularis habeat vnum motū. Non enim potest esse ꝙ vna pars eius moueat ⁊ alia quiescat: nec ꝙ vna pars sic moueatur: alia vo aliter. Sed tota simul vno motu mouet: loquendo p̄sertim de motu locali. Sed in duabus lineis cōstituentibus angulum: hoc non necessario semper contingit. Possumus enim imaginari ꝙ vna linea quiescat: ⁊ altera moueatur ei appropinquans ⁊ minorez angulum cōstituat: aut ab ea elongata cōstituat angulum maiorem. Uel etiā ꝙ vtraqꝫ moueat fm diuersas partes. Unde pbus dicit ꝙ illud cōtinuuꝫ dicit magis vnuꝫ cuius motus est indiuisibile ⁊ magis simplex. Et hoc aliter loquēdo. ¶ Secūdus modus vnius est fm quē aliquid dicit vnum totaliter. i. formalitate vt ita loquar: sicut aliquid dicitur vnū: quia est quoddā totum habens aliquam vnam formaꝫ siue speciem: sicut animal est vnū ⁊ superficies triangularis est vna. Unde sup vnum vnitate cōtinuitatis siue quantitatis: addidit pbus vnitatem que est ex forma: fm quā aliquid est totum ⁊ specie habens. Tale vero vnum dicit dupliciter: sicut ⁊ ipsum totum. Nam aliquid est totum per naturam. Aliud vero est totum per artem siue artificiale. Illud autem totum maxime dicitur vnum qō est fm naturam: ⁊ nō fm artem: aut violentiam: sicut per violentiā ad aliquod totuꝫ cōstituendum cōiunguntur quecūqꝫ vniunt clauo aut visco: aut aliqua tali cōiunctione. Illud autem qō est p̄iunctum aut compositū fm naturaꝫ est magis vnum: quod est sibiipsi causa ꝙ est cōtinuum: quia p naturā suam est tale. ¶ Cōsiderandum autem est hic primo fm pbm vt deducit hic Doc. S. ꝙ pbus ostendens rōnem vnitatis in p̄dictis duobus modis dicit ꝙ aliquid est cōtinuuꝫ ⁊ vnum ⁊ etiam totale: eo ꝙ motus eius est vnus ⁊ indiuisibilis loco ⁊ tempore. Loco quidem quia versus quā cūqꝫ partem mouet vna pars cōtinui: ita ⁊ alia mouet. Tempore autem: quia quādo mouetur vna pars tunc ⁊ alia etiaꝫ mouetur. ¶ Ex quo correlarie inscit philosophus ꝙ quia aliquod cōtinuuꝫ ⁊ totum per naturā dicit vnum quia motus eius est vnus: sequit ꝙ si aliquod cōtinuū ⁊ totum habet in se principia p̄imi motus hoc erit p̄imuꝫ vnum in magnitudine. Nam sicut inter motus p̄imus motus est motus localis ⁊ inter motus locales p̄imus est circularis vt ꝓbatur. 8°. physicoꝝ: ita opꝫ ꝙ inter corpora que mouentur motu circulari aliquod sit quod habet p̄incipium totalis motus. s. corpus quod reuolunt ⁊ reuolut alia corpora motu diurno. Quare manifestum est ꝙ hec est p̄ima magnitudo vna: que habet in se p̄imuꝫ p̄incipiuꝫ motus p̄imi. Sunt ergo duo modi vnitatis. Aut enim sicut cōtinuuꝫ dicitur vnuꝫ: aut sicut totum. Hec omnia Doc. San. in p̄senti lectione. Uerūtamen nō vtitur illo termino. s. formalitate. ¶ Sꝫ dicebat discipulus. Subiectum nō accipit vnitatez neqꝫ denominatur vnum ab accidente: sed ecōuerso: vt. 5°. huius cōcessum est. Ergo aliquod totum nō dicitur vnum quia motus eius est vnius. Sed motus p̄imus dicitur vnus at vniformis: quia primuꝫ mobile est tale: vt pꝫ. 8° physicorum. ¶ Dicendum ꝙ p̄dicta habent intelligi de denominatione a posteriori ⁊ quo ad nos: nō autez a priori ⁊ fm naturam. Unde ratio laborat in equiuoco. ¶ Tertius modus vnius est fm quem aliqua dicūtur vnum quorum ratio est vna: quorum. s. intelligentia est vna: que. s. eque vnica apprehensione apprehenduntur ab anima. Dicuntur autem vna apprehensione ab anima apprehendi illa quorum est vna intelligentia siue apprehensio indiuisibilis. Quod quidem cōtingit dupliciter. Ex quo innuitur quartus modus vnius. Aut quia apprehensio indiuisibilis est eius quod est vnum specie. Aut eius quod est vnum numero. Indiuisibile enim vnum numero dicitur singulare: quod nō potest p̄dicari de multis p̄dicatione vniuoca ⁊ directa. Specie vero aliquid est indiuisibile: quod est vnum fm scientiam ⁊ noticiam. Nō enim in diuersis singularibus est vna natura numero que possit dici species. Sed intellectus eam apprehendit vt vnum per abstractionem fm primam eius operationem: non autem per secundam. s. illud in quo omnia inferiora non cōueniunt. Et sic in apprehensione intellectus species fit indiuisibilis que realiter est diuersa in diuersis indiuidуis. Et quia substantia prior est ratione omnibus alijs generibus: vt patuit. 7°. huius cum vnum dicatur hijs duobus modis ꝓpter rationem vnam: sequitur ꝙ primum vnum fm eos modos sit vnum substantia: que scilicet est substantialis causa vnitatis: sicut fm duos primos modos primum vnū erat magnitudo circulariter mota. ¶ Cōsiderandum vlterius est hic secundo fm philosophum ꝙ omnia que dicuntur vnum aut cōtinuitate fm materiam aut totalitate fm formam aut sicut singulare aut sicut vniuersale: omnia hec vniuersaliter dicuntur vnum ꝓpter rationem vnam: videlicet ꝓpter hoc quod est esse indiuisibile. Nam p̄prie vnum est ens indiuisibile. Unde vnū fm rationem totalem ⁊ completam nō significat solum indiuisibilitatem: sed hoc totum quod est ens indiuisibile: licet quantum ad rationem ꝓpriam qua distinguit ab alijs transcendentibus vnum importet rationem indiuisionis tantum vt dictum est in principio huius articuli. In primis enim duobus modis dicitur aliquid vnū: quia motus eius est indiuisibilis. In alijs autem duobus modis dicit aliquid vnū: quia intelligētia eius aut nō est indiuisibilis: vt sub hoc comprehendat apprehensio rei particularis. Unū ergo dicit de p̄dictis modis fm vnā rōnem cōem nō tamen equaliter participatam: sed fm prius ⁊ posterius vt statim patebit. Unde de eis

1.ec.19.

1.ec.22.

1.ec.1.

dicit analogyce vt etiã declarat. 5°. huius: vbi vnũ pri/ma sui diuisiõe diuidit in vnũ per se ⁊ in vnũ p accidẽs. Unũ vero p se dicit dupl'r. Uno° logyce: alio° naturali ter. Logyce quidẽ dicit quadrupl'r. Quia aliqua dicunt vnũ numero: alia specie: quedã genere: quedã vero pro/portione. Naturaliter vero dicit aliqd vnũ quinqz modis in speciali: vt ibidẽ pz cũ modorũ sufficiẽtia. s. in. 5°. hui9 q. 6. ar. primo. Hic vero solũ enumerant modi vni9 p se capitales vt dicit textus: incidẽter tn ⁊ nõ pricipaliter: cũ hoc ptineat ad libꝝ de quotiens. Et p hoc pz solutio ad duo p[a] argumẽta articuli. ¶ Cõsiderãdũ vlteri9 est 3°. fm põm qp nõ est silr sumere vnũ cum aliqua nã dicitur vna: ⁊ cum dicit qõ quid est vnum qõ est ratio vnitatis. Hoc enim modo etiã lignuz nõ dicitur album: sed quia album accidit ei. Quelibet autẽ res dicit vna: quia ei iest aliquis predictorũ modorũ vnius: puta cõtinuũ vel totũ vel vniuersale vel particulare: methaphysice tamẽ termi nos accipiẽdo. Sed hoc ipsuz quidez vnũ esse quãdoqz accipit fm qp nest alicui dictorũ modorũ puta vt dicaz qp vnũ fm qp cõtinuuz vnuz est. Et similiter est de alijs: quũ hoc ipsum qõ est vnũ esse attribuitur ei qõ est ma/gis ppinquũ nomen vnius: sicut est indiuisibile: qõ gdez potestate continet omnes predictos modos. Nam fm motum ipsum continuum dicitur indiuisibile. Simili/ter ⁊ totũ fm formam. Singulare vero ⁊ vniuersale di/citur idiuisibile fm rationem. Ad predicta adducit phy losophus exemplũ de elemẽto. Nam ignis est elemẽtũ. Et tamen ignis nõ est hoc ipsum qõ est elementum. i. id qõ est diuise loquendo non est elementuz in sensu com/posito. Igni enim esse nõ est eleméti esse. Nam alia est ratio ignis ⁊ alia est ratio ipsius eleméti. Nam elemẽtuz est ex quo primo fit aliquid p se cuz insit: vt patuit. 5°. hu ius: capitulo elementũ. Et tamẽ hec nõ est ppria ratio si/ue diffinitio ipsius ignis: vt de se pz. Sic i ppositio id qõ est vnuz vt linea nõ est ipsuz qõ quid est vnũ: cum alia sit ratio vnius: vz ratio indiuisibilitatis a rõne linee. Uni. n. esse vt dicit hic phylosophus est indiuisibile esse modo exposito.

Lec. 3.

Ad primũ igitur ⁊ ad secundũ pz solutio ex adductis sicut dictum est in secun do notabili. ¶ Ad tertium dicendum qp punctus dicitur vnus tertio modo: quia ratio eius siue intelligentia ẽ vna ex parte rei intelligibilis seu cõceptibilis siue rõcinabi/lis loquendo de rõne perfecta rei. Dicitur etiaz pũctus vnus cõtinuitate. Et lz nõ sit actu quoddam cõtinuũ: est tamen principium cõtinui. ¶ Et per hoc patet solutio ad quartum. Deus enim est in se maxime vnus fm intelli/gentiam: cũ sit maxime indiuisibilis ⁊ tm fine simplicita/tis simplex: vt. 12. huius disputabit. q. 6. ar. 2. Accipitur autem hic ratio nõ pro cõceptu aut pro diffinitione voca li: sed pro essentia rei: quam diffinitio mediãte rõne siue cõceptu representat. ¶ Ad quintum dicenduz qp lz vnũ transcendẽter loquendo nõ ponat in numerũ cõtra multi tudinem siue pluralitatem fm rem: tamẽ ponit in nume rum fm rõnez: vt declarat Doc. S. in quolibetis quoli/beto. 6. q. prima. ar. vnico vbi querit. An vnitas essentie ponat in numerum cõtra pluralitatem. Dicit. n. ibidem in corpore sic formaliter qp vnũquodqz inquãtum ẽ vnũ in tantum est ens. Unde ens ⁊ vnum conuertuntur. Est autem vnũquodqz ens per suam formam. Unde vnum quodqz per suam formam habet vnitatem. Et inde est qp que est comparatio forme ad formaz: talis est compa/ratio vnitatis ad vnitatem. Deus autem formaliter est deus per suam essentiam. Proprietas vero personalis est quasi forma constituens personam. Que quidem p/pter relatinam oppositionez realiter distinguitur ab alia persona. Sed non distinguitur realiter ab essentia. Aliter in deo esset compositio. Distinguitur tamen ab ea fm modum intelligendi ⁊ significandi. Unde vnitas essentie non ponit in numerum contra vnitatem persone fm rem sed ratione tantum. Hec ille. Que multum valent ad ea que in sequentibus declaranda sunt. Transcendenter er/go loquendo. vnum non ponit in numerum fm rem cõ tra id quod dicitur vnum: neqz etiam contra pluralitatẽ. ita qp realiter distinguat ab hijs q̃ dicunt eẽ plura. Se/cus vero eẽt loquẽdo pdicamentaliter.

¶ In Doc. S. ⁊ pbo vbi supra imptinẽter tamen.

B secundum sic pceditur. Ui/detur qp vnũ pri9 intelligatur q̃ id quod dicitur vnum. Nam indiuisibile prius intelligitur diuisibili. Sed vnum est indiuisibile: cum vt dictum est: vni eẽ sit indi/uisibile esse. Ergo ⁊c. Probatio maioris. Nam vnum est principium constituens numerum siue multitudinez. Sed primo physicorum principia ⁊ cause prius a nobis cognoscuntur q̃ principiata. Nã ex eo: uz cognitiõe de/uenimus in cognitionem alioꝝ: vt ibi dicitur. Ergo vnũ prius intelligitur q̃ multitudo. ¶ 2°. Per maximã topycam diffinitio procedit ex prioribus ⁊ nobis notio/ribus: vt etiam patet per Doc. S. primo physicorum. Sed numerus diffinitur per vnum: vt patet in hoc. 10. Numerus. n. est multitudo mensurata per vnũ. Ergo ⁊c. ¶ 3° Conceptus entis est cõceptus vnius: ⁊ sic 9cept9 entis ẽ 9cept9 vni9. Ergo vnũ ens nõ pri9 9cipit q̃ vnũ. Et per consequens nec ecõuerso. Probatio antecedẽtis. Nam conceptus entis ẽ in se indiuisus: ⁊ a quolibet alio conceptu diuisus: Ergo cõceptus entis est 9ceptus vni9. Ex hoc enim aliquid dicit vnum: quia est in se indiuisuz ⁊ diuisuz a quolibet alio. ¶ Sz in contrariũ arguit. Nã vnum priuationem quãdam importat. Sed primatio p posterius cognoscitur. Ergo ⁊c.

Respondeo dicendum qp cum ratio vnius vt dictum est consistat in rõne indiuisibilitatis: eodem modo sentiendum est de ordine cognitionis vnius ⁊ ipsius indiuisibilis. Qualiter autem indiuisibile cognoscatur deducit Doc. S. in prima parte questione. 85. ar. vltimo: vbi querit: vtrum intellect9 no ster per prius cognoscat indiuisibile q̃ diuisibile. Ubi cõsiderandum est fm ipsum ibidem in corpore: qp obie ctum intellectus nostri fm presentem statum est quidditas rei materialis: q̃ a fantasmatibus abstrahit. Et quia id quod est primo ⁊ p se cognitum a virtute cognoscitiua est proprium eius obiectũ: cõsiderari potest quo ordine indiuisibile ⁊ per cõsequens vnum intelligat a nobis: ex eius: vz habitudine ad huiusmodi quidditatem. Dicitur autem indiuisibile tripliciter: vt dicitur in. 3°. de anima. Uno modo sicut cõtinuum. Quod quidem est indiuisuz in actu: aliter nõ esset vnum: licet sit diuisibile in potentia vt dictum est. Et huius indiuisibile est prius cognituz a nobis q̃ eius diuisio que est in partes: quia cognitio cõ/fusa precedit distinctam ⁊ determinatã: vt pz ex primo physicorum. Alio modo dicitur indiuisibile fm speciem. Sicut ratio hominis est quoddam indiuisibile. Et hoc modo indiuisibile est prius intellectum q̃ diuisio eius in partes rationis. ⁊ iterum q̃ intellectus componat ⁊ dini dat affirmando vel negando. Et huius ratio est: quia ta/le indiuisibile intellectus fm se intelligit sicut ppriuz ob iectum. Tertio modo aliquid dicitur indiuisibile quod videlicet est omnino indiuisibile ⁊ actu ⁊ potentia sicut punctus ⁊ vnitas. Et tale idiuisibile per post eriꝰ cogno scitur: per priuationẽ: vz diuisibilis. Cum ergo rõ vnius sit qp sit quoddam indiuisibile: relinquitur qp posteri9 ab intellectu apprehenditur. Cuius rationem ibidẽ assignat Doc. S. Nam tale indiuisibile habet quandam oppositionem ad rem corporalem: cuius quidditatem primo ⁊ per se intellectus accipit. Secus est fm Platonicos qui posuerunt qp intellectus noster intelligit per participatio nem indiuisibilium separatorum. ¶ Et lz principia ordi ne resolutionis scientie precedant principiata: vt ibi dicit Doc. S. ad primũ: nõ tamen ordine generationis ⁊ acq sitionis. Unum etiam nõ ponitur in diffinitione multitu/dinis siue numeri quidditatiue: sed magis vt prius quo ad nos: quia est eius mensura. ¶ Et per hoc pz solutio ad duo prima argumenta in principio articuli adducta.

¶ Ad tertium

Questio Secunda

¶Ad tertium dicendum q̄ argumentum bene p̄obat q̄ conceptus entis est bene conceptus vnus. ¶Non tamen probat q̄ conceptus entis: sit cōceptus ipsius vnius: sed committitur ibi fallacia figure dictionis: arguendo a recto ad obliquū: sicut hic. Iste est Martini. Ergo est Martin⁹.

¶Questio secunda. De quadam ꝓprietate vnius. vz. qō habet rationem mensure.

¶Considerandum est in q̄dam ꝓprietate vnius. vz. qualiter habet rationem mensure. ¶Circa qō queruntur duo. ¶Primo vtrum vnum ꝓut ratio mensure ei conuenit sit primo in quantitate. ¶Secundo vtrum sit primo in quantitate discreta vel continua.

¶Sequitur in philosopho ⁊ Doctore. S. ibi. Maxime vero in eo ⁊c. Et in cōmentatore cōmento scdo ibi. ⁊ ideo est magis q̄ aliud ⁊c.

¶Primum sic proceditur. Videtur q̄ vnum secundū rationem mensure consideratum: non primo reperiatur in quantitate. Nam substantia precedit quantitatem: vt patet septimo huius. Ergo vnum quod facit idem in substantia precedit vnum quod facit equale in quantitate. Et sic non primo reperitur vnum in quantitate. ¶Sed dicebat q̄ transcendēter de vno loquēdo: vnum prius dicitur de substantia quam de quantitate non tamen si in ratione mensure predicamentalis consideretur. ¶Contra. Effectus prius preexistit in sua causa: q̄ in seipso: presertim in hijs que tempore mensurantur. Sed substantia est causa mensure vnitatis de genere quantitatis. Ergo in ratione mensure etiam vnum prius reperitur in substantia. ¶Ꝑ. 2°. Unumquodq3 dicitur mensura alicuius secundū q̄ certitudinaliter cognoscitur: vt dicitur hic in textu. Sed maxime ipsa substantia est certitudinaliter cognoscibilis. Ergo maxime in ea reperitur ratio mensure etiam omnia alia ab ea prescindendo. ¶Sz contra est philosophus in textu ibi. Maxime vero in eo quod est metrum esse primum vniuscuiusq3 generis: ⁊ maxime proprie quantitatis. ¶Alia translatio in cōmento secundo. ¶Et ideo vnum est magis quam aliud prima mensura cuiuslibet generis. Et quantitates sunt valde domine. Et ex hoc est in alijs rebus. Mensura enim est p quod cognoscitur quantitas aut per vnum: aut per numerum. Et omnes numeri cognoscuntur per vnum. Ergo omnis quantitas secundum q̄ est quantitas cognoscitur per vnum. Et illud per quod primo cognoscitur est vnū. Ideoq3 vnum est principiuz numeri non numerus. Hec textus formaliter ⁊ non sine causa.

¶Respondeo dicendum q̄ ratio mensure primo ⁊ per se cōpetit vni de genere quantitatis. Quod sic patet secundum philosophum. Nam cum ratio vnius vt dictum est sit indiuisibile esse ⁊ id quod est aliquo modo indiuisibile reperiatur in quolibet genere: maxime mensura dicetur secundum hoc qō habet esse mensuram cuiuslibet generis. Et hoc maxime inuenitur in quantitate proprie loquendo. Et inde derivatur ad alia genera ipsa ratio mensure. Mensura autem nihil aliud est quā id quo rei quātitas cognoscitur. Sz quātitas rei cognoscitur per vnum aut numerum quendaz. sicut cum sunt tres pedes vel tria stadia. Ulterius autem omnis numerus cognoscit per vnum: eo q̄ vnitas aliquo modo tiens sumpta quemlibet numerum reddit. Unde relinquitur q̄ omnis quantitas cognoscitur per vnuz: ⁊ hoc inquātum quantitas. ¶Proprietates enim ⁊ accidentia quantitatum alio modo cognoscuntur. Hec Doc. S. secundum textum philosophi ⁊ sententiam cōmentatoris. ¶Potest ergo sic breuiter formari ratio ad propositum. Mensura nihil aliud est q̄ id quo rei quantitas cognoscitur. Sz vnum est huiusmodi. Ergo vnum maxime habet rationem mensure respectu quantitatis.

Ad primum igitur admittatur solutio i obiciendo tradita. ¶Ad secundū dicendum q̄ licet effectus preexistat virtualiter in sua causa efficiente: non tamen essentialiter siue formaliter. Unde ratio nulla. ¶Ad tertiuz dicendum q̄ licet substantia in ratione substantie considerata sit secundum suam naturam maxime cognoscibilis: non tamen quo ad nos: ⁊ hoc in ratione mensurati.

¶Sequitur in pbo ⁊ Doc. S. ibi. Ex quo primo cognoscitur ⁊c. Et in commentatore commento. 2°. ⁊. 3°. ibi. Et ex hoc dicitur mensura in alijs rebus.

Secundum sic proceditur. videtur q̄ vnum ⁊ mensura non reperiantur primo ⁊ per se in p̄a specie quantitatis. vz. in quantitate discreta. nā quantitas rei maxime cognoscitur suis dimensiōibus. vz. lōgitudine latitudine ⁊ profunditate: vt patet per geometras. Ergo vnum ⁊ mensura maxime reperiuntur in quātitate continua. ¶Ꝑ. 2°. Unum ſm q̄ supra concessum est cognoscitur tāquam ens primatiuum per res corporales. Ergo res corporales que quātitate mensurantur: temp⁹ enim est mensura rerum corporaliū: vt patet quarto phi Lectio. 17.
sicorum: non maxime cognoscuntur per vnum. Quod patet per descriptionem mensure. Mensura enim vt iam dictum est nihil aliud est quā id quo rei quantitas cognoscitur. ¶Ꝑ. 3°. Si vnum esset prima mensura omnium: sequeretur q̄ ab eo derivaretur ratio mensure in alijs speciebus quantitatis. A primo enim in quolibet genere procedunt omnia illius generis. Sed hoc est falsum: quia sic sequeretur q̄ vnum esset mensura cōmunis ad alias mēsuras. Et sic mensure essēt mensura. Quod est inconueniens. ¶Sed contra est philosophus hic cum suis expositoribus in hoc secundo capitulo. ibi. Ex quo primo cognoscitur: hoc ipsum vnum est. Quapropter vnum numeri principium secundum q̄ numerus ⁊c. ¶Alia translatio circa finem cōmenti secūdi. Et id per quod primo cognoscitur est vnum ⁊c. Et paulo post ibi vbi incipit commentum tertium. Et ex hoc dicitur mēsura in alijs rebus per quam ⁊c.

Respondeo dicendum q̄ ratio mensure primo reperitur in quantitate discreta que est numerus. Quod sic patet secundum philosophum. Nam id quo cognoscitur primo rei quantitas ē ipsum vnum siue vnitas que est principium numeri: ⁊ nō econuerso. Unum enim in alijs speciebus non est ipsum vnum siue vnitas: sed est aliquid cui aduenit vnum. Sicuti dicimus vnam lineam vnum magnum aut magnitudinem vnam. Unde sequitur q̄ vnitas siue ipsum vnum quod est mensura prima sit principium numeri secundū quod est res numerata. Ex numero vero ⁊ vno quod est principium numeri derivatur mensura in alijs speciebus quantitatis ⁊ in alijs quātitatibus: quia id quo primo cognoscitur vnumquodq3 talium: est mensura ipsorum. Sed vnum ⁊ numerus sunt huiusmodi: vt patet in dimensionibus que sunt tres. vz longitudo latitudo ⁊ profunditas. ¶Patet etiam in grauitate ideſt in ponderibus. Et in velocitate hoc est in motibus: que omnia ad quantitatem pertinent. ¶Considerandum autem est hic primo secundum philosophum q̄ grauitas ⁊ leuitas habent aliquid cōmune in contrarijs quia. vz. in vno contrariorum inuenitur alterum. Nam graue est aliquo modo leue ⁊ econuerso. vt patet in quarto de celo ⁊ mundo sicut aqua Lectio. 3.
dicitur grauis respectu aeris ⁊ leuis respectu terre. Unde aer ⁊ aqua dicuntur elementa grauia in respectu: ⁊ leuia in respectu. Ignis vero dicitur leuis simpliciter: ⁊ terra grauis simpliciter de elementis loquendo. ¶Considerandum vlterius est secundo secundū philosophum hic i textu: q̄ graue ⁊ velox possunt accipi dupliciter. Uno modo absolute: vt graue inquantū habet inclinationem vt feratur deorsum siue ad medium absq3 hoc q̄ considere tur quantum habeat de tali grauitate siue inclinatione: ⁊

Ad

velor inquantum habet motum quecunqz absqz considerationē graduum velocitatis. Et isto modo eis non competit mensurari siue ratio mensure: sed magis ad aliud p̄dicamentum pertinent. Alio modo possunt considerari p̄ cōparationem: secundum q̄ important excessum in grauitate vel velocitate: graue. vz. fm q̄ excedit alterum in inclinatione predicta: ⁊ velor secundum q̄ excedit alterum in velocitate. Ut si dicamus q̄ terra est grauior aqua: ⁊ plūbum est grauius ligno: ⁊ si dicamus q̄ motus primi celi est velocior q̄ motus vltimi celi. Ratione aūt huiusmodi excessus inuenitur in eis aliqua ratio quantitatis ⁊ mensure. ¶ Et per hoc patet solutio vnius taciti argumēti causa brenitatis. ¶ Considerandum vlterius est tertio fm p̄m ⁊ Doc. Sā. ⁊ cōmentatorē cōmēto. 3°. q̄ actio mensure in alijs rebus est cōsimilis actioni mensure i numero ⁊ in vnitate numerali: qm̄ sicut vnuz numerale qō est prima mensura in numeris facit vnum numerū sciri ⁊ cognosci similiter vnūquodqz vnum quod est mensura in alijs rebus facit cognitionem de rebus sui generis. vñ ratio mensure quantum ad hoc in alijs deriuatur ab vno ⁊ numero qui est species quantitatis discrete. ¶ Considerandum vlterius est quarto fm p̄m in textu q̄ hoc modo deriuatur ratio mēsure a numero ad alias quantitates q̄ sicut vnum qō est mensura numeri est quoddā indiuisibile: ita in omnibus generibus siue specieb⁹ quantitatis aliqō vnū indiuisibile est mensura ⁊ principium eoruz q̄ sūt illoz generū. Quod patet inductiue. vt in mensuratione linearum vtuntur homines quasi indiuisibili mensura vnius pedis. Ubiqz enim queritur p̄o mensura aliquod indiuisibile quod est aliquod simplex aut secundum qualitatem aut fm quantitatem. Secundū qualitatem quidē vt album in coloribus, quod quoddāmo est mensura in coloribus: vt nunc supponitur. Secundum quātitatem vero: vt vnitas in numero: ⁊ mensura pedalis in lineis. Ratio autem quare oportet mensuram esse aliquid indiuisibile vel simpliciter vel quo ad nos: est quia hoc dicit esse certa mensura: a qua non potest aliquid auferri vl addi. Et ideo vnum in numeris est certissima mensura: quia vnum quod est principium numeri est omnino indiuisibile: ⁊ nullam additionem aut subtractionē suscipiens manet vnum. Mensure vero aliorum generum quantitatis imitantur hoc vnum quod est omnino indiuisibile accipientes fm q̄ est possibile aliquid minimuz p̄o mensura: quia si acciperetur aliquid magnum vtpote stadium in lōgitudinibus ⁊ talentum in ponderibus lateret si aliquod modicum subtraheretur ⁊ magis in maiori q̄ in minori. Et ideo vniuersaliter omnes accipiunt hoc p̄o mensura: quod primo inuenitur tale: vt ab eo non possit aliquid auferri sensibile vel addi quod lateat putantes se cognoscere rei quantitatem certitudinaliter quando cognoscunt eam per huiusmodi minimam mensuram. ¶ Considerandum vlterius est qnto secundum p̄m q̄ etiam hoc veritatem habet in velocitate motuum. Nam in astrologia accipiūt motum ad mensurandum horas: qui quidem motus est vniformis ⁊ velocissimus minimum habens de tempore. Accipiunt enim motuz primi celi. vz. motum diurnū qui est regularis ⁊ velocissimus fm quem indicant ⁊ mēsurant oēs alios motus. Et quia ex velocitate ⁊ tarditate motuum attenditur grauitas ⁊ acuitas in sonis vt probatur in musica: ideo philosophus p̄o maiori explanatione adducit exemplum: vt in musica dyesis idest diuisio duorum semitonorum est prima mensura in musica. Probatur etiam a Boetio in musica quod tonus diuiditur in duo semitona etiam equalia. Similiter in voce mensura prima est elementum. Brenitas etiam ⁊ longitudo vocis, consequuntur velocitatem ⁊ tarditatem motus. ¶ Ex quibus patet quod omnes mensure sunt aliquid vnum. Non tamen ita q̄ aliquid vnum sit mensura communis omnibus: nisi forsitan communis communitate proportionis: sed solum quia quelibet mensura est in se aliquid vnum. ¶ Et si arguatur. Tempus mensurat motuz primi mobilis. Ergo a motu illo non mensuratur. Aliter idē esset mensura ⁊ mensuratum prius ⁊ posterius. Quod est inconueniens. ¶ Dicendum quod non est inconueniens idem esse mensuram ⁊ mensuratum respectu etiam eiusdem: diuersimode tamen. Tempus vero mensurat motum a posteriori: cum tempus sit in eo subiective, sed motus mensurat tempus a priori: modo tamē quo expositum est in phisicis. ¶ Ad argumenta autem patet solutio ex dictis.

¶ Questio tertia. De quibusdam proprietatibus mensure.

Finde considerandum est in hoc tertio capitulo quod correspondet tertie lectioni Doc. S. de quibusdam proprietatibus mensurarum que mensure attribuuntur inquantum mensura est. ¶ Circa quod queruntur duo. ¶ Primo vtrum omnium rerū sit vna mensura. ¶ Secundo vtrum mensura sit einsdem generis cū mēsurato. ¶ Sequitur in p̄o ⁊ Doc. S. ibi. Non semper autem numero vnum ⁊c. Et in commentatore paulo post principium.

a D primū dicendum q̄ ex predictis philosophus hic assignat quasdaz proprietates mensure. Quarum prima est q̄ non est omnium rerum vna mensura numero: neqz etiam omnium rerum corporalium est vna mensura numero: nec adhuc omnium magnitudinum est eadem numero mensura. Quod deducit philosophus in multis. In musicis enim sunt due dyeses ideſt duo semitona que propter parvitatem non discernuntur per auditum. Sensus enim non percipit differentiam aut diuisionem valde parvorum. Sed eorum differentia percipitur secundum diuersas rationes proportionum: quia ex diuersis numeralib⁹ proportionibus causantur. Similes enim voces quibus alias voces mensuramus sunt plures. Quantitas enim vnius metri vel vnius pedis metri ex diuersis syllabis mensuratur: quarum alie sunt breues alie longe. Syllaba longa habet duo tempora in quibus p̄ofertur. Syllaba vero breuis vnum tantum. Similiter etiam dyameter circuli quadrati ⁊ latus quadrati mensuratur duobus. Non enim inuenitur quantitas ignota: vt patet per Euclidem: nisi per duas quantitates nobis notas. ¶ Ex qui bus etiam habetur quod vnum est mensura omnium. Cuius ratio est quia vnum est ad quod terminatur diuisio eorum ex quibus est rei substantia. Ea vero ex quib⁹ est vniuscuiusqz substantia cognoscuntur per diuisionem siue resolutionem totius in componentia: siue sint partes secundum quantitatem siue secundum speciez vt materia ⁊ forma siue elementa mixtorum. Et ideo oportet quod id quod est per se vnum esse indiuisibile: cum sit mensura qua cognoscitur res: quia quod in singulis est primuz in compositione ⁊ vltimum in resolutione est indiuisibile. Et per hoc cognoscitur res ut declaratum est. ¶ Ex quo elicitur secunda proprietas mensure. videlicet. quod vnum quod est mensura in vnoquoqz genere: non est eodem modo indiuisibile. ¶ Tertia proprietas eius est quod vnum quod est mensura in vnoquoqz genere: non est omnino eodem modo indiuisibile. Nam quedam sunt non omnino indiuisibilia

indiuisibilia: sed sunt indiuisibilia secundum perceptionez sensus secundum q̄ voluit auctoritas instituentium tale aliquid pro mensura: sicuti est mensura pedalis: que q̄dem indiuisibilis est proportione: sed nō natura: quia omnis magnitudo continua resolubilis est ad aliquod indiuisibile: quod nō est vlterius diuisibile naturaliter loquendo. Dabilis enim est minima caro: vt patet primo physicorum. Mathematice vero loquendo omne continuum est diuisibile in infinitum. Sic ergo circa primuz quod in hoc libro considerandum est vt dicit Doctor Sanctus circa vnum in ratione mensure ⁊ etiam circa quācunqz mensuram tres phūs innuit proprietates. ¶De quarta vero proprietate ipsius que tangetur in eo quod secundo considerandum restat circa mensuras: videbitur in sequēti articulo.

Ad primum dicendum quod omnium corporalium mobilium bene est vna mensura communis: vt argumentum voluit. Non autem omnium eorum est vna mensura specialis: de qua nunc est ad propositum. ¶Ad secundum dicenduz quod illud quod per superabundantiam dicitur in aliquo genere: dicitur esse vnus solum in illo genere. Tamen possunt esse plura minima diuersorum generum: sicut patet de decem generalissimis generibus que omnia dicuntur generalissima: non quia sint omnibus simpliciter generalissima. Sed in suo genere quodlibet dicitur generalissimum. Et sic plura sunt minima in diuersis generibus: licet in vno genere mensurabilium sit tantum vnum minimum.

¶Sequitur in philosopho ⁊ Doctore Sancto. ibi. Sēper enim cognatum est metrum. Et in cōmentatore commento quarto. ibi. Et mensura semper est vnigenea.

a **Ad secundum** sic proceditur. videtur q̄ mensura non sit vnigenea siue eiusdem generis: aut natura cum mensurato. Nam motus primi celi est mensura mobilis: vt omnes philosophi concedunt. Sed constat q̄ motus celi ⁊ ipsum celum non sunt eiusdem generis: cum celum sit de genere substantie ⁊ motus eius cum sit localis sit de genere ipsius vbi. Ergo mensura ⁊ mensuratum non sunt eiusdem generis. ¶P 2°. Quantitas est propria mensura substantie: vt patet in predicamentis ⁊ in quinto huius. Sed quantitas ⁊ substantia non sunt eiusdem nature aut eiusdem generis. Ergo idem quod prius. ¶P. 3°. Id quod est mensura in quolibet genere: est vnum vt iam sepe concessum est. Sz vnum non est eiusdem nature cum omnibus bijs que mensurantur: cum non omnia sint de genere quantitatis discrete. Unum enim est principium numeri: que est species quantitatis discrete: vt etiam concessum est. Ergo ⁊c. ¶P. 4°. Si mensura esset eiusdem generis cum mensurato: sequeretur quod deus collocaretur in genere. Sz consequens est falsum secundum scolam Doctoris Sancti: vt patet in prima parte questione tertia articulo quinto. Ergo ⁊c. Patet sequela: quia deus ponitur a theologis mensura omnis creature. ¶P. 5°. Angeli mensurāt eniternitate. Sed cum angeli sint sbe per se existentes: pertinent ad genus substantie. Euiternitas vero cum sit mensura: pertinet ad genus quantitatis. Ergo ⁊c. ¶Sed contra est philosophus in textu ibi. Semper enim cognatum est metrum. Alia translatio. Semper mensura est, vnigenea. ⁊ cetera.

Respondeo dicendum q̄ metrum siue mēsura semper debet esse eiusdez nature cum mensurato. Quod probat philosophus exemplariter. Nam mensura magnitudinum est magnitudo. Et non sufficit quod mensura conueniat cum mensurato in natura communi: sicut omnes magnitudines conueniunt: sed oportet esse conuenientiam ipsius mensure ad mēsuratum in natura speciali secundum vnumquodqz genus. Sicut quod longitudinis mensura sit longitudo: latitudinis latitudo: vox vocis: grauitas granitatis: ⁊ vnitatuz vnitas: ⁊ ipsius numeri numerus. In quo tamen est difficultas. ¶Cōsiderandum ergo est primo q̄ possibile est aliquo modo q̄ numerus sit mensura numeri: nō tamen ita q̄ numerus mensurans sit vnius speciei: ⁊ numerus mēsuratus sit alterius speciei: sed ita q̄ vnitates vnius numeri scilicet numeri minoris sint mensurantes vnitates alterius numeri scilicet numeri maioris. In hoc enim est vnigeneitas ⁊ propria mensura. Necesse est enim cuz numerus mensurat numerum ⁊ mensuratio peruenit ad numerum q̄ mensuretur per mensuram vnitatum: sicut patet de binario q̄ talis numerus mensuratus est vnitates non vnitas: cum omnis numerus sit pluralitas siue multitudo vnitatum. ¶Et si arguatur. Punctus in continuis nō potest habere rationez mensure. Ergo pari ratione vnitas in discretis non poterit habere rationem mensure. ¶Dicendum negando sequelam quia non est simile. Nam cōtinuum non potest esse ex punctis sicut numerus siue discretum potest esse ex vnitatibus. ¶Cuius ratio est: quia vnitates sunt adinuicem discrete naturam discreti habentes. Et ideo vnum discretum ex illis potest componi. Puncta autem continua non sunt: nec naturam continuitatis habent adinuicem licet alia continuent: vt ex sexto phisicorum patet. Quare continuum ex punctis esse non potest. ¶Considerandum vlterius est secundo secundus philosophum ⁊ commentatorem commento quinto quē admodum adducit hic Doctor Sanctus quod etiam mēsura transfertur ad aliqua alia: non quidem proprie sed similitudinarie: quia cum ita sit vt dictum est quod mensura dicitur illud quo quantitas rei cognoscitur: dicere possumꝰ scientiam esse mensuram rerum scibilium: ⁊ ipsuz sensum esse mensuram rerum sensibilium: quia videlicet ipsis aliquid cognoscimus: per sensum scilicet sensibilia: ⁊ per scientiam scibilia. Non tamen eodem modo sicut per mensuram. Nam per mensuram cognoscimus aliquid sicut per principium cognoscendi. Per sensū vero ⁊ scientiam tanquam per potentiam cognoscitiuam aut habituz cognoscitiuum. Sic ergo similitudinarie dicuntur mensure ⁊ non proprie: quia secundum rei veritatem magis mensurantur quam mensurent. Non enim quia nos aliquid sentimus aut scimus ideo sic est in rerum natura. Sed quia sic est in rerum natura: ideo vere nos aliquid sentimus aut scimus: vt in nono declaratum est. Et accidit nobis quod in sentiendo ⁊ sciendo mensurentur res q̄ extra nos sunt. Et hoc loquendo de scientia speculatiua. Sed si est aliqua alia scientia in nobis videlicet practica: que est causa rei scite: oportet q̄ sit rei scite mensura: sicut scientia artificis est mensura artificiatorum: quia vnumquodqz artificiatum secundum hoc quod perfectum est accedit ad similitudinem artis ⁊ econuerso. Et hoc modo se habet scientia dei respectu omnium rerum creatarum. Pythagorici tamen dicebant hominem per sensuz ⁊ intellectum esse mensuram omnium sensibilium ⁊ scibilium. Dixerunt enim vt patuit in quarto huius questione septima articulo nono. quod res sunt tales quia sic eas sentimus vel ymaginamur. Hec omnia secundum deductionem Doctoris Sancti. Et nihil aliud hic commentator.

Lectio. 1.

Ad primum igitur dicendum quod duplex est mensura. Quedam est propria ⁊ immediata. Et isto modo motus est mensura motus: ⁊ tempus ipsius temporis: de qua hic est ad propositum. Alia est mensura non prima ideſt proxima: sed aliqualiter remota. Et sic motus est mensura celi. ¶Et licet celum secundum naturam physicam non sit eiusdem nature cum motu: est tamen eiusdem nature commensū rationis. ¶Et licet etiam non sint eiusdem generis predicamentalis: sunt tamen eiusdem generis mēsurationis. Et per hoc patet solutio ad secundum ⁊ tertium. ¶Ad quartum dicendum quod duplex est mensura. Quedam est excedens. Et talis est differmis secundum propriam naturam: qualis mensura est deus. Alia est mensura propria ⁊ vniformis. Et talis est eiusdem nature ⁊ eiusdez

generis modo exposito terminis acceptis. ¶ Ad quintū dicendum sicut dictum est. quod angelus ⁊ euiternitas sunt eiusdem nature ⁊ generis mensurationis: licet non predicamentalis secundum aliquos ponentes euiternitatem esse de genere quantitatis ⁊ esse mensuram realiter ab angelis distinctam. ¶ Qualiter autem hoc veritatem habeat deo duce in. 12. huius declarabitur.

¶ Questio quarta. Qualiter mensura se habeat ad ipsaꝫ substantiam rerum.

Consequenter considerandum est in hoc quarto capitulo eiusdem primi tractatus: qualiter ratio mensure se habeat ad ipsam substantiam rerum: post considerationem eorum que ad rationem mensure pertinent. Circa quod queruntur duo. ¶ Primo vtrum vnum sit substantia rei: que dicitur vnum per se subsistens. ¶ Secundo vtrum ens ⁊ vnum idem significent.

¶ Sequitur in philosopho ⁊ Doctore Sancto. ibi. Secundum vero substantiam ⁊ naturam. ¶ Et in commentatore commento sexto. ⁊ est lectio tertia.

a **Primum** sic proceditur. Videtur quod vnum sit substantia rerum: ⁊ per consequens numerus: vt pythagorici ⁊ platonici eos sequentes dixerūt. Nam vt concessum est mensura est eiusdem nature cum mensurato. Sed vnum est omnium mensura: vt etiam probatum est. Ergo vnum est natura rei: ⁊ per consequens est substantia rei que dr̄ vna: cum vt in libro de quotiens dicitur: nā sit quedam substantia: sicut natura humana dicitur substantia. ¶ Ꝓ. 2°. Probat in hoc capitulo philosophus ꝙ ens ⁊ vnum eandem naturam significant. Sed ens est de substantia ⁊ natura cuiuslibet rei. Nihil enim dicitur ens per aliquid superadditum. Aliter esset procedere in infinitum: vt hic deducit philosophus. Ergo ⁊c̄. ¶ Ꝓ. 3°. Hic etiam probat philosophus quod nihil dicitur vnum per aliquam naturam superadditam: quia illa natura superaddita diceretur vna. Et sic etiam esset procedere in infinitum: quia non est maior ratio ꝙ illa natura superaddita dicatur vna per se ⁊ non per aliquid superadditum: quam illa natura cui superadditur. ¶ Ꝓ. 4°. Unuꝫ transcendenter loquendo non significat accidens superadditum substantie rei. Ergo significat ipsam substantiam rei. Sed substantia quecunque sit illa similiter ⁊ quelibet res extra animam est res subsistens. Ergo vnum significat naturam siue substantiam rei subsistentem. ¶ Sꝫ contra est philosophus in textu in hoc quarto capitulo huius primi tractatus. ibi. Secundum vero substantiam ⁊ naturam perscrutandum est quomodo est ⁊c̄.

Respondeo dicendum quod philosophus mouens hanc questionem in hoc capitulo: que etiam ab eo fuit mota in tertio huius cōtra platonicos nunc soluit eam. videlicet. quod vnum non significat substantiam rei subsistentem vt ipsi posuerunt. Quod probat dupliciter. videlicet. ratione ⁊ similitudine. Primo probat hoc tali ratione. Nam vt probatur septimo huius nullum vniuersale potest esse substantia que sit per se subsistens. Sed vnum cum sit transcendens est vniuersale ⁊ quoddam commune in multis. ¶ Existens enim est quod rationem vnius sicut neqꝫ rationem entis subterfugere non potest: cum de omnibus predicentur. Ergo vnum non est substantia subsistens. Quod vero nullum vniuersale possit esse substantia subsistens: patet quia si sic: oporteret ꝙ esset vnum preter multa. Et ita non essꝫ commune sed singulare in se. Et hoc loquendo de communitate vniuersalitatis siue predicationis: licet possit eē commune communitate causalitatis. Sed alia est communitas ipsius vniuersalis ⁊ cause. Nam causa non predicatur de suis effectibus cum non sit causa sui ipsius. Lec. 13.

⁊ hoc loquendo de predicatione formali. Secus est loquendo de predicatione causali. Uniuersale autem est cōmune quasi aliquid predicatum de multis. Et sic oportet quod sit vnum cum multis ⁊ in multis ⁊ non seorsum subsistens ab eis. Dici enī de presupponit esse in. ¶ Ex quibus infertur quod nulla genera sunt alique nature ⁊ substantie per se subsistentes quasi separabiles ab hijs de quibus predicantur. Quod etiam fuit in tertio huius inter questiones ibi motas dubitatum. ¶ Et quamuis vnū sit commune predicatum de multis etiam speciebus ⁊ in quid: non tamen est genus: quia eadem ratione vnum nō potest esse genus qua nec ens: quia non vniuoce predicatur de eis: ⁊ propter alia que superius in tertio huiꝰ questione sexta articulo tertio adducta sunt. Sequitur etiam ex eadem ratione quod vnum non potest esse substantia subsistens. Secundo probat idem ex quadam similitudine ad ens. Nam oportet quod vnum equaliter se habeat in omnibus generibus sicut ⁊ ens: quia ens ⁊ vnum equaliter predicatur de omnibus generibus. Sꝫ in aliis generibus queritur aliquid quod est vnum quod eis attribuitur: quasi ipsa vnitas non sit ipsa natura que dicitur vna: sicut patet in qualitatibus ⁊ quantitatibus. Unde nō est conueniens dicere quod in omnibus generibus hoc ipsum quod est vnum sit natura ipsius cui vnuꝫ attribuitur. Sed oportet querere quid sit quod dicitur vnum. Sicut in coloribus querimus aliquid quod est vnum: scilicet album quod est quid primum inter colores. Unde si in quolibet genere vt conceſſum est sit vnum id quod est primum in tali genere: oportet ꝙ album sit vnum in genere colorum ⁊ quasi mensura aliorum. Unusquisque enim color tanto perfectior est quanto magis accedit ad album. Quod autem album sit primum in coloribus patet: quia colores medij generantur ex illo albo ⁊ nigro. Et ideo ipsi sunt posteriores albo. Nigrum etiam est posterius: quia est priuatio albi sicut tenebre lucis: non quod ly sicut dicat omnimodam similitudinem: quia nigrum non est pura priuatio albi sicut tenebre lucis cuꝫ nisi ficans: sed hoc pro tanto dictum est quia in nigro est minimum de luce que facit colores actu: vt patet in libro de sensu ⁊ sensato. Et sic comparatur ad album sicut defectus lucis ad lucem. Unde dicitur quod nigrum est defectus albi seu priuatio albi. Et quia in coloribus queritur aliquid quod possit dici primum ⁊ vnum scilicet albuꝫ: manifestum est quod si omnia entia essent colores: haberent quidem vnum aliquem numerum non tantum ita quod numerus esset ipse res subsistentes sed etiam numerus siue mensura aliquarum rerum subsistentium scilicet colorum. Et per consequens esset aliquid quod subijcere tur ipsi vni scilicet album. Et similiter esset si omnia entia essent melodie: ⁊ sic in omnibus alijs: vt deducit philosophus in textu. Cum ergo ita sit in coloribus queritur aliquid quod possit dici primum ⁊ vnum scilicet albuꝫ: manifestum est quod si omnia entia essent colores: haberent quidem vnum aliquem numerum non tantum ita quod numerus esset ipse res subsistentes sed etiam numerus siue mensura aliquarum rerum subsistentium scilicet colorum. Et per consequens esset aliquid quod subijcere tur ipsi vni scilicet album. Et similiter esset si omnia entia essent melodie: ⁊ sic in omnibus alijs: vt deducit philosophus in textu. Cum ergo ita sit in omnibus generibus accidentium ꝙ vnum ⁊ numerus non sunt substantie eorum de quibus dicuntur sed numerus dicitur de quibusdam rebus ⁊ vnum requirit aliquod subiectuꝫ quod dicitur vnum necesse est quod similiter se habeat in substantijs: quia ens ⁊ vnum similiter predicantur de omnibus. Manifestum est igitur quod in quolibet genere est aliqua natura: de qua dicitur vnum: non tamen ita quod hoc ipsum vnum sit ipsa natura. ¶ Qualiter autem hoc intelligatur: in sequenti articulo declarabitur. ¶ Sed instabat discipulus contra vnum nunc dictum. videlicet. ꝙ ens ⁊ vnum equaliter predicantur de omnibus. Nam illud quod predicatur de multis equaliter predicatur vniuoce. Si ergo ens ⁊ vnum predicantur equaliter de omnibus generibus sequitur quod vniuoce de eis predicentur. Quod tamen in hac eadem parte lectionis negatum est. Ergo ⁊c̄. ¶ Dicendum quod illa propositio ens ⁊ vnum predicatur ⁊c̄. est duplex. Nam illa coniunctio ⁊ potest coniungere inter propositiones. vt sit sensus ens predicatur equaliter de omnibꝰ ⁊ vnum predicatur equaliter de omnibus. Et sic quia ambe ille propositiones sunt falle

falsē: ideo tota copulatiua est falsa. Alio modo potest con iungere inter terminos: vt sit sensus ens ⁊ vnum predicā tur equaliter de omnibus. Et sic iterum est duplex: quia illa determinatio equaliter potest determinare hoc ver bum predicantur. Et sic est vera. Est enim sensus q̄ ens ⁊ vnum predicantur equaliter idest eodem modo predi cantur de omnibus: ita quod si vnum predicatur vnino ce: ⁊ alterum. Si vnum non vniuoce: neq; ⁊ alterum. Alio modo potest determinare illam particulam de om nibus. vt sit sensus. Ens ⁊ vnum predicantur de omni bus equaliter: quia non per prius de vno quam de reli quo. Et sic est falsa. Unde ibi committitur fallacia diuisio nis: sicut etiam supra adductum est in quarto huius que stione tertia. 3°. duodecimum. ¶ Et si arguatur. Ens non predicatur equaliter de omnibus: ⁊ vnum non predica tur equaliter de omnibus. Ergo ens ⁊ vnum non predi cantur equaliter de omnibus. ¶ Dicendum quod ibi committitur fallacia figure dictionis mutando singulare in vniuersale. Committitur etiam fallacia accidētis vt de se patet.

Ad primum igitur ⁊ similiter ad alia est di cendum quod vnus sicut ⁊ ens significat bene naturam: sed non significat naturam pri prie subsistentem de primario suo significato: quia vt in fra patebit illud quod proprie subsistit significat hoc ali quid. Quod non competit vni: cum sit commune quod dam in multis vt declaratum est in quarto questione ter tia articulo primo ⁊ septimo.

¶ Sequitur in philosopho ⁊ Doctore Sācto. ibi. Quia vero idem significant aliqualiter vnum ⁊ ens. Et in com mentatore commento octauo. Alia translatio. ibi. Quo niam autem intentio vnius est eadem quoquo modo cuz intentione entis.

9 **B secundum** sic proceditur. vi deitur quod vnus ⁊ ens non idem significent. Nam propria pas sio ⁊ eius subiectum non idem significant. Ali ter idem demonstraretur de seipso. Sed vnum est pro prietas entis: vt quarto huius concessum est. Ergo vnus ⁊ ens non vnum significant. ¶ D. 2°. Conceptus entis est prior conceptu vnius vt supra concessum est. Ergo ens ⁊ vnum non habent eundem conceptum. ¶ D. 3°. Unum quandam indiuisibilitatem significat. Nam ens vnum di citur ens indiuisum. Ergo non idem significat cum ente: cum priuatio distinguatur ab ente positiuo. ¶ Sed con tra est philosophus in fine huius capituli. ibi. Quia ve ro idem significant aliqualiter vnum ⁊ ens ⁊c.

Respondeo dicendum q̄ ens ⁊ vnum sunt idem aliqualiter licet nō omni bus modis. Quod exponens Doctor Sanctus dicit q̄ sunt idem subiecto: sed differunt ratione. ¶ Secūda pars huius conclusionis patet per argumenta iam adducta. ¶ Primam partem probat philosophus tribus rationi bus secundum Doctorem Sanctum. Quarum prima ta lis est. Nam si vnum diceret aliquam aliam naturaz ab eo quod est vnum: sequeretur q̄ esset procedere in infini tum: quia illa natura etiam diceretur vnum sicut ⁊ ens: cū illa natura superaddita dicitur vnum substantiue ⁊ non per aliam naturam superadditam sed per seipsam: pari ra tione illa res que dicitur vnum erit vnum per seipsam ⁊ non per aliam naturam superadditam. ¶ Secunda ratio est. Nam hoc ipsum quod est vnus homo non predicat aliam naturam ab homine: ⁊ sic de alijs: sicut hoc ipsum quod est ens non predicat aliquam aliam naturam a de cem predicamentis. ¶ Tertia ratio est quia idez est vnū esse ⁊ ens esse: quia vnumquodq; dicitur vnum inquan tum est ens. Unde per ipsam diuisionem cui repugnat vnūm res ad non esse reducuntur. ¶ Hec omnia tangun tur in quarto huius questione tertia articulo primo ⁊ octa uo. ¶ Contra hanc determinationez adducit Doctor Sā ctus instantiam. Nam hic videtur philosophus esse con trarius sibi ipsi. Nam primo in hoc eodem capitulo pro bauit ratione ⁊ similitudine quod vnum ⁊ ens non sunt substantia eorū de quibus predicantur. Hic autem dicit q̄ ens ⁊ vnum non predicant aliquam aliam naturam ab bijs de quibus predicantur. ¶ Ad quam instantiam re spondens dicit. Sciendum est ergo quod substantia dici tur dupliciter. Uno modo suppositum in genere substan tie quod dicitur substantia prima ⁊ ypotasis: cuius pro prie est subsistere. Alio modo ipsum quodquid est: etiam dī natura siue substantia rei. Secundū igitur opinionem platonis: cū vniuersalia eēnt subsistētia significabant sub Lectio. 13. stantiam non solum secundo modo: sed etiam primo mo do. Aristotiles vero probauit in septimo huius q̄ vniuer salia non subsistant. Unde sequitur q̄ vniuersalia non sunt substantie primo modo: sed secundo modo tantum. Un de dicitur in predicamentis: q̄ secunde substantie que sunt genera ⁊ species non significant hoc aliquid: sed qua le quid idest naturam quandaz de genere substantie. Sic igitur philosophus supra probauit in hac lectione q̄ vnum ⁊ ens non significant substantiam que est hoc ali quid. Sed oportet querere aliquid quod sit vnum vel ens: sicut queritur aliquid quod sit homo vel animal: si cut sortes vel plato. Postmodum vero in hac parte le ctionis ostendit q̄ ens ⁊ vnum significant naturam eo rum de quibus dicuntur: ⁊ non aliquid superadditum: sicut accidentia significant naturam superadditam. ¶ Et si arguatur. Accidentia sunt communia ⁊ vniuersalia: si cut ens ⁊ vnum. Ergo si accidens dicit aliquam naturam superadditam: pari ratione ⁊ vnum cum tota vis ratio nis phylosophi contra platonem: consistat in hoc: q̄ vnuz est quoddam commune de multis predicatum sicut ipsū ens. ¶ Ad hoc respondet hic Doctor Sanctus dicens. In hoc enim differunt communia ab accidentibus q̄uis commune sit vtriszq non esse hoc aliquid: quia commu nia significant ipsam naturam suppositorum. Non autem accidentia significant aliquam naturam superadditam. Hoc autem non considerans Auicenna posuit q̄ vnum ⁊ ens sunt predicata accidentalia: ⁊ q̄ significant naturam su peradditam bijs de quibus predicantur. Deceptus eniz fuit per equiuocationem huius termini vnius. Unū eniz secundum q̄ est principium numeri habens rationē men sure in genere quantitatis significat quandam naturam su peradditam bijs de quibus predicatur: cuz sit de genere accidentis. Sed vnum quod conuertitur cum ente de quo nunc fit sermo: circuit omnia entia. Unde non signifi cat aliquam naturam determinatam ad aliquod genus. Aliter non esset transcendens. Deceptus etiam fuit ex eq uocatione entis. Nam ens quod significat compositionez propositionis est predicatum accidentale: quia composi tio propositionis fit per intellectum secunduz aliquod de terminatum tempus. Esse autem in hoc tempore vel in illo est accidentale predicatum. Sed ens quod diuidit per decem predicamenta significat ipsas naturas decem generum secundum q̄ sunt actu vel potentia. Hec om nia Doct. Sanct⁹ in presenti lectione. Que etiam omnia tetigit in quarto huius vt ibidem clare patet questiōe ter tia articulo primo ⁊. 8.

Ad primum igitur dicendum q̄ vnum de principali suo significato impor tat indiuisibilitatem quātū ad rationem propriam qua di stinguitur ab alijs transcendētibus: quā non importat hoc nomen ens: quia indiuisibile non dicit positiue aliquam naturam: sed potius priuatiue. Unde ens ⁊ vnum idem sunt subiecto: sed differunt ratione quantum ad rationem propriā vtriuszq ⁊ quantum ad modum intelligendi ⁊ si gnificandi vt argumentum voluit: vt etiam supra questio

ne prima articulo primo declaratum est. ¶ Similiter dicendum est ad secundum ꝛ tertium. ¶ Utrum vero vnū dicat aliquam aliam naturam ab ente: ꝛ vtrum vnuꝫ trāscendens differat realiter ab vno quod est principium numeri ꝛ de genere quantitatis: vtrū etiam vnum transcendens significet aliquam formalitatem positiuam distinctā a formalitate entis ad longum in quarto libro superius questione tertia articulo primo ꝛ septimo ꝛ octauo aperte disputatum est. Quare hec tantum volui hic in medium afferre.

¶ Questio quinta. De vno ꝛ multo comparatiue ꝛ de bijs que ipsa consequuntur in communi.

Post absolutam considerationeꝫ. vꝫ. de vno secundum se: consequēter in hoc tractatu considerandum restat de vno comparatiue. videlicet. de vno per comparationem ad multa. ¶ Circa quod nouem occurrunt consideranda secundum qꝫ presens tractatus nouem continet capitula secundum nouem lectiones Doctoris Sancti. ¶ Primo enim considerandum est de oppositione vnius ad multa ꝛ de bijs que ea sequuntur in communi. ¶ Secundo vero considerandum est de diffinitione contrarietatis in speciali: in secundo capitulo. ibi. ¶ Quoniam vero differre contingit ꝛc̄. ¶ Tertio considerandum est de contrarietate per respectum ad alias species oppositionis. Et hoc in tertio capitulo. ibi. ¶ Prima vō ꝓtrarietas ꝛc̄. ¶ Quarto considerandum est qualiter se habeat equale ad magnū ꝛ paruum. Et hoc in quarto capitulo. ibi. ¶ Quoniam vero vni vnum contrarium est ꝛc̄. ¶ Quinto considerandum est qualiter se habet vnum ad multa ꝛ pauca. ¶ Et hoc in quinto capitulo. ibi. ¶ Similiter autem ꝛ ō vno ꝛ de multis ꝛc̄. ¶ Sexto considerandum est de medijs contrariorum. Et hoc in sexto. ibi. ¶ Quoniam vero cōtrariorum contingit aliquod medium esse ꝛc̄. ¶ Septimo considerandum est que sunt contraria que faciunt differre secundum speciem. Et hoc in septimo capitulo. ibi. ¶ Diuersum specie ꝛc̄. ¶ Octauo considerandum ē qualiter aliqua sunt contraria que non faciunt differre secundum speciem. Et hoc in octauo capitulo. ibi. ¶ Dubitabit autem aliquis ꝛc̄. ¶ Nono vero considerandum est que sunt illa contraria que faciunt differre secundum genus. Et hoc in nono capitulo. ibi. ¶ Quoniam vero contria ꝛc̄. ¶ Circa primum queruntur duo. ¶ Primo vtruꝫ vnum opponatur multitudini ꝓtrarie. ¶ Secundo vtrū philosophus conuenienter hic determinet de bijs que cōsequantur vnum ꝛ multa.

¶ Sequitur in philosopho ꝛ Doctore Sancto. Et in cōmentatore cōmento nono ibi. Opponuntur autem vnum ꝛ multa ꝛc̄. ꝛ est lectio. 4.

a **Ad primum** sic proceditur. Videtur qꝫ vnuꝫ non opponatur multitudini contrarie. Nam vnum opponit multitudini sicut indiuisibile diuisibili: vt dicit hic philosophus. Sed indiuisibile opponitur diuisibili priuatiue. Indiuisibile enim quandam importat priuationem. Ergo non opponitur ei contrarie. ¶ Ꝑ. 2°. Si vnum contrarie opponeretur multitudini: sequereꝫ qꝫ vnum diceret quandam naturam: cum vt concessum ē in lectione precedenti contraria sint species participantes naturam sui generis: vt etiam infra latius declarabitur. Sed consequens est falsum cum vnum dicat indiuisionē tantum de suo principali significato. Ergo idem quod prius. ¶ Ꝑ. 3°. Contraria sunt que sunt in eodem genere. Sed vnum non est in genere cum sit transcendens vt hic loquitur philosophus. Ergo nulli contrarie opponitur. ¶ Ꝑ. 4°. Unum contrariorum nō constituit reliquum: sed potius ipsum corrumpit. Sed vnum constituit multitudinem: vt arguit ꝛ ꝓbat hic Doc. S. Ergo ꝛc̄. ¶ Ꝑ 5°. Unum contrariorum non predicatur de reliquo in recto ꝛ predicatione formali: ymo secundum regulam tocto ꝛ predicatione formali: ymo secundum regulam topycam ab vno contrariorum affirmatiue valet consequentia ad negationem alterius: vt hoc est album. Ergo non est nigrum: per locum a contrarijs. Sed vnum predicatur de multis in recto ꝛ etiam formaliter: si substantiue sumatur. Si matur quemadmodū ꝛ ens si nominaliter sumatur. Sicuti enim hec est vera multitudo est quoddam ens: ita ꝛ ista multitudo est quoddam vnum. Ergo ꝛc̄. ¶ Ꝑ. 6°. Unum opponitur multo sicut mensura mensurato. Sed mensura opponitur mensurato relatiue: ꝛ per consequēs non contrarie. ¶ Ꝑ. 7°. Unum vni opponitur: vt infra ꝓbat philosophus. Sed vnum opponitur pauco: vt etiam infra concedit philosophus. Ergo vnum non opponitur multo. ¶ Ꝑ. 8°. Sicut se habet punctus ad lineam: ita se habet vnitas ad multitudinem. Sed punctus ꝛ linea non opponuntur contrarie. Ergo vnum ꝛc̄. ¶ Ꝑ. 9°. Unum contrariorum se habet vt imperfectum respectu alterius: sicut supra concessum est de nigro respectu albi. Si ergo vnum ꝛ multitudo opponerentur cōtrarie: oporteret aut qꝫ vnum diceret imperfectionem respectu multitudinis vel multitudo respectu vnius. Non primum: quia vnuꝫ diffinit multitudinem. Ergo vnum non dicit imperfectionem respectu multitudinis. Neqꝫ secundū: quia sic multitudo que est vt quoddam diuisibile esset vt priuatio: ꝛ vnum quod est vt quoddam indiuisibile esset vt habitus. Quod est falsum. Ergo ꝛc̄. ¶ Ꝑ. 10°. Si vnum ꝛ multa opponerentur contrarie: vt ergo multitudo esset prior ratione quam vnum: vel econuerso: vel vtrumqꝫ. Si prius sequeretur quod vnum esset posterius multitudine: quod est contra sensum: ꝛ sic segꝫ quod vnuꝫ haberet diffiniri per multitudinem cum tamen prius habeat diffiniri per vnum. Et per consequens indiuisibile prius cognosceretur per intellectum nostrum quam diuisibile. Quod est contra determinata. Si secundum sequitur qꝫ priuatio erit prior habitu: cum vnum habeat rationem priuationis respectu diuisionis que saluatur in multitudine. ¶ Si dicatur vtrunqꝫ: sequitur qꝫ in diffinitionibus erit circulatio: vt deducit hic Doctor Sanctus arguendo Ergo ꝛc̄. ¶ Sed contra est philosophus in hoc presenti capitulo huius secundi tractatus ibi. Opponuntur autem vnum ꝛ multa ꝛc̄.

Respondeo dicendum qꝫ licet vnuꝫ ꝛ multa modis diuersis opponantur tamen principaliter opponūtur sicut diuisibile ꝛ indiuisibile. Et non opponuntur contradictorie: aut relatiue: neqꝫ priuatiue. Ergo opponuntur contrarie: vt hic concludit philosophus per locum a sufficienti diuisione. Quod vero principaliter ꝛ proprie opponantur sicut diuisibile ꝛ indiuisibile: patet. Quia ille modus oppositionis conuenit principaliter his que opponuntur qui eis conuenit secundum eorum propriam rationem. Sed ratio vnius consistit in hoc qꝫ est esse ens indiuisibile. Ratio vero multitudinis vt dicit hic textus cōsistit in hoc quod est esse diuisa adinuicem aut diuisibilia. Ergo ꝛc̄. Dicit autem textus diuisa aut diuisibilia: diuisa vt dicit hic Do. S. pp eaq̄ actu adinuicē separata sunt: ꝛ pp hec dicuntur multa. Diuisibilia vero propter ea que non sunt actu separata: sed sunt propinqua separationi: sicut humida: vt aer ꝛ aqua ꝛ alia huiusmodi. Dicitur enim multa aqua ꝛ multus aer. Unde etiam ratio vnius totalis ꝛ completa cōsistit i hoc qꝫ est esse ens indiuisibile: aut non esse diuisum. Dicitur enim continuum vnum: quia non est actu diuisum: licet sit diuisibile. Quod vero non opponantur contradictorie patet. Quia neutrum eorum verificatur de non ente. Nā

non

non ens neque est vnum: neque multa. Oportet autem alteram partem contradictionis verificari tam de ente quam de non ente. De quolibet enim est affirmatio vel negatio vera: vt vult primum principium. ¶ Similiter etiam quod non opponantur relative: manifestum est. Nam vnum & multitudo dicuntur absolute: vt patet in predicamento quantitatis. Neqz etiam priuatiue proprie opponuntur: quia alterum priuatiue oppositorum puram dicit priuationem. Sed vnum non significat puram priuationem. Non enim significat ipsam indiuisionem tantum secundum suam totalem & completam ratione: sed significat hoc totum quod est esse ens indiuisum. Unde vnum & multitudo non opponuntur priuatiue. Relinquitur ergo cum opponantur realiter: quod opponantur contrarie. Quod sic potest persuaderi vt hic dedu cit Doctor Sanctus. Nam oppositio que est secundus priuationem & habitum est principium oppositionis que est secundum contrarietatem: vt infra patebit. Semper enim alterum contrariorum est priuatio: sed non est priuatio pura. ¶ Sic enim non participaret naturam generis: opz igit̃ q vtrũqz ꝺrioꝝ sit nã q̃dã: lz alterꝝ eoꝝ ptici pet nãz generis cũ quoꝺã defectu: sic nigꝝ se hz ad albũ. Cum ergo vt dictum est vnum non significet priuationem puram: vnum se habebit ad multitudinem sicut nigrum ad album. Et per consequens vnum & multitudo opponuntur contrarie. ¶ Sed contra vnum verbum quod dicitur in principio articuli adducit Doctor Sanctus quandam instantiam: quam philosophus tacite hic solvit. Dicunt enim quod vnum se habet ad multitudinem sicut indiuisibile ad diuisibile. Indiuisibile autem videtur esse priuatio ipsius diuisibilis. Cum ergo priuatio sit posterior habitu & forma: videtur sequi quod vnum sit posterius multitudine. Et tamen philosophus supra dixit quod vnum est principium multitudinis & illud quo multitudo agnoscitur. Et sic videtur contradictio in dictis philosophi. ¶ Ad hoc Doctor Sanctus sic ait. Ad huius obiectionis solutionem videndum considerandum est q̃ ea que sunt priora & magis nota secundum naturam: frequenter sunt posteriora & minus nota quo ad nos eo q̃ rerum noticiam per sensum accipimus. Composita autem & confusa prius cadunt in sensu: vt dicitur primo physicorum. Inde est quod composita prius cadunt in cognitione nostra. Simplicia autem que sunt priora & notiora secundum naturam: cadunt per posterius in cognitione nostra. Inde est quod rerum principia non diffinimus: nisi per negationem posteriorꝭ sicut dicimus quod punctus est cuius pars non est. Et deum cognoscimus per negationem inquantum dicimus deum esse incorporeum immobilem incompositum & infinitum. Sic igitur licet vnum secundum naturam prius sit multitudine: tamen secundus cognitionem nostram diffinitur & nominatur ex priuatione diuisionis. Unde philosophus dicit: quod ratione prior est multitudo ipso vno indiuisibili propter sensum qui est principium nostre cognitionis: non autem secundum ordinem nature. ¶ Hec omnia Doctor Sanctus. Hic formaliter. ¶ Sed contra predictam solutionem hic Doctor Sanctus quam replicam tangit in secunda dubitatione quam hic adducit. Nam si vnum est posterius ratione quam multitudo sequitur quod in ratione vnitatis et multitudinis erit quiddam circulus: vt tactum est & in vltimo argumento huius articuli: ita quod necesse sit per multitudinem intelligi vnitatem: & vnitatem per multitudinem. Circulus autem in rationibus sine diffinitionibus non suscipitur nec conceditur: quia sic idem respectu eiusdem esset notius & minus notuz prius & posterius. Quod est impossibile. Ergo &c. ¶ Dicendum est quemadmodum dicit hic Doctor Sanctus quod nihil prohibet aliquid esse prius & posterius notius & ignotius eodem ratione: secundum diuersa in eo considerata. In multitudine autem possunt considerari duo. videlicet. ipsum quod est multitudo: & ipsa diuisio. Ratione ergo diuisionis multitudo prior est secundum rationem quam vnum. Nam vnum est quod non diuiditur. Sed secundum id quod est multitudo posterior est secundum rationem quam vnum: cum multitudo dicatur aggregatio vnitatum. Diuisio autem que proprie supponitur ad rationem vnius secundum quod conuertitur cum ente: non est diuisio quantitatis continue que preintelligitur vni quod est principium numeri de genere quantitatis. Sed est diuisio quam causat contradictio prout hoc ens & illud dicuntur diuisa ex eo q̃ hoc non est illud. Sic ergo in intellectu nostro primo cadit ens: deinde diuisio: post hec vnũ quod diuisionem priuat: & vltimo multitudo que ex vnitatibus constituitur. Naz licet ea que sunt diuisa sint multa. Non tamen habent rationem multorum nisi postquam huic & illi attribuitur quod sit vnum. Hec Doctor Sanctus formaliter hic. ¶ Sed lucidius hoc declarat in questionibus de potẽtia questione nona articulo septimo in solutione ad decimumquintuz: vt etiam adductum est formaliter supra in prima prime libro quarto questione quarta articulo vltimo eodem titulo. ¶ Sed & Antonius Andree confirmans per omnia in hac lectione dicta Doctoris Sancti dicit quod in primo signo intellectus noster apprehendit ens. In secundo diuisionem. In tertio vnum. In quarto ipsam multitudinem que ex vnitatibus aggregatur. Ubi enim nos ponimus instantia plura intellectioni: ipse ponit plura signa: quod secundum rem in idem vertitur: licet aliqui in scola scotistarum non exercitati: huiusmodi signa intellectionis ignorent. ¶ Considerãdum est autem secundum Doctorem Sanctum in primo sententiarum distinctione vigesimaquarta questione prima articulo tertio ad quartum secundum quod etiam formaliter adductum est in libro quarto. vbi supra & adducit hic dominus Antonellus archyepiscopus q̃ vnuz dicitur dupliciter scilicet quod est principium numeri: & quod conuertitur cũm ente. Loquendo de vno quod est principium numeri: addit aliquid supra ens quod dicitur vnum scilicet rationem mensure. Unde tale vnum potest dupliciter considerari. Aut secundum id quod est. Aut secundum id quod consequitur ad intellectum eius. vide licet relationem quandam. Si secundo modo: sic opponitur multitudini numerali relative sicut principium ad p̃ncipiatum: & punctus ad lineam: & sicut pars ad totum: & magis proprie sicut mensura ad mensuratum. Si primo modo hoc est dupliciter. Uno modo vel consideratur ipsum vnum cuz precisione secundum. videlicet. quod est tantum vnitas. Et sic habebit disperatam oppositionem mensure ad alios numeros. Quilibet enim numerus habet secundum quidditatem sue specici specialem rationez mensure: sicut species opposite sunt disperate. Et talis oppositio reducitur ad contrarietatem sicut ad principium: quia species disperate distinguuntur differentijs contrarijs quibus primo diuiditur genus. Uel quia considera tur sine precisione. Et sic vnitas nullam oppositionem habet ad numerum: sed est constituens ipsum. Si autem loquamur de vno quod conuertitur cum ente: sic vnum habet ratione priuatiõis respectu diuisionis que saluatur in multitudine. Et isto° opponitur multitudini sicut priuatio habitui. Unde etiam equale opponitur magno & parvo sicut priuatio. Hec vnum est priuatio illius multitudinis quam cõstituit: sed diuisionis que negatur. Hec ille. ¶ Ex quibus verbis dicit predictus dominus Antonellus elicitur secundum mentem Doc. San. quod vnũ dicit priuationem propter indiuisionem: cum tamen ipsa indiuisio in rei veritate magis dicat positionem secunduz rem quam priuationem: licet secundum vocez dicat priuationem. Hec ille. ¶ Sed cum eius benigna supportatione mere fingit contra intentionem Doc. S. & nihil probat. Manifestum est enim q̃ Doc. S. in presenti lectione & in primo sententiarum vbi supra & in quarto huius

ꝛ in de potentia vbi supra ꝛ in plerisq; alijs locis exp:ess se dicit ꝙ vnum non significat priuationem tantum. Non enim vt inquit significat indiuisionem: sed ens indiuisum scilicet secundum suam totalem ꝛ completam rationem. Aliter non posset opponi aliquo modo contrarie multitudini. ¶Nec verum est quod indiuisio dicat quid positiuum secundum suam rationem significandi. Nam ly in aut accipitur negatiue. Et sic clarum est ꝙ nihil ponit. aut accipitur priuatiue. Et sic nihil aliud ponit nisi subiectum in quo fundatur: vt indiuisum sit quasi ens non diuisuz. Unde sine causa predicta verba Doctoris Sancti. Hic formaliter adducit: cum non fuerit in alijs locis sua consuetudo adducere dicta Doctoris Sancti formaliter.

¶Et licet Doctor Sanctus dicat in prima parte questione sexta articulo tertio ad primum ꝙ vnum importat rationem indiuisionis tantum: hoc tamen intelligendum est quantum ad rationem propriaz qua distinguitur ab alijs transcendentibus: ꝛ non quantum ad suam rationem totalem ꝛ completam: quia sic dicit ens indiuisum: vt etiam supra dictum est questione prima huius decimi libri articulo primo. Unde in prima parte vbi supra sic ait. Unuz non importat rationem perfectionis: sed indiuisionis tantum que vnicuiq; rei competit secundum suam essentiaz. Hec ille. Utrum autem vnum transcendens dicat aliquã aliam naturam positiuam ab ente: ꝛ vtrum significet aliquam formalitatem positiuam distinctaz a formalitate entis: ad longum deduximus supra libro quarto questione tertia articulo primo ꝛ articulo octauo.

Ad primum igitur ꝛ secunduz patet solutio ex dictis. ¶Ad tertium dicendum ꝙ contraria pro nunc sunt in duplici differentia. naz quedam sunt contraria proprijssime dicta vt infra patebit que. videlicet sunt due forme speciales sub eodem genere posite eidem subiecto vicissim inherentes ab eodez se mutuo expellentes: nisi altera ipsarum ei insit a natura. et isto modo vnum contrariorum non constituit reliquum: neque etiam vnum de altero predicatur. Et isto modo argumentum procedit. Alia sunt contraria non proprijssime dicta sed communiter dicta: secundum ꝙ duo entia aliquam naturam importantia: quorum vnum remouet alterum inquantum huiusmodi. Et sic vnum ꝛ multa opponuntur contrarie potissime reductiue modo exposito.

¶Ad quartum quod adducit Doctor Sanctus pro prima sua dubitatione respondet idem dicens. Sciendum igitur est quod cum contraria differant secundum formã vt infra dicetur quando dicimus aliqua esse contraria accipiendum est vtrunq; eorum secundum quod habet formam: non autem secundum quod est pars habentis formam. Corpus enim secundum quod absq; anima accipitur vt formam habens opponitur animali: vt inanimatum animato. Secundum vero ꝙ accipitur vt quasi imperfectum non formatum: sic non opponitur animali: sed est pars materialis ipsius: sicut etiam videmus in numeris. Nam binarius secundum quod est quoddam totum speciem ꝛ formam determinatam habens est diuisus specie a trinario: ꝛ sic ei opponitur. Si vero consideretur absq; hoc quod sit perfectus per formam: est pars trinarij. Sic igitur ꝛ ipsum vnum secundum ꝙ consideratur in se formam ꝛ speciem quandam habens opponitur multitudini: quia quod est vnum nõ est multa nec ecõuerso. ¶Prout vero consideratur vt non completum secũdum speciem ꝛ formam: sic non opponitur multitudini: sed est pars eius. Hec ille. Sicut etiaz dicit in prima parte. q. 11. articulo secundo eodem titulo. ¶Ad quintũ vo ꝛ sextum patuit solutio ex dictis. ¶Ad septimum dicendum quod vnum opponitur multo ꝛ pauco diuersimode: vt infra patebit isto eodem libro questione nona articulo primo. Non enim est inconueniens ꝙ idem opponatur pluribus diuersis rationibus. Multum enim opponitur vni absolute consideratum. Secundum vero ꝙ dicit excessum: opponitur pauco vt paucum est quoddaz multũ. Et hoc ratione diuisionis vt declaratuz est. ¶Ad octauum dicendum negando cõsequentiam quia punct9 non habet aliquam oppositionem ad lineam nisi relatiuã. Et hoc etiam multum large loquendo de oppositione re latina. ¶Ad alia duo argumenta patet solutio ex dictis Doctoris Sancti adductis. Ad hoc autem quod fiat circulus in demonstrationibus aut diffinitionibus: oportet ꝙ termini teneantur eodem modo progrediendo ab vno in alium ꝛ ecõuerso. Quod est impossibile vt argumentũ vltimum volnit: secundum ꝙ etiam declaratum est ad longum in primo posteriorum. ibi. Circulo vero ꝛc.

¶Sequitur in philosopho ꝛ Doctore Sancto. ibi. Est aut vnius ꝛc. Et in commentatore commento .10. Alia translatio. Et sicut descripsimus.

a **Secundum** sic proceditur. Uidetur ꝙ philosophus non conuenienter hic determinet de bis que consequuntur ad vnum ꝛ multa. videlicet de simili ꝛ dissimili: eodem ꝛ diuerso: ꝛ sic de alijs. Nã in quinto huius posuit modos omnium eorum que consequuntur ad vnum ꝛ multa: vt ibidem patuit. Ergo superflue hic eos philosophus adducit. ¶P.2°. Idem dicitur pluribus modis quã tribus: vt in quinto huius patuit. Ergo philosophus diminute adducit hic solũz tres modos ydemptitatis. ¶P.3°. Linee recte equales non sunt substantie: cum sint de genere quantitatis. Ergo male dicit hic philosophus quod sunt idem: cum idem dicatur de bijs que sunt substantie. Unum enim in substantia facit idem vt hic dicitur. ¶P.4°. Philosophus hic nõ distinguit equale. Ergo pari ratione non deberet ponere distinctionem similitudinis ꝛ ydemptitatis. ¶P.5° Tot modis dicitur vnum oppositorum quot modis dicitur ꝛ reliquum per maximam topicam. Ergo posita distinctione eiusdem ꝛ similis non erat necesse adducere distinctionem diuersi. ¶P.6°. Philosophus hic non distinguit dissimile. Ergo pari ratione non deberet distinguere diuersum quod opponitur ipsi eidem. ¶P.7°. Cũ idẽ sequatur vnitatem substãtie ꝛ diuersitas pluralitatem substantie: diuersum solum reperitur in genere substantie. Ergo male hic dicitur quod idem ꝛ diuersum reperiuntur in õmnibus generibus entis. ¶P.8°. Deus ꝛ creatura non generantur adinuicem: vt de se patet. Et tamen non sunt diuersa genere: cum non contineantur sub diuersis generib9 neqz sint ipsamet diuersa genera. Deus enim neque est genus neqz in genere continetur per se neque etiam reductiue sicut aliquid collocatum in genere. Transcendit enim omne genus vt supra declaratum est. Ergo hic male dicitur ꝙ illa sunt diuersa genere: quorum non est generatio adinuicem. ¶P.9°. Ex albo generatur nigrum. Dicitur enim primo phisicorum ꝛ primo de generatiõe ꝙ ex non nigro fit nigrum non ex quocunque sed ex sibi opposito. videlicet. ex albo vel ex aliquo alio medio colore. quod idem est in proposito. Et tamen sub diuerso genere proximo continentur quia sub eodem genere proximo non possunt poni nisi due species immediate duabus differentiis constitute. Ergo idem quod prius. ¶P.10°. Diuersitas specifica est relatio realis: cum habeat extrema realia realiter diffincta ꝛ referibilia. Si ergo diuersitas proprie reperiretur in genere substantie: vt hic dicitur sequeretur quod super substantiam immediate posset fundari relatio. Quod tamen Doctor Sanctus improbat in tertio phisicorum. Et etiam est contra philosophum in quinto huius: qui vult quod relatio predicamentalis quelibet fundatur aut super quantitate aut qualitate aut actione ꝛ passione. ¶Relinquitur ergo quod ea que hic a philosopho adducuntur de bijs que sequuntur ad vnum et multa: non sunt sufficienter posita.

¶Sed

¶Sed contra est phylosophus in secunda parte principali huius capituli.ibi:Est autem vnius quidem sicut et in diuisione contrariorum descripsimus idem simile et equale.¶Pluralitatis vero diuersum dissimile ⁊ inequale.Et multum habet diuersum dissimile et inequale ⁊c. vbi incipit cōmentum,decimum.

Respondeo dicendum quod in hac parte huius capituli adducit phylosophus ea que consequuntur ad vnum et multa: que iaz enumerata sunt ponendo modos aliquorum. Et primo determinat de bijs que consequuntur ad vnuz. Deinde vero de bijs que consequuntur ad multa.ibi. (Quare palam quod ⁊c.) De bis vero que cōsequuntur ad vnū que sunt idem et equale primo ostendit quot modis dicitur idem. Deinde quot modis dicitur simile.ibi. (Similе vero). Sed non distinguit equale:quia vt dicit hic Doctor Sanctus equale non dicitur multipliciter: nisi forte secundum diuersas species quantitatis. ¶Et p hoc patet solutio ad quartum. ¶Considerandum autem est hic primo secundum phylosophum quod ipse hic ponit tres modos quibus dicitur idem. Cum enim idem sit vnum in substantia:substantia autem dupliciter dicitur. videlicet ipsum suppositum et ipsa natura siue species eius:idem tripliciter dicitur. Uel secundum suppositum solum:sicut aliqua dicuntur eadez numero ydemptitate suppositi tantum:sicut hoc album:et hoc musicum: si sortes sit albus et musicus. Unde album et musicum dicuntur idem numero ydemptitate subiecti. Uel idem dicitur solum secundum naturam suppositi aut rationem aut speciem eius. Sicut Sortes et ¶Plato sunt idem in humanitate. Et isto modo dicuntur aliqua esse eadem specie vel genere. Unde sub hoc modo cōtinentur duo modi ydemptitatis:adiungendo tertium quo aliqua dicuntur idem proportione: vt supra libro quinto questione nona articulo primo dictum est. Uel idem dicitur secunduz virumqz. videlicet ratione suppositi et nature. vt Sortes dicitur idem sibiipsi. Unde dicit littera q tu es tibi ipsi idem materia ⁊ specie: vt materia referatur ad suppositū quia materia est principium individuationis. ¶Patet ergo q tres sunt modi eiusdem in genere: licet sint plures modi in speciali. ¶Per quod patet solutio ad secundū.

¶Quod autem phylosophus exemplificat hic in secundo modo ydemptitatis in quantitatibus:hoc non facit secundum propriam opinionem: vt dicit hic Doctor Sanctus sed secundum opinionem eorum qui ponebant ꝗn titates esse substantias rerum. Secundum quam quidez opinionem plures linee recte sunt sicut plura suppositа in genere substātie. ¶Et per hoc patet solutio ad tertiū.

¶Hec etiam phylosophus assignat hic modos ydemptitatis aut aliorum que consequuntur ad vnum et multa principaliter:sed solum incidenter ad maiorem ⁊ faciliorem cognitionem habendam de his que dicēda sunt in sequentibus. ¶Per quod patet solutio ad primum.

¶Considerandum vlterius est secundo quod phylosophus adducit in genere quattuor modos similitudinis. Quorum primus correspondet tertio modo quo aliqua dicuntur similia. ¶Nam primo modo aliqua dicuntur similia:quia conueniunt in vna forma:non tamen secūdū eandem rationem et eundem modum essendi. Et ista dicuntur similia similitudine proportionis. Et isto modo album et nigrum possunt dici similia. ¶Secundo modo aliqua dicuntur similia que conueniunt in eadem forma specifica secundum eandem rationem et secundum eundem modum essendi licet talis forma possit intendi et remitti. Et isto modo duo equaliter alba dicuntur similia. Et vocatur ꝓprie similitudo ydēptitatis. ¶Tertio modo aliqua dicuntur similia que conueniunt in alia forma specifica:nō tamen sm eundē modum essendi. sicut duo alba quoꝝ vnū est magis albū altero. ¶Quarto modo aliqua dicunt similia nō ꝓpter vnā qualitatem tm̄:sed sm̄ conuenientiā multoꝝ:sicut dicunt illa esse similia que in pluribus qualitatibus cōueniunt q̄ differunt. Et hoc dupliciter. Uel simpliciter. Uel quantum ad ea que in promptu apparent. Sicut stagnum dicitur simile argento et ignis auro et crocus colori rubeo:quia in multis conueniunt. ¶Hec omnia superius libro quinto questione decima articulo primo et secundo. ¶Considerandum vlterius est tertio quod phylosophus insuper determinat hic de modis eorum que consequuntur multum. Omittit tamen multiplicitatem dissimilis: quia vt dicit Doctor Sanctus:facile apparet qualiter modi ei? accipiantur per oppositum similis. ¶Et per hoc patet solutio ad sextum. ¶Et licet vnum oppositorum possit de facili cognosci per reliquum per se loquendo: quia tamen diuersum quod opponitur eidem habet quandaz repugnantiam cuz differenti:ideo phylosophus licet nō recitet modos ipsius dissimilis:recitat tamē modos ipsi? diuersi in genere:quorum primus est quod diuersuz dicitur omne illud quod est aliud per oppositum ad idez. Sicut enim idem dicebatur id quod est ipsuz qō quidē est relatiuum ydemptitatis:ita diuersum dicitur esse aliud quod est relatiuum diuersitatis. ¶Propter quod vnū quodqz ad aliud comparatum aut est idez aut diuersuz. Alius modus ipsius diuersi est quando non est eorum vna materia et vna ratio:sicut tu et propinquus tibi estis diuersi. ¶Et per hoc patet solutio ad quintum. ¶Tertius modus ipsius diuersi est modus similitudinarius: sicut in mathematicis: vt sic dicantur linee inequales eē diuerse. ¶Et per hoc patet solutio ad tertium. ¶Considerandum vlterius est quarto secundū Doctorem Sanctum de mente phylosophi.quod quia phylosophus dixerat q̄ omne ad quodcunqz comparatum idem est aut diuersum:ne quis credat hoc esse verum tam in entibus quā in non entibus:remouet phylosophus hoc dicens. Omne ad quodcunqz comparatum dicitur esse aut idem aut diuersum in his qūe dicuntur vnum et ens:non autē in non entibus. Cuius ratio est: quia idem et diuersum non opponuntur vt contradictoria: quorum alterum necesse est esse verum de quolibet ente:cum inter ea nullū cadat medium neqz per participationem neqz per abnegationem: vt supra quarto libro huius questione octaua articulo secundo declaratum est. Sed idem et diuersum opponuntur vt contraria:que non verificantur nisi de ente:quia quandam naturam important: vt dictum est superius libro quinto questione vndecima articulo primo et tertio. Et ideo diuersum non dicitur de non entibus. Sed bene non idem:quod contradictorie opponitur eidem:dicitur etiam de non entibus. Sed in omnibus entibus dicitur idem aut diuersum. Omne enim quod est ens et vnum in se:comparatum alteri aut est vnum ei. Et sic est ei idem. Aut non est vnum aptum natum tamē esse vnum. Et sic est diuersum. Sic igitur idem et diuersum opponuntur vt cōtraria:et reperiuntur in omnibus entibus. ¶Et licet primo et principaliter idez sequatur vnitatem substantie et diuersum eius pluralitatem:tamē quia substantia est radix omnium aliorum generuz:illud quod est proprium ipsius substantie: transfertur ad omnia alia genera: sicut phylosophus superius declarauit de eo quod quid est in septimo huius questione decima. ¶Et per hoc pz solutio ad septimuz. ¶Considerandum vlterius est quinto sm̄ pōm: vt deducit hic Doctor. S. q̄ aliud est diuersitas:et aliud differentia. Duo.n. quoꝝ vnum est diuersum ab altero:non est necesse ea per aliq̄ alia esse diuersa. ¶Possunt enim esse diuersa seipsis: vt dicitur de decem predicamentis. Et etiam due differentie cōstituentes species differentes non differunt inter se proprie loquendo:sed sunt diuerse et distincte seipsis. Aliter esset procedere in infinitum: vt satis notum est. Differēs autem ab alio oportet quod sit aliquo alio differens: et q̄ amboꝝ in aliquo conueniant quod est idem in eis.

Hoc autem quod est idem in pluribus differentibus: vel est genus vel spēs. Unde omne ꝓpꝛie differens aut differt gñe: aut spē: et hoc stricte et ꝑpe termis acceptis. Illa vero quoꝝ non est vna materia: differunt gene/
8°.Lec.3. re. Dictum est enim in septimo et octauo huius. quod li cet materia non sit genus: tamen ab eo quod est materia le siue habens modum materie in re sumitur ratio gene ris. Sicut natura sensibilis in homine est materialis siue potentialis respectu nature rationalis. Et ideo illud qō non cōmunicat in natura sensibili cum homine: est alteri⁹ generis. Et quia que non cōmunicant in materia non ge/ nerantur ex seinuicem: sequitur genere esse diuersa quo/ rum generatio non est adinuicem. Et hoc vt dicit hic do ctoꝛ Sanctus necesse est addere ꝓpter ea que non ha/ bent materiam: sicut sunt accidentia que sunt genere di/ uersa quecunqꝫ sunt in diuersis predicamentis: vt linea et albedo quoꝝ vnum non fit ex altero. Specie vero differre dicuntur quoꝝ est idem genus quod predi/ catur de duobus substantia siue specie differētibus: sicut animal de homine et equo. Contraria etiam differunt: qꝛ contrarietas quedam differentia est. vt infra patebit. q. se quenti articulo primo. ¶Ad argumenta igitur septem prima patet solutio ex dictis. ¶Ad octauum dicendum ꝙ licet in creaturis ꝓpꝛie etiam loquendo illa que sunt diuersa genere sint aut diuersa genera aut sub diuer/ sis generibus contineantur: vniuersaliter tamen loquen/ do hoc non est necesse. Creatura enim et deus sunt entia genere diuersa: et tamen nō ꝓpꝛie differunt. ¶Deus autem licet per se et directe non ponatur in genere: poni tur tamen reductiue in quolibet genere non tanquā prin/ cipium effectiuum ꝓpꝛium ꝓximum adequatuꝫ de/ terminatum siue limitatum intrinsecum et non transcen/ dens: vt vult Doctoꝛ Sanctus in prima parte questione tertia articulo quinto. et articulo tertio tertium. Et que/ stione octuagesimaoctaua articulo secundo ad quartum. Sed tanquam principium cōmune remotum inadequa tum indeterminatum siue illimitatum et extrinsecum: et omne genus excedens siue transcendens: vt idez dicit in de potentia questione nona articulo tertio ad tertium. et questione septima articulo octauo ad secundum. quēad/ modum superius in tertio huius questione sexta articulo tertio nonum declaratum est. ¶Ad nonum dicendum ꝙ hic non dicitur quod ista non sint genere diuersa quo/ rum generatio est adinuicem: sed quod illa sunt genere diuersa quoꝝ non est substantia vna. Unde ibi com/ mittitur fallacia consequentis. ¶Ad vltimum dicenduꝫ quod vt supra in quinto huius questione decimasexta ar ticulo. .declaratum est. nulla relatio fundatur immedia te super substantia per modum substantie considerata: lo quendo de relatione predicamentali. Super ea tamen bene fundatur talis relatio per modum quantitatis aut alicuius alterius predicamenti considerata: vt ibidem in capitulo ad aliquid ad longum disputatum est.

¶Questio sexta. De diffinitione contrarietatis et qui/ busdam coꝛrelarijs.

d **Einde** considerandum est in hoc secundo capitulo huius se cundi tractatus de diffinitione contrarie/ tatis: et de quibusdam coꝛrelarijs phy/ losophi. ¶Circa quod queruntur duo. ¶Primo vtrum contrarietas sit maxi/ ma differentia rerum. ¶Secundo vtrum vni sit tantum vnum contrarium.

¶Sequitur in ¶Phyloſopho et Doctoꝛe Sancto. ibi. Quoniam vero differre contingit adinuicem. Et in Cō/ mentatoꝛe cōmento decimotertio non in principio ſ ibi. Et cum possibile est vt. et est Lec.5.

a **¶Primum** sic proceditur. Uide tur ꝙ cōtrarietas nō sit maxima differentia rerum. Nam maximo non est dare maius. Sed aliqua sunt que ma/ gis differunt q̄ contraria: vt sunt contradictoria. Contra/ dictio enim est maioꝛ repugnantia q̄ contrarietas: vt pa/ tuit in quinto huius. Ergo contrarietas non est maxima differentia rerum. ¶ꝑ 2°. Ad. aioꝛ est differentia essen/ tialis quam differentia accidentalis: quia prima facit aliud et alterum simul: secunda vero alterum tantum: vt patet per poꝛphyrium. Sed contraria cum sint for/ me accidentales posite sub eodem genere faciunt differ/ re accidentaliter. Ergo non faciunt maxime differre: et per consequens contrarietas non est maxima differentia rerum. ¶ꝑ 3°. Quecunqꝫ differunt genere: differunt etiam specie et non econuerso: vt in quinto huius conces/ sum est. Ergo differentia generica est maioꝛ quam speci fica. Sed contrarietas est differentia specierum sub eoꝛū genere positarum: vt hic conceditur. Ergo contrarietas non est maxima differentia reruꝫ. ¶Sed contra est phy loſophus in textu. ibi. Quoniam vero differre contingit adinuicem differentia plus et minus est aliqua et ma/ xima differentia est. Et hanc dico contrarietatem. Quia vero est maxima differentia. palam est ex indu/ ctione.

¶Respondeo dicenduꝫ quod contrarietas est maxima reruꝫ differentia. Quod sic patet. Nam dabilis est maxima differentia. Sed talis non est alia quam contrarietas. Ergo contra/ rietas est maxima differentia rerum. Ad aioꝛ probatur hic secundum phyloſophum. Nam in quibuscunqꝫ est inuenire maius et minus: ibi est inuenire maximuꝫ: cuꝫ non sit procedere in infinitum. Sed contingit aliquid ab altero differre magis et minus. Ergo contingit aliqua duo maxime differre. Et per consequens est dabilis ma xima differentia rerum. ¶Probatio minoꝛis. videlicet ꝙ talis differentia non sit alia quam contrarietas. Et hoc inductiue secundum phyloſophum. Nam quecunqꝫ dif ferunt aut differunt genere: aut differunt specie. Sed illa que differunt genere non maxime differunt. Ergo que differunt specie maxime differunt. Contraria autem sunt species sub eodem genere maxime differentes. Ergo cō traria maxime differunt. Et sic contrarietas est maxima differentia rerum. Quod autem illa que genere differūt non maxime differant: sic patet. Nam in hijs que dicun/ tur maxime differre: oꝑtet inuenire viam transmuta/ tionis secundum quam ꝓius minus differant deinde magis: donec veniatur ad maximum. Sed in hijs que differunt genere: non potest inueniri talis via transmuta tionis vnius ad alterum: cum vt dictum est eoꝝ non sit vna materia. Oꝑtet enim materiam eandem mane re sub vtroqꝫ termino transmutationis: vt supra in sepi mo huius declaratum est. Unde in hijs que differunt genere non est accipere magis et minus differre: et per consequens neqꝫ maxime differre. Et sic in hijs que ge nere differunt non est maxima differentia. Quod vero in hijs que differūt specie oꝑteat maximā esse differē/ tiam que est inter contraria. patet: quia generationes mu tue fiunt ex contrarijs: sicut ex contrarijs vltimis genera tur quid medium vel ex medio: vt palidum ex nigro vel ex rubeo: vt nunc preſupponitur. Non tamen huiul modi generationes sunt ex duobus quasi ex vltimis: qꝛ quando generatio ex nigro procedit ad palidum: adhuc vlterius potest procedere ad aliquid magis differens a nigro. Et sic ibi non est statꝰ sicut in vltimo termino. Quod dicit phyloſophus quia generationes fiunt ex cō trarijs sicut ex vltimis. Sed manifestum est quod di/ stantia vltimoꝝ semper est maxima. ¶Relinquitur ergo

ergo q̄ inter ea que differunt specie maxime contraria differunt. Sed ea que differunt genere non maxime differunt: vt probatum est. Quecunq; autem differunt aut genere aut specie differunt. Relinquitur ergo q̄ contrarietas est maxima differentia reruꝫ. ¶Ex predictis infert philosophus hic duo corelaria. Quorum primum est: q̄ cōtrarietas est perfecta differentia. Secūdū corelarium est q̄ vni tñi vnum est contrarium. De quo in sequenti articulo videbitur. Primum corelariuꝫ sic probatur a philosopho p̄m deductionem Docto. Sanctum est. Sed vt probatum est contrarietas est maxima differentia rerum. Ergo est differentia perfecta. Maior sic declaratur. Nam maximuꝫ est quod non exceditur. Et perfectum est extra quod non est aliud sumi. Patet: quia cōmuniter omnia dicuntur perfecta eo q̄ deveniūt ad finem. Unde maxima topyca. Cuius finis bonus est: ipsum quoq; bonum est. Bonum enim et perfectum idem sunt: vt patet p̄mo de celo. Extra finem autez nihil est: quia in qualibet re finis est quod est vltimum in exe/cutione et continet rem. Unde nihil est extra finez. Nec id quod perfectum est indiget aliquo exteriori: sed totuꝫ cōtinetur sub sua perfectione. Et sic patet q̄ perfecta differentia est que pervenit ad finem sicut maxima differentia. Cum ergo contrarietas sit maxima differentia reruꝫ: ipsa est differentia perfecta. ¶Considerandum autez est hic primo p̄m philosophum. q̄ quia contraria dicuntur multipliciter: vt infra. q. 7. articulo p̄mo. et. q. 13. articulo secundo ostendetur: non omnia contraria dicuntur equaliter esse perfecte differentia. Sed ita quelibet contraria dicuntur perfecte differre: sicut competit eis esse contraria. videlicet quibusdam primo et quiquſdaꝫ secūdario. Unde alia translatio in principio cōmenti decimiquarti habet. Et cum contraria dicuntur multis modis: accidit eis vt sint completa hoc modo p̄m q̄ est eis existentia vt sint contraria. ¶Considerandus vlterius est. 2°. p̄m Albertum in hoc libro tractatu secūdo capitulo tertio q̄ ex predictis elicitur talis diffinitio contrarietatis. videlicet q̄ contrarietas est duorum sub vno genere differentium maxima et perfecta distantia. Et hoc maxime veruꝫ est: vt dicit de pura et prima contrarietate. Quia vero distantia in spacio loci per se est maxima: propter hoc contrarietas que est in locis est causa contrarietatis in alijs. Et ideo ponitur distantia vt causa siue genus in diffinitione contrariorum. ¶Et dum arguitur. Primuꝫ genus q̄ō est subiectum et causa omnium aliorum est substantia. Ergo videtur q̄ cōtrarietas eius sit prima et q̄ sit causa aliarum contrarietatum. Et sic non videtur esse veruꝫ q̄ prima contrarietas est illa que est scōm situm et locum. ¶Ad hoc dicit Albertus in eodem tractatu capitulo quarto. q̄ hec et similia argumenta non est difficile solvere: quia cum dicimus locum esse generationis principiū et contrarietatem que est in loco esse causam aliarum cōtrarietatum: non accipimus locum vt spaciuꝫ mathematicum: sed potius corpora que sunt locus locans alia corpora physica. Et sic sunt substantie quedam locantes qualitates actiuas et passiuas dantes corporibus in ipsis locatis. Et ideo secundum rationem accepta prima contrarietas est quidem primi generis quod est substantia. Si autem secundum esse accipiatur: tunc prima est contrarietas loci superioris et inferioris secundum differentias situs. Hec ille formaliter. ¶Qualiter autem hec intelligenda sint: infra patebit. ¶Considerandum vlterius est tertio quod dum supra dictum est vbicunq; est dare magis et minus ibi est dare maximum: hoc intelligendum est in positiuis: non autem in privatiuis. Aliter cuꝫ sit dabile maius malum et minus malum: esset dabile maximum: et per cōsequens sūmum malum: sicut et sūmum bonum. Et sic duo principia simpliciter prima. Quod est contra theologos: quia sapit heresim. ¶Quod etiam dicebatur quod generatio est inter contrarios terminos: hoc non est intelligendum de generatione substantiali accipiendo eam secundum quod distinguitur contra alterationem: sed potius secundum quod includit in se alterationem priviam: vt septimo huius questione duodecima articulo secundo declaratum est. ¶Et cuꝫ etiam dicitur quod contrariorum maxima distantia est in eodem susceptibili: hic vt dicit Albertus vbi immediate supra accipiuntur ambo contraria in eodem susceptibili: vt actus puri educti de potentia ipsius susceptibilis quod mediū est inter ea et equaliter se habens ad vtrunq; quantum in se est in quo sunt simul in potentia ad reliquum materialiter loquendo: vt etiam supra declaratum est in qnto huius. q. 9. ar. 7.

Ad primum igitur dicendum q̄ licet contradictoria maxime differant simpliciter: tamen contraria maxime differunt sub eodeꝫ genere in eodem susceptibili. Unde ratio non est ad propositum. ¶Ad secundum dicendum quod licet forme accidentales faciāt differre accidentaliter eorum subiecta: differunt tamen essentialiter inter se: maxime si in abstracto designentur. ¶Ad tertium dicendum negando consequentiam: quia licet concedi possit quod differentia generica sit maior extensiue q̄ō specifica: non tamen intensiue: propter rationem philosophi adductam. ¶Verum tamen ratio magis concludit oppositum quam proposuit. Ex eo enim quod quecunq; differunt genere differunt specie et non econuerso. sequitur quod differentia specifica sit maior differentia q̄ō differentia generica: quia plura requiruntur ad differentiam specificam q̄ō ad differentiam genericam: vt ex predictis patet.

¶Sequitur in Philosopho et Doctore Sancto. ibi. Hijs autem entibus palam q̄ē. Et in Cōmentatore commento octauo paulo post principium commenti ibi. In alia translatione. Et cum contraria ita sint manifestum est q̄ē.

a **D secundum** sic proceditur. Uidetur quod vni possint esse plura opposita oppositione contrarietatis. Nam vt arguit hic Albertus vnum quod est voluntarium: vt patet per philosophum in tertio et quarto ethycorum. opponitur duobus involuntarijs. vni quidem per ignorantiam dicto alteri vero per violentiam. Ergo vnum contrariatur duobus: et econuerso plura opponuntur vni contrarie: cum vt ibidez habetur voluntarium et involuntarium contrarie opponātur. ¶Ꝺ 2°. Nigro contrariatur album et fuscum: vt patet in libro de sensu et sensato. Ergo vni plura contrariantur. ¶Ꝺ 3°. Uirtus contrariatur duobus extremis: vt patet in libris ethycorum. Ergo idem q̄ō prius. ¶Sed contra est philosophus in textu. ibi. Hijs autez entibus palam q̄ē. 3°. Lec. 3. Lectio. 15. 2°. Lec. 2.

Respondeo dicendum quod vt in alio articulo precedenti dictum est. philosophus ex determinatis inferebat secundum corelarium. videlicet quod non contingit plura esse vni cōtraria. Quod dupliciter probatur a philosopho secundū quod hic deducit Doctor Sanctus. ¶Primo quia cōtrarietas est maxima et perfecta quasi vltimorum distantia: vt ex precedenti articulo patet. Sed vnius distantie non possunt esse plura extrema quam duo. Neqz etiam vltimo est dare aliquid vlterius. Unde impossibile est cum vna contrarietas sit vna distantia: quod vni contrariorum contrarientur aliqua duo ex equo quasi vltima. Et si vnum contrariorum contrariaretur magis et alterum minus: illud quod contrariaretur vt minus non esset quid vltimum simpliciter: sed haberet aliquid vlterius. ¶Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶Secundo idez probatur alio modo ſm phyloſophū. Nam contrarietas;eſt differentia quedam. Omnis autem differentia eſt aliquorum duorum vltimorum: ſi ſit differentia perfecta et maxima. Ergo cum contrarietas ſit maxima et perfecta differentia rerum ſequitur ꝙ eſt tm̄ duorum extremoꝝ.Et ſic vnuz vni tm̄ eſt contrariū. ¶Alio modo preſertim vocaliter probat idem Alexander per viam Auicenne in ſua methaphyſica. Nam ſi ſit poſſibile quod vnum contrarietur duobus ponatur quod.a.contrarietur.b.et.c. Et tunc queritur ab aduerſario.vtrum.a. contrarietur illis duobus ſecundum eandem rationem:aut ſecundum diuerſas.Si primum: ſic vnum vni tantūm opponitur.Sicut ſi nigredo contrarietur albedini ꝓPetri et Martini. Non enim propter hoc dicendum eſt ꝙ nigredo contrariatur duobus. Si autem dicatur ꝙ.a.contrariatur.b.et.c.ſm diuerſas rationes:ita ꝙ ſecundum vnam rationez opponitur ipſi.b. et ſecundum aliam rationem ipſi.c. ſequitur quod ſunt due contrarietates et non vna. ¶Conſiderandum antez eſt hic primo ſm dominum Antonium archyepiſcopuz: ꝙ cum contraria habeant fieri circa idem:ſequitur ꝙ nigredo Joānis non contrariatur albedini Martini inq̄ntum talis niſi forſitan inquantum albedo: quia nigredo que eſt in vno ſubiecto:non poteſt eſſe in altero ſubiecto indiuidualiter loquendo.Alias eſſet migratio accidentis de ſubiecto in ſubiectum. ¶Et ſi arguas. Caliditas huiꝰ ſubiecti poteſt agere in frigiditatem alterius ſubiecti: vt de ſe patet.Hec enim aqua calida poteſt calefacere manum ab ea remouendo frigiditatem. Actionis antez ſunt contrariorum.ergo ꝛc̄. ¶Ad hoc reſpondet dicens: ꝙ hec nigredo contrariatur illi albedini:non vt eſt hec: ſed vt eſt albedo:niſi forteſſe quis dicat ꝙ ſint in eodem ſubiecto in ſpecie:licet non in numero.Uel ſaltem eis nō repugnat.ꝛ hoc ſufficit. ¶Conſiderandum vlterius eſt ſecundo quod vni tantum vnum poſſe contrariari poteſt intelligi tripliciter.Uno modo de contrarietate tam cōmuniter ſumpta q̄z ꝓprie. Et iſto modo vnum poteſt eſſe pluribus contrarium.Alio modo loquendo de contrarietate ꝓprie dicta.Et hoc etiam modo vnuz poteſt pluribus contrariari:ſicut voluit ſecundum argumentū. Non tamen ſecundum eandem rationem:ſed ſecundum diuerſas.Tertio modo loquendo de contrarietate ꝓpꝛiſſime ſumpta.Et iſto modo vni non poſſunt multa contrariari. ¶Sed arguebat diſcipulus nouellus. Maz ſupza conceſſum eſt quod multa et vnuz opponuntur nō ſolum priuatiue: ſed potius contrarie etiam ſecundum eandē rationem.Ergo vni multa ſunt contraria. ¶Dicēdum quod ibi committitur fallacia figure dictionis mutando numerum ſingularem in pluralem. Multa enim aut multitudo contrariatur vni. Ergo multa contrariantur vni.non valet.Cōmittitur etiam ibi fallacia diuiſionis:quia licet multa ſimul ſumpta contrarientur vni:non tamen diuiſim ſumpta.Cōmittitur etiā ibi fallacia equiuocationis:quia vnum quod eſt principium multitudinis opponitur multis.ideſt multitudini.Sed vnum acceptum ꝓ re vna non opponitur multitudini. Unde etiā hec volui apponere: ad oſtendendum illi diſcipulo nouello quod aliqualis ſophyſta eſt:ſed nunduz methaphyſicus. ¶Conſiderandum vlterius eſt tertio ſecundum phyloſophum hic in textu quod omnes diffinitiones date de contrarietate ab alijs ſecundum predictam diffinitionem verificantur.Quidam enim diffininnt contraria dicentes quod contraria ſunt que plurimum differunt. Alij vero dicunt ꝙ contraria ſunt que maxime differunt ſub eodem genere.Alij dicunt quod contraria ſunt que plurimum differunt in eodem ſuſceptibili. Alij antez ſic diffiniunt. Contraria ſunt que plurimum differunt ſub eadem potentia. ¶Quod autem predicte diffinitiones verificentur per eam que data eſt a phyloſopho: patet. primo de anima. Nam dictum eſt quod contrarietas eſt maxima et perfecta differentia rerum:que facit plurimū differre. Manifeſtum eſt enix ex predictis quod in hijs que differunt genere non eſt accipere quod magis eſt differens hijs que differūt ſpecie:quia ad ea que ſunt extra genus non eſt differentia: vt dictum eſt modo expoſito. Eorum vero que differunt ſpecie maxima differentia eſt differentia contrariorux.Et ſic ſequitur ꝙ contraria ſunt que plurimū differunt:que fuit prima diffinitio. ¶Secundo hoc patet de ſecunda diffinitione. Nam contrarietas vt dictum eſt:eſt maxima differentia rerum et perfecta.Sed maxima et perfecta differentia eſt eorum que ſunt in eodem genere.Unde relinquitur quod contraria ſunt que maxime differunt ſub eodem genere. Que fuit ſecunda diffinitio. ¶Tertio hoc patet de tertia:quia eadem eſt materia contrariorum:cum ex ſeinuicem generentur:vt dictum eſt.Ergo contraria ſunt que plurimuz differunt in eodem ſuſceptibili. Que fuit tertia diffinitio. ¶Quarto hoc patet etiam de quarta. Nam vt in nono huius dictum eſt.ſcientia eſt potentia rationalis.Unde ſe habet ad oppoſita:et vna ſcientia eſt circa vnum genus. Cum ergo contraria ſint ſub eodem genere: oportet ꝙ ſint ſub eadem potentia ſiue ſcientia.Et quia contrarietas eſt perfecta differentia eorum que ſunt ſub eodem genere:ſequitur ꝙ contraria ſunt que plurimum differunt ſub eadem potentia ideſt ſcientia. Que fuit quarta diffinitio. ¶Patet ergo qualiter omnes diffinitiones contrariorum ab alijs date verificantur per eam que traditur hic a phyloſopho: et per ea que tradidit phyloſophus hic de contrarietate. ¶Ex quibus omnibus poteſt colligi talis completa diffinitio contrariorum.videlicet. Contraria ſunt que plurimum ꝛ perfecte tanquam vltima ab innicem diſtant ſub eodem genere in eodem viciſſim ſuſceptibili ſecundum eandem poteſtatem. Contrarietas vero eſt duorum extremorum vltimorum ſub eodem genere in eodem ſuſceptibili ſm eandem potentiam maxima et perfecta diſtantia.

Ad primum igitur dicendum ſecunduz ꝙ dicit Albertus hic tractatu ſecundo capitulo quarto vbi hoc argumentum adducit:ꝙ in veritate per maximam diſtantiam non opponitur vni niſi vni.Sed quia duo in ſe continet voluntariuz;omnis enim voluntas eſt appetitus in ratione exiſtens:ideo per formam rationis opponitur inuoluntario per ignorantiā ꝛ per formā appetitus opponitur inuoluntario per violentiam.Et ſic inter quattuor formas. videlicet rationis et ignorati appetitus et violenti ſunt due diſtantie maxime.Et in vtraq; opponitur vnum vni tantum. Hec ille formaliter. ¶Latrabat hic ꝓfatus diſcipulus nouellus. Quia vnum vni ydemptificatur. Ergo vnum vni nō contrariatur. ¶Audini et tacui:eo ꝙ ad hoc reſponſum eſt ſupra in declarationibus. ¶Ad ſecundum et tertium patet ſolutio ex dictis in ſecundo notabili. ¶Uerum ad tertium reſpondet hic dominus Antonius archyepiſcopus dicens:ꝙ auaricia opponitur liberalitati ſicut vitium virtuti:et opponitur prodigalitati ſicut vitiuz vitio. ¶Sed hoc non euacuat argumentum:quia liberalitas contrariatur auaritie et prodigalitati.Ergo vnum pluribus contrariatur:et per conſequens econuerſo. Unde dicenduz ꝙ liberalitas non opponitur illis duobus ſecunduz eandem rationē:ſed diuerſis rationibus:vt quarto ethycoꝝ patet clarius.

¶Queſtio ſeptima. De comparatione contrarietatis ad alias ſpecies oppoſitionis.

Conſequenter conſideranduz eſt de contrarietate per comparationez ad alias ſpecies oppoſitionis poſt abſolutam eius conſiderationem. ¶Circa

Questio Septima

¶Circa quod queruntur duo. ¶Primo vtrum contrarietas sit vt priuatio et habitus: siue oppositio priuatiua. ¶Secundo vtrum sit possibilis transitus a priuatione ad habitum.

¶Segitur in philosopho et Doctore Sancto. ibi. ¶Prima vero ꝓtrarietas. Et in cōmētatore cōmentū decimū quintum. et est Lec. 6ª.

¶Primum sic proceditur. Videtur ꝙ cōtrarietas nō sit priuatiua oppositio. Nam vnum disperatorum non verificatur in recto de reliquo: immo ad affirmationez vnius disperati: sequitur negatio alterius per maximam topycam. Bene enim sequitur. Sortes est homo. Ergo Sortes non est asinus. Sed cōtrarietas et priuatiua oppositio sunt disperate species oppositionis et adinuicem distincte: vt patet in postpredicamentis. Ergo contrarietas non est priuatiua oppositio.

¶Ꝯ 2º. Contrarietas est contradictio. Ergo cōtrarietas non est priuatio: intelligendo per priuationem priuatiuā oppositionem. ¶Patet cōsequentia per locū a disperatis. Antecedens patet. Nam album et nigrum cōtrariantur. Sed nigrum est non album. Album autez et non album contradicunt. Ergo album ⁊ nigrum contradicunt. Et ꝙ consequens contrarietas est contradictio. ¶Ꝯ 3º. Si cōtrarietas esset priuatio: hoc esset quia contraria includunt priuatiue opposita. Sed manifestum est ꝙ contrarietas etiam includit contradictiones. Ergo pari ratione qua cōtrarietas esset priuatio: etiam esset contradictio. Quod tamen philosophus hic reꝓbat. ergo ⁊c. ¶Sed contra est hic philosophus in textu. ibi. ¶Prima vero cōtrarietas habitus et priuatio est: sed nō omnis priuatio. Multipliciter enim dicitur priuatio ⁊c.

¶Respondeo dicendum ꝙ prima contrarietas est priuatio et habitus: q. s. in omni contrarietate priuatio includitur et habitus.

¶Ꝛo cuius declaratione considerandus est primo fm philosophum ꝙ ad manifestandum non idem esse oppositum fm priuationem et habitum et opponi fm contrarietatem philosophus subiungit: ꝙ non omnis priuatio est contrarietas: quia vt ex superioribus patet priuatio multipliciter dicitur. Nam aliquando in eo dicitur esse priuatio quod quocunqz modo non habet id quod natum est haberi: licet ab eo non sit natum haberi. Sed talis priuatio non est contraria: quia non ponit aliquam naturam oppositam habitui: licet aliquando supponat subiectum determinatum quando. vz aliquid non habet illud quod natuz est habere. Sed illa priuatio dicitur esse contrariū que vt dicit hic Albertus est finalis fm maximam distantiam. Hec enim supponit viam esse inter extrema. ¶Priuatio enim vt dicit hic Doctor Sanctus fm id quod nō est recipit magis aut minus. Ideo non potest dici priuatio cōtrarium: nisi ratione alicuius nature que perfectam distantiam habet ad habitum. sicut non omnis priuatio albi est contrarium albo: sed priuatio maxime distans ab albo: quam oportet fundari in aliqua natura eiusdem generis maxime distante ab albo. Et sic hoc dicimus ꝙ nigrum quod est priuatio albi est contrariuz albo. ¶Considerandum vlterius est hic scdo fm Albertū ꝙ in quolibet genere prima contrarietas est habitus et priuatio. i. repugnantia habitus et priuationis. Cuius rationem assignat: quia in omni genere prima principia eorum que sunt in genere sunt potentia et actus. ¶Potentia autez sub priuatione existens nominatur priuatio. Quoꝛcunqz. n. contrariorum alterum est vilius et minus nobile hoc ꝑz priuationis modum denominatur: sicut frigidum per respectum ad calidum priuatio dicitur: et nigrum comparatum ad album. Hec ille. ¶Considerandum vlterius est. 3º. fm philosophum ꝙ omnia alia contraria que cōtrarietatis nomen ⁊ rationem participant fm habitum ⁊ priuationem: vocantur contraria per aliquam analogiaz ad ipsa: diuersimode tamen. Nam quedam dicuntur cōtraria in eo ꝙ habent in se inclusam priuationem ⁊ habitum: sicut album et nigrum. calidum et frigidum. Alia vero dicuntur contraria: quia componuntur ex cōtrarijs sicut medij colores. Alia vero quia faciunt priuationem et habituz: sicut sunt calefaciens ⁊ infrigidans. Alia vero sunt contraria: quia sunt in virtute actiua siue productiua priuationis aut habitus: sicut calefactiuum et infrigidatiuum. Alia vero sunt contraria: quia sunt acceptiones eorum: sicut caliefieri et infrigidari. Alia vero sunt contraria: quia sunt abiectiones eoꝛum: sicut coꝛruptio caliditatis et frigiditatis: Et non solum hijs modis dicuntur cōtraria: sed etiam ex eo. videlicet ꝙ habent habitudines easdem ad contraria sequentia: sicut si dicamus ꝙ ignis et aqua sunt contraria: quia habent calidum et frigidum: que etiam dicebantur contraria per hoc ꝙ includunt priuationem et habitum. ¶Considerandum vlterius est quarto secundum philosophum: ꝙ contrarietas non est contradictio. Quod sic ꝓbat philosophus. Nam in cōtradictione non est aliquod medium. Sed in contrarietate est aliquod medium. Ergo contrarietas non est contradictio. ¶Prima patet: quia necesse est de eodem aut affirmare aut negare: de nullo vero simul: vt patuit quarto huius per firmitatem primi principij. Unde dicitur primo posteriorum ꝙ contradictio est cuius secundū se non est dare medium. Media patet. ¶Nam omnia contraria aut sunt mediata aut ĩmediata. Si primum: sic manifestū est ꝙ inter ea cadit medium etiam per participationem extremoꝛum sicut album et nigrum. Si secundum: sic et inter ea cadit medium et si non per participationem ratione cuius dicuntur contraria ĩmediata: inter ea tamē cadit medium per abnegationem: vt lapis nec est iustus neqz iniustus nec sanus aut eger. ¶Considerandum vlterius est quinto secundum eundem ibidem ꝙ quattuoꝛ modis aliqua alicui opponuntur. ¶Primo modo vt contradictio: sicut sedens non sedenti. Alio modo vt priuatio: sicut cecus videnti. Tertio modo vt contrarietas: sicut nigrum albo. Quarto modo vt ad aliquid: sicut pater filio. Inter ista autem quattuoꝛ genera oppositionis. primum est contradictio: vt dicit hic philosophus. Cuius rationem assignat hic Doctoꝛ Sanctus. quia contradictio includitur in omnibus alijs tanquaz prius ⁊ simplicius inter omnia genera oppositionis: vt etilam ad longum declaratum est quarto huius questione octaua articulo primo. Oppoſita enim scōm quodcunqz oppositionis genus. impossibile est simul existere in eodem subiecto. Quod quidem contingit ex hoc ꝙ alterum oppositum habet in se: et includit negationem alterius: sicut de ratione ceci est ꝙ sit non videns: et de ratione nigri est ꝙ sit non album: et de ratione filij est ꝙ sit non pater. Ex quo patet: quod contradictio est primum genus oppositionis. ¶Considerandum vlterius est sexto secundum eundem ibidem quod priuatio: vt quinto et nono huius declaratum est dicitur multis modis. Dicitur enim priuatio vno modo quando aliquid non habet quod nullo modo aptum natum est habere: vt si diceremus ꝙ lapis priuatur visu: quia non habet visum: neqz aptus natus est habere. Alio modo dicitur priuatio secundum quam aliquid dicitur priuari quando non habet quod natuz est habere aut secundum genus aut secundum speciem: sicut animal si non habeat visum dicitur priuari visu. Et hoc contingit dupliciter. Uno modo qualitercunqz non habeat illud. Alio modo si non habeat cum aliqua determinatione: vt patet de claudo et de catulo ante nonum diem: et sic de similibus. ¶Ex quibus concludit philosophus quod priuatio est aliqualis siue quedam contradictio non absolute siue simpliciter dicta. Quod autem priuatio sit contradictio quedam: patet ex eo quod aliquid dicitur priuatum ex hoc non habet illud. Sed quod non sit contradictio absoluta: patet: quia contradictio absoluta de sui ratione non requirit neqz aptitudinem in subiecto neqz existentiam alicuius subiecti. Uerificatur enim tam de ente quam de non ente. Dicimus enim quod animal non videt lignum non videt: chymera

Lectio. 13. Lecot. 5.

non videt: et ꝙ non ens non videt. Sed priuatio de necessitate requirit aliquod subiectum: et quandoqz requirit aptitudinem in subiecto. Quod enim est omnino non ens non dicitur priuatum. Unde subūgit philosophus ꝙ priuatio est indeterminata potentia. s. cum aptitudine ad habitum: aut saltem est concepta cuz susceptiuo. idest cum subiecto: licet non habente aptitudinem ad habitum: sicut cum dicimus vocem inuisibilem: vel lapidez rem motiuam et huiusmodi. ¶Considerandum vlterius est septimo secundum philosophum quod contradictio non potest habere medium. ¶Priuatio vero aliquo modo habet medium. Necesse est enim omne equale esse: siue sit ens siue non ens. Sed non est necesse ꝙ omne sit equale aut inequale: sed solum hoc necesse est in susceptiuo equalitatis. Sic igitur oppositio contradictionis omnino est imediata in determinato susceptiuo. Non autez est imediata simpliciter. Unde priuatiua oppositio non est contradictio absoluta: sed tantuz quedam siue aliqualis. Ex quo patet ꝙ contrarietas que est nata habere mediuz: propinquioz est priuationi ꝙ contradictioni. Unde si priuatio non est contradictio absoluta: vt deductuz est: neqz etiam contrarietas erit contradictio.

¶Considerandum vlterius est octauo ſm philosophuz ꝙ duplex est generatio. videlicet generatio simpliciter: et generatio scōm quid. Generatur enim aliquid simpliciter in genere substantie: ⁊ scōm quid in genere accidentium: vt pz in primo de generatione. Generationes autē vt ibidem dicitur fiunt ex contrarijs in materia. ¶Ex quo infertur probatio conclusionis responsalis posite in principio articuli. Quam philosophus probat dupliciter. videlicet sillogismo et inductione. Sillogismo probat isto modo. Nam alterum extremoꝝ est priuatio vel habitus in qualibet generatione: quia omne illud ex quo fit generatio aut est species siue quicūqz habitus speciei: aut est priuatio speciei siue cuiuscūqz forme. Sed vtrūqz contrariorū est extremum generationis: quia vt dictum est generationes fiunt ex contrarijs. Generantur enim contraria ex seinuicem sicut albuz ex nigro: et nigrum ex albo. Necesse est ergo ꝙ alteruz contrariorꝝ sit priuatio. Et per consequens sequitur ꝙ contrarietas sit oppositio habitus et priuationis. Que fuit conclusio responsiua ad questum. ¶Eandem vero conclusionez probat philosophus inductiue dupliciter. ¶Primo sic. Nam inequalitas est ꝑuatio equalitatis: et dissimilitudo similitudinis. malitis vero virtutis: et sic de omnibus alijs contrarijs. Semper enim vnum contrariorum est priuatio alteriꝰ: et per cōsequens contrarietas est priuatio. i. priuatiua oppositio siue repugnantia habitus ⁊ priuationis. ¶Scōo idem probat reducendo omnia contraria ad prima: que sunt vnum et multa. Nam omnia contraria reducuntur ad vnum et multa: sicut equale et inequale. simile ⁊ dissimile idem et diuersum. Differunt autem. Quedaz enim diuersitas est: et quedam contrarietas est: et quedaz differentia est: et sic de alijs contrarijs. Unde omnia contraria reducuntur ad vnuz et multa. Sed vnuz et multa opponuntur vt indiuisibile et diuisibile. Relinquitur ergo ꝙ omnia contrarie opposita includunt priuationem. Et sic contrarietas est priuatio. ¶Considerandum vlterius est nono ſm philosophum ꝙ non omnis priuatio est cōtrarietas. Cuius ratio est. Quia contingit priuatum multipliciter priuari: vt iam sepe dictum est. Quocūqz enim modo id quod natuz est habere aliquam formam si non habeat illam: dici potest esse priuatum: siue vt dicit hic Doc. S. sit in dispositione propinqua ad formam illam: siue in dispositione remota. Sed contrarium semper est in dispositione remota: quia contraria sunt ex quibꝰ fiunt permutationes sicut ex extremis maxime distantibus: vt ex supradictis patet. Aliquid enim dicitur priuari albedine si non sit albuz: siue sit palidum siue quocunqz alio colore coloratum. Sed non dicitur esse contrarium nisi qñ est maxime distans ab albo. s. quando est nigrum. Unde manifestum est ꝙ non omnis priuatio est contrarietas.

¶Considerandum vlterius est hic decimo ſm Doctorem Sanctum ꝙ ex dictis philosophi manifestuz est ꝙ cum priuatio nihil aliud requirat nisi absentiam forme suppposita tantum aptitudine in subiecto siue hoc ꝙ determinet aliquam dispositionem in subiecto per quam subiectum sit propinquuz forme vel distans ab ea: cum indifferenter ad propinquum et distans se habeat sequitur ꝙ priuatio non significat aliquam naturam in subiecto sed presupponit subiectum cum aptitudine ad aliquam formam. Contrarium vero quia requirit determinatam dispositionem subiecti secunduz quaz maxime differt a forma absente: de necessitate aliquaz naturaz significat in subiecto que est eiusdem generis cum forma absente. sicut ignis est eiusdem generis cum albo. Hec Doctor Sanctus. ¶Ex quo patet ꝙ nulla est necessitas ponere inchoationem formaruz ratione priuationis que est coeterna materie: cuz priuatio ex se nullaz formam ponat in materia neqz presupponat sicut Albertiste volunt: vt in septimo huiꝰ questione decimaseptima articulo ꝫrto disputatum est. ¶Considerandum vlterius est hic vndecimo secundū philosophuz et eius expositores ꝙ diuersimode vnum contrariorum est priuatio alterius. Quod quidem contingit diuersimode secundū diuersaz rationem priuationis. Que quidem diuersitas attenditur dupliciter. Uno modo ex hoc ꝙ priuatio potest dici: quia aliquid est priuatū soluz in aliquo tempore: vel in aliqua parte determinata corporis. In tempore quidez: vt si aliquid fit priuatuz in aliqua etate. Sicut aliquis dicitur insensatus si in etate perfecta discretione careat: non autem si in puerili etate. In parte autez corporis determinata: vt si aliquid fit priuatuz in aliqua parte principali. Sicut aliquis dicitur nudus si partes eius principales non sint cooperte et nō aliter. Ex qua diuersitate priuationis que in contradictione includitur pronenit ꝙ quoꝛūdam contrariorum est mediuz: ⁊ quoꝛūdam non. Inter bonum enim et maluz cadit mediuz saltez per abnegationez. Est enim aliquis homo neqz bonus neqz malus. Cuius ratio est: quia dicitur homo bonus scōm virtutem. Uirtus autem est que habentez perficit: et opus eius bonū reddit. Non autez omnis qui caret virtute est malus. Nam puer caret virtute: et tamen moraliter loquendo non dicitur malus. Sed si in etate in qua virtutez debet habere careat: malus dicitur. Uel etiaz si aliqbis virtute careat quantuz ad actus minimos et quasi indifferentes ad virtutez: non dicitur malus: sed soluz si virtute careat quantum ad actus principales et necessarios ad vitam virtuosaz. Sed par et impar in numeris non habent medium: quia numerus dicitur impar ex hoc ꝙ quocunqz diuiz

guantur ſm oppoſitas res: ſed ſm oppoſitas rationes: ſi/cut ſupra in primo huius queſtione octaua articulo p̃mo 5m. conceſſum eſt de ſapientia et ſcientia: que licet ſint ha/bitus abinuicem diſtincti ſm oppoſitas rationes: non ta/men ſm oppoſitas res. Unde vnum de altero predica/tur. ¶Nec enim eſt veriſſima quelibet ſapientia eſt ſcien/tia: licet queliber ſcientia non ſit ſapientia. ¶Ad ſecundū dicendum q̃ contrarietas non eſt contradictio niſi redu/ctiue ſolum. ¶Et licet ad nigrum ſequatur non album: non tamen propter hoc ſequitur q̃ album et nigrum cō/tradicant. Aliter oporteret concedere q̃ inter contra/dictoria daretur medium. Sed ibi committitur fallacia accidentis: vt de ſe manifeſtum eſt. Ac ſi arguretur. Homo eſt riſibilis. Sed homo eſt per ſe ſubſiſtens. Ergo riſibile eſt per ſe ſubſiſtens. ¶Ad tertium patet ſolutio ex dictis.

¶Ubi ſupra. Sed p̃ſertim ibi in Doc. S. ¶Conſide/randum eſt. 2c̃.

a **¶ Secundum** ſic procedit. Vi/detur q̃ ñ ſit poſ/ſibilis tranſitus de p̃uatione ad habitū. Nam dicitur in poſt p̃dicamentis q̃ impoſſibile eſt fieri regreſſum a p̃uatione in habitum naturaliter loquē/do. Sed impoſſibile 7 poſſibile otradicunt: vt patet. 2°. peryermenias. Ergo nō eſt poſſibilis tranſitus de p̃ua/tione in habitum. ¶Ꝑ 2°. Cecus nō poteſt fieri videns neq3 mortuus viuens naturaliter loquendo: vt nunc lo/quimur. Sed cecitas opponitur p̃uatiue viſui: 7 mors vite. ergo 2c̃. ¶Ꝑ 3°. Si poſſibilis eſſet talis tranſitus: aut hoc eſſet verum in omnibus: aut ſolum in aliquibus. Non primū: vt cōcedunt hic doctores ſicut p3 de cecita/te. Neq3 ſecūm: q2 nō eſt maior ratio de aliquibus q̃ de aliis. ¶Ꝑ 4°. Omnis tranſitus qui fit cum aliqua muta/tione fit a termino a quo ad terminum ad quē: vt p3. 5°. phyſicoꝝ. Sed p̃uatio no p̃t eſſe termin9 a quo reſpe/ctu ipſius habitus: cum terminus a quo p̃cedat termi/num ad quē: p̃uatio autem non p̃cedit habitum: ſed ſequitur ipſum: vt ſupra conceſſum eſt. ergo 2c̃. ¶Ꝑ 5°. Omnis tranſitus ſiue tranſmutatio eſt de contrario in cōtrarium: vt in hoc capitulo cōcedit phūs. Sed p̃ua/tio nō eſt vnum cōtrariorū: cuꝝ nō dicat naturam in ſubie/cto: vt etiam hic cōceſſuꝝ eſt. ergo 2c̃. ¶Sed in cōtrariū arguitur ſm phūm in preſenti capitulo: qui dicit q̃ gene/rationes fiunt non ſolum ex forma ſeu habitu forme ad p̃uationem: ſed etiaꝝ econuerſo ex p̃uatione forme ad habitum. Ergo a p̃uatione ad habituꝝ poſſibilis eſt trā/ſitus: cum habitus p̃o forma hic accipiatur. Dicit enim textus. Generationes ipſi materie ex contrarijs ſunt: q2 aut ex ſpecie aut ſpecie habitu aut ex p̃uatiōe aliqua ſpe/ciei et forme. 2c̃. Alia tranſlatio in p̃incipio cōmenti. 16. Et ſi generationes in materia ſunt ex contrarijs et gene/ratur ex forma et habitu forme: aut ex p̃uatione foꝛe. 2c̃. Ergo ex p̃uatione fit tranſitus ad formam ſiue habitū. Unde dicitur in. 5°. phyſicoꝝ. q̃ eſt aliqua mutatio de non ſubiecto in ſubiectum. i. de p̃uatione in habituꝝ: vt ibidem exponunt doctores.

¶ Reſpondeo dicendum ſm Doccto. S. in preſenti lectiōe. q̃ duplex eſt p̃uatio. Nam quedam eſt que habet īmediatum ordi/nem ad ſubiectum forme: ſicut tenebra habet īmediatuꝝ ordinem ad dyaphanum quod eſt ſubiectum luminis. Et inter huiuſmodi p̃uationem et habitum ſiue formā ei oppoſitaꝝ eſt mutua tranſmutatio. Aer enim de lucido fit tenebroſus 7 de tenebroſo fit lucidus: vt volunt inſtan/tie in cōtrarium adducte. Alia eſt p̃uatio que nō habet immediatuꝝ ordinem ad ſubiectum forme: ſed ad ipſum non comparatur niſi mediante forma: cum ſit quedaꝝ cor/ruptio eius ſicut cecitas eſt corruptio viſus: et mors eſt corruptio vite. Et in talibus non eſt mutua tranſmutatio. Cum igitur phyloſophus hic oſtenderit contrarietatem eſſe p̃uationem ex mutua tranſmutatione que eſt in cō/trarijs ex p̃uatione et forma: manifeſtum eſt q̃ non dici

tur iſta p̃uatio eſſe cōtrarietas que eſt corruptio forme: ſed que habet īmediatuꝝ ordinem ad ſubiectum forme. Et ſic ceſſat illa differentia que ponitur in predicamētis. videlicet q̃ a p̃uatione in habitum non fit reuerſio. Cō/traria autem tranſmutantur adinuicem. Hec Doct. S. formaliter. ¶Conſiderandum eſt autem q̃ preter diſti/ctionem Doctoris Sancti iam poſitam Antonius An/dree qui eam adducit hic. q. 4. ponit duas alias diſtin/ctiones. Quarum prima eſt q̃ duplex eſt motus. videli/cet quidam acquiſitiuus 7 alius deperditiuus. Acquiſiti/uus vero dicitur ille per quem poſitiue aliqd acquirit. Deperditiuus autem dicitur ille per quem aliquid abij citur et nihil acquiritur poſitiue. Que diſtinctio non eſt alia ꝗ̃ q̃ duplex eſt mutatio. Quedam eſt generatio: et alia eſt corruptio: accipiendo generationem 7 corruptio/nem vt ſe extendunt ad generationem ſimpliciter que ter minatur ad ſubſtantiam: et ad generationeꝝ ſm quid que terminatur ad preuiam alterationem accidentalem: ſimi liter loquendo de corruptione. ¶Alia ſua diſtinctio eſt q̃ termini motus ſunt in duplici differentia. Nam qui/dam ſunt primi: quidam vero ſunt cōcomitantes p̃mos. primi termini ſunt p̃uatio et habitus: ſecundi vero nō. Et hoc eſt quod in quinto phyſicoꝝ dicitur q̃ quidam ſunt termini motus immediati: quidam vero mediati. ¶Ad argumenta igitur p3 clare ſolutio ex dictis. Lectio. 3.

¶Queſtio octaua. De ſolutione cuiuſdam queſtionis mote a phyloſopho in textu. De oppoſitione equalis ad magnum et paruum.

¶ Aſuper in hoc quarto capitulo huius ſecundi tractat9 conſiderandum eſt de oppoſitione equa lis ad magnum et paruum. ¶Circa qō queruntur duo. ¶Primo vtrum eqna le opponatur contrarie magno 7 paruo. ¶Secundo vtrum eis opponatur vt negatio p̃uatiua. ¶Sequitur in phyloſopho et Doctore Sancto. Et cō/mētatore cōmēto. 17. ibi. Quoniam autez vni eſt contra/rium. et eſt Lec. 7a.

a **¶ Primum** ſic proceditur. Uide tur q̃ equale oppo/natur contrarie magno et parno. Et hoc trib9 rationibus phyloſophi. Nam in oppoſitis in/terrogantes ſolum et ſemper vtimur iſto interrogatiuo vtrum. Sed illa particula vtimur interrogantes de equa li magno et paruo. Querimus enim vtrum hoc ſit illo maius aut minus aut equale. Ergo aliqua eſt oppoſitio equalis ad magnum et paruum. Sed non poteſt dici q̃ equale alteri iſtorum ſit contrarium tantū. videlicet q̃ ſit contrarium magno aut paruo tantū: quia nulla ratio eſt: quare equale magis ſit contrarium magno ꝗ̃ paruo. Er/go vtriq3 eſt contrarium. ¶Sed dicebat q̃ ſm ea que dicta ſunt ambobus equale non eſt contrarium: q2 vnuꝝ vni eſt contrarium. ¶Contra. Nam equale eſt contra/rium inequali. Sed inequale ſignificat aliquid meſſe am bobus. ſ. magno et paruo. Igitur equale eſt contrarium ambobus. ¶Ꝑ 2°. Equale opponitur inequali. Sed in equale ſecundū pythagoricos competit dūalitati. Ergo inequale eſt contrarium duobus. Sed non niſi magno 7 paruo. Igitur 2c̃. ¶Sed in cōtrariuꝝ arguitur duabus rationibus phyloſophi. Nam magnum et paruum ſunt duo. Si ergo equale ſit contrarium magno et paruo: vnum erit contrarium duobus. Quod quidem eſt im/poſſibile: vt ſupra oſtenſum eſt. ¶Ꝑ 2°. Non eſt contra rietas medij ad extrema. Quod quidem ſm ſeipſum pa tet. Et ex diffinitione contrarietatis manifeſtatur. Nam contrarietas eſt maxima et perfecta diſtantia vltimoꝝ. Sed id quod eſt medium aliquoꝝ non eſt perfecte di/ſtans ab altero eorum: quia extrema magis differunt ab inuicem ꝗ̃ media ab extremis. Et ſic relinquitur quod contrarietas non eſt mediorum ad extrema. Sed ſtrictes

magis est eox que habent aliqō mediuz. Equale autem videtur esse mediū magni ⁊ parui. Ergo equale non est ꝯrarium magno et paruo.

Respondeo dōm ꝙ equale opponit̄ magno ⁊ paruo: alio tamen modo q̄z fm ꝯrarietatez. Qō enim equale opponatur magno ⁊ paruo: pz per tres rationes ante in cōtrariū adductas. Qō vero eis nō opponat̄ fm ꝯrarietatem: pz per duas rationes post in cōtrariū adductas. ¶ Ex quo ifert phūs ꝙ cuz equale opponat̄ magno et paruo: ⁊ non eis opponat̄ ꝯrarie: neqz etiaz relatiue: sicut equale opponitur inequali. qō satis notuz est ex descriptiōe relatiue oppositox: sequit̄ ꝙ equale opponat̄ magno ⁊ paruo: aut sicut negatio: aut sicut priuatio etiā vtriqz et nō alteri trī. Qō probat phūs dupl̄r. ¶Primo quidem q̄z nō est maior ratio quare equale sit magis negatio aut priuatio magni q̄z parui aut ecōuerso. Unde opz ꝙ sit negatio aut priuatio amboz. Scōo idē ostendit phūs per hoc ꝙ interrogantes de equali per compationē ad ambo et nō ad alterū trī: vtimur isto interrogatiuo vtruz. Non eniz querimus. vtruz hoc illo sit magis equale aut minus equale: sed semper ponimus tria. s. vtruz sit maius aut min⁹ aut equale. Igit̄ ꝛc̄. ¶ Cōsiderandū aūt est hic fm phm: vt adducit etiaz hic Doc. S. ꝙ hoc interrogatiuo vtrū semp vtimur in oppositis. vt cuz querimus vtrū aliqd sit albū aut nigruz que sunt opposita fm ꝯrarietatez: et vtruz sit albuz aut nō albuz que sunt opposita fm ꝯradictionem. Sed vtrū aliqd sit homo aut albuz: nō dicimus querēdo nisi ex hac suppositione ꝙ nō possit esse aliqd albuz ⁊ hō. Et sic querim⁹ vtruz sit albū vel homo. Sicut querim⁹ vtruz venit Cleon aut Socrates: supponētes ꝙ nō ambo venūt. Hic aūt modus querendi in hijs que in nullo genere oppositionis sunt opposita: nō est ex necessitate: ꝫ solum fm suppositionē. Et hoc iō est: q: hoc interrogatiuo vtruz vtimur ex necessitate in oppositis: in alijs autem ex suppositione trī: q: sola opposita ex sua natura nō possint simul existere in eodem. ¶ Ad argumenta igitur pz solutio ex dictis: vt iam declaratum est: q: tria prima bene ꝓbant ꝙ equale opponit̄ aliquo modo oppositionis magno ⁊ paruo ⁊ nihil aliud. Due vero rationes in cōtrarium adducte. ꝓbāt ꝙ equale nō opponit̄ magno ⁊ paruo ꝯrarie. Quox vtrūq; concedimus.

¶ Sequitur in phō et Doc. S. ibi. Non priuatio autem ex necessitate ꝛc̄. Et in cōmētatore cōmē. 19.

a **Secundum** sic ꝓceditur. Videt̄ ꝙ equale nō opponat̄ magno ⁊ paruo tanq̄ negatio priuatiua. Nam equale est terminus positiuus qui opponit̄ inequali. Ergo equale nō est negatio priuatiua. Et sic equale nō opponit̄ magno ⁊ paruo tanq̄ negatio. ¶ Ꝑ 2°. Unum trī vni opponit̄: vt dicit hic phūs. Ergo equale nō opponit̄ magno ⁊ paruo aliquo modo. ⁊ per cōsequens nō eis opponit̄ priuatiue. ¶ Ꝑ 3°. Equale est relatiuum. Ergo opponitur relatiue ei cui opponitur: et nō priuatiue. ¶ Ꝑ 4°. Subiectū alicuius extremox oppositionis nō pōt esse oppositus illius. Subiectum enim ꝯrariox nulli est ꝯrariū: vt habet̄ in 5° physicox. et 5° de generatione. Et simile est de alijs oppositis. Sz eāle est subiectuz magni et parui. ergo ꝛc̄. Minor probatur. Quia fm phm hic in textu equale est qō non est maius aut minus: aptuz natuz esse magnū ⁊ parnū. ¶ Sed cōtra est phūs in textu ibi. Est itaqz equale qō neqz magnū neqz paruū: aptū natū magnū aut paruū esse. Et opponitur ambobus vt negatio priuatiua. Alia translatio. Et opponitur ambobus fm priuationem.

Respondeo dōm ꝙ equale opponitur magno et paruo: vt negatio priuatiua. Qō sic pz fm phm. Nam equale opponitur vtriqz tam magno q̄z paruo: cum in eis vtamur hoc interrogatiuo vtruz. Sed nō opponit̄ eis relatiue neqz contrarie: vt ꝓbatum est: neqz vt negatio ꝯradictoria: vt ꝓbabit̄. Ergo eis opponitur vt negatio priuatiua. Consequentia pz per locuz a sufficienti diuisione per maximaz topicaz: q: si diuisuz alicui assignatur inesse: necesse est aliqd membrox dividentiū ei inesse. Qō aūt eis nō opponat̄ tanq̄ negatio ꝯradictoria sic ꝓbat̄ fm phm. Nam illa particula nō que includit̄ in hoc ꝙ dicimus equale est quod nō est maius neqz minus nō est negatio simpl̄r. Ergo nō est negatio que dicitur negatio ꝯdictoria. Antecedēs pz. Nam negatio simpl̄r sive absoluta de qualibet dicit̄ eni nō inest sua opposita affirmatio: vt pz ꝙ primū ꝓncipiuz. Negatio aūt simplex et absoluta nō est hic in ꝓpositō. Non enim dicimus omne illud esse equale qō absolute ⁊ simpl̄r nō est maius aut min⁹: sed solū hoc dicimus in illis in quibus aliqd aptū natū est esse maius aut minus. Hec est ratio ipsius equalis: vt dictum est. Nam equale est qō neqz magnū neqz paruū est aptū natū esse magnū aut paruū: sicut et alie priuationes diffinūtur. Dicimus enim ꝙ punctus est cuius pars nō est: sēm tamen ꝙ ly sicut dicit similitudinē aliquā ꝓportionis: ⁊ nō ꝯaꝑtitatis. Relingtur ergo ꝙ nō opponit̄ eis vt negatio ꝯdictoria: sed vt negatio priuatiua. ¶ Sed instrabat discipulus. Nam priuatio est extremū oppositionis priuatiue: sicut cecitas est vnū extremū oppositum priuatiue visui. Sed equale nō est extremū: sed mediū inter magnū ⁊ paruū est ipsuz equale: vt probat hic phūs. Ergo nō opponitur eis priuatiue. ¶ Dicendū ꝙ equale pōt accipi dupliciter. Uno modo in sensu diuiso. videlicet ꝓ eo qō ē equale. Et sic est subiectū ⁊ mediū inter magnū ⁊ paruū: vt etiā voluit argumentū vltimū superi⁹ adductū. Et isto modo ītelligit̄ hic dictū philosophi. Alio modo accipit̄ equale in sensu composito. videlicet fm rōnem eq̄litatis inq̄ntū equale est. Et sic nō mediat inter magnuz ⁊ parnum: nisi forsitan per abnegationē: q: equale vt sic neqz magnū est neqz paruū. Neqz etiaz aptuz natuz est esse alterū illox: si cōsideret̄ inq̄ntū est equale. s. sub rōne eq̄litatis. Uerū etiā si magnū ⁊ paruū ꝓsiderent̄ in rōne extremox oppositionis priuatiue: sic etiā equale nō mediat: sed est alterū extremox priuatiue oppositionis. Qualiter aūt a priuatione ad habitū fit transitus et qualiter nō: pz ex ꝓpractis in ꝓcedenti questione. ar. 2°. Non eniz est incōuenies materialiter loquendo per remotiones alicuius ab eo qō est magnū fieri transitū ad equale et ecōuerso. ¶ Considerandū aūt est hic fm phm ꝙ equale est medium inter magnū ⁊ paruū: vt pz per descriptionē ipsius equalis data. Sicut et qō neqz malum neqz bonum est opponit̄ ambobus: ⁊ est mediū inter bonū ⁊ malum. Cum ergo equale sit illud qō neqz est magnū neqz paruz: sequitur ꝙ est mediū inter ea. Sed hec est differentia inter ea: q: qō neqz magnū est neqz paruū: est nobis noiatuz et dicit̄ equale. Sed id qō neqz bonū est neqz malum: est nobis innoiatuz. Cuius ratio phi est talis: q: qñqz ambe ꝓpositiones duox ꝯrariox cadūt super aliquod vnū determinatum. Et tunc est vnuz trī mediū: et potest de facili nominari sicut equale. Ex eo enim est aliquid neqz maius neqz minus qō habet vnaz ⁊ eandez q̄ntitatē. Sed qñqz illud super qō cadunt due ꝓpationes cōtrariox dicitur multipliciter: et nō est vnum trī susceptiū vtriusqz ꝓpositionis. Et tunc nō habet vnū nomen. Sed vel omnino remanet inoiatum: sicut neqz bonū neqz malum est quod multipliciter contingit. Uel habet diuersa nomina: sicut hoc qō dicimus qō neqz est album neqz nigrū. Hoc. n. nō est aliquid vnum: sed sunt quidam determinati colores in quibus predicta negatio ꝓpriatiua dicit̄. Necesse est enim id qō neqz album est neqz nigrum: esse aut palludum aut croceuz aut aliquid tale. Non tamen pari rōne vt aliqui voluerunt posset assignari mediū inter quecūqz vt dicit hic phūs: q: mediū dicit̄ esse oppositox que sit in vna distantia quasi extrema vnius generis. Sed illoꝝ de quibus illi antiqui sicut calcei et manus nō est talis oppositio sive differētia ꝙ sint in vna distantia: q: sunt i alio genere quox negationes simul accipiunt. Unde non est aliqd vnum qō subijciat̄ hmōi negationib⁹. Et sic inter talia nō est accipere medium presertim medium subiectionis:

pby. Z. 11.

Lec. 20.

etionis: sicut est accipere medium inter bonum ⁊ malum magnum ⁊ paruum: ⁊ sic de similibus.

Ad primum igitur dicendum ꝙ secundum substantiam vocis equale ẽ ter minus positiuus cui opponit inequale. Sed si considere/tur quantum ad rem significatam ipsum equale esse positiuum potest intelligi dupliciter. Uno modo quantuz ad nostrum modum intelligendi seu cognoscẽdi. Et sic eqna le dicit priuationem vt patet ꝑ diffinitionem eius a philosopho hic adductam. Alio° quantũ ad rẽ significataz in se. Et sic non dicit meram priuationẽ: qz aliter non posset poni equalitas in diuinis. Quod est contra Doctores theologos: ⁊ presertim ꝺ Doc. S. in prima parte .q.42.ar. primo in corpore: vbi dicit ꝙ equale dicit per negationẽ maioris ⁊ minoris. In diuinis aũt non possumus ponere maius neqz minus vt ariani volunt ⁊c. ¶ Et si arguatur. In deo non est quantitas. Ergo ibi non est equalitas: cuz vnum in quantitate faciat eqnale: sicut vnum in substantia facit idem: ⁊ vnum in qualitate facit simile vt sup a in. ſ. huius dictũ est. ¶ Dicẽdũ ꝙ in deo Iz nõ sit quãtitas molis: est tñ in eo quantitas virtutis vt ibidẽ declarat Doc. S. in solutione ad primum. ¶ Sed instabat discipulus. Nam priuatiue opposita sunt que habent fieri circa idem subiectum ordine irregressibili ⁊ tpe determinato a natura: vt dicitur in post predicamentis. Ergo vbicũqz reperi tur vnũ priuatiue oppositoz põt reperiri ⁊ reliquũ: sicut vbicunqz põt esse cecitas põt esse visus ⁊ econuerso. Sz sic non est de equali ⁊ magno ⁊ paruo. qz vt concessuz est equale reperitur in deo: nõ autem magnũ ⁊ paruũ. In ipso enim nulla est maioritas vel minoritas: vt Doc. S. deducit in prima parte vbi imediate supra. Ergo equale non opponit priuatiue magno ⁊ paruo. ¶ Dicenduz ꝙ illud dictũ põy in post predicamentis habet intelligi de priuatiue oppositis specialibus: nõ autem transcendenter loquendo. In deo autem est sũma vnitas essentie in quo nulla est essentie pluralitas. Unde ratio laborat in equino eo. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ licet vnum tñ vni opponatur scõm vnam ⁊ eandem rationem: potest tamẽ pluribus opponi ſm diuersas oppositiones: ⁊ ẽt ſm eãdem oppositionem diuersis rationibus: vt supra. q. 6. ar. 2. declaratum est. Magnũ aũt opponitur equali ſm ꝙ equale importat excessum. Paruũ vero opponit equali ſm ꝙ importãt recessum. ¶ Et per hoc patet solutio ad tertiuz. ¶ Considerandum est tñ ſm Doc. S. in prima parte vbi supra ad scõm ꝙ vbi attenditur equalitas ſm quantitatẽ virtualem ibi equalitas includit similitudinem ⁊ aliquid plus qz excludit excessuz. Quecunqz enim cõmunicãt in vna forma: possunt dici similia ẽt si inequaliter illam formam participent: vt patuit superius cũ de modis similitudinis ageretur in hoc lib: o. q. ſ. ar. 2. notabili. 2°. Et in quinto huius. q. 10. ar. ꝑmo. Sicut si aer dicatur similis igni in calore. Sed nõ possunt dici equalia: si vnũ illorum alterum formam illaz perfectiori modo participet. Unde nõ valet hoc argumentum. Simile non opponitur illi quod est simile priuatiue: ergo equale non opponitur priuatiue magno ⁊ paruo. Uerũtamen hic accipit priuatiua opposita largo modo ⁊ non proprie. ¶ Ad quartum patet solutio ex supradictis.

¶ Questio nona. De questiõe mota a philosopho de oppositione vnius ad multa.

Einde cõsiderandum est de oppositione vnius ad multa d postcz consideratum est de oppositione equalis ad magnum ⁊ paruum. ¶ Circa quod queruntur duo. ¶ Primo vtruz vnum ⁊ multa opponãtur. ¶ Secundo si sic: vtrũ opponantur relatiue. ¶ Sequitur in põo ⁊ Doc. S. ibi. Similiter autẽ ⁊ de vno ⁊ de multis. Alia trãslatio. cõmento. 20. Querenda est etiam hec questio. ⁊ est lectio. 8.

Ad primũ sic pceditur. Uidetur ꝙ vnũ ⁊ multa nõ opponantur. Et hoc duabus rationibus põy. Nã multa opponuntur pauco: vt statim patebit. Sed vnum vni tantũ est cõtrarium vt dictum est superius Ergo multa non opponuntur vni. Nisi forte dicatur ꝙ vnũ sit paucũ vel pauca. Quod est impossibile: vt statim probabitur. ¶ Ꝑ. 2°. Ipsa duo sunt multa: qz ſm arismetricum ipsum duplex est multiplex. Sed multa opponuntur paucis. Ergo ipsa duo opponuntur paucis. Si ergo multa opponant vni: sequitur idem quod prius. vz. ꝙ vnũ sit paucum vel pauca. Quod est impossibile. Quod sic probatur. Nam ita se habent vnũ ⁊ paucũ ad pluralitatem siue multitudinẽ: sicut productũ ⁊ breue ad longitudinez. Utraqz enim vtriusqz ꝓprie sunt passiones. Sed omne breue ẽ longitudo quedaz. Ergo oẽ paucũ est pluralitas quedam. Si ergo vnum est paucum quod necesse est dicere: si duo sunt multa: sequit ꝙ vnũ sit quedaz pluralitas. Et ita vnum erit non solum multũ: sed ẽt multa. Nam oẽ multum est etiam multa. ¶ Sed cõtra est põs in presenti capitulo. ſ°. huius secundi tractatus: in quo probat ꝙ vnum ⁊ multa opponuntur: ibi. Similiter autem ⁊ de vno ⁊ de multis. ⁊c.

Respondeo dicendũ ꝙ multa opponuntur paucis ⁊ vni. Quod sic pz. naz illa que habent diuersas rationes inter se opponunt aliq modo oppositiõis. Sed multũ vnum ⁊ paucũ sunt huiusmodi. Ergo ⁊c. ¶ Ꝓ declaratiõe huius est hic primo sciendum ſm põm: vt hic deducit Doc. S. ad longuz ꝙ multa accipiuntur dupliciter. Uno quidez modo vt significant pluralitatem excedentez. Et hoc duplr. Uel simpliciter: vel per respectum ad aliqd. Simplr quidem sicut cum dicimus aliqua esse multa eo ꝙ excedunt pluralitatẽ que solet cõmuniter reperiri in rebus sui generis. vt si dicamus multam esse pluniã: quando vltra cõem cursum pluit. Sed per respectum ad aliquid: vt si dicamus decẽ hoies esse multos in comparatione ad tres. Et isto° multũ opponitur pauco: qz paucum dr pluralitas deficiens a pluralitate excedente. Alio° dicitur multũ absolute. Sic̃ numerus quilibet dicit quedã multitudo. Et sic multuz solum opponitur vni ⁊ non pauco. Nam multa secunduz hanc significationem sunt quasi plurale ei° quod dr vnũ: vt ita dicamus vnũ ⁊ multa ac si diceremus vnum ⁊ vna pluraliter: sicut dicimus albuz ⁊ alba. Et sic vnũ cõparat ad multa sicut mensura ad mensurabile. Nam multa mẽsurantur per vnum. Et ſm hanc significationẽ a multis dicuntur multiplicia. Manifestum est enim ꝙ ſm quemlibet numerũ dicit aliqd multiplex: sicut a binario duplũ ⁊ a trinario triplum ⁊ sic de aliis. Unusquisqz enim numerus est multa hoc modo: qz refertur ad vnum ⁊ etiam qz quilibet est mensurabilis vno. Et hoc modo multa opponuntur vni: ⁊ nõ ſm ꝙ opponũtur pauco. ¶ Considerãdum vlterius est scõo ꝙ duo qz sunt numerus quidã sunt multa ꝛz ꝙ multa opponũtur vni. ¶ Sed ſm ꝙ multa significant pluralitatem excedẽtẽ: duo non sunt multa sed sunt pauca. Nihil enim est paucius duobus. Unũ enim non est paucum vt probatum est quia paucitas est pluralitas habens defectum. Prima vero pluralitas habens defectum. i. que est deficiens a multitudine excedente est dualitas. Sequitur ergo ꝙ ipsa dualitas est prima paucitas. ¶ Et per hoc patet solutio ad argumenta in principio articuli adducta. ¶ Hoc adducit Doc. S. in plib9 locis sue theologie: ⁊ presertim in prima parte. q. 11. ar. ꝑmo ⁊ ar. 2. ad tertium. Et de potentia. q. 9. ar. 7. ad septimũ. Et in prima pte. q. 23. ar. 7. ad tertium. Et quol. 4. q. 12. ar. 1. ad nonum. ¶ Considerandũ vlterius est hic tertio ꝛz põm ꝙ Anaxagoras qui posuit generationes reruz omnium fieri per extractionem intellectus a quodam confuso mixto dicebat ꝙ ante talem extractionem res erant infinite ⁊ pluralitate ⁊ paruitate. Quod quidem recte dicit qz in quantitatibus cõtinuis inuenitur infinitum per diuisionem. Quam quidem infinitatem significabat Anaxago

ras per paruitatem. In quantitatibus autem discretis inuenitur infinitum per additionem: quaz significauit p pluralitatē. Sed tamen cum in hoc recte dixisset: destitit a veritate. Visum enim est ei post modum q̄ vbi posuit paruitatem q̄ debuisset etiam ponere paucitatem. Quod quidem vt dicit hic pb̄us non est recte dictum: quia res non sunt infinite paucitatis. Est autem vt probatum est inuenire primum paucum. s. duo: non autem vnum. Vbi autē est inuenire aliquod primum: non proceditur in infinituz. Si enim ante vnum esset paucum: oporteret in infinitū procedere. Et sic sequeretur q̄ vnuz esset multa q̄ omne paucum est multa: vt declaratum est. Si aūt vnum esset multa: oporteret aliquid esse minus eo: q̄ etiaz esset paucum & illud iterum esset multum. Et sic in infinitum abiretur. Hec omnia Doc. S. in lectione formalr. ¶ Ad argumenta ergo patet solutio ex dictis.

¶ Sequitur in pb̄o & Doc. S. ibi. Opponitur itaq̄z vnū multis. Et cōmentato: cōmento. 21.

B secundum sic proceditur. Vī q̄ vnum non opponatur multo relatiue. Mā superius pbatuz est q̄ vnū opponitur multitudini contrarie: & nō relatiue aut priuatiue. Ergo &c. ¶ p̄. 2°. Relatiue opposita sunt de genere ad aliquid: vt patet in predicamentis. Sed vnum cum sit transcendens non ponitur in aliq̄ genere. Ergo vnum non opponitur alicui relatiue. ¶ p̄. 3°. Si vnum opponeretur relatiue multo: videretur sequi q̄ vnum esset minus multo. Sed id quod est minus multo dicitur esse paucum. Ergo &c. ¶ Sed cōtra c̄ pb̄s in secunda parte huius capituli ibi. Opponitur itaq̄z vnū multis: vt metrum mensurabili. Hoc autez vt que ad aliquid. Diuisum est autem a nobis in alijs &c. Lecti. 15.

Respondeo dicendum q̄ vnum opponitur multis relatiue. Quod sic probatur secundum philosophum. Nam vnum opponitur multis sicut mensura mensurabili. Multitudo enim mēsuratur per vnuz. Sed mensura & mensurabile opponūt relatiue. Ergo &c. Considerandum aūt est hic primo scōz pb̄m q̄ vnum & multa non sunt de numero eorum que dicuntur f̄m se ad aliquid. Nam vt dictum est in libro qnto huius. q. 16. dupliciter dicuntur aliqua eē ad aliquid. Nam quedam sunt que referuntur adinuicem ex equo: sicut dominus & seruus pater & filius magnum & paruuz. Et hec dicuntur esse ad aliquid ex equo & sunt ad aliquid secundum seipsa: quia vtrunq̄z eorum secundum hoc ipsum quod est ad alterum dicitur. Relatio autem que ē inter talia relatiua si sint realia & realiter distincta & referibilia est relatio realis in vtroq̄z extremorum: sicut vt credo satis prolixe declaratum est in libro quinto huius operis capitulo ad aliquid. q. 16. ar. 6. Alia vero sunt & dicuntur ad aliquid non ex equo: sed vnum eorum dicitur ad aliquid: non quia ipsum referatur ad aliquid sed quia aliqd aliud refertur ad ipsum. sicut de scientia & scibili patet. scibile enim dicitur relatiue non quia ipsum referatur ad scientiam: sed quia scientia refertur ad ipsum. Unde est relatio realis in vtroq̄z extremorū. Patet igitur q̄ huiusmodi non sunt relatiua secundum se: quia scibile non secundum hoc ipsum quod est ad alterum dicitur. ¶ Considerandum vlterius est secundo secundum Doc. S. in presenti lectione q̄ multitudo siue pluralitas que opponitur vni quod conuertitur cum ente est quasi genus numeri: quia numerus nihil aliud est quā pluralitas siue multitudo mensurabilis vno. Sicut igitur vnum quod dicitur simpliciter ens indiuisibile conuertitur cum ente: secūduz autem q̄ accipit rationem mensure sic determinatur ad aliquod genus determinatum scilicet ad genus quantitatis in qua p̄prie inuenitur ratio mēsure: ita similiter pluralitas vel multitudo f̄m q̄ significat entia diuisa non determinatur ad aliquod genus. Secunduz autem q̄ significat aliquid mensuratum: determinatur ad genus quantitatis: cuius species est numerus. Ideo dicit hic pb̄us q̄ numerus est multitudo mensurata vno. ¶ Considerandū vlterius est tertio f̄m Doc. S. vbi supra quod pb̄us dicit hic quod pluralitas est quasi genus numeri. Non aūt dicit quod sit simpliciter genus: quia ens non est genus p̄prie loquendo vt supra probauit philosophus. Sed tamen pluralitas est quasi genus: quia habet aliquid de ratione generis: inquantum. vz. ē ad plures pluralitates communis. ¶ Considerandum vlterius est quarto secundum Doc. San. vbi supra q̄ vt elicitur ex predictis vnum quod est principium numeri vt habet rationem mensure & accipiendo numerum qui est species quantitatis mensurato vno: sic opponuntur vnum & multa non vt contraria f̄m q̄ dictum est supra de vno quod conuertitur cum ente & de pluralitate sibi opposita: sed opponuntur relatiue: non quidem indifferenter secundum omnia relatiua: sed sicut aliqua eorum que sunt ad aliquid: quorū. s. vnum dicitur relatiue quia alterum refertur ad ipsum. ¶ Considerandum vlterius & quinto vt hic dicit Doc. S. quia sic opponuntur vnum & multa sicut predicta relatiua de quibus facta est mentio: inquantum tamen vnum est mensura & numerus mensurabilis per vnum. Et quia est talis natura similium rerum: oportet q̄ sit vnum: sed non oportet q̄ vbicunq̄z est vnum: q̄ ibi sit numerus: quia sic est aliquod indiuisibile vt punctus: ibi est vnum & non numerus. In alijs aūt relatiuis in quibus vtrūq̄z secundum se & f̄m id quod ē dicitur ad aliud: neutrum est sine reliquo. Non enim seruo est dominus: neq̄z seruus sine domino. Talia nam q̄z posita se ponunt: & perempta se perimunt: vt patuit in predicamentis. ¶ Sed est hic difficultas circa hoc q̄ hic dicit Doc. S. vz. q̄ vnum comparatur ad multitudinem sicut scientia ad scibile. Maz scientia non mensurat scibile sed potius econuerso: cum scibile sit causa scientie preferendo tim speculatiue: vt dicit Doc. S. in primo perhermenias lectione tertia. Ergo vnum non cōparatur debite ad multitudinem sicut scientia ad scibile. ¶ Dicendum q̄ illa dictio sicut non denotat ibi omnimodam similitudinez vdē ptatis. Alias nulla esset ibi similitudo: cuz similitudo sit rerum differentium eadem qualitas. Sed ibi denotat aliqualem similitudinem proportiōis. vz. q̄ sicut relatio scientie ad scibile est relatio p̄prie dicta in vno extremoz ita etiam relatio mensure ad mensurabile. Sed in hoc est diuersitas. Nam si est scientia: oportet scibile esse in ratione scibilis & non tamen quantum ad esse existentie. Si vero scibile sit: non est necesse quod sit scientia: nisi forsan considerando scibile secundum rationem p̄prianam relatio & mis & scibilitatis. Econuerso vero si vnum sit vt dictum est non est necesse numerum esse: sed bene econuerso. vnde non est ibi omnimoda similitudo vt dictum est. ¶ Ex predictis infert philosophus q̄ multitudo absoluta opponitur pauco: & non-vni cum vnum non sit paucum: vt probatum est in precedenti articulo. 2. cc. 4.

Ad primum igitur dicendum quod vt iam dictum est vnum quod est principium numeri de genere quantitatis: opponitur relatiue. Sed vnum quod conuertitur cum ente: opponit̄ multo contrarie. ¶ Sed contra hoc videtur esse Doc. S. in prima parte questione. 11. articulo primo in corpore. vbi sic ait quod vnum quod conuertitur cum ente opponitur multitudini per modum priuationis: sicut indiuisum diuiso. Ergo vt sic non opponitur ei contrarie: licet superius concessum sit secundum philosophum in isto eodem libro q̄ contrarie ei opponatur & non vt negatio priuatiua ¶ Dicendum quod non sine causa dicit ibi Doc. S. in passu allegato quod vnum quod conuertitur cuz ente opponitur multitudini per modum priuationis. Non enim dicit q̄ opponatur ei priuatiue: sed q̄ opponitur ei p modum priuationis. Unde ex dictis supra in isto libro satis colligitur q̄ priuatio potest accipi dupliciter. Uno modo p̄prie. vz. f̄m q̄ dicit negationem alicuius forme in subiecto

subiecto apto nato: nullam formam siue naturam in sua significatione includens. Et isto modo vnum etiam transcēdenter loquendo opponitur priuatiue multitudini: cū vt Doc. S. sepius dicit vnum quantū ad suā rōnem totalez ⁊ completam non significet solam indiuisionez: sed ens indiuisum: licet quantum ad rationem proprijz qua distinguitur ab alijs transcendentibus importet indiuisionez tā tū: vt ipsemet dicit in prima parte. q. 6. ar. 3. ad primū vbi sic ait. Vnum non importat rōnem perfectionis: sed indiuisionis tantū que vnicuiqz rei competit sm suam essen/tiam. Hec ille formaliter. Et hoc etiā superius adductuz est in isto libro. q. 5. ar. 2°. Alio modo accipitur priuatio largo modo. vz. p omni negatione que aliquid negat in subiecto apto nato: siue ponat aliquid in eo siue nō. Et isto modo vnum transcendenter acceptum opponitur multo priuatiue: non obstante q ei opponatur cōtrarie modo tū superius expōsito. q. 5. ar. 2mo. ¶ Ad secūdū pz solutio in vltimo ⁊ penultimo notabili. ¶ Qualiter autem nulla priuatio quocūqz modo accipiatur tollat totaliter esse cuz liter hoc habeat veritatem in terminis communibus siue transcendentibus: patet per Doc. S. in prima parte. q. 11. ar. 2. in solutione ad primum: secūdum q etiam adductuz est formaliter superius presertim in quarto libro huius operis. q. 3. ar. 8. ¶ Ad tertium dicendum q licet vnum sit minus q̄ duo: non tamen vt dicit hic pbus sequit quod vnum sit pancum lz de ratione pauci sit q sit minus: quia ois paucitas pluralitas quedam est.

¶ Questio decima. De medijs contrariorum quantum ad eorum compositionem.

v **Vlterius** considerandum restat de medijs contrariorum ⁊ presertim de eorum cōpositione post quā visum est de ipsis contrarijs. ¶ Circa quod queruntur duo. ¶ Primo vtrum media sint eiusdē generis cum extremis que quidem media reperiuntur inter contrarie opposita. ¶ Secundo vtrum media contrariorum componantur ex extremis. vz. ex contrarijs.

¶ Sequitur in pbo Doc. S. ibi. Quoniam vero contrariorum ⁊c. Et in commentatore commentum. 22m. Alia translatio. Contraria vero pñt esse mediata. Et est lec. 9a.

a **B primū** sic pceditur. Videtur q media non sint eiusdez generis cum extremis. Nam equale mediat iter magnum ⁊ paruum vt supra concessum ē. Sz constat q equale cum sit relatiuum nō sit eiusdem generis cum magno ⁊ parno que non sunt de genere relationis vt probatur in predicamentis capitulo quantitas. Ergo ⁊c. ¶ D. 2°. Lapis non est videns neqz cecus. Ergo lapis mediat inter visum ⁊ cecitatez. Et tamen lapis non ē eiusdem generis cum illis extremis vt de se patet. Ergo ⁊c. ¶ D. 3°. Inter magnum ⁊ parvum mediat equale: vt etiam nūc assumptū est. Sed magnū ⁊ paruū nō sunt cōtraria: cū in genere quantitatis non sit cōtrarietas: vt pbs deducit in predicamentis. Ergo media non solum sunt inter contraria. ¶ Sed contra est pbs in hoc capitulo sexto huius secundi tractatus. ibi. Quoniam vero contingit aliquod medium esse omnia nāqz media in eodem sunt ī genere quorum sunt media. Media enim hec dicimus ⁊c.

Respondeo dicendum primo q media sūt eiusdem generis cuz extremis quod sic pz secundum pbum: quia per descriptionē mediorum media sunt in qūe prius venit illud quod mutatur de vno extremorum quam in alterum extremum. ergo media sunt eiusdem generis cum extremis. Antecedens probat philosophus per duo exempla. Quorum primum est in sonis. Secundum musicos enim quidam sunt soni graues ⁊ quidam acuti: ⁊ quidam medii. Secundam dispositionem sonorum disponunt corde a musicis in eorum instrumentis musicalibus. Nam ille corde que reddunt graues sonos vocantur ypate: quasi principales. Ille vero que reddūt sonos acutos: dicuntur nite. Si igitur musicus a grauib⁹ paulatim ad acutos accedere velit: necesse est q prius veniat ad sonos medios. ¶ Secundum vero exemplum ponit in coloribus. Si enim aliqd mutatur ab albo in nigrum: oportet quod primo veniat ad medios colores: quam ad extremos. Et simile est in aliis mediis. ¶ Consequentia vero probatur secundum philosophum: quia de medijs fit transmutatio ad extremum: ⁊ econuerso. Sed de his que sunt in diuersis generibus non fit transmutatio inuicem per se: nisi forsan per accidens: sicut patet de colore ⁊ figura. Non enim mutatur aliquid de colore in figuram: sed de figura in figuram. vñ necesse est quod medium ⁊ extrema sint in eodem genere presertim genere physico. ¶ Dicendum secundo q talia media sunt proprie inter contraria. Quod sic probatur secundum philosophum. Nam media proprie non sunt nisi oppositorum. Sed media non sunt proprie inter alia quam inter contraria. Ergo ⁊c. Maior sic deducitur. nā solum ex oppositis fiunt mutationes vt patet primo physicorum. Ex nigro enim fit aliquid albū. Sed media sunt ex quibus ⁊ per que est mutua transmutatio: vt per descriptionem mediorum iam datam patet. Impossibile ē ergo quod media sint nisi oppositorum. Aliter sequeret q esset mutatio ⁊ non ex oppositis. Minor vero sic deducitur. Nam inter opposita contradictorie nullo modo potest esse medium tale. Contradictio enim est cuius altera pars ex necessitate adest cuicunqz subiecto an sit ens aut non ens. De quolibet enim ente vel non ente necesse ē dicere q sedet vel non sedet. Et sic patet quod contradictio nullum habet medium. Relatiue vero opposita que non ex equo referuntur vt scientia ⁊ scibile non habent medij quia media ista ⁊ extrema non sunt in eodem genere referibilitatis: cum vnum secundum se referatur vt scientia: non autem aliud vt scibile secundum quod declaratuz est circa illa relatiue opposita que non ex equo referuntur in precedenti articulo ⁊ in quinto huius questione. 16. articulo sexto. ¶ Illa vero relatiue opposita que ex eqao referuntur ⁊ similiter priuatiue opposita se habent vt contraria. Inter que si cadit aliquod medium: hoc est vt quodammodo participant rationem contrariorum. Relinquitur ergo quod medium presertim transmutationis solum reperitur inter contrarie opposita. Et hoc loquendo de mutatione siue motu physico. vz. successiuo ⁊ de medio per participationem.

Lectio. 11.

Ad primum igitur dicendum quod magnum ⁊ paruum possunt dupliciter considerari. Uno modo materialiter aut fundamentaliter. Alio modo formaliter secundum formam relationis: inquantum habent rationez equalitatis ⁊ inequalitatis. Primo modo non sunt eiusdem generis cuz equali: sed bene. Secundo modo. ¶ Ad secundum patet solutio ex dictis: quia hic potissime fit mentio de medio extremorum in quod prius peruenit id quod transmutatur q̄s in extremum vt dictum est. ¶ Ad tertium dicendum q lz magnum ⁊ parvum non sint vere contraria logyce loquendo: sunt tamen contraria contrarietate physica: que videlicet sufficiens est ad motum. Augmentatio enim que terminatur ad magnum ⁊ diminutio que terminatur ad parvum: sunt motus physici. Omnis autem motus physicus est de contrario in contrarium. Generatio vero ⁊ corruptio non sunt motus physici: sed sunt mutationes instantanee vt infra patebit: ⁊ vt latius in physicis disputatum est.

¶ Sequitur in philosopho ⁊ Doctore Sancto. ibi. Si vero sunt in eodem genere ⁊ cetera. Et in commentatore cōmentum. 23m.

a **B secundum** sic proceditur. videtur q media nō sint composita ex extremis. Nam ex duob⁹ entibus in actu non potest fieri vnum tertium p

regulam phyloſophyeam. Sed one ſpecies extremie vt puta album ⁊ nigruz ſunt entia in actu. Ergo ex eis non poteſt fieri tertia ſpecies media. ℂ Ꝑ 2°. Forma eſt compoſitioni cōtingens ſimplici ⁊ inuariabili eſſentia ꝓſtēs ſm actorem ſex principiorum. Ergo forma media nō poteſt eſſe ex extremis compoſita. ℂ Ꝑ 3°. Tepiditas mediuz quoddam eſt inter caliduz ⁊ frigiduz. Et tamen nō componit ex calido ⁊ frigido. Aqua. n. tepida nō eſt calida neqz frigida: vt cōmuniter ꝓcedit. Ergo idem quod prius. ℂ Ꝑ 4°. Si mediuz eſſet compoſitū ex extremis ſequeret ꝙ eſſet forma ab eis diſtincta. Et ſic moms qui eſſet de nigro in album p rubeuz nō eſſet vnus mot⁹ numero aut ſpecie: cū ad diuerſas formas numero ⁊ ſpecie diſtinctas terminareť. Quod eſt falſum. Dū enim aqua calefit: primo exiſtens frigida poſtea fit tepida ⁊ poſtea calida: dicit calefactio vna in ſpecie ⁊ etiā in numero ſm phyloſephos. Ergo ⁊c̄. ℂ Ꝑ 5°. Partes componentes actu ſunt in cōpoſito: quia cōpoſituz actu exiſtens nō componit ex partibus imaginarijs aut ex partibus in potentia exiſtētibus. Si ergo medius color cōponeret ex extremis: ſequeret ꝙ due forme eſſentiales ſpecie diſtincte eiuſdez generis eſſent actu in eodez. Et ſic oppoſita ſimul actu eſſent in eodē. Hoc autez eſt incōueniens. Igitur ⁊c̄. ℂ Ꝑ 6°. Omne cōpoſitum vel eſt quantitas cōtinua vel habens quantitatez ꝓtinuam: vt patet primo de generatiōe. Sed forme medie nō ſunt huiuſmodi: quia quantitati nihil eſt cōtrariū: vt dicit in predicamētis. Ergo forme medie cōtrariorum nō ſunt cōpoſite. ℂ Ꝑ 7°. Extrema cōtrarietatis reſpectu mediorum nō ſe habēt ſicut genus ⁊ differētia: cū ſint ſpecies. Ergo media ex eis nō componūtur tali cōpoſitione que eſt ex genere ⁊ differentia. Neqz etiaz ſe habent ſicut mā ⁊ forma: quia forma accidentalis nō habet materiā ex qua: iz habeat materiā in qua. Ergo etiā tali cōpoſitione ex eis nō componūtur. Neqz etiā ſe habent ſicut natura ⁊ ſuppoſitū: cuz nō ſint de genere ſubſtātie. Neqz vt eſſe ⁊ eſſentia. Neqz ſicut ſubiectū ⁊ accidens. Neqz vt fundamentū ⁊ relatio. Neqz vt potentia ⁊ actus: cum ſint forme actuales ⁊ ſpecifice. Et ſic de alijs componentibus. Ergo media nullo modo cōponunť ex extremis: preſertim actualiter. ℂ Ꝑ 8°. Omne cōpoſitum ex contrarijs eſt corruptibile etiaz per ſe ſicut id quod corrūpit. Immo neceſſe eſt quodlibet tale eſſe corruptibile. Sed mediū cōtrarioꝝ cū ſit forma accidētalis nō ē illo mō corruptibilis. ſ. per ſe: vt patuit in. 7°. huius: preſertim cum in ſe nō includat materiā ex qua ꝓnatiom admixtā: que eſt mater corruptiōis: vt ibidē declaratū eſt. Ergo ⁊c̄. ℂ Ꝑ 9°. Unūquodqz reſoluit in ea ex quibus cōpoſit: vt patet primo phyſicoꝝ ⁊ primo de generatione. Sed forme medie nō reſoluūť in ipſa extrema ſaltez in ipſa remanentia facta reſolutione. Ergo ex eis nō componūtur. ℂ Ꝑ 10°. Si ſpēs medie componerent ex extremis pari rōne differentie medie componerent ex differentijs extremis: vt etiam ꝓcedit hic phyloſophus. Sed hoc eſt impoſſibile: qz aliter ipſius differentie eſſet differētia: ⁊ differentia eſſet cōpoſita ex genere ⁊ differentia: ⁊ ſic differētia eſſet ſpēs ⁊ nō differentia. Que omnia ſunt incōueniētia. Relinquit ergo ꝙ ſpecies medie nō cōponunť ex extremis. ℂ Sz cōtra eſt phyloſophus in preſenti capitulo. 6°. huius ſecundi tractatus: ibi. Si vero ſint in eodē genere ⁊c̄. Alia trāſlatio vbi incipit cōmentū. 23ᵐ. Si igit media ſunt in eodem genere ſicut declaratū eſt ⁊ cōtraria habent media: neceſſe eſt vt media ſint cōpoſita ex iſtis ꝓtarijs: quoniā aut habebūt aliquod idē genus: aut nō habebūt ⁊c̄. ℂ Ꝑ 2°. Ad idem eſt phyloſophus in libro de ſenſu ⁊ ſenſato in tractatu de coloribus. Et ſimiliter ad idem eſt in⁹ prio phyſicoruz ⁊ primo de generatiōe vbi expreſſe vult media componi ex extremis. ℂ Ꝑ 3°. Ad idez arguit ratione. Haz id qō participat aliqua ſm magis ⁊ minus: eſt compoſitū ex illis. Sed media ꝓtariorum ſunt huiuſmodi: vt patet de colore griſeo ⁊ celeſti. Ergo tales medij colores componūtur ex extremis. ℂ Ꝑ 4°. Si nō: ſequitur ꝙ poſſit eſſe motus ad tepidū tanqz ad formā tertiā: ⁊ nō erit motus ad calidum aut frigidum. Quod eſt inconueniens. Ergo ⁊c̄. ℂ Ꝑ 5°. Si non: ſequeret ꝙ media eſſent eque perfecta ſicut extrema: qz eque ſimplicia ſunt. Sed hoc etiam a phyloſophis inconueniens reputatur. Ergo ⁊c̄. ℂ Ꝑ 6°. Que ſunt ſimplicia in aliquo genere: ſunt primo componētia alioꝝ in illo genere. Ergo extrema cōtrariorum ſunt ſimplicia in ſuo genere. Ergo ſunt per ſe componentia alioꝝ eiuſdē generis. Sed media vt ꝓbatum eſt in precedēti articulo ſunt eiuſdez generis cum ſuis extremis. Ergo ex eis componūtur. Quod autem extrema cōtrariorum ſint ſimplicia: patet. Nam talia extrema nō ſunt compoſita ex ſe inuicem: cū vnū cōpoſitoruz nō componat ex reliquo. Neqz etiam ſunt cōpoſita ex medijs: quia ſic nō maxime diſtarēt ſub ſuo genere. Quod eſt contra determinata ſuperius. Ergo ⁊c̄. ℂ Ꝑ 7°. Aut omnia media ſunt compoſita ex extremis: aut nullum: quia qua ratione nō vnum: nec aliud. Sz aliquod eſt medium qō eſt compoſituz ex extremis. Igit ⁊ omnia. Probatio medie. Nam aliquis eſt medius color qui plus habet de vno extremo qz de alio: vt de ſepatet. Igitur talis color extrema participat: ⁊ per ſequēs ex eis componitur. ℂ Ꝑ 8°. Priora in vnoquoqz genere ſunt componentia poſterioruz: cum ipſa poſteriora reſoluantur in ipſa priora. Sed extrema contrariorum ſunt priora in ſuo genere. Ergo idem quod prius. ℂ Ꝑ 9°. Aliqua ſunt contraria mediata que a contrarijs imediatis diſtinguūtur: quia participant aliquid de vtroqz extremorum. Unde dicuntur eſſe oppoſita inter que cadit medium per participationem. Media ergo talium contrariorum participant extrema in eorum entitate. Ergo ex eis componuntur. ℂ Ꝑ 10°. Non eſt querenda cauſa quare ex potentia ⁊ actu fit vnum: vt dicitur in nono huius ⁊ in ſecundo de anima. Sed vnum extremorum ſe habet in potentia reſpectu alterius in ordine ad medium: ſicut nigrum ſe habet in potentia ad album. Ergo ex nigro ⁊ albo poteſt fieri aliquod tertium: videlicet ſcum. Et ſic medium componitur ex extremis: vt etiam vult cōmentator hic cōmento. 23. ⁊ vt etiam volunt ꝓpoſitores phyloſophi.

Reſpōdeo dicendum ꝙ phyloſophus ifert ex dictis ꝙ ſi media ſint eiuſdez generis cum extremis vt dictum eſt: ⁊ ſi media ſolum ſunt inter contrarie oppoſita vt etiam oſtenſum eſt: neceſſe eſt media ex huiuſmodi extremis eſſe compoſita. ℂ Conſiderandum igitur eſt primo ꝓo declaratione huius ſecundum phyloſophum in textu: ꝙ contrarie ſpecies habent priora contraria ex quibus conſtituuntur. Nam oportet ꝙ contrariorum ſit aliquod idem genus aut nullum. Si ergo nullum eſſet idem genus contrariorum: tunc contraria nō haberent medium: quia medium vt ſupra declaratum eſt non eſt niſi eorum que ſunt vnius generis. Sed ſi contrariorum quorum poni ſit aliquod medium ſit aliquod idem genus prius ipſis contrarijs: neceſſe eſt ꝙ ſint differentie contrarie priores ſpecibus contrarijs: que faciant ⁊ conſtituant ſpecies contrarias ex ipſo genere vno. Species enim ex genere ⁊ differentijs conſtituuntur. Sicut ſi album ⁊ nigrum ſint contrarie ſpecies: ⁊ habeant vnum genus qō eſt color: neceſſe eſt ꝙ habeant aliquas differentias conſtitutiuas: ita ꝙ album ſit color diſgregatiuus viſus. Et ſic iſte differentie congregatiuum ⁊ diſgregatiuum viſus ſunt priores albo ⁊ nigro. Unde cum vtrobiqz ſit contrarietas manifeſtum eſt ꝙ contraria ſunt ſe inuicem priora. Contrarie enim differentie ſunt priores contrarijs ſpecibus. Et ſunt etiam magis contraria: quia ſunt cauſa contrarietatis in ipſis ſpeciebus. ℂ Conſiderandum tamen eſt hic ſecundo vt dicit hic Doc. San. ꝙ congregatiuum ⁊ diſgregatiuum viſus non ſunt vere differentie conſtitutiue nigri ⁊ albi: ſed magis effectus eorum. Denotantur enim loco differentiarum nobis incognitarum ſigna earum ſicut interdum

Lec. I.

Lec. 14.

phyſicoꝝ. Lec. 13.

Lec. 12

1°. Lib.

sicut interdum per accidentia designatur differentie ⁊ forme substantiales disgregatio enim visus prouenit ex conuenientia lucis: cuius plenitudo albedinem constituit. Sz congregatio visus contingit ex causa contraria. ¶Consideranduz vlterius est tertio secundum phylosophum: qđ non solum species contrarie que hic vocantur species extreme sicut album ⁊ nigrum sed etiam species medie habent priora contraria ex quibus constituuntur. Nam cuz media sint species eiusdez generis ⁊ omnes species ex genere ⁊ differentijs constituantur: necesse est etiam ꝙ medie species ex genere ⁊ differentijs constituantur. Sicut quicunqz colores sunt medij inter album ⁊ nigrum oportet eos constitui ⁊ diffiniri ex genere quod est color: ⁊ ex quibusdam differentijs. Sed tales differentie ex quibus constituuntur medij colores non possunt esse prima contraria ideſt differentie ille contrarie que constituebant contrarias siue extremas species scilicet album ⁊ nigrum. Alter oporteret quod quilibet color medius esset albus aut niger: ⁊ sic medius color non esset medius sed extrem⁹. Color enim disgregatiuus est color albus. Color vero congregatiuus est color niger vt dictum est. Oportet ergo ꝙ differentie constitutiue mediorum sint alie a differentijs illis contrarijs que sunt constitutiue speciem contraria rum primarum siue extremarum. Et quia sicut se habent species ad species ita ⁊ differentie ad differentias per regulam topicam: ideo oportet ꝙ sicut medij colores sunt species medie inter species primas contrarias ita ⁊ differentie constitutiue earum sint medie inter differentias contrarias: que dicuntur prima contraria in proposito. Hec omnia Doc. S. formaliter. ¶Sic ergo patet ꝙ species medie habent differentias medias ex quibus cum proprio genere constituuntur. ¶Consideranduz vlterius est quarto secundum phylosophum quod media componuntur ex extremis siue sint species siue differentie. Quod probatur tribus rationibus phylosophi elicitine secundum viam commentatoris. ¶Quarū prima ratio taliter potest extrahi ex dictis phylosophi ⁊ commentatoris. Nam contraria extrema sunt aggregata ex genere ⁊ differentijs primis ⁊ extremis: que quidem differentie sunt ante differentias constituentes contraria media: ita quod tam contraria extrema quam media componuntur ex genere ⁊ aliquibus differentijs. Sed differentie constituentes extrema contraria sunt magis contraria quam differentie constituentes contraria media: vt patuit per primum notabile. Ergo differentie constituentes cōtraria media sunt aliquo modo contrarie. Patet consequentia arguendo a cōparatiuo ad suum positiuum. Sed differentie constituentes contraria media non sunt penitus eedem cum differentijs primis constituentibus contraria extrema: nec penitus diuerse ab illis. Ergo differentie constituentes media contraria ex illis primis differentiis sunt composite: sicut ⁊ contraria media quorum sunt differentie composita sūt ex contrarijs extremis: quorum sunt prime ille differētie. Et ita videtur ꝙ contraria media sint composita ex contrariis extremis quorum illa sunt media: que fuit conclusio responsalis ad quesitum in principio articuli. ¶Secunda ratio est sextum argumentum post in contrarium adductum. ¶Tertia ratio est septimum argumentum ibidem post in contrarium adductum. ¶Consideranduz vlterius est quinto secundum phylosophum quod omnia contraria media composita ex extremis contrarijs speciebus plus habent de vno extremo ⁊ minus de reliquo. impossibile est enim ꝙ equaliter participent de vtroqz extremo. Cum ergo omne tale sit medium inter extrema sequitur ꝙ media sint composita ex extremis contrarijs: ⁊ quod omne compositum ex contrarijs sit medium inter contraria. Et vniuersaliter dicit textus omnia media ⁊ omnia que sunt sub medijs ⁊ vniuersaliter omnia contraria nisi prima sunt composita ex contrarijs primis. ¶Cōsideranduz vlterius est sexto ibidem secundum commentatorem commento. 23. circa finem quod impossibile est quod in eodem composito sint due partes equales componentes ipsum. Sed altera debet esse dominans cui attribuitur forma: ⁊ altera cui forma dominatur. s. materia. Et propter hoc vt dicit impossibile est inuenire complexionem mediam in extremis contrarijs. Quod tamen dicit Galienus esse possibile. Et ꝙ hoc sit impossibile probat per hoc ꝙ si talis complexio posset inueniri: complexionatum tali complexione esset incorruptibile: cum nullum miscibilium in ipso dominaretur super alterum. hoc autem est falsum: quia quodlibet mixtum cum sit ex contrarijs compositum est corruptibile. ¶Idem confirmatur. Si enim inueniretur complexio media ita. vz. ꝙ medium equaliter participaret extrema essent talia equaliter secundum suas virtutes in medio. Et secundum hoc neutrum esset materiale respectu alterius: sed vtrumqz esset in actu. Et sic impossibile esset ex eis fieri aliquid i actu. Sic igitur non est possibile: vt miscibilia equaliter sint in mixto: vt extrema in medio: imo in eo plus erit de vno ⁊ minus de altero. Et hoc non simpliciter dicit hic commentator: sed aliquo ideſt in potentia ⁊ non actu. Partes enim compositi vt ipse dicit sunt in composito in potētia ⁊ non in actu. Et ideo compositum est vnum in actu per formam ⁊ per partem dominantem. Aliter non esset vnum in actu. Hec commentator. ¶Ex quibus omnib⁹ patet ꝙ species medie ⁊ differentie medie sunt compositе ex extremis. Et hoc accipiendo differentias medias cōstituentes species medias non formaliter prout differentie distinguuntur predicabiliter contra species: sed secundum quod ydemptificantur cum speciebus constitutis. ¶Consideranduz vlterius est septimo secundum Antonium Andree ⁊ Dominum Antonium archyepiscopum ꝙ in proposito triplex solet assignari distinctio compositionis: ⁊ per oppositum triplex distinctio simplicitatis. quarum prima est. Nam compositionum quedam est essentialis realis ⁊ totalis. Sicut homo componitur ex anima ⁊ corpore. Quedam vero est partialis. Sicut homo cōponitur ex carnibus ⁊ ossibus: que non componunt hominem nisi secundum partem eius. vz. secunduz corp⁹. ¶Secunda distinctio que est sub distinctio primi membri predicte diuisionis est talis. Nam compositio totalis est duplex. Quedam est essentialis totalis ex partibus realiter ⁊ essentialiter distinctis: sicut est compositio substantie ex materia ⁊ forma. Alia est compositio essentialis totalis tantuz ex partibus formalibus formaliter distinctis sicut est compositio ex genere ⁊ differentia. ¶Tertia distinctio est quod duplex est compositio partialis. Quedā homogenea: sicut compositio carnis ex partib⁹ suis. Alia est etherogenea. Et hoc vel ex partibus distinctis forma ⁊ situ: sicut est compositio manus hominis ex ossibus ⁊ neruis. Uel ex partibus distinctis forma ⁊ non situ: sicut sunt elementa in mixto secundum opinionem eorum qui ponunt ea manere in mixto formaliter ⁊ actualiter que tamen non distinguuntur situ. ¶Et similiter dicendum est de simplicitate: quia vt dicitur in primo topicorum: tot modis dicitur vnum oppositorum sicut ⁊ reliquum. ¶Consideranduz vlterius est octauo vt etiam patuit in septima obiectione ante in contrarium adducta quod secūdum dominum Antonium archyepiscopum in quolibet accidente etiam multiplex est compositio. Nam in eo est compositio generalis que dicitur compositio ex potentia ⁊ actu: licet ipsum non sit subsistens: quia tamen dependet a creatore: in eo est aliqua potentialitas. Aliter esset actus simpliciter purus: qui soli deo attribuitur. Alia est in eo compositio generis ⁊ differentie. ¶Tertia est in eo compositio graduum secundum ipsum. ¶Quarta est compositio partium quantitatiuarum: sicuti in quantitate ⁊ in accidentibus extensis. ¶Quinta potest dici in eis cōpositio: quia sunt componibilia cum altero: quod repugnat vere simplicitati. ¶Nec obstat si dicat actor sex pñ

eipiorum ꝙ simplex additum simplici non facit ipsuꝫ ma
ius. Et sic quantitas ⁊ forme extense non erunt in simpli
ci essentia: quia ly pars continua addatur quantitati conti
nue vel alicui forme extense in quantitate secundum quar
tam compositionem in accidente assignatam: non ꝓpter
hoc debet fieri maior ipsa forma: sed maius subiectum
sub illa forma. Hec ille. ¶Considerandum vlterius est
nono quod media non componuntur compositione essen
tiali totali: quia non componuntur ex materia et forma.
Non etiam componuntur ex extremis actualiter in eis
existentibus: quia aliter duo contraria simul essent in eo
dem secundum idem in actu. Non ergo media compo
nuntur ex extremis formaliter et actualiter sed virtuali
ter tantum: vt dicit dominus Antonius archyepiscopus
in tertia sua conclusione. Sicut verbi gratia ex eisdez cau
sis ex quibus producuntur colores extremi producun
tur et medij colores secundum esse remissum. verbi gra
tia ex opacitate et dyaphanitate producitur albedo ⁊ ni
gredo: vt patet per philosophum in libro de sensu ⁊ sen
sato: sic etiam ex eisdem in tali ⁊ tanto gradu dispositis fi
unt colores medij. Hec ille. ¶Et licet medij colores
componantur ex genere et differẽtia compositione essen
tiali etiam actuali tanq̃ ex partibus secundum rationem
distinctis: non tamen componuntur actualiter ex extre
mis: sed virtualiter tantum. Ac si diceremus ꝙ celum
ingreditur compositionem istorum inferiorum: non qui
dem formaliter: sed virtualiter et effective: licet non sit
omnimoda similitudo. ¶Considerandum vlterius est
decimo quod media componi ex extremis potest intel
ligi dupliciter. Uno modo ita quod vnum medium com
ponatur ex vno extremo et alterum ex altero: vt rubedo
ex nigro tanquã ex genere circumlocutiue loquendo et
ex sua propria differentia. Similiter celestis color ex al
bo tanquã ex genere ⁊ ex sua propria differentia. Et hoc
sicut dixi circumlocutiue loquendo. Impossibile est enim
quod sint plures species contente immediate sub pro
prio genere quã due: que constituuntur per duas diffe
rentias formaliter oppositas. Medij ergo colores non
possunt esse immediate species coloris: sed oportet quod
habeant aliquod aliud genus immediatum nobis inno
minatum. Et isto modo sententia est clara. Alio modo
potest intelligi ita. videlicet quod vnus medius color cõ
ponatur ex duobus coloribus extremis: et similiter de
alijs medijs. Et isto modo loquendo de compositione
virtuali sic concedendum est quod media componuntur
ex extremis: vt volunt argumenta post incontrarium ad
ducta: non autem loquendo de compositione actuali et
essentiali secundum quod declaratum est: vt volunt ar
gumenta ante incontrarium adducta. ¶Ad argumenta
ergo omnia quantum ad vtranq; partem patet solutio
ex dictis. ¶Verumtamen dicit hic dominus Antonius
Archyepiscopus quod ipse non vidit adhuc hominem
bene respondentem ad argumentum tertium et quartuꝫ
quia dum aqua calefit. primo est tepida: et postea calida
et per consequens talis calefactio non est vnus motus in
numero: cum tepiditas non sit eadem numero aut spe
cie cum caliditate. ¶Et adducit franciscum de mayro
nis in primo sententiarum: qui ad hoc respondens dicit
ꝙ tepiditas non est forma specie distincta a caliditate.
Unde talis calefactio est vnus motus. Que quidem re
sponsio siue solutio sibi non satisfacit: quia vt ipse dicit p̃
fatus franciscus negat medium forme inter contraria:
contra philosophum in predicamentis. ¶Sed secun
dum communem viam in aqua tepida est totus color to
talitate essentie: non tamen secundum esse perfectum: et
secundum omnem modum essendi: vt etiam supra de
claratum est in quinto huius questione nona articulo se
ptimo. Unde tepiditas et caliditas non sunt due forme
realiter et specifice distincte. Quod autem talis aqua nõ
denominatur calida sed tepida: hoc non est quia ibi non
sit realiter caliditas: sed solum quia color non habet in ta
li subiecto esse perfectuꝫ: quod tamen requiritur ad hoc
quod aliqua forma accidentalis perfecte possit denomi
nare suum subiectum tale. Quod quidem etiam non suf
ficit: sed oportet etiam quod habeat nomen impositum:
secundum quod est in tali subiecto: vt patuit in predica
mentis capitulo quale. ¶Hec est concedendum: vt ali
qui concedunt quod in aqua tepida est frigiditas codez
modo sicut caliditas. videlicet secundum esse remissum
et formaliter. Et hoc ideo dicunt quia cessante actione ca
lefacientis aqua reuertitur immediate ad frigiditatem.
Sed hoc non est ideo quia ibi sit formaliter frigiditas:
sed propter naturalem habilitatem ipsius aque ad frigi
ditatem. Que quidem habilitas nunquaꝫ potest ab aqua
separari: ea remanente inesse: quia sequitur naturam ip
sius: vt patet per Doctorem Sanctum in prima parte
questiõe quadragesimaoctaua articulo quarto vbi sic ait.
Quoddam vero est bonum quod diminuitur quidem
per malum: sed non totaliter tollitur. Et hoc bonum est
habilitas subiecti ad actum. Diminutio autem huius bo
ni non est accipienda per subtractionem. sicut est dimi
nutio in quantitatibus: sed per remissionem sicut est dimi
nutio in qualitatibus et formis. Remissio autem huius
modi habilitatis est accipienda econtrario intensioni ipsi
us. Intenditur enim huiusmodi habilitas per dispositio
nes quibus materia preparatur ad actum: que quanto
magis multiplicantur in subiecto tanto habilius est ad
recipiendum perfectionem et formam. Et econtrario re
mittitur per dispositiones contrarias: que quanto magis
multiplicate sunt in materia et magis intense: tanto ma
gis remittitur potentia ad actum. Si igitur contrarie dis
positiones in infinituꝫ multiplicari et intendi non possunt
sed vsqꝫ ad certum terminum: neqꝫ habilitas predicta
in infinitum diminutio: vel remittitur: sicut patet in qua
litatibus actiuis et passiuis elementorum. frigiditas. n.
et humiditas per que diminuitur siue remittitur habili
tas materie ad formam ignis non possunt multiplicari
in infinitum ꝛc̃. Hec ille. Et multa pulchra dicit ibidez
vbi clare loquitur de intensione et remissione huiusmodi
habilitatis. ¶Neqꝫ etiam est simile de medijs colori
bus sicut est de tepiditate: quia medius color habet esse
perfectum in subiecto: non autem tepiditas. Unde sicut
non valet iste est rubeus ex verecũdia: ergo est rubeus:
ita non valet: ista aqua est tepida: ergo est calida. Valet
tamen consequentia iste est coloratus colore medio: er
go est coloratus. Vel iste est coloratus paledine: ergo est
palidus: vt in predicamentis disputatum est.

¶Questio vndecima. Qualiter differentia que facit dif
ferre secundum speciem pertineat ad contrarietatem.

Consequenter considerã
c terius qualiter differentia que duꝫ est vt
ferre secundum speciem: pertineat ad cõ
trarietatem: postquam visum est quod
contrarietas est differentia quedam.
Quedam enim differentia est secundum speciem: vt di
ctum est. ¶Circa quod querũtur duo. ¶Primo vtrũ
differentia que facit differre specie sit per se differentia
ipsius generis: quasi ipsam naturam generis in diuersas
species per se dividens. ¶Secundo vtrum talis diffe
rentia genus sic diuersificans sit contrarietas.
¶Sequitur in pho et Doc. S. ibi. Diuersum specie.
Et in Cõmẽtatore cõmentum. 24m. Alia translatio. De
claratum est igitur. ꝛc̃. et est lec. 10a.

Ad primum sic proceditur. Uide
a tur ꝙ differentia que
facit differre specie non sit per se differentia
ipsius generis: quasi ipsam naturam generis
in diuersas

in diuersas species diuersificans. Nam illud quod per se conuenit alicui: aut est de diffinitione eius: vel econtra: vel est hoc aliquid: vel est per se causa: vt patet per quattuor modos perseytatis in quinto huius ꝛ in primo posteriorum a philosopho assignatos. Sed differentia respectu generis nullo istorum modorum se habet vt patet inducenti per singulos modos. Non enim differētia est de diffinitione generis neqꝫ econuerso: vt patuit in tertio huius. Neqꝫ est hoc aliquid cum non sit individuum. Neqꝫ per se est causa alicuius actionis: cum actiones sint suppositorum: vt in prohemio huius metaphysice patuit. Ergo ꝛc. ¶ P. 2°. Genus predicatur vniuoce de speciebus loquendo de vero genere ꝛ de predicatione vniuoca non physica: sed logyca. Ergo genus conuenit pluribus speciebus sm vnam naturam ꝛ rationem. Et per consequens differentia aduenies per se generi non diuersificat per se naturam ipsius generis. ¶ P. 3°. Differentia specifica constituens species: non diuersificat naturam generis ipsius solis. Alter essent plures vt ita loquar soles sub eodem genere. Quod est contra omnes philosophantes. Ergo idem quod prius. ¶ Sed contra est philosophus in presenti capitulo ibi. Diuersum specie ꝛc.

Respondeo dicendum ꝙ differentia que facit differre specie est per se differentia ipsius generis ipsam naturam generis diuersificans. Quod sic deducit Doctor. san. sm sententiam philosophi. Nam in omni diuersitate sm speciez oportet duo accipere. s. vt hoc sit diuersum ab aliquo: ꝛ vt aliquid diuersificatū sine diuisuz per hec duo. Dō gdez diuersificatū opz inesse ambobus. Sicut aīal est diuersificatum in diuersas species. s. in hominem ꝛ equuz sm diuersas differētias. Et oportet ꝙ ambo. vz homo ꝛ equus sint aīalia. Igitur necesse est ea que differunt specie adinuicem esse in eodem genere. Sed id vocatur genus quod est vnum ꝛ idem ambobus. ꝛ non idem ambob⁹. non sm accidens de vtroqꝫ predicatum: neqꝫ sm accidens diuersificatum sine diuisum in vtrunqꝫ. Ergo oportet ꝙ habeat differentiam non sm accidens: sine ponatur ens quasi materia: sine qualitercunqꝫ aliter. Et sic differentia que facit differre specie est per se differentia ipsius generis. Et sic patet prima pars articuli. ¶ Cō siderandum autem est hic primo vt dicit hic Doct. san. ꝙ aliter diuersificatur materia per formas: ꝛ aliter genus per differentias. Forma enim non est hoc ipsum quod est materia: sed facit compositionem cum ea. Unde materia non est ipsum compositum: sed aliquid eius. Differentia vero additur generi nō quasi pars parti sed quasi totum toti. Unde genus est hoc ipsum quod est species ꝛ non solum aliquid eius. Si autem esset pars: non predicaretur de eo: loquendo de parte integrali aut etiā de parte essentialiter constituente. ¶ Considerandum vlterius est secundo ꝙ totum potest denominari ab vna sua parte. vt si homo denominetur habens caput vel habens manus: contingit ipsum compositum ex materia denominari ꝛ ex forma. Et nomen quidem quo aliquod totuz denominatur ab eo quod est materiale in ipso est nomen generis. Nomen autem quo aliquid denominatur a principio formali: ꝛ nomen differētie. Sicut homo nominatur animal a natura sensibili: rationale vero a natura intellectiua. Natura autem sensibilis comparatur ad naturam rationalem sicut materiale ad formale vt septimo huius declaratum est. Sicut ergo habens manum competit toti licet manus sit pars: ita genus ꝛ differentia conueniunt toti licet sumantur a partibus. ¶ Considerandum vlterius est tertio sm Doctorez sanctum ꝙ si consideretur in genere ꝛ differētia illud a quo vtrunqꝫ sumitur: hoc modo genus se habet ad differentias: sicut materia ad formas. Si autem considerentur sm ꝙ nominant totum: sic aliter se habent. hoc tamen cō

mune est vtrobiqꝫ vt sicut essentia materie diuersificatur per formas: ita ipsa natura generis diuersificatur per differentias. Sed hoc vtrobiqꝫ distat: qz materia est quidem in vtroqꝫ diuersorum non tamen est vtrunqꝫ eorū qz materia nominat partem genus vero totum. ¶ Consiederandum vlterius est quarto sm Doctorem sanctuz ex sententia philosophi ꝙ non solum oportet genus esse commune duobus differentibus sm speciem sicut ꝙ homo ꝛ brutum sit animal sicut aliquid indiuisum est commune diuersis vt eadem domus aut possessio: sed oportet ꝙ hoc ipsum quod est animal esse alterum in vtroqꝫ: ita ꝙ hoc animal sit homo ꝛ hoc animal sit brutum. Quod est contra platonicos qui ponebant communia esse quedam separata quasi natura communis non diuersificaretur ita ꝙ natura speciei esset aliquid preter naturam generis. Sed qz hoc ipsum quod est commune diuersificatur sm speciem: oportet ꝙ commune vt animal sm se sit hoc tale sm vnam differentiam ꝛ illud tale sm aliam differentiam sicut ꝙ hoc sit equus ꝛ illud homo. Et ita sequitur ꝙ si animal sm se sit hoc tale ꝛ illud tale per diuersas differentias: ꝙ differentia faciens differre specie sit quedam diuersitas generis: que ipsaz naturam generis diuersificat. Ex quo patet declaratio secunde partis articuli. ¶ Considerandum vlterius est quarto sm Doctorem sanctum ꝙ ex predictis non solum excluditur opinio platonis ponentis commune vnum ꝛ idem per se existere: sed etiam excluditur opinio illorum qui dicunt ꝙ illud quod pertinet ad naturam generis non differt specie in speciebus diuersis: sicut ꝙ anima sensibilis non differt specie in homine ꝛ equo ꝛ asino.

Ad primum igitur dicendum ꝙ differentia non dicitur per se ipsi⁹ generis quasi per se predicatum. sed dicitur per se qz essentialiter ꝛ non per accidens diuidit genus ꝛ constituit speciem faciens speciem cōstitutam essentialiter differre ab alia: vt patet in predicabilibus ꝑphorphyrij. ¶ Ad secūdum dicendum ꝙ licet logyce loquendo genus dicat naturam communem vnam per abstractionem quod sufficit ad predicationem vniuocam si talis natura equaliter conueniat his quibus attribuitur: tamen physice loquēdo genus non dicit vnam naturam vniuoce. Unde communiter dicitur ꝙ in genere latent multa vt infra declarabitur. ¶ Et per hoc patet solutio ad tertium.

¶ Sequitur in philosopho ꝛ Docto. san. ibi. Cōtrarietas igitur ꝛc. Et in Cōmentatore cōmentum. 24m.

B secundum sic proceditur Uidet ꝙ differentia que facit differre specie: non sit cōtrarietas. Nam differentia que facit differre specie: contrariatur alteri differentie sicut rationale irrationali vt dictum est superius: ꝛ etiam hic conceditur. Sed contrarietas ꝙ differre: vt hic etiam philosophus concedit. Relinquitur ergo ꝙ differentia specifica non est contrarietas. ¶ P. 2°. Lec. 7. Si sic: sequeretur ꝙ in genere substantie esset contrarietas: cum ibi sit perfecta differentia specifica. Quod est contra philosophū in predicamentis. Ergo ꝛc. ¶ Sed contra est philosophus in secunda parte huius capituli. ibi. Contrarietas igitur erit hoc. ꝑDalam autem est ex inductione ꝛc.

Respondeo dicendum ꝙ differentia diuersificans sm se genus modo p̄dicto. vz differentia specifica est cōtrarietas. Quod probat philosophus primo ex inductione. Nam oportet ꝙ aliquod cōmune solum oppositis diuidatur. Ergo omnia genera diuidūtur per opposita. Nam ea que nō sunt

oppoſita: poſſunt ſimul exiſtere in eodez. Unde talia nō poſſunt eſſe diuerſa ſm ſpeciem: cum non ex neceſſitate ſint in diuerſis. Aliter oppoſita actu poſſet eſſe in eodem. Omnia ergo genera diuiduntur per oppoſita. Sed diuiſio generis per oppoſitas ſpecies non poteſt fieri per alia oppoſita cū cōtrarie oppoſita. Ergo talis differentia ſiue diuerſitas eſt cōtrarietas. Minor vt dictū eſt probatur inductiue. Nam talis diuiſio nō pōt fieri per cōtradictoria: q3 ꝺdictorie oppoſita nō ſunt in eodem genere: cum negatio ſimpliciter nihil ponat. Et ſimile eſt de priuatiue oppoſitis: cuz priuatio non ſit niſi negatio in ſubiecto apto nato. Relatiue etiam oppoſita vt ſupra habituz eſt non ſunt eiuſdem generis: niſi illa que ſm ſe adinuicem referuntur que quodammodo ſunt cōtraria vt ex ſupradictis patet. Et ſic per inductionez relinquitur q3 ſola cōtraria faciunt differre ea que ſunt eiuſdem generis. Relinquit ergo q3 talis diuerſitas eſt contrarietas. ¶Secūdo probat philoſophus idem ratione. Nam ad differē tiam ſm ſpeciem requiritur ydemptitas generis: ⁊ diuerſificatio generis per diuerſas ſpecies. Sed vtrunqz horum reperitur in ꝺrietate. Oſtenſum eſt enim ſupra q3 ꝺria ſunt in eodē genere: ⁊ q3 cōtrarietas eſt maxima ⁊ perfecta differentia. Sequitur ergo q3 ꝺria ſiue diuerſitas ſm ſpeciem ſit cōtrarietas. Et hoc accipiendo cōtrarietatem pro repugnantia duarum differentiarum diuidentiū formaliꝝ idem genus. ¶Conſiderandum aūt eſt hic primo ſm pbm q3 omnia contraria ſunt eiuſdez predicamenti. Et hoc loquendo de cōtrarijs que faciunt differre ſpecie tm̄ ⁊ non genere: q3 corruptibile ⁊ incorruptibile differūt genere: vt infra probat philoſophus. Et quia hoc eſſe aliqua eſſe diuerſa ſm ſpeciez exiſtentia in eodem genere habere contrarietatem differentiarū. que quidem ſpecies ſi ſint ſpecialiſſime: ſunt indiuidua. i. nō vlteriꝰ diuiſa in ſpēs. Spēs enim dicunt̄ indiuidua per carentiam diuiſionis formalis: q3 non vlterius diuidunt̄ diuiſione formali ſiue per differentias formales formaliter oppoſitas. ¶Particularia vō dicunt̄ indiuidua inquātum neqz formaliter neqz materialiter vlterius diuidūtur. ¶Conſiderandum vlterius eſt 2° ſm philoſophuz q3 ſicut diuerſa ſpecie ſunt que habent contrarietatem: ita eadem ſpecie ſunt que non habent contrarietatem: cum ſint indiuidua per formalem differentiam. Contrarietates enim fiunt in diuiſione non ſoluz in ſuprēmis generibus: ſed etiam in mediis priuſq3 perueniat ad indiuidua i. ad vltimas ſpecies. Sic igitur manifeſtum eſt q3 licet non in omni genere ſit contrarietas ſpecierum: tamen in omni genere eſt contrarietas dīarum diuidentium genus. Hec omnia Doct. ſan. ſm ſententiam philoſophi in textu. ¶Ex quibus apparet q3 quelibet differētia formalis facit differre ſpecie. Qualiter autem hoc vitatem habeat: in prima parte huius operis in quinto huius. 4. 29. ar. 4. declaratum eſt. ¶Quot modis etiam accipiat indiuiduum: ſuperius in. 7. huius. q. 2. ar. 1. declaratū eſt.

¶Conſiderandum vlterius eſt 3° ſm philoſophum q3 ex predictis infertur correlarie: q3 nihil eorum que ſunt in genere ſicut ſpecies generis dicit̄ idem ſpecie neqz diuerſum ſpecie ad genus: quia illud ad quod aliquid dicitur ſpecie idem: habet vnam ⁊ eandem differentiaz. Illud autem ad qō aliquid dicitur diuerſum ſpecie: habet oppoſitam differentiam. Si igitur aliqua ſpecierum diceretur idem ſpecie vēl diuerſum ad genus ſequeretur q3 genus haberet in ſui ratione aliquaz dīam. Quod falſum eſt: ſi in ratione generis cōſideretur. Quod ſic patet. Materia enim oſtendit̄ negatione. i. natura materie intelligitur quaſi per negationem oīum formarū. Genus aūt eſt quodāmodo materia: vt ſupra expoſitum eſt. Unde genus in ſui ratione nō includit aliquam dīam. Sic ergo pz q3 nulla ſpecies a ſuo genere differt ſpecie: neqz etiam cum eo eſt idem ſpecie. Similiter aliqua nō differunt ſpecie ab illis que non ſunt in eodem genere ꝓprie loquendo: licet ab eis genere differant. Contrarietas aūt eſt differētia ſiue diuerſitas qua aliqua differunt ſpecie: vt oſtenſum eſt non: q3 ipſa ꝺrietas differentiarum differat ſpecie: licet contraria differant ſpecie. Et q3 contrarietas eſt ſolum in hijs que ſunt eiuſdem generis: relinquitur q3 differentia ſpecie non ſunt ꝓprie in hijs que ſunt alterius generis.

Ad primum igitur dicendū q3 hicnō dicitur q3 ⁊ contrarietas nō faciat differre: lz dicat q3 contrarietas nō differat ſpecie a differē tijs. Uerūz dīa poteſt accipi dupliciter. Uno modo ſecundum ꝺrietatem. vz pro illa dīa que facit differre. ſicut rationale facit differre hominem ab aſino. Et ſic dīa ſpecifica non eſt contrarietas: ſed vnum ꝺrium extenſo nomine cōtrarij. Alio modo accipitur dīa abſtractiue. vz pro diuerſitate ſpecifica. Et iſto modo dīa ſpecifica eſt ꝺrietas. Unde ratio laborabat in equiuoco. ¶Ad ſecundum pz ſolutio ex dictis in 2° notabili: q3 licet in genere ſubſtantie nō ſit contrarietas ſpecierum: eſt tamen ꝺrietas dīarum diuidentium genus. Et hoc accipiendo contrarietatem communiter vt ſe extendit ad tres gradus contrarietatis de quibus ſtatim infra patebit. q. 13. ar. 2.

¶Queſtio. 12. De cōtrarijs que non faciūt differre ſm ſpeciem: ſed ſunt in eadem ſpecie.

Deinde conſiderandū eſt de cōtrarijs que non faciūt differre ſm ſpeciem ſed ſunt in eadem ſpecie: poſtquam viſum eſt de differentia ſm ſpeciem quomodo eſt contrarietas. ¶Circa quod queritur. Utrum vir ⁊ mulier differāt ſpē. ⁊ ē le. 11. ¶Sequitur in philoſopho ⁊ Doctor: e ſancto ibi. Dubitatur aūt vtiqz ⁊c. Et in Lō mentator: e cōmentū. 25m. Alia tranſlatio. Querendum eſt quare mulier.

Quod ſic proceditur. Uide tur q3 vir ⁊ mulier differant ſpecie. Nam maſculinum ⁊ femininum ſunt contraria. Sed ex contrarietate cauſatur differentia ſm ſpeciem: vt iam ſupra oſtenſum eſt. Ergo vir ⁊ mulier differunt ſpecie. ¶Ꝑ. 2°. Ipſa natura generis ⁊ etiam ſupra oſtenſum eſt diuerſificatur in diuerſas ſpecies per dīas: que etiaz ſunt per ſe differentie illius generis. Sed maſculinum ⁊ femininum ſunt dīe per ſe ⁊ non per accidens ipſius animalis. Predicantur enim de animali inqz tuz eſt animal. Sicut enim par ⁊ impar predicantur de numero ⁊ in eorum diffinitionibus ponitur numerus: ita etiam in diffinitione virt ⁊ mulieris ponit̄ animal. Ergo idem quod prius. ¶Sed contra eſt philoſophus in preſenti capitulo. 8. huius ſecundi tractatus ubi. Dubitabit autem vtiqz ⁊c. Et cōmentator cōmento 25. cum ſuis expoſitoribus. Ergo ⁊c.

Reſpondeo dicendum q3 vir ⁊ mulier nō differunt ſm ſpeciem. Ad cuius declarationem conſiderandum igitur eſt hic primo pro huius declaratione ſm philoſophum q3 ratio quare aliqua contrarietas facit differre ſm ſpeciem ⁊ aliqua non aſſignatur talis: q3 quedam contraria ſunt ꝓprie paſſiones generis: ⁊ quedam ſunt minus ꝓprie. Quia enim genera a materia ſumuntur materia aūt per ſe habet formam: ille ꝓprie ſunt dīe generis que ſumunt̄ a diuerſis formis perficientibus materiam. Sed q3 forma ſpeciei uterum multiplicatur in diuerſa ſm materiam ſignatam que eſt ſubiecta indiuidualibus ꝓprietatibus: inde eſt q3 contrarietas accidentium indiuidualium minus ꝓprie ſe habet ad genus: cui contrarietas differentiarum formaliuz. Cū ſideranduz vlterius eſt 2° q3 q2 in propoſito eſt materia ⁊ forma

ꝛ forma hoc autem est ratio.i.forma que constituit speciem:hoc vero est materia que est indiuidnationis principium:ideo contrarietas quecunqꝫ se tenet ex parte forme facit differre ꝑm speciem. Contrarietates vero que sunt ex parte materie que sunt proprie indiuidui non faciunt differre ꝑm speciem. ¶Propter quod albedo ꝛ nigredo non faciunt differre ꝑm speciem homines. Non enim homo albus ꝛ homo niger differunt specie: quia homo particularis cui conuenit albū aut nigrum est qua si materia. Non enim dicitur ꝙ homo sit albus: sed ꝙ hic homo est albus. Et sic homo particularis est conceptus cum materia: ꝛ materia non facit dꝫiam ꝑm speciē sequitur ꝙ hic homo ꝛ ille homo non differunt ꝑm speciem: Et hoc ideo:qꝛ plures homines non sunt plures: nisi propter diuersitatem materie: qꝛ.i. sunt diuerse carnes ꝛ diuersa ossa ex quibus est hic homo ꝛ ille. ¶Consideradum vlterius est tertio ꝙ indiuiduuꝫ ex materia ꝛ forma indiuiduali compositum licet ab altero non differat ꝑm speciem:tamen ab eo diuersificatur:qꝛ q̄uis in diuersis indiuiduis eiusdem speciei non sit contrarietas ex parte forme: est tamen mālis diuersitas particulariuꝫ indiuiduoꝝ:quia aliquod particulare nō soluꝫ est forma neqꝫ solū forma cuꝫ mā cōmuni:sed est forma cū materia indiuiduata. Et ita sicut diuersitas forme facit dꝫiam specierum:ita diuersitas materialis indiuiduoꝝ facit diuersitatē indiuiduoꝝ. ¶Consideradum vlterius est q̄r to ꝙ qꝛ album non predicatur de homine nisi ratione indiuidui:non enim vt dictum est homo dicitur albus nisi qꝛ aliquis homo dicitur albus:ideo homo per accidens dicitur albus:qꝛ non inquantū homo dicitur albus. Homo autem dicitur hic homo propter materiam signataꝫ Unde album ꝛ nigrum non partinent ad differentiam formalem hominis:sed solum ad materialem. Et propter hoc non differūt specie homo albꝰ ꝛ homo niger: sicut nec circulus ereus ꝛ circulus ligneus differunt specie. Differentia enim specifica non est propter materiaꝫ: sed propter formam tm̄. Sicut triangulus ereus ꝛ circulus ligneus differunt specie nō propter materiam sed propter diuersitatem forme. Qꝛ igitur masculinum ꝛ femininum licet sint passiones animalis etiam proprie cum animal ponatur in diffinitione vtriusqꝫ: qꝛ tamen non conueniunt animali ꝑm substantiam ꝛ formam sed solum ex parte materie ꝛ corporis:ideo sequitur ꝙ masculus ꝛ femina siue vir ꝛ mulier non differunt ꝑm formam ꝛ per consequens neqꝫ ꝑm speciem essentialem: licet posset concedi ꝙ differant specie accidentali. ¶Ex quo patet probatio responsionis ad quesitum. ¶Consideradum vlterius est quinto ꝙ ex eodem spermate potest fieri masculus ꝛ femina ꝑm ꝙ diuersimode patitur aliquam passionem:qꝛ cum calor agens fuerit fortis: fiet masculus. Cuꝫ autem fuerit debilis:fiet femina. Hoc autem non posset esse aut contingere si masculus ꝛ femina different specie. Non enim ex vno semine diuersa ꝑm speciem producuntur qꝛ in semine est vis agēs. Omne autem agens naturale agit ad determinatam speciem qꝛ agit sibi simile. Quapropter masculinum ꝛ femininū conueniunt animali ex parte materie ꝛ corporis. Quod assumebatur in ratione precedentis notabilis. ¶Consideradum vlterius est sexto vt dicit hic Doctor sanctus ꝙ aliquis posset querere vtruꝫ materia aliquo modo faciat differre specie. Et videtur ꝙ sic: qꝛ hic equus diuersus est specie ab hoc homine. Et tamen manifestum est ꝙ ratio vtriusqꝫ est cum materia indiuiduali. Et sic videtur ꝙ materia aliqualiter faciat differre specie. ¶Sed manifestum est ꝙ hoc non contingit propter diuersitatem materie:sed qꝛ cōtrarietas est ex parte forme. Sicut patet ꝙ homo albus ꝛ equus niger differunt specie. Sed hoc non est propter album ꝛ nigrum. Quod ex hoc apparet. Qꝛ si ambo essent albi aut ambo nigri: adhuc different specie. Unde apparet ꝙ contrarietas que est ex parte forme facit differre specie: non autem illa que est ex parte materie. Cum ergo diuersitas que est inter masculum ꝛ femineam sit ex parte materie:relinquitur aperte ꝙ non differunt specie. Duplex ergo est differentia. Quedam est materialis. Et talis nō facit differre specie. Alia est differentia formalis. Et hec est duplex. Quedaꝫ est accidentalis que facit differre specie accidētali. vt masculinum ꝛ femininum: que tamen se tenet ex parte differentie materialis vt dictum est. Alia est differentia formalis essentialis. Et hec est duplex. Quedam est formalis includens etiam materialem. quod notanter dicit:qꝛ anima petri formaliter differt ab anima. Inde non per formam simpliciter:sed per formam que est apta nata informare tale corpus. Et talis nō facit differre specie: sed numero tm̄. Alia est formalis que est soluꝫ formalis nō includens naturalem. Et talis differentia formalis essentialis facit differre specie: vt supra in quinto huiꝰ.q.29. ar.4. ꝑm Doctorem sanctum ad longum disputatū est. ¶Utrum autem materia sit principiuꝫ indiuiduationis cum quantitate aut ipsa sola vel ipsa hecceytas in septimo huius.q.22.ar.1.3.ꝛ.7. etiam declaratum est.

¶Questio.13. ꝛ vltima De contrarijs que faciunt differre genere.

Ultimo considerādū est in hoc nono capitulo huius secundi tractatus de contrarijs que faciunt differre ꝑm genus. ¶Circa quod querūtur duo. ¶¶Primo vtrum corruptibile ꝛ incorruptibile differant genere. ¶Secundo vtrū inter formas substantiales sit vera ꝛ propria contrarietas.

¶Sequitur in philosopho ꝛ Docto. Sācto. ibi. Qm̄ vō contraria diuersa specie. Et in Cōmentatore cōmentum.26ᵐ. Alia translatio dictum est igitur. ꝛ est lec.12.

¶ Primum sic proceditur. Uidetur ꝙ corruptibile ꝛ incorruptibile non differant genere. Nam anima rationalis ē incorruptibilis. Homo vō cum sit quoddam compositum ex contrarijs: est corruptibilis. Et tamē nō differūt genere. Ergo ꝛc. ¶¶.2°. Quantitas celi ꝛ quantitas istorum inferiorum sunt de genere quantitatis. Et tamen vna est corruptibilis altera vō non. Ergo ꝛc. ¶¶.3°. Homo ante resurrectionem generalem ꝛ homo post illam sunt eiusdē generis: ymo eiusdem speciei ꝛ numeri. Et tamen homo ante resurrectionem est corruptibilis: post eam vō erit incorruptibilis: vt fides christiana ꝑm veritatem tenet. Ergo ꝛc. ¶Sed contra est philosophus in vltimo capitulo huius secundi tractatus ibi. Qm̄ autem cōtraria diuersa specie. Corruptibile autē ꝛ incorruptibile ꝺ̄ria ꝛc.

¶Respondeo dicendum ꝙ corruptibile ꝛ incorruptibile differunt genere ꝛ non solum specie. Quod sic patet ꝑm philosophum Nam sicut forma ꝛ actus pertinent ad speciem vt supra dictum est in.8. huius.q.2.ar.1.3. ita materia ꝛ forma pertinent ad genus. Ergo sicut contrarietas siue repugnātia que hic contrarietas nominatur que est ꝑm formas ꝛ actus facit differentiam ꝑm speciem: ita contrarietas que est ꝑm potentiam ꝛ materiam facit differentiam ꝑm genus siue generis diuersitatem. Sed corruptibile ꝛ incorruptibile opponuntur ꝑm potentiam ꝛ ꝑm eius oppositum. vꝫ impotentiā. Ergo differūt differentijs cōtrarijs que faciunt differre genere. ¶Considerandum autem est hic primo pro declaratione huiꝰ ꝑm philosophum vt deducit hic Doc. S. ꝙ ipoˢ opposita determiāte potētie

S.Z lec. 12.

est quedam priuatio vt qnto ℞ nono huius habitum est. ¶Priuatio aũt est principiuz cõtrarietatis: vt supra in hoc libro declaratũ est. Unde sequitur ꝙ impotentia sit contrariũ potentie. Corruptibile igitur ℞ incorruptibile opponuntur ſm potentiã ℞ impotentiaz: sed diuersimode. Nam si accipiatur potẽtia cõmuniter ſm ꝙ se habet ad posse agere vel posse pati quodcunqz sit illud: sic corruptibile dicẽt ſm potentiam incorruptibile vo ſm impotentiã. Sed si accipiatur potentia ſm quã aliquid nõ est posse pati deterius aliquid: sic econuerso incorruptibile dicit ſm potentiã: corruptibile vo ſm ipotentiã. ¶Cõsiderandũ vlterius est 2° ꝙ cõtrariorum quedam sunt in his de quibus dicuntur: vt albũ ℞ nigruz: in quibus verum est dicere ꝙ possunt esse simul in eadẽ specie: ℞ successiue in eodem singulari. Alia vo sunt cõtraria in quib⁹ hoc est impossibile: de quoꝝ numero sunt corruptibile ℞ incorruptibile. Non enim corruptibile ℞ incorruptibile sunt per accidẽs in his de ꝗbus predicant: qz qõ est ſm accidens cõtingit nõ esse. Sed corruptibile ex necessitate ineſt hijs quibus ineſt: ℞ similiter incorruptibile. Aliter sequeret ꝙ vnum ℞ idem esset qñqz corruptibile ℞ qñqz incorruptibile: quod est impossibile ſm naturã: licet virtus diuina possit aliqua ſm suam naturam corruptibilia incorruptibiliter conseruare. Sic ergo corruptibile ℞ icorruptibile opponunt sicut ſm se p̃dicata: que. ſ. predicant de aliquo inq̃tum huiusmodi. Ex quo sequit ex necessitate ꝙ corruptibile ℞ icorruptibile sunt genere diuersa. ¶Cõsiderandum vlteri⁹ est 3° ſm Doc. san. ꝙ ꝺ ria que sunt in eodem genere nõ sunt de substantia illius generis. Nõ enim rõnale ℞ irrationale sunt de substãtia animalis. Sed aĩal est potentia vrũqz. Quodcũqz autẽ genus acceptum oportet ꝙ corruptibile ℞ incorruptibile sint de intellectu eius. Unde impossibile est ꝙ cõmunicent in aliquo genere. ¶Quod sic cõfirmat: qz corruptibilium ℞ icorruptibiliũ nõ potest esse vna materia. Sed genus physice loquendo sumitur a materia: ℞ nõ solum ab eo quod habet modum materie. Unde supra dictum est ꝙ ea que nõ cõmunicãt in materia sunt genere diuersa. Unde physica loquendo corruptibile ℞ incorruptibile nõ habent conuenientiã in aliquo vno genere. Sed logyce loquendo nihil prohibet ꝙ conueniãt in genere: inq̃tum. vz cõueniunt in vna ratione cõmuni vel substantie vel qualitatis vel alicuius huiusmodi. ¶Ex quibus pz falsitas opinionis illoꝝ qui dicebant ꝙ sicut vnum ℞ idem singulare potest esse nunc album ℞ postea nõ albuz ipso in esse remanente: ꝙ similiter idem singulare potest esse ꝓmo corruptibile ſm suã naturã ℞ postea incorruptibile. ¶Cõsiderandum vlterius est 4° ſm phylosophuz ꝙ ex predictis sequit ꝺ platonicos ꝙ nõ possunt esse species separate. qz ipsi ponunt illas species siue ydeas separatas esse eiusdẽ speciei cum singularibus: que de eis nõ equiuoce predicantur: cum tamen corruptibile ℞ incorruptibile genere ꝺrant ℞ ea que sunt diuersa genere plus ꝺrant quam ea que differunt specie. ¶Considerandum vlterius est 5° vt hic dicit⁹ Doc. san. ꝙ phylosophus hic ostendit ꝙ quedam ℨria non faciunt differre specie: ℞ hoc si fiat cõparatio cõtrarioꝝ ad aliquod determinatum genus. Nam album ℞ nigrum licet non faciant differre specie in genere aĩalis: faciunt tamẽ differre specie in genere coloris: ℞ masculinum ℞ femininũ faciunt differre specie in genere sexus. Animatum etiaz ℞ inanimatum licet faciant differre genere quantũ ad infimas species: tamen quantũ ad genus quod per se dividitur per aĩatuz ℞ inaĩatum facit̃ differre specie tm̃. Naz omnes differentie generis sunt constitutiue speciez quarũdam: licet ille species possint differre genere. Corruptibile aũt ℞ incorruptibile dividũt ens per se: qz corruptibile est qõ potest nõ esse: incorruptibile aũt quod non potest nõ esse. Unde qz ens non põt eẽ genus vt supra probatum est: non est mirũ si corruptibile ℞ incorruptibile nõ conueniunt in aliqũo vno genere. Ulteriuz ꝺia Doc. san. ſm sententiam phylosophi ℞ Cõmentatoris. ¶Considerandum vlterius est 6° vt declarauimus in fine primi physicoꝝ ℞ etiam in 7° huius ꝙ a materia sumitur genus physicum. Que ergo non cõmunicant in materia eiusdem rationis: nõ conueniũt genere physico: sicut corpus celeste ℞ corpora ista inferiora. Licet. n. cõueniant in materia: qz tamẽ illa mã nõ est eiusdem rõnis in vtroqz ideo differunt genere physico. Materia. n. que stat sub forma celi nunq̃ põt stare sub forma alicui⁹ corpis corruptibilis nãliter loquendo. Neqz etiam materia lapidis vel alicui⁹ alteri⁹ corporis corruptibilis põt stare sub forma celi. Unde mã celi ℞ corpoꝝ corruptibilium ẽ alterius rõnis: ℞ per cõsequens differunt genere physico: licet conueniant genere logyco.

Ad primum igit̃ dicendum ſm Doct. san. in prima pte. q. 76. ar. 3. in solutione ad 2m ꝙ forme non collocant in genere vel specie loquendo de forma ptis ℞ directe. Sed cõposita collocant in genere. Homo aũt est corruptibilis sicut ℞ alia aĩalia. Unde ꝺĩa ſm corruptibile ℞ incorruptibile que est ex pte formaꝝ non facit hominez ſm genus differre ab alijs speciebus aĩalis. ¶Ad 2m dicendum similiter. Et lz huius quãtitates sint eiusdem generis logyci: differunt tamẽ genere physico: cõcomitatiue loquẽdo. ¶Ad 3m dicendum ꝙ hic phylosophus loquit̃ de hijs que habent cursum ſm naturã: nõ autem de diuina potentia vt dictum est supra in. 7. huius. q. 17. 11. ca. fi.

¶Ubi supra in phylosopho ℞ Doct. san. impertinẽter.

¶ Secundũ ꝙ iter formas substãtiales sit vera ℨrietas. Nam vt hic arguit Antonius Andree omne quod corrũpitur: a suo ℨrio corrumpitur: vt pz primo de celo ℞ primo de generatione. Sed in genere substantie est vera corruptio: vt etiam pz primo de generatione. Ergo ibi est vera ℨrietas ℞ nõ nisi inter formas substantiales. Ergo ꝛc. ¶ꝺ. 2°. Cum forma corrumpenda a materia expellit̃: ab aliquo expellit̃. Nõ aũt expellitur a se aut ab aliquo sibi simili. Ergo relinquit̃ ꝙ expellit̃ a suo cõtrario. ¶ꝺ. 3°. ¶Primo phyſicoꝝ dicit̃ ꝙ in genere substãtie est vna ℨrietas: ad quaz omnes alie reducunt. Ergo ꝛc. ¶ꝺ. 4°. Superius in hoc libro probabat ꝙ cõgregatiuum ℞ disgregatiuuz visus magis contrariantur ãb albũ ℞ nigrum: ℞ hoc ideo qz sunt causa ℞ principium ℨrietatis que est inter albedinẽ ℞ nigredinem. Cum ergo substantia sit causa ℨrietatis etiaz ꝓprie ℞ stricte accepte. sequitur ꝙ in genere substãtie est ℨrietas stricte accepta. ¶ꝺ. 5°. ¶Phylosophus in 2° de generatione dicit mixtum esse compositum ex elementis quattuor tanq̃ ex contrarijs. Sed elementa sunt de genere substantie. Ergo idem quod prius. ¶ꝺ. 6°. In hoc libro dicit phylosophus ꝙ differentia ſm speciem est differentia ℨrietatis. Sed manifestum est ꝙ maxime in genere substantie est differẽtia ſm speciem. Ergo ibi maxime est ℨrietas. ¶ꝺ. 7°. Due forme substantiales opponunt̃ cum non sint idem. Ergo aliqua specie oppositionis opponũtur: qz per regulam topycam nihil est in genere quod nõ sit in aliqua specie eius. Sed forme substantiales non opponuntur contradictorie: cum ambe sint entia positiua. Et eadem ratione neqz priuatiue. Non etiam opponuntur relatiue. Ergo opponuntur contrarie. ¶ꝺ. 8°. Contrariorum motuum sunt contrarij termini: vt pz 5° physi. cor̃. Sed generatio ℞ corruptio sunt mot⁹ contrarij: vt etiam ibidem pz. Ergo habẽt terminos cõtrarios. Igit̃ tales motus terminant ad formas substãtiales. Igit̃ forme substãtiales ℨriant. ¶ꝺ. 9°. Ex 2° de generatione habetur ꝙ ℨriorum cause sunt ℨrie. Unde ibidem dicitur ꝙ contrarietas in effectibus arguit contrarietatem in causis. Sed calor ℞ frigus contrariantur. Ergo ℞ eorũ cause que

se que sunt forme substantiales contrariantur. Et sic idez quod prius. ☩ Ď. 10°. ¶Phylosophus superius in hoc libro habet ꝙ ignis ⁊ aqua sunt contraria. Sed hec sunt de genere substantie. Ergo ⁊c. ☩ Sed incōtrarium arguitur. Nam in contrarijs ab extremo per medium per uenitur ad extremū per motum. Sed in genere substantie nō est motus per se: quia vt probatur. 5. physicoꝝ soluꝫ ad tria predicamenta est per se motus. Ergo in genere substantie nō est contrarietas. ☩ Ď. 2°. Ubicunqꝫ est contrarietas ibi est susceptio ipsi⁹ magis ⁊ minus. cuꝫ susceptio ipsius magis ⁊ minus causetur ex depuratiōe cōtrarij a cōtrario: vel ex permixtione vnius cum altero cōtrario: vt patet per Actorem sex principioꝝ Sed forme substantiales non suscipiunt magis ⁊ minus: cum earum esse in indiuisibili consistat: ⁊ etiam sint sicut numeri: vt patuit. 8. ⁊. 9. huius. Ergo forme substantiales non cōtrariantur. ☩ Ď. 3°. Dicit phylosophus in predicamentis: ꝙ substantie nihil est contrarium. Ergo ita est per locum ab auctoritate. ☩ Ď. 4°. Ad contrarium peruenitur a cōtrario per medium subiecto permanente. Sed sic non potest esse de formis substātialibus. Ergo ⁊c. ☩ Ď. 5°. Ex. 2°. de generatione habetur ꝙ si ex igne fiat aqua non oportet transire per media elementa. Cum ergo in contrarijs fiat transitus ab vno extremo ad aliud per medium: vt supra in hoc libro probatum est: sequitur ⁊c. ☩ Ď. 6°. Ubicūqꝫ est contrarietas ibi potest esse motus vt patet per phylosophum in. 5. physicoꝝ ⁊ in. 2°. de generatione. Sed in substantia nō potest esse motus proprie dictus de quo intelligitur maior assumpta. Ergo ⁊c. ¶Probatio minoris. Nam si fiat acciat medium motus: tunc in tali medio erit aliquod corpus quod non est in aliqua specie determinata: puta si ex igne fieret aer per motum in medio puncti materia tantum haberet de forma ignis quantum de forma aeris. Sequeretur etiam ꝙ ipsum nō esset ipsum: vꝫ ꝙ in tali puncto assignato aer non esset aer neqꝫ ignis esset ignis. Sed hec sunt inconuenientia. Igitur ⁊c. ☩ Ď. 7°. cōtraria habent fieri circa idez. Non enim ille qui habet formam hominis potest habere formaꝫ asini. Ergo ⁊c. ☩ Ď. 8°. Cōtraria sunt forme accidentales mutuo se expellentes ab eodem subiecto: vt etiam supra probatum est. Sed forme substātiales nō sunt subiectiue in aliquo subiecto: cum nō sint accidentia. Ergo ⁊c. ☩ Sed dicebat ꝙ sub ambabus formis substantialibus manet vna ⁊ eadem materia que est subiectum generationis. ☩ Contra. Nā materia sub diuersis formis habet diuersa esse: cum cuilibet forme substantialis sit dare esse simpliciter. Ergo talis materia non est vna ⁊ eadem simpliciter: sed est altera ⁊ altera. Et inde est ꝙ vna forma substātialis non potest introduci nisi in hac parte materie ab altera diuisa. ☩ Ď. 2°. ¶Primo physicoꝝ dicitur ꝙ subiecto contrariorum nihil est contrarium. Sed substantia vt de se patet est subiectum cōtrariorum. Ergo substantie nihil est contrarium: ⁊ per consequens inter formas substantiales nō est vera cōtrarietas.

Respondeo dicendum ꝙ triplex est gradus contrarietatis. ¶Primus est repugnantia habitus ⁊ priuationis. Et isto modo in quolibet genere est vna prima cōtrarietas. Alius gradꝰ est repugnantia duarum differentiarum formaliter diuidentium vnum genus ⁊ constituentium species. Et isto modo etiam in quolibet genere predicamentali est contrarietas. vꝫ repugnantia duarum differentiarū: licet vt dictum est in quolibet genere nō sit contrarietas specie ex formarum accidentalium positiuarum sub eodem genere maxime ⁊ perfecte distantium in eodē susceptibili vitra. Et isto modo contrarietas non reperitur in quolibz genere. ☩ Considerandum est autem ꝙ contrarietas potest accipi dupliciter. Uno modo communiter. vꝫ sm ꝙ se extendit ad omnes tres gradus cōtrarietatis. Et sic inter formas substantiales bene est contrarietas: vt volunt argumenta ante in contrarium adducta. Alio modo accipitur contrarietas proprie ⁊ stricte. vꝫ solum sm tertiū modum seu gradum contrarietatis. Et isto modo inter formas substantiales nō est vera contrarietas: sm ꝙ ꝓbant argumenta in contrarium adducta. Ad talem enim contrarietatem illo modo acceptam requiruntur sex conditiones que per diffinitionem cōtrarietatis superius assignataꝫ colliguntur: vt dicit hic Antonius Andree ⁊ dominus Antonius archiepiscopus. ¶Prima est ꝙ contrarietas est oppositio distinctarum specierum sub eodem genere. Secunda est ꝙ contrarietas est distantia extremorum dicentiuꝫ naturam positiuam ⁊ absolutam. Tertia est ꝙ contrarietas est maxima distātia ⁊ perfecta. Quarta est que sequitur vt dicunt ex tertia ꝙ vni vnum tantū est contrarium tali contrarietate. Quinta est ꝙ contrarietas est oppositio eorum que circa idem susceptibile non simul sed successiue inexistunt ⁊ mutuo se expellunt: nisi alterum insit determinate a natura: vt calidum igni. Sexta est ꝙ in contrarijs habentibus medium non peruenitur ab extremo ad extremum nisi pertranseundo per medium. Unde contraria in post predicamentis sic solēt ab expositoribus diffiniri. Contraria sunt forme positiue ⁊ absolute que sub eodem genere posite maxime a se inuicem distant: ab eodem susceptibili vicissim mutuo se expellentes: nisi altera earum insit ei determinate a natura. Isto ergo modo vt dictuꝫ est in genere substantie nulla est contrarietas. ☩ Ad argumēta ergo pro vtraqꝫ parte satis patet solutio ex dictis.

Ad primum tamen dicendum ꝙ corruptio substantie nō potest esse nisi cū alteratione prenia aut concomitante. Que quidem alteratio est inter formas actiuas ⁊ passiuas de genere qualitatis: que adinuicem contrariantur. Unde ratio non sequitur. ☩ Ad secundum dicendum similiter ꝙ talis forma expellitur a priuatione sibi contraria accipiendo contrarietatem largo modo: vt patuit primo physicoꝝ. ☩ Ad tertium dicendum ꝙ hoc argumentum procedit de contrarietate largo modo sumpta. ☩ Similiter dicendum est ad quartum. ☩ Ad quintum dicendum ꝙ elementa contrarietatem habent vt supra dictum est: qz habent in se formas contrarias: ⁊ non qz forme substantiales eorū sint contrarie. ☩ Et licet petrus hyspanus in post predicamentis dicat ꝙ caliditas est forma substantialis ignis: accipit ibi ignem inq̄tum calidus est vel vt est primum principium actiuum operationis respectu aliorum corporum generabilium ⁊ corruptibilium. Et accipit ibi formam substantialē largo modo ⁊ non proprie vt est pars essentialis dans esse essentiale ipsi igni: qz proprie accipiēdo eam caliditas non potest esse forma substantialis alicuius. Quod enim vni vera est substantia: nulli potest esse accidens nec econtra: vt patet primo physicoꝝ m. Unde licet calefactio sine calore accidat igni considerato sm se. s. vt ignis est substantia tm̄ ⁊ in sensu diuiso: non tamen calor sibi accidit vt calefaciens vel vt calidū s est: ⁊ in sensu composito. ☩ Uel dicendum ⁊ facilius ꝙ ista predicatio ignis calefacit non est predicatio per se. Et licet calefactio per se conueniat igni quantum ad causalitatem in quarto modo: non tamen sibi conuenit per se quātum ad predicationem: qz ille quartus modus per se est modus per se causalitatis ⁊ non modus per se predicationis: vt in primo posteriorum declaratum est. ☩ Ad sextum dicendum sicut ad tertium. ☩ Ad septimum dicēdum ꝙ forme substantiales non opponuntur proprie loquendo: sed bene repugnant tanq̄ forme disperate. ☩ Ad octauum dicendum sicut ad primum. Et hoc argumentuꝫ procedit de motu physico ⁊ successiuo: ⁊ nō de mutatione instantanea. Unde laborat in equiuoco.

¶Ad nonum dicendum q contrarietas in effectibus arguit contrarietatem in causis virtualem: non autez formalem. ¶Ad decimum dicendum sicut dictum est ad quintum. ¶Utrum autem forme substantiales elementoruz formaliter maneant in mixto vel non declaratum est superius in libro septimo questione articulo. Et sic finitur liber decimus.

¶Hic incipiunt questiones articulate super vndecimo libro methaphysice.

¶Questio prima. De dubitationibus circa consideratio nem huius scientie.

Considerandū est vlterius in hoc vndecimo libro de his que philosophꝰ recolligit quantum ad ea que dicta sunt tam in isto libro q̄ in libris physicorum de entibus imperfectis. In duodecimo vero libro philosophus recolligit ea que dicta sunt de ente simpliciter. vz. de substantia: tam in septimo ꝛ octauo huius: q̄ in libris physicorū addendo id quod est ad complendam considerationem de substantiis. Qui liber incipit fm Doc. S. ibi. (De substantia quidem theorica ꝛc̄.) Ut ibidem deo duce patebit. ¶Et quia philosophus in presenti libro recolligit ea que semel pertractata sunt: ideo etiaz breuiter studebimus pertransire videlicet circa quamlibet lectionez Doc. S. faciendo specialem questionez quemadmodum in superioribus libris actum est. Et de qualibet questione formabuntur articuli breuiores ꝛ hoc ideo ne pluries eadem materia in medium deducatur. ¶Circa ea ergo que in hoc libro tractantur tria sunt principaliter consideranda: secundum q huius libri tres sunt principales tractatus. ¶Nam primo considerandum est de recollectione quarundam dubitationum motarum in tertio libro. ¶Secundo considerandum est de recollectione eorum que pertinent ad considerationem huius scientie de quibus habitum est in quarto huius. Et hoc erit in secundo tractatu. ibi. (Quoniam autem philosophi scientia ꝛc̄.) ¶Tertio considerandū est de his que recolliguntur quantum ad ea que dicta sunt tam in sexto libro huius scientie quam in libris physicorum de ente imperfecto. Et hoc erit in tractatu. ibij. (Quoniam autem simpliciter ens secundum plures dicitur modos ꝛc̄.) Circa primum: consideranda sunt duo: secundum q sunt duo capitula philosophi: siue due lectiones in Doctore Sancto. Nam primo considerandum est de dubitationibus circa considerationem huius scientie. ¶Secundo considerandum est de dubitationibus circa res que in hac scientia considerantur: siue sint substātie: siue principia. ibi. (Ad hoc autem ꝛc̄.) Circa primum queruntur tria. ¶Primo de questionibus communibus consideratiōi huius scientie. ¶Secundo de quibusdam questionibus specialibus circa considerationem substantiarum. ¶Tertio de questionibus in speciali circa principia. ꝛ est lectio prima.

¶Sequitur in philosopho ꝛ Doctore Sancto. ibi. Quod quidem igitur sapientia ꝛc̄.

Ad primum sic proceditur. Videtur primo q hec sapientia que circa prima principia ꝛ altissimas causas versatur: non sit vna scientia sed plures Et hoc argumento philosophi. Nam plura de quibus consideratur in aliqua scientia sunt contraria: eo q vnum contrariorum est ratio ad cognoscendum alterum. Quare videntur sub vna arte cadere. Sed principia rerum que sunt plura non sunt contraria cum non possint cadere sub vno communi genere: quia genus est principium contrariorum sub eo contentorum vt superius patuit. Ergo sapientia que huiusmodi principia considerat: non potest esse scientia vna: sed plures. ¶Sed cōtra arguit philosophus. Nam si sapientia que premanibus habetur sit plures scientie: ꝛ non vna: non est istas plures scientias assignare. Uel si sic: assignentur. ¶Ꝓ.2°. Uidet secūdo q talis sapientia non habeat considerare prima principia demonstrationis vt arguit philosophus. Nam omnes scientie vtuntur primis principiis demonstrationum. Ergo non est maior ratio quod ista scientia habeat ea cōsiderare quam aliqua aliarum. ¶Sed contra arguit philosophus. Quia si non istius scientie sed alterius sit ea cōsiderare difficile erit eaz assignare. ¶Ꝓ.3°. Uidet tertio q hec scientia que sapientia dr non habeat cōsiderare alias substātias ꝛ nō oēs: vt arguit phūs. Nā si nō hz cōsiderare de omnibus substantiis difficile erit assignare de quibus sbijs hz cōsiderare ꝛ de qbus non: videt ergo q habeat de omnibus considerare. ¶Sed cōtra arguitur. Nam vna scientia est vni⁹ generis. Ergo vna scientia non habet diuersa considerare: nisi illa sint contraria Sed plures substantie sunt diuerse substantie genere differentes. Ergo ꝛc̄. ¶Ꝓ.4°. Uidetur quarto quod demonstratio non sit circa substantias. Quia ad demonstrationem pertinet concludere per se accidentia de substantiis. Ergo de substantiis nulla est demonstratio. ¶Sed contra arguit philosophus. Quia si aliqua sit demonstratio circa accidentia vt probatum est: non potest dici quod aliqua sit scientia demonstratiua de accidentibus ꝛ aliqua de substantiis: quia non esset vt videtur assignare que illarum esset digna nomine sapientie.

Respondeo dicendū quod philosophus in presenti primo capitulo huius primi tractatus recolligit questiones motas in tertio huius circa considerationem huius scientie. Et primo monet aliquas questiones communes: secundo monet aliquas questiones magis speciales: de quibus in duobus articulis sequentibus videbitur. ¶Monet autem quatuor ad primum quatuor questiones circa considerationem huius scientie. ¶Prima est de ipsa scientia considerante vtrum videlicet hec scientia que sapientia dicitur altissimas causas ꝛ prima principia consideranda sit scientia vna aut plures. ¶Secunda est de consideratione principiorum demonstrationis: vtrum videlicet hec sapientia habeat considerare omnia principia communia demonstrationis vel quelibet particularis scientia habeat ea considerare. ¶Tertia est de modo considerandi ipsas substantias: vtrum videlicet hec scientia habeat considerare omnes substantias: aut aliquas ꝛ aliquas non. ¶Quarta est de ipsa demonstratione in qua similia principia communia ingrediuntur videlicet vtrum cuiuslibet substantie sit demonstratio: vel solius accidentis. ¶Ad quarum questionum declarationem philosophus ad vtrasq; partes arguit vnico medio: vt in obiciendo patuit. ¶Considerandum autem est hic primo secundum Doctorem Sanctum quod philosophus hic recolligit aliqua eorum que superius ꝛ etiam in libris physicorum dicta sūt ꝛ non omnia. Cuius rationem adducit in principio huius libri. Nam quia scientie particulares quedam eoꝝ que perscrutatione indigent pretermiserunt: necesse fuit quandam esse scientiam vniuersalem ꝛ primam que haberet perscrutari ea de quibus particulares scientie non cōsiderant. Huiusmodi autem videntur esse tam communia que consequuntur ens ꝛ vnum de quibus nulla scientia particularis cōsiderat cum non magis ad vnam sciam eorum cōsideratio pertineat q̄ ad aliam sed indifferenter ad omnes

ad omnes: q̄ etiam substantie separate quarum cōsi/
deratio excedit limites omnium scientiarum particula
rium. Et ideo philosophus huiusmodi scientiam nobis
tradens postquam pertractauit de communibus accedit
ad pertractandum specialiter de substantiis separatis.
Ad quarum cognitionē ordinātur nō solū ea q̄ i hac scia
tractata sunt: sed etiaz ea que in aliis scientiis tractantur.
Et ideo ad manifestiorem cognitionem de substantijs se
paratis habendam primo sub quodam compendio re/
colligit ea que dicta sunt tam in hoc libro q̄ etiam in li
bro physicorum: vtilia tamen ad cognitionem substan/
tiarum separatarum habendam. ¶Postmodum vero cir
ca medietatem libri sequentis de substantijs separatis
incipit inquirere. Et primo recolligit ea que precedunt
considerationem substantie. ¶Secundo recolligit ea q̄
ad considerationem substantie pertinent. Et hoc in prin
cipio sequentis libri. ¶Hec ille: ꝛ q̄ gloriosa continua/
tio huius vndecimi libri ad precedentes: ꝛ ad librum
sequentem. ¶Considerandum vlterius est secundo q̄
Doctor Sanctus soluit predictas questiones philoso/
phi adducendo ad earum quamlibet vnam veritatem.

Ad primam igitur questionem motam ad
ducit primam veritatem que
talis est (Cuz dicit) ¶Est autem veritas q̄ sapientia est
vna scientia: que considerat plura principia inquantuz re
ducuntur ad vnum genus considerationis: quia hec rō
ne contraria sub vna scientia ꝛ arte cadunt inquantum sūt
vnius generis. ¶Hec ille. Qualiter autem scientia dicat
vna supra dictum est in primo huius. q. prima articulo
quarto. Et in sexto huius questione septima articulo ter
tio. ¶Ad secundam questionem adducit aliam veritatē
que talis est (Cuz dicit) ¶Una scientia. s. ista principa/
liter considerata predicta principia ad quam pertinet cō
sideratio communium que sunt termini istorum princi/
piorum: sicut ens ꝛ vnum totum ꝛ pars ꝛ alia huiusmo
di. Et ab ea alie scientie huiusmodi principia accipiunt.
¶Ad tertiam questionem adducit talem veritatez (Cū
dicit) ¶Hec scientia que sapientia dicitur: est de omnibus
substantijs: licet de quibusdam principalius. s. de substā
tijs separatis: inquātum omnes conueniunt in vno gene
re scibili: quod est ens per se. ¶Ad quartam vero que/
stionem adducit talem veritatez (Cuz dicit) ¶Ista scié
tia siue sapientia substantias ꝛ accidentia cōsiderat: inquā
tum conueniunt in ente quod est eius subiectuz. Sz sub
stantias principaliter: sicut per se ꝛ prima entia: ꝛ de eis
accidentia demonstrat. ¶Ad rationes igitur vtrarumq̄z
partium predictarum questionum patet solutio per pre
dictas veritates. ¶Verumtamen si quis has questiones
cum sequentibus ad longum cum earum annexis vide/
re voluerit: recursum habeat superius ad 3m libz̄ hui⁹
operis. in quo plixe satis discusse sunt. vt ibidē apparet.
¶Sequitur in philosopho ꝛ Doctore sancto ibi. Sed
nec circa dicta in phyficis ꝛc̄.

B secundum sic procedit. Ui
a deꝛ prīo: q̄ hec
sciētia que prima philosophia dicitur nō ha
beat cōsiderare oia genera causaz substantiaz
sensibiliū. Mā finis habet rōnem boni. Bonū
aūt consistit in operationibus. ꝛ in his que sunt in motu.
Unde cū in ipsis imobilibus. vz in mathematicis nihil
demonstretur per causam finalē: ideo cuz hec scientia sit
de abstractis a motu. videtur q̄ nō habeat cōsiderare oia
genera causaz. ¶Sz ctra arguitur. Mā finis est primū
mouēs. Mouet. n. causam efficientem. ¶Primū aūt mo
uens nō videtur esse in reb⁹ mobilibus. Unde videt q̄
huius scientie cōsideratio se extendat ad finez ꝛ ad alias
causas: cum in subiecto eius contineantur. scilicet ī ente.
¶Ꝑ scōo. videtur scōo q̄ cōsideratio huius scientie nō
sit circa substantias sensibiles. Mā si sit: tunc hec scientia
nō videret differre a scientia naturali: cū scientia natura/
lis de huiusmōi substantiis consideret. ¶Sz contra ar/
guitur fm philosophū. Mā si hec scientia nō esset circa
alias substantias sensibiles: aut esset circa spēs siue ydeas
quas platonici posuerunt separatas: aut circa mathemati
ca media. Sed vt ex superioribus libris pz: illa non sunt
ponenda separata. Ergo ꝛc̄. ¶Ꝑ 2°. videt 3°. incidēter
tamē q̄ methaphysica ꝛ mathematica non sint separata.
Mā si ponant species separate ꝛ mathematica separata
preter substantias sensibiles: pari rōne preter species et
alia sensibilia deberent poni aliqua ab eis separata quasi
tertia entia: ꝛ sic in infinitum. Sed hoc nō concedebant
platonici. Ergo ꝛc̄. ¶Sed ꝑ arguitur. Nam si non sint
mathematica separata: difficile erit assignare circa q̄ sciē/
tie mathematice versentur. Nō. n. negociari videnť cir/
ca sensibilia que sunt hec: qz in istis sensibilibus non sunt
tales linee nec tales circuli quales scientie mathematice
querunt. Quare necesse videť ponere quasdam lineas:
ꝛ quosdam circulos separatos. ¶Ꝑ 2°. videt 4°. q̄ du
bitare siue inquirere de materia scientiaz mathematica/
rum pertineat ad hanc scientiam. Mā inquirere de hui⁹
materia nō est scientie naturalis quia totum negociuz na
turalis philosophie est circa ea que habent in se ipsis p̄n/
cipium motus ꝛ quietis: que naturalia dicuntur. Ergo
de huiusmodi inquisitione non se intromittit. Similiter
inquirere de huiusmodi materia non pertinet ad scien/
tiam que mathematica dicitur: quia talis scientia presup
ponit huiusmodi materiam siue subiectum: vt patet pri/
mo posteriorum. ¶Relinquitur ergo q̄ ad hanc scientiaz Lec. 2.
pertineat inquirere id de quo tractant scientie mathema
tice. ¶Sed contra arguitur. nam hec scientia abstrahit
a motu ꝛ a materia sensibili secundum esse ꝛ fm rationē
simul: vt supra in sexto huius. questione quinta articulo
primo patuit. Sed materia scientiarum mathematicarū
non est abstracta fm esse ꝛ fm rationem siue considera/
tionem simul ab huiusmodi materia: vt ibidem questio
ne quarta articulo primo patuit. Ergo ad hanc scientiam
non pertinet de similibus inquirere.

Respondeo dicendū q̄ in hac secunda par
te hui⁹ capituli philosophus
mouet quattuor questiones specialiter de consideratio/
ne substantiarum sensibilium ꝛ mathematicarum: ad ea/
rum vtraslibet partes: vt patuit arguendo. ¶Quarum pri/
ma est. Utrum hec scientia: que sapientia dicitur habeat
considerare omnia genera causarum rerum sensibilium.
¶Secunda est. Utrum talis scientia habeat considera/
re substantias sensibiles. ¶Tertia questio est incidenta/
lis. Utrum vz sint ponende alique species siue ydee se/
parate: ꝛ mathematica separata a rebus sensibilibus.
¶Quarta questio est vtrum dubitare siue inquirere de
materia scientiarum mathematicarum pertineat ad hāc
scientiam. ¶Has autem questiones soluit Doctor san
ctus adducendo ad quamlibet vnam veritatem.

Ad primam igitur questionem veritas
quam adducit ꝛ que est qn/
ta in ordine: est talis. ibi. (est autem veritas q̄). ¶Hec
scientia considerat dicta genera causaruz: ꝛ precipue cau
sam formalem finalem ꝛ vltimuz finem: qui est primum
mouens omnino immobile: vt infra. 12°. huius ostendit Lec. 3.
philosophus. hec ille. ¶Hec questio ad longuz. ꝛ vtz
in immobilibus sit bonum ꝛ finis. mota est supra ī libro
tertio questione secunda articulo primo secūdo ꝛ tertio.
¶Ad secundam questionem huius articuli veritas quā
adducit Doctor sanctus. ꝛ que est sexta in ordine talis ē
ibi. Est autem veritas huius questionis. ¶Ista scien/
tia considerat de substantijs sensibilibus inquantum sunt
substantie: ꝛ non inquantum sunt sensibiles ꝛ mobiles.
hoc enim proprie pertinet ad scientiam naturalem. Sed
huius scientie propria consideratio est de communibus
substantijs: que non sunt ydee neqz mathematica separa
ta: sed primi motores: vt infra patebit. hec ille. ¶De
hac questione habetur supra in libro. 3°. q. 4. per totum
vt ibidem patet. ¶Ad tertiam questionem veritas qnā
Doctor sanctus. hic adducit: ꝛ que est septima in ordine
est talis ibi. (ē aūt veritas). Mathematica aūt nō sunt

separata a sensibilibus secundū esse: sed solum secundum rationem: vt supra ostensum est: et infra ostendetur. hec ille. ¶De qua questione supra habetur in libro tertio questione quinta per totum. et questione decima articulo tertio. ¶Ad quartam questionem iam adductam que est octaua questio in ordine veritatem non adducit formaliter Doctor Sanctus: sed ex precedentibus talis veritas elici potest. ¶Hec autem scientia cuius sit sapientia: de oibus cōsiderare habet: vt in ꝓhemio huius declaratū est. ¶Habet ergo dubitare et iterrogare et inquirere siue determinare de rebus mathematicis nō vt mathematicalia sunt: sed ſm q habent reductionem ad ipsum ens: et ad ea que ipsum ens consequuntur. ¶Ad rationes igitur vtriusq; partis predictaꝝ questionum patet solutio per supradictas veritates.

¶Sequitur in ꝓho et Doc. S. ibi. Dubitabit aūt ꝛc.

a **¶ tertius** sic ꝓcedit. videlicet de questionibꝰ motis i speciali de cōsideratione ꝓncipioꝝ ipsaꝝ rerum. Et videt ꝓ° q ad hanc sciaꝝ ptineat ꝓsiderare omnia ꝓncipia rerum que ab aliquibus elementa nominant. ¶Nam ad hanc sciam ptinet considerare ea que sunt maxime entia. Sꝫ ſm omnes ꝓhos huiusmodi ꝓncipia sunt maxime entia: q; sunt intrinseca compositioni. Et sic ad cognitionē compositoꝝ habendam oportet q ipsa cognoscant. ¶Cum igitur ad sapientiaꝫ ptineat omnia considerare: sequitur q ad hanc sciam que sapiētia dicitur pertineat omnia ꝓncipia: et precipue elementa considerare. ¶Sed ꝓtra arguitur. ¶Nam ista scia habet cōsiderare ea que sunt maxime vniuersalia. Ad omnes autem scientias ptinet cōsiderare ea que sunt vniuersalia et nō singularia ad que diuisio vniuersaliū terminatur. Ergo ad hanc sciē tiam potissime pertinet cōsiderare cōmunia et prima genera rerum. ¶ꝓ 2°. Videt. 2°. q vnuꝫ et ens sint maxime genera et ꝓncipia omniuꝫ rerꝫ. Quod enim sint maxime genera rerum: ꝓꝫ ex hoc: q; de ratione generis est cōtinere ea quoꝝ est genus. Sed ens et vnuꝫ cuꝫ sint cōmunissima omnia cōtinere videntur. Igitur maxime videntur esse rerum genera. Videntur etiam maxime esse omnium rerū ꝓncipia ex hoc q sunt naturaliter omnibus prioꝝ. Eis enim interemptis omnia alia interimunt: et non econuerso. Illud autez dicit prius naturaliter a quo nō cōuertitur subsistendi cōsequentia. ¶Sed ꝓtra arguitur. videlicet q ens et vnum nō sunt genera: et per cōsequens neq; ipsa ꝓncipia ſm illaꝫ opinionē sunt genera. Genus enim habet differentias que non ꝓticipant rationem eius. Sed ens et vnuꝫ non possunt habere aliquas differentias. Nihil enim est qđ rationem entis et vnius subterfugere possit. Unde nulla differentia pōt sumi de cuius intellectu nō sit ens et vnum substantiue loquendo ergo ꝛc. ¶ꝓ 2°. Videtur. 3°. q species sint magis ꝓncipia q̄ genera. ¶Principia enim sunt simpliciora principiatis. Quod ergo est simplicius: est magis principium. Sed species videntur esse simpliciores. Sunt enim species indiuisibilia quedam ad que terminatur diuisio generis. Genera enim diuidunt in plura specie distincta. Ergo species magis videntur esse principia q̄ genera. ¶Sed contra arguitur. ¶Nam genera cōstituunt species et nō econuerso. Ergo genera magis vident esse ꝓncipia q̄ species. ¶Hoc enim est de ratione principij q eo remoto: alia remouentur.

¶Respondeo dicendum q in hac tertia ptē presentis capituli phylosophꝰ de principijs in speciali mouet tres qōnes: ad vtranq; partem cuilibet arguendo. ¶Quarum prima est. vtrū ad hanc scientiam pertineat considerare omnia principia rerum et precipue elementa. ¶Secunda est. vtruꝫ ens et vnuꝫ sint maxime genera et principia rerum. ¶Tertia questio est. vtrum species sint magis principia rerum q̄ genera: vel econuerso genera et magis vniuersalia sint magis principia rerum q̄ minus vniuersalia. ¶Has questiones Doc. S. soluit adducendo sicut et ad precedentes ad quālibet earum vnam veritatem.

¶Ad primaꝫ igitur questionem que est nona questio in ordine adducit talem veritatem. Ibi. et veritas est q. ¶Hec scientia precipue cōsiderat cōmunia principia sicut platonici posuerunt. Considerat etiam et principia intrinseca rerum: sicut materiaꝫ et formam. ¶Hec ille. ¶De hac questione ad longum habetur supra in libro. 3°. q. 3ª. ar. vltimo. ¶Ad secundam vero questionem que est decima questio in ordine veritas quam adducit Doctor Sanctus est talis. Ibi. est veritas q. Unuꝫ et ens non sunt genera: sed sunt omnibus analogyce cōmunia. ¶Hec ille. ¶De hac questione ad longum habetur supra in libro tertio qōne decima articulo primo et secundo. Et similiter qōne sexta articulo primo tertio et qnto. ¶Ad tertiam autem questionem que est vndecima questio in ordine veritas quam adducit Doctor Sanctus est talis. Ibi. est autem veritas q. Uniuersalia sunt principia in cognoscendo. Et genera sūt magis principia et simpliciora q̄ species. Et q genus diuidatur in plura q̄ species: hoc est: quia cōtinet plura in potentia q̄ species. Sed species plura continet in actu. Unde sunt magis diuisibiles per modum resolutionis cōpositi in simplicia. ¶Hec ille. ¶De hac questione ad longuꝫ habetur supra in libro tertio questione sexta articulo secundo. ¶Ad rationes igitur vtriusq; partis patet solutio per veritates predictas per Doctorem sanctum adductas: quarum etiā solutiones vbi supra in tertio libro ad longum adducte sunt cum multis alijs.

¶Questio. 2ª. De dubitationibus quas phylosophus recolligit de bijs que in hac scientia considerantur.

¶Uterius considerandum est in hoc secundo capitulo

v huius primi tractatus de dubitationib⁹ in tertio libro motis de bijs que in hac scientia considerantur: postq̄ visum est de dubitationibus recollectis de ipsa cōsideratione seu modo considerandi. ¶Circa quod querūtur tria. ¶Primo de questionibus motis de substantijs quantum ad separationem. ¶Secō de principijs rerū. ¶Tertio de substantijs quantum ad rationē principii.

¶Sequitur in phylosopho et Doctore Sancto. ibi. Adhuc vtrum oportet poni aliquid ꝛc. et est Lec. 2ª.

a **¶ primū** sic procedit. primo q necesse sit ponere aliquid per se existere preter singularia. Nam si non ponatur aliquid tale: videtur sequi q hec scientia que sapientia dicitur sit singularium: et similiter quelibet alia scientia. Sed hoc est impossibile: quia singularia sunt infinita. Infinitoꝝ autem non est scientia aliqua: cum scientia sit certitudinalis cognitio. ¶Sed contra arguitur. Nam si esset aliquid tale: maxime essent genera et species. Et sic hec scientia esset de generibus ꝛ speciebus. Sed hoc est impossibile: quia hec scientia est de principijs. Sed genera et species non sunt principia. Uniuersale enim aut nihil est aut posterius est singularibus. ergo ꝛc. ¶ꝓ 2°. Videtur secundo q aliqua sit substantia separabilis. Nam si talis substantia non esset ponenda preter substantias sensibiles: tunc sola sensibilia essent entia: et per consequens sapientia que est scientia entium esset circa sola sensibilia. Et sic non esset abstrahens a motu et materia sensibili. ¶Sed contra arguit. Nam si esset aliquid separabile ab huiusmodi sensibilibus: vel ergo preter omnes substantias sensibiles esset aliquid separabile: vel preter quasdam tantum. Si sōm sic difficile erit assignare rationem preter quales substantias sensibiles oportet ponere preter quales non. Non enim est maior ratio de vno q̄ de alio. Si vero primum: sequetur q oportebit ponere alias sbas separatas ꝑpetuas eq̄les numero substantijs sensibilibus et corruptibilibus. Quod est irrationabile.

¶ꝓ.

¶ 2°. Videt. 3°. q materia sit primus principiū substantiaꝝ sensibiliuꝫ. Nam materia est primum subiectū: et semp manet. Unde antiqui naturales cōcedebant materiaꝫ esse principiuꝫ. ¶ Sed contra arguitur. Nam materia nō est in actu: sed in potētia. Sed actus naturaliter est prior potentia: vt patuit in nono huius. Ergo actꝰ siue forma potius est p̄ncipiū: ꝛ nō materia: cuꝫ primū sit de substantie sensibilis est corporalis. Igitur si forma eiꝰ eēt primuꝫ principiuꝫ substantiaꝝ sensibiliū: sequereť q nulla substantia esset perpetua. Qđ est incōueniens: cuꝫ a viris famosis queratur aliquid perpetuuꝫ principium. Et hoc rationabiliter: q aliter nō esset ordo perpetuitatis in rebus nisi daretur aliqđ principiū separabile et ꝑpetū: qđ daret rebus perpetuitatem.

Respondeo dicenduꝫ q philosophus in hoc secūdo capitulo huius primi tractatus mouet questiones de hijs que ꝓsiderant in hac scientia. Et primo de substantijs. scđo de principijs de quibus in sequentibus articulis videbitur. ¶ De substantijs autēꝫ sensibilibus mouet tres questiones. Quaꝝ prima est. Utrum preter singularia necesse sit aliqd q se existere ab eis separatum. ¶ Secunda est vtruꝫ sit ponē da aliqua talis substantia separata que non sit materialis. ¶ Tertia est vtruꝫ materia et forma sint primuꝫ p̄ncipiū substantiaꝝ sensibiliuꝫ. ¶ Ad cuiuslibet baꝝ questionum declarationeꝫ philosophus sicut ꝛ de precedentibus dictum est arguit ad vtranqꝫ parteꝫ: vt in principio articuli patuit. ¶ Quas questiones Doct. S. soluit adducendo aliquas veritates.

Ad primam igitur questioneꝫ que est. 12ª. in ordine adducit talem veritatem. Ibi. et veritas hec est q. Nihil est in rerum natura preter singularia existens: sed tantū in cōsideratione intellectus abstrahendo cōmunia a ꝑticularibus. Hec ille. De quo habetur superius in libro. 3°. q̄one quinta articulo p°. ¶ Ad duas alias questiones sequentes adducit Doctor Sanctus vnicam veritatem: q infra de eis fiet mentio. Ibi. Et veritas harum questionuꝫ est q. Est aliqua substantia separata a sensibilibus: nō quidem species rerum sensibilium vt platonici posuerunt: sed vt primi motoris: vt infra ostendetur. Hec ille. ¶ De quo etiam habetur superius vbi supra q̄one septima articulo secundo. ¶ Ad rationes igitur vtriusqꝫ partis clara est solutio: vt etiam in tertio huius satis patuit. ¶ Sequitur in philosopho et Doc. S. ibi. Ad hec autē si quidem ꝛc̄.

¶ Ad secundum sic ꝑceditur. Uidetur p̄mo q nō sit vnum principiuꝫ omniuꝫ corruptibiliuꝫ et incorruptibiliuꝫ. Nam aliqua sunt entia ꝑpetua. Si ergo esset omniuꝫ vnuꝫ principiuꝫ: nō esset assignanda ratio quare ex vno et eodem principio quedam sunt principiata perpetua: et quedam nō ꝑpetua. ¶ Sed contra arguitur q non sit aliud principiū corruptibilium et aliud principiuꝫ incorruptibiliū. Nam corruptibiliuꝫ et incorruptibiliū principiuꝫ est incorruptibile ꝛ perpetuum. Ergo non est aliud et aliud. Si enim corruptibilium sit aliud p̄ncipium a principio incorruptibiliuꝫ: illud erit corruptibile et nō perpetuū. Sed omne corruptibile est generabile et omne generabile est principiuꝫ. Ergo principium corruptibiliuꝫ habebit principiū: et iterum illud principium habebit aliud principiuꝫ: et sic in infinitum. Quod est incōueniens. ¶ 2°. Uidetur. 2°. q vnū ꝛ ens non sint principia rerum. Nam aut significant hoc aliquid: aut nō. Si scđm: sic nō poterunt esse sensibilia et per se existentia: que et qualia principia nunc querimus. Si vero primū: tunc sequitur q omnia sunt substantie ꝛ nulla accidentia: cuꝫ accidentia nō significent hoc aliquid. ¶ Sed contra arguitur. Nam illa que sunt maxime immobilia: habēt maxime rōneꝫ principij. Sed ens ꝛ vnū sunt huiusmodi. Qualitercunqꝫ enim varientur res: semp remanent ens et vnuꝫ. ergo ꝛc̄. ¶ 2°. Uidetur. 3°. q numerus sit principium rerum. Nam illud quod dicit substantiā rerum: est rerum p̄ncipiū. Sed numerus est huiusmodi: q numerus ex vno quasi ex materia generatur tanq̄ eius primus effectus. Cum ergo vnū dicat substantiam rei: sequitur q ita et numerus. ¶ Sed contra arguitur. Nam si numerus componatur ex vno quasi ex materia: oportet q numerus sit quid vnum: sicut etiam id quod componitur ex anima et corpore tanq̄ ex materia: oportet q sit animatum. Sed hoc non potest dici de numero. videlicet q sit aliquid vnuꝫ: vt pz de ipsa dualitate etiam ſm platonicos. Ergo numerus nō est principium rerum. ¶ Sed dicebant aliqui antiqui. 4°. q linee et superficies separate essent principia rerum. ¶ Contra. Nam decisiones rerum nō sunt substātie separabiles per se existentes. Sed linee et superficies sunt quedam decisiones: vt linee sunt decisiones superficieꝝ ꝛ superficies corporeꝝ et puncta lineaꝝ: vt ipsi cōcedunt. ergo ꝛc̄. ¶ Confirmat. Nam puncta nō incipiunt actu esse nisi per diuisionē. Cuꝫ autem linea diuiditur: in actu fiunt puncta per que linea terminatur. Et simile est de linea per respectuꝫ ad superficiem et de superficie per respectum ad corpus. Non ergo huiusmodi sunt principia separata per se existentia. ¶ Sed contra arguitur. Nam illa sunt principia rerum ex quibus res componunť: vt cōmunis sententia ꝑrū cōcedit. Sed ex lineis ꝛ superficiebus res componuntur. Ergo sunt rerum principia.

Respondeo dicendum q de principijs rerum in secunda parte huiꝰ capituli philosophus mouet aliquas questiones querēdo primo qualia sunt: secundo que sunt. ¶ Quantuꝫ ad primum mouet vnam questionem. videlicet vtrum sit vnū principiuꝫ oīuꝫ. s. corruptibilium et incorruptibilium. ¶ Quantum ad secundū mouet tres questiones. Quaꝝ prima est vtrum videlicet ens et vnū sint principia rerū. ¶ Secunda est vtrum numerus sit principium rerum. ¶ Tertia est vtrum linea et superficies sint rerū principia. ¶ Ad quarū questiones partes vtraſqꝫ arguit philosophus vt in obijciendo patuit. ¶ Considerandum est aūt q Doc. S. soluit breuiter predictas questiones adducēdo aliquas veritates.

Ad primaꝫ igitur questioneꝫ que est decimaquarta in ordine adducit talem veritatem. Ibi. et veritas est q. Primū principiū oīuꝫ entiuꝫ est incorruptibile. Sed quedaꝫ ꝑpter longe distare ab eo sunt corruptibilia: in quibus generatio et corruptio causatur per causam mediam que est incorruptibilis ſm substantiam: variabilis tamen ſm vbi. Hec ille. ¶ De hoc habetur ad longum in libro. 3°. huius. q. 9. ar. p°. ¶ Ad tres vero alias questiones simul adducit Doc. S. vnam veritatem talem. Ibi. Et veritas est q. Neqꝫ ens neqꝫ vnuꝫ neqꝫ numerus linea et superficies sunt principia rerꝫ. Hec ille. nisi forte loquendo de principijs cognoscendi: aut logyce etiā loquēdo de principijs essendi q̄ntuꝫ ad ens et vnuꝫ: de quibus supra disputatū est in libro. 3°. huius. q. 10ª. ar. p°. et. 2°. ¶ Ad obiectiones patet solutio ex dictis.

¶ Sequit in philosopho et Doc. S. ibi. Exhibet autē dubitationem ꝛc̄.

¶ De tertiū sic ꝑceditť. Uidetur p̄mo q substantia nō sit p̄ncipiū rerꝫ. Nam ois scia est vniuersaliū: et est alicuius vlis subiecti determinati. Et omnis scia est principioꝝ. Ergo principia sunt vniuersalia. Sed substantie non sunt de numero vlīuꝫ: sed magis de numero per se existētiū. Ergo nō sunt rerꝫ p̄n°. ¶ Sed ꝫ arguitť. Nam ab īmālibus īmālia ꝑcedunt et nō ab accidētib°. Ergo ꝑcedunt a substantijs. Et p ꝓsequēs ſbe alique sūt p̄ncipia rerum. ¶ 2°. Uidetur. 2°. q aliquid sit preter synolon. i. simul totū. vꝫ. preter compositum ex materia et forma. Nam omnia que sunt in mā siue cum materia composita dicuntur esse corruptibilia. Si ergo nihil sit

ꝓter ſynolon: nihil erit perpetuū. Qđ eſt inc̃ueniens. ¶ Sed contra arguitur. Nam ſi eſt aliquid ꝓter ſynolon: hoc erit ſpecies ſiue forma. Sed hoc eſt falſuz. Naz forma domus nō eſt ſeparata a domo etiam ſm platonicos qui nō poſuerunt ydeas rex artificialiū: qz tales forme ſunt actus qui nō poſſunt per ſe exiſtere. Sed forme rex nālium ſunt magis intime eis q̃ forme rex artificialium. Ergo nō eſt aliqua forma ſeparata a toto cōpoſito. ¶ Ꝑ 2°. Uidet. 3°. q̄ nō oīuz ſint ꝑncipia numero eadē. Nam ſi ſic: ſequeret q̄ oīa eſſent vnuz et idez: qz quoꝝ ꝑncipia ſunt eadem: illa inter ſe ſunt eadē. Sed ꝓſequēs eſt manifeſte falſuz. ergo ꝛc̃. ¶ Sed ꝓtra arguitur. Naz in quolibet ordine debet eſſe vnū primū qđ eſt ꝑncipiū oīum: vt ſupra in. 10. huiꝰ. q. 3. ar. 2. declaratuz eſt. Ergo tm̃ eſt vnū ꝑncipiū ſimpliciter oīuz rerum.

Reſpondeo dicendū q̄ pbus in tertia pte preſentis capituli mouet tres queſtiones de ſubſtantijs q̃ntuz ad rationem ꝑncipiandi. ¶ Quaꝝ prima eſt. Utrum ſubſtantie ſint ꝑncipia rerum. ¶ Secunda eſt. Utrū ſit ponendū aliquid ſeparatū ꝑter ſynolon. i. ſimul totuz ſiue cōpoſitū ex materia et forma. ¶ Tertia eſt. Utrū oīuz ſint eadem ꝑncipia numero aut non. ¶ Ad quas queſtiones arguit ſicut et ꝑcedentes. ¶ Soluit autem has queſtiones Doc. S. ſicut et precedentes adducendo aliquas veritates.

Ad primam igitur queſtionē adducit talez veritatez. Ibi et veritas eſt q̄ ẽntis vniuerſalia nō per ſe exiſtant in ſingularib⁹: tamen naturas eoꝝ que per ſe exiſtunt eſt ꝓſiderare vniuerſalr. Et ſm hoc accipiunt genera et ſpecies in predicamento ſubſtantie: que dicunt ſecunde ſubſtantie de quibus eſt ſcientia. Quedā etiā ſubſtantie per ſe exiſtentes ſunt principia. Que quidem ſubſtantie qz ſunt imateriales ptinēt ad intelligibilez cognitionē: lz excedant intellectus noſtri comprehenſionē. (Nota cōprehenſionē). Non enim dicit Doc. S. apprehenſionē. Poſſum⁹. n. apprehendere ſubſtantias ſeparatas et imāles lz eas in pñti vita cōprehendere nō valeamus: vt ſuperi⁹ in. 2°. huius. q. 1. ar°. 4°. 7. 5°. diſputatum eſt. ¶ Ad ſcōam vero queſtionez veritas quā adducit Doc. S. eſt talis. Ibi et vitas ẽ q̄. Aliquid eſt ꝓter ſynolon. i. ſimul totuz. non tm̃ forme rerum ſenſibiliū. Hec ille. ¶ Ad tertiaz vō queſtionez veritas quaz adducit Doc. S. eſt talis. Ibi et vitas eſt q̄. Loquendo de ꝑncipijs extrinſecis vnum numero eſt qđ eſt primū ꝑncipiū oīuz rerum ſicut agens et finis. Principia vero intrinſeca. ſ. materia et forma nō ſunt vnum numero: ſed ſunt vnum ſm analogiam: vt infra oſtendetur. Hec ille. ¶ Ad rōnes igit̄ vtriuſq3 partis patet ſolutio ex dictis.

¶ Queſtio. 3ª. Qualiter oīum eſt aliqualis reductio ad vnum: et q̃liter de hm̄oi reductis eſt hui⁹ ſcie ꝓſiderare.

r **Eſtat** in hoc ſcō tractatu hui⁹ libri ꝓſiderare de recollectione eoꝝ que pertinent ad ꝓſiderationē huius ſcientie de quibus ad longū habituz eſt in. 4°. huius. ¶ Circa qđ qnqz occurrunt ꝓſiderāda fz qnqz lc̃ones Doc. S. in hoc tractatu. ¶ Primo nāqz ꝓſiderandū eſt qualiter oīum eſt aliqualis reductio ad vnū: ⁊ qualr hui⁹ ſcie eſt de hm̄oi reductis cōſiderare. Et hoc in primo capitulo. ¶ Secūdo ꝓſiderandū eſt qualiter hui⁹ ſcie cōſideratio eſt de primis demōſtrationis ꝑncipijs. Et hoc in ſecūdo capitulo. ibi. (Quoniā aūt et mathematic⁹). Tertio erit ꝓſiderandū capitulū tm̃ de ꝑmo ꝑncipio inter demonſtrationis ꝑncipia: et de diſputatiōe ꝓtra negātes huiuſmodi ꝑncipia. Et hoc in tertio capitulo. ibi. (Eſt aūt quoddaz in entibus ꝛc̃.) ¶ Quarto cōſiderandū eſt qualiter ratione dictionū ꝓtradictoria poſſe verificari de eodez poſſit remoueri a mentibus illoꝝ qui ſic aſſerunt: ⁊ in qbus hoc fieri pōt et in quibus nō. Et de quibuſdam coꝛrelariſs. Et hoc in quarto capitulo. ibi. (Soluetur autez hec dubitatio ꝓſiderantibus ꝛc̃.) ¶ Quinto conſideranduz erit quid ſit ꝓpriuz particulariū ſciaꝝ: et de comparatione eaꝝ adinuicem: et huius ſcie ad ſcias particulares. Et hoc in qnto capitulo. ibi. (Omnis aūt ſcia ꝛc̃.) ¶ Circa primū querunt duo. ¶ Primo vtruz omnia reducant ad vnuz. ¶ Scōo vtruz vnius et eiuſdem ſcie ſit de omnibus reductis ad ens conſiderare.

¶ Sequitur in pho et Doc. S. ibi. Quoniam autez pbi ſcientia ꝛc̃. et eſt lec. 3ª.

a **B primum** ſic ꝓcedit. Uidetur q̄ oīa nō reducantur ad aliquid vnuz. Si enim omnia reducerentur ad aliquid vnuz: maxime reducerentur ad ens. Sed ens non eſt quid vnum: quia dicit poꝛphyrius. Si quis omnia vocet entia: equinoce nūcupabit. Ergo omnia non reducuntur ad aliquid quod ſit vnum. ¶ Ꝑ 2°. Aliqua ſunt ꝓtinatiue oppoſita. Sed conſtat q̄ talia non reducuntur ad ens: cuz alteruz ꝓtinatiue oppoſitoꝝ ſit non ens. Unuz autem cōtradictoꝛioꝝ non verificatur de altero. Ergo non ens non reducitur ad ens ꝑ ꝓdicationez ſicut loquitur hic phyloſophus. ¶ Ꝑ 3°. Unum oppoſitoꝝ nō reducitur preſertim poſitiue ad reliquū. Ergo ipſuz multuz non reducitur ad vnum: cum oppoꝛtet: vt ſupra in decimo huius qōne nona articulo primo et ſecūdo conceſſum eſt. Ens autez et vnuz cōuertuntur ſcōm predicationez. Ergo multuz non reducitur ad ens. ¶ Sed contra eſt phyloſophus in primo capitulo huius ſecundi tractatus ibi. Quoniam autez phyloſophi ſcientia eſt entis inquantū ens vniuerſaliter ⁊ non ſecūdū partem. Ens autem multipliciter et nō ſm vnum dicit modum ꝛc̃.

Reſpondeo dicenduz q̄ omnia reducūtur ad ens tanq̃ ad aliqđ vnum. Quod ꝓbatur ſm phyloſophum. Nam omnia que cōſiderantur in aliqua ſcientia reducuntur ad vnum genus ſubiectuz: qz vna ſcientia eſt vnius generis ſubiecti: ſine vnius generis ſcibilis. Sed methaphyſica conſiderat de omnibus entibus: vt in primo et quarto huius habituz eſt. videlicet in primo huius qōne ꝑma articulo ſeptimo et octauo. Et in quarto huius qōne ꝑma articulo tertio. Et ibidez qōne quinta articulo tertio. Ergo omnia reducuntur ad aliquod vnuz genus ſcibile. Sed genus ſubiectum ipſius methaphyſice eſt ens inquantū ens: vt q̃rto huius qōne prima articulo tertio ꝓbatum eſt. Ergo omnia reducuntur ad ens tanq̃ ad aliquid vnum. Quod etiam ꝓbat phyloſophus per duo exempla. Nam medicatio et ſalubre dicuntur de multis per reductionez ad vnum: ſicut medicatiuuz dicitur multipliciter. Secundū tamen q̄ omnia reducuntur ad medicinam. Et ſalubre dicitur de multis ſcōm q̄ reducuntur ad ſanitatem: vt in quarto huius. q. 2. articulo ſecundo declaratum eſt. Ens autem dicitur de omnibus ſicut medicatiuum et ſalubre de ſuis modis. Ergo omnia reducuntur ad ens tanq̃ ad aliquid vnum quod de omnibus predicatur ſecundum vnum nomen et vnam rationez diuerſimode ab eis participatam: vt ꝓbatuz fuit in primo huius qōne ꝑma. Doct. articulo quarto: et in quarto hui⁹ qōne ſcōa articulo q̃rto et qnto. ¶ Conſideranduz autē eſt hic primo ſm Doct. San. q̄ ea que predicantur de multis et non eodez modo ſicut ſalubre et medicatiuum de multis predicantur: vnum nomen predicatur de diuerſis ſm vnam rationez totaliter eandem: ſicut animal de equo et bone predicatum ſignificat ſubſtantiam animatam ſenſibilem. In equi uocis autem vnum nomen predicatur de diuerſis ſcōm rationem totaliter diuerſam: ſicut patet de hoc nomine canis: pront dicitur de ſtella et de quadam ſpecie animalis. In hijs vero que predicto modo dicuntur ſicut ſalubre et medicatiuum: idem nomen de diuerſis predicatur vnam rationem partim eandem et partim diuerſaz.

Eandem

Eandem quidem quantuz ad id ꝙ fit relatio siue reductio. Diuersam autem quantum ad diuersos modos relationis. Esse enim significatiuū sanitatis ⁊ esse effectiuū: diuersuz est. Sed sanitas vna est. Et ꝓpter hoc huiusmodi dicuntur analoga: quia ꝓportionaliter referuntur ad vnuz. Et similiter est de multitudine entis. Nam ens simpliciter dicitur id qō in se habet esse. s. substātia. Alia vero dicunt entia: quia sunt aliquid huius qō est per se scilicet vel passio vel habitus vel dispositio aut aliqd huiusmodi. Nō enim dicunt ens quia habent esse: sed quia per ea substātia dicit disposita. Et simile est de alijs accidentibus. Et sic patet ꝙ multiplicitas entis habet aliqd cōmune ad qō fit reductio. Hec ille. ¶Ex quibus verbis si diligenter cōsiderentur habet ꝙ entia reducuntur ad vnum primū scilicet ad substantiam: nō autem ad alia quod tertiuz. De quibus ad longum in quarto huiꝰ circa principiuz questione secūda articulo quarto ⁊ quinto disputatum est. ¶Considerandū vlterius est secūdo ſm phyloſophū hic ꝙ quia omniū entiuz est reductio ad aliquid idez: necesse est ꝙ fit reductio omniū ꝓtrarietatum ad vnā primaz cōtrarietatem quecūqz sit illa: siue pluralitas ⁊ vnuz siue similitudo ⁊ dissimilitudo siue quecūqz alie sint prime differētie entis. Et huiusmodi cōtrarietates debent cōsiderari in illa scientia que cōsiderat de ente ⁊ de bijs que ens cōsecūtur. ¶Ad quam autē contrarietatem vel oppositionez fiat talis reductio: patuit ad lō gum in quarto huius. q. 5. ar. 3. ¶Illud autez ad qō fit reductio omniū entium nihil refert vtrū sit ens vel vnū. Licet enim ens ⁊ vnuz differant secunduz rationez eo ꝙ vnuz addit indiuisibilitatē super ens: vt patuit quarto huius questione tertia articulo primo ⁊ octauo: tamē manifestuz est ꝙ adinuicez cōuertunt: quia omne vnū est aliqualiter ens: ⁊ omne ens est aliqualiter vnuz. ¶Cōsiderando vlterius est hic tertio ſm phyloſophum ꝙ necessarium est ad presentez cōsiderationem inquirere vtruz omnia aliqualiter reducant ad aliquid vnum: quia sciētia prime phyloſophie est de ente inquantū est ens: ita ꝙ cōsiderat de ente ſm vniuersalez rationez eius ⁊ nō ſm aliquam particularē rationem entis particularis cum ens multipliciter ⁊ non vno modo dicat: si ista multiplicitas esset pura equocatio que nō dicit ſm aliqd cōmune: nō caderent omnia entia sub vna scientia: quia nō reducerētur ad vnum genus subiectum. Sed si ista multiplicitas habeat aliquid cōmune: omnia entia possunt ꝓsiderari in vna scientia. Unde ad questionē qua querebat vtrū ista sciētia sit vna cum sit de pluribus ⁊ diuersis: necessarium fuit cōsiderare vtrū omnia entia reducant ad aliqd vnuz vel nō: vt patuit etiam supra in. 4. huius. q. 2. ar. 4.

Ad primum igit dicēdū ꝙ Porphyrius accipit equiuocationez largo modo: vt videlicet se extendit ad analogā predicationem accipiendo equiuoce predicari pro omni eo qō est non vniuoce predicari ꝓprijssime loquendo quemadmoduz supra patuit cum de vniuocatione entis ageretur in quarto huiꝰ. q. 2. ar. 2. 3. ⁊ 4. ¶Alia vero duo argumēta procedunt de oppositis specialibus ⁊ nō de oppositis trāscendentibus. Nō enim est incōueniens in oppositis transcendentibus vnuz oppositoruz de reliquo predicari in sensu diuiso. Unde ipsum multruz quodāmodo est vnum ⁊ maluz quodāmodo est bonuz vt etiam supradictum est. ¶Sequitur in phyloſopho ⁊ Doc. San. ibi. Quoniaz autem ⁊c. Et ibi. Quēadmodum autem ⁊c.

a **B secundum** sic ꝓcedit. Uide tur ꝙ cōsideratio de omnibꝰ reductis ad aliquid vnuz nō pertineat ad istam scientiā. Nam si hec scientia ꝓsideraret omnia entia: sequeret ꝙ ipsa nō esset vna sciētia: cum vna scientia sit vnius generis vt innuit hic phyloſophus: ⁊ vt patet prio posterioꝝ. ¶Patet sequela: qz multa sunt entia que genere sunt diuersa: vt supra in quinto ⁊ decimo huius cōcessum est. Ergo ⁊c. ¶ 2°. Si hec scientia cōsideraret omnia entia sequeret ꝙ mathematica ⁊ physica nō essent scientie presertim ab ista distincte. Quod est contra phyloſophum sexto huius. Ergo ⁊c. Lec. 1.

¶ 3°. Aliqua sunt entia que precedunt methaphysicam considerationem. Ergo ipsa non considerat de omnibus entibus. ¶Patet antecedens. Nam deus non cadit sub quidditate rei materialis que est obiectū intellectus coniuncti. Ergo in methaphysica humanitus inuenta nō potest deus considerari. ¶ 4°. Quecunqz considerātur in methaphysica continentur sub ente quod diuidit in decez predicamēta: vt patet in quinto huius. Sz deus non cōtinetur sub tali ente cum nō ponatur in aliquo genere per se neqz reductiue vt probat Doc. San. in prima parte questione tertia articulo penultimo. Ergo ⁊c. Lec. 7.

¶Sed cōtra est phyloſophus in secunda parte huius capituli potissime ibi. Quemadmodum mathematica circa ea que ex ablatione theoricam facit ⁊c.

Respondeo dicendū ꝙ considerare de omnibus entibus reductis ad aliquid vnum est huius prime phyloſophie considerare. Quod sic probatur secundū phyloſophum. Nam ad aliquam scientiam pertinet considerare omnia que reducūtur ad ens. Sed hoc non pertinet ad mathematicā neqz ad naturalem scientiam. Ergo hoc pertinet ad istaz. ¶Patet consequentia per diuisionem phyloſophie theorice. Minor sic deducitur a phyloſopho. Nam mathematicus licet consideret entia que sunt abstracta a sensibilibus: nō tamen considerat entia secundum cōmunem et vniuersalem rationem entis: sed solum in ratione quanti. Similiter nālis ꝓsiderat ens sub rōne mobilitatis: nō autem considerat omnia entia inquantum reducunt ad ens secundum eius vniuersalem rationem. Huius ergo ⁊ non alterius scientie est speculari ens inquantuz ens ⁊ eius accidentia per se. ¶Considerandum autez est hic primo secundum phyloſophum ꝙ illa que sunt diuersa inter se secundū ꝙ reducūtur ad aliquid vnuz: possunt in vna scientia considerari. Omnia entia vt ꝓbatum est reducūtur ad aliquid vnum: videlicet ad ens in ratione entis. Unde hec scientia est scientia vna: licet de multis ⁊ diuersis ⁊ vario modo oppositis consideret: quia omnia talia conueniūt in vna ratione formali generis scibilis: vt in primo huius q̄stione prima articulo quarto ⁊ in quarto huius questione secūda articulo quinto deductuz est. ¶Considerandum vlterius est secundo secundum phyloſophum in textu ꝙ omnia contraria pertinent ad considerationem vnius scientie. Cuius ratio potissima videtur esse: quia in omnibus contrarijs vnum dicitur secunduz priuationez alterius: que priuatio cognoscitur ex suo opposito. In contrarijs tamen mediatis alterum contrariorum non ponitur priuatio quasi tollens totam rationem alterius oppositi: sed solum quia est priuatio vltime speciei inquantum. s. tollit rationem speciei perfectam. Sicut si aliquis dicatur iustus eo ꝙ est obediens legibus secundum habitum aliquem nō semper dicetur iniustus eo ꝙ sit priuatus tota ratione iustitie ꝙ in nullo obediat legibus: sed quia persuasus est vt in aliquibus deficiat ad obediendum legi. Et sic inest ei priuatio iustitie inquātum deficit a perfecta ratione iustitie. Et sic iustitia potest habere medium: quia nō omnis qui caret iustitia totaliter iustitia priuat: sz aliqua parte eius. Et hoc est medium: qz diuersificatur ſm magis ⁊ minus. Et similiter est in alijs contrarijs mediatis. Sed priuatio visus dicit ex hoc ꝙ totaliter caret visu. Et ideo inter cecitatem ⁊ visionem non cadit mediū. Hec omnia Doc. S.

Ad primuz igitur dicendum ꝙ licet multa sint entia que genere predicamēntali differūt ⁊ sunt inter se diuersa ⁊ vario mō opposita: tamen omnia conueniunt in vno genere scibili: videlicet in ente vt probatum est. Quod quidem ens dicitur vnū vnitate analogie: non autem vnitate vniuocationis ꝓprie loquendo: vt supra in quarto huius questione secūda articulo secundo tertio ⁊ quarto dictuz est. ¶Ad secunduz patet solutio ex dictis. ¶Ad tertium dicendum ꝙ licet

deus per se non cadat sub quidditate rei materialis: cadit tamen per suos effectus. Unde a nobis quidditative cognosci non potest: licet bene quātum ad cognitionem an est sive qz est: vt ēt supra in.2°.huius.q.4.ar.4. declaratum est. ¶Ad vltimuz dicendū qꝫ deus nō ponitur ī aliquo predicamento determinato reductiue: sicut propriū ⁊ adequatū principium eius: sed ad omnia predicamenta reducitur sicut principiuz cōe: ⁊ excedens omnia predicamenta: vt etiā supra in.3.huius.q.6.ar.3.9ᵐ. declaratum est. Et lz ens creatum qō supra in primo huius.q.1. ar.7.⁊ in quarto huius.q.1.ar.3.posuimus esse subiectū methaphysice ſm doctrinam Doc.S.nō predicetur ī recto de deo predicatur tamen de eo in obliquo: qz deus ē principium entis creati.

¶Questio quarta. Qualiter consideratio huius scientie est de primis principijs demonstrationis principaliter.

d **Einde** considerandum restat q̄liter cōsideratio huius sciētie est ēt de primis principijs demōstrationis. ¶Circa quod queritur. Utrum hec scientia habeat cōsiderare prima pncipia demonstrationis.

¶Sequitur in pbo ⁊ Doc.S.ibi. Quoniam autem et mathematicus ⁊c. Et est lec.4.

a **B quod** sic proceditur. Videtur qꝫ hec scientia non habeat considerare prima demonstratiōis principia. Mā si sic: aut consideraret ea supponendo tantum: aut demonstrando. Non primum: qz etiam omnes sciētie particulares ea presupponunt. Neqz etiam ſm: quia aliter demonstrationis esset demonstratio: ⁊ principiorū primorum essent principia cum demonstratio ꝓcedat ex principijs: vt patuit primo posteriorum. Ergo hec scientia non habet de eis considerare: nec determinare. ¶Sz contra est phylosophus in secundo capitulo huius secundi tractatus ibi. Qñ autem ⁊ mathematicus ⁊c.

Respondeo dicendum qꝫ consideratio huius scientie est de primis principijs demonstrationis. Quod sic probatur ſm phylosophum: vt hic deducit Doctor Sanctus. Nam quecunqz communia a scientijs particularibus accipiuntur tantum particulariter ſm qꝫ in sua communitate accipiuntur: pertinent ad considerationem huius scientie cum indeterminata et indiscussa non debeant remanere: qz ex eorum cognitione omnia alia dependent. Sed prima principia demonstrationis accipiuntur a mathematica: ⁊ ab aliis particularibus scientijs particulariter tantum. Ergo eorum consideratio ſm qꝫ sunt communia pertinet ad hanc sciētiam: que considerat de ente inquantum ens. Minorem declarat phylosophus. Nam mathematicus vtitur principijs communibus. ſm qꝫ approximantur ⁊ appropriātur sue materie. Ut hoc principium commune: si ab aliqbus equalibus equalia demantur: ea que remanent sunt equalia: mathematica scientia applicat ad determinatam quantitatem: vt in arismetrica: si ab equalibus numeris: equales numeri demantur: numeri residui erunt eq̄les. Geometria vero si ab equalibus magnitudinibus ⁊c. Non ergo geometria considerat huiusmodi principium circa entia in communi: sed circa ens inquantum est continuum vel ſm vnam dimensionez vt linea: vel ſm duas vt superficies: vel ſm tres vt corpus. ¶Prima autez phylosophia non intendit de particularibus entibus inquantum aliquid accidit vnicuiqz eorum: sed vnūquodqz cōsiderat circa ens inquantum est ens. Eodem etiaz modo se habet naturalis scientia in sua consideratione: quia naturalis scientia speculatur accidentia entium ⁊ principia nō inquantum sunt entia: sed inquantuz sunt mota vel mobilia. Sed prima phylosophia est de hmōi inquantuz sunt entia: ⁊ non per aliquid aliud. Et ideo oportet naturalem scientiam ⁊ mathematicam esse partes prime phylosophie: sicut particularis scientia dicitur esse pars vniuersalis scientie. Nec phylosoph⁹ ⁊ Doctor Sanctus. Quod est intelligendum non quantum ad predicationem: sz quātum ad considerationem quia species proprie dicte cōstituuntur per differentias per se: sed impproprie per applicationem ad materiam extraneam: vt patet per Doctorē Sanctū in.1ª2ᵉ.q.35.ar.8.in corpore. Nec enim est falsa predicatio. phylosophia naturalis est methaphyfica: licet omnia que in phylosophia naturali considerant̄ habeant reductionem ad ens inquantum ens. ¶Secundo probatur predicta conclusio tali ratione. Nam termini transcendentes: vt ens vnum idem ⁊c. sunt de consideratione huius prime phylosophie: vt supra sepius deductum est. Ergo propositiones que ex similibus terminis constituūtur debent considerari in hac scientia. Sed prima principia sunt huius. Constituuntur enim ex hūs terminis. vz ens ⁊ non ens totum ⁊ pars equale ⁊ inequale. idem et diuersum: ⁊ sic de similibus. Ergo consideratio primoꝝ principiorum demonstrationis pertinet ad hanc scientiā. Que quidem principia considerat non simpliciter ea demonstrando: sed ea presupponendo: ⁊ eis vtendo ⁊ arguendo contra proteruiter ea negantes: vt supra in quarto huius.q.6.ar.2.patuit: ⁊ vt etiam in sequenti questione videbitur. ¶Unde patet solutio ad argumentū articuli. De quo supra ad longum in quarto huius.q.6. articulo primo disputatum est.

¶Questio quinta. De disputatione contra negantes primum principium.

c **Onsiderandum** ē ulterius de primo principio demonstrationis: ⁊ de disputatione contra negantes ipsum ponendo duo contradictoria posse ō eodem verificari. ¶Circa quod queritur duo. ¶Primo vtrum duo contradictoria possint esse simul vera. ¶Secundo vtrum aliqua propositio affirmatiua possit esse vera.

¶Sequitur ī phylosopho ⁊ Doctore sancto ibi. Est autem quoddam in entibus. Et est Lec.5.

a **B primuz** sic proceditur. Videtur qꝫ duo cōtradictoria possint simul esse vera. Nam necesse est alterā contradictoriarum esse veram: vt omnes concedūt. Sed ambo contradictoria sunt alterum extremi contradictionis. Ergo duo contradictoria possunt simul eē vera. ¶P̄.2°. Due subcontrarie possunt simul eē vere: vt patet ꝑmo peryermenias. Ergo due contrarie possunt simul esse vere: quia ad positionem totius sufficit positio vnius partis: vt vz. si sit homo est animal. Sz si due contrarie possunt simul esse vere: sequitur qꝫ due cōtradictorie poterunt simul esse vere ⁊ simul stare in veritate: quia ad veritatem vniuersalis sequitur veritas particularis: vt etiam patuit primo peryermenias. Ergo ⁊c. ¶P̄.3°. vnum contradictoriorum sequitur ad reliquū. Ergo duo contradictoria possunt simul esse vera. ¶Patet consequentia ſm deductionem phylosophi ī primo priorum. Antecedens probatur: quia ad impossibile sequitur quodlibet: vt dicunt verbales. ¶Sed contra est phylosophus in quarto huius ⁊ hic in tertio capitulo huius secundi tractatus ibi. Est autem quiddam in entibus principium: circa quod non est mentiri. Contrarium autē semper necessarium facere. Dico autem verum dicere: puta qꝫ non contingit idem secundum vnum ⁊ idem tempus esse ⁊ non esse ⁊c.

Respondeo dicendum qꝫ primuz principiū quod est notissimum circa qō non contingit mente errare est qꝫ non contingit idez simul esse et non esse. secundum idem ad idem similiter ⁊ ī eodem tempore. ¶Qualiter autem tale principiuz sit primum notissimum: ⁊ certissimum ad longuz patuit supra in quarto huius

in quarto huius.q.sexta.articulo secundo. Ex cuius principii firmitate infert hic philosophus vnam conclusionē que est responsiua ad questum. vz ꝙ duo contradictoria non possunt esse simul vera conditionibus omnibus vere contradictionis reseruatis. Quā conclusionem probat philosophus hic tribus rationibus: de quibus supra in quarto huius.q.7.articulo primo ad longū visus est. ¶ Prouarum prima presupponit philosophus ꝙ non significat aliquid quod non significat vnum in vtroqz contradictioꝝ. Alias non esset vera contradictio. Quo posito sic arguit. Ille qui dicit ꝙ sortes ē hō ⁊ nō hō illō vnuz qō accidit Sorti. scilicet esse hominem. dicit eum esse. Et ad iungit ꝙ sortes est non homo. Et sic negat quod primo significauit siue affirmauit. Unde sequitur ꝑm talez ꝙ no men non significat illud quod significat. quod est impossibile. Sequitur ergo ꝙ si nomē determinate significat aliquid ꝙ sit impossibile contradictoria simul verificari de eodem. Secunda ratio est talis: Necesse est quamlibet propositionem esse veram quando vera est. Omne enim qō est quando est necesse est esse. Sed quod est aliquādo necesse non contingit tunc non esse: quia necesse esse ⁊ non contingens non esse inter se equipollent: vt patet secundo peryermenias. Ergo dum hec est vera sortes est homo non contingit hanc esse veram sortes non est homo. Unde non contingit oppositas affirmationes ⁊ negationes simul verificari de eodem. ¶ Tertia ratio est talis. Nam si negatio opposita affirmationi est simul vera cum affirmatione: per locum a maiori: negatio ei nō opposita erit simul vera cum ea. vt si iste due sunt vere simul: sortes ē homo: sortes non est homo: etiam iste simul erunt vere sortes est homo. ⁊ sortes nō est equus: sortes non est asinus vel lapis ⁊ sic de aliis propositionibus negatiuis. Et tamen per hypothesim de quocūqz vera est negatio: de eodem est vera affirmatio. Omnes igitur iste propositiones. sortes est equus. sortes est asinus: ⁊ sic de omnibus aliis essent vere. Et per consequens nulla propositio eēt falsa. ¶ Patet ergo ꝙ duo contradictoria non possunt simul esse vera tribus rationibus. ¶ Quaruz prima sumitur ratione significationis. ¶ Secunda ratione verificationis siue predicationis. ¶ Tertia vero ratione oppositionis. ¶ Potest etiam elici ex dictis philosophi alia ratio. Nam de contradictoriis sunt contrarie opiniones. Si ergo aliquis vult verificari duo contradictoria simul. habebit duas contrarias opiniones simul. Quod est impossibile. cum vnum contradictoriorum expellat reliquum in eodem. Unde non est possibile ꝑm mentem hoc asserere licet forte aliquis posset proteruiter hoc voce proferre. Firmissimum est ergo primum principium. vz. ꝙ impossibile est idem esse ⁊ non esse simul. Sed diceret aliquis: ꝙ rationes philosophi non concludunt: sed procedunt ex magis dubiis: cum nihil sit notius primo principio. ¶ Ad quod respondet philosophus dicens: ꝙ nulla predictarum rationum est demonstratiua simpliciter: sed tantum potest esse demonstratio ad hominem: quem oportet concedere que assumuntur: licet sint ꝑm naturam notiora ꝙ illud ꝙ ipse negat. Unde predictum principiū non potest sillogismo demonstrari. Determinat ergo hic philosophus de tali principio: non demonstrando sed cōtra proterue ipsum negantes disputando: vt etiam patuit in quarto huius.q.6.ar.2. Et ad disputandum contra similes dicit hic philosophus ꝙ oportet sumere aliqd tale ꝙ est idem predicto principio: sed oportet ꝙ nō videatur ꝙ sit idem. Si enim videatur idem: non concederet ab aduersario. Si autem non sit idem: non posset quis cōcludere propositum: quia hmōi principium non potest ex notioribus ostendi. ¶ Considerandum est autem hic ꝑm philosophum ꝑ declaratione prime ratōis ꝙ si duo homines debeant ad inuicem communicare rationez: vt scilicet vnus alteri communicet rationem suam disputādo: oportet vnum ipsorum intelligere quod alius dicit: quia si hoc non esset non communicarent ad inuicem rationes suas. Et ita frustra acciperetur disputatio cōtra eū qui hoc principium negaret. Si autem vnus intelligit qō alius dicit. oportet ꝙ vnumquodqz nominum que proferunt̄ sit notuz in sua significatione: ⁊ per consequens ꝙ significet aliquid ⁊ ꝙ manifestetur ad quod illorum multorum vtitur ad significandum. Alias nesciret vnus quid alter vellet dicere.

Ad primum igitur dicendum ꝙ ly alterum potest accipi dupliciter: vt etiā dictum est quarto huius.q.7.ar.primo ad quartum. Unomodo partitiue vel indefinite siue indeterminate. Et sic non est necesse alterum contradictoriorum esse verum semper. Sed est verum sic ꝙ quodlibet contradictoriorum est alterum extremum. Aliomodo potest accipi diuisiue: vt est relatiuum diuersitatis. Et sic alterum extremorum necessario semper est verum. vz hoc vel illud. Et isto modo non est verum ꝙ quodlibet extremum contradictionis est alterum extremorum. Unde ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum negando consequentiam. Et ad probationem dicendum ꝙ licet ad positionem totius vniuersalis sufficiat positio vnius partis: non tamen hoc sufficit ad positionem totius integralis. Non enim sequitur paries est: ergo domus est. ¶ Propositio vero vniuersalis que est altera contrariarum: se habet vt totū integrale respectu propositionis particularis eiusdem subiecti ⁊ predicati. Et sic licet ad positionem vniuersalis incomplexi quod est superius respectu sui inferioris non sequatur positio sui particularis. tamen ad positionem vniuersalis complexi quod ē propositio vniuersalis sequitur positio sue propositionis particularis. sed non econuerso. Unde si vniuersalis est vera: oportet ꝙ particularis sit vera. sed si particularis est vera: nō oportet ꝙ sua vniuersalis sit vera. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ etiam concesso antecedēte: consequentia non valet: quia non est inconueniēs quod ex falso sequatur falsum. Sed bene falsum est ꝙ ad ipossibile sequatur quodlibet nisi accipiendo posse sequi pro posse ore proferri. Sed mirabile satis est procedere ꝙ vnū contradictoriorum sequatur ad reliquum: cū primo priorum philosophus sepius hoc pro maximo inconuenienti adducat. Quod tamen concedere est necesse concedendo ꝙ ad impossibile sequatur quodlibet.

¶ Sequitur in philosopho ⁊ Doctore Sancto ibi. Licito autem vtiqz ⁊c̄.

a **B secundum** sic procedit. Uidetur ꝙ nulla propositio affirmatiua possit esse vera. Nam duo contradictoria sunt semper simul falsa. Ergo quelibet propositio affirmatiua est falsa. Et sic nulla ē vera. ¶ Patet sequela: quia semper propositio affirmatiua ē vna pars contradictionis. Nulla enim propositio est que non habeat suam contradictoriam. De quolibet enim affirmatio vel negatio est vera: de nullo vero ambo simul. Antecedens probatur. Nam duo contradictoria nō sunt semper simul vera. Ergo sunt semper simul falsa. ¶ Patet consequentia: quia necesse est alterum contrariorum esse in subiecto. Uerum autem ⁊ falsum contrariantur: vt supra sexto huius declaratum est. Ergo ⁊c̄. ¶ P. 2°. veritas est in solo intellectu componente vel diuidente: vt etiam supra sexto huius concessum est. Sed nulla propositio est intellectus componens aut diuidens. Ergo nulla veritas est in aliqua propositione. Et per consequēs nulla propositio est vera. ¶ Sed contra est philosophus in secunda parte presentis capituli ibi. Licito autem vtiqz aliquis ⁊ eraclitum interrogans ⁊c̄. Lec 4.

Respondeo dicendum ꝙ Eraclitus dicebat inter contradictoria eē medium. Unde contingit ꝑm ipsum neqz affirmationem neqz negationem esse veram: ⁊ per consequens omnem ꝓpositionem esse falsam. Contra quez philosophus recolligendo ponit talem conclusionem. Necesse est aliquam propositionem esse veram. Que conclusio sic probat ꝑz philosophum. Nam qui dicit nullam propositionem eē veram: aliquid adducit ⁊ affirmat. vz ꝙ verum sit nullā

propositionem esse veram. Ergo hoc quod dicit et affirmat est falsum: si nulla propositio est vera. ¶ P̃. 2°. Illi qui dicunt: nullam propositionem esse veram: totaliter auferunt disputationem: ꝛ propriam opinionem destruũt: quia si nihil ẽ verũ: nõ potest aliquid concedi ex quo disputatio possit pcedere. Et ex opposito si negatio ꝛ affirmatio sint simul vere: nõ erit aliqd significare per sermonem vt supra dictum est in precedenti articulo. Et sic cessabit disputatio. ¶ Considerandum autẽ est hic primo ſm philosophũ ꝙ eraclitus ẽt dicebat ꝙ affirmatio ꝛ negatio verificantur de eodem. sed hanc opinionem dicit philosophus videtur accepisse tanq̃ principalis auctor ex hoc ꝙ non intellexit seipsum quid diceret. Et hoc quod dicit: de facili cogeretur negare: quia si id quod dictum est ab eo verum sit. vꝫ ꝙ contingit idem ſm vnum ꝛ idem tempus esse ꝛ non esse: sequitur ꝙ hoc ipsum nõ erit verum: quia ſm hypotesim affirmatio ꝛ negatio simul verificantur de eodem. Verum enim esse ꝛ non verum esse se habẽt sicut affirmatio ꝛ negatio. Et sic negat hoc quod affirmat. ¶ Considerandum vlterius est secundo ꝙ sicuti si diuisim accipiantur affirmatio ꝛ negatio nõ est magis vera affirmatio q̃ negatio: ita etiam si accipiãtur affirmatio ꝛ negatio simul: tanq̃ ex eis vna affirmatio fiat: nõ erit minus vera negatio huius totius compositi ex affirmatione ꝛ negatione q̃ ipsa tota affirmatio opposita. Manifestum est enim ꝙ contingit accipere eiꝰ negationem: siue illa copulatiua componatur ex duabus affirmatiuis: sicut cum dicitur. sortes sedet ꝛ sortes disputat: siue ex duabus negatiuis sicut cum dicitur verum est sortem non esse lapidem neqꝫ asinum: siue componatur ex vna affirmatiua ꝛ altera negatiua: sicut cum dicitur verũ est sortem sedere: ꝛ nõ disputare. ¶ Considerandum vlterius est. tertio ꝙ semper cum tota copulatiua verificata sumitur in virtute vnius affirmatiue: ꝛ ille qui dicit iam esse falsam: siue non esse veram assumit negationem quasi totius copulatiue. Qui vero primo dicit verũ eẽ simul hominem esse ꝛ non esse: assumit hoc vt quandã affirmationem. Et hoc nõ esse verum est eius negatio. Si ergo affirmatio ꝛ negatio sint simul vere: sequitur etiaꝫ ꝙ hec negatio est vera qua dicitur nõ esse verum ꝙ affirmatio ꝛ negatio sunt simul vere. Oportet enim ꝙ si aliqua negatio sit simul vera cum affirmatione sua: ꝙ omnis negatio sit simul vera cum affirmatione sibi opposita. Eadem enim est ratio in oĩbꝰ: vt de se manifestuꝫ est. ¶ Ex quo patet ꝙ ille qui predictam opinionem asserit: negat eam: ꝛ omnem tollit disputationem. ¶ Considerandum vlterius est quarto ꝙ pytagoras in similem incidit errorem cum eraclito. Dicit enim ꝙ homo est mensura omnium rex ſm sensum ꝛ intellectum: quasi esse rei sequatur apprehensionem sensus ꝛ intellectus: ꝛ non econuerso. Vtrũ omne hoc dicit esse verum: qõ videtur alicui. Quo posito sequitur ꝙ idem simul sit ꝛ nõ sit: ꝛ ꝙ idem sit bonuꝫ ꝛ malum ꝛ sic de alijs oppositis. Videtur enim aliquibus aliquid esse bonum: ꝛ alijs videtur contrarium. ¶ Vtrum autem quicquid apparet sit verum ꝛ vtrũ inter duo contradictoria sit dabile medium: ꝛ vtrum duo contradictoria possint simul esse vera aut simul falsa omnia discussa sunt quarto huiꝰ. q. 7. ar. vltimo. Et. q. 8. ar. primo secundo ꝛ tertio.

Ad primuꝫ igitur dicendum negando antecedens. Et ad probationem dicendum ꝙ ille due propositiones non contrariantur: cuꝫ non sint eiusdem ſbi ꝛ eiusdez predicati. ¶ Et lꝫ veritas sit formaliter ꝛ subiective in intellectu: est tamen in propositione vt in signo: ꝛ in re vt in causa: vt supra sexto huius q. 13. ar. primo secundo tertio. declaratum est. ꝛ in nono huius. q. vltima. ar. p°. ꝛ scõo. ¶ Vlt̃ pz solutio ad 2m.

¶ Questio sexta. Qualiter ratio dicentium contradictoria simul verificari de eodez possit remoueri ab eorũ mẽtibus ꝛ qualiter in aliquibus hoc potest fieri: ꝛ in aliquibus non. Et de quibusdaꝫ cozzelarijs philosophi.

Super considerandum restat in hoc quarto capitulo huius secundi tractatus qualiter nõ dicẽtium cõtradictoria simul de eodem verificari: possit ab eorum mẽtibus remoueri: ꝛ qualiter hoc possit fieri in aliquibus ꝛ in aliquibus non cum quibusdam cozzelarijs philosophi. ¶ Circa ꝙ querunntur tria. ¶ Primo vtruꝫ ex ente fiat aliquid. ¶ Secundo vtrum quicquid apparet sit verum, ¶ Tertio vtrum cozzelaria que philosophus hic adducit: veritatem habeant.

¶ Sequitur in philosopho ꝛ Doctore Sctõ ibi. Solvetur autem vtiqꝫ ꝛc̃. ꝛ est lec. 6.

a **Dprimum** sic proceditur. Videtur ꝙ ex ente fiat aliquid. Nam ſm cõmune dogma omnium naturaliter loquentiũ ex nihilo nihil fit. Ergo ge quid fit. oportet ꝙ ex aliquo fiat. Sed aliquid ꝛ ens conuertũtur. Ergo ex ente fit aliquid. ¶ P̃. 2°. sicut est i artificialibus: ita est ꝛ in naturalibus. Ars enim imitatur naturam inquantum potest. Sed in artificialibus nihil fit ni si ex ente: sicut ex ere fit statua. Ergo etiam in naturalibus ex ente fit illud quod fit. ¶ P̃. 3°. Principiuꝫ materiale ẽ aliquid: ꝛ per cõsequens est ens: vt patet primo physicozum. Sed ex principio materiali fit aliquid. vꝫ principiatum: siue res naturalis. Ergo ꝛc̃. ¶ Sed in contrariũ arguitur. Naꝫ si ex ente fieret aliquid: sequeretur ꝙ ens iam esset ante q̃ fieret: vt deducitur primo physicozum. Sed consequens est inconueniens. Ergo ꝛc̃.

Respondeo dicendum ꝙ a mentibus philosophoꝝ quorũdã remoueri potest error dicentium contradictoria posse simul verificari de eodem. vꝫ soluendo motiua eorum: vt hic dicit philosophus: sicut etiam in quarto huius. q. 7. ar. primo deduxit. Talium autem erat duplex motiuum. De quorum secundo in sequẽti articulo videbit. ¶ Primũ igitur motiuum philosophoꝝ naturaliter loquentiũ erat tale. Nam illud ex quo fit aliquid est ens: q: ex nihilo nihil fit. Et illud ex quo aliquid fit est nõ ens: q: aliter ens esset anteq̃ fieret. Ergo id ex quo aliquid fit est ens ꝛ nõ ens. Et sic contradictoria verificantur de eodem: ꝛ p consequens sunt simul vera. Sed hoc motiuum non est difficile soluere: vt dicit hic philosophus. Nã in primo physicozum exposituꝫ est quomodo aliquid fieri potest ex ente ꝛ nõ ente. Ex materia enim que est ens in potentia fit aliquid per se. Accidit autem factioni ꝙ materia ex qua aliquid fit sit subiecta forme ꝛ priuationi. Et sic nõ oportet ꝙ id exquo aliquid fit: sit simul ens ꝛ nõ ens in actu: ſz ꝙ de se sit in potentia ad ens ꝛ nõ ens. i. ad formã ꝛ ꝑuationem. Ens autem in potentia: ꝛ nõ ens in actu: ſz dicũt. ¶ Ex quo pz solutio ad rationes vtriusqꝫ partis: q̃ in principio adducebantur. Que rõnes ẽt solute sunt in primo physicozum. q. . ar.

¶ Sequitur in philosopho ꝛ Doctore Sancto ibi. Sz ꝛ similiter attendere ꝛc̃.

a **Dsecundum** sic proceditur. Videtur ꝙ quicquid apparet sit verum. Naꝫ quicquid apparet aut apparet intellectui: aut sensui. Si primum habetur intentum: q: intellectus nõ potest decipi circa suum intelligibile: vt supra probatum est. Si secꝫ: similiter habetur intentum: q: sensus circa proprium suum sensibile non decipitur: vt etiam supra concessum est. Ergo qcqd apparet homini est verum per se loquendo: quia neque intellectus neqꝫ sensus circa proprium obiectum ꝑ se decipi potest: lꝫ bene per accidens: ¶ P̃. 2°. Judicium habetur cum certitudine sententie: vt patet in politicis. Sz vnusquisqꝫ iudicat ſm ꝙ sibi apparet. Ergo videtur ꝙ quicquid apparet sit verum. ¶ P̃. 3°. Omnia sunt in cõtinuo fluxu: cum a superioribus corporibus hec inferiora alterentur. Ergo rem esse talem non est nisi ꝙ talis videatur. Et sic quicquid apparet est verum. ¶ Sed in oppositum arguitur

arguitur ſm pbm in textu. Nam hominibus mouenti y bus oculum digito: apparet vnum eſſe duo. Et tamen ſm rei veritatē: vnum non eſt duo. Ergo nō omne quod apparet eſt verum. ¶ Confirmatur. Nam vnum ⁊ idez apparet vni q̄ ſit dulce: alteri vero q̄ ſit amarum. Sed vnum ⁊ idem: ſimul ⁊ ſemel ſm naturā: non poteſt eſſe dulce ⁊ amarum. Ergo ſtultum eſt dicere: vt concludit hic phyloſophus q̄ quicquid apparet ſit verum: eo modo quo apparet. Et per conſequens deriſoriuz eſt ꝓpter hoc affirmare duo cōtradictoria eſſe ſimul vera.

Reſpondeo dicendum q̄ ſm motiuum ſi ue fundamētum: quare aliqui antiqui naturales poſuerūt duo ꝓtradictoria poſſe ſimul verificari de eodem erat tale q̄ quicquid apparet eſt verum. Et hoc ideo: q: dicebāt omnia eſſe in continuo motu. ¶ Contra qō adducit hic phyloſophus quinq; rationes. Quarum prima talis eſt. Nam iudicium veritatis ſumēdum magis eſt in rebus naturalibus ab his que cō tinent mundum que ſunt corpora celeſtia: q̄ ab his que ab illis continentur atq; reguntur quemadmodum ſunt corpora īferiora corruptibilia: q: talia per comparatio nem ad corpora celeſtia: quaſi nullius ſunt quātitatis: vt mathematici probant. Sed corpora celeſtia que mundū continent ſemper eodem modo ſe habent quantū ad eo rum ſbam. Illunq̄ enim patiuntur in eoz natura aliquaz permutationem: licet appareat in eis motus ſm locum. Ergo vniuerſaliter nō debet dici eſſe verum aliquid: q: omnia iſta inferiora ſunt in ꝓtinuo motu: ita q̄ quicquid apparet ſit verum. Unde arguendo q̄ in iſtis inferiori bus eſt continuus fluxus ſiue continua alteratio: ergo om nia ſunt in continuo fluxu: committitur fallacia ſm quid ad ſimpliciter. ¶ Secunda ratio eſt talis. Motus eſt in iſtis inferioribus per ypotheſim data. Ergo oportet q̄ id quod mouetur ſit aliquid. Oportet etiam q̄ id quod mouetur: moueatur ex aliquo ⁊ adaliquid. Et oportet q̄ id quod mouetur: adhuc ipſum eſſe in eo ex quo mouetur: ⁊ nōdum eſſe in eo ad quod mouetur: ſz moueri ad ipſum. Unde oportet q̄ aliqua affirmatio ſit determinate vera: ⁊ aliqua negatio. Unde non oportebit q̄ contradictio verificetur de eodem. Quod ſic patet. Quia ſi ſic. tunc idem foret eſſe in termino ad quez ipſius motus: ⁊ non eſſe in eo. Et per conſequēs nihil moueretur: quia nihil mouetur ad terminum aliquez in quo iam eſt. Si ergo idem foret eſſe in termino ad quem: ⁊ non eſſe in eodem: nihil moueretur. Quod eſt cōtra motuum ſeu fundamentum poſitionis. ¶ Tertia ratio eſt talis. Maz ſba rei naturalis determinatur ſm aliquam formā ⁊ ſm de terminatas qualitates. Quale enim eſt determinate naturę. Ergo aliqne res ſunt determinate ſm naturam: licet res ſint ſm predictos opinatores in continuo fluxu quantum ad augmentum ⁊ quantitatem. Uniuerſale enim iudicium de veritate rei: non debet ſumi ſm modum alicuius nature particularis. ¶ Quarta ratio eſt talis. Si nihil eſt determinate veritatis in rebus: non eſt danda ratio quare magis affirmatio verificaretur de aliquo q̄ negatio. Et ſic non magis debemus afferre talem cibum infirmis ſm preceptum medici q̄ alium. Cuius tamē oppoſitum ſit: vt rerum experientia demonſtrat. Ergo aliquid eſt determinate veritatis. ¶ Quinta ratio eſt talis. Maz nos homines qui de rebus iudicamus: aut ſumus ſine motu: aut cum motu. Si primum: ſequitur q̄ aliqd eſt firmum in rebus. Si ſecūz: ſequitur q̄ propter noſtrū iudicium res ipſa non mutatur: q: ſanus ⁊ infirmus propter guſtus variationez aliter ⁊ aliter iudicant de rebus ipſis nō mutatis. Ergo aliquid eſt determinate veritatis in rebus. Et ſic radix opinionis predicte eſt falſa. ¶ Conſiderandum eſt hic primo ſm phyloſophum pro declaratione tertie rationis: vt adducit hic Docto. S. q̄ Eraclitus vidēs aliqua augeri longo tempore puta per vnū anuum ſm aliquam ⁊ modicam determinatam quantitatez: exiſtimauit q̄ in qualibet parte temporis illius ali quod augmentum fieret ſed inſenſibile: propter paruitatem quantitatis que augetur. Et ex hoc inductus fuit ad credendum q̄ omnes res etiam que videntur quieſcentes: inſenſibiliter continue mouentur. Sed poſt longum tempus eorum motus apparet ſenſibiliter. Sed hoc eſt falſum. Non enim continue fit augmentum: ita q̄ in qualibet parte temporis aliquid creſcat. Sed diſponitur ad augmentum aliquod corpus per determinatū tempus: ⁊ tunc creſcit: vt expreſſius in octauo phyſicorum phyloſophus deducit: ⁊ clarius oſtendit. ¶ Conſiderādum vlterius eſt. ſecūdo pro declaratione quarte rationis ſcōm phyloſophum q̄ vt in his que ad ſenſum apparēt nunq̄ idem videtur eſſe bis quidem amarum aliis vero dulce niſi in altero eorum ſit aliqua corruptio aut priuatio ſm organum ſenſus: ⁊ ſm virtutez que iudicat de ſaporibus Huiuſmodi aūt corruptione in alteris eorum exiſtente: accipiendum eſt iudicium eorum quaſi regula ⁊ menſura veritatis in quibus non eſt aliqua corruptio: non autez in alteris in quibus eſt corruptio. Et ſicut hoc manifeſtū eſt in cognitione ſenſus: ita dicēdum eſt in omnibus que per intellectum cognoſcuntur. Si autem quibuſdam videatur ſcōm intellectum hoc fore bonum aliis vero fore malum: ſtandum eſt eorum iudicio in quibus non eſt aliqua corruptio ſm intellectum: aut ex praua conſuetudine: aut ex praua affectione: aut ex aliqua huiuſmodi inertia. ¶ Conſiderandum vlterius eſt. tertio circa quartam ⁊ quintam rationem: vt deducit hic Doc. San. q̄ ſi nos homines qui de rebus iudicamus: q: ex eo q̄ in cōtinua tranſmutatione ſumus: diuerſimode de rebꝰ iudicamus: non eſt hoc imputandum rebus: ſed nobis ipſis. Si autē nos nō permutamur: ſed ſemper manemus eodem modo nos habentes: in rebus erit aliquid permanēs: ⁊ per conſequēs aliqua veritas determinata de qua poſſumus precise iudicare. Non enim ſolū diuudicamus de rebus aliis: ſed etiam de natura humana. ¶ Conſiderandum vlterius eſt. quarto ſcōm phyloſophum q̄ phyloſophorum dicentium predictuz errorem. videlicet q̄ contradictoria poſſunt ſimul verificari de eodem eſt diuerſitas. Nam quidam hoc dixerunt ex ſola pertinatia: ⁊ non ex aliqua ratione moti: nihil concedere volentes. Et a talium mentibus non poteſt predictus error remoueri. Alij vero fuerunt qui in predictum errorem inciderūt propter aliquas rationes: vtputa propter motiua in hoc articulo adducta. Et a talium mentibus ille error poteſt remoueri ſoluendo eorum motiua: ⁊ ea que ex ſimilibus motiuis ſequuntur: vt ex predictis patet.

Ad primum igitur dicendum q̄ licet intellectus circa proprium intelligibile non poſſit per ſe decipi: ſimiliter neq; ſenſus circa proprium ſenſibile: vterq; tū eoz pōt decipi per accidēs licet diuerſimode fiē ſupra declaratū ē in notabili 2° ⁊ in. ¶ Ad ſecūdum dicendum q̄ verum iudicium habetur cum certitudine ſententie: non tamen omne iudicium eſt verum. Unde ratio non ſequitur: vt etiam probatum eſt ſuper primum poſteriorum. q. iij. ar. iiij. ¶ Ad tertium patet ſolutio ex dictis: quia ibi eſt fallacia a ſcōm quid ad ſimpliciter: vt dictum eſt.

¶ Sequitur in phyloſopho ⁊ Doctore Sācto ibi. Quare manifeſtum eſt.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Uidetur q̄ correlaria hic a phyloſopho adducta non ſint bene ⁊ vere poſita. Nam pomum exiſtens pro media parte albū ⁊ pro media parte nigrum: eſt ſimul album ⁊ nigrum. Non enim eſt maior ratio quare debeat dici album: q̄ nigrum: aut econuerſo. Ergo contraria poſſunt ſimul verificari de eodem ſuppoſito in numero. Quod eſt contra primum correlarium. ¶ Sed dicebat q̄ tale pomum neq; eſt album neq; nigrum abſolute loquendo. ¶ Con

tra. Nam est coloratum. Ergo aliquo colore est colora/tum. Sed non medio colore: per casum positum. Ergo est coloratum colore albo: siue colore nigro: vel vtroq3 Et per consequens denominatur album ⁊ nigrum: quia quelibet forma accidentalis denominat suum subiectum in quo est formaliter: vt in predicamentis declaratu3 est. ¶ p̃. 2°. In istis inferioribus: materia est de se in potentia ad qualibet formam. Ergo quodlibet potest fieri ex quolibet. Et per consequens quodlibet est in quolibet. Quod est contra scm̃ correlarium. ¶ p̃. 3°. Ex nihilo nihil fit. Ergo quicquid fit: oportet q̃ fiat ex ente. Sed illud quod fit ex aliquo preexistit in illo. Cum ergo quodlibet fiat ex ente: quodlibet fiet ex quolibet. Et sic quodlibet erit in quolibet. ¶ Confirmatur. M̃a vt patet primo
2. ec. 10. physicorum contraria fiunt ex alterutris: vt album fit ex nigro. Ergo a fortiori quodlibet potest fieri ex quolibet. Quod est contra secundum correlarium. ¶ Sed contra est philosophus in p̃senti capitulo circa fin̄. ibi. ¶ Quare manifestum est ex hijs q̃ non contingit oppositas dubitationes de eodem fm vnum tempus verificari: neq3 contraria propter dici secundum priuationem omnem contrarietatem. ⁊c̃.

Respondeo dicendu3 q̃ ex predictis philosophus infert tria correlaria. Quorum primum est q̃ q: opposite propositiones non verificantur de eodem scm̃ vnum ⁊ idem tempus vt ex supradictis patet: sequitur q̃ neq3 contraria possunt simul verificari de eodem. Cuius rationem assignat philosophus. Nam omnis contrarietas dicitur fm priuationem. Semper enim alterum contrariorũ est vt priuatio Nam de ratione nigri est priuatio albi. Cum ergo priuatio sit quedam negatio habens sbm determinatum: manifestum est si cõtraria verificentur de eodem q̃ oporteret q̃ affirmatio ⁊ negatio verificarẽtur de eodẽ. ¶ Secundu3 correlariũ est q̃ quia contraria non possunt simul verificari de eode3: sequitur q̃ opinio Anaxagore sit falsa. Quod sic patet. Ponebat enim Anaxagoras quodlibet fieri ex quolibet: ⁊ omne quod fit ex aliquo preexistere in eo ex quo fit: ne cogeretur dicere aliquid fieri ex nihilo. Et sic ponebat quodlibet eẽ in quolibet ex per consequens q̃ aliquid non magis dicitur dulce q̃ amarum. Et sic posuit duo contraria verificari posse de eodem: q2 de omnibus contrarietatibus vt dicebat simile est iudicium quemadmodũ deductum est in primo physicorum q. ar. ¶ Tertium correlarium est q̃ si omnes propositiones sunt false: qui dicit q̃ omnis propositio est falsa quandam propositionem dicit. Unde non dicit verũ Similiter si omnes propositiones sunt vere vt dicit alia opinio: ille qui dicit omnes propositiones esse falsas: nõ mentietur: sed dicet verũ. Et per hoc destruitur positio ponentis omnia esse vera. ¶ Considerandum autem est hic primo secundũ philosophum q̃ non solum duo contraria non possunt simul verificari de eodem: sed etiã nullum mediorum possibile est predicari de vno ⁊ eodem de quo predicatur alterum extremorum: vt in. 10. huius supra. q. 10. ar. 2. declaratum est. Manifestu3 est enim q̃ medium inter contraria est habẽs priuationem vtriusq3 extremoru3 siue sit nominatu3 siue non nominatũ. Unde medium inter album ⁊ nigrum vputa rubeu3: habet in sui ratione q̃ neq3 sit album neq3 nigru3. Si quis igitur aliquo subiecto existente dicat ipsum esse rubeũ. Simul dicit ipsum esse neq3 album neq3 nigrum. Quod si verũ sit: oportet q̃ de eodem verificetur altera pars copulatiue que contradictoria est eius quod est esse albu3. Et ita sequetur q̃ si medium contrariorum extremorum verificatur de eodem: q̃ contradictoria verificentur de eode3. ¶ Considerandum vlterius est 2° scm̃ philosophu3 q̃ id quod fit ex aliquo: oportet preexistere in illo in potentia ⁊ non in actu. Et hoc non est esse simul contraria in eodem: q2 eadem est potentia contrariorũ. Anaxagoras autem nesciuit distinguere inter potentiam ⁊ actum: vt sibi philosophus iposuit. ¶ Et per hoc patet solutio ad tria vltima argumenta.

Ad primum igitur dicendum sicut dictum est in obijciendo: q2 casu illo posito tale pomum est pro media parte albu3: ⁊ pro media parte nigrum. Et sic non absolute concedendum est ipsum simul esse album ⁊ nigrum. ¶ Et licet aliquis cõcedere vellet tale pomum simul esse album ⁊ nigrũ contraria tamen non verificarentur de eodem fm idem: sed fm diuersas partes eiusdem subiecti. ¶ Ad scm̃ dicendum q̃ forma accidentalis denominat suũ subiectum in quo est si talis forma habeat esse perfectu3 ⁊ totale in tali subiecto fm impositionẽ nominis. Unde sicut non sequitur: ethyops est albus fm dentes: ergo est albus: ita non sequitur tale pomum est albu3 pro media parte ergo est album. Sed ibi cõmittitur fallacia fm quid ad simpliciter. ¶ Ad alia tria argumenta p3 solutio ex dictis in notabili secundo. De quibus facta est discussio ad longu3 in primo physicoru3 libro. i. q. 6. ar. i.

¶ Questio septima. De comparatione huius scientie ad particulares scientias: ⁊ quid fit propriu3 particularium scientiaꝝ: ⁊ de comparatione eaꝝ adinuicem.

Consequenter in hoc quinto capitulo huius secũdi tractatus considerandu3 restat de cõparatione huius scietie ad alias scientias: ⁊ quid fit propriũ scientiarũ particulariũ: ⁊ quõ abinuicem differunt

e ¶ Circa quod querũtur tria p3 tres partes huius capituli. ¶ Primo vtrũ quelibet scientia particularis versetur circa aliquod propriũ sbm: de quo presupponit q2 ⁊ quid est. ¶ Secundo vtrũ pbia naturalis habeat diffinire per materiã ⁊ formã. ¶ Tertio vtrum dcia huius scie ab alijs scientijs sit bene a pbo assignata. ¶ Sequitur in philosopho ⁊ Doc. S. ibi. Omnis autem scientia requirit ⁊c̃. ⁊ est 2. ec. 7.

a **Ad primum** sic proceditur. Videtur q̃ quelibet scientia particularis non versetur circa aliquod propriũ sbm cuius principia ⁊ causas querit presupponendo de tali sbo q2 ⁊ quid est. Nam scientia liberorum physicorum est scientia specialis: vt hic cõcedit pbus. Et tñ non p3 propriũ sbm. Ergo ⁊c̃. ¶ Probatio minoris. Nam ens mobile simpliciter siue corpus mobile ponitur sbm in libris physicorum. Et tñ non est sbm adequatum: q2 etiã ens mobile est sbm in tota pbia naturali: vt i primo libri physicorum. 2. 1. 1. 1

dividens ab alijs entibus: ⁊ de illo solo determinans ne
gociatur circa tale genus entis. ¶ Scda pars ptbatur ta/
li rone. Nam ipsum qo quid est dicitur esse mediu de/
monstrationis: in qua demostratur ppria passio de pro/
prio subiecto. Sed ipm mediu in demonstratione psup
ponitur. Aliter ignotu demonstraretur per ignotu. Et sic
demonstratio no faceret scire cu demostratio faciens sci
re pcedat ex notioribus vt patuit in pmo posterioꝝ. Er/
go in qualibet scia speciali presupponitur quid subiecti: ⁊
per pns si est. ¶ Considerandu autem est hic primo sm
Doc. S. q pbus hic dicit q qlibet scia particularis que
rit prin[a] ⁊ etia causas: qz no omnis scia considerat omne
genus cause sicut pz de mathematica: vt superius ostensuz
est. Dicit et hic pbus q quelibet scia particularis pside/
rat aliqo determinatu ens: ⁊ non ens inquantu est ens: sz
considerare ens inquantuz est ens ptinet ad sciam com:
que est preter oes scientias particulares: vt etia superius
ostensum est in. 4. huius. q. i. ar. i. Et etia infra ostedetur
in hac questione ar. 3. ¶ Considerandu vlterius est scdo
vt dicit hic Doc. S. q in quibusdam scientijs est certior
modus demonstrandi sicuti in mathematicis. Et in qui/
busdam est debilior modus demonstrandi sm naturam
sicut in scientijs naturalibus que demostrant vt in pluri/
bus per effectus: vt in 2° physicoꝝ. q. ar. . ad longuz
declarauimus. ¶ Considerandu vlterius est 3° sm phy
losophum q quedā scie sumunt qo quid est per sensum
inquantu ex accidentibus deuenimus in cognitionez sbe
⁊ esse rei. Quedam vero scietie sumunt qo quid est pre/
supponentes ab alijs: sicut scietie particulares ab vniuer
salibus. ¶ Considerandu vlteri° est 4° vt dicit hic Doc.
S. q manifestu est qualiter in scietijs particularibus no
est demonstratio de sba rei: ⁊ de eo qo quid est. Et vtru
que: ⁊ omnia alia de quibus scientie particulares no de/
terminant aut demonstrant ptinet ad vniuersalem scien/
tiam cosiderare. vz de ente de sba ⁊ quidditate rei: vt 6°
huius ⁊ septimo satis declaratu est ⁊ etiam tangetur in/
fra in hac questione ar. 3.

Ad primum igitur dicendum q ens mobi
le consideratu quantu ad om/
nem modu essendi eius quu bz in se. ⁊ in suis partibus.
⁊ in hijs que ad ipsum habent attributionem: ⁊ sm om/
nem rationem mobilitatis est sbm in tota physosophia
naturali. Sed ens mobile simpliciter. i. non consideratu
nec cotractum quantu ad vnum moduz essendi eius spe
cialem: est sbm in octo libris physicoꝝ: vt declaratuz est
ad longum in prin[o] primi physicoꝝ. q. i. ar. 4. Unde co/
mittitur in tali ratione fallacia equinocationis ex parte il
lius termini mobile. ¶ Ad secundu dicendu q scientiaz
specialem psupponere sua prin[a]. potest intelligi duplici/
ter. Uno modo qz no querit ea ad ipsa demonstranduz.
quia non querit ea ad demonstrandu aliquid de suo pro
prio ⁊ determinato subiecto. Et sic scientia quelibet spe/
cialis non presupponit ea ymo querit prin[a] ⁊ causas. Un
de etiam hec ratio laborat in equinoco. ¶ Ad tertiuz di
cendum q quelibet scientia presupponit quid nominis
de suo proprio subiecto: sz posit in ea inuestigari de eo
quid rei. ¶ Uerum est: vt declaratum est in primo po/
steriorꝝ. q. 5. ar. 2. ad pmu: q ad terminandu questionem
si est ⁊ quid est subiecti: sufficit pcognoscere ⁊ presuppo
nere quid nominis. Unde ⁊ diffinitio quid nominis est
ratio explicatiua nominis per aliquid a quo nome impo
nitur non tame per principia essentialia ⁊ propria rei. vt
lesio pedis respectu lapidis. Et tale quid nois psupponi/
tur. Et hoc inuit Doc. S. in p° posteriorū lectione. 2. qñ
dicit. Et qz cognitio terminoꝝ simpliciu pcedit cognitio
ne coplexorum: ncce est q ante qz habeat cognitio cclu
sionis. precognoscatur aliquo mo sbm ⁊ passio. Hec ille.
¶ Nota aliquo modo: ⁊ no per prin[a] essentialia. Sz ad
terminadum questione qz est de subiecto q demostratio
ne propter quid: subdistinguendu est: qz vel terminantur
ille questiones qz ⁊ pp quid per demonstratione q: est ⁊
a posteriori: que est per effectus. Et sic etia sufficit psup/
ponere ⁊ precognoscere qd nominis de sbo. Uel termi/
natur per demostratione propter quid ⁊ a priori. Et hoc
dupliciter. Uel per causam remotam. Et sic etia sufficit
pcognoscere quid nois de subiecto. Uel terminant q de
monstratione pp quid cuius mediu est causa ppria ⁊ dif
finitio ppria ipsius subiecti. Et sic ncce est de sbo presup
ponere no solum quid nois sed etia quid rei cum ipsum
qd rei sit mediu demonstrationis ppter quid ⁊ no ipm
quid nois. Diffinitio aut qd rei est que dicit quid rei per
principia propria ⁊ essentialia rei. ¶ Et ex hoc pz cocor
dantia inter Doc. S. ⁊ aduersarios eius de medio de/
monstrationis vt.

¶ Sequitur in pbo ⁊ Doc. S. ibi. Quoniam autez que
dam est de naturali scientia ⁊c.

¶ Bsecundu sic proceditur. Uide
tur q scia naturalis
no habeat diffinire p materia. Illa singulariu
non est diffinitio neqz scia: vt 7° huius ⁊ p° posterioꝝ declaratu est. Sed materia est principium in diuiduationis vt ē 7° huius ad logum deductu est. Er/
go ma non potest esse pars diffinitionis. ¶ P°. 2°. Illud
qo est impeditiu cognitionis rei: no bz poni i diffinitio
ne ei°: cu diffinitio bēat notificare diffinitu a pma po[a] vs/
qz ad vltimu actu ei°. Sz ma ē quoddā ipeditiu cogni
tionis rei: cu vnumquodqz bēat cognosci sm q est actu.
Materia aut est pura po[a]. Ergo ma no bz poni in diffi/
nitione rei nalis. ¶ P°. 3°. Omnes ptes diffinitiois sunt
forme vt supius in 7°. huius. q. 2. ar. 1. ostensum est. Er/
go cu ma no sit forma: sequit q no pot esse pars diffiniti
onis. ¶ Sed cōtra est pbus in 2[a] pte huius capituli pser
tim ibi. Qñ aute quod quid est necessariu vnicuiqz sciaz
aliqualiter scire ⁊ hoc vtiqz ⁊c. 7. Lec. 10. ⁊. 4.

Respondeo dom q postqz in pcedēti pte
huius capli pbus determina/
uit de duob° q ptinet ad scias spales: in hac 2[a] pte eiusde
capituli ostendit dias spalium sciarum adinuicē. Et pmo
scie nalis diam ad alias scias practicas 2° differētia scie
nalis ad sciam mathematicā. ¶ Differt aut scia nalis a
scietijs practicis in hoc: qz quelibet scia practica aut ē acti
ua aut factiua. Sz scia nalis no est actiua neqz factiua: cu
no sit de opabilib° aut factibilib° a nobis. Ergo scia na/
lis differt a similibus scientijs. ¶ Differt etia scia nalis
a mathematica: qz mediu demostrationis est diffinitio.
Scom ergo diuersum modu diffiniēdi distinguunt scie
tie. Sed scia nalis bz aliu modu diffiniēdi a mathemati/
ca: qz scia nalis diffinit p materia sensibile in cōi: vt pz de
diffinitione symi. Symus. n. est nasus curuus. Similiter
symitas est nasi curuitas. Mathematica vero no diffinit
p materia sensibile vt pz de diffinitione concaui. Abstra
hit. n. mathematica a ma sensibili: vt supra 6° huius. q. 4.
ar. i. declaratu est. Ergo scia nalis differt a scia mathema
tica. ¶ Cōsiderandu aut est hic p° sm pbm sicut etiaz su
pra in nono huius. q. 9. ar. 2. habitu est q agere ⁊ facere
differūt. Illa agere ppie dicit operatione pmanentem i
agente ⁊ que no transit i materia exteriorē: sicuti intellige
re ⁊ sentire ⁊ huius. Sed facere dicit opationē trāseuntē
in materia exteriorē que pmutat: sicut calefacere secare
⁊ talia hmoi. Est ergo scia actiua ex qua instruimur ad
recte exercēdas opationes que actiones dicunt. Sicut ē
scia moralis: que diuidit in monasticā yconomicā ⁊ po
lyticam. Sed scientia factiua est que docet nos aliqua re
cte facere. Et talis diuiditur in artes mechanicas: vt su
pra. huius declaratum est. ¶ Considerandu vlterius est
secundo q scientia naturalis altera est ab vtraqz predicta
rum sciarum opatiuarum: vt hic deducit Doc. S. qz fa
ctiue scie no habēt pn[m] sicut exequēs in reb° scitis. Simi
liter ⁊ scientie actiue non habent principiuz motus in eo

quod agitur: sed magis in agentibus. Sed illa que pertinent ad considerationem scientie naturalis sunt habentia principia motus in eo in quo est. Unde manifestum est q̄ scientia naturalis nō est activa neq3 factiua seu practica: sed speculativa. Nec̄e est enim q̄ scientia naturalis sit aliqua p̄dictarū: vt 6° huius.q.2.ar.1.deductū ē. ¶ Que autē scientia sit practica ⁊ que speculativa: ⁊ quot conditiones requirūtur ad hoc q̄ aliqua scientia sit practica: patuit supra in primo huius operis.q.8.ar.5. Et in 6° huius.q.2.ar.2. Et maxime in quolibetis nostris. ¶ Considerandum vlterius est 3° q̄ sicut in diffinitione symi cadit materia sensibilis in communi: ita opz q̄ in diffinitione carnis ossis ⁊ aliarum rerum naturalium ponatur materia sensibilis. In diffinitione vero rerum mathematicarum non ponitur materia sensibilis: licet hmōi res fm esse a materia sensibili dependeant ⁊ in ea habeant esse.
¶ Ex quo patet responsio ad quesitum. Eadem.n. sunt
Lec.2. principia diffiniendi ⁊ essendi a priori: vt patet in 2° huius. Sed res naturalis inesse dependet a materia sensibili ⁊ etiam inquantum est res naturalis. Ergo habet per materiam sensibilem diffiniri. ¶ Sed arguebat discipulus. Nam vt concessum est immediate hic supra mathematica habent esse in materia sensibili ⁊ ab ea dependēt. Ergo pari ratione habent diffiniri per materiam sensibilem: sicut ⁊ res naturales. ¶ Dicendū q̄ res mathematice possunt dupliciter considerari. Uno modo materialiter ⁊ fm se. Alio mō vt sunt mathematice. Primo modo bene dependent a materia sensibili fm ee: non autem. Secundo modo: quia vt sic quantum ad rationem considerandi abstrahuntur a materia sensibili vt sepius supra declaratum est ⁊ precipue in 6° huius.q.4.ar.1. Res āt naturales ⁊ sunt naturales quantum etiam ad rationem considerandi dependent a materia sensibili. ¶ Considerandum est insuper 4° q̄ duplex est materia. Quedam est sensibilis. Alia est intelligibilis. Materia autem sensibilis dicitur sba subiecta qualitatibus sensibilibus. Et talis materia est duplex. Nam quedam est materia individualis: a qua scientia naturalis abstrahit. Alia est materia communis. Et talis ingreditur diffinitionem rerum naturalium: vt p3 p° de anima. Materia vero intelligibilis est substantia quanta. Et talis etiam est duplex. nā quedam est particularis a qua mathematica scientia abstrahit. Alia est communis: a qua ipsa non abstrahit. Considerat.n. Sbam quantam non sub ratione sbe: sed sub ratione quanti non considerando eam fm q̄ est subiecta qualitatibus sensibilibus: quod est abstrahere per primam operationem intellectus a materia sensibili tam vli q̄ particulari. Mathematica vero scientia abstrahit tam a materia sensibili fm propriam rationem considerandi q̄ a mā intelligibili sine fantasiabili. fm q̄ ab aliquibus antiquis fantasia intellectus vocabatur. ¶ Qualiter antez abstrahentium non sit mendacium satis superius in hoc opere in lib.6.q.4.ar.1.⁊ clarius in 2°.physico: 3.q. ar. declaratum est.

Ad primum igitur p3 solutio ex dictis: qr
3 materia particularis sit materia individui non tamen mā cōmunis que est pars diffinitionis: que 3 in ratione potentialitatis considerata fm se sit impeditiua cognitionis: tamen fm q̄ est actuata per formam quemadmodum ponitur in diffinitione rei naturalis coadiuuat ad cognitionem. ¶ Unde non est concedendum q̄ materia que est hec sit solum impeditiua cognitionis. Sed etiam materia communis in ratione potentie ⁊ absolute considerata fm q̄ distingnitur a forma est quodda impeditiuum cognitionis quia vnum q̄q3 cognoscitur fm q̄ est in actu: vt p3 in nono huius. Materia autem communis in ratione materie sine potentie cōsiderata est ens in pura potentia. Si.n. diceretur qr materia qr est hec solum est impeditiua cognitionis intellectiue: sequeretur q̄ singularitas esset causa impedimenti illius ⁊ non potentialitas materie: Quod est falsū: qr in 7° huius.q.4.ar.2. habitum est ⁊.q.17.ar.2. q̄ si esset aliqō singulare absq3 materia: tale posset de se ab intellectu nostro per se intelligi. Et per hoc p3 solutio ad 2m. ¶ Ad 3m dicendum q̄ 3 partes diffinitionis que essentialiter ⁊ in recto ponuntur in diffinitione sunt forme: non tamē o3 hoc concedere de partibus in obliquo positis.

Sequitur in phylosopho ⁊ Doc.S. ibi. Quoniam autē est quedam scientia ⁊c.

a **B tertium** sic proceditur. Uidetur q̄ differentia huius scientie ab alijs scientijs specialibus: non sit bene data. Nam illud quod non cadit sub obiecto potentie intellectiue: non o3 considerari in aliqua scientia humanitus inuenta. Sed sbe que sunt separate a materia sensibili fm esse ⁊ rationez: non cadunt sub obiecto intellectus nostri: cum obm intellectus nostri q̄ presenti statu sit quidditas rei materialis. Ergo hec scientia nō o3 cōsiderare tales sbas. Quod est ꝺ primaz differentiā huic a pbo assignatam. ¶ Ꝺ. 2°. Sacra theologia est nobilior scientia q̄ sit ista: ⁊ fm Doc.S. est speculativa. Ergo inter scias speculativas hec non est ceteris nobilior. Quod est contra secundam differentiam. ¶ Ꝺ. 3°. Hec scientia non predicatur de physica ⁊ mathematica in recto: cum sint scientie speculative fm genus scibile diffincte. Ergo hec scientia nō est vtis. qr vle predicatur in recto de hijs quorum est vle: vt p3 per diffinitionem vtis. ¶ Sed ꝺ est pbus in tertia parte presentis capitulj: ibi. Quomam autem est quedam scientia entis inquantum est ens ⁊ separabile: considerandum est vtrū quodā naturali eandez ponendum esse hanc aut magis alteram ⁊c.

Respondeo dicendū q̄ in hac 3ª parte huius capituli pbus etiaz recollegit tres differentias inter hanc scientiam ⁊ alias scientiales speciales presertim speculativas: cum quibus videt habere maiorem convenientiam: que sunt scientia naturalis ⁊ mathematica. ¶ Quarum prima differentia est talis. Nam hec scientia est de abstractis a materia sensibili ⁊ intelligibili fm esse ⁊ rationem. Alie vero sunt de conctis materie sensibili aut fm esse tm̄ sicut mathematica: aut fm esse ⁊ rationem: sicut scientia naturalis. Ergo hec scientia differt ab eis fm modum considerandi. ¶ Tertia differentia est talis: qr hec scientia est nobilior scientia naturali ⁊ mathematica: cum de nobilioribus. 3 de deo ⁊ angelis consideret. Ergo ab eis differt in nobilitate. qr nobilitas ⁊ dignitas scientie sumitur a dignitate rei considerate vt patuit in prohemio libri de anima. ¶ Tertia differentia est talis. Nam hec scientia considerat ens in quantum ens ⁊ alia transcendentia que sunt magis vniuersalia q̄s ens mobile ⁊ ens quantum de quibus considerant scientia naturalis ⁊ mathematica. Ergo hec scientia differt ab eis. ¶ Ex quo p3 q̄ hec scia vniuersaliter loquendo tripliciter differt a scientia naturali ⁊ mathematica. Prima differentia sumitur fm modum abstractionis. Secūda sumitur ratione dignitatis. Tertia vero ratione vniuersalitatis. ¶ Considerandum autem est hic primo circa primam differentiaz fm pbm q̄ ad hanc scientiam non solum pertinet considerare de ente in cōmuni q̄ est considerare de ente inquantum ens: sed etiā eius est considerare de entibus separatis a materia fm esse ⁊ rationem simul: qr talia entia cuz sint intelligibilia debēt considerari in aliqua parte pbie. Aliter pbia non esset sufficienter tradita. Sed similia non considerantur in scientia naturali: qr scientia naturalis cōsiderat ea que in se habent principium motus. Neq3 etiam considerantur a mathematica: qr 3 abstrahat a materia ⁊ motu. fm rationez cōsiderandi: tamen est de hijs que sunt similibus coniuncta fm esse vt ex dictis p3. Relinquitur ergo q̄ ad hanc scientiam ptineat

Questio

tiam pertineat considerare de ipsis que fm rationem cō siderandi abstrahit a materia ⁊ motu ⁊ etiam fm esse. Unde prima philosophia dicitur: q: est circa entia penitus separata: vt supra in p̄mo huius.q.1.ar.5.⁊ in.6.huius.q.5.ar.2.dictum est. ¶Considerandum vlterius est secundo fm philosophum circa tertiam differentiam: q̄ quelibet mathematicarum scientiarum est circa aliquod vnum genus entis determinatum. Uniuersalis autem scientia est communiter de omnibus. Unde nulla scientiarum mathematicarum est communis ad omnia entia. Sed si sbe naturales essent prime sbe inter entia: oporteret q̄ scientia naturalis esset prima inter scientias q: fm ordinem sbarum est ordo scientiarum. Sed quia ē alia sba ⁊ natura preter sbas naturales que sunt mobiles: necesse est alteram scientiam esse que sit prior naturali. Et ex eo q̄ est prima: oportet q̄ sit vniuersalis. Eadem enī est scientia que est de primis entibus ⁊ que est vniuersalis. Nam prima entia sunt principia omniū aliorum entium. Et loquitur hic philosophus conditionaliter vt dicit hic Doc.S. q: nundum probatum est aliquam sbam separatam esse. ¶Ex predictis infert philosophus prēsertim ex prima differentia q̄ tripler est genus scientia⁊ rum speculatiuarum humanitus inuentarum. vz. scientia naturalis que considerat entia mobilia: que in eorum diffinitione materiam sensibilem communez suscipiunt. Et mathematica que considerat immobilia que non recipiunt materiam sensibilem in sui diffinitione: tz habeant esse in materia sensibili. Et theorica. i. methaphysica que est circa entia penitus separata. ¶Per theoricam.n.scientiam intelligit hic philosophus methaphysicam licet sciētia naturalis ⁊ mathematica sint etiam scientie theorice: quia omne analogum per se positum: statuo suo famosiori ⁊ digniori significato: fm Doc.S. in primo peryermenias lectione quinta: vbi dicit q̄ omne analogum simpliciter dictum intelligitur de eo de quo per prius dicitur. ¶Et tz methaphysica consideret omnia fm proprias rationes in speciali ⁊ tz etiam consideret rerum proprias rationes inquantum sunt entia quedam: non tamen cō siderat res fm proprias rationes in speciali vt sunt tales vt supra dictum est.

Ad primum igitur dicendum q̄ tz sbe immateriales non cadant per se ⁊ directe sub proprio ⁊ adequato obiecto intellectus nostri cadunt tamen sub eo per earum effectus. Unde in presenti statu de eis non habemus cognitionem propter q̄ sue quidditatinam proprie dictam: sed cognitionem q: est ⁊ a posteriori per suos effectus: vt supra in 2° huius q.1.ar.4.⁊.5. declaratum est. ¶Ad secundum dicendū q̄ philosophus hic loquitur de sciētijs humanitus inuētis. Unde ratio non sequitur: quia sacra theologia est diuinitus adinuenta ⁊ a deo inspirata. ¶Et tz sacra theologia a nobis acquiratur per studium ⁊ exercitium: tamen a primis prophetis ⁊ sanctis habita est per reuelationez. A nobis autem habetur per studium quantum ad conclusiones deductas ex eius principijs fm communem cursum hominum: licet eius principia. s. articuli fidei ex reuelatione habeantur. ¶Poteſt etiam quantum ad conclusiones haberi per reuelationem in aliquo homine particulari: sicut p̄z ō sancto Thoma de Agno qui magis ora tione q̄ studio eaz acquisiuit. Et similiter de sancto Bernardo cui reuelata sunt tot misteria sacre theologie ⁊ sic p̄z per Doc.S. in.1ª2ᵉ.q.109.ar.1.i corpore ī fine. ¶Ad tertium dicendum q̄ hec scientia non dicitur vniuersalis de multis alijs sanctis. Sed hoc miraculose factuz est vt per predicationem ita q̄ predicetur in recto de alijs sciētijs sed dicitur vniuersalis per considerationez: q: vz cōsiderat ea que ad omnia se extendunt. Ens enim ⁊ cetera transcendentia ad omnia se extendunt ⁊ de omnibus predicantur: vt supra in 4° huius.q.1.ar.1.⁊ in 5° huius q.7.ar.4. declaratum est.

Octaua

¶Questio octaua. De ente per accidens ⁊ de causa per accidens.

p

Ostea insuper considerandū est in hoc tertio tractatu huius libri ō hijs q̄ phūs recolligit q̄tuz ad ea que dicta sunt tam in sexto libro huius scientie q̄ in libris phyz ō ente iperfecto. ¶Circa quod quinqz occurrunt cōsideranda fm q̄ quinqz sunt capitula huius tractatus fm quinqz lectiones Doct.S. ¶Nam p° considerandum est de ente per accidens ⁊ de causa per accidens ⁊ de vero. ¶Secundo considerandum est de recollectione eoz que dicta sunt de motu fm se. Et hoc in 2° capitulo huius tractatus ibi (Ens autem quod quidem actu ⁊c̄.) ¶Tertio considerandum est de recollectione eoruz que dicta sunt de infinito quod est passio motus. Et hoc ī tertio capitulo ibi. (Infinitum autem quod ipossibile ⁊c̄.) ¶Quarto vero considerandum erit ea que recolliguntur de hijs que dicta sunt circa duas diuisiones motus. Et hoc in quarto capitulo ibi. (Ipermutatur autem quod permutatur ⁊c̄.) ¶Quinto vero considerandum erit de hijs que recolliguntur quantum ad ea que dicta sunt circa primam diuisionez motus ⁊ de hijs que pertinent ad notificationem ipsius motus. Et hoc in quinto capitulo huius tertij tractatus ibi. (¶Si igitur p̄dicamenta diuisa sunt ⁊c̄.) ¶Quantum ad primum queruntur duo. ¶Primo vtrum ad hanc scientiam non pertineat considerare de ente per accidens. ¶Secundo vtrum etiam ipsum verum debeat remoueri a consideratione huius scientie.

¶Sequitur in philosopho ⁊ Doc.S. ibi. Quoniaz autem simpliciter ens. ⁊c̄. ⁊ est 2 ec.8.

1 D primum sic proceditur. Uidetur q̄ ad hanc scientiam pertineat considerare ens per accidēs. Nā ad eandem scientiam pertinet considerare totum ⁊ partes eius subiectiuas. Sz ens diuiditur in ens per se ⁊ in ens per accidens vt in libro de quotiens dictū est. Ergo ad hanc scientiam que considerat ens: pertinet considerare ens per accidens. ¶P̄.2°. Ad hanc scientiaz pertinet considerare accidentia: vt in principio huius libri patuit: per quartam veritatem Doct. san. ibi addu ctam. Sed accidentia sunt entia per accidens vt patet in primo posteriorum circa tertium modum perseytatis. quia illud quod non habet esse per se: dicitur esse per accidens. Ergo idem quod prius. ¶P̄.3°. Consideratio huius scientie cum dicatur scientia vniuersalis habet cōsiderare omnia que scientie speciales considerant. Sed philosophia naturalis vt patet in 2° physicorum cōsiderat causam per accidens. vz. fortunam ⁊ casum tam diffinitiue q̄ diuisiue. Ergo ad hanc scientiam pertinet considerare causas per accidens. Et per consequens habet cōsiderare ens per accidens. ¶Sed ptra est philosophus in primo capitulo huius tertii tractatus ibi. Quoniaz autem simpliciter ens fm plures dicitur modos quorum vnus est qui fm accidens dicitur: considerandum primo de sic ente. Quod quidem igitur nulla traditarū scientiarum negociatur circa accidens: palam. Neqz enim ⁊c̄. 2 ec.10.

Respondeo dicendum breuiter q̄ nec ista scientia neqz aliqua alia habet considerare de ente per accidens: neqz de causa per accidens inquantuz huiusmodi. Quod.n.non habeat cōsiderare de ente per accidens: sic deducit philosophus fm Doc.S. inducendo per singulas sciās. Nā ars edificatiua nō cōsiderat aliqd per accidens. Nō.n. considerat

quid per accidens euenire possit habitantibus in domo: vz aliquod nociuz vel aliquod prosperū. Et sic de alijs scientijs. Sed vnaqueqz sciarum considerat id quod est ppriū sibi. vz. sm̄ q p se accidētia eius. Et in hoc est finis cōsiderationis cuiuslibet scientie. Ratio aūt pbi quare nulla sciētia cōsiderat ea que per accidēs sunt: ē talis. Mā qđ per accidens est nō est ppria ens: sed magis nō ens: sicut nō est ppria vnū. Unū. n. q ens conuertuntur. Omnis autē sciētia est de ente. Unde relinquit q nulla scientia est de eo qđ est per accidēs. Quod aūt ens per accidēs nō sit ppria ens vnū: pbat pbus: q: ens vnū vna generatione generatur: si sit generabile sicut id qđ generatur. sz ens per accidēs nō generat vna generatione. Ergo nō ē ppria vnū q per ons neqz ens. probatio medie sz pbm. Mā si aliquis musicus fiat gramaticus: nō simul factus ē musicus q gramaticus: q: vnū pōt esse altero non existēte in esse producto. Unius autē entis est aliqua vna generatio. Ergo tale ens per accidens nō est ppria ens vnuz.

¶ Sed instabat discipulus. Mā ex mā q forma fit vnuz per se. Et tñ materia q forma nō simul generant: cū materia sit ingenita vt pz p° phy°. Ergo nō opz ad hoc q aliquid fit vnū proprie q vna generatione generent. ¶ Dicit ad hoc hic Doc. S. fm pbm: q talis instātia nulla est q: forma nō generat ppria: sed totū compositū: vt in septimo huius supra probatū est. Materia etiā nō preexistit actu ens sed po[a] tñ. Hic aūt musicus qui fit gramaticus nō est generatio toti[9] qđ est musicū q gramaticū: sz est generatio gramatici tñ. Unde hoc totū homo musicus q gramaticus nō est aliqđ vnū ens. Unde nulla sciētia vera considerat de ente per accidēs: q hoc loquendo de scientia que vere est scia: certitudinez veram habens. Sophystica aūt scia circa ens per accidens negociatur: q ad decipiendū vtitur eo quod est per accidens ac si esset per se ens. Unde ex hoc causatur fallacia accidentis: que est efficacissima ad decipiendum etiā sapientes: vt dicitur in libris elenchoz. Unde nō sine causa pbus dicit q sophystica versatur circa nō ens per accidens. ¶ Qualiter autem ens q vnuz vna generatione generātur: q qualiter vnūquodqz sicut se habet ad entitatem: ita q ad vnitatez q econuerso patuit ad longuz superius in 4° huius. q. 3. ar. 1. ¶ Considerandum aūt est hic p° fm pbm q nō solū verū est q nulla scientiarū considerat de ente per accidens: sed etiam verū est q nulla scientia potest considerare ens per accidēs. Qđ probat pbus dupliciter. ¶ Primo tali ratione. Mā omnis scientia est de eo qđ semper est: aut vt frequenter: sicut etiā probat p° posteriorū. Sz ens per accidens est qđ neqz est semper ens neqz i plus sine frequēter. Ergo eius non potest esse aliqua scientia. ¶ Secundo idem pbat tali ratione. Mā necē est q omnis scientia fit ex causis primis necessarijs q immediatis cū scientia sit effectus demonstrationis vt etiā patuit in p° posteriorū. Sed ens p accidens nō hz causas necessarias per se q ppias. Ergo q̄c. Probatio medie. Mā causa p se q necessaria est qua posita ponitur necessario effectus. Si ergo ens per accidens haberet talem causam sicut hz ens per se: tunc omnia de necessitate euenirent. Et sic tollerentur contingentia casus q fortuna consilium q meritum a rebus. Que omnia sunt impossibilia. Ergo q illud ex quo ista sequuntur. ¶ Considerandum vlterius est 2° hic fm pbm pro amplioriori declaratione predictorum q eorū que dicunt esse quedā sunt semper q ex necessitate nō quidē fm q necessitas pro violentia sumitur: sed fm q vtimur necessitate in demōstrationibus puta duz dicimus esse necessariū q triāgulus habeat tres q̄c. Sic enim necessariū dicit q impossibile est nō esse. Quedaz vero sunt entia que sunt q fiunt vt in plurib[9]: sicut q homo nascat cū quinqz digitis in vna manu. Quod quidez nō semper cōtingit q ex necessitate: cū cōtingat aliquem nasci quandoqz cū sex digitis in vna manu: sed contingit tñ vt in pluribus cū quiqz. Quedā autē sunt entia que neqz vt in plurib[9] neqz semp q ex necessitate: sed cōtingenter eueniūt: sicut si fiat frigus in diebus caniculari[b9]. sed hoc nō fit semper q ex necessitate neqz semp q vt in pluribus. sed tñ qñqz q vt in paucioribus accidit. Et hmōi ens vocat in ppposito ens p accidēs. ¶ Considerandū vlterius est 3°. q ea que semp aut vt in pluribus cōtingūt ita se hñt q vnū eoz̄ est causa alterius: vel ambo reducunt in vnā causaz que p se est cā vtriusqz vt vtroqz modo cōtingat. Et si qdem causa sit talis q indeficiēter producit suū effectum. erit talis effectus ex necessitate. Sīāt talis causa possit deficere pp aliqđ impedimentum: tūc effectus eius erit vt in pluribus. Sed si ita sit qđ illoz̄ duoz̄ vnū nō sit causa alterius neqz hēant vnā causam q se cōem que cōiungat ea simul: eoz̄ cōiunctio erit rarior et sic effectus fiet vt in paucioribus: sicut in hoc q dico musicū edificare: manifestū est q edificatio nō est a musica tanq̄ a causa: sed ab arte edificatiua. Similiter q sit feruor in diebus canicularibus est ex sole nobis appropiquāte. Quod autē tūc sit frigus: est ex aliqua alia causa vta ex saturno quando aliquo mō cōiungitur soli illis diebus. ¶ Considerādum vlterius est 4° fm pbm q licet causam per se nō sit necessariū semp poni in actu: ipsa tñ posita necessario ponit effectus: cōditionibus obseruatis in 6° huius. q. 10. ar. 2. adductis. Mā si sit aliquod preteritū vel presens qđ sit causa futuri effectus: hoc tam positū est: q tamē illud futurū nūdū est. Si autē tale qđ iam positū est sit causa futuri effectus p se q necessario: sequit effectus ille ex necessitate eueniet. Si ergo ens p accidens dicatur habere talem causam: ens per accidens ex necessitate ponetur. Et sic non erit ens per accidens: sed necessarium vel vt in pluribus. Et sic omnia ex necessitate euement. ¶ Et si arguat. Causa futuroz̄ contingentiū nō est causa posita vt presens vel preterita: sed adhuc est cōtingens vel futura. Et ppter hoc effectus sunt cōtingentes ad hoc respōdet pbus dicens q idem inconueniens sequitur si ponatur q causa futuroz̄ effectū nō sit q̄si presens vel preterita. sed q̄si futura: si talis causa dicatur per se q necessaria mō supra expōsito. Sequitur. n. q oia ex necessitate eueniēt sicut dictū est. Quod sic pz. Mā si causa illa futura sit opz q sit futura in aliquo tēpore determinato q determinate distante a presenti nunc: puta cras. Si igitur eclypsis que est per se causa quorūdaz futuroz̄ sit futura cras fiat: q hoc ppter aliquid sed q hoc propter aliquid aliud. Et sic semper per ablationem causarum auferetur aliquid de tempore quod est inter presens nūc q eclypsim futurā. Unde cum illud tēpus sit finitum cōsumitur quodā ablato. Unde quādoqz erit deuenire ad alia quam causaz nunc existentez. Quare si illa iam ponatur posito casu omnes futuri effectus ex necessitate euenient. Cum ergo hoc sit impossibile: manifestum est q ea que sunt per accidens nō habēt causam determinataz qua posita ex necessitate consequantur. ¶ Inconuenientia autez que ad hoc sequuntur in 6° huius. q. ar. circa finem ad longum deducta sunt.

Ad primum igitur dicendum q ad eandē totuz vlē q per se pres elus subiectinas. Ens autē per accidens nō est pars subiectiua per se ipsius entis. nisi considerando ipsum fm q pticipat rōnem entis in communi. ¶ Sed replicabat discipulus. Mā methaphyfica non considerat entia particularia per se fm proprias rationes: sed solum fm q conueniunt in ratione entis in cōi. Alter scientie speciales essent superflue. Ergo eo mō ens p accidēs pertinet ad considerationē huius scie: sicuti q ens per se: si solutio p̄dicta sit valida. ¶ Dicendum q ens per accidens fm q est ens per accidens: magis habet rationem non entis: q̄ entis: cum vt sic non sit ens vnum vt patet ex dictis in principio cozporis articuli. Ens autem per se fm eius propriam rationem est proprie ens q non solum fm communē rationem entis in communi.

Unde nō

Unde non est simile. ¶Ad secundū dicendum sicut dicit hic Doc. S. q̄ cum loquimur de ente per accidens: non accipitur ibi accidens p̄o eo quod est in aliquo genere accidentis: sicut albedo est quoddaz accidens ⁊ sic de similibus. Sunt enim multe scientie que circa huiusmodi accidentia versantur: q̄z huiusmodi accidentia etiā ꝑz se habent speciez quandā et causas determinatas in ſbo. Sed dicuntur accidentia: q̄z non per se sed in alio habent esse. Sed accipitur hic accidens p̄o ente per accidēs. vt album est musicum. ¶Nō.n. neq; aliquaz speciem habent ꝑm se: neq; aliquam causam determinatam. Unde circa huiusmodi non versatur aliqua scientia. propter rationem superius adductam. ¶Ad 3m dicendum q̄ pbya naturalis non considerat casum ⁊ fortunaz ꝑm q̄ sunt entia per accidens. sed ꝑm q̄ habent aliquā reductionē ad motuz. ¶Nihil autem est adeo per accidens: quin aliquā entitatis rationem participet. Et vt sic bene casus et fortuna pertinent ad considerationez huius scientie licet imperfecte ⁊ ꝑm q̄ conueniunt in ratione entis in cōmuni. ¶Sequitur in pbo ⁊ Doc. S. ibi. Quoniam autem ⁊ vere ens ⁊ ꝑm accidens ⁊c.

a ¶Ꝺ secundū sic p̄cedit. Videtur q̄ verum pertineat ad considerationem huius scientie. Maz ad eandem scientiaz pertinent consideratio subiecti ⁊ p̄opr̄ie passionis eius. Sed verum est p̄opr̄ietas entis. Ergo ad hanc sciētiam que considerat ens pertinēt consideratio veri. ¶P̄. 2o. Uerum cum sit obm intellectus pertinet ad considerationem alicuius scientie. Sed non ad considerationem alicuius specialis scientie: cum ipsum verum sit transcendens. Ergo consideratio eius pertinet ad hanc scientiam. ¶Sed contra est phylosophus in 6a parte huius capituli ibi. Quod autez vt vere ens ⁊ ꝑm accidens hoc quidez in complexione est ⁊c.

Respondeo dicendum q̄ verum potest accipi dupliciter. Uno mō transcendenter. Et sic pertinet ad considerationem huius sciētie vt voluerunt argumenta iam adducta. Alio modo accipitur verum ꝑm q̄ significat veritatē p̄opositionis. Et sic non pertinet ad considerationez huius scientie. Quod ꝑz ꝑm pbm. Nam hec scientia considerat de ente qđ est extra animam: cū sit scientia realis vt supra p̄obatuz est. Sed verum illo modo acceptum non est ens extra animam existens sed consistit in cōpositione intellectus tāq̄ quedam passio circa operationem anime existens. Unde eius non querūtur p̄incipia in hac scientia: neq; eius cōsideratio ad hanc scientiam pertinet. ¶Causa etiam per accidens cū sit indeterminata: non pertinet ad hanc scientiam: nec ad considerationem eius: sicut nec ens per accidens: vt in p̄cedenti articulo declaratum est. ¶Considerandū autez est hic primo ꝑm pbm q̄ fortuna est causa per accidens eoꝝ que fiunt p̄opter finem: non quidem a natura sed ꝑm electionem. Sicut si aliquis eligat fodere in agro vt plantet arborem. ⁊ inueniat thesauruz hoc dicimus esse a fortuna. Et q̄z electio non fit nisi ab intellectu: opz q̄ circa eadem sit fortuna ⁊ intellectus. Unde rebus carentibus ratione non est fortuna p̄opr̄ie accipiendo fortunaz: vt in 2o physicoꝝ. q. ar. ¶Probatū est ꝑm pbm. Neq; etiam fortuna est in pueris qui carēt vsu rationis: vt etiam ibidem patuit. q. ar. ¶Considerandum vlterius est 2o ꝑm phylosophum q̄ q̄: infinite quasi sunt cause a quibus potest aliquid fieri a fortuna ideo fortuna est incerta humane cognitioni: q̄z omne infinitum est ignotum. ¶Fortuna etiam que nullius est causa simpliciter est per se sed causa per accidens: dicitur bona vel mala. Bona quidem: quando bonum fortune euenit. Mala vero: quando malum fortune euenit. Sed fit magnum bonum quod fortuite euenit: dicitur enfortunium. Si magnum malum: dicitur infortunium. ¶Et q̄: nullus per accidens est prius his que sunt per se causa per accidens non potest esse p̄ior causa per se. Unde cum fortuna sit causa per accidens: non potest esse prima causa rerum. Sed oportet q̄ intellectus ⁊ natura que sunt cause per se sint p̄iores: ipsa fortuna dato q̄ fortuna esset causa celi. vt aliqui antiqui voluerunt: vt patuit sc̄o phy^z. q. ar. ¶Ad argumenta igitur patuit solutio ex dictis. ¶Qualiter autem verum sit obiectum intellectus concomitative ⁊ non essentialiter aut formaliter: diffusius patuit ꝑ 6m huius. q. vltima ar. vltimo.

¶Questio nona. De recollectione eorum que dicta sunt de motu ꝑm se in libro phyſicorum. Et est. 1 ec. 9.

Deinde considerandum est ō his que hic philosophus recolligit de motu que i tertio physicoꝝ declarauit. ¶Circa quod querūtur duo. ¶Primo vtrum diffinitio motus hic a philosopho adducta: sit bene assignata. 2o. q̄ motus est actus existentis in potentia ꝑm q̄ huiusmodi. ¶Secundo vtrū idem motus sit actus motiui ⁊ mobilis subiective in ipso mobili existens.

¶Sequitur in phylosopho ⁊ Doc. S. ibi. Ens autem hoc quidem actu solum ⁊c.

a ¶Ꝺ primum sic procedit. Videtur q̄ motus non sit actus existentis in potentia ꝑm q̄ huiusmodi. Nam motus est actus motiui seu mouentis vt probat pbus in hoc capitulo. Sed motiuum inquantum huiusmodi non est ens in potentia: sed in actu. Omne.n. mouens mouet ꝑm q̄ est in actu. Ergo motus non est actus alicuius existentis in potentia. ¶P̄. 2o. Motus est fluxus forme vt etiam hic dicitur. Sed quelibet forma cum sit actus dicitur esse in actu dum existit. Ergo idez quod prius. ¶P̄. 3o. Si motus esset actus vel esset actus primus vel secundus. Non est actus primus: cum non sit forma ſbalis. neq; est actus secūdus. q̄ actus secundus ponitur in aliquo genere. Motus autem non ponitur in aliquo genere cum sit post p̄dicamenta. Ergo motus non est actus. ¶Sed contra est phylosophus in hoc scōo capitulo huius tertij tractatus ibi. Ens autez hoc quidem actu solum: hoc autem potentia: ⁊ hoc quidem potentia ⁊ actu ⁊c.

Respondeo dicendum q̄ phylosophus recolligendo ea que dicta sunt de motu ꝑm se in 3o physicoꝝ ad concludendum diffinitionem motus p̄emittit quinq;. ¶Quoꝝ primū est q̄ entium quoddā est in actu tm̄ vt albū. Quoddā est potentia tm̄ vt mā prima. Quoddā vero ens est actu ⁊ potentia sicut omnia intermedia. Uel vt dicit hic Doc. S. pbus dicit illud esse actu tm̄: quod iā perfecte hz formaz puta qđ iam pfecte est albū. Esse autē in po^a tm̄ dicit illud qđ nundū hz formā neq; mouetur ad formam. Ens vero dicit esse in po^a ⁊ actu qđ nūdum hz formā sed est in moueri ad formā. ¶Ex quibus datur intelligi ista diuisio. vz q̄ ens diuiditur p actum ⁊ potētiā. ¶Scōm q̄ pbus p̄mittit c̄ q̄ ens diuidit p decē p̄dicamēta. ¶Tertiū est q̄ motus nō hz aliquā naturā seperatā a reb^9 aliis. Sz vnaqueq; forma ꝑm q̄ est in fieri est actus ꝑfect^9 qui dr̄ motus māliter loquēdo ſhoc.n. ipsum est moueri ad albedinē ipsam actu fieri in ſbo: sz nūdū est in actu pfecto. Et sicut nō est aliqđ cōe decē p̄dicamētis qđ sit eor genus: ita nō est aliqđ cōe gen^9 oīum motuū. Et ꝓpter hoc motus nō est aliquod vnū p̄dicamētū ab aliis distinctum: sed sequitur ad alia vt patuit in post predicamētis. ¶Quartū qđ p̄mittit est q̄ ī vnoquoq; gnē inuenit aliqđ duplr. vz. ꝑm pfectionē ⁊ īperfectionem: sicut in gnē ſbe vnū est vt forma: ⁊ aliud vt priuatio. Et in gnē qualitatis

aliquid est vt perfectum: sicut album in genere coloris: ⁊ aliquid vt imperfectum: sicut nigrum. Et in genere quantitatis est aliquid vt perfectum: sicut magnum: ⁊ aliquid vt imperfectum sicut paruum. Et sic de alijs generibus Cuius ratio est. Nam omnia genera diuiduntur per contrarias differentias. Contrariorum autem semper alterū est vt perfectum: ⁊ alterum vt imperfectum. ¶ Quintū vero quod premittit sequitur ex premissis. videlicet ꝙ tot sunt species motus: quot sunt species entis. Quod quidē non dicit philosophus eo ꝙ in quolibet genere entis sit motus: sed q̄ sicut ens diuiditur per actum ⁊ potentiam ⁊ per perfectum ⁊ imperfectum: ita ⁊ motus. Et ideo dictum est ꝙ motus non est preter res ad quas est motus. ¶ Ex predictis concludit philosophus diffinitionē motus. vm. ꝙ motus est actus existētis in potentia fm ꝙ huiusmodi. Quam diffinitionem probat dupliciter. Primo vm quantum ad singulas eius particulas. ⁊ per dicta antiquorum de motu. Quod enim motus sit actus: sic declarat. Nam edificatio est actus edificabilis. sanatio sanabilis ⁊ sic de alijs motibus. Ergo motus est actus mobilis. Quod autē sit actus entis in potentia: sic deducit philosophus. Nam motus est actus mobilis. Mobile autem dicitur illud: quod est potens moueri. Ergo motus est actus alicuius existentis in potentia. Quod autem motus sit actus existentis in potentia p̄m ꝙ huiusmodi. sic pm. Nā es est ens in actu fm se. ⁊ est in potentia ad statuam. Unde idem est ſm es ⁊ in potentia ad statuam. Non tñ est idē ratione. Sed alia est ratio eris inquantum es. ⁊ alia est ratio eris inquantum habet potentiam vt ex eo fiat statua. Sequitur ergo ꝙ statue factio que est motus: ē actus entis in potentia fm ꝙ huiusmodi: q̄ si es iam eēt statua in actu: non esset ad eā motus. ¶ Et licz potentia eadē materialiter ⁊ subiectiue sit cōtrariorū: non tamē potentia eadē fm rationez potest esse cōtrariorum. Dō sic pm: nam potentie distinguuntur per actus. et ratio potētie sumitur ex actu. Sed sanari ⁊ infirmari sunt distincti actus: Ergo posse sanari ⁊ posse infirmari non sunt idem fm rationē. Aliter quando aliquis sanaretur ifirmaretur q̄ illa que vni ⁊ eidem per se sunt eadē re ⁊ ratione: illa inter se sunt eadez. ¶ Secundo probat philosophus eā dē diffinitionem per dicta antiquorum. Nā motus nō p̄t congrue aliter diffiniri. q̄ non potest in alio genere poni nisi in genere actus. Unde phy qui dixerūt motū esse alteritatem: aut inequalitatez aut non ens ex eo ꝙ illud qō mouetur semper alio modo se habet: male diffinierunt motum. Quod sic pm. Et primo ex parte subiecti ipsius motus. Si. n. motus eēt inequalitas aut alteritas aut nō ens: sequeretur ꝙ omne nō ens alteruz vel inequale moueretur necessario. Sz nullū illorū mouetur necessario. Ergo ⁊c. ¶ Scdo idem pm ex parte terminorum ipsius motus. qui sunt terminus a quo ⁊ terminus ad quez. nō enī magis est motus ad non ens q̄z ad ens: aut ad inequale q̄z ad equale: aut ad alteritatez q̄z ad eius oppositum. Ergo tales phy male diffinierunt motū. Alij vero diffinierunt motū dicētes motū esse exitū de potentia in actū non sbito. Qui etiā errauerūt ꝙ nesce est ꝙ in diffinitione ipsius exitus ponatur motus. Et similiter in diffinitione eius quod est subito ponitur tēpus. Et in diffinitione tēporis ponitur motus. Unde esset circulatio in diffinitionibus. Hec omnia patent in 3° phy^x. q. ar.

Ad primum igitur dōm ꝙ motus est actus ipsius motiui effectiue: sed est actus ipsius mobilis formaliter ⁊ subiectiue inquantum huiusmodi vt patebit in sequēti articulo. Unde ratio nō sequit. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ motus est actus alicuius existētis in actu p̄°: tñ in po^a ad vlteriorē actum. vel ad alios gradus pfectiōis eiusdē forme. ¶ Et p hoc pz solutio ad 3^m.

¶ Sequitur in philosopho ⁊ Doc. S. ibi. Quod gdez motus est in mobili ⁊c.

D secundū sic proceditur. Videtur ꝙ motus non sit idē actus mouētis ⁊ mobilis in mobili subiectiue existens. Nam motus qui est actus mouentis dicitur actio: ⁊ qui est actus mobilis dicitur passio: vt hic dicitur in textu. Sed actio ⁊ passio non sunt vnus actus: cū genere differant. Ergo motus non est vnus ⁊ idē actus motiui ⁊ mobilis. ¶ P̄. 2°. Actus est in eo cuius est actus. Si ergo motus est actus mouētis: erit in mouente subiectiue: ⁊ non in mobili. quia vnuz accidens numero non potest esse in diuersis subiectis: cum accidentia numerentur ad numerositatez subiectorum. ¶ Sed contra est philosophus circa finem huius capituli. ibi. Quod quidem igitur motus est i mobili: palaz. Actus enim est huius a motiuo ⁊c.

Respondeo dicendum primo ꝙ motus est in mobili subiectiue. Quod sic patet scōm philosophum. Nam omnis actus est in eo cuius est actus. Sed motus est actus mobilis: vt patuit per eius diffinitionem. Ergo ⁊c. ¶ Dicendum secundo ꝙ motus est actus motiui. Quod sic patet secundū philosophum. Nam illud est actus alicuius: quo aliquid est actu. Sed motus est quo motiuum dicitur actu. Sz motiuum dicitur ex eo ꝙ est potens mouere. Mouens autem dicitur ex eo ꝙ est actu. Ergo motus est actus motiui effectiue: non autem subiectiue inquātum huiusmodi. ¶ Dicendum tertio ꝙ vnus ⁊ idez motus est actus motiui ⁊ mobilis. Quod sic patet secundum philosophum. Nam motus dicitur actus ipsius motiui: quia facit motum. Et dicitur actus mobilis inquantuz in eo suscipitur motus. Sed motiuum facit illum motum qui est in mobili. Ergo vnus ⁊ idem motus est actus motiui ⁊ mobilis. Quod quidem etiam per exemplia patet. Nam vnus ⁊ eodem est distantia duorum ad vnum: ⁊ vnius ad duo. Sed differt ratione. propter quod diuersimode significatur. scilicet per duplum ⁊ dimidium. Similiter vna ⁊ eadem est via ascendentium ⁊ descendentium materialiter: sed differt ratione. propter quod dicuntur hij ascendere: ⁊ alii descendere. Et ita est etiam de mouente ⁊ moto. Nam vnus ⁊ idem motus secundū ſbam: est actus vtriusqz. sed differt rōne. Est enim mouentis vt actio: ⁊ mobilis siue patiētis vt passio. ¶ Et si arguatur. Si actio ⁊ passio sunt idem fm ſbam: sequitur ꝙ non sunt duo predicamenta. ¶ Ad hoc dicit hic Doc. S. ꝙ predicamenta diuersificantur fm diuersum modum predicandi. Unde licet idem sint: q̄ tamen diuersimode de diuersis predicantur: ad diuersa predicamenta pertinent. fm. n. ꝙ predicatur de eo in quo est: constituit predicamentum passionis. fm autem ꝙ predicatur de eo a quo est: constituit predicamentum actionis. Hec ille. ¶ Qualiter autem hoc intelligendum sit fm sententiam Doc. S. patuit superius fm 5° huius. q. 22. ar. 3. vbi querebatur vtrum predicamenta sint realiter ab inuicem distincta. ¶ Conueniunt enim actio ⁊ passio fm ſbam ⁊ materialiter. Differūt tamen essentialiter: cum essentie predicamentorum sint immixte: vt etiam patuit vbi supra. q. 22. ar. 3. f. de diffinitione actionis ⁊ passionis. ¶ Et etiam ibidem patuit. q. 22. ar. 2. qualiter actio est in agente ⁊ passio in patiēte subiectiue: accipiēdo ea formaliter fm rōnē predicamentalē. ¶ Ad argumenta ergo pz solutio ex dictis.

¶ Questio. 10^a. de recollectione eorum que dicuntur de infinito quod est passio motus.

Insequenter restat considerandum in 3° capitulo huius tertij tractatus de hijs que in tertio physicorū dicta sunt de infinito qō ē passio motus postq̄z visum ē de ipso motu. ¶ Circa quod q̄runtur duo. ¶ Primo

Questio Decima

¶Primo vtrum sit dabile infinitum in actu. ¶Scõdo vtrum infinitum possit diffiniri.

¶Sequitur in ꝑphylosopho et Doctore Sancto. ibi. Infinitum autem quod impossibile est pertransire ⁊c. et est 7. ec. 10ª.

Dprimũ sic ꝓceditur. Videtur ꝙ sit dabile infinituz actu. Nam dabile est deum esse. Sed deus est infinitus: cum habeat potentiam infinituz. Ergo est dabile infinitum in actu. ¶Ꝑ 2º. Scientia que est certissima vt est mathematica: est entium in actu. Sed talis scientia vtitur linea infinita. Ergo idem qõ prius. ¶Ꝑ 3º. Si subiectum est actu: necesse est ꝙ passio eiꝰ sit actu. Sed motus est actu. Ergo et infinituz quod est eius passio erit actu. Et sic dabile est infinituz in actu. ¶Sed cõtra est ꝓbus in ꝓsenti capitulo. ibi. Infinitum autez est quod impossibile est pertransire ⁊c.

Respondeo dicendum ꝙ non est ponendum infinitum in actu. ꝓpter cuius probationẽ ꝓbus premittit duo. Quorum primũ est ꝙ infinitum dicitur quattuor modis: sicut et impertransibile. Nam omne finitum dividendo pertransiri potest. Igitur infinituz ꝓprie dicitur illud quod mensurando non pertransitur. ¶Primo igitur modo dicitur infinitum siue impertransibile quod non potest pertransiri mensurando: neqz aptum natuz est pertransiri. Sicut dicimus punctum aut vnitatem aut aliquid huiusmodi qõ non est quantuz et mensurabile esse infinituz seu intransibile. ꝓper quem etiam modum vox dicitur inuisibilis: qz non est de genere visibilium. ¶Secundo modo dicitur infinitum siue impertransibile qõ nundũ est trãsitũ lz inceptum sit transiri. Et hoc habet transitionez impfectam. ¶Tertio modo dicitur infinituz siue impertransibile: quod vix transitur. Ut si dicamus ꝓfunditatem maris esse impertransibilem aut infinitam aut altitudinem celi: qz excedit vires mensurantis. ¶Quarto modo dicitur infinitum siue impertransibile quod nõ habet terminum: aptum tamen natum est habere terminum secũdũ suuz genus. Sicut linea aliqua. Et isto modo ꝓprie dicitur infinitum. ¶Secunduz qõ ꝓmittit phylosophus est ꝙ tripliciter aliquid dicitur infinitum. Nam aliquid est infinitum appositione: vt numerus. Alio modo diuisione. vt cõtinuuz. Tertio modo vtroqz modo. Sicut tẽpus: quod est quoddam continuum: et numerus qdam motus ⁊c. ¶Quibus ꝓmissis phylosophus ꝓbat propositum tali ratione. Nam si esset infinitum in actu ponendum: aut esset a sensibilibus substantijs separatum principium omniuz rerum et substantia: vt platonici posuerunt: aut si esset in actu ponendum esset ponendum in rebus sensibilibus non vt substantia sed vt accidens eaz: vt naturales antiqui phylosophi voluerunt. Non est dicendum primum. Quod ꝓbat phylosophus tribus rationibus. ¶Quaz prima est. Si infinitum est quedam substantia separata per se existẽs et nõ est alicui subiecto: oportet ꝙ infinitum sit absqz magnitudine ⁊ multitudine: qz magnitudo et numerus sunt subiectum ipsius infiniti. Et sic oportet ꝙ sit indiuisibile: qz omne diuisibile aut est magnitudo aut multitudo. Sed si est indiuisibile non erit infinituz: nisi primo modo: sicut vox dicitur inuisibilis. De quo modo non inquirimus nunc: neqz etiã platonici sic loquebantur de infinito. Sed hic fit sermo sicut ipsi loquebantur de infinito qõ est intrãsibile quarto modo. Ergo si infinitum sit substantia per se existens: nõ erit vere infinitum. Et sic hec positio destruit seipsam. ¶Secunda ratio est talis. ꝓpassio non est magis ens ꝙ se existens: cuiꝰ eius subiectum. Sed infinitum est passio magnitudinis et numeri. Magnitudo autem et numerꝰ non per se existunt: cuz sint accidẽtia: vt in primo huius qõne. 12. ar. 5. habitum est. Ergo infinituz non est substãtia per se existens separata a sensibilibus. ¶Tertia ratio est talis. Si infinituz tale esset ponendum: aut esset substãtia aut accidens inherens alicui substantie separate. Si secundũ: sic ipsum infinitũ non erit principiuz. Sed hoc ipsum quod est. Sicut principium locutionis non dicit inuisibile: sed vox. Si primum: aut tale infinituz esset diuisibile aut indiuisibile. Si sit diuisibile: erit in infinituz diuisibile. Et tale infinitum ponitur substantia. Igitur oportet ꝙ quelibet pars eius sit infinita: quia ideꝫ est infinitum et infinito esse. Unde sicut quelibet pars aque est aqua et quelibet pars aeris est aer: ita et quelibet pars infiniti est infinita: qz infinitum cuz sit substantia ꝼm hypothesim predicat ꝓpriam rationem eius quod est infinitum. Et si sic si sit diuisibile: erit diuisibile in multa infinita. Sed hoc est impossibile: qz vnũquodqz diuiditur in ea ex quibus componitur. Sed infinitum non potest componi ex multis infinitis: quia omne totuz est maius sua parte qualibet. Sed vnum infinitum non est maius altero infinito. Ergo non potest esse diuisibile. Si vero sit indiuisibile: sequitur ꝙ non erit actu infinitum: qz infinitum oportet esse quantum. Relinquitur ergo ꝙ infinitum non est substantia neqz accidens. Et per cõsequens non est actu ponendum: vt ꝓz. ¶Secundum vero. videlicet ꝙ non est ponendum infinitum in actu in substantijs sensibilibus ꝓbat phylosophus dupliciter. ꝓprimo logyce: siue per rationes probabiles. Secundo physice: siue per rationes naturales. ¶ꝓprimo probat sic. Nam si tale infinitum actu esset ponendum: aut esset corpus aut numerus. Non primum: qz nullum infinitum est termi natum determinata superficie. Sed quodlibet corpꝰ est superficie determinatum. Describitur enim corpus ꝙ est longitudo cum latitudine et profunditate: cuius extremitates sunt due superficies. Ergo nullum corpus naturale siue intellectuale. i. mathematicum est actu infinituz. Neqz potest dici secundum. Nam nullum numerabile est infinitum: cuz qõlibet numerabile sit mensurando ꝓtransibile. Infinitum autem est impertransibile. Sed omnis numerus et habens numeruz est numerabile. Ergo nullus numerus est infinitus. Hee autem rationes vt dicit hic Doctor Sanctus non sunt naturales: quia non sumuntur ex principijs corporis naturalis: sz ex principijs cõmunibus et probabilibus et non ex necessarijs: qz qui poneret corpus infinitum non poneret ipsum terminari superficie. Hoc enim est de ratione corporis finiti. Et q poneret multitudinem infinitoꝝ. non poneret eaz numerum: quia numerus est multitudo mensurata per vnuz: vt in decimo huius habitum est. Nullum autem infinitũ est mensuratum. Hec ille. ¶Sed per rationes naturales phylosophus ꝓbat idem dupliciter. ꝓprimo ex parte actiui et passiui. Secundo ex parte loci et locati. Actiuum autem et passiuum locus et locatum sunt ꝓprietates corporis naturalis inquantũ huiusmodi. Ideo tales rationes dicit phylosophus esse naturales. ¶Ex parte igitur actiui et passiui ꝓbat phylosophus ꝙ non sit ponendum actu infinitum in sensibilibus corporibus tali ratione. Nam tale corpus aut est compositum: aut simplex. Non primum: supposito ꝙ corpora simplicia que sunt elementa sint finita multitudine: quia oporteret quod omnia essent infinita magnitudine siue in quantitate: aut quod vnum sit infinitum ex finitis composituz in quantum huiusmodi. Non potest dici quod omnia talia elementa sint infinita magnitudine: quia quodlibet corpus extenditur in omnem dimensionem. Sed infinitum est quod habet dimensiones infinitas ex omni parte. Ergo oportet quod corpus infinitum ex omni parte habeat dimensionem infinitam. Et sic duo infinita non possent coniungi in vnum. Aliter esset penetratio dimensionum. Neqz potest dici quod vnum sit infinitum et alia finita: quia finiti ad infinitum nulla est adequatio siue proportio. Sed in corpore mixto oportet contraria esse adequata. Aliter corpus mixtum non posset conseruari naturaliter in esse. Unde si vnum elementorum esset infinitum alijs existentibus finitis: corrumperet alia. Qõ est contra naturales. ¶Sed diceret aligs: ꝙ corpꝰ

quod est finitum quantitate: est potentius virtute. Et its ibi poterit esse equalitas. ¶Pura si quis dicat q̄ in corpore mixto sit ignis finitus et aer infinitus. ¶Ad hoc respō det phūs in textu: q̄ quāuis virtus vnius corporis finiti aliquando deficiat a virtute alterius corporis cuiuscunq; finiti: nihilominus finitus corrumperetur ab infinito: q; corporis finiti necesse est esse virtutes finitam: et corporis infiniti virtutem infinitam. Sic ergo virtus ignis finiti sit centupla et virtus aeris infiniti sit infinita: si prescindamus centuplum de aere infinito: habebimus equales virtutes igni. Et ita totus aer infinitus habebit in infinitū maiorem virtutem q̄ ignis. Et sic corrumperet ipsum: vt pz. ¶Sed q̄ non sit dicendū secūdū. videlicet q̄ tale corpus infinitum sit simplex. pbat sic phylosophus. Naz non est aliq̄ corpus simplex preter elementa. Sed nullum elementor pōt esse infinitū. ergo ꝛc. ¶Probatio maioris. Nam vnūquodq; resolvitur in ea ex quibus componitur. Sed in nihil aliud videmus resolui corpora mixta nisi in quattuor elementa. Ergo nō est aliquod aliud corpus simplex preter quattuor elementa. ¶Quod aūt impossibile sit aliq̄ elementor esse actu infinituz: sic pz. Nam si aliq̄ tale esset infinitum: impossibile esset aliq̄ alior elementor esse preter id qd̄ esset infinituz: q; illud repleret vndiq; totum. Et etiam si aliud elementuz esset finituz: oporteret q̄ cōuerteret in illud infinituz propter excessum virtutis eius. Omnis enim permutatio naturalis est de cōtrario in cōtrariuz. Sed elementor fit permutatio in corpore mixto. Ergo habent virtutes cōtrarias. Sed vnum cōtrarior corrumpit reliquuz. Si ergo vnū elementuz esset infinituz: corrumperet reliqua elemēta. ¶Phylosophus autem nō facit hic mentionez de corpore celesti qd̄ est simplex: cuz nō sit composituz ex quattuor elementis. Sed vocatur quinta essentia siue natura: quia naturales phylosophi ponentes corpus actu infinituz nō pervenerant ad noticiaz corporis celestis. Aristotiles aūt in libro de celo ⁊ mundo probat tale corpus nō esse actu infinituz. ¶Ex predictis ergo pz q̄ ex parte actiui et passiui nō est ponendum aliquod corpus esse actu infinituz. ¶Ex parte autem loci et locati probat hoc idez phylosophus quattuor rationibus. ¶Pro quaruz prima premittit duo. ¶Quor primū est q̄ omne corpus sensibile est in loco: Et dicit sensibile sm Doctorem Sanctum ad differentiam corporis mathematici: cui non attribuitur locus motus aut tactus: nisi per similitudinem. ¶Secundum premittit est q̄ idem est locus naturalis totius et partis .s. in quo naturaliter quiescit: et ad quem naturaliter mouetur sicut pz de terra et eius partibus. Utriusq; enim locus naturalis est deorsum. Quibus premissis prima ratio est talis. Nam si ponatur corpus sensibile esse actu infinituz: aut erit eiusdem speciei in suis partibus: aut diuersar speciem. Si sit eiusdem speciei quantū ad omnes suas partes: sequitur aut q̄ totuz erit imobile: et semper quiescens aut totuz semper mouebit. Sed vtrunq; horum est impossibile ⁊ repugnans sensui. Quod enim alteruz istor sequatur: sic pz. Nam per presupposituz idez locus est totius et partis. Corpus autem infinitum si esset actu: occuparet omnem locum: et sic nō moueretur ad locuz: neq; aliqua pars eius. Unūquodq; enim quiescit: cum est in suo ꝓpꝛio loco naturali. Si autem dicatur q̄ nō est ei naturalis: sequitur q̄ totum et quelibet pars eius est extra suum locum proprium. Et sic totum et quelibet pars eius mouebitur semper. ¶Sed diceret aliquis: q̄ aliqua pars loci est naturalis toti et partibus eius: et aliq̄ non naturalis. ¶Sed hoc dicit hic phylosophus nō potest dici: q; si corpus sit infinitum: oportet locum eius esse infinitum: q; locus est equalis locato. In loco autem infinito non potest inueniri ratio diuersitatis. videlicet q̄re aliquid eius est locus naturalis ipsius corporis: et aliqd non naturalis: quia oportet esse aliquam determinatam distantiam et proportionem loci naturalis ad non naturalem. Talis autem determinata distantia in infinito inueniri non potest. ¶Ex quo patet q̄ corpus eiusdē speciei et rationis in omnibus suis partibus non potest esse actu infinitum. ¶Neq; potest dici secunda pars. videlicet q̄ aliquod corpus dissimiliū partium in specie sit actu infinitum. Tum primo: quia illa que sunt dissimilia secūm speciem: non possunt esse continua. Unde ex eis non constituitur vnum. Tum secundo: quia si esset corpus quod constaret ex partibus dissimilibus secundum speciem: aut talia dissimilia essent finita: aut infinita. Non primuz: quia ex finitis secundum magnitudinem non potest constitui corpus infinitum. Unum etiam eorum non potest esse infinitum et alia finita: quia vt dictum est illud infinitum corrumperet reliqua. ¶Neq; potest dici secundum: quia si essent infinite partes dissimiles secundum speciē: oporteret ponere loca diuersa secundum speciem. Nō patet esse impossibile. Nam species infinite locorum sub aliquo numero determinato collocantur que sunt sursuz deorsum et sic de alijs. ¶Elementa etiam esse infinita: est impossibile: quia vt sic essent ignota: et ipsis ignoratis omnia ignorarentur. Sed si elementa sint finita: loca erūt secundum speciem finita: et per consequens corpus erit finitum quod est ex huiusmodi elementis. ¶Secunda ratio est talis. Nam si sit aliquod corpus infinitum: oportet q̄ illud sit graue aut leue. Et si sic: tunc habebit grauitatem aut leuitatem infinitam. Sed hoc est impossibile: quia graue tendit ad determinatam speciem positionis. videlicet deorsum. Similiter leue tendit sursum. Sed in infinito non est dabile aliquid determinatum: quantum ad differentiaz positionis. Igitur ꝛc. ¶Tertia ratio est talis. Omne corpus sensibile est in loco: quia non datur corpus sensibile aut naturale sine loco. Sed in loco sunt tantum sex species positionis. videlicet sursum deorsuz: ante et retro: dextrum et sinistrum. Sed impossibile est in infinito assignare similes differentias. Ergo non est ponendum corpus infinitum in actu in corporibus sensibilibus. ¶Quarta ratio est talis. Nam omne corpus sensibile est in loco. Si ergo aliquod corpus sensibile esset actu infinituz: oporteret q̄ locus esset infinitus. Sed hoc patet esse falsum. Nam de quocunq; predicatur aliq̄ commune: oportet q̄ de eo predicetur aliquod contentum sub eo: quia non est aliquid sub genere: quod non contineatur sub aliqua suarum specierum. Neq; aliquid est in specie: quod non contineatur sub aliquo individuo eius. Sed nullus particularis locus est infinitus: vt ad sensum patet. Ergo nullus est locus infinitus.

Ad primum igitur dicendum q̄ deus est infinit⁹. nō tamen quarto modo de quo modo est hic ad propositum. ¶Qualiter aūt deus sit infinitus: patebit in duodecimo huius⁹ questione quarta articulo quarto. ¶Ad secundum et tertiuz patet solutio ex dictis.

¶Sequitur in Phylosopho et Doctore Sancto. ibi. Infinitum autem non secundum. ꝛc.

a **Ostendit** sic proceditur. Uidetur q̄ infinitum sit diffiniri. Nam Phylosophus hic diffinit infinitum dicens: q̄ infinitum est quod est intransibile. aptum tamen natum pertransiri. Ergo infinitum potest diffiniri. ¶ 2°. In tertio physicorum dicit Phylosophus q̄ infinitum est cuius quantitatem accipientibus impossibile est aliquid aliud superaddere. Ergo ꝛc. ¶ 3°. Ratio quam significat nomen est diffinitio: vt patet in quarto huius. Sed nos aliquid significamus per hunc terminum nominalem infinitum. Ergo habet diffinitionem. ¶Sed dicebat quod infinitum in potentia bene diffinitur: non autem infinitum in actu: cum non sit ens. Diffinitio autem est entium: et non entium: vt patet primo posteriorum. ¶Contra. Nam aliquam rationem siue conceptionem significat infinitum in actu. ¶Aliter nihil per talem terminum intelligeremus. ¶Cum ergo ratio quam significat

Lec. 9.

Lec. 10.

Lec. 11.

significat nomen sit diffinitio: sequitur q infinitum possit diffiniri. ¶ Sed incōtrarium arguitur. Nam illud quod potest diffiniri est nobis notum. Sed infinitum secundū q huiusmodi non est nobis notum: qz fm q huiusmodi est nobis ignotum: vt patet in primo et tertio physicoz. Ergo non potest a nobis diffiniri.

Respondeo dicendum q infinitum potest accipi dupliciter. Uno modo pro infinito in actu. Et tale infinitū nō potest diffiniri: cuz non sit actu: neqz possit esse: loquendo de infinito de quo est hic ad ppositum. s. de infinito fm magnitudinez ppter dictam rō. ¶ Et per hoc pz solutio argumenti in cōtrarium adducti. ¶ Alio modo accipit infinitum pro infinito in potentia. Et tale infinitum pōt diffiniri diffinitione quid nominis: vt voluerunt argumenta ante in cōtrariū adducta. ¶ Qualiter autem sit intelligendum q ratio quaz significat nomen est diffinitio: patuit ad longum in. 4°. hui⁹ ius. q. .ar. . ¶ Quotuplex etiam est diffinitio. patuit in 7°. huius. q. .ar. . ¶ Considerandum aūt est hic p° fm pōm: q infinitum in potentia reperit in magnitudine numero et tempore diuersimode: et nō tamen vniuoce predicatur: sed fm prius et posterius: qz semper illud qō in eis est posterius dicitur infinitum fm q illud qō est prius dicit infinitum: sicut motus dicit infinitus fm magnitudinem in qua aliquid monetur localiter aut augetur aut alteratur. Et tempus dicitur infinitum fm motum rō.

¶ Considerandū vlterius est hic scdo fm Doc. S. q illud qō dictum est sic est intelligendū: qz infinitum diuisione attribuit ptinno qō primo attribuit magnitudini ex qua motus habet ptinuitatem. Quod qdem manifestum est in motu locali: qz partes motus localis accipiunt fm partes magnitudinis. Et similiter manifestum est in motu augmēti: qz fm cōditionē magnitudinis augmentū attenditur. Sed in alteratione nō est ita manifestū. Sed etiam ibi aliqualr est verum q qualitas fm quam fit alteratio p accidens diuidit ad diuisionē magnitudinis. Et iterum intensio et remissio qualitatis attenditur fm q pōm magis vel minus participat qualitatem. A cōtinuitate etiam mot⁹ ipsum tempus est cōtinuū. Nam tempus fm se cum sit numerus: nō habet ptinuitatem: sed solum ex subiecto numerato: sicut decem vine pāni cōtinue sunt: eo q pānus qōdam cōtinuus est. Oportet igitur q eodem ordine infinitum dicatur de istis tribus sicut et cōtinuum. Hec ille formaliter. ¶ Ad argumenta aūt pz solutio ex dictis. Et iz aliqō infinitū sit actu fm q ly actu determinat hoc verbum sit: nullum tamen infinitum est actu fm q ly actu determinat infinitum. ¶ Cuz ergo arguitur: linea est qōdā infinitum. Et linea actu est. Ergo infinitum actu est: cōmittitur fallacia diuisionis. ¶ Ista autem ppositio est vera. Infinitum aliqō in potentia est actu: aut ad longum disputauimus in. .physicoz. q. .ar. .

¶ Questio vndecima. De his que recollīgit pōus circa ea que dicta sunt in quinto physicoz de diuisione trāsmutationis qua diuiditur in generationez et corruptionez et motum ppter dictum.

Asuper considerandū restat in hoc quarto capitulo ō diuisione mutationis fm quā diuiditur in generationez et corruptionē et motuz physicuz siue in motum ppter dictum. ¶ Circa quod queruntur duo. ¶ Primo vtruz sit aliqua mutatio de nō subiecto in subiectum et ecōuerso. ¶ Secūdo vtruz talis mutatio fiat in instāti et non successiue. ¶ Sequitur in pōo et Doc. S. ibi. Permutatur autez qō rō. et est Lec. 11ª.

D primū sic proceditur breuiter. Uidetur q nō sit aliqua mutatio de nō subiecto in subiectum et ecōuerso. Nam vt in. 10. huius cōcessum est oīs pmuta

tio est de ptrario in cōtrariū. Sed terminus affirmatiu⁹ et negatiuus nō ptrariantur: cum cōtraria sint forme positiue: vt ibidem patuit. ergo rō. ¶ Ō 2°. Si aliqua mutatio esset de nō ente: sequeretur q inter nō ens et ens esset aliqō mediū. Et sic inter ptradictoria eēt dabile mediū. Qō est cōtra pdeterminata. ergo rō. ¶ Ō 3°. Si sic: aut talis mutatio esset de nō ente simpliciter: aut de non ente tali. Non primū: qz creatio dicitur esse de nō ente simpliciter. Neqz scōm: qz sic nulla esset generatio substantialis. Qō est hic ptra pōm. ergo rō. ¶ Sed cōtra est pōus in psenti capitulo ibi. pmutatur aūt qō rō.

Respondeo dicendū q est aliqua mutatio de nō subiecto in subiectū et ecōuerso: que tamen nō dicit motus. ¶ Pro cui⁹ probatione pfideranduz est primo q pōus premittit aliquas diuisiones. ¶ Quaruz prima est q pmutatio est triplex. Nam quedaz est mutatio per accidens. s. quando aliqd dicitur pmutari ex eo q id in quo est pmutatur: sine fit in eo ficut accidens est in subiecto sicut musicuz dicim⁹ moueri: sine ficut forma substantialis est in materia: sicut aīa monetur moto corpore: sine ficut pars in toto ipso toto moto: sine ficut cōtentuz est in cōtinēte: moto ipso continente. ¶ Secundo modo aliqd dicitur permutari fmpliciter. s. ex eo q aliquid eius permutatur: sicut ea que mouentur fm partem: sicut corpus hominis dicit sanari qz sanatur oculus. Et hoc quidem est per se moueri: sed non primo. ¶ Tertio modo dicitur aliquid permutari primo et per se: puta si aliqd totū moueatur fm se totū: sicut si lapis deorsum feratur ¶ Considerandum vlteri⁹ est secundo fm phylosophum q sicut ex parte eius qō permutatur sumitur triplex mutatio: ita etiam ex parte eius quod mouet. Nam dicitur aliquid mouere triplici ter. Uno modo quia monet fm accidens: sicut musicus edificat. Secundo modo fm partem: quod est mouere per se: non primo sed per alteruz: sicut homo manu percutit. Tertio modo per se primo: sicut ignis calefacit et medicus sanat. ¶ Considerandum vlterius est tertio fm phylosophuz q in qualibet mutatione reperiunt qnqz. videlicet id quod est mouens: et id quod monetur: et tēpus in quo fit mutatio: et terminus a quo est mot⁹: et terminus in quem est motus. Non igitur diuiditur motus seu mutatio in suas species fm ipsum mouens aut scōm id quod monetur: neqz scōm tempus in quo fit motus: qz illa sunt cōmunia omni mutationi: sed diuiditur scōm terminos. videlicet fm terminos a quibus: et fm terminos ad quos: quia fm eos motus specie distinguuntur. ¶ Considerandum vlterius est quarto secūdum phylosophum q species. i. forme et passiones. i. qualitates et locus sunt termini motuum: quia ad ea mouentur que mobilia sunt. Phylosophus autem nominat species propter generationem et corruptionem. Passiones vero propter alterationem. Et locum propter loci mutationē. ¶ Sed aliquis antiquorum phylosophorum argueret: q qualitas est ipsa alteratio. Ergo qualitas non est terminus alterationis. ¶ Ad hoc respondet phylosophus q qualitas non est ipsa alteratio: sed est terminus alterationis per se: vt statim patebit qōne duodecima articulo primo. ¶ Considerandum vlterius est quinto secunduz phylosophum q mutatio que non est secundum accidēs sed per se non existit inter quoscunqz termínos: sed oportet q termini eius vel sint vt contraria: sicut cum est mutatio de albo in nigrum: vel inter media sicut cuz est mutatio de albo in rubeum vel de rubeo in paliduz: vel est mutatio inter contradictoria sicut de non albo in album aut econuerso. Tacet autem phylosophus vt dicit hic Doctor Sanctus de priuatiue oppositis: quia sunt media inter contraria et contradictoria: et sub eis continentur. Loquitur etiam hic phylosophus de mutatione per se: et non per accidens: quia mutatio per accidens non habet terminos determinatos. Fit enim mutatio per accidens de albo ad dulce non inquantum est album: sed inquantum est amarum: et sic deinceps.

¶Considerandum vlterius est sexto fm phylosophum q̄ inter predictos terminos solū est ꝑmutatio. Quod sic ostendit phylosophus. Nam soluz quattuor modis possumus imaginari terminos mutatiōis. Uno modo ita q̄ vterqz terminorum sit affirmatiuus: vt si aliquid dicatur mutari ex albo in nigrū. Et hoc fm phylosophū est mutari de subiecto in subiectū. Secūdo modo ita q̄ vterqz terminorum sit negatiuus: vt si aliquid dicat mutari de nō albo ad nō nigruz. Et hoc esset mutari de nō subiecto in nō subiectuz fm phylosophū. Tertio modo ita q̄ fiat mutatio de termino affirmatiuo ad terminū negatiuuz: siue de subiecto in nō subiectū: vt si dicatur aliquid mutari de albo in nō albuz. Quarto modo ita q̄ fiat mutatio de termino negato ad terminū affirmatū siue de nō subiecto ad subiectū: vt si aliquid dicat permutari de non albo ad album. Sed secūdus modus nō potest dici: videlicet q̄ sit aliqua mutatio de nō subiecto in non subiectū siue de termino negato ad terminū affirmatū: cuius ratio phylosophi est talis. Mā omnis mutatio vel est inter cōtraria vel inter cōtradictoria. Sed terminus a quo negatus ⁊ terminus ad quē negatus nō ꝓtrariant neqz contradicūt: quia possunt verificari de eodem: q: multa sunt entia que neqz alba sunt neqz nigra. Ergo de nō subiecto in nō subiectuz nulla est permutatio. Et sic necesse est soluz tres esse permutationes in genere: duas: videlicet secundum ꝓtradictiones ⁊ vnā fm cōtrarietatez. ¶Ex quib⁹ infertur responsio ad quesitū: videlicet q̄ est aliqua mutatio de nō subiecto in subiectum siue de termino negato ad terminū affirmatū que dicit generatio. Et econuerso est aliqua mutatio de subiecto in nō subiectū siue de termino affirmato ad terminū negatū que dicit corruptio.

¶Uerūtamen duplex est generatio. Quedaz est substātialis: que dicit esse de nō ente simpliciter ⁊ terminat ad formā substantialem. Alia est generatio accidentalis que est de nō ente fm quid: ⁊ terminat ad formā accidentalem. Et similiter duplex est corruptio: cum tot modis dicatur vnum oppositorum sicut ⁊ reliquum: vt patet primo thopicorum.

Ad primū igit̄ dicendum q̄ omnis mutatio physica est de contrario in ꝓtrariū aut in medium: nō autem mutatio instantanea. Unde ibi cōmittit fallacia accidentis: arguendo ab inferiori ad superius distributiue. Licet enim valeat homo currit: ergo animal currit: nō tamē valet quilibet homo currit: ergo quodlibet animal currit: cum antecedēs possit esse verum ꝓnte exīte falso: vt de se pz. ¶Ad secundū dicendū q̄ nō ens ⁊ ens inter que est generatio: nō ꝓtradicunt si accipiant cum limitatione quadā: lz absolute loquēdo cōtradicant: quia nō ens quod est terminus a quo generationis: lz sit nō ens actu: est tamen ens in potentia. Et ens quod est terminus ad quē generationis dicitur ens actu. Ens autem in potentia ⁊ ens actu nō cōtradicunt cū vnū ordinet ad reliquū. Nō ens autez vniuersaliter ⁊ ens cōtradicunt. Generatio vero est aliquo modo ens cum sit via ad ens: vt disputatum est in quarto huius questione tertia articulo secūdo. ¶Ad tertium dicendū q̄ ly simpliciter in presenti accipit dupliciter. Uno modo vt distinguitur ꝓtra fm quid. Et sic generatio est de nō ente simpliciter: cum sit de ente in potentia siue de nō ente in actu. Alio modo accipit ly simpliciter vt idem est quod vniuersaliter. Et sic dicit nō ens simpliciter quod nullo modo est ens quantuz ad preexistentiaz actualez. Et isto modo sola creatio est de nō ente simpliciter: q: nihil presupponit. Non autē generatio. Unde ratio laborat grauiter in equinoco.

¶Sequitur in phylosopho ⁊ Doc. San. ibi. Si itaqz non ens ⁊c̄.

a **B secundū** sic procedit. Uidet q̄ mutatio q̄ est de non subiecto in subiectū que dicit generatio: nō fiat in instāti sed successiue: ⁊ per consequēs q̄ sit motꝰ. Nam vt supra habitū est in.10. huius queli/bet mutatio est inter terminos cōtrarios. Sed mutatio q̄ est de ꝓtrario in cōtrariuz est successiua: cum fiat trānitus ab vno extremo ad aliud per mediū: vt etiam in.10. huius patuit. Ergo quelibet mutatio est successiua: ⁊ p consequēs nulla fit in instanti. ¶Ꝑ 2°: Ut in hoc capitulo adducit phylosophus in qualibet mutatiōe requirūt quinqz: quorum vnū est tempus. Quilibet ergo mutatio fit in tēpore: ⁊ p cōsequens quelibet est successiua. ¶Ꝑ 3°. Mutationi de nō subiecto in subiectū cōuenit diffinitio ipsius motus: vt patet in.3°. physicoꝝ. Generatio enim que dicit talis mutatio est actus existentis in potētia fm q̄ huiusmodi. Est.n. actus generabilis inquantū generabile ē. Ergo talis mutatio est motus: ⁊ p cōsequens est successiua: quia motus sicut ⁊ tempus est de genere successiuorū ⁊ nō permanentiū. ¶Ꝑ 4°. Si talis mutatio que dicit generatio nō esset motus ꝑpie dictus: hoc esset q: subiectum generationis nō moueꝝ. Sed hoc est falsuz: q: illō mouet q̄ aliquid acquirit per mutationē. Sed subiectū generatiōis: videlicet mā per generationē acquirit aliquā formā substantialē quam prius nō habuit. Ergo materia mouetur. ¶Ꝑ 5°. Nullū agēs cuius substātia ⁊ in tempore: agit in non tempore: vt dicit actor libri de causis circa finem. Sed generantis substātia naturaliter est in tempore: ⁊ p cōsequens generatio mensurat tē pore. Ergo est successiua. ¶Ꝑ 6°. Si introductio forme substantialis in mā esset in instanti ⁊ nō successiua: sequeret q̄ accidens naturaliter esset sine subiecto. Sed consequens est manifeste falsuz. Ergo ⁊ antecedens. Proba/tio cōsequentie vt deducit hic Antonius Andree. Mā forma illa fm quā est alteratio precedēs talem introductionem si fundat in aliquo subiecto: hoc erit mediāte aliqua forma substātiali. Calor ergo precedens formā substātialem ignis introducendaz in aqua fundabit in materia aqē mediante aliqua forma substātiali. Queritur que sit illa. Nō enim mediāte forma aque: quia cū forma aque repugnat calori: magis est ratio corrūpendi calorem q̄ ipsuz causandi in materia aque. Nec etiā est ibi mediante forma ignis generanda: quia illa nūdum est. Accidens enim naturaliter posterius forma substantiali mediāte qua fundat in subiecto. Calor autez iste precedit formā ignis generandā. Ergo accidēs est sine subiecto. ¶Ꝑ 7°. Omnis forma que est actu extensa habens partē ⁊ partē in partē ducit successiue. Sed quelibet forma substātialis naturalis est extensa habens partez ⁊ partem. Ergo successiue introducit in materia. Et sic generatio est mutatio successiua. Probat minorē predictus Antonius Andree. Nam omnis forma que nō respicit materiā indiuisibiliter: extenditur ad extēsionē materie ⁊ habet partē extra partē. Sz quelibet forma substantialis naturalis est huiusmodi: vt patet p phylosophū in secūdo de anima: vbi dicit q̄ anima brutoruz diuidit ad diuisionem corporis: sicut inducit in animalibus anulosis: que diuisa in partes adhuc sentiunt partes ⁊ mouent. Et per consequens anima diuidit in eis. ¶Ꝑ 8°. Omnis forma que habet gradus essentiales intrinsecos fm quos suscipit magis ⁊ minus: successiue acquirit ⁊ nō subito: vt de se patet. Sed quelibet forma substantialis naturalis habet gradus essentiales intrinsecos fm quos suscipit magis ⁊ minus ⁊ intrinsecam diuisionē vt dicit predictus Antonius Andree in prima sua cōclusione q̄stionis vnice huius vndecimi libri. Ergo ⁊c̄. Minorem ꝓbat primo. Nam calidū intendit ⁊ remittitur: vt patet ad sensum. Ergo ⁊ ignis. Probatio consequētie. Nam causa naturali similiter se habēte causatuz est similiter se habens. Sed calor qui reperit in diuersis individuis ipsius ignis nō similiter se habet: sed vnus est intensior ⁊ alter remissior: vt etiaz de se pz. Ergo ignis qui est causa naturalis ipsi⁹ caloris nō similiter se habet: lz vnus est intensior q̄ alius. Maior huius ꝓbationis sic ꝓbat. Nam omnis causa naturalis agit quantū potest: ⁊ fm ex tremū sui posse. Et sic omnis causa eque pfecta causabit effectum eque perfectuz. Ergo a destructione cōsequētis effectu naturali nō eque pfecto existente ⁊ nō similiter se habente

habente: neq3 causa naturalis similiter se habebit. ¶Sz aliquis diceret q̄ diuersitas ista caloris in causato accidit ꝑpter cōtrarium agens ⁊ impediens actionē cause. ℔Nā ipse ignis quantuz est de se semper causaret calorē eque intensum. Sed qz impeditur per contrarium: ideo quā doq3 intensum q̄q3 remissum causat calorem. ¶Sed contra hoc arguit idem Antonius Andree. ℔Nam excluditur omne contrariū. ℔Patet q̄ individua ignis sibi derelicta non sunt eque calida: qz maior ignis calidior est paruo igne ceteris paribus: vt ad sensum pz. ¶Sed diceret quis aliter ad p̄dictam probationez: vt ipse recitat. Sz q̄ calor non causat ab igne effective. Sed ignis est in sola potentia passiua respectu caloris. predicta aūt ꝓpositio illius rationis habet veritatē solum in causis naturalibus effectiuis. ¶Contra hoc idē sic arguit. ℔Nam omnis potentia mere passiua est potentia p̄dictionis: vt patuit nono hui⁹. Sed ignis nō est in potentia p̄dictionis ad formam caloris. Aliter nō posset esse calidus ⁊ nō calidus. Ergo non in potentia mere passiua ē ad calorē. Ergo est eius causa effectiua. Et sic ratio in suo robore permanet. ¶P̄. 2°. In alteratione precedente corruptionem aque ab igne inducitur calor: vt de se pz. Ergo inducitur forma ignis. ℔Nō intense. Ergo remisse. Et sic idem qō prius. Sz q̄ forma substātialis nālis intendit ⁊ remittitur. ¶Probat prima ꝓsequentia primo. ℔Nam nullus proprium accidens potest esse sine forma ꝓprij subiecti. Unde fm pbz in 2° de anima duo corpora in aere vel aqua non tangunt se inuicem imediate: qz humiditas aeris vel aque non potest esse sine subiecto proprio. Sed calor est ꝓprium subiectū ignis: ⁊ maxime calor generatus in alteratione facta ab igne. ¶Probatur eadē consequentia 2° qz eadem ratione totus calor ignis posset esse in aqua absq3 forma ignis. Quod videtur omnino esse extra rationem. ¶Secunda ꝓsequentia eiusdez rationis sic probatur: qz due forme specifice repugnantes nō possunt eē in eadem mā fm esse intensum. Ergo ibi habent esse remissum: puta in proposito forma aque ⁊ forma ignis. ¶P̄. 3°. Omne quod permutatur partim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem: ex. 6. physicoꝝ. vbi dicit Commentator q̄ hoc habet veritatem in quatuor generibus entis ⁊ per consequens in mutatiōe substantiali. Aliter non haberet veritatem nisi in tribus generibus entis. Tunc queritur ly partim ⁊ partim aut accipiuntur p̄o diuersitate forme fm quam est motus: aut fm diuersitatem subiecti q̄ō mouet. Si primū: habetur ꝓpositum: quia forma substantialis esset diuisibilis. Sed 2m: contra. Tum primo: qz propositio philosophi erit falsa. Nam sit illa vna pars nobilis. a. puta pedale. Illud ergo pedale permutatur. Et tamen fm te non est partim in vtroq3 termino sed in altero solum. Tum 2°. qz contingit aliquod totum simul alterari ex. 8. physicoꝝ ⁊ ex libro de sensu ⁊ sensato. Ergo in tali alteratione ly partim ⁊ partum non possunt sumi ex parte subiecti mobilis. Tum 3° q̄ tunc Aristotiles peteret idē quod nitit̄ ꝓbare. Ultn. ꝓbare q̄ omne mobile est diuisibile. Acciperet ergo id quod oportet ꝓbare. ℔Nam si mobile beat partem ⁊ partem: iam pz q̄ est diuisibile. ¶P̄. 4° Omnis perfectio que potest numerari aut inueniri in pluribus: maiorem perfectionem dicit in illis pluribus q̄z in vno fm Augu. in. 4. de trinitate capitulo primo. Sz forma substantialis ignis est numerabilis in pluribus individuis. Si ergo duo vt ita dixerim ignes iunganť ⁊ fiat vnus ignis quis debet ambigere quin iste vnus ignis perfectiorem ⁊ intensiorem formam habeat q̄z illi duo ex q̄ bus componitur seorsum sumpti. ℔Nam duo perfecta perfectius aliquid possunt: q̄z vnum tm̄ ceteris paribus. ¶P̄. 5°. Ubi est mino: repugnantia ⁊ maior: ibi est acquisitio termini velocius ⁊ tardius. Sed sic est de generatione substantie: qz in habentibus symbolum facilior ē transitus vt dicitur in 2° de generatione. Ergo acquisitio substantie per generationem erit in tempore. ¶P̄. 6°. Ubicunq3 est ꝑfectas: ibi est acgsitio alicuius in tpe. Sz vt patuit in. 10. huius in substantia est prima ꝑfectas que est causa ꝑfectatis alioꝝ. Ergo idem quod prius. ¶P̄. 7°. Si forma substantialis acquireretur in instanti: hoc esset qa est indiuisibilis. Sed hoc non potest dici: quia sic: sequeret q̄ aliqne forme accidentales crearent̄ in instanti: quia etiam figura est quid indiuisibile. ¶Ex quibus omnibus videtur aperte q̄ generatio que est mutatio de nō subiecto in subiectū fit motus ⁊ mutatio successiua vt ꝓpter argumenta adducta concludit Antoni⁹ Andree cum suis adherentibus. ¶Sed contra est philosophus circa finem huius capituli. ibi. Si itaq3 nō ens ⁊c. Lect. 5.

Respondeo dicendum q̄ neq3 generatio neq3 corruptio est motus proprie dictus: sed est mutatio instantanea. ℔Prima pars ꝓbatur sic fm pbm nam subiectuz motus ꝓprie dicti mouetur. Sed subiectuz generationis cum sit non ens non mouetur. Ergo ⁊c. ℔Probatio minoris. ℔Nam Iz nō ens in actu ens tamen simpliciter possit moueri: tamen non ens simpliciter quod dicitur subiectum generationis nō contingit moueri: qz quicquid mouetur per se est in aliquo loco. Sed non ens simpliciter idest fm substantiam nusq̄ est: qz locus soli corpori debet̄. Ergo non ens simpliciter non potest moueri motu physico. ¶Secunda pars sic ꝓbatur. s. q̄ generatio ⁊ corruptio est mutatio instantanea: qz nō ens generatur. Est enim generatio ꝓgressio de non ente ad ens: vt nunc supponitur. Ergo gnātio nō est motus: sed est mutatio instātanea. Et similis ratio est de corruptione: qz ipsi motui non cōtrariatur nisi quies vel motus. Sed generatio non est motus neq3 quies Ergo corruptio non est motus: cum generatio opponat corruptioni. ¶Considerandū autem est hic primo fm philosophuz q̄ oīs motus est aliqua permutatio. ℔Permutationes aūt soluz sunt tres. Due que sunt fm contradictionem. s. generatio ⁊ corruptio: non sunt motus: vt declarat hic philosophus. Ergo relinquitur q̄ sola illa mutatio que est de subiecto in subiectum sit motus. Et cum illa inter que est motus oporteat esse opposita: necesse est q̄ sint ꝓtraria vel intermedia. privatio enim ad cōtrarium reducit̄: qz privatio est prima contrarietas: vt in 10. huius ostensum est. Dicit aūt ꝓbus hic nigrū esse privationem non simplr̄ sed inq̄tuz defective participat naturam sui generis. Sz coloris. ¶Considerandū vlterius est 2° fm pbm q̄ non dicit̄ multipliciter. Est enim non ens ⁊ ens vnomō idem quod ens fm compositionem ⁊ diuisionez ꝓpositionis. Et hoc cum non sit in rebus sed in mente: non potest moueri. Alio mō dicitur ens fm q̄ ens diuidit̄ per actum ⁊ potentiam. Illud aūt quod est ens actu: ⁊ ens simplr̄. Quod vero est ens fm potentiā: non est ens simplr̄: fm q̄ in proposito sumitur simpliciter. ¶Cōsiderandū vlterius est 3° q̄ Antonius Andree ꝓpter argumenta ante in contrarium adducta putans ea esse demonstrationes concludit hic contra Docto. San. q̄ generatio quelibet est successiua ⁊ quelibet est motus proprie dictus. Sed hoc est cōtra pbm exp̄resse in p̄ti. capitulo: ⁊ similiter in. 5. physicoꝝ ⁊ in primo de generatione p̄sertim etiam in primo physicoꝝ vbi disputat contra antiquos pbos: vbi exp̄resse habet pro incōuenienti q̄ nulla sit mutatio instantanea que nō sit generatio aut corruptio. Baptizetur ergo illa. ¶Cōsiderandū vlterius est 4° q̄ ille opinator concedit hic q̄ ad substantiam est per se motus. Quod est contra philosophum 5. physicoꝝ: ⁊ exp̄resse hic in capitulo sequenti: vbi philosophus dicit q̄ soluz ad tria genera est per se motus. vz ad quantitatem qualitatem ⁊ ad vbi. Dicit etiaz predictus opinator q̄ generatio substantialis non differt ab aliqua alia mutatione accidentali per successiuum ⁊ instantaneum: sed penes terminos tm̄. Dicit etiam vt pz per argumenta sua adducta q̄ forma substantialis habet intrinsecos gradus fm quos suscipit magis ⁊ minus: ⁊ q̄ habet latitudinem essentialē in se. Ab huiusmodi etiaz positione non remouet nisi animam rationalem: sed omnes alias formas naturales ⁊ etiam omnes animas bru- Lect. 12. Lect. 3.

torum dicit esse diuisibiles partem habentes post partē. propter rationes dictas: que tñ nihil cōcludunt: vt infra patebit dum earū solutiones adducentur. ¶Contra hāc ergo eius positionem sic primo arguitur. Nam philosophus in p̄dicamentis: ⁊ actor. sex principioꝝ dicunt expſe q̄ ſba non ſuſcipit magis neq; minus. Ergo poſitio falſa. ¶Sed ad hoc nititur reſpondere dicens q̄ dictū pbi ⁊ actoris ſex principioꝝ veritatem habet quantum ad eē ſpecificū. Sed tamen ſuſcipit magis ⁊ minus q; habet gradus indiuiduales eſſentiales ſm quos poteſt intrinſece participari ſm magis ⁊ minus. ¶Contra. Omnis forma ſuſcipiēs magis ⁊ minus ſuſcipit per gradus qui ſunt modi intrinſeci per ipſum in octauo huius. q. 3. modi dico intrinſeci ipſius indiuidui. Et quelibet forma ſpecifica eſt indiuiſibilis quantū ad gradum ſpecificū vt dicit ibidem. Sequitur ergo q̄ ſi predicta ſolutio ſit valida: q̄ nō erit aſſignanda ratio quare Ariſtotiles negauit de ſubſtantia q̄ ſuſcipit magis ⁊ minus: de qualitate vero affirmauit. ¶P̄. 2°. Suſcipere magis ⁊ min⁹ eſt aliquid intendi ⁊ remitti in ſuo ꝓpꝛio eſſe ſpecifico: vt patet per actorē ſex principiorum ſicut etiam patuit in octauo huius. q. 4. ar. 5. ⁊ 6. ⁊ 7. Sed nulla forma ſubſtantialis pōt intendi ⁊ remitti ſm ſuum eſſe ſpecificum: cuius eſſe in indiuiſibili cōſiſtat: vt dicit princeps ſeptimo ⁊ nono huius. Ergo forma ſubſtantialis non poteſt intēdi ⁊ remitti nec ſuſcipere magis ⁊ minus. Et ſic non acquiritur per motum. ¶P̄. 3°. Si ſit materia diſpoſita vltima diſpoſitione que vocatur neceſſitas: queritꝛ an neceſſario introducat forma tota in primo inſtāti introductionis: aut in illo inſtanti introducat vna pars ⁊ in alio alia pars. Si primum: habetur intentum. vz q̄ non introducitur per motū ⁊ ſucceſſiue. Si dicatur 2m: ſequitur primo cum inter quelibz duo inſtantia mediet tempus ſm
Lect.1. principem in. 6. phyſicorum q̄ in aliquo tēpore erit materia abſq; forma. vz in illo tempore medio. Sequitꝛ 2° q̄ talis forma accidentaliter erit diuiſibilis. Sequitur 3° q̄ anima etiam brutoꝝ non erit tota in toto iam diſpoſito vltima diſpoſitione. ¶P̄. 4°. Introductio luminis in aere ēt ſm p̄dictū opinatorē: ⁊ vt ad ſenſuz p̄z fit ſubito. Et hoc ideo: q; aer ē diſpoſitus vltima diſpoſitione ad ſuſceptionē luminis. Quādo ergo materia eſt diſpoſita vltima diſpoſitione ad ſuſceptionem forme ſubſtantialis: illo tunc introducetur ſubito in ea forma ſubſtātialis Talis autem introductio vocatur generatio. ¶Sed ad hoc nititur reſpondere q; aer de ſe eſt diſpoſitus. Materia vō de ſe non eſt diſpoſita ad ſuſceptionem forme ſubſtantialis: ſed requiritur diſpoſitio que non fit ſubito. ¶Contra. Nam talis diſpoſitio fit per alterationem: vt p̄z primo de generatione: que alteratio eſt motus phyſicus ⁊ ſucceſſiuus. Sed generatio in propoſito accipitur ꝓ introductione forme in materia totaliter diſpoſita vltima diſpoſitione: ſm q̄ generatio diſtinguitur cōtra alterationem. Ergo reſponſio illa nulla eſt: licet generatio p̄ſupponat alterationem. ¶P̄. 2°. Introductio luminis in aere ſereno que vocat illumiatio: dicitur eſſe mutatio Non autem eſt augmentatio aut diminutio neq; alteratio aut loci mutatio vt ex ſe p̄z: ſm q̄ predicti opinatoris ſcola concedit. Ergo aliqua generatio fit in inſtanti ⁊ non ſucceſſiue. ¶Si autem dicatur q̄ talis illuminatio eſt generatio accidentalis ⁊ nō ſubſtantialis de qua fit in preſenti diſputatio. ¶Contra. Nam phyloſophus hic ponit duas generationes: ſicut ⁊ in primo de generatione: quarum vnam vocat generationez ſm quid que dicitur generatio accidentalis que terminatur ad formaz accidentalem. Si ergo generatio accidentalis que terminatur ad formā accidentalez fiat ſubito: a fortiori generatio ſubſtantialis fiet ſubito que nō eſt minus indiuiſibilis q̄z forma accidentalis p̄ſertuz iꝑ lumen: q; lumen poteſt intendi ⁊ remitti: vt etiaz ab aduerſario conceditur. Ergo reſpōſio nulla. ¶P̄. 2°. Si generatio eſſet ſucceſſiua: ſequeretur q̄ generatio eſſet motus. Sed conſequens eſt
Lect.2. contra phyloſophum hic ⁊ .5°. phyſicorum q; ſubiectum motus eſt quod mouetur. Subiectum aūt generationis non generatur: vt p̄z hic per phyloſophuz. Dicit etiam primo phyſicorum q̄ materia que eſt ſubiectum generationis: eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. Conſequentia p̄z: q; motus ⁊ mutatio dicuntur differre penes ſucceſſiuū ⁊ inſtantaneum: vt p̄z hic ⁊ .5. phyſicorum: ⁊ ſm Commentatorem ibidem. Ergo nō. ¶Sed ad hoc dicit q̄ generatio ⁊ motus non diſtinguuntur penes ſucceſſiuum ⁊ inſtantaneum: q; Ariſtotiles vt dicit collocat. 5. phyſicorum generationem ſub mutatione que eſt a non albo in album. Sed conſtat q̄ talis mutatio eſt alteratio que eſt ſucceſſiua nullo diſcrepante. ¶Contra. Illas mutationes diſtinguuntur aut per terminos aut per momentaneum ⁊ ſucceſſiuum. Sed conſtat q̄ mutatio de nō albo ad album que ibi dicitur generatio vt ipſe dicit ⁊ mutatio de non albo ad album que ſm ipſum etiam dicitur alteratio nō diſtinguuntur ſm terminos vt de ſe p̄z: cuz terminus a quo vtrobiq; ſit non album ⁊ terminus ad quem ſit album. Relinquitur ergo q̄ diſtinguuntur penes ſucceſſiuum ⁊ momentaneum. ¶Hec valet dicere contra ypotheſim. Fit enim nunc diſputatio de generatione ſm q̄ diſtinguit ab alteratione. ¶P̄. 2°. Talis generatio licet ſit generatio ſm quid ſine accidentalis: ſit tamen in inſtanti licet ad eam cōcomitetur alteratio ſucceſſiua ⁊ ad eam antecedat. Quod ſic patet. Nam alteratio motus nō eſt niſi quidam fluxus forme ab imperfecto ad perfectum ſine a minus perfecto ad magis perfectuz vt patet ſm phyloſophum ⁊ Commentatorem. 5. phyſicorum. Sed ante q̄z talis forma ſic fluat: oportet q̄ ſit introducta in mobili ſm aliquod eſſe imperfectum. Talis autem introductio in materia diſpoſita vltima ⁊ perfecta diſpoſitione cum non ſit aſſignanda cauſa illius ſucceſſionis. Sed talis introductio dicitur generatio. Quod vō materia diſponitur vltima ⁊ perfecta diſpoſitiōe hoc fit ſucceſſiue per alterationem precedentem illius forme introductionem. Inde eſt q̄ phyloſophus dicit q̄ alteratio eſt mutatio de ſubiecto in ſubiectum ſine de termino affirmato in terminum affirmatum. Generatio vō eſt mutatio de termino negato ad terminuz affirmati. Verbi gratia ad hoc q̄ inducatur caliditas in aliquo ſubiecto materia frigida prius diſponitur ad introductionem caliditatis per alterationez. Unde talis alteratio dicitur eſſe de frigido in calidum. Quando vō talis materia eſt perfecte ⁊ ſufficienter diſpoſita in toto tempore precedente ipſum inſtans introductionis caliditatis: tunc in illo inſtāti remouetur frigiditas ⁊ amodo non eſt: ⁊ introducitur caliditas. Unde talis introductio dicitur generatio a non calido ad calidum ⁊ non a frigido: cum in illo inſtanti frigiditas non ſit. ¶P̄. 3°. Si generatio eſſet ſucceſſiua: aut talis ſucceſſio eſſet ex parte forme: aut ex parte materie. Materia autem eſt que in generatione ſubijcit: forma vero que per talem generationem acquiritur. Non ex parte materie: q; ipſa eſt indiuiſibilis. Neq; ex parte forme: cum forma ſit ſimplex ⁊ inuariabilis ſm ſex principiatorem. Forma etiam ſe habet ſicut numerus. Sicut ergo in numero non poteſt aliquid addi vel minui niſi varietur ſpecies numeri: ita neq; forme ſubſtantialis poteſt ſucceſſiue aliquid addi vel remoueri ab ea eadem ſpecie remanente. Sed ad hoc dicit q̄ talis ſucceſſio poteſt prouenire ex parte vtriuſq;. Et licet materia de ſe ſit indiuiſibilis: tamen eſt diuiſibilis per accidens ratione quantitatis. Licet etiam forma ſm eſſe ſpecificum vt ipſe dicit ſit inuariabilis atq; indiuiſibilis: vt intelligit principes ⁊ ſimiliter ſex principiatos: tamen habet gradus indiuiduales eſſentiales: ſm quos poteſt intrinſece partiri diuiduales eſſentiales: ſm quos poteſt intrinſece materia ¶Contra. Nam talis quantitas ratione cuius materia dicitur per accidens diuiſibilis aut in primo ſigno introductionis forme remanet eadem in numero indiuiduali aut non. Si primum: ſequitur q̄ forma ſubſtantialis adueniet enti in actu: Et ſic erit forma accidentalis. Sequitur etiam q̄ compoſitio ſecunda que dicitur accidentalis precedet

precedet cõpositionẽ primã que dicit substãtialis. Et sic ex introductione forme substantialis non fiet vnum per se. Quod est contra physosophũ in .2°. de anima: fm q deductum est supra cum de pluralitate formaruz disputaretur in .7. hui⁹. q. 24. ar. 4. Et in .5. huius. q. 27. ar. 2. ostensuz est q forme substantiali nõ conuenit modus totalitatis fm quantitatem. Si autem dicatur fm: vz talis quantitas in illo signo non remanet eadem in numero in diuiduali sed corrumpitur: sequitur q in tali signo materia non est diuisibilis ratione quantitatis. ¶ P. 2°. Secundum Lõmentatorem in 4° physicorum capitulo de vacuo successio in motu vel est ex resistentia mobilis ad motorem vel medij ad mobile. Sed in generatione fm q distinguitur contra alterationem puiam aut concomitantem vt nunc fit de ea sermo non potest dari primuz: q: mobile est ipsa materia que non habet de se vnde resistat cum forma vniatur materie summe & vltimo disposite. Neqz etiam potest dari 2m: q: nullum est medium in generatione. Tum q: forma immediate vnitur materie. Unde in 2° de aĩa dicitur q nõ oportet querere causa vnionis forme cum materia: neqz querenda est causa quare ex ipsis fit vnum. Tum etiam q: termini generationis sunt contradictorij. s. esse & non esse: vt dicit hic physosophus & in 5° physicorum. Similiter & Lõmentator in eodez quinto. Si ergo talis successio esset ex parte medij: tunc inter contradictoria esset dare medium. Quod est contra physosophum & Lõmentatorem in 4° huius & in .10. huius. q. 7. ar. primo & in 4° huius. q. 8. ar. 2. vt ibidem disputatum est. ¶ Sed ad hoc dicit q talis successio prouenit ratione vtriusqz. Et licet materia fm se non habeat vnde resistat: sed tamen: vt est sub forma & dispositione contraria forme introducẽde habet vnde resistat generanti. Et sic est ibi resistentia mobilis ad motorem. Et est etiã ibi resistentia medij ad mobile pro ut dispositio contraria tenet locum medii. Et licet forma vniatur materie immediate corrupta prima forma: tamen prius ex natura rei corrumpitur prima q̃ secũda introducatur. Et tale prius mediat inter formam & formã. Termini etiam generationis non sunt contradictorii: sed priuatiue oppositi. Aristotiles vero per esse & non esse intelligit priuationem & habitũ. Nec ille. ¶ Contra. Naz quando fit generatio accipiendo generationem fm q distinguitur contra alterationem precisam aut concomitantem: vt accipit hic Doc. San. materia est dispositia vltima dispositione ad introductionem forme: que existens sub tali dispositione nõ resistit generanti: ymo talis dispositio necessitat vt forma introducat. Inde est q talis dispositio vltima vocatur necessitas. Talis etiam dispositio non contrariatur forme: sed est via ad ipsam. Unde in ipso generari nulla est resistentia ex parte materie sic disposite. Talis etiam dispositio non tenet locum medii: q: vt dictum est non contrariatur forme introducende. ¶ Et quia dicit q forma vnitur materie immediate corrupta forma precisa: ideo habetur intentum: quia hic loquitur Doct. San. de generatione pro introductione forme in materia vltimo disposita. Sed talis introductio nõ fit nisi corrupta forma prima. Sequitur ergo q ibi nullus est medium. ¶ Et quando dicit q prius ex natura rei corrumpitur &. Hoc est contra physosophũ in .6. physicoz & primo de generatione: quia inter prius quodcunqz & posterius in motu mediat motus: sicut etiam inter prius quodcunqz & posterius in tempore mediat tempus. Inter enim quecunqz duo nunc vt dicit physosophus mediat tempus. Si ergo forma abicienda prius corrumpatur: & postea secluſa quacũqz operatione intellectus ex natura rei & physice loquendo generetur forma introducẽda: sequitur q in illo tempore medio materia erit absqz forma naturaliter. Quod est etiam contra seipsuz in septimo huius. q. 17. & contra omnes physosophantes. Quando etiam subiungit q illud prius mediat inter formam & formaz: queritur quid sit illud prius. Si enim nihil sit: tunc ibi nullum erit medium. Si autẽ sit aliquid: aut est

Lect. 1.

Lect. 1.

Lect. 8.

ſba. Quod fm scolam eius propriam est absurdum. Aut est accidens. Si igitur est accidẽs: queritur in quo sit subiective: & quid sit illud ratione cuius ipsum prius quod ipse ponit esse mediũ resistit mobili vel motori. ¶ Medium etiaz est in quod ꝓmo permutatur id quod permutatur q̃ in extremum: vt patuit in .10. huius fm physoLect. 10.
phum. Oportebit ergo q illud quod generatur ꝓus permutetur ad ipsum prius quod ipse dicit esse medium.
¶ Sequitur etiam q ipsum prius medium participet ambo extrema. s. formam & formam: quia mediũ inter extrema participat aliquid de vtroqz extremoꝝ: vt
etiam dicit physosophus in .10. huius. Quando etiã subLect. 10.
iungit q falsum est dicere terminos generationis esse cõtradictorios expresse concedit Aristotilem falsum dixisse & Lõmentatorem: cũ sepius hoc dicant. Tenendo ergo Aristotilem & Lõmentatorem vt in libris physicoruz libro. .q. .ar. .ad longum deductuz est: necesse est dicere q generatio ꝑprie accepta non est motus successiuus: sed est mutatio instantanea. ¶ Considerandus tamẽ vlterius est 5° vt superius sepe dictum est q generatio potest accipi dupliciter. Uno mõ pro introductione forme substantialis & pro alteratione simul fm quam materia disponitur. Et isto modo etiã generatio substantialis fm Docto. San. est mutatio successiua. Alio modo accipitur generatio ꝑprie. vz solum pro ipsa introductione forme substantialis in materia summe & vltimarim disposita: fm q distinguitur contra alterationem & contra alias species motus. Et isto mõ vt vult hic phus generatio non est motus neqz mutatio successiua: sed est mutatio instantanea. ¶ Per quam distinctionem rationes pro vtraqz parte de facili possunt solui.

Ad primum igitur dicendũ q physosph⁹ accipit ibi contrarietatem fm q se extendit ad omnẽ oppositionem vt quidam dicunt Sed accipiendo ꝓtrarietatem ꝓprie: tũc accipit ibi generationem primo mõ & nõ 2° modo iam exposito in vltimo notabili. ¶ Ad scdm dicendũ q physosophus loqtur ibi de mutatione stricte eam accipiendo vz pro mutatione que dicitur motus physicus que dicitur motus successiuus & non pro generatione & corruptione. Diuiditur aũt mutatio in mutationem & motũ: sicut in primo thopycoꝝ ꝑpium diuiditur in ꝑpium & diffinitionẽ: & similiter quantũ diuiditur inquantuz & quotũ. Et est vniuersalis regula thopyca q quãdo vni membroꝝ diuidentium non est nomen impositũ: tunc nominatur nomine diuisi. Uel dicenduz q. Accipitur etiam ibi tẽpus a physosopho non solũ pro mensura durationis rei temporalis: sed etiam vt se extendit ad principiuz temporis. vz ad ipsum instans siue ad ipsum nunc. Et illo mõ potest concedi q generatio fit in tẽpore. i. in ꝓncipio temporis partes eius continuante. ¶ Ad tertiũ dicendũ q in tertio physicoruz diffinitur motus in cõmuni fm q se extendit ad quãlibet mutationem. Non autem accipitur motus ꝑprie ibi. vz pro motu physico fm q ponitur speciLect. 3.
es quantitatis continue a põo in 5° huius. ¶ Ad quartũ dicendum q materia que est subiectum generationis licet acquirat formam nõ tamen ꝓprie mouetur accipiẽdo motum ꝑprie imõ iam exposito: q: id quod mouetur fm talem motũ ꝑprie dictum est ens in actu substantiali: licet sit in potentia ad actũ siue ad formam accidentalẽ
¶ Ad quintũ dicendum q nullũ agens cuius substantia est in tempore agit in non tẽpore accipiendo actionem ꝑprie. s. que fit cũ transmutatione naturali. Non tamen est inconueniens q agat in non tẽpore fm q tempus distinguitur contra instans tẽporis accipiendo actionem large s. non pro actione que est cum trãsmutatione materie sed pro quacunqz introductione forme: vt dictũ est de illuminatione aeris sereni a sole. ¶ Ad sextum dicenduz negando consequentiã. Et ad eius probationem dicenduz q talis calor suscipitur in aqua ab igne mediante forma substantiali ipsius aque. Que forma substantialis lz mediante frigiditate repugnet calori: tamen non potest esse

causa cōruptionis caloris ignis super excedētis. Unde non oportet q̄ ibi sit accidens sine subiecto. ¶Et mirabile satis est q̄ similia argumenta tantus vir adduxerit pro demōstrationibus: cum nihil concludant. Ad sensum.n.apparet q̄ ab igne introducit calor in aq̄ que de se est frigida: ⁊ fundatur in ea calor mediante forma substantiali aque. Querere aūt rationem vbi sensus viget: infirmitas est intellectus. ¶Ad septimum dicendum q̄ maior cum sit vniuersalis est falsa: quia quantitas dimensiua in introductione forme substantialis in qua ſm philosophum fit resolutio, vsq̄ ad mām primam introducit in materia vltimatum disposita in instanti: ⁊ non successiue etiā ſm ipsum opinatorem. Et tamen talis forma est extensa. Minor etiā non solum est falsa: sed falsissima: q̄ diuisibilitas extensionis alicuius forme non arguit diuisibilitatem gradualem intensionis. Unde nouelli logyzantes solent dicere ⁊ bene: q̄ ly vna quantitas sit maior altera: non tamen est magis quantitas. Aliud est.n.suscipere maius et minus extensiue: ⁊ aliud est suscipere magis ⁊ minus intensiue. Mira res. Unde valet ista consequentia. Sanson est maior homo q̄ pygmeus. Ergo ē magis homo. ¶Et illud quod adducit de anima animalis anulosi nihil est: quia licet ſm ipsum talis forma sit extensa: tamen non dicitur intēsior vel remissior in vna parte q̄ in altera. ¶Et dum subiungit q̄ diuiso tali animali tūc dimidiet anima tanq̄ in partes integrales: hoc etiaz est falsissimum. Nam in corpore talis animalis est vna anima in actu: ⁊ sunt ibi plures anime in potētia: que potētia potest reduci in actum per vnicū actum dimidientis si debite fiat diuisio: sicut si portet vna aqua in actu in vno magno vase que sit magne quantitatis: erit actu vna forma substantialis in tali aqua. Sed si vna pars aque separet a tota aqua: erit ibi vna nona forma substantialis in illa aqua in actu: que prius erat ibi in potentia: nō aūt est pars forme totalis aque. Et inde est q̄ in animalibus iperfectis pōt fieri reductio potentie ad actū per vnicum actū: non aūt in animalibus pfectis: quia animalia perfecta requirunt debitā ⁊ pportionatam ⁊ maiorē organizationem vt introducatur anima: sicut in.7.huius.q.24.ar.6.ostēsuz est. ¶Sed etiā dato q̄ anima animalis anulosi esset diuisibilis in partes: non sequitur: q̄ ergo quelibet forma substantialis naturalis sit diuisibilis seu q̄ habeat partem ⁊ partem. Arguitur enim ibi ab inferiori ad suū superius cum distributione superioris. Ac si argueret sic. Homo currit. Ergo quilibet hō currit. ¶Ad octauum dicendum q̄ idem ignis vno ⁊ eodem mō se habens inducit equalem effectum in materia eadem pportionabiliter per se. Sed si vna materia combustibilis sit maior ⁊ altera minor: ratione subiecti vnus ignis erit calidior q̄ alius. ¶Ergo forma substātialis vnius ignis erit magis forma q̄ forma alterius: non valet ꝯsequentia. ¶Ad nonum ⁊ ad decimū dicendū q̄ nihil sunt ad ꝓpositum: q̄ procedunt contra solutiones ab eo positas quas solutiones nos admittimus. ¶Ad vndecimū dicendum negando primam cōsequentiam. Et ad pbationem dicendum q̄ quilibet calor absolute loquendo non est ꝓpria passio ignis: cum in alijs rebus possit inueniri calor sine forma substantiali ignis. Et hoc quod adducit ſm philosophum. vz q̄ duo corpora si sint i aqua vel in aere nō possunt se tangere: hoc ideo est vt dicit hic dominus Antonius archyepiscopus q̄ si aliqua sint in medio illorum corporum cū talia sint corpora subtilia subintrant: ⁊ sic illa corpora sunt humectata ab eis. Non tamē oportet q̄ si aliquis stet prope ignem ⁊ caleſiat in manu ab igne q̄ existente calore nouo in aere ⁊ in manu sit ibi forma substantialis ignis nouа. Et sic auctoritas pht ab aduersario adducta nihil est ad propositum. ¶Ad duodecimū dicendum q̄ philosophus loquit ibidem de permutatione physica que dicitur motus successiuus: ⁊ non de generatione aut corruptione. Unde ratio illa nihil est ad propositū: sed falsum presupponit. ¶Ad decimūtertiuz dicendum q̄ ipse vehementissime petit principium. Dato enim q̄ ex duobus partialibus aut paruis vt ita loquamur ignibus fiat maior ignis extensiue: non propter hoc sequitur q̄ ille erit magis ignis intensiue. Querilis est enim hec argumentatio. In equo magno totaliter albo est maior albedo q̄ in parvo lapide precioso. Ergo in illo equo est albedo intensior. Non valet illa consequētia. Unde non sine causa pht superius in hoc vndecimo libro ⁊ in 2° elenchorum dicit q̄ fallacia accidentis decipit etiam peritos viros. ¶Motus etiam nō est intēsionis ne extensionis forme accidentalis: sed ratione intēsionis eius. Unde in minima albedine quantū ad extensionem potest esse motus intensissimus vt pz 6° physicorum. ¶Ad decimūquartū dicendū q̄ cā quare in elementis symbolū habentibus sit facilior transitus: est ratione cōtrarietatis qualitatum ipsorum elementorum: ⁊ nō ratione forme substantialis ipsorum. Elementa.n.illa dicuntur habere symbolū: que in vna qualitate conueniūt: ⁊ in altera differunt: sicut ignis ⁊ aer: aqua ⁊ terra: ⁊ similiter aer ⁊ aqua. Aer enim est calidus: similiter ⁊ ignis. Sed aer est humidus: ignis vō siccus. Aer etiam est humidus: similiter ⁊ aqua. Sed aer est calidus aqua vō frigida. Terra etiā est frigida: similiter ⁊ aqua. Sed terra est ficca: aqua vō humida. Terra etiaz est ficca: similiter ⁊ ignis. Sed terra ē frigida: ignis vō calida. Unde dicunt habere symboluz quantum ad qualitates in quibus conueniunt. Sed illa elementa que repugnant quantum ad ambas qualitates: sicut ignis ⁊ aqua aer ⁊ terra: non habent symboluz. Ex quo pz q̄ talis resistentia non est ex parte formarum substantialium: sed accidētalium. Unde ratio illa nulla est. ¶Ad alia duo argumenta pz solutio ex dictis in .notabili. Licet enim in substantia sit contrarietas accipiendo cōtrarietatem large: non tamen ꝓprie Alique etiam forme accidentales in instanti acquirūtur in subiecto ⁊ non successiue vt dictuz est in .notabili. Unde idem opinator accipit pro inconueniēti quod nō inconueniens est sed necessarium: vt ex dictis pz.

¶Questio vltima. De Recollectione eorum que ad ducit phūs hic circa diuisionez entis qua dividitur in decem predicamenta: ostendendo ad que predicamenta sit per se motus ⁊ ad que non: cum quibusdam que pertinent ad notitiam motus.

Ltimo in capitulo finali tertij tractatus huius libri vndecimi considerandū est ad que predicamenta ⁊ ad que non sit per se motus: ⁊ de quibusdam que pertinent ad notificationem motus: vt in 5° physicorum determinatū est.

¶Circa quod querūtur duo. ¶Primo Utrum solum sit per se motus. ¶Secundo Utruz ea que hic phūs recolligit ad notificationem motus sint vera.

¶Sequitur in phō ⁊ Doctor. San. ibi. Si igitur ꝓdicamenta diuisa sunt ⁊c. ⁊ est Lectio.12.

Primum sic procedit. Uidetur q̄ non solum ad hec tria predicamenta. vz ad quantitatem ⁊ ad qualitatem ⁊ vbi fit per se motus. Nam ad illa predicamenta in quibus est contrarietas: est per se motus vt hic concedit phūs ⁊ in 5° physicorum. Sed in actione ⁊ passione est contrarietas vt patet per septimum Ethicorum. Ergo ad actionē ⁊ passionez est per se motus. ¶Ad primum. Licet in quantitate non sit contrarietas ſm eundem intellectum in predicamentis. Ergo in quantitate nō est per se motus. ¶Sed dicebat q̄ ly in quantitate non sit cōtrarietas ꝓprissime sumpta

sumpta de qua in.10.huius dictuꝫ est:tamen est in ea cō trarietas sumpta cōmuniter.s.pro repugnantia perfecti ꝛ imperfecti:que contrarietas sufficiens est ad motum. ¶Contra. ¶Nam si ista responsio est valida: sequitur ꝙ in substantia sit per se motus. Et sic non est solum motus ad tria p̄dicamenta. ¶Patet sequela:qꝛ in substātia est cō trarietas accipiendo contrarietatem pro vt est repugnā tia perfecti ꝛ īperfecti: vt supra ꝓcessit phs i hoc libro ꝛ in libro decimo. ¶C̄. 2°. Ad albedinem est per se mo tus qui dicitur alteratio. Ergo ad similitudinem aut dis similitudinez que sunt relatiōes est per se alteratio. ¶Pz consequentia:qꝛ albedo que fundamentuꝫ est similitudi nis realiter est eadem cum similitudine:qꝛ si esset simili tudo res alia ab albedine:sequereꝫ ꝙ non posset adueni re alicui subiecto nulla mutatione facta in eo. ¶Impossibi le est enim ꝙ aliquid acquiraꝫ de nouo in aliquo subie cto nulla mutatione facta in eo. Sed consequens est con tra pbm ꝛ Docto. San. hic in presenti capitulo. ¶Seq̄ retur etiam ꝙ res alba cum fit alteri similis esset compo sitioꝛ. Quod videtur esse falsum qꝛ relatio ꝛm propriaz suam rationem non dicit aliquid existens in subiecto:sed dicit aliquid ad aliud: vt innuit Doctoꝛ San. in plurib⁹ locis sicut in 5° huius.q.16.ar.14.adductum est. ¶C̄. 2°. Forma illa que est acquisibilis per se ꝛm tamen esse physicum necesse est ꝙ possit suscipere magis ꝛ minus. Sed vbi non suscipit magis ꝛ minus cum in indiuisibili consistat nec in eo sit contrarietas: ꝛ relationem dicat. Er go ad vbi non est per se motus:nec successiue acquiritur Et sic ad hec tria predicamenta non erit per se motus. ¶Sz contra ē pbus in hoc vltimo capō huius tertii tra ctatus ibi. Si igitur predicamenta diuisa sunt ꝛc̄.

Respondeo dicendū ꝙ tñ ad hec tria pre dicamenta est per se motus. vz ad quantitatē qualitatem: ꝛ vbi. Quod sic pz ꝛm pbm Ad tria p̄dicamenta est per se motus. Et ad nulla alia pre dicamenta ab hijs est per se motus. Et ad nulla alia pre dicamēta est per se motus. Cōsequentia pz ab exponē tibus ad expositam. Ad aiꝛ ꝓbatur. Nam ad quantitatē est per se augmētatio ꝛ diminutio: que sunt motus ꝓprie dicti. Et ad qualitatē est per se alteratio: vt calefactio que per se terminatur ad calorē: qui est quedam qualitas. Si militer ad vbi est loci mutatio per se:cū intrinsece termi netur ad vbi. Ergo tñ ad tria p̄dicamenta est per se mo tus. Ad inꝛ ꝓbatur. vz ꝙ ad nulla alia predicamenta ab hijs est per se motus. Et primo pz de sba. Nam motus ꝓprie dictus ē mutatio de sbo in sbm: vt ex supradictis patet ꝛm pbm ꝛ in. 5°. physicoꝛ. Sed duo subiecta inter que est motus sunt ctraria aut media. Cum ergo substan tie ꝛm principem in p̄dicamentis nihil sit ctrariū: relin quitur ꝙ ad substantiā nō sit per se motus. Et licet gene ratio ꝛ coꝛruptio sint per se ad substantiam: non tñ sequi tur ꝙ ad substantiā sit per se motus:quia vt supra ꝓbatuꝫ est nō sunt motus ꝓprie dicti:sed sunt mutationes instan tanee:ꝛ habent fieri inter opposita ꝛm ctradictionem: ꝛ non ꝛm contrarietatē. ¶Secūdo idem pz de relatione. nam quādo non fit motus in aliquo nisi quodā altero mo to dicitur in eo esse motus per accidēs sicut aliquid dicit moueri per accidens quādo mouetur altero moto. Sed in genere ad aliqd hoc inuenitur ꝙ si aliquid alterum nō permutetur nō est verū dicere ꝙ in eo fiat permutatio: sicut nō fit de inequali equale nisi facta permutatione ꝛm quantitatē. Videmus enim ꝙ vnū relatiuoꝛ dicitur per mutari facta permutatione circa alterū: sicut si sit alterum per se manens: de sinistro fit dextrū altero ꝛm locuꝫ mu tato. ¶Relinquit ergo ꝙ in ad aliqd non est per se motus sed per accidens tātū. ¶Tertio ꝓbat philosophus ꝙ in actione ꝛ passione non est per se motus. ¶Nam agere ꝛ pati significant motū. Si igitur motus sit in agere ꝛ pa ti per se:sequitur ꝙ ipsius motus sit motus ꝛ generatio nis generatio: ꝛ permutationis ꝓmutatio. Sed hec sunt impossibilia. Ergo impossibile est ꝙ in agere ꝛ pati sit p se motus. Quod autem impossibile sit ipsius motus esse motum per se:sic ostendit philosophus. Nā possumus imaginari dupliciter motum esse alicuius. Aut vt eius quod mouet. Aut vt termini. Sicut dicimus motū esse hominis:qꝛ homo est id qō mouetur de albo ad nigruꝫ Et dicimus motuꝫ esse ipsius nigri:qꝛ est terminus qui acquiritur per motum. Si ergo motus esset ipsius mo tus aut esset eius tanquam subiecti quod mouetur motu physico de quo est hic ad proposituꝫ: aut esset eius tanq̄ termini. Non primū:quia motus non est subiectuꝫ cale factionis neqꝫ augmētationis aut diminutionis:neqꝫ eti am loci mutationis:cum subiectū habeat prebere stabi limentum essendi accidentibus quoꝛū est subiectū. Mo tus autem cū sit via ad ens non potest hoc facere. Ergo ꝛc̄.neqꝫ dicendum est scōm. vz ꝙ motus sit ipsius mo tus tanq̄ termini:quia si sic:sequeretur ꝙ cōtraria simul intenderentur a natura. Quod est incōueniens. pz conse quentia: qꝛ si motus fiat ad motum tanq̄ ad terminum: vel fiet ad seipsum: vel ad eius oppositum. Non p^m: qꝛ acquisito termino motus:cessat motus. Neqꝫ scōm: qꝛ cui inest motus mouetur. Et dū aliquid tendit ad termi num ad quē: etiam ad illuꝫ mouetur. Si ergo motus fie ret ad motum sibi oppositū: idē simul moueretur ad con traria: qꝛ termini ꝓtrioꝛum motuū sunt contrarij: cum ipsi motus a terminis speciē sortiantur. Et sic ideꝫ simul moueretur motibus cōtrarijs. Quod est inconueniens. Unde ipsius motus nō est motus per se: licet possit per accidēs motus esse terminus alterius motus. Sed ꝙ ip sius permutationis nō possit esse per se permutatio: pro bat pbus tali ratione:qꝛ si aliqua permutatio esset termi nus permutationis:pari rōne illa ꝓmutatio cuius est ter minus aliqua alia permutatio etiā esset terminus ꝓmu tationis alterius: ꝛ illa alterius: ꝛ sic in infinitum. Unde non esset dabilis permutatio prima: ꝛ per consequēs ne qꝫ secunda aut vltima. Et sic nihil fieret cuꝫ quicquid fit fiat per aliquam permutationem. ¶Sed ꝙ in speciali ipsius generationis non possit esse generatio:probat phy losophus dupliciter. ¶Primo qꝛ si generatio esset ge nerationis sicut terminus: sequeretur ꝙ idem simul ge neraretur ꝛ simul coꝛrumperetur. Et sic idem simul ten deret ad esse ꝛ nō esse. Quod est inconueniens. Sequela prima patet: qꝛ terminus ad quem opponitur termino a quo in qualibet permutatione. Et quando est genera tio. aliquid generatur. Et quando est coꝛruptio: aliquid coꝛrumpitur. Sed per casum positum generatio est ter minus ad quez generationis. Ergo terminus a quo erit coꝛruptio. Et sic idem simul generabitur ꝛ coꝛrūpetur: qꝛ terminus a quo ꝛ via ad terminum ad quē simul sūt. Si ergo coꝛruptio est terminus a quo generationis ꝛ ge neratio est eiusdem generationis termin⁹ ad quem: ideꝫ simul generabitur ꝛ coꝛrumpetur. quod fuit p̄obādū. ¶Secunda idem sic ꝓbat. Nam in qualibet generati one est materia que generationi subijcitur ꝛ forma que per generationem introducitur. Si ergo generationis esset generatio: oporteret aut ꝙ generatio esset materia aut ꝙ esset forma. Quoꝛum neutrum dici potest: qꝛ ge neratio presupponit māz: ꝛ generatio est via ad formaz Unde generatio neqꝫ ē materia neqꝫ forma. Ergo ꝛc̄. ¶Considerandum aūt est hic primo ꝛm philosophuꝫ ꝙ qꝛ motus non est in genere substantie neqꝫ in ad aliqd neqꝫ in actione ꝛ passione:cōcludit philosophus ꝙ mo tus sit per se ꝛm quantum quale ꝛ vbi:qꝛ in hijs generi bus contingit esse contrarietatem que est inter terminos motus ꝓprie dicti. ¶Et si arguatur. Differentia sub stantialis dicit quale. Si ergo ad quale sit per se motus: sequitur ꝙ ad substantiam sit per se motus. ¶Ad hoc respondet philosophus: ꝙ cum dicitur ꝙ ad quale est per se motus non accipitur ibi quale ꝛm ꝙ differentia substantialis predicaꝫ in quale:sed logmur de quali ꝛm qō quale dicitur aliquid pati vel passibile esse. Non enī est ꝓprie alteratio nisi ꝛm passibiles qualitates: vt i phy sicis ꝓbatum est. ¶Considerandum vlterius est hic 2° ꝛm philosophum ꝙ immobile dicitur tripliciter. ¶Pri

mo modo aliquid dicitur immobile q; nullo modo po
test moueri. Et sic deus dicit immobilis. Secundo mo
do dicitur immobile ſm q aliquid vix aut tarde dicitur
moueri. Sicut marmor lapis dicitur immobilis. Tertio
modo dicitur immobile illud quod natum est moueri: sed
non pōt moueri tunc quando natum est moueri ⁊ vbi na
tum est moueri aut etiam eo modo quo natum est mo
ueri. Sicut aliquod corpus graue superius detentū per
violentiam dicitur immobile. Et illud quod isto modo
dicitur immobile dicitur solum quiescere: q; quies dicit
contraria motui. Unde opz q quies sit priuatio motus
in subiecto apto nato moueri. ¶Considerandū vlterius
est 3° ſm Docto. San. in principio huius capituli q cō
tra probationem pbȳ qua probat q ad substantiam non
est per se motus q; in ea non est contrarietas: sic arguit
Doc. San. Nam ignis vt manifeste apparet est contra
rius aque. Philosophus etiam in primo de celo ꝓbat
q celum nō est corruptibile: q; non habet ꝓtrariū. Alia
vō corpora que sunt corruptibilia vt ibidem dicit habēt
contraria. Sed constat q talia corpora sunt substātie. Er
go substantia habet cōtrarium. ¶Ad hec dicit Doctor
Sanct⁹ q quidam ꝓpter hoc dixerunt q toti substantie
composite nihil est ȝrium: q; oportet q contrariorum sit
vnum subiectum. Sed forme substantiali nihil ꝓhibet
aliquid esse ꝓtrariū. Dicebant. n. q calor est forma sub
stantialis ignis ⁊ frigus est forma substātialis aque. Sz
hoc non potest esse verum. Tum primo: q; forme sub
stantiales aliquarum substantiarū non possunt esse per se
sensibiles. Tum 2° q; manifestum est q calor ⁊ frigus
in alijs corporibus sunt accidētia. Quod autē vni est sub
stantia de genere substantie: nulli potest esse accidens.
Propter quod alii dixerunt q calor ⁊ frigus non sunt
forme substantiales ignis ⁊ aque: sed tamen eoꝝ forme
substantiales sunt contrarie ⁊ recipiunt magis ⁊ minus:
est sūt quasi medie inter substantiā ⁊ accidēs. Sed hoc
dicit Doc. San. oīno irrationabile videtur. Nam cum
forma sit principiuz speciei si forme ignis ⁊ aque nō sint
vere forme substantiales: neqz ignis ⁊ aqua erunt vere
species de genere substantie. Non est. n. possibile q in
ter substantiā ⁊ accidens sit aliquod mediū. Tum q; sūt
diuersoꝝ generꝝ. Inter huiusmōi autē non cadit mediuz
vt supra in. 10. huius ostensum est. Tuz 2° q; diuisio en
tis in substantiā ⁊ accidens est per immediata. Est. n. sub
stantia ens per se. Accidens vō dicitur quod per se non
est: sed in alio. Dicendum est ergo q forme substātiales
non possunt esse ȝrie q; ȝria sunt extrema quedā cuiusdā
determinate distantie ⁊ quodāmodo continue: ctī fit mo
tus de vno cōtrario in aliud. Unde in illis generibus in
quibus talis distantia cōtinua ⁊ determinata nō inuenit
non potest contrariū inueniri: sicut patet in numeris Di
stantia. enī numeroꝝ adinuicem nō intelligitur ſm ali
quam continuitatez: sed ſm additionem vnitatuz. Unde
numerus numero non est cōtrarius: similiter neqz figu
ra figure. Eodem aūt modo est in substantijs: q; ratio cu
iuslibet speciei ⁊ forme in genere substātie ꝓstituitur in
quodam determinato ⁊ indiuisibili. Sed cum forma sit
ꝓncipium differentie si forme non sint adinuicem contra
rie: sequitur q non sit contrarietas in differentiis. Dicen
dum est igitur q forma substantialis ſm q in se conside
ratur constituit spēm in genere substantie. Scōm vero q
vna forma habet sibi cointellectam priuationez alterius
forme: sic diuerse forme sunt contrariarum dīaz ꝓncipia.
Nam priuatio quodāmodo contrarium est. Et per
hunc modū contrariātur animatū ⁊ inanimatuz ratione
le ⁊ irrationale ⁊ huiusmodi. Hec ille formaliter de vbo
ad verbū ⁊ q̄ fructuose. ¶Considerandū vlterius ē. 4°
ſm Docto. San. in presenti paussu q pbus videtur pre
termittere de decem ꝓdicamentis tria. vz quando situm
⁊ habitum ad ꝓbandum q solū ad tria predicamenta ē
per se motus: quia solum ꝓbat q ad substantiam ad re
lationem ⁊ ad agere aut pati non est per se motus. Uide
tur ergo non valere ꝓsequentia pbȳ qua infert. Ergo tū
ad tria predicamenta est per se motus. Propter qō di
cit Doc. San. q cum quando significet esse in tempore
cū etiā tēpus sit numer⁹ motꝝ: eiusdē rationis est nō esse
motū in genere quando ⁊ nō esse motum in genere acti
onis ⁊ passionis: que significant aliqualiter ipsum motū
vt dictū est. Positio vō nō addit supra vbi nisi ordinez
determinatū partium: qui nihil aliud est q̄ determina
ta relatio partium adinuicem. Habitus etiam importat
habitudinem indumenti ad indutū. Que quidem habi
tudo nō est nisi relatio. Unde eiusdem rationis videtur
esse q non sit motus in situ ⁊ habere ⁊ q non sit in ad ali
quid. Hec Doc. San. formaliter. Cum ergo pbus pro
bauit q ad substantiā ⁊ relationē ad agere ⁊ pati non fit
per se motus ⁊ ex consequenti ad quādo situm ⁊ habere
relinquitur sufficienter ꝓbatum esse q ad plura predica
menta non fit per se motus q̄ ad tria: cuz non sint nisi de
cem ꝓdicamenta. ¶Considerandum vlterius est 5° q
Antonius Andree hic adducit istā expositionez Doctor
Sanctus formaliter: ⁊ dicit illam expositionez deficere.
Tum primo: q; ly quando significet esse in tempore ⁊ tē
pus sit numerus motus qui est idem quod actio: non se
quitur q si in actiōe non sit motus: ergo neqz in quando
q; quādo est aliquid distinctum realiter a tempore sicut
respectus ab absoluto. Et est in alio predicamento. Tem
pus etiam est distinctum realr ab istis moribus inferio
ribus quos mensurat. Non ergo valet. In vno distincto
rum realiter nō est motus. Ergo nec in alio. Tum 2° q;
talis expositor videt impropꝛie loqui de ipositione que
est predicamentū ⁊ nō distinguere inter positionem que
est dīa quantitatis ⁊ positionem que est predicamentuz
ab alijs distinctuz. Nam positio que est dīa quantitatis
dicit ordinem partium in toto. Sed positio que est prē
dicamentū de qua nūc querimus dicit ordinē partiuz in
loco. Cuius oppositum ille expositor dicit. Non etiā va
let similitudo quam adducit ad vbi: q; adducitur contra
ipsum. Nam si in vbi est motus: ergo ⁊ in situ seu positi
one: q; ſm ipsum positio non addit super vbi nisi deter
minatum ordinē partiū. Tum 3° q; non videtur valere
In adaliquid non per se motus: ergo nec in situ siue po
sitione nec in habitu: nisi plus addatur: cum sint predica
menta realiter distincta. Unde verum potest dici ⁊ hoc
uiter q cum illa tria genera de quibus fit questio sint for
maliter quidaz respectus lz nō sint de genere relationis
tū intelligunt ſm rōnem de gnē relationis. Unde ꝓpter
eandem rationez qua in adaliquid negat esse per se mo
tus q; vz ibi nihil mouetur primo nisi facta mutatiōe in
absoluto: sic ꝓpter eandem rationez negatur esse motus
in istis tribus generib⁹. Nunqz enim fit mutatio in eis.
vz in quādo vel situ vel habitu: nisi facto ꝓius motu sal
tem localiuel in tempore quantū ad quando in partibus
corporis quantū ad situm siue positionez: vel in vestimē
to siue indumento quantū ad habitū. Et ideo in his ge
neribus non est motus primo: sicut nec in adaliqd. Quia
igitur eadem est ratio non esse motū in aliquid ⁊ in bus
tribus generibus: sufficit pbo forte causa brevitatis ostē
dere q in adaliquid nō est per se motus: cum talis ratio
eadem possit ad quodlibet horum trium generum de q
bus queritur applicari. Hec omnia formaliter de verbo
ad verbum ꝓdictus Antonius Andree. ¶Sed si absq;
aliqua emulatione dicta eius contra expositionez Doc.
San. quis diligenter considerare voluerit: aperte vide
bit q ipse per dicta sua ꝓpriam suam expositionem re
probat ⁊ q̄ ꝓprios doctores de sua scola negat: ⁊ q̄ di
cta Doc. San. quem reprobare studuit penitus ignora
uit. ¶Dicit enim primo q non valet: si in actione ⁊ pas
sione nō est motus: ergo in quando non est motus: pro
pter hanc rationem: quia q̄ actio ⁊ passio realiter distin
guuntur. ¶Contra suam expositionem eodem medio
arguitur. Nam relatio situs ⁊ habitus vt ipse expresse
hic dicit sunt tria predicamenta realiter distincta. Nam
species ipsorum in diuersis predicamentis collocantur.
Ergo si non valet consequētia si in actione ⁊ passione nō
est motus:

est motus: ergo neqz in quando: qz sunt tria predicamenta realiter distincta: non valebit consequentia: si in adaliquid non est motus: ergo neqz in situ ꝛ habitu. Que tamen est sua ꝓpria expositio vt ad litteram patet sane intelligenti absqz emulatione. ¶Reprobando ergo expositionem Doc. San. reprobat suam ꝓpriam expositionez. Ex quo infertur ꝙ illud quod reprobare studuit: ignorauit: vel quod asseruit non intellexit. ¶P̄. 2°. Ipsuz quā do vt ipse dicit nō differt realiter a tempore. Et licet verum sit quod in hac parte dicit etiam fm scolam istam Doc. San. tamen per hoc destruit suppremaz maximā que versatur in scola sua propria. Adducunt enim perarticulum parisiensem quando volunt contra Thomistas arguere ad ꝓbandum ꝙ subiectum ꝛ propria passio nō distinguunt realiter ꝙ qñ aliqua distinguunt realiter de us potest vnū ab altero separare ꝛ separatiz preseruare. Sed hoc potest fieri a deo de subiecto ꝛ ꝓpria passione Ergo subiectū ꝛ ꝓpria passio nō distinguūt realiter Ista argumentatione presuppposita ꝛ presuppposito ꝙ sit bona fm illam suam scolam sic arguitur. Quecunqz differunt realiter: deus potest vnum ab altero separare ꝛ separatim preseruare. Sed hoc non potest fieri adeo de ipso tē pore ꝛ de ipso quando: quia quando non potest esse sine tempore vt ipsemet hic dicit: qz quando nihil aliud est q̄ esse in tempore. Ergo quando ꝛ tēpus nō distinguuntur realiter. Quod est contra hoc quod hic dicit. ¶Relinquitur ergo vel ꝙ talis maxima est falsa: vel ꝙ id qō hic dicit sit falsum negando doctores de propria sua scola. ¶P̄. 3°. Quando dicit ꝙ Doc. San. improprie locut⁹ est de positione qz non facit mentionez de positione que est differentia quantitatis: manifeste ex hoc apparet ꝙ ignorauit opinionem Doc. San. quam credit reprobare. Videat ergo Doct. San. supra in 5° huius ꝛ in tractatu de nouem generibus accidentium: ꝛ videbit vtrū ipse ponat differentiam inter positionem de genere quātitatis ꝛ positionem que est predicamentum. ¶P̄. 4°. Quando dicit 3° ꝙ non valet. In adaliquid non est motus: ergo in situ nō est motus nisi aliquid aliud addatur: verum dicit. Et ideo expositio sui ipsius nihil valet: nihil aliud assignat. vz q̄ ꝙ in illo genere in quo est per se motus debet esse. contrarietas que est sufficiēs ad motum. Debet esse in tali genere aliqua forma que possit acquiri absqz hoc ꝙ fiat mutatio in aliquo alio: vt ex dictis suis pz. Iste ergo impugnator colobonizando nescit id quod fine ratione magistrali reprobare studuit. ¶Illud vero quod dicit ꝙ illa tria predicamēta de suo significato formali dicunt respectum qualiter falsissimum sit: patuit in 5° huius capitulo adaliquid. q. 16. ar. . Et in questionibus super auctore sex principiorum.

Ad primum igitur dicendum ꝙ in actione ꝛ passione nō est per se contrarietas: sed solum ratione qualitatum actiuarum ꝛ passiuarum. Unde ratio non sequitur. ¶Ad secundum dicēdum ꝙ in quantitate est contrarietas sufficiens ad motū que. vz est repugnantia terminorum quorum vnus est perfectus alius imperfectus: qui termini ambo sunt acquisibiles per motum. Potest enim fieri permutatio a magno ad parvum per medium per modum cuiusdam continuationis. Quod non accidit in predicamento substantie. ¶Et per hoc patet solutio ad tertium. ¶Ad quartū dicendum negando ꝙ fundamentum relationis ꝛ ipsa relatio sint diuersorum predicamentorum. Nihil aūt ponitur in predicamento nisi ens extra animam fm Doct. Sanctum vt supra in 5° huius. q. 16. ar. 12. disputatum est in capitulo de relatione: vbi satis etiam declaratum est qualiter nihil potest introduci de nouo in aliquo subiecto nulla mutatione facta in tali subiecto: vt patuit ibidem. q. 16. ar. 12. ¶Validum etiam argumentū ex phylosopho hic sumitur ꝙ relatio predicamentalis differt realiter a suo fundamento: qz ad fundamentum relationis est per se motus non autem ad relationem. Ergo fundamentum ꝛ relatio non sunt vna res numero: neqz etiam specie cum differant genere. Quecunqz enim differunt genere differunt specie: vt dicit phylosophus in 5° huius. Lec. 10. ¶Fundamentum etiam potest esse relatione similitudinis non existente. Ergo tale fundamentum ꝛ talis simili tudo nō sunt vna res. Aliter vna res simul ꝛ semel phylice loquendo esset ꝛ non esset. De quo satis prolixe patuit supra in 5° huius. q. 16. ar. 17. ¶Ad vltimum dicēdum negando maiorem. Sed ad hoc ꝙ successiue acquiratur sufficit ꝙ sit cōtrarietas que est inter extrema se habentia inter se per quēdam modum continuitatis vt hic declaratum est fm Docto. San. Unde ratio illa non sequitur: licet sit apparens.

¶Sequitur in phylosopho ꝛ Doctore Sancto ibi. Simul fm locum ꝛc̄.

B secundum sic procedit. Videt ꝙ ea que phylosophus hic adducit ad ampliorem notificationem motus nō sint vniuersaliter vera. Nam illa que distant fm lineaz curuam magis distant q̄ illa que distant fm lineam rectam: cum diuturnior: fit transitus per lineam curuam q̄ per lineam rectā in motu locali sicut logitur hic phylosophus. Ergo nō est vniuersaliter verum ꝙ contraria fm locum sunt que maxime distant fm lineam rectam vt ipse hic dicit. ¶P̄. 2°. Dicit hic phylosophus ꝙ continua sunt cōtigua ꝛ consequenter se habē tia. Sed hoc videtur esse falsum. Nam continua sunt quorum vltima sunt vnum. Contigua vero sunt quoruz vltima sunt simul ꝛ nō vnum. Si ergo cōtinua essent cōtigua: sequeretur ꝙ idem esset esse vnum ꝛ nō esse vnū. ¶Sed cōtra est pbus in vltima parte huius finalis capituli ibi. Simul fm locum ꝛc̄.

Respondeo dicendum ꝙ recollectis hijs que ad species motus pertinent: phylosophꝰ recolligit aliqua que hic valent ad ampliorem notificationē ipsius motus habendā inferendo ex p̄dictis quedam correlaria. ¶Adducit enim primo ꝙ simul fm locum dicuntur illa que sunt in eodez loco ꝓprio ꝛ primo. Si enim aliqua sunt in eodem loco cōmuni nō dicunt esse simul fm locum: qz aliter omnia que sunt sub primo celo dicerentur esse simul fm locuz Quod est absurdum. ¶Sed dicebat discipulus. Si ad hoc ꝙ aliqua debent esse simul fm locum: requirat ꝙ sint simul in eodem loco ꝓprio ꝛ primo: sequitur ꝙ nulla corpora poterunt dici esse simul in eodez loco: nisi forte quis vellet ponere penetrationem dimensionū. ¶Dicendum ꝙ hic accipitur ꝓprium vt distinguitur contra cōmune in eodem genere. ¶Posset tamē etiam dici ꝙ duo corpora distincta totalitate non possunt esse simul in eodem loco. Si tamen sint distincta partialitate: possunt esse simul in eodem loco: sicut pz de toto cōposito ꝛ suis partibus. Prima tamē expositio ad sensum phylosophi sanior est. ¶Dicit vlterius pbus ꝙ seorsum esse fm locum dicunt illa que sunt in diuersis locis. Illa vo dicūtur cōtraria fm locum que maxime differūt fm lineam rectam. Non enim distantia plurima fm locum potest mensurari secundū lineā curuā: eo ꝙ inter quelibet duo puncta possunt designari infinite decisiones circulorū dissimiles. Sed inter duo puncta non potest esse nisi vna linea recta. Mensuram autē opz esse rectam ꝛ determinatam. ¶Dicit etiam vlterius pbus ꝙ plurimuz distans in loco inuenit fm sursum ꝛ deorsum que sunt mediuz ꝛ extremum mūdi. Consequens enim dicitur quod est post aliud. Contiguum vo quod est simul cum alio. Continuum aūt qō est vnū cum alio. ¶Considerandum aūt est hic ꝙ ex p̄dictis infert pbus tria correlaria. ¶Quorum primum est ꝙ cōtinuum est in illis ex quibus natū est fieri vnum fm contactum. Cuius ratio est qz cōtinuū requiritur vnitatē terminoz. ¶Scōm correlariū est ꝙ inter ista tria. s. continuū contactum ꝛ ꝙsequens primuz infert 2m: ꝛ 2m infert 3m: ꝛ nō econuerso. Quecunqz enī

sunt continua sunt cõtigua siue sese tangentia. Et que sunt cõtigua sunt consequenter se habentia siue habita: ꝛ non econuerso. Multa enim sunt cõsequenter se habẽtia que nõ sunt cõtigua. Et multa sunt contigua: que nõ sunt cõtinua: vt satis declaratum est in 5° physicorũ. q. .ar. ¶ Tertiũ correlariũ est ꝙ pũctus ꝛ vnitas nõ sunt idez vt platonici posuerũt. Tum primo qa fm puncta est cõtactus: nõ aũt fm vnitates sed ꝙsequẽter se habẽt adinuicem. Tum 2° qꝛ inter q̃libet duo pũcta semp est dabile medium vt pbatũ est 6° physicoꝝ. q. .ar. .Sed iter duas vnitates nõ est necesse esse aliqõ mediũ vt de se pz.

Ad primum igitur dicendũ ꝙ licet transit per lineam curuam sit plꝛior extensiue inter duo puncta q̃s per lineaz rectã: non tamẽ intensiue fm ꝓportionem mensurationis loquendo vt innuit hic Doc. San. ¶ Ad 2m pz solutio ex dictis qꝛ licet aliqua ꝙtigua sint quorum vltima nõ sunt simul: tamẽ aliqua possunt esse contigua que sunt etiã ꝙtinua quoꝝ vltima sunt vnum. Unde ratio presupponit falsum: vt ad longum disputatum est in 5° physicoꝝ. q. .ar.

¶ Explicit liber vndecimus diuine phylosophie.

¶ Incipit liber duodecimus diuine phylosophie secundum clarissimam expositionem Doc. San.

¶ Qualiter consideratio prime phylosophie sit principaliter de substantia. Questio prima.

Uia vt in secũ do ꝛ septimo libro huius dictum est invia noster intellectus cuiꝰ obiectum est quiditas rei mãlis nõ potest peruenire ad cognitionem aliq̃lem substantiaꝝ immaterialium separatarum nisi per substantias materiales ꝛ sensibles: inuisibilia. n. dei per ea que sunt intellecta cõspiciunt: vnde 2° huius dicit pbus ꝙ intellectus noster se habet ad cognitionẽ substantiarũ immaterialiũ sicut oculus vespertilionis ad lumen solis ideo consequenter pbus intendit recolligere in hoc duodecimo libro ea que dicta sunt de ente simpliciter. i. de substantia tam in septimo ꝛ octauo huiꝰ q̃s in primo physicorũ ꝛ addere id quod deest ad complendam ꝙsiderationem de substantijs: postq̃s ipse recollegit in precedenti libro vndecimo ea que ante dicta erant tam in tertio ꝛ quarto ꝛ sexto huius q̃s in tertio ꝛ quto physicorũ de entibus ꝛ de causis imperfectis. Et vt eodem mõ ꝛ ordine in hoc libro sicut in precedentibꝰ ꝓcedamus: duplex occurrit consideratio fm ꝙ ꝓsens liber duos in se continet tractatus. ¶ Nam primo considerandũ est de substantijs sensibilibus mãlibus ꝛ de principijs earũdem. ¶ Secundo considerandũ est de substantijs immobilibus a materia separatis. Et hoc in 2° tractatu huius libri duodecimi quem Albertus magnus dicit esse secundus tractatum libri vndecimi qꝛ nõ scripsit super vndecimũ sicut neq; Lõmentatoꝛ. Qui tractatus incipit ibi. Sed qm̃ tres sunt substantie ꝛc̃. ¶ Circa primũ quattuoꝛ sũt consideranda fm ꝙ primꝰ tractatus in se continet quattuoꝛ capitula fm quattuoꝛ lectiones Doc. San. Nam primo considerandum est qualiter ad primũ pbum pcipue pertinet considerare de substãtia. ¶ Secũdo cõsiderandum est de diuisione substantie in tria membra ꝛ de natura materie similiter etiaz de remotione cuiusdã dubitationis. Et hoc in 2° capitulo ibi (Substantie vo tres sunt. Una quidem sensibilis ꝛc̃.) ¶ Tertio considerandum est de natura formе in se: ꝛ per comparationez ad substantiam compositam: cum exclusione cuiusdaz erroꝛis. Et hoc in 3° capitulo ibi. (Tres vo sunt cause ꝛ tria principia ꝛc̃.) ¶ Quarto considerandũ est de discꝛpratione ꝛ determinatione q̃stionis cuiusdã. vz. Utruz sint eadẽ principia substãtie ꝛ alioꝝ generuz: aut sint alia ꝛ alia: ꝛ qũo sint alia. Et hoc in q̃rto capitulo ibi. (Sed cause ꝛ ꝑncipia alia alioꝝ sunt ꝛc̃.) ¶ Circa primũ que rũtur duo. ¶ Primo vtrũ ad primuz pbm pcipue pertineat ꝙsiderare de substãtia. ¶ Secundo vtrũ principa lius habeat ꝙsiderare de substãtia sensibili: aut magis habeat determinare de substãtia imateriali ꝛ insensibili: vt puta de deo ꝛ angelis. ꝛ est Lec. prima.

¶ Segtur in phylosopho ꝛ Doctoꝛe. San. ibi. De substantia quidem theoꝛica ꝛc̃.

Ad primum sic procedit. Uidetur ꝙ ad pmuz pbm non pertineat pcipue determinare de substantia. Nam ad primum pbm pertinet cõsiderare vt dicit hic pbus de hijs q̃ sunt prima entia. Sed substantia nõ precedit alia genera entiuz. Ergo ꝛc̃. Probatio minoꝛis. Nam illud est prius a quo non cõuertitur consequentia subsistendi: vt patuit quinto ꝛ nono huius. Sed sic est de accidẽte respectu substantie. Accidens. n. potest esse sine substantia: vt pz in sacramento altaris. Sed substantia nõ potest esse sine accidente loquendo de substãtia creata de qua est hic ad ꝓpositũ pbꝝ: qꝛ talis substãtia cuz sit creatura nõ potest esse sine relatione eius ad creatorẽ que quidez relatio est realis de genere adaliquid fm Doc. Sã. Ergo accidens est prius substãtia. ¶ Ꝑ. 2°. Illud quod est cã alijs vt sunt maxime est ens: vt dicit pbus in 2° huius. Sed accidentes ꝛ pticulariter quantitas ꝛ alie ꝙditiones individuãtes sunt principia ꝛ cause primaꝝ substantiaꝝ: cum sint principia individuatiõis. Ergo sunt magis entia q̃s substãtia. Et per cõs hec sciẽtia magis hz considerare accidẽtia q̃s substantiã: cuz pcipue habeat ꝙsiderare ea que sunt maxime entia: vt dicit textus. ¶ Ꝑ. 3°. Prima phya pcipue habet ꝙsiderare ens inquantũ ens: vt sepius dixit supra pbus. Sed substãtia nõ est ens inquantũ ens. Aliter nihil ꝛ aliud a substãtia esset ens. Ergo ad primã phyaz ¶ Ꝑ. 4°. Prima phya maxime hz ꝙsiderare primam cãm totius entis creati. vz deũ. Sed deus nõ est ibã: cuz nõ ponatur in predicamẽto sbe per se neq; reducitur: vt pz per Doc. Sã. in prima pte. q. 3. ar. 5. Nec deus est de sba reruz: cũ non ingrediaꝛ eaꝝ compositionẽ. Aliter deus esset cõponibilis: qõ est ꝛ Doct. San. vbi supra i mediate. q. 3. ar. 2. Ergo non pcipue hz ꝙsiderare ibam. ¶ Ꝑ. 5°. Si ad eã maxime ptineret ꝙsiderare ibam: vt hoc esset vez de prima substãtia: vel de secũdis substãtijs Non primuz: qꝛ prime sbe sunt singularia ꝛ individa. Singulariuz aũt nõ est sciẽtia: vt ex supꝛa dictis in pcedentibus libris pz. Neq; 2m: qꝛ secũde substãtie sunt quedaz vlia. Sed vlia nõ sunt pncipia essendi reruz: Ergo ad cipia cognoscẽdi eaꝝ: vt etiã ex supꝛadictis pz. Ergo ad primuz pbm non pcipue ptinet ꝙsiderare de substãtijs cuz nõ ꝙsideret nisi de pncipijs ꝛ causis rez de pncipali ꝙsideratione vt hic dicit Lõmẽtatoꝛ. ¶ Sed ꝛ est pbus Similiter ꝛ Lõmentatoꝛ in pncipio huiꝰ libri ibi. De substantia quidem theoꝛica est. Illã scientiarũ pncipia ꝛ cause querunt. Alia ifa. Consideratio quidem de substãtie ꝛc̃.

Respondeo dicendũ ꝙ in hoc pmo capitulo pmi tractatꝰ huiꝰ duodecimi libri vbi Lõmentatoꝛ ꝛ Albertꝰ magnus incipit libꝛ vndecimũ: pbus ponit vnã ꝙclusionẽ que est responsiua ad quesitũ. vz ꝙ ad primũ pbus pncipaliꝛ pertinet ꝙsiderare de ibã. Quã ꝙclonez pbat pbus quattuoꝛ rõnib⁹ ꝛ deductiõez Doc. Sã. Quaꝝ pma est talis. Prima scia de primo ente dz pncipaliꝛ ꝙsiderare. Sed ibã est primoꝛ aliis entib⁹. Ergo ad pmã pbyaz pncipaliꝛ ptinet de ibã ꝙsiderare. Antecedẽs pbat pbus per silitudines quãdaz ad res sensibiles. Naz sicut in aliquo toto est aliqua pars vt in hoie cor ꝛ sicut in hijs que consequenter se habẽt est aliqõ primuz: ita in vniuersitate entium que dicitur

dicitur quoddam totuz prima pars est ſba sicut fundamẽ
tũ in domo. Et primũ ens est ſba: ad quã alia genera en/
tium consequenter se habent. Ergo antecedens est vez.
Et sic prima ratio est vera. ¶ Secũda ratio est talis. Mã
ꝑma pbia cum ꝑncipaliter consideret ens inquantum est
ens: ꝑcipue ꝫ magis habet cõsiderare illud quod est ens
simpliciter ꝫ illud quod est ens tale siue ſm quid. Sed
ſba est ens simpliciter cum per se existat. Accidens vero
est ens ſm quid: cum non habeat esse existere nisi in alio.
Ergo ad primã pbiam ꝑcipue pertinet considerare ſbaz.
¶ Tertia ratio est talis. Illud in cuius consideratione in
cluditur consideratio alioꝝ entiũ: ꝑcipue ptinet ad consi/
derationem ꝑme pbie que bz considerare ens inquantuz
ens. Sed ſba est hmõi. Ergo ꝛc. ¶ Probatio medie. Mã
alia entia a ſba non possunt separari. Accidentia. n. nõ pos
sunt naturaliter existere sine ſba. Ergo in consideratione
ſbe includitur consideratio accidentium. ¶ Quarta ratio
est ex auctoritate antiquoꝝ pbozum ꝛ modernoꝝ. i. pla/
tonicozum. ¶ Nam pbi determinantes de natura entium
omnes considerauerunt ſbas. Non. n. querebant ꝑncipia
elementa ꝛ causas: nisi ſbarum. Ergo ad ꝑm pbum preci
pue pertinet cõsiderare de substantijs. ¶ Patet ergo ꝙ
principalis cõsideratio primi pbi est de ſba. Et hoc quat
tuor rationibus adductis. ¶ Quarum prima sumitur ra
tione prioritatis. ¶ Secunda ratione perfectionis entita
tis. ¶ Tertia ratione iclusiue cõsiderationis. ¶ Quarta
vero ratione auctoritatis. ¶ Prima ponitur in textu com/
menti secundi ibi. Etenim si totũ quoddã omne ꝛc. Alia
littera. Quoniam si hoc totum fuit ꝛc. ¶ Secunda poni/
tur in textu commenti tertii ibi. Similiter neqz entia ꝛc.
Alia littera. Et cum hec non sint entia simpliciter preter
illa ꝛc. ¶ Tertia ratio ponitur in textu eiusdem tertii cõ
menti ibi (Amplius nihil eorum separabile ꝛc.) Alia lit
tera. Et etiam nullus aliorum est abstractum. Sed quar
ta ratio tangitur in textu eiusdez commenti tertii ibi. Te/
stantur autem ꝛ antiqui opere ꝛc. Alia littera. Et antiqui
etiam testantur. ¶ Vocamus autem hic textum commẽ
ti talis. videlicet primi aut secundi in ꝓpositio textũ phy
losophi: quem exponit commentator per diuersa cõmen
ta. ¶ Considerandum autem est hic primo ſm Doc. S.
ꝓ ampliori cognitione eorum que hic adducta sunt ſm
pbm in textu cõmenti primi: ꝙ pbus ꝓponendo intentio
nem suam dicit ꝙ theorica est de ſba. i. principalis consi/
deratio huius scientie est de ſba. Mã cuz ista scientia que
prima philosophia ꝛ sapiẽtia dicitur principia prima en
tium inquirat: necẽ est ꝙ in hac scientia inquirantur prin/
cipalia principia ꝛ cause ſbaruz. Nam ista sunt principia
ꝑma entium. Qualiter autem principiũ ꝛ causa differant
patuit quinto huius. Hec Doc. S. ad litterã. ¶ Ex qui/
bus potest formari vna alia ratio ad conclusionez tam ꝑ
batam: que sumitur ratione principii ꝛ causalitatis. Maz
ad ꝑmum philosophũ ꝓcipue pertinet considerare il
lud cuius ꝑncipaliter principia ꝛ cause queruntur in ꝑma
pbia. Sed in ea principaliter queruntur principia ꝛ cause
ſbarum. Ergo ap ꝑmum philosophuz ꝑcipue ptinet cõ
siderare ſbam: cum ſba etiam si principium aliorũ genez
entis. ¶ Considerandum vlterius est sc̃do ꝙ ꝛz tres sint
ptes philosophie realis quarũ quelibet pars est theori/
ca siue speculatiua vt sexto huius. q. 6. ar. 1. pbatum est: tñ
inter ceteras scientias hec dicit theorica: qz ista est digniſ
sima ꝛ cũctis aliis nobilior: vt patuit in ꝓhemio primi li
bri. q. 2. ar. 2. Unde theoricum siue speculatiuum analo
gice dicit de ista scia ꝛ de aliis. Unũquodqz. n. analogũ
per se sumptuz stat ꝓ suo ꝑncipaliori significato. ¶ Cõ
siderandum vlterius est tertio ſm Commentatorem cõ
mẽto primo ꝙ alexander dicit ꝙ qz intentio philosophi
fuit in hac prima philosophia loqui de ente in eo ꝙ ens
ꝛ de causis ꝛ ꝑncipiis eius vt supra septimo huiꝰ decla
ratũ est ſba autem est ens ꝛ causa ceterorum: ideo in hoc
libro incipit inquirere de principiis entis quod est ſba.
Unde consideratio huius scie est de ſba. i. de principiis
ſbe. Hec alexander. ¶ Sed dicit commentator. Mdeliuſ
est dicere ꝙ philosophus incepit hunc tractatum. i. hunc
librum dans primo intentionem suaz. vz ꝙ sua principa
lis intentio in hoc libro est loqui de principijs ſbe eter/
ne: minus principaliter vero de principijs substantie ge/
nerabilis ꝛ corruptibilis: qz de huiusmodi principijs in
naturalibus principaliter facta est mentio. ¶ Considerã/
dũ vlterius est quarto ſm commentatorẽ commento eo
dem ꝙ ꝛz in naturalibus determinetur de principijs ſbe
generabilis ꝛ corruptibilis. in ista tñ scientia de eisdẽ de/
terminatur aliter tñ ꝛ aliter. Cõsideratio. n. de princi/piis
eius in eo ꝙ est ſba quemadmodum hic considerant: alia
est a consideratione eoꝝ inquantuz sunt cause ꝛ principia
transmutationis quemadmodum in scientia naturali con/
siderantur. ¶ Considerandũ vlteriꝰ est quinto ſm Doc.
S. circa primam rationem superius positam ꝙ in rebus
sensibilibus reperitur ordo inter aliqua dupliciter. Uno
modo ſm ꝙ partes alicuius totius habent ordinem ad/
inuicem: sicut in animali prima pars est cor: in domo ve
ro fundamentum. Alioꝰ ſm ꝙ aliqua sunt consequenter
se habentia ex quibus non fit vnum vel continuatione vl
contactu: sicut in exercitu dicit ꝑª acies ꝛ secunda acies.
Unde sicut in aliquo toto est aliqua prima pars ꝛ sicut in
hijs que consequenter se habent est aliquid primum: ita
ſba est primum inter omnia alia entia: quia ens se habet
sicut quoddam totum vniuersum. Eandem sententiã ad
ducit Themistius. ¶ Considerandum vlterius est sexto
ſm Doc. S. circa eandem primam rationem ꝙ commẽ
tator non attendens ea que philosophus in illa ratione di
cit esse ſm similitudinem dicta: auertit se in commento se
cundo ꝛ diuertit se in aliam expositionem. Consideraꝝ
enim non posse cadere in mentem alicuius ꝙ omnia gene
ra entium essent sicut partes vnius totius. Unde dicit ꝙ
per predicta duo Aristotiles intendit duplicem habitudi
nem: quam contingit opinari in entibus. scilicet vel ꝙ ha
beant se sicut ea que sunt vnius nature ꝛ vnius generis:
quod esset si ens esset commune genus eorum aut qua/
litercũqz communitatem habeat ad vnum. Et hoc intel/
lexit philosophus cum dixit. Et si in eo quod consequen
ter ꝛc. Utroqz. n. modo sequitur ꝙ ſba sit prior entibus.
Hec ille formaliter. ¶ Considerãdũ vlterius est septimo
ꝙ ſm commentatorem per vniuersum intelligitur totuz
indiuiduum collectum ex conditionibus indiuiduanti/
bus: aut totum vniuersale collectum ex speciebus. se/
cundum Themistium vero per vniuersum in ꝓposi/
to intelligitur composituz ex partibus: aut ex partibus se
gregatis sicut sunt partes ciuitatis. Aut compositum ex
partibus adunatis. Et hoc dupliciter. Uel per continui/
tatem sicut partes corporis animalis. Uel per contiguita
tem sicut sunt partes totius integralis. scõm Alexan/
drum vero per totum vniuersum intelligitur ens in eo
quod ens. Uel intelligitur totum in quo aliqua sunt cau/
sa essendi in alijs. Et vtroqz modo ſba est prior pars ꝛ in
tali vniuerso primo quia principalius ens inter entia: se/
cundo ſba est causa existentie aliorum generum entis vt
patuit in septimo huius. q. ar. ¶ Considerandum
vlterius est octauo ꝙ commentator commento secundo
dicit expositionem Themistij esse quendam errorem:
quia nullus estimat ꝙ partes entis que sunt decem pre
dicamenta sint contigue inter se aut segregate inter se. Et
quod Themistius subiungit ꝙ partes entis possunt se ha
bere sicut numeri ita ꝙ sicut numerus binarius precedit
trinarium ita vna pars entis precedit alteram: talis expo
sitio vt dicit commentator non est vera: sed est expositio
mala. ¶ Prioritas enim que est in numeris ꝛ figuris est
eorum que sunt in eodem genere. Sed prioritas substan
tie ad alia predicamenta non est eorum que sunt in eo
dem genere. Unde talis expositio est superflua: vt dicit hic
commentator. Et Themistius non intellexit hunc pal'
sum. ¶ Sed vt innuit hic Doc. S. verba philosophi
sunt intelligenda ſm similitudinem proꝑtionis: ꝛ non
ſm similitudinẽ ydemptitatis. Unde similitudinarie lo
quendo expositio Themistij ex verissima: ꝛz nõ sit ẽtuz

ad omnia ydemptitas: vt ex dictis patet. ¶ Consideran/dum vlterius est 9° fm Albertū magnum in primo cap. primi tractatus huius libri q ens q dicit de omnibus: aut ita se hz ad oia q est totum vniuersum ad omnia: aut ita dicit de omnibus q est fm analogiaz per prius ⁊ po sterius p̄dicatum de ipsis. Si quidem p̄mo modo se ha beat. vz q se habeat ad oia entia vt totū vniuersuz p̄tinēs oia: constat q non omnia cōtinet vt coequalia in ipso. Sz quedam sunt in coordinatione sub eo contētorū ante alia sicut etiam in vno genere predicamenti contenta quedam sunt ante alia. Si ergo talis est coelementatio vniuersoz contentorum sub ente ita q ipsum ens sit totum ⁊ vni/uersum quoddam ad alia sicut aliqui dixerunt: tunc p̄cul dubio in ista coelementatione sba est prior alijs. Et ideo loquendo de ente primo loquendum est de sba sicut de ente quod precedit alia. Si autem ens sit fm analogiam predicatum de entibus de vno per prius ⁊ de alio p̄ po sterius: tunc iterum primo loquendum est de sba cuz sit vere ens. Hec ille. Et per vniuersum intelligit ens: sicut Alexander. ¶ Considerandum vlterius est. 10. fm Doc. S. vt etiaz innuit textus phylosophi ⁊ Commentator cō mento tertio circa secundam rationem: quod hz accidē/tia non sint simpliciter entia sed fm quid: tamen non est mirum q dicamus ea esse entia: q: dicimus etiam p̄uationes esse entia: puta hoc quod est non album vt linea di citur esse ens. Et tamen priuatio solum est entis. Veruz hoc interest inter accidētia ⁊ priuationē vt hic dicit Doc. S. quia sbm per accidentia hz aliquale esse. Scōm vero p̄uationem non hz esse aliquale: sed est deficiens ab esse. Cum ergo accidentia non sint simpliciter entia sed solum sbe: hec scientia que cōsiderat ens inquātū ens nō cōside/rat p̄ncipaliter accidentia sed sbas. ¶ Considerandū vlte/rius est vndecimo fm pbm in textu quarti commenti q moderni pbi. vz platonici dicunt vniuersalia magis esse sbas q̄ particularia. Et hoc ideo: q: logyce inquirebāt de principijs rerū. Uniuersalia. n. que fm rationem sunt ab stracta: credebāt etiā in rez nā esse abstracta ⁊ esse reruz p̄ncipia. Sed antiqui pbi vt Empedocles ⁊ Democrit⁹ posuerūt sbas ⁊ p̄ncipia rerū esse ptcularia: vt ignem ⁊ terram non autem hoc commune quod est corpus.

Ad primum igitur dicendum q hz sba non possit esse sine accidente quod est relatio etiam miraculose cum hoc implicet contradi/ctionē: tñ hoc non est quantū ad dependentiam inesse: sz quātum ad necessariam concomitantiam: vt declaratum est supra in 7° huius. q. 1. ar. 3°. ¶ Illa etiā auctoritas pbi p̄cipue intelligēda est in hijs que habēt necessariā bitudi nē ⁊ essentialē sicut inferi⁹ ad suū superi⁹. ¶ Qualiter aūt illud qō est prius ordine gñonis sit posterius ordine pfe ctionis ⁊ ecōuerso: supra declaratū est i p° hui⁹. q. 3. ar. 2. Qualiter etiam sba precedat qōlibet accidens tēpore na/tura ⁊ diffinitione supra disputatū est in. 7. huius. q. 2. ar. primo scōo ⁊ tertio. ¶ Ad scōm dicendū q quantitas ⁊ cetere cōditiones indiuiduātes sunt cause indiuiduoz an tecedentes: aut cōcomitatiue: nō autem substātiales: vt su pra declaratum est cuz de indiuiduatione ageretur in. 7. huius. q. 22. ar. 2. Unde ratio nō sequitur. ¶ Ad tertium dicendum q ly inquātum accipitur determinatiue ⁊ nō reduplicatiue cum dicit q ens inquātum ens p̄cipue cō sideratur a primo pbo. Substantia vero illo mō est ens inquantū ens: hoc est sba in prima pbia considerat in rō/ne entis. Ens autem in rōne entis consideratū dicitur ens inquantū ens: accipiendo ly inquātū specificatiue siue de terminatiue. ¶ Ad quartum dicēduz q sba accipitur du pliciter. Uno modo p̄o sba p̄dicamētali: que est princi palioz pars subiectiua entis realis creati. Et isto mō de⁹ non est sba loquendo in recto ⁊ de essentiali predicatiōe Secus est si fiat locutio de p̄dicatione causali. Deus enz est principiuz ⁊ causa talis sbe. Aliomō accipitur sba p̄o quacūqz essentia que per se existit: siue sit suū esse siue ha beat essentiam distinctam ab esse. Et isto modo deus est sba simplex imaterialis incorporea immobilis que est su/us actus suuz esse ⁊ viuere suū intelligere ⁊ velle vt ifra probabit phylosophus. q. 5. 6. 7. ⁊ 8. Quod autem ad/ducebatur q deus nō ponitur etiā reductiue in predica/mento: hoc est intelligēdum q nō reducitur ad aliqō de/terminatum predicamētum sicut p̄p̄rium principiū eius sed reducitur ad omnia genera entis: sicut p̄m⁹ excedēs omnia genera. Et quādo Doc. S. dicit in questionibus de potentia q deus ponitur in predicamēto reductiue si cut pūctus reducitur ad genus quātitatis: ibi sicut accipi tur vt dicit quandā similitudinem proportionis: ⁊ nō vt dicit omnimodā similitudinē: vt declaratuz fuit supra in 3. huius. q. 6. ar. 3. ¶ Ad quintum dicēduz q aliqua sba potest dici prima dupliciter. Unomō q: dicitur prima a sbstando accidentibus. Et isto modo p̄me sbe sunt indi uidua quedā de genere sbe: que in hac scientia non consi derantur vt indiuidua: hz vt entia sunt. Alio modo aliqua sba dicitur prima primitate causalitatis aut pfectionis: q: videlicet inter sbas est prior ⁊ perfectior. Et isto modo deus ⁊ sbe imateriales dicuntur sbe p̄me ⁊ digniores. De quibus potissime hec scientia habet cōsiderare. Si ta/men hic fiat comparatio sbe predicamentalis ad acciden tia: tunc ad hanc scientiā principaliter pertinet cōsiderare contra hoc instabat discipulus. Nam ex cognitione acci/dentis dependet cognitio sbe. Accidentia enim magnaz partem conferunt ad cognoscendum qō quid est: vt dici tur in p̄obemio de anima. Ergo magis habet hec scientia considerare de accidentibus q̄ de sba. ¶ Dicendū q ac cidentia ducunt nos in cognitionē sbe a posteriori ex par te considerantis: non autē a priori ex parte rei cognoscibi/lis. Unde ratio non sequitur.

¶ Ubi supra in phylosopho ⁊ Doc. S. Arti. secundus. sic p̄ceditur. Ui/detur q non p̄/

B secundum cipue pertineat ad hanc scientiā determinare de sba separata imateriali ⁊ ideo: porea: hz so/lum de sba sensibili. Nam illud in cuius cōsi/deratione includitur cōsideratio alterius: potissime perti net ad considerationem huius scientie: vt pbus innuit in isto capitulo ⁊ Cōmentator cōmento tertio. Sed sba sensibi/lis est huiusmodi respectu substantie imaterialis. Nō. n. in consideratione sbe imaterialis includitur consideratio sbe sensibilis: sed potius ecōuerso: cum ex cognitione ra/tionis sbe deueniamus in aliqualem cognitionē sbe imate/rialis. Ergo ⁊c. ¶ P̄. 2°. Consideratio p̄me sbe imate/rialis pertinet p̄cipue ad theologiā sacram: vt theologi asserunt. Ergo talis consideratio nō pertinet p̄cipue ad hanc scientiam: que dicitur theologia humana fm pbm. ¶ Sed dicebat q prima sba talis ꝓsideratur alia ⁊ alia rōne in hac scientia ⁊ in sacra theologia: q: consideratur in hac scientia in ratione entitatis: in sacra vero theologia consideratur in rōne deitatis. ¶ Contra. Illaz prima sba que deus est cōsideratur in sacra theologia in rōne retie labilitatis fm scolaz Doc. S. vt pz primo sniaz. q. i. ar. 4. vbi logtur de subiecto theologie. Non ergo ꝓsideratē ibi in rōne deitatis: cū vnius rei sit vnica rō ꝓsiderādi ob iectiua i vna ⁊ eadē scia: cū ad distinctionē diuersaz rōnū obiectoz seq̄t distinctio sciaz. ¶ P̄. 2°. Rō ētitatis cōiz ē q̄ ratio deitatis. Si ergo i hac scia ꝓsideraret talis p̄ma sba i rōne entitatis ⁊ i sacra theologia in rōne deitatis: se/queret p° q hec scia esset altior ⁊ p ons dignior. Sequē ret ēt scōo q sacra theologia subalternaret huic scientie. ¶ Ptia seq̄la pz p Doc. S. i p̄a pte. q. 1. ar. 3. vbi explīcit dicit i solutiōe ad vltimū q supior po⁹ vel bitus respicit obm sub vlti rōne formali: sicut obm sensus cōis ē sen/sibile. qō ꝓhibēdit sub se visibile ⁊ audibile. hec ille. Si ergo hec scia ꝓsideret de deo sub ratione entitatis ⁊ sacra theologia sub rōne deitatis: hec scia erit altior: q: ratio en titatis est cōior q̄ ratio deitatis: vt de se pz. ¶ Scōa se/q̄la ēt sit pbaē. Illā illa scientia cuius sbm fm rationē for/malez obiecti continetur sub sbo alterius scientie: illa sub alternatur alteri: vt pz p̄mo posteriorum p̄lectum cum tale sbm

tale ſbm contrahat ſbm alterius ſcientie p dfiaz extraneaz
sicut patet in proposito: si ille solutio sit valida. Ergo ꝛce.
¶ D. 3°. Si hec scientia pcipue ꝓsideraret primaz ſbam
que deus noiatur fm pbm in hoc. 12. libro sequeretur qd
preter scias humanitus inuctas nō esset necessariuz pone
re aliā sciam que sacra theologia dicit. Sed ꝓsequēs est
ꝑtra oēs theologos pſertim cōtra Doc. S. in prima pte
q. 1. ar. 1. ¶ Sed dicebat qd de deo in hac scia ꝓsideratur
fm qd a nobis cognosci pōt lumine naturali itellectus no
stri. In sacra vero theologia ꝓsideratur vt est cognoscibi
lis a nobis lumine diuine reuelationis: vt dicit Doc. S.
in prima pte. q. 1. ar. 1. ad scōz. ¶ Contra. Mā si hoc esset
vez: vel lumē naturale itellectus nostri esset subſtātia vel
accidens cum sit ens creatum. Non primuz: vt de se pz.
Neqz etiā est accidēs: vt pz inductiue. Queritur. n. quale
accidens est. Mō ē ergo ponēdum lumē nāle intellectus
nostri. De lumine vero diuine reuelationis: si sit aliquid
queritur an sit finitum vel infinituz. non scōm: qz infinitū
non pōt suscipi in aliquo finito: vt pz per pbm ſfra in hoc
12°. Si vero sit finitum: sequitur qd per tale lumen finite
cognoscimus deum. Et sic nulla erit necessitas ponēdi ali
am scientiam ab ista: cum in ista habeamus etiā cognitio
nem finitā de deo. ¶ D. 2°. Illud de quo non possumus
habere cognitionem alicuius predicati illud nō cōsidera
tur in aliqua scientia: vt de se pz. Sz deus est hmōi. Er
go ꝛcē. Probatio minoris. Mā quodlibet predicatū qō
affirmatiue dicit de deo: significat essentiā dei ydempti
ce. i. dicit realiter sua essentia. Sed intellectus humanus
in hac vita vt secūdo huius. q. 1. ar. 3. patuit non potest co
gnoscere essentiā dei. Ergo nō potest cognoscere aliquod
predicatū affirmatiuū de ipso. ¶ Sz dicebat qd de essen
tia prime ſbe habemus cognitionē per viā remotionis:
cognoscēdo de deo qd nō est corpoz finitus materialis
ꝛ sic de alijs. ¶ Contra. Mā si solum habemus in hac sci
entia cognitionem de ipso per viā remotionis: sequit qd
principalius consideratur in hac scientia ſba sensibilis: qz
prima ſba que deus est: qz de tali ſba sensibili habemus co
gnitionem per viam affirmationis. Affirmatio autez po
tior est negatione ꝛ remotione. ¶ Sed dicebat aliter qd
de essentia dei non possumus habere cognitionem quan
tum ad quid est ꝛ a priori. Possumus tamen de ea ha
bere cognitionē quantū ad an est ꝛ a posteriori. vz p effe
ctus. ¶ Cōtra. Mā esse dei est sua essentia: vt pz p phylo
sophū inferius. Si ergo nō possumus habere cognitionē
sue essentie: ergo nec sui esse. ¶ D. 2°. Si a posteriori ꝛ
p effectus. vz qd ſbas sensibiles haberemus de deo cogni
tionē sequeret qd ſba sensibiles essent priores quantū ad
cognitionē nostrā. Sed consequens est falsum. Quod sic
pz. Mā modus predicandi fundat super modo nostro in
telligendi mediāte modo significādi. Inde est qd nomina
imponimus ad significādū eo modo quo cognoscimus.
Si ergo tales ſbe essent priores quo ad nostrū modū co
gnoscendi: prius imponeremus nomina ad significandū
ipsa ꝛ prius de eis talia nomina predicaremus. Et pro
pter eandem rationem talia nomina prius predicarent
de substātijs sensibilibus qz de angelis. Ergo analogice
predicabitur hoc nomen substantia de angelis ꝛ de sub
stantijs sensibilibus. Uel opz dicere qd prioritas ꝛ poste
rioritas non tollunt veram vnivocationem. ¶ Sed dice
bat qd lz quo ad nos ibi sit prioritas: nō tamen ex natura
rei. Unde ratio non sequitur. ¶ Contra. Nam natura an
gelica prior est natura corpora ordine perfectionis ꝛ or
dine causalitatis vt pz per phylosophuz in hoc. 12°. libro
cuz sit magis in actu qz natura corporea. Ergo ex natura
rei ibi est prioritas. Et sic responsio nulla. ¶ Sed dice
bat qd natura angelica ꝛ natura corporea si inter se consi
derentur vna precedit aliam: non tamen si comparentur
ambe ad ſbam: que est eoꝝ proprium genus. Et hoc
sufficit ad veram vnivocationem. ¶ Contra. Nam eodē
modo si ſba ꝛ accidens comparentur ad ens reale in cō
mum: dicetur qd ſba nō precedit accidēs: licet ibi sit prio
ritas si inter se considerentur. Ergo responsio nulla. Uel
detur dissimilitudo. Patet ergo qd ad hanc scientiam nō
pertinet considerare ſbaz insensibilem ꝛ potissime primā
sed potius ecōuerso. ¶ Sz ? est pbs vbi supra elicitue.

Respondeo dicendum qd ad primaz phy
losophiam pcipue pertinet
considerare ſbas separatas ꝛ immateriales ꝛ in sensibiles
siue incorporeas: vt ex predictis in precedenti articulo pz
Tum ratione prioritatis: qz ſbe immateriales sunt priores
ordine nature perfectionis ipsis substantiis sensibilibus.
Tum ratione pfectiōis: cū ſbe imāles sint magis in actu
qz ſbe sensibiles. Tuz ratione cognitionis ex parte rei co
gnite qz sunt magis cognoscibiles cum sint magis in actu
qz sint ſbe sensibiles. Tum etiam ratione auctoritatis vt
pz per pbm in capitulo sequenti. ¶ Et inter ſbas immā 2 ec. 5.
teriales ad hanc scientiam pertinet considerare pcipue
de prima simpliciter ſba que deus est: ppter easdem ra
tiones: nō qz deus sit subiectū huius scictie: sed qz est pn
cipium subiecti huius scientie quod dicitur ens creatum
fm Doc. S. vt disputatū est supra in primo huius. q. 1.
ar. 5. ꝛ. 8. Licet. n. deus non sit ens creatū: est tamen pri
mum pncipium entis creati. Sufficit. n. ad hoc qd aliqd
sit pncipaliter consideratū in aliqua scientia: qd reducatur
ad subiectū illius scictie aut in recto aut in obliquo: vt eti
am declaratum est in pō huius. q. 1. ar. 8. ad. 5m.

Ad primum igitur dōm qd in cōsideratiōe
ſbaz imaterialiū icludit ꝓside
ratio ſbaruz māliuz sic ipfectū icludit i ipso pfecto: ꝛ hoc
ex pte rei ꝓsiderate: lz ex parte rei ꝓsiderantis ex cogniti
one ſbaruz sensibiliū deueniamus in cognitionē aliqualē
subſtāriaz imāliuz. ¶ Ad 2m Admittit solutio posita in
obiiciendo. ¶ Ad 3m dōm fm Doc. S. in 2a 2æ. q. 1. ar. 2.
qd duplex ē obm alicuius scie siue alicuius habitus. Mā
qōdā est cuius cognitio excedit facultatē intellectus nri.
Et illius obiecti possunt esse due rōnes formales. Una
ex pte cognoscētis: alia ex pte rei considerate. vt pz de il
lo habitu qui dī fides fm Doc. S. vbi supra. Aliud est
obiectū alicuius habitus qō nō excedit facultatē siue vir
tutē intellectus nri. Et talis obiecti nō est nisi vnica ratio
formalis obiectualis. Deus aūt est obiectum excedēs li
mites ꝛ virtutes intellectus nostri quantū ad multa. Jō
eius sunt due rōnes formales obiectiuales. Una ex parte
intellectus nri ꝓsiderātis que dī reuelabilitas: alia ex par
te rei ꝓsiderate que dicit deitas. Nulla est ergo cōtradi
ctio in dictis Doc. S. ex hac pte: lz in pō sententiarū. q. 1.
ar. 4. dicat qd deus ꝓsideraf in sacra theologia sub rōne
reuelabilitatis: in pa vero pte. q. 1. ar. 1. ad 2m ꝛ ibidē. ar.
7. dicit qd deus sub ratione deitatis est subiectū in tali scie
tia. Unde dicit ipse in 2a 2æ. q. 1. ar. 2. in corpore. qd fidei ē
duplex obiectū. Unū ex parte rei credite. Et tale est qd
incomplexum. vz ipsa prima veritas. Aliud est ex parte
credentis. Et tale est quid complexum. vz adherere pri
me veritati quantum ad ea que nobis reuelantur. Pari
formiter in ppposito deus sub ratione deitatis est subiectū
in sacra pagina ex parte rei considerate. Ens vero diuinū
reuelabile sub ratione reuelabilitatis est subiectū in eadē
scia ex parte intellectus nostri. Et hoc in via. Secus erit
in patria. ¶ Ad 4m dōm negando ambas consequētias
siue sequelas. ¶ Et ad pbationem pme dōm qd hec scie
tia fm superius determinata in pō huius. q. 1. ar. 7. nō cō
siderat ens in rōne entis in cōmuni: sed in rōne entis crea
ti: qz ens reale creatū qō immediate diuiditur in decem
pdicamenta est subiectum in hac scientia: non autem ens
reale in cōi: vt ibidē fm scolam Doc. S. deducebatur.
Ratio vero entitatis create non est cōior qz sit ratio deita
tis. Non. n. consideratur hic deus vt subiectuz vel vt ali
quid contentum sub subiecto huius scientie: sed tanqz pn
cipiuz effectiuum ꝛ finale subiecti huius scientie. Et lz ra
tio entitatis in cōi sit cōior ꝛ vniuersalior cōmunitate pre
dicationis: ratio tñ deitatis est altior ꝛ vlio: vltate per
fectionis. Unde ratio nō sequitur. ¶ Ad probationez se
cunde sequele dicendum qd subiectum theologie non
continetur sub subiecto methaphysice vt dictum est.

Ens.n. increatum non continetur sub ente creato: vt de se pz. Neqz etiam ens reale contrahitur per aliquid qđ est extraneum enti: cum nihil sit quod rationez entis sub terfugere possit vt sepius supra dictum est. Ens enim includitur in ratione ⁊ intellectu cuiuslibet. ¶ Ad quintum Admittimus solutionem in obiectione positaz. ¶ Ad sextum sine ad replicam dicendum qꝺ lumen naturale intellectus nostri quod est qualitas de prima specie qualitatis nihil aliud est tale lumen nisi cognitio principioꝝ confortans intellectum ad receptionem cognitionis conclusionis: sicut dicimus qꝺ per lumen preceptoris discipulus adiscit: quia per cognitionem a preceptore traditam intellectus discipuli confortatur: vt pz per Doc.S. in pª pte q.117.ar.1. Et similiter lumine intellectus agentis intellectus possibilis confortatur. Et inde est qꝺ cõsueuimus dicere qꝺ intellectus agens illustrat fantasmata non quia in ipsis fantasmatibus ꝓprietaꝫ aliquod lumẽ de tertia spẽ qualitatis sed qꝛ virtute eius intellectus possibilis abstrahit nouã speciem intelligibilem a fantasmatibus: vt alias declaratum est. Lumen vero diuine reuelationis est qꝺ finitum subiectiue in anima susceptum quod est quedam cognitio diuinitus intellectui reuelata per quaz cognitio naturalis intellectus nostri plurimum confortatur. ¶ Et licet finite cognoscamus deuz lumine naturali intellectus nostri quantum ad aliqualem cognitionem non tñ quantum ad trinitatem personarũ ⁊ alios articulos fidei. Uñ nõ frustra sed necessario ponitur alia sciẽtia de deo q̃s ista scientia methaphysice humanitus inuẽta: vt probat doc. S. in pª parte. q.1.ar.1. ¶ Ad 7ᵐ dõm qꝺ lz in hac vita non possumus cognoscere essentiã diuinã cõprehensiue possumus tñ eam cognoscere apprehensiue: nõ a priori: sed a posteriori. vz p suos effectus: vt etiaz probat Doc. S. in pª pte. q.12.ar.7. Et verũ est qꝺ maxime eã cognoscimus perviã remotionis: vt affirmat beatus Dyonisi⁹. ¶ Ad 8ᵐ dõm qꝺ lz perviam affirmationis cognoscam⁹ p̃cipue ſbas sensibiles ⁊ nõ ſbam p̃mam: hoc est ex parte cognoscentis nõ aũt ex parte rei cognite p̃cipue in substãtijs immaterialibus: vt patuit supra ĩ 2º huius.q.1.ar.2º. Unde ratio laborat in equiuoco. ¶ Ad 9ᵐ dõm qꝺ esse põt accipi tripliciter. Uno⁹ pro esse essentie: fm qđ esse ipsuz ens noñaliter sumptũ diuidit in decẽ predicamẽta. Alio⁹ pro esse existẽtie: a quo imponit ens participialiter sumptũ. Et hijs duobus modis esse dei est idẽ cũ sua essentia ⁊ ſba: vt pcedit pbus ifra.q. ar. Uñ istis duobus modis sicut cognoscimus essentiã dei. vz imperfecte ita ⁊ suũ esse. tertio modo accipitur esse vt dicit Doc. S. in questionibus de malo.q.1.ar.1.ad.19ᵐ. fm qꝺ importat habitudinem predicati ad ſbm. Et isto⁹ esse non est essentia dei. ¶ Uel vt dicit in prima parte.q.3.ar.4. ad 2ᵐ. Et in p⁹ sententiarũ di.33.ar.1.ad p̃ᵐ. Et ĩ 3º sentẽtiaꝝ di.6.q.2.ar.2. Et in quol.8.vel.9.q.2.ar.2. esse dicit tripliciter. ſ. essentia: actus essentie: ⁊ esse qđ significat veritatem propositionis quod formaliter est in anima sed est in re fundamentaliter. ¶ Unde possumus demõstratiue ꝓbare hanc propositionem deus est: lz non possimus demonstrare ipsum esse dei ineſſe dei essentie sine ſbe dei: vt pz p doc. S. in pª parte.q.2.ar.2. ¶ Ad 10ᵐ ⁊ 11ᵐ admittim⁹ pro nunc solutiones in obijciẽdo traditas. ¶ Ad 12ᵐ dicendum qꝺ non est simile: quia nulla est perfectio ex nã rei que ipoꝛtaꝫ nomine entis creati quod ĩmediate diuiditur in decem predicamenta: que sit prior ſba aut accidente. Sba vero ex natura rei importat quandã perfectionem altiorem q̃s fit perfectio ſbe materialis aut ĩmaterialis: vel ad minus ei non repugnat in natura. Et lz natura angelica quantum ad cognitionem determinataz ex parte intellectus nostri dependeat a cognitione ſbarũ sensibilium: non tamen quantum ad cognitionem ideterminatam vt declaratum est in secundo huius.q.1.ar.3.4.⁊ 5º. Unde ratio non sequitur.

¶ De dione ſbe: ⁊ de natura materie: ⁊ de remotione etiam cuiusdam dubitationis. Questio secunda.

Ondequenter considerã dũ est de pnº mãli ſbarũ sensibiliũ: quãtũ ad naturã ⁊ cõditionẽ eius. ¶ Circa quod queruntur duo. ¶ Primo vtrũ in omni ſba sensibili sit mã vera. ¶ Secundo virum talis mã in omnibus substantijs sensibilibus sit eiusdem rationis aut nature. ⁊ est 2 Lec.2ª. ¶ Sequitur in phylosopho ⁊ Doc. S. ibi. Substantie vero tres sunt textus commenti quinti.

a **¶ Primum** sic ꝓceditur. Uidetur qꝺ in oĩbus substãtijs sensibilibus nõ sit materia vera. Nam vt vult Cõmentatoꝛ in libro de ſba oꝛbis in celo non est mã. Sz fm pñm in hoc.12.lib. celi est ſba sensibilis: vt etiã ad sensuz pz. Ergo ⁊c. ¶ Ꝑ.2º. Ubi est mã ibi est poª fm pñm in isto.12. sed vt ibidẽ dicit poª sez hz ad esse ⁊ nõ esse. Ergo in quocũqz est mã illud est corruptibile. Celuz aũt fm pñm est incoꝛruptibile. Ergo in celo nõ est mã. Ergo idem qđ prius. ¶ Ꝑ.3º. Si in oĩ ſba sensibili esset mã: sequeretur qꝺ in mã esset poª actiua ante forme generationẽ. Sed ꝓns est falsum. Igitur ⁊c. pz ꝓna: qꝛ ex nihilo nihil fit: vt pz pº physicoꝝ ⁊ primo de phy. generatione. Ergo forma que introducit in mã fit ex aliquo. Illud aũt de quo fit forma est ps formẽ: sicut ld de quo fit compositũ est pars cõpositi. Si ergo in qualz ſba sensibili sit mã: ncce est aliquid forme preexistere in mã: qđ erit primᵘ actiuũ sine poª actiua. Falsitas vero ꝓntis pz qꝛ tũc forma esset añq̃ gnãretur cũ preexisteret in mã hz sez totã. Nõ.n.pt in ea preexistere fm ptẽ: qꝛ forma nõ hz ptẽ ⁊ partẽ: cũ sit essentia simplex ⁊ idiuisibilis fm sex principiatoꝛẽ: vt declaratũ est supra ĩ.7. huiº.q.17.ar.4. Falluz est ergo ponere in materia potentiã actiuã. ¶ Ꝑ.4º. Dicit infra pbus qꝺ destructis primis substãtijs impossibile est aliquid aliorũ remanere. Idem dicit pbus in predicamentis. Sed manifestũ est qꝺ ſba sensibilis corrumpitur que est cõposita ex cõtrarijs. Si ergo quelibet ſba includeret materiã: ipsa materia eẽt corruptibilis. qđ est ꝓtra pbz in hoc.12.⁊ in pº physicoꝝ. Ergo nõ est ncce ponere pº ſe. s. materiã in qualz ſba sensibili. ¶ Sz ꝓtra ẽ pbus in.2º ca. huiº primi tractatus. ibi. Sbe vero tres sunt. Una qdem sensibilis: cuiº alia qđẽ sempiterna: alia corruptibilis ⁊c.

Respondeo dicendũ qꝺ pbus incipiens determinare de principijs substãtiaꝝ sensibiliũ. ⁊ primo de nã materie in hoc.2º capitulo premittẽdo diuisionẽ ſbe trimembrem ponit duas ꝓclusiones principales adducẽdo simul quãdã dubitationez. De prima ꝓclusione erit pñs articulus. De seda vero cõclusione ⁊ de dubitatione videbitur in sequenti articulo. ¶ Prima cõclusio que est rñsiua ad quesituz est ista. vz. qꝺ ncce est ponere in omni ſba sensibili materiã. Quaz cõclusionem ꝓbat pbus in textu cõmenti sexti tali ratione. Nam omnis ſba sensibilis est mutabilis aut ad vbi: aut ad formã. Inde est qꝺ vocatur ſba sensibilis. Nam oĩs mutatio est de ꝓtrario in ꝓtrium: vel de medio ad alterum. tremũ. Non.n. mutatio fit de quocũqz oppositorum. Ut vox dicitur ens nõ album. Et tñ album nõ fit ex voce: sed ex nigro qđ est non albũ vel mediuz. Sed cuilibet mutationi de ꝓtrio aut medio in ꝓtrium ncce est esse aliqđ subiectum includẽs materiã qđ possit mutari de ꝓtrario in contrariũ. Ergo qꝛ quelibet ſba sensibilis est mutabilis: ncce est in ea ponere materiã. Minoꝛ ꝓbat pbus dupliciter. ¶ Primo qꝛ vnũ ꝓtrioꝝ non trãsmutatur in alterum. Non enim ipsa nigredo fit vnq̃ albedo. Unde si debeat fieri transmutatio de nigro in albuz: oꝑ aliquid esse preter nigredinẽ qđ fiat albũ. ¶ Secõ idem ꝓbat ex hoc qꝺ in qualibet trãsmutatione innenit aliqd manens sub vtroqz terminoꝝ: sic t in trãsmutatiõe que ẽ de nigro in albũ manet corpus qđ fit albũ. Aliud vero. ſ. ꝓnum vtputa nigrum non manet. Manifestũ est ergo qꝺ in qualibet trãsmutatione materia est aliquid tertium: preter contraria.

¶ Sed istabat

¶Sed instabat discipulus. Nam sbe nihil est contrariū vt pbus in predicamentis. Non est ergo verum q̄ omnis mutatio sit de contrario in contrarium: aut ex medio. ¶Ad hoc respondet hic Doc. S. dicens q̄ talis instantia est nulla: quia in sba lz nō sit contrarietas ꝓprie dicta in ea tn̄ est priuatio que quodāmodo computatur iter cōtraria: vt supra ostensum est in .10. huius q. 7. ar. 1. ¶Ex predicta cōclusione infert pbus in textu cōmenti sequmi vnū corelariū. vz q̄ materia ⁊ etiā quodcunq; subiectū trāsmutationis est ens in po^{a}. Nā vt dictū est in qualibz trāsmutatione est quoddā tertiū p̄ter cōtraria qō dicit mā: que quātū est de se est in potentia ad vtrunq; cōtrariorū. Aliter. n. nō esset susceptiua vtriusq;: nec posset de vno in aliud trāsmutari. Sicut igitur corpus qō trāsmutatur de albedine ad nigredinē inquantū corpus est i po^{a} ad vtrūq;: ita mā in genere sbe que est sbz generationis ⁊ corruptionis quantū est de se est in po^{a} ad formā ⁊ priuationē neq; formā neq; priuationē actu habēs quantuz est de se. Et sicut est de alteratione ⁊ generatione: ita est de alijs trāsmutationibus. Quelibet. n. sit fm aliquā contrarietatē: vt satis patuit in libris physicoꝝ. ¶Secundo ꝓbat idē corelarium pbus testimonio pboꝝ antiquoꝝ in textu cōmenti octaui ⁊ noni. Mā oēs pbi aliqualiter tetigerunt materiā in hoc q̄ ponebant omnia p̄exister̄e i aliquo tanq̄ in po^{a}. Aliqui. n. posuerūt oīa p̄existere in quodaz confuso chaos. Alij vero posuerūt omnia confusa ⁊ mixta per amicitiam: que postea lis segregauit ⁊ ceti quinti q̄ sbarum quedā est immaterialis ⁊ immobilis ⁊ quedam est sensibilis ⁊ materialis. Substantiaruz autem sensibiliū duo sunt genera. Mā quedā sunt sempiterne. s. corpora celestia. Quedam vero sunt corruptibiles: que quidem sunt note omnibus: sicut sunt plante animalia ⁊ similia. Sed sba sensibilis sempiterna est talis cuius principia in hoc libro queruntur. vz si vnum eoꝝ sit p̄ncipium vel multa. Quod inquirit phylosophus infra considerando de substantijs separatis que sunt principia vt mouentia ⁊ vt fines corpoꝝ celestiuz: sicut infra patebit. Et huiusmodi principia vocat hic pbus elemēta large loquendo de elementis vt dicit hic Doc. S. q̄ elementuz ꝓprie non est nisi causa intrinseca: vt patuit superius in li bro de quoriens. q. 3. ar. 2. ¶Considerandū vlterius est secundo fm pbm ibidem q̄ primuz genus sbe. vz sba i. mobilis non est omnibus manifesta. sed quidā ponūt eā esse separabilez a sensibilibus. Quoꝝ opinio diuersificatur. Nā quidā diuidunt sbam separata in duo genera scilicet in spēs quas vocāt ydeas ⁊ in mathematica. Sicut. n. inuenitur fm rationem duplex modus separationis vnus quo separantur mathematica a materia sensibili ali^{a} quo separantur vniuersalia a particularib^{9}: ita ⁊ fm rationez ponebant platonici vniuersalia esse fm rem separata que dicebanē fm eos species: ⁊ mathematica que etiā in vnā naturā reducebant. Sed alij. s. pytagorici non ponebant species: sed solum mathematica dicebāt esse fm rem separata. ¶Considerandum vlterius est 3° fm phylosophum ibidem q̄ sbe sensibiles siue sint corruptibiles siue perpetue pertinent ad considerationē phylosophie naturalis que determinat de ente mobili. Huius autem sbe sunt in motu. Sed sba immaterialis ⁊ immobilis pertinet ad considerationem alterius scientie. vz istius prime phylosophie. Quia tamen tam sba sensibilis q̄ immobilis cōuenīūt in rōne entis: ideo hec scīētia cōsiderat vtrāq; inquantū in ente ⁊ sba cōuenīūt. Scia vero nālis cōsiderat solū de substantijs sensibilibus inquantū sunt in motu. ¶Considerandū vlteri^{9} est 4° fm pbm in textu cōmenti octaui vt hic deduxit Doc. S. q̄ fm veritatem determinatā de materia soluit pbus rationez antiquoꝝ negantiū generationē ⁊ dicentiū generationem nō esse aliquid aliud ab alteratione ꝓp hoc q̄ credebant aliquid non posse fieri ex non ente: q; ex nihilo nihil fit. Nec etiaz aliquid potest fieri ex ente: q; sic res esset ante q̄ fieret. Hanc autē rationē soluit phylosopus dicens q̄ duplex est ens. s. ens actu ⁊ ens in potentia. Omne igitur qō trāsmutat: mutatur ex po^{a} ente in ens actu: sicut aliqd alteratur ex albo in potentia in actu albū. Et similiter est in motu augmenti ⁊ decrementi. Unde in generatione sbe omnia fiunt ex non ente ⁊ ex ente. Ex nō ente quidez fm accidens: inquantū fit aliquid ex materia sba priuationi ꝑz quam mā dicitur nō ens. Sed per se aliquid fit ex ente: nō ex ente in actu ex ente tamen in potentia. s. ex materia que est ens: in po^{a} vt ostensum est in predicto corelario phylosophi. ¶Considerandus vlterius est 5° q̄ materia pōt accipi dupliciter. Uno^{mō} ꝓprie. vz prima que est admixta priuationi ad formā sbalem. Et isto modo materia dicitur esse in po^{a} ad esse ⁊ non esse: ⁊ est mr̄ corruptionis: vt supra sepe declaratū est: ⁊ precipue in tertio huius. q. 9. ar. 2. Unde isto mō materia non est in celo. Alio modo accipitur materia cōmuniter. vz pro materia que est coniuncta forme sbali ⁊ non admixta priuationi ad formā sbalem: sed solum ad vbi. Et isto modo fm phylosophum hic in celo est materia. Et per hoc ꝑz solutio ad duo prima argumenta. ¶Considerandū vlterius est sexto fm Egidiū in suis quolibetis quolibeto secundo q̄ nullū agens scōo potest aliquid agere ex nihilo. Nā sicut vnum agens presupponit aliud: ita oz q̄ effectus vnius agentis presupponat effectum alterius agētis. Unde sicut quodlibet agens secundū pōsupponit agēti primum: ita effectus cuiuslibet agentis secūdi presupponit effectuz agentis primi. Nō ergo potest generatio terminari ad formaz fm se: q; aliter generans produceret effectuz non receptum in aliquo. Et sic illud generans esset agens primum: quia effectus eius non presupponeret alium effectum: ⁊ sic ex nihilo talem effectum produceret. Unde qui inducit formam in materiā: non facit aliqd ex nihilo: quia non facit effectum non presupponentem alium effectum. Unde phylosophus. 7°. huius volens ostendere q̄ forma non fit ex nihilo: dicit q̄ forma non fit sed totum compositum. Unde concludit Egidius q̄ quicquid fit siue ꝓprie ⁊ per se vt totum compositum siue per alterum vt forma habet materiam. Sed differē ter: quia compositum habet materiam ex qua fit: forma vero habet materiam in qua fit. Unde non oportet propter hoc ponere potentiaz activam in materia siue ichoationem formarum in genere cause formalis vt disputatū est supra in 7°. huius. q. 17. ar. 4. ¶Et per hoc patet solutio ad tertium. ¶Sed instabat contra hoc discipulus. Nam si hec que dicta sunt habeant veritatem. sequitur primo q̄ anima rationalis non fit ex nihilo: quia presupponit materiam in qua suscipitur. Et sic non creabitur. Quod tamen est dissonum a fide. ¶Sequitur secūdo q̄ forma artificialis non differt a forma naturali si forma naturalis non preexistat in materia. Sed sicut forma artificialis fit totaliter ab extra: ita ⁊ forma nālis. Uel si nō totaliter fit ab extra: preexistit in materia. ¶Sequitur tertio q̄ sententia beati Augustini sit aliena a veritate. Dicit enim in tertio de tri. q̄ sicut matres fiunt grauide feti^{b9}; sic iste mundus causis nascentium ⁊ rationibus seminalibus. Rationes autem seminales non sunt nisi quedaz potentie active. ¶Sequeretur etiaz quarto q̄ arbores non pullularent: ⁊ frumentum non graminaret si non poneretur potentia activa in materia que dicitur forma: q; simile sibi simile produceret etiā fm speciem si sit agens vniuocum. ¶Dicendum primo fm Doc San. in questionibus de potentia dei. q. 4. ar. 9. in corpore: q̄ quicquid ꝓprie fit: fit ex materia vel ex nihilo. Quod vero ex materia fit necē est fieri ex materia contrarietati subiecta. Generationis enim sunt ex contrarijs fm phylosophuz superius. Unde cum anima non habeat materiaz vel ad minus nō habeat materiā cōtrarietati subiectā: nō ꝑt fieri ex aliquo. Unde restat q̄ a deo exeat inesse per creationē. Ponere autem q̄ anima per generationez fiat: est ponere ipsaz nō esse p se subsistentē: ⁊ per cōsequens cū corpore corrūpi. Inde est q̄ nō educitur ō potētia materie. Forme enim quarum operationes non sunt cuz corporeis

Lec. 6.

nō possunt educi de potētia corporali. ¶Relinquitur ergo q̄ anima rationalis nō possit ꝓduci per virtutem naturalis agentis. Et hec est sentētia Augu. 12. super genesim ad litteram. ¶Et si arguatur. Anima rōnalis est ceteris formis naturalibus pfectior. Ergo potest ꝓducere animam sibi similez: sicut faciunt alie forme naturales. ¶Respondet Doc. S. vbi supra in solutione ad. 26^m. q̄ ania rationalis cum sit pfectior formis materialibus posset sibi similem ꝓducere si anima rationalis posset ꝓduci aliter q̄ per creationem. Quod esse non potest. Et hoc ꝓuenit ex eius pfectione quia habet esse per se. Quod quidem esse non accipit a materia: sed esse suū materie ꝛ toti composito cōmunicat licet ꝑsupponat organizationem corporis dispositiue ab agente naturali. Si enim esse eius depēderet ex vnione eius ad corpus: nō posset a corpore separari. ¶Dicendū secundo negādo sequelam: q: absq3 formarum inchoatione datur differētia inter formā naturalem ꝛ artificialem: quia ars nō inducit nisi formas accidētales tm̄. Natura vero ꝓducit formas substantiales ꝛ accidentales. ¶Aliam differentiaz dat Themistius: vt recitat Cōmentator in hoc libro: q: natura agit in toto corpore: ars vero in extremitatibus eius. Forme ergo naturales sunt ille que sunt introducte ex actione agentis in toto corpore. Forme vero artificiales sunt ille que sunt itroducte non ex actione agentis in toto corpore: sed in extremitatibus. ¶Aliam vero differentiā assignat Egidius: quia modus agendi nature est alterando materiā: vt calefaciendo vel infrigidando. Modus autez agēdi artis est solum cōiungendo ꝛ separando. ¶Alia etiam differentia potest dari inter similes formas: q: forma artificialis non ꝑexistit in materia nisi ad actum sc̄m. Forma vero naturalis ꝑexistit in materia in potentia naturali ad actuz primū: q: talis materia habet naturalem habitudinez ad formam naturalez tanq̄ ad actum ꝓmū. Non tamen pp hoc oportet ponere formam in materia formaliter. Nō necessario fieret: si in materia poneretur potentia actiua precedere introductionem forme substātialis quantuz ad eius gradū specificum: vt patuit superius cuz de inchoatione formarū ageretur in. 7. huius. q. 17. ar. 4. ¶Dicēdum tertio ꝛ quarto similiter negādo cōsequentiā. Et ad ꝓbationem dicit Egidius q̄ in rebus naturalibus nō negamus virtutes actiuas seminales siue informatiuas in seminibus ꝛ arboribus. Sed in materia nō est potētia activa que seipsam moueat ad formā. Et licet forme naturales ꝑexistant in materia virtute agentis aut seminis docisi non tamē in ea sunt formaliter: vt dictum est. ¶Ad argumenta vero p̄ncipalia patet solutio ex dictis.

¶Sequit̄ in phy°. ꝛ Doc. S. ibi. Omnia que transmittantur materiam habent ꝛc̄.

ℬ secundū

sic proceditur. Videtur q̄ oīum substantiaz sensibilium sit eadem materia. Mā oīum substantiaz sensibilium est eadē forma. vz corporeitas que sm̄ Doc. S. est inseparabilis a materia. Ex vnione. n. forme cum materia causatur corporea sba. Ergo omnium substantiarū sensibilium est eadem materia. ¶Patet ꝓsequētia: quia materia cū sit potentia quedaz accipit vnitatē aut diuersitatē a forma. Forma enim est actus. potentie aūt distinguūtur per actus: vt supra patuit. 5°. ꝛ nono huius. ¶ℙ. 2°. Secunduz cōem sententiā pbor. In fundamēto nature nulla est distinctio. vz in materia. Ergo materia in omnibus est eadem: cuz idem ꝛ distinctū ex opposito cōmittantur. ¶Sed dicebat q̄ in materia sm̄ se cōsiderata nulla est distinctio. Et tamen si ꝓsideretur in ordine ad formā: distinctionē quandam sortitur sm̄ distinctionem formaz. ¶Contra. Mataz materia substantiaz generabilium ꝛ corruptibiliū est in potentia ad formas specie ꝛ etiā genere distinctas: vt pz de forma hois asini ꝛ lapidis. Ergo si responsio staret: sequeretur q̄ omniū generabiliū ꝛ corruptibiliuz nō esset eadem materia. Quod est ꝓtra pbm primo de generatione: ꝛ contra eius expositores. ¶ℙ. 2°. Si esset omniū substantiaz nō eadem materia: sz diuersa: aut talis diuersitas esset generica: aut specifica. Nō p^m: q: ocs sbe sensibiles ꝓueniunt in vno genere. vz in sba corporea. Neqz scōm: quia pari rōne sicut negatur ydēptitas materie in substātijs sensibilibus ppetuis ꝛ incorruptibilibus: negaretur etiā talis ydēptitas in substantijs corruptibilibus: cū mā in eis dfiaz hēat specificā sm̄ formaz distinctionē vt dictū est. ¶ℙ. 3°. Quoz mā est vna illa possunt trāsmutari adinuicem. Sed constat q̄ omnes sbe sensibiles corruptibiles sunt trāsmutabiles adinuicem. Ex hoc. n. potest fieri cadauer: vt apparet ad sensum. Sequitur ergo q̄ oīum sbarū sensibiliū generabiliuz est eadem materia ꝛ per ꝓns pari rōne oīum sbarū sensibiliū ē eadez mā. Uel detur ratio diuersitatis. ¶Sed incontrarium arguitur per pbm in hoc capitulo in textu cōmenti decimi ibi. Et omnia vero que transmutantur materiā habēt Omnia igit̄ eterna que nō sunt generabilia ꝛ mouentur sm̄ trāsmutationem hēnt materiā sed nō generatā: sed ex vbi ad vbi ꝛc̄. ¶ℙ. 2°. Si omniū esset vna mā: sequeret q̄ nō esset vnū factū. Sed cōsequens est cōtra sensuz ꝓz ꝓña. Mā vbi est vnum agens ꝛ vna materia: ibi est esse vnū factū: vt patuit supra in nono huius. Si ergo ēt materia vna cū sit vnuz primū agens vt infra ꝓbabit. q. 9. ar. 2. sequitur q̄ non poterit esse diuersitas in rebus factis. ¶ℙ. 3°. Op3 formā esse ꝓportionataz materie. Ergo vnū qōq3 gnābilium hz materiā determinatā ex qua fit. Et sic ex diuersis materijs diuersa generant̄. Et sic nō est vna mā etiā oīum generabiliuz. ¶ℙ. 4°. Ab vno in quantū vnū nō pōt ꝓcedere nisi vnū. Sz primū agēs q̄ est deus est summe vnuz ꝛ simplex: vt infra ꝓbabit. Si ergo esset vna mā: nō possent multa ꝓduci: q: non esset danda ratio diuersitatis in rebus. ¶ℙ. 5°. Si sic: sequeretur opinio Anaxagore. vz. q̄ quodlibet fieret ex quolibet. i. ex vno. vz ex materia. Et tamen illa opinio a philosopho reꝓbatur. Ergo ꝛc̄.

Respondeo dōm primo q̄ oīuz sbaz sensibiliū. vz tam generabiliū q̄ in generabilium non est vna materia hoc est eiusdem rationis. Quod sic ꝓbat hic philosophus. Mataz sbe sensibiles que generantur ꝛ corrūpuntur sm̄ sbam habent materiam tanq̄ sbm generationis: q̄ de se est in po^a ad formas ꝛ ꝓuationes. Unde tales sbe possunt transmutari adinuicem. Sed corꝓa celestia que sūt sbe perpetue ꝛ eterne non essent sbe eterne. Sed habent bene materiaz que est in potentia ad terminū motus localis: qui sunt terminus a quo vnde motus incipit et terminus ad quem termini natur motus. ¶Considerandum autem est hic primo q̄ cōmentator in isto cōmento decimo reprehendit Auicennaz dicens q̄ Auicenna in hoc errauit cum dixit q̄ materia que est in potentia existit in oībus corꝓoribus. ¶Sz si cōmentator intelligat q̄ non sit materia in celo que sit in potentia ad vbi: deuiat a philosopho ꝛ sic male reprehendit Auicennaz. Si vero velit dicere q̄ in celo non est mā que est in po^a ad formā sbalē cū ꝓuatione eiusdē: sic hoc bene esset cū pbo: ꝛ sic bene reꝑhenderet Auicennaz si auicēna fuisset illius opīonis. vz q̄ in mā corꝓoz celestiū sit po^a ꝓuationi admixta ad formā sbalez. ¶Ex hoc textu pbi pz aperte q̄ in celo est mā: cū sit transmutabile ꝛ cuz sit etiā sba corꝓea. Unde. 8. huius non bene imponitur pbo Antonius Andree ꝓbans nonnullis rationib^9 de mente pbi fuisse q̄ in celo nō sit mā: vt ibidem cōtra eum disputatuz est. q. 7. ar. 3. ¶Ostensuz est etiaz ibi. q. 7. ar. 2. qualiter in celo empyreo ꝛ in celo stellato ꝛ alijs sit materia: diuersimode tm̄. ¶Dicendū secūdo q̄ ad sci endū qualiter in oībus substantijs generabilibus sit vna mā ꝛ qualiter nō: pbus hic monet talē questionē. Nam cū generatio sit mutatio de nō ente i ens: dubitaf de quo non ente fiat talis transmutatio. Dicitur enim non ens tripliciter. Uno mō dicit̄ non ens quod nullomodo est. Alio mō dicit̄ nō ens ipa ꝓuatio: que considerat̄ in aliquo subiecto. Tertio mō dicit̄ nō ens ipsa mā: que quā tum est

Lec. 10.

Lec. 13.

tum est de se ē nō ens actu. Nō videt̄ alio mō accipi nō ens. Dubitatur ergo ex quo nō enti fiat trāsmutatio que generatio substantialis dicitur. ¶Ad quam dubitationē respondet physlosophus: q̄ ex nō ente primo mō non fit generatio: q̄r ex nihilo nihil fit. Ex nō ente vo 2° mō non fit aliquid per se: sed bene per accidens inq̄tum. s. generatio fit ex subiecto cui accidit priuatio. Ex nō ente vo tertio modo. vz quod est non ens actu ens tamen in potentia fit generatio per se. ¶Ex quo sequitur primo q̄ priuatio est principium per accidens rerum naturaliū. Ad̄ vo est principiū per se: vt declaratur primo physicoꝝ. ¶Sequit̄ 2° q̄ cuius generatio fiat ex nō ente quod est ens in potētia: nō tamē sequit̄ q̄ qlibet fiat ex quolibet. Diuersa enī fiunt ex diuersis materijs. Unūqdq; n. generabiliū habet materiā determinatā ex qua fit quia formā opz esse ꝓportionatā mē. ¶Et si quis arguat. Ad̄ generabiliū est in potētia ad oēs formas. Ergo videt̄ q̄ qlibet fiat ex quolibet. ¶Respōdet phūs ad hoc p̄m deductionē. Doct. San. q̄ lz mā prima sit in potētia ad oēs formas: tamē quodā ordine suscipit eas. ¶Per prius enim est in potētia ad formas r eis mediantib⁹ ꝑz diuersas cōmixtionū ꝓportiones est in potentia ad formas diuersas. Unde nō pōt qlibet imediate fieri ex quolibz: nisi forte per resolutionem in materiā primā. Quod est ꝓtra Anaxagorā. ¶Sequit̄ 3° q̄ ad asserendū qlibet fieri ex quolibz nō sufficit q̄ Anaxagoras ponat oīa simul esse a principio. Opz enim q̄ res differāt in nā: p̄m q̄ in diuersis diuerse sunt materie. ¶Posuit. n. Anaxagoras r̄ vnū esse principiū agens. s. intellectū. Unde si mā ēvnas necesse est etiā q̄ factū sit vnū. s. id ad qđ mā erat in potentia. Ubi. n. est vnū agens r vna mā vt argutum est necesse est esse vnū factū. ¶Hec oīa Doc. San. p̄m sententiā physlosophi. ¶Considerandū vlterius est 2° p̄m Doct. San. q̄ predicta ꝓcedūt p̄m Anaxagorā: inq̄tum ponebat itellectum indigere mā ad faciendū res. ¶Si autez ponat primū rex p̄ncipiū intellect⁹ qui ipsā māz producit primū principium diuersitatis rerū erit ex ordine apprehenso ab intellectu p̄dicto: qui p̄m q̄ res diuersas ꝓducere intendit istituit mās diuersas aptas diuersitati rerum. Hec ille. ¶Cōsiderandū vlteri⁹ est 3° vt ex p̄dictis elicitur q̄ māz esse vnam oīum subst̄antiaꝝ sensibiliū generabiliū: pōt intelligi dupl̄r. Uno mō accipiendo ipsam materiā p̄m se. vz pro mā prima: que tamen est p̄m suam nām in potentia ad formas substantiales. Et isto mō oīum talium subst̄antiarū est vna mā p̄m essentiam: vnitate tamen analogie. Alio mō accipiendo mām ꝓut dispositā est. Et sic nō oīum generabiliū est eadē materia: ꝓpter argumenta post incontrariū adducta. ¶Et licet formē naturales inter se specie differant nō tamē opz q̄ earum mā prima sit specie diuersa. ¶Ad̄ vo substātiarum sensibiliū ingenerabiliū differt genere a materia substantiarū generabilium: genere dico physico: quia materiarū subst̄antiarum ingenerabiliū nō est susceptiua formaruz subst̄antiarū sensibilium generabiliū: neq; ecō uerso. Sed mā vnius subst̄antie generabilis est susceptiua forme alterius subst̄antiaruz generabilium. Unde talis materia genere est eadem: vt dispūtatum est supra in 8. huius. q. 6. ar. p̄mo r vt etiā dispūtatum est in primo physicoꝝ. q. ar. ¶Ad rationes vo utriusq; patet solutio ex dictis.

¶Questio. 3ª. de natura forme in se r in comparatione ad subst̄antiam compositam.

¶Est considerandum de natura materie: considerandum restat cōsequenter de natura forme in se r in ꝓparatione ad subst̄antiam compositā: cū exclusione cuiusdam falsē opinionis aliorum. ¶Circa quod queruntur quattuor. ¶Primo vtrum forma que est principiū rerum nāliū possit generari. ¶Secundo vtrum quelibet ꝓductio fit vniuoca. ¶Tertio vtrum forma sit separata ab eo cuius est forma r principiū. ¶Quarto vtrū forma substantialis hominis p̄existat in embrione sōaliter ante ei⁹ ꝓductionē. ¶Sequit̄ in physlosopho r Doc. San. ibi. Tres vero sunt cause r̄c. r est Lec. 3.

Lec. 13.

a

¶Primum sic ꝓcedit̄. Uidet̄ q̄ forma que est p̄ncipiū rerum naturaliū possit generari. Nam illud qđ acquiritur per generationē potest aliquo mō generari. Sed forma substātialis rei naturalis acgritur per generationem vt dicit hic phūs r primo physicoꝝ. Ergo generat̄. ¶P̄. 2°. Totū cōpositum generat̄: vt dicit hic phūs. Ergo vel generat̄ ratione materie: vel rōne forme. Nō p̄mū: q̄r materia est ingenerabilis: vt ꝑz primo physicoꝝ. Si 2ᵐ: habetur intentum. vz q̄ forma generat̄: q̄r ꝓpter quod vnūquodq; tale r illud magis. ¶P̄. 3°. Arguit̄ ꝓtra p̄suppositū prē supponit̄. n. in questo q̄ forma sit p̄nᵐ. Cōtra. Mā illud qđ est finis: non hz rōnē p̄ncipij cū finis habeat rōnē vltimi. Sed forma est finis. Dicit̄. n. 2° physicoꝝ q̄ forma r finis coincidūt. Ad sensuz etiā apparet q̄ acqsita forma cessāt gnātio. Sequit̄ ergo q̄ foꝛa est finis. r per consequens forma nō est principiuz. ¶Sed ꝓtra est phūs in capō. 3. huius primi tractat⁹ ibi. Tres vo sunt cause r̄c. ¶Alia littera. Cause vero sunt tres r̄c.

Lec. 15.

Lec. 11.

¶Respondeo dicendū q̄ foꝛa est p̄nᵐ rex nāliū: que nō est gnābilis. Prima pars huius ꝓcōnis ꝓbat̄ tali rōne ꝓbz. Mā ostensuz est in p̄cedenti qōne q̄ in oī gnātione opz esse sbm qđ est mā r duo p̄ria quoꝝ vnū est priuatio alterꝝ vo est foꝛa. Ergo foꝛa est p̄ncipiū rex nāliuz. ¶Scda ps ꝓcōnis eiusdem ꝓbat̄ tali rōne. Mā in oī trāsmutatiōe opz eē aliqd qđ trāsmutat̄ qđ. vz est mā: r aliqd a quo tanq̄ a termino aliud trāsmutatur qđ est forma a qua in aliud aliquid trāsmutat̄. Unde si forma generaret̄: forme eēt foꝛa hoc est in gnātione vnius esset alia foꝛa que eēt termin⁹ a quo gnātionis illi⁹ p̄me forme genite. Et pari rōne illa foꝛa que eēt termin⁹ illi⁹ generatōis alteri⁹ forme posset gnāri Et sic in ifinitū. Qđ est incōueniens. Relinquit̄ ergo q̄ foꝛa nō pōt generari. Et pari rōne neq; mā: q̄r sic mā eēt sbm illi⁹ gnātiōis qua gnāret̄ mā. Et sic mē eēt mā r ꝓsequēs esset ꝓcessus in ifinitū: qđ ꝓbs iꝓbauit supra in. 2°. huius. q. 3. ar. 2. ¶Considerandū āt est hic primo p̄m Doc. San. q̄ hoc qđ dictū est dz intelligi de vltima mā r de vltima foꝛa. Mā mā aliq̄ generat̄: que. vz est sbm alteratōis. Tale aūt sbm est forma cōposita. ¶Cōsiderandū vlteri⁹ est 2° q̄ aliqd posse generari pōt intelligi tripl̄r. Uno mō sicut id qđ generat̄. Et hoc mō solū compositū generat̄. Alio mō sicut id qđ per generationē acquirit̄. Et isto mō nō est inconueniēs dicere q̄ forma substantialis generetur. Tertio mō sicut id qđ est via ad terminuz generationis. Et hoc modo motus pōt dici generari: vt supra in. 7. huius. q. 12. articu. primo adductuz est p̄m Doctorē Sanctū in questionibus de veritate. q. 26. articu. primo. ¶Considerandū vlterius est 3° q̄ duplex est finis vt habitū est in 2° physicoꝝ. q. arti. vz finis generationis: r finis rei genite. Forma igit̄ bene est finis generationis: nō tamen est finis rei genite. ymo est eius formale principium. videlicet ipsius rei genite. Primo ergo modo accipiendo finem forma r finis coincidunt: non autē scdo modo. ¶Considerandum vlteri⁹ est 4° vt etiam habitū est in 2° physicoꝝ. q. ar. q̄ finem habere rationē principij potest intelligi dupliciter. Uno modo in intentione agentis. Et sic habet rōnez principij. Alio mō in executione operationis. Et sic finis nō habet rōnem principij: sed habet rationem vltimi. finis ergo hic accipitur primo modo: nō aūt secundo modo. ¶Qualiter aūt ē duplex forma. vz forma totius vt humanitas r forma partis vt anima: r qualiter forma totius est duplex. videlicet per modum toti⁹ designata

ta vt homo: ⁊ per modū partis designata: vt humanitas
satis superius disputatuz est in .5. huius.q.8.ar.1. ¶Ad
argumenta vero clare patet solutio ex dictis.
¶Sequit in pho ⁊ doc.s.ibi postea qz q̄qz exvniuoco.

B secundū sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ quelibet
ꝓductio rei naturalis sit vniuoca. Nam
vnūquodqz agens producit sibi simile: vt
ꝓbat hic philosophus inductive. Sed
vbicunqz est assimilatio ſm formam: ibi
est vniuocatio. Sed in productionibus rerum naturalium est assimilatio ſm formam. Ergo omnis ꝓductio rei naturalis est vniuoca. ¶Probatio secūde maioris: qz vniuoca dicuntur quoz nomen est cōmune: ⁊ ratio substantie siue forme est eadem. ¶P̄. 2°. Mēsura est eiusdem nature cum mensurato: vt supra. 10. huiꝰ ꝓbatum est. Sed causa ⁊ p̄sertim prima est mensura omnium creaturarum. Ergo productio omnium creaturaruz a prima causa est vniuoca. ¶P̄. 3°. ¶Philosophꝰ dicit in textu ꝙ quelibet substantia fit ex vniuoco. Ergo ſm philosophum omnis ꝓductio est vniuoca. ¶P̄. 4°. Omnis effectus alicuius agentis ponitur in aliquo p̄dicamento. Ergo omnis effectus est vniuocus. ¶Patet cōsequentia: qz nihil ponitur in genere predicamentali nisi sub aliqua specie contineatur. Species vero cum sit predicabile quoddam vniuoce predicatur de contentis sub ipsa. Ergo ⁊c̄. ¶P̄. 5°. Si aliqua ꝓductio esset equiuoca: maxime esset ꝓductio creaturarum a deo: cum ibi sit maior distantia inter ꝓducens ⁊ ꝓductum. Sed hoc nō potest dici: qz aliter creature non manuducerent nos i cognitionem prime cause. Quod est contra philosophum in hoc. 12. ⁊ contra omnes expositores eius. Ergo ⁊c̄.
¶Sz incontrarium arguitur. Nam sol ꝓducit calorem in istis inferioribus. Et tamen sol non est calidus. Ergo non quelibet ꝓductio est vniuoca: cum vniuocatio req/rat ydemptitatez in natura siue forma. ¶P̄. 2°. Homo non potest esse causa totius speciei humane: aliter esset causa sui ipsius: vt deducit Doc. San. in prima parte. q. 13. ar. 5. ad vltimū. Oportet ergo ꝙ sit ibi aliqua alia causa magis vniuersalis in generatiōe hominis q̄z sit homo Ergo talis causa non erit vniuoca: cum cōmunicare non possit in natura specifica cum effectu. ¶P̄. 3°. Nihil est cōmune vniuocum deo ⁊ creaturis: accipiendo vniuocationem ꝓprie vt distinguit contra analogam p̄dicationē. Sed deus est vniuersalis causa omnium rerum creataz Ergo idez quod prius. ¶P̄. 4°. Asculus generat alium quando feminam. Sed talis generatio nō potest esse vniuoca: cum specie differant: vt partim concessuz est supra in. 10. huiꝰ. q. 12. ar. p̄mo. Ergo idem quod prius. ¶P̄. 5°. Si quelibet ꝓductio esset vniuoca: sequeretur ꝙ animalia que generantur per putrefactionem producerent ex agente vniuoco. Sed tale agens non est in rerum natura suppositatum. Si sit: det illud. Oportebit ergo ponere ydeas platonis ad saluandas generatiōes rerum: si quelibet sit vniuoca. Quod tamen hic ꝓbus reprobat.

Respondeo dicendum ꝙ duplex est similitudo. Nam quedam est similitudo virtualis: ſm quaz effectus particularis assimilantur causis vniuersalibus. Alia est similitudo formalis Et illa est duplex. Nam quedaz est ſm quam aliqua cōueniunt in forma generica: sicut substantia corporea ⁊ iumenta conueniunt in substātia. Alia est similitudo formalis ſm quam aliqua conueniunt in forma specifica. Et talis est duplex. Nam quedam est similitudo aliquoꝝ que conueniunt in tali natura siue forma ſm idem esse ⁊ ſm eundem modū essendi: sicut homo generans ⁊ homo genitus: loquendo de modo essentiali essendi. Et sic vbicūqz est talis similitudo: ibi est vera vniuocatio. Alia est similitudo aliquoꝝ que conueniunt in eadem forma: non tamen ſm eundem moduz essendi: sicut forma domus in domo extra animam existens ⁊ in mente domificatoris: qz in re ad extra habet moduz essendi corporalem: in anima vero habet modum essendi intentionalē.
¶Uniuocatio etiaz pōt accipi dupliciter. Uno modo prie. vz vt distinguit ꝺ meram equocationē ⁊ analogiaz Et isto modo nō quelibet ꝓductio est vniuoca: neqz ille equoca: vt volunt argumenta post incontrariuz adducta. Alio modo potest accipi vniuocatio cōiter. vz vt distinguitur soluz cōtra meram equocationē: ⁊ vt se extendit ad analogā siue quācunqz similitudinē aut ad modos similitudinis assignatos hic in corpe articuli. Et sic quelibet ꝓductio est vniuoca: vt volunt argumēta ante in ꝓtinz adducta. Omnis. n. per se cā agens ꝓducit aliquo modo effectū sibi simile. Qđ probat hic ꝓbus. Nam oēs substantie que generant aut generant a nā aut ab arte: aut fortuna ⁊ casu siue per se vano. Manifestū est aūt ꝙ ea que fiunt ab arte ⁊ a nā: fiunt a sibi simili. De arte ꝓz. Nam domificator per formam domus quaz habet in mente facit domū que est in mā. Similiter hoc apparet in nāliter homo generat hominē. Homo. n. genitus assimilatur generāti. Uel ex hoc interest iter naturaz ⁊ artem: qz nā ē principiuz actionis ⁊ motꝰ in eo in quo est: vt ꝓz in ꝓncipio secūdi physicoꝝ. Ars vo est principiū agendi in alio. Relinquit ergo ꝙ omne agēs ꝓducit sibi simile: ⁊ hoc loquendo de agente per se. Fortuna vo ⁊ casus sunt cause per accidens. Unde nō est instantia de eis si nō producant effectū eis simile. Fortuna enim est intellectꝰ agēs ꝓter intentionē. Casus vero est nā agens ꝓter intentionem vt patuit etiā in 2° physicoꝝ. q. ar. Et ideo alia nem
lia generata ex putrefactione vident fieri a casu: māgnum nō fiunt ex sibi similibus ſm spēm: neqz etiaz habēt causam determinatā agentem in istis inferioribus: sed soluz causam agentē superiorē. De generatione autem talium animaliū disputatum est supra in. 7. huius. q. 13. ar. 3. 4. 5. ¶Considerandum aūt est hic primo ꝙ Antonius Andree ex predicta distinctione similitudinis concludit quatuoꝝ gradus in similitudine ⁊ generatione vniuoca. Quorum primus est pfectissimus: quādo. s. est similitudo interum generans ⁊ generatum in forma ſm spēm specialissimam ⁊ in modo essendi illius forme. Secundus gradus est qui deficit aliquantulū a primo: quando. vz est similitudo in forma: nō aūt in modo essendi illius forme. Tertius gradus est quando est similitudo in forma non ſm speciem specialissimam sed ſm aliquid cōmunius. vt cū equus generat mulum quibus forte est aliquod genus cōmune puta iumentum vel aliquid tale in quo conueniūt equus ⁊ mulus. Quartus gradus est quādo est tm similitudo virtualis: ⁊ nullo mō formalis: vt cum sol generat ignē. Et talis vniuocatio est impropriissima ⁊ ſm quid. Hec ille. ¶Considerandū vlterius est 2° ꝙ predictus doctor correlarie concludit hic. vz. q. prima huiꝰ duodecimi libri ꝙ aliqua ꝓductio est vniuoca ſm vnuz gradum: ⁊ tamen erit equoca ſm alium gradum: māgnū de extremo tanto ad alterū accedit. Maz qñ iter duo extrema ponūt plura media. quāto mediuz recedit ab vno ficit ab alio. Cuius rōnem assignat. Maz aūt equiuocatio cadunt p̄dicti gradus similitudinis ⁊ vniuocatiōis vt media. Ideo quanto aliquis gradus recedit ab vniuocatione stricte sumpta que est ſm primum gradum: tanto accedit ad equocationem que est ſm vltimum graduz. Et ideo generatio muli ex equo potest dici vniuoca si compareť ad generationem plante virtute solis: ⁊ potest dici equoca si compareť ad generationē hominis ex homine Unde eccipiendo large vniuocationem ſm aliquez gradum predictoꝝ: oēs ꝓductio cuiuscūqz forme est vniuoca. Et sic ītelligit pbus. Hec ille. ¶Ex quibus apparet te habetur ꝙ inter deum ⁊ creaturas nō potest esse equivocatio ꝓprie dicta: cuz tion conueniant in aliqua forma ſm eundem moduz essendi etiam ſm scolam p̄dicti doctoris: lz ibi possit esse vniuocatio accipiendo eam cōmuniter vt se extendit ad p̄dictos grad⁹ sitūdinis. Et Doc. San. non loquit de vniuocatione ꝓprie dicta: quādo loquitur de vniuocatione entis: vt ꝓz contra gentiles libro

primo

primo capitulo. 32. ⁊ in questionibus de potẽtia. q. 7. ar. 7. ⁊ in prima pte. q. 13. ar. 5. ⁊ in alijs pleruſq; locis. Uſi in materia vniuocationis nulla eſt ꝓtradictio inter thomiſtas ⁊ ſcotiſtas ſm rem: ſed ſolũ ſm vocem: cũ nõ eodẽ modo accipiat terminus vniuocationis in vtraq; ſcola: quia in vna accipitur vniuocatio cõiter: in altera vero accipitur ſtricte: vt patuit ſupra cũ de hac materia ad longum diſputaretur ſupra in. 4. huius. q. 2. ar. 3. Illi tamẽ doctores qui ibi dixerunt ſe velle reprobare opinionem Doc. San. nullatenus ſunt excuſandi: quia cũ poſteriores eo: volentes reprobare opinionem Doc. S. priam opiniones reprobauerũt: aut illud quod improbare ſtuduerunt ignorare ſe oſtendũt: cum nõ ſit diſcrepantia inter illas opiniones niſi vocalis tantum vt dictũ eſt. ¶ Conſiderandum vlterius eſt tertio ſm dñm Antoniũ Archyepm in prima queſtione libri iſtius ꝙ ſm eos qui tenent aliquid eſſe vniuocũ deo ⁊ creaturis: non oportet concedere ꝙ deus ſit cauſa vniuoca creaturaꝝ: licet cõcedant aliquod vniuoce predicari de eis. Sed bñ opz concedere ꝙ deus vt ſapiens vniuocat effectui ſapiẽti: ⁊ ſic de alijs. Sed nõ oportet concedere ꝙ deus ſit cauſa vniuoca creaturaꝝ. hec ille. ¶ Sed vt apparet ex dictis Antonii Andree iam ſupra adductis: hec defenſio ſm rẽ nulla eſt ſed eſt vocalis tñ. Nam aut vult accipere vniuocationem ꝓprie ſm ꝙ Doc. S. accipit: aut cõmuniter ſm ꝙ vniuocatio ſe extẽdit ad ꝓdictos gradus ſimilitudinis. Non poteſt dici primũ: qz ſm illam ſcolam ad vniuocationem ꝓpriſſime dictam requiritur ꝙ ambo vniuocata conueniant in vniuocatione ſm eandem formam ⁊ ſm eũdez modũ eſſendi illius forme: vt hic cõcedit aperte Antonius Andree. q. i. libri iſtius. Sed cõſtat etiam ſm illam ſcolam ꝙ deus ſapiens ⁊ effectus eius ſapiens nõ conueniunt in ſapiẽtia ſm eundem modum eſſendi. Ergo ibi non eſt mera vniuocatio. Si vero accipiatur vniuocatio ſcõo modo: ſic nõ eſt differentia inter ꝓdicationez vniuocam: ⁊ predicationem cauſalem: qz etiã illo modo concedit phyloſophus ꝙ ꝑma cauſa eſt cauſa vniuoca: quia non eſt mere equiuoca: vt expoſitũ eſt ſupra in. 4. huius q. 2. ar. 3. ¶ Conſiderandũ vlterius eſt quarto ſm Doc. San. in prima parte. q. 13. ar. 5. ꝙ omnis effectus nõ adquans virtutem cauſe agentis: recipit ſimilitudinez agentis non ſm eandem rationem ſed deficientez: ita vt quod diuiſum ⁊ multiplr eſt in effectibus: in cauſa eſt ſimplex ⁊ eodem modo: ſicut ſol ſm vnam virtutem multiformes ⁊ varias formas in iſtis inferioribus ꝓducit. Eodẽ modo vt ſupra dictum eſt omnes rerũ perfectiones que ſunt in rebus creatis diuiſim ⁊ multipliciter in deo preexiſtunt ſimpliciter ⁊ vnite. hec ille. ¶ Conſiderandum vlterius eſt. 5°. ſm eundem ibidem ꝙ cum aliquod nomen ad perfectionem pertinens de creatura dicitur: ſignificat illam perfectionem vt diſtinctam ſm aliquam rationem diſtinctionis ab alijs: puta cum hoc nomen ſapiens dicitur de homine: ſignificamus aliquam perfectionem diſtinctam ab eſſentia hominis ⁊ a potentia: ⁊ ab eſſe ipſius ⁊ ab omnibus huiuſmodi. Sed cũ hoc nomen ſapiens de deo dicimus: nõ intendimus ſignificare aliquid diſtinctuz ab eſſentia vel potentia vel eſſe eius. Et ſic cũ hoc nomen ſapiẽs de homine dicitur: quodammodo circũſcribit ⁊ comprehendit rem ſignificatam. Nõ autẽ cuz dicitur de deo: ſed relinquit rem ſignificatã vt incomprehenſam ⁊ vt excedentẽ nominis ſignificationẽ. Unde pz ꝙ non ſm eandem rationez hoc nomen ſapiens de deo ⁊ de homine dicitur. Et eadem ratio eſt de alijs. Unde non vniuoce de deo ⁊ creaturis ꝓdicantur. Sed nec etiã pure equiuoce: qz aliter ex creaturis nihil poſſz cognoſci de deo: neqz demonſtrari: ſed ſemper cõmitteretur fallacia equiuocationis. Dicuntur ergo ſimilia nomina de deo ⁊ creaturis ſm analogiam ⁊ ꝓportionem. Hec ille formaliter. Que notanter adducta ſunt hic ꝓpter ꝓdictuz dominũ Antonium Archyepiſcopũ. ¶ Conſiderandum vlterius eſt 6° ſm Doc. San. vbi ſupra ꝙ talia nomina dñr de deo ⁊ creaturis vniuoce accipiendo vniuocationẽ ſm ꝙ phyloſophus hic accipit. Non autem vt vniuocũ diſtinguitur cõtra analogum: vt ſatis declaratũ eſt ſupra in. 4. huius. q. 3. ar. 5. Modus enim predicationis taliũ nominiũ de deo ⁊ creaturis: vt dicit Doc. S. vbi ſupra medius eſt inter puram equiuocationem: ⁊ ſimplicẽ vniuocationem. Quod etiaz illi de altera ſcola ſm doctores eorum negare non poſſunt. ¶ Cõſiderandus vlterius eſt ſeptimo ꝙ alia trãſlatio nõ vtitur in hac materia hoc termino vniuocum: ſed bene hoc termino cõuenies. Dicit enim textus ꝙ vnũquodq; ſbarum ſit ex eo quod eſt conueniens ei in natura ⁊c. Unde hic quantum ad vniuocationem nulla eſt difficultas. Sed ſm Cõmentatorem ⁊ expoſitores quoſdam omnes ſbe naturales que ꝓprie ⁊ per ſe dicũtur generari: principaliter generantur ex cõuenienti eis in natura. Et dicit per ſe ⁊ principaliter ꝓpter animalia generata per putrefactionem: ⁊ etiã ꝓpter animalia generata ex rebus diuerſaꝝ ſpecierum: vt muli ex equo ⁊ aſino. Sbe enim que ꝓprie ⁊ per ſe generantur: ex conuenienti ſibi generantur. Cõuenienti dico noie ⁊ diffinitione: vt homo ex hoie: ⁊ equus ex equo. Hec ipſi. Sed ſm alia litteram ſanior eſt expoſitio Doc. S. ſuperius adducta. ¶ Ad argumenta igit vtriuſq; partis patet ſolutio ex dictis: ſi diligenter conſiderentur. ⁊c.

¶ Sequitur in pbõ ⁊ Doc. S. ibi ſbe aũt. tres ſunt ⁊c.

B tertium ſic ꝓceditur. Uidetur ꝙ forme ſubſtantiarũ ſint ponende ſeparate ab eis. Nam forma domus ꝓexiſtit in mente artificis. Ergo forma domus eſt ſeparata ab eo cuius eſt forma. Et qz ita eſt in naturalibus ſicut eſt in artificialibus: ſequitur ꝙ forme naturales ſunt ſeparate a ſubſtãtijs ſenſibilibus ¶ Sed dicebat ꝙ forma domus in mẽte exiſtens nõ generatur neqz corrumpitur: vt dicit hic phyloſophus: ſed acquiritur per inuentionẽ: ⁊ amittitur per oblitionem. Unde de forma domus in mẽte artificis nihil eſt hic ad propoſitũ: cũ hic fiat ſermo de bijs que generantur ⁊ corrumpuntur. ¶ Contra. Nam id qõ habet eſſe poſt non eſſe generatur: vel per generationez acquiritur. Et illud quod habet nõ eſſe poſt eſſe: corrumpitur: vel per corruptionẽ amittitur. Sed talis forma in mẽte artificis eſt huiuſmodi. ſimilr ⁊ ſanitas in mẽte medici. Ergo ⁊c. Maior eſt manifeſta per deſcriptionẽ generationis ⁊ corruptiõis. ¶ Ꝺ. 2°. Phyloſophus hic dicit ꝙ plato nõ male dixit in hoc ꝙ poſuit formas eſſe ſeparatas. Sed plato loquebatur de formis ſubſtantiaꝝ ſenſibiliuz. Ergo tales forme ſunt ab eis ſeparate. ¶ Ꝺ. 3°. Anima intellectiua eſt forma ſubſtantie ſenſibilis. Et tamen corrupta tali ſubſtantia ipſa remanet ſeparata: vt pz hic ſcõm phyloſophum. Ergo ſimiliter ⁊ alie forme naturales. ¶ Ꝺ. 4°. Omne agens per intellectũ: habet rationẽ ſui opis apud ſe: niſi ignoret illud quod agit. Sed ꝑmũ agens eſt agẽs per intellectum: vt probat pbus infra. q. 6. ar. primo. Et non ignorat illud qõ agit: vt etiam ibidez deducit. Ergo primũ agens apud ſe habet rõnes rerum que forme dicuntur. Ergo forme rerũ ſunt ſeparate. ¶ Ꝺ. 5°. Scõm phyloſophuz in 2°. phyſicoꝝ tres cauſe coincidũt in vnã ſ. efficiens finalis ⁊ formalis rerũ: cum cauſa finalis talis moueat vt intelligibile ⁊ deſiderabile: vt infra pbat phyloſophus. q. 6. ar. ꝑmo. Ergo eſt cauſa formalis. Sz cõſtat ꝙ tale mouens ⁊ agẽs eſt ſeparatũ a ſubſtantijs ſenſibilibus. Ergo forma ⁊c. ¶ Sz dicebat ꝙ primũ agẽs non eſt forma que eſt pars rei: ſz eſt forma exemplaris ſiue ydealis. ¶ Contra. Nam ſi talis forma exẽplaris ſit ſeparata: ſequitur ꝙ ydee ſiue ſpecies ſint forme a rebus ſenſibilibus ſeparate. Et ſic opinio platõis erit vera: quã tamen hic pbus improbat. ¶ Ꝺ. 2°. Effectus particularis nõ producitur a cauſa vniuerſali: niſi cauſa vniuerſalis ſit ꝓpria vel appropriata. Sed ꝑmuz mouens eſt cauſa vniuerſalis omniũ effectuũ particularium. Ergo opz ꝙ

Lec. II.

talis effectus fluat ab eo fm q̄ est causa propria vniuscuiusq; vel appropriata. Sz hoc nō potest esse nisi per formas rex ppias in eo existentes. Ergo forme rerum sensibilium sunt separate etiā realiter. ¶ P. 3°. Dicit Boetius in tertio de ꝓsolatione loquēs ad deum. Tu cuncta superno ducis ab exēplo mundum mēte gerens pulchrū pulcherrimus ipse. Ergo omniū que in mundo sunt forma est in deo. Et sic idem qō prius. ¶ P. 4°. Augu. super Jo. primo capō dicit q̄ oēs creature sunt in mente diuina: sicut archa in mēte artificis. Sed archa non est in mente artificis nisi per suam formā. ¶ P. 5°. Dicit etiā Augu. in. 6. de trinitate q̄ filius est ars patris plena omnium ratione viuentiū. Sed ille rationes nō sunt nisi rex forme: vt idem Augu. dicit. Relinquitur ergo q̄ forme substantiax sensibilium sunt ab eis separate vel q̄ ponende sunt species ꝛ ydee platonis a substantijs sensibilibus separate. ¶ Sed cōtra est phylosophus in p̄senti cap̄. 3° ibi. Sbe autem tres sunt ꝛc̄. Et cōmentator ibidē cōmēto. 15. cum alijs expositoribus.

Respondeo dicendum q̄ triplex est forma ꝑz Doc. S. in qōnibus de veritate. q. 3. ar. p̄mo. Nam quedā est forma a qua formantur res. Sicut a forma agentis ꝓcedit effectus formatio: vt a calore ignis ꝓcedit calor in aqua. Alia est forma ad quam siue ad cuius similitudinē aliquid format: sicut forma domus in mēte artificis existēs dicitur forma ad quā domus fabricatur. Tertia est forma alicuius fm quā aliquid formatur. Sicut anima est forma hois: ꝛ figura statue. Est ergo triplex forma. vz forma ꝓducens a qua res producitur inesse. Et forma exēplaris: ad cuius similitudinem res ꝓducitur. Et forma informans: fm quam aliquid formatur. Forma igitur ꝓducēs: ꝛ forma exemplaris sunt separate a substātijs sensibilibus: vt ꝓbāt omnia argumenta ante in contrariū adducta ꝛ nihil aliud. Sed forma informans fm quā res formatur: nō est realiter separata a rebus sensibilibus. Ad quod ꝓbandū p̄bus premittit diuisionem substātie: fm quaz ſba diuiditur in materiam ꝛ formā ꝛ totum composituz. Qō enim materia sit ſba ꝓbat phylosophus auctoritate ātiquoꝝ pboꝝ. Naturales enim antiqui pbi solum posuerūt materiam esse ſbam. Et hoc ideo: q̄ viderūt q̄ in artificialibus que fiunt per cōtactum: ꝛ nō per naturalem vnionem: sola materia videtur esse substātia. Nam forme artificiales sunt accidentia. Sed q̄ natura rei siue forma sit ſba: etiā ꝓbat p̄bus: q̄ forma que dicitur natura rei est ad quā terminatur generatio naturalis siue substātialis. Ergo forma ē substātia. Qō vero cōpositum ex materia ꝛ forma sit ſba vt Socrates: de se manifestū est. Hac diuisione p̄suppositā ꝓbat sic phylosophus ꝓpositum. Nam sicut est in artificialibus ita est in naturalibus. Sz forma rei artificialis non est separata ab eo cuius est forma: vt forma domus non est separata a domo: qa talis forma est accidēs. Sed accidens nō pōt esse sine eo cuius est accidens. Ergo forma informans ipsius rei sensibilis nō est separata ab eis. ¶ Considerandus aūt est primo fm phylosophum q̄ si accipiatur forma domus vt ars. vz prout est in mente artificis: sic forma est ꝑter compositū. Sed taliū formaruz artificialium prout sunt in mente artificis nec est generatio neq; corruptio. Domus enim que est sine materia sz est i anima ꝛ sanitas in mēte medici: ꝛ omnia huiusmodi nullo modo incipiunt aut desinunt esse per generationem ꝛ corruptionem: sed per inuentionem aut disciplinam ꝛ per oblitionem. Quod intelligendum est de generatione ꝓprie dicta: fm quam aliquid per actionē generantis naturalis ꝓducitur inesse post nō esse. Et similiter ꝓprie loquendo de corruptione. ¶ Considerandū vlterius est 2° fm p̄bm ibidem q̄ si alique forme sint preter substantiam compositā sensibilem: hoc erit verū de formis que sunt substantie separate. Unde plato nō male dixit q̄ species. i. forme separate sunt substātie supra materiam. Non tamē simplr verum dixit vniuersaliter loquendo q̄ forme sunt separate a substantijs sensibilibus ꝛ loquendo de formis talium substantiarū tertio mō accipiendo formā: licet fm rei veritatem sint ponende forme a substantijs sensibilibus separate que sunt penitus immateriales vt ostendit phylosophus infra. q. 5. ar. 3mo. ¶ Considerandū vlteri° est 3° fm p̄bm ibidem: q̄ forme naturales non sunt ꝑter substantiam compositam. ¶ Quod primo ꝓbat p̄bus per differentiā que assignatur inter cām, mouentem siue efficientē ꝛ cām formalem: q̄ cause mouentes ꝓexistunt rebus factis: cū tales cause sint p̄ncipia motus qui terminatur ad rem factā. Sed cā formalis que est causa q̄si ratio rei simul incipit eē cuius re cui° est forma: puta tūc incipit esse sanitas cū homo sanatur. ¶ Et tūc incipit esse figura spere enee quando fit spera enea. Manifestū est ergo q̄ forme nō sunt separate a substātijs compositis. ¶ Secundo idē ꝓbat p̄bus aliter. Nam si tales forme essent separate oporteret q̄ essent sempiterne: cū non esset earū per se generatio neq; corruptio. Et sic p̄essent substantijs quarū sunt forme facitū frustra. Sed tales forme a platonicis ponunt frustra separate: q̄ fm eos ratio quare tales formas quas ydeas appellabant ponebant separatas erat vt substantie ꝓpiculares sensibiles ad earum similitudinez formarent. Quod quidē vt hic dicit p̄bus non est necessarium: q̄ in istis inferioribus inuenit causa sufficiens formationis oium eorum que fiunt. Nam agens naturale agit sibi simile. Homo. n. generat hominē. Non quidem vniuersalis homo generat singularem: sed singularis singularē. Nō est ergo necessarium ponere hoiem vniuersalem separatum: a quo hic homo singularis formaz spēi accipiat vel participet. Et similiter est manifestum in his que fiunt fm artem: vt ex dictis clare patet. ¶ Si autem disputator vellet sustinere platonem: solutiones harum rationū phylosophi querat supra in primo libro. q. 12. arti. 1. 2. vbi hec materia ad longū disputata est. ¶ Considerandū vlterius est 4° fm p̄bm ibidem q̄ quis forme non ꝓexistant substantijs compositis perscrutandū est tamen si aliqua forma remaneat postq̄ corrupta est substantia cōposita. In quibusdaz enim nihil ꝓhibet q̄ remaneant forme post substantie composite corruptionem: vtputa anima intellectiua. Non tamen quelibet anima. Impossibile est enim ponere animaz esse talem: vt vz remaneat corrupto corpore: q̄ alie partes anime ab intellectiua non habent operationem sine organo corporis. Intellectus aūt non operatur per organum. Et dicit phylosophus forsitan: fm Docto. Sanctum ꝛ Lōmentatorem: q̄ non erat presentis considerationis hoc ostendere: sed hoc pertinet ad scientiaz de anima. Et sicut alie partes anime ab intellectu non remanent post substantiā compositam: ita etiā neq; alie forme rerum corruptibilium. Hec omnia Doc. Sanctus fm p̄bm. ¶ Considerandum vlterius est 5° fm Docto. Sanctum ibidem: sententiam Aristotelis hic esse de anima intellectiua q̄ non fuit ante corpus vt plato posuit: nec etiam destruitur destructo corpore vt antiqui naturales posuerunt: nō distinguentes inter intellectum ꝛ sensum. Non enim hic excipit phylosophus aiam intellectiuam a generalitate aliarum formarū q̄tū ad hoc q̄ forme non ꝓexistunt substantijs compositis: sed solum q̄tum ad hoc q̄ nō remanent post substantias compositas. ¶ Lōsiderandum vlterius est 6° fm eundem ibidem q̄ ex his que hic phylosophus dicit ꝑz q̄ non pōt hoc depranari sicut quidaz depranare conantur: dicentes intellectum aut posibilez aut agentem tantūmodo esse incorruptibilem: qūia cuz ponūt itellectū quē dicūt esse icorruptibilez siue sit itellect° possibilis siue agēs esse quādā substantiā separatā: siq; remanet corrupto corpore: ita etiā ꝓexistit corpi. Et quātū ad hoc non esset differentia inter ponentes intellectuz separatum esse formā hominis ꝛ ponentes species separatas esse formas rerum sensibiliuz. Quod p̄bus hic excludere intendit

dere intendit. Hec ille. ¶ Ex quo excluditur deprauatio Alexandri Themistij ⁊ Cōmentatoris: qui dicunt aiam que est altera pars hominis nō esse separatā homine destructo: vt patet in cōmento. 18. que enarrare esset nimis prolixum. ¶ Considerāduz vlterius est. 7°. fm Albertū in hoc primo tractatu capitulo tertio. Et in tertio de aīa: Et in secundo de ītellectu ⁊ ītelligibili. Et in libro de immortalitate anime: q̄ non tota anima est manēs post compositi resolutionem. Sed intellectus nō etiam totus manet: sed in parte corrumpitur fm quandā ipsius actionē. ¶ Pro cuius declaratione p̄supponit intellectum agentem esse partem anime: ⁊ similiter intellectū possibilem ⁊ non esse quandam preparationem in corpore: vt sit quedam forma armonie corporis aut aliquid consequens armoniam: vt Alexander fingit. Sed est locus specieruz in telligibilium: sicut perspicuum est locus colorum: in quo sunt fm esse spūale quod lux confert ipsis. ¶ Consideranduz vlterius est. 8°. fm eundem ibidem: q̄ ipsius intellectus est duplex actus: quorū vnus remanet ⁊ alter corrumpitur ad corporis dissolutionē. Cuius ratio est: quia vnus eorum est substātialis actus eius ⁊ sba eius: ⁊ alter est accidentalis. Sicut lucere est actus substātialis ipsius lucis: ⁊ est sba ipsius lucere: q̄ lux seipsa lucet. Alius est actus ipsius lucis accidentalis: quasi operatum quoddā: sicut est fulgor aut rubor auroze. Et hic accidit luci ex materia cui incidit. Cum autem separatur lux a materia tali: tunc manet fm actum primū ipsius. Et pariformiter est de intellectu: qui duplicē habet actum. Unus est quo reflectitur super ōtinuum ⁊ tempus. qui est secūdus actus eius. sicut est secundus actus lucis solis super alienam: sicut est dictum de splendore auroze. Alius est actus primus eius quo lucet in intellectis puris ⁊ nudis ⁊ in seipso: non reflexus ad continuum ⁊ tempus. sed potius illustrans intellecta in ipsis primis principijs sbe ⁊ entis. Et ideo intellectus iste qui vocatur adeptus fm vnū actum manet post compositi resolutionem: sed fm aliuz nō manet. Si igitur quis proprie loqui voluerit: non corrumpitur intellectus adeptus: sed quedam actio eius corrumpitur: q̄ hanc nō habet nisi in coniuncto. De ītellectu vero agente constat q̄ non corrūpitur. Similiter autē neq̄ intellectus possibilis corrumpitur: ex quo est locus specierum ⁊ fm intellectus agentis. Unde planuz est q̄ tota anima nō est manens: sed intellectus non quidez totus sed in parte corrūpitur. vz quantum ad aliquem actū ipsius. Hec ille ⁊ plura alia vt in eodem capitulo apparet. Que licet pulcherrima sint: tamen ea enarrare eēt nimis prolixum. ¶ Ad argumēta igitur omnia patet solutio ex dictis: q̄ concludunt vt dictum est q̄ forma exemplaris est separata: nō autem forma informans: de qua est hic ad propositum. Nec tamen sunt ponende ydee vt plato posuit fm impositionem pbi. vz q̄ sint separate a substātijs sensibilibus ⁊ extra omnem intellectuz quantum ad esse existentie. Sed bene ponuntur ydee separate a substantijs sensibilibus in mente sine in intellectu diuino: qui se habet ad creaturas sicut intellectus artificis ad artificia. Est enim ydea forma quā aliquid imitatur ex intentione agentis qui determinat sibi finem: vt dicit Doc. S. in de veri. q. 3. ar. 1. in corpore. Theologi igitur nō negāt ydeas esse separatas a substātijs sensibilibus in intellectu diuino. Non tamen ponūt eas esse extra omnem intellectum: sicut etiam nec plato posuit: vt patet in libro ei° ad Timeum. Unde ait Aug⁹. Mallem cuz platone mori: q̄ cum Aristotile viuere. De quo satis disputatuz est supra in primo huius. q. 12. ar. primo. 2. 3. ⁊ latius disputabitur deo concedente infra in tertia parte huius summe q. 6. arti. 5.

3 **Bquartum** sic proceditur. Videtur q̄ anima rationalis p̄existat formaliter in semine deciso a patre generante p̄cipue in embrione. Nam embrio antecz vltimata perfectione perficitur ab anima rationali: habet aliquam operationem anime: quia nutritur augetur ⁊ sentit. Sed operatio anime non est sine vita. Ergo embrio viuit. Sed principiū vite corporis est anima. Ergo habet animam. Sed nō potest dici q̄ adueniat ei noua aīa: q: tūc in vno corpore essent due aīe. quod est falsum. Ergo in embrione p̄existit aīa rōnalis. ¶ P̄. 2°. Diuerse anime fm speciē constituunt diuersa animalia fm spēm. Sed vt p̄batum est in embrione est anima cū viuat. Si ergo in eo esset alia aīa ab aīa rationali: esset aīal specie distinctuz ab homine. Et sic ex eo non posset fieri homo: q: diuerse species aīalis nō trāseunt imediate in inuicem. Cuius tamē oppositum experientia docet. ¶ P̄. 3°. Accidens nō potest esse sine subiecto. Sed in embrione est peccatuz originale cuius subiectum est aīa rōnalis. Ergo in embrione formaliter p̄existit anima rōnalis. ¶ Sed incontrariū arguitur. Nam illa forma que p̄ducitur in esse per creationē: non p̄existit in materia formaliter. Aliter creatio non fieret ex nihilo. Sed anima rōnalis creatur: ⁊ creando infunditur: vt fides tenet. Ergo aīa rationalis non p̄existit in embrione formaliter ante eius introductionem. Aliter educereē de potentia materie per actionē agentis naturalis.

Respondeo dicendū fm q̄ adducit Doc. San. in de potentia. q. 3. ar. nono in solutione ad nonū: q̄ in semine a principio sue decisionis nō est anima: sed est ibi virtus aīe: que fundat in spiritu qui in semine continet: quod de nā sua spumosuz est ⁊ per cōsequens naturalis spiritus contentiuuz. Ista aūt virtus agit disponendo ⁊ formando māz ad susceptionem aīe. Que quidē virtus dicitur virtus aīe: q: est ab anima generantis. Que virtus manet etiā adueniēte aīa rationali: sicut ⁊ ipsi spūs in quos fere tota substātia spermatis conuertit manet. Et illa virtus que fuit primo formatiua corporis: fit postmodum corpis regitiua: vt dicit idem Doc. San. ibidem in solutione ad. 16^m. argumentum. ¶ Considerandū aūt est hic primo fm Doc. San. vbi imediate supra ad nonū q̄ aliter in generatione hominis ⁊ animalis: ⁊ aliter in generatione aeris ⁊ aque. Nam generatio aeris est simplex: cum in tota generatione aeris non appareāt nisi due forme substantiales: vna que abijcitur ⁊ alia que inducitur: qō totum fit simul ⁊ in vno instanti. Unde ante introductionem forme aeris: semp manet ibi forma aque. In generatione aūt animalis apparent diuerse forme substantiales cū primo apparet sperma postea sanguis: ⁊ sic deinceps quousq̄ fit forma hominis vel animalis. Et sic oportet q̄ huiusmodi generatio non sit simplex sed continens in se plures generationes ⁊ corruptiones. Non enim est possibile q̄ vna ⁊ eadem forma substantialis gradatim educat in actuz. Sed per virtutem formatiuā que a principio est in semine: abiecta forma spermatis educit alia forma. Qua eiecta iterum inducit alia. Et sic postea inducitur vegetabilis. Deinde ea abiecta inducitur anima sensibilis ⁊ vegetabilis simul. Qua abiecta inducitur non per virtutē predictarum sed a creante anima intellectiua: que simul est rationalis sensibilis ⁊ vegetabilis. Hec ille formaliter. ¶ Sed instabat discipulus. Nam si hec adducta sint vera: sequitur q̄ in eadem materia simul erunt plures anime. vz anima vegetabilis sensibilis ⁊ rationalis: q: vt hic dictum est vltimo introducit anima intellectiua: que simul est rationalis sensitiua ⁊ vegetabilis. ¶ Dicendum q̄ propterea que adducta sunt nō sequitur plures aīas simul esse in eodem inter se formaliter distinctas: sed solum sequitur q̄ vna ⁊ eadem anima habeat plures potētias formaliter distinctas: fm quas denominatur rōnalis sensitiua ⁊ vegetatiua. Virtualiter enim includit anima rōnalis quicquid includūt anima sensitiua in brutis ⁊ anima vegetatiua in plātis altiori modo ⁊ aliquid plus. ¶ Cōsiderandum vlterius est secundo vt adducit Doctor Sānctus vbi supra q̄ de hac materia fuerūt varie opiniones Quidam enim dixerunt q̄ sicut corpus humanum in se

mine est virtualiter non tamen habens actu humani cor poris perfectionem que in distinctione organorū cōsistit sed paulatim per virtutem seminis ad huiusmodi perfectionem peruenit: similiter in principio generationis est in spermate anima rationalis virtute quadaꝫ habens omnem perfectionem: que postea apparet in homine completo. ¶Non tamen habet eam actu: cum non appareant omnes actiones anime: sed processu temporis eam paulatim acquirit. ita ꝙ primo apparent in eo actiones anime vegetabilis: ⁊ postmodum anime sensibilis ⁊ finaliter anime rationalis. ¶Sed alij dixerunt ꝙ in embrione primo est anima vegetabilis. Et postmodum ea manente inducitur anima sensitiua ex virtute generātis. Ultimo per creationem inducitur anima rationalis. Ita ꝙ ponunt in homine tres animas realiter per essentiam distinctas. ¶Alij vero dixerunt: ꝙ anima vegetatiua est in potentia ad animam sensitiuam tanq̄ ad suam perfectionem: quia anima sensibilis est actus eius. Unde anima vegetabilis que primo est in embrione perducitur per actionem nature ad animam sensibilem tanq̄ ad cōplementum eius. Et vlterius dicunt ꝙ anima rationalis est actus ⁊ complementū anime sensitiue. Unde anima sensibilis perducitur in suum complementum per aīam rationalem per actum creātis: non aūt per actum generantis. Dicunt ergo tales ꝙ anima rationalis in homine partim est ab extrinseco. vz quantū ad naturā intellectualem: ⁊ partim ab intrinseco. ſ. quantū ad naturaꝫ vegetabilem ⁊ sensibilem. ¶Alii aūt dixerunt ꝙ embrio non habet animā quousq3 perficiatur anima rōnali. Sz operationes vite que in eo apparent: fiunt ex anima matris. ¶Insuper alii dixerunt similiter ꝙ in embrione non est anima ante infusionem anime rationalis. Sed operationes vite que in eo apparēt exercet vis formatiua que in embrione ponitur ab eis ante anime introductionem.

¶Sed contra quamlibet predictarum opinionuꝫ arguit singillatim Doctor Sanctus. Et primo contra primā talī rationē. Maꝫ aut illa opinio sic intelligitur ꝙ ipsa anima fīm essentiam suam existat a principio in semine decisō mundū habens perfectas operationes ꝓpter organorum defectum. Aut vō sic intelligitur: ꝙ in semine a principio sit aliqua virtus vel forma que nundum habet speciem humane anime sicuti neq3 semen habet speciez humani corporis: sed paulatim perducatur per actionez nature ad hoc ꝙ ipsa eadem anima sit primo quidem vegetabilis secundo sensibilis ⁊ tertio rationalis. ¶Primū nō potest dici. Tum primo qr fm philosophum in 2° de anima potentia vite que est in corpore organico physico cuius est anima actus non est abiciens animam: sicut semen ⁊ fructus. Semen ergo fm philosophuꝫ est in potentia ad animam: ita ꝙ anima caret quantū ad eandem speciem siue essentiam. Tum 2° qr fm philosophum in. 15. de animalibus semē in principio sue decisionis nūduꝫ est membris assimilatū vltima assimilatione. Aliter eius resolutio esset corruptio quedam. Sed est superfluum vltime digestionis. Unde non potest esse ꝙ in principio sue decisionis sit in eo anima. Tum tertio qr dato ꝙ cum semine decideretur anima tamen hoc non potest dici de anima rationali de qua est sermo: qr non est actꝰ alicuius partis corporis. Non ergo potest deciso corpore talis anima decidi. Secundum membruꝫ etiam non potest dici: qr forma substantialis non cōtinue aut successiue in actum perducit: sed in instanti. Alias oporteret eē motum in genere substantie per se: quod est contra philosophum vt ex supradictis pz. Ergo non potest esse ꝙ virtus illa que est a principio in semine successiue perducatur ad diuersos gradus anime. Nulla enim forma substantialis suscipit magis ⁊ minus. Sed solum materia ꝙ alterationem precedentem variatur: vt sit magis vel minus disposita ad formā. Forma vō non incipit esse in materia: nisi in vltimo instanti alterationis. Hec ille. ¶Sed instabat discipulus. Dabile est ergo vltimum instans alterationis qua materia disponitur ad introductionez forme: si vera sint que nunc adducta sunt. Ergo dabile erit vltimum instans forme abiiciende: quod est contra eundem Doc. San. vt patet ex supradictis in septimo huius q. 22. ar. 3. ¶Dicendum negando vltimum instans quia licet sit dabile vltimuꝫ instans alterationis qua materia disponitur ad introductionem forme non tamen est dabile vltimum instans esse forme abiiciende: ga tale vltimum instans alterationis est primū instans esse forme introducende: ⁊ est primū instans non esse forme abiiciende: vt declaratum in septimo huius. q. 22. ar. 3. ¶Ad 2°. Contra secundam opinionem arguit Doct. Sanctus dupliciter. ¶Primo auctoritate. Maꝫ dicitur in libro de ecclesiasticis dogmatibus neq3 duas animas dicimus eē in vno homine: ita ꝙ in eo sit vna que dicitur animalis qua animatur corpus ⁊ immixta est sanguini: ⁊ alia que dicitur spiritualis que rationem ministrat. ¶Secundo ad idem arguit ratione. ¶Nam impossibile est vni° ⁊ eiusdem rei esse plures formas substantiales. Ergo impossibile est in vno ⁊ eodem homine esse plures animas. Antecedens pz. Nam cuꝫ forma substantialis faciat esse nō fm quid sed simpliciter ⁊ constituat hoc aliquid in genere substantie. si prima forma hoc faciat secunda que adueniet iam inueniet subiectū inesse substantiali constitutū. Et sic accidētaliter ei aduenieꝫ. Unde si in homine essent plures anime: sequeretur ꝙ anima sensibilis ⁊ rationalis accidentaliter vnirentur. ¶Sed ad hoc diceret cautelator ꝙ anima vegetabilis que in planta est forma substātialis: est in homine forma accidentalis: siue disposita ad formā substantialem. ¶Contra hoc arguit idez Doctor Sanctus qr quod est vni substantia de genere substantie nullius potest esse accidens: vt dicit philosophus in primo physicoruꝫ. Ergo euasio est friuola. ¶Deinde arguit Doctor Sanctus contra tertiam opinionē talī rationē. Nam vel illa opinio intelligitur ita ꝙ natura intellectualis sit alia anima a vegetabili ⁊ sensibili. Et sic redit i idē cum secunda opinione. Uel intelligitur ita ꝙ ex vtris tribus naturis constituatur substantia anime in qua natura intellectualis erit vt formale: ⁊ natura sensibilis ⁊ vegetabilis erunt vt materiale. Sed hoc stare non pōt. ¶Tū primo qr sic sequeretur cum natura sensibilis ⁊ vegetabilis sint corruptibiles vtpote de materia educte: ꝙ substantia anime humane nō posset esse perpetua. Quod nō solum est contra philosophum: sed etiam contra fidē vt deductum est supra in. 5. huius. q. 13. ar. primo. ¶Tuꝫ secundo qr sequeretur illud incōueniens: quod est inducta contra primā opinionem. vz ꝙ forma substantialis successiue educeretur in actum. ¶Insuper cōtra quartā opinionem instat Doctor. San. tripliciter. Et primo sic. Nam a nō viuentibus viuentia in hoc differūt: qr viuentia mouent seipsa fm operationes vite: quod de nō viuentibus dici nō potest. Unde non pōt esse ꝙ nutriri ⁊ augeri que sunt proprie operationes viuentis sint in embrione a principio extrinseco. vz ex anima matris. ¶Secundo. Si sic: tunc virtus nutritiua matris assimilaret cibuꝫ corpi matris ⁊ corpi embrionis: cuꝫ vis nutritiua matris differat individuo: sicut vis generatiua speciei. ¶Tertio qr sic etiā sentire non posset existens in embrione ex anima matris: cum anima matris informet corpus eius ⁊ non corpꝰ embrionis vt illa positio asserit. ¶Finaliter contra quintā opinionem adducit Doctor Sanctus talem rationem. Nam apparent in embrione ante vltimum complementū diuerse operationes vite: que non possunt esse a virtute vna. Oportet ergo ꝙ sit ibi anima habens diuersas virtutes. Unde concludit esse dicendum ꝙ embrio anteq3 habeat animā rationalem vivit ⁊ habet animam qua nutritur ⁊ augetur ⁊ sentit. Qua abiecta inducitur anima rationalis. Et sic non sequitur duas animas esse in eodem corpore: neq3 animā rationalē traduci cuꝫ semine. Hec ille. ¶Et per hoc pz solutio ad primum. ¶Ad secundū dicendum vt dicit ibidem Doc. San. in

solutione

solutione ad decimū q̄ embrio anteq̄ habeat animam rationalem non est ens perfectum: sed est in via ad perfectionem. Unde non est in genere neq̄ in specie: nisi per reductionem: sicut incompletus reducitur ad genus vel ad speciem completi. ¶ Ad vltimum dicendum q̄ peccatum originale est in anima: inquantum pertinet ad naturam humanā. Humana aūt natura traducitur a parente in filium per traductionem carnis cui postmodus aīa infunditur: ⁊ ex hoc infectionem incurrit: q̄ fit cum carne traducta. vna natura. Si enim anima vniretur corpori non ad constituendam vnā naturaz sicut angelus vnit corpori assumpto: infectionem peccati nō reciperet. Nō est ergo peccatū originale formaliter ⁊ subiective in embrione: sed causaliter ⁊ occasionaliter tm̄. ¶ Hec omnia hic sunt adducta ꝓpter ea que restāt declarāda inferi⁹ in.

¶ Questio. 4ª. de principijs substātiaꝝ ⁊ alioꝝ generꝝ.

Einde restat per

d scrutandum in hoc quarto siue vltimo capitulo huius primi tractat⁹ vtrum. s. sint eadē p̄incipia substantiarum ⁊ alioꝝ generuz aut alia ⁊ alia: Et si alia: quomodo alia: ⁊ si eadem qūo eadem: postq̄z considerandum est de principijs substātie sensibilis. ¶ Circa quod queruntur tria. ¶ Primo vtrum eadem sint principia substantiarum ⁊ accidentiū. ¶ Secundo vtrum effectus causarum debeant iudicari possibiles contingentes necessarij vel impossibiles ſm causas inferiores siue proximas: vel ſm causas superiores siue remotas. ¶ Tertio impertinenter tamen vtruz ponentes ſm pōm animam intellectiuā post totius compositi resolutionem esse separabilez ab homine habeant ponere vnam essentiam in homine p̄ter illam que resultat ex corpore ⁊ anima.

¶ Segtur in pōo ⁊ Doc. Sā. ibi cause aūt. ⁊ est le. 4.

a **Primum** sic proceditur. Uidetur q̄ ipsius substantie ⁊ accidentium nō sint eadez principia: vt hic arguit pōus. Nam si eadem essent principia substantie ⁊ accidentiū oporteret q̄ illa principia eadē essent preter substantiam ⁊ alia genera accidentium: aut oporteret q̄ essent in genere substantie vel in aliquo genere accidentium. Sed non potest dici primum: quia sic oporteret q̄ essent priora tam ipsa substantia q̄z aliis predicamentis. Principium eniz est prius hijs que sunt a principio. Cum ergo id quod est prius inueniatur esse cōmunius: sicut animal est prius homine tanq̄z eius principiuz: sequitur si aliquid sit prius substātia ⁊ aliis generibus: q̄ aliquid sit cōmune substantie ⁊ aliis generibus precipue ſm opinionem platonicorum ponentium vniuersalia esse p̄incipia: ⁊ vnum ⁊ ens esse quasi communissima p̄incipia. Neq̄z potest dici 2ᵐ: quia cum principia sint homogenea hijs que dependent ab eis: non videtur possibile: q̄ substantia sit principium eorum que sunt adaliquid aut econuerso. Non ergo eadē sunt principia substantie ⁊ alioꝝ generū. ¶ Ꝓ. 2°. Nullum elementum est idem cuz eo quod ex elementis est cōpositum: cū nihil sit causa aut elementū sui ipsius. Si ergo eadez sunt elementa siue principia substantie ⁊ aliorum generum: sequitur q̄ nihil eorum sit in genere substantie neq̄z in aliis generibus. Quod tamen est impossibile: q: necesse est omne quod est in aliquo genere esse. Non est ergo possibile q̄ eadem sint principia omniuz generum. ¶ Sed dicebat cauillator q̄ assumptum patitur instantiam: ⁊ per consequens est falsum. Nam vnuz quodq̄z principiorum est vnum ⁊ ens. Ergo non est verum q̄ nullum elementum sit idem cum eo quod est ex

elementis. ¶ Contra. Nam nullum intellectualium elementoꝝ que. s. sunt ens ⁊ vnum: possibile est esse idez cum alijs que sunt ex elementis. Tum primo q: ſm platonicos talia elementa sunt separata ꝑz esse a sensibilibus Illud autem quod est separatum ab aliquo ſm esse: non est idem cum eo. Tum scōo q: huiusmodi elementa. s. vnum ⁊ ens insunt singulis compositorum ex eis. Sed nullum compositoꝝ ex eis inest eis: neq̄z etiam alijs singulis. Sequitur ergo q̄ talia intellectualia elementa differunt ab hijs que sunt composita ex eis. Uerum est igitur assumptum etiam ſm platonicos. vz q̄ elementa nō sunt idem hijs que sunt ex elementis. ¶ Ꝓ. 2°. Diuersorum compositoꝝ sunt diuerse forme: vt de se pz. Sed diuerse forme requirunt aliam ⁊ aliam materiā diuersimo de dispositam. Actus enim actiuoꝝ suscipiuntur in patiēte dispōsito vt patet in scōo de anima. Materia autem ⁊ forma dicuntur principia intrinseca compositorū. Ergo omnium generꝝ non sunt eadem principia. ¶ Ꝓ. 3°. Illa sunt vnum: quorum principia sed vnū. Si ergo omniuz rerum eadem essent principia sequeretur q̄ omnia entia essent vnum. Quod est maximum incōueniens. Ergo ⁊ illud ex quo sequitur. ¶ Sed incōtrarium arguitur etiā ſm pōm. nam tam corpora simplicia q̄z mixta sensibilia habent pro principijs materiam formam: ⁊ priuationez vt patuit etiam primo physicoꝝ. Ergo omniū sensibiliū sunt eadem principia loquendo presertim de generabilibus ⁊ corruptibilibus. ¶ Ꝓ. 2°. Omnium entium productoꝝ inesse: est vna numero mensura que deus est. Sed metruz ⁊ mensura est mensuratoꝝ principium. Ergo omnium entium est vnum principium etiam simpliciter ⁊ ſm rem. Lec. 4. Lec. 5.

Respondeo

dicendum q̄ in hoc quarto capitulo huius primi tractatus postq̄z pōus determinauit in precedētibus de principijs ſbe sensibilis ſm se: hic consequenter determinat de eis comparatiue: mouendo hanc questionem in principio articuli adductaz. vz an substantie ⁊ relationis ⁊ alioꝝ generum accidentium sint eadez principia aut alia: ⁊ qualiter eadem ⁊ qualiter alia. Phylosophus vero hanc questionem determinando primo arguit ad partem negatiuam probando q̄ non sunt eadem principia: vt patuit in argumentis ante in cōtrarium adductis. scōo determinat questionem per viaz distinctionis elicitiue. tertio breuiter recolligit ea que ad responsionē mote questionis dicuntur.

¶ Considerandum autē est hic primo ſm pōm circa declarationez primi termini tituli q̄ principia sunt in duplici differentia. Nā quedaz sunt principia rationis: de quibus non est modo questio. Alia sunt principia realia. Et talia sunt in duplici differentia. nam quedā sunt principia intrinseca: que proprie dicuntur elemēta: vt in. 5°. huius patuit. q. prima ar. 2. Elementum enim est id ex quo aliquid fit cuz insit. Alia sunt principia extrinseca: vt mouentia effectiua que proprie dicuntur principia ſm q̄ distinguitur principiū contra elementuz vt dicit hic Doct. S. quemadmodū etiam patuit supra in. 5°. huius. q. 3. ar. 1. Et talia sunt in duplici differentia. nam quedaz sunt immediate concurrentia effectiue ad productionem effectus sicut sunt artes: vt ars domificatoria ⁊ medicinalis ⁊ sic de singulis. Alia sunt mouentia sicut id quod mouet: sicut domificans est id quod domificat. Et talia sunt in duplici differentia. nam quedaz sicut specialia: sicut Callias generans Socratem. Alia sunt cōmunia: sicut homo generat hominem. Et talia sunt etiam in duplici differentia. Nam quedaz sunt vniuoca: vt homo vel asinus dum generant eis simile. Alia sunt equiuoca siue analoga. Et talia sunt in duplici differentia. nam quedā sunt que presupponunt alia mouentia: vt sunt omnes cause mouētes creatē. Alia sunt que ſm rez nulla alia presupponunt: vt sunt deus bonitas eius. ⁊ alia attributa. ¶ Considerandum vlterius est secundo circa declarationē secūdi termini tituli Querebatur enim vtrum omnium rerum sint principia

eadem. Aliqua igit dicunt eadē dupliciter. Uno mō re
ꝛ rōne simul: sicut tunica ꝛ indumentū: nisi forte accipe/
rent pro diuersis: vt si accipiat tunica pro veste ꝛ indu/
mētū pro mātello. Alia dicunt ee eadē re: ꝛ nō rōne. Et
talia sunt in duplici dīa. Mā quedā sunt eadē oībus mo
dis ydēptitatis realis: sicut Marchus ꝛ Tulius: suppo
sito ꝙ idē suppositū hois significent. Alia sunt eadē realr
nō tamē oībus modis ydēptitatis realis. Et talia adhuc
sunt in duplici dīa. Mā quedā sunt eadē specie dīa tm
numero: sicut socrates ꝛ plato. Alia sunt eadē gnē: nō tm
specie: vt hō ꝛ asin⁹. Et talia dicunt adhuc duplr esse ea
dem. Uno mō ydēptitate vnuocatiōis: vt nūc ē exēplifi
catū. Alio mō ydēptitate ꝓportionis siue analogie: sicut
sunt decē p̄dicamenta: que dicunt esse eadē gnē nō qdez
vnuoce sed analogice: ꝛ hoc accipiendo gen⁹ pro oī illo
qō de plurib⁹ differēnib⁹ specie p̄dicat in eo ꝙ qd. ¶ Cō
siderandū vlteri⁹ est 3° fm Doct. Sā. in pīti lectione ꝙ
pbus in ꝓpōne hui⁹ q̄stionis specialez facit mentionē de
adaliqd: qz ea que sunt adaliqd remotiora sunt ie esse a sba
q̄ alia genera accidentiū: eo ꝙ sunt debiliozis ee ceteris
generib⁹ accidentiū. Unde nō inberet sbe nisi mediātib⁹
alijs generib⁹ accidentiū: sicut duplū ꝛ dimidiū: quale ꝛ
meq̄le mediāte quātitate sīle ꝛ dissimile mediāte q̄litate
dīs ꝛ seru⁹ mediāte actione ꝛ passione. Et hoc ꝯ: quia
sba est ens p se existēs. Quātitas vo ꝛ q̄litas sunt entia in
alio. ¶ Relatiōes vo nō solū sunt in alio: sed ad aliō. ¶ Hec
ille formalr. ¶ Motent hec si velint nonnulli Thomiste
recētes: qui volūt ꝙ relatio ꝛ fundamentū sunt vna res
ꝛ nō due: quō seclusa opatione intellect⁹ vna ꝛ eadē res
erit simul ꝛ semel maioris entitatis ꝛ minoris entitatis
siue debiliozis: ꝛ quō etiā vna res inberet sbe mediante
seipsa: ꝛ quō vna ꝛ eadē res erit essentialr absoluta ꝛ re
spectiua: loquēdo de respectu p̄dicamētali. Secus est in
diuinis. Et de tali distinctione reali ipsi⁹ relatiōis a sto fū
damēto ad longū disputatū est supra in. 5. hui⁹. q. 16. ar.
19. ¶ Considerandū vlteri⁹ est 4° fm pbm in hoc capīo
in textu cōmenti. 23. ꝙ pncipia ītrinseca sensibiliū corpo
rū sunt tria. vz mā forma ꝛ p̄uatio: que sunt eadē quodā
mō. vz fm ꝓportionē: ꝛ q̄dāmō sunt diuersa in diuersis
vz fm rem ꝛ in spāli. Exēpli gra: ¶ Ponamus ꝙ sensibi/
liū corpoꝝ sit pncipiuz tanq̄ forma calidū: ꝛ tanq̄ p̄ua/
tio frigidū: ꝛ mā sit illud qō est in potentia fm se ad hec
duo. Mam mā fm se sumpta est pncipiū susceptiuuz for
me ꝛ p̄uationis. ¶ Utitur aūt pbus vt hic dicit Doctor
San. calido ꝛ frigido tanq̄ forma ꝛ p̄uatione in genere
sbe ad maiorē declarationē: que tamē fm rei veritatē nō
sunt forme aut p̄uationes sbales sed q̄litates. Et talia pn
cipia sunt sbe non sicut spēs: sed sicut pncipia. Et etiā illa
quoꝝ hec sunt pncipia etiā sunt sbe vt ignis ꝛ aqua. ¶ Hec
igit pncipia sunt eadē ꝓportionabiliter in oībus corpori
bus tam simplicib⁹ q̄ mixtis. vz sicut predicta tria pnci
pia. s. calidū ꝛ frigidū ꝛ subiectū eoꝝ se habēt in genera/
tione corpoꝝ simpliciū vt mā forma ꝛ p̄uatio: ita in quo
libet genere aliqua tria sunt que se habent vt mā forma
ꝛ p̄uatio. Ista tm sunt diuersa in diuersis generib⁹ fm
rem: sicut in genere coloꝝ albū est sicut spēs: nigruz sicut
p̄uatio: ꝛ superficies sicut mā. Et in genere distinctionis
tēpoꝝ lumen est sicut spēs: tenebre sicut p̄uatio: ꝛ aer si
cut mā siue subiectū. Ex quib⁹ tribus constituunt dies
ꝛ nox. Accipitur aūt hic mā largo modo. vz taz pro mā
ex qua: q̄ in qua. ¶ ¶ Dz ergo ex supradictis ꝙ oīuz sba
rum sensibiliū tā simpliciū q̄ mixtaꝝ seu cōpositaꝝ sunt
eadē pncipia intrinseca ꝓportionabiliꝝ: nō aūt fm rē ꝛ eo
dem mō. ¶ Cōsiderandū vlterius est 5° fm pbm in te/
xtu cōmēti. 24. ꝙ sicut tria elemēta. vz forma p̄uatio ꝛ
mā sunt eadē in oībus fm ꝓportionē: ita etiā ꝛ pncipiū
extrinsecuz. vz efficiens idem est in oib⁹ fm ꝓportionē:
aliud vo ꝛ aliud fm rem. Qō manifestat pbus per exē/
plum. Sicut in sanatiuis sanitas est sicut forma ifirmitas
sicut p̄uatio ꝛ corp⁹ sicut mā: ars vo medicinalis sicut
mouēs. Sed in edificatiuis ordinatio partiū est sicut for
ma: inordinatio vo sicut p̄uatio ars vo edificatiua sicut
mouens: sed lateres ꝛ ligna sunt sicut mā: ꝛ sic de alijs.
¶ P̄uatio autē hic vocat a pbo elementū nō per se: vt di
cit hic Doc. San. sed per accidēs: qz. vz mā cui p̄uatio
accidit est elementū. Mā. n. sub vna forma habet in se p̄
uationē alterius. Sic ergo pz ꝙ cause ꝛ pncipia rerum
sensibiliū sunt ōttuor: vt trib⁹ elementis addat causa mo
uens. ¶ ¶ Philosophus aūt nō facit hic mentionē de cā
fīali: qz finis vt dicit hic Doc. San. nō est pncipiuz nisi
fm ꝙ est in ītentione mouētis. ¶ Considerandū vlteri⁹
est 6° fm pbm in textu cōmenti. 25. ꝙ predicta quattuor
pncipia reducunt ad tria: eo ꝙ tam in nālibus q̄ in artifi
cialibus mouens ꝛ forma reducunt in idē in specie. Mā
in nālibus homo est mouēs inquantū habet formā. Si/
militer in artificialib⁹ domificās edificat inquantū habet
formā dom⁹ in mente: inquantū. s. ars est similitudo ꝛ ra/
tio forme que est in mā. ¶ ¶ Dz ergo ꝙ cause quodāmodo
sunt tres. vz fm spēm: ꝛ q̄dammō quattuor: iquantū dif
ferūt numero. ¶ Et dz vt innit pbus ibidez oīa pncipia
nō sint eadē fm rem sed solū fm ꝓportionē: prima tamē
pncipia sunt simplr eadē. Quod ostendit pbus quantū
ad tria. ¶ Primo quantū ad hoc ꝙ inter ōttuor causas as/
signatas mouens est cā prima: qz mouēs est qō facit esse
formā ꝛ p̄uationē in mā. In genere aūt mouentiū est de
uenire ad aliqō vnū primuz mouens: vt patuit supra. 8.
huius. q. 1. ar. 1. Et infra ostendet. q. 5. ar. 2. Ergo illud
primū mouens vnū ꝛ idē est pncipiū oīum. ¶ Secun
do idē pbat pbus in textu cōmenti. 26. per hoc ꝙ entiuz
quedā sunt abstracta. i. p se existentia: sicut sbe. Quedam
vo nō sūt abstracta: vt accidētia. Mā manifestū est. n. ꝙ pri/
cipia prima in genere sbe sunt etiā cause oīum alioꝝ ge/
nerū accidentiū non solū quantū ad primā causam mouē
tem: sed etiā quantū ad causas intrinsecas. Mā mā ꝛ for
ma sbe sunt cause accidentiū. Quod intelligendum est nō
essentialr sed per quādā dependentiā. Essentie. n. p̄dica
mentoꝝ sunt impermixte. ¶ Tertio idē pbat in eodez
textu per hoc ꝙ etiā in genere sbe est deuenire ad aliqua
p̄ma principia. Mā p̄ma pncipia in genere sbaꝝ sunt sbe
viuentes aiate. Et hoc vt dicit hic Doc. San. fm opinio
nem Aristotelis ponētis celestia corpa aiata. Et sic p̄ma
pncipia in genere sbe vt forma ꝛ mā erunt aīa ꝛ corpus
vel corpus ꝛ intellect⁹ aut desideriuz. Mā anima corpis
celestis nō habet alias ptes aīe: nisi intellectū ꝛ desideri
um. Intellect⁹ aūt ꝛ desideriū habent rationē cause mo
uentis. ¶ Ex quo pz fm Doc. San. ꝙ opinio Aristote
lis fuit ꝙ celū est corpus aiatum formalr. Philol. n. dici
tur aiatum per aiam assistentem tm. Sicut lapis dato ꝙ
ab aīa moueret ꝛ ei aīa assisteret: tm lapis nunq̄ diceret
corpus aiatū. De quo clari⁹ disputabit infra. q. 7. ar. 6.
¶ Considerandū vlteri⁹ est septimo fm pbm in textu cō
menti. 27. ꝙ alio mō ꝙ dictum est sunt eadē pncipia oī/
uerſis rebus. 2° mō qz in quibusdā aliter reperiunt act⁹
ꝛ potentia: ꝛ aliter in alijs: qz in quibusdā q̄nq̄ est idez
in actu: ꝛ quandoq̄z in potentia: vt pz in generabilib⁹ ꝛ
corruptibilibus. In quibusdā vo reperit idem esse sem
per in actu: vt pz in sempiternis. Qō aūt sit alia potentia
ꝛ alius actus in diuersis: pz exēplariter. Mam alia ē mā
ne asini ꝛ lapidis ꝛ sic de singulis. Actus aūt ꝛ potentia
coincidūt in idē cū mā ꝛ forma. Mam forma est actus:
mā vo potētia. Et p̄uatio etiā quodāmodo est actus:
est p̄uatio ipsius act⁹ in mā apta nata. ¶ Considerandū
vlterius est. 8°. fm pbz in textu cōmenti. 28. ꝙ alio mō
sunt eadē pncipia oīum q̄ fm ꝓportionem. vz fm vni
uersalitatē. ¶ Principia. n. sbe sunt vniuersaliter pncipia oī
um accidentiū: in quantū accidentia causant ex subst̄atijs
Actus aūt ꝛ potētia sunt pncipia oīum sunt vniuersaliter

pncipia

principia ōmnium: inquantū consequūtur ens cōmune. Unde opz ꝙ sicut est descensus cōmunitatis ꝓncipiatoruz: ita sit descensus cōmunitatis ꝓncipioꝝ. Unde eoruz que sunt in eadē specie sed diuersa sunt ſm numerū: sunt etiam diuersa principia nō specie sed numero: sicut alind principium est mā tua ⁊ forma ⁊ mouens: ⁊ alia mea. Sed ſm vlem rōnem sunt eadē. Nam aīa ⁊ corp⁹ sunt mā ⁊ forma hois in specie. Nui⁹ aūt hominis hec aīa ⁊ hoc corpus. Similiter eoꝝ que sunt in eodē genere sed diuersa ſm speciē eadē sunt principia ſm genus ⁊ diuersa ſm spēm. Et eoꝝ que sunt eadē transcendenter sed diuersa ſm genus: sunt eadē principia ſm analogiam ⁊ diuersa ſm genus. ¶ Considerandū vlterius est nono ſm phylosophū in textu eiusdē cōmenti ꝙ actus ⁊ potentia qz diuidūt ens sunt ꝓncipia vl̄r defignata quia vniuersaliter intelliguntᷓ: nō tamē ita ꝙ talia vl̄ia sint principia subsistentia vt platonici posuerūt qz singulariuz nō potest eē aliqō principiū nisi singulare. Uniuersale enī est principiū alicuius effect⁹ vl̄r accepti vt homo hois. Sed cum nō sit aliquis homo vl̄r subsistens: nō erit aliqō principium vl̄e subsistens hominis vl̄is: sed solū hoc particulare principiū huius particularis. ¶ Considerandu vlteri⁹ ē 10. ſm pbm in textu cōmenti. 29. ꝙ querere vtrum sint eadem principia substantiarum ⁊ adaliqd ⁊ qualitatū ⁊ alioꝝ genez aut an sint diuersa: est querere de multiplr dictis. Unde ad talē questionē nō est danda vna respōsio ꝓpter fallaciā ſm plures interrogationes vt vnaz: vt pz primo elenchoꝝ. Diuersoꝝ igitur sunt diuersa principia ⁊ nō eadē: nisi forte quodāmodo. vz ſm ꝓportionē: sicut si dicamus ꝙ in quolibet genere inueniūᷓ aliqua que se habent vt mā ⁊ forma ⁊ priuatio ⁊ mouens: Aut eo ꝙ cause substantiaꝝ sunt cause oīum: qz destructis substantijs alia destruunᷓ. Aut vo qz principia oīum sunt actus ⁊ potentia. Nijs tribus modis eadē sunt principia oīuz Sed alio modo sunt diuersa principia oīum: qz ꝑria que sunt principia rez ⁊ etiā ipse materie non vniuoce dicuntur: qz nō sunt genera aut species: neqz etiā dicūtur multipliciter quasi mere equiuoca. Et ideo nō possumus dicere ꝙ sint eadē simplr: sed solum ſm analogiam. ¶ Ex quo pz responsio ad quesituz. Nam dum queritᷓ an oīuz sint eadē ꝓncipia aut diuersa: vel fit questio de principio simplr primo. Et sic oīum est idē principiū ⁊ vnum qō est deus. Uel fit questio de principijs nō simplr primis tam extrinsecis qz intrinsecis. Et sic oīum principia sunt eadē tribus modis ꝓdictis. vz aut ſm ꝓportionem aut ſm extensionē aut ſm vniuersalitatē: ⁊ sunt diuersa diuersoꝝ in speciali loquendo. ¶ Ex ꝓdictis etiā elicitur ꝙ rerum nāliū triplex est cā includendo causam finalem sub efficiente. vz causa mālis causa formalis ⁊ cā efficiēs Causa mālis est duplex. ſ. remota vt mā prima: ⁊ ꝓpinqua. vz elementa vel mā sic dispositā. Causa vo formalis est duplex. Quedam est artificialis. Alia est nālis. Et quelibet eaꝝ est triplex: vt supra. q. 3. ar. 3. dictum est. vz forma ꝓducens a qua aliqd ꝓducitur: sicut calor ignis respectu caloris in aqua. Et forma exēplaris siue ydealis ad quā aliquid fit. Et forma informans ſm quā aliquid fit: que est altera pars totius cōpositi. Sed ⁊ causa efficiens est triplex. vz ꝓpria vt pater huius hominis: ⁊ cōmunis vt sol ⁊ orbis: ⁊ cōissima vt deus. ¶ Ad argumē ta igitur vtriusqz partis pz solutio ex dictis.

¶ Sequit in pbo. ⁊ Doc. San. vbi. ſ.

8 **B** secūdū sic ꝓceditur. Uidet ꝙ effect⁹ causaꝝ non debeant iudicari possibiles vel contingentes vl̄ necessarii vel ipossibiles ſm causas inferiores siue ꝓximas sed potius ſm causas superiores siue remotas. Nā illuminare cecum est quidā effectus: qui aliquādo fit in naturalib⁹ rebus. Et tamen talis effect⁹ non iudicaᷓ possibilis ſm causas ꝓximas. Ergo vniuersaliter loquēdo effectus nō iudicanᷓ possibiles ſm causas ꝓximas. ¶ Ꝺ. 2°. ¶ Primū in vnoquoqz genere est causa ⁊ mēsura oīum que sunt illius generis: vt patuit supra in. 10. huiꝰ. Sed dei potentia est ꝓxima iter oēs potentias. Ergo ſm eam effectus debēt iudicari possibiles ⁊ nō ſm causas iferiores. ¶ Sed uncontrariū arguitur. Nam cause superiores sunt necessarie. Ergo si ſm eas essent effect⁹ iudicandi: oēs effectus essent iudicandi necessarii. ¶ Ꝺ. 2°. Oia sunt deo possibilia. Si ergo ſm ipsum effectus debēt iudicari: nihil erit impossibile.

Respondeo dicendū ꝙ iudiciū pōt accipi dupliciter. Uno modo ſm ꝓmaz ⁊ ꝓpriā eius ipositionē. i. ſm id ad qō ꝓmo ipositū ē ad significādū ꝓncipaliter. Et sic iportat certitudinalē determinationem iuris. Unde vt sic iudicium est actus iusticie. Alio modo potest accipi ſm id ad quod transumptuz est secundario ad significandum. vz ꝓ quacūqz certa determinatione alicuius rei. Certitudo autē habetur per cām. Unde sapientis est iudicare cuius est etiā causas considerare: vt patuit ꝓhemio huius methaphysice. q. 7. ar. 1. Et isto modo accipitur hic iudiciuz in ꝓposito. ¶ Considerandum est autē vt dicit Doc. S. in de potentia. q. 1. ar. 4. eodem titulo: ꝙ iudicium de possibilitate vel ipossibilitate potest considerari dupliciter. Uno modo ex parte iudicantiū. Alio modo quantuz ad naturam rei de qua iudicatur. Si cōsideretur iudicium isto scōo modo: hoc etiam est dupliciter: qz vel tales effectus sunt ſm se possibiles: vel sunt impossibiles ⁊ nō ſm aliquam potentiam vel dicuntur possibiles ſm aliquaz potentiam. Si primo modo: sic nō iudicantur esse tales per aliquas causas: sed per seipsos. Si scōo modo: hoc est etiaz dupliciter: quia vel tales effectus dependent a causis superioribus tm̄ ⁊ nō ab inferioribus: sicut est de illuminatione ceci. Uel dependent a causis superioribus ⁊ infe. ioribus. Si primo modo: sic effectus debent iudicari esse tales ſm causas superiores tm̄: cum ab eis solū habeant esse. Si autez scōo modo. ſ. ex parte nature rei: sic effect⁹ debent iudicari possibiles vel impossibiles ſm causas ꝓximas. Tū primo qz actio remotaꝝ causaruz per causas ꝓximas determinatur. Tum secūdo: qz precipue causas ꝓximas effect⁹ imitantur. Tuz tertio: qz effectus recipiunt possibilitatez impossibilitatem contingentiam: aut etiaz necessitatem a causa ꝓxima ⁊ nō a remota: sicut meritum recipit contingentiam a libero arbitrio quod est causa ꝓxima: nō autem necessitatez sed a causa diuina que est causa remota. Tum quarto qz materia remota vt patuit nono huiꝰ nō dicitur ꝓprie loquendo esse in potētia adaliquid: sz materia que est ꝓpinqua vno motore potens exire in actū dicitur esse in potentia adaliquid: sicut aurū est in potētia tacea. Unde similiter effectus quantum est de sui natura non dicuntur nisi a causis ꝓpinquis possibiles vel impossibiles. Sed si accipiatur iudiciū ex parte iudicantiū: hoc etiam est dupliciter ſm ꝙ duplex est sapientia. Sapientis. n. est iudicare. Est. n. quedam sapientia humana que dicitur pbia considerans causas creatas. Alia est sapientia diuina que dicitur theologia ꝓsiderans altissimas causas siue diuinas: que sunt attributa. vt sapiētia dei bonitas voluntas ⁊ huiusmodi. Uel igitᷓ loquimur de iudicio theologoꝝ. Et sic effectus debent iudicari ſm causas superiores. Uel de iudicio pboꝝ. Et sic debent iudicari ſm causas ꝓximas. Cuius ratio est: qz si sint due scientie quaꝝ vna scientia ꝓsiderat causas altissimas. ⁊ alia minus altas iudicium in vtraqz non eodē modo sumitur: sed ſm causas quas vtraqz considerat: sicuti astrologus qui ꝓsiderat causas superiores: medicus autē considerat causas ꝓximas. Unde astrologus iudicat de sanitate aut morbo ſm dispositionem syderum. Medicus autē iudicat ſm causas ꝓximas. vz ſm virtutem nature ⁊ qualitatem morbi. Sed theologia ⁊ phylosophia sunt sciētie huius. Ergo theologia habet iudicare de effectibus ſm causas increatas quas considerat: phylosophia vero ſm causas inferiores ⁊ creatas quas considerat.

Ad primum igitur dicēdum ꝙ illuminare cecum est effectus qui dependet a causa suprema. vꝫ a deo tñ ⁊ non a causis inferioribus: qꝛ talis effectus est impossibilis ſm potentiam naturalis agentis. ¶Sed cōtra hoc arguebat discipulus. naꝫ in quolibet impossibili etiā nature includitur affirmationem ⁊ negationem esse simul. vt concedit Doc. S. in de potentia. q. 1. ar. 3. ad primū. Sed hoc fieri non pōt a deo vt ibidem dicit in corpore. Ergo illud quod est impossibile agenti naturali: ipossibile est etiā ipsi deo. Et per consequens nullus est effectus qui solum dependeat a causa prima ⁊ non a causa naturali. Uñ solutio nulla. ¶Dicendum vt dicit Doc. S. vbi ꝛmediate supra: ꝙ in quolibet impossibili implicat affirmationem ⁊ negationem esse simul: ſm hoc ꝙ est impossibile. Sed ea que sunt impossibilia propter defectum naturalis potentie vt cecū videntem fieri vel aliquid huiusmodi cū non sint impossibilia ſm se ipsa: non implicant affirmationē ⁊ negationem esse simul ſm se ipsa: sed ſm comparationem ad potentiam naturalem cui sunt impossibilia. Hec ille. ¶Sed contra hanc solutionem arguit idem discipulus. Naꝫ deus qui est actor nature nō pōt aliquid facē ꝫ nām. Aliter artifex ageret ꝫ ſnā artē. Sed quicqd est ipossibile per cōparationē ad potentiā activā nāe: est ꝓtra naturā. Ergo a deo fieri non pōt id qđ nature est ipossibile. ¶Dicendū ad minorē vt dicit ibidem Doc. San. ꝙ aliud est agere contra naturā: ⁊ aliud est agē ꝑter naturaꝫ. Deꝰ aūt facit frequenter contra communē cursuꝫ nature. Sed qcquid in rebus facit: non est ꝓtra naturā sed est cum natura: eo ꝙ est conditor ⁊ gubernator nature. Unde sicut in rebꝰ naturalibus videt qñ aliqđ corpꝰ inferiꝰ mouet a superiori: est motus ille ei naturalis cuius non videat ꝙueniens motui quē naturaliter habet ex seipso: sicut mare mouetur ſm fluxum ⁊ refluxū a luna: vt cōmentator dicit in tertio de celo ⁊ mūdo: Iꝫ eius motus naturalis ſm seipsum sit ferri deorsum. Et hoc mō oēs creature pro nāli quasi habēt qđ fit a deo in ipsis. Hec ille. Nihil ergo deus agit cōtra nām. ¶Sed ꝓtra hoc iterū arguebat idez discipulus. Quicqd. n. fit ꝓtra potentiā agentis naturalis est ꝓtra naturā. Sed talis effectus qui solum dependet a deo per cōcessa fit ꝓtra potentiā nature. Ergo ⁊c. ¶Dicendū ꝙ talis effectus nō fit ꝓtra omnē potentiā nature. Nam duplex est potētia nature ſm Doct. Sanctū. vbi supra ar. Quedā est naturalis: ſm quaꝫ natura ad proprias operationes vel motus ordinat. Alia est obedientialis ſm quā effectus naturales recipiūt ea que a deo fiūt. Unde Iꝫ talis effectus fiat ꝓtra potentiā activā naturaleꝫ ipsius nature: nō tamē fit ꝓtra potentiā obedientialem. Unde nihil a deo fit simplr ꝓtra naturam: sed bene ꝑter naturā. ¶Ad scām dicendū sicut dicit Doct. San. vbi supra ar. 4. ꝙ cōparatio ipsius possibilis ad potentiā nō est sicut comparatio mēsurati ad mensurā: sed sicut obiecti ad potentiā. Unde diuina potentia oīum potentiaruꝫ activarū est mensura. ¶Ad argumenta vō in contrariū adducta pꝫ solutio ex dictis.

¶Sequitur vbi supra impertinenter.

B tertium sic ꝓcedit. Uidet ꝙ ponentes ſm opinionem Aristotelis aiam ītellectiuā post totius cōpositi resolutionē esse ſparabilē: habeant ponere vnā essentiā in homine ꝑter materiā primā ⁊ aiam. Mā vt arguit scotus volens ꝓbare in 2° hui⁹. q. .ꝙ naturaliter in ꝑsenti vita homo possit deuenire ad cognitionē qdditatiuā ſbaꝫ imaterialiū: nō est ingt certū ꝙ Aristotiles posuerit aliā vitā ab ista mortali vita. Et ꝓbus non posuit ſm eius opinionē animā rationalē esse ſparabilē post hoīs resolutionez. Et per consequens ꝑsuppositū articuli est falsum. ¶Ꝑ. 2°. Anima rationalis non fuit ꝓducta a deo ante corpis humani ꝓductionē. Ergo nō remanet post cōpositi resolutionem. Iꝫ antecedēs: quia ꝓprius actus ꝓducitur in propriā ⁊ disposita. Sed anima rōnalis est ꝓprius actus corporis. Ergo ꝓducta fuit in corpe ⁊ nō ante corpus. Iꝫ tet sequela: qꝛ illud qđ habet esse in alio: nō per se existit Sed vt adductum est anima rationalis habet esse in corpe. Ergo nō per se existit. Et per ꝙsequens nō potest remanere inesse post cōpositi resolutionē. ¶Ꝑ. 3°. Eorum que sunt eiusdē rationis: est idem modus interemptionis: sicuti eoꝝ est idez modus productionis inesse. Sed anima vegetatiua ⁊ sensitiua in homine sunt eiusdē rationis cum aīa rationali ſm Doctorē Sanctū. Luꝫ ergo anima vegetatiua ⁊ sensitiua nō remaneant post compositi resolutionez: relinquit ꝙ etiā anima rationalis nō remanet post hominis corruptionē. Et sic ꝑsuppositum articuli est falsum. ¶Ꝑ. 4°. Arguitur contra ꝑncipale quesitum. Nam essentialibus ꝓncipijs remanentibus remanet semꝑ res cuius sunt principia. Sed remanentibus materia prima ⁊ anima rōnali: non remanet homo ergo ꝙ ponit aīam rōnaleꝫ remanere post mortē hoīs. Et si ponatur anima rōnalis remanere post mortē hominis habet ponere aliud ꝓncipiū essentiale in homine: ꝑter materiaꝫ primā ⁊ animam rationalē. ¶Sed inconueniens arguitur. Nam si ponat aliud ꝑncipium essentiale. aut esset aliqua alia forma substantialis: aut alia materia prima. Non primū: quia non sunt ponende plures formе substantiales in eodē ſm Docto. Sanctū vt etiā prome habitum est supra in. 7. huius. q. 24. ar. 4. Neqꝫ secundū est admittendū: qꝛ in eodez non sunt plures materie primе. ¶Ꝑ. 2°. Per regulā ꝓpositicā ad veruꝫ nō sequitur falsum. Sed hoiem corrumpi est verū: vt ad sensum est manifestū: ⁊ verum est aīam rationalem remanere post mortē: vt fides christiana tenet. Ergo ad ista non sequitur falsum. Sed ponere aliud principiū essentiale in hoīe ꝑter illa duo est falsuꝫ: vt ꝓbatum est. Ergo ⁊c.

Respondeo dicendū ꝙ in homine ponit aliud principiū essentiale qđ est forma totius resultans ex vnione anime rōnalis cum materia. vꝫ humanitas que realiter distinguitur ab anima rationali ⁊ a materia. Que quidem natura nō remanet post mortem hominis quantū ad actualem existētiaꝫ Sed nō ponitur alia forma: forma partis in homine realiter distincta ab anima rationali ſm Docto. Sanctuꝫ vt supra probatū est in. 7. huius. q. 24. ar. 4. Nam vt dicit beruеus in suis quolibetis quolibeto 2° vbi satis prolixe hanc materiā determinat: in homine non sunt alia principia essentialia nisi anima rōnalis ⁊ materia prima. Tamen ipsis remanentibus hoc totum quod est homo aut natura ex eis compositа potest corrumpi. Et licꝫ ille partes remaneant quantum ad id quod sunt: non tamen remanent vt actu partes ſm ꝙ sunt constitutiue totius. ¶Considerandum est aūt ſm beruеum ibidē ꝙ remanentibus partibus totū potest corrumpi: licet non econuerso: ita tamē ꝙ ibi corrumpat compositio ꝓut dicit naturam compositam ⁊ non ꝓut dicit habitudines partis ad partem. Sed partis non possunt corrumpi remanente toto: loquendo de partibus ꝓncipalibus totius. etiam quantum ad illud quod sunt: qꝛ licet totuꝫ non fit sue partes: tamen ipsum esse sine partibus implicat. Et ideo corruptis partibus impossibile est totum remanere. Partes aūt quantum ad id quod sunt remanere possunt corrupto toto. ¶Et per hoc patet solutio ad vltimum. ¶Et si arguatur. Partes essentiales aut sunt cōstitutiue totius per suam essentiaꝫ: aut per aliquid aliud Si primum: ergo cꝫ diu manent in suis essentijs semper constituunt. Si secundum: videtur ꝙ illud aliud sit quidā modus essendi in alio: qui modꝰ essendi nō habet rationem constituentis cum modus rei sequatur rem. ¶Dicēdum vt dicit ibidē beruеus ꝙ partes essentiales per essentiam suam sunt cōstitutiue totiꝰ in genere cause sibi competentis. vꝫ materia in genere cause materialis. ⁊ forma in genere cause formalis. Nec tamē sequitur ꝙ semper

Questio

semper constituant actu: qz preter constitutiones in genere cause materialis ⁊ formalis requiritur constituens in genere cause efficientis per quam constitutionē efficiens ꝓstituit totū: nō tamen faciendo materiā quantū ad illud quod est vel formam quantum ad id quod est. sed faciendo naturam cōpositam ex vtraqz que natura corrumpit corrupto toto. sicut etiam forma subsistens seipsa est talis forma formaliter. Nec tamen semper est talis forma qz preter se requirit aliquid per quod effective fit: quod nō dat sibi semp effective q̄ sit talis forma. Hec ille.

Ad primum igitur dicendum q̄ falsuz est ꝑm non posuisse aliam vitaz ꝓbat. n. infra. q. 6. ar. 6. q̄ deus est sua vita perfectissima ⁊ delectabilissima. Unde argumentuz nullū. ¶ Ad secūdum dicenduz q̄ duplex ex forma existens in materia. Quedā est que esse aliqualiter suscipit a materia. Et talis non est per se existens. Alia est que suum esse cōmunicat materie. quemadmodū est anima rationalis. Et talis per se existere potest. ¶ Utrum vero anima rationalis possit a deo creari anteq̄ infundatur in corpore: altioris est facultatis. Hā ad bonitatem diuinam pertinet oia producere ſm perfectionez q̄e eis ſm ꝓpriā naturam competit. Perfectio autem anime rationalis prima consistit in vnione eius ad corpus. Unde creatur simul ⁊ creando infunditur. ¶ Ad tertium dicenduz q̄ anima vegetatiua ⁊ sensitiua non sunt in homine essentialiter distincte: sed denominatiue ⁊ potentialiter. vz ita accipiendo q̄ anima rationalis denominatur vegetatiua vel sensitiua qz in se includit potentias anime vegetatiue ⁊ sensitiue que poſ cum sint organice: corrumpuntur anima rationali remanente. ¶ Ad vltimum patet solutio ex dictis. ¶ Ad primū autem incontrariuz adductū dicendū q̄ lo quendo ſm Albertum magnum illud aliud principium est forma corporeitatis: quam ipse ponit remanere in corpore post mortem naturaliter ad tempus. Sed loquendo ſm Doc. S. illud aliud principium est humanitas. Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Questio quinta de substantijs separatis.

Lterius in hoc scō tractatu huius libri
ii duodecimi considerandum est de substantijs immaterialibus ꝑz opiniones propriaz ipsius phylosophi. ¶ Circa q̄ quinqz occurrunt consideranda ſm q̄ iste tractatus continet in se quinqz capitula ſm quinqz lectiones Doc. S. ¶ Nam primo considerandum est qualiter est quedaz ſba imaterialis ⁊ sempiterna: cū manifestatione cuiusdā dubitationis. ¶ Secundo considerandū est de perfectione prime ſbe immobilis ⁊ sempiterne. Et hoc in secūdo cap. ibi. Modo autez sicut desiderabile ⁊ intellectuale ⁊c. ¶ Tertio considerandum est de numero ſbarum separatarum. Et hoc in tertio cap. ibi. (Utrum autem in via ponenda est talis aut plures ⁊c.) ¶ Quarto erit considerandum de intelligentia ⁊ intelligibilitate prime substantie immaterialis. Et hoc in quarto capitulo ibi. (Tradita autē sunt a senioribus ⁊c.) ¶ Quinto considerandum est de bono ⁊ de ordine vniuersi tam ſm propriaz opinionez Aristotelis quam ſm errorem aliorum. Et hoc in quinto capitulo. ibi (perscrutandum autem est qualiter ⁊c.)

¶ Quantū ad primum queruntur duo. ¶ Primo vtrū sit necesse aliquam ſbam esse separatam que purus actus sit ⁊ nullo modo sit in potentia. ¶ Secundo vtrum talis substantia immaterialis sit sempiterna siue eterna ⁊ semper mouens.

¶ Sequitur in phylosopho ⁊ Doc. S. ibi. Quoniaz autem tres ⁊c. ⁊ est Lec. 5ª.

Quinta

Primum sic procedit. Uidetur
2 q̄ nō sic necē ponere aliquā primā ſbaz separatā: que sit purus actus ⁊ nullo mō in poª. Nam si talis ſba esset nūq̄z fuisset nō mouēs. Et per ꝓns motus celi esset eternus ⁊ fuisset. Qđ tñ est ꝓtra fidē. Ergo est falsum dicere hoc. Assumptū ꝑz: qz si talis ſba aliqñ fuisset nō mouēs actu: fuisset mouēs in poª. Et sic nō fuisset actus purus. Qđ est ꝓ ꝑm in hoc caplō. ¶ P. 2º. Omne pfectū est prie ſbe. vz deo attribuēdū: vt ꝓbat Doc. S. in de poª. q. 1. ar. 1. Sz poª cū sit ꝑnᵗᵐ alicuius effectus dicit perfectionē. Ergo poª est ponēda in deo. ¶ Sz dicebat q̄ poª actiua ꝓuncta actui est ponēda in deo: nō aūt poª passiua. ¶ Cōtra. Hā intellectus ⁊ volūtas etiā ſm ꝑm in hoc lib. 12º. sunt in deo. Sz ꝓstat q̄ tales sunt poᵉ passiue. Ergo in deo est ponēda poª passiua. ¶ P. 2º. In ꝓpetuis nō differt esse ⁊ posse loquēdo de poª passiua: vt exponit Doc. S. in de poª vbi supra. Sz in deo est esse. Ergo in deo est poª passiua. Et sic deus nō est purus actus. ¶ P. 3º. In deo est scia. Sz scia nō est nisi in potētia passiua. Ergo idē qđ prius. ¶ Sz ꝫ est ꝑbs in ꝑti caplō ibi. Sed qñ tres sunt ſbe due quidē phyſice ⁊ vna īmobilis: de ea dicendum est ⁊c. Lec. 6.

Respondeo ꝑmo dām q̄ in hoc pº caplō huius secundi tractatus huius libri ostēdit ꝑbus q̄ tres sunt ſbe: quaꝝ due sunt nāles vt supra dictū est qz sunt cū motu. Et vna earū est sempiterna vt celuz: ⁊ alia est corruptibilis vt plante ⁊ aialia. Et preter has est tertia ſba que nō est nālis sed īmobilis: de qua nunc ꝓsiderāduz est hic principalr. Unde concludit hic ꝑbus q̄ necē est aliquā ſbam esse separatā ⁊ immobilem. Quod ꝓbat ꝑbus hic dimissis aliis ꝓbationibᵒ positis in octauo phyᵒ tali rōne. Hā destructis primis substantijs: nihil alioꝝ remanet qz inter entia ſbe sunt prima entia. Si ergo nulla sit ſba sempiterna sed quelibet sit corruptibilis: sequit q̄ nihil sit sempiternū: ſz q̄ omnia sint corruptibilia ⁊ nō semper existentia. Sed hoc est ipossibile. Ergo necē est aliquā ſbam esse separatā semper actu existentez. ¶ Quod autē sit impossibile nihil esse sempiternū: ꝑz primo ex parte motus. Impossibile est enim motuz fieri de nouo aut incepisse eē neq̄z desinere eē tota liter vt patuit octauo phyᵒ. q. ar. Sed illud quod nūq̄z icepit esse ⁊ qđ nūq̄z desinet esse: dicit esse sempiternum. Ergo impossibile est nihil esse sempiternuz. ¶ Secundo idē ꝑz ex parte tēporis. Hā impossibile esse videt q̄ tēpus nō sit sempiternum: qz si nō sit sempiternum: sequit q̄ tēpus qñq̄z incepit esse ⁊ quādoq̄z deficiet esse. Sed hoc est falsuz. Quod sic ꝑz. Hā si tps aliquādo incepit ⁊ aliqñ deficiet: sequit q̄ prius fuerit nō esse tēporis q̄ tēpus: ⁊ iterū q̄ posterius erit nō esse tēporis q̄ tps. Sed hoc nō potest esse: qz nō est possibile eē prius ⁊ posterius nisi sit tempus: cū tempus nihil aliud sit q̄ numerus prioris ⁊ posterioris in motu. Et sic sequitur q̄ tps fuerit anteq̄ incepit: ⁊ q̄ erit postq̄ desinet esse. Uidet igit necē esse q̄ tempus sit sempiternū. Et si tempus est cōtinuum ⁊ sempiternuz: necē est motum esse cōtinuuz ⁊ sempiternuz. Hā tempus est passio quedaz ipsius motus: vt veritas hz. Sed tamen non est accipienduz vlr de omni motu q̄ possit esse continuus in sempiternum: sed solum de motu locali. Et non de omni: sed de motu locali circulari: vt probatum est in octauo phyᵒ. q. ar.

¶ Dicendum secundo ſm Doc. S. in de potentia. q. 1. ar. 1. elicitiue q̄ duplex est poª. Quedā est potentia passiua. alia est potentia activa. Potentia passiua est duplex. Quedā est potentia passiua passione corruptiua. Et talis non reperit in prima causa oium rerū ineſse formali. Sed eis est ineſse obedientiali siue cognito. Et non ineſse formali: cum quelibet ꝑfectio ab ea remoueatur. Alia est poª passiua passione pfectiua sicut est intellectus ⁊ voluntas in nobis. Et talis etiā nō est ſm rei veritatez in ꝑma causa: sed solū ſm nostrū modū intelligēdi: qz intellectus

Lec.12.

ꝛ voluntas dei sunt realiter actio ꝛ essentia eius: vt patet per pbm infra in hoc.12.q.6.ar.6.Unde Doc.S. cōtra gētiles libro primo capitulo.10.sic ait. Si aliqne actiōes deo conueniant que non in aliquod factum transeunt sed remanent in agente: respectu earū non dicetur in deo potentia nisi ſm nostrum modum intelligendi: ꝛ non ſm rei veritatem. Huiusmodi autez actiones sunt intelligere ꝛ velle. ¶Potentia ergo dei nō respicit ppie loquendo huiusmodi actiones: sed solos effectus. Intellectus igitur ꝛ voluntas in deo nō sunt vt potentie: sed solum vt actiōes ¶Hec ille formaliter. ¶Potentia vero actiua est duplex. nā quedam est distans ab actu. Et talis non ponitur in deo: cum sua potētia sit sua actio. Alia est cōiuncta actui. Et talis est duplex. ¶Nam quedā est prīm non solum ipsius effectus: sed etiā operationis: vt patet de calore in igne. Et talis potentia non ponitur in deo formaliter: sed ſm nostrum modū intelligendi: aut inesse ydeali siue obiectiua li. Unde Doc.S. Ubi immediate supra sic ait. Quia vero nihil sui ipsius est principium: cū diuina actio non sit aliud ꝙ̄ sua potentia manifestū est ꝙ potentia non dicitur in deo sicut prīm actionis ꝛ sicut principium facti. Sed quia potentia respectum ad alterū importat: est enim potentia actiua principium agēdi in aliud: vt pz per pbm. 5° huius: manifestū est ꝙ potentia dicitur in deo per respectum ad facta ſm rei veritatem: non per respectū ad actionem: nisi per modū intelligēdi: prout. vz intellectus noster diuersis acceptionibus vtrūqz considerat diuinam. s. potentiaz ꝛ actionem. ¶Hec ille. Idem innuit in de potētia.q.prima ar.primo in solutione ad primū. Idem etiā innuit in prima parte.q.25.ar.1. Alia est potentia actiua que est prīm facti vt ex dictis pz. Et talis est duplex. nā quedam est creata. Et talis etiam nō ponitur in deo formaliter: cū talis potētia realiter differat ab actione. Alia est increata: que est substantia agētis ꝛ sua actio. Et talis bene ponitur in deo. Tuz primo qz deo conuenit p̄ alijs esse principium essendi. Tuz secūdo qz potentia actiua sequitur ens in actu. Sed deo maxime cōuenit esse in actu ſm pbm in hoc libro. ¶Patet ergo responsio ad quesituz ad vtramqz eius partem ex dictis. ¶Considerandū est autem pro declaratiōe prime partis quesiti ſm Albertū magnum hic tractatu secūdo ꝛ octauo ꝙ vt pz in primo celi ꝛ mundi nihil est quod habeat potentiā ad non esse: quod nō aliquādo corrūpatur. Si igitur omnes sbe sunt corruptibiles: omnes habent potentiā ad non esse. Ergo corrumpentur aliquādo. Et tunc sequet ꝙ nihil erit omnino. Quod est impossibile ſm intellectum: qz sicut ex nihilo nihil fit: ita ex eo quod est nūq̄ fieri potest id quod nihil est penitus. ¶Et si arguatur sic. Illa consequentia que inducta est non segtur. qz in generatione circulari elementoꝝ ſm quamlibet partez sui elementuz est corruptibile. Et tamen partes manent in toto. Et sic nō cessat generatio ꝛ corruptio. Et sic semper manet mūdus. ¶Ad hoc respondet Albertus. Dicimus inquit ꝙ illa instantia prouenit ex ignorātia: qz nisi supponatur ꝙ aliqua sba est incorruptibilis que oblique affert ꝛ defert: generatio nō erit corruptio in parte ſz generatio in parte. Et nisi fit ablatio circularis nō soluitur aliter in toto.

Ad primum igitur dicendum ſm Albertū magnum vbi supra: ꝙ non est motus eternus nisi motoris eterni: qui ſm principia nature nunq̄ fuit non mouens: licet ſm voluntatem dei vt multis videtur talis motus potuerit aliquādo incipere: cum ante non esset. ¶Hec ille. Secundū fidem vero motus aliquando incepit. ¶Phylosophus autē loquitur ſm principia nature. Uñ ratio non sequitur. ¶Ad scōm Admittatur solutio in obiectione posita. ¶Ad tertiuz pz solutio ex dictis. ¶Ad quartū dicenduz ꝙ in perpetuis in quibus est potentia passiua nō ad formā distans ab actu sed semper cōiuncta actui cuz non fit ei admixta priuatio ad formaz substantialē non differunt esse ꝛ posse. vz esse ꝛ posse quantum ad durationē quia eiusdez sunt extensionis quantum ad durationem. In deo vero vt dictum est nulla est poa possiua modo exposito. ¶Ad 5m dōm ꝙ duplex est scīa. Quedā est que realr differt ab essentia scientis ꝛ ab actu sciendi: sicut in creaturis. Et talis non est nisi in poa passiua perfectiua. Alia est scīa que est essentia scientis ꝛ est suus actus sicuti est scientia dei: vt ostendet infra.q.8.ar.1. Et talis scīa non est in poa passiua: nisi ſm nostrū modum intelligendi vt dictū est.

¶Sequit in pbo ꝛ doc.S.ibi. Si fuerint motiua ꝛc.

B secundum sic procedit. Uidet ꝙ nō sit poa nēda aliqua sba eterna que sit semp mouens ¶Nā si talis sba poneret: maxime hoc esset vt saluaret perpetuitas motus ꝛ temporis. Sz hoc est falsum. Ergo ꝛ talis sba non est ponenda. ¶Dobtio minoris: qz vnū solū ens est sempiternū siue eternum vz deus vt fides tenet. Ergo cum mūdus sit quid aliud a deo: sequit ꝙ non sit eternus: ꝛ per cōsequens neqz motus eius. ¶Sed dicebat ꝙ fides hic nō hz locū: sed hic fit sermo ſm pn̄a nature vt pbus locutus est. Unde argumentū nullū. ¶Contra. ¶Naz ex vero nō sequit falsum. Sed oppositū fidei non est verū sed est nō solū falsuz sed falsissimū: cū sit hereticū. Sz ex hoc ꝙ mūdus sit eternus sequit aliquid oppositū fidei. vz ꝙ nō aliquando incepe rit esse. Ergo mūdum fuisse ab eterno est falsissimum etiam ſm pn̄a nālia loquendo. ¶P̄. 2°. In eo quod mensuratr tempore non est eternum. Sed motus celi mensuratr tempore qz tempus nihil aliud est ꝙ̄ numerus motus ſm prius ꝛ posterius: vt in quarto pbox̄ habetur. ¶P̄. 3°. motus celi non est eternus. Et sic idē qō prius. ¶P̄. 4°. Uf ꝙ prima sba non sit semper mouens. ¶Nam mouens ꝛ motū sunt simul: vt pz sexto pbyx̄. Sed ꝑma sba ꝛ primuz celū non sunt simul: qz in infinitū distant: cū ꝑma sba sit deus: ꝛ primū mobile sit celum. Creator enim ꝛ creatura in infinitum distant vt pz. Ergo ꝛc. ¶P̄. 4°. Uidetr ꝙ prima sba nō sit eterna. Nā eternitas est q̄dā possessio ſm Boecium. Sed in deo non est possessio. Ergo deus non mensuratur eternitate patet consequentia cū maiori per diffinitionē eternitatis a Boetio traditam. ¶Hz etiaz ex hoc qz illud qō mensuratr est limitatū. Deus vero cū sit infinitus est ullimitatus. Ergo non mensuratr eternitate. ¶Sed incōtrariū arguit̄ per pbz in presenti 8° cap. ibi. Sed si fuerint motiua ꝛc̄. Et per cōmentatorē cōmē to.31.ibi in alia translatione. Et si fuerit substantia agens ꝛ mouens ꝛ nihil agit cū erit motio. ¶Possibile est. n. ꝛc̄.

Respondeo dōm ꝙ ad saluandū perpetuitatem motus: nccē est ponere sbam perpetuam semp actu mouentem. Quod sic pbat hic pbus. Nā si motor primi celi siue primi motus non est ſm actū mouens sed est motivus ſm aptitudinem ꝛ non est ſz actū aliqd semper agens: sequit̄ ꝙ non est motus semper. ¶Patet ꝑña. qz nō est necessariū si habeat potentiā mouendi ꝙ semper moueat actu. Contingit enim id qō hz potentiā agendi nō agere. Et ita motus non erit sempiternus. Nccē est ergo ponere aliquā sbam sempiternā semper mouentē ꝛ agentē in actu. ¶Ex quo infert pbus primo opiniones platonis ponentis substantias separatas esse insufficientē ad sustinendū sempitermitatem motus. Ad hoc.n. sustinendū nihil ꝓdest si fingamus aliquas sbas separatas sempiternas: nisi in eis sit aliqō principiū habent potentiā transmutandi in aliud. Quod tamē non videt connenire speciebus quas vocabat sbas separatas. Que quidez species nihil esse aliud ab eo ponebātur nisi vniuersalia separata. Sed vniuersalia inquantum huiusmodi non mouent aliquid neqz agunt. ¶Naz omne principium mouens vel agens est aliquod singulare: vt ꝓbatū ē in 8° huius. q.5.ar.2. Et in. 7°. huiꝰ. q.12.ar.4. ¶Scōo infert pbus ꝙ nec etiā ad sustinendū perpetuitatem motus est vtile ponere mathematica separata quia nec etiā mathematica inquantū huiusmodi sunt principia motus: cū a motu sint abstracta. Sed si non sit aliqua sba sempiterna

sempiterna: non erit motus sempiternus: quia principiuz motus est aliqua substantia agens. ¶ Considerandum est autem hic primo sm Albertum magnum tractatu secundo capitulo secundo q̄ duplex est mutatio ipsius partis intellectiue. Una quidez cum de ignorante fit sciens. Et alia quando de sciente sm habitum fit considerans sm actum. Et presupponamus ea que sm se sunt manifesta vz q̄ motor primus nec per se mutatur neqz per accidēs vt patuit octauo physicorum. q. ar. Si igitur detur q̄ primus motor esset motor sm habitum ⁊ non sm actum: tunc oporteret q̄ de ocio venire ad actum. Et cum ita sit q̄ primus motor per suam scientiam moueat oportebit: q̄ ipse sm habitum consideret. Et sic de habitu per ueniet ad actū. Et per consequens in primo motore erit mutatio. Et sic opz q̄ primus motor habeat aliquem alium motorem: quia id quod exit de potentia ad actū non exit nisi per aliquid mouens. Sed hec sunt inconuenientia: vt infra probat physosophus in presenti capitulo. Ergo necce est q̄ primus motor sit semper actu mouens: cū moueat per intellectum. ¶ Considerandum vlterius est secundo sm eundem ibidem q̄ id quod per essentiā mouet: nunquam cessat ab actu. Sed primus motor per essentiam suam mouet: ⁊ motus est actus eius sicut lucere est actus lucis. Ergo primus motor semper est actu mouens. Nam si primum mobile. vz celum non actu moueretur: oporteret q̄ aliqua dispositio esset per quaz moueretur sm actum. Et sic in primo mobili ⁊ etiam in primo motore ante primuz motum esset aliquis motus. qđ est impossibile. Nulla. n. dispositio in aliquo potest esse nisi per aliquem motuz. ¶ Considerandum vlterius est tertio secundum eundez ibidem capitulo primo circa finem: q̄ ponere mundū ⁊ motū primi celi esse eternum ⁊ non esse eternum nullum est inconueniens neqz aliqua repugnantia. Naz primus motor tempore non precedit munduz neqz motuz primi celi: vt concessum est ab omnibus per ypotheticis. Et sic eternitate p̄cedit primus motor motū primi celi ⁊ mundū. Et non tempore. Eterni tas. n. non dicit durationez diuisibilez. Et ideo sm nullā durationez extensam ⁊ diuisibilez primus motor ⁊ p̄ma causa precedit motū celū ⁊ mundū. Hec vnq̄ intendunt physosophi motuz celi esse sempiternū: nisi illo modo quo eternum dicitur hoc cuius inceptionez ⁊ esse nō preuenit tempus. Sic. n. motus semper fuit ⁊ etiaz tempus quemadmodū ⁊ mundus. Hec ille. ¶ Et per hoc pz responsio ad p̄m 2m ⁊ 3m argumenta in principio articuli adducta. ¶ Ad quartuz dicenduz q̄ prima sba increata ⁊ quelibet sba creata sunt simul simultate virtutis: non autē simul similitate quantitatiua aut durationis. Unde ratio non sequitur. ¶ Ad vltimū dicendū sicut dicit Doc. S. in p̄a parte. q. 10. ar. 2. q̄ deus est sua eternitas. Unde sibi non competit q̄ sit possessio aut q̄ mensuretur: nisi sm nostraz considerationem. De quo inferius clarius disputabitur.

¶ Sequitur in physosopho ⁊ Doctore Sancto ibi adhuc neqz agere ⁊c.

B tertium sic proceditur. Uidetur q̄ ad saluandam perpetuitatē motus non sit necce ponere sbaz semper actu mouentem que sit suus actus ⁊ imaterialis. Nam si talis sba esset suus actus semper actu operaretur. Et per consequens sicut semper mouet celū: ita semper produceret animas intellectiuas create. Quod tamen non solū est contra fidem: sed etiam cōtra physosophuz: vt ex supradictis pz. Ergo ⁊c. ¶ D. 2°, Materia est principium indiuiduationis: vt in septimo huius concessum est. Sed deus est indiuiduū: cū nō predicetur de pluribus. Ergo in deo est materia. Et sic prima sba non est actus purus: sed est materialis. ¶ Sz contra est physosophus in presenti capitulo. Primo ibi. Adhuc neqz si agere ⁊c. Alia littera in textu cōmenti. 31. necce est igitur vt tale principiū sit sba que est actio. Et etiam opz vt iste sbe sint entes extra materiam: cuz necce est vt eterne sint ⁊c.

Respondeo dicendū q̄ ad saluandā perpetuitatez motus non sufficit ponere aliquam sbam sempiternam semper actu mouentē: sed etiam opz q̄ talis prima sba sit suus actus. Quod sic probat physosophus. Nā si talis sba non sit suus actus: in ea erit potentia. Sed id in cuius sba admiscetur potentia contingit non esse: quia quod est in potētia non esse cōtingit. Et per consequens contingit q̄ motus non sit. Et sic motus non erit ex necessitate. Unde si motus est sempiternus: relinquit̄ q̄ opz esse aliquod primū principiuz motus tale cuius sba non sit in potentia sed sit actus tantū quia ens quod non est actus tm̄: est habens actuz. Et per consequens non est ens per suā essentiā. ¶ Ex quo sequitur p° sm physosophū q̄ talis sba est imaterialis: qz talis sba est actus absqz potentia ad esse vt dictū est: Sz materia est in potentia. Ergo talis sba necessario est imaterialis. ¶ Secūdo sequit̄ q̄ talis p̄a sba que est p̄m omnium principiū est imobilis. Naz in ordine mobiliū ⁊ mouentiū reperiuntur tria. Quoz vnū est quod est infimuz. vz illud quod mouetur tm̄. Aliud est q̄ mouet ⁊ mouetur Opz ergo q̄ sit tertiū. vz quod sit aliqđ semper mouens quod nō mouetur: qz vt probat octauo phy° cum non sit abire in infinitū in mouentibus ⁊ motis: opz deuenire ī aliquod primuz mouens penitus imobile. Si etiā deueniatur ad aliquid mouens seipsum: iteruz ex hoc opz deuenire ad aliquod mouens nimobile: quia quicquid aliquo modo mouet: est in potentia. Sed prima sba est purus actus ⁊ nullo modo est in potentia vt probatum est. Ergo correlariuz est verū. ¶ Tertio sequit̄ sm q̄ deducit Albertus in presenti tractatu capitulo tertio q̄ talis p̄a sba imaterialis ⁊ imobilis est vbiqz ⁊ semper. Quod. n. sit vbiqz: sic probat Albertus: qz quicqd restringit̄ ad scitum ⁊ ad locum: opz q̄ restringat̄ per aliquid indiuiduans per se: vt materia. Quod igitur penitus caret materia: penitus caret indiuiduante. Sed prima sba penitus caret materia. sicut iam probatuz est. Igitur caret indiuiduante. Igitur non est hic vel ibi: sed est ambiens omnia loca. Non autem vt dicit nō potest non omnia ambire illa sba que per essentiam mouet omnia. Hoc. n. videm̄ q̄ omnis motor totaz suā ambit māz quam mouet: sicut anima ambit totū corpus. Sic igit̄ inbesitabiliter sequit̄ primā substātiā esse vbiqz. Quod antē sit semper: probatuz est: quia est sempiterna ⁊ imobilis. Hec ille. ¶ Qualiter antē illa p̄a substantia sit vbiqz ⁊ semper in oībus p essentiā presentiā ⁊ potētiā: pertinet ad theologos. Manifestum est autem q̄ deus non est in loco circūscripture sicuti sunt res māles neqz diffinitiue sicut sunt sbe imateriales: sed sm ambitū est in omni loco vt declaratum est. ¶ Quarto sequitur q̄ talis prima sba est omnimode simplex qz nō p̄t esse ꝓposita aliq̄ ꝓpositiōe. Ergo ē oīb° modis simplex. Quod. n. non possit esse ꝓposita aliqua ꝓpositione pz: quia in omni cōpposito est aliquid quod hz rationem potentie ⁊ aliquid quod hz rationez actus. Sed vt deductum est in tali sba nihil est in potentia ad actuz. Ergo est mere ⁊ in fine simplicitatis simplex. ¶ Quinto sequitur ex dictis physosophi q̄ deus est agens sm essentiam suaz. Naz si non esset agens per suaz essentiam: esset agens per participationē. Et sic per consequens non esset primū agens. Quod est contra primā ypothesim. ¶ Sexto sequitur q̄ deus non est agens sm necessitatez nature qz agens ex nccitate nāe nō p̄t esse p̄m agens. Nō sic pz Nā omne agens agit ꝓpter finē: cū vnūquodqz intēdat bonū. Bonū autez hz rōnez finis. Ergo omne agens naturale agit ꝓpter finē. Sed omne agens ex necessitate nature est agens nāle. Ergo omne agens ex necessitate nāe agit ꝓp finem. Sed actio cuiuslibet agentis nālis est conueniens fini: qz agere ꝓp finem est intendere finē. Intētio

Lec. 12.

autem agentis est q̄ actio eius sit congrua ⁊ conueniens fini. Ergo actio cuiuslibet agentis propter finem est: proportionata fini et ordinata ad finem: quia nulla actio alicuius agentis potest esse cōueniens fini: nisi sit proportionata fini ⁊ ad ipsum ordinata: vt ex significatione vocabuli appet. Sequit̄ ergo q̄ actio agētis nālis siue agētis ex necessitate nature quod pro presenti idem est: sit ab aliquo intellectu: qui ordinare medium ad finem nescit: nisi qui cognoscit talem ordinem ⁊ proportionem mediorum ad finem. Quod solius intellectus ⁊ rationis est. Unde communiter phi dicunt ⁊ vere q̄ ordinare nescit: qui ordinabilia ⁊ rationes eorum ignorat. Aut ergo talis ordinatio actionis naturaliter agentis in finem fit ab intellectu cōiuncto tali agenti naturali: aut ab intellectu separato. vt ab intellectu alterius agentis: ⁊ dirigentis talem actionem agentis ex necessitate nature in finem. Non potest dici primū: quia quod agit per intellectum sibi cōiunctum: potest agere ⁊ non agere: cum potentia rationalis se habeat ad oppositа vt patuit nono huius. q. 2. ar. 2. Et, sic sequeretur q̄ talis actio non esset determinata ad vnum. Et per consequens non esset actio naturalis agentis: cum natura sit determinata ad vnum: sicut eius esse est esse determinatum. Si vero dicatur ſm: relinquitur ergo q̄ agens ex necessitate nature presupponat aliud agens. Et sic nō erit primū agens Quod erat probandum. ¶ Considerandū autem est hic primo ſm phm pro ampliori declaratione precedentium q̄ non videtur esse verū hoc quod dictum est in responsione ad quesitum. vt q̄ prima subſtātia que dicitur simpliciter: primus mouens sit actus purus. Nam potentia simpliciter est prior actu. Ergo prima ſba quę est causa perpetuitatis mundi: non est suus actus purus. Aliter nō eēt prima. Assumptum probat phus. Nam prius est a quo non cōuertitur consequentia subsistendi. Sed sic se habet potentia ad actum: q̄ omne agens potest agere. Sed nō omne potens agere agit. Ergo videtur q̄ potētia sit prior ipso actu. ¶ Ad quod breuiter dicit phus: q̄ in vno ⁊ eodem potentia p̄cedit actum: vt declaratum est supra in nono huius. q. 8. ar. 2. Simpliciter tamē ⁊ in diuersis actus precedit potentiā cum nihil possit se reducere de potentia ad actum nisi per id quod est in actu: vt etiam antiqui phi posuerunt. ¶ Considerandū vlterius est secundo ſm phm q̄ ex perpetuitate generationis ⁊ corruptionis in istis inferioribus concluditur siue ꝓbatur perpetuitas motus celi. Nam in generatione ⁊ corruptione duo sunt vz permanentia continua ipsius esse rerū ſm speciem: ⁊ diuersitas generationis ⁊ corruptionis. Et ideo oportet esse duos motus primos ipsius celi: quorum vnus est directus ⁊ vniformis qui est diurnus primi celi: ⁊ alter est motus obliquus afferens ⁊ deferens astra. Motus autē obliquus non potest esse causa perpetue permanētie generationis ⁊ corruptionis. Relinquit̄ ergo q̄ motus cōtinuus directus sit causa continuationis predictorum. Et sic talis motus est vniformis ⁊ perpetuus. Et per consequens eius motor erit etiam perpetuus. ¶ Considerandum vlterius est tertio ſm Doc. S. in presenti lectione q̄ ex processu phylosophi in hoc capitulo manifestus est q̄ phylosophus firmiter opinatus est ⁊ tenuit necessariū fore q̄ motus celi sit sempiternus: similiter ⁊ tēpus. Aliter enim nō fundasset super hoc intentionem suam de inquisitione subſtantiarum imaterialium. Sciendum tamen est q̄ rationes ab eo inducte octauo physicorum ex quarum presuppositione hic procedit: non sunt demōſtratiue simpliciter: sed sunt rationes probabiles: nisi forte sint demōſtrationes cōtra positiones antiquorum naturalium de inceptione motus: quas positiones destruere intēdit. Et pretermissis aliis rationib⁹ in octauo physicorum positis quas hic pretermittit: manifestum est q̄ ratio quam hic posuit phylosophus ad probandam sempiternitatem motus ⁊ temporis non est demonstratiua. Non enim si ponimus tempus quādoq̄ incepisse: opz ponere prius: nisi ymaginatum: sicut cum dicimus q̄ extra celum non est aliquod corpus: hoc quod dicimus extra nō est nisi ymaginatum. Sicut ergo extra celum non opz ponere locum cuius extra videatur locum significare: ita non est necessarium q̄ tempus sit prius anteq̄ incipiat vel posteaq̄ desinit: licet prius ⁊ posterius videātur tempus significare. Hec ille formaliter. ¶ Considerandum vlterius est quarto ſm eundem ibidem: q̄ cuius rationes phylosophi probantes sempiternitatem motus ⁊ temporis non sint demonstratiue ⁊ ex necessitate concludentes: tamen ea que hic probantur de sempiternitate ⁊ immortalitate prime ſbe ex necessitate sequuntur: quia si non fuerit mundus eternus necē est cuz sit q̄ fuerit productus ab aliquo alio: q̄ nihil potest producere seipsum. Et si hoc non fuerit eternum: oportet q̄ ineſſe productum sit ab aliquo alio. Et cum hoc non sit procedere in infinitum vt secundo huius probatum est: necē est ponere aliquam ſbam sempiternam in cuius ſba non sit potentia: ⁊ per consequens immateriale ⁊ immobilem. Hec ille formaliter. ¶ Considerandum vlterius est quinto secundum Albertum capitulo tertio q̄ predicte rationes phylosophi concludūt hoc solo supposito q̄ primus motor sit ſba prima. Quod quidem Plato negauit: vt patet in libro platonis ad Thymeum. Similiter ⁊ sui sequaces: qui distinxerunt causas efficientem primam a primo mouente. Et si hoc esset verum: non concludunt ea que adducta sunt a phō. Hec ille.

Ad primum igitur dicendum vt dicit Doc. S. in de potentia. q. 1. ar. 1. ad octauum q̄ potentia dei semper est actui connecta ⁊ operationi. Nam operatio eius est diuina essentia. Sed effectus sequitur ſm imperium voluntatis ⁊ ordinem sapientie. Unde nō oportet q̄ semper sit connecta effectui sicut nec q̄ creature fuerint ab eterno. Hec ille. ¶ Utrum vero mundus fuerit ab eterno: aut potuerit esse ab eterno sicut hic mouet questionem dominus Antonius Archiepiscopus alterius est disputationis. ¶ Veruntamē phylosophum in quinto methaphysice possibile dicitur quandoq̄ quidem ſm aliquam potentiam. vz actiuam vel passiuam. ſm actiuam quidem vt ſi dicamus posse edificatori vt edificet ſm potentiam passiuam vero vt ſi dicamus q̄ ligno possibile est q̄ comburatur. Quandoq̄ vero dicitur possibile non ſm aliquam potentiam: scilicet quando termini nullam adinuicem repugnantiam habent. Econuerso vero impossibile dicitur quando termini adinuicem repugnant: vt simul esse affirmationem ⁊ negationem: impossibile dicitur: non quia sit impossibile alicui agenti aut patienti: sed quia est ſm se impossibile vtpote sibi ipsi repugnans. Si igitur consideretur aliquid diuersum in ſba existens a deo fuisse semper nō potest dici impossibile ꝓz se quasi sibi ipsi repugnat ei quod est esse enim quod est esse ab alio non repugnat ei quod est semper: nisi quando aliquid ab alio fit per motū. Quod non accidit in processu rerum a deo. In hoc autez quod additur diuersum in ſba similiter nulla repugnantia absolute datur intelligi ad id quod est fuisse semper. Si autē accipiamus possibile dictum ſm potentiam actiuam: tūc in deo non deest potentia ab eterno producendi essentiaz aliam a se. Si vero ad potentiam passiuam hoc referatur sic suppositа catholice fidei veritate dici non potest q̄ aliquid a deo procedens in essentia diuersum potuerit semper esse. Supponit enim fides catholica omne id quod est preter deum aliquando non fuisse. Sicut autem impossibile est quod ponitur aliquando fuisse nunquam fuisse: ita impossibile est quod ponitur aliquando non fuisse semper fuisse. Unde a quibusdam dicitur q̄ hoc est possibile ex parte dei creantis: non autem ex parte essentie a deo procedens: per suppositionem contrarii quam fides christiana facit. Hec ille. ¶ Ad secundum dicendū q̄ materia est principium individuationis in habentibus materiam. non autem in subſtantiis immaterialibus: vt supra disputatum est in. 7. huius. q. 22. ar. 1.

¶ Questio

¶Questio sexta de prima ſba.

Consequenter in hoc ſecũdo capitulo huius secundi tractatus consideran dum restat de perfectione prime ſbe immobilis. ¶Circa quod querũtur septẽ. ¶P.2°. Utrum primum mouens mo neat sic intelligibile ⁊ appetibile. ¶Secundo vtrum ex hoc q̃ primum mouens mouet vt intelligibile: possit concludi q̃ est ſba simplex. ¶Tertio vtrũ ex hoc q̃ primum mouens mouet vt primum bonum desiderabile possit concludi q̃ sit purus actus. ¶Quarto vtrum ex hoc etiam concludi possit q̃ sit simpliciter quid immutabile. ¶Quinto vtrum in primo mouente sit summa delectatio. ¶Sexto vtrum in deo sit vita ⁊ sit suum viuere. ¶Septimo vtrum primum mouens sit ſba corporea habens magnitudinem.

¶Sequit̃ i pho ⁊ Doc.S.ibi. Mouet aũt.⁊ ẽ Lec.6.

B primum sic proceditur. Uidetur q̃ primũ mouẽs non moueat mobile sicut intelligibile ⁊ appetibile. Maz celũ non intelligit ipsum primum mouens cũ intellectũ non habeat. Ergo primus mouens nõ mouet p̃m celũ mobile vt ītelligibile. ¶P.2°. Ince lo non est voluntas. Ergo non potest velle primum mouens. Et sic non mouet ipsum celum vt appetibile: cũ ad appetibile terminetur voluntas. ¶P.3°. Infinitus non potest suscipi a finito. Sed deus est infinitus qui est p̃mũ mouens. Quelibet vero creatura est finita ſm intellectũ. Ergo primũ mouens a nulla creatura potest intelligi vel etiam appeti. ¶P.4°. Omne mouens dicitur mouere per cõtactũ vt dicitur sexto ⁊ octauo physicorũ. Sed prima ſba que deus est: non habet contactuz cuz non sit quãtus neqz corporeus: vt infra probabitur per philosophũ Ergo mouet aliqd. Et sic presuppositus est falsus. ¶P. 5°. Si deus moueret vt primus bonũ desiderabile: tunc cognosceret se esse bonum desiderabile. ¶Sed hoc non potest dici. Ergo nõ. ¶Probatio medie. Maz aut talis cognitio que vt sic se cognosceret esset practica: aut speculatiua. Non primum: qz illud tantũ cadit sub cognitione practica: quod a cognoscente est operabile: vt probatum est supra in p̃mo huj°.q.8.ar.5.⁊ in sexto huius.q.2. ar. 1. Sed deus non est a se operabilis. Ergo non potest de se ipso habere cognitionem practicam. Neqz etiam potest dici secunduz. Mã illud non cadit sub cognitione speculatiua: quod ordinatur ad opus vt patuit primo ⁊ secũdo ⁊ sexto huius. Sed summuz bonum desiderabile cuz sit primus mouẽs stante ypothesi ordinatur ad opus. Ergo talis cognitio non est speculatiua. ¶Sed ẽtra est philosophus in textu commenti.36.ibi. Mouet autem sicut desiderabile ⁊c.

Respondeo dicendũ q̃ primũ mouẽs mouet sicut intelligibile ⁊ desiderabile. Quod sic ꝓbatur ſm philosophuz. Mã primum mouens est mouens non motuz: vt ex supradictis patet. Aliter esset procedere in infinitũ in mouentibus: vt probatur octauo physicoz. Sed hec sola.s. desiderabile ⁊ intelligibile inueniuntur mouere non mota. Ergo primũ mouens mouet vt intelligibile ⁊ desiderabile. ¶Consideranduz autez est hic primo pro declaratione minoris premisse vt deducit hic Doc.S. q̃ duplex est motus. vz naturalis ⁊ voluntarius siue ſm appetitũ. Mouens igitur motu naturali: de necessitate mouetur: quia cuz mouens naturaliter sit generans ⁊ alterans cum etiaz grauia ⁊ leuia mouentur ſm locũ a generante per se: opz q̃ generans ⁊ alterans immediate aliter ⁊ aliter se habeat. Unde supra ostensum est q̃ id quod causat generationez in istis inferioribus agit aliter ⁊ aliter. Sed in motu qui est voluntarius siue ſm appetitũ: voluntas ⁊ appetitus se habent sicut mouens nõ motũ vt dicitur tertio de anima. Relinquit

ergo q̃ solum id quod mouet, sicut appetibile: sit mouẽs non motum. Et cũ omnis appetitus voluntatis cognitionẽ presupponat: sequitur q̃ tale mouens non motũ sit intelligibile. ¶Consideradũ vlterius est secũdo ſm Doc. S. q̃ p̃mũ mouens dicitur mouere sicut appetibile: qz motus celi ẽ ꝓpter ipsuz sicut pp finẽ causatus ab aliquo mouente primo: quod mouet ꝓpter p̃mũ mouens immobile: vt assimiletur ei i causando: ⁊ explicet actu id qđ est virtute in p̃mo mouente. Non.n. est motus celi propter generationẽ ⁊ corruptionez inferioꝝ sicut ꝓpter finẽ: cũ finis sit nobilioꝝ his que sunt ad finẽ. Ipz ergo qualiter p̃mũ mouens mouet sicut intelligibile ⁊ appetibile. ¶Cõsideradũ vlterius est tertio ſm eundẽ q̃ apud nos aliud est q̃ mouet vt intelligibile bonũ: ⁊ aliud qđ mouet vt desiderabile bonum: cũ tñ vtrũqz moueat vt mouens non motũ. Et hoc p̃cipue apparet in eo qui est continens. Mã ſm rationẽ monetur ab intelligibili bono. sz ſm vim concupiscibilẽ mouet ab aliquo delectabili bono ſm sensum: qđ cõe bonũ cuz tñ non sit bonũ simpliciter sed ſz quid. Hec aũt diuersitas nõ pot esse in p° intelligibili ⁊ p° desiderabili. Sz opz q̃ p̃m itelligibile ⁊ p̃m desiderabile sint eadẽ. Et hec est ratio q̃ ꝓcupiscibile qđ nõ est intelligibile bo^m ⁊ apparens bonũ opz q̃ sit bonũ appetibile appetitu itellectuali. Mã volũtas in intellectu est: ⁊ nõ in appetitu concupiscente. Et ideo hoc qđ appetitur ſm concupiscentiã videt bonũ eo q̃ desideraţ: qz cõcupiscentia quertit iudiciũ rationis vt videatur ei bonũ quod est delectabile. Sed id qđ appetitur appetitu intellectuali: quia videtur bonũ ſz se. Huius.n. appetitus ꝓncipiuz est intellectus qui mouetur quodãmodo ab intelligibili. Sic igit̃ pz q̃ cõcupiscibile nõ est bonũ. nisi qz desideraţ. Mõ ergo pot esse p̃m bonũ: sz solũ illud qđ qz bonũ est mouet desideriũ sicut appetibile ⁊ intelligibile simul. ¶Consideradũ vlterius est quarto q̃ primũ mouens mouere celũ vt intelligibile ⁊ desiderabile pot intelligi dupliciter. Uno° q̃ mouet vt intelligibile a seipso ⁊ vt ab eo amabile. Et sic clara est sententia. Alio mõ q̃ mouet sicut intelligibile a celo quod mouetur virtute primi motoris. Et hoc potest intelligi dupliciter. Uno modo accipiendo celum absolute ⁊ ſm se. Et sic non mouet vt intelligibile a celo: cum celuz ſm se sumptum non habeat intellectum. Alio modo accipiendo celuz pro aggregato ex corpore celesti ⁊ intelligentia immediate ipsum mouente virtute primi mouentis: vt declaratuz est in notabili secundo. Et isto modo primum mouens mouet celum vt intelligibile ⁊ desiderabile etiam a celo ratione intelligentie que mouet celum ordinando motum eius ad primum mouens tanq̃ ad vltimum finem. Uel etiaz appetitus naturalis sequitur cognitionem alterius. scilicet dei ordinantis naturas omnium: non autem proprias cognitionem habentis appetitum naturalem ſm Doc.S. in 12°.q.26.ar.1.c. Et per hoc pz solutio ad duo p̃ma argumenta. ¶Ad tertium dicendum q̃ infinitum priuative sumptum quod. vz se tenet ex parte quantitatis ⁊ materie: non potest suscipi a finito. Tamẽ infinituz negatiue sumptum quod. vz se tenet ex parte forme: potest suscipi ab intellectu alicuius finiti: non quidem comprehensiue sed apprehensiue: non quidem quidditatiue sed quantum ad quia est ⁊ quantuz ad aliqua predicata que de eo p̃dicantur in qđ vt declaratũ ẽ supra in.2°.huius.q.1. ar. 4.⁊.5. Primũ aũt mouẽs qđ a pho vocaţ deus ẽ infinitũ negatiue ⁊ nõ p̃mative: vt etiã declaratũ est supra in p° huius.q.10. ar.4.p̃m. Unde p̃t ab intellectu creato intelligi mõ expositio. ¶Ad quartuz dõm q̃ duplex est ꝓtactus Quidã est ꝓtactus vtutis. Alius est cõtactus dimensiuus siue quantitatiuus ⁊ corporeus. Omne ergo mouẽs mouet per contactũ virtutis. non tamen omne mouens mouet per contactũ dimensiuũ siue quãtitatiuũ ⁊ corporeũ: sed solũ mouens corporeũ. Mã licet deus moueat q̃ contactum virtutis illimitate ⁊ intelligentia per contactum virtutis limitate: non tamen mouent per contactum cor/

8.de.11.

Lec.15

poreũ:sed solũ monẽs corporeũ vt etiaz dicitur in seqnẽ
ti articulo notabili septimo. ¶ Ad 5m dom q de2 cogno
scit seipsum vt intelligibile quoddã ⁊ desiderabile a crea
tura cognitione speculatiua:qz de seipso hz soluz cogniti
onem speculatiuã:vt pz p Doc.S.in pa pte.q.14.ar.vl/
timo in corpore. Nec ipe deus ordinat ad creaturas aut
ad motuz creaturarũ tanqz ad finem.sed est ipsemet finis
omniũ creaturarũ:cũ sit omniũ rerũ primũ principium.
¶ Sequit i pho ⁊.D.S.ibi Intellectualis ãt altera ⁊c.

a **Secundum** sic procedit. Vi/
det q ex hoc q
pmum mouens mouet primũ mobile vt itel
ligibile:non possit concludi q sit sba simplex
Mã ex vero non potest concludi falsum. Ex veris.n.non
sequitur nisi verũ:vt pz in principio secũdi prioz. Sed
falsum est primum mouens esse sbam simplicem. Ergo
ex hoc q ponitur esse mouens vt itelligibile cum hoc ve
rum sit vt probatuz est:non potest concludi q sit sba sim
plex. ¶Probatio medie. Mam omne mouens mouet ali
quod mobile. Sed idẽ motus est actus mouentis ⁊ mo
bilis vt habetur in tertio physicoz. Ergo in primo mo/
uente est motus. Et per phs in eo est compositio. Sequi
tur igit q nõ sit sba simplex. ¶ Ꝑ.2o. In eo in quo est ali
quid vt determinabile ⁊ aliud vt determinatio siue vt de
terminans ibi est compositio. Sz in primo mouente est
aliquid quod se hz vt determinabile.vz sua essentia:⁊ ali
quid quod se hz vt determinans.vz sua sapientia. Ergo
in primo mouente est compositio. Et sic non est sba me/
re simplex. ¶ Ꝑ.3o. Ab vno simplici non potest causari
nisi simplex:sicut ab vno non potest pduci nisi vnũ inquã
tum huiusmodi. Sz a primo mouente pcedunt multa:⁊
etiam composita. Ergo non est sba simplex. Et sic idẽ qõ
prius. ¶ Ꝑ.4o. Deum esse vnũ cum sit articulus fidei
vt pz in symbolo niceno:non potest demonstrari. Quili/
bet.n.articulus fidei psupponitur per fidem. Ergo deuz
esse simplicẽ nõ põt q aliqd demonstrari. ¶Patet ꝓña: qz
omne simplex eo modo quo est simplex est vnum:vt pz
in hoc.12. ¶Per hoc ergo q deus mouet vt primum in/
telligibile:nõ potest cõcludi q sit sba simplex. ¶ Sed ꝓ
est phus in textu ibi. Intellectualis autem altera ⁊c.

Respondeo dicendum q sicut ostensum est
ex coordinatione mouentis ⁊
moti q primum mouens est sba simplex ⁊ actus purus
ita hoc idem ostendi potest ex coordinatione ipsoꝝ in
telligibilium. Mã sicut mouentia ⁊ mota habent suaz co/
ordinationem ex hoc q vnuz mouens est alteri causa mo
uendi:sic ⁊ ipsa intelligibilia habent suam coordinationẽ
ita q vnũ intelligibile est alteri principium intelligendi
alterum. Unde secus ex vna coordinatione potest osten/
di q primum mouens est sba simplex ⁊ actus purus: ita
ex altera idẽ pt ostẽdi. Quod sic declarat. Mã manifestũ
est vt patuit 7o huius.q.21.ar.1. q iter itelligibilia sba est
pmũ intelligibile:eo q ipsum accidens non intelligimus
nisi per sbam per quã diffinit. Et inter sbas prius est itel
ligibile simplex qz compositum. Nam simplicia includũ
tur in intellectu compositoꝝ. Et inter simplicia que sunt
in genere sbe:actus est prius quoddaz intelligibile qz po/
tentia. Mã poa diffinit per actum. Relinquitur ergo q
primũ simpliciter intelligibile sit sba simplex que est act9
purus. ¶Patet ergo responsio ad quesitum. vz q quia pri
mum mouens mouet vt intelligibile concluditur q est
sba simplex. ¶ Considerandum autem est hic po fm phm
q ne ipse videatur incidere in opinionem ¶Platonis qui
posuit primum mouens principium rerum vnum intel/
ligibile ostendit differentiam inter vnum ⁊ simplex. Mã
vnum ⁊ simplex non idem significant:quia vnum signifi
cat mensuram:vt decimo huius patuit. Sz simplex signi
ficat dispositionem fm quaz aliquid aliqualiter se hz: qz
vz non est ex pluribus constitutum. ¶ Considerandũ vl
terius est secũdo fm Albertum magnum tractatu secun/
do cap.8o. q duo sunt que soli prime sbe conueniunt quo

Lec.4.

Lec.6.

Lec.3.

rum vnum est q ipsa non est in genere aliquo determi/
nato per omnem moduz:sed ante omne genus. scom est
q in ipsa non est vle nec pticulare cõmune vel ppium
Et huic addunt quidã alia duo. Quorum vnũ est q quã
to pma sba simplicioz est in essentia:tanto multiplicioz est
in relatione ⁊ effectibus.secunduz est q quanto simpli/
cioz est:tanto sua nobilitate ab alijs distinctioz est:⁊ nulli
hz aliquid cõmune. Ratio primi inter hec quattuoz est.
Mã omne quod est in genere: aut est in ipso sicut genus
vel species:aut sicut principiũ generis vel speciei cõpre/
hendendo sub specie indiuiduum. Sed prima sba nõ est
in genere sicut genus:qz genus predicatur de pluribus
specie differentibus in quid:tanqz existens de ratione qd
ditatiua ipsarum specierum. Sed de nullo taliter predi/
cari potest prima sba simpliciter vt pz. Constat etiam q
non est species vel indiuiduum:quia sic esset in eo cõpo/
sitio ex genere ⁊ differentia:vel ex forma ⁊ materia. qõ
absurdum est. Nec etiam potest esse principium generis
quia ante esset aliquod elementum constituens genus qd
est sba. Esset igitur forma vel materia. Et sic esset vnibi/
lis per essentiam multis ⁊ cõpotibilis. Que omnia sunt
inconuenientia: vt pz hic per phm. Non est ergo sba sim
plr prima in genere sbe. Et de se etiam constat q non est
in genere accidentium. Ergo non est in aliquo genere de
terminato. Et hz dicatur sba:tamẽ alia ratione dicitur de
ea sba ⁊ de alijs. ¶Prima.n.sba simpliciter prima non di
citur sba predicamentalis. ¶Considerandum vlterius est
tertio fm eundem vbi supra pro declaratione preceden/
tis notabilis q sba dicitur ab actu substãdi:que vz substat
per se vel per aliud. ¶Per se quidem:sicut materia ⁊ hz.
¶Per aliud vero sicut forma. Dicitur etiam sba res per
se existens. Dicitur.n.res per se existere per oppositum
eius quod est per aliud. Et hoc cõtingit dupliciter. Uno
modo dicitur aliquid per aliud existere:qz in se non ha/
bet existere.sed in eius diffinitione cadit aliud quod ipsi
est causa existendi. Et sic accidens non est per se existens
cum magis dicatur entis qz ens. Alio modo dicitur per
se existens per oppositum ad illud quod est per causam
existens. Et sic sola sba prima diuina dicitur per se existẽs
quia sola ipsa penitus nulla habet causam inesse. Et quo
pz q ipsa non est in genere substantie qz sba que est gen9
predicamentale:est per se existens primo modo:⁊ nõ se
cundo modo. ¶Prima tamẽ sba simpliciter que deus est
ipsa aliquo modo dicitur sba sola:quia ipsa sola est illud
ens quod est suum esse ⁊ quod non habet causam sui exi
stere. ¶ ¶Patet ergo qualiter prima simpliciter sba que
deus est dicitur per se existens dicitur sba ⁊ ens. ¶ ¶Pz
etiam qualiter prima sba non est in aliquo genere deter/
minato:vt etiam declaratum est supra in tertio huius.q.
6.ar.3.ad 9m. ¶Considerandũ vlterius est quarto fz est
dem ibidem q ratio secundi.vz quare in prima simplici
ter sba nõ sit vle vel pticulare statim concludit ex hoc q
non est in genere.cum nihil sit in genere directe nisi vni
uersale vel particulare. Aliter tñ sic ꝓbatur ⁊ melius vt
ipse dicit. Mã in quacunqz nã est vle vel particulare aut
singulare aut cõmune vel ppriũ in illa sunt due natures
quarũ vna est cõicabilis ⁊ altera incõicabilis. Sed in eo
quod est simplex in fine simplicitatis non est nisi vnũ ens
simplex ⁊ vnica natura. Aliter in eo esset compositio. Qõ
est implicare. Ergo cuz prima simpliciter sba sit simplex
sba ⁊ actus purus vt ꝓbauit hic ⁊ probat phus:in ea non
erit vniuersale vel pticulare. Impossibile est.n. id quod
primum est ⁊ simplex esse in pluribus quia prima non
sunt plura. Uniuersale autẽ cõicabile est pluribus. Ergo
pa simplr sba modo exposito nõ põt eẽ vniuersalis:⁊ p
phs neqz pticularis. ¶Et hz pro brevitate natura diuina
sit pluribus cõicabilis suppositis:nõ tñ est vlis ppie ac
cipiendo vle:quia vle est quod est cõicabile pluribus di
stinctis fm esse. Quod non accidit in suppositis diuinis:
qz tria suppositum que existũt in essentia diuina sicut idem
fm esse. Non.n.propter rem absolute ⁊ respective con/
sideratam

sideratã variatur realiter esse in diuinis: quẽadmodũ accidit in gñibus predicamentalibus. ¶ Consiederandum vlterius est 5° ſm eundẽ ibidẽ: q ratio tertij. vz. quare prima ſba quanto simplicior est ⁊ perfectior ⁊ prior est multiplicior relationib⁹: sic põt deduci. Mã quãto est aliquid simplicius: tãto ad plura se extendit ⁊ in pluribus inuenitur sed prima ſba vt probatuz est superius est simplicissima. Ergo in pluribus vt causa prima inuenitur. ſz quanto in pluribus inuenitur aliquid: tanto relationẽ habet ad plura. Sequitur ergo q prima ſba multiplices hz relationes ad creaturas: nõ quidẽ reales cum non realiter a creaturis: dependeat. Sed in ea sunt relationes rationis. Que quidem relationes non repugnãt diuine simplicitati: vt ipse deducit. Sed hec inferius tractabuntur q: magis mã theologalis est q̃ methaphysicalis. Et ideo hoc studui reseruare declarandũ duz inferius de sapiẽtia tractabitur. q. 8. ar. 2. ¶ Cõsiderandum vlterius est 6° ſz eundez ibidem q magni doctores dubitauerunt de. 4°. videlicet q quanto aliquid simplicius est tanto ab alijs differenti⁹ est. Tum primo q: prima predicata que sunt simplicia predicantur de omnibus ⁊ non distinguuntur ab aliquo: sicut vnuz ⁊ ens. Unde putabant primaz ſbaz esse indistinctam ab omni eo quod est. Ymo vt dixerunt est omne quod est. Tum secundo q: quorũ vnus respectu eiusdez est cõmunis ambitus: illa sunt eadem. Sed vnus ⁊ idem respectu omniuz que sunt ⁊ idez ambitus quia omnia que sunt dicuntur esse in prima ſba. Sed vt hic idem dicit similes opinatores parua ratione persuasi sunt: quia putabant omnia illa esse eadem que non differunt differentia distinguente aut contrahẽte. Sed hoc falsum est: quia differunt simplicia seipsis. Alias esset procedere in infinituz: vt declaratũ est superius in. 5. huius. q. 7. ar. 2. Et etiaz non esset dabile aliqd simplex in fine simplicitatis. Quot tamen est contra ypothesiz. Hec omnia Albertus magnus sententialiter: ⁊ plura alia. ¶ Qualiter autem hec vera sint etiam ſm sententiam Doc. S. in 2° dist. 7. q. 1. ar. 1. ¶ Considerandum vlterius est septimo q triplex est mouens. Quoddam. n. est mouens quod mouet aliquid per contactum dimensiuum: vt supra dictuz est in precedenti articulo ad quartum. Et tale mouens habz in se motum effectiue: non autem formaliter vt mouens est: sed bene vt motum quemadmodum disputatum est in pbȳ°. q. ar. ⁊ in 5° huius. q. 22. ar. 2. Aliud est mouens per contactum virtutis. Et tale est duplex. Quoddam est mouens limitatuz ⁊ finitum siue mouens per applicationez virtutis limitate vt angelus: cuius motio siue actio nõ est sua ſba. Et in tali est compositio ⁊ est mouens motum. Aliud est mouens illimitatum ⁊ infinitum siue mouens per applicationem virtutis illimitate cuius actio est sua ſba nullam potentialitatem includens sicuti est primum mouens vt iaz probauit phylosophus Et in tali non est compositio neqz motus: q: in mouendo non repatitur quacunqz passione: nisi ſm nostruz modum intelligendi. Omnia. n. que sunt in tali mouente prius: sũt necessario actus purus simpliciter ⁊ ſsa essentia. ¶ Et per hoc patet solutio ad primũ ⁊ secundũ. Nam essentia ⁊ sapientia dei non se habent vt determinabile ⁊ determinatio: nisi ſm nostrum modum intelligendi: ⁊ non ex natura rei formaliter: sed solum fundamentaliter. Unde non est ibi pluralitas quantum ad essentiam: sed quantum ad correspondentiã ⁊ obiectine: q: est causa veritatis plurium conceptionũ imperfectaruz: quibus correspondet ibi vnuz per essentiã superexcedens omnẽ cõceptum intellectus creati: vt etiam infra disputabitur: dũ de attributis agetur in. 12. huius. q. 12. ar. 1. ¶ Ad tertiuz dicenduz q duplex est agens. Nam quoddam est agens naturale: quod videlicet agit ex necessitate nature. Et tale agens determinatur ad vnum ſm speciem: non autez ſm numerum: vt homo non generat nisi hominẽ: ⁊ leo leonẽ. Aliud est agẽs voluntariũ: qõ vz agit vt concipit ⁊ intelligit. Et tale etiaz si sit simplex in essentia potest plura etiam composita producere ⁊ corporalia ⁊ corruptibilia. ¶ Primum autem mouens agit ſm q vult ⁊ intelligit. Ideo ratio procedit ex falso presuppposito. Econtra hanc falsitatem ignorantes Manichei grauiter ⁊ monstruose decepti fuerunt dicentes q a deo non processit nisi vna intelligentia per creationem: vt etiam clarius disputãduz relinquitur infra. q. 7. ar. 2. ¶ Ad vltimum dicenduz q licet deum esse vnuz sit articulus fidei q: videlicet presupponitur ad omnes alios articulos fidei: non tamen est mere articulus fidei: cũ phylosophi ad hoc declaranduz etiam lumine naturali processerint. ¶ Ueruz hoc argumentuz non est ad propositum: q: nõ queritur in questione vtruz hoc possit demõstrari: sed queritur vtrũ hoc possit concludi ex hoc q primũ mouens mouet vt intelligibile. scilicet vtrũ sit ſba simplex. Unde argumentuz est nullũ: vt patuit per primũ notabile adductum: q: vnum ⁊ simplex non idem significant: vt etiam hic dicit phylosophus.

¶ Sequitur in phylosopho ⁊ Doc. San. ibi at vero ⁊ quod bonum ⁊c.

3 D tertium sic proceditur. Uidet q ex hoc q primũ mouens mouet vt primuz bonum desiderabile: non possit concludi q sit ſba simplex ⁊ actus purus. Nam in quocunqz est desiderium: ibi est carentia: q: desideriuz est rei non habite sed possibilis haberi Sed vbi est carentia: ibi est potentia. Ergo ex hoc q primum mouens dicitur mouere vt primũ bonum desiderabile non potest cõcludi q sit ſba mere simplex ⁊ purus actus. ¶ p. 2°. Diuicie appetuntur ⁊ desiderantur ab auaro vt euz mouentes vt quoddaz desiderabile. Et tñ nõ pp hoc ꝯcludi põt q diuicie sint ſbe simplices ⁊ puri actus: cũ hoc sit falsuz: vt de se pz. Ergo idem qõ prius. ¶ p. 3°. Primũ mobile nõ cognoscit pm monẽs. Sed qlibet appetitus aliqd desiderãs appetitu voluntatis de quo est hic ad ꝓposituz ꝑsupponit cognitionẽ. nulluz. n. ẽ volitũ. nisi ꝓcognitũ: vt pz. 10. ethy°. Ergo primũ mouẽs nõ mouet pm mobile vt amabile seu desiderabile. ¶ p. 4°. Si pm monẽs moueret mobile primũ vt desiderabile siue vt bonuz amabile: aut moueret vt amabile a seipso q: vz amaret a seipso: aut q: amaret a primo mobili. Mõ pm. q: cũ desideriũ tendat ad finẽ: sequeret q primũ mouẽs haberet finẽ: ⁊ p ꝑs nõ esset ens infinituz. Quod est cõtra pbm in hoc. 12. ⁊ in po de celo ⁊ mundo. Neqz etiam 2m pp rõnẽ adductã q: pm mobile cuz careat ĩtellectu ⁊ volũtate: nihil pt amare. ¶ p. 5°. Si vt sic pm monẽs moueret celũ pm aut moueret ipsuz ĩmediate: aut mediante. Mõ pm: q: id qõ mouet ab aliquo ĩmediate assimilat ei. Sz cũ corpora celestia sint corporalia ⁊ pm mouens sit semotũ ab oi corpe: nulla est ibi assimilatio. Neqz dõm est 2m: q: illud mouẽs qõ mouet alio mediãte nõ est mouẽs penitus pm: ⁊ etiaz non motũ. Quod est cõtra ypothesim. Ergo pm mouẽs nõ mouet pm mobile vt pm bonũ desiderabile. Sequit ergo q nõ possit ꝯcludi ex hoc q pm mouẽs mouet vt pm bonum desiderabile q sit ſba mere simplex ⁊ primus actus. ¶ Sz cõtra est pbs ĩ hoc capitulo ibi. At vero vt bonuz ⁊c.

Respondeo dõm q sicut ex hoc q pm mouẽs mouet vt ĩtelligibile ꝯcludi potuit q sit ſba mere simplex ⁊ purus actus vt ex precedẽti articulo pz: ita ⁊ hic ꝯcludi pt mõ supra expositor q: mouet vt pm bonuz desiderabile q sit ſba mere simplex ⁊ actus purus. Qõ sic ꝓbat a pbõ ſz deductionem Doc. S. Mã sicut est in coordinatione ĩtelligibiliũ q: vz vnũ ẽ ꝑncipiũ ĩtelligẽdi alterꝫ: ita ẽt est ĩ coordinatiõe appetibiliũ desiderabiliũ siue amabiliũ qõ idẽ est. Sz ostẽsuz est ĩ ꝑcedẽti articulo: q q: pm mouẽs ĩ ordine ĩtelligibiliũ est pm intelligibile ideo pm mouẽs est ſba mere simplex ⁊ purus actus. Ergo quia in coordinatione appetibiliũ est vnum primuz appetibile desiderabile ⁊ ama

Lec. 6.

Lect. 5.

bile concludi potest q primum mouens sit sba mere simplex ⁊ purus actus. Quod autem quod est primū bonū per se eligibile fm eandem coordinationem se habeat sicut primum ens intelligibile in sua coordinatione: sic pz. Nam id quod est prius in ordine intelligibilium: est etiam melius in genere appetibilium: aut aliquid ei proportionabiliter respondēs. Quod dicit phylosophus hac ratione: q intelligibilia actu sunt fz q sunt ī itellectu: appetibilia autem fm q sunt in rebus. Bonum.n.⁊ malum sunt in rebus: verum autem ⁊ falsum in intellectu: vt patuit supra in 6°.huius.q. ar. Sic igitur sicut ratio intelligibilis sbe est prior q̄ ratio intelligibilis accidentis: sic se habent bona que proportionabiliter respōdent hijs rationibus. Sic igitur ens optimū erit sba mere simplex que est actus purus quod erat primum intelligibile. Et manifestum est q primum mouens est primum intelligibile ⁊ primum appetibile. ¶ Considerandum autem est hic primo fm phylosophum q q: appetibile ⁊ bonum habent rationem finis: ⁊ finis non videtur esse ī immobilibus vt in suis obiectionibus in 3° huius positis tactū fuit: ideo dicit pbus q diuisio qua distinguitur quot modis dr̄ finis ostendit q finis aliquo modo potest esse in immobilibus. Dupliciter.n.potest aliquid esse finis alterius. Uno modo sicut preexistens in actu: vt medium terre dicitur esse finis motus ipsius grauis. Et huiusmodi finem nihil prohibet esse in immobilibus. Potest.n. aliquid tēdere per suum motum ad participandum equaliter cum alio immobili. Et sic primum mouens immobile potest esse finis. Alio modo dicitur aliquid esse finis alicuius sicut quod non est in actu: sed solum in intentione agentis per cuius actionē generatur. sicut sanitas est finis operationis medicine. Et sic huius finis nō potest esse in rebus immobilibus. Hec omnia Doc. S. ¶ Qualiter autē in mathematicis reperitur bonum ⁊ finis ⁊ qualiter nō: superius ad longū disputatum est in. 3° huius. q. 2. ar. 3°. ¶ Considerandum vlterius est 2° fm Albertum magnum tractatu 2° capitulo. 6°. q primū bonū appetibile est actus purus: cui nihil admiscetur potentie. Hoc enim est ois boni bonū: ⁊ ab oībus desideratū: cuius ifluentia se hz ad orbes sic̄ ifluētia luminis solis ad formā vite q̄ ad gnātionē mouet vegetabilia ⁊ aialia. Hoc.n.lumē solis licet vnū sit: tamen receptum ab vnoquoq; informat calorē viuificū ⁊ spiritū vniuscuiusq; ⁊ mouet ad proprij ⁊ generalis boni consecutionem. Et ideo antiqui solez vocabant datorē vite. Et hoc est in primo motore simplici lumen essentiale influens super orbes ⁊ vniuersum esse ad esse mouens omnia per omnia in seipso prehabēs virtute simplicis causalitatis sue. Et tale primū bonū precipue hz in se tria. vz q est intellectuale per se sine priuatione. Priuatio.n.non nisi per alterū est in intellectu. Et est sbaliter sine assimilatione: sicut ea que non per se sed sua similitudine sunt in intellectu: vt sunt ea que sunt cū continuo ⁊ tēpore. Et est primū ⁊ vltimū bonū omnis boni quod est principiū ⁊ finis idē manens perfectū. Et ideo dicit: omne desideriū. ¶ Considerandū vlterius est 3° fz eundē vbi supra capitulo nono q triplex est bonū. Nam quoddaz est bonū fm quid: vt est illud quod est huic vel illi bonū quod est bonū particulare distinctū ab eo cuius est bonū q: tale bonū bonificat id cuius est bonum per informationē. In omni.n.informatione aliud est quod informat: ⁊ aliud quod informatur. Unde tale bonum non est substantialiter bonū: sed est factū bonum per formā boni sibi aduenientē. Aliud est bonum simpliciter: quod est omnis boni bonū substantialiter bonum sua essentia atq; sba. Unde omnia alia mouet ad bonum suum quasi desideratum. Hec ille.

Ad primum igitur dicēdū q desideriū accipitur dupliciter. Uno mō proprie. Et hoc est rei nō habite. Alio modo accipitur cōmuniter. vz vt idem est quod appetitus. Et hoc mō duplex est desideriū: sicut duplex est appetitus. Quidā.n. est appetitus carentie. Et talis dicit potentialitatez. Aliud est appetitus cōplacentie qui est rei habite. Et talis non dicit carentiaz aut potentialitatez. Uerūtamen primum mobile cuz intelligentia sibi coniuncta desiderat ⁊ appetit primū mouens tanq̄ optimū ⁊ desideratissimū bonū. In quo quidē mobili bene est potentia ad vbi: iz non ad formam substantialem: vt etiam declaratum est supra in 8°.huius.q.7.ar.1.2. ¶ Ad secundum dicendum q̄ aua rus habet appetitum brutalem in hac parte: ⁊ non appetitum intellectualem regulatum recta ratione. Unde hoc argumentū non est ad propositum. ¶ Ad tertium dicendum q primum mobile absq; intelligentia consideratuz iz non cognoscat primuz mouens: dirigitur tamen ab alio quo cognoscente. vz ab intelligentia cognoscente ⁊ amante ipsuz primū mobile. ¶ Et per hoc pz soluto ad 4^m. ¶ Et licet deus non sit finitus denominative: est tū essentialiter finis oīum rez vt dictū ē ī scdo notabili. ¶ Ad vltimū p nūc dōm q primū mouens dr̄ mouere celū immediate immediatione virtutis: non autem immediatione suppositi: vt etiam declaratuz est supra in 7° huius. q. 12. ar. 4. in corpore ⁊ ad primū. Sz dens mouet celū mediante intelligentia: vt vult Cōmentator 8° phy^e: vbi assignat celo duplex mouens vz coniunctum ⁊ separatum. Et ēt hoc concludit hic ex dictis pbi q: cū primum mouēs mouear in rōne amati: oportet q sit aliquod mouēs ipsum celum in ratione amantis. Et illud est intelligētia siue causa 2ª: que ab aliquibus vocatur anima celi non in ratione informantis sed in ratione mouentis: vt etiam dicit hic Antonius Andree. q. 2. Eiusdez etiaz sententie est Auicenna in sua methaphysica. ¶ Hec tamen sequitur secundū mouens non sit primum mouens simpliciter: q: non accipit virtutem aliquam ab itelligentia: sed sibi dat virtutem mouendi ⁊ iam conservat applicando ad motū vt etiaz deductū est supra in 7°. huius. q. 12. ar. 4. ¶ Nō tamen dicendum est q ratio quare deus non mouet immediate celum immediatione suppositi est q: hz potentiam infinitam: vt philosopho hic imponit Antoni⁹ Andree. q. 3. q. 1. ſ. po^a infinita vt ipse dicit non potest immediate mouere corpus in tēpore. Aliter in equali tempore moueret potentia infinita ⁊ po^a finita: aut po^a infinita moueret in non tempore. ¶ Hoc dictum presupponit duplex falsuz. vz primo q deus sit mouēs ex necessitate nature. secūdo q deus habeat potētiam infinitam in magnitudine quadā. Utrūq; autem falsum est: vt declarabitur infra. q. 7. ar. 5.

¶ Sequitur in pbo ⁊ Doc. S. ibi. Monet aūt vt ⁊c.

a **Bquartum** tur q primum mouens non sit simpliciter immutabile. Nam effectus assimilatur sue cause. Sed multe sunt creature mutabiles vt ad sensum pz. Ergo primū mouēs quod est vltima causa est mutabile. ¶ Ď. 2°. Si primū mouens esset penitus immutabile sequeretur q esset ens necessariuz: cū sit quod semper eodez modo se habet. Sz consequens est falsum. Ergo ⁊ antecedens. Falsitas consequentis pz: q: necessitas libertati opponitur. Quod.n. liberū est: potest se habere indifferenter ad ambas ptes contradictionis. Sed primum mouens est ens maxime liberuz: ⁊ libere agit. Ergo non necessario agit. Et per cō sequens non est necessariū primū mouēs mouere necessario primū celū. Quod fuit probāduz. ¶ Ď. 3°. Sēdm Augustinū ⁊ Platonez primū mouens mouet se non fz tēpus. Ergo aliquo alio motu ē mutabilis. ¶ Ď. 4°. Illud cui aliquid aduenit de nouo: dicitur mutabile. fz primo mouenti aduenit aliquid de nouo. Quod sic pz: q: ante productionez creature producende in primo mouente non est relatio realis ad illaz creaturā: cuz non sit. Ipsa tamen inesse producta resultat relatio in primo mouente quod est illius creature causa: cū ibi causetur relatio realis creature ad primū mouēs. Ergo ei aliqd aduenit de nouo. Et per ꝓns est aliquo modo mutabile. ¶ Sed

contra

contra est philosophus in presenti capitulo ibi. Monet aũt vt amatum moto vero alia mouet ⁊c̃.

Respondeo dicẽdũ ꝙ ex predictis ꝛcludi potest ꝙ primũ mouẽs sit immutabile: eo ꝙ non põt aliter ⁊ aliter se hr̃e. Et per ꝛñs mutabile. Nam quicqd est aliquo mõ mutabile: põt aliter ⁊ aliter se hẽre: vt nomẽ significat. In omni etiã qõ est mutabile: est aliquid de potẽtia. Sed supius ostensuz est ꝙ pmũ mouens est simpliciter ens in actu. Ostensuz est etiã ꝙ est ens perfectissimũ. Unde nõ indiget aliquo: neqz aligd de nouo acquirit. Sed quicqd mutat̃ per mutationẽ aliquid acqrit quo prius indigebat. Cõcludit̃ ergo ex premissis ꝙ primũ mouẽs est simpliciter ĩmutabile accipiendo ĩmutabile negative: nõ ãt priuative. vz pro eo qõ non mutatur aptũ natum tñ est mutari. Sed pmũ mouens nullo mõ est mutabile. Uñ dicitur ĩmutabile negative. ¶ Consiederandũ aũt est hic pmo fm pbm pro declaratione qualiter pmũ mouẽs non põt aliter ⁊ aliter se habere nũc q̃z prius ꝙ cum primũ mouẽs moueat quasi amatum vt ostensuz est: nc̃e est ꝙ aligd fit primo motũ ab ipso qõ mouet alia. Et hoc est primũ celuz: cuius motus est sempiternus. Ostẽdit igitur ꝙ sempiterne mouetur: ⁊ per ipm moueant̃ alia. Si ergo opz ꝙ sempiterne moueat: necesse est ꝙ nõ ꝛtingat aliter ⁊ aliter se hẽre: sed sit semp in eadem dispositione fm sbam. Uñ ex hoc sequitur ꝙ primus motus quo primũ mobile mouetur sit motus localis: q; qõ mouetur ꝓz alios motus necesse est ꝙ aliter ⁊ aliter se hẽat fm aliquid qõ in ipso est. s. ꝓz sbam quã tenet aut qualitatẽ. Sed qõ mouetur localiter hz quidem se aliter fm locũ qui est extrinsecus locato: sz non fm sbam: neqz fm aliquam dispositionẽ intrinsecam sbe. Cum igitur primũ mobile aliter ⁊ aliter se hẽat fm locum ⁊ non fm sbam: ostendit ꝙ primũ mouens qõ est immobile ⁊ actu ens nullo mõ possit aliter ⁊ aliter se habere: cũ non possit moueri: q; si moueret̃ maxime moueretur fm primũ motum. vz fm motuz localem. In quo genere motus localis primus motus est circularis. Sed motu circulari primũ mouens nõ mouetur: cũ tali motu moueat primũ mobile. Primũ. n. mouens nõ mouetur illo motu quo mouet: sicut primũ alterans. nõ alteratur: nec ꝛsequẽter mouet̃ circulariter. Ergo nullo motu mouetur. Et per ꝛñs non põt aliter ⁊ aliter se hẽre. ¶ Cõsiderandũ vlterius est sc̃dõ ꝙ ex dictis sequitur ꝙ primuz mouens sit ens ex necessitate: vt hic ꝛcludit pbus. Nam hoc est necessariũ: qõ non põt non esse sz est ex necessitate nõ sicut ea que sunt per violentiã sz sicut aliquid dicit̃ necessariũ necessitate finis. Qõ pz ex diffinitione necessarij. Necessariũ. n. trib⁹ modis dicit̃. Uno modo qõ est per violentiam. Alio⁹ dicitur necessariũ necessitate finis. vz si ne quo bene aut nullo mõ põt esse finis: sicut cibus est necessarius ad vitã aialis: q; sine eo vita eius cõseruari non põt: ⁊ equus est necessarius ad iter q; sine eo faciliter nõ itur. tertio mõ dr̃ necessariũ absolute. vz qõ fm se est necessarius nõ ꝛtingens aliter ⁊ aliter se hẽre. Cum igit̃ dr̃ ꝙ celũ ex necessitate mouet̃: nõn põt dici ꝙ hec sit necessitas violẽtie: q; in rebus incorruptibilib⁹ nõ est aliquid extra naturã. Sz que sunt violẽta sunt extra naturã. Sil̃r ibi nõ põt esse necessitas absoluta: q; pmũ mobile est mouens seipm. vt pbatur 8° phyſicoꝝ. Qõ aũt mouet seipz hz in seipso moueri ⁊ nõ moueri. Relinquit̃ ergo ꝙ necessitas primi motus sit necessitas ex fine inq̃tũ fine ppetuitate talis motus nõ ꝛtingit esse ꝓueniẽtẽ ordinẽ ad finẽ. ¶ Consiederandũ vlteri⁹ est tertio fm pbm ꝙ ex hoc pn⁹ qõ est primũ mouens sicut finis: dependet celuz ⁊ q̃tũ ad ppetuitatẽ sue sbe ⁊ q̃tũ ad ppetuitatẽ sui motus. Et per ꝛñs a tali principio dependet tota nã: eo ꝙ oĩa naturalia dependent a celo ⁊ motu eius. ¶ Consiederãdum vlterius est hic 4° fm Doc. S. ꝙ cum Aristotiles hic dicat ꝙ necessitas pmi motus non est necessitas absoluta sz est necessitas que est ex fine. Finis autẽ vltimus est p^m prin^m qõ postea noĩat deum. Uñ qõ intenditur per motuz est assimilatio ad ipm. Assimilatio autẽ ad id qõ est volẽs ⁊ ĩtelligens cuiusmodi etiã ostendit esse deuz attendit̃ fm voluntatẽ ⁊ intelligentiã: sicut artificiatũ assimilat̃ artifici inq̃tũ in eo voluntas artificis adimplet̃. Unde sequitur ꝙ tota necessitas primi motus subiacet voluntati dei.

Ad primum igit̃ dicendũ ꝙ duplex est similitudo. Quedam est similitudo ydẽptitatis. Et talis nõ requirit̃ inter effectũ ⁊ causam. Alia est similitudo ꝓportionis. Et tali requiritur ad cãm ⁊ effectũ. Licet enĩ corpalia sint mutabilia ⁊ in hoc nõ sint deo similia: assimilant̃ tamẽ deo inquantũ sunt entia ⁊ in quantũ sunt bona ⁊ pfecta in gradu suo fm ordinẽ diuine sapie. ¶ Ad 2^m dicendũ ꝙ deus nõ dicitur quid necessarium necessitate coactionis vt declaratũ est: que libertati repugnat: sed est quid necessariũ necessitate finis. Unde ratio nõ sequit̃. ¶ Ad 3^m dicenduz vt dicit Doc. S. in pma parte. q. 9. ar. primo ꝙ accipit̃ ibi motus fm platonem vt est actus alicui⁹ pfecti: sicut intelligere ⁊ velle: nõ aũt vt est actus entis in potentia. Deus aũt intelligit ⁊ vult. Unde põt cõcedi impropie tamen qõ deus mouet se. ¶ Ad vltimũ dicendũ ꝙ relatiões dei ad creaturas nõ sunt reales. Unde realiter nõ sunt in deo neqz extra deũ: sz rõne tñ. Uñ nihil ex h^o aduenit deo de nouo realiter: vt infra si deo placuerit clarius disputabitur.

¶ Sequitur in philosopho ⁊ Docto. San. ibi. Deductio autem qualis optima ⁊c̃.

Quintũ sic ꝓcedit̃. Uidet̃ ꝙ i p^o mouẽte nõ sit sũma delectatio. Nã delectatio passionẽ dic̃. Sz i p^o mouẽte. s. in deo nulla est passio: cũ sit purus actus: vt supra declaratũ est. Igit̃ in deo siue in primo mouente nõ est sũma delectatio. ¶ Ꝑ. 2°. Delectatio ⁊ tristicia adinuicem coincidũt. Sed in deo nõ est tristicia: nisi methaphorice loquẽdo. Ergo in deo nõ est ꝓprie delectatio. ¶ Ꝑ. 3°. Delectatio ĩportat aliquã materialẽ trãsmutationẽ: sicut etiã ira ⁊ tristicia. Sz primũ mouens est oĩno ĩmutabile vt ꝓbatum est. Ergo in eo nõ est summa delectatio. ¶ Sed cõtra est pbus in ꝑsenti capto ibi. Deductio aũt qualis optima paruo vo tpe nobis ⁊c̃. Alia lra. Est enim actio illius. Et ideo sensus ⁊ intellectus est voluptuosa ⁊c̃.

Respondeo dicendũ ꝙ in illa intelligentia qua ĩtelligitur primũ mouẽs qõ est primũ intelligibile ⁊ appetibile est maxima delectatio. Quod sic pz fm pbm. Nã delectatio est de bono amato adepto. Ergo vbi est maximũ bonum habituz ⁊ summe amatũ: ibi est maxima delectatio. Sed pmũ mouens qõ mouet vt pmuz intelligibile ⁊ amabile: est summũ bonũ. Ergo in illa intelligẽtia qua intelligit tale bonum est maxima delectatio. Sed manifestũ est ꝙ intelligentia. i. actus ĩtellect⁹ quo deus intelligit se: intelligit sũ bonum amatũ ⁊ vt sibi essentialr̃ ꝑsens. Ergo i deo est summa delectatio loquendo de amore intelligentis. Deus. n. sũme ⁊ ĩfinite se amat: ⁊ bonitatẽ suam creaturis cõmunicat. Ergo in eo est summa delectatio. ¶ Cõsiderandũ aũt est hic primo pro declaratione huius fm pbm opinatiue ꝙ pmuz qõ mouet sicut desiderabile ad id qõ ĩtelligit ⁊ desiderat ipm necesse est si pmũ mouẽs mouet sicut p^m intellectũ ⁊ desideratũ ꝙ pmuz mobile desideret ⁊ ĩtelligat ipm. Et hoc qõ dicit hic Doc. Sã. est fm opinionẽ Aristo. inquantũ celuz ponit̃ aiatum aia ĩtelligẽte ⁊ desiderante. Quã quidẽ aiam celi desiderantem ⁊ intelligentẽ ex primo mouẽte desiderato ⁊ intellecto sequit̃ delectabilis dispositio ipsi⁹ desiderantis q̃lis põt optima eẽ. Et tale desiderãs ⁊ ĩtelligens semp est in tali optima delectatiõe. Qõ nobis est ipossibile semper: bñ tñ in aliquo paruo tpe. ¶ Consiederãduz vlteri⁹ est 2° fm pbm ꝙ delectatio ꝛsequit̃ opationẽ actualẽ alicui⁹ intelligentis ⁊ desiderantis: vt pz in. 10. ethy^z. Signũ aũt hui⁹ ꝙ delectatio ꝛsequit̃ actualẽ opationẽ est ꝙ delectatio maxime ⁊ invigilia ⁊ sensu ⁊ actuali ĩtelligentia. Habẽt. n. se sensus ⁊ ĩtellect⁹ in actu ad sensuz ⁊ ĩtellectuz in po^a sicut vigilia ad somnũ. Et ꝙ hec sint maxime ĩtelligi

Lec. 10

Lec. 6.

bilia ⁊ delectabilia: ꝑz ex hoc ꝙ alia nō sunt delectabilia nisi ꝓpter hec. Species.n. in memoria sunt delectabiles inquantū ꝓteritas ⁊ futuras opationes delectabiles in gerunt aīe vt ꝓsentes. ¶ Cōsiderandū vlteri⁹ est 3° fm pbm ꝙ in actu ipsi⁹ sensus ⁊ ītellect⁹ delectatio consistit. Et intelligētia. i. actus ipsi⁹ intellect⁹ inquantū huiusmōi est eius qō est fm se optimū: q⁹ bonuz intelligibile excedit bonuz sensibile: sicut bonū īmobile ⁊ vle excedit bonū mutabile ⁊ ꝑticulare: sequit̄ ꝙ delectatio que est in actu ītellectus sit eminētior delectatiōe que est in actu ipsius sensus. Et per ꝓsequēs sequit̄ ꝙ maxima est ꝑfectissima ītelligentia sit maxime boni ⁊ optimi. Et ita ad eaz sequit̄ maxima delectatio. Unde manifeste sequit̄ ꝙ in illa intelligētia qua ītelligit̄ p^m mouens amabile qō etiā est p^m itelligibile: sit maxima delectatio. Ex quo etiā seq tur ꝙ in ꝑmo ītelligibili ⁊ amabili ꝑfectior sit delectatio cuz sit ꝑfectius ītelligēs ⁊ amās: q̄z in alio ītelligente ⁊ desiderāte ipm. ¶ Cōsiderandum vlteri⁹ est hic 4° fm pbm ꝙ de rōne ipsius ītellect⁹ est ꝙ intelligat seipm: in quantū tamē in actu ꝯcipit aliud ītelligibile. Fit.n. intellectus ītelligibilis per hoc ꝙ attingit aliq̄ mō suū ītelligibile. Cū ergo ipse ītellect⁹ fiat intelligibilis ꝯcipiendo aliq̄ mō intelligibile: sequit̄ ꝙ idē sit intellect⁹ ⁊ ītelligibile. ¶ Consideranduz vlteri⁹ est 5° fm pbm ad sciendū qualiter ītellectus attingat ītelligibile ꝙ intellectus cōparat̄ ad ītelligibile sicut po^a ad actū ⁊ ꝑfectibile ad ꝑfectionē. ℣Perfectibile aūt est susceptiuuz sue ꝑfectionis. Intellectus igit̄ est susceptiu⁹ sui ītelligibilis. Intelligibile autē ꝓꝑie est ſba. ℣Nam obiectū intellect⁹ est qō quid est. Et ꝓpter hoc dicit hic pbus ꝙ ītellectus est susceptiu⁹ ſbe ī telligibilis. Et q⁹ vnūqōqz sit actu inquantū recipit suaz ꝑfectionē: sequit̄ ꝙ intellect⁹ sit actu inquantū recipit intelligibile. ℣Hoc aūt est esse actu in genere ītelligibilium qō est esse ītelligēs: q⁹ vnūqōqz qō est actu est agēs. Et ideo ītellect⁹ inquātū attingit ītelligibile fit agēs ⁊ opans i. ītelligens. ¶ Cōsideranduz vlteri⁹ est 6° ꝙ ſbe māles nō sunt intelligibiles actu: sed potētia. Fiunt aūt intelligibiles actu per hoc ꝙ mediantibus virtutib⁹ sensitiuis earum similitudine īmāles reddunt̄ per ītellectuz agentē. Ille autē silitudines nō sunt ſbe: sed sunt quedā species ī telligibiles in ītellectu possibili recepte. ¶ Consiserādū vlteri⁹ est 7° ꝙ fm platonē spēs ītelligibiles rex māliuz sunt per se subsistētes. Unde ponebat ꝙ intellect⁹ noster fit ītelligens actu per hoc ꝙ attingit huiusmōi spēs separatas per se existētes. Sed fm opinionē Aristo. spēs ītelligibiles rex māliuz nō sunt ſbe ꝓ se subsistentes. Est tñ aliqua substātia ītelligibilis fm ipz per se subsistēs. Ostēdit.n. esse p^m agens mouēs ꝑmaz substantiā ītelligibilez ℣Relinquit̄ ergo ꝙ talis est cōparatio ītellect⁹ ꝑmi mobilis ad illā ſbam primā ītelligibilem primā mouentez qualis est cōparatio fm platonē intellectus nostri ad species ītelligibiles separatas: fm quaz cōtactū ⁊ participationem vt ipse dicit fit intellectus noster in actu. ¶ Consiserandū vlterius est 8° ꝙ vt ex dictis est manifestū intellectus primi mobilis sit intelligens actu per contactū aliqualē prime substātie ītelligibilis. Sed ꝓpter qō vnū qōqz tale ⁊ illud magis. Ideo sequit̄ ꝙ quicqd diuinū ⁊ nobile sicut sunt ītelligere ⁊ delectari inuenit̄ in intellectu attingēte: multo magis inueniat̄ in ītelligibili primo qō attingitur. Et ideo cōsideratio eius est delectabilissima ⁊ optima. ℣Huiusmodi aūt primū ītelligibile ⁊ amabile dī deus. Luz igit̄ delectatio quā nos habemus ipz deum ītelligendo sit optima q̄uis eā nō possimus habere nisi modico tpe sed deus semp eā habet sicut nos qñqz: mirabilis est nra felicitas ipm deuz ītelligendo. Sed eius est mirabilior q⁹ eā semp hz ⁊ potentior: nos autē modico tpe. ℣Hucusqz hec oia Doct. San. hic textuz exponendo. ¶ Consideranduz vlterius est nono fm Albertum magnū capto 2° huius tractat̄ ꝙ nos habemus mirabiliores firmiores ⁊ puriores delectatiōes quādo purius ⁊ firmi⁹ adipiscimur primū ītelligibile quantū pos sum⁹. Deus autē magis q̄ nos hec sine mensura hz. Et ideo semp est sine mēsura mirabilior cū pura delectatione q̄ nos. Et ista cōsideratio est melior q̄ sit in tota phya Et q⁹ ꝓ certo sic se hz deus: ideo hoīes diuini efficiuntur qñ sic se habēt. ℣Hec ille formal̄r. ¶ Consideradū vlteri⁹ est. 10° fm Albertū ibidē ꝙ vnicuiqz finis generat̄ ⁊ ꝓpri⁹ est delectabilissim⁹. Finis aūt celi est attingē tale fm effectū: quale est p^m mouens fm nām. Luz ergo p^m mouens sit ītellect⁹ puruz: attingere illud fm esse ⁊ veritatē est delectabilissimū ⁊ dulcissimū. Inde est ꝙ theoria attingēs ītellectuz puꝛ in hoie aufert tediū ⁊ ipōs: hz nō permaneat diu ꝓpter incomoda coꝛporis ⁊ motum sensibiliū. Est autem idez intellectus mouens in tota natura. Sed natura nō attingit bonuz primi efficiētis in rō ne ītellectus: sed in vmbra ꝙuationū ⁊ mē. Et ideo delectabilr mouet̄ ad ipm. Sed nō tantū in eo recipit dulcedinem. In celestib⁹ autē ꝑfectissimo mō attingit̄. Et ideo mentes coꝛ sunt in extrema delectatiōe. Sed eminēter est in primo motoꝛe in quo substātialr idē est principiuz ⁊ finis. Sic ergo delectatio in celestib⁹ semp ⁊ ꝙtinue ẽ talis: qualis est aliquādo in nobis: qñ. vz per cōtemplationē primi intellectuz mouentē. Et hz illa nō ꝓsit in no bis semper ꝑseuerare in hac vita: hoc tamen est summū qō anima pōt habere in coꝛpoꝛe: vt mēte saltē aliquādo puruz ītellectum attingat. Et si exuta coꝛpe illi cōtinuabitur qō aliquādo in coꝛpe raptim attigit hoc sūmuz gaudium ⁊ regnū celoꝛ. ℣Hec ille ⁊ q̄ gloriose. ¶ Consideradum vlterius est. 11° fm Doc. San. ꝯ genti. li° p° capitulo nono ꝙ passiones quedā sunt que hz deo nō ꝓueniant fm ꝙ passiones sunt: nihil tñ ex rōne speciei sue ꝓpor tant repugnans diuine ꝑfectioni quēadmodū est delectatio. Est enim delectatio gaudiuz ꝑsentis boni. ℣Neqz igit̄ ratione obiecti qō est bonuz neqz rōne modi se habendi ad obiectū qō actu habituz est: delectatio fm speciei rationē diuine ꝑfectioni repugnat: Quia igit̄ ita est ꝙ delectatio deo nō repugnat fm speciē sed solū fm ꝙ est passio in volūtate aūt est fm suam spēm ⁊ nō fm ꝙ est passio: relinquitur ꝙ diuine voluntati nō defit delectatio. Et intellect⁹ est quedā quietatio volūtatis in suo volito. Deus aūt qui est principale suum volitū substātialiter in seipso maxime quietat̄: vtputa omnē sufficientiā in seipso habens. Delectatio etiā est quedā operationis ꝑfectio. ℣Perficit enim opationē: sicut deco: iuuentutē: vt hz per pbm. 10. ethycoꝛ. Deus autē perfectissima habet opera tionē ī ītelligendo. Si igit̄ nostrum intelligē ꝓpter suaz opationē ẽ delectabile nobis diuinū ītelligē erit delectabilissimū. ¶ Consideranduz vlteri⁹ est. 12° fm eundē ibidem: ꝙ gaudiuz ⁊ delectatio differūt rōne. ℣Nā delectatio ꝓuenit ex bono realr cōiūcto. Gaudiū aūt hō nō regrit: sed solū getatio sufficit ad gaudij rōnē. Unde delectatio solū est de cōiuncto bono si ꝓꝑie accipiat̄. Gaudiuz autē est etiā de exterioꝛi bono. ℣Hz ergo ꝙ de⁹ ꝓpie in seipso delectatur. Gaudet etiā in se ⁊ in alijs. ℣Hec ille.

Ad primum

igit̄ dicēduz vt dicit Doctoꝛ San. in ꝑma pte. q. 2. ar. primo in solutione ad primuz ꝙ delectatio fm ꝙ significat actum appetitus sensitiui: passio quedaz est: quia sibi habet transmutationē coꝛpoꝛalē annexam. ℣Non autē est passio fm ꝙ significat actum appetitus ītellectiui. ℣Hoc autē modo ponit̄ in deo. Unde quinto ethycoꝛū dicit phylosophus: ꝙ deus vna simplici opatione gaudet ⁊ delectatur. ¶ Ad scōm dicendū fm Doctoꝛē Sanctū vbi ime diate supra ad scōm ꝙ in passionibus sensitiui appetitus est cōsiderare quasi aliqd materiale. s. coꝛpoꝛalē transmutationē: ⁊ aliquid quasi formale: quod. s. est ex pte appetit⁹: sicut in ira vt dī in p° de anima māle est accensio sanguinis circa coꝛ: formale vero est appetit⁹ vindicte. Sed ex parte ei⁹ qō formale est: in quibuscdā designatur aliq̄ perfectio: sicut in desiderio ꝓpie accepto qō est boni nō habiti. Et eadē ratio est de ira que tristitiā ꝓsupponit. Quedā vo nullā ꝑfectionē designant: sicut amor gaudiū ⁊ delectatio. Cum ergo nihil horum deo conueniat fm id quod est materiale: neqz etiam illa deo ꝓpie

attribuūtur

attribuuntur: ſz methaphorice tñ que aliquid imperfecti onis ſportant quātū ad formale deo proprie attribuūtur vt amor: gaudiū ⁊ filr ⁊ delectatio. Uñ nō eſt ſile. Et hoc argm̄ ꝓſupponit falſum. Uñ pz ſolutio ad tertū argm̄.

¶ Segē in pho ⁊ doc. S. ibi. Et vita āt vtiqz exiſtit ⁊c.

Dſextum ſic ꝓceditur. Uideť ꝙ in deo non ſit vita: neqz ſit ſuū viuere. Nām quicqd hz vitā: hz aiam: cum vt pz 2° de aia ſm pbm aia ſit actus corporis poa vitā hñtis. Sz pp eandē diffinitionē deus nō hz aiaz. Aliter in eo eſſet cōpoſitio ex poa ⁊ actu. Qđ eſt ꝺ ſupra a pho ꝓbata. Ergo in deo nō eſt vita. ¶ P. 2° Cuius eſt vita: eiꝰ eſt aliqđ prīm. Sz dei nō eſt aliquod prīm: cū ipſe ſit pm prīm. ergo in deo nō eſt vita. ¶ P. 3°. ſm phūm in libro de aīalibus prīm vite eſt in aia ve getabili. Sz talis aia nō eſt niſi in rebꝰ mālibus. Ergo nō eſt vita in deo: cū ſit penitus imālis: vt ſupra phūs ꝓbauit. ¶ P. 4°. Quicqd hz vitā: monet ſeipm. Nā viuere dicimus aliqua ſz ꝙ monēt ſeipſa. Sz deus cū ſit pm mouens penitus imobile vt ꝓbatū eſt nō monet ſeipm. Ergo in eo nō eſt vita. ¶ P. 5°. Uideť ꝙ deus nō ſit ſuū viuere. Nā oīa ſunt in deo ſicut in ꝓmo exēplari. Cuz ergo oīa que nō ſunt viuētia nō ſint ſuū viuere. Uideť ꝙ deus nō ſit ſuuz viuere. ¶ Sed ꝺ eſt phūs in pñti cap°. 2. ibi. Et vita autē vtiqz exiſtit. Nam intellectus actus vita. Sz illud ipſe actus. Actus aūt qui ſz ſe illius vita eſt optima ⁊ ſempiterna. Dicimus autē deuz eſſe animal ſempiternum: qz vita ⁊ duratio continua ⁊ ſempiterna ineſt deo. Hoc enim deus eſt. Quicunqz autem ⁊c.

Reſpondeo dicēdū ꝙ deꝰ eſt ſua vita vt dicit hic phūs: ⁊ per ꝺns i eo eſt vita quedā eſt. Actus aūt ſm ꝙ oſtēſuz eſt pfectio ipſa poa. Unde itelligens in actu perfectius viuit q̄ intelligens in poa: ſicut vigilans q̄ dormiens. Sed deus vt oſtēſuz eſt: eſt actꝰ itellectꝰ. Eſt. n. ipſuz ſuū itelligē. Alio quin cōpareť ad ipſuz ſicut poa ad actū. Oſtenſuz eſt aūt ſupra ꝙ in eo nulla eſt poa. Sz ſua ſba eſt actꝰ purꝰ. Reliquit ergo ꝙ dei ſba ſit vita: que eſt optima ⁊ ſempiterna: q̄ eſt ſz ſe ſubſiſtēs. Inde eſt ꝙ vulgo dr ꝙ deꝰ ē aīal ſempiternū ⁊ optimū. Uita. n. apud nos i ſolis aīalibus manifeſte apparet. Inde eſt ꝙ deꝰ dr aīal: qa vita cōpetit ei. ¶ Ex qbus ſequiť ꝙ vita ⁊ duratio ſempiterna cōpetit deo: qz deꝰ ſz hoc ipm qđ eſt: eſt ſua vita ſempiterna: nō ꝙ aliud ſit vita ⁊ ipſe deꝰ. ¶ Mira res: ⁊ oī itellectui chriſtianoꝝ admiratiōe digna: qualr iſte paganus peripatheticoꝝ pnceps lumine nālis īgenii ad tantā cognitionē puenerit abſqz lumine fidei: vt vnuz deum fateretur eſſe qui eſt purus actus penitus imaterialis ⁊ immobilis: ſua vita: ſuū itelligere: ſuū velle: ⁊ ſua volūtas: a quo tota nā creaturaꝝ ineſſe depēdet: in cuiꝰ ꝓtemplatione ſūma bonitas ⁊ ſūma delectatio conſiſtit. Ergo in hac vita miſabilis eſt chriſtianis: qcunqz ſit ille q primū itelligibile. vz ipm deū ſcire ⁊ itelligē nō inſudat: cuz pagani hoc primū itelligibile amātiſſimū deſideratiſſimū ⁊ delectabiliſſimū fore ꝺcludāt: vt ex ſupradictis pz. Tacendū tamē de hac re nūc eſt: qr hic p̄dicatiōis locus nō eſt: ſed iformationis ⁊ doctrine. ¶ Conſiderandū antez hic ꝓ ꝙ ea que hic dicit pbūs eſt iſtātia Anaxagore ⁊ Leucippi ſm ſniam pby. Nam pncipia aīalū ⁊ plantarū ſunt quedā cauſe boni ⁊ pfectionis. Sz bonū ⁊ pfectū nō reperiunť in pncipijs: ſz ſolū in eis que ex talibꝰ pncipijs ꝓducunť: vt pz de ſemīe ⁊ ſpermate que ſūt ipfecta ⁊ in poa. Semp. n. poa p̄cedit actū: ſilr imperfectū p̄cedit pfectuz: vt ad ſenſuz pz nō ſoluz in aīalibus ſed etiā in hoīb⁹. ¶ Ad hoc rñdet hic pbūs: ꝙ ſz in vno ⁊ eodē poa p̄cedat actuz qđ. vz mouet de poa ad actū ordine generatiōis ⁊ tpis: tñ ſimplr actꝰ p̄cedit potentiā vt ex ſupradictis pz in nono huius. q. 9. ar. primo. Unde inſtantia nulla. ¶ Ex qbus ꝺcludit pbūs manifeſtū eſſe ꝙ eſt aliq̄ ſba ſempiterna imobilis ſeparata a ſenſibilibus. Hec hucuſqz Doc. S. in declaratione textus.

¶ Conſiderādū vlteriꝰ eſt 2° ꝓ ꝺpliori declaratiōe p̄cedentiū ſz Doc. S. ꝫ gētiles li°. 1. cap°. 95. ⁊ capto. 99 ꝙ deus eſt viuēs deus eſt ſua vita: ⁊ vita eiꝰ eſt ſempiterna vt hic phūs dicit. Qđ. n. deus ſit viuēs. pz: qr intelligere ⁊ velle nō ſunt niſi viuētis. Deus aut eſt volēs ⁊ intelligens. Intelligere ēt eſt quoddā viuere. Sz deus eſt ſuū intelligere. Deꝰ ēt vt oñſuz eſt dr penitus imobilis. Nō ergo aliqñ deſinit viuere. Et hoc in deo eſt vita: ⁊ eſt ſuū viuere ⁊ eſt vita que eſt ſempiterna. ¶ Cōſiderandū vlteriꝰ eſt 3° ſz eundē in prima pte. q. 18. ar. 3. ꝙ cū viuere dicanť aliqua ſm ꝙ opantur a ſeipſis ⁊ nō quaſi ab alijs mota: quāto hoc pfectius ꝓuenit alicui tāto pfectius i eo inueniť vita. Inueniūtur aūt quedā que monēt ſeipſa ſolum q̄tū ad executionē motus: ſz forma per quā aguntť determinatť eis a nā. Et hmōi ſunt plante: que ſz formā eis inditā a nā mouent ſeipas ſm augmētū ⁊ decremētū. Quedā vero ſunt que mouent ſeipſa nō ſolū q̄tū ad executionē opis: ſz ēt q̄tuz ad formā per quā aguntur: quaz quidē per ſe acgrunt: ſicut ſunt aīalia quoꝝ motꝰ prīmꝰ eſt forma nō a nā indita ſz per ſenſuz accepta. Uñ q̄to pfectior ſenſuz hñt tanto pfectius mouēt ſeipſa. Nā ea que nō hñt niſi ſenſuz tactus: mouēt ſolū ſeipa motu dilatationis ⁊ ꝓſtrictionis: paꝝ excedētia motū plante. Illa vero que hñt virtutē ſenſitiuā pfectam nō ſolū ad cognoſcēduz conuncta tangētia ſz ēt ad cognoſcendū diſtātia: monēt ſeipſa in remotū motu ꝓgreſſiuo. Sz q̄uis hmōi aīalia formā talē per ſenſuz accipiāt: nō tñ per ſeipſa p̄ſtituunt ſibi finē ſue opationis vel motus: ſz eſt eis a nā inditus: cuiꝰ inſtinctu adaliqd agēdum mouenť. Sz alia aīalia ſunt que monent ſeipſa ēt q̄tū ad finē quem ſibi p̄ſtituunt. Qđ quidē nō fit niſi per rōnē ⁊ intellectū: cuiꝰ eſt cognoſcere ꝓportionem finis ⁊ eius qđ eſt ad finē: ⁊ vnū ordinare in alterꝝ. Unde pfectior modus viuēdi eſt eoꝝ que hñt intellectū Sz q̄uis itellectus nr ad aliqua ſe agat q̄tum ad p̄dicta tria: tñ aliqua ſunt ei p̄ſtita a natura: ſicut ſunt prima pncipia circa que nō pōt aliter ſe hēre: ⁊ vltimus finis quem non pōt nō velle. Unde oſtēdit ꝙ q̄tū ad illa ab alio moueatur. Illud ergo cuius ſua natura eſt ſuū itelligere ⁊ illud qđ naturaliter hz nō determinari ab aliquo alio: hoc ſummū cōtinet gradum viuendi. Tale autem eſt deus. Unde in deo maxime eſt vita. Hec ille.

Ad primum igitur dām ꝙ ſicut deꝰ eſt ipſz ſuū eſſe ⁊ ſuū itelligere: ita eſt ſuū viuere vt dictuz eſt. Et pp hoc ſic viuit: ꝙ nō habet aīam neqz vinendi pncipiuz. ¶ Et per hoc pz ſolutio ad 2m ⁊ 3m. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ deꝰ nō monet ſeipm accipiendo motū vt eſt actꝰ entis iperfecti. Sz bñ monet ſeipm accipiēdo motuz ꝓ actione ipſiꝰ monētis: ſm ꝙ velle ⁊ itelligē dicunť motꝰ. ¶ Ꝓ cuiꝰ declaratiōe cō ſiderandū ſm Doct. Sā. in pa pte. q. 18. ar. 3. ad pm ꝙ ſicut dr in nono huiꝰ: duplex eſt actio. Una eſt que tranſit in māz exteriorē: vt calefacē ⁊ ſecare. Alia eſt que manet in agēte: vt itelligē ⁊ velle. Quaꝝ hec eſt ratio: qr prima actio nō eſt pfectio agētis qđ monet: ſed ipſiꝰ moti. Sed ſecūda eſt pfectio agētis. Que inq̄tuz eſt actio opantis: dr motꝰ eius ex hac ſimilitudine: ꝙ ſicut motꝰ eſt actꝰ mobilis: ita huiuſmōi actio eſt actꝰ agētis: ſz motꝰ ſit actꝰ entis iperfecti. ſ. exiſtētis i poa. Huiuſmōi aūt actio eſt actꝰ perfecti exiſtētis in actu: vt dicit in tertio de anima. Hoc igitur modo quo itelligere eſt motus id qđ ſe intelligit dicitur ſe mouere. Et per hūc moduz etiā plato poſuit ꝙ deus monet ſeipſuz nō eo modo quo motus eſt actus alicuius iperfecti. Hec ille. ¶ Ad vltimū dicendū negādo cōſequentiā: qr nō opz ꝙ exemplata oīmodam habeant ſimilitudinē ad exemplar. Sed ſufficit ſimilitudo ꝓportionis: ⁊ nō requirit ſimilitudo ydemptitatis: vt ſupra declaratū eſt. Sicut enī creatura nō eſt ſuum eſſe: ita nō eſt ſuū viuere vt dictum eſt. ¶ Illud vō qđ dictum eſt in alia ſolutione de actione trāſeunte ꝙ. vz nō eſt pfectio agentis: accipit ibi actio ꝓ re acta: ⁊ nō ꝓ ipſa actione ꝑdicamētali: vt ſupra diſputatū eſt vbi de actiōe agit. vz in. 5°. huius. q. 22. ar. 2. ⁊ 3. Et in nono huius. q. 9. ar. 2.

Lec. 1.

Lec. 5.

Lec. 17.

Dseptimū sic ꝓcedit. Videt ꝙ deus sit ſba corꝑea habēs magnitudinē. Mā cuicunq; attribuitur quātitas ei ineſt corꝑ siue est ſba corꝑorea: q; ſoli corꝑi debet quātitas: vt ꝓz ꝑmo phyſicoꝝ. Sz deo attribuit quātitas. Unde dī Job. .ꝙ de⁹ est celo excelſior: inferno ꝓfundior: lōgior terra: ⁊ latio: mari. Et ſic ei⁹ est mēſura. Ergo de⁹ est ſba corꝑea ⁊ hās magnitudinē. ¶ Ꝑ. 2°. Illud qō dī hāe ꝓtes corꝑis ⁊ qō est figuratū ⁊ qō hz ſituz quēdam ⁊ est termin⁹ mot⁹ localis est ſba corꝑea. Sed de⁹ est huiuſmōi. Dicit. n. ꝙ oculi dñi ſuper iuſtos: ⁊ ꝙ ſedet de⁹ ad indicandū: ⁊ ꝙ fecit deus hoiem ad ymaginē ſuā. Dicit etiā. Accedite ad eū ⁊ illuminamini. Ergo de⁹ est ſba corꝑea. ¶ Sed cōtra est ꝓbus in ꝑma ꝓte hui⁹ capli ibi. Oſtenſum est aūt ⁊c. Alia ſra. Et tā declaratū est ſbam hanc nō hāe magnitudinē aliquā. Mouet. n. in ꝺte finito. Nullu⁹ aūt finitum habet potentiā infinitā. Oīs ergo magnitudo aut finita aut infinita. Et ideo nō erit in magnitudine finita neq; in magnitudine infinita: q; magnitudo infinita nulla est. Et etiaz manifeſtum est ⁊c.

Reſpondeo dicendū ꝙ ꝑmu⁹ mouēs nullam habet magnitudinez: ⁊ ꝙ ꝓſequens ꝙ nō est ſba corꝑorea. Qō ſic ꝓbāt ſm ꝓbm. Mā vt ſupra oſtenſum est ar. p°. p^m mouēs siue ꝑma ſba mouet in ꝺte infinito: cū ꝑmus mot⁹ ſit ſempiter⁹. Ergo virt⁹ ei⁹ siue po⁹ est infinita. Mā in hijs īferioribꝫ videm⁹ ꝙ quanto aliqd est maioris virtutis tāto talis virtus ſe extendit ad diuturnioꝛē operationē. Sed nullū finitu⁹ pōt habere virtutē infinitā. Cum ergo oīs magnitudo ſit finita: relinquit ꝙ ꝑmu⁹ mouēs nō habet magnitudinē: ⁊ ꝙ ꝓſequens ꝙ nō est ſba corꝑea. ¶ Cōſiderandū aūt ē hic ꝑmo ſm Doc. San. ꝙ virtus hui⁹ ꝑme ſbe dicit infinita nō ꝓpatiue ſm ꝙ infinitu⁹ ꝓgruit quātitati: ſed dicit infinita negatiue: ꝑut. ſ. nō limitat⁹ ad aliqē determinatu⁹ effectū: vt ꝓz ad longū in de po⁹. q. 1. ar. 2. Non etiā pōt dici ꝙ virtus ꝑmi corꝑis ſit infinita ex hoc ꝙ in ꝺte infinito moueat iſta iferiora: q; nō mouet niſi motum. Unde eius influentia est ex primo mouente. Nec etiā pōt dici ꝙ in corꝑe celeſti ſit virt⁹ infinita ex hoc ꝙ ꝺte infinito eſſe bēat: q; i eo nō est vt⁹ actua ſui eſſe: ſz ſolū ſuſceptiua ſui⁹ obediētialis. Unde infinita ei⁹ duratio oſtēdit infinitaz vtutem exteriozis ꝓncipij. Et ꝓp hoc ꝙ ipſuz recipit incorruptibile eſſe ab infinita vtute: relinquit ꝙ in ipſo nō ſit ꝑn^m corꝛuptiōis nec potētia ad nō eſſe. ¶ Cōſideranduz vlterius est 2° ſm ꝓbm hic in textu cōmēti. 41. circa finē ꝙ primu⁹ mouēs vt ſupra oſtenſuz est cū nō moueatur motu circulari ipoſſibile est ꝙ moueat alijs motib⁹ vz ꝙ ſit alterabile ⁊c. q: oēs alij motus ſunt poſteriores motu locali. Sed remoto ꝑmo: neceſſe est remoueri poſteriora. Unde quicqd inuenit moueri alijs motib⁹: iuenit etiā moueri motu locali. Relinquitur ergo ꝙ nullo motu poſſit moueri.

Ad primū igit dicendū ꝙ dupler est quantitas. ſ. quantitas vtutis ⁊ quantitas molis. Quātitas vtutis attribuit deo: nō aūt quātitas dimēſiua ſiue ꝓdicamētalis ꝓpe: neq; figuratio vel ſit⁹ aut pars corꝑis: vt deducit Doc. S. in p^a ꝓte. q. 3. ar. 1. in ſolutiōe argumētoꝝ. ¶ Et ꝑ hoc ꝓz ſolutio ad 2^m. ¶ Et iz in hoc articlo dictū ſit ꝙ celū mouet actiue ab exteriori mouēte: nō tamen ꝓpter hoc ſequitur ꝙ motus celi non ſit naturalis: q; ad motum naturalem ſufficit principiuz intrinſecum paſſiuum vt ſupra declaratum est.

¶ Queſtio ſeptima de numero ſbarum ſeparatarum.

Einde in hoc 3° capło ſecūdi tractat⁹ hui⁹ libri cōſequēter inquirendū est de vnitate vel multitudine ſbaꝝ ſeparatarum: poſtq; ꝓſideratū est de perfectiōe ſubſtātie īmaterialis. Et hoc ideo hic ſm ꝓbm: q; alij ꝓbantes nihil plene aut manifeſte ⁊ ꝓbabiliter dixerūt de pluralitate haꝝ ſubſtantiaꝝ. Nam qui poſuerūt ſubſtātias aliquas īmāles: maxime fuerūt platonici qui tñ poſuerūt ydeas. Sed opinio de ydeis ſm id qō ſunt nō habet rationē alicui⁹ certe ꝓbabilitatis. Unde ꝓſequēter ꝓſiderandū reſtat de vnitate aut pluralitate ſbaruz īmāliū. ¶ Circa qō querunt ſex. ¶ Primo vtruz ſubſtātie īmāles ſint ponende ⁊ ſint in aliquo numero. ¶ Secūdo vtrū a prima ſba īmāli poſſit procedere effectiue ſba celi: vt Auicēna dicit. ¶ Tertio vtrū ordo ſbaꝝ ſeparataꝝ ſit ſm ordinē motuū ⁊ mobiliū vt Augu. hic videt īuere. ¶ Quarto vtrū ſbe ſeparate ſint in aliq; numero determinato. ¶ Quito vtrū ſbe ſepate ſint īfinite vtutis ſm opinionē Ariſtoti. ¶ Sexto vtrū p^m mobile ſm opionē eiuſdē ſit aīatū aīa iformāte. ¶ Septimo vtrū aūt vnū ⁊c. ⁊ le. 7.

¶ Segē in ꝓbo ⁊ Doc. S. ibi. vtrū āt vnū ⁊c.

Dprimum sic ꝓcedit. Videt ꝙ ſbe īmāles ſiue ſeparate nō ſint in aliquo numero. Mā vbi nō est qūtitas ibi nō ē numer⁹: cū numer⁹ ſit ſpecies qūtitatis discrete. Sed in ſubſtātijs ſeparatis a mā nō ē qūtitas: q; qūtitas ſoli corꝑi debet loquēdo de qūtitate molis qualis est numer⁹. Ergo nō est aliquis ſbaruz ſeparataꝝ. ¶ Ꝑ. 2°. Ex diuiſione cōtinui cauſat⁹ numerus. Sed ſba īmālis nō est continua nec diuiſibilis. Ergo idem qō ꝓius. ¶ Ꝑ. 3°. Si eſſent plures ſbe ſeparate: aut eſſent plures ſub eadez ſpecie nūmero diſtincte: aut ſolū plures ſpecie differentes. Non pōt dici ꝑmuz: q; diſtinctio numeralis ſub eadē ſpecie est rōne māe: q; mā est ꝓncipiū indiuiduationis. In ſubſtātijs aūt ſepatis nō est mā. Neqz ꝑt dici 2^m: q; quecūqz differūt ſpecie: differūt etiā numero: vt patuit 5° huius. q. 9. ar. 4. Ergo nō poſſunt eē plures ſbe īmāles ſolūz ſpecie differētes. ¶ Ꝑ. 4°. Si ponerētur plures tales ſbe: hoc maxime eſſet ꝓp diuerſos mot⁹ planetaꝝ ſm ꝓbz. Sed hoc nō est neceſſe: q; ꝑma ſba īmālis que mouet p^m mobile: pōt mouere alias ſperas planetaꝝ: cuz ſit infinite virtutis: vt ſupra ꝓceſſuz est. Ergo ⁊c. ¶ Sed ꝓtra ē ꝓbus i 3° capło hui⁹ ſecūdi tractat⁹ ibi. Utrū aūt via ponenda ſit talis aut plures ⁊c. Et paulo poſt in textu cōmēti. 43. ibi. Nos aūt dicamus de ſubſtātijs diuinis. Principiuz eniz ⁊ ꝑmū eternuz nō mouet neqz eſſentialr neqz accidētalr: vt hz alia ſra: ſz mouet ⁊ facit ꝑmuz motū etiū ⁊c.

Reſpondeo dicendū ꝙ neceſſe est ponere plures ſbas īmāles ⁊ ſempiternas. Mā ſm ꝓbm ſicut ad cauſandū vnū motuz ꝑmuz qui est ꝓtinu⁹ ⁊ ſempiter⁹ opz ponere vnuz p^m mouēs penitus īmobile per ſe ⁊ per accidens: ita etiā ꝓpter alios motus ſempiternos opz ponē aliquas alias ſbas ſempiternas ⁊ per ꝓſequēs īmāles. Plures. n. ſunt mot⁹ circulares ſempiterni q; vn⁹. Mā ꝑter ſimplicē motuz loci lem vniuerſi qui ē mot⁹ diurn⁹ quo totū celū reuoluit q; īmobilis: videm⁹ alios motus locales planetaꝝ qui etiā ſunt ſempiterni qa corꝑus circulare. ſ. celū est ſempiternū. Unde ſempiternitas mot⁹ planetaꝝ non tollit ꝙ corꝛuptionē celi mobilis qō nō est potens quieſcere. Talis ergo mot⁹ nō interrūpitur quiete: neq; rollit ꝑ corꝛuptionē mobilis. Unde neceſſariū est ꝙ glibet hoꝝ motuum ſit a motore ꝙ ſe īmobili. vz a ſba ſempiterna. Aſtra enī ſempiterna ſunt. Et quedā ſunt ſbe mouentes ea. Ergo opz ꝙ ſit mouēs ſempiternū ⁊ ꝙ ſit ſba: q; mouēs ꝑ accidēs nō est ꝑpus ſba: vt ſeptimo hui⁹ declaratū est. Unde quot ſunt latiōes aſtroꝝ: manifeſtū est tot ē ſbas q; ſunt nāliter ſempiterne ſm ſe īmobiles ⁊ ſine magnitudine ꝓpter cauſam ſuperi⁹ aſſignatā: q; mouēt ꝺte infinito ⁊ per cōſequens vtute infinita. Uirtus aūt infinita nō pōt eſſe in magnitudine finita: vt oſtenſuz est ſupra. ꝙ ſbe ſeparate ſunt in aliquo numero ſm numez motuū. ¶ Conſiderandū aūt est hic ꝑmo ſm Doc. San. ꝙ poſt ꝑmā latiōnē Ariſtotiles nō cōputat niſi latiōes planetaꝝ: q; eius

Questio

qr eius tpe nullus erat deprehensus motus stellax fixax. Unde putabat qd octaua spa in q̃ sunt fixe stelle esset primus mobile: r motor ei⁹ eet p^m pn^m. Sed postea deprehensus est ab astrologis mot⁹ stellax fixax in⁹rius primi mot⁹. Unde necesse e qd supma spera stellax fixax sit alia circundas totus: q̃ reuolui totũ celũ motu diurno. Et h^o e p^m mobile qđ mouet a prio motore fm sniaz Aristo. Hec ille. ¶Cõsideradus vlteri⁹ est 2° fm Doc. S. circa pn^m lectionis qd fm platonicos ponẽtes ydeas eẽ numeros: ex pte numeroz aliq̃ rõ pluralitatis hꝫ poterat. Uerũtñ ipsi de pluralitate nõ sp eodẽ mõ loq̃bant. Q̃nqz. n. dicebãt spẽs numeroz esse infinitas. Et in hoc vex dicebant q̃tus ad ppriã rõnẽ numeroz: qr sp vnitas addita alicui numero facit aliã spẽz numeri. Unde cuz in infinitũ additio fieri possit: i numeroz spẽb⁹ ire ꝓtingit in infinitus. Q̃nqz vo dicebãt spẽs numeroz determinari ad decẽ. Et hoc quãtũ ad numeroz denoiationẽ: qr oẽs alij numeri post decẽ videnẽ eẽ fm nomẽ pmi numeri aliq̃tiẽs reiterati. ¶Cõsideradus vlteri⁹ est 3° fm eundẽ ibidẽ ex snia pb̃y qd platonici nõ pñt ostẽdere demõstratiue rõnẽ q̃re sit tã ta pluralitas numeroz. vz vsqz ad decẽ: r nõ in plus neqz in min⁹. Nihil tñ de hac re admiratiõe dignũ ẽ: cum ista determinatio spẽz fm eos nõ sit fm rẽ: sed fm noiationẽ. Assignãt tñ aliq̃ hãc rõnẽ: qr numer⁹ denari⁹ genera tur ex pgressiõe numeroz vsqz ad q̃ternariuz: q est primus numer⁹ q̃drat⁹. Unus. n. est r duo sunt qb⁹ si tria addant: sunt sex. Quattuor aũt additis: ꝓsurgunt decez. ¶Cõsideradũ vlteri⁹ ẽ 4° prio ãpliori declaratione pcedẽtis notabil qd i numero duo sunt: q̃ruz vnuz ẽ simplex r nõ diuisibile sine numero: sic ẽ vnitas. Aliũ ẽ diuisibile Et tale ẽ in triplici dña. Mã qdã ẽ cõpositus ex duob⁹ simplicib⁹: r dr numer⁹ binari⁹. Et aliud ẽ ꝓpositum ex vno simplici r vno ꝓposito: r vocat trinari⁹. Aliũ ẽ ꝓpositus ex duob⁹ numeris ꝓpositis: r vocat numer⁹ q̃ternarius: q ꝓponit ex duob⁹ numeris binariis mãlit loq̃ndo Nõ est aũt ymaginãduz aliqd aliũ esse i spẽb⁹ numeroz vz qd nõ sit ꝓpositus ex simplicib⁹ aut ex simplici r ꝓposito: aut vo ex duob⁹ ꝓpositis. Ibi est ergo ꝓsiderare sim plex. vz vnitatẽ: r numex ꝓpositũ ex simplicibus tñ. vz numex binariuz: q si iungat vnitati isurgit numer⁹ trinarius. Et est ẽt ꝓsiderare numex ꝓpositus ex simplici r cõposito. vz ex vno r duob⁹. vz numer⁹ trinari⁹: q si addat alteri trinario: resultãt sex. Est ẽt ꝓsiderare numex ꝓpositus ex duob⁹ ꝓpositis. vz numex q̃ternarius: q si pdictis addat: resultat numer⁹ denari⁹. Et hic numer⁹ denarius fm noiationẽ icludit oẽm numex. Unde Albert⁹ magn⁹ in h^o tractatu ca. 17. sic ait. Unitas. n. nõ ẽ numer⁹: sz numeri pn^m. Binari⁹ aũt simplex ẽ numer⁹ ex duob⁹ simplicib⁹ ꝓposit⁹. ¶Prope qđ ẽt qdã binariũ numex pfalitatẽ non dicunt: qr ex nullo pfali ꝓponit. Trinari⁹ ex vna ꝓposita pte r altera simplici ꝓposit⁹ est. Quaternari⁹ aũt prim⁹ ẽ qui ex ꝓpositis resurgit pib⁹: ex qb⁹ pgressione ꝓtinua resurgit denari⁹. Et ideo prim⁹ est i linea numeroz. Et pp hoc pricipia qdẽ entiũ vsqz ad decadũ multiplicabãtur. Et hec ẽ cã q̃ ẽt ¶Pytagoras in vtraqz coelemẽtatione bonoz. vz r malo⁹ decẽ pricipia posuit: sicut in p^o li bro hui⁹ sapie determinatũ ẽ. Hec ille. ¶Cõsideranduz vlteri⁹ est 5° q̃ duplex ẽ numer⁹. Quidã est q causat ex divisiõe ꝓtinui: r est spẽs quãtitatis discrete. Ali⁹ est numer⁹ qui causat ex distinctione formaz put m^ltitudo est de trãscendẽtib⁹. Et talis numer⁹ nõ causat ex divisione ꝓtinui. In substãtijs aũt sepatis seu imãlib⁹ nõ est numerus p^o mõ: sed bñ 2° mõ dictus: qr vna eaz nõ est altera ¶Et per hoc pz solutio ad duo p^a argumẽta adducta. ¶Ad 3^m dicendũ q plures sbe sepate nõ solũ differũt numero: sed ẽt spẽ: vt argumẽtũ voluit. Et q̃cunq differũt spẽ differunt ẽt ibi numero numerositate essentie nõ autẽ numero numerositate suppositi sub eadẽ spẽ. ¶Qđ aũt sbe sepate nõ solũ differãt numero sed ẽt spẽ: pz p Doc. Sã. in p^a pte. q. 5°. ar. 4. ¶De quo ifra clarius disputabitur: cum de sapia deo duce tractabitur. q. 8.

¶Sequitur in Doc. Sã. ibi. Sed anicẽna posuit r̃ẽ.

Septima

¶Dsecũdũ sic pcedit. Uidetur q a pria sba imãli nõ posit pcedẽ sba celi. Mã prima sba imãlis ẽ maxime vna: vt infra pcedit pbus. Ergo ab ea non pcedit nisi vnũ. Sed ab ea pcedit nã angelica. Ergo nõ pt ab ea pcedẽ sba celi: vt voluit pcludẽ Auicẽna. ¶Probatio pie pñe. Mã sic̃ ab vno sũmo bono nõ pt pcedẽ nisi bonũ: ita neqz ẽt a sũme vno fi pt pcedẽ nisi vnũ. Qr ergo ab eo nã angelica pcedit: nõ pt pcedẽ ab eo sba celi. ¶Dr. 2°. Uniscuiusqz est aliquã vnã ppriam cãm hꝫe: vt patet in 2° pb̃y^x. Sed ipossibile est vnũ eẽ ppriũ multoz. Ergo ipossibile ẽ: q vnum sit cã multoz. Lũ igit nã angelica r sba celi iter se dñant: relinquitur idẽ qđ pri⁹. ¶Dr. 3°. Oportet eẽ pformitatẽ iter cãm r effectũ: vt pz in 2° pb̃y^x. Sed est oino vn⁹ r simplex. Ergo eius effect⁹ nõ est nisi vn⁹: quia vni⁹ simplicis non est nisi vna actio. Ab vna autẽ actiõe non pcedit nisi vn⁹ effect⁹. Ergo ab vno simplici deo nõ pt pcedẽ nisi vnus effect⁹. Lũ igit p^a nã angelica pcedat a pria sba imãli. vz a deo relinquit q sba celi nõ pcedit a deo psertim imediate. ¶Sed i ꝓtrariuz arguit. Mã illũ qđ est pn^m vnius inq̃tum est vnum: maxime cõpetit ei qđ est maxime vnuz. Sed ppriũm est vnitatis q sit multitudinis principiũ. Ergo hoc maxie cõpetit prime cause que est maxime vna: r ab ea multitudo pcedit. ¶In⁹rium est etiã Doc. San. in presenti lectione ibi. Sed Auicẽna posuit q primum mobile mouetur r̃ẽ.

Lect. 6.

Lect. 6.

Respondeo dicẽdum q Auicẽna posuit q primum mobile mouet imediate nõ a primo pricipio. Lũ autẽ primuz prim^m sit vnũ r simplex: extimauit q ab eo nõ pt causari nisi vnuz qđ est intelligẽtia prima: in quã cadit aliq̃ pluralitas potentie r act⁹ inq̃tum aegrit esse ab aliquo. Comparat. n. ad id a quo depẽdet fm suuz esse sic̃ potẽtia ad actũ. Sic igitur prima itelligentia pt imediate causare plura. Mã fm q itelligit se put hꝫ Doc. Sã. in de potẽtia. q. . ar. causat sbam ꝛbis quã mouet. Sed fm q intelligit se put habet esse actu ab alio: causat itelligentiã sequentẽ que mouet iferiorẽ ꝛbem: r sic deinceps vsqz ad sperã lune ¶Sed hoc motiuum nõ hꝫ necessitatẽ: vt dic̃ hic Doc. San. qr cã agẽs non est in substãtijs imãlib⁹ sicut in rebus mãlibus: vt necesse sit causari ex vno tñ. Sed in eis sunt cã r causatum fm eẽ itelligibile. Unde fm plura que pñt itelligi ab vno: pñt ab vno plura causari. Satis etiã ꝓueniens esse videt vt prim⁹ motus rex coꝛpalium a q̃ oẽs alii dependent: prio cã habeat primã imãlium sbaz vt sit quedã ꝓnexio r ordo sensibilium. Hec omnia hic Doc. San. ¶Sed instabat ꝓtra pdicta discipulus. Mã deus non itelligit nisi vnum: qr nihil itelligit extra se: vt cõcedit infra pbus. Cum ipe sit cã rerum per itellectum suum: sequit q non creat nisi vnum. Ergo r̃ẽ. ¶Confirmauit fm platonẽ dicentẽ q optimi est optima adducere. Sed optimũ cum sit superlatiui gradus nõ potest eẽ nisi vnum. Cum igit sit optimus: non põt pducere nisi vnum. ¶Dicendũ primo fm Doctoꝛẽ San. in de potentia. q. 3. ar. 16. ad. 23^m. q vbum Aristotelis cum dicit q de⁹ nõ intelligit aliquid extra se: nõ est itelligendum quasi deus ea que sunt extra ipm non intelligat. sed quia illa que extra ipm sunt non extra se sed in se intuet. qr p essentiã suam omnia alia cognoscit. ¶Dicenduz 2° fm Doctoꝛ Sanct⁹ vbi supra ad. 17^m. q vniuersum qđ est a deo pductum est optimum respectu eoꝛ que sunt. nõ autẽ respectu eoꝛ que possunt esse. ¶Et licet quicqd deus facit in se sit vnum. tamẽ hec vnitas non remouet omnem multitudinẽ. sed manet illa multitudo cuius illa vnitas est pars. ¶Considerãdum autẽ est hic fm Doctoꝛẽ San. vbi imediate supra arti. 16. ad. 24^m. q creatura dupliciter dicit esse in deo. Uno modo sicut in causa gubernante r conseruante ipsuz esse creature. Et sic presupponitur ipsum esse creature esse distinctuz a creatoꝛe. ad hoc q creatura in deo esse dicat. Non enī itelligitur creatura inesse conseruari. nisi fm q iam habet esse in proꝛia

natura fm qđ esse creatura a deo distinguitur. Uñ creatura hoc mõ in deo exñs nõ est creatrix essentia. Alio° dr creatura esse i deo sicut i virtute cãe agentis vel sicut i cognoscente. Et mõ creatura in deo exñs est ipsa diuina essentia. Sed q̃tus hoc modo creatura in deo exñs sit diuina essentia nõ tñ p istuz mõz est i eo tñ vna creatura: sed mlte. nã essentia dei ẽ sufficiẽs mediũ ad cognoscẽdũ oẽs diuersas creaturas ⁊ sufficiens virt⁹ ad eas pducẽdas. hec ille. Uñ pz ðclaratio ad dcñ Anselmi. s. q̃ creatura i deo exñs ẽ creatrix essentia: qũ tñ i illa est: ⁊ nõ in ppria nã.

Ad primum igit̃ dõm fm doc. S. i de po⁹ q. 3. ar. 16. ad. . q̃ sicut de⁹ est vn⁹ ita vnuz pducit: non solũ qr vnũqdq̃ est vnũ in se: sz qr oĩa quodãmõ sunt vnuz vnitate totalitatis. Que qdez vnitas diuersitatez ptiũ regrit: vt pz de toto vniuerso: q̃ si de⁹ tale vniuersuz pducẽ voluerit: nccẽuz fuit q̃ tales ⁊ tales creaturas pduxerit: ex qbus foza talis vniuersi ꝓsurgeret. Et qr ipsa toti⁹ vniuersi pfectio multitudinẽ i diuersitate rerũ regrit: q̃ in vna eaz repiri non põt pp recessiuz a cõplemento ꝑme bonitatis: nccẽ fuit ex ꝑsuppositione formẽ itẽte q̃ de⁹ multas ⁊ diuersas creaturas pduceret quasdã qdez simplices quasdã vero cõpositas: quasdã corruptibiles ⁊ quasdã icorruptibiles. Hec ille. ¶ Ad scdz dõm q̃ duplex est appropatio. Quedã est appropriatio adeq̃tiõis siue ydẽtitatis. Alia ẽ appropatio assimilatõis. Qđ ergo dr vnũ ⁊ idẽ non posse diuersoz esse ppriũ: intelligẽdũ est qñ fit appropatio p adeq̃tionẽ: qđ in proposito nõ ptingit: nõ ãt qñ fit appropriatio p assimilationẽ. Uñ dicit doc. S. vbi supra ad. . q̃ appropriatio cãe ad effectũ attendit fm assimilationẽ effect⁹ ad cãm. Assimilatio aũt creature ad deũ attendit fm hoc q̃ creatura iplet qđ de ipsa est in ĩtellectu ⁊ voluntate dei: sicut artificiata assimilant artifici: inq̃tum in eis expĩmit foza artis ⁊ oñdit voluntas artificis ex eoz ꝓstitutione. Uñ sicut res nãlis agit per suã formã: ita artifex p suũ ĩtellectũ ⁊ voluntatez. Sic igit̃ de⁹ ppria cã est vniuscuiusq̃ nãe inq̃tum ĩtelligit ⁊ vult vnãquãq̃ creaturã esse. Hec ille. ¶ Ad tertiũ dõm vt dcñ est q̃ ly sit q̃daz silitudo creature ad deum: non tñ est ibi silitudo adequationis siue ydẽptitatis: sz silitudo ꝓportionis. Uñ nõ opz q̃ si vnitas dei careat omni multitudine ⁊ compositione: q̃ pp hoc oporteat esse talẽ creature vnitatez. ¶ Et q̃tus actio dei sit vna ⁊ simplex qr est ei⁹ eẽntia: nõ tñ opz q̃ sit vn⁹ tñ effect⁹ ei⁹ ly multi: qr ex actione diuina ꝓcedit effect⁹ fm ordinẽ sapie ⁊ arbitriũ voluntatis eius. Deus aũt non solum vnum sapit vult ⁊ intelligit. Uñ ratio non segtur: cũ deus nõ sit agẽs ex necessitate nature: sed ex arbitrio voluntatis.

¶ Sequitur in pñõ ⁊ Doc. S. Ubi supra.

B tertium sic pcedit. Uĩ q̃ ordo sbaz separataz ⁊ imobiliũ non sit fm ordinẽ motuz ⁊ mobiliũ: vt vĩ velle hic pbus. Mã sol est maior q̃titate inter oẽs planetas ⁊ ei⁹ effectus magis apparẽt i reb⁹ inferioꝛib⁹: qr motus alioz planetarũ ordinant⁹ per motũ solis ⁊ quodãmõ ipm ꝓsequũt. Uñ vĩ q̃ sba que monet solem: sit nobilioꝛ alijs que monẽt alios planetas Et tñ sol nõ est sup oẽs alios planetas. Ergo ordo sbarũ separataz non est fz ordinẽ mobiliũ ⁊ motuz. ¶ Ꝺ. 2°. Ordo eorũ que pfectioꝛa sunt nõ dz esse fm ordinẽ imp fectioꝛũ. Sed sbe sepate sunt pfectiores oĩb⁹ corporibus mobilibus. Ergo idem qđ prius. ¶ Sed incontrarium arguitur per phylosophũ vbi supra in pñti capitulo.

Respondeo dõm q̃ ordinẽ sbaz sepataruz imobiliũ esse fm ordinẽ motuum ⁊ mobiliũ põt ĩtelligi dupliꝛ. Uno° loq̃ndo de substãtijs sepatis q̃tũ ad earũ nãm. Et hic ordo ipsaz nõ attendit fm ordinẽ mobiliũ: qr ordo essentialis ipsaz non fit fm ordinẽ accidentalẽ: sz poti⁹ ecõuerso. Alio° loq̃ndo de ipsis q̃tũ ad earũ effectus. Et hoc dupliꝛ põt ĩtelligi. Uno° fm q̃ hec ꝓpositio fm dicit bitudinez cãe finalis. Et sic ẽt ordo sbaz imaterialiũ non est fm ordinez mobiliuz: cũ finis sit nobilioꝛ hijs q̃ sunt ad finẽ: vt voluit scdz arg^m añ in ꝓtũ adductũ. Alio° vt hec ꝓpõ fm dicit bitudinem cãz magis ⁊ min⁹ vliuz ad effect⁹ magis ⁊ min⁹ vles. Et isto° ordo sbaz imãlium attendit fm ordinem mobiliũ ⁊ motuũ: nõ tñ ex pte rei pducte: sz ex pte vlis modi cognoscẽdi: qui ex imperfectis ⁊ sensibilib⁹ trahit originez. ¶ Et sz sol q̃tuz ad aliquos effect⁹ sensibiles inducat apparẽter maiores effect⁹ in istis iferioꝛib⁹: nõ tamẽ simplr loquendo. ¶ Unde pz solutio ad primũ. ¶ Consideranduz aũt est hic primo pro ãplioꝛi declaratiõe huius dr 4° phyx: necessarium est q̃ cũ spera supioris planete ptineat sperã iferioris planete q̃ planeta supioꝛ sit altioris ⁊ vlioris virtutis q̃ planeta inferioꝛ ⁊ diuturnioꝛes operetur effect⁹ vtpote ꝓpinquioꝛ existens prime spere que per suũ motuz causat sempitemitatẽ: vt supra dictuz est. Et inde est sicut dicit ꝓtholomeus in quadripartita q̃ effectus saturni coaptantur ad vltima loca ⁊ tempoꝛa. Jouis vero effectus ad annos. Martis solis veneris ⁊ mercurij ad menses. Lune vero ad dies. Hec ille. ¶ Cõsiderandum vlteri⁹ est 2° fz eũdẽ ibidẽ q̃ effect⁹ planetaz appent in istis iferioꝛib⁹ fm ordinẽ earũdẽ. Mã pri mi tres supioꝛes videnẽ ordiari ad ea q̃ ptinẽt ad existẽtã rei fm seipm. Mã ipsa stabilitas esse rei quãtũ ad vlia loca ⁊ tẽpoꝛa correspõdet saturno. Sz bona bitudo ei⁹ corresp̃det Joui. Uirtus autẽ fm quã se ꝑ nociua ⁊ aduersa tueẽ ⁊ ea repellit: correspõdet marti. Tres vo planete alii videnẽ ꝓpriũ effectũ hze circa motũ rei existẽtis. Et cũ sol sit vle ꝓnm motus: ideo ei⁹ opatio in mutationib⁹ inferioꝛib⁹ maxie apparet. Sed ven⁹ videẽ hze effectuz magis determinatũ. vz generationẽ p quaz aliqd cõsegẽ spez ⁊ ad quã oẽs mot⁹ alii in iferioꝛib⁹ ordinant. Mr. er curius vo videẽ ꝓpriuz effectuz hze circa multitudines ⁊ distinctionẽ indiuiduoz in ppria spẽ. Et pp hoc varios habet mot⁹. Jpse etiã cuz naturis oĩm planetaz admiscẽt: vt astrologi dicũt. Sed lune ꝓprie cõpetit impressio mẽ ⁊ dispositio ipsi⁹ ad recipiendas oẽs impressiones celestes. Unde dr applicare illas ipressiones mẽ ife rioꝛi. Sic igit̃ quãto corp⁹ celeste est supius: tãto habet vlioꝛem ⁊ diuturnioꝛẽ ⁊ priorẽ effectũ. Et cũ corpa celestia sint q̃si instrumẽta substãtiaz separataz mouentiũ: segtur q̃ sba que monet supioꝛẽ oꝛbẽ sit vlioris ꝓceptionis ⁊ virtutis. Et per cõsequens opz q̃ sit nobilioꝛ. Hec ille. ¶ Ad argumenta igit̃ pz solutio ex dictis.

¶ Sequitur in pñõ ⁊ Doctore. Sancto. ibi pluralitatẽ vero lationum ⁊c̃.

B quartum sic pcedit. Uideẽ q̃ sbe ĩmãles nõ

a sint in aliq̃ numero determinato. Mã si essent in aliq̃ determinato numero: marie hoc eẽt pp determinatuz numez motuz celestium corpoz: vt vult hic pbus. Sz hoc nõ est dicenduz: qr sbe sepate nõ sunt ꝓpter motuz corpoz celestiũ: cum sint eis nobiliores vt ꝓbatum est. ¶ Ergo ⁊c̃. ¶ Ꝺ. 2°. Quanto aliqua in toto vniuerso sunt magis pfecta tãto i maiori excessiu vt numero sunt creata a deo. Sed sic in corpibus attendit excessus fm magnitudinẽ ita in reb⁹ incorpeis attendit excessus fm multitudinẽ. Sed videm⁹ q̃ corpa icorruptibilia que ĩter corpa sunt pfectioꝛa excedũt q̃si icomparabiliꝛ fm magnitudinẽ alia corpa corruptibilia. Mã tota spera actiuoz ⁊ passiuoz est aliqd modicuz respectu corpoz celestium. Ergo sbe ĩmãles excedunt fm multitudinẽ quasi icomparabiliꝛ sbas mãles. Cum ergo sbe ĩmãles nõ sint in determinata multitudine: relinquit q̃ sbe ĩmãles nõ sint in determinato numero. ¶ Ꝺ. 3°. Dicit Doc. Sã. in pª pte. q. 5. ar. 3. q̃ sbe ĩmãles sunt i quadã maxima multitudine oẽm multitudinẽ mãlez excedẽte. Uideẽ ergo q̃ non sint in numero determinato: qr libet numer⁹ determinat⁹ de facili numerari potest. ¶ Sed ꝺ est pbus in pñti capl̃o ibi. ¶ Pluralitatẽ vero ĩtendẽ lationũ ex magis ppria pbya mathematicaz sciaz ⁊c̃ re opz

re opz ꝛ astrologia ꝛc. ℂ Ꝑ. 2°. ¶ Philosophus ꝯcludit numerꝫ ſbaꝝ īmālium: ſm numeruꝫ lationū coꝛpoꝝ celeſtiuꝫ. Sed tales latiões ſunt in numero determinato. Ergo huiuſmōi ſbe ſunt in numero aliq̄ determinato ēt q̄ ad nos. ℂ Ꝑ. 3°. Quāto aligd eſt magis ꝓpinquū vni tanto magis eſt multiplicatū: vt ī numeris apparet. Sz ſba īmālis iter alias creaturas ipſi deo qui eſt maxie vn⁹ eſt ꝓpinquioꝛ. Ergo in ſba īmāli inueniē aligd plus de multitudine determinatū. Et ſic idē qō pz⁹. ℂ Ꝑ. 4°. Scōm Dyonyſiuꝫ 4° caplō de dinoibus pp radios diuine bonitatis ſubſiſtunt itelligibiles ꝛ īmāles ſbe. Sed radius non multiplicaē niſi ſm diuerſitatem recipientium. Sed nō pōt dici q̄ mā ſit receptiua itellectualis radii: cuꝫ tales ſbe itellectuales ſint īmāles. Videt ergo q̄ multiplicatio taliuꝫ ſbaꝝ non poſſit eſſe niſi ſm exigentiā coꝛpoꝝ p̄moꝝ. ſ. celeſtiū: cuꝫ ad ea quodāmō proceſſus talium radioꝝꝫ terminoꝝ. Ergo ſunt in numero quodā determinato etiā quo ad nos.

Reſpondeo dicenduꝫ q̄ ſbas īmāles eſſe in aliq̄ numero determinato pōt itelligi dupl̄r. Uno mō q̄ ſint in aliq̄ numero determinato. ī. determinati generis p̄dicamētalis. vz quantitatis. Et hoc mō non ſunt in numero determinato: qz in talib⁹ ſubſtātiis īmālib⁹ nō eſt quātitas: qz ſoli coꝛpi debetur q̄ntitas ꝓpꝛie. Alio modo pōt intelligi q̄ ſint in aliquo numero determinato quantū ad numerationez. Et hoc pōt itelligi dupl̄r. Uno mō q̄ ſint in numero determinato ex nā rei. Et hoc mō ſunt in numero determinato: cū nō ſint ifinite ſbe īmāles. Alio mō quo ad nos. Et hoc dupl̄r. Uno mō theologice loquēdo. Et hoc mō nō ſunt in numero determinato: vt patet Danielis. 7. Alio mō loquēdo pḥyce. Et hoc dupl̄r. Uno° ſimpl̄r ꝛ cathe gorice loquēdo. Et ſic etiā nō ſunt in numero determinato nobis. Alio° loquendo cōditionaliter quadā p̄ſuppoſitione facta. vz ſi tales ſbe īmāles ſint ꝓpter p̄mas lationes coꝛpoꝝ celeſtiuꝫ: ſunt in numero determiato quo ad nos. Et ſic ſunt in numero determinato: cuꝫ tales motus ſm aſtrologos ſint in numero determinato. ℂ Lōſideradum aūt eſt hic p̄ño pro ampliori declaratiōe huiꝰ q̄ de numero determinato ſbaꝝ īmāliuꝫ pḥy diuerſimode locuti ſunt. ¶ Plaz plato poſuit vt ſibi ꝯponit pḥus ſbas ſepatas eē ſpēs rex ſenſibiliū. Unde ſm hanc opinionē oportebat dicē q̄ ſbe ſepate ſunt in numero determinato ſm numeꝝ ſpecieꝝ ſenſibiliuꝫ. ¶ Hanc autē opinionē ip̄robat Ariſto. vt adducit Doc. San. in p⁹ pte. q. 5. ar. 3. qz mā eſt de rōne ſpeciei hoꝝ ſenſibiliū vnde ſbe ſepate nō p̄nt eſſe ſpēs exemplares rex ſenſibiliū. ¶ Habēt. n. aliqs naturas altioꝛes naturis rerū ſenſibiliuꝫ. Sed Ariſto. poſuit q̄ ſbe īmāles hñt ordinē ad res ſenſibiles ꝛ coꝛpales ſz rōnē mouētis ꝛ finis. Et ideo ſm numerū p̄moꝝ motꝰ pḥi ꝑdeceſſoꝛes ei⁹. ℂ Lōſideradū vlteri⁹ eſt hic 2° ſm declarationē Doc. San. q̄ manifeſtū eſt hīs qui attigūt multū de ſcia aſtrologie: qualr plures ſunt motꝰ coꝛpoꝝ que ferunt in celo. vz planetaruꝫ: qz vnūqōqz aſtroꝝ errantiū. ī. planetarū mouet⁹ pluriꝫ lationiꝫ ⁊ nō vna tm̄. Dicunt autē planete aſtra errātia: non qz irregulariter moueant: ſed qz nō ſemp ꝑſeuant in eandē figuraz ꝛ poſitionē ad alias ſtellas: ſicut ille adinuicē que ꝓpter hoc fixe dicunt. ¶ Hec ille. ℂ Conſiderandū vlteri⁹ eſt 3° q̄ triꝫ mōis appḥēdit plures eē motus hmōi aſtroꝝ. Eſt enī aliqs motus appḥenſus a vulgo ꝛ eſt ali⁹ motus qui nō appḥendit niſi inſtſis ꝛ ꝑſiderationiꝫ. Et horuꝫ motuuꝫ qdam cōꝑhendunt lōgiſſimis tpiꝫ: ꝛ quidā paruis. Eſt etiā tertius motꝰ qui declarat ratione qz motus ſtellaruꝫ errantiū inuenit qñqz velociꝰ qñqz tardiꝰ. Et qñqz videtur planeta eſſe direct⁹: qñqz retrogradus. Qō non pōt eſſe ſm mām coꝛpis celeſtis cui⁹ motus oz eē oīno regularis. Et ideo neceſſariū fuit apponere diuerſos motꝰ ex quib⁹ talis irregularis ad debitum ordinē reducitur. ℂ Conſiderandū vlteri⁹ eſt 4° ſz pḥm hic q̄ in eligēdis opionib⁹ aliox vel repudiādis hō non debet duci odio vel amoꝛe introducendo opionē: ſed ex ipſa certitudie vitatis opz hoc facē. Uñ opz amare vtroſq; z. ſ. eos quoꝝ opionē ſequmur: ꝛ eos quoꝝ opionē repudiamus: qz oēs ſtuduerunt ad vitatē inquirendā ꝛ nos in hoc adiuuerūt. Sed tñ opz nos ꝑſuaderi a certioꝛib⁹ ꝛ ſe qui opiones eoꝝ qui certi⁹ ad vitatē puenerūt. Uñ pḥus recitat opionem aſtrologoꝝ ſui tpis de numero motuꝫ planetaꝝ. Et p̄mo opiones Eudoxij. 2° opionē Leucippi. ℂ Lōſideradū vlteri⁹ eſt 5° ſm Doc. San. q̄ plato attribuens celeſtib⁹ motib⁹ circulatōes ꝛ ordinatōnē: mathematicas q̄ſtionel fecit per quaꝝ ſuppōnes poſſent ſaluari que circa erraticas apparent: ſuſtinēdo q̄ motus planetaꝝ ſunt circulares regl̄ares ꝛ ordiati. ¶ Pyctagoꝛici aūt ad reducenduꝫ in debitum ordinē irregularitatē que apparet in motib⁹ planetaꝝ ex ſtatione ꝛ retrogradatiōe velocitate ꝛ tarditate ꝛ diuerſa apparētia quātitatis: poſuerunt mot⁹ planetaꝝ eſſe in ſperis ecentricis ꝛ in circulis paruis qui epycicli dicunt. Quā opionē etiā ¶ Ptholomeus ꝑſequit. ℂ Sed videt ex huiuſmōi ſuppōne ſequi aligd ꝟinz hijs que demōſtrantur in ſcia nāli: qz ſic nō oīs motꝰ erit ad mediū vel a medio vel circa mediū mundi. ℂ Itē ſequit q̄ ſpera cōtinēs ſperam ecentricaz vel nō ſit vndiq; equalis ſpiſſitudis: vel q̄ ſit aligd vacuum inter vnā ſperā ꝛ aliā: vl q̄ ſit aliqō coꝛpus p̄ter ſubſtantiā ſperaꝝ intercidēs qō nō erit coꝛpus circulare: nec hz aliquē motū ꝓpriū: ſed ſoluz ex ſuppōne epycicloꝝ. ℂ Ulteri⁹ ſequit vel q̄ ſpera per quā mouet epyciclus nō ſit integra ꝛ ꝓtinua: vel q̄ ſit diuiſibilis ꝛ rarefactibilis ꝛ ꝺēpſabilis ad modū quo aer diuidit ꝛ inſpiſſatur ꝛ areſcit aliquo coꝛpe per aerē moto. ℂ Sequit etiā q̄ ipm coꝛp⁹ ſtelle mouet per ſeipm ꝛ nō ſolū ad motū oꝛbis. Et q̄ ex motu coꝛpoꝝ celeſtiuꝫ pueniat ſonus qō ēt pyctagoꝛici ꝺceſſerūt. ℂ Sed tñ oīa huiuſmōi ſunt contra ea que demonſtrant in ſcia nāli. Unde ad hec euitanda Eudoxius hoc videns poſuit vnicuiq; planetaꝝ ſperas plures ꝺcentricas. quaꝝ vnaqueq; habet motū ꝓpriū ꝛ ex oīb⁹ alijs motib⁹ cauſat id qō apparet de motu. ℂ Conſiderāduꝫ vlteri⁹ eſt 6° ſm eundē ibidē q̄ Eudoxius poſuit motū tam ſolis q̄z lune eſſe in trib⁹ ſperis. ¶ Prim⁹ enī motus vtriuſq; eſt mot⁹ diurn⁹: quo reuoluunt ab oriente in occidētē. Et hūc motū dicit eſſe aſtrorum fixoꝝ: q: cum nūduz eſſet deprehenſus mot⁹ ſtellarū fixaꝝ qui eſt ab oriente in occidentē ecꝛario motui ꝓmo putabat q̄ mot⁹ diurnus eſſet ꝓpr̄ius octaue ſpere que eſt ſpera ſtellaꝝ fixaꝝ. Non aūt putabat q̄ ſola ꝓma ſpera ſufficeret ad oēs ſperas planetaꝝ motu diurno: ſic̄ ¶ Ptholomeus ponit. Sed ponebat q̄ quilibet planeta hēbat ꝓpr̄iā ſperam que reuolueret ipm motu diurno. Ad hūc igitur motū cauſandū ponebat ꝓmaz ſperā ſolis ꝛ lune. Sed ſecundā ſperā ponebat ad cauſanduꝫ motuz ſolis ꝛ lune qui eſt per mediū zodiaci: ſm quē monetur tā ſol q̄z luna ab occidēte in oriētē ꝓtra motuz firmamēti. Tertiā aūt ſperā ponebat ad cauſandū latitudinem in motu vtriuſq;. Sed hic motꝰ latitudinis magis apparet ſm maioꝛē diuerſitatez in luna q̄z in ſole. ¶ Ptholomeus autē ponit ſoli ipi lune motū latitudis ꝛ nō ipſi ſoli. ¶ Posuit igit Eudoxius tertiuꝫ motum vt Simplicius dicit qz ēt ſol declinat a media linea zodiaci vſus duos polos. Et hoc ſuſpicabat qz eo q̄ ſemp nō in eodē loco oriē ſol in tropicis eſtiuis ꝛ hyemalib⁹: poſuit cuilibz alioꝝ planetarū quinq; ſperas quattuoꝛ. Quater aūt quinq; ſunt viginti. Quib⁹ ſi addantur tres ſpere ſolis ꝛ lune: ſunt viginti tres in numero. ℂ Lōſideradū vlteri⁹ eſt ſeptimo ſm eundē ibidem q̄ Leucippus vt dicit Simplicius fuit cuꝫ Ariſtotile Athenis ꝙerſat⁹: qui coꝛrigens ea que ab Eudoxio inuenta fuerant de motib⁹ celi poſuit. 55. ſperas deferētes vel reuoluētes. Ariſto. vo poſuit. 49. ꝯcludēs ex tali numero ſperaꝝ motuū numeꝝ angeloꝝ. Dicit enī hic Ariſto. q̄ rōnabile eſt opinari tot eē ſbas īmāles: quot ſunt coꝛpa celeſtia. Et dicit pḥus hoc rōnabile eſſe vt dicit hic Doctoꝛ Sanctus ad inſinuāduꝫ hoc pḥabiliꝛ ꝯcludi: non aūt ex neceſſitate. Uñ reliquitur id quod eſt

neceſſariū circa hoc illis qui ſunt fortiores ⁊ potentiores ad hoc inueniendū q̄ ipſe erat. ¶ Conſiderādū vlteri⁹ eſt hic 8° ſm Doc. S. q̄ nō eſt nccium q̄ oīs ſba īmālis ſit fons alicui⁹ motus celeſtis: vt voluit Ariſto. q: p̄t dici q̄ ſunt aliq̄ ſbe ſepate altiores celeſtib⁹ motib⁹. Qō quidez ponere nō eſt icōueniēs. Nō.n. ſbe īmāles ſunt pp corpa celeſtia: ſz magis eo°. ¶ Cōſideranduz vlteri⁹ eſt 9° ſm pbm q̄ eſt vnū celuz tm̄: q: ſi eēnt plures ſm numerū in eadē ſpē ſicut ſunt plures hoies: oporteret ēt q̄ ſile iudicium eſſet de p° p̄n° vniuſcuiuſq̄ celi qō eſt mouēs īmobile. Et ſic oporteret q̄ plura p̄n⁹ p̄⁹ eſſent ſpē vnuz ⁊ nō multa. Sed hoc eſt īpoſſibile: q: q̄cūq̄ ſunt vnū ſpecie ⁊ numero multa: hñt mām. Non.n. diſtinguunt ſm rōnē ⁊ formā: q: oīuz individuoz eſt vna cōis rō: vtputa rō que eſt hois. Uñ relinqtur q̄ diſtinguant ſm mām: ſicut Socrates eſt vnus nō ſolum ſm foīaz ſz ēt ſm materiā. Sz p̄m p:in̄m qō eſt ſuuz eē ⁊ ſua eſſentia nō hz mām: q: ei⁹ ſba eſt act⁹ purus. Dā āt eſt ens in po⁸. Relinquit ergo q̄ p̄m mouens īmobile ſit vnum tm̄ nō ſolū rōe ſpēi: ſz ēt numero. Opz ergo q̄ ōnus mot⁹ qui ab eo cauſat ſit tm̄ vnus. Et p̄ oēs ſequit q̄ celuz ſit tm̄ vnum: vt dcm̄ eſt. ¶ Sz ꝫ hoc inſtabat diſcipulus. Nā phūs p̄bat hic pluralitatē ſbaz īmaterialiū ſm pluralitatē motuū: q: mot⁹ ſunt diuerſaz ſperaz ſiue celoz: vt ipſe dicit. Silr ⁊ Cō mētator in hoc paſſu: ⁊ alij expoſitores. Segt igit̄ q̄ erit ꝫdictio in pbo in hoc paſſu. Uel erūt plures celi q̄ vnuz. Propter qō dz in pſalmo. Laudate eū celi celoz. ¶ Cōſideräduz igit̄ vlteri⁹ eſt. 10. p̄o hui⁹ dubitatōis deciſiōe q̄ celuz p̄t accipi dupl̄r. Uno° p̄o mundo. Et h° dupl̄r Uno° p toto mūdo ſiue p toto vniuerſo ſm ſe. Et ſic eſt vnū celuz tm̄: ſicut eſt vn⁹ tot⁹ mūdus i ſe: vt ōducit doc. S. in 3ª pte. q. 47. ar. 3. vbi ſic ait. Ipſe ordo i reb⁹ a deo creatis exīs vnitatē mūdi manifeſtat. Mūdus.n. iſte vn⁹ dz vnitate ordīs: ſm q̄ q̄dā ad alia ordinant. Quecunq̄ aūt ſunt a deo: ordinem hñt adinuicē ⁊ ad ip̄m deuz. Uñ nccē eſt q̄ oīa ad vnuz munduz ptineāt. Et iō illi potuerunt ponere plēs mundos: q cām mundi nō poſuerūt aliquā ſapiaz ordinātē: ſz caſu vt democritus dicit ex ocurſu atomoz factū eē hunc mundū ⁊ alios īfinitos. Hec ille Et ibidē ad p̄m ſic ait. Nō āt ꝛre mundus eſt vn⁹ hec eſt q: opz oīa eē ordiata i vno ordie ⁊ ad vnū. Propter qō Ariſto. in. 12. metb. ex vnione ordīs in reb⁹ exīs ꝛcludit vnitatē dei gubernātis. Et plato ex vnitate exēplaris p:obat vnitatez mundi q̄ſi exēplati. Hec ille. Alio° p̄t ſumi celū p mundo ſm q̄ mundus diuidit i mundū ſupioremz ⁊ īferiorē. Uñ dz in. 1. methau⁸ nccē eſt hunc mundū īferiorē lationib⁹ ſupiorib⁹ eſſe ōtiguum: vt tota virt⁹ ei⁹ īde gubernet. Et iſto° duo eſſent celi: ſicut ⁊ duo mundi. vz mundus ſupior ⁊ īferior. Sedo° p̄ncipalr accipit celum p:o ſpera celeſti. Et hoc mō celum eē vnū tm̄ p̄t itelligi dupl̄r. Uno° q̄ ſit tm̄ vnum celuz vnitate ſpecifica. Et h° mō ſm pbm non p̄t dici eē tm̄ vnum celū. ſub eadē ſpera. Et ſic eſt tm̄ vnuz celuz: q: ponit pbus eē plēs ſperas vt arg⁹ diſcipuli voluit. Alio° q̄ ſit tm̄ vnum celum ſub vna ſpecie. Et hoc mō tm̄ eſt vnum celuz vt vult pbatio pbi. vz q̄ nō ſunt plēs ſpere numero dīntes ſub eadē ſpē q: oīs talis pluralitas ꝓuenit pp diuerſitatē ⁊ diuiſionez materie: q̄ nō ſatiat̄ per vnā formā ⁊ per ōnēs eſt mā corruptionis. ¶ Conſideräduz vlteri⁹ eſt. 11. ꝫ doc. S. in p̄ª pte. q. 68. ar. 4. q̄ vī eſſe quedā diuerſitas in hac mā ſm ſctōs theologos. Nā Criſoſtom⁹ dicit eē tm̄ vnū celū. Et qō p̄laliter dz i pſalmo celi celoz: hoc eſt pp pp:ietatē lingue hebree: in q̄ ꝓſuetū eſt ut celū ſoluz p̄laliter ſignificet ſicut ēt ſunt multa noīa in latino q̄ ſingulari carēt. Sz Baſilius ⁊ Damaſcen⁹ ſequēs eū dicunt plēs eē celos. Hec autē diuerſitas ut dicit doc. S. ubi ſupra magis eſt in noce q̄ in re. Nā Criſoſtomus noīat vnuz celū totū corpus qō eſt ſupra terrā ⁊ aquā. Nā etiā aues que volāt in aere dicunt pp hoc volucres celi. Sz q: in tali corpe ſunt multe diſtictiōes: pp hoc Baſilius poſuit plures celos. ¶ Cōſiderandū vlteri⁹ eſt. 12° ſm Doc. San. ibidez ad diſtinctionē celoz ſciendā. q̄ celū p̄t accipi triplr in ſcripturis. Uno° pp:ie ⁊ nāliter. Et ſic dz celuz corp⁹ aliqō ſublime ⁊ luminoſuz actu vel potētia: ⁊ ico: rupibile ꝫ nām. Et ſm hoc ponūt tres celi. Primū totalr lucidū qō vocāt empyreū: Secunduz totalr dyaphanuz: qō vocant celuz aqueū aut criſtallinuz. Tertiuz vo partim dyaphanum ⁊ partim luciduz actu: qō vocant celū ſydereū. Et diuidit in octo ſperas. vz in ſperā ſtellaz fixaruz: ⁊ in ſeptē ſperas planetaz: que poſſunt dici octo celi ſeu ſpere. Scdo mō dz celuz p participationē alicui⁹ p̄prietatis celeſtis corpis. ſ. ſublimitatis ⁊ luminoſitatis actu vel potentia. Et hoc mō totuz iſtud ſpaciū qō eſt aquis vſqz ad or: vero aeris regio vocat̄ celuz aereum. Et ſic cū iſti ēt or: rebē lune Damaſcen⁹ ponit vnū celuz: noians illud aereuz. Et ſic ſm eū ſunt tres celi. Aereū ⁊ ſydereuz ⁊ aliud ſupius: de quo itelligit̄ q̄ aplius fuit raptus vſqz ad tertiū celuz. Sed iſtud ſpaciū ꝓtinet duo elemēta. vz elementuz ignis ⁊ aeris. Et in vtroqz eoz̄ eſt ſuperior ⁊ inferior regio. Jō iſtud celū Raban⁹ diſtinguit in ūtuor: ſ. in ſupremā regiōem ignis ⁊ vocat̄ celū igneuz: ⁊ in inferiorē regionē ignis ⁊ vocat̄ celū olympuz ab altitudine cuiuſdā mōtis qui vocatur olympus. Sed ſuprema regio aeris vocatur celū ethereū pp inflāmationez. Inferior vero aeris regio vocat̄ celuz aereum. Et ſic cū iſti ūtuor celi trib⁹ ſupioribus ꝓnumerant̄: ſunt ſeptē celi corporei. Tertio mō dz celum methaphorice. ſ. ipſa ſctā trinitas dz celuz ꝓpter eius ſpūalem ſublimitatem ⁊ lucē. De quo celo exponit dyabolū dixiſſe. Aſcēdam in celuz. i. ad eq̄litatem dei. Quādoqz etiā ſpūalia bona in quib⁹ eſt ſctōz remuneratio pp eoz̄ eminentiaz celi nominant̄. Unde dz. Merces vra copioſa erit in celis: vt exponit Augu. Et q̄ñqz tria genera ſupnālium viſionuz. ſ. corpalis ymaginarie ⁊ itellectualis tres celi nominant̄. De quibus exponit būs Augu. q̄ paulus ē raptus vſqz ad tertiū celuz. Hec oīa Doc. San. formalr. ¶ Et ibidem ad p̄m ſic ait q̄ lz terra ſit vna: cōparat̄ tm̄ ad celum ſicut centruz ad circūferentiā. Circa vnuz autē centruz poſſunt eſſe plures circūferentie. Unde vna terra exiſtente: ponunt plures celi. Hec ille. ¶ Ad argumēta igitur omnia: pz ſolutio ex dictis.

¶ Sequitur vbi. ſ. impertinenter.

Quintum

ſic p̄cedit. Uidet q̄ ſbe īmāles de q bus pbus hic logtur ſint infinite virtutis ſm eius opinionē. Nā ſubſtātie ſeparate mouēt tēpore īfinito ſm pbm. Ergo habēt virtutem īfinitam. Unde ꝓpter hoc ſupius poſuit pbus ſbas ſeparatas eſſe īmāles ⁊ ſine magnitudine: q: virtus īfinita nō pōt eſſe in magnitudine: cum q̄libet magnitudo ſit finita actu: vt ſupra oſtenſuz eſt. Ergo ſm ſniam pbi ſubſtātie ſeparate ſunt īfinite virtutis. ¶ P̄. 2°. Phyloſophus ꝓa p̄bauit ſbam ſimplr p̄mā eſſe īfinite vtutis: q: mouet p̄m mobile in tpe īfinito ⁊ ppetuo. Cum ergo aliq̄ ſbe ſeparate quas pbus poſuit mouēt pp:ias ſperas tpe īfinito: reliquitur q̄ etiā pari rōne ſint infinite vtutis. Et ſup hoc fundamento fundat pbus opinionē ſuam in octauo phyſicoz. vz q̄ illud mouet tpe īfinito: qō eſt vtutis īfinite. Propter quā etiā cām ꝛcludit in hoc libro ſupra tales ſubſtātias eſſe ſempiternas ⁊ īmobiles ſm ſe ⁊ ſine magnitudine. ¶ P̄. 3°. Illud agens eſt infinite virtutis: cui⁹ virtus ad īfinitos effectus ſe extendit: vt dcm̄ cit Doc. San. in de potētia. q. p̄ª ar. 2. in corpe. Sed virtus cuiuſlibet ſbe ſeparate cum tales ſint incorruptibiles ſe extendit ad īfinitos effect⁹: q: nunq̄ faciēt tot effectus quin ſemp poſſint plures facere. Ergo ſunt infinite virtutis. Et pp hoc ꝛcludit Doc. San. in de potētia vbi ſupra q̄ po⁸ dei eſt īfinita. ¶ Sed dicebat q̄ vtus ſbaz ſeparatarum nō ſe extendit ad infinitos effect⁹ actu: lz bene i potentia. ¶ Cōtra. Nam virtus etiā dei nō ſe extendit ad īfinitos effectus: cum hoc repugnet effectib⁹ in actu. Unde effectus actu infiniti a deo ꝓduci nō poſſunt. Si ergo ſolutio adducta eēt valida: ſequeret q̄ deus nō eſſet īfinite vtutis. Quod eſt cōtra pbm in hoc. 12°. ¶ P̄. 2°. In angelo nō eſt niſi duplex virtus opandi. vz itellectus ⁊ voluntas

ꝙ voluntas: vt adducit Doc. Sā. in plib⁹ locis: ꝙ ꝑsertiz in de po⁸. q. 6. ar. 6. in corpe. Sed itellect⁹ angeli ē ifinit⁹ cū ifinies possit itelligē etiā obm suuz ifinitum. Ergo nō soluz ꝓz opionē pbi ꝙz ēt fm rei vitatem sbe sepate sunt in finite vtutis. ¶ Sed incōtrariuz arguit. Mā ifinitus vtutis ꝙ potentie arguit infinitatem essentie ꝙ act⁹. Si ergo substantie separate essent ifinite virtutis: essent etiā ifinite fm essentiā ꝙ esse. Et per ꝙsequens essent dij. Qđ est cō tra ꝓbum in fine huius duodecimi: vbi ꝙcludit tm̄ vnuz esse ꝑncipem primum quē vocant deū. Ergo fm ei⁹ opi nionē nulla substantia est ifinite vtutis ꝓter ipm̄ decez ui cui⁹ virtute oēs alie substantie opantur. Lect. 9.

Respondeo dicendū ꝙ itelligētias esse ifinitas pōt itelligi dupliꝛ. Uno mō quātū ad durationē. Et hoc mō fm pbm itelligētie sunt ifinite ꝙ etiā fm vitatē ꝙ fidem. ¶ Pbus. n. posuit eas esse sine mā ꝙ sine ꝫuetate elementoꝝ vt ex dictis ꝓz: ꝙ per cōsequens posuit eas esse icoꝛruptibiles ꝙ sempiternas. Alio⁹ pōt itelligi eas esse ifinitas quātuz ad vtutem operādi. Et hoc dupliꝛ. Uno⁹ quātum ad aliqđ. Et hoc mō virtus angeli est ifinita. Unde Doc. San. in de po⁸. q. 8. ar. 2. ad. 9. sic ait. Sicut in quātitatib⁹ pōt ꝓsiderari infinitum fm vnā dimensionē ꝙ nō fm aliā ꝙ itez ifinituz fm oēm dimensionē: ita ꝙ in effectib⁹. ¶ Possibile est eni aliquā creaturā posse ꝓducere effect⁹ ifinitos quātum est de se fm aliqđ: vtpote fm numez in eadē specie. Et sic oium illoꝝ effectuuz nā est finita: vtpote ad vnā speciem determinata: vtputa si accipiam⁹ boes ifinitos vl asinos lo mō esse ifinita: a fortiori vtus sbaꝝ separataꝝ poterit isto mō esse ifinita. Alio⁹ pōt itelligi ꝙ fm vtutem sunt ifinite simpliꝛ. Et sic nulli⁹ creature vtus est infinita. Unde Doc. San. subūgit vbi imediate supradicens. Nō autē est possibile vt sit aliq̄ creatura que possit i effect⁹ ifinitos oibus modis ꝙ fm numez ꝙ fm spēm ꝙ generaliter. sz hoc solius dei est. Jō sola ei⁹ po⁸ est infinita simpliꝛ. Hec ille. Et ꝙ hoc ꝓz solutio ad tria vltima arg⁸. ¶ Ꝑ. 2°. cui⁹ ampliori declaratiōe ꝓsiderādū est fm Doc. S. vbi immediate supra in corpe: ꝙ cū po⁸ actiua sequat actū: q̄ti tas po⁸sequit q̄titatez actus. Unūqq̄ ḡz. n. tm̄ abūdat in virtute agēdi q̄tū est in actu. Actus aūt sumit q̄titatē dupliciter. Uno mō ex pte agentis: sicut ex voluntate artifi cis recipit quātitatē ꝙ terminū pulchritudo dom⁹. Alio mō ex pte recipiētis: sicut calor in lignis terminat ꝙ quā titatē recipit fm dispositionē lignoꝝ. Hec ille. Luz ergo quelibet substantia spiritualis creata dependeat inesse fm cipe deo: ꝙ esse eius sit susceptū in aliquo cum sba creata fm sniam pbi non sit infinita simpliciter. 2. Lc. 3

Ad primum igit̄ dicēdū ꝙ aliquid mouere aliud tpe ifinito pōt intelligi dupliꝛ. Uno⁹ vtute ꝓpria nulla alteri⁹ agentis virtute ꝓsuppposita. Et sic nulla creata sba mouet tpe ifinito: qz deus operat in omni opatione creature: vt supra pbatū est in. 7. hui⁹. q. 12. ar. 4. Et in hoc. 12°. q. 6. ar. 3. ad. 5ᵐ. Alio modo ꝑsuppposita vtute alterius agentis. s. dei qui solus est infinite vtutis simpliꝛ. Et sic aliq̄ sba creata mouet aliqđ tpe infinito: ꝙ est vtutis infinite mō exposito. ¶ Et per hoc ꝓz solutio ad secundum. ¶ Ad alia tria ꝓz solutio ex dictis: vt ex supradictis patet.

¶ Sequitur in phylosopho ꝙ Doctore Sancto. Tradita sunt a senioribus ꝙc.

Dsertum sic ꝓcedit. Uidetur ꝙ primū mobile. s. celuz fm opinionē pbi sit animatū aīa informante Nam nobilioris corpis nobilior est forma. Sed celuz est nobilius corpus q̄ planta aut aial. Ergo celū habet nobiliorē formā. Sed nobilissima forma est aīa que est ꝓncipiū vite vt Augu. dicit ꝙ etiam

pbus in libris de aīa. Ergo celum est aiatum aīa iformāte. ¶ Ꝑ. 2°. Celum est cā vite: vt ꝓz in aīalibus ex putrefactione generis: que virtute sola ipsius celi vitā ꝓsequūtur. Ergo celuz viuit: ꝙ per ꝓsequens est aīatum anima iformante: cum anima sit ꝓncipium viuendi. ꝓz ꝓsequentia: qz causa p̄stantioꝛ est ꝙ nobilioꝛ suo effectu: fm oēs doctores. ¶ Ꝑ. 3°. In genere mobiliuz p⁰ est mouens seipm̄. vt ꝓz 8° physicoꝝ. Illud enī qđ est per se: est prius eo qđ est per aliud. Sed primū mobile est celuz. Ergo celum mouet seipm̄. Sed sola aīata mouēt seipsa: vt ꝓbatur in eodē octauo physicoꝝ. Ergo corpa celestia sūt aīata. ¶ Ꝑ. 4°. Sēm pbm in primo de celo ꝙ mundo mot⁹ celi est nālis. Sed oīs motus nālis est a ꝓncipio intrinseco: vt ꝓz 2° phyᵉ. Ergo ꝓncipiuz motiuū celi est intrinsecū. Sed tale ꝓncipiū motiuum est aliqua sba apprehensiua: cū moueatur vt desiderans a desiderato: vt supra ꝓbauit pbus. Cum ergo sba apphēsiua sit anima. relinquit̄ ꝙ celuz sit aīatum. ¶ Sed dicebat ꝙ celū est animatū aīa assistente: nō aūt aīa inherente ꝙ informante sed vnit̄ ei vt motoꝛ mobili. ¶ Contra. Nam aīa rōnalis vnitur corpi humano vt motoꝛ mobili. Et tm̄ inheret corpi ipsum informādo. Ergo hoc nō obstāte celuz erit aīatum aīa informāte. Aliter pᵐ mobile nō desideraret ꝙ itelligeret p̄mū mouens: cū nihil intelligat aut desideret per aliquid separatū. Hoc tamen est ꝓtra pbm: vt ex supradictis ꝓz. Ergo ꝙc. ¶ Ꝑ. 2°. Illud agēs qđ nō determinat ad vnū est agens a ꝓposito ꝙ voluntariū vt ꝓz 2° physicoꝝ. Sed celuz nō determinat ad vnum: cū hu mectet ꝙ desiccet. Ergo est agens voluntariuz. Sed oīne tale agens est aīatum. Ergo celuz est aīatum. ¶ Sed incōtrariuz arguit. Maz fm pbm nō est nisi triplex aīa vz vegetabilis sensitiua ꝙ rōnalis. Si ergo celū esset aīatum: aut esset aīatum aīa vegetatiua aut sensitiua aut rōnali. Non primū: qz sic celū esset planta ꝙ sic posset augeri ꝙ diminui. Nec 2ᵐ: qz sic celum esset animal brutum: ꝙ per consequens esset compositum ex contrarijs. Nec etiaz 3ᵐ: propter eandem rōnem: quia sic esset bō. Que omnia sunt contra pbm. Ergo ꝙc. ¶ Ꝑ. 2°. Damascen⁹ dicit in 2° libro. Nullus celos animatos existimet. Inanimati enim sunt ꝙ insensibiles. Ergo ꝙc. Lect. 10. Lect. 14. Lect. 4. Lect. 1.

Respondeo dicendū vt dicit Doc. Sā. in pª pte. q. 70. ar. 3. in corpe: ꝙ circa istā q̄stionez apud pbos fuit diuersa opinio. Anaxagoras. n. vt Augu. refert in. 8°. de ci. dei: factus est reus apud athenienses qz dixit solem esse lapidē ardentē: negans ipsum vtiqz esse deū vel aliquid aīatum. Platoni ci vo posuerunt corpa celestia aīata. Hec ille. ¶ Sed ꝙ Albertus magn⁹ in hoc. 12. tractatu 2° capto. 10. dicit de mente oium ꝓpatheticoꝝ esse corpa celestia esse aīata: adducens tres sectas ꝓpatheticoꝝ. Mā quidaz dixerunt aīas celoꝝ intellectu ꝙ ymaginatiōe ꝙ desiderio sine appetitu distingui hoc bñtes pro rōne: qz opz eas eē itellectuales itellectu actuo: qz formas per motū obiū efficiūt: sicut artifex explicat formā artis per artis instrumenta. Et hee sunt forme quib⁹ plene sunt itelligentie: sicut spūs formatiu⁹ seminis aīalium plen⁹ est formis mēbroꝝ quas facit in mēbris. Sed qz vt dicūt intellectus est vtis ꝙ forma nō explicat nisi per hūc ꝓticulārē motum orbis hic aūt ꝓticularis mot⁹ nō est act⁹ mouētis nisi qui cognoscit euz vt est particularis: ꝙ hec cognitio vt dicūt nō ꝑficitur per solū itellectuz sed per ymaginationē mobilis ꝙ motus ꝙ oium accidentiuz mot⁹: ideo anime celi attribuerunt ymaginationem. Sed tamē intellectus ꝙ ymaginatio nō mouent nisi determinando motū. Desiderium aūt mouet sicut ꝑpetum faciens ꝙ mouens. Jō isti anime celi etiā desideriuz dederunt. Sensuz autē ei negauerunt inesse: qz celestis circulus nullius est sensibilis receptuus. Cuius similitudinē assignant in artificialibus: qz ibi est intellectus per suā practicā sciam mouēs Sed motus nō fit nisi per ymaginationē instrumentoꝝ ꝙ eorum actū ꝙ etiā per desideriuz operandi. Quod aūt artifex sensuz bēat: hoc dicebāt ex ꝑfectione eius esse:

ꝑpter hoc q̄ intellectus suus nō est sufficiens ad artez ex seipso: nisi accipiat a sensu. Nec obedit ei mā nisi violenter explicet per motuz instrumenti ⁊ manus. Unde manus est vt dicit Albertus organuz intellectus practici vel operatiui siue actiui vel factiui vel quocunq; alio nomine vocetur. Celū autez sensum nō habet: q: non accipit aliquid a rebus sensibilibus: nec manum habet: nec exteriora instrumēta: q: mā quam ambit obedit ei: sicut materia corporis humani obedit anime que cōtinet ipsum. Hec aūt opinio est antiquoꝝ ⁊ magnoꝝ phylosophorū vt dicit Albertus. Et hanc Auicēna sequi videt̄ in dictis eius. Alij aūt posteriores dixerunt q̄ corpa celestia hn̄t animas. Sed ꝓter aīas dicebant q̄ sunt intelligentie separate: que ꝝ vulgus angeli vocantur. Et dicunt isti q̄ intelligentia non est nisi substantia separata. Et est primū principium distinctionis rerum. Et per influentiam prime substantie influit ⁊ agit in animam celi. Et celū exequitur illud per motum. Hij autez cum omnibus ceteris consequenter cum precedentibus pbys: quoꝝ opinionem elegit sequi Algazel ⁊ quidam alij de sapientibus arabum. In idem consentire penitus videtur Judeus phylosophus qui rabi Moyses vocatur: ⁊ iudeus qui ante ipsum fuit in phylosophia magnus qui vocatur ysaac. Quidam autem alij perypatheticoꝝ viam inter hos mediam eligentes celos quidez animas habere dixerunt: sed intelligentias ab ipsis animabus separatas nō posuerunt. Et tales animas de virtutibus anime nihil habere dixerunt nisi agentem vniuersaliter intellectum ⁊ desideriuz siue appetitum. Et q: phylosophi nō est dicē aliqd nisi qō per rōnē pōt ostēdi: iō hij celos esse aīatos triplici conati sunt ostendere rōne. Quaꝝ pma sumit̄ ex parte mouētis: que adducta est ꝓ tertio argo añi in ꝟriū 2a ratio sumit̄ ex pte motus: que adducta est ꝓ quarto argo. Que ratio ē ipsius Alexādri ⁊ abbreuiatoris Themistij. Tertia vero ratio sumit̄ ex pte effect̄: que adducta est ꝓ scōo argo. Que argumēta adducit Doc. S. in pma pte vbi supa in pn̄o corporis. Hijs āt opinionib⁹. dicit Albertus nihil addo. Sz siue vere sint siue nō: tales iudicent a lectore q̄les ex rationibus que inducte sunt eē pn̄t. ¶ Considerāduz aūt est hic pmo fm Doc. S. in pma parte vbi supa: q̄ similiter apud doctores fidei: fuit circa istā qōnez diuersa opinio. Mā origenes posuit corpora celestia esse aīata. Similiter ⁊ Jeronymus. Basilius vero ⁊ Damas. asserunt corpora celestia non eē animata Augn. vero sub dubio relingt: neutrā in ptem declinās vt ptz scōo sup Geñ. ad lram. Et dicit in alio loco si sint corpora celestia aīata: eoꝝ aīe ptinent ad societatem angeloꝝ. ¶ Considerādum vlterius est scōo fm Doc. S. ibidem: vt in hac opinionū diuersitate veritas aliq̄liter innotescat: q̄ vnio aīe ⁊ corporis non est pp corpus sz pp aīaz Non.n. forma est pp materiā: sz ecōuerso. Natura autē aīe ⁊ eius virtus dep̄hendit̄ ex eius opatione: que etiaz quodāmodo est finis eius. Innotescit āt corpus necessariū ad aliquā opationem aīe que mediante corpore exercet̄ sicut pz in opationibus aīe sensitiue ⁊ nutritiue. Unde ncce est tales anias esse vnitas corporibus pp suas opationes. Est aūt aliqua opatio aīe que non exercet̄ corpore mediante: sz tn̄ ex corpe aliq̄ō adminiculuz tali opationi exhibetur: sicut per corpus exhibent̄ aīe humane fantasmata quib⁹ indiget ad itelligendū. Unde etiā talez aīam ncce est vniri corpi: pp eius opationē: sz ipsaz cōtingat separari. Manifestū est autē q̄ aīa celestis corporis non pōt hēre opationes nutritiue aīe: que sunt nutrire augere ⁊ generare. Momōi. n. opationes nō cōpetunt corpori incorrupti bili fm natura. Similiter et neqz opationes aīe sensitiue corpori celesti ꝟueniunt: qa oēs sensus fundant̄ sup tactū qui est app̄hensiuus qualitatū elementoꝝ. Oia etiā organa potentiaꝝ sensitiuaꝝ regrunt determinatā ꝓportionez fm cōmixtionē oīum elementoꝝ a quoꝝ natura celestia corpora fm sniam pbi ponunt̄ remota. Relinquit̄ ergo q̄ de opationibus aīe nulla pōt competere anie celi nisi due. vz itelligere ⁊ mouere. nā appetere sequit̄ sensum vel itellectum. Intellectualis autē opatio cum non exerceatur per corpus non idiget corpore nisi inq̄tū per sensum fantasmata ei administrant̄. Opationes autē aīe sensitiue corpibus celestibus nō ꝟueniunt vt dictum est. Si igitur pp opationē intellectualem celesti corpori aīa non vnitur: relinquit̄ ergo q̄ ei non vnit̄ fi vniatur nisi ꝓpter solaz motionē. Ad hoc aūt q̄ moueat non opz q̄ vniatur ei vt forma: sed per ⁊tactum virtutis: sicut motor vnitur mobili. Unde Aristoteles in. 8. physicoꝝ postq̄ ostēdit q̄ primū mouens seip̄z componit̄ ex duabus partib⁹ quaꝝ pma est mouēs ⁊ alia mota: assignans quō hee due partes vniant̄ dicit: q̄ per ⁊tactum vel duoꝝ adūicē si virtū qz sit corpus vel vnius ad alterz ⁊ nō econuerso si vnum sit corpus ⁊ aliud nō corpus. Unde platonici non ponebāt aīas corporibus vniri nisi per ⁊tactū virtutis sicut motor mobili. Et sic per hoc q̄ plato ponit corpora celestia eē aīata nihil aliud datur intelligi q̄ q̄ sbe spūales vniantur corporibus celestibus vt motores mobilib⁹. Quod aūt corpora celestia moueant̄ ab aliqua sba app̄hendente ⁊ nō solum a nā sicut grania ⁊ leuia: patet ex hoc q̄ nā nō mouet nisi ad vnū. Quo habito: quiescit. Dō in motu corporum celestiū non apparet. Unde relinquit̄ q̄ moueantur ab aliqua sba app̄hendente. Augu. ēt dicit 3o de tri. corpora oia administrari a deo p spūm vite. Sic igit̄ pz q̄ corpora celestia non sunt aīata sicut plante ⁊ aīalia: sed equoce. Unde inter ponētes ea esse aīata ⁊ ponētes eē non aīata parua vel nulla dīa repitur in re: sz in voce tn̄. Hec ille formaliter. ¶ Ex predictis ergo colligit̄ q̄ celuz est anima tum anima assistente: ⁊ nō est animatum anima informante que sit pars essentialis totius corporis celestis. ¶ Et quando dicitur q̄ corpus celeste est animatū anima assistente: nō accipitur ibi anima fm q̄ diffinitur a pho in 2o de anima. Sed accipitur ibi anima ꝓ substantia spūali anima vnitur corpori celesti sicut anima itellectiua hominis: ibi ly sicut nō dicit similitudinē ydemptitatis sine adequationis: sed dicit aliqualez similitudinem ꝓportionis vz q̄ sicut anima itellectiua vnitur corpori humano sicut motor mobili: ita ⁊ substantia spiritualis vnit̄ corpori celesti tanq̄ motor mobili. Sed in hoc est dissimilitudo: q: anima intellectiua vnitur corpori humano non solum sicut motor mobili: sed etiam sicut forma naturalis naturaliter informans ipsum corpus in vnitate nature. Quod non potest dici de spirituali substantia respectu corporis celestis. ¶ Ex quo patet concordantia dictoꝝ Doctoris Sancti in diuersis locis.

Ad primum igitur dicendum fm Doctor. San. in pma pte vbi supra ad 2m q̄ nihil ꝓhibet esse aliquid nobilius simpliter: quod tamē nō est nobili⁹ q̄ztuz ad aliquid. Forma igit̄ celestis ⁊ si nō sit simpliciter nobilior anima aīalis: est tamen nobilior q̄tum ad rōnez forme. Perficit enim suam māteriam totaliter vt nō sit in potentia ad aliā formā: quod anima non facit. ¶ Quantū etiam ad motuz mouentur corpora celestia a nobilioribus motoribus. ¶ Ad 2m dicendū fm Doct. San. vbi supra ad 3m q̄ corpus celeste cuz sit mouens motuz: habet rōnem instri quod agit in virtute ꝑncipalis agentis. Et ideo ex virtute sui motoris qui est ꝺba viuens potest causare vitā. ¶ Ad 3m dicenduz fm Doc. San. fm Doc. San. vbi supra ad 5m q̄ celuz dz moueē seipsum iquātū cōponit̄ ex motore ⁊ mobili nō sicut ex forma ⁊ mā: sed fm contactum virtutis vt dictum est. ¶ Et hoc etiam mō potest dici q̄ eius motor est principium intrinsecū: vt sic etiam motus celi possit dici nāliter ex parte principij actiui: sicut motus voluntarius dī naturalis aīalis inq̄tuz est aīal: vt dicit. 8o phyz. le. 7. ¶ Ad 4m dicendū fm Doc. San. vbi supra ad 4m q̄ motus corpis celestis dicit naturalis nō ꝓpter ꝑncipium actiuū ꝓprie loquendo sed ꝓpter ꝑncipium passiuū: q: s. habet in sua nā aptitudinē vt tali motu ab itellectu moueatur. ¶ Ad alia argumēta pz solutio ex dictis. ¶ De hac mā aliq̄liter tactuz fuit supra in qsto hui⁹. q. 16. ar. 8. ad 3m.

¶ Questio

Questio

¶Questio octaua. De prima ſba immateriali inquantū ⁊ intelligibilis ⁊ intelligens.

Consequenter considerā duz reſtat de quibus dubijs circa primā ſbam immālez quantū ad hoc q̄ eſt intelligibilis ⁊ intelligens: poſtq̄z viſum eſt de ſba immateriali quantū ad ipſius perfectionez ⁊ quātū ad eius vnitatez ⁊ multitudinē. ¶Circa q̄ō querūtur quattuor. ¶ Primo Utrū p̄a ſba imālis ſit ſuū intelligere ⁊ ſua intelligētia. ¶Scō Utruz intelligat aliud a ſe vl̄ ſolum ſeipſaz. ¶Tertio Utrū intelligat diſcurſiue. ¶Quarto Utrū intelligat ꝓponēdo ⁊ diuidēdo: vl̄ ſolū ꝑ modū ſimplicis. ¶Sequitur in phyloſopho ⁊ Doc. S. ibi. Que autem circa intellectum ⁊c. ⁊ eſt Lec. 8ª.

c

Circa primum ſic ꝓcedit. Videt̄ q̄ p̄a ſba imālis non ſit ſuū intelligere ⁊ ſua intelligētia. Mā intelligere eſt quedā opatio. Sz ſba prima imālis nō eſt opatio. Ergo nō eſt ſuū intelligere. ¶Probatio minoris. Mā opatio ſignificat aliqd ꝓcedēs ab opante. Sz ſba talis nō ꝓcedit ab aliquo opante. Ergo ⁊c. ¶ Ꝑ. 2º. Omne intelligere eſt reſpectu alicui⁹ alteri⁹. Sz ſba talis intelligere ⁊ ſuū intelligere nō ē reſpectu alicui⁹ alteri⁹. Ergo ſi ipſamet nō eſt aliud q̄z ſuū intelligere: intelligit ſe intelligere ſe: ⁊ intelligere: intelligere ſe. ⁊ ſic in infinitū. ¶ Ꝑ. 3º. ¶Pater in diuinis nō eſt ſuū intelligere. Ergo eadez rō ne neqz de⁹ qui dr̄ p̄a ſba imālis: eſt ſuū intelligere. Añs p3. ¶Mā ſi p̄ in diuinis eſſz ſuū intelligere: aut intelligere eius eēt intelligere ipſius filij: aut aliud eſſet intelligere p̄ſis ⁊ intelligere filij eſſentialr̄ loquēdo. Si dicaꝝ 2m: ſequit̄ q̄ aliqua ꝓfectio erit patris alia a perfectione filij: qō eſt erroneū nō notionalr̄ loquendo. Si autē deꝝ ꝑm: ſequit̄ q̄ ſi p̄ſ ſit ſuū intelligere: q̄ p̄ſ erit filius: q⁹ filius eſt ſuum intelligere. Quz ergo idē ſit intelligere filij ⁊ patris: filius erit pater: ⁊ pater filius ſtante ypotheſi: Qd̄ eſt hereticū Ergo falſum eſt illud ex quo ſequit̄. vz q̄ pater ſit ſuum intelligere qō erat ꝓbandū. ¶ Sz ꝫ eſt pbs in ꝓ̄ti cap. huius ſcōi tractatus hui⁹. 12. ibi. Que vero circa intellectū q̄ſdā hn̄t dubitationes. vſ̄. Quedā. n. apparētiū eſt q⁹ diuiniſſimū eſt. ⁊c. Alia lra. Sētētia autē ⁊c. Et paulo poſt Et eſt ī ītellectu tm̄. ⁊ ī eo ſunt plēs dubitationes. Uſ̄. n. eē ex apparētib⁹: vt ſit valde diuinū. Quō aūt eſt tale eſt valde difficile etiam conſequitur in textu commenti. 51.

Respondeo dōm q̄ pbus monet hic tres principales dubitationes de p̄a ſba imāli q̄tum ad eius intellectum interponēdo vnā minus principalē que valet ad aliaz determinationē: que talis eſt. Utrum ad nobilitatem ⁊ perfectionē intellectus ꝓtineat intelligere aliquid nobile ⁊ dignuz: vel indifferēter ſe hēat ad nobile ⁊ vile. ¶Ad quā reſpondet pbus: q⁹ incōueniēs ⁊ abſurdū videt̄ q̄ aliquis meditet̄ ⁊ opa tionē ſui intellectus occupet circa quedā vilia. Qō non eſſet: ſi nō ꝓtineret ad nobilitatē intellectus nobilitas intelligibilis. Manifeſtum eſt. n. q̄ ꝓꝓie operationes ꝑz ꝓpria obiecta ſpecificātur. Unde opz q̄ quāto nobilius eſt obiectum: tāto nobilior ſit opatio. ¶ Prima vero dubitatio eſt titulus ꝓſentis articuli. ¶Ad quā reſpōdet pbs affirmatiue. vz q̄ p̄a ſba imālis que deus eſt oīno eſt ſuū intelligere ſiue ſua intelligentia. Quod ſic ꝓbat: Mā ſi p̄a ſba immālis nō eſt ſuū intelligere: ſequit̄ q̄ ītellectus ei⁹ cōparaꝝ ad intelligere ſicut po⁹ ad actum. Et per ꝓ̄ns ſequit̄ q̄ intellectus eius ꝓparatur ad ſuū intelligere ſicut po⁹ ad ſuū actū. Et per ꝓ̄ns ſequit̄ q̄ ꝓtinuatio opationis ītellectualis ſit ei laboriоſa: q⁹ qō eſt in po⁹ ad aliquid: ſe hz ad hoc ⁊ ad eius oppoſitū. Qō. n. ꝓt eſſe vl̄ non eſſe indifferenter: ꝓt nō eſſe. Unde opz q̄ talē ꝓtinuationem habeat ab aliquo alio. Et ſic nō erit p̄a ſba nobiliſſima. qō eſt ꝫ ſuperius ꝓbata. ¶Conſiderandū autē eſt hic ꝓ ꝑz pbm in preſenti caplo q̄ intellectus ꝓt ſe habere ad ſuū

Octaua

intelligere tripl̄r. Uno⁰ ita q̄ nō cōicat ipſum intelligere in actu. Alio⁰ ita q̄ cōicat ipſuz ītelligere in actu. Tertio⁰ q̄ ſit ſuū intelligere ſiue ſua ītelligentia. Si igit̄ intellect⁹ prime ſbe imālis nō ītelligat ī actu ſed ſolū in po⁹ vl̄ habitu: nō erit aliqō ſigne bo^m: q⁹ nobilitas intellectus conſiſtit in hoc q̄ actu ītelligit. Uñ intellectus qui ītelligit in po⁹ vl̄ in hītu: eſt ſicut dormiēs q hz potētias opez vite ſed opa vite actu nō exercet. vnde ſomnus dicit̄ eſſe dimidiū vite. Et ſm ſomnū nō differt felix ab infelice: nec virtuoſus a vicioſo. Sequit̄ ergo q̄ intelligētia ſiue ītelligere prim ītellectus ītelligit actu. vnde ſi intelligentia ſiue ītelligere eius ſit aliqd aliud ab eius intellectu: cōparabit̄ ītellectus ei⁹ ad ipſuz ītelligere ſicut po⁹ ad actuz. Et ſic non erit nobiliſſimus intellectus: q⁹ nobilitas ineſt in tellectui per ſuū intelligere. ¶Conſiderandū vlterius eſt 2º ſm Doc. S. in p̄a pte. q. 14. ar. 4. q̄ intelligere nō eſt actus ꝓgrediens ad aliquid extrinſecuz ſed manet in operante ſicut actus ⁊ ꝓfectio eius: ꝓout eſſe eſt ꝓfectio exiſtentis. Sicut. n. eſſe cōſequitur formā: ita intelligere cōſequit̄ ſpeciē intelligibilez. In deo aūt nō eſt forma que ſit aliud q̄z ſuū eſſe: vnde cū ipſa ſua eſſentia ſit vt ſpecies ītelligibilis: ex neceſſitate ſequit̄ q̄ eius intelligere ſit ſua eſſentia ⁊ eius eſſe. Ex quibus pz q̄ in deo intellectus ⁊ id qō intelligit̄ ⁊ ſpecies intellectualis ⁊ ipſum intelligere ſunt oīno vnū ⁊ idē. vnde p hoc q̄ deus dicitur intellectus nulla mltiplicitas ponit̄ in eius ſba. Hec ille. Et hec oīa clarius ponit in p⁰ lib. c̄ gent. capi. 45. ⁊. 46. ¶Ex quo pz ſolutio ad p^m. ¶Ad 2^m dōz q̄ ītelligere ipſi⁹ dei qō eſt in ſeipſo ſubſiſtens: eſt ſui ipſius: ⁊ nō eſt alicuius alterius: vt ſic oporteat ꝓcedere in infinitū: vt dicit Doc. S. in p̄a pte vbi ſupra ad 3^m. ¶Ad 3^m dōm q̄ vnū ⁊ idē ē ītelligere p̄ſis ⁊ ipſi⁹ filii in diuinis ſm rē: hz ſit differentia ſm modū ītelligēdi ⁊ rationē: q⁹ p̄ intelligit ſe vt concipiēs filiū vero intelligit vt conceptuz. ¶ Hec etiaz eſt inconueniēs concedere in patre eſſe aliquā ꝓfectionē relatā que non eſt in filio: hz abſolute loquendo quelibet perfectio exiſtens in patre ſit etiam in filio.

¶Sequitur in phyloſopho ⁊ Doc. S. ibi. Amplius autem ſiue in te. ⁊c.

Secundum ſic ꝓcedit. Uidet̄ q̄ deus non cognoſcat alia a ſe. Et hoc ratione pbi. Nam ſi p̄a ſba intelligeret aliqua alia a ſe: ſequeret̄ q̄ aliqd aliud eſſet ea nobilius. Quod eſt ꝓ̄ra ſupius oſtēſa. Ergo ⁊c. ¶Pz ſequela: q⁹ ſicut intelligere ē ꝓfectio intellectus: ita res intellecta eſt ꝓfectio ipſius intelligere ⁊ potētie intellectiue. Dependet. n. potētia ab actu ⁊ actūs ab obiecto: vt ſupra ſepius deductū eſt. ¶ Ꝑ. 2º. Ipſum intelligere ſpēm hz ab ītelligibili: ſicut omnis alius actus a ſuo obiecto. Unde ⁊ ipſum intelligere vt dicit hic pbus tanto eſt nobilius: quāto eſt nobilius ipſum qō intelligit̄. Sed p̄a ſba imālis que deus eſt: eſt ipſum ſuū ītelligere vt ꝓbatū eſt in precedēti articulo. Si igit̄ de⁹ intelligit̄ aliqd aliud a ſe: ſequit̄ q̄ illud aliud erit nobilius deo. ¶ Ꝑ. 3º. Si deus cognoſceret aliq̄ alia a ſe: hoc potiſſime eſſet q⁹ cognoſceret ea ſm q̄ ſunt in ſeipſo ſicut in cā. Sz cognoſcere res ſm q̄ ſunt in cauſa eſt cognoſcere res impfecte ⁊ cōfuſe ſiue ſophiſtico modo: vt pz per pbm ꝓmo poſterioꝝ. Segtur ergo ad minus q̄ deus nō cognoſcit aliqua alia a ſe cognitione diſtincta ⁊ ꝓfecta. Lec. 4. ¶Sz incōtrariū arguit̄. Mā talis ſba ītelligit ſe ꝓfectiſſime: Ergo ītelligit ſuam virtutē ⁊ ea ad que ſe extendere pōt. Ergo intelligit aliqua alia a ſe.

Respondeo dōm q̄ deū intelligere aliqd aliud a ſe pōt ītelligi dupl̄r ſz Doc. S. in ꝓſenti lectione. Uno⁰ q̄ ītelligat aliqd aliud a ſe qō eſt ꝓfectio ſui ītelligere. Et ſic nō ītelligit aliquid aliud a ſe: cuz nil perfectius ſit q̄z ſuum intelligere quod eſt eius eſſentia. ¶Alio modo q̄ intelligat aliquid aliud a ſe: q⁹. vz nō ignorat illud. Et iſto modo deus intelligit aliqd aliud a ſe. Oīa enim nuda ⁊ aperta ſunt oculis eius.

plaz intelligendo se: intelligit omnia alia: vt deducit. D. S. hic: quia cum ipse sit suum intelligere ipse autem est quoddam intelligibile dignissimum ⁊ potentissimum: necce est q̄ suum itelligere sit pfectissimuz: q̄ pfectissime intelligit seipsum. Quanto autem aliquod principiū perfectius intelligit: tanto magis intelligunt eius effectus in eo. ¶Principiata. n. continent in vtute principij. Cuz ergo a p̄a sba imāli que deus est dependeat celū ⁊ tota nā vt supra ꝓcessit pbus: manifestū est q̄ cognoscendo se cognoscit oīa alia a se. ¶Nec vilitas alicuius rei intellecte derogat dignitati ipsius. Nō. n. intelligere aliquid actu indignissimum est fugiendū: nisi inquantū in eo intellectus sistit ⁊ dum illud actu intelligendo retrahitur a dignioribus intelligendis. Si aūt intelligendo aliq̄ dignissimuz etiā vilia intelligant: vilitas intellectoꝝ intelligentie nobilitatē nō tollit. ¶Hec ille sentētialiter: lz clarius dicat in p̄a pte. q. 14. ar. 5. ¶Consideādum autē est hic p̄o fm. D. S. in p̄a pte vbi imediate supra q̄ duplr aliquid cognoscit. Uno⁰ in seipso. Alio⁰ in altero. In seipso quidem cognoscit aliquid q̄n cognoscitur per ꝓpriam speciē adequatā ipsi cognoscibili: sicut cū oculus videt hominem p ꝓpriam speciem hois. In alio aūt cognoscitur q̄n aliqd videt per speciē ꝓtinentis: sicut cum pars videtur in toto per speciem totius: vel cū homo videt in speculo p speciem speculi: vel quocūq3 alio modo contingat aliqd in alio videri. Sic igitur dō̄m q̄ deus videt seipsum in seipso: q: seipsum videt per essentiam suam. Alia autez a se videt nō in seipsis sed in seipso: inq̄tū essentia sua continet similitudinez oīum alioꝝ ab ipso. ¶Hec ille. Sic ergo deus intelligit aliud a se: q: ipsum non ignorat. ¶Nō tamē intelligit aliud a se per aliquid aliud a se: sed omnia p suā essentiam cognoscit distincte ⁊ determinate. ¶Et p hoc pz solutio ad p̄m argumentum. Consideādū vlterius est secundo q̄ pbs in hac pte ꝓsentis capli adducit p̄o contra ea que dicta sunt talez instantiā. ¶Nā ille qui intelligit se intelligere: hoc non est intelligere aliquod magnuz ⁊ nobile: nec est principale intellectum: sed est quoddaz intelligibile secundarium ⁊ accessorium. ⁊ similiter est actꝰ secundarius ⁊ accessorius. ¶Principalis. n. actus intellectus est intelligere aliquod intelligibile. Si ergo deus sit ipsum suum intelligere: erit intelligere deum sicut cuz intelligimus itelligere. Et sic non erit aliquod magnum intelligere ipsum deum. ¶Scōo adducit talē instantiam. Nā si deus est suum intelligere ⁊ ipsum intellectum sive qō intelligit: remanet dubiū fm quid ꝓpetit sibi optimū esse: an. vz fm intelligere vel fm intellectuz sive qō intelligit. ¶Consideradū igitur vlterius est tertio fm pbz p̄o istaꝝ dubitationū solutione q̄ in quibusdam res scita est idē qō ipsa scientia sive ipsa intelligentia. Quod manifestat per diuisionem scientie. Nā scientiaꝝ alia est factiua ⁊ alia est speculativa. In factiuis aūt scientijs res scite sunt nā accepta in ipsa scientia sicut domus. Sive nā accepta prout est in mente artificis est ipsa res edificativa Similiter sanitas in mente medici: est ipsa res medicativa. Quod sic pz. ¶Nā ars factiua nihil aliud est q̄ sba rei facte ⁊ qō quiderat esse eius. Omnis. n. artifex procedit in opus ex eo q̄ cōsiderat quid est qō operari intendit: lz in speculatiuis scientijs manifestum est q̄ ratio diffinitiua rei est res scita: ⁊ est ipsa scientia ⁊ intelligentia. ¶Per hoc. n. est aliquis sciens ⁊ intelligēs: per hoc q̄ hz rei rationem. Cum igitur intellectus in actu ⁊ intellectum non sit alterū in hijs que quācūq3 materiā nō habent: manifestum est q̄ sba prima que maxime remota est a materia maxime in ea erunt idem intelligere ⁊ intellectum: ⁊ nō aliud intelligentia intellecti ⁊ intelligentia intelligentie. ¶Hec omnia Doc. S. formaliter. Unde etiam dicit in p̄a pte. q. 14. ar. 4. ad 2m argumētū q̄ cū intelligitur illud intelligere quod non est subsistens: non intelligitur aliquid magnū: sicut cū intelligimus intelligere nostrum. Unde non est simile de ipso intelligere prime sbe imālis quod est subsistens ⁊ suum esse. ¶Hec ille. Quod aūt hic pbus dicit q̄ res scita est ipsa ars sive scientia ⁊ intellectus ⁊ intellectū: dz itelligi māliter ⁊ nō ēntialr: ita q̄ dz q̄ ibi sit predicatio materialis. q: res scita fm qō est in intellectu scientis ⁊ ipsa scia ⁊ etiā ipsa p̄a intellectiua ⁊ ipsum intellectū sunt idē: q: in eodē sunt subiectiue aut obiectiue.

Ad primum igit̄ pz solutio ex dictis in primo notabili. ¶Ad secundum dō̄m fm Doc. S. in p̄a parte. q. 14. ar. 5. ad 3m q̄ ipsuz intelligere non specificat per illud quod in alio intelligitur. Iuz tur sed p principale intellectū in quo alia intelligūtur. Iuz trīn. n. ipsum intelligere specificatur per obiectū suum: in quantū forma intelligibilis est principiū itellectualis operationis. ¶Nā omnis operatio specificat per formā que ē principiū operationis: sicut calefactio per caloꝝ. Unde p talē formā intelligibilem: specificatur intellectualis operatio: que facit intellectū in actu. Et hec est species principalis intellecti: que in deo nihil est aliud q̄ sua essentia: in qua oēs species rerū ꝓprehenduntur. Unde nō opz q̄ ipsum intelligere diuinū vel potius ipse deus specificēt aliud q̄ per essentiā suam: ¶Hec ille. ¶Ad 3m dō̄m fz p aliud q̄ per essentiā suam: ¶Hec ille. ¶Ad 3m dō̄m fz Doc. S. vbi imediate supra. ar. 6. ad p̄m q̄ sic cognoscere aliquid sicut est in cognoscēte pōt intelligi dupliciter. Uno⁰ fm q̄ hoc aduerbiuz sic importat cognitionis modū ex parte rei cognite. Et sic falsuz est. Nō. n. cognoscē semp cognoscit cognitum fm illud esse qō hz in cognoscente. Oculus. n. non cognoscit lapidem fm esse quod hz in oculo: sed per speciem lapidis quā hz in se cognoscit lapidem fm esse quod hz extra oculum. Et si aliquis cognoscens cognoscat cognitū fm esse qō hz in cognoscēte nihilominus cognoscit ipsum fm esse qō hz extra cognoscēte sicut intellectus cognoscit lapidem fm esse intelligibile qō hz in intellectu inquantū cognoscit se intelligere sed nihilominus cognoscit lapidem esse fm esse q̄ hz in ꝓpria nā. Alio⁰ potest intelligi fm q̄ hoc aduerbiuz sic importat modū ex parte cognoscentis. Et sic verum est q̄ sicut cognoscens cognoscit cognitū fm q̄ est in cognoscente q: quanto perfectius est cognitū in cognoscente: tanto perfectior est modus cognitionis. Sic ergo dicendum est q̄ deus non solum cognoscit res esse in seipso: sed per id q̄ res in seipso continet cognoscit eas in propria natura: ⁊ tā to perfectius quāto vnūq̄q3 perfectius est in ipso. ¶Hec ille. ¶Et ibidē ad tertium sic ait. Idez non potest accipi vt ratio diuersoꝝ per modum adequationis. Sed diuina essentia est aliquid excedens oēs creaturas. Unde potest accipi vt propria ratio vnuscuiusq3 fm q̄ diuersimode est participabilis vel imitabilis a diuersis creaturis. ¶Ex quibus pz q̄ lz idem non possit accipi vt ratio diuersoꝝ per modum adequationis. potest tamē accipi diuina essentia excedens omnes creaturas vt propria ratio vnuscuiusq3 fm q̄ diuersimode est participabilis sive imitabilis a diuersis creaturis: vt etiam clarius ponit Doc. S. in de vitate. q. 2. quasi per totum.

¶Sequitur in phylosopho ⁊ Doc. S. ibi palam autez quod diuinissimum ⁊c.

B tertium sic proceditur. Uidet q̄ prima sba immaterialis intelligat vnum post aliud per discursum. Nā fm pbm in 2⁰ thopicoꝝ: contingit scire multa in habitu: lz intelligere in actu cō tingit vnum tantum. Sed vt ostensum est intelligere dei est intelligere in actu. Cum ergo deus multa cognoscat. vz seipsum ⁊ alia a se vt ostensum est: videtur q̄ non simul omnia intelligat sed de vno in aliud discurrat. ¶P. 2⁰. Intelligere effectum per causaz est ipsius intellectus discurrentis: Deus autem cognoscit alia a se per seipsuz sicut suos effectus per causam vt ostensuz est. Ergo intelligit discurrendo. ¶Sed contra est phylosophus vbi supra ⁊ potissime ibi. ¶Palā aūt q̄ diuinissimum est ⁊c.

Respondeo dicendum q̄ deus non intelligit p̄mo vnum ⁊ postea aliud discurrendo. ¶Dō sic primo probat hic phylosophus. Nam deus itelligit id qō est honorabilissimum ⁊ diuinissimum. Sed

mum. Sed si mutaret in aliud itelligibile essz eius mutatio in aliquid indignius: qđ non competit alicui nisi tendenti in defectionem ꝛ corruptionem. ¶ Secundo probat sic. nam transire de vno intellecto ad aliud: est quidaz motus. Unde non potest competere primo mouenti cũ sit oino imobile: vt supra ostensum est. Ergo pª ſba imãlis nõ itelligit discurrẽdo de vno in aliud. ¶ Prio cuius amplioꝛi declaratione ꝓsiderandũ est pº ſm. Doct. S. in pª pte. q. 14. ar. 7. i corpe q i scia siue itellectione nra est duplex discursus. Unꝰ est p successionẽ tm̃: sic cum postq̃z i telligimus aliqd in actu quertimus nos ad itelligẽdũ aliõ Alius discursus est ſm causalitatẽ: sicut p pª deuenimus i cognitionẽ ꝯclusionuz. ¶ Primº ãt discursus deo quenire nõ pt. Multa. n. q̃ successiue itelligimus si vnũqđq eoꝝ in seipso ꝓsideret oia simul itelligimus si i aliquo vno ea itelligamꝰ: puta si ptes intelligamꝰ in toto vel si diuersas res videamus in speculo. Deus autẽ oia videt in vno qđ est sua essentia. Unde simul ꝛ nõ successiue oia videt. Similiter etiã ꝛ scõs discursus deo ꝙpetere nõ pt. ¶ Dño q dẽ q: secũdus discursus ꝑsupponit primũ. ¶ Procedẽtes .n. a principijs ad ꝯclones nõ simul vtrũq̃z ꝓsiderãt. Dei de qꝛ talis discursus est ꝓcedentis de noticia noti ad ignoti noticiã. Unde manifestũ est q qñ cognoscit ꝑm: adhuc ignoꝛat scõm. Et sic scõm nõ cognoscit: in pº: sed ex primo. Tertius vero discursus est qñ videt scõm in primo resolutis effectibus in causis. Et tunc cessat discursus. Un de cum deus effectus suos in seipso videat sicut in causa eius cognitio non est discursiue. ¶ Hec ille.

Ad primum ergo dõm q itelligere tm̃ vnũ in actu: pt itelligi duplr. Unº Alioº in alio. Et sic contingit multa simul intelligere: vt declaratum est. Unde ¶ Doct. S. in pª pte vbi immediate supra ad pm̃ dicit q ꝛ sit tãtũ vnũ intelligere in seipso: tñ contingit multa intelligere in vno. ¶ Hec ille. Similiter Doc. S. in pª pte. q. 12. ar. 10. in corpoꝛe sic ait. Ideo nos simul nõ possumus multa itelligere: qꝛ multa p diuersas species itelligimus. Diuersis ãt speciebꝰ nõ põt itellectꝰ vnꝰ simul actu iformari ad itelligẽdũ p eas. sicut nec vnũ corpus pt diuersis figuris figurari. Uñ ꝯtingit q qñ aliq̃ multa vna specie itelligi pñt: simul itelliguntꝰ: sicut diuerse ptes alicuius totius si singule ꝑpꝛijs speciebꝰ itelligantur: successiue intelliguntꝰ. Ostensum aũt est q ea que videntꝰ in deo non videntꝰ singula p suas silitudines: sz oia pyna essentiã dei. Uñ simul ꝛ nõ successiue videntꝰ. ¶ Hec ille. Et ibidem ad pm̃ sic ait. Sic vnũ tm̃ itelligimus: inquãtum in vna specie itelligim. Sz multa vna specie intellecta simul itelliguntꝰ: sicut in specie hois intelligimus aial ꝛ rõale: ꝛ in specie domus parietẽ ꝛ tectũ. ¶ Hec ille. ¶ Ex qbus oĩbus pz q itellectus nõ pt simul actu itelligere plura per modũ pluriũ. vz p diuersas species itelligibiles actu. Omnes. n. species itelligibiles sunt einsdez generis cognitionis: ꝛ illa que per eas repsentant distinguant aliqñ genere nãe. vnde ꝛ diuerse species einsdem generis nõ possint simul eẽ i eodẽ ſbo: cũ diuerse species ꝓstituant sub eodẽ gñe nãe ex oppositis differẽtijs: ꝛ si diuerse spes einsdẽ gñis nãe essent in eodẽ ſbo simul opposita essent simul actu in eodez: qđ esset incõueniens: tm̃ põt simul plura itelligere p modum vnius: sicut pt intelligere plures ptes diffinitionis simul: vt aial ꝛ rõnale ſm q cõueniunt in vna diffinitione hois: ꝛ plures ptes domus si mul ſm q ꝙueniũt i vna forma totiꝰ: ꝛ pdicatum ꝛ ſbm ꝓpositionis ſm q ꝙueniunt in vnione ꝓpositionis: ꝛ propositionẽ maiorẽ ꝛ minoꝛez ꝛ ꝯclonez simul ꝑz q onem i medio sillogismi: vt etiã declaratũ fuit in pº posteriox. q. 6. ar. 2. ad pm̃. ¶ Similr idẽ Doc. S. in primo sniaꝝ. di. 27. q. 2. ar. 3. sic ait. In speciez vel ymaginez cõtingit fieri ꝙuersionez duplr. Uel ſm q est ſpes talis rei. Et tũc eadẽ est ꝙuersio i speciez rei ꝛ rem ipsam. Uel ꝑz quis p itellectuz in spẽz rei ꝛ rẽ. ¶ Hec ille. Idẽ tãgit ibidẽ ad q̃rtũ. ¶ Ad scõm dõm ſm Doc. S. i pª pte. q. 14. ar. 7. ad scõm q deꝰ nõ cognoscit p cãm quasi priꝰ cognoscat cãm q̃z effectus: ꝑz qꝛ cognoscit effectꝰ in cã: ut declaratum est. Uñ suuz itelligere est sine discursu. ¶ Hec ille. ¶ Effectus ẽt cãz causataz videt deꝰ pfectius in cãis q̃z nos: nõ tñ ita q cognitio effectuuz in ipso causet ex cognitiõe cãz causataz sicut in nobis. Uñ scia dei nõ est discursiua ut dicit Doc. S. ubi immediate supra in solutione ad tertiuz. ¶ Segt in pbo ꝛ doc. S. ibi. Adhuc ãt restat dubitº ꝛc.

B quartũ sic ꝓcedit. Uidet q pª ſba imãlis intelligat cõponẽdo ꝛ diuidendo. Mã nihil est qđ ipsaz lateat: ut ex dictis pz. Ergo itelligit essentias affirmatiuas ꝛ negatiuas. Et p ꝑs intelliget cõponẽdo ꝑdicatuz cuz ſbo. ¶ Ꝑ. 2º. Deus scit cogitationes hoium. Sz enunciabilia ꝛtinent in cogitationibꝰ hoium. Ergo idẽ qđ ꝓpꝛius. ¶ Ꝑ. 3º. Si deꝰ non cognosceret cõponendo uel diuidẽdo: sequeret q cognitio equoce ꝙueniret cognitioni eiꝰ: ꝛ cognitioni nre: que est cõponendo ꝛ diuidẽdo. Sed ꝑs est falsum. Qđ sic pz. Mã cognitio dei de cognitione dei ꝛ creature rõnalis ſm idẽ nomen ꝛ eandẽ rõnem illius nois: qꝛ cuiuslz cognitio est qua aliqd apꝓhendit. Ergo cuiuslibet cognitio ꝙuenientia bz in cognitione in cõi ſm idẽ nomen ꝛ eandẽ rõnem illius nois Non. n. requirit ad tollendum vniuocationẽ q sit ꝙueni entia in eadem rõne spãli. Alias aial non predicaret vniuoce de hoĩe ꝛ bruto. ¶ Sed contra est pbus in presenti capitulo circa finẽ ibi. Amplius. Restat autẽ dubitatio si compositum est intellectum. Trãsmutabitur. n. in partibus totiꝰ ꝛc. Alia lra. Remanet q̃dã dubitatio si itellectꝰ est cõpositus: qñ si transmutat in partibus totius ꝛc.

Respondeo dõm q prima ſba imaterialis non itelligit per modum itellectus compositi siue cõponendo ꝛ diuidendo: sz per modum intellectus simplicis: ut dicit hic pbus. ¶ Quod sic probat tripliciter. ¶ Primo sic. Mã quicunq̃z itelligit aliquid cõpositũ. i. cõponendo: põt transmutari de vna parte enunciatiõis in aliã. Si ergo prima ſba imaterialis intelligeret componẽdo: posset trãsmutari intelligendo de parte in partẽ. Cuius oppositum supra ostensum est cuz sit penitus imobilis. Assumptuz sic declarat. Mã in oĩ composito sunt plures ptes que seorsum itelligi pñt. Licet. n. cõpositum simul intelligi possit: tñ partes eiꝰ seorsum intelligi pñt. ¶ Potest. n. intelligi hoc mõ hoc qđ est hõ per se: ꝛ hoc qđ est currit per se seorsum. Sic ergo quicunq̃z intelligit aliqđ intellectum cõpositum: põt trãsmutari intelligendo de vna pte in aliã. ¶ Secõ idẽ ꝓbat sic. nam omne qđ non bz materiã est simplex ꝛ indiuisibile. Sed intellectus ꝑmus est imaterialis. Ergo est simplex ꝛ indiuisibilis: ꝛ per ꝑs itelligit indiuisibiliter ꝛ per ꝑs intelligit per modum itellectꝰ simplicis. Et ponit pbus de intellectu humano vt dicit hic Doc. S. hoc intelligi duplr Unoº ſm silitudinẽ: ut intelligat itellectꝰ humanus q sit ſm suam essentiã indiuisibilis: qꝛ est forma oĩno imãlis. Alioº ꝛ melius põt intelligi ſm dissimilitudinẽ: ut sit sensus: q humanus itellectus itelligit cõpositum: qꝛ accipit intelligibilia a rebus mãlibus: qđ non est in itellectu primi itelligentis. ¶ Hec ille. ¶ Tertio ꝓbat idem sic pbus. Nam itellectus qui est itelligibilium compositoꝝ bz suã perfectionẽ: nõ semp sz in aliquo tpe: qꝛ non bz suuz obiectum in hac pte vel in illa sz in toto cõposito. Simplicia enim sunt priora generatiõe ꝛ tpe q̃z composita. Sed intelligentia primi itelligentis que est sui ipsius eternaliter eodemº bz intellectum. Ergo non itelligit aliqđ compositum compositꝝ. vz per modum itellectus componẽtis ꝛ diuidẽtis. ¶ Prio cuius ãplioꝛi declaratione ꝓsiderandum est ſm Doc. S. in pª pte. q. 14. ar. 14. in corpoꝛe: q deus scit quicqđ est in poª sua uel creature. Unde necesse est q deus sciat oia enunciabilia ꝛ enunciationes que formari possunt. Sed sicut scit mãlia imaterialiter ꝛ composita simpliciter: ita scit enunciabilia non p modũz enunciabilium q̃si q in itellectu eiꝰ sit cõpositio uel diuisio enunciabilium sz vnũqđq̃z cognoscit per simplicẽ itelligentiã

intelligendo essentiam vniuscuiusq; in propria essentia. Sicut si nos in hoc ipso q̄ intelligimus qd est hō intelligere: scimus oīa que de hoīe p̄dicari p̄nt. Nō qdē in intellectu nr̄o nō ptingit qui de vno ī aliud discurrit pp hoc q̄ spēs intelligibilis rep̄sentat sic vnū q̄ nō representat aliud. Vñ intelligēdo qd est homo nō ex hoc ipso alia q̄ ipsi insunt intelligimus: sed fm quādā successionē. Et pp ea que seorsum diuisim intelligim⁹ opz nos in vnuz redigere p modū ꝓpositionis vel diuisionis enunciationē formādo. Sz spēs intellectus diuini que est sua essentia: sufficit ad demōstrādum oīa. Unde intelligendo essentiā suā cognoscit essentiaz oium ⁊ quecunq; eis accidere possunt. Hec ille. ¶Et per hoc pz solutio ad duo p^a argumēta in p^no articuli adducta. ¶Ad 3^m dōm fm Doct. S. in de vi. q. 2. ar. 11. q̄ cognitio nō dr̄ mere equoce neq; mere vniuoce de cognitione dei ⁊ cognitione nr̄a sz analogice: q̄ ratio cognitionis p prius q̄enit vni q̄ alteri. Hec ille. ¶Pro cuius declaratione cōsiderandum est fm eundē ibidē ad 2^m q̄ phs in 2° thopicoz ponit duplicē modū filitudinis. Unū qui inuenit in diuersis gn̄ibus. Et talis similitudo attendit fm ꝓportionē vel ꝓportionalitatē ⁊ non fm idē ptitatē siue adequationē. Ut q̄ altera ꝓportionabiliter se hz ad alteram: sicut aliud ad aliud. Alium modum ponit in hijs que sunt eiusdē generis: vt q̄ idē diuersis inest. Similitudo āt analogie nō sp ingrit determinatā hitudinez modi fimilitudinis q p^o mō dr̄: sed solū qui 2° mō dicit vnde prim⁹ modus filitudinis p̄t ꝓpetere deo respectu creature. Iz nō scōs. Hec ille in solutione ad 2^m. ¶Ex q̄bus pz q̄ analogia est duplex. s. determinate hitudinis sicut inter sbam ⁊ accidēs. Et de hac loquit etiā Doc. S. in p^a pte. q. 13. ar. 6. ⁊ ar. 10. in corpe. Et in. 3°. sniaz dist. 33. q. 1. ar. 1. q. 2. ad p^m. Et ī p^o ꝯ gent. cap. 32. ad. 6^m. vbi dicit q̄ p^m ī analogis opz poni ī diffione oium alioz. Et tñ nō dicit ī oīb⁹ sed loquit̄ idefinite. 2ª est analogia proportionalitatis eoz q̄ in ifinitū distāt: sicut iter deū ⁊ creaturas. Et in hijs p^m nō ponit̄ in diffione alioz: q: diffio nō esset p noti⁹: sed solum p^mo mō. ¶Qualr̄ āt de⁹ itelligat se ⁊ alia singulariter tractat Doc. S. ī de vi. q. 2. in qndecim articulis. Et ī p^a pte. q. 14. in sedeciz articulis. Et in p^mo ꝯ gent. in vigintiocto capitulis. vz. a. 44°. cap. vsq; ad. 72. caplm. Ille igit̄ q̄ hanc mām lucide videre voluerit: ibidē ꝛcūrsuz bēat. Suffic̄ hic dicta phi dēclarā.

¶Questio nona quid primum mouens est primum bonum ⁊ primum appetibile ⁊ bonum vniuersi ⁊c̄.

Uia primū mouens. vt supra dictuz ē mouet nō solum vt intelligibile ⁊ intelligēs sed etiā vt bonuz ⁊ appetibile: postq̄ cōsideratuz est q̄liter est p^m itelligibile ⁊ p^m itelligēs cōsequenter ⁊ vltimo considerāduz est in cap. finali fm phm qua iter p^m mouēs sit p^m bo^m ⁊ p^m appetibile ⁊ q̄liter sit bonuz totius vniuersi. tam fm opionem ꝓpriam q̄ fm opiones alioz phoz. Circa qō queruntur duo. ¶Primo queritur vt hic q̄rit phus vtrum nā totius vniuersi bēat bo^m ⁊ optimuz. i. finē ꝓpriū q̄si aliqd sepatum a se: vlra beat bonuz ⁊ optimū in ordine suaz ptium p modū quo bo^m alicui⁹ rei nālis ē sua foza. ¶Scōo vtrū bo^m totius vniuersi extrinsecuz sit vnum tm̄ nullo ꝯium qō de⁹ est. ¶Sequitur in pho ⁊ Doc. S. ibi. Perscrutandum autē qualiter hz ⁊c̄. ⁊ est 2. lec. nona.

D primum sic ꝓcedit. Ut q̄ bonum toti⁹ vniuersi ñ sit aliqō bonum extrinsecuz. Nā illud totuz q̄ ꝓstituit̄ p ordinationez ptium: forma eius est ordo ptiuz. Sz totum vniuersum ē hmōi Ergo bo^m eius est ordo ptiuz eius. Sz talis ordo est ei extrinsecus. Ergo nō hz bo^m sepatuz p^mo fine ⁊ optimo suo. ¶Sed dicebat q̄ hz p^mo fine itrinseco talem ordinē: tm̄ cum hoc hz bonum extrinsecum p^mo fine. ¶Cōtra. Nam vni⁹ rei est vnus finis sicut vnius rei est vnica ꝓpria forma. Si ergo nā totius vniuersi bēat p^mo fine talē ordinez poterit habeř aliqd aliud extrinsecum p^mo fine ⁊ optimo. ¶Sz dicebat q̄ nō ē icōueniēs q̄ vni⁹ rei sint plēs fines subordinati: ita q̄ vn⁹ ordinat̄ ad alium. Sic ī ꝓposito q̄ ordo ptiuz vniuersi ordinat̄ ad p^m mouēs īmobile. ¶Cōtra. Nā si talis ordo ptiū vniuersi ordinaret̄ ad aliqō bonum extrinsecum tāq̄ ad vlt^m finē: maxime tale bo^m eēt de⁹. Sz hoc dici nō p̄t. Nā vbicunq; ē ordo aliquoz: ncc̄e ē q̄ ibi sit aliq̄ filitudo. Sz nulla p̄t eē filitudo totius vniuersi ad deū: q: si eēt aliq̄ filitudo: non eēt maxima distātia iter illa q̄ nulla hñt filitudinē: cū iter illa q̄ aliquā hñt filitudinē: q̄ se. Inter deū āt ⁊ creaturā est ifinita distātia. Ergo rñsio nulla. ¶Sz ꝯ ē phs ī hoc vlt^o cap. hui⁹ scdi tractat⁹ ibi. Perscrutādū ē āt q̄liter hz toti⁹ nā bonū ⁊ opt^m. Utruz separatum quidem ⁊ ipsum fm se: aut fm ordinem aut vtroq;: sicut exercitus ⁊c̄.

Respondeo dōm q̄ vt hic adducit Doc. S. bonū qō ē finis alicui⁹ ē duplex. Est. n. finis extrinsecus ab eo qō ē ad finē: sic locus dr̄ finis ei⁹ qō mouet̄ ad locū. Alt⁹ ē finis itrinsecus: sic forma ē finis ei⁹ qō mouet̄ ad locū. Alt⁹ ē finis itrinsecus: sic forma ē finis ḡnōis ⁊ alterati⁹: ⁊ forma iā adepta ē bonū qō dā itrinsecū ei⁹ cui⁹ ē forma. forma āt alicui⁹ toti⁹ quod ē vnū p ordinationē quādā ptiū ē ordo ipsi⁹. Vñ relinquit̄ q̄ sit bo^m ei⁹. Querit ergo phus vtrū nā toti⁹ vniuersi bēat bo^m ⁊ optimū. i. finē ꝓpriū q̄si aliud sepatū a se vt alicui⁹ rei nālis ē forma sua. Quā q̄stionē solui phus oñdēdo q̄ nā toti⁹ vniuersi hz bo^m sepatū ⁊ bo^m ordinis. Nā ē aliqō bonū sepatum qō est p^m mouēs ex quo depēdet celū ⁊ tota nā sicut ex fine ⁊ bono appetibili: vt supra oñē sum ē. Et q: oīa quoz vn⁹ ē finis opz q̄ ī ordine ad finez cōicent: ideo ncc̄e est ēt q̄ ī ptib⁹ vniuersi sit ⁊ bonū sepatū ⁊ bonū ordinis. Qō ēclarat p quādā filitudinē ō exercitu. Nā bonum exercitus est in ipso ordine exercitus ⁊ ī duce q exercitui p̄sidet. Sz magis ē bo^m exercitus ī duce: q̄ in ordine ptiū: q: finis potio: ē ī bonitate hijs q̄ sūt ad finē. Ordo āt exercitus est pp finē ducis ad implendū ducis. s. voluntatem in victorie ꝓsecutione. Sz non ego bonū ducis est pp bonū ordinis. Et q: ratio eoz q̄ sūt ad finē sumit̄ ex fine: iō ncc̄e est q̄ nō solū ordo exercitus sit a duce: sz ēt q̄ bonū ducis sit meli⁹ bono ordinis. Et ideo sicut bo^m ducis est meli⁹ bono ordinis: ita etiā bo^m sepatum. vz p^m mouēs est meli⁹ bonuz bono ordinis quod ē in vniuerso. Eius. n. ordo vniuersi est pp p^m mouēs: vt. s. explicit̄ in vniuerso ordinato. id qō est in intellectu ⁊ voluntate primi mouētis. Unde opz q̄ a p^mo mouēte sit totalitate primi mouētis. Unde opz q̄ a p^mo mouēte sit tota ordinatio vniuersi. Hec oīa Doc. S. formalr̄: fm sniaz phi. Que oīa breuiter sic sumari p̄nt. Nāz sicut hz nā totius exercitus ad suū bo^m ⁊ finē: ita se hz nā totius vniuersi ad suum optimum ⁊ finē. Sed totius exercitus nō solum hz finē intrinsecuz. vz. ordinē ptiū ad totū exercitū hz ēt hz finē extrinsecuz. vz ducē cui⁹ voluntate ordinat̄ exercitus. Ergo nā toti⁹ vniuersi ordinat̄ ad bonū itrinsecum. vz ad p^m mouēs: qō de⁹ est cui⁹ intellectu ⁊ voluntate nā toti⁹ vniuersi ꝓstructa est. ¶Cōsiderādum āt est hic p̄o fm phm q̄ oīa que sunt in vniuerso aliquo modo ordinant̄. Sed nō silr̄ oīa hñt ordinē. vz aialia pisces volatilia plāte ⁊ reliqua. Et tñ hz non sint eodē modo ordinata: nō ita se hñt q̄ vnū eoz nō aliqualiter ptineat ad aliud: imo inter ea ē aliqua affinitas ⁊ ordo. Plante. n. sunt pp aialia: sicut alia pp hoīes. Quod āt oīa que sunt ī vniuerso sint ordinata adinicez: pz ex hoc q̄ omnia simul ordinant̄ ad vnum finē. Sz q̄ oia nō sint similiter ordinata: phus manifestat p quoddā exēplū. Nā in aliqua domo vel in aliqua ordinata familia inueniunt̄ diuersi gradus. vz gradus filioz: gradus seruoz: ⁊ gradus bestiaz que seruiunt in domo: vt canes equi ⁊ similia aialia. Sz hij grad⁹ diuersimode se hñt ad ordinē domus q̄ ponit̄ a patrefamilias gubernatore domus. Filijs āt ñ ꝓpetit vt faciāt aliqd cāualiter ⁊ fine

ꝛ sine ordine: ſz oĩa aut plura eorum que faciunt ordinata sunt. Sic ãt non est de ſuis ꝛ beſtijs: qꝛ parũ ꝓticipãt de ordine. Uñ multũ ꝟuenit̃ in eis qđ casualr̃ accidit. Et hoc ıõ qꝛ paruã affinitatem hñt ad rectorẽz dom⁹ qui intẽdit bonuz cõe. Sic ẽt in toto vniuerſo ita diuerſi gradus ordinis repiunt̃. ¶Conſiderãdũ vlteri⁹ ẽ 2° ſz Doc. S. ꝛ elicitiue ex pho in lra q ordo duo regrit. ſ. ordinatorũ distinctionẽ ꝛ ſua cõicãtia distinctorũ ad totuz. Quãtum ad pm̃ ideficiẽter est ordo ĩ oib⁹ q̃ sunt in vniuerſo. ſz q̃tũ ad ſcõm est qđ̃ ordo indeficiẽter in aliqb⁹ q̃ sunt ſuprema ꝛ prima p° prin°. sicut ſbe ſepate ꝛ corpora celestia in qb⁹ nihil accidit casualr̃ ꝓter nãm. In aliqb⁹ ãt deficit. ſ. ĩ corpozib⁹ corruptibilib⁹ in qbus ĩterdum aliqd accidit casu ꝓter naturã: ꝛ hoc pp remotionẽ a p° prin° ſp eodẽ° ſe hñte. ¶Dec ille. Uñ manifestuz est qꝛ vnaqueq̃ res nãlis ordinat̃ ad bonuz cõe ſm ſuã actionez debitã ꝛ nãlẽ. Uñ illa que nunq̃ deficiunt a ſua actiõe ỏbita ꝛ nãli hñt oĩa cõicantia ſua ad totuz. Illa vo q̃ aliqñ deficiunt ab actiõe debita ꝛ nãli: non hñt oĩa ſua cõicãtia ad totuz: ſicut ſunt iſta iferioꝛa: ız hẽant ordinatorũ distinctionẽ vt dictũ est. ¶Conſiderãdũ vlteri⁹ est 3° ſm Doc. S. in p⁹ pte. q. 48 ar. 2. in corpe qꝛ pfectio vniuerſi regrit ineq̃litatẽ eẽ in rebus: vt oĩs bonitatis gradus ỹpleat̃. Eſt ãt vnus gradus bonitatis vt aliqd ita bonuz ſit: qꝛ nũq̃ deficere poſſit. Alius ãt gradus bonitatis est vt ſic aliqd bonũ ſit: qđ̃ a bono deficere poſſit. Qui ẽt gradus in ipſo eẽ ꝟuenimus. Quedã. n. ſunt q̃ ſuuz eẽ amittere nõ pñt: vt incorporalia. Quedã vero ſunt que ſuũ eẽ amittere pñt: vt corporalia. Sicut igit̃ pfectio vniuerſitatis reꝛ regrit vt nõ ſoluz ſint entia incorporalia ſz ẽt corpalia: ita pfectio vniuerſi regrit vt ſint quedã que a bonitate ỏficere poſſint: ad qđ̃ ſequtur ea interduz ỏficere. Jn hoc ãt ꝓfitit rõ mali: vt. ſ. aliqd deficiat a bono. Uñ manifestum est qꝛ in reb⁹ malũ ꝟuenit̃: ſicut corruptio. Mã ꝛ ipſa corruptio maluz quoddã est. ¶Dec ille. Et ibidẽ ad tertiũ sic ait. Deus ꝛ nã ꝛ qđ̃cũq̃z agẽs facit qđ melı⁹ est in toto: ſz nõ qđ melius est in vna quaq̃ ꝓte niſi ꝓ ordinẽ ad totuz. Jpm ãt totuz qđ̃ est vniuerſitas creaturaꝝ melı⁹ ꝛ pfectı⁹ est ſi in eo ſint q̃dã que a bono deficere pñt: que ĩterduz deficiũt deo hoc nõ ỹpe diẽte. Tuz qꝛ ꝓuidẽtie nõ est naturã deſtruere ſz ſaluare vt dyon̄. dicit. 4. capło de di. no. Ipſa ãt nã reruz hoc hz vt q̃ deficere pñt q̃ñq̃z deficiãt. Tũ qꝛ dicit Aug. in Enchiridion qꝛ deus est adeo potens qꝛ ẽt bũ põt facere de malis. Uñ multa bona tollerent̃ ſi deꝰ nullus malũ ꝓmitteret cẽ. Non ergo generaret̃ ignis niſi corrũperet̃ aer: nꝛ ꝓſeruaret̃ vita leonis niſi occideret̃ aſinus: neqz ẽt laudaret̃ iuſticia vindicãs ꝛ patiẽtia ſufferẽs ſi nõ fuiſſet iniquitas. ¶Dec ille. Jdẽ dicit ibidẽ. q. 47. ar. 2. ¶Cõſiderãdũ vlteri⁹ est 4° ſm Doc. S. 22ᵉ. q. 92. 2. 1. qꝛ cum dr̃ in 2° de celo ꝛ mũdo qꝛ ſi vnũ ỹrioꝝ cẽ in rerũ nã ꝛ reliquũ Le. 4.
hoc põt itelligi dupl̃r: ſm qꝛ de actuali eẽ ỹriorum loqui poſſumus dupl̃r. Uno° ſimpl̃r ꝛ ſm ſe ꝛ in ꝓprio eẽ. Et ſic nõ opz qꝛ ſi vnũ ỹrioꝝ est ĩ actu: qꝛ reliquum ſit ĩ actu. Alio° in ordine ad pfectionẽ toti⁹ vniuerſi. Et iſto° ſi vnũ est in actu: opz ꝛ reliquum eẽ in actu: qꝛ alr̃ nõ eẽt pfecta ỹtinentia vniuerſi. Et ız relatiua poſita ſe ponãt ꝛ oppoſita ſint relatiua: tñ hoc vex est ſi ꝓsiderent̃ oppoſita q̃tuz ad ıtẽtionẽ cõem oppoſiti vel ỹrij. Sed ſi ꝓsiderẽt̃ oppoſita q̃tuz ſita vel ỹria q̃tũ ad res ſubiectas illis ıtentionib⁹: ſic non ſꝑ poſita ſe ponunt vt dcm̃ est: niſi in ordine ad pfectionẽ totius vniuerſi. Et licet in p° thopicoꝝ dicaẽ qꝛ quot modis dr̃ vnum oppoſitoꝝ: tot modis dr̃ ꝛ reliquum: hoc tñ tenet tñ in oppoſitis in quibus est eadem ratio multiplicationis: ſm Doc. S. in. 22ᵉ. q. 92. ar. 2. ad primum.

Ad primum igit̃ ꝛ ad ſcõm admittunt̃ ſolutiões q̃ in obiectionib⁹ a diſcipulo ibidẽ adducunt̃. ¶Ad tertiuz vero dõm ſz doc. S. in de vi. q. 2. ar. 11. qꝛ duplex est ſilitudo. Mã q̃dã que attendit̃ ex eo qꝛ aliqua duo ꝓticipãt vnum: vel ex eo qꝛ vnum hẽt hitudinẽ determinatã ad aliud: ex q̃. ſ. de vno ad altex per ıtellectum cõphẽdi poſſit. Et talis diminuit diſtantiã. Alia est ſilitudo que attẽdit̃ ſm ꝟuenientiã ꝓportionum alicui⁹ ꝓportionalitatis. Et talis ſilitudo non diminuit diſtantiã: qꝛ ſilr̃ inuenit̃ in multã ꝛ parum diſtantib⁹. Non ãt maioꝛ est ſilitudo ꝓportionalitatis ĩter duo ꝛ vnum: ꝛ ſex ad tria: q̃ ĩter duo ꝛ vnum ꝛ cẽtuz ꝛ quinq̃ginta. Et ıõ ſinita diſtãtia creature ad deum ſilitudinẽ predictã non tollit. ¶Dec ille. ¶Sed replicabat diſcipulus. Mã ſi eſſet ſimilitudo creature ad deum: maxime eſſet ſimilitudo analogie ſm ſcolam Doc. S. Sed non põt eſſe analogia dei ꝛ creature. Nam in omni analogia hoc accidit qꝛ vnum ponitur in diffinitione alterius: ſicut ſba in diffinitione accidẽtis: vel vnũ eoꝝ ponit̃ in diffiniti one vtriuſqz: vt ſba in diffinitione quãtitatis ꝛ qualitatis ſm Doc. S. in p⁹ pte. q. 13. ar. 6. ꝛ ar. 10. in corpore. Et in tertio ſententiaꝝ di. 33. q. 1. ar. 1. q. 2. ad p̃m. Et p° ꝯgẽti les cap. 32. ad 6ᵐ. Sz deus non ponit̃ in diffinitione creature: qꝛ ſic diffinitio nõ eſſet ꝑ notius: nec creatura ponit̃ in diffinitione dei: cũ deus nõ diffiniat̃. Similiter nec aliquid est quod ponatur in diffinitione vtriuſqz. Ergo nulla poteſt eſſe ſimilitudo analogie ſiue ſimilitudo ꝓporcionem alicuius ꝓportionalitatis in deum ꝛ creaturas. ¶Ad hoc reſpondet Doc. S. in de vi. q. 2. ar. 11. ad 6ᵐ dicens: qꝛ nulla ratio ꝓcedit de cõitate analogie que accipitur ſm determinatã habitudinẽ vnius ad altex. Tunc enim opz qꝛ vnum ponatur in diffinitione alterius: ſicut ſba in diffinitione accidentis vel aliquid vnũ in diffinitione duoꝝ: ex eo qꝛ vtraq̃z dignoſcunt̃ per habitudines ad vnũ tertiũ: ſicut ſba ponitur in diffinitione quantitatis ꝛ qualitatis. ¶Dec ille. Analogia ãt que est dei ad creaturã nõ attendit̃ ſm talẽ habitudinem ſed ſm ꝟuenientiã duarũ ꝓportionũ alicuius ꝓportionalitatis: vt declarat. D. S. vbi imediate ſupra in corpore dicẽs qꝛ ſicut triplex est ꝟuenietia ſm ꝓportionẽ: ita duplex attendit̃ analogie cõitas. Eſt. n. quedã cõueniẽtia inter ipſa quoꝝ est adunicez ꝓportio eo qꝛ hñt determinatã diſtantiã vel aliquã habitudinẽ adunicẽ: ſicut binarius cũ vnitate eo qꝛ est eiuſ duplum. Alia est cõuenientia que est nõ duoꝝ inter que est ꝓportio ſed magis duaꝝ adunicẽ ꝓportionũ. ſicut ſenarius ꝟuenientiã hz cũ quaternario ex hoc qꝛ ſicut ſenari⁹ est duplũ trinarij: ita quaternari⁹ est duplũ binarij. ¶Prima ergo ꝟuenientia est conuenientia ꝓportionis. Secunda vero est conuenientia ꝓportionalitatis. Unde ſm modũ prime cõueniẽtie inuenimus aliquid analogice dictuz de duobus quoꝝ vnũ ad altex hz habitudinẽ: quam ſba ꝛ accidens habent. Aliq̃z vero aliquid dicitur analogice ſm modũ cõueniẽtie ſecũde: ſicut hoc nomẽ viſus dicit̃ de viſu corpozali ꝛ ſpirituali ꝛ ıtellectu: eo qꝛ ſicut viſus est in oculo: ita ıtellectus est in mẽte. Quia ergo in bijs que primo modo analogice dicuntur opz eſſe aliquã determinatã habitudinẽ inter ea quibus est aliquid per analogiã cõmune impoſſibile est aliquid per hunc modum dicere analogice de deo ꝛ creatura: qꝛ nulla creatura hz talem habitudinem ad deum per quam poſſit diuina ꝑfectio determinari. Sed in alio modo analogie nulla determinata habitudo attẽditur inter ea quibus est aliquid per analogiã cõmune. Et ideo ſm illum modũ nihil prohibet aliquid analogice dici de deo ꝛ creaturis. Sed tamen hoc dupl̃r contingit. Quandoq̃z. n. illud nomen imꝑtat aliquid ex ꝑncipali ſignificatione in quo nõ poteſt attẽdi ꝟuenientia inter deũ ꝛ creaturã etiam modo predicto: ſicut in oĩbus que ſymbolice dicunt̃ de deo: vt cũ dicit̃ leo vel ſol: qꝛ in horuz diffinitione cadit mã que deo attribui nõ poteſt. Aliq̃z vero nomen qđ̃ de deo ꝛ creatura dicit̃ nihil imꝑtat ex ꝑncipali ſignificatione ſz qđ̃ attendi poſſit predicte conuenientie modus inter creaturam ꝛ deum: ſicut ſunt oĩa in quoꝝ diffinitione nõ claudit̃ defectus neqz dependẽt a mã ſm eſſe: vt ens ꝛ bonũ ꝛ ſimilia. ¶Dec ille formalr̃. De quo ẽt dictũ est ĩ pcedẽti q̃ſtione ar. 4. ad tertiũ. Que omnia adducta ſunt ꝓp eos qui doctrinam beati Thome raro videre poſſunt ꝓpter penuriaz librorum. ¶Plurimum. n. valent ad materiam de analogia inter deum ꝛ creaturam: ꝛ ad materiam de vniuocatione ſeu analogia entis: de qua diffuſe declaratũ

est supra in quarto huius.q.2.ar.2.
¶Sequit in pho ⁊ Doc.S.ibi entia vero nolunt ⁊c.

¶ Secundum sic ꝓcedit. Uidet ꝙ bonuz seu optimū totius vniuersi extrinsecū nō sit tm̄ vnū cui nihil sit ꝛriuz qđ est ꝓceps vniuersi quē pbus deū appellat. Mā si deus esset vnus. vl hoc esset accipiēdo vnū ꝓ principio numeri. vel accipiendo vnum transcēdēter. Mō p̄m: qz quantitas nō p̄dicat de deo. Neqz scđm: qz tale vnuz dicit priuationez. Sed priuatio deo nō ꝛpetit cum dicat iperfectionē. Ergo deꝰ non dz dici vnꝰ. ¶ P̄. 2º. Plura sunt prima prinª. Ergo sunt plures princeps primi. Añs pz: qz bona ꝓcedunt a prio bono. Mala vero ab aliquo pº prinº ꝓcedunt. Sed nō a prio prinº bono. Ergo a prio prinº malo. Et sic sūt plura prima prinª. ¶ P̄. 3º. Illud qđ est melius est ponēduz. Sz meliꝰ est ponere plures deos q̄ vnū. Qđ sic pz. Mā ponere plura bona meliꝰ est q̄ ponere vnū tm̄. Cum ergo deꝰ sit bonꝰ: meliꝰ est ponere plures deos q̄ vnū tm̄. ¶ P̄. 4º. Sunt tres ꝓsone i diuinis. vz pr̄ filius ⁊ spūs scūs. Sz qlibz ē deꝰ. Ergo sūt tres dij. ¶ P̄. 5º. vnꝰ agētis est vnica actio: ⁊ vnꝰ actiōis est vnꝰ effectus. Sz plures sunt effectus distincti in toto vniuerso. Ergo plura sūt agētia ēt pria. Et p añs sunt plures dij p̄serī qz ab vno nō ꝓcedit nisi vnū: sicut a bono nō ꝓcedit nisi bom. ¶ P̄. 6º. Deꝰ ē agēs p ītellectū. Sz agēs p ītellectū agit p formā suā. Cū ergo i ītellectu diuino sit vna tm̄ fōza: sequit ꝙ tm̄ vnū ꝓducit effectuz. Sz ꝑstat ꝙ sunt plꝰ ⁊ diuerse res ēt ꝓducte p creationē. Relinquit ergo ꝙ nō ē vnꝰ solus deꝰ siue princeps cōitatis totiꝰ vniuersi. ¶ P̄. 7º. Arguit rōne platonis. Mā oē ens p ꝑticipationē: reducit ad aliqđ prius qđ est tale p essentiā. Sz hō ⁊ equꝰ sūt entia p ꝑticipationē. Ergo reducunt ad hoīez ⁊ equū q sunt ens p essentiā. Sz ea que dr̄ entia nō p ꝑticipatiōnē sed p essentiā vocant dij. Ergo plures sunt dii: ⁊ non vnꝰ tm̄. Et sic idē qđ pr̄. ¶ P̄. 8º. Si deꝰ esset vnꝰ aut eius vnitas differret realr ab eius bonitate: aut rōne tm̄ aut fōzalr. Si p̄m: sequit ꝙ deꝰ nō erit vnꝰ qz in eo esset ꝓpositio plurium: ⁊ p añs essent plꝰ dii: qz qcqđ ē in deo est deꝰ. Si 2m: aut talis ratio bz fundamētuz in re: aut nō Si non: sequitur ꝙ est cassa ⁊ vana sine chymeriaca. Si sic: sequit idē qđ pr̄. vz ꝙ i deo erit ꝓpositio ēt ex nā rei Si vero dicat tertiuz: sequit etiā ꝙ in eo erit ꝓpositio fōzaliter. Et p añs formalr erūt plꝰ dii. ¶ P̄. 9º. Deus aut est in oībus entib⁹ prioz p̄ioritate originis: aut nō. Non p̄t dici pr̄m: qz sic filiꝰ nō esset deꝰ: qz nō est prioz prioritate originis. Sz eꝰ prioz est pr̄ filio prioritate originis: cū filiꝰ ꝓcedat ⁊ esse accipiat a pr̄e. Si detur 2m sequit ꝙ plures poterūt esse dii: qz plura sunt que nō sunt prioza prioritate originis qualibz creatura. ¶ P̄. 10. Scōz phyloſophū in lib. methauroꝝ ⁊ in 2º de aīa: tūc vnūqōqz pfectū est: qñ p̄t ꝓducere sibi simile. Sz deꝰ est perfectissimꝰ. Ergo potuit ꝓducer aliū sibi similē. Potuit: ergo fecit: qz i ꝛpetuis nō differunt ee ⁊ posse: vt pz in 3º phyc ⁊ vt etiā supius adductuz est. Relinquit ergo ꝙ non est vnus princeps siue deus: qui totū mundum gubernat.

Lec.6. ¶Sz ꝛ ē phs i fine huiꝰ libri ibi. Entia vo ñ volūt male dispōi. Palitas āt pricipatuū mala. Unꝰ ergo ꝓnceps.

¶ Respondeo dom ꝙ tm̄ est vnū. optimum bom totiꝰ vniuersi: qđ est princeps eius. vz deꝰ oīum rex ꝓditor ⁊ redemptor. Quod ꝓbat fm pbm tali rōne elicitiue. Mā oīa que sunt in vniuerso sunt ordinata adinuicē: dum quedā qbusdā deseruiunt: vt in alio articulo deductuz est. Sed illa que diuersa sunt in vnū ordinē nō ꝙuenirent: nisi ab aliquo vno ordinarent. Melius.n. ordinant in vnū ordinē p vnuz deuz q̄ p multos: qz pluralitas principatuū mala. Unius.n. p se vnum est cā. Et multa nō sunt causa vniꝰ nisi p accidēs inq̄ntum. s. sunt aliquoꝰ vnum. Cum ergo id qđ est pr̄m sit pfectissimū vt supra patuit ⁊ sit p se ens ⁊ nō p accidēs opz ꝙ primum omnia reducens in vnum ordinē sit vnū tantum: qđ est ipse deus. Hanc etiam rationem adducit Doc. S. in prima parte. q. 11. ar. 3. Et est tertia ratio ibi adducta. ¶ Adducit autem ibidem duas alias rationes. Quarum prima sumitur ex simplicitate dei. Nam id vñ singulare est hoc aliquid: nullo modo est multis cōicabile. Jd.n. vnde sortes est homo. potest cōicari multis. Sz id vnde est hic homo non potest cōicari multis sed vni tantum. Si igit sortes p illud esset homo per qđ est hic homo. sicut non pñt esse plures sortes. ita non possent esse plures homines. Sed hoc ꝙuenit deo. vz. ꝙ fm idez est deus ⁊ hic deus. cumipse sit sua natura ⁊ suum esse. Ergo impossibile est plures esse deos. ¶ Alia ratio Doc. S. ibidem sumitur ex infinitate perfectionis dei. Nam deus ꝓprehendit in se totā perfectionez essendi. Si ergo essent plures dii oporteret eos fm aliquid differre. Ergo aliquid conueniret vni. quod non cōueniret alteri. Et si hoc esset priuatio siue imperfectio non esset simpliciter perfectus. Si autē hoc esset perfectio quedam. sic alteri eorum deesset. ⁊ sic non includeret omnem perfectionez essendi. Impossibile ē igit esse plures deos. Unde ⁊ antiqui phylosophi quasi ab ipsa veritate coacti ponentes primum principiū infinitā posuerūt vnū tantū principiū. Hec ille ibidem. ¶ Alia ratio sumi potest ex rōne vni⁹ siue ex vnitate dei fm Doc. S. vt ipse adducit ybi immediate supra ar. 4. dicens. Mā vnum dicit ens indiuisum. Illō ergo ē maxie vnū qđ ē maxie ens ⁊ ē maxie idiuisū. Utrūqz autem compet deo. Est.n. maxime ens inquātum non hz aliquod esse determinatū per aliquā naturaz cui adueniat. sed est suuz esse subsistens omnibus modis indeterminatū. Est etiā ens maxime indiuisuz. inquātuz neqz diuiditur actu neqz potentia fm quēcunqz moduz diuisionis. cum sit omnibus modis simplex. Relinquit ergo ꝙ deus non soluz est vnus. sed maxime vnus. Hec ille. ¶ Et ibidē ad primum sic ait. Licet priuatio fm se non suscipiat magis ⁊ minus. tamē fm ꝙ eius oppositū recipit magis ⁊ minus. etiam ipsa priuatiua dicuntur fm magis ⁊ minus. Secunduz igit ꝙ aliquid est magis diuisum vel diuisibile vel minus vl nullo modo fm hoc aliquid dicit magis vel minus vl maxime vnū. Hec ille. ¶ Et ibidem ad sic ait. Licet omne ens sit vnum per suam ſsam ⁊ essentiam: vt dicit in quarto huius. non tamen equaliter se habet ſsa cuiuslibet ad vnitatem. qz ſsa quoꝝdam est ex multis ꝓposita quoꝝdam vo non. hec ille. ¶ Et si arguat. Illud est magis vnum quod est vnū re ⁊ ratione formaliter ⁊ ex natura rei. q̄ illud quod est vnum re differēs rōne aut ex natura rei. Sz in deo est diuersitas rationis fm Doc. S. in materia attributorum ⁊ formalis siue ex natura rei fm scolā scotistarum. Ergo in deo non est summa vnitas. Et per consequēs non est maxime vnus. Quod tm̄ ꝓcludit quarta ratio adducta. ¶ Dicendum ꝙ illud est magis vnum in quo nulla est diuersitas sed omnimoda vnitas. q̄ illud in quo est aliqua pluralitas si tale esset dabile. Modo nihil est dabile in quo non sit diuersitas rationis aut fundamentalis qualitercunqz sit indiuisibile. Unde argumentum ꝑsupponit falsum. ¶ Uerumtm̄ pluralitas rationis attributalis non preiudicat summe vnitati absolute ⁊ simplicitati dei. q. talis distinctio non est formaliter ⁊ inhesiue fm Doc. S. i ipso deo. sed in intellectu nostro. licet sit in deo fundamentaliter non ꝙ sit in eo distinctio fundamentalis. sed in eo est fundamentum simplicissimum ⁊ vnum qđ correspondet diuersitati ⁊ distinctioni rationum in itellectu nostro. Unde non est in deo pluralitas quantum ad essentiā fundamenti. sed quantum ad correspondētiā ⁊ obiectiue. qz est causa veritatis plurium ꝓceptionum imperfectarum in intellectu nostro. ¶ Consideradum autem est hic primo fm phylosophum ꝙ phi antiqui vario modo erraverunt circa naturā prime ſse immālis. Quidam.n. dixerunt omnia principia esse contraria. Alii vero dixerunt principia esse quasdā naturas siue ſsas separatas. Illi ergo qui posuerunt principia esse contraria erraverunt vt dicit hic phylosophus in tr. bus. Primo in hoc ꝙ dicunt res esse ex contrariis. quia contraria fm se accepta

sunt impassibilia

sunt impassibilia admittere. Non.n.albedo patitur a nigredine: neqz e3o. Ex principijs aũt nihil posset ostitui nisi patterent admittere: vt sic reducerent ad aliqd medium. Sed hec dubitatio vt dicit hic Doc.S. de facili pot̃ esse fz
L.e.13. sniam phylosophi: q: phus posuit pter duo ẽntia tertium prin^m. vt pz p^o physico^z qd est mã. Sic ergo vnũ ẽntioz potest pati a reliquo inq̃tum mã subiecta vni ẽntioz a reliquo patit. Sz alij posuerunt mãm esse altez ẽntioz. Qd nõ recte dictum est: q: mã est cõe sbm ẽntioz. Subiectum aut̃ ẽntioz nemini est ẽntium. 2° defecerunt in hoc q dicũt oĩa esse ex ẽntijs. Tum p̃mo q: ẽma gnã ẽntioz sunt bonũ et malum. Semp.n.altez ẽntioz est vt pfectio et sic hz rõnẽ mali. Si ergo oĩa essent ex ẽntijs: sequeret̃ q oĩa in se haberẽt defectum et malum. Qd est falsum. qa in coꝛporibus celestibus et in substãtijs sepatis nõ reperit̃ corruptio nz malum. Tum 2°. qa talis positio nõ obuenit positioni aliozꝛ physicoꝛ. qa quidã phõꝛ nõ posuerunt bonũ et malum eẽ p̃n^a: fz posuerũt id qd est bonum tm̃ esse p̃n^m rez. Qui tm̃ etiã vt dicit hic phus defecerũt: q: nõ determinauerunt quo bonum eẽt p̃n^m rez: vtrum. s. vt finis aut vt forma: aut vt mouẽs. Hec.n.tria hñt rõnẽ boni et pfecti. Non autẽ materia que nõ pficit̃ nisi per formã. Vñ phus de ea nõ facit hic mẽtionẽ in spãli. Empedocles vero posuit aliqd bonum esse p̃im^m rez. vz amoꝛẽ. Sz deficiẽter: q: posuit amoꝛẽ esse p̃n^m duplex. Uno^o vt mouens: q: hz vnire et ogregare. Alio^o sicut mã. Posuit.n.amoꝛẽ eẽ ptẽ mixtoꝛum: q: lz idẽ possit esse p̃ncipium sicut mouens et mã: non tm̃ fm idẽ et eandem rõnẽ. nam ignis pot̃ esse mouẽs fm formam: et mãle p̃n^m fm mãm: non aũt fm idez: q: mouens inq̃tum hmõi est in actu: mã vero inquãtum hmõi est in potẽtia. Vñ opz assignare fz quid amoꝛ est p̃n^m vt mouens et fm quid vt mã. Qd tm̃ pdictus phus nõ posuit. Defecit ẽt in hoc q posuit litẽ esse p̃im^m: q: lis hz rõnez mali. Sz fm recte opinãtes vt ẽt ipse ogcedit solũ p̃n^m hz rõnem boni. Sz Anaxagoꝛas posuit p^m p̃n^m esse bonum vt mouẽs. ponit.n.intellectum esse p̃n^m: qui intellectus sp mouet. Sz etiã ipse defecit: q: intellectus mouet gr̃a alicuius. vz pp finem. Vñ opz ponere aliqd aliud p̃n^m pp qd mouet: nisi forte diceret q idẽ esset intelligẽs et intellectum: et qd ũtellectus moueat pp se ipm. Contrariat ẽt opinio Anaxagoꝛe cõi opinioni aliozꝛ phoꝛũ: qui dicebãt p̃im^a reruz eẽ ẽntia. non.n.ponit aliqd ẽntium intellectui.

¶ Cõsideradum vlterius est 2° q tertio defecerunt ponẽtes p̃n^a esse ẽntia in hoc q nõ oñderunt quo ex principijs ẽntijs res sint. Primo q: nõ pñt reddere cãm quare aliqua sunt icoꝛruptibilia ẽt et aliqua coꝛruptibilia: cũ ponã litatis: et nõ incoꝛruptibilitatis. 2° q: nõ pñt assignare vniuersalẽ cãm generationis. 3° q: opz eos assignare q altez ẽntioz sit p̃ncipalius p̃ncipium: vel q sit aliqd p̃ncipalius vtroqz ẽntiorum. Quod tm̃ nõ fecerunt. Unũ.n. ẽntiorum vt dictum est hz rationẽ impfecti respectu alterius. Quod si necesse sit p̃ncipia esse ẽntia: sequitur q sapie p̃me et bonoratissime scie sit aliqd ẽntium. Quod tm̃ est falsum: q: cõtraria hñt materiã que est in potẽtia ad vtrũqz ẽntioz. Principiũ aut̃ p̃mum et p̃ma sapiẽtia est quoddã ima/teriale: vt supra pbatum est: cũ nullo mõ sit in po^a. Unde relinquit̃ q p̃mo p̃ncipio nihil sit ẽntium: et q p̃me sciẽtie nõ sit aliqua ẽntia scia: sz solum ignoratia: et hoc ẽt sumendo ẽntietatẽ largo modo. ¶ Considerandũ vlterius est 3° fm pbm q inconueniens est nõ ponere aliquas substãtias separatas: et etiã inconueniẽs est eas ponere sicut aliqui pbi posuerunt. Primũ pz: qa si non sint aliqe substãtie immateriales pter sbas sensibiles: nõ erit p̃mũ p̃ncipium: sicut ostensum est: nec ordo rez qualis assignatus est: nec generatio ppetua nec p̃ncipia qualia supra posuimus. qa non erit aliqd vle p̃ncipium p̃mum pter ista p̃ncipia particularia et sensibilia. 2^m pz dupliciter. Primo q̃tũ ad eos qui ponebãt hmõi substãtias hẽre ordinẽ quandã originis. 2° q̃tũ ad eos qui hoc nõ ponebãt. Quãtũ ad p̃mũ: ducit phus ad quatuoꝛ inconueniẽtia. Quoꝛ p̃mũ est q substãtia et numeri quos ponebãt quidã preter sensibilia nullius cãe esse videntur

Et si sint cause alicuius: nõ videbitur aliqd esse causa motus. qa hmõi nõ vident̃ hẽre rõnem p̃ncipioꝛũ moueniuz. 2^m inconueniens est. Illã numerus nõ est magnitudo Sz magnitudo nõ est nisi ex magnitudinib^9. Unde impossibile videt̃ assignare quo magnitudo et ctinuũ sunt ex numeris qui nõ sunt ctinui: cuz ctinuum nõ fiat nisi ex cõtinuis. Non.n.pot̃ dici q numerus causet ctinuũ sicut p̃ncipiũ motiuũ vel formale. 3^m inconueniens est q species et numeri sint p̃ma p̃ncipia: cuz in spẽbus non inueniatur ctrarietas fm ipsos: sequit̃ q non erũt ctraria p̃ma principia: que ponunt̃ factiua et motiua. Et sic ctinget nõ esse generationẽ et motũ: q: si p^a p̃n^a nõ sunt monẽtia et posteriora causent̃ ex principijs: primis: sequit̃ q sint ĩ po^a priorũ p̃n^z: nõ qdẽ actiua sed passiua: si nõ sint p̃n^a mouentia. Qd ãt pt eẽ. pot̃ non esse. Uñ sequit̃ q gnãtio et motus nõ sunt etiã sempuerna. Qd ẽ falsum: vt supra ostẽsuz est. Ergo et id ex quo sequit̃. vz q p̃ p̃n^a nõ sint mouentia. 4^m inconueniẽs est q nullus istoꝛ dicere pot̃ qd facit mãm esse vnũ aut animã aut coꝛpus et vlt̃ formam et cuius est forma: nisi dicat q mouẽs hoc facit: sicut supra dictum est in. 8°. huius. Species aũt numeri nõ hñt rationẽ mouentis: cũ non sint suppositaꝛ. Actiones.n. sunt suppositoꝛ vt in p^o huius dictũ est. ¶ Considerandũ vlteriuz est. 4°. fm pbm circa finẽ hui^9 capli q ponẽtes p^m p̃n^m esse numerũ mathematicũ: vt pytagoꝛici posuerũt: et sic filii alicuius nãz osequentẽ punta post numeꝛ magnitudinẽ: et post magnitudinem sensibilia: et dicẽtes cuiuslibz nãe esse alia p̃n^a: vtputa alia numeroꝛ alia magnitudinũ. et alia numeroꝛ sensibiliũ: tales faciũt sbam vniuersi esse inconexam et sine oꝛdine: ita q vna pars nihil oferat ad aliaz: siue sit: siue non sit. Et similiter faciũt multa p̃n^a iconnexa. Sz hoc est icõueniẽs: q: entia nõ volũt male disponi. Dispositio.n. est tm̃ nãlium: et est q̃lis optima pot̃ esse: cũ optimi sit optima p̃ducere fm ꝓpriam eoꝛ capacitatem. Et hoc videmus in singulis: vz q vnũqqz est optime ꝓpositionis in sua nã. Unde multo magis opz hoc ẽxtimare in toto vniuerso. Sed pluralitas principatuum nõ est quoddaz bonũ: sicut non esset bonum q essent diuerse familie inoꝛdinate in vna domo: que minicem non cõcarẽt. Unde relinquit̃ q totũ vniuersum est sicut vnus princi/patus et vnum regnũ. Et ita opz q oꝛdinet̃ et regatur ab vno gubernatoꝛe. Unde finaliter ocludit phus q est vn^9 princeps totius vniuersi. ideſt primum mouens penitus mobile primum intelligibile et primum optimum bonũ appetibile: quod supra vocauit deum: qui est benedictus in secula seculoꝛ. Hec omnia Doc.S. fm sententiaz tex tualem pbi. ¶ Considerandũ vlterius est quinto q Scotus in p^o sententiaꝛ. di. 2. probat tm̃ vnum esse deum septez rationibus. Quaꝛ sex adducit Antonius Andree in vltima questione huius duodecimi libri. ¶ Prima ratio sumit̃ ex infinitate intellectus dei. ¶ Secũda ex infinitate sue voluntatis. ¶ Tertia ex infinitate sue bonitatis. ¶ Quarta ex infinitate sue po^e. ¶ Quinta ex neccitate essendi. ¶ Sexta ex oĩmoda oipotentia eius. ¶ Septima quã nõ adducit Antoni^9 Andree sumit̃ ex rõne ifiniti absolute. ¶ Prima igit̃ ratio sic breuiter format. Naz intellectus diuinus intelligit pfectissime vnũqqz intelligibile. vz oĩbus modis quibus est intelligibile. Sed si eẽnt plures dii vtputa a et b: a non intelligeret perfectissime b. Ergo intellectus eius non esset infinitus. Et per consequens non esset deus. Probatio minoris. Si ipsum a intelligit b. aut ergo intelligit b per essentiam eius: aut nõ. Si secundum sequitur q non cognoscet b perfectissime cum b sit cognoscibile per essentiã eius. Nihil.n.pfectissime cognoscitur nisi cognoscat̃ per essentiaz eius: vel per aliquid perfectius in quo sua essentia includit̃ perfectius q̃ ipsa sit in se. Sed cum b per ypothesim dataz sit deus: essentia eius in nullo includit̃ perfectius q̃ in ipso b. Si aũt detur primũ. vz q a cognoscit b per essentiã ipsius b. sequitur q actus intelligendi ipsius a erit quid posterius naturaliter essentia ipsius b. Omnis enim actus cognoscẽdi qui non est idem cum suo obiecto: est eo posterior:

quia non est prior nec simul natura. Sequitur ergo q̄ a nō erit deus: q̄ a cū sit suus actus intelligēdi vt supra cōcessum est erit posterior ipso b. Et sic a nō erit deus: quia vult pbus q̄ p̄m ens simplr sit deus ⁊ nihil aliud simplr p̄o intelligit. ¶ Secūda ratio que sumitur ratione infinite volūtatis dei: sic format. Nā si essent duo dei: sequit q̄ volūtas infinita nō infinite diligeret omne diligibile omnib⁹ modis qb⁹ est diligibile. Sz ꝓns est falsuz: q̄ alias nō esset volūtas infinita. ¶ Pz sequela. Nā a nāliter plus diligit se q̄ aliud a se. vz. b. Qđ ēt nā dictat. Unūqđq; n. nāliter plus diligit esse suū: q̄ eē alteri⁹: cuius nō ē pars neq; effectus. A aūt nō est b casu posito: neq; aliqd ipsi⁹. Ergo a plus diligit se nāliter q̄ b. Sz volūtas libera q̄ñ est recta cōformat volūtati nāli. Nō ergo a diligit b infinite: ⁊ p ꝓns nō q̄tū diligibilis est. ¶ Tertia ratio que sumit ex infinitate bonitatis dei sic format. Nā si essent plures dii: sequeret q̄ vnus ⁊ eiusdem effectus essent due cause totales ⁊ p fectissime: in eodē genere cause nō ordinate. Sed ꝓns est falsum. Nā sic aliquid essentialiter dependeret ab aliquo pfecte ⁊ totaliter quo nō existēte: nihilominus erit. ¶ Puta si c hēat duas causas. vz a ⁊ b in eodē genere cause: destructo a nihilominus erit c: cuz b ponatur cā totalis ⁊ p fectissima ipsius c. Et similiter nō existente b erit c: cum a sit eius cōpleta causa eiusdē generis ⁊ ordinis. ¶ Probatio sequele. Nā p̄a infinita est totalis causa respectu cuiuscunq; effectus in rōne ⁊ ordine cause p̄me. Si igit a ⁊ b sint dii qlibet erit p̄a infinite: ⁊ p ꝓns erit cā totalis cuiuslibet effectus in rōne ⁊ ordine cause prime. ¶ Quinta ratio que sumit ex rōne nēcitatis essendi sic format. Nam si essent plures dij: sequeret cum deus esse sit nēcē: q̄ eēnt infiniti dij. Sz ꝓns est falsum manifeste. ¶ Pz ꝓna. Nā species plurificabilis in individuis nō determinatur ex se ad certū numerum individuoꝝ. sed q̄tum est de se nō repugnat sibi esse in idiuiduis infinitis: sicut pz de specie humana. Ergo si ratio ipsius nēcē esse sit plurificabilis in individuis nō determinat se ad certū numeꝝ. Si autem possent esse infinita nēcē eē p necessitatē sunt. Alr nō eēnt nēcē esse sz possibilia esse ⁊ nō esse. Sequit ergo q̄ erunt infiniti dij: quoꝝ qlibet erit nēcē esse. Nō. n. est assignāda ratio quare essent duo dij magis q̄ tres: ⁊ tres magis q̄ q̄ttuor: ⁊ sic in infinitū. ¶ Sexta ratio que sumit ex rōne oīpotentie dei: sic format. Nā si essent duo dii: sequeret q̄ nullus eoꝝ esset oīpotens. Sz ꝓns est euidēter falsuz. Ergo ⁊ antecedens. Consequētia pbat. Nā suo velle a pōt pducere oīa possibilia inesse: ex quo ponit oīpotens. Sed nō est nēcē q̄ b velit oīa illa esse que vult a: q̄ volūtas istius b ꝓtingenter se hz ad illa. Ergo b pōt illa velle non esse. Et per ꝓns nullum illoꝝ erit. Et sic etiam est de velle ipsius a respectu eoꝝ que vult b. Si igitur duo sunt dii ⁊ per consequens omnipotentes: vterq; illorum faceret alium nulli potentem prohibendo. scilicet per suum velle quecunq; aliud velit esse. ¶ Septūa ratio que sumit ratione infiniti absolute est talis: que tñ hic ab Antonio Andree non adducitur. Nā infinituz vt arguit Scotus crescere non potest. Sz quelibz perfectio que potest numerari ī diuersis plus pfectionis hz in pluribus q̄ in vno: vt Augustinus dicit in libro de trinitate. Ergo infinitum nō pōt in plurib⁹ numerari. Cum ergo deus sit infinitus non possunt esse plures dij. ¶ Plures vero alie rationes possent hic adduci ad idem. Sed quia est magis materia theologalis q̄ naturalis: ideo theologi si placet eis id quod in hac materia restat discutiendum profundius dilucidabunt.

Ad primum igitur dicenduz ſm Doc. S. in prima parte. q. 1. ar. 3. ad 1ᵐ q̄ vnuz qđ cōuertitur cum ente cum sit quoddā mathematicū non dependens a materia ſm esse: predicatur de deo. Et lz in deo nō sit primatio ꝓprie dicta ſm rem: tñ ſm nostrum moduz intelligendi deus non cognoscitur a nobis nisi quasi per modum primationis ⁊ remotionis. Et sic nihil pḥibet aliqua primatiue dicta de deo p̄dicari sicut q̄ est inco:po:eus infinitus. Et similiter de eo dicit q̄ sit vnus. Hec ille formaliter. ¶ Qualiter autez vnum transcendens dicat primationē: ad longum disputatum est superius in p̄ma p̄me huius operis lib. 4. q. 3. ar. 1. ⁊ ar. 8. Et in decimo huius. q. 1. ar. 1. Et. q. 5. ar. 1. ¶ Ad secūdum dōm q̄ primū p̄nᵐ est duplex ſm Doc. S. in scōdo sentētiaruz di. 1. q. 1. ar. 1. in co:pore. s. primū simplr ⁊ sic p̄ᵐ in genere vel in ordine aliquo. Si scōdo modo: sic ſm plura genera causarū sunt plura prima p̄nᵃ: vt māle p̄nᵐ qđ est prima mā: ⁊ principium formale qđ est esse: ⁊ sic de alijs. Et vlterius descēdēdo ad diuersa rez generaꝝ inuenīntur diuersa prima p̄nᵃ in diuersis etiā ſm idē genus cause: sicut in liquebilibus prima mā est aqua: ⁊ i aridis terra: ⁊ in animali semen vel mestruuz. Sed primū p̄nᵐ simpliciter: ipossibile est esse nisi vnuz. Hec ille. ¶ Et si dicat q̄ si vnum ꝓriorum est in reruz nā nēcē est eē ⁊ reliquū: vt dicit in scōdo de celo ⁊ mundo. Sed summum boᵐ est in rez nā qđ est cā oīs boni. Ergo ⁊ summū malum oppositum: qđ est causa omnis mali. ¶ Dōm ſm Doc. S. in prima pte. q. 49. ar. 3. ad 2ᵐ q̄ primatio ⁊ habitus nata sunt fieri circa idē. Subiectum aūt primationis est ens in poᵗ: vt dictuz est. Uñ cum malum sit primatio: vt ex dictis pz: illi bono opponit cui adsingit poᵗ. Nō autē summo bono quod est actus purus. Hec ille. Et in scōdo sentētiaꝝ di. 1. q. 1. ar. 1. ad 1ᵐ sic ait. Summum malum nō ꝓtest summo bono ſm rē: sed solum ſm vocem pp duo. ¶ Primo q̄ summum malū esse non pōt. Nihil. n. est a deo malum: in quo nō sit aliqd boni ad minus esse. Et ideo dicit pḥus in 4° ethyᶜ q̄ si esset adeo perfectum malum qđ ꝓueniret ex corri. ptione oīum circūstiarum nec seipsuz sustinere posset. ¶ Scōdo q̄ illi bono cui nullo modo auferri vel minui aliquid pōt nihil opponitur primatiue vel contrarie. Unde nec ipsum ꝑticulare malum opponit̄ summo bono directe. Sed ꝑticulari bono qđ ꝓ ipsum primat. Et dico aliquid directe oppoteri: q̄ opponit ei ſm q̄ hmōi sicut nigredo manᵗ oppoñt albedini manᵗ directe. Sz idirecte ⁊ opponit albedini parietis non inquātū est nigredo vel albedo huius vel illius: sed inquantum est nigredo ⁊ albedo simplr. Per quem modum cuilibet bono quodlibet malum opponit̄ non ſm ꝓpriā rōnem huius vel illius. sed ſm rationem cōem boni ⁊ mali. Et sic si malū sūmo bono opponatur hoc erit idirecte: q̄ nō opponit̄ ei inq̄ntuz ē tale boᵐ: sed inq̄ntuz boᵐ. Hec ille. Et ibidē ī corpe articuli sic ait. Sz primum p̄nᵐ simplr impossibile est esse nisi vnuz. Et hoc tripliciter pz. ¶ Primo ex ipso ordine vniuersi: cuius ptes inueniunt̄ adinuicez ordinate esse: quasi ptes animalis ī toto que sibi inuicē deseruiunt. Talis aūt ordinatio pluribus non est: nisi aliquid vnuz intendant. Ergo opz vnū primū non est: nisi aliquid vnuz intendant. Ergo opz vnū summum esse bonuz vltimum: quod ab omnibus est desiderabile. Et hoc erit primum. ¶ Aliter hoc apparet ex ipsa reruz nā. Inuenit̄. n. in oibus rebus natura entitatis in qbusdā magis nobilis in quibusdā minus: ita tñ q̄ ipsarum rerum nature non sunt hoc ipsum esse q̄ habent. Alias esse esset de intellectu qdditatis cuiuslibet rei: posset falsuz est: cum quidditas cuiuslibet rei: possit intelligi etiam nō intelligēdo de ea an sit. Ergo opz q̄ ab alio eē habeant. Et opz deuenire ad aliquid: de cuius natura sit ipsum suum esse. Alias in infinitum ꝓcederet. Et hoc ē qđ dat esse oībus. Nec potest eē nisi vnuz: cum natura entitatis sit vnius rōnis in oibus ſm analogiā. Unitas. n. causati requirit vnitatē in causa per se. Et hec est via Auicenne. ¶ Tertia via sumitur ex immaterialitate ipsius dei. Opz. n. causam mouentem ipsum celum esse virtutē nō in materia

in materia: vt in octauo phy^{z} probatur. In hijs autē que sunt sine mā nō pōt eē diuersitas nisi ſm q̄ nā vni^{9} ē magis ꝓpleta ⁊ in actu existēs q̄ nā alteri^{9}. Ergo opz q̄ illō qō venit ad pfectionē ꝓplemēti ⁊ puritatē act^{9} sit vnū tm̄ a quo ꝓficiscat oē illud qō po^{c} admixtū ē. Actus aūt pcedit potētiā: ⁊ ꝓpletū diminutū. vt in nono methaphysice pbat. ¶Circa hoc tm̄ tripl^{r} ē creatū. Quidā. n. vt primi nālis nō ponūt nisi cām mālē. Un̄ q̄ ex eis plura p̄n^{a} mālia ponūt: pla p̄n^{a} simpl^{r} p^{a} dixerūt. ¶Quidā vo cuz cā māli ponūt cām agētē. Et dixerūt duo p̄ncia p^{a} esse agētia sicut Empedocles: vt amicitiā ⁊ litē. Et huic ꝓsonat opio pytagore: q̄ diuisit oīa entia i duos ordines. Et vnū ordinē reduxit i bonuz sicut in p̄n^{m}: ⁊ altez in malū. Et exinde pullulauit heresis mānicheoz q̄ ponūt duos deos: vnū creatorē bonoz ⁊ inuisibiliuz incorpalium noui testamēti. Altez creatorē maloz visibiliū corpalium veteris testamēti. ¶Terti^{9} error fuit eoz qui ponunt agēs ⁊ mām: sz agens nō eē p̄n^{m} māe cuius sit vnū agēs tm̄. Et hec est opio Anaragore ⁊ platonis. nisi q̄ plato supaddidit tertium p̄n^{m}. s. formas seperatas a rebus quas exēplaria esse dicebat ⁊ nullū esse cām alterius sz p hec tria causari mū duz: ⁊ res ex quib^{9} mundus ꝓstat. Hec ille. ¶Ad 3^{m} dicēdum negādo minorē: qr vnū illoz hz oēm pfectionem possibilē haberi. ¶Et argumētum illud pcedit de pluribus bonis que p̄nt poni in rez nā. Mō tm̄ adhuc simpl^{r} fallibil^{r} ⁊ indefesse. ¶Ad 4^{m} dom negādo ꝓnam quia loquēdo: sz ſm volūtatē primi pncipis oīa gubernātis in fallibil^{r} ⁊ indefesse. ¶Ad 4^{m} dom negādo ꝓnam quia ꝓsone in diuinis sunt entia relatiua. vñ plural^{r} in diuinis pdicant. Deus aūtē est nomē essentiale. Un̄ cum sit substātiuum: nō pōt plural^{r} in diuinis pdicari: nisi accipiēdo deum methaphorice siue symbolice vnde Doc. S. i p^{a} pte. q. 39. ar. 3. sic ait: q̄ nōium eēntialium q̄dā significat essentiā substātiue: q̄dā vero adiectiue. Illa igit^{r} nōia que substātiue significāt essentiā diuinā nō plural^{r} pdicantur de trib^{9} ꝓsonis. Cui^{9} ratio ē: qr nōia substātiua significat aligd p modū sbe. Nōia vero adiectiua significant aligd p modū accidētis qō inheret sbo. Sba āt sicut p se hz vnitatē vl' multitudinē. Un̄ ⁊ singularitas ⁊ pluralitas nōis substātiui attēdit^{r} ſm rē siue formā significatā p nomē. Accidētia aūt sicut hn̄t essem sbo: ita ex sbo recipiunt vnitatē ⁊ pluralitatē. Et iō in adiectiuis attēdit^{r} singularitas ⁊ pluralitas ſm supposita. In creaturis āt nō inuenit^{r} vna forma in pluribus suppositis: nisi vnitate ordinis vt forma multitudinis ordinate. Un̄ nōia significātia talē formā si sint substātiua pdicant^{r} de pluribus in singulari: nō āt si sint adiectiua. In diuinis aūt essentia diuina significat p modū forme. que qdē simplex est ⁊ maxime vna Unde nōia significantia diuinā essentiā substātiue singulariter ⁊ nō plural^{r} predicant^{r} de trib^{9} ꝓsonis. Hec est igitur ratio quare Socratē Platonē ⁊ Ciceronem dicimus tres hoīes: sz patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū sctūm nō dicim^{9} tres deos sed vnū deū: qr in tribus suppositis hūane nāe sicut tres humanitates: sed in tribus ꝓsonis diuinis est vna nā ⁊ diuina essentia. Deus āt substantiue d^{r} in diuinis. Unde nō est ista ꝓcedēda. Sūt tres ꝓsone in diuinis qua rū q̄libet ꝓsona est deus. Ergo sunt tres dei. Et sunt tres oīpotentes adiectiue loquēdo. Ergo sunt tres dii. Ibi sp̄ omittit^{r} fallacia figure dictionis ⁊ accidētis: vt theologi melius nouerunt. ¶Ad 5^{m} dom ſm Doc. S. in de po^{a} q. 3. ar. 16. ad. 11. q̄ cuius actio dei sit vna ⁊ simplex qr ē eius essentia: nō tm̄ opz q̄ sit vnus tm̄ effectus sz multi: qr ex actione diuina pcedit effectus ſm iudiciū sue sapiētie ⁊ arbitriū voluntatis eius. Hec ille. ¶Ad 6^{m} dom ſm Doc. S. vbi imediate supra ad. 13^{m}. q̄ sz forma diuini intellectus sit vna tm̄ ſm rē: est tm̄ multiplex ratione ſm diuersos respectus ad creaturas: put. scz intelliguntur creature diuersimode formam diuini itellectus imitari. Hec ille. ¶Contra hāc solutionē replicabat discipulus. Mā aut isti respectus plures sunt in itellectu diuino: aut sunt solū in apphēsione seu ratione nr̄a. Si p^{m}: sequit^{r} q̄ in deo erit aliqua pluralitas: ⁊ nō summa simplicitas siue vnitas. Si 2^{m} sequit^{r} q̄ deus nō pducit diuersas creaturas nisi q̄ rōnē siue apprehensionē nostrā. ¶Dicendus ſm Doc. S. vbi imediate supra ad 14^{m} q̄ isti diuersi respectus dei ad creaturas non solum sunt i itellectu nr̄o sz etiā in itellectu diuino: qb^{9} de^{9} itelligit: qr itelligit tm̄ vno qō est sua essentia: sed sunt in itellectu eius vt ab ipso cognita. Sicut. n. nos itelligimus q̄ creatura pōt deū mltipliciter imitari: ita ⁊ hoc deus itelligit: ⁊ p ꝑs itelligit diuersos respectus creature ad deū. Hec ille. ¶Ex quibus etiā pz: q̄ pluralitas rōnis attributalis nō preiudicat summe vnitati ⁊ simplicitati dei: vt etiā in corpore huius articuli dictū est. ¶Ad 7^{m} dom q̄ ens p participationē reducit^{r} ad ens qō est ens p essentiā. Nō tm̄ opz hoc ens vtputa hō qō est ens p pticipationē q̄ reducat^{r} ad aliqd qō est hō p essentiā: sed ad aliud qō est ens p essentiaz. s. ad deū. Un̄ nō opz in hac rōne tot phylacteria facere cum dī pp qō vnūqōq; tale ⁊ illud magis: vt supra disputatū est in. 2°. huius. q. 2. ar. 2. Et etiā in p^{o} lib. posterioꝝ analeticoꝝ. q. 11. ar. 2. ¶Ad 8^{m} dom q̄ vnitas ⁊ bonitas dei differunt rōne nō solum rōne ex pte rei rōcinātis: sz etiā rōne ⁊ pte rei rōnabilis. nō qdē essentialit^{r}: sed ſm diuersuz moduz nr̄m itelligēdi: sicut satis ad lōgum disputauimus i Ratio. n. d^{r} multis modis ſm logicos. Un̄ versus. Est ratio diffi. virtus: oratio: forma: Est meduz ratio: p qō ꝓcludit^{r} ergo. ¶Ad 9^{m} dom q̄ deus est omnib^{9} creaturis prior prioritate originis ⁊ oībus alijs modis prioritatis. Tamē nō est prior prioritate originis per respectum ad illas ꝓsonas in diuinis. Alias nō essz filius deus: qr nō esset ens prius omni alio ente: ⁊ sic filius non esset deus: vt ratio volebat. ¶Ad 10^{m} dōz q̄ auctoritas illa pcedit de agentibus corpalib^{9} generabilib^{9} ⁊ corruptibilibus: nō autem de substātijs immālibus vtputa de angelis. Angelus. n. non pōt pducere virtute sua aliū angelum. Ergo a fortiori neq; deus potest pducere aliū deum: qr ꝑdictionē iplicat. Unus est ergo principatuz princeps: qui deus est: qui est benedictus in secula.

¶Explicit liber duodecimus diuine phie ſz magistrū Dn̄icum de Flandria ordinis predicatorum.

Impressum Uenetijs Anno dn̄i
M.CCCC.XCIX.
die. XX. Augusti.

Cum Priuilegio

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y
z ⁊ ꝯ ꝑ A B C D E F G H J K L M
N O P Q. R
Omnes sunt quaterni preter R qui est quinternus

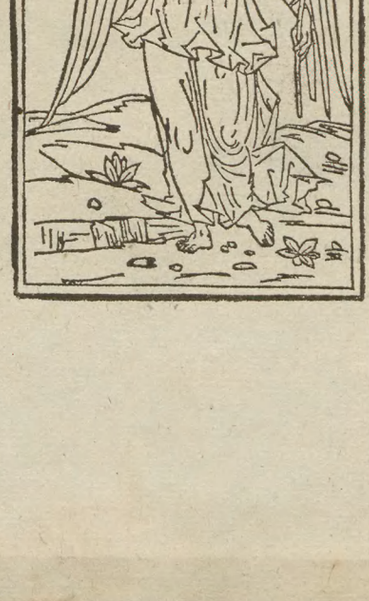

i Hdi=gl

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
w Poznaniu
UNIW. IM. A. MICKIEWICZA

BIBLIOTEKA UNIW. W TORUNIU
INKUNABUŁY